FLAVII JOSEPHI
OPERA OMNIA,
GR. LAT.
TOMI II.

AMSTELAEDAMI } Apud { R. & G. WETSTENIOS.
LUGD. BAT. } Apud { SAM. LUCHTMANS.
ULTRAJECTI } Apud { JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

FLAVII JOSEPHI
QUAE REPERIRI POTUERUNT,
OPERA OMNIA
GRAECE ET LATINE,
Cum Notis & Nova versione

JOANNIS HUDSONI, S.T.P.

Aulae B. Mariae Virginis Principalis, & Bibliothecarii Bodlejani.

Accedunt nunc primum Notae integrae, ad Graeca JOSEPHI *& varios ejusdem Libros,*

D. EDUARDI BERNARDI, JACOBI GRONOVII, FRANCISCI COMBEFISII, JO. SIBRANDAE, HENDR. ALDRICHII,

Ut & ineditae

In Universa FL. JOSEPHI Opera,

JOANNIS COCCEI, EZECHIELIS SPANHEMII, HADRIANI RELANDI, & selectae ALIORUM.

ADJICIUNTUR IN FINE

CAROLI DAUBUZ Libri duo pro Testimonio FL. JOSEPHI de Jesu Christo;

Et ejusdem Argumenti EPISTOLAE XXX. virorum Doctorum, ut REINESII, SNELLII, JO. FR. GRONOVII aliorumque, Philologicae & Historicae; ut &

PETRI BRINCH Examen Chronologiae & Historiae Josephicae; JO. BAPTIST. OTTII Animadversiones ad JOSEPHUM & specimen LEXICI FLAVIANI; CHRIST. NOLDII Historia Idumaea, seu de Vita & Gestis Herodum &c. &c.

Quorum Syllabus exstat ante initium Libri Primi Antiquitatum.

Omnia collegit, disposuit, & post JO. HUDSONUM *ad Codices fere omnes, cum impressos, tum Manuscriptos, praecipue* LUGDUNO-BATAVOS, *diligenter recensuit, Notasque passim suas, & quinque in fine Indices adjecit*

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS;

Linguae Graecae, Historiarum & Eloquentiae Professor, in Academia, quae Lugduni est, Batava.

TOMIS DUOBUS.

AMSTELAEDAMI, LUGD. BAT., ULTRAJECTI } Apud { R. & G. WETSTENIOS. SAM. LUCHTMANS. JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

ILLUSTRIBUS ET AMPLISSIMIS
ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE CURATORIBUS,

ALBRECHTO NICOLAO,

BARONI DE SCHAGEN, TOPARCHAE IN GAUDRIAAN, EQUESTRI ORDINI NOBILIUM HOLLANDIAE ADLECTO, MAGISTRORUM RATIONUM COMITATUS HOLLANDIAE PRIMO, JUDICII VENATICI ADSESSORI, AGRI RHENOLANDICI CURATORIBUS ADSCRIPTO, SOCIETATIS INDICAE ORIENTALIS RECTORI &c. &c. &c.

HERMANNO VAN DEN HONERT, J.U.D.

DORDRACENAE URBIS SENATORI AC CONSULARI, AGGERUM ALBLASSERWERDENSIUM COMITI &c. &c.

CORNELIO VAN VALKENBURG, J.U.D.

HARLEMENSIS URBIS SENATORI ET CONSULARI, EJUSDEM URBIS PRAETORI, AGGERUM RHENOLANDICAE PRAEFECTURAE ADSESSORI &c. &c.

EORUMQUE COLLEGIS
AMPLISSIMIS ET GRAVISSIMIS,

URBIS LUGDUNO BATAVAE CONSULIBUS,

CONRADO RUISCH J.U.D.
NICOLAO VAN BANCHEM J.U.D.
AEGIDIO VAN DER MARK.
THEODORO VAN GROENEVELD J.U.D.

ET

VIRO AMPLISSIMO

DAVIDI VAN ROYEN J.U.D.

ILLUSTRI CURATORUM ET CONSULUM CONSESSUI A SECRETIS, NOVAM HANC JOSEPHI EDITIONEM

D. D. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

*

ILLUSTRES ACADEMIAE PATRES,

SCRIPTOR ISTE, VOBIS QUEM OFFERO,

QUIS, ET QUALIS SIT, SI QUAERITIS;

JUDAEUS EST FLAVIUS JOSEPHUS,

NOTUS OMNIBUS.

ANNALES QUI NOBILIS CONDIDIT GENTIS,

CUJUS DUCTOR COLONIAE DEUS;

FAMAMQUE, FALSIS TEMERATAM CRIMINIBUS,

VICTURIS CONTRA APIONEM DEFENDIT CHARTIS.

SACERDOTALI ORTUS GENERE,

PONTIFICES PROAVOS ET REGES VIDIT.

HINC AD HISTORIAM ATTULIT

SANCTAM MENTEM, FIDUM CALAMUM, CELSUM SPIRITUM,

TANTI VIRI MIRABILES NE LATERENT CASUS

MIRANDA MAXIME ORBI QUI PATEFECIT,

LEGI VOLUIT

VITAE SCRIPTOR IPSE SUAE:

NE VIDERETUR VIXISSE MALE, QUI SCRIPSIT BENE.

IRATI DEI JUDICIUM TREMENDUM

SENSERE SOLYMAE, DEVOTA CIVITAS;

HORRUIT HERODUM STIRPS EXCISA RADICITUS;

SUBIIT EXSTINCTUM MOSIS IMPERIUM.

FILIUM

FILIUM DEI, VITAE DUCEM, JESUM CHRISTUM,

JUSTUM, VERACEM, SACERDOTEM SUMMUM,

PATRIA ADORANT MOENIA, SED PROSTRATA;

SANCTA DESIGNANT ALTARIA, SED EVERSA;

UT DOMINUM AGNOSCIT TEMPLUM, SED DESTRUCTUM;

AB HOSTE, A SUIS, A COELO.

FLAMMIS IN PORTICIBUS, IN ADYTIS CREPITANTIBUS,

CLARA LUX ORITUR EVANGELIO.

PRAECO JOSEPHUS.

JUDAEUS UT SCRIBENS, AN CHRISTIANUS,

PARUM DIFFERT.

VERITATI SUA FAMA VEL AB HOSTE CONSTAT.

AUCTOREM HUNC MAGNUM,

NOBILEM, DOCTUM, DISERTUM, UTILEM,

SAEPIUS AD PRELUM REVOCARANT TYPI,

NON PRO SUO NITENTEM MERITO.

PLURES TENTARANT PER ORBEM ERUDITI,

INFAUSTO OMNES ADFLICTI SIDERE.

QUORUM FLEBILES AUXIT RUINAS,

SEPELIIT QUEM NUPER HEROUM ALTRIX,

UBI NOVAE FLORENT ATHENAE,

GENS ANGLICANA, MAGNUS HUDSON,

QUI LATIO QUOQUE PURIOREM DEDIT.

** HUJUS

HUJUS EGO SOLLICITA PREMENS VESTIGIA,
CONRADENS UNDIQUE FLAVIO QUAE PROSINT,
LABORIOSA HAEC EDIDI VOLUMINA,
ORBI BENE UT FACEREM ERUDITO,
VOBIS NON MINUS UT PLACEREM;
DECUSQUE BATAVO CONSTARET LYCAEO,
LUGDUNIQUE INCLYTUM VIGERET NOMEN;
CUJUS EX MEMBRANIS, SENIO VERENDIS,
JUVENTAS JOSEPHO, CEU PELIAE, DATUR.

JUDAEUM SCRIPTOREM TITUS IMPERATOR
BIBLIOTHECAE INSERUIT FLAVIAE,
IN ICONE SUSPEXIT ROMA.
VOS ME AD ALTA EVECTUM MUNERA
CONSPICUUM FLORI REDDITIS JUVENTUTIS,
ORNATIS TITULIS, INVITATIS PROEMIIS,
QUOD SPIRO, QUOD SPERO, VESTRUM EST.

L E

LECTORI BENEVOLO
S. D.
SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

RESPONDIT tandem votis nostris eventus, neque conatus ille, visus quibusdam audax & periculosæ opus aleæ, irritus fuit. Quasi vero, aut equum *Sejanum* agitaret is; qui *Flavii* Operibus edendis incumberet; aut *Fulviam*, fatalem maritis suis uxorem, domum duceret; sic omnes *Josephum* edere cogitantes idem manere fatum, notissima inter Eruditos vagabatur fabula. Meticulosus merito, imo stultus a cordatis viris vocari meruissem, si animum infringi hisce plus quam anilibus nugis sivissem. Ita videlicet mecum reputabam: omnes illos, qui tam longo atque difficili labori sese adplicuissent, vel duodecima diei hora cœpisse ædificare, vel in longum laborum suorum procrastinasse usum; quin nec hoc mirum videbatur, vegeto corpore & virentibus annis abreptos quosdam, qui in ea desudarant palæstra, quum misceri quotidie funera senum juvenumque videamus. Imo tanto magis stimulum indies admoveri mihi sentiebam, ut perficerem opus perfectoque gauderem, quod plures ante me vel ad primam lineam prolapsos, vel in medio cursu destitutos, vel denique, ad ipsam metam impacto vitæ curriculo, effusos, in vanum exercuisset. Dederant in hunc Agonem olim & proximis quoque temporibus nomina *Bertrami*, *Scaligeri*, *Casauboni*, *Cunæi*, *Petiti*, *Bigotii*, *Bœcleri*, *Noldii*, *Vossii*, *Cocceji*, *Scotani*, *Bosii*, *Monathii*, *Bernardi*, *Spanhemii*, *Olearii*, *Gronovii*, *Relandi*; & quis non, qui vel inter principes Eruditi Orbis gradiebatur, vel inseri principiis illustri aliquo edito facinore ambiebat? Quorundam intra verba stetit fides; Plurimos in ipso labore mors oppressit; Huic indignatio præreptæ laureæ, illi obortæ simultates, aliis alia obfuerunt.

Tandem (neque enim dissimulanda sunt merita aliorum, sed sua cuique jura reddenda) omnium omnem superavit jactum *Joannes Hudson*, vir Græce doctissimus, & cujus plurima in Helladem exstant merita. Hic enim est, qui *Josephi* nobis dedit Opera, non tantum ad perfectissimam, multorum annorum sudore, limam revocata; verum, abdicata illa Veteri, & non uno nomine culpanda, quæ *Epiphanii Rufiniique* nomine fulgebat, Versione; ad ipsa Græca prorsus Novam laboriosa concinnavit industria. Sed ipse dum *Josepho* suos indulget annos, laborem cepit multum, fructum laboris percepit nullum. Discessit enim ad plures, dum suprema manus operi inponitur, & in Indice versantur typi, præfandi quoque vice aliis derelicta. Avide hanc Editionem Batavi Germanique exspectabant Bibliopolæ, ut addita nova quadam accessione hederam placentem suæ merci apponerent. Ea caussa *Gronovium*, *Olearium*, *Relandum* continuit, ne vel ante sua publicarent, vel acrius etiam Scriptori huic incumberent, quam multum sperata illa Editione frui liceret. Sic nulla præter Anglicanam illam Cl. *Hudsoni* præ manibus erat Editio, elegans certe, sed pro more gentis pretiosa, nec facile omnibus comparanda. Quare, quum præclaro instituto laudatissima hæc Bibliopolarum Triga, qui jam ante magno ære *Jo. Cocceji* notatum emendatumque manu exemplar suum fecerant, atque de aliis ad novam locupletationem sibi prospexerant, mihi suum aperuisset consilium revocandi *Josephi* ad typos Batavos, quam maxime fieri posset luculenter &

operose; & studii mei & officii esse existimavi hunc amplecti laborem, atque in id incumbere, quo majore, quam hactenus, cum usu fructuque haberetur atque legeretur ab omnibus nobilissimus Historiarum Auctor, & proximo post Sacros Scriptores loco *Flavius Josephus*.

Prima inde mihi cura fuit, in omnes oras circumspicere, atque Doctos ubicunque Viros sollicitare de juvando hoc insigni molimine meo, deque plurimorum Eruditorum votis bene mereri. Angliam tantum non expilaverat Cl. *Hudsonus*, omnibusque ibi perlustratis Bibliothecis, residuum inde nihil fecerat; missa & ipsi aliunde plurima erant subsidia. Et tamen posteriorum curæ atque diligentiæ quædam reliquisse testari hæc Editio poterit, quæ novis Collationibus atque Accessionibus haud pœnitendis locupletata, dignitatem suam facile tuebitur. Principem certe merentur locum Codices duo *Lugd. Bat.* quos olim possedit *Isaacus Vossius*, quorumque excerpta quædam habuit Cl. *Hudsonus*, & copia itidem facta fuisse *Jo. Coccejo* notata manu ejus ad oram libri testantur. Hos diligenti cura inspeximus, passimque varietatem illorum, ubi a *Vossianis* excerptis discrepabant, per literas L. B. nonnunquam lineolis (L. B.) inclusas, ubi *Hudsonianis* Lectionibus interseri necesse erat, adnotavimus. Uterque Codex in charta scriptus est, sed notæ valde bonæ & antiquæ; Prior, qui olim pertinuit ad *Wilhelmum Nooms*, ut appositum nomen testatur, posteriores Antiquitatum libros novem integros continet, non vero decem, uti perperam inpressum exstat in Bibliothecæ Lugd. Bat. Catalogo Pag. 392. Num. 26. incipit enim ab initio libri duodecimi; & quoniam hi maxime libri corruptissimi olim erant, hinc *Bosii* editionem retardavit, quod integrum horum Codicem nancisci nondum potuerit, hujus MS. excerpta interim plurimum desiderans, ut scribit *Grævius* in Epistola ad *Heinsium*, quæ in novissima Collectione Cl. *Burmanni* occurrit Num. CLI. Eosdem libros, sed addito undecimo, exstare accepi in *Mediolanensi* Bibliotheca *Ambrosiana*, verum ita cum editis congruentes, ut vix inde discedere animadvertas. Placuit tamen ejus Codicis dare notitiam eam, qualis ad nos pervenit ex literis Clarissimi Italiæ sui luminis *Ludovici Antonii Muratorii*. *Vetustior* (inquit) *Flavii Josephi MS. Codex pergamenus Ambrosianæ Bibliothecæ signatus Lit. F. n. 128. fol. minori, qui fuit olim Archiepiscopi Philadelphiæ, mancus est, ac initium habet a libro* XI. *Hist. Judaicarum. Præstantissimæ ceterum notæ, ac venerandæ antiquitatis. Prima pagella in superiori externo angulo lacera: aliæ omnes integræ, nullaque temporis injuria vitiatæ, ita ut perspicue legi possint ab homine vetustiorum characterum perito, vel in ejus codicis lectione parumper exercitato; nam litera β in eo semper hac forma scribitur u. κ vero u, ita ut ab υ, quam frequentissime in eodem codice idem character repræsentet, nec minimum differat. Rari admodum nexus, at is in errorem facile inducit, qui λ. & ι complectitur, ea forma perpetuo expressus, quæ pro litera μ in adjacenti verbo sit accipienda. Subscriptam præterea literam jota recentiorum more nullam habet, sed vocali suæ adhærentem.*

Post eam partem historiarum sequuntur libri Antiquitatum, ac demum vita Josephi græce scripta, & typis vulgata.

Primæ pagellæ faciem alteram a prima integra linea fideliter exscripsi, atque ita se habet; & præter τὸ ὕστερον πρότερον *duobus in locis, nil aliud varium notavi ab impresso, quo utor, Aureliæ Allobrogum typis Petri de la Roviere* 1611.

Καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσουσι, καὶ τῆς ἀρχαίας ἀπολαύσουσιν εὐδαιμονίας, ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐποίησεν αὐτὸν γράψαι κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν. Ὅτι Κῦρος ὁ βασιλεὺς λέγει. ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέγιστος τῆς οἰκουμένης ἀπέδειξε βασιλέα. πείθομαι τοῦτον εἶναι ὃν τὸ τῶν ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ· καὶ γὰρ τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν. Καὶ ὅτι τὸν ναὸν οἰκοδομήσω αὐτοῦ ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἰουδαίᾳ χώρᾳ. ταῦτα δ' ἔγνω κῦρος ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ, τῆς αὐτοῦ προφητείας ὁ ἡσαΐας κατέλι-

πόλιν περὶ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. ὕτος γὰρ ἐν ἀποῤῥήτοις εἶπε ταῦτα λέγειν τὸν θεόν. Ὅτι βέλομαι κῦρον ἐγὼ πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀποδείξας βασιλέα. πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν.

Ταῦτα ἡσαΐας προεφήτευσεν ἔμπροσθεν, ἢ κατασκαφῆναι τὸν ναὸν ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα. Ταῦτ' ὖν ἀναγνόντα τὸν κῦρον. Καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον ὁρμή τις ἔλα--βεν.

Addiderat Cl. idem *Muratorius* in ſuis ad me literis, miſiſſe ſeſe olim ad *Hudſonum* ipſum nonnulla adnotamenta ſua in antiquiſſimam *Joſephi* Verſionem Latinam, quam Ambroſianæ Bibliothecæ MS. Codex ex Ægyptia papiro conflatus, ac propterea venerandæ antiquitatis, complectitur, ſed nunquam certiorem ſeſe fuiſſe factum, an ad *Hudſonum* pervenerint. Ego vero perveniſſe quidem exiſtimo, verum uſui non fuiſſe, quod ille plane novam adornaverit verſionem. Quare ego quoque recipere non potui conditionem oblatam mihi ab Eruditiſſimo atque amiciſſimo viro *Petro Piovene* S. I. qui a Re Antiquaria eſt Sereniſſimo Duci Parmæ atque Placentiæ, unico in Italis oris literatorum Mecænati; Scripſit enim in Sereniſſimi Principis ſui Bibliotheca exſtare Exemplar Joſephi Latinum curioſiſſimum in pergameno XIII. circiter ſeculo elaboratum, & mirum quantum ab exemplaribus adhuc evulgatis diſcrepans; ordine primum deinde verbis.

Poſterior Codex MS. Bibliothecæ *Lugd. Bat.* Pag. 395. Num. 72. in charta ſerica conſcriptus, libros VII. de Bello Judaico omnes complectitur, in initio tantum & fine paullum mutilus; deëſt enim Prologus, & incipit Συνέπεσε τῆς δυνατοῖς ἰυδαίων &c. finit vero aliquanto ab extremis poſtremi libri, in verbis Ἀντίοχῳ δὲ &c. Exſtat præterea in eadem Bibliotheca pag. 402. Num. 7. Fragmentum *Joſephi* ex Libro Antiquit. XIV. quod in Græcis ante defuit, excerptum videlicet ex Codice illo inſigni Antiquit. L. B. de quo modo egimus. Comprehendit Decreta illa Romana & Aſiatica, quæ primus vulgavit, ingenti ex hoc MS. ſuppleta lacuna, *Jacobus Gronovius*, una cum Emendationibus quibuſdam in Suidæ Lexicon. Unde & hiantem illum locum in Editione ſua ſupplevit *Hudſonus*, paucula tantum in Notis ſuis ex *Gronovianis* Animadverſionibus excerpens, quæ ſuis locis a pag. 706. & ſequent. inſertæ integræ in hac Editione comparent. Inter alia collectanea reperta mihi etiam fuit Oratio *Agrippæ* & *Berenices* ad Judæos tumultuantes, quæ exſtat Lib. II. de Bello Cap. XVI. pag. 186. cujuſque Collatio exſtat inter Addenda pag. 181. Ipſe vero Codex reperitur in Catalogo Bibliothecæ *Lugd. Bat.* pag. 396. Num. 13. ut taceam Editionem unam atque alteram *Joſephi* ab *Iſaaco Voſſio* multis in locis cum MSS. ſuis, & ab aliis collatam, uti Editio Baſ. 1544. cujus mentio pag. 391. Num. 5. & Genevenſis, pag. 391. Num. 6. qui apparatus univerſus in præſtantiſſima illa Bibliotheca ſervatus, uſui noſtro inſerviit. Credideram & amplius quid ibi me inventurum; quum legerem pag. 403. Num. 34. memorari Lectiones *Flavianas* deſcriptas ex libris *Hermolai Barbari* & *Scipionis Catoromachi*; ſed animadverti nihil cum Flavio noſtro illis commune eſſe. Atque hæc quidem propius ad manum fuerunt; petita vero longius atque accepta ſunt ea quæ ſequuntur. Poſſedit *Fred. Roſtgardus* Nobiliſſ. Danus, exemplar MS. *Joſephi* de Bello Judaico præſtantiſſimum, quod itidem in Catalogo librorum ejus, menſe Januario hujus anni Hafniæ ſub haſta venditorum, pag. 459. Num. 151. ſic deſcribitur: *Joſephus de Bello Judaico, Græce. Codex MS. chartaceus, optimæ notæ, quadringentorum circiter annorum. Spiſſum volumen in 4to minori.* Integer vero iſte Codex eſt, atque nullo modo interruptus a principio uſque ad finem pergit; inque ejus calce adſcriptum erat notum illud de *Jeſu Chriſto* teſtimonium. In tempore collationem ejus inſtituerat vir doctiſſimus, & cum alias, tum hoc facto optime de me & eruditis meritus *Joannes Grammius*, Linguæ Græcæ in Academia

 Haſ-

Hafniensi Professor; cujus liberalitate ex suis quoque MSS. transmissus ad me est accuratissima pariter Collatio librorum contra *Apionem*, ipsius, uti & superior de Bello, manu instituta & scripta. Citatur ultima hæc nomine Codicis *Hafniensis*, quoniam ita appellaverat quoque *Hudsonus*, qui non nisi pauca ejusdem excerpta nactus fuerat. Numerum jam MSS. si quærimus densitatemque Variantium Lectionem, immanem sylvam ex Regiis Codicibus *Gallia* ad nos transmisit; fuitque ibi fautor hujus Operis, atque indagator talium Thesaurorum *Jacobus Philippus D'Orville*, tum peregre ibidem Studiorum caussa agens; nunc vero post visam quoque Britanniam, Italicis fruens opibus, & antiquum visens Latium; cujus inde avide reditum exspectamus, ut collectam undique eruditionem pleno sinu in patriæ suæ gloriam effundat. Hæ vero Collationes & aliæ plures propter infinitum V. L. numerum, & quod serius venissent, in Addendis collocantur pag. 1. & seqq. Complectuntur autem libros de Bello Judaico ad sex vel septem MSS. collatos; inter quos Regius seculi undecimi, & insigne Exemplar Bibliothecæ *Coislinianæ*. Liber deinde *Josephi* de *Maccabæis* cum quinque Codd. Parisiensibus miræ discrepantiæ collatus cernitur ibid. pag. 157. usque 171. Vita dein *Josephi* cum MS. Regio pag. 171. usque 175. Ordo tum sequitur & lectio capitum atque fragmenta quædam ex Regiis item Codd. pag. 176. usque 180. Denique Variæ Lectiones excerptæ ex MSS. Codd. Regiis quinque in Antiquitates Judaicas, quarum magna parte usus *Bigotius* fuit, & quæ passim in *Hudsonianis* titulo *Bigotianarum* citantur (sicuti excerpta *Bigotiana*, nullo certo adscripto Codice in plurimorum Doctorum Virorum manus atque Bibliothecas pervenerunt) sed sine auctoritate ulla ex quibus Codd. depromtæ essent; quare conspectum earum accuratissimum invidere Curioso Lectori nolui, præsertim quum plurima quoque occurrant in iisdem quæ frustra in *Bigotianis* quæras; misit hanc ultimam farraginem Parisiis D. *Sallierus*, atque invenies pag. 424. usque 481. quæ ultimæ Librum itidem de Vita, & alios contra *Apionem* cum MSS. collatos exhibent. Et hæc quidem de Codd. MSS. qui vel in tempore vel serius ad nos pervenerunt, quibusque vel in Notis usi sumus, vel prout citius tardiusve ad nos venerunt, inter Addenda collocavimus.

Progredior jam ad Doctorum Virorum Curas quibus auctior hæc Editio quam *Hudsoniana* procedit, quæque vel editas Notas vel ineditas complectuntur. Editæ sparsim fuerant Notæ *Edw. Bernardi* & *Henrici Aldrichii* ad aliquot Antiquit. & de Bello libros; item *Francisc. Combefisii* ad Librum de Maccabæis; *Jacobi Gronovii* ad Decreta Romana & Asiatica: Ineditæ autem, & quas nunc primum damus, *Joannis Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, & *Hadriani Relandi*, quibus nostras subinde animadversiones correctionesque adspersimus. De singulis horum aliquid dicendum est, ut & insuper de illis, in quas frustra inquisivi.

Norunt omnes, magno impetu atque maximo labore ad *Josephi* scripta provolasse virum undecunque doctissimum, & ab orientali præsertim literatura instructissimum, *Edwardum Bernardum*. Tota historia *Josephi Bernardini* & abortivi veluti fœtus, expresse admodum continetur in Vita ejusdem, quæ a *Thoma Smitho* edita est Londini MDCCIV. una cum *Roberti Huntingtoni*, Episcopi *Rapotensis*, Vita & Epistolis. At quoniam istius libelli pauca admodum impressa sunt exemplaria, & ob id in paucorum versetur manibus, ipsa ejus verba apponam, prouti leguntur pag. 29. & seqq. *Jam sibi redditus Bernardus, ad anteactos labores, isto itinere per annum & ultra intermissos, alacriori animo reversus est. Habuit vero, si quisquam alius, vastum omniumque disciplinarum capax ingenium, quod industriam, laxamentis debili infirmoque corpori sustentando necessariis ægre cedentem, multo minus turpi*

otio

otio & ignavia obsolescentem, nunquam destituit. Verumtamen licet scientias Mathematicas ex instituto Professionis diligenter quidem excoluerit, uti postea videbimus, tamen longe fortiori animi propensione & genio ductus, amœnioris literaturæ, puta Historiæ, tum sacræ tum prophanæ, omnium gentium omniumque seculorum, Chronologiæ & Antiquitatum studium magis deperibat, habebatque in deliciis. Nec diu pulcherrima & maxime optanda ingenii vires hac ex parte late explicandi defuit occasio. Ante plures annos D. Fellus, illius opera usurus, Josephi, *præstantissimi Historicorum, & post Scriptores sacros maxime æstimandi, novam, eamque cæteris omnibus emendatiorem, editionem typis Sheldonianis adornare constituerat: sed ab isto proposito, nescio an subsidiis ad id opus complendum destitutus, an ex fama de V. Cl. Andrea Bosio fere ubique sparsa, quod ille nimirum eundem quoque edendum destinasset, collectis undique e codicibus MSS. Viennensibus, Lipsiensibus, Schlusingensibus, quos ipse, * Vir maxime industrius sagaxque, & in Græcis literis excellens contulit, variantibus lectionibus, & etiam e Parisiensibus & Florentinis, quorum nimirum lectiones amicorum suorum curæ ac humanitati debuit, aut aliorsum impeditus, tunc sibi desistendum esse pro prudentia sua voluit, præstolaturus, donec foetum istum nobilem, quem omnes pulcherrimum suisque partibus absolutum fore & ominabantur & optabant, prelum Lipsiense, obstetricante doctissimo Bosio, parturiisset. Ille ista bona spe per multos annos concepta, & quæ luctuosa Bosii, de re literaria scriptis suis hactenus præclare meriti, & opere destinato longe præclarius merituri, morte plane decollaverat, frustratus, metam, sine læsa cujuspiam æmuli cursoris in isthoc stadio ambitiose certaturi fama, jam attingi posse satis gnarus, istius incepti, auspiciis suis, qui omnia in Academia potuit, maturandi sive gloriam sive onus in Bernardum curavit transferendum. Bernardus autem instar sapientis Architecti de omni idonea re materiaria, instrumentis, reliquoque necessario apparatu, ante jacta ædium condendarum fundamenta, summe solliciti, quantum esset exemplarium manuscriptorum, tum Græci textus, tum versionis Epiphanianæ in nostris Bibliothecis latentium, primo in usus suos comparavit, schedis Bosianis, jam illo instigante, ab hæredibus ingenti pretio redemptis, & magni sane faciendis: cum ex Samuelis Petiti largis commentariis longe antea in Bibliothecæ Bodleianæ gazophylacium ex Gallia transvectis, vix quippiam subsidii ad illustrandum textum colligi potuerit, (demptis exceptisque quibusdam e membranis Peirescianis, ab illo Viro ingeniosissimo olim exceptis) † quos nimirum spissa Rabbinicorum observationum farragine ad nauseam usque oppleivisset. Deinde, Bernardus, specimine operis Josephici edito, doctissimos Amicos suos per Galliam, Belgium, & Germaniam, alibique sparsos, crebris literis solicitavit, ut suppetias in hac re omnibus profutura laboranti ferre vellent. Vix quicquam nuncii aut faventiori aure exceptum aut sonantiori plausu. Omnes bona dicere de opere & Editore certatim gestiebant: & inter ipsos quoque D. Isaacus Vossius, acerrimus ingeniorum censor, imo laudum, quas aliqui jure vendicaverint, sive ex exquisitissimo judicandi acumine, sive ex morositate indolis, sæpe nimium quam parcus. Hisce subsidiis instructissimus Bernardus grande hoc opus jam aggressus est; frustra querelas suas de hac palma sibi prærepta interponente D. Monachio Leidensi, inque illo, crasi licet labore continenti vigiliisque pene exhausta, ac viribus debilitatis, alacer & sibi constans, neglecta bonæ valetudinis cura, diu perseveravit. Unde vero contigerit, quod opus istud desideratissimum & tanto molimine elaboratum, quasi in medio abruptum, pro deplorato relinqueretur, salva & integra manente D. Bernardi fama, heic paucis indicabo. Multi versionem Epiphanii, tanquam imperfe-*

* Ad D. Bosium scripsit Bernardus A. M.DC.LXXIII. de hac, quam dudum aggressus est, editione, epistolam inter cæteras de eodem argumento ad illum datas editum, pag. 137. Vide epistolam Schelhammeri ad eundem, p. 462. Vide quoque D. Lionelli Jenkinsii epistolam ad eundem, p. 425. De literis vero hisce D. Jenkinsii v. epistolam D. Ezechielis Spanhemii ad Bosium, p. 465.

† Vide epistolam Bredelii ad Bosium, p. 350.

fectam, indoctam, & Græco textui in quamplurimis parum respondentem, redarguentes, novam, vel saltem Gelenii interpretationem recognitam & emendatam, ubi iste Vir doctissimus præ festinatione aut oscitantia sensum Authoris non rite fuisset assecutus, importune & pene ingestis conviciis desiderarunt, & de variantium lectionum in molem vix tolerandam excrescentium copia acriter questi sunt. Quod & ipse primo inspectis perlectisque, D. Bernardi rogatu, antequam typis excluderentur, schedis, objectum iri facile præsentiebam, amice monens, in his tanto cum labore, ne dicam curiositate, annotandis, inque censum referendis, omnem operam inutiliter collocari: paucis tantummodo, quarum ope vera Græci, ubi aut luxatus aut corruptus jacebat, textus lectio erui & restitui potest, exceptis, & cum cura seligendis: exemplo Viri præstantissimi, & in hisce literis tractandis summo cum judicio exercitatissimi, Henrici Valesii, quod imitandum proposui: versionibus Rufini Aquilejensis & Epiphanii Scholastici sæpenumero ab illo consultis, inque novum examen, ubi opus erat, revocatis. Librarii autem, alii ex aliis transcribentes, voces sæpe aut mutarunt aut addiderunt, prout ipsis lubebat: unde pro numero exemplarium, si plura suppetiissent, feracior ejusmodi lectionum seges, non cujuspiam bonæ frugis, & plane resecandæ, continuo excresceret. Quod de quamplurimis quoque Græcis lectionibus, quarum tamen diversa ratio laboriosa exploratione melius indigeret, pariter dicendum est: sæpe enim pompæ quasi causa & ad ostentandam diligentiam ab Editoribus recentioris ævi accumulari solent. Maxime vero displicuit Commentariorum prolixitas, in quibus integræ Dissertationes, ad calcem operis meliori jure rejiciendæ, aut justo volumine seorsim edendæ, extra omnem, ut hi putabant Censores, necessitatem inferuntur. Hinc inter Curatores & D. Bernardum primo ortæ simultates, deinde mutua displicentia; & apertæ lites, utrisque, pro diversa, quam secuti sunt, sententia, argumentis ultro citroque agitatis tenacissime inhærentibus. Hoc ussit animum Bernardi, ægerrime ferentis, aliam methodum, contra quam ipse statuisset, sibi juberi ineundam. Cessant operæ Typographicæ, nec amplius jam, Democraticis Schismaticisque rempublicam literariam, pariter ac civilem & ecclesiasticam, turbantibus, præsertim post D. Felli, præcipui hujus editionis fundi, animam in cœlis receptam, de edendo integro Josepho sumptibus Universitatis erat cogitatum. Post sex septemve annos, D. Bernardus importunis trium bibliopolarum Oxoniensium precibus victus, opus illud demum in manus sumpsit, jam contractiori forma ad modulum novi speciminis publicandum: cum vero flagrante bello tanto oneri ferendo vix essent, paucis schedis impressis, jam suæ temeritatis satis convicti, & ipsi quoque destiterunt. Ita de Josepho ejusque Chronologia restituta conclamatum est: cujus tristi fato comites & asseclæ, Aristeas, Josephus Gorionides, & Hegesippus de excidio urbis Hierosolymorum, *prostrati, tantisque sub ruinis sepulti jacent. Quantum vero in omni literarum genere excelluerit Bernardus, qualem Polyhistora & Criticum, quanta subtilitate ingenii, quam solerti pollentem judicio, quam in intricatissimis temporum supputationibus accuratum, quam in Scriptoribus omnium generum, Latinis, Græcis, Chaldaicis, Syriacis, Arabicis, Armeniacis, Copticis, legendis familiarem, quam antiquitatum sacrarum prophanarumque probe callentem, in Scholiis, annotationibus, & dissertationibus in quatuor libros Archæologiæ Judaïcæ Flavii Josephi, & partem quinti, (in his enim solis illius sudavit industria, nec ultra in alienam provinciam extenditur) se præstiterit, supervacanei erit laboris hic pluribus ostendere: cum id jam omnes, distractis exemplaribus, norint, & ubivis sit testatissimum. Dolebunt mecum harum literarum studiosi & amantes, hisce, sive æquis sive iniquis, interpellationibus, grave istud damnum, quod vix seculum reparaverit, Reipublicæ literariæ contigisse.*

Hujus *Bernardi* Curas integras, prout ad Græca ipse edidit, suis locis adposuimus, excerpserat enim modo pauca quædam, quæ ad Varietatem

Le-

Lectionis facerent, *Hudsonus*; quum *Græca* dico, intelligo Notas ejus in *Josephum* inchoatas & editas, quæ *Græcam* ejus dictionem aut historiam illustrant; plura enim in ejus Editione *Latinam* Veteris Interpretis versionem spectant, quæ nullum hic locum merebantur, quod aliam atque novam Cl. *Hudsoni* interpretationem secuti sumus. Inter illos libros, quos de Bello edidit, in Primo atque parte Secundi crebro in Notis *Aldrichii* nomen legitur. Fuit autem *Henricus Aldrichius* Rector in Ædibus Ecclesiæ Christi; eratque omnibus humanioribus studiis egregie excultus; musices gnarus & Musarum amicus, Poëta quoque haud mediocris; Indulgentia summa exstitit erga Alumnos, præsertim Nobiles, qui sub ejus auspiciis vivebant, disciplinæ alias Ecclesiasticæ exactor rigidus, Presbyterianarum partium inimicus atrox, Regiæ vero auctoritatis propugnator acerrimus. Diu vixit in Academia summa cum gratia & virtutum omnium laude; perpauca scripsit, exque suis ipse scriptis nihil fere edidit, factis vero suavissimam sui memoriam amicis & posteris reliquit.

Francisci deinde *Combefisii* Commentarium ad libellum de *Maccabæis* inter reliquorum Notas inseruimus. Opusculum hoc cum Notis ejus & nova contra *Erasmum* Versione editum erat in Auctario novissimo Bibl. Patrum, atque inde in *Josephi* sui Appendicem receperant *Lipsienses* anno MDCXCI. Denique, & Præceptoris quondam nostri honoratissimi, *Jacobi Gronovii*, doctissimis ad ingentem istam Lacunam, ab isto primum expletam, Notis meritum locum adsignavimus.

Apparent autem nunc primum *Jo. Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, atque *Hadriani Relandi* ad *Josephi* Opera Omnia Notæ. Exemplar *Cocceji* ubique ad oras adspersas habebat MSS. collationes, *Bigotianas* videlicet ex duobus Codicibus optimæ notæ ad Libros x. priores. Antiq. *Vossianas* vero ad reliquos, ut & Libros de Bello. *Bigotianæ* quidem in plurimorum venerunt possessionem, nam & *Bernardus* habuit, & *Hudsonus*, & ipse reperi in *Josephi* Editione Basileënsi ad marginem diligenter adscriptas, habuique ex humanitate plurimum reverendi *Mystæ* Harlemensis Ecclesiæ *Abrab. Allardini*, qui insuper alterum exemplar *Josephi* possidet, in quo omnia illa, quæ sua manu in meo *Jo. Coccejus* perscripsit, alia nitidiore descripta exstabant. Quorum librorum etsi propter Originales, aliosque a priore manu, non magnus mihi usus esse potuit; volui tamen publice exstare commendationem hanc honestissimam suavissimi quondam in literarum rudimentis, altioribusque deinde disciplinis, mei sodalis. Multas conjecturas libro suo adscripserat *Coccejus*, quas fideliter sub ejus immortali nomine publicavimus. *Relandi* vero meritum haud exiguum quoque erga *Josephum* exstitit; inserta enim charta pura, ubique Notas suas & Animadversiones seminaverat, in numerum molemque majorem excreturas, si per acerba, heu! tanti viri fata licuisset. Sunt tamen illæ tales, ut adfirmare ausim, plurimam Auctori Maximo lucem affundere, atque ingenium scribentis doctrinamque mirifice commendare. Debemus illas hæredum laudatissimæ benevolentiæ. Magna apud omnes Eruditos fama est *Ezechielis* illius *Spanhemii*, qui non modo suis præluxit majoribus, sed inexpletam omnifariæ eruditionis videtur habuisse copiam. Notum erat nobis exstare Codicem manu ejus notatum in Bibliotheca Potentissimi Borussiæ Regis, sed ardua via adipiscendi; tandem eluctatus molestias, ipsum Exemplar manu ejus ubique conscriptum nactus sum, mittente Cl. viro *Maturino Veyssière la Croze*, Regiæ Majestati a Bibliotheca, idque ex singulari humanitate Baronis *de Printz*, qui ipse addita Latinissima Epistola, verbis quoque honorificentissimis munus illud exornavit. Et utinam immortalitate dignus ille Heros adhuc inter vivos versaretur; quo omnes commendata illa tot virtutibus adspicientes ora, ut *Josephi* quoque *Spanhemiani* Servato-

rem suspicerent! In recensendo autem *Josepho* duo intendit Ill. *Spanhemius*, primum ut *Josephi* dictiones & narrationem ubique inter se conferret, dein ut rariora verba atque significantiores dictiones, quales multæ in nobili hoc Auctore occurrunt, ex *Homero*, *Æschylo*, *Euripide*, *Sophocle*, *Hesychio* & aliis, illustraret; quæ quidem omnia plurimum ad Scriptoris hujus intellectum facere, nemo inficias iverit. Breves plerumque ejus Notæ sunt, neque mirum, quum in ora Editionis *Gelenianæ Genevensis* omnia illa scripserit, manu difficili, per citationes locorum ad paginas, quæ ut Novæ huic Editioni per Capita & Paragraphos aptarentur, multo labore constiterunt. Hasce notas adepti sumus, ubi typi pervenissent jam ad finem Lib. Quinti. Usi itaque mox sumus illis ab initio Libri vi. & quæ notata erant ad Libros v. priores, inter Addenda seu Appendicem locavimus pag. 416. Exemplari *Spanhemiano* complures chartæ solutæ adjectæ erant, manu ejus descriptæ, quæ præter alia multa Indicem quoque Geographicum pulcherrimum, atque alios continebant Indices; unde apparet omnino animum ad *Josephi* Editionem applicuisse insignem illum Virum. Comprehendebant pagellæ istæ solutæ Chronologica *Josephi*; Æras apud *Josephum* in Historia Sacra & Externa observatas; Rectores *Syriæ* & *Judææ*; *Judææ* Præsides & Procuratores, nomina item aliorum Præsidum in *Josephi* scriptis occurrentia; Observationes de *Josepho* ipso; Loca & Verba in *Josepho* suspecta & notanda; verba denique *Josephi* apud *Hesychium* observata; Quæ omnia collocata sunt in extremo Tom. II. pag. 402. & seqq.

Omnibus hisce Variorum Doctorum Notis inter *Hudsonianas* locum dedimus, sed ita, ut semper illorum nomen adpingatur, ubi vero nullum additum nomen est, eas sciat L. B. *Hudsonianas* esse. Crebro autem in illis, ut & in Addendis (jam loco suo insertis) & Addendis *Hudsonianis* nomina leguntur Eruditorum Virorum *Ibbetsoni* & *Lauthii*, quorum conjecturæ ibidem laudantur; in hosce ante mihi ignotos inquisitione facta, *Ibbetsono* prænomen *Richardo* dari agnovi, virumque ipsum privatam vitam & paucis notam egisse; *Lauthios* vero esse duos ejus nominis, in pagis prope Londinum degentes, quorum ulteriorem notitiam dare nequeo.

Jam tandem aliquid quoque adferam de iis, quæ feruntur in sermonibus, Doctorum Virorum lucubrationibus, quæ vel interciderunt, vel in occulto servantur. Præter hosce scilicet quos modo memoravi, notum est *Petrum Cunæum*, *Stephanum Le Moyne*, sive *Monachium*, *Gottfridum Olearium*, & *Jacobum Gronovium* serio omnes de edendo *Josepho* cogitasse. *Petri Cunæi* laboriosa commentatio, repetita sæpius lucerna evigilata, voracibus flammis, ipso quidem volente & coram jubente domino, absumta est. Quum etenim Clarissimum illud Academiæ nostræ Lumen, quæ ultima ipsi fuit gravaretur ægritudine, sentiretque sibi vitæ lucem, se cito suis defuturum; captata occasione quum juxta focum forte decumberet, neptem suam jussit certum chartarum fasciculum (quo videlicet omnia quæ ad *Josephum* adnotaverat comprehendebantur) ex Museo suo adferre, atque allatum coram oculis suis igni injicere; quod ita factum ex Amplissimis doctissimi istius Viri nepotibus intellexi. Incerta magis de *Monachii* laboribus fama est; volunt, densum fuisse ipsi Volumen, in quod omnia (ut erat diffusæ admodum eruditionis) quæ ad *Josephum* aliquo modo trahi possent, conjiciebat; certum vero illud, ipsum dolore percitum, quod *Bernardus* novam hujus Auctoris Editionem occupasset, abjecisse per tempus consilium suum de edendo *Josepho*, atque plurima ex illo Observationum Oceano in Libros, quos sub titulo Variorum Sacrorum edidit, derivasse. Dicitur tamen postea ad antiquum reversus laborem; sed intervenit suprema dies, atque ita imperfectum relictum non modo illud opus est, verum nusquam quoque densum

illud

illud Volumen, multis ante (ut ferunt) visum & ostensum, apparuit, licet etiam nomine Magistratus inquisitio per Domesticos esset habita, quod mihi etiamnum quædam ex illis superstes ita se habuisse adfirmavit. *Olearium* quod attinet, adfirmare nequeo, an aliquid ad prelum paratum habuerit, amici ex Germania nunciarunt mihi nihil ex lucubrationibus ejus in hunc Auctorem inveniri. *Jacobi Gronovii* denique ipse aliquid vidi penes filium *Abrahamum*, inchoatum non perfectum, Notulas videlicet, quæ non ultra primum Antiquitatum librum pergerent, atque adeo vix ad vigesimam nonam integri *Josephi* partem pertinerent; scriptas in schedis tumultuariis; neque tamen illas neglectui habuissemus, si nostri arbitrii ea res fuisset; famam vero Viri & Eruditionem multo melius tuebuntur doctissimæ illæ ad Decreta Romana & Asiatica Observationes, quas suo loco inseri curavimus. Nihil etenim, quod prece vel pretio acquiri potuit, a nobis fuisse prætermissum patere potest ex Notulis postumis *Joannis Sibrandæ* Franequerani, atque in patria ibidem Academia Prælectoris quondam Græcarum Literarum; quæ & ipsæ non ultra primum istum Librum progrediuntur, & tamen legi possunt post eundem pag. 60. & nobiscum ultro communicatæ fuerunt a praestantissimo *Joanne Doitsma*, Hornanæ Scholæ prudentissimo Moderatore.

Et hæc quidem sunt, quæ ad *Flavii Josephi* contextum illustrandum summa cum cura a nobis requisita, vel ultro a Viris Doctis, quorum nominibus publice a nobis honos (ut par est) habetur, suppeditata fuerunt. Quoniam vero Tomus Posterior mole sua Priorem minime æquaret, in illum conjecimus quæcunque vel serius accepimus, vel integros inplebant libellos, ad Josephicam tamen scriptionem facientes. Unde præter illas, quas memoravimus, Collationes, invenies ibi Doctissimi Viri *J. Wasse* Specimen Examinis V. L. *Hudsonianarum* pag. 51-56. *Jo. Alberti Fabricii*, Germanorum longe clarissimi, Excerptum ex Bibliotheca Græca de *Flavio Josepho*, sed plurimum ab auctore, qui pro sua humanitate id ad nos transmisit, locupletatum, pag. 57-71. Sequuntur dein Præfatio *Arnoldi Peraxyli Arlenii*, longe pulcherrima ad *Diegum Hurtadum de Mendoza*, quæ præfixa Editioni *Basileënsi* immerito ab aliis Editoribus fuit neglecta, pag. 72-75. aliarumque simul subsequentium Editionum Præfationes, ut & *Thomæ Ittigii* laudatissima Prolegomena, pag. 76-95. Appendix dein ad *Flavii Josephi* Opera, quæ una cum *Ittigii* Prolegomenis in postrema Editione *Josephi* Germanica exstat, olim a *Jo. Alberto Fabricio*, ut ipse testatur, tunc adhuc admodum juvene (vide ibidem paullo superius pag. 76.) congesta; qua continentur *Aristeas* de LXX. Interpretibus, Fragmentum *Josepho* tributum περὶ παντὸς, & alia quædam, quæ inveniri ibidem possunt usque pag. 156. interpositis dein quibusdam V. L. habes Excerptum de *Josepho* ex *M. Andreæ Frankenbergeri* Institutionibus Antiq. & Histor. pag. 182-185. quod excipiunt *Caroli Daubuz* Libri duo, quibus asseritur *Josepho* ut legitimum Testimonium illud vexatissimum de *Jesu Christo*, usque pag. 232. quibus ob argumenti similitudinem adjunximus xxx. *Epistolas Philologicas & Historicas* plurium eorumque celebriorum in literis Virorum, quæ minori olim forma editæ Norimbergæ anno 1661. cura *Christophori Arnoldi*, Eruditorum usui minus patebant, & procedunt usque pag. 285. Testimonium illud de Jesu exstat in Editione nostra Antiqu. Lib. XVIII. Cap. III. §. 3. pag. 876. atque ibi cum versaremur, de peculiari Dissertatiuncula super illud cogitatio animum subiit, cum alia, quæ Numismata, *Josepho* illustrando sculpta, explicaret (quæque hanc Præfationem meam sequitur) ad finem Tomi II. adjicienda; Sed, ut verum fatear, quæ dici possunt, dicta sunt omnia, & quantumvis clamitent Faber, & qui illum sequuntur, omnino *Josepho*, ita

ut legitur, tribuendum existimo, quæcunque Scriptorem nobilem caussa stimulaverit, ut nobilissimum hoc emblema purpuræ suæ assueret.

Post hæc omnia occurrit *Petri Brinch*, apud *Danos* Collegii Medicei Inspectoris Chronologiæ & Historiæ *Fl. Josephi* Examen, quod editum *Hafniæ* A. MDCCI. rarissime in hisce terris visum, ab amicis *Hafniensibus* ad me transmissum est. Scriptum vero illud, in quo ab origine Mundi usque ad mortem Herodis Magni Chronologiam Josephicam examinat; & præterea ex Antiquitatibus ejusdem Judaicis notat & examinat ea, quæ Scriptoribus Sacris V. T. parum consentanea, vel certe illis non sunt memorata, invenitur pag. 290-304. Et quoniam hic mentio incidit discrepantiæ cujusdam *Josephicæ* cum S. S. commodum inserere heic lubet stricturas quasdam, quas adscripserat in fronte libri sui Reverend. *Albertus Albertboma*, Ecclesiæ Lugd. Bat. quondam pastor fidelissimus, quique in literis plurimum sibi vixit, miraque cura atque diligentia omnes Bibliothecæ suæ libros a capite ad calcem maxima cum attentione legerat. Josephum inter illos avidissime pervolutaverat, ut adscripta ubique loca ex aliis scriptoribus, inter legendum observata, abunde testabantur. Is itaque hisce ipsis verbis ad hæc Capita seu Numeros retulit crimina quædam, seu astutias *Josephi* nostri.

I. *Plerumque Auctor* COPIOSIUS COMMEMORAT, *quæ a Mose & Sequentium temporum Historicis Sacris compendio tradita sunt, & narratione sua quamplurimis Scripturæ locis lucem affundit: quod inprimis observare licet l. 4. c. 8. Antiq. ubi sæpissime legum Mosaïcarum rationes & causas exponit.*

II. *Nonnunquam tamen (nescio quo consilio)* OMITTIT, *quæ tradiderant Scriptores Sacri: ita paucissimis mentionem facit raptus Eliæ: nihil quoque refert de Naamanis lepra ope Elisæi curata.*

III. *Rursus varia Historiæ Sacræ* ADTEXUIT, *quorum sola fides penes nostrum Auctorem est. Vide quæ scribit de Mosis rebus gestis in Ægypto. sic Plurima Historiæ Salomonis admiscuit, de quibus altum in S. Litt. silentium.*

IV. ORATIONES *a summis viris publice habitas totidem quasi verbis repræsentat, & velut integras exhibet, quorum fragmenta solummodo in S. Libris supersunt, prout mos quoque est Historicis præstantissimis Livio & aliis. Confer Voss. de Arte Histor. c. 20. 21. & Justin. l. 38. c. 3. in f.*

V. *Ad eundem modum Epistolas, velut ex autographo recitat; e. g. literas Hirami & Salomonis.*

VI. *Inprimis notandum est*, AUCTOREM NOSTRUM SOLLICITE CAVISSE, NE NARRATIONES DE REBUS SACRIS MINUS PLACEANT GENTILIBUS:

1. *Hinc* MIRACULA *a Deo olim edita, ad captum Ethnicorum vulgo exponit. Exempla videri passim possunt.*

2. *Eo spectat formula, sæpe ab Auctore usurpata ut in fine Lib.* II. *&c.* SED DE HIS UT CUIQUE LIBET, ITA SENTIAT.

VII. *Sæpissime profert* TESTIMONIA AUCTORUM GENTILIUM, *ad confirmationem Historiæ Sacræ.*

VIII. *Plurimum quoque utitur* LOCUTIONIBUS, *Græcis & Romanis Scriptoribus usitatis.*

1. *Eo quoque referendum est, quod Hebræorum menses vulgo interpretatur mox adjecta appellatione Macedonum, aliquando etiam Ægyptiorum.*

2. SUPPUTAT *quoque* TEMPORA *per Olympiades & per annos Coss. Rom.*

IX. SOMNIA, *quæ viris quibusdam Sanctis divinitus contigerunt, interpretatur fere (ut videtur) ex regulis Oneirocriticis Veterum. Erat autem Josephus ipse interpretandorum somniorum peritus, uti de se testatur.*

X. DIVINA ORACULA (*quæ Romanum Imperium spectant*) *ita vulgo exponit, ne ingrata queant esse Romanis. e. g. illa quæ notat de somnio Nabuchodon. & passim.*

XI.

XI. Ut Judæorum Gentem *Ethnicis commendet*,

1. *Eorum hospitalitatem & benignitatem erga alias gentes maxime laudat.*

2. *Principum extraneorum munificentiam erga Judæos studiosius etiam commemorat.*

XII. *Adde quod in Græcorum & Rom. gratiam censeat Josephus sacram Poësin fere contineri metris earum gentium. Clerici Ep. Hieron. p.* 311. Hæc ille.

Similis fere argumenti sunt Dissertatiunculæ quædam, studiose conscriptæ ab *J. B. Ottio*, atque ad nos transmissæ ab eodem Eruditissimo Viro, curante plurimum Reverendo *F. A. Lampe*, S. Th. celeberrimo in Ultrajectina Academia Professore. Continent *Omissa Varia a Flavio Josepho*, & insuper *Centuriam Locorum N. T. cum Flavianis vel Phrasibus vel Historiis aliquid commune habentium &c.* quæ quidem ultima pars specimen continet laboris utilissimi, si quis eum subire vellet, ut ad Raphelii morem, sicut ille ex Polybio, Xenophonte atque Arriano collegit, quæ ad N. T. illustrationem faciant, *Josephum* quoque accurata industria perlegeret; quem plurimum in phrasi sua atque verbis cum S. S. N. T. convenire inter legendum sæpissime deprehendimus. Misit vero hasce Observationes inprimendas Auctor, ut salivam literatis moveat Lexici in *Josephum* Operosioris commemoratio atque promissio, in quo secundum literarum ordinem pag. 320. in fine, congesta dicit quidquid vel *Josepho* vel ex *Josepho* S. S. lucem credidit adferre posse, & sic quasi *Concordantiam* fore *Josephicam*. Verba ejus hæc sunt: *Hanc Centuriam speciminis saltem loco damus; possent enim in sexcenta alia Scripturæ etiam Novi Testamenti loca pura sisti, quibus aliquid vel ex Josepho lucis affunditur vel ex Scriptura ipsi. Majores nostri labores ex quibus hæc excerpsimus, in modum Lexici conscripti justum & magnum Volumen in Folio habent & quasi Concordantiam, infinitis Observationibus refertam, cumprimis in iis quæ ad Geographiam pertinent, quibus parum aut nihil desit, dein quæ rem Numismaticam veterem illustrant, consignata enim sunt non paullo minus quam mille Hebræa, Græca, Romana Numismata, quæ omnia vel absolute vel quodammodo ad hunc Authorem referri possunt.* Ipsius Lexici Specimen habes pag. 319. ex quo consilium & modus Viri Præstantissimi omnibus patere potest. Sed in ejus Libri editione observandum erit, prius omnia *Josephi* loca, quæ ex Veteribus ante *Hudsonum* Editionibus expressa sunt, conferri ad novissimam debere, ut non solum Libri, Capita, Paginæ, sed verba quoque respondeant; dein ut Numismata non alia adferantur, nisi quæ *Josepho* illustrando faciant, eaque, si fieri possit, multa hactenus inedita ostendant, Nummi ipsi justa magnitudine, non veluti æquales picturæ sculpantur, neque archetypis deteriores, in quo tantum propter inscitiam artificum ex Typographorum avaritia peccari video, ut pluries, imo nonnunquam prima vice repetiti, vix umbram similitudinis ostendant. *Ottiana* ista comparent pag. 305-323.

Sequitur dein pag. 324-329. Dissertatio *Christophori Cellarii* contra istum celeberrimum Novatorem *Joannem Harduinum*, qua contra illum *Flavii Josephi* de *Herodibus* historiam a νοθείας suspicione vindicat. Agmen denique claudit Opusculum Doctissimum, *Christiani Noldii* Historia *Idumæa*, seu Diatribe de Vita & Gestis *Herodum*. pag. 333-401. Quæ enim supersunt superius memoravimus, *Spanhemiana* videlicet & Collationes quasdam MSS.

Universum Opus Indices claudunt; Auctorum videlicet, qui a *Josepho* citantur; Vocum Græcarum, quæ observatu digniores apud *Josephum* occurrunt; Chorographicus Regionum, Urbium, Locorum &c. multum ex schedis *Spanhemianis* suppletus atque emendatus, sicuti in illo quoque Rerum, qui sequitur plurimum Incomparabilis ejus viri nobis profuit industria. Index Quintus atque ultimus nomina habet Scriptorum quibus in Notis aliqua lux affunditur.

SIGEBERTI HAVERCAMPI NOTÆ IN TABULAS DUAS NUMISMATICAS,

QUÆ CONTINENT NUMISMATA XLI. PRO ILLUSTRANDIS VARIIS JOSEPHI LOCIS.

Nummi, quibus Asteriscus apponitur, ex Musæo Nostro vulgantur.

TAB. I.

NUm. I. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ΚΑΙϹΑΡ. *Caput* Hadriani, *corona laurea, radiis inde erumpentibus, quasi alter* Apollo, *decori. Ab altera parte dimidia ratis est, *cum literis quibusdam lectu difficilibus, sed ex quarum reliquiis apparet pertinere Numisma ad* Dorenses, *qui ob beneficium aliquod ab* Hadriano *acceptum sese* Sebastenos, *i. e. Cæsarcenses vocant.*

Doram, Phœniciæ *civitatem plus semel commemorat Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* VII. *pag.* 655. *&* 656. Josephus. *Ubi enim prælium describit inter* Antiochum *atque* Tryphonem, *& quomodo hic ex superiore* Syria *ejectus fuerit in* Phœniciam, *addit insecutum ad* Doram *usque* Tryphonem, *qui in se receperat, fuisse* Antiochum; *fuisse autem dicit locum munitum & expugnatu difficilem. Sita fuit hæc civitas in* Phœnicia *ad montem* Carmelum, *uti testatur* Flavius *Lib.* II. *Contra* Apionem §. 9. *pag.* 478. *ubi paullo ante lepidam fabellam ejusdem* Apionis *commemorat, videlicet* dum bellum Judæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua civitate Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat venisse ad Judæos, cujus hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promisisse traditurum se eis Apollinem Deum Dorensium: venturumque illum ad nostrum templum, si omnes ascenderent, & adducerent omnem multitudinem Judæorum. Zabidum vero fecisse quoddam machinamentum ligneum, & circumposuisse sibi, & in eo tres ordines finxisse lucernarum, & ita ambulasse, ut procul stantibus appareret, quasi stella per terram iter agens. Judæos quidem, inexspectata visione obstupefactos, cum procul quidem abessent, quiescere: Zabidum vero multa quiete ad templum venisse, & aureum detraxisse cantherii caput (ita enim scripsit, facetus videri volens) & rursus Doram velociter se contulisse. Igitur & nos dicere possumus, quod asinum, hoc est semetipsum, gravat Apion, facitque stultitia simul & mendaciis oneratum. nam & loca ponit, quæ nusquam terrarum exstant, & civitates earum ignarus transfert. Nam Idumæa quidem regioni nostræ confinis est, posita juxta Gazam, & nulla in ea est urbs Dora: in Phœnicia vero juxta montem Carmelum civitas Dora appellatur, quæ nihil commune habet cum Apionis nugis. quatuor enim dierum itinere distat à Judæa. Cur itaque nos præterea accusat, quod non habeamus communes cum aliis Deos, si sic facile credidere patres nostri ad se venturum Apollinem, & cum stellis super terram eum ambulantem intueri putaverunt? Scilicet enim manifestum quod lucernam nunquam prius conspexerunt, qui tot & tanta lucernarum accensionis festa celebrarunt.

Integrum adduxi locum, quod ex eo appareat urbi Doræ (*licet perperam* Idumææ, *a qua, uti in Notis docemur, quatuor dierum itinere distabat, tributæ*) *adscribi cultum* Apollinis, *ita ut* Apollo *Deus* Dorensium *appelletur. Quod* Doræ *tamen* Phœniciæ *convenire singularis hic docet nummus, quem sub* Hadriano *cuderunt* Dorenses, *in quo ab altera parte* Apollinis *insignia, radios præter laurum, Imperatorio addunt capiti; & ab altera parte navalem suam potentiam, per navis figuram exprimunt. Fuit enim hæc urbs eo nomine inclita, quare etiam* ΝΑΥΛΟΧΟΣ *seu* Navale *dicta fuit, uti observat* Spanhemius *ad Lib.* V. *Antiqu. Cap.* I. *pag.* 422. *in* Addendis. *Ipsum vero Nummum secum ex itinere* Græco *atque* Asiatico *musice redux adduxit Nobiliss. & Generosiss.* Jo. Ægidius ab Egmont, de Nieuburg, *ipsumque inter reliqua omnis generis inedita Numismata, ex indulgentia ejus, in usum meum, & aliquando forsan publicum, delineari jussi.*

Num. 2. ΗΡΩϹ ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ. *Caput Herois* Eurypyli; *ab altera parte* Paphiæ Veneris *templum, cum inscriptione,* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ ϹΤΡΑ. ΠΩΛΛΙΩΝΟϹ. Pergamenis *cur* Eurypylus *in Nummis decori sit, erudite (ut solet) explicat* Spanhemius *de Usu & Præstantia Numism. pag. minoris Edit.* 479. *Adducimus vero Nummum hunc, ut ostendamus, id quod dicimus in Notis ad Antiq. Lib.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 722. *semper nomen id efferri per duplex* Lamda, *&* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *æque ab Antiquis ac* ΠΟΛΛΙΩΝΑ *scribi, quod & idem docet Nummus qui numero inferius* 32. *occurrit, & qui observatur Num.* 11.

Num. 3. *Caput biceps, virile atque muliebre; ab altera parte laureæ inclusa cernitur bipennis inter monogramma quoddam, botrum, atque pharetram, cum literis* ΤΕΝΕΔΙΩΝ. *Similes huic nummo (qui nunc primum ex Musæo Nobilissimi* Markii *prodit) innuit Ill.* Spanhemius *in Notis suis ad Antiqu. Lib.* XI. *Cap.* VI. *pag.* 568. *ubi ad illa de Rege* Persarum, *cujus thronum cum securibus circumstabant Satellites,* παρειστήκεσαν δὲ τὸν θρόνον αὐτῷ πελέκεις ἔχοντες ἀρ[illegible], *notat, sic quoque securigeros circa solium* Teni *aut* Tenedi *fuisse, quo securi continuo plecterentur rei.*

Num. 4. ΜΟΚΑ ΙΕΡ. ΑϹΥ. ΑΥΤΟ. *quæ epitheta declarant fuisse urbem* Mocam *Sacram, jure Asyli gavisam, & suis legibus usam. Nummus vero ipse, delineatus apud* Patinum *pag.* 184. Antonini Pii *est, atque Deam* Fortunam *in templo tetrastylo exhibet. In alio ejusdem urbis nummo (quem in* Severo *memorat* Vaillantius *pag.* 84. *nusquam vero adhuc depictum offendi) eadem epitheta occurrunt; & muliebris deprehenditur figura, dextra præferens spicas & papaver, læva vero cornucopiæ tenens, ad indicandam regionis ejus summam fertilitatem. Fuit vero* Moca *civitas* Arabiæ, Maacha *aliis dicta, de qua Nota consuli potest* Spanhemii, *qui hosce citavit nummos ad Antiqu. Lib.* VII. *Cap.* VI. *pag.* 378.

Num. 5. SER. GALBA IMP. CAES. AUG. *Caput* Galbæ *laureatum. Ab altera parte laureæ inclusa hæc legitur inscriptio.* ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ ΙΖΡ. *qua innuitur cujus fuisse anno æræ*

***** An-

Antiochensis CXVII., de qua, uti & de Nummo hoc videndus Norisius in celeberrimo de Epochis Syro-Macedonum libro pag. 165. Hujus Muciani, Syriæ Præsidis, sæpius cum laude mentionem facit Josephus, ipsumque hunc nummum citavit Spanhemius ad Lib. IV. de Bello. Cap. I. pag. 266.

Num. 6. ΝΕΡΩΝ. Caput Neronis laureatum, & ab altera parte, pro fertilitate terræ designanda, Cornucopiæ gemina figura, cum inscriptione ΓΑΔΑΡΕΩΝ ΛΑΡ. Gadara, Cœle-Syriæ urbs, cujus epocham docet Eminentiss. Norisius pag. 297. & seq. crebro a Flavio commemoratur; narrat enim Lib. I. Cap. VII. de Bello, pag. 69. & Antiquit. Lib. XIV. Cap. IV. pag. 690. instauratam fuisse Gadara (Judæi enim paullo ante everterant) a Pompejo, post devictum Aristobulum, in gratiam liberti sui Demetrii Gadarensis. Eandem urbem antea Alexander Jannæus, Judæorum rex, post decem mensium obsidionem expugnaverat, teste eodem Antiqu. Lib. XIII. Cap. XIII. pag. 669. postea vero Herodes Magnus minus civiliter Gadarenses tractavit; unde acris Legatorum ad Cæsarem Augustum in Syria agentem expostulatio cum Herode, quem imperiosum, acerbum, atque tyrannum nuncupabant; quemque de vi, rapinis, & templorum eversionibus, sed infelici successu, accusabant, teste Josepho Antiqu. Lib. XV. Cap. X. pag. 775.

Num. 7. Spectat & hic nummus ad Gadara, de quibus modo egimus; eumque descripsit Norisius pag. 300. non autem depinxit, communicatam modo scripturam ejus a Nicolao Toinardo memorans; depinxerat vero jam olim Æneas Vicus inter Neronis Numismata, verum alteram tantum partem, quam itaque solam dare possumus. Legitur ibi præter inscriptionem ΓΑΔΑΡΑ æra eadem, quæ in superiori, L. ΛΑΡ. addita priori litera quæ nota anni apud Græcos esse solet; innuitur autem annus CXXXI. Male enim connectuntur apud Vicum literæ ΛΛ. quasi ΛΜ. essent. Figura vero muliebris turrito capite, dextra lauream tenens, læva cornucopiæ, palmamque ad pedes, ad caput stellam habens, urbis Gadaræ Genium designat, quæ Neroni, tanquam Apollini alteri, victoras suas musicas gratulari videtur. Capitis epigraphe apud Norisium est ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ.

Num. 8. & 9. Sufficit delineationem aureorum horum numismatum proponere, quæ passim apud Antiquarios, Vaillantium, Begerum & Spanhemium (ex quo pag. 404 & 406. desumta sunt) celebrantur & explicantur. Occurrunt in illis capita jugata Ptolemæorum Ægypti regum, quorum amorem & munificentiam in literas & literatos, & alii omnes passim, tum quoque Josephus celebrat, ubi studium Philadelphi pro conquirendis libris Judæorum Sacris, atque magnifica ejusdem donaria, Hierosolymas missa, commemorat Antiq. Lib. XII. Cap. II. pag. 590. ubi ipsos hosce Nummos, in Notis, citat Spanhemius, cum inscriptione ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. in quibus a parte illa, quæ ΑΔΕΛΦΩΝ inscribitur, Ptolemæi Philadelphi, ejusque conjugis simul ac sororis, Arsinoës jugata occurrunt capita; ab altera vero parte illa Ptolemæi Lagi atque Berenices pariter jugata spectantur. Putat vero male verti Ill. Spanhemius pag. 406. ab Leone Allatio in Monumento Adulitano ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ per Deorum Fratrum, atque ipse mallet, Deorum Fratris Sororisque; sed frustra; quum pariter jam olim fratres inter Deos dixerit Saturnum & Opem Tertullianus Lib. Ad Nationes II. Cap. XIII. Incesto jam junctos Opem & Saturnum Fratres recepistis.

Num. 10. Caput muliebre, sine inscriptione; ab altera vero parte est Aquila fulmini insistens inter cornucopiæ & literam Π. cum inscriptione ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. Protulit nummum hunc Begerus Tom. III. Thes. Brandenburgici pag. 33. quod autem in hac pictura, capitis ornatum & ipsam aliquo modo faciem differre vides a Begeriano nummo, inde est, quod partem priorem juxta nummum, quem ipsi hujus Reginæ possidemus, pingi sculpique curavimus, haud ingratam hanc varietatem rati fore Antiquitatum studiosis in Nummo plane memorabili.

Existimat Cl. Begerus faciem hanc muliebrem referri debere ad Cleopatram, Ptolemæi Euergetæ, tertii Ægyptiorum regis, ante Berenices scilicet, Magæ, Cyrenarum regis filiæ cum eodem nuptias, uxorem. Totum Viri Cl. argumentum sola litera Π. nititur, quam ipse pro numerali capit, atque ad annum æræ Alexandrinæ LXXX. refert, regnique adeo Euergetæ XV. ut ipse computat. Verum ut alia taceam, sublato fundamento hujus conjecturæ, & ipsa tota corruit, quum insuper contra Historiarum nitatur fidem. Literæ similes in Nummis Ægyptiorum non sunt numerales, nisi litera insuper L. quæ Λυκάβαντος denotat addatur, uti apud Vaillantium pag. 124. & alibi videre est, verum semper initiales sunt alicujus urbis, quæ nummum istum cuderit; sic ibidem apud Vaillantium & pag. 111. 115. &c. literæ ΠΑ. denotant a Paphiis cusos nummos; uti pag. 70. litera ΗΡ. docent ab Heracleopolitis profectum nummum ibidem Philopatoris; & pag. 84. ΣΑ. Salaminem designare creduntur; atque pag 50 ΘΕ. Thebæos, & sic in cæteris. unde literam Π. Pelusium, vel aliam Ægypti urbem denotare existimo; faciem vero illam ad aliam Reginam referendam esse, vel uno hoc argumento. Quum Magæ filiam Berenicen uxorem caperet Ptolemæus, Euergetes postea dictus, vivebat adhuc pater ejus Philadelphus, atque aliquot post annis vixit. Unde nequaquam uxori Euergetis, quæ statuatur ei etiam ante Berenicem nupta fuisse, ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, qui in hoc nummo legitur, titulus convenit. Quæ ut jam omnia mittam, ipse meam sententiam in medium adferam. Puto videlicet pertinere ad Cleopatram, filiam Antiochi Magni, Syriæ regis, quæ nupta fuit Ptolemæo Epiphani, quinto Ægypti regi, & cui in dotem pater dedit Cœlen-Syriam, Phœnicen, Judæam & Samariam; Supervixit ipsa marito, & magno in honore habita a filio, cui ob id Philometori cognomen fuit, majore multo Ægyptiorum desiderio, ætate florente decessit; uti docet Vaillantius pag. 88. in præclarissima sua Ptolemæorum Historia. Est itaque ipsa hæc Cleopatra illa, cujus mentionem fecit Josephus Lib Antiqu. XII. Cap. IV. pag. 600. Postea autem (inquit) amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam suam Cleopatram nuptum collocavit, & Cœlen-Syriam, & Samariam, & Judæam, & Phœnicen dotis nomine tribuit. Jam etenim bellum contra Romanos decreverat Antiochus Magnus, & ob id validas affinitates potentesque socios quærebat. Est & denique ejusdem hujus Cleopatræ alter mihi nummus, æreus quoque, & alio tempore publicandus, hoc paullo minor, cum simili typo, sed litera urbis initiali M. qui similiter Cl. Begeri penitus convellit sententiam de æra hoc modo expressa.

Num. 11. Caput inberbe, nudum, quod ex falsa inscriptione ΟΥΗΔΙΟΣ ΝΑΣΩΝ Ovidio (qui hinc in Editionibus Poëmatum suorum faciei filum sortiri nunc solet) tribuitur ab Ill. Spanhemio pag. 43. Operis Minoris, seu 54. Majoris. Ab altera parte facies est barbata, quam Jovi tribuo, cum inscriptione ΜΕΝ... ΑΣΙΟΥ.

Diximus ad Num. 2. in antiquo ære & ΠΩΛΛΙΩΝΑ scribi, & ΠΟΛΛΙΩΝΑ. Plures vero nummos, hujus explicandi gratia, adducit Spanhemius, in quibus per O. non vero per Ω. prior pars nominis istius scribi solet, quem consulat Lector erudiri cupiens. Certum quidem est, cusum hunc nummulum sub Augusto, quod ex adscriptis nominibus Vedii, & Menandri qui Parrhasii filium se scribit, apparere potest. Depingit enim inter Augusti nummos Goltzius tab. LXXV. Num. 24. unum, in cujus altera parte legitur ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΣ. Templum est octo columnis suffultum, ad cujus latera caduceus est cum quatuor spi-

spicis; ad Cæsaream vero Palæstinæ pertinere docet inscriptio Num. ibidem 23. ubi legitur ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΩΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. juxta caput Augusti ad cujus collum pharetra est. Idemque Templum in altero Cæsarensium cernitur, citante Vaillantio in Augusto pag. 4. cum eodem nomine; adscribitur enim ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΡΑΣΙΟΥ. & ad caput, quod Augusti est, & nudum sine laurea, ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. Denique ipse Spanhemius in postrema atque majore Editione pag. 54. & 55. Augusti pariter nummum citat, in quo Cæsaris ejus ab altera parte caput cum literis ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. ab altera simile caput barbatum ut in hoc (quem explicamus) nummulo, & literis ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ. qui nummi omnes, sicuti nimis aperte ad Augustum ipsum pertinent; ita nulla ratio est quare hunc Augusto abjudicaremus, & Ovidio largiremur, nisi literæ ΝΑΣΩΝ quas quidem ego quovis pignore ausim contendere non ita in nummo extare, vel recenti fabrica, in nummo cætera antiquo, artificio, sordidis hominibus nimis familiari, exsculptos fuisse; ita ut ex literis ΠΟΛΛΙΩΝ remanserint antiquæ posteriores duæ, reliquæ vero ΠΟΛΛΙ ita mutatæ fuerint, ut litera Ι. in Σ. mutata fuerit, proxima Λ lineolam in medio, ut Α. fieret, acceperit, deletis dein primis ΠΟ. tertia Λ. manserit, verum virgulam ad latus, ut Ν. fieret acceperit; & sic novus in nummis hospes Ovidius Naso pro Vedio Pollione emerserit. Uterque vero & Menander ille Parrhasii filius, & Vedius Pollio, Cupedii filius, cum magistratus fuerint Cæsarensium uno atque eodem tempore, Cæsari Augusto nummos cuderunt; neque privato Ovidio id facere, florenti licet amicitia Cæsaris consueverunt; vel, fulmine ejus afflato poeta, ausi fuerunt; vel denique post mortem, ad revocandam Musarum Venerumque omnium Sacerdotis memoriam potuerunt; ut qui vivente adhuc Augusto magistratu Cæsareënsi perfuncti fuerunt.

Num. 12. Rarissimus hic nummulus nunc primum ex nostro Museo prodit; neque enim ante quis unquam Aretæ Regis faciem in tanta Antiquitatis felicitate exhibuit. Reservare eum constitueram, ut una cum aliis pretiosis antiquæ Monetæ reliquiis quæ in Musæo nostro aliorumque Belgarum servantur, aliquando operosius prodiret in publicum; sed in Flavii Josephi gratiam exprimere eundem hic placuit; magnam enim ibi, ut ex Indice videre est, historiæ partem Aretas facit. Habet a priore parte caput Regis diademate cinctum: a posteriore figuram muliebrem, stantem, dextra tenentem pateram, læva hastam, cum inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΟΥ. Nummulus hic ex ære est, rarissimus, & optime conservatus.

Num. 13. M. SCAVR. AED. CVR. in imo REX ARETAS. per transversum EX S. C. Camelus, ad cujus pedes Rex genuflexus ramum profert. Ab altera parte P. HYPSAE AED. CVR. & in imo C. HYPSAEVS COS. PREIVER. CAPTV. Jupiter in quadrigis currentibus, dextra fulmen tenens, sinistra habenas, in imo scorpio visitur.

Quæ ad hujus denarii explicationem pertinent, peti possunt ex Commentatoribus ad Familias Romanas, Ursino & Vaillantio; quantum vero Josephicæ historiæ illustrandæ huc iste refertur denarius, inspici meretur Lib. Antiq. XIV. Cap. V. pag. 691. ubi legimus redemisse Aretam Regem Arabiæ bellum trecentis talentis a Scauro & ipso pacis satis cupido. Eadem fere leguntur de Bello Lib. I. Cap. VIII pag. 69. ubi hunc quoque nummum in partes advocat Aldrichius.

Cum autem Scaurus (inquit) in Petram Arabiæ regiam expeditionem fecisset, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani jussu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat ei præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hospes esset, persuasit ei ut pecunia vastationem agri redimeret. & ipse trecentorum talentorum sponsor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit: non minus quod ipse hoc voluerat, quam quod Aretas idem concupiverit. Alibi vero sic scribit:

Interea Scaurus, in Arabiam ingressus, Petram quidem ne accederet locorum difficultate prohibetur: quæ vero circa Pellam erant omnia depopulabatur; hoc tamen facto malis conflictatur. Nam exercitus fame laborabat: atque ad eam levandam conferebat Hyrcanus, per Antipatrum mittens victui necessaria; quem etiam ad Aretam, quasi ei familiarem, delegat Scaurus, ut pecunia ille pacem ab ipso redimeret. Atque persuasum est Arabi, ut trecenta daret talenta: & his conditionibus Scaurus ex Arabia exercitum educebat.

Num. 14. Judæam a Vespasiano Titoque captam complures referunt nummi, cum pluribus typis atque inscriptionibus a Græcis pariter & Romanis in horum, ut & in Domitiani honorem cusis. Sola itaque raritas & insignis inscriptio nummum hunc, quem ineditum hactenus ex Museo nostro damus, commendant. Cernitur in illo caput Domitiani laureatum, cum literis ΔΟ..... ΚΑΙΣΑΡ. ab altera parte Victoria, ped in globo imprimens, clipeo, palmæ arbori appenso, inscribit: in circuitu Judæa capta hîce ipsis Græcis literis designatur. ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΩΣΙΑΣ.

Num. 15. Neque hunc addidissem, quamvis non inter vulgares, nummulum, nisi eximia ars atque pulchritudo in integerrimo eluc ns denario plurimam illi gratiam adderent. Capita habet M. Antonii Triumviri fratrisque ejus Consulis L. Antonii, cum inscriptionibus L. ANTONI COS. & M. ANT. IMP. AVG. III VIR. R. P. C. M. NERVA PROQ. P.

M. Antonii amicitia Magnus factus est Herodes, qui illi ad extremum usque fidus mansit, & turrim, Antoniam dictam, in ejus honorem ædificavit. M. vero Antonii plures in Familia Antonia apud Vaillantium exstant nummi, qui cum rebus Judaïcis, Historia Josephica & devicto Aristobulo communionem aliquam habent; sed nolumus numero gravari. M. & L. Antoniorum facies repræsentasse contenti, quoniam utriusque merita erga Judæos egregia fuerunt, sicuti Decreta P. R. ostendunt; in quibus Marci & Lucii Antonii nomina laudantur Antiqu. Lib. XIV. Cap. X. §. 13. & §. 17. pag. 708. & 709.

Num. 16. Magnum Pompeji nomen in Oriente fuit, ubi maximas res armis gessit, plurimosque partibus suis faventes Bello Civili invenit. Hujus Pompeji cum alias virtutes, tum continentiam, ut qui a sacris pecuniis ornamentisque Templi Hierosolymitani nihil abstulerit, merito laudat Flavius Antiqu. Lib XIV. Cap. IV. pag. 690. Non mediocriter autem læsa est templi religio, inaccessi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingressi sunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, nisi pontificibus solis, videre fas erat. Cum autem intus essent & mensa aurea, & sacrum candelabrum, & pateræ quibus libatur, & magna vis aromatum, prætereaque in thesauris sacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: sed hac in re convenienter suæ virtuti se gessit. Sequenti vero die, jussis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum restituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga se Officia, tum quia Judæos incolas Aristobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores securi percussit. Quæ eadem fere repetuntur Lib I de Bello Cap. VII. pag 68. Quare non injucundum existimavi vultum ejus, qualem proxime ad veram venerandi ejus oris similitudinem accedere puto, ex integerrimo, qui penes me est, denario depingere. In eo Q. Nasidius, cujus nomen legitur prisco more Q NASIDIV. scriptum, infra navem cum velo expanso & remigantibus, dum classi Sexti

Pompeji præfuit, ejus enim partibus, patris judicium in Cneo contra Cæsarem sequendo secutus, adhæsit, Cnei Pompeji Magni expressit vultum, in quo juxta Lucanum Lib. VIII. ℣. 679. agnoscitur

> —— —— —— illa verenda
> Regibus hirta coma, & generosa fronte decora
> Cæsaries.

Sive κόμης ἀναςολὴ, ut Græci vocabant. Tridens vero ante vultum, & delphinus in imo, maris denotant imperium, adeoque Neptuno Regi Cneum Pompejum adæquant.

Num. 17. & 18. Græciæ Veteris, seu Italiæ, celebris admodum erat civitas Tarentum, ubi Josephus notat Antipatrum, Herodis Magni filium, accepisse ex Judæa literas, quæ Pheroræ obitum, malum ipsi omen, annunciaverint. Lib. Antiqu. XVII. Cap. V. §. I. pag. 836. Plura hujus nobilis urbis, & Lacedæmoniorum olim coloniæ exstant Numismata; in quibus fere omnibus conditores ejus atque instauratores Taras & Phalanthus exhibentur; cujus generis & hæc duo sunt Numismata ex Musæo nostro, quæ in quibusdam minutiis ab hattenus editis discrepant, sed de quibus nunc quidem agere supersedemus.

Regni Commagenes crebra mentio occurrit apud Josephum, sed præcipue memorabilis est eversio regii ibidem nominis, quod immerito Romani, fisco suo studentes, sub ampliatore ejus Vespasiano, abstulerunt Antiocho ultimo, qui, si quis alius, una cum sobole sua, optime de istis Orbis domitoribus, atque de ipso Imperatore, fuerat meritus. Fatum miserandi istius Regis, qui ex summis opibus, senili ætate, nullo suo merito, ad privatam recidit fortunam, copiose descripsit Historicus Lib. VII. de Bello Cap. XXVII. pag. 420. Hujus Antiochi, filiorum itidem ejus, aliorumque Commagenes Regum quum residua Numismata sculpta invenerim Volumine I. Thesauri Britannici pag. 108. & seq. non ingratum Lectori meo fore spectaculum judicavi, si singula apponerem, sunt autem decem numero.

Num. 19. ΒΑΣΙ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. Caput regis Antiochi diadematum. Ab altera parte Laureæ includitur Capricornus, sub quo Seleucidarum nota, Anchora, conspicitur, cum inscriptione ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Nummum hunc ad Antiochum I. pertinere credunt.

Num. 20. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑ. Caput regis Antiochi diadematum, ita ut extrema pars alterius nodi per collum diffluat. Ab altera parte Scorpio cum solita inscriptione ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ laureæ inclusus cernitur. Nummus hic paullum differt ab Haimiano, quoniam ex meo dedi Musæo, tam pulchrum integrumque, ut vix unquam similem viderim. Putat autem Jo. Massonus Antiocho III. qui sub Tiberio decessit, esse assignandum.

Num. 21. ΒΑΣΙ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. Caput regis diadematum. Ab altera parte duæ cornucopiæ decussatim positæ, & inscriptio ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 22. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. Caput diadematum Antiochi Regis; ab altera parte Scorpio Laureæ inclusus cum inscriptione ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

Num. 23. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. Caput Regis diademate revinctum; ab altera parte Laureæ inclusus Scorpio, cum literis ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 24. ΒΑCΙΛΕΥC. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC. Miseri regis Antiochi ultimi senile caput, ultima diadematis parte in collum diffluente. Ab altera parte Scorpionis typus & solita inscriptio.

Num. 25. Caput Caji Cæsaris, cum inscriptione ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ..... Ab altera parte Regis cujusdam caput est, quem non male arbitratur Haimius pag. 242. Antiochi cujusdam Commagenes esse, & quidem ejus qui Caligulæ vixerit temporibus. Notas idem illas, quæ sub mento regii capitis visuntur se non capere asserit. Dolendum certe est circa oras non integriorem esse nummum, quæ videntur literas habuisse nomen & dignitatem depicti capitis indicantes. Sicuti vero testantur Scriptores, Antiochum quendam a Cajo donatum fuisse non tantum Commagenes regno verum etiam maritimis Ciliciæ oris, hic vero nummus in rei testimonium & gratitudinis ergo ab Antiocho cum sua non tantum, sed & Imperatoris Romani effigie percussus sit, ita in eodem vocare se Commagenes & Ciliciæ Regem potuit; ut literæ ΙΑ quæ adhuc supersunt, reliquæ sint ex ΚΙΛ. quæ Ciliciam designaverint.

Num. 26. ΑΝΤΙΟΧΟ.. ΒΑΣΙΛ... Caput Regis diadematum, quod impressas ad collum & mentum duas habet notas seu marcas (quales creberrimæ in Græcorum nummis) quibus impressum est Cornucopiæ decussatum, quod ad Num. 21. in Commagenorum quoque nummo vidimus, & Seleucidarum insigne Anchora. Ab altera parte Scorpio Laureæ includitur cum inscriptione ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Pertinet vero nummus ad eundem, de quo modo, Antiochum, IV. videlicet, a Cajo atque Claudio ad honores evectum.

Num. 27. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ. Caput elegans Jotapes Reginæ diademate cinctum. Altera pars cum inscriptione ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ solitum Scorpionis & Laureæ habet symbolum.

Num. 28. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΥΙΟΙ. Regii juvenes equis insidentes. Ab altera parte Capricornus in Laurea, subtus Anchora est, desuper vero Stella, cum inscriptione ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. Juvenes illi duo filii sunt infelicissimi istius Antiochi ultimi Commagenes Regis, Epiphanes & Callinicus, quorum iras animumque ob ereptas Regni spes describit Josephus de Bello Lib. VII. Cap. VII. pag. 420. sicuti & mirabilem audaciam majoris, sive Epiphanis, dum cum Macedonica sua phalange vastissima Hierosolymæ mœnia vi superare conatur Lib. V. de Bello Cap. XI. pag. 354.

Num. 29. ΙΩΤΑΠΗ......... Caput muliebre. Ab altera parte caput juvenile est cum literis non satis cognitis.

Longiorem vero de hisce omnibus sermonem instituerem, nisi doctissimi viri Jo. Massoni diligentia, isto me onere levasset. Exstat enim ejus Dissertatiuncula super hosce Nummos ipsosque Commagenes Reges, Antiochos omnes dictos, Tomo Primo Thesauri sui Britannici pag. 113. a Nicolao Francisco Haymio insertus. At quoniam is liber rarior in hisce terris est, & non nisi magno parari potest, ipsa Clarissimi viri verba prout exstant subjiciam. Ita vero se habent:

Cum plurium ANTIOCHORUM, in Commagene regnantium meminerint Scriptores antiqui; non erit inutile explicandis superioribus aliisque Nummis, qui diversos etiam vultus ferre videntur; si brevem & accuratiorem præmiserimus notitiam Principum, qui Regionem illam sub imperio tenuerunt, ex quo amplissimum Seleucidarum regnum ad angustos hosce terminos redactum est, donec Romanorum Provinciæ formam, imperante Vespasiano, subiit.

I. Qui primus in hac serie occurrit, Antiochus nomine & Commagenæ Rex Dioni diserte dicitur, in anni U. C. 685. actis ([a]), ut qui tum, & quidem post Luculli de Tigrane victoriam ([b]), ac Urbis, quæ Tigranocerta ab hoc Armeniæ Rege nominata fuerat, expugnationem, in fidem receptus est. Appianus vero, qui in Luculli rebus hunc Commagenæ regem non memorat, postea Pompeji contra Mithridatem gesta narrans, scribit, ([c]) Pompejum, superato Tauro ([d]), bellum Antiocho Commageno intulisse, donec & ille in amicitiam receptus est. Deinde constitutiones Regnorum & Provinciarum à Pompejo factas tradens, addit, cum Antiocho

(a) Lib. 35. fragmentorum initio.
(b) Reportatam pridie nonas Octobr. si Plutarcho fides in Lucullo.
(c) De Bellis Mithr. p. 244. vid. & p. 251.
(d) Anno scil. U. C. 690.

tiocho Commageno commisisse Seleuciam, & quidquid ex incursu in Mesopotamia ceperat. Id *Strabo* antiquior Auctor confirmat quo ad *Seleuciam*, quam dicit *Castellum fuisse Mesopotamiæ ad Euphratis Pontem situm, in quo Tigranes Cleopatram, Selenem vocatam, interemit aliquandiu inclusam, cum Syriâ excidisset* (a).

Utrum vero hic *Antiochus Commagenus* idem fuerit cum *Antiocho* XIII. & ultimo Syriæ Rege, qui *Antiochi Pii* filius erat, disputant doctissimi viri. *Vaillantius* quidem unum eundemque fuisse affirmat; at fatebor, mihi rem obscurissimam videri, licet omnia Scriptorum antiquorum loca ad accuratum revocaverim examen, quod hîc prolixius discutiendum non puto.

Utut sit, recte videntur eruditi viri de primo *Commagenes* Rege *Antiocho* intelligere, quæ *Cicero*, dum *Ciliciæ* Proconsul erat, anno *U. C.* 703. scribit de *Rege Antiocho Commageno*, lib. 15. famil. Epist. 1, 3, & 4. Nullo saltem testimonio probari potest, hunc *Antiochum* esse diversum ab illo, qui paucis ante annis eam regionem, *Luculli & Pompeji* gratia, moderabatur.

Idem quoque omnino videtur, cujus *Julius Cæsar* meminit in descriptione Copiarum, quas *Pompejus* comparaverat ante *Pharsalicam* pugnam, anno U. C. 706. circiter medio commissam. *Ducenti* Equites, ait Cæsar (b), *ex Syriâ à* COMMAGENO ANTIOCHO, *cui magna præmia Pompejus tribuit, missi erant.* Hæc certe *præmia* manifeste indicant, eundem esse *Antiochum*, cui Pompejus, præter Commagenem, & alia in Mesopotamiâ dederat, *uti supra* vidimus.

An ille vero postea in Cæsaris amicitiam receptus, ac sic in regno confirmatus fuerit cum Cæsar in Syriam ex Ægypto sub Æstatis initium An. U.C. 707. venisset, expressis quidem verbis Historia non tradit. Id tamen ex *Hirtii* (c) narratione, de rebus à Cæsare in Syria constitutis, colligere fas est. *Commoratus*, inquit, Cæsar, *fere in omnibus Civitatibus*, [*Syriæ*] *quæ majore sunt dignitate, præmia bene meritis & viritim & publice tribuit; de controversiis veteribus cognoscit, ac statuit. Reges, Tyrannos, Dynastas Provinciæ*, [*Syriæ*] *finitimosque, qui omnes ad eum concurrerant, receptos in fidem, conditionibus impositis Provinciæ tuendæ ac defendendæ, dimittit & sibi & Populo R. amicissimos.*

Igitur exinde credere licet, *Antiochum* illum haud alium ab eo fuisse, quem *Dio* ad annum *U.C.* 716. *lib.* 49. scribit oppugnatum & *Samosatis* obsessum à *Ventidio M. Antonii* legato ac ab ipso *Antonio*, in hujus amicitiam, ante urbis expugnationem, receptum esse. Quibus consona profert *Plutarchus* in Antonio.

II. Verum brevi post tempore Rex ille successorem habuerit MITHRIDATEM (d); quandoquidem *Plutarchus* ibidem inter Reges, qui cum copiis M. Antonio ante *Actiacam* pugnam, anno U. C. 723. adfuerunt, numerat *Mithridatem Commagenæ Regem.* Hunc autem locum haud satis attente doctissimus *Norisius* legerat, autumans (e) Plutarchum *recensere Mithridatis auxiliares copias bello Actiaco, in Castris Antonii;* quasi vero ipsemet Rex non interfuisset. Quid illi tum acciderit incompertum; novimus solummodo, alium continuo regnum occupasse.

III. Alter enim ANTIOCHUS *Commagenus à Dione*, sub fin. lib. 52. ad annum U. C. 725. memoratur, quem Augustus tum *ad se excivit, quod fratris sui, cum quo litem habebat, missum Romam legatum dolo occidisset. Eum*, subjungit Dio, *Antiochum in Senatum adductum, damnatumque interfecit.*

Quis vero fuerit ille *frater* hujus *Antiochi*, non aperit Dio, nec utrum tunc temporis adhuc in vivis successerit *Antiocho* fratri, seu potius *Commagenem* Augustus Romano subjecerit Imperio.

IV. At alius MITHRIDATES, decem circiter post annis, scilicet U. C. 734. Rex creatus fuit ab Augusto, in Syria degente ac Orientis Provincias ordinante, uti *Dio* ad eum annum lib. 54. testatur. *Mithridati cuidam*, ait, *Commagenem, quod ejus Rex patrem hujus Mithridatis occidisset, puero etiamnum attribuit.* Verum neque hinc patet, quis fuerit *Rex* ille, qui *Mithridatis patrem* occiderat; an jam ante defunctus, vel tunc demum Regno motus.

Igitur haud recte Ill. *Norisius* (f), tanquam ex utroque *Dionis* loco, asserit, 1°. *Antiochum* anno U.C. 725. condemnatum *fratrem* fuisse prioris *Mithridatis*; 2do. hunc ab illo fratre occisum, atque 3°. eundem esse patrem *Mithridatis* secundi, qui *puer* Antiocho successerit patruo. Nihil horum certe scribit *Dio*, nec ullo modo innuit; ut primo intuitu liquet. Imo potius contraria, præsertim quo ad duo postrema puncta, docet. Etenim diserte illo scribente, *Antiochum* esse ab Augusto neci datum, *quod fratris legatum occidisset*; manifestum est, cum simul non fuisse necis fraternæ reum; alias hanc certe graviorem mortis *Antiochi* causam multo-satius dedisset Historicus sapiens. Deinde *Dio* clare satis indicat, *patrem* posterioris *Mithridatis* regem non fuisse, sed potius hominem privatum; siquidem tradit, cum à *Rege Commagenes* occisum esse.

V. Proximus porro successor, quem Historia nobis monstrat, ANTIOCHUS est ille, cujus tantum mortem *Tacitus* ad An. U. C. 770. narrat (g). *Per id*, inquit, *tempus Antiocho Commagenorum, Philopatore Cilicum, Regibus defunctis, turbabantur Nationes, plerisque Romanum, aliis Regium imperium cupientibus.* Verum tunc Commagene facta est ab Imp. *Tiberio* Provincia Romana, remque anno sequente *Germanicus* in Orientem missus, perfecit. *Commagenis*, addit idem Auctor (h) *Q. Servæus præponitur, tum primum ad jus Prætoris translatis.* Quam mutationem *Strabo* (i) quoque, tunc libris Geographicis coronidem imponens, adnotavit, in Commagenes descriptione: Nunc, subdit, *Provincia facta est.*

IV. Iterum tamen ad jus Regium, mortuo *Tiberio*, rediit, anno U. C. 790. seu Æræ Christianæ vulgaris 37. Ad hunc enim Dio lib. 59. scribit, *Cajum* Caligulam ANTIOCHO, *Antiochi filio; Commagenem, paternum regnum, adjectis Ciliciæ maritimis, dedisse.* Hoc quidem regnum idem Imperator postea abstulit, licet ei *Antiochus* assentator & tyrannidis magister esset, teste eodem Historico ad An. U.C. 793. At ipsum statim reddidit *Claudius* primo imperii anno, prout *Dio* ad annum U. C. 794. narrat. *Antiocho*, ait, *Commagenen, quam idem Cajus ei dederat ademeratque, restituit.* Quod confirmat Josephus (k), scribens, *Antiochum Commagene, & parte quadam Ciliciæ donatum* à Claudio fuisse.

(a) *Strabo* lib. 16. pag. 749. ubi quidem MSS. pro Τῷ Κομμαγηνῷ uti *Casaubonus* legit, habent τῷ Κομμαγηνῶν; sed prior lectio confirmatur illo *Appiani* loco.

(b) De Bello Civ. lib. 3. c. 5.

(c) De Bell. Alex.

(d) Eum forsan spectat Nummus Aleppo ad D. *Carol. Hedges* missus, ac à postica parte cum *Pallade* sic inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ. ab antica vero cernitur caput imberbe cum tiara, quæ Cassidi similis, uti repræsentatur apud Cl. *Spanhemium* T. 1. f. 482. qui ad Ponti Regem refert suum.

(e) De Epoch. Syrom. Diss. II. c. IV. p. 127.

(f) Ibid. p. 127. (g) Annal. lib. II. c. 42. (h) Ibid. c. 56.

(i) Lib. XVI. p. 749. sic & *Joseph.* Antiq. lib. XVIII. c. 3.

(k) Antiq. lib. 19. c. 4. ubi tamen vocem ex isto Dionis loco emendandam esse, recte jam notavit *Tillemontius* hist. T. 1. p. 1012.

Ad hanc autem *Ciliciæ* partem, *Antiocho* datam, pertinuiſſe *Clitas*, ejus oræ accolas, uti & Civitatem *Anemurienſem*, docet Tacitus ad annum U.C. 805. Annal. XII. c. 55. ubi narrat, *agreſtium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum*, tunc tumultuantes, & eam Civitatem obſidentes, ad officium reductos eſſe *à Rege ejus oræ Antiocho*, uti vocat. Eidem *& Armeniæ* partem tribuit *Nero*, ejus operâ in bello contra Parthos uſus, ex *Tacito* Annal. lib XIV. c. 26. collat. cum lib. XIII. c. 7, & 37. Nec minus utilis fuit Romanis contra Judæos ([a]), quin & *Veſpaſianum*, ad Imperium nitentem potentiſſime juvit, cum eſſet *vetuſtis opibus ingens, & inſervientium Regum ditiſſimus*, uti habet *Tacitus*, Hiſt. lib. II. c. 81.

At tandem in ſenectute, cum ante felix & potens vixiſſet, *Antiochus* à Pæto Syriæ Proconſule accuſatus, quod cum Parthis contra Romanos conſpiraſſet, regno fuit ſubmotus, *anno*, inquit Joſephus ([b]), *Veſpaſiani quarto*, ſeu U. C. 825. atque tranſlatus eſt, primum *Lacedæmonem*, deinde *Romam*, ubi honorifice habitus reliquam tranſegit vitam, cum duobus filiis, EPIPHANE & CALLINICO, de quibus plura inferius notabimus.

Sic demum *Antiochi* regnum in Provinciam Romanam à *Veſpaſiano* redactum eſt. Quod *Suetonius* his, in *Veſpaſiani* vita, verbis tradit c. 4. *Item Tracheam Ciliciam, & Commagenem, ditionis Regiæ uſque ad id tempus, in Provinciarum formam redegit.*

His præmiſſis ad ipſos tandem Nummos, ſupra exhibitos accedendum; & primum quidem ut melius diſtinguantur de poſtremis dicemus, quos certo ſcimus ad ultimum *Antiochum*, ejuſque familiam ſpectare.

Id genus autem ſunt tertius (in Tab. noſtra Num. 19. uſque 29.) & reliqui ad nonum uſque. Etenim, quod ad ipſum *Antiochum* attinet, tertius Nummus eandem prorſus faciem repræſentat, licet juveniliorem, ac quæ cernitur in IV. V. VI. (VIII. quoque) & VII. Jam vero ex IV. certiſſime novimus *Antiochum, eo ſignatum, in Cilicia* regnaſſe, quod de nullo alio, præterquam de poſtremo Commagenes Rege *Antiocho*, affirmari poteſt, uti ſuperius ex Hiſtoricis antiquis oſtendimus. *Lacanatas* enim *Ciliciæ* populum fuiſſe demonſtrat *Ptolemæus*, qui Geographiæ lib. V. Civitates *Ciliciæ* mediterraneas recenſens, primum ſingulis *Tracheæ*, ſeu *Aſperæ* regionibus ſuas adſcribit urbes, ſuoque ordine venit Λακανιτιδ@ regio, cujus Civitas apponitur Εἰρηνόπολις. Hæc autem apud ſcriptores ſequioris ævi in *Cilicia ſecunda* ponitur, ut fuſius videre eſt in Cl. *Cellarii* Geographia antiqua lib. III. c. VI. p. 144, 145.

Corrigendi vero ex hoc Nummo vulgares *Ptolemæi* codices, atque pro ΛΑΚΑΝΙΤΙΔΟΣ, legendum ΛΑΚΑΝΑΤΙΔΟΣ.

Cæterum parem huic Nummum habuit Cl. *Vaillant*, ut ipſemet indicat, hæc de *Auguſta*, Ciliciæ urbe ſcribens ([c]): *Hæc autem erat, cum* Lacanatide, *ditionis Antiochi Regis Commagenæ, ut confirmat noſter ejus Principis Nummus cum epigraphe* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

At errat celeberrimus ille vir addens ([d]), *utramque regionem, ut & regnum Commagenæ, Romanis acceſſiſſe anno U. C. 771. poſt mortem illius Principis*, Antiochi ſcil. anno antecedente defuncti. Etenim hicce *Antiochus* nullam *Ciliciæ* partem ſub ſua ditione unquam habuit; ut quæ demum *Antiocho* ejus filio data fuerit.

Nec minus hallucinatur, dum *Auguſtanorum* Ciliciæ Populorum Epocham ab eodem anno U. C. 771. deducit; ſiquidem alibi demonſtrabo, eam haud ante annum 773. iniiſſe potuiſſe, præſertim *ex Elagabali* Numiſmate in eadem Gaza Nobiliſſimi Ducis Devoniæ inſcripto: ΑΥΓΟΥϹΤΑΝΩΝ. ΕΤΟΥϹ. ΗϘΡ. anno 198.

Sed ut ad *Antiochi* Regis nummos revertamus, tertius, hic exhibitus, faciem juvenilem repræſentans, ſub initium ejus regni cuſus nobis videtur, uti contra ſub finem ejuſdem ſcalptus eſt ſextus, vultum ſenilem ferens. Adde quod & forma litteræ *Sigma* ([e]) Veſpaſiani potius temporibus convenit.

Deinde quo ad Nummum Num. 27. hic poſitum, non eſt dubitandum, quin ad uxorem ejuſdem *Antiochi* poſtremi pertineat; quandoquidem ex alio Nummo, in *Cilicia* maritima cuſo, conſtat, huic Regi *Jotapen* fuiſſe conjugem. Scilicet celeberrimi Antiquarii ([f]) jamdudum vulgarunt numiſma, à *Sebaſtenis* cuſum, in cujus antica parte idem *Antiochi* caput cernitur hac cum epigraphe: ΒΑΣΙΛ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. in Poſtica vero legitur circa muliebr. figuram ſedentem, *&c.* ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. ΙΩΤΑΠΗ. ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Quem nummum ad alium Regem referri non poſſe, pluribus demonſtravit Ill. *Noriſius* adverſus *Seguinum & Harduinum*, qui cum *Antiocho* III. tribuunt.

Quibus addendum, Nummos hujuſce *Jotapæ*, quales plurimos in *Britannicis* ([g]) & aliis Muſæis tractavi, ejuſdem eſſe metalli, ſcalpturæ, ac formæ, cum aliis *Antiochi* IV. Nummis; atque in uno etiam, penes eruditiſſ. ac Reverend. Covel, idem occurrere ſigma, ſinuatæ ſcil. in rotundum figuræ, quam in VI. *Antiochi* Nummo cernimus. Caput enim Reginæ diademate redimitum & huic N. 27. geminum, ſic inſcribitur in *Coveliano* Nummo: ΒΑϹΙΛΙϹΑ ([h]) ΙΩΤΑΠΗ. ΦΙΛΑΔΕΛ. In aliis hæc ultima vox integre legitur, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ, non vero ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, uti male *Seguinus* habet.

Num. 28. porro Nummus, hucuſque Antiquariis ignotus, ambos certe filios, *Antiochi* IV. *& Jotapes*, nobis exhibet, prout me docuerunt id genus nummi cæteris integriores. Talem & elegantiſſimum poſſidet ampliſſima & aliis rariſſimis undique congeſtis Cimeliis referta D. *Hans Sloane* Baroneti Gaza, in quo manifeſtiſſime ſub ipſis Principibus Equitantibus legitur ΒΑϹΙΛΕΩϹ. ΥΙΟΙ. REGIS. FILII; quæ verba ſatis clare in aliis etiam cernuntur Nummis Gazarum Illuſtriſſimorum D. D. Ducis *Devoniæ*, ac Comitis *Pembrochiæ*, *&c.*

Itaque hic habemus EPIPHANEM & CALLINICUM, quos ſupra diximus *Antiochi* IV. filios fuiſſe, & quos *Joſephus* à fortitudine in Romanos, & pietate in patrem laudat; de *Bello Jud. lib.* VII. *c.* 27. Ubi *Pæti* impetum narrans: *Antiochus*, inquit, *decrevit, toto regno, in quo erat ſtatu, relicto, cum conjuge ac liberis egredi. —— Pætus autem in Samoſatam, qui eam capeſſerent, mittit, & per eos civitatem tenebat —— —— Haud tamen Rex vel ipſa neceſſitate adductus eſt adverſus Romanos aliquid bellicum gerere. —— Adoleſcentibus autem bellique peritis, vique corporis præſtantibus*, FILIIS *ejus, non erat facile in calamitate ſine pugnâ durare. —— Vehementi autem pugnâ per totam diem habitâ, inſignem demonſtrarunt fortitudinem, &c.* deinde narrat fu-

(a) *Joſeph.* de B. J. III. c. 2. & VI. c. 12. *Tacit.* Hiſt. L. II. c. 81. & L. V. c. 1. &c.
(b) De B. Jud. lib. VII. c. 27.
(c) Num. Impp. Gr. p. 261.
(d) Sic & p. 149. V. ΑΥΓΟΥϹΤΑΝΩΝ.

(e) Cujuſmodi occurrit in alio ejuſdem Regis Nummo, penes D. Car. Hedges, ſic: ΑΝΤΙΟΧΟϹ. ΕΠΙ. ΒΑϹΙΛΕΥϹ. ΜΕΓ.
(f) Vid. *Seguin.* Sel. Num. p. 402. ed. 2. *Harduin* de Popp. & urb. p. 587. Ed. 1. *Noris* de Epoch. p. 129. ſeqq.
(g) D. *Caroli Hedges* Equitis aurati, D. *Gulielmi Lloyd* filii Epiſcopi Vigor. D. *Falkner*, &c.
(h) Sic cum ſimplici C. tantum.

fugam *Antiochi* Patris, cum *Conjuge ac filiabus*, *in Ciliciam*, atque *Epiphanis* cum decem Equitibus ad *Vologesem* Parthorum regem, cujus postea litteras ad *Vespasianum* commendatitias tulerunt, Romam, cum audivissent Patrem *Antiochum* regie *Lacedæmone* vivere. *Patre autem ad eos* [filios] *Lacedæmone statim advecto, cum omnis honor eis haberetur, ibi* [scil. Romæ] *mansere.*

Nequaquam vero hic omittendum est, *Epiphani*, de quo ceu majore natu loquitur ubique Josephus, desponsatam fuisse *Drusillam*, à Patre *Agrippa* majore, qui eam *sexennem* reliquit, cum *anno* Æræ nostræ XLIV. obiret; ex *Josepho*, Antiq. XIX. c. 7. Cujus loci interpretationem latinam, à *Gelenio* factam, Cl. *Norisius* tantum ob oculos habebat, cum scriberet (a), *Josephum* L. C. *auctorem esse*, *Antiochum* IV. *curasse*, *ut filio suo majori natu* Epiphani MARIAMNE *Agrippæ Judæorum regis filia decennis desponderetur*; quamvis ipsemet Eminentiss. vir, aliquot ante paginis, rectius dixisset, Agrippam despondisse *Drusillam filiam nondum* (b) *sexennem Epiphani majori filio regis Antiochi.*

Epiphanes tamen Uxorem non duxit *Drusillam*, quæ deinceps AZIZO regi *Emesenorum* data est à fratre *Agrippa* juniore: *Epiphanes enim*, narrat Josephus (c), *Antiochi regis filius recusavit ejus nuptias, nolens Judaicos mores amplecti*, *ut erat* Drusillæ *patri pollicitus.*

Cæterum & Princeps ille, *Antiochus Epiphanes* vocabatur, non secus ac pater, si *Josepho* fides, de B. J. Lib. V. c. 29. Gr. at Lat. L. VI. c. 12. Ut nullum sit dubium, quin *Epiphanes* fuerit cognomen huic familiæ fere proprium; quæque sit alias prima hujus tituli causa, origo, & significatio, de qua prolixe satis jam alii (d) tractarunt.

Ita & *Callinicus* aliud erat cognomen, quo alter *Antiochi* IV. filius à fratre majore distinguebatur; quemadmodum & aliis datum est, eàdem distinctionis causâ, variis Principibus, atque præsertim inter Seleucidas *Demetrio* III. ac *Antiocho* XIII. ultimoque Syriæ Regi, qui simul *Epiphanes & Philopator* cognominabatur; si quidem ejus sint, ut Antiquariis hucusque visum, Nummi (e) his signati titulis.

Unde, uti & ex *Anchorâ* in plurimis *Commagenorum* Nummis cusâ, non male colligere possumus, *Antiochos* hosce *Commagenos* revera ex *Seleucidarum* Gente suam originem duxisse. Videtur enim hæc *Anchora*, quæ & in aliis Seleucidarum Numismatibus scalpta, ad illam alludere, quam scriptores antiqui (f), tradunt in *Seleuci* prioris femore signatam, cum nasceretur, atque sculptam in annulo, quem *Laodice* mater recepit ab Apolline, & filio dedit in futuri regni auspicium & augurium. Imo, si *Justino* credimus, *Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii, nepotesque ejus* ANCHORAM *in femore*, *veluti notam generis naturalem*, *habuere.*

Ad eandem quoque *Antiochi* IV. Commageni familiam forte spectat illa JOTAPE, cujus nomen & caput in Nummulo meo, supra N°. 29. conspicitur. Eadem certe non est facies, ac illa *Jotape* prioris, quam *Antiochi* IV. uxorem diximus; nec etiam ejusdem metalli, aut scalpturæ videtur nummus.

Jam vero novimus ex *Josepho*, non modo *Antiocho* IV. FILIAS fuisse, quibuscum uti & *uxore* in *Ciliciam* fugit (g); sed & unam ex illis filiabus, JOTAPEM quoque dictam, *Alexandro*, Judæo ex *Herodis* stirpe Principi, nuptam fuisse, *Antiq.* XVIII. *c.* 7. Hunc locum *Alexandri* genealogiam simul dilucide pingentem hic dabimus integrum, ut continuo pateat hac de re Cll. virorum error. *Cæterum*, teste Josepho, *Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus est*, *Alexandrum & Tigranem filios suscepit*, *è Glaphyrâ Archelai Cappadocum regis filiâ. Ex his Tigranes apud Armenios regnans*, *cum apud Romanos delatus esset*, *sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit*, *qui Armeniis Rex à Nerone fuit datus*, *filiumque genuit Alexandrum. Hic Antiochi Commagenorum Regis filiam* JOTAPEN *duxit*, *&* Lesidis, Ἡελιοδ@, *in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est.*

Inde, inquam, facile retegitur Recentiorum hallucinatio, qui scripserunt, *Alexandrum Jotapes maritum*, *pronepotem* Herodis magni fuisse. Sic præ cæteris hic mihi nominandus Purpuratus *Norisius*, (contra *Seguinum & Harduinum* disputans, de Nummis, à *Sebastenis & Commagenis*, cum *Jotapes* nomine, cusis, quos illi tribuebant *Jotapæ* Alexandri conjugi,) eundem sequutus errorem hæc habet (h): *At nullus dubito utrumque nummum pertinere ad Jotapem uxorem Antiochi* IV. *regis Commagenes*, *ac matrem Jotapes*, *quæ Alexandro*, TIGRANIS, *regis Armeniæ*, FILIO, *ac Herodis Magni* PRONEPOTI, *nupta fuit.* Quibus gemina, sex post paginis, repetit: *Alexander erat filius Tigranis*, *qui Tacito* lib. 14. *dicitur* Cappadocum ex nobilitate regis Archelai nepos; *siquidem Tigranes patrem habuerat Alexandrum Herodis regis filium*, *ac matrem Glaphyram*, *filiam Archelai regis Cappadociæ. Hinc Vespasianus donavit Alexandro ac Jotapi insulam & Urbem Sebastem*, *quam ejusdem Alexandri laudatus proavus septem fere lustris possederat.*

At vero manifestum ex superioribus Josephi verbis fit, 1°. huncce *Alexandrum* fuisse Herodis M. *abnepotem*, non *pronepotem*, atque 2°. *Tigranem* ejus patrem, Armeniæ regem, fuisse Archelai *pronepotem*, non vero *nepotem*, ut male *Tacitus* scripsit. Hunc autem gravissimi alias Historici Romani errorem jam dudum doctiss. *Noldius* (i) sic recte confutaverat: "Nam cum Tigranem, *pronepotem* Archelai fuisse, præter Josephum, *Ant.* XIIX. *c.* 7. "ipsa rerum series ostendit. Quo pacto enim *Tigranes*, *nepos*, circa medium *Augusti* natus (Pater (k) non multo post *victoriam ad Actium* ab "*Herode* interfectus) sub *Nerone* (l) agere aut pati "potuit? quo profecto tempore natura eum aut "morte aut senio ita multaverat, ut rebus gerendis aptus tum haud esse potuerit.

Quo ad regionem, cujus rex *Alexander*, conjux *Jotapes*, creatus à *Vespasiano* fuit, partem *Ciliciæ* fuisse ex Josepho liquet; verum ejus nomen, librariorum culpâ, obscurum adhuc remanere mihi videtur. Etsi enim vox Ἡελιοδ@, quæ in libris vulgatis, ac in Codice MS. Florentino legitur (m) mutetur ab *Harduino* in Νησιάδ@, hancque emendationem suo calculo probet Cl. *Norisius*, qui nomen illud cum Jesuita intelligit de *Insula*, & *urbe*,

(a) De Epoch. p. 136. coll. p. 128.
(b) Hac voce non utitur *Josephus*, cui *Drusilla* dicitur omnino ἑξαετής.
(c) Joseph. Ant. L. XX. c. 5.
(d) *Joan. Marsham* Can. Ægypt. p. 54. *Henr. Noris* de Epoch. p. 129. – 131. &c.
(e) Qualem possidet Nobiliss. D. *Dux Devoniæ*; cum in alio, Gazæ Ampliss. D. Comitis Pembrochiæ ΔΙΟΝΥΣΟΥ insuper legatur cognomen; scil integre: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ. ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.
(f) *Appianus* in Syriac. p. 123. *Justin.* L. XV. c. 4.

(g) De B. J. lib. VIII. c. 27.
(h) De Epoch. p. 132. & 137.
(i) Histor. Idum. p. 367.
(k) *Alexander* nempe, qui ab *Herode M.* suo patre necatus, quique filium habuit *Tigranem*, primum in Herodis familiâ regem *Armeniæ*, atque adeo *nepotem* ejusdem Herodis M. simul & *Archelai* Cappadocis ex ejus filia *Glaphyra.*
(l) A quo *Tigranes* alter, de quo loquitur *Tacitus*, Rex Armeniæ datus est.
(m) Sic *Norisius* de *Epoch.* p. 235. testatur, atque in nonnullis Codd. latinis legi, *Isades*, ac in aliis *Ysades*, cum in Editione Gryphiana An. 1539. habeatur *Lesidi.*

be, primum *Eleusa*, dein *Sebaste* dicta; Attamen mihi persuadere nequeo, eam emendationem facile posse ex linguæ Græcæ genio, aut ex Geographia probari.

Quidquid sit, haud integrum dare possumus assensum interpretationi, quam Cl. *Wildius* suo assignavit nummo ([a]), qui nostro similis, licet haud ita sit integer. Affirmat enim, ut de re certâ, *Jotapam*, eo nummo insculptam, Antiochi Commagenorum tertii reguli, filiam esse, Alexandro, Herodis M. pronepoti nuptam *&c.* scilicet haud satis caute suo Nummo eandem adaptat descriptionem, quam *Harduinus* de Nummo dederat à *Sebastenis* cuso, quam vero pluribus *Norisius*, toties *laudatus* ([b]), confutaverat.

Duo priores supersunt nummi hic exponendi; verum id paucis absolvemus; siquidem nihil certi de his affirmare valemus, nisi eos æque inter se differre, in Regum imaginibus, ac ab aliis Nummis quos *Antiocho* IV. assignavimus. Addam tantum forte priore repræsentari *Antiochum* I. qui, cum per plures regnaverit annos, non nisi *senex* obire potuit, qualis in eo nummo facies cernitur. Ita & alter in 2°, senilis itidem, vultus forsan fuerit *Antiochi* III. sub *Tiberio* defuncti, qui & prioris filius potuit esse. Sed de his conjecturas ulterius prosequi non placet; judicent eruditi lectores pro ut lubebit, atque candide nostras excipiant stricturas, quas auctiores & forsan emendatiores aliquando dabimus, si quod jam ab aliquot annis molimur, opus, de *Syriæ Antiquitatibus*, edere liceat. Tum & alios, cum CLEOPATRÆ nomine, Nummos à *Commagenis* cusos exhibere poterimus, si nos supremum Numen juverit.

Num. 30. *Numisma eximium, metallo, pondere, pulchritudine, arte, raritate & integritate conspicuum; ex purissimo autem est auro, penditque unciam & monadas 74. Exstat quidem apud Vaillantium & Haimium depictus, verum hic ex Musæo nostro nescio quid plus vigoris animi ex visu spirat; præterea id quod* Apollo *sedens dextra tenet, nullo modo sagitta in meo est, ut in reliquis, sed bacillus potius, nisi regium sit sceptrum; neque enim retro pinnas habet, & in media parte crassescit. Pertinet vero insigne hoc numisma ad* Syriæ *Regem*, Antiochum III. *cognomento* Magnum; *eundem illum, cujus expeditionem contra Judæam, & clementiam meritaque in victos & deditities, epistolas itidem in illorum gratiam scriptas, luculenter commemorat* Josephus *Antiq. Jud. Lib.* XII. *Cap.* III. *pag.* 597. *& seqq.*

Num. 31. Raphanæas, Syriæ *urbem, duobus in locis commemorat* Flavius *Lib.* VII. *de Bello Cap.* I. *in fine, seu pag.* 405. *ubi dicit duodecimam* Romanorum *legionem olim apud* Raphanæas *fuisse; atque iterum ibidem Cap.* V. *pag.* 411. *ubi Fluvium Sabbaticum labi ait medium inter* Arcæam, *regni* Agrippæ *urbem, atque* Raphanæas. *Hujus urbis eximium possideo Numisma, primariæ magnitudinis, qualia Medallionum nomine vocant; non modo propter urbem ubi cusum est, verum multo magis propter Augustæ cujus vultum refert, suspiciendum. Exhibet enim ab altera parte caput* Anniæ Aureliæ Faustinæ, *quam* Elagabalus *olim inter alias conjugem sibi adscivit, cujusque mulieris nummos rarissimos esse norunt harum rerum periti. Adscribitur* ANNIA ΑΥΡΗΛΙΑ ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ. *ad humeros, pro more istorum temporum luna crescens conspicitur; quasi ut inter nymphas Diana, sic inter* Romanas *nurus Augusta pulchritudine maxime emineret Ab altera parte Dianæ multimammiæ est symbolum, verubus suis innixæ, ante quam habitu muliebri stans figura cernitur, dextra hastam tenens, læva vestem ad latus convolutam sustinens. Legitur in circuitu* ΕΠΙ ϹΤΡ. ΚΥΡΙΝΟΥ ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ *& inferius æra* ΑΟϹ. *sub Stratego* Quirino *a populo* Raphanæarum *urbis. Est vero pulcherrimum & integerrimum Numisma, quod omnino ab omni nobeiae suspicione longissime abesse a quovis inspiciente deprehendi potest; fallitur que idcirco* Virginius Valsechus, *qui in Dissertatione Historico-Chronologica de* M. Aurelii Antonini Elagabali *Tribunitia Potestate quinta, pag.* 68. *&* 74. *dubitat de fide hujus nummi atque typi, eo quod æra* ΑΟϹ. *quæ, juxta* Antiochensem, *annum* CCLXXI. *designat, minus ætati* Elagabali *per omnia conveniat, atque ipse similem aliquem arte confectum noverit; quæ quidem argumenta contra eruditos oculos, veritatis testes, nihil valent.*

Num. 32. ΔΡΟΥΣΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. Drusus & Germanicus Cæsaris Novi Dii, Fratrum amantes. *Sedet uterque Princeps; alter simpulum, alter lituum manu gestat. Ab altera parte in corona quercea legitur* ΚΟΙΝΟΥ ΑΣΙΑΣ. Communitatis Asiæ, *& in circuitu* ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΑΣΙΝΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. sub Cajo Asinio Pollione Proconsule. *Vide ad Num.* 2. *Hic vero desumtus est ex Morellii specimine Ed. Secundæ Tab.* XV. *Num.* 4.

Num. 33. Jovis Hellenii *meminit* Josephus *Lib.* XII. *Antiq. Cap.* V. *pag.* 610. *ubi* Samaritæ *omnem cognationem cum* Judæis *abnegantes, ab* Antiocho Syriæ *rege petunt, ut Templum* Garizitanum, *quod nullo adhuc alicujus Dei nomine fuisset decoratum, consecrari vellet* Jovi Hellenio, *quod ipsis, ut qui Græcos mores amplecti viderentur,* Syriæ *quoque rex concessit, ut in fine capitis legitur. Cultus autem hujus* Jovis Hellenii, *seu* ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ. *ut ex Dorica dialecto Nummi appellant, admodum insignis inter* Græcos Græcorum*que fuit colonos; uti abunde docuimus ad* Philippi Parutæ Siciliam *Numismaticam pag.* 343. *Passim juvenili facie, lauru & nonnunquam spicis coronata, depingitur, & ab altera parte Aquila fulmini insistens cernitur, cui ad latus Astrum adest. Ratio picturæ ejus est, quod a* Jove *& benigno ejus sidere fertilitatem terræ procedere Græci agnoscebant.*

Num. 34. Rhodi *insulæ* Rhodiorum*que plus semel mentionem apud* Josephum *fieri invenias, fuitque semper multum apud veteres nobilitata, & eo quoque nomine felix, quod terræ motu aliisve casibus afflicta maximos Reges certatim beneficos sibi experta fuerit. Ex eo itaque amore gloriæ, quo inpatienter ardebat* Herodes, *atque animi magnitudine singulari,* Ægyptiis *regibus aliisque* Rhodi *cultoribus æquiparari sese voluit, dum urbem* Rhodum, Cassiano *bello afflictam, quamvis inops, & per tempestatem, facta quoque oneris jactura, illuc appulisset, fovit tamen atque ultra vires etiam suas recreavit; uti docemus Lib Antiq.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 727. *Pro sua opulentia Græcarumque artium fama, semper urbs hæc pulcherrimos, frequentesque adhuc in omnium cimeliis nummos, cudit. In iis passim Solis cernas radiatum caput, ad mirabilis istius colossi effigiem adumbratum, atque florem, unde urbi pariter atque insulæ nomen. Singularem itaque* Rhodi *nummum produxit* Haymius *in Thes.* Brit. *Tomo* I. *pag.* 138. *in quo a priori parte conspicitur caput virile diadematum, a posteriori Floris solita cum calyce adnato figura, caduceo præterea, litera* Ρ. *quæ Rhodi est initialis, atque nomine* ΑΡΙΣΤΑΚΟΣ. *Docet ibidem literas* ΑΚΟΣ *recenti manu refectos fuisse, priores vero* ΑΡΙΣΤ. *vetustas esse & a prima manu, remanere præterea in reliqua nummi ora lituras aliarum, quæ olim extiterint literarum. Unde ipse suspicatur legi debere* ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ. *Caput itaque refert ad* Aristocratem, Rhodiorum *ducem, cujus meminerit* Suidas, *quemque idem ait ob magnam virtutis exspectationem ad principatum a civibus fuisse evectum, sed opinioni de se conceptæ minime respondisse. Plura contra hanc sententiam proferre possem, sed meam simpliciter proponere malo. Literæ* ΑΡΙΣΤ. *sive* Aristacum, *sive* Aristocra-

(a) Select. Num. T. V. pag. 41, 42.
(b) De Epoch. p. 132. seqq.

cratem, sive etiam Aristotelem, Aristarchum, Aristomachum, aliudve nomen expresserint, ad magistratum urbis Rhodi referendæ sunt, prouti passim in eorundem Rhodiorum nummis magistratus nomen, nunquam vero caput, exprimitur. Et sic apud Choulium, ubi de Apolline agit in libro de Religione Romanorum, Aristocriti nomen agnoscitur, apud Begerum Thes. Brand. Tom. 1. pag. 412. Aristedæ; apud Goltzium Tab. XXIII. Num. X. Aristei. Imo idem Choulius alteram nummi cujusdam Rhodii partem profert (nam caput, quod Solis, ob præcedentes nummos fuisse videtur, non adest) in quo ΑΡΙΣΤΑΚΟΣ expresse legitur; est vero nummi typus simillimus nostro, prout & Aristei ille Goltzianus. Eosdem autem nummos cum hoc Haymii non esse, patet ex capite Solis, & quod ex argento sint; hic vero sit æreus & caput diadematum exprimat. Quoniam vero in omnibus idem Floris & Caducei typus observatur, credo eodem tempore & pari occasione cusos hosce nummos fuisse. Caput vero ex diademate, non Principis vel Imperatoris exercitus, sed Regis esse agnoscitur; atque vel Apollinis Regis est, vel potuit esse Hieronis Primi, Syracusanorum Regis; apparebit enim quædam similitudo, si velis Parutianam meam inspicere Siciliam, ibique Tab. CXLVIII. & CXLIX. quærere Num. 18. 19. 20. & 24. At quid Hieroni Siculo cum urbe & insula Rhodo? Dicam. Ex Rhodo insula per majores suos Lindios ortus fuit hic Hiero, uti demonstravi in Commentariis Parutianis pag. 344. 354. & 1026. unde & symbola urbis Rhodi plus semel in nummis Syracusanis, sub eo rege cusis, apparent, uti docui ibidem. Hinc Rhodiis impensius studens, plurima illis contulit beneficia. Memorabilis historia exstat apud Polybium; narrat enim is Lib. v. pag. 598. quomodo post terræ motum istum, quo misere afflicta fuerat civitas, & admirabilis ille Colossus Solis conciderat, ad omnes Reges Civitatesque legatos Rhodii miserint, tanto cum successu, ut ditissimi inde evaserint. Munificentissimos inter enumerat Gelonem & Hieronem fratres, qui præter argenti talenta septuaginta quinque, lebetes argenteos & alia tanta dederint dona, ut illa quoque insuper ad centum assurgerent talenta; & post hæc & majora beneficia, quasi dando beneficium tam præclaræ civitati, ipsi accepissent, statuas in eorum Digmate posuisse, Populum videlicet Rhodiorum a Populo Syraculano coronatum. Neque miror sane, si & aliis Regibus publice honorem aliquem Rhodii, sapientes sane viri, & ob prudentiam a Polybio laudati habuerint, & Gelonem Hieronemque præcipue, in posterum etiam demereri sibi studuerint, ejusque faciem ut Benefici alicujus Numinis (non tamen addito nomine, ne regem liber populus videretur agnoscere) in ære signato publico nomine exstare voluerint. Hos enim vel similes honores intelligere videtur Polybius, dum pag. 600. concludit, immerito famam magnanimitatis & splendoris sui temporis Reges captare ex minutis donis, quæ quandoque afflictis dare soleant, ob quæ tamen parem benevolentiam atque honorem a Græcis sibi haberi postulent, atque antiquis Regibus ab iisdem haberi est solitus. Adspiravit itaque Herodes ad antiquam illam Gelonis, Hieronis, Antiochi, Ptolemæique in liberalitate Rhodiis præstita gloriam; notatque insuper Josephus de Bello Lib. 1. Cap. XXI. eundem Rhodiis ad classem parandam instruendamque pecunias sæpe multisque in locis præbuisse.

Num. 35. Caput muliebre velatum & turritum. Ab altera parte Minerva gradiens dextra Victoriolam sustentat, læva clypeo nititur, cum hac inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. Exhibet nummum hunc Haymius Tom. 1. pag. 146. ad Philopatorem autem, ex stirpe Regis Tarcondimoti, regnantem in Ciliciæ maritimæ parte refert ibidem Massonus. Ciliciæ vero maritimæ sæpius mentionem facit Josephus, præsertim Antiq. Lib. XIII. Cap. XIII. pag. 671. ubi quoque regionis ejus urbem Mopsuestiam (cujus inferius nummum proferemus) nominat. Omnis vero oræ ejus olim Pompeji temporibus Rex erat Tarcondimotus quidam, Romanis fidelissimus trans Taurum socius, uti eum laudat Cicero ad Famil. Lib. XV. Ep. 1. cujus filium ejusdem nominis Augustus in regno confirmavit, quemque successionem suæ posteritati tradidisse asserit Strabo Lib. IV. pag. 676.

Num. 36. Caput muliebre velatum; ab altera parte est dimidia navis, cum inscriptione ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ. Urbs Agrippias sæpius Josepho memoratur, dicta ita ab Herode, quum antea Anthedon vocaretur, teste eodem Lib. de Bello Lib. 1. Cap. IV. pag. 60. & Cap. XXI. pag. 108. ubi cum Raphia & Gaza conjungit; erat enim sita ad mare viginti circiter stadiis a Gaza dissita. Nomen in Agrippæ, qui gener Augusti fuit, memoriam accepit; sicuti Sebaste ab ipso Augusto vocata fuerat; teste eodem ibid. Cap. V. pag. 64. Numeratur inter restitutas & frequentatas a Gabinio, una cum Jamnia, Raphia, aliisque paulo post Cap. VIII. pag. 70. Eadem fere exstant Lib. Antiqu. XIII. Cap. XIII. pag. 670. Cap. XV. pag. 674. Lib. XIV. Cap. V. pag. 691. & denique Lib. XV. Cap. VII. pag. 761.

Num. 37. Caput virile barbatum, cum inscriptione ΠΕΡΓΑΜΟϹ. Ab altera parte Clavæ cernitur involutus Serpens; ad latus est Cornucopiæ; in circuitu legitur ΕΠΙ ϹΤΡΑ. ΚΛ. ΚΕΦΑΛΙΩΝΟϹ. Herois Pergami illud caput est, nobilissimæ in Mysia civitatis Pergami conditoris, cujus urbis incolæ, ob Æsculapii gloriam symbolum ejusdem Dei Serpentem baculo involutum, seu clavæ, in monetis suis referre solent. In hac etiam Græca urbe, Græcorum amantissimus Herodes benevolentiæ & splendoris sui monumenta exstare voluit. Nonne, inquit Flavius, de Bello Lib. 1. Cap. XXI. pag. 109. etiam Athenienses & Lacedæmonii, Nicopolitani, & in Mysia Pergamus Herodis sunt plena donariis? Exstat vero Pergami hic nummulus apud Haymium Tomo 1. pag. 129.

Num. 38. Herculis caput sacra sibi fronde coronatum; ab altera parte inter duos stellatos Dioscurorum pileos sacra Hydria sive cantharus serpente circumvolutus cernitur, cum inscriptione ΜΑΣΑΝΙΣΣΑ... quod magistratus ibidem nomen esse videtur. De typo hoc consuli potest Haymius Tomo 1. pag. 129. Lacedæmonios autem & alibi sæpius laudat Josephus, & de cognatione cum Abramidis gloriari scribit Antiqu. Lib. XII. Cap. IV. pag. 606. ubi Arii Lacedæmoniorum Regis Epistolam ea de re profert, cujus literas dicit fuisse quadratas, sigillum vero Aquilam Draconem tenentem. Responsorias vero Jonathæ, Senatus Judæorum & Communis recitat idem Lib. XIII. Cap. V. ubi itidem de ista cognatione agitur. Sed & alii Lacedæmoniorum nummi apud eundem Haymium & alibi inveniuntur.

Num. 39. Tarsi, nobilissimæ Ciliciæ urbis, meminit Josephus Antiq. Lib. IX. Cap. X. pag. 497. ubi de Jonæ Prophetæ fuga agit; sed & præterea Lib. 1. Cap. VI. pag. 21. primos gentium conditores enumerans, Tharsum quoque, ex Japheti, per Jovanum posteritate, Cilicibus originem dedisse asserit, qui scilicet olim Tharsenses dicti fuerint ex conditoris nomine; unde metropoli quoque nomen Tarso, theta in sermone familiari in tau mutato. Antiquitatemque hanc ex Historico nostro adnotavit Stephanus Byzantinus in suo de Urbibus libro; quare etiam ad d. l. dubitat Cl. Relandus an non naves Tarsis in SS. ad Cilicias referri possint. Non multa hujus urbis ante Romanorum Imperatorum tempora cusa numismata exstant. Elegans tamen hoc est, quod damus ex Begero Tom. III. Thes. Brand. pag. 66. in quo videlicet Jovis atque Herculis ibidem cultus exprimitur; unde ab altera parte sedentis Jovis est effigies, dextra victoriolam, læva hastam tenentis; ab altera parte Herculis symbolum Clava in populea cernitur corona. Addi debuerant literæ numerales ΗΝΡ. sed cum non docuerit Begerus, quem situm in nummi area obtineant, sufficere

mihi visum est, id solum monere. Referri possunt ad æram Seleucidarum, *& designare annum ejus* CLXXXVIII. *& victorias* Alexandri *Regis* Syriæ *ab ejusque ducibus reportatas.*

Num. 40. Seleuci *Sexti, vigesimi ex* Seleucidis Syriæ *Regis, interitum describens* Josephus *Lib.* XIII. *Antiq. Cap.* XIII. *ait illum a* Mopsuestiensibus, *a quibus pecunias exigere vellet; una cum regia & amicis fuisse crematum. Erat* Mopsuestia Ciliciæ *urbs, unicumque hujus nummum inveni apud* Begerum *Tom.* III. *Thes.* Brand. *pag.* 67. *in quo ratio etiam nominis ejusdem ipso typo exprimitur. A priori enim parte* Jovis *caput est; posteriore* Mopsi *focus, unde & appellatam ita fuisse civitatem* Stephanus *& alii docuerunt; inscriptio vero* ΜΟΨΕΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *docet liberam fuisse & suis legibus usam; quali titulo plures* Antiochensium *nummi, aliorumque superbiunt. Plura docta ad hunc typum congessit* Begerus; *illas vero notas, quæ in parte inferiori cernuntur, non attigit, quarum alteram monogramma (ut plura talia occurrunt) esse existimo; alteram æram indicare, & quidem* ΗΓ *seu* ΡΓ. *ut innuatur cusus nummus anno centesimo tertio æræ* Seleucidarum.

Num. 41. *Caput diadematum* Mithradatis, Pontici *istius regis celeberrimi, illam animo insitam ferociam etiamnum sublimi ore spirans. Ab altera parte typus ei Regi solitus est, cerva pascens, cum inscriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. *Singulare hoc numisma binis de caussis profero; eo quod doceat nomen hujus Regis* Mithradates, *cujus interitum refert Josephus Antiq Lib.* III. *Cap.* III *p.* 688. *& de Bello Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 66. *non vero* Mithridates *scribi debere; tum, quod unicum hoc, visum quondam a me penes Nobiliss.* H. A. Marckium, *Dom. in* Leure, *sit toto orbe notum, ex auro purissimo atque indubitatæ fidei. Atque hæc in præsenti pro Josepho illustrando Numismata sufficiant.*

JACO-

†JACOBI GRONOVII PRÆFATIO AD DECRETA ROMANA ET ASIATICA.

SI particula hæc debuit eruditissimo Josepho, sed luxato satis, ex hujus Academiæ bibliotheca restitui, habeo quod gratuler mihi, qui ad eam potui metari iter & apprehendere. Antiquos ejus scriptoris codices nescio quo fato lacunis refertos esse apparuit satis ex ipsa Arsenii conquestione atque etiam ratione qua is in edendo fuit usus, ut duos codices composuerit, quorum uterque alterius lacunas explere poterat. Ab eo tempore paulatim hic illic aliquid erutum & productum est, ut docta ejus opera exstarent integriora. Lectus ille mihi primum fuit accuratissime, sed & jucundissime, quum Polybio puer admoverer, & in Suidæ fragmentis animadverterem per viros doctos aliqua isti scriptori attribui, quæ erant Josephi, prout mirabiliter & styli modus & mentis placita in Josepho & Polybio conveniunt, quæ tamen discerni oportet. In eo quisquis legit libri XIV caput XVII, facile ille deprehendit circa finem aut quædam ibi excidisse, aut aliquid male positum esse, quum scribat pag. 485. παραθήσομαι καὶ τὰ γινόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, *apponam etiam facta senatusconsulta & decreta Julii Cæsaris.* Attamen omnia vicina quæ sequuntur, sunt Julii Cæsaris; & mox eo occiso M. Antonius & P. Dolabella præponuntur SCto, cui nec caput nec pes adest; mox adnectitur L. Lentulus quasi ille post Dolabellam fuerit. Et sic tum jactat multa etiam esse alia talia ab senatu aut Imperatoribus δόγματα aut ab urbibus ψηφίσματα καὶ γράμματα, quorum nulla ostendit in illis quæ vel antecedunt vel subjiciuntur; nempe quia forsan bene doctus librarius, sed operæ fugiens, aut horrens ad turbam nominum, corripuit seriem narrantis late & exspatiantis in hoc capite Josephi; & quum per mentionem decreti ab Lentulo facti de Judæis in urbe Epheso esset data auctori occasio adnectendi alia decreta de Judæis apud Delios, Sardianos, Coos, Laodicenses, Milesios, Pergamenos, universa ista immerito & inique sunt fastidita.

Hæc quum ægre ferrem & magno omnium silentio dolerem ita putidam & hiantem offensam in tanto scriptore non commovere viros doctos ad remedium quacunque concursatione petendum, denique etiam potui in sermonibus cum fortuna de tanto flagitio queri, quoniam res non erat amplius obscura aut ignorata. Quippe deploraverat jam palam Isaacus Vossius anno præcedentis sæculi LXXII in scripto de Sibyllinis oraculis cap. 8. in hæc verba, quæ recognoscas licet. [*Judæos autem magno istoc tempore numero habitasse in plerisque fere Asiæ urbibus, patet ex beneficiis a Populo Romano collatis, quorum exempla ex Josepho alias dabimus. Nescio enim qua ratione factum sit, ut pleraque illa decreta absint ab editis Josephi exemplaribus, cum & in scriptis libris & in versione exstent antiqua, licet admodum mutila.*] Immo mox anno LXXXIV in Observationibus ad Catullum pag. 313 prolaturus decretum, quod exstat pag. 21, hæc præmittit: [*Verum ut liquidius innotescat, quantopere olim Judæis familiares fuerint orationes in maris litore, adscribam decretum Halicarnassæorum, quo Judæis licentia a Romanis conceditur, ut ritu patrio preces fundant litorales.*] Quo adscripto dein pag. 314 addit: [*Integrum adscripsi ψήφισμα, quoniam & hoc æque ac reliqua decreta, quorum mentionem facit Josephus, absunt a vulgatis hujus scriptoris exemplaribus.*] Quæ tam patulæ & conspicuæ & publice utiles viri docti ejulationes non sunt certe ejus generis, ut sperni mereantur aut inter notitias Josephi non recenseri, quas tot cernimus sane inanes & nihil utiles colligi. Josephus utique præ debilitate hac mancus pergit hærere in eodem luto, etsi post id tempus de eo sæpe sit itum in consilium. Sed etiam summopere stupeo, cur ipse Vossius, qui etiam adscripsit in margine *hæc absunt ab editis*, hoc studiorum Græcorum & eorum historiæ supplementum, hoc nobile solennitatis in talibus decretorum formulis specimen, hoc peculiare facti perquam memorabilis documentum & per quos & qua via id impetrari potuerit, indicium, evulgandi non obiverit ipse decus, præsertim quum per tot annos bene syngrapha velut sua se adstrinxerit ac sciverit se pollicitationi suæ inhærere. Sed obstitit credo illi eadem causa, quam remoratam opinor fuisse etiam priores exemplaris illius possessores, quorum unus adscribitur Wilhelm Nooms: quod etiam exemplar cujus chirographi sit, sane non probatissimi, patet ex varietate vel magis pravitate lectionum, quam ideo partim contextui subjeci, partim in notis memoravi. Nec aliud obstitisse crediderim aliis editoribus ab producendo, sicut forsan & librarios scribas deterrere potuit, quo minus ea suis locis collocarent ac bene depingerent, ut nunc forsan in multis etiam vetustis codicibus

† Quoniam inter reliquas Præfationes hæc neglecta fuerat, hoc in loco apponi curavimus.

cibus frustra quærantur. Erat magna hallucinatio in auctoritate præfixa vel senatus consulto sub Dolabella & Antonio, vel Lentuli decreto sic repetito, ut pateat scribam invitum illa exaravisse. Ignorata norma fuit præfationum in SCtis & edictis, unde illa sunt & in editionibus ita jejune contracta, & hic tantopere involuta, ut bene vix queant expediri & purgari. Præsertim magna erat confusio nominum propriorum, quum minus attenderetur in his Romana consuetudo. His quum Romani adsueverint immiscere tribum, sed perpetua aposiopesi indicatam, os Græcum posterioris temporis nequivit id recte percipere & hinc quoque in hac parte non vitiose agere. In quo tamen omnem iram adversus scribas deprecatur immensa absurditas Jo. Harduini, qui quum in Nummis Illustratis pag. 164 citavisset inscriptionem ab Jac. Sponio publicatam, in qua occurrit *C. Sextilius P. F. Vot.* quam citavi pag. 35, velut rem inauditam & maximi momenti agens posteriores literas explicat *Voturia*, & hinc tum tribum Voturiam, tum acumen suum in Plinii *Galeria* libro VII. sect. L. restituta & Romana consuetudine illustrata ex Asconio Pediano jactans claudit [Vide in Plinianis notis & emendationibus ad lib. VII num. CXXXIX] ubi tamen nihil nisi hoc ipsum quoque reperies & rixam cum imperitis editoribus, qui eam vocem masculino more ac sono deformarint, ignari scilicet tribuum nomina solita sic efferri. At, o bone, præstitisset attulisse notam Pauli Manucii ad Ciceronem lib. VIII. famil. epist. 8. hanc, ubi agit de tribubus. [Galeria. Liv. lib. 27. Plinius lib. 7. cap. 49. etsi pro Galeria legitur Galerius. Sed corrigendus locus est ex antiquo libro avunculi mei Francisci Asulani.] Neque ista verba latent in magno notarum corpore vix animadvertenda: immo illa ipsa solent adnecti Antiquitatibus Romanis Rosini, ut quibuscunque adolescentibus exhibeantur. Cur igitur chartam sic maculat & sibi placere conatur? Sed vides hinc, quam possit conturbare homines nominum ratio. Non ideo tamen sic contineri manum oportebat, aut adeo præclaram nitentis clavi purpuram ex veste Judaica aboleri. Nisi fallor, unum hoc est monumentum, unde discimus, quomodo ab Imperatoribus SCta in provinciis solerent exsecutioni mandari, nempe ut in urbes, quas proponebant, ea mitterent addito mandato suo quod tacitas continebat minas, ni parerent. Itaque rursus insuere tentavi; fortunam præstabit tempus. Vale, qui legis, & quod pag. 110 vers. 29 excidit post vocem *omittente*, *sed Dione apud Xiphilinum illic productum usurpante*, appone.

DE-

DEDICATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

VIRO LONGE NOBILISSIMO
JACOBO BRUGES
DUCI de CHANDOS
MARCHIONI & COMITI
DE CARNARVON,
ET
BARONI CHANDOS
DE SUDELEY.

CUM post multorum annorum laborem improbum, & magnos sumptus Josepho impensos, pæne languerem, Tu solus, Vir illustrissime, benignitate Tua me labantem excitasti, & munificentia Tua effecisti, ut Operi tam difficili & laborioso par essem perficiundo. quapropter si quid fructus aut emolumenti ex meis Vigiliis capiat Respublica Literaria (capiet autem, uti spero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Josephum igitur meum Patrocinio Tuo demisse & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & observantiæ in Te meæ Testem perpetuum & monumentum futurum. Quod superest, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobilissime, Literis & Literatis præsidium certissimum, diutissime servet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studiosissimus.

JOANNES HUDSON.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

ANTONIUS HALLIUS.

COGITANTI mihi sæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri solet, neminem inter Eruditos extitisse, qui id Josepho præstaret, quod aliquammulti Auctoribus Josepho multo vilioribus jamdudum præstiterunt. Et nescio sane an rei difficultas quosdam ab hoc opere aggrediundo absterruerit; [1] nonnullis certe mors ipsa impedimento fuerit, quo minus opus aggressum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc se res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudsono, viro in Litteris peritissimo, ut rem diutissime desideratam fortunate absolveret. Et dolendum equidem est, virum doctissimum prius mortem obiisse, quam merita sua in Josephum Ipse Lectoribus suis commonstrasset. Hoc tamen possum pro certo affirmare, Me sæpius ex ipso audivisse, illi non animum fuisse, ut Prolegomena longa ad Josephum conderet, sed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in sua Josephi Editione præstitum fuerat expositurum. illud alterum pridem factum fuisse optime cognoverat a nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Josepho Lipsiensi præmissis, & Joanne Alberto Fabricio in [2] Bibliotheca Græca, Opere in suo genere eximio.

Ad quartum usque Indicem, qui est Scriptorum a Josepho laudatorum, Operæ processerant Typographicæ, cum Hudsonus noster, paulo post moriturus, me accersens, Josephum suum mihi in manus tradidit; rogavitque, ut si quæ restarent peragenda ipse perficerem. annui libentissime, ne aut justo ejus desiderio, aut necessitudini, quæ per plures annos inter nos intercesserat, deesse aliquatenus viderer.

Hudsono ad manus erant omnes Veterum Josephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipse oculis lustraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas possidebat. Criticorum etiam scrinia post Litteras instauratas præstantissimorum diligenter excusserat, & si quod lucis inde ad Josephum suum illustrandum hauriri potuerat id omne in Notas suas transtulerat. quas qui studiose perlegerit, facile judicabit quanti Josephus Hudsono nostro constitit: nihil esse litterarum deprehendet sive veteris sive recentioris ævi, nihil Librorum sive sacri sive profani argumenti, ad quod ille animum oculosque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur esse reliquis brevior, & non omnino absimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuisse se testatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Basileensi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus suis Jacobus [3] Usserius se usum fuisse profitetur. Est autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæsarea servatur, optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repositus.

Inter Schedas J. A. * *Bosii cæteris præstare videntur Lectiones e Codicibus Tho. Reinesii, viri summi, exscriptæ; & Casparis Barthii, celeberrimi Polyhistoris, ad [4] veterem Josephi In-*

1 Inter quos eminent J. A. Bosius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernhardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus

2 Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lectorum, post *Testimonia* dedimus recusum.

3 Vide ejus Epist. ad Arn. Boot.

* Quem limam Josephi appellare solebat doctiss. Bernardus.

4 Colon. 1524. Fol.

Interpretem [1] *Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magistellis istis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudsonus, ab ipso profectum, infra excusum exhibebimus.*

Textum Josephi diligentissime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepserant, studiose sustulit; nonnullos tamen aut ipse reliquit, aut fortasse etiam admisit, quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, * *ad finem Operis emendatos reperies.*

Josephus Scaliger, recentiorum doctissimus, veterem Flavii Interpretem imperitissimum appellat; neque Sigismundus Gelenius, vir alioquin laude sua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Josephi refingere veterem illam Versionem conatus est, hac in parte, Eruditis satisfecit. Hinc novus Hudsono labor surgebat; nova Versione ab ipso donandus erat Josephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præstantissimis merito conferri posse videatur.

Neque dubium esse potest, quin multi amicorum multa illi subsidia ad Josephum illustrandum subministrarent. Copiam Editionis Basileensis, manu Is. Casauboni passim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum doctissimo: Observationes quasdam egregias viro eruditissimo Richardo Ibbetsono, discipulo olim suo, cujus conjecturas semper exosculatus est; Annotata illustris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus est Guilielmus Lowthius, Præbendarius Wintoniensis dignissimus, cui tantum debuit quantum familiarium nemini. Alia fortasse aliis.

De Josepho sic fere censuit Hudsonus: Scriptorem fuisse eloquentissimum, & veri studiosissimum; sectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptistæ, ac proinde Testimonia de IESU CHRISTO *& Jacobo Justo genuina esse; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius esse quam ipsius Josephi; non esse Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Universo, qui sub ejus nomine etiamnum alicubi exstat.*

Quid autem censendum sit de ipso Hudsono, Ego quam potero brevissime expediam. Natus erat [2] *Widopiæ prope Cockermuthum in Agro Cumbrensi paulo post instauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo* [3] *Hechstettero. Juvenis admodum Oxonium* [4] *missus, in Collegio Reginensi sub Tutela Thomæ Crosthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempestate celebris, Philosophiæ operam dedit: quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ spatium mirifice dilexit, & tantos in iis progressus fecit, quantos nemo fere suorum æqualium, etsi vixerat in Collegio Litteratorum semper feracissimo. Non multo post quam gradum in Artibus Magistralem* [5] *susceperat, ad Collegium Universitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adolescentes ad Philosophiam & bonas litteras instituebat. Dum hæc solita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia* [6] *sufficitur. quem quidem provinciam ad mortem usque summa cum laude administravit. Principalitatem postea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratissimo Academiæ Cancellario* [7] *obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium sui sæculi facile Principis. Edidit* [8] *Vellejum Paterculum,* [9] *Thucydidem,* [10] *Dionysium Halicarnasseum, Geographiæ veteris* [11] *Scriptores Græcos minores,* [12] *Longinum,* [13] *Mœridem Atticistam, &* [14] *Æsopum. Lactantium prelo paratum habuit; sed quid de eo factum sit, juxta cum ignarissimis scio. Alia minutiora sciens prætereo. Tandem anno* MDCCXIX. *die* [15] *27. Novembris, post diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus est. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Har-*

1 Ex manu Christiani Daumii.

* Suo loco ubique in Nova hac Editione sublatos aut correctos invenies.

2 Vulgo Wedehop.

3 Coll. Regin. Oxon. quondam Socio.

4 Anno 1676.

5 1684.

6 Anno 1701. mense Julio.

7 Anno 1712.

8 Oxon. 1693. 8°. & postea 1711.

9 Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol.

10. G. L. cum Notis 2 Voll. Fol.

11. Quatuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712.

12. Oxon. 1708. & 1718. 8°.

13. Ibid. 1711.

14 Oxon. 1718. 8°. cum nova Versione, & magna Fabularum accessione.

15. Hora 6 A. M. Ætatis circiter 57.

a * 2

Harrison Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.

Viris eruditis suæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipsi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muratorius, Joannes Maria Salvinius, & vir illustris Franciscus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinus, Ludolphus Kusterus, & cujus amicitiam magni semper fecit Michael[1] *Lequienius; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Christophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleischius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem exspectamus; In Dania vir nobilissimus Fridericus Rostgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores sunt Angli, quam ut meâ egeant nomenclatione.*

Erat probitate antiqua, facie decora, statura mediocri, valetudine firmissima, quam tamen studiis & vigiliis nunquam intermissis penitus tandem labefactavit. Hæc habui impræsentiarum dicenda de Joanne Hudsono, viro doctissimo, & mei, dum viveret, amantissimo.

1 Damasceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maji MDCCXX.

VETERUM TESTIMONIA DE JOSEPHO, EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Vespasiano*, c. 5.

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmavere sortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id esse proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Josephus*, cum conjiceretur in vincula, constantissime asseveravit fore, ut ab eodem brevi solveretur, verum jam Imperatore.

II. *Justinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos*, p. 10. *Edit. Paris.*

Ἔτι δὲ καὶ σοφώτατοι, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος, οἱ τὰ κατὰ Ἰουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίου καὶ παλαιοῦ τῶν Ἰουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μέμνηνται. ὁ γοῦν Ἰώσηπος, τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν βιβλίων σημαίνειν βουλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας οὕτω γέγραφε· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΪΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Ἀρχαιολογίαν ὀνομάζων.

Quin & sapientissimi illi Philo & *Josephus*, qui res Judaïcas scripserunt, ut admodum vetusti & antiqui Judæorum principis Moysis faciunt mentionem. Ipse certe *Josephus*, vetustatem rerum per ipsorum librorum inscriptionem significare volens, historiam exorsus ita scripsit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetustatem historiæ Antiquitatum nomine designans.

III. *Idem iterum*, pag. 11.

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οἱ ἔξωθεν τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας περὶ τῆς ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἱστορηκότες γεγράφασι· καὶ ταῦτα πάντα παρὰ Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτέχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Αἰγυπτίων παιδεύσεως μετασχεῖν ἠξιώθη, διὰ τὸ ὑπὸ θυγατρὸς βασιλέως εἰς παιδὸς ἀνειλῆφθαι χώραν· καὶ διὰ τὴν προειρημένην πρόφασιν πολλῆς ἠξιώθη σπουδῆς, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ τοῦ γένους ἀξίωμα ἀναγράψασθαι προελόμενοι, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος. οὗτοι γὰρ, τὰς Ἰουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις, ἀπὸ μὲν τοῦ Χαλδαίων γένους τὸν Μωϋσέα γεγενῆσθαι φασί· τῶν δὲ προγόνων αὐτοῦ διὰ λιμοῦ πρόφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα τετέχθαι φασίν· ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι βουληθεὶς, καὶ πρόαρχοντα καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι τοῦ ἑαυτοῦ γένους ἠξίωσεν, ἡνίκα ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc sunt, viri Græci, quæ de Mosis vetustate externi & à religione nostra alieni homines, historias scribentes, tradiderunt: omnia ista se ab Ægyptiis sacerdotibus accepisse professi, apud quos non natus solum, sed etiam qui omni Ægyptiorum disciplina imbueretur, dignus habitus est, propterea quod a Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem causam magno est eductus studio, quemadmodum in literas retulerunt sapientissimi historiographi, qui de vita ejus & rebus gestis generisque splendore scribendi provinciam sibi sumpsere, Philon & *Josephus*. Hi siquidem, Judæorum res gestas memoriæ mandantes, à Chaldæis Mosen originem traxisse scribunt. Majores quippe ejus per famis causam è Phœnicia in Ægyptum transiisse, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præstantem ipsius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legislatorem genti suæ præposuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem suam reverti, justum & æquum esse duxit.

IV. *Idem rursus*, pag. 14.

Ταῦτα οὐ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρῳ ἑωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ ὡς τὰ πάτρια παρειληφότων ἀκηκοότες, ταῦτα ἀπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μαθεῖν, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ἰωσήπου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam historiam, renunciamus: sed qui ipsi Alexandriæ fuerimus, & vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus, & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere potestis, & potissimum ex eis qui ista scriptis suis inseruerunt, sapientibus & spectatis viris, Philone & *Josepho*, & pluribus aliis.

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæst. & Respons. ad Orthodox.* p. 462.

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam secum affert, ficuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim extitere Judæi, & Christum per ignorantiam fupplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti funt calamitatibus, ficut in libris *de Excidio* eorum docet *Jofephus*?

Εἰ συγγνώμην ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ὑπὸ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ἰουδαῖοι, τὸν Χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσαντες, πλείστων καὶ ἀνυποίστων δεινῶν ἐπειράθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἁλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ἰώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonensis*, p. 472. *Edit. Oxon.*

Jofephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moses, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: fiquidem ex amore, quo ipfum profequuta eft, civitatem ei tradiderat.

Ἰώσηπός φησιν, ὅτι, ἡνίκα ἐν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωϋσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς κατὰ τῶν Αἰθιόπων, καὶ νικήσας, ἠγάγετο τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπείπερ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὸν παρεδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum*, lib. 3. p. 257. *Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum teftimonium, ficuti fcripfere de temporibus quæ ad nos fpectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Ephefius, necnon *Jofephus*, qui contexuit *Hiftoriam Belli Judaïci* cum Romanis gefti, ita & ifta nobis fufficere in præfentiarum reor.

Τῆς μὲν οὖν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστορήκασι περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγράψαντες [a] Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Ἐφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ἰώσηπος, ὁ ἀναγράψας τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον, τὸν γενόμενον αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων, ἀρκετῶς ἔστω ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [b] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib.* 1. p. 341. *Edit. Parif.*

Flavius autem *Jofephus* Judæus, qui Judaïcas compofuit hiftorias, colligens tempora, ait, à Mofe ufque ad David effe annos DLXXXV. à David ufque ad fecundum annum Vefpafiani MCLXXIX. deinde ab eo ufque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Mofe ufque ad decimum annum Antonini fint omnes anni MDCCCCXXXIII.

Φλαύϊος δὲ Ἰώσηπος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ τὰς Ἰουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταγαγὼν τοὺς χρόνους, φησὶν, ἀπὸ Μωϋσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίνεσθαι φπέ· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐεσπασιανοῦ δευτέρου ἔτους, [ἔτη] αροθ΄. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρις Ἀντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ΄. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωϋσέως ἐπὶ τὸ δέκατον ἔτος Ἀντωνίνου πάντα ἔτη αϡλγ΄.

IX. *Tertullianus in Apologetico adverfus Gentes*, p. 19. *Edit. Parif.*

Judæus *Jofephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

SÆCULO III.

X. *Dion Caffius Hiftor. Rom. lib.* 66. p. 745. *Edit. Hanov.* *Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix*, p. 36. *Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel fi Romanis magis gaudeas, ut tranfeamus veteres, *Flavii Jofephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origines in Commentariis ad Matthæum*, p. 223. *Edit. Rothom.*

Ufque adeo autem Jacobus hic Juftitia fua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Jofephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* confcripfit, rationem reddere volens, quare talia perpeffus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigiffe, propter ea quæ adverfus Jacobum, fratrem Iefu, qui Chriftus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud eft, cum Iefum verum effe Chriftum non crediderit, cum tamen tantam Jacobo juftitiam teftimonio fuo tribuiffe; dicit autem exiftimaffe etiam populum, fe hæc Jacobi caufa fuftinuiffe.

Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ διέλαμψεν οὗτος ὁ Ἰάκωβος ἐν τῷ λαῷ ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ὡς Φλάβιον Ἰώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν εἴκοσι βιβλίοις τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν αἰτίαν παραστῆσαι βουλόμενον τοῦ τὰ τοιαῦτα πεπονθέναι τὸν λαὸν, ὡς καὶ τὸν ναὸν κατασκαφῆναι, εἰρηκέναι, κατὰ μῆνιν Θεοῦ ταῦτα αὐτοῖς ἀπηντηκέναι, [c] διὰ τὰ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ' αὐτῶν τετολμημένα. καὶ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν [d] οὐ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, [e] οὐδὲν ἧττον Ἰακώβῳ δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσαύτην· λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς ταῦτα [f] ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰάκωβον πεπονθέναι.

XIII. *Idem contra Celfum*, l. 1. p. 14. *Edit. Cant.*

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Jofephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum feriem citat in gentis ejus antiquitatis teftimonium.

Δυνατὸν γὰρ τὸν βουλόμενον ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα Φλαβίῳ Ἰωσήπῳ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσὶν· ὅπου πολλὴν συναγωγὴν συγγραφέων φέρει μαρτυρούντων τῇ Ἰουδαίων ἀρχαιότητι.

XIV. *Idem*

a In *Suida Codd.* Μάνεθως. al. Μανεθώ.
b Idem *Clemens* Strom. 5. meminit τοῦ συντάγματος τῆς Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομῆς. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 2.
c Vide *Eufeb.* Hift. Ecclef. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339.
d Vide *Martini* Differt. de Loco *Jofephi*, p. 249.
e Vide doctiff. *Huet.* D. E. p. 32.
f Hac de re plura mox infra.

XIV. *Idem iterum*, p. 35.

Εν γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιυδαϊκῆς Αρχαιολογίας ὁ Ιώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ιωάννῃ ὡς Βαπτιςῇ γεγενημένῳ, καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ᾽ αὐτὸς, [g] καίτοιγε ἀπιςῶν τῷ Ιησῦ ὡς Χριςῷ, ζητῶν τὴν αἰτίαν τῆς τῶν Ιεροσολύμων πτώσεως, καὶ τῆς τοῦ ναοῦ καθαιρέσεως· δέον αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ Ιησοῦ ἐπιβουλὴ τούτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ἐπεὶ ἀπέκτειναν τὸν προφητευόμενον Χριςόν· ὁ δὲ, καὶ ὥσπερ ἄκων οὐ μακρὰν τῆς ἀληθείας γενόμενος, φησὶ ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ιυδαίοις [h] κατ᾽ ἐκδίκησιν Ιακώβυ τοῦ δικαίυ· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένυ Χριςοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [i] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Josephus* in XVIII. *Antiquitatum* testatur Joannem extitisse Baptistam, expiationemque baptizatis esse pollicitum. Idem, quamvis Iesum parum cognoscens pro Christo, dum quærit causam Hierosolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuisset dicere id accidisse propter ejus populi contra Iesum insidias, quia Christum à prophetis promissum interemisient) quasi invitus haud procul à veritate discedens, ait hæc contigisse Judæis in ultionem Jacobi cognomento Justi, fratris Iesu qui dicitur Christus, quia justissimum hominem occiderant.

XV. *Idem Lib.* 2. p. 69.

Ταῦτα γὰρ ἤρξατο μὲν ἐπὶ Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δὲ ἕως τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, οὗ ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τὴν Ιερουσαλήμ· ὡς μὲν Ιώσηπος γράφει διὰ Ιάκωβον τὸν δίκαιον, τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένυ Χριςοῦ, ὡς δὲ ἀλήθεια παρίςησι διὰ Ιησοῦν τὸν Χριςὸν τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum est sub Neronis imperio, duravitque usque ad Vespasiani tempora, cujus filius Titus solo æquavit Hierusalem; ut *Josepho* videtur propter Jacobum justum, qui vocabatur frater Iesu Christi, ut vero res ipsa clamat, propter Iesum Christum Dei filium.

XVI. *Idem rursus*, p. 167.

Καὶ ὁ βυλόμενός γε [k] ἀναγνώτω τὰ τοῦ Φλαβίυ Ιωσήπυ περὶ τῆς Ιυδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ τίνα τρόπον ἀρχαιότερος ἦν Μωϋσῆς τῶν κατὰ χρόνων μακροὺς περιόδους κατακλυσμοὺς καὶ ἐκπυρώσεις φησάντων γίγνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoscere, legat *Flavii Josephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut sciat Mosem longe ætate superiorem fuisse istis, qui juxta temporum vicissitudines diluvia in mundo fieri & exustiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abstinentia*, lib. 4.

Οἱ δὲ τρίτοι [Εσσαῖοι] τοιοῦτοι ἐτύγχανον τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ιώσηπος τῶν πραγματειῶν ἀνέγραψεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ιυδαϊκῆς ἱςορίας, ἣν δι᾽ ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσεν, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Αρχαιολογίας, ἣν διὰ εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ελληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. "Εἰσὶ τοίνυν οἱ Εσσαῖοι, Ιυδαῖοι μὲν τὸ γένος. ——

Tertius igitur iste ordo hujusmodi institutis vivebat, ut sæpius *Josephus* in scriptis suis testatum reliquit: in secundo nempe libro *Judaicæ Historiæ*, quam septem libris absolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris composuit; & in secundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. "Essæi, "Judæi quidem natione sunt, *&c.*

SÆCULO IV.

XVIII. *Eusebius Cæsariensis lib.* 8. *Præparat. Evangel. c.* 10. *Edit. Parif.*

Τῶν δὲ οἰκείων οἱ περιφανέςατοι καὶ μνήμης ἀλήςου τούτυς ἠξίωσαν, Ιώσηπός τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πλείους.

At Gentilium suorum clarissimi, *Josephus* & Philo, aliique complures, eosdem memoriæ posteritatis sempiternæ, suis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euseb. Demonstr. Evangel. l.* 3. *p.* 124. *Edit. Parif.*

——— αὐτάρκης μὲν οὖν καὶ ἡ τῶνδε τυγχάνει περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. οὐδὲν δὲ οἷον ἐκ περιουσίας καὶ τῷ ἐξ Εβραίων Ιωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱςορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τούτοις.

"Γίνεται δὲ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιησοῦς σοφὸς "ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παρα-"δόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τἀληθῆ σεβομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τοῦ [l] Ιυδαϊκοῦ "πολλοὺς δὲ καὶ Ελληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριςὸς οὗ-"τος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἀρχόν-"των ςαυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύ-"σαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐ-"τοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφη-

——— ego licet talium hominum de Salvatore nostro testimonium nobis abunde satisfacere debeat, tamen nihil me præter propositum facturum arbitror, si quasi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Josephi* testimonio utar: qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in historiam suam referens, de Salvatore nostro mentionem facit, his verbis:

"Existit per idem tempus Iesus sapiens vir, si "modo virum eum dicere oportet, quippe qui "earum rerum auctor fuerit, quæ humanam fi-"dem superant. Docebat porro hic homines, "si quos veritatis studiosos reperiebat: ergo mul-"tos sibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio-"nis adjunxit. Christus plane hic fuit: siquidem "cum magistratibus nostris accusantibus, illum "crucis supplicio affecisset Pilatus, non destite-"runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit "enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo-"dum

g Vide Cl. *Spenceri* Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi supra.
h Eadem fere habet *Eusebius*, paulo infra; & *Cedrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Parif.* Vide Epist. Cl. *Picquis* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34.

i Legendum potius, δικαιότατον.
k Al. ἀναγνώτω.
l Deesse videtur ὄχλου, aut simile.

"dum divini prophetæ & hæc, & alia innumerabilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc usque diem Christianorum non defecit genus.

"τῶν προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων. εἰς ἔτι τε νῦν ἀπὸ τοῦδε τῶν Χριστιανῶν οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

XX. *Idem l.* 6. *c.* 11. *p.* 291.

At *Josephus vice eorum*, quæ in sacris libris scripta sunt, *Judaicas traditiones* summa diligentia persequutus est, utpote qui Hebræus ab Hebræis existeret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ τὰς ἔξωθεν Ἰουδαϊκὰς [m] δευτερώσεις ἀπηκριβωκώς, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l.* 8. *p.* 397.

Atque optimus hujus rei testis est Hebraicus auctor *Josephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτου ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὧδέ πως ἱστορῶν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐν [n] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "τὴν δὲ βασιλείαν, κ. τ.

XXII. *Idem in Hist. Ecclesiast. l.* 1. *c.* 4. *p.* 17. *Edit. Valesii.* 1659.

Hujus porro descriptionis sub Quirinio celeberrimus apud Judæos Historiarum scriptor *Flavius Josephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum secta, qui iisdem temporibus emersit, statim subnectens.

Ταύτης δὲ τῆς κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημότατος ἱστορικῶν Φλαύϊος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφυείσης χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum*; *l. eod. c.* 6. *p.* 20.

Hujus rei locupletissimum testem habes *Josephum*.

Ἔχεις καὶ τούτου ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα.

XXIV. *Idem rursus*, *l. eod. c.* 11. *p.* 29, 30.

—— Joannem Baptistam ab Herode juniore capite truncatum fuisse sacra Euangelii scriptura commemorat. Cui adstipulatur etiam *Josephus*, qui & Herodiadis ipsius nominatim meminit, & diserte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris sui uxorem à viro suo per vim adductam sibi conjugem adscivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptista, cum Aretha ob filiæ contumeliam infesto bellum gessit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & universum ejus exercitum deletum refert; hæcque omnia ob scelus adversus Joannem Baptistam perpetratum ei contigisse. Idem *Josephus* Joannem justissimum virum fuisse, & lavacri cujusdam institutorem affirmans, cum iis quæ in sacris Euangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita sunt, mirifice consentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidisse, & in urbem Galliæ Viennam simul cum ea esse relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne scribit his verbis: "Arbitrabantur quidam Judæorum divina ultione periisse Herodis exercitum, Deo cædem Joannis qui Baptista cognominatus est, vindicante. Quippe hunc Herodes obtruncaverat, cum esset vir bonus, Judæosque ad virtutis studium excitaret, præcipiens ut juste quidem inter se, erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum accederent. Tunc enim demum acceptum Deo fore lavacrum ajebat, cum eo non ad expiationem criminum uterentur, sed ad corporis munditiem, ut mentibus jam ante per justitiam expurgatis, corporis quoque adderent puritatem. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujusmodi enim sermonibus mirifice delectabantur) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas subditos ad defectionem impelleret, quippe qui nihil non acturi ex ejus consilio viderentur; satius esse duxit priusquam novi aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam mutatione rerum facta, ipse in maximum discrimen adductus, seram pœnitentiam agere. Vinctus igitur ob hanc Herodis suspicionem, & ad castellum Machæruntem, cujus supra meminimus perductus, ibidem cæsus est.

—— τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν ἡ θεία τοῦ εὐαγγελίου γραφή. συμμαρτυρεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνομαστὶ τῆς τε Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα οὖσαν αὐτὴν ἠγάγετο πρὸς γάμον Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν προτέραν αὐτῷ κατὰ νόμους γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη τοῦ Πετραίων βασιλέως θυγάτηρ· τὴν δὲ Ἡρωδιάδα ζῶντος διαστήσας τοῦ ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον αἴρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν, ὡς ἂν ἠτιμασμένης αὐτῷ τῆς θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γενομένης, πάντα φησὶ τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθαρῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τῆς ἐπιβουλῆς ἕνεκεν τῆς κατὰ Ἰωάννου γεγενημένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ δὲ καὶ τὸν Ἡρώδην τῆς βασιλείας ἀποπεπτωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπεληλάσθαι, Βιένναν τῆς Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐτῷ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβαῖς αὐταῖς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τινυμένου κατὰ ποινὴν Ἰωάννου τοῦ καλουμένου Βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκῆσαι, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων, καὶ γὰρ ἥσθησαν ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει φέροι· πάντα γὰρ ἐῴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψίᾳ τῇ Ἡρώδου δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται.

[m] Indicare voluit Eusebius, *Josephum* non uti promiserat, exacte semper sequutum Textum Sacrum, sed ejus loco sauxisse majorum suorum δευτερώσεις, sive traditiones.

[n] Extat l. XX. c. 8.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται. "γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς τις "σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν "Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ [o] Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. "ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων "ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, "οὐκ ἐξεπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. "ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, "τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ "αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χρι-"στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦ-"λον." ταῦτα πρὸς ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παραδεδωκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγὴ, τοῦ μὴ ἀναισχύντους ἀπελέγχεσθαι τοὺς κατ' αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ.

Hæc *Josephus* de Joanne. Qui etiam in eodem libro servatoris nostri mentionem facit, his verbis: "Iisdem temporibus Iesus quidam fuit "vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas "est. Erat quippe admirabilium operum effector, "doctorque eorum qui veritatem libenti animo "complectebantur. Multos ille partim ex Judæis, "partim ex Gentilibus sectatores sibi adjunxit. "Hic erat Christus. Quem à gentis nostræ pri-"moribus delatum, cum Pilatus crucis suppli-"cio addixisset, hi tamen qui illum dilexerant, "cum deinceps colere non destiterunt. Tertio "enim die vivus ac spirans eis apparuit; prout "divini prophetæ hæc & alia quam plurima de "illo mirifica prædixerant. Abhinc porro Chri-"stianorum genus, qui ab eo nomen sumpsere, "ad nostram usque ætatem continuatum manet." Hæc igitur cum scriptor ille ex Hebræis oriundus de Joanne Baptista & de servatore nostro in libris suis commemoraverit, quod jam effugium relinquitur his qui adversus eos acta illa confinxerunt, quo minus impudentissimi esse convincantur? sed de his satis.

XXVI. *Idem lib.* 2. *c.* 10. *p.* 47.

Θαυμάσαι δ' ἄξιον τὸ περὶ τὴν θείαν γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῆς παραδόξου συμφωνίας, ἣν τῆς Ἰωσήπου ἱστορίας καθ' ἣν ἐπιμαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν ἐν τόμῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐννεακαιδεκάτῳ, ἔνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγεῖται. "τρίτον δ' ἔτος, κ. τ. λ.

Cæterum mirari subit *Josephi* Historiam, quippe quæ in hujus miraculi narratione cum divina Scriptura plane consentiat. in ea enim veritatem testimonio suo ac suffragio perspicue comprobat, cum rem gestam in XIX. *Antiquitatum* libro exponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra*, *p.* 49.

Ταῦτα τὸν Ἰώσηπον μετὰ τῶν ἄλλων ταῖς θείαις συναληθεύοντα γραφαῖς ἀποθαυμάζω.

In his *Josephum*, perinde ac in cæteris, magnopere admiror, qui cum Sacris literis in veritate adeo consentiat.

XXVIII. *Idem rursus*, *c.* 23. *p.* 65.

Οὕτω δὲ ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τοὺς Ἰουδαίων ἔμφρονας δοξάζειν ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς παραχρῆμα μετὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλήμ· ἣν δι' οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς συμβῆναι, ἢ διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ τολμηθὲν ἄγος. ὁ γοῦν Ἰώσηπος οὐκ ἀπώκνησε καὶ τοῦτ' ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων· [p] "Ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ἰα-"κώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου "Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι "ἀπέκτειναν.

Porro Jacobus ob singularem justitiam adeo celebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæorum prudentissimi hanc fuisse causam existimaverint secutæ mox obsidionis Hierosolymorum: quam quidem non ob aliud sibi contigisse, quam propter scelus in Jacobum admissum, ipse etiam *Josephus* scripto testari minime dubitavit, cum ait. "Hæc omnia contigerunt Judæis pro-"pter Jacobum cognomento Justum, fratrem "Iesu qui dicitur Christus; qui cum esset o-"mnium consensu justissimus, nihilo minus à "Judæis necatus fuerat.

XXIX. *Idem lib.* 3. *c.* 7. *p.* 82.

[q] Περὶ μὲν οὖν τῶν, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν λῃστὴν καὶ φονέα τοῦ θανάτου παρῃτήσατο, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἱκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι τῆς ἱστορίας ἐπιλέγειν.

Ac de iis quæ universæ Judæorum genti post passionem Domini contigerunt, & post voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipsum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis succlamaverat, *Josephi* narrationi quicquam addere minime necesse est.

XXX. *Idem iterum capp.* 9. & 10. *p.* 84.

Ἐπὶ τούτοις εἰκὸς, ἄξιον μὴ δ' αὐτὸν Ἰώσηπον, τοσαῦτα τῇ μετὰ χεῖρας συμβεβλημένον ἱστορίᾳ, ὅθεν τε καὶ ἀφ' οἵου γένους ὥρμητο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο [r] λέγων ὧδε· "Ἰώσηπος Ματθίου "παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεύς· αὐτός τε Ῥωμαίους "πολεμήσας τὰ πρῶτα, καὶ τοῖς ὕστερον παρατυχὼν "ἐξ ἀνάγκης." μάλιστα δὲ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων, οὐ παρὰ μόνοις τοῖς ὁμοεθνέσιν, ἀλλὰ

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi consentaneum videtur de *Josepho* ipso, qui historiæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipse declarat de se loquens his verbis: "Jose-"phus Mattathiæ filius, natione Hebræus, do-"mo Hierosolymitanus, ex numero Sacerdotum; "qui & initio adversus Romanos pugnavi, & re-"bus postea gestis necessitate coactus interfui".
Hic

o Φῦλον sc. nisi legendum Ἑλληνικοῦ. Vide n. XIX.

p Vide Cl. *Spencerum* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celsum*, p. 30. 31. & Celeberr. *Huetium* in *Demonst. Evangel.* prop. III.

q Vide *Euseb.* l. 3. c. 7.

r In *Prologo* ad *Bellum Judaicum*.

Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præstantissimus fuit, non modo popularium suorum, sed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipse quidem in urbe Roma statua donatus sit: libri vero ab eo conscripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripsit *Antiquitates Judaicas* libris XX. *Historiam* vero *Belli Judaici*, quod à Romanis sua ætate gestum est, complexus est voluminibus VII. quam non solum Græco, sed etiam Patrio sermone, ab se editam esse testatur. dignus omnino cui & hic & in cæteris fides habeatur. Exstant autem duo ejusdem libri de *Judæorum vetustate* lectu dignissimi. In quibus & *Apioni Grammatico* respondet, qui ea ætate volumen adversus Judæos composuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines perinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Testamentum constat, quænam sint apud Hebræos extra omnem controversiam posita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——— Apud nos est & aliud non ignobile opusculum ab eodem elaboratum *de Ratione summo imperio prædita*: quod quidem à nonnullis *Maccabaicum* inscriptum est, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum est, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & sub finem *Antiquitatum Judaicarum* libri XX, propositum sibi esse significat, quatuor libros conscribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam ipsi à majoribus acceperunt; item *de Legibus, cur earum præcepto quædam permissa sunt, quædam vetita.* Alia præterea ab se elucubrata esse, ipse in suis libris commemorat.

καὶ παρὰ Ῥωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπιδοξότατος· ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσει ἀνδριάντος ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων τιμηθῆναι πόλεως. τοὺς δὲ σπουδασθέντας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. οὗτος δὴ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις εἴκοσι καταβέβληται συγγράμμασι, τὴν δ' ἱστορίαν τοῦ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ καὶ οὐ μόνον τῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίῳ φωνῇ παραδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν διὰ τὰ λοιπὰ πιστεύεσθαι. καὶ ἕτερα δὲ αὐτοῦ φέρεται σπουδῆς ἄξια δύο, τὰ περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος· ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν κατὰ Ἰουδαίων τηνικάδε συντάξαντα λόγον πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ διαβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἐπειράθησαν. τούτων ἐν τῷ προτέρῳ τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, τίνα παρ' Ἑβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, διδάσκων. ——— Πεπόνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγεννὲς σπούδασμα τῷ ἀνδρί, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ· ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐν τοῖς οὕτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισαμένων Ἑβραίων περιέχειν. καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοστῆς Ἀρχαιολογίας ἐπισημαίνεται ὁ αὐτὸς, ὡς ἂν προῃρημένος ἐν τέτταρσι συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους δόξας τῶν Ἰουδαίων, περὶ θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ σπουδασθῆναι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λέξεις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco*, p. 64. *Edit. Amst.*

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τῆς θείας σαρκώσεως, τοῖς Ἰουδαίοις, Ἰώσηππος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Ἐπιτόμῳ.

XXXII. [a] *Idem ibid.* p. 79.

Συμφωνεῖ ὁ Ἰώσηππος ἐν τούτῳ τῇ πράξει τῶν Ἀποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ Χιλιάρχου λέλεκται. οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ——.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Psalmos*, p. 137. *Edit. Paris.*

Quis porro Historias *Flavii Josephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obsidione conclusi fame & seditionibus interibant, non præsens dictum admiretur, "Et conclude "adversus eos qui persequuntur me."

Τίς δὲ διελθὼν τὰς Φλαυΐου Ἰωσήπου ἱστορίας, μαθών τε ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ἀποληφθέντες λιμῷ καὶ στάσει διεφθάρησαν, οὐ θαυμάσει τὴν ἐνταῦθα λέγουσαν φωνὴν, "καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με.

XXXIV. *Eustathius in Hexaemeron*, p. 1.

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Josephus* & Justus, proprio quisque modo, ab antiquis historiis ad id probandum præbitis, divinum Moysem temporibus Inachi floruisse literis prodidere.

Κλήμης μὲν οὖν καὶ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς τούτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηππος καὶ Ἰοῦστος κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑπάγων τὴν ἀπόδειξιν.

XXXV. [b] *Auctor Chronici Paschalis*, p. 127, 128. *Ed. Par.*

Festum quod Pascha appellarunt filii Israël, Diabateria & Hyperbasia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Josepho*.

Ἑορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, Διαβατήρια καὶ Ὑπερβάσια ἐκάλουν ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τε τῶν παρ' Ἑβραίοις σοφῶν, Φίλωνος λέγω καὶ Ἰωσήπου.

XXXVI. *Idem ibid.* p. 247.

Anno XXXIX. Christi in cœlos assumptionis, Titus Vespasiani filius Judæam urbemque Hierusalem recepit, peragrata universa Palæstina, ipsoque Judæorum everso templo. Agebatur tum Paschatis dies, cum urbem Hierosolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum

Τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ ἔτει τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, Τίτος υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ τὴν Ἰουδαίαν παρέλαβεν, [c] καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, προσελθὼν εἰς πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέστρεψεν. ἦν δὲ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρι. ξίφεσιν αὐτοὺς κατακόψας,

[a] Vide etiam pp. 52, 53, 78.

[b] De ætate ejus vide Du-Fresne in Præfat.

[c] Vertendum, *Judæam recepit, & Hierusalem, peragrata universa Palæstina, Judæorumque templum evertit.*

πέψας, καὶ ἄλλας δὲ μυριάδας ιε'. Διεπώλησαν αἰχμαλώτων, νεανίσκων καὶ παίδων ἀρρενικῶν καὶ παρθένων πεντήκοντα, καθὼς Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνέγραψεν.

quinquaginta millia captivorum ex adolescentibus & pueris, & virginibus & puellis, sub corona vendidit, ut tradit *Josephus* doctissimus Chronographus.

XXXVII. *Basilius Cæsariensis in Homilia in Famem & Siccitatem*, p. 358. *Edit. Paris.*

Τὸ τοῦ λιμοῦ πάθος κατηνάγκασε πολλοὺς πολλάκις καὶ τοὺς ὅρους κινῆσαι τῆς φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρωπίνων τῶν ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα δὲ παῖδα, ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς προήγαγε, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ὑποδέξασθαι. καὶ τοῦτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ σπουδαῖος συνέγραψεν, ὅτε τὰ δεινὰ τοὺς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸν Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκως τιμωρίας τινυμένους.

Quid fames non cogit? naturæ leges sæpe pervertere ac transgredi multis suadet, & hominum corporibus vel propinquorum vesci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male recondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat historia, à *Josepho* gravi Auctore conscripta, quando videlicet diræ calamitates Hierosolymitanos, pœnas justas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII.* p. 398. *Edit. Paris.*

Οὗτοι τίνες μὲν ὄντες, καὶ ὅθεν, καὶ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς καὶ δόξης προεληλύθασιν, ὥστε καὶ τοῖς ἐτησίοις τιμᾶσθαι τιμαῖς τε καὶ πανηγύρεσι, καὶ μείζονα τῆς ὁρωμένων τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ἐναποκεῖσθαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ περὶ αὐτῶν βίβλος δηλώσει τοῖς φιλομαθέσι καὶ φιλοπόνοις, ἡ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα εἶναι τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν φιλοσοφοῦσα, καὶ κύριον τῆς ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετὴν τε φημὶ καὶ κακίαν. ἄλλοις τε γὰρ οὐκ ὀλίγοις ἐχρήσατο μαρτυρίοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς τούτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum institutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaserint, ut tum annuis his Festis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita sit, studiosis ac diligentibus viris perspicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in ejusque arbitrio esse, ut in utramque partem, hoc est vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia testimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere sufficiet.

XXXIX. *Hegesippus (seu potius Ambrosius) de Excidio Urbis Hierosol. lib.* 2. p. 200. *Edit. Cadom.*

De quo (sc. *Jesu*) ipsi Judæi quoque testantur, dicente *Josepho* historiarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir sapiens, si tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. ——— hoc dixit *Josephus*, quem ipsi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus est, [x] mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed loquutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; sed plus addidit testimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epistola Paulæ & Eutocii ad Marcellum ab ipso dictata*, Tom. 1. p. 126. *Edit. Froben.* A. 1526.

Denique etiam *Josephum*, qui vernaculus Scriptor est Judæorum, [y] asserere, illo tempore quo crucifixus est Dominus, ex adytis Templi virtutum cœlestium erupisse voces, dicentium, *Transmigremus ex his sedibus.*

XLI. *Idem in Epistola ad Eustochium*, Tom. 1. p. 149.

Tales Philo Platonici sermonis imitator, tales *Josephus* Græcus Livius in secunda *Judaïcæ Captivitatis* historia Essenos refert.

XLII. *Idem in Epistola ad Lucinium*, Tom. 1. p. 197.

Porro *Josephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, falsus ad te rumor pertulit à me esse translata: quia nec otii mei nec virium est, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate,

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum*, Tom. 1. p. 275.

Ἰώσηπος Ματταθίου υἱὸς, Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ ἁλοὺς μετὰ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατελείφθη. ὃς, εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προσήνεγκεν, οἵ τινες καὶ τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν· καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τῆς Ἀρχαιολογίας λόγους εἴκοσι, ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς ἕως τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους Δομετιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ

Ex Versione Sophronii.

Josephus, Mattathiæ filius, ex Hierosolymis Sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio ejus relictus est. Hic, Romam veniens, septem libros *Judaïcæ Captivitatis* Imperatoribus patri filioque obtulit, qui [z] Bibliothecæ publicæ traditi sunt: & ob ingenii gloriam Statuam quoque meruit Romæ. Scripsit autem & alios viginti *Antiquitatum* libros, ab [a] exordio Mundi usque ad decimum quartum annum Domitiani Cæsaris, & duos Ἀρχαιότητος adversum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui, sub Caligula

[x] Vide Edit. Colon. 8° p. 260.

[y] Vide Cl. *Pirqueo* Epist. in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, vol. 2. p. 35.

[z] *Josephus* lib. de Vita sua, dicit, δημοσιεύσας παρέτυχον, quæ verba haud satis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi sunt.*

[a] Περιοχὴ τῆς Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi usque ad annum XII. Neronis, ut constat ex fine *Antiquitatum*. *Antiquitates* vero Josephus absolvit & edidit anno decimo vertente Domitiani, ut constat ex earundem *Antiquitatum* fine.

b Vide

la legatus missus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, scripserat. Alius quoque liber ejus, qui inscribitur [b] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum sunt digesta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum à Pharisæis interfectum, & Joannem Baptistam vere Prophetam fuisse, & propter interfectionem Jacobi Apostoli, dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum, "Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum oportet eum dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimos quoque tam de Judæis, quam de gentibus, sui habuit sectatores, & [c] credebatur esse Christus. Cumque invidia nostrorum principum, cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum primum dilexerant perseveraverunt: apparuit enim eis tertia die vivens: multa & hæc & alia mirabilia carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus, & usque hodie Christianorum gens, ab hoc sortita vocabulum, non defecit.

Καλιγόλα πρεσβευτὴς ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ μέρους τῶν ἐθνικῶν, καὶ κατὰ Φίλωνος λόγον, περιέχοντα κατηγορίαν τῶν Ἰουδαίων, ἔγραψεν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ ἐξαίρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τὰ πάθη τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. οὗτος ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι παρὰ Φαρισαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγενῆσθαι προφήτην. καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθεῖσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου οὕτως, "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπηγάγετο, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἰς τι νῦν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἔλιπε τὸ φῦλον."

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Justus Tiberiensis, de provincia Galilæa, conatus est & ipse Judaïcarum rerum Historiam texere, & quosdam Commentariolos de Scripturis componere, sed hunc *Josephus* arguit mendacii. Constat autem illum eo tempore scripsisse, quo & *Josephus*.

Ἰοῦστος Τιβεριάδος, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπεχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς Ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν συντάξαι, καί τινα ὑπομνήματα περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τοῦτον Ἰώσηπος ἐλέγχει ψευδόμενον. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ συνέγραφεν, ὅτε καὶ Ἰώσηπος.

XLV. *Idem libro secundo adversus Jovinianum, Tom.* 2. *p.* 79.

Josephus in secunda *Judaïcæ Captivitatis* historia, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [d] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria describit dogmata Judæorum, Sadducæos, Pharisæos, & Essenos, quorum novissimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vino, & carnibus semper abstinuerint, & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctissimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro secundo adversus Pelagianos, Tom.* 2. *p.* 287.

Unde & *Josephus*, Maccabæorum Scriptor historiæ, frangi & regi posse dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epistola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom.* 2. *p.* 332.

Josephus, Antiquitatem approbans Judaïci populi, duos libros scribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia sæcularium profert Testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epistola ad Marcellam, Tom.* 3. *p.* 44.

Quam vellem nunc tibi omnem habitum sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & *Josephus* & Philo, doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persequuti sunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præsens percontator præsentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Isaiam, cap.* 54. *Tom.* 5. *p.* 293.

Ad tempus Romanæ victoriæ universa referimus, quæ *Josephus* Judaïcæ Scriptor historiæ [e] septem explicat voluminibus, quibus imposuit titulum *Captivitatis Judaïcæ*, id est περὶ Ἁλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c.* 38. *Tom.* 5. *p.* 628.

Et revera nec in Genesi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Josepho* quidem, qui omnia Hebraïcarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [f] *Comment. in Danielem, c.* 5. *Tom.* 5. *p.* 709.

Sed juxta Berosum, qui Chaldæam scripsit historiam, & *Josephum*, qui Berosum sequitur, post Nebuchodonosor, qui regnavit, *&c.*

LII. *Idem*

b Vide *Petit.* Tom. 2. p. 342.

c Vide *Vossii* Chronol. Sac. p. 183. & *Martin.* p. 219.

d Nec disputans adversus Apionem *Josephus* mentionem facit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Essenos vino & carnibus abstinuisse, aut quotidie jejunasse; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello.* Sed qui *Esseni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, sunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Coteler.* in Notis ad Constit. Apost. l. 6. c. 6. p. 270.

e Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c. 1. *Tom.* 6. p. 66.

f Vide eundem in Proœmio ad *Daniel.*

g Vide

LII. *Idem in* [g] *Chronico Eusebiano, lib.* 2.

[h] *Josephus* etiam vernaculus Judæorum scriptor testatur (tempore Passionis Christi) auditam fuisse vocem dicentium, *Migremus ex his sedibus.*

LIII. *Augustinus in* [i] *Epistola ad Hesychium, p.* 750. *Tom.* 2. *Edit. Benedict.*

Nam *Josephus*, qui Judaïcam scripsit historiam, talia mala dicit illi populo tunc accidisse, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chrysostomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom.* 4. *p.* 481. *Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων παραγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὸν καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην παραφράσαντα πᾶσαν· ὃς, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν γενόμενος, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ προρρηθεῖσαν εἰπὼν, καὶ περὶ ταύτης διαλεχθεὶς τῆς αἰχμαλωσίας τῆς γενομένης, τὸ τοῦ προφήτου ἑρμηνεύων ὅραμα. —

Age proferamus & alium testem eorum quæ dicta sunt, quem illi (Judæi) gravissimum habent Auctorem: *Josephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas descripsit, ac vetus Testamentum omne velut paraphrasi fusius explicavit: qui fuit post Christi adventum, & captivitatem ab ipso prædictam commemorans, de hac quoque disseruit, Danielis visionem enarrans, *&c.*

LV. *Idem mox infra, p.* 486.

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γράψας, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὑμετέραν ζηλῶσαι φιλονεικίαν.

Tu vero illud mihi considera, quod tametsi Judæus esset ille, qui hæc scripsit, *Josephus*, tamen veritus est vestram imitari pervicaciam.

LVI. *Idem in libro adversus Vituperatores vitæ Monasticæ, Tom.* 4. *p.* 414.

Ἐρῶ δὲ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου, τοῦ τὰ ἐκείνων ἱστορηκότος ἀκριβῶς.

Verbis autem utor non meis, sed *Judæi*, qui eam historiam conscripsit diligenter.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apost. Tom.* 8. *p.* 488.

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γράφων ἦν, κἂν ὕποπτος ὁ λόγος ἦν· εἰ δὲ Ἰουδαῖος, καὶ Ἰουδαῖος ζηλωτὴς, μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἐλθὼν, πῶς οὐ πᾶσι κατάδηλα τὰ γινόμενα.

Si quidem Christianus exstitisset horum Scriptor, suspecta forsan esset oratio. At cum Judæus sit, idque æmulator, qui post Euangelium floruit, quomodo non omnibus manifesta quæ gesta sunt?

LVIII. [k] *Ruffinus in Historia Eccles. Euseb. l.* 3. *c.* 9. *p.* 55. *Edit. Bas.*

Operæ pretium sane est post ista noscere quis fuerit hic *Josephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum gestarum cognitionemque præstiterit. Exponit ergo etiam hæc ipse de se, hoc modo scribens: "*Josephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hierosolymis sacerdos, qui & ipse primo bello Romanos oppugnaverim, & posterioribus nihilominus interfuerim præliis, necessitate constrictus." Constat igitur hunc virum per idem tempus non solum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum esse nobilissimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam statua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conscripsit namque *Antiquitatem* Historiam in viginti libris. Belli vero *Judaici*, cum Romanis habiti, Historiam septem voluminibus comprehendit; quam non solum Græca facundia, verum & patrio, id est, Hebræo sermone suis etiam civibus se edidisse confirmat. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejusdem viri exstant de *Judæorum vetustate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adversum Judæos scripserat, & ad alios quosdam, qui morem gentis Judæorum atque instituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Isidorus Pelusiota, lib.* 3. *Epist.* 19.

Εἰ μηδὲν πλέον τοῦ γράμματος νομίζει τὸν νομοθέτην εἰρηκέναι ὁ πρὸς σὲ, ὡς ἔφης, διενεχθεὶς Ἰουδαῖος· εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχουσιν ὑμῶν τὴν ἀμαθίαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγραφεῖς παρ' ὑμῖν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος καὶ Ἰώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσαν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [διαθήκην] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δὲ διαρρήδην γράφων· "[l] τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δὲ ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος.

Si Legislatorem nihil aliud præter literam dixisse Judæus is existimat, qui tecum rixatus est, his ad eum verbis utere: Inscitiam vestram duo viri refutant, qui post Christi adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Josephus* insignis historicus. Ille quidem dum universum pæne vetus Testamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; "Legislatore alia commode ac scite innuente, alia cum gravitate allegorico sensu exponente, eademque omnia quæ recte ac plane dici utile erat ad literam indicante.

LX. *dem lib.* 4. *Epist.* 75.

Εἰ τὰ ἐπίχειρα τῶν ἀλιτηρίων Ἰουδαίων, τῶν κατὰ τοῦ Χρι-

Si vis cognoscere quibus pœnis scelerati Judæi, con-

[g] Vide etiam p. 78.

[h] Ista verba Eusebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Mat.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Isaiam dicit, hanc vocem auditam fuisse ante excidium Hierosolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeste falsa affert Eusebius, adeo ut vel Eusebius inciderit in vitiosos *Josephi* Codices, vel verba ista non legerit in *Josepho*, sed ex alio fortasse auctore addiderit.

[i] Vide Epist. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

[k] Vide eundem, p. 48. & alibi passim.

[l] In *Proœmio Antiquitatum.*

contra Christum insanientes, affecti sint, sume *Josephi*, Judæi quidem, sed veritatis studiosi viri, historiam *de Excidio*, ut videas divinitus actam historiam, qualem nec tota series temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exstiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipsorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum superantibus, non extraneum aliquem (forsan enim, vel potius necessario, non invenisset fidem) sed hominem ex eadem gente & eorum observantissimum instruxit veritas, ut stupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice describeret.

ἐπιλυπηθέντων, γνῶναι βέλει, ἔντυχε τῇ Ἰωσήπου, ἀνδρὸς Ἰουδαίου μὲν, Φιλαλήθους δὲ, περὶ τῆς ἁλώσεως ἱστορίᾳ, ἵνα ἴδῃς θεήλατον ἱστορίαν, οἵαν οὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ἵνα γὰρ μηδεὶς τῆς ἀπιστίας αὐτῶν καὶ παραλόγοις ἀπιστήσῃ συμφοραῖς, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα· ἢ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως ἠπιστήθη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλλόκοτα ἐκεῖνα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη.

LXI. *Idem lib.* 4. *Epist.* 225.

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, hostium testimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non solum Prophetis fidem non habuerunt, sed ne quidem ipsi Deo; exstitit autem *Josephus* quidam, Judæus summus, & acer Legis propugnator, quique vetus Testamentum ex fide veri paraphrastice exposuit, & pro Judæis strenuissime se gessit, ac per omnia ipsorum res meliores, quam dici possit, ostendit, rerum autem veritati cedere dignatus est, (non enim impiorum sententiam secutus est) necessarium esse arbitratus sum, ipsius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Iesus, vir sapiens, "si tamen virum &c. —— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait, "doctor "hominum, qui libenter veritatem suscipiunt &c.

Ἐπειδὴ καὶ Ἕλλησι καὶ Βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δοκεῖ ἀξιόχρεως εἶναι, Ἰουδαῖοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, οὐ μόνον τοῖς προφήταις οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ἰώσηππος, Ἰουδαῖος ἄκρος καὶ τοῦ νόμου ζηλωτὴς, καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην μετ' ἀληθείας παραφράσας, καὶ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἄριστα ἀνδρισάμενος, καὶ πάντα τὰ ἐκείνων κρείττονα λόγου ἀποφαίνων, τῇ δὲ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ παραχωρῆσαι ἀξιώσας· οὐ γὰρ ἐζήλωσε τῶν ἀσεβῶν τὴν γνώμην· ἀναγκαῖον ᾠήθην τὰς ἐκείνου παραθεῖναι ῥήσεις. τί οὖν φησί; "Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, "εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρὴ ——. Ἐγὼ δὲ λίαν θαυμάζω πάνυ τὸν ἄνδρα ἐν πολλοῖς μὲν τὸ φιλάληθες· μάλιστα δὲ, ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀλη- "θῆ δεχομένων ——.

LXII. *Cyrillus* [m] *Alexandrinus*, *lib.* 5. *Comment. in Joann. Evang. p.* 517. *Edit. Paris.*

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius sit atque optabilius. Cæterum Judæorum eversionem, & incolarum captivitates, cædemque crudelissimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comestionem in historiis suis *Josephus* commemorat.

Εἰς τοῦτο γὰρ Ἰουδαίοις τὰ ἐκ τοῦ πολέμου περιέστη πάθη, ὡς τῆς ἐκείνων πείρας πᾶν εἶδος θανάτου φανῆναι γλυκύτερόν τε καὶ αἱρετώτερον. τὴν δὲ τῆς χώρας αὐτῶν ἐξανάστασιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων αὐτὴν τούς τε ἐξανδραποδισμοὺς, καὶ τὴν ὠμοτάτην σφαγὴν, καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ πόλει λιμοὺς, τάς τε ἐν αὐταῖς τεκνοφαγίας ἱστορεῖ καὶ Ἰώσηπος ἐν οἰκείοις συγγράμμασι.

LXIII. *Theodoritus Episc. Cyrens. in Quæstionibus in Exodum*, *p.* 110. *Edit. Paris.*

Josepho autem credendum est in his rebus, ut qui gentis *suæ* mensuras probe norat.

Πιστευτέον δὲ ἐν τούτοις Ἰωσήπῳ, ἀκριβῶς τοῦ ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p.* 616. *Edit. Par.*

Neque enim quæ à *Josepho* dicuntur cum Græcis Historicis consentanea sunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Astyagis filium, eundem *esse* Darium, quem iste narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Josephi* oratio à fide abhorreat.

Οὐδὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου εἰρημένα συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν Κυαξάρην τὸν τοῦ Ἀστυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν οὗτος ἔφη σὺν τῷ Κύρῳ τὴν στρατείαν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος πεποιημένον· ὥστε παντάπασιν ἀπίθανον εἶναι τὸν τοῦ Ἰωσήπου λόγον.

LXV. *Idem ibid.*

Hæc nos apertius edocent primus & secundus Maccabæorum libri; quæ & Josephus historiographus accurate conscripsit. ——

Ταῦτα σαφέστερον ἡμᾶς ἡ τῶν Μακκαβαίων βίβλος ἥτε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα διδάσκει, καὶ Ἰώσηπος ὁ ἱστοριογράφος ἀκριβῶς ταῦτα συνέγραψε ——.

LXVI. *Idem ibid. p.* 697.

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocasse, testis locuples est *Josephus* Hebræus, qui Christianam quidem prædicationem non admisit, veritatem tamen occultare non sustinuit.

Ὅτι δὲ οἱ πάλαι Ἰουδαῖοι τὸν μακάριον Δανιὴλ μέγιστον ἀπεκάλουν προφήτην, μάρτυς ἀξιόχρεως Ἰώσηππος ὁ Ἑβραῖος, τὸ μὲν Χριστιανὸν οὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν δὲ ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος.

LXVII. *Philostorgius in Compend. Hist. Eccles. lib.* 1. *p.* 468. *Edit. Vales.*

Quarum denique librum à *Josepho* scriptum & ipse (aliis consentiens) ait; atque non tam hi-

Τὸ μέντοιγε τέταρτον [τῶν Μακκαβαϊκῶν] ὑπὸ Ἰωσήπου γεγράφθαι καὶ αὐτὸς συνομολογεῖ, οὐχ ἱστορίαν μᾶλλον

[m] Idem *Cyrillus* meminit *Josephi* Sanchoniatonis Interpretis. vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lips.* & Dodwellum de Sanchoniathone §. v, vi.

a Vide

λον ἢ ἐγκώμιον εἶναι. Φησὶ, τὸ περὶ τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοὺς Μακκαβαίους διηγούμενον.

storiam quam encomium esse, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus septem filios.

LXVIII. *Hermias.*[a] *Sozomenus in Hist. Ecclesiast. lib. 1. c. 1. p. 8.*

Καὶ Ἰώσηππος δὲ ὁ Ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ παρά τε Ἰουδαίοις καὶ Ῥωμαίοις ἐπιδοξότατος γενόμενος, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τῆς περὶ Χριστοῦ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκαλεῖν ὀκνεῖ, ὡς παραδόξων ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ προειρῆσθαι τοῖς θείοις προφήταις οὐκ ἀγνοεῖ. πολλοὺς δὲ ὄντας οὓς ἐπηγάγετο Ἕλληνάς τε καὶ Ἰουδαίους ἐπιμεῖναι ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ ὀνομασμένον μὴ ἐπιλεῖψαι φῦλον. καί μοι δοκεῖ ταῦτα ἱστορῶν μονονουχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις Θεὸν εἶναι τὸν Χριστόν. ὑπὸ δὲ τοῦ παραδόξου πράγματος καταπλαγεὶς, ἀλύπως μέσως παρέδραμε, μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐπισκήψας, μᾶλλον δὲ καὶ συνθέμενος. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμαστὸν εἰκότως καταφαίνεται, μὴ τοὺς Ἑβραίους φθάσαι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σίβυλλα καὶ χρησμοί τινες τῶν ἐπὶ τῷ Χριστῷ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον προεμήνυον, οὐ παρὰ τοῦτο δήπου πᾶσιν Ἕλλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐστιν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ᾔδεσαν προφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔσας, καὶ σεμνοτέροις ἢ κατὰ δῆμον λέξεσι πεφρασμένας. ἦν δὲ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς ἄνωθεν προμηθείας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἐσομένων, μὴ μόνον ἰδίους προφήτας ἐνηχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείους ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς διὰ χρείαν παρηχήσαντος μέλους, τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν ἐπιδράμοι τῷ πλήκτρῳ, ἢ τὰς ἴσας ἑτέρας προσθείη.

Sed & *Josephus* Matthiæ filius sacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Christo testis est locupletissimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem, veræque doctrinæ magistrum: Christum vero diserte nominat, & supplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuisse, & alia plurima miracula à divinis vatibus de illo prædicta esse testatur. Multos præterea quos ille ad se pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perseverasse affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defecisse. Ac mihi quidem videtur, dum ista scribit, propemodum clamare Christum Deum esse, operibus ipsius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergressus est, eos qui in Christum crediderant minime insectatus, immo potius cum illis consentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari subit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Christi non accesserint. Etsi enim à Sibylla & à quibusdam oraculis, ea quæ Christo acciderunt, ante significata sint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accusandi sunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina antecibant, hujusmodi vaticinia noverant, utpote versibus maxima ex parte conscripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi possent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad consensionem posterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte insinuaret. Perinde ac si quispiam musicus ob peregrini cujusdam cantici necessitatem, superfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

SECULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Cassiodorus in Hist. Eccles. Tripartita, lib. 1. c. 2.*

Josephus Mattathiæ filius atque sacerdos, vir apud Judæos nobilissimus, necnon & apud Romanos dignissimus, testis erat de veritate Christi. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Institutione Divinarum Literarum.*

Josephus, pæne secundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaicarum* late diffusus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à se perhibet non potuisse transferri. Hunc tamen ab amicis nostris, quoniam est subtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [b] xxii. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios vii. libros *Captivitatis Judaicæ* mirabili nitore conscripsit. quorum translationem alii Hieronymo, alii Ambrosio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adscribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Cosmas Indicopleustes, lib. 3. p. 174. Edit. Paris.*

Πρῶτος συγγραφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀποδείκνυσιν, καὶ Ἰώσηππος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

Primus scriptor in orbe Moyses, ut Eusebius Pamphili, & *Josephus* in scriptis suis testificaverunt.

LXXII. *Evagrius Hist. Ecclesiast. lib. 5. c. 24.*

Πολλὴν δὲ καὶ Ἰώσηππος ἔγραψεν ἱστορίαν, χρησίμην εἰς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

Sed & *Josephus* copiosam nobis reliquit historiam, eamque utilem prorsus ac fructuosam.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib. 3. de Mundi Creatione, cap. 16.*

Τὸ δὲ, "γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος", οὐ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τὴν τοῦ στερεώματος γενέσθαι φύσιν, ὡς Ἰώσηππος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ

Illud igitur, Fiat firmamentum in medio aquæ, "non arguit naturam Firmamenti existere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Josephus* Hebræus

[a] Vide etiam p. 399.

[b] Sc. *Antiqq.* xx. [nam vita *Josephi* pro parte habetur libri vigesimi] & contra *Apionem* ii.

bræus vult in libro quem conscripsit *de causa Universi*: dicens, "aquam tripartitam esse, & unam quidem tertiam ejus in Firmamenti generationem coaluisse; alteram vero tertiam inferius remansisse: denique residuam aliam tertiam per rarefactionem in sublime una cum firmamento elevatam esse.

τῷ τῆς Παντὸς αἰτίας συγγεγραμμένῳ βούλεται· [p] "εἰς τρία, λέγων, διῃρῆσθαι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ μὲν τρίτον αὐτοῦ εἰς γένεσιν συμπαγῆναι τοῦ στερεώματος· τὸ δὲ τρίτον ἀπομεῖναι κάτω, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἐν ταῖς νοτίοις εἰς ὕψος συναναχουφισθῆναι τοῦ στερεώματος.

LXXIV. *Joannes Malela in lib.* 10. *Chronographiæ*, *p.* 319. *Edit. Oxon.*

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti scriptis suis testatus est *Josephus*, Hebræorum philosophus, qui & ista insuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus suis respirasse quidem, ex quo cruci Iesum fixerunt, hominem illum bonum ac justum, si modo hominem (inquit) illum fas sit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Josephus* ille Judæus in libris suis de Judæorum Antiquitatibus scripta reliquit.

Καὶ ἐξ ἐκείνου ὄλεθρος ἦρξατο τοῖς Ἰουδαίοις, καθὼς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραίων φιλόσοφος ταῦτα συνεγράψατο, εἰρηκὼς καὶ τοῦτο· ὅτι ἐξότε Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν Ἰησοῦν, ὃς ἦν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος (εἴπερ ἄρα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν) οὐκ ἐξέλειψεν ἀδικία ἐκ τῆς Ἰουδαίας χώρας. ταῦτα ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ἰώσηπος Ἰουδαῖος.

LXXV. *Idem ibid. p.* 337.

Titus —— Hierosolymas totamque adeo Palæstinam vastavit, urbeque ipso Festi die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum hastæ subjecit. Id quod *Josephus* sapientissimus scriptis consignavit; qui & ipse Hebræus erat, & bello interfuit.

Ὁ δὲ Τίτος ---- ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέστρεψεν, ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρι΄. ξίφεσιν αὐτοὺς κατακόψας. ἄλλας δὲ μυριάδας ιε΄. διεπώλησεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων, καὶ παίδων ἀρρενικῶν, καὶ παρθένων κορασίων. καθὼς καὶ Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Ἑβραῖος γὰρ ὑπῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τῷ πολέμῳ.

Sæculo VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epistola Apologetica*, *p.* 245. *Edit. Lond.*

Audiat *Josephum*, historiographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητος adversus Apionem Grammaticum scribens, aperte & lucide monstravit, & minorem annorum numerum esse veracem, & nequaquam Scripturam sanctam a Judæorum gente esse falsatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum*, *p.* 250.

Agnoscas etiam qua opinione vulgus in sex vel septem millium venerit annorum, & qua ipse auctoritate assertionem meæ computationis astruam; Hebraica videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Augustinum laudata, & per *Josephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo*, *&c. lib.* 1. *c.* 4.

Nequaquam putandum est, *Josephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentissimum, & in Scripturis divinis simul & sæcularibus doctissimum ullatenus hoc potuisse latere, &c.

LXXIX. *Anastasius Abbas in libro contra Judæos, ex versione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Canisii*, *p.* 142.

Idem *Josephus* auctor & scriptor vester de Christo ait; fuisse virum justum & bonum, divina gratia ostensum ac declaratum, qui plurimos signis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia*, *p.* 226. *Edit. Paris.*

Hoc Chaldaicarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus testantur: quos etiam assentiente divina Scriptura cum aliis sequitur *Josephus*.

Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενοι, Ἀλέξανδρος καὶ Ἀβυδηνός· οἷς καὶ Ἰώσηπος, καὶ πάντες ἐν τούτῳ ἕπονται, συμφωνούσης καὶ τῆς θείας γραφῆς.

LXXXI. *Idem p.* 334.

Et in hoc Apostolorum actibus concors est *Josephus*.

Καὶ συμφωνεῖ Ἰώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων.

Sæculo IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n.* 194. *fol.* 63. *b.*

Josephus, qui in Judaïsmo mansit cæcutiens, Clemensque & Africanus & Tatianus. ex circumcisis vero *Josephus* & Justus narrant, Mosem divinum Inachi tempore floruisse, utroque ex historia antiqua hujusce rei testimonia exhibente.

Ἰώσηπος ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ μείνας τυφλώττων, Κλήμης τε καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανός. τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰοῦστος κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσῆν ἱστόρησαν, ἰδίως ἑκάστης ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας παραγαγὼν τὴν ἀπόδειξιν.

LXXXIII.

[p] Hæc verba non habentur in istius libri Fragmento quod hodie superest, & Josepho adscribitur.

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήπου Ἰουδαϊκὴ τῶν κατὰ Ἰουδαίους πάθη. ἔστι δὲ αὐτῷ τὸ σύνταγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸς τὴν φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ εὐκρινείας καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐμφῆναι. πιθανός τε ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐπίχαρις, κἂν ἐπὶ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα. καὶ γνωμολογικὸς δὲ, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάθη τῷ λόγῳ παραστῆσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάθος καὶ πραῦναι δοκιμώτατος.

Legi *Josephum* Judæum de Judaïcæ gentis calamitate atque interitu. sunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi sermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copiose enthymematis in utramque partem utitur: sententiasque, si quis alius, adhibet: orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique est peritissimus.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήπου περὶ τοῦ Παντός· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ἐπιγραφόμενον, περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τῆς τοῦ Παντὸς οὐσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡς ἔγγιστα θεολογεῖ, κλῆσίν τε αὐτὴν ἀναπεφθεγμένος Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὃ τινας ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς [q] Ἰωσήπου εἴη τὸ πραγματεῖον, ἀναπείσειεν. οὐδὲν δὲ τὸ τῆς φράσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεῖ. εὗρον δὲ ἐν παραγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ἰωσήπου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

Lectus est *Josephi* liber *de Universo*: qui etiam inscriptus legitur, *de Universi causa*; atque alibi *de Universi natura*. duos quidem sermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium disserit: de Christo autem vero Deo in nostrum ferme modum loquitur, & ipsam Christi appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehensionem describit. Quæ res ambigendi fortasse cuipiam causam præbeat, sitne hoc ipsius *Josephi* opusculum: etsi nihil dicendi genere a reliquis ejusdem scriptis discedit. Comperi autem annotatum, non esse *Josephi* opus, sed Caji cujusdam presbyteri, &c.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Ἀνεγνώσθη Φλαβίου Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας ἐν λόγοις κ΄. ἄρχεται ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συνᾴδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συγγραφόμενος. κάτεισι δὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ [τελευταίου] πρὸς Ῥωμαίους Ἰουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ἰώσηπος, γένος μὲν Ἰουδαῖος, ἱερεύς, καὶ ἐξ ἱερέων τὸ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ ἐκ βασιλείου φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρός, τῶν γὰρ Ἀσαμωναίου παίδων, οἳ ἐπὶ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱεράτευσάν τε καὶ ἐβασίλευσαν, ἡ γεγεννηκυῖα ἀπόγονος. γίνεται δὴ οὖν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Γαΐου Ῥωμαίων ἡγεμονίας Ἰώσηπος. ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· περὶ δὲ τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ ταῖς παρὰ Ἰουδαίοις αἱρέσεσι· τρεῖς δέ εἰσι· καὶ πάσας εὐτόνως μετῆλθεν, ὥσπερ τῆς πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἑλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δ' αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι, καὶ Ἐσσηνοί. ἃς διελθὼν ἔξεισιν ἐπὶ τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβει ἀνθρώπῳ τινὶ, τὸν ἐρημικὸν ἀθλοῦντι βίον, ἐπὶ ἔτη τρία· ἦν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσθὴς μὲν δένδρων, καὶ τροφὴ τῶν αὐτοφυῶν αἱ βοτάναι, καὶ ψυχροῦ ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας, πρὸς ἁγνείαν. ἐντεῦθεν περὶ τὸ ἐννεακαιδέκατον ἔτος ἐπάνεισι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν στέργων, ἣν καὶ τῇ παρ' Ἕλλησι φασὶν ἐοικέναι ἐπιλεγομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα περὶ τὸ λ΄. ἔτος πέμπεται παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ προνοησόμενος. ἀρχὴν γὰρ ταραχῆς ἐδέχετο τὰ Ἰουδαίων, πολλαῖς ἀταξίαις ἤδη συναλλοιούμενα. εἶτα καὶ στρατηγὸς τῶν περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὖ προΐστη τοῦ ἔθνους, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐπιβουλὰς ὑποστὰς, πάσας ἐξέφυγε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑποχειρίοις πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν ἐν Ἰωταπάτοις, ὅμως ζωγρίας Οὐεσπασιανοῦ, Ῥωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἁλίσκεται· εἶτα τυγχάνει λίαν εὐμενοῦς, αὐτοῦ τε τότε καὶ ἐπιτελέων Ῥωμαίων ἄρξαντος. οὐκ αὐτοῦ δὲ μόνου,

Legimus *Flavii Josephi* libros XX. *Judaicæ Antiquitatis*. A mundi creatione juxta Mosem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Est vero ubi & ab eo diversus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Est quidem *Josephus* genere Judæus, sacerdos ipse, patrisque stirpem à sacerdotibus ducens: mater enim ejus regii sanguinis fuit ex Asamonæorum illa sobole, quæ diutissime inter contribules sacerdotio potita summo & regno. Natus ergo. *Josephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philosophiæ studiis sese dedidit: annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Judæorum sectas appulit (tres autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere sectæ illæ; Pharisæi, Sadducæi, & Esseni. Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique viro tres annos utitur, qui solitariam erat vitam austere pridem complexus; cui vestimentum arborum folia, alimentum vero herbæ sponte natæ præbebant, & frigida insuper sæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undevicesimum ætatis annum urbem repetiit, Pharisæorum potissimum hæresim secutus, quam ei fere similem faciunt, quæ apud gentes Stoïca est appellata. Annum agens postea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene gessit, & multas variasque æmulorum in Republica administranda insidias evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod adversus Romanos invitus suscepit, fortiter Iotapatis sustinuit; vivus tamen in Vespasiani, Romanorum copiis præfecti, potestatem venit: quem in se humanum sensit, ac perbenignum jam tum, & vero amplius postquam Ro-

q Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. Cavei Histor. Literar. Vol. p. 169.

Romanum obtinuit imperium. Neque solum illum talem expertus est, sed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana sit civitate donatus, multisque opibus auctus. Absoluta ab eo historia LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων, Τίτου καὶ Δομετιανοῦ, κατὰ διαδοχὴν βεβασιλευκότων· ὡς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τυχεῖν πολιτείας, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ κατεστῆναι. ἀπηρτίσθη δὲ ἡ ἱστορία νϛ'. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ῥωμαίων Δομετιανοῦ ἔτος τῆς ἀρχῆς ἔχοντος τρισκαιδέκατον.

LXXXVI. *Idem in Epist. 247. Edit. Lond.*

Vides hic Philippenses titulo se Romanos venditantes. Et post ea tempora *Josephus*, à Judaica propagine genuina genitus, & patriam sortitus Hierusalem, è sacerdotum stirpe sacerdos ipse, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Vespasiani prænomen dedit, cum illis communem, qui consanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Josepho*, qui Romanum & Flavium semet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inscripsere; quamvis ex invidia illi plures adversarentur: nec quidem rapiebatur κατ' ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

Ὁρᾷς ὅπως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ῥωμαίων ἑαυτοὺς ἐπισεμνύνουσι κλήσει· ὥσπερ δὲ πάλιν, τούτων ὕστερον, Ιώσηπος Ἑβραίων τε γνησίας ἀπορρᾶς ἐκβεβλαστηκὼς, καὶ αὐτὰ πατρίδα τὰ Ἱεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τοῦτο χρηματίσας, πλὴν πρὸς τῇ Ῥωμαίων κλήσει, καὶ τὴν Φλάβιος ἐπεγράφετο προσηγορίαν. ὁ γὰρ αὐτῷ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἐπωνυμία τοῖς Ῥωμαϊκὴν αὐχοῦσι τὴν συγγένειαν ἐδίδου· καὶ οὐ μόνον Ῥωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγράφων οὐδαμοῦ ξενίας ὁ Ιώσηπος ἑάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτοῦ βαλλόντων, ἀλλ' οὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphrastes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviss. Bibl. Gr. Patrum per Combefisium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Quinam non eos solum luisse pœnas, qui Justo necem intulerunt, sed & civitatem, in qua scelus illud perpetratum est, magnam accepisse cladem affirmarunt: ejusque rei testis locupletissimus *Josephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri gesta, referens ——. Cæterum, post Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque testis *Josephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Καὶ ἐνίους μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μύσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ιώσηπος, ἐν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα διεξιὼν ---. τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὸν Ἰακώβου πλεῖστον Ἰουδαίους κατείληφε· καὶ μάρτυς τούτων Ιώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ιώσηπος.

Josephus, Judæus, veritatis amans, de Præcursore, & de Domino nostro & Deo & Servatore Iesu Christo loquitur. Fuit autem Matthæi sacerdotis Hierosolymitani filius; & *Antiquitates Judaicas* libris XX. descripsit &c. Hic à Vespasiano & Tito ejus filio captus, usque ad Hierosolymorum expugnationem apud ipsos mansit; & cum ipsis Romam profectus, Libros septem de Excidio Hierosolymitano Imperatoribus obtulit, qui in Bibliotheca Publica sunt repositi; & ob illius scripti celebritatem statua donatus est. Scripsit etiam *Antiquitatum Judaicarum* libros XX, ab exordio mundi usque ad XIV annum Domitiani Cæsaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui sub Caligula à parte Gentilium legatus missus est, ut oratione quadam Philonem accusaret, quæ Gentis Judaicæ criminationem continet. Est & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculorum Christum à Judæis interfectum fuisse; & Joannem Baptistam vere fuisse Prophetam; & propter cædem Jacobi Apostoli Hierosolyma vastata fuisse. Sic autem de Domino nostro Iesu Christo scribit: [e] "Eodem tempore exstitit Iesus", &c. Hæc *Josephus* lib. XVIII. de Christo dicit.

Ιώσηπος, Ἰουδαῖος, φιλαλήθης, λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματθίου παῖς ἱερέως ἐξ Ἱεροσολύμων· γράψας τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ'. οὗτος ἁλοὺς παρὰ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσει κατελείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ἱεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι προσεκόμισεν, οἵτινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραψε δὲ καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας λόγους κ'. ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς, ἕως τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους Δομετιανοῦ Καίσαρος· καὶ β'. βίβλους ἑτέρας ἀρχαιότητος, κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβευτὴς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ μέρους τῶν Ἑλλήνων κατηγορήσων Φίλωνος διὰ λόγου τινὸς, κατήγορον περιέχοντος τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους. ἔστι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τοῦ πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. οὗτος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι παρὰ Ἰουδαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγονέναι προφήτην, καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. γράφει δὲ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμῶν οὕτως· [e] "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον" ——. τοσαῦτα Ιώσηπος περὶ Χριστοῦ ἐν τῷ ιη'. λόγῳ φησίν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ιώσηπος.

Josephus, Judæus, historiographus. Hunc Vespasianus custodiri jussit, ut eum Neroni mitteret. *Josephus*, hoc audito, dixit, se cum ipso solo velle

Ιώσηπος, Ἰουδαῖος, ἱστοριογράφος. τοῦτον φρουρεῖσθαι κελεύει Οὐεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτίκα Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ιώσηπος, μόνῳ τι διαλεχθῆναι θέλων

[e] Hic locus, quo nullus est in toto *Josepho* illustrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παρεντεθειμένον & spurium, aliis vero ab ipso *Josepho* scriptum esse contendentibus. De hoc argumento plures dissertationes in utramque partem editæ sunt, & in omnium manibus versantur; quæ ratio est, quare plura hic non addam. *Hudsonus.*

e Re-

λαον ἔλεγε αὐτῷ. μεταπεμψαμένου δὲ ἐκείνου πάντας, πλὴν τοῦ παιδὸς Τίτου καὶ δυεῖν φίλων, "Σὺ μὲν, "ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις —— . ὁ δὲ Οὐεσπασιανὸς παραχρῆμα μὲν ἀπιστεῖν ἐδόκει, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐδόκει πανουργεῖν· ἀτρεκῆ δὲ τὸν Ἰώσηπον εὑρηκὼς, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι καὶ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, summovisset, "Tu quidem, inquit, Vespasiane, putas &c ——[s] Vespasianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Josephum* astute hæc comminisci putaret. sed cum postea, quæ dixisset, vera esse cognovisset, vestimentis & aliis pretiosis muneribus eum donavit.

XC. *Idem voce* φλέγων.

Τοὐναντίον μὲν οὖν ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικότι ἔοικε καὶ εὐλαβουμένῳ, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ἕλλησι.

Contra vero *Josephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Historiarum Compendio*, *p.* 225. *Edit. Parif.*

Ἰώσηπος Ἰουδαῖος, φιλαλήθης ὢν, ἱστορεῖ περὶ τούτου, τούτῳ τῷ πολέμῳ καὶ τῇ ἁλώσει ἐκείνῃ ἐντυχών.

Josephus Judæus, veritatis observantissimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, historiam ejus rei descripsit.

XCII. *Idem paulo infra*, *p.* 231.

Αὐτὸν παρέξομεν τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, τὸν τὰ ἐκείνων φρονοῦντα. —— [t] σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, οὐκ ἠνέσχετο ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν.

Josephum ipsum, hominem ab ipsorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis studium in eo viro considera, qui, Judæus quamvis erat, Judaicam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis*, *in Vespasiano*, *p.* 317. *Edit. Francof.*

Ἰώσηπος δὲ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἀχθείς τε ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη· "νῦν μέν με "δήσεις, μετ' ἐνιαυτὸν δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενό-"μενος.

At *Josephus* natione Judæus, ante ab eo captus constrictusque vinculis, ridens ait; "Nunc quidem me vincies: post annum autem solves, cum "fueris Imperator factus.

XCIV. *Theophylactus Archiepisc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum*, *cap.* 22. *p.* 219. *Edit. Parif.*

Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, τουτέστι τὰ Ῥωμαϊκὰ, καὶ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἀπώλεσε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος λέγει.

Misit autem rex exercitus suos, hoc est Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hierusalem succenderunt, ut testatur etiam *Josephus* [v] veritatis studiosus.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem*, *p.* 762.

Ἡ πόλις αὐτῶν ἑάλω, καὶ ἡ θήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, διὰ τὸν θάνατον τοῦ [x] Ἰησοῦ ταῦτα αὐτοῖς γενέσθαι.

Civitas ipsorum capta est, & ira divinitus immissa undique in eos venit, sicut & *Josephus* testatur, propter mortem Iesu hæc eis evenisse.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Τίνες οὖν εἰσι, καὶ διὰ τί οὕτω τιμῶνται, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ἰωσήπου· ἥτις φιλοσόφως ἀποδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κύριος τῆς ῥοπῆς εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ δὲ εἰς κακίαν. αὕτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζουσα, πολλαῖς μαρτυρίαις εἰς τοῦτο ἐχρήσατο, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῖς τῶν Μακκαβαίων ἄθλημασι.

Hi igitur quinam sint, & qua de causa tanto sint in honore, *Josephi* liber perspicue docebit: qui philosophice demonstrat rationem perturbationum esse magistram, dominamque propensionis ad alterutram partem, modo scilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iste libertatem voluntatis astruens, multis eam ad rem confirmandam testimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepisc. Dolensis in Historia Hierosolym. l.* 1. *p.* 85. *Edit. Hanov.*

Quod (sc. excidium) quomodo acciderit, legenti gesta Titi & Vespasiani patebit; quam lectionem vir eloquentissimus *Josephus* stilo celebri consecravit.

XCVIII.

[s] Reliqua videsis in lib. 3. de *Bello Jud.*

[t] Certe hæc habuit ex *Chrysostomo*, cujus verba pagina abhinc sexta attulimus.

[v] Ita versionem supplevi: in qua deerat quod voci φιλαλήθης respondeat. Si è *Societate Jesu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiola* discipuli *Josephi* nostri auctoritatem plerumque elevant.

[x] Forsan legendum Ἰακώβου. Hæc enim mala eis accidisse propter mortem *Jacobi*, alii *Josephi* testimonio nixi afferunt.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Quia & hic perstringantur quæ de Servatore nostro Iesu Christo, deque Joanne Baptista scripserit *Josephus*.

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα συντέτμηνται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Parif.*

Hoc tempore Dominus quoque noster & Deus Iesus Christus in Judæa visus est: de quo hæc verba habemus in *Josephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Iesus vir sapiens &c. —— In oratione vero sua *ad Græcos*, quæ & contra Platonem inscribitur, *de causa Universitatis*, cujus etiam S. Joannes Damascenus in Parallelis suis meminit, hæc dicit: "Omnes justi & injusti ad Dei Verbum adducentur; illi enim pater omne judicium dedit, &c.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Ἰουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ οὗ ταῦτα κατὰ λέξιν φησὶν ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ιη΄ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας· "γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ ——. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἕλληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς κατὰ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας, οὗ καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνὸς μνήμην πεποίηται ἐν τῇ συντεθείσῃ αὐτῷ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παράλληλα, ταῦτά φησι· [y] "πάντες γὰρ δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λόγου ἀχθήσονται ——.

C. *Michael Glycas in Annalium parte secunda, p. 158. Edit. Parif.*

Sic rem gestam *Josephus* recenset, qui sane nonnunquam fabulis consentanea literis mandasse videtur.

Καὶ ὁ μὲν Ἰώσηπός ἐστιν, ὅ τι μυθολογῶν οὕτω φαίνεται.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Hoc tempore sapiens ille Philo & *Josephus* claruerunt. *Josephus* veritatis amans extitit. Nam & Baptistam Domini laudat, & Christum consimiliter virum sapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, postea quam crucifixus fuisset, die tertio vivum conspectum esse tradit.

Τότε δὲ ὁ, τε Φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ἰώσηπος ἤκμαζον. οὗτος δὲ Φιλαλήθης ἐλέγετο· διά γε τὸ τὸν Βαπτιστὴν τοῦ Κυρίου ἐπαινεῖν, καὶ διὰ τὸ τὸν Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάτην, σταυρωθέντα δὲ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Nam hæc omnia sic prorsus evenerunt, id quod historia *Josephi* testatur. Quippe ne Judæorum quispiam Historiæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, sed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles describeret.

Πάντα γὰρ πεπλήρωνται κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαῖος ἀπιστοίη, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

CIII. *Fulcherius Carnotensis in Gestis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Assyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elysæus rex. Nolebant enim regi Assyriorum Tyrii esse subjecti. Hoc per quinquennium actum est. De hoc Menander scribit, *Josephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Historiarum Variarum Chil. V. p. 347.*

In libro *Captivitatis* sacrorum Solymorum
Admirandus *Josephus* historicus Hebræus
Fatum injustum dicit magnifice, &c.

Ἐν βίβλῳ τῆς Ἁλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ὁ θαυμασὸς Ἰώσηπος ἱστορικὸς Ἑβραῖος
Τὴν εἱμαρμένην ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως ——.

CV. *Joannes Sarisburiensis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Josephus*: "Fuit autem iisdem temporibus Iesus sapiens vir, si tamen virum eum appellare fas est, &c.

CVI. *Willermus Tyrensis Archiepisc. Historiæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illustres Historiographi, Hegesippus & *Josephus* Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. post passionem Domini anno, Titus Vespasiani filius, Romanorum princeps, obsedit, obsessam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

—— orant instantius ut regni Hierosolymorum status omnis, tam prosper quam adversus, posteritati nostrâ significetur operâ, stimulos addunt, proponentes Historiographorum disertissimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non solum prospera sed etiam adversa mandasse literis; *Josephum* quoque non solum quæ à Judæis egregie gesta sunt, verum & quæ eis ignominiosa sunt illata, longis tractatibus publicasse.

CVIII. *Gotfridus Viterbiensis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidisse [z] refert *Josephus*, propter peccatum

[y] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento isto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Josepho* Editioni Lipsiensi subjungitur.

[z] *Antiquitatum* lib. 18. c. 7.

tum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Christo etiam idem *Josephus* sic scribit: "Fuit his temporibus Iesus, sapiens vir, si tamen virum nominari fas est &c. *Josephum* etiam, Judæorum prudentissimum & sapientissimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Vespasianus. Iste autem *Josephus*, non solum inter Judæos, sed etiam apud Romanos, postmodum tantæ auctoritatis fuit, ut statua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [a] opera sunt in Historia viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [b] *Maccabæorum* secundus ab eo dicitur compositus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hist. Rom. p.* 84. *Edit. Lugd. Bat.*

[c] Πάντα γὰρ πεπλήρωκε τὰ [πάντα] καλῶς τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου. [c] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαῖος ἀπιστοίη, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυστυχήματα ἐκτραγῳδῆσαι τὰ πάθη αὐτῶν.

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Josephi* historia attestatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, sed è gente eadem virum æmulatoremque insignem excitavit, qui, quæ illi nefanda passi, tragica gravitate exponeret.

CX. *Nicephorus* [d] *Callistus Hist. Ecclesiast. l.* 1. *c.* 10. *Edit. Paris.*

Τῆς δὲ ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, οὕτω διεξιών· Κυρήνιος δὲ ------.

Census & descriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipse veritatis consectator *Josephus* in XVIII° Historiarum suarum libro meminit, hisce verbis: "Cyrenius, &c.

CXI. *Idem lib.* 1. *c.* 15.

Ἃς μὲν δυστυχίας λαμπρῶς ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκῇ διελήλυθεν ἱστορίᾳ.

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Josephus* in Judaica temporum suorum historia commemoravit.

CXII. *Idem lib.* 1. *c.* 39.

Ἀκόλουθον δὲ οἶμαι καὶ τὸν Φιλαλήθη παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθεῖναι, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιη' τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπερ τινὰ κορωνίδα τῇ πρώτῃ μοι τῶν ἱστορικῶν ἐπιθεῖναι· περὶ γὰρ τοῦ προδρόμου Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσα μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτῆς λέξεσιν οὕτω φησί· "γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς -------.

Reliquum nunc esse puto, *Josephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos historicum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore nostro Iesu Christo scripta reliquerit, primo huic Historiarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcursore Joanne, ea quæ paulo ante recensuimus, exposuisset, deinde de Christo verbis hisce ita scribit; "Exstitit eo tempore Iesus," &c.

CXIII. *Idem lib.* 2. *c.* 13.

Θαυμαστὸς οὖν ἄξιος ὁ Ἰώσηπος, οὕτω τῆς θείας συνᾴδων γραφαῖς.

Dignus certe quidem est *Josephus* iste admiratione, qui sic divinis consona literis scribit.

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἐπῆλθεν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηπος καθόλου συνᾴδων ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum historicus *Josephus* in universum divinæ Scripturæ consona scribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib.* 3. *c.* 18.

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγνωρίζετο, ἀνὴρ καὶ οὗτος Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· τοσοῦτον δὲ διαπρέψας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς καὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ οὗτος συγγράμματα καταλέλοιπεν· οὗ φασι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ. ἐν εἴκοσι μὲν οὖν λόγοις τὰ τῆς Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἑπτὰ δὲ αὐτῷ εἰς τὴν Ἱεροσολύμων συντέθειται ἅλωσιν, οὓς λόγος ἔχει καὶ τὸν Καίσαρα Τίτον, ἰδίαις [e] γεγραφότα χερσί, δημοσιευθῆναι πανταχοῦ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθήκῃ καταλογῆσαι. συντέθεινται δὲ αὐτῷ καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησί, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιοτέρας γραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμ-

Eodem porro sæculo paulo post & *Josephus* floruit, & ipse vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem disciplinarum doctrina excelluit, ut summam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam sit consequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus esse ferunt: potissimumque eum qui inscriptus est *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaicas* est complexus: septem autem de *Bello Judaico* Hierosolymorumque eversione composuit; quos fama fert, Titum Cæsarem manus suæ subscriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi jussisse. Edidit etiam alios duos *de Vetustate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exstitisse, scriptaque eorum cæteris vetustiora esse ait: præterea *contra Apion-*

a Videtur duntaxat *Antiqq.* Versionem inspexisse ab *Epiphanio Scholastico* adornatam, & parum admodum de aliis *Josephi* operibus resciviisse.
b Certe *quartus* legendum.
c Iisdem verbis *Glycas* paulo supra.
d Vide ejusdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.
e *Josephi* verba sunt ista, ὅτι χαράξας τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιεῦσαι προσέταξεν. Significant, Titum Imperatorem *Josephi* libris adscripsisse sua ipsius manu verba aliquot, quibus constaret *Josephum* vera de hoc bello in his prodidisse libris, indeque patendam esse rerum gestarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; sed nec illa δημοσιεῦσαι προσέταξεν, *ut invulgarentur*, præcepit.

Apionem Grammaticum, qui tum orationes adversus Judæos invectivas scripserat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis instituta & mores calumniari ausi fuerunt, refutationes composuit ——. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigesimi indicat, quatuor se scripsisse libros *de Deo* quæ Judæorum sint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam liceat facere, quædam vero sint prohibita. Alia insuper à se edita esse idem ipse in operibus suis asseverat ——. Tantopere autem historico, rebus gestis ad imitationem Thucydidis scribendis, stylo emicat, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: siquidem novis subinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, suavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus est eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit singularem. nam Philo certe philosophiæ plurimum operæ navasse; at *Josephus* oratorum sacra magis coluisse videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem respexit.

ματικὸν, καὶ Ἰουδαίων τινὰς ἄδε συνταξάντα λόγους, περιελύσατο, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ διαβάλλειν τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἐπεχείρησαν ἐθνῶν ——. πρὸς δὲ τῷ τέλει τῆς κ' Ἀρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ ὅτι αἱ πάτριαι δόξαι, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ σπουδασθῆναι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ καταλέγει συγγράμμασιν ——. τοσοῦτον δὲ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνθεῖ, τὸν Θουκυδίδην μιμούμενος, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἐᾶσαι τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. τῇ καιναῖς ἀεὶ χαίρων τῶν ὑποθέσεων, καὶ μετ' εὐκολίας πολλῆς, μὴ ἐκ τῆς τέχνης τόνου χαλῶν, ὑπτίως μάλα καὶ ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ἐκφράζων, κἀν τῷ δημηγορεῖν ἁβρυνόμενος. ὁ μὲν οὖν Φίλων, τῇ φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πλέον ἐσχολακώς· Ἰώσηπος δὲ τῶν τῆς ῥητορείας ὀργίων ἔοικε πλεῖον μετεσχηκέναι· κἀκεῖνος μὲν, πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀφορᾷν· οὗτος δὲ, πρὸς τὸν Θουκυδίδην.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Historiæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Paris.*

Accedebant & alii viri clari & spectati, ut reverentiæ & honoris causa in civitatem ascriberentur, & illustri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Josephus* Hebræus, ex Palæstina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Astronomicis omnium optime scripsit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Josephus*, Claudii vero Ptolemæus.

Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνδόξων καὶ ἐλλογίμων προσίασιν, ἵνα τοῦ τῆς Ῥώμης δήμου αἰδοῦς ἕνεκα καὶ τιμῆς καὶ αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, καὶ ὀνόματος ἀξιῶνται τῶν ἐπισήμων τῆς Ῥώμης· ὥσπερ καὶ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Ἑβραῖος Ἰώσηπος, καὶ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστα πάντων τὰς Ἀστρονομικὰς συγγραψάμενος ὑποθέσεις. ὁ μὲν γὰρ Φλάβιος ἐκεῖθεν ἐπωνόμασται, ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Κλαύδιος, ὁ Πτολεμαῖος.

CXVII. *Matthæus Monachus sive Blastares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Hebræorum doctissimi, illique præsertim qui Judæam incoluere, ut *Josephus* atque Philo, summi uterque philosophi, legale Pascha ante æquinoctium nequaquam celebrandum esse judicabant.

Οἱ μὲν οὖν λογιώτατοι τῶν Ἑβραίων, καὶ μάλιστα οἱ τὴν Ἰουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος ἦν Ἰώσηπος καὶ Φίλων, ἄνδρες φιλοσοφίας ἁπάσης ἐπ' ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ᾤοντο δεῖν πρὸ τῆς ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

SÆCULO XV.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Fasciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Josephus, Historiographorum nominatissimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [f] libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti sunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Josephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Historicus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritissimus: vir sane bonus & egregius, qui de Christo optime sensit. Is, cum singularis eruditionis esset, de *Judaica Captivitate* scripsit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adversus Apionem Grammaticum*. atque alia post se reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegiensi postea in Latinam linguam translata fuere.

SÆCULO INCERTO.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Astronomiam, Edit. Paris.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, posteris hæc est omni veneratione major inventa disciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati consona docent: idque *Josephus*, veritatis studiosus profecto & amans, Antiquitatum Judaïcarum libro primo scripsit.

Εὕρημά γε μὴν τὸ τοιοῦτον ὑπέρσεμνον ὄντως μάθημα παρὰ τῶν τοῦ Σὴθ, ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀδὰμ ἀπογόνων· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, καὶ μέντοι καὶ Ἰώσηπος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱστοριῶν Ἀρχαιολογίᾳ συγγράφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Coteleriumm in notis ad PP. Apostol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina susceptum à Sanctis septem fratribus una cum matre & præceptore tradens diserte, Judæum *Josephum* habere conscriptorem opinionem præbet.

Ἡ δὲ τετάρτη, τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα τῶν παθῶν εἶναι τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου μαρτυρίαν καὶ τελευτὴν τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σὺν τῇ μητρὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ τρανότερον διαγορεύουσα, Ἰώσηπον εἶναι συγγραφέα τὸν Ἰουδαῖον ὑπόνοιαν παρέχει.

CXXII.

[f] De *Græcis* an de *Latinis* nostri *Josephi* loquitur, non constat. Ea ætate *Versiones* omnium fere in manibus erant.

TESTIMONIA.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario novissimo Bibl. Gr. Patrum per Combefisium*, p. 526.

Τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὴν Ἰακώβου τελευτὴν Ἰουδαίους κατείληφε. καὶ μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

Cæterum post Jacobi necem malà extrema Judæis obvenerunt: eorumque testis *Josephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

CXXIII. *Eucherius Episcopus in Epistola ad Faustinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom. 1. p. 666.*

Sed etiam *Josephus*, nobilis Historicus Judæorum, situm totius regionis refert: cujus relationem huic epistolæ inserendam putavi, ut veritatem studiose inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ situ fidem faceret.

CXXIV. *Computista quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Josephus edidit *Antiquitatum* libros xx. Ab initio Mundi usque ad Domitiani annum xiv. annos v. dcv. supputat.

Freculpho Lexoviensi, Vincentio Bellovacensi, aliisque nonnullis locum inter Testimonia non dedimus, quod fere ad verbum exscribant Hieronymum.

Ne

Ne vacua esset hæc pagina virorum post Litteras renatas doctissimorum judicia de *Josepho* subjiciemus.

Josephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

De *Josepho* nos hoc audacter dicimus, non solum in rebus Judaicis, sed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis.

Quod judicium adeo verum est, ut ne ipsi quidem successerit Scaligero *reprehendisse aliquot in locis* Josephum. *Is. Vossius in Chronol. Sacra*, c. 10. p. 137.

Idem ibid. p. 24.

Josephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veracissimum & religiosissimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus est *Josephus*, fidissimus, diligentissimus & eruditissimus Scriptor.

Idem in Elencho Trihæresium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus satis ostendit nullum gustum se habere Scriptorum *Josephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Eusebio, quam *Josepho*, scriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia scribenti.

Isaacus Casaubonus in Exercitationibus ad Baronium, *Exercit.* I. n. 3.

Josephi amor veri notissimus, fides constantissima, nisi quid illi fortasse humanitus contigerit. —— cui ad penitus cognoscenda illa, de quibus scribebat, omnia præsidia abunde suppetebant.

Daniel Heinsius in Aristarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Josepho*, maximo scriptore, libro Antiquitatum secundo, de barbaris dicitur, —— de antiquis quoque Patriarchis verum est.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Josepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Historia contra verum somniantes, sequitur.

Idem ad Mat. V. 21.

Josephus, quem patrii moris nihil latuit, ——.

Idem ibid. XIV. 3.

Josephi summa fides & diligentia, & quæ passim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ istius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Josephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquisitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipsos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Dissertationum Ecclesiasticarum, *Dissert* II. §. 2. p. 45, 46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, postquam recesserimus ab Historia Sacra; ἀξιοπιστότατον semper habitum [*Josephum*] rerum suæ gentis enarratorem.

Claudius Salmasius de Trapezitico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia sunt sententia & *Josephus* ipse, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionysius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Josephi* præstantissimi Scriptoris historia, qui unus Herodis initia resque gestas fidelissime perscripsit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. *col.* 137.

Fatendum est nos [*Josepho*] plurimum eo nomine debere, quod * suæ gentis Historiam summa fide & sedulitate scripsit.

Isaa-

* In exoticis tamen illi non temere esse credendum censuit.

Isaacus Vossius sub finem Responsionis ad Schotanum, p. 428.

Ad *Josephum* dein calamum transfers, & scriptorum omnium accuratissimo & veritatis amantissimo dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius scire potuit quam *Josephus?* Erat natione Judæus, Historiæ Judaicæ peritissimus, & ipsius Herodis tempori valde proximus, atque in gestis ejus studiosius perquirendis ac describendis omnium diligentissimus.

Idem ibid. p. 32.

Josephus rerum Judaicarum testis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Josephum* fuisse Historicum diligentissimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

Idem in Critica Historico-Chronologica in Annales Baronii, Vol. I. p. 13.

Josephus accurate Herodis Historiam ex Romanis Augusteæ ætatis scriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exscripsit.

Henricus Norisius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Josephus omnium accuratissime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Bas.* Editio princeps Basileensis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illustris Emericus Bigotius è codicibus perantiquis descripsit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæsarea.
5. *Cæs.* notat codicem in Bibliotheca Cæsarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji* Codex D. Caji apud Cantabrigienses, cujus lectiones Hudsono dono misit *J. Dawson* de Haslingfield in agro Cantab.
7. CA. in lib. de Macc. notat Cod. Cantuariensem.
8. *Car.* Josephi Μακκαβαίων è MS. vetustissimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
9. *Cas.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpserat Is. Casauboni.
10. *El.* Liber *MS.* e Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Eliensis Episcopi.
11. *G.* Genevensis Editio, excusa A. D. 1611.
12. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
13. *Hafn.* Varietates Codicis Hafniensis, quas olim huc transmisit D. Wandalinus.
14. *Hen.* Codex Hennebergensis, aut Schleusingensis.
15. *Lips.* Membranæ Lipsienses.
16. *L. B.* Codices Lugduno-Batavi, præstantissimi, quondam Is. Vossii.
17. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diversæ.
18. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud *Oxonienses.*
19. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peiresciarum, quas Sam. Petitus notaverat in Comentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adservatis.
20. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Vratislaviam.
21. *Rost.* Lectiones Cod. Rostgardiensis Dani V. C.
22. *Ruald.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemensis.
23. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc servat Bibliotheca Cæsarea.
24. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ ab Hudsono ære suo comparatæ.
25. *Voss.* Lectiones Codicum Is. Vossii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Bosii, Reinesii, Petiti, & aliorum, ita exprimuntur, ut nulla egeant explicatione.

FLA-

FLAVII JOSEPHI OPERUM
TOMO I. II. & III.
Hæc continentur.

TOMO I.

TOMO II.

SEQUUNTUR DEINDE IN EODEM

TOMO II.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗΙ ΠΡΩΤΗΙ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

a Ita *Samb.* τοῦ ἀρχαίου λόγου *Vat. Bas. G.*
b Ita *Samb.* nulla hisce litera numerali affixa, sed sequentibus ad hunc modum, α'. Ἡ τοῦ κόσμου ——. β'. Περὶ γένους ——. & sic deinceps, ut proœmio non numerato capita sint duntaxat XIX. In *Edit. Bas.* & *G.* τὴν αἰτίαν τῆς συγγραφῆς καὶ τὸ καθόλου αὐτῆς περιέχον.
c Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Bas. G.*
d Sic in *Samb.* & *Vat.* in *aliis* ἡ διάτ.
e Ita *Samb.* τοῦ non agnoscunt *alii.*
f Ita *Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτοῦ *alii.*
g Νῶχ *Samb. Vat.* & LXX Νῶχος *Bas. G.*
h Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν deest in *aliis.*
i Ex *Samb.* & *Vat.* Σεναὰρ B. G. & LXX.

k Ita *Samb.* & *Bas.* περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων *Vat. G.*
l Κατῴκησαν *Vat.*
m Ὡς τῶν ἐθνῶν *Vat.*
n Ita *Samb.* Πῶς Ἀβράμ *Vat.* Ὡς Ἄβραμος *alii.*
o Aspirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.*
p Ita *Samb.* & *Vat.* Ἡ τῶν Σοδομιτῶν διαφθορά, Ἀσσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Bas. G.*
q Sic *Samb.* Κατούρας *alii.* Χεττούρας juxta LXX. *Interpr.*
r Ex *Samb.* restitui. τὸ Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγεννήθη *alii.*
s Ita *Samb.* τὸν ἀδελφοῦ *Vat. Bas. G.*
t Sequentia adjeci ex *Samb.* & *Vat.*

[a] ΦΛ. [b] ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c] ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d] ἐτῶν ,γωλγʹ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

[e] ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ τὰς ἱστορίας συγγράφειν βουλομένοις οὐ μίαν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆς σπουδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διαφερούσας. τινὲς μὲν γὰρ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς θηρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δὲ, χάριν ἐκείνοις φέροντες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸν [f] εἰς αὐτὴν πόνον καὶ παρὰ δύναμιν ὑπέστησαν· εἰσὶ δὲ οἵτινες ἐβιάσθησαν ὑπ' [g] αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλούσῃ περιλαβεῖν· πολλοὺς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων, προὔτρεψε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαι δύο κἀμοὶ συμβεβήκασι. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, καὶ τὸ τέλος οἷον ἀπέβη, πείρᾳ μαθὼν, ἐβιάσθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τοὺς ἐν τῷ γράφειν [h] λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.

βʹ. Ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν [i] ἐγκεχείρισμαι πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [k] φανεῖσθαι τοῖς [l] Ἕλλησιν ἀξίαν σπουδῆς. μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν [m] μεθηρμηνευμένην γραμμάτων. ἤδη μὲν οὖν καὶ πρότερον [n] διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τίνες ὄντες [o] ἐξ ἀρχῆς οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τίσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τὰ πρὸς [p] θεοσέβειαν καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσους τε πο-

PROOEMIUM.

AD scribendas historias qui se conferunt, eos non unam nec eandem studii sui causam rationemque habere video: sed plures, easque plurimum inter se differentes. Quidam enim, ut eloquentiam ostentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc disciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus scriptionem institutam esse contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, susceperunt: sunt quos ipsa rerum necessitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas scripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obscuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis causis postremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res cogestas, ac quem eventum nactæ sunt, experientia cognoscens, edisserere coactus sum, ut eos revincerem, qui scriptis suis veritatem depravarunt.

Historicorum scopus non unus.

2. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus visum iri industria dignum. Comprehendet enim universam nostram Antiquitatem, & reipublicæ constitutionem, ex Hebraïcis literis translatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Historiam Belli* scriberem, docere, qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna usi, & sub quali Legislatore ad cultum Dei cæterasque virtutes instituti, quibusque bellis per tot sæcula gestis, inviti ad po-

Antea Bellum, nunc Origines patrias scribit Josephus.

a Φλ.] *Nonnullis* Φλάβιος, *aliis* Φλαύιος dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque solenne fuit, à *Flavio Vespasiano*, qui civitatem ei concesserat. Vide *Testimonia*. p. 10. & 14.

b Ἰωσήπου] Ἰωσήππου scribitur, ut & Ἰώσηπος & Ἰώσηππος &c.

c Βιβλίον Πρῶτον.] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* λόγος πρῶτος *Bas.* & *G.*

d Ἐτῶν ,γωλγʹ.] Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ,γωλγʹ. ,ϛλγ & ,γω. Reponit *Is. Voss.* ,γψλγʹ. *E. Bernardus* ,γχλγʹ. In *Codd. Latinis* versionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI. MMDCCCCLXII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex scribarum incuria, reperitur diversitas. in Editione *E. Bernardi* numerus nihil ab *Huds.* abit, sed in Notis insuper adnotatur *Hen.* & *Barb.* locum efferre Chiliadibus erasis.

e Προοίμιον.] Προοίμιον περὶ ὅλης πραγματείας *Samb.* ad Marg. Προοίμιον τὴν αἰτίαν τῆς συγγραφῆς, καὶ σκοπὸν αὐτῆς περιέχον. Κεφ. α. *Bas. G.* Absunt illa codd. *Hen.* & *Big. Bern.*

f Εἰς αὐτὴν.] Εἰς ταύτην *Cas.* εἰς τὴν αὐτὴν *Samb. Bern.*

g Αὐτῆς τῆς πραγμάτων τῆς ἀνάγκης.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τῆς τῶν πρ. ἀνάγκης *Bas.* & *G.* αὐτῶν τῶν πρ. ἀνάγκης *Hen.*

h Λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.] Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* phrasi proba atque Attica. *Bern.* ut constat ex *Suida*, v. Λυμαινόμενος.

i. Ἐγκεχείρισμαι] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* προεγκεχείρισμαι *Samb. Vat.* & *Cas.* (addit *Bern.* & Cod. quidam *Ital.* haud male) ἀνεχειρισάμην *Bas.* & *G.*

k Φανεῖσθαι] Φανεῖσθαι *Vat.*

l Ἕλλησιν] Forsan voce Ἕλληνες Ethnici omnes, non Græci soli sunt intelligendi.

m Μεθηρμηνευμένην] *Al.* μεθερμηνευομένην. scil. *Big. Samb.* & *Cas.* ut notavit *Bern.* prout editum est, aliter vero ut in N. *Hen. Bas. G.*

n Διενοήθην] Διενοούμην *Hen. Vat.* διενόουν.

o Ἐξ ἀρχῆς] Abest à *Vat.*

p Θεοσέβειαν] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* εὐσέβειαν *alii.* scil. *Samb. Bas. G. Bern.* Ibid. καὶ ἄλλην τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν *Hen.*

postremum contra Romanos bellum sint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud in opere ei proprie dicato exorsus usque ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. sed fuerunt qui historiæ desiderio ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum vero rerum gestarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipse, in maximis negotiis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, studiumque veritatis inconcussum præ se tulisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid & honestum molientium fautori, pudefactusque videri ignaviam speciosissimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim nostri exteris sua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res nostras cognoscendi studio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum secundus, rex maxime disciplinis librisque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem nostram reique publicæ ex ea constitutionem in Græcum sermonem transferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quisquam nostrorum Pontificum, hanc Regi isti non inviderit utilitatem: reclamaturus omnino, nisi mos patrius nobis exstitisset, res bonas & honestas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis nostri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos discendi cupiditate Regis illius similes esse existimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, sed Legem solam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam missi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur; & diversi quidem in his inopinati casus, varia belli fortuna, multa Imperatorum præclara facinora, multæque Rerumpublicarum mutationes. In universum autem ex hac potissimum historia legentibus licet cognoscere, quod his qui Dei

Legis Mosaicæ versio Græca Ptolemæo exponente.

Eleazarus P. M. & Justi illius Simonis fil.

An. 5000. historiam amplectuntur Biblia Hebraica.

λέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, [q] εἰς τὴν πλάνην ἄκοντες πρὸς Ῥωμαίους κατέστησαν. [r] ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ἦν ἡ τοῦδε τοῦ λόγου περιβολή, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον [s] χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτοῦ καὶ τῷ τέλει τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνου δὲ προϊόντος, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοουμένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις [t] ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ [v] ξένης διαλέκτου συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἳ πόθῳ τῆς ἱστορίας ἐπ' αὐτήν με [x] προὔτρεπον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων [y] Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκώς, [z] διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δὲ θαυμαστὴν [a] ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν, καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς [b] ἀμετακίνητον. τούτῳ δὴ πειθόμενος, [c] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαιμι ῥαθυμίᾳ πλέον [d] ἢ τῷ περὶ [e] τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [f] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος [g] οὐ παρέργως, περί τε τῶν ἡμετέρων προγόνων, [h] οἱ μεταδιδόναι τῶν τοιούτων ἤθελον, καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γʹ. Εὗρον τοίνυν, [i] ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς περὶ παιδείαν καὶ [k] βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τῆς πολιτείας, [l] εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων οὐδενὸς [m] ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντειπὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν [n] ἔχειν τῶν καλῶν ἀπόρρητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, τὸ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δὲ πολλοὺς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· οὐδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφήν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα [o] τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν [p] εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι [q] τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ [r] πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [s] περιειλημμένης· καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δὲ τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ σύνολον [t] δὲ μάλιστά τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τῆς ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, [v] ὅτι μὲν τοῖς Θεοῦ γνώμῃ κατακολουθοῦ-

σι,

q Εἰς τὴν] Εἰς τὸ *Hen.*

r Ἀλλ' ἐπεὶ μείζων] *Al.* ἐπειδὴ μείζων ἦν ἡ τοῦ λόγου τοῦδε περιβολὴ, κατ' αὐτόν. Sed ita ut editum *Big.*

s Χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτοῦ] Ita *Big.* & *Samb.* χωρίσας ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ ἀρχαῖς *Baf.* & *G.* χωρίσας ταῖς ἰδίαις τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ τῷ *Vat.*

t Ἐγίνετο] Ἐγένετο *Baf* & *G.*

v Ξένης] *Al.* ξένην *Hen. Baf. G.* Si itaque Græca lingua ipsi ξένη fuit διάλεκτος, quæ lingua patria ipsi & domestica esse potuit nisi Hebræorum sermo, qualis tunc erat. Unde accedere illis non possumus, qui Josephum linguæ Hebrææ imperitum fuisse existimant, quoniam videlicet in vocibus Hebræis convertendis in Græcum sermonem errare nonnunquam dicitur. Ceterum ξένης invenitur in codd. quibusdam MSS. ut ad διαλέκτου referatur. *Rel.*

x Προὔτρεπον] Ita MSS. omnes προέτρεπον in *Editis.*

y Ἐπαφρόδιτος,] De eo videsis quæ congessit Cl. *Car. Daubuz* in parte tertia Lib. 1. *pro Testimonio Fl. Josephi de J. Chr.*

z Διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις] *Vat.* διαφερόντως δὲ διαφέρων ἐμπειρίαις.

a Ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caf.* θαυμαστὴν φύσεως ἐπιδειξάμενος ἰσχὺν *Baf.* & *G.* φύσεως ἐπιδειξάμενος. *Hen.*

b Ἀμετακίνητον.] Ἀμετακίνητον. *Big.*

c Ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν] Sic MSS. ὡς ἀεὶ τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλὸν τι ἄγειν in *Editis.*

d Ἢ τῷ περὶ,] Ἢ καὶ τῷ π. *Vat.*

e Τὰ κάλλιστα] Τὰ καλὰ *Hen.* ex invidiola. *Bern.* imo & *Vat.*

f Κἀκεῖνο] Ita *Samb. Vat. Caf.* καὶ ἐκεῖνο ceteri.

g Οὐ παρέργως,] Sic *Samb. B. G.* & *Caf.* οὐκ ὀλίγως *Big. Vat.* & *Hen.*

h Οἱ] Ita *Samb.* & mox εἴτινες. *Hen.*

i Ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς] Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλεύς. *Baf.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασ. *Vat.*

k Βιβλίων] Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βιβλίων *Baf.* & *G.*

l Εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν] Ita in plerisque *MSS.* εἰς τὴν Ἑλλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.*

m Ἀρετῇ] Κατ' ἀρετὴν. *Hen.* & *Big.* & *Vat.*

n Ἔχειν] Ita *MSS.* χρῆν in *Editis* ut & mox ἐμαυτῷ & μιμήσασθαι.

o Τὰ τοῦ νόμου] Hac de re videsis Annott. *H. Valesii* ad *Eusebii Hist. Ecclesiastic.* L. V. c. VIII. *Ejusque* Epistolam ad *Jac. Usserium* de Versione LXX. ut & *R. P. Simonii Hist. Crit.* in *V. Test.* l. 2. c. 2. Id etiam Talmudici tradunt. Male ergo illi, qui universum Codicem sacrum ab τοῖς ὁ versum putant. *Rel.*

p Εἰς] Ita MSS. omnes, editi πρὸς.

q Τὰ] Delet *Gen.* vocem τὰ. & pro δὲ habet δ'.

r Πεντακισχιλίων ἐτῶν] Chronologia Josephi multum a vera differt: quare ubicunque characteres temporum notat, ad illos attendemus, ut ex omnibus simul errores, qui in numeros facile irrepunt, corrigantur, & computus Josephi manifestus fiat. *Rel.* Chronologiam *Relandi* vide pag. seq 3.

s Περιειλημμένης] Ita plerique *MSS.* ἐμπεριειλημμένης alii cum *Baf.* & *G.*

t Δὲ μάλιστα] Sic *Samb. Vat. Caf.* οὖν μάλ. & δ' οὖν μάλ. alii ut editi *Big.* δ' ὦ μάλιστα. in *Ceic.* exempl. inferius scriptum ἄν.

v Ὅτι μὲν τοῖς] *Al.* ὅτι τοῖς μὲν. sc. *Baf.* & *Gen.* frustra autem hinc νόμῳ suggerit *Hen.* imo & *Vat.* pro γνώμῃ. *Bern.*

u Τὰ

CONSPECTUS CHRONOLOGIÆ FLAVIANÆ.

Chilias annor. I.	Chilias II.	Chilias III.	Chilias IV.	Chilias V.	Chilias VI.
1.	1000.	2000.	3000. 3023. egred. Abrah. ex Chaldæa annos 75 natus. Antiq. 1. 8.	4000. a Davide ad urbem captam a Babyloniis anni 515. Ant. x. 11.	
			3100.	Ant. 7. ult. 1300. anni a Davide ad Hyrcanum.	
			3197. Jacob migrat in Ægyptum. 3200. nam 215. annis post ex Ægypto migrat. Ant. II. 6. 3197 215 ——— 3412.	4102. templum a Salomone conditum. Antiq. VIII. 2. & stetit 470. annos. Ant. x. 11. Ita legendum videtur pro 3102. nam a diluvio ad templum sunt anni 1444. (ut ibidem ait) & Ant. 1. 4. constituit annos ad diluvium a mundo condito 2656 1444 ——— 4100. & ut illi duo in fine locum inveniant, scribe 1446. tunc resultant 4102.	
			3412. exitus ex Ægypto, nam templ. Salomonis conditum a. 592. post exitum. 3466. ab hoc anno, quo terra divisa a Josua, usque ad	usque ad Salomonem ab Minæo, 1312. ann. Ant. VIII. 2. & 3. 4359. annis 947. post exitum ex Ægypto 10. tribus in Assyriam migrarunt. lib. IX. 14. 800. a Josua 240. a Jeroboam. ibid.	
		2556. 100 annis ante diluvium nati filii Noachi. Ant. 1. 5.	3500. captas Hierosolymas, anni 515. Jos. Ant. VII. 3. 3513. ab Adamo ad templum exustum Ant. x. 11. hic alia chronologia utitur.		
		2656. diluvium 2656 anno diluvium contigisse ait. Ant. 1. 4.	3600.	a captivitate Assyriaca 10. trib. ad Babylonicam 130. anni. Ant. x. 11.	3412 947 ——— 4359 130 ——— 4489. captiv. Babylon.
				a tempore Elisæi, ad Josephum 1100. anni. lib. IX. 2. — a Jesaia ad Cyrum a. 210. Ant. XI. 1.	
		2700.	3700.		
		2800.	3800.	a Jeroboam ad Josiam 362. anni. lib. x. 5.	
		2900.	3900.		
		2948. Abraham nascitur annis 292. post diluv. Ant. 1. 7. 2656 292 ——— 2948. Abrahami egressus, nam templum conditum 1020. annis post Abrahami egress. lib. II. Antiq. VI. confirmat inter hunc egressum & exitum ex Ægypto esse annos 430. 2982 430 ——— 3412.		5000. annor. historiam se complexum scribit initio lib. 1. contra Apionem.	

voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quam credi possit, eosque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti observatione discedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, justum licet, agere instituerunt, in insanabiles desinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legislatorem nostrum probent, an naturam ejus, ut par est, consideraverit, & virtuti ejus convenientes semper operationes assignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conservans: tametsi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro sæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem suorum natales, nedum mortalium res gestas, aut leges referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos esse polliciti sumus, neque subtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyses supra annos bis mille antiquior Josepho historico.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moysis Legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio subeat, qui factum sit, ut, quum operis inscriptio leges latas & res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia ei inseruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium duxerit, vel vitam suam recte instituturo, vel aliis leges posituro, ut in primis Dei naturam consideraret, atque ita, postquam opera ejus animo contemplatus est, exemplar omnium optimum pro sua virili imitari & sectari conaretur. Nam absque hac speculatione, nec Legislator ipse erit bona unquam mente præditus, neque scripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; nisi ante omnia edocti sint, quod Deus, cum sit parens omnium ac dominus, & universa intueatur, sibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyses itaque, hac doctrina cives suos volens instituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auspicatus est, similiter atque alii: sed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandam* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines; cum jam ad pietatem haberet obsequentes, de cæteris omnibus eis facillime persuasit. Alii namque Legislatores, fabulas sequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis transtulerunt, multamque dede-

Methodus & ratio Pentateuchi Moysaici.

σι, καὶ [x] τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα [y] κατορθοῦται [z] πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρόκειται παρὰ Θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [a] ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἄν, ὡς ἀγαθὸν, δρᾷν σπουδάσωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους [b] τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τὴν γνώμην Θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην, [c] εἰ τήν τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως [d] κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πρεπούσας ἀεὶ τὰς πράξεις [e] ἀντέθηκε, πάσης καθαρὸν τὸν περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τῆς παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ [f] παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν [g] πλασμάτων. γέγονε γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος οὐδ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήτιγε [h] τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τοὺς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοῦτο γὰρ διὰ ταύτης [i] ποιήσειν τῆς πραγματείας ἐπηγγειλάμην, οὐδὲν προσθεὶς, οὐδ' αὖ παραλιπών.

δ. Ἐπειδὴ [k] δὲ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [l] ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσι, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [m] νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ἐπὶ τοσοῦτον φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰστέον οὖν ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [n] τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, [o] πρῶτον Θεοῦ φύσιν κατανοῆσαι, καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον, [p] οὕτω παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι, [q] καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν. οὔτε γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν γένοιτο νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀπολειπομένῳ τῆς [r] θέας, οὔτε τῶν γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον οὐδὲν ἀποβήσεται τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθεῖεν, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [s] ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς [t] μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεῦσαι [v] Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τῆς τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως· ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τοῦ Θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [x] ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. [y] οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [z] ἐξακολουθήσαντες, τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς Θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην [a] μετέθεσαν, καὶ πολλὴν [b] ὑπο-

x Τὰ καλῶς νομοθετηθέντα] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων. *Vat.*
y Κατορθοῦται] *Samb. Cas.* κατορθοῦνται reliqui. *Bern.*
z Πέρα πίστεως.] Ita *Samb. Cas. Big.* παρὰ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* & *Hen.* MS. πέρα τῆς πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ.
a Ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα.] Ex locutione Proverbiali, Θεοῦ θέλοντος καὶ ἄπορα πόριμα, cujus, præter alios, meminit *Synesius* in *Epist.* CXXXVIII.
b Τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ] *Big. Hen.* & *Samb.* παρακαλῶ τοῖς βιβλίοις. *Gen. Bas.* Bern.
c Εἰ τήν τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως] Ita *Big.* & *Samb.* εἰ [εἴτε *Vat.*] τὴν φύσιν ἀξίως αὐτοῦ *Bas* & G.
d Κατενόησε.] Κατενόησεν *Big.* & *Samb.* Bern.
e Ἀντέθηκε.] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατέθεικε cæteri. potius lege ἀνατίθησιν. *Huds.* in *Add.*
f Παλαιότητι.] Τὸν παλαιοῖς παλαιότητι. *Hen.* mala manu. *Bern.*
g Πλασμάτων.] *Al.* πραγμάτων. minus recte. Περιπάτων *Big.* & *Samb.* sed in margine hujus comparet πλασμάτων, quod & *Epiphanius* expressit. *Bern.*
h Τὰς τῶν ἀνθρώπων] *Big. Samb. Cas.* τὰς ἀνθρώπων cæteri. *Bern.*
i Ποιήσειν] Ita *MSS.* ποιεῖν in *Impressis.*
k Δὲ τὰ πάντα] *Big. Samb. Hen.* δὴ πάντα *Bas. G. Bern.* [Imo *Big.* δὴ τὰ πάντα.] An fidem liberaverit, aliorum esto judicium.
l Ὅπως ἂν μή τινες] Ὅπως μή τινες *Big.* & *Hen.*

m Νόμων καὶ πράξεων] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* περὶ λόγων καὶ πράξεων *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*
n Τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν] Sic ex *Big. Samb. Vat. Hen.* in *Editis* τῷ τὸν & dein οἰκονομήσειν. *Hen.* etiam μέλλοντα. ut & *Vat.*
o Πρῶτον Θεοῦ φύσιν] Ex *Big.* nam editi transponunt Θεοῦ πρῶτον φύσιν.
p Οὕτω] Ita impressi, sed *Big. Samb.* & *Hen.* οὕτως. *Bern.* qui & illud recepit in Contextum. Sed in *Coll.* nostra *Big.* non apparet.
q Καθ' ὅσον] *Big.* καθόσον.
r Θέας] Impressi θεᾶς. *Bern.*
s Ἔξω δὲ] *Al.* Ἔξωθεν δὲ β.
t Μεγάλαις περιβάλλει] *Big.* & *Hen.* ἐμβάλλει· sed Isocraticum περιβάλλει cæteri scriptorum, impressorumque. *Bern.* *Big.* μεγάλαις ἐμβάλλει. at *Vat.* μεγάλαις μεγάλαις ἐμβ. Adscriptum erat Collationi, forte μεγαλομεγάλαις.
v Μωϋσῆς βουληθεὶς] Ita in *MSS.* vox Μωϋσῆς deest in *Editis.*
x Ὅτε] *Samb. Hen.* . *Al.* ὅτι.
y Οἱ μὲν γὰρ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ μὲν οὖν *Bas.* & G.
z Ἐξακολουθήσαντες.] Ita *Big. Vat.* & *Cas.* παρακολουθήσαντες *Samb.* ἐπακολ. *Hen. Bas.* & G.
a Μετέθεσαν] Ita *Hen.* reliqui μετέθεσαν. *Bern.*

b Ὑπο-

[b] ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ᾽ ἡμέτερος νομοθέτης [c] ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν θεὸν ἀποφήνας, ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης [d] πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας [e] μηδὲ πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις οὕτως, [f] οὐδὲν οὔτ᾽ ἄλογον αὐτοῖς, οὔτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου [g] δεξιῶς, τὰ δ᾽ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ᾽ [h] ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας [i] ἑκάστου σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ᾽ ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νῦν [k] μὲν ὑπερβαλοῦμαι, θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μετὰ ταύτην γράψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δ᾽ [l] ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ᾽ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον [m] ἀναγεγραμμένα· ἔχει δ᾽ οὕτως.

runt improbis semet excusandi materiam. at noster Legislator, ostenso Deum virtutem habere puram & defæcatam, homines summa ope niti oportere censuit, ut de ea participent: in eosque, qui neque sapiunt hæc neque credunt, severe admodum animadvertit. Ad hoc igitur præscriptum lectores obsecro ut hæc nostra examinare velint. Sic enim considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei majestati, ejusque erga homines amori parum congruum esse videbitur. Nam omnia summa concinnitate juxta universi naturam sunt disposita: nonnulla scite quidem innuente Legislatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate, quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & disertim explicante. Horum causas si cui in animo est sigillatim perpendere, ei multa suborietur contemplatio & valde philosophica: quam in aliud tempus differre mecum statuo. Quod si Deus longiorem ætatem concesserit, opere hoc absoluto ad illa quoque perscribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi paucula de mundi fabrica ex verbis Moysaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis scripta reperiebam: atque ita se habent.

Opus à Josepho promissum de legis allegoriis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α΄.

[n] Ἡ τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.

Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. [o] ταύτης δ᾽ ὑπ᾽ ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν [p] κρυπτομένης σκότει, [q] πνεύματος δ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος, γενέσθαι φῶς ἐκέλευσεν ὁ θεός. καὶ γενομένου τούτου, κατανοήσας τὴν ὅλην ὕλην, [r] διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο [s] νύκτα, τῷ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν [t] τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. [v] καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ᾽ αὐτὴν [x] μίαν εἶπε. [y] τὴν δ᾽ αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ἀποδοῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ [z] δ᾽ ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος παραδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ [a] αὐτῆς ἑρμηνείαν [b] ἀναβαλοῦμαι. μετὰ δὴ τοῦτο, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν οὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· [c] ὅτ᾽ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ᾽ αὑτὸν ἠξίωσε τετάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ [d] νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δρόσων ὠφέλειαν, [e] ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵστησι τὴν γῆν, ἀναχέας

CAPUT I.

Constitutio mundi, & dispositio Elementorum.

II.

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum sub conspectum non veniret, alta quippe caligine occultata, spiritu autem eam superne permeante, lucem Deus fieri jussit. Quæ cum effulsisset, tota mole considerata, lucem à tenebris secrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium vesperam & mane nominavit. Atque hæc quidem prima dies exstitit: Moyses autem unam eam dixit. Cujus rei causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam pollicitus sum me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus & hujusce explicationem differam. Post hæc secunda die cœlum universitati rerum superimposuit, quòd ipsum à cæteris discretum *in sublimi* per se collocatum esse voluerit, crystallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipsum faciens & pluvium, ut imbres essent ad *soli* fœcunditatem. Tertia vero die terram statuit, mari un-

Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. 1.

Dies prima.

Secunda.

Tertia.

b Ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν.] Ita Codd. *MSS.* præter *Hen.* Iste enim & Typographi præferunt ὑπόνοιαν ὡς καλῶν τοῖς π. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.*

c Ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκραιφνῆ καὶ καθαρὰν in *Editis.*

d Πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν.] Μεταλαμβάνειν πειρᾶσθαι *Hen. Bern.*

e Μηδὲ πιστεύοντας] Μὴ πιστεύοντας. *Samb.* & *Hen. Bern.*

f. Οὐδὲν] Abest a *Vat.*

g Δεξιῶς] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Isidorum Pelusiot.* lib. 3. Epist. 19. ἀξίως in *Editis.*

h Ἐξ εὐθείας] Δι᾽ εὐθείας *Samb. Hen. Bern. Big.* vero Collatio mea habet ἐξ εὐθείας, sicut est editum.

i Ἑκάστου] Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστων reliqui.

k Μὲν ὑπερβαλοῦμαι] Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑπερβαλοῦμαι. In *Coll. Bigot.* scilicet & *Vat.*

l Ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη.] *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. sed ut editum *Big.*

m Ἀναγεγραμμένα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα *alii.*

n Ἡ τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.] Hoc quidem & cætera scias capitula omnia melioribus libris abesse. *Sambuci* vero codex ad marg. offert. Ἡ τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων. Tum *Hen.* huc repetit, Φλ. Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος πρῶτος. *Bern.*

o Ταύτης δ᾽ ὑπ᾽ ὄψιν] Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ᾽ ὄψιν in *Editis.* Legitur tamen in *Vat.* δι᾽ ὑπόψιν.

p Κρυπτομένης σκότει.] Σκότει καλυπτομένης *Hen. Bern. Vat.* etiam duplicans βαθεῖ σκότει καλυπτομένης.

q Πνεύματος δ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος.] Non dubitandum est quin Josephus per *spiritum* non *Spiritum Sanctum* cum Ecclesia veteri, sed *aerium* quendam *spiritum* intellexerit; quod etiam alios fecisse testantur *Basilius* & *Ambrosius* in Hexaëmeron & *Eustathius Antiochenus.*

r Διεχώρισε τό τε φῶς] Ita fere *MSS.* διεχώρισε in *Editis.* τὴν ὕλην, διεχώρισε τὸ φῶς *Vat.* τὸ φῶς καὶ τὸ σκ. *Hen. Bern.*

s Νύκτα.] Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Paris.*

t Τοῦ φωτὸς] Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim illud membranæ omnes. *Bern.*

v Καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη *Bas.* & *G.* αὕτη μὲν. (f. μὲν ἦν) ἡ πρώτη *Hen. Bern.* accedit pariter *Vat.* in quo καὶ αὕτη μὲν πρώτη ἡμέρα ἦν.

x Μίαν εἶπε.] Idem Philo notat de κόσμου. Sic μία Σαββάτων pro πρώτη in N. T. videntur Græci μία pro πρώτη aliquando dixisse; quod πρώτη etiam pro προτέρᾳ usurparetur, vitandi ambigui causa. Solebant Ægyptii & Chaldæi primum diem hebdomadis μίαν appellare, uti Parrhasius observat de septenario dierum numero. Inde reor & Interpretes Alexandrini μίαν habent hoc loco & alibi, ut *Gen.* 18. 13. μιᾷ τῶν ... Diodorus Siculus lib. XVI. ἀπὸ τῆς μιᾶς τεσσαρακοστῆς ἄχρι τῆς τρίτης καὶ τεσσαρακοστῆς, *a prima & quadragesima usque ad tertiam & quadragesimam.* Rel.

y Τὴν δ᾽ αἰτίαν ἱκανὸς] Nihil opus esse istiusmodi vel *Judaica* vel *Platonica* ... animadversum aliis; cum unus hic pro *primo* ponatur. Testatur *Rulæus* pericopen hanc usque ad τῇ δευτέρᾳ τῶν &c. abesse a *Vaticano.*

z Δ᾽ ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων] Paulo supra, v. 18.

a Αὐτῆς] In *Editis* αὐτῶν.

b Ἀναβαλοῦμαι.] *Al.* ἀναβαλέσθαι.

c Ὅτ᾽ αὐτὸν] Ita *MSS.* in *Impressis* καὶ αὐτόν.

d Νότιον] In *Editis* male νότιον.

e Ἁρμοδίως.] Ita *Hen.* (*Vat.*) & *Vet. Interpr.* ἁρμονίως cæteri.

f Κατ᾽

undiquaque circumfusam; eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta vero die cælum sole ac luna aliisque sideribus collustravit: omnia eo motu cieri cursuque ferri jubens, quo temporum tempestatumque vicissitudines plane indicarentur. Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimisit; ea inter se communione jungens & commixtione, procreandi causa, & ut genus eorum cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus creavit, masculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum sex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo sunt, Moyses conditum esse dicit: septima autem quievisse *Deum*, & ab operibus cessavisse. unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.

Quarta. *Quinta.* *Sexta.* *Septima dies, quæ & sabbata i. e. requies.*

2. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis formatione in hunc modum disserens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immisitque in eum spiritum & animam. & hic homo vocatus est Adamus: significat autem hoc, lingua Hebræorum, RUFUS, quoniam è terra rufa macerata est factus. talis enim est virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum singula animantium genera, marem & fœminam ei ostendens: & his nomina imposuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem societate & convictu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita se haberent, admiratione perculsum, illi consopito costarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipsamque adductam ex se formatam agnovit Adamus. Issa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier. nomen autem istius mulieris erat Evea: hoc enim significat matrem omnium viventium.

Origo generis humani, Gen. c. 2. *Adamus, rufus.* *Issa, mulier. Eva, viventium mater.*

3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse, omnigenis florentem plantis, & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, cujus ope dignosceretur quid esset bonum & quid malum: inque hunc hortum introdu-

Paradisus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac scientiæ. Gen. cap. 2.

περὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν· [f] κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν εὐθὺς φυτά τε καὶ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε. [g] τῇ δὲ τετάρτῃ διακοσμεῖ τὸν οὐρανὸν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄστροις· κινήσεις αὐτοῖς [h] ἐπιστείλας καὶ δρόμους, [i] οἷς ἂν αἱ τῶν ὡρῶν περιφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ [k] ζῷά τε [l] κατ' αὐτὴν [m] νηκτὰ καὶ μετάρσια, τὰ μὲν κατὰ [n] βυθοῦ, τὰ δὲ δι' ἀέρος ἀνῆκε· συνδησάμενος αὐτὰ κοινωνίᾳ καὶ μίξει, γονῆς ἕνεκα, καὶ τοῦ [o] συναύξεσθαι καὶ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [p] δημιουργεῖ τὸ τῶν τετραπόδων γένος, ἄρρεν τε καὶ θῆλυ ποιήσας· ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τὸν κόσμον [q] ἐν ἓξ ταῖς πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γενέσθαι· τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐκεχειρίαν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν [r] ἀπὸ τῶν πόνων κατὰ ταύτην ἄγομεν [s] τὴν ἡμέραν, προσαγορεύοντες αὐτὴν [t] σάββατα· δηλοῖ δὲ ἀνάπαυσιν, κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β. [v] Καὶ δὴ καὶ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τῆς τοῦ [x] ἀνθρώπου κατασκευῆς λέγων οὕτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν [y] ἀπὸ τῆς γῆς λαβών· καὶ [z] πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ [a] καὶ ψυχήν. ὁ δὲ ἄνθρωπος οὗτος, Ἄδαμος ἐκλήθη· σημαίνει δὲ τοῦτο, κατὰ γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, [b] πυῤῥός, ἐπειδήπερ [c] ἀπὸ τῆς πυῤῥᾶς γῆς φυραθείσης [d] ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [e] παρθένος γῆ καὶ ἀληθινή. παρίστησι δὲ ὁ Θεὸς [f] τῷ Ἀδάμῳ κατὰ γένη [g] τὰ ζῷα, θήλειά τε καὶ ἄρρενα ἀποδειξάμενος· καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς [h] ἔτι καὶ νῦν καλοῦνται. [i] βλέπων δὲ τὸν Ἄδαμον οὐκ ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συνδιαίτησιν, οὐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δὲ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὕτως ἔχουσι, μίαν [k] αὐτοῦ κοιμωμένου πλευρὰν ἐξελὼν, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· καὶ ὁ Ἄδαμος προσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γενομένην. [m] Ἰσσὰ δὲ, [n] κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δὲ ἐκείνης ὄνομα [o] τῆς γυναικὸς [p] Εὐέα ἦν· σημαίνει δὲ [q] τοῦτο πάντων τῶν ζώντων μητέρα.

γ. Φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ [r] τεθηλότα φυτῷ· ἐν τούτοις δὲ εἶναι καὶ τὸ τῆς ζωῆς φυτὸν, καὶ ἄλλο τὸ τῆς φρονήσεως, ᾧ [s] διεγινώσκετο [t] τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τί τὸ κακόν·

[v] εἰς

f Κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην] Sic *Samb. Vat.* & *Cas.* κατ' αὐτὴν δὲ τὴν reliqui, ut & *Bas.* & *G. Samb.* & *Cas.* κατ' αὐτὴν δὲ τὴν *Big.* & *Edit.* καὶ ταύτην δὲ, omisso etiam εὐθὺς, *Henneb.* qua solet fide. Nolo tamen philologos morari, quoties *Henneb.* historiæ hujus membris multis resectis, reliqua novis articulis, quod loquuntur Grammatici, simul connecti jusserit. *Bern.*

g Τῇ δὲ τετάρτῃ] Τῇ τετάρτῃ δὲ *Samb. Bern.*

h Επιστείλας] *Al.* ἐπιτείλας. sc. *Big. Samb. Hen. Vat* ἐπιστείλας MS.

i Οἷς ἂν αἱ] *Al.* ὡς ἂν αἱ. [illegible] ὡς ἂν καὶ τ.

k Ζῷά τε κατ' αὐτὴν νηκτὰ κ.] *Vat.* ζῷα νηκτὰ κ.

l Κατ' αὐτήν.] Illa κατ' αὐτὴν non agnoscunt *Hen.* & *Vat. Interpr.* forte παντοῖα ut cap. IV. *Cocc.*

m Νηκτὰ κ.] Ita *MSS.* νηκτά τε κ. α. *Bas.* & *G.*

n Βυθοῦ.] Sic *Big. Sam. Vat. Cas.* βυθὸν *Hen.* βυθοὺς *Bas.* & *G.*

o Συναύξεσθαι] Συναυξάνεσθαι Editorum est. Sed aliud *Big. Coll.* & *Vat.* agnoscit.

p Δημιουργεῖ] Εδημιούργησε τὸ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

q Ἐν ἓξ ταῖς πάσαις] Delet ἐν *Hen.* Bern.

r Ἀπὸ τῶν πόνων] Ἀπὸ τῶν πόνων σχολὴν ἄγομεν κατ' αὐτήν *Hen.* Bern.

s Τὴν ἡμέραν.] Delet *Vat.*

t Σάββατα.] Credi posset Josephum ad vocem שבתא respexisse: sed malim ad usum suorum temporum, quando Σάββατα & Σαββάτων ἡμέρα de uno Sabbatho dicebatur. *Rel.*

v Καὶ δὴ καὶ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς] *Vat.* Μωϋσῆς δὲ φυσιολογεῖ & quatuor sequentes voces non agnoscit.

x Ἀνθρώπου κατασκευῆς] Τῆς τοῦ ἀνθρώπου *Samb.* Corruptor autem Josephi in Cod. *Hen.* minutæ, Μωϋσῆς δὲ φυσιολογεῖ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. *Bern.*

y Ἀπὸ τῆς γῆς λαβών.] *Samb.* & *Epiphan.* λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς in reliquis. *Bern.*

z Πνεῦμα] Nota distingui πνεῦμα hominis & ψυχήν. ψυχὴν tribuit bestiis cap 4. *Rel.*

a Καὶ ψυχήν.] *Hen* subdole τὴν καὶ ψυχήν. *Bern.*

b Πυῤῥός.] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* & ita correxit *Cocc.* πυῤῥὸν reliqui. Vide *Vossii* Etymolog. v. *Homo.*

c Ἀπὸ τῆς] *Vat.* ὅτι ἐκ τῆς.

d Εγεγόνει.] Operæ *Bas.* ἐγεγόνει, formam Atticam præferunt. *Bern.*

e Παρθένος γῆ] Ἀδάμα, παρθένος γῆ *Hesychio.* *Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *uva virginea*, *charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *intacta.*

f Τῷ Ἀδάμῳ] *Vat.* αὐτῷ.

g Τὰ ζῷα.] Ζῷα sine articulo in *Cas. Vat. Hen.* Subin ἄῤῥενα scribunt *Samb.* & *Cas.* sicut Atticistæ. *Bern.* sequentes quatuor voces absunt a *Vat.*

h Ἔτι καὶ νῦν καλοῦνται.] Ergo non credidit linguam Adami interiisse, uti nunc multi opinantur. *Rel.*

i Βλέπων δὲ τὸν Ἄδαμον] Hæc usque ad αὐτοῦ κοιμωμένου desunt in *Vat.*

k Αὐτοῦ] *Vat.* τοῦ δὲ Ἀδάμου.

l Ἐξ ἑαυτοῦ] Ita *Samb* [illegible] *Hen.* ἐξ αὐτοῦ alii.

m Ἰσσὰ δὲ] Sic cum *Epiphanio Scholastico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Dissertat. de fictis Judæorum hæresibus. Codices quidem scriptos alterius nominis Εὔα & Εὖα menda possidet. Ἰσσὰ, lego cum *Epiphanio* scriba & *Bario* philologo. *Bas.* & *Hen.* ponunt Ἴσσα. Codices tamen scriptos alterius nominis Εὔα menda possidet. Promta quidem hæc scribis ἀνδρεία, loco Ἰσσά. *Bern.*

n Κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον.] Καθ' ἑβραίαν διαλ. *Samb.* καθ' ἑβραΐδα *Hen.* Bern.

o Τῆς γυναικὸς] *MSS.* quibusdam desunt τῆς γυναικός. *Samb.* & *Cas.* & *Epiphanius.* τὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὄνομα *Hen.* τὸ δὲ ἐκείνης ὄνομα cæteri. Nomen autem parentis nostræ scribitur Εὔα *Big.* Εὐέα *Samb. Hen.* & *Cas.* Εὖα in excusis. *Bern.*

p Εὐέα ἦν.] Ita *Samb. Hen.* & *Cas.* Εὔα *Big.* Εὖα *Vat. Bas. G.* & LXX.

q Τοῦτο πάντων] Τοῦτο non agnoscit *Hen.*

r Τεθηλότα φυτῷ] Ita *Big. Cas.* & *Vet. Interpr.* παντοίῳ τεθηλότι φυτῷ *Hen.* & *Impressi.* παντοίων τεθηλότων φυτῶν *Samb.* & *Vat.*

s Διεγινώσκετο] Sic *Hen.* & *Samb.* & *Big.* διεγινώσκεται *Vat.* & *Editi.* Forsan ᾧ ἂν διεγινώσκετο. ita conjecisse *Cartesium* [illegible] *Bernardus* dicit.

t Τί τε εἴη.] Τί τὸ ἀγ. *Hen.*

v Εἰς

[v] εἰς τοῦτόν τε τὸν κῆπον [x] εἰσαγαγόντα τόν τε Ἄδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τῶν φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδεται δ' οὗτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιρρέοντος, ὃς εἰς τέσσαρα μέρη σχίζεται. [y] καὶ Φεισὼν μὲν, σημαίνει δὲ πληθὺν τοὔνομα, ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων [z] Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ καὶ Τίγρης ἐπὶ τὴν [a] Ἐρυθρὰν [b] ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης [c] Φορὰ, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ [d] ἄνθος· [e] Τίγρης δὲ [f] Διγλὰθ, ἐξ οὗ φράζεται τὸ μετὰ στενότητος ὀξύ. [g] Γηὼν δὲ, διὰ τῆς Αἰγύπτου ῥέων, δηλοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὴ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

δ. Ὁ δὴ [h] τοίνυν Θεὸς τὸν [i] Ἄδαμον καὶ τὴν γυναῖκα τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν [k] ἐκέλευε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τῆς φρονήσεως ἀπέχεσθαι. προειπὼν ἁψαμένοις [l] ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον γενησόμενον. [m] ὁμοφωνούντων δὲ [n] κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, [o] συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, [p] πεπεισμένους τοῖς τοῦ Θεοῦ παραγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾷ περιπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως· [q] ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τήν τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, [r] ἧς γενομένης αὐτοῖς, μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου διάξειν βίον. καὶ παρακρούεται μὲν οὕτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὴ τοῦ φυτοῦ, καὶ ἡσθεῖσα τῷ ἐδέσματι, καὶ τὸν Ἄδαμον [s] ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. καὶ συνίεσαν [t] τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, [v] καὶ τὴν αἰσχύνην ὕπαιθρον ἔχοντες, σκέπην [x] ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν [y] ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν [z] ἑαυτοὺς συκῆς [a] ἐσκέπασαν· καὶ ταῦτα [b] περὶ τῶν αἰδοίων προβαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, [c] ὅσων πρότερον ἐσπάνιζον εὑρόντες. τοῦ Θεοῦ δ' εἰς τὸν κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἄδαμος, [d] πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς [e] ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώ-

xisse Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes diffinditur. Atque Phison quidem (significat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, quod significat dispersionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum angustia velox. Geon autem, per ipsam Ægyptum fluens, significat ab oriente nobis exorientem: quem Græci Nilum appellant.

Horti istius quatuor flumina.

Phison, Ganges.

Phora, Euphrates.

Diglath, Tigris.

Geon, Nilus.

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis gustare jussit, arbore autem scientiæ abstinere; prædicens *ipsis*, quandocunque *forte eam* attigissent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejusdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, ut gustaret de arbore scientiæ: dictitans in illa esse boni & mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim ista causa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt sese; eaque pudendis prætexentes, feliciores sibi jam videbantur, qui invenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conversari cum eo suetus, *peccati* sibi conscius, se-ce-

Lapsus hominis utriusque. Gen. c. 2. & 3.

v Εἰς τοῦτον] Et hæc usque ad ἄρδεται absunt a *Vat.*

x Εἰσαγαγόντα] Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγὼν & ἐκέλευσεν *Bas.* & *G.*

y Καὶ Φεισὼν μὲν] Ita *Big. Samb. Hen. Vat.* ὁ μὲν Φεισὼν ὀνομαζόμενος *Vet. Interpr. Bas.* & *G.* Notat tamen *Relandus* in *Coll.* sua *Vat.* deesse ὀνομαζόμενος.

z Γάγγης] Male Phison interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores sequatur se antiquiores, longe abit à Moysis descriptione, & hac in re aliisque nonnullis *veritatem Hebraicam* traditionibus *Judaicis* incrustare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errore versati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiso, subterraneis meatibus oceani spatia decurrentes, ad nostram terram permeare, &, ubi fluviorum scaturigines sunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem esse Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Persarmenia; Phison, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philostorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoretum* in Genesim, *Severianum Gabalorum Episc.* de Mundi Creatione, & *Mosem Bar Cepham* de Paradiso. Pro λεγόμενος *Vat.* καλούμενος.

a Ἐρυθράν] Id est in Sinum Persicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cupers* Observatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de situ Paradisi. *Huds.* Non hic nomine maris rubri sinus Arabicus est intelligendus, sed magnum mare, quod Asiam ab austro alluit, & in cujus sinum Persicum dictum Euphrates & Tigris illabuntur. Errant ergo, qui hic errasse Josephum putant. *Rel.*

b Ἀπίασι θάλασσαν] Ita *MSS.* ἄπεισι *Vulgati.*

c Φορά,] Ita *Codd. Græci.* Φορὰς *Epiphanio Schol.* & *Scriptoribus Latinis.* Φαρὰθ reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit. Benedict. Is. Vossium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Barclaii* Differt. Academ. p. 344. Legendum Φαράθ. פרת. *Rel.*

d Ἄνθος] Ὄνθος *Is. Voss.* suo ab ingenio, c. 5. contra *Hornium.*

e Τίγρης] Τίγρις *Samb.* & *Hen.* cum *Latinis*, ut & *Vat.*

f Διγλάθ.] Hebr. *Hiddekel. Cocc.*

g Γηών] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Γηὼν δὲ διὰ αὐτῆς Αἰγύπτου ῥέει· δηλοῖ δὲ τὸν N. *Bas.* & *G.*

h Τοίνυν Θεὸς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.*

i Ἄδαμον] *Codd.* aliquot Ἀδὰμ forma referunt Hebræa. Sed in isthac voce cæterisque sponte sua Ἑλληνίζειν videtur *Josephus.*

k Ἐκέλευε] *Al.* ἐκέλευσεν. Sed illud ex *Coll. Big.* est.

l Ἐξ αὐτοῦ] Ita *MSS.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis.* ἁψαμένοις αὐτοῦ *Hen.* astute, inquit *Bernardus.* Ita quoque *Vat. Relai*, ubi & mox abest γενησόμενον.

m Ὁμοφωνούντων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ὁμοφωνούντων in *Editis* & *Vet. interpr.* Scripturam, quam Textui insertam dedimus, à *Josephi* manu esse constat ex pagina sequenti, v. 8.

n Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ] Τότε *Hen.* (& *Vat.*) pro κ. ἐκ. κ. mox articulus ante ζώων excidit è *Typis.*

o Συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικί.] Hæc absunt a *Coll. Vat.*

p Πεπεισμένους τοῖς τοῦ Θεοῦ] Et hæc ab eadem *Relai Coll. Vat.* absunt, usque ad ἀναπείθει, sed & quæ mox sequitur, vox κακοήθως abest.

q Ἐν αὐτῷ λέγων] Et hæc a *Vat.* absunt usque ad γευσαμένη δὲ. sicut & paullo post τῷ ἐδέσματι.

r Ἧς γενομένης αὐτοῖς,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* γευσαμένους αὐτοὺς in *Editis.*

s Ἀνέπεισεν] *Vat.* ἔπεισεν.

t Τε ἑαυτῶν ἤδη] Vocula τε (quam agnoscit *Coll. Big.*) abest *Vulgatis.*

v Καὶ τὴν αἰσχύνην] Ita *MSS.* καὶ σκέπην, reliquis intermissis, (editorum incuria, inquit *Bernardus*) *Bas.* & *G.*

x Ἑαυτοῖς] Αὐτοῖς *Vat.*

y Ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε.] Vide *Bacleri* Exercit. in *Josephum.*

z Ἑαυτοὺς] Αὐτοὺς *Impressi.*

a Ἐσκέπασαν] Σκεπάσαντες, καὶ τ. *Hen.* & *Vat. Relai.*

b Περὶ τῶν αἰδοίων] *Editis* deest περὶ. sed in *Coll. Big.* est πρό. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui περὶ habet.

c Ὅσων πρότερον] In *Vulgatis* ὡς ἂν. contra *MSS.* mox τοῦ δὲ Θεοῦ *Hen.*

d Πρότερον εἰς ὁμιλίαν] Absunt a *Vat.* usque ad ἀδικίαν.

e Ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν,] Ita *MSS.* ut & αὐτοὶ mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτοι *Bas.* & *G.*

f Αἱ

cedebat. Deo autem admirationem movit factum, causamque sciscitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gavisus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omnisque mali expertem viveretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quæ ad usum ac voluptatem suppeditant, mea unius cura vobis provenientibus, absque ullo vestro labore ac miseria; ex quibus citius adveniet senectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis præceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis est quod siles, sed malæ conscientiæ. Adamus autem excusabat peccatum, rogabatque Deum ne succenseret sibi, mulierem facti auctorem accusans, dicensque ab ipsa se deceptum peccavisse. Mulier rursus serpentem accusabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri consilio cessisset, pœnæ subjecit; dicens, terram non amplius ipsis suos fructus sponte daturam, sed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram esse, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipsis, quibus serpens eam decepit, seducens, calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitiose se gesserat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hostem declarans, *eosque* admonens plagis caput *ipsius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia resideret, & facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus posset: pedibus insuper ipsum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, ista ipsis in pœnam constituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore virili colitur terra, & angoribus fœminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus mulctatur serpens, lingua sua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiso pulsi.

ρεν. τὸν δὲ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πραττόμενον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, [f] δι' ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην καὶ παραιτεῖται. τοῦ δὲ [g] μηδὲν φθεγγομένου, διὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ παραβεβηκότι [h] τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσταξιν· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐγνωσμένα περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα καὶ κακοῦ παντὸς [i] ἀπαθῆ βιώσητε, μηδεμιᾷ [k] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν συντελεῖ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου καὶ ταλαιπωρίας· [l] ὧν παρόντων γῆράς τε θᾶττον [m] ἂν ἐπέλθοι, καὶ τὸ ζῆν οὐ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. [n] νῦν δ' εἰς ταύτην μου τὴν γνώμην ἐνύβρισας, παρακούσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· οὐ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν [o] σιωπὴν ἄγεις, ἀλλ' ἐπὶ συνειδότι πονηρῷ. Ἄδαμος δὲ παρῃτεῖτο τῆς ἁμαρτίας [p] αὐτὸν, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τοῦ γεγονότος αἰτιώμενος, καὶ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς [q] ἁμαρτεῖν. ἡ δ' αὖ [r] κατηγόρει τοῦ ὄφεως. ὁ δὲ Θεὸς ἥττονα γυναικείας συμβουλῆς αὐτὸν γενόμενον ὑπετίθει τιμωρίᾳ· τὴν γῆν [s] οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς [t] τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπὼν, [v] πονοῦσι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τριβομένοις [x] τὰ μὲν παρέξειν, τῶν δὲ οὐκ ἀξιώσειν. Εὔαν δὲ τοκετοῖς καὶ ταῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· [y] ὅτι τὸν Ἄδαμον, οἷς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις παρακρουσαμένη, συμφοραῖς περιέβαλεν. ἀφείλετο δὲ καὶ τὸν ὄφιν [z] τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τὸν Ἄδαμον· καὶ ἰὸν ἐνέθηκεν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ, [a] πολέμιον ἀποδείξας [b] ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος [c] κατὰ τῆς κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς, [d] ὡς ἐν ἐκείνῃ τοῦ κακοῦ τοῦ πρὸς ἀνθρώπους κειμένου, καὶ τῆς τελευτῆς ῥᾴστης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε [e] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθαι κατὰ τῆς γῆς [f] ἰλυσπώμενον [g] ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προστάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἄδαμον καὶ τὴν Εὔαν ἐκ τοῦ κήπου εἰς ἕτερον [h] χωρίον.

f Δι' ἣν πρότερον] Hæc etiam omnia a *Vat.* absunt usque ad παραιτεῖται.

g Μηδὲν] *Vat. Rul.* pro μηδὲν habet οὐ. & quæ mox post φθεγγομένου sequuntur, omnia absunt, usque ad πρόσταξιν. Sed & abest, quod paullo post sequitur περὶ ὑμῶν, ut & καὶ κακοῦ παντός.

h Τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσταξιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν καὶ πρόσταξιν *Baf.* & *G.*

i Ἀπαθῆ βιώσητε,] *Big. Samb.* & *Cas.* βιώσεσθε (ut & *Vat. Rulai.*) *Hen.* & ad marginem *Samb.* βιώσεσθε ἀπαθῆ *Genevenses* Typi. Venit autem ex affectu Attico, quod nunc legis inter Josephi verba. *Bern.*

k Ξαινόμενοι] Ita *Big. Samb. Hen. Cas.* & *Vet. Interpr.* ξενιζόμενοι *Vat. Baf.* & *G.* lege κνιζόμενοι. *Coc.* In *Vat. Rulai* abest tota pericope ab ἀπαθῆ usque ad φροντίδι, ut & quæ paullo post sequuntur ab ὅσα usque ad συντελεῖ. Dein quoque & ὑμετέρου & καὶ ταλαιπωρίας. *Hav.*

l Ὧν παρόντων] Interserit οὐ *Vat.* sequentia desunt usque ad γένοιτο. *idem.*

m Ἂν ἐπέλθοι,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* οὐκ ἂν ἐπέλθοι, καὶ τὸ ζῆν οὐ μακρὸν ἂν ὑμῖν γένοιτο.

n Νῦν δ' εἰς ταύτην μου] Totum locum ita concipit *Vat. Rul.* εἰ τι μου εἰς ταύτην τὴν γῆν· γῆράς τε θᾶττον ἐπέλθοι καὶ τὸ ζῆν οὐ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. Quæ vero mox sequuntur παρακούσας &c. rursus desunt usque ad πονηρῷ. Imo & a παρεκάλει usque ad χαλ. αὐτῷ ut & καὶ λέγων usque ad ἁμαρτεῖν, & paullo post, ἥττονα γ. σ. α. γ. pro ὑπετίθει τιμωρίᾳ, dein habet υ. αὐτὸν τιμωρίας. *Hav.*

o Σιωπὴν ἄγεις,] *Gen.* male σιωπὴν.

p Αὐτὸν,] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν *Gen.* Bern.

q Ἁμαρτεῖν.] Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Baf.* & *G.*

r Κατηγόρει] Κατηγορεῖ τε *Hen.*

s Οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς τῶν ἑαυτῆς] Legit *Big.* οὐκ ἔτι μὲν οὐδὲν αὐτοῖς τῶν ἑαυτῆς &c. quod non fuerat negligendum. *Hav.*

t Τῶν ἑαυτῆς.] Ita *Samb. Vat.* (sed *Vat. Rul.* οὐδὲ) & *Cas.* τῶν ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Baf.* & *G.*

v Πονοῦσι δὲ καὶ τοῖς] Hæc usque ad ἀξιώσειν, absunt a *Vat. Rulai. Hav.*

x Τὰ μὲν παρέξειν,] Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ' οὐ *Baf.* & *G.*

y Ὅτι τὸν Ἄδαμον,] Et hæc absunt ab cod. *Vat.* usque συμφοραῖς περιέβ. *Hav.*

z Τὴν φωνὴν,] Sic in *MSS.* τὴν φωνὴν, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis.* quæ sequuntur usque ad Ἄδαμον absunt a *Vat. R. idem.*

a Πολέμιον] *Vat. R.* πολέμιους *idem.*

b Ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος] Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ὑποθέμενος in *Editis*, pro ὑποθέμενος. quo tempore, inquit *Bern.* valde sibi placent Athenienses.

c Κατὰ τῆς κεφαλῆς] Quia interpres vetus (Epiphanius scholasticus creditus) hæc reddit, *ut mulier ejus capiti plagas inferret*, notatum video ad marginem editionis Coloniensis anni 1534. *attendant ista nostri temporis Hebraizatores, ut videant an non & Josephus legerit* ipsa; *non* ipse *aut* ipsum. Notum est quantas turbas dederit illud הוא, nec lubet hic repetere, quæ hinc & inde allata sunt. Ut dederim ita scripsisse veterem Interpretem, qui, ut sequentia docent, Josephi mentem assecutus non fuit, num ex Josephi verbis id potuit elicere? Nulla apud Josephum est mentio mulieris, nec ullum hactenus codicem Josephi conspectum memini, in quo hoc loco mulier commemoratur. *Rel.*

d Ὡς ἐν ἐκείνῃ] Absunt a *Vat. Rul.* usque ἐσομένης. *Hav.*

e Αὐτὸν ἀποστερήσας,] Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Basilium* de Paradiso, & *Thesaurum Theolog.* & *Philolog.* p. 60. & p. 76.

f Ἰλυσπώμενον.] Ita *Samb.* & *Big.* εἰλυσπώμενον *Hesych.* ἰλυσπώμενον *Vat. Baf. G.* & *Hesych.* Hanc lectionem Josepho vendico ex codice *Sambuci*, Lexico Hesychii, & Tralatione *Epiphanii.* ἰλυσπώμενον *Big.* parvo apice differt. Bern. *Vat. Rul.* ἰλυσπώμενον πεποίηκε. sequentia ad πάσχειν rursus desunt ibidem, ut & ἐκ τ. κ. in fine Capitis. *Hav.*

g Ἐποίησε.] Πεποίηκε *Hen.* Bern.

h Χωρίον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Baf.* & *G.* Hic omittit quod de custodia Angelica habet *Moyses*: id forsan operi suo Philosophico reservandum ratus.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γενέσεως Ἀδάμου, καὶ [i] τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.

Γίνονται δὲ αὐτοῖς, [k] παῖδες [l] ἄῤῥενες δύο. [m] προσηγορεύετο δὲ αὐτῶν ὁ μὲν [n] πρῶτος [o] Κάϊς, [p] κτῆσιν δὲ σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δὲ ὁ δεύτερος, [q] σημαίνει δὲ [r] πένθος τοῦτο. γίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ [s] διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. [t] Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος [v] δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς [x] προὐνόει. ποιμενικὸς δὲ ἦν ὁ βίος [y] αὐτοῦ. Κάϊς δὲ [z] τά τε ἄλλα πονηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀροῦν ἐπινοήσας πρῶτος, καὶ [a] κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θύειν τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς [b] τοὺς ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρποὺς ἐπήνεγκεν· [c] Ἄβελος δὲ [d] γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. [e] ὁ δὲ Θεὸς [f] ταύτῃ μᾶλλον ἥδεται τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσι τιμώμενος, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονέκτου [g] κατὰ βίαν πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κτείνει τὸν ἀδελφὸν, [h] καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν [i] ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, συνεὶς τὸ ἔργον, [k] ἧκε πρὸς τὸν Κάϊν, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, [l] ποῖ ποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ [m] ἰδεῖν ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἀεὶ συνόντα μετ' αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμενος, καὶ οὐκ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τὸν Θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν καὶ αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρῶτον ἐπὶ τἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. [n] παροξυνθεὶς δὲ, τοῦ Θεοῦ λιπαρῶς ἐγκειμένου καὶ πολυπραγμονοῦντος, οὐκ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ [o] πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τοὐντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τὸν Κάϊν, φονέα [p] τἀδελφοῦ γενόμενον· καὶ θαυμάζω, [q] φησὶν, εἰ

CAP. II.

De posteritate Adami, & decem ætatibus ab eo usque ad diluvium.

Nati sunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus est Caïs, quod vocabulum, si interpreteris, notat possessionem: Abelus autem secundus; quæ vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diversis gaudebant studiis. nam Abelus, natu junior, justitiam colebat; &, omnibus, quæcunque gerebat, Deum præsentem ratus, virtuti prospiciebat. pastoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus esset, & lucrum solum spectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc sacrificio magis delectabatur, utpote sponte & secundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo sibi prælatum esse, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam is esset: multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animadvertisset. Caïs autem dubius animi, nec habens quod responderet Deo, se quidem in angustiis versari & ipse primum ait, quod frater nusquam compareat. Deo autem majorem in modum instante & accurate inquirente, indignatus ille, non se pædagogum, neque custodem ejus, nec rerum ejus *observatorem esse*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor esset: & miror, inquit,

Fratres omnium primi, moribus dissimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; Abelus, luctus.

Hic pastor pius, ille improbus agricola.

Quæsita arte munera Deo minus placent.

i Τῶν ἀπ' αὐτοῦ] Τῶν αὐτοῦ *Bas. G.* Bern.

k Παῖδες] Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ παῖδες *Bas.* & *G.*

l Ἄῤῥενες δύο.] Ibi *Hen.* ἄρσενες, litigium præsulum Corinthii & Thessalonicensis. Vincit autem Eustathius: ἄῤῥενες enim rotundius fertur, & ore Attico. *Bern.*

m Προσηγορεύετο] Ita *MSS.* προσηγόρευσε Editi.

n Πρῶτος] Πρεσβύτερος *Hen.* non incongrue. *Bern.*

o Κάϊς.] N. absorbetur uti Οὐάλης, *Valens* & apud nostrum Πούδης, *Pudens. Rel.*

p Κτῆσιν] Κτίσις soli *Samb.* & *Big.* Κτῆσις *Samb.* & *Big.* κτῆσις reliqua exemplaria Græca, quibuscum facit *Epiphanii* Translatio. Permutant profecto scribæ veteres recentesque η & ι vocales literas errore haud levi. Jones tamen eis causam præbuere, qui hos diphthongos communes habent inter loquendum, ut ψιμύθιον, ψιμμύθιον, &c. *Bern.*

q Σημαίνει] Τοῦτο σημαίνει π. *Bas.* & *G.*

r Πένθος τοῦτο.] Οὐδὲν τοῦτο legisse videtur *Vet. Interpr.* Vide *Drusii* Observat. l. VI. c. XII. & *Is. Voss.* ad Objecta *Hornii*, cap. 3.

s Διαφόροις ἔχαιρον] Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* διαφόροις ἐχρῶντο *Vat.* (sed in *Vat. R.* tota rursus pericope deest) διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Cas.* ἐχρῶντο absque διαφόροις *Bas.* & *G.* Huds. *Samb.* & *Epiphanius*, & excerpta *Peyresciana.* διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Cas.* neutra lectio displicet. Quinimo exciderat διαφόροις nulla laude *Basiliensium*, quos vel ad menda imitantur operæ *Genevenses.* Mox *Peyr.* ὁ νεώτερος pro ὁ νεώτερος. *Bern.*

t Ἄβελος μὲν] *Vat. R.* Ἄβελος δὲ ἦν ἐπιμελούμενος, ποιμενικὸς ἦν ὁ βίος. Sed quæ sequuntur καὶ πᾶσιν usque προὐνόει desunt.

v Δικαιοσύνης] Ἀρετῆς pro δικαιοσύνης *Hen.* stulta cautio est. *Bern.*

x Προὐνόει.] Ita *Samb. Vat. Pet.* προενόει. *Alii* cum *Bas.* & *G.* προὐνοεῖτο malit *Bernardus.* Huds. Προὐνόει *Samb.* & *Peyresc.* προενοεῖτο *Bas.* cum aliis exemplaribus: mallem προὐνοεῖτο. Tintinnat autem auribus ingratis προενοεῖτο cum verbulo ἐπεμελεῖτο. *Bern.*

y Αὐτοῦ.] Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.*

z Τά τε ἄλλα] Abest a *Vat. Rel.* & mox in eodem pro ὢν est ἦν. & desunt καὶ πρὸς τ. κ. μ. α. & mox itidem ἀρῶν.

a Κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης.] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ κτείνει καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκ τοιαύτης αἰτίας *Bas.* & *G.* ἀναιρεῖ vero habet *Vat. Rel.* & dein quæ sequuntur post θ. τ. θ. δ. αὐ. ὁ. μ. κ. α. τ. γε. καὶ τ. φ. κ. ἐπη. usque ad παροξυνθεὶς non agnoscit.

b Τοὺς ἀπὸ τῆς γεωργίας] Ita *MSS.* in *Editis* deest τούς.

c Ἄβελος δὲ γάλα,] Hæc & quæ sequuntur, alio ordine legit Codex *Vaticanus* collatus a *Roleo*, ita scilicet, τὸν Ἄβελ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γάλα προσενεγκόντα καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. τοῖς αὐτομάτοις δὲ μᾶλλον καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν ἥδεται. τὸ Θεῖον τιμώμενον ἢ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν πλεονέκτου καὶ βίᾳ πεφυκόσι. καὶ τὸν νεκρὸν ἀφανῆ ποιήσας λήσειν ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ Θεὸς ἐλέγχει τὸν Κάϊν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ γενόμενον, τὸ δ' ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτοῦ οὐκέτι ἐπεξελεύσεται. ἐπεξελθεῖν δὲ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ τιμωρήσεσθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἐπιστὰς γενεάν.

d Γάλα.] Στέαρ LXX. *Interpretes.*

e Ὁ δὲ Θεὸς] Ὁ Θεὸς δὲ *Bas.* & *G.* τὸ Θεῖον *Hen.* qua solet religione. *Bern.* Est vero edita lectio in *Coll. Bigot.* Hav.

f Ταύτῃ μᾶλλον ἥδεται τῇ θυσίᾳ,] *Josephum*, Rabbinos sequutum in causa probati & improbati sacrificii, peccare ostendunt *Cunæus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hist. Sacr. *Becleerus* in Dissert. Academ. cum aliis quam plurimis.

g Κατὰ βίαν] Καὶ βίᾳ *Hen.* & *Pet.*

h Καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ,] Τὸ νεκρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen.* & *Pet.* genere tertio inquit *Bern.*

i Ὑπέλαβεν.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ὑπελάμβανεν *Hen. Bas.* & *G.*

k Ἧκε] *Al.* ἦλθε. Ἧκε *Big. Samb. Cas.* ἦλθε *Bas.* & *G.* Illud autem melius, siquidem ἥκω, ἀντὶ τοῦ ἔρχομαι. *Bern.*

l Ποῖ ποτε] Ποῖ ποτ' *Samb.* Bern.

m Ἰδεῖν] Ita *Big. Samb. Cas.* ritu Attico εἶδεν *Vat. Bas.* & *G.* εἶδεν alii. Huds. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* ritu Attico. ἡμερῶν οὐκ εἶδεν αὐτὸν libri vulgati. εἶδεν enarrator *Severi* atque scriba *Cassiodori*, nullo usu. *Bern.*

n Παροξυνθεὶς δὲ,] Παραξυνθεὶς *Bas.* *Gen.* cæteraque præter *Samb.* tum hic, tum supra. *Bern.*

o Πραττομένων,] Πραγματευομένων. *Big. Samb.* Bern.

p Τἀδελφοῦ] *Big. Samb. Bas.* τοῦ ἀδελφοῦ *Hen.* haud curate. Adferunt insuper mox *Big* & *Samb.* φησὶν ὁ Θεός; illud quidem disertius. *Bern.*

q Φησὶν,] Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

quit, si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem tu-met peremisti. Attamen illi, sacrificium facienti, ejusque merito exposcenti ne vehementius ei irasceretur, cædis supplicium remisit *Deus:* exsecrabilem autem fecit, posterisque ipsius, usque ad septimam progeniem, pœnam subeundam esse denunciavit; & ex ista regione eum cum uxore ejicit. Illo autem extimescente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, jussit eum *Deus* nihil triste tali ex causa suspicari; sed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, signo ei indito ut nosci posset, *è conspectu suo* abire præcepit.

Caïs Fratricida exsulat cum stigmate.

2. Caïs autem, multum terræ una cum uxore emensus, tandem Naïda condidit; id loci nomen est: atque illic habitare constituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, sed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas sibimet indulgenti, etiamsi cum injuria secum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domesticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares suos invitans, magister illis extitit ad pravam vitæ institutionem. Et simplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis mensuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos posuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domesticos suos. Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathusalas: hujus vero Lamechus, cui filii extiterunt septuaginta & septem, ex duabus suscepti uxoribus, Sella & Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, musicam exercuit, psalteriumque & citharam invenit. Thobelus

Stathmica, Geomatica, atque ipsa Architectura ad Caïn inventorem rejiciuntur.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditur Anocha, sive Henochia, in Naïde regione.

Scenitarum princeps Jobelus, Jubalus musicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcaïn.

περὶ ἀδελφοῦ ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τῆς μὲν οὖν ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν [r] ἠφίει, θυσίαν τε ἐπιτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν [s] ὀργὴν ἐπ' [t] αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δὲ αὐτὸν ἐποίει, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ [v] τιμωρήσεσθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην [x] ἠπείλησε γενεάν [y] καὶ τῆς γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τοῦ δὲ μὴ θηρίοις ἀλώμενος περιπέσῃ δεδιότος, καὶ τοῦτον [z] ἀπολῆται τὸν τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ [a] γενέσθαι δεινὸν, [b] διὰ πάσης ἀδεῶς χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ἐπιβαλὼν, [c] ὡς γνώριμος ἂν εἴη, προσέταξεν ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν [d] ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς Κάις Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, καὶ [e] αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, [f] ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νουθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων [g] δέοι ταύτην ἔχειν. αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονήν τε καὶ λῃστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μὲν, ᾗ πρότερον συνέζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων [h] ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετέστησεν· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας, καὶ [i] τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν [k] περιαγαγών. [l] ὅρους τῆς γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ [m] Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου [n] παιδὸς, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. Ἀνώχου δὲ [o] Ἰαράδης υἱὸς ἦν. ἐκ δὲ τούτου [p] Μαρούηλος, οὗ γίνεται παῖς Μαθουσάλας, τοῦ δὲ [q] Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν [r] αὐτῷ φύντες, [s] Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. τούτων Ἰώβηλος μὲν [t] ἐξ Ἀδᾶς γεγονὼς, σκηνὰς ἔπηξεν, καὶ [v] προβατείαν ἠγάπησεν. [x] Ἰούβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν [y] αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ [z] ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελος

r Ἠφίει] Ita Samb. Hen. & Vet. Interpr. ἀφίει alii. Ἠφίει libenter restituo, verbulum Atheniensibus pernotum, propter codd. Samb. & Hen. necnon versionem Scholasticam. ἀφίει fuit cæterorum. Bern.

s Ὀργὴν.] Sic Big. Samb. Vat. Caf. & Vet. Interpr. ὀργὴν alii. Huds. Conspirant in ea lectione Big. Samb. Caf. cum Epiphanio Græculo. ὀργὴν λαβεῖν quod excusum erat, nec Deo decens est simo, nec [illegible]. Bern.

t Αὐτῷ.] Αὐτὸ Vat.

v Τιμωρήσεσθαι.] Ita Samb. & Caf. τιμωρήσεσθαι Hen. τιμωρήσασθαι ferunt cæteri.

x Ἠπείλησε.] Ἠπείλει Hen. Bern.

y Καὶ τῆς γῆς ἐκείνης.] Totum hunc locum ita digerit Codex Vat. ex Collatione Rolei. [illegible]

z Ἀπολῆται.] Al. ἀπόληται. Ἀπολεῖται Samb. quo abs modo gens Attica non horret. Bern.

a Γενέσθαι.] Γενήσεσθαι Samb.

b Διὰ πάσης ἀδεῶς χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον.] Coc. legit καὶ δ. π. α. χωρεῖν, σημεῖον &c.

c Ὡς γνώριμος.] Al. ᾧ.

d Ἱδρύεται.] Cum in uno MS. sit ὁ δὲ [illegible] & mox εἰς τόπον, mallem legere [illegible] Apud Theophyl. [illegible] p. 72. Edit. Oxon. Huds. [illegible] Hen. Mox [illegible] Bas. & Hen. & [illegible] Samb. pro ἐπ' αὐξήσει. Bern.

e Αὐτόθι.] Al. αὐτοῦ.

f Ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] Ἔνθα αὐτῷ παῖδες ἐγένοντο Vat.

g Δέοι.] [illegible] Bas. G. sed δέοι Big. Samb. &, si vis, Scholasticus. Bern. [illegible]

h Ἐπινοίᾳ.] Ἐπινοίας. Hen.

i Τὸ μεγαλόψυχον.] Articulum τὸ, qui deerat in Editis, ex MSS restitui.

k Περιαγαγών.] Ita Big. Samb. & forsan Vet. Interpr. ἀγαγὼν in aliis MSS. & Editis.

l Ὅρους τῆς γῆς.] Ita ex Cod. Vat. & Vet. Interpr. ὅρους τε γῆς in aliis MSS. & Editis.

m Ἀνώχου.] Ita & mox Ἀνώχαν Big. Samb. & Vat. Ἐνώχου & Ἐνώχαν Bas. & G. Ἐνὼχ LXX. Huds. Ἐνώχου atque Ἐνώχαν cum Glyca Zonaraque obtinent Editores Bas. & Gen. Josephus autem ex Moyse, sacræ literaturæ principe, scripserat Ἀνώχου hic, illic Ἀνώχαν: sicut fidem adstruunt modo Cod. Big. Samb. & Caf. una cum scriba Scholastico. Bern.

n Παιδός.] Παιδὸς Vat.

o Ἰαράδης.] Ita Hen. & Epiphanii quidem Jarath non procul abest. Ἰαράδης Vat. & Caf. Ἰαράδης Samb. Ἰάρεδος in Editis, Γαιδὰδ LXX.

p Μαρούηλος.] Ita Big. Samb. Vat. Caf. & Vet. Interpr. Μαρουὴλ Hen. Μαλελεῆλος in Editis. Μαιὴλ & Μαλελεὴλ LXX.

q Λάμεχος.] Λάμεχ. Hen.

r Αὐτῷ.] Αὐτὸ Vat.

s Σελλᾶς.] Σελᾶς Hen. σελλάς Samb. hic sequiore, ille priore syllaba debili. Bern.

t Ἐξ Ἀδᾶς.] Ita Hen. Bas. G. Vetus Interpr. & LXX. ἐκ Σελλᾶς Big. Samb. Vat. Caf. communi vitio.

v Προβατείαν] Sic Samb. & Zonaras. προβατείας cæteri plerique.

x Ἰούβαλος.] Pariter Ἰουβὰλ Zonaras & Eustath. atque Theophilus. Ἰώβηλος Big. & Samb. indiligenter & confuse. Bern. Hic in MS. Vat. inquit Hud. Rulans, nova sectio, quæ indicatur litera unciali. Legit autem sic. [illegible] Hav.

y Αὐτῷ.] Αὐτὸ Vat.

z Ψαλτήριον καὶ κιθάραν.] Ita in Editis, Eustathio Antioch. Zonara & LXX. ψαλτήρια καὶ κιθάρας Big. Samb. Vat. & Caf.

λος δὲ [a] τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων ἰσχύϊ πάντας [b] ὑπερβαλὼν, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν· ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων, [c] χαλκείαν πρῶτος [d] ἐπενόησε. πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος [e] Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· [f] ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξηπιστάμενος, ἑώρα δίκην [g] ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Καΐνου ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε φανερόν. [h] ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Καΐνου τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. [i] ὅλως δ' εἴ τις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπονοίας ἦν θρασὺς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἄδαμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον· Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Καΐνου δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφυγότος, παιδοποιίας [k] ἐφρόντιζε. καὶ [l] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν [m] γενέσεως ἔρως, ἔτη [n] τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τοῦ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες [o] αὐτῷ, ἄλλοι τε [p] πλείους, καὶ Σῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη [q] λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ οὗτος, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [r] δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς [s] τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [t] οἳ πάντες ἀγαθοὶ φύντες, [v] γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀστασίαστοι [x] κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντος· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ [y] διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, [z] μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [a] προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ [b] πλῆθος ὕδατος· στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. [c] ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μείνασα παράσχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσα καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' [d] ἄχρι τοῦ δεῦρο

autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes superabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt sibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum scientia pollens, viderat se pœnæ subjacere ob fratricidium à Caï perpetratum, uxoribus suis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs sceleratissimam fieri contigit, cum per successionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe supra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, si quis segnis esset ad cædem faciendam, saltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumeliosus & injuriosus.

Caïnitæ a malo parente pejores.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) postequam Abel fuerat occisus, & Caïs propter cædem ejus solum vertisset, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis desiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; quibus cum accessissent alteri septingenti, *tandem* vita defunctus est. Et quidem illi nati sunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea sola, quæ ad Sethi posteros spectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta essent discernere valeret, virtutis studiis semet addixit: &, cum ipse vir optimus exstitisset, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole præditi, tum eandem terram sine seditione incolebant beati (nulla re molesta illis, quoad viverent, accidente) tum sapientiam circa cœlestia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam, intercciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixisset Adamus) columnis duabus exstructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *sua* utrique inscripserunt. Ut si eveniret lateritiam eversam iri per imbrium vim, lapidea superstes ostenderet hominibus *Astronomica* inscripta, simulque indicaret & lateritiam ab illis positam fuisse. Manet autem hodieque in ter-

Gen. c. 4. 25. & c. 5. 3.

Sethum genuit Adamus anno ætatis suæ 230.

Sethi nepotes, pietati & astronomiæ dediti, observationes suas cœlestes duabus columnis inscripserunt.

Harum lapidea adhuc exstare dicitur in Siriade.

a Τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας.] Sic *Samb.* ἐκ τῶν ἐκ in *reliquis* & *Editis.* correxerat & *Cocc.*

b Υπερβαλών.] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπερβαλλὼν *alii.*

c Χαλκείαν] Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τε, & mox πατὴρ τε in *Editis.*

d Επενόησε.] Ἐξεῦρε solus *Hen.*

e Λάμεχος.] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas. Editi* non agnoscunt Λάμεχος, ponuntque mox ὀνόματι pro ὄνομα.

f Επεὶ, τὰ θεῖα] Ita *Big.* & *Vat.* ἐπεὶ δὲ τὰ θεῖα *Bas.* ἐπεὶ δὲ ὁ Λάμεχος τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λάμεχος τὰ θ. *Samb.*

g Εαυτὸν.] Ita MSS. Editi αὐτὸν.

h Ετι δὲ ζῶντος Ἀδάμου,] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τε. *Bas.* omittit καὶ. *Gen.* anticipat, ἔτι δὲ ζῶντος.

i Ολως δ' εἴ τις ὀκνηρὸς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ἄλλος δ' εἴ τις ὀκνηρὸς οὐχὶ πρὸς τὸ φονεύειν ἢ ἄλλην ἀπόνοιαν, ἦν θρ. in *Editis.* Hud. *Big. Samb. Cas.* & *Latinus* (si loqui licet) interpres. Valde diversi nunc sunt ab aliis Editores *Bas.* & *Gen.* puta, ἄλλος δ' εἴ τις ὀκνηρὸς οὐχὶ πρὸς τὸ φονεύειν, ἢ ἄλλην ἀπόνοιαν. Ipse igitur πρὸς τὸ κείμενον id feci, quod faciendum fuit: quamvis ὀκνηρὸς οὐχὶ satis venustum apparet. *Bern.*

k Εφρόντιζε.] Ἠπ̀ Unus *Hen.* ex compendio.

l Δεινῶς] Ita *Vat. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* δεινὸς *Big.* & *Samb.*

m Γενέσεως] Lege γονέσεως vel γονῆς *Cocc.*

n Τριάκοντ' ἤδη] *Samb.* ritu Atheniensium: τριακοντὰ ἤδη cæteri. *Bern.*

o Αὐτῷ.] Al. αὐτοῦ.

p Πλείους.] *Sc.* filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno,* Vol. 1. p. 8.

q Λέγειν] Λαλεῖν *Big.*

r Δυναμένην.] Ita in *MSS.* δυνάμενος in *Editis.*

s Τῶν αὐτῶν] Sic *Big.* τὸ αὐτὸ αὐτοῦ τοὺς *Samb. Vat.* & *Cas.* τῶν αὐτοῦ ἀπογόνους. Cl. *Hesius.* τοῦ αὐτοῦ τοὺς *Bas.* τοῦ αὐτοῦ τοὺς *Gen.*

t Οὗτοι] Ita *MSS.* οἱ δὲ in *Editis,* & *Zonara.*

v Γῆν τε τὴν αὐτὴν] Τὴν γῆν αὐτὴν *Big.* τὴν αὐτὴν γῆν *Vat.* & *Samb.*

x Κατῴκησαν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* καθιδρύσαντες εὐδαιμονοῦντες ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis.*

y Διαφυγεῖν] *Al.* φυγεῖν. *Hen.* φυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα; neque hoc improbum valde aut absurdum. *Bern.*

z Μὴ δὲ] Μηδὲ *Cocc.*

a Προειρηκότος] Προειρημένος *Bas.* & *G.* minus recte.

b Πλῆθος] Ita *Samb.* πλῆθος *alii.*

c Ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην] Ita locum restituimus ex *Codd. Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ἵνα καὶ πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλοῦσα, καὶ τὰ. *Bas.* & *G.* Locum aliquatenus sanavit *Vossius* (l. 1. c. 9. de Arte Gram.) στήλην ponendo post ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo post δηλοῦσα. sed interpolavit potius, quam recte emendatum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. *Huds.* ἵν' εἰ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι. Ita observant *Cas. Big.* & *Samb.* ἵνα καὶ τῆς πλινθίνης ἀφανισθείσης *Bas. G.* & *Epiphan.* Cætera felicia erunt, si ὑπομνηστικὴν recte conjecerit: quippe *fore illud*, inquit Josephus, *obruta undis aliquando lateritia columna, altera ex saxo superstes ostenderet Astronomica sibi inscripta, simulque indicaret lateam aliam ab illis positam fuisse. Visitur autem monumentum lapideum hodieque in Siriade tellure.* Eodem facit & correctio Beati Vossii, Artis suæ libro primo. Spisse tamen ac turpiter in hoc limo hærent Gelenius, Schoranus, aliique, quasi Epiphanio, Joh. Antiocheno, & Eustathio ne vix Antiocheno, Cedrenoque supine invocatis. Hanc demum sententiam interpolavit potius in Opere Christianissimo, quam recte emendatam dedit Doctiss. & Eloquentissimus Huetius. *Bern.*

d Ἄχρι τοῦ δεῦρο] *Cas. Big. Samb.* qui ἄχρι δεῦρο etiam mulctat articulo. κατὰ τὴν συριάδα *Bas.* & *G.* ubi loco vocalis quartæ cernis υ. ex correctione scribæ cujusdam scioli sive scholastici. κατὰ τὴν σιριάδα γῆν Nicephorus in Eclogis nondum editis. Cæterum κατὰ γῆν τὴν σιριάδα proferunt tribus syllabis Hen. Johannes Malela, Glycas, Cedrenus, Epiphanius Interpres, aliique; unde Ecclesiasticorum in historiis σιριάδα ὄρος. Συριάδα quidem legerat Eustathius ὑποβεβλημένος. Tu demum *in terra Syria*, cum aliis Gelenii ineptiis putabis. Quid enim? ὁ

terra Siriade.

καὶ γῆν τὴν [e] Σιριάδα.

IV.

CAP. III.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia servatus, habitarit in campo Sennaar.

ET isti quidem per septem ætates *eo statu* perstiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoscentes, virtutemque in omnibus respicientes. Procedente dein tempore patriis ab institutis in pejus mutati sunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; sed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam studio se ferri ostendebant: quo factum est ut Deum sibimet infensum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus consuescentes, filios genuerunt injuriosos & omnis honesti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hisce enim, quæ Gigantes ausos esse tradunt Græci, similia & isti perpetrasse dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque consilia gravatim ferens, suadebat ut in melius mentem actusque mutarent. Verum, cum videret illos sibimet non parere, totosque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & se cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra discessit.

Angeli Dei cum mulieribus commiscentur.

Gen. c. 6.

Secedit Noëus.

2. Deus autem illum quidem justitiæ ergo valde dilexit; istos vero non solum malitiæ damna-

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νώεος, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ΚΑΙ ἐπὶ μὲν ἑπτὰ [f] γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι [g] τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν [h] βλέποντες. ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβάλλοντες πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν [i] πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἔτι τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε τοῦ πρὸς ἀνθρώπους δικαίου ποιούμενοι λόγον, ἀλλ' ἣν πρότερον εἶχον τῆς ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τῆς κακίας τότ' [k] ἐπιδεικνύμενοι δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν [l] ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [m] ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, καὶ [n] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· [o] ὅμοια [p] γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ οὗτοι δρᾶσαι παραδίδονται. ὁ [q] Νώεος δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν [r] δυσχεραίνων, [s] καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον [t] αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς [v] τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ [x] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις [y] συνοικουσῶν, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε [z] δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ

πᾶν

τῇ Σιριάδι γῇ monumentum Sethanum suo ævo extitisse memoravit Manethos Hierophanta. *Bern.*

e Σιριάδα.] Sic *Big. Samb.* & *Cas.* Συριάδα *Alii cum Editis.* Σιριάδα *Malela*, *Glycas*, *Cedrenus*, & *Vetus Interpr.* unde Ecclesiasticorum in Historiis Σιριάδ ὄρος. Verum Σειριὰδ ex *Josepho* legisse videtur *Eustathius Antioch.* unde *Is. Vossio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marshamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides sculptos memorat *Liber Judicum*, III. 26. Cl. *Dodwello* (in Append. ad Dissert. Cypr. p. 29. & 36.) verisimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam esse. Vide *Eundem* in *Dissert.* de *Sanchoniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. 1. c. 21. Adde Cl. *Stillingfletum* in Originibus Sacr. l. 1. c. 2. §. *H. Ursinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 34. & Vol. 3. p. 347. cum multis aliis. *Huds.* Σειριάδα, *terram Seirum* malim legere, uti & Syncellus & Manethos legerunt. *Syriam* nunquam vocat *Syriada*. Sic cap. 7. infra Σηρίαν vicinam Indiæ facit: crediderim & illic Σειρίαν legendum. *Rel.*

f Γενεὰς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γενεὰς *Bas.* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* secuti in lib. 1. *contr. Hæreses*, dicunt nequitiam cœptam esse tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol. 2.

g Τῶν ὅλων,] Septem hic rursus voces desunt in *Vat.* ut & mox προϊόντος τοῦ χρόνου.

h Βλέποντες.] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. Sic Athenienses sophistæ sunt locuti, contestantibus etiam *Big.* & *Samb.* & Glyca Siculo. ἀποβλέποντες *Bas.* & *G.* Bern.

i. Πατρίων] Istud ex *MSS.* πατέρων *Bas.* & *G.* Tota hæc pericope deest in *Vat.*

k Ἐπιδείκνυμενοι] Ita *MSS.* ἐπιδεικνύμενοι *Bas.* & *G.* quæ lectio ferri potest, ut etiam, ὧν ἔπραττον. in præcedentibus. Forsan tamen ὧν εἰ ἔπραττον, & dein ἐπεδείκνυντο.

l Ἑαυτοῖς] Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

m Ἄγγελοι Θεοῦ,] Falsa hæc, sed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Justino M.* *Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hist. Sacr. p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Pasch.* ut & *Dausquerium* in *Basilium Seleuc.* p. 326. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol. 1. p. 69, 97. *Barthium* in Advers. p. 2267. *Seldenum* de Dis Syris, c. 3. *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gatakerum* de Stylo Novi Test. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomesium* in Opusc. p. 78. & *Davisium* in notis ad Commodianum, p. 101.

n Παντὸς] Sic in *MSS.* *Vet. Interpr.* & *Glyca.* πάντων & παντὸς *alius.* abest a *Vat.*

o Ὅμοια·] Absunt in *Vat.* usque ad ὁ Νώεος.

p Γὰρ τοῖς] Γὰρ haud curant *Hen.* aut *Bas.* aut Interpres *Scholasticus.* Bern.

q Νώεος] Ita semper in plerisque *MSS.* quod semel monuisse satis sit. Νῶε scribi forma nominis patria testatur *Josephus*, c. 6. Νῶχος in uno *MS.* & *Edit. Bas.* & *G.* passim. in altero *MS.* Νώεος ubique. Νώεος. Ita reddo utriusque orbis piissimo maximoque Imperatori suum nomen, quod Josephus Græce ediderat, consonantibus *Samb.* & *Cas.* Proxime abest Νῶε dissyllabum, quo usi sunt uno opere LXXII. Judæi Alexandrini; tum Philo, Julius Chronographus, & mille Patres Christiani, præter sanctissimos Apostolos, foliorumque Sibyllinorum strictorem. Mox etiam profitebitur ipse Josephus Νῶε scribi forma nominis patria cap. 6. §. 2. Dein Νώεος Italorum si legerint, valde peregrinum est. Νῶχος vero *Bas. Gen.* & Græcorum codicum paucissimos invasit, plures Latinos; scriptura quidem recenti, at meliore quam *nichil* monasticum. Repudiabis tamen *Noahus*, *Noemus*, *Noha*, atque etiam *Noa*, ab usu, qui potis, ἀπαιτήσεται. Leguntur enim in libris divinis נוח, נחה, & simillima eorum. *Bern.*

r Δυσχεραίνων,] Quam Codex iste *Vaticanus* sit mutilus & mendosus, cum ex superioribus, tum & ex hisce apparet. ita enim scribit, δυσχεραίνων ἐξεχώρησε τῆς γῆς. καὶ τοῦ Θεοῦ [illegible] [illegible] Hic nova distinctio in MS. notata litera unciali. Nec ulterius pergit Collatio *Philippi Rulei*, cum MS. Bib. Vat. in 4to. Numer. 984. ubi integer erat Josephus, sed valde compresse scriptus, nec admodum antiquus. Hactenus *Ruleus*. Sequuntur folia quædam vacua, unde apparet illum destitisse a labore fere supervacaneo, quum Codex ille valde mutile & vitiose fuerit scriptus. nec nos destitutione ejusdem collationis integræ multum amiserimus. *Hav.*

s Καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων,] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἀλγεινῶς ἔχων. (ἀλγεινῶς *Cott.*) Hoc modo rescripsi ex *Samb.* *Big.* & *Cas.* acclamante etiam *Epiphanio.* Vulgatum fuerat, τοῖς ὑπ' αὐτῶν πραττομένοις δυσχεραίνων, καὶ ἀλγεινῶς ἔχων. *Bernus* noster ἀλγεινῶς. *Bern.*

t Αὐτοὺς τὴν διάνοιαν] Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deest vox αὐτούς.

v Τῶν κακῶν] Τῆς τῶν κακῶν *Coll. Big.* inde & quod sequitur δείσας μὴ &, nam in editis δείσας δὲ μὴ &.

x Γυναικὸς] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναικῶν in reliquis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Josephi* locus, infra, v. 33.

y Συνοικουσῶν,] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Editis* νυμφῶν. Καὶ τῶν τούτοις νυμφῶν *Bas.* & *G.* cum *suis omnibus*, *Epiphanius* laxior, quam Josephus esse voluit. Scripsit ille *cum liberis cum conjugibus*, καὶ τῶν τούτοις συνοικουσῶν, testibus *Big. Samb.* & *Cas.* Bern.

z Δ' οὐκ ἐκείνους] Ita ex *MSS.* δὲ οὐκ ἐκείνους μόνον *Bas.* δ' οὐκ ἐκείνοις *G.*

a Τι

πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενος [a] τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐχ᾽ ὅσα πρότερον ἔζων, [b] ἀλλ᾽ ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε· καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀφανίζονται πάντες. Νῶε[Ͽ] δὲ σώζεται [c] μόνος, ὑποθεμένου μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ τοιαύτην. [d] λάρνακα τετράστεγον κατασκευάσας, [e] πηχῶν τὸ μῆκος [f] τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ [g] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην [h] σύν τε μητρὶ τῶν παίδων καὶ ταῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικουρήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε παντοῖα πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, [i] συνεισβαλόμενος, ἄλλα τε τούτων [k] ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. ἦν δὲ ἡ λάρναξ τούς τε τοίχους καρτερὰ, [l] καὶ ταῖς ἁρμαῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη καὶ τὸν ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύζεσθαι, μηδὲ ἡττᾶσθαι τῆς τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νῶε[Ͽ] μὲν οὕτως μετὰ τῶν οἰκείων διασώζεται· ἦν δὲ αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱὸς, οὗ πατὴρ ἦν Μαθουσάλας. οὗτος δὲ ἦν τοῦ [m] Ανώχου τοῦ Ιαρέδου. [n] Μαλελήλου δὲ Ιάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ [o] Καινᾶ τεκνοῦται τῷ Ενώσου, [p] σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ενωσος δὲ Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

γ΄. Συνέβη δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νώου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ [q] δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ [r] Μακεδόνων λεγομένῳ, [s] Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Εβραίων· [t] οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν διατεταχότες. Μωϋσῆς δὲ τὸν [v] Νισὰν, ὅς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ἐπὶ τῆς ἑορτῆς ὥρισε, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Εβραίους προαγαγών. οὗτος δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ἐπὶ μέντοι γε [x] πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν, τὸν πρῶτον [y] κόσμον διεφύλαξε. τὴν δὲ ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [z] προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ οὗτος ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γενομένου ἐτῶν ὑπῆρξε δισχιλίων [a] ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δὲ ὁ

vit, sed, cum visum esset ei universum genus humanum perdere, aliudque novum sceleris purum instaurare, resectoque vitæ spatio & non totidem annorum ac prius sed centum & viginti constituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & sic illi quidem universi absumpti sunt. Noëus autem solus est servatus, Deo ipsi hujusmodi fabricam & viam ad salutem suggerente. Arcam quatuor contignationum construens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conscendit, aliisque, quæ ad usus necessarios sibi suppeditura essent, impositis, omnigenisque animalibus, iisque mare & femina, ad genus illorum reparandum secum introductis, & ex aliis eorum septem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commissuris tectoque firma; ut nulla ex parte submergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum suis servatus est. Erat autem ipse quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho est genitus, cui pater erat Mathusalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus est Jaredus; qui cum sororibus plurimis ex Caina prognatus est, Enosi filio. At Enosus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus est.

Gen. c. 6. Humana vita modulus annis 120.

Descriptio arcæ Noëi.

Gen. c. 6. & 7.

Noëi stemma.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi sexcentesimo, mense secundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marsuane: ita enim in Ægypto annum constituerunt. Moyses autem Nisan, qui est Xanthicus, in festis *observandis* mensem primum esse voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxisset. Verum iste *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos spectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum administratione, pristinum ordinem servavit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima die prædicti mensis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille sexcentorum quinquaginta sex. In libros

Cataclysmus orbem invasit mense Octobri.

Duplex anni Hebraici initium.

a Τε αὐτῶν] Illud τε ex *MSS.*

b Αλλ᾽ ἑκατὸν εἴκοσιν.] *Josephum* hic falli notavit *Casaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219.) prætereaque sibi non constare, quum sub finem cap. VII. non post *Cataclysmum*, sed post *Moysis obitum* hoc contigisse scribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Heb. l. 3. c. 2.

c Μόνος,] Ita ex *MSS.* in Editis μόνον.

d Λάρνακα] De fabrica Arcæ videsis *Buteonem* & *Hostum*, *Wilkinsium* in Tom. 1. Synops. Criticorum per *Polum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines sacr. l. 3. c. 4.

e Πηχῶν τὸ μῆκος] Ita MSS. transponunt. *Editi* τὸ μ. π.

f Τριακοσίων,] Tot cubitis longitudo, latitudo atque altitudo arcæ definitur in Gen. 6. 15. unde discimus cubitos a Josepho in his libris memoratos non esse diversos a cubitis Hebræorum: licet nonnulli suspicati fuerint, quia sæpe discrimen est inter numeros cubitorum apud Josephum & illos, quos scriptores sacri aut profani inter Hebræos memorant, & quia Josephus hos libros in gratiam Gentium scripsit, aliis cubitis Josephum in his libris usum ac Hebraicis. *Rel.*

g Τριάκοντα] Ita ex *MSS.* in *Editis* τριακονταπλάσιος βάθος, dein σὺν τῇ μητρί.

h Σύν τε] Σὺν τῇ Editi, at *Coll. Big.* σύν τε τῇ.

i Συνεισβαλόμενος,] Sic *MSS.* in *Editis* συνεισβαλλόμενος.

k Επταπλασίονα] De duobus & septem *individuis*, non *paribus*, contra *Justinum Martyrem*, *aliosque*, verba accipienda esse docet *Heideggerus* in Hist. Sacr. p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 127. Vol. 1.

l Καὶ ταῖς ἁρμαῖς.] Ex *MSS.* addita sunt illa καὶ ταῖς ἁρμαῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη, quæ frustra quæras apud *Bas.* aut Gen. aut *Vet. Interpr.*

m Ανώχου] Rursum ex *MSS.* Ανώχου. in *Editis* Ενώχου. Zonaras aliique in hoc stemmate Ενὼχ reponunt ex LXX. Ut prius *Samb. Big.* & *Cas.* [illegible] *Bas.* G. atque Græciæ adeo [illegible], dum litera sibila veniret loco χ. Zonaras & vulgus scriptorum in hoc stemmate Ενὼχ reponunt, ex codice τῶν ό. Sequitur in melioribus libris Μαθουσάλας; cujus loco impressum Μαθουσάλος tam *Genevæ* quam *Bas.* Bern.

n Μαλελήλου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* in *Editis* Μαλαήλου.

o Καινᾶ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καινᾶ.

p Σὺν ἀδελφαῖς] Σὺν ἀδελφοῖς, phasma Gelenii. Astutior agit Zonaras, ubi Josephum transformat p. 9. ἐξ οὗ δὲ ἐτέχθη ὁ παῖς, ἄλλοι τε υἱοὶ καὶ θυγατέρες. Bern.

q Δευτέρῳ,] Hunc appellat Marchesvan: adeoque initium anni ea ætate constituit Josephus in initio Tisri, qui præcedit mensem Marchesvan: unde & circa æquinoctium autumnale mundi fuisse exordium secundum ejus sententiam colligitur. *Rel.*

r Μακεδόνων] Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marshami* Can. Chron. p. 183.

s Μαρσουάνῃ] Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abscedunt *Samb. Cas. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουάν appellant. Nullusque dubito quin Μαρσουάνη *Editorum* fuerit a Librarii lapsu pro Μαρσουάνῃ. Vide *Drusii* Observ. Sacr. l. 1. c. 13. *Samb.* & *Cas.* Pariter Syncellus Tarasii, & Indices MSS. in Archivis Pembrocianis hunc mensem μαρσουάν appellitant, *Epiphaniusque* Latinis literis *Marsuane.* Excusum fuit μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ ἑβραίων· οὕτω γὰρ αἰγυπτίοι. Aliter *Cas.* & *Samb.* & translatio Latina. *Bigot.* etiam οὕτως δὲ ἐν αἰγ. Conjectura domini *Petit.* οὕτω παρ᾽ αἰγυπτίοις, pro mendo impresso. *Bern.*

t Οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ] Sic ex *MSS.* in *Editis* οὕτω γὰρ Αἰγύπτιοι. Nonnulli conjecerant οὕτως δὲ ἐν Αἰγύπτῳ, aut οὕτω παρ᾽ Αἰγυπτίοις.

v Νισὰν,] Ita ex *Samb.* & *Hesychio.* Νισσὰν *alii.* Fortius exprimo τὸ λεγόμενον ex Cod. *Sambuci*, Hesychii Lexico Græco, & prosodia Judaica. νισὰν, *Bas. Gen.* Georgius Chronologus, alii. *Bern.*

x Πράσεις καὶ ὠνὰς,] Eo ordine posuerat Josephus, ut ex *Samb. Big.* & *Epiphanii* versione addiscimus. ὠνὰς καὶ πράσεις *Bas.* cum Gen. Bern.

y Κόσμον] Μῆνα in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum esse suadet *Bernardus* ex *Hesychio*, qui κατάστασιν interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comestor.* Μῆνα *Big. Samb.* & *Cas* νόμον, *Junius* ex conjectura animi sui. Adhuc tamen retineo vulgatum κόσμον: siquidem vox illa κατάστασιν late significat, Hesychio & consimilibus testibus. Idem ipsum legerat librarius Cassiodori; inde hæc dedit Latina *prioris seculi decreta servavit.* quin Comestor ab illo etiam *temporum decreta, & usualem ordinem mensium servavit.* Bern.

z Προειρημένου] Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* προειρημένου.

a Ἑξακοσίων] Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρξε δὲ χιλίων ἑξα-

bros autem sacros relatum est tempus: istius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illustrium natales & obitus.

Gen. c. 5.

Patriarcharum παιδογονίαι.

4. Adamo siquidem, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est; qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. Sethus autem ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui, cum duodecim & nongentos vixisset annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis suæ* centesimo & nonagesimo. iste vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centesimum septuagesimum. Iste Malaëlus, cum vixisset quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus est, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum sexaginta quinque & centum esset annorum. Huic, duo & sexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius successit, natus cum sexaginta duorum & centum annorum esset pater ejus. Ille, exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: quo factum est, ut obitum ejus in fastos non retulerint. Mathusalas autem Anochi filius, sexagesimo quinto [& centesimo]

æt. ann. Adamo 230. Setho 205. Enos 190. Caïna 170. Malaëli 165. Jaredi 162. Anocho 165. Mathus. 187. Lamecho 182. Adde his Noëi annos 600. Colliguntur itaque 2256 anni ab Adamo condito ad Diluvium.

χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις· σημειωμένων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τῶν τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

δ. Ἀδάμῳ μὲν οὖν, τριακοστὸν ἤδη καὶ [b] διακοσιοστὸν ἔτος γεγονότι, παῖς Σῆθος γίνεται· ὃς ἐννακόσια μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σῆθος δὲ, κατὰ πέμπτον καὶ [c] διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ἐνωσον· ὃς, [d] δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐννακόσια, Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν περὶ ἑκατοστὸν καὶ [e] ἐνενηκοστὸν ἔτος. οὗτος ἐβίωσεν ἔτη [f] πέντε πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις. [g] Καϊνᾶς δὲ, [h] βιοὺς δέκα καὶ ἐννακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενόμενος [i] ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. οὗτος ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ἰάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [k] ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος, ἐγέννησε. τούτῳ, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντι, [l] Ἄνωχος υἱὸς διαδέχεται, γεννηθεὶς περὶ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. οὗτος, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [m] Μαθουσάλας δὲ [n] Ἀνώχου παῖς, [o] κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν

ἐξακοσίας &c. Verum in Chiliadum numero cum *Josepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Josephus Christianus* in *Hypomnestico* suo. Διακοσίων edidit *Bernardus* quod sane postulant numeri sequentes. *Huds.* Hosce quidem numeros capessam, ac volumine alio defendam, quantum adhuc licet, post If. Vossium, Chronologiæ Josephicæ egregium vindicem. Annorum tamen cccc. excessu, id fatemur, ex causa lectionis Hebraicæ, 1656. libri nostri cuncti Græcique heic peccant, Latinique. Lectum enim est *Big. Samb.* atque *Cod. Gall.* N. *Cas. Bas.* & *Gen.* ἐτῶν ἐπέχει δισχιλίων διακοσίων πεντήκοντα ἕξ. Aut consensu Latinorum, *Anni fuerunt duo millia sexcenti quinquaginta sex.* Ita compendiarius *Caut.* & *Comestor*, Josephi nomine: multisque ante illum seculis Hilarion, ut ex Usserio memorat Cl. *Bosius.* Neque adeo exemplar *Henneb.* movere quempiam debeat, quod tot illarum ætatum Epilogismo penitus omisso, juxta Editionem Judaicam strictim ait, οὗτος δὲ τοῦτο τὸ πάθος, κατὰ τὸ χιλιοστὸν [adde tu hecatontadas] πεντηκοστὸν ἕκτον ἔτος ἀπὸ ἀδάμ. Veruntamen ipsa tempora παιδογονίας S. Patrum, cum sexcentis Noë annis usque ad Cataclysmum, sic volui, oram hujus paginæ exornant: unde confert summa accurata ann. MMCCLVI. Quot etiam annos præstat Anianus Asceta. Cum Josepho autem & summatim convenit Eutychius Alexandrinus, & per ætates singulas. Convenit etiam Josephus Christianus, qui diserte ait in Hypomnestico suo, Ἀπὸ δὲ ἀδὰμ ἕως νῶε ἔτη ϐσνϛʹ. Idcirco Schotanum, Hornium, aliosque facetos homines cum simplici sua Chiliade ultro prætermittimus. *Bern.*

b Διακοσιοστῷ] In *MSS.* τριακοσιοστῷ. *Cas. Bas.* & *Gen.* præter *Epiphanii* tot codices, Eutychium Patriarcham, Petrum Helluonem, illumque Josephum, Cap. 2. § 3. τριακοσιοστῷ *Big.* & *Samb.* necnon Gallicorum codicum quidam propter similes lemniscos τρια. & δια. Tot inde centurias adserit Petitus Sethi genitori, sero & imprudenter. Schotanus in Bibliotheca sua pretii nullius, aliique Judaistæ ἑκατοστῷ substituunt, numerum iniquum pro vero justoque. Idemque rursum *Christianus* anticipat Sethi παιδογονίαν annis centum contra historiam Josephi, atque etiam ἑβδομήκοντα τῶν ό. nec non utriusque Interpretes Latinos. *Bern.* Notum est mille annos in hoc computo præter verum adjectos. Sed nec ipse sibi constat Josephus scribens Antiq. VIII. 2. quum templum a Salomone conditum est, fuisse annum a mundo condito 3102. & a diluvio 1444.

Summa

Adam	230
Seth	205
Enos	190
Cainan	170
Mahaleel	165
Jared	162
Enoch	165
Methus.	187
Lamech	182
Noach	600
	2656

adeoque ἑξακοσιοστῷ viderentur legendum Antiq. VIII. 2. pro [illegible]. *Rel.*

c Διακοσιοστὸν] In Codd. Latinis *centesimo & quinto anno.*

d Δώδεκα] Ita *Bas. Gen.* & Eutychius Alex. quibuscum conveniunt & S. Biblia, & Josephi dessorator Zonaras. Præterea vero perpetuus est dissensus MSS. tam Græcorum quam Latinorum a lectione sacra, de ætate integra Sethi, viri integerrimi. Statuunt enim illum annis 905. aut verbis suis, ut licet, ὃς πέντε ζήσας ἔτη καὶ ἐννακόσια, Καϊνᾷ &c. Puto itaque ε. dudum venisse loco ιβ. vel Sethum cum filio vitæ suæ numeros minores, Scribarum cura nulla permutasse. *Bern.*

e ἐνενηκοστὸν] Passim *Samb.* & *Big.* nec aliter Grammatici antiqui. ἐννενηκοστὸν *Bas.* & *G.* & scripta ferme manu servili. *Bern.*

f Πέντε] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpres* in quibusdam *Codd.* in aliis δέκα cum *Big. Cas.* & *Vat.* *Huds.* *Bas. Gen.* atque Eutychius, sicut in sancto volumine Moysis legunt Judæi, Samaritæ, Græci, cæterique ab illis. Perversitatem tamen codicum Josephi ad ætatem Sethi supra adnotavi. Setho enim tribuerant *Big. Samb.* & *Cas.* necnon *Epiphanius* interpres, annos duntaxat quinque super nongentos: nunc vitam Enosi metiuntur *Samb.* quidem δώδεκα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις, atque *Big. Cas.* cum farraco codicum Latinorum, potius annis 910. hoc est, δέκα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις, quot sane annis vitam tolerasse noscitur Cainan prior. *Bern.*

g Καϊνᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Καινὰς *Bas. G. aliique.*

h Βιοὺς δέκα] In *Vat.* βιοὺς ἔτη δέκα καὶ ἐννακόσια Μαλάηλον τὸν υἱόν. Μαλαελον *Big. Samb.* & *Cas.* μαλεηλον versu hoc & sequente, *Bas.* & *G.* Hunc principem supra μαγαλιηλ, ludente ita calamo, nominatum esse monuimus. *Bern.*

i Ἑκατοστῷ] Ἑκατοστῷ non agnoscit *Vet. Interpr.*

k Ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν] Ita plane juxta *Samb. Big. Cas.* & *Vat.* nisi quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Bas.* & *G.* ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενος ἐγέννησεν Ἐνωχον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντα, Ἐνωχος δὲ ὁ υἱὸς διαδέχεται γεννηθεὶς &c. *Huds.* Tantum vitæ usum largiuntur prius Jaredo *Samb. Big.* & *Cas.* & Eutychii Hist. & *cod. Gall.* N. quam pater esse potuit: sicut fecerant & οἱ ό. *Epiphanius* tamen paraphrastes & Editores, tam *Bas.* quam *Gen.* hic subornant pædogoniam ipsius Jaredi, sub anno ætatis suæ CLXII. Confusa erant & in hoc computo inepta ea, quæ Græce dederant Typographi *Bas.* aut *Gen.* Aiebant autem illi, ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενος, ἐγέννησεν Ἐνωχον, (quidni addam reliqua?) εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις (*Bas. Samb.* & *Big.* ἐννακοσίοις) βιώσαντα, Ἐνωχος δὲ ὁ υἱὸς διαδέχεται γεννηθεὶς &c. Qua in sententia præter ὃς, quem in casum obliquum deduxi juvante meo *Scholastico*, nihil quicquam contra codd. *Big. Samb. Cas.* aut *N. Gall.* permutavi. *Bern.*

l Ἄνωχος] Ἐνωχος υἱός. *Big. Samb.* & *Cas.* Quando ἀνώχου quidem legatur eisdem in codicibus post tres aut quatuor hinc versus, dubitare non debes quin utrobique ab α. inchoaverit Josephus tam sanctum nomen: præterea in superiori paragrapho ita reperitur scriptum. *Epiphanius*, Coi 962. annis viventi, *Enoch filius successit.* Soli *Bas.* & *G.* Ἐνωχος δὲ ὁ υἱὸς διαδέχεται, præpostere ac absurde. *Bern.*

m Μαθουσάλας] Ita *Vat. Cas. Bas. G.* & *Membrana Latina.* Μαθουσάλα aut Μαθουσὰλ contracte in aliis *MSS.* *Huds.* *Cas. Bas. G.* & *membranæ Lat.* Μαθουσάλα *Samb. N. Gall.* μαθουσὰλ *Big.* [illegible]. Quot autem hecatontadas in serie Patriarchali Josephi deleverit furor Schotani, nulla memoria dignum reor. *Bern.*

n Ἀνώχου παῖς,] Ita *MSS.* quo modo rescripsi v. 36. in *Editis* Ἐνώχου.

o Κατὰ ἔτος αὐτῷ] In *MSS. Gr.* & *Lat.* κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστόν. unde illud ἑκατοστὸν (quod exciderat consonantia vocum ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν) restituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἑβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν *Huds.* *Epiph.* suppressis decadibus, *Mathusalas Enoch filius, quinto et & centesimo natus anno.* Librarii autem Græci centuriam prætermittunt hujus παιδογονίας: quippe *Samb. Big. Cas.* & *N. Gall.* γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστόν, Λάμεχον &c. Sic erratum fuit ex consonantia vocum Græcarum ἑξηκοστὸν & ἑκατοστόν. Reddidi itaque Josepho quos numeros reliquerant Judæi Alexandrini, adservatque Eutych. Patriar-

κοστὸν [καὶ ἑκατοστόν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, [p] περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, αὐτὸς αὐτὴν κατασχὼν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξήκοντα [q] πρὸς ἐνακοσίοις. [r] Λάμεχος δὲ, ἄρξας [s] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, [t] Νῶχον τῶν πραγμάτων ἀποδείκνυσι προστάτην τὸν υἱὸν· ὃς Λαμέχῳ γενόμενος, [v] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἠνυκότι, [x] πεντήκοντα καὶ ἐνακοσίοις ἔτεσιν [y] ἦρξε τῶν πραγμάτων. ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη [z] τὸν προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁράτω.

ε. Ἐπισημήναντος δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ [a] ὕειν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέραις τεσσαράκοντα ὅλαις κατεφέρετο, ὡς ἐπὶ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν [b] ὑπερέχειν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τοῦ μὴ διασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἐχόντας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [c] ἐφ' ἡμέραις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, [d] ἱσταμένου δ' ἦν ἑβδόμη, [e] κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τῆς λάρνακος [f] περὶ ἄκραν τινὰ ὄρους σταθείσης κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, συνεὶς ὁ Νῶχος ἀνοίγει ταύτην. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν περὶ αὐτὴν, [g] ἐπὶ χρηστοτέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωροῦντος τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, [h] εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν εὑρὼν ἔτι λιμναζομένην, [i] πρὸς Νῶχον [k] ἐπανῆλθε. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ, περιστερὰν ἐπὶ τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν προύπεμψεν. [l] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, [m] καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, [n] τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίη-

ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuisset annis septingentis septuaginta & septem, Noëum filium suum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus est, anno *ætatis suæ* secundo & octogesimo supra centesimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam summam collecti tempus suprascriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus istorum virorum, (cum filiis enim suis vitam agebant, eamque usque ad ipsorum nepotes extendebant) sed tantum natales eorum *in annorum supputatione* respiciat.

5. Cum autem, postquam Deus signum dederat, pluere incepisset, aqua quadraginta continuis diebus *cælo* descendebat, adeo ut usque ad quindecim cubitos super terram eveheretur. atque id causæ erat, cur plurimis salus omnis adimeretur, non habentibus quo se reciperent. Cessante autem pluvia, vix spatio centum & quinquaginta dierum aqua decrescebat; mense quasi septimo ejusque die septima *ea* sensim recedere desinente. Deinde, cum arca ad summitatem quandam montis in Armenia substiterit, sentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipsam aliquantulum terræ, in meliori spe jam constitutus quiescebat. Post paucos vero dies magis recedente aqua corvum emisit, cupiens cognoscere, si qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egressui jam esset idonea. At ille, comperto totam adhuc stagnare, ad Noëum reversus est. Post septem vero dies columbam, ad explorandum terræ statum, præmisit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipsum rediisset, intellecto terram diluvio liberatam esse, postquam alios septem dies exspectarat, animalia ex arca dimisit; & ipse quoque cum liberis

Gen. c. 8. Diluvii hujus æstus atque recessus.

Aves ab arca emissæ, ipsam ambæ repetunt.

triarcha, annorum quidem CLXV. Quod editum fuit *Baf.* & subinde *Genevæ*, γεγονὼς ἑβδομήκοντα καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστόν, Λάμεχον &c. ad Mathusalam [illegible], non ad Enochum pertinet. *Bern.*

p Περὶ ἔτη] Ita cum *Codd.* aliquot *Epiphanii*, & LXX. *Interpretibus* in *MSS. Gr.* & plerisque *Latinis*, περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν, ᾧ τὴν &c. in *Editis* ἔτη γεγονότα δύο καὶ ὀγδοηκοστὸν [illegible].

q Πρὸς ἐνακοσίοις.] Ita *Big.* & *Caf.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Baf.* & *G.*

r Λάμεχος] Λάμεχος bis terque *Samb.*

s Ἑπτὰ] Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἐνακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ καὶ ἐπὶ ἐνακοσίοις *Caf.* [illegible] ἐπὶ ἐνακοσίοις *Baf.* & *G.* & *Vet. Interpr. Judæis Alexandrinis* placuit numerus DCCLIII.

t Νῶχον] Νῶεον *Big. Samb* & *Caf.* velut supra; unde [illegible] falso calamo accepisse liquet codd. Italicos. Νῶχον adhuc retinent *Baf.* & *G.* Bern.

v Δεύτερον] Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoscunt *Samb. Caf. Vat. Baf. G.* & *Vet. Interpr.*

x Πεντήκοντα] Sic ex *MSS.* & *Epiphanii Codd.* illa [illegible] in *Editis* desiderantur. *Huds.* Hanc lectionem præbent *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Tota tamen centuria jam deficiunt *Samb. Caf. N. Gall. Baf.* & *G.* præter fidem Christianorum atque Judæorum. Typographi enim sic referunt, [illegible], ἐνακοσίοις ἔτεσι. Verum *Samb* & *Caf.* δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν [illegible], πεντήκοντα καὶ ἐνακοσίοις ἔτεσιν, &c. Nemo autem nescit Noëum duntaxat quinquaginta minus quam mille annos vixisse, adversus typos *Baf.* & *Gen.* DCCCCL. etiam observant MSS. *Josephi* & Græca & Latina. *Bern.*

y Ἦρξε τῶν] *Samb.* & *Caf.* ἦρξεν τῶν *Big.* ἦρξεν [illegible] *Baf.* & *G.* Bern.

z Τὸν προαναγεγραμμένον] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* In reliquis [illegible].

a Ὕειν ἀρξαμένου,] Pro [illegible] *Hen.* [illegible], quasi pius. Idem post pauca, [illegible]. *Bern.*

b Ὑπερέχειν.] Illud ex *Big.* & *Caf.* [illegible] *Samb.* in *Editis* [illegible]. denique [illegible] *Hen. Huds.* Ὑπερέχειν in verba Josephi insero, non nuperis grammaticis fretus, sed melioribus, atque etiam scriptione *Big.* & *Caf.* [illegible] *Samb.* [illegible]. Impressum erat [illegible] *Hen.* denique modo alio [illegible]. *Bern.* Ne autem fraudi Josepho sit versio *Hudsoni*, qui [illegible] *plurimis* vertens ad verbum, ambiguam facit sententiam. Græca enim significant universam multitudinem perisse, paucissimis exceptis, ita enim apud Polyb. Lib. 1. Cap. 3. οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων omnes fere Græcos significat, & apud Xenoph. Cyrop. lib. 3. in initio, Armeniorum, veniente Cyro, οἱ μὲν πολλοὶ κατέφυγον, quo universa multitudo, regio comitatu excepto, significatur. Sed & apud Arrianum Lib. 1. Cap. 3. τῶν Ἀγριανῶν τὸ πολὺ, totam fere gentis partem & longe maximum numerum denotant, ut & alibi. Neque suum πλείονας aliter accipi voluisse Josephum patet ex pag. 13. pr. ubi clarissime omnes, *Noacho* cum suis excepto, periisse dicit. *Hav.*

c Ἐφ' ἡμέραις] Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἐφ' ἡμέρας *Baf. G.* aliique *Huds.* Mox *Ib. Borius* ex versione τῶν ο'. emendat ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός. *Bern.*

d Ἱσταμένου] Φθινομένου malit *Bern.*

e Κατ' ὀλίγον] Illa κατ' ὀλίγον [illegible] ex *MSS. Big. Samb. Caf.* & *Vat.* Aliud quiddam in suo Codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo instante paulatim imbuavit latens parere. Huds. Henneb.* vero pro illis Josephi ὡς μηνὶ ζ'. ἱσταμένου δ' ἦν ἑβδόμη producit ex S. Bibliis κατὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ ἑβδόμου μηνός. *Bern.*

f Περὶ ἄκραν] Περὶ ἄκραν ὄρους *Vat.*

g Ἐπὶ χρηστοτέρας] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπεὶ & dein γέγονε.

h Εἴ τι] *Big. Caf.* & *Samb.* εἰ καὶ τὸ ἄλλο *Baf.* & *G.* Bern.

i Πρὸς Νῶχον] Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *impressis* excepto uno *Henneb.* qui (*Josephi* textum, prout sibi visum est, ubique mutans) cum paucis *Latinorum* & *Interpretibus LXX* supponit hoc loco, πρὸς Νῶχον οὐκ ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comestor*, qui vulgatam lectionem testimonio suo comprobant. *Huds.* Πρὸς Νῶεον ἐπανῆλθε *Big. Samb.* & *Caf.* πρὸς Νῶχον ἐπανῆλθε *Baf.* & *G.* *Epiphanii* pariter exemplaria meliora. Accipe illa *Comestoris. Et emisit corvum qui non revertebatur. Tamen Josephus ait, Quod inveniens inundantia, regressus est ad Noe.* Inungendus etiam hisce *Michael Siculus* p. 127. [illegible] Gen. c. 8. 7. Unus *Henneb.* ex Græcis codd. cujus ingenium supra satis dignovimus, & pauci Latinorum cum LXXII. Interpretibus, supponunt hoc loco, πρὸς [illegible] οὐκ ἐπανῆλθε. Quin etiam de eo corvo alibi nos fusius fabulabimur. *Bern.*

k Ἐπανῆλθε.] Ἐπανῆλθεν *Coll. Bigot.*

l Ἧς ἐπανελθούσης] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ἐπανελθούσης δὲ αὐτῆς.

m Καὶ] Οὐκ *Hen.*

n Τὰ ζῶα] Τά τε *Hen.* & codices quidam *Epiphanii.*

o Μέ-

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

beris egressus, Deoque sacrificans, una cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egressorium* vocant: illic enim arcæ servatæ reliquias etiam nunc ostendunt indigenæ.

Diluvii Noëi meminerunt Berosus, Hieronymus, Mnaseas, & Nicolaus Damasc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas scripsere historias; quorum unus est Berosus Chaldæus. nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus est; „dicitur autem etiamnum in Armenia in Cordyæorum monte pars esse aliqua ejus navigii: & „quosdam bitumen ex ea avellentes circumferre. „eo autem ablato utuntur homines maxime pro „amuleto ad mala avertenda.„ Sed & Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & multi alii. Quin & Nicolaus Damascenus libro nonagesimo sexto de his rebus narrat in hæc verba: „est super Minyada in Armenia mons ingens, Baris dictus, in quem multos diluvii tempore confugientes fama est servatos esse, & quendam in „arca vectum ad summum ejus jugum appulisse, „lignorumque reliquias diu conservatas esse. Iste „fortasse idem ille est de quo etiam scripsit Moyses Judæorum legislator.

Immolatis bestiis Deo supplicat Noëus.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram aquis obrueret, Deo incensis victimis de cætero supplicabat, ut pristinum rerum ordinem servaret, & nullam in posterum tantam induceret calamitatem, per quam universum animalium genus salutis discrimen adiret: sed, cum de malis pœnam sumpsisset, parceret iis quos ob bonitatem superstites esse voluit, & clade miseranda liberare decrevit: alioqui illis fore ipsos infeliciores, & gravius damnatos, si non omnino salvi essent & incolumes, sed alteri diluvio reservarentur; cum & terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, & interitum, quem posterius afferret. Deum igitur orabat,

σιν· αὐτός τε μετὰ τῆς γενεᾶς προσελθὼν, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, συνευωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [o] μέντοι τὸν τόπον τοῦτον [p] Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀνασωθείσης τῆς λάρνακος [q] ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα [r] ἐπιδεικνύουσι.

ς'. [s] Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται [t] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [v] ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ τὸν κατακλυσμὸν οὕτω που διέξεισι· „λέγεται δὲ καὶ „τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν [x] Κορδυαίων „ἔτι μέρος τι εἶναι· καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀ„φαιροῦντας. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομι„ζομένῳ πρὸς τοὺς [y] ἀποτροπιασμούς.„ μέμνηνται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν [z] Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν [a] Μινυάδα μέγα ὄρος κατὰ τὴν „Ἀρμενίαν, [b] Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυ„γόντας ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ λόγος ἔχει περισωθῆναι, „καί τινα ἐπὶ λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν „[c] ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σω„θῆναι. γένοιτο δ' ἂν οὗτος, ὅν τινα καὶ Μωυσῆς ἀνέ„γραψεν [d] ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ'. Νῶχος δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων κατεψηφισμένος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς πρώτης μένειν εὐταξίας, καὶ [e] μηδὲν ἔτι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' οὗ [f] κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τιμωρησάμενον τοὺς πονηροὺς φείσασθαι [g] ποιεῖσθαι τῶν διὰ χρηστότητα περιλειφθέντων, καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονεστέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ [h] χείρω κακίᾳ καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· τοῦ μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἱστορίαν [i] μαθόντες, τοῦ δευτέρου δὲ τὴν ἀπώλειαν. εὐμενῶς τε οὖν αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκάλει,

o Μόνοι] Illud μέντοι ex *MSS.* deerat in *Editis*.

p Ἀρμένιοι] Scilicet Armenii sua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce translatum ἀποβατήριον sonat. *Straboni* (l. 13. p. 591.) locus ad Sestum ab exscendendo è navibus Ἀποβάθρα dicitur. Vide *Galleum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Dausquium* in notis ad *Basilium Seleuc.* p. 333.

q Ἔτι νῦν] Sic in *Editis* & plerisque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἔτι νῦν αὐτῆς οἱ. *Huds.* lege ἔτι καὶ νῦν. ut Cap. VII. *Coct.*

r Ἐπιδεικνύουσι.] Videsis quæ in hujus rei testimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inscriptionibus Athleticis*, p. 202.

s Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ] Totam autem illam periochen denuo ex versione *B. Hieronymi* huc adponam, quorsum intelligatis plerique, quam præclare discrepat interpres ille a nostro Græculo. *Meminit quoque Josephus horum montium in primo antiquitatum Judaicarum libro, simulatium literarum historias proferens. Animadvertens, inquit, Noe terram diluvio liberatam, septem alios dies abire permisit: & universa animalia bestiasque patentibus claustris emittens, ipse cum sua prole egressus est, immolans Deo bestias gaudensque cum liberis. Hunc locum Armenii exitum vel egressum vocant: siquidem ibi cultores illarum regionum, arcam primum sedisse testantur; & lignorum quædam superesse monumenta. Arcæ hujus & Diluvii, omnes qui Barbaras scripsere historias, recordantur. Quorum unus est Berosus Chaldæus, qui super diluvio referens, hæc locutus est: Dicitur autem hujus navis in Armenia propter montem Carduenorum pars aliqua permanere, & quosdam bitumen ex ea avellentes circumferre; quo utuntur vel maxime hi qui lustrantur, vel se expiant. Sed & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum pulchro sermone conscripsit: & Mnaseas,* [aut *Manaseas*] *& multi alii. Nicolaus quoque Damascenus in* XCVI. *libro refert: Est in Armenia super Myniadem* [*Minnadem*] *mons nomine Baris* [*Bares*;] *ad quem multos in diluvio confugisse autumant, ibique salvatos esse: alios vero in arca alveo supernatantes, ad eius verticem pervenisse, & usque ad multas ætates ligna arcæ monstrari solita: quos quidem ego puto non esse alios, nisi eos quos Moyses legifer Judæorum in suis voluminibus edidit.* Bern.

t Πάντες] Nonnulli illud πάντες abjiciendum esse censent.

v Ἀναγεγραφότες] Ita in *MSS.* & Eusebio. in *Editis* ἀναγράφοντες.

x Κορδυαίων] Vide *Zosimum* p. 191. *Edit. Oxon. Epiphan.* adv. Hæreses p. 5. & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott. ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Berneggeri* Hist. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Galleum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156.

y Ἀποτροπιασμούς.] Hac de re *Dausquius* ad *Basilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inscript. Athlet. p. 200. *Galleus* de Orac. Sibyll. p. 156.

z Φοινικικὴν] Reponendum est Φοινικικήν, nam Φοινικός pro Punico, non Phœnicio, solet usurpari. Ita mox testatur Hieronymum τὰ Φοινικικὰ scripsisse. Et ita plane ex Josepho profert Eusebius. *Rel.*

a Μινυάδα] Nonnulli (contra fidem *MSS.*) malint Μιλυάδα, minus recte, ut ostendit *Galleus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Bocharti* Geogr. Sacr. L. 1. c. 3. & *Drusium* in loca diffic. *Genes.* p. 38.

b Βάρις] Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum esse plerique censent ab arca *Noëi*; quod Βᾶρις navigium sonet, ut constat ex *Ammonio*, *Hesychio*, & *Scholiis* ad *Æschylum* & *Euripidem*. Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Huetii* Quæst. Alnet. p. 187, 189. & de Demonstr. Evangel. prop. 4. c. 2. §. 38. & *Berneggeri* Hist. Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joach. Schroderus* Μάσις legendum esse contendit. Est enim (ut inquit ille in suis ad me literis) *Masis* præruptus ille mons in campestri provincia *Araratensi* situs, in quo arcam resedisse, præter constantem apud Armenos traditionem, testatur ipse Geographus Armenus *Moyses Chorenensis*. Vide Dissertationem ejus præliminarem ad *Thesaurum Linguæ Armenicæ*, p. 55.

c Ὀκεῖλαι,] Οἰκεῖλαι legit Eusebius. *Rel.*

d Ὁ Ἰουδαίων] *Al.* ὁ τῶν Ἰουδαίων νομ.

e Μηδὲν ἔτι] Ita *Big. Cas.* & *Vat.* μηδὲν ἔτι τοιοῦτον *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν ἔτι τοσοῦτον *Bas.* & *G.*

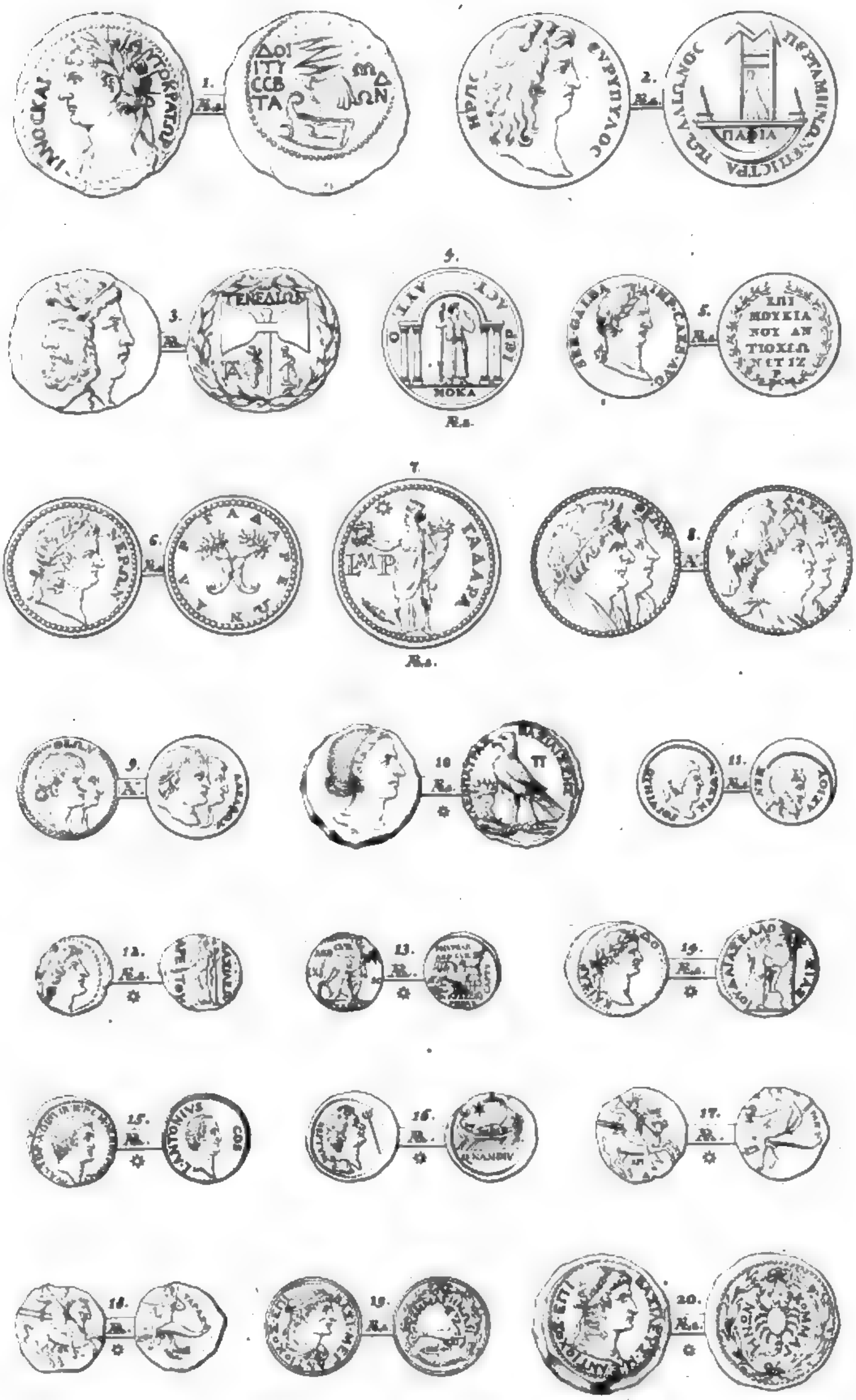
f Κινδυνεύσει] Κινδυνεύσειν G.

g Ποιεῖσθαι] Ita *Big. Cas.* & *Samb.* ποιεῖσθαι *Vat.* ποιεῖσθαι *Bas.* & *G.*

h Χείρω κακίᾳ] Sic *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χείρους καταδεδικασμένους.

i Μαθόντες,] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* μαθόντας *Big.* παθόντες in *Editis*. utrumque viderat *Epiphan.* hic quidem, τὴν ἱστορίαν μαθόντας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν παθόντας.

k Εἰς

ΤΕΝΕΔΙΩΝ
ΠΑΦΙΑ
ΜΟΚΑ
ΓΑΔΑΡΑ
ΝΕΡΩΝ
ANTONIVS
COS

καλεῖ, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k] ἔτι τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως [l] ἔργοις τε τοῖς ταύτης προσλιπαροῦντες, καὶ πόλεις ἀνακτίσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας [m] ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, [n] εἰς μακρόν τι τὸ γῆρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς [o] πάλαι ἐπερχόμενοι.

η'. Νώχου δὲ ταύτας ποιησαμένου τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς, ἐπὶ δικαιοσύνῃ τὸν ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς ἐς τέλος ἄξειν· ὅτι τοὺς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, [p] κακίᾳ δὲ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτοὺς ὑποσχεῖν τὴν δίκην· οὐτ' ἂν εἰ γενομένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διεγνώκει, παραγαγεῖν [q] ἂν αὐτοὺς εἰς τὸν βίον. σωφρονέστερον γὰρ εἶναι [r] τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι [s] τὸ ζῆν, ἢ δόντα τούτους διαφθείρειν. ἀλλ' εἰς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τούτοις ἐξεβιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. παύσομαι δὲ τοῦ λοιποῦ μετὰ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν [t] εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σοῦ παρακαλοῦντος. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τῶν ὄμβρων τὸ μέγεθος· οὐ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἐπικλύσει τὸ ὕδωρ. παραινῶ μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνου, [v] τοὺς δράσαντάς τι τοιοῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βούλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα τὴν μετάρσιον χώραν ἔχει καὶ φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τούτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. [x] σημανῶ δὲ ὑμῖν παῦλαν ἐσομένην τόξεια τῇ ἐμῇ· τὴν ἶριν ἀποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι τοῦ Θεοῦ παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισται. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποσχόμενος, ἀπηλλάσσετο.

θ'. Νῶχος δὲ, βιοὺς μετὰ τὴν ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πάντα τὸν χρόνον τοῦτον [y] εὐδαιμόνως [z] διαγαγὼν, τελευτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν [a] ἐνακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον, καὶ τὴν βραχύτητα [b] τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν, ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ παρατείνειν χρόνον, τεκμηριόμενος μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς [c] ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ [d] θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον [e] εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος [f] τοσούτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν εὐχρηστίαν, ὧν ἐπενόουν, [g] ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλεῖον ζῆν τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν. ὅπερ οὐκ

sacrificium animo placato acciperet, neve ulli posthac tantæ iræ terram subjiceret; ut in ea excolenda assidui, urbesque exstruentes, vitam beatam agerent; nec bona ulla, quibus ante diluvium fruebantur, desiderarent, etiam ad extremam usque senectutem, longo vitæ spatio exacto, more majorum pervenientes.

8. Postquam vero Noëus hasce preces effuderat, Deus, virum ejus ergo justitiæ diligens, annuit, ut ei omnia ex votis evenirent; dicens se *diluvio* absumptos non perdidisse, sed ipsos pœnas pertulisse malitiæ suæ debitas: non enim ipsos in vitam introduxisset, si homines factos perimere secum statuisset: nam præstiterat vitam non omnino dedisse, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt & virtutem, me compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas. De cætero autem cessabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, si tu pro illis intercesseris. Nam si unquam tempestates solito majores excitavero, non est ut imbrium vim pertimescatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abstineatis, ut cædis vosmet puros servetis, qui hujusmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium usu vobis ad voluntatem & libitum vestrum permisso. Dominos enim vos omnium esse feci, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum sanguine *comedatis*: nam in eo est anima. Vobis enim cessationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris esse putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque promittens, abiit.

Noëi precibus annuit Deus.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdicit.

9. Verum Noëus, cum vixisset post diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegisset, è vivis excessit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejusque brevitate illam antiquorum conferet, falsa putet quæ de illis memorantur: inde, quod jam vita hominum eo usque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem pervenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, & ab ipso Deo *recens* facti, victuque commodiore ad vitam longiorem uterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiæ & Geometriæ, quas ipsi artes invenerant, usum *& experientiam*, Deus illis

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integra annos 950.

Primi hominum, recens opus & carum Deo, salubriori victu, Astronomia perdiscendæ causa mille prope annos vixerunt.

k Ετι τὴν] Εκεῖ malit *Schotanus*.

l Εργοις τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅπως ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ταύτης προσλιπ. *Huds.* Recte hæc legebat, & lepide interpretatus fuit, (quod sane *Comestor* mallet,) Scriba ille *Cassiodori*, *ut ejus operibus impinguati*. Honestius tamen multo oraverat Princeps ἀσκητὴς, *ut in tellure excolenda assidui*, &c. *Bern.*

m Απήλαυον] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπήλαυον, ὑστερῆσαι *Vat.* ἀπήλαυον, ὑστερήσειν *Bas.* & *G.* ἀπέλαυον, ὑστερήσειν edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticismum velle ὑστερεῖν præ alio modo. *Huds.* Απήλαυον ὑστερήσειν *Cas.* ἀγαθῶν &c. *Bas.* & *G.* ἀπήλαυον ὑστερήσειν ἀγαθῶν· εἰς μακρὸν αὐτῶν γῆρας (αὐτῶν χρόνον *Big.* & *Cas.*) καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς τάχιον ἐπερχομένοις. *Samb. Big.* & *Cas.* Atticismus etiam vult ὑστερεῖν præ alio modo. *Bern.*

n Εἰς μακρὸν] εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb.* & *Vat.*

o Πάλαι ἐπερχόμενοι.] In iisdem *MSS.* τάχιον ἐπερχομένοις.

p Κακίᾳ] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Bas.* & *G.* κακίας δὲ τῆς οἰκείας ταύτην.

q Αν αὐτοὺς] Ex *MSS.* nam *Editis* abest ἂν.

r Τὴν ἀρχὴν] Τὴν ἀρχὴν vero *omnino*, *prorsus*, non *principium* aut *principio*. Vide *Jensii* Lect. Lucian. p. 332. *Huds.* Impressum fuit μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτ. χαρ. τοῦ (& *Bas.* τὸ) ζῆν. Genev. autem fefellit, Buriumque nostrum, poetæ celeberrimi locutio ἰδ. α'. 140. *Bern.*

s Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* & *Bas.* τοῦ ζῆν *Gen.* nescio an ex *Typothetarum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

t Εἰσπραττόμενος,] Εἰσπραττόμενον, mendum certius *Gen.* Et non longe, ἐπὶ πλεῖον *Hen.* Bern.

v Τοὺς δράσαντας] Sic *MSS.* καὶ δράσαντας τοὺς *Bas.* & *G.* Huds. Editi εὐδαιμονῶν, sed Georgius Syncellus chronographiæ pag. 42, ubi hæc Josephi citat, legit εὐδαιμόνως quod præfero. *Rel.*

x Σημανῶ] Ex *MSS.* σημαίνω *Bas* & *G.*

y Εὐδαιμόνως.] Εὐδαιμονῶν *Bas.* & *G.* prelo forsan errante.

z Διαγαγὼν.] Syncellus legit διάγων. *Rel.*

a Ενακοσίων] Εννακοσίων *Vat.* Huds. Per literas duas numerales id exprimitur apud Syncellum: atque ita & in aliis codicibus Josephi factum puto: unde tot errores in numeris. *Rel.*

b Τῶν ἐτῶν] Syncellus, τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ἐτῶν ἀπολίπων ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν. *Rel.*

c Αφῖχθαι.] Αφικέσθαι Syncellus. *Rel.*

d Θεοφιλεῖς] Reddi etiam potest *Deo chari*. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72.

e Εἶναι, εἰκότως] Cause quidem *Samb.* subjicit ὡς καὶ ὄντας. Legerant enim Eusebius Pamphili, & G. Syncellus Tarasii, διὰ τὸ τὰς, sive διὰ τὰς τροφὰς ... χρόνου ὄντας. Et supra G. Sync. ἀφικέσθαι pro ἀφῖχθαι. *Bern.*

f Τοσούτων ἐτῶν.] Τοσοῦτον *Samb.* cæteris renuentibus. πλῆθος τοσούτων *Hen.* Mox, ἔπειτα δι' ἀρ. &c. G. Sync. ἔπειτα καὶ δι' ἀρ. καὶ εὐχρηστίαν Euseb. *Bern.*

g Αστρολογίας] Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. *Huds.* *Big Samb. Cas.* Euseb. & Epiphan. ἀστρονομίας Impressio utraque, & Georgius Chronogr. subinde πλεῖον ζῆν Syncellus iste. ὡς ἄρα πλείονα ζῆν Eusebii Exemplaria excusa: ὡς πλείονα ζῆν, scripta manubus. Et post duo verba, παρασχεῖν more Attico, pro παρέχειν aut παρέσχε Vigeri correctoris. *Bern.*

lis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus absolvitur) vivendo attigissent, nihil certi prædicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Græcos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, & Berosus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Hestiæus, prætereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, uno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

Annus Magnus DC. communes colligit.

ἦν ἀσφαλῶς [h] αὐτοῖς προειπεῖν, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· διὰ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ [i] Μανεθὼν ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφήν, καὶ Βηρωσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ [k] Μῶχός τε, καὶ [l] Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς [m] ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ [n] Φοινικικὰ [o] συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς [p] ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. [q] Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. [r] περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, [s] οὕτως σκοπείτωσαν.

V.

CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

Noëli nepotes descendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campestria metuebant, & segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, ut fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse cœperunt. Postquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati se

Colonias hinc ducere nolunt, αὐτοὶ δὲ [illegible].

ΚΕΦ. δʹ.

Περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

ΟΙ δὲ Νώχου παῖδες τρεῖς ὄντες, [t] Σήμας, καὶ Ἰαφέθης, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τὴν ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντας πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων κατάβασιν, ἔπεισαν [v] θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [x] αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται [y] Σενναάρ. τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύσαντος [z] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν στέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες, ἀφθονίας [a] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ὑπ' ἀμαθίας παρήκουσαν τοῦ Θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο συμφοραῖς περιπεσόντες [b] ᾔσθοντο τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [c] συνεβούλευσε πεισθῆναι τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ οὐ κατὰ τὴν εὐμένειαν τὴν ἐκείνου νομίζοντες

---

h Αὐτοῖς προειπεῖν] Αὐτοῖς προειπεῖν μὴ ζήσαντας *Hen.* & mox, διὰ τοσούτων ἐτῶν G. Sync. διὰ γὰρ τούτων Euseb. edita & privata. Post paucula, οἱ παρ' Ἕλ. κ. βαρβάροις Euf. & G. Sync. *Bern.*

i Μανεθὼν] Varie scribitur, *sc.* Μανέθως, Μάνεθος & Μανέθων. *Huds.* Μανέθως aut Μανέθω. *Big. Samb. Caf.* Euseb. & alii sexcenti. Μανεθὼν *Hen. Gen. Baf.* G. Sync. & Epiphan. exitu tonoque trito Josephi. Notabis tamen simplicius poni Μανεθῶν, pro καὶ γὰρ καὶ Μανεθὼν, in Chron. G. Sync. Proxime, ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφήν. *Big. Baf. Gen.* G. Sync. & Epiphan. ὁ τὴν Αἰγυπτιακὴν π. ἀναγραφὴν Samb. & *Hen.* ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν π. ἀναγραφὴν Euseb. Præp. Ev. p. 415. & MS. ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν π. συγγραφὴν *Hen.* & G. Cedrenus. *Bern.*

k Μῶχος] *Gallaus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62. & 63.) mallit Μόλων vel Μόλων ex *Eusebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. *Huds.* Μόλων incuria Eusebii, quando hanc periodum in suam συναγωγὴν jam dudum adscripserit, nescio an recentioris manus. MSS. enim Eusebii hic invasit error. Puri autem ejus manent libri omnes Josephi, & Μῶχον præterunt, Græci, Latini, editi, inediti, ut omittam Cedrenum aliosque Josephi destoratores. Denique in Eusebiana Molonis historici nomen, Josepho quidem ingratum, fraudem illam attulit. Prætereo jam Ἑστιαῖος, Ἑστιαῖος, Ἱστιαῖος, & consimilia codicum vitia: atque obiter adnoto Ἑστιαῖος placuisse Ionibus, Ἱστιαῖος idem nomen populo Attico. *Bern.*

l Ἑστιαῖος,] Αἰστιαῖος Syncellus. Vulgatam scripturam sequitur Eusebius. *Rel.*

m Ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος,] Ὁ αἰγύπτιος *Hen.* τοῖς αἰγυπτίοις G. Syncellus p. 42. αἰγύπτιος G. alius. Mox, Φοινικὰ, errore *Hen. Gen.* atque Cedreni exscriptoris. Ibidem οἵ τε τὰ Φοινικικὰ, Euseb. Edit. & MS. *Bern.*

n Φοινικικὰ] Φοινικὰ Syncellus. Hæc frequenter permutantur, qua de re alibi. mox idem συγγραψάμενοι, & παρ' ἐμοῦ. *Rel.*

o Συνταξάμενοι,] Sic *Big. Samb. Caf. Baf.* G. & *Vet. Interpr.* συγγραψάμενοι *Vat. Hen. Syncell.* & *Cedren.*

p Ὑπ' ἐμοῦ] Al. παρ' ἐμοῦ.

q Ἡσίοδος,] Ita in omnibus *MSS. Græcis*, in *Latinis* autem *Isiodus*, *Esiodus*, *Isiodorus*, & *Isidorus*. unde *Vossius* (de Hist. Gr. l. 1. c. 10.) mallit Ἰσίδωρος, aut Ἰσίγονος, intelligendo *Isidorum Characenum*, qui (ut constat ex *Luciano* de Macrobiis) in Historia sua attulit exempla regum longævorum. *Huds.* Facit mentionem quoque Hesiodi & in Lib. 1. Contra Appionem, non longe ab initio. *Coc.*

r Περὶ μὲν οὖν τούτων] Hac aut simili loquendi modo sæpe utitur Josephus, non quod dubitet an verum sit quod traditur, sed ut liberum faciat arbitrium unicuique e Gentibus fidem habendi dictis ejus. Syncellus in chronographia totam hanc formulam omisit. Sed Eusebius habet loco citato. *Rel.*

s Οὕτως] Οὕτω *Big.*

t Σήμας, καὶ Ἰαφέθης,] Ita *Big. Caf. Vat.* Σήμας καὶ Ἰαφέθας &c. *Baf.* & G. usus Græcorum Σήμας & Χάμας postulat. *Huds.* Σήμας καὶ Ἰαφέθας, καὶ Χάμας *Big. Caf* &, excepto medio fratrum, *Baf.* & G. Usus quidem Græcorum postularet σῆμας & χάμας, χάμας, in dissyllabis: quod tamen inter Canones Grammaticorum necdum receptum vidi. Rectum est Ἰαφέθας, Ἰαφέθης, & melioribus codicibus adprobatum: laudo itaque *Big. Samb.* & *Caf.* Hoc nomen, contra etymon, contrahunt *Baf. Gen. Hen.* atque Tarasii Adjutor in Ἰαφέθα. ε illi pariter cum circumflexu ultimæ dicunt σημᾶς, χαμᾶς, atque etiam oblique σημᾶ, χαμᾶ, ingrata Minerva. Iterumne memorem *Hen. Gen. Baf.* & G. Sync. τεχνω scripsisse, quoties *Big. Samb.* & *Caf.* [illegible]. Interius pro δεδιότας, legit Eustath. διδοικότας. *Bern.*

v Θαρσήσαντας] Θαρσήσαντας *Big. Caf.* & Georgius Abbas. Θαρσήσαντες alii: a mendo *Baf.* Θαρσήσαντας. *Bern.*

x Αὐτοὺς κατῴκισαν,] Huic lectioni vulgatæ adversantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Big.* & *Vat.* αὐτοὺς κατῴκησαν *Caf.* & *Syncell.* Huds. Hanc lectionem teneo juxta cum Editoribus, atque interpretor, *quo eos deduxerant*. Adversantur adhuc MSS Græca & Latina. αὐτοὶ κατῴκησαν reperio apud *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκησαν in *Big.* αὐτοὺς κατῴκησαν, vel αὐτοί, permitto G. Sync. & *Caf.* Bern.

y Σενναάρ.] Al. Σινάαρ.

z Αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν] Ita *Samb.* & *Caf.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπότεροι manus altera. αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπότεροι *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτοὺς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Baf.* G. & *Syncell.*

a Ἀπολαύοιεν] Sic *Big. Samb. Caf.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύσωσιν *Hen. baf.* G. & *Syncell.* Huds. Verbum illud accentu submolestum, ex *Big. Samb. Caf.* & Epiph. ita adsero. ἀπολαύοιεν jam peccavit festinus calamus, ut litera secunda sæpius solet: cui omnino errori indulgent *Hen. Baf. Gen.* & Georgius Monachus, qui producit ἀφθονίας ἀπολαύοιεν, p. 43. sui Chronici. Mox ἀμαθίας haud recte scripsit Samb. propter ἀμαθῆ, [illegible]. *Bern.*

b Ἤσθοντο] Ita *Caf.* & *Epiphan.* ᾔσθοντο *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ᾔσθοντο (*sc.* ἐλέγχθησαν) *Baf.* & G.

c Συνεβούλευσε] Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευσε *Baf.* & G. συνεβούλευσε τὴν ἀποικίαν præcise *Syncell.*

d Τῇ

ζοντας ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τὴν δὲ ἰσχὺν αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τῆς εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσετίθεσαν δὲ [d] τῷ παρακούειν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτοὺς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες [e] εὐεπιχειρητότεροι γένωνται.

β'. Ἐξῆρε δὲ αὐτοὺς πρός τε ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [f] Νεβρώδης, [g] υἱωνὸς μὲν ὢν Χάμου τοῦ Νώου, τολμηρὸς δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος. [h] ὃς ἔπειθεν αὐτοὺς μὴ τῷ Θεῷ διδόναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ περιΐστα δὲ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως οὕτως νομίζων ἀποστήσειν τοὺς ἀνθρώπους [i] τοῦ φόβου τοῦ πρὸς τοῦ Θεοῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν· [k] ἀμυνεῖσθαί τε τὸν Θεὸν [l] ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν [m] ἐπικλύσαι θελήσαντα. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι [n] δυνηθείη, μεταλαβόντα δὲ καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ δὲ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, [o] δουλείαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τὸν πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες σπουδῆς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε δὲ θᾶττον ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέντοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν τοσοῦτον, [q] ὥσθ' ὑπ' αὐτὸ μειοῦσθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δὲ ἐκ πλίνθου ὀπτῆς, [s] ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ περιρρέοι. οὕτως δὲ μεμηνότας ὁρῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἔκρινεν, ὅτι [t] μηδὲ ὑπὸ τῶν πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς στάσιν δὲ αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ [v] τὸν πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ περὶ τὴν διάλεκτον πρώτου ἐναργοῦς· Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. περὶ δὲ τοῦ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [x] Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „[y] πάντων ὁμοφώνων ὄντων [z] τῶν ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ δὲ [a] Θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, [b] ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν.„ περὶ δὲ [c] τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ [d] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑστιαῖος, λέγων οὕτως· „τῶν δὲ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ [e] Ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν.

non ipsius benignitate vitæ commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, suspicionem esse, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut dispersi facilius possent opprimi.

Nebrodes tyrannidem affectat.

2. Ut eo contumeliæ in Deum & despicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium caussam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiæ fidere perseverarent: Deumque se ulturum esse minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim se exædificaturum esse, celsiorem quam ut aqua eo usque posset ascendere, majorumque suorum interitum *vindicis* persequuturum.

Turris amplissima in Sennaar extruitur, Nebrode auctore.

3. Multitudo autem iis libenter assensa est, quæ facienda visa sunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam speraverant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, ut spectantibus ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solveretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem universos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens ut ob sermonum diversitatem alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confusionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum omnes homines una lingua uterentur, altissimam turrim „ædificare quidam cœperunt, velut per eam in „cœlum scansuri. At Dii, ventis emissis, turrim „hanc evertêre, & suam cuique linguam attri„buêre. unde urbi Babylon factum est nomen.„ Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiæus, ita dicens: „qui vero de sacerdotibus servati e„rant, ablatis Jovis Enyalii sacris, in Sennaar „Babyloniæ venerunt.

Dialectis variis dissipatur hominum genus.

Babel, confusio.

Turris Babylonia procellis corruit, Sibylla accinente.

Hestiæus de Jove Enyalio & Sennaar.

d Τῷ παρακούειν] Τὸ παρακ. τ. τ. Θ. γν. καὶ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν. *Bas.* Bern.

e Εὐεπιχειρητότεροι] Ita in plerisque *MSS.* & *Bas.* & G. εὐεπιχειρητότεροι γένωνται *Hen.* & *Syncell.*

f Νεβρώδης,] Sic passim *Big. Samb. Cas* & *Vat.* Ναβρώδης. *Hen. Bas.* & G. Νεμβρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forsan tamen Νεμρώδης. nam β & μ in *MSS.* facile commutantur.

g Υἱωνὸς] Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Eustathio* ad Hexaëmeron. ὃς ἦν μὲν ——— γενναῖος, ἔπειθεν *Bas.* G. *Hen.* & *Syncell.*

h Ὃς ἔπειθεν] Deest in *Edit.* ὃς, additur vero recte ex MSS.

i Τοῦ φόβου] Sic *Big. Samb.* & *Cas.* τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ *Vat. Epiphan.* & *Syncell.* παρὰ τοῦ Θεοῦ *Bas.* & G.

k Ἀμυνεῖσθαι] Ἀμυνεῖσθαι *Hen.* & *Syncell.* ἀνταμυνεῖσθαι *Epiphan.*

l Ἠπείλει,] Ex *Big. Samb. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἐπείλει *Vat Bas.* G. & *Syncell.*

m Ἐπικλύσαι] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ἐπικλύσειν *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσαντα *Bas.* & G. Huds. ἐπικλύσαντα θελήσαντα. *Coc.*

n Δυνηθείη,] G. *Sync.* μὴ δυνηθείη. In negativis ita luxuriant Athenienses. Mox μεταλαβόντα, Cor Criticum Schotani. *Bern.*

o Δουλείαν ἡγούμενον] Δουλείαν ἡγούμενον τὸ μὴ. *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* δουλείαν ἡγούμενον εἴκειν *Syncell.* & *Epiphan.* δουλείαν ἡγούμενοι τὸ εἴκειν. *Bas.* & G.

p Ἀπολείποντες] Ἀπολιπόντες *Bas.* & G.

q Ὥσθ'] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς reliqui. paulo ante ἰσχυρὸν omittit *Syncellus.*

r Ὠκοδόμητο] Ὠκοδομεῖτο *Samb.* & *Vat.* Huds. Ὠκοδομεῖτο *Samb.* Bern.

s Ἀσφάλτῳ] Ἀσφάλτου *Hen.* Mox αὐτοὺς ὁρῶν *Cas.* Ἀπὸ *Hen.* & Georg. Abbas. Isti mox ἑαυτῷ, pro ἑαυτῶν. *Bern.*

t Μὴ] Μηδ' *Coc.*

v Τὸν πύργον] Ὠκοδόμουν τὸν πύργον *Hen.* Bern.

x Σίβυλλα,] Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lips. Cedrenum*, Vol. 1. p. xi. *Galleum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apostol.* p. 48. *Huds. Samb.* eam quidem vocem προπαροξύνει. Cæteri tamen omnes mediam acuunt, contra jus Grammaticum. *Bern.*

y Πάντων ὁμοφώνων] *Hen.* & G. *Sync.* illa serie, ὁμοφ. ὄντων τ. ἀνθρώπων. Tum *Big.* & *Samb.* πάντων ὁμοφώνων ὄντων ἀνθρώπων *Hen.* denique paucis interjectis, καὶ ἐπὶ pro ὡς ἐπὶ. *Bern.*

z Τῶν ἀνθρώπων,] In plerisque *MSS.* deest τῶν.

a Θεοὶ,] In *Sibyll. Orac.* singulari numero Θεός.

b Ἀνέτρεψαν] Ἀνέστρεψαν *Vat.*

c Τοῦ πεδίου] Illa τοῦ πεδίου ex *MSS.* in *Bas.* & G. desiderantur.

d Βαβυλωνίᾳ] Ita *Hen. Bas.* G. *Euseb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίων *Vat. Big.* & *Samb.*

e Ἐνυαλίου] Sic in *MSS.* & *Eusebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐνυάλου in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de Dîs Syris, p. 215.

VI.

CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverint.

Gentium dispersio.

DE cætero igitur inde dispersi sunt, propter diversitatem linguarum coloniis passim deductis; & singuli terram *istam* occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, insulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus imposita *hactenus* servant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inversionem habuerunt. Græci autem hujus rei auctores extiterunt: qui, posterioribus sæculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, ut à se oriundis, reipublicæ formam constituunt.

Græci devictis gentibus nova dant nomina.

ΚΕΦ. ε΄.

Ὡς οἱ Νώχου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

[f] ΣΚίδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς [g] ἀλλογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν [h] ἕκαστοι κατελάμβανον τὴν [i] ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [k] μεσόγειόν τε καὶ παράλιον. εἰσὶ δ' οἱ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς ὑπὸ τῶν κτισάντων κειμένας προσηγορίας, ἔνια δὲ καὶ [l] μετέβαλεν, [m] τὰ δὲ καὶ, πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ἕλληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτου καταστάντες αἴτιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ συνετὸν αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

VII.

CAP. VI.

Quæ gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.

Europæi ab Japhetho profecti.

Gen. c. 10. & 1 Par. c. 1. Japhethi genus.

1. Gomares, à quo Galatæ.

2. Magoges, Scythæ.

3. Mades, Medi.

4. Jovanus, Græci.

5. Thobelus, Iberi.

6. Mosoches, Cappadoces.

7. Thiras, Thraces.

FIliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quisque terram aliquam occupaverat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Illi vero terram possederunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & processerunt, in Asia quidem usque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero usque ad Gadira; terram in sedem capientes, sibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus sua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenses dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à se denominatorum coloniam duxit, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *scilicet* ex Made quidem Madæorum gens descendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nostra ætate Iberi

ΚΕΦ. ϛ΄.

Ὅτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν [o] οἰκισάντων προσηγορεύθη.

ΗΣαν δὲ τοῦ Νώχου παῖδες υἱοὶ, ὧν ἐπὶ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινα [p] καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθου μὲν οὖν τοῦ Νώχου παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατοικοῦσι δὲ οὗτοι, ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσίας, ἄχρι ποταμοῦ [q] Τανάϊδος, ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης ἕως [r] Γαδείρων, γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικηκότος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐκάλουν ὀνόμασι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ' Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, [s] Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γόμαρος ἔκτισε· Μαγώγης δὲ τοὺς [t] ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας [v] ᾤκισε, Σκύθας δὲ [x] ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφέθου παίδων, [y] Ἰωυάνου καὶ Μάδου. ἀπὸ μὲν τοῦ [z] Μάδου Μαδαῖοι γίνονται ἔθνος, οἱ παρ' Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται· ἀπὸ δὲ Ἰωυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ [a] Θόβηλος Θοβήλους, [b] οἳ-

f Σκίδνανται] Διασκεδάζονται, manus Italica (in ora *Big.*) quoniam Hesychius notaverat σκίδναται, διασκεδάζονται. *Bern.* Sed Σκίδνανται retinet Eusebius, qui hæc citat ac si Hestiæi essent non Josephi. *Rel.*

g Ἀλλογλωσσίας] Male ὁμογλωσσίας in *Eusebii Codd.* tam impressis quam editis. *Huds.* Ὁμογλωσσίας Euseb. edita scriptaque Exemplaria: facile enim discedit M in bina ΛΛ Græca. Aut hoc illud maluit Demonstrator Evangelicus Præparat. suæ p. 417. σκίδνανται δὲ· τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς ὁμογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ. Is enim ita scripsit. *Bern.*

h Ἕκαστοι] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Euseb.* in *Vat.* & *Editis* ἑκαστος.

i Ἐντυγχάνουσαν,] Ἐπιτυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euseb.* Huds. συντυγχάνουσαν. *Big.*

k Μεσόγειόν τε] Μεσόγαιόν τε *Gen.* Hujus capituli & sequentis παράφρασιν vide in *Eustathio* ad Hexaëmeron.

l Μετέβαλεν,] Μετέβαλεν *Cocc.* & mox idem ἔλαβεν pro ἔλαβον.

m Τὰ δὲ καὶ,] In *Bas.* & G. ἃ δὲ καὶ.

n Ὡς ἀφ' αὐτῶν] Ὡς ἂν ἀφ' αὐτῶν *Bas.* & G.

o Οἰκισάντων] Οἰκησάντων. *Cocc.*

p Καταλαμβάνοντες] Καταλαβόντες *Vat.*

q Τανάϊδος,] Τανάϊδος Typographi *Bas.* aliique. Urbs autem tonum illum postulat, non fluv. Tanais. *Hen.* ibidem μέχρι ποταμοῦ τιν. *Bern.*

r Γαδείρων,] Ita distincte *Samb.* in aliis *MSS. Editisque* Γαδείρων γῆν ἣν, haud congrue. Quin & verba ista, γῆν, ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnovisse, commode abesse posse existimat *Bernardus*. Huds. Quin verba ista, γῆν, ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, si uncos subire jussero, sive penitus expungi, damnum adeo nullum Hieronymus aut Epiphanius, Interpretes, forte nec passurus Josephus. At vero quis me liberabit hac Babylone? Video enim hujus capitis corrupta pleraque & confusa, turpissime quidem apud Librarios Latinos. Dum illi vocabula propria à formâ Atticâ ad simplicitatem Hebraicam conantur reducere, dum male audiunt, male legunt, intelligunt pessime, surgit sponte moles aut arx atra errorum. *Bern.*

s Γομαρεῖς] Γομαρεῖς à γομαρεῖς præstant *Bas.* & G. ἀναλόγως. Ita ἀλεξανδρεωτεὶς, ἀλεξανδρεωτεῖς. ταχεῖς, ταχεῖς. Alio accentu *Samb.* γομαρεῖς abs γόμαρος. Dein ut ἄψευστος ἀψευστεῖς, sic in cod. *Hen.* γομαρεῖς illic, hic γόμαρος: observat etiam γομαρεῖς Zonaras Secretarius, sed à γάμος deducit, ut *Gameritas* suas Epiphan. scriba, & Pseudo-Eustathius γαμαρεῖς, persuasi auctoritate τῶν ὁ. Neque omittendum videtur γομαρεῖς derivari à γομαρεῖς lectionis *Cas* (& *Big.*) modo facillimo, quam ἀληθεῖς, ἀληθεῖς: siquidem ita amat Josephus. *Bern.*

t Ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Samb. Hen. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτοῦ *Zonaras.* τοὺς ὑπ' αὐτοῦ *Bas.* & G.

v Ὤκισε,] Male in *Editis* ᾤκησε.

x Ὑπ' αὐτῶν] Νῦν pro ὑπ' αὐτῶν habent *Eustath. Zonaras, Aliique.* diserte ὑφ' Ἑλλήνων *Vet. Interpr.*

y Ἰωυάνου] Ita *Big. Cas. Samb.* & *Vat.* Ἰωάνου *Hen. Bas.* & G. nominum varietatem portentosam pete, si lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraicis, *Zonara*, *Eustathio* in Hexaëm. notisque *Allatii*, *Syncello*, *Auctore* Chron Pasch. *Cedreno*, *Malela*, *Anastasio Sinaita*, *LXX. Heideggero* in Hist. Sacr. *Aliisque.* Vide *Bocharts* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. de Verit. Chr. Relig.

z Μάδου] *Madu* priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox struxerant, γίνονται, ἔθνος ὃ ὡς. De Madæis videsis *Jos. Medum* Lib. 1. p. 273, 281.

a Θόβηλος] Ita *Samb.* unde soluto ω, Θεόβηλος Θεοβήλους apud *Hen.* & *Eustath.* Θόβηλος & Θοβήλους *Big. Cas. Vat. Bas. G.* Huds. Epiphanii codices omnes *Iobel*, *Iobelos*, propter consimiles

[b] οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ἴβηρες καλοῦνται· καὶ [c] Μοσοχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μοσόχου κτισθέντες, [d] Καππάδοκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [e] Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, οὕτως ποτὲ προσαγορευθὲν [f] πᾶν τὸ ἔθνος. [g] Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ἰαφέθου παίδων κατοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν γενομένων, [h] Ἀσχάναξος μὲν Ἀσχανάξους ᾤκισεν, οἱ νῦν [i] Ῥήγινες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται· Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· [k] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ἕλλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ἰαυάνου δὲ τοῦ Ἰαφέθου, [l] τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων, [m] Ἐλισᾶς μὲν Ἐλισαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσι· [n] Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς, οὕτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ [o] Κιλικία. [p] σημεῖον δὲ, [q] Ταρσὸς γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ ταῦ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα [r] μεταβαλλόντων. [s] Χέθιμος δὲ Χεθιμὰ τὴν νῆσον ἔσχεν· [t] Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλείω τῶν παρὰ θάλασσαν, [v] Χεθὶμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μου τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· [x] Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, [y] μηδ' οὕτως διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ υἱωνοὶ τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὃ δ' ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν [z] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς εὐπρεπὲς [a] ἡλλήνισται πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντυγχανομέ-

vocantur: & Mosocheni à Mosoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti sunt. Antiquæ autem appellationis *non obscurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos est Mazaca *nominata*, ostendens harum rerum peritis, quod universa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de se* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ sunt. Trium autem Gomari filiorum *unus* quidem Aschanaxus Aschanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut visum est Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japheti filio, & ipso tres filios habente, ortus Elysas Elysæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharsus autem Tharsensibus; sic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem est, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta sit Tarsus; theta ad nomen variandum ab eis converso in tau. Chethimus autem Chethimam insulam occupavit: ipsa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea insulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, testis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen suum *adhuc* servaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne sic quidem à Chethimi nomine multum discrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forsan parum exploratum, præmittam, deinde ad ea quæ supersunt narranda revertar. Nomina siquidem propter scripturæ decorem Græci ad delecta-

Gomari tres.
8. *Aschanaxus*, Rhegini.
9. *Riphathes*, Paphlagones.
10. *Thygrammes*, Phryges.
Jovani tres, omisso Rhodiorum patre.
11. *Elisas*, Æoles.
12. *Tharsus*, Cilices.
13. *Chethimus*, Cyprii.
Hellenismum sectatur Josephus. Chamas Palæstinam obtinet atque Africam.

miles literas antiquas ב & ד. Rabbinis autem debet S. Hieronymus forte illud *Thubal*. Bern.

b Οἵτινες] Sic in *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* οἵτινες νῦν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

c Μοσοχηνοὶ] Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μοχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μόχου. *Huds.* Καὶ μοσοχηνοὶ δὲ ὑπὸ μοσόχου certa quidem lectio & comprobata scriptione multa, ut *Big. Samb.* atque *Cas. Moschini vero à Mesochim* pro *Mosocho*, Epiphanius. Variant hinc quantillum *Henneb.* scriptum & prelorum opera: vides etenim καὶ μοχηνοὶ δὲ ὑπὸ μόχου. Hujus sane Principis nomen sex punctis ornatum legitur hodieque apud Judæos. Alexandrini tamen Doctores μοσὸχ pronunciabant; quod & Josephus Hieronymusque fecerant. Falsus ille Eustathius nobis dedit à μοσὸχ μοσχηνοὺς: Zonaras insuper μοχηνοὺς ab eodem μοσὸχ. Mirum vero nisi ε vice ο sæpe peccant tachygraphi. *Bern.*

d Καππάδοκαι] Non aliter *MSS. sc.* forma Attica. Καππάδοκες in *Editis*. mox in *iisd.* pro τῆς ἀρχῆς, media superflua. *Huds.* Valde gaudent Athenienses declinationum prima, unde apud *Big. Cas. Hen.* Nicephorum in Eclogis, Eustath. & Zonaram legitur καππαδόκαι. In libris vero vulgatis obtinet vulgi καππάδοκες. Mox iidem pro τῆς ἀρχῆς, media superflua. Unus Schotanus καλοῦνται ibidem reponi nititur pro κέκληνται, ex ignoratione Atticismi. *Bern.*

e Μάζακα,] Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. xii. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. xx.

f Πᾶν τὸ ἔθνος.] In *Editis* deerat πᾶν.

g Θειρᾶς] Ita *Samb* & *Vat.* accentum Hebraïcum servantes. Θειρᾶς δὲ Θείρας *Big* & *Cas.* Θείρης δὲ Θείρας *Hen. Bas.* & *G. Huds.* Mox Θείρας modulantur plerique, Synæresi urgente. dein male *Samb.* γομάρου & statim *Henneb* γενομένων. Iterumque peccat *Samb.* verbulo ᾠκισε, ubi congruum erat ᾤκισε. *Bern.*

h Ἀσχάναξος] Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aschenazus quidem Aschenazos*, emollito x, ut *augeo* ab αὔξω. Sed Ἀσχάναξος pro Ἀσχανάξης *Bas* & *G.* Versione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Cas.* ubi præbent Ἀσχάναζος pro Ἀσχανάζους. *Huds.* Ἀσχάναξος pro ἀσχανάξους, *Big.* & *Hen.* unde Latino Interpreti, *Ascenazus quidem Ascenazos*, emollito x, velut *augeo* ab αὔξω, *rex regis*, &c. ἀσχανάξης pro ἀσχανάξους, *Hen.* ἀσχανάξες pro ἀσχανάξας, *Bas.* & *Gen.* & Zonaras in Annalibus. Tum Eustathius ἀσχανάξης pro ἀσχαναξαίους. Versione tamen τῶν ο', freti videntur *Samb.* & *Cas.* ubi præbent ἀσχάναζος pro ἀσχανάζους. Isti mox ῥηγῖνες scriptitant, nullo commodo, & postea Hen. ῥιφάθης. *Bern.*

i Ῥηγῖνες] Corruptus est locus, nec dubitandum quin ab Aschanaxis nomen habeat Ascania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui assentitur *Heideggerus* in Hist. Sacr. p. 679. Verum Ῥηγῖνες legendum esse censet Cl. *Jos. Medus*, quem videsis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280.

k Θυγραμμαίους] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους *Bas.* & *G.* Θεγράμμης δὲ Θεγραμμαίους *Vat.* & *Samb.* Θεγράμμης δὲ Θεγραμμαίους *Big.* & *Cas.* Huds. Legerat pariter ante aliquot secula Zonaras, Θεγραμᾶς δὲ Θεγραμαίους. Hunc nepotem Iapeti appellat S. Hieronymus *Thogorma*, Judæi fere *Thogarma*, sed vetustiores Θεγραμά. *Bern.*

l Τριῶν καὶ αὐτοῦ] Ex *MSS.* in *Editis* τριῶν αὐτοῦ.

m Ἐλισᾶς] Ita *Big. Cas. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Ἀλισᾶς pro Ἀλισαίους *Hen. Bas.* & *G.* faventque *Zonaras* & *Eustath.* Huds. Ἐλισᾶς pro ἐλισαίους, *Big. Cas. Samb.* S. Hieronymus, & Cassiodori amanuensis. ἀλισᾶς pro ἀλισαίους *Bas. Gen* & *Hen.* Hoc sustinet vox Hebraica [illegible], aut ita viderant Zonaras & Pseudo-Eustathius. Ait enim hic ἐλισᾶς (sic lego) ἀφ' οὗ ἀλισαῖοι· alter etiam ἐλισᾶς seu ἐλισὰ δὲ (derelicto ς) ἀλισαίων ἀρχηγέτης ἐστίν. *Bern.*

n Θαρσὸς] Θαρσὶς, *Samb.* & Stephanus, aut Hermolaus quidem Byzantius de Tarso, Θαρσὶς δὲ ἐκαλεῖτο, καὶ Θαρσεῖς οἱ πολῖται, ὡς ἱστορεῖ ἐν ἀρχαιολογίᾳ. Alii hoc nomen παροξύνουσι, ut *Bas. G.* & *Hen.* Quinetiam Θαρσὶς Eustathii, & Θαρσεῖς Zonaræ accedunt ad Θαρσὶς LXXII. Interpretum. *Bern.*

o Κιλικία.] Adeoque dici posset naves Tarsis esse Cilicias. *Rel.*

p Σημεῖον] Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant, urbium facta sint nomina.

q Ταρσὸς γὰρ παρ'] Ταρσὸς postulant initio tenui *Big. Samb. Cas. Bas.* & *Hen.* præter Geographum Byzantium, S. Hieronymum, Zonaram, Nicephorum Call. remque ipsam. Θαρσὸς Genevenses, atque Θαρσεῖς Pseudo-Eustathius. Stulte autem faciunt qui hanc totam sententiam, Josepho præterito, ad Sciolos & Glossatores referunt. *Bern.*

r Μεταβαλλόντων.] *Μεταβαλόντων Samb.*

s Χέθιμος] Χέθιμα *Hen.* & Zonaras. χεθιμὰ *Bas.* & *G.* χεθιμὰ Eustath. χεθιμᾶ, *Samb. Chethimam*, Epiphan. *Bern.*

t Κύπρος] De Cypro jam luxuriat, contra solitum, Codex *Hen.* Κύπρος δὲ νῦν καλεῖται. τὸ Ἑλλήνων τοὔνομα ταύτῃ μετατεθῆναι πρὸς τὸ τῆς παρ' αὐτοῖς Θεᾶς νομιζομένης ἐπώνυμον· τὴν γὰρ Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν καλοῦσι, καὶ δι' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι &c. Consimiliter etiam Syncellus [illegible] Χέθιμα, ἡ Κύπρος αὕτη ἐστὶ παρ' Ἕλλησιν οὕτω κληθεῖσα, διὰ τὴν παρ' αὐτοῖς Θεὸν· τὴν Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν προσαγορεύουσι.

v Χεθὶμ] Ita *Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* Χεττιμ *Big.* Χεθιμ *Vat.* Huds. Tam varie sonuit vox Hebraica כתים aut כתיים. κιτιαῖοι, & semel κιττιείμ. Sed rerum Maccabaicarum scriptori pervetusto χεθιμ, aliis Judæorum *Citim*. Bern. Χεθιὶμ *Big.* f. χεθιιμ. *Coc.*

x Κίτιος] Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* Κίττος *Vat. Bas.* & *G.* Huds. Vix patior demum accumulari huc paralipomena Scribarum, aut vos admoneri de *Hen.* ἐξελληνισάντων, *Cas.* καλεῖται, ὄντα διαφ. aut mox pro παῖδες editorum. *Bern.*

y Μηδ' οὕτως] Μηδ'. *Coc.*

z Κατέλιπον.] Ita *Big.* & *Samb.* κατέλειπον cæteri.

a Ἡλλήνισται] Sic *Samb. Cas.* & *Vat.* more Attico. ἐλλήνισται *Bas. G.* & *Hen.*

b Ἠδοὺς

ctationem legentium mutaverunt. Nostrates enim hujusmodi eorum forma non utuntur: sed idem apud nos perpetuo * schema obtinent, unamque terminationem: Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni schemate eandem formam servat.

Prosapia Chamæ. 1. *Chusus,* *à quo Æ*thiopes. 2. *Mestræus,* Ægypti. 3. *Phutes,* Mauri. 4. *Chanaanus,* Chananæi. *Ex Chuso.* 5. *Sabas,* Sabæi. 6. *Evilas,* Gætuli. 7. *Sabathes,* Astabari. 8. *Ragmus,* Ragmæi. 9. *Judadas,* Judadæi. 10. *Sabas* *alter,* Sabæi. 11. *Nebrodes.*

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt: quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones usque ad oceanum sibimet vendicantes. Horum sane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoscantur. pauci autem sunt, quorum nomina integra servantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuso nihil detrimenti tempus attulit: nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à seipsis quam ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mestræi etiam adhuc in memoria sunt ex appellatione: Ægyptum enim Mestren, & Mestræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas suo nomine Phutos vocans. Est autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Historicis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis: traxit autem nomen, quod ei nunc est, ab uno Mestraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero post causam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à se Chananæam appellavit. Istis autem nati sunt liberi. Chuso quidem sex: quorum Sabas Sabæos condidit: Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur: Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabari. Sabactes autem Sabactenos condidit: Ragmus vero Ragmæis ortum dedit,

νον. οὐ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος, ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν σχῆμα καὶ τελευτὴ μία· [b] Νῶχός τε γὰρ Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος.

β. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν γῆν κατέσχον· ὅσα πρὸς θάλασσαν [c] αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τῶν μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· ἐνίων δὲ [d] μεταβαλοῦσαι, καὶ μεταρρυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [e] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. τεσσάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [f] Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [g] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [h] Μεσραίοις ἡ κατὰ τὴν προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέστρην, καὶ Μεστραίους τοὺς Αἰγυπτίους [i] ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φούτης τὴν Λιβύην, Φούτους [k] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἐπιχωρίους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ [l] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτ' ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἔστιν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας [m] Φούτης λεγομένης· [n] μετέβαλε δὲ ὃ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τῶν [o] Μεσραΐμου υἱῶν [p] ἑνὸς, Λίβυος λεγομένου. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ [q] Ἀφρικὴν προσαγορευθῆναι συμβέβηκεν. [r] Χαναναῖος δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην [s] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [t] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες [v] ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἕξ· ὧν [x] Σάβας μὲν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἱ νῦν [y] Γαιτοῦλοι λέγονται· [z] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνοὺς, ὀνομάζονται δὲ [a] Ἀσάβαροι παρ' Ἕλλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [b] Σαβάκτας Σαβακτηνούς· [c] Ῥαγμὸς

b Νῶχος] Josephum νῶχος posuisse supra docuimus ex scriptis libris, atque jam analogia grammatica itidem monstrat. Namque à Noë quidem immobili (ut lingua sacra postulat) facile deducitur νῶχος vox πολύπτωτος, arte demum nullâ Græcorum νῶχος. Habes denique νῶχος à Big. Samb. & Caf. νῶχος fide reliquorum. Mox Henneb. τηρεῖ imperando: sed pergamus potius ad aliud genus. *Bern.*

c Αὐτῆς ἐτέτραπτο] Αὐτῆς ἐτέτραπτο Big. Samb. Caf. Baf. Gen. αὐτῆς ἐτέτραπτο Zonaras. αὐτοῖς ἐτέτραπτο Hen. Vitiose Eustathius αὐτὰ τέτραπτο. *Bern.*

d Μεταβαλοῦσαι,] Ita ex *MSS.* in *Editis* μεταβάλλουσαι καὶ μεταρρυθμισθεῖσαι. Huds. *Big. Samb. & Hen.* ita amat gens Attica ρ geminam & plane caninam. μεταβάλλουσαι καὶ μεταρρυθμισθεῖσαι, Cæteri communi ita more Græcorum. *Bern.*

e Ὀλίγοι δὲ] Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baf. G. & Vet. Interpr.* Sed restituimus ex *MSS. Big. Caf. Samb. & Vat.* pro quibus facit hæc *Eustathii* paraphrasis, καὶ ἐνίων μὲν παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠφανίσθησαν, ἐνίων δὲ εἰς ἑτέρας ἐξαλλαγεῖσαι δυσεπίγνωστοι· ὀλίγων δὲ ἔτι αἱ ὀνομασίαι ἀκέραιοι τηροῦνται.

f Χοῦσον] Ita *Big. Samb. Caf. Vat & Vet. Interpr.* Χουσαῖον *Hen. Baf. & G.* Χοῦς *alii.*

g Ὑπὸ ἑαυτῶν] Ὑπό τε ἑαυτῶν & *Hen.* concinnius.

h Μεσραίοις] Ita, & statim Μέστρην & Μεστραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius, Eustath. Aliique.* Mollius autem Μεστραίοις, Μέστρην & Μεστραίους *Baf. G. & Zonaras.* Huds. Correctionem ideo Bosianam, μεστραίοις, & proxime μεστρην nomen Patrium Josepho scribente, minus quam probo, etsi sequatur posthæc μεστραῖος. *Bern.*

i Ἅπαντες,] Sic cum *Editis.* Οἱ ταύτην καλοῦμεν *Samb.* οἱ ταύτην καλοῦμεν *Big. & Hen.* præcise ἅπαντες καλοῦμεν *Vat. & Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione esse existimavit *Petitus*; atque hoc modo legit, ἅπαντες οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν.

k Ἀπ' αὐτοῦ] Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ solus *Hen.*

l Μαύρων] Sic *Baf. G. Hen & Eustath.* nec aliter Romani appellant; sic ipsi Mauri, teste *Strabone*: Græci tamen *Maurusios*, & Μαυρῶν habent *Samb. Big. & Vat.* Μαυρίων *Caf.*

m Φούτης] Φούτη *Caf.*

n Μετέβαλε] Μετέβαλε hic pro μετεβλήθη, notante *Casaubono*, sicut apud *Dionys. Halic.* Facilius tamen rectiusque interpretati sunt & *Zonaras* μετεβλήθη δὲ ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum est autem* [*sive traductum*] *nomen* &c.

o Μεσραΐμου] Μεσραΐμου fecerat *Josephus* ex Hebræo, si *MSS.* fides sincera. Μεστραΐμου aut Μεσραΐμου maluit *Bernardus*, quod *Mesraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μεστραΐμου *Baf. & G.* Huds. Μεσραΐμου fecerat Josephus ex Hebræo מצרים si libris veteribus *Big. Samb. Caf. & Hen.* fides sincera. Mallem productâ mediâ μεσραΐμου aut μεσρήμου. Μεσραΐν Pseudo-Eustathii non caret vitio, leges ipse μεσραΐμ, ut *Mesraim* Epiphan. Interpres. μεστραΐμου extat typis *Baf. & Gen.* neque oppido dissonat μεστρὶμ Johannis Zonaræ. μεστραΐν reliquit Theologi cujusdam inertia. Mox ἑνὸς omissum *Big. Samb. & Caf.* securis. *Bern.*

p Ἑνὸς,] In plerisque *MSS.* omissum est ἑνός.

q Ἀφρικὴν] Ἀφρικὰν *Vat.* Huds. Ἀφρικὴν *Big. Samb. & Caf.* Alius autem locus dabitur forte ad cap. 16. ea de voce disputaturo. *Bern.*

r Χαναναῖος] Ita ex *Big. Samb. Vat. Caf. & Scriptura Mosaica.* Χαναναῖος *Hen. Baf. & G.*

s Οἰκήσας,] Οἰκίσας *Hen.*

t Χαναναίαν] Ita *Big. Samb. & Vat.* τὴν Χαναὰν errarunt *Hen. Baf. & G.* Utramque lectionem complexus est *Zonaras*, hisce verbis Χαναὰν δὲ τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ἰουδαίαν οἰκήσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε, καὶ Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτοῦ.

v Ἐξ αὐτῶν.] Ἑπτὰ Eustathius novitius contra fidem Flavii istius magnique Moysis, imo contra suam ipsius recensionem. *Bern.*

x Σάβας] Σαβᾶς & Εὐιλᾶς ultimâ extensâ *Hen.* sed Σαβὰν, Εὐιλὰν Georgii ambo, Chron. Alex. Pseudo-Eustathius, aliique formâ Chaldæorum: Hebræa tamen volumina simplicius סבא & חוילה *Bern.*

y Γαιτοῦλοι] *Al.* Γαιτοῦλοι. Male in *Editis* Γέτουλοι. Huds *Big.* & Geographorum gens. Attamen cod. *Samb.* & plerique Grammatici cum suo Herodiano γαιτοῦλοι pronuntiant, accentu promoto. Editorum denique γέτουλοι prohibet jus poëticum, simulque γετοῦλοι *Hen.* nec non falsi ac mendosissimi Eustathii. *Bern.*

z Σαβάθης] Σαβαθᾶς *Big. Samb. & Vat.* & mox Σαβαθηναίους *Samb. & Vat.* Huds. Robur addunt τῷ λεγέσθαι *Big. & Samb.* σαβαθᾶς σαβαθηνοὺς autem tuentur *Big. Caf. Hen.* Eustathius, S. Hieronymus, & Epiph. librarius, contra *Sabeus Sabenosque* Georgiorum, aut Chron. Alex. contraque σαβαθηναίους *Samb.* & pravum accentum Editorum. *Bern.*

a Ἀσάβαροι] Ita in *MSS.* Ἀσαβαρῖνοι in *Editis.*

b Σαβάκτας] Sic *Baf. & Hen.* Σαβακάθας Σαβακαθηνοὺς *Caf.* Σαβακαθᾶς Σαβακαθηνοὺς *Big. Samb. & Vat.*

c Ῥαγμὸς] Ita vel Ῥαμὸς & Ῥαμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama vero Ramaeos*) scribendum censet *Bernardus.* Huds. Scribo Ῥαμᾶς δὲ Ῥαμαίους, aut ῥαγμὸς δὲ ῥαγμαίους; pariter Epiphanius, *Ram* aut *Rama* vero *Ramaeos.* רעמה Ezech. 27. 22. ῥαγμὰ apud LXXII. attestante Hieronymo. Quinetiam Eustathium emendo hac causa, ubi exstant nunc ῥέγμας, ῥαμαῖοι, pro ῥαγμὸς

γμὸς δὲ Ῥαγμαίους ᾤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [d] Ἰυδάδας μὲν Ἰυδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τ Ἑσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ [e] Σαβᾶς· [f] Νεβρώδης δὲ Χούσου μένων [g] ὑπομείνας παρὰ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ [h] πρότερον μοι δεδήλωται. τ δὲ Μεσραίμου παίδων [i] ὀκτὼ γενομένων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνου δὲ [k] Φυλιστίνου τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ἕλληνες αὐτοῦ τὴν μοῖραν καλοῦσι. τ δὲ ἄλλων, [l] Λουδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· ὃς μόνος κατῴκησεν ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ καλέσαντος. [m] Νεδίμου τε καὶ [n] Φεθρωσίμου, καὶ [o] Χεσλοίμου καὶ [p] Χεφθορίμου, [q] πέρα τ ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, [r] περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναναίου παῖδες· [s] Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ἑλλήνων καλεῖται· [t] Ἀμάθιος δὲ Ἀμαθίνην κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τ ἐπιχωρίων Ἀμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Ἐπιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν [v] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [x] Ἀρουδαῖος δὲ Ἄραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· [y] Ἀρουκαῖος δὲ, Ἀρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ'

& duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, sibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chusi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, sicut à me etiam ante narratum est. Porro Mestraimo cum octo essent filii, illi à Gaza usque ad Ægyptum terram possederunt. Solius autem Phylistini cognomen regio retinuit: Palæstinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, & Enemimi, & Labimi, (qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominavit) Nedemi etiam & Phethrosimi, & Chesloemi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo postea narrabimus, urbes eorum eversæ sunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & sui nominis urbem in Phœnice extruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc superest, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è successorum *Alexandri* filiis denominaverunt: Aruдæus autem Aradum insulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano sitam. Reliquorum se-

Mestrami filii. 12. *Phylistinus*, Palæstini. 13. *Ludieimus.* 14. *Enemimus.* 15. *Labimus*, Libyes. 16. *Nedemus.* 17. *Phethrosimus.* 18. *Chesloemus.* 19. *Chephthorimus.* *Chananæo prognati*, 20 *Sidonius*, Sidonii. 21. *Amathius*, Amathæi. 22. *Arudæus*, Aradii. 23. *Arucæus*, Arcæi. *Hi eadem 7 gentes Chananæa à Jesu victas & subactas.*

γμὸς ῥαγμαῖοι. Schotano ῥέγμος ἢ ῥεγμαῖος apud Josephum probatur. Excusum autem fuit ᾤκισε pro ᾤκισε, & paulo infra οἰκίσας pro οἰκίσας; Minervæ ingratiis. Ῥαμ ἢ ῥαμαίους Bas. Gen. & Hen. Ρεγμὰς aut ῥεγμὸς ἢ ῥεγμαίους Samb. & Big. Ρεεμὸς ἢ ῥεεμαίους. Cas. S. Hier. in Gen. & Paral. *Regma*, sed ad Ezech. *Raama*, & in MSS. *Rechma*: unde Isidoro *Rema*. Imo sophista Gazæus, *Regma à quo Ramæi*. Bern. Ραμὸς ἢ Ραμαίους *Bas. G. & Hen.* Ρεγμὸς ἢ Ρεγμαίους *Samb. Vat.* & *Big.* Ρεεμὸς ἢ Ρεεμαίους *Cas.* Huds.

d Ἰυδάδας] Certissima lectio ex *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* unde Ἰυδάδαν apud *Eustathium Antiochenum*, *Aliosque.* Ἰούδας μὲν Ἰουδαίους *Hen Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

e Σαβᾶς] Ita *Samb.* & *Epiphan.* Σαβαῖος *Hen. Bas.* & *G.* Σάβαος *Cas.* & *Vat.* (& *Big.*) Vide *Eustathium Antiochenum*, p. 52, 53.

f Νεβρώδης] *Sc. manens* [*post dispersionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphrasi illustrat doctissimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. *Huds.* Νεβρώδης *Hen. Bas.* & *Gen.* νεβρώδης *Big. Samb.* & *Cas.* Item νεβρώδ, præter LXXII. Doctores Alexandrinos, destorator Josephi Eustathius. *Nebroth* aut *Nembroth*, Interpres vetus. De hoc malo nomine plura legas cap. 5. Mox ἐτυράννησεν & ἐτυράννησεν ad cod. *Hen.* manus indoctæ. *Bern.*

g Ὑπομείνας] *Id est*, casum eundem.

h Πρότερον] *Sc.* p. 15. v. 26. *Huds.* Iterum pono μεσραίμου, ne forte idem nomen apud hunc historicum perquam accuratum, aliud esse appareret & non idem. Legunt tamen *Big. Samb. Cas.* & *Hen.* quot scriptos codices numeramus, μεσραίμου: Typothetæ post illos μεσραίμ. Eustathius atque Zonaras hic loci μεσρὲμ utrique pro Hebraico μεσραίμ. Et Hieronymus MSS. *Mesdram*: Epiphanius *Mesrath*. Bern.

i Ὀκτὼ] At septem tantum in Sacro Codice. *Rel.*

k Φυλιστίνου] Φυλιστιείμ *Hieronymus*, *Zonaras*, aliique *Josephi* sectatores ex S. Scripturæ observantia.

l Λουδιείμου,] Ita ex vestigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* restituit *E. Bernardus*. Nam *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* habent Λουδιείμου & Ενεμιδείμου (vel Ενεμετίμου aut Ενεμιμου) & Λαβιμ, ἢ Λαβίμου. *Ludim*, *Anamim*, & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λουδιείμ & Ενεμίμ & Λαβίμου in *Editis*. Huds. Audis ergo quid prela nostra sonant. Absurdi quidem sunt omnes libri alii. Impressum ante erat λουδιείμ & ἐνεμιμ: sustinerem sane in casu secundo, λουδιείμ & ἐνεμίμ, seu ἐνεμιείμ etiam Schotani, pro nominibus antiquis לודים & ענמים aut Samaritice לודיים & לחבים: aut typo illorum Chaldaico, quem servat Oncelosus quam לוביים in sacris legenti Josepho ullus crederem. Tument codd. *Big. Samb.* & *Cas.* λουδιείμου & ἐνεμιδείμου, vel ἐνεμετίμου, ἢ ἐνεμιμ: consimiliter Biblia Græca Compluti olim excusa, λουδιειμ & ἀνεμιειμ, ad Gen. 10. 13. Concedunt autem propiores quantulo Georgii ambo, & Compilator Chronici Alex. & ipsi Interpretes Alexandrini cum suis λουδιείμ, αἰνεμετιείμ aut ἐνεμετιείμ. Postremo Epiphanius Interpres defendit mendum cod. *Hen.* & Typographiæ *Bas.* aut *Gen.* *Ex aliis autem*, inquit ille, *id est Nemeo* (*pro Lameo*, sicut χαναμιειμ in Biblicis Græcis pro χαλαμιειμ,) & *Anamia*, &c. *Bern.*

m Νεδίμου] Sic ex *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* Νεδίμου *Vat.* In *Editis* Νεδίμου. Attamen Νεφθείμου aut Νεφθαίμου æquius (ut inquit *Bernardus*) postulat veritas Hebraica. *Huds.* Mutavimus profecto δ literam medioximam pro blæsa θ, suasoribus *Big. Samb. Cas.* ● scriba Cassiodori. νεθίμου exstat opera *Bas.* & *Gen.* Attamen νεφθείμου, aut νεφθαίμου postulat æquius Hebraica veritas. Hieronymo *Nephtuim*, aliis νεφθωειμ & νεφθαωειμ. *Bern.*

n Φεθρωσίμου,] Ita *Samb.* & *Epiph.* Φεθρωσίμου *Big.* Φαιθρωσίμου *Vat.* Φαιθρωσίμου *Bas.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanii* exemplaria *MSS* habent *Fethrosim.*

o Χεσλοίμου] Sic *Samb. Cas. Vat.* & *Bas.* unde *Chesloim* habet *Hieronym.* in Quæst. ut & *Isidorus.* Χεσλοίμου *Big.* Χεσλοίμου edi voluit *Schotanus.*

p Χεφθορίμου,] Ex veritate Hebraica ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κεφθορίμου. *Huds.* Ita correxi contra omnia nostra exemplaria, propter fidem Hebraicam כפתרים. χεφθωρίμου retinent *Big. Samb. Cas. Bas.* & *Gen.* tanquam à כפתרים; quinimo καφθοριμ legitur apud G. Syncellum, alterumque Cedrenum. *Ceplorosim* scripsit aut *Ceplores* Epiphanius Scholasticus. *Bern.*

q Πέρα τ ὀνομάτων,] Sic *MSS.* male *Bas.* & *G.* περὶ τ.

r Περὶ οὗ δηλώσομεν] *Samb.* & Schotanus. Alii καθ' ὃν ὕστερον, δηλώσομεν. *Bern.*

s Σιδώνιος,] Ita *Bas. G.* & *Zonaras.* Σιδὼν in *MSS.* Huds. *Bas. Gen.* & Zonaras. σιδώνιος *Hen.* σιδὼν *Big. Samb.* & Pseudo-Eustathius, & Tralatio τ ο. atque Hieronymiana. σιδὼν *Cas.* Utramque equidem formam gentilem ferri admonet Magnus Etymologus & Stephanus Geographus. Illud tamen quod mox sequitur, σιδὼν δ' ὑφ' ἑλλήνων καλεῖται, aut Patriarchæ nomen σιδώνιος, aut alium accentum, acutum puta, σιδὼν ipsius heic pingi postulat. Sic autem veterum Grammaticorum aliquis, σιδὼν ἐπὶ μὲν τ πόλεως, ὀξύνεται· ἐπὶ δὲ τ πολίτου, ὀξύνεται. Σιδῶνος quidem obliquum usurpant poetæ plures, sed optimus σιδόνος. Hisce consona suggerit Herodianus in Partitionibus Homericis. Mox ἐν τῇ Φοινίκῃ *Hen. Big.* & Eustath. Cæteri articulum aspernantur. *Bern.*

t Ἀμάθιος] Ex *Eustathio Antioch.* ita scripsit *Bernardus.* Ἀμαθος ἢ Ἀμαθὴν *Bas. Gen.* & *Cas.* Ἀμαθος ἢ Ἀμαθίνους *Hen.* Ἀμαθῖος ἢ Ἀμαθίνους *Big. Samb.* & *Vat.* Huds. Ἀμάθιος ἢ ἀμαθηνὴν Pseudo-Eustathius. ἀμάθιος ἢ ἀμαθίνην Schotanus conjector. ἀμαθος seu ἀμαθὸς ἢ ἀμαθὴν *Bas. Gen.* & *Cas.* ἀμαθεὺς ἢ ἀμαθὴν, Zonaras. ἀμαθος ἢ ἀμαθίνους, *Hen.* ἀμαθῖος ἢ ἀμαθίνους *Big.* & *Samb.* ἀμαθῖος ἢ ἀμαθίνην Cedr. & G. Sync. at Hebr. & LXXII. ἀμαθί. Cæterum κατῴκισε legendum cum *Hen.* & Schotano, ubi reliqui scriptores κατῴκησε posuere. Cl. *Bosius* etiam ὃν permutat pro ἥτις. Epiphanius denique vertit Latine *Amath* autem *Amathæos* (Hieronymo prius, & posterius Isidoro *Amathæus* i. e. ἀμαθαῖος, velut mox abs ערקי ἀρουκαῖος) *instituit*, *quæ etiam nunc &c.* Bern.

v Ἀπογόνων] Ἀπογόνων Πτολεμαίου διαμάχων *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hic retinendum esse docet *Pearsonus* in Dissert. 1. *de Successione Episc.* &c. p. 90. *Huds.* Scaliger animadvers. ad Eusebium pag. 129. scribit legendum ἐπιγόνων. Intelligit vero Antiochum Epiphanem. Rufinus vertit ab uno posterorum, ut sine dubio legerit ἀφ' ἑνὸς τ ἀπογόνων. Porro notat *partiarios imperii Alexandrei a scriptoribus Græcis nunc ἐπιγόνους, alias διαδόχους vocatos.* Idem pag. 32. observavit ἐπιγόνους dici omnem posteritatem, sed ἀπογόνους posteros τ ἰδίᾳ ἐπὶ ...... Ego nihil mutarem, aut Ἀντιόχου substituerem. Si ἀπογόνων retinendum est, aliud addi oportet cujus fuerint ἀπόγονοι. Ita Josephus hoc ipso libro cap. 10. τ γεγονότων ἀπογόνους & cap. 14. οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ. *Rel.*

x Ἀρουδαῖος] Sic in *MSS.* & *Editis.* Ἀρουδαῖος *Hen.* Ἀράδιος *Eustath.*

y Ἀρουκαῖος] Iidem omnes nec non Cedr. G. Sync. aliique legunt cum Samaritis & LXXII. Alexandrinis ערקי sive ἀρουκαῖος. *Erucæus* Epiphanius Scholasticus. Hieronymus atque Oncelosus *Aracæus* ab ערקי seu ארקי Pro ἀρκὴν *Hen.* legit ἀρκίαν, Josepho rursum vetante lib. v. harum Originum: sed ve-

septem [Evæi,] Chettæi, Jebusæi, Amorrhæi, Gergesæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in sacris codicibus exstat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujusmodi caussa afflixit calamitas.

Noëus inebriatus. Progenitoris facinus impudens ferè luunt Chananæi.

3. Noëus, terra post diluvium in primævam restituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cum vitibus eam consevisset, fructuque maturescente suo tempore eam vindemiasset, atque vinum usui esset idoneum, sacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in somnum delabitur, nudatusque parum decore jacebat. Eum *forte* conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum rescivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus est: Chamam vero propter cognationem sui exsecrationibus quidem non insectatus est; sed posteros ejus *diris devovit.* Quas cum cæteri evasissent, Chanaani liberos ultio divina est consequuta. Ac de his quidem in sequentibus dicemus.

Asiam omnem ab Euphrate, amplissimum imperium, occupat Semas. Semidæ 1. Elamus, Elamæi. 2. Asuras, Assyrii. 3. Arphaxades, Chaldæi. 4. Aramus, Syri. 5. Ludas, Lydi. Ab Aramo, 6. Usus, Damasceni. 7. Ulus, Armenii.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati sunt quinque filii, qui Asiam usque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus siquidem *posteros* reliquit Elamæos, à quibus Persæ originem duxerunt. Asuras autem urbem Ninum condidit, & subjectos sibi Assyrios nominavit; qui maxime *rerum gestarum gloria* floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum esset. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti; Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor essent filii, ex iis Usus Trachonitidem quidem condidit & Damascum, quæ inter Palæstinam & Cœle-Syriam media est. Armeniam ve-

ἄλλων ἑπτὰ, [z] [Εὐαίου,] Χετταίου, Ἰεβουσαίου, [a] Αμοῤῥαίου, Γεργεσαίου, [b] Εὐδαίου, Σιναίου, Σαμαραίου, πλὴν τῶν ὀνομάτων, [c] ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις οὐδὲν ἔχομεν· Ἑβραῖοι γὰρ αὐτῶν ἀνέστησαν τὰς πόλεις, ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐν συμφορᾷ γενομένας.

γ'. Νῶχος, μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τῆς γῆς κατασταθείσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ' ἔργα [d] ἐχώρει· καὶ καταφυτεύσας αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τοῦ καρποῦ τελεσφορηθέντος καθ' ὥραν ἐτρύγησε, καὶ παρῆν εἰς χρῆσιν ὁ οἶνος, θύσας ἐν εὐωχίαις ἦν. μεθυσθεὶς δὲ εἰς ὕπνον καταφέρεται, καὶ γεγυμνωμένος παρακόσμως ἔκειτο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ νεώτατος τῶν παίδων, τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιγελῶν δείκνυσιν· οἱ δὲ περιστέλλουσι τὸν πατέρα. καὶ Νῶχος αἰσθόμενος, τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχεται· τῷ δὲ [e] Χάμᾳ διὰ τὴν συγγένειαν αὐτῷ μὲν οὐ [f] κατηράσατο, τοῖς δ' ἐκγόνοις αὐτοῦ. καὶ τῶν ἄλλων διαπεφευγότων τὴν ἀρὰν, τοὺς [g] Χαναάνου παῖδας μέτεισιν ὁ Θεός. καὶ [h] περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν.

δ'. Σήμᾳ δὲ, τῷ τρίτῳ Νώχου υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες· οἳ [i] τὴν μέχρι τοῦ κατ' Ἰνδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ἀσίαν, ἀπ' Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. [k] Ελαμὸς μὲν γὰρ Ελαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, [l] κατέλιπεν. [m] Ασούρας δὲ Νίνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ασσυρίους ἐπωνόμασεν· [n] οἳ μάλιστα εὐδαιμόνησαν. Αρφαξάδης δὲ τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Αρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν. Αραμαίους δὲ Αραμὸς ἔσχεν, οὓς Ἕλληνες [o] Σύρους προσαγορεύουσιν· οὓς δὲ Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, [p] Λούδους δὲ τότε, Λούδας ἔκτισε. τῶν δὲ Αράμου παίδων τεσσάρων ὄντων, [q] Οὖσος μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν· μέση δ' ἐστὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας. Αρμενίαν δὲ [r] Οὖλος,

vero D. Hieronymus itidem Latine reddidit *Areas*, consensu Stephani Byzantini. *Bern.*

z [Εὐαίου.] Illud Εὐαίου, quia superfluum & præter numerum septenarium, uncis inclusum dedi; non autem delevi, quod exstet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*. Huds. Εὐαίου superfluum nomen, & præter numerum septenarium, aut ordinem priscum malæ illius perditæque prosapiæ Gen. 10. 16, 17. quem affirmat Josephus, lunulis quidem constrinxi, non adeo delevi, quod omnibus codd. Græcis idem servaretur ac melioribus Latinis. Quinimo nisi restituisset Achimelechus Davidis comes, χεταῖον affirmarem in serie ista παρέλκειν, tanquam à LXXII. illuc traductum, finxisse etiam Antiquarium Judæum Εὐαῖον & Χετταῖον perinde ab חת, sicut alibi ex חשון [illegible] excudit. *Bern.*

a Αμοῤῥαίου,] Illa Αμοῤῥαίου, Γεργεσαίου ex Codd. MSS. in *Editis* deerant. *Huds.* Scias etiam [illegible] aut *Sambuci* [illegible] alibi hujus Archæologiæ Josepho magis approbari. *Bern.*

b Εὐδαίου,] Sic etiam in *MSS.* Ευαιον *LXX.* Scripserat forte *Josephus* (inquit *Bernardus*) Χέλαιον vel Εὐλαῖον, aut denique cum *Syncello* Ευλαιον aut Τιταιον. *Huds.* Ευδαῖον aut *Eudæo* omnis nostra membrana, pro חוי Hebraico ejus ordinis, sive LXXII. εὐαῖον. Scripserat forte Josephus χελαῖον vel [illegible], ut alibi [illegible] pro עוי seu [illegible], vel denique cum Syncello Tarasii [illegible], aut [illegible], prout [illegible] antea ex matre mortalium חוה. Video etiam in MSS. Mert. Hieronymi Quæst. Hebr. nomen quintum *Elæum*, non *Evæum* poni. Quid juvat adhuc notare [illegible] scribi libris Italicis (& *Big. Coll.*) & Samb. pro [illegible], ibidemque illorum πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν, aut mox [illegible] vice vulgatioris [illegible]. *Bern.*

c Ἐν ταῖς ἱεραῖς] Repetit hic rursus τῶν *Coll. Big.*

d Ἐχώρει·] *Big. Samb.* & *Cas.* χωρεῖ par editionum. *Bern.*

e Χάμᾳ] Χάμῳ *Vat.*

f Κατηράσατο] Sic *MSS.* in *Editis* κατηρᾶτο.

g Χαναάνου] Ita *Samb.* & *Big.* Χαναναίου *Vat.* Χαναναίου *Big.* Χαναναίου *Bas.* & G. hic & supra, v. 11

h Περὶ μὲν τούτων] Περὶ μὲν οὖν τούτων *Vat.*

i Τὴν μέχρι] Legisse videtur *Epiphanius*, οἳ τὴν μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ Ἀσίαν κατ' ἰδίαν ᾤκησαν. nam vertit, *qui usque ad oceanum seorsum habitant Asiam.*

k Ελαμὸς] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Ελυμὸς, dein Ελυμαίους *Bas. G. Hen.* & *Zonaras.* Αἰλὰμ ἀφ' οὗ Ελαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam siquidem Elamitas.* Hinc itaque Ελυμαίους malit *Bernardus*; quia formam illam Gentilem agnoscit *Stephanus Byzantinus.* Huds. Ελαμὸς μὲν γὰρ Ελαμαίους *Big. Samb.* & *Cas.* Ελυμὸς ——— Ελυμαίους *Bas. Gen. Hen.* atque Zonaras, αἰλαμὸς αἰλαμαίους Pseudo-Eustathius, αἰλὰμ & ἐλὰμ i. e. עילם sacrorum Bibliorum Editoribus. S. Hieronymus ab hoc historico *Ælam* aut *Elam* à quo *Elamitæ.* Cassiodori Epiphanius *Helam siquidem Helamitas*: pariterque Chron. Alex. αἰλὰμ, ἀφ' οὗ ἐλαμῖται, nomen [illegible] vel S. Lucæ teste. Nec adeo diverse G. Cedrenus & G. Abbas αἰλὰμ aut corruptius αἰλαμ, ἀφ' οὗ ἐλυμαῖοι. Adjice his sophistam Gazæum, quem docuit Josephus atque prius Epiphanium [illegible], *ab Ælam fuisse ortos Elymæos Persarum vetustissimos.* Hinc itaque constitui placet in media pagina, Ελαμὸς μὲν γὰρ ἐλαμαίους &c. quia formam illam gentilem agnoscit Stephanus Byzantius, qui jam pridem perlegerat hunc Josephum & Strabonem sane industrias. *Bern.*

l Κατέλιπεν.] Ex *MSS.* in *Editis* κατέλειπεν.

m Ασούρας] Ita *Big. Samb.* & *Hen.* Ασουρᾶς *Vat.* Ασσύρας *Bas. G.* & *Cas.* Huds. Ασούρας *Big. Samb.* & *Hen.* nec non reddito Schemate primævo [illegible] Hieronymus in Quæst. Hebr. MS. & Epiph. Scholast. præclari codices, Zonaras, Pseudo-Eustathius, utrique Georgii in Annalibus, & plures si cupias. Ασσύρας *Bas. Gen.* & *Cas.* velut [illegible] LXXII. senum aliorumque [illegible]. Mox [illegible] compungunt accentu simplici, *Bas. G.* & *Hen.* contra Grammaticos. Tum [illegible] obiter Zonaras & Schotanus. *Bern.*

n Οἳ μάλιστα] An propterea Lucanus Ninum urbem felicem vocat Lib. 3. ℣. 215.

Et felix (sic fama) Ninos ——— Rel.

o Σύρους] Quos & *Arimos*, ut *Posidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus.*

p Λούδους] Sic in *Editis.* Λούδας & Λούδους [illegible] *MSS.*

q Οὖσος] Ita *Big.* [illegible] *Vat.* Οὖσαι *Hen. Bas.* & G. Huds. Οὖσος *Big.* [illegible] *Hen. Bas.* & *G.* *Eis* pro *Oys* aut, *Us* Epiphanius Interpres. S. Hieronymus à Josepho, in Quæst. H. MSS. *Us*; pariterque Eustathius [illegible] quomodo Philo & Eusebius scripserant. In scriptis Divinis עוץ, Gen. c. 10. & initio Paralip. ubi quædam exemplaria Græca monstrant [illegible] sed plura ac vetustiora [illegible], quibus accedunt G. Sync. Cedrenusque, & Chron. Alexandrini compilator. Præter hæc, codd. *Samb.* & *Cas.* præbent perinde derivatum [illegible]. Statim [illegible] Hen. & typi incorrecti [illegible]. Recte itaque Epiphanius *Trachonitidem* Bern.

r Οὖλος,] Ex *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Ουρος. *Hen. Bas. G* & *Vet. Interpr.* Vide *Heideggeri* Hist. Sacr. p. 704. *Huds.* Optimos Latinorum codicum, tum etiam *Hen.* & utramque Editionem Græcam affecit [illegible] aut *Orrus*, nomen à sacris alienum. Id calligraphi pinxere dudum pro [illegible], quod adhuc retinent *Big. Samb.* & *Cas.* Insuper [illegible] reperiri in Pseudo-Eustathio & Cedreno, G. Sync. aliisque nil infectum post LXXII. Alexandrinos, ab Hebraico חול. Ut S. Hieron. in Quæst. H. & in Etymol. Isidorus. Dein *Eul* Procopius ex Gaza: & Samaritæ equidem nunc scribunt איול, [illegible] idem vertenti Græce. *Bern.*

s Γα-

λος, καὶ [s] Γάθηρος Βακτριανούς, [t] Μησᾶς δὲ [v] Μησαναίους· [x] Σπασίνου Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Ἀρφαξάδου δὲ παῖς γίνεται [y] Σάλης· τοῦ δὲ [z] Ἕβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους [a] Ἑβραίους ἀρχῆθεν ἐκάλουν. Ἕβερος δὲ Ἰούκταν καὶ [b] Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατὰ [c] τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων ἐτέχθη· Φαλὲκ γὰρ τὸν μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἰούκτα δὲ τῶν Ἕβερου παίδων οὗτοι ἦσαν, [d] Ἐλμόδαδος, Σάλεφος, [e] Ἀζερμαθής, Εἰράης, Ἐδώραμος, [f] Αἴζηλος, [g] Δέκλας, Ἕβαλος, [h] Ἀβιμάηλος, [i] Σαβεύς, [k] Ὀφείρης, [l] Εὐιλάτης, [m] Ἰώβαβος. οὗτοι ἀπὸ [n] Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς, [o] καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατῴκησαν. ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

ro Ulus, & Gatherus Bactrianos, Mesasque Mesanæos; *apud quos* Spasini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem progenitus est Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Juctan & Phalecum genuit. Vocatus est autem Phalecus, quod sub habitationum divisionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem sonat. Juctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Illi à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipsum *sitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta sunto.

8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Mesas*, Mesanæi.
Arphaxadi familia.
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Juctan.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*

s Γάθερος] *Big.* & *Caf.* γαθὲρ post LXXII. Eustathius, Cedrenus, G. Sync. Chron. Alex. & Procopius Sophista. γέθερος levi vulnere *Samb.* γέθερος, Schotanus, &, quod malo, Zonaras: apud quem restituo Βακτριανοὺς ὁ γέθερος, ex ὁ ἴθερος. Simillima hujus sunt γέθερας *Baf.* & *G.* atque γέθερας *Hen.* *Gether* denique perpetuum est libris Epiphanii Schol. & Hieronymi Presbyteri. *Bern.* Ita *Big. Caf.* & *Vat.* Γάθερος *Samb.* Γάθηρα *Hen.* Γέθερας *Baf.* & *G.*

t Μησᾶς] *Big.* & *Samb.* eo accentu, quod probatur scriptura Samaritarum Gen. 10. 23. μέσας *Baf. Gen.* & *Hen.* *Mesa* Hieronymus in Quæst. H. atque Isidorus. *Mes*, Epiphanius, Μοσὸχ Eustath. Cedr. G. Sync. &c. a LXXII. venit, aut a lectione Hebr. principio Paralip. ubi משך occurritque מש Mosaico. Mox Μοσοχηνοὺς Cedr. & G. Sync. nec non *Mesenes* Hieronymi, nomina suspecta. *Bern.*

v Μεσαναίους] Μεσηνίους *Cedren.* & *Syncell.* quibus favet illud *Stephani Byzant.* Σπασίνου Χάραξ πόλις ἐν τῇ μεσῃ τοῦ Τίγριδος Μεσήνη.

x Σπασίνου] Epiphanius misere, *nunc Anax.* Quod tandem hoc valli prorsus præterierint Hieronymus, Zonaras, atque Eustathius, factum callide. *Bern.* Ita *Samb.* & ipse *Josephus* haud semel. Πασίνου Χάραξ cæteri *MSS.* *Baf.* & *G.* pro Σπασίνου faciunt *Steph. Byzant. Leopardus*, *Bochartus*, *Cellarius* in Geograph. Antiq. p. 488. cum multis aliis.

y Σάλης] שלח Judæi alii præter LXXII. Alexandrinos, qui σαλὰ perpetuo dicunt, ut vel alii omnes versus exitu. Cainanem itaque juniorem plane ignoratum liquet huic Hierophantæ Hierosolymitano, quam S. Lucæ ejusdem seculi scriptori memoratum & in Divinum genus fuisse inductum. Deinde Ἕβερος lenius scribitur *Samb. Hen.* aliisque, tum ordine ἀρχῆθεν Ἑβραίους, apud solum *Samb.* Impressum etiam erat Ἰουδαίων accentu non suo. *Bern.* Sic *Big. Hen. Vat. Baf.* & *G.* Σάλης *Caf.* Σαλὰς *Samb.*

z Ἕβερος.] Aspirate scribitur in melioribus *MSS.* in *aliis* lenius.

a Ἑβραίους] Ratione petita ex *Gen.* c. 10. v. 21. in aliam sententiam propendet *Seldenus* de Dis Syris, c. 2.

b Φάλεκον] Φάλεγος *Baf.* *G.* Φάλεγος *Hen.* Josephus scripsit Φάλεκος termino Græco, contestantibus tam *Samb. Big. Caf.* & Epiphaniis utrisque, quam Φαλὲκ sequente. quippe quum nomen illud omnium codicum consensum meruerit, *Big. Samb. Caf. Baf. G.* & *Hen.* & post illos Zonaræ, Pseudo-Eustathii, Procopii &c. Φαλὲκ pro פלג ediderant Græce οἱ ό. ut ex Philonis Lexico probatur, & S. Patrum commentariis. Ita γομφὲιν, μαφὲιν. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* Φάλεγον, & dein Φάλεγος.

c Τὸν ἀποδασμὸν] Τὸν ἀπόδασμον τῶν οἰκήσεων *Big. Samb. Caf.* atque insuper Glossator ad oram libri *Samb.* τὸν ἀπόδασμον, τὴν διαίρεσιν καὶ ἐξάλλαξιν. τὸν ἀποδασμὸν τῶν ἀποικιῶν, Eustathius. τὸν ἀπόδασμον τῶν οἰκήσεων, *Hen.* proletarie. Multo aliter *Baf.* & *Gen:* τὸν ἀποδασμὸν τῆς οἰκήσεως, aut potius τῶν οἰκήσεων, quibus assentit Epiphanius, *divisionem habitationum*: unde Doctiss. Grammaticus, ἀποδασμὸς (non ἀπόδασμος) ἀπομερισμὸς, in Lexidio. Utra harum Phrasium acceptior fuerit Josepho, alii contendant: Ego Etymon priscum expresse sum secutus. *Bern.* Τὸν ἀπόδασμον τῶν οἰκήσεων *MSS.* τὸν ἀπόδασμον τῶν ἀποικιῶν *Eustath.* τὸν ἀποδασμὸν τῆς οἰκήσεως *Baf.* & *G.* in *Vet. Interpr.* habemus *divisionem habitationum*. Huds. Ἀπόδασμον τῶν οἰκήσεων MS. Sic infra cap. 15. οἰκιῶν ἀπόδασμος, *coloniarum deductiones.* Rel.

d Ἐλμόδαδος,] Nomina quinque priora omittunt *MSS.* reddebant tamen LXX. Primum Ἐλμωδὰδ *Eustathio.*

e Ἀζερμαθὴς.] Exscriptores Josephi ex filiis magni Arabis quinque priores levi calamo præterierunt. חצרמות reddebant οἱ ό. Græcis literis ἀσαρμὼθ, ab illis Pseudo-Eustathius eisdem. S. Bibl. Editio quædam Basil. ἀσαρμὼθ. Recte Josephus ἀζερμαθής. Hieron. in Quæst. *Asermoth.* Epiphanius tamen *Asarmoth* cum Ecclesia Græca. Imo primitias Joctanis ἐλμωδὰδ Eustathius, sicut Judæi appellant. Quartum inde nomen Josepho εἰράης, Hieronymo *Jare* & Epiphan. *Jare*, LXXII. Iterpr. Ἰαρὰχ. ירח optimo Moysi. Proximus huic הדורם aut אדורם. Josepho ἐδώραμος, Latinis *Aduram*, ἰδουρὰμ G. Syncello, ἰδουρὰμ Wolphio Typothetæ, ἰδουρὰμ reliquis Editoribus Bibl. Græc. nisi si erraverint eo nomine. *Bern.* Al. Ἀζερμαθὴς, Ἰαρὰχ, Ἰδουρὰμ.

f Αἴζηλος.] Quantum autem patravi, quo reformarem demum tam barbara nomina, paucissimis dicam, ut hic locus postulat. Circa finem c. x. Gen. Judæi scribunt אוזל ita & in Annalibus sacris; unde αἴζηλος *Baf.* & *Gen.* *Uzal.* Hieron. & Epiphanio Scholast. & Wolphio αἰζήλ. Ibidem Geneseos Samaritæ איזל, Doctores Alex. αἰζὴλ, Eustathius & G. Sync. Ἰεζὴλ. Codicesque *Big. Samb.* & *Caf.* Αἴζηλος pro Αἴζελος, errore lubrico. *Bern.* Ita *Bernardus*, quod in *MSS.* fuerit Αἴζελος, prono errore pro Αἴζηλος.

g Δέκλας,] Sic *Vet. Interpr.* & *Hieronym.* in *MSS.* Δεκλαῖας, in *Editis* Δαίκλας proximum Ἕβαλος omittunt *MSS.*

h Ἀβιμάηλος.] Ita *Samb.* & *Big.* Ἀβιμαῆλος *Vat.*

i Σαβεὺς,] Ex *Samb. Big* & *Vat.* in *Editis* Σαβαῖος, nec aliter in *Vet. Interpr.*

k Ὀφείρης,] Ὀφίρης debemus *Baf Caf.* & *Gen.* ὀφείρης *Samb.* ὀφίρας *Hen.* *Ophir* Epiphan. & Hieron. sed Ambrosio Mediolanensi *Uphir*, propter οὐφὶρ LXXII. Judæorum. οὐφὶρ Pseudo Eustathius, & Georgii duo. Arabum penultimus εὐιλὰτ scribitur *Baf.* & *G.* *Evilat* S. Ambrosius ex Bibliis Græcis: εὐιλὰτ Editiones illorum Complutensis & Wolphiana, tum etiam compilator Josephi, nomine Eustathius, nec non Eusebius Pamphili in Locis. Εὐίλατος *Caf.* & *Samb.* Εὐιλάτης *Big.* Εὐιλὰ, *Vatic. Alex.* aliaque eximia MSS. S. Bibl. Epiphanii dubia est lectio *Evila*, an *Evilat.* Novissimus denique omnium *Jobabus* haud quidem à prelis evasit incolumis, quin Ἰώβηλος ederent *Baf.* & *Gen.* pro Ἰώβαβος aut potius Ἰωβάβος; sicut fecerant LXXII. Interpr. Ἰωβὰβ, absque schemate Græco. Industrie vero scriptum fuit Ἰώβαβος apud *Big. Samb.* & *Caf.* *Bern.* Ita *Samb.* & *Vat.* Ὀφίρης *Big. Baf.* & *G.*

l Εὐιλάτης,] Ex *Samb.* & *Caf.* Εὐιλάτης *Vat.* Εὐιλὰς; *Big.* Lectio *Epiphanii* dubia est, *Evila* an *Evilat.*

m Ἰώβαβος.] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἰώβηλος pro Ἰώβαβος aut potius Ἰωβάβος, sicut Ἰωβὰβ absque schemate Græco fecerant LXXII.

n Κωφῆνος] Ita *Big.* & *Samb.* Κωφὴν *Vat.* in *Baf.* & *G.* Κώφηνος. al. Κώφηνος & Κοφῆνος.

o Καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ] Longe à vero remota esse vidi tam Editionum καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Συρίας τινὰ, quam casu diverso *Big. Samb.* & *Caf.* καὶ τῆς πρὸς αὐτῇ Συρίας τινὰ, aut Epiphanii, & *posita circa* (vel *circa eum*) *Syria loca quadam.* Propior accedit Hieronymus, *Possederunt autem a Cophene fluvio omnem India regionem, qua vocatur Ieria.* Nostra igitur à conjectura accipe hanc emendationem, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne, vel Syros abs illo mille supra parasangas absistere, certum & in vetere Geographia observatum. Obfirmat etiam nobis animum Eusebius Cæsariensis in Chorographia sacra, ad regionem *Evilat*, cui nomen dederat Joctanidarum quidam: τοῦτον δὲ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἱστορεῖ Ἰώσηπος ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς Ἰερίαν καθηκόντων κατῴκησαν. MS. καὶ τῆς πρὸς ἐγίας &c. alteram tamen lectionem amplexus est Hieronymus hac paraphrasi, *Evilam refert Josephus cum fratribus suis à flumine Cophene & regione Indie usque ad eum locum, qui appellatur* Ierie, *possedisse.* Alibi Locorum Biblicorum idem amicus Pamphili, ut MSS. produnt tam in *Sophira* quam *Ophir*, καὶ τῆς πρὸς αὐτῆς Συρίας sive, edente Bonfrerio, καὶ τῆς πρὸς αὐτῆς Ἰερίας. Ibi tamen Hieronymus Interpres, sed & tertio *Ieriam* suam reperit. Namque ad *Sophera*. *Filios Jectan Josephus refert à Cophene flumine & India regionibus usque ad id locorum pervenisse, ubi appellatur regio* Ieria *aut* Ieira. Vel denique scripsit Matthiæ filius, ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας; inde enim Cophes aut, Aristotele probante, Cophen profluit, ubi eminent maxime Caucasii montes, & ex Tabulis Magni Ptolemæi degit gens Serica. Hinc tamen me vertam ad insequentia verba Josephi: de Cahtanidis enim jam dixi, quod ad imas paginas licuit. *Bern.* Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota esse vidi καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Συρίας τινὰ, ac τῆς πρὸς αὐτῇ Συρίας τινὰ in *Big Samb Caf.* & *Vat.* aut *Epiphanii* illa & *posita circa eam Syria loca quadam.* Propior *Hieronymus* accedit, *India regionem qua vocatur Ieria*, ex illis *Eusebii*, ὡς τοῦτον ——— Ἰώσηπος ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς Ἰερίαν [in *MS.* καὶ τῆς πρὸς Ὀρίας] καθηκόντων ἱστορεῖ. Lego igitur καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum est, ut Syros ab illo mille supra parasangas abfistere. Forsan tamen, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Σηρίας ex *Eusebio* de Locis Hebr. v. Σωφηρά, & v. Ὠφείρ. *Bernardo* præivit Cl. *Bochartus* (Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.) in voce Ἀρίας sed Σηρίας rejicit. *Huds.* Σηρίας puto, uti supra de columnis Sethi. *Rel.*

Abrami genealogia. Gen. c. 11.

ϛʹ. Faciam vero de Hebræis *quoque* sermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus est Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus est; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: secundo vero anno & nonagesimo supra ducentesimum post diluvium natus est. Nam Tharrus quidem septuagesimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum esset centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores nascitur, circa annum centesimum & tricesimum secundum: Ragavus vero Serugum habuit, cum esset annorum centum & triginta. Iisdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & trece-

ϛʹ. Ποιήσομαι [p] δὲ περὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. [q] Φάλεκος γὰρ τοῦ Ἑβέρου γίνεται παῖς [r] Ῥάγαυος· τούτου δὲ Σέρουγος, [s] ᾧ Ναχώρης υἱὸς τίκτεται, τούτου δὲ [t] Θέρρος. πατὴρ δ᾽ οὗτος Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νώου· δευτέρῳ δ᾽ ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς [u] διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θέρρος μὲν γὰρ ἔτει [x] ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Ἄβραμον· Ναχώρης δὲ Θέρρον, [y] εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν [z] ἔτος ἤδη γεγονὼς, [a] ἐγέννησε. Σερούγου δὲ Ναχώρης τίκτεται, περὶ ἔτος [b] δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σέρουγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἕβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γεννᾷ Φάλεκον,

p Δὲ περὶ Ἑβραίων] In *Samb.* & *Vat.* δὲ igitur.

q Φαλέκου] Φαλέγου, ut prius *Bas. Gen.* Φαλέγου *Hen.* juxta scripturam reor Josephi. Φαλὲγ Zonaras & MS. *Vatic.* Cæteri per κ. *Bern.*

r Ῥάγαυος] Ita passim *Big. Samb.* & *Cas.* Ῥάγαβος *Vat.* Ραγαῦς *Bas. G.* & *Hen.* Huds. Ραγαῦ & Σερούχ mavult *Coc.*

s Ω Ναχώρης] Sic *MSS.* (ὧ Barius, inquit *Bern.*) ὃν in *Editis.*

t Θέρρος.] Ita in *Editis* & *MSS.* præter *Hen.* qui bis terve habet Θάρρος.

u Διακοσίοις] ccxcii. sive δευτέρῳ δ᾽ ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς διακοσίοις, nihil largius exemplaria omnia quot vidi Josephi, Græca uspiam aut Latina, & ab illis Zonaras, P. Comestor, alii. Id fuerunt jam pridem ausi curiosorum Theologorum nonnulli, quo consentientem præstarent Judæorum Hebraico codici summam rationis Josephicæ; improvida quidem ac vanissima fraude, dum remanserint adhuc his libris majoris computi membra. Proponam igitur stemma Abrami, decimi herois post Noe, secundum tres celebriores sententias, tanquam à sapientissimo Moyse acceptas, Judæorum, Samaritarum una cum LXXII. Interpretibus Alexandrinis, sed & Josephi, ex correctione If. Vossii viri longe doctissimi.

Codex Hebræus Judæorum.		Samaritæ, tum LXXII. Int. & Ecclesia Græca.		Josephi calculus, ex emendatione Vossii & N.
Semas παιδοποιεῖ anno post diluvium	2.	2.		12. N. 2.
Arphaxades, ætatis suæ anno	35.	135.		135.
Salas	30.	130.		130.
Eberus	34.	134.		134.
Phalecus	30.	130.	Josephi	130.
Ragavus	32.	132.		130.
Serugus	30.	130.	Codd.	132.
Nachores	29.	79.	120.	129. N. 129.
Tharrus, Abrami genitor.	70.	70.	70.	110. N. 70.
Jud.	292.	Gr. 942.	993.	1062. N. 992.
Adscriptisque Cainanis an.		130.		130.
Colligit G. Sync.		1072.	Voss.	1192.

Editio autem Compl. τῶν ό. atque Roman. differt Nachoris pædogoniam ad ætatis ipsius annum 179. adeoque adserto Cainane, conficit in toto annos 1172. pariterque ex opinione If. Vossii, Nicephori Patriarchæ, & G. Syncelli Constantinopolitani, nec non Eutychii Alex. aliorumque Chronol. receptis Cainanis secundi an. 130. cadet natalis Abrami juxta Biblia Græca in 1072. aut ex grandibus numeris Vossii in an. 1192. post Cataclysmum. Additis insuper 100. Abrami ad Isaacum progenitum, & ipsius Isaaci vita integra (quam ex Moyse suo tum audierat Josephus) 185. an. intelliges illico quot annos colligat liber primus harum Originum, haud minus quam 3733. sive ͵γψλγʹ. ubi codices Josephi efferunt ͵γωλγʹ. anormi lemmate. Sed ut verum fatear, alterum illum Cainanem non amo, qui Abramum virum summum de loco decimo post Noe truderet, etiam Beroso, Eupolemo, Molone, Josepho, Zonara, Glyca, & centum aliis invitis. Neque quidem in hisce Originibus, (sicut non visitur in Synagogis Samaritarum aut Judæorum, aut in Chronicis Eusebii Cæsariensis, Juliive Africani) unquam comparuisse ullus credo. Quis enim scribarum Græculorum demum expungeret, quam potius illum asservaret D. Lucæ gratia? Mallem interim sphalma illud, quod videtur, Codicis Evangelici omittere, dum totis paginis differtanti mihi opus fuerit & tempus. Vide tamen an prudens ac dignum sit cum nonnullis veterum ad ortum Abrami CIↃL. aut CIↃLII. annos computare à Diluvio: quod fiet si descenderit novus Cainan cum totis suis 130. annis, Semasque liberis dederit operam altero post diluvium elapsum anno, quo quidem pacto conspirant infensissimæ sectæ, Samaritæ, Judæi Alexandrini, cætera natio Judæorum, & Ecclesia Christiana, contra unum Mattathiadem. Emendandus esset propterea Josephus hunc in modum, δευτέρῳ δ᾽ ἔτει καὶ πεντηκοστῷ πρὸς χιλίοις. Accrescat porro ille numerus, 100. annis Abrami, 185. Isaaci, nec non 2256. inter Orbem primo conditum & submersum, (quot sane præter hunc verpum, Eutychius Patriarcha Alexandrinus, Georgius Homaidi filius, aliique agnoscunt,) patebit statim perioche libri primi Antiquitatum illarum annis 3593. sive ͵γφϟγʹ. Qui has literas noverint, norunt etiam facili neglectu in ω transire φ, & ϟ in λ. Ex illo calculo deduces ab Adamo ad imperium Artaxerxis Xerxe nati, quinquies mille annos, quod explicabant Biblia Hebraica ex sententia hujus historici. Præterea alios quidem numeros, & Josephi scriptis propiores hæc serio perpendenti mihi video provenire. Quandoquidem igitur codices nostri septem minus quam mille annos proponant inter Noe navigantis salutem & Abrami γένεσιν; permuta modo decem annos superfluos Semæ post Diluvium cum novem illis, quos ad Tharrum parentem pertinere memorant Judaica, Samaritana, Græca, cæteraque Mosaicæ legis exemplaria, emicabit tibi summa an. 992. aut scribenti Græce pro ͵ϟϟβʹ. prodibunt ϟʹ. & ϟβ. simillima notatione, unde apud Josephum restitues, δευτέρῳ δ᾽ ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς ἐνακοσίοις: quomodo etiam in codicum Gallicorum aliquo scriptum esse ex Commentariis S. Petiti nuperrime edidici. Accedant adhuc anni 285. quot effluxisse ait ille Judæus ab Abramo nato ad obitum Isaaci, atque insuper 2256. ad Cataclysmum à rerum conditu, conficient inde 3533. aut pro iniqua summa ͵γωλγʹ. plane ͵γφλγʹ. quantum annorum explicet lib. 1. harum Originum. Vel Abramum pura anno 170. Tharri prognatum, δευτέρῳ δ᾽ ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς χιλίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν: capiet igitur liber 1. Antiquitatum annos 3633. seu ͵γχλγʹ. quo vix reperias quicquam Josepho convenientius, sive numeros ipsos spectes sive notas numerorum. Attamen vincat vestro arbitratu Arithmetica præstantissimi Vossii, locumque suum obtineat πρὸς τοῖς χιλίοις. A primordio vero rerum [illegible] diluvium Samaritas numerare annos 1307. Judæos 1656. Josephum 2256. Interpretes LXXII. eorumque sequaces Demetrium Historicum, I. Africanum & mille alios, annos 2262. Eusebium denique dolo vix pio 2242. & compilatores ejus Nicephorum Constantinopolitanum, Georgium Tarasii Cancellarium tantundem, aut ignorare nefas aut oblivisci: tum etiam prætermissum fuisse Julio Chronographo, Josepho Christiano, Severo, aliisque, biennium Semæ Diluvio proximum, annosque adeo 940. tractari ab illis pro 942. Experiantur denique polyhistores ingenium suum, S. Bibliorum numeros, tum Josephi, I. Africani, Septimii Afri, Clementis, Theophili, Philonis, ac Demetrii omnes digerant, componant, versent, mutent, restituant, quo natalem annum Abrami tandem nobis justo calculo exhibeant; hanc enim periodum multo difficillimam continet Chronologia sacra. *Bern.* Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*, & ab illis *Zonaras, P. Comestor*, & *alii.* Ἐνακοσίοις N. ἑκατὸν καὶ χιλίοις *V.*

x Ἑβδομηκοστῷ] Ea est sententia Hieronymi, Theodoreti, Procopii Sophistæ, illustris Vossii, & meliorum Theologorum, ut Abramus vir esset annorum LXXV. cum parentem suum Charris defunctum sepultumque Divino admonitu relinqueret, ex Gen. 12. & Act. 7. & Philone p. 415. atque etiam vita tota Patrum suorum ὀλιγοχρονιώτερος pareret, quod de illo idem asserit Philo. ἑβδομηκοστῷ semper scriptum, semper cusum fuit usque ad hos typos: veruntamen qua etiam ratione id apud Josephum possit defendi alibi disputamus. *Bern.* Τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ *V.*

y Εἰκοστὸν] Ἐνενήκοντα αὐτὸς καὶ ἑκ. *N.* & *V.*

z Ἔτος ἤδη γεγονὼς] Libri omnes Josephi, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος: nisi quod ἔτος à prelis suppressum fuerat. Novenarium huc numerum adjecimus, qui Hebraico Voluminí hæserat, magno arbitrio adjuti. Amissis autem centum annis, *West.* 1. *Bal.* & alii pauci editorum, Nachori parenti adscripserunt an. 28. ex versione B Hieron. *Bern.* Illud ἔτος è *MSS.* in *Editis* deerat.

a Ἐγέννησε.] Ἐγέννησε Σερούγου· Σερ. male in *Samb. Cas.* & *Bas.* in *aliis* rectius omittitur Σερούγου.

b Δεύτερον] Annos Serugi & Ragavi permutant codices cuncti Josephi Latinique Græcique, contra utrumque volumen Hebraicum, & versionem τῶν ό. unde crebuit fides hunc primum genuisse 130. anno ætatis suæ, Serugum biennio tardius: verum in hac serie aliquid scribarum socordiæ imputandum video, quia ab imo gradu procederet, sicut illa Moysis à su-

pre-

ΑΡΙΣΤΑΚΟΣ
ΑΓΡΙΠ
ΠΕΩΝ

χον, γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ [c] Σάλα τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· [d] ὃν Ἀρφαξάδης [e] ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν [f] τῆς ἡλικίας ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν. [g] Σήμα δὲ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη [h] δύο καὶ δέκα τῆς ἐπομβρίας γενόμενος. Ἄβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [i] Σάρραν καὶ [k] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει [l] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν [m] δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάρραν δὲ Ἄβραμος. Θάῤῥης δὲ μισήσας τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς [n] Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας· [o] ὅπου καὶ Θάῤῥον τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [p] συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ᾽ ὀλίγον τὸ ζῇν, καὶ βραχύτερον [q] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [r] Μωϋσέως γενέσεως· μεθ᾽ ὃν ὅρος ἦν τοῦ ζῇν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, τοσαῦθ᾽ ὁρίσαντος τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρῃ μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [s] ἐγένοντο· [t] Οὖξος, Βαῦξος, [v] Καμούηλος, [x] Χάζαδος, [y] Ἄζαυος,

simo supra centesimum genuit Phalecum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum & centesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno supra centesimum. Semæ autem filius Arphaxades erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Baüxum, Camuelum, Chazadum, Azavum,

Tharrus vixit annos ccv.

Humana vita terminus à Moyse, anni cxx.

Familia Nachoris. Gen. c. 22.

premo descenderat; imo notat Cl. Bosius in codice Sambuci ad hunc locum nomenque Φάλεκος, quidpiam desiderari. Servabis tamen numeros sacros, ut fas est, hac emendatione. [illegible] Pro vulgato [illegible] &c. Schotanus denique ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς transformat ἐν δὲ τοῖς τελευταίοις, & quod multo atrocius factum, omnes centurias hujus computi, tanquam male magnos numeros, delendas decrevit, contra omnes codices Græcos & meliores Latinos. Quamvis autem lectionem Græcam ad mentem D. Vossii quatenus immutari placuit: Latina tamen hujus paragraphi curate exegi ex ipsis membranis Epiphanii. *Bern.*

c Σάλα] Ita placuit *Bernardo.* Σάλα *Big.* & *Cas.* Σαλᾶ *Samb.* & *Vat.* Σελα *Bas.* & *G.*

d Ὃν Ἀρφαξάδης] Hic nonnulli volunt Cainanis Junioris annos inseri, ut *Zonaras*, *Eustathius Antioch.* & *Is. Vossius.* De eo videsis Opuscula *Petri de Marca*, p. 43.

e Ἐτέκνωσε] Al. ἐγέννησε.

f Τῆς ἡλικίας] Illa τῆς ἡλικίας è *Codd. MSS.* desunt in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Σήμα δὲ] Σάμα *Bas.* & *Gen.* quod Dorismum sapit. *Samb.* communius σημᾶ; quin solet ille codex nominum Hebraicorum ultimas syllabas roborare. *Bern.* Σήμα *Bas.* & *G.* Σημᾶ *Samb.* & *Vat.*

h Δύο καὶ δέκα] Δωδέκα *Bas.* & *Gen.* δύο καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Cas. duodecim*, *Epiphanii* potiora & plura exemplaria, ut Voss. 1. Star. & West. 2. Mert. Vig. Bal. Goul. Adde illis historiam Scholasticam Petri: *Josephus autem dicit, Sem filius Arphaxad natus est post annos duodecim facti diluvii: quod forte vitium scriptoris est.* Typographi Colonienses & *Bas.* substituerunt *duo*, religione Hebraici voluminis. Quinetiam de Epiphanio jam monere visum est, nonnulla excusorum exemplarium, ut Bal. Col. & Bas. atqui scripta nulla præter West. 1. per stemma illud Divini Abrami ad numeros versionis Hieronymianæ conformari penitus & restringi. *Bern.* *Al.* δώδεκα.

i Σάῤῥαν] שרה Pulchrum nomen & princeps istius sexus viriliter efferebant Philo & Josephus; unde apud *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* tum Zonaram & Eustath. σάῤῥα extat; sed mollius Græci plerique σάρρα & cum his *Bas.* & *Gen.* Mox μελχαν *Bas. Gen. Hen.* & *Eustathius* ὑπὸ τοῖς ο'. sicut ἰχθύων legitur. *Samb.* & *Big.* potius μελχᾶν, ritu αἰολικῶν. Imo μελχαν θυγατέρα, *Hen.* solus. *Bern.* Ita in *MSS. Zonara* & *Eustathio.* in *Editis* mollius Σάρρα.

k Μελχὰν] *Al.* Μελχᾶν.

l Οὐρῇ] Οὐρῇ *Big. Samb. Eustathiusque* MS. Cl. Vossii. Onkelosus similiter forma Chaldaica אורא. οὐρη *Bas.* & *Gen.* G. Syncello pag. 95. ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Ουρ (l. οὐ) τῇ πόλει. οὐ G. Cedrenus. χώρα Is. Vossius ex LXXII. οὐ Eusebius ex Onomastico Hebraico Philonis, licet ipse Philo legerat in translatione LXXII. virali ἐκ τῆς χώρας τῶν χαλδαίων. Quid si illi etiam scripserant, Gen. 11. & alibi, ὀρχόης seu ὀρχῆς τῶν χαλδαίων. Hanc autem civitatem οὐρίην appellatam testatus est etiam Eupolemus in historia Judæorum Babyloniorum, nec non καμαρίνην. h. e. πόλιν ἱερέων seu urbem Hierophantarum, כמרים & forma patria כמרינא: quinimo sedes illa אוריא, τῶν φωτῶν (quales erant Assyriorum Sacerdotes, viri consulti & πεφωτισμένοι,) οὐρίη nomine congruo vocabatur. Sed me tempero à charta Josephi. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* Οὐρῇ. *Vat.* Οὐρῃ *Bas.* & *G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 36.

m Δείκνυται).] Admonet Ill. Vossius, post Georgium Syncellum hæc verba Eustathii ex Josepho fuisse descripta, Δείκνυται. ἀπέθανε δὲ ὁ ἀρὰν ἐν τῷ ἐμπρησμῷ, ᾧ ἐνεπύρισεν ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελεῖν αὐτά. Γαμοῦσι δὲ &c. Audi vero quæ dicit Georgius Abbas in Chronico. p. 98. Τὰ δὲ εἴδωλα τοῦ πατρὸς συντρίψας ὁ Ἀβραὰμ [illegible] nisi legere fas sit ὁ [illegible] ad hanc periodum. Tum alter Georgius de eodem facinore disserens, [illegible] Quinimo ante hos omnes Eusebius Pamphili, ut verisimile est, ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. [illegible] Tum etiam p. 95. Chronogr. suæ Georgius, [illegible] Eadem plane narrat, Gregorius scriptor Syrus, p. 10. *Bern.* Hodiernis *Josephi* exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Antiocheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυται. ἀπέθανε δὲ ἐν τῷ ἐμπρησμῷ, ᾧ ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελεῖν αὐτά. γαμοῦσι &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è *Josepho* descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet.

n Χαῤῥὰν] חרן, χαῤῥὰν *Bas.* & *Gen.* χαῤῥὰ, *Hen.* χαῤῥὰν, *Big. Samb. Cas. Epiphanius*, & LXXII. Interpretes & D. Lucas, Arabice حران. Gentium historicis Κάῤῥαι urbs eadem, quod Eusebius aliique adnotarunt *Bern.* Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr. aliisque.* Χαῤῥὰ *Bas.* & *G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 444.

o Ὅπου καὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὅπου δὲ.

p Συνετέμνετο] Sic quatuor MSS. συνετέμνετο *Hen. Bas.* & *G.* De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27.

q Ἐγίνετο,] Ita *Vat.* & *Eustath.* ἐγένετο *aliis.*

r Μωϋσέως] Sic *Vat. Samb.* & *Eustath.* in *Editis*, *aliisque* Μωσέως.

s Ἐγένοντο·] Al. ἐγίνοντο.

t Οὖξος,] Οὖξος *Samb.* οὖξος *Bas.* & *G.* *Epiphanius*, *Uxos* LXXII. Doctores, Philo, Eusebius, Hieronymis ab illis, sed à Judæis idem *Hus*, עוץ. Importuni sunt Schotani Bosiique ὖξος & αὖξος. Nomen proximum בוז, βαῦξος Græca. *Baux* meliora efferunt Latinorum exemplarium; nec non Hieronymus ex Eusebio & LXXII. Interpr. Eat idcirco βαῦζος Schotani, quo hinc velit. Pauci intelligunt naturam literæ Z. *Bern.*

v Καμούηλος,] Rescripsi καμούηλος. *Epiphanius* edidit pariter *Camuel*, sicut postulant Judæi, Græci, Latini, omnes S. literarum Interpretes. μαούηλος cernimus in typothesia *Bas.* & *Gen.* μαθούηλος apud *Big. Samb.* & *Cas.* utrumque ἀδόκιμον. Sequitur corruptum diu nomen ζάχαμος apud cunctos codices Græcos, & vetustos Latinorum pro כשד Hebr. χαζὰδ aut χαζὰθ Græcorum, *Chazat* Hieronymi ex Eusebio, *Cased* ejusdem interpretis ad sacram paginam. Reddo veterem Josepho scriptionem χάζαδος, ubi alii malunt χάναδος. *Bern.* Ita ex *Vet. Interp.* Μανεῖλος in *Editis.* Μαθεῖλος in MSS.

x Χάζαδος,] Sic ex *Hebr.* Χασὰδ aut Χασὰθ *Græcorum.* In *Josephi* codicibus corrupte Ζάχαμος.

y Ἄζαυος,] Ἄζαος *Cas. Epiphanius*, & Schotanus. ἄζαυος, levissima mutatione *Big.* & *Samb.* ἄζαυος literæ Beta periolo nimio, *Bas* & *Gen.* חזו Hebr. ἀζαῦ Viri Ecclesiastici, post LXXII. Judæos.

vum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuère: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

[z] Φελδᾶς, Ιαδέλφας, Βαθύηλος. οὗτοι μὲν Ναχώρου παῖδες γνήσιοι· [a] Ταβαῖος γὰρ, καὶ [b] Γάαμος, καὶ [c] Ταύαος, καὶ Μάχας, ἐκ Ρυμᾶς παλλακῆς αὐτοῦ γεγόνασι. Βαθύηλος δὲ, [d] τοῦ Ναχώρου γνησίων παίδων, γίνεται Ρεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβανος υἱός.

VIII.

CAP. VII.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

Abramus cum Loto sibi adoptato Chaldæam reliquit, annos natus LXXV. Gen. c. 12.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis suæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque jam esset annorum septuaginta & quinque, è Chaldæa discessit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipse incoluit & posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes persuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris sapiens haberi cœpisset, vulgo receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare unum esse Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero si quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi sibi propria & *innata*. Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra marique contingunt, quæque sol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. „Nam si (*inquit*) „vis illis insita esset, *certe* curam ordinis sui conservandi haberent: ea vero *res istas* destitutas „esse manifestum est. neque enim ad nostram utilitatem suapte virtute fretæ operam conferunt: sed imperantis potestati obsequium præstant: cui soli honorem & gratias tribui par „est.„ Propter ista cum Chaldæi & alii Mesopotamiæ incolæ contra ipsum seditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum existimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam possedit. Illicque constitutus aram exstruxit, & hostiam Deo immolavit.

Summus hic Philosophus Auctorem Rectoremque unum Universi contra Magos mature asseruit.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Ἄβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.

ΑΒραμος δὲ Λῶτον τὸν Ἀράνου τοῦ ἀδελφοῦ υἱὸν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάῤῥας ἀδελφὸν, εἰσποιήσατο, γνησίου παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει [e] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσειεν οὐ [f] διαμαρτάνων. διὰ τοῦτο καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [g] μείζω τῶν ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [h] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. [i] πρῶτος οὖν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· [k] τῶν δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσταγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ οὐ κατ' οἰκείαν ἰσχύν. εἴκαζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οὐρανὸν συμβαίνουσι. [l] „δυνάμεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προενοεῖτο ἂν τῆς καθ' αὑτὰ εὐταξίας· [m] ταύτης δ' [n] αὖ ὑστεροῦντα, φανερὰ γίνεσθαι. μηδ' ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν συνεργοῦσι κατὰ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ᾧ καλῶς ἔχει μόνῳ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέμειν.„ δι' ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν στασιασάντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. [o] ἱδρυθεὶς δὲ αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐπιτελεῖ τῷ Θεῷ.

Abramum laudant meliores gentium historici, Berosus, Hecatæus, Nicolaus Damascenus.

2. Berosus autem Abrami parentis nostri, suppresso tamen nomine, his verbis meminit; „decima post diluvium ætate apud Chaldæos vir „exstitit justus & eximius, rerumque cœlestium

β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου [p] Βηρωσσὸς, οὐκ ὀνομάζων, [q] λέγων δ' οὕτως. „μετὰ τὸν κατακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνὴρ [r] καὶ μέγας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος.„

Εκα-

dæos. *Bern.* Ita ex *Hebr.* & *Vet. Interpr.* levicula mutatione Ἀζαῦος *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀζαυας *Bas.* & *G.*

z Φελδᾶς,] Φίλδας, Ιαδέλφας פלדש, ידלף *Bas.* & *Gen.* Ιεδλαφᾶς, Ιαδαφᾶς *Big. Samb.* & *Cas.* Φαλδὰς, Ιελδάφ, LXXII. Metaphrastæ. *Hadelphas*, *Hadaphas*, Epiphanius, *Pheldas*, *Jedaaph*, Hieronymus in Chronicis, sed in potiore opere *Pheldas & Jedlaph*. Bern. Ιαδελφᾶς, Ιαδαφᾶς *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Φαλδὰς, Ιελδὰφ LXX.

a Ταβαῖος] Ex טבח, ταβαῖος. Epiphanius, *Tabaus*, Post hunc γάδαμος *Big. Samb. Cas.* & *Gen.* tum etiam Epiphanius, errore exscriptorum valde vetusto: aut in hac prosapia haud castissima forte legerat Josephus feriante lumine גחם pro vero nomine גחם sive LXXII. γααμ; ita etiam Philoni Eusebioque in Onomasticis scriptum. Hac de causa γάαμος reposui apud Josephum; alii potius γάχαμος, quibus nihil invideo. *Bern.*

b Γάαμος,] Ex Γααμ in LXX. *Philone* & *Eusebio* in Onomasticis, Γάαμος fecit *Bernardus*. Γάχαμος volunt *Alii*. Γάδαμος in *MSS.* & *Editis*.

c Ταύαος,] Hebræa veritas habet תחש, ταχὸς LXXII. atque Hieronymus ab Euseb. *Tochos*, ubi noster Ταύαος, & Epiphanius *Thav*. Verum Schotanus adhuc restituere τάχαος, mallem ipse ταῦος. Dein concubinæ nomen Rumæ reticet interpres Scholasticus. *Bern.* Ταῦαος *Vat.* Τάχαος malit *Schotanus*. Ταῦος *Bernardus*.

d Τοῦ Ναχώρου] Τοῖ *Samb.* & *Big.*

e Τὴν Χαλδαίων,] Τὴν Χαῤῥαίων malit *Petitus* ex *Philone*.

f Διαμαρτάνων.] Ita in *MSS.* sonantius. in *Editis* Διαμαρτάνων.

g Μείζω] Sic in *MSS.* in *Editis* μείζων.

h Καινίσαι] Restitui ex libris scriptis *Big. Samb.* & *Cas.* Epiphanio adprobante, qui reddidit Latine *innovare*. Alii καὶ καινίσαι, unde Stat. & West. 2. & *innovare* veteres Typi, καὶ νικῆσαι.

Bern. Ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Bas.* & *G.*

i Πρῶτος] Male Eustathius, G. Cedrenus, aliique quasi ex nostro μόνος οὗτος δημιουργὸν τῶν πάντων Θεὸν ἀπεφήνατο. Consentiunt enim libri nostri in πρῶτος, sed & Zonaras, πρῶτος ἔγνω Θεὸν ἕνα, τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν. Tum Eusebius, Πρῶτος ἀνθρώπων δημιουργὸν τῶν ὅλων τὸν Θεὸν ἀπεφήνατο. Quin ipse ad hos Cedrenus p. 30. καθὼς ἡ φησιν ὁ Ἰώσηπος, πρῶτος αὐτὸς δημιουργὸν τὸν Θεὸν ἀνεκήρυξε. *Bern.*

k Τῶν δὲ λοιπῶν] *Cæterorum quantumvis quid ad felicitatem conferat, ipsius jussu conferre singula & non propria virtute.* Quum enim iis potentia adsit etiam providendi, ut ipsa optimo ordine moveantur, atque ea in ipsis non sit: clarum esset quod ne ea quidem, quæ, ut nobis melius sit, agunt, sua potestate sed imperatoris virtute subministrent. *Coc.*

l „Δυνάμεως] Rectius hæc intellexit Pseudo-Eustathius, quam Epiphanius aut Gelenius. Ait enim, [illegible] Hæc ille. *Bern.* Hæc non male explicat *Eustathius* ad Hexaem. p. 48.

m Ταύτης δ'] Hoc de loco videsis *Eustathium* in Hexaëmeron, p. 48.

n Αὖ ὑστεροῦντα,] Voculam αὖ restitui è Cod. *Samb.* *Bern.*

o Ἱδρυθεὶς] Ἱδρυθεὶς δέ τε αὐτόθι *Vat.*

p Βηρωσσὸς,] Βηρωσὸς *Hen.* atque *Berosus* in *Vet. Interpr.*

q Λέγων δ' οὕτως·] Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων οὕτως· μετὰ δὲ τὸν κ.

r Καὶ μέγας,] Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Eusebio.*

Ἑκαταῖος δὲ καὶ τοῦ μνησθῆναι [s] πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος [t] κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει οὕτως· [v] ,, Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἔπηλυς σὺν ,, στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ [x] Βαβυλῶνος, ,, [y] Χαλδαίων λεγομένης. μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, [z] ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, ,, εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δὲ Ἰουδαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου [a] πληθύναντες. ,, περὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα.,, [b] τοῦ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ [c] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

,, peritus.,, Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, sed justum de eo volumen scriptum reliquit. Nicolaus autem Damascenus quarto Historiarum libro hunc in modum loquitur: ,,in ,, Damasco regnavit Abramus, qui advena cum ,, exercitu illuc venerat ex regione, quæ, supra ,, Babylonem sita, Chaldæorum dicitur. At non ,, multo post tempore, cum sua multitudine etiam ,, hinc emigrans, in terram quæ tunc Chananæa, ,, nunc vero Judæa nominatur, sedem transtulit, ,, una cum iis qui ab eo orti sunt plurimi, quo- ,, rum historiam in alio libro persequor.,, Abrami vero nomen etiam nunc in Damascena regione celebre est; monstraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

Decima post Diluv. generatione eminuit ille Patriarcha.

Domus Abrami in Syria Damascena.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι λιμοῦ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

Λιμοῦ δὲ [d] χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος [e] Ἀβράμου, [f] Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν πρόθυμος, τῆς τε ἀφθονίας [g] τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [h] λέγοιεν περὶ θεῶν· ἢ γὰρ κρείττοσιν [i] εὑρεθεῖσι κατακολουθήσειν, ἢ [k] μετακοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος δὲ καὶ τὴν Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸ πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων [l] ἐπιμανὲς, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνην ἐπενόησε τοιαύτην. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦθ' ὑποκρίνασθαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐδίδαξεν. ὡς δ' ἧκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς [m] ὑπενόησε. [n] τό τε γὰρ κάλλος ἐξεβοήθη τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ καὶ [o] Φαραώθης ὁ βασιλεὺς [p] τῶν Αἰγυπτίων, οὐ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἀρκεσθεὶς, ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι σπουδάσας, [q] οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάρρας. ἐμποδίζει δὲ ὁ θεὸς [r] τὴν ἄδικον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, νόσῳ τε καὶ στάσει τῶν πραγμάτων. καὶ [s] πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, κατὰ μῆνιν θεοῦ τὸ δεινὸν [t] αὐτοῦ παρεῖναι ἀπεσήμαινον οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠθέλησεν ἐνυβρίσαι τοῦ ξένου τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ φοβηθεὶς [v] ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἄβραμον παρῃτεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ' οὐ γυναῖκα αὐτοῦ, σπουδάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι κατ' ἐπιθυμίαν [x] ὁρ-

CAP. VIII. IX.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.

Cum autem fames postea in terram Chananæam incubuisset, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter sese ad eos contulit; ut & ipsorum abundantia frueretur, & Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: si meliora traderent, eos secuturus; sin verius ipse sentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram secum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venustatem conjugis eum perimeret, hujusmodi artem excogitavit. Fratrem ejus assimulavit; atque illam (quod eorum interesset) hoc ipsum respondere monuit. Ut autem ventum est in Ægyptum, accidit Abramo haud secus ac suspicatus est. Nam & omnium sermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; sed & ipsam videndi flagrans desiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injustæ autem illius libidini Deus obstitit, pestilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipsique sciscitanti, quid facto opus esset ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum esse, pronunciarunt sacerdotes, quod in animo habuisset peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæsivit, & ipsa quæ esset, & quinam ille quem secum adduxerat. Cum autem veritatem audisset, semet Abrahamo excusabat; *dicens*, quod, sororem esse existimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus.

Dives frugum Ægyptus: lascivi Ægyptii.

Formosa Sarra acceptum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.

s Πλεῖόν τι πεποίηκε·] Ex Codd. Samb. & Vat. πλεῖον δὲ Baf. G. aliique.

t Κατέλιπε.] In *Editis* κατέλειπε.

v Ἀβράμης] Ἀβράμου tam aspere *Samb.* & *Hen.* & *Bosb.* vel etiam quando hoc grande nomen illi [illegible] ex usu. Ἀβράμης Baf. Gen. & *Caf.* ἀβράμης scripturam fuisse Nicolai nobilis historici, cum Eusebio credo, & à divina quidem nominatione derivatam. Posthæc ἀβράμου retinent tam scripti libri quam editi Eusebii. *Bern.* Ἀβράμης aspere *Samb. Hen.* & *Bosb.* Ἀβράμης levius *Baf. Gen.* & *Caf.* Ἄβραμος *Vat.* Ἀβράμης scripturam fuisse *Nicolai* ex *Eusebii* codicibus conjicit *Bernardus.*

x Βαβυλῶνος,] Euseb. Præp. Ev. p. 417. citat Βαβυλῶνα. *Rel.*

y Χαλδαίων] Ita *Baf. G. Hen. Epiphan.* atque *Euseb.* Χαλδαίους *Big. Caf. Samb.* & *Vat.*

z Ἐξαναστὰς] Sic ex *Epiphanio* & *Euseb.* μεταναστὰς *Big.* & *Caf.* μεταναστὰς *Baf. G. Hen.* & *Vat.*

a ,,Πληθύναντες.] Ex *Samb. Vat.* & *Eusebii MSS.* πληθύναντες *Big. G.* & impressa *Eusebii.* πληθύναντες *Baf.* typothetarum forsan errore.

b Τοῦ δὲ Ἀβράμου] Τοῦ τε Ἀβράμου *Euseb.*

c Δαμασκηνῇ] Ita *Big. Samb. Caf. Vat.* & *Vat. Interpr.* in *Editis* Δαμασκηνῶν.

d Χρόνοις] Vocem χρόνοις, in *Editis* omissam, ex *Big. Samb. Caf. Vat. Euseb.* & *Vet. Interpr.* restituimus.

e Ἀβράμου,] Ἄβραμος *Samb.* & *Hen.* ἀβράμου *Euseb.* ed. ἀβράμου idem MS. Subin τοὺς αἰγυπτίους *Big.* & *Samb.* & paulo post λέγοιεν τε impressi. Et Euseb. MS. πυθόμενος vice πυθόμενος. *Bern.*

f Αἰγυπτίους] Τοὺς Αἰγυπτίους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τῆς ἐκείνων μεθέξων,] Τῆς ἐκεῖ μ. *Hen.*

h Λέγοιεν] Λέγοιεν τε in *Impressis.*

i Εὑρεθεῖσι] Εὑρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Caf.*, εὑρεθεῖσιν καταπειθέσθαι αὐτοῖς *Vat.*

k Μετακοσμήσειν] Μετακοσμήσειν male in *Samb.* & *Hen.*

l Ἐπιμανὲς,] Desideratur ἐπιμανὲς in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* reposuimus.

m Ὑπενόησε.] Ἐπενόησε *Baf. G.* & *Vat.*

n Τό τε γὰρ κάλλος] Sic ex *Baf. G.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Caf.* & *Vat.* pro αὐτοῦ, mox *Big.* αὐτῷ.

o Φαραώθης] illud Θ non est in nomine Ægyptiaco ΠΟΥΡΟ. verum Artapanus laudatus Eusebio præpar. Evang. ix. 18, etiam id inserit scribens Φαρεθώνης. *Rel.*

p Τῶν Αἰγυπτίων,] Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.*

q Οἷός τε] Οἷός τε ἅψασθαι *Vat.*

r Τὴν ἄδικον] Ita ex MS. τὴν ἀδίκημα in *Editis.*

s Πυθομένῳ] Θυομένῳ legisse videtur *Vet. Interpr.*

t Αὐτοῦ παρεῖναι] Αὐτῷ *Vat.*

v Ἠρώτα] Ita in *MSS.* [illegible] *Baf.* & *G.*

x Ὁρμηθῆναι.] Ὁρμηθῆναι *Vat.* ὁρμηθεὶς *Big.*

tus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum eruditissimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior extiterit.

μημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [y] καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν [z] αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse refpuens, inanes & veritatis plane expertes esse demonstravit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, & qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica instituit, & quæ ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Astrorum scientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

β. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' [a] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [b] συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, [c] καὶ διαπτύων τοὺς λόγους οὓς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμασθεὶς οὖν ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ οὐ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [d] περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι. πρὸ γὰρ [e] τῆς Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [f] Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ ταῦτ' [g] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [h] ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

3. Postquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto divisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira disparuit. At causam hujusce rei loco suo ostendam.

Sodomis Loto concessis, Chabrone degit à πάγοις. Urbs illa septem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

γ'. Ὡς δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [i] τῶν ποιμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέν τοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δὲ αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνου καταλελειμμένην [k] ὑπώρειαν, [l] ᾤκησεν ἐν τῇ [m] Χαβρῶνι πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ [n] πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν, οὐκ ἄποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἣ τότε μὲν ἦν ἀγαθή, νῦν δὲ ἠφάνισται κατὰ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δὲ αἰτίαν κατὰ χώραν σημανῶ.

X.

CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Assyriis prælio accepta.

ΚΕΦ. θ'.

Ἡ τῶν Σοδομιτῶν διαφθορά, Ἀσσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis crescentibus pariter ac abundante juventute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex, suæ quisque ditioni præpositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diviso eos obside-

Duces quatuor Assyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Asphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ΚΑτ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἀσσυρίων κρατούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤκμαζε τὰ πράγματα, εἴς τε πλοῦτον [o] ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· [p] Βαλλάς, [q] Βαρσάς, [r] Σενναβάρης, καὶ [s] Συμόβορος, ὅ, τε Βαλενῶν βασιλεύς. μοίρας [t] δὲ ἦρχεν ἕκαστος ἰδίας. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες

y Καὶ συνεῖναι] Καὶ συνεῖν Samb. & Eufeb, συνεῖναι Big.

z Αὐτῷ] Neuter Editorum interposuerat αὐτῷ. Eusebius tamen MS. τήν τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ δ' Edit. τήν τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ δ. Bern. Ita ex Eusebii MSS. edidit Bernardus. in Cod. Vat. αὐτῷ Deest vox αὐτῷ in Baf. & G.

a Ἀλλήλοις] Παρ' ἄλλοις Samb. & Cas. contra Baf. Gen. Epiph. Eufeb. & ipsius Josephi mentem: quam hac paraphrasi, aperit Eustathius non veterrimus, [illegible] Bern. Sic Baf. G. Epiph. Eufeb. & Vet. Interpr. ἀλλήλων Vat. ἄλλοις Samb. & Caf.

b Συμβαλὼν] Συμβαλλων Vat.

c Καὶ διαπτύων] Διαπτύσας viri magni conjectura haud præclara. Statim μηδὲν ἀληθὲς ἔχοντας, Samb. & Eusebii impressa. Bern.

d Περὶ ἀστρονομίαν] Περὶ ἀστρονομίας Hen. Glycas & Cedren. περὶ Ἀστρολογίαν Eufeb. & ipse Josephus, p. 14. v. 18. Intelligit autem ea voce (quod Abbas Georgius monuit) τὴν τῶν ἀστέρων [illegible] Bern.

e Τῆς Ἀβράμου] Τῷ Ἀβράμου Vat.

f Αἰγύπτιοι] Εἰς αἴγυπτον, οἱ αἰγύπτιοι Baf. Gen. articulo superfluo. Quinimo εἰς αἴγυπτον prætermisit Eusebius sua sponte atque etiam Eustathius, quando narrat diserte, [illegible] Deinde inter codices Latinos Stat. & West. 2. itidem neglexere. Postremo εἰς αἴγυπτον refert proxima sententiola. Bern. Οἱ Αἰγύπτιοι articulo superfluo in Baf. & G.

g Ἐφοίτησεν] Ἐφοίτησε Big. Samb. Hen. Eusebius, Magnus Drungarius Zonaras. ἐπεφοίτησε Baf. Gen. & Caf. [illegible], Stipsane magis stipes ille Cassiodori. κατεφοίτησε M. Glycas. Bern. Ita Big. Samb. Hen. Vat. Eufeb. Aliique. ἐπεφοίτησε Baf. G. & Caf.

h Ἦλθε] Sic Big. Hen. & Eufeb. καὶ ἦλθε Samb. Caf. & Vat. [illegible] καὶ Baf. & G.

i Τῶν ποιμένων] Ita in MSS. τῶν δὲ π. Baf. & G.

k Ὑπώρειαν] Ex Codd. Samb. & Vat. verum in reliquis ὑπόρειον, tam in MSS. quam Editis. Huds. Est ad montes sita regio, non in summis montibus, sed ad radices vel latera montium, opposita tamen πεδίοις & campis: nam Chebron urbs sita est in regione montana. Nihil est certius. Rel.

l Ὤκησεν] In MSS. ᾤκει δὲ vel ᾤκε δέ. magis Attice. Bern.

m Χαβρῶνι] Νάβρω aut Ναβρὼ Baf. & G. atque Nabroth in nonnullis Epiphanii Codd. in aliis Nebroth & Ebron. Verum Χαβρὼ vel Χαβρῶνι scribendum, quo modo scripsit Josephus ex Num. 13, 23. ubi Χεβρὼν ediderunt LXX Bern.

n Πρὸ Τάνιδος] Ita Baf. & G. πρὸ Τανιδος Vat. Πρὸ [illegible] Big. Samb. & Vet. Interpr. Forsan παλαιοτέρα δ' ἐστι, ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸ Τανιδος τῆς Αἰγύπτου [οἰκισθεῖσα.]

o Ἐπιδεδωκότων] Ἐπιδεδωκότων in Codd. tam impressis quam scriptis præter Samb.

p Βαλλάς,] Pentapolis Palæstinæ principes suis nominibus inter librarios dissidia & pugnas non leves concierunt. E Typographiis Baf. & Gen. prodiere, Βαλλὰς (tanquam à בלע) Βαρσὰς (quod permutavi in Βαρσάς) [illegible] (id esset [illegible]) καὶ [illegible], ὅτε Βαλενῶν βασιλεὺς μοίρας &c. Big. autem procurante, Βάλλαχος, Βαλέας, [illegible], ὅτε Βαλλενῶν βασιλεύς. Habitu etiam eodem volunt Samb. & Caf. nisi quod efferant ex ore medio Βάλλαυσος, pro Βάλλαχος. LXXII. Interpretes aliter referunt hunc barbarismum, Βαλλὰ, (Bella idem apud S. Ambros. & Βαλὰκ Chrysostomi in Homiliis) Βαρσὰ, [illegible], καὶ βασιλεὺς Βαλὰκ. Judæi vero atque Samaritæ correctius & certius, 1. ברע, quod Græce reddas Βάρσας 2. ברשע, Βαρσάς. 3. שנאב, [illegible]. 4. שמאבר, [illegible], aut Samaritico mendo, [illegible]. 5. מלך בלע, βασιλεὺς Βαλάκ. Bern. Βάλλασος Samb. & Vat.

q Βαρσάς,] Ita ex LXX. Βαρσὰς in MSS. Βαρσὰς in Editis.

r Σενναβάρης,] In MSS. Σενναβάρης. in Editis Σεναβάρης. in LXX. Σεννάαρ.

s Συμόβορος,] Συμόβορός τε Βαλλενῶν Vat.

t Δ' ἦρχεν] In Codd. Samb. Caf. & Vat. δ' ἦρχεν.

v Στρα-

ὄντες τῆς [v] στρατείας, ἐπολιόρκουν αὐτούς. [x] στρατηγὸς δὲ ἑκάστης ἦν εἷς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ἀσσύριοι φόρον ἐπιτάσσουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, καὶ τοὺς ἐπιταχθέντας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑπέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ [y] ἀπέστησαν. καὶ ἀναβαίνει στρατὸς Ἀσσυρίων ἐπ' αὐτούς· στρατηγούντων [z] Ἀμαραφήλου, [a] Ἀριόχου, [b] Χοδολλαμόρου, [c] Θαδάλου. οὗτοι τήν τε Συρίαν ἅπασαν διήρπασαν, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατέστρεψαν. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύουσι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην φρέατα ἀσφάλτου· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέντοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ [d] Ἀσφαλτῖτις λεγομένη. [e] περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [f] ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἤγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

bant: singulis vero unus præficiebatur dux. Commisso autem prælio, victores Assyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos serviviſſent, & tributa illis imperata ſolviſſent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Aſſyriorum in eos facta eſt expeditio ductu *& auſpiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. iſti etenim Syriam univerſam diripuerunt, & Gigantum ſobolem ſubverterunt. Cumque in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iſte puteis abundabat. nunc tamen, ex quo diſparuit Sodomorum urbs, vallis iſta in lacum mutata eſt, qui dicitur Aſphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyriis acie congreſſis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero ſunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

Hinc Lotus captus praelio.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἄβραμος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησε· καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

[g] Ἄβραμος δὲ ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμεινεν· ἀλλ' ἐπειχθείς, [h] καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ἀσσυρίοις περὶ Δάνον· οὕτως γὰρ [i] ἡ ἑτέρα τοῦ Ἰορδάνου προσαγορεύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δὲ ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι, ἔφυγον. Ἄβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι καὶ δευτεραίους [k] γενομένους συνήλασεν αὐτοὺς [l] εἰς Ὠβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ἐπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, [m] ἀλλ' ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου στρατοῦ περι-

CAP. X.

XI.

Quomodo Abramus, Aſſyrios aggreſſus, victor extiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

Abramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, ſimul & metu de Loto cognato ſuo commotus eſt, & miſericordia ex Sodomitis ſibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem veniſſet illis opitulari, nil cunctatus eſt, ſed protinus ſuos expediens, & quinta nocte Aſſyrios ad Danum aſſequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviſo & inermes adortus, alios quidem in lectis opprimit, nihil de clade ſuſpicantes: alii vero nondum in ſomnum delapſi, tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam ſe conjiciunt. Abramus autem eos perſequutus eſt, & ſequenti die coëgit ſemet recipere in Hobam, quæ Damaſcenorum eſt: oſtendens victoriam non ſitam eſſe in multitudine & militum numero, ſed pugnantium alacritatem & virtutem copias quantaſcunque ſuperare; utpote qui cum trecentis & duodecim è familia ſua & tribus amicis tantum exercitum profligaverat.

Gen. c. 14. Aſſyriorum exercitum profligat Abrami miles domeſticus.

Danus bicipitis Jordanis fons alter.

Hoba Damaſcena.

v Στρατείας,] Στρατιᾶς vulgare hoc nec non dictum Baſ. Gen. & Caſ. Malunt tamen Athenienſes & cum his Big. & Samb. στρατείας, lente adeo ac στιπτῶς. Mox Στρατηγὸς δὲ ἑκάστης Baſ. & Gen. adverſus omnem fidem ceteram. Mox ἐπολιόρκησαν puerili ſono Baſ. & Gen. deinde vero Hen. meticuloſus ſcriba & minus fidelis pro καὶ ἀναβαίνει στρατὸς, &c. refert iſthæc, καὶ αὖθις ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι. Bern. Ita cum Big. & Samb. στρατιᾶς in cæteris.

x Στρατηγὸς] Sic ex MSS. in Editis στρατηγὸς δὲ ἑκάστης.

y Ἀπέστησαν.] Ita ex MSS. & Theophilo Antiocheno p. 162. Edit. Oxon. in Editis ἀπέστησαν.

z Ἀμαραφήλου,] Iterum nobis agendum eſt cum nominibus longis & barbaris. Primum ducum Aſſyriorum nomine μαρφάδυ vocant Editores, mutilo & quidem depravato, ἀμαραψίδυ Big. Samb. Caſ. & meliora exemplaria Latina; unde fiet ἀμαραφήλυ (prout Amrafeli etiam in libris nonnullis Epiphanii me legiſſe memini) aut cum Cl. Boſio ἀμαραφήλυ Ψ. & Δ. converſis facili arte in Φ. & Λ. Nam אמרפל dicunt utraque natio Hebræorum, Græci ἀμαρφάλ, & ἀμαρφάδ in Hom. Chryſ. Tum Ellaſari dominus appellatur ἀριόχος apud Big. Samb. & Caſ. ἀριόχος Baſ. Gen. & Epiphan. Inſequitur jam vox ſeſquipedalis כדרלעמר ſive ut Eccleſia Græca modulatur χοδολλογομορ: hinc χοδολλογομόρου in Edit. Baſ. & Gen. & MSS. aliquot Epiph. Concinnius vero legunt Big. Samb. Caſ. & vetuſtiora Epiph. χοδολλαμόρου, Chodolamori: ut nunc omittam χοδολλαομόρου prolixum Boſii. Iidem ſatis bene ultimum Principem nuncupant Θαδάλου nomine, Thadalli Latinis auribus, Hebræis תדעל: Græci viderant תרעל, quod eſt Θαργάλ illorum literis; ab hiſce Θαργάλου excepere Baſ. & Gen. Bern. Ita ex quibuſdam MSS. Epiphanii Ἀμαραφάλου malit Cl. Boſius. Μαρφάδυ Baſ. & G. Ἀμαραψίδυ Big. Samb. Vat. & Caſ.

a Ἀριόχου,] Sic ex MSS. in Editis & Vet. Interpr. Ἀριόχου.

b Χοδολλαμόρου,] Illud ferunt MSS. & vetuſtiora Epiphanii, in aliis & Baſ. & G. Χοδολλογομόρου.

c Θαδάλου] Ita MSS. Θαργάλου Baſ. & G. ex Hebrais.

d Ἀσφαλτῖτις] Al. Ἀσφαλίτης. Videſis Euſtathium Antioch. p. 59.

e Περὶ μὲν οὖν] Illud οὖν abeſt quibuſdam Codd.

f Ἀπέθανον,] Perite autem interpretatus eſt hic Judæus Moſaicam phraſin Gen. c. 14. 10. ויפלו שמה, *ibidem ceciderunt.* Dein οἱ δὲ λοιποὶ, Hen. Subnectit idem ille ad ἐληλυθώς hæc verba ne vix perferenda, οὐκ ἄπωθεν τῆς σοδομιτικῆς πόλεως οἰκῶν. Bern. Ἐνοικῶν Hen. ex Bibliis S.

g Ἀβράμῳ δὲ ἀκούσαντι] Sic ex MSS. Ἄβραμος δὲ ἀκούσας Baſ. & G.

h Καὶ κατὰ] Τὸ καὶ delet Big.

i Ἡ ἑτέρα] Nam alter & primus fons Jordanis erat in lacu Phiala ut docuit in lib. de bell. Rel.

k Γενομένους] Ita ex MSS. nam γενομένους non agnoſcunt Baſ. & G.

l Εἰς Ὠβὰ] Sic reſcribere ſum auſus, vel εἰς χωβά. Editum erat εἰς σωβᾶ, ſcriptum tot manibus εἰς σωβά, vel in cod. Caſ. εἰς σωβά. Inter enuntiandum profecto tralatus fuit ſibilus præpoſitionis εἰς in vocem ſequentem. Gen. c. 14. 15. ἕως χωβά, עד חובה. Epiphanius ſine cauſa hanc urbem Damaſcenam penitus delevit, & reliquit duntaxat, *expulit eos uſque ad terram Damaſcenorum.* Bern. Hoc placuit Petto, atque ita Bernardus edidit, dubius tamen an εἰς Χωβά reſcribendum. in pleriſque MSS. & Baſ. & G. Σωβᾶ litera σ præpoſitionis εἰς in vocem ſequentem Ὠβά traducta. εἰς Σωβά Caſ. ἕως Χοβά vel Χωβάλ. LXX.

m Ἀλλ' ἡ προθυμία] Ita MSS. ἀλλὰ εἰς προθυμίαν in Editis.

n Ἀδο

verat. At quotquot hostium è manibus effugerunt, sine gloria *domum* reversi sunt.

Abramum victorem epulis, elogiis, variisque magnis excipit Melchisedeces.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex justus: & erat utique talis omnium consensu; ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Iste autem Melchisedeces militibus Abrami justa dedit hospitalia, iisque omnia ad usus vitæ necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipse sibi retineret; homines tamen suæ ditionis, quos salvos eripuerat ab Assyriis, reposcebat. Abramus vero dixit se nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad se rediturum, nisi quantum domesticis suis ad victum sufficeret: portionem tamen aliquam amicis suis commilitonibus dari æquum esse. Primus horum Escholes vocabatur, & *secundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Spolia decima sacerdoti Dei donata.

Infinitam ipsi sobolem pollicenti Deo quinque animantibus facit Patriarcha. Gen. c. 15.

3. Deus autem virtutem ejus extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res præclare gestas donari par est. Cui ille, quorsum futura est mercedis retributio, cum desint qui successores essent? (adhuc enim erat sine prole.) Tum Deus & filium illi nasciturum esse pollicitus est, & multam adeo ex eo fore sobolem, ut cœli stellas numero esset æquatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, ut ipse præceperat, sacrificium obtulit. Erat autem sacrificium hujusmodi: juvencam *sumens* trimulam, & capram trimulam & arietem similiter trimulum, turturem quoque & columbam, *cætera*, ut jussus fuerat, dissecuit media, sed aves non dissecuit. Deinde priusquam erigeretur ara, avibus cruoris desiderio devolantibus, adfuit vox divina, denuncians, posteris ejus malignos fore vicinos annis quadraginta in Ægypto: quo tempore gravia perpessos hostibus *tandem* superiores evasuros, devictisque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Post cccc. annos servitutis Chananæa armis felicibus occupanda.

Sub ilice Ogyge habitat ὁ περάτης, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa

γενόμενοι· ὅσοι δὲ [n] αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.

β. Ἄβραμος δὲ [o] τούς τε τῶν Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτους, οἱ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζευξε μετ' εἰρήνης. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινὰ, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· [p] ἔνθα ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἦν δὲ τοιοῦτος ὁμολογουμένως, [q] ὡς διὰ ταύτην αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τοῦ Θεοῦ. τὴν μέντοι [r] Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν [s] Ἱεροσόλυμα. ἐχορήγησε δὲ [t] οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Ἀβράμου στρατῷ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων παρέσχε· καὶ παρὰ τὴν εὐωχίαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους [v] αὐτῷ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς. Ἀβράμου δὲ διδόντος καὶ τὴν δεκάτην τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τὴν δόσιν. ὁ δὲ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς τὴν μὲν λείαν ἔχειν Ἄβραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, ὡς παρὰ τῶν Ἀσσυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Ἄβραμος δὲ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, οὐδ' ἂν ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ γένοιτο· μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις [x] αὐτοῦ παρέχειν τοῖς συστρατευσαμένοις. [y] Ἐσχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, καὶ [z] Ἐννηρος, καὶ [a] Μαμβρῆς.

γ. Ἐπαινέσας δὲ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθοὺς ὡς ἄξιόν ἐστιν [b] σε ἐπὶ τοιαύταις εὐπραγίαις κομίζεσθαι. τοῦ δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, οὐκ ὄντων οἱ διαδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ [c] παῖδα αὐτῷ [d] γενήσεσθαι καταγγέλλει, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς παραπλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τὸν ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ Θεῷ, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν [e] τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν, κελεύσαντος διεῖλε, τῶν ὀρνέων οὐδὲν διελών. εἶτα πρὶν εἶναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν, ἀποσημαίνουσα πονηροὺς [f] αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ἐπὶ ἔτη [g] τετρακόσια γενησομένους κατὰ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς κακοπαθήσαντας περιέσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσαντας πολέμῳ Χαναναίων ἕξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

δ. [h] Ἄβραμος δὲ κατῴκει μὲν περὶ τὴν Ὠγύγην καλου-

n Αὐτῶν] αὐτοὶ *Sam.*

o Τούς τε τῶν Σοδομιτῶν] Sic *Hen.* & *Cedren.* τοὺς τῶν Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς Σοδομιτῶν *Baf.* & G.

p Ἔνθα ὁ] ἔνθα δὲ ὁ *Hen.*

q Ὡς διὰ ταύτην] Ita plerique *MSS.* ὡς διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. *Vat.* ὡς διὰ ταύτην αὐτὸς *Baf.* & G. αὐτ. *Cott.*

r Σόλυμα] Hebraica lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad suæ linguæ phrasim inflectendo, *Solyma* dixere.

s Ἱεροσόλυμα] Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Josephus* & nostri omnes arbitrantur, est *Hierusalem*, nomen ex Græco Hebraicoque compositum, quod absurdum esse peregrinæ linguæ mixtura demonstrat, sed oppidum juxta Scythopolim quod usque hodie appellatur *Salem*. Vide *Montacutium* contra *Seldenum*, p. 154. 155.

t Οὗτος ὁ Μελχισεδέκης] Videsis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62.

v Αὐτῷ ποιήσαντα] Αὐτῷ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν.

x Αὐτοῦ παρέχειν] Αὐτῷ παρέχειν *Vat.* αὐτοῦ παρέχειν *Big. Samb. Hen.* & *Caf.* in *Editis* παρέχειν.

y Ἐσχώλης] Hebræi Græcique Ἐσχὼλ in Genesi; eadem lectio apud Josephum Typis vulgatum: atqui MSS. prorsus omnium Ἐσχώλ. De secundo amico nobilissimi Abrami quid amplius nunc monere fas sit, quam Josephi Ἐννηρος convenire cum Hebraico Judæorum ענר pro quo Samaritæ legunt עונר *Avram*, & LXXII. Αὐνάν. Epiphan. forte viderat in membranis Clarissimi Cassiodori Ἔνναρος ἄλλος, *Ener*, seu potius *Enner alius.* Comes tertius scribitur μαμβρῆς in Editis, pro μαμβρῆς MSS. aut μαμρῆς, ממרא; sed alterum probatius atque αὐθεντικώτερον. *Bern.* Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Baf.* G. & LXX. Ἐσχὼλ. in *MSS.* Ἐσχώλ.

z Ἐννηρος.] Αὐνὰν in LXX. *Epiphanius* forte viderat in suis *MSS.* Ἔνναρος ἄλλος. nam habet *Ener*, seu potius *Enner alius.*

a Μαμβρῆς.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαβρῆς.

b Σε ἐπὶ τοιαύταις] Illud σε ex *MSS.* deerat in *Editis.*

c Παῖδα αὐτῷ] Σε non paret in excusis. Παῖδα *Baf. Gen. Epiphan. Hen.* tum harum Originum expilator Jo. Zonaras: &, ni fallor, Divinus Moyses, Gen. c. 15. v. 4. & 5. זרע, interprete S. Paulo: imo Josephus ipse subjicit singulari Anaphora, πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεάν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb.* & *Caf.* Bern. Ita *Baf. G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox subjicitur πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεάν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb. Caf.* & *Vat.*

d Γενήσεσθαι] Γενήσεσθαι siquidem scribas cum *Gen.* sive γενέσθαι aliorum, ipsa sententia nil quicquam variabit. *Bern.*

e Τριετίζουσαν,] Δάμαλιν τριετῆ *Big. Samb.* & *Caf.* sicut Esaiæ c. 15. 5. Huc equidem τριετῆ Josephum semel & bis scripsisse volo. *Bern.* In *MSS.* τριετῆ.

f Αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις] Αὐτῶν *Vat.*

g Τετρακόσια] Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri insequentis. *Bern.*

h Ἄβραμος] Ἀβ. μὲν κατῴκει περὶ τὴν ὠγύγην. *Baf.* & G. suis typis. Nostra autem editio scriptorum fidem habet, Epiphanio & Comestore consentientibus. Sed de hac tam nobili arbore alibi libenter disputamus. *Bern.* Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Ἀβ. μὲν κατῴκει περὶ τὴν Ὠγύγην. sed Ὠγύγην malit *Reinesius*. Vide *Euseb.* de *Locis Hebr.* p. 117. & 430. *Edit. Benedict.* & *Filesaci* Selecta Sacra, l. 1. p. 207.

ἡ Δρῦς·

λεγομένην [i] δρυΐ· ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, [k] οὐ πόῤῥω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ἐπὶ γυναικὶ μὴ κυούσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄῤῥενος παρασχεῖν. τοῦ Θεοῦ δὲ θαρσεῖν αὐτὸν παρακελευομένου, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς [l] αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάῤῥα, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, [m] ἐπικλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Ἀγάρην ὄνομα, [n] γένος οὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάῤῥαν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας περιστησομένης εἰς τὸν ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Ἀβράμου δὲ αὐτὴν πρὸς αἰκίαν [o] παραδόντος τῇ Σάῤῥᾳ, δρασμὸν ἐπεβούλευσεν οὐχ ὑπομένουσα τὰς ταλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει δὲ διὰ τῆς ἐρήμου προϊοῦσαν αὐτὴν ἄγγελος [p] θεῖος, κελεύων πρὸς τοὺς δεσπότας ἐπανιέναι, βίου γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. παρακούουσαν μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ, καὶ προσωτέρω χωροῦσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. νοστήσασαν δὲ αὐτὴν ὀπίσω [q] γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [r] βασιλεύσοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τοὺς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ' οὐ πολὺ Ἰσμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τὸν Θεὸν τῆς ἱκεσίας.

ε'. Ἀβράμῳ μὲν οὖν, ἕκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς [s] ἔνατον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν περιελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς [t] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [v] καὶ ἐκ Σάῤῥας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ἴσακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος [x] μέχρις Αἰγύπτου. προσέταξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ [y] συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Ἀβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ἰσμαήλου εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε [z] ἀντεσήμαινεν ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Ἄβραμος μὲν, ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται [a] παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ περὶ [b] αὐτὸν, καὶ ὁ παῖς [c] Ἰσμάηλος· οὗ καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενήκοντα πρὸς τοῖς ἐννέα διῆγεν.

ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (est autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil pepererat, à Deo supplex petiit, ut prolem sibi masculam daret. Deo autem ipsum ut bene speraret adhortante, quoad cætera omnia *magno* suo commodo è Mesopotamia eductum, nec liberis cariturum; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos suscepturo. Et ancilla, cum gravida facta esset, ausa est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam perventura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarræ in pœnam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim si Deo nollet obsequi & ulterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, & reversa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Ancilla Ægyptia, ad torum admissa dominatur, pellitur, redit, suasu Angeli, Ismaëlo gravida.

Ismaëlus, Θεόκλυτος.

5. Jam vero Abramo, sextum & octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nasciturum esse. jussit autem eum vocari Isaacum; prænuncians ex eo proditura gentes magnas & reges, qui bellum gesturi omnem Chananæam à Sidone usque Ægyptum occuparent. Præcepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Causam vero nostræ circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, posteaquam ob hæc Deo gratias egisset, statim circumcisus est, & omnes qui cum eo erant, similiter & puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

Abramo an. 86. generat Ismaëlum, & an. 99. circumciditur cum familia sua. Genus Hebræum conservat ab externa intermixtione.

Sidonem inter & Ægyptum figitur limes occidens terræ Sanctæ.

i Δρυΐ·] Τερέβινθον postea dictam Eusebio, Hieronymo & aliis. *Rel.*

k Οὐ πόῤῥω] In hoc fallitur: nam de querceto *Mambre* verum est, altera Abrami mansione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem seu quercetum *Moreh*, in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis*, in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reinef.* de Ling. Punic. p. 70 *Edit. Ultraject.* Huds. Josepho illud οὐ πόῤῥω nonnunquam notat spatium satis magnum. Chebron ei dicitur οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων, & Masada οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων, quæ tamen loca non minus 20 milliarium Romanorum intervallo Hierosolymis aberant. At δρῦς septem modo stadiis aberat Chebrone. *Rel.*

l Αὐτὸν] Αὐτῷ & mox ἠγμένῳ *Vat.* Huds. Dele αὐτὸν *Cocc.*

m Ἐπικλίνει] Ad oram *Cod. Hen.* hæc apposita est interpretatio, ἐπὶ κλίνην αὐτοῦ τίθεται.

n Γένος] Zonaras pariter αἰγυπτίαν τὸ γένος. Idem vero ante hæc pro ἐπικλίνει posuerat παρακλίνει, atque ἐπὶ κλίνην αὐτοῦ τίθεται manus obscura [illegible] oram *Hen.* cod. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & gens Attica. γένος *Bas. G.* & *Hen.*

o Παραδόντος] Scripta *Big. Samb.* & *Cas.* percelebrium virorum; quo etiam conducit phrasis nota [illegible] apud historicos Græcorum. [illegible] oblatum à Typographis *Bas.* & *Gen.* Bern. Ita ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* παραδιδόντος τῇ Σ. δρασμὸν [illegible].

p Θεῖος,] Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis.*

q Γενήσεσθαι] Γενέσθαι *Vat.*

r Βασιλεύσοντος.] Βασιλεύσοντος *Samb.* & *Vat.* ex consuetudine *Atticorum.* Bern.

s Ἔνατον] In *Hen.* & *Vat.* ἔννατον, contra canones Grammaticos. *Bern.*

t Ἀπήγγειλεν,] Ἐπήγγειλεν *Hen.* & *Epiphan.* non male. *Bern.*

v Καὶ ἐκ Σάῤῥας] Deest καὶ in *Editis.* debetur *MSS. Bern.*

x Μέχρις Αἰγύπτου.] Sed non pertigerunt fines Cananææ ad Ægyptum. Rhinocolura ultimus fuit, aut Gazæ vicina regio, uti sacri scriptores loquuntur, terminus Cananææ; at inter Rhinocolura & Ægyptum solitudo satis magna interjacebat, quæ postea Augustamnica dicta est. Quia tamen ea ἔρημος (ita Josephus ipse appellat) erat, ferri potest si quis dicat inter Cananæam & Ægyptum nullam regionem (cultam videlicet aut habitatam, uti illæ erant) intercedere. *Rel.*

y Συμφυρόμενον,] Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras*, ὥστε τὸ γένος αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπίμικτον. in *Editis* autem absurde συμφερόμενον. *Bern.*

z Ἀντεσήμαινεν] Ἀντεσήμανεν *Vat.*

a Παραυτίκα,] Illud magis Atticum. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα.

b Αὐτὸν,] Αὐτῷ *Hen.*

c Ἰσμάηλος·] Ita *Bas.* & *G.* Ἰσμάηλος τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· Ἄβραμος δὲ &c. *Hen.* Ἰσμάηλος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· καὶ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* Bern.

* *A Deo exauditum,*] *Quasi à Deo exauditus.* Ita libri nostri veteres ac novi; & præter hos *Epiphanius* Scholasticus, juxta alium sensum vocis θεόκλυτος. Similiter Philoni, Ἰσμαήλ, ἀκοὴ θεοῦ: aut ex nostra interpretatione, ἀκοὴ ὁ κύριος. Apud Zonaram tamen legitur θεόκλητος, mendo Typothetæ: addit enim Monachus ille hanc causam nominis, ὡς τοῦ θεοῦ τῆς ἱκεσίας ἀβραὰμ ἀκούσαντος, καὶ παῖδα δόντος αὐτῷ. *Bern.* Ita etiam juxta *Philonem*, cui Ἰσμαήλ, ἀκοὴ θεοῦ. *Suida* θεόκλυτος, θεότιμος, à *Deo honoratus.*

XII.

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

Sodomitarum mores exsecrabiles, Gen. c. 11. &c. 19.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumeliosi exstiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipso acceptorum plane immemores essent, hospites odio haberent, & mutua consuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offensus Deus, decrevit insolentiæ pœnas ab illis repetere; & non solum urbem eorum evertere, sed & eam regioni vastitatem inferre, ut nec amplius plantas nec fructum ullum ederet.

Tres Angelos hospitio excipit Abramus.

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decrevisset, Abramus conspicatus tres angelos (sedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii sui) ratusque esse hospites, assurgens salutavit eos, & ad se adductos rogabat ut cum ipso hospitium facerent. Illis vero annuentibus, jussit panes statim fieri ex farina siliginea, vitulumque mactatum & assatum sub ilice discumbentibus apposuit. At illi præ se tulerunt quasi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam esset Sarra. Illo referente, intus eam esse: ajunt se aliquanto post reversuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero subridente muliere, & dicente fieri non posse ut liberos gigneret, cum ipsa nonagenaria esset, maritus vero centesimum annum ageret, non sustinuerunt amplius simulare, sed fassi sunt se Dei esse angelos; & quod missus esset unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos.

3. Hæc audiens Abramus indoluit super Sodomitas: & exsurgens supplex Deum precabatur, ne justos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum esse bonum; si enim vel decem inter eos essent, omnibus se remittere velle peccatorum supplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad se diverterent: summa enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidissent adolescentes egregie venustos ad Lotum divertisse, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam se pararunt. Loto vero hortante ut continerent sese, neve in peregrinorum probrum ruerent, sed hospitii sui jura revereren-

Mira Loti φιλοξενία.

ΚΕΦ. ιαʹ.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ὙΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ πρὸς [d] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, [e] καὶ τὰς πρὸς [f] ἀλλήλους ὁμιλίας [g] ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· [h] καὶ τήν τε πόλιν αὐτῶν κατεστρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς [i] μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

βʹ. Ταῦτα δὲ τοῦ Θεοῦ κρίναντος περὶ τῶν [k] Σοδομιτῶν, Ἄβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους ([l] ἐκαθέζετο δὲ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ παρὰ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτοῦ αὐλῆς) καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ἐπινευσάντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν [m] εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς [n] ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέσχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐπυνθάνοντο, ποῦ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τοῦ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ εὑρήσειν αὐτὴν ἤδη μητέρα γεγενημένην. τῆς δὲ γυναικὸς [o] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τὴν τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, οὐκέτι κατέσχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμήνυσαν ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους [p] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [q] πεμφθείη μὲν ὁ εἷς, σημανῶν περὶ τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γʹ Ταῦτα ἀκούσας Ἄβραμος ἤλγησεν ἐπὶ τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε παρακαλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς [r] συναπολλύειν τοῖς πονηροῖς. τοῦ δὲ Θεοῦ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Ἄβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λῶτος αὐτοὺς ἐπὶ ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [s] τῆς Ἀβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ παρὰ Λώτῳ [t] καταχθέντας, ἐπὶ βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράποντο. τοῦ δὲ Λώτου παραινοῦντος σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [v] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδῶ τῆς

d Τὸ θεῖον] Τὸν θεὸν Hen. & Vet. Interpr.

e Καὶ τὰς] Lege καὶ εἰς τὰς vel ἐπὶ, ut mox. Cocc.

f Ἀλλήλους] Ita Bas. & G. In Samb. Big. Cas. Vat. & Vet. Interpr. ἄλλους.

g Ἐκτρέπεσθαι.] Πρὸς ἄλλους Big. Samb. Cas. & Epiphanius. Hen. vero καὶ εἶναι μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι, & in Marg. ἐντρέπεσθαι. Veruntamen Bas. & Gen. quo rursum modo ea excudi jussimus, propter turpissimam ἀρρενομιξίαν istius nationis, quam gravissime redarguit B. Paulus initio Epistolæ suæ ad Romanos. Facilior enim istius phrasis explicatio Sodomitis videtur minus convenire. Vix etiam consistere potest meliorum membranorum πρὸς ἄλλους, quando in propinquo est μισόξενοι absque tautologia. Bern. Ita Bas. G. & Hen. quam scripturam servavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum Gelenio minus usitate pro depravare, detorquere: quod Josephus respicere videatur ad turpissimam istius gentis ἀρρενομιξίαν.

h Καὶ τὴν] Ita Vet Interpr. nec aliter Bas. & G. nisi quod κατεστρέψασθαι habeant. infra in Josepho, παρεγένοντο οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομιτῶν πόλιν. In MSS. καὶ τάς τε πόλεις αὐτῶν κατεστρέψασθαι, quo faciunt verba Gen. 19. 24. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον.

i Μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν] Hinc colligitur, ut ex aliis locis apud Josephum, eum non credidisse Sodomam aquis lacus Asphaltitis immersam fuisse. Quod & verosimilius. Lib. v. cap. 5. de Bello Jud. Σοδομῖτιν a lacu Asphaltite distinguit. Rel.

k Σοδομιτῶν,] Σοδόμων Vat.

l Ἐκαθέζετο] Ita Big. & Samb. cæteri cum Editis habent ἐκαθέζετο.

m Εὐθὺς] Illud εὐθὺς ex MSS.

n Ὑπὸ τῇ δρυῒ] Post paucula, ἔτι καὶ impressa. Et αὐτῆς, ne ambigeretur, pro γυναικὸς Hen. idemque statim ποῦ ἂν scripsit pro ποῦ ποτ' εἴη, ex Gen. 18. 9. LXXII. Interpretum: deinde καὶ ὄξεν. Bern. Ita Samb. Cas. Vat. & Vet. Interpr. πρὸς τῇ δρυῒ τελέσαι, ut & Bas. & G.

o Ἐν τούτῳ] Sic Bas. Gen. & Epiphan. ἐπὶ τούτῳ in MSS.

p Τοῦ Θεοῦ] Articulum omittit Hen.

q Πεμφθείη] Μὲν ὁ εἷς Bas. & Gen. ὁ εἷς, adhuc simplicius Hen. & in altero colo omnes illi δύο δὲ. Articulos autem sæpe omitti, moris fuit potius quam negligentiæ Atticæ. Plenius itaque Big. Samb. & Cas. μὲν ὁ μὲν εἷς, & οἱ δύο δὲ membri sequentis. Bern. Πεμφθείησαν, ὁ μὲν εἷς ——— οἱ δύο δὲ Vat. πεμφθείη, καὶ ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο δὲ Big. Samb. & Cas.

r Συναπολλύειν] Συναπολῦσαι Samb. Mox τοῦ Θεοῦ δὲ. Bas. & Gen. Bern.

s Τῆς Ἀβράμου] Ita ex MSS. in Editis τῆς τοῦ Ἀβρ.

t Καταχθέντας.] Καταχθέντας Vat.

v Ἐπ' αἰσχύνῃ] Ἐπ' αἰσχύνην Vat.

w Περὶ

τῆς παρ' αὐτοῦ κατηγορίας, εἰ δ' ἔχουσιν ἀκρατῶς, τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκείνων τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν λέγοντος [x] παρέχειν· οὐδ' οὕτως [y] ᾐδέσθησαν.

δ. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τοὺς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθῆναι τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δὲ κατέκρινε πανδημεὶ ὄλεθρον. Λῶτος δὲ, τοῦ Θεοῦ τὴν μέλλουσαν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντος, [z] ἀπηλλάσσετο, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰρ [a] μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τῆς ἐξόδου, ληρεῖν ἐπικαλοῦντες τοὺς ὑπὸ τοῦ Λώτου λεγομένους. καὶ ὁ Θεὸς ἐνσκήπτει βέλος εἰς τὴν πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρη, [b] τὴν γῆν ὁμοίᾳ [c] πυρώσει ἀφανίζων· ὥς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λώτου γυνὴ, παρὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονοῦσα τὰ περὶ αὐτὴν, ἀπηγορευκότος τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν, εἰς στήλην ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἱστόρησα δ' αὐτήν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. διαφεύγει δὲ αὐτὸς μετὰ τῶν θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταφυγὼν [g] περιγραφὲν ὑπὸ τοῦ πυρός. Ζωὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ οὕτως [h] Ἑβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, ταλαιπώρως διῆγεν.

ε. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον [i] γένος ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ πλησιάζουσι, [k] προνοοῦσαι λαθεῖν. ἐποίουν δὲ τοῦθ' ὑπὲρ τοῦ [l] μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Μωαβος· εἴποι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. [m] Ἀμμανον δ' ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γένους υἱὸν ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. [n] καὶ κτίζει δ' αὐτῶν [o] ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος· Ἀμμανίτας δὲ [p] ὁ ἕτερος. Συρίας τῆς Κοίλης εἰσὶν ἀμφότεροι. καὶ Λώτου μὲν τοιαύτην συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθαι.

tur; dicente etiam, si temperare sibi nequirent, filias se pro illis eorum libidini subjicere: neque sic quieverunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitiosa ad iram commotus, ipsos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire frustra conarentur: Sodomitas vero universos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde discessit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) assumptis: nam sponsi earum despicatui habuere egressum, Loti monita stultitiæ figmenta esse dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combussit, terram circa eminem pari incendio devastans, quemadmodum mihi jam dictum est in historia Belli Judaici. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum subinde ad urbem respiceret, clademque ejus paulo curiosius spectaret, Deo isthæc facere prohibente, in statuam salis conversa est. Eam siquidem vidi, nam & hodie usque manet. Lotus autem cum filiabus evasit, ad locum parvulum quendam appulsus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus desertus & victus penuria laborans, vitam miseram aliquantisper egit.

Sodoma cum malis urbibus divinis fulminibus combusta & deleta.

Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam salsam versitur. Hanc Josephus ipse viderat.

Zoor, modicum.

5. Virgines autem, universum genus humanum exstinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri posse. id eo agebant animo, ne genus hominum penitus interiret. Nascuntur autem liberi, ex seniore quidem Moabus, ac si quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; quod nomen significat filium generis. Atque ex uno illorum prognati sunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Ut Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti incestus, ex opinione falsa.

Moabus, πατρόθεν. Ammanus, ἐγγενής.

ΚΕΦ. ιβ΄.

Περὶ Ἀβιμελέχου· καὶ περὶ Ἰσμαήλου τοῦ Ἀβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Ἀράβων.

Ἄβραμος δὲ μετῴκησεν εἰς Γέραρα τῆς [q] Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμενος σχήματι τὴν Σάρραν· ὅμοια τοῖς πρὸ ὑποκρινάμενος διὰ τὸν φόβον. ἐδεδίει γὰρ Ἀβιμέλεχον τὸν βασιλέα [r] τῶν ἐπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐρασθεὶς τῆς Σάρρας, φθείρειν οἷός τε ἦν. εἴργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς, αὐτῷ [s] προσαπεσταλείσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸν ἀπηγορευ-

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Ismaëlo Abrami filio, ejusque posteris Arabibus.

ABramus autem migravit in Gerara urbem Palæstinæ, Sarram pro sorore secum ducens: eadem, quæ antea, præ timore simulans. Metuebat enim Abimelechum, istius loci incolarum regem; qui & ipse Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immissus. Et cum medici salutem ejus desperarent, in somno per vi-

Forma Sarræ vel senescens Geraritarum principi damnosa.

x Παρέχειν·] Ita Big. & Caf. παρέξειν cæteri.

y Ἠιδέσθησαν.] Ἐπείσθησαν Baf. Gen. & Hen. Fallere tamen, nisi credas verbum Rhetorum Græcorum ᾐδέσθησαν usurpasse hoc in loco Iosephum; quod fatentur etiam Big. Samb. Caf. & Epiphanius. Pro τὴν εἴσοδον mox Hen. τῆς οἰκίας. Bern. Sic in MSS. in Editis ἐπείσθησαν.

z Ἀπηλλάσσετο.] Ἀπαλλάσσει, Vat.

a Μνηστῆρες] Μνηστῆρες αὐτῶν Hen.

b Τὴν γῆν] Hac serie vocum, συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν ἀναστ. Bern. Ita Big. Samb. & Vat. Ἐ τὴν γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζει Hen. Baf. G & Vet. Interpr.

c Πυρώσει] Non aquis, uti Ant. 1. 3. de diluvio vocem ἀφανίζειν usurpaverat ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας. Si credidisset hinc ortum lacum Asphaltiten qui has urbes & regionem vicinam obtexerit, hic locus erat monendi illud: nec Josephus id prætermisisset. Rel.

d Ἡ δὲ Λώτου γυνὴ,] Ἡ δὲ τοῦ Λώτου γυνὴ περὶ τὴν ἀναχ. Big. Samb.

e Μετέβαλεν] Μετεβάλετο sine causa reponit Schotanus loco modi Attici μετεβάλλετο. Bern.

f Ἱστόρησα] Ἱστόρησα Big. Samb. & Vat. Columnam eo tempore mansisse pro figmento habet Simonius in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 343. Josepho tamen fidem adstruit Clemens in Epist. ad Corinth. ut & Irenæus adv. Hæreses l. 4. c. 51. Tertullianus carm. de Sodoma, aliique. Videsis R. Heggii Lectiones, p. 9. Burtonum ad Clementis Epist. p. 56. Huetii Quæst. Alnet. p. 193. & Colomesii Observatt. Sacr. p. 111.

g Περιγραφὲν] Si faverent MSS. mallem περιτραπέν, qua voce utitur p. 13. v. 20. Huds. Notat Iosephus se statuam illam vidisse, non se locutum esse alibi de illa, ut interpres Gelenius. Rel.

h Ἑβραῖοι] Addit οἱ Hen.

i Γένος ὑπολαβοῦσαι,] Ἠφανίσθαι excusi libri forma verbi circumflexi. Bern. Vox γένος ex MSS. in Editis deerat.

k Προνοοῦσαι] Ἐπινοοῦσαι Baf. G. & Caf.

l Μὴ τὸ γένος] Sic ex MSS. μὴ γένος Baf & G.

m Ἀμμανον] Ben ammi in sacris literis appellatur. Rel.

n Καὶ κτίζει] Κτίζει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Editiones ambæ, & Caf. κτίζει δ' αὐτῶν ἡ μὲν, Big. & κτίζει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Samb. Hen. & Epiphanius Scholasticus. Similiter in membro insequente, ὁ ἕτερος Baf. Gen. Hen. & Epiphanius, atqui ἡ ἑτέρα Big. Samb. & Caf. propter ἡ πρεσβυτέρα & ἡ δὲ νεωτέρα, quæ librarii isti legerant inter verba sacra Gen. 19. 37, 38. Verum jam de patribus earum gentium loquitur Iosephus, non de aviabus. Bern. Ita omnes MSS. præter Caf. qui (cum Baf. & G.) habet κτίζει.

o Ὁ μὲν Μωαβίτας,] ἡ Big.

p Ὁ ἕτερος.] Rursus Big. ἡ ἑτέρα.

q Παλαιστίνης,] Al. Παλαιστινῆς.

r Τῶν ἐπιχωρίων·] Βασιλέα τῆς χώρας Hen. quod facilius intellectu & vulgatius habuit. Bern.

s Προσαπεσταλείσης] Προαπεσταλείσης Big. Bern.

* In arctum] Al. circumscriptum.

Ai-

Gen. c. 20. visum aliquod admonitus est, ne injuriam inferat hospitis uxori. Mox, cum meliuscule se habere cœpisset, indicat amicis, hunc sibi morbum immisisse Deum ad vindicandum jus hospitis, ut qui uxorem illi inviolatam conservare voluerit: (non enim sororem secum ducere, sed conjugem legitimam) pollicitumque esse, sibimet posthac benignum fore, modo ille omni de uxore sollicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, suadentibus amicis, accersit; jussitque ipsum jam conjugi non metuere, ne quid turpe sit passura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque sub præsidio illius manentem sine injuria reportaturum esse. Sibi autem attestante Deo & mulieris conscientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuisse, si nuptam esse scivisset; sed cum pro sorore *eam* habuerim, nihil injusti commisi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in se esset, Deumque propitium redderet; & sive apud se manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; sive abire mallet, † deducendum esse curare, sibique omnia subministranda esse quorum indigens ad ipsum se contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, se de cognatione mulieris nequaquam mentitum esse; ipsam enim fratris filiam esse: & absque hac simulatione peregrinationem parum tutam existimasse. Et in quantum ægritudinis *ejus* causa non omnino exstiterit, sed suæ ipsius saluti studuerit, mansurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei concessit; mutuoque paciscuntur sine fraude vivere, juramento super puteo quodam facto, qui Bersubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari possumus. Sic autem hactenus à loci istius incolis nominatur.

Maritus idem patruusque Sarræ.

Pars regionis Gerarensis Abramo ex pacto conceditur.

Gen. c. 21. Bersubæ, Fœderis puteus.

2. Cæterum non multo post Abramo etiam filius nascitur ex Sarra, sicut ei prædixerat Deus: quem Isacum nominavit. hoc risus significatur. Nam quod Sarra * subriserit, Deo ipsam parituram esse dicente, cum grandis natu prolem non exspectaret, ita filium appellabat. nam ipsa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Istius autem ætatis utriusque anno ultimo nascitur puer; quem die statim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis observant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo: nam Ismaelus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate est circumcisus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Nascitur Isacus, risus ille & gaudium utriusque senum.

Is præputium ponit an. patris c. matris xc. suaque vitæ sub octiduum.

XIII. Ismaelis ac Isaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. Judæus octavo statim die.

3. Sarra Ismaelum, ex famula ejus Agara na-

νήτων, ὑπονοίας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν τοῦ ξένου γυναῖκα. καὶ, ῥᾷον διατεθεὶς, φράζει πρὸς τοὺς φίλους· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτην ἐπαγάγοι τὴν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας τοῦ ξένου, φυλάσσων ἀνύβριστον [t] αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν οὖσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν [v] αὐτὸν [x] εὐμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεῶς ἐκείνου περὶ τὴν γυναῖκα γινομένου. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Ἄβραμον, συμβουλευόντων τῶν φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν, ὡς [y] πεισομένης τι τῶν αἰσχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι· Θεὸν γὰρ αὐτοῦ κήδεσθαι, καὶ κατὰ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνου μεμενηκυῖαν ἀνύβριστον κομίζεσθαι. τοῦ δὲ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν οὖσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [z] ἀγόμενος οὐκ ἠδίκουν. [a] παρεκάλει τε πράως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν [b] βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε προαιρούμενον τεύξεσθαι πομπῆς, καὶ πάντων ὅσων καὶ χρῄζων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο. [c] ταῦτ' εἰπόντος, Ἄβραμος οὐκ ἐπὶ τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς [d] ἐψεῦσθαι ἔλεγεν, ἀδελφοῦ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίχα ταύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἐπιδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [e] ἐπὶ τὸ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δ' αὐτοῦ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [f] καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Ἀβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν [g] διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ [h] συντίθενται ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπέρ τινος φρέατος ποιησάμενοι τὸν ὅρκον, ὃ [i] Βηρσουβαὶ καλοῦσιν· [k] ὅρκιον δὲ φρέαρ λέγοιτ' ἄν. οὕτω δ' ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται δὲ Ἀβράμῳ μετ' οὐ πολὺ καὶ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [l] προείρητο· ὃν Ἴσακον ὀνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάρραν μειδιάσαι, τέξεσθαι φήσαντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετοῦ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν οὕτως ἐκάλεσεν. αὕτη μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Ἄβραμος. τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέροις τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν εὐθὺς [m] μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι. κἀξ ἐκείνου μετὰ τοσαύτας [n] ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Ἄραβες δὲ μετὰ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ἰσμάηλος γὰρ [o] ὁ κτίστης αὐτῶν τοῦ ἔθνους, [p] Ἀβράμῳ γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ οὗ τὸν πάντα λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γεννηθέντα τὸν Ἰσμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Ἀγά-

t Αὐτῷ] Αὐτῇ Vat.

v Αὐτὸν] Ἑαυτὸν Vat.

x Εὐμενῆ τὸ λοιπόν,] In *Editis* interpunctione alia, εὐμενῆ, τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐκείνου περὶ &c.

y Πεισομένης.] Πεισομένης Bas. & *Cas.* quod Grammatistæ, sicut puto, libenter admittent. *Bern.*

z Ἀγόμενος] Ita *Samb.* & *Cas.* ἀγόμενος οὐκ ἠδίκουν *Vat.* ἀγόμενος οὐκ ἀδικεῖν *Big.* ἀγόμενος οὐκ ἀδικεῖν *Bas.* & G.

a Παρεκάλει] Sic ex *MSS.* παρεκάλει δὲ in *Editis*.

b Βουλομένῳ] Βουλόμενον ad cod. *Samb.* manus nova. *Bern.*

c Ταῦτ' εἰπόντος,] Ita *Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* ταῦτ' εἰπόντες *Bas.* & G.

d Ἐψεῦσθαι] ψεύσασθαι *Samb.* Bern.

e Ἐπὶ τὸ μηδέν] Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod est ἀττικώτερον *Bern.* Forte ἐκ αὐτῷ. *Coc.* Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod Atticώτερον esse existimat *Bernardus*.

f Καὶ παρ' αὐτῷ μένειν.] Καὶ omittunt tres *MSS.*

g Διανέμεται] Ibidem *Hen.* τήν τε χώραν pro γῆν. *Bern.* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* [illegible] *Bas.* & G.

h Συντίθενται] [illegible] *Samb.* [illegible] *Hen.* Illi mox ποιησάμενοι τὸν ὅρκον. Puto Josephum scripsisse juxta Cod. *Cas.* [illegible] — ποιησάμενοι, pro nitore solito. *Big. Bas.* & *Gen.* heic ποιούμενοι, illic etiam peculiariter [illegible]. *Epiphanius* denique *constituerantque inter se — facientes* Bern. Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* [illegible] ——— ποιησάμενοι *Bas.* & G. sed *Bernardus* vult Josephum scripsisse juxta Cod *Cas.* [illegible] ——— ποιούμενοι, pro nitore solito.

i Βηρσουβαὶ] Βηρσουβαὶ *Bas.* & *Gen.* Βηρσαβεέ, Ipse auctor hujus Archæol. l. 8. c. 7. Βηρσουβαί *Samb.* & *Cas.* Βηρσουβαί *Big.* ut errare potuerunt scribæ vix [illegible] in nomine peregrino. Βηρσαβεέ aut Βηρσαβεε Philoni, Eusebio, Hieronymoque in Lexicis. באר שבע literis Moysis & Prophetarum. Scripsit forte Manathiades Βηρσουβαί, באר שבועה aut באר שבוע Comestor, *Bersabee.* Epiphanius Latine reddit de Josepho *Virsabe* q. Βηρσαβεέ *Bern* Βηρσουβαὶ in *Editis*. Βηρσουβαί *Samb.* Βηρσουβαί *Big.* Βηρσουβαί *Vat.* Βηρσαβεέ aut Βηρσαβεὲ *Philoni*, *Eusebio*, *aliisque*. In *Vet. Interpr.* pro Βηρσουβαὶ *Virsabe*, alibi *Josepho* Βηρσουβαί.

k Ὅρκιον] Ὅρκιον δὲ φρέαρ *Big. Samb.* & *Hen.* & post LXXII. Interpr. Eusebius, ac Hieronymus. Epiphanius *fœdus putei*. Verum Josephus reliquerat ὅρκιον δὲ φρέαρ, *Bern.* Ita *Bas.* & G. probante *Bernardo* ὅρκον in *MSS. Euseb. Hieronym.* & LXX.

l Προείρητο] Sic ex *MSS.* (ita & correxerat *Cocceius*) in Editis προείρηκε.

m Μετ' ὀγδόην] Non debet verti *post octavum diem*, sed die octavo. Nec enim Judæi solent circumcidere nisi octavo die: & ipse Josephus antea notavit capite undecimo τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ die octavo post nativitatem id fieri consuevisse. Valet ergo idem in usu loquendi μετὰ ἡμέρας ὀκτὼ & τῇ ὀγδόῃ. Id illustrat verba Christi modo *die tertio* modo *post tres dies* se ex mortuis resurrecturum dicentis. *Rel.*

n Ἡμέρας] Vocabulum ἡμέρας prætereierant operæ *Germanicæ*: sed librarii Græci Latinique non illud negligunt *Bern.* Vocem ἡμέρας (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* restituimus.

o Ὁ κτίστης] More majorum πατριάρχης *Bas.* G. & *MSS.* κτίστης reperitur apud novissima *Lexica*. Bern.

p Ἀβράμῳ] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* Ἀβράμου in *Editis*.

† *Deducendum esse curare*] Nimis intricate vertit *Hudson*, quod ita melius posuerant, *collaturum sese, quod ad facilem faceret abitum, & cuncta illa, quorum* &c. Confer Suetonium in Nerone Cap 30 *Havere.*

* *Subriserit*,] Vide Cl. Fabricii Cod. Apocr. V. T. p. 366

q Τὴν

Ἀγάρης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργε, οὐδὲν ἀπολείπουσα τῆς ὡς πρὸς ἴδιον [q] υἱὸν εὐνοίας. ἐτρέφετο γὰρ ἐπὶ τῇ τῆς ἡγεμονίας διαδοχῇ. τεκοῦσα δὲ [r] αὐτὴ τὸν Ἴσακον οὐκ ἠξίου συντρέφεσθαι [s] τούτῳ τὸν Ἰσμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν [t] αὐτὸν δυνάμενον, τοῦ πατρὸς [v] αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Ἄβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς οὐ προσετίθετο τὴν αὐτοῦ γνώμην οἷς ἡ Σάρρα ἐσπουδάκει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκπέμπειν. ὕστερον δέ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἠρέσκετο τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας προστεταγμένοις, πεισθεὶς παρέδωκε τὸν Ἰσμάηλον τῇ μητρί, μήπω δι' αὐτοῦ χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένην [x] ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένην. ὡς δὲ ἀπιοῦσιν [y] ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ σπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγοῦν, ὡς μὴ παρούσης τὴν ψυχὴν ἀφῇ, προῄει πορρωτέρω. συντυχὼν δὲ αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φράζει παρακειμένην, καὶ κελεύει προνοεῖν τῆς ἀνατροφῆς τοῦ [z] παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτὴν ἀγαθὰ περιμένειν [a] ἐκ τοῦ Ἰσμαήλου σωτηρίας. ἡ δὲ θαρσήσασα τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν διαφεύγει τὰς ταλαιπωρίας.

δ'. Ἀνδρωθέντι δὲ τῷ παιδὶ γυναῖκα ἄγεται, τὸ γένος Αἰγυπτίαν· ὅθεν δὲ ἦν καὶ [b] αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον· ἐξ ἧς παῖδες Ἰσμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· [c] Ναβαιώθης,

tum, primum diligebat; pari cum benevolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud æquum censebat Ismaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, eumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut eum una cum matre aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrocissimam esse ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ usui erant egentem, ablegare. Postea vero (nam & Deus quæ instituerat Sarra comprobavit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, utpote qui solus iter facere adhuc non potuit: jussitque aquæ lagenam & panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, solicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea præsente exspiraret, ulterius proficiscitur. Ipsi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere jussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura & benignitate miseriam evasit.

Ismaëlo matrique sitientibus adest Angelus Dei. Gen. c. 21.

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt

Duodecim Arabum Phylarchas ex Ægyptia procreat Ismaëlus. Gen. c. 25.

q Υἱὸν εὐνοίας.] Vocem υἱὸν inserunt *Samb.* & *Big.* omittunt cæteri.

r Αὐτὴ] Αὐτὴ *Samb.*

s Τούτῳ τὸν] Τοῦτον τὸν *Vat.*

t Αὐτὸν] Ita *Bas. G. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.*

v Αὐτοῖς] Αὐτοῦ *Hen.* & mox δι' ἑαυτοῦ.

x Ἐκέλευσεν] Ἐκέλευε *Vat.*

y Ἐπιλέλοιπε] *Hen.* ἐπιλελοίπει τὰ ἀναγκαῖα αὐτοὺς *Bern.*

z Παιδίου] Ita in plerisque *MSS.* παιδὸς *Hen. Bas.* & G.

a Ἐκ τοῦ Ἰσμαήλου] Ἐκ τοῦ αὐτοῦ *Hen.* ἐκ τοῦ παιδὸς *Vet. Interpr.*

b Αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον] Mox πάντες suppressit Epiphanii stulta cautio, parque Henneb *Bern.* Αὐτὴ *Samb.*

c Ναβαιώθης,] Veruntamen de Ismaelitis, quos literæ vulgares *Saracenos*, vulgares tamen sacræque à grandi matre *Hagaraos* & *Agraos* nuncupant, bene lateque mereri, si valde discuperem, jam modo paginæ minus conceditur. Necessarium tamen esse duxi atque utile, ut viri eruditi uno conspectu intelligerent, quantum aut prava Scribarum industria aut nulla, qui Græce Latineve Iosephum, quique Moysen hisce dialectis aliisque descripserint, passi demum fuerint antiquissimarum totius orbis invictarumque tribuum proceres. Primo autem horum Principum adhuc dum manet in Jemana, prospera Arabum regione, nomen priscum نابت aut نبت aut نبيت & نبات, unde arripuit Stephanus suum Ναβάτης, (hæc enim sonorum discrimina perlevia habent Philologi Arabici) quod rite interpretaberis ἀπὸ τοῦ ἐκπεφυκέναι. Quin minus adeo bene Philo, Hieronymus, aliique Critici sacri *Prophetiam* ea voce significari contendunt. Ab hoc patriarcha tribum veterem deduci titulo ذات النبات eum pagum insigniri video prope Meccam: & inter Eudæmones Arabum Ebn Malec, Mohammedem Ebn Said, aliosque plures gentilibus nominibus venisse ابن نبات & النباتي. Hunc hominem vocat Moyses Gen. c. 25. נביות scriptura Judæorum, atque plenius in textu versioneque Samariticis, & paraphrasi Onceloſi, nec non ex consensu Masore, tharum tam ad Gen. c. 36. quam 1. Par. c. 1. imo Esaiæ vatis c. 60. 7. נביות. Ad hæc Samaritæ, qui Arabice legem transtulere نباوت: quippe quatuor exemplaria Bibl. Samaritarum, & inter illa pervetus codex doctissimi Huntingdoni præferunt נבאות, vice notioris נביות. Arabs Waltonianus نبيوت, Judæi Maurusii observantius نبايوت: LXXII. Doctores in Lege & Prophetis Ναβαιώθ, tribus aut quatuor syllabis. Josephus tandem Ναβαιώθης inflectit, quod Epiphan. ut amat, repressit in *Nabaoth*. Euseb. etiam in Lexidio, Ναβαιώθ, χώρα ἐν ἐρήμῳ. vide c. 60. Quinetiam Geographus Byzantius diserte illum principem describit, ubi ait Ναβαταῖοι, ἔθνος τῶν εὐδαιμόνων Ἀράβων, ἀπὸ Ναβάτου τινός. Arabum istorum felicium aliquis dixerit, من النبات: quoniam النباط seu *Nabathæi* Græcis scriptoribus Latinisque, in Eremo spatiari noscuntur, quam hinc Cœle Syri Judæique, illinc Chaldæi excludunt. Ναβάται δὲ ἐν ἐρήμῳ, ait Stephanus Orientalium quidem originum sedulus sectator, ὁ ἐν ποιχείοις ἀλφιτεύς: quod tantum abest a nugis Græculis, ut calomniatur insulsus ille Judæus, qui misera commentaria tanto Geographo nuperrime subjecit, nihil adeo certius occurrit notiusque Ismaelitarum Doctoribus, quam نبذ spurium filiolum & expositum denotare, sive الصبي نبيت تلقيه امه في طريق, in Oceano Arabismi; sed aut etiam alia litera πολυφωνῷ نبيط, & نابطة, ignobilem prolem vilisque conditionis, خبيث & خسيس vel ex adagio significant. Quamvis autem amplissime pervagatum sit hoc nomen, per Arabiam Desertam & Saxeam, per Divitem alteram atque demum supra montes Chaldæorum; haud imperite tamen in Arabia pene insula cum Stephano sedem primam Ναβαταίων sive Ναβάτου quæritabis. Multa hanc opinionem juvant. Jemana ortus fuit prænobilis vir ابو حي, decus *Bani Nabat*, eadem Ebn Said *Nabateum*, aliique multi: deinde نبيط & نبط, unde *Nabathæa* in Geographicis Græcorum & nostrorum hominum, ultima litera discrepat, sensu licet *pullulandi* cum nomine primi Ismaelitæ satis conveniat. Postremo Grammatici Geographi Arabum in Chaldæa terra statuunt *Nabathenos* cum suis ritibus ac Philosophia, *Vasitham* inter & *Basram*: haud quidem cis Euphratem ad Erythræum pelagus hanc gentem exporrigunt per deserta petrasque Arabum; quod tamen fecere Eratosthenes perantiquus & doctissimus Philologus, Artemidorus, Dionysius, Josephus Matathiæ, Plinius, Ptolemæus, alii. Ad Bosram etiam Idumæam quod puto, non Chaldaicam reperiri asserit populum نبانت Grande Arabum Lexicon. Certissimum autem est scriptores veteres, maxime Poetarum nationem, *Nabathæam* ad Arabiam totam tendere, sicut meliores vates in S. Bibliis *Cedarenorum* pandunt appellationem. Esaias idcirco c. 60. tam נביות quam קדר ita diducit, pariterque Jonathan interpres substituit *Oves Arabicas* pro עאן קדר. Illæ autem de maximo Ismaelitarum dictavi, quæ in his angustiis forte potui; subjiciam porro S. Hieronymi verba in Traditionibus Hebr. *Duodecim filii*, inquit ille ex Josepho, *nascuntur Ismaeli, è quibus primogenitus fuit Nabaioth: à quo omnis regio ab Euphrate usque ad mare Rubrum, Nabatena usque hodie dicitur: quæ pars Arabiæ est. Nam & familiæ eorum oppidaque, & pagi, ac munita castella, & tribus eorum hac appellatione celebrantur* (quid expectatis disertius?) *ab unoquoque ex his; Cedar in Deserto*, & Duma *alia regio*, & Theman *ad austrum*, & Cedma *ad orientalem plagam dicitur*. Paria habet Sophista Gazæus, qui non pauca delibavit ex Iosephi Archæologiis ad Octateuchum: *Ismaelitæ, quos Agarenos & Saracenos nuncuparunt universam solitudinem, quæ se extendit ab Assyria versus orientem solem* (rectius ab illo) *usque ad mare Rubrum, & regionem quæ Abatene* (l. *Nabatene*) *vocatur, & ad præjacentem solitudinem usque in Ægyptum.* Quoniam vero Strabo adnotavit in pulcherrimo suo opere *Agricolas* præsertim vocari qui Syriæ Damascenæ ac Judææ ab oriente obsident, scias interim, tam أنباط quam نبايت ejus vitæ homines, seu فلاح denotare.

Princeps secundus nomen suum Κήδαρος recte servavit apud

 Jo-

ſunt filii duodecim univerſi; Nabajothes, Ceda- Κήδαρος. [d] Ἀβδίηλος, [e] Μαβσαμᾶς, [f] Ἰδουμᾶς, [g] Μά-

Joſephum, ex Hebraico קדר ſive patrio قادر. Ab eximia enim ſui virtute ac potentia, quam vir Dei etiam vocat כביד קדר, nomen ille nactus erat: non vero, quod aſſeruerunt Philo, Origenes ad Pſalmos, S. Hieronymus, aliique Theologi, tam Judæi quam Chriſtiani, ἀπὸ σκοτασμοῦ. قادر inſuper ſcribunt uterque Arabs in Archivis Illuſtriſſimi Laudi: قدر Judæi Africani, قبدلر Arabs Waltonianus, Syrus haud ſemel קדר. Vitio autem vetere ac perpetuo Samaritarum Hebraici codices reponunt קדר, & illorum paraphraſtes Arabicus قذن, pro celebratiſſimo vocabulo קדר. *Cedræorum* etenim propter juga Beatæ Arabiæ meminit, ubi loci *Rathenos* conſtituit, Cl. Ptolemæus, ipſa anima Geographiæ; Stephanus *Cedreſorum* in Deſerta Arabiarum, *Cedarenorum* ibidem alii: dein inter primos Moſtarabes قبدر Phylarchum recenſent, ſcriptores patrii. Audite Philonem, [illegible], lego [illegible], aut clarius S. Hieronymum, *Eſt autem* Cedar *regio in eremo Saracenorum, à filio Iſmaelis* Cedar *ſic cognominata*. Veruntamen idem plane cecinerat a tot ſeculis nobiliſſimus Propheta Eſaias c. 42. 11. יֵשְׁבוּ כֵדָר, [illegible]; ibi Jonathan יתבין מדבר תצירים תבב קדר interpretatur, ut ſolet, perite, ערבאי *Arabes ſitientis incolas*. Hieronymus vero Rabbinis ſubmonentibus, *leves deſertum, in domibus* (rem miram) *habitabit Cedar*. Pro ſolita ſua facundia etiam Ieremias c. 2. 10. in caurum & vulturnum dimittit ingratos Judæos hiſce verbis, [illegible]. Et planiſſime omnium Ezechiel is inter Majores vates c. 27. ערב וכל נשאי קדר, [illegible]. Jonathan Targumiſta illo Commate, ערב וכל רברבי נכס. Id propter [illegible] *Arabes*, *Nabateos*, atque *Cedarenos*. Adde hiſce Catenam Græcorum Patrum, [illegible], & præ cæteris Theodoretum ad Jer. c. 49. חצור, [illegible]. Iſque alibi ſuarum [illegible] perſpicue & aſſeveranter enarrat de hoc ſecundo principe, [illegible]. Tum itaque prope Themam cis montes Chaldæos caſtra poſuerant, quos *Maranes* quidem appellat Ptolemæus: quin etiam hos infeſtatores Babyloniæ, *Scenitas* quam proprie dici dudum obſervavit Plinius, veteris eruditionis apotheca: atque inſuper Gorionides ille Joſephus אהלי קדר in Hymnis Divinis *Arabum ſcenas* indicare aperte dixerat, teſte Abeneſdra.

Archontem autem tertium LXXII. Alexandrini & utrique Arabes Magni Laudi ſuaviori hypertone appellant ابديل & [illegible], aut mendo perfrequenti [illegible]: & Ambroſius exinde *Nabdeel*. Simili modo Joſephi ſupellex tota, [illegible], & *Abdeelus* ſervat, tanquam ex Hebræo אבדאל. Philo etiam ne parcus videretur, duplicem formam interpretando ſuggerit, ſicut Hieronymus docet ad *Nabdeel*, puta *ſerviens Deo* & *nebus Dei*, quæ ſunt עבדאל & עבדיאל, aut tritum Arabibus nomen عبدالله: atque ſurſus דבאל. Atat ὁ [illegible] reliquerat ſuo volumine ארבאל, ut Judæi Samaritæque ex tot monumentis Legis priſcæ facile nobis perſuadent: neque mirabuntur adhuc, quicunque libros orientales verſent, ארבל ſcribi nonnunquam, & altera extrita, in Pentateucho Samaritico, aut verſionibus Arabicis Samaritarum, tum Judæorum & Græcorum, pro plenario ادبال, legi toties ادبل & اذبل, qua forma valde ſibi placent gens Arabum.

Dein ducis Mabſami gratum eſt nomen & odoriferæ regionis domino conveniens; cujus etiam ſoror paris ſuavitatis vocabulo בשמת inſigniebatur, Gen. c. 36. 3. מבשם quidem & مبشم accepimus à Scribis Samariticis, atque à Judæis Mixobarbaris: tenuius vero hoc enunciant Judæi cæteri de ſacro Moyſis volumine, מבשם, & ab his Antiocheni Chriſtiani haud ſemel מבסם, pariterque Arabes Waltonianus & Laudinus مبسم & مبسام: & Hieronymus à Judæis *Mabſam*. Semel lego [illegible] in MS. Alexandrino, quod vocant. In codicibus reliquis tralationis Græcanicæ [illegible], præter Cottonianum [illegible], quocum Ambroſius facit inter Latinos. Inde Joſephi editio utraque obtinuit [illegible], ubi *Big.* & *Samb.* [illegible]; Epiphanii denique excuſa pleraque *Mabſamus*, ſcripta varie referunt *Marſamus*, & *Maxamus*, Schotani inſuper conjectura probabilis [illegible]: vel Joſephus potius ſcripſit olim [illegible] ſeu [illegible]; vel tu eliges ex tot vocabulis, quod ore Græco forte dignius exiſtimaveris. Neque omittendum alium eſſe ordinem Joſephi, quam Moyſes præſcripſerat in hoc ſtemmate: apud hunc reperis à tertio principe *Mabſam*, *Maſma*, *Duma*, & *Maſſa*: apud Joſephum in impreſſis, [illegible], atqui in membranis *Big.* & *Samb.* [illegible]. Tum etiam ſcripta Epiphanii ea nomina diſponunt hunc in modum, *Marſamus*, *Maſmaſus*, *Idumas*, *Maſmeſus*, ſed & ejuſdem Scholaſtici ex [illegible], *Mabſamus*, *Maſmaus*, *Dumaus*, *Maſſus*. Cl. Buſius legendum monet, [illegible], ἰδουμᾶς, [illegible], [illegible] cui ſententiæ proxime accedo, reddito tamen ſecundum Epiphanium ordine ſacro, [illegible], atque pergendo, [illegible], (ubi *Big. Samb.* & *Caſ.* [illegible]) [illegible], pro Typographorum oſcitantium [illegible], aut [illegible] Scribarum.

Mibſamam ſequitur, ſimillimo typo nominis משמע aut ſuter Samaritarum Philologos *Maſhmah*, مشمع. In opere polyglotto Waltoni Arabs ad Geneſin مشماع expreſſit, & Chronicorum initio mollius مسمع, Erpenianus Arabs مشمع, & Laudini ambo مسماع: viri Eccleſiaſtici [illegible], poſt LXXII. Judæos, ſed Complutenſes [illegible], Ambroſius *Maſmam*. Joſephus demum, cujus verba nunc impendio ſectamur, [illegible] vertit ex Hebræo, ſi Scribarum veterum fides apud nos valeat, ut *Big.* & *Samb.* atque ex Latinis membranis *Voſſ.* 1. *Mert.* & *Vig.* ſed [illegible] vox inutilis ex *Baſil.* prodiit. Digne autem accedit ad literam Moyſis *Maſmaus* recentium Typothetarum, niſi ipſi id nominis ab Hieronymi *Maſma* forte derivaverint. At vero quod multum præſtat litibus iſtis librariis, quintum Iſmaelitam patria nomenclatura vocatum fuiſſe ajo ما السما, quo nihil beatius ſane contingit in Arabum climate. Hunc titulum poſtea vendicabant ſibi complures Reguli Arabiæ Petrææ: &, ne deſit huic opinioni fides ac firmitas, in S. Lege memorat ſummus Moyſes ماالذهب, inter principes Idumæos ad Gen. c. 36. Cæterum aut jam dicta faciant ſatis, aut dux iſte همسع appellitari poterat ſua in tribu. Profeſſores literaturæ aſiaticæ norunt quid velim, alii vix intelligerent, ſi verbis pluribus dicerem.

De proximo Phylarcho monere æquum tam à Moyſe quam Eſaia דומה ſcribi ſyllabis duabus, دومه etiam cantari adhuc in conventiculis Samaritarum; *Duma* reddidiſſe Hieronymum à labiis Doctorum Hieroſolymitanorum; [illegible] forte LXXII. Alexandrinos, ſed & Aquilam Ponticum; Arabes tamen Syroſque دوما Eſ. c. 21. præter Mauritanorum دومه. Nihilominus Joſephus contra tam ſpiſſam fidem, cum obſcure ſcribi in membranis ſuis Hebraicis viderat דומה Gen. c. 25. literam conjunctivam adeo contraxit in Jod; quod in optimis libris millies contingere nimia cura comprobarunt Maſorethæ. Exinde *Big.* & *Samb.* ἰδουμᾶς, atque [illegible] aliorum editiones, tum Epiphanio paraphraſtæ *Idumas* aut *Yiumas*. Cum Joſepho paria peccarunt Annaliam S. LXXII. aut ſane pauciores Interpretes Græci, & in Geneſi S. Ambroſius, ubi *Iduma* legerat. Nam Paralipom. principio, ubi idem regulus cum ſuis fratribus deſcribitur, cuncta plane Græcorum exemplaria habent [illegible], velut ab authentico דומה. [illegible] etiam in libris Moyſis ponunt Biblia Complutenſia, MS. Carolinum, & venerandus codex D. Cottoni viri docti & perilluſtris. Adde his apud Eſaiam vice דומה משא, Græcam Eccleſiam legiſſe omni ſeculo [illegible], i. e. *Viſio Idumææ* ex vetere verſione Romana: ſive ut Arabum Chriſtiani loquuntur, النبوة في ادوم, Ubi Aquila & poſt illum Hieronymus correxerunt, *Onus Duma*, quod *ſilentium* ſignificare aut *ſimilitudinem* adnotat Rector Bethleemiticus. Verum non deleram facilis [illegible]; novi etenim [illegible] apud Geographos Græcos, præcipue Glaucum in originibus Arabicis, & inſtauratorem Orbis Ptolemæum, necnon دومة الجندل *Daumateljandal* apud Arabicos in Eremo illius climatis ad gradum XXXV. longi orbis, & pene XXX. lati, ob vetuſtatem oppidi celebrari: veruntamen *Idumæos* à parente *Rufo* nomen ſuum traxiſſe, non ita ab hoc principe. Ptolemæus quidem, dum ampliat Græco more Arabiæ [illegible], *Dumaitham* collocat, ubi fecerit maxima lux horas pene XIV. inter celebriores Divitis Arabiæ, parte altera ſuorum [illegible]; Calcoſendius tamen & plerique Arabum, qui ſuam Peninſulam fortunatam intimius noverint, دومة الجندل in extremo Deſertæ Arabiæ conſtituunt, qua Chaldææ comminit, intervallo hebdomadali à Damaſco, & ipſius duplo à Medina: &, quod maxime opinionem noſtram adſtruit de duce *Tema*, idem polyhiſtor refert دومة الجندل fuiſſe قاعدة primariam ſedem regum *Temæorum*.

Iſmaelitarum ſeptimus, משא ſcribitur ש plena aſperaque in membranis Hebr. Cuthæorum, pariterque مشا in paraphraſi horum Arabica, itidemque in [illegible] Erpeniana, مسا & מסא Arabs Syruſque Waltoni, tum in Moyſe, tum extra eum. *Maſſa* מַשָּׂא lectio eſt Judæorum, [illegible] Græcorum omnium & Antiſtitis Mediolanenſis, niſi quod Cottonianum exemplar & Euſebii Lexicon [illegible] nimia voce producant. Heic etiam ludunt Joſephi Scribæ. [illegible] *Big.* & *Samb.* [illegible] legunt *Baſ. Gen.* & *Caſ.* *Maſaſus* itaque ex Latinis *Voſſ.* 1. *Stat.* *Weſt.* 2. *Genl.* *Vig.* & *Bal.* *Maſſas* tamen prodiit è prelis *Col.* & *Baſ.* Hieronymiani *Maſſa* perſimilis: [illegible] adeo vel [illegible] ſcripſit olim Joſephus. Hunc quidem ducem reliquiſſe ſui monumentum urbem [illegible], משא ſeu *Meſa* Gen. 10. 30. Grammaticis tam Samaritanis quam Judaicis, haud indubius aio, tanquam limitem Arabum occiduum, quem Saadias *Meccam* interpretatur. Meccæ autem ſitum à littore Erythræo quis neſcit meorum lectorum? Addam his مساكي pla-

[g] Μάτμα⊙-, [h] Μάσσα⊙-, [i] Χόδαδ⊙-, [k] Θέμας⊙-, rus, Abdeelus, Mabſamas, Idumas, Maſmaus, Maſ-

plagam occidentalem, ubi veſperaſcit dies, in libris Saracenorum denotare. Ait idcirco divinus Legiſlator Gen. c. 10. Cahtanidas late habitare ἀπὸ μασσῆ ἕως ἐλθεῖν εἰς σαφηρά, ὄρος ἀνατολῶν: ſive ex Ptolemæo, inter *Muzam* & *Sapharam* quam in regione thurifera eandem recte ſtatuit cum ظفار politiſſimus Golius, licet in vicinia ſit & aptus huic etymo locus صفير. Tantidem etiam ſuggerit Bochartus in priore magnorum Operum. Verum non tam arcte ſe continebant Joctanis genus, ſed inter Arabicum ſinum Perſicumque, per Arudam, Jemanam, Tehamam, Hajazam, & Nejdam latius multo habitabant, famamque ſuam alte adeo imprimebant, ut XL. rerum mortalium ſecula memoriam eorum uſque delere neutiquam poterant. Exiſtimo autem מׂשא inter filios Iſmaeli Maſanorum gentem condidiſſe, quam inter Eremitas Arabum curate deſcripſit Cl. Ptolemæus.

Filius autem octavus Iſmaeli, ſi ſatis vacaret huic proſapiæ, moleſtiæ plurimum nobis equidem daret. Nam Maſorethæ minus ipſi ſibi conveniunt; dummodo חדר ſcribi jubent in venerando Moyſis opere, modo חדד Annalium S. priore, literis prima & poſtrema variantibus. Judæis etiam magiſtris obſequitur in hoc diſcrimine B. Hieronymus, adeoque heic *Hedad* Latine, ille vertit *Hadar*. Ambiguam porro invenimus tralationem Syrorum ex חדד & הדר adſervata tamen utrobique litera initiali. Veruntamen הדד legunt in Moyſe ſuo ſcribæ Samaritarum & Arabice iidem reddunt هدد *Hadad*. Arabs Walton. حذان dedit ad Geneſin, & in Chronicis هدد. Arabes etiam Laudini خدادان de Græco. Soli Judæi qui inter Mauros agunt, Legis ſuæ non immemores retinent in Geneſi حدي. At vero Samariticum הדד comprobant ſatis ac tuentur Onceloſi perantiqua paraphraſis Conſtantinopoli excuſa, Bibl. Veneta minuſculæ formæ cum Targumim, tum MS. Alexand. cujus lectio χοδδὰδ 1. Par. 1. pro vulgatiori χοδδὰν, aut Laudino & Complutenſi χοδδὰδ, & cujuſdam Editoris ἀδὰδ, unde apud Ambroſium *Adad*: ut omittam ſuſpecta vocabula χααδὰ Cottoni, aliorum χοδὰν, atque *Choadad*, *præcipuum*, apud Interpretem nominum Hebraicorum. Viget autem adhuc herois illius honos in feliciori Arabia, valdeque ibi regionis prædicantur familiæ, non ſolum لد ادد & لد, à virtute & potentia Phylarchi ita nuncupata; ſed magis ipſius هدادد, quod nomen & Moyſes expreſſerat, inter tribus Jemanitidas præclare nobilis. Huic autem principi, quod de cæteris fere obſervavit Joſephus, هد virtus ſua & generoſitas animi nomen paravit. Cui hæc minus placent, alia noſtra conjectura fruatur: hæc vult in extremo telluris Palmyrenæ, cui Arabiam miſeram incumbere omnis monſtrat Geographia, urbem nomine ἀδάδα ſitam pluſquam gr. 34. à medio Orbe, longamque 72. ab hoc principe inſigniri, &, quod multo illuſtrius accidit, reges Damaſcenos ab eodem *Benhadad* ordine ſuo nuncupari, ne memorem ex ſacris libris Idumæos etiam dominos ejuſdem tituli בן הדד Verum ut ad Joſephum hinc pergam; anxiam quidem ſentio ſcriptionem noſtrorum codicum in hoc Iſmaelita: χόδαμ⊙- enim & Latine *Quodamas*, quocunque me verto, ita reperitur, præter operas Latinas *Baſil.* & *Colon.* quibus *Adadus* debetur. A manu Mattathiadæ ſtillavit ſine dubio nomen ΧΟΔΑΔΟΣ, unde ſcioli ad barbariſmum minuendum fecerunt χόδαμ⊙-. Adnotabis inſuper, hæc XII. nomina ab annalibus S. deſcripſiſſe Joſephum, verius quam de Moſaicorum libro primo, ubi חדד nemo legitur. Schotano denique remitto ſuum χόδαμ⊙-.

Principis autem noni nomen in Cœle-Arabia adſervant tam *Sinna* à Chaldæa objectu montium diſſita, cui tribuit Ptolemæi πλάτ gradus XXXI. ἔγ πλάτ⊙- & LXXXV. ἔγ μῆκ⊙-. quam *Bathania*, Syriæ Damaſcenæ imminens pagus in lat. gr. 36. long. pluſquam 72. Arabice eum vocarem بر تيماء: ſicut tota illa eremus Scenitarum hodieque nuncupatur ſtricte برية aut corruptius *Beriara*. Idem ſane ſpatium vaſtum reperio in Annalibus ſacris. l. 1. c. 5. v. 9, 10, 11. vocatum olim מדבר הגריאים, ἀγαρηνῶν ἕτος ἀγρίων ἔρημον, qua Batanæam inter & Euphratem patet. Tam longe quidem famam ſuam expanderat Thema ille, ut S. Hieronymus ex Hebraico Judæorum תימא interpretatur. Nam Samaritæ in textu ſacro ſuiſque paraphraſibus legere malunt *Tima* תימה & تيمه. Syrus ad Geneſin *Thaima*, ſed principio Chron. atque Eſ. 21. 14. Θαιμὰν, תימא. Arabs Walt. ſemel تيما, alibi cum Erpeniano تيما. Senes Alexand. perpetuo Θαιμὰν aut Θαιμὰς quibus cum conveniunt, ut opus, uterque Arabum Laudinorum تيمن & Ambroſianum *Theman*. Similiter Joſephi libri omnes Græci Θέμας⊙-: ex Latinis etiam vetuſtiores *Themaſus*, niſi quod Mertonenſis meo judicio veram lectionem præferat *Themas*, aut Græce Θεμᾶς. In hodiernum uſque diem permanere hujus principis gloriam fatentur ipſi Arabes in tribu تيم & oppido *Tima*, quod triduano itinere à Damaſco diſſidet, à Daumatoljandal dierum quatuor. Hinc reor locum vaſtum & immanem فلاة, ſimpliciter تيماء vocitari apud Grammaticos Arabum. Monet autem Caleoſendius تيما *Temam* triplicem reperiri per Arabiam, unum in Hajaza regione prope Meccam, præter caſtellum Medinenſe *Tarma* (apud Geograph. Nub.) aliam in rure طي nobilis Jemanenſis, tertiamque quam volumus maxime ببادية الشام, *in Deſerto Syriæ*: ſic enim appellare ſolent Arabiam Deſertam, à ſua Cherſoneſo ſive جزيرة العرب tranſverſis montibus diſtinctam. Omitto autem facile Scriptores recentes, cum Iobi liber *Thema* infamet tanquam plagam intritam & calamitatem viatorum c. VI. 19. ἴδετε ὁδοὺς Θαιμανῶν. ארחת תימא Saadiæ בראוי תימא, ubi Syrus retinet תימא Arabſque Walt. تيمن. Item Jer. c. 25. 23. pro תימא Hebraico, Græci legunt Θαιμὰν, & ab illis Arabs Bibl. Londinenſium ثامان Eſaias denique c. 21. 14. ubi ſimillima leges verbis Iobi; in *oraculo* ſeu *onere Arabiæ* declamat, ὕδωρ φέρετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐν χώρᾳ Θαιμάν, Hebr. ארץ תימא; Hieronymus Jonathanque interpretes, *terra Auſtri*, non optime. Conſtat igitur inter ſitientes Arabiæ incolas præcipuos fuiſſe Themitas à Thema Iſmaelita ſecundum Hebraicam veritatem oriundos, ſecundum Græcos vero à Themano Eſavi nepote, unde & Θαιμανοὶ in Geographicis Strabonis accuratiſſimi ſcriptoris. Idem ille תימא fortaſſe an partem quintam fecit felicis Arabiæ? ut incolæ ſolent eam plagam partiri, nomine تهمة & تهامة, de qua Geographorum Arabicorum nemo tacet.

De decimo vix variant manus ſcribarum: is enim in omnibus Joſephi codicibus ἰτοῦρ⊙- appellatur, apud LXX. ἰετούρ. Gen. c. 25. unde Ambroſii *Jatur*, aut 1. Par. 1. fortius ἰεττούρ, Hebraice יטור non ſemel, & in Arabicis verſionibus tam Samaritarum quam Judæorum يطور. Hunc patrem agnoſcunt *Ituræi*, qui in deſerta Arabia juxta Boſram habent, ut Strabo, Philo, Euſebius, aliique teſtantur; atque diu ante hos Paralip. S. Scriptor. l. 1. c. 5. 19. in bello Nabatheno ex familia Iſmaeli recenſuit *Hagaræos*, *Ituræos*, *Naphæos* & (de quo inferius dicam) *Nodab*. הגריאים יטור נפיש נודב, quos omnes Syrorum ſimplicior ac vetuſtior tralatio, quam imitatur Arabs Waltoni, *Saracenorum* noto nomine سكان سماقا non immerito complexa eſt. De his enim opportune monet Ptolemæus in nobiliſſimo opere, ἀπ' ἀνατολῶν τῆς Βαταναίας, ἡ τραχωνῖτις, καὶ ὑπὸ ταύτας ὑπὸ τὸ ἀλσαδαμον ὄρος οἱ τραχωνῖται ἄραβες. Arabicam autem Trachonitida cum Ituræa confundit ſæpius Euſebius in Geographico ſuo Lexico. Quinetiam niſi interveniſſet dux ille Iſmaelita, dicerem *Ituræos* nomen traxiſſe à jugis Alſadami ſub quibus delitebant: quippe ab الطور quod *montem* ſignificat, (& præcipue tremendum illud Sinai jugum in Arabia montoſa ſeu petræa inter Madianæos, quos ad extrema حجاز contulit Eutychius Alexandrinus) facile deducimus ἰτουραῖοι, ut ab النابور *Itaburium*; unde Philo in locis, ἰτουραία, ὀρεινή. Vel idem potius parens fuerat utriuſque طور atque يطور. Patet adhuc via alia conjectanti يطور itaque inter ſuos obtinuit nomen قطر aut قطرية qua audacia apud Arabes, veteres recentes, venit قحطان vice vocis ſacræ يقطان.

Penultimus horum ducum νάφαισ⊙- nomine extat in *Baſ.* & *Gen.* editionibus Joſephi, necnon in Epiphanii codd. *Alert.* & *Bal. Naphaſus.* Quapropter νάφεθ⊙- *Big. Samb.* & *Caſ. Naphæus* S. Hieronymi in Quæſt. Hebr. ſicut *Naphaſus* quorundam librorum, voces vix utiles æſtimabis. Moyſis Interpretes Græci ναφὲς exhibuerunt. Ambroſius *Naphes* ab His; ſed ubi Chronicorum legimus ναφεσαῖ⊙-, atque initio quidem illius libri ναφὶς, ab Hebraico נפיש, quod Arabice ſcribunt Judæi pleri-que & totum genus Samaritarum نفيس. Hieron. ad S. Bibl. *Naphis*, & in locis idem *Nephes*, *refrigerium*, *vel anima*: imo Syrus aliquoties proponit נפש. Tribum autem Arabicam, cui hunc ſatorem præficerem, nondum ſane reperi: quærant hanc alii ſuo otio.

Noviſſimum incrementum Iſmaeli κάδμα⊙- appellabatur Joſepho, ut nos ignorare nolunt *Big. Samb.* & *Caſ.* exiguo mendo ab illis diſcrepat excuſum nomen καδμαῖ⊙-: impenſius tamen adprobo Epiphanii *Chedamas*, unde reſtitui poſſit Græco καδμᾶς ex Hebraico Samaritarum קדמה, ſeu قدمة, *Cadma*. Judæi ubique legunt קדמה *Cedma*, & Arabs Waltoni قيدما, alius قدما, καδμὰ LXXII. Alexandrini, & MS. Alexand ad 1. Paral. c. 1. κεδμὰ, atque Cottonianum ad Geneſin κεδμάν. Hieron. denique haud ſemel *Cedma*, *orientalis*, *vel antecedens*. Ab illo parente Arabes Petræi Deſertique, quos profligaverat jampridem Nabuchodonoſorus, appellati ſunt Jerem. 49. 28. בני קדם, atque קדר à fratre hujus. Eodem facit egregius Divinarum literarum Interpres Theodoretus, εἶτα ἐν τῷ κεδμὰ, ἀπὸ ἰσμαὴλ· τοῦτο γὰρ παῖς ὁ κεδμά. Iſmaelita autem iſte poſtremus ſedem fixit in Eremo Arabum haud procul à ſinu Meſanio, ſi recte colloco, *Cadema* ſane ſcriptoribus patriis nuncupatur is locus. Neque abeſt longe nobile nomen يقدم: quam forniam amant totus fere oriens, Arabes vehementer, velut ſor-

Massaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæsus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

Ἰέτουρος, [l] Νάφαισος, [m] Κέδμαος. οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου [n] καθήκουσαν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατῴκησαν, [o] Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δὲ οὗτοι [p] οἱ τῶν Ἀράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Ἀβράμου ἀξίωμα.

XIV.

CAP. XIII.

De Isaaco Abrami filio legitimo.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui ferus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, ut unigenitum, & senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium præstaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, ut filium securum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipsi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga seipsum observantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratisque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; ut & hostibus superiorem eum fecerit, & præsentem felicitatem sua ei benignitas dederit filium Isacum, eundem poposcit ut sacrificium & victimam sibi offerret; jussitque ut ipsum in montem Morium subducens, holocaustum *sibi* faceret, postquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim se manifestaturum esse ejus in ipsum pietatem, si etiam filii saluti anteponeret quod Deo

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ Ἰσάκου, ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμου παῖς.

ΙΣακον δὲ ὁ πατὴρ Ἄβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ [q] ἐπὶ γήρως οὐδῷ κατὰ δωρεὰν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ γενόμενον. [r] προεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τῆς τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. [s] Ἄβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν [t] ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν ἐτίθετο· τούτου μέντοι κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, [v] διάπειραν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἴη παρεσχημένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσειε, καὶ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς [x] ἔχοι τὸν υἱὸν Ἴσακον, ᾔτει τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον παρασχεῖν· [y] ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, [z] βωμὸν ἱδρυσάμενον. οὕτως γὰρ ἐμφανιεῖν τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τῆς τοῦ τέκνου σωτηρίας προ-

feratur יקטן pro יקטן. *Ιακτὰν, Ιεκτάν*, & يملك sive *Ιάμβλιχος* Inter Arabum reges amicitia M. Antonii infelix: imo apud suos يعرب & عرب idem iste conditor Arabum. Præterea dux ille videtur nomen, concessisse ממדבר קדמות Deut. c. 2. 26 τῇ ἐρήμῳ Καδημὼθ juxta *Erbos* Arabicum, برية قدموت paraphrastis vernaculis: consule de hac plaga S. Hieron. ad קדמון. Dignum autem est notatu alterum Laudinorum pro *Cedma* substituere هاجر, quasi una eademque sede *Cedmitæ* gauderent & Agræi: tum etiam قدم & قدمة inveniri inter δήμους felicioris Arabiæ, quisquis Lexica Arabum MSS. versari noverit. Harum denique literarum periti ultro mihi condonabunt, si vel contendero pro קדמה inter phylarchos Arabum celebrari hucusque جذيم & جذام. Consimili ritu Scriptores Saraceni vice illepidi monstri كلبان scribunt sæpius جالوت. Hieronymum autem fefellit responso facili Rabbinus Hierosolymitanus, cum illi dictaret *Nodab* Paralipomenon eundem fuisse hominem atque modo *Cedma* apud Moysen. Ita solet indocta illa schola Sarram cum Ischa, cum Cetura Agaram, imo cœlum cum terra permiscere & confundere, ut aliquid dicere viderentur. Hæc ita scripsi de Ismaelitarum Patriarchis volante calamo. Excurrant autem alii, quo viam passim aperuerint Edrisius & Abulphedas, per *tabulas* & pagos, per castra & puteolos vagi veterisque populi: aut sedulo perlegant quæcunque ad Mohammedica Abilfaragii adnotavit E. Pocockius, vir plane venerandus & Gaza sapientiæ Orientalis, quotquot uspiam illarum gentium scire mores, studia, ac sedes desiderant, unde thus, myrrha atque balsama, & quod longe omnium carissimum, Biblia Divina ad nos venerunt. *Bern.*

d Ἀβίδαλος,] Ναβδαὴλ LXX.

e Μασσαμᾶς,] Ita ex *Vet. Interpr.* Μασαμᾶς *Big.* & *Samb.* Μασμᾶς *Vat.* in *Editis* Μάσαμος. in LXX. Μασμὰ.

f Ἰδουμᾶς,] Sic *Big.* & *Samb.* Ἠδουμᾶς *Vat. Baf.* & *G.* Ἰδουμὰ LXX. *Cod. Alex.* in *aliis* Δουμά.

g Μάσμαος,] Ita ex *Vet. Interpr.* & Μασμὰ LXX. In *MSS.* Μασμαος, in *Editis* Μάμμαος.

h Μάσσαος,] Μάσσαος tam in *MSS.* quam *Editis.* in LXX. Μασσῆ, & in *Vet. Interpr.* habetur *Masaus*, apud *Hieronymum* etiam *Massa*, unde Μάσσαος rescripsit *Bernardus*: cui tamen Μασσᾶς non displicet.

i Χόδαδος,] Ex lib. 1. *Paralip.* c. 1. (ubi LXX. *Cod. Alex.* habet Χοδδάδ) ita rescripsit *Bernardus*, pro Χόδαμος tam *MSS.* quam *Editorum.* in Latinis codicibus *Quodamus* aut *Adadus*, aut *Chodadus.*

k Θέμανος,] Ita in quibusdam *MSS.* Θέμαος *Vat.* quod propius accedit ad Θαιμὰν LXX.

l Νάφαισος,] In *MSS.* Νάφαισος & Νάφθαῖος. in LXX. Ναφίς.

m Κέδμαος.] In *MSS.* Κέδμαος, in *Excusis* Κάλμαος, in LXX. Κεδμὰ & in *Epiphanii* codicibus *Celmas*, *Cadomas* & *Chedomas.* unde *Bernardo* placuit Κέδμας. *Huds.* Credo Κέδμαον

scripsisse Josephum, quod inter Λ & Δ parva sit differentia, & Gen. 25. *Cadma* appelletur ultimus filiorum Ismaelis. *Rel.*

n Καθήκουσαν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ καθήκουσαν in *Editis.* καὶ ὑπέρ καθήκουσαν *Hen.* imperite. *Bern.*

o Ναβατηνὴν] Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videsis *Berkelium.* Ναβαθηνὴν *Big. Caf. Baf.* & *G.* Bern.

p Οἱ τῶν Ἀράβων] Οἱ τὸ τῶν ἀράβων ἔθνος *Samb.* οἱ τὸ τῶν ἀράβων ἔθνος *Hen.* Mox ille idem διὰ τὸ τοῦ ἀβράμου ἀξίωμα. In hac sententia inemendabile quoddam mendum viderat everti commentator p. 264. ubi tamen recta sunt omnia & Atticæ elegantiæ. Ait autem doctissimus Judæus. *Hos illos esse, qui nomina sua dederint & tribubus infelicium Arabum & adhuc amplius toti illi genti.* Legimus enim in historia vetere tanquam promiscua nomina Arabes, Scenitas, Nabathæos, Cedarenos & Themanitas. Similia olim scripserat gentis Judaicæ irrisor Molo, ut ex eo retulit A. Polyhistor his verbis, ἐκ μὲν τῆς αἰγυπτίας γυναικὸς ἀβράμῳ υἱοὺς ιβ'. οἳ δὲ εἰς τὴν ἀραβίαν ἀπαλλαγέντας διελέσθαι τὴν χώραν, καὶ πρώτους βασιλεῦσαι τῆς ἐγχωρίων. ὅθεν ἕως καθ' ἡμᾶς δώδεκα εἶναι βασιλεῖς ἀράβων, ὁμωνύμους ἐκείνοις. Vides nobilitatis suæ gentem observantissimam. Neque præterire fas est Artapani testimonium validum; ὠνόμασ τοὺς τῶν ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους ἰσμαὴλ, υἱοὺς μὲν ἀβράμου, ἰσαὰκ δὲ ἀδελφοὺς. Quinimo hosce filios Ismaeli jam olim inter deos suos retulisse Arabes haud diffitentur scriptores vernaculi. *Bern.* Οἱ τὸ τῶν Ἀρ. *Samb.* & *Vat.* οἱ τὸ τῶν Ἀράβων ἔθνος *Hen.* & mox διὰ τὸ τοῦ Ἀβράμου ἀξίωμα. Vide *Eusebii* Præpar. Evang. l. 9. c. 18. & 19.

q Ἐπὶ γήρως οὐδῷ] Phrasin illam priscam & elegantem denuo reddunt nobis *Big. Samb.* & *Caf.* quam *Epiphanius*, *Baf. Gen.* & *Hen.* sponte aut inconsulto prætermiserant: legunt etenim simplicius ἐπὶ γήρως. *Bern.* Ita *Big. Samb. Caf.* & *Vat.* ἐπὶ γήρως κατ' δ. *Baf. G. Hen.* & *Vet. Interpr.*

r Προεκαλεῖτο] Προσεκαλεῖτο *Baf.* & *Gen.* contra meliores. Ita etiam *Hen.* ἐπεκαλεῖτο, pro casu recto. *Bern. Al.* προσεκαλεῖτο.

s Ἄβραμος] Ἀβράμης τε *Baf.* & *G.* contra *MSS.*

t Ἐν μόνῳ] Ita *Big. Samb. Caf.* & *Vat.* ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ παῖδα λιπεῖν *Baf.* & *G.* Legerat forsan *Vet. Interpr.* μονογενεῖ τῷ παῖδα λιπών, unde Latina illa fecerit *cum felicitatem suam legitimo filio relicturus esset.* Bern.

v Διάπειραν] Sic in omnibus *MSS.* διαπειράσασθαι *Baf.* διὰ τὸ πεῖραν *G.* ambo inficete.

x Ἔχοι τὸν υἱὸν] Modo Attico *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui, cum vulgo Græcorum: iidem mox θύμα accentu non suo. Epiphan. vero, ποιήσει, καὶ ἔχοι τὸν υἱὸν ἐτόλμησε; nesciebat enim ille Scholasticus reliquum sententiæ hujus rite adponere. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* ἔχῃ *reliqui.*

y Ἐκέλευέ τε τοῦτον] Sed quod commodum Josepho faustumque vertat, heic statim incipit codex *Busbequianus*, qui simillimus plane *Henneberg*ensi, non ovum magis ovo apparet. *Bern.* Sic *Big. Samb. Caf. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε δὲ εἰς τὸ M. *Baf.* & *G.*

z Βωμὸν ἱδρυσάμενον.] Illa βωμὸν ἱδρ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* restituimus. *Bern.*

ϕ Τὸ

τιμήσαι [a] τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β'. Ἄβραμος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ κρίνων παρακούειν τοῦ Θεοῦ δίκαιον, [b] ἅπαντα δὲ ὑπουργεῖν, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων [c] οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, ἐπικρυψάμενος πρὸς [d] τὴν γυναῖκα τήν τε τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ἴσακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [e] πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, [f] ἀπῄει πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνώδευσαν οἱ οἰκέται. [g] τῇ τρίτῃ δὲ, ὡς κάτοπτον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνιόντας, μετὰ μόνου τοῦ παιδὸς παραγίνεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' οὗ τὸ [h] ἱερὸν [i] Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [k] μόνου. τοῦ δὲ Ἰσάκου [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου [m] τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγεν, ὄντα ἱκανὸν καὶ [n] τῶν οὐκ ὄντων εἰς εὐπορίαν [o] ἀνθρώποις παραγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαρρούντων ἀφελέσθαι· δώσειν οὖν κἀκεῖνον ἱερεῖον, εἴπερ εὐμενὴς μέλλει τῇ θυσίᾳ παρατυγχάνειν αὐτοῦ.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύαστο, καὶ τὰς σχίζας ἐπενηνόχει, καὶ ἦν [p] πάντα εὐτρεπῆ, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι „παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ [q] παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν „ὅ, τι μὴ περὶ τὴν σὴν ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, „οὐδ' ἐφ' ᾧ μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ᾤμην, [r] ὡς σε ἰδοί„μι ἀνδρωμένον, καὶ τελευτῶν [s] διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς „ἐμαυτοῦ [t] καταλίποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ [v] Θεοῦ τε βουλομένου „σὸς πατὴρ ἐγενόμην, καὶ πάλιν τούτῳ δοκοῦν [x] ἀποτίθε„μαί σε, φέρε γενναίως τὴν καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ [y] σε „παραχωρῶ, ταύτης ἀξιοῦντι παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, „[z] ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι [a] παραστάτης καὶ σύμμα„χος, νῦν ἐπιτυχεῖν. [b] ἐπειδὴ γεννηθεὶς ἀποθανοίῃ, οὐ „τὸν κοινὸν ἐκ τοῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίου

gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *saltem* omnes quibus est ipse propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem Famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus servis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati sunt eum servi. Tertio vero die, cum jam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero advenit ad montem; ubi postea rex Davides templum exstruit. Ferebant autem secum omnia quæ ad sacrificium usui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, & simul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla præsto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis præbiturum esse, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim suppeditare, & quæ haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

Fidem videlicet & opera Abrami.

Mons Moriæ pro mum Isaco obligato, dein Templo Dei verb nobilis. v. Lib. 7. c. 10.

xxv. annorum juvenis ille ad aram ponitur.

3. Postquam autem structa erat ara, & ligni frustula imposuerat, atque omnia parata erant, filium *sic* alloquitur: „O fili, te, mille votis à „Deo expetitum mihi nasci, ex quo in hanc vi„tam venisti, summa cura ac solicitudine educa„vi, nihilque erat in quo me beatiorem fore pu„tavi, quam ut te virum factum conspicerem, „moriensque dominatus mei successorem relin„querem. Sed quoniam & Dei voluntate pater „tuus exstiterim, iterumque te ut illi placitum „est abdicem, forti animo fer hanc consecratio„nem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore jam affici vult, eo quod benignus mei „defensor fuerit & adjutor. Quum natus mo„riaris, non communi omnium more è vita egre„diens, sed à patre proprio rerum omnium pa„ren-

Isaco adeo immolando persuadet pater oratione præ plerisque animorum.

a Τὸ τῷ Θεῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ ὑπὸ Θεοῦ.

b Ἅπαντα δὲ ὑπουργεῖν,] Ἀπαντᾶν legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Οἷς ἂν] *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius.* οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, subdole omiserant *Hen.* & *Busb.* Idem fecerant Typographi absque dolo. Dein τὸ πρόσταγμα permutant iidem *Hen.* & *Busb.* pro indubio τὴν τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν. *Bern.* Itidem ex *MSS.* οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, quæ non agnoscunt *Editi.*

d Τὴν γυναῖκα] Deest in *Gen.* τὴν γυναῖκα, malo exemplo & negligentia.

e Πρὸς ἱερουργίαν] Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb.* & *Vat.*

f Ἀπῄει] Recte scripti libri κατ' ἄκρον ὑπεραιωρούμενον. Prelis vero errantibus extat αὐτῷ, & subinde συνώδευσαν. Ante hæc legebat *Samb.* πρὸς τὴν ἱερουργίαν. *Bern.*

g Τῇ τρίτῃ δὲ,] Τῇ δὲ τρίτῃ *Hen.* & *Busb* Iidem mox atque *Epiphanius*, ἱδρύσατο, Cedrenus Historicus ἱδρύσατο: at Athenienses amant instantia temporum. *Samb.* denique cum istis scribit regium nomen Δαυίδης, absque ς. *Bern.*

h Ἱερὸν] Βωμὸν rectius scripsisset: nam ἱερὸν a filio Salomone conditum quis ignorat? *Rel.*

i Δαβίδης] *Al.* Δαυίδης ὁ βασ. ὕσ. ἱδρύσατο. at ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο *Cedren.* ὥς φησιν Ἰώσηπος, ἐν τῷ ὄρει Σιών *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophista* hac de re, *nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq.* l. 1. *Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Salomon* (*Davides* sane *Josepho*) *deinceps templum condidit.*

k Μόνου.] Addidi hoc nomen ὑπερξυσθὲν ex *Samb. Big.* & *Cas.* quo carent etiam *Hen. Busb. Epiphan.* & ἐκδόσεις ambæ Græcanicæ. Audiamus nunc sequaces Josephi de historia tam illustri. Inter illos G. Syncellus P. CP. p. 102. τῷ γυλβ'. ἔτει τοῦ κόσμου, κε'. τοῦ Ἰσαάκ, προσήνεγκεν ὁ Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαάκ, ὥς φησιν Ἰώσηπος, ἐν τῷ ὄρει Σιών. Ex hoc Georgio porro alius cognomento Cedrenus, τῷ κε'. ἔτει τοῦ Ἰσαάκ, προσήνεγκεν αὐτὸν ὁ Ἀβραὰμ εἰς θυσίαν ἐν τῷ ὄρει Σιών. εἰς ἐκεῖνον γὰρ τὸν τόπον θυσιαστήριον ᾠκοδόμησεν Ἀβραάμ, ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο. Item pius ille Sophista ex Gaza: *Nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq.* l. 1. *Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Salomon* (*Davides* sane huic Judæo) *deinceps templum condidit.* Dein nobilis Asceta Zonaras, εἰκοσιπέντε γὰρ καὶ πέντε, ἐνιαυτῶν ὁ Ἑβραῖος ἱστορικὸς φησὶν εἶναι τὸν Ἰσαάκ, ὅτε πεῖραν ὁ Θεὸς ἐπήγαγε τῷ Ἀβραάμ. Reliquos vero non provoco in re certissima. *Bern.* Vox μόνου ex *MSS.* deerat in *Editis.*

l Πέμπτον] Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος *Bas.* & G.

m Τί καὶ μέλλοι] Τί μέλλοι *Busb. Hen.* & *Epiphan.* nec male. *Bern.*

n Τῶν οὐκ] Forte ἐκ τῶν. *Coc.*

o Ἀνθρώποις παραγαγεῖν,] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπους. casus utrosque admittit Hellenismus. Cum verbulo παραγαγεῖν. *Bern.*

p Πάντα εὐτρεπῆ,] Ita ex *MSS.* καὶ ἦν εὐτρεπῆ *Bas.* & G. καὶ ἦν εὐτρεπὴς *Hen.* & *Bas.* respectu βωμοῦ.

q Παρῆλθες] Παρῆλθον *Bas* & *Hen.* jejune. *Bern.*

r Ὡς σε ἰδοίμι] Eustathius in Archivis Pembrochianis, ᾤμην, ὡς ἰδοίμι σε τὸ: Vossianus atque ille Leonis Allatii, ᾤμην, ὡς ἰδοίμι σε τό: pura ita conscriptum pro ᾤμην, ὡς ἴδοιμί σε, ex auditione prava. *Bern.* Ita *Big.* & *Cas.* ὡς σε ἰδεῖν *Samb.* & *Vat.* ὡς σε ἴδοιμι *Bas.* G. & *Vet. Interpr.*

s Διάδοχον] Διαδοχὴν ἀρχῆς τῆς ita *Busb.* & *Eustath.* Pembrochianus. Cæteris placet διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς. Articulorum enim apud Athenienses magna copia esse solet, ἀντὶ κοινωνίας. *Bern.*

t Καταλίποιμι.] Καταλελοίποιμι *Bas.* & *Gen* καταλείποιμι *Big.* καταλίποιμι *Samb.* & *Eustathius* Pembr. καταλείποιμι denique recte *Cas.* & *Eustath.* vulgatus. *Bern.* *Al.* καταλείποιμι.

v Θεοῦ τε βουλομένου] Θεοῦ βουλομένου *Eustathius.* Mox idem cum *Epiphan.* Scholastico, ἀποτίθεμαί σε, te repono: quod Josephus non dixit. Dein σε παραχωρῶ *Samb. Eustathius*, & *Epiphanius* Interpres. Simpliciter παραχωρῶ Josephi editio *Genevensis.* ὁ παραχωρῶ Typographia *Basileensis*, quod mutari volo in σοῦ παραχωρῶ. Veruntamen σε παρέχω, ut familiarius dictum, proferunt *Cas.* & *Big.* Bern.

x Ἀποτίθεμαί σε,] Ἀποτίθεμαί σε *Eustath.* & *Epiphan.*

y Σὲ παραχωρῶ,] Ita *Samb. Eustath.* & *Epiphan.* vocem σὲ omittit G. ὁ παραχωρῶ (forsan pro σοῦ π.) *Bas.* σὲ παρέχω *Cas.* *Big.* & *Vat.*

z Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν καὶ εὐμενὴς *Vat.*

a Παραστάτης] Παραστάτης in *Codd. Eustathii.*

b Ἐπειδὴ γεννηθεὶς] Videtur sane heic loci *Epiphanius* ἐπεὶ δὲ ἐγεννήθης, ἀπόθανε: imitatur ipse adeo Latinis vocibus, *Natus ergo morere.* Capiat autem Lector ex his, quod utile existimarit & correctius. *Bern.* Ἐπεὶ δὲ ἐγεννήθης, ἀπόθανε. *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὴ ἐγεννήθης ἀποθανοῦ.

F

c Τὸν

„renti Deo sacrificii ritu oblatus; ipso ut reor „te dignum censente, qui nec morbo nec bel„lo nec alia quapiam calamitate, quæ homi„nibus solet accidere, ex *hac* vita decedas; sed „ejus animam ille cum precibus & solenni sa„crificio exciperet, & apud se collocaret, teque „mihi curatorem & senectutis moderatorem præ„stabis, quem in finem te potissimum educavi, „Deum loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maxime dictis parentisque paret Isacus.

4. Isacus autem (eo enim patre erat, quem si quis nactus fuerit, generoso oportet esse animo) libentissime sermonem ejus accipit: atque hæc effatus, „quod neque initio dignus erat qui nasce„retur, si Dei patrisque judicium rejecturus esset, „seque non alacriter utriusque placitis obsequen„tem præberet, quandoquidem, si vel pater solus „ita vellet, nefas esset non parere„, protinus ad aram & mactationem accessit. certeque peractum fuisset opus, si Deus *ei* non obstitisset. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine sanguinis humani pueri cædem se ei imperasse, dicebat; neque illum, cui patrem ipsum fecerat, cum tanta impietate se velle auferre, sed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere jussus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, se quidem istis delectari quæ ei dederat; illum autem non deserturum esse, quem semper omni *sua* cura ac liberis dignaturus sit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. prædixit etiam fore ut genus ipsorum in multas gentes cresceret & divitiis floreret, ejusque principes & auctores in sempiterna memoria haberentur: utque posteri, terram Chananæam armorum gloria possessuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixisset Deus, arietem ex improviso eis *ante oculos* adduxit ad sacrificium. At illi, præter spem sibi redditi, nactique tantæ felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: & victima mactata reversi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti spondet eum longævum hunc filium, tum sobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Isaco improvisa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

„Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας προπεμπόμενος, „ἄξιον εἰκὸς σε κρίναντος αὐτοῦ μήτε νόσῳ μήτε πο„λέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυ„κεν ἀνθρώποις, ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου, μετ' εὐχῶν δὲ „καὶ ἱερουργίας ἐκείνου [c] τὴν ψυχὴν τὴν σὴν προσδεξο„μένου, καὶ παρ' αὐτῷ καθίζοντος· [d] ἔσῃ τε μοι εἰς „κηδεμόνα καὶ [e] γηροκόμον, διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνεθρε„ψάμην, τὸν Θεὸν ἀντὶ σαυτοῦ [f] παρεσχημένος.

δ'. Ἴσακος δὲ, πατρὸς γὰρ ἦν οἵου τετυχηκότα γεν„ναῖον εἶναι τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται πρὸς ἡδονὴν τοὺς λόγους· καὶ φήσας, „ὡς οὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν [g] ἦν „δίκαιος, εἰ Θεοῦ καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθαι, „καὶ μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων [h] βουλήμασιν „ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνου τοῦ πατρὸς ταῦτα προαιρουμένου „μὴ ὑπακούειν ἄδικον ἦν,„ ὥρμησεν ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ ἔργον, μὴ στάντος ἐμποδὼν τοῦ Θεοῦ. [i] βοᾷ γὰρ ὀνομαστὶ τὸν Ἄβραμον, εἴργων τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς. οὐ γὰρ ἐπιθυμήσας αἵματος ἀνθρωπίνου τὴν σφαγὴν αὐτῷ προστάξαι τοῦ παιδὸς, ἔλεγεν, οὐδὲ οὗ πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τοῦτον βουλόμενος μετὰ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι [k] θέλων αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα προστασσόμενος ὑπακούει. μαθὼν δὲ αὐτοῦ τὸ πρόθυμον καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας, ἥδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέσχεν, οὐχ ὑστερήσειν δὲ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ γένους ἀξιοῦντα· ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτοῦ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσαντα εὐδαιμόνως [l] παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις παραδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. προεδήλου τε [m] τὸ γένος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλοῦτον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις κατακτησαμένους, ζηλωτοὺς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [n] ἐκ τοῦ ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας [o] ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν [p] ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· καὶ θύσαντες ἀπενόστησαν πρὸς τὴν Σάῤῥαν, καὶ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσειαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

XV.

CAP. XIV.

De Sarra Abrami conjuge, utque ipsa vitam finierit.

Sarra defuncta Abramus sepulchri locum acquirit Hebrone siclis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάῤῥας τῆς Ἀβράμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

ΚΑΙ Σάῤῥα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν· [q] θάπτουσι δὲ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ [r] χωρὶ αὐτῆς τὸν τάφον. Ἀβράμου δὲ ὠνησαμένου

c Τὴν ψυχὴν] Ita ex MSS. in *Editis* deest τὴν.

d Ἔσῃ τε μοι] Ἔσῃ δέ μοι *Eustathius* Antiochiæ, qui dicitur. *Bern.*

e Γηροκόμον,] Rescripsi γηροκόμον ex *Big. Samb.* & *Eustathii* exemplari Oxoniensi. Sic volet gens Cecropia à casu suo γήρως. γηροκόμος autem usus est proletarii, à recto quidem γῆρος. Sed vero γηροκόμος ubi reperiatur cunque apud *Bas. Gen.* aliosve vitio non caret. *Bern.* Itidem ex *MSS.* à casu suo γήρως. al. γηροκόμον, in *Bas.* & G. γηρονόμον.

f Παρεσχημένος.] In Codd. *Eustathii* παρεσχημένος & παρεχόμενος. *Epiphanius* etiam *præbiturus*. Bern.

g Ἦν δίκαιος,] Δίκαιος εἶναι ἂν, *Eustathius* descriptor Hexaëmeri. *Bern.*

h Βουλήμασιν] Mixtos *Bas. Hen.* & *Eustath.* MS. minimo discrimine. Insolens est *Bas.* & *Gen.* *Eustathique* βουλεύμασιν. Cum aliis utere βουλήμασιν verbi notissimi incremento. Idem sua phrasi imitatus est *Zonaras* μὴ εἶναι δίκαιον φῦναι Θεῷ καὶ πατρὶ ἀπειθοῦντα θελήματι. *Bern.* Ita ex *MSS.* male in *Editis* βουλεύματι.

i Βοᾷ γὰρ] Libri Græci Latinique, præter *Gen.* qui tenet βοᾷ μὲν. *Bern.*

k Θέλων αὐτοῦ] Hoc omisit *Samb.* contra pleonasmum Atticum, & tot libros aliorum. *Bern.*

l Παισὶν ἀγαθοῖς,] Παισί τε *Hen.* & Et *Bas.* quo pacto cavent de Edomo. *Bern.* Παισί τε *Hen.* & *Bas.*

m Τὸ γένος] *Al.* τὸ γένος αὐτῶν.

n Ἐκ τοῦ ἀφανοῦς] Hoc delicatius quam ἐξ ἀφανοῦς editionum, & simul comprobatum antiquioribus libris, ut *Big.* & *Samb.* &c. *Bern.* Sic ex *MSS* in editis ἐξ ἀφανοῦς.

o Ἑαυτοὺς κεκομισμένοι,] Lectio illa, quæ in editis est, scioli fuit, veteris an recentis cujusdam non anquiro: *MSS.* vero Josephi scriptoris ἀσπασάμενοι. Sensus tamen omnibus unus constat idemque, quem nec ignoravit Cassiodori Scriba, *Hi vero præter spem simul ipsos amplexantes*, nec ita eleganter expressit. A principe vatum hoc habuit Judæus ille, sicut alia non pauca; ubi Odyssei carminis canitur κόσμος ἐστίν, & proxime κλαύοντες ἀσπάζεσθαι. Abramus igitur & Isaacus ipsius χαίροντες se excipiebant præter omnem opinionem à morte aut luctu incolumes, idque, ut moris perpetui erat, dato osculo. *Bern.* Ita *Big.* (in quo τεθαρρηκότες) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Bas.* & G. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας αὐτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τ. ἀγ. ἐπαγγελίας ἀκηκοότες. *Huds.* Ἑαυτοὺς κεκομισμένοι MS. forte κεκ. *Rel.*

p Ἐπαγγελίας] Ἀγγελίας ἀκηκοότες *Bas.* & *Gen.* ἐπαγγελίας ἀκηκοότες. *Casaub.* manus; sed & *Scholiastes* nostri, *Cum promissiones audirent.* Vel valeat adhuc magis lectio *Big.* & *Samb.* ἐπαγγελίας τετυχηκότες. *Bern.*

q Θάπτουσι] Καὶ θάπτεται, sine causa *Hen.* & *Bas.* & G. *Cedrenus*: sed pariter *Epiphanius*, *sepultaque est*. Bern.

r Χωρὶ αὐτῆς τὸν τάφον.] Χωρὶ *solum*, expressi ex *Big. Samb.* atque *Cas.* Hæc vox fefellit Typographos nuperos & *Epiphanium* interpretem, & ni scaterent scripta Attica appositionibus, satis

μένε τὸ χωρίον σίκλων τετρακοσίων [t] παρ' Ἐφραίμε τινὸς ἐκ [u] τ̃ Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβράμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτε̃ [v] ταυτὶ κατεσκεύασαν.

quadringentis ficlis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronensi. ibique monumenta *fibi* Abramus posterique ejus exædificarunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ἐκ Κατύρης Ἀβράμῳ γαμηθείσης τὸ τ̃ Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγένετο.

Γ Αμεῖ δ' αὐτὸς [x] Κατύραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, πρός τε πόνες καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [y] συνιέναι· [z] Ζαμβράνης, [a] Ιαζάρης, [b] Μαδάνης, Μαδιάνης, [c] Ιωσύβακος, [d] Σῦος. Φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σύε μὲν [e] Σαβαθάνης γίνεται καὶ [f] Δαδάνης. τούτε δὲ Λατύσιμος, [g] Ἀσουρις, [h] Λιέμης·

CAP. XV.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta est.

XVI.

POst hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati sunt ei sex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Josubacus, Suus. Ipsis vero liberi etiam nascuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latusimus, Assuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus,

Abrami semen ex Chatura incrementum. Gen. c. 25.

tis crederemus dictum ab iis, καὶ δημοσίᾳ αὐτε̃ τ̃ τάφου. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* deest χωρ̃.

t Παρ' Ἐφραίμε] Παρ' ἐφραιμ, libri plurimi *Epiphanii* & *Josephi* plane omnes præter *Big.* & *Samb.* qui præferunt παρὰ ἐφραιμε. Josephum autem sic scribere valde mirabuntur indiligentes S. codicis lectores, alii reperient עפרין *Efrain* 2. Par. c. 13. 19 ex auctoritate Masoretarum; imo pro עפרים, ἐφραιμ in Evangelio S. Johannis, si sentiendum cum Philone, Josepho ἁλωσ. l. 4 B. Hieronymus, aliisque nostrorum doctorum, & cum ipso Talmude. Quinetiam scribæ Jerosolymitani ascetam illum Bethleemiticum jam olim monuerant eodem V. 16. c. 23. Gen. & *Ephron* legi & *Efrau*, sive ut hodieque visitur עפרן & עפרן κατ' ἰδιωτ. Quas vero ob causas id factum esset, ex magistris Hieronymi, aut ex Commentariis Majoribus, quos vocant Judæi, non licet esse mihi tam jucundo, qui heic aperirem. Scio etiam ab Hebraico עפרן defendi posse ἐφραιν & ἐφραιμ propter morem Josephi. Promiscue autem scribi ἄγραν & ἄγραμ, ἐφραιν & ἐφραιμ, ut μαδιὰν & μαδιάμ, σίγλον & σίκλον, vel pueri norunt. *Bern.* Sic in *MSS.* παρ' Ἐφραίμε *Bas.* & *G.*

u Τῆς Χεβρῶνος.] Varie scribitur hoc nomen in omnibus *Josephi* Codicibus, ut Χεβρὼ p. 23. 215. (quam videsis) & Ἐβρων p. . quod semel notasse sufficiat.

v Ταυτὶ κατεσκεύασαν.] Reddidi itaque Minervæ suum ταυτὶ ex MSS. *Big.* & *Samb.* loco impressi ταύτῃ. *Bern.* Ex *MSS.* in *Impressis* ταυτα.

x Κατύραν] Mallem tam heic quam ad verba Cleodemi vatis sic pingere vetulo Abraino cupitum nomen, suadentibus *Big. Samb. Bush.* & *Cas.* præ χατούραν Editorum, aut χετούραν libri sequentis c. 5. aut χεττούραν, seu sono circumflexo χετουρᾶν J. Africani, Eusebii, Eustathii, Georgii Chronographi, Ambrosii Mediolanensis, aliorumve ex Bibliis Græcis. Hebraice tamen legunt *Cetura* קטורה seu قطورا tam Judæi quam Samaritæ, atque hi aliquoties קטורה. *Bush.* denique vocem illam articulo format, τὴν χετούραν seu χατούραν. Zonaras τὴν χετούραν. *Bern.* Ita plerique *MSS.* Χατούραν *Bas.* & *G.* Χετούραν & Κατούραν *alii.*

y Συνιέναι] *Big.* & *Samb.* συνιέναι. Epiphanius vero alteram lectionem viderat. *Bern.* Συνιέναι *Big. Samb.* & *Vat.*

z Ζαμβράνης,] Ζαμβράνης ex Hebraico זמרן deduxerat dudum Mattathiades, retinentque *Big.* atque *Samb. Zambri* Epiphanius. Vulgatum est tamen ζεμβράνης *Bas. Genevaque*: iridemque probatum Eustathio. Varie apud Græcos hoc nomen refertur tam in Genesi quam initio S. Annalium, ζεμβρὰν Alex. & Compl. 1. Par. ubi ζεμβρὰν & ζεμβρὰμ SS. Ambrosio & Hieronymo, *Zamran* & *Zamram*: ζομβρὰν frequentius in Bibliis Græcanicis. ζεμβρὰν J. Africano & G. Cedreno. זמרן *Zamran* Hebraicis literis, aut زمران Arabicis scribere solent Samaritæ: Judæi vero זמרן *Zimran.* Hic condidit ζαβράμ seu ζαμβράμ potius inter Arabes *Cinædocolpitas*: nisi cum Stephano legere oporteat ζαμβράν ibi loci. Ιαζάρης. Eo in nomine conveniunt libri omnes Græci, & Latinorum quicquid vetus. Fefellit Josephum ut alios sæpe litera λάγωνα ז. unde יקשן successit vice יקשן. Vel manus Critica huc restituet ἰεξάνης; cui emendationi favet Eustathii ἰεξάν. Eundem Abramidam denuo nuncupant S. Bibliorum editiones Græcanicæ ἰεξὰν sæpius, ἰεκσὰν Compl. cum G. Sync. & S. Ambrosio, *Ieæan* Alex. 1. Par. & ibidem Hieronymus interpres. Correcte ἰεξὰν ex Hebraico יקשן seu يقشان, Cottonianus codex & Vatic. ad 1. Par. atque Cedrenus ille Georgius. Hinc Schotanus mutat licenter ἰεξάνης cum Josephi ἰαζάρης. Masoretæ denique cum quarta vocalium pronuntiant utrobique *Jocsan.* Hunc autem statuo Cassanitarum patrem juxta littus Rubrum. Μαδάνης rectum nomen habet à Mosaico מדן i. e. μαδὰν, τοῖς ό. B. Hieronymo, Samaritisque interpretibus. Missa itaque facio μαδάνης *Big. Samb* & *Cas.* μαδὰν Eustathii, atque μαδὰν & μαδιὰν aliorum Græcorum vitia. *Bern.* Sic in *MSS.* Ζαμβράνης *Bas.* & *G.*

a Ιαζάρης,] Ιεξάνης restituendum censet *Bernardus*, cui emendationi favet *Eustathii* ἰεξάν.

b Μαδάνης,] Moyses & auctor Chronicorum S. מדן. Judæi Alexandr. Samaritæ, & Ecclesiæ nostræ scriptores idem suis vocalibus μαδάν. Josephus & Eustathius μαδιάνης, Judæi scribunt *Midian.* Ad hosce principes pertinet illud Stephani, μαδιανοὶ καὶ μαδιανοί, (sic enim scribendum) ἔθνος ἀραβίας. ὑποκορίζεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τοῖς δυσὶ τούτοις χρῶνται. Imo duo sunt nomina progenitorum. Ab altero horum celebre est oppidum propter litus maris Erythræi, μοδιάνα Ptolemæo, & ab altero μαδιάμα in eadem tabella. Rubri autem maris accolas scriptores Hebræi appellant *Madianitas*, reliquorum fratrum nominibus contemtis, Græci *Erembos* post Homerum, Hellanico, Aristarcho, Strabone, Dionysio periegeta aliisque dignissimis testibus, aut proprie *Saracenos*, quod S. Hieronymus, Procopius, virique alii Ecclesiastici profitentur, & nonnunquam *Troglodytas*: Arabesque ipsi *populum*, qui حجاج *Hagagum* incolunt. Diserte Eusebius in Lexico, μαδιάμ, πόλις ἀπὸ ἑνὸς τ̃ υἱῶν Ἀβραὰμ ἐκ χεττούρας ἐπικληθεῖσα· κεῖται δὲ ἐπέκεινα τ̃ ἀραβίας ἐπὶ νότον ἐν ἐρήμῳ τ̃ σαρακηνῶν, τ̃ ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ' ἀνατολάς. ὅθεν καλοῦνται μαδιανῖται, καὶ ὁ νῦν καλούμενα μαδιανά. *Bern.* Recte à Moysaico Μαδιὰν. in *MSS.* perperam Μαδάνης.

c Ιωσύβακος,] Quintus ex Catura nascitur ישבק seu يشباق valde litigioso nomine, si interpretes S. literarum aliquis consulat. In hac autem columna Ιωσύβακος, ut summatim dicam, repositum vides pro λωσύβακος *Big.* λασσύβακος *Samb.* & *Cas.* aut λουσύβακος *Bas.* & *Gen.* & Eustath. literæ A compressis cruribus. Verum etiam Ιεσύβακος pro istis reddiderat nuper Chr. Schotanus. Epiphanii scripta nihil præbent nobis præter *Jesboc*, magis ex Bibliis Græcis Latinisque quam Josepho. Sunt etiam qui legunt σοβὰκ & *Sebac.* c. 1. ἰεσβὰκ. pro notiori typo Ιεσβάκ. Josephus legere potuit in Moyse suo, ישבק *Josabac.* Bern. Ita *Bernardus* pro λωσύβακος *Big.* λασσύβακος aliorum *Codd.* & λουσύβακος *Editorum.* In *Vet. Interpr.* habemus *Jesboch.* Ιεσύβακος pro istis reddiderat *Schotanus.*

d Σῦος.] שוח, *Sue* aut σουέ in libris Divinis: unde σαυη, nisi fallor, in Geographumenis Cl. Ptolemæi. *Bern.*

e Σαβαθάνης] שבא *Saba* legitur in primo ac ultimo XXIV. librorum S. quos agnoscunt Judæi. Græci paululo variant: σαβὰ enim aut σαβᾶ aut σαβᾶι ibi legimus; & in melioribus membranis, ut Cotton. & Alex. σαβὰν καὶ θαιμάν, & in Exemplaribus Aldi & Wolfii σαβὰ καὶ θαιμάν, pro unico nomine Hebraico שבא seu Arabico سبا, quod & *Mareb*, de quo nemo Geographorum tacet. Productius quiddam apud Moysen legisse videtur hic Judæus, quam cæteri ipsius gentis, aut Samaritæ, aut Christiani solent. Quorsum σαβαθάνης appareat in cunctis codicibus Græcis Josephi & *Sabathen* in Latinis, quærant alii. Schotanus minuit nomen illud ad σαβᾶς. Scripsit autem Josephus in hoc stemmate vel cum antiquis ἀντιγράφοις Bibliorum Græcorum σαβὰς καὶ δαιμὰς, vel σαβαθαδάνης à שבאדדן, aut σαβάτανης à nomine proprio שבא, σαβάτα Ptol. aut denique de שבאים σαβαῖων. Quinvero Criticæ nostræ periculo leges in illo commate, καὶ ἰεσσάκιαν μὲ σαβᾶς γίνε) καὶ δαδάνης. Sic Moyses etiam postulat. Nam vir ille divinus non à *Suo*, sed *Jesboco* oriundos refert, felicissima Arabicorum nominum *Sabam* & *Dadanum.* Veteris tamen erroris factum est, quod *Suo* tribuatur apud Josephum liberi non sui: nam codices omnes quos aut *Eustath.* Antiochenus, aut *Epiph.* scriba, & ullibi nos vidimus, eo vitio tenentur. Ne continuo sectemur lectionem codd. *Big. Samb.* & *Cas.* sine censura ulla & suspicione, opportune arguit præter supradicta ἀσχέτως, quod sequitur in istis libris pro vero nomine Arabis δαδάνης, sive דדן. *Bern.* In cunctis *MSS. Gr.* Σαβαθάνης, in *Latinis* vero *Sabathen.* Forsan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβᾶς καὶ Θαιμᾶς, vel Σαβαθαδάνης, aut Σαβατάνης. Lege vero, καὶ Ιεσσάκιαν μὲ Σαβᾶς γίνε) καὶ Δαδάνης.

f Δαδάνης.] In *MSS.* Δαλάνης, facili errore.

g Ασουρις,] *Big. Samb. Cas.* & *Epiph.* ab אשורים, *Assurim* Hebraico. ἀσουρος *Gen. Bas.* & *Eustath.* Bern. Sic *MSS.* Ασουρος *Bas.* & *G. Eustath.*

h Λιέμης·] Rescripsi Λεέμης propter לאמים, seu λαωμμιὶμ & λοωμμιμ S. codicis; ne amplius extaret λιέμης, mendum illud Typographorum peiorum & scripturæ Græcanicæ, ut *Big. Samb. Cas.* &c. Facilioris lapsus tamen erat λοιέμος Eustath. Latinæ demum membranæ *Lomin* referunt. Disquirant autem nostri, tria illa nomina λατούσιμος, ἀσουρις, & λοέμης, propria posuerit Moyses, num gentilia aut πατρωνυμικά. Hoc qui-

chus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam suscepta, ipsam possederit; ejusque nepotes, collocatis in ea sedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem sermonis testem habeo Alexandrum Polyhistorem, dum sic loquitur: „Cleodemus vates, qui & Malchus *vocatur*, „rerum Judaïcarum historiam contexens, sic„uti fecerat & Moyses Judæorum legislator, „narrat, Abramo natos fuisse plures ex Cha„tura liberos.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recensens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Assyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepisse. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tulisse ait: Herculem etiam, cum Aphræ

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhistor Cleodemi vatis Judaïcam historiam.

Ab Assuri nepote Abrami genus Assyria.

De Hercule vetus fabella.

[i] Μαδιάνε δὲ [k] Ἠφᾶς, [l] Ὠφρὴν, [m] Ἀνώχης, [n] Ἐβίδας, [o] Ἐλδᾶς. τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς υἱωνοῖς Ἄβραμος ἀποικιῶν στόλους μηχανᾶται· καὶ τήν τε Τρωγλοδῦτιν καταλαμβάνουσι, [p] καὶ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ὅσον ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν [q] καθήκει. λέγεται δὲ ὡς οὗτος ὁ [r] Ὠφρὴν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτήν· καὶ οἱ υἱωνοὶ αὐτοῦ, κατοικήσαντες [s] ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος [t] Ἀφρικὰν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ [v] καὶ Ἀλέξανδρος ὁ [x] Πολυΐστωρ, λέγων οὕτως· „Κλεόδημος δέ φησιν ὁ προφήτης, ὁ καὶ [y] Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ἰουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ „νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τῆς [z] Χατούρας Ἀβράμῳ „ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, [a] Ἀφέραν, [b] Σουρείμ, [c] Ἰάφραν. ἀπὸ Σουρεὶμ μὲν τὴν Ἀσσυρίαν κεκλῆσθαι. ἀπὸ δὲ τῶν δύο, [d] Ἀφέρα τε καὶ Ἰάφρα, πόλιν τε [e] Ἀφρὰν καὶ τὴν χώραν Ἀφρικὰν ὀνομασθῆναι. [f] τούτους γὰρ Ἡρακλεῖ [g] συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ [h] Ἀνταῖον· γήμαντά τε τὴν [i] Ἀφρὰ θυ-

quidem credidere veteres Theologi, Hieronymus, R. Oncelosus, Targumista Jerosolymitanus à Jarchio citatus, aliique Doctores tam Judæorum quam Samaritarum, ubi verba Legislatoris Gen. c. 25. 3. sic interpretantur, *Erant autem Dadanidæ Mercatores, Artifices, atque Phylarchi*, quod Josephus pene dixerat, ἐμπόροι τε ποιοῖς καὶ [illegible], καὶ [illegible]. Video tamen *Allumaeotas* in Arabica Tabula Ptolemæi. *Bern.* Ita *Bernardus* ex *Ασσουριειμ*, & *Ασσουριειμ S. Codicis*, pro vulgato Ασσούρ. Propius accedit Ασσουρ *Eustathii*, ut & *Latinorum* codicum *Epiphanii*. Verum an tria illa nomina [illegible], [illegible] & [illegible] propria posuerit *Moyses*, an Gentilia aut [illegible], dubitare faciunt, qui verba Gen. 25. 3. sic interpretantur, *erant autem Dadanidæ mercatores, artifices, atque phylarchi*. quod *Josephus* pæne dixerat, [illegible]

i Μαδιάνε] Ex *S. Codice* ita *Bernardus*. in *Editis* & *MSS. Gr.* Μαδιάν. in *Latinis* etiam *Madam* aut *Madan*, præter duos qui habent *Madian*.

k Ἠφᾶς,] *Big.* ab עיפה Eustathius ἠφά. *Samb.* & Editores tam Josephi, quam Bibl. Græcorum [illegible], nisi si Complutenses dederint hic γεφὰ, ut mox γοφὲρ *Opher*. Antiquissima tamen Exemplaria versionis LXXII. ut Alex. Cotton Cant & S. Ambrosius, γεφὰρ obtinent pro *Epha*, tam apud Moysen quam Prophetas, ut 1. Par. c. 1. & Es. 60. 6. [illegible] γεφὰρ, ubi Philo correctius legerat ex membranis Alexandrinis γαιφά, itidemque Hexaplorum S conditor. Quinimo pro עיפה Jonathan substituit חולד *Holad*, obscurum pro obscuro. Vir ille oppido [illegible] *Gafa* nomen dedit. Id tamen monendum puto *Hepham* cum suis fratribus ad *Madanum* genitorem tribui, Scriba nullo, nullo Typotheta refragante in Græcis Josephi, aut præter *Col.* & *Bas.* etiam in Latinis: quos à *Madiano* ortos scimus meliori fide voluminis Mosaici. Hic igitur Judæus scripsit forsan μαδιάν δὲ ἠφᾶς &c. properanter, ubi tot Alexandrini, μαδιὰμ seu μαδιὰμ δὲ γαιφὰ &c. *Eustath.* insuper, minimus quidem Josephi, μαδιάνε δὲ ἠφᾶ. *Bern.* Ita *Big.* & *Vat.* Ἐφὰ *alii* cum *Bas.* & *G.* in LXX. Γεφάρ.

l Ὠφρὴν,] עפר, quod Samaritæ pronuntiant *Apher*, Judæi *Epher*: Græci ἀφὲρ, qui & rarius γοφέρ. Josephus vertit ὀφρὴς forma Attica, apud *Big. Bas.* & *Gen.* ὀφρὴς & ὀφρὶς *Samb.* & *Eustathio*: aut denique ὀφρῆν vel ὀφρὴν aut ὀφρήν; nam in ea lectione mox consentiunt ad λέγεται] δ' ὡς οὗτος ὁ ὀφρὴν, *Big. Samb. Eusebii* MS. & *Eustathius*: sed ὁ ἀφρὴν, excusa Exemplaria *Eusebii* [illegible], atque pariter *Busb.* & *Hen.* Bern. Quod Græcis Ἀφὲρ & rarius Γοφὲρ, in *Codicibus* nostris Ὠφρὴς aut Ὠφρὶς, aut denique Ὠφρῆν vel Ὠφρὴν aut Ὠφρήν.

m Ἀνώχης,] Ita *Samb.* & *Eustath.* in *cæteris* Ἀνώχης. in *S. Literis* Ἐνώχ. *Bern.* In Coll. tamen *Big. Cav.* est Ἀνώχης.

n Ἐβίδας,] Ἐβίδης *Eustath.* ἰβιδᾶς manu fallente *Samb.* & *Big.* [illegible] accentu malo *Bas.* & *Gen.* Cæteri omnes fere Judæi, Samaritæ, ac Christiani [illegible]. *Bern.* Ita meliores *Codd.* Ἐβίδας aut Ἐδαῦς *aliis*. in LXX. Ἀβειδὰ, aut Ἀβειρά, aut Ἀβειδά.

o Ἐλδᾶς.] *Eustathio* Ἐλδᾶς, *Samb.* ἐλδᾶς. Judæis ac Samaritis *Eldaah*, אלדעה. Interpr. LXXII. modo ἐλδαά, modo ἐλδαγά; & apud Editores Complut. & S. Ambros. ραγα quasi רגעה: & in MS. Alexandr. [illegible]. S. Hieron. in Qu. *Aldea*. Post pauca verba Epiphan. [illegible]; norunt enim Philologi idem esse [illegible] aut [illegible], & [illegible] *Bern.* Ἐλδᾶς *Eustathio*. in LXX. modo Ἐλδαά, modo Ἐλδαγά. Codice *Alex.* [illegible].

p Καὶ τῆς τῆς Εὐδαίμονος] Καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῇ ἀραβίᾳ, *Eustath.* Quidni jam reducam ad Josephum, quæ verba ab illo decerpserat pridem S. Hieronymus in Qu. Hebr. *Nos quod incertum est relinquentes, hoc dicimus, Quod de Cetura nati filii Abrahamæ, juxta historicos Hebræorum, occupaverint Troglodytas & Arabiam, quæ nunc vocatur Εὐδαίμων, usque ad maris Rubri terminos. Dicitur autem unus ex posteris Abraham, qui appellabatur Apher, duxisse adversus Libyam exercitum, & ibi victis hostibus consedisse, ejusque posteros ex nomine atavi Africam nuncupasse.* *Hujus rei testis est Alexander, qui cognominatur Polyhistor, & Cleodemus cognomento Malchus, Græco sermone barbaram historiam retexentes.* Hæc ille presbyter. Paria etiam tradidit inter Græcos Nicias: [illegible] Ex nostro etiam Procopius Sophista, *A filiis Ceturæ gentes plurimæ sunt exortæ, quæ inhabitarunt Troglodyticam solitudinem, & Felicem Arabiam, hinque finitimam regionem & Madianiticam, & urbem Madian junctam solitudini supra Arabiam e regione Pharan ab ortu versus mare Rubrum.* Bern. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* καὶ τῆς reliqui.

q καθήκει.] Διήκει *Hen.* & *Busb.* contra libros cæteros Josephi & Eustathium. *Bern.*

r Ὠφρὴν στρατεύσας] Ἐκ τούτων εἷς ἀφρὴν καλούμενος, στρατεύσας ἐπὶ τὴν λιβύην, κατέσχεν αὐτήν· καὶ ἀπ' ἐκείνου ὁ γῆ ἀφρικὴ μετωνόμασται, *Busb.* & *Hen.* ut à Josephi dictione audent discedere. *Bern.* Ita *Big. Samb. Eusebii MSS.* & *Eustath.* Ἀφρὴν *Bas. Hen. aliique.*

s Ἐν αὐτῇ] Ἐν αὐτοῖς *Vat.*

t Ἀφρικὰν] Ἀφρικὴν *Bas. Gen.* & *Big.* ἀφρικὰν *Samb.* ἀφρικὴν cum vulgo Eustath. ἀφρικὰν Eusebii impressa, ἀφρικὰν ejusdem Exemplaria scripta. Cæterum ab Abramida עפר ἀφρὴν deduxit Josephus perite & [illegible]. Video tamen doctos viros alienam valde & ridiculam conjecturam Bocharti à פרך seu spicis fertilis Africæ petitam, illi veræ ac veteri originationi anteferre. *Bern.*

v Καὶ Ἀλέξανδρος] Καὶ non reperitur apud Eusebium, aut *Samb.* aut apud Hieronymum Epiphaniumque interpretes. *Bern.*

x Πολυΐστωρ,] Forsan ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut constat ex *Vossio* de Hist. Gr. c. 21.

y Μάλχος,] Μάλχος cum *Hen.* & *Busb.* & mille Græcis ita [illegible]. μαλχὸς excusum est hoc in loco, in aliis μάλχος. Dein *Malchus* legitur in Qu. Hebraicis S. Hieronymi, in historia Monachi Trecensis, & in Tralatione Epiphanii. Verum Syriaco schemate *Big. Samb.* μαλχάς, Eusebius atque Procopius μαλχᾶς. Idem autem inter Græca nomina significat [illegible], quod Syriace מלכא *Malca*. Bern. Vide paulo supra v. 4.

z Χατούρας] Iterum χατούρας *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* χατούρας *Big.* [illegible], prelorum inquies. [illegible], Euseb. *Bern.*

a Ἀφέραν,] *Bas. Samb. Big.* & *Cas.* ἀφέραν *Gen.* ἀφέραν *Busb.* *Apheran*, *Epiphan.* ἀφὲρ, *Euseb.* ed. ἀφὴρ *Eus.* MS. ἀφρὰν Eustathius Thessalonicensis, ἀφέραν Procopius. *Bern.*

b Σουρείμ,] Libri excusi, & ex scriptis *Busb. Hen.* & *Cas.* σουρεὶμ pro אשורים Hebræorum: præter aliquot membranas *Epiphanii*. Alia σουρὶμ & σουρεὶν more Chaldaico, ut *Big. Samb.* & quædam Exemplaria Epiphanii. ἀσουρεὶμ Procopius. ἀσουρεὶ MS. Euseb. Edita vero σουρά, ut & Pseudo-Eustathii. *Bern.*

c Ἰάφραν.] Ἰάφραν, *Bas.* & *Gen.* ἰάφραν, *Samb.* ἰάφραν, *Busb.* & *Hen.* ἀφρὰν *Euseb.* *Japhran Epiphan.* Bern.

d Ἀφέρα τε καὶ Ἰάφρα,] Sic volunt recta nomina, quæ præcesserant, aut ἀφέρα τε καὶ ἰάφρα. Legimus autem in impressis ἀφρᾶ τε καὶ ἰαφρᾶ: ita etiam in codicibus priscis. Ab Eusebio ἀφρᾶ τε καὶ ἀφὲρ. Latini libri habent *Japhran* & *Apheran*. ἀφρὰ τε καὶ ἀφρᾶ *Hen.* ἀφρὰ τε καὶ ἰαφρὰ *Busb.* Bern. Sic ex v. 13. aut Ἀφέρα τε καὶ Ἰάφρα. in *Editis* Ἀφρᾶ τε καὶ Ἰαφρᾶ.

e Ἀφρὰν] *Al.* Ἀφρὰν & mox Ἀφρικὰν aut Ἀφρικήν.

f Τούτους γὰρ] Τούτοις γὰρ Ἡρακλέα legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Συστρατεῦσαι] *Samb.* συστρατεῦσαι, ab aliis Codd. *Bern.*

h Ἀνταῖον·] *Big.* ἀνταῖον, Editores. Procopius, *In Libyam & contra Antæum* Eustath. de eisdem, οἳ ὕστερον Ἡρακλεῖ συνεμαχέσαντο ἐπὶ ἀνταῖον τὸν γίγαντα στρατεύοντι. *Antæi* tamen nulla fama ac mentio fertur in libris Epiphanii Scholastici, ex inscitia viri nimia. Mallem demum cum Burio nostro heic recudere ἐπὶ Λιβύην κατ' Ἀνταίου. *Bern.* In Editis male Ἀνταῖον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Burio* rescribere κατ' Ἀνταίου.

i Ἀφρὰ θυγατέρα] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Euseb.* Ἀφρὰν *Vat.* Ὀφρὰν in *Editis*.

k Δι-

θυγατέρα Ἡρακλέα γήμασθαι ποιῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς [k] Δίδωρον, τούτου δὲ γενέσθαι [l] Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς βαρβάρους [m] Σόφακας λέγεσθαι.

filiam uxorem duxisset, ex illa genuisse Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς ὁ Ἰσάκος γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν.

Ἰσάκῳ [n] δὲ, περὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γνοὺς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Ἄβραμος Ῥεβέκκαν, Ναχώρου παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, [o] ἐνδησάμενος μεγάλαις πίστεσι. γίνονται δὲ αὗται τοῦτον τὸν τρόπον· [p] ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, [q] ἔπειτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμψε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν [r] ἐκτετιμημένα. οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεῦσαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους, [s] θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφυγεῖν οὐκ ἔστι μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [t] Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [v] πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ῥεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Ἄβραμος [x] μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, [y] εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρνουμένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ παρεχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ἐπὶ ταύτης ὢν [z] τῆς διανοίας, ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δὲ ἐκτρεπομένων, [a] ὡς χρῄζουσιν οἴκαδε κομίζειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν· καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· [b] μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπεμέμφετο δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδωκαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δὲ ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, [c] ἐπῄνει τε τῆς εὐψυχίας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ὑπουργεῖν οὐκ ἔφυγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς [d] ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσειαν, φησὶν, ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεμήνυσε. καὶ Ῥεβέκ-

CAP. XVI.

XVII.

Quomodo Isacus Rebeccam uxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Isaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere statuisset uxorem Rebeccam, fratris sui Nachoris neptim, ad sponsalia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus suppossuerunt, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem & munera suis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino istius essent regionis, magni æstimarentur. Is *aliquod* tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter cœni spissitudinem, æstate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca istic infestantibus, quos viatores, ni sibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate ejus hæ nuptiæ essent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc signo* dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi præbente.

Isaco quadragenario uxor quæritur apud Charram.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. Gen. c. 24.

Iter à Judæa in Mesopotamiam.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse *dicentibus*, (nam haud haustu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene speraret, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore suo egentibus subministrare non recusarit; sciscitabatur etiam ex quibus esset parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & despondeant, inquit, ut ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat scire desideranti, sed & genus indicat. Et, Rebecca, in-

Bona indoles Rebeccæ.

k Δίδωρον,] Hanc fabulam Malchi vatis nunc non tracto. Sufficiat dicere quantum de tribus verbis altercentur librarii & ab invicem dissentiant. Ἰέδωρον dedere Typographi, *Ejdorum* vel Διόδωρον Procopius ad Octateuchum S Διόδωρον *Big. Samb.* atque *Cas.* & adhuc magis ad palatum Atticum Ἰούδωρον Euseb. tam MS. quam ex prelis. Ἰόδωρον non Βόδωρον, Eustath. falso dictus. Δίδωρον seu *Didorum* & *Dodorim* vetustiores Latinorum codicum, alii vero *Diodorum*, Ἰούδωρον pater Vossiorum. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* in *Editis* Δίδωρον. in *Eusebii* Codicibus Διόδωρον. Sed Δώδωρον malit *G. Voss.* & mox Σοφῶνα.

l Σοφῶνα,] Σωφωνα, *Samb.* σωφωνα Eustath. σοφῶνα, *Bas. Gen.* & *Big.* & Procopius. σοφωνὰν Euseb. Mirus autem est Epiphanius, *Soron* aut *Foron*: ut libri nostri monstrant, & historia Petri Manduconis. *Bern.*

m Σόφακας] Σωφακας B. Vossius, ut libuit. σοφὰς Eusebius, & Procopius. σοφακὰς Eustathius. *Sorophaces* denique membrana & charta plurima Epiphanii. *Bern.*

n Δὲ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis δὴ.

o Ἐνδησάμενος] Reddo Josepho suum verbulum, ex scriptis *Big. Samb.* & *Busb.* atque de versione *Epiphanii.* ἐνορκισάμενος legebatur in *Hen.* cod. ἐγγυησάμενος aut ἐγγυητάμενος blandus error Editorum & Schotani. *Bern.* Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐνδησάμενος *Hen.* & *Vet.* ἐγγυησάμενος *Bas.* & *G.*

p Ὑπὸ] *Samb.* ἐπὶ.

q Ἔπειτα ἐπικαλοῦνται] *Big. Samb. Cas.* & Interpres Scholasticus. Aliis in libris similis sonus ἐπικαλοῦνται sequentis verbi absorpserat hoc epirrhema, quod & Cl. Bosius viderat. *Bern.*

Vocabulum ἔπειτα (quod deerat in *Editis*) restituimus ex *MSS.*

r Ἐκτετιμημένα.] Iidemque ὡς ἐκτετιμημένα, quod omiserant *Bas.* & *G.* nec expressit *Epiphanius.*

s Θέρους] Θερῶν *Vat.*

t Χάρραν.] Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Κάρραν.

v Πλείοσιν] Vocem πλείοσιν negligunt *Hen.* & *Busb.*

x Μνηστευσόμενον] Sic agnoscunt *Big. Samb. Cas.* atque Scriba *Cassiodori.* μνηστευσάμενος ἐξαπέσταλκεν *Basil.* aliique casu alieno ac tempore. Posthæc *Busb* & *Hen.* παρεχούσης pro Josephico παρεχούσης. *Bern.* Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μνηστευσάμενος ἔξωθεν.

y Εἰ κατὰ νοῦν] Εἰ καὶ κατὰ *Vat.*

z Τῆς διανοίας,] Illud τῆς ex *MSS.*

a Ὡς χρῄζουσιν] Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* καὶ χρ.

b Μία ἐξ ἁπασῶν] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd.* μίαν *Bas.* & *G.* dein ἐπεμέμφετο δυσκολίας τινός. ἀλλ' οὐ κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδωκαν, λέγουσα. καὶ παρέχει [παρέχειν *Schotan.*] αὐτῷ φιλοφρόνως. ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent ἐκείνη φιλοφρόνως παρέχει. In *Vat.* αὐτὰ & ἐπεμέμφετο. quoad reliqua facit pro *Editis.*

c Ἐπῄνει τε] Ἐπαινεῖ τε τῆς *Vat.*

d Ὄνησιν τοιαύτης παιδὸς·] Γίνεσιν locum habere non potuit, nisi in paratypis *Bas.* & *Gen.* ὄνησιν ponunt Scribæ omnes, quod sensum commodum huc referre existimo. Imo vero tota illa sententia superabat captum Epiphanii notarii. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* γένεσιν τ.

e Ἐγὼ

Bathuelo mortuo Labanus virginem hanc domumque tuetur.

inquit, mihi nomen est, pater vero meus Bathuelus erat, sed ille jam quidem defunctus est: verum Labanus frater meus, qui domui universæ cum matre prospicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gavisus est ob facta & dicta: quod perspectum habuerit, Deum manifesto sibi in itinere adjutorem extitisse. Cumque protulisset monile & alia quædam ornamenta, quæ gestare virginibus decorum est, obtulit *ea* puellæ, ut ei essent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum esse, dicens, ut illa hujusmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præstaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii secum ferret, nusquam eum tutius deponere posse dicebat, quam apud tales qualem eam expertus est. Conjecturam enim se facere de matris fratrisque ipsius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles essent, ex ea quæ in ipsa elucebat virtute: neque ipsis gravem fore, qui mercedem pro hospitio solveret, suisque sumptibus viveret. Illa vero, bene ipsum de parentum humanitate conjectare, respondit; increpabat tamen, quod illiberales esse suspicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, si ille annuerit, cum deducturam esse ajebat.

Acœna heri sui mandata exponit Eleazarus.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hospitem, camelos ejus servi Labani accipiunt, curantque: ipse vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipsum matremque virginis sic alloquitur. „Abramus filius quidem est Tharri, „vester autem cognatus: Nachores enim, tuorum, „ô matrona, liberorum avus, Abrami erat frater, „eodem patre & eadem matre prognatus. Is igi„tur ad vos mittit, postulans hanc virginem filio „suo accipere in matrimonium: quem legitimum „habet, solumque in bonorum omnium hære„ditatem eduxit. Qui, cum quidem potuisset „illi ex istius regionis feminis vel opulentissimam „capere, noluit *eam filio* connubio jungi: sed, „genus *suum* habens summo in honore, hasce „nuptias versat. cujus studium & propositum „nolite contemnere: nam Dei benignitate & a„lia mihi in hoc itinere feliciter successerunt, & „puellam hanc & vestras ædes inveni. Cum e„nim prope ad urbem accessissem, virgines com„plures videns ad puteum advenientes, *Deum* o„ravi ut in hanc inciderem: quod & factum est. „Has igitur nuptias, Dei præsentia conciliatas, „vos quoque vestra auctoritate ratas habetote: „& Abramum, qui me tanto studio huc misit, „puellam concedendo honorate.„ Illi vero, nam honesta visa sunt ipsis & grata *quæ dicebat*, & Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Isacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

Nachores frater germanus Abrami, avus Rebeccæ.

κα μὲν, φησὶν, [e] ἐγὼ καλοῦμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, ὅς τε οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοούμενος, καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας [f] ἐπιμελόμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἔχαιρέ τε τοῖς γεγενόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν οὕτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, [g] τῆς ἐπὶ τῷ πιεῖν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀρετὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γινομένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν, ἢ [h] τοιούτοις οἵας αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς [i] οὐ δυσχερανοῦσιν, ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δὲ περὶ μὲν τὸ τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν· ἐμέμφετο δὲ ὡς [k] μικρολόγους ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσειν μέντοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

γ'. Ως οὖν τούτου γινομένου παρῆγε τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες [l] ἐπεμελοῦντο· αὐτὸς δὲ δειπνήσων [m] εἰσήγετο παρ' αὐτόν. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „Ἀβραμος [n] Θάῤῥου μέν ἐστιν υἱὸς, συγγενὴς δ' „ὑμέτερος· Ναχώρης [o] γὰρ τούτων, ὦ γύναι, τῶν παί„δων πάππος, ἀδελφὸς ἦν Ἀβράμου, ὁμοπάτριός τε „καὶ ὁμομήτριος. πέμπει τοίνυν οὗτος πρὸς ὑμᾶς, „ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς „γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μόνος ἐπὶ τοῖς πᾶσι „τεθραμμένος. ᾧ τῶν μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ „τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, οὐκ ἠξίωσεν [p] ἀγαγέσθαι· „τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον [q] πολιτεύει τοῦτον. οὗ τὴν „σπουδὴν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· [r] κατὰ γὰρ Θεοῦ „βούλησιν τά τε ἄλλα μοι κατὰ τὴν ὁδὸν [s] ἀπήντησε, καὶ „τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλησίον „τῆς πόλεως ἐγενόμην, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὸ „φρέαρ παραγινομένας, ηὐξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. „ὃ δὴ καὶ γέγονε. γάμον οὖν ὑπὸ θείας μνηστευόμενον „ἐπιφανείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἀβραμον, [t] τὸν μετὰ „τοσαύτης ἀπεσταλκότα σπουδῆς, τῷ κατανεῦσαι τὴν κό„ρην τιμήσατε.„ οἱ δὲ, καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην τοῦ Θεοῦ συνῆκαν, καὶ πέμπουσιν ἐφ' οἷς [v] ἠξίου τὴν θυγατέρα· [x] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ἰσακος, τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφιγμένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς [y] Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας [z] ἐξεληλύθεσαν.

ΚΕΦ.

e Ἐγὼ καλοῦμαι·] Ἐγὼ in Excusis deest.

f Ἐπιμελόμενος.] Ita Samb. & Cas. Atticorum more. ἐπιμελούμενος in aliis cum Bas. & G.

g Τῆς ἐπὶ τῷ πιεῖν] MSS. Gr. & Vet. Interpr. sequimur. in Editis ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, καὶ γέρας δίκαιον τοιῶσδε.

h Τοιούτοις] Ita in MSS. τούτοις Bas. & G.

i Οὐ δυσχερανοῦσιν,] Sic Bas. G. & Cas. in reliquis δυσχεραινοῦσιν. non adeo ad Atticorum gustum.

k Μικρολόγους] Μικρολόγον Vat.

l Ἐπεμελοῦντο·] Ita plane scribendum cum Samb. & Cas. Vilius est ἐπεμελοῦντο Bas. Gen. atque Schotani. Bern. [Correxerat Cocc. ad oram ἐπεμελοῦντο, & mox pro εἰσήγετο, quod in veteri erat Edit. εἰσήγε.) Ita Bernardus ex Samb. & Cas. ἐπεμέλουν reliquorum cum Bas. & G. vilius putans.

m Εἰσήγετο] Sic Big. & Samb. εἰσάγεται παρ' αὐτῷ Vat. εἰσήγετο παρ' αὐτῷ Bas. & G. & Vet. Interpr.

n Θάῤῥου] Ita Hen. Bas. Bas. & G. Θαῤῥα Big. Samb. Vat. & Cas.

o Γὰρ τούτων,] Sic Bas. & G. δὲ ὁ τούτων Big. & Hen. γὰρ ὁ τούτων Vat. aliique. Mox Εἰς Eusb. & Hen. pigre. Bern. Transpositio autem illorum ὦ γύναι ex MSS. certe Bigotianos Cell. sequebatur alias post παίδων. Hav.

p Ἀγαγέσθαι·] Ita ex MSS. in Editis ἀγαγεῖν.

q Πολιτεύει τοῦτον,] Bas. & Gen. αὐτοῦ πολιτεύει τοῦτον Big. & Cas. Sed Samb. margo tenet αὐτοῦ, media quidem pagina πολιτεύεις. Alterum itaque horum videtur esse Glossema, inquiunt viri optimi Is. Casaubonus & Andr. Bosius. Alterum eorum legerat duntaxat aut plane intellexerat Interpres scholasticus *nuptias postulat*. Lego equidem lubenter πολιτεύει singulare. *hasce nuptias versat*, aut τὸν γάμον αὐτοῦ πολιτεῦσαι τοῦτον, *de istis agitare postulat*. Bern. Αὐτοῦ πολιτεύει τοῦτον Big. & Cas. πολιτεύει Samb in textu, in margine αὐτοῦ. in Vat αὐτοῦ τοῦτον. Forsan (inquit Bernardus) τὸν γάμον αὐτοῦ πολιτεύσασθαι τοῦτον, *de istis nuptiis agitare postulat*.

r Κατὰ γὰρ Θεοῦ βούλησιν] Al. μετὰ δὲ Θ.

s Ἀπήντησε,] Ita ex MSS. in Editis ὑπήντησε.

t Τὸν μετὰ] Ex MSS. articulum τὸν non agnoscunt Editi.

v Ἠξίου] Ita Big. Samb Hen. & Vat. ἀξιοῦσι alii cum Bas. G. & Vet. Interpr.

x Γαμεῖ τε αὐτὴν] Sic in quibusdam MSS. in aliis γαμεῖ τε ταύτην ὁ Ἰσ. in Editis γαμεῖ τε αὐτὴν Ἰσακος.

y Χατούρας] Iterum Χατούρας emendatur ex Samb. & Cas. pro Χεττούρας excusorum Codicum. Big. jam habet Χατούρας. Bern.

z Ἐξεληλύθεσαν.] Ita Samb. ἐξεληλύθεισαν Ceteri. Atticismus exigit ἐξεληλύθεσαν. Bern. * Et ita correxerat Cocceius.

ΚΕΦ. ιζ.

Περὶ τῆς Ἀβράμου τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ καὶ [a] Ἅβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, καὶ τῆς περὶ [b] αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι, μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τῶν παίδων Ἰσάκου καὶ Ἰσμαήλου.

CAP. XVII.

XVII.

De obitu Abrami.

NON multo autem post moritur etiam Abramus, vir in omni virtute summus, Deoque pro sua in ipsum insigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & septuaginta quinque: & sepultus est in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis suis Isaco & Ismaelo.

Anno ætatis suæ 175 obiit Abramus, vir piissimus ac prudentissimus. Gen. c. 25.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τῶν Ἰσάκου υἱῶν, Ἡσαύου καὶ Ἰακώβου· καὶ γενέσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.

Ἰσάκῳ δὲ [c] μετὰ τὴν Ἀβράμου τελευτὴν ἐκύει τὸ γύναιον, καὶ τῆς γαστρὸς [d] ἐπιμεῖζον ὀγκουμένης, [e] ἀγωνιάσας ἀνήρετο τὸν Θεόν. φράζει δ' αὐτῷ διδύμους τέξεσθαι τὴν Ῥεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· τοῦ δὲ μείζονος περιέσεσθαι τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. τίκτεται δ' αὐτῇ μετ' ὀλίγον κατὰ [f] τὴν πρόῤῥησιν τοῦ Θεοῦ δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ τοὺς πόδας δασὺ περισσῶς ἦν, τὸ δὲ νεώτερον εἴχετο προϊόντος αὐτοῦ κατὰ πτέρναν. ἠγάπα δὲ ὁ [g] μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον, [h] Ἡσαῦον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν [i] τῆς τριχώσεως· Ἑβραῖοι γὰρ τὸ [k] Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ἰάκωβος δὲ ὁ νεώτερος [l] τῇ μητρὶ προσφιλὴς ἦν.

β. Λιμοῦ δὲ τὴν γῆν καταλαβόντος, Ἴσακος, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τῆς χώρας ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ἐπὶ Γεράρων ᾔει, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος. [m] ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ἀβιμέλεχος, κατὰ ξενίαν καὶ φιλίαν [n] τὴν Ἀβράμου. καὶ πολλῇ πάνυ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμενος [o] κατ' ἀρχάς, ἐπὶ ταύτης ὑπὸ φθόνου μεῖναι πρὸς τὸ πᾶν [p] ἐκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τὸν Θεὸν τῷ Ἰσάκῳ συμπαρόντα, καὶ τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν σπουδῇ χρώμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δὲ τοῦτο πάλιν ἐκ μετα-

CAP. XVIII.

XVIII.

De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

DEfuncto autem Abramo, ab Isaco gravida facta est uxor: ventreque *ejus* in majus intumescente, anxius Deum consuluit *Isacus*. Respondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo post, sicut prædixerat Deus, nascuntur ei gemini: quorum senior quidem à capite ad pedes supra modum hispidus erat, junior vero exeuntis ante se calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Esavi ex pilositate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant * Seiron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Isaco nascuntur Esavus & Jacobus. Gen. c. 25.

Esavum diligit pater, Jacobus matri Deoque charus.

2. Verum fame in *ea* terra grassante, Isacus, cum decrevisset ire in Ægyptum, Dei jussu Gerara se contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hospitium & amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna benevolentia prosequeretur, restitit invidia, ne prorsus in eo effectu perseveraret. Deum enim videns Isaco propitium adesse, & tantopere illi favere, expulit eum. At il-

Isaco hospiti invidet princeps Palæstinus.

a Ἅβραμος.] Sic plures MSS. καὶ ὁ Ἀβρ. in *aliis* cum *Bas.* & *G.*

b Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.* male, nisi mox legeris θεῖα pro Θεοῦ. Errori imputandum Typoth. *Bern.*

c Μετὰ τὴν Ἀβράμου] Incogitantia Josephi. Utinam scripsisset, μετὰ τὴν Σάῤῥας τελευτὴν, quod verum. Nam ex Moyse refellitur alterum, nec cum reliquis harum originum, neque cum capitulo præcedente rite constat. Contextus equidem Mosaici ordine deceptus fuit ille Judæus. Veruntamen ante natos Saliano Schotanove hæc animadverterat Monachus Trecensis, *Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli: vivebat ergo Abraham & adhuc quindecim annis. Hoc jam diximus, quia Josephus sic ait, Porro post mortem Abrahæ concepit uxor Isaac. Mortem ejus forte appellans quia jam penitus effœto corpore generare desiit. Ipse enim textus litera non esse dictum per recapitulationem factas indicat.* Bern.

d Ἐπιμεῖζον ὀγκωμένης.] Delicatius quidem est & urbe Palladis dignius ἐπιμεῖζον *Big.* & *Hen.* sive ἐπιμείζον *Bosb.* (ut χείρω pro viliori χεῖρον) quam Editorum prosodia soluta ἐπὶ μεῖζον. *Bern.* Istud, ut Ἀσάκοντος, vulgato ἐπὶ μεῖζον prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS.*

e Ἀγωνιάσας] Ἀγωνιάσαν manus nova ad oram cod. *Hen.* atque amplius Cl. Bosius, ἀγωνιάσασα ἀνήρετο τὸν Θεὸν φράζει δ' αὐτῇ quo diligentius imitarentur illud Moysis, v. 22. c. 25. Gen. ותלך לדרש את יהוה ויאמר יהוה לה. Josephus vero ad virum hoc consilii transtulit. Mox ἀνήρετο & simpliciter *Bosb.* cum *Hen.* ἤρετο. *Bern.*

f Τὴν πρόῤῥησιν τοῦ Θεοῦ] Τὴν abest *Editis.*

g Μὲν πατὴρ] Illud μὲν etiam ex *MSS.*

h Ἡσαῦον] Perpetua scriptura meliorum codicum, ut *Big. Samb.* & *Cas.* Ἡσαῦ schematis Hebraici accentusque, ut fas fuit Ἡσαῦος, retinent *Bosb. Hen.* & Zonaras, aliique originum Judaicarum compilatores. Ibidem λεγόμενον, &c. Librarii Græci aliquid heic tentarunt parum feliciter: legimus enim in cod. *Big. Samb.* atque *Cas.* ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον Ἡσαῦον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τῆς τριχώσεως. εἶχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα Σήειρον λεγόμενον, ἀπὸ τῆς τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σήειρον τρίχωμα λέγουσι. Pilositatem seu villum significat Hebræorum שער *Sear* & סערא *Sera* Chaldæorum. Mihi demum placet Josephum hunc in modum emendanti, ἠγάπα δὲ ὁ πατὴρ τὸν πρεσβύτερον Σήειρον, vel Ἡσαῦον τὸν καὶ Σήειρον. *Bern.* Ita passim *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Ἡσαῦ aut Ἡσαῦ *alii.* Hic (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb.* & *Cas.* ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον Ἡσαῦον λεγ. κ. ἐπ. τ. τριχώσεως. εἶχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα Σήειρον λεγόμενον ἀπὸ τῆς τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ Σήειρον τρίχωμα λέγουσι. Verba *Josephi* forsan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δὲ ὁ πατὴρ τὸν πρεσβύτερον Σήειρον λεγ. κ. ἐπ' τ. τριχώσεως, vel πρ. Ἡσαῦον, τὸν καὶ Σήειρον λεγόμ. &c. Vide Tom. IIo. *Hieronymi ex Editione Benedict.* p. 354, 355.

i Τῆς τριχώσεως·] Ἐκ τῆς τριχώσεως, *Bosb.* & *Hen.* χυδαίως [illegible]. A pilis enim natalibus cognomentum ait traxisse Esavum, nomen tamen proprium inde accepisse Josephus non dicit. Quanquam hunc puerum Isaaci Hirtium nuncupatum credo utroque vocabulo Hebraico שעיר *Seir* & עשו *Esau*. Prius notum satis & confessum: עשו tamen priscis Hebræorum significabat quantum in dialecto Arabum لشوع *Asvao*, Θρασύθριξ aut *asper setis*, quem adeo *Esavum* appellat S. Severus. *Esavum* autem hispidum pilisque horridum aliquem innuere nemo adhuc somniavit Rabbinorum Judaicorum seu Christianorum. Vel adhuc propius ad Etymon Moysis Gen. 25. v. 25. כאדרת שער, *instar vestimenti villosi*, *Esau* dictus fuit de غشا & غشوة *gesa* & *gessa*, i. e. cilicio, quo totus à natura opertus videbatur. Unde vere quidem dixit sed mente ignara magnus Byzantii Drungarius, τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ καθάπερ τι νάκος ἐκ τριχῶν ἐπῆν θρίξ· ὅθεν καὶ Ἡσαῦ ἐκλήθη, διὰ τὴν τρίχωσιν. *Bern.* Videtur deesse τὸ Σηεὶρ, quod nomen etiam Esauo fuerit. Opportune codex MStus hic facem præfert, in quo post τριχώσεως legitur εἶχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα, Σήειρον λεγόμενον τῆς (legendum reor ἀπὸ τῆς) τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ &c. *Rel.*

k Σήειρον] *Cocc.* corrigit Σήειρον.

l Τῇ μητρὶ] Τῇ μηρὶ contrahunt aliqui libri, ex voce præcipitis vulgi. *Bern.*

m Ὑποδέχεται] Καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ἀβιμέλεχος, *Hen.* & *Bosb.* sine causa & exemplo. *Bern.*

n Τὴν Ἀβράμου.] Τῷ Ἀβ. *Cas.*

o Κατ' ἀρχάς.] Ita ex *MSS.* elegantia Attica. In *Editis* κατ' ἀρχήν.

p Ἐκωλύθη.] Sic in *MSS.* ἐκωλύθη *Bas.* & *G.*

* Seiron.] Juxta schema Hebraicum *Seir.*

ille, denuo Abimelechum præ invidia adeo mutatum expertus, tum quidem recessit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, pastores irruentes pugnam cient, ut opus *inceptum* impedirent: & cum ille contendere noluerit, visi sunt prævaluisse. Pedem autem referens alterum cavavit *puteum*: aliisque Abimelechi pastoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abscessit; prudenti consilio sibimet comparans securitatem. Dein *rege hoc* illi sponte præstante, ut absque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellavit; nomine spatium amplum significante. E prioribus autem unum quidem Escon vocatur, ac si quis diceret pugnæ *puteum*: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

Rooboth, spatii satis.

עשק seu ... pugna. Sitenna, inimicitia.

3. Porro ita contigit, ut Isaco cresceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra se auctas fore fortunas Isaci, cum & non sine mutuis suspicionibus simul vixerint, & ex occulta inimicitia secesserit Isacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodesset, Isaco ad injuriam acceptam ulciscendam converso, rursus cum illo amicitiam renovat, uno è suis ducibus Phicolo secum adducto. Ac cum omnia, quæ poposcerat, nactus fuisset ex Isaci bonitate, qui veteri in se patremque gratiæ recentem donavit iram, domum est reversus.

Mox ille amicitiam ac fidem Isaci jurejurando sibi obligat.

4. Isaci autem filiorum *alter* Esavus, cui impense faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Esebeonis, virorum in Chananæis potentissimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam consilii cum patre communicans. Nam id sane non permisisset Isacus, si *filius* sententiæ ipsius stetisset: non enim illi volupe erat affinitates jungere cum istius regionis incolis. Nolens autem filio esse molestus, jubendo ut à mulieribus abscederet, secum statuit silere.

Esavus anno ætatis XL. uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.

5. Sed cum esset senex, & visu prorsus orbatus, Esavum ad se vocat; querensque de senectute, ut, vel sine defectu visus & cæcitatis calamitate, ipsum impedierit, ne Deo posset ministrare, jussit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea sumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem esse dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita discederet, Deum illi suis pro eo precibus propitium reddere.

Isacus jam senex filium suum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

βουλῆς [q] τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου παραχθεὶς Ἀβιμελέχου, τότε μὲν [r] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην φάραγγα, χωρίον οὐ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντα δ' αὐτὸν φρέαρ ποιμένες ἐπιπηδήσαντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντος φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Ἀβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν [r] ἀπεχώρησεν, εὐγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ [s] τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου παρασχόντος αὐτῷ τὴν φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ῥοωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ προτέρων τὸ μὲν [t] Εσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσει· [v] τὸ δὲ ἕτερον [x] Σιτεννά, ἔχθραν ἀποσημαῖνον τὸ ὄνομα.

γ΄. Ἴσακον μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθους πραγμάτων. [y] Ἀβιμέλεχος δέ, [z] κατ' αὐτοῦ φύεσθαι νομίζων τὸν Ἴσακον, ὑπόπτου μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνδιαιτήσεως γινομένης, ἐπ' οὐ φανερᾷ δὲ ἔχθρᾳ τοῦ Ἰσάκου ὑπεκστάντος, δείσας μὴ τῆς προτέρας αὐτῷ φιλίας [a] μηδὲν ὄφελος γένηται, πρὸς ἄμυναν ὧν ἔπαθεν Ἰσάκου τραπέντος, φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτόν, ἕνα τῶν στρατηγῶν [b] Φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὲ τυχὼν ὧν ἠξίου, διὰ τὴν Ἰσάκου χρηστότητα, ὀργῆς προσφάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην προτιμῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ.

δ΄. Τῶν δὲ Ἰσάκου παίδων Ἤσαυος, περὶ ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐσπουδάκει, τεσσαρακοντα γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Ἄδαν τὴν [c] Ἤλωνος, καὶ Ἀλιβάμην [d] τὴν Εὐσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας· ἑαυτὸν ποιήσας τὸν περὶ τὸν γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ [e] συμβουλευσάμενος. οὐ δὲ [f] γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ἴσακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἡδονῆς συνάψασθαι συγγένειαν πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους. οὐ βουλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδί, κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾶν ἔκρινε.

ε΄. Γηραιὸς δὲ ὤν, καὶ [g] τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ἤσαυον, καὶ τὸ γῆρας εἰπών, ὡς καὶ δίχα τῆς πηρώσεως καὶ τοῦ κατὰ τὰς ὄψεις πάθους ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ θεραπεύειν τὸν Θεόν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ἵνα μετὰ τοῦτο [h] ἱκετεύσῃ τὸν Θεόν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε καὶ τελευτήσει, πρὸ δὲ τούτου παρασχεῖν αὐτῷ βούλεσθαι [i] τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακεκλημένον.

ς΄. Καὶ

---

q Τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου] Τῆς ἀπὸ delet *Big.* recte tamen faciunt cæteri quod itidem retinent. Mox vitiosum est Bibliopolarum μακρὰν. *Bern.*

r Ἀπεχώρησεν,] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἀνεχώρησεν *MSS.*

s Τὴν ἄδειαν] Τὴν ἄνεσιν in quatuor *MSS.* minus recte.

t Εσκον καλεῖται,] Εχῶ *Samb.* De hac voce vide *Drusii* Animadvers. l. 1. c. 40.

v Τὸ δὲ ἕτερον] Ita ex *MSS.* τὸ δὲ δεύτερον in *Editis.*

x Σιτεννά,] Ita ex Impressis *Epiphanii*, vel Σιθνά, vel Σιτενὰ, aut Σιτνὰ, pro mendoso Σιτνὰ in omnibus *MSS.* pariter ac *Impressis.* Vox autem Mosaica & שטנה *Bern.*

y Ἀβιμέλεχος] Mallem Ἀβιμέλεχος δέ.

z Καὶ αὐτοῦ φύεσθαι] Utrumque Atticum est. *Bern.* Καθ' ἑαυτοῦ (aut αὐτοῦ) φύεσθαι in *MSS.*

a Μηδὲν ὄφελος] Id nitidius credebatur Athenis, & probatum *Big.* & *Samb.* ὑδὲν aliis. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* ὑδέν.

b Φίκολον] *Moyses* פיכל *Phicol*: unde feci Φίκολον. Proclivi enim hypethesi apud *Samb.* & *Cas.* & *Epiphanium* pro illo nomine legitur Φίλκαν & Φίλοχον, tum etiam Φίλον ex defectu typorum *Bas.* & *Gen.* Bern. Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*, juxta *MSS.* ejusdem & *Josephi* Codd. Græcos Φίλοχον, proclivi errore. in *Bas.* & G. perperam Φίλον.

c Ἤλωνος,] Hebraice אילון בת עדה, Gen. c. 36. 2. Num. c. 26. v. penult. alia omnino leguntur, & *Elia* conciliatore dignissima. Verum de istis alio in opere. Heic Ἤλωνος asperius, quam fas fuit *Bas.* & *Gen.* Bern. Cum leni *Samb.* in *aliis* aspirate.

d Τὴν Εὐσεβέωνος,] Pār Editionum τὴν Εὐσεβέωνος *Samb.* & Exemplaria Epiphanii Metaphrastæ. τὴν Σεβέωνος *Cas.* τὴν Σεβέωνος pro illo, *Big.* Corrigendum tamen suadeo τὴν ... τὴν ..., aut ... & ... Moyses pariter hanc *Sebeonis* neptem substituit Gen. c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini, אהליבמה בת ענה בן צבעון. Nam *Masora* בת צבעון (quam & S. Hieron. observat) aut unius & ejusdem fœminæ duas matres arguit, vel *Anam* fuisse naturæ promiscuæ monstrum, propter versiculum 24. istius capitis. *Bern.* Ista edidit *Bernardus.* pro τὴν Εὐσεβέωνος in *Impressis*, & τὴν Εὐσεβέωνος, Εὐσεβέωνος, & Εὐσεβέωνος in *MSS.* suadetque corrigendum, τὴν ..., aut τὴν ... vel ... Σεβέωνος ex *Gen.* c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini.

e Συμβουλευσάμενος.] Βουλευσάμενος *Busb.* & *Hen.*

f Γὰρ ἂν.] Vocula ἂν ex *Big.* addita est.

g Τὰς ὄψεις] Una voce *Busb.* & *Hen.* πεπηρωμένος, *luminibus obductis*, quod ait Severus. Sed & Zonaras γηραιὸς ἤδη τυγχάνων ὁ Ἰσαὰκ καὶ τὰς ὄψεις πεπηρωμένος. Idemque historia Scholastica, *senuit Isaac & videre non potuit.* Cæcitatem etiam indicant verba Moysis, Samaritis Interpretibus, ac inter Judæos Onckeloso: non quod Salianus aliique contendunt. *Bern.* Τὰς ὄψεις πεπηρωμένος, ... *Busb.* & *Hen.*

h Ἱκετεύσῃ τὸν Θεόν,] Ita solent Attici, soli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσει.

i Τὸν Θεόν] Infercierant operæ λέγων, quod sublatum reor ex MSS. Certe *Coll. Big.* non agnoscit.

k Ἡ

ϛ'. Καὶ [k] Ἡσαῦς μὲν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ῥεβέκκα, τὸν Θεὸν εἰς [l] τὴν εὔνοιαν ἀξιοῦσα τὸν Ἰάκωβον παρακαλεῖν, καὶ παρὰ τὴν Ἰσάκου γνώμην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δὲ Ἰάκωβος [m] ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς [n] πεπεισμένος. ἐπεὶ δ' ἀπηρτίσθη τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρματι τὸν βραχίονα περιβαλὼν, ἵνα πιστεύοιτο παρὰ τῷ πατρὶ διὰ τὴν δασύτητα Ἡσαῦς εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, διὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γένηται τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακουργῶν εἰς τοὐναντίον παροξυνεῖ τὸν πατέρα ποιήσασθαι [o] ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ἴσακος ἐπιστηθόμενος τῷ κατὰ τὴν φωνὴν ἰδίῳ, προσκαλεῖται [p] τὸν υἱόν. τοῦ δὲ τὸν βραχίονα προτείναντος, ᾧ τὴν [q] αἰγέαν περιβεβλήκει, ψαύσας ἐπιψώμενος, φωνὴν μὲν [r] εἶπεν Ἰακώβου παραπλήσιον, κατὰ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ἡσαῦς εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [s] πρὸς εὐχὰς καὶ παράκλησιν τοῦ Θεοῦ· „ [t] Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, „ καὶ δημιουργὲ τῆς ὅλης οὐσίας, σὺ γὰρ [v] πατρὶ τῷ ἐμῷ „ [x] μεγάλην ἰσχὺν προὔθηκας ἀγαθῶν, κἀμὲ τῶν παρόν„των ἠξίωσας, καὶ τοῖς ἐξ ἐμοῦ γενομένοις ὑπέσχου βοη„θὸς εὐμενὴς καὶ [y] δοτὴρ ἀεὶ τῶν κρειττόνων ἔσεσθαι. [z] ταῦτ' „ οὖν καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ περιίδῃς με διὰ τὴν πα„ροῦσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σοῦ δεόμενος „ τυγχάνω. καί μοι παῖδα τοῦτον [a] εὐμενὴς σῶζε, καὶ „ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ διαφύλαττε· δοὺς αὐτῷ βίον „ εὐδαίμονα, καὶ κτῆσιν [b] ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δύναμις „ παρασχεῖν· [c] ποίησον δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, „ φίλοις δὲ τίμιον καὶ κεχαρισμένον.

η'. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ἡσαῦν ποιεῖσθαι τὰς εὐχὰς, παρεκάλει τὸν Θεόν. ἄρτι [d] δὲ πέπαυτο τούτων, καὶ παρῆν Ἡσαῦς ἀπὸ τῆς θήρας· καὶ τῆς διαμαρτίας ὁ Ἴσακος αἰσθανόμενος, ἡσυχίαν ἦγε. Ἡσαῦς δὲ ἠξίου τῶν ὁμοίων τῷ ἀδελφῷ παρὰ τοῦ πατρὸς τυγχάνειν. τοῦ δὲ πατρὸς ἀρνουμένου, διὰ τὸ πάσας εἰς Ἰάκωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πένθος ἦγεν ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν ἀχθόμενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν περὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ δύναμιν σώματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε, καὶ [e] καρπώσεσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τἀδελφῷ.

θ'. Ἰάκωβον δὲ φοβούμενον τὸν ἀδελφὸν, τιμωρίαν βουλόμενον ἀπολαβεῖν τῆς ἐπὶ ταῖς ἀραῖς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰρ τὸν ἄνδρα [f] Μεσοποταμίτιν ἀγα-

6. Et Esavus quidem ad venationem festinavit. At Rebecca, æquum censens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Isaci institutum, ipsi præcepit hœdis jugulatis cœnam instruere. Jacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Postquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villosam cutem Esavum esse crederet pater (nam cætera omnia similis, ut qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, *quis istic erat* peculiari vocis sono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hispidum tractans *Isacus* exclamavit, voce Jacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esavus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum cœnasset, ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, „ Domine „ omnium sæculorum, & rerum universitatis „ conditor, tu etenim patri meo ingentem bono„rum vim proposuisti, & me præsenti felicitate „ dignatus es, posterisque meis pollicitus es, te „ benignum fore adjutorem & meliorum indies „ largitorem: hæc igitur faustis sancito auspiciis, „ neque me propter hanc debilitatem despicias, „ quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Ser„va mihi puerum hunc propitius, ac ab omni „ malo intactum custodi; illi vitam felicem con„cedens, & bonorum quæ potes impertire pos„sessionem. Fac autem eum inimicis quidem for„midabilem, inter amicos vero honoratum & „ gratiosum.

Utrosque interim fallit Jacobus consilio matris.

Pro Esavi persona Deum cæcus pater orat.

8. Ac ille quidem, putans se Esavo bene precari, *sic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esavus: & Isacus, frustrationem præsentiens, quiescit. At Esavus postulabat, ut similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, frustrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

Venandi pugnandique fama Esavi nepotibus conceditur: cæteram vero omnem benedictionem frater ipsius averterat.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à se exigeret, quod precibus esset frustratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito per-

Iras fraternas abscessu evitat Jacobus.

k Ἡσαῦς] Passim *Big. Samb. Caf.* & aliquando *Baf.* ἡσαῦς *Busb.* & *Hen.* ἠσαῦς sæpius Editores. *Bern.*

l Τὴν εὔνοιαν] Articulum omittit *Vat.*

m Ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ.] Ὑπηρέτει *Samb.* & *Epiphanius.* Cum reliquis Zonaras ad præsens, ὁ δὲ ποιεῖ κατὰ τὰς μητρικὰς ὑποθήκας. *Bern.*

n Πεπεισμένος.] *Al.* πεπαισμένος.

o Ταύτας.] Ita *MSS.* in *Editis* ταύτῃ. *Huds.* Quæ sequuntur ex *MSS.* certe Coll. *Big.* adstipulante transposita sunt, pro v. 8. v. π. *Hav.*

p Τὸν υἱόν.] Paulo aliter Epiphanius, quam nostra volumina Græca. *Isaac vero sentiens*, ait, *vocem Jacob*, *proprio eum nomine vocitabat*, aut, pro eo seculo, *vociferabat*. Quæ Græce reddas, καὶ Ἰσαάκ ἐπαισθανόμενος τὴν τοῦ Ἰακώβου φωνὴν, ἰδίως προσκαλεῖται αὐτόν. Joannes etiam Protosecretarius consimili modo, Ἰσαὰκ δὲ τῇ φωνῇ τὸν Ἰακὼβ εἶναι τὸν προσιόντα αἰσθόμενος, ἐγγὺς προσκαλεῖται αὐτὸν, ὡς τῶν χειρῶν ἐπαφᾷ. *Bern.* Αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* In suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, καὶ Ἰσαὰκ ἐπαισθανόμενος τὴν τοῦ Ἰακώβου φωνὴν ἰδίως προσκαλεῖται αὐτόν. nam vertit, *Isaac vero sentiens vocem Jacob*, *proprio eum nomine vocitabat*. confer Zonaram.

q Αἰγέαν] Αἰγαίαν perperam *Busb.* & *Hen.* Namque αἰγέαν formam habet Canonicam cum δοράν subjecto nomine vel intellecto. *Bern.* *Al.* αἰγαίαν & αἰγείαν.

r Εἶπεν] Quin contracte ut amant *Busb.* atque *Hen.* φωνὴν μὲν εἶπεν Ἰακώβου· τὸ δὲ τῆς τριχὸς βάθος, Ἡσαῦ. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* φωνήν.

s Πρὸς εὐχὰς καὶ παράκλησιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς εὐχὰς καὶ παράκλησιν τοῦ Θεοῦ *Baf.* & *G.*

t Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος.] Usitata Judæis phrasis רבונו של כל עולם *Rel.*

v Πατρὶ τῷ ἐμῷ] Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.*

x Μεγάλην ἰσχὺν] Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλων.

y Δοτὴρ ἀεὶ] Ita *Big.* & *Samb.* δοτὴρ *aliis.*

z Ταῦτ' οὖν] Ex *MSS.* τοῦτ' *Baf.* & *G.*

a Εὐμενὴς σῶζε.] Rectum nomen posui, Epiphanio & Casaubono sic volentibus. Omnibus enim in libris Græcorum εὐμενῆ offendimus absorpta ς a verbulo sequente. Mox δὺς αὐτῷ. Expilatores Josephi *Hen.* & *Busb.* deleto quidem διαφύλαττε. *Bern.* Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμενῆ, absorpta ς à voce sequenti.

b Ἀγαθῶν.] Ἀγαθῶν ὅσων *Vat.*

c Ποίησον] Ποίησον δ' modo suo iidem *Hen.* & *Busb.* Concinnius est *Big.* & *Caf.* ποιήσεις δ'. Attamen *Samb* & Editores legunt ποίησον δ', paulo confidentius. *Bern.* Ita *Big. Caf.* & *Vat.* in *Editis* ποιήσεις, & in *Hen.* & *Busb.* ποίησον.

d Δὲ πέπαυτο] Δὲ πέπαυτο *Baf.* & *G.* in *MSS.* δὲ πέπαυτο; fertque illud dialectus Attica. *Bern.* Correxerat ita & Cocceius; nec video cur contra MSS. placitum *Hudsono* δ' ἐπέπαυτο quasi Josephi reciperemus manum, ejecimus itaque, & MSS. lectionem ex Attica formula recepimus. *Haverc.*

e Καρπώσεσθαι] Καρπώσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

f Μεσοποταμῖτιν] Impressum erat pro gentili Μεσοποταμίαν, quod tolerari potuit in alio scriptore præter hunc Judæum, leporis Attici callentissimum. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποταμίαν pro gentili.

g Ἠδη

persuasit ut Mesopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Ismaëli filiam Basemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Esavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo esset Isacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Esavus, gratiam ab eo initurus, Basemmatham sibi adjunxit, summo amore illam prosequutus.

Atqui Esavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Ismaëlitidas sibi quærit. Gen. c. 27. 28.

γῆμαι τῷ Ἰακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. [g] ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ἰσμαήλου θυγατέρα, τοῦ πατρὸς ἄκοντος, Ἡσαῦς παρειλήφει πρὸς γάμον [h] Βασεμμάθην. οὐ γὰρ εὐνόως τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ τὸν Ἴσακον, [i] ὡς ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διακειμένου, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην [k] ὁ Ἡσαῦς παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν σπουδάσας.

XIX.

CAP. XIX.

De Jacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

Jacobus sub dio jacet.

Jacobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ut duceret avunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, ut uxoris consiliis obsequeretur) per Chananæam iter faciebat: &, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed sub dio pernoctavit, capite lapidibus à se congestis imposito: & per quietem juxta se vidit visionem. Scalam se videre imaginatus est à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, & hujusmodi verba fecisse. „Jacobe, cum sis patre bono & avo ob suam „virtutem celeberrimo prognatus, de præsentibus laborare non decet, sed meliora sperare: „namque immensa te bonorum manet abundantia & copia, meo sub præsidio. Ego etenim „Abramum è Mesopotamia huc adduxi, pulsum „à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes suspicerent beatum. nec tua sors deterior est futura. Quare & bono animo perge hanc viam „ire, me deductore fretus. Prospere enim tibi cessuræ sunt nuptiæ, quas animo agitasti: „bonique tibi nascentur liberi. Multitudo autem eorum erit innumerabilis, & inde majora sobolis incrementa: quibus ego terræ hujus imperium dabo, & eorum posteris, qui „repleturi sunt terram omnem & mare quàm „late sol aspicit. Tu neque metuas ullum periculum, neque labores quantoscunque numero defugias, me quæ tibi gerenda erunt providente & curante, etiam nunc multoque magis in posterum.

Vidit per quietem formas quasdam humana meliores scandere inter cœlum ac terram, atque in summa scala ipsum Deum. Gen. c. 28.

Bona omnia Jacobo pollicetur.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ visa sibi promissaque lætitia gestiens, & lapides oleo perfundit, quod super eos tantæ felicitatis sibi facta fuerit promissio, votumque nuncupat, sacrificaturum se illic, si victum comparaverit, salvusque redierit; Deoque omnium quæ acquisiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore di-

Hinc illo pulvinar suum erigit in altare & inungit: tum multas hostias atque opum suarum decimam Deo vitæ vovet.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ἰακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον.

Ἰάκωβος δὲ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς, κατὰ γάμον τῆς Λαβάνου θυγατρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ, ἐπιτρέψαντος Ἰσάκου τὸν γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους μῖσος, παρ' οὐδενὶ μὲν ἠξίου καταγίνεσθαι. ὑπαίθριος δὲ ηὐλίζετο, [l] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτοῦ συμφορουμένοις ἐπιτιθείς· καὶ τοιαύτην κατὰ τοὺς ὕπνους ὄψιν ὁρᾷ, παρασταθεῖσαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἔδοξεν ἐφικνουμένην τοῦ οὐρανοῦ βλέπειν, καὶ [m] δι' αὐτῆς ὄψεις κατιούσας, σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομαστί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιούτους λόγους. „Ἰάκωβε, πατρὸς ὄντα σε „ἀγαθοῦ καὶ πάππου δόξαν ἀρετῆς μεγάλης εἰρημένου, „κάμνειν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν οὐ προσῆκεν, ἀλλ' ἐλπίζειν „τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ἐνδέξεταί σε μεγάλων „ἀγαθῶν παρουσία πρὸς τὸ πᾶν, κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπικουρίαν. Ἀβραμόν τε γὰρ [n] ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, „ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐ„δαίμονα ἀπέφηνα. ὧν οὐχ ἥττω μοῖραν εἰς σὲ καταθή„σομαι. θαῤῥῶν οὖν καὶ ταύτην πορεύου τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῷ χρώμενος. ἀνυσθήσεται γάρ σοι γάμος, ἐφ' ὃν „ἐσπούδακας· [o] καὶ γενήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμοῦ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν ὑφ' „αὐτῶν καταλιμπανόμενος· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος „τῆς γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι „πᾶσαν ὅσην ἥλιος ὁρᾷ [p] καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ „μήτε κίνδυνον ὑφορῶ μηδένα, μήτ' εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος „τῶν πόνων, ἐμοῦ ποιουμένου τῶν σοὶ πραχθησομένων πρόνοιαν, „ἔν τε τοῖς νῦν καὶ πολὺ [q] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ἰακώβῳ προαγορεύει. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρύνει τε τοὺς λίθους, ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προῤῥήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθὴς ἐπανίοι, [r] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν περιεσομένων [s] ποιήσεσθαι, οὕτως αὖθις ἀφικόμενος. τιμᾷ τε καὶ τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ [t] Βη-

g Ἤδη γὰρ] Ex fide MSS. ἤδη τε καὶ τὴν Ἰσμαήλου πατρὸς Ἡσαῦς παρειλήφει Bas. & G. dices potius τὴν Ἰσμαήλου πατραδέλφου, seu πάτρωος, ut legebat Vet. Interpr. qui vertit, cum jam Ismaëlis patrui filiam Esau coniugem duxisset. Bern. & Huds.

h Βασεμμάθην.] Nam Βασαθάνην & Βασαθήμαν vel Βασαθάμαν Big. Samb. aut Cas. non lectiones varias, sed magis vitia libraria vocabis. Josephus autem scripsit Βασεμμάθην aut Βασεμμάθαν ex Gen. c. 36. unde & priorum Esavi conjugum nomina sumserat, ut jam vidimus. Legitur etenim v. 3. ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות, καὶ τὴν Βασεμμὰθ aut Βασεμὰθ θυγατέρα Ἰσμαὴλ ἀδελφὴν Ναβαιώθ, juxta codd. omnes Iudaicos, Græcosque. Samaritæ hic retinent Mahalath viz. מחלת בת ישמעאל אחות נביות: quæ fuit sacra Moysis scriptio Gen. c. 28 v. 9. ex consensu Exemplarium Græcorum, Judaicorum, & Samaritanorum. Disputabunt igitur Theologi, an rescribere opus apud Moysen aut Josephum cum heic tum alibi מחלת, μααλαθάνην pro בשמת Basamatha: vel sua arte conciliabunt aliquando hos tres versus, Gen. c. 26. 34. c. 28. 9. & c. 36. 3. Nam nostri homines aut Rabbini nihil ibi aiunt ridiculo melius. Bern. Ita Bas. G. & Vet. Interpr. nec aliter Josephum (ex LXX. Gen. c. 26. v. 34. & c. 36. v. 3.) scripsisse existimo. in MSS. Βασαθάνην & Βασαθήμαν vel Βασαθάμαν, scribarum vitio. Confer, & concilia, si potes, Gen. c. 28. v. 9.

i Ὡς ἐπὶ τοῖς] Sic in MSS. male in Editis, ὡς ἐπὶ τοῖς —— διακειμένου, ὡς εἰς τὸ ἐκ. &c.

k Ὁ Ἡσαῦς] Illa ὁ Ἡσαῦς ex MSS. deerant in Editis.

l Τὴν κεφαλὴν] Καὶ ἐκάθευδεν τὴν κεφ. ἐπιθεὶς, τοιαύτην. Big. Samb. Cas. & Vat. Ibidem suis verbis Hen. & Busb. ὑπαίθριος δ' ηὐλίζετο, λίθοις ὑποθεὶς τῇ κεφαλῇ, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁρᾷ· ἔδοξε κλίμακα γῆθεν ἐφικνουμένην τοῦ οὐρανοῦ. Bern.

m Δι' αὐτῆς ὄψεις] Διὰ ταύτης Big. & Vat.

n Ἐγὼ ἐκ τῆς] Ἐγὼ τῆς Μεσοποτ. Samb. Cas. & Vat.

o Καὶ γενήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί.] Leg. forte, καὶ γ. σ. π. ἀγαθοί, μείζοσιν ὑφ' αὐτῶν καταλιμπανόμενοι. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἀριθμοῦ κρεῖττον ἔσται. Cocc.

p Καὶ γῆν] Ita MSS. καὶ deest Editis.

q πλέον] Ex MSS. πλεῖον Bas. & G.

r Καὶ τῷ Θεῷ] Itidem ex MSS. pro vulgato τῷ δὲ Θεῷ.

s Ποιήσεσθαι] Ita Samb. & Vat. ποιήσεσθαι, ὅπως Cas. ποιήσεσθαι, ὅταν Big. ποιήσεσθαι ὅπως αὐτὸς ἀφικόμενος Bas. G. & Vet. Interpr.

[t] Βηθὴλ θέμενος. σημαίνει δὲ τοῦτο [v] θείαν ἑστίαν, κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.

δ'. Προϊὼν δὲ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χαρράν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις [x] καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἱδρυμένους φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρῄζων ποτοῦ. εἴς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτοὺς, εἰ τυγχάνουσι Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι περιόντα. οἱ δὲ πάντες [y] ἐπίστασθαί τε ἔφασαν. οὐ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι. καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. παρὰ γὰρ ταύτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δὲ αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπικαταβᾶσι τῶν ποιμένων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ἰάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος οὗτος [z] ἥκοι τὰ περὶ τοῦ πατρὸς [a] αὐτῆς ἀναπυνθανόμενος. ἡ δὲ, ἡσθεῖσα ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὑπὸ τίνος χρείας ἠγμένος· [b] ηὔχετο δὲ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφικνεῖται δεόμενος.

ε'. Ἰάκωβος δὲ οὐχ ὑπὸ τῆς συγγενείας, οὐδὲ τῆς διὰ ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθεὶς, [c] ἐκπεπληγμένος τε τοῦ κάλλους ὁρῶν οὕτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι [d] τῶν τότε γυναικῶν ἤνθουν, καί φησιν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα [e] τῆς τε ἐμῆς καὶ σῆς γενέσεως· ἐκ Θάρρου γὰρ Ἄβραμος, [f] καὶ Ἀρράνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοί, ὧν Βαθουῆλος ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Ἀβράμου δὲ καὶ τῆς Ἀρράνου Σάρρας Ἴσακος ἐμὸς πατήρ. [g] ἐγγίον δὲ καὶ νεώτερον τοῦθ' ἡμεῖς τῆς συγγενείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ῥεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς τοῦ σοῦ ἀδελφὴ, πατρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δὲ ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν [h] πρέπουσαν ἡμῖν συγγένειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ δὲ ὑπὸ μνήμης, ὁποῖα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, προπεπυσμένη παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ περὶ τῆς Ῥεβέκκας, καὶ τοὺς γονεῖς εἰδυῖα ποθοῦντας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τῆς [i] περὶ τὸν πατέρα εὐνοίας ἔνδακρυς γενομένη, περιβάλλει τὸν Ἰάκωβον· καὶ κατασπασαμένη, τὴν εὐκταιοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κειμένῳ, καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· φανεῖσθαι δὲ [k] ἂν τοῦ παντὸς ἀντάξιον ἀγαθοῦ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγουμένῃ, καὶ τῆς ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [l] βραδύνοντα.

ϛ'. Ταῦτ' εἰποῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν [m] πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ [n] μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ἦν ἐν φίλοις γενόμενος, κἀκείνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ δὲ οὐ πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μειζόνως, ἢ ὡς τῷ λόγῳ [o] δηλοῦν, ἔλεγε· τὴν δὲ αἰτίαν δι' ἣν ἀφῖκται, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν,

gnum censet, cum Bethel nominans. hoc vero Græcis θείαν ἑστίαν (Dei domum) sonat.

Bethel, ædes Dei.

4. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc superfit. Illi vero omnes & se novisse dixerunt (non enim talem esse, ut ignotus esse possit) ejusque filiam una pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ scire aves, poteras intelligere. Inter loquendum advenit puella cum pastoribus qui una descenderant: eique Jacobum ostendunt, dicentes, peregrinus iste venit ut de patre tuo sciscitaretur. Illa vero, puellariter gavisa Jacobi adventu, ipsum interrogabat, quisnam & unde ad eos veniret, & qua necessitate adductus: optavitque ut penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat.

Ad suburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.

5. Jacobus autem, non cognatione, ejusve benevolentia, sed amore puellæ captus, & obstupuit, tali eam videns formæ venustate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Isacus. Quin & propinquius est & recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo devincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adolescentulis solet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque sciens nomen ejus grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, postquam cum salutaverat, optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliviscitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire jussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate.

Rachelæ genus & cognationem suam exponit.

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab avunculo, & ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato adventu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem ejus præsentia magis quam verbis exprimere posset, ajebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandævis, & qui ipsius obsequiis ægre ca-

Dein Jacobus fuga suæ causas aperit apud Labanum avunculum.

t Βεθὴλ] Βαιθὴλ *Vat. Zonaras*, aliique. perperam Βεθὴλ *Samb. Hen.* & *Busb*

v Θείαν ἑστίαν,] Θείαν ἑστίαν κατ' Ἕλληνας *Hen. Busb.* & *Zonaras*. Nam illi Codices multa communia habent cum annalibus Johannis Protosecretarii. *Bern.*

x Καταλαβὼν παῖδας] Ita ex *MSS.* prius λαβών.

y Ἐπίστασθαί τε ἔφασαν.] Itidem ex *MSS.* ἐπίστασθαί ἔφασαν *Bas.* & *G.*

z Ἥκοι τὰ] Ἥκει *Big.* & *Samb.*

a Αὐτῆς ἀναπυνθανόμενος] Illud αὐτῆς non agnoscit *Vat.*

b Ηὔχετο] Ad vulgi modum εὔχετο, *Bas.* & *Samb.* Bern.

c Ἐκπεπληγμένος τε τοῦ κάλλους] Ἐκπεπληγμένος δὲ τ. *Vat.*

d Τῶν] Τῶν τε *Bas.* & *G.*

e Τῆς τε] Τῆς τε σῆς καὶ ἐμῆς, tres Codices MSS. Alio ordine impressi, & versio Epiphanii. *Bern.*

f Καὶ Ἀρράνης,] Illud καὶ ex *MSS.*

g Ἐγγίον δὲ] Ἐγγύον, contra Canonem libri omnes, præter *Samb.* Bern.

h Πρέπουσαν ἡμῖν] Unico quidem Codicum Græcorum annitor qui fuit *Samburi*, dum scriptum volo à Josepho προτέρησαν pro προϋπάρχουσαν. Juvat & vetus versio, ubi *antiquam* legimus. πρέπουσαν aliis omnibus observatum. *Bern.* In *Samb.* & *Vat.* πρέπουσαν, pro προϋπάρχουσαν, ut dicit *Bernardus*. Juvat & vetus versio, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.

i Περὶ τὸν πατέρα εὐνοίας] Εἰς τὸν π. *Vat.*

k Ἂν τοῦ παντὸς ἀντάξιον] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτοῦ.

l Βραδύνοντα.] Βραδύνοντος *Vat.* atque ita vel αὐτοῦ βραδύνοντος legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.*

m Πρὸς τὸν Λάβανον.] Εἰς τὸν Λαβ. *Vat.*

n Μήτρωος,] In *MSS.* μητρῶος, & μητρός. in *Editis* μητρῴου atque ita apud *Demetrium* in *Eusebio.*

o Δηλοῦν, ἔλεγε·] Ita ex *MSS.* δηλοῦντα *Bas.* & *G.*

carerent, ab eo requirebat. seque enim ipsi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei exposuit, dicens: Isaco esse filios geminos, se & Esavum; eum, quia frustratus fuerit patris precibus, matris astutia à se interceptis, velle se interimere, ut qui principatum à Deo destinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc esse causam sui adventus, accedente matris jussu: nam & omnes quidem (addit) sumus inter nos consanguinei, sed tamen genus generi mater præfert. Te vero proxime post Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præsidium constituens, rebus, ut nunc sunt, non diffido.

Amore Rachelæ Jacobus bis septem annos servit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet absenti ex suo in illum studio affectum suum testatum esse voluit. Nam & gregum curam se illi demandare velle ajebat, summamque hac in re auctoritatem dare: & quandocunque ad suos reverti libuerit, cum muneribus rediturum esse, iisque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum deceant. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque se cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter sufferre; sed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere postularet, quam cum ob alia summo honore prosequeretur, tum quod ipsius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellæ extorsit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem sibi accidere non optaret. Sed id se facturum, si modo aliquamdiu secum maneat: in Chananæam enim non *libenter* missurum esse filiam; quin & sororis affinitatis illic contractæ *propemodum* se pœnitere. His assentiente Jacobo, de septem annis est conventum. Totidem enim socero servire statuit, ut, facto virtutis suæ experimento, qui vir esset melius cognosceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapsum esset tempus præstitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præsentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congressus est; luce dein fraude animadversa, Labani perfidiam incusat. At ille veniam petebat necessitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam supposuisse, sed alia causa graviori impulsum. Neque tamen vel minimo impedimento esse Rachelæ conjugio, sed amanti illam collocatu-

καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένους, ἀνεπιληπτῶς· παρέξειν γὰρ αὐτοῦ καὶ πρὸς ἅπασαν [p] ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰάκωβος δὲ αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσάκῳ γενέσθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ἡσαῦν, ὃν, ἐπεὶ τῶν τοῦ πατρὸς εὐχῶν διήμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων, ἀποκτεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ηὔξατο. ταύτην τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, [q] κατὰ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσι τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι, καὶ πλέον τοῦ [r] κατ' ἐκείνους συγγενοῦς ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα δὲ τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν Θεὸν ποιούμενος, θαρρῶ τοῖς παροῦσι.

ζ. [s] Λάβανος δὲ καὶ διὰ τοὺς προγόνους ὑπισχνεῖται πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, καὶ διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρούσης. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, [t] καὶ προνομίας ἀντὶ τούτων ἀξιώσειν· καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους ἀπαλλάσσεσθαι γονεῖς βουλόμενον, μετὰ δώρων ἐπανήξειν, καὶ τιμῆς [v] ὅσης εἰκὸς ἐστὶ τυχεῖν τὸν οὕτω συγγενῆ. Ἰακώβου δὲ [x] ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, καὶ φήσαντος ἡδέως [y] πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνου, μισθὸν δὲ ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν [z] Ῥαχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτῷ τυγχανούσης, καὶ ὅτι [b] διάκονος [c] αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο. ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν [d] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους· Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ἐπινεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδὸς, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν δεξάμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [e] μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ [f] Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦ τῆς ἀδελφῆς κήδους ἐκεῖ [g] συναφθέντος. τοῦ δὲ Ἰακώβου τούτοις συγχωρήσαντος, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. τοσόνδε γὰρ [h] αὐτῷ κέκριται θητεῦσαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς [i] πεῖραν δοὺς, ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ [k] προσδεξαμένου τὸν λόγον, Λάβανος [l] τοῦ χρόνου διελθόντος προὐτίθει τὴν εὐωχίαν τοῦ γάμου. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, οὐδὲν [m] προαισθημένῳ τῷ Ἰακώβῳ παρακατακλίνει τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, [n] πρεσβυτέραν τε τῆς Ῥαχήλας, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ εὐπρεπῆ. συνελθὼν δὲ ἐκεῖνος ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ᾔτει τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πράξειεν· οὐ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὴν Λείαν παραγαγεῖν, ἀλλ' ὑφ' [o] ἑτέρου μείζονος νενικημένον. τοῦτο μέντοι γ' οὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ῥαχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντι

p Ἐπαμύνειν χρείαν.] Ἀπαμύνειν Gen. & antea παρέξ μὲν γὰρ, ex Criticis Schotani. *Bern.*

q Κατὰ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν·] Καὶ κατὰ in *Editis*.

r Κατ' ἐκείνους συγγενοῦς] Ita *Big.* & *Samb.* κατ' ἐκείνους *Baf.* & *G.* καὶ πλέον τοὺς κατ' ἐκείνους συγγενεῖς ἡ μ. *Vat.* atque ita forsan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis sunt fratres, sed mater illius amplius cognationem metuens* &c. *Huds.* Verterant Genevenses ita, *Præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu Mater.* Quod satis secure *Hudsonus* sequitur, dum ita refingit, *nam & omnes sumus inter nos consanguinei, & propiore adhuc gradu mater.* Josephus id non videtur dixisse, quod & suboluit olim clar. *Cocceio*, qui in Exemplari meo ad marginem ita Interpretem castigaverat, *Nobis enim utrisque fratribus* (ἀδελφοῖς enim correxerat in interiore margine) *& plus illo fratre, mater (mihi) succurrit.* Sic verbo προσλαμβάνειν utitur (addit) inferius κακουργίας λέγεσθαι ἄν, ἐξ ὧν πρὸς τούτοις τῇ Λείᾳ προσλαμβάνειν. Verum de se ipso hic non agit Jacobus, sed aliquid proferre vult, quod auribus Labani gratum accidat, ideoque dicit suum genus præ alio elegisse matrem, quo se filium suum dilectum ablegaret. *Havers.*

s Λάβανος δὲ] Λάβανος καὶ διὰ & mox καὶ διὰ δὲ τὴν μ. *Vat.*

t Καὶ προνομίας] Ita in *MSS.* καὶ πρ. τῶν τούτων *Baf.* & *G.*

v Ὅσης εἰκὸς ἐστὶ] Itidemque ex *MSS.* in *Editis* ὡς εἰκ.

x Ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος,] Vox ἀσμένως ex *MSS.* exciderat *Editis*.

y Πάντα μένων] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ πάντα πόνον ὑπομένειν *Hen.* & *Busb.* ex compendio. πάντα μὲν τὸν παρ' αὐτῷ *Baf.* πάντα μὲν τὸν *G.*

z Ῥαχήλας γάμον,] Pulchrum hoc nomen Hebraice scribitur רחל *Rachel*, unde fecerant Impressores in casu secundo Ῥαχήλος: sed urbanius *Big.* & reliqui omnes Ῥαχήλας, abs Ῥαχήλα, *Bern.* Sic passim in *MSS.* in *Editis* Ῥαχήλος ex recto Ῥαχήλ.

a Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτοῦ *Baf.* & *G.*

b Διάκονος] Διάκονος τῆς, Editorum par. διάκονος δὲ τῆς *Samb. Bern.*

c Αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὸν] Illud αὐτῷ (quod servant *MSS.*) deest *Editis*.

d Ἠνάγκαζε] Ita in *MSS.* ἠνάγκασε in *Editis*.

e Μένοι τινὰ χρόνον,] Μένει *Busb.*

f Χαναναίους] Χαναναίαν *Vat.*

g Συναφθέντος.] Συναφθέντος *Big.* & *Caf.* Verum Josephus phrasin alteram ab Olori filio huc transtulit τοῦ κ. κήδους αὐτῷ τινα φθέντος. *Bern.* Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* συναφθέντος *Big.* & *Caf.* minus recte.

h Αὐτῷ κέκριται] Αὐτὸν *Vat.* Huds. Lege κεκρίκει *Cocc.*

i Πεῖραν] *Samb.* πεῖραν, sonoritate Attica alii cuncti. *Bern.*

k Προσδεξαμένου] Προσδεξάμενος *Vat.*

l Τοῦ χρόνου διελθόντος] Ita *Big.* & *Caf.* in aliis deest articulus.

m Προαισθημένῳ] Προαισθομένῳ *Vat.*

n Πρεσβυτέραν] Ita *MSS.* τὴν πρεσβ. *Baf.* & *G.*

o Ἑτέρου μείζονος] *S.* quod non moris esset apud eos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26.

p Διὰ

μένειν [p] δοῦλον ποιήσων μετ' ἄλλην [q] ἑπταετίαν. πείθεται δὲ ὁ Ἰάκωβος· οὐδὲν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ῥαχήλαν παρέλαβεν.

ή. Ἦσαν δὲ ἑκατέραις θεραπαινίδες, τοῦ πατρὸς δόντος. [r] Ζελφὰ μὲν Λείας, Ῥαχήλας δὲ Βάλλα. δοῦλαι μὲν οὐδαμῶς, [s] ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τὴν Λείαν ἤλγει [t] δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. προσεδόκα τε παίδων γενομένων ἔσεσθαι [v] τιμία. [x] ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διηνεκῶς. καὶ γενομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν [y] ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς, [z] Ῥούβηλον [a] ὀνομάζει τὸν υἱὸν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῇ τοῦ Θεοῦ γένοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τεκνοῦται δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεὼν, ἀποσημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν Θεὸν γεγονέναι· εἶτα [b] Λευὶ, κοινωνίας οἷον [c] βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ἰούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ῥαχήλα δὲ, φοβουμένη [d] μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἥττον [e] παρὰ τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, συγκατακλίνει τῷ Ἰακώβῳ τὴν ἑαυτῆς [f] θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δὰν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν· καὶ [g] μετὰ τοῦτον Νεφθαλεὶμ, [h] ἀμηχάνητος οἷον, διὰ τὸ [i] ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· συγκατακλίνει γὰρ τὴν [k] αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς [l] Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ἀσὴρ, [m] μακαριστὴς λέγοιτ' ἂν, ἐξ ὧν πρὸς εὔκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμ-

rum esse post alterum septennium. Dictis obsequitur Jacobus: aliud enim faciendi potestatem sibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto septennio, Rachelam in matrimonium accepit.

Origo Israelitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balla. nequaquam quidem servæ, subditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exspectabatque, si liberos pareret, se honoratam fore. idque assiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miseratione Divina ei contigerit. hoc enim significat nomen illud. Postea ex ea tres alii suscepti sunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuisse Deum: dein Levi, quasi firmator societatis: post hunc Judas, quod *nomen* gratiarum actionem sonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, famulam suam Baliam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer nascitur Dan; quod *nomen* Græci in sua lingua θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & post hunc Nephthalim; quasi nullis dolis expugnandus; quod *mater ejus* arte certaverit cum sororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra sororis artificium arte usa: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati

Ex Lia Rubelus, Dei gratiâ.

Symeon, ἐπακουστός. Levi, ἐπιζευκτής. Judas, actio gratiarum.

Tum de Balla Dan, Deo vindice, seu θεόκριτος. Nephthalim, versutus, δολοπλόκος.

Duo etiam ex Zelpha. Gadas, fortè fortuna: Aser, pignus felix atque εὐδαιμονισμός.

p Δοῦλον ποιήσων] Ex MSS. δοῦλον in *Editis*.

q Ἑπταετίαν] Hac de re videsis *Schotani* Bibliothec. part 2. p. 143.

r Ζελφὰ] Al. Ζελφαὶ (& Ζαλφαὶ) μὲν Λ. Ρ. δὲ Βάλλαι (& Βάλα.) ut Ζελφὰ μὲν Λείας, Ῥαχήλ δὲ Βάλλα legisse videtur *Vetus Interpr.*

s Ὑποτεταγμέναι] Nuncupantur autem ancillæ istæ S. in Pentateucho, זלפה & בלהה. Samaritis *Zalpha* & *Balha*, S. Hieronymo à Rabbinis *Zelpha* & *Bala*. Demetrio tamen & LXXII. Alexandrinis, ζελφὰ κ. Βαλλά. *Bern.* Ita ex *MSS.* antea ὑποτεταγμέναι δὲ αὐταῖς. κ. &c.

t Δεινῶς] Δεινὸς haud male expressum fuit Typis prioribus: sed δεινῶς vidimus potius in MSS. & pridem sic *Epiph.* Scholasticus. Mox ἀνδρὸς Editores. τοῦ ἀνδρὸς *Hen.* τ' ἀνδρὸς Reliqui. *Bern.* Itidemque ex *MSS.* δεινῶς in *Editis*.

v Τιμία] Τιμίαν *Bosb.* & *Baf.* & *Gen.* τιμία, fides antiquior & frequentior. Unde Zonaras, καὶ προσεδόκα μᾶλλον εὐδοκιμήσειν, εἰ παῖς αὐτῇ γένοιτο. *Bern.* Sic in melioribus *MSS.* τιμίαν *Bosb. Baf.* & G.

x Ἱκέτευε] Ita *MSS.* ὅπερ καὶ ἱκέτευε τὸν in *Editis*.

y Ἐπεστραμμένου] Ἐπεστραμμένου ἀνδρὸς aut ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac usurpatum. *Bernardus*.

z Ῥούβηλον] Conveniunt codices Græci in ῥούβηλον, Latini omnes in *Ruben*. Pariter ῥούβηλις Josepho appellatur inferius tribus istiu Israelitæ. Cæterum ῥουβὴλ legisse me memini in MS. quodam Eusebianæ inter verba Demetrii. ῥουβηλῖται iidem qui *Rubenitæ* in Constitutionibus Apostolicis, quas appellant. Tum ܪܘܒܝܠ *Rubil* passim Bibliorum Syrorum. روبيل itidem scribit in Annalibus suis Eutychius. Quinetiam Mar Gregorius interpretatur in Chronico روبيل, ὁ μέγας τῷ Θεῷ, العظيم لله. ῥουβὶλ insuper in Lexico Ammonii redditur ὁ emollita, ταπεινοῦ Θεοῦ. Quin & ex Originibus hisce Judaicis Johannes Zonaras ita descripsit, ῥουβὶμ (l. ῥουβὴλ) μὲν καλεῖ τὸν ..., ὅτι κατ' ἔλεον αὐτῷ γένοιτο τοῦ Θεοῦ. Moyses tamen scripserat tricies ראובן aut sæpius, Græci ῥουβὴν, ῥουβὶν, & frequentissimo mendo ῥουβίμ. Samaritæ ex illo etiam charactere non suo روبن. Significat autem ῥουβὴν Philoni Alexandrino υἱὸς ὁρῶν: Hieronymo inter Ascetas Bethleemiticos υἱὸς ὁράσεως, vel υἱὸς ὁρῶν. ראו בן Atqui nomen illud innuit ἴδετε, *Ecce filium*. Longius autem petiit hujus Israelitæ nomenclaturam Josephus Sacerdos, cui equidem ῥούβηλος iste aut potius ῥουβῆλος appellaretur, quasi רחמים אל, ὁ ὑπὸ Θεοῦ ἐλεούμενος: quomodo Bogomilorum secta sexcentis abhinc annis inter Christianos denotabatur. Conjectanti adhuc mihi magis probatur ῥούβηλος à *Numine providente & respiciente*. Vel denique ῥούβηλος scripsit Josephus, Exscriptores inde facili manu ῥούβηλον fecerunt. Voluit idcirco Judæus duntaxat intelligi *filium* fuisse *provisum*: Deo tamen favente tantum pignus concessum ex Moyse potius adjici, quam vocabuli vi consequi & doceri. Consimiliter Archæologus idem *Dan* interpretatur θεόκριτον, quantum prorsus significat integrum nomen *Daniel*; causamque adeo nomenclaturæ simul comprehendit, qualem legimus c. 30. v. 6. דנני אלהים. *Bern.*

Conveniunt *Codices Græci* in Ῥούβηλον, *Latini* omnes in *Ruben*. utrum Ῥούβηλος vel Ῥούβηλον fuerit à *Josepho*, dubitat *Bernardus*. Pronunciat *If. Vossius*, nomen *Rubeius* vel *Rubelis* recte *Josephum* interpretari *misericordiam Dei*. Quis enim (inquit) nescit, non in Hebræa tantum, sed in omnibus linguis L in N sæpe transire, & B & M promiscuas esse literas.

a Ὀνομάζει τὸν υἱὸν] Ὀνομάζει αὐτὸν *Bosb.* & *Hen.* frustra. Mox γένοιτο *Bosb.* item & *Hen.* ambo ex Annalibus Zonaræ. *Bern.*

b Λευὶ,] Al. Λευεὶ & Λευίς. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videsis *Drusium* in Lib. 1. *Sulpicii Severi*.

c Βεβαιωτής] Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαιότης.

d Μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν] Aliter hæc pervertunt *Hen.* & *Bosb.* post Bigles Drungarium. μὴ δι' εὐτεκνίας παραδοκιμασθῇ, συγκατακλίνει. Ex eodem illi mox θεράπαιναν, pro θεραπαινίδα blandiore voce. *Bern.*

e Παρὰ τ' ἀνδρὸς] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ineleganter παρὰ ἀνδρός.

f Θεραπαινίδα] *Al.* θεράπαιναν, ut infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Δᾶν.

g Μετὰ τοῦτον] Ita *Big. Samb. Vat.* μετ' αὐτὸν *Bosb. Hen. Baf.* & G. ut infra, p. 42. v. 5.

h Ἀμηχάνητος] Edi nunc curavi ἀμηχάνητος ex *Big. Samb.* & *Caf.* pro εὐμηχάνητος *Baf. Gen.* & post J. Zonaram, ipsorum *Hen.* atque *Bosb.* Posuit autem Josephus ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστος *nullis dolis expugnandus*; quomodo ἀμήχανος sæpius occurrit in vetustissimo Scriptore pro ἀκαταμάχητος, ἄπορος, καὶ κακομήχανος: maxime ubi asserit vates ille, σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιέ· ἀκαταμάχητος, Didymo interprete, ἤτοι ἀνεπιχείρητος καὶ πρὸς πάντα ἕτοιμος; aut de Achille σὺ δ' ἀμήχανος ἔπλευ, iterum ἀκαταμάχητος, ἄπρακτος, πρὸς ὃν οὐδεὶς ἂν μαχέσαιτο. Dein Cl. Vossius, propter tralationem veterem, *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult in Græco restitui. Sane נפתולים *Nephthalim*, aut Arabice انفتال *Inscfalon*, *strophas dolosque nexus* denotant. Hæc probe confirmantur Jobi c. 5. v. 13. βουλὴν δὲ πολυπλόκων, נפתלים *Nephtalim*, ἐξέστησε. Quid jam memorem ineptas aliorum Doctorum originationes, aut διαπλατυσμὸν καὶ πλατυσμὸν Philonis, ἀνάλυψιν Ammonii, *Conversionem Comparationemve* Hieronymi, aut *Athletam* Hulsii, & similium. Reperitur equidem νεφθαλεὶ apud *Bosb* & *Samb.* Cæteri tamen scribunt, cum LXXII. Interpretibus, Demetrio, Philonum juniore, & sanctissimis Evangelistis νεφθαλεὶμ, sicut unice dicimus *Baalim*, *Elohim*, *Misraim*, *Laaufim*, &c. *Bern.* Ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* εὐμηχάνητος. Posuit certe *Josephus* ἀμηχανήτους pro δυσκατεργάστους, quomodo ἀμήχανος sæpius apud *Homerum* pro ἀκαταμάχητος, ut constat ex *Didymo*. Verum *If. Vossius*, propter tralationem veterem ex *machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult restitui.

i Ἀντιτεχνάσασθαι] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ἀντιτεχνᾶσθαι.

k Αὐτῆς θεράπαιναν.] Sic in *MSS.* ἑαυτῆς *Baf.* & G.

l Ζελφᾶς] *Bosb.* & *Hen.* καὶ γίνεται καὶ ἐκ ζελφᾶς. Alii γίνεται δὲ καὶ ἐκ ζελφᾶς. *Bern.*

m Μακαριστὴς] Ita de eo Zonaras, λέγοιτο δὲ μακαριστὸς, ὡς εὐ-

tati cumulus accesserit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attulisset, Rachela, visis iis, partem sibi dari petiit, quod cibi istius desiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam esse, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum sororis, concessuram se ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rursum igitur ei filii nascuntur: Issacharis quidem, significans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga se: præterque hos filia Dina. Postea vero & Rachelæ natus est filius Josephus. id nomen accessionem rei futuræ indicat.

Rursum ex Lia Issacharis, mercede conductus est. Zabulon ἐνεχυρασμένος. Et filiola Dina, κρίσις. Dein ex Rachela nascitur Josephus προσθήκη γενησομένου τινός.

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, soceri greges pascebat & curabat. Eo autem elapso, postulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret discedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ essent peregrinationem. Quibus cum grata res esset, Rachela, simulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, secum ablatis, una cum sorore fugiebat; simulque utriusque liberi, & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam quæcunque possidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præsentiente quidem Labano. Simulachra vero Deorum secum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujusmodi honorem Deorum spernere; ut, si à patre persequente deprehensi essent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

Post XX. annorum servitutem, clam Labano discedit Jacobus. Gen. c. 31. Idola parentis Rachela surripit.

10. Labanus autem, post unam diem cognito Jacobi & filiarum discessu, indignatus insequebatur eum cum valida manu: & septima die assequutus est eos in colle quodam quiescentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi se continuit. Deus autem, illi per quietem adstans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira consuleret; sed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, se illi propugnatorem futurum, si cum eo, propter pauci-

Labanus post septimanam Jacobum fugientem consequitur, ingratique animi accusat, quicquam amplius Deo vetante.

σαν. Ῥυβήλου δὲ, τοῦ πρεσβυτάτου [n] τῶν υἱῶν Λείας, [o] Μανδραγόρου μῆλα κομίζοντος τῇ μητρὶ, Ῥαχήλα θεασαμένη παρεκάλει μεταδοῦναι, δι' ἐπιθυμίας τοῦ βρώματος γενομένη. τῆς δ' οὐ πειθομένης, ἀρκεῖσθαι δ' αὐτὴν ἀξιούσης, ὅτι τῆς τιμῆς αὐτὴν ἀφέλοιτο τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρός· Ῥαχήλα πεπαίνουσα τὸν θυμὸν τῆς ἀδελφῆς, παραχωρήσειν αὐτῇ τἀνδρὸς ἔλεγε κοιμησομένου παρ' αὐτῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. τῆς δὲ προσιεμένης τὴν χάριν, Ἰάκωβος συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ, Ῥαχήλᾳ χαριζόμενος. πάλιν οὖν γίνονται παῖδες αὐτῇ· [p] Ἰσάχαρις μὲν, σημαίνων τὸν ἐκ μισθοῦ γενόμενον· [q] Ζαβουλὼν δὲ, ἠνεχυρασμένον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτήν· [r] θυγάτηρ δὲ Δεῖνα. χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ῥαχήλᾳ γίνεται ὁ Ἰώσηπος υἱός· προσθήκην γενησομένου τινὸς δηλοῖ.

θ'. Τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ἦν [s] εἴκοσιν, ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ. μετὰ δὲ [t] τοῦτον ἐξίει, τὰς γυναῖκας ἀναλαβὼν, [v] ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ πενθεροῦ μὴ συγχωροῦντος, κρύφα τοῦτο ποιεῖν ἐπενόει. τῶν γυναικῶν οὖν ἀπεπειρᾶτο, πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τῶν δ' ἐχουσῶν ἡδέως, Ῥαχήλα καὶ τοὺς τύπους τῶν Θεῶν, ὡς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συναιρομένη, συναποδιδράσκει μετὰ τῆς ἀδελφῆς· οἵ τε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς, εἴ τι τε ἦν κτῆσις αὐτῆς. [x] ἐπήγετο δὲ Ἰάκωβος καὶ τῶν βοσκημάτων τὴν ἡμίσειαν, Λαβάνου μὴ προεγνωκότος. τοὺς δὲ [y] τύπους τῶν Θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ῥαχήλα, καταφρονεῖν μὲν τῆς τοιαύτης τιμῆς τῶν Θεῶν διδάξαντος αὐτὴν Ἰακώβου. [z] ἵνα δ' εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοι τούτοις προσφυγοῦσα συγγνώμης τυγχάνειν.

ι'. Λάβανος δὲ, μεθ' ἡμέραν [a] μίαν γνοὺς τὴν τε Ἰακώβου ἀναχώρησιν καὶ τῶν θυγατέρων, [b] δεινοπαθῶν ἤλαυνεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐπειγόμενος· καὶ καθ' ἑβδόμην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου λαμβάνει [c] περικαθιδρυμένους. καὶ τότε μὲν, ἑσπέρα γὰρ ἦν, ἡσύχαζεν. ὄναρ δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπιστὰς, παραινεῖ λαβόντι τὸν γαμβρὸν καὶ τὰς θυγατέρας ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ θυμοῦ τολμᾶν, σπονδὰς δὲ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰάκωβον· αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσειν, εἰ καταφρονήσας αὐτοῦ τῆς ὀλι-

κλείας τῇ Λείᾳ διὰ τὴν παλλακείαν, ὡς μακαριστοῦ γενομένου αὐτοῦ.

n Τῶν υἱῶν Λείας,] Sic in MSS. in Editis τῶν παίδων τῶν υἱῶν Λείας.

o Μανδραγόρου] Vide J. Ludolfi Comment. in Histor. Æthiop. p. 139.

p Ἰσάχαρις] Ἰσσάχαρις, [illegible] Cas. [illegible] Big. Hen. & Bush. [illegible] Samb. [illegible] Eustathius, Zonaras, aliique post LXXII. Interpretes. Idem Hebraice יששכר conjugatione secunda, Issachar, (ut יגאל iggamal) conducitur premio. Hoc volo; sed Hieronymus atque Rabbini veteres divisim יש שכר h. e. verbis LXXII. Doctorum Alexandrinorum, ἔστι μισθός. Bern.

q Ζαβουλὼν] Ζαβουλὼν Big. Unum idemque innuere existimo tria hæc vocabula חבלון, זבלון, & זברון, Habulon, Zabulan, & Zabudon, pignus, dotem, depositum; quod Arabes appellant [illegible] & [illegible], radhaban & Zabdan. Neque aliud voluit Lia hac sententia, זבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי Vel Zabulon dicitur ἐνεχυρασμὸς εἰς ἐμέ, יזבל לי. Vossio placet זה הבל ut. hic oppignoratus: Hieron. Oncelolo, & Samaritis cohabitatio, Philoni denique φωτὸς νυκτερινοῦ; sed Theologus ille Alexandrinus sæpius hallucinatur, quam recte deducit nomina sacra. Bern.

r Θυγάτηρ δὲ Δεῖνα.] Θυγάτηρ δὲ Hen. & Bush. Ibi Δῖνα, Samb. Bush. & Hen. Δεῖνα in cæteris, quod etiam versu Theodoti probatur. Mox Zonaras, τὸ δὲ ὄνομα προσθήκην τινὸς γενησομένου δηλοῖ. Quippe יסף, προσθήσει. Bern.

s Εἴκοσι,] Illud defendunt Dionysius, aliique veterum Criticorum ad [illegible] Mæonidæ. Communius tamen est εἴκοσιν præ vocali, ut Hen. & Zonaras heic scribunt. Bern.

t Τότε ἐξίει,] Ita ex MSS. τοῦτο in Editis.

v Ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν.] Τετρακισμυρίων(?) [illegible] Zonaras. [illegible] Hen. & Bush. qui Zonaram expilasse videntur, sicut ille Josephum.

x Ἐπήγετο] Ἀπήγετο melius.

y Τύπους τῶν Θεῶν] Τοὺς θεοὺς ἐπεφέρετο Samb. & Big. Alii, ἐπεφέρετο τῶν θεῶν. Zonaras sic descripsit ex Josepho: [illegible] Vide jam quam simillimi sint hujus Hen. & Bush. ut de cætero chartæ hujusce impendio parcamus. [illegible] ἵνα δ' &c. Hi illum expilarunt, Josephum iste. Bern. Τὰ εἴδωλα LXX. Aquila μορφώματα, Symmacho [illegible]. Sunt qui opinantur fuisse Deos Penates ipsius, cui opinioni favet Josephus. Vide Drusium & Schotanum ad Sulpit. Sever.

z Ἵνα δ' εἰ καταληφθεῖεν] Nonnulli dicunt τύπους τῶν Θεῶν fuisse Deorum signa, sive imagines ad certum stellarum positum factas cum stellarum figuris, quas Rachela abstulit, ne ex iis Labanus consilium fugæ disceret. Hic volui καταληφθεῖεν pro καταληφθεῖσιν, quod antea obtinuerat.

a Μίαν] Τρίτην Big. Samb. & Cas. propter ביום השלישי Gen. 31, 22. Lectionem vero excusorum exemplarium confirmat Epiphanius, & post eum P. Trecensis. Nam [illegible] & Moysis [illegible], idem spatium denotant, diem inquam solidum inter abitum Jacobi tonsuræ tempore, v. 19. & nuncium delatum hero intercessisse. Ne quem itaque moveant cavillæ Saliani aut Schotani. Astutius autem Hen. & Bush. quam fidelius [illegible] diebus una aut tribus omissis. Bern. Τρίτην Big. Samb. Cas. & Vat. propter Gen. 31, 22. μίαν Bas. G. Vet. Interpr. & P. Comestor. Verum (ut inquit Bernardus) Josephi μεθ' ἡμέραν μίαν γνοὺς, & Moysis ἀνηγγέλη δὲ Λάβαν τῷ Σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem spatium denotant, sc. diem solidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano.

b Δεινοπαθῶν] Ita in MSS. δεινὰ παθὼν in Editis.

c Περικαθιδρυμένους.] Περικαθιδρυμένοις Samb.

d Mo-

ὀλιγωρηθεὶς χωρήσειν αὐτῷ διὰ μάχης. Λάβανος δὲ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ προῤῥήσεως γεγενημένης, [d] μεθημέριος εἰς λόγους τὸν Ἰάκωβον [e] προσκαλεσάμενος, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πιστεύσας, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [f] αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον [g] ὑπεδέξατο, καὶ παράσχοι πᾶσαν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „ καὶ „ γὰρ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τὴν εὔνοιαν σου τὴν „ πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμενος. σὺ δὲ, „ οὔτε τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς „ ἐμὲ συγγενείας, οὔτε γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδῶ ποιη- „ σάμενος, οὔτε τέκνων ὧν εἰμι πάππος, ἐχρήσω μοι „ πολέμου νόμῳ· κτῆσιν μὲν ἄγων τὴν ἐμὴν, θυγατέ- „ ρας δὲ ἀναπείσας [g] ἀποδρᾶναι τὸν γεγεννηκότα· ἱερά τε „ πάτρια βαστάσας [h] οἴκοι φερόμενος, ὑπό τε τῶν ἐμῶν „ τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμοῦ θρησκείας τῆς αὐτῆς „ ἐκείνοις ἠξίωται. [i] καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες „ τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σὺ, καὶ τῆς μὲν ἀδελ- „ φῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς, θυγατέρων δὲ τῶν ἐμῶν ἀνὴρ, ξένος „ δὲ καὶ ἐφέστιος τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγενημένος ἔδρασας. „ Ταῦτ' εἰπόντος Λαβάνου, Ἰάκωβος ἀπελογεῖτο· [k] μὴ μόνον πατρίδος ἔρωτα τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφῦσαι, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν [l] αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτην. „ Ὑπὲρ δὲ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἄλ- „ λου κρίνοντος αὐτὸς ἂν εὑρεθείης ἐπ' ἀδικίᾳ. ὑπὲρ γὰρ ἧς „ ἐχρῆν σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν „ καὶ πλείονος γεγενημένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς οὐ δια- „ μαρτάνεις τῶν δικαίων χαλεπαίνων ἡμῖν, εἰ μοῖραν αὐ- „ τῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν. περὶ μέντοι τῶν θυγατέ- „ ρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμὴν κακουργίαν ἀπαναστάσας „ ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ „ γαμεταῖς πρὸς συνοικοῦντας εἶναι συμβέβηκεν. ἕπον- „ ται τοίνυν οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἑαυ- „ τῶν. „ καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε. προσενεκάλει δὲ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τῆς αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ἐπιτάγμασιν ἐκτρύχοιτο χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς κατασχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τοῦ γάμου ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, καίπερ [m] ὄντα χαλεπὰ, [n] κουφότερα ἔφασκε· χείρω δὲ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ ἅ τις [o] ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. καὶ γὰρ σφόδρα κακοῦργος ὁ Λάβανος ἐχρήσατο [p] τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν πρὸς ὅ, τι θελήσειε συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τῶν τεχθησομένων αὐτῷ παρέξειν ἔσθ' ὅτι μὲν ὅ, τι καὶ γένοιτο λευκὸν, [q] ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τῶν γεννωμένων. [r] πληθυνόντων δὲ τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰακώβου πιπτομένων, τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτος δὲ [s] παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἑξῆς, διὰ τὸ ἐποφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τῆς κτήσεως· [t] ἐπαγγελλόμενος μὲν, διὰ τὸ δυσέλπιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμενος δὲ [v] ἐπιγενομένοις.

ια'. Περὶ μέντοι τῶν ἱερωμάτων, ἐκέλευσεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένου δὲ Λαβάνου τὴν ἔρευναν, Ῥαχήλα

tatem contempto, manus consereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænunciasset Deus, sequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique somnium narrans, cui fidem habens ad ipsum venerat, cœpit illum accusare, exprobrans; quod pauperem illum ad se venientem & omnium egenum susceperit, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditarit. „Nam & filias meas, *inquit*, tibi con- „junxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos „tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipsius „matrem, neque cognationem qua mihi conjun- „ctus es, neque uxores quas duxisti, neque libe- „ros quorum avus sum, reveritus, non aliter quam „hostem me tractasti: bona quidem mea diri- „piens, filiabusque genitorem fugere persuadens, „ac sacra patria tecum domum asportans, cum „apud majores meos tum apud me summa in ve- „neratione habita. Imo & quæ vix hostis hosti „faceret, tu, cognatus, & e sorore quidem nepos, „filiarum vero maritus, hospes insuper ac do- „mesticus convictor mihi fecisti.„ Cum hæc dixisset Labanus, pro se respondit Jacobus: non sibi solum, sed omnibus, Deum indidisse patriæ amorem, æquumque esse ut ipse post tantum temporis ad eam se reciperet. „Quod vero prædæ, „inquit, *abactæ* crimen objicis, ipse injustitiæ „sub alio judice damnareris. Cum enim gratiam „mihi pro facultatibus tuis conservatis & auctis „debeas; quomodo fieri potest ut super his non „recedas à justitia, qui ægre fers quod modicam „earum partem abstulerimus. Certe quod ad fi- „lias attinet, scito illas non ex malo mei abeun- „tis consilio se mihi comites dare; sed ex justa „benevolentia, quam nuptas mulieres erga eas, „quibuscum vivunt, habere contigit. sequuntur „igitur non tam me, quam liberos suos.„ Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut ostenderet se injuriam *illi* non fecisse. Insuper autem querelis reum agebat: quod, matris suæ cum esset frater, filiasque ei connubio junxisset, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, eum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex causa & simulatione nuptiarum fecisset, quamvis *per se* gravia, *sibi tamen* leviora *fuisse* dicebat: nuptias vero insequuta multo graviora, quæ inimicus sane effugisset. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns eum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur se ei daturum *pecudum* quicquid album nasceretur, nunc autem rursus quicquid nigrum. Cum autem crevissent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non servabat fidem in præsens, sed in proximum annum se daturum promittebat; quod *ei* * invideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non speraret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

Egregie se defendit Jacobus simulque improbitatem Labani redarguit.

XI. Veruntamen de sacris *ablatis*, jussit inquisitionem fieri. Cum autem hoc in se recepisset La-

Post hæc de Dispensatibus solicitum parentem ab usu fœminarum eludit Rachela.

[d] Μεθημέριος] *Al.* μεθ' ἡμέραν. Sed μεθ' ἡμέραν *Hen.* & *Busb.*

[e] Προσκαλεσάμενος.] Προσκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.*

[f] Αὐτόν] Αὐτὸν *Samb.*

[g] Ἀπεδέξατο] Ἀποδέξαιτο cum accentu crispo. *Big.* Altercentur autem de hac re, ut vacat, Ludorum magistri. Heic etiam παραφθέγξονται *Busb.* & *Hen.* καὶ ἤρξατο αὐτὸν διὰ τὸ ὄναρ καὶ τὴν τῶν θεραπευμάτων ἀπαγωγὴν, καὶ τὴν τῶν πατρῴων θεῶν κλοπήν. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀπολογησάμενος, καὶ μηδὲν ἀδικεῖν ἀποδείξαντος, περὶ δὲ τῶν ἱερωμάτων ἔρευναν παρασχομένου· ὁ Λάβανος ἐρευνᾶν ἤρξατο, & cætera paragraphi XI. *Bern.*

[h] Οἴκοι] Sciolus aliquis οἴκοι adscripsit codd. *Samb.* & *Cas.* Quis enim Criticorum jam sustineat trium verborum onus illud βαστάσας, οἴκοι, & φερόμενος. *Bern.*

[i] Καὶ ταῦτα] Ita *Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ ταῦτα μηδὲ οἱ π. τ. ἐχθροὺς ἔδρασαν, ἃ συγγενὴς *Bas.* & *G.* καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἠξιώθη ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. λ. ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς *Big.*

[k] Μὴ μόνον πατρίδος ἔρωτα] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μόνον πατρίδος καὶ πατρίδος, καὶ πάντων τῶν οἰκείων ἐρωτικὸν τὸν Θεὸν· τὸν δὲ ἐπιστρέψας. αὐτῷ δὲ μὴ μόνον (vel αὐτῷ) πατρίδος ἔρωτα &c. forsan à *Glossatoris* alicujus manu.

[l] Αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτην.] Αὐτὸν *Vat.*

[m] Ὄντα χαλεπά,] Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*

[n] Κουφότερα] Κουφότερα ἰσχυρὸς legerat *Epiphan.* nam vertit, *leviter sustinuisset.*

[o] Ἐχθρός] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ἐχθρὸς ἔφυγε *Bas.* & *G.*

[p] Τῷ Ἰακώβῳ.] Articulum negligit *Vat.*

[q] Ποτὲ δ' αὖ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ δὲ αὖ.

[r] Πληθυνόντων] *Al.* πληθυνομένων.

[s] Παρέξειν] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παρέξειν ἐπηγγέλλετο *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento.

[t] Ἐπαγγελλόμενος] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἐπαγγελλόμενος.

[v] Ἐπιγενομένοις.] Lege ἐπὶ γενομένοις *Coc.*

* *Invideret facultatum abundantiam:*] *Al.* concupisceret facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

Labanus, Rachela, re audita, deponit simulachra in stratum cameli, in quo ipsa vehebatur: superque sedebat, dicens menstruis se laborare. Ac Labanus quidem destitit amplius perscrutari; credens filiam sic affectam non accessuram esse ad simulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, se nullam sibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *vicissim*, se filias ejus amore prosequuturum. Atque hoc fœdus ab iis ictum est super monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ specie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta est. Convivio post fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reversus est.

Apud Galadem collem utriusque familiæ pacta mutua, non sine epulis.

πυθομένη [x] κατατίθησι τοὺς τύπους εἰς [y] τὴν σάγην τῆς φερούσης αὐτὴν καμήλου· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τὴν κατὰ φύσιν κάθαρσιν [z] αὐτῇ ἐνοχλεῖν. καὶ Λάβανος μὲν ἀφίσταται τῆς ἐπὶ πλεῖον ἐρεύνης· οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μετὰ τοιούτου πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὅρκους πρὸς Ἰάκωβον, [a] οὐδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτοῦ τὰς θυγατέρας. καὶ τὰς πίστεις ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο [b] ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς στήλην [c] ἀνέστησαν κατὰ βωμοῦ σχῆμα. ὅθεν [d] Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ [e] καὶ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν. ἑστιαθέντων δὲ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζευξεν.

XX.

CAP. XX.

De congressu Jacobi & Esavi.

Labano dimisso apparet Jacobo viam pergenti cohors cœlestis pulchro omine. Gen. c. 32. Mahane Elohim, Dei castra.

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti visiones obveniebant, de futuris ei spem summam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei castra. At volens pernoscere animum fratris erga se, præmisit accurate cuncta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Esavo dicerent. „Quod Jacobus ultro terram *pa-* „*triam* reliquerit, ne cum fratre sibi perirato ha- „bitaret; & nunc credens tantum temporis satis „valere ad gratiam reconciliandam, *tandem* rever- „terit, uxoresque ac liberos adducens & faculta- „tes industria quæsitas, cum pretiosissimis qui- „busque semet illi traditurus: quia bonorum ma- „ximum existimat, quæ Deus largitus est cum „fratre communicare.„ Et illi quidem hæc nunciarunt. Esavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occursum properat cum quadringentis armatis: Jacobusque, audiens eum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo spem omnem salutis reponebat; & ex præsentibus providebat, ut ipse illæsus suos servaret, hostibus superior, si quid injusti intentarent. Iis igitur qui secum erant distributis; alios quidem præmittebat, alios vero post tergum proxime sequi jubebat: ut si præmissi *forte* vi opprimerentur, Esavo *illos* aggrediente, ad sequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo instructis qui secum erant, quosdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea

Unde hic legatis ac muneribus missis animum fratris explorat.

Ordines explicat Jacobus cum familia sua, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem conciliandum objecerat.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ἰακώβου καὶ Ἡσαῦ.

ΙΑκώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν προϊόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ἐς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον [f] ἐκεῖνον προσηγόρευσε Θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [g] περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἕκαστα μετ' ἀκριβείας προέπεμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑποψίαν. [h] ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ἡσαῦν. „ὅτι νομίσας Ἰάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτῷ τῇ ὀρ- „γῇ, τῆς χώρας ἑκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον „ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι [i] διαλλακτήν, ἐπανήκοι, γυ- „ναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μετὰ τοῦ πορισθέντος „βίου, μετὰ τῶν τιμιωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ παραδιδούς· ὅτι „κρίνει μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμεταλα- „βεῖν τῶν [k] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένων.„ καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ἡσαῦς δὲ περιχαρὴς γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπηντία σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ἰάκωβος, πυνθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν, ἦν περίφοβος. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ προενόησεν εἴχεν ἐκ τῶν παρόντων ὅπως ἂν αὐτός [l] ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τῶν ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν [m] προύπεμπε, τοὺς δὲ λειπομένους [n] ἆσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ἐπιθεμένου τοῦ ἀδελφοῦ, καταφυγὴν ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. καὶ τοῦτον διατάξας τοὺς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας τἀδελφῷ. ὑποζύγια δὲ

x Καθίζεται] Ἐκάθητο Hen. Bosb. & Zonaras, propter ἐκάθισεν LXX.

y Τὴν σάγην] Τὴν σάγην recte Bas. Gen. Hen. Bosb. Samb. & Cas. Stratorium, Epiphanius; ἀστράβην J. Zonaras. Sed MSS. Florentina προσκεφάλαιον, ex glossemate. Legas enim in Lexicis Græcorum σάγη, προσκεφάλαιον, ἐπίσαγμα. Imo προσκεφάλαιον hæserat margini cod. inter Gallicos vetustissimi. Moyses autem dixerat בכר becar, in clitella; εἰς τὰ σάγματα LXXII. Interpretes. Hoc in loco ἐκάθητο Hen. Bosb. & Zonaras reponunt pro καθίζεται, propter ἐκάθισεν Alexandrinorum, Gen. c. 31. v. 34. Bern. Moyses dixerat becar, i. e. in clitella. εἰς τὰ σάγματα LXX.

z Αὐτῇ ἐνοχλεῖν.] Ita ex MSS. in Editis αὐτήν.

a Οὐδενός] Ita Samb. & Cas. οὐδενὸς αὐτῶν Big. & Vat. μηδενὸς αὐτῶν Bas. & Gen.

b Ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν,] Ita Samb. Consimiliter Epiph. Super montes quosdam, in quibus &c. Unde P. Manduco, Josephus dicit eos columnam in monte statuisse sub schemate aræ; forte acervum columnam nominavit. ὑπὲρ ὄρον τινῶν libri plures. Quo facit formula sacra v. 52. c. 31. Gen. ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος μάρτυς καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη, ἐάν τε ἐγὼ μὴ διαβῶ πρὸς σὲ, μήτε σὺ διαβῇς πρὸς με τὸν βουνὸν τοῦτον (הגל הזה) καὶ τὴν στήλην ταύτην (המצבה הזאת) ἐπὶ κακίᾳ. Bern. Al. ὑπὲρ ὄρου τινός. pro hoc facit formula sacra, Gen. c. 31. v. 52.

c Ἀνέστησαν] Indocta manus cujusdam Theologi correxit ἀνέθηκαν. Bern.

d Γαλάδης] Jacobo Hebræo גלעד Galaad, sed Mesopotamitis יגר שהדותא Jegar Sahadutha; βουνὸς ἐπιμαρτυρίου Græce reddas nomen utrumque. Judæi vero & Samaritæ, qui scribunt Arabice, ponunt جرس Garas pro jugo Galaad. Pro γαλάδης, Big. Samb. atque Cas. scribunt γαλαδηνή. Libros autem Cassiodori isthæc puto interpreti scholastico obtulisse, ὅθεν γάλαδα λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ καὶ νῦν γαλαδίτην καλοῦσι τὴν γῆν. Quid autem opportunius quam illa Stephani Byzantii, γάλαδα, χώρα ἀραβίας, καὶ γαλαδηνή. Ἰώσηπος δὲ ἐν α΄. ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας γαλαδίτην φησί. Ubi tamen nostri codices retinent usque γαλαδηνήν. Bern. Γαλαδηνὴν aut Γαλαδηνὴ Big. Samb. Cas. & Vat. Legisse videtur Epiphan. ὅθεν Γάλαδα λέγεται ὁ βουνός. ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδίτην καλοῦσι τὴν γῆν. Vide Steph. Byzant. v. Γάλαδα.

e Καὶ νῦν Γαλαδηνήν] Illud καὶ ex MSS. deest in Editis.

f Ἐκεῖνον προσηγόρευσε] Hunc autem locum sic reformant Hen. & Bosb. φαντάσματα συνετύγχανε, ἀγαθὰ ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ἐς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον ἐκεῖνον καλεῖ Θεοῦ στρατόπεδον. Bern. Vox ἐκεῖνον etiam ex MSS.

g Περὶ αὐτοῦ φρονεῖ,] Ita ex quatuor MSS. τί ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρ. Bas. G. & Vet. Interpr. haud contemnenda phrasi. Bern.

h Ἐνετέλλετο] Sic in MSS. in Editis ἐνετείλατο, ut in LXX. Gen. c. 32. v. 19.

i Διαλλακτήν,] Ita meliores Codd. in aliis διαλλακτικὸν, & mox ἐπανήκει.

k Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ] Ὑπὸ Θεοῦ B. Vat. ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Vet. Interpr.

l Ἀπαθής] Samb. ἀπαθῶς, per vim vitiata locutione, quod omnes tamen haud credant. Bern. Ἀπαθὴς Samb. & Vet. Interpr.

m Προὔπεμπε,] Rursus προέπεμπε Big. & Samb. & subinde ἑπομένους Hen. vice λειπομένους. Dein Big. πλησίον, ἐγγύς, suppositum à Sciolo. Verbum etiam proximum ἐκέλευσε legunt Big. & Samb. Mox ἵν' εἰ οἱ ἐμπροσθεν βιασθεῖεν ὑπὸ τ. ἀδ. καταφυγὴν ἔχοιεν τ. ἑπ. Ita depravatores Josephi Hen. aut Bosb. Post hæc illi ipsi, ἄγοντας δὲ τὰ πεμφθέντα ἐκ διαλ. pro ὑποζύγια δὲ τὰ πεμφθέντα ἐκ διαλ. & mox πολλαὶ pro πολλοί. Bern.

n Ἆσσον] Falluntur ergo, qui dicunt in N. T. Act. 27. 13. id non posse accipi, ac si solis poetis hoc sensu usurparetur, pro celerius, citius: alibi Ἆσσος urbs Cretæ in Actis cap. 20. intelligitur. Kel.

o Τὰ

ἦν τὰ πεμπόμενα, καὶ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς ληψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι διὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ᾔεσαν δ' οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τῆς ὀργῆς, εἰ διαμένοι [o] τεθυμωμένος. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρηστοῖς ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν εἴρητο τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιγινομένης ἐκίνει τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ χειμαῤῥόν τινα [p] Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰάκωβος ὑπολελειμμένος, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἐκείνου προκατάρχοντος τῆς μάχης· ἐκράτει τε τοῦ φαντάσματος, ὃ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτόν, χαίρειν τε [q] πρὸς τοῖς γεγενημένοις παραινοῦν, καὶ μὴ [r] μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσομένων, καὶ τοῦ μηδέποτε τὸ γένος ἐκλείψειν αὐτοῦ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τῆς ἰσχύος ἔσεσθαι τῆς ἐκείνου. ἐκέλευε τε [s] καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσραῆλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, [t] τὸν ἀντιστάντα ἀγγέλῳ [v] θείῳ. ταῦτα μέντοι προύλεγε, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰσθόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι [x] Θεοῦ, τίνα μοῖραν ἕξοι σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν [y] φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. ἡσθεὶς δὲ τούτοις Ἰάκωβος, [z] Φανίηλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [a] Θεοῦ πρόσωπον. καὶ γινομένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ [b] νεῦρον τὸ πλατὺ, αὐτός τε [c] ἀπείχετο τῆς τούτου βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον οὐδ' ἡμῖν ἐστιν ἐδώδιμον.

γ'. Πλησίον δ' ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προϊέναι τῶν γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων, ἵνα πόῤῥωθεν ἀφορῷεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειεν Ἡσαῦος. προσεκύνει δ' αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς [d] αὐτῷ γενόμενον, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ δόλιον φρονοῦντα. καὶ ὁ Ἡσαῦος, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἀνήρετο τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἠξίου τε, τὸ πᾶν μαθὼν περὶ αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν [e] συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβου δὲ προφασιζομένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [f] Σαείραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν δίαιταν, προσαγορεύ-

vero conflabant jumentis, ac multis variisque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem eorum futura essent in pretio. interjecto autem inter eos spatio mittebantur, ut continuo advenientes multi esse viderentur. nam *verisimile erat* donis placatum remissurum iram, si adhuc excandesceret. Quin & iis, qui missi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem dispositis, sub noctem suorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine transissent: Jacobus pone relictus in spectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque superior spectro, quod voce simul & verbis ad ipsum utitur, iisque quæ acciderant lætari submonens, neque ut adversus exigua se prævaluisse crederet, sed angelum Divinum vicisse; atque hoc ipsum reputaret magnæ felicitatis esse præsagium, genusque ejus nunquam desiturum esse, neque mortalium quenquam ipso viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *se posthac* Israëlum vocaret: quod Hebraïca lingua significat angelo Divino reluctantem. Hæc sane prædixit, poscente *id ipsum* Jacobo: nam cum sensisset angelum esse Dei, rogabat ut ostenderet quid sibi in fatis esset. His dictis, spectrum evanuit. Ista læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* significat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus esset dolor in lato nervo, cum ipse illius esu abstinuit, tum nobis illo propter eum vesci non licet.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur Jacobus, atque vincit, sed laeso femore.

Israëlus, ἀντιστάτης ἀγγέλῳ.

Phanuel. Dei facies.

3. Cognito autem fratrem jam non procul abesse, jubet uxores procedere seorsim, quamque cum pedissequis suis, ut è longinquo spectarent pugnam virorum, si hoc voluisset Esavus. Ipse vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Esavus, eo salutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: & cum didicisset omnia, ipse ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente lassitudinem jumentorum, reversus est *Esavus* in Sairam. illic enim habitabat, loco *isti* nomine facto Villosa

Esavi ac Jacobi fraterna salutatio.

Saira, vel Villosa.

o Τετυωμένος.] Τεθυμωμένος *Vat.*

p Ἰάβακχον] *Samb.* autem Ἰάβοκχον ex versione τῶν ό. Epiphanius etiam ab Hieronymo, *Jaboc.* Cæterum insignis hæc monomachia, quod puto, vado יבק &, secundum Oncelosum, יבקא nomen fecit. Nam بساق, אבק, & alio tempore אבק, aggredi χεῖρας τε καὶ πόδας τε atque colluctari denotat. Hinc Procopio ἰάβοκ, πάλη. *Bern.* Ἰάβακχον *Samb.* ex versione τῶν ό. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Insignis hæc monomachia vado nomen fecit. hinc *Procopio* Ἰαβὼκ, πάλη.

q Πρὸς τοῖς] *Bas.* & *Gen.* Imo Epiphanius Scriba, *in hoc.* πρὸς abest cæteris libris. *Bern.* Ita *Bas. G.* & *Vat. Interpr.* πρὸς non agnoscunt *MSS.*

r Μικρῶν] Dictione rudiori μικροῖς *Samb.* Sed & *modice prævaluisse* transtulit Scholasticus. Mox ὑπέρτερον τινα τῶν ἀνθρώπων, Typi alii, contra Scriptorum ordinem. *Bern.* Μικροῖς *Samb.*

s Καλεῖσθαι] Ita ex *MSS* in *Editis* καλεῖν.

t Τὸν ἀντιστάντα] *Bas. Gen. Epiphanius* pariter Petrusque Scholastici, *Reluctantem angelo sacro*, sive quod ea tulit ætas, *angelum sacrum.* Quippe significat ישראל *Israel* (licet post censuram Hieronymi hoc inficientur nostri Theologi) vocis ratione θεομαχῶν, ἤτοι ἀγγελομαχῶν. Etymon adeo aperit divinus Moyses, Gen. c. 33. v. 28. כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: *Decertasti etenim cum angelis hominibusque, & quidem vicisti.* Sic interpretor illa Hebraica. Iterumque Hoseas Vates de eodem nomine c. 12. 7. וישר אל מלאך, *pugna itaque contendit cum angelo.* Ita in Arabum Lexicis سار *congredi, conflictari:* & in Judaicis סור *aversari.* Vel expeditius ישראל erit ἀγγελοκρατής, *angelum qui devincit* Mecum sane faciunt prisci Rabbinorum in magna Genesi f. 154. ubi Moysen suum explicant hisce verbis, נתגושש עם עליונים ויכולת להם ועם התחתונים ויכולת להם, *Tu Superos lucta superasti, tu Inferos: Angelum illum*, inquiunt Magistri, *& Esavum.* Nam נתגושש διεπάλαισε. Adde & Demetrii verba ex Polyhistoria Alexandri, παλαίσαντα [illegible] εἰς χεῖρας ἄγγελον [illegible]. Deinde aliquot nostrorum codicum ut *Big. Samb.* & *Cas.* exhibent ἀντιστάντα ἀγγέλῳ, absque θείῳ tam nobili epitheto. Eodem quidem modo S. Hieronymus in Q. Hebr. *Josephus in primo Antiquitatum libro, Israel ideo appellatum putat, quod adversum angelum steterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui.* Cætera hujus S. Interpretis apponere vix vacat: hinc tamen bene intelligimus, pauco admodum Hebraismo, & exiguis veteris dialecti lexidiis Doctores Jerosolymitanos eo ævo fuisse contentos. Inepta autem sunt tam Philonis ὁρῶν Θεόν, quam hujus & Eusebii τὸν ὁρῶν Θεόν, aut etiam Justini Apologistæ [illegible] adversus magnum Rabbinum Tryphonem, & S. Hieronymi [illegible] Θεῷ: aliorum insuper [illegible] μετὰ Θεοῦ aut *fortis contra Deum*, necnon Symmachi Interpretis ἄρχων ἰσχύϊ πρὸς Θεόν, quasi à pietate recedunt. Adnectam huc & verba Zonaræ Græculi, qui hasce origines defloravit. [illegible] Bern.

v Θείῳ.] Θείῳ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Cas.*

x Θεοῦ,] Ita ex *MSS* in *Editis* θεῖον.

y Φάντασμα] Φάσμα ἀφανὲς γίνεται *Hen.* & *Bosb.* quia sic voluere. *Bern.*

z Φανίηλον] Φανουὴλ ὀνομάζει *Vat.*

a Θεοῦ πρόσωπον.] Rectius πρόσωπον Θεοῦ, *Samb.* & *Big. Faciem Dei*, Comestor. Doctoribus Alexandrinis, εἶδος Θεοῦ, atque Aquilæ rigido interpretamento πρόσωπον ἰσχυροῦ. *Bern.*

b Νεῦρον] Id est, τὸ νεῦρον τὸ συνέχον τὴν κοτύλην πρὸς τὸν μηρόν.

c Ἀπείχετο] Sic *MSS.* ἀπείχετο *Bas.* & *G.*

d Αὐτῷ γενόμενον,] Αὐτοῦ γενόμενον *Vat.*

e Συμβαδίζειν] Συμβαδίζειν ἠξίου αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.*

f Σαείραν.] Recte excusum fuit *Bas.* & *Gen.* Σαείραν. *Sairam* scripsit *Epiphanius.* Σάειραν etiam *Bosb.* & *Hen.* Σάειραν *Cas.* Σείραν *Samb.* atque demum *Big.* Σείραν, pro Hebraico שעיר. Hoc Samaritæ Arabice scribunt شعر *shair*, *hirsutum*, & notiori nomine interpretantur γίγαντα: quod jam pridem fecerant Philo, & passim Hieronymus, atque Interpretes Jerosolymitani.

losa ab hirsutie sua.	ους τὸ χωρίον [g] ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τραχύτητος Δασεῖαν.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

Succoth, Scena. Sicimum five Salem, urbs Chananæa.

AT Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: unde Sicimum proficifcebatur. Chananæorum autem urbs eft. Sicimitis vero folennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad vifendum cultum mulierum iftius regionis. Eam vero cum confpexiffet Sichemes, Emmori regis filius, raptæ ftuprum intulit: & amore correptus fupplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obfecrans ut filio fuo Sichemæ Dinam conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut fibi daret poteftatem deliberandi de quibus pofcebat. Difceffit itaque Rex, fperans Jacobum has facturum effe nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria fororis, & Emmori petitione, poftulabat eos confultare quid factu opus effet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter fe confentiunt fuper tali facinore perpetrando. Cum feftiva effet celebritas, & Sicimitæ fefe darent animorum remiffioni & epulis, invadunt noctu primos cuftodes & confopitos trucidant; urbemque ingreffi mares omnes interimunt, ipfumque Regem inter illos & filium ejus: feminis vero parcunt. Iftis autem patratis citra confenfum patris, fororem reducunt.

Stuprum Dinæ internecione Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

Sub fefto die hoc patratum eft, Jacobo invito.

2. Jacobo facinoris magnitudine perculfo, filiifque fuccenfenti Deus adftans, bono effe animo jubebat; luftratifque tentoriis facrificia celebrare, quæ primum cum iret in Mefopotamiam poft vifionem in fomnio voverat. Itaque dum luftrat fuos, incidit in Labani deos; (nefciverat enim Rachelam eos furripuiffe) eofque apud Sicima in terra occultavit fub quercu. Atque inde profectus facrificavit apud Bethela; ubi fomnium viderat, cum antea in Mefopotamiam iter faceret.

Deunculos Labani, luftrata fua familia, apud famofam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniffet, Rachelam ibi ex partu mortuam fepelit; quæ fola cognatorum fe-

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

ΚΕΦ. κά.

Περὶ ὕβρεως τῆς Δείνης.

Ἰάκωβος δὲ ἀφίκετο εἰς [h] τὰς ἔτι νῦν Σκηνὰς λεγομένας· ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆλθε. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τῶν δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δεινα, [i] ἡ θυγάτηρ ἦν Ἰακώβου [k] μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, [l] ὀψομένη τὸν κόσμον τῶν ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενος δ' αὐτὴν [m] Συχέμμης, Ἐμμώρου τοῦ βασιλέως υἱός, φθείρει δι' ἁρπαγῆς· καὶ διατεθεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τὸν πατέρα λαβεῖν αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δὲ πεισθεὶς ἧκε πρὸς τὸν Ἰάκωβον, δεόμενος τῷ παιδὶ αὐτοῦ Συχέμμῃ συζεῦξαι Δεῖναν κατὰ νόμον. Ἰάκωβος δέ, μήτ' ἀντιλέγειν ἔχων διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ παρακαλοῦντος, μήτε νόμιμον ἡγούμενος ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτῷ βουλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρακαλεῖ. [n] ἄπεισι μὲν οὖν ὁ βασιλεύς, ἐλπίζων Ἰάκωβον παρέξειν τὸν γάμον. Ἰάκωβος δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τήν τε φθορὰν τῆς ἀδελφῆς, καὶ τοῦ Ἐμμώρου τὴν δέησιν, ἠξίου βουλεύεσθαι [o] τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἡσύχαζον, γνώμης ἀποροῦντες. Συμεὼν δὲ καὶ [p] Λευίς, ὁμομήτριοι τῆς κόρης ἀδελφοί, πρὸς ἀλλήλους συντίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. οὔσης ἑορτῆς, καὶ τῶν Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν καὶ εὐωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνουσι κοιμωμένους, καὶ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πᾶν ἄρρεν, καὶ τὸν βασιλέα σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· φείδονται δὲ τῶν γυναικῶν. πράξαντες δὲ ταῦτα δίχα τῆς τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι [q] τὴν ἀδελφήν.

β. Ἰακώβῳ δ' ἐκπλαγέντι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων, καὶ χαλεπαίνοντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς παραστάς, ἐκέλευσε θαρρεῖν· [r] ἁγνίσαντι δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει τῶν ὀνείρων ηὔξατο. ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐντυγχάνει τοῖς Λαβάνου θεοῖς· οὐ γὰρ ἠπίστατο ὑπὸ τῆς Ῥαχήλας κλαπέντας· καὶ αὐτοὺς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν [s] ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τἀντεῦθεν, [t] ἐν Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπου [v] τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον [x] ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

γ. Ἐντεῦθεν δὲ προϊών, ἐπεὶ κατὰ τὴν [y] Ἐφραθηνὴν γένοιτο, ἐνθάδε Ῥαχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην

Mox ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τραχ. *Samb.* Et paragrapho exeunte ἀνοσίαν, cæteri præter librum *Samb.* forfan ἀσιτίαις. *Bern.* Ita *Busb. Hen. Baf. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* Σάειρα, Σήειρα, & Σίειρα.

g Ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τραχύτητος] Imo a Seir, nomine proprio viri dicta eft regio. Gen. 36. 20. Hic Seir ante Efavum hic habitaverat. *Rel.*

h Τὰς ἔτι νῦν] Judæi fcribunt fuis literis סכות. Eufebius σοκχώθ, i. e. *tabernacula*, عرهش. *Bern.* Τὰς ἔτι καὶ νῦν *Vat.*

i Η θυγάτηρ] Θυγάτηρ γὰρ ἦν Ἰακώβῳ *Big. Samb.* & *Vat.*

k Μόνη,] Μόνη παρῆλθεν legiffe videtur *Epiphanius.*

l Ὀψομένη] Ὀψομένη aut ἱστορήσουσα legerat *Epiphanius.*

m Συχέμμης.] In Hebræo idem legitur שכם, & nomen oppidanum ac virile. Interpretes autem Alexandrini urbem appellant σίκιμα, & protervum filium Emmori συχέμ. Jofephus illam σίκιμον, hunc συχέμμην fecundum cod. *Samb.* Legitur autem in excufis libris, συχέμης, & συχέμη oblique. Apud *Big. Hen.* & *Busb.* συχέμμης ac συχέμμη. Deinde Stephanus Martyr Metropolim illam Samaritarum etiam συχέμ vocat. Stephanus autem Geographus σίκιμα & σίκιμον. *Perfectionem* tamen fignificant, ut id moneam obiter. Neapoleos Palæftinæ ambo prifca nomina *Salem* & *Sichem. Bern.* Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σίκιμα, vir Συχέμ. *Jofephus* illam Σίκιμον, hunc Συχέμμην appellat fecundum *Cod. Samb* legitur autem in *Editis* Συχέμης & Συχέμη oblique. Sed apud *Big. Hen.* & *Busb.* Συχέμμης ac Συχέμμη. *Stephanus* martyr urbem Συχέμ vocat, *Stephanus* autem *Geographus*, Σίκιμα & Σίκιμον.

n Ἄπεισι] Porro *Samb. Hen.* & *Busb.* & *Zonaras* accentu circumflexo fcribunt ἄπεισι, & ἄπεισι. Cæteri cum Demetrio & Theodoro παρέξειν. *Samb.* & *Epiphanius.* Ἰάκωβον ἐλπίζων, reliqui. Subin Editores δηλώσας τοῖς παισὶ &c. Dein *Big.* & *Epiphan.* τί δεῖ ποιεῖν, tot cæteri. Mox *Samb.* κοιμωμένους. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* ἀνεῖλ.

o Τί ποιεῖν,] *Al.* τί δεῖ ποιεῖν.

p Λευίς,] Λευὶ *Vat.*

q Τὴν ἀδελφήν.] Καὶ τὴν ἀδελφὴν *Vat.*

r Ἁγνίσαντι] Lege ἁγνίσαντα *Cocc.*

s Ὑπὸ τὴν δρῦν.] Diferte ὑπὸ τὴν δρῦν, *Big. Samb.* & *Caf.* תחת האלה *tachath haelah*, inquiebat Moyfes c. 35 v. 4 Gen. ὑπὸ τὴν ... , ait Chronologiæ Chriftianæ princeps. Verum non male Epiph. *Baf.* atque Gen. ὑπό τινα δρῦν, *fub arbore quadam.* Excufum erat ἐν Βεθήλοις fcriptum in Βαιθήλοις. Zonaras etiam poft LXXII & mille alios facrorum Interpretum habet ἐν Βαιθήλ. *Bern.* Ita *Big. Samb. Vat* & *Caf.* non male *Epiph. Baf.* & *G.* ὑπό τινα δρῦν *fub arbore quadam.* ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Σικίμοις LXX. Vide *Eufebii Chronic.* & *Scaligeri* notas, p. 191, 251.

t Ἐν Βηθήλοις] Ita *Bernardus.* in *Editis* Βεθήλοις ut & in quibufdam *MSS.* in aliis Βαιθήλοις.

v Τὸ ὄνειρον] *Al.* τὸν ὄνειρον. utrumque dici concedit *Apollonius.*

x Ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας] Ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν *Vat.* dein ἐντεῦθεν δὲ πρ.

y Ἐφραθηνὴν] Ἐφραθηνὴν *Big.* ... *Hen.* & *Busb.* ... ex conjectura optimi Bofii. אפרתה *Ephrata*, in fanctiffimo volumine. J. Zonaras ... *Bern.* Ita *Baf.* & *G.* Ἐφραθηνὴν *Big.* Ἐφραθηνὴν *Hen.* & *Busb.* Ἐφραθηνὴν *Vat.*

2. Βινια-

μόνη τῶν συγγενῶν τῆς ἐν Χεβρῶνι ταφῆς οὐ τυχοῦσα. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [x] Βενιαμὶν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. οὗτοι Ἰακώβου παῖδες οἱ πάντες· ἄρρενες μὲν δώδεκα, θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἕξ, δύο δὲ ἐκ Ῥαχήλας, τέσσαρες δὲ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα [a] πάντων προεῖπον.

pulturæ honorem in Chebrone non assequuta est. *Eam* vero cum valde luxisset *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Isti sunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem sex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina supra retuli.

Benjamin filius doloris.

ΚΕΦ. κβ'.

Ὡς Ἴσακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

Παρῆν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ δὲ Ἴσακος τὴν δίαιταν εἶχε. καὶ βραχεῖα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ῥεβέκκαν Ἰάκωβος οὐ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ καὶ Ἴσακος [b] οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείου προγονικοῦ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ἐγένετο δὲ [c] Ἴσακος ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος [d] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετὰ Ἄβραμον τὸν πατέρα. πολυχρονιώτατος δέ· βιώσας γὰρ ἔτη [e] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ' ἀρετῆς, οὕτως ἀπέθανε.

CAP. XXII.

Mors Isaci, atque sepultura ejus in Chebrone.

Inde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa sitam. illic enim Isacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Isacus non multo post filii *sui* adventum: & sepultus est à filiis in Chebrone, ubi erant monumenta paterna. Fuit autem Isacus vir Deo charus, multaque eum post Abramum patrem providentia dignatus est Deus. Valde autem longævus *erat*; nam cum vixisset annos centum & octoginta quinque *summa* cum virtute, defunctus est.

Mors Isaci, post annos vivendi 185. demortui, à filiis sepelitur. Gen. c. 35. XX.

* Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου.

Finis Libri primi.

x Βενιαμὶν] Βενιαμὶν *Hen. Gen.* & *Boch.* Iidem mox γενομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Pariter Protosecretarius Zonaras, [illegible] Βενιαμὶν ἐκάλεσε διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Recens hic Israelita, ut ex Gen. c. 35. v. 18 novimus, à moriente matre appellabatur בן עני seu בר צערי *bar zaari*, lingua Rachelæ vernacula, i. e. [illegible]: sed ab altero parente בנימין, [illegible], aut juxta scripturam Samaritanam בנימים. [illegible] *Benjamim, dierum filius*; sero natus adeo erat & quidem ילד זקנים Gen. 44. 20 quod sane etymon & Aben Esdras adduxit, & veteres Judæorum Doctores pridem probarunt, fatente Hieronymo. Quin & de illo scribit Philo Alexandrinus, [illegible]. Josephus itaque male tribuit nomini *Benjamin* illam expositionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Mavult tamen Cl. Vossius sic interpolare hunc Josephi locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [illegible] διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. Quoniam vero Origines aliique Doctores Alexandrini in Onomasticis suis sacris, quæ vidi, ipsum Βενιαμὶν sunt interpretati υἱὸν ὀδύνης: experiantur Critici num talem forte Etymologiam ex eo nomine extorquere possint, ut *Benonim* בן אונים, aut consimile. Nam *in Hebræo similitudo nominis resonat*, quod ait Hieronymus. Eo spectat quod in Commentario majore Rabbinorum adnotatum reperimus f. 161. b. ותקרא שמו בן אוני בר צערי בלשון ארמי ואביו קרא לו בנימין בלשון הקדש *Bern.* *Al.* Βενιαμὶν, & mox [illegible], Recens hic Israelita à moriente matre [illegible], ab altero parente, [illegible], aut [illegible]. Sunt qui censent *Josephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expositionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548.

a Πάντων προεῖπον] ita *MSS.* πάντων deest in *Editis*.

b Οὐ μετὰ πολὺ] Μετ' οὐ πολὺ *Vat.* οὐ μετ' οὐ πολὺ *Big.*

c Ἴσακος] In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ἴσακος.

d Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ' αὐτοῦ μετ' Ἄβραμον.

e Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Plus quinquennio, quam exemplaria aliqua divini Moysis hodieque ostendunt, aut inter humanos Scriptores Demetrius. Quare Cl. Bosius hæc corrigit, sed manu dubia contra totam nostram supellectilem, [illegible]. P. Trecensis. *Nec multum etiam post adventum Jacobi completi sunt dies Isaac* 180. *annorum*; *vel secundum Josephum*, 185. Aliusque desloratorum Josephi apud Græcos: [illegible]. * [illegible] *Samb.* τέλος τοῦ α'. [illegible]. *Boch.* & *Hen. Bern.*

JOANNIS SIBRANDÆ
NOTULÆ POSTUMÆ.
In Librum Primum
JOSEPHI ANTIQ. JUDAIC.

Ad Procemium.

Ἐκ τῶν ἱερῶν μεθερμηνευμένην γραμμάτων] Fortassis inde error natus, quasi *Josephus* sua Hebraice prius scripsisset, cum vertendum sit: *Ex Hebraicis literis* i. e. sacra scriptura Hebraica.

Pro τὸ lege τῶ, sc. in his περὶ τὸ τῆς ἑρμηνείας ... &c.

Μυρία δ' ἐστὶ δεδηλωμένα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς ἐμπεριειλημμένης.] Haud credendum, si computus hodierni Textus Hebraici non sit corruptus, quoniam ex illo modo colligi possunt quatuor millia annorum & duo.

Ad Lib. I. Cap. I.

Pag. 5. Ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ, καὶ ψυχήν.] Nota, diversa esse πνεῦμα & ψυχήν. Sic etiam senserunt Plotinus aliique, quemadmodum de iis testatur Nemesius de Natura Hominis Cap. I. in princip. Τινὲς μὲν ὧν ἐστι καὶ Πλωτῖνος, ἄλλην εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλον τὸν νοῦν δογματίσαντες, ἐκ τριῶν τὸν ἄνθρωπον συνεστάναι βούλονται, σώματος, καὶ ψυχῆς, καὶ νοῦ. Ita ut πνεῦμα & νοῦς idem esse videatur. Adde ibi Notas.

Nob. Ludolfus putat אדמה *terra* non ab אדם *rubedo* deducendum esse, sed ex lingua Abyssinorum, in qua אדם est *jucundus fuit*, delectavit. Vide Pfeifferi Crit. sacr. cap. v. de Interpret. S. Script. sect. II. quæst. 3. §. 3. pag. 173.

Ἴσσα] Hebr. אשה *vira*, *virago*. Mutatur א in ἰ, ש in σσ, & ה in α. LXX. Genes. II. 23. solummodo habent: αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη.

Εὔα] Hebr. חוה. Mutatur חו in εὐ & ה in α. LXX. Genes. III. 20. habent Ζωή, non recte, in aliis autem locis, Εὔα.

Φεισών.] LXX. Genes. II. 11. Φισών. Τίγρης, LXX. Τίγρις.

Γηὼν δὲ διὰ τῆς Αἰγύπτου ῥέει.] LXX habent vs. 13. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ, Γηών. οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

Τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐπέτρεψε γεύεσθαι] Et mox: ὁ γευσάμενος αὐτοῦ. In his quid γεύεσθαι aut γευσάμενος sit, nescio. Fortassis legendum: γεύεσθαι & γευσάμενος, gustare, (sic habet edit. Basil. 1544. Gr.) &, gustantes.

Per serpentem Josephus nihil aliud intelligere videtur quam nudum animal illud, quod ὄφις dicitur, licet plerique intelligant diabolum forma serpentis indutum. Cum Josepho consentiunt Aben Ezra, R. Salomo Jarchi, Abarbenel, R. Lippman. Vide Rivini Dissertationem de serpente seductore cap. 1. §. 3. pag. 23 —— 29. ubi varias de illo offendes sententias.

Ad Caput II.

Κάϊς.] LXX. Κάϊν. Ἄβελος. LXX. Ἄβελ.

Γίνονται δ' αὐτοῖς καὶ θυγατέρες.] Hoc Scriptura Sacra non dicit in hac narratione, sed indicat tamen cap. v. vers. 4. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, sc. Adam & Eva.

Πῶς ἂν γὰρ ἀπεῖναι οὐκ οἶδεν αὐτόν.] Forte legendum: οὐκ εἶδον i. e. non vidi.

Οὐκ ἔχων ὅτι λέγοι.] Legendum: ὅ, τι i. e. non habens, quod loqueretur.

Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἡ γυνή.] S. Scriptura de eo nil memorat, sed sed post vers. 17. cap. IV. mentionem facit, Cainum cognovisse uxorem suam post expulsionem.

Bas. Ed. Post Κάϊς ponit comma, non post τόπον.

Ἰδρυθεὶς μετὰ τῆς γυναικὸς Καὶ, Ναΐδα, τόπον ὄνομα καλούμενον, καὶ αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] De ædificatione Naidos, & procreatione plurium Liberorum præter Enochum tacet S. Scriptura. Πλεῖ χρηματίσαι Lege: χρηματίσας. Sic & Bas. Ed.

Ad probandum ex Genes. IV. 14. καὶ ἔσται πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτενεῖ με, plures homines præter Adamum, Evam, suamque uxorem fuisse, facere videntur hæc Josephi verba: αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, ὅσοις ἐντύχοι καὶ ... τοὺς ... ἐξηγητὴς ... αὐτοῖς ... ἐπιτηδεύματα, καὶ τὴν ... μετὰ τὴν ... &c. &c. &c.

Τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ ὀνόματος τοῦ πρεσβυτάτου παιδὸς αὐτοῦ Ἀνώχου.] Quod primum natus dicatur, oritur ex eo, quia plures statuerat liberos. Apud LXX. & filius & urbs dicitur Ἐνώχ.

Thobel dicitur πατὴρ τε θυγατρὸς γεγένηται ... Νααμᾶς ὄνομα.] Male; nam Naama fuit soror ejus ex matre Sella. LXX. IV. 22. ἀδελφὴ δὲ Θοβέλ, Νοεμά.

Seth dicitur natus anno 230. Adami. Sic & LXX. in loco Genes. v. 3. cum Hebræus textus habeat: 130.

De duabus illis columnis lateritia & lapidea vide Stellingfleet in Originibus Sacris.

Καὶ ... δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνασταθεῖσα μένει δ' ἄχρι τῆς δεῦρο κατὰ γῆν Συριάδα.] Fortasse legendum: λιθίνη, nam non verosimile est πλινθίνην permanere potuisse per longum adeo tempus, sustentantem diluvii aquas, aliasque aeris & aquæ injurias. Interpres Ed. Francof. 1580 sic vertit. *Aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.*

Joseph. cap. 2. lib. 1. ubi de Sethi columnis loquitur, non disertim affirmat a Setho positas fuisse; famam sequitur. Lateritiam columnam ad sua usque tempora permansisse ait κατὰ γῆν Συριάδα. Hæc Th. Gale annotat ad Herodot. lib. II. Cap. 106. ubi agitur de columnis a Sesostre erectis, quas ipse Herodotus viderat in Syria Palæstina.

Ad Caput III.

Ἑπτὰ γενεῶν.] Scilicet ab Adamo ad Mathusalem, nam ab Adamo ad Seth est una generatio, 2. a Setho ad Enoschum, 3. ab Enoscho ad Kenan, 4. a Kenan ad Mahalaleel. 5. a Mahalaleel ad Jered. 6. a Jered ad Henochum. 7. ab Henocho ad Mathusalem.

Ἄγγελοι Θεοῦ] i. e. Angeli Dei. S. scriptura Gen. VI. 2. dicit filios Dei rem habuisse cum filiabus hominum.

Ἐξεχώρησε τῆς γῆς] Sc. ex illa, in qua habitabat. Fortassis vel nomen regionis omissum est, vel τὸ τῆς interpretandum per ταύτης i. e. ejus.

In verbis κατέκρινε δὲ οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας.] Bas. Ed. ἐκεῖ μόνον. quid sit, ὄντας, prorsus ignoro; Fortassis vel τοὺς ἐκεῖ i. e. illos qui istuc degunt, vel ὄντως legendum. Interpres Sigism. Gelenius vertit: *non ejus solum seculi homines.*

In verbis: ἀξίας ἐπ' ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ, τοιαύτην.] Forte delendum comma post Θεοῦ, ut sensus esse posset, si τοιαύτην referatur ad σωτηρίαν, hoc modo: *Ad tantam & talem conservationem sive salutem.*

Τετρώροφον] i. e. quatuor contignationum. Moses Gen. VI. 16. memorat tantum tres. Vel forte leg. Τριώροφον.

Ἄλλα τε τούτων ἐπ' ἀριθμὸν ἑπτὰ ἄρρενα καὶ θήλεα.] i. e. & quibusdam ex his septenarium usque numerum. Verterem: *Aliaque ex his, septuplo numero* Bas. Ed. τε. Post τούτων comma pone, & in ἐπταπλασίονα subaudi κατὰ, numero distributivo, κατ' εἴκοσι. i. e. viceni κατὰ δύο. i. e. bini. Vel potius τὸ ἑπταπλασίονα numero plurali accipe, & verte: *septupla numero.* LXX. Genes. VII. 2. ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ. Interpr. Ed. Francof. *Et quibusdam ex his septenarium usque numerum;* sc. introductis.

Ὅς ἐκ Καινᾶ τικτεῖ] i. e. qui ex Kenan gignitur. LXX. dicunt Genes. v. 14. Καϊνᾶν. Interpr. Francof. *Ex Cainane.*

Ἐν μηνὶ δευτέρῳ, ὃν μὲν ὑπὸ Μακεδόνων λεγόμενον, μαρχεσουὰν δὲ ὑπὸ Ἑβραίων] Et quæ sequuntur, curatius perpendenda.

Τῇ δ' ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ φασιν ἰδόντα τὴν προσάρτησιν ...] LXX. Gen. VII. 11. Ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε τοῦ δευτέρου μηνός, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός. Hebræus Textus habet: בשבעה עשר יום. i. e. decima septima die; adeo ut differat a Josepho & LXX.

Χρόνος δὲ οὗτος ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γενομένου ἐτῶν ὑπῆρχε δισχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ ... ἀναγέγραπται δὲ ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις &c.] Chronologiæ ratio non recte confici potest ex sequenti ejus computatione annorum, licet ipse mox dicat in his verbis: ταῦτα ... τὰ ἔτη τῶν προγεγενημένων ... Verum fortassis Codex noster corruptus erit. Nec sine ratione, nam verba illa ὃς ... ἔτη ... non possunt referri ad Enoschum, quia ille tantum 905. annos vixit, teste mox ipso Josepho in his: ... ἐτῶν ... τοῖς ἐνακοσίοις; neque ad Sethum, quia obstat pronomen relativum, ὅς, quod non ad remotius sed proxime præcedens, si potest, referri debet verbum. Hoc licet fieret, nullus tamen heic

* Usus est Auctor Editione *Basileensi*.

heic nexus foret cum sequentibus. Sethus cæteroquin revera quidem vixit 912. annos. Interpr. Ed. Francof. bis habet: *annis decem & nongentis.* In aliis differt multum ab hodierno textu.

Fortassis sic vel simili modo emendandum: *ἐγένετο ἔτεσι, ἀπέθανε ζήσας ...* sc. Enosch, *Καϊνᾶς ...* &c. &c. Bas. Ed. sic habet: *... τιμήσας αὐτὸν ...* &c.

Aliud corruptionis specimen videtur esse, quod non uti in reliquis factum est & necessario fieri deberet, memoretur annus Malaleelis, quo natus sit Jared.

Aliud specimen in his: *ὃς ...* sc. Jared, *ἐγέννησε ἐβίωσεν εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντα,*] quia si *τὸ βιώσαντα* hac forma ad Enochum relatum, uti Grammatica flagitat, illi applicari non possunt hi 962. anni, nam Enochus modo vixit 365. annos Genes. v. 23. Fortassis post *ἐβίωσεν* comma ponendum, pro *βιώσαντα* legendum *βιώσας*, illudque referendum ad *ὃς* id est Jared, consentiente in his annis & ipso Mose Gen. v. 20.

Ὁ υἱὸς] omisso suo nomine dicitur Mathusalem; quod cur factum, utrum per Josephum, an librarios, nescio. Post *διαδέχεται* pone comma.

Τῷ, ὃς ἔτη ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις] refer ad Enochum, ut etiam sequentia arguunt.

Quid in his verbis, *καὶ ὄντος αὐτῷ γεγονώς.*] (Bas. Ed. *αὐτῷ*) *τὸ, αὐτῷ* sibi velit aut significet, ignoro. Delerem illud, si codices faveant. Nam Mathusalem natus annos 187. genuit Lamechum Genes. v. 25. juxta Hebr. Textum, non autem LXX.

Nescio quid hæc sibi velint: *ἔτη γεγονὼς δύο καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια;*] Nam Lamechi, ad quem ista referenda, integra ætas non fuit 782. annorum, sed 753. secundum LXX. aut 777. secundum Hebr. Text.

Nec hæc intelligo: *ἄρξας ... ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι,*] cur heic memorentur. S. Scriptura tale quid non memorat.

Male affectus & hic locus: *ὁ Λάμεχος ...* , *δεύτερος καὶ ὀγδοήκοντα ... ἑπτακοσίοις ...*]

Lamechus non ex	LXX.	Hebr.	
natus annos	188.	182.	Genes. v. 28, 31.
genuit Noachum.			
Vixit.	753.	777.	

Ὡς ... ἑβδόμῳ] i. e. mense Septimo. Nisi *ὡς* heic abundet, nescio quid denotet.

Ἑβδόμῃ δὲ καὶ εἰκάδι ...] Differt hæc lectio a LXX. qui habent *ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός.* Hebræus Textus dicit: septimo decimo die; Genes. viii. 4.

Ἀποβατήριον ... τόπον τοῦτον Ἀρμένιοι καλοῦσι.] Accuratius examinandus hic locus.

Περὶ ἀποτροπιασμοῦ] i. e. amuleti vice; sc. ad averruncanda loca.

Ἔστιν ὑπὲρ τὴν Μινυάδα μέγα ὄρος κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, Βάρις λεγόμενον, &c.]

Εἰς τέλος ἀρχεῖον.] Bas. Ed. habet: *εἰς τέλος ἄξιον.*

Ὅτι τὴν μείζονα χάριν ἔχει καὶ φοβεῖ.] In his quid *φοβεῖ* sit, ignoro.

Χωρὶς αἵματος, ἐν τούτῳ γὰρ εἶναι ἡ ψυχή.] Sic & Levit. xvii. 11. & 14.

Εἰσὶν δ᾽ ὑποσχέσεως] I. e. Interpres Gelenius habet: *mandatis & promissis.* Pro *δ᾽*, quod non valet, legendum est *καὶ* vel simile quid. sic & Bas. Ed. habet.

Διὰ τοσούτων] sc. 600. annis; *γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται.*

Consideranda horum virorum nomina, *Μανέθων, Βηρωσσὸς, Μῶχος, Ἑστιαῖος, Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, Ἡσίοδος, Ἑκαταῖος, Ἑλλάνικος, Ἀκουσίλαος, Ἔφορος, Νικόλαος.* Hi testantur, homines olim vixisse mille annos.

Ad Caput IV.

Βαβυλῶνα ... τὴν ἰδίαν ... γενόμενοι] Moses dicit Genes. v. 32. eos natos anno 500. Noachi, diluvium vero fuisse 600. anno Noachi Genes. vii. 11. ergo convenit Josepho. Certum igitur tres simul eodem progenitos anno. Nec obstat vers 10. cap. xi. Genes. quasi Sem biennio post natus esset. Frustra simile quid in Abrahami natalibus quæritur. Genes. xi. 26. coll. cap. xii. 4. & Actor. vii. 4.

Καλεῖται Σεναάρ.] In fine cap. h. *Σεναάρ.* LXX. *Σεννάρ.* Bas. Ed. *Σενααρ.*

Νουσαίδες.] LXX. *Νεῖσαιδ.*

Ὡς ἔφημεν ἦν ἐν χώρᾳ] Sic & Bas. Ed. habet. Potius legerem: *ὃς.* Erat filius Chusi, filii Chami.

Σεσέλλα.]

In Editione Basil. Gr. 1544. *Κεφάλαιον ϛ.* incipit his verbis: *Οὕτως δ᾽ ... ὁ Θεὸς, &c.*] desinit vero in hæc: *Ὅσοι ἀπ᾽ αὐτῶν γεγόνασι.*]

Ad Caput VI.

Τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ᾽ Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους Γόμαρος ἔκτισε] Josephum errare heic putat Cl. Bochartus, nisi Galatarum nomine Phrygas intellexerit, quorum sedem Galatæ invaserant, quapropter ipse potius existimat, terram Gomer esse Phrygiam, id est, *τὴν Κατακεκαυμένην*, sic dictam ratione partis illius, quæ velut fulmine tacta aut ignecœlesti ambusta tota videtur in cineres & carbones resoluta. Nam Hebræum גמר inter cætera est consumere. Hæc *Κατακεκαυμένη* est pr. Phrygiæ portio circa Ægyptum & Mæandrum & urbem Philadelphiam. Illud etiam patere addit ex Etymologia Phrygiæ, nam derivatur *ἀπὸ τοῦ φρύγειν*, id est, torrere. Vide ipsius Phaleg. lib. iii. cap. 8.

Θοβήλους sive *Ἴβηρας* hi sunt Tibareni, qui Moschis tam vicini sunt, ut teste Strabone, partem Moschicæ regionis teneant, eam nempe, quam Plinius ponit ad Iberum fluvium genti cognominem. De Moschis & Tibarenis hæc est Cl. Bocharti in Phaleg. Lib. iii. cap. 12. sententia. sc. existimat ille, Moschos præter Moschicam proprie dictam occupasse quicquid est montium a Phasi usque ad Pontum Cappadocicum, atque inde esse, quod illi montes Moschicorum montium nomen eo usque integrum atque illibatum servant, ut videre est in Strabone & Ptolemæo. Atque eos statim excepisse Tibarenicas gentes ex Strabone colligitur, qui Tibareniam & Tibarenorum fines extendit usque ad Pharnaciam & Trapezuntem, Moschicosque & Colchicos montes: ita ut medii fuerint inter Trapezuntios & Armeniæ minoris incolas. Porro paulo post addit, Tibareniam esse partem Cappadociæ.

Μάζακα] olim dicta Cæsarea, Eusebea, & Maza; erat autem Metropolis Cappadociæ. Vide Stephan de Urbibus in V. *Καισάρεια* & *Μάζακα.*

Ἀσχανάξης sive *Ῥηγῖνες*] Ascenaz quid sit valde incertum, Josephus Rhegines i. e. ignotum per ignotius explicat; ita de hoc loco testatur Cl. Bochartus.

Existimat ille, e terra Gomer i. e. Phrygia majore, colonos duce Ascenaz in minorem Troademque deductos ad Pontum usque se diffudisse, qui cum ex accolarum nomine diceretur Ascenaz, a Græcis paulum deflexa voce nominatus est *Ἄξενος* inhospitalis; & postmodum *Εὔξεινος* in contrarium versa significatione ad vitandam *δυσφημίαν*. Vide illum in Phaleg. lib. iii. cap. 9.

Θυγραμμαῖοι vel *Φρύγες.*] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 2. putat hos esse Cappadoces & Galatas.

Ἀλισαῖοι sive *Αἰολεῖς.*] Cl. Bochartus cit. lib cap. 4. putat Elisam esse Peloponnesum, in qua est Elis vetustissima & amplissima regio, cujus una pars ab Homero vocatur Alisium.

Θαρσεῖς aut *Κίλικες.*] Cl. Bochartus cit. lib cap. 7. sentit Tarsis esse vel Hispaniam vel Hispaniæ partem, quam Tyrii maxime frequentabant.

Ταῦ διὰ τοῦ θῆτα,] ut in *ταῦρος* & *θαῦρος.*

Χέθιμα sive *Κύπρος*] Sententiam Josephi rejicit Cl. Bochartus, putatque כתים Cithim esse Italos. Vide cit. lib. cap. 5.

Notandum est, quod Josephus dicat, modo tres esse Javanis filios, nempe, Alisam, Tharsum, & Chetimum, cum Moses Genes x. 4. memoret quatuor, sc. Elisam, Tarsin, Chittim, & Dodanim.

Τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς ... ἐλλείπει ... ὁ γὰρ ἐπιχώριος ... ἀλλ᾽ ἔστι ... τόπον ... χώραν ...] Interpres Sigism. Gelenius plus habet, quam Græcus Textus, sc. hæc: *Adamus certe nobis Adam vocatur.*

Τοῖς ὄρεσι.] Lege *ὄρεσι* i. e. montibus.

Αἰθίοπες ... ἔτι καὶ νῦν ... Χουσαῖοι καλοῦνται.] Cum Josepho in hanc sententiam pedibus eunt, vulgatus Interpres, Philo, Eusebius, Hieronymus, Eustathius in Hexæmeron, auctor Chronici Alexandrini, & chorus Patrum universus, imo plerique Hebræorum & Græcorum. Verum Cl. Bochartus cum Jonathane existimat Chus & Chusæos esse Arabiam & Arabes. Vide eum lib. iv. cap. 2 Phaleg. Cl. Bocharti sententiam refellit cl. v. Albert. Vogtius in Miscell. Bibl. Hept. iv. loc. 2. ad Soph. iii. 10. pag 136. —— 147. putatque per כושים intelligi debere non tantum eos, qui vulgo Æthiopes vocantur, sed & qui his vicini occiduum sinus Arabici littus memoratumque sæpius Isthmum insederunt.

Τοὺς ἐπιχωρίους] Lege *τοὺς ἐπιχωρίους.*

Μεστραῖμ δὲ ... ἡ νῦν ... αὐτῇ ... ἀπὸ τοῦ ... Λίβυος λεγομένου.] Fortassis hic aliquid deest de nomine Libyæ. Nam *τὸ μετέβαλε* nescio qua ratione commode sit interpretandum, sive, *mutavit* sive *mutatum est*, nam neutrum huic loco convenire videtur.

Χαναῖοι & *Ἰουδαῖοι*] Eadem. Sic & cap. vii. De sex Chusi filiis illorumque posteris a Josepho memoratis sic sentit Cl Bochartus lib. iv. cap. 3. ex utroque Seba Sabæos Josephus indiscriminatim deducit, id est, Meroitanos; quippe Meroës nomen vetus asserit fuisse Saba. Tamen de Thurifera Sabæa intelligit Hieronymus. Cur iidem ex Chavila Gethulos, & ex Sabatha Astabarros derivarint, non puto aliam habuisse rationem, quam allusionem nominum, quæ tamen valde non remota. Pro Rhegma & Sabteca Josephus Rhomum & Sabactam scribit, & patres facit Rhomæorum & Sabactenorum, qui populi nusquam sunt. . . . . . Dedanis item posteros uterque locat in occidentali plaga Æthiopiæ. Sed pro Dedane & Dedanæis Judam & Judæos perperam scripsit Josephus. Paulo post hæc addit. Itaque his relictis, nos asserimus omnes Chusi filios, quos hic nominat Moses, habitasse circa mare Persicum, præter Nimrodum, quem Babylonem migrasse testatur Moses, hæc ille.

Σαβᾶς, unde *Σαβαῖοι.* *Εὐίλας*, unde *Εὐιλαῖοι* sive *Γαιτοῦλοι.* *Σαβάθης*, unde *Σαβαθηνοὶ* sive *Ἀστάβαροι.* *Σαβάκτας*, unde *Σαβακτηνοί.* *Ῥάγμος*, unde *Ῥαγμαῖοι.* Cujus filii *Ἰουδὰς*, unde *Ἰουδαῖοι ... ἔθνος*, & *Σαβαῖος*, unde *Σαβαῖοι.*] Multum in his nominibus Josephus ab Hebræo Genes. x. 7. textu differt.

Καὶ προτέρῳ μοι δεδήλωται.] Sc. cap. 4.

Τῶν δὲ Μεστραίμ παίδων ὀκτὼ γενομένων.] Moses Gen. x. 13. 14. modo septem memorat; si locus ille vers. 14. non sit corruptus, nam nulla convenientia videtur esse inter Chasluhim & Philistim, certe non tanta, ut Philistim a Casluhim essent aut di-

dicerentur. Josephus videtur ibi legisse . & Philistim , ut sit filius Mesraim , a quo Philistim populus. LXX. conveniunt cum Hebræo Cl. Bochartus dicit Philistim ortos esse ex Casluhim i. e. Colchis , & Caphthorim i. e. Cappadocibus IV. 32. De hoc loco Josephi sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 25. Josephus (sc. in explicandis his populis) maluit nodum secare quam solvere. Et cum in aliis aliquid conetur, hic palam profitetur se uno solo excepto de iis populis nihil quidquam scire , nisi quod illorum urbes Æthiopico bello , de quo deinceps acturus est, subversæ & deletæ sunt. Et mox: Tantum Lector id meminerit, sex gentium destructionem , cujus Josephus Auctor est, tam esse commentitiam quam illud ipsum bellum, quo vult esse deletas ; Nec cujusquam industriam remorari debere tam futilem assertionem. Hæc ille.

Ἀκίτη ab accolis, Ἐπιφάνεια ab Macedonibus dicitur.]

Σήμα τρίτος ὢν τῶν παίδων.] Si tertius, ergo minimus , atqui Chamus tamen dicitur a Josepho paulo ante νεώτατος τῶν παίδων.

Χαλδαῖοι sive Ἀρφαξαδαῖοι] Cl. Bochartus lib. II. cap. 4. Nam quod Josephus & alii volunt Chaldæos olim ab eo dictos Arphaxadæos merum somnium est. Putat autem ipse Arphaxad Assyriæ parti Arphaxitidi, quæ Ptolemæo Arrapachitis, indidisse nomen.

Lydorum vocabulum Cl. Bochartus lib. II. cap. 12. aliunde deducit.

Οὖρος.] Mosi dicitur חול Hul vel Ehul. Quænam heic convenientia? Cl. Bochartus lib. II. cap. 9. suspicatur Otum scripsisse, nomen in fabulis notissimum, ut inde Otenem deduceret, quæ Armeniæ pars est inter Cyrum & Araxem

Καὶ Γέθερος Βακτριανούς] Cl. Bochartus lib. II. cap. 21. sic dicit. Fallor aut Syrus auctor aliquis scripserat Gether habitasse בגתרא Begethera , id est , in Gethera urbe vel regione , ubicunque tandem fuerit Pro quo Josephus legit Bagtra vel Bactra , quasi de Bactris ageretur.

Μησαναίους δὲ Μασ ἦρξε.] Cl. Bochartus II. XI. Nihilo magis arridet Josephi sententia , qui pro Mas Mesam scribit, ut ab eo derivet Mesaneos populos prope Pasini castrum circa ostia Tigridis. Nempe ignorabat Mesanæos eosdem esse cum Mesenis seu incolis τῆς Μεσήνης. Græco vocabulo ita dicitur regio interamna. Stephanus: Σπασίνου χάραξ , πόλις ἐν τῇ μέσῃ τοῦ Τίγρητος Μεσήνη. Hæc ille.

Καὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς Σηρίας τινά.] Cl. Bochartus lib. II. cap. 15. sic existimat: Itaque haud dubie Josephi locus in mendo cubat. Et pro Σηρίας , vel ut legerunt Eusebius & Hieronymus Συρίας aut Ἰβηρίας rescribendum est Ἀρίας , ut hæc sit mens Josephi , habitasse filios Jectan a Cophene fluvio Indiæ , καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινά. & Aria quæ ad ipsum est loca quadam. Aria nimirum Cophenem seu Cophetem amnem attingit , Aria inquam late sumta, prout præter Arios proprie dictos, Gedrosos etiam & Arachotas , & Paropamisadas complectitur. Probatque deinde , maximam partem populorum Asiæ deduci ex filiis Jectan , teste Eustathio Antiocheno in Hexæmero

Οἱ πατέρες ὑιὸς τίκτεται.] Lege: ὃ, sc. πατέρων. nisi desit aliquid.

Ος δέκατος μὲν ἦν ἀπὸ Νώχου, δεύτερον δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο.] Si Terach sit decimus a Noacho post diluvium , necessario interserendus est Καινᾶν. Josephus dicit Terachum natum esse anno 292. sed Moses 320. si vero de Abraamo intelligit , ille natus est 70 Terachi , sive 390. adeoque scripsisse debuisset , τριακοσιοστῷ , non διακοσιοστῷ, & numerus 92. positus pro 90. in quo nulla difficultas.

Recte Josephus dicit Abraamum esse natum anno Terachi 70 cum & Moses idem dicat Genes. XI. 26.

Ναχώρης δὲ Θάρρον , εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἤδη γεγονὼς ἐγέννησε.] Moses dicit 29. & post natum Tharam vixisse 119. LXX. habent 179. & post 125.

Σερουγος δὲ Ναχώρης τίκτεται περὶ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν.] Moses Gen. XI. 22. dicit 30. & post 200. LXX. vero 130. & post 200.

Ραγαῦς δὲ Σέρουγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν] Moses Gen. XI. 20. habet 32. & post 207. LXX. vero , 132. & post 207.

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ ραγαῦν Φάλεγος ἔσχεν] Id est, 130. sic & LXX. Moses habet 30. Gen. XI. 18

Ἕβερος δὲ τέταρτον καὶ τριακοστὸν πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἔτος Φάλεγον.] Sic & LXX. Moses vero habet 34. Genes. XI. 16.

Γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ Σέλα , Ἕβερος τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν.] Sic & LXX. Moses autem 30.

Ος sc. Σέλας, Ἀρφαξάδου, ἐτέκνωσε πέμπτον καὶ τριακοστὸν ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 12. habet 35. LXX. conveniunt cum Josepho in numero annorum , sed adducunt , natum iis esse Cainan, non vero Selam. Quid de Cainane sit, fusius dispiciendum.

Σήμου δὲ ἦν Ἀρφαξάδης υἱὸς, μετὰ ἔτη δώδεκα τῆς ἐπομβρίας γενόμενος.] Moses & LXX. dicunt, Arphaxadem natum esse anno secundo post diluvium. Gen XI. 10.

Γαμεῖ δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς.] De Milcha testatur Moses Gen. XI. 29. quod sit filia Haranis , fratris Nachoris. & de Sara Abraam, quod ἀδελφὴ sua sit Genes. XX. 2. 12. Quæ Iisca Genes. XI. 29. sit, sive eadem cum Sara, sive non, ignoro. Vide infra ad cap. XIX.

Θάῤῥος δὲ μισήσας τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀρράνου πένθος.] Moses de eo nil refert; Stephanus vero in Actis cap. VII. 2. 3. dicit, Abraamum Dei jussu evocatum & egressum esse ex Ure Chaldæorum, h. e. antequam habitaret in Charrane.

Χαῤῥάν] LXX. Χαῤῥάν. Vide Cl. Bochart. Phaleg. lib. II. cap. 14. sic & infra hoc eod. lib. cap. 19.

Μετὰ δὲ sc. κατακλυσμὸν, ἐτράπη ἐπὶ τὸ ζῆν ἐλάττω ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι ταῦθ' ἑκατὸν · οὐ μὴν καὶ μέχρι νῦν οὕτω βιοῦμεν.] Duplici modo heic Josephus contrariatur Historiæ Sacræ ; 1. Genes. VI. 3. dicitur, Deum jam tum ante Diluvium contraxisse hominum ætatem in 120. annos; adeoque 2. falsum est , post tempora Mosis vel cum ipso Mose hoc incepisse & quidem ex instituto Dei, cujus nusquam ulla mentio.

In nominibus filiorum Nachoris a Josepho paululum differunt LXX. Genes. XXII. 21 —— 24.

Ad Caput VII.

Lotum Aranis filium dicit esse fratrem Saræ, quo ipso probatur Abraami sororem hanc Saram non esse. Idem ipse Abraamus sic etiam testatur Genes. XX. 12. Sic & ipse Josephus mox cap. XII. & cap. XIX. dicitur filia Aranis. ibi vide quæ notata.

Καταλείπει τὴν Χαλδαίαν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη.] Mirum est Josephum heic dicere , quod Abraamus ex Charrane discedens reliquerit Chaldæam , cum eum jam ante illam reliquisse cum Patre suo testetur ipse Josephus, quando ex Ur abierit , cumque Josephus Ur adscribat Chaldææ , Charranem vero Mesopotamiæ , adeoque ipse ostendat Chaldæam diversam esse a Mesopotamia ; verba ejus hæc sunt capite præcedenti : Θάῤῥος δὲ μισήσας τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀρράνου πένθος, μετῳκίσθησαν πάντες εἰς Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας. Stephanus συγχεομένης in Act. Apost cap VII. 2. 4. sentit Mesopotamiam & Chaldæam esse unam eandemque regionem , cui adscribit Ur, nam ita dicitur v. 2. ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ , πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥάν. & ℣. 4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων , κατῴκησεν ἐν Χαῤῥάν. Ad quem locum vide quæ notavit Car. Mar. Du Veil.

Κελεύσαντος Θεοῦ.] Stephanus adscribit isti tempori , quo Ure degebat. Actor. VII 2. Moses cum Stephano sentire videtur Genes. XII. 1 si verba sic vertantur: *Deus dixerat* ; in tempore sc. plusquam perfecto , ut ajunt ; quasi respiceret ad præterita, non futura. Ceteroqui bene ipsi convenit cum Josepho.

Ad Caput VIII.

Quæ de causa , ob quam Abraamus in *Ægyptum* profectus esset , referuntur, non conveniunt omnia cum Mose, qui solam famis mentionem facit Genes XII. 10.

Φαραώθης.] LXX. Φαραώ.

De arithmetica & Astronomia ab Chaldæis orta, per Abraamum Ægyptiis tradita, & dein ad Græcos perlata vide.

Ναβρῶ.] LXX. Χεβρὼν Genes. XIII. 18. De Tani vide Psalm. LXXVIII. 12.

Chebronem septem annis ante Tanin conditam esse præter Josephum testatur Moses Numeror. XIII. 22. ἑπτὰ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη πρὸ Τάνεως Αἰγύπτου. LXX. vero Genes. XIII. 12. Λὼτ δὲ κατῴκησεν ἐν πόλει τῶν περιχώρων , καὶ ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις. Vide Hebræum Textum.

Ad Caput IX.

Βάλλας, Βαρσάς, Σεναβάρης, καὶ Σομόβορος, ἔτι Βαλάν] LXX. ita Genes. XIV. 2. vocant: Βαλλὰ , Βαρσὰ , Σεννάαρ , Συμοβὸρ, Βαλάκ. Hoc ultimum est nomen urbis sc. Zoar , non Regis. Aliter paulo Hebræus Textus. Corruptus heic Josephus in his ἔτι Βαλάν. Fortassis Βαλάκ erit.

De duplici prælio ab Assyriis commisso cum Sodomitis non memorat Moses , neque de tributo iis imposito. Alios tamen populos in expeditione Kedor-Laomor fusos victosque , antequam cæderentur Sodomitæ , refert Genes. XIV. 5. 6. 7.

Ἀμαράψιδης, Ἀριώχης, Χοδολλογόμορος, Θαργάλης.] LXX. sic eos vocant Χοδολλογομὸρ , Θαργάλ , Ἀμαρφὰλ , Ἀριώχ.

Τὰς τῶν γιγάντων λεγομένους.] Lege: λεγομένας. LXX. Gen. XIV. 5. inter cæsos ante Sodomitas referunt γίγαντας τοὺς ἐν Ἀσταρώθ.

Φρέατα ἀσφάλτου.] LXX. Gen XIV. 3. ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκήν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν. & ℣. 10. ἡ δὲ κοιλὰς ἁλυκὴ , φρέατα ἀσφάλτου.

Σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἦγετο τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.] Hoc Moses non refert. Vide Gen. XIV. 12.

Ad Caput XI.

Ἐπὶ πεσών.] Lege: ἐπιπεσών, i. e. aggressus, invadens.

De Dane, altero Jordanis fonte, vide.

De modo, quo cæsi sint Assyrii, nihil habet Moses.

Σωβά.] LXX. χωβά. Gen XIV. 15.

De Τρίτῃ φίλαις nihil Moses, nisi Josephus velit ℣. 13. 24.

Πεδίον βασιλικὸν est κοιλὰς τοῦ Σαυή. Gen. XIV. 17

Σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος. Hebr. VII. 2. dicitur βασιλεὺς δικαιοσύνης.

Quid αὐτῷ in his, διὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν αἰτίαν.

Σόλυμα.] Sive Ἱεροσόλυμα.

Τῷ Ἀβράμῳ στρατῷ.] Non dicit hoc Moses Genes. XIV. 18.

Τὴν δεκάτην τῆς λείας.] Hebr. VII. 4. sic dicitur: ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. Ubi ἀκροθίνια non sunt primitiæ frugum, uti Crispinus in Lexico suo vult , sed manubiæ , spolia, uti apud Herodotum, & Thucydidem notante Stephano in Thesauro ; sed quid Stephano sint primitiæ manubiarum pro ἀκροθίνια, vix capio.

Ἐσχώλ, Ἐννηρός, Μαμβρῆς.] LXX. Genes. XIV. 24. habent: Ἐσχὼλ, Αὐνάν, Μαμβρῆ.

Josephus heic innuere videtur, quod ea quæ Genes. XV. 1. &c. narrantur, accipienda sint, quasi Deus Abraamo ibi mercedem promitteret, propter res bene gestas contra Assyrios.

De Abraami habitatione περὶ τὴν Ὠγύγην καλουμένην δρῦν, nihil Moses.

Σάῤ-

Σάῤῥα Θεῷ κελεύσαντος.] De quo nihil Moses Gen. XVI. 1. 2.

Παλλακευομένης.] Forte μὲν sc. Sara; vel αὐτὸς sc. Abraam.

Πρὸς τὸ σπεῖραι.] Quis præter Abraamum? Sara utrique διακονοῦσα ipsi mox Josepho. Lege itaque: πρὸς τ διακονεῖν.

Ad Caput XI.

Καὶ τὰς περὶ αὐτοὺς ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι.] Sigism. Gelenius sic vertit: *denique mutuis etiam libidinibus sese incestabant.* Intelligit scilicet, turpissimum illud & nequissimum Sodomiæ crimen. Verum ex Græcis verbis hoc elici posse non videtur, cum ex vi stationum ita interpretanda sint: *& evitare mutuas conversationes.*

Τρεῖς ἀγγέλους.] Græci LXX. Interppr. Genes. XVIII. 2. τρεῖς ἄνδρες habent; quorum duos tamen XIX. 1. vocant δύο ἀγγέλους. Quidam heic S. S Trinitatis tres personas intelligendas esse putant; sed non recte, cum fuerint revera ἄγγελοι, explicante ipso Apostolo ad Hebræos cap. XIII. 2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

Αὐλῆς.] LXX. αὐλαῖς. Gen. XVIII. 1.

Μόσχον.] LXX. ἁπαλὸν μοσχάριον. Gen. XVIII. 7.

Μηδεὶς εἶναι τῶν τοσούτων ἀγαθὸς.] Atqui tamen Lotus erat bonus, cui propterea Deus etiam pepercit. Sed locutio bona, si maxima pro parte accipiatur, & ne uno fere excepto. Ejusmodi plura.

Οἱ δ' ἄγγελοι.] duo fuerunt, non plures. Verum pluralis numerus sæpe pro duali sumitur.

Καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβὼν.] Sic & Hebræus Textus. Sic & LXX. Genes. XIX. 8. εἰσὶ δέ μοι δύο θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Atqui tamen Genes. XIX. 14. dicitur ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנתיו. LXX. sic vertunt: Ἐξῆλθε δὲ Λὼτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. Quomodo hæc difficultas tollenda? dubito, utrum hoc, ut vertam: *Sponsos ducturos filias suas*; nam חתן etiam sponsus est, ubi Psalm. XIX. 6 ubi LXX. ℣ 5. habent νυμφίος. Et Jesa. LXII. 5. ubi & LXX. νυμφίος. Sic est alibi. לקחי quod est præteritum, pro futuro accipiendum esset. An vero dicam illos generos cum filiabus matrimonio conjunctos esse, sed nondum cum illis rem habuisse; ubi de Josepho, qui dicitur Matth. 1. 24. παρέλαβε τὴν, i. e. in matrimonium legitimum duxisse Mariam, atque non ante, sed demum post natum Christum γνῶναι αὐτὴν, sive rem cum illa habuisse. Qua ratione & Lothi filiæ, licet essent ductæ, commode dicerentur, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Verum tamen a Josepho dicuntur παρθένοι, qua voce innuitur illa nondum conjugii vinculo copulatas esse cum viris. Regeri potest, παρθένους etiam esse, quæ, licet nuptæ, nondum virginitatis jure destitutæ, sive defloratæ sint. Sic Maria dicitur παρθένος. Sic & Sirachid. XV. 2. γυνὴ παρθενίας talis appellatur. Sed hæc omnia curatius examinanda.

Ἱστόρηται δ' αὐτῷ.] Sc. In Historia belli Judaici, cujus paulo ante meminit. Vide lib. V. cap. 5. de Bell. Jud.

Διαφθαρῆναι ——— εἰς βραχὺ χωρίον κατέχον, ἀπερίληπτον ὑπὸ τοῦ πυρὸς.] Locus procul dubio corruptus. Quid enim illud κατέχον i. e. occupans, nisi addendum τὸ vel αὐτὸ, id est, occupans illud circumquaque cinctum ab igne.

Ζωὼ] Est צער LXX. Σηγώρ Gen. XIX. 22. 23.

Μωαβ.] i. e. ἀπὸ πατρός. LXX. Gen. XIX 37. Μωὰβ i. e. ἐκ τοῦ πατρός μου. Ἀμμάνης i. e. γένους ὢν. LXX. ℣. 38 Ἀμμὰν i. e. υἱὸς γένους μου. In Textu Hebræo non est tale quid.

Moabitæ & Ammonitæ sunt in Coele Syria ex mente Josephi.

Ad Caput XII.

Βασιλέα τῆς ἐπιχωρίου.] LXX. Gen. XX. 2. dicunt Βασιλεὺς Γεράρων.

Ἔλεγε μετ' ἂν ἀρχῆθεν τὴν ἀρχὴν.] Lege: αὐτὴν.

Βηρσουβαν] i. e. ὅρκιον φρέαρ. LXX. Φρέαρ ὁρκισμοῦ vel ὅρκου. Gen. XXI. 14, 31, 33.

Μετ' ὀγδόην ἡμέραν.] LXX. Gen. XXI. 4. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. Octavus dies erat, quo circumcidendi erant Judæi, ut patet ex Levit. XII. 2, 3. adeoque non post octavum, ut sequeretur ex Josephi verbis; nam μετὰ denotat *post*. Conveniret ille cum Luca in Evang. cap. II. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον. Vide Bynæum de Natali Christi.

Ἀγαγεῖν δὲ μετ' ἔτος περιτεμνόμενον.] Locus hic corruptus, nam nullus in eo sensus.

Ἐπὶ τῷ] Lege: τῇ.

Τῆς ἐγκτήσεως.] Moses dicit, in hæreditatis legem. Vide Genes. XXI. 10.

Εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν] Proprie est in coloniam mittere, velut colonum. Simpliciter ἐξαποστείλαι αὐτὴν dicitur Abraamus a LXX Genes. XXI. 14.

Ὁ Θεὸς ἠρέσκετο.] i. e. Deus acquiescebat, delectabatur.

Καὶ συντυχόντα ποιμένι, διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐπιμέλειαν, διαφυγεῖν τὰς ταλαιπωρίας.] Hæc non referuntur in Sacra Scriptura. Vide Genes. XXI. 19, 20, 21.

Αὐτὴ] Sc. Hagar. Forte legendum: Ἄγαρ.

Josephus: Ναβαιώτης,] LXX. Ναβαιώθ. Joseph. Κήδαρος.] LXX. Gen. XXV. 13 — 15. Κηδάρ. Jos. Ἀβδεῆλος] LXX. Ναβδεήλ.

Jos. Μάσσαμος.] LXX. Μασμά. Jos. Μάσσαμος. LXX. Μασσάμ.

Jos. Μάμασος.] LXX. Μασμά. Jos. Μάσμαος.] LXX. Μασσᾶ.

Jos. Χόδαμος.] LXX. Χοδδάν. Jos. Θεμανὸς.] LXX. Θαιμάν.

Jos. Ἴετουρος] LXX. Ἰετούρ. Jos. Νάφαισος.] LXX. Ναφές.

Jos. Κάδμασος] LXX. Κεδμά.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου καὶ κατοικοῦσι πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καθήκουσι, Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ τὸ Ἀράβων ἔθνος &c.] LXX. Genes. XXV. 18. sic habent: Κατῴκησε δὲ ἀπὸ Εὐιλὰτ ἕως Σοὺρ, ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν πρὸς Ἀσσυρίους. &c. &c. &c.

Ad Caput XIII.

Διαβάστασιν.] Distingue & lege: διὰ βάστασιν.

Καὶ τὰ πρὸς ἱερουργίαν ἐπισκευάζει ὄνον.] LXX. habent Genes. XXII. 3. Ἀναστὰς δὲ Ἀβραὰμ τὸ πρωὶ, ἐπέσαξε τὴν ὄνον αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ὄρος] sc. Μωρίαν, ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαυίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. Nusquam quod scio legitur in S. S. Davidem exstruxisse Templum in monte Moria; verum hoc constat, Solomonem Templum exstruxisse in illo monte, sc. ex 2 Chron. III. 1. David quidem animo illud facere destinaverat, verum à Deo per Nathanem impeditus fuit. 2 Sam. VII. 5. 17. Joseph. VIII. 2. adeoque Josephum heic errasse putem, vel codicem hunc esse corruptum.

מוריה] Moria nomen hoc non tantum huic monti proprium fuit, sed omni Montano, quod circumcirca hunc montem locatum fuit, nam מוריה ab Aquila per καταφανῆ, a LXX Gen. XXII. 2 per τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, redditur. descendit autem a ראה videre. Cæterum cum mons Zion, Acra, cæterique montes vicini æque fuerint excelsi, & natura excelsiores, quam mons Moria, non est dubium, quin hoc nomen ad illos montes etiam spectavit, qui valde conspicui fuerunt. Omne igitur hoc Montanum (nam & το הר eo significatu frequenter gaudet) vocatum, est המוריה ארץ terra Moriæ, & conjunctim sumtum est. Vide Camp. Vitringæ Observat. Sacr.

Πέμπτῃ τε καὶ εἰκοστῇ ἔτος ἄγοντα] Sc. Ἰσαάκ. Hoc non memoratur Genes. XXII.

Τοῦ δὲ Ἰσαάκου ——— τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος.] Genes. XXII. 9. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ τὸ θυσιαστήριον. Igitur Moses & Josephus differunt in ædificatore altaris.

Αἰθρίαν.] Lege: αἴθριον.

Καθιερωθέντος.] Lege: καθιερουμένου.

Κριὸν ἐξ ἀδήλου παραγαγὼν] Hebr. Text. Genes. XXII. 13. והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו *& ecce arietem post tergum inter vepres hærentem cornibus suis.* LXX. καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ, Σαβὲκ τῶν κεράτων. Jonathan: באילנא *in arbore inter frutices.* Onkelos: באילנא in Arbore. Syrus: בסוכא *in Ramis.* Arabs: in Ramis Arborum. Aquila: ἐν συσχισμῷ, *in condenso* sc. arborum.

Ad Caput XIV.

Καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ταύτῃ κατεσκευάσαντο.] Vide Actor. cap. VII. 16. Genes. XLIX. 30. 31. 32. & cap. L. 13.

Ad Caput XV.

Κατούραν.] LXX. Χεττούρα. Gen. XXV. 1.

Ζεμβράνης.] LXX. τὸν Ζομβράν. Ιαζάρης.] LXX. τὸν Ἰεξὰν, Μαδάνης.] LXX. τὸν Μαδάλ. Μαδιανὴς.] LXX. τὸν Μαδιάμ. Λουσούβακος.] LXX. τὸν Ἰεσβώκ. Σοῦος.] LXX. τὸν Σωέ.

Καὶ τῷ μὲν, Σαβαθάνης γίνεται καὶ Δαδάνης.] LXX. sic ℣. 3. cap. cit Gen. habent: Ἰεξὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαβὰ, καὶ τὸν Δαιδάν. Differunt igitur Josephus & LXX. in patre horum filiorum, utrum Suus, an Jectan fuerit.

Τούτου δὲ.] Sc. Δαδάνου, Λατούσιμος, Ἄσουρος, Λοῦρος. LXX. Υἱοὶ δὲ Δαιδὰν Ἀσσουριεὶμ, καὶ Λατουσιείμ, καὶ Λαωμίν.

Μαδιάνου δὲ, Ἐφᾶς, Ὄφρης, Ἄνωχος, Ἐβίδας, Ἐλδάας.] Sic ℣. 4. habent LXX: Υἱοὶ δὲ Μαδιὰμ Γεφὰρ, καὶ Ἀφείρ, καὶ Ἐνὼχ, καὶ Ἀβειδὰ, καὶ Ἐλραγά.

Ab his dicitur Τρωγλοδῦτις καὶ εὐδαίμων Ἀραβία occupata. Quod curatius considerandum. Vide Genes. XXV. 6.

Ἀφρικὰ.] Appellata ab Ὄφρῃ.

Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ] Quis aut qualis sit.

Κλεόδημος sive Μάλχος.] Quis aut qualis.

De τούτου.] Unde Ἀσσυρία; atque Ἀφρᾶ & Ἰάφρας, unde Ἀφρα & Ἀφρικὴ, nec non de Ὀφρα uxore Herculis ejusque filio Δίδωρος, ac illius Sophon, a quo barbari Σόφακες, ulterius inquirendum.

Ad Caput XVI.

Γενομένῳ δὲ αὐτῷ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι,] Sic & Genes. XXV. 20.

Ῥεβέκκαν τεχθεῖσαν παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ.] Locus manifeste corruptus, nam nullus in eo sensus, quocumque modo explices, sive θυγατέρα per neptem, quod falsum; sive τοῦ ἀδελφοῦ referas ad Ναχώρου, quod ἀδύνατον. Procul omni dubio legendum; τοῦ Βαθουήλ, qui erat pater Rebeccæ, filius sive παῖς Nachoris. Vide Genes. XXIV. 15. 24. 47. sic & mox ipse Josephus, & cap. 19. Locus recte se habet; legendum & construendum est sic: Ῥεβέκκαν θυγατέρα παιδὸς Ναχώρου τοῦ ἀδελφοῦ, id est, Rebeccam filiam filii, (qui erat Bethuel) Nachoris fratris sc. Abraami, nam Nachor erat filius Terachi.

De modo aliquem sibi devinciendi vide Gen. XXIV. 1, 2, 3 — 9.

Εἰς πόλιν ἀφικνεῖται χαρράν:] LXX. Genes. XXIV. 10. habent: καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.

Εἰς τοῦ προάστειον.] LXX. ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος.

Καὶ περιδέραια ὁρμιστοῦ τε καὶ τινας κόσμους, ἃς ἐνόμιζεν φορεῖν παρθένους.] LXX. Genes. XXIV. 22. habent: ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος ἐνώτια χρυσᾶ ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, δέκα χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν.

Na-

Nachor erat frater Abraami ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος. De eo nihil Moses ait, aut negat.

Οἱ γὰρ ἐκ τῆς χώρας εἰς τὰς ἀποικίας ἐξεληλύθεσαν.] Verba hæc heic prorsus ἀπροσδιόνυσα sunt: Forrasse referenda sunt post illa hujus capitis: τὰς βαρβάρους σοφίας λέγεσθαι.

Ad Caput XVIII.

Ισαάκῳ δὲ μετὰ τὴν Ἀβράμου τελευτὴν ἐκύει τὸ γύναιον.] Erroris heic Josephus accusandus est, nam Isaaco, nato annos sexaginta bi nati sunt filii Gen. xxv. 26. ille Isaaci annus incidit in annum Abraami centesimum sexagesimum, nam centesimus Abraami annus erat natalis Isaaci Genes. xxi. 5. & ipso Josepho teste supra cap. 12. Abraamus autem mortuus est anno ætatis centesimo septuagesimo quinto Genes. xxv. 7. & ipso iterum Josepho teste superiori cap. 17. Itaque Rebecca uterum non gessit, aut peperit Esavum & Jacobum post mortem Abraami, sed decem quidem annis ante.

Ησαῦ λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τὴν τριχώσεως.] LXX. Genes. xxv. 25. ὅλος, ὡσεὶ δορὰ, δασύς· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ησαῦ.

Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σηεῖρον, τρίχωμα λέγουσι.] Vocabulum σηεῖρος videtur esse Hebraicum שער quod notat pilum, τρίχα, reperiturque Gen. xxv. 25. ubi אדרת שער, chlamys villosa, pilosa. Verum quomodo שער, sive σηεῖρος convenit cum עשו, Esavi nomine, Ἡσαῦ, Ego certe non video. Quid & unde illud, & qua ratione inde deducitur?

Ροωβὼθ &c. εὐρύχωρον δηλοῖ τὸ ὄνομα.] LXX. Genes. xxvi. 22. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Εὐρυχωρία. Hebr. Text. רחבות.

Ἐχθρὸν] dicitur Hebr עשק.

Ἐσὸκ: μάχην.] LXX. Ἀδικία. Hebr. עשק.

Σύτεναν ἔχθραν.] LXX. Ἐχθρία Hebr. שטנה.

Τεσσαρακοντα γεγονὼς ἔτη.] Vide Genes. xxvi. 34. γαμεῖ ἄλλην τὴν Ἠλώνου, καὶ Ἀλιβάμην τὴν Εὐσεβώνος. LXX. Genes. xxvi. 34. Ην δὲ Ησαῦ ἐτῶν τεσσαρακοντα, καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ἰουδὶν, θυγατέρα Βεὴρ τοῦ Χετταίου, καὶ τὴν Βασεμμὰθ, θυγατέρα Ἐλὼν Χετταίου. Genes. xxxvi. 2. Ησαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας ἑαυτοῦ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων· τὴν Ἀδὰ, θυγατέρα Αἰλὼμ τοῦ Χετταίου· καὶ τὴν Ὀλιβεμὰ, θυγατέρα Ἀνὰ τοῦ υἱοῦ Σεβεγὼν τοῦ Εὐαίου. & v. 3. καὶ τὴν Βασεμμὰθ, θυγατέρα Ισμαὴλ, ἀδελφὴν Ναβαιώθ.

Τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἦν ὅμοιος, διὰ τὸ εἶναι διδύμους, τούτῳ μόνῳ διέφερεν.] LXX. Genes. xxvii. 22. 23. Ηγγισε δὲ Ιακὼβ πρὸς Ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐψηλάφησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν, Η μὲν φωνὴ, φωνὴ Ιακώβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ησαῦ. Καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτόν· ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἱ χεῖρες Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δασεῖαι. καὶ ηὐλόγησεν αὐτόν. Ipse Josephus.

Ad Caput XIX.

Καὶ δι' αὐτῆς ὄψεις κατιούσας, σεμνότερον ἢ κατὰ ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας.] Genes. xxviii. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. LXX. vero sic habent: καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς.

Καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι ταῦτα λέγειν.] Genes. xxviii. 13 —— 15. ubi aliter referuntur verba Jehovæ ad Jacobum.

Ελαπονήμενοι ὑπὸ τῶν συγγενῶν.] Sc. Abraamum. Hoc nusquam legitur in historia Abraami.

Βεθὴλ . . . ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο θεῖον ἑστίαν κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.] Genes. xxviii. 18. ויקרא את שם המקום ההוא בית אל. LXX. vero sic: Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἶκος Θεοῦ.

Τῆς ἀμφοῖν πάππου.] Ubi hoc memoratur? Certe non in sacro Codice; in eo enim Genes. xx. 12. וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה. LXX. vero sic habent: Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μου ἐστὶν ἐκ πατρὸς, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρός· ἐγένετο δέ μοι εἰς γυναῖκα. Hæc Sara supra cap. 7. dicitur ἀδελφιδῆ Abraami. Et cap. 12 Soror Loti, filii Aranis. Nam אח ἀδελφὸς & אחות ἀδελφὴ respectu ad patruum aut avunculum, materteram aut amitam habito, notat filium vel filiam ex fratre aut sorore. Sic Lot respectu ad Abraamum patruum suum, cum sit filius Aranis, fratris Abraami, appellatur ab ipso אחיו frater suus. LXX. ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ. Genes. xiv. 14. 16. & mox hoc eod. cap. 19. πάντες γὰρ ἡμεῖς ἀδελφοὶ τυγχάνομεν. Sic etiam Jacob a Rachele dicitur ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς αὐτῆς Gen. xxix. 12. & respectu ad Labanem avunculum, cum ipse sit filius Rebeccæ, sororis Labanis, appellatur ab ipso Labane אחי frater meus LXX. ἀδελφός μου. Sic & Sara respectu ad patruum Abraamum, cum filia sit Aranis, fratris Abraami, appellatur ἀδελφὴ, אחתי soror mea. verum enim vero licet hæc speciose dici possent, tamen nullus dubito, Saram fuisse sororem ὁμοπάτριον Abraami, nam illa ipsa expresse ab ipso Abraamo dicitur בת אבי filia patris mei, non vero בת אמי, filia matris meæ, adeoque sequitur, Saram esse filiam Terachi (hic pater Abraami erat) non vero Haranis, qui frater Abraami erat; quin imo Josephum errare, quando dicit illam esse ἀδελφιδῆν Abraami, cap. 7. illius ἀδελφὸν esse Lotum. filium Haranis cap. 8. eam esse παῖδα ἀδελφοῦ i. e. fratris Abraami, qui erat Haran cap. 12. & heic τοῦ ἀμφοῖν πάππου. Sed hæc jam sufficiunt.

F I N I S

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULARUM POSTUMARUM IN LIBRUM PRIMUM FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α΄. [a] Ως Ησαῦος καὶ Ἰάκωβος, Ἰσάκου παῖδες ὄντες, [b] διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαῦος μὲν τὴν Ἰδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

β΄. Ως [c] Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ἰακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυόντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

γ΄. Ως αὐτὸς οὗτος, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

δ΄. Η τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γενόμενον λιμόν.

ε΄. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσαι [e] ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

ς΄. [f] Η Μωϋσέως γένεσις καὶ ἀνατροφή.

ζ΄. [g] Ως Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· καὶ ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα [h] φυγὴν δι' αὐτῆς παρέσχε.

1. *Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, habitacula diviserunt: & Esavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*
2. *Quomodo Josephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futuræ suæ felicitatis prænunciis, fratribus invisus erat.*
3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illustris, fratres habuit sibi subjectos.*
4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*
5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*
6. *Quomodo Moyses natus & nutritus erat.*
7. *Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

a Ως Ησαῦος] Ita *MSS.* in *Editis* ὡς Ησαῦς.

b Διείλοντο] Itidemque ex *MSS.* διείλοντο *Bas.* & *G.*

c Ἰώσηπος,] Ἰωσηπος *Big.* & *Cas.*

d Τὸν γενόμενον λιμόν.] Retinui genus Atticum cum *Bas.* & *G.* τὴν γενομένην λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Cas.*

e Επ' ἔτη τετρακόσια.] *Big,* & *Samb.* ἐπ' ἔτη τριακόσια. Mihi magis placet lectio vulgatior ἐπ' ἔτη υ'. tot fere annos serviles, à tribus Patriarchis aut posteris Hebræis præcipue in Ægypto consumptos, de natali Isaaci secundum Moysen & Stephanum pectora θεόπνευστα supputanti. Certum enim est sæpiusque Josepho adnotatum in hoc opere. 215. annorum moram tristem à Jacobi descensu Hebræos in Ægypto traxisse. BERN.

f Η Μωϋσέως] Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Cas.* & *Vat.*

g Ως Μωϋσέως] Prius erat excusum, Ως Μωϋσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἰγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ς'. Ως ἡ θαλ. τοῖς Εβραίοις διακοπ. &c. Κεφ. ζ.

h Φυγὴν] Φυγὴν *Big.* & *Samb.*

[a] ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

[b] Περιέχει δὲ ἡ βίβλος ἔτη [c] διακόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, diviserint habitationem: & Esavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii ejus, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esavus quidem, urbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saïra; & in Idumæa regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex hujusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reversus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inveniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, ut *de eo edulio* sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recusabat, interposito jurejurando. unde ob cibi istius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomus

Esavus à rubente jusculo, quod contra pretium primogeniti juris sitiebat, Edoms infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, rubrum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἠσαῦς καὶ Ἰάκωβος, Ἰσάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ἠσαῦς μὲν Ἰδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ἰσάκου τελευτὴν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μερισάμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἣν ἔλαβον [d] ταύτην καὶ κατέσχον. ἀλλ' Ἠσαῦς μὲν, τῆς Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν [e] Σαείρᾳ διῃτᾶτο· καὶ τῆς Ἰδουμαίας ἦρχεν, οὕτω καλέσας τὴν χώραν [f] ἀπ' αὐτοῦ. [g] Ἄδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, κατὰ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου τοῦ περὶ τὸ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· [h] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [i] ἐπιτυχὼν δὲ τἀδελφῷ φακῆν ἐσκευακότι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ξανθὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ [k] τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου παρασχεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ τοῦ φαγεῖν, συνεργῷ χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν [l] ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ τοῦ λιμοῦ προαχθεὶς, παραχωρεῖ τῶν πρεσβείων [m] αὐτῷ μεθ' ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος, [n] ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν κατὰ παιδιὰν Ἄδωμος ἐπεκλήθη· [o] Ἀδωμὰ γὰρ Ε-

a Φλ. Ιωσήπου] Φλαβίου Ιωσ. Ιουδ. ἀρχ. λόγος δεύτερος *Baſ.* & *G.* Ἀρχαιολογίας Ιωσήπου λόγος δεύτερος *Bush.* & *Hen.*

b Περιέχει] Hoc libro explicari historiam annorum 220. ab obitu Isaci ad celebratissimam illam Hebræorum Exodum de Ægypto, multa fide discimus, ut ex Græcis *Big. Samb. Bush. Baſ.* necnon codicibus tribus Regis Christianissimi, tum ex membranis Latinis *W.* 1. *Cantabr. Bal. &c.* Namque modum & rationem excedit numerus 422. quem Typographi *Pariſ.* & *Col.* nobis dedere. BERN.

c Διακόσια εἴκοσι.] Ita *codices* omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus CCCCXXII. quem nobis dedere Typographi *Pariſ.* & *Col.*

d Ταύτην καὶ κατέσχον.] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ταύτην κατέσχον *Bush.* & *Hen.* ταύτην κατέσχον *Baſ.* & *G.*

e Σαείρᾳ ἐν διῃτᾶτο] Σαιρᾷ *Vat.*

f Ἀπ' αὐτοῦ] Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras.* atque *à ſemetipſo* reddit *Vet. Interpr.* HUDS. Lege ἀφ' αὑτοῦ. COCC.

g Ἄδωμος] Ἔδωμος γάρ. *Samb. Caſ. Zonar.* & *Euſtathius* falsus ex scriptura Judæorum LXXII & mille aliorum אדום, ἐδώμ. Cum Josepho tamen Samaritæ, & ipsi Arabes scribunt لدوم & لذوم quod est ἄδωμ. Alteram tamen formam melius refert nomen regionis Idumææ, prima syllaba levi. Quin ἰδουμαίους illam gentem appellitat Uranius, (sic volo pro ἐδώμους, quod imperitia Editorum factum est ex αὐτοῦ) Scriptor vetus in Commentariis Arabicis. BERN. Ita *Hen* & *Bush.* Ἔδωμος δὲ *Big.* Ἐδωμὸς γὰρ *Samb. Caſ. Vat.* & *Zonaras.* Ἄδωμος δὲ *Baſ.* & *G.*

h Ἔτι δ' ἦν] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* ἔτι παῖς ὤν.

i Ἐπιτυχὼν] Περιτυχὼν *Vat.*

k Τοῦτο ἔτι μᾶλλον] Τοῦτ' ἔτι *Baſ.* & *Gen.* præter os Atticum. τοῦτο ἔτι μᾶλλον *Bush.* & *Hen.* BERN.

l Ἠνάγκαζε·] Ita *Big.* in *cæteris* ἀναγκάζει.

m Αὐτῷ] Μεθ' ὅρκων αὐτῷ *Bush.* & *Hen.*

n Ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν] Ita *Bernardus* ex *Codd. Impreſſit* unà cum *MSS.* nam in *MSS.* ὑπὸ τῶν ἡλ. κατὰ παιδιὰν Ἔδωμος ἐπεκλήθη, in *Editis* ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν Ἄδωμος καλεῖται, κατὰ παιδιὰν ἐπικληθείς.

o Ἀδωμὰ] Consentiunt jam *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius* Interpres κατὰ παιδιὰν ἐδωμὸς ἐπεκλήθη. ἔδωμα γὰρ ἐστι. *Baſ.* & *Gen.* ἄδωμος καλεῖται, κατὰ παιδιὰν ἐπικληθείς. ἄδωμα γὰρ ἐστι. Verum parcius *Hen.* & *Bush.* ἄδωμος ἐπικληθείς. ἄδωμα γὰρ ἐστι. J. *Zonaras*, qui cum duobus illis sæpe ad verba convenit, ὅθεν ἔδωμ ἐκλήθη, διὰ τὴν ξανθότητα τῆς φακῆς, σφόδρα γὰρ ἦν τὴν χροίαν τοιαύτη. ἐδὼμ δὲ ταῖς Ἑβραίοις τὸ ἐρυθρὸν ὀνομάζεται. Neque prætaribo alterum Josephi expilatorem, nomine vix suo *Eustathium.* τὸ δὲ ἑψητὸν ξανθὸν ἦν τῆς φακῆς ... οἱ καὶ ἰδουμαῖοι ... ἐπεκλήθησαν, διὰ τὸ ξανθὸς ἐκείνου ... αὐτὸν φακῆς· ἐδὼμ γὰρ οἱ Ἑβραῖοι τὸ ξανθὸν λέγουσι. ... Hæc ille ad *Opus Breſit.* Docuit autem nos omnes ὁ νομοθέτης c. 25. Gen. v. 30. hunc principem, quando olim latrante stomacho exclamavit ad fratrem, כן האדם האדם *min haadom haadom* (unde lectio ἄδωμα & ἄδωμος apud Josephum firmatur) *de rubeo iſtoc, de rubro illo*, cognomen inde sustulisse ridiculum magis nescio an miserum & mordax. Quanquam etiam à prima sua conditione appellationem illam meruerat ubi exiit Pyrrhus plane, *Admoni* אדמוני כלו כאדרת שער, ut loquitur Moyses v. 25. hirci similior quam partus humani, corio obductus vice cutis. Inter Arabes vero atque Æthiopes ادم

&

Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· [p] καὶ τὴν χώραν οὕτως [q] προσηγόρευσεν. Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παίδων πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν [r] Ἰαοὺς μὲν καὶ [s] Ἰάλομος καὶ [t] Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς [u] Ἀλιβάμης τοὔνομα· τῶν δὲ λοιπῶν, [x] Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἄδας, [y] Ῥαγύηλος δὲ ἐκ [z] Βασεμάθης [a] ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ἠσαύου μὲν οὗτοι παῖδες ἦσαν. [b] Ἀλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε· [c] Θήμανος, [d] Ὄμερος, [e] Σάφος, [f] Γόθαμος, [g] καὶ Κάναζος. Ἀμάληκος

nominatus erat: (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipsam, ut honestiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus ex una muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Basematha ei sunt nati. Hos quidem filios habuit Esavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnas

Progenies Esavi. Gen. c. 36. & 1 Par. c. 1.

& colorem fuscum, & corium denotat. BERN. Ἐδωμ Big. Samb. & Caf. Ἐδωμ Vat. simili plane modo Vet. Interpr.

p Καὶ τὴν χώραν] Ita Big. Vat & Epiphan. τὴν δὲ χώραν Baf. G. & Caf. τὴν χώραν Hen & Busb.

q Προσηγόρευσεν.] In literis optimis tellus illa, quæ à Libani jugis usque ad mare Erythræum præcingit Palæstinam, אדום Edom passim appellatur. BERN. Προσηγόρευσεν Vat. quod melius quam vulg. προσηγορεύθη, & mox Ἕλληνες δ' αὐτὴν Samb. Caf. & Vat.

r Ἰαοὺς μὲν καὶ] Samb. Ἰαοῦς. Pentateucho Samaritano, יעוש ipsiusque versione Arabica يعوش, quod Josephus voluit, & Syrus insuper atque Arabs Waltonianus. Hoc enim nomine *ζωτικὸς* potuit significari, quod Arabibus عايش aut *παρωνύμως* (ut fieri in propriis adsolet) يعيش. Masoretæ in Chronicis S. & in Lege c. 36 v. 18 Gen יעוש Jehus, alibi vero יעיש Jeus, nescio an fallente calamo [illegible] Doctores Alexand nam [illegible] veterum exemplarium Pentateuchi, ut Alex. Varic. Wolfianique, aut etiam τὸ [illegible] proclivi vitio propagatum fuit, & ad manus Eustathii tandem devenit. Ille est D. Hieronymo Jehus & Heus Epiphanio Scholastico. BERN. Ἰεοὺς LXX.

s Ἰάλομος κ'] Hebraice יעלם i. e. Jahlam, Samaritis Judæisque Interpretibus, necnon Syris in simpliciori sua versione. Altera Syrorum enim Hilam יעלם 1. Par. 1. & alibi Jahlan refert, sicut Ihelon & Ihelom Translationis Hieronymianæ MSS. Pseudo-Eustathius post LXXII. Metaphrastas ἰεγλὰμ aut ἰεγλάμ. Ἰεγλάμ Eusebius in Onomastico. Quinetiam Samb. Ἰέλαμος, & Big. Ἰέλαμος: Epiphanius ad hos, Hielan pro Hielam aut Jhelom. Baf. & Gen. Ἰάλαμος. Scripsi Ἰάλομος, tanquam à *juventute* aut *robore*, scilicet de עלם Chaldæorum aut يعلم Arabico, nomen ipsum arcessens. BERN. Ita Bernardus, ex voce Chaldaïca aut Arabica, quæ *juventam* aut *robur* significat. Ἰέλαμος Samb & Vat Ἰέλαμος Big. Ἰάλαμος Baf. & G. in Codd. Vet. Interpr. habemus Ihelom, Jaglom, & Hielon. Ἰεγλὰμ LXX.

t Κόρεος] Κόρεος Baf. & Gen. Κόρεος cæteri codices Josephi. Κορὲ οἱ ὁ Moyses, קרח Corach Vide libri superioris c. 18. sect. 4. אהליבמה Aholibama & Oholibama Judæi. Oolibama Interpres S. nominum. Ahalibama atque Ablibama, reliquiæ [illegible] Ὀλιβαμᾶ Biblia Græca in Chron. sed apud Moysen Ὀλιβεμά, Vatic. Ὀλιβεμὰ Alex. Compl. & Eustathius. Ablibema Syri Arabesque. Nunc ad hasce origines Alibama nomine pars antiquior codicum Epiphanii. Ἀλιβάμας [illegible] Baf. & Gen. Ὀλιβάμης Big & Samb [illegible] Caf. Hæccine fuerit alio nomine dicta Judith inter uxores Et vi à Chananæis quæsitas, jam non moror. BERN. Ita MSS Κ[illegible] in Editis. Κορὲ LXX.

u Ἀλιβάμης] Sic Baf. G. Hen. & Busb. atque Alibama in melioribus Epiphanii Codd. Ὀλιβάμης Big. Samb. & Vat. Ὀλιβάμης Caf. Ὀλιβεμὰ LXX.

x Ἀλιφάζης] Divinæ literæ אליפז, Judæisque Græcisque Ἐλιφὰζ 1. Par. 1. sed his in Pentateucho Ἐλιφὰς. Et Aristeas eo seculo Ἐλιφὰν in obliquo اليفز Alifaz Samaritæ, اليفاز Alifaz Arabs Waltonianus. Cassiodori manus Eliphath. Huic mater erat עדה aut عدى, ut Samaritæ scribunt literis alienis; Ada eadem Græcis ac Latinis. BERN. Ita edere visum est Eliphaz quidem ex Ada in Vet. Interpr. & Ἀδα & Ἐλιφὰς in LXX. Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδάσης Samb & Vat. Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἄδας Baf. & G.

y Ῥαγύηλος] Vis tota librorum Græcorum, & Raguhel Cassiodori Scriba. Ecclesia Græca cum Philone Ῥαγουήλ, ita in illa Eustathius. Apud fundum Mosaicum reperias רעואל, رعوال, Rehuel, aut S. Hieronymo edente Rahuel. Θεόφιλος idem nobis Græce explicantibus. BERN.

z Βασεμάθης] De illa fœmina insignis lusus est & horunce Scribarum, & etiam Sacrorum. ἐκ Βασεμάθης Big. ἐκ Βασεμάθης Samb cum Caf. ἐκ Βασεμμὰθ Eustathius, secundum Biblia Græca. Impressa denique Josephi ἐκ Μασεμάθης. S. Hieronymus de nominibus Hebraicis, Basemath; sed idem ille ad Gen. c. 26. 36. Basemath, ex Hebraico בשמת. Arabs Waltoni باسمات, Erpenii بشمت. Mallem tamen apud Josephum scribere ἐκ Μαελέθης vel Μαελέθης pro ἐκ Μασεμάθης. Nam per c. 36. Geneseos (quo difficilius quidem vix reperias in toto opere Moysis) pro Basmath Judæorum Græcorumque, Synagoga Samaritica ubique legit Mahalath מחלת. Ismaelitis quidem ista c. 28. v. 9. ejusdem libri, Judæis Christianisque simul profitentibus, merito appellabatur Μαελέθ. Nomen autem utrumque Mahalath & Basemath, suavem nympham aut Glycerium significat. Ita sane concedetur Ada Chananitidi gratissimum cognomentum Basemath ex consensu omnium Exemplarium c. 26. 34. quin suavitatem meram etiam denotat nomen Ada, aut Typo Syriaco Adiatha עדיתא Istud si recusaverit, vel ad Rabbinorum longa deliria ultro abeat quisquis, vel cum Riveto, Mercero, aliisque Theologis in hoc nodo genium suum frustra deterat. BERN. Ita Samb. & Caf. Μασεμάθης Baf. & G. Μασεμάθης Vat. Βασμάθης Big. Βασεμμὰθ Eustath. ex LXX. Μαελέθης vel Μαελέθης malit Bernardus, quod Synagoga Samaritica ubique legat Maalath.

a Ὑπῆρξαν] Ita MSS ὑπῆρξαν in Editis.

b Ἀλιφάζῃ] In MSS. Ἐλιφάζῃ.

c Θήμανος,] Recte expressum ex Hebraico תימן Theman, aut potius quod Samaritæ enuntiant تيمن Theman Θαιμὰν, Big. Samb. & Eustathius. αἰθίγονος LXXII. Interpr. Θαιμὰν alia, alia Θεμάν. Themanaei Herodoti ab illo homine deduxit Maximus Grotius. At multo certiora adfert Eusebius Pamphili in Lexico suo Geographico. Θαιμάν, χώρα ἡγεμόνων ἰδουμαίων ἐν τῇ γεβαληνῇ, ἀπὸ Θαιμὰν υἱοῦ Ἐλιφὰζ υἱοῦ Ἠσαῦ. [illegible] Θαιμάν, [illegible] Et inferius, Θαιμάν, [illegible] Cur autem Thaman parens in libro Jobi, c. 2. 11. vocaretur Themanites, Theologi explicent. BERN. Θήμανος in MSS. in LXX. Θαιμὰν, & in Eusebio de Locis Hebr. quem videsis.

d Ὄμερος,] Ὄμερος Baf. Gen. & Epiph. accurate. Nam Geneseos habet אומר i. e. ὠμάρ, secundum exemplaria Judaica atque Syriaca; sed אמר ἀμὰρ aut ὠμὰρ inter Samaritas. Doctores insuper Alexandrinos ὠμὰρ legisse ostendit codex Vaticanus ad Gen. & editio Wolfiana ad Paralip. Cætera tamen pleraque αἰθίγονος Græcorum error invasit: unde ὠμὰν legitur in MS. Alexandrino, aliisque Bibliis, unde Ὄμανος etiam in exemplaribus Josephi Big. Samb. & Caf. Atque pridem in Lexico Eusebii ὠμάν, λαὸς exponebatur ab hoc capite. ὠμὰρ autem Eustathio, aut ὠμὰρ ex codice Pembrochiano propius accedit ad Hebraicum Omer tamen, si interpretere, ἀμος, aut ὁ ἄρχων. Ab illo Amorrhæorum appellatio, in Originibus sacris atque etiam hisce Josephi per prolepsin aliquando usurpata. BERN. In MSS. Ὄμανος & Ἄμανος. in LXX. Ὠμὰν & Ὠμάρ. in MS. Eustathii Ὠμάρ, & in Codd. Epiphanii habemus Omer, Omar, & Omer.

e Σάφος,] Sequitur Eliphazi filius mutilo nomine Ophus ex membrana multa Epiphanii, pariterque Ὦφος juxta ἐκδόσεις Baf. & Gen. Præterea Big. Samb. Caf. & Pseudo-Eustathius temeraria imitatione LXXII. Interpretum, Σωφὰρ nunc scribunt; quod nominis amico cuidam Jobi competit, magis quam Eliphazi. Sufficit nobis, quod Judæi ac Samaritæ retinent in opere Mosaico צפו i. e. Zepho, Rabbinis & S. Hieron. sive Sepho صفو Criticis Samaritarum, Syrorumque. Idem in Chronicis variante calamo veterum Masoretarum צפי Zephi scribitur, & adeo apud Hieronymum Interpretem. Restitui itaque Josepho huic nomen honestum Σάφος, à *claritate*, quod est Arabum صفو Sepho percommode acceptum. BERN. Ita ex Mosaico Zepho aut Sepho restituit Bern. In Editis Ὦφος, & Ophus in Vet. Interpr. in MSS. Σωφὰρ ex Σωφὰρ in LXX.

f Γόθαμος,] Ita Big. Samb. & Caf. Ἰόθαμος Baf. & Gen. Facile enim permiscentur invicem tam scribentibus quam assa pronuntiantibus elementa γ & ι. Idem in editione LXXII. ad Gen. γοθὰμ aut γοθὸμ, & ad initium Paralip. γοθὰμ & γοωθάμ Hebraice געתם Gahatham & Gatham S. Hieronymo. Arabice جعتم Gahthame & Gothame. Sic autem *pygmæum* & *homuncionem strigosum* vocitabis. Quibus autem etymologiæ ridiculæ forte impensius placent, consulant Onomastica Philonis & Eusebii Dein ex legitimis Eliphazi vocatur postremus apud Josephum ὁ Κάναζος, ut tam Baf. quam Geneva excusum fuit pro καὶ Κάναζος, ex Hebræo קנז Kenaz, aut Canaz, & Canaz, quomodo legunt Samaritæ. Ibidem Ὀκάναζος Samb. & Caf. Ὀκάναζος Big. Κενὲζ & Κενὲζ Eustathius. Κενὲζ LXXII. Interpretes. Canaz, Syri Arabesque. Cenaz, Epiphanius. Ab *æmulando* tamen hoc nomen habuit ille Eliphazides, conditor gentis Cenezææ; nam Gen. c. 15. 18. καὶ τοὺς Κενεζαίους ex præoccupato legitur. BERN. Ita MSS. Ἰόθαμος in Editis, Γοθὸμ in LXX. & Γοθὰμ ad initium Paralipom.

g Καὶ Κάναζος.] Ita ex Canaz in melioribus Epiphanii Codd. Ὀκάναζος Samb. & Caf. Ὀκάναζος Big. & Vat. Ὀκάναζος Baf. & G. καὶ Κενὲζ LXX.

mnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumææ regionem, quæ Gobolitis dicta est, eamque, quæ ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, universa idem nomen tunc obtinuit, partesque ejus appellationes ab habitatoribus inditas postea conservarunt.

Gobolitæ & Amalecitæ.

γὰρ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς [h] Θαμνάς ὄνομα. οὗτοι κατῴκησαν τῆς Ἰδουμαίας τὴν [i] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Ἀμαλήκου κληθεῖσαν [k] Ἀμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ἰδουμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

II.

CAP. II.

Quomodo Josephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter somnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

Et opibus & liberorum excellentium progenie claret Jacobus.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem assequi, quantam vix alius quisquam. Nam & opibus excellebat inter illius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conspicuus: nihil enim eis deerat, sed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipsius felicitatis curam gerebat *cœleste* numen; ut etiam ex rebus, sicut tum videbantur, adversis maximus ei accesserit bonorum cumulus, & per ipsum ejusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit: ex hujusmodi occasione. Josephum ex Rachela sibi natum Jacobus cum ob corporis venustatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut* & *prædictio* ex somniis, quæ sibi visa patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis sibi promissæ: cum natura hominum proclivis sit ad res prosperas vel conjunctissimorum æmulandas. Visiones autem, quas per quietem viderat Josephus, hujusmodi erant.

Deliciæ patris atque fratrum odium Josephus, pulchre indolis adolescens puer.

ΚΕΦ. β'.

[l] Ὡς Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ἰακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυμένων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

ΙΑκώβῳ δὲ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρετῆς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· οὐδενὸς γὰρ [m] ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ [n] συνιέναι. τοσαύτην δὲ ἄρα τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόνοιαν εἶχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν παρασχεῖν· καὶ [o] ποιῆσαι τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [p] Ἰώσηπον ἐκ Ῥαχήλας [q] πεπαιδοποιημένος Ἰάκωβος, διά τε τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν [r] καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων [s] πλέον υἱῶν ἠγάπα. τούτῳ παρὰ [t] τῶν ἀδελφῶν ἥ τε τοῦ πατρὸς στοργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, [v] ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, [x] ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλομένη· ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων [y] καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δὲ ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ἰώσηπος, τοιαίδε ἦσαν.

β. Ἐν-

h Θαμνάς] Θαμνάς *Bas.* & *Gen.* Θαμνᾶς *Eustathius.* Θαμνᾶς, non bene *Big. Samb.* & *Cas.* Quippe Samaritis, Syris, τοῖς ό. & Hieronymo *Thamnah* ثمنع, Judæorum Scribis *Thimnah* ex Hebraico תמנע; *vetitam* hanc Latine dicas. Respondeant autem fide bona, ut fas est, Theologi nostri, an legendum 1. Par. 1. 36. ותמנע עמלק וקנז καὶ [illegible]: aut præstat desipere mentis cum vecpis Rabbinis. BERN. Ita *Bas.* & *G.* rectius quam Θαμνάς ut in *MSS.* nam Θαμνά in LXX.

i Γοβολῖτιν] Γοβολῖτιν *Hen.* & *Bosb.* Hanc tamen ditionem circa Petram, quæ primo *Nabatæa*, mox *Idumæa* appellabatur, & *Petræa* Arabiarum, ut Josepho *Gobolitis* tum heic tum alibi suarum originum, ita dicta est *Gebalitis* aut *Gebalena* Eusebio Pamphili, Stephano Byzantio, aliisque veterum Philologorum. Utile autem est Stephani vel Hermolai Grammatici verba huc addere. [illegible] (lego [illegible]) [illegible]. Tum alibi, [illegible], quod Arabistæ non nesciunt. Diserte tamen magis Euseb. in Onomastico S. [illegible]. Idem de *Rouboth* ditionis Idumææ, Gen. 36. 37. [illegible]. BERN. In tribus *MSS.* Γοβολῖτιν. Ex *Eusebio*, & *Steph. Byzant.* in voce [illegible], ubi Ἀμαληκῖται pro [illegible] reponi jubet *Bern.* [illegible].

k Ἀμαληκῖτιν.] [illegible] *Big.* [illegible] *Bosb.* atque *Hen.* עמלק autem vox est Arabica & quidem [illegible]. Sed Rabbini gens ingeniosa & etymis excudendis nata ab [illegible] hoc nomen deducunt: ab his & S. Hieronymus quandoque inepte didicit. BERN.

l Ὡς Ἰώσηπος,] Contractius *Bosb.* Περὶ τῶν ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ἰωσήφ.

m Ὅλως ὑστέρουν,] Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis.*

n Συνιέναι.] De eisdem Philo, Alex. [illegible] p. 527. BERN. In *MSS.* [illegible]. Scripsit forsan [illegible] quod [illegible] est.

o Ποιῆσαι τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου] [illegible] *Vat.*

p Ἰώσηπον] Nobilissimum illum Oneirocritam ex Hebræo יוסף [illegible] nuncupant LXXII. Doctores Alexandrini, Philo uterque, Artapanus, Tr. Pompeius, Scriptores divini N. T. aliique: unde [illegible] ubique occurrit in codd *Big.* & *Cas.* Verum Editores *Bas.* & *Gen.* tum *Bosb.* atque *Hen.* legunt ultima tenui [illegible]. Quin vero ita sexcenties scribitur id nomen Judæis acceptissimum in hisce originibus. Scribæ equidem Christiani [illegible] abs harum originum Scriptore, aliique multis [illegible] eo modo distinguere voluerunt. BERN. [illegible] LXX. [illegible] *Big.* & *Cas.*

q Πεπαιδοποιημένος] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* [illegible] *Bas.* & *G.* ἐκ Ῥαχήλας [illegible] *Bosb.* & *Hen.*

r Καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν] [illegible] *Bosb.* & *Hen.* Dein illorum imitatione I. *Zonaras*, [illegible]. Adde his verba Artapani antiqui Scriptoris, qui ait [illegible] (edit. [illegible]) [illegible]. Huc etiam accedat Historiarum Philippicarum Epitomator l. 36. *Minimus ætate inter fratres Joseph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. Sed Israelem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit.* Hæc Justinus, necnon Trogus quasi [illegible]. Conveniunt autem magis (ut amant) in ea causa Philo & LXXII. Judæi [illegible], inquit ille, p. 526. [illegible]. Sed tot Interpretes, [illegible]. Josephus tamen interpretatur בן זקנים cum Onceloso, בר חכים prudentia provectum, haud ætate. BERN. [illegible] *Bosb. Hen.* & *Zonaras.* Videsis *Artapanum* apud *Euseb.* p. 429. *Philonem* p. 526. & *Trogi* Epitomatorem l. 36.

s Πλέον υἱῶν ἠγάπα.] Πλέον in quatuor *MSS.* non ut Athenis solent.

t Τῶν ἀδελφῶν] Illud τῶν ex *MSS.*

v Ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων] Ita *Bas. G. Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Facilius *Bosb.* & *Hen.* cum *Zonara* [illegible]. *Epiphanius* vertit *sive somnia.* [illegible], aut [illegible], aut [illegible]. *T. Faber.* (Epp. Vol. 2. p. 304.) mavult [illegible], adjiciendo verbum, quo sæpe utitur *Josephus*, ut mox p. 56. v. 20. Licet emendare, [illegible] (aut [illegible]) [illegible]. BERN. & HUDS.

x Ἐπ' εὐδαιμονίᾳ] Ita *MSS.* in *Editis* [illegible]. *Epiphanius* habet *eo quod profectum ejus annunciarent.* Hinc *Bernardus* legit [illegible].

y Καὶ τὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

β'. Ἐκπεμφθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν [a] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογῇ τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν [a] κατὰ τὴν συνήθειαν ἐπιφοιτώντων κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν· ἣν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξῄει, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτός, τὸ μὲν αὐτοῦ δράγμα [b] τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προστρέχοντα [c] προσκυνεῖν [d] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ἰωσήπῳ τούτων οὐδὲν, [e] ὡς οὐ γνώριμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιοῦντο μηδὲν [f] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. [g] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικῆσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, τὴν σελήνην παραλαβόντα [h] καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων παρατυγχανόντων, διεσάφησε, καὶ τί βούλεται σημαίνειν φράσαι [i] παρεκάλει. ὁ δὲ [k] ἥσθη τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ [l] τῷ παιδὶ [m] κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν [n] Θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐσεσθαι [o] τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητρὶ καὶ πατρὶ, τὴν μὲν αὔξουσαν ἅπαντα καὶ τρέφουσαν, τὸν δ' ἐκτυποῦντος καὶ τὴν [p] ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος, εἰκάζων, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, [q] καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰάκωβος τοιαύτην οὐκ ἀσυνέτως τῆς ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποιήσατο· [r] τοὺς δ' ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήπου σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετέθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνειράτων ἀγαθὰ [s] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτοὺς εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς [t] ὡς τῆς γενέσεως οὕτως καὶ τῆς εὐδαιμονίας [v] ἐσομένους· ἀνελεῖν τε ὥρμησαν τὸ μειράκιον

2. Missus cum fratribus à patre ad fruges messis tempore colligendas, visionem vidit ab iis quæ dormientibus obversari solent *longe* diversam: quam experrectus fratribus interpretandam narravit, dicens, suum quidem sibi visum, præterita nocte, tritici manipulum, eo quo posuerat loco, immotum stare; illorum vero accurrentes ipsum venerari, ut solent dominos servi. At illi, cum intellexissent visionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus potestate futuros, Josepho quidem, ac si iis plane ignoratum esset somnium, nihil tale interpretati sunt; sed *taciti* precabantur ne quid horum, quæ suspicati sunt, ei *unquam* eveniret: eoque etiam majore in eum odio exardere perseverarunt.

Vidit per quietem fratres ipsum adoratum venientes aristarum instar capita inclinasse. Gen. c. 37.

3. Deus autem, adversus eorum invidiam contendens, alteram visionem Josepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol sibi visus est arripere lunam & reliquas stellas, ac in terram descendere, ipsumque adorare. Hanc visionem patri, etiam in præsentia fratrum, nihil ex iis mali suspicans, exposuit; obsecratque, ut quid sibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero somnio lætatur: ejus enim præsagium mente colligens, & eventum sapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus est, tempusque concessu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore esset, & veneratione dignus haberetur: solem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; stellas vero fratribus, cum & ipsi undecim essent sicut & stellæ, tum à sole & luna vim suam habeant.

Somnium aliud Josephi. Parentes tanquam maxima fide rum, fratres xi. ut minora, ad genua ejus humiles devolabi.

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit visionis interpretationem: fratres vero Josephi valde contristavit tale præsagium. Ac incitati sunt adversus eum, veluti extraneum quempiam, bona somniis istis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros esse verisimile erat, ut generis participes ita & felicitatis socios futuros: atque adolescentulum

Hinc illa fratrum suorum simultas, consilia dira, insidia.

g Τῷ δὲ πατρὶ] Vestigia Philonis sui premit Josephus in hoc somnio [illegible] Josephum deinde suis verbis traduxit Zonaras, ubi hoc visum ita enarrat. [illegible] Neque multo diversi sunt codices *Hen.* & *Busb.* [illegible] Sic illi usque ad finem hujus Paragraphi. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* [illegible] *cæteri.* Vestigia *Philonis* (p. 540.) premit *Josephus* in hoc somnio. Suis verbis hoc visum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum discrepant *Hen.* & *Busb.*

a Κατὰ τὴν συνήθειαν] Κατὰ συνήθειαν *Vat.*

b Τῶν πυρῶν] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

c Προσκυνεῖν αὐτὸ,] Προσκυνεῖν αὐτῷ Phrasi Athenarum Christianarum *Bas. Gen. Hen* & *Busb.* BERN

d Αὐτὸ,] Ita *Big. Samb. Cas* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Bas.* & *G.* Verba sequentia in *MSS.* conservata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ, omiserunt *Bas.* & G.

e Ὡς οὐ γνώριμον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris*, [illegible]

f Εἰς τέλος παρελθεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* [illegible] *Bas.* & *G.* [illegible] *Vat.*

g Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* [illegible] *Bas.* & *G.* [illegible] *Vat.*

h Καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας,] Accipite Josephi breviaria *Hen.* & *Busb.* [illegible]

[illegible] Illa hucusque. Paria habet delibator harum historiarum Zonaras, [illegible] Habuit autem Josephus ante suos oculos βίον πολιτικὸν Philonis, ubi hæc legis: [illegible] Mox ille Philosophus [illegible] BERN. Sic in omnibus *MSS.* [illegible] *Bas* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videsis p. 16. *Edit. Bas.*

i Παρεκάλει.] Ita cum *Vat.* in *aliis* παρεκάλει.

k Ἥσθη τῷ ὀνείρατι] Ita *Bas. G.* & *Vat.* ὁ δὲ [illegible] *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.*

l Τῷ παιδὶ] Τοῦ παιδίου *Vat.*

m Κατήγγελλε,] Sic, ut amat *Josephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγελλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγειλεν *Editionum par.*

n Θεοῦ δόντος,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεοῦ ζῶντος in *Editis.*

o Τίμιον] Sic in *MSS.* [illegible] *Bas.* & G.

p Ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος,] Vocem ἄλλην restituimus ex *MSS.*

q Καὶ γὰρ τούτους] Iterum ex *MSS.* in *Editis* [illegible]

r Τοὺς δ' ἀδελφοὺς] Ita *MSS.* τοῖς ἀδελφοῖς *Bas.* & *G.*

s Ἕξειν,] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* ἥξειν reliqui omnes.

t Ὡς τῆς γενέσεως] Illud ὡς ex *MSS.*

v Ἐσομένους·] [illegible] *Samb.* & *Epiphan.*

lum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc consilium ratum habuissent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio est pecoribus alendis optima & pascuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non præmonentes quod istic abituri essent. Ille vero, quod hoc nesciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, tristi & solicito animo rem agitans, illisque valde metuens, mittit Josephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

ἐράχιον. καὶ ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν, [x] ἐπειδὴ τὸ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐπὶ Σικίμων τρεπόμενοι· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τῶν ποιμνίων [y] ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ τοῦ μηδὲ ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τινὰ [z] τῶν περὶ τῶν παίδων αὐτῷ τ' ἀληθὲς σημαίνειν δυνάμενον, [a] σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ περιδεὴς ὤν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

CAP. III.

Quomodo Josephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illustris, fratres in sua potestate habuit.

Illi autem, ut fratrem ad se venientem conspexerunt, gavisi sunt, non quasi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre missi, sed tanquam inimici, & in manus suas Dei voluntate traditi: ac confestim, & ne occasionem ex manibus elabi sinant, ad illum perimendum sese expediunt. Rubenus vero, inter istos natu maximus, cum eos ita se habere vidisset, superque ea re consentientes, tentabat *eorum impetum* continere: ostendens facinus fore audacissimum simul ac scelestissimum. Ut nefarium quidem & Deo visum iri, & hominibus flagitiosum, etiam non consanguinei cædem perpetrare; multo autem scelestius fratris necis reos deprehendi; quo sublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipsos reveriti, reputantesque secum quantum perpessuri essent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto desisterent tam audaci, obsecrabat; etiam præ timore Dei, qui spectator ac testis foret consilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abstinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam sanamque mentem adductos: sin pergerent ad opus, nullas esse pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præsentem violassent, cui nihil latere potest, sive in solitudine peragatur, sive in urbium frequentia. Ubicunque enim est homo, existimandum ibi Deum quoque adesse. Quin & propriam conscientiam, si hoc ipsum patrare auderent, sibimet adversaturam esse ajebat: quam nemo potest fugere, sive bonam conservare studeat, sive talem nactus fuerit, qualis ipsos infectatura est, si fratrem interfecerint. Insuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas esse cuiquam fratrem, licet injustum, interimere: satius vero esse ita amicos non ulcisci & persequi, si quid peccasse videantur. Josephum vero, qui nequaquam malignus in ipsos extiterit, occiderent: cujus ætas

Pro fratre apud ceteros intercedit Rubelus, oratione pia ac facunda.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς [b] Ἰώσηπος, ὕστερος εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Οἱ δὲ, τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἥσθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείου παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθροῦ, καὶ τὰς χερσὶν αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν παραδοθέντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, [c] καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, [d] ὡρμήκεισαν. [e] οὕτω δ' αὐτοὺς Ῥουβῆλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [f] ὁμονοηκότας, ἐπειρᾶτο κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, [g] καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῖσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκεῖν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χειρουργῆσαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ [h] πατήρ τε ἀναιρουμένῳ συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, οὐ κατ' ἀνθρώπινον [i] γενομένην νόμον, συγκαταπίπτῃ. [k] τούτων δ' οὖν αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου παραδεδομένους, ἀποσχέσθαι τοῦ τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, [l] ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς [m] ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν γεγενημένης. ἀποστάντας τῆς μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προελθόντας δ' ἐπὶ τοὔργον οὐκ ἔστιν ἣν οὐκ [n] εἰσπράξεσθαι τῆς ἀδελφοκτονίας δίκην, [o] μιάναντας αὐτοῦ τὴν πανταχοῦ παροῦσαν πρόνοιαν, καὶ μήτε τῶν ἐπ' ἐρημίαις πραττομένων ὑστεροῦσαν, μήτε τῶν κατὰ τὰς πόλεις. [p] ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν Θεόν. τό τε συνειδὸς αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἕξειν ἐχθρὸν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐστὶν [q] ἀποδρᾶσαι. προσετίθει δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν οὐδὲ ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον· καλὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς οὕτω φίλοις, ὑπὲρ ὧν [r] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ οὐδὲ πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γεγενημένον [s] διαφθεροῦσιν· ᾧ [t] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὴν

[v] παρ'

x Επεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς] Ita in *MSS.* ἐπειδὴ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας ἔχει, ἐπὶ Σικίμων: *Baf.* & *G.*

y Επεμελοῦντο,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπεμελοῦν] *Vat.* ἐπεμέλοντο *Baf.* & *G.*

z Τῶν περὶ τῶν παίδων] Sic *Big.* & *Samb.* τὸ περὶ τῶν παίδων *Alii.*

a Σκυθρωπότερον] Σκυθρωπότερον *Vat.*

b Ἰώσηπος,] Hypothesin paulo breviorem habet *Busb.* περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Αἰγυπτίας πράσεως Ἰωσήφ.

c Καὶ μὴ τὸν] Καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι *Vat.*

d Ωρμήκεισαν.] Ὥρμησαν *Hen. Busb.* & *J. Zonaras*: at perfecto tempore Josephus. Mox οὕτως δ' *Samb.* correcte. BERN.

e Οὕτω δ' αὐτοὺς] Οὕτως δ' αὐτοὺς *Samb.*

f Ομονοηκότας,] Ita *Big.* & *Samb.* ὁμονοοῦντας *alii.*

g Καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῖσος.] Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vat. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῷ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hisce similia retulit *Philo*, p. 528. B ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις &c.

h Πατήρ τε ἀναιρουμένῳ] Πατὴρ μὲν ἀν. *Vat.*

i Γενομένην νόμον,] Ita *Baf. G.* & *Epiphan.* Γενόμενον *Big.* & *Samb.* Γενόμενα *Vat.*

k Τούτων δ' οὖν] Τούτων τε οὖν *Vat.*

l Ὃς θεατ...] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in reliquis. ὡς θεατὴν ἅμα καὶ μάρτυρα corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem sine necessitate ἀποστάντας μὲν &c. dein εἴξαντας. iterumque infeliciori conjectura, οὐκ ἔστιν ἣν οὐκ εἰσπράξεται τ. ἀ. δίκην, τοῦ ἀδικεῖται αὐτὸν. BERN. & HUDS.

m Επὶ τὸν ἀδελφ.] Ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπητόν.

n Εἰσπράξεσθαι] Ita *Samb* & *Vat.* εἰσπράξεται *Baf.* & *G.* εἰσπράξασθαι *Big. Caf.* & *Epiphan.*

o Μιάναντας] Sic *Big. Caf.* & *Vat.* μιάναντας *Baf.* & *G.*

p Ὅπου γὰρ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἂν ᾖ in aliis.

q Ἀποδρᾶσαι.] Ex *Big.* & *Caf.* ἀποδρᾶναι *Samb. Vat. Baf.* & *G.*

r Ἁμαρτάνειν ἔδοξαν] Ita *Big. Caf.* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἔδοξαν *Baf.* & *G.*

s Διαφθεροῦσιν·] Διαφθείρουσι optimo temporum *Baf.* & *Gen.* Scripsit vero Josephus διαφθερεῖν, *Big.* & *Samb.* adprobantibus BERN. Sic *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείρειν in *Editis.*

t Καὶ τὸ τῆς ἡλικίας] Illud καὶ ex *MSS.*

v Παρ'

[v] παρ' αὐτῶν ἐρανίζεται κηδεμονίαν. ἥ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ [x] χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν τίθησι· διὰ φθόνον [y] τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ τοῦ ζῆν ἐξαγαγεῖν διεγνωκότων, [z] ὧν τὸ ἴσον [a] ἀπολαύσουσι κοινωνοῦντες αὐτῷ [b] τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ [c] ἦν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ἰωσήπῳ δίδωσι· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν [d] καὶ διὰ τοῦτ' αὐτοὺς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπ' [e] αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ταῦτα [f] χαρίσεται.

β. Καὶ ὁ μὲν Ῥούβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πολλὰ καὶ δεόμενος, ἐπειρᾶτο [g] τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν μετριωτέρους ὑπὸ τῶν λόγων ἑώρα γεγενημένους, ἀλλὰ σπεύδοντας ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν, [h] συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ἐπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ [i] ἀμυνομένοις παρῄνεσε τὰ πρῶτα, πεπεῖσθαι [k] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακοὺς εἰς νῦν παραινέσει πεισθέντας [l] ἔλεγεν. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· οὐ μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κουφότερον· ἠξίου γὰρ αὐτοὺς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τἀδελφοῦ· ῥίψαντας δ' εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον οὕτως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, [m] καὶ τό γε μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συναινεσάντων δὲ τούτοις τῶν νεανίσκων, παραλαβὼν Ῥούβηλος τὸ μειράκιον καὶ καλῳδίῳ ἐκδήσας, ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπηλλάσσετο κατὰ ζήτησιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ. Ἰούδας δὲ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἄραβας τοῦ Ἰσμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Σύρια φορτία κομίζοντας [n] Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν [o] Ῥουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τὸν Ἰώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἄραψιν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γινόμενον, [p] κἂν τεθνήξεσθαι παρὰ τοῖς ξένοις, αὐτούς τε τοῦ μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μνῶν εἴκοσιν,

tenera misericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Causa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis vitam ei adimere statuerint, qua ex æquo fruituri erant consortionem cum illo habentes sociabilem, utpote qui non alieni essent sed cognatione conjuncti. Debere enim existimare ipsorum esse quicquid Josepho largietur Deus: ac proinde par esse ut cogitarent, iracundiam *cœlestem* gravius illis incubituram, si eum perimendo, qui ab ipso Deo omni bona fortuna dignus est habitus, hunc ipsum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus est felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, prætereaque pluribus etiam *illos* obsecrans, conabatur eos à fratricidio absterrere. Postquam autem ipsos nihilo placatiores factos viderat, sed in eo esse ut ad cædem properarent; consilium dedit ut saltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluissent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, si in iis ad quæ jam hortatur sibimet parerent. Sic enim finem suum, ad quem festinant, consequuturos esse; sed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioso. Nam obtestatus est ipsos, ne suas ipsi manus fratri injicerent, sed in proximum puteum conjectum illic emori finerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hisce assensum dedissent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter eum in puteum demisit; erat enim bene siccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit pascua commoda quæsiturus.

Josephus in lacum siccum demittitur, suadente Rubelo.

3. Judas autem, qui & ipse unus è Jacobi filiis, conspicatus mercatores Arabas generis Ismaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, post discessum Rubeli consilium dedit fratribus, ut Josephum extrahentes venderent cum Arabibus. Nam etiamsi & illum, quam longissime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto semet sceleris puros conservarent. Hoc igitur cum placuisset consilium, Josephum ex puteo receptum vi-

Viginti dominum minis venditur Ismaëlitis, annos habens XVII. Gen. c. 37.

v Παρ' αὐτῶν ἐρανίζεται] Ita ex Epiphanio correxi, pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν librorum Græcorum, quot versare mihi adhuc licuit. Schotano placet ἀπ' ἐμῶν αὐτῶν. Attamen tota hæc oratio in personis tertiis occupatur. Mox Big. καθ' ἑαυτὸν syllabis quatuor, absque exemplo. BERN. Ita Vet. Interpr. correxit Bernardus pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν librorum Græcorum, quot versare mihi adhuc licuit.

x Χείρω] Ex MSS. quod Ἀττικώτερον Editorum χείρονα.

y Τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν] Ita Big. & Samb. τῶν ἐσομ. aliis.

z Ὧν τὸ ἴσον] Ὧν γε τὸ ἴσον Vat.

a Ἀπολαύσουσι] Ἀπολαύσειν Samb. & Cas.

b Τῆς μετουσίας.] Ita Libri omnes Gr. pariterque *communione* in Latinis. Locutio illa κοινωνίας. ut *sociabilis consortio* apud Livium. συνουσίας reponit T. Faber. BERN. & HUDS.

c Ἦν αὐτῶν] Εἶναι Big.

d Καὶ διὰ τοῦτο] Ita Big. & Samb. καὶ διὰ τοῦτο τὸ Cas. καὶ δι' αὐτὸ τὸ αὐτοὺς Vat. καὶ διὰ τὸ καλῶς &c. Bas. & G.

e Αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ] Illa τοῦ Θεοῦ ex MSS.

f Χαρίσεται.] Χαρίσεται Big. non male. Sæpius autem legimus ejusmodi parenelises in hoc Scriptore, quas Athenæ quidem neutiquam damnarent. Alii omnes χαρίζεται. BERN. Ita Big. & Vat. χαρίζεται, in reliquis.

g Τῆς ἀδελφοκτονίας] Sic Samb. & Vat. τοῖς τῆς ἀδ. cæteri.

h Συνεβούλευε] Συνεβούλευσε Vat. ut habetur mox infra, v. 32. συνεβούλευσεν Hen.

i Ἀμυνομένοις] Ἀμυνόμενος malit Heraldus, Digressionum l. 2. c. 8.

k Λέγων αὐτούς.] Faber λέγοις αὐτῷ, phrasi Josephi ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. BERN. Οἱ ut αὐτοὺς Heraldus, λέγοις αὐτῷ legendum esse contendit T. Faber, phrasi Josephi (ut inquit Bernardus) ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. Simile quid habet Josephus, p. 23. v. 19.

l Ἔλεγεν.] Vox ἔλεγεν ex MSS. nam abfuit Bas. & G.

m Καὶ τό γε μιανθῆναι] Latine diceres, *pollutas manus lucri facere*, quod est *fratricidii crimen evitare*: aut phrasi Orientis, ויד אל תשלחו בו, Gen. c. 37. 22. Sensum illum obtinuisse dictionem Græcam nos docet D. Lucas ejus ævi Scriptor: κερδῆσαι ὕβριν habet iste in Actis sacris. Non placet itaque manus Big. aut Samb. hoc in loco καὶ τό γε μὴ μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. Tantidem narrat & Philo, ὁ πρεσβύτατος παρῄνει μὴ ἐργάσασθαι τὸ μίασμα, ἀλλ' αὐτὸν μόνον εἰς τῶν ὀρυγμάτων ἓν ῥῖψαι. —— συναινεσάντων δὲ, ὁ μὲν πρεσβύτατος καταβὰς· οἱ δὲ ἐκ πολέμου συνελθόντες, ἄκοντα ἀναπηγνύουσι τὸν ἰδιώτην· καὶ τὸν μὲν καθιμῶσιν εἰς βαθεῖς βόθρους. Quin ex hoc potius Judæo Johannes Zonaras, Ῥουβὴμ δὲ συνεβούλευε, μὴ αὐτόχειρας γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ· ἀλλ' εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον ῥῖψαι αὐτὸν, ἵνα ἀποθάνῃ ἐκεῖ, καὶ οὕτω μετριώτερον ἔσοιτο τὸ κακόν. συναινεσάντων δὲ τῷ λόγῳ τῶν νεανίσκων, λαβὼν ὁ Ῥουβὴμ τὸ μειράκιον, ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον. BERN. Καὶ τό γε μὴ μιανθῆναι Big. Samb. & Vat. Vide Philonem p. 528. ex quo sua hausisse videtur Zonaras, p. 16.

n Αἰγυπτίοις] Εἰς Αἴγυπτον Bas. & Gen. ex versione τῶν ο'. Pariter de illo facinore Philo, ὁπηνίκα δὲ ἡ πρὸς ἐμπορίαν ἐμπορικὴ τινες ὁδοιπόροι τῶν ἐθνῶν ἔχοντες ἀρώματα εἰς Αἴγυπτον κομίζειν φέροντες· εἰς ἀνελκύσαντες τὸν ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ὑποτιμῆσαι τὴν τιμὴν τοῦ κατ' ἀξίαν τιμήματος. Paulo etiam diversus ab his Artapanus, προειδόμενον δὲ Ἰωσὴφ, ait, τὴν τῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλὴν, ἀξιῶσαι τοὺς ἀστυγείτονας Ἄραβας εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτὸν διακομίσαι· τοὺς δὲ τὸ αἰτούμενον ποιῆσαι· εἶναι γὰρ τοὺς Ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους Ἰσραὴλ, υἱοὺς τοῦ Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ δ' ἀδελφούς. BERN. Ita in MSS. εἰς Αἴγυπτον Bas. & G. ex versione LXX. Pariter de illo facinore Philo, p. 528. Paulo etiam diversus ab his Artapanus apud Euseb. in Præp. Evangel. p. 429.

o Ῥουβήλου] Al. τοῦ Ῥουβήλου.

p Κἂν τεθνήξεσθαι] Mox δόξαν οὖν τοῦτο frustra Bosh. & Hen. tum etiam ἀπέδοντο pro ἀποδίδονται. Zonaras vero, καὶ δόξαν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις αὐτὸν ἀποδίδονται μνῶν εἴκοσι, ἔτος ἐπτακαιδέκατον γεγονότα. BERN. Ita ex MSS. in Editis κἂν τεθνήξεσθαι τοῖς ξένοις, ἑαυτούς τε.

* *Pollutas manus lucrifacerent.*] Quod est, *fratricidii crimen evitare*. Sic κερδῆσαι ὕβριν in Act. Apostol.

viginti minis vendunt mercatoribus, annos septendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, insciis fratribus Josephum servare secum statuit. Ac dum inclamanti non responderet, ille, suspicatus post discessum suum interemptum esse, fratres incusabat. Cum vero rem gestam ei enarrassent, lugere desiit.

Rubeli pietas.

4. Ut primum vero hæc in Josephum à fratribus perpetrata essent, consultare cœperunt quid demum agerent; ut patris suspicionem evitare possent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Josephus ad eos venerat, (nam ipsam ei demisso in puteum detraxerant) discerptam sanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam ostendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad senem, cum jam aliquid de filio rescivisset. Ajebant autem Josephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi evenerit, tunicam tamen istam cruentatam & laceram invenisse. unde & illis crevit suspicio, belluarum incursu mortem oppetiisse; si ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam spem habuisset, fore scilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione discessit. At manifestum necis indicium tunicam ratus (agnoscebat enim eam esse qua indutum ad fratres miserat) postea ita se habuit, adolescentem lugendo, quasi interiisset. Atque tam male erat illi, ac si unius pater extitisset, & aliorum consolatione privatus; etiam, priusquam cum fratribus colloqueretur, Josephum à feris discerptum periisse conjiciens. Sedebat autem sacco amictus & dolore oppressus, ut neque filii consolando quicquam proficerent, neque ipse luctum lassitudine remitteret.

Tunica Josephi tanquam discerpta affligant animum Jacobi cruentantique ingratissimi filii.

ἑπτακαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥουβῆλος δὲ, νύκτωρ ἐπὶ τὸν λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τοὺς ἀδελφοὺς λαθὼν τὸν Ἰώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλουμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάκασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῶν δὲ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται τοῦ πένθους [q] Ῥουβῆλος.

δ'. Ὡς δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπρακτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑπονοίας παρὰ τῷ πατρὶ γένοιντο, ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐνδεδυμένος, περιῃρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς τὸν λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς διασπαράξασιν αἵματι [r] τράγων μολῦναι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέροντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτοῦ φανείη διεφθαρμένος. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἧκον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ἤδη τὸ περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν [s] ἀφιγμένον. ἔλεγον δὲ τὸν μὲν Ἰώσηπον οὐκ ἰδεῖν, [t] οὐδ' ᾗ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα δὲ τοῦτον εὑρεῖν ᾑμαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, περιπεσόντα θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἴγε τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐξέλθῃ. Ἰάκωβος δὲ ἐπὶ κουφοτέραις ὢν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένου δήποθεν αὐτοῦ τοῦ παιδὸς, τοῦτον μὲν ἀφίησι τὸν λογισμόν. πίστιν δ' αὐτοῦ τῆς τελευτῆς ἐναργῆ τὸν χιτῶνα ὑπέλαβεν· καὶ γὰρ ἐγνώριζεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμψαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς· ὡς ἐπὶ νεκρῷ τὸ λοιπὸν οὕτως διέκειτο ἐπὶ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὢν, καὶ τῆς ἐξ ἄλλων [u] παραμυθίας ἐστερημένος, οὕτως ἦν παρὰ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο δὲ [x] σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [y] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτὸν ῥᾴονα γίνεσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

CAP. IV.

Insignis Josephi continentia.

JOsephum autem venditum à mercatoribus cum emisset Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* summo in honore habuit. Nam & disciplinis liberalibus eum instituendum curavit, & victu meliore, quam pro servili conditione, uti permisit, eumque suæ domui præfecit. Is vero hisce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *sui status* mutationem deseruit: sed ostendit prudentiam difficillima quæque in vita posse superare, si quibus adsit pura & infucata, nec ad præsentem tantum felicitatem accommodata.

Domus Petephrena procurator Josephus. Gen. c. 39.

2. Cum enim uxor herilis, cum ob formæ e-

Juvenem decorum male deperit hera sua. Gen. c. 39.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπου ἁγνείας τὸ ἐπιφανές.

ΙΩσηπον δὲ, πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρῆς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ἐπὶ τῶν Φαραώθου μαγείρων τοῦ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ· [z] παιδείαν δὲ τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ διαίτῃ χρῆσθαι κρείττονι τῆς ἐπὶ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τὴν τῶν κατὰ τὸν οἶκον [a] αὐτῷ προνοίαν. ὁ δὲ τούτων τε [b] ἀπέλαυε, καὶ τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἦν περὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ τῆς μεταβολῆς [c] ἐγκατέλειπεν· ἀλλ' ἐπέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῶν ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνήσιον, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κατὰ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

β'. [d] Τῆς γὰρ τοῦ δεσπότου γυναικὸς, διά τε τὴν εὐμορ-

q Ῥουβῆλος.] Sic MSS. ὁ Ῥουβῆλος Bas. & G. Rubeli autem expostulationem quære apud *Philonem*, p. 528.

r Τράγων μολῦναι·] Ita in *MSS.* τράγου *Bas. G. aliique.*

s Ἀφιγμένον] Sic *Cas.* & *Samb.* ἀφιγμένου *cæteri.*

t Οὐδ' ᾗ κέχρηται] *Zonaras* etiam phrasi consimili, οὐδ' ὅπως διέθαρη γνῶναι. Idem proxime χιτῶνα διερρωγότα pro λελακισμένον. Philo etiam dixit καθημαγμένον καὶ κατεσχισμένον. BERN. Ita *Big. Samb. Bosb.* & *Vat.* οὐκ οἶμαι *Bas. G.* & *Cas.* οὐκ εἰ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

u Παραμυθίας ἐστερημένος.] Ita *Samb.* politice quidem. Reliquis παραμυθίας. Utrumque autem scribi permittit morosus ille Apollonius. BERN. Sic *Samb.* in *reliquis* παραμυθίας. utrumque approbat *Apollonius.* In sequentibus pro οὕτως ἦν παρὰ τῷ κακῷ, mallem rescribere, οὕτως ἦν παρ' αὐτῷ κακῶς. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud semetipsum male, priusquam cum fratribus* &c.

x Σακκίον ἐξαψάμενος] Σάκκον *Bosb. Hen.* & *Zonaras* ex LXX.

y Μήτε ὑπὸ παίδων] Ex *Big.* & *Samb.* μηδ' ὑπὸ π. in *aliis.* & subinde ῥᾷον. Sed ibidem αὐτῷ ῥᾴονα *Big. Cas.* & *Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri*, αὐτῷ ῥᾷον γίνεσθαι. BERN. & HUDS.

z Παιδείαν δὲ τὴν ἐλευθέριον] Pharaonis autem œconomus in libris Græcis, quot vidi, nuncupatur πετεφρῆς, quod olim placuit & Interpretibus Alexandrinis: sed *Putiphares* semel legi, sæpius *Petephres* in exemplaribus Epiphanii; hoc autem similius Judæorum aut Samaritarum scriptioni פוטיפר. Unde S. Hieronymus in Tradit. *Venditus est igitur Joseph principi exercitus & bellatorum, non* Petephre *aut* Petephri, *ut est in Latino* (ita quidem reperias apud Ambrosium & Augustinum) *sed* Phutiphar *Eunucho.* Cæterum hunc ἀρχιμάγειρον cum suavissimo Prædicatorum Johanne à פוטיפרע Josephi socero nomine ac conditione distinguere, potius quam ita confundere, uti amant Interpretes LXX. Josephus, veteres alii Judæorum magistri apud Hieronymum & Genesin magnam. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.*

a Αὐτῷ προνοίαν.] Illud αὐτῷ etiam ex *Big. Samb.* & *Vat.* deest *cæteris.*

b Ἀπέλαυε.] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπέλαυσε in *aliis.*

c Ἐγκατέλειπεν·] Ἐγκατέλιπεν *Samb.*

d Τῆς γὰρ τοῦ δεσπότου γυναικὸς.] De eodem autem flagitio inde *Zonaras* Drungarius, τῆς δὲ τοῦ δεσπότου γυναικὸς διά τε εὐμορφίαν καὶ τὴν αὐτοῦ δεξιότητα ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ λόγους περὶ μίξεως προσαγαγούσης, παρῃτεῖτο τὴν αἴτησιν. Hic quidem Josephum, Josephus Philonem verbis simillimis expressit. Sic autem Hierophanta Alexandrinus, ἡ γὰρ τοῦ δεσπότου γυνὴ ἐπιμανεῖσα τῷ νεανίσκῳ, καὶ ἀναδιδοῦσα πρὸς τὸ ποθούμενον, τοὺς περὶ μίξεως λόγους προσέφερεν ἀκολάστους, καὶ ὅλως προσεῖχεν ἀπονενοημένη. BERN. *Zonaras* in hisce *Josephum*, at *Josephus* verbis simillimis expressit *Philonem* in pag. 532.

μορφίαν καὶ τὴν περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησόμενον τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν τρόπον ἀφορώσης, ὃς καὶ παρὰ τὴν μεταβολὴν παρέμενεν· τήν τε ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ποιησαμένης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρῃτεῖτο τὴν ἀξίωσιν, οὐ κρίνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ [e] διδόναι χάριν, ἐν ᾗ τοῦ πριαμένου καὶ τοσαύτης ἠξιωκότος τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [f] κρατεῖν τε τοῦ πάθους ἐκείνην [g] περικάλει, τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ τεύξεσθαι τῆς ἐπιθυμίας προβαλλόμενος· σβεσθήσεσθαι γάρ τι αὐτῇ τοῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομενεῖν ἔλεγεν, ἢ πρὸς τοῦτο καταπεισθεὶς [h] ἔσεσθαι. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἡ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν [i] προσταγμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι παραίτησιν. [k] τὴν δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκῶσαν τὸν Ἰώσηπον ἀντισχεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκουμένη, δευτέρᾳ πάλιν πείρᾳ [l] προεθυμεῖτο καταγωνίσασθαι.

γʹ. Δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπιστάσης, [m] καθ' ἣν εἰς τὴν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ [n] φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γενομένης [o] αὐτῇ ταύτης, [p] λιπαρεστέρους ἔτι τῶν πρώτων αὐτῷ προσενεγκαμένη λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [q] αὐτῷ μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶξαι, καὶ μηδὲν ἀντειρηκέναι· κατά τε τὴν τῆς παρακαλούσης ἐντροπὴν καὶ τὴν τοῦ πάθους ὑπερβολὴν, ὑφ' οὗ βιασθεῖη δέσποινα οὖσα τοῦ κατ' αὐτὴν ἀξιώματος [r] ταπεινοτέρα γενέσθαι. φρονήσει τε καὶ νῦν ἄμεινον ἐνδοὺς, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσιν [s] ἄγνωμον διορθώσεται. εἴ τε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, ταύτην γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος σπουδῆς· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι, καὶ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴ τε τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, τοῦ μηδὲ μίαν κακουργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. προσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχει, προσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύσειν, ὑπήκοον γενόμενον· ἄμυναν δὲ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποστραφέντα τὴν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὴν τῆς σωφροσύνης δόκησιν [t] ἐπίπροσθεν θέμενον. οὐ γὰρ αὐτὸν τοῦτ' ὠφελήσειν, τραπείσης εἰς κατηγορίαν αὐτῆς, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ἐπὶ τἀνδρί· προσέξειν δὲ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆν, ἢ τοῖς ἐκείνου, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀληθείας [v] φέρωνται.

δʹ. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, οὔτε οἶκτος αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, οὔτ' ἠνάγκασε φόβος· ἀλλὰ τῶν δεήσεων ἀντεῖχε, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς οὐκ ἐνεδίδου, [x] δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν

legantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore esset incensa, ac putaret, si hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis positurus quod hera illum peteret, (nam ad habitum servitutis præsentis, non ad mores, qui statu etiam mutato permanerent, respiciebat) adeoque suum, quo flagrabat, ei proderet desiderium, & sermones sereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas esse ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipsam admonebat ut cupiditatem reprimeret, desperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (sic enim fore ut ei sedaretur impetus, cum omni de spe decidisset) sibique constitutum esse dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obsequi. Quamvis enim & heræ adversari servum non deceat, hujusmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excusationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exspectanti restiterit Josephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare statuit.

Rei insidiosa est amor, plenaque artium.

3. Cum igitur publicum festum instaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem caussatur apud maritum, captans solitudinem & otium ad Josephum exorandum. Quod cum nacta esset, blando magis sermone quam antea eum aggreditur. Ut satius quidem fuerit eum primis cessisse precibus, neque aliquid contradixisse; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera sit, sua dignitate humiliorem se gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius desipuerit licebit emendare. Sive enim secundas preces desideraret, has adesse & cum majori studio: se enim ægritudinem simulasse, atque festo & celebritati ipsius consuetudinem prætulisse. Sive prioribus ob diffidentiam repugnasset sermonibus, indicio esse crederet, nullam latuisse fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perstaret. Quare & præsentium bonorum emolumentis frui exspectaret, quorum jam particeps erat, si ejus desiderio annueret, & majora etiam consequuturum, si suæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, si petitionem repudiaret, & castitatis existimationem mallet illibatam servare, quam heræ gratificari. Eam enim ipsi nequaquam prodesse, si ei accusationem instrueret, & se ab illo tentatam esse ad maritum mentiretur: magis enim Petephren suis sermonibus fidem habiturum esse, quam illius, veritati licet maxime consentanea proferat.

Speculum castitatis purissimum Josephus.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque misericordia eum recedere à castitate suasit, neque metus coëgit: sed precibus restitit, minisque non concessit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbissima quæque sufferre, quam præ-

e Διδόναι χάριν,] Δοῦναι *Samb.* & *Vat.*

f Κρατεῖν τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κρατεῖν τὸ τοῦ π. *Baf.* & *G.*

g Περικάλει,] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* παρεκάλει in *aliis.*

h Ἔσεσθαι.] *Al.* ἔσεσθαι.

i Προσταγμάτων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Caf. Baf.* & *G.*

k Τὴν δ' ἔτι μᾶλλον] Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum vestigiis. τῇ δ' ἔτι μ. τ. ἔρωτα, μὴ προσδοκώσῃ *Baf.* & *G.* τὸ δ' ἔτι —— τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Caf. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ δ' ἔτι —— μὴ προσδοκῶντος *Big.*

l Προεθυμεῖτο] Ita *Samb. Caf.* & *Vat.* προετίθετο τὸ κατεργ. *Big.* προετίθετο κατεργ. *Baf.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* δευτέρᾳ αὖθις πείρᾳ, aut quod *Zonaras* dixit δευτέρᾳ ἐπῆγε πεῖραν.

m Καθ' ἣν] Κατὰ τὴν ἑορτὴν, id est in festo. alibi μετὰ τὴν ἑορτὴν irrepsit in Josephum pro κατὰ τήν. REL.

n Φοιτᾶν νόμιμον ἦν·] Φοιτᾶσαι *Vat.*

o Αὐτῇ ταύτης,] *Big. Samb.* & *Caf.* Neque tamen facilius refideles emphasin Atticam *Baf.* & *Gen.* καὶ γενομένης αὐτῆς ταύτης.

Fefellit autem Fabrum ars sua, dum reponeret ibidem καὶ γενομένης ἑορτῆς ταύτης: supra enim prælatus est archæologus, δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπιστάσης; jam respicit τὴν σχολήν. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caf.* γενομένης αὐτῆς ταύτης *Baf.* & *G.* frustra reponit *Faber*, καὶ γεν. ἑορτῆς ταύτης. nam ταύτης respicit σχολήν.

p Λιπαρεστέρους] Vulgo legunt *Baf.* & *Gen.* λιπαρωτέρους: cæteri habent λιπαρεστέρους, quo schemate comparandi gaudent valde Ionesque Atticique: sed & fundum λιπαρὲς agnoscunt Hesychius, Photius, aliique Lexicographorum veterum. In eadem clausula προσῆγε λόγους *Busb.* atque *Hen.* BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρωτέρους.

q Αὐτῷ μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν] *Al.* αὐτὴν.

r Ταπεινοτέρα γενέσθαι.] Ita in *MSS.* ταπεινοτέρα *Baf.* & *G.*

s Ἄγνωμον διορθώσεσθαι.] Ἀγνώμων *Samb.* tanquam ab ore & spiritu Attico.

t Ἐπίπροσθεν θέμενον.] Ita *Samb. Big. Caf.* & *Vat.* ἔμπροσθεν προθέμενον *Baf.* & *G.*

v Φέρωνται.] Φέρονται *Samb.*

x Δείσας παθεῖν ἀδίκως,] Ita *Baf. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας καὶ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Marcum*

præsentibus acquiescere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod sibi conscius erat se juste esse periturum. Ipsam quoque nuptiarum monuit, jurisque conjugalis & consuetudinis; obsecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura sit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac *præterea* metum ne deprehendatur, beneficium vero *solum* si lateat peccato ignorato: mariti vero licere congressu frui sine periculo; insuper & magnam, dicebat, habituram esse conscientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magisque ipsi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipsum usuram, quam si pudore teneretur ex peccati societate. Nam longe præstat manifestis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Josephum incusat impudica fœmina.

5. Hæc atque plura hisce similia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius instabat, injectisque manibus, cum de persuasione desperaret, vi subigere voluit. Ut vero illam iratus fugisset Josephus, veste prius relicta quam ipsa prehenderat, (nam & illam ei cedens è cubiculo prosiluit) *illa* verita ne marito suo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Josephum prior falso ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulcisceretur, graviter contempta, injuriam sibi factam. Nam prudentis esse, atque mulierem decere rata est, ut accusationem præoccuparet. Ac mœsta quidem sedebat & confusa; dolorem ex tentata pudicitia esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reverso, & ad hunc aspectum turbato, causamque sciscitante, Josephum cœpit accusare; "Et vel moriaris, marite, inquit, vel servum nequam, cubile tuum violare nitentem, merita pœna castiga. Ille, immemor & qualis in ædes nostras venerit, & quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, atque pro ingrato habendus nisi in omnibus se nobis bonum exhiberet, insidias struxit ut conjugium tuum contumelia afficeret; idque festo die, tua observata absentia. Adeo ut in quantum modestus antea videbatur, propter tui metum se continuit, non quod probo esset ingenio. Talis autem factus est, quod præter meritum atque spem ad honorem provectus fuerit; ac si æquum esset ut ille, cujus fidei & dispensationi omnia tua bona commissa esse contigit, servisque natu grandioribus præfici, uxorem etiam tuam attrectaret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem *ei* ostendit, quasi, cum tentasset *ei* vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris,

χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαριζόμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ [y] συνειδῇ δικαίως ἀπολλυμένῳ. γάμου τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς μὲν καὶ μετάνοιαν ἐχούσης αὖθις ἐπ' ὀδύνῃ γενησομένην, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [z] τοῦ κατάφωρον γενέσθαι, [a] ἀλλὰ χάριν τοῦ λαθεῖν ἀγωνιωμένης τοῦ κακοῦ· τῆς δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ προσέτι πολλὴν [b] ἔλεγε τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτοῦ [c] μᾶλλον δεσπόσει μείνασα καθαρά, καὶ δεσποίνης ἐξουσίᾳ χρήσεται πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. [d] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαρρεῖν [e] ἐπὶ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. [f] Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἐπιστρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ σπουδῇ· καὶ ἐπιβαλοῦσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογνοῦσα [g] τοῦ πείθειν, ἤθελεν. [h] ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατεχούσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· περιδεὴς γενομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα [i] αὐτῆς, καὶ τῆς ὕβρεως περιαλγῶς ἔχουσα, φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρῆν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρήσασθαι μὲν [k] αὐτὴν δεινῶς ὑπερηφανημένην. προλαβεῖν δὲ τὴν διαβολὴν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ [l] καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ διαμαρτεῖν τῆς ἐπιθυμίας λύπην, ὡς ἐπὶ πείρᾳ διαφθορᾶς πλασαμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντι δὲ [m] τἀνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταραχθέντι, καὶ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας [n] τοῦ Ἰωσήπου κατήρξατο· "καὶ τεθναίης, εἶπεν, ἄνερ, ἢ τὸν πονηρὸν δοῦλον, κοίτην μιᾶναι τὴν σὴν ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς οὐθ' οἷος ὢν εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον ἀφίκετο μνησθεὶς ἐσωφρόνησεν, [o] οὐθ' ὅσων ἐκ τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν ἂν εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὑτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβούλευσεν ὑβρίσαι γάμον τὸν σὸν, [p] καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν σὴν ἀπουσίαν παραφυλάξας. [q] ὡς ὅσα καὶ μέτριος ἐδόκει πρότερον, διὰ τὸν ἐκ σοῦ φόβον ἠρέμει, καὶ οὐχὶ φύσει χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ' ἦρξε τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ᾧ τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν καὶ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν [r] ἐξεγένετο, καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἰκετῶν προτιμηθῆναι, τούτῳ καὶ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός". παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει [s] βιάσασθαι καταλιπόντος αὐτό. [t] Πετεφρῆς δὲ μήτε δακρυούσῃ τῇ γυναικὶ, μήτε οἷς ἔλεγε καὶ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων,

cum *Antoninum*, p. 228. *Edit. Oxon.*

y Συνειδῇ] Sic *Big.* συνοῖ δ *Bas. G.* & *Vat.* συνιδῇ *Samb.*

z Τὸ κατάφωρον γενέσθαι.] Τὸ μὴ κατάφωρον in quatuor *MSS.*

a Ἀλλὰ χάριν τοῦ λαθεῖν] Ita *Big. Vat.* & *Cas.* καὶ χάριν in *Editis.*

b Ἔλεγε] Illud ἔλεγε ex *MSS.* omiserunt *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

c Μᾶλλον δεσπόσει] Δεσπόσει μᾶλλον, dein χρήσεται Samb. & *Vat.*

d Πολὺ δὲ κρεῖττον] Πολὺ δὲ καὶ κρ. *Vat.*

e Ἐπὶ γινωσκομένοις] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γινωσκομένοις *Bas.* & *G.*

f Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο.] *Hen.* & *Bosb.* studiose dissentiunt, atque jam ajunt, ὁ δὲ πολλὰ καὶ τοιαῦτα, τῆς γυναικὸς τὴν ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο. BERN.

g Τοῦ πείθειν,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν.

h Ὡς δὲ ἐξέφυγεν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ' ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς Ἰώσηπος. καὶ προσκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατεχούσης αὐτῆς ἐκ ταύτης, ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expressum hisce verbis, *cumque fugisset iratus Josephus, illa ejus tenente vestem qua se exuerat, exsiluit à domo.*

i Αὐτῆς,] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτὰς [illegible].

k Αὐτὴν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανημένην *Bas.* & *G.*

l Καθῆστο μὲν] *Zonaras* deflorator, & nostrorum MSS. quatuor: excusum fuit καὶ κεκάθιστο, quem Æolismum Mæonides ipse probaret, si jam viveret; quin prius tantidem dixerat ille de implacida mente Junonis, [illegible]. BERN. Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κεκάθιστο.

m Τἀνδρὶ,] Τῷ ἀνδρὶ *Big.* Elegantius cæteri & cum his Zonaras. Paulo post τῆς κατηγορίας τοῦ Ἰωσήπου *Hen.* & *Bosb.* BERN.

n Τοῦ Ἰωσήπου κατήρξατο] Illud τοῦ ex *MSS.*

o Οὐθ' ὅσων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* οὐθ' ὧν *Bas.* & *G.*

p Καὶ ταῦτ'] *Al.* καὶ ταῦτα.

q Ὡς ὅσα] Οἷος ὅσα *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Ἐξεγένετο.] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξῆν.

s Βιάσασθαι] Βιάσασθαι cæteri omnes præter *Big.* ex quo excudimus βιάσασθαι. Legimus enim apud veteres Grammaticos, [illegible], idemque inter Musas Herodoti. Philo denique & Zonaras Secretarius [illegible]. BERN. Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant [illegible]. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* [illegible].

t Πετεφρῆς] Πεντεφρῆς malit *Bernardus.*

v Πλέ-

ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὴν ἔρωτι [v] πλέον νέμων, ἐπὶ μὲν τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτράπετο. δοὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικί, πονηρὸν δ' εἶναι κατεγνωκὼς τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὴν τῶν κακούργων [x] εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ἐπὶ δὲ τῇ γυναικὶ καὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

neque quibus *illa* dixerat & *ipse* viderat, fidem derogare potuerit, fueque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere destitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Josephum nequam esse judicans, illum quidem in maleficorum carcerem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modestiæ & castitatis testis extiterit.

ΚΕΦ. ε'.

Οσα συνέβη τῷ Ἰωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ιώσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ περὶ αὐτόν, οὐδ' εἰς ἀπολογίαν, οὐδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπέμεινεν, ἀμείνονα ἰσχύειν τῶν [y] δεδεκότων θαρρῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. οὗ πεῖραν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ κατανοήσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, [z] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κοῦφον ἐποίει· διαίτῃ δὲ [a] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς περὶ τὰ ἔργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ κατὰ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τετραμμένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος τοῦ βασιλέως καὶ σφόδρα δι' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ [b] συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πέδας συνηθέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγίνετο, καὶ συνιέναι γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προὔχειν, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, παρακαλῶν δηλοῦν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι ταῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προστίθησιν.

β'. [c] Ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους τριῶν κλημάτων πεφυκυῖαν ἄμπελον [d] βότρυς ἐξ ἑκάστου [e] ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [f] καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος τοῦ βασιλέως· διηθήσας τε τὸ γλεῦκος, δοῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον ἔφασκε τοιοῦτον εἶναι· ἠξίου δ', εἴ τι μεμοίραται συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόρρησιν τῆς ὄψεως. ὁ δὲ θαρρεῖν [g] τε παρεκάλει, καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· τοῦ βασιλέως ποθήσαντος αὐτοῦ τὴν διακονίαν, καὶ πάλιν εἰς ταύτην αὐτὸν [h] ἐπανάξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσήμαινεν [i] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τὸν Θεὸν ἀνθρώποις παρασχεῖν· [k] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ σπένδεται, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεύει, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτόν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [l] οὖν φῂς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ ταῖς σαῖς [m] προσιέσθαι τὸν βασιλέα. καλὴν τοίνυν ἴσθι σοι τὴν ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμηνύουσαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καρπὸν ἐτρύγησας κατὰ τοὺς ὕπνους. μέμνησο μέντοι τούτων

CAP. V.

Quænam Josepho in carcere contigerunt.

Josephus itaque omnia ad se quidem spectantia Deo committens, neque ad se defendendum neque ad rem gestam accurate narrandam sese accinxit: sed vinculis & necessitati tacitus succubuit, Deum, qui calamitatis causam noverit & veritatem, iis potentiorem esse confidens, qui se in vincula conjecerant. cujus providentiam confestim expertus est. Nam custos carceris, diligentiam ejus fidemque in jussis exsequendis perspiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permisit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum respirarent, secum forte colloquentibus, ut solent miseriarum similitudine conjuncti, seque invicem de causis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in custodiam detrusus, eademque cum Josepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus est; eique (nam *cæteros* anteire intelligentia existimabat) somnium visum exposuit, obsecrans ut præsagium, si quod subesset, indicaret, querens quod suis ex Rege miseriis solicitudinem etiam ex somniis numen adjecerit.

Josephi virtutem carcer obscurare non potuit.
Gen. c. 40.

2. Ajebat igitur se per quietem vidisse tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è singulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eosque se expressisse in poculum quod Regi erat in manu: &, cum mustum esset percolatum, Regi porrexisse ut biberet, illumque benigne accepisse. Quod ergo viderat ejusmodi esse ostendebat: rogabat autem ipsum, si quam nactus esset intelligentiam, ut ei narraret ecquid visum portenderet. Ille vero bono animo esse jussit, & intra triduum exspectare liberationem è vinculis, Rege ministerium ejus desiderante, cumque ad illud revocaturo. Ostendit enim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem esse concessum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus discutiens, & ad voluptatem *plurimam* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expressum accepisse Regem. Scito igitur bonam tibi visionem esse oblatam, quæ præmonstrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miseria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti per somnos. Sed fac, cum hæc

Pocillator regis Ægyptii de mero somniat.
Gen. c. 40.

v Πλέον] Πάλιν Samb. Vat. & Cas. [illegible] Vet. Interpr.
x Εἱρκτὴν] Ita plerique. mitius nonnullis [illegible].
y Δεδεκότων θαρρῶν] Ita Big. & Samb. δεδεκότων conjecerat Schotanus [illegible] Bas. G. Vat. & Cas. [illegible] Vet. Interpr.
z Ὑπανίει] Ita plerique MSS. [illegible] Bas. G. & Cas. & mox [illegible].
a Χρῆσθαι] Al. [illegible].
b Συνδιαφέρων] Ultro discedunt Hen. & Bosb. [illegible], aut [illegible]. Cum illis una abit Zonaras. [illegible] BERN.
c Ἔλεγε δ' οὖν] De Pincernæ somnio videsis *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.
d Βότρυς ἐξ ἑκάστου] Βότρυας Samb. & Vat.
e Ἀποκρέμασθαι] Ita Samb. Hen. Bosb. & Vat. ἀποκρεμᾶσθαι Bas. G. & Big.
f Καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν] Sic MSS. καὶ τοὺς αὐτοὺς Bas. καὶ τοὺς αὐτοῖς G.
g Τε παρεκάλει] Illud τε non agnoscunt Vat. & Vet. Interpr.
h Ἐπανάξοντος] Ita Samb. Cas. Big. & Vat. ἐπανάξειν Bas. G. Bosb. & Hen.
i Ἀμπέλινον] Sic in MSS. vitiose in Editis ἄμπελον ἐπ' ἀγαθῷ [illegible].
k Ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ σπένδεται] Ὅτι Bas. G. Cas. & Vat. ὡς in reliquis.
l Οὖν φῂς] In Big. Samb. & Vat. οὖ φῄς. & in aliquot Epiphanii Codd. *hoc ergo quod dicis.*
m Προσιέσθαι] Ita Samb. & Vat. προσιέσθαι in aliis.

haec vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem praedicentis: & in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quae praenunciavimus discedens. Non enim ut sontes in vincula fuimus conjecti, sed ob virtutem & modestiam ad maleficorum poenas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostrae voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, & conjecturae eventum exspectabat.

Caput sibi ab alitibus impetitum videt per quietem pistor regius.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis pistoribus praefectus, in vincula una cum pincerna detrusus, cum talem Josephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam & ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam praeteritae noctis visio portenderet. erat autem hujusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio & variis eduliis refertum; qualia regibus apparari solent: devolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem praesagium simile illius, quod contigit pincernae, exspectabat. Josephus autem ratiocinando conjiciens de somnio, praefatusque quod mallet ei laetiorum esse interpretem quam quae somnium sibi praenunciaret, dicit, duos omnino vitae dies ipsi superesse, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, & nequaquam sibi opitulari posse. Haec quidem utrique accidere similiter ac dixerat Josephus. Nam die praedicta, cum natalitium suum Rex celebraret, praepositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens pristino ministerio restituit.

Post biennium carcere liberatur Josephus, pincerna ferius imperante.

4. Josephum vero, cum duos *ferme* annos in vinculis mala tolerasset, nihilque à pincerna ex praedictorum memoria juvaretur, Deus *ipse* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum sub eandem noctem in somniis duas visiones vidisset, pariterque utriusque interpretationem; hujus quidem oblitus est, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quae conspexerat, (nam & tristia ei videbantur) prima luce

πεῖραν λαβὼν τοῦ προκαταγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθά· καὶ γενόμενος ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ περιίδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος. [a] οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τῶν κακούργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν· οὐδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τὸν ταῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίζειν θελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ περιμένειν τῶν δεδηλωμένων τὴν τελευτήν.

γ'. Δοῦλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην γενομένης [o] τοῦ Ἰωσήπου περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνου τὴν ἀπόφασιν, εὔελπις ὤν· [p] καὶ γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τὸν Ἰώσηπον φράσαι, τί κἀκεῖνο δηλοῦν βούλεται τὰ διὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἦν δὲ ταῦτα. [q] τρία, φησὶ, κανᾶ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψου τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· κατασπαμένους δ' οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, [r] καὶ μηδένα λόγον αὐτοῦ ποιουμένους [s] ἀποσοβοῦντος. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ τοῦ οἰνοχόου προσεδόκα. ὁ δὲ Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν [t] ἑρμηνευτὴς αὐτῷ γεγονέναι, καὶ οὐχ οἵων τὸ ὄναρ [v] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι τοῦ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανᾶ τοῦτο σημαίνειν· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀνασταυρωθέντα, βορὰν ἔσεσθαι [x] πετεινοῖς, οὐδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ δὴ ταῦτα τέλος ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, [y] ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ [z] γενέθλιον τελέσας ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ἀνεσταύρωσε· τὸν δὲ οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ἰώσηπον δὲ [a] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ οἰνοχόου κατὰ μνήμην τῶν προειρημένων ὠφελούμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τῆς εἱρκτῆς, ταύτην αὐτῷ τὴν ἀπαλλαγὴν μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν [b] ἠμνημόνησε, [c] τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος [d] οὖν ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυ-

a Οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες] Ἐξαμαρτόντες caeteri omnes, Big. excepto. Utrumque enim licet veterum Scriptorum jure. Ibidem Samb. & Epiphanius, οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες. Somnium vero pocillatoris regii hunc in modum ex Iosepho [illegible] Drungarius Biglae. [illegible] BERN. Ita ex *Big.* edente *Bernardo.* In *aliis* οὐδὲ (vel οὔτε) γὰρ ἐξαμαρτόντες.

Philonem autem legerat ipse Josephus haec talia referentem post LXX. Interpr. de pincerna somniante. [illegible]

o Τοῦ Ἰωσήπου] *Al.* τὴν Ἰωσ. π. τ. ὄ. ἐκείνῳ.

p Καὶ γὰρ αὐτὸς] Corrigit Cocc. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς.

q Τρία,] Vide *Philonem*, p. 559. & *Zonaram*, p. 17.

r Καὶ μηδένα λόγον] Ita ex *Big.* aliis abest καὶ.

s Ἀποσοβοῦντος.] Ἀποσοβοῦντος *Big.* [illegible] verbulo vano *Bas.* & *Gen.* Scripsit autem Josephus cum *Samb. Cas. Hen. Busb.* Burisque meo ἀποσοβοῦντος: difficile autem & hoc durumque fuit pro genuino nostri Scholastici. BERN. Sic *Cas. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis* verbulo vano [illegible].

t Ἑρμηνευτὴς] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest ἂν.

v Αὐτῷ δηλοῖ,] Αὐτῷ abest *Vat.*

x Πετεινοῖς,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in aliis τοῖς πετεινοῖς.

y Ἀμφοτέροις ἔλαβε.] Ἀμφότεροι ἔλαχε *Busb.* & *Hen.*

z Γενέθλιον] Juvat & à Zonara somnium idem excipere. [illegible] Propter reprehensores Josephi fas erit & Philonis verba subnectere, ut ambo ab his, vel forte Judaeus neuter videatur suo merito redargui. [illegible], ait ille, [illegible] BERN. Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον τελέσας. Vide *Casaub.* contra *Baronium* p. 613.

a Διετῆ] Διετῆ χρόνον soli *Samb.* & *Big.*

b Ημνημόνησε,] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in reliquis ἀμνημόνησε, non probante *Bernardo.*

c Τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν.] Forte τὴν δὲ ὀνειράτων μνήμην κατέσχεν. COCC.

d Οὖν ἐπὶ] Illud οὖν conservavit *Samb.* exciderat è reliquis. praeterea in Cod. *Vat.* καὶ τεθορυβημένος ἐπὶ τοῖς &c.

c Τῶν

ἀνθρώποις [e] τοῦτ' αὐτῷ· [f] συνεκάλει μεθ' ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τῶν ὀνειράτων τὴν κρίσιν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τὸν δὲ οἰνοχόον ὁρῶντα τοῦ Φαραώθου τὴν σύγχυσιν ὑπέρχεται μνήμη [g] τοῦ Ἰωσήπου, καὶ τῆς περὶ τῶν ὀνειράτων συνέσεως. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνου φράζοντος· ὅτι τε [h] σταυρωθείη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, κἀκείνῳ τοῦτο [i] συμβαίη κατ' ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προειπόντος. [k] δεδέσθαι δὲ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφρῆ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγει δὲ αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι φησὶ, ἅμα καὶ τῆς [l] τοῦ πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κατασχοῦσαν αὐτὸν κακοπραγίαν καταγνοὺς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον παραγαγεῖν· τὸν μὲν ἧκον ἄγοντες [m] οἱ κεκελευσμένοι, [n] τημελήσαντες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε'. Ὁ δὲ, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, "φησίν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄριστος καὶ συνετώτα"τος ὑπὸ οἰκέτου [o] τοῦ ἐμοῦ μεμαρτύρησαι· τῶν αὐτῶν ἀ"γαθῶν, ὧν καὶ τοῦτον μεταδέδωκας, [p] ἀξίωσον κἀμὲ, "φράσας ὅσα μοι κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων ὄψεις προ"δηλοῦσι. βούλομαι δέ σε μηδὲν [q] ὑποστελλόμενον φόβῳ "κολακεῦσαι [r] λόγῳ ψευδεῖ καὶ τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν "τἀληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ παρὰ ποταμὸν βα"δίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγέθει διαφερού"σας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ [s] τοῦ νάματος χωρεῖν "ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύταις τὸν ἀριθμὸν παραπλη"σίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπαντῆσαι, λίαν κατισχνωμένας καὶ "δεινὰς ὀφθῆναι, [t] αἳ καταφαγοῦσαι τὰς εὐτραφεῖς καὶ "μεγάλας οὐδὲν ὠφελοῦντο, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ "τετρυχωμέναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν [v] διεγερθεὶς ἐκ "τοῦ ὕπνου, καὶ τεταραγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάν"τασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι [x] πάλιν εἰς "ὕπνον· καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ προτέρου θαυ"μασιώτερον, ὃ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στά"χυας ἑπτὰ εἶδον ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφύντας, καρηβα"ροῦντας ἤδη καὶ κεκλιμένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πρὸς ἄ"μητον ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας πλησίον, "[y] λιφερνοῦντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ ἀνυδρίας, οἳ δαπανῶν

convocavit Ægyptiorum sapientissimos, scire desiderans quid sibi velint somnia. Hæsitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadvertisset Regem somniis confusum, subit recordatio Josephi, ejusque in somniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Josepho, & de visione in carcere sibi oblata, ejusque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die pistorum præpositus cruci suffixus fuerit, idque ei contigerit juxta somnii enarrationem, prædicente Josepho. ipsum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum esse, ejus utpote servum; at dicit semet cum paucis Hebræum esse genere, [*] atque patre claro natum. Hunc igitur si accersiveris nec propter mala, quæ jam patitur, despexeris, discere licet quæ tibi prænunciant somnia. Rege itaque jubente ut coram sisteretur Josephus; venerunt quidem *non multo post* quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

5. Ille vero, cum dextra prehendens, inquit, "O juvenis (tibi enim servus meus optimi pariter "ac rerum intelligentissimi testimonium dedit) "fac me etiam eorundem bonorum participem, "quibus & istum impertivisti, enarrando præsagia "somniorum quæ mihi per quietem obtigerunt. "Hoc autem volo, ne quid supprimas, oratione "ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, si "paulo horridior sit veritatis aspectus. Nam visus "sum mihi, secundum flumen inambulanti, videre "boves, benè saginatas & magnitudine præstantes, "septem numero, à fluento ad paludes gradientes: "alias vero totidem numero è paludibus iis ob"viam factas, macie valde extenuatas ac visu fœ"das; quæ, cum devorassent septem illas bene "pastas & magnas, nihil profecerunt, misere à "fame attritæ. Post hanc visionem experrectus è "somno & turbatus, mecumque reputans quid "sibi velit hæc rerum imago, sopore oppressus "rursum obdormivi; & secundum video somnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam "exterret perturbatque. Spicas septem videre vi"sus sum ab una radice enatas, capita jam graves "frugis pondere ejusque maturitate inclinatas, vi"cinas etiam alias pari numero spicas, pauperes "& præ siccitate graciles & infirmas, quæ con-

ver-

Josephus somnia politica, prensa dextra, narrat Pharaoni.

Gen. c. 41.

e Τοῦτ' αὐτῷ·] Τοῦτ' εἶναι *Vat.*

f Συνεκάλει] Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in aliis καὶ συνεκάλει, aut συνεκάλει οὖν.

g Τοῦ Ἰωσήπου,] Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris αὐτοῦ τοῦ Ἰωσήπου.

h Σταυρωθείη] Σταυρωθῆναι *Vat.*

i Συμβαίη] Ita *Samb.* & *Vat.* in reliquis συμβαίνειν.

k Δεδέσθαι] Δεδέσθαι δὲ ὑπὸ Πετεφρῆ *Vat.* in *Bas.* & G. Πετεφρῆς. in *Hen.* & *Busb.* Πετεφρῆ.

l Τοῦ πατρὸς δόξης.] Ex *Samb.* & *Vat.* in aliis deest τοῦ.

* *Atque patre*] *Atque patris gloriam* juxta *Epiphanium.*

m Οἱ κεκελευσμένοι,] Ita ex *Samb.* & *Cos.* οἱ κεκελευσμένοι καὶ [illegible] *Vat.* τὸ κεκελευσμένον [illegible] *Bas.* G. & *Vet. Interpr.*

n Τημελήσαντες] Apud *Philonem*, p. 541. οἱ δ' [illegible], καὶ [illegible] ἀναγκαῖον [illegible], καὶ [illegible] προς βασιλέα.

o Τοῦ ἐμοῦ μεμαρτύρησαι·] *Al.* τοῦ ἐμοῦ.

p Ἀξίωσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in reliquis ἀξίωσον φράσαι.

q Ὑποστελλόμενον] Ὑποστειλάμενον *Busb.* & *Hen.*

r Λόγῳ ψευδεῖ] Ita *Big.* & *Samb.* (& Cocceius) In aliis ψευδεῖ λόγῳ καὶ τὸ πρ.

s Τοῦ νάματος] Aut male viderat τοῦ ποταμοῦ, aut sane *pastum* posuit indoctissimus Interpretum Epiphanius vice *fluminis.* BERN.

t Αἳ καταφαγοῦσαι] Καὶ *Hen.* & *Busb.*

v Διεγερθεὶς] Διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου τεθορυβημένος *Vat.*

x Πάλιν εἰς ὕπνον·] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ πάλιν.

y Λιφερνοῦντας] Sic volo, aut paulo lenius λειφερνοῦντας, tanquam ἀδρανεῖς. Quippe apud Photium, Hesychium, aliosque Grammaticos, λειφερνοῦντες, οἱ ἀδύνατοι πάνυ, ἢ πτωχοὶ aut πενίας [illegible], ubi alia prorsus nunc leguntur. λιφερνοῦντας enim expresserunt præter *Busb.* & *Hen.* vel Impressores Josephi. Hoc tamen immutarunt cum nominis voce facili διεφθαρμένας plerique Scribarum Græculorum, ut *Samb. Cos.* & *Big.* Descriptionum autem utriusque spectri, ex Philone comparatam, quia opportunius haud potuit, Josepho jam statim subnectimus. μετὰ γὰρ διετῆ χρόνον τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας συμβαίνει ἀγαθῷ καὶ κακῷ [illegible] δι' ὀνείρων θεσπίζεσθαι, [illegible] βεβαιοτέρας πίστεως. ἔδοξε γὰρ ἑστὼς [illegible] τοῦ ποταμοῦ [illegible], καὶ [illegible] καλὰς ὀφθῆναι, καὶ [illegible] ταῖς ὄχθαις [illegible]. μεθ' ἃς ἑτέρας ἀριθμὸν ἴσας, [illegible] καὶ [illegible], [illegible] καὶ συνεισελθεῖν ταῖς προτέραις. εἶτ' ἐξαπιναίως ὑπὸ τῶν χειρόνων καταποθῆναι τὰς ἀμείνους· καὶ μηδὲν ἄλλο μηδὲ τὸ [illegible] ταῖς ἐμφορηθείσαις πρὸς ὄψιν ἐνδείξασθαι τῆς γαστέρος· ἀλλ' ὁ μᾶλλον, [illegible]. [illegible] δὲ καὶ κοιμηθεὶς πάλιν, ἑτέραν [illegible] φαντασίαν. [illegible] γὰρ ἑπτὰ στάχυς [illegible] ἐκ πυθμένος, [illegible] τοῖς μεγέθεσιν, αὐξομένους καὶ τεθηλότας [illegible] πρὸς ὕψος [illegible]. εἶθ' ἑτέρους ἑπτὰ λεπτοὺς καὶ ἀσθενεῖς [illegible] πλησίον, ὑφ' ὧν [illegible] καταποθῆναι τὸν [illegible] εὐθηνίαν. Omitto cætera, quamvis digna recitari, & felicissimæ eloquentiæ. Quot profecto plaustris commentariorum utilius nos careremus, si totum Moysen tali modo enarrasset ille Judæus. Adiiciam hæc & Zonaram, qui Atticismos Josephi cum sequiori phrasi commutare amat, sicut commutant *Hen.* & *Busb.* εἶτα τῷ Φαραὼ ὁ Θεὸς ὄψεις ὀνείρων ἐπιπέμπει δισσὰς, καὶ τὰς δηλώσεις ἀμφοῖν. ὁ δὲ τὰς ὄψεις ἐμνημόνευσε, τῆς δὲ ἐξηγήσεως ἐπελάθετο. συνεκάλει τοίνυν τοὺς τῶν Αἰγυπτίων σοφοὺς καὶ ἀπαγγείλας αὐτοῖς τὰ ὀνείρατα, τὴν δήλωσιν ἀπῄτει. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ὠργίζετο. ὁ δ' οἰνοχόος, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλὰ τότε πρὸς μνήμην ἦλθε τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ δηλοῖ περὶ αὐτοῦ· ἐκείνου δὲ Φαραὼ ἄγεται τοῦτον αὐτίκα. ὁ δὲ φησι τούτῳ, φράσαι μοι τὴν κρίσιν τῶν ὀνειράτων, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις. ἔδοξα βόας εὐτραφεῖς ἑπτὰ [illegible] τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὸ ἕλος χωρεῖν. ἑτέρας δ' ἑπτὰ ἰσχνὰς καὶ τετρυχωμένας λιμῷ τοῦ ἕλους ἐξελθούσας συναντῆσαι ταύταις· καὶ βρωθῆναι παρὰ τῶν δευτέρων τὰς πρώτας καὶ πίονας, καὶ μεῖναι ἔτι αὐτὰς ἰσχνὰς ὁμοίως. αὖθις δ' ἰδεῖν στάχυας ἑπτὰ ἐκφύντας ῥίζης μιᾶς, θάλλοντας καὶ κεκλιμένους τῷ βάρει τοῦ καρποῦ. πλησίον δ' αὐτῶν ἑτέρους ἰδεῖν ἑπτὰ στάχυας, ἀδρανεῖς ὑπὸ ἀνυδρίας καὶ πρὸς ἄμητον ἀνιδεῖς. οἱ καὶ ἀναλώσαντες

τοὺ

"versæ ad consumendas & comedendas spicas "speciosas attonitum me reddiderunt.

Bovesque spicæque septem macra diuturnam famem significant, Josepho interprete.

6. Ad hæc Josephus respondens, ait, "somnium "quidem, illud, ô Rex, duplici licet specie visum, "unum tamen & eundem futurorum eventum "significat. Nam quod boves conspexeris, ani- "mal aratri labori natum, ab exilioribus devora- "tas, & spicæ à deterioribus absumptæ, tot an- "norum famem & sterilitatem Ægypto prænun- "ciant, quot felicitatis præcesserint; horumque "frugum ubertatem à totidem sequentium steri- "litate absumendam. Erit autem tanta rerum ne- "cessariarum inopia, ut ei difficulter subveniri "possit. id quod inde conjicio, quia macræ bo- "ves, devoratis pinguibus, satiari non potuerint. "Deus certe hominibus futura prædicit, non ut "eos terreat & contristet; sed ut ea præscientes "prudentia, cum advenerint prænunciata, levio- "ra faciant. Tu ergo, si prioris temporis pro- "ventus seposueris & dispensaveris, insequentem "penuriam Ægyptii non sentient.

Consilium Josephi de Ægypto servanda.

7. Rege autem admirante Josephi prudentiam & sapientiam, atque percontante quonam modo esset in futurum prospiciendum ubertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura sterilitas: subjecit suasitque, frugum parsimoniam adhibendam esse, & non ad affluentiam usque Ægyptios iis uti permitteret, sed quantum ad luxuriam solent ex abundanti expendere, illud in necessitatis tempora reservandum. Quin & hortabatur, ut frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat unicuique suppeditari quantum sat esset ad victum. Pharaothes autem, Josephum ob utrumque, tam somnii interpretationem quam consilium, admiratus, ipsum huic dispensationi præficit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem esse existimaret: consilii auctorem maxime idoneum esse ratus ad id ipsum exsequendum. Ille vero, hac potestate à Rege auctus, ut & ejus signaculo uteretur & purpuram gestaret, curru per universam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde singulis dimetiens quantum ad sementem atque alimentum sufficeret: nemini rationem reddens, cur ita faceret.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque insignia.

"καὶ καταθίειν τὰς ὡραίας [illegible] ἔκπληξίν μοι παρ- "έσχεν.

ϛ. Ἰώσηπος δὲ ὑπολαβὼν, z "ὁ ὄνειρος μὲν οὗτος, "εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθεὶς, "μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τά, "τε γὰρ τὰς βοῦς ἰδεῖν, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγεννημέ- "νον, ὑπὸ τῶν χειρόνων καταθιομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ "τῶν ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν "ἐπὶ τοσαῦτα προκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον "a εὐδαιμονήσασιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τῶν "μετὰ ταῦτα τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν b ἴσων ἀφορίας c ὑπαναλωθῆναι. "d γενήσεται δ' ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθω- "τος. σημεῖον δὲ, αἱ γὰρ κατισχνωμέναι βόες δαπανήσασαι "τὰς κρείττονας οὐκ ἴσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέν τοι Θεὸς "οὐκ ἐπὶ τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προ- "δείκνυσιν· ἀλλ' ὅπως e προεγνωκότες κουφοτέρας συνέσει "ποιῶνται τὰς πείρας τῶν κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιευ- "σάμενος f τὰ γεγονότα κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον γενησόμενα, ποιή- "σεις g ἀνεπαίσθητον Αἰγυπτίοις τὴν ἐπελευσομένην συμφοράν.

ζ. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Ἰωσήπου, καὶ πυθομένου τίνα καὶ τρόπον ἂν προοικονομήσειεν ἐν τοῖς τῆς εὐετηρίας καιροῖς τὰ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα, ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τῆς ἀφορίας· ὑπετίθετο καὶ συνεβούλευε φειδὼ ποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ κατὰ περιουσίαν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιτρέπειν· ἀλλ' ὅσον ἂν h κατὰ τρυφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ περιττοῦ, τοῦτο τηρεῖν εἰς τὸν τῆς ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρῄνει λαμβάνοντα τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὰ διαρκῆ μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. Φαραώθης δὲ ἀμφοτέρων θαυμάσας i Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως τοῦ ὀνείρατος καὶ τῆς συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα k ὑπολαμβάνει· τὸν ἐξευρόντα τὴν τοῦ πράγματος ὁδὸν καὶ προστάτην ἄριστον αὐτῆς ὑπολαβὼν γενήσεσθαι. ὁ δὲ, ταύτης αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως δοθείσης, σφραγῖδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτοῦ καὶ πορφύραν l ἐνδύσασθαι, διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματος, ἦγε τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὸ ἀρκοῦν πρός τε σπόρον καὶ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν· μηδενὶ σημαίνων τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

ΚΕΦ.

[illegible] Hæc Drungarius. BERN. Ita cum *Busb. Hen. Baf.* & *G.* vel paulo lenius [illegible]. in [illegible] immutarunt *Samb. Caf. Big.* & *Vat.* Utriusque spectri descriptionem elegantissimam videre licet apud *Philonem*, p. 540. 541. suo modo etiam tentavit *Zonaras*, p. 17.

z Ὁ ὄνειρος μὲν οὗτος,] Ita in *MSS.* articulum non agnoscunt *Baf.* & *G.*

a Εὐδαιμονήσασιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τῶν μετὰ [illegible]] *Hen.* & *Busb.* ex mala industria, [illegible] [illegible]. BERN.

b Ἴσων ἀφορίας] Ἴσων *Samb. Bernardique* noster ex conjectura. HUDS. Imo & *Coll. Big.* quæ penes me est: malebat vero ad oram ἴσων *Cocceius.* Ἴσων autem satis bene convenit cum ἀριθμὸν, quare quum & optimis MSS. firmetur & sæpius plura conjungant adjectiva veteres, non dubitavi recipere, ejecto *Hudsoniano* ἴσον. HAVERC.

c Ὑπαναλωθῆναι.] Ita in plerisque *MSS.* ἀναλωθῆναι *Busb. Baf.* & *G.* nec aliter *Philo* & *Zonaras.*

d Γενήσεται] Sic *Samb. Caf.* & *Vat.* γένηται *Big. Baf.* & *G.*

e Προεγνωκότες] *Al.* [illegible].

f Τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον] Inelegantes *Busb.* & *Hen.* [illegible]. Ceterum Johannes deflorator, [illegible]. Utitur & Philone, sed temperanter. [illegible] καὶ οἱ εὐθαλεῖς [illegible]. Inaudiverat sane de excellenti & onirocritico Josephi ingenio & Pompejus historicus, ex quo hæc talia retulit Justinus. *A peregrinis mercatoribus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, &c somniorum primus intelligentiam condidit. Nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur, adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: perissetque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset. Tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine sed à Deo responsa dari viderentur.* BERN.

g [illegible]] Vide *Justinum* ex *Trogo Pompeio*, l. 36. c. 2.

h Κατὰ τρυφὴν] Ita *Samb.* [illegible] *Caf.* & *Vat.* Sed duntaxat [illegible] *Baf.* & *G.* omisso [illegible].

i Ἰώσηπον,] Τὸν Ἰώσηπον *Hen.* & *Busb.* Iidem illi [illegible] pro [illegible]. Dixerat enim Zonaras in eadem historia [illegible]. BERN.

k Ὑπολαμβάνει·] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνοι cæteri.

l Ἐνδύσασθαι,] Sic *Big. Caf.* & *Vat.* ἐνδύεσθαι in aliis.

m Ατι-

ΚΕΦ. ϛ΄.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Τριακοστὸν δ᾽ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτοῦ [m] διεληλύθει, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [n] Ψοθομφάνηχον, ἀπιδὼν αὐτοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον·

CAP. VI.

Quomodo Josephus in Ægypto inclaruit, fratresque sibi subjectos habuit.

ÆTatis annum trigesimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Plothomphanechum cognominavit. significat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium nactus est honoratissimum. nam in matrimonium ac-

Is annos natus XXX. res Ægyptias administrat, nomine peregrino Plothomphanechus, i. e. ænigmatum detector.

m Διεληλύθει,] Αὐτὸ διεληλύθει Busb. & Hen. cum verbi termino Attico, αὐτῷ διεληλύθει alii omnes libri. Ἀπέλαυε Samb. & Epiphan. ἀπέλαυε reliqui librorum scriptorum impressorumque. BERN. Ita ex MSS. in Editis διεληλύθει & mox ἀπέλαυε.

n Ψοθομφάνηχον,] Illud feci ex pluribus codd. Josephi, ut Samb. Cas. Busb & Hen. neque aliud viderat dudum Zonaras, licet eruditum extet ψοθομφάνηχον in Johannis istius Annalibus. Legerat forte & inter Coptica Bibliothecæ Vaticanæ Ψοτομφανηχ Oedipus Ægyptiacus. Ψοθοφάνηχον ex Italicis membranis Josephi descripsit aliquando illustris Bigotius. Ψονθομφάνηχον expresserunt ad vulgus Bas. & Gen. Ψονθομφάνηχ Josephus Christianus c. 64. Huic autem Judæo Ψονθοφάνηχον potius attributum, si accederent Scribæ, omnino secundum Rabbinorum veterum lectionem צפנת פענח Perverse equidem variant Epiphanii Interpretis exemplaria: quorsum Psonthonpanicos reperias apud Wg. 1. Mert. & Vig. Psonthonphanicos in L. & West. 2. Somphonphanicus habent W. 1. Bal. & Caul. Psontonpanicos V. Sophonphanicos P. & oblique Psomphthonphanicon, Bas & Col Quo autem modo ediderint Judæi LXXII. nomen hoc peregrinum, dum in Pharo Alexandrina Moysis sui volumen Græce transferrent, tot ἀντίγραφα olim aut nuper comparata, Reverendique Theologi Chrysostomus, Theodoretus, Hieronymus, & ante multa sæcula ipse Philo Judæorum Ægyptiorum decus salusque tam in Lexidio suo sacro, quam in commentario περὶ τῆς μετονομαζομένων, haud sinit nosmet ignorare. Veruntamen ὁ ἑρμηνεύτης quid posuerit, propter ἐκδόσιν Alexandrinam quam dixi, & Masoram cum Samaritarum, tum Judæorum, ambiguum sentio & anxium affirmatu: abest enim procul ab hoc titulo mali doli suspicio. Appellant itaque prudentissimum Patriarcham nomine suo Ægyptio synagoga Samaritana צפנתי פענח [illegible], quod fide mihi constat MSS. Reverendissimi Laudi & Doctissimi Huntingtoni præter Moriniana atque Usseriana. Eundem tamen Christianorum Copticarum Ecclesia, Philo ante hos, & LXXII. Judæi Alexandr. Ψονθομφανηχ Gens cætera Judæorum ex Pentateucho suo literis Assyriacis descripto צפנת פענח: quod sonat vocalibus animatum, vel [illegible], & correptim Ψονθανηχ: aut secundum meliora MSS. Seldeni Bodleiique nec non impressa Bombergi [illegible], quomodo audierat etiam a Magistris Jerosolymitanis S. Hieronymus. Syri denique Arabesque nostræ maximæ Confessionis ex Bibl. Hebraicis heic scribere malunt ܨܦܢܬ ܦܥܢܚ [illegible]. De sono exotico satis. Hoc igitur nomen clarissimus Philo in suo forte Onomastico expicuerat una voce Græca ὀνειροκρίτης, quod Procopius Gazæus atque Scholiastes Romanus adnotant. Veruntamen quod illi ambo affirmant κρυπτῶν εὑρετὰς ex eodem interprete adponi ad Ψονθομφανηχ, rectius adrogatur Josepho meo quam Philosopho Alexandrino. Diversus interea deprehenditur à se Philo & dubiæ sententiæ de hac voce. Siquidem in libro suo de Politica, cui Josephum meritum titulum fecit, verissime ait, [illegible] ὀνειροκρίτης [illegible] γλώττῃ [illegible]. Cui convenit & senioris Philonis carmen —— ὀνείρων θεσπιστής. Attamen libello de Polyonymis Alexandrinus ille Judæus cordatis lectoribus valde displicet, præsertim ubi dicit, sonos absque sensu captans, Ψονθομ-φανὴχ [illegible]: statimque ὁ δὲ Ψονθομφανὴχ (aut Ψονθοφανὴχ) [illegible], quod est פום רזין פענח. Copticis denique in Onomastico, quod mendose edidit Kircherus, [illegible], الناظر augur Josephi vero interpretationem & inculcat Zonaras, & abunde confirmant Ecclesiæ Christianæ Doctores. Namque Theodoretus [illegible] Ψονθομφανηχ; [illegible] Idem sonat & nobile os Johannis CP. Ψονθομφανὴχ [illegible]. Deinde S Hieronymus, quid veteres Scriptorum, præcipue Josephus, in hoc Etymo senserint, lubentius quam illic his verbis declarat *Somtomphanec corrupte dicitur Nam in Hebræo legimus Zaphanet phane:* aut juxta antiquissimum codicem, quam jam pridem habuit Teutbertus, nunc Doctiss Mareschallus tenet. Somthofanec *corrupte dicitur. Nam in Hebræo legimus* Saphineth fane, *quod interpretatur* absconditorum repertor; sic κρυπτῶν εὑρετὴς apud Mattathiadem. Id ita repetit ex more Petrus Scholasticus. *Vocavit autem Josephum lingua Ægyptiaca* Zaphanet phane i. e. Salvatorem mundi: *quod Græce* Psontofanec *dicitur*, *Hebraice autem sonat* abs-

conditorum inventorem. Postremo Chronicum quod vocant Alexandrinum, Hebraicarum legum-latorem hujus cognominis participat, atque ait sua fide, [illegible] Ψονθομφανηχ [illegible]. Conveniunt etiam de illa origine miro pacto Scriptores Asiatici Judæi, sive Samaritæ, sive Christiani. Antiquissimus horum Oncelosus pro nomine Ægyptio proprioque Chaldaicam istam ἀντονομασίαν substituit, גברא דטמירן גלין ליה aut ex MS. Bodleiano גברא דטמירן, *cui vero panduntur arcana.* Hunc sequuntur Antiocheni aliique Christianorum Syrorum, versione sua vetere ac planissima ܓܒܪܐ ܕܟܣܝܬܐ ܡܬܓܠܝܢ ܠܗ

Illud etiam admonuit dudum Octateuchi S. enarrator Gazæus, [illegible] Quin id accurate quidem refert Pentateuchum Arabicum inter Cimelia Clariss. Seldeni, quod versarant dudum scripserantque manus Syriacæ, صفنتفنح تاولة البادية له الخفيات *Saphnetphane, quod interpretabere, cui declarantur occulta.* Consimili modo in Archivis Laudinis scholion hoc adjectum reperi ad صفنتفنح Pentateuchi alterius Arabici. *Alia ἀντίγραφα agnoscunt* الطاهرة له الخفيات *cui abdita revelantur patentque.* Vix aliter Paraphrastes Hierosolymitanus Jonathanis nomine notus. גברא דטמירן מפרסם *qui occulta occulta esse non sinit, quin prodat.* Similiter Judæi Maurusii كاسف الاسرار *mysteriorum explicator & lux.* Ad hos Aaron & Saadias, Doctores Judæorum illustres, موضح الخفايا *qui obtecta patefacit & profert* Diu etiam ante istos Johannes & Hezekias צפנות כופין [illegible]. Rabbini insuper Constantinopolitani lingua, quam rari callent, [illegible]. Judæi etiam per Hispaniam & Italiam docti indoctique, *cui aperiuntur operta.* Addes his, ni tædeat, gematriam Baalhaturim, מגלה נסתרים, & כגלה התעלומות Abrabanelis Rabbini gloriosi, atque Iarchii מפרש צפונות *rerum abstrusarum interpres*, tanquam pro Hebraicis vocibus צפנת פענח. Quin etiam addubitet licet Salomon de typo quadrato פענח, eundem forte reperiunt Bechæus Nachmanidesque in Liturgumenis suæ factionis. (fo. 110.) ubi canitur הספונות נעלמים i. e. גלא רזין, *qui declaret abscondita exponitque.* Multo autem facilior fertur nominis hujus explicatio apud Hargarizim. Legunt enim istius jugi cultores, ut supra diximus, *Sephnathphaane*, interpretanturque adeo in proseuchis סכירתי גלא, ἀποκαλύπτων [illegible], sensu percommodo & analogiæ Hebraicæ tenaci. Quocirca فعن *faana* pro *aperuit*, *manifestum expansumque dedit*, si Judæi forte ignorent, Arabes callent. Multa interim vocabula Judæorum, Ægyptiorumque communia jactari, ut [illegible], atque c. nemo eruditior inficiabitur. Quapropter dialectum patriam haud longe supergressus est Josephus, quum hunc titulum *rerum secretarum declaratorem* interpretabatur. Paulo tamen aliter nomen illud perhonestum exponunt Samaritæ in Arabica sua versione (qua utor ex Bibliotheca D. Tayleri doctissimi viri, meoque animo charissimi) كنز العلم, *condus scientiæ*, aut, ut verbis Trogi scriptoris extranei Josephum Patriarcham collaudemus Philippicarum l. 36. *cui nihil divini juris humanique incognitum videbatur.* Jam venimus profecto ad S. Hieronymi interpretamentum, quod per Ecclesias Latinas hodieque legitur ad Gen. c. 41. *Et vocavit eum lingua Ægyptiaca* salvatorem mundi, pro vetere illo apud S. Ambrosium, *Et vocavit Pharao nomen Joseph* Psonthonphanech. Veruntamen eruditissimus ille Presbyter, qui apud Alexandriam annos multos egerat sub Didymo Theologiæ Christianæ magistro, scriptionem Philonis atque LXXII. selectorum Judæorum reprehendit, qui sexcentis retro annis Josephi nomen Ægyptium in ipsa Ægypto reddiderant Græcis literis Ψονθομφανηχ, eamque concedere jubet Rabbinorum veterum novorumque צפנת פענח. Neque hoc illi satis videbatur animadversum, nisi & novam explicationem adjungeret, quam illi sane Rabbini nunquam somniarunt. *Licet Hebraice*, inquit ille, *hoc nomen* absconditorum repertorem *sonet: tamen quia ab Ægypto ponitur ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretatur ergo sermone Ægyptio* Saphanet phane *sive ut* LXX. *transferre voluerunt* Psonthomphanech, salvator mundi. Alibi etiam *Porro ab Ægyptiis didicimus, quod in lingua eorum* (Saphanet phane, aut potius Græcum Ψονθομφανηχ) *resonet* salvator mundi. Qua-

re

accepit Petephræ, unius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſaneetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & liberi ei nati ſunt, ante *agrorum* ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *ſcilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit majorum ſuorum libertati. Cum autem Ægyptus, juxta Joſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet, anno *demum* octavo eam invaſit fames; &, quod malum improviſum illis acciderat, univerſi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Joſephum accerſit; qui frumenta illis aſſignabat, factus ex confeſſo populi ſervator. Nec ſolum illius regionis incolis forum aperuit, ſed etiam exteris vendere paratus erat: æquum eſſe exiſtimante Joſepho, ut omnibus hominibus, propter ſuam inter ſe cognationem, ſubveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Tum ex Aſaneetha filios duos ſuſcepit, Manaſſen i. e. obliviosum, atque Ephraïmen, quaſi reſtitutorem.

Ægypti multarumque gentium ſalus Joſephus.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa *à fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem invaſerat hæc calamitas) omnes ſuos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognoviſſet, quod & exteris eo foro uti liceret: ſolum Benjaminem ſecum retinens, quem ex Rachela ſuſceperat, uterinum Joſephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Joſephum adeunt, mercatum ſibi permitti rogantes. nihil enim erat, niſi quod ex ipſius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluiſſe hominibus proderat, cum iis curæ eſſet Joſepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de ſe cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abſceſſerat, & jam ad iſtam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipſe ab eis non agnoſceretur, præſertim cum de eo in tanta dignitate conſtituto ne minimum quidem ſuſpicari potuerint) tentandum exiſtimavit, quidnam voluntatis

Fratres ſuos decem Joſephus durius excipit. Gen. c. 42.

ἄγεται γὰρ [o] Πετεφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, [p] Ἀσαννέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης δὲ καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. [q] Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δ' [r] ἐπίληθον, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα [s] λήθην εὑρέσθαι τῶν [t] ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος [v] Ἐφραΐμης· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι [x] αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγόνων. τῆς δ' Αἰγύπτου κατὰ τὴν Ἰωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαρίως ἔτη ἑπτὰ διαγενομένης, [y] ὁ λιμὸς ἥπτετο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ, διὰ τὸ μὴ προαισθημένοις ἐπιπεσεῖν τὸ κακὸν, πονούμενοι χαλεπῶς πάντες ὑπ' αὐτοῦ, [z] εἰς τὰς τοῦ βασιλέως θύρας [a] συνέρρεον. ὁ δὲ Ἰώσηπον ἐκάλει· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγενημένος σωτὴρ ὁμολογουμένως τοῦ πλήθους. καὶ τὴν ἀγορὰν οὐ τοῖς ἐγχωρίοις [b] προὔθηκε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρεῖχε· πάντας ἀνθρώπους κατὰ συγγένειαν ἀξιῶν ἐπικουρίας τυγχάνειν παρὰ τῶν εὐδαιμονίᾳ χρωμένων.

β΄. Πέμπει [c] δὴ καὶ Ἰάκωβος, τῆς Χαναναίας δεινῶς ἐκπεπονημένης· πάσης γὰρ ἥψατο τῆς ἠπείρου τὸ δεινόν· τοὺς υἱοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένους σῖτον, πεπυσμένος ἐφεῖσθαι τὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέσχε Βενιαμὶν [d] ἐκ Ῥαχήλης αὐτῷ γεγενότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ἰωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐντυγχάνουσι τῷ Ἰωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. οὐδὲν γὰρ ἦν, ὃ μὴ μετὰ γνώμης ἐπράττετο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ἰωσήπου τιμῆς ἐπιμεληθεῖεν. [e] ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, οὐδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ· διὰ τὸ μειράκιον μὲν [f] αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν χαρακτήρων ἐνηλλαγμένων ἀγνοεῖσθαι αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τοῦ ἀξιώματος οὐδὲ εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν [g] αὐτοῦ δυναμένοις· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τῶν ὅλων. τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδου, κατασκόπους τε τῶν βασιλέως πραγμά-

re hæc talia nos debemus aſcetæ Bethleemitico, ille ita Copitis ipſis, qui tum in monaſterio Nitrienſi philoſophabantur. Invenio etiam in apotheca illuſtriſſimi Laudi, quo firmior nobis conſtat ſententia, in Pentateucho quodam Arabico, quod deſcripſerat pridem manus Ægyptia, intra oram صفنتفنح, adnexa hac interpretatione عالم الخفايا, *occulta ſcientia ſagax*, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά, plane ut Syrus in ſcholiis Romanis, quæ appellantur: ad marginem tamen ejus codicis pingitur ritu Coptico [illegible] itidemque Arabice بسونتعانح; quod ibidem explicatur مسلم الدنيا, *ſervator mundi*. Sophronius denique vel aliquis alius piorum hominum ſuo ſtudio cavit, ne Græci hanc Etymologiam amplius neſcirent: unde legimus in Octateucho Coll. Univerſitatis, quod vocant Oxonienſes, [illegible], ὅ ἐστι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Diceret ſane Ægyptius [illegible] *ſalus ſeculi*, aut injecto pronomine proprio, [illegible], *eo quod orbem terræ*, ſic ait Hieronymus, *ab imminente famis excidio liberavit*. Exiſtimo autem nobilem hunc [illegible] (niſi LXXII. nos fallant Judæi) ab Apophi rege olim vocitatum fuiſſe [illegible], *arcanum ille clanſumque mihi recluſit*: aut proxime ad Hebraicum [illegible], *doctrinam myſticam aperuit & declaravit mihi*. Hæc obiter. BERN. Sic *Caſ. Buſb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excuſum exſtet Ψονθομφανήχ. in *Baſ. G.* & *Vat.* Ψονθομφανήχ· atque ita vel Ψονθομφανήχ in LXX.

o Πετεφρῆ] Πετεφρῆ *Buſb.* & *Hen.* Πετεφρῆ, aut Πετεφρῆ LXX.

p Ἀσαννέθην] Ita ex אסנת *Baſ. Gen. Big.* & *Caſ.* أسنث *Aſaneth* Pentateuchi Samaritani verſio Arabica. Ἀσενὲθ LXXII. & S. Hieronymus, à נוּת Maſorethæ Judaici. Ἀσενέθην apud Joſephum ſcribunt *Hen. Buſb.* & *Samb.* *Zonaras* ab illis Ἀσενέθ. BERN. Ita *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* Ἀσενέθην *Hen. Buſb. Samb.* & *Vat.*

q Μανασσῆς] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανάσσης μὲν ἦν ὁ πρ. *Vat.* Μανασσῆς ἦν ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσῆς μὲν πρ. *Baſ. G. Buſb.* & *Hen.*

r Ἐπίληθον] Ἐπιλήθον *Hen.* volente Grammatico Aſcalonita, & Scriptoribus Atticiſſimis, ut de ἀγρώμων jam diximus. Nihil enim minus quam [illegible] optimi vatis meditatus eſt Joſephus: quoniam valet נשה inter Judæos conjugationis aſperæ participium *oblivionem inducens*. Accentum tamen promoveri juſſit voce Græca Ariſtarchus, lima vetuſtiſſimi poematis, & quidem promovent *Big. Samb. Baſ. Caſ. Gen.* & *Zonaras*, ſed & plurima exemplaria Homeri. BERN. Ita *Hen.* volente *Grammatico Aſcalonita*, & ſcriptoribus *Atticis*, ut de ἀγρώμων jam diximus. in *reliquis*, accentu promoto, ἐπίληθον. Videſis *H. Stephanum* in *Theſ. Ling. Gr.* voce ἐπίληθος.

s Λήθην εὑρέσθαι] Λήθην εὑρέσθαι *Big.*

t Ἀτυχημάτων.] Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male δυστυχημάτων.

v Ἐφραΐμης·] Juvabo etiam tuos oculos, mi Lector, metaphraſi hujus paragraphi ex *Zonara.* [illegible] BERN. Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Ἐφραΐμης. Videſis paraphraſim hujus loci in *Zonara*, p. 17.

x Αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ] Αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν *Vat.*

y Ὁ λιμὸς ἥπτετο] Articulum reſtituimus ex *MSS.*

z Εἰς τὰς τοῦ βασιλέως θύρας] In quatuor *MSS.* ἐπὶ τάς.

a Συνέρρεον.] Συνέτρεχον *Buſb.* & *Hen.* ex Gloſſario.

b Προὔθηκε μόνον,] Προύθηκε *Big.* & *Samb.* modo vulgari. dein μόνοις *Buſb* & *Hen.*

c Δὴ καὶ Ἰάκωβος,] Ita pro δὲ reſcribendum eſſe placuit.

d Ἐκ Ῥαχήλης] Ita ex *MSS.* in *Editis* Ῥαχήλας.

e Ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, οὐδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ·] *Buſb.* & *Hen.* ὁ δὲ γνωρίσας αὐτοὺς, μὴ ἐπιγνόντας αὐτόν. Pariter Johannes Annaliſta, ὁ δὲ μὴ γνωσθεὶς ἐπέγνω τοὺς ἀδελφοὺς, phraſi Joſephi in vilius mutata. Mox αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι *Baſ.* & *Gen.* & paulo inferius iidem, ἐλθεῖν αὐτοῖς δυναμένοις. Repetemus jam Philonis nonnulla; qualia olim legerat apud eum & quidem verſaverat ob animum noſter Judæus, [illegible] BERN.

f Αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι,] Αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι *Vat.*

g Αὐτοῦ δυναμένοις·] Sic in *MSS* in *Editis* αὐτοῖς. HUDS. Viderat & *Coc.* qui hæc libro ſuo alleverat, f. αὐτοῖς δυναμένοις, vel εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτῷ δυναμένοις. *Ex Philone* (*p.* 549. & 550.) hæc deſumpſiſſe videtur *Joſephus*.

πραγμάτων ἔλεγεν [h] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτοὺς συνεληλυθέναι, προφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· οὐ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοσούτους παῖδας [i] καὶ τὰς μορφὰς οὕτως ἐπιφανεῖς ἐκθρέψαι, δυσκόλου καὶ βασιλεῦσιν οὔσης τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὑπὲρ δὲ τοῦ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαλλαγήν, ταῦτ᾽ ἔπραττε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ [k] περὶ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφόν· [l] ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι τοῦ γένους.

γ'. Οἱ δ᾽ ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸν μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν [m] περὶ τἀδελφοῦ κατὰ νοῦν λαμβάνοντες· καταστάντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπολογεῖσθαι, Ῥουβήλου προηγορεῦντος, ὃς ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν· "Ἡμεῖς γάρ, εἶπεν, οὐ κατ᾽ ἀδικίαν δεῦρ᾽ ἤλθομεν, οὐδὲ [n] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα· σωθῆναι δὲ χρῄζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν [o] ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες· ὡς οὐχὶ πολίταις μόνον τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις ἠκούομεν τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου προτεθεικέναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις παρέχειν διεγνωκότας. ὅτι δ᾽ ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῖν αἷμα, [p] φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον [q] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ᾽ ἐστὶν ἡμῖν Ἰάκωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ᾧ [r] γεγόναμεν δώδεκα παῖδες ἐκ γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων περιόντων ἦμεν εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ἰωσήπου, τὰ [s] πράγμαθ᾽ ἡμῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ᾽ αὐτῷ πένθος [t] ἤρατο, καὶ ἡμεῖς ὑπό τε τῆς ἐπὶ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, καὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου ταλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· [v] ἥκομέν τε νῦν ἐπ᾽ ἀγορὰν σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ἐπιμέλειαν [x] καὶ τὴν κατὰ τὸν οἶκον πρόνοιαν Βενιαμὶν τῷ [y] νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασαι δὲ πέμψας εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδές ἐστι τῶν λεγομένων."

δ'. Καὶ Ῥούβηλος μὲν τοιούτοις ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ἰώσηπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [z] φρονῆσαι. ὁ δέ, τὸν Ἰάκωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν αὐτούς, ὡς ἐπὶ σχολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτούς, "ἐπεί, φησί, διισχυρίζεσθε, μήτ᾽ ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασιλέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοί, καὶ πατρὸς οὗ λέγετε, [a] πείσαιτ᾽ ἄν με ταῦθ᾽ οὕτως ἔχειν, εἰ καταλίποιτε μὲν [b] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ᾽ ἐμοί, μηδὲν ὑβρισθησόμενον· ἀποκομίσαντες δὲ τὸν σῖτον πρὸς τὸν πατέρα, πάλιν ἔλθοιτε [c] πρὸς ἐμέ, τὸν ἀδελφόν, ὃν καταλιπεῖν ἐκεῖ φατέ, μεθ᾽ ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο γὰρ ἔσται πίστωμα τῆς ἀληθείας". οἱ δ᾽ ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὴν Ἰωσήπου συμφοράν· ὡς διὰ τὰ κατ᾽ ἐκεῖνον [d] βεβουλευμένα, τιμωροῦντος [e] αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, τούτοις περιπέσοιεν. Ῥούβηλος δὲ πολὺς ἦν ἐπιπλήττων [f] αὐτοῖς τῆς μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ἰωσήπῳ γένοιτο· φέρειν

in omnibus haberent. Nam & frumentum eis negavit, dixitque eos ad res Regis explorandas venisse: ipsosque quidem è diversis regionibus convenisse, cognationem vero simulare: vix enim fieri posse, ut homo privatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum & regibus raro liceat esse tam beatis. Hæc autem sibi agenda esse voluit, ut de patris statu certius cognosceret, & quid illi acciderit, ex quo ipse discesserat; scire etiam volens, quid de Benjamine sit factum: veritus enim erat, ne ipsum etiam, paria ac in se audendo, de medio sustulerint.

Apologia Rubeli pro domo sua.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculti, maximum quidem periculum sibimet imminere existimantes, nihilque de fratre secum in animo cogitantes: paululum vero compositi ad singula, præloquente Rubelo natu maximo, responderunt. "Nos quidem, inquit, neque ut injuria aliquem afficeremus, neque Regi damnum aliquod illaturi, huc venimus; sed ut à malis servaremur expetentes, ratique in vestra humanitate refugium habere à calamitatibus, quæ patriam nostram affligunt; quos non solum civibus vestris sed & exteris frumentum venale proposuisse audivimus, eo vobis constituto, ut omnes, quibus salute opus est, salvos præstaretis. Fratres autem nos esse & ex eodem sanguine, indicio quidem est, quod forma cuique propria sit cum exigua ab invicem dissimilitudine. Pater nobis est Jacobus, vir Hebræus, cui duodecim nati sumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum omnes essent superstites, satis feliciter egimus: verum, Josepho, uno è fratribus exstincto, res nostræ jam inde in pejus lapsæ sunt. Nam & patrem ex eo luctus cepit perpetuus, & nos ex defuncti calamitate ac senis miseria affligimur. Et nunc venimus ad emendum commeatum, Benjamini fratum natu minimo mandantes, ut patrem diligenter curaret ac res domesticas administraret. Potes autem, nostram ad domum mittendo, pro certo scire an quid falsi narraverimus.

Benjaminem accersi tum dimittuntur fratres cæteri, præter Symeonem obsidem. Gen. c. 42.

4. Et Rubelus quidem hujusmodi verbis tentabat persuadere Josepho, ut de eis melius sentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis esse, fratremque *Benjaminem* non periisse; tunc quidem eos in custodiam conjiciebat, tamquam per otium quæstioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, asseveratis vos non venisse ad res Regis lædendas, fratresque esse, & ex eo patre cujus esse dicitis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si quidem unum ex vobis apud me reliqueritis, nihil contumeliæ passurum; frumentumque ad patrem exportantes, rursum ad me revertamini, fratrem, quem illic relictum esse dicitis, vobiscum adducentes. hoc enim veritati erit argumento". Illi vero eo magis in malis erant; atque lachrymabant, ac frequenter inter se deplorabant calamitatem Josephi, quasi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miserias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *seram* eorum pœnitentiam, quæ Josepho ad nullam rem utilis erat: illos vo-

h Ηκειν] Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.*
i Καὶ τὰς μορφὰς] Ita ex *MSS.* κατὰ μορφὰς *Baſ.* & *G.*
k Περὶ Βενιαμὶν] Περὶ τὸν Βεν. *Vat.*
l Ἐδεδίει] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐδεδοίκει alii cum *Baſ.* & *G.* ἐδεδίει ab usu Attico malim. BERN.
m Περὶ τἀδελφοῦ] Sic in *MSS.* περὶ τοῦ ἀ. *Baſ.* & *G.*
n Κακουργήσοντες] Κακουργήσοντες *Vat.*
o Ἐπεχόντων] *Al.* συνεχόντων.
p Φανερὸν] Ita ex *MSS.* Φανερὸν δὲ in *Editis.*
q Καὶ μὴ πολὺ] Καὶ οὐ πολὺ *Vat.*
r Γεγόναμεν] Γεγόνασι *Samb.* & *Vat.*
s Πράγματα] Ita ex *Samb.* πράγματα in reliquis.
t Ἤρατο] Scripta manu. Expressum erat typis ἦρατο. Epiphanio Interprete *trahit*: unde Borius heic restituit ἤρατο. BERN. Ita in plerisque *MSS.* at ἠρτήσατο & ab alia manu ἦρατο *Vat.* ἤρατο *Baſ.* & *G.*
v Ἥκομέν τε] Ἥκομεν τοίνυν *Vat.*
x Καὶ τὴν κατὰ τὸν οἶκον] Καὶ τὴν τοῦ οἴκου *Samb.*
y Νεωτάτῳ] Νεωτάτῳ ἀδελφῷ *Vat.*
z Φρονῆσαι] Ita ex *MSS.* φρονῆσαι in *Editis.*
a Πείσαιτ᾽ ἄν με] Πείσαιτ᾽ ἄν *Samb.* πείσαιτε *Hen.* & *Busb.* & mox καταλείποιτε *Baſ.* & *G.*
b Ἐξ αὐτῶν] Ἐξ αὑτῶν *Samb.* alterum est proprium Atticorum.
c Πρὸς ἐμὲ] *Al.* πρός με.
d Βεβουλευμένα] Ita in *MSS.* βεβουλευμένα in *Editis.*
e Αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ] Αὐτῷ *Vat.*
f Αὐτοῖς τῆς μετανοίας] *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ἰωσήπῳ.

vero obsecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiserit Deus, ut injuriam fratri factam ulcisceretur. Hæc autem inter se colloquuti sunt, linguam suam Josepho non intellectam credentes. Omnes vero incessit mœror ex Rubeli sermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc secum non * reputassent, pro quibus pœnas luentes Deum justum esse judicabant. Josephus autem, eos in has angustias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolensque ut à fratribus observaretur, semet subduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obses esset dum fratres redirent: jussit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *sibimet* comparassent; servo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas reposita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

Lingua Hebræa Ægyptiis ignorata.

5. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt. & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, cumque dicerent fratres se esse, & undecimum domi relictum apud patrem, non persuaserint; utque Symeonem reliquerint apud Præsidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adstrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero displicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, insipientis esse putabat Benjaminem etiam *bis malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli supplicantis, suosque pro illo filios dedentis (ut, si quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, necessitate adactus, secum statuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque *regionem* infestaret fames, & filii precibus instarent, nihil aliud, quod in præsenti faceret, restabat. At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod cum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei præter voluntatem Dei posse accidere, quod & prorsus evenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adjudicet, nec, ob inanem de

A Jacobo vix tandem subducitur Benjamin, filiis licet novem fameque id urgentibus. Gen. c. 42. & 43.

Audacissimus Israelitarum Judas.

δι' αὐτοὺς πᾶν ὅ, τι [g] καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνου δρῶντος [h] αὐτὸ τοῦ Θεοῦ, καρτερεῖν ἠξίου. ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἡγούμενοι τὸν Ἰώσηπον γλώττης τῆς [i] αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ῥουβήλου λόγους καὶ τῶν πραγμάτων μεταμέλεια, ὥσπερ οὐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τὸν Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' οὕτως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς [k] ὁ Ἰώσηπος, ὑπὸ τοῦ πάθους εἰς δάκρυα προύπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γενέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρει· καὶ [l] διαλιπὼν, πάλιν ἧκε πρὸς αὐτούς. καὶ [m] Συμεῶνα κατασχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν γενησόμενον, ἐκείνους μεταλαβόντας τῆς [n] ἀγορᾶς τοῦ σίτου προσέταξεν ἀπιέναι· κελεύσας τῷ ὑπηρέτῃ παρεγγελῶν, ὃ πρὸς τὴν ὠνὴν εἶεν τοῦ σίτου κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ δὲ Ἰακώβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς [o] συμβάντα· καὶ ὅτι κατάσκοποι [p] δόξειαν ἀφῖχθαι τοῦ βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τε εἶναι, καὶ τὸν ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν παρὰ τῷ πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιεν τε Συμεῶνα παρὰ τῷ [q] στρατηγῷ, μέχρι [r] Βενιαμὶν αὐτὸς ἀπιὼν, πίστις αὐτοῦ τῶν εἰρημένων [s] παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε τὸν πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ἰακώβῳ δὲ οὐδὲν ἤρεσκε τῶν τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος δὲ κατοχὴν [t] λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσθεῖναι καὶ τὸν Βενιαμίν. [v] καὶ ὁ μὲν οὐδὲ Ῥουβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι [x] πάθοι Βενιαμὶν κατὰ τὴν ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάππος· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ δὲ ἠπόρουν ἐπὶ τοῖς κακοῖς· καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐτάρασσε τἀργύριον ἐν τοῖς [y] σακκίοις τοῦ σίτου κατακεκρυμμένον εὑρεθέν. τοῦ δὲ σίτου [z] τοῦ κομισθέντος ὑπ' αὐτῶν [a] ἐπιλείποντος, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπτομένου, βιαζομένης αὐτὸν τῆς ἀνάγκης, ὁ Ἰάκωβος ἐκπέμπειν ἐγνώκει τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· οὐ γὰρ ἐξὸν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μετὰ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπερχομένοις. καὶ τοῦ πάθους ἀεὶ χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένου, καὶ τῶν υἱῶν δεομένων, οὐκ εἶχεν ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ἰούδα δὲ, τολμηροῦ τἆλλα τὴν φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ· [b] ὡς οὐ προσῆκον μὲν αὐτὸν περὶ τἀδελφοῦ δεδιέναι, οὐδὲ [c] τἀτυχὸν δι' ὑποψίας λαμβάνειν, πραχθήσεται γὰρ [d] οὐδὲν τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, ὧν μὴ παρέσται ὁ Θεὸς, [e] τοῦτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὸν δ' οὕτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν,

g Καὶ πάθοιεν,] Illud καὶ deest *Vat.*
h Αὐτὸ τοῦ Θεοῦ,] Αὐτοῦ *Vat.*
i Αὐτῶν συνιέναι·] Αὐτῶν *Samb.* αὐτοῖς *Vat.*
* *Reputassent*,] Vel *supputantes*. tali enim sensu verbum ψηφίζομαι accipi necesse est: nisi malimus delere οὐκ, aut παραβάντων pro ψηφισαμένων legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent auctores facinoris, cur tum justissimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum esse justissimum judicabant.*
k Ὁ Ἰώσηπος,] Ita in *MSS.* articulum omittunt *Bas.* & *G.*
l Διαλιπὼν,] Iterum ex *MSS.* διαλείπων in *Editis.*
m Συμεῶνα] Ex שמעון Συμεῶνα heic & passim *Big. Cas. Samb. Bosb. Hen.* & *Epiphanius*. Συμεῶνα toties *Bas.* & *Gen.* Συμεὼν Testamenti Veteris Interpretes, itidemque Scriptores Novi. *Simon* idem vocatur Ecthlipsi Syriaca. BERN. Sic *MSS.* Συμεῶνα *Bas.* & *G.* Συμεῶνα δὲ κατασχὼν *Vat.*
n Ἀγορᾶς] Ex *MSS.* ἀγορασίας in *Editis.*
o Συμβάντα·] Ita plerisque *MSS.* & ex illis *Zonaras*. in aliis cum *Bas.* & *G* συμπεσόντα.
p Δόξειαν] Illo commate, καὶ ὡς κατάσκοποι δόξειαν *Bosb.* & *Hen.* Imo versus ille παρὰ τῷ πατρὶ ἀπιστηθεῖεν· ὡς καταλίποιεν τε Συμεῶνα omissus *Big.* & *Cas.* propter Scribas oscitantes. Postremo ἀπιστοῖεν legit *Hen.* syllaba extrita. BERN. Rursus ita ex *MSS.* in *Editis* male δόξειεν.
q Στρατηγῷ,] Ea vox jam perdiderat illa ætate respectum ad militiam, & præfectum notabat. REL.

r Βενιαμὶν] Sic in plerisque *MSS.* in aliis Βενιαμὶν αὐτοῖς. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν.
s Παρ' αὐτῶν] In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτῷ γένοιτο, & παρ' αὐτῷ γένηται.
t Λυπηρῶς φέρων,] Inde Johannes Drungarius καὶ λύπῃ αὐτῷ ὁ τοῦ Συμεὼν ἐπειδὴ κατέσχετο· δοκεῖ τε τὸν Βενιαμὶν ἀπαχθῆναι εἰς Αἴγυπτον οὐ κατένευσεν. BERN. Ita *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς εἶχε· καὶ λυπηρῶς φέρων δεινὸν ἔγνω in *Editis.*
v Καὶ ὁ μὲν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ὁ μὲν πατὴρ οὐδὲ P. *Bas.* & *G.* καὶ ὁ μὲν Ῥουβήλου frustra *Big. Cas.* & *Vat.* & mox ἀντιδιδόντος *Big.* & *Vat.*
x Πάθοι Βενιαμὶν] *Al.* πάθοιεν.
y Σακκίοις] Σακκίοις Typothetæ: verum lenius *Big.* & *Samb.* ut maluerunt οἱ ἐν ἄστει. Ait enim in Lexico suo Clariss. Photius σάκκος οἱ Ἀττικοὶ λέγουσι δι' ἑνὸς κ. BERN. Ita Attici, teste *Photio* in *Editis* σακκίοις, & absque ἐν τοῖς.
z Τοῦ κομισθέντος] Articulum addidimus ex *MSS.*
a Ἐπιλείποντος,] Ἐκλιπόντος *Bosb.* & *Hen.*
b Ὡς οὐ προσῆκον] Illa ὡς οὐ προσῆκον μὲν αὐτὸν supplevimus ex *MSS.* HUDS. Tentaverat ante ita *Lect.* μὴ δεῖν περὶ τἀδελφοῦ δεδιέναι, οὐδὲ τὸ τυχὸν δ. ο. λαμβάνειν; πραχθήσεσθαι &c.
c Τἀτυχὸν] Rarissima voce *Bas.* & *Gen.* quam *adversum* interpretatur Epiphanius, & Hesychius *modicum*. Glossematis insuper alius manifestum est *Big. Samb.* & *Cas.* τὰ δεινὰ, pro τἀτυχὸν Josephi. BERN. In quatuor *MSS.* τὰ δεινὰ δι' ὑπ.
d Οὐδὲν τῶν] Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*
e Τοῦτο δὲ] Τοῦτο δ' συμφορώτερον. *Vat.*

μηδὲ τὴν ἐκ Φαραώθου τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι [f] ἀλόγως περὶ τοῦ παιδὸς δεδιώς, φροντίζειν δὲ καὶ τῆς Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τῆς Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος [g] ἀπόληται· [h] πιστεῦσαι δὲ περὶ αὐτοῦ τῷ Θεῷ παραινοῦντος, [i] καὶ αὐτὸν ὡς σῶον ἐπανάξοντος τὸν υἱὸν αὐτῷ, ἢ [k] συγκαταστρέψοντος ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πεισθεὶς Ἰάκωβος παρεδίδου τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ σίτου διπλασίονα, τά τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γινόμενα, τό τε τοῦ βαλάνου μύρον καὶ [l] στακτὴν, τερέβινθόν τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· [m] οἱ δὲ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακοπαθήσαντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς [n] ὑπέμενεν· οἱ δὲ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μετὰ κρείττονος ἐλπίδος τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.

ϛ'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατήχθησαν μὲν παρὰ τὸν Ἰώσηπον. φόβος δὲ αὐτοὺς οὐχ ὁ τυχὼν διετάραττε, μὴ περὶ τῆς τοῦ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κακουργήσαντες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Ἰωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακκίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν [o] ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ δὲ [p] μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [q] ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, [r] ἐπιμελῆ συνεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα προσήγαγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι [s] καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δὲ, μαθὼν περιόντα τὸν Βενιαμὶν, εἰ οὗτος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακὼς, ἀνέκρινε. [t] τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν [v] εἶπεν εἶναι προστάτην. ὑπὸ δὲ πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίσταται· μὴ βουλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ἐπὶ δεῖπνόν τε αὐτοὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται [x] μὲν οὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας δὲ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος δεξιούμενος, [y] διπλασίοσι μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τόν τε σῖτον αὐτοῖς δοῦναι μεμετρημένον, καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς [z] σακκίοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν φορτίον καὶ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει δὲ ταῦτα, διάπειραν βουλόμενος τῶν ἀδελφῶν λαβεῖν· [a] πότερόν ποτε βοηθοῖεν τῷ Βενιαμὶν

puero metum, ipsos privet rerum ad victum abundantia, quam illis suppeditabit Phamothes; Symeonis autem saluti etiam prospicere par esse, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire sinat: ipsoque insuper hortante ut filium Deo crederet, seque aut illum salvum reducturum esse aut una cum illo periturum, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Josepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & stacten, terebinthum & mel. Multæ vero à patre, filiis digredientibus, fusæ sunt lachrymæ, & vicissim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus sit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eorum absentia non succumbentem. atque in hac tristitia integrum diem exegerunt. Et senex quidem lassatus domi substitit: illi vero viæ in Ægyptum insistunt, dolorem ex præsentibus meliorum spe lenientes.

Fratres sursum iterum advenientes convivio excipit Josephus. Gen. c. 43

6. Cum vero in Ægyptum pervenissent, ad Josephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo illud secum abstulissent: quod mox apud Josephi dispensatorem diligenter excusaverunt, dicentes, domi se in suis saccis reperisse pecuniam, & jam venire illam secum reportantes. Eo vero negante se scire quid illi dicerent, metu liberati sunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres versaretur. Interea autem Josepho à ministerio Regis reverso, muneraque ad ipsum adduxerunt, & sciscitanti de patre dixerunt, se illum bene valentem invenisse. At ille, cognito Benjaminem superesse, percontatus est, an hic (nam & ipsum viderat) esset frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipsum esse, dicebat Deum res omnes administrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, secessit, ne à fratribus observaretur. Ipsosque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, discumbunt. Josephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos secum discumbentes honorabat.

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Josephus. Gen. c. 44.

7. Veruntamen cum post cœnam somnum caperent, dispensatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in saccos clam reponeret: in Benjaminis vero sarcinam etiam scyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi es-

f Ἀλόγως] Ita *Samb. Vat.* & *Cas.* ἀλόγως περὶ τοῦ παιδὸς φροντίζοντα in *Editis*.

g Ἀπόληται] *Samb.* ἀπόληται ab antiquissimo ἀπόλωμαι. BERN.

h Πιστεῦσαι] Πεισθῆναι in aliquot *MSS.*

i Καὶ αὐτὸ] Mox [illegible], refugisse feias manus *Big.* & *Cas.* BERN. Ita ex *MSS.* καὶ αὐτῷ ὡς σῶον in *Editis*.

k Συγκαταστρέψοντος] Συγκαταστρέψαντος *Big.* & *Cas.* συγκαταστρέψαντος *Samb.*

l Στακτὴν,] Ita in *MSS.* vel στακτὴ. in *Editis* στακτήν. HUDS. Et στακτὴ est liquor balsami. Num Josephus credidit balsamum in Palæstina tum crevisse? At ipse dicit balsami fruticem a regina Schebæ Salomoni donatum, & tum demum ibi plantatum. An per στακτὴν aliam resinam intelligit. REL. Vide Theophr. De Plantis 5. 4. 2. & Dioscorid. 4. 154. COCC.

m Οἱ δὲ,] Εἰ δὲ, εἰ τὸν π. *Bas.* & *G.*

n Ὑπέμενεν] *Al.* ὑπέμεινεν.

o Ἐπανάγοντες αὐτό.] Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπανάγοντας αὐτῷ τοῦτο *Bas.* & *G.* [illegible] αὐτῷ τοῦτο *Cas.*

p Μηδ' ὅ, τι] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* μηδὲ ὅσα εἰδέναι in *Editis*.

q Ἀνείθησαν] Ita *Big.* & *Samb.* ἀνέθησαν *Vat. Bas.* & *G.* ἀνέθησαν maluit *Bernus.*

r Ἐπιμελῆ] Inscitum est Typographorum ἐπιμελῆ hoc in loco. Rectius ἐκόσμει, *ornabat, probeque pexum dabat.* BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπεκόσμει in *aliis*.

s Καταλάβοιεν] Unica literula immutata non deteriorem facit sensum *Cocc.* legendo καταλίποιεν, i. e. *quod eum incolumem reliquissent.* HAVERC.

t Τῶν δὲ φησάντων] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* τῶν δὲ φησάντων, τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι &c. in *Editis*. τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, ὑπὸ τοῦ πάθους *Vat.* reliquis in medio omissis. ὑπὸ δὲ τοῦ πάθους *Samb.*

v Εἶπεν εἶναι] Forte εἶπεν ἀρχηγὸν εἶναι αὐτῷ. Vetus ait, *Deum semper omnium ei esse suffragatorem.* Hæc ad oram COCC.

x Μὲν οὕτως] Illud μὲν ex *MSS.*

y Διπλασίοσι μοίραις] Hæc autem suo more contraxit Johannes Zonaras, [illegible]. Atqui optimus Moyses scripserat πενταπλασίοσι. Comestor autem Trecensis (ut crederes) conciliari isthæc voluit hunc in modum. *Disposuit Joseph fratres secundum ordinem ætatis eorum, sicut in domo patris sedere consueverant: datisque partibus mirabantur, quod pars Benjamin quinque partibus excederat.* Josephus autem dicit, Benjamin duplicibus partibus honorabat. *Utrumque autem stare potest, si quinque ciborum fuerunt impositiones, & de qualibet duplum dedit.* Perite equidem. BERN. In 5 *Literis* πενταπλασίοσι. *Petrus Comestor* ista hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impositiones, & de qualibet duplum dedit.*

z Σακκίοις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις.

a Πότερόν ποτε βοηθοῖεν] Πότερόν βοηθοῖεν *Vat.*

essent furti alligato, & periclitari viso; an illo relicto, ac si maleficium nihil ad se attineret, ad patrem reverterentur. Servo, sicut jusserat, ita faciente; mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari discesserunt, Symeonem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *restitutum* tum quod Benjaminem asportarent, sicut patri polliciti sunt. At illos *statim* circumagunt equites, famulum secum ferentes, qui scyphum in Benjaminis sarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incursu, causamque sciscitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hospitio dignatus fuerat eorum dominus, nequissimi *ab iis* appellati sunt; qui ne quidem hoc ipsum, se *scilicet* hospitio liberali & familiariter à Josepho exceptos esse, memoria tenentes, non veriti sunt illi injuriam reponere: sed scyphum, quo ipsis benevolentiæ ergo propinavit, secum auferre sustinerent, Josephi amicitiam suumque, si deprehensi forent, periculum lucro injusto postponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaserint, servum licet ministrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorsum adsumus, quasi ignorassent: scituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non suboluit, verba ejus ludibrio habebant, servumque ob sermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris illis intentare ausum, qui ne frumenti quidem pretium in saccis inventum retinuerunt, sed secum reportarunt, nemine hac de re quicquam rescíscente: tantum abesse, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquisitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ subjicere, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis sibimet conscii, fiduciam acceperunt, cum summa, ut putabant, securitate conjunctam. Atque illis quidem inquisitionem fieri placuit: cum tamen solum pœnas daturum ajebant, quem furtum commisisse, palam foret omnibus. Ad conquisitionem vero aggressi, atque alias omnes sarcinas ordine perscrutati, postremo ad Benjaminem pervenerunt; non nescientes quod in ejus sacco scyphum occuluerint, sed ut scrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de se metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant soliciti. Spei tamen pleni, ne ipsum quidem in maleficio fore deprehensum, liberius persequentibus conviciabantur; per quos steterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis sarcinam scrutati scyphum inveniunt, confestim ad lamenta & ploratus versi sunt: & dilaceratis vestibus, cum fratrem deflebant mox furti supplicium luiturum, tum suam quisque vicem, qui fidem, de Benjaminis salute parenti datam, violare necesse habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia

κλοπῆς ἐναγομένου, καὶ δοκοῦντα κινδυνεύειν· ἢ καταλιπόντες, ὡς οὐδὲν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἄπιασι πρὸς τὸν πατέρα. ποιήσαντος δὲ τοῦ οἰκέτου τὰ [b] ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν οὐδὲν τούτων εἰδότες οἱ τοῦ Ἰακώβου παῖδες [c] ἀπῄεσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ [d] διπλῆν χαρὰν χαίροντες, ἐπί τε τούτῳ, καὶ ἐπὶ τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [e] ὑπέσχοντο. [f] περιελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐνέθετο τῷ τοῦ Βενιαμὶν φορτίῳ τὸν σκύφον. [g] ταραχθέντες δ' ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν [h] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἳ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν παρὰ τοῦ δεσπότου, κακίστους ἀπεκάλουν, οἳ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, [i] τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ἰωσήπου, διὰ μνήμης λαβόντες, οὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δὲ, ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς [k] προὔπινεν, ἀράμενοι φέροιεν, κέρδους ἀδίκου τήν τε πρὸς Ἰώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὖν [l] αὐτοὺς ὑφέξειν ἠπείλουν, οὐ λαθόντας τὸν Θεὸν, οὐδ' ἀποδράντας μετὰ τῆς κλοπῆς, [m] εἰ καὶ τὸν διακονούμενον οἰκέτην διέλαθον. [n] πυθέσθαι τε νῦν τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότας· γνώσεσθαι μέντοι κολαζομένους αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πλείω τούτων εἰς αὐτοὺς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δὲ, ὑπ' ἀγνοίας τῶν περὶ αὐτοὺς, ἐχλεύαζον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κουφολογίας τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ἐπιφέρειν ἀνδράσιν, οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακκίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέσχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον [o] ἀποδεῖν τοῦ γνώμῃ κακουργῆσαι. τῆς μέντοι γε ἀρνήσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημένος, ἅπαντας κολάζειν. οὐδὲν γὰρ [p] αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παρρησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τὴν μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι, τοῦ τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος [q] πεποιηκότος. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐπεξελθόντες κατὰ τὴν ἔρευναν, ἐπὶ τὸν τελευταῖον Βενιαμὶν ἧκον· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακκίον τὸν [r] σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ καθ' αὐτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ περὶ τοῦ Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάρρουν δ' ὡς οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῆς κακουργίας εὑρεθησομένης, ἐκάκιζόν τε τοὺς ἐπιδιώξαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένους ἤδη προκεκοφέναι. ὡς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸν σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους εὐθὺς ἐτράπησαν· καὶ τὰς στολὰς [s] ἐπικαταρρήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κολάσει περὶ τῆς κλοπῆς, [t] αὐτούς τε διαψευσαμένους τὸν πατέρα περὶ τῆς Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐποίει δὲ τὰ δεινὰ αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη διαφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ διαφθα-

ρῆναι

b Ἐντεταλμένα,] Ita in omnibus *MSS.* ἐντεταλμένα in *Editis.*

c Ἀπῄεσαν.] Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἀπῄεσαν.

d Διπλῆν χαρὰν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῇ χαρᾷ in reliquis.

e Ὑπέσχοντο.] Ex *MSS* male autem in *Editis* ὑπέσχετο. in quibus etiam articulus omissus est ante Βενιαμὶν in versu 41.

f Περιελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς,] *Zonaras* stratagema illud, sicut *Heg.* & *Euseb.* quam brevissime perstrinxit, περιστάντες δὲ ἅπαντας αὐτοὺς ἱππεῖς, ἐνεδείκνυον τὸν τοῦ σκύφου κλαπέντα· καὶ ἐρευνῶντες εὗρον τὸν σκύφον παρὰ τῷ φορτίῳ Βενιαμίν. BERN.

g Ταραχθέντες] *Coccejus* legere jubet ταραχθέντας, quod alium efficit sensum, nec ipsum incommodum. Pro vulgata tamen stant MSS. HAV.

h Πυθόμενοι] Πυθομένους *Big.* & *Samb.* πυθομένοις *Vat.* ταραχθέντας & πυθομένους legisse videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen casuum vicissitudines occurrunt apud optimos Atticismi magistros. HUDS. Lege πυθόμενοι. Vetus *turbatos, sciscitantes illi, malevolos appellabant.* Non negaverim tamen ἀνακόλουθα reperiri in castigato sermone, ut Actor. 20. 3. COCCEJUS.

i Τὴν ξενίαν] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὴν ξενίαν in *Editis.*

k Προὔπινεν,] Iterum ex *MSS.* προέπινεν *Bas.* & *G.*

l Αὐτοὺς ὑφέξειν] Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Εἰ καὶ τὸν] In *Editis* καὶ τὸν δ.

n Πυθέσθαι] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* quibus consentit *Vat.* nisi quod καὶ pro τε habeat post πυθέσθαι. *Epiphanius* legisse videtur, πυνθάνεσθέ τε νῦν εἰ παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες, γνώσεσθε. in *Editis* οἱ παρασκευάσαντες νῦν, & mox κολαζομένους. dein καὶ ante ταῦτα omittit *Vat.*

o Ἀποδεῖν τοῦ γνώμῃ] Attico ritu pro ἀποδέειν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἀποδέειν in *Editis.*

p Αὐτοῖς συνειδότες.] Ἑαυτοῖς *Vat.*

q Πεποιηκότος.] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* male ut & in *Bas.* & *G.* πεποιηκότα.

r Σκύφον] Sic in *MSS.* τὸ σκύφον ἐναποκεκρυφότες *Bas.* & *G.*

s Ἐπικαταρρήξαντες.] *Al.* ἐπικαταρρήξαντες & διαρρήξαντες. mox εὐθὺς v. 37. deest *Editis.*

t Αὐτούς τε διαψευσαμένους.] Ἑαυτοὺς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτοὺς habent *Bas.* & *G.*

v Ἀνα-

νηθῆναι. τῶν δὲ περὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐσομένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους [v] ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

η΄. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς παραλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον [x] πρὸς Ἰώσηπον, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑπομένων. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [y] τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι· "τί δὴ, φησὶν, ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ περὶ τῆς ἐμῆς "φιλανθρωπίας, ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ τῆς προνοίας, τοιαῦτα "πράττειν εἰς εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε;" τῶν δὲ παραδιδόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν [z] ἐπὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, [a] καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τῶν εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, κἀκεῖνον ἀποκαλούντων [b] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ δὲ περίεστιν, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτοὺς [c] ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι [d] τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ἐπὶ Βενιαμὶν προσθήσουσι. [e] πολὺς ἦν κἀνταῦθα Ῥούβηλος, αὐτῶν καθαπτόμενος. Ἰωσήπου [f] δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος, οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· οὔτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν διὰ τοὺς οὐδὲν [g] ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν, οὔτε συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν [h] εἰργασμένῳ. βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας δὲ, ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, [i] καὶ τἄλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἔκρινε [k] παραβαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶπεν, ὦ στρατηγὲ, τετολ-"μήκαμεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ τὴν κόλασιν "ὑπομένειν ἅπαντας ἡμᾶς δίκαιον, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα "μὴ πάντων ἡμῶν, ἀλλ' ἑνὸς τοῦ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως "δὲ ἀπεγνωκόσιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς [l] ὑπο-"λέλειπται παρὰ τῆς σῆς χρηστότητος, [m] ἐγγυωμένης τὴν "τοῦ κινδύνου διαφυγήν. καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀ-"φορῶν, μηδὲ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν "[n] ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὴν ἀρετὴν σύμβουλον ποιησάμενος "ἀντὶ τῆς ὀργῆς· ἣν οἱ τἄλλα μικροὶ [o] πρὸς ἰσχύος λαμ-"βάνουσιν, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ "τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· γενοῦ πρὸς αὐτὴν μεγαλό-"φρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑπ' αὐτῆς, ὥστε ἀποκτεῖναι "τοὺς οὐδ' αὐτοὺς ὡς ἰδίας ἔτι τῆς σωτηρίας ἀντιποιουμέ-"νους, ἀλλὰ παρὰ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ γὰρ "οὐδὲ νῦν πρῶτον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν. [p] ἀλλὰ καὶ πά-"λαι ἐλθοῦσιν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν εὐπο-"ρίαν τῆς τροφῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν [q] τοῖς οἰ-"κείοις, ὅσα κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ δια-"φθαρῆναι [r] περιέσωσε. διαφέρει δ' οὐδὲν ἢ μὴ περιιδεῖν "ἀπολλυμένους ὑπ' ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολά-"σαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, καὶ περὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ἀπὸ σοῦ "λαμπρὰν γενομένην φθονηθέντας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, "ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ διδομένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτ' "ἔθρεψας· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑπὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴα-

evasisse viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris se auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

Hujus dramatis vigor & epitasis. Gen. c. 44.

8. At enim equites Benjaminem comprehensum ad Josephum retrahunt, fratribus etiam sequentibus. Ille autem illum in custodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, ait, ô nequissimi, aut de mea humanitate aut de providentia Dei sensistis, ut talia in benefactorem & hospitem perpetrare auderetis"? Illis vero *vicarios* semet in supplicium offerentibus pro salute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam scelerati fuerant in Josephum, cumque beatiorem prædicantibus, si mortuus quidem esset, quod è vitæ calamitatibus sit exemptus; si vero in vivis esset, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipsis factas persequitur Deus: semet vero patris pestem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Josepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi sint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Josepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipsi nullam fecerint injuriam, pueri vero supplicio se contentum esse dicente, (neque enim hunc absolvere in gratiam insontium, sapientis esse dicebat, neque illos una cum furti manifesto punire) abeuntibus etiam securitatem se daturum promittente, alii quidem stupefacti sunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adolescentem mittere persuaserat, & vir cætera strenuus erat & efficax, decrevit se pro fratris salute periculo objicere. "Et nefaria quidem, inquit, in te, ô "Præses, perpetravimus, & supplicio digna, cui "nos omnes subjici debere æquum est, licet non "omnium sit culpa, sed unius natu minimi. no-"bis tamen, salutem propter ipsum desperanti-"bus, spes aliqua effulsit ex tua bonitate, pro-"mittente & spondente ex periculo effugium. "Ac nunc ad nos non respiciens, neque facinus "quod patravimus intuens, sed ingenii tui indo-"lem, & virtutem in consilium assumens potius "quam iracundiam, (à qua homines cætera pu-"silli animos accipiunt, eam non in maximis so-"lum, sed in quæcunque inciderint, adhibentes) "hanc ipsam contemne & despice, neque ab ea "te vinci patere, ut eos perimas, qui sibimet sa-"lutem adhuc vendicare non poterant, sed eam "à te accipere enixe petunt. Etenim neque nunc "primum isto munere nos ornabis: sed & ocyus "nobis, cum ad frumenti mercatum venissemus, "commeatus etiam copiam fecisti, tantum *ali-"menti* ad familiam deferendum suppeditans, "quantum eam, in salutis discrimen à fame ad-"ductam, incolumem servavit. Equidem nihil "interest, utrum non despicias pereuntes egesta-"te rerum necessariarum, an illos ad supplicium "non damnaveris, quos deliquisse homines suspi-"cantur, quibusque præclaram tuam invident "beneficentiam. Eadem plane gratia est, modo "ta-

Oratio Judæ pro Benjamine pera facunda quidem & animosa. Vide Gen. c. 44. v. 18.

v Ακοντα] Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτοῖς τὸν π. *Vat.* ἄκοντα τὸν π. *Baf.* & *G.*

x Πρὸς Ἰώσηπον,] Πρὸς τὸν Ἰώσηπον *Vat.*

y Τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι·] Heic *Zonaras*, Ἰωσήπῳ δὲ τούτους ἐνδιδόναι εἰς ἐγχειρίας, ἐλεύθερον μετὰ τοὺς λοιπούς, μένειν δὲ δοῦλον τῷ Βενιαμὶν ἐκέλευσεν· τοῖς δὲ ἀπειλεῖν ἐπεῖχε. BERN. Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Baf.* & *G.* τοὺς δὲ πενθίμοις.

z Ἐπὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὸ in *cæteris.*

a Καὶ πάλιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ πάλιν Ἰωσήπου ἀναμιμνησκομένων, κἀκεῖνον &c. quibusdam prætermissis.

b Μακαριώτερον,] Μακαριώτερον αὐτῶν *Samb. Caf.* & *Vat.*

c Ἀλιτηρίους] Ita ex *Samb.* in *cæteris* ἀλιτηρίους.

d Τῇ λύπῃ,] Τὴν λύπην *Samb.*

e Πολὺς ἦν κἀνταῦθα] Ita in *MSS.* πολὺς δ' ἦν ἐνταῦθα ὁ Ρ. *Baf.* & *G.*

f Δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος,] Μόνους τοὺς μ. *Vat.* δὲ τοὺς *Vat. Interpr.*

g Ἐξαμαρτόντας] Ἐξαμαρτόντες *Baf.* & *G.*

h Εἰργασμένῳ·] Ita in *MSS.* εἰργασμένῳ in *Editis.*

i Καὶ τἄλλα δραστήριος] Καὶ deest *Big.*

k Παραβαλέσθαι.] Παραβαλέσθαι *Vat.*

l Ὑπολέλειπται] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπολέλειπται.

m Ἐγγυωμένης] Sic *Samb.* & *Caf.* ἐγγυωμένης *Big.* & *Vat.* ἐγγυωμένη & mox τὴν κινδύνων φυγὴν in *Editis.*

n Ἑαυτοῦ φύσιν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σαυτοῦ in *aliis.*

o Πρὸς ἰσχύος] Forte πρὸς ἰσχύν. COCC.

p Ἀλλὰ καὶ πάλαι] Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Baf.* & *G.*

q Τοῖς οἰκείοις,] Ita *MSS.* καὶ τοῖς οἰκείοις in *Editis.* & mox ὑπὸ λιμοῦ.

r Περιέσωσε.] Περιέσωσεν *Vat.*

s Αὐ-

“tamen diverso collata. Servabis enim quos in hunc finem pavisti; & vitam, quam fame laborare noluisti, tua gratia salvam retinebis. Quam magnum & mirabile est vita nos donare, & liberalitate efficere ut inopia circumdatis maneat incolumis. Imo Deum arbitror viam ad hæc munivisse, cui visum est ut nos, ad virtutem tuam illustrandam, in has calamitates incideremus: ut gloriam etiam adipiscaris ignoscendo peccantibus, quod tibi injuriam intulerint; & non solum eos perhumaniter sublevando, qui alia de causa tuo egeant auxilio. Etenim permagnum quidem est opem iis ferre, qui ad inopiam redacti sunt: multo tamen majus & præstantius illos servare, qui ob scelus in se perpetratum pœnas erant luituri. Nam si parva supplicia delinquentibus remisisse magnam condonantibus laudem attulerit; certe iracundiam tum cohibere, ubi vita peccantium ei, quem læserint, in pœnam obnoxia est, ad Dei naturam proxime accedit. Atque ego, nisi is nobis exstitisset pater, qui Josephi interitum lugendo ostendit, quam graviter tulerit liberorum amissionem, nequaquam pro nostra salute verba fecissem, nisi forsitan tuis moribus hoc donassem, qui præclarum ducis etiam illis incolumitatem dare, quos mortuos nemo ploraret; sed æquo animo supplicium, quodcunque voluisti, pertulissemus. Nunc autem, quando non nostri nos miseret, tametsi juvenes adhuc & vix ullo ex vitæ commodis fructu percepto moriamur, sed de patre cogitantes ejus senectutem misericordia prosequamur, has tibi preces supplices offerimus; vitamque nostram à te deprecamur, cujus in pœnis profundendæ potestatem tibi dedit nostrum hoc maleficium. Ille neque malus est, neque nos tales futuros genuit; sed probus & honestus, & qui talia experiretur non commeritus, & qui nunc quidem, nobis peregre profectis, solicitudine curisque discruciatur. Cum autem de nostro interitu audierit, simulque de causa ejus, eo facilius in animum inducet ut vitam deserat: mortemque ipsius semet mœrore conficientis accelerabit nostræ infamia, facietque ut tristem de vita exitum habeat; ut qui, priusquam rumor de nobis divulgetur, festinarit semet sensibus orbare. His igitur perpensis, tametsi iram tibi commoveat scelus hoc nostrum, patri tamen vindictæ gratiam facito; & plus illius miseratio apud te valeat, quam nostra nequitia: atque ejus senectutem, qui, nobis percuntibus, in solitudine vivet morieturque, reverere, patrum nomini hunc muneris honorem deferens. Nam hoc agendo parentem tuum honoras, & tibimet aliquid tribuis, cum jam hac gaudeas appellatione: quæ tibi salva conservabitur à Deo omnium patre; quem & ipsum propter commune nomen hac pietate honorare existimaberis, si patris nostri misericordia movearis, ea tecum reputans quæ passurus est filiis orbatus. Itaque tuum est, quæ nobis dedit Deus, cum ea auferendi potestatem habeas, *iterum* dare, adeoque ipsum in benigni-

“σας, τηρήσας τὰς ἑαυτοῦ δωρεάς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ μέγα δοῦναί τι ψυχὰς ἡμῖν, καὶ παρασχεῖν δι' ὧν αὐταὶ μένουσιν ἀπηρημένοις. οἶμαί τι τὸν Θεὸν αἰτίαν παρασκευάσαι, βουλόμενον, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν προειστάναι, ἡμᾶς εἰς τὴν παροῦσαν συμφορὰν· ἵνα καὶ τῶν εἰς [a] αὐτὸν ἀδικημάτων συγγνώμων [b] φανῇς ἠδικηκόσιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς μόνους τοὺς κατ' ἄλλην πρόφασιν δεομένους ἐπικουρίας φιλάνθρωπος δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [c] γὰρ καὶ τὸ σῶσαί τινας εὖ κατασκευάσας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον δὲ σῶσαι τοὺς ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τετολμημένων δίκην ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖναι τοὺς πλημμελήσαντας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπεριδοῦσι· τό γε περὶ τούτων ἀόργητον, ὑπὲρ ὧν τὸ ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει γίνεται τῶν ἠδικηκότων, Θεοῦ φύσει προσέοικε. καὶ ἔγωγε, [x] εἰ μὴ πατὴρ ἡμῖν ἦν, [y] πῶς ἐπὶ παίδων ἀποβολῇ ταλαιπωρεῖ διὰ τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ πλάνης ἐπιδεδειγμένος, οὐκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμενος ἤθει, [z] σώζειν αὐτῷ καλῶς [a] ἔχειν καὶ τούτους οἱ λυπήσονται τεθνηκότων οὐκ [b] ἔχοντας· παρείχομεν δ' ἂν αὐτοὺς πεισομένους ὅ, τι καὶ θελήσειας. νῦν δὲ, οὐ γὰρ ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμεθα, τὸν δὲ τοῦ πατρὸς λογιζόμενοι, καὶ τὸ γῆρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, ταύτας σοι τὰς δεήσεις προσφέρομεν· καὶ παραιτούμεθα ψυχὰς [c] τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοι τὸ ἡμέτερον κακούργημα πρὸς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς οὔτε πονηρὸς αὐτὸς, οὔτε τοιούτους ἐσομένους ἐγέννησεν· ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ πειραθῆναι τοιούτων οὐχὶ δίκαιος, καὶ νῦν μὲν ἀποδημούντων ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν φροντίσι κακοπαθεῖ. πυθόμενος δὲ ἀπολωλότας, [d] καὶ τὴν αἰτίαν, ὑπομενεῖ διὰ ταύτην πολὺ μᾶλλον τὸν βίον [e] καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδοξον αὐτὸν τῆς ἡμετέρας καταστροφῆς [f] φθήσεται διαχρησάμενον, καὶ κακὴν αὐτῷ ποιήσει τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγὴν, πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς σπεύσαντος [g] αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. γενόμενος οὖν ἐν τούτῳ [h] τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία σε παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δίκαιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [i] καὶ δυνηθήτω πλέον ὁ πρὸς ἐκεῖνον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ γῆρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν ἀπολωλότων αἴδεσαι, τῷ πατρῴῳ ὀνόματι ταύτην χαριζόμενος τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ φύσαντα τιμᾷς, καὶ [k] αὐτῷ δίδως, ἀπολαύων μὲν ἤδη τῆς προσηγορίας· ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλαχθησόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντων πατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν καὶ αὐτὸν τοῦ ὀνόματος [l] εὐσεβεῖν δόξεις, τοῦ ἡμετέρου πατρὸς οἶκτον λαβὼν, ἐφ' οἷς πείσεται τῶν παίδων στερούμενος. σὸν οὖν, ἃ παρέσχεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ταῦτ' ἔχοντα ἐξουσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ μηδὲν ἐκείνου διενεγκεῖν τῇ χάριτι. τῆς γὰρ [m] ἐπ' ἀμφοτέρων δυνάμεως τετυχηκότα καλὸν ταύτην ἐν τοῖς

ἀγα-

a Αὐτόν] Σαυτὸν Samb. & Vat.

b Φανῇς ἠδικηκόσιν,] Φανῇς Big. & Samb. non ineleganter.

c Γὰρ καὶ τὸ σῶσαι] Illud γὰρ ex MSS. deest in Editis.

x Εἰ μὴ πατὴρ] Εἰ μὴ πατὴρ [illegible] Vat.

y Πῶς ἐπὶ παίδων ἀποβολῇ] In Big. Samb. & Cas. [illegible] in aliis cum Editis [illegible] & dein [illegible], & porro [illegible].

z Σώζειν αὐτῷ] Σώζειν [illegible] Vat.

a Ἔχειν καὶ τούτους] Ἔχειν καὶ τούς [illegible] οὐκ ἔχοντας, καὶ παρείχομεν &c. COCCEIUS.

b Ἔχοντας·] Ita MSS. in Editis [illegible].

c Τὰς ἑαυτῶν,] Illud τὰς ex Big. & Samb. in Editis deest.

d Καὶ τὴν αἰτίαν,] Ita cum Bas. & G. nisi quod mutaverim [illegible] in [illegible], auctoritate MSS quam minimum volens recedere à vulgata lectione. [illegible] ὑπομενεῖ διὰ ταύτην Samb. [illegible] Big. [illegible] Vat. [illegible] καταλιπεῖν· καὶ τ. &c. edidit Bernardus.

e Καταλιπεῖν·] Καταλιπεῖν Vat.

f Φθήσεται] Ita Samb. Cas. & Vat. [illegible] Bas. & G. [illegible] Vet. Interpr.

g Αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν] Ea [illegible] Big. Samb & Vat.

h Τῶν λογισμῶν,] Τὸν λογισμὸν Big. & Samb.

i Καὶ [illegible]] Illud [illegible] addidimus ex MSS.

k Αὐτῷ δίδως,] Σαυτῷ Samb. & Vat. HUDS. Et Verus, qui sibi effert. COCC. qui idem mox [illegible] maluit pro αὐτόν.

l Εὐσεβεῖν δόξεις,] Εὐσεβεῖν Vat. mox [illegible] Big.

m Ἐπ' ἀμφοτέρων] Ita Big. & Cas. ἐπ' ἀμφοτέροις Samb. ἐπ' ἀμφοτέρους Vat. ἐπ' ἀμφότερα Bas. & G.

n Καὶ

“ἀγαθοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ πικρὸν [n] καὶ ἀπολλύειν, τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μηδ' ὑπαρχούσης ἐπιλανθάνεσθαι, μόνον δ' ἐπιτετράφθαι τὸ σώζειν ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει, μᾶλλον [o] αὐτῷ φαίνεσθαι διδόντα. σὺ δὲ πάντας ἡμᾶς σώσεις, τἀδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχηκεν. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν βιώσιμα, τούτου κολασθέντος, οἷς γε πρὸς τὸν πατέρα μὴ ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐνθάδε [p] δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς τοῦ βίου. [q] καὶ τοσούτου δεησόμεθα, στρατηγέ, κατακρίνοντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκολάσαι καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος κεκοινωνηκότας. οὐ γὰρ ἀξιώσομεν ἡμᾶς ὡς ἐπὶ λύπῃ τεθνηκότος [r] τἀδελφοῦ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γενόμενοι οὕτως ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος ὢν ἥμαρτε, καὶ μήπω [s] τῷ φρονεῖν [t] ἐρηρεισμένος, καὶ ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ καταλιπὼν [v] παύσομαι περαιτέρω λέγειν. ἵν' εἰ μὲν κατακρίνειας ἡμῶν, [x] τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βεβλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀπολύσειας, κἀκεῖνα τῇ σαυτοῦ χρηστότητι συνιδὼν [y] ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, οὐ σώσας μόνον ἡμᾶς, [z] ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς δικαιότεροι μᾶλλον φανούμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας. εἴτ' οὖν κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [a] τιμωρησάμενος ἀντὶ τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμψον· [b] εἴτε καὶ κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον, ἐγὼ [c] πρὸς χρείας σοι ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς ἑκάτερον τῶν παθῶν ὑπάρχων”. Ἰούδας μὲν οὖν πᾶν θ' ὑπομένειν ὑπὲρ [d] τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων, ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἴπως ἐκμαλάξειε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ [e] καταπραΰνειεν, ἀγωνιζόμενος. προσέπεσον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [f] δακρύοντες καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς Βενιαμὶν ψυχῆς [g] ἀπολουμένους.

ι'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ μηκέτι δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κελεύει μὲν ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς [h] ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δὲ, ποιεῖ γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· “τῆς μὲν ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ εὐνοίας τῆς περὶ τὸν ἀδελφὸν [i] ἡμῶν ἐπαινῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσεδόκων ἐκ τῶν [k] περὶ ἐμὲ βεβουλευμένων εὑρίσκω, ταῦτα πάντα ποιήσας ἐπὶ πείρᾳ τῆς ὑμετέρας φιλαδελφίας. [l] οὐ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω πονηροὺς γεγονέναι· θεοῦ δὲ βουλήσει τήν τε νῦν πραγματευομένου τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τὴν εἰς ὕστερον ἂν εὐμενὴς ἡμῖν παραμείνῃ. πατρός τε οὖν σωτηρίαν ἐγνωκὼς [m] οὐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, οὐδ' ἂν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρτεῖν ἔτι μνημονεύω. παύσομαι δὲ [n] τῆς ἐπ' αὐτοῖς μισοπονηρίας, καὶ, ὡς συναιτίοις τῶν τῷ Θεῷ βεβουλευμένων εἰς τὰ

“tate quam maxime referre. Pulchrum enim est, “si quis tantundem ad utrumlibet valeat, sese ad “aliorum utilitatem *non damna* comparare: &, cum “posset perdere, suum hac in re jus, tanquam si “nullum habuisset, plane negligere, sed tantum ad “servandos homines potentiam sibi datam existi-“mare; & quo pluribus salutem quis dederit, eo “se illustriorem fore. Tu vero nos omnes servare “potes ignoscendo fratri, in quibus egit infeliciter: “neque enim nobis vita erit vitalis, eo pœna sub-“lato, quibus ad patrem, nobismet solis salvis, “redire non licet: sed hic nobis ferendum est, qua-“si delicti ejus essemus participes, quicquid frater “tulerit. Atque in tantum te, Præses, obsecrabi-“mus, ut, si fratrem nostrum morte mulctaveris, “nos, non secus ac sceleris ejusdem socios, eodem “afficeres supplicio. Nobis enim satius videbitur, “ut tanquam eodem crimine condemnati moria-“mur, quam ut nosmet fratre defuncto præ mœ-“rore conficeremus. Et quod juvenis admodum “deliquerit, nondumque prudentia roboratus, & “quod humanum sit similibus non gravatim ve-“niam tribuere, tuo permittens *hæc omnia* judi-“cio finem dicendi faciam. ut, si nos quidem “damnaveris, mihi vitio vertatur quod non o-“mnia dixerim quæ tuam in nos iram lenirent: “si vero absolveris, quod clementiæ & bonitatis “tibi conscius illud statuisse existimeris; non so-“lum nos servans, sed & istam nobis gratiam fa-“ciens qua multo justiores esse videbimur, ut qui “plus quam nosmetipsi nostræ saluti prospexeris. “Sive igitur hunc velis perimere, me vicario ad “supplicium accepto, patri eum remittito: sive “ad servitium malis addicere, ipse tuis ministe-“riis magis sum idoneus, & ad utrumvis, ut vi-“des, subeundum aptior atque paratior”. Judas itaque, qui lubenti animo quidvis pro fratris salute pati voluit, semet Josephi pedibus advolvit, iracundiam ejus si quo modo mitigare & placare posset, magnopere laborans. Similiter & fratres omnes sese prosternebant, lachrymantes, & semet, ut pro Benjamine mortem opperterent, offerentes.

10. Josephus autem misericordia victus, simulatam irati personam ferre amplius non potuit, jussitque ut abirent qui præsentes aderant, ut summotis arbitris semet aperiret fratribus. Cum autem *omnes* discessissent, facit ut à fratribus agnosceretur, & infit: “Pietatem vestram & amo-“rem erga fratrem nostrum laudo, & perspectum “habeo vos *in eum* meliore esse animo, quam ex-“spectaveram ex iis quæ in me *olim* excogitastis; “ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ “vestræ benevolentiæ caperem experimentum. “Non enim natura vos in me malignos exstitisse “reor: sed Dei voluntate, qui præsentibus bonis “frui concedit, & futuris, si nobis propitius esse “perseverarit. Quando igitur & patrem, contra “quam speraveram, incolumem esse compererim, “& vos conspexerim tali affectu fratrem prose-“quentes, non amplius eorum, quibus in me deli-“quis-

Fratribus suis nunc se aperit Josephus.

Gen. c. 45.

n Καὶ ἀπολλύειν,] Ita *Big.* καὶ παρὰ τὸ ἀπολλύειν *Bas.* & *G.* καὶ παρὰ τὸ ἀπολλύειν *Samb.* καὶ παρὰ ἀπολλύειν *Vat.* καὶ παρὰ ἀπολλύειν *Cas.*

o Αὐτῷ φαίνεσθαι] Ita *Samb.* αὐτὸ *Big.* & *Vat.* αὐτὸ *Bas.* & *G.*

p Δεῖ κοινωνῆσαι] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δὴ κοινωνῆσαι τῆς αὐτῆς.

q Καὶ τοσούτου] Καὶ δὴ οὖ δεησόμεθα *Vat.*

r Τἀδελφοῦ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνηκότος ἑαυτοὺς ἀνελεῖν ἀδελφοῦ ὁμοίως, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet, *non enim patimur nos ipsos quasi propter mortui tribulationem afficere, sed tanquam similes eius malitiæ existentes* &c.

s Τῷ φρονεῖν] Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ.

t Ἐρηρεισμένος,] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* ἠρεισμένος *Vat.* ἐρηρεισμένος *Bas.* & *G.*

v Παύσομαι] Sic *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύσομαι in *cæteris.*

x Τὰ μὴ λεχθέντα] Ita *Bas. G.* & *Cas.* ἡμῶν τὰ λεχθέντα δόξει *Big. Samb* & *Vat.*

y Ἀντιψηφισθῇς] In *Vat.* ὡς ψήφισαι γε νομισθῇς.

z Ἀλλὰ καὶ] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ἀλλὰ καὶ ἐν δικαιότεροι μ. in *Editis.*

a Τιμωρησάμενος] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τιμωρησάμενος.

b Εἴτε καὶ κατέχειν] Εἴτε καλῶς ἔχειν σοι δ. *Vat.*

c Πρὸς χρείας] Ita *Big.* πρὸς τὰς χρείας in *cæteris.*

d Τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας] Τοῦ ἀδελφοῦ *Big.*

e Καταπραΰνειεν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραΰνειν in *Editis.*

f Δακρύοντες] Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) supplevimus ex *MSS.*

g Ἀπολουμένους.] Ἀποθανουμένους *Big.* quod admitti potest de futuro. Θανουμένους *Samb.* eodem intellectu.

h Ποιήσῃ φανερόν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ποιήσει.

i Ἡμῶν ἐπαινῶ,] *Al.* ὑμῶν.

k Περὶ ἐμὲ] Περὶ ἐμοῦ *Vat.*

l Οὐ φύσει] Ita in *MSS.* φύσει δὲ οὐδὲ in *Editis.*

m Οὐκ ἐλπισθεῖσαν,] Ita *MSS.* οὐδ' ἐλπ. *Bas.* & *G.*

n Τῆς ἐπ' αὐτοῖς] Τῆς ἡμετέρας πονηρίας *Vat.* & mox v. 5. omittit ἔχων.

o Τῆς

"quisse videamini, recordabor. Porro desinam ob "ista ut maligna odium intendere: ac vobis gratias "me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, "ut Deus ita nobis in præsens prospiceret. Vosque "ipsos volo etiam hæc oblivioni dare, & lætari "magis, quod male tunc consulta bene cesserint, "quam contristari ob ea quæ indigne facta esse erubescitis. Ne igitur vos dolore afficere videatur, "quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec ma-"le vos habeat rei gestæ pœnitentia, quando con-"sultis vestris non responderit eventus. sed, lætitia "exsultantes ob ea quæ Deus effecerit, discedite, "patri hæc renunciaturi; ne forte solicitudine de "vobis male maceratus, summam mihi eripiat feli-"citatem, si mori contigerit priusquam in conspe-"ctum meum veniat, & horum bonorum fiat par-"ticeps. Hunc ipsum vero, & conjuges vestras & "liberos, totamque cognationem assumentes huc "commigratote. Non enim decet, ut mihi charis-"simi ab hac mea felicitate longe absint: præser-"tim cum fames adhuc quinquennium duratura "sit". Hæc cum dixisset Josephus, fratres complectitur. Illi vero in lachrymis erant ac mœrore: memoriam ilicet eorum quæ in eum consuluerant & statuerant, atque etiam pœnæ, quam commeruerant, metum sustulisse visa est fratris æquitas. Mox convivium est sequutum. Rex autem, cognito fratrum Josephi adventu, vehementer gavisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, præbuit eis currus frumento onustos, atque aurum & argentum, *munera* ad patrem deferenda. Illi autem, plura *adhuc* à fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero sibimet in singulos donata, majorem *etiam* in modum muneribus cumulato Benjamine, abierunt.

Hoc contigit anno secundo famis. Gen. c. 45. 6.

Israëlitæ patrem suum repetunt regiis muneribus aucti.

"πεπραχότα, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ. ὑμᾶς τε βούλομαι καὶ αὐτοὺς λήθην ἐκείνων λαβόντας ἥδεσθαι "μᾶλλον, [o] τῆς τότε ἀβουλίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης "τέλος, [p] ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ἐπὶ τοῖς ἡ-"μαρτημένοις. μὴ οὖν δόξῃ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ κατ' ἐ-"μοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ με-"τάνοια, τῷ γε μὴ προχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. "χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς ἐκ Θεοῦ γεγενημένοις, ἄπι-"τε, ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ "ὑμῶν φροντίσιν ἀναλωθεὶς, ζημιώσῃ με τὸ κάλ-"λιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν "καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀποθανών. "αὐτὸν δὲ τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέ-"κνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντες "ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἀποδήμους εἶναι δεῖ τῶν "ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους· ἄλλως "τε καὶ τοῦ λιμοῦ λοιπὴν ἔτι πενταετίαν [q] ὑπομε-"νοῦντος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιέβαλλε τοὺς ἀ-δελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· [r] τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐδὲν ἀπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὔγνωμον τἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν εὐωχίᾳ. Βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας πρὸς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥσθη τε μεγάλως, καὶ, ὡς [s] ἐπ' οἰκείων διατεθεὶς ἀγαθῶν, παρεῖχεν [t] αὐτοῖς ἁμάξας σίτου πλήρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀποκομίζειν τῷ πατρί. [v] λαβόντες δὲ πλείω παρὰ τἀδελφοῦ, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστος ἰδίας, πλειόνων ἠξιωμένου Βενιαμὶν παρ' αὐτοὺς, [x] ἀπῄεσαν.

CAP. VII.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

CUm vero Jacobus, filiis reversis, de Josepho intellexisset, quod non solum mortem effugerit, quam tamdiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti administrans, & pæne totam regni curam sibi commissam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga se benevolentiam, tametsi aliquantisper *ut videbatur* intermissam: sed confestim iter aggressus est ad Josephum properans.

IV. 2. Postquam autem venerat ad puteum fœderis, Deo ibidem sacrificium faciens, metuensque

Apud Bersabeen mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum consulit. Gen. c. 46.

ΚΕΦ. ζ.

Ἡ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

ΩΣ δὲ ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰάκωβος [y] τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον [z] διαπεφευγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγεν, ἀλλὰ [a] καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν σχεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐτῆς ἐπιμέλειαν, ἄπιστον μὲν οὐδὲν ἐδόκει τῶν [b] ἠγγελμένων, λογιζόμενος τοῦ Θεοῦ τὴν μεγαλουργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ [c] διέλειπεν· ὥρμητο δὲ εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

β'. Ὡς δὲ κατῆγεν [d] ἐπὶ τὸ ὅρκιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβούμενος [e] μὴ διὰ τὴν εὐδαιμο-

o Τῆς τότε ἀβουλίας] Ita *Samb.* & *Cas.* τῆς τότε ἀβουλίας *Big.* & *Vat.* τῆς τε ἀβουλίας *Bas.* & *G.*

p Ἢ δυσφορεῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφορεῖν *Cas. Bas.* & *G.*

q Ὑπομένοντος.] Sic in *MSS.* ὑπομενοῦντος in *Editis.* ὑπομενοῦντος *Bernius* ex conjectura. Verum enim ὑπομένοντος probum est & receptum. BERN. & HUDS.

r Τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων] Locus dubius: ego illic intellectum faciliorem, quasi veriorem & ipsum Josephi constitui. [illegible] *Samb.* [illegible] *Big.* Tandem *Bas. Gen.* & *Epiphanius* sensu alio, [illegible] BERN. Ita plane *Big.* nisi quod mendosum ἐν αὐτοῖς mutaverit in ἐν αὐτοῖς. Forsan tamen [illegible] &c. nam in *Samb.* [illegible] in *Vat.* [illegible] in *Editis* [illegible]. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & tristitia constituti, [illegible] ea quod cogitaverant contra illum, [illegible] eis videbatur esse [illegible] bona voluntas fratris.* HUDS. In versione *Huds.* erat impressum *fore*, nescio consulto, an temere: exigua mutatione reposuimus *ideo*, quomodo & Græca postulant, & *Hudsonia* forsan ipsa manus scripserat. HAVERC.

s Ἐπ' οἰκείων] *Gen. Epiphan. Bursusque.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ διατεθεὶς ἀγαθῷ *Samb.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ διατεθεὶς ἀγαθῷ *Big.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείων διατεθεὶς ἀγαθῶν *Bas.* Litem autem hanc verlent Grammaticæ, an [illegible] reddat [illegible] & [illegible], ut [illegible] à [illegible]. Nam [illegible] rite recensetur inter verbalia BERN. Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' οἰκείων διατεθεὶς ἀγαθῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

t Αὐτοῖς ἁμάξας] Αὐτὸς *Samb.* ut referatur ad ἀποκομίζειν.

v Λαβόντες] Ita in plerisque *MSS.* λαβόντας *Bas. G.* & *Cas.*

x Ἀπῄεσαν.] Ἀπῄεσαν *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* dialecto Attica atque tempore nimis perfecto. ἀπίεσαν *Bas.* & *Gen.* incongruum, sicut *Big.* [illegible] pro ἀπῄεσαν. BERN. Sic *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* [illegible] in *aliis*.

y Τὰ περὶ] Τὰ περὶ Ἰωσήφου *Vat.*

z Διαπεφευγὼς] Διαπεφευγὼς *Samb.* & *Cas.* alia voce. BERN.

a Καὶ ζῇ μετὰ] Καὶ ζῇ, καὶ μετὰ λαμπ. εὐδαιμονίας *Bas. Big. Samb.* & *Vat.*

b Ἠγγελμένων.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπηγγελμένων *Cas. Bas.* & *G.*

c Διέλειπεν] *Al.* διέλιπεν.

d Ἐπὶ τὸ ὅρκιον] Vide *Var. Lect.* ad p. 20. v. 25.

e Μὴ διὰ τὴν] Ita *MSS.* verum μὴ hic omittunt *Bas.* & *G.* & mox adjiciunt ante ἐκεῖ. quod & faciunt nonnulli *MSS.*

f Τὴν

μονίαν [f] τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, οὐκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μεταβάντες καθέξωσιν αὐτήν, ὡς ὁ Θεὸς ἦν ὑπεσχημένος, ἅμα τε μὴ δίχα Θεοῦ βουλήσεως γενομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις δεδιὼς μὴ προεξέλθῃ τοῦ βίου πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου παραγενέσθαι, καταφέρεται, [h] στρέφων ἐν ἑαυτῷ τοῦτον τὸν λογισμόν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπιστὰς δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνόματι καλέσας, πυνθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' οὐ δίκαιον, εἶπεν, "Ἰακώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ παραστάτην καὶ βοη-"θὸν προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενό-"μενον. στερούμενόν τε γάρ σε τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς "[k] ταύτην ἐγὼ παρέσχον. καὶ κατ' ἐμὴν εὔνοιαν εἰς "τὴν Μεσοποταμίαν μόνος σταλεὶς, γάμων τε ἀγαθῶν "ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπαγόμενος πλῆθος καὶ χρημά-"των ἐνόστησας. [l] περιμένει τε σοὶ γενεὰ πᾶσα προνοίᾳ "τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι τῶν υἱῶν ἐδόκεις Ἰώσηπον, "τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ "τῆς Αἰγύπτου κύριον, ὡς [m] ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασι-"λέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν ὁδοῦ τε ταύτης ἡγεμὼν "ἐσόμενος, καὶ βίου [o] σοι τελευτὴν ἐν ταῖς Ἰωσήπου "χερσὶ γενησομένην [p] προδηλῶν, καὶ μακρὸν αἰῶνα τῶν "σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ καταγγέλλων, κα-"ταστήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες [s] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα

ne propter ubertatem Ægypti, dum filii istius regionis habitandæ amore tenerentur, soboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promissa Dei; simul etiam, ne inconsulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipsius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Josephi conspectum veniret, in somnium delabitur hæc secum in animo revolvens.

3. At Deus ei *in somnio* superveniens, ipsumque bis nomine appellans, interroganti quisnam "esset, ait, "haud fas est ut Jacobus ignoraret "Deum, qui majoribus tuis & post hos etiam "tibi perpetuo adjumento fuit & auxilio. Cum "enim & patri in animo fuisset te principatu "privare, hunc ego tibi conservavi. & cum, me "tibi favente, solus in Mesopotamiam profectus "esses, & bonas fecisti nuptias, & reversus es li-"beris multis & facultatibus auctus; meaque pro-"videntia tibi incolumis permansit tota tua pro-"genies; & Josephum, quem ex filiis amisisse vi-"debaris, ad majorem felicitatem perduxi, & Æ-"gypti dominum, ut paululum à Rege differat, "constitui. Nunc quoque venio, & viæ hujus "dux tibi futurus, & tibi prænuncians inter ma-"nus Josephi te è vita exiturum, atque stirpem "tuam per multa sæcula potentem fore simul & "illustrem indicans, eamque in istam terram me "deducturum esse, quam *tibi* pollicitus sum.

Responsum Divinum.

4. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum concessit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in universum septuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *semel* mihi visum est non re-

Recensentur Jacobi filii LXX. suis nominibus ex Gen. c. 46.

f Τὴν ἐν Αἰγύπτῳ,] Τῶν ἐν Αἰγ. *Vat.*

g Ἀφόδου] Καθόδου *Vat.*

h Στρέφων ἐν ἑαυτῷ] Ita in *MSS.* male in *Editis* στρέφων ἑαυτῷ.

i Τίς ἐστιν,] Pro Mosaico ואמר c. 46. 2. BERN. Sic *Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* τί ἐστιν *Big. Samb. Vat.* & LXX.

k Ταύτην ἐγὼ παρέσχον.] Ita *MSS.* ἐγὼ παρέσχον absque ταύτην in *Editis.*

l Περιμένει τε σοὶ] Sic *Samb.* & *Vat.* περιμένει τε σε in ceteris.

m Ὀλίγῳ διαφέρειν] Ὀλίγον *Vat.*

n Ἥκω τε νῦν] Perperam in *Editis* ἥκω.

o Σοὶ τελευτὴν] Σὴν *Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* non male.

p Προδηλῶν,] Προσημαίνων *Vat.*

q Ὑπέσχημαι.] Ita in *MSS.* ὑπέσχομαι in *Editis.*

r Καὶ πᾶσι] Scribis omnibus Græcis Latinisque probata lectio. Atqui vero καὶ πᾶσι τοῖς τούτων, quod est *nepotibusque* sive ובני בניו Moysis c. 46. 6. non inscite substituerunt modo Typographi *Bas.* & *Gen. Busb.* & *Hen* denique pro solita astutia, σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ. BERN. Sic in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ πᾶσι τοῖς τούτων *nepotibusque* in *Editis.* σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.* pro solita astutia.

s Ἑβδομήκοντα.] Numerum illum exhibent ἀντίγραφα fane omnia Josephi cum heic tum c. 9. sect. 3 necnon ejus exscriptores P. Comestor, Epitomator *Cant.* aliique. Nisi quod in Annalibus Zonaræ legitur excusum ἦσαν δὲ ἑβδομήκοντα πέντε, pro Josephi illo ἦσαν δ' οἱ πάντες ἑβδομήκοντα, sive ἦσαν δ' ο'. πάντες. Vel secutus est ille Doctorum Alexandrinorum computum. Illos enim Judæos ad v. 20. c. 46. Gen. unde LXXV. evaderent animæ, contra exemplaria omnia Hebraica, aut paraphrases, & commentaria tam Judæorum quam Samaritarum, contra Epiphanium in hæresium summa Arcula, contra Hieronymum, contra Eutychium Patriarcham, gentesque totas Christianorum Syrorum Arabumque, contra Josephum Judaicarum originum scientissimum, contra Ezechielum in Tragœdia patria, ubi canit Ἀφ' οὗ δ' Ἰακὼβ γῆν λιπὼν Χαναναίαν Κατῆλθ' ἐς Αἴγυπτον ἔχων ἑπτάκις δέκα ψυχὰς σὺν αὐτῷ: nepotes quinque Josephi asservisse familiæ hisce verbis, ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχίρ· Μαχὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραὶμ ἀδελφοῦ Μανασσῆ, Σουταλαὰμ καὶ Τάαμ· υἱοὶ δὲ Σουταλαὰμ, Ἐδώμ, ex editione Romana & versione quadam S. Hieronymi quam subjiciam; sed potius ἴσως juxta exemplar Alexandrinum cæteraque tam impressorum quam scriptorum, qui & Græcis & Samaritis vocatur Ἐδὲν Num. c. 26. v. 36. vice Judaici *Heran* ערן, ut sæpissime accidit. Ex tralatione vetere Italica, quam S. Ambrosius sequi amat, *Fuerunt autem filii Manasse, quos peperit de concubina Syra, Machir. Machir autem genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse, Sutalaam & Taam. Filii autem Sutalaam, Edom.* Vel ut S. Hieronymus de Græco reddidit, *Facti sunt autem filii Manasse, quos genuit ei concubina Syra, Machir: & Machir genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse, Suthalaam & Thaam. Filii vero Suthalaam, Edom.* Quin & Philo meminit horum pronepotum in Onomastico suo sacro ad librum Genesis, atque etiam περὶ τῶν μετονομαζομένων, p. 440. [illegible] (nam Manasse ἐκ λήθης interpretatur ille Doctor) [illegible], lego [illegible]; tantum enim בכור denotat. Mox Philo: [illegible]. Istius etiam ævi Scriptor felicissimus ac Divinus Lucas Apostolicorum Actuum c. 7. asserit nomine Stephani Hellenistæ totum genus Israeliticum, Josepho olim invitante, ἐν ψυχαῖς οε'. descendisse in Ægyptum. Hunc præclarum medicum Philoni adjunxi, ne diutius existimarent viri docti, propter auctoritatem ejus vim fecisse sciolos Christianos versioni Doctorum Alexandrinorum cum Gen. c. 46. 27. tum Exodi versu quinto, ubi omnia penitus exemplaria Græca pleno numero exhibent animas ἑβδομήκοντα πέντε: plurima etiam multo Deut. c. 10. 22. tantidem adnotant, licet apud me plus valeat auctoritas codicis Vaticani, & ipsius Hieronymi in Quæst. H. *Hanc rem, sic ait, ne videamur adversum Scripturæ auctoritatem loqui, etiam LXX. Interpretes in Deuteronomio transtulerunt, quod in LXX. animabus ingressus est Jacob in Ægyptum.* Attamen illum profecto Deuteronomii locum respexit Sanctissimus Diaconus, בשבעים נפש ירדו, ἐν ο'. ψυχαῖς κατέβησαν οἱ πατέρες σου εἰς Αἴγυπτον, Apologiæ suæ versubus 14, 15, quos nunc non repetam. Quam etiam certissimus esset de hac lectione & securus S. Chrysostomus Hom. suarum 65. ad Gen. nos docet: [illegible]; Dein, [illegible]. Eundem numerum & ponit, & ex commentariis Origenis ad Exodum mysticum esse affirmat S. Ambrosius. Ante hos vero Clemens Theologus Alexandrinus non solum sic supputasse LXX. Interpretes contendit, sed & causam illam præbuisse Historicis Græcis, qui totidem numero gentes ac dialectos per orbem terrarum perferre existimarent. Ἀριθμὸς δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν, καὶ ἔθνη καὶ γλώσσας πέντε καὶ ἑβδομήκοντα λέγουσιν εἶναι, ἐπακούσαντες τῆς φωνῆς Μωυσέως λέγοντος, (Exodi ab initio) ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακὼβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, αἱ εἰς Αἴγυπτον καταβᾶσαι. φαίνονται δὲ εἶναι καὶ αἱ ἀνωτάτω διάλεκτοι οβ', ὡς αἱ [illegible] ἡμῖν παραδιδόασι γραφαί. αἱ δὲ ἄλλαι αἱ πολλαὶ, κατὰ κοινωνίας διαλέκτων δύο ἢ τριῶν ἢ καὶ πλειόνων γίνονται. Habes igitur c. 46. Gen. insignem & antiquissimum dissensum Bibliorum Græcorum & Hebraicorum: sive LXXII. Interpretes Alexandrini in membranis Eleazari ita scriptum legerant, sive ex Paralip. priore, ubi dumtaxat in Hebraico volumine notatur concubina Syra, atque maxime ex Num. c. 26. sua sponte transformarant, & effinxerant. Hæc enim alieniora sunt quam pia

ars

recensere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non διὰ τὴν δυσκλείαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι ἐλέγξωσι τοὺς

ers Conciliatorum quaquam componet. Septuaginta deinde Israelitarum numerum, aut super illos adhuc quinque ex Geneseos c. 46. varii varie colligunt. Nos Josephum premimus, qui antiquo illo ac sanctissimo genere fretus super stemmata Romana sese altum efferebat.

Filii			
4 Rubeli	5.	1 Dani	2.
6 Symeonis	7.	4 Nephthalimi	5.
3 Levi	4.	*De Bala adeo*	7. ζ.
5 & 2 Judas	6.		47.
4 Issacharis	5.		54. νδ'.
3 Zabulonis	4.		
Lia mater	1.	7 Gadis	8.
Dina Filia	1.	6 & 1 Aseri	8.
Cum suis Lia	33. λγ'.	*Ita Zelpha orti.*	16. ιϛ'.
2 Josephi	5.		54.
10 Benjamini	11.		
Nati ex Rachela	14. ιδ'.	Capita itaque colliguntur censu isto,	70. ο'.
	33.		
	47. μζ'.		

præter Jacobum auctorem generis. Tantidem ante bis mille annos asseruisse videtur S. Moyses statim versu quinto Exodi, ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש: Israelem hinc excludi verum est & necessarium, comprehendi vero catachresi quadam Liam verisimile; nam Gen. c. 49. 31. quatenus nos sinit dubitare. Concilient deinceps alii suo studio c. 46. Geneseos versiculum 15. cum 26. si matrem sustulerint, ut constet domus Liæ capitibus XXXIII. vel si hanc referant in censum, ne redarguatur illico numerus LXVI. commote 26. à Moyse compositus. S. Hieronymus, Salianus, Usserius, aliique Doctores leviter hoc prætereunt. Rabbini audent vel illudentes *Par. 84. Bresit rabba*, Moysis parentem inducere; alia Jacobum bis scribere in Catalogo. Augustini etiam sententiam, quæ Jacobi descensum ad vitam ejus ultimam, aut porro ad obitum Josephi extendit, obtinere hodieque apud Theologos video, manifesta Moysis injuria. Colo equidem sapientiam sobriam, atque hinc pergo sponte ad nomina Israelitica.

1. Pro Reubeno principe Israelitarum Josephus perpetuo scribit *ῥούβηλος*, atque forma tribuaria *ῥουβηλίς*. Similiter ܪܘܒܝܠ & رَاوبيل plerique omnes Christiani, qui Syre intelligunt aut Arabice. Etymon etiam accedit, quod Sanctissimus Moyses dederat Gen. c. 29. 32. כי ראה יהוה בעניי: aut pressius adhuc explicando ראו בי אל, *memet Deus respexit, me propitius. ῥουβὴν* vero ac *ῥουβίν*, راوبين, Philoni interpreti *υἱὸς ὁρῶν*, *filium perspicacem* denotat. Auxit equidem ראובן *Reuben, Ruben*, vel *Rauben* nomen Israelicum quatuor nepotibus.

2. *Enoch* חנוך, Græcis *ἐνώχ*, Samaritis & Arabibus حنوك. Philoni *ἐνώχ*, *ἰσχυρότερος*. Epiphanii Scholast. exemplaribus editis *Henoch*, ineditis *Enoch*; ita & Eustathio Antiochiæ. Josephi codices servant *ἀνώχης*.

3. Fratrem hujus פלוא, فلوا, *φαλλὸ*, & *Phallu* Critici sacri pene omnes ita appellitant, Judæi, Samaritæ, quotquot nationum Christiani, Eusebius, Ambrosius, Hieronymus, cæteri. Habuit & *φαλλὸ*, *θαυμαστὸς*, Etymologicum sacrum Judæorum Alexandr. Quapropter plerorumque exemplarium Græcorum *φαλλοὺς* Exodi c. 6. & initio Annalium, & paucorum ad Genesin, sicut *φαλλὸς* Vaticani, *φαλλοὺ* Alexandrini codicis & aliorum. *φαλλὼχ* & *Phalla* in membranis Hieronymi, vix pura existimabis. Ad Josephum tamen *Phalus* legunt *Frob.* & *Col.* *Phaluch W.* 1. *Vig. Lal. Genl. Bodl.* & *Exc. vetera. Phaloh, Voss.* 1. *Mert. L. Star. V.* & *W.* 2. Pro his facit *φαλλοὺς* Eustathii & *φάλλους Bas.* atque *Gen*: illis quidem favet *φαλλοῦς Big. Samb* & *Cas* quorum auctoritate magis ducimur.

4. Proximus vocatur Hieronymo *Hesron* ex Hebraico חצרון, quod Samaritis & Arabibus حصرون *Hasron*. Idem B. Lucæ, interpreti S. Matthæi, Philoni, & aliquot exemplaribus τῶν ο'. *ἑσρώμ*. In codice antiquo Bezæ ad tertium Evangelistam *ἀσρώμ*, *Asron*; pariterque *ἀσρὼν* in MSS. Vaticano & Alexandrino, & editionibus Aldina Complutensique apud Genesin & Exodum. *Asron* etiam habet S. Ambrosius, & omnia Græcorum *ἀπόγραφα* ad Num. c. 16 *ἀσρὼν* eadem ad initium Paralip. S. præter *ἐσρὼν* codicis Alexandrini. Imo Judæ Nepos frequentius in V. T. *ἐσρὼν* aut potius *Esron* adscribitur. Ad Matthæum Hieronymus *Esrom* reddidit post Originem *sagittam videns* vel *atrium eorum*, alius *τόξον ἀνατολῆς*. Legimus insuper *ἀσρὼμ* apud Eustathium in Archivo Pembrociano. In libris Epiphanii scriptis perpetuo *Esrom* aut *Esron*. Sed *Frob* & *Col.* excuderunt contra morem veterem *Ezron* hoc loco, & mox inter filios Phares *Hezron*. Verum Pharesidarum alterum *Bas.* & *Gen* typo tam Græcis quam Hebræis notissimo *ἔσρων* scribunt, sed tres veteres libri *ἐσρωνος*: quin hic Rubeli filius *ἀσσάρων* vocatur *Samb* & *Cas ἰσσάρων Big* & Typothetis. Cæterum חצרון utrobique scripserat Moyses quatuor aut quinque literis, quod Josephus sacerdos hic *Asseron*, illic enunciabat *Esron*: qui vel inde accepit, vel obtulit nomen urbi Judaicæ *ἐσρὼν*, quæ & *ἀσρὼν* in historia Josuæ ducis.

5. Ultimus Rubelitarum Samaritis كرمي *Carami*, cæteris *χαρμὶ* vocatur ex consensu. Ita Epiphanii etiam exemplaria: Græca autem cuncta Josephi *χαρμισσος*, ex quo Bosius retraxit *χαρμις* & *χαρμιος*. Impune tamen scribere potes *χαρμίας*. Philo interpretatur *χαρμι*, *ὁ ἀνεγνώρισε μοι*.

6. Ex Symeone, (quem *σεμεῶνα* vocant Editores Josephi, & MS. Vaticanum ad 1. Paral. c. 4. Samaritæ شمعون *Symeon*, alii *σεμεῶνα*) procreati sunt liberi sex. Quorum primus.

7. *Jamuel* appellatur Philologis Samaritarum in duobus prioribus libris Moysis, nec non B. Hieronymo, & Epiphanio Scholastico, *ἰεμουὴλ* Eustathio MS. & Interpretibus LXX. & Philoni, & in Chronicis S. *Jemuel* etiam S. Ambrosio ipsisque Judæis ab Hebraico ימואל, pro quo alibi voluminis Mosaici scribitur נמואל, *ναμουὴλ*, ut *Iota* Chaldæorum transire solet in *Nun*; quamvis & Samaritæ نموال *Namuel* agnoscant Num. c. 26. Imo frequenter legimus in Optimis libris ejusmodi paranomasias: & quidem paulo præcesserat in eo capite Eliabi filius *Namuel*. Hinc Hieronymus in Traditionibus, ubi vehementer Judaizat, *Mutantur vero nomina quædam suis rationibus. In Genesi scribitur* Jemuel, mare Dei: *in Paralipomenis* Namuel, loquens cum Deo. Josephi codices Græci, quotquot vidimus, *ἰαμουηλος* & *ἰεμουηλος* reterunt, unde Schotanus fecit *ἰαμίηλος*, Buriusque *ἰαμουηλος*. Typographis denique nostris obtuli *ἰαμουηλος*.

8. *Jamin*, ימין, *ἰαμίν*, Josepho *ἰάμινος*, vel *ἰάμηνος* juxta codd. *Big.* & *Samb.* felix nomen nobisque parum molestum: nimirum de accentu alii litigent.

9. Quid vero faciemus cum nomine אהד aut אוהד, quod pronuntiarant olim Judæi Alexandrini & Hierosolymitani tempore Hieronymi cum *He* media, *Ahod* i. e. *inclytus*, sive *αὼδ* & *ἀὼθ*, ut Græci possunt. Masorethæ vero hinc aliquot seculis *Ohad*: Syrus Waltoni Judæique mixobarbari *Ahad* أهد. Laudinorum codicum alter in Genesi habet أهوث & super versum *iaut*, alter أهود ibidem: sed ad Exodi c. 6. ambo conveniunt in *Ahad* أهاد. Samaritæ scribunt id nominis cum *Cheth* media, & pronuntiant *Ahad* أحد, sicut MSS. Morini & Huntingdoni attestantur ad Genesin & Exodum, sed & Paraphrases Samariticæ & Arabicæ contra textum Londinensem. *Ohad* אוהד etiam legitur apud Jonathanem. Desiderabis omnino illud nomen in stemmate Symeonis juxta utrumque codicem Hebraicum Num. c. 26. 12. adeoque in versione LXXII. Omisit etiam *Abodum* Chronicorum S. Scriptor, qui deduxit genus Hebræum secundum ordinem tribuum à Moyse observatum capite illo Numerorum. Unde constat ab aliquot millibus annorum illum hominem in Censualibus sacris haud comparuisse. Josephus autem vix servavit eum ex libro *Bresit*; nam pro אהד *αἰθέγγεται* Græca exhibent *ναόδος*, Epiphaniana *Aoth* & *Haoth*, præter *Aboth Genl.* & *Mert.* Sed *Frob.* & *Col.* in nominibus propriis S. Hieronymum potius sequuntur quam Epiphanium Scholasticum. Monstrum itaque nominis *ναόδος* Clariss. Bosius feliciter emendavit, qua adeo forma nunc exeuditur. Scripsit enim Josephus *αὼδος*, *ἀῶδος*, *αὐδος*, aut *ἀωθος*. Rabbinicum autem est, quod memorat Hieronymus in Paralip. *Ex filiis Symeon sextus tollitur, eo quod nulla progenies de illo processit.*

10. Ex Hebraico יכין *Jachin* seu *ἰαχὶν* Matthiades deflexit *ἰαχῖνος* teste *Big.* Nam *Samb.* legit *ἰαχῖνος*: *Bas.* cum *Gen.* *ἰαχίνος*. Præterea יריב & *ἰαρὶβ* legitur pro eodem nomine, Paralip. priore, haud levi discrepantia. Hieronymus vero Rabbinismi avidus perperam confudit *Zara* cum *Jachin*, cum *Jarib* alium prorsus virum *Ohad*.

11. Simonidarum penultimus audit Gen. c. 46. צחר, Judæis *Sachar*, *Sachar* Syris; Samaritis tam Gen. quam Exodo per *He* צהר, ܨܚܪ, *Sahar*, LXXII. *σαάρ*, Ambrosio post illos *Saar*, tum Hieron. à Judæorum Doctoribus *Sohar*. Eundem appellant omnia Exempl. Num. c. 26. & 1. Par. c. 4. insolita enallaxi זרח, *Zerach*, Hieron. *Zara*, LXXII. Int. *ζαρὰ*. & gentiliter *ζαραί*: nisi quod Octateuchum Oxon. servet etiam in Num. *σαάρ*. Scribæ Epiphanii mire ludunt in hac voce. *Saher* ponunt *Voss.* 1. *Genl* & *West.* 2. *Salter Mert. Sager Bal. Saher, Exc. W.* 1. *Vig.* & *Bodl.* tanquam à *σααρος*, *σαγαρος*, *σάαρος*, aut *σααρος*, Josephi exemplaria Græca plane consentiunt in *σάαρος*.

12. Ea autem propago in *Saulum* desinit natum ex Phœnissa, quem cum *Zimri* confundit Paraphrastes Jerosolymitanus. Pro שאול aut *σαοὺλ* vitiose legitur in MS. Alexandrino *σαμαὴλ*, in Græcis Josephi vulgatis *σααρος*, & in libris non vulgatis *ἄδραμος*. Reponimus hic vocem in Judaicis originibus tritam *σαοῦλος*.

13. Tribus sacræ Princeps in obliquo scribitur *Samb.* *λευὶ*, & aliquando *λευεὶ*: cæteris vero *λευὶς*. Idem Judæis ac Samaritis dicitur *e* producta *Levi* لوي; LXXII. Interpr. *λευί*.

14. Ab illo emicuit جرشون *Gerson γηρσών*, seu גרשון ut Moyses qui optime noverat, bis terque scripsit in Divino suo volumine. Veruntamen Auctor Chronicorum S. modo גרשם, modo retulit גרשום; pariterque interpretatur Hieronymus ex Philone de nominibus propriis Genesis, *Gersem*, *advena ibi*, vel *ejectio eorum*. *γεδσων* frequens vitium imputabis Bibliorum Græ-

οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' ex Mesopotamia oriundos existimant, sed ex Ægypto,

Græcanicorum. Deinde apud Josephum Typographi expresserunt γηρσῶνι, pro γηρσῶν; codicum *Big. Samb.* & *Caf.*

15. קהת Masorethis *Caath*, Samaritis, Græcis, Syris, Arabibus, Philoni, atque S. Hieronymo ab ore Judæorum, *Caath*: unde Josephi καάθης, ut ille nimio opere Græcissat.

16. De tertio Levita mora nobis exigua. Hic μεραρί, מררי appellatur in Sacris codd. & in illis Josephi μαραρὶ ut *Caf.* vult; aut μεραρεῖος, ut reliqui. Optimus Bosius hanc hyperthesin emendavit, scribitque μαραρεῖος.

17. Nobilissimus *Judas*, vel, si Hebraice scribas יהודה, præter *Er* & *Onan* mala germina, quæ admonente Moyse de hoc censu Josephus merito abscidit, tres filios aluit & nepotes duos.

18. Horum primus σάλας ex *Samb.* libro, aut juxta cæteros Josephi σαλᾶς nuncupatur. Codices Epiphanii obtinent hic *Selom* & *Selon*, ex versione τῶν ό. Illi enim pro Hebraicis שלה שלני, *Sela Selani*, scribunt σηλὼμ aut σελων, & de populari σηλωνί. Rabbini olim persuaserunt Hieronymo *Salam* hunc non alium fuisse quam שגוב 1. Paralip. c. 4. 1. contra c. 2. v. 3. ejusdem libri.

19. Huic proximus פרץ, φαρὲς, cui nomen venit ἀπὸ φραγμοῦ, ut Philo docet. Quoniam φαρὲς jam ostendunt libri Josephi in recto, sed colo sequente φαρέσου *Big.* & φαρέσου cæteri omnes, nomen φαρέσος Græco ritu etiam heic produxi.

20. Pro sacro זרח, *Zara* seu ζαρὰ, vides in impressis Josephi ζάρας sed vero MSS Græca ζάραχος legunt, ut supra χάρμισος ex כרמי. Scripsit forsan Mattathiades ζάρηθος: Epiphanii codices dant *Zare*, aut vitio auditus *fare*.

21. Pharetso natus est חצרון, ἐσρὼν sæpius; & aliquando ἀσρὼν & ἐσρωμ in Bibliis Græcis. Inde *Esron* & *Esrom* in MSS. Epiphanii. ἀσρωμ vidi in Eustathii codice manuscripto. Josephi denique Editoribus ἐσρὼν, Scribis debes ἐσρῶνος; ita quidem *Big. Samb.* & *Caf.*

22. Alter Pharessida vocatur Josepho ἄμαρος ex editionibus *Baf.* & *Gen.* sed ex MSS. *Caf. Big.* & *Samb.* ἄμουρος: quod mire confirmant membranæ Epiphanii, quippe ubique vidimus earum *Amer* & *Amuner*. In cunctis equidem dialectis, sacris profanisque, facillime permutant ל & ר, propter similem sonum, dum audiuntur: atque porro apud Judæos characteres illi parvulo apice differunt. Legerat itaque Josephus in suis Bibliis חמר pro חמול, aut potius Librarii Græcanici diu errarunt in ea voce pro ἀμοῦλος. Quinetiam חמול *Hamul* sive ἀμοὺλ & χαμοὺλ, quod ab Hieronymo omnibusque Rabbinis legitur in Moyse, & in Chronicis, & in editione Complutensi translationis Græcæ ad Num. c. 26. & 1. Paralip. c. 2. & in editione Romana ad Numeros, videtur fuisse contractum ex חמואל & حموال ὁ ἰαμουηλίτης: quod Biblia Syriaca Græcaque magis sequuntur. ἰαμουὴλ enim habet Aldus ad 1. Paralip. c. 2. ἰεμουὴλ MS. Alexandr. Oxon. & Aldus ad Num. 26. *Jamuel* Hieronymus ex Philone. ἰεμουὴλ plerique codices LXXII. Interpr. & S. Ambrosius. Idcirco pro *Ere* & *Onane* meliora nomina, sive in Ægypto, sive maturius ea data fuerint, *Afronem* & *Hamulum* referri in hunc censum sapiens nemo mirabitur.

23. יששכר, Interpr. Græcis & Latinis ἰσσάχαρ, Samaritis *Jasasibar* يششكر, Epiphanio scribæ Syrisque & Eustathio MS. *Isachar*, quatuor liberis, Arithmeticæ artis peritis (sic Jonathan volut) familiam Jacobi adauxit. In casu fœcundo appellatur ille apud Josephum hoc in loco ἰσαχάρου *Caf.* teste, ἰσσαχάρου *Samb.* ἰσαχάρου *Big.* ἰσχάρου *Baf.* & *Gen.* Jussi tamen ἰσαχάρου novis typis imprimi.

24. Primitiæ Hascharis Θωλᾶς Josepho aut potius Θωλάς scribitur, Hebraice תולע, Θωλὰ in Bibliis Græcis, Philoni Θωλὰ, θωλάης.

25. Lucem deinde vidit פוה. *Phua* habet tralatio Hieronymi, φουὰ & φουὰ LXXII. Interpr & Pentateucha Arabica in Thesauro Laudino. Verum etiam in S. Chronicis Judæorum *Phuah* פואה: necnon פואה. فواه *Phuvah* in Samaritarum volumine. Hinc nomina φουνί, Judæis פוני *Phuni* Num. c. 26. Cuthæis Græcisque פואי φουαί. Admiranda tamen est Josephi scriptio φρουρᾶς secundum *Caf.* & *Samb.* aut ex *Baf. Gen.* & *Big.* φουρᾶς. Apud Epiphanium etiam reperimus *Phuras* per totum acervum chartarum ac membranarum: nam *Phuva* *Col. Frob.* & *Parif.* ab Hieronymo traductum est. Correximus itaque mendum vetus, & reposuimus φουᾶς, Bosio haud invito. φουὰ denique interpretatus est Philosophus Alexandrinus, ἄνθος ἐστί.

26. Nihil temere dicendum de hoc puero. Biblia enim Hebraica & Paraphrases in manibus Judæorum ad Genesin hunc nuncupant יוב. *Job* S. Hieronymus ibidem & in Lexidio Hebraicorum nominum. יאוב *Oiab* Syrus *Hiob*, Arabsque illius يوب. Præterea *Job* defendunt codices omnes Epiphanii Scholastici, necnon ἰώβος Editiones Græcanicæ Josephi. ἰασοῦβος servatur apud *Big. Samb.* & *Caf.* Vergimus tamjam in contrarium. Judæorum enim Biblia & Masoræ sacræ, tum etiam Paraphrases Hascharidam ipsum semel quidem appellant *Job*, bisque *Jasub* ישוב, ut Num. c. 26. & 1. Par. c. 7. Masorethis jubentibus. Samaritæ vero tam Gen. c. 46. quam in Numeris unico nomine *Jasub* ישוב, يشوب: nam *Jasub*, *Jasabe*

Num. c. 26. mendum Bibliorum Londinensium. LXXII. Interpretes in Lege & in Chronicis perpetuo ἰασοὺβ, juxta meliora exemplaria. Unde *Jasub*, *conversio* in Etymologico Hieronymi. Video tamen ad Gen. c. 46. in editione Romana pro ἰασοὺβ MS. Alexandrini & Eustathii ad Hexaemeron, aut frequentiori ἰασοὺβ, excudi ἀσὼμ, ut alternant μ, & litera secunda in MSS. *Asum* etiam legerat suo ævo S. Ambrosius, imo ἀσοὺμ Philo jampridem in suo Lexidio explicarat ad Genesin ἀσοὺμ: neque sane hoc nomen cum suo interpretamento S. Hieronymus Latinis auribus invidit. Quinetiam أسوب referunt MSS. Laudina Moysis primo, يـاشوب in quarto ejusdem. Quandoquidem vero *Jasub* perpetuum sit Samaritanis ac Græcis, & frequens quidem Judæis una cum Gentili typo ישובי, necnon membranis Græcis Josephi eximie probetur, migret modo in versum Græcum suo ordine, ἰασοῦβος, *Job* in Latino hæreat: quia id vocabuli tuetur Hieronymus in Quæst. *Jasub*, *in Genesi Job nominatur*: *Job interpretatur* ululatio, *Jasub* revocans.

27. Novissimus Hascharidarum appellatur σαμάρων in codicibus utraque Josephi, σαμάραρος *Caf.* ζαμάραρος *Big.* ζαμάρωνος *Samb.* *Semrom* & *Semran* melioribus codd. Epiphanii: nam *Efron* *Vig. Bal. Exc.* & *Bodl.* nimis perversum. Placet autem præ cæteris σαμάρωνος Cl. Bosii. שמרון enim pronuntiant Judæi *Simron*, Hieronymusque cum in Quæst. tum alibi à labellis Magistrorum *Semron* & *Simeron*. Ita Syrus Arabsque Polygl. Lond. Apertius vero Samaritæ شمرن *Samron*, atque Græci in optimis membranis σαμβράν, & adhuc sonantius σαμβρὰμ, ζαμβρὰμ, ζαμβρὰν, exceptis in Paralip. Romanæ editionis σαμαράν, nec non Aldinæ, & Complutensis σαμαράν. Hac autem de causa magnus Artifex δευτερώσεων Rabbi *Meir* totum Samaritarum genus cavillabatur, quod non à Josepho beatissimo Israelita, sed potius descenderent à שמרון Hascharæ filio. Respondit vero eius sectæ Patriarcha idiotæ sciscitanti, דרך מן ריחי אסקן כן יששכר לא אזלין. Tam vana est illa S. Hieron. adnotatio, *Simeron ubi nomen est hominis, per i. scribitur, ubi civitatis, per a. Samaron.*

28. Ζαβουλὼν, זבולן, زبولن tres filios secum tulit in Ægyptum.

29. Primus horum סרד. σάραδος Josepho, *Sarad* pari modo scribitur in exemplaribus MSS. Epiphanii interpretis, & in Paraphrasibus Samaritanis. σαρέδ & σερέδ apud LXXII. & S. Hieronymum. Verum genus Zabulonium omnino prætermisit Chronicorum S. Scriptor.

30. Medius est אלון, ἔλων, aut ἄλων *Samb.* *Ilon* Epiphanio; Hieronymo *Elon*, Ambrosio Græcisque ἀλλών.

31. Hunc sequitur יחלאל, raucum nomen plagaque gutturis. Hoc enuntiant suis vocalibus *Jahleel* passim Judæi; *Jaheelel* & Num. c. 26. *Jalel* Hieronymus; يحلال *Jachelel* Cuthæorum reliquiæ; atque يحلاىل sono viz alio Arabes Christiani. [illegible] Syri mendo repetito. MSS. Laudina in Numeris يهليل *Jahlil*, & ad Gen. sincerius يحليل. Biblia Græca hic multum variant. MS. Alexandrinum primo Moysis legit ἀλοὴλ, Vaticanum ἀχιὴλ; *Achoel* etiam S. Ambrosius. Edita per Aldum Wolphiumque ἀὴλ, aut solutius ἀιὴλ: ita Laudinarum prius, atque Octateuchum Oxoniense; a quibus haud dissentit Eustathius excusus, scriptus enim habet ἰαὴλ. Conspirant autem Exemplaria Græca S. Bibliorum Num. c. 26. in ἀλλὴλ, & pro familiari ἀλληλί. Hieronymus in Lexico S. nominum יחלאל *Jaelhel* aut *Joalel*, *vita Dei*, sive *exordium Dei* vel *præstolans Deum*. Sic ad Josephum via paratur. Ipsius codices plane omnes nomen præbent vitiosum ἰάνλος. Epiphanius tamen legerat in Bibliotheca Piissimi Senatoris ἰάχελος; inde *Voss.* 1. *Merc.* *W.* 2 *Star.* *V.* & *Goul.* *Jachili*. Cæterorum est *Jahel*, ut *Vig.* *Bal. Exc. P.* & *Bodl.* Reddimus igitur postliminio huic Judæo suum ἰάχλαον: quippe ni balbutit nimium ἰαάλαος Cl. Bosii.

32. & 33. Venire tandem jubet Josephus in hunc censum magnam parentem *Liam* cum *Dina* imminuta filia. Quorsum rite constat Epilogismus sapientissimi Legislatoris Gen. c. 46. 15. Idque sine *Jochabeda*, quam in ipso descensu Jacobi enatam ad numerum forte explendum fabulantur Rabbini, mendaciorum studiosissima natio.

34. His adjunxit doctissimus Judæus merito ordine nobilem prolem Rachelæ τῆς μακαρίτιδος, quatuor atque decem capita. Longe tamen eminet ex illis decus Josephi, qui migrationis Hebraicæ auctor fuit.

35, 36. Josepho nascuntur ex nympha Heliopolitana מנשה אפרים, μανασσῆς atque ἐφραΐμης; passim itaque scribuntur in his originibus. Invenias tamen ἐφραΐμης; velut *Baf.* *Gen.* *Big.* & *Caf.* cum aliquot codd. Latinis in lustratione isthac Israelitarum, & alibi ἐφραΐμος populare nomen, edidere; rarius adhuc μανασσᾶς, unde Gentium *Manasses*.

37. Βενιαμὶν, quod nomen *Samb.* deflectit βενιαμοῦ in casu liberali, matri quidem infaustum, sed meliori parenti felix, latissime diffudit prosapiam sacram. Ecce enim ex uno juve-

gypto, mihi esse necessarium putavi nomenclatu- Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἐνόμισα μηνῦσαι τ ὀνο-μα-

ne decem Israelitas: quippe ex *Bala* sex filios fuisse prognatos ante discessum infantum credidit, post illam ab hoc censu alienum. Sic æstimato de verbis illis Græcorum Bibliorum [illegible] ἃ ἦν βαλλα, [illegible] &c. Gen. c. 46. 21.

38. Mosaicum בלע Hieronymus *Bela* pronuntiat, Judæi *Belah*, Syri atque Samaritæ *Balah* بلع. Græci ad *Gen.* βαλλά, cæterubi βαλα. Hieronymus ex Originis Vocabulario *Bale, devorans.* S. Ambrosius *Lala.* Apud Epiphanium *Bolus* ex MSS. *Voss.* 1. *Mert. Vig. Bal. Exc. Goul.* & *Bodl.* & *Belas L.* at *Bela Frob.* & *Col.* ex Bibliorum versione vulgata acceptum. Repones apud Josephum βαλᾶς Bosii, vel βάλαντος, βάλανος, & βαλᾶς, pro [illegible] Schotani conjectantis, necnon βόλοσος *Bas* & *Gen.* Typographorum, Scribarumve *Big. Samb.* atque *Cas.* βολοσος. Hinc nomen secundum parvulo Loti refugio in agro Sodomeno

39. Benjamitarum alter Josepho appellatur βαιχαρις aut βαχχαρις in MS. *Samb.* quin *Bechor* habent Tralatio Hieronymi, & codices Epiphanii, quot cum tædio versavi, præter *Becher Col.* & *Frob.* Ex בכר faciunt Samaritæ *Baar* بكر, Judæi *Feher*; Arab. Walton *Bachar*, Syrus *Aibar* Ambr. & emendati libri Græcorum in Moyse βοχορ; corrupti χοβὲρ, ut MS. Alex Aldina [illegible], & quædam aliæ. Plurimorum tamen Exemplarium 1. Par. c. 7. est [illegible]. Mirum equidem hunc quarto libro Legislatoris penitus omitti cum suæ familiæ copia, quam recitat auctor Chron. S. Quinvero temerarium esset [illegible] & [illegible], quod Num. c. 26. 35. ex Hebræo retinet editio Complutensis, huc ab Ephraimitis detrudere. Experiar potius quid alii ab ingenio possunt. Conferant insuper 1. Par. c. 8. 1. את בלע בכרו אשבל השני cum præcedentis capitis versu 6. בלע ובכר וידיעאל שלשה, at mente recta & pia.

40. Tertium itaque Benjamin, an secundum filium habuit *Asabelum*, [illegible]? nam de nomine consentiunt Exemplaria Græca Josephi, & Epiphaniana pleraque. *Asabelus* vero is dicitur *Mert. Asabelus V.* & *Bal. Asbelus Star.* Et divisim *Bodl. Asa, Belus* ad mentem Magistri Hugonis. Ex Hebræo אשבל واشبال, [illegible] & *Asbel* reddunt multi plurimi Sacrorum Interpretum; verum [illegible] & [illegible], aut [illegible] typis Complutensibus ad Num. c. 26. malunt Græci, ubi Laudina اسبول *Asbel.* Annalium S. Scriptor miscet omnino nomina [illegible] atque [illegible].

41. Concinnior videtur Bosio γήρας, nobis γηρᾶς, γήρα Θ aut γήραυ Θ, quam Editorum γελᾶς apud Josephum, quamque [illegible] *Big. Samb.* & *Cas.* *Gera* & *Jera*, ut solet fieri ex g[illegible]uda, in MSS. *Voss.* 1. *V. Star.* & *W.* 2. In Hebraico codice Judæorum scribitur גרא *Gera.* Samaritarum altero גרה, جره *Gerah* & *Garrah.* *Geras* autem, filius potius quam nepos Benjamini, Catalogum militis Israelitici Num. c. 26. plane evitavit.

42. Sequitur inde suo ordine נעמן, Ambrosio, Philoni, & melioribus τ̃ ο', exemplaribus [illegible] utrobique legis Mosaicæ; sed [illegible], [illegible] Compl. & [illegible] MS. Alex. ad c. 8. l. 1. Paral Hieronymo *Naaman*, Judæis atque Samaritis *Nahaman* نعمن. Unde concedimus Historico huic [illegible], pro [illegible] *Big. Samb.* & *Cas.* aut [illegible] *Bas.* & *Gen.* *Naaman* enim reperitur in tot codd. Epiphanii, excepto *Neeman Col.* & *Frob.* Postremo Biblia Samaritana hunc puerulum & *Aradum* fratrem tam Ἀχαΐας quam Geneseos Benjamino patre natos testantur: Græca & Judaica statim ad Balam referunt. Inchoant enim Samaritæ v. 40 Num. c. 26. לארד משפחת הארדי modo aperto ac simplici. Majora tamen antiqua Judæorum subobscure ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת הארדי: quare inferunt ei commati LXXII. Interpretes atque Hieronymus לארד, *de Hered familia Hereditatum.*

43. Sexto, semenita difficile pronuntiatu nomen habet אחי, *Ehi* & *Hi* ab ore Judæorum. Idem Ambrosio & pluribus Græcorum [illegible], [illegible] MS. Alex [illegible] Eustathii MS. Pembenc. Syro *Aibi.* Samaritæ legunt in numero uberi, ut *Mophim, Hophim,* ita אחים أحيم *Ahim.* Haud alius est, sed idem [illegible] seu *Ahoe* אחוח 1. Par. c. 8. 4. Diversi etiam apparent codices Epiphanii & nimium ab Hebræo dissentientes. Nam *Asa* tenent *Bal. Goul. W. Vig.* & *Bodl.* *Hisar* & *Isar* (cujus ultima litera pertinet ad *Ros*) *Voss.* 1. *L. Exc. Star. W.* 2. *Mert.* *Ehi* denique *Col.* & *Frob.* ex Bibliis Latinis reformatum est. Hunc cum fratre adjungunt MSS. Josephi Græca *Big. Samb.* & *Cas.* in [illegible], distinguunt Typographi, ut [illegible]. Rescribo [illegible] ϗ [illegible], vel sine copula. Bosius fecit [illegible] aut [illegible], [illegible], aut una voce *Ehreros*, & aliter [illegible], [illegible] Veruntamen Librarios Græcos hæc nomina in unum contraxisse miror minus, dum אחירם *Ahiram*, [illegible] & [illegible] preli Complutensis Num. c. 26. ex eisdem vocibus, aut vice, [illegible] ראש intercurrente [illegible], jam olim coaluisse affertur.

44. De *Ros* satis dixi nisi locus sit conjectanti [illegible] scripsisse dudum hunc Archæologum pro ראש, [illegible] Hebraico. Quinimo Syrus legit [illegible] [illegible], quo certius exprimeret literam irrecundam *R*: quidni sua tet etiam Epiphanius, cujus *Aredaros* hujus seminatis extremo rite dividitur in *Ared* & *Aros* Josephi?

45, 46. Consimili typo juncti *Mophim* & *Hophim* Hieron. & Arabicus, *Mupim* & *Hupim* Judæis Hispanis, & Masoretis adhuc fortius eloquentibus *Muppim* & *Huppim* מפים וחפים. Cæterum Samaritæ legunt in libro *bresit* c. 46. plerumque מפים חפים *Mophim* & *Aphim*; sed Trilinguis Morini & Paraphr. Arab. Tayleri nostri מחפים וחפים محفيم وحفيم *Mohafim* & *Haffim*, alius מאפים חפים *Mafim* & *Hepim*, Huntingdoni codex vetus מפים חפים, [illegible]. S. Ambrosius & prisca Exemplaria LXXII. Interpr. [illegible] seu [illegible] atque [illegible]. Syro Walt. *Mapim* & *Hapim.* Epiphanii pariter codices in *Ophim* ac *Opim* protius conveniunt, in altera voce minus. *Notim* enim atque *Nothim* ex vitio præbent *Voss.* 1. *Exc. L. Mert. Vig.* & *Bodl.* neque melius *Mobim* neque *Mobim Goul. V. W.* 2. *Star.* aut *Nobim Bal.* & *P.* *Muphim* denique & *Huphim Frob.* & *Col.* ex versione vulgatissima S. Bibl. Josephi utraque editio [illegible] sed *Big.* [illegible], *Samb.* [illegible], Eustathii MS [illegible], excusa Exemplaria [illegible]. Proponit Bosius liberaliter [illegible], [illegible], [illegible]: ac pro fratre hujus [illegible], nam [illegible], heic habent Josephi libri, recentes veteresque. Muto autem [illegible] in [illegible] vel [illegible], [illegible] in [illegible], aut productim [illegible]. Haud prætereundum reor Moysis libro penultimo recenseri in Samaritico שופם & familiari nomine שופמי, *Suphum Suphami*, شوفم شوفمي pro *Muphim* ejusque progenies *Hupham*, seu حوفم, חופם pro חפים Genesis, Græceque [illegible], ut Complutenses expresserunt; quippe multo plures *Opham* prætermittunt ac immerito. In Judaico שפופם *Sephupham* duplicata media scribunt Masoretæ, gentile tamen שופמי haud geminant. Hieronymus *Supham*, *Suphamia*, utrumque simpliciter legerat, quamvis ad 1. Par. c. 8. 4. sustinuerit *Sephupham*, ut Græci [illegible], ex Hebraico שפופן; quod ibi ponitur in familia Benjamini pro *Supham*, idque nominis pro *Muphim*, sicut חורם [illegible] & [illegible] Compl. typis vice *Ahiram* eadem serie, hoc pro *Ahi*, *Ram* vel *Ros.* Quinvero bis posuit illa nomina S. Annalium Conditor. Nam libri prioris c. 7. v. 12. occurrunt iterum שפים וחפים *tum Suppim atque Huppim*, vel *Sephum quoque & Hapham* Hieronymo interprete; aut Græcis ϗ [illegible], vel ex MS. Alexandr. ϗ [illegible] ϗ [illegible], Compl. [illegible], Ald. [illegible].

47. Hanc tribum claudit ἄραδ Θ, quomodo legimus pro [illegible] codd. vulgatorum privatorumque. *Ared* [illegible] ex Epiphanianis recte servant *Goul. W.* 2. *Star.* & *V.* *Ared*, *Jaros Frob.* & *Col.* Nam *Ros* suo loco exciderat forte, Scribarum incuria. *Ared* duntaxat *Voss.* 1. *Mert. Bodl. Vig. L.* & *W.* 1. Ita & S. Hieronymus in Bibliis, quæ Latine edidit. *Ard* Judæi unica syllaba, Samaritæ *Arad* duabus. [illegible] ita LXXII. Interpretes, S. Ambrosius de Josepho, Pseudo-Eustathius, aliique contra Mattathiadem, & utramque Synagogam Judæorum atque Cuthæorum, imo contra sese: quippe ajunt Doctores Alexandrini Num c. 26. 40. [illegible] ἄραδ ϗ [illegible], pro *Ard* & *Noeman*, sive ארד ונעמן Hebraice.

48, & 49. Habes igitur veros ac ingenuos Israelitas XLVI. si numeres: sequuntur tres alii & viginti ex binis libertabus acquisiti, [illegible] equidem & [illegible] seu [illegible] *Samb.* a Bala famula nascuntur.

50. Descendit autem Nephtales in Ægyptum terram liberis fultus quatuor, quorum maximus יחצאל *Jahzeel* Judæis, Hieronymo *Jasiel*, *Jesiel* & in Lexico *Jesiel.* Ex Pharo Alexandrina [illegible], & [illegible] de genere: *Asiel* adeo S. Ambrosio, & [illegible] Philoni explicanti. Paralipomenῶn Interpreti Græco correctius [illegible] l. 1. c. 7. 13. aut a Compl. & Aldinis prelis [illegible]: Samaritis يحصال [illegible]. Eustathio falso [illegible], & in Lexidio quodam Græco, [illegible], [illegible]. In Epiphanianis *Easl* & *Enal* vitio perpetuo; nam *Jahzeel Frob.* & *Col.* sumptum fuit ex Hieronymo. [illegible] & [illegible] Josephi [illegible], [illegible] maluit Bosius. Nobis placet ΙΕΣΗΛΟΣ, pro ΕΛΙΗΝΟΣ aut pejore ENYLUS.

51. Nephtalidarum alter [illegible] *Big.* & *Samb.* [illegible], aliis γῶνις, Epiphanio Scholastico & S. Ambrosio *Gunis.* LXXII. Alexandrinis γωνὶ, Samaritis & meliori genti גוני. جوني, *Guni.*

52. Tertius יצר *Jeser* Hieron. [illegible], τοῖς ο'. ad Gen. *Issaar* Ambrosio, & Laud. 1. [illegible] Eustathio. Libro Numerorum [illegible], [illegible] MS. Vaticanum, Alexandrinum [illegible], [illegible]: & ad Chron. l. 1. c. 7. 13. ϗ [illegible] idem codex, sed Vatic. ϗ [illegible], Ald. & Compl. ϗ [illegible]. Hieronymus de nominibus Hebr. *Jesar*, *figmentum.* De eisdem alius [illegible], [illegible]. يصري يصر, *Jasar Jasari* in proseuchis Samaritarum. Interpres vetus Josephi *Sares*, libri Græci [illegible], aut ex *Big.* & *Samb.* [illegible], vel [illegible]. Bosius restituit [illegible]. Atat hoc nomen incipit, qua syllaba defecerat [illegible], licet Scribæ aliter existimabant. Unde [illegible] vel [illegible] denuo extare volo.

53. Novissimus eorum [illegible], quod legunt *Big.* & *Cas.* aut [illegible] Sambuci. Prius excusum fuerat [illegible], suppressa Σ. Librarii profecto per plures eunt vocales in versione Latina, *Sillim*, *Mert. V.* & *P.* *Selim*, *Voss.* 1. & *W.* 2. *Sallim*, *Goul. Vig. Bal.* & *Bodl.* *Sellem*, *L. Silam*, *Col.* & *Frob.* [illegible] Eustathius. S. Ambrosius ad Gen. & S. Hieronymus ad Num. atque ibi LXXII. Interpretes [illegible], superius vero [illegible]. His in locis שלם scribunt Judæi pronuntiantque *Sillem*, sed 1. Par. c. 7. 13. שלום *Sallum.* Samaritæ bis in Moysis volumi-

μάτων. Ἰακώβῳ μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη [u] προαφίκτο. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς [v] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ῥουβήλου μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ἀνώχης, [y] Φαλλοῦς, [z] Ἀσσάρων, [a] Χαρ-

rum dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Josephus antea abierat. Eos itaque qui illum insequuti sunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Assaron, Charmis. Sy-

mine pingunt cantillantque שלום شلوم *Salum*. S. Hieronymus in Qu. *In Genesi iste Sellum, sellem scribitur. Sellum interpretatur pax, Sellem recens.*

54. Accedat post illos חשים, حوشيم, Laudinorum priore, unicus filius Dani: quianam in Hebræo dicitur בני דן, more Genealogorum tabulæ aliquo relicto. Quinimo in Pentateucho R. Meir nobilissimi Deuterotæ pridem legebatur בן דן vide f. 182. γυιτειν; μεγαλει. Josepho ὄυσι, aut *Samb.* ουσι, ad normam Græcam vocatur. Epiphanio itaque Us & *Hus*: nam *Asom Col.* & *Frob.* adoptatum a Græca versione Geneseos, ubi ἀσομ legitur pro *Husim* S. Hieronymi, Judæorum, Syrorum, Arabumque. *Ason* itidem in Commentariis S. Ambrosii Apud Samaritas vero *Asim* حشيم S. Chronicorum l. priore Masoretæ plenius scribunt חושים, quod Græcis ἀσὶμ, rursusque Hieronymo *Husim* c. 8. Huc autem pertinere quod legitur 1. Chron c. 7. 12. בני אחר (χασὶμ) חשים, υἱοὶ αὐτοῦ, ἀσομ, non nimis affirmo, aut quadantenus referre Gen. c. 46. v. 23. ובני דן חשים, υἱοὶ δὲ Δάν, ἀσομ: affirmo tamen in Moysis codice, *Husim* hyperthesi facili in *Suham* permutari Num. c. 26. 24. ubi filium solum Dani שוחם شوحم, & שוחמי δῆμος, *Suham*, *Suhamita* nullum non tenet Samaritarum exemplar aut Judæorum, ac Græca plurima σαμὶ, σαμί.

55, 56. Recensuimus igitur LIV. capita: restat jam *Selphæ* proles, *Gades*, *Asserusque*, & qui nascuntur ab illis. Gaduarum autem pleias sic procedit, ex Moyse & Josepho. Nam Chronica S. id genus omittunt.

57. Gades, Græce Γαδής, primum genuit ζαφωνίαν. Ita *Big.* & *Samb.* ζωφωνίαν a prelis prioribus. Huc alludunt codices Epiphanii, *G phoron Voss.* 1. *V. Star. W.* 2. & *Gaul.* aut asperius *Zophoron* & *Zephorom* (pro *Zophoni*,) *Mert. Bodl. W.* 1. *Bal. P.* & *Exc. Zephorom Vig. Feroni. L.* Eustathio ex LXXII. Int. σαφών. Bosio ingeniose σαφωνίαν. Quamvis enim Samaritæ & Græci utrobique Mosaici operis legerint צפון, صفون, σαφών, & Masoretæ quidem Judæorum ἐν ἀριθμοῖς צפון, צפוני, *Sephon*, *Sephoni*: ad Genesin tamen isti homines צפיון *Sephion* prætereunt, Hieronymusque imitatur. Philo σαφὼν, ἐπισκοπεῖ, pariterque Laudina MSS. صفون utrobique.

58. Αγιν Cl. Bosius, nos αὔγην correximus, pro vulgato scriptore αὔγη. *Javin* enim & *Javin* (quod in Epiphanii codicibus cernitur, præter *Agi Col.* & *Frob.*) primam literam surripuit à fratre majore, quapropter de proprio valet *Avin* i. e. αὔγην: perierat nimium crassis Scribarum auribus sicca consona γ αὔγης autem repræsentat חגי aut חגי Hebræorum. Conveniunt tamen S. Libri Judæorum, Samaritarum, & Christianorum in *Haggi*, ἀγγὶς, حجي, quomodo animant illi vocabulum Mosaicum חגי.

59 Σαυν à שוני defendunt Josephi Editores *Bas.* & *Gen.* شوني *Suni* etiam Cuthæorum Judæorumque, & σαυνὶ Doctorum Alexandr. Num. c. 26. Quippe illi σαυνὶς scripsere Gen. c. 46. & ab eis Ambrosius, Eustathiusque. Idcirco & σαυνὶν in casu querulo obtinent Josephi MSS *Big.* & σαυνὶν *Samb.* & *Cas.* In Epiphanio legimus *Unin* & *Unim* passim pro *Sunin*, ut σωβὰκ pro σαμβὰκ & ζαμβὰκ in Bibliis Græcis.

60. Hunc sequitur ordine אצבן, lusus labiorum. *Esbon* enim pronuntiabant Rabbini ævo Hieronymi, serius tamen *Esbon*. θασοβὰν LXXII. Interpr. cuncta exemplaria pro ἀσεβὼν. Ambrosius similiter è Græco *Thasaben*. Hieronymus ex Philone *Thesbon*, *festinans ad intelligendum*. Libri Samaritarum אצבעון, أصبعون *Asbahon*. Chronicorum Hebræorum Interpres Græcus l. 1. c. 7. ἐσεβὼν aut ἀσεβών. Josephi hujus codices ex consensu ζαβρὼν, & Epiphaniani *Zabron*. Præstat tamen legere ζαβρὼν aut ἀζαβὼν. Heic etiam paululo dissentit Numerorum liber à Genesi, & domum adeo אזני, أزني, *Ozni* vel ἀζενὶ substituit juxta Hebraicum utrumque pro *Esebonia*. c. 26. 15. quod literæ profecto Assyriæ facilius, quam Samaritanæ patiuntur.

61. In hoc nomine convenit satis Josepho cum Masoretis & Hieronymo, contra Samaritarum, Syrorum, Arabumque Christianorum, vel Alexandrinorum Interpretum ערי, عدي, ἀδδὶ, aut ad Gen. ἀηδὶς, quod *Aedis* Ambrosio, & Laudino altero. Siquidem ab ערי *Heri* Judaici voluminis, ἀιρεῖλον deflectit Mattathiades, sicut *Bas.* & *Gen.* vulgarunt; ἀιρεῖλον scribunt modo *Samb.* & *Big.* *Hairim* consimiliter ex Latinis *Bodl. W.* 1. *Gaul.* & *Bal.* *Aurim Voss.* 1. *Mert. L. V. W.* 2. & *P. Harim. Exc.* & *Vig.* Cæterum id nominis corripit Bosius in ἀῆρα atque ἠέρα.

62. Penultimum Gaditarum ἀροιδὴν nuncupant Editores Josephi, Scribæ veteres, & Eustathius; ἀρωείδην Sambucus. Epiphanii codices *L. Star Voss.* 1. *W.* 2. *V.* & *P. Rodim*; *Rodin* & *Rodim* reliqui, præter *Erodi Col.* & *Frob.* Bosius hoc immutat cum ἀροδὶν, aut ἀροιδὴν. Hebraicum Judæorum in Numeris legit ארוד *Arod*, in Genesi ארודי *Arodi*: Samaritæ vero & Syri sub forma Gentili utrobique ארודי, ارودي *Arodi* vel *Arvadi*: nec non Interpretes Alexandrini heic ἀροηδὶς, unde *Aroedis* Ambrosii & MSS. Laudinorum, illi ἀροαδί. Post Philonem Hieronymus *Aroedi*, *vindemiator sufficiens*.

63. Venimus ad novissimum familias ἀριηλὴν vel ἀρήλην, ut scribunt *Samb Big.* & *Cas.* atque ἀρίηλον prelorum *Bas.* & *Gen.* Eundem Eustathius appellat ἀρίηλιν, Josephi Interpres Scholasticus *Arihel* & *Areel* S. Hieronymus ac Doctores Judaici perpetuo *Areli* אראלי: Samaritani vero אריאלי *Arieli*, & juxta codicem Anglicanum ארואלי *Arvali*. LXXII. Int. ad Genesin ἀροηλὶς, vel ἀρεηλὶς secundum Ambrosium & MS. Alexandrinum, & ad Num. ἀριηλί. *Areels*, *leo Dei mei*, S. Hieronymus de Lexicis Græcorum.

64. Filiolam Aseri, quæ Græce quidem perierat, propter patrii nominis similitudinem, huc ex Epiphanio restitui. ἀσὴρ δὲ σάρα ἡ θυγάτηρ. Bosius idem viderat, ἀσὴρ δὲ ἡ σάρα θυγάτηρ. Codices tamen uno modo, scripti impressique, ἀσάρωνος τῆς θυγατρός; nisi si *Samb.* legerit ἀσὴρ pro ἀσαρωνος. *Ara* & *Arra* occurrit in MSS. Epiphanii suppresso sibilo, velut superius in *Suni*, שרח Hebraicum Samaritæ, LXXII. Int. Ambros Hieron aliique reddunt σάρα, Judæi passim *Serah*. Interpres Græcus Annalium S. σαρὰ aut σαραί.

65 Ad imam tabulam pertinent quinque filii Aseri. Maximus horum ימנה *Imnah* vocatur Judæis, Hieronymo *Jamna*, sæpius illi cum Ambrosio *Jemna*, *Jemnitarum* pater. Græce ἰεμνὰ in Gen. & Chron. atque ἰαμὶν Num. c. 26. يمنه *Jamnah* Samaritis. Quinvero *Jomnus*, ut ad Josephum transeam, reperitur in codd. omnibus Interpretis Scholastici, præter *Col.* & *Frob.* ἰόμνος in Græcis, quæ vulgantur sive privatim serventur. Nullum jam opus ἰάμνης Cl. Bosii.

66, 67. His aut ter in Sacris ישוה ישוי, quod est *Isua* & *Isvi* per ora Judæorum, *Jesua* & *Jessui* Hieronymo presbytero, ἰεσσουὰ καὶ ἰεουλ Gen. c. 46. apud LXXII. Int. & S. Ambrosium, & Laud. 1. veteri vitio, pro ἰεσσουὰ, ἰεσουί. Melius itaque in Græco τῶν ιϛ´ βιβλίων juxta MS. Alexandrinum ἰεσουὰ, ἰεσουί; ubi Complut. expresserunt ἰεσουὰ, ἰεσουεί, Aldus ἀισουὰ καὶ ἰσουεί, Urbis Typographi σουὰ καὶ ἰσουί. Laudina شوي pro *Jesui* semel iterumque. Cuthæi pronuntiant *Jesuah*, *Jasui*. Prior quidem istorum fratrum omittitur Num. c. 26. in Hebraico Judæorum cum sua familia, posterior ibidem in codice Samaritico: ambo tamen extant in Genesi, Chronicisque Sacris, & in Originibus Josephi. Harum Interpres legit *Isus*, *Jose*, quod esset ἰσοῦς, ἰωσῆς. *Big.* & *Cas.* viderant in membranis Græcis ἰσοῦς, ἰωσηνῆς, ἰούσης, præter modum: *Samb.* ἰουσαῖος, ἰούσης. Adhuc simplicius editum fuit *Bas.* & *Gen.* ἴσους, ἰούσης. Jam vero excuditur correctio Bosiana ἰσοῦς, ἰσουΐς.

68, 69 Et hæc nomina παναρχῶν, quanta fides constat codicum Josephi, βάρις inquam ἀβάρης: nec non in versione antiqua *Ubaris* vel *Uberis*, & *Aber*: *U* pertinet ad vocem præcedentem; aut omnino descripserat Josephus ἰσβάρις ex Mosaico וברים assumpto syncategoremate ו, quod alibi fecit. בריעה sonat Samaritis Alexandrinis βαριά, Judæis aliis & S. Hieronymo & Interpreti Gr. Chronic. βαριά. Placuit fortasse ex Josepho βαρίαν. Fit autem ἀβάρης ex חבר, i. e. χάβερ Interpreti Chron. S & Samaritarum Doctoribus qui χόβερ, & alicubi χοβὲρ in versione τῶν ο´, *Choberque* Ambrosio, *Heber* Judæorum vulgo. In Myriobiblo Pembrochiano ἕβερ, φιλοσ.

70. Tum septuagesimus Israelita accessit מלכיאל μελχιῆλος inscriptione perpetua. Nam ab illis animis divinum Patriarcham excipit hic Judæus & tanquam totius gentis caput ac titulum extollit. Molestiæ tantum nobis creavit tenera quidem Jacobi familia: nec omnia nomina satis excussa puto, quin cum Josepho patriarum Originum consultissimo ἱστορικῷ laborem operis ac difficultatem potius incusandum. Hanc autem gentem non fuisse Ægyptiam oriundo, tot nomina quæ sub Persarum Græcorumque imperiis diu præcipua tribuum perseverarant, abunde adversus calumniam Gentium comprobant. BERN Ita in omnibus *Josephi* exemplaribus cum hic tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exscriptores *P. Comestor*, *Epitomator Cantuar. aliique*: nisi quod *Zonaras* habeat ἑβδομήκοντα ἕνα, secutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen.* c. 46. v. 20. exhibent οε´. contra libros omnes Hebraicos, eorumque Paraphrases & Commentaria, contra *S. Epiphanium*, *Hieronymum*, *Eutychium Patr.* *Ezechielum Tragicum*. Vide *Grotium* ad *Act. Apost.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Josephi* locum.

u Προαφίκτο] *Al.* προαφίκετο.

v Εκ τούτων] Ita *MSS.* ἐκ τούτου in *Editis*.

x Ανώχης,] Sic in *Josephi* Codd. Gr. *Enoch* & *Henoch* in Latinis. *Philoni* aliisque Ἐνώχ. Videsis *Editiones* LXX. *Eustathium Antiochenum* in Hexaem p. 75.

y Φαλλοῦς,] Ita *Big.* *Samb.* & *Cas.* Φαλλοὺς *Vat.* Φάλλος *Bas.* & G.

z Ασσάρων,] Sic *Samb.* & *Cas.* Ἐσσάρων *Big.* *Vat.* *Bas.* & *G.*

a Χάρμις.] Ita *Bosius* ex Χάρμιδος *Josephi* in Codd. omnibus, & Χάρμις aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) scribere potes Χαρμίας.

Symeonis vero sex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati sunt filii; Gersomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Pharessus, Zaras: duo autem ex Pharesso nepotes, Esronus & Amyrus. Isacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jasubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jaleium. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipsa etiam ascendit filia ejus Dina. Isti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Josepho quidem duo nati sunt filii; Manasses & Ephraimes: alteri vero Benjamini decem; Bolævus, Baccharis, Asabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Isti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta septem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipsi nascuntur Danus & Nephthales, quem sequebantur quatuor filii; Jeselus, Gunis, Issares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Usis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aserus ex Zelpha *quidem* erant: ipsa vero Liæ famula. Liberos autem secum ducebant, Gades quidem septem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Ariclam. Asero autem filia erat Sara, & mares numero sex; quorum nomina, Jomnes, Isus, Isouis, Baris, Abarus & Melchielus. Isti

μες. Συμεῶνος ἢ ἕξ, [b] Ιαμούηλος, Ιάμινος, [c] Οὔαδος, [d] Ιαχῖνος, Σωαρος, [e] Σαουλος. τρεῖς ἢ [f] Λευΐ γεγένασιν υἱοί, [g] Γηρσώμης, Κάαθος, [h] Μαραρος. Ιούδα ἢ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλας, [i] Φάρεσσος, [k] Ζάρας· [l] υἱωνοὶ ἢ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, [m] Εσρωνος, ἐ [n] Αμυρος. [o] Ισσαχάρῃ ἢ τέσσαρες, Θουλᾶς, [p] Φουᾶς, [q] Ιάσουβος, [r] Σαμάρωνος. τρεῖς ἢ Ζαβουλὼν ἔχῃ υἱεῖς, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· [v] καὶ αὐτῇ συναπῄει καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς οὗτοι καὶ τριάκοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγένασιν υἱοί, Μανασσῆς, καὶ Εφραΐμης. Βενιαμὶν [y] ἢ τῷ ἑτέρῳ δέκα, [z] Βόλαιος, [a] Βάκχαρις, Ασάβηλος, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ιης, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οπφις, [g] Αραδος. οὗτοι τέσσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς πρότερον [h] κατειλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνονται τὸν ἀριθμόν. καὶ τὸ μὲν γνήσιον [i] Ιακώβου γένος τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δὲ αὐτῷ γίνονται τῆς Ραχήλας θεραπαινίδος, [k] Δάνος, καὶ Νεφθαλῖς, ᾧ τέσσαρες εἵποντο παῖδες, [l] Ιέσηλος, [m] Γοῦνις, [n] Ισσάρης τε καὶ [o] Σέλλιμος· [p] Δάνου ἢ μονογενὴς ἦν παιδίον Οὖσις. τούτων προσγενομένων τοῖς προειρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων ἀνεπλήρωσαν ἀριθμόν. [q] Γάδης ἢ καὶ Ασηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆς Λείας ἢ αὕτη θεράπαινις. [s] παῖδας δὲ ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [v] Αὔγιν, [x] Σουνίν, [y] Αζαβῶνα, [z] Αηρίνην, [a] Ερωΐδην, [b] Αριηλᾶν. Ασήρῳ ἢ ἦν θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἕξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισοῦς, Ισοῦις, Βάρις, Αβαρός

b Ιαμούηλος,] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum.* Ιαμιλος aut Ιάμηλος in *Josephi* Codd. ut & mox Ιάμινον aut Ιάμινος.

c Οὔαδος,] Ita *Bosius* pro monstro nominis Πύθωδος, quod in libros omnes *Josephi* irrepserat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth.* Vel Οὔωδος cum *Bosio*, vel Οὔαδος, Αὔδος, aut Οὔαδος scribi placuit *Bernardo.*

d Ιαχῖνος,] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin.* Ιαχῖνος *Samb.* Ιάχινος *Vat. aliique.*

e Σάουλος,] Ex Σαοὺλ in *S. Literis*, *Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus.* In *Editis Josephi* Σάαρος, in *MSS.* Οὔλαρος.

f Λευΐ γεγόνασιν] Sic in plerisque *Josephi* libris. Λευὶ & aliquando Λευῒ in obliquo habet *Samb.*

g Γηρσώμης,] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Γήλσωμης *Bas.* & G.

h Μαράρος.] Sic *Bosius* ex Μαράρης & Μεράρης in *Josephi* Codd. & Μεραρὶ in *S. Literis.*

i Φάρεσσος,] In *Big.* & *Vat.* Φάρεσος, & in aliis Φαρές. Sed quod in omnibus mox sequatur Φαρέσσου, placuit hic edere Φάρεσσος.

k Ζάρας·] Pro Ζαρὰ in *S. Literis.* in impressis Josephi Ζάρης. in *MSS.* Ζάρηνος. unde forsan Σάρηνος scribendum, ut placuit *Bernardo.*

l Υἱωνοὶ ἢ δύο γεγονότες] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ ἢ δύο γεγονότες.

m Εσρωνος,] Sic in *MSS.* Εσρων *Bas.* & G.

n Αμυρος.] Αμυρος *Vat. Cas. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammar.* Forsan tamen Αμουλος aut Χαμουλος ex *S. Bibliis Hebr.*

o Ισσαχάρῃ] Ita *Vat.* quod prætuli Ισαχάρῃ *Bernardi.* Ισαχάρῃ *Cas.* Ισσαχάρῃ *Big.* Ισχάρῃ *Bas.* & G.

p Φουᾶς,] Sic *Bosius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS. Josephi* plerisque Φουρᾶς. in *aliis* cum *Bas.* & G. Φουρος.

q Ιάσουβος,] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* forsan ex Ιασοὺβ LXX. Ιωβος *Bas.* & G. atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσουμος *Vat.* pro quo facit *Asum* apud *Ambrosium* & Ασοὺμ apud *Philonem* in Lexidio.

r Σαμάρωνος.] Ex *Bosii* conjectura ita *Bernardus.* Σαμάρων *Bas.* & G. Σαμμάρωνος *Cas.* Σαμμάρωνος *Vat.* & *Big.* Σαμάρωνος *Samb.* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron.*

s Ηλωνα,] Ἥλωνα *Samb.*

t Ιάληλον.] Ita *Bernardus* pro vitioso Ιάνηλος in *Codd. Josephi.* Ιάχηλος in suo Codice legisse videtur *Epiphan.*

v Καὶ αὕτη συναπῄει] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* καὶ αὕτη *Bas.* καὶ αὐτῇ *Samb.*

x Μὲν δύο γεγένασιν υἱοί,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* μὲν γεγόνασιν, ritu Attico.

y Δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα,] Καὶ τῷ *Vat.*

z Βόλαιος,] Ita ex *Bolus* apud *Epiphanium*, vel Βάλαιος ex Samaritarum *Balah*, aut Βαλᾶς cum *Bosio* reponendum censuit *Bernardus.* in *Josephi* Codd. Βόλαιος aut Βόλαιος, aut Βολαιός.

a Βακχαρίς,] Βακχάρης *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Becher.*

b Γηρᾶς,] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρὰ LXX. verum Γήρας aut Γάρανος rescribi placuit *Bernardo* pro Γέλας *Editorum*, & Γήρανος *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

c Νααμάνης,] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus.* In *Editis Josephi* & *Vat.* Ναμμανῆς, in *Big. Samb.* & *Cas.* Ναμμάνης.

d Ιης,] Ισνς, Αρὼς *Bas.* & G. Ιωσηρὼς *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* hinc Ιης Ρῶς reposuit *Bernardus.* Fecerat Bosius Ηις, aut Ηιος, Ρῶς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter Ιγης, Ρῶς. Credit tamen *Bernardus* Αρὼς scripsisse *Josephum*, pro Οὐαρὼς Hebraïco.

e Μόμφις,] Νομψὸης *Big.* Νομψῆς *Samb.* Νομφθὶς *Vat. Bas.* & G. in *Eustathii Antioch. MS.* Νομφί. & apud *Epiphan.* exstat *Mophim.* hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης.

f Οπφις,] Ita, vel Οπφίμης pro vulgato Οπθαΐς rescribi placuit *Bernardo.*

g Αραδος.] Sic etiam *Bern.* pro Σάραδος *Editorum aliorumque*, & Σαρωὶ *Big.* & *Samb.*

h Κατειλεγμένοις] Καταλελεγμένοις *Gen.* & *Vet. Interpr.*

i Ιακώβου] Ιακώβου *Vat.*

k Δάνος,] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλεῖμ.

l Ιέσηλος,] Ασιὴλ in LXX. & alibi Ιαζιὴλ. unde Ιέσηλος *Bernardo*, pro Εκίλωος aut Εκλίνος in *Josephi* Codd.

m Γοῦνις,] *Al.* Γώνης

n Ισσάρης] Ισσάρης LXX. in *Josephi* libris Σάρης. Σαρῆς & Σαλῆς ex quibus Ισσάρης excudit *Bernardus*, ις ex voce Γοῦνις repetito & adjuncto Σάρῃ.

o Σέλλιμος·] Ita *Big.* Σέλλιμος *Samb.* in *Editis aliisque* Ελλιμος, suppressa Σ.

p Δάνου] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δάνῳ γὰρ in *aliis.*

q Γάδης] Supra p. 52. Γάδας & Ασήρ.

r Τῆς Λείας] Ita *Big.* ἡ Λεία in *ceteris.*

s Παῖδας] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in *aliis*, quod *Bernardo* solœci suspectum.

t Σαφωνίαν,] Ita *Big.* & *Samb.* Σαφωνίαν *Bas.* & G. Σοφωνίαν *Vat.*

v Αὔγιν,] Ita ex *Avin* & *Vet. Interpr.* rescripsit *Bern.* Οὔγιν in *Josephi* Codd.

x Σουνίν,] Sic *Bas.* & G. & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σαύνιν aut Σαύνιν in *MSS.*

y Αζαβῶνα,] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, nisi quis malit Ζαβῶνα. Θασοβὰν in LXX. Ζαβῶνα in *Josephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon.*

z Αηρίνην,] Αηρίνην *Big.* & *Samb.*

a Ερωΐδην,] Ερωΐδην *Samb.* & *Vat.*

b Αριηλᾶν.] Ita ex *MSS.* Αρίηλαν in *Editis.*

c Σάρα,] Ita *Bernardus* ex *Eustathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aser fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, suppresso, ut sæpe fit, sibilo. præeunte quidem *Bosio*, qui legerat Ασήρῳ δὲ ἦν Σάρα θυγάτηρ. In *Editis Josephi* Ασηρανός τε ἦν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασηρ τε, vel Ασηρανός τε &c. sine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis similitudinem exciderat.

d Ισοῦς,] Ita ex correctione *Bosii.* Ισους & Ιώνης *Bas.* & G. Ιώνης, Ιωσῆ, Ιησοῦς vel Ιησοῦς *Samb.* & *Vat.* Ισοῦς, Ιώσηπος, Ιησοῦς *Big.* & *Cas.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Isui*, *Jose*; quod esset Ισοῦ, Ιωσῆ.

e Μελ-

ρός τε καὶ [e] Μελχίηλος. τούτων [f] ἕνδεκα ὄντων καὶ [g] προσαριθμουμένων [h] τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῦται, [i] μὴ συγκαταλεγέντος αὐτοῖς Ἰακώβου.

ε'. Μαθὼν δὲ Ἰώσηπος παραγινόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντησόμενος ἔξεισι, καὶ καθ' Ἡρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικροῦ δεῖν [k] ἐξέλιπεν. ἀλλ' [l] ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος· οὐδ' αὐτὸς μὲν κρατῆσαι δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, οὐ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἥττων τοῦ πάθους. ἔπειτα τὸν μὲν ἠρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν [m] ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, φράσων αὐτῷ παραγινόμενον μετὰ τοῦ γένους τὸν Ἰάκωβον. ὁ δὲ [n] τοῦτο χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ἰώσηπον [o] ἐκέλευσεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ [p] τερπόμενοι διατελοῦσιν, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [q] τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· τοῦ τε μὴ [r] διαζευγνυμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς [s] προνοούμενος, τοῦ τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ [t] ἀπειρημένον ἦν περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ἰακώβου παραγινομένου πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ [v] ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. τοῦ δὲ ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φήσαντος, ἐθαύμασε τοῦ μήκους τῆς ζωῆς τὸν Ἰάκωβον. εἰπόντος δὲ ὡς ἥττονα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ἡλιουπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ ποιμένες αὐτοῦ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ'. Ὁ δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπάρδοντος, οὐ γὰρ [x] ηὔξει, [y] μήτε ὕοντος τοῦ Θεοῦ· προνοίας τε μηδὲ μιᾶς ἑαυτῶν ὑπ' ἀγνοίας [z] πεποιημένων, καὶ τοῦ Ἰωσήπου τὸν σῖτον ἐπὶ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ [a] ταῦτ' αὐτοῖς [b] ἀπέλιπε, τῶν βοσκημάτων [c] ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τῶν ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [d] γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ἐπὶ τιμῇ τροφῆς. οὕτως τε τοῦ βασιλέως πάσης αὐτῶν τῆς οὐσίας κυρίου γεγενημένου, μετῳκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τούτων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμεινεν ἡ χώρα αὐτῶν. [e] ἐδουλοῦτο τ' αὐτῶν οὐ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινόν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀσχήμονα τῆς τροφῆς [f] εὐπορίαν αὐτοὺς κατηνάγκαζε. λωφήσαντος δὲ τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ὁ Ἰώσηπος εἰς ἑκάστην [g] παραγινόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐταῖς τὸ πλῆθος, τήν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων παραχωρού-

cum sint sexdecim, si adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hisce non annumerato Jacobo.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Josephus. Gen. c. 46.

5. Josephus autem cognito patrem adventare (etenim Judas frater præcurrens ipsi id significaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Josephus eum excitavit recreavitque: quamvis & ipse quidem præ *nimia* voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde jusso quidem eo lente procedere, ipse vero assumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, jussitque Josephum sibi dicere, quanam via vivendi potissimum delectarentur, ut illos eum vitæ cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipsum curare: ita præcavens, tam ne forte distraherentur, sed una habitantes patris saluti prospicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia institutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus cxxx. & ab illo Heliopolitem Nomum impetrat. Gen. c. 47.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixisset. Illo vero se centum & triginta annorum esse dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus est. Cum vero adjecisset, se majorum suorum vitæ annos non assequutum esse, concessit ei cum liberis suis Heliopolim habitare. illic enim & Regis pastores habebant pascua.

Fames ex humili Nilo caloque sicco.

Providentia Præfecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam regi solvit. Gen. c. 47.

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magisque ingravescebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *universo* ex inscientia *futuri* vel minimam sui curam adhibente, Josephoque illis *non nisi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum sibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum possessiones in jus Regis devenissent, alius alio migrare jussi sunt, ut Regi certius accresceret dominium in fundos istorum omnium, præter Sacerdotum. his enim sua conservata est terræ portio. Imo dira hæc necessitas non corpora solum illorum, sed & animos in servitutem redegit: & deinde ad victum modis inhonestis parandum eos compulit. Fame autem cessante, & fluvio terram *rursus* inundante, fructusque ea uberrime ferente, Josephus ad unamquamque adiit civitatem, ejusque populo convocato, eandem ter-

e Μελχίηλος.] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μελχιήλος.

f Ἕνδεκα ὄντων] Sic rescripsi ex *Cas.* ἑκκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *sexdecim* in *Vet. Interpr.* ἰούδεκα forsan Typothetarum vitio in *Bas.* & *G.*

g Προσαριθμουμένων] Προσαριθμουμένων *Vat.*

h Τοῖς πεντήκοντα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν *Cas.* & *Vet. Interpr.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα καὶ τρισὶ *Bas.* & *G.*

i Μὴ συγκαταλεγέντος] Ita in *Editis* μὲ τ. ἀ. τοῦ πατρὸς Ἰακώβου *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Ajunt plane exemplaria Latina *repetato eis Jacob* tantundem vero pernegant Græca omnia; sicut calculus prodit, Dina non repudiata. BERN.

k Ἐξέλιπεν.] Ita ex *MSS* ἐξέλειπεν in *Editis*.

l Ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν] Ἀνεζωπύρει *Vat.*

m Ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα,] Ita *MSS.* ἐπείγετο *Bas.* & *G.*

n Τοῦτο χαίρων ἤκουσε·] Τοῦτον *Vat.*

o Ἐκέλευσεν] Ἐκέλευσε *Samb.* & *Cas.*

p Τερπόμενοι] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* διατρεφόμενοι. ὡς αὐτοῖς διατελοῦσι τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. alii διατρεφόμενοι. COCC.

q Τούτῳ μόνῳ] Τούτων *Vat.*

r Διαζευγνυμένους,] In *Editis* διαζευγνυμένους.

s Προνοούμενος.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* προνοούμενοι

t Ἀπειρημένον] Videsis, præter alios in *S. Biblia* commentatores, *H. Grotium* in *Gen.* c. 46. v. 34. & c. 43. v. 32.

v Ἀσπαζομένου] Ἀσπαζομένου *Samb.*

x Ηὔξει,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* ἀνέβαινε *Bas.* & *G.* & mox ὅτε pro μήτε in *Vat.*

y Μήτε ὕοντος τοῦ Θεοῦ·] An hoc mirandum? at nunquam pluere in Ægypto scribunt veteres. Videlicet in hac [i. e. inferiore Ægypto] & olim & nunc pluit, sed non in superiori, quæ proprie Ægyptus. REL.

z Πεποιημένων.] Πεποιημένους *Vat.*

a Ταῦτ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* ταῦτα τούτοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Bas.* & *G.*

b Ἀπέλιπε,] Utrumque venit pro ἐξέλιπε LXXII. Int. sive Mosaico תמם: hoc quidem vulgo, illud apud delicatiores. BERN. Ita *Big.* & *Bas.* ἀπέλειπε *Bas.* & *G.* ἐπέλειπε (*Cocc.*) *Hen. Samb. Vat.* & *Zonaras*

c Ἐωνοῦντο] Ὠνοῦντο *Big.* & *Samb.* sine augmento.

d Γῆς τις] Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖρα ταύτην *Bas.* & *G.* οἷς δὲ ἡ γῆς τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Vat.*

e Ἐδουλοῦτο] Ita *MSS.* ἐδούλου τ' αὐτῶν *Bas.* & *G.*

f Εὐπορίαν] Ἀπορίαν graves oculi *Epiphanii*. BERN.

g Παραγινόμενος πόλιν,] Ita *Samb.* in *aliis* παραγενόμενος

b Ba-

terram quam illis cedentibus Rex sibimet vendicare solusque *ea* frui poterat, in integrum eis restituit; & hortatus est ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi pensitantes pro terra, quam, jure suam, illis concedit. Qui, cum insperato sese agrorum *iterum* dominos factos vidissent, gaudium acceperunt, & ad mandata strenue exequenda semet accinxerunt. Atque, his rebus gestis, cum Josephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum solvendi consuetudo ad seros Reges *firma & stabilis* permansit.

των [h] βασιλεὺς ἔχειν [i] ἰδιώταις καὶ καρποῦσθαι μόνος, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγουμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ [k] τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, [l] ἣν δίδωσιν αὐτοῖς ὄντος αὐτοῦ. τοὺς δὲ [m] παρ᾽ ἐλπίδας κυρίους τῆς γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσταντο τὰ [n] προστάγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτοῦ μεῖζον Ἰώσηπος ἀπεργάζεται, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [o] παρ᾽ αὐτῶν. [p] ὅ, τε τῆς πλεῖν τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῶν [q] ὑστέρων βασιλέων.

CAP. VIII.

De obitu Jacobi & subinde Josephi.

Jacobus natus 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat, filiis suis prius benedictis, necnon adoptatis Ephraime Manasseque, sed & de sepulchro patris secutus. Gen. c. 47, 48, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum septimum in Ægypto exegisset, & morbo laborasset, in conspectu filiorum *suorum* è vita excessit, prius quidem illis felicitatis possessionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut singulorum posteri terram Chananæam habitaturi essent (id quod longo post tempore factum est) Josephi vero laudibus percensitis, quod *non solum* fraternarum injuriarum oblivisceretur, sed & eo majori illos prosequeretur benignitate, ista illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus suis rependerent, mandavit filiis suis, ut Josephi liberos Ephraimen & Manassen in suum numerum referrent, cum eis *forte* divisuri Chananæam, (de quibus postea loquemur) poposcitque simul ut in Chebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum vixisset annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum suorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis assequutus, quod tribui par est bonitate adeo præcellentibus. Josephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic sepelivit. Cæterum fratribus recusantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in se vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius esset cui suam in eos benignitatem donaret) suadet eis nil extimescere, neque ipsum suspectum habere. Et cum illos secum reduxisset, magnas *eis* possessiones largitus est; nec unquam eos summa benevolentia prosequi destitit.

Funus Israëlis magnifice curat Josephus. Gen. c. 50.

Decessit & Josephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipse cum vixisset annos centum & decem, vir admirabili virtute præditus, & ratione omnia moderans & gubernans, suaque potestate bene & sapienter usus. id quod ipsum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos venientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixissent. Et illorum quidem

Patriarcharum corpora mature condebantur in Chebrone: Josephi vero ossa in Exodo demum efferuntur.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τελευτῆς Ἰακώβου καὶ Ἰωσήπου.

ἸΑκωβος δὲ, ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς κατὰ προφητείαν, [r] πῶς μέλλει τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [s] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ἰωσήπου δ᾽ ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [t] καὶ τούτου πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς οὐδὲ εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, [v] προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ἰωσήπου παῖδας Ἐφραΐμην καὶ Μανασσῆν εἰς τὸν αὐτῶν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ᾽ αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίου μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν [x] δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀπολειφθεὶς ἐπ᾽ εὐσεβείᾳ τοῦ Θεοῦ, τυχὼν δὲ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν [y] τυχεῖν τοὺς οὕτως ἀγαθοὺς γεγενότας. Ἰώσηπος δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν [z] οὐ βουλομένων αὐτῷ συνεπιστρέφειν· δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσαιτο τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς, [a] οὐκ ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· [b] πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δ᾽ ἔχειν αὐτὸν δι᾽ ὑποψίας. [c] ἀγαγὼν δὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ περὶ αὐτοὺς σπουδῇ χρώμενος οὐκ [d] ἀπέλιπε.

β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν γενόμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιευόμενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μετὰ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ᾽ ἧς προειρήκαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δ᾽ [e] αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἀπο-

h Βασιλεὺς] In *Vat.* ὁ βασιλεὺς.
i Ἰδιώταις καὶ καρποῦσθαι] Sic *MSS.* impressum fuit ἰδιώταις, καὶ καρποῦσθαι αὐτοῖς &c.
k Τελοῦντας] Ita *Bas. Gen. Busb. Hen. Zonaras* atque *Epiphanius.* Non repudiabis tamen τελεῖν meliorum codicum *Big. Samb.* & *Cas.* BERN. *Al.* τελεῖν.
l Ἣν δίδωσιν] Ita *MSS.* ἣν in *Editis.*
m Παρ᾽ ἐλπίδας] Sic *MSS.* παρ᾽ ἐλπίδα *Bas.* & *G.*
n Προστάγματα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* πράγματα. ut & mox ὁ Ἰώσηπος. dein ἡ πλείω τὴν.
o Παρ᾽ αὐτῶν] Ita *Samb.* παρ᾽ αὐτῶν in *cæteris.*
p Ὅ, τε τῆς πλεῖν] Οὗτι [illegible] *Vat.*
q Ὑστέρων βασιλέων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὕστερον in *reliquis.*
r Πῶς μέλλει] Πῶς μέλλοιεν οἱ ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ κατοικεῖν *Hen.* & *Busb.*
s Τοῦτο δὴ καὶ] Τοῦτο δ᾽ [illegible] *Vat.*
t Καὶ τούτου πλέον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ πλέον in *Editis.*
v Προσέταξε] *Hen.* & *Busb.* προσέταξε, vel *Zonara* invito. Mox [illegible] *Bas. Gen.* & *Big.* [illegible] *Samb. Busb. Hen.* & in Antiqualibus *Zonaras.* Dein [illegible] *Hen. Busb. Bas. Gen. Zonarasque:* [illegible] *Big.* & *Samb.* Utrumque casum admittit ars Grammatica. BERN.
x Δέοντα] Δέοντα *Big. Samb.* & *Vat.*
y Τυχεῖν τοὺς οὕτως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* [illegible] *Bas* & *G.* [illegible] legisse videtur *Vetus Interpr.*
z Οὐ βουλομένων] Alio verbo *Busb. Hen.* & *Zonaras* [illegible]. BERN.
a Οὐκ ἔτι ὄντος] Οὐκ ἔτ᾽ ὄντος *Samb.*
b Πείθει μηδὲν] Πείθει [illegible] *Samb. Busb. Hen. Epiphanius Interpres,* & *Zonaras Historicus.* Cæteri [illegible]. BERN.
c Ἀγαγὼν] Ἀγαγὼν δὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ [illegible], ἐχαρίσατο *Hen. Busb* & *Vetus Interpr.*
d Ἀπέλιπε.] Ἀπέλειπε *Bas.* & *G.* [illegible] *Cas. Samb.* & *Vat.* probante *Bernardo.*
e Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Big.* & *Cas.*
* *Moriuntur vero*] Al. *illi vero & fratres moriuntur* &c.

f Te-

σώματα καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ἰωσήπου ὀστᾶ [f] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. οὕτως γὰρ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισεν. τούτων μὲν οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ τίσι πόνοις ἐκράτησαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [g] ἐξέλιπον.

corpora posteri eorum & filii post tempus aliquod deportantes,* in Chebrone sepeliverunt: sed tum demum Josephi ossa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egressi essent Hebræi. ad hoc enim ipsos juramento adstrinxerat Josephus. Itaque ut se habuerit horum unusquisque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerunt declarabo; ubi pauca de causa prælibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

ΚΕΦ. θ'.

Ὅσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσαι ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

CAP. IX.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.

V.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις οὖσι [h] πρὸς πόνους, καὶ τῶν τε ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, κατὰ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [i] τό τε τῶν Ἰσραηλιτῶν φῦλον ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [k] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλῆθος χρημάτων ἤδη λαμπροὺς, καθ' αὑτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν [l] εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου τυχόντες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μεταληλυθυίας, δεινῶς [m] ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς [n] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομεῖν ταῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἐκχεόμενον ἐπιβαίνοντα. [o] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ φῦλον· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις συνήθεις γενέσθαι. καὶ [p] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [q] ἐπὶ ταύταις διήνυσαν ταῖς ταλαιπωρίαις· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας [r] θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δὲ ὄντων [s] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία τοῦ μᾶλλον σπουδάσαι περὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσεγένετο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [t] καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεσθαί τινα "κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, ὃς ταπεινώσει "μὲν τὴν [v] τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς "Ἰσραηλίτας τραφείς, ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνηστον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, κατὰ γνώμην τὴν [x] ἐκείνου κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας διαφθείρειν, παραφυλάσσειν τε τὰς [y] ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ τοὺς τοκετοὺς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ γὰρ τούτων [z] αὐταῖς ἐκέλευσε μαιοῦσθαι, αἳ διὰ συγ-

Accidit ut Ægyptii, cum essent delicatuli & ad laborem segnes, & maxime præter cæteras voluptates quæstuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Israëlitas numero & multitudine crescere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri suspicabantur. Et cum jam Josephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliterasset, regnumque ad aliam familiam jam devenisset, inhumane tractabant Israëlitas, variosque labores iis *atterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes ediscere & laboribus ferendis assuescere. Et quidem per annos quadringentos has perpessi sunt miserias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Israëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde satisfacerent.

Ægyptiorum nova dynastia Pyramidum, canalium, magnisque magnis substructionibus Israëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi cccc. annorum miseriam in Ægypto tandem deterunt.

2. Dum vero in illis occupati essent negotiis, etiam cur genus nostrum magis adhuc exstinctum cuperent Ægyptii, hujusmodi quiddam accidit. E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nasciturum illo circiter tempore Hebraïco "sanguine puerum, qui nutritus Ægyptiorum qui-"dem dominatum valde deprimeret, Israelitas ve-"ro extolleret: virtute etiam fore præcellentissi-"mum, & gloria per omnis ævi memoriam cele-"brem". Rex autem perterritus ex illius sententia mandavit, ut quicquid virilis Israëlitarum stirpis deinceps nasceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obstetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partusque illarum observarent; (nam illas *solas* Hebræis ob-

De Moyse vaticinium præclarum: quod edicto suo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

f Τοῖς γε,] De hoc loco videsis *Ludovicum de Dieu* in *Acta App.* cap. VII. v. 15. 16. & *Carpzovii* Dissertationem de Sepultura Josephi, p. 9.

g Ἐξέλιπον.] Ita *MSS.* ἐξέλιπεν in *Editis.*

h Πρὸς πόνους,] Πρὸς πόνοις *Samb.* & *Cas.*

i Τό τε τῶν Ἰσραηλιτῶν] Ita *Samb. Bosb.* & *Hen.* τὸ omittunt *editi.*

k Τὴν πρὸς τὸ πονεῖν] Sic ex *MSS.* τὴν abest *Editis.*

l Εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου] Illud εὖ negligunt *Samb. Cas.* & *Vat.*

m Ἐνύβριζον] Ita *MSS.* ἐνύβριζον τοὺς Ἰσραηλίτας *Bas.* & *G.*

n Διώρυχας] Scripsit *Josephus* διωρυχὰς, aut cum *Bosb. Hen. Samb.* (*Coccejo*) & *Zonara* διώρυχας genere sequiori. Vitiosa enim sunt διωρυχὰς *Bas.* & *G.* atque διωρυγὰς *Eustathii.* Διώρυγας vero plebejum. BERN.

o Πυραμίδας] Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21.

p Τετρακοσίων] Καὶ τετρακοσίων rescribit *Petitus.* Verum (inquit Bochartus) scripserat *Josephus* καὶ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. semidoctus autem aliquis oræ Codicis apposuit τετρακοσίων, quæ vox postea in textum irrepserit. Sed proculdubio respexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen* c. 15. 13. ad quem locum vide *Grotium.* Hac de re fuse differit *Eustathius* in Hexaëm. p. 9. Videsis *Allatii* Notas. HUDS. Vossius introd. Chron. p. 83. censet num. mutari oportere. Conf. cap. 15. inf. COCC.

q Ἐπὶ ταύταις] De numero cccc. ne dissensus ullus Scribarum. Quinimo respexit Mattathiades vetus illud oraculum Abramo datum Gen. c. 15. 13. Quam vanissima itaque jactantur Doctorum hominum jurgia, ne quid gravius dicam, de calculo, qui sane Josephi hujusce literis sanctior multo constat. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐταῖς in *ceteris.*

r Θέλοντες,] Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis.*

s Αὐτῶν] Αὐτοῖς τῶν πραγμάτων *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

t Καὶ γὰρ] Pro hoc Hierophanta Jannem Jambremque duo nomina substituit Jonathan Uzelides ad Exodi initium. Mox ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερέξει. Glycas & Hamartolus. Iisdem etiam παρ' Ἑβραίοις pro ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. & Ὠδῖνας *Samb. Cas. Glycas,* & *Hamartolus* Græculus. ὠδῖνας *Big.* ὀδύνας *Bas.* & *Gen.* Zonaras phrasin alteram præterit, καὶ τοὺς τοκετοὺς δὲ τῶν ἑβραίων γυναικῶν τὰς αἰγυπτίων μαίας παραφυλάττειν. BERN. Ita *MSS.* mutile excusum erat, καὶ γὰρ εἰσὶν οἱ περὶ τὴν &c.

v Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.* τὴν abest *Editis.*

x Ἐκείνου κελεύει] Ἐκείνου πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας κελεύει διαφθείρειν *Vat.*

y Ὠδῖνας] *Al.* ὀδύνας.

z Αὐταῖς ἐκέλευσε] Ita *Samb., Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐταῖς ἐκέλευσεν Glycas & *Hamartolus.* ἐκέλευσεν αὐτὰς in *ceteris.*

* In Chebrone] *Josephum* contra *S. Bochartum* defendit *Fr. Spanh.* in Hist. Jobi c. 11. HUDS.

Obstetrices Ægyptiæ partubus Hebraidum admoventur.

obstetricare jussit, quæ verisimiliter, cum ejusdem essent gentis, Regis voluntati obsequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam servare foetus auderent, cum tota familia perimendos esse edixit. Igitur gravis hæc perpessuris visa est calamitas, non eo solum quia liberis orbarentur, & parentes ipsi natorum interitûs ministri esse cogerentur; sed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus suum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipsique non multo post moriendum esset, malo premebantur difficili & inconsolabili. Atque illi quidem in hac miseria constituti erant. Sed frustra quis Dei consilio obnititur, mille licet artes ei obstruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum scriba præmonuerat, elusis regiis insidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat, in iis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax esse comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Ad vota Amarame per quietem respondet Deus.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente universa solicitus, ne interiret defectu juventutis *in spem successionis* nutriendæ, & quod ad se attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in summas est angustias adductus. & ad implorandum Dei auxilium conversus orabat, ut tandem fortem eorum misereretur, qui cultus ejus observatores extiterant religiosi, illosque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, spemque *Ægyptus* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius misertus, ejusque flexus precibus, adstitit ei per quietem, atque illum hortatus est, ut de futuris non desperaret: dixitque se pietatem illorum in memoria habere, seque pro ea præmia digna semper repensurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam crescere multitudinem. Et Abramum quidem, solum è Mesopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem extitisse, &, cum uxor ejus, antea sterilis, postea, ut ipse voluit, foecunda evasisset, liberos suscepisse; atque Ismaëlo quidem ejusque posteris Arabum regionem reliquisse, Cheturæ autem filiis Troglodytidem, Isaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auspiciis fortiter gesserit, nisi animo esse impio & ingrato videamini, meminisse oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclaresceret; ob magnam felicitatem in qua & ipse vixit, & quam liberis suis & nepotibus relinquebat. quo *sane* cum septuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra sexcentorum millium numerum crevistis. Nunc autem me & saluti vestrum communi prospexisse scito, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortûs metu sanguinis Israëlitici foetus perdere in animum induxerunt Ægyptii, tibi nascetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium insidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia servitute

Arabiam Ismaëlo concessit Deus, filiis Cheturæ Troglodyticen, atque Chananæam Isaaco.

Ex LXX. Israelitis plusquam sexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c. 12. 37.

γένεσιν ἔμελλον μὴ περιόψεσθαι· [a] τὴν δὲ βασιλέως βούλησιν· τοὺς μέντοι καταφρονήσαντας τοῦ προστάγματος, καὶ σώζειν λάθρα τολμήσαντας [b] τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τούτους ἀναιρεθῆναι σὺν τῇ γενεᾷ προσέταξε. δεινὸν οὖν τοῖς ὑπομένουσι τὸ πάθος, [c] οὐ καθὰ παίδων ἀπεστεροῦντο, καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ὑπούργουν τῶν γεννωμένων· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίνοια τῆς τοῦ γένους αὐτῶν ἐπιλείψεως, φθειρομένων μὲν τῶν τικτομένων, [d] αὐτῶν τε διαλυθησομένων, χαλεπὴν αὐτοῖς καὶ δυσπαραμύθητον ἐποίει τὴν συμφοράν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τούτῳ τοῦ κακοῦ. κρατήσειε δ' ἂν οὐδεὶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, οὐδὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. ὅ, τε γὰρ παῖς, ὃν προεῖπεν ὁ ἱερογραμματεὺς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως φυλακήν· καὶ ἀληθὴς ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γενησομένοις ὁ προειπὼν εὑρέθη. [e] γίνεται δ' οὕτως.

γ'. [f] Ἀμαράμης τῶν εὖ γεγονότων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ σπάνει τῆς [g] ἐπιτραφησομένης νεότητος [h] ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς [i] ἐπ' αὐτῷ φέρων, ἐπειδὴ γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. [k] καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, παρακαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τῆς εἰς αὐτὸν θρησκείας παραβεβηκότων· δοῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκεῖνον ἐκακοπάθουν τὸν καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδος. ὁ δὲ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν [l] ἱκεσίαν ἐπικλασθεὶς, ἐφίσταται κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν περὶ τῶν μελλόντων παρεκάλει· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε [m] διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [n] τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γενέσθαι τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Ἅβραμον μὲν μόνον ἐκ τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν παραγινόμενον εὐδαιμονῆσαι τά τε ἄλλα, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τοῦτο γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ἰσμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Ἀράβων χώραν, [o] τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδῦτιν, Ἰσάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ὅσα τε [p] πολεμῶν κατὰ τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν [q] ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε μὴ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχοντες. Ἰάκωβον δὲ καὶ τοῖς οὐχ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν. ἐπί τε μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ [r] πᾶσι τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν. οὗ σὺν ἑβδομήκοντα τοῖς πᾶσιν εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένου, ὑπὲρ ἑξήκοντά που μυριάδες ἤδη [s] γεγόνατε. νῦν δέ με τοῦ κοινῇ συμφέροντος ὑμῶν [t] ἴστε προνοούμενον, καὶ τῆς σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ οὗτος, οὗ τὴν [v] γένεσιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκριναν ἀπόλλυσθαι τὰ ἐξ Ἰσραηλιτῶν τικτόμενα, [x] σός ἐστι. καὶ λήσεται μὲν τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παραφυλάσσοντας, τραφεὶς δὲ παραδόξως, τὸ μὲν Ἑβραίων γένος τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει· μνη-

a Τὴν δὲ βασιλέως] Τὴν omittit *Vat.*

b Τὸ τεχθὲν] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τούτους ἀν. *Bas.* & *G.* τὸ τεχθὲν αὐτοῖς τούτους *Vat.*

c Οὐ καθὰ παίδων] Οὐ μόνον καθὰ παίδων malit *Bernard.*

d Αὐτῶν τε διαλυθησομένων,] Ita *Big.* αὐτῶν δὲ in reliquis præter *Vat.* qui habet αὐτῶν διαλ.

e Γίνεται] Illa γίνεται δ' οὕτως reposui ex *MSS.*

f Ἀμαράμης] Hebræis עמרם *Amram*: Græcis Ἀμβρὰμ, Ἀμβραμ, &, quod Epiphanius Cyprius inter alias nugas retulit, Ἀβράμ. Samaritarum quibusdam عمرم. BERN.

g Ἐπιτραφησομένης] Ita è *Cod. Vat.* ἐπιτραφησομένης *Samb.* ἐπιγραφησομένης *Big.* & *Cas.* ἐπιγραφησομένης *Bas.* & *G.*

h Ἐπιλίπῃ] *Al.* ἐπιλίποι.

i Ἐπ' αὐτῷ φέρων,] Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.*

k Καὶ πρὸς ἱκετείαν] Ita tono Attico, *Bas.* & *Hen.* καὶ πρὸς ἱκετείαν *Bas.* & *G.* καὶ πρὸς ἱκετείαν *Samb.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Big.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Cas.*

l Ἱκεσίαν ἐπικλασθεὶς,] Sic *MSS.* ἱκετείαν iterum *Bas.* & *G.*

m Διὰ μνήμης] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* διὰ μνήμην *Bas.* & *G.*

n Τὴν ὑπὲρ ταύτης] Articulum omittit *Vat.*

o Τοῖς δ' ἐκ Χετούρας] Τοῖς δὲ Χετούρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαττούρας *Bas.* & *G.* Vide supra ad p. 41. v. 7.

p Πολεμῶν] Ita *MSS.* in *Editis* πολέμων, tono pravo.

q Ἠνδραγάθησε,] In quatuor *MSS.* ἀνδραγαθήσει· καὶ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχετε.

r Πᾶσι] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πᾶσι *Bas.* & *G.* & mox κατέλιπεν.

s Γεγόνατε,] Sic *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* γεγόνασι perperam *Hen. Bas.* & *G.* tum *Bas. Hen.* μυριάδας.

t Ἴστε προνοούμενον,] In *Vat.* ἴσθι τε.

v Γένεσιν] *Al.* γένναν & γέννησιν.

x Σός ἐστι.] Σὺν *Samb.* & *Cas.* nullo usu. σεαυτοῦ malo legere pro pronomine isto. Restat autem σὸς *Bas. Gen. Big.* & apud *Zonaram.* Mox λήσεται *Samb.* Huc respexit egregius Syncellus Tarasius [illegible] BERN. Ita in plerisque. σὺν *Samb.* & *Cas.* nullo usu. σῴζει malit *Bernardus.*

γ Μέ-

μνήμης δὲ, ἐφ᾽ ὅσον [y] μένῃ χρόνον τὰ συμπάντα, τεύξεται παρ᾽ ἀνθρώποις, οὐχ Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ [z] γενησομένοις. ἔσται δ᾽ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἔχειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

δ. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, περιεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης ἐδήλου τῇ [a] Ἰωαχεβέλῃ· γυνὴ δ᾽ ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δέος ἔτι μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου πρόρρησιν αὐτοῖς συνίστατο. οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνον εὐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας [b] ἐσομένου. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [c] τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθόντος τοὺς φύλακας, διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ἐπιείκειαν, [d] καὶ τὸ μὴ βιαίως αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ᾽ αὐτοῖς τρέφουσι λανθάνοντες· [e] ἔπειτα δὲ δείσας Ἀμαράμης μὴ κατάφωρος γένηται, καὶ πεσὼν [f] ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπόληται [g] μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ πρόνοιαν, [h] ἢ τῷ λήσεσθαι πεπιστευκώς. τοῦτο δ᾽ ἦν ἄδηλον, ἐναποκινδυνεύειν οὐ τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· [i] τὸν δὲ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκποριεῖν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν [k] ψευδὲς γενέσθαι τῶν εἰρημένων. [l] ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται [m] πλέγμα τι βίβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κοιτίδι, μέγεθος [n] αὐτῷ ποιήσαντες αὐτάρκες εἰς τὸ μετ᾽ εὐρυχωρίας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφράττειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐντιθέασι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς παραλαβὼν ἔφερε· [o] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [p] ἀντιπαρεξῄει, [q] ὅποι φερόμενον χωρήσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [r] ἀνθρωπίνην σύνεσιν, πᾶν δ᾽ ὅ, τι καὶ βουληθείη [s] πράττειν αὐτοτελῶς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τοὺς ὑπὲρ ἰδίας [t] ἀσφαλείας ἄλλων κατακρίνοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [v] περὶ τούτου χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ᾽ ἐκ παραδόξου καὶ σχεδὸν ἐκ μέσου τῶν κακῶν εὑρισκομένους τὴν εὐπραγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. [x] τοιοῦτον γάρ τι, καὶ περὶ τὸν παῖδα τοῦτον γινόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

ε. [y] Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα παρὰ τὰς ἠϊόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ

liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebræos, sed & alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem & ipsi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus sit sacerdotium & qui ab eo oriundi in perpetuum.

Divinum oraculum Joachebelæ sua narrat Amarames.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ, ea enim ipsi uxor erat. Atque major adhuc metus illos incessit ex iis quæ prædicta erant in somnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, sed ut qui ad tantæ felicitatis fastigium perventurus esset. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses *puerum* domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed & ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus securitati provisurum esse existimabat, ut dictis suis constaret veritas. Hæc cum decrevissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structurâ similem, ea magnitudine ut infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes salutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *secundo* vehebatur: Mariamme vero pueri soror jussu matris ex adverso *per ripam* ambulat, ut observaret quo tandem fiscella deportaretur à flumine. Et tunc demonstravit Deus, * nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem *usque* voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei consilio in periculum conjici videantur, præter opinionem servari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

Hinc metus major ac sollicitudo, denique consilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem observat pia Mariamme.

5. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis sese oblectaret, & fiscellam à flu-

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

y Μένῃ] Μενεῖ frustra *Hen.* & *Bush.* & ἐὰν ᾖ nimio opere *Samb.* BERN.

z Γενησομένοις.] Γεννησομένοις *Samb.*

a Ἰωαχεβέλῃ] Emendabis Ἰωαχεβέδῃ, aut Ἰωχαβέδῃ, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Ἰωχαβέδ seu *Jochabed*. Vide *Exod.* c. 6. v. 20. BERN.

b Ἐσομένου.] Ita ex *MS.* in *Editis* ἐσομένης.

c Τῆς γυναικὸς] Illa τῆς γυναικὸς adjeci ex fide *MSS. Big.* & *Samb.*

d Καὶ τὸ μὴ] Καὶ διὰ τὸ *Glycas*, & *Hamartolus*.

e Ἔπειτα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἔπειτα δείσας. at εἶτα δείσας *Glyc.* & *Hamart.*

f Ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὴν τοῦ *Bas.* & *G.* ὑπὸ τοῦ *Bas.* *Vat.*

g Μετὰ τοῦ παιδίου,] Μετὰ τοῦ παιδίου, τῷ Θεῷ πεπιστευκὼς τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, ἢ τῷ λήσεσθαι. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. *Vat.* omissis verbis aliquot.

h Ἢ τῷ λήσεσθαι] Ita ex tribus *MSS.* τῷ τε λήσεσθαι *Bas.* & *G.* τοῦ λήσεσθαι *Epiphan.*

i Τὸν δὲ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Vat.*

k Ψευδὲς γενέσθαι] Ita quatuor *MSS.* ψευδὴς in *Editis*, ψευδὲς in *Vet. Interpr.*

l Ταῦτα κρίναντες] Forsan ταῦτα κρίναντος, nam in aliquot *Epiphanii* exemplaribus *Hæc cogitante.*

m Πλέγμα] Sic *Bush.* & *Hen.* in *Editis* πλέγμα βίβλινον, in aliis πλέγμα τι βίβλ. & πλέγμα τι βίβλ. & πλέγμα τι βύβλινον.

n Αὐτῷ ποιήσαντες] Ita *Cas.* & *Vat.* αὐτῇ *Bas.* & *G.* αὐτὸ *Big.* & *Samb.* non male.

o Μαριάμμη] Μαριάμη non semel *Big. Samb. Cas. Bas.* & *Gen.* Frequentius tamen מרים scribitur in his originibus μαριάμμη & μαριάμμη. Quinetiam heic piam istam puellam *Hen. Bush* & *Zonaras* μαριάμμην nuncupant. Idem denique nomen, quod μαριὰμ in V. T. & apud Ezechielum Tragicum, tamque μαριὰμ quam μαρία fertur in Novo, *sublime* equidem significat quantum Syris ܡܪܝܡ *Mariam* & *Marim*. BERN. Ita *Hen.* *Bush.* & *Zonaras*. Μαριάμη *Big. Samb. Cas. Bas.* & *G.* Μαριάμη δὲ ἡ τοῦ π. *Vat.* Idem nomen quod Μαριὰμ in V. T. tam Μαριὰμ quam Μαρία fertur in *Novo*.

p Ἀντιπαρεξῄει,] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* παρεξῄει *Zonaras* eodem animo. alienum est ἀντιπαρεξίει *Editorum*, aliorumque.

q Ὅποι φερόμενον] Φερόμενον ὅποι χωρεῖ *Vat.*

r Ἀνθρωπίνην] Ita *Samb.* ἀνθρωπίνης *Big.* ἀνθρωπίνην *Bas.* & *G.* ἀνθρωπίνων *Vat.*

* *Nihil quidem humanam valere sapientiam;*] *Gelenius* reddit, *nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici.*

s Πράττειν αὐτοτελῶς] Πράττειν, αὐτοτελὴς ἀγαθὸν τυγχάνον *Vat.*

t Ἀσφαλείας ἄλλων] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀσφαλείας *Cas.* ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας *Bas.* & *G.* ne quid forte desideraveris.

v Περὶ τούτου χρησαμένους] Illa περὶ τούτου non agnoscunt *Big.* & *Vat.*

x Τοιοῦτον γάρ τι,] Τοιοῦτο *Vat.*

y Θέρμουθις] Θερμουθὶς accentu præcipiti *Bas.* & *Gen.* & *Syncellus Tarasii.* Illustris hæc fœmina nominatur haud proprie Georgio isti alterique φαρία, quod est *Regina nostra.* Artapa-

no

flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & caeteros ex Hebraeorum stirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *aliunde* adduci, quae puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* aversaretur, idemque, aliâ post aliam advocatâ, faceret, Mariamme quae hisce interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quae nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebraeam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhaerere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

Moyses nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. Exo. 2.10.

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus praedixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebraeos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus.

Is ordine septimus ab Hebraica gentis principe.

τοῦ ῥεύματος διαφερομένην τὸ πλέγμα, κολυμβητὰς [z] ἐπιπέμπει, κελεύσασα τὴν κοιτίδα, [a] πρὸς αὐτὴν ἐκκομίσαι. παραγενομένων δὲ τῶν [b] ἐπὶ τοῦτο σταλέντων, μετὰ τῆς κοιτίδος ἰδοῦσα τὸ παιδίον, ὑπερηγάπησε μεγέθους ἕνεκα τε καὶ κάλλους. τοσαύτῃ γὰρ ὁ Θεὸς [c] περὶ Μωυσῆν ἐχρήσατο σπουδῇ, ὡς ὑπὸ [d] πάντων τῶν τὰ ἔσχατα κατεψηφισμένων διὰ τὴν αὐτοῦ γένεσιν, [e] καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τοῦ Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν, ποιῆσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύει δέ τι γύναιον ἡ Θέρμουθις ἀχθῆναι, παρέξον θηλὴν τῷ παιδίῳ. μὴ [f] προσιεμένου δ' αὐτοῦ τὴν θηλήν, ἀλλ' ἀποστραφέντος, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλῶν ποιήσαντος [g] γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παρατυχοῦσα [h] τοῖς γινομένοις, οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, μάτην, εἶπεν, ὦ βασίλισσα, ταύτας ἐπὶ τροφῇ τοῦ παιδὸς μετακαλῇ τὰς γυναῖκας, αἳ μηδὲν [i] πρὸς αὐτὸ συγγενὲς ἔχουσιν. εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραΐδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσειας, τάχα ἂν προσοῖτο θηλὴν ὁμοφύλου. δεξαμένης [k] δὲ λέγειν σὺ, κελεύει τοῦτ' αὐτὴν ἐκπορίσαι, καὶ τῶν γαλακτουσῶν τινα μεταθεῖν. ἡ δὲ, τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρῆν ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γινωσκομένην. καὶ τὸ παιδίον [l] ἀσμενίσαν [m] ὥσπερ προσφύεται τῇ θηλῇ· καὶ, δεηθείσης τι τῆς βασιλίδος, πιστεύεται τὴν τροφὴν τοῦ παιδίου πρὸς τὸ πᾶν.

ϛʹ. [n] Κατ' αὐτοῦ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔθεντο, εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ [o] μῶυ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, [p] ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. καὶ ἦν ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν [q] φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἄριστος. Ἄβραμος γὰρ αὐτοῦ πατὴρ ἕβδομος.

no eadem *μάριον* ex מרים *Miriam* nomen corruptum confusumque debet: unde acceperat itidem Chronicon Alexandrinum: *Syon* denique Eutychio Alexandrino. BERN. Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θερμοῦθις in *Editis*, ὁ δὲ αὐτὸς ὢν τῇ θυγατρὶ Φαραὼ Θερμούθιδι [l. Θερμούθιδι] τῇ καὶ Φαρίᾳ, βασιλίδι οὔσῃ εἰωνυμήσας *Syncell.* p. 120. *Edit. Paris.* Μ... [l. Θερμουθις] ἡ τοῦ Φαραὼ θυγάτηρ, ἡ καὶ Φαρίς, βασιλὶς οὖσα τότε ... &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαρία aut Φαρίς, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μέρρις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Praep. Evang. IX. 27. HUDS. صابوت Ζαβοῦθ appellatur illa ab Abulcasimo meo in MSto. suo, ubi agit de nominibus propriis in Alcorano occurrentibus. Crediderim legendum esse in Josepho Θερμοῦθις, si illum velimus similiorem reddere scripturae Abulcasimi, quoniam β & μ, uti est notissimum, in scriptura Graeca facile permutantur. REL.

z Ἐπιπέμπει,] Ita in *MSS.* ἐκπέμπει *Bas.* & *G.*

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb* & *Vat.*

b Ἐπὶ τοῦτο] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.*

c Περὶ Μωυσῆν] Περὶ τὸν Μωυσῆν *Vat.*

d Πάντων τῶν τὰ ἔσχατα] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἔσχατα κατ. *Vat.* πάντων τῶν κατεψ. *Bas.* & *G.*

e Καὶ τῶν ἄλλων] Καὶ μετὰ τῶν *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit BERN.

f Προσιεμένου] Προσιεμένης *Vat.* & *Busb.*

g Γυναικῶν,] Vocem γυναικῶν reposuimus ex *MSS.*

h Τοῖς γινομένοις,] Τότε τοῖς *Samb.*

i Πρὸς αὐτὸ] Eleganter & ἀττικωτέρως *Big.* & *Samb.* licet παιδὸς praecedat in ea periodo. πρὸς αὐτὸν *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* πρὸς αὐτό. HUDS. Lubuit tamen *Hudsono* contra MSS. reponere αὐτόν, quod merito ejecimus, quum recte animadverterit Atticismum in omnibus tantopere Auctori magno placitum *Bernardus*, ita enim millies loquuntur elegantiores, ut simul & aetatem & genus respiciant. Ælian. V. H. I. 30. de Galete Ptolemaei amasio, ὁ μὲν ἐπῳδὰς ... τὸ μειράκιον. & de Alcibiade rursus 2. 1. & alii alibi. HAVERC.

k Δὲ λέγειν σὺ,] Οὖν pro δὲ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, ... *Bas. G.* aliique. λέγειν σὺ, κελεύει *Vat. Big.* & *Samb.*

l Ἀσμενίσαν] Ἀσμένως *Hen.* & *Busb.* Statim *Samb.* ἀσμενίσαν τε. BERN.

m Ὥσπερ προσφύεται] Illud ὥσπερ deest *Vat.* & mox τε post δεηθείσης.

n Κατ' αὐτοῦ] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ αὐτῷ aliis.

o Μῶυ οἱ Αἰγύπτιοι] Μῶ αἰγύπτιοι καλοῦσι *Samb.* μῶς αἰγύπτιοι καλοῦσι *Hen.* & *Busb.* μω vel μῶυ καλοῦσι αἰγύπτιοι Glycas & Hamartolus, μῶς καλοῦσιν αἰγύπτιοι Johannes Zonaras. *Moy Ægyptii vocant*, Epiphanius à manu Cassiodori. Pseudo-Eustathius αἰγύπτιοι γὰρ τὸ ὕδωρ μῶυ προσαγορεύουσι, καὶ τὸ σῆς (MS. σοῦς) σωθέντα. BERN. *Al.* μῶϋ & μῶν & μῶν. quo modo *Vet. Interpr. Josephus* ipse lib. I. contra *Apionem* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaemeron, p. 197. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *l Loydii Dictionar.* v. *Moyses.* *Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. praecipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII.

p Ὑσῆς] Ὑσῆς *Bas* & *Gen.* ὑσῆς *Samb.* & *Zonaras.* ὑσῆς *Busb. Hen.* G. Glycas, & Hamartolus. Philo Alexandrinus simplicius sensit de illo nomine, ... ὄνομα θέμενοι Μωυσῆν ..., διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶϋ ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι. Ante hunc in Tragoedia, quam ex versione τῶν ο'. condiderat nomine *Exodi* seu *Exagoges* Ezechielus vates, memoratum erat ὄνομα ... ... τοῦ χάριν Τυγοῖς ... ... Ex illis denique Alexandrinorum Theologorum decus Strom. primo. ... τοῦ παιδὸς ὄνομα ἡ βασιλὶς Μωυσῆν ἔθετο, διὰ τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτόν. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι· ... ... καὶ γάρ τοι ... ... Idem Scriptoribus Gentium *Musus* & *Musaeus*. Quod vero eundem *Monios* dictum testetur Ægyptiace Aben Esdras ex scripto quodam Sabaeorum, speciem veri claram habet: quippe ... illud in Ægypto significat, quod in divinis literis משה, *extrahere* utrumque. Pertinent enim haec ad etymon sui nominis, quae notavit ipse Exodi principio, כי כן המים משיתהו Rabbinos tamen Judaeorum, & lumen eruditionis in Ecclesia Christiana Hieronymum, aut recentioris famae Huetium Goliumque in hac originatione vicit Cl. Salmasius. Illi ἀναλήψαντα exponunt, Philo semel λῆμμα; hic etiam cum Philone, Josepho, aliisque veterum mavult adhuc disertius *exceptum ab unda servatumque*, ... ut norunt Copitae. Dixit itaque nuους Ægyptia, ..., *tolo ex aquis*, quo lux indulgentiae memoriam pulcherrimo homini maturius imprimeret. Caetera tamen hujus Originationis, atque ipsum ..., lubens permitto clarissimis viris *Mareschallo* & *Fabro*; qui nullam veterum literaturam perire penitus huic Academiae patiuntur, quin suo studio erigant atque demum excolant. Moneo tamen quasi abeundo ὑδογενὴς pro ὑλογενής, notissimam illam Scaligeri correctionem, vixque Graecam in carmine Orphéo (quod Judaeorum aliquis ex *Ebn Semot* Legislatoris jampridem compilavit) melius permutari ad hunc modum:

Ὡς λόγος ἀρχαῖος, ὥς ὑδογενὴς διέταξε.

θαυμάζεις γὰρ αὐτὸν, sic ait nobilissima Thermuthis, ὅτι ... τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χερσίν, ... παῖδα ποιησαμένη. BERN.

q Φρονήματός] Ita *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius mancè legebatur Φρονητὸς Ἑβραίων ἄριστος.

μος. Ἀμαράμου μὲν γὰρ [r] αὐτὸς ἦν παῖς. [s] ὁ δὲ Καάθου· οὗ πατὴρ Λευῒς ὁ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσάκου γεγονώς. Ἀβράμου δὲ ἕβδομος ἦν. σύνεσις δὲ οὐ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· ἀλλὰ τῆς ταύτης μέτρου πολὺ [t] κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυε ταύτης τὴν περιουσίαν ἐν ταῖς παιδείαις, καὶ μειζόνων τῶν ὑπ' ἀνδρὸς γενησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [v] καὶ τριετεῖ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξῆρεν [x] ἀνάστημα· πρὸς δὲ κάλλος οὐδεὶς [y] ἀφιλότιμος ἦν οὕτως, ὡς Μωυσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τῆς εὐμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἐπιστρέφεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς ὄψεως [z] τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ [a] προσασχολεῖν αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν οὖσα, [b] κατεῖχε τοὺς ὁρῶντας.

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi, cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecerunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit, ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto, ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiose contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent*.

Moyses triennis formæ ac staturæ admirandæ.

ζ. Ὄντα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [c] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας οὐ μεμοιραμένη. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωυσῆν πρὸς τὸν πατέρα, [d] ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς [e] φροντίσειε διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλήσει Θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγεν, "ἀναθρεψαμένη "παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμα"σίως δὲ αὐτὸν καὶ [f] παρὰ τῆς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάρι"τος, ἐμαυτῆς μὲν ἠξίωσα παῖδα ποιήσασθαι, τῆς "δὲ σῆς βασιλείας διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, ταῖς τοῦ πατρὸς χερσὶν ἐπιτίθησι τὸ βρέφος. [g] ὁ δὲ λαβὼν καὶ προστερνισάμενος, [h] κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τῆς θυγατρὸς ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. κατέφερε δ' ὁ Μωυσῆς εἰς τὴν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ κατὰ νηπιότητα δῆθεν, ἐπέβαινέ τε [i] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτ' ἔδοξεν οἰωνὸν [k] ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ [l] τῇ ταπεινώσει τῆς Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένην, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν [m] ἀνακραγὼς, "οὗτος, εἶπε, βασι"λεῦ, παῖς ἐκεῖνος, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς "ἀφόβοις εἶναι. [n] καὶ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσει τοῦ γεγο"νότος, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ καὶ πατῶν τὸ διά"δημα. [o] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐ"τοῦ δέος ἄνες· Ἑβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα τῆς δι' αὐτοῦ θάρ"σους ἀφελοῦ". φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ παρασκευάσαντος, ᾧ πρόνοια τῆς Μωυσέως [p] σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ πολλὴν εὐέλπισιν εἶναι περὶ τῶν ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ. [q] μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὸ κἂν

7. Hunc, tanta forma & indole, Thermuthis sibi filium adoptat, quod sobole legitima careret. Et cum aliquando Moysem ad patrem adduceret, hunc illi ostendit, quasi de successore cogitârit, si ita voluerit Deus ut sibi filius non nasceretur: atque ad ipsum *sic* loquebatur, "Nutrivi puerum "forma divinum, & animo generosum; at cum "mirabiliter ipsum ex fluvii benignitate accepe"rim, mecum quidem statui ut mei filius esset, "tui vero in imperio successor". Hæc dicens infantem deposuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens & pectori apprimens, filiæ gratificaturus comiter diadema *suum* ei imposuit. Moyses autem in terram dejicit, pueriliter scilicet illud circumvolvens, suisque pedibus conculcavit. idque visum est *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conspexisset Sacrorum scriba, qui ex ejus nativitate Ægytiorum imperium depressum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic "est, inquiit, ille puer ô Rex, quem si occiderimus, nos securos fore declaravit Deus. Et *am"plissimum sacro* vaticinio dat testimonium, insul"tando tuo regno & diadema calcando. Hunc i"gitur perimens, Ægyptios quidem illius metu "libera, Hebræis vero spem & fiduciam, quam "in eo posuerant, adime". Ipsum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum segnior factus est Rex, quod Deus, cui curæ erat Moysis salus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratissime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de summa rerum spem conciperent: Ægyptiis vero, ut suspecta esset ejus institutio. At cum nemo ap-pa-

Act. v. 7. ἀστεῖος τῷ Θεῷ.

r Αὐτὸς ἦν παῖς.] Ita Big. Vat. Bas. G. & Zonaras. [illegible] Samb. & Cas.

s Ὁ δὲ Καάθου] Zonaras ad hoc genus ἦν δ' ἐξ [illegible] [illegible] Idem testatus est & Numenius de antiquissimo Legislatore, [illegible] &c. putando à nobili Chaldæo. BERN. Ita Big. & Samb. nec aliter Vat. nisi quod habent [illegible] antea perverse editum, [illegible] Moysem septimum ab Abramo extitisse testantur Zonaras, Numenius, aliique.

t Κρείττων.] Ita in plerisque MSS. κρεῖττον in Editis.

* *Dum eruditione*] Forsan inter ludendum, ἐν παιδιαῖς.

v Καὶ τριετεῖ] Sic Big. Samb. Cas. Vat. & Vet. Interpr. καὶ τριετεῖ [illegible] Bas. G. Glycas, aliique.

x Ἀνάστημα] Secutus sum Bas. G. & Zonaram, cum apud Hesychium sit ἀνάστημα, ὕψωμα at διάστημα habent Big. Samb. Vat. Glycas, Hamartolus & Vet. Interpr.

y Ἀφιλότιμος] Ita MSS. Glycas, Suidas & Hamart. ἀφιλόκαλος Bas. & G. ut [illegible] probante Bernardo.

z Τοῦ παιδός] Τῷ παιδὶ Vat.

a Προσασχολεῖν] Ita Big. Samb. & Cas. προσασχολεῖν Bas. G. & Vat.

b Κατεῖχε] Sic MSS. κατέχει in Editis.

c Παιδοποιεῖται,] Sic Bas. Gen. Hen. & Basb. [illegible] αὐτὸν Zon. [illegible] αὐτὸν M. Glycas. BERN. Παῖδα ποιεῖ] Big. Samb. Cas. & Vat. sed composite in aliis.

d Ἐπεδείκνυε] Ita Big. & Samb. ἐπεδείκνυε τοῦτο Vat. ἐπιδείκνυσί τε τοῦτον Bas. & G.

e Φροντίσειε διαδοχῆς.] Aut verbis Pseudo-Eustathii, [illegible] αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ διάδοχον. BERN.

f Παρὰ τῆς τοῦ ποταμοῦ] Sic in MSS. παρ' αὐτῆς in Editis.

g Ὁ δὲ λαβὼν] Al. ὁ δὲ καὶ λαβών.

h Κατὰ φιλοφρόνησιν] Eustathius alia voce [illegible] & [illegible] Samb. liber. BERN.

i Αὐτὸ τοῖς ποσί.] Ita Samb. & Big. αὐτῷ Bas. G. aliique, velut v. 36. [illegible]

k Ἐπὶ τῇ] Ἐπὶ τῆς βασιλείας Vat.

l Τῇ ταπεινώσει] Illud τῇ ex MSS.

m Ἀνακραγὼς.] Ita Atticorum more pro ἀνακεκραγὼς edidit Bernardus, ἀνακραγὼν εἶπε Bas. ἀνακεκραγὼς εἶπε Gen. ἀνακραγὼν [illegible] εἶπε Samb. Hen. Vat. Basb. & Zonar.

n Καὶ μαρτυρεῖ] Καὶ reposuimus ex MSS.

o Τοῦτον οὖν ἀνελὼν] Ita Big. Samb. & Vat. τοῦτον ἀνελὼν in Editis.

p Σωτηρίας ἦν.] Sic Samb. & Vat. τῆς σωτηρίας in reliquis.

q Μηδενὸς δὲ ὄντος] Ita in MSS. nisi quod Samb. interpolet [illegible] malo fuco, & Vet. Interpr. in Editis [illegible] Cape quod præstare videtur. BERN.

pareret, (etiamsi ipsum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quispiam) cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præscientia magis fidere daretur, ab ejus cæde abstinuerunt.

ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγενῆ διὰ τῆς εἰσποιήσεως ἢ τῶν ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπέσχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

CAP. X.

Quomodo Moyses bellum gessit adversus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyses, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta esset ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, seque ita comparatum esse ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujusmodi occasione ostendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi sunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque superati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad suos se receperunt. Æthiopes fugientibus instabant: & ignaviæ sibi versum iri reputantes, nisi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine degustata, sibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progressi sunt usque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim sustinere potuerit. Hac calamitate pressi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc consilium dedisset Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut sibi Moysem concederet, qui copiis suis præficeretur. Illa ipsum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obstricto, ne quid mali in perniciem ejus strueret: magni beneficii gratiam sibi pro hoc auxilio deberi existimans, & sacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem desiderare, qui prius ut hostem occidendum esse monuerant.

Ibat hominesque Ægyptii Æthiopes cum suis serpentibus profligant, Moyse duce et auctore.

2. Moyses autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribæ gentis utriusque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus ejus virtute devictis, foret ut Moysem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum servitutem effugere, Moyse duce & imperatore. Ille vero, ut hostes occuparet priusquam de adventu suo cognoscerent, copias *statim* eduxit. non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & insolito aspectu plurimum differentes, & in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes noceant, sed & sublimes ex improviso malum inferant) commentus est, ut securum & innoxium iter

ΚΕΦ. ι΄.

Ὅπως Μωϋσῆς κατ᾽ Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γεννηθείς τε καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις [v] τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ἐπὶ ταπεινώσει μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ᾽ αὐξήσει δὲ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ᾽ εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [s] οἱ δ᾽ ὑπ᾽ ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἀμυνούμενοι τῆς καταφρονήσεως· [t] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ᾽ αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [v] φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν δὲ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ [x] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπιπλεῖον ἥπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν οὐκέτ᾽ αὐτῶν ἀπείχοντο. ὡς δὲ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιπαρατάττειν, [y] προὔβησαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυνηθείσης. τῷ δὲ κακῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλεύσαντος δ᾽ αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ συμμάχῳ χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα παρασχεῖν τὸν Μωϋσῆν, [z] στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἡ δὲ ὅρκους [a] ποιησαμένου, ὥστε μηδὲν διαθεῖναι κακὸν, παραδίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνουσα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δὲ τοὺς [b] ἱερέας, οἳ, κτεῖναι προσαγορεύοντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, [c] οὐκ ᾐδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτοῦ τῆς ἐπικουρίας.

β΄. Μωϋσῆς δὲ ὑπό τε τῆς [d] Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ᾽ οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τούς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τὸν Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δὲ τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς [e] ἐσομένου τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ τὸ Μωϋσῆν αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ δὲ, φθάσας [f] πρὶν ἢ πυθέσθαι τοὺς πολεμίους τὴν ἔφοδον, αὐτοῖς, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγε· οὐ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα τῆς αὐτοῦ συνέσεως θαυμαστὴν ἐπίδειξιν ἐποιήσατο. τῆς γὰρ γῆς χαλεπῆς οὔσης ὁδευθῆναι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι [g] τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ᾽ ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ [h] καὶ τῷ τῆς ὄψεως ἀπευθεῖ διαφέροντα, τινὰ δ᾽ αὐτῶν ἐστι καὶ πτηνὰ, ὡς λαθόντα μὲν ἀπὸ γῆς κακουργεῖν, καὶ μὴ προσδοκωμένους αἰφνιδίως ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀβλα-

[v] Τὴν ἀρετὴν] Τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν *Hen.* & *Busb.* Mox manus secunda ad col. *Samb.* καὶ τοῦ ἔτι ταχεῖν. & Ἔφερον καὶ ἦγον *Big.* & *Samb.* Correcte reliqui ἔφερον καὶ ἦγον, *prædam omnem retulere, vivam, aut non vivam*, ut Critica vetus Græcorum docet. BERN.

[s] Οἱ δ᾽ ὑπ᾽ ὀργῆς] Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ᾽ ὀργῇ *Bas. G.* aliique.

[t] Καὶ τῇ μάχῃ] Καὶ δὲ μάχῃ in aliquibus *MSS.*

[v] Φεύγοντες.] Sic in *MSS.* in *Editis* φυγόντες.

[x] Μαλακίας ὑπολαβόντες] Μαλακίαν *Vat.*

[y] Προὔβησαν] Καὶ προὔβησαν *Hen.* & *Busb.* προὔβαινον *Eustath.* BERN.

[z] Στρατηγόν] Irenæus ex Josepho hæc memorat. Vide nuperam editionem anni 1710. pag. 347. Ἰώσηπός φησιν, ὅτι ἐκτραφεὶς ἐν βασιλείοις ὁ Μωσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς κατὰ τῶν Αἰθιόπων καὶ νικήσας, ἔγημε τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπειδήπερ τῷ πρὸς αὐτὸν ἔρωτι αὐτῷ τὴν πόλιν. *Josephus dicit, Mosen quum in regia educaretur ducem belli Æthiopici creatum esse, & postquam eos devicerat, filiam regis illius uxorem duxisse, quæ amore ejus tacta urbem ei prodiderat.* REL.

[a] Ποιησαμένου.] Ποιησαμένου *Samb.* & *Vat.*

[b] Ἱερέας.] *Al.* ἱερέας, κτεῖναι, προσαγορεύοντες. & ἱερέας, οἱ, κτεῖναι προσαγορεύοντες.

[c] Οὐκ ᾐδοῦντο] Οὐκ ἴδον *Epiphanius* Sciolus vidisse videtur, vel neutiquam intellexisse quid hic Judæus dixerit. BERN.

[d] Θερμούθιδος] Θερμούθιδος quicquid nobis suppetit librorum. aliquanto post *Samb.* κατεργασάμενοι, cæteri tempore infinito. BERN.

[e] Ἐσομένου] *Al.* ἐσομένους.

[f] Πρὶν ἢ πυθέσθαι] Πρὶν ἢ καὶ πυθέσθαι *Samb.* & *Vat.*

[g] Τούτων.] Τούτων hic reposuimus ex *MSS.* quod in *Editis* male inferebatur post ὄντα.

[h] Καὶ τῷ τῆς ὄψεως] Illud καὶ ex *Cod. Vat. Edit. Bas.* & *Vet. Interpr.* in cæteris deerat.

ἐξελαβε προνοίᾳ τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίβλου κατασκευάσας, καὶ πληρώσας [i] ἴβεων, ἐκόμιζε. [k] πολεμιώτατον δ' ἐστὶ [l] τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῷον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένας, καὶ [m] ἀφιστάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων [n] ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριαι. καὶ περὶ μὲν τούτων παρίημι νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ἑλλήνων τῆς [o] ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηριοτρόφον, ταύταις ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐταῖς, καὶ προπολεμούσαις χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, ἔφθη προμαθεῖν πρὶν τοὺς Αἰθίοπας, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀφαιρεῖται· τάς τε πόλεις αὐτῶν [p] ἐπῄει καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράττετο. καὶ τῆς διὰ Μωυσῆν εὐπραγίας γευσάμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πονοῦν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς περὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς [q] ἀναστάσεως τὸν κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος συνελασθέντες εἰς [r] Σαβὰ πόλιν βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης [s] Μερόην [t] μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [u] οὕτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦ τε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ [x] κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀστάπου καὶ [y] Ἀσταβόρα δυσμάχητον τοῖς [z] πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς οὖσα [a] νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρτεροῦ περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους πρόβλημα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματα δὲ μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε [b] ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιουμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τῆς πόλεως τὴν ἅλωσιν. φέροντι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωυσῇ τὴν τοῦ στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωυσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν [c] στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοποῦσα, καὶ [d] τὴν ἐπίνοιαν τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τῆς εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς [e] κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, τοῦ περὶ τῶν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτοῦ. καὶ [f] πλεονεκτοῦντος τοῦ πάθους πέμπει [g] πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ [h] γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ [i] ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἦ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ [k] παραβήσεσθαι τὰς συνθήκας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [l] μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Αἰθιό-

exercitui præstaret, stratagema plane mirandum. Fiscellas enim *quasdam* è papyro in cistarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens secum deportavit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam & eos insectantes fugitant, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt & mansuetæ, inque serpentum genus solum immaniter sæviunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Græci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram illis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus usus serpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus supervenit, & cum iis congressus victoriam reportavit, spemque Ægypti occupandæ illis abstulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter gestas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulsi, quam postea Cambyses, à sorore sua nomine imposito, Meroën appellavit, obsidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipsi circumfuso & circundato, aliisque fluviis, Astapo & Astabora, transitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora sita *ut* insula habitatur; quod murus validus illi circumductus sit, & hostibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos post murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumescentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyses exercitum otiosum desidere, (nam manus conserere non ausi sunt hostes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moysen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conspicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggressus erat mirata, ipsumque & Ægyptiis, libertatem desperantibus, felicitatis auctorem exstitisse existimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos gestis, in extremum periculum adduxisse, vehementi ejus amore capta est. Atque *indies* crescente affectu, servos sibi fidissimos ad ipsum mittit, conjugium suum offerens. Illo vero assentiente, ea conditione ut sibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, se ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis mansurum esse: dictum factum. Et postquam sævitum est in Æthiopes, actis

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, seque una Moysi dedit Tharbis.

i Ἴβεων,] De iis videsis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympos. l. 4. probl. 5.

k Πολεμιώτατον] *Al.* πολέμιον.

l Τοῖς ὄφεσι] Illud τοῖς ex *MSS.*

m Ἀφιστάμενοι] Ἐφιστάμενοι *Vat.* ἀφιστάμενοι *Glyc.* & *Hamartolus.* Mox ejusdem indocta manus ἄγριαι BERN.

n Ἁρπαζόμενοι] Ἐφαρπαζόμενοι καθάπερ *Vat.* Hac de re vide *Plinii* Hist. Nat. Tom. 1. p. 132. *Edit. Paris.*

o Ἴβεως] In *Editis* ἴβιδος contra usum *Josephi* & auctoritatem *MSS.*

p Ἐπῄει] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπῄει *Bas. aliique.* ἐπῄεσαν *Zonaras.*

q Ἀναστάσεως] Facilitatis causa ἀναστατώσεως heic reposuit secunda manus *Samb.* BERN.

r Σαβὰ] Σαβὰν *Samb.* Σαβὰν *Hen. Busb.* & *Zonaras.* Σαβᾶ *Georgius Syncellus*, & Σαβὰν alter *Georgius.* Eusebius in Lexico sacro, Σαβὰ, πόλις αἰθιόπων βασιλικὴ· ἣν ὕστερον Καμβύσης Μερόην ἐπωνόμασεν, ἐξ ἰδίας ἀδελφῆς ἐπώνυμον ταύτην. Quis non miretur Originis temeritatem, si ad Canticum Salomonicum hæc talia unquam scripserit? *Invenimus autem hujus reginæ (Sabæ) etiam Josephum in historia sua facere mentionem, addentem etiam hoc, quod posteaquam regressa est à Salomone, Cambyses rex miratus ejus sapientiam, quam sine dubio ex Salomonis sapientia susceperat, cognominavit, inquit, nomen ejus Meroen. Refert autem quod non solum Æthiopiæ, sed & Ægypti regnum tenuit.* BERN. *Al.* Σαβᾶν & Σαβὰν.

s Μερόην] Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη.

t Μετωνόμασεν,] Ita *MSS.* in *Editis* ὠνόμασεν.

u Οὕτω καλουμένης,] Sic in *Cod. Vat.* ταύτῃ in *ceteris.*

x Κυκλουμένου,] Κυκλουμένην *Vat.*

y Ἀσταβόρα] Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ἀσταβόρα & Ἀσταβόρα *alii.*

z Πειρωμένοις] Sic in *Samb.* πειρωμένους in *reliquis.*

a Νῆσος οἰκεῖται,] Ὡς νῆσος *Busb.* nostri jam usus nullus; vel equidem [illegible], quod proclivius erat. BERN. Νῆσος οἰκεῖται *Vat.* ὡς νῆσος οἰκεῖται legisse videtur *Vet. Interpr.*

b Ἀνεπίκλυστον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπίκλυστος *Bas. G. aliique.*

c Στρατείαν] Στρατιὰν ex *Samb.* & non στρατείαν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus.*

d Τὴν ἐπίνοιαν] Τὴν ἐπίνοιαν habet *Eustath.* ad Hexaem.

e Κατ' αὐτῶν] Ita *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* nisi quod [illegible] pro ὅλων substituunt *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν κατωρθωμένοις τοῦ περὶ τῶν ὅλων κινδύνου *Bas.* & *G.*

f Πλεονεκτοῦντος] Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος τοῦ π.

g Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν τινὰ τῶν πιστοτάτων *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd. *fidelissimum servorum.*

h Γάμου.] *Al.* γάμον, ut & mox v. 46. τὸν γάμον.

i Ποιησαμένου] Ποιησαμένου *Vat.*

k Παραβήσεσθαι] Παραβήσεσθαι *Vat.*

l Μετὰ τὴν ἀναίρεσιν] Μετὰ τὴν *Samb. Busb.* & *Hen.*

actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyse celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum est reductus.

πον εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, συνετέλει τὸν γάμον [m] ὁ Μωϋσῆς· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτῶν [n] γῆν.

CAP. XI.

Quomodo Moyses ex Ægypto aufugit in Madianam.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas se surripuit Moyses. Ex. 2, 3.

ILli vero, quod salutem à Moyse acceperint, odium illi pro gratia reposuerunt, studioque majori ei struxerunt insidias: suspicantes quidem ne rebus prospere gestis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipsi hac de re insederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moysis expeditionem, partim ex metu depressionis; instigatus vero à Sacrorum scribis, vehementi flagrabat desiderio Moysem perimendi. Verum ut primum de insidiis audiverat *Moyses*, clam se subduxit. Atque viis *passim* à custodibus obsessis, per solitudinem fugam instituit, & * qua *evasurum* inimici minime suspicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime superat. Et cum ad urbem Madianam pervenisset, in Rubri quidem maris litore sitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, super puteum quendam sedens à lassitudine & miseria quiescebat, cum meridies esset, non procul ab urbe: ubi ei suboritur negotium ex consuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illustravit, & ad meliora viam aperuit.

Mox idem ille de filiabus Raguelis præclare meretur.

2. Cum enim istis regionibus aquarum sit penuria, operam dant pastores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhausta, sua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt septem virgines sorores, Raguelis sacerdotis, & ab istius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc ministerium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, satis aquæ pecoribus suis in alveos, ei usui paratos, è puteo extraxerant. Pastoribus autem aliquanto post venientibus & virgines depellentibus, ut aquam sibimet haberent, Moyses, rem indignam ratus virgines non respicere injuriam passas, sinereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obstitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *suum* adeunt, & pastorum injuriam, & quomodo ab hospite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve desideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum jussit Moysem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Postquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio testimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos hoc

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγεν ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιανήν.

ΟΙ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἅπτεσθαι τῶν κατ' αὐτοῦ βουλευμάτων ἠξίουν· ὑπονοοῦντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐπραγίαν νεωτερίσῃ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸν βασιλέα περὶ τῆς [o] σφαγῆς. ὁ δὲ [p] καὶ καθ' αὐτὸν μὲν εἶχε τὴν τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν, ὑπό τε φθόνου τῆς Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· [q] ἐπαχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων, οἷός τε ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. Φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν [r] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπέξεισι. καὶ τῶν ὁδῶν φυλαττομένων, ποιεῖται διὰ τῆς ἐρήμου τὸν δρασμόν, καὶ ὅθεν ἦν [s] ὑπόνοια μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάττετο τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἴς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβράμῳ γενομένων ἐκ [t] Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας οὔσης, οὐ πόρρω τῆς πόλεως· [v] ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συστήσασα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παρασχοῦσα.

β'. Τῶν γὰρ χωρίων [x] δυσύδρων ὄντων, προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [y] προεξαναλουμένου τοῦ ὕδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων, σπανίζοι ποτοῦ τὰ θρέμματα. παραγίνονται οὖν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἳ, τῶν τοῦ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι καὶ γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὔταρκες ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [z] εἰς δεξαμενάς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεισαν. ἐπιστάντων δὲ [a] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατοῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι περιιδεῖν ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν [b] ἐάσαι κρείττονα γενέσθαι τοῦ τῶν παρθένων δικαίου, τοὺς μὲν εἶρξεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, ταῖς δὲ παρέσχε τὴν δέουσαν βοήθειαν. αἱ δὲ εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ὕβριν τῶν ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ ξένου· παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν εὐποιίαν, μηδ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τῆς περὶ τὸν εὐεργετηκότα σπουδῆς, καὶ τὸν Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν [c] ἄγειν αὐτῷ τευξόμενον χάριτος δικαίως. ὡς δ' ἧκεν, [d] τὴν τῶν θυγατέρων [e] ἀποσημαίνων αὐτῷ μαρτυρίαν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων,

m Ὁ Μωϋσῆς] Ita *Samb.* & *Vat.* sine articulo in *cæteris*.

n Γῆν.] Sic *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* exciderat.

o Σφαγῆς.] Tuam itaque fidem ô Drungari, ἢ διὰ τὸν φόνον τοῦ αἰγυπτίου, τοῦ τὸν ἑβραῖον μαστίζοντος, ὡς τῇ βίβλῳ φέρεται, τοῦ φονεύσας (ἐξόδου quis nescit) ὁ καὶ τοῦτο παρέδραμεν ὁ ἱστορικός. BERN.

p Καὶ καθ' αὑτὸν] Καὶ abest *Vat.*

q Ἐπαχθεὶς] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπαχθεὶς ὑπὸ τῶν *Bas. G. Big.* & *Cas.* ὑπὸ *Hen.* & *Bas.* mox οἷός τ' ἦν isti duo. BERN.

r Καταμαθεῖν,] Ita *MSS.* καταμαθεῖν non agnoscunt *Bas.* & *G.*

s Ὑπόνοια] Ὑπόνοιαν *Samb.* à manu secunda.

* Qua evasurum *inimici minime suspicabantur:*] In *Epiphanii* Codd. aliquot, *& qua opinio erat non intercepturos inimicos*, in aliis nihil omnino respondet Græcis.

t Χετούρας] De scriptura hujus vocis videsis p. 43. & p. 98.

v Ἔνθ' αὐτῷ] *Al.* ἐνταῦθα αὐτῷ.

x Δυσύδρων ὄντων,] In plerisque *MSS.* ἀνύδρων.

y Προεξαναλουμένου] Ita MSS meliores. Dein *Hen.* σπανίζῃ, *Bas.* σπανίζει perite. Quinimo *Erembos* Optimi vatis, & accolas alios intimi Arabum sinus, qua ab Euronoto absceditur, humili Troglodytarum appellatione etiam venire apud Historicos veteres, nemo forte ignoravit præter unum Christianum. Mox ἐξαναλουμένου *Hen.* BERN. Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλουμένου in *aliis*.

z Εἰς δεξαμενάς,] Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις.

a Ποιμένων] Ita *Bas. G. & Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ποιμένων ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατοῖεν.

b Ἐάσαι] Ἐᾶσαι *Samb.* & Critici aliquot Homerici. Subinde eadem *Samb.* manus περὶ τὸν ἐπικουρήσαντα. BERN.

c Ἄγειν αὐτῷ] *Al.* ἀγαγεῖν.

d Τὴν τῶν θυγατέρων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν περὶ τῶν θυγατέρων.

e Ἀποσημαίνων] Ἀποσημαίνουσι *Samb.* & *Vat.*

f Ὑπερ-

μείζων, ὅσα τις ἀναισθήτως ὑπηρετῶν καταλύσῃ τὴν ἐπιχαρίαν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτῖσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς [f] ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς εὐποιΐας. ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱὸν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσι· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, sed & paullo cumulatiorem. Postea aliquanto ipsum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus universæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum constituit.

Raguelus Moysem sibi generum adoptat, resque pecuaria curatorem.

ΚΕΦ. ιϐ'.

Περὶ θάμνου διαπύρου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τούτων τυχὼν παρὰ τοῦ [g] Ἰεθεγλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν [h] ἐπίκλημα τοῦ Ραγουήλου· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ [i] Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ ποίμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν, [k] καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας, [l] καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, οὐ κατανεμηθείσης πρότερον, οὐ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ [m] τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [n] θάμνον βάτων νεμόμενον, τὴν περὶ αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος [o] αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καὶ ταῦτα τῆς φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [p] ὑπαρχούσης. ὁ δὲ καὶ αὐτὴν μὲν ἔδεισε τὴν ὄψιν παράδοξον γενομένην. καταπλαγῇ δ' ἔτι μᾶλλον φωνὴν τοῦ πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνόματι καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένου λόγους· εἴς τό τε θάρσος αὐτοῦ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [q] εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφῖκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμαινε, καὶ συνεβούλευεν τῆς φλογὸς [r] ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν [s] τούτοις περαιτέρω. [t] προηγόρευέ τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν παρὰ [v] ἀνθρώποις, τοῦ Θεοῦ συμπαρόντος· καὶ θαρροῦντα ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τοῦ Ἑβραίων πλήθους ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἄβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς συνέσεως [x] αὐτοὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους [y] ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [z] χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [a] τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, ἣν αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὰν γενομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν [b] ἡγοῦμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moysis.

ET Moyses quidem istis affectus beneficiis à Jetheglæo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus pascendis occupatus. Postea vero cum pecus pasceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, pastum egit. Mons autem iste omnium in ea regione celsissimus est, & pascuis commodissimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo persuasum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depastus; nam religio erat pastoribus in illum ascendere. Illic quidem ei mirabile oblatum est prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam absumpsit, multum licet & vehementer emicuit. Ille autem & rei quidem novitate & miraculo perculsus est. Adhuc vero multo magis obstupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipsum compellaret istiusmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non sit veritus locum sacrum adeoque hominibus hactenus inaccessum calcare, & consuluit ut quam longissime à flammis abscederet, & sibimet quidem hac visione satisfaceret, *non indignus ea* propter suam ac majorum suorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curiose inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auspiciis & auxilio, consequuturus esset apud homines; jussitque fidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatosque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, istam beatam habitaturi sunt, quam Abramus gentis vestræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque sapientia deducente. Verum posteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, jussit ut illo in loco sacrificium gratiarum actionis sibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emissa audivit.

Raguelo cognomentum Jetheglæus, aut Jothorus.

Rubus Sinæus (mirum aspectu) tota ardet, neque tamen absumitur. Ex. c. 3.

Sanctum Sinæ jugum atque inaccessum.

Ex vepri flagrante sanctissimum oraculum.

2. Moyses autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror, & majoribus meis præsentem fuisse novi & propitiam, majoris esse dementiæ reor quam quæ in me potest incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis persuadere potero, ut, relicta ter-

Legationem Ægyptiacam excusat Moyses.

f Ὑπερβάλλειν] Ὑπερβαλεῖν *Samb.* quod ut Atticistiæ malit *Bernardus.*

g Ἰεθεγλαίου] Ex יתר *Josephum* more Græcorum Ἰεθεγλαῖος formasse credo. Pro Ἰεθεγλαίου *Editorum* Ἰοθόρου habent *Big. Samb. Cas Vat.* & *Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jethelag* aut *Jethelah* aut *Gethegleth* habent *Epiphanii* Codd. BERN.

h Ἐπίκλημα] Videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaëm. p. 310.

i Σιναῖον] Σίναιον *Samb.* & *Zonaras.* Perrexit igitur jam à socero nobilis pastor in ortum ad Arabum petras propinquas, מדבר אחר ejus libro 2 c. 3. Vide Protomartyrem Act. S. c. 7. 30. Nam in Moyse idem vocatur חרב. Mox ὀρῶν, *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* Σίναιον.

k Καὶ πρὸς νομὰς] Illud *ex MSS.*

l Καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν] Καὶ ἐν ἔχειν *Vat.*

m Τυγχάνει θαυμάσιον.] Ita *MSS.* συνέπεσε in *Editis.*

n Θάμνον βάτων] Ita ex sententia *Bosii* edidit *Bernardus*, favente *Syncello*, qui habet θάμνον βάτου. prius erat θάμνον βάτου in *Big. Samb. Hen* & *Busb.* θάμνον βάτων.

o Αὐτοῦ παρῆλθεν] Αὐτοῖς *Vat.*

p Ὑπαρχούσης.] Οὔσης *Vat.*

q Εἰς ὃ μηδεὶς] Illud εἰς abest *Vat.*

r Ὡς πορρωτάτω] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.*

s Τούτοις] Lege τούτων. COCC.

t Προηγόρευέ τε] Ita ex *MSS.* προηγόρευε δὲ in *Editis.*

v Ἀνθρώποις,] Rursum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Bas.* & *G.*

x Αὐτοὺς ἡγουμένης.] Ita *Hen. Busb. Gen.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* αὐτῆς *Big.* & *Bas.*

y Ἐκ τῆς Αἰγύπτου,] Ita ex *MSS.* ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου in *Editis.*

z Χαριστηρίους] Sic in *MSS.* à *Typothetis* διχαριστηρίους appositum.

a Τε εἶδε.] Illud τε ex *MSS.* atque etiam ἂν paullo inferius.

b Ἡγοῦμαι.] Ἡγοῦ *Vat.* & *Bas.*

terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſim; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextra lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miraculis nunciantem ducem excitant. Ex. c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe ei adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris ſeſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum miraretur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem adfore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam diutius ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14. 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

πρὸς ἣν [c] αὐτὸς ἡγῆται· [d] ἢ κἂν ἐκεῖνοι πεισθῶσι, πῶς ἂν βιασαίμην [e] Φαραώθην ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξουσιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων συνεβούλευε θαρρεῖν, ἐπαγγελλόμενος αὐτὸς [f] παρέσεσθαι· [g] καὶ οὗ ἂν δέῃ μὲν λόγων, πειθὼ παρέξειν, οὗ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντα πίστιν ὧν ἐπαγγέλλεται λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἷρπε, καὶ συνειλούμενος [h] σπειρηδὸν ὡς διώκουσιν ἐπ' ἄμυναν τὴν κεφαλὴν ἐπανέτεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπακούσας δὲ λευκὴν καὶ [i] τιτάνῳ τὴν χρόαν ὁμοίαν [k] προεκόμισεν· εἶτ' εἰς τὸ σύνηθες κατέστη. κελευσθεὶς δὲ καὶ τοῦ πλησίον ὕδατος λαβὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γενομένην. [l] θαυμάζοντα δ' ἐπὶ τούτοις [m] θαρρεῖν παρεκάλει, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι παρὰ πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθεὶς [n] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι [o] μελλήσαντά τι σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπειγόμενον, καὶ μὴ τρίβοντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [p] θεατής γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γενόμενος, εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πειραθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [q] δεηθεὶς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτῷ γνῶσιν τοῦ ἰδίου φθονῆσαι, φωνῆς δ' αὐτοῦ μετεσχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· [r] ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς [s] ἱερείοις παρακαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, οὐ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν. περὶ ἧς οὔ μοι [t] θέμις εἰπεῖν. [v] Μωϋσῇ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα οὐ τότε μόνον, διαπαντὸς δ' ὁπότε δεηθείη, συνετύγχανεν. ἐξ ὧν ἁπάντων πλέον περὶ τῆς ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ παραστάτην ἕξειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς περιβαλεῖν.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auſpiciſque fratre & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

Cumque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Raguelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Sapphora, quam *ibi* duxerat, Ragueli filia, libe-

Καὶ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' οὗπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ῥαγουήλου συγχωρῆσαι κατ' ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [x] ἐλθεῖν· καὶ παραλαβὼν τὴν [y] Σαπφώραν, ἣν γεγαμήκει τοῦ Ῥαγουήλου θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παι-

c Αὐτὸς ἡγῆται] Αὐτὸς Vat.

d Ἢ κἂν ἐκεῖνοι] Ita Samb. & Vet. Interpr. ἢ εἰ κἂν Vat. in reliquis κἂν ſine ἢ.

e Φαραώθην] Φαραὼ Vat.

f Παρέσεσθαι] Συνέσεσθαι Hen. & Bosb. BERN.

g Καὶ οὗ ἂν] Sic in quatuor MSS. & Vet. Interpr. In Editis καὶ ἐὰν & mox ἐὰν δ' ἔργων.

h Σπειρηδὸν] Σπειρηδὸν Baſ. G. aliique. perperam.

i Τιτάνῳ] At nivi comparatur in Exodo hic candor. ſed Judæi in lepra & candorem nivis, & calcis, & lanæ diſtinguunt, & tribus nominibus diverſis nuncupari putant. REL.

k Προεκόμισεν] Interpretando Hen. & Bosb. ἐξήνεγκεν: ita & Zonaras. BERN.

l Θαυμάζοντα] Θαυμάζοντος Vat.

m Θαρρεῖν] Baſ. Gen. Hen. Bosb. & Zonaras, atque gens Attica, affirmante politiſſimo hominum Eratoſthene. Θαρρεῖν Big. & Samb. BERN.

n Ὑπ' ἐμοῦ] Sic Baſ. G. Vat. & Vet. Interpr. ὑπ' αὐτοῦ Samb. & Caſ. probante Bernardo.

o Μελλήσαντά τι] Ita Vat. & Samb. μελλήσαντα σπ. Baſ. & G.

p Θεατής γε] Sic MSS. θεατής τε in Editis.

q Δεηθεὶς] Δοθείσης Big. Samb. Vat. & Caſ.

r Ἵνα θύων] Ratio hæc eſt non Moyſis, ſed Joſephi, labentis in Gentilium ritus. nam Dii in ſacris eorum ſinguli ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex Servio ad Virgilium in Georgic. l. 1.

s Ἱερείοις παρακαλῇ] Ita Vat. ἱερείοις παρακαλεῖ Big. & Samb. ἱεροῖς παρακαλῇ Baſ. & G.

t Θέμις εἰπεῖν] Θεμιτὸν Samb. & Vat.

v Μωϋσῇ] Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις MSS. τὰ σημεῖα ταῦτα excuſa exemplaria. Vel legendum Μωϋσῇ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα. BERN. Sic in Editis. Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις in MSS.

x Ἐλθεῖν] Ita MSS. & Vetus Interpr. ἀπελθεῖν Baſ. & G.

y Σαπφώραν] Big. Samb. & Interpres Scholaſticus. Uſitatum vero aliis Σεπφώρα propter auctoritatem LXX. Interpr. ex Hebræo צפרה, quod Sippora hodieque enunciant Iudæi. Lusciniola itaque dicta eſt hæc fœmina. BERN. Sic in MSS. in Editis Σεπφώραν propter auctoritatem τῶν ο'.

παῖδας [z] Γηρσὼν καὶ Ἐλεάζαρον, ὥρμησεν [a] ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τῶν δὲ ὀνομάτων τούτων Γηρσὼς μὲν σημαίνει κατὰ Ἑβραίων διάλεκτον, ὅτι [b] εἰς ξένην ἦν γῆν· Ἐλεάζαρος δὲ, συμμάχῳ τῷ πατρῴῳ Θεῷ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γινομένων δ' αὐτῶν πλησίον [c] τῶν ὅρων, ὁ ἀδελφὸς Ἀαρὼν ὑπήντησε τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· πρὸς ὃν ἀποσημαίνει τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐντολάς. προϊοῦσι δ' αὐτοῖς ὑπηντίαζον Ἑβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωυσῆς [d] τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιστευόμενος οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δὲ ὑπ' ἐκπλήξεως τῶν [e] παρὰ δόξαν αὐτοῖς [f] ὁρωμένων ἀνεθάρσουν, καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Ἐπεὶ δὲ κατάπειθεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Ἑβραίους ὁ Μωυσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειεν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων [g] καταφρονουμένους, καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τῆς χώρας, ἐδήλου, στρατηγίᾳ καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, [h] ὅτι τε κινδυνεύσειεν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς οὐ δικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα, καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ἐκεῖνος αὐτῷ προστάξειεν ὑπ' αὐτοῦ δειχθέντα σημεῖα, [i] καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἵστασθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωυσῆς ἔργῳ [k] παρεῖχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος γινόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν [l] μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν [m] ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ τερατουργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπικεχειρηκότα. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, [n] κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ παρασχεῖν ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τῆς περὶ ταύτην ἐπιστήμης, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν διώκων, τὸ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ παράδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδεύτοις ὑπάρχειν· [o] καὶ μεθιμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωυσῆς δ' οὐ καταπλαγεὶς, οὐδ' αὐτὸς μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [p] τόσῳ δὲ μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τῆς τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω δὲ οὐ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τῆς ἀληθοῦς δόξης τἀμὰ, κατὰ δὲ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φαινόμενα. καὶ τοῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ [q] τῆς γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἡ δ' ἐπείθετο· καὶ τὰς τῶν

risque ex ea susceptis, Gerso & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Illis autem ex nominibus Gersus quidem juxta Hebræorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abessent, Dei jussu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *sibi* in monte acciderant, quæque sibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progressis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, & de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum provisurus esset.

Apud novum Pharaonem & sua merita exponit Moyses & prodigia montis Sinai.

2. Cum vero Hebræos jam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos ut in potestate ipsius se futuros pollicerentur, & præ se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, ut pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ sibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, sibi visa, sigillatim exposuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

Artes Ægyptiacas, sed & Divinas calluit Moyses.

Al. Apost. c. 7. 22. & Justini Hist. l. 36. c. 2.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quæ in monte Sinæo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, ut qui olim ex servitute Ægyptiaca evaserit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præstigiis & magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet sacerdotes *suos* eadem ostenta sibi repræsentare, quod Ægyptii etiam istarum artium scientiam habeant, * & non solus ipse divina polleat virtute, eò scilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eosque decipiat*: ipsisque virgas suas projicientibus, in dracones *confestim* versæ sunt. Moyses autem, his nihil perculsus, dixit, ne ipse quidem, ô Rex, sapientiam Ægyptiorum despicio: attamen quæ ego operor tanto præstantiora esse ajo quam istorum magiam & artem, quanto divina ab humanis distant. Ostendam vero quæ mea sunt non præstigias esse & simulationem veritatis, sed Dei providentia & virtute in conspectum venire. Cumque hæc dixisset, virgam in terram demittit, jussitque eam in colubrum sese explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum

Moyses virgæ magorum Ægyptiorum præstigias devorat. Ex. c. 7.

z Γηρσὼν] Illo tono *Samb.* & *Bosh.* γηρσὼν *Big. Bas.* & *Cas.* γηρσὼν *Zonaras*, & Syrus in Bibl. Walt. In volumine suo Moyses, גרשם, quod γηρσὰμ Interpr. LXX. *Gersom* Masora Judæorum, quo illum distingueret forte à proparuo גרשון, *Gerson.* BERN. *Al.* Γήρσων. Γηρσὰμ LXX.

a Ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον] *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτον

b Εἰς ξένην] Pariter Etymologiæ sacræ studiosus Philo, vocabulo illo diviso, ξενῶν εἶναι. Imo consule parentem ipsum c. 2. Exodi, aut potius c. 18. Nam in priore loco (extra versionem Beati Hieronymi, tum Syrorum Arabumque illas, & editionem Complutensem Bibl. Græc.) vane quæres Ἐλεάζαρος aut *Eliezerum* Moysis, ejusve etymon. Dicant porro Critici quo merito frater ejus præsertim memoretur, ipse tamen nullam nomenclaturam ibidem meruerit. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* εἰς ξένην γῆν *Bas. G. Vat. alisque.*

c Τῶν ὅρων] Τῶν ὀρῶν *Samb.* commodè, & ut *Zonaras* maluit, si movere liceat lectionem tot codd. Græcis Latinisque probatam, atque magis ex Moyse c. 4. 27. Indicat forsan Josephus Montem Dei bicipitem, qui & extremæ Ægypto imminuit. BERN. Ex *Samb.* in *Editis*, *alisque* perperam ὅρων. si quis ὀρῶν malit ex *Moyse* in *Exod.* c. 4. 27. forsan intelligendus est *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit.

d Τὰ σημεῖα διηγούμενος,] Sic in *MSS.* in *Editis* τῶν σημείων, διηγούμενος. & mox παρέσχε τὴν ὄψιν.

e Παρὰ δόξαν] Παράδοξος *Vat.*

f Ὁρωμένων] Ita *MSS.* θεωμένων in *Editis.*

g Καταφρονουμένους,] Vide *Hesychium.*

h Ὅτι τε κινδυνεύσειεν] Sic in *MSS.* in *Editis* ὡς τε κινδυνεύσειεν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμ. οὐ δικ. κομ. ἀνεδίδασκεν.

i Καθ' ἕκαστον] *Al.* καθέκαστον.

k Παρεῖχεν] Ita *MSS.* παρέσχεν *Bas.* & *G.*

l Μὲν αὐτὸν] Illud μὲν abest *Vat.*

m Ἐξ ἀπάτης] Forte ἐπ' ἀπάτῃ. Vetus *pro seductione remeasti.* COCC.

n Κελεύει τοὺς ἱερεῖς] Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) restituimus ex *MSS.*

* *Et non solus ipse*] Ita vertit *Epiphanius*, ac si diversam à nostra lectionem habuerit: & *quasi non solum Moses peritus esset rerum, quas ipse per Deum posset explere: ut quod erat valde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina constaret.*

o Καὶ μεθιμένων] Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ θεμένων βακτηρίας, mance.

p Τόσῳ δὲ μέντοι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Bas.* & *G.*

q Τῆς γῆς] Illud τῆς deest *Vat.*

rum virgas, quæ draconum specie oculis obversabantur, unam post aliam aggressa edebat, donec omnes consumpserat. deinde in suam formam reversam sustulit Moyses.

Cessit Hebræis laterum labor. Ex. c. 5.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: sed indignatus, nec quidquam cum profecturum esse dicens ex sua in Ægyptios solertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto, ut nullam eis à laboribus requiem concederet, sed graviori quam antea operandi necessitati parére cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas suppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: sed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moysi succensébant, quod ipse in causa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miseriæ. Ille vero neque propter Regis minas studium intermisit, neque Hebræorum querelis & increpationibus cessit: sed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recusavit ut suos in libertatem assereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit ut ei suaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo sacrificaturos; (hoc enim ipsum *libertim* præcepisse) neque contra voluntatem ejus resistere & repugnare: sed, ipsius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi potestatem facere; ne forte contranitendo semet aliquando incusaret, si quid ipse tale patiatur, quale cum passurum esse verisimile est, qui Dei mandatis obsistit. Iis enim, qui iram Dei in se concitarint, ex omni re oborituras esse calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; sed inimica omnia & infesta. Atque hæc mala persensuros esse Ægyptios edicebat, simul & populum Hebraïcum ex eorum regione, illis invitis, egressurum esse.

Sævam regis indolem iterum attentat Moyses. Ex. c. 7.

Αἰγυπτίων βακτηρίας, [r] αἱ δράκοντες ἐδόκουν, περιϊοῦσα κατήσθιε, μέχρι πάσας [s] ἀνήλωσεν. εἶτ' εἰς [t] τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μεταπεσοῦσαν κομίζεται Μωϋσῆς.

δ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδέν τι μᾶλλον τούτοις πραχθεῖσι καταπλήττεται· προσοργισθεὶς δὲ, καὶ μηδὲν αὐτῷ προχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τὸν ἐπὶ τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδεμίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι [v] τῶν πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δὲ ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκέτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ταλαιπωρεῖν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ [x] διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τοῦ ἔργου αὐτοῖς καὶ τῆς ταλαιπωρίας [y] δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δὲ οὔτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, οὔτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τήν τε ψυχὴν παραστησάμενος πρὸς ἑκάτερον, ἐπὶ τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν, [z] ὑπέτεινε. καὶ παραγενόμενος πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν [a] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι· καὶ μηδὲν ἀντιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ' εὐμένειαν αὐτοῦ περὶ παντὸς [b] ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον, μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι παρέχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τὸν ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ χόλον ἐφ' αὑτοὺς κινοῦσι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ οὔτε γῆ τούτοις, οὔτε ἀὴρ φίλος, οὔτε γοναὶ τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. [c] πειραθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, [d] μετὰ τοῦ καὶ τὸν Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, [e] ἀκόντων ἐκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta est Ægyptus.

Ægyptios decem plagis plectit sanctissimum & vindex Dei Numen.

REge vero despectui habente verba Moysis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala gravissima in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentanda acciderint, tum quod *Deus* ostendere voluerit Moysem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum esse; & *postremo* quia hominum interest, ut discerent ea observare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum persequendas. Amnis enim ipsis Dei jussu sanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non poterit: nec alius est illis aquarum fons. Neque colore solum sanguinem referebat; sed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat solis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil a natura sua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

ΤΟΥ δὲ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τοὺς Μωϋσέος λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ἐπιστροφὴν ἔτι ποιουμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθήσομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερον [f] τισι συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ἀποδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθοῦσι φυλάττεσθαι [g] αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεστήσει τὸ θεῖον, μηδ' εἰς ὀργὴν προτραπὲν [h] ἀμυνεῖται τῆς ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης Θεοῦ κελεύοντος ἐρρύη, ποθῆναί τε μὴ [i] δυνάμενος· καὶ [k] πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. [l] οὐχὶ τὴν χρόαν δὲ μόνον ἦν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις [m] πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τοῦ κατὰ φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας

ὁ

---

[r] Αἱ δράκοντες] Ita *Big.* & *Zonaras.* αἱ δρ. ἐδόκουν εἶναι *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ δρα. ἐδ. π. *Bas.*

[s] Ἀνήλωσεν.] Ἀνάλωσεν *Samb. Vat.* & *Busb.*

[t] Τὸ ἑαυτῆς σχῆμα] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς.

[v] Τῶν πρότερον] Mox πλινθίαν *Hen.* Verum tam Josephus quam Doctores Alexandrini diphthongo juvant penultimam ejus vocis. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τῶν προτέρων *Cas.* τοῖς πρότερον in *reliquis.*

[x] Διπλασίονος ὄντος] Eo modo *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* καὶ τοῦ δεινοῦ διπλασίου αὐτοῖς καὶ τῆς ταλ. *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* versiculo omisso.

[y] Δι' ἐκεῖνον] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* δι' ἐκείνων *ceteri*, velut τῶν ἔργων intelligant.

[z] Ὑπέτεινε.] Sic in *MSS* antea circumferebatur ὑπεῖχε.

[a] Ἀπολύειν] Ἀπολύειν *dimittere*, ita in cantico Simeonis. REL.

[b] Ποιούμενον,] Ita *Vat.* in *aliis* ποιουμένω.

[c] Πειραθήσεσθαι] Πειραθήσεσθαί τε τ. *Vat.*

[d] Μετὰ τοῦ] Ita *Bas. G.* & *Big.* μετὰ καὶ τοῦ τὸ *Samb.* & *Vat.* τὸ δὲ τῶν *Hen.* & *Busb.*

[e] Ἀκόντων ἐκείνων.] Καὶ ἀκόντων *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[f] Τισι συμβάντα] Ea forma *Samb.* τότε συμβ. *Big. Cas.* & *Vat.* τισι συμβάντα τότε τοῖς *Bas.* & G.

[g] Αὐτὰ] Forte ταῦτα COCC.

[h] Ἀμυνεῖται] Ἀμυνεῖ *Samb.*

[i] Δυνάμενος] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένοις in *aliis.*

[k] Πηγὴν] Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæst.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hist. Æthiop.* l. 2.

[l] Οὐχὶ τὴν χρόαν] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* οὐχὶ δὲ τὴν χρόαν μόνον *Vat. Bas.* & G.

[m] Πίνειν ἀλγήματα] Vocem πίνειν inseruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

m Ἀφο-

ὁ βασιλεὺς, καὶ δείσας περὶ τῶν Αἰγυπτίων, συνεχώρει τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ τοῦ κακοῦ λωφήσαντος, πάλιν τὴν γνώμην μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν [m] ἄφοδον αὐτοῖς.

β΄. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντος καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς συμφορᾶς οὐκ ἔτι σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλην τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. Βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο. μεστὸς δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς [o] διαμωμένους τὸ ποτὸν τοῦ τῶν ζώων ἰχῶρι κακούμενον λαμβάνειν, ἐναποθνησκόντων καὶ συνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἦν τε χώρα [p] αὐτῶν μεστὴ κακοῦ ἰλύος, γεννωμένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ᾽ οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βρωτοῖς εὑρισκόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. [q] ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσώδης ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [r] ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸν Μωυσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [s] οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα· [t] παραχρῆμα [v] τοῦτ᾽ εἰπόντος, ἠφάνιστο τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἥ τε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα [x] τούτου πάθους ἀπήλλακτο ἡ γῆ, καὶ τῆς αἰτίας ἐπελέληστο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων πειραμάτων φύσιν βουλόμενος μαθεῖν, οὐκ [y] ἔτ᾽ ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωυσῆν [z] ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει ταύτην αὐτοῖς ἐπιτρέψων.

γ΄. Πάλιν οὖν ἄλλου κακοῦ προσβολῇ [a] μετῄει τὸ θεῖον αὐτοῦ τὴν ἀπάτην. φθειρῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν ἄπειρόν τι πλῆθος [b] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ᾽ ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λουτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων διαφθεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ταραχθεὶς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸν ὄλεθρον τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην δὲ τῆς ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν [c] ἄφοδον· καὶ [d] πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὅμηρα τῆς ὑποστροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγριαίνει δὴ τὸν Θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν· ὥσπερ Μωυσέος, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν οὐδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ᾽ ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ τῶν γεωργῶν ἀπεστερεῖτο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν ὑπ᾽ ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τοῦτο, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ΄. Τοῦ δὲ Φαραώθου μηδ᾽ οὕτως εἴκοντος τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπαίρειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, [e] καταλείπεσθαι δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς καὶ μείζοσι [f] τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκοῦτο τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων. [g] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων οὕτως ἀπώλλυτο. μηδ᾽ ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζομέ-

angustias adductus, metuensque Ægyptiis, permisit Hebræos abire: &, cum malum cessasset, rursum à sententia sua discessit, eosque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exstiterit *Rex*, & à calamitate liberatus sapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua suppeteret, nisi istorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus simul & putrescentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enascentibus subinde ranis & intereuntibus: domesticam etiam vitæ eorum consuetudinem turbarunt, in edulis & potu repertæ, & in lectis eorum *passim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exspirantibus & in limo putrescentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moysem cum Hebræis discedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixisset, evanuit ranarum multitudo: terraque simul & flumen ad pristinam naturam rediêre. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & causæ illius oblitus est & Hebræos detinuit: &, quasi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moysem populumque ab egressu prohibuit, quem prius, timore potius compulsus quam prudentia ductus, illis concesserat.

II. Fœda copia ranarum. Ex. c. 8.

3. Rursum igitur alterius mali inflictione astutiam ejus persequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, simul etiam metuens ne populus intereat, secumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad saniorem mentem reductus est. Nam Hebræis quidem ipsis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo respiraret, liberos & uxores ut reditûs obsides relinqui postulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, existimando se posse providentiam ejus fallere; quasi Moyses, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam bestiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipsis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipsum morbo, cujus impetum homines sustinuerunt, conficiebatur.

III. Ægyptus pediculis vexata.

IV. & V. Omne genus monstra, dein pestis venit. Ex. c. 8, 9.

4. At cum Pharaothes neque sic Dei voluntati cederet, sed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *postularet*, non cunctatus est Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo insederant, malitiam ejus persequi & castigare: sed fecit ut corpora illorum fœde pustulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* consumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque post hanc plagam re-

VI. Ulcera frequens ac flagrans. Ex. c. 9.

VII. Ruina dira grandinis. Ex. c. 9.

m Ἄφοδον αὐτοῖς.] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Bas.* & *G.*

o Διαμωμένους] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, aliisque διαμωμένοις.

p Αὐτῶν μεστὴ] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest αὐτῶν.

q Ὀδμή τε] Iterum ex *MSS.* in *Editis* καὶ χαλ.

r Ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων.] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* de limo intelligendo. ἐν ζώντων διεφθ. *Big. Samb. Cas.* & *Vat.*

s Οἴχεσθαι] Οἴχεσθαι *Bas. Gen.* & *Big.* tanquam temporis infiniti. BERN.

t Παραχρῆμα] Sic *MSS.* in *Editis* καὶ παρ.

v Τοῦτ᾽ εἰπόντος,] Ταῦτ᾽ *Samb.* & *Vat.*

x Τούτου πάθους] Ex *Samb.* & *Vat.* τοῦ πάθους in *ceteris.*

y Ἔτ᾽ ἠφίει] Rursus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἔτι ἐφίει.

z Ἐξιέναι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον.

a Μετῄει] Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut solent *Attici.* μετῄει *alii.*

b Ἔνδοθεν ἀναδιδομένων] Hinc constat satis Mattathiadem haud consuluisse LXXII. Interpretes, quod viri doctissimi credidere, sed cum Pharisæis Jerosolymitanis rectius vertisse כנים in φθεῖρας, animal paulo familiarius quam σκνῖπες sentiuntur. Artapanus tamen & Ezechielus vates σκνῖπας cum stolidissimi principis hostibus, ex Doctoribus Alexandr. recensent. Mox ἀναδιδομένων *Bas.* & *Gen.* & χρώτων *Samb.* male audiendo. BERN. Eo modo *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* τῶν ἔνδον ἀναδιδ. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλῆθος ἔνδον ἀναδιδ.

c Ἄφοδον·] Iterum ut supra v. 14. ἄφοδον, in *Editis* ἔξοδον.

d Πρὸς τοῦτο] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτο τοῦ πάθους *Hen. Busb. Bas.* & *G.*

e Καταλείπεσθαι] *Al.* καταλείπεσθαι.

f Τῶν προενδεδημηκότων] Ita *MSS.* in *Editis* ἐνδεδημηκότων.

g Καὶ τὸ πολὺ] Καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Αἰγ. *Vat.*

resipiscente, grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio deciderat, ei dissimilis quæ alibi tempestate hiberna descendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & septentrioni subjectis conspicitur) superne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locustarum gens *immanis* germen omne depascit, quod illæsum à grandine reliquum factum est: adeo ut nulla prorsus fructuum, ex terra colligendorum, spes Ægyptiis resederit.

VIII. Locustarum nubes. Ex. c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atque pressus. Ex. c. 10.

5. Cuilibet sane, qui non improbus æque fuerit ac insipiens, suffecerint jam dictæ clades, tum ut in sapientia proficeret, tum ut consideraret quid è re sua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* causam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & sponte sua meliora *consilia* prodidit *& deseruit*. Moysem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis jussit abducere, facultates tamen suas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus absumpta erant, relinquere. Dum vero Moyses contenderet parum æqua ab eo postulari (oportere enim ipsos ex rebus suis Deo sacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, densæ tenebræ omnique prorsus lumine vacuæ circumfusæ sunt Ægyptiis; adeo ut visu obsesso spirituque ab *aëris* crassitie intercluso *nonnullis* miserabiliter emori contigerit, atque *aliis* incesserit metus ne à caligine absorberentur. Deinde his post tres dies totidemque noctes discussis, cum nondum pœnitendo adductus est Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyses ad eum accedens ait, quousque repugnabis Dei voluntati? ipse enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non potest ut à malis liberemini, nisi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incensus, minatus est cervicibus caput illi abscindere, si rursum accederet & hac de re molestiam ei exhiberet. Moyses vero dixit, se non amplius de his verba facturum: sed illum ipsum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum esse, ut *quamprimum* discederent. atque his dictis abiit.

X. Primogenitorum strages. Ex. c. 11, & 12.

6. Deus autem, ostendens adhuc una plaga percutiendos esse Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, jussit Moysem edicere populo ut in promptu habeant sacrificium, præparantes illud decima Xanthici mensis in quartamdecimam (qui mensis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebræos autem Nisan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) *deinde* ut & ipse Hebræos ducat omnia sua secum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egressum expeditos haberet, & per tribus dispositos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illucescente, omnes, cum jam in eo essent ut egrederentur, sacrificabant, atque sumptis hyssopi fasciculis, domos suas sanguine *conspergentes* purificabant: cumque cœnas-

τοῦ βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον τοῦ κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τοῦτο πεπονθότος, μήτε [h] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιούσῃ, μείζων δὲ τῆς παρὰ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ἐπινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν σποράν· ὥστε πρὸς ἀκριβὲς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε. Ἤρκει μὲν οὖν τῷ δίχα πονηρίας ἀνοήτῳ καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σύνεσιν καὶ τοῦ συμφέροντος τὴν ἐπίνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης δὲ οὐ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [i] αἰσθόμενος τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος ἑκὼν προδότης ἐγίνετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν [k] μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους· τὴν δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφθαρμένης αὐτοῖς τῆς οἰκείας. τοῦ δὲ Μωϋσέως οὐχὶ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτοὺς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τριβομένου διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγους ἄμοιρον περιχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' οὗ τάς τε ὄψεις [l] ἀποκλειομένους καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφραττομένους ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τούτου διασκεδασθέντος [m] μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ [n] τοσαύτας νύκτας, ὡς οὐ μετενόει πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι πότε ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὗτος [o] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [p] μὴ ταῦτα ποιήσαντας. ὁ δὲ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ἐπὶ τοῖς [q] εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσασθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον, [r] σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, παρακαλέσειν τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπηλλάσσετο.

ϛ'. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολῦσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσῆν παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμην ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [s] δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμουθὶ καλεῖται, [t] Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους [v] πάντα ἐπικομιζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, [x] ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνστάσης δὲ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [y] ἔφοδον ἔχοντες ἔθυον, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἥγνιζον, ὑσσώπου [z] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι.

h Ὁμοία τῇ] Ita ex *Vet. Interpr.* ὅμοια aut ὁμοίως in *cæteris*. Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Josephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Arist.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζαι γίνονται ἔαρος μὲν καὶ μετοπώρου μάλιστα, εἶτα καὶ τῆς ὀπώρας. χειμῶνος δ' ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ἧττον ᾖ ψῦχος. rescribo igitur, μήτε ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνη κατιούσῃ, *neque similis ei, quæ alibi cadit, tempestiva & sola*, i. e. *non admixta pluvia*. An non hæc Gallica nive frigidior sit conjectura, judicent alii.

i Αἰσθόμενος] Αἰσθανόμενος γὰρ τ. in *MSS.*

k Μετά τε γυναικῶν] MSS. eo modo, propter [illegible] in volumine S. BERN. Sic ex *MSS.* in *Editis* μετά τε γυναικῶν ἀπαγαγεῖν τ.

l Ἀποκλειομένους] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ἀποκλειομένους ὑπὸ παχ. in *Editis*, versiculi dispendio.

m Μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας.] Exod. 10. 22. non nisi tres dies. REL.

n Τοσαύτας νύκτας,] Ἴσας νύκτας *Hen.* & *Busb.* Tantum itaque spatium denotant Moysis שלשת ימים. Quinimo Jonathan Rabbinus paria sensit cum Josepho isto תלתא יומין קדם פרעה סכוף Ex. c. 10. 24 dein Bosius atque Epiph. εἰ μὴ vel ἐὰν μή. Veruntamen merum μὴ valet idem, aut quidem præstat. BERN.

o Ἀπολύειν] Ut modo supra. REL.

p Μὴ ταῦτα ποιήσαντας.] An εἰ μὴ τ. vel ἐὰν μὴ τ. legendum dubitat *Bosius*. veruntamen merum μὴ valet idem, aut præstat.

q Εἰρημένοις,] Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Bas.* & *G.*) προειρημένοις.

r Σὺν καὶ τοῖς.] Σὺν τοῖς πρ. *Big.* & *Vat.*

s Δεκάτῃ] Josephum itaque nullo merito ἀβλεψίας jam incusat Clariss. Bochartus. BERN. Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* cum *Moyse*, Misna Pharisæorum, & *Ezechielo Tragico*. τρεισκαιδεκάτῃ perperam legerant *Busb. Hen. Bas.* & *G.* illa παρ. τ. δ. Ξ. μηνὸς non agnoscunt *Vat.* & *Zonaras*.

t Νισὰν] Ita *MSS.* Νισὰν in *Editis*.

v Πάντα ἐπικομιζομένους.] Ἅπαντα *Samb.* & *Vat.*

x Ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν.] Φρατρίας ἐν ταὐτῷ *Bas.* & *Gen.* φρατρίας ἐν τ' αὐτῷ *Samb.* atque *Busb.* pro suavitate Attica. φρατρίαις ἐν ταὐτῷ *Big.* συνέζευξεν vertit Judæus alius in *Exagoge*. BERN.

y Ἔξοδον ἔχοντες] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* sed superius inferiusque, ἔφοδον, in *Editis* passim ἔξοδον.

z Κόμας ἀναλαβόντες·] Κόμας *Samb.* & *Vat.*

νοι. ὅθεν νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἔθος οὕτως θύομεν, τὴν ἑορτὴν [a] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὲ [b] ὑπερβάσια· διότι κατ' ἐκείνην τὴν [c] ἑσπέραν ὁ Θεὸς [d] αὐτῶν ὑπερβὰς, Αἰγυπτίοις ἐναπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πρωτοτόκων κατ' ἐκείνην ἐπέπεσε τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [e] συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύειν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπιέναι προσέταξεν· εἰ τῆς χώρας ἐξέλθοιεν, παύσεσθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. [f] δώροις τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ τάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κατὰ γειτνιακὴν πρὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

sent, tanquam exituri, reliquias carnium exussérunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita sacrificaremus, festum illud Pascha nuncupantes. transitum autem *id* significat; quod illo vespere Hebræos præteriens Deus, pestem in Ægyptios immiserit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, ut Pharaothi persuaderent dimittendos esse Hebræos. Atque ille, accito Moyse, jussit *eos* abire: ratus fore, ut, si ex regione discederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus prosequuti sunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis consuetudinem.

Pascha celebratur.

Hebræorum abscessum magnis donis emeruntur Ægyptus. Ex. c. 12.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγουμένου τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξῄεσαν, κλαιόντων καὶ μεταμελομένων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τῶν Αἰγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κατὰ [g] Λητοῦς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. συντόμως δὲ ποιούμενοι τὴν [h] ἄφοδον, εἰς [i] Βελσεφῶντα χωρίον τριταῖοι παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐποροῦντες διὰ τὴν ἐρημίαν, [k] πεφυραμένοις τοῖς ἀλεύροις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ἐπὶ τριάκονθ' ἡμέραις ἐχρήσαντο· πρὸς τοσοῦτον γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, [l] καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν ταμιευομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, τὴν τῶν ἀζύμων [m] λεγομένην. τὸ μὲν οὖν [n] πᾶν πλῆθος τῶν μετανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοποῦσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [o] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην· μετὰ ἔτη [p] τριάκοντα καὶ τετρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἄβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τῆς δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης, [q] διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστε-

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt.

ET illi quidem egressi sunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolim, tunc desertam. illic enim postea condita est Babylon, cum Cambyses Ægyptum devastaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die accesserunt Bellephontem, locum ad Rubrum mare situm. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod essent illa loca deserta, panibus victitabant, qui de farina leviter subacta & exiguo calore percocta facti essent. Atque his ad trigesimum usque diem sunt usi: nam ad longius temporis spatium ea ipsis non sufficiebant, quæ *secum* ex Ægypto attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia.

Letopolim trajiciunt Hebræi, ubi postea Babylon.

Tertia die Belsephontem perventum est. Ex. c. 12. & 14.

Azymorum festum instituitur. Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.

Israëlitæ militaris ætatis erant numero 600000. Ex. c. 12.

2. Reliquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moy-

VI. Exodus Hebræorum. Epocha nobilissima.

---

a Πάσχα καλοῦντες,] Non præteribis Φάσκα Big. & Caf. quod equidem vocabulum Syriacum aut Chaldaicum expressit Græcis literis Josephus: Græco etiam charactere Evangelistæ & Apostoli N. T. suoque Oncelosus, Uzelides, Rabbinorumque multi πάσχα aut πάσχα, potius quam Moysis פסח, quod est Masorethis enuntiantibus *pesach*, S. Hieronymo *phase*, Samariticis Φάσχ, Syris Φέσχ, Theodotioni Φασέχ. BERN. Φάσκα Big. & Caf. Videsis *Theodoreti* Quæst. in *Exodum*, p. 89. & *Casaub.* contra *Baron.* p. 461. Inferius Φάσχα dicitur.

b Ὑπερβάσια·] Diceres typo festivo ὑπερβάσια. Dein pro τὴν ἑσπέραν Big. Samb. Caf. & Glyca, retulerunt ἡμέραν Baf. Gen. atque *Epiph.* non male. Omitto autem τὴν νύκτα Zonaræ, tanquam quæsitum. Ibi αὐτῶν ὑπερβὰς tria MSS. Aliter *Baf. Gen. Bush. Hen.* atque *Jo. Zonaras.* Quinimo audi hunc Drungarium, τὸ δὲ πάσχα, ἄλλοι μὲν διάβασιν σημαίνειν φασὶν, ἕτεροι δὲ ὑπερβασίαν: aut potius Theodoretum in Quæsitis, τὸ δὲ πάσχα, ὁ μὲν Φίλων προβαίνων διαβατήρια· ὁ δὲ ἰώσηπος ὑπερβάσια (Sic MS. Barocc. 123.) ὁ δὲ σύμμαχος ὑπέρβασιν. ὁ δὲ Θεοδοτίων Φασέχ (MS. Φάσεχ: Masoretæ etiam hanc vocem ταραχέως.) αὐτὴν τὴν ἑβραΐαν τέθεικε Φωνήν. σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τῆς ἑβραΐας προφήτου τὴν ὑπέρβασιν. Probavit & S. Hieronymus Etymologiam Judæorum, unde in Lexidio S. Phasech, *transgressus vel transcensio.* Vide infra l. 3. c. 10. §. 5. Mox τὴν νύκτα neglexit *Epiphanius.* BERN. Ita *Big. Samb. Vat Caf. Baf* & G. & in *Theodoreti MS. Barocc.* loco jam citato. ὑπερβάσια *Hen. Bush. Glycas, Syncellus, Zonaras* & *Vet. Interpr.*

c Ἑσπέραν ὁ Θεὸς.] Sic *Big. Samb. Vat. Caf.* & *Glyc.* ἡμέραν *Baf. G.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῶν ὑπερβὰς.] Ita in quatuor *MSS.* & *Glyca.* αὐτοὺς *Baf. G. Bush. Hen.* & *Zonaras.*

e Συνελθόντας] Συνελθόντων *Vat*

f Δώροις τε] Δώροις δὲ *Vat.* & mox ὑπὲρ αὐτοῦ, dein οἱ δὲ κατὰ γ.

g Λητοῦς πόλιν,] Plane ad Delta sinistrum, Arabiam versus, ut Strabo docet; cujus Geographica hic profecto Judæus diligenter perlegerat. Urbs ea in Hebraicis literis סכות σοκχὼθ nominatur; Arabicis vero (العريش), propter Hebræorum prima castra. Petro etenim Monacho minus credendum, qui *Etham* Latopolin interpretatur. BERN.

h Ἄφοδον,] Ἄνοδον *Samb.*

i Βελσεφῶντα] Hebraice בעל צפון. Hanc non aliam esse existimo à præsidiaria urbe *Clysmate* seu قلزم *Colzom*, ut Scriptores vernaculi scribunt, ad conum occiduum Sinus Arabici, cujus originationem ab illis frustra expetit Doctissimus Golius. *Suez* سويس deinde est Arsinoes oppidum, quod Clysmati imminet. BERN. Ita *MSS* in *Editis* Βελσεφῶντα. Hanc non aliam esse à præsidiaria urbe *Clysmate* existimat *Bernardus.*

k Πεφυραμένοις] Sic in *libris plerisque.* πεφυρμένοις *Hen. Bush.* & *Cedrenus.*

l Καὶ ταῦτα] *Al.* καὶ ταύτην τὴν τρ. mox illa καὶ πρ. ἀν. ἀ. μὴ π. κ. α. χρωμένοις desiderantur in *Big.* & *Caf.*

m Λεγομένην.] Λεγομένων *Vat.*

n Πᾶν πλῆθος] Ἅπαν *Samb.* deest *Vat.*

o Ἑξήκοντα] Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* ὡς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII.

p Τριάκοντα] Vide *Annot.* ad p. 97. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4.

q Διακοσίοις] Ita *Baf. Gen. Bush.* & *Hen. Zonaras* etiam deflorator, ἐν δὲ τῇ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον παροικίας μετ' ἐνιαυτοὺς διακοσίους καὶ πεντεκαίδεκα. Idem postulat periocha hujus libri, aliique epilogismi Josephi. Veterum autem Scribarum prona ὀλιγωρίᾳ dudum factum est, ut denario minus legerint *Epiph. Scholastucus*, necnon è membranis Græcis *Big. Samb.* & *Caf.* διακοσίοις πρὸς τούτοις καὶ πέντε ingrata Pallade, pro διακ. πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς. Annos autem ccccxxx peregrinantis populi Oraculo vetere dictos, inter descensum τῆς πρὸς ἐν Assyria relicta atque hunc ex-

Moyses autem annum tunc agebat octogesimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam secum ossa Josephi, prout ille filiis suis mandaverat.

Efferuntur Josephi ossa. Ex. c. 13. & 13. Impetus ultimus Pharaonis. Ex. c. 14.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egressu pœnituit: Regeque ægre ferente, quasi illa, *quæ acceperant, mala* Moysis imputanda essent præstigiis, contra eos proficisci constituerant. Arreptisque *subito* armis & *reliquo* apparatu eos persequebantur, in *servitutem* retracturi si modo assequi daretur. etenim non amplius eos Deo supplicaturos esse; quippe quod illis exitus *jam* contigerit. Existimabant etiam facile *se* illos superare posse, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, cursu incitato *eos* insequebantur; tametsi illac difficile fuerit iter, non solum exercitibus, sed expeditis quoque viatoribus. Moyses autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut si Ægyptii, facti pœnitentes, cum infestis agminibus illos sequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati persolverent: Palæstinis etiam, quos ob veterem simultatem sibimet infensos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. est enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæstinam: sed per desertum, multis confectis itineribus, malisque pressis, Chananæam ingredi voluit. His accessere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* sacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos assequuti fuissent, ad pugnam sese accinxerunt, eosque multitudine circumfusa in arctum redigunt. nam currus sexcenti eos sequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum: viasque *omnes* obsederant, quibus Hebræos è manibus evasuros esse existimabant; inter præcipitia inaccessa

Hebræos prudenti consilio propter mare Rubrum circumducit Moyses. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius constabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

ρον. [r] Μωϋσῆς δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀαρὼν τρισὶ πλείοσιν. [s] ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἰωσήπου ὀστᾶ, τοῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ἐπὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν· καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς κατὰ γοητείαν [t] τῶν Μωυσέως τούτων [v] γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ παρασκευὴν ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντεύξεσθαι τῷ Θεῷ· τὴν γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγενῆσθαι. κρατήσειν δὲ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. [x] καὶ παρ' ἑκάστων ἀναπυνθανόμενοι ᾗ χωροῖεν, ἐπέσπευδον τὴν δίωξιν. καίτοι χαλεπῆς οὔσης ὁδευθῆναι τῆς γῆς, οὐ στρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωυσῆς δὲ ταύτῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μετανοήσαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑπόσχοιεν· καὶ διὰ [y] Παλαιστίνους, δυσμενῶς ἔχοντας κατὰ παλαιὰν ἀπέχθειαν ὄντας, [z] ὁπωσοῦν ἐβούλετο λανθάνειν ἀπερχόμενος. [a] ὅμορος γάρ ἐστι τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν [b] ἄγουσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ ποιησομένους [c] τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν, αἷς φεύξεσθαι τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, [d] μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀπροσβάτων καὶ τῆς θαλάσσης ἀπολαμβάνοντες.

celeberrimum Exitum rite comprehendi quidni persuadeant Samaritarum τὸ ἑβραϊκόν, atque paraphrases illorum, aut LXXII. Doctores Alexandrini, vel Talmude attestante, Demetrius abs illis, tum maxime Apostolorum penultimus aut plane princeps S. Paulus, necnon ævo sequente harum Originum Scriptor, qui itidem sponte profitetur ad finem hujus libri, ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, οὕτως ἕκαστον τούτων παρέδωκα: atque demum, quem in Chronol. S. hoc multa ratione comprobasse liquet, scientissimus Vossius. Ea etiam amplitudine verba codicis Judaici Exodi c. 12. 40. explicat atque tuetur Reverend. Usserius. Josephi insuper dicto inhæsit Severus, ubi ait *Populum egressum fuisse ab eo quo primum Abraham terram Chananæorum accesserat, anno trigesimo & quadringentesimo* BERN. Ita *Bas. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus*. Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) consentiunt *alii*.

r Μωϋσῆς δ' ἐγεγόνει] *Hen.* & *Busb.* μωϋσῆ δὲ γεγόνει cæteri. BERN.

s Επεκόμιζον] Επεκομίζετο *Samb. Hen.* & *Busb.* Aut verbis *Zonaræ*, ἦν δὲ μωϋσῆ τότε ζωῆς ἔτος ὀγδοηκοστόν· ἀαρὼν δὲ τρισὶν ὑπερῆγε. συνεπήγοντο δὲ καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ ἰωσήφ, πληρώσαντες τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀνδρός. BERN. *Al.* ἐπεκομίζοντο.

t Τῶ Μωϋσέως] Τὴν Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.*

v Γεγονότων.] Alii sic distinguunt, γεγονότων ἐπ' αὐτούς, ἐγν.

x Καὶ παρ' ἕκαστον] Ita *Big.* & *Vat.* καὶ παρ' ἑκάστων *Samb.* & *Epitom.* παρ' ἕκαστον δὲ *Bas.* & *G.* καὶ παρεκάστοτε malit *Bernardus*.

y Παλαιστίνους,] Suidas gentilia ambo posuit, παλαιστῖνος. οἱ δὲ παλαιστῖνοι, παλαιστῖνος. Sic enim lego. BERN. Sic *Bas. G.* & *Vat.* Παλαιστινοὺς *Big.* & *Samb.* Παλαιστινοὺς habet lib. III. 5. VII. 89. *Herodotus*, ut & alibi *Bas.* & *G.*

z Οπωσοῦν ἐβούλετο] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἀπάγειν οὐκ ἐβ. *Big. Samb.* & *Cas.* ἀπαγαγεῖν οὐκ ἐβ. *Vat.*

a Ομορος γάρ ἐστι] Viderat itaque Josephus apud historiæ veræ parentem, L. VII. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες (ὡς αὐτοί λέγουσι, τὸ παλαιὸν) τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοί λέγουσι, ἐπὶ τῇ ἐρυθρῇ θαλάσσῃ. ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες, τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν. τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλέεται. Egregium plane & antiquissimum inter Gentes de Exodo Israelitarum & de regione Palæstina testimonium. BERN. Egregium plane & antiquissimum inter gentes de Exodo Israelitarum & de Palæstina testimonium dat nobis *Herodotus*, Lib. VII. c. 89.

b Ἄγουσαν] Ἀπάγουσαν *Samb. Vat.* & *Cas.*

c Τὰς θυσίας.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deest *Editis*. ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι.

d Μεταξὺ κρημνῶν] Retulit mihi ex Ægypto rediens Enemannus, se illa via ex Ægypto ad montem Sinai profectum fuisse, qua suspicabatur Israelitas olim iter fecisse & deprehendisse tractus montium varios ita versus sinum Arabicum excurrere, uti mihi sic depinxit. Vide A. B. C.

Pu-

ναντες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος [e] ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν τοῦ ὄρους τοὺς Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, κατὰ στόμα τοῦτ' ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὺς ἀφῃρημένοι.

δ'. Μήτ' οὖν ὑπομένειν πολιορκουμένων τρόπῳ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς εὐπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε σπανίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι δὲ [f] πάντα ἀπολέσθαι καθεστήκεσαν, εἰ μὴ παραδώσουσιν ἑαυτοὺς [g] τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθελουσίως. καὶ τὸν Μωυσῆν ᾐτιῶντο, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφήτην παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, παραδιδόναι τε [h] σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν οὐδαμόθεν ἐκ τούτων ἐπινοούντων.

ε'. Μωυσῆς δὲ, καίπερ ἀγριαινόντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, οὐκ αὐτὸς ἔκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τοῦ Θεοῦ κατεφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεσχηκότος, καὶ μηδὲ νῦν αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [i] γενομένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ στὰς ἐν μέσοις, [k] "οὐδὲ ἀνθρώποις, εἶπε, "καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένοις πρὸς ὑμᾶς δίκαιον "ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλοντα· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ νῦν ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας, "μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' οὗ πάνθ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, "ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς δουλείας οὐδὲ προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. [l] μᾶλλον δ' ἐχρῆν "ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν "Θεόν· οὗ καὶ [m] τὸ νῦν εἰς ταύτην ὑμᾶς περικεκλεῖσθαι "τὴν δυσχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων [n] ὅτ' οὐκέθ' "αὐτοὺς νομίζετε σωτηρίαν ἕξειν, οὐδ' οἱ πολέμιοι, [o] ἐκ "τούτων ῥυσάμενος τήν τε ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, "καὶ τὴν [p] περὶ ὑμᾶς πρόνοιαν. οὐ γὰρ ἐπὶ μικροῖς τὸ θεῖον "τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [q] οἷς ἂν εὔνουν ᾖ δίδωσιν· ἀλλ' "ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ βλέπει πρὸς τὸ κρεῖττον "παροῦσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπιστευκότες, ᾧ δύναμις καὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τῆς τηλικαύτης "ἀσθένειαν καταψηφίσασθαι, μὴ [r] καταπέπληχθε τὴν "Αἰγυπτίων παρασκευήν. μηδ' ὅτι [s] θάλασσα καὶ κατόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχοντα, διὰ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ "ταῦθ' ὑμῖν πεδία τοῦ Θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέλαγος.

& mare conclusos tenentes. nam in illud procurrit mons, praeruptus & invius, fugamque prohibens. Hebraeos itaque montem inter & mare obsidione premebant, castris ad hoc ostium positis; ut ipsis praecluderetur exitus ad planitiem.

Hinc ejulatus Hebraeorum & tumultus, spes nulla. Ex. c. 14.

4. Itaque cum neque obsessorum more subsistere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perspexerint, neque arma habuerint, etsi quam maxime pugnare vellent; nihil iis praeter *asperiorem* pereundi spem supererat, ni sese Aegyptiis voluntarios dederent. Moysem etiam incusarunt, signorum obliti quae pro eorum libertate ediderat Deus; eoque processerunt, ut Prophetam *ad bene sperandum* hortantem, & salutem illis pollicentem, prae incredulitate lapidare voluerint, seque in Aegyptiorum potestatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum essent montibus & mari simul & hostibus circumquaque inclusi, nec de ulla ex hisce effugiendi via cogitarent.

Salutis Divinae impatientem palam vix compescit Moyses. Ex. c. 14.

5. Moyses autem, utut in eum efferata esset multitudo, neque ipse quicquam de cura illorum remisit, neque * suam contra Deum sententiam tulit; qui & alia *omnia* quae praedixerat pro eorum libertate praestiterat, & tunc eos inimicis non permissurus erat, vel in servitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione constitisset, ait, "hominibus quidem, si in praesenti res vestras bene gesserint, haud aequum "esset diffidere, veluti ad easdem in posterum "gerendas minus idoneis: nunc vero de Dei providentia vos desperare, summae esset dementiae; "qui omnia *ea* in vos contulit, quae per me pro "salute *vestra* ac liberatione à servitute etiam nihil "sperantibus promisit. Magis autem oportet vos, "in angustiis ut putatis constitutos, Deum auxiliatorem exspectare; qui vos in arctum hunc locum nunc concludi voluit, ut, cum neque vosmetipsi existimaretis, neque inimici, ex his difficultatibus vos in tutum recipi posse, ex iis vos "eripiendo cum sui potentiam ostenderet tum curam ejus in nos *singularem*. Deus enim iis, quos "benevolentia prosequitur, parvis in rebus suum "non accommodat auxilium: sed tum demum, "cum videat hominibus nullam superesse spem "*cogitationemque* meliorum. Unde vos tali adjutore fretos, qui & parva in magna potest extollere, tantarumque copiarum vires imminuere & "debilitare, ne terreat Aegyptiorum apparatus. "neque propter fugam mari & montibus à tergo "impeditam de salute desperate: nam & isti, Deo "*ita* volente, vobis erunt in planiciem, & mare "vertetur in terram.

CAP.

Putabat ipse Israelitas jam ad solitudinem Etam provectos (vide Exod. 13. 20.) quum jussi sunt a Deo regredi (vide Exod. 14. 2) & inter Migdol & mare castra metari & quum fugere non possent nisi per mare, fuisse in loco hic per B indicato, ubi conclusi erant hinc & inde montibus, & ab anteriori parte, ubi D est, Pharaonis exercitum fuisse. Posset tamen, mea sententia, credi eos fuisse in A. Hinc etiam doceri evidenter putabat, qua ratione dici posset in Etam fuisse Israelitas, antequam transgressi erant mare, & in Etam venisse postquam mare transierant. Narrabat porro se circa urbem Sues, quam dicebat esse debere necessario veterum Heroopolin, quod alio loco in vicinia esse non posset, cymbula fluvium trajecisse. REL.

e Ὁδῶν ἄπορον,] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ὁδοῦ ἄπορον. καὶ φ. ἀπολαμβανόμενον v. l. τῇ [illegible] τῇ πρὸς θαλ.

f Πάντα ἀπολέσθαι] Mox καθεστήκεσαν vulgarius *Hen.* & *Busb.* BERN. Πάντας *Big.* & *Vat.*

g Τοῖς Αἰγυπτίοις] T. A. ἐθελουσίως *Big.* τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἐθελουσίως *Samb.* atque ita *Vat.* nisi quod τῷ habeat pro τοῖς.

h Σφᾶς] Σφᾶς *Samb.* & *Hen.* Mox θαλάττῃ περικεκλεισμένων libri plerique, saepius tamen per sibilum. Ibidem *Hen.* & *Busb.* θαλάσσαις περικεκλεισμένων. BERN.

* *Suam contra Deum sententiam tulit;*] Ita placuit interpreti vocem καταφρονεῖν. eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρονήσαντες explicat *Scholiastes.*

i Γενομένους,] Γενομένοις *Vat.*

k Οὐδὲ ἀνθρώποις,] Οὐδὲ εἶναι *Vat.*

l Μᾶλλον δ' ἐχρῆν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον δὲ χρῆν ἐν ἀπόροις γεγενημένους κ.

m Τὸ νῦν εἰς ταύτην] Illud τὸ abest *Big.* & *Samb.*

n Ὅτ' οὐκέθ' αὐτοὺς] Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' οὐδ' αὐτοὺς *Big.* ὅτε οὐδ' αὐτοὶ *Bas.* & *G.* malo οὐδ' οὐδ' αὐτοί. BERN.

o Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων.

p Περὶ ὑμᾶς πρόνοιαν.] Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.*

q Οἷς ἂν εὔνουν] Sic in *MSS.* in *Editis* οἷς εὔνουν δίδ.

r Καταπέπληχθε] Ita *Big.* καταπεπλῆχθαι *Bas.* & *G.*

s Θάλασσα] Ita *Samb.* & *Vat.* θάλασσα κατόπιν ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* θάλασσα κατόπιν ὑμῖν, ὄρη τε *Bas.* & *G.*

VII.

CAP. XVI.

Quomodo mare, scissum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

Oratio Moysis ad Deum pietatis ac fidei plena.

HÆc cum dixisset, eos ad mare ducebat, spectantibus Ægyptiis. Nam in conspectu erant, &, persequendi labore fatigati, pugnam in crastinum diem differre è re sua esse existimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyses, arrepta virga, Deum, ut auxilio sibi foret & adjumento, invocat, hisce verbis: "Tu quidem, ô Domine, "minime ignoras, quod frustra viribus aut cogi"tatione humana nitimur, ut mala præsentia vi"temus atque effugiamus. Sed jam tuum est ali"quid plane salutare exercitui expedire, qui tuæ "obsequendo voluntati Ægyptum reliquit. Nos "enim, alia omni de spe dejecti, & consilio de"stituti, ad te solum confugimus, opem tuam "implorantes: & *jam* suspensis animis exspecta"mus quid tua nobis constituat providentia, ut "ex Ægyptiorum ira furentium manibus eripia"mur. Quicquid autem hoc sit quam ocyssime "veniat, tuam nobis potentiam ostendens: atque "populo, ex rerum desperatione in pejus labenti, "animos restitue, & in salutis spem fiduciamque "erige. Non in aliis sumus difficultatibus, quam "quas tua habes in potestate: nam tuum quidem "est mare, tuus vero & mons qui nos circumdat. "Ita ut hic quidem, te jubente, aperiri possit, "mare vero in terram converti. Possumus etiam "per aërem sublimes ferri & evadere, si eo modo "nos servari velit tua potentia.

Mare rubrum virga percussum sinu patente refugit.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Istud vero ictu retunditur; &, seipsum in se recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capesserent Hebræi. Moyses autem Dei præsentiam perspiciens, & mare illis de solo suo cessisse, primus vada ingreditur: jussitque Hebræos sequi, semita incedentes à Deo patefacta, tam de hostium eos insectantium periculo sibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo insperatam ex eo ad salutem aperuit viam.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

Rex Ægyptius, mox coëuntibus aquis simul atque cælo tonante, cum omni exercitu deletus est. Ex. c. 14. &c.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præsentia se fretos existimantes, primum insanire visi sunt Ægyptiis, ut qui in manifestam sese conjicerent perniciem. Postquam vero eos satis salvos longius aliquanto processisse conspexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsis in tranquillum cederet mare: & præmissis equitibus *in vada* descendebant. Hebræi vero, dum illi arma induerent & aliquantisper id agendo morarentur, in adversum littus incolumes evaserunt. Unde & Ægyptii ad eos persequendos facti sunt audaciores, ac si foret ut illi similiter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebræis solis constitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium salutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam universus Ægyptiorum exercitus in

ΚΕΦ. ιϛʹ.

Ὡς ἡ θάλασσα, τοῖς Ἑβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, φυγὴν δι' αὐτῆς παρέσχεν.

ΤΟσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτοὺς [a] ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τῶν Αἰγυπτίων ὁρώντων. [v] ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ καταλελαιπωρημένοι τῆς διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην [x] ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν [y] τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει [z] λέγων· "οἶδε αὐτὸς μὲν ἀγνοεῖς, "[a] ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τῶν παρόντων οὔτε κατὰ "ῥώμην οὔτε κατ' ἐπίνοιάν ἐστιν ἀνθρωπίνην. ἀλλ' [b] ἤδη "τι πάντως σωτήριον στρατῷ, [c] τῷ κατὰ τὴν σὴν βού"λησιν ἀφέντι τὴν Αἴγυπτον, σὸν ἐστιν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς "τε ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανήν, εἰς τὴν "ἀπὸ σοῦ [d] μόνου καταφεύγομεν· κἂν εἴ τι παρὰ τῆς σῆς "προνοίας ἔλθοι ἐξαρπάσαι [e] τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς "δυνάμενον ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δὲ τοῦτο ταχέως, τὴν "σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· καὶ τὸν λαὸν, ὑπὸ ἀνελ"πιστίας καταπεπτωκότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάγειν εἰς "εὐθυμίαν, καὶ τὸ περὶ τῆς σωτηρίας θάρσος. [f] ἐν οὐκ "ἀλλοτρίοις δέ ἐσμεν τοῖς ἀπόροις· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θά"λασσα, σὸν δὲ τὸ περικλεῖον ἡμᾶς ὄρος· ὡς ἀνοιγῆναι "μὲν τοῦτο σοῦ κελεύοντος, ἠπειρωθῆναι δὲ καὶ τὸ πέλα"γος. εἶναι δὲ ἡμῖν ἀποδρᾶναι καὶ δι' ἀέρος, δόξαν "ἰσχύϊ τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τὸν τρόπον.

β'. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπη· [g] καὶ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφίησι τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις εἶναι καὶ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τῆς ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν [h] αὐτῇ· καὶ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ ποιουμένους τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τῶν παρόντων πολεμίων ἡδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν παράλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

γ'. Τῶν δὲ οὐκ ὀκνούντων, ἀλλ' ἱεμένων μετὰ σπουδῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, μεμηνέναι μὲν [i] αὐτοὺς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ἐπὶ πρόδηλον ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δὲ ἑώρων ἀβλαβεῖς ἐπὶ τὸ πολὺ προκεκοφότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυσχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὥρμηκεσαν αὐτούς, ὡς κἀκείνοις ἠρεμήσοντος τοῦ πελάγους· καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους καὶ τὸν χρόνον εἰς [k] τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν [l] ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ θαρσαλεωτέροις [m] συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς οὐδὲν οὐδὲ αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δὲ ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγενημένην, ἀλλ' οὐχὶ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τῶν κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῇ τούτων ὡρμημένοις [n] χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τῶν Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ἐπι-

[a] Ἐπὶ τὴν θάλασσαν,] Ἐπὶ θάλασσαν Vat.
[v] Ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν,] Ita *Samb. Vat. Caf.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψει τε γὰρ ὄντες, καὶ *Big.* ἐν ὄψει γὰρ ὄντες, καὶ *Baf.* & *G.*
[x] Ὑπερβάλλεσθαι] Ὑπερβαλεῖσθαι *Big.* & *Samb.* à manu secunda.
[y] Τὸν Θεὸν ἱκέτευε,] Articulum dedimus ex *MSS.*
[z] Λέγων·] Οὕτως post λέγων adjiciunt plerique *MSS.*
[a] Ὦ δέσποτα,] Illa ὦ δέσποτα desiderantur in *Editis* & *Vet. Interpr.*
[b] Ἤδη τι πάντως] Εἰ δή τι *Big.* & *Samb.*
[c] Τῷ κατὰ τὴν σὴν βούλησιν] Articulum negligit *Vat.*
[d] Μόνου καταφεύγομεν·] Μόνου non agnoscit *Vat.*
[e] Τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς] Τῆς τῶν Αἰγ. *Vat.*
[f] Ἐν οὐκ ἀλλοτρίοις] Οὐκ ἐν ἀλλ. *Vat.*

[g] Καὶ, εἰς ἑαυτὴν] Maris à Moyse discissi fama quædam ad Ichthyophagos usque pervasit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hist.* l. 3. p. 174.
[h] Αὐτῇ·] Ἐν αὐτῇ *Vat.*
[i] Αὐτοὺς Αἰγύπτιοι] Εἰς αὐτοὺς *Samb.* forsan ἑαυτοὺς.
[k] Τοῦτο τρίβοντας] Ita *MSS.* τούτῳ *Baf.* & *G.*
[l] Ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν] Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* εἰς τὴν ἀντιπέραν *Baf.* & *G.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egressus esse, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8.
[m] Συνέβαινε] Eodem modo in *MSS.* συνέβαλε *Baf.* & *G.* vitio forsan Typothetarum.
[n] Χρήσασθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσθαι.

ο Πο-

ἐπιχεῖται πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ περικαταλαμβάνει ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων κατιοῦσα τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ [o] προσεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ δὲ κατηνέχθησαν. ὅλως δ' οὐδὲν ἦν τῶν ἐπ' ἀπωλείᾳ κατὰ μῆνιν Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τοὺς δ' Ἑβραίους [p] οὐδὲ κατασχεῖν ἦν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τῆς παραδόξου σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τὸν κίνδυνον [q] οὕτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκολασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ [r] παιδιαῖς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν, ἐν [s] ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν.

ε'. [t] Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, οὕτως ἕκαστον τούτων παραδέδωκα. [v] θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς τοῦ λόγου τὸ παράδοξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, [x] εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε [y] καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας [z] χθὲς καὶ πρώην γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλην οὐκ ἔχουσι παρέσχε τὴν δι' αὐτοῦ, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν [a] τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι. περὶ μὲν οὖν τούτων [b] ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ϛ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο [c] ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σῶστρα τοῦ πλήθους ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ [d] προείρητο.

Τέλος τοῦ βιβλίου δευτέρου.

vadı intrasset, rursus se diffundit mare, & cum impetu à ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circundatos obruit. Imbres etiam de cœlo descenderunt, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: insuper & fulmina *crebro* jaculabantur nubes. Ad summam concursus erat omnium, quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos opprimebat caliginosa & tenebricosa. Ac isti quidem universi adeo perierunt, ut nec nuncius cladis ad domi relictos reverteretur.

Gaudiis exsultant Hebræi, & hymno nobilissimo Dei laudes celebrat Moyses.

4. Hebræi autem vix se præ gaudio continuerunt ex tam insperata salute & hostium strage; existimantes semet in firmam stabilemque libertatem vindicari, nemine superstite qui illos in servitutem retraheret, præsertim cum Deum manifesto adeo sibimet in subsidium venientem habuerint. Et illi quidem ipsi, quod periculum ita effugerint, hostesque præterea maximo post hominum memoriam supplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses canticum in Deum componit versibus senariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ.

5. Et ego quidem prout sacris in libris scriptum reperiebam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, si antiqui homines & malitiæ expertes in maris scissura viam ad salutem invenerint, sive Dei voluntate sive sponte naturæ: quandoquidem heri & nudiustertius * iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Persarum imperium evertendum uti decrevisset. id quod & omnes testantur, qui Alexandri res gestas scriptis mandarunt. At enim de his quisque, ut libuerit, sentiat.

Israelitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyses.

6. Postera vero die cum æstus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejecisset, ubi tum Hebræi castra posuerant, Moyses, hoc ipsum conjiciens Dei providentia factum esse, ne posthac arma desiderarent, ea colligens, iisdemque tegens muniensque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic sacrificaturus, & munera pro salute populi oblaturus, prout ipsi antea imperaverat Deus.

Finis Libri secundi.

[o] Προσεξαπτομένης] Sic in plerisque *MSS.* προσεξαπτομένοις *Samb.* & *Cas.* προσεξαπτομένης *Bas.* & *G.*

[p] Οὐδὲ κατασχεῖν] Οὐ κατασχεῖν δεῖ *Vat.*

[q] Οὕτως ἐκφυγόντες] Οὕτως ἐκφυγόντες, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν. ὅλην νύκτα καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.*

[r] Παιδιαῖς] Παιδείαις *Big. Bas.* & *Gen.* παιδιαῖς ex re, *Hen. Busb. Cas. Samb. Butius, Sebetanusque*, præter tres libros *Regios*. Mox εὐμενείας εὐχαριστίαν *Bas.* & *Gen.* aut de priore *Hen.* atque *Busb.* & aliquot codd. *Gallici*, BERN. Ita ex *MSS.* παιδιαῖς *Bas.* & *G.*

[s] Ἑξαμέτρῳ] Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadvers. ad *Eusebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroïcum. Vide *J. Crejum* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hist. Lit. p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p. 207. Vertitur *Senariis*. Minus recte, ut constat ex Lib. VII. p. 216. Edit. *Bas.* p. 92. HUDS. Nunc ignota plane est ratio carminum Hebraicorum. REL.

[t] Ἐγὼ μὲν] Vide *Relandi* Palæstin. p. 177.

[v] Θαυμάσῃ] Θαυμάζῃ δὲ *Samb.*

[x] Εἴτε κατὰ βούλησιν] Hac de re videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaem. p. 301, 309.

[y] Καὶ τοῖς περὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* καὶ περὶ τ. Commentus est *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæst. Alnet.* l. 2. c. 5.) Neptuno, super fluctus currum agenti, mare aquas diduxisse. ubi (*sc.* ad *Iliad* ν.) notat *Eustathius*, scriptum reliquisse *Callisthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam solum patefecisse, sed tanquam regem esse veneratum aquis assurgentibus & intumescentibus, quo exemplo usus est *Josephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigiosæ maris scissuræ fidem.

* *Iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit*] Al. *Alexandro Macedonum regi cessit* &c.

[z] Χθὲς καὶ πρώην] Ἐχθὲς *Samb.* & *Vat.*

[a] Τοῦ Θεοῦ θελήσαντος.] Ita visum est etiam *Appiano* de Bell. Civ. l. 2. *Arriano* de Exped. *Alex.* l. 2. sed error revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui scribit Alexandrum maris æstu observato exercitum transmisisse &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* suasoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674.

[b] Ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.] Hoc loquendi modo non indicat Josephus, se dubitare, verumne sit, quod dicitur de transitu Israelitarum per Mare Rubrum; sed tantum, quia Gentibus scribit, his verbis utitur, ut si hæc iis fidem superare videantur, suo fruantur arbitrio, nec propterea a legendis reliquis, quæ traditurus est, absterreantur. Nam ipsum non dubitasse hac de re, satis ostenditur ex modo quo narrat, & quod ex Sacris Voluminibus se hæc edoctum testetur. Infra lib. III. cap. 10. utitur eodem loquendi modo, postquam dixerat falso credi Mosen & Israelitas ob lepram Ægypto pulsos, περὶ τούτων ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ, σκοπείτω. Num & hoc incertum esse ibi dicere voluit? Sic lib. III. 4. ubi de adscensu Mosis in montem Sinai *de illis*, inquit *quisque sentiat, ut volet.* Ita eadem clausula librum hunc terminat, agens de divinitate legum Mosaicarum. Antea lib. I. cap. 4. Ubi de Noacho quod tantus natu diem obierit, eadem verba usurpat, &, uti hic, exempla ex historiis Gentium profert, ut probabilior ipsis res fiat. Ita & lib. IV. 6. de Bileamo. Infra quoque cap. 4. libri octavi, postquam dixit solos esse Judæos inter Syros in Palæstina qui circumcidantur quod ψεῦδος est, quod liquido constat: addit tamen, *de his quisque, ut volet, arbitretur.* Sic librum decimum & decimum octavum iisdem verbis terminat. confer & lib. XII. cap. 13. in fine & lib. XIX. cap. 1. Quum his verbis tam frequenter uti soleat in libris Antiquitatum, non memini in libris de Bello vel semel illa legisse. Quod si me fugerit, id tamen puto in caussa esse, quamobrem toties in libris Antiquitatum legatur, quod hos in usum Gentium scripserit. Possemus ex aliis scriptoribus, qui iis verbis usi sunt in rebus certissimis, uti sane ipsis persuasum erat, hoc quicquid est, confirmare, nisi rem ad liquidum esse perductam putaremus. REL.

[c] Ἐκδιδούσης.] Ἐκδιδούσας *Cas.* & *Vat.*

[d] Προείρητο.] Ita in *MSS.* in *Editis* προείρηκε.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α'. [b] Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

β'. Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ [c] Ἰσραηλῖται τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον [d] πληθύν.

γ'. Ὅτι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰεθέγλαν Μωϋσῆς, παραγινόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

δ'. Ὡς ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτοῦ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ε'. Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

ϛ'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσιν εἰσὶν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

η'. Ὡς ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τοὺς ὅρους τῶν Χαναναίων, καὶ τοὺς κατασκεψομένους αὐτῶν τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν.

θ'. Ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαράκοντα ὑποστρεψάντων ἡμέρας, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν· τὸ πλῆθος ταραχθὲν ἐπὶ πλεῖον εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησαν· [e] ὥς τε καταλεῦσαι παρὰ μικρὸν τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δουλεύειν διεγνωκότες.

ι'. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτοις Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη [f] τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὀργισθῆναι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέψειν, μήτε λαβεῖν [g] τὴν Χαναναίαν.

1. *Quomodo Moyses populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.*

2. *Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti sunt, & Israëlitæ magnam exercitus sui partem amiserunt.*

3. *Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.*

4. *Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.*

5. *Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.*

6. *De tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.*

7. *Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis: de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.*

8. *Quomodo Moyses castris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quosdam dimisit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.*

9. *Qui missi fuerant, post* XL. *dies reversi, suorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculsa & in desperationem acta, ad Moysem lapidandum incitaretur, consilio inito de reditu in Ægyptum ad serviendum.*

10. *Utque Moyses, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in solitudine, illis succensere: & neque in Ægyptum reversuros esse, neque occupaturos Chananæam.*

a Ἐν τῇ τρίτῃ] Ita ex *Samb.* edidit *Hudson.* At *Bernardi* aliorumque editiones reliquique libri ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ Ἰωσήπου ἱστ.

b Ὡς Μωϋσῆς] Capitum periochas desumpsi ex *Codd. Samb.* & *Big.* placuit tamen vulgata hic subjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς τὸ Σιναῖον ὄρος ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τῆς τῶν Ἀμαληκιτῶν καὶ συμμάχων ἥττης, καὶ ὅπως ἐκ τῶν πολεμίων λείαν Ἰσραηλῖται ἐκτήσαντο. Κεφ. γ'. Ποίας συμβουλὰς Ῥαγουῆλος τῷ γαμβρῷ Μωϋσῇ ἔδωκεν. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ Θεοῦ τὰς τῶν δέκα λόγων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτὰς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἣ μιμουμένη ναοῦ ἰδέαν διέσωζεν. Κεφ. ϛ'. Περὶ τῆς κιβωτοῦ, ἐν ᾗ Μωϋσῆς τὰς νομικὰς πλάκας συνετίθει. Κεφ. ζ'. Περὶ τραπέζης καὶ λυχνίας χρυσῆς καὶ θυσιῶν τῶν ἐν τῇ σκηνῇ. Κεφ. η'. Περὶ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἀρχιερέως στολισμοῦ. Κεφ. θ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ ἅ τινα περὶ ἑορτῶν καὶ ἱερουργιῶν νενόμισται. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν καὶ περὶ καθαρμῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι καὶ ὅτι περὶ τὰ πολεμικά. Κεφ. ιβ'. Στάσις κατὰ Μωϋσέως δι' ἀπορίαν, καὶ τῶν στασιασάντων κόλασις. Κεφ. ιγ'. Περὶ κατασκόπων οἱ ἐξεταζόμενοι τὴν Χαναναίων γῆν, καὶ ἐπανελθόντες τοὺς Ἰσραηλίτας ἐξεφόβησαν.

c Ἰσραηλῖται] Vocem Ἰσραηλῖται addidi ex *Epiphanio.*

d Πληθύν.] Deest *Big.*

e Ὥς τε παρὰ μικρὸν καταλεῦσαι] Mox *Big.* δουλεύειν, non male. Dein προεῖπεν ὀργισθῆναι *Big.* BERN. Perperam καταλεῦσαι in *Big. Epiphanius* vertit, *paulatim Moysem desereret.* Lege ex Cod. *Vatic.* ὥστε καταλεῦσαι παρὰ μικρὸν τὸν M. HUD. in *Add.* Legebatur ante ὡς κ. τὸν M.

f Τεσσαράκοντα,] Sequentia (quibus nulla apposita erant commata in *MSS.*) ita distinguenda esse censeo, nisi quis malit ὀργίας pro ὀργισθῆναι.

g Τὴν Χαναναίαν.] Vel cum *Big.* τὴν Χαναναίων.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[a]ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [b]ἐτῶν β′.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER TERTIUS.

Liber iste continet biennii historiam.

ΚΕΦ. α′.

[c]Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος πολλὰ ταλαιπωρηθέντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ δὲ τοῖς Ἑβραίοις τῆς σωτηρίας οὕτω γενομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτοὺς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα τελέως οὖσα ἔρημος, καὶ τῶν τε πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, σπανίζουσα δὲ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔσχατον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τι παρέχειν οὐδὲν, ἀλλὰ μηδ᾽ ἄλλο τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, [d]καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς οὐδὲν ὅ, τι καὶ φύσιν καρπῶν δύναιτο. τοιαύτην δὲ οὖσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὥδευον, ἑτέραν ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ᾽ ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ, τοῦ στρατηγοῦ κελεύσαντος· καὶ τούτου δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν ἐπιπόνως διὰ σκληρότητα [e]τῆς γῆς. καὶ τὸ εὑρισκόμενον δὲ πικρὸν ἀλλ᾽ οὐ πότιμον ἦν, καὶ τοῦτο δὲ σπάνιον. ἀφικνοῦνται δὲ τοῦτον ὁδεύοντες τὸν τρόπον [f]περὶ δείλην ὀψίαν [g]εἰς Μὰρ τόπον, οὕτως διὰ τὴν τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μὰρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι πεταλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ, [h]καὶ γὰρ καὶ τότ᾽ αὐτοὺς τελέως [i]ἐπιλελοίπει, καταίρουσι. [k]Φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ καὶ μᾶλλον ἔμενον· οὐδ᾽ αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς εὐθυμίαν ἐν ἐκείνοις εὑρεθὲν τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἤκουον παρὰ τῶν [l]ἐξερευνησάντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζουσιν εἶναι· πικρὸν

CAP. I.

Quomodo Moyses populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

CUM autem hoc modo insperata Hebræis salus contigisset, rursus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deserta, tam necessariis ad victum destituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum usum suppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota squalida est, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujusmodi regionem peragrare, cum aliam non potuissent, necesse erat. Aquam autem, ducis jussu, secum deferebant ex locis, quæ jam pertransierant: ea vero absumpta aquationis causa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia satis magna. In hunc modum iter facientes prima vespera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitiosas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraica* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia misere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanserunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem sufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos consolabatur, in iis utpote locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progressu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nul-

Iam fiden-tosum Arabiam pe-tinentur Hebræi.

a Βιβλίον Τρίτον.] *Al.* λόγος τρίτος.

b Ἐτῶν β′.] Ita *Busb. Big. aliique.* ἐτῶν μ′. *Samb.* proclivi errore. ἐτῶν νσ′. aut σ′. *Bas.* & *Hen.* immodice.

c Ὡς Μωϋσῆς] Proposuit autem vice veteris lemmatis Editor *Bas.* & abs illo *Genevenses* hæc verba, Πῶς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος ἐξήγαγε. Mox Παραδόξως *Hen.* dein Οὕτως *Samb.* ubique præ litera consona. Subinde Σίναιον idem liber, & *Hen.* & *Busb.* Σιναῖον reliqui omnes. BERN.

d Καὶ νοτερὸν] Κατάνοτερον (prout in ora *Cod. Samb.*) legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Τῆς γῆς.] Articulum omittit *Vat.*

f Περὶ δείλην ὀψίαν] Vesperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaserant. BERN.

g Εἰς Μὰρ τόπον.] Εἰς μὰρ τὸν τόπον *Samb.* εἰς τόπον μὰν pro μὰρ *Hen.* & *Busb.* μὰρ autem scripsit Josephus semel iterumque, toties *Mar* Interpres Scholasticus. Quis autem Hebraizantium nescit tam מר *Mar* quam מרה *Marah* apud S. Scriptores significare τὸ πικρόν: aut impotenter talia objici à Schotano Zonaraque, καὶ ὅπως ἔγραψεν εἰς τόπον ἀφικνοῦ[illegible] Φρέαρ ἦν, ὃ τὸ ὕδωρ διὰ πικρίαν ἄποτον· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐν τῇ τῆς ἐξόδου βίβλῳ (αὐτὰ καὶ τῶν ἀριθμῶν) μαρρὰν (l. μαῤῥὰ ex xxx.) ὀνομάζει. ὁ δὲ ἱστοριογράφος αὐτὸν [illegible] [illegible].) Idem locus Syris Arabibusque *Mariri* nuncupatur, atque etiam *Merath* Syris, nec non *Amari fontes* Plinio de Natura. BERN. Collatio manu *Is. Vossii* facta ad *Edition. Bas.* ab hoc Libro incipit, & pergit usque ad Cap. VI. Lib. VIII. verum non additur, ex quo Codice sit desumta. Legit illa quoque hoc loco τὸν τόπον. HAV.

h Καὶ γὰρ] Ita *Big.* καὶ γὰρ τότ' *alii.* HUDS. Coll. *Voss.* καὶ γὰρ τότ' καὶ αὐτοὺς. HAV.

i Ἐπιλελοίπει.] *Al.* Ἐπιλελοίπεσαν.

k Φρέαρ γὰρ ἦν.] *Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec sufficere* &c. ac si legisset Φρέαρ γὰρ ἦν δεινὸν μᾶλλον οὐδ' αὐτὸ μὲν.

l Ἐξερευνησάντων] Ita (Coll. *Voss.*) *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξερευνήσαντες *Bas.* ἐξερευνησάντων *Gen.* HUDS. *Bas.* ἐξερευνήσαντες. Vet. *ab exploratoribus.* f. ἐξερευνησάντων. COCC.

 m Ἐν,

nulli potabilis; non hominibus solum, sed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, sive amarum potorum injecto assula edulcat Moyses a Deo doctus. Ex c. 15, 23. Num. c. 33, 8. Ecclesi. c. 38, 5.

2. Moyses autem cum vidisset populum animo despondere, nec quicquam ei superesset quod diceret (non enim simplex & virilis erat exercitus, qui necessitatis violentiæ opponeret fortitudinem; sed generosos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione persuaderi posset) in summas adductus est angustias, omnium calamitatem perinde habens ac si sua esset. Etenim ad alium quenquam se non conferebant, sed ad ipsum, orantes atque obsecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne se despiceret, sed aliquam sibi viam ad salutem aperiret. Itaque ad Deum precandum se convertit, ut aquæ vitio præsenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque *illi* hanc gratiam annuente, baculi summitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, persuasit Hebræis, Deum preces ipsius exaudivisse, atque promisisse se talem illis, qualem desiderant, aquam esse suppeditaturum, modo ad jussa ejus exsequenda non segni sed alacri animo sese accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus esset ut aqua in melius mutaretur, jubet circumstantium robustissimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem susceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evasit.

Apud Elim stativorum populus consedit sub die tricesimo sui erroris. Ex. 15, 27. Num. c. 33, 9. Et Severus l. 1. c. 27.

3. Inde autem castris motis ad Elim pervenerunt, è longinquo quidem aspectu pulchram, (nam & palmis erat consita) aditu vero iniqua deprehensa est. Palmæ enim illæ, non plures quam septuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iste locus siccus esset & arenosus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid sperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla esset scaturigo & aquæ emersio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, ni-

ἦ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ ἄποτον [m] ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ὁρῶν δὲ ὁ Μωυσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ τοῦ πράγματος τὸ ἀναντίλεκτον· [n] οὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατός, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τῆς ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, [o] ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις ἦν, τὴν συμφορὰν τὴν [p] τῶν ἁπάντων ἰδίαν αὐτοῦ ποιούμενος. καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ συνέτρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτόν, ἀντιβολοῦντες, γυναῖκες μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δὲ ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιορᾶν, ἀλλ' ἐκπορίζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τὸν Θεόν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν. καὶ κατανεύσαντος τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν, λαβὼν [q] ἀποτμάδος τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ [r] μέσην, καὶ κατὰ μῆκος τὴν τομὴν ποιησάμενος· ἔπειτα μεθεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους τὸν Θεὸν ἐπήκοον [s] αὐτοῦ τῶν εὐχῶν γεγονέναι, καὶ ὑπεσχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον [t] ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δὲ αὐτῶν, τί καὶ ποιούντων ἂν [v] μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τοὺς ἐν ἀκμῇ περιεστῶτας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἐσεσθαι πότιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντος τοῦ πλείονος. καὶ οἱ μὲν [x] ἐπόνουν· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν [y] γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἄραντες δὲ ἐκεῖθεν εἰς [z] Ἠλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀφθῆναι· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· [a] πλησιάζουσι δὲ ἀπηλέγχετο πονηρά· καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες οὐ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι δι' ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαροῦ τοῦ παντὸς ὄντος χωρίου· ἐπεὶ γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα οὐσῶν τὸν ἀριθμόν, [b] νοτερόν τι καὶ πρὸς [c] ἀρδείαν αὐτοῖς [d] δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλύσαι μηδὲ ἀναχεῖν, [e] ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμωμένοις

m Ἦν,] *Al.* ἄποτ. HUDS. Leg. ἦν. Vet. *arifebat*. COCC. Ita & Coll. *Voss.* & *Big.*

n Οὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατός,] Ita *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Οὐ γὰρ ἰσχυρὸς ἦν στρατὸς *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

o Ἀλλὰ διέφθειρε] Sic (nisi quod παίδων pro παῖδες reposuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* (& Coll. *Voss.*) paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθειρε τὸ γενναῖον π. τ. κ. γ. ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς κατ' ἐκείνους [*al.* ἐπ' ἐκείνους] διδασκαλίας in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρετο τὸ γενναῖον παῖδές τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος, τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἐν χαλεπωτέροις ἦν, τὴν ϛ. Dubium quidem dictum, & quod tres sensus præbet, cum unus uni sententiæ, nisi immodice sapimus, in his scriptis sufficiat. BERN. *Epiphanius* legisse videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρετο τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον, παίδων τε καὶ γυναικῶν ἀσθενέστερος &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hostis, quatenus vim inferenti necessitate potuisset & fortitudine resistere. Sed dum isto modo eorum desiceret virtus, nihilque prodesset doctrina verborum, calamitatem omnem suam Moyses propriam faciebat.*

p Τῶν ἁπάντων] Τῶν adjecimus ex *Big.* (Coll. *Voss.*) & *Samb.*

q Ἀποτμάδος] Ita *Samb.* τομάδος *Vat.* in aliis ἀπὸ τομάδος vitiosa dialysi. Ἀπότμας est χίζα, *Hesychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* interpretatur ξύλον ἀπεσπασμένον. aliis ἀποτομὰ dicitur, i. e. *a quarterstaffe* inter arma Britannica.

r Μέσην,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μέσον in *Editis.*

s Αὐτοῦ τῶν εὐχῶν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τῆς εὐχῆς *Bas.* & *G.* ἀπὸ τῶν εὐχῶν edidit *Bernardus.*

t Ἐπιθυμοῦσιν] Sic plane & mox ὑπουργῶσιν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἂν non agnoscunt *Bas.* & *G.* unde est quod habeant ὑπουργοῦσιν.

v Μεταβάλοι] Ita in nonnullis *MSS.* & *Vet. Interpr.* in aliis μεταβάλλοι τὸ vel μεταβάλλοιτο, & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλλοι τὸ ὕδωρ, κτλ.

x Ἐπόνουν] Ἐπῄνουν legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.*

y Γεγυμνασμένον] Hoc nulla cum laude Josephi adnotarunt Græci ac Latini. Nam filius *Callisti* in Eclogis, Ἀποτμάδος τὸ ἄκρον λέγει ἐμβαλὼν εἰς τὸ ὕδωρ ἐν τῷ φρέατι, ὅτι οὐ πίστις ὁ πάλαι ἐγλύκανεν αὐτό. Dein *Zonaras* Drungarius, ὁ δὲ Ἰώσηπος ἔοικε μὴ πιστεύειν εἰς θαυματουργίαν τῇ γλυκανσει τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτὸ γλυκανθῆναι δοξάζειν. λέγει γὰρ, ὅτι τὸ ξύλον ὁ Μωυσῆς εἰς τὸ ὕδωρ βαλών, ἐξαντλεῖν τὸ φρέαρ ἐκέλευε. καὶ οἱ μὲν ἐπόνουν· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον, ἤδη πότιμον ἦν. Inde alius Græculus ad cod. *Bosb.* εἰ τὴν ἐν Θεῷ θαυματουργίαν σοι δοκεῖ τὸ γλυκανθῆναι τὸ ὕδωρ ἐάσεις, ἀλλ' ἐκ φυσικῆς ἀκολουθίας. Asceta insuper Trecensis, *Josephus videtur velle, quod aqua vitium hoc contraxerant, quia semper immota fuerant. Præcepit enim fortibus*, inquit, *ut haurirent aquam & plurimam prius effunderent, ut ultima quæ remaneret, frequentibus concussionibus exercitata & purgata fieret potabilis.* Christiani equidem Theologi pariter sentiunt de lacuna Probatica, quam B. Johannes in Evang. laudavit. Attamen quamvis disertissimus Philosophorum Judaicorum Philo admirandam hanc historiam secus narraverat, Josephus ab eo abit, quamvis Philonem ea de causa perlegeret. Versabantur itaque tum olim multæ fabulæ sacræ per ora Pharisæa, quibus hodie nescio quanto malo caremus. BERN. *Josephum* (vel in *Exterorum gratiam*, vel quod *Fabulis Pharisaicis* nimium crediderit) rei miraculum elevare adnotarunt *Veterum* nonnulli, ut *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Zonaras* in *Annalibus*, p. 22.

z Ἠλιν ἀφικνοῦνται,] Quomodo scribunt *Big.* & *Samb.* Ἐλιν *Hen.* & *Bosb.* Ἠλιμ Typographi. *Helim* Epiphan. Αἰλείμ LXXII. Interpr. ex אילם Hebraico: quos secutus est Philo, Eusebiusque cum mille aliis Christianorum. Idem Scriptoribus exoticis Αἴλανον & *Elana*, & ايله. *Elim* denique Sextam mansionem nuncupatam credes tanquam ἀριθμὸς aut φοινικῶνα. In hoc etenim nomine omnino ludunt Philo Judæus, & Hieronymus noster. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aspirate *Hen. Bosb.* & *Vet. Interpr.* Ἠλιμ in *Editis*. Αἰλείμ LXX. *Interpr.* quos sequutus est inter alios *Philo* & *Eusebius*. Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Αἴλανον & *Elana* dicitur. HUDS. Forte Ἠλείμ COCC.

a Πλησιάζουσι] Πλησιάζουσι δὲ αὐτῇ. *Vat.*

b Νοτερόν τι] Νοτερὸν δὲ Coll. *Big.*

c Ἀρδεύειν αὐτοῖς] *Big. Samb. Hen.* & *Bosb.* Neque plus MSS. adhuc vidimus ad hunc librum *Bas.* tamen & *Gen.* & Interpres *Scholasticus*, quod & Hellenismus exposcit, πρὸς ἀρδείαν. Mox ἀλλὰ μηδὲ δυναμένων manus secunda *Samb.* BERN. Ita in quinque *MSS.* πρὸς ἀρδείαν *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

d Δι' ἐλπίδα] Lege κατ' ἐλπίδα. COCC.

e Ἰκμάδες ἦσαν] Ἰκμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* HUDS. Ita & Coll. *Voss.* sed *Coccejus* in ora libri mei jubet legere εἰ μὴ ἰκμάδες ἦσαν &c. HAV.

f Καὶ

μένοις τὴν ψύχαμον οὐδὲν ἀπήει. [f] κἂν τι δὲ σμικρὸν ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον [g] εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολερὸν εἶναι. καρπόν τε φέρειν ἦν ἀσθενῆ τὰ δένδρα, διὰ σπάνιν τῆς ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ παρακλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν καὶ κατεβόων αὐτοῦ, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τριακοστὴν γὰρ [h] ἐκείνην ὁδεύοντες ἡμέραν, ὅσα μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ περιτυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τῶν ὅλων. πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωυσέος ἀρετῆς καὶ συνέσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ [i] βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ὁ δ', οὕτως ἀνηρεθισμένου τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένου, τῷ Θεῷ θαρρῶν καὶ τῷ συνειδότι τῆς περὶ τοὺς ὁμοφύλους προνοίας, πάρεισιν εἰς μέσους καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῖς λίθους ἐχόντων. ὀφθῆναί τε κεχαρισμένος ὢν καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν πιθανώτατος, [k] καταπαύειν ἤρξατο τῆς ὀργῆς, μὴ τῶν παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν παρακαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονοῦσι, τῆς διανοίας [l] ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ παραδόξου ἔτυχον γινομένων· προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγῆναι ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [m] δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα [n] γένοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶ κακά, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς [o] ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀγαθούς, ὅτι περὶ τὴν ὑπομονὴν ἔτι περὶ τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, οὕτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, οὕτως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην αὐτοῦ διατεθέντας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς διαψευσάμενον, περὶ ὧν εἶπέ τε καὶ πράττειν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσειε. [p] κατηριθμεῖτο οὖν πάντα· πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἱματώδης καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τῆς θαλάσσης, ἀναφυγούσης [q] αὐτοῖς πορρωτάτω, [r] καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σεσωσμένοι μὲν αὐτοί, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἐπίδοιεν ἀπολωλότας· ὅτι τε σπανίζοντας ὅπλων εἰς εὐπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων καταστήσειε· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτοῦ τῷ διαφθαρήσεσθαι [s] δόξαντας γεγονέναι καὶ σώσειεν ὁ Θεὸς ἐκ παραλόγου· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ [t] ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ἐπικουρίαν μηδὲ βραδεῖαν [v] γενέσθαι, εἰ μὴ παραυτίκα, [x] πρίν τινος πειραθῆναι δυσκόλου, πάρεστιν· ἡγουμένους δὲ οὐ κατ' ὀλιγωρίαν [y] μέλλειν τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐπὶ πείρᾳ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν

hil *fere* eis occurrebat. Et si quid modicum in manus distillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & resocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter *furiose* exclamabant, dicentes ipsum in causa fuisse quod tantum miseriæ subirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies tricesimus esset, ex quo iter ingressi sunt, commeatum omnem secum deportatum absumpserant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum desperatione. Defixi autem in mali præsentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moysis virtus & sapientia, *vehementer* duci succensebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

Hinc prope seditio redintegratur gentis mala & semper querula. Ex. c. 16.

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipsum concitata, Dei auxilio fretus, sibique conscius, quod summa fide contribulium saluti prospexerit, prodit in medium dum vociferarent & saxa manibus arriperent. Cumque esset aspectu gratissimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obsecrans ne, in præsens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *sane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: sed sperarent *potius* etiam de præsenti anxietate se Dei providentia liberandos, quem verisimile est (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa respicerent in angustias nunc adducti) rebus hisce adversis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte se gesserint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejusque voluntatem, quam sequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipsumque ejus ministrum tam iniquis odiis persequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei jussu fieri præceperit, quicquam mentitum esse comperserant. Deinde singula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longissime ab ipsis refugiens, novam euntes viam, hac ipsi re salutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos spectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipsis abunde suppeditarit Deus: & ut sæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipsos ex improviso servarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia desperarent, sed lente exspectarent, *quid acciderit*, cogitantes quidem non sero venire auxilium, si non statim, priusquam duriusculi aliquid fuerint experti, adveniat: secum vero reputarent non ex *rerum suarum* negligentia cunctari Deum, sed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut sibi constaret an

Pulchre tamen stat Moyses, ut virum strenuum & pium decuit.

Vide Lib. 2. c. 14. & c. 16.

f Κἂν ἔτι δὲ σμικρὸν] Ita *Bas.* & G. κἂν εἴ τι δὲ *Big. Samb.* & *Vat.* pleonasmo Atticorum.

g Εὕρισκον] *Al.* (ut Coll. *Big.*) ἐφαίνετο.

h Ἐκείνην ὁδεύοντες] Vocem ἐκείνην (quæ deerat in *Editis*) reposuimus ex consensu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet ἐκείνην ὁδεύοντες.

i Βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν,] Ita *Big. Samb. Hen.* (Coll. *Voss.*) & *Busb.* quo modo & mox infra p. 120. v. 10. βάλλειν *Vat.* tantum adeo sufficit pro λίθοις βάλλειν in *Bas.* & G.

k Καταπαύειν] *Al.* καταπαύσειν.

l Ἐκβάλλειν] *Al.* ἐκβαλεῖν.

m Δοκιμάζοντα] δοκιμάζειν τε τὴν *Samb.*

n Γένοιντο] Ita *Samb.* & *Vat.* γίνοιντο *Big.* γένωνται *Bas.* & G.

o Ἄρτι χαλεποῖς·] Sic in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) ἄρτι in *Editis.* HUDS. Τοῖς ἄρτι τοῖς. COCC.

p Κατηριθμεῖτο] Κατηριθμεῖ τε π. *Big. Samb.* κατηριθμεῖτο πάντα, πῶς τε θηρίων Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτοὺς *Vat.*

q Αὐτοῖς πορρωτάτω,] Ita *Samb.* in *aliis* αὐτοῖς.

r Καινὴν ὁδὸν] Ita in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* & τὴν ὁδόν.

s Δόξαντας γεγονέναι] Sic *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* δόξαν.

t Ἀπογινώσκειν] Ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* distincte autem *Epiphan.* ἐκ παραλόγου, καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν.

v Γενέσθαι,] *Al.* γίνεσθαι, & mox εἰ μὴ πρὶν τ.

x Πρίν] l. καὶ πρίν. COCC.

y Μέλλειν τὸν Θεόν,] Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τὴν τοῦ Θ.

Ἀρετῆς

an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare possitis, an pecudum more potius servire parati estis dominis, & qui in suos usus & ministeria saginare volunt: denique se quidem non tam de sua salute sollicitum esse, cui nihil mali eveniret, si injuste moreretur; quam de ipsorum incolumitate, ne, dum se lapidarent, Deum condemnare existimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moysis facundia. Ex. c. 16.

5. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ necessitatem adeo commoveri, secum statuit Deum precibus & supplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conscenso, à Deo deposcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à summa rerum inopia, (in ipso enim & alio nemine sitam esse ejus salutem) atque iis ignosceret quæ populus eo miseriæ adactus patravit, qui, ut ingenium est hominum, in infortuniis querulus esse solet & difficilis. Deus itaque & se provisurum esse promisit, & subsidium illis desideratum *mature* allaturum. Moyses autem, cum hæc à Deo accepisset, descendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conspexerunt ex Dei promissionibus gaudio suffusum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis stans, dixit se venire, ut præsentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto post magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit sinus Arabicus) advolavit, interjectum mare transgressa: &, simul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum sibi à Deo paratum, suæ subveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda se convertit Moyses, ut qui opem illis quam ocyssime & juxta promissum tulerit.

Coturnices in Israelitarum castra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Ps. 78.

Dein Manna de cælo descendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Ps. 78. Sap. 16.

6. Mox autem post primum cibum suppeditatum, etiam alium illis *subsidio* mittit Deus. Nam, dum Moyses inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæresceret, Moyses, suspicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram esse multitudinem & pro nive habere, atque ea tempestate contigisse qua solet pluere, edocuit ipsos, non rorem, ut opinati sunt, de cælo descendere, sed *cibum* in eorum salutem & nutrimentum. Et cum degustasset, illud ipsis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel suavitate & delectatione referebat. at *aspectu* simile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri semini *par.*

ἡδονῆς, ἵνα μάθῃ πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ σπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐστὶ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπῶσι καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας [z] ἀφθόνως τρεφομένοις· δεδιέναι δὲ [a] λοιπὸν οὐχ οὕτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ οὐδὲν κακὸν ἀδίκως ἀποθανὼν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων τοῦ Θεοῦ [b] κατακρίνειν νομισθῶσιν.

ε'. [c] Οὕτως οὖν ἐπράϋνεν αὐτοὺς, καὶ τῆς μὲν τοῦ [d] βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν [e] ἐπέστρεψε. παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτοὺς διὰ τὴν ἀνάγκην ταῦτα νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' [f] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [g] ἐπί τινα σκοπιὰν ᾔτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν· ἐν αὐτῷ γὰρ εἶναι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· [h] συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πεπραγμένοις, φύσει δυσαρέστου καὶ φιλαιτίου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν [i] ποθοῦσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, [k] μετέβαλον ἐκ τῆς κατηφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ στὰς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἥκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [l] παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν ἐνεστηκότων ἀπόρων ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, τρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς οὐδὲν ἕτερον ὁ Ἀράβιος κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν [m] ὑπερελθόν. καὶ, ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ [n] προσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' εὐχὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ποιησαμένου τὴν ἐπικουρίαν.

ς'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [o] κατέπεμψεν ὁ Θεός. ἀνίσχοντος γὰρ τοῦ Μωϋσέος τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς εὐχὰς, δρόσος κατηνέχθη. καὶ προσπηγνυμένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [p] παρὰ τοῦ Θεοῦ, [q] γεύεταί τι, καὶ ἡδέως τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ [r] τῆς ὥρας εἶναι [s] τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, οὐ κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' οὐρανοῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευσάμενος ταύτης αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμούμενοι τὸν στρατηγὸν, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἦν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ

z Ἀφθόνως] Ἀφθόνως τρεφόμενοι Big. & Coll. *Voss.*

a Λοιπὸν] Εἶπεν οὐχ ὧν. Big. (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* utrumque, λοιπὸν εἶπεν, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens super hæc dicebat.*

b Κατακρίνειν] Id verbum non ausi sunt describere Big & *Samb.* sed ejus loco κατηγορεῖν. Josephus tamen voluit, sicut nuper *Bas. Gen.* & jam nostræ Operæ rursus excudunt: quod & vertit *Epiphanius* in Latinum *condemnare.* BERN. Κατηγορεῖν soli Big. [Coll. *Voss.*] & *Samb.*

c Οὕτως οὖν] Illa οὕτως οὖν præterierant Big. (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Βάλλειν ὁρμῆς] Ita in *iisd. MSS.* βαλεῖν *Bas.* & G.

e Ἐπέστρεψε] *Al.* ἐπέστρεψε. HUDS. Coll. *Big.* & *Voss.* ἐπέστρεψεν habent. HAVERC.

f Ἱκετείαν] *Samb.* & manus Atticæ solent. ἱκεσίαν *Bas.* & *Gen.* BERN.

g Ἐπί τινα] Ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν Big. ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit.

h Συγγινώσκειν τε] Ita *MSS.* συγγινώσκειν δὲ in *Editis.*

i Ποθοῦσι] Sic in *MSS.* in *Editis* ζητοῦσι.

k Μετέβαλον] Ex *MSS.* μετέβαλλον *Bas.* & G.

l Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Ὑπὸ τοῦ Θ. *Vat.*

m Ὑπερελθόν] Ἐπελθὸν *Hen.* & *Bush.* ὑπερελθὸν *Cedren.*

n Προσγειον] Mox ἀπτὸν *hic Scholiastes.* Dein periodo exeunte ἰῶνται *Hen.* & *Bush.* BERN. Πρόσγειον *Samb. Vat. Hen.* & *Bush.* dialecto alia.

o Κατέπεμψεν] Κατέπεμψε *Hen.* & *Bush.*

p Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

q Γεύεταί τι] Τι post γεύεται omittunt quatuor *MSS.*

r Τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ὑετοῦ] Id putabant, quia ex Ægypto venientes judicabant uti signa tempestatum in Ægypto observaverant, ubi hyeme tonitrua & fulmina & pluviæ contingunt. Scholiastes Arati. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις κεκράτηνται εἰσὶν αἱ ὧραι τοῦ ἔτους καὶ ὁ Χειμὼν ἔχει τὰ σημεῖα οἷον ἀστραπὰς καὶ βροντάς· καὶ θέρος ὁμοίως· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις χώραις ... καὶ πολλάκις ἐν καιρῷ θέρους βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ γίνονται καὶ ὑετός. *Apud Ægyptios tempestates anni suas habent notas, uti hyems fulmina ac tonitrua. Atque ita æstas. Sed in aliis regionibus non habent illa adeo sua indicia, & ipsa æstate sæpe numero fulmina, tonitrua & pluviæ contingunt.* Fateor tempus quo hæc acciderunt non fuisse hyemem, secundum divisionem anni Judaicam, sed nec æstas erat: atque si ὥρα χειμῶνος & θέρους opponantur, certe χειμὼν magis erat quam θέρος. Verum in Ægypto nunquam pluit. Ita veteres scripserunt. Sed jam alii notarunt hoc de Ægypto superiore intelligi oportere. Pro ἔτους MS. habet ὑετοῦ. Nota & ὥρας ἔτους. Ita Attici loquuntur: alii καιρὸς ἔτους dicunt. Observatio est Moeridis Atticistæ. REL.

s Τοῦ ὑετοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* τοῦ ἔτους.

t Πι-

τὸ δὲ μέγεθος, τῷ κοριάνδρου σπέρματι. καὶ ^t περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. ^u παρήγγελτο δὲ ἐξ ἴσου ^x πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δὲ ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι᾽ ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου συναγαγόντες, οὐδὲν περισσότερον εἶχον τοῦ ^y κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δὲ ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις ^z οὐδ᾽ ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον· ἀμύνει δὲ τοῖς ἀπ᾽ αὐτοῦ νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. ^a ἔτι δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῇ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ ^b μὰν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ᾽ ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἱ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ᾽ οὐρανοῦ ^c πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ. Ὡς δ᾽ ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς ^d Ραφιδὶν ἧκον, ^e ταλαιπωρηθέντες ^f ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις ^g πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασιν ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δι᾽ ὀργῆς τὸν Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ· παρακαλῶν ὡς τροφὴν ^h αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν ^i παρασχεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ ^k τροφῇ χάριτος ποτοῦ ^l μὴ παρόντος. ὁ δ᾽ οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο. τῷ δὲ Μωϋσῇ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν οὐ ^m προσδοκῶσιν. καὶ κελεύει τῇ βακτηρίᾳ πλήξαντα τὴν πέτραν, ἣν ὁρῶσιν αὐτόθι παρακειμένην, παρ᾽ αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν ^n ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ᾽ ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν, περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν ^o ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ ^p ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ᾽ ἧκεν, ἀπολύσειν αὐτοὺς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγε τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν οὐδ᾽ ἐλπισθεῖσαν· ἐκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας τεταλαιπωρημένοις ἀνάγκη ^q γένοιτο κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήξας τε τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χανούσης ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ γενομένου κατα-

Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Juſſi autem erant omnes aſſaronem (menſuræ id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere satagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi aſſerrent. Illi tamen, qui ultra præſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inveniebant. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat uſui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quæ ad eos cœlitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta uſi ſunt, quamdiu *ſcilicet* in ſolitudine permanſerunt.

Aſſaron עשרון *Ex. c. 16. 36.*

Manna vulgaris copia in Arabia

Manna, quidnam apud Judæos.

Erranti Iſraëli cum cibum per annos XL. demittebatur Deus.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim perveniſſent, ſiti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, & tunc ſiccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe cœperunt: rurſumque iram in Moyſem convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans ut qui victum illis in egeſtate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe & aquarum abundantiam, unde minimum ſperaret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde & copiam ejus ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum ut ſine labore & exercitio illis afflueret. Moyſes, cum hæc à Deo accepiſſet, revertitur ad populum, exſpectatione ſuſpenſum & ad eum *ſubinde* reſpicientem: jam enim illum conſpexerant è ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluvium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum *primo* auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti *fere enecti* & itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſe- da-

Tandem juxta Raphidim virga ſua petram percuſſit Moyſes, inde emanavit aqua. Ex. c. 17. Num. c. 20. Pſ. 78. & 105. Sap. c. 11. 1 Cor. c. 10.

Ex. c. 17. v. 6.

t Περὶ τὴν συλλογὴν] Sic *MSS.* περὶ συλλ. *Baſ.* & *G.*

u Παρήγγελτο] Ita *Busb.* & *Hen.* παρήγγελτο τὸ *Big.* παρηγγέλλετο δ᾽ *Samb.* & *Vat.* παρήγγελτο) δὲ *Baſ.* & *G.*

x Πᾶσιν ἀσσάρωνα,] Πᾶσιν omiſerant *Baſ.* & *G.* cum ἀσσαρῶνα *Big.* & *Samb.* tono denſo, ut & mox ἀσσαρῶνος. עשרון enim in ore Chaldaico ſignificat τὸ δέκατον, quantum *Gomer* reſpectu *Ephæ* rite poteſt. BERN. Infra Cap. VI. §. 6. ipſe Joſephus, ἀσσάρων Ἑβραίοις ἐν ᾗ κοτύλας Ἀττικὰς ἑπτά. HAVERC.

y κακοπαθῆσαι·] Coll. *Big.* κακοπαθεῖν

z Οὐδ᾽ ἥτις ἦν,] Ita *Samb.* οὐδ᾽ ἥτις ἦν *Big.* & *Vat.* οὐδεμία *Baſ.* & *G.*

a Ἔτι δὲ καὶ νῦν] Ἔτι δὲ καὶ νῦν πᾶς ἐκεῖνος ὕεται ὁ τόπος *Vat.* Mannam in Arabia reperiri omnes veteres & novi ſcriptores teſtantur: ſed eandem eſſe cum ea qua Iſraëlitæ divino beneficio paſti ſunt, non niſi temere fortaſſean queat adſtrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. XVI.

b Μὰν ἐπερώτησις] Μᾶν voce circumflexa *Baſ.* & *Gen.* Cæteri facilius & melius μάν ſeu מן Syros enim & Arabes, (quorum ſane regio ob dulciſſimam illam pruinam celebratur, ubi tum olim conſederant Hebræi) interrogat vocula *Man*, τίς δὴ vel τί δή; Grotium tamen in Ægyptum ſeduxerunt Rabbini. At vero novo de cibo fruſtra rogitabat Hebræa natio, *quis eſſet*, *quive nominis*. BERN. Ita ex melioribus *MSS.* in *Editis* μᾶν circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, τίς δὴ, vel τί δή; *Grotius*, ſequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut poſtea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videſis *Druſium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæſt. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmaſium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hiſt. *ejuſdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 195. vol. 1.

c Πεμφθεῖσιν] Καταπεμφθεῖσιν *Samb.* & *Big.*

d Ραφιδὶν] Ραφιδὶν recte *Samb.* & *Zonaras.* In Hebræo רפידים, quod ἐπαναπαυσεις interpretor, contra veteres novoſque Etymologos. BERN. Ita *Big.* *Samb.* & *Zonaras*, in *Editis* Ραφιδεὶν.

e Ταλαιπωρηθέντες] Ταλαιπωρήσαντες *Vat.*

f Ὑπὸ τοῦ δίψους] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὸ δίψους in *aliis*.

g Πίδαξιν] Pro gloſſa in Coll. *Big.* & *Voſſ.* adſcribitur πηγαῖς. HAV.

h Αὐτοῖς ἔδωκεν] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

i Παρασχεῖν, διαφθειρομένης] Ita *Big.* *Samb.* & *Epiphan.* παρασχεῖν διαφθειρομένοις, καὶ &c. *Baſ.* & *G.* παράσχῃ διαφθειρομένοις *Vat.*

k Τροφῇ] Τῇ τροφῇ Coll. *Big.* & *Voſſ.*

l Μὴ παρόντος.] Sic *Big.* *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ παρόντος ὄντος. οὐδ᾽ εἰς μακρ.

m Προσδοκῶσιν.] Προσδοκήσειαν *Big.* *Samb.*

n Ὧν δέονται] Οὗ δέονται *Vat.*

o Ἀφορῶντα] Ὁρῶντα *Vat.*

p Ἐθεώρουν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐθεώρων. & mox κατερχόμενον.

q Γένοιτο] Γίνοιτο *Vat.* qui mox τε poſt πλήξας non agnoſcit.

datam esse comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere concessum esse apparuerit. Moysem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, sacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hierosolymitano* repositæ, quod Deus prædixerit Moysi, se hoc modo aquas è rupe eliciturum.

πλάνησιν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος [r] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ [s] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη Θεοῦ τὸ δῶρον δόντος [t] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον οὕτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοὺς πρόνοιαν. δηλοῖ δὲ [v] ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τὸν Θεὸν Μωυσῇ προειπεῖν, οὕτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθησόμενον ὕδωρ.

CAP. II.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti sunt, & magnam exercitus sui partem amiserunt.

ΚΕΦ. β'.

[x] Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθύν.

Amalecitæ, Arabiæ Petrææ incolæ, de lassatos Israelitas armis aggreditur. Ex. c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & sermone de illis increbrescente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & missis ultro citroque legationibus se invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc inceptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum servitute evaserant, insidias sibi struere *& exitium moliri* dictitantes. Quem *sane* contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; pœnas ab illis & de solitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus nostris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ est summa ope niti, ut hostium potentia, cum primum crescere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere & irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem præcidunt. Hisce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prœlio adoriri.

ΤΟΥ δὲ τῶν Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλοῦ κατὰ πάντας διαβοωμένου, καὶ τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου φοιτῶντος, ἐν φόβῳ συνέβαινεν οὐ μικρῷ τοὺς ἐπιχωρίους εἶναι· καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας διαφθείρειν. ἐτύγχανον δὲ οἱ πρὸς τοῦτ' [a] ἐπάγοντες, οἵ τε τὴν [y] Γοβολῖτιν καὶ [z] τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἳ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τὸν πρὸς Ἑβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράντα δουλείας ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [b] ὃν οὐ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ προελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [c] αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς κατάρξαι μάχης [d] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκην αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν ταῖς πόλεσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [e] οἱ δὲ ἀρχομένην δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ [f] συνεῖναι μᾶλλον, ἢ οἱ προκόψασαν μείζω κωλύοντες γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ τοῦ πλείονος δοκοῦσι νεμεσᾶν· οἱ δὲ οὐδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν [g] κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα [h] τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβευόμενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἔγνωσαν εἰς μάχην.

Militem Hebræum alloquitur Moyses.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis & molestiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo essent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, & cum hominibus pugnatura bene instructis & præparatis. Eos itaque Moyses consolari cœpit, & bono animo esse hortatus est, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum *validumque*, & nulla

β'. Μωϋσῇ δὲ, οὐδὲν προσδοκῶντι πόλεμον, ἀπορίαν καὶ ταραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἐπὶ τὴν μάχην ἤδη καὶ [i] κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων. [k] μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. [l] παραμυθεῖσθαι οὖν ὁ Μωϋσῆς ἤρχετο, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι, κατανικῆσαι τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. [m] ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀπροσδεὲς, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς,

r Αὐτοῖς ἔληγεν] Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deest αὐτοῖς. in *Editis* αὐτοῖς, scilicet [illegible]

s Γλυκὺ τὸ νᾶμα,] Sic in quinque *MSS.* (& Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* [illegible]

t Ἐφαίνετο.] Illud ἐφαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis*.

v Ἐν τῷ ἱερῷ] In atrio servabatur Codex sacer, & quidem varia exempla, ad quæ recurrebant, quum de lectione ambigeretur. In Gemara Hierosolymitana Taanith. fol. 68 1. legitur, tres codices fuisse in atrio in quorum uno sic, sed in duobus aliter scripta est vox aliqua. Talmudici etiam ספר העזרה *Librum atrii* commemorant, ex quo publice pericopæ quædam a Rege legebantur. Hæc est γραφὴ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη. RELAND.

x Ὡς πολεμήσαντες] Aliter libri vulgati κεφ. β'. [illegible] *De Amalecitarum & sociorum clade, & de præda quæ Israelitis inde obtigit.* BERN.

y [illegible]] Ita in quibusdam *MSS.* in aliis cum *Editis* [illegible] [illegible] ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius*. Forsan [illegible] *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ [illegible] c. XVII. tab. IV.

z Τὴν] Οἱ τὴν. COCC.

a [illegible]] [illegible] *Samb.*

b Ὃν οὐ καλῶς ἔχει] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* è *Bas.* & *Vet. Interpr.*

c Αὐτοὺς] Αὐτοὺς *Samb* & *Big* & Coll. *Voss.*

d [illegible]] [illegible] *Vat.*

e Οἱ δὲ [illegible]] Οἱ [illegible] *Vat.*

f [illegible]] [illegible] COCC.

g Κατ' αὐτῶν] Καθ' αὐτοὺς bene *Samb.* & *Epiphan.* Alii etiam vix aliter κατ' αὐτοὺς. BERN. Καθ' αὐτοὺς *Samb.* vult ita & *Cocceius*.

h Τοῖς τε πλησιοχώροις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοῖς πλ.

i Κινδυνεύειν] [illegible] Coll. *Big.*

k Μέλλον] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μέλλων & mox τοὺς πάντ.

l Παραμυθεῖσθαι] Scribæ Græcorum & cum his *Epiphanius* παραμυθεῖσθαι *Bas. Gen. Hen.* atque *Ursb.* ut jam rursus expressimus. Mox literis *Gener.* haud bene [illegible]. BERN.

m Ὑπολαμβάνειν] [illegible], & mox [illegible] *Vat.*

n Κρί-

φῆς, τῶν ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμοῦσιν ἄνθρωποι, ⁿ κρίνοντας ἐν τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίᾳ πάντα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὀλίγον, ἄνοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἵοις αὐτοῖς συνοίδεν ὄντα, νικᾶσθαι βουλομένου τοῦ Θεοῦ. εἰδέναι δ' οἷος εἴη ἐπίκουρος, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τοῦ πολέμου. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἦν αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς διὰ τὴν εὐμένειαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ νενικῆσθαι. νῦν δὲ ᵒ γενέσθαι παρεκάλει προθυμοτάτους, ὡς τῆς ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τούς τε φυλάρχους καὶ ᵖ τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι τοῦ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ἐπὶ τὸν κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἠρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τῶν κακῶν· καὶ τὸν Μωυσῆν ἐκέλευον ἄγειν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, ᵠ ὡς τῆς ἀναβολῆς ἐμποδιζούσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. ὁ δὲ τοῦ πλήθους διακρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίστησιν αὐτῷ, ʳ Ναυήκου μὲν υἱὸν, φυλῆς τῆς Ἐφραιμίτιδος· ἀνδρειότατον ˢ δὲ καὶ πόνους ὑποστῆναι ᵗ γενναῖον, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τὸν Θεὸν ᵛ ἐκπρεπῶς, καὶ ˣ Μωυσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς ʸ Θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον, ᶻ τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. ᵃ Βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τοῦ τε πρὸς πάντας στρατοπέδου· καὶ νύκτα μὲν πᾶσαν ᵇ ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τῶν τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ἐπὶ τὴν μάχην ὁπότε κελεύσειεν ᶜ αὐτὸς Μωϋσῆς. διηγρύπνει δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τὸν Ἰησοῦν ὃν τρόπον ἐκτάξειε τὸ στρατόπεδον. ᵈ ἠργμένης δὲ ὑποφαίνειν τῆς ἡμέρας, ᵉ αὖθις τόν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι κατὰ τὸ ἔργον τῆς ὑπὲρ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε διὰ τῆς παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς ἀρχομένοις ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις. τῶν τε Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρώρμα. καὶ ὁ μὲν,

re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisve, quibus homines accincti prœlium fidenter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi è talibus, quales eos esse cognovit, ipsos vinci *plane* noluerit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exstitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame & siti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc conferrent; ut qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam singulos quam simul omnes. Juniores quidem admonuit ut senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moysique instabant, ut eos jam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferberet *& languesceret impetus*. Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jesum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, & laborum patientissimum, & ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysemque *observantem ut* doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præsidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus: & per totam quidem noctem sese præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *suos* attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quam primum *signo dato* juberet Moyses. Quin & Moyses noctem insomnem egit, dum Jesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Jesum rursus etiam admonuit, ut in prœlio spei de se conceptæ respondere studeat, & ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Similiter Hebræorum optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum

Tum huic præficit Jesum Enræ… Naveni filium. Ex. c. 17.

n Κρίνοντας] Κρίνοντες *Samb.* & *Big.* Hoc sumas, licet, aut illud. Postea *Samb.* εἰδέναι δ' οἷος. BERN.

o Γενέσθαι] Γενᾶσθαι *Vat.*

p Τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους] Lege τοὺς ἐ. τ. κ. ἑ. COCC.

q Ὡς τῆς ἀναβολῆς] Ciceronis similis oratio ad Pompejum, apud Lucanum VII: 81.

> *Quid Mundi gladios a sanguine Cæsaris arces?*
> *Vibrant tela manus: vix signa morantia quisquam*
> *Exspectat: propera, ne te tua classica linquant.*

HAVERC.

r Ναυήκου] Ita mallem, quam pati ναυήου aut ναυήχου codicum & MSS. & impressorum Josephi, aut Epiphanianorum *Nave*, vel denique exitu barbaro ναυῆ Drusii, modici ingenii laudisque Theologi. Moyses, qui bene illum virum, filiumque ejus optime noverat, non dubito quin scripserit suis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Non* sonat, vel *Naven*, vel *Naum*, quod Alexandrinis Doctoribus placuisse reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in Bibliis Græcis: quin & in Philonis Lexidio Ναυῆ, *pulchritudo* i. e. נוה aut germen, quod est נוה elemento alieno. BERN.

s Δὲ καὶ] Illud δὲ omittit *Vat.* mox in nonnullis ὑποστῆναι.

t Γενναῖον,] Male metuebant Editores ab hoc epitheto, quod Pollux aliique multi memorant, atque etiam hoc in loco *Big.* & *Samb.* pro ὑποστῆναι *Bas.* & *Gen.* BERN.

v Ἐκπρεπῶς,] Εὐπρεπῶς *Vat.*

x Μωυσῆν] Ni sic placeam, leges ipse cum *Samb.* & *Big.* Μωυσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. Excusum fuit malo casu Μωυσῆς: quorsum obvenit παρενθήκη Gelenii Schotanique. BERN. Ita placuit *Bernardo*. in *Editis* Μωυσῆ &c. nec aliter *Vat.* nisi quod mox αὐτὸν habeat pro Θεόν. Verum in *Samb.* & *Big.* Μωυσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις.

y Θεὸν] Αὐτὸν Coll *Big.* & *Voss.* Post vocem, quæ sequitur, excidisse forte ὄντα existimat *Cocceius*. HAV.

z Τιμώμενον τε] Non sine causa ita auget Coll. non tantum *Big.* sed & *Voss.* unde non dubitavi recipere, & vertere *habitumque*; significat enim Mosem a Deo constitutum vindicem voluntatis suæ, & ut talem a populo Israëlitarum habitum, qui utique alias illi non paruissent. HAVERC.

a Βραχὺ] Immutavi ita ad scripta *Big.* *Samb.* *Hen.* atque *Basil.* *Epiphanius* juvat lectionem vulgarem, βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τῶν πλείστων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci syllabam πρὸς prætermiserant *Big.* & *Samb.* BERN. Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τῶν πλείστων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci voculam πρὸς prætermiserant *Big.* *Samb.* & *Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, secus atque nostra exemplaria Græca ostendunt: nam vertit, *quod posset decenter Deum & Moysem pietate colere, essetque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.*

* *Et in commodum totius exercitus:*] *In præsidium castrorum & imbellis multitudinis reddit Gelenius.*

b Ἐν παρασκευαῖς] Sic *Big.* & *Samb.* ἐν παρασκευῇ alii cum *Bas.* & *G.*

c Αὐτὸς] Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

d Ἠργμένης] Sic *Vat.* & *G.* ἠργμένης *Bas.* ἀρχομένης *Samb.* & *Big.*

e Αὖθις] Ita *Samb.* *Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐθὺς aliis, & mox παρεκάλει *Bas.* & *G.*

cum ita animasset & præparasset exercitum, discessit ad montem, Deo simul & Jesu exercitu commisso.

Deo prælium commissum ab alto spectavit Moyses, & elevatis in cælum manibus hostes in notitiam afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adversi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyses manus extensas sustulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyses igitur, cum fatigatus manus protensas amplius elevare non potuisset, (quoties enim eos demitteret, toties Hebræos hostibus succumbere contigit) Aaronem fratrem, & sororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, suas, utrinque adstantes, manus jubet sustinere; neque cum adjuvantes permittere ut labore fatiscerent. Quo facto Amalecitas magna strage fuderunt Hebræi, eosque internecione deleverant, nisi noctis interventu ab occisione manus abstinuissent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores nostri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incusserunt: acquirentes sibimet, strenuos excipiendo labores, rerum magnarum & splendidarum abundantiam. Hostium etenim castris potiti, tam in usum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam necessariis ad victum egebant. Nec in præsens tantum eis profuit hæc pugna prospere pugnata, sed etiam in posterum cessit iis in emolumentum: inde enim non corpora solum hostium in servitutem adduxerunt, sed & animos *subegerunt*; atque omnibus circumquaque gentibus, post cladem istam *Amalecitis* illatam, formidolosi exstiterunt. Quin & ipsi divitiarum vim magnam consequuti sunt. multum enim auri argentique in castris relictum erat, ut & vasa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum signatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum spectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari solent. Unde & sese ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque sibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam assidui esse cœperunt, persuasum habentes ab iis omnia superari posse. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Post victoriam, Moyse largiente præmia strenue merentibus, encomium Jesu, Hebræis cunctis feria, atque ara Deo victori dicata, Amalecitarum denique reliquiis excidium præscriptum. Ex. c. 17.

5. Sequenti vero die Moyses hostium cadavera spoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & strenue merentibus præmia distribuit: Jesumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ gesserat attestante. At nemo quidem ex Hebræis prœlio cecidit: ex hostibus vero

οὕτως παρασκευασάμενος τὸ στράτευμα τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ διὰ τῶν ἔργων παρασκευῇ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, Θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ παραδιδοὺς τὸ στράτευμα.

δ'. Προσέμισγον δὲ οἱ πολέμιοι· κἀν χερσὶν ἦν ἡ μάχη, προθυμίᾳ τε καὶ [f] διακελευσμῷ τῷ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωϋσῆς [g] αὐτὰς [h] ἀνίσχε τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς Ἀμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Ἑβραῖοι. τὸ δ' ἐπίπονον τῆς [i] ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς οὐχ ὑπομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς [k] καθῇ, τοσαυτάκις ἐλαττοῦσθαι τοὺς οἰκείους [l] αὐτῷ συνέβαινε· κελεύει τόν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τὸν ἀδελφῆς [m] Μαριάμμης ἄνδρα [n] Οὔρονα, στάντας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ διακρατεῖν τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν κάμνειν [o] βοηθοῦντας. καὶ τούτου γινομένου [p] κατακράτος ἐνίκων τοὺς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι· καὶ πάντες [q] ἀπολώλεισαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγινομένης ἀπέσχοντο τοῦ κτείνειν. [r] νίκην δὲ καλλίστην καὶ καιριωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· [s] καὶ γὰρ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐκράτησαν, καὶ τοὺς περιοίκους ἐφόβησαν, ἀπηρτίσαντο μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. [t] ἑλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλούτους τε μεγάλους δημοσίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ἔσχον, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον εὐποροῦντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ προειρημένη μάχη· οὐ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐδουλώσαντο, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ τὴν ἐκείνων ἧτταν ἐγένοντο φοβεροί. αὐτοί τε πλούτου μεγάλου δύναμιν προσέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ [v] ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκατελείφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὴν δίαιταν, [x] πολὺ δὲ ἐπίσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι [y] περὶ τὰς ὁπλίσεις, ἥ τε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἐξοδεύουσιν ἕπεσθαι. φρονήματός τε ὑπεπλήσθησαν [z] ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταποίησις ἀρετῆς ἦν αὐτοῖς· πρός τε [a] τὸ πονεῖν [b] ἦσαν ἀεί, τούτῳ πάντα ληπτὰ νομίζοντες εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν τῆς μάχης τοῦτο τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τὰς πανοπλίας [c] τῶν φυγόντων συνελέγετο. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν [d] ἐνεγκωμίαζε, μαρτυρούμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν [e] οὐδείς· τῶν δὲ πολε-

f Διακελευσμῷ] *Thucydidem* imitatur, apud quem (p. 121. *Edit. Oxon.*) προθυμίᾳ τε ἀπάσῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ.

g Αὐτὰς] Forte ὀρθάς. Vet. *Manus extendebat ad Cœlum.* COCC.

h Ανίσχε τὰς χεῖρας,] *Al.* ἀνέσχε.

i Ανατάσεως] Ita *Samb. Big.* & *Zonaras.* ἀνατάσεως in *Editis*, *aliisque.*

k Καθῇ,] Sic in *MSS.* καθίῃ in *Editis.*

l Αὐτῷ συνέβαινε·] Αὐτῷ *Vat.*

m Μαριάμμης] Occurrunt & formulæ μαριάμμης *Samb.* & μαριάμης *Big.* tum hoc in loco, tum in aliis. BERN. Vide p. 99. v. 32.

n Οὔρονα,] Fecerat ita *Josephus* ex חור *Hebræo*, aut חורא *Syriaco*, estque imitatus *Epiphanius.* Atqui Ὧρον *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb. Hen. Vat.* & *Bush.* deflexum crede ex ὧρ LXXII. BERN.

o Βοηθοῦντας.] Forte βοηθοῦντα. COCC.

p Κατακράτος] *Al.* κατακρατοῦντες, & ἀνὰ κράτος, & ἀνακρατοῦντες.

q Απολώλεισαν ἄν,] *Al.* ἂν ἀπολώλεισαν contra morem *Atticorum.*

r Νίκην δὲ] Δὲ nolunt *Big.* & *Samb.* Mox Διαστρατευσάντων *Gen.* ne bis dicerent forte ἐπιστρατευσάντων in eodem tenemate. BERN.

s Καὶ γὰρ] Καὶ γὰρ καὶ τῶν *Vat.*

t Ελόντες] Ita *Vet. Interpr.* ἑλόντες δὲ καὶ τὸ *Bas.* & *G.* ἑλόντες τὸ στρ. *Samb. Big.* & *Vat.*

v Αργυρός τε] Sic in *MSS.* in *Editis* ὁ ἄργυρός τε καὶ ὁ χρυσός.

x Πολὺ δὲ ἐπίσημον] Hic notat pecuniam signatam, cui ἄσημον opponitur. REL.

y Περὶ τὰς ὁπλίσεις,] Περὶ τὰς ὁπλίσεις nec male *Samb.* παρὰ τὰς ὁπλίσεις *Sibotanus* nec male nec bene, sed indifferenter. Mox ἐξοδεύουσιν typis parcis. BERN. Coll. *Voss.* περὶ τὰς πλήσεις, non aliter, quam in superioribus, ubi eadem varietas & confusio scripturæ agnoscebatur. HAVERC.

* *Magnus quoque numerus rerum signatarum,*] Ita in *Vet. Interpr.* & *Sperlingio* (de Nummis non cusis p. 86.) qui *Gelenium* reprehendit, quod ex ἐπίσημον πλῆθος *pecuniam signatam* nobis exsculpsit, vertendo *magnus etiam pecuniæ signatæ numerus; ad hæc textilia* &c, cum vasa etiam signis suis elaborata sint, & vestes ἐπίσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi sane vox ἐπίσημον suspecta est, & si absque ope *MSS.* conjecturis indulgere liceret, mallem sic legere, πολὺ δὲ ἐπίσημον πλῆθος κεραμίων.

z Επ' ἀνδρείᾳ] Probum & ἐπ' ἀνδρίᾳ *Big.* BERN.

a Τὸ] Pro τὸ malebat τῷ *Cocceius*, quod & exstat in Coll. *Big.* HAV.

b Ησαν ἀεί,] Ita ex *MSS.* antea ἔσονται, ἐν τούτῳ.

c Τῶν φυγόντων] Ita *Big.* & *Samb.* τῶν φυγόντων *Hen.* & *Bush.* φυγόντων duntaxat *Bas. G. aliique.*

d Ενεγκωμίαζε,] Ita *Vat.* ἐνεκωμίαζε *Bas.* & *Big.* ἐνεκωμίαζε & ἐγκωμίαζε *Aliis.*

e Οὐδείς] Ita *Big.* & *Samb.* οὐδεὶς excusa. Imo οὐδ' εἷς *Hen.* & *Bush.* BERN.

f Νι-

λαφύρων ὅσος οὐδ' ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, [f] ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τὸν Θεόν· προεφήτευσέ τε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ἀπολουμένους, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, διὰ τὸ Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσασθαι, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ [g] καὶ ταλαιπωρουμένοις. τόν τε [h] στρατὸν εὐωχίαις ἀνελάμβανεν. καὶ ταύτην μὲν τὴν μάχην πρώτην μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς κατατολμήσαντας αὐτῶν, μετὰ [i] τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, οὕτως ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ἐπινικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγεν, ἀναπαύσας [k] ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην προῆγε συντεταγμένους. πολὺ δὲ ἦν ἤδη τὸ [l] ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προϊὼν κατ' ὀλίγον, ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· ἐν ᾧ τά τε περὶ τὸν θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

totidem, quot vix numerando consequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis sacrificium offerret, aram posuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos esse Amalecitas, foreque ut nemo ex iis in posterum superesset, quod Hebræos ultro armis aggressi fuerint, idque in solitudine & *summa* inopia constitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam post exitum ex Ægypto contra hostes bello eos lacessentes commiserunt, ita pugnata est. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyses egisset, & Hebræos per aliquot dies post prœlium refecisset & recreasset, instructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiusculè progrediens, tertio mense, postquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliasque visiones ei contigisse prius memoravimus.

Exitus mense tertio ad montem Sinæum pervenitur. Ex. c. 19.

ΚΕΦ. γ'.

[m] Ὅτι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

ΚΑΙ [n] Ῥαγουῆλος ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ πυνθανόμενος εὐπραξίαν, ἀσμένως [o] ἀπήντα. Μωϋσῆς δὲ, καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας, ἥδετο ἐπὶ τῇ τοῦ πενθεροῦ ἀφίξει. καὶ θύσας [p] εὐωχεῖ τὸ πλῆθος τοῦ θάμνου πλησίον, ὃς διεπεφεύγει τοῦ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας εἰς ἕκαστον τῆς εὐωχίας μετελάμβανον. [q] Ἀαρὼν δὲ σὺν τοῖς περὶ Ῥαγουῆλον προσλαβόμενος, ὕμνους τε ᾖδον εἰς τὸν Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ πορευτὸν γεγενημένον· καὶ τὸν στρατηγὸν εὐφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνου πάντων αὐτοῖς [r] κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ῥαγουῆλος [s] πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους [t] ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῄει· ἐθαύμαζε δὲ τὸν Μωϋσῆν τῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

CAP. III.

Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

RAguelus autem socer, res ab eo feliciter gestas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyses, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem suam & filios, de soceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & sacrificium confecisset, populo convivium apparat non procul à rubo, qui conflagrationem ex igne evaserat. atque multitudo quidem, per tribus suas disposita, sigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum suis hymnos in Deum cecinerunt, ut qui salutis & libertatis auctor eis exstiterit & largitor; simulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta eis ex animi sententia ceciderint. Insuper & Raguelus, in sua ad Moysem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moysem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum salute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* ostenderit.

Moysi genero suo gratulatur Raguelus, sed maxime Deo Vindici. Ex. c. 18.

CAP.

f Νικαῖον] *Samb. Hen.* & *Bosh.* νίκαιον, ut passim illis obtinet. *Big. Bas. Gen.* & Stephanus Byzantius νικαῖος, atque pariter alteram vocem presse denotant. Disertius itaque *Deo Trophæo nostro* sive τῷ τροπαιούχῳ inscribi hanc primam aram Israelis liberati tradidit Judæus iste, quam ante eum Alexandrini τῇ κατασκευῇ μου. BERN.

g Καὶ ταλαιπωρουμένοις.] Illud καὶ deest *Vat.*

h Στρατὸν] Ita *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* στρατηγὸν *Bas.* & *G.*

i Τὴν ἐξ Αἰγύπτου] Sic *MSS.* in *Editis* τὴν Αἰγύπτου.

k Ἐπ' ὀλίγας] *Samb.* ἐπὶ ὀλίγας, idemque parvo intervallo καθ' ὀλίγον unice. BERN.

l Ὁπλιτικὸν] Sumpsi ex *Big. Samb.* & *Borio* nostro ὁπλιτικὸν, ut usitatius. Verum & ὁπλιτικὸν *Bas.* & *Gen.* haud alienum video à Canone Grammatistarum. BERN.

m Ὅτι τὸν πενθερὸν] *Bas.* & *Gen.* hoc capituli ibidem præposuerunt, Κεφ. γ'. Πῶς συμβουλεύει ὁ ῥαγουῆλος τῷ γαμβρῷ μωυσῇ ἰδίως. BERN.

n Ῥαγουῆλος] *Samb. Bosh.* & *Hen.* ut amant ἀντιπαραγωγὴν, ubique ῥαγουῆλος & ῥαγουῆλον appingunt. *Big. Bas. Gen. Eustathiusque* ῥαγουῆλος, quem Moyses ipse appellat modo רעואל, modo יתרו, forte & חבב, aut potius ابو حبيب, contribules etiam Arabes vocant شعيب *Soaibum*, ut jam omittam & nugas Rabbinicas. BERN.

o Ἀπήντα.] Ita immutavi ex Epiphanio. Vel hoc modo forte licet, ἀπήντα τῷ μωυσῇ, καὶ τὴν σαπφώραν δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ. ἥδετο δὲ μωυσῆς ἐπὶ. Extat enim tam in MSS. quam in impressis libris patente errore, ἀπήντα τόν τε μωυσῆν καὶ τὴν σαπφώραν (aut ex codd. *Samb.* & *Big.* σαπφώραν) δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ· ἥδετο δὲ μωυσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nil aliud intellexit ex Josepho Jo. Zonaras, aut Pseudo-Eustathius. Quorum ille ad Hex. ait, καὶ ὁ ῥαγουῆλος ὁ καὶ ἰοθὸρ, ἀκούσας γὰρ ἐνέτυχεν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν μωυσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. Protodrungarius pariter Tom. 1. Annalium, ἐπὶ τὸ ὄρος σινᾶ καὶ ῥαγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπήντησεν αὐτῷ. θυσιασάμενος δὲ τὸ γαμβρῷ ἐν ὄχλῳ εὐφραίνεται ὅλῳ, & reliqua. Verum propter vitium librarium, Josephum ipsum lubentius criminantur hoc in loco Salianus Schotanusque & consimiles Originum Judaicarum censores. BERN. Ita cum *Bernardo* immutavi ex *Vet. Interpr.* Extat enim tam in *MSS.* quam *Impressis* patente errore, ἀπήντα τόν τε Μωϋσῆν καὶ τὴν Σαπφώραν [al. Σαπφώραν] δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ· ἥδετο δὲ Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit *Eustath.* in *Hexaëm.* p. 89. καὶ ὁ Ῥαγουῆλος ὁ καὶ Ἰοθὸρ, ἀκούσας γὰρ ἐνέτυχεν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. nec Zonaras in *Annalibus*, p. 23. ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ Ῥαγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπήντησεν αὐτῷ. θυσιασάμενος δὲ τὸ γαμβρῷ ἐν ὄχλῳ πανδημεὶ ὅλῳ &c.

p Εὐωχεῖ] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐωχεῖν *Vat. Bas.* & *G.* An *Raguelus* tam laute fecerit, an *Moyses*, quærant alii. *Moysis* tamen ipsius verba favent socero suo, nec abhorrent illa *Josephi.* BERN.

q Ἀαρὼν] Ἀαρὼν τε *Big. Samb.* & *Vat.*

r Κατὰ νοῦν] Κατὰ νοῦν *Samb.* ex more. BERN.

s Πολλὰ μὲν] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis* πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους ἐποιεῖτο. ἐπῄνει πρὸς τὸν Μωϋσῆν τῆς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας. Diversus ab his *Epiphan.* qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moysem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum salute sic laboraverunt universi.*

t Ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῄει·] *Big.* & *Samb.* Aliter sane *Bas.* & *Gen.* ἐποιεῖτο· ἐπῄνει πρὸς τὸν μωυσῆν τῆς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, &c. Diversus & Epiphanius maluit esse his. Quære tu scripta meliora. BERN.

CAP. IV.

Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

De populo ordinando prudentissimum Raguelis consilium, Ex. c. 18.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties postularent, controversias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure se non disceptaturos crederent, nisi Moyses esset decisionis arbiter; &, si causa caderent, turpe vinci non existimarent, quod jure optimo non ex iniqua sententia se istud pati persuasum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem summota Moysem sibi assumpsit, & cum soli essent, quid facto opus esse sibi videbatur, eum edocuit: consuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipse vero gravioribus tantummodo *negotiis* interesset, & universorum saluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertum iri, ad jus dicendum satis idoneos; tot vero myriadum incolumitati prospicere neminem posse, præter Moysem ipsum aut sui similem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præstes, quantumque Deo ministrando contuleris ad res populi tuendas augendasque; permitte ipsis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero soli numinis cultui deditus esto, haud parum de populo solicitus in meliorem statum & dignitatem vindicando. Meo igitur consilio circa res humanas usus exercitum accurate recense, & per dena millia distributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Divisito autem post eos in quingentos, ac rursus in centenos, tum in quinquagenos: & principes super eos constitue, qui per tricenos divisos disponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præsit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præest appellationem accipiat. Illi vero, à populo universo comprobati habitique pro viris virtute & justitia præstantibus, de controversiis eorum sententiam ferent. Ac si quæ res paulo major existat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: sin & illis videatur ad judicandum nimium difficilis, ad te eam remittent.

ΚΕΦ. δ΄.

Ὡς ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

[v] ΤΗ δ' ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγουῆλος τὸν Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ [x] μόνως ἂν τοῦ δικαίου τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτοῖς [y] οὗτος γένοιτο, καὶ παρὰ τοῖς ἡττωμένοις κοῦφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην [z] οὐ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσι· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι τοῦ στρατηγοῦ θέλουσιν. [a] παυσάμενον δὲ τοῦ θορύβου παραλαβὼν, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ [b] χρὴ ποιεῖν· καὶ συνεβούλευε τὸ μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι ταλαιπωρίας ἑτέροις ἀφεῖναι, περὶ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν. δικαστὰς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς, κἂν ἄλλους Ἑβραίων εὑρεθῆναι· φροντίσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσεῖ ὅμοιον. [c] αἰσθανόμενος οὖν τῆς ἀρετῆς, [d] φησὶ, σεαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ [e] τῷ τὸν λαὸν ὑπουργῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' [f] ἄλλων· [g] σὺ δὲ πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῆς νῦν ἀπορίας. ὑποθήκαις δὲ ταῖς ἐμαῖς [h] περὶ τῶν ἀνθρωπίνων χρησάμενος, τὸν στρατὸν ἐξετάσεις ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσεις δὲ [i] μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, καὶ πάλιν εἰς ἑκατὸν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις ποιήσεις, οἳ κατὰ τριάκοντα [k] μερισθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα [l] συναριθμουμένους. ἔστω δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὴν προσηγορίαν [m] ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. [n] οἱ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους [o] πάντως εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περί τε τῶν [p] διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ᾖ τι μεῖζον [q] ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὴν περὶ τούτου διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ περὶ τοῦ πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τοῦτο ἀνα-

v Τῇ δ' ὑστεραίᾳ] ממחרת ex literis Moysis. BERN.

x Μόνως] Ita Big. & Samb. μόνον in Editis. μόνον ὡς ἂν τοῦ δ. Vat.

y Οὗτος γένοιτο,] Οὗτος non agnoscit Vat.

z Οὐ κατὰ πλεονεξίαν] Ita Samb. & Vat. ἢ κατὰ πλεονεξίαν αὐτοῦ νομίζοντι πάσχειν Big. ἢ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι Bas. & G.

a Παυσάμενον] Παυσαμένου Samb.

b Χρὴ ποιεῖν·] Δεῖ ποιεῖν Vat.

c Αἰσθανόμενος] Αἰσθόμενος Vat.

d Φησί,] Ex Samb. φησιν αὐτῷ Big. φησὶν αὐτῷ in aliis.

e Τῷ τὸν λαὸν] Articulum, qui deerat in Editis, restituimus ex MSS.

f Ἄλλων·] Ita MSS. ἀπ' ἄλλων in Editis.

g Σὺ δὲ πρὸς μόνῃ] Vocibus Hebraicis היה אתה לעם מול האלהים BERN.

h Περὶ τῶν ἀνθρωπίνων] Ita ex Vet. Interpr. non sine auctoritate MSS. περὶ τῶν ἀνθρωπείων Samb. παρὰ τῶν ἀνθρωπείων Vat. in Editis deest περί.

i Μετ' αὐτοὺς] Μετὰ τούτους Busb. Et superius καὶ τὸν στρατὸν ἐξετάσας. mox Εἶτα οἱ. Hen. & Busb. BERN.

k Μερισθέντας] Ita Vat. Bas. & G. in aliis μερισθέντες.

l Συναριθμουμένους.] Big. & Samb. συναριθμουμένοις. At vero Hen. & Busb. καὶ κατὰ δέκα συναριθμουμένους. Vult itaque Flavius quemlibet Pentecontarchum, causa exempli, apud Hebræos præfuisse Decurionibus quinque, Icosarchis binis, & Triacontarcho unico. Unde Zonaras Juris-Consultus, καὶ κατὰ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεῖξαι τὸν γαμβρὸν συνεβούλευσεν ὁ Ραγουήλ· εἶτα κατὰ χιλίους, καὶ κατὰ πεντακοσίους ἑτέρους ἐφιστᾶν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους ποιεῖν· καὶ ἐν τριάκοντα, καὶ εἴκοσι, καὶ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς διακοσμοῦντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius Moysis c. 18. v. 21. in *Tribunos*, *Centuriones*, *Quinquagenarios*, & *Decanos*, quos Hieronymus vocat. BERN. Ita quidem Zonaras, καὶ κατὰ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεῖξαι τὸν γαμβρὸν συνεβούλευσεν ὁ Ραγουήλ, εἶτα κατὰ χιλίους καὶ κατὰ πεντακοσίους ἑτέρους ἐφιστᾶν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους ποιεῖν, καὶ ἐν τριάκοντα καὶ εἴκοσι καὶ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς διακοσμοῦντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius *Moysis*, *Exod.* c. 18. in *Tribunos*, *Centuriones*, *Quinquagenarios*, & *Decanos*, quos *Hieronymus* vocat.

m Ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχομένων] Ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου ἀριθμοῦ Hen. & Vet. Interpr.

n Οἱ δὲ δοκιμασθέντες] Ita Bas. G. & Epiphan. οἱ δὲ deest Big. Samb. & Vat, qui mox legunt οἱ περί τε διαφ.

o Πάντως εἶναι] Big. Samb. & Epiph. πάντας Typographi priores. Moyses Josephusque requirunt viros optimæ famæ, δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, δικαίους. Gelenius adhuc & Seldenus IC. plebis Hebraicæ suffragia necessaria quo tales præfecti creentur, ex verbis Josephi perverse eliciunt. Vox autem populi tantum valuit in Ecclesia Judaica, quantum jam inter Christianos in Episcoporum Ordinationibus valet. Non facit illa Præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant. BERN. Ita ex MSS. πάντας in Editis. Male nonnulli (inquit *Bernardus*) plebis Hebraicæ suffragia necessaria esse ad tales præfectos creandos ex his verbis *Josephi* eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Ecclesia Judaica, quam inter Christianos in Episcoporum ordinationibus valet. non facit illa præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant.

p Διαφόρων] Διαφορῶν Samb.

q Ἐπὶ τοὺς] Ita in quinque MSS. male in Editis, ἐπὶ τοῖς ἐν ἀξιώμασι τὸ περὶ τούτου, versiculo omisso.

r Μετὰ

ἀναπέμψουσιν. ἔσται γὰρ οὕτως ἀμφότερα, καὶ τῶν δικαίων Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρεύων εὐμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσαις τῷ στρατῷ.

β. Ταῦτα Ραγουήλου παραινέσαντος, [r] ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην [s] τὴν ἐκείνου· οὐ τρόπου τὴν ἐπίνοιαν οὐκ [t] ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸν ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. [v] καὶ ἐν ταῖς βίβλοις δὲ Ραγουῆλον ἔγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προειρημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τἀληθῆ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ἐπιγραφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τὴν Μωϋσέος ἀρετὴν κἀκ τούτου καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης εὐκαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

Sic enim fiet utrumque, ut & jus suum consequantur Hebræi, & tua in Deum assiduitate ipsum exercitui magis propitium reddas.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, consilium ejus libenter admisit Moyses, moxque *omnia* disposuit prout ille suggesserat: rei hujusce inventionem non dissimulans, neque eam sibi arrogans: sed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris suis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis testimonium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adscribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam spectatæ integritatis fuerit Moyses. Sed hac quidem de re in aliis *institutæ* scriptionis locis opportune *sententiam nostram* declarabimus.

Moyses præclara fides ac modestia.

ΚΕΦ. ε.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας [x] τὴν πληθὺν, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, [y] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετασκηνῶσαι τοῦ ὄρους, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ [z] προτιμήσαντας. ταῦτ' εἰπὼν [a] ἀνῄει πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον [b] τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [c] οὐκ ὂν ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι δίχα πόνου τῆς ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, [d] καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι [e] περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [f] ἦν καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέος ἐντολὰς μετασκηνοῦσι, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους [g] καταλαμβάνονται· ἠρμένοι ταῖς διανοίαις, ὡς μετὰ τῆς [h] ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, ἣν προὔτεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέος παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸν στρατηγὸν περιέμενον· ἁγνεύοντες τήν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ ἀπὸ συνουσίας [i] τῆς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δοῦναι δωρεὰν, ὑφ' ἧς εὖ βιώσονται. τῆς τ' οὖν διαίτης ἐχρῶντο πολυτελεστέρας, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [k] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [l] ἐκπρεπῶς ἤσκηντο.

β. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν [m] ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δὲ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τε [n] ὑπερίζωσε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, οὐ πρότερον τοῦτο ἰδόντων γενόμενον, καὶ τὸ χωρίον οὗ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεπηγμένοι περιέγραφε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν [o] κατῄγιζον, ἀστραπαί τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς

CAP. V.

Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

Cum autem populum convocasset Moyses, ipse quidem ad montem Sinæum se abire dicebat: ut qui cum Deo versaturus, & oraculum aliquod ab ipso acceptum eis reportaturus esset. Illos vero prope montem Sinæum castra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixisset in montem Sinæum ascendit, omnium regionis illius celsissimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non solum hominibus invium, sed & vix sine fatigatione oculorum aspiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo sermonem: Deum illic habitare, tremendus esset & inaccessus. Hebræi autem juxta mandatum Moysis castris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quasi cum bonis promissis, quorum spem illis dederat, à Deo reversurus esset Moyses. Convivia autem agentes ducem exspectabant, castitatem servantes cum in cæteris, tum per triduum abstinendo à mulierum congressu, sicut eis ipse præceperat; precibus etiam Deum solicitantes, ut, placide benigneque Moysem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque sumptuosiore utebantur, & simul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & splendidiorem induunt.

Tremendum Sinæ fastigium ascendit Moyses.

IV.

Populus interim Hebræus lustratur, epulatur, castusque Deum precibus solicitat. Ex. c. 19.

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priusquam sol oriretur, nubes circumfusa totis Hebræorum castris incumbit, qualem antehac nunquam conspexerant, & spatium omne, ubi posuerant tabernacula, complexa est. Ac cum reliquum cœli in sereno esset, *subito coorta tempestate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum

Sed die tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præsentem Deum agnoscit.

r Ὁ Μωϋσῆς] Articulum restituimus ex *Big.* & *Samb.*

s Τὴν ἐκείνου] Τὴν deest *Vat.*

t Ἀποκρυψάμενος.] Ita *MSS.* in *Editis* οὐκ ἀποκρυψάμενος.

v Καὶ ἐν ταῖς βίβλοις δὲ] Καὶ ταῖς βίβλοις δὲ [illegible] (*Samb.* [illegible]) [illegible] *Big.* atque *Samb.* *Epiphanius* vero ἐν ταῖς βιβ. [illegible], vel [illegible]. Recte itaque *Epiphanius* & *Gelenius in libris suis*, quibus profecto nihil melius unquam scriptum. Schotanus tamen *in libris sacris* præsertim exponit, haud bene. BERN. Καὶ ταῖς δ. & mox [illegible] *Big.* & *Samb.* ἐν ταῖς β. [illegible] vel [illegible] legisse videtur *Vet. Interpr.*

x Τὴν πληθὺν,] Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.*

y Καί τινα λαβὼν] Eo modo *Big.* & *Samb.* & lubenter *Cl. Bosius.* Verum cum Editoribus facit *Scholasticus* famulus Cassiodori: ideirco malunt tres illi καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρηστὸν, [illegible] πρὸς αὐτούς. His favent & consequentia Josephi, ut μετὰ τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν ἣν προὔτεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος [illegible] παρὰ τοῦ Θεοῦ; moxque [illegible] δοῦναι δωρεὰν ὑφ' ἧς εὖ βιώσονται. BERN.

z Προτιμήσαντας.] Προτιμήσαντος *Vat.*

a Ἀνῄει] Ita *Hen.* *Bas.b.* & *Vet. Interpr.* ἀνῆλθε *Bas.* *G.* & *Vat.* ἄνεισι *Big.* (*Voss. Coll.*) & *Samb.*

b Τῶν ἐν ἐκείνοις] Sic *Big.* *Samb.* *Vat.* (*Voss.* Coll.) & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῶν αὐτόθι.

c Οὐκ ὂν ἀναβατὸν,] Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voss.*) in *aliis* οὐκ ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι [illegible] δίχα π.

d Καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι] Illud ἐ ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deest. HUDS. Confer. p. 105. v. 15. & 128. v. 8 HAVERC.

e Περὶ τούτου] Περὶ τοῦ τὸν Θ. & περὶ τοῦτο τ. in aliquot *MSS.*

f Ἦν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *aliis* deest ἦν.

g Καταλαμβάνονται] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατελάμβανον.

h Ἐπαγγελίας] Ἐπαγγελίαις *Samb.*

i Τῆς γυναικῶν] Τῶν γυναικῶν *Samb.* & *Vat.*

k Ὁμοῦ τε] Ὁμοῦ ἐ τε *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

l Ἐκπρεπῶς] [illegible]

m Ἡμέρας] Ἡμέραις *Big.* & *Samb.*

n Ὑπερίζωσε] [illegible] *Vat.*

o Κατῄγιζον,] *Bas.* *Gen.* *Hen.* atque *Basb.* Propter Grammaticas factum esse video, quod κατῄγιζον exhibeant *Big.* & *Samb.* nisi Epiphanius idem si forte in suis membranis offendisset,

tum fulgura micabant aspectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demissis plane indicabant præsentiam Dei, * qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyses. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero necesse est ea literis mandare, sicut in Sacris libris conscripta habentur. Hebræi itaque, hisce visis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non assuescebant) & rumor vulgatus de monte, quod crebro eum Deus inviseret, mentes eorum insolito pavore defixit. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti & *soliciti*: & Moysen ira Dei periisse rati, & semet similiter perituros esse exspectantes.

Hebræorum terror ex Dei præsentia, & de Moyse solicitudo.

3. Dum ita essent animis consternati *improviso* apparuit Moyses, gestiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut se in conspectum dedit, illos metu eximit, & ad spem meliorum in posterum erexit; protinusque redit serenitas, & Moysem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Post hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata a Deo referat. Quem ubi convenisse animadvertit, stans in excelsiore loco, unde ad omnes dimanaret vox, "Deus quidem, inquiit, eadem qua antehac benevolentia me excepit, ô *viri* Hebræi: atque ut "vitæ feliciter agendæ pariter ac reipublicæ bene "constituendæ viam ac rationem vobis suggerat, "castris vestris *jam* præsens adest. Quare per ipsum perque ipsius magnifica opera *vos obsecro*, "ne contemnatis ea quæ dicturus sum, ad me concionatorem respicientes; nec quod lingua hominis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. Sed "mandatorum præstantiam cum expenderitis, "cognoscetis etiam majestatem illius qui ea excogitavit, & nostram in commodum memet alloqui non dedignatus est. Non enim Moyses "Amaramæ & Joachebelæ filius, sed is qui Nilum pro vestra salute sanguineum fluere vi sua fecit, & Ægyptiorum contumaciam variis calamitatibus fregit; qui per mare viam vobis munivit; "cui in mentem venit omnium egenis cibo cœlitus demisso succurrere; qui potum desiderantibus uberrimos ex petra fontes elicuit; à quo "Adamus *cum posteris suis* accepit quicquid è terra "marique provenit; per quem Noëus diluvium "effugit; a quo Abramo huc illuc vaganti terra "Chananæa indulta est; per quem Isacus parentibus ætate provectis natus est; per quem Jacobus duodecim filiorum virtutibus est insignitus; "per quem Josephus Ægyptiorum in potestatem "dominatus est; ille (*inquam*) vobis, me interprete usus, ista dat præcepta. Sint autem vobis "sacrosancta, & conjugibus ac liberis chariora habeantur. Summa vobis erit felicitas, dum ea custodiatis; nec terra vobis sterilis fiet, nec mare "tempestatibus agitatum, nec fœtus vestri præter "naturam edentur; atque hostibus maximo eritis "terrori: (Dei enim in conspectum veniens, vocem ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ "est vestra progenies ejusque conservatio.

Mox emicat Moyses Dei voluntatis interpres.

Mira luce vultus atque oratione, ubi laudes ac beneficia generis sui depredicat.

4. Cum hæc dixisset, populum coram adducit

Decem præcepta legis sua voce dedit, cum Deum audiunt Hebræi.

ἐρρύησαν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλουν τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤθελεν εὐμενοῦς παρατυχόντος. καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [p] τούς γε μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθης τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ περὶ τοῦ ὄρους διαπεφοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. κατεῖχον [q] δὲ αὐτοὺς πρὸς ταῖς σκηναῖς ἀχθόμενοι· καὶ τόν τε Μωϋσῆν ἀπολωλέναι νομίζοντες ὑπὸ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ'. [r] Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ἐπιφαίνεται Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δέους αὐτούς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑπετίθει τὰς ἐλπίδας· αἴθριός τε καὶ [s] καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παθῶν ἦν, Μωϋσέος παραγεγονότος. ἐπὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, στὰς [t] ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὅθεν ἔμελλεν ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν Θεός, εἶπεν, ὦ Ἑβραῖοι, "καθάπερ καὶ πρότερον εὐμενὴς προσεδέξατό με· καὶ "βίον τε [v] ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολιτείας κόσμον ὑπαγορεύσας, πάρεστι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς "γοῦν αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων, ἃ [x] δι' ἐκεῖνον ἡμῖν ἤδη πέπρακται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὸν "λέγοντα ἀφορῶντες· μηδ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν"θρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τὴν γ' ἀρετὴν αὐτῶν κα"ταμαθόντες, [y] ἐπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νενοη"κότος, καὶ ἐπὶ συμφέροντι [z] τῷ ὑμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ "φθονήσαντος εἰπεῖν. οὐ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ "[a] Ἰωχαβέλης υἱός, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ἡματωμένον ἀ"ναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι, καὶ ποικίλοις δαμά"σας κακοῖς [b] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ διὰ θα"λάσσης ὁδὸν ἡμῖν παρασχών· [c] ὁ καὶ τροφὴν ἐξ οὐ"ρανοῦ μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις· ὁ ποτὸν ἐκ "πέτρας ἀναβλύσας σπανίζουσιν· δι' ὃν Ἀδάμος τῶν "ἀπὸ [d] γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· δι' "ὃν [e] Νῶος ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Ἄβρα"μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τὴν [f] Χανα"ναίων κατέσχε γῆν· δι' ὃν Ἴσακος γηραιοῖς ἐτέχθη "γονεῦσι· δι' ὃν Ἰάκωβος δώδεκα παίδων ἀρεταῖς "ἐκοσμήθη· δι' ὃν Ἰώσηπος ἐδεσπότευσε τῆς Αἰγυπτίων "δυνάμεως· οὗτος ὑμῖν τούτους χαρίζεται τοὺς λόγους "δι' ἑρμηνείας ἐμῆς. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν [g] γενέσθωσαν, "[h] καὶ τέκνων περιμαχητότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαί"μονα γὰρ διάξετε βίον τούτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς [i] ἀπο"λαύοντες καρπίμου, καὶ θαλάσσης ἀχειμάστου, καὶ "[k] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολε"μίοις [l] ἔσεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθών, "ἀκροατὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· οὕτως ἐκείνῳ τοῦ "γένους ὑμῶν καὶ τῆς τούτου μέλει διαμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν [m] προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν [n] ὁμοῦ καὶ τέκνοις,

disset. Ad illud colon ἀνέγερ... Hen. & Basb. vitio perfrequenti. BERN. Καθεστηκὸς Big. (Coll. Voss.) & Samb. [illegible] Vat.

* *Qui propitius aderat*] In *Vet. Interpr.* omnibus quibuscunque Moyses volebat propitii.

p Τούς γε] *Al.* τούς δέ.

q Δὲ αὐτοὺς] Δι' αὐτοὺς *Hen. & Basb.* mox ὑπὸ ὀργῆς *Samb.*

r Οὕτω] Οὕτως *Samb.* Paulo post ἀπαλλάσσει *Hen. & Basb.* propter *Zonaram.* BERN.

s Καθαρὸς] Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καθαρῶς ἀήρ.

t Ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος] Ἐφ' ὑψηλοῦ *Vat. Hen. & Basb.* & mox πάντες *Vat.* & paulo infra ἐδέξατό με.

v Ὑμῖν] Ἡμῖν *Hen. & Basb.*

x Δι' ἐκεῖνον] *Al.* δι' ἐκεῖνον.

y Ἐπιγνώσεσθε] Ἐπιγνώσεσθαι *Samb.*

z Τῷ ὑμετέρῳ] Τῷ ἡμετέρῳ *Samb.* atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii.*

a Ἰωχαβέλης] Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαβέδης.

b Τὸ τῶν] Τὸ Αἰγυπτίων &c. *Big. Samb. & Vat.* HUDS. Imo quantum ad *Big. Coll.* illa habet Αἰγυπτίων. HAV.

c Ὁ καὶ τροφὴν] Ita *MSS.* ὁ καὶ τὴν τρ. in *Editis.* Παρασχὼν pro παρασχὼν in *Add.* reponi *Hudsonus* jubet.

d Γῆς] *Al.* γῆς τε.

e Νῶος] Libri duo scripti excusique totidem Νῶχος in hoc Encomio Dei. BERN.

f Χαναναίων] Ita *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* Χαναναίαν in reliquis.

g Γενέσθωσαν] Γινέσθωσαν *Samb.* BERN.

h Καὶ τέκνων] Καὶ παίδων *Vat.*

i Ἀπολαύοντες] Ἀπολαύσετε *Samb. & Vet. Interpr.*

k Τέκνων] Eadem phrasi utitur [illegible] 108. v. 19.

l Ἔσεσθε φοβεροί] Ita *Big. & Epiphan.* ἔσεσθαι in *aliis.*

m Προάγει] *Big. Samb. Hen. & Basb.* προσάγει Typothetæ: quod est Mosaicum [illegible], & ἐξήγαγε, Ex. 19. 17. BERN.

n Ὁμοῦ] *Al.* ἅμα.

o Πα-

τέκνοις, ὡς ἀκούσειεν τοῦ Θεοῦ διαλεγομένου πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. πάντες τε ἤκουον φωνῆς ὑψόθεν [o] παραγενομένης εἰς ἅπαντας, ὡς διαφυγεῖν [p] μηδένα καὶ λόγων οὓς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶ γεγραμμένους κατέλειπεν. οὓς οὐ θεμιτόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [q] τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

έ. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, [r] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιήσαντας προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ φαύλῳ τὸν Θεὸν ὀμνύναι· ὁ δὲ τέταρτος, παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, [s] ἀποσχέσθαι φόνου· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ϛ΄. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [t] ἀκροασάμενον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαῖρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοῦ συλλόγου διελύθη. ταῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ κομίζειν. ὁ δὲ τούτους τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὃν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀποσημαίνει χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς δὲ πλείονας τῶν νόμων [v] εἰς ἑτέραν ἀνατίθεμαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ΄. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ [x] Σιναῖον ὄρος [y] ἀνῄει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τριβομένου, τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας διῆγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συντυχόντων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὃ οὕτως ἐλύπησεν αὐτοὺς, [z] ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἦν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις περιπεσόντα, καὶ μάλιστα [a] ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτην τὴν ψῆφον ἔφερον· τῶν δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀνακεχωρηκέναι. τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ [b] μηδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις περιπεσόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταστῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πράως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει· στερεῖσθαι δὲ ἠρημῶσθαι καὶ κηδεμόνος ὑπολαμβάνοντες, οἵου τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλου δυνηθεῖεν, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, [c] καὶ ὅτι ὑπονοεῖν αὐτοὺς [d] εἶναι προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τἀνδρὸς, ὅτι μὴ λυπεῖσθαι [e] καὶ κατηφεῖν ἠδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ παραμένειν [f] προειρηκότος.

ή. Ἤδη δὲ τεσσαράκοντα ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν [g] οὐδενὸς σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν στρατιὰν ἐπιφανεὶς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἣν εἶχε περὶ

cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clare exciperet singula præcepta, quæ Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis *quidem* nefas est illa totidem verbis evulgare, sententiam *tamen* eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum esse unum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulachrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque septimum sancte observandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, à cæde abstinendum: septimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum.

Divinæ legis summarium.

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quæ loquutus est Moyses, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimissa est concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, postulabant ut etiam leges à Deo ad ipsos afferret. Ille vero & istas posuit; & de universis quo modo agenda essent deinceps præscripsit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, seorsim de illis commentaturus.

At legum adhuc divinarum syntagma expetunt Hebræi. Ex. c. 21, 19.

7. Cum eo loco res essent, Moyses iterum in montem Sinæum ascendit, postquam hoc ipsum prædixerat Hebræis. Illis autem spectantibus ascensionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor incessit Hebræos ne quid illi gravius accidisset: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod sibimet persuaderent Moysem periisse. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incursu laniatum esse, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant sententia: alii vero ad Deum concessisse. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid sibi voluptatis caperent, ut in feras incidens discerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad se translatus esset ob virtutem suam verisimile credentes, hac cogitatione sortem ipsius lenius ferebant: semet vero tali præside & curatore orbatos existimantes, qualem alium vix sibi datum iri sperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* suspicio sinebat eos boni aliquid de viro exspectare, neque *spe adempta* poterant non lugere summoque in mœrore versari. At inde castra movere non ausi sunt; quod Moyses *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque suum præstolari.*

De Moyse suspicio varia, Deo an bestiis cessērit. Ex. c. 32. 1.

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriissent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines assuescunt, degustato. Eo autem conspecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis exposuit, quantam de eorum salute

Verum post XL. dies jejunus ad populum descendit Moyses cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei scriptis. Ex. c. 24. 31. 32. & 34. Deut. c. 9.

o Παραγενομένης] Παραγινομένης Vat.

p Μηδένα ἐκ λόγων] Μηδένα λόγον Hen. μηδένα. καὶ λόγον ὡς &c: & sententia exeunte πρὸς λέξιν, τὰς δυνάμεις Bas. & Gen. & fortean Epiphan. BERN.

q Τὰς δὲ δυνάμεις] Ita in MSS. in Editis τὰς δυν.

r Καὶ τοῦτον δεῖ] Quatuor manus Scribarum: Impressorum illæ καὶ τοῦτον, pigre. Josephus equidem, sicut testantur libri cuncti, quos terimus aut à Græcis aut à Latinis exaratos, legem δεκάλογον serie continua descripsit, non plane versibus decem: quod tamen in editionibus Græcanicis Bas. & Gen. factitatum constat. Mox ἰσόμενος Busb. BERN. Sic Vat. καὶ δεῖ τοῦτον in aliis MSS. verum in Editis deest δεῖ. Decalogum, juxta Josephi codices tam Gr. quam Lat. serie continua descripsimus; non plane versibus decem, ut in Editionibus Bas. & Gen. Vide ad Belli Jud. lib. 1. cap. 33. §. 2.

s Ἀποσχέσθαι φόνου] Ἀπέχεσθαι Samb. Vat. (Coll. Voss.) Hen. & Busb. & mox ἐπιθυμίας Hen.

t Ἀκροασάμενον] Ὡς ἀκροασάμενον Samb. (Coll. Voss.) & Vat.

v Εἰς ἑτέραν] Vide notam ad versum ult. capitis VII.

x Σιναῖον] Σίναιον Samb. Busb. & Hen. σιναῖον ubique Bas. Gen. & Big. Ibidem ἐπὶ pro εἰς Samb. BERN.

y Ἀνῄει.] Ita MSS. ἀνῄει in Editis.

z Ὡς τὸ] Ὡς τῷ Coll. Big.

a Ὅσοι] Καὶ μάλιστα δὲ οἱ πρ. Vat.

b Μηδ' ἕτερον] Ita, vel μηδέτερον in MSS. in Editis μηδὲν ἕτερον.

c Καὶ ὅτι] Sic in MSS. καὶ ὅτι τὸ ὑπ. Bas. & G. Aliquid amplius habuisse videtur Epiphanius, qui vertit, & neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidisset.

d Εἶναι] Εἴναι COCC.

e Καὶ κατηφεῖν ἠδύναντο.] Ita Big. (& Coll. Voss.) καὶ κατηφεῖν ἠδ. Samb. & Vat. καὶ κατηφεῖν ἠδύναντο Bas. & G.

f Προσειρηκότος.] Προειρηκότος Big. (Coll. Voss) & Samb.

g Οὐδενὸς] Sic MSS. οὐδενὸς τῶν ἀνθρώποις Bas. & G. ut & mox τροφῶν.

lute curam adhibuit Deus: dicens, sibi per illos dies ostensum esse, quomodo bene beateque viverent & rempublicam administrarent; postularetque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod descenderet quoties illis adesset, ut etiam alibi migrantes id nobiscum circumferamus, & non amplius opus sit in montem Sinæum ascendere, sed & ipse ventitans inter nos habitaret, precibus nostris præsens *& propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine & forma quas ipse præmonstravit, vobis ad illud fabricandum non segnem operam conferentibus. Cum hæc dixisset, duas tabulas eis ostendit, inscripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et scriptura erat à manu Dei.

αὐτῶν ἀπέδειξε, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [h] πολιτευόμενοι· λέγων, [i] αὐτῷ κατὰ ταύτας ὑποθέσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ σκηνὴν ὅτι βούλεται γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτοὺς παραγενόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχῆ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν [k] συσκηνῇ, παρατυγχάνων τ' [l] ἡμετέραις εὐχαῖς· γένοιτο δὲ ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ εἰς αὐτὸς ἀπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [m] ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένους ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.

Admiranda Israelitarum pietas. Ex. c. 25. aut c. 35. & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyse acceperant, nihil operæ studiique, quantum in se erat, desiderari voluerunt. Sed afferebant argentum simul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina, & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore collustratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanasque prædictis coloribus fucatas, & linum byssinum: lapillosque *pretiosos*, quibus homines, auro vinctis & inclusis, ad ornatum sumptuosiorem utuntur: atque insuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujusmodi enim materia Tabernaculum exstruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus suis munificentia, architectos operibus præficit ex mandato Dei; & quos sane populus, si illis liberum fuisset, elegisse voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris sunt perscripta, hæc erant: Besalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ sororis Moysis: Eliabus vero Isamachi *filius*, tri-

Besalelus atque Eliabus Architecti sacri. Ex. c. 31.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῆς σκηνῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ΟΙ δὲ χαίροντες οἷς τε ἑωράκεσαν καὶ οἷς ἤκουον τοῦ στρατηγοῦ, τῆς κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς [n] οὐ κατέλειπον. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ [o] χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [p] ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείας τε τρίχας, καὶ δορὰς προβάτων, [q] καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθος, ἕτεραι δὲ λευκὴν παρέχον τὴν χρόαν· ἔριά τε τοῖς προειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνου βύσσον· [r] λίθους τε, οὓς ἐνδεδεμένους χρυσῷ καθειργνύντες [s] ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πλῆθος συνέφερον. ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. [t] ἡ δὲ οὐδὲν μεταφερομένου [v] καὶ συμπερινοστοῦντος ναοῦ διέφερε. τούτων οὖν μετὰ σπουδῆς συνηθροισμένων, ἑκάστου καὶ παρὰ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, [x] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [y] ταῦτα ἦν· [z] Βεσελεῆλος μὲν [a] Οὐρὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, [b] υἱωνὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρα-

---

h Πολιτευόμενοι·] Perperam πολιτευόμενος in Editis.

i Αὐτῷ] Ita Big. Samb. Busb. Hen. & Vet. Interpr. αὐτὸν in Editis. αὐτὸς αὐτῷ Vat.

k Συσκηνῇ,] Συσκηνῇ καὶ παρατυγχάνῃ Samb. συσκηνῇ παρατυγχάνῃ Big. (imo Big. Coll. & Voss. Coll. σκηνῇ παρατυγχάνοι) τῇ σκηνῇ παρατυγχάνῃ Vat.

l Ημετέραις εὐχαῖς] Al. ὑμετέραις.

m Επιδείκνυσιν,] Επιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας Big. Samb. Hen. & Busb. Aliter Epiphan. Bas. & Gen. Notatur autem in cod. Busb. παραδείκνυσι, ἰόντων, τὴν μοχθηρίαν αἰδοῖ τῆς προσόψεως. BERN. Ita Vat. Bas. G. & Vet. Interpr. ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένους, ἐχούσας Big. Samb. (Coll. Voss.) Hen. & Busb.

n Οὐ κατέλειπον.] Οὐκ ἀπελείποντο Vat.

o Χρυσὸν,] Ita in MSS. χρυσίον in Editis.

p Υπὸ σήψεως] Υπὸ τῆς σήψεως Vat.

q Καὶ τὰς] Τὰς duntaxat Bas. Gen. Hen. aut Busb. In melioribus quidem literis nuncupantur licia, & fucis istis imbuta & pura. c. 25. 4. תכלת וארגמן ותולעת שני ושש. BERN. Ita Big. & Samb. (Coll. Voss.) in reliquis καὶ desideratur.

r Λίθους τε,] Ita Bas. & Gen. nisi quod hi legerint καθειργνύντες, illi καθειργνύντες. Verum aliter Big. Samb. & Epiphanius. λίθους τε τούτοις (filis crede variis) ἐνδεδεμένους χρυσῷ καθειργνύντες, οἷς ἄνθρωποι κ. χ. π. Mihi placent Editores. Tum πολυτελεῖς Hen. & Busb. BERN. Sic in Editis. λίθους τε τούτοις ἐνδ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in MSS.

s Ανθρωποι] Οἷς ἄνθρωποι Coll. Big.

t Η δ' οὐδὲν] In Samb. ἣ δ' οὐδέν.

v Καὶ συμπερινοστοῦντος] Καὶ περινοστοῦντος Vat.

x Αρχιτέκτονας] Ita in MSS. in Editis τοὺς ἀρχ. & mox κατ' ἐντολὴν Θεοῦ.

y Ταῦτα ἦν·] Ταῦτ' ἦν Samb.

z Βεσελεῆλος] Propter Moysis sanctissimos libros hunc restitui Βεσελεῆλον. Illo enim rite scribente, Deoque indigitante, בצלאל nomen habuit nobilissimus Artifex, Ex. c. 31. 2. quasi diceremus Latine *Gratia Dei*; tantum umbra ejus indicat Βεσελεήλ idem LXXII. Interpr. *Basalal* Samaritis. *Bezalel* Judæis per Europam, *Basliel* aliis plerisque. Verum apud Josephum Lambda alterum diu periit. Unde *Besebel* in codd. Epiph. Βεσελεῆλος in lectionibus Big. Βεσελεῆλος ex MSS Samb. Βασελεῆλος penes Typographos Bas. & Gen. Tum Samb. Busb. & Hen. Οὐρὶ legunt pro Οὐρὶ Big. Bas. & Gen. sive אורי S. Pentateuchi, quod *Ignatius* interpretaberis. BERN. Ita ex Sacris literis voluit Bernardus. (ita & Coll. Big. & Voss.) Βασελεῆλος Bas. G. & Vat. Βεσελεῆλος Big. Βεσελεῆλος Samb. Βεσελεὴλ LXX.

a Οὐρὶ παῖς,] Οὐρῆ Samb. Busb. & Hen. Ωρῆ Vat.

b Υἱωνὸς.] Vel φύλαξ δὲ μαρ. Libri excusi scriptique υἱὸς δὲ μαριάμμης, vel μαριάμμης Big. vel etiam μαριάμμης Samb. Atat ego non sentio adeo leve ac curiosum ingenium hujusce Scriptoris, qui de eodem homine scriberet Οὐρὶ παῖς, υἱὸς δὲ μαριάμμης. Imo Josephus paulo ante *Uri* parentem Ὧρον aut Οὖρον appellitaverat, eique dederat Moysis sororem, sicut Rabbini etiam consentiunt. Literæ denique sacræ satis monent de hoc genere, Ex. c. 31. 2. & c. 35. 30. & c. 38. 22. בצלאל בן אורי בן חור aut toties בן אורי בן חור κατὰ τὸ παραγγέλλον, aut ex codice doctissimi Tayleri, بصلال بن حوري بن حور. Iterumque Judæi 1 Chron. c. 2. 20. & 2. lib. c. 1. 5. Reperias etiam inter Traditiones Hebraicas Hieronymi, quas plurimas Pharisæis sui seculi debuit acceptas, *Chalubeum* aut *Calebum* secundis nuptiis potitum fuisse *Azaba*, *ex qua suscepit*, sic ait, *Hur virum Mariæ sororis Moysi*, *patrem Uri*, *avum Beseleel*. Audiendus & magnus Tarasii Syncellus, οὗτος ὁ Βεσελεὴλ [illegible] ... Eo autem modo illos nepotes si adfirmaverit cum B. Hieronymo & cum cæteris Doctoribus, qui Talmud molem quidem Babylonicam construxerant, à Jephonida derivari, quisquis rem plane mirabilem dicet & præter stomachum P. Comestoris. BERN. Υἱωνὸς vel φύλαξ placuit *Bernardo*, qui υἱὸς alterum rejecit: quod *Josephus* paulo ante (sc. p. 124) *Uri* parentem Οὖρον aut Ὧρον appellaverit, eique dederit Moyses sororem. Vide *Exod.* c. 31. v. 2. c. 35. v. 30 & c. 38. v. 22. confer *Syncellum*, p. 135. & *Hieronym.* in Quæst. Hebr.

c Ελι-

στρατηγοῦ· [c] Ἐλίαβος δὲ Ἰσαμάχου, Δανίτιδος φυλῆς. τὸ δὲ πλῆθος οὕτως ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρουμένοις [d] ἐπῆλθεν, ὥστε Μωυσῆς [e] ἀνεῖρξεν αὐτούς, ἐπικηρυξάμενος ἀρκεῖν [f] τοὺς ὄντας. τοῦτο γὰρ [g] οἱ δημιουργοὶ [h] προειρήκασι. ἐχώρουν δὲ ἐπὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωυσῆς αὐτοὺς ἕκαστα περὶ τῶν μέτρων, κατὰ τὴν ὑποθήκην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγέθους, [i] ὅσα τε δεῖ σκεύη χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσοντα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ [k] καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικάς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἐδέησε τὸ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β. [l] Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ [m] γεγενημένων, χρυσοῦ τε [n] καὶ ἀργυροῦ, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προειπὼν ἑορτὴν Μωυσῆς καὶ θυσίας κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵστη τὴν σκηνήν. πρῶτον μὲν αἴθριον διαμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα [o] πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [p] [q] κάμακας ἔστησε [r] χαλκέας [s] πεντεπήχεις τὸ ὕψος, [t] καθ' ἑκάτερον πλευρὰν εἴκοσι τῶν ἐπιμηκεστέρων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τὸ κατόπιν. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ [v] προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ [x] χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξῆπτο δὲ τῶν κρίκων καλώδια τὴν ἀρχὴν ἥλων χαλκέων [y] πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἳ, καθ' ἑκάστην κάμακα [z] περόνες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου [a] μαλακωτάτη διὰ πασῶν [b] ἐχεῖτο, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιέφραττον [c] ἅπαν ἐν

bus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem inceptam promovebat, ut Moysi visum esset eos inhibere, jubendo *per castra* proclamari non opus esse pluribus. id quod jam dixerant *& monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi structuram aggrediuntur: Moyse eos singula de mensuris edocente, prout ei suggesserat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, sacrificiorum *& sacrorum* usui inservientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa vestes sacerdotales, & alia quæ desiderabantur ad ornatum operis & Dei ministerium.

Elegantes Israëlitarum manus exercent vestes & vela sacra.

2. Cum autem omnia *jam* præsto essent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyses, indicto *solenni* festo & sacrificiis pro cujusque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo.* Atrium primo dimensus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos statuit altitudine quinque cubitorum, secundum longiora latera viginti, secundum transversa à tergo decem. Annuli autem vallis singulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: bases vero deauratæ, & subacutæ tanquam ima hastarum; æreæ autem quà in terram defixæ. * Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per singulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byssinum mollissimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad basim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum cir-

V.
A victimis mactatis auspicantur fabricam sacram.
Atrium *sanctum.*

c Ἐλίαβος] Ex Hebraico אהליאב בן אחיסמך Græce factum volo Ἐλιάβης δὲ Ἰσαμάχου, aut Ἐλίαβος δὲ Ἀχισαμάχου. Legebatur tamen ubique Bibliothecarum Ἰσάβαζος, aut rectius Ἰλίαβος δὲ Ἰσαμάχου; nam perversum est Ἰσαχάμου *Samb.* Defendit etiam *Epiphan.* vitium vetus, ubi ait, *Et Helisas Isamach aut Isamach filius.* Alii forsan Josephum emendarent deductis vocibus, Ὀολιαβὰν δὲ Ἀχισαμάχου, contra morem Sacerdotis hujus aut Doctorum Alexandrinorum. Hi etenim Ἐλιάβ nuncupant virum Fabrorum sacrorum βίβλ. Samaritæ *Abliab*: Gens Judæa Hieronymo tum florente *Ooliab*, hodierna *Aholiab*. BERN. Ita edidit *Bernardus*: qui tamen ex Hebraico Græce factum malit Ἐλιάβης δὲ Ἰσαμάχου aut Ἐλίαβος δὲ Ἀχισαμάχου. In *Cod. Vat.* (& *Coll Voss.*) Ἐλίαζος δὲ Ἰσαμάχου. in *aliis* Ἐλίαζος δὲ Ἰσαμάχου.

d Ὑπῆλθεν,] Ἐπῆλθεν aut ὑπῆλθεν in omnibus præter *Vat.* qui habet ἐπῆλθεν.

e Ἀνεῖρξεν] Ἀνεῖρξεν *Samb.* ut ab ore Attico.

f Τοὺς ὄντας.] Τὰ ὄντα legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Δημιουργοί] Isti apud Moysen, οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου. BERN.

h Προειρήκασι] Προειρήκεσαν *Vat.*

i Ὅσα τε δεῖ] Ita *Bas.* & *G.* ὅσα τ' ἔδει *Vat.* ὅσα τε δεῖ *Samb.* & *Big.*

k Καὶ γυναῖκες] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* καὶ αἱ γυν.

l Πάντων] Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων δὲ ἑτοίμων γεγενημένων.

m Γεγενημένων,] Γενομένων *Coll Voss.*

n Καὶ ἀργυροῦ,] Auro, argento, & ære Voss. 1. Mert. *V. Star.* & *W.* 2. Auro & argento, *reliqui librorum.* *Hinc Josephi codices Græcos emendabis*, χρυσίου τε καὶ ἀργυρίου καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν, *Forte enim exciderat* καὶ ἀργυρίου. *Scribit aliud agentibus: id tamen metalli commemoravit ὁ νομοθέτης*, *Exod.* c. 25. 3. BERN. Illa καὶ ἀργυροῦ inserui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipsius *Josephi* paulo supra, p. 130. in initio Cap.

o Πήχεων.] Πηχῶν passim *Big. Samb. Hen.* & *Basb.* πηχέων toties *Bas.* & *Gen.* itemque ἀργυρέα, χαλκαῖ, & similia parcius memoranda. BERN.

p Κάμακας ἔστησε χαλκέας] In sacro codice non dicitur æneas fuisse atrii columnas: & in Exodo, ubi docetur quid ex ære collato factum sit, non nisi bases & paxilli, quibus columnæ firmabantur, ex illo confecti leguntur. Si & columnæ integræ ex ære fuissent, illic recenseri inprimis debuissent. Malim ergo Philonem sequi qui ligneas fuisse scribit. REL.

q Κάμακας] Quas Κάμακας i. e. χάρακας, *vallos* appellitare Josephus, Philo κίονας mavult, & plures Alexandrini στύλους, omnes ex עמודים Conditoris. BERN. Κάμακας δὲ ἔστησε *Vat.*

r Χαλκέας] Χαλκείας *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem.

s Πεντεπήχεις τὸ ὕψος,] Ita in sacro Codice disertis verbis scribitur. Judæi in Gemara Eruvin. fol. 2. 2. volunt altitudinem 5 cubitorum non ab ipso solo esse ducendam, sed id velle scriptorem sacrum, columnas has & vela iis appensa 5 cubitorum altitudine eminuisse supra altitudinem altaris in atrio constituti, קומת חמש אמות חמש מזבח נחשת ולמעלה *altitudo* 5 *cubitorum intelligi debet de altitudine ducenda a summo altaris sursum.* Videlicet quia altaris altitudinem non 3 cubitorum spatio definiunt, quæ ipsi datur in sacro codice (quamque illi non de toto altari sed superiori parte, quæ proprie סובב dicitur, intelligunt) sed id in tabernaculo æque altum fuisse fingunt ac in templo primo & secundo, id est, decem cubitos, ne altare & quæ in eo fiunt conspici ab unoquoque extra vela possent, vela altius tollere necesse habent & 15. cubitos iis altitudinis dare. REL.

t Καθ' ἑκάτερον] Καθ' ἑκατέραν πλευρὰν *Vat.*

v Προσῆσαν.] Προσῆσαν *Vat.*

x Χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς,] Verum in istis vallis nihil auri reperit *Moyses*, qui solus *scriptorum* hanc scenam unquam viderat: quin sæpius affirmat harum columnarum bases ex ære fuisse conflatas. Leges itaque apud *Josephum*, βάσεις δὲ χαλκαῖ σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. *Bases autem æneæ fuerant & subacutæ, tanquam ima hastarum.* Vel plenius adhuc βάσεις δὲ χαλκαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ δὲ ἦσαν (αἱ κάμακες δηλονότι) ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. *Ex ære steterant columellarum scapi*; quod potius habeo, quam hanc descriptionem *Philonis*, ὅλη δὲ τῶν στύλων τὰ μὲν ἐντὸς κέδρος, τὰ δ' ἐκ τῆς ἐπιφανείας ἄργυρος. αὗται δὲ αἱ βάσεις χαλκαῖ. *Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *basibus deauratis* ex veteri vitio. BERN. At statim docet χαλκᾶς fuisse, quod & sacro codice traditur. Si voluisset inauratas dicere, non dixisset hoc loco χρυσᾶς, sed κεχρυσωμένας aut simile quid. Et unde hausit inauratas fuisse? Suspicor aut delendam omnino vocem χρυσαῖ aut χρυσοῖς legendum. Σαυρωτῆρες erant χρυσοῖ, nam & aliqui tum imam tum summam hastæ partem σαυρωτῆρα dixere. Summa pars qua hostis petitur ferrea esse debuit, ima ornatus causa inaurari potuit. Aureæ itaque cuspidi hastæ, i. e. imæ similes has bases fuisse vult. Non tamen desunt qui σαυρωτῆρα nuncupent ferrum humo infixum, cui hasta ipsa infigitur. Vide Eustathium ad Iliad. κ. 344. Et certe has bases convenientius cum hujusmodi ferro, quod hastæ partem imam excipere solet, comparaverit, quam cum ipsa parte ima hastæ. Plutarchus in Apophthegmatibus pag. 183. Δημήτριος ἐν τῷ αἰγιαλῷ κατέγραψε τῷ σαυρωτῆρι τοῦ δόρατος Φεῦγε Μιθριδάτα. *Demetrius in littore scripsit acumine hastæ, Fuge Mithridates.* Hic videtur imum hastæ acumen intelligi, quod solo infigitur. REL.

* *Annulis innectebantur funes,*] *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ducti usque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per singulas tabulas in terram valide positi* &c.

y Πηχυαίων] Ita *Big.* in *aliis* male πηχυαίων. HUDS. Paxillos i. e. יתדות, qui funes tendebant columnas fulcientes, cubiti magnitudinem habuisse non legitur in codice sacro. REL.

z Περόνες] Πεπαρμένοις *Vet. Interpr.* id est *valide positi.* COCC.

a Μαλακωτάτη] Πολυμαλακωτάτη *Vat.*

b Ἐχεῖτο.] Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐχεῖ.

c Ἅπαν] Ἅπαν κύκλῳ *Vat.*

circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo se habebant septi tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos instar vestibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter bases: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem vestibuli latere adstabant tres valli in *ligna* portas sustinentia intromissi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum erat linteum è bysso contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppansum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & bysso contextum, multis variisque picturis, absque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aspersorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua sacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque septum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

Porta Septi S. oppansum Velum πολύμιτον.

Aspersorium sive labrum æneum. Ex. c. 30. 18, 19.

3. Tabernaculum autem posuit in ejus medio, versum ad orientem; ut mox sol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat australis, alter vero ad aquilonem obversus, & à tergo erat occasus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & crassitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas bases immissi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique basi foramen ad cardines suscipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem sex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter se aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commissuris in unum parietem coalescere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro ob-

In medio atrio orienti soli patuit Tabernaculum. Ex. c. 26.

κύκλῳ τὸ χωρίον [d] ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ οὕτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ τοῦ περιβόλου. τῆς δὲ τετάρτης [e] πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ οὔσης πηχῶν ἡ ἑτέρα μέτωπον τοῦ παντὸς ἦν, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνέῳκτο κατὰ πύλας· ἐν αἷς [f] ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων. [g] ὅλαι δ' αὐτῆς ἀργυρος ἦν [h] ἐπικεχαλκωμένος πλὴν τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶτες, [i] αἳ ταῖς πυλίσι [k] ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [l] δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν περιηγμένον. τὸ δὲ κατὰ τὰς πύλας· μῆκος μὲν ὂν πηχῶν εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους· ὕφος ἦν [m] πορφύρας καὶ [n] φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὐτῷ συνυφασμένων καὶ ποικίλων, ὁπόσα μὴ ζώων [o] ἐξετυποῦτο [p] μορφάς. ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν [q] περιρραντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὐτῷ καὶ τὴν κρηπῖδα παρεχόμενον· ἐξ οὗ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τῶν ποδῶν καταχεῖν παρῆν. καὶ ὁ μὲν τῆς αἰθρίας περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ΄. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵστησιν αὐτοῦ κατὰ μέσον, τετραμμένην [r] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνιὼν ἀφίῃ [s] τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἐπὶ πήχεις ἐξέτεινε τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος ἐπὶ δέκα [t] διεστήκει. καὶ ὁ μὲν ἕτερος τῶν τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ [u] βορέαν ἐτετράφατο, κατόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ἀνίστασθαι δ' αὐτὴν ἔδει ἐφ' ὅσον προσβαίνει τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλου πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς δὲ [v] πλάτος ἐκτείνοντες πηχυαῖοί τε καὶ ἡμίσεος, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκωμέναι πανταχόθεν χρυσαῖ, διά τε τῶν ἔνδοθεν καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάστῳ προσῆσαν στρόφιγγες, [x] ἐλαυνόμενοι [y] κατὰ δύο [z] βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· [a] πυλὶς δ' ἑκατέρα τούτων προσῆν δεχομένη τὴν στρόφιγγα. οἱ δὲ κατὰ δύσιν τοίχου κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· συνῄεσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἁρμῶν εἰς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τὴν συνέ-

d Ὡς μηδὲν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ὡς ἂν μηδέν.

e Πλευρᾶς,] Iterum ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* πλευρῶν in *aliis*.

f Ἀνὰ δύο] *Samb.* ἀναδύο accentu Attico. BERN.

g Ὅλαις] Ita *Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὕλαι δ' αὐτῆς.

h Ἐπικεχαλκωμένος] Ita ex seqq mox v. 31. lego pro ἐπικεχαλκωμένος. (ita & *Coccejus* emendaverat) Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipsam perpenderit, & illud *Hesychii*, χαλκεὺς, πᾶς τεχνίτης, καὶ ὁ ἀργυροκόπος καὶ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρος ἦν.

i Αἳ ταῖς πυλίσι] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* In *Editis* αἷς πυλῖσι ἦσαν.

k Ἐμβεβήκεισαν] Ἐμβεβήκεσαν. COCC.

l Δὲ βύσσινον] Illud δὲ omittit *Samb.*

m Πορφύρας] Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex seqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod.* c. 25. v. 3.) quæ memorant *hyacinthum*, *coccum*, *purpuram* & *byssum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi supercœlestis, ita Templi pars maxima mundi aspectabilis ferebat imaginem; septem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci signa. Antea editum erat πορφύρας φοίνικος, σινδ &c.

n Φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ] Πορφύρας καὶ φοίνικος, ὕφος ἦν, ita *Epiph.* πορφύρας φοίνικος σὺν ὕαν *Big. Samb.* & *Baf.* ὑακίνθῳ. *Gen.* temerè φοίνικας: parique in eadem sententia *Samb.* πεποικιλμένον. Sacrum itaque Peripetasma referebat divitem sanguinem purpuræ Tyriæ ארגמן, πορφύρας: vermium coccinorum ruborem vegetum תולעת שני, φοίνικα, LXX κόκκινον, barbare σκαρλάτον: conchyliorum saniem cœruleam תכלת, ὑάκινθον: atque etiam lini puri candorem [משזר] שש, βύσσον. BERN.

o Ἐξετυποῦτο] *Coll. Voss.* ἐξετυποῦτο.

p Μορφάς.] Fortè μορφαί. COCC.

q Περιρραντήριον] Plures codices περιρραντήριον, contra usum Urbis. Dein χαλκοῦν aut χάλκεον Editores, ut in nominibus metallicis peccare solent. Mox misera κατασχεῖν & κατασχεῖν *Hen* & *Bas.* BERN.

† *Crepidine*] *Al.* *scaphio aut pelvi.*

r Πρὸς ἀνατολάς·] *Al.* πρὸς τὰς ἀνατ.

s Τὰς ἀκτῖνας.] Τὰς ἀκτῖνας Typographi μαλ' ἀνθρώπινα. Mox εὖρος *Samb* & *Bas.* & eo spiritu sæpius. BERN

t Διεστήκει] Διεστήκει *Big Samb. Bas.* & Interpres *Scholasticus*, contra *Gelenium* ambasque editiones Græcas: ubi habes ἐπὶ δέκα δύο πήχεις, *latum fuit cubitos duodecim*, sextante quidem moduli superfluo. BERN. Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ δέκα δύο πήχεις, *latum fuit cubitos duodecim*. HUDS. At decem modo cubitos latum fuit tabernaculum, uti aliunde constat. Quod si latitudo externa tabernaculi intelligatur, ea fuit 12 cubitorum, si asseres singuli crassi fuere cubitum, & si Judæos sequimur, Raschium, Aben Ezram & alios. Verum non videtur Josephus latitudinem tabernaculi externam describere, sed internam, quia longitudinem describit internam, 30 nempe cubitorum. An ergo scripsit δέκα; Nam & ipse non credidit asseres singulos crassos fuisse cubitum, uti alii opinantur, sed 4 digitos modo. Adde quod mox scribat sex asseres, qui ad occidentem erant & cum angularibus totam latitudinem tabernaculi efficere debent, facere 9 cubitos & iis addi angulares duos ἐκ πήχεος ἡμίσεος, *ex cubito sectos*, sic ut certe ex his latitudo trium cubitorum nasci non possit, ut hi tres adjecti prioribus novem efficiant latitudinem duodecim cubitorum. Denique scribendum hic esse δέκα firmatur ex iis, quæ mox de Sancto Sanctorum tradit illud τετράγωνον fuisse 10 cubitorum: unde efficitur Josephum credidisse latitudinem tabernaculi, cujus hæc pars erat 10 cubitorum fuisse. In MS. est ἐπὶ δέκα διεστήκει, quod suspicionem nostram firmat. REL.

u Βορέαν] Ferocius paulo *Samb.* & *Big.* βορρᾶν aut βορρᾶν. Mox κατόπιν δ' *Bas.* & *Gen.* BERN.

v Πλάτος] Πλάτος scriptum est *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanii*. A typis βάθος. Legerem potius εἰς δὲ πλάτος ἐκτείνοντες π. τ. καὶ ἡ. τὸ δὲ πάχος δ. τ. ibidem *Samb.* πηχυαῖοί τε; *Bas.* & *Gen.* πηχυαῖοί τε; & subinde χρυσαῖ, ἀργυραῖ, & similia. BERN. Dein τὸ δὲ πάχος δακτ. τ.

x Ἐλαυνόμενοι] Ἐλαυνόμεναι *Vat.* & mox τὴν στρόφιγγα.

y Κατὰ δύο] *Coll. Big.* ἐπὶ δύο. *Voss.* ἐπὶ τῶν δύο.

z Βάσεων] *Big.* & *Samb* manus secunda ἐπὶ βάσεων. Alterum præstat. BERN

a Πυλὶς δ' ἑκατέρα] Ita in plerisque *MSS.* (*Coll. Voss.* πυλίς) in *aliis* cum *Editis* πύλη. *Bernardo* autem placuit πυλὶς, *portula*, *foramen*, *receptaculum*, sicut opera cardinata exigunt.

b Χωρί-

συνέλθοιεν, [b] χρύσεον τά τε ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός. ἀνελογεῖ γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ περιεῖχε [c] βάθος τρίτον σπιθαμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι [d] τοὺς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον· ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἓξ κίονες περιεῖχον) [e] συνεισελθόντες· [f] δύ' ἑτέρους ποιοῦντες) κίονας ἐκ [g] πήχεως τετμημένους, οὓς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἐσκευασμένους. ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων [h] κρίκους εἶχε χρυσοῦς κατὰ τὸ ἐξωμέτωπον [i] προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμπεπλεγμένους κατὰ στίχον πρὸς ἀλλήλους τετραμμένους τὴν [k] περιφάνειαν· καὶ δι' αὐτῶν ἐπίχρυσοι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, [l] πέντε πηχῶν ἑκάστη τὸ μέγεθος, σύνδεσμος ἦσαν τῶν κιόνων, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, τέχνῃ τῷ στρόφιγγι [m] κοχλίου τρόπον δεδημιουργημένῳ. [n] κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ἦν διὰ πάντων ἰοῦσα τῶν κιόνων, εἰς ἣν ἐνέβαινον [o] πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ἐπιμηκεστέρων, [p] κρατοῦσα ταῖς ἑαυτῆς γιγγλυμοῖς [q] τοῦ θήλεος τοῦ ἄρρενος συνελθόντος. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ [r] μηθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μήθ' ὑπ' ἄλλης αἰτίας, τὴν σκηνὴν συνεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐν ἠρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, κατὰ δέκα πήχεις ἡρμοσμένους ἐκ τοῦ μυχοῦ τέσσαρας ἔστησε κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ἐπικειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [s] τὸ δ' ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν τοιαύτην τῆς σκηνῆς [t] πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς οὐρανὸς [v] ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δ' εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, οὕτως τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπιτέτραπτο. κατὰ μέτωπον δὲ, ἐξ οὗ τὴν εἴσ-

ductum. Utroque ex latere sibi respondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii*, crassitiei *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In postico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant sex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito divisas, quas angulares posuerunt ad instar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinsecus adaptatos, veluti radicibus quibusdam ordine defixos, sibi invicem undique respondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuscujusque vectis in caput alterius admisso per vertibula cochleæ ad similitudinem affabre facta. * Ad posticum autem parietem † una phalanx per tabulas omnes discurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commissuris jungerentur masculo & femina inter se coarctatis. Atque ita cautum est ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, sed perquam securum staret & immobile.

Adytum, sive Sanctum Sanctorum. Vide Ex. c. 26. & 36. & c. 7. §. 8. hujus libri.

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes divisa, ad decem cubitos à fundo statutæ sunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & basibus similibus impositæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi sacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimensio rerum universitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec sacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo sepositum: viginti vero cubitorum spatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur accessus, solis sacerdotibus * concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus,

Introitus Sanctuarii.

[b] Χρύσεον] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* χρύσεα.

[c] Βάθος] Mox πάχος repoſui, vice πλάτος à Scribis Typographisque diu accepti. Crassæ enim steterant sacræ tabulæ digitos quatuor. Epiphanius etiam pro suo ingenio reddidit *Altitudo* (βάθος) *tertiam partem palmæ.* Nostri tamen Theologi errare malunt cum Rabbino Jarchio qui אמה pro טפח, spissitudinem cubitalem eis asseribus dederat. Mox τοὺς neglexit *Big.* quod nunc quandam Emphasin præstat. Dein *Samb.* ἀπὸ πήχεις ὑπ' αὐτῶν. BERN. Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* repoſui. Suspicor tamen nonnulla excidisse, aut δύο μόνῳ repetenda esse ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex lateribus autem tabulæ erant numero viginti* (al. *numero respondentes*) *quarum habebat latitudo mensuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos adimplebant.*

[d] Τοὺς τριάκοντα] *Coll. Big.* τριάκοντα.

[e] Συνεισελθόντες] Συνελθόντες in quibusdam *MSS.* (*Big.* & *Voss. Coll.*)

[f] Δύ' ἑτέρους] Δύο ἑτέρους *Big.* & *Samb.* & cum illis Interpres Scholasticus. Scripsit forte Sacerdos δύ' ἑτέρους, vel adeo non scripsit. Eo loci ἐκ πήχεος *Big.* ἐκ πήχεως cæteri. Mox *Samb.* ἐπ' ἴσης. BERN. Ita auctoritate *Vet. Interpretis* (imo & *Coll. Big.* & *Voss.*) pro αὖ ἑτέρους cum ΔΥ in ΑΥ facillime transeat.

[g] Πήχεως] *Big. Coll.* πήχεος.

[h] Κρίκους] Correxi adeo ex interpretatione *Epiph.* cum prius vulgaretur typis, κρίκους εἶχε χρυσοῦς κ. τ. ἐ. μ. προσφυεῖ, ὥ. ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένος κ. σ. π. ἀ. τετραμμένοι τὴν περιφάνειαν. *Samb.* & *Big.* προσφυεῖς pro προσφυεῖ: horumque alter pro περιφάνειαν voce recta scripsit propter usum περιφέρειαν. Atticismus adhuc sustinebit ἐμπεπλεγμένοι & τετραμμένοι. BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, veluti quibusdam radicibus consutos per ordinem, ad invicem per circuitum respicientes.* cum prius vulgaretur κρίκους εἶχε χρυσοῦς κ. τ. ἐ. μ. προσφυεῖ, ὥς ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένος κ. σ. π. ἀ. τετραμμένοι τὴν περιφάνειαν

[i] Προσφυεῖς] Προσφυεῖ in quibusdam *MSS.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & mox τὴν περιφέρειαν.

[k] Περιφάνειαν] *Coll. Voss.* περιφέρειαν.

[l] Πέντε πηχῶν] Vitio Typorum nuperorum πέντε πηχῶν ἑκάστη. Exponit itaque Antiquarius Mosis sui [illegible] Ex. c. 26. 27. [illegible], contra reliquos omnes Interpretes. BERN. Ita in *MSS.* πέντε πηχῶν ἑκάστη perperam in *Editis.* HUDS. At alii inter Iudæos putant hæc transtilla adeo longa fuisse, ac ipsum latus tabernaculi, cui applicabantur: atque ita de transtillo, quod per medios asseres permeabat ab ortu versus occasum, scribitur in Midrasch schir hasschirim fol. 12. col. 2. [illegible] *Transtillum hoc longum erat 32. cubitos:* videlicet 30 cubitos absumebat longitudo tabernaculi interna, unum crassitudo asserum occidentalium, dimidium hinc & dimidium inde spatium, quo contrectari debuit. REL.

[m] Κοχλίου τρόπον] *Samb.* Κοχλιοῦ alii. κόγχου legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligit autem Flavius *commissuras pyxidatas.* κοχλίας enim, κοχλος, & κόγχος inter alia, *quoddam concavum* significant & *lingularum capax.* Affigebantur autem, quod reor, arrectariis tabulis sui cardines hac forma ෆ. BERN. Eo modo *Samb.* κοχλιοῦ *alii.* κόγχου legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligere videtur *commissuras pyxidatas.*

[n] Κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον] Sic in *MSS.* (nisi quod in *Coll. Voss.* sit τοιχῶν) & *Vet. Interpr.* in *Editis* κατὰ δὲ τ., vel κατὰ δὲ τ. ὄπ. μία &c.

* *Ad posticum autem parietem.*] *Epiphanius* vertit, *Et post tergum parietum in longitudine positorum unus erat ordo.*

† *Una phalanx per tabulas omnes discurrebat,*] Non ita velim intelligas ac si *una duntaxat* esse *phalanx*: sed quot erant *vectium ordines*, toties eis respondebat *una phalanx.*

[o] Πλάγιαι καὶ αἱ] *Samburcus*, quem jam cæteris antefero, legit πλάγιαι καὶ αἱ τελευ. αἱ πλάγιαι αἱ τελευταῖαι *Bas.* & *Gen.* πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι *Big.* Duriora hæc erant, quam *Epiphanius* Latina faceret. Ait autem Judæus, extrema vectium lateralium in capita prælongi vectis occidentalis admissa. BERN. *Sambuci cod.* scripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι αἱ τελευταῖαι *Bas.* & *G.* πλάγιαι τελευταῖαι *Vat.* πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι *Big.*

[p] Κρατοῦσα ταῖς ἑαυτῆς γιγγλυμοῖς] Ita *Bas.* & *G.* nisi quod γιγγλυμοῖς habeant (cum aliquot *MSS.*) pro γιγγλυμοῖς. καὶ κρατοῦσα συνέβαινεν [συνέβαινε *Vat.*] αὐταῖς γιγγλ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* καὶ κρ. τ. ταῖς ἑαυτῆς γιγγλ. *Big.*

[q] Τοῦ θήλεος] Sic nunc quoque loqui solemus *Cochlea mas*, *Cochlea femina*, quarum una alteri inseritur. REL.

[r] Μηθ' ὑπ' ἀνέμων] Sic *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἠρεμίᾳ.

[s] Τὸ δ' ἐνδοτέρωθεν] Terminationem localem rejicit *Big.* & absque necessitate τὸ δ' ἐνδοτέρω αὐτῶν. BERN. Τὸ δ' ἐνδοτέρω (ἐνδοτέρω *Coll. Big.*) *Vat.*

[t] Πρὸς μίμησιν] Καὶ μίμησιν *Vat.*

[v] Ἂν εἴη] Αὐτὸ τῷ Θ. *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) ut infra αὐτὸ τοῖς ἱερεῦσιν.

* *Concedebatur.*] In Græcis οἱ δ' εἴκοσι π. ——— ἐπιτέτραπτο, quod enallagen Atticam sapit, pro numerosiori ἐπιτετραμμένοι, præsertim cuique χώραν intelligenti. BERN.

itus, columnas quinque statuerunt æreis basibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byssi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diversitate* contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaversum, columnis obductum; quæ, per transversum templi posita, adytum intus conclusum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conspectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Speciosa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis universis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore similis, quinque columnas ad introitum *sanctuarii* obtegebat, à summitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujusque columnæ dependens. At reliquum *spatii* sacerdotibus subintrantibus in aditum patebat. Huic autem *velo* lintea prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum sisteretur ad angulum, quo liberior esset prospectus, & præcipue in festis diebus. nam in reliquis, ac præsertim cum nivosa esset tempestas, operimento erat velo variis coloribus distincto. Unde & post templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujusmodi linteum aditibus esset oppansum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commissuras, ita inter se masculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum esse viderentur; dein expansa obtegebant & superiora, & parietum partem utramque lateralem simul & posticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem & alia stragula ejusdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero

Velum Adyti.

Operimentum internum.

Tabernaculi Tegumentum secundum.

ἔνδον ἦσαν πεποιημένοι, [a] κίονας ἔστησαν χρυσοῦς, χαλκέαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸν ἀριθμόν. κατεπετάννυσαν δὲ τὴν σκηνὴν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας [y] καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος [z] βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα πανταχόθεν, ὃ κατεπετάννυσαν τοῖς κίοσιν, οἳ, διαιροῦντες τὸν νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτ' ἦν τὸ ποιοῦν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς [a] ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄβατον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, [b] τοῦ ἁγίου τὸ ἅγιον. [c] ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φᾶρος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον [d] ὅσα κόσμον εἰσεῖν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ [e] χρόᾳ παραπλήσιον [f] τοὺς ἐν τῇ εἰσόδῳ πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκου κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσεως τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ἦν ἰσομεγέθες [g] φᾶρος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [h] ἑκατέρωθεν, τῶν κρίκων τοῦ τε ὕφους καὶ τοῦ κάλω [i] διακονούντων πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· [k] ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ καθορᾶσθαι, καὶ μάλιστα [l] ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις. [m] κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ νιφετώδης, προπεταννύμενον, στεγανὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὴ παρέμεινε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὴν σινδόνα [n] τοῦτον τρόπον περικεῖσθαι ταῖς εἰσόδοις. [o] δέκα δ' ἄλλα φάρη, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσοῦς ἔχοντα [p] γιγγλύμους, ἐπὶ συναφῇ [q] θηλυός τε καὶ ἄρρενος συμπέπλεκτο, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα τοῦ ναοῦ [r] τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τοὺς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἑστῶτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον [s] πῆχυν ἀνέχοντα. [t] ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ

a Κίονας] Scribæ autem Græculi intendunt τὸ ἀσύνδετον his verbis, κίονας ἔστησαν (aut Ionismo *Samb.* ἔστασαν) χρυσοῦς χαλκέαις βάσεσιν ἐφεστῶτας. BERN. In quibusdam *MSS.* κίονας ἔστησαν (vel ἔστασαν, ut *Coll. Voss* & *Big.*) χρυσοῦς χ. β. ἐφεστῶτας. (vel ἐφεστάτας ut *Coll. Voss.*) atque in iisdem καὶ omittitur ante τὸ ἴσον.

y Καὶ ὑακίνθου] Prius hoc καὶ non agnoscit *Coll. Big.*

z Βαφαῖς] Βαφῇ συγκεκραμμένοις editio utraque. βαφῇ συγκεκραμμένοις MSS. duo. βαφαῖς συγκεκραμμένοις *Epiphanius Schol.* Valent & alteræ lectiones, ne fortè expungeres. BERN. Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεκραμένοις vel συγκεκραμένοις. qui & mox dant καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων &c.

a Ἅγιον ἐκαλεῖτο] Si & Sanctum & Sanctum Sanctorum ἅγιον appellatum fuit, non debuit ab aliis reprehendi Paulus scribens Hebr. 9. 25. Pontificem semel in anno in τὰ ἅγια ingressum non sine sanguine, quod etiamsi de solo Sancto intelligatur, verissimum est: sed demus Sanctum Sanctorum hoc nomine innui, Ἁγίων nomen utrumque spatium comprehendit. Et non ignorasse Paulum Pontificem ingredi solere in Sanctum Sanctorum liquet & commate septimo. Ergo τὰ ἅγια est מקדש, uti Levit, 19. 30. Græci habent, id est, Sanctuarium sive Sanctum & Sanctum Sanctorum. REL.

b Τοῦ ἁγίου τὸ ἅγιον.] Id confirmat modo notata, sic ut conclave interius pars fuerit τοῦ ἁγίου (quo nomine tabernaculum universum ex duobus conclavibus compositum dicitur) sed pars Sanctior τὸ ἅγιον ipsius ἁγίου. Τὰ ἐσώτατα τοῦ ἁγίου appellat Philo. & Ezechiel cap. 41. 23. קדש τὸ ἅγιον hoc vocat, & partem priorem היכל. Cæterum quum hoc conclave Sanctum dicitur Sanctorum non est, quod hoc alio respectu ita nuncupatum credamus, quam quod sit Sanctissimum. Ita & sacrificia quædam appellantur קדש קדשים *Sancta Sanctorum* id est Sanctissima. Sic in Gemara Hierosolym. Megilla 72. 2. & Hierosf. Avoda Zara 42. 3. uti & in Midrasch Coheleth. 113. 2. legitur Nachumum quendam ob singularem Sanctitatem nuncupatum איש קדש הקדשים ἅγιον ἁγίων. REL.

c Ἐρεῖον δὲ ἦν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὡραῖον δὲ τὸ φ. in *reliquis.*

d Ὅσα κόσμον εἰσεῖν] Eo modo in quinque *MSS.* ὃ κόσμος ἐσεσθαι ἔμελλεν in *Editis.*

e Χροίᾳ] Χροᾷ omnes, excepto *Samb.* BERN.

f Τὰς ἐν ταῖς εἰσόδοις] *Al.* τὰς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις.

g Φᾶρος,] Φάρος *Coll. Big.* at *Voss.* Φάρος.

h Ἑκατέρωθεν.] ita *Samb.* & *Big.* in *cæteris* ἐπιβαλλόμενον τῶν κρ. omnes ambigue. HUDS. Vet. *funibus eam per annulos deducentibus ac retrahentibus.* Lege ἀπὸ κάλων ἐπὶ θάτερα. COCC.

i Διακονούντων] *Big.* διακονούντων, (& *Coll. Voss.*) vitio literulæ. Mox Typothetæ aliud agentes, ἐμποδὼν οὐκ ἐνιστάμενον πρὸς τὸ καθορᾶσθαι. Tum perperam *Samb.* ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον &c. Dein Tempore nedum perfecto Editores παρέμεινε. Tenaces augmenti *Baf. Gen.* & *Big.* ᾠκοδομησαμένων. BERN.

k Ἐμποδὼν] Ita MSS. Ed. ἐμποδὼν. leg. ἐμποδὼν vel ἐμπόδιον; *Vet.* non legit οὐκ, cum vertit: *impediret aspectum intuendi sacrificia.* COCC.

l Ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις.] כניסים מכנים id & Talmudici scribunt, sacerdotes juniores admissos ad conspectum Sancti festis majoribus, quum ceteroquin non liceret sacerdotibus intrare in Sanctum aut vasa illius conspicere, nisi illis, quorum opera ibi requirebatur. REL.

m Κατὰ δὲ] Κατὰ δὲ καὶ τὰς λοιπὰς legisse videtur *Vet. Interpr.*

n Τοῦτον τρόπον] Editi faciunt cum plebe Græca τούτῳ τῷ τρόπῳ. Scripto vero ritu Attico, quem post Dionysium nos comprobamus literis nostris. Mox ἕνδεκα δ' ἄλλα φάρη in MSS. editisque legebatur Græce, contra Epiphanium Interpretem & contra fidem sacram. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* quod ut Atticum reliquorum τούτῳ τῷ τρόπῳ comprobamus.

o Δέκα δ'] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis*, ἕνδεκα in *Editis* & *MSS.*

p Γιγγλύμους,] Iterum *Big.* & *Samb.* γιγγλύμους, eodemque accentu Suid. & Etymologus. Sed γιγγλυμοὺς *Baf.* & *Gen.* pro γιγγλύμους. BERN.

q Θήλεός τε καὶ ἄρρενος] Potes cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* θηλέας καὶ ἄρρενας, *annulos uncinosque*, quod voluit *Epiph.*

r Τό τ' ἐφύπερθεν] *Samb.* τότε ἐφ' ὕπερθεν. Oriens autem ultra cubitum istius aulæi haud insumebat: vel tantum replicabatur à fronte tabernaculi; vel id denique dependebat à postica humum usque. BERN.

s Πῆχυν] Inde liquet Josephum exiguam crassitudinem dare asseribus, & illam fere pro nihilo habere ac negligere: nam quia asseres alti fuere 10 cubitos, & latitudo interna tabernaculi fuit 10 cubitorum si asseres cubitum unum crassi fuissent, debuisset velum 28 cubitorum, non uno sed duobus cubitis utrimque a solo remotum fuisse. Inde etiam discimus, Josephum supra non scripsisse 12 cubitorum fuisse latitudinem tabernaculi, sed debere substitui in contextu numerum 10., quoniam tunc non potuisset velum unius cubiti duntaxat spatio a solo abesse. REL.

t Ἴσαι] *Samb.* ἴσαι. Nam de illa vocula Rhetoresque Poetæque solent dissonare. Mox *Baf.* & *Gen.* μιᾷ. BERN.

v Μι-

μιᾷ πλείους τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερέβαλλον· τριάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν ταῖς ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐξέτεινον [v] μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι· [x] κατὰ θύρας [y] ἀετώματι παραπλήσιον καὶ [z] παστάδα παρέχον, [a] τοῦ ἑνδεκάτου φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένου. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατεσκευασμέναι [b] ὑπερῄεσαν. σκέπη καὶ βοήθεια τοῖς ὑφαντοῖς [c] ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γεγενημέναι. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ [d] χρόαν τοῖς κατὰ τὸν οὐρανὸν συμβαίνουσιν οὐδὲν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δὲ ἐκ τῶν τριχῶν καὶ τῶν διφθερῶν πεποιημέναι [e] κατῄεσαν ὁμοίως τῷ περὶ τὰς πύλας ὑφάσματι, τό τε καῦμα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕβριν ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοῦτον πήγνυται τὸν τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ [f] ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σήπεσθαι μὴ δυναμένων. ἡ δὲ [g] ἐρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ [h] πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ [i] τότ' ἐντὸς καὶ τὸ ἔξωθεν [k] περιελήλατο πᾶν, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε [l] χρυσέοις τὸ ἐπίθεμα προσηνωμένον εἶχε θαυμαστῶς, ὃ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' οὐδέτερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν ἐναρμονίαν λυμαινόμενον. [m] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τὸν [n] ἐπιμηκέστερον κρίκοι [o] προσῄεσαν χρύσεοι δύο, τοῦ παντὸς [p] διήκοντες ξύλου· καὶ δι' αὐτῶν [q] μόχλοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δεήσειεν, ἄγοιτο κινουμένη. οὐ γὰρ ἐπὶ ζεύγους ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δ' ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν [r] πρόσωποι δύο· [s] Χερουβεῖς μὲν αὐτοὺς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῷα δ' ἐστὶ πετεινά, μορφὴν δ' οὐδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων παραπλήσια. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ [t] προσγεγλυμμένους ἰω-

magis porrecta: constabant enim ista triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem subtilitate qua priora è lana, ad terram usque prolixius aliquanto demissa erant: ad ostia fastigii & antarum similitudinem referebant, stragulo undecimo in hunc usum assumpto. Alia rursus è pellibus facta his superinducta erant, quæ contra æstus & pluvias *coloribus variegata* protegerent. Aspectu ejus è longinquo quidem homines obstupescebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus similiter prominebant, ac velum ad portas oppansum; ut *scilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum constructum est.

Pellibus insuper hæc omnia obtegebantur. Ex. c. 26.

5. Facta est autem & arca Deo *sacra*, ex lignis natura validis & quæ cariem non sentiunt. Hæc vero Eron quidem dicitur lingua nostra vernacula. Hujusmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat * quinque spithamarum: latitudo vero & crassities trium singulatim erat spithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta est, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amussim respondebat, nulla ex parte vel tantilla scitam ejus aptamque juncturam impediente asperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occasio postularet, de loco in locum moveretur. non enim super jumentis vehebatur, sed sacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impositæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conspexerat. Ast hæc dixit Moyses se ab ima-

VI. In Adyto servatur Decalogi Apotheca deaurata, sive Arcula sacra.

v Μέχρι τῆς γῆς] Judæi in Gem. Schabbath fol. 98. 2. non modo usque ad terram pertigisse velum putant, sed & partem soli texisse למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולין מהלכין אחריה *Cui rei simile erat tabernaculum? Mulieri in publicum prodeunti longa toga, cujus syrmata humum verrunt post eam.* REL.

x Κατὰ θύρας:] Καὶ κατὰ θύρας malit BERN.

y Ἀετώματι] Ergo & templo hac in parte fuit simile, quod ἀέτωμα habuit. REL.

z Παστάδα] *Big.* & *Samb.* sed casu proximo Editores παστάδι. Pars illa antica domuum Græcis παραστὰς & παστὰς (potius quam προστὰς) appellabatur, ut Pollio aliique Architecti adnotarunt. Epiphanius jam *Thalamos* cogitat, nedum quod structum maxime extat. Lego etiam, καὶ κατὰ θύρας ἀετ. &c. Prave *Bas.* & *Gen.* ὑπερῄεσαν, rursusque de eisdem tegminibus ὑπερῄεσαν. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* παστάδα. Verum παραστάδας exhibet *Vat.* & paulo ante ὡς ἀετώματι.

a Τοῦ ἑνδεκάτου] Putat ergo totam cortinam quatuor cubitorum ultra longitudinem tabernaculi additam: sic ut 44. cubitos hoc velum habuerit, & ab occasu absuerit a solo unum cubitum, si crassitudo asserum in censum non veniat, & una cortina fuerit ab anteriori parte replicata. REL.

b Ὑπερῄεσαν.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπερῄεσαν & mox καλύμμα in reliquis.

c Ἔν τε τοῖς καύμασι] Aliis typis ἐν τοῖς καύμασι. Ita & Epiphanius. Theodoretus autem ex sacerdote Judæo καὶ δέρρεις δὲ εἶχε τριχίνας ἡ σκηνὴ ἐπικειμένας, καὶ μέντοι καὶ διφθέρας ποικίλας· ὥστε καὶ τὸν ὑετὸν ἀπείργειν καὶ τὴν φλογμόν. BERN. Sic in *MSS.* in Editis ἐν τοῖς κ.

d Χρόαν] Χροιὰν *Bas.* & *Gen.* prorsus ἀπίθανον: χροιὰν vulgare, sed à Palladio χροιὰν, Theognetο aliisque testibus idoneis. BERN.

e Κατῄεσαν] Ita MSS. Editi καθεῖσαν.

f Ξύλων] *Hen.* & *Bush.* ἐκ ξύλων ἰσχ. BERN.

g Ἐρὼν] Moyses ipse præfectus & norma sacri operis ארון hanc nuncupavit, & quidem priori brevi, ut volunt Masorethæ: Gens Arabum ارن, *Eran.* Judæi χαλδαΐζοντες eandem אֲרוֹנָא ἀρῶνα aut ἐρῶνα, quomodo Josephum scripsisse aio. Unde ἡ δ' ἱερωσύνη apud *Big.* & *Samb.* atque ἡ δὲ ἐρώνυμα & ἱερωνυμία in codd. *Bush.* & *Hen.* ut Scribæ peccarant contra Judæi hujus ἡ δὲ ἐρῶνα μ. *Heron* tamen Epiphanii Interpr. Epit. Cant. & P. Scholastici, necnon ἡ δὲ ἱερὸν μ. *Bas.* & *Gen* emendationem illam obtulerunt, quam modo in pagina media vides. Prope γλῶτταν libri novi aliique. Tum ὄρος *Bush.* & *Samb.* BERN. Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum χαλδαΐζοντα *Josephum* ἀρῶνα aut ἐρῶνα scripsisse existimarit. In *Græcis* mira est hallucinatio. nam in *Bas.* & *G.* ἡ δὲ ἱερὸν, in *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἡ δ' ἱερωσύνη. atque ἡ δὲ ἱερώνυμα & ἱερωνυμία in *Codd. Bush.* & *Hen.* ἡ δ' ἱερὰ *Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comestori.* HUDS. Hebr. ארון. Ἱερώνυμον est in MS. REL.

h Πέντε σπιθαμῶν.] Σπιθαμὴ est palmus major παλαιστὴ palmus 4 digitorum; vid. Vitruvium & Hieronym. qui palmam & palmum distinguit. REL.

* *Quinque spithamarum:*] *Quinque dodrantum* reddit *Hostus* in Tractatu de *Fabrica arcæ Noëi.*

i Τότ'] Τό τε *Bush.* & *Hen.* τὸ ὄντος *Coll. Big.*

k Περιελήλατο] *Big.* & *Samb.* magis ex usu περιελήλατο. *Bas.* tamen *Gen. Bush.* atque *Hen.* proprie & κατ' διελήλατο. Vide Philologos ad vatem summum: nam geminum Atticismum refert id verbi. Paulo infra χρυσοῖς in editis & χρυσοῖ, quomodo Josephus neutiquam scripsit. Et subin ἴσον penes *Samb.* BERN. Περιελήλατο soli *Big.* & *Samb.* minus κατ' διελήλατο.

l Χρυσέοις] Ita *Big.* & *Samb.* & mox χρύσεοι. in *aliis* χρυσοῖς & χρυσοῖ, quo modo *Josephus* neutiquam scripsit.

m Καὶ καθ' ἕτερον] Καὶ abest revera *Samb.* & *Vat.* imo poterat reliquis abesse. Ibidem *Hen.* & *Bush.* Καθ' ἑκάτερον τοῖχον αὐτῆς. BERN.

n Ἐπιμηκέστερον] Contra alii inter Hebræos arcam ita in Sancto Sanctorum locatam volunt, ut longitudo ejus ab austro versus septentrionem protenderetur. Quumque vectes ipsi extremitate sua in velum dirimens Sanctum a Sancto Sanctorum impressionem fecerunt, debuerunt annuli concipi ad latera arcæ brevissima, non longissima. REL.

o Προσῄεσαν χρύσεοι δύο.] Ita è *Vat.* ut p. 137. in medio προσῄεσαν in *aliis.*

p Διήκοντες ξύλου·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* διήκοντος. proclivius esset χρύσεοι δύο διὰ τοῦ παντὸς διήκοντες ξύλου.

q Μόχλοι] Fefellit Typothetas αὐτῶν pars κεφαλαίου. In eodem versu ἑκάτερον τοῖχον *Gen* BERN. Illud μόχλοι ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* inseruit *Bernardus.* pro quo μὲν ὄντες habet *Vat.*

r Πρόσωποι] Sed προσέχοντες in marg. correxerat *Coccejus*, quod postea confirmatum vidi ex *Coll. Voss.* HAV.

s Χερουβεῖς] Χερουβεῖς *Samb.* accentu merito; χερουβεὶμ *Big. Bas.* & *Gen.* χερουβεὶμ ex LXX. cum *Hen.* cum *Bush.* cum *Latini* omnes. Atqui vero monstra illa alata alibi securius tracto: operam enim suam præter scriptores misere luserunt de Cherubinis pictores Judæi Christianique. BERN. Χερουβεὶμ *Vat.* Χερουβεὶμ LXX.

t Προσγεγλυμμένους.] Προστυπωθεὶς *Hen.* Paulo ante nominale προσγεγλυμμένους

imaginibus in Dei throno expressis accepisse. In hanc arcam reposuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conscripta esse contigit; quinque quidem in singulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina. ipsamque *arcam* intra adytum recondit.

VII. *In sacrario sacerdotum locat mensa sacra.*

6. In sacerdotum sacrario mensam collocavit, Delphicis non absimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium spithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem sui parte deorsum perfecte & accurate facti, similes iis quos spondis adhibent Dores; sursum vero abacum versus quadrangulari opere erant. At *mensa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte superiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non separati ab operculo; in quos immissi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum mensa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, sed prius quam in orbem coirent, desinebant extremitatibus suis in acumina, quorum unum in prominentem mensæ partem inserebatur, alterum in pedem. atque his per viam asportabatur mensa. Super hanc (nam posita erat in sanctuario versus septentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, ex farina mundissima duorum assaronum: quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. Panibus autem impositæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Post septem vero dies alii panes inferebantur, festo *scilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* septimum Sabbatum vocamus. At quod-

ἐσχηκέναι. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τοὺς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβέβηκε, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ [v] κατὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτην ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [x] Δελφικαῖς παραπλησίαν· τὸ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. [y] ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω [z] τελείως [a] ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [b] προστιθέασι ταῖς κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον [c] τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. [d] κοιλαίνεται δὲ [e] καθ' ἕκαστον πλευρὸν, κοιλαινομένη πως κατὰ περιαυγὴν τὸ ἔδαφος, ἕλικος περιθεούσης τό τε [f] ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ [g] ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, [h] οὐκ ἄπωθεν τοῦ ἐπιθήματος, δι' ὧν [i] ἵεσαν [k] στελεοὶ χρύσεοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, [l] ἐξαίρετοι. [m] κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τοὺς κρίκους [n] κοινωνοῦντας· οὐδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, [o] εἰς περονίδας τὴν ἀρχὴν πλατύνοντες, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προέχον ἐμβαίνει [p] τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς τὸν πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ἐπὶ ταύτης, ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ [q] νεῷ τετραμμένη πρὸς ἄρκτον [r] οὐ πόρρω τοῦ μυχοῦ, διετίθεσαν [s] ἄρτους τε δώδεκα ἀζύμους κατὰ ἓξ [t] ἀπαλλήλως κειμένους, [v] καθαροῦ πάνυ τοῦ ἀλεύρου ἐκ δύο [x] ἀσσαρώνων· ὃ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. [y] ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐπέθεντο δύο φιάλας χρυσέας, [z] λιβανωτοῦ πλήρεις. μεθ' ἡμέρας δὲ ἑπτὰ πάλιν [a] ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τὴν γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλοῦ-

προσώπῳ usurpabat, jam Flavius adfert hujus παράγωγον; ut Philoxenus contendit, aut potius διὰ τοῦτο. BERN.

v Κατὰ μέτωπον,] *Hen.* etiam ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ κατὰ μέτωπον. Supraque idem συμβέβηκεν, loco nimis perfecti temporis: ubi statim ἐγκατέθετο ut solet *Samb.* conjungere. BERN.

x Δελφικαῖς] *In Sacrario sacerdotum* (ἐν τῷ ναῷ) *ad aquilonem stabat* Mensa sacra, שלחן, *Delphicæ similis*, ἐπίχρυσος, *longa duos cubitos, lata unum, altaque* 1½ *cub. cui lorica cum coronulis plane aurea* (מסגרת זהב, *labium cum limo* Epiph. *labrum & coronæ*, Hieron. στεφάνη καὶ κυμάτια, LXX.) ἐπίθεμα ἐλατόν. *sub abaco supraque cum cavo palmari precluserat. Gestabatur vero manubriis bis geminis, opere cardinato ad partes pedum quadratas adfixis, quod Mosi* מכנעות לבדים לבדים *Habet hæc* 12. *pregrandes panes azymos ordine gemino* (ב׳ מערכות, θ' Στίχους lat LXX. κατ' ἐξ ἀπαλλήλως κειμένους *Jos.*) *dictos Mosi* לחם פנים, *quod est* panes altrinsecus ordinati, *vel* לפני יהוה ad mensam Dei adpositi, LXX. ἄρτοι ἐνώπιοι, *Aquila & Onkelos* ἄρτοι προσώπου, *Symmacho & aliis plerisque* ἄρτοι προθέσεως) *figuram suam quadrates, quemque ex simila* assaronibus *duobus*, ב׳ עשרנים, *qui sunt* gomori *duo, aut* ⅕ ephæ, *aut bis septem* heminæ *Atticæ. Placentas illas duæ* phialæ *aureæ*, בזיכין *Mosi Maimonis*, כפות *Mosi Amrami, coronabant, plenæ thuris, imo salem injiciunt Doctores Alexandrini & Patres Talmudi. Novos deinde panes viderat septima quæque lux*, שבת *Hebræis*, שבתא σαββάτα *Chaldæis vocata. Hæc de ritu Ex. c.* 25. *& Levit. c.* 24, *necnon alibi Flavius.* BERN. Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, sed ad formam abaci respicit.

y Ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες,] Vide *Reland.* de Spoliis Templi Hierosl. p. 89.

z Τελείως ἀπηρτισμένοι,] i. e. perfecti pedes, pedibus veris animalium omnino similes, uti & in arcu Titiano Romæ exhibentur. REL.

a Ἀπηρτισμένοι,] Ἐξηρτισμένοι *Vat.*

b Προστιθέασι] Sic volo magis quam singulare προστίθησι editorum, aut scriptorum librorum Ionismum προστιθέασι. Supra restitui typum Atticum, ubi omnes libri ἐν τῷ ναῷ vulgi modo. BERN. Ita *Bernardus*, in *Editis* προστίθησι. in *MSS.* προστιθέασι. (Sic) quibusdam. nam in *Coll. Voss.* & *Big.* προστιθέασι.)

c Τετράγωνοι] Τετράγωνοι *Vat.*

d Κοιλαίνεται] Videntur describi κυμάτιον ἐργῶδες vel opus interrasile limbi superioris & inferioris. REL.

e Καθ' ἕκαστον] *Samb.* καθέκαστον.

f Ἄνω καὶ τὸ κάτω] unus limbus cingebat mensæ superficiem, alter connectebat pedes eratque in medio altitudinis mensæ, uti in arcu triumphali Titi videre est. REL.

g Ταύτῃ] Eo modo *Bas. Gen.* & *Samb.* omnisque pictura *Græca*. Verum veteri mendo ἡ κατωθεν *superius*, *Big.* & *Epiphan.* Mox in excusis ἵεσαν. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ταύτην in reliquis.

h Οὐκ ἄπωθεν] *Coll. Voss.* & *Big.* οὐ κάτωθεν.

i Ἵεσαν] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἵεσαν.

k Στελεοὶ] Hesychius: Στελεὸν ἀλετρίβανος τὸ τῆς πελέκεως ξύλον. COCC.

l Ἐξαίρετοι.] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἐξαιρεταί. COCC.

m Κοῖλον γὰρ] Κοῖλον γὰρ εἶχον juxta quosdam *Epiphanii* codices.

n Κοινωνοῦντας] Mallem κοινωνεῖν. Codices etiam nonnulli Latinorum eo loci plane indicant κοῖλον γὰρ εἶχον. BERN. Κοινωνεῖν mallet *Bernardus*.

o Εἰς περονίδας] Εἰς περονίδας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 553. & *Rhenferdii* Dissert. de *mensa & panibus Propositionis*.

p Τῆς τραπέζης] Intelligit tabulam mensæ ipsi impositam, ut Pollux τράπεζαν distinguit a tripode, cui insistit, VI. 12. REL.

q Νεῷ] Ναῷ *Hen.* & statim διετίθεσαν.

r Οὐ πόρρω τοῦ μυχοῦ,] Talmudici locant in medio fere, vel in tertia parte Sancti, quæ velo interiori proxima erat. REL.

s Ἄρτους τε] MSS. quatuor δ' ἄρτους & Jac. Capellus. Ubi editiones binæ ἄρτους τε, nec minus eleganter. BERN. Ita in *Editis*. in *MSS.* δ' ἄρτους. nec minus eleganter.

t Ἀπαλλήλως] Ἀπαλλήλους *altrinsecus*, *Big.* & *Samb.* manu priore, leviter ne prætereas: licet succurrat ea forma præter nostra Lexica. ἐπ' ἀλλήλοις reperitur in prioribus editionibus, necnon apud *Bosb* & *Hen.* Verum ἀπαλλήλων, aut ἀπ' ἀλλήλων distinctius permutavit *Samb.* manu secunda, alludit & Scholasticus, *senos per partem*. BERN. *Al.* ἐπ' ἀλλήλοις. Verum ἀπαλλήλων aut ἀπ' ἀλλήλων à manu secunda in aliquot *MSS.*

v Καθαροῦ] Καθαροῦ ex scriptis *Big. Samb.* & *Bosb.* Aliunde καθαροῖς, quod probavit diu Interpres Latinus. *Hen.* ibi καθαροῦ πάνυ ἀλεύρου ἐκ β'. ἀσσαρῶν· ὃ μ. Ἑβραίοις ζ. κοτ. Ἀτ. ἔχον. Pro ἀσσαρῶν in obliquo reposui contra libros cunctos potius ἀσσαρώνων, syllaba adfixa, quam alibi Sacerdos retinet. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* καθαροῖς.

x Ἀσσαρώνων] Ita pro ἀσσαρῶν ex aliis *Josephi* locis reposuit *Bernardus*.

y Ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων] Judæi alii volunt non supra panes has acerras positas, ne pondere suo panes læderent, sed in ipsa mensa juxta panes. REL.

z Λιβανωτοῦ] Λιβάνου *Bas. Gen. Hen.* atque *Bosb.* & Bibl. Interpretes LXX. λίβανον à MSS. duo heic loci, ut Josephus voluit: licet לבונה vulgo apud Judæos, & λίβανος non rarius quidem inter Græcos tam fructum arboris significet quam ipsam arborem. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβανωτοῦ, quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris significat quam ipsam arborem.

a Ἄλλοι ἐκομίζοντο] Οἱ ἄλλοι, ut Atticos scriptores novimus articulorum prodigos, ita *Bas. Gen.* & prior manus *Samb.* BERN. Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem potest, nam Atticos articulorum prodigos novimus.

b Κα-

λῶμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενόησαν ἐν ἑτέροις ἐροῦμεν.

ζ. [b] Κατὰ πρόσωπον δὲ τῆς τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵστατο λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη [c] διάκενος, σταθμὸν ἔχουσα [d] [e] μνᾶς ἑκατόν. [f] Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες· εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίητο δὲ [g] σφαιρία καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] συνέστη πρὸς ὕψος, πεποίητο αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ὅσας τοὺς [k] πλανήτας καὶ τὸν ἥλιον κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δὲ εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, κατ' ἀλλήλας ἐν [l] στοίχῳ διακειμένας. λύχνοι δ' ἐπιφέρονται αὐτῆς ἑπτὰ κατὰ μίαν, τῶν πλανητῶν τὸν ἀριθμὸν [m] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, [n] λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η. Μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, [o] ξύλινον μέν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ [p] σηπόμενον, [q] στερεᾷ δὲ περιελήλατο αὐτοῦ λεπίς. πηχυαῖον μὲν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. [r] ἐπῆν δὲ ἐσχάρα χρυσέα [s] ὑπερανεστῶσα, ἔχουσα κατὰ γωνίαν ἑκάστην [t] στέφανον, καὶ [v] τοῦτον δ' ἐκπεριθέοντα χρύσεον· [x] ᾧ καὶ κρίκοι καὶ σκυταλίδες [y] προσῆσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑπόξυλος καὶ αὐτός, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πηχῶν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος [z] τριῶν,

nam huic rei excogitandæ ansam dederit, alibi dicemus.

7. Ex adverso autem mensæ propius meridianum parietem situm erat candelabrum ex auro fuso & subinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, si Græce interpreteris, talentum significat. Distinctum autem erat sphærulis, liliis, granatis, & craterculis: (illorum vero omnium summa erat LXX.) ex quibus ab simplici basi compositum in altum assurgebat, in totidem calamos structura sua distributum, quot planetas cum sole perhibent. Exibat autem in septem capita, una eademque serie æquis intervallis disposita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in singulis septem, planetarum numerum referentes: respectanteique ad orientem & meridiem, candelabro oblique posito.

Candelabrum sacrum.

8. Inter lychnuchum autem & mensam interius, ut jam dixi, *posita stabat* [1] ara suffitus, è ligno quidem, unde & priora facta sunt instrumenta non putrescente, solida vero lamina incrustato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimposita autem erat craticula aurea, [2] habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à sacerdotibus deportari posset. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, [3] subligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, similiter auro ornatum, [4] laminis æreis ad-

Ara suffitus.

Altare holocaustomatum.

b Κατὰ] *Ad latus meridionale* Sancti *è regione Mensæ stabat, ut fas fuit*, VII. *planetarum typus*, מנורת הזהב, Candelabrum *Sacrum*, ἀθάνατος λύχνος λεγόμενος παρ' Ἰουδαίοις, *inquit Diodorus libro* 34. *ex auri fusi atque subinanis* (מקשה, *hoc aliis quidem* ductile, *atque* LXX. τορευτὸν) *talento* ἰσοσταθμὸν, (*quod* ככר κατ' Ἑβραίους, *Judæi quidem* ככרין & ככרא *i.* κίγχαρες *vocant, atque hodie de Græco* Cintarin, *pondere Siclorum suorum* 3000. *aut librarum Romanarum* 125. *pretioque librarum Sterlingiarum omnino* 3750.) *atque ex basi simplici in septem calamos capitaque adsurgens alta atque, tum lucernis totidem* נרות *rugit, tum etiam* 26. *Sphærularum* (כפתורים, LXX. σφαιρωτῆρες, *Jos.* σφαιρίων.) *Liliorum* 12. (פרחים, κρίνα LXX. *Int. Jos. & Onkeloso, ἀνθῶν Symmacho*) *Scyphorumque* 22. *cum granatis suis*, (ῥοΐσκοι καὶ κρατηρίδια *Jos.* κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκοι LXX. *Int.* κρατῆρες ἐξηκριβωμένοι *Aquila, Moysi magno* גביעים משקדים) *ornamentis haud minus septuaginta præfulgebat, ad austrum atque orientem oblique respectans. Ex. c.* 25. *c.* 37. & *c.* 40. 24. & *Num. c.* 8. 2. *iterumque in his Orig. l.* 3. *c.* 7. §. 8. BERN.

c Διάκενος,] Intus cavum fuisse lychnuchum hac voce indicat, uti mox balteum sacerdotalem vocat διάκενον & similem exuviis serpentis. Sed in Sacro codice. מקשה fuisse dicitur, quod *solidum* notare vulgo creditur. Verum nil obstat, quominus & מקשה διάκενος fuerit, ut notet aliquid ex solo auro conflatum, uti tubæ Num. 10. 2. REL.

d Μνᾶς] Μνᾶς *Samb.* accentu declivi ac debili. Tum Ἑβραῖοι μὲν *Bas. Gen.* cum *Hen.* & *Busb.* ἃς Ἑβραῖοι μὲν *Big.* & *Samb.* correcte. ὃ Ἑβραῖοι *Epiphan.* BERN.

e Μνᾶς ἑκατόν.] Illæ centum Minæ conficiunt Talentum, adeoque necesse est, ut talentum valeat 450. lib. Monetæ *Anglicanæ*. Vid. *Prideaux* in Præf. ad Connex. p. 19. pr. Vol. HUDS. In *Add.*

f Ἑβραῖοι μὲν] Ας Ἑβραῖοι μὲν *Samb.* & *Big.* (& *Coll. Voss.*) Vide *Villalpandi* Apparat. part. II. p. 408. & p. 410.

g Σφαιρία] 4 genera ornamentorum lychnuchi recenset, uti & in arcu Titi Vespasiani conspiciuntur, orbes, flores, mala & crateres. REL.

h Δ' ἦν] *Bas.* & *Gen.* δή. Attamen numerus ille LXX. particularum rite constet, si armaveris singulos candelabri ramos ab Ex. c. 25. v. 32. &c. tribus sphærulis, tum ad hastilis inferiora posueris alias quatuor, & pro commissuris calamorum adhuc tres, necnon in summo hastili (sic puto) sphærulam XXXIam. Namque de liliis & scyphis jam claret ratio. Vide §. 8. capitis sequentis. BERN. Sic *MSS* in *Editis* δὴ τὰ π.

i Συνέστη] Distinguunt alii hunc in modum, συνέστη, πρὸς ὕψος πεποίηντο &c.

k Πλανήτας] *Samb.* πλάνητας. Mox perinde est sive sic scribas, sive cum *Big.* & *Samb.* ἐν στίχῳ. BERN.

l Στοίχῳ] Στίχῳ *Coll. Big.*

m Μεμιμημένοι.] Ita *MSS.* in *Editis* μεμιμημένον.

n Λοξῶς] At Talmudici volunt ramos lychnuchi ab ortu versus occasum fuisse protensos. REL.

o Ξύλινον] Lege ξύλου. COCC.

1 *Ara suffitus*,] *Inter Panes & Lumina cis Velum Sanctissimum renitebat* Ara suffitus, מזבח הקטרת & מזבח הזהב, θυσιαστήριον θυμιάματος LXX. *Int.* θυμιατήριον *Philoni & Josepho*, *ex ligno perpetuo &* χρυσοῦ λάμινα *parallelipedon altitudinis bicubitalis basisque ex quadro cubiti unici: cujus summitatem seu craticulam* (ἐσχάρα *Jos.* ἐσχαρίδα LXX. & *S. Hieron.* מדבחא *Onkeloso, Moysi* גג) *condecorabat* זר זהב *corona auri solius, tum sursum cornua seu pinnæ, & infra* annuli cum vectibus. *Ex. c.* 30. *c.* 35. & *c.* 40. BERN.

p Σηπόμενον,] Cum *Epiphanio* lego σηπόμενον. in *cæteris* συνηπόμενον. HUDS. Lege σηπόμενον. COCC.

q Στερεᾷ δὲ περιελήλατο αὐτοῦ λεπίς.] In Gemara Enuvin. fol. 19. 1. docetur quam hæc fuerit στερεά מזבח הזהב שמן קליו אלא כעובי דינר זהב עומד כמה שנים ולא שלט בו האור, *altare aureum, quod non erat tectum auro crassiori quam est denarius, multos annos perduravit, nec ab igne læsum fuit*. REL.

r Ἐπῆν] Ἐπῆν τε ἐσχάρα χρυσέα *Vat.*

2 *Habens ad unumquemque angulum coronam*,] Coronas ex auro purissimo *Mert. Col.* & *Frob.* Coronas aureas purissimas (-mos mos *Voss.* 1.) sex, *Voss.* 1. *V. W.* 1, 2. *Big. Bodl.* Coronas purissimas sex, *Bal.* & *Goul.* *Hoc mendum vetustatem habet, & Comestorem olim percolit.* Josephus addidit, *sic ait P. Trecensis*, quod per angulos singulos coronas sex habebat ex auro purissimo, quod singulariter forte in Exodo dictum est ita: Faciesque ei coronam auream per gyrum. *Putabis tamen Epiphanium retulisse duntaxat*, coronam ex auro purissimo, sed & annuli &c. *Sic nunc juvare hunc Scholasticum placet & cum Josepho suo forte conciliare.* BERN.

s Ὑπερανεστῶσα,] Contractiori Atheniensium præterito, quo maxime τῶν sibilus fœmineus evitatur, *Samb. Busb.* & *Hen.* Alii perperam ὑπερανεστῶσα, vice ὑπερανεστηκυῖα. BERN. Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in aliis perperam ὑπερανεστῶσα vice ὑπερανεστῶσα.

t Στέφανον,] *Epiphanius* στεφάνους ἐξ ἐκ πυρὸς χρυσοῦ. *Big.* στέφανον καὶ τὸ δ' ἐκπεριθέοντα χρύσεον, καὶ κρίκοι. Imo *Samb.* legit χρύσεον καὶ κρίκοι: moxque ille προσῄεσαν pro προσῆσαν reliquorum. BERN. In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos singulos coronas ex auro purissimo sex, & annuli & vectes inerant* &c. ac si in suo codice habuisset στεφάνους ἐξ ἐκ ἀπέφθου χρυσοῦ. sed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem*, scribendo *sed & annuli* &c. & cum *Josepho* suo forte conciliare. χρύσεον mox *Coll. Big.*

v Τοῦτον δ' ἐκπεριθέοντα] Quod si legas καὶ τοῦτον ἐκπεριθέοντα. Videtur enim cornua Altaris στεφάνους appellasse. Vide Exod. 30. 2. 3. COCC.

x Ὧ καὶ κρίκοι] Ita legendum censeo cum *Editis*. in *Col. Vat.* ᾧ καὶ κρ. in *Samb.* & *Big.* deest ᾧ.

y Προσῆσαν,] Sic *Samb.* & *Big.* in cæteris προσῄεσαν, & mox ἐν αἷς in *Vat.*

3 *Subligneum*] *Vel.* subligneum, & illud quinque &c. ὑπόξυλος, καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c.

z Τριῶν,] Τρίπηχυς *Big. Vat.* & *Samb.* (*Voss. Coll.* τρίπηχυς) τριῶν *Bas. Gen.* & *Epiph.* Mox τῇ ἐσχάρᾳ *Samb.* cum *Big.* Dein *Samb.* καταφλεγόμενα. BERN.

4 *Laminis æreis adopertum*,] Ex laminibus æris, *scripserat Epiph. Voss.* 1. *Mert.* & *melioribus codicibus comprobantibus.* *Ad clausulam* graticula, *Voss.* 1. *item* retiarum, *Voss.* 1. *L. Mert. W.* 1, 2. *Stat. V. Vig.* & *Bodl.* Reticulorum, *Goul.* & *Bal.* Scho-

adopertum, cum crate ad similitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *superne* decidebat, quod basis ei non omnino subjecta esset. Cæterum è regione aræ præsto *insuper* erant infundibula, phialæ, thuribula, cratereſque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* instrumenta, sacro ministerio designata, * ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo se habuit Tabernaculum, una cum apparatu suo.

[a] ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκαῖς λεπίσιν ἐξησκημένος, [b] δικτύοις [c] τὴν ἐσχάραν ἐμφερής· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐσχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως διαπαντὸς οὐχ ὑποκειμένης. [d] ἀντικρὺ δὲ [e] ἐπέκειντο τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα δὲ ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχεν. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τις ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

VIII.

CAP. VII.

Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis M. de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.

Chananææ, *Sacerdotes.* Rabchaanes, *Pontifex.* *Vestitus vulgi sacerdotum.*

FActæ sunt autem & sacerdotibus vestes, cum aliis omnibus, quos Chanaæas vocant, tum etiam ipsi Pontifici, quem Anarabachen appellant. significat autem *vox ista* principem sacerdotem. Et aliorum quidem vestes hujusmodi esse contigit. Quando autem ad sacra ministeria accedit sacerdos, purus factus juxta præscriptam in lege puri-

ΚΕΦ. ζ.

Τίνες ταῖς ἱερεῦσιν εἰσὶν αἱ στολαί, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν αἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

ΓΙνονται δὲ καὶ ταῖς ἱερεῦσι στολαί, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, [f] οὓς [g] Χαναναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν [h] Αναραβάχην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τὴν μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ ταῖς ἱερουργίαις ὁ ἱερεὺς, ἡγνευκὼς ἣν ὁ νόμος [i] ἁγνείαν [k] προσαγορεύει, πρῶτον μὲν περιτίθεται τὸν [l] μαναχα-

Scholasticus forte eliderat retiarii vel reticuli. *Ea enim de causa differit P. Comestor*, Josephus autem sic: Cui suberat craticula in modum reticulorum facta. Suscipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebatur: quia bases non erant ei subjectæ. Cassiodorus tamen Senator (*quem Epiphanius iste bene noverat*) in pictura quam fecit, cuius in expositione Psalmorum meminit, quatuor pedes in utroque altari fecit. BERN.

[a] Ὁμοίως.] Ὁμοίως κεκοσμημένος, *exemplo hinc auro. Quam sane lectionem pro altera* ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος *Josephi nomine eligo: ita etiam Moyses postulat.* BERN. Ὁμοίως κεκοσμημένος legebat *Vet. Interpr.* quæ sane lectio alteri præferenda est, præsertim cum *S. Literis* magis consona sit. Mallem equidem ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, *tanquam si auro esset ornatum*, sc. quod aurum fulgore suo referret, ut alibi loquitur *Josephus.*

[b] Δικτύοις.] Ex sacris literis non liquet in summo fuisse aliquam craticulam vel opus reticulatum. E contrario opus reticulatum extendit se ab imo usque ad medium altaris, adeoque in summo non. REL.

[c] Τὴν ἐσχάραν.] *Coll. Big.* & *Voss.* τῇ ἐσχάρᾳ.

[d] Ἀντικρὺ.] Ita & in templo Secundo vasa ministerii erant in mensa argentea juxta altare versus occasum. REL. *Coll. Big.* ἀντικρύς.

[e] Ἐπέκειντο.] *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺς δ' ἐπέκειτο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσῷ. οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν. *Bas. Gen. Hen.* & *Bush.* ἀντικρὺ δ' ἐπέκειτο (*Bush.* ἐπέκειτο ἀντικρὺς) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε (οἰνοχόαι *Bush.* & *Hen.*) καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν, ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν. *Æra* quidem pro *aureis* non permutare stultissimum esset (Scribis aliquot Latinis Græcisque cunctis invitis) dum id monent Sanctissimi libri, Ex. c. 27. 3. 19. Verum de hac sententia, sicut nos illam contextu emendavimus, inconsultis codd. Gallicis nunc plus nos dicam: nisi tu statim legere malis, ἀντικρὺ δ' ἐπέκειτο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσοῦ. οἰνοχόαι τε καὶ φ. σ. θ. καὶ κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα —— χάλκεα πάντα ὑπῆρχεν. Pro *aureis* etiam stat Johannes Zonaras, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσοῦ φιάλας καὶ κρατῆρας σὺν θυΐσκοις ἔθετο, καὶ ἄλλα σκεύη ὅσα πρὸς ἱερουργίαν ἐποίησατο, χρύσεα πάντα. BERN. Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀντικρὺς δ' ἐπέκειτο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσοῦ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺ δ' ἐπέκειτο (ἐπέκειτο ἀντικρὺς *Bush.*) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν, ὅσα τε ἄ. σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα π. *Bas. Gen. Hen.* & *Bush.* ἀντικρὺ δ' ἐπέκειτο τοῦ χρυσοῦ οἰνοχ. &c. ut in *Bas.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro *aureis* etiam stat *Zonaras*, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσοῦ φιάλας καὶ κρατῆρας σὺν θυΐσκοις ἔθετο, καὶ ἄλλα σκεύη ὅσα πρὸς ἱερουργίαν ἐποίησατο, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpensis, hanc lectionem subjicit, ἀντικρὺ δ' ἐπέκειτο τοῦ βωμοῦ χρυσοῦ. οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα — χάλκεα π. ὑπ. HUDS. Post κρατῆρσιν dele ἦσαν. COCC.

* *Ex ære conflata erant omnia.*] Aurea, *Mert. L.* & *Epit. Cant.* de vetere vitio *exemplarium Græcanicorum*, *quod hodieque perseverat metallo permutato*, χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν, *pro equo in ſloque* χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχεν. *Namque mandaverat optimus Ex.* c. 37. 3. πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ποιήσεις χαλκᾶ, *ita & effectum legimus c. 38. 3. quem versum repetit modo Flavius. Hinc pars plurima codicum Epiphanianorum tam obtinent ænea aut ærea, ut Voss.* 1. *U W.* 2 *Star. Goal. Bal. Vig. Col.* & *Frob.* BERN.

[f] Οὓς.] *Coll. Voss.* ὡς & mox pro ὃν habet ὡς.

[g] Χαναναίας καλοῦσι.] Josephus vernacule solitus erat dicere כהניא *Cahanaia*, & jam Græco more scripsit χαναναίας aut χαναναίας, pro כהנים *Cohanim* veteris populi. Proxime venit ὡς χανναίας *Bas.* & *Gen.* Sed ὡς χαναναίας *Big.* & *Epiphanii* hinc distat. & longius ὡς χαναναίας *Samb. Bush.* & *Hen.* atque ita *quas Chananæas* MS. *Lips.* BERN. Χαναναίας in *MSS.* Χααναίας legit *N. Fullerus* in *Miscel.* l. 4. c. 15. Χαανας sive Χάνας voluit *Braunius* in libro primo de *Vest. Hebr. Sac.* p. 18. HUDS. כהנים vel כהניא. REL.

[h] Ἀναραβάχην.] Arabarchin, *manuscriptorum quasi plaustrum*, *inde Petrus Scholasticus*, Quatuor erant vestes tam sacerdotibus minoribus, quos Chananæos vocabant, quam principi sacerdotum, quem Arabarchum appellabant, communes: & aliæ quatuor post illas, quibus solus Arabarchus utebatur. Rursum Criticæ nostræ periculum feci, & pro ἀναραβάχην *Bas. Gen. Hen.* & *Bush.* aut ἀραβάχην *Big.* & *Samb.* aut *Arabarchon Epiphanii* & *P. Trecensis*, ex dialecto Ierosolymitana substitui χαναραββάν, quod est כהנא רבא *Cahana rabba*, etiam Judæis Syriæ Babyloniæque, ut liquet ex Lev. c. 21. 10. 2 Reg. c. 25. 4. Zach. 3. 1. & aliis ex locis. Typum eundem retulit Judas Princeps codice *Constitutionum Patriarum*: alias enim is imitatur Moysis dictionem concinniorem, הכהן הגדול *Cohen gadol*, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας LXXII. Interpr. ὁ ἀρχιερεὺς Philoni, Scriptori Machabaicorum, Iosepho, S. Paulo, atque etiam historicis Gentium. Quinimo *Arabarchæ* compositæ vocis ratio apud Josephum non inique ferret manum emendantem ῥαβαχαναίαν, aut ῥαβαχανίαν, aut ῥαβαχανίαν, ab Hebraico רב הכהנים *Rabcohanim* (sic dicunt vates veridici רב סגנים i. רב קטוליא, & רב סריסים) vel à Chaldaico רב כהניא *Rab cahanaia*, & הכהניא רבא. Sacerdotum pariter Ierosolymitanorum primas *Rab cohane* ܪܒ ܟܗܢܐ sæpius appellatur in libris receptis Novi Testamenti & in dubiis Veteris, quandoque idem *Rab cumre* ܪܒ ܟܘܡܪܐ. Nimis vero alienum video ab hoc nomine *Alabarchen* Vossii parentis, tanquam *Præpositum Albo Sacerdotum*, sic quidem adserit vir clarissimus. BERN. Ita *Bas. G. Vat. aliique*, ἀραβάχην *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* *Arabarchen* & *Arabarchen* in *Epiphanii* libris, Χαναραββὰν malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut Ῥαβαχαναίαν, aut Ῥαβαχανίαν, aut Ῥαβαχανίμ ab Hebraico *Rabcohanim*, vel à Chaldaico *Rab cahanaia*. Alii ἀραβαχάνην volunt. Vide *Braunium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Success. in Pontif. Hebr.* cap. 1. HUDS. Factum ex כהנא רבא χανα ῥαββά. REL.

[i] Ἁγνείαν.] Expressi itaque ex *Samb.* juxta catabibasmum Cecropidarum, adprobante Dionysio Grammatico. Item ex illo codice & *Big.* vides jam διὰ. pro ἁγνείαν προσαγορεύει Editorum. BERN. Ἀγνείαν *Samb.* Atticorum more.

[k] Προσαγορεύει.] Ἀναγορεύει *Samb.* & *Big.* & *Coll. Voss.* προσαγορεύῃ Coccejus volebat.

[l] Μαναχασην.] Scribo apud Josephum μαχανασήν, μαχνασήν, aut μαχνασιν: ubi vitiosa hyperthesi legebatur in editis μαναχασήν, & in privatis libris μαναχασήν, necnon in Epiphanianis *Manachasin*. Melius profecto expressit Hieronymus ad Fabiolam de his vestibus *Machnasjen*, ut in MSS. legitur pro *michnase* Erasmi, aut *machinase* typis aliis. Namque femoralia Græci ἀναξυρίδας: Scythæ primum, tum Celtæ, jamque Europa plurima *bracas* vocant. Chaldæi מכנסין *micnesin*, aut in numero medio *micnesaim* & *manesaim*, necnon ex coniugatione secunda *mecanesin* & *mecanesaim*, ταυτὸ καλύπτεις, ἀποκρύπτοντας, ἅπερ διὰ τὸ σκέπειν τὰ κατὰ τὴν αἰδῶ, ut cum Josepho loquamur: horum etenim utrumque indicat verbulum כנס. Inde *μαχνασην* literis Græcis. Moyses tamen, Ezechielis, vatesque alii ipsam materiem continuo addunt מכנסי בד *micnese bad*, & מכנסי פשתים. Eadem LXX. Interpretibus περισκελῆ λινᾶ,

μαναχασὴν λεγόμενον. [m] βούλεται δὲ συνακτῆρα μὲν δηλοῦν. [n] Διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥαπτὸν ἐκ βύσσου κλωστῆς [o] εἰργνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [p] ὥσπερεὶ ἀναξυρίδας· [q] ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῆσαν ἄχρι τῆς λαγόνος περὶ αὐτὴν ἀποσφίγγεται.

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ [r] λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φοροῦσι σινδόνος βυσσίνης. [s] χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο

titem † primo quidem induit Manachasen, uti vocatur. idem enim denotat ac constrictorium. Est autem subligar circa verenda subtile ex bysso retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: * atque ab homine medio subscissum, ad ilia desinens ligaminibus *suis* stringitur.

Manachasse, femoralia.

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis syndonis byssinæ. Chethomene quidem ap-

Chethomene, tunica stricta.

νῶ, Judæis Byzantinis σαράβαλα λινᾶ, Oncceloso מכנסין דבוץ, Syrisque hujus æmulis περιζώματα βύσσινα, Interpreti Solymitano ἀπὸ λίνου bracæ byssinæ, pariterque Talmudistæ Solymitano אברקין pro מכנסין, Judæis Arabissantibus سراويلات من عشر *feminalia linea*, Samaritis etiam سراويلات بياض, aut sua dialecto עמר סרני aut עמר pro Chaldaico חור, σαράβαρα λινᾶ. Arabi Laudino مازر من كتان, aliis Arabum ἔτι καλύψεις تبانين من كتان *bracæ lineæ*. Cæterum סרבלין *Sarbalin* Danielis prophetæ veri, siquis alius, imo Syrorum passim, σαράβαρα LXXII. Alexandrinorum, J. Pollucis, Hesychii, Photii, aliorum nescio quot: tum σαράβαλα Aquilæ Theodotionisque Interpretum ad Dan. c. 3. Arabum denique سراويلان, à Parthis talia omnia originem ducunt, qua شلوار *Salvar*, φεμινάλια ipsi nuncupant; ὅτι σκέπει, τὰς αἰδοῖα ἀναδιπλούμενα. בתי שוקים, i. e. σκέλεα, ἀναξυρίδες, aut phrasi Comica θύλακοι περὶ τῶν σκελῶν. Eadem prorsus mente *Sarabin* interpretantur Doctores aliquot apud clarissimum Saadiam & post illos Tanchumus Lexicographus, Hieronymus noster *bracca*, & ubi Originem interpretatur *campestria & feminalia linea*; necnon Talmudici corruptores Hellenismi פמילניא. Hinc corriges scholia Romana, σαράβαρα, τὰ παρὰ τοῖς Πέρσαις λεγόμενα ὀργανα, me authore pro ridicula voce ὀργανα: τὰ δὲ τοῖς ἴδιοις ἀναξυρίδες περιτραχηλίδια. Quippe identidem dixerat Eustathius ad vatem Gentium, τὸ καλύμμα τῶν αἰδοῖων ἰωνικῶς τὸ βράκαν φασὶ, ἕτεροι δὲ ἀναξυρίδα. Quare à S. Hieronymo forte requirat aliquis, cur *Sarabala* affirmarit sermone Chaldæo haud *cruralia* quam crura ipsa primo usu denotasse: consimile licet dixerat de Persis Julius in Onomastico, τὰς δὲ ἀναξυρίδας καὶ σκελέας καλοῦσι. Has tamen voces, atque σαράβαρα Persicas esse oriundo multi Grammatici fatentur. Hesychius σκελέαι, τὰ σκελῶν σκεπάσματα, πάρθοις σαράβαρα. Photius, Suidas, & Antonius, σαράβαρα, ἐσθὴς περσική· ἔνιοι δὲ λέγουσι βρακία. Quod ita placuit doctissimo Polluci, ὡς περσοδαίτης ἐν τῷ περὶ τοὺς ἀναξυρίδας ἔστιν καλεῖν. Idemque alibi de vestimentis, καὶ περσικὰ τὰ ἴδια, κάνδυς, καὶ ἀναξυρίς, καὶ κυρβασία, ἔτι καὶ σάραβαρα (sic emendo) καὶ τιάρα καλοῦσι. οἱ δὲ τοὺς σκελέας ἀναξυρίδας, σαράβαρα καὶ χιτῶνας τοὺς ἐνδεδυκότας. Strabo etiam appellat *Sarabara* ἀναξυρίδα περσικήν, vel, ut malim legi, ἀναξυρίδα περσικήν. Illa enim de habitu militis Persici à Musa quadam Herodoti explicavit magnus Geographus. Ait igitur Halicarnassensis l. 7. c. 61. περὶ δὲ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας, &c. Intimam hanc vestem nomine alio vocant Persæ *Tonban* تنبان, ut *facculum duplicem* ea repræsentat. Nomen autem vetus *Braccæ*, ut poetæ scribunt, ac *Braca*, sicut plures, deduci volo ab aoristo Getici verbi *Brican*, tanquam à ῥήγνυμι seu ῥάκος Græcum ῥάκος & usu privato ἄρρητον; id vesti bifidæ convenit. Ita Diodorum tueor adversus Salmasium, Braunium, aliosque. Cæterum ni videretur hæc ætas Theologorum fabulis Rabbinicis propior magisque credula quam historiæ veteri, haud sustinuissem statim omnia ex Hieronymo adjungi, viro licet Judaicarum παραδόσεων satis avido. *Discamus primum*, ait ille, *communes sacerdotum vestes & pontificum. Lineis feminalibus quæ usque ad genua & poplites veniunt, verenda celantur: & superior pars sub umbilico vehementer adstringitur, ut si quando expediti mactant victimas &c. non pateat quod opertum est. Vocaturque lingua Hebraica hoc genus vestimenti* machinase (*Froben.* michnete) *Græce* περισκελὲς (*MS. Coll. N.* περισκελὴς, *Erasmo Cerretlere* περισκελῆ) *à nostris* feminalia *vel* bracæ *usque ad genua pertingentes*. *Refert Josephus: nam ætate ejus adhuc templum stabat, & needum Vespasianus & Titus Hierosolymam subverterant, & erat ipse de genere sacerdotali, multoque plus intelligitur quod oculis videtur, quam quod aure percipitur; hæc feminalia de bysso retorta ob fortitudinem solere contexi, & postquam incisa fuerint, acu consui. Non enim posse in tela hujusmodi fieri.* Fecit quidem nuperrime tales contextus Braunius Noviomagensis, cui tamen Theologo haud invideo suam εὕρεσιν. Quid enim illa ad Pontificem Judaicum, sacrive scrinii arma? Phineasus sane protovestiarius nihil unquam simile somniavit, aut sinciput aliquod Talmudicum. Quinimo ejusmodi suturas in feminalibus vestibus aut manicatis מחטה committi, non prohibet כלאים, ut Magistri ultro fatentur. Sed de *Bracis*, quas etiam *Pharisaicas* פמלניא של פרושים Pharisæorum filii appellant, jam satis. Hanc autem sacrificulorum pudicitiam à gente Aaronis didicisse Ægyptios, quam hos Græcis Romanisque eam tradidisse, minus credit quidam vir doctus, plus cæteri. BERN. Ita in *Editis*. μαναχασὴν in *MSS.* sed μαχανασὴν, μαχνασὴν, aut μιχνασὴν reponi jubet *Bernardus*. μιχνασὴν legendum esse conjicit *Braunius*, lib. 1. p. 345. HUDS. מכנסים, femoralia. REL.

† *Primo quidem induit Manachasen, uti*] *Quatuor* vestes byssinæ, (*vel* Albas *forte appellant Pharisæi* בגדי לבן, *vel sine dubio* בגדי הבד *&* בגדי בוץ) *quibus Sacerdotes jussem loti Optimo operabantur*. *Primo.* Femoralia, מכנסים micnesim *aut* micnetaim *Juda Judæorum Præfecto*, *jam* μαχανασὴν *Josepho, eidemque alibi* τὸ τῶν μηρῶν διάζωμα. Bracæ *Ambrosio & Hieronymo*, *sed curta lineaque, quæ ab iliis ad genua infertis meris pedibus pertinebant, atque* ὑπὲρ ὀμφαλὸν *propter umbilicum constringebantur* כבין כים, ὑπὸ νεφρῶν, *quod ait Maimonides; sed commode, non arctissime*, לא בזין, لايوزع, *monente Ezechiele*. *Ex.* c. 28. 42. & c. 39. 28. *Lev.* c. 6. 10. & c. 16. 4. *Ezech.* c. 44. 18. *Et Josephi Bell.* l. 6. c. 15. *Secundo.* Tunica stricta, *teres, talaris, duplex, cum tenuis scapularibus* (*κατωμίσιν*) & *adjunctis manuleis* ἐπιτεταμένοις, *Talm. Babyl.* Jomæ c. 8. *Subucula quidem Sacerdotis Maximi* (ὑποδύτης) *atque sola Tunica cæterorum*. *Moysi* כתנת Chetoneth. *Jos.* l. 6. c. 6. κιθών. & *Chaldæis*, כיתונא χιθὼν, & Cetona. *Græcis* ἰωνικῶς *Atticeque* χιτών. *Priscis quidem Ægyptiorum* καλάσιρις, τουτέστι χιτὼν λινοῦς, *ut Hermenias*, ἔστι δὲ λινοῦς χιτὼν ἱερατικός, *ex Herodoto, Hesychio, atque Eustathio*. *Coptitis atque etiam Samaritis in versione S. Pentateuchi* قميص, *unde* Camisia & ὑποκάμισον *apud Latinos Græcosque degeneres*, & *quandoque Samaritis* قراعه, ποδήρης. *Persis denique* κάνδυς & پیرهن, *aut pro plebe* χιτωνάριον *nomine vernaculo* κάπυρος, كبر. *Ex.* c. 28. c. 29. c. 39. *Lev.* c. 6. c. 10. & c. 16. *Tertio. Hanc præcinxit* Zona, אבנט, ἀβανὴθ *Jos.* & *Hieronymo*, Abnet *Masoretis*, *fascia lata digitos ferme quatuor Josephi, aut tres Maimonidis, longa tamen qua multoties circum pectus Sacrum convoluta ad talos tandem defluerent, credes in XXXII. cubitos profundi* καὶ περὶ ὄρθιον τὸ *ῥεῖθρον*, Jomæ, c. 7. f. 44. *Talm. Jeros. Subtrava, ut vestis quam lubrica serpens exuit: stamine byssino, atque insuper cocci purpuræ hyacinthique coloribus* (*fila quoi cohærent lanea, Massila* Celaim c. 9. 1. & *Talm. Jeros.* f. 34. & *Talm. Bab.* Jomæ f. 12.) *intextis, Phrygionico flore præcipue decorata. Rabbinis* מעשה רוקם מעשה ציור כחם או מעשה כחם, *ad Ex.* c. 38. 18. & Jomæ *Babyl. T.* c. 9. *Vide porro Ex.* c. 28. c. 29. & c. 39. *Lev.* c. 8. & c. 16. BERN.

m *Βούλεται*] Βούλεται δὲ τοῦτο *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

n *Διάζωμα*] Alibi (*ut* l. 5. c. 15.) διάζωσμα. Utramque tamen formam lex Grammatica sustinet. BERN.

o *Εἰργνύμενον*,] Poëticum tamen istud dicunt Grammatici, εἰργμένον esse Atticum. *Contextum* vero exponunt Hieronymus Epiphaniusque Latinus. Factum hoc erat ἐκ βύσσου κλωστῆς, שש משזר, teste Moyse, qui jusserat fieri. BERN. Fortè εἰργασμένον. COCC.

* *Atque ab homine medio subscissum*,] *Epiphanius* reddit, *Scinditur autem ultra medietatem deorsum, & super lumbos adstringitur.* Nec multo aliter *Braunius* vertit, *divisum usque ad medietatem, sed circa ilia constrictum.*

p *Ὡσπερεὶ ἀναξυρίδας*·] Ita *Big.* & *Vat.* ὥσπερ ἀναξ. *Bas.* & *G.* ὡς περὶ *Samb.* & *Vet. Interpr.*

q *Ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ*,] Ἀποτέμν. δ' ὑπὲρ ἥμ. Ait autem hæc femoralia ab homine medio oblique in anterius succisa, ad ilia substringi ligaminibus suis שנצים, quæ vocant *Denterota*. Videamus tamen interpretamenta vetera recentia, quid valeant, Epiphanii puta Scholastici: *Scinditur autem ultra medietatem deorsum, & super lumbos adstringitur.* Aut Hieronymi Presbyteri, *Superior pars sub umbilico vehementer adstringitur.* Tum Sigism. Gelenii, *Atque ita circum ilia constringunt*: aut Braunii loco ultimo, qui nescit quid in humanis sit τὸ ἥμισυ, *Divisum usque ad medietatem, sed circa ilia constrictum.* Adhuc autem vanior est interpretatio Gallica Arnoldi, & typis nullis digna, non iteratis. BERN.

r *Λίνεον*] Λινοῦν *Bas.* & *Gen.* ut etiam passim. BERN.

s *Χεθομένη*] Χεθομένη καλεῖται utraque Editio. χεθομένη μὲν καλεῖ) Librarii duo, & cum eis Epiph. *Chethomene quidem vocatur.* Cl. Bosius χεθονὴθ μὲν καλεῖται ab Hebraica forma כתנת *Chethoneth*. Mihi probatur magis Chaldaica pro ævo illo Josephi כיתונא *Chettona*, aut notis Græcis χεττώνα vel χεθώνη μὲν καλεῖ). Diutius quidem dictioni Barbaræ χεθομένη inhæserat μὲν particula vix sua, ut nos docent Epiphanius Petrusque Scholastici. BERN. Ita *MSS.* insuper adjicit *Vat.* λίνεον δὲ τοῦτο. In *Editis* χεθομένη καλεῖ). Cl. *Bosius* legit χεθονὴθ μὲν καλεῖ) ab Hebraico *Chethoneth*. Verum *Bernardus* malit χεττώνα vel χεθώνη μὲν καλεῖ), à Chaldaico *Chettona*. Vide *Braunium* de *Vestitu sac. Hebr.* l. 2. c. 1. p. 457. 461. & 463. HUDS. Videtur vox in plures dividenda, ut scripserit χεθο μὲν ὁ καλεῖ) aut χεθὸν, nam N finale sæpe absorbetur uti Γαβαὰ, βαθυρᾶ, pro Γαβαὼν, Βαθυρῶν. REL.

appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica usque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt & constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero subinani, ut serpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque bysso variegatos: at stamen ejus ex sola bysso. Et à pectore incipiens, atque semel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit usque ad talos, quamdiu sacris non operatur sacerdos: sic enim spectantibus decora videtur. Cum vero sacrificare oportet & altaris ministerium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, super humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyses nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipsam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis insignitur. Hæc tunica sinum quidem nusquam habet, sed amplam circa collum aperturam, quæ † certis quibusdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, super utramque scapulam astringitur. Vocatur autem Massabazanes.

Abaneth aut Emian, zona.

Massabazane, tunica laminata.

[t] χεθομένη· [v] χέθον γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ [x] τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιεχόμενος τοῦ σώματος, καὶ τὰς χειρίδας [y] περὶ τοῖς βραχίοσιν ἀπεσφιγμένος· ὃν ἐπιζωννύουσι κατὰ στῆθος, ὀλίγον τῆς μασχάλης ὑπεράνω τὴν ζώνην περιάγοντες, [z] πλατεῖαν μὲν ὡς εἰς [a] τέσσαρας δακτύλους, διακένως δ' ὑφασμένην ὥστε λεβηρίδα δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, [b] φοινικῷ καὶ πορφύρᾳ μεθ' ὑακίνθου καὶ βύσσου πεποικιλμένα· στήμων δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἑλίξεως [c] κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῖται, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂν μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργῇ· πρὸς γὰρ εὐπρέπειαν οὕτως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ σπουδάζειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονεῖν, ὅπως μὴ [d] κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸν λαιὸν [e] ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν [f] ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, παρὰ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, [g] ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν. οὕτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. οὗτος ὁ χιτὼν κολπωτὸς μὲν οὐδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸν [h] βρογχωτῆρα τοῦ αὐχένος, ἀρτηδόσιν ἐκ τῆς ὤας καὶ τοῦ [i] κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημένοις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέραν κατακλεῖδα. [k] μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ

[t] Σαμαινὴ] Σαμαινὴ expunxerant *Big.* & *Samb.* industria non bona. BERN.

[v] Χέθον γὰρ] Sive duplici vocali scriptum reperreris χεθὼν cum *Big.* & *Samb.* sive simplicius χεθὸν, ut jam tertio Typothetæ fecere, aliud neutiquam denotabit quam כתן *Cettan* Chaldæorum, imo τῆς παλαιᾶς ἱερᾶς: vel Arabum كتان *Cettân*, quod *Linum* vocant nurus Latinæ. Idcirco à fundo כתן enascitur τὸ ἐπ' ἔνδυμα כתנת, *vestis linea* quam propriè, ut ἐχίτωνες plerunque quæri solent: necnon derivatum aliud כתונת & כתונא more Syriaco, unde χιτὼν Græcorum; deinde in Latio *Tunica*, διὰ τῆς Αἰολίδος. Quippe à dialecto Hebræa, licet docti viri indoctique hujus seculi secus sentiant, nulla vox Latina descendit; statim ab Æolide omnis. BERN.

[x] Τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν] Τοῦτο ἔνδυμα *Samb.* Mox περιέχων libri plerique, sed & περιεχόμενος. Porro autem manicæ illæ adsutæ ad carpos sacerdotis constringebantur, quomodo etiam super pectus ipsius tunicæ oræ solebant. Adponam & verba Hieronymi, qui Josephum explicat ex professo absque ulla ratione operis tessellati. Omittere autem decus tantum haud potuit vel hic Flavius, qui eam stolam sæpius gestaverat: quinimo תשבץ minus aliquid significare noverant uterque. *Secunda ex lino Tunica est ποδήρης, id est, talaris, duplici sindone, quam & Josephus byssinam vocat, appellaturque Chetonet i. e.* χιτὼν, *quod Hebræo sermone in Lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Solent militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, &c.* Cum Josephi descriptione satis etiam convenit Moysis Maimonidis Syntagma conscriptum libris XIV. mille annis post excisum sacerdotium Judaicum cap 8. §. 16, 17, de *Supellectile sacra*. Ibi equidem asserit celebris ille JC. Tunicas sacerdotis maximi minimique tessellis fuisse distinctas, ut plumarii spissiora vestimenta & tapetia solent conficere, reticuli modo: tum manicas de tela alia his adsutas [illegible], ex *Joma* c. 7. f. 72. b. Tunicas denique demitti ad talum, ad carpum manuleas, latas tamen hasce ut palmus. Veruntamen de כתנת תשבץ χιτὼν κοσυμβωτὸς, valde ambiguum restat, vestis *fimbriis fortis*, an *uncinis stricta annulisque* ita intelligatur. Vel, quod Oncelofo, & Rabbinorum nationi, imo LXX Alexandrinis placuisse video, διάλευκτὸν, κοσυμβωτὸν, *tessellis, fundis, ocellisve fois absque intexta & illuminata.* Ea felicioribus Arabum حلة *Holla*, aliis مبطنة موشاة. Judæis Maurusiis قونية معينة *stola ocularis*: Maimonidi ex Onceloso מרמצן ἀραχνοειδὴς, seu *reticulata* כבי בית הכוהן. BERN.

[y] Περὶ τοῖς βραχίοσιν] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.*

[z] Πλατεῖαν] Ita *Samb.* in *reliquis* deest μέν.

[a] Τέσσαρας δακτύλους,] Ita & alii Judæi. REL.

[b] Φοινικῷ] Φοίνιξ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Φοίνιξ καὶ πορφύρα *Vat.*

[c] Κατὰ στέρνον] Ita è *Cod. Samb.* & è *Josepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνον.

[d] Κινουμένης] Imo ad rem transferunt codd *Big.* & *Samb.* κινουμένης, i. e. *superfluo singulis agitato.* BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινουμένη.

[e] Ὠμοφορεῖ.] Phrasi faciliori *Big.* & *Samb.* ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸν λαιὸν ὦμον φορεῖ. BERN. Ὦμον φορεῖ in tribus *MSS.*

[f] Ἀβανὴθ] Ἀβανὴθ αὐτ. ἐκ. Moyses plane scripserat אבנט aut אבנט, quod alii Judæorum tribus syllabis enuntiant, duabus alii. Recte etiam monet Josephus [illegible], הבא sive המיינא *ἐμίαν* vel *ἐμιάνη* (*Hemianam* Epiphanio referibente) vocati à Doctoribus tam Solymitanis quam Babyloniis. Ita המין atque המיינים posuit pro Mosaico אבנט inter vestes sacras Oncelosus, sicut ante nos advertit Maimonides; *Emian* אמיאן Samaritica versio, quæ solet fere Onceloſi verba excipere. המיינא *Hemiana* ὁ εὐρὼν ad Pentabiblon Moysis, deinde המין *Hemian* pro Cingulo sacro usus est Judas compilator [illegible], ex apophthegmate Johannis Bracidæ ad finem *Erubin*. Iterum ille codicis *Succa* c. 5. balteorum המיינים (χωλ. אבנטים) usum aliquem docet in *Beth-Joab*. Transiit etiam ad Arabes vox illa هميان *Hemiân* ab Assyriis: hi a Persis prius eam acceperant, tanquam hominis medii ornamentum ميانبند & ازارهميان, vel Getice *Middanband*. *Camara* קמרא etenim sua voce idem nuncupant Babylonii, & ab illis Jonathan Paraphrastes. Arabes insuper περίζωσμα proprio حزام γιζὰμ, & acquisito vocabulo زنار. Quinetiam vocis Mosaicæ similis fertur بند *Band* inter Parthos & Scythas: dissimilis tamen valde *balteus* Tuscorum & Mox Latinorum. Provenit enim hoc à βαλάντιον, zona nummaria, sicut balneum διὰ βαλανείου. Lubenter itaque deduco אבנט nomen περίζωμα abs Arabum ابط *Ibt*: quorsum isthoc significat περίζωμα μασχάλης καὶ στέρνων sive ἐπιβλημα, qualis Comica pectora observabat olim fascia. BERN. אבנט Hebr. REL.

[g] Ἐμίαν] *Al.* ἐμίαν aut ἐμιάναν. HUDS. A Babyloniis vocem hanc accepere, uti recte notat Josephus. Persice هميان *Emian* notat balteum. REL.

‡ *Certis quibusdam funiculis,*] Nastoli & nastuli, *præcipua exemplaria, duo Voss.* 1. *L. U.* & *Mert. Petrique Cantoris.* מבצות, [illegible], *sic vocat Epiph. voce Germanica, quam à Latinorum uncinulus vel nexulus aut à Græco [illegible] dudum deformatam esse existimo.* Nastalæ, *expressum typis plurimis.* Nastulæ, *Vig.* Nestali, *Stav.* & *W.* 2. *Vossius ad marginem sui editus adnotavit de eodem vocabulo,* Nastalæ, *i. e.* infibulæ umbilicis sectæ, quasi dicas nasatas thalas sive tallas. *Petrus Scholasticus de eis,* Nastulis hinc inde super humeros capitium constringentibus. BERN.

[h] Βρογχωτῆρα] Ita ex Constantino Lexicographo emendarunt Genevenses. Βρογχωτῆρα aut ἐγχωτῆρα prius scriptum, excusum prius fuerat. Quocirca arctiorem fuisse adfirmat hic sacerdos suam tunicam, quam plicas aut [illegible] unquam admitteret: laqueis adeo seu telamonibus byssinis hanc constrictam tenuisse, qui capitio præamplo fimbriatoque tam pone quam ante adfixi, super claviculas gestantis committerentur, tunicamque adeo corrigerent. Mirum quantum hallucinati sunt Theologi in hac sententia, veteres recentesque. BERN. *Al.* βρογχωτῆρα aut βροχωτῆρα.

[i] Κατὰ στέρνον] *Big.* καὶ τῷ κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον *Samb.* καὶ τῷ κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον *Bas.* & *Gen.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* hic & supra κατὰ στέρνον.

[k] Μασσαβαζάνης] Placet mihi μασσαβαζάνη δὲ (vel μασσαβάζανης δὲ, ut mox μασσαβαζάνης,) quod est τὸ κοσυμβωτὸν, مصبغة *mesabzana*. Vel ex conjugatione alia Syrorum Chaldæorumque מצבתא *mesabbeta*, *opere laqueato*: inde apud Josephum leges, μασσαβάζα καὶ ἀνὰ. Ait enim filius Maimonis tunicis κοσυμβωταῖς sacerdotum quemlibet rite fecisse, negat hoc Esdræ filius absque causa. Vel Mosaicum משבצות *Mesbezoth*, πόκοι, συσφίγξεις, καὶ [illegible], more Solymitano deflectens Mattathiades, olim scripserat ταῦτα δὲ μασσαβάζας (משבצות)

γʹ. Ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, οὐ διϊκνούμενον εἰς πᾶσαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν [l] μασναεμφθής. τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν ὡς στεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος [m] λινέου ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ἐπιπτυσσόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπεριέρχεται διήκουσα [n] μέχρι μετώπου, τήν τε ῥαφὴν τῆς ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ [o] γιγνομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ περιρρυῇ πονοῦντος περὶ τὴν ἱερουργίαν. [p] καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δʹ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ [q] ταύτῃ, παραλιπὼν οὐδὲν τῶν προειρημένων· ἐπενδυσάμενος δ' ἐξ ὑα-

3. [1] At super caput gestat pileum [2] non fastigiatum, neque totum caput incingentem, sed paulo plus quam medio superimpositum. nominatur quidem Masnaëmpthes. Tali autem modo adornatur ut corona esse videatur, ex lineo texto instar fasciæ crassæ concinnata: etenim in orbem sæpius replicatur atque consuitur. Deinde sindon desuper pileum integit, usque ad frontem descendens, & fasciæ commissuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & toti cranio pressè adhærens. Aptatur autem accurate, ne sacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem sit totius sacerdotum turbæ amictus, declaravimus.

Mesnepheth, Tiara.

4. [3] Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex vestibus memoratis nullam omittens; [4] sed il-

Vestitus Pontificis maximi.

(מסבלזן *Mesablezan*) καλεῖται, *Constrilleria quidem sic vocantur.* Vel denique secundum Epiphanium interpretem, Josepho denuo restitues, τὸ δὲ μασαβάζανον (ἤτοι μασαβάζαιν) καλεῖται. Hoc quidem appellatur κατώπαστις, quod est typis Assyriis משבזנתא & משבזתא, *Mesabazantha* ac *Mesabazatha.* Talia equidem scripsisse me commemini ad Stephanum *le Moine*, quando ille correctiones aliquot Braunianas, necdum impressas, mihi proposuisset. Attamen viri Rev. משבזנתא deformis vox est, & Chaldæis ignota. Alius insuper Theologi divinatio, ὡς κατὰ τὸ ζώνης εἶναι καλεῖται pro μασαβάζανος καλεῖται, misera satis & Hellenismi inanis. Conveniunt autem αὐτολεξεὶ Græcanica Josephi in μασαβάζανος, aut apud *Samb.* μεσαβάζανος καλεῖται; sed Scholasticus amplius aliquid ait, *Hoc etiam Massabazan vocatur.* Præterea Interpretes LXXII. S. Bibl. in suis membranis repererant Ex. c. 28. 39. וכמצבת הכתנת, *Tunicaque telamones*, pro receptiori ומצנפת תכתנת; vel emendabis potius versionem Græcam istum in modum, καὶ κατανυκτὰς τῶν χιτώνων ἐκ βύσσου, καὶ κιδάρεις, Cætera quæ ad hanc vestem pertinent, Hieronymus dicet: *Tertium genus est vestimenti, quod illi adpellant* Abaneth, *nos Cingulum vel Balteum vel Zonam possumus dicere. Babylonii novo vocabulo* Hemianin (Ita Erasmus numero plurium, tanquam המיינין. Sed privo המין *Heman*, rectius libri veteres) *vocant. Diversa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in similitudine pellis colubri, qua exuit senectutem, sic in rotundum textum est, ut marsupium longum putes. Textum est autem subtegmine cocci, purpura, hyacintho, & stamine byssino, ob decorem & fortitudinem, atque ita polymita arte distinctum, ut diversos flores ac gemmas artificis manu non textas sed additas arbitreris. Lineam tunicam, de qua supra diximus, inter umbilicum & pectus hoc stringunt balteo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad sacrificia cursu & expeditione opus est, in lævum humerum retorquetur.* BERN. Hoc modo (favente Cod. *Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea esset μασαβάζανος καλεῖται, atque alias subjicit conjecturas, ut μασαβάζανα δὲ καλεῖται, vel ἀβανήθ μὲν καλεῖται, vel ταῦτα δὲ μασαβάζαν καλεῖται, vel denique τὸ δὲ μασαβάζανον (ἤτοι μασαβαζανίδες) καλοῦνται.

[1] *At super caput gestat pileum*] *Quarto. Ornabat tandem capita sacra* Tiara מצנפת Mesnepheth *Juda Præfecto* τῷ ἀρχιερεῖ, & *primo Moysi*, (*imo huic passim pro pileis flaminum non maximorum*, מגבעות κιδάρεις, i. e. قلانس καλάνσια aut כובעין:) *Oncelosio & Josepho* מצנפתא, μασναέφθης *Interpretibus* LXX. *& Hieronymo*, *vocabulis Persicis* κίδαρις (*plana quidem, non recta, non* خرسه, *non* κυρβασία, *sed ut Homeri* κυνέη) τιάρα, μίτρα, *nunc Parthis ipsis* دستار Dastar, *&* دلبند Dolband, *tu*tamen cerebri. *Interpreti Samaritico* מטעפה maataphe, *quem sane respexit Scholiastes Romanus, ubi ait*, κίδαρις, *καὶ τὸ ταμα*[illegible] *πῖλος ἤτοι μίτρα. Nam in textu illo Moyses Judæique Samaritaque omnes lectitant* מצנפת. *Arabibus* Emam عمام. *Græcis* πῖλος, *traductum de vocabulo Persico* فيلة, *quod materiem meliorem hujusce redimiculi indicat. Galerus idem Ulyxeus, ut Hieronymus judicavit, vel, ut alii*, Calamaucum *seu* καμηλαύκιον. *Fascia sane byssina*, XVI. *cubitos longa, Maimonide expandente, qua multis voluminibus super tempora eisque consutis invicem infumebatur, nisi quantum desueret tam cranio summo quam suturis spirarum obtegendis, atque demum sub occipitio revinciretur.* Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. *Lev.* c. 8. & c. 16. *Zach.* c. 3. 5. BERN.

[2] *Non fastigiatum,*] In modum parvuli calamauci, *vera ac vetus scriptio, ut Voss.* 1. *Mert. Beda Presb. & Petri Scholastici.* Parvuli calamaci, *Vig. Bal. Gent. Frob. & Col.* Parvi calami, *Star. & W.* 2. Calamaucum *vero dicitur proclivi hyperbibasmo pro* camelaucum, *sive* καμηλαύκιον, *quod inter λέξεις ἰταλικὰς recensent Suidas & Basilicorum Glossatores, necnon agnoscunt Historici Imperii Occidentalis. Cæterum καμηλαύκιον exponitur ab Horo Philologo καυσία seu galerus Macedonicus; à scholiaste Aristophanis πιλίδιον τυλωτὸν τὸ κωνοειδές, haud dissimile adeo Ulyxei: à Tzetzeum altero πῖλος ἄκωνος, quo caput ενδικιον defendit Vates Ascraeus: planeque κίδαρις ab Etymologo magno. Omitti tam licet Vossii senioris correctionem, nempe* camacidii *aut* camicidii *pro calamauci: quippe* Calamaucum, galerus *passim in Glossis Latinis, & in Græcis* πῖλος. *Commodum autem facerit verba Petri Trecensis huc adducere.* Quarto simplicem tiaram gestabat in capite, à cidari Pontificali plurimum differentem. Erat enim in modum parvi calamauci vel cassidis, modice medietatem verticis excedens: dicebaturque *Manepheth* (*l. Masnepheth*) habens vittas, quæ involutæ sæpius nectebantur, ne facile laberetur: habens desuper aliud velamen byssinum usque ad inferiora barbæ descendens, &c. *Scripserat enim Nic. de Lyra, partim ex Josepho partim ex Jarchio Rabbino*, Tiaram sive Mitram de bysso in capite sacerdotis positam, quæ tendebat superius in acutum, & cum cinctura sive bendello ligabatur sub mentone: ita quod nuditatem colli tegeret & mitram fortiter teneret ne caderet de capite sacerdotis ministrantis, celans pilei ligaturas & totam capitis superficiem, aptatumque perfecte ne laborante sacerdote rueret. *Dixque ante illos Beda Ecclesiæ Anglicanæ presbyter*, Qualiter autem tiara hæc fuerit facta Josephus docet dicens, Super caput autem gestat pileum in modum parvuli calamauci aut cassidis, quod extenditur, &c. Josephus superadditum esse narrat aliud majus velamen, quod tamen cujus esset coloris non ostendit. *Unde liquet Epiphanii versionem dudum visam fuisse versatamque nostro Beda.* BERN.

[l] Μασναεμφθής.] Sonantius quidem μασναεμφθής *Bas. Gen.* & *Epiphanii* Interpr. Sed μασναίφθης *Samb.* & *Big.* propius Chaldaico, quod jam maxime exprimere conatus Josephus notis Atticis, מצנפתא *masnephtha* & *masnaphtha.* Sic autem reddunt Oncelosus, Ionathanis Rabbini alii, Syrique, quod fas est, Moysis Dictatoris ἀρχιερεῖ מצנפת *mesnepheth*, ut Judæi hodieque vocem illam animant; *masnepheth*, ut P. Comestor post Hieronymum. Hæc *redimiculum* denotat: Cl. Bosius μασναφάτης legere maluit apud Josephum suum. BERN. Μασναίφθης *Big.* & *Samb.* μασναίφθης *Vat.* μασναφάτης voluit *Bosius*, μασναίφθης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 217. HUDS. MS. Μασναίφθης. מצנפת videtur vox esse, quæ, substituto A pro I (more Syrorum in hujus formæ vocibus, quæ a Mem & Chirek incipiunt) degeneravit in hanc: nam מגבעה, quod nomen tribuitur in sacris literis pileis sacerdotalibus, longius abit. Verum, dicet aliquis, Josephus hic est in describendo ornatu sacerdotum, non autem Pontificis maximi, de quo mox aget: & pilei sacerdotum nomine מצנפת in sacris literis dici non solent, sed cidaris Pontificis. Fateor: sed doctores Judæorum, uti voci צניף & aliis significationem diversam ab illa, quæ in Sacro Codice est, dederunt, ita Pileum Sacerdotis ordinarii Mitznepheth appellant. REL.

[m] Λινέη] Ita *Bernardus* è *Cod. Big.* in reliquis λινέου.

[n] Μέχρι μετώπου.] Μέχρι τοῦ ἰόντος *Big.* & *Samb.* In hac quidem sententia parum nos juvat eruditio Græcanica Hieronymi Presbyteri aut Epiphanii Scholastici. BERN.

[o] Γιγνομένη] Γινομένη *Big.* & *Samb.* Diffusius quidem reliquis omnibus Christianorum philologis Tiaram sacerdotalem describit Hieronymus hisce literis ad Fabiolam. *Quartum genus est vestimenti Rotundum Pileolum, quale pictum in Ulyxeo conspicimus* (id est, *in Ulyxi*, sicut legerat olim Beda noster. Typum adeo utrumque comprobant Scriptores boni. Quippe in Tabula errantis Laertiadæ ex ausis Nicomachi artificis constat Galerum Nauticum capiti πολυτρόπου fuisse impositum.) *quasi sphæra media sit divisa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & Nostri Tiaram, nonnulli Galerum vocant. Hebræi* misnepheth (aut *masnepheth* ex Historia Scholastica.) *Nam habet acumen in summo, neque totum usque ad comam caput tegit, sed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta constrictum est, ut non facile labatur ex capite. Est autem byssinum, & sic fabre opertum linteolo, ut nulla acus vestigia extrinsecus appareant.* (MSS. forinsecus pareant.) *His quatuor vestimentis, id est, Feminalibus, Tunica linea, Cingulo quod purpura cocco bysso hyacinthoque contexitur, & Pileo de quo nunc diximus, tam Sacerdotes quam Pontifices utuntur. Reliqua quatuor, Mail, Ephod, Hosen, & Sis Zaab, proprie Pontificum sunt.* BERN.

[p] Καὶ ὁποία] *Bas.* & *Gen.* καὶ ποία. BERN.

[q] Ταύτῃ.] Vel ταύτῃ, quæ scriptio fuit *Samb.* BERN.

[4] *Sed illis superinduens tunicam hyacinthinam,*] *Quinto* מעיל Mail *Hieronymo ab ore Talmudistarum, aut rectius* מעיל *Josepho & Masoretis*, Pallium *Hieronymo ipsi ad Fabiolam*, LXXII. *Int. aliisque melius* ὑποδύτης, *imo Flavio Judæo* ἀδανί. l. 6. c. 15.

ma-

Tunica hyacinthina μεείρ dicta. Zona cum tintinnabulis appensis.

illis superinducens tunicam hyacinthinam. Est autem & hæc talaris, secundum dialectum nostram [5] Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad instar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adsutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non sine multo decore inserta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. [6] Hæc autem tunica non constat ex duabus plagulis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus; sed unicum est vestimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens [7] non obliquam, sed in longitudinem discissam, à pectore usque ad interscapilium medium. Ei vero adsuitur limbus, ne scissuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta est, qua manus exseruntur.

κίνθυ πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ οὗτος [r] μεεὶρ καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. [s] ζώνῃ περισφίγγεται βάμμασιν οἷς ἡ προτέρα ἤνθει διαπεποικιλμένῃ, χρυσοῦ συνυφασμένου. [t] κατὰ πέζαν δ' αὐτῷ περιερραμμένοι θύσανοι [u] ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς [v] μεμιμημένοι ἀπήρτηνται, καὶ κώδωνες χρύσεοι κατὰ πολλὴν ἐπιτήδευσιν τῆς εὐπρεπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοΐσκον, καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [x] οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν παρὰ πλευράν· φᾶρος δ' ἐν ἐπιμήκες ὑφασμένον σχιστὴν ἔχει [y] βρογχωτῆρα οὐ πλάγιον, ἀλλὰ κατὰ μῆκος ἐρρωγότα πρός τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μετάφρενον. πέζα δ' αὐτῷ [z] προσέρραπται, ὑπὲρ τοῦ μὴ διελέγχεσθαι τῆς τομῆς τὴν ἀπρέπειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες [a] διείργονται σχιστός ἐστιν.

ἔ. [b] Ἐπὶ

ποδήρης καθ' ὕφος [illegible] : Tunica superior *P. M. ex duabus plagis hyacinthinis ad latera humerosque consuta, præter schisma geminum loco manicarum, capitio amplo & subucla fimbria valde munito*, [illegible]: *tum ad talos limbo sonante ex appensis* LXXII. *tintinnabulis aureis*, (פעמנים, [illegible].) *totque globis tincta lana, specie malorum Punicorum* רמונים, [illegible]: *sic enim nominant Patres Traditionis Judaicæ, Massicla* Sebachim *c.* 10. *sic Hieronymus ab illorum discipulis. Zona denique Ephode quinquecolori hæc vestis impediebatur. Ex. c.* 28. *& c.* 39. BERN.

5 *Meeir nominata.*] Methyr, *Voss.* 1 Methir, *Col. Frob. Goul. & Bal. Legerat enim Epiphanius μεθὴρ in museo Cassiodori, sicut præstant plerique nostrorum codicum.* Mechir, *Mert. V. W.* 1. 2. *& P. Trecensis, tanquam è Græco μεχὴρ, quod propius abest ab Hebraico* מעיל *i. e.* Meil *seu* Meghil, *ut Masoreta nunc adpungunt; nam S. Hieronymus à Tiberiensium schola* Mail *audierat, quod MSS. & Editio Lugdunensis docet. Quinetiam* Machil *reperias apud Isidorum Hispanum. Haud difficile quidem fuit Scribis Græcis, & mox Latinis à scriptione vetusta Josephi μαγὶλ in μεχὶλ, μεθὶλ, imo descedere porro in μεθὴρ &* Methir. *Moyses tamen scripsit* מעיל, *quod est vere ἐπενδύτης.* Mox *Epiphanius vitio sui seculi illepide junxit* malagranatorum, *& subinde* malagranatum *atque* malagranata, *quod MSS. & editionibus plurimis proditum. Vix melius expresserunt Frob. aut Stat. aut Epit. Cam. & N. de Lyra*, malogranatorum, &c. BERN.

r Μεεὶρ καλεῖ.] *Μεθὴρ Bas.* & *Gen.* & tota moles *Epiphanii Petrique* Scholasticorum. *μεὶρ Big.* atque *Samb.* *μεεὶλ Hen. μεεὶλ Bush. Mail* Hieronymus ad Fabiolam. Legerat enim ille in vetustissimo ac sanctissimo volumine מעיל & מעיל האפוד, quod LXXII. Interpretes varie reddiderunt: modo ὑποδύτης χιτὼν (nam ὑποδύτης & ἐπενδύτης voces sunt Braunii, non Aristarchi,) sub Ephoda, *subtunicalis* adeo S. Hieronymo Epist. cxxx. modo ἐπενδύτης sane supra Tunicam [illegible] על כתנת תשבץ, quam & ὑποδύτην [illegible] Flavius nuncupat, de Bellis Patriis. Alexandrini adhuc מעיל vertunt [illegible] eximie, & ποδήρης, & ποδήρης τ ἐπωμίδ☉, & ὑποδύτης ποδήρης, quos & Philo secutus est; tum tot iidem [illegible] & [illegible] interpretantur. Aquila Ponticus χιτὼν [illegible]. Oncelosus מעילא, Judæi alii *Memar*, Jonathanis מנטר, Targumista Samariticus ممطر [illegible] phrasi exotica: Ægyptii [illegible], Persæ ad Biblia sacra [illegible], [illegible], *Tunicarum superior*; Syri denique [illegible]. Rescribo autem apud Josephum μαιλ vel μαγιλ cum omnibus Rabbinis, ex quo [illegible] jamdudum factum liquet μεὶρ, seu μεὶρ & μεγὶρ propter [illegible], & abinde μεθὴρ. מעיל vero *superulam* sive ἐπενδύτην quam proprie significat ab עלה origine. Veruntamen similem credes hanc vestem Colobii demissioris, aut plane Habitus Purpurei, quem appellant Doctores Oxonienses. BERN. Ita *Big. Samb. & Vat.* μεθὴρ in *Editis*. sed μαιλ vel μαγιλ rescribendum censet *Bernardus*. HUDS. מעיל Hebr. MS. Μεεὶρ. REL.

s Ζώνῃ περισφίγγεται] Nonnemo legit ζώνῃ —— διαπεποικιλμένῃ. BERN.

t Κατὰ πέζαν] *Samb.* καταπέζαν. BERN.

u Ῥοῶν] *Ῥοιῶν Big. Samb. Hen. & Bush.* Alterum tamen Josephi & Atticorum. BERN.

v Μεμιμημένοι] *Big. & Samb.* μεμιμημένοι. Utrumvis heic dici Grammatici forte tibi concedent. BERN.

6 *Hæc autem tunica non constat ex duabus plagulis,*] *Vertitur*, Est autem hæc Tunica ex duabus incisionibus. *Sic scriptorum quicquid aut excusorum: nisi quod Col. impressum feratur* tunica non ex duabus incisionibus, *velut hodie observant omnes codices Græcorum. Stat. & W.* 2. *explanate*, tunica ex duobus locis incisa, ita ut consuta sit super humeros & per latera: & uno velo in longum texta, unde & ad collum tantummodo habet sectionem, non è latere sed in longum fissa, à pectore usque ad medias scapulas. BERN.

x Οὗτ.] Plane *Epiphanius*, *Est autem hæc Tunica ex duabus incisionibus:* quo facit & Talmud Judæorum. Inficiandi autem particulam manus indocta jamdudum adjecerat. Hinc libris in Græcis, οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν. Quinimo *Comestor* Trecensis amplius dicit de ista hyacinthina, *Eratque duabus incisionibus facta, consuta super humeros & per latera, in modum Dalmaticæ.* BERN. Οὗτος ἐκ δυοῖν sine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii.* Ex illis vero excidisse suspicor, cum mox in *eisdem* sequatur, *sed uno velo in longum undique circumtexta.*

y Βρογχωτῆρα] Ibi βρογχωτῆρα πλάγιον quicquid est exemplarium, præter [illegible] Genevensium. Feci tamen cum *Epiphanio* βρογχωτῆρα οὐ πλάγιον, *Ad collum sectionem non è latere* BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* cum *Bernardo*, in *Græcis* omnibus βρογχωτῆρα vel βρογχωτῆρα πλάγιον.

7 *Non obliquam,*] *Consensu summo* non è latere οὐ πλάγιον. *Accedit & Petrus Cantor*, Capitium habens non ex transverso super scapulas sed in longum, sectionem habebat à pectore usque ad medias scapulas. BERN.

z Προσέρραπται,] *Bas. & Gen.* προσέρραπται. Audi jam deflorantorem Josephi. *Vestimentorum, quæ proprie sunt Pontificum* (ita scribit Presbyter Christianus Epist. 128.) *Primum est* מעיל Mail, *id est, Tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus eisdem coloris assutas habens manicas* (facile ne credat lector; licet Rabbini nonnulli idem cum Hieronymo nostro adfirment:) *& in superiori parte qua collo induitur aperta. In extrema vero parte, id est, ad pedes* 72. *sunt tintinnabula, & totidem mala Punica, iisdem contexta coloribus, ut supra Cingulum.* (uno sane minus, ut Biblia Judaica referunt.) *Inter duo tintinnabula unum malum est, inter duo mala unum tintinnabulum; ut alternatim sibi media sint: ut cum ingreditur Pontifex in Sancta sanctorum* (הקדש *Sanctum* jam abunde sufficit, quod Moyses Ex. c. 28. 35. & Lev. c. 16. 4. atque post multa secula [illegible] Judæ principis demonstrant. Nam *Albis* solis ingressus est Expiator τὰ ἅγια [illegible].) *totus vocalis incedat, statim moriturus, si hoc non fecerit.* Eundem tamen errorem erravit Theodoretus in Quæst. [illegible]. De hoc melius censuit Theodotus in Compendiis. Cæterum adponam huc verba Judæi Alexandrini, lecta dudum Theodoreto atque Hieronymo. [illegible], ex quibus forte enasci videbantur mala Granatica. Nam Doctores LXX. רמונים luxuriose vertebant [illegible]. Post pauca rursum Philo, [illegible], &c. Ait insuper Moyses Maimonis c. 9. de Supellectile sacra, Pharisæorum ex sententia maxime ad c. 7. *Jomæ*, & *Sebachim*, c. 10. *Palleum* illud (מעיל) duobus membris seu alis (כנפים. [illegible] Josepho) sub pectillonio firmiter contexto & [illegible] utrinque absque manuleis patuisse, ut loricæ feciales solent. Ab ima inde veste dependisse [illegible], quatuor quemque & viginti liciorum (i. e. 3 × 8. Alii potius dicerent lemniscos filorum 4 × 6, sive ex quatuor funiculis sextuplicibus: siquidem שש משזר *byssum retortam* in illo opere commemorant Samaritæ, Oncelosus Judæus, & Interpretes Alexandrini Ex. c. 38. 31. iterumque Ex. c. 39. 24. At præceptores Hieronymi, & Talmudistæ *Jomæ* f. 71. Judæorumque reliqui aut alterum aut ambo vocabula שש משזר omittunt:) qui in pomorum Punicorum modum, vix dum oblectantium [illegible] פרח פיתן, arte plumaria convolvebantur, itemque זגין ומגבלים, campanulis LXXII. ordine insertis distinguebantur, quas eosdem malleoli animarent. BERN.

a Διείργονται] Forte διείργονται. *Vetus* vertit: *unde manus egrediuntur.* COCC.

b Ἐπὶ

ϛ'. [b] Ἐπὶ δὲ τούτοις τρίτον ἐνδύεται [c] τὸν λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δὲ ἐπωμίδι προσεοικότα. γίνεται γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον. ὑφανθεὶς ἐπὶ βάθος [d] πηχυαῖον ἔκ τε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσοῦ [e] συμπεποικιλμένος,

ϛ. [a] Super has vestes tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ similem. Fit enim hoc modo. Texta est in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis

Tunicæ superior Ephodes nominata.

b Ἐπὶ δὲ τούτοις] Ἐπὶ δὲ τούτῳ *Bask.* Ita *W.* 2. & *Star.* inter Latinos, *super hoc.* BERN.

c Τὸν λεγόμενον ἐφώδην,] *Bas.* & *Gen.* τὸν λεγόμενον ἐφώδην, *Hen.* & *Bask.* [illegible] contractiori. τὸν λεγόμενον [illegible] *Vat. Big.* & *Samb.* Namque pro אפוד Hebraico in Bibliis LXX. Int. scribitur ἐφοὺδ, ut Jud. c. 17. 5. & 1 Sam. c. 2. 18. Flavius autem Græcis literis expressit dialecti suæ אפודא *Ephoda*, quam tenent in sacris Oncelosus, Jonathanis, & ad Hos. c. 3. 4 Syrus Targumista. BERN.

a *Super has vestes tertiam etiam induit vocatam Ephoden.*] *Sexto. Supra Tunicam Hyacinthinam præfulgebat indumentum tetragonon, Moysi* אפוד, LXX. ἐφὼδ, *aut sæpe explicando* ἐπωμίς. *Hoc proprie* כתף Superhumerale *B. Hieronymo*, *aut, quod tantidem valet*, Humerale *S. Aug.* *Josepho* ἐφώδης *ex glossa Solymitana* איפודא, *quam Oncelosus Jonathanisque conservant. Samarites* אפודה, *vel hisce & Judæis quotquot Arabice norunt*, Sodra صدرة, *atque* قبا Cappa *voce exotica. Syris* פדרא Fedra *ore parvo. Persis* بروان brivan & παοῦνι. *Aquila Pontico* ἐπένδυμα, *ut Theodoretus Procopiusque admonent. Ratio autem nominis primi clare elucet ubi Lev. c.* 8. 8. *ubi Moyses, ut fratrem suum in* P. *M. rite consecraret, præcinxit ipsum cingulo Ephoda* ויאזר לו בו, *Samaritis* شده, *Judæis* صدرة, LXX. *Interpr.* [illegible] *ἐν αὐτῇ*, & *alibi* אפודה [illegible]. *Sacra hæc* Lorica, *seu Tunicula Pectoralis ac* Guppa جبة 1 *Sam. c.* 2. *Cræcanica* ἐπωμὶς & *curta Caracalla*, *aut* Paludamento feciali *non absimilis*, *de auro & quatuor prædictis coloribus ante & a tergo ad cubitum unum intexta erat*, *præter pectus medium quantum Oraculo inserendo præcise vacabat*, *manicis an instructa. Hujus duas plagulas sub collo adfibulabant* [illegible] *aureoli*, *quibus insidebant Sardonychum par grande*, [שתי אבני שהם *Moysi auctore*, *jam* σμαράγδου *Int.* LXX. *alibi* [illegible], [illegible], [illegible], & *apud eosdem nescio quales*: *Berylli i. e.* بلور & בורלא *de Græco corrupta*, *Omeloso*, *Uzelida*, *Samaritis*, *Saadia V. Cl. Syro Waltoni*, *Judæis Mixobarbaris*, *aliis multis Judæorum*: *sed Aquila*, *Symmacho*, *reliquoque* τῶν γ'. *atque S. Hieronymo in versione tamdiu vulgata* Onychini, *quales ferme &* σαρδόνυχες *Josephi*, *cui de Antistite suo insanum non credere.*] *nominibus Hebraicis bis sex Tribuum insculptum*, *Israelitarum senioribus dextrum lapidem occupantibus*, *hunc in modum*, *quem & Rabbino Jarchio perplacuisse video.*

τὰ ἀριστερά, κατὰ γεννήσεις.	τὰ ἐνδέξια, κατὰ γεννήσεις.
גד	ראובן
אשר	שמעון
יששכר	לוי
זבולן	יהודה
יוסף	דן
בנימין	נפתלי

At vero secundum Doctores Solymitanos, ordine isto

Sinistra alterum.	*Dextra Lea.*
דן	ראובן
נפתלי	שמעון
גד	לוי
אשר	יהודה
יוסף	יששכר
בנימין	זבולן

Adhæc Ephoda adsuebatur textus consimilis Zona *Josepho flamini*, *Moysi* חשב האפוד, *Omeloso & Jonathani* המין Hemian, המינא Hemiana *Syro*, *Arabi* [illegible] *ταίρωγον*, *Persæ* بند, Baltheus *Hieronymo*, *Samaritis* مشدة العبا Ephodæ cingulum, *paritérque Judæis Maurusiis* حزام الصدرة. *Commentatoribus insuper S. Literarum* כירות או כשני רצועות או כאבנט יוצאין מטני צדדי האפוד. *Quæ cætera ambiret*, *atque etiam super futuram nodata*, *fimbriis tandem bullatis perpulcre dependeret*: *Ex. c.* 28. *c.* 29. *c.* 39. & *Hos. c.* 3. & *Jos. Antiq. l.* 6. *c.* 15. BERN.

d Πηχυαῖον] *Samb.* & Interpolator Hesychii illo casu. Alii eleganter πηχυαῖος. Honestior equidem est dictio Josephi, ut πηγαῖος vel πηγαῖον, (nam Braunii βάθος πηγαῖον, non est boni otii;) ne unquam admitteret. Verumetiam πηχυαῖος ab aliis scapularibus satis descendit, sicut ad amicum quendam nuper scripsi & adfirmavi. Pariter Procopio Gazæo *Epomis sacra tunica brevis* dicitur, usque ad præcordia pertingens instar thoracis. BERN. Πηχαῖον *Vat.* quod pro πηγαῖον scriptum arbitraretur *Braunius*.

e Συμπεποικιλμένος,] Συμπεποικιλμένον, ἀχείρωτον *Bas.* & *Gen.* voce isthac inutili. [illegible] ἀχείρωτον ex vitio *Big.* [illegible] *Samb.* priore vix sana. Scripsi itaque cum Hesychio & B. Hieronymo, [illegible] [illegible]. Epiphanius denique interpres viderat [illegible] heic loci. Subinde pro χειρίδων τε ἐστερημένος Eucherius Lugdunensis aliique Patrum legisse videntur χειρίδων ἀστερημένος, ὁ ἐστι [illegible], [illegible], *absque manicis*. cui opinioni accedit & Cohors Rabbinica. Asceta Bethleemiticus ad Fabiolam: *Sextum est Vestimentum*, *quod Hebraica lingua dicitur Ephod.* LXX. ἐπωμίδα, *id est*, *Superhumerale appellant*; Aquila ἐπένδυμα (MS. Coll. Novi ἐπένδυμα, i. e. *Desupervestimentum.* Editio vetus ἐπίγραμμα i. e. *Supervestimentum*:) *nos Ephod suo ponimus nomine. Et ubicunque in Exodo vel in Levitico Superhumerale legitur*, *sciamus apud Hebræos Ephod appellari. Auri autem lamina*, *id est*, *bractea mira tenuitate tenduntur*; (Ed. Vet. *tonduntur.* Quin Cathedræ Moysis hæc talia accepta debuerat Philo, & noster Hieronymus Philoni. Nam Ex. c. 36. 3. וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילם) *ex quibus facta fila torquentur*, *cum subtegmine trium colorum*, *hyacinthi*, *cocci*, *purpuræ*, & *cum stamine byssino. Et efficitur Palliolum miræ pulchritudinis perstringens fulgore oculos*, *in modum Caracallarum sed absque cucullis. Contra pectus nihil contextum est*, & *locus futuro Rationali derelinquitur. Sed in utroque humero habet singulos lapides*, *clausos & adstrictos auro*, *qui Hebraice dicuntur* Soom, *ab Aquila & Symmacho & Theodotione* Onychini, *a* LXX. Smaragdi *transferuntur*: *Josephus* Sardonicas (*aut* Sardonychas) *vocat*; *cum Hebræo Aquilaque consentiens*, *ut vel colorem lapidum vel patriam demonstraret. Et in singulis lapidibus sena* (*Edit. Vet.* bis sena) *Patriarcharum nomina sunt*; *quibus Israeliticus populus dividitur. In dextro humero majores filii Jacob*, *in lævo minores scripti sunt*: *ut Pontifex ingrediens Sancta sanctorum*, (Misnam adeo Judææ principis haud legerat B. Hieronymus, quod & ille fatetur ad Algasiam:) *nomina populi*, *pro quo rogaturus est Dominum*, *portet in humeris.* Pariter ille ad Marcellam matronam. *Ubicunque in* LXX *Interpretibus*, *hoc est*, *in codicibus nostris* ἐπωμὶς *i. e. Superhumerale legitur*, *in Hebræo scriptum est Ephod.* (Idemque ad Hos. c. 3. à LXX. ἐπωμὶς dicitur, i. e. *Superhumerale*, ab Aquila ἐπένδυμα i. e. *Superindumentum.*) *Quod quare alibi interpretari voluerint*, & *alibi non interpretatum reliquerint* (Sic lego propter ἐφὼδ Jud. c. 8. 27. & c. 17. 5. necnon ἐφὼδ βαδ 1 Reg. c. 21. aut veteri vitio ἐφὼδ βαρ, quod neque Aquila vitavit rigidi ingenii verpus. Vertit enim ille ἐπένδυμα ἐξαίρετον.) *non est mei judicii*, *cum hoc ipsum in pluribus fecerint*: *ut quæ alibi aliter atque aliter expressirant*, (ut ἐπωμὶς, φωδὲ, semelque ἱερατικὴ) *novissime translationis varietate lassati*, *ipsa Hebraica verba posuerint. Aquila autem id quod illi* χιτῶνα *dixerunt*, [illegible] *dixit ex Hebræo Letoneth*: *Et quod Hebræo sermone vocatur Mail*, *illi* ὑποδύτην *i. e. Superiorem tunicam*, *Aquila dixit* ἐπένδυμα. ἐπωμὶς *vero*, *quod Hebraice dicitur Ephod*, *superius pallium significat*, *quo tota sacerdotalis protegatur ambitio.* Ita locum desperatum D. Erasmo B. Rhenano aliisve, restitui denuo ac emendavi. Corruptissimus enim legebatur in omnibus exemplaribus Typothetarum & Scribarum. Statim ille presbyter Christianus, *Verum quia in hoc ipso brevitatem Epistolæ subinde excessimus*, & *Josephus ac Philo viri doctissimi Judæorum*, *multique de nostris* (quid tempus potuit & barbaries, unde bonis illis libris fere caremus!) *id latissime persecuti sunt*, *quorum ut ajunt voce audies me. Nos ut scis Hebræorum lectione detenti*, *in Latina lingua rubiginem obduximus. Unde ignosce aviditati*, &c. Philo igitur in vita antiquissimi Legislatoris, [illegible], [illegible]. Quinetiam accuratius cæteris Flavius ipse historicus Bellorum patriorum l. 6. c. 15. Ephodam depingit cum suo Oraculo [illegible] (היכל) [illegible]. (Frequentius idcirco aurum, quam Talmudistæ torquent) [illegible]. Alia adhuc tradunt de Ephoda & Logéo Patres Talmudici, quæ post Maimonidem nunc brevissime proponam: ut uno conspectu videat rerum Hebraicarum studiosus, quid de Pontificis ornatu præcipuo scriptores antiqui retulerint. Ephode equidem, sicut & Pectorale, texebatur filis 28. Namque filum unum auri ductili cum sex hyacinthinis contorqueri, pariterque de reliquis tribus coloribus mos fuit, quod Doctores Babylonii edocent *Joma* f. 72. Tribus vero membris constabat Ephoda, quorum primum & maximum & propie dictum אפוד, erat plagula lata ut dorsum humanum, eoque ferme [illegible], longa ad talos usque ab alis scapularum כנגד אצילי הידים. Secundum pars כתפות, Humeralia huic adsuta & adornata duabus gemmis quadratis *Shohamim*, quæ palis aureis insertæ referebant inscripta nomina XII. tribuum literis bis 25. juxta constitutionem

cis quoque ornata est, atque plane in tunicæ formam facta videtur. [9] Lacunæ vero vestis inferitur

[f] ἀπερίπλυχλον τὸ σέρνε τὸ μέσον καταλιμπάνει, χώρισ τὸ ἠσκημένον, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτὼν εἶναι πεποιημένος.

tionem illustris *Rabcahone*, (i. e. τ ἀρχιερέως) *Sota* f. 36.		Sed Glossator Talmudicus hac ratione nomenclaturam ordinat, Sardonyche	
Læva.	Dextera.	Sinistro.	Dextero.
שמעון	ראובן	בנימן	ראובן
יהודה	לוי	דן	שמעון
זבלון	יששכר	נפתלי	לוי
δ. דן	נפתלי	גד	יהודה
ζ. אשר	ε גד	אשר	יששכר
β. בנימן	α יוסף	יוסף	זבלון

Placet denique sibi Chaninas f. Gamalielis serie α, β, γ, δ, ε, ζ. Membrum tertium fuit חשב האפוד, duo segmenta seu fasciæ pari arte pictæ, & tanquam *brachia* ידות Ephodæ adfixæ, quibus distringebatur subtus Pectorali Tunica Hyacinthina. Meruit & Nicolaus (qui ævi sequioris Theologos ab Allegoria, arte stultorum, ad verum ac sobrium suis commentariis reduxit) ejus ut descriptio Rabbinica quasi adferretur in medium. *Quantum ad formam Superhumeralis, ubi flores & consimilia, non aliqua animalia figurata, erat vestis quadrata altera parte longior, habens in medio aperturam, per quam intrabat caput summi sacerdotis: & latitudo illius vestis tangebat humeros. Longitudinis autem ipsius una pars pendebat ante operiens pectus, & altera pendebat retro operiens dorsum usque ad renes. Latera autem utriusque partis jungebantur in lateribus Sacerdotis nodulis aureis. Super humeros autem &c.* Simplicius adhuc de hac veste agens Davides Cimchiorum, *Duas plagulas* כ"ל לנרים, *lumbis haud demissiores*, sic ait, *anticam posticamque zona adtexta cerneret.* Claudat denique agmen P. Trecensis, qui Archæologica Josephi atque etiam Commentaria Lyrani Ex-Judæi solens deflorat. *Secunda*, inquit, *vestis* (P. M. priva) *erat Ephod similis Superhumerali Græcorum, de prædictis quatuor coloribus auroque contextum, sine manicis admodum Colobii, descendens usque ad renes, adeo ut supertingi posset superiorem partem Tunicæ Hyacinthinæ tegens, inferiorem relinquens intactam: Ora vero laterum uncinis & annulis aureis jungebantur. Aperturam habens in pectore quadram ad magnitudinem palmi, in quam Logion inserebatur. In hujus parte superiori super utrumque humerum confibulati erant duo lapides Onychini, Sardonyches secundum Josephum, in quibus erant insculpta XII. nomina filiorum Israel provincialibus literis linguæ Hebrææ, juxta ordinem nativitatis eorum, sex nomina seniorum in humero dextro, minorum in sinistro. Habebat autem capitium ex transverso super humeros fortibus loris contextum.* BERN. Ita Big. & Samb. συμπεπονημένους περίπλυχλον *Vet.* in *Editis* συμπεπονημένως περιέπλεκον.

[f] Ἀπερίπλυχλον] Malim περίπλυχλον. *Vet.* vertit: *amplectens omnem pectoris locum.* Ad verbum: *circumplicatum relinquit pectoris medium* COCC.

9 *Lacunæ vero vestis*] *Septimo. Quadrum ex spithama vacuum ab Ephoda relictum occupabat atque super pectus Pontificis* Oraculum *Hebraicum, Legislatori dictum* חשן המשפט *aut præsertim* חשן chosen, *Josepho* ἐσσὴν *ab* חשנא *seu* חשנה, *quomodo scribunt Interpretes Samaritani: Onceloso* חושנא Chusna, *Epiphanio & Comestori viris Scholasticis* Essin. LXXII. *Judæis sub Philadelpho, Siracida sub Euergeta Ptolemæorum, Philoni etiam & Josepho* λόγιον *&* λογεῖον, *plenius* λογεῖον τ κρίσεως. Rationale *inde vix recte, &* Rationale judicii *S. Hieronymo, Epiphanio, aliisque doctorum. Quapropter vocem Mosaicam non inique referes ad Æthiopum* Chasasa *sciscitari*, χρησμὸς, *aut ad* حسن Hass *Arabum & *חוש Chus *Chaldæorum*, Prudentia, αἴσθησις, Ratio. *Vel idem denique valebit vox sacra cum* חשן Chosen *Assyriorum, Suravejdas*, Apotheca judicii, *quod est Oraculum Divinum.* Τοῦτο ἐστι μίμημα ἐπὶ πᾶσι αἰγυπτίοις ἡ ἀλήθεια, ἐπεχομένοι μίλοιι λεγομένου ζωδίου ἐκ πολυτελῶν λίθων περὶ τ τράχηλον τ ἀρχιδικαστῶ, ὅς καὶ ἀρχιερεὺς, ἐν χρησμῷ ἀλύτεως ἐγκαίμενον. *Vide Diodorum & Ælianum historicos. Nostris tamen Theologis magis placet* Pectorale & Pectorale judicii, *sed & hoc prisci. Legit enim Syrus* חושנא דדינא, *Samarita Arabissans* صدر حكم τ κρίσεως, *Judæi inter Barbaros extraque vagantes* بدنة الحكومة βάδαια, *quod est* Θωράκιον τ κρίσεως *sive* γυάλον χρησμολογικὸν, *si Græce vis reddi. Quinvero* τ περιστήθιον *occurrit in versione* τ ó. *ad Ex.* 28. 4. *Sic variant clientuli Ptolemæi. Quo quidem ex causa deduces* חשן *ab* Hasena حسن *præcinxit: vel a* خشن Chasen, *ut* Θωρακίδιον *gemmis* asperum: *quinetiam* حشا Hasa *denotabit* ἐπίπλαστρον Pectorale. *Pannus equidem ille* περιστήθιος, *πεποικιλμένος, διπλοῦς, subcavus, (quod volunt nonnulli pro capsa* τ *φύτων) atque* τετράγωνος *ex latere dodrantali, (id* זרת *Mosi, & σπιθαμὴ,* شبر*, necnon* זרת אמה *cæteris ejusdem gentis) Ephoda obfirmabatur supra quidem duabus catenis seu funiculis auri retortis* (כ׳ שרשרות מגבלות מעשה עבות או קליע זהב טהור) *quæ ab annulis ejus superioribus & extantibus ad fundas humerales Ephodæ* (משבצות זהב) *pertinerent: infraque duabus vittis hyacinthinis, quæ a Pectoralis annulis inferioribus & subinfatis (nam annulos aureos habuit Logion, quot angulos) in binos annulos Cingulo Ephodæ sub axillis infixos incurrebant. Ornabat denique hoc* περιστήθιον XII. *gemmarum auro insitarum* (מסבים זהב: τετράγωνα (ד׳ טורים או סדרין או اصنف) *quibus inscripta fulgebant nomina tot tribuum populi Sacri, ordine quidem natalitio* (כתולדתם) *in Tabula priore, testibus Josepho Hierophanta, Jonathane Paraphrasta, Uzielida, Salomone Jarchio, Moyse Maimonis, Epiphanio Cyprio p.* 225. & *p.* 231. *Hieronymo ad bonam Fabiolam, aliisque, sicut supra in Epomide.*

Vel in versibus prioribus juxta Tabulam posteriorem apparebant Leidæ sex, & in disticho sequente par triplex ex Balla, Zelpha, atque Rachela. Ea fuit sententia Philonis de Allegoriis legis suæ, ubi ait, Ο τε θώραξ καὶ ὁ φορῶν, οἱ δύο λίθοι, [illegible]

[illegible Greek passage]

Hanc etiam seriem adjectant Talmudistæ Jerosolymitani, Cantici Salomonici Enarrator, Semot & Bemidbar rabbot foliis 96. & 136. *b.* & *pars potior Talmudistarum. Attamen R. Chaninas Patres posteriores ordinat ille pacto* Benjamin, Dan, Naphtali, Gad, Aser, & Joseph. *Placet altera hæc series Ainsvorthio Anglo Brauniisque Batavo, nisi quod Braunius legat versu tertio* 7. *Naphtali* לשם, 8. *Dan* שבו, 9. *Gad* אחלמה: *sed Commentator Magnus Judæorum ad Numeros ordine inverso* 7. *Dan* לשם, 8 *Gad* שבו, 9. *Naphtali* אחלמה. *Postremo ne quid Responso Prominenti,* (כי הכתב כולם, *inquiunt Misnici) literarum forte deesset, ora superior Pectoralis insculptum referebat* אברהם יצחק יעקב, *inferiorque* שבטי ישראל או שבטי ישרון או ירה. *Hæc talia Schola Solymitana ad Jomam, & mox Auctores* Siphre *aliorumque veterum Commentariorum. Amat adhuc magis fastus Abarbinelis Israelidarum ordinem Castrensem, ipsum quidem ex Num. c.* 2. *Juda, Issaskar, Zabulon: Ruben, Simeon, Gad: Ephraim, Menasseh, Benjamin: Dan, Asher, Naphtali: sed impotenter Quamquam multis seculis ante natum Abarbinelem R.* Catina קטינא *i. e.* Doctor Subtilis (λεπτὸς *sive* ingeniosus *B. Hieronymo ex Syrismo*) *dissertatiuncula quadam idem probaverat.*

Alio quidem ordine posuit B. Johannes æternæ urbis fundamenta XII. *lapides non alios. Jacent ibi* ἴασπις, σάπφειρος, χαλκηδὼν, σμάραγδος, σαρδόνυξ, σάρδιος: χρυσόλιθος, βήρυλλος, τοπάζιον, χρυσόπρασος, ὑάκινθος, ἀμέθυστος; *sive a pectore Aaronis, sive a capite Regis Tyrii, sive ab Esaia c.* 54. *de novis Solymis hæc decora sumpserit Theologus. Fulgebat autem Ithobalus hac serie lapidum meliorum ex Ezech. c.* 28. 13. σάρδιος, τοπάζιος, σμάραγδος: ἄνθραξ, σάπφειρος, ἴασπις: ἀργύριον, ἀχάτης, ἀμέθυστος: χρυσόλιθος, βήρυλλος, ὄνυχιον, *si* LXXII. *Judæos contra nepotes illorum sequi velimus: nam in Hebræo desideratur versus unus, sive lapides* 3, 4, 5. *Tabulæ prioris. Sic enim illud*, אדם פטדה ויהלם תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וברקת. *Aut Hieronymo interprete, Sardius, Topazius, & Jaspis: Chrysolithus, & Onyx, & Beryllus: Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus.* At in LXX. *ait ille Presbyter*, diverso ordine, nominibusque aliis, XII. lapides continentur. Sed & Aquila & Symmachus ac Theodotio in præsenti loco multum inter se & LXX. interpretes, non solum ordine, sed & numero discrepant atque nominibus. In Apocalypsi quoque Johannis paululum extremis partibus ordine commutato, iidem in fundamentis Hierusalem ponuntur lapides. Sed & in pectore Pontificis per quatuor ordines in Rationali, iidem lapides describuntur. Quorum colores atque naturas & efficientias singulorum, non est hujus temporis disserere, sed proprium volumen desiderant: ita ut in Ezechiele & in Exodo & in Apocalypsi & in Esaia, sibi omnes lapides & lapidum ordines comparati, magnam & legenti & disserenti faciant quæstionem. Super quibus & vir Sanctus Epiphanius Episcopus, proprium volumen mihi præsens tradidit. [illegible] XXVII. lib. Plinii Secundi naturalis historiæ, post multiplicem omnium rerum scientiam, de gemmis & lapidibus disputat. *Idem ad Fabiolam piam fœminam*, in singulis lapidibus secundum ætates XII. tribuum scripta sunt nomina. Hos lapides in diademate regis Tyri, & in Apocalypsi Johannis legimus, de quibus extruitur cœlestis Ierusalem: & sub horum nominibus & specie, virtutum vel ordo vel diversitas indicatur.

Tabula prior, juxta LXXII. *Josephum, & Uzielidam Interpretes.*

ברקת	3. לוי.	פטדה	2. שמעון.	אדם	1. ראובן.
Bareceth.	*Levi.*	*Pitda.*	*Simeon.*	*Odem.*	*Reuben.*
Σμάραγδος LXX. & *Hieron.*		Τοπάζιον LXX. & *Hier.*		Σάρδιον LXX. *Hier.* & *Jos.* ἀλ. ς'.	
Σμάραγδος *Jos.*		Τόπαζος *Jos. bis.*		Σαρδόνυξ *Jos.* ἀρχαιολ.	
ברקן *Onc. Jon. Uz.* & *Jerof.*		ירקן *Onc. Jon. Uziel.* & *Jerof.*		סמקן *Onc. Jon. Jerof.* & *Uz.*	
Κεραύνιος *Symmacho.*					

יהודה 4.

μόν@. τῷ δὲ Διαμάνῳ ε τέτυ Ἐ ἐνδύμα]@. h σιώτε frustum amplitudine palmi, auro & iisdem quibus Epho-

יהלם 6. נפתלי. *Jahalom. Naphthali.* Ἴασπις LXX. & *Hieron.* Σ[illegible]ρος *Jos.* סבהלום *Onc.* & *Jon.* כרוכין *Uziel.*	ספיר 5. דן. *Sapphir. Dan.* Σάπφειρος LXX. *Hier. Uz.* & *Jeros.* Ἴασπις *Jos.* שבזיז *Onc.* & *Jon.*	נפך 4. יהודה. *Nophec. Juda.* Ἄνθραξ LXX. & *Jos.* *Carbunculus Hier.* אזמרגדין *Onc. Jon.* & *Uziel.*
אחלמה 9. יששכר. *Achlamah. Isaschar.* Ἀμέθυσος LXX & *Hieron.* Ἀχάτης *Jos. in Ant.* Ἀργύρεον *Jos.* περὶ ἁλ. עין עגלא *Onc.* & *Jon.*	שבו 8. אשר. *Schebo. Asher.* Ἀχάτης LXX. & *Hier.* Ἀμέθυσος *Jos.* טרקיא *Onc.* טרקין *Jon.*	לשם 7. גד. *Leshem. Gad.* Λιγύριον LXX. & *Hier. ex MSS.* Λιγυρος *Jos. in Ant.* Ἀχάτης *Jos in Bell.* קנכירי *Onc.* & *Jon.*
ישפה 12. בנימן. *Jaspho. Benjamin.* Ὀνύχιον LXX. & *Hier. ad Ef.* *Beryllus Hier. ter.* Βήρυλλος *Jos. in Ant.* Χρυσόλιθος *Jos.* περὶ ἁλωσ. פנטירין *Onc. Jon.* & *Uziel.*	שהם 11. יוסף. *Shoham. Joseph.* Βηρύλλιον LXX. & *Hier. ad Ef.* *Onychinus Hieron. sæpius.* Ὄνυξ *Jos. in Ant.* Βήρυλλος *Jos. de B.* בורלא *Onc. Jon.* & *Uz.*	תרשיש 10. זבולן. *Tarshish. Zabulon.* Χρυσόλιθος LXX. & *Hier.* Χρυσόλιθος *Jos. Ant.* Ὄνυξ *Jos de Bell.* כרום ימא *Onc. Jon. Uz.* & *Jeros.*

Tabula posterior ex Rabbinis aliquot, & Ainsvvortho, & Braunio.

יעקב	יצחק	אברהם
3. לוי. ברקת *Smaragdus.*	2. שמעון. פטדה *Topazius.*	1. ראובן. אדם *Sardius.*
6. זבולן. יהלם *Adamas Braun.* *Sardonyx Ainf.*	5. יששכר ספיר *Sapphirus.*	4. יהודה. נפך *Carbunculus.* *Chalcedonius Ainf.*
9. גד. אחלמה *Amethystus.*	8. נפתלי. שבו דן *Braun.* *Achates Braun.* *Chrysoprasus Ainf.*	7. דן לשם נפתלי *Braun.* *Hyacinthus.*
12. בנימן. ישפה *Jaspis.*	11. יוסף. שהם *Beryllus Ainf.* *Sardonyx Braun.*	10. אשר. תרשיש *Chrysolithus.*
ישראל	שבטי	

1. אדם, أدم, σάρδιον, lapidum Pontificalium primum, & Reubeno principi Israelitarum merito concessum. Josephus jam in hisce Originibus interpretatur σαρδόνυχα, pariterque *Commentator Major* ex Rabbinicis סרדונין, & ab illo R. Nathan Lexicographus. Nam *Sarda gemma*, quod ait facundissimus Plinius, *nomen cum Sardonyche communicavit*, imo cum aliis, unde σαρδαχάτης. Alibi tamen Josephus σάρδιον, ut l. 6. ἁλωσ. & Scriptor *Semos rabbos* אדם *Rubeum*, vel, ut, Barbari amant *Rubinum*. Quinetiam LXX ubique S. Literarum σάρδιον, totiesque S. Hieronymus *Sardium*, quos imitantur Syri Arabesque ad Ezech. 28. 13. Abrahamo Medico *Rubinus*, itemque Judæis per Hispaniam, nisi quod Abarbanelis *Granatum* exponat, alii aliquot ejus tribus *Corneolum Corneolumve*. Cæterum ait אדם ad Sacrum cor, fuisse *Sardiorum* ex genere fœmineo, quod rubicundius aliis viderat περὶ λίθων discipulus Aristotelis, imo perspexerat, sanguinis quam unguium humanorum similius. Hanc *Sardam* vocat Plinius Naturalium ultimo, *ut Sardibus* (Lydorum pura) *primum repertam*, (aut ibi sane crebriu vendi tam una cum vestibus pretiosis Persarum eodem fuco,) *sed laudatissimam circa Babylonem*. Neque aliter disserit de hoc lapide Antistes Salaminius, qui Cæcilium nunquam legerat. Τὸ λεγόμενον ὁ μὲν σάρδιος λίθος σάρδιος, ἔστι δὲ πυρωπὸς τῷ εἴδει, καὶ αἱματοειδής, (ita in Orphicis σαρδίου [illegible] αἱματόεντος.) ἐν Βαβυλῶνι δὲ τῇ [illegible] [illegible], ἔστι δὲ [illegible] ὁ λίθος. Idem suadet omnis ferme antiqua interpretatio. Ita סמקן *Samcan*. ἐρυθρὸς, *suave rubens* Oncelofo perveteri sive Legis paraphrastæ, veroque Jonathani ad Prophetias. סמוקא *Semucla* Uzielidæ, סמקא Syro ad Exodum, סמקן Interpreti Samaritarum, סמקתא Targ. Jerosolymitano. Et ex eadem indole ياقوت أحمر Arabi Walt & أحمر *ahmaro* Interpr. Samaritanorum alteri, Judæoque Africano. Inde סומקא apud Targum Cantici Salomonici c. 6. 14. Hoc etiam confirmatur scholiis ad Acharnenses Pacemque Aristophanis, [illegible] (nam σαρδῶ vitiosum) [illegible]. Veruntamen & ruborem præcellentis lapidis & interpretationem Josephi tuetur quasi Epiphanius ad Diodorum ubi agit de Sardiis [illegible] σαρδόνυξ, ὃς καλεῖται μολόχιος. (*præcipuum illud* interpretator & Βασίλιος ملكاع, vel ملاحة *pulcrum formaque excellentis*: [illegible]. Uberius Plinius de illis, *Inveniuntur in India trium generum*, *Rubrum*, & *quod Demum vocant a pinguedine*, (emendari placet, & *quod Demiam* دمي & دموي *vocant à sanguine*:) *tertium quod argenteis bracteis sublinitur* id quidem significat Arabum μολοχα, ملحة. Verum שוד Ezechielis nihil ad Sardios facit, neque aliud denotat quam *amussis* סרט Syrorum Chaldæorumque, quicquid viri docti docent post Cimchios.

2. Sequitur gemma Simeonis פטדה πιτδά, فطلة: cujus de colore dissentiunt Judæi Christianique nuperi, fulvus is esset, an prorsus viridis. De nomine tamen mira illorum & veterum consensio. Τόπαζον appellat Josephus, qua forma Orpheus fictus & Dionysius Periegeta erant usi: τοπάζιον Alexandrini, S. Hieronymus, & infinitus numerus Theologorum præter Græcos profanos. Imo vero ab Hebraico פטדה *pitda*, *petada*, aut *patda* venit τόπαζος antiquum, & τοπάζιον vulgi, necnon πάζιον, aut lenius πάζιον Hesychii. Verisimilius autem habeo πάζιον & τοπάζιον [illegible], in Lexicon Hesychii cum multis aliis commigrasse ex Scholiis SS Patrum, præsertim de ψ. ριθ'. [illegible] [illegible] ὑπὲρ τὸ χρυσίον καὶ τὸ πάζιον. מזהב ומפז, *mizzahab umippaz*: quomodo antiquitus lectum fuisse arguit MS. Alexandrinum. Magis tamen obtinuit ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον, quod est Theodoreto interprete, ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον πολυτελῆ. Doctores enim LXX. antea vocem illam Hebraicam פז λίθον τίμιον interpretati fuerant ψ. ιθ'. καὶ ε'. pro Obryzo, quod oportuit cum S. Hieronymo & Paraphrasta Chaldæo, nisi si propter fulgorem flavedinemque suam Topazus, quandoque פז inter Hebræos, velut χρυσόλιθος & χρυσοειδής apud Græcos dici meruerit. Pergit Episcopus Cyrenfis, [illegible] τίμιον λίθον τοπάζιον. [illegible] (historia quidem Agatharcidæ tantum comprobat) [illegible]. Hæc exscripsit quidem Theodorus, & similia ab Athanasio S. Augustinus ad ψ. ριθ'. *Super aurum & topazion*. *Hoc enim in alio ψ. legimus*, *Super aurum & lapidem pretiosum multum*. *Topazion enim perhibent esse lapidem pretiosum*. Τοπάζιν vero Arabicum quid sonare & Troglodyticum præter Minium nemo doctus, spero, negabit; aut valere verbum *quærendi* Græcorum asseret nemo. Pauci etiam lapidi huic insulam Topaziorum nomen suum dedisse, sed accepisse quidem eam putabunt à lapide, sicut in sinu eodem à Sapphiro revera tulit insula Sapphirena: adversa licet his tradiderint Alexander Polyhistor, Rex Juba, Plinius Secundus, necnon Ambrosius, Epiphanius, & è nostris alii. Haud vero mirandum, si Topazii patriam fecerint Stephanus Byzantius [illegible], Epiphaniusve [illegible] τῆς ἰνδίας. Solet enim Troglodytica totaque Arabia apud Scriptores Græcos Indiæ nomine comprehendi, parique amplitudine vocis כוש in Bibliis Divinis. Unde lapis iste Arabicus in Jobi libro [illegible] פטדת כוש nuncupatur. Audiamus vero de Topazii origine Agatharcidam Ptolemæo Philometori haud ignotum, hujus adeo verba ultro sequuntur Diodorus Straboque viri in historia celebres, hos etiam Eustathius Thessalonicæ aliique. [illegible], ait Cnidius, [illegible]

Essenes, *Logeon sive Oraculum, vulgo Rationale.*

Ephodes coloribus eleganter intertextum. Essenes πεποιημένον ... [illegible] τὸ μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐ-

... [illegible] Diceres حيوت & حيه *Serpentaria.* Videant alii, an hoc idem adstruat C. Plinius. *Egregia etiam nunc Topazio gloria est suo virenti genere*, (id jam distinguit vir clarissimus ab altero χρυσοειδεῖ & flaventiore:) *& cum reperta est, prælata omnibus. Id accidit in Arabiæ insula, quæ Chytis vocatur, in qua Troglodytæ prædones, cum diutius fame ac tempestate pressi herbas radicesque effoderent, eruerunt Topazion. Hæc Archelai sententia est.* Hanc etiam diducit S. Ambrosius ad Ψ. cxix. Aut idem Caius in Geographicis l. 6. c. 29. *Omisit Juba & tertiam Berenicen, quæ Epideres, insignem loco. Est enim sita in cervice longe procurrente*, ἐν αὐχένι ... Arrianus dicit, *ubi fauces Rubri maris vii. M. D. passuum*, (sic libri meliores, & lx *Stadia* Strabonis Arrianique bene conveniunt. Puto itaque *Chytin* insulam, hodieque *Cambela* vocari in Geographia Arabica, quæ cc. m. passibus abest à Bibolmandabo, & opposita Jemanæ castellum *Hacam* prospicit.) *ab Arabia distant. Insula ibi Chytis Topazion ferens.* Pergit modo Agatharcides, ... [illegible] Hoc ita pridem fecerat Ptolemæorum Euergeta, monumento Adulitano nobilis. Unde paulo demissius loquitur ea de re ὁ ... [illegible] Pariter Diodorus, qui & Agatharchidæ Peripatetici (ut claret) Regumque Ægyptiorum Commentaria hac de causa versaverat, ... [illegible] (hinc ... τοπάζιν Orpheo gemmario) ... [illegible] Hujus descriptionis fontem jam vide. ... ait Cnidius, ... [illegible] (malo cum Diodoro ...) ... Idem & verbis vix aliis princeps Geographorum. ... [illegible] &c. Agatharchides enim tradiderat, ... [illegible] Diodorus etiam illa transcripsit in suam Bibliothecam, ... [illegible] Jam decolore Topazii conciliare licet Judæos scriptores Græcosque, Braunio aliisque invitis. Constat enim ex tribus probatissimis scriptoribus & pervetustis, hanc gemmam tam flavedinem auri præ se quam vitri virorem ferre: aut, nisi nos nimirum fallat Pictavii honos Hilarius, *Topazion diversorum colorum permixtione omnium pretiosissimarum gemmarum speciem continere.* Vel etiam Doctor Hipponensis ad Psalterium: *Aureum colorem Topazius & ætheream habet claritatem, & cum splendore solis tangitur, omnium superat claritatem gemmarum.* Judæi quidem *ieracan* ירקן pro פטדה exponunt. Sic Jonathan ad Ezech. & in Lege Oncelosus: similiter Uzielides & Interpres Solymitanus ירקתא *ieracta* & *taracatha*, Samaritani ... *taric*, Chaldaicus Jobi Paraphrastes ... מרגלית. His autem vocabulis gemmæ Topaziæ viror indicatur, atqui ... & ... , ut matura porra solent venire. Unde ירקון *jeracun* in volumine Hebræo, & يرقان *jarcan* in Lexicis Arabum ... *morbum sub aureum* certo denotant. Acceperat etiam Plinius à Lithographis sui ævi (maxime à Xenocrate Ephesio, ut statim patebit) *circa Alabastrum oppidum Thebaidis Topazios* duplici genere enatos *Prasoiden atque Chrysopteron* (pro hoc nomine, aut *Crysolleron* S. Ambrosii, vel χρυσόλιθον Eusebii, nam illi omnes ex Lithognomone Ephesio hæc talia descripserant, repono *Chrysophaen*, χρυσοφαῆ; aut verius χρυσώχρουν, *Chrysochroun*) *similem Chrysopraso.* Ille sane virebat magis, hic rutilabat. Cecinit & Dionysius Alexandrinus γλαυκιόωντα λίθον ... τοπάζου. Neque aliter interpretabere Alexandrum Cornelium, quando ait ... [illegible] succum enim Palladis flavere suave quis nescit. Excusabis idcirco Epiphanium Pontificem Christianum, quod de Topazio hunc in modum constituat. ... [illegible] (cujus ille mox ... declarat:) ... [illegible] (lego ...: eandem quippe historiolam attingit Salminius, quam recentem sua ætate legerat è Græco Plinius, legerat post aliquot secula Eusebius Pamphili.) ... [illegible] (*Berenicen* dedit, cujus nomen diu servabat *Ophiuse* proxima ripa: non *Arsinoen* quod affirmat Abrahamus in Shilte hagibborim, ex libris Christianorum recentium cum fastu Judaico & perridiculo, plane adversus Plinium philosophum, Jubam regem, & S. Ambrosium) ... [illegible] Cape colorem hujus gemmæ à Theodoro Heracleæ ad Ψ. cxix. ... [illegible], ait Paraphrastes ille ante Theodoretum, ... [illegible] Compertum etiam est *asfare* اصفر, quo nomine פטדה Moysis interpretari solent Samaritæ, subflavi, icterini, citrinique coloris quicquid indicare. ... *zarca* insuper Syrorum in Pentateucho eximie notat fucum χρυσόχλωρον. Quapropter ex duum generum Topaziis, viridius seu *zabarged* ubique S. Literarum intellexit Arabs per *Pitda*, & Clarissimus Saadias ad Jobi caput metallicum; ubi legi ex MS. optimi Huntingdoni الزبرجد الحبشيه loco פטדה כוש. Pariter Judæi per Hispanias hodieque Pontificis M. gemmam secundam *Smaragdum* vocant nimis honeste. Verum à زبرجد, ne hoc reticeam, rite deducitur Græca vox σμάραγδος: sed ex Græco ad Arabes Persasque iterum rediit vocabulum زمرد *zommorod*, aut *esmeralda* à labio Hispano; alii forsan aliud credent. Deinde ... in *Nemat ... ba* corruptum satis ex voce τοπάζιον: attamen ... Targumistæ ad Canticum Salomonis, & ... Interpretis Arabici Ezech. c. 28. ad Chalcedonios & Amethystos pertinere scio, non ad hunc lapidem. Fuse denique præ cæteris de Topazio agunt ad Hymnorum sacrorum longissimum Eusebius Pamphili, & abs illo Nobilissimus & sanctissimus Ambrosius, quorum verba Epiphanii causa adscribere haud piget vel meipsum hucusque provectum. ... [illegible] (vel ... nam ... nil valet) ... [illegible] (injicio hue ...) ... [illegible] (lego ...) ... [illegible] Latina rarius soleo adponere, sed jam Antistes Mediolanensis suadet ad Ψ. cxix. *De Topazio quidem invenimus scriptum in historia Xenocratis, qui scripsit quasi lithosnomon* (scribe tu, *quasi lithognomon*) *nasci eum vel inveniri* (imo ... lectum est pro ... apud Epiphanium de Pectorali Pontificis Hebraici) *circa Thebaidis civitatem Alabastrum: vel circa Topazion, ut aliqui putant; unde & nominatus est ab eo loco in quo gignitur.* Mox idem Ambrosius, *Duorum colorum est in hoc lapide crasis, hoc est, quædam temperata permixtio, Prasoides & Chrysoliteron* (MSS. *Chrysopa*) *similes Chrysopraso secundum utrumque velut quasdam extendens colorum figuras, & plerius quidem à peritis fertur extendere. Est autem parychrus* (*parachrus* lego) *& satis purus, & Chrysoliteus, & pinguis & resplendenti similis, maxime cum solis splendore percutitur.* [Aliter sane Gentium Historici. Vides heic quantum in Græcis conturbat bonus Ambrosius) *Est autem pulcherrimus & mirabilis super omnes Chrysoprasos magnitudine, ut dixi, usu pinguior. Natura hujusmodi, ut si polire & levigare eum velis, asperetur magis, usu minuitur. Est autem quodam genitali opere naturæ anglyphus, hoc est, bene figurabilis, & summo studio dignus habetur. Difficile invenitur & repertus insignitur; raro tamen in usu hominum est.*

3. Versus primi lapidem ultimum Levi sacræ tribui datum ברקת βαρεκέθ, & Ezech. 28. βαρεκέθ, برقت, aut ad dialectos suas deflectunt Judæi, unde ברקן *barcan* Oncelosi, Jonathanis, & Paraphrastæ τῶν ἀρχαίων, ברקתא *barcatha* Uzielidæ, & Solymitani, ברקא ..., ... etiam & ... metathesi Samaritica: aut hunc potius naturæ virorem nitidissimum *Smaragdum* interpretantur; quod volunt οἱ ό. (etiam Ezech. c. 28. ubi alium profecto ordinem illi tuentur, quam habet Hebræus) Josephus, S. Hieronymus ex placito istorum, & Interpres Samariticus per suum اخضر ... Verum Rabbinorum pars maxima commutant hanc gemmam oculorum delicias cum sequente נפך: ברקת vero nunc aliter exponunt, Arias à Judæis suæ gentis *Chrysolithus*, Abarbanelis, & Interpretes Anglicani *Carbunculus*, lapis quatenus præfulgidus. Abrahamus in Shilte Hagibborim, & diu ante ipsum Symmachus S. Bibliorum interpres optimus quidem ex LXXV. ... quo eos profecto induxit notissimus sensus vocis ברק, ... & ... Quanquam & *Ceraunius* (quem ... appellat Epiph.) locum suum habeat in Dactyliothecis. Tavosus in Pentateucho suo Persico pro *bareketh* reponit Arabicum الماس *Almas*, quod est Adamas, ne forte pretiosissima rerum careret penitus Thorax sacer. Oncelosus denique, Jonathanes, aliique Targumistæ, & abs illis Syrus aliquid gemmarum heic intellexerunt præter Smaragdum, non docent tamen quo in lapidum genere consistat ברקתא aut ברקן. Hac & sequente gemma, Jacinto puta rubro & Smaragdo viridi sternitur ... Paradisi Mahommedicæ.

4. Incipit autem versus secundus à tribu Judæ ac lapide נפך, نفك, ..., aut ... Interpr. ... Ezech. c. 27. 16. quod *Carbunculum* denotat illis Alexandrinis cum alibi tum Ezech.

αὐτοῖς [i] τῷ ἐφώδῃ βάμμασι διαπεποικιλμένον. [k] ἰασ᾽πις quidem vocatur: hic vero in lingua Græca λέγεται [Ra-

zech. c. 27. 13. Josepho etiam, S. Hieronymo, Judæis Hispaniarum, Abrahamo Medico, Syrisque interpretibus. Istorum enim אודם Rubinum significat, sicut Arabum صدي Sadi rubedinem rubiginemque. Accedit ad hos Targum Solymitanum, in quo כרכדינא Cadcodna dicitur ex Aliquanta pro כדכד Cadcod, vel Chodchod ut Hieronymus scripsit de vocis significatu plane ignarus. Est autem Pyropus, lapis ἀνθρακίζων, ut cum Epiphanio loquamur, à כדוד Scintilla, atque torris. Eodem plane modo interpretabere Latine Jonathanis בצורית pro נפך ἄνθρακα Hebraico Es. c. 54. i. e. ἐν ἄνθρακι, vel ἄνθρακα quasi נוץ, quomodo legerant LXXII. aut ἐν νέοις cum tribus aliis Judæis. Nam fucus iste scintillæ instar micat, ut norant nurus delicatæ. كحلي Cohli insuper Arabum Walt. & Erpen. & כחלי Chahali Targumistæ Cantici Regii (qui solent σμαραγδίζειν) Stibii gratiam signant. Opportune igitur adnotavit ex Commentariis regiis Jubæ C. Plinius, *Smaragdum, quem Cholon vocant, in Arabia edificiorum ornamentis includi*. Neque dissentiunt omnino Ainsvorthus aut Commentator major *Semot* f. 96. ubi leges כרכרין: quippe *Chalcedonius* aut *Charchedonius*, (nam utrumque occurrit apud vetera scripta, & vice ἄνθρακος simplicius equidem χαλκηδὼν in Apocalypsi sacra) ex *Carbunculis* præcipuis æstimatur: sive ille à magna Carthagine, sive ab Hebræo potius כרכר (pro quo LXXII. Interpr. χόρχορ quandoque substituerunt) nomen forte ducat. E contra, Samaritæ in versione sua Arabica נפך interpretantur *Smaragdus*, زمرد, זמרגד. Pariter Oncelosus verusque Jonathan אזמרגדין *Esmargedin*: Ben Uziel אזמורד. Hi etenim omnes significationem veterem veramque ipsius נפך ita transtulerunt in *Nophec* lapidem quartum: cui quidem rei tinnitus gemmularum proximarum ירקן ברקן *jarcan*, *barcan* occasionem fortassean dederit. Idem sane adfectant per versus omnes Pectorales ritu magico ac ridendo Samaritæ in versione vernacula, *Samac*, *famac*, *famacmac* &c.

5. Quintus lapis Dano datur nomine ספיר σαπφείρ, سفير, σαπφεῖρ Etymologo Magno Græcorum, S. Hieronymo & τοῖς ό. vel decies σάπφειρος. Inde Uzielidæ & Paraphrastæ Solymitano ספירינון & סנפרינא. Targum Cantici ספיר, Syro perpetim ספילא, semelque Paraphrastæ Samaritico ספירה, & in Hebræo Tobiæ ספיר. Oncelofo quidem ubique, & sæpius vero Jonathani rara voce שבזיז *Shabziz*, Jobique interpreti Assyrio שבזיזא, & Paraphrastæ Samaritico semel שבזון *Shabzun*. Sic dictum credo fuisse Sapphirum vel Jaspida πολύγραμμον, tanquam شمس, שבש & שבץ, *ramulis lineisque variam*, elementis ו & ז permutatis, & vocabulo quadrato, ut fieri solet. In versionibus Arabicis Samaritarum, Judæorum Africanorum, & Clarissimi Saadiæ tam ad Legem quam ad Hagiographa ספיר redditur المها *Maha*, est enim generis Crystallini: & in Onomastico Copticarum, Ⲥⲁⲡⲫⲓⲣⲟⲥ, العقيق i. e. Carchedonia, aut ex Barbahlul Jaspis quædam. Tavofo is vocatur زمرد Smaragdus. Non multum sane abludunt suo fuco à Sapphiris Chalcosmaragdi Cyprii, aut Smaragdi Medici, *quos equidem à Sapphiro* ait Plinius, condus ipse gemmarum omnisque pretiosæ naturæ. Quinetiam ad Logium factum adnotavit Sophista Gazæus, *Sapphirus haud absimilis perhibetur Smaragdo*: utriusque species quædam colorem cœli præferunt. Adamantius idem dixerat ad Lamenta Jeremiæ c. 4. 7. σαπφείρου ἀπόσπασμα αὐτῶν. οἱ ὑπὲρ [illegible] τοῦ σαπφείρου τὸ χρῶμα. Hieronymus ad Esaiam, *Porro Sapphirus qui ponitur in fundamentis cœlestis Jerusalem, cœli habet similitudinem & superioris aëris*; [illegible] *Ezechielis quoque Scriptura commemorat, quod locus in quo thronus Dei sit, Sapphiri habeat similitudinem, & gloria Domini in hoc colore consistat, qui portat imaginem supercœlestis.* Vel Græce eadem accipe à Procopio Cæsariensi, ἡ δὲ σάπφειρος [illegible] τὸ χρῶμα. [illegible] (campus quidem cæruleus auro interstinctus) [illegible] Deinde de indole hujus gemmæ rectius senties, si colores Saadiæ atque Esdraidæ Judæorum inter se miscueris: nam cærulum constat ex rubro & albo (sive Crystallino Gaonis quem laudavi, sive Adamantino Medrash veteris:) nimirum quo vultu emicare solet [illegible]. Unde versus seculo non bono nati,

> *Sapphiri species digitis aptissima regum,*
> *Egregium fulgens puroque simillima cœlo*

Proponit etiam nobis Episcopus Salaminis Cypriæ inter sacrorum lapidum fulgores σάπφειρον πορφυρίζοντα, [illegible] Aut verbis Plinii, *Sapphirus aureis punctis collucet. Cærulea & Sapphiri, raroque cum purpura. Optima apud Medos. Quæ sunt ex iis Cyanei coloris, mares existimantur.* Quod vero apud Flavium Sacerdotem, qui duodecim hosce ignes de pectore Principis sui ordinis resplendentes sæpius viderat, ספיר bis redditur ἴασπις, totiesque sextus lapis יהלם, σάπφειρος, vel vitio communi librariorum in totum deputandum, vel erit cognationi evidenti ipsarum gemmarum. Cyanos enim Plinii, sive *Jaspis stellata rutilis punctis*, aut *Jaspis Phrygia* & *purpurascens* Epiphanii, aliorumque ἴασπις ἀερίζουσα à Sapphiris nihil aut perparum differunt, quod & Theophrasto summo Lithographo videbatur. Sapphirus autem Arabum medicis & interpreti Prophetarum Sacrorum الفيروزج *Fairuzeg*, seu per ora Persica Turcicaque فيروزج (nisi quis dicat utramque vocem à σαπφείρου deflecti. Nam ex Philone jam vidimus Sapphirum videri λίθον σάπφειρον.) aut peculiarius *Sapphirus opaca*, quam nostri Gemmarii Turcoida appellant. Postremo Commentarius major tam *Semot* quam *Bemidbar* explicat ספיר Mosis per כחלי, quod *Stibium*, aut maxime *cæsium cœli fucum* significat vagis Judæis, Arabibus & atræ genti Æthiopum, aptumque fuerat vexillo Isascharis solis lunæque orbibus nobili, ut prisci Rabbini imaginabantur. Pretiosus hic lapis ex quo Veritatem [illegible] ob pectus gestabat Pontifex Ægyptius, Æliano referente, imo de quo excisæ sunt Tabulæ διαθήκης, sicut tradunt Rabbini, nomen præbuit *Sapphirene* insulæ Arabicæ, & ille vel sua *pulchritudo* mali ingenii fœminæ Sapphiræ. Venit autem ספיר gemma ab Arabum صفر *Saphar*, quod *nitorem*, *almam lucem*, & *Auroræ decus* eximie significat: unde ספר Jobi c. 38. *decoravit* ex mente Cimchii parentis. Imo ספיר laxius aliquando interpretanti Jonathani אבן טבא *lapis bonus ac pulcher*. Nam *Saphir*, ait Hieronymus ad Michææ vaticinium, *Syro Hebræoque sermone dicitur pulchrum*. Breviter itaque expendimus, ut cum Dionysio canere licet,

> Χρυσείης κυανῆς τε [illegible]

6. Versum secundum claudit ἴασπις יהלם, gemma Naptalis: تعلم Tavoso, Jonathani prisco atque Oncelofo [illegible] סבהלום *Sabhalom*, indeque interpreti Samaritico צבלום *Zabalom*. Hanc vetustissimi Criticorum. S. Jaspida interpretantur, ut LXXII. Alexandrini, etiam ad Ezech. c. 28. 13. S. Hieronymus ubique ex professo, tum etiam Epiphanius Cypri. Qui facit & כרכדינון Uzielidæ, forte & χαλκηδόνος Johannis Revelatoris. Nam כדכד Esaiæ vatis Symmachus quidem χαλκηδόνα reddidit, sed Hieronymus & LXXII. ἴασπιδα. Præter Theologos Christianos, Abarbanelis, Abrahamus Medicus, Judæi Byzantii Hispaniæque יהלם Adamantem interpretantur, atque adeo الماس Almas Rabbinus quidem Hispanus, quem præter morem suum valde laudat Abenesdras. Adamas enim ab infracta sua duritie alios omnes lapides יהלם i. e. ידכא וישבר, domare solet & deterere. Nam ut Hieronymus refert ex Xenocrate ad Amosi c. 7. *Cum vinum aurum longo usu consumatur, solus adamas non atteritur, & nulla lima minui potest; sed è contrario limam terit, & quicquid attigerit, lineis sulcat.* Tavosus aliquando اللازورد *Lazored* aut corruptius *Lazuli*, quod est κύανος. Ab hoc minimum abludit σάπφειρος Fl. Josephi tam in Originibus quam Bellis patriis. Pro יהלם Arabica Waltoni Erpeniique ponunt بهرمان *Carbunculum*, Syrorumque simplicior versio ܢܘܗܒܐ *Nuaibo*. Targum Cantici גיבר *Gibar* à *claritate*. Idem Targumistæ Jerosolymitano dicitur עין עגלא, *Ocellus vitulinus*, aut Plinio *Ægophthalmos*. Cognatos autem admodum & consimiles aliqua sui specie existimabis Adamantem, Crystallum, & ὑδατώδεα ἴασπιν, quod canit Poëta Afer. *Jaspidum enim multa sunt genera*, ait Hieronymus. *Alius est enim Smaragdi habens similitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur Grammatias: quo omnia phantasmata fugari autumant. Alius viridior mari & tinctus quasi floribus: hunc in Phrygia monte Ida & in profundissimis speluncis ejus nasci autumant. Alium vero juxta Iberos Hyrcaniamque & mare Caspium reperiri*, (hunc Dionysius appellitat subnigrum, seu ἠερόεσσαν ἴασπιν) *& præcipue circa lacum Neusin*. Talia carpserat ex libello Epiphanii ille Asceta, ἴασπις, ait Epiphanius, ἐστὶ [illegible] Vis autem eadem Jaspidum ac Adamantum, *lymphationes abigunt, metusque vanos expellunt à mente*, Plin. l. ult. c. 4. ambo [illegible]. De præcipuis Indicisque Adamantibus idem adnotavit, *non in auro nasci, sed quadam Chrystalli cognatione. Siquidem & colore translucido non differt, & laterum sexangulo lævore, &c.* Xenocrates de eodem lapide, *Parvus est & indecorus ferrugineum habens colorem & splendorem Chrystalli.* Σάπφειρον denique bis posuisse Josephum pro Hebræo יהלם, pro ספיר ἴασπιδα, non adeo imperite factum putabit, quisquis illarum gemmarum ingenia ac cognationem perpenderit, quid enim apparet esse Sapphirus, nisi Jaspis pellucida? Heic quidpiam pervertisse Librarios viri docti suspicantur, sed conjectura sublesta.

7. Septimo lapide expressum fuit felix nomen Gadis. Hunc לשם, λίγυρ, لشم vocat Moyses, isque solus inter Scriptores sacros aut non sacros. λιγύριον eundem interpretatur Josephus, λιγύριον οἱ ό. & post illos B. Hieronymus. Oncelosus equidem, & ille Uzielides, Syra natio, Sectaque Samaritica *Cancerin*, קנכירין, קנכינין, קנירין, קנכרין, totidem à Græco

αγγ-

[Rationale] significat. Ad amussim autem com- | μὲν καλεῖται. ¹ σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτ-
ταν

αγγεάτης, *milii granis velut sparsis*, ut Plinius ait. *Topazium* Judæi aliquot Hispani; nam qui ad Constantinopolim confugerant, cum βηρύλλιον sunt interpretati. R. Saadias, R. Jonas in Lexico Cimchiano, Judæi Africani, in Syria Samaritæ *Lesem* explicant clarius quam reliqui Interpretes Arabica voce جزع γύζα, quæ ὄνυχιον significat. Ainsvorthus, Braunius, & diu ante hos S. Chrysostomus, Epiphanius, Hieronymus, & Scholiastes Græcus ad Biblia Græca, & Glossator ad Latina *Hyacinthum* reddunt; neque abest longe ירוק *jeruc* Samaritani Paraphrastæ, aut يشم *jasim* Persici: imo vox hæc prope accedit ad Mosaicam, ut Asia ludere amat in sonis. [illegible] يشبب, يشم, لشم, & *Jaspidas virescentes* significant. Multum etiam valet, quod B. Johannes de pectore pretioso P. M. fundamina Novæ Urbis desumens, *Hyacinthum* substituerit vice *Ligurii*. Posuit autem pro *Lesem*, Bemidbar rabba τὸ κυάν-ιγμον, Semot rabba כרחלין *Cæruleum* [illegible]: pariterque *Turcoida* & *Cyaneum* interpretatur Abrahamus Harophe, & alii recentium Judæorum. Targumista Solymitanus זוזין *zuzin*, quia sic voluit. *Amethystum* autem Abarbinelis, *Beryllum* Targumistæ ad Canticum, *Achatem* aliorum prætereo. Audiamus potius quid ad Fabiolam piam fœminam dixerit Monachus Bethleemita. *Satis miror, cur Hyacinthus pretiosissimus lapis in horum numero non ponatur, nisi forte ipse est alio nomine Ligurius* (perperam edidit Erasmus *Lyncurius* adversus codices priscos. Nam hoc aliud est, & *Succinum* potius quam *Hyacinthi* quoddam genus aut alterius gemmæ, quod suo ævo videre potuit reconditæ naturæ diligentissimus scrutator Plinius. Recte Hesychius λυγκούριον, ἤλεκτρον. Theophrastus quidem, Demostratus, aliique veterum cum Lyncurio Electro majoris pretii gemmam λιγύριον aut λιγγύριον male confuderunt: unde Plinius Epiphaniusque misere palpant.) *Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, Ligurium invenire non potui.* Videbis jam quam expresse hæc ab Epiphanio transcripserat celeberrimus ille Asceta. Τὸ δὲ λιγύριον [illegible] (non apud Theophrastum? λιγγύριον itaque rescribes aliquoties in libello illius Peripatetici περὶ λίθων.) [illegible] (Hinc Psellus λιγύριον recenset inter [illegible] gemmarum) [illegible] λιγύριον [illegible] λίθον, (Zenothemis id tradidit:) [illegible] λιγύριον [illegible] τὸ λιγύριον [illegible] σμάραγδον [illegible] (at innuit אבן השהם, quem LXX. Gen. 2. 12. λίθον πράσινον interpretantur, sæpius σμάραγδον, quandoque σάπφειρον & σάρδιον.) [illegible] τὸ λιγύριον [illegible] i. e. quo flore gaudet herba cognominis: [illegible] (*Vitreus* Plinio.) [illegible] (misere hanc vocem torquet Cl. Salmasius, quæ notissima est in Latio) [illegible] (malo [illegible].) [illegible], aut [illegible], qui est Onyx: *is enim rubri coloris circulos habet albis cingentibus zonis*, ait Beda nostras ex Plinio. Candicantium vero hyacinthorum species diversas accurate recenset Plinius l. ult. magni operis. Uno verbo tot colores induit hyacinthus, tam variam speciem admittit, ut securis liceat eo nomine raram vocem לשם interpretari. Quinimo color masculus igneusque ipsius Lingurii, quem celebrant Theophrastus Pliniusque, Hyacinthum sive *Jacut* perpulchre repræsentat.

8. Pergimus hinc ad *Achaten* Aseri, quod interpretantur LXXII. Judæi, S. Epiph. atque Hieronymus, tum etiam Commentator major *Semot*, Mosaphiasque Judæus ex Hebræo שבו [illegible] مسبو: hoc tamen servatur adhuc apud Persas in شبو *Shavah*, vel *Shabah* [illegible], ut Tavosus scribit. Convenit & vox Arabica سبج *Sabag* i. e. aliis Arabum سبج *Siba*, & quod reor סבגו apud Targumum Cantici eximii. Quocirca pro שבו in versionibus suis ponunt Judæi Maurusii & Samaritæ necnon in Lexico Hebraico D. Cimchius سبج, & Cl. Saadias سبج, i. e. Achaten, sive lapidem subnigrum & [illegible], צבע שלו כעור שחור ולבן, ut vult Commentator major *Bemidbar*. Oncelosus reddidit sua dialecto *Tarcia* טרקיא: quo *Dendrachaten*, *Cerachaten*, aut *Thracium* innui malim, quam *Turcoida* seu *Turcinam*, ut plerique amant Judæi Christianique; recentiora enim reor hæc nomina, quam Oncelosi ætas sustineat. Post Oncelosum *Shebo* exposuit *Tarica* טרקרה Paraphrastes Samaritanus, Uzielides bis טרקין *Taracin*: nam ערקין vitii librarii manifestum. Judæi Hispanici atque Byzantini *Turcinam*, seu [illegible] explicant, nisi quod Abarbinelis *Topazion*, Abrahamusque Medicus *Hyacinthum* malint suo ex ingenio, & Targumista Cantici βήρυλλον. Ἀχάτης δὲ λίθος, inquit Epiphanius, [illegible]. Cedit valde in honorem hujus gemmæ, quod Psellus post alios in eo notavit,

> Ἐν γὰρ οἱ [illegible],
> [illegible], καὶ [illegible] σμάραγδον.
> Ἐν δ' ἄρα [illegible] χαλκῷ ἐν αὐτῷ
> [illegible], καὶ χειρὶ [illegible].
> [illegible]
> [illegible] λίθοι.

Ex Judæis unus Josephus semel atque iterum ἀμέθυστος adposuit loco שבו, vel sic patrarunt Librarii. Et pro eodem ὄνυχα præsertim reponit faber *Shilte haggibborim*.

9. Isaschari tribuitur nonus lapis אחלמה, ἀχάμα, احلام, cujus profecto meminit nemo præter τ [illegible], nisi quod חלכרה eam inter Arabes appellitari affirmet Cimchius. Hunc vero non male referes inter *Onychas* aut *Amethystos*. Prius ideo genus spectant עין עגלא *Ænegla* Oncelosi, Paraphrastæ Samaritici Syriacique, עין עגל Uzielidæ, لاو جشم Tavosi, [illegible] Judæorum Byzantinorum: quicum conveniunt Plinii [illegible] & [illegible], & tam hujus quam B. Johannis in Apocal. σαρδόνυξ: & [illegible] Ægyptiorum. Lædit insuper جزع *Onyx* capita melancholica, quod Serapio post alios fatetur; lædit & *Achlama* secundum Abenesdram, Cimchium, aliosque ejus hæresis. Quinimo אחלמה nomen peterem, non [illegible], קל שם החלמות cum Rabbinis plerisque, potius abs Arabum حلمة *Halama* & Syrorum חלכתא *Helmatha*, quod *pusillam* denotat, quomodo & Bar Bahlul in Lexico patrio descripsit עין עגלא, sive ab Hebræo חלמות. Chaldæove חלכון, & *Chalamtha* חלמתא Syrorum, quod *Ovi vitellum* significat: utraque sane *colorem carneum*. Scriptorum pars cætera conspirant in אחלמה ἀμέθυστος. Ita οἱ ο'. Epiphanius Cyprius, S. Hieronymus, Judæi per Hispanias. Accedit *Hemesin* הימכין *Semot rabba*, quod est Græcum ἀμέθυστος, aut potius [illegible]: tum etiam Paraphrastæ Samaritani *Bahraman* بهرمان, i. e. *Carbunculus* [illegible], ut habet gaza Plinii. Deinde Cl. Saadiæ & Judæorum Africanorum الفيروزج *Fairuzeg*, & in Apocal. S. Johannis البرادي *Bazadi* pro ἀμέθυστος inter fundamenta Urbis pretiosæ. Postremo affirmat Commentarius Major τ ἀμέθυστον, אחלמה צבע שלו דומה ליין צלול [illegible] τῇ χροιᾷ, quomodo & *Amethystum* depingit Peripati decus secundum. Quippe Amethystum existimo dictum, quod sobrie vini colorem bibat, & quasi ad pudorem violæ declinet: sed Magi & Magis gens credula ebrietatem gemma hac purpurea quatenus leniri ex appellatione ipsa suspicati sunt. Quid tandem Epiphanius? ἀμέθυστος [illegible] φλογίζων ἐστὶ βαθέως· [illegible], [illegible] εἶδος· ὁ δὲ μορφὴ αὐτοῦ [illegible]. [illegible] Scias autem exemplaria Josephi tertio Antiquitatum *Achatem* pro *Amethysto* hodieque ostendere, atque libro penultimo Bellorum *Ligurium* pro eodem.

10. Versus ultimus incipit ab honore Zabulonis תרשיש, ترشيش, quod vocabuli Σαγεὶς scripserunt Doctores Alexandrini ad vaticinia Ezechielis atque Danielis & ad c. 5. 14. Cantici Regii, & Σαγεὶς sæpius οἱ τρεῖς. Hunc fuisse veterem *Chrysolithum* aut *Topazium* recentium gemmariorum, magno consensu interpretum traditur, cui vix obsistere queat pervicacia Rabbinica. תרשיש seu καρχηδόνιον interpretatur البجادي الذهبي Scholion Pentateuchi *Laudini*, & *Begadi* جبادي ipsum Pentateuchum *Seldeni*, & Lexica Coptica. Χρυσόλιθον equidem pro תרשיש bis terque Judæi LXXII. semel illi ἄνθραξ seu بهرمان, de fulgore axium Cherubicorum agentes. Est enim *Carbunculus Carchedonius* (de quo Archelaus, Plinius, Epiphanius, multi multa) ex genere χρυσολίθων. Posuit etiam Josephus loco decimo χρυσόλιθον, Epiphanius istum eodem ordine, & præ cæteris Johannes ὁ Θεολόγος gemmam eandem ordine alio. *Chrysolithus* ubique transtulerunt Aquila Judæorum & noster Hieronymus, severi interpretes, Syrusque ad Cantici c. 5. 14. Eundum lapidem præstitit Sexta ἔκδοσις, omnisque vetustas, præter *Hyacinthum* Symmachi Triumvirorum prudentissimi, quod à Theodoreto ac Hieronymo discimus Ezech. c. 10. alibique. Nam *Aquila Hyacinthum posuit*, quod nunc legitur apud Hieronymum initio Ezechielis plane vitiosum est pro *Symmachus h. p.* At nihil isti inter se differunt, [illegible] Plinii, *Hyacinthus aureo colore translucens*, & *Chrysolithus* ejusdem, necnon *Chrysoprasus* apud *Semot rabba*: sic enim explico, קרוסטין, *qui lapis cæ.i habet similitudinem.* Idem valet & [illegible] Abenesdræ ad Cant. c. 5. 14. תרשיש יש בה תכונות ככוכבים נקבצים. Facit huc & Lexicon Cimchii ex Gersamida, תרשיש אבן יקרה נקראת נטה לעין התכלת. *Hyacinthum* adeo illud interpretantur Abraham הגבור, Ainsvorthus, Braunius, & alii. Arabs Waltonianus posuit hoc loco مشقش *Meshaffon*, *Jaspida*, aut *lapidem parum* [illegible]. Forsterus aliique Confessionis Lutheranæ *Turcoida*: Abarbinelis Judæus בירולא βήρυλλον exponit. Audiendus est demum Episcopus Cyprius de Logeo Aaronico; ὁ λίθος χρυσόλιθος [illegible] χρυσίζων [illegible] [illegible]. Inde sic scribit decus Hipponense ad ψ. κε'. *Chrysolithus aureum habet fulgorem, & scintillas emittere videtur, & nocturnos timores pellere asseritur.* Oncelosus tamen, quem inter vetustissimos Divinæ Legis Inter-

των [m] λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς τὸ [n] ἐφόδη ὅπερ ἐ- plet illud Ephodæ *spatium* quod *vacuum* à texentibus

terpretes recte existimabis, & ab illo Paraphrastes Samariticus propter Hebraici vocabuli תרשיש latos sensus, *pelagi color caruleus*, כרום ימא *[illegible]* interpretatus est & Uzielides peculiarius *casius vultus maris Mediterranei*, כרום ימא רבא. Parsa ad Danielem suadet Eudoxus Commentator, [illegible Greek] Quinimo כרום ימא, aut χρῶμα θαλάσσης denotat ex Græco: aut *gemmam marinam* ab Arabum *Carama* كرامة *pretiosa res gemmeaque*, quod in animo videtur habuisse Tavosus, cum Persice verteret مروارید *Margarita*: aut denique inter Chaldæos כרום ימא *Glaucum mare*, [illegible Greek] Mæonidæ. *Casium* insuper significat أزرق *azrac*, quod est interpretamentum תרשיש lapidis apud Samaritas, Judæos Libycos, & Illustrem Saadiam. Verum non nuper obvenit, quod Judæi *Θαρσις* reddiderint mare ipsum, ימא. Per Prophetas priores cæterosque id fecit Jonathan perantiquus Targumista. Πλοῖα θαλάσσης expresserant aliquando οἱ ο. ex אניות תרשיש Esaiæ vatis, sæpius S. Hieronymus: qui etiam à Pharisæis sui temporis acceperat, *Hebræi putant lingua propria sua Mare Tharsis appellari: quando autem dicitur Jam, non Hebraico sermone appellari, sed Syrino.* Ad Marcellam idem presbyter Christianus, *Quæris si Tharsis lapis Chrysolithus sit, aut Hyacinthus, quod diversi interpretes volunt, ad cujus coloris similitudinem Dei species scribatur. Quare Jonas propheta Tharsis ire vellet, &c. Respondeo homonymum esse vocabulum, quod & India regio ita appelletur, & ipsum mare; quia caruleum sit, & sæpe solis radiis percussum colorem supradictorum lapidum trahat, & à colore nomen acceperit:* (ut *carula verrunt* apud Maronem) *licet Josephum τ pro θ litera mutata, Græcos putet Tarsum appellare pro Tharsis.* Idem ad vatem [illegible Greek]. Tharsis *Josephus interpretatur Ciliciæ civitatem* (imo plus dicit, ad pontum Euxinum ejectum Jonam:) *quamvis vero in Paralip. libris intelligi datur, quædam locus Indiæ sic vocatur. Porro Hebræi Tharsis mare dici generaliter autumant. Secundum illud*, Spiritu vehementi confringes naves Tharsis. *Et in Esaia*, Ululate naves Tharsis. *Non igitur Propheta ad certum fugere cupiebat locum: sed mare ingrediens, quocunque pergere festinabat.* Iterumque Rector Bethleemiticus, *Josephus Tharsis urbem Tarsum arbitratur*, [LXX. *Carthaginem*,] *alii regionem putant Indiæ: & hoc nomen etiam de duodecim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur Chrysolithus, ob marini coloris similitudinem. Neque enim Jonas de Joppe navigans ad Indiam poterat pervenire: sed simpliciter ire in pelagus, & ad quascunque insulas pergere.* Præiverat huic Eusebius in Onomastico sacro, Θαρσεῖς vel Θαρσίς, [illegible Greek] Concedunt autem in opinionem Rabbinicam ex Græcis Paraphrastes *Corderii*, atque Theodorus Heracleensis ad ψ. inauguralem [illegible Greek] Sic in Catena Græcanica alii. Dico igitur strictim (nam hæc longe persequi haud licet) תרשיש Carthaginem denotare, ut Doctores Alexandrini Es. c. 23. 1. & aliquoties verterunt ad Ezechielem: sive à mero ac musto תירוש id nominis meruerit, [illegible Greek] etiam appellari olim memorat Stephanus Byzantii: sive à ترس *Tars*, *munimentum ac præsidium*, sicut Tyrus est צור, ὀχύρωμα: & ipsa forte Carthago aut καρχηδών, קרתא *carcetha*, quod *Artem* significat; perinde ac loco eodem *Barsa*, בצרא *βύρσα*, *Acropolis*, conditore *Zoro* i. e. viro Tyrio, ut recte retulit Philistus, sed non recte accepit Bochartus p. 511. *Punicorum.* Nam à תרשיש Jaonida Tarsum Cilicum conditam ac nobilitatam fuisse existimo, potius quam à Sardanapalo Assyrio: non ita ab illo Tharsi Tharsisque nepotibus Carthaginem editam, quæ juxta plurimos nomine *nova* חדתא קרתא, sed orta *Urbs antiqua fuit* vel ex nomine Punico [illegible Greek] קרתחדא; hanc *Tyrii tenuere coloni*, non filii Javanis. Verum si תרשיש mare simpliciter significare oporteat, exponant verborum utut astutiores hæc verba sacra כי אני תרשיש לבלך בים, [illegible Greek] (lege potius alio accentu [illegible]) [illegible Greek] (melius אני תרשיש [illegible Greek]) [illegible Greek] Ubi rectissime Jonathan אני ספינת אפריקא *Navis quidem Africana &c.* Ita ille alio loco. Quocirca *Tharsis* proprie significat *Carthaginem*, tum quod ex usu esset negotioque *Carthaginiensium*, naves, gemmas, insulas eorum, & quandoque totum *littus Africanum*, *mareque Mediterraneum*. Hinc LXXII. Judæi qui in Pharo Alexandrina literis divinis olim vacabant, ab Esaia אניות תרשיש, πλοῖα καρχηδόνος sunt interpretati, de urbe vicina & θαλασσοκρατούση minime tum decepti. Similiter illi bis terque in vaticinio Ezechielis: atque semel contra magistros Tiberienses Hieronymus, Ezech. c. 27 12. *Carthaginienses negotiatores tui.* Opportune insuper monet idem Commentator ad Es. c. 23. 6. עברו תרשישה, sive ut Alexandrini rite transtulerant, [illegible Greek] *Legimus autem in historiis Assyriorum, obsessos Tyrios conscensis navibus fugisse Carthaginem, seu ad alias locas Ægæique maris insulas.* Quis etiam nescit [illegible Greek], quando Tyrum obsidebat maximus Macedo, superstitione sua coram Hercule periisse? Theodoretus ad ψ. [illegible Greek] Et veterum aliquis ad ψ. [illegible Greek] Egregio vero Heracleæ antistes Theodorus ad ψ. [illegible Greek], quod est, *corrumpes naves mercatorias gravesque*, quales viri Carthaginienses ædificant & regunt. [illegible Greek], inquit ille, [illegible Greek] Quando igitur *naves Tharsis* dicuntur ex fœdere improbo exstructæ fuisse in Asiongabero apud sinum Elaniticum, ad formam modulumque *Actuariarum Carthaginiensium* factas intelliges, כתבניות האניות העשויות בתרשיש, *instar [illegible] Tuuctanarum*, ut inter Judæos vir doctus explicat. Imo vero hujusmodi *Oneraria* Aristophani Comico diserte appellabantur [illegible Greek]: sed postea Romanis rerum dominis *Naves Alexandrinæ* nuncupatæ. *Tartessus* autem Bætica sive *Gades*, (quas per תרשיש innui Pinedius, Bochartus, Grotius, atque Boorius,) commode sane aurum, argentum, stannumve, sed nullo modo merces reliquas 1 Reg. c. 10 22. & 2 Par. 9. 21. ebur, simias, aut pavones præstare poterant Classi Regum Palæstinorum: poterat omnia Carthago, Metropolis Libyæ, & Emporium commune Africanarum gentium & Hispanicarum. Carthaginienses à Bæticis & aliunde metalla deportabant in urbem Didûs, hæc & simul Libycas merces ad Tyrum inde invexit Navis Salomonica. Hæc abunde confirmat Divinum Augurium de amplissimo imperio Salomonis. ψ. [illegible] à mari ad mare dominaturi, ad Mediterraneum à Mortuo, [illegible Greek], ab austro: *βασιλεῖς Θαρσίς*, Reguli Africani ad occidentem, & à borea [illegible] præcipue Ægæi maris Ioniique, [illegible Greek]: tum ab oriente [illegible Greek] Ibi Theodoretus, [illegible Greek] Mox Suidas hæc ab eo transcripsit. Nondum tamen à nautis repertam credo *Tarsin*, quam in Oceano Indico Judæi Christianique Regibus Hebræis adeo expetitam referunt. Paucissimis itaque תרשיש & אבן תרשיש *Tharsis lapis* ob pectus Aaronis non alius esse videtur, me judice, quam *Garamanticus* & *Carchedonius* Theophrasti Pliniique Philosophorum, *sic vocatur*, inquit Secundus, *propter opulentiam Carthaginis magnæ.* Notat idem *in Garamantitis fulgere aureas guttas: Arabicasque summa Chrysolitho similes Sandastris* inveniri. Compertum etiam est gemmam quamlibet aureolam, sive auri punctis sive lineis sive plurima facie illustretur, *χρυσόλιθον* nuncupari apud scriptores gemmarios. Veruntamen Chrysolithos quatuor in genera præcipua distribuit Abrahamus Medicus. Sunt autem Arabicæ, Germanicæ, Indicæ colore cæruleo & subaureo, seu specie [illegible Greek], quod placet Commentatori Numerorum majori, vel denique [illegible] θαλάσσης, quomodo vati visæ sunt rotæ Cherubicæ Ezech. c. 1. & c. 9. Ex quarto genere sunt Æthiopicæ, solis instar fulgentes.

11. Josepho servatur lapis penultimus שהם, [illegible] interpreti Græco 1 Par. 29. 2. Judæis شهم, & pectoris & humerorum sacrorum decus. Hunc *Beryllum* aut *βήρυλλον* interpretatur LXXII. seniores Exodi c. 28. 20. & c. 39. 13. Ezech. 28. 13. de pretio Principis Tyrii, Josephusque l. 6. [illegible Greek] si scribarum manus ordinem justum gemmarum haud corruperint. Similiter ex Græca voce Oncelosus ubique Pentateuchi Mosaici, & Jonathan priscus ad Ezech. c. 28 13. שהם interpretantur *Berla* בורלא, Uzielides modo בורלין *Burlin*, modo בירולות חלא, i. e. البلور العزيز Saadia interprete ad Jobi c. 28. 16. ubi Targum habet *berulin jacar* בירולין יקר. ὁ [illegible] בורלא *Berula*. Rabbini Christianique Arabissantes بلور *Ballur* itidem ex Græco, licet contrarium afferat profundissimæ eruditionis scriptor S. Bochartus: nam بلور vox est Caluanidis priscis ignorata. *Βήρυλλον* adhuc sive بلور ostendunt nobis pro [illegible] Hebraico R. Saadias, Judæi Africani, exemplaria ambo Illustrissimi Laudi, Magni Seldeni unicum, Tavosi τὸ [illegible], & ad Exodi c. 28. Samaritarum philologi. Namque hi Gen. c. 2. 12. Ex. c. 25. 7. & c. 35. 9 שהם permutant cum Arabico *Maha* المها, quod *Beryllum*, & *Crystallum*, & *Opalum*, & Plinii *Irida* denotat. Unde in Onomastico Coptitarum reperimus [illegible Greek], المها البلور. Imo [illegible Greek] valet *Maha* inter albicantes lapides, si verbum originis respexeris. *Beryllos* autem Chrystallo simillimas & viderat Plinius, & nimis norant Indi falsarii, neque præteriit A. Boerius lima naturæ pretiosioris. Non aliter Epiphanius de lapide Josephi. [illegible Greek]: (*probatissimi Beryllorum*, ait Plinius, *viriditatem puri maris imitantur*,) [illegible Greek] (quarto loco numerat idem Cajus *Berylos* [illegible Greek].) [illegible Greek], (lego [illegible Greek]. Quippe apud Beitaridam idem dicitur وقد يستقبل به عين الشمس فينظر الي عين السماع الذي قد خرج من الحجر مما سقته الشمس بضوبها) [illegible Greek]

tibus juxta pectus relictum est. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appositis, similibus Ephodæ annexis qui illis respondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter se connectendos. [10] Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut spatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt sardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis nostræ linguæ; in utroque lapide sena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt,

φαίνοντες κατὰ στῆθος ἐξέλιπον. ἐνῆπτο δὲ ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τε κατὰ γωνίαν ἑκάστην, κἀκείνοις τῶν ἴσων [o] προσκεκρινωμένων, ῥάμματι ὑακίνθῳ ἐπιβληθέντι εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κατάδεσιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῷ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. πορπῶσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο κατὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτοὺς ἐπιθέον χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ τῷ [p] περονᾶν ἐπιτήδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ἰακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, κατὰ ἓξ τῶν λίθων, [q] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ κατὰ ὦμον τὸν δεξιόν. ἐπίκεινται δὲ καὶ [r] τῷ ἐσσῆνι λίθοι δώδεκα με-

κὰ ἄλλα πάλιν ὅμοια ταῦτα. Præterea pro שהם tres Judæi dederunt ὄνυξ Gen. c. 2. 12. Hieronymo nostro attestante: ubi LXX. maluerant ὁ λίθος ὁ πράσινος, ipseque Hieronymus, *Lapis Onychinus* & illic & in Exodo & in priore Paralipomenon. Editio autem Complutensis λίθους ὄνυχος inter Anathemata Regia exponit 1 Par. c. 29. 2. ita etiam Theodoretus Commentator, pro λίθους σοὰμ plurium exemplarium. Ὄνυξ etiam Flavius reddidit in his Originibus, quæ gemma gereret Josephum Patriarcham. Eadem mente patri Onirocritæ tribuitur in *Semot Rabba* פרטיקין, qui est σαρδόνυξ Plinii in genere Onychino. Ne dubites amplius, Alexandrini doctores ad mineram Jobi c. 28. 16. ultro interpretantur שהם יקר, ἐν ὄνυχι τιμίῳ, & ibi Hieronymus *Sardonycho pretiosissimo*. Sic enim legendum esse suadet Scholiastes Græcus, ἐν σαρδόνυχι ἢ σαρδονυχίῳ. Huic etiam fundæ respondere videtur σαρδόνυξ Beati Johannis sub fine Apocalypseos. Imo par gemmarum ἐπωμίων, quibus splendebat P. M. Josephus (quod tam ex Hieronymo quam ab exemplaribus Flavii ipsius supra admonitum) σαρδόνυχας vocavit, *cum Hebræo Aquilaque consentiens*. Harum enim nomen clatura variat apud Doctores Alexandriæ, ubi Hebræum certo retinet ὄνυχος σοάμ. Hanc enim ob causam Ex. c. 28. 9. c. 35. 27. & c. 39. 5 λίθους τῆς σμαράγδου, *inter Erythræos surgentia tella smaragdos* agnoscunt illi, & post illos Procopius. *Hæc gemma*, sic ait Gazæus, *pallida est, & nigrum colorem lucido admixtum tenet, cælumque colore refert*. Et antiquius Philo philosophus, αἱ ἐπὶ τῆς ἀκρωμίων σμάραγδοι δύο λίθοι πολυτελεῖς μηνύουσι τῆς ἡμισφαιρίων ἑκάτερον. ἡμισφαιρικοί δὲ καὶ ἡ χροιὰ σμαράγδου· ὁ γὰρ ἔοικεν ὁ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ φαντασία. Deinde Abrahamus Harophe שהם pectorale *Smaragdum* esse pronuntiat, contra reliquos magistros suæ perfidiæ. Adde his, inter pia munera Exodi c. 25. 7. & c. 35. 9. offerebant Israelitæ אבני שהם, λίθους σαρδίου ὄνυχος σαρδίου LXX. Interpretibus. Adeo quidem dissimiles sibi & obliviosi videntur illi senes, eodem libro sacro, capite quasi eodem שהם vertunt modo *Smaragdum* εἰς τὴν ἐπωμίδα, modo *Sardium*, quam interpretationem amat Origenes, modo *Beryllum* inter decora Logei, & in Genesi idem *lapidem prasinum* Hevila tellure ortum. Tot vero pretiosorum lapidum, ut in paucum plura jam contraham, maxime secundum seriem seu tabulam priorem eos æstimantibus, cognationem inter se & similitudinem quandam obtinent, ut mirandum minus, si vel LXXII Interpr. vel Josephus, vel pars alia Israelis, pro altero alterum substituerit, *Onyx*, *Sardonyx*, *Sardius*, *Beryllus*, & *Chrystallus*. *Nicolo* enim, quod ab ὀνύχιον corruptum fuit, Hebræum שהם posse putant Judæi Hispanici: eaque voce ait Abarbinelis *Chrystallos* atque gens gemmariorum tam *Onychas* quam *Sardonychas* denotari. Propterea Hebræum שהם, tanquam المسهم à *zonis lineisque*, quas in gemmis Onychinis perpetuas esse tradunt Plinius & mille alii, id nomen tulisse reor. Quorsum سهم *Sahm* apud Arabum Philologos *sagitta, discus, radius, linea, stria*.

12. Duodecim lapidum ultimus ישפה, يشب, ἴασπις ex Masora, aut potius ἴασπιν, Benjamino Israelis senescentis delicus inscribitur. Hujus vocabuli sonoritatem plane neglexerant, quod mirandum, vetustiores Judæi. Unde Exodi capitibus 28 & 39 & Ezech. c. 28. (ter enim in Hebræo codice legitur ישפה) ὀνύχιον reddidere LXXII. Interpretum senatus, hisque addicti Chrysostomus, Epiphanius, Sanctorum virorum alii multi; similiterque Arabes Laudini vertunt de Græco جزع ملون *Geza malowen*, quod est *Jaspenyx* Plinii. Tavosus habet ببجادة *Bigada* in Lege, Arabsque Walconi ad Ezech. ابجادي *Bogadi*, *Carchedonius*. Hieronymus presbyter ישפה ter commutavit in *Beryllus*, quomodo Josephus pridem fecerat in Archæologicis suis. Dein vetus vetusque vatum interpres Jonathan ישפה transtulit פנתירין *Panterin*: ad Legem Oncelosus פנתירי *Panthere*, & post illos Uzielides מרגנית אפנטורין *gemmam aphantherin*, & Targumista Cantici אפנטור *aphanther*, Græce πανθηρον. Tales sunt *Panthe* & *Pancarpia* in Alphabeto gemmario Plinii. Imo vero פנתירי Oncelosi haud differt ac Opali genere nobilissimo *Paderote*, de quo Plinius fuse ac frequenter.

Nam niger & rubens, viridis, pallensque videtur,
Purpureus roseusque simul, sparsisque coloris;

quomodo & *Pantheron* lapidem laudat incelebris poeta Marbodæus. Judæorum tamen nepotes per Hispanias Græciamque ἴασπις (quod facile factu) pro ישפה Moysis supponunt: cum his Abrahamus Harophe, Abarbinelis, atque consimili modo Interpretum Christianorum natio. Vocem autem Hebraicam, quam ad שפה causa indicta refert Cimchius, ab Arabum dialecto adfini potius arcescendum reor, qui ut sonis colludere amant, candidarum gemmarum tria genera, ἰασπόνυχα, ἰασπόλευκον, يشم, يشب, يسف, *jasph*, *jasb*, & *jasm* appellitant: velut in hoc ultimo versu sacri logii Samaritarum paraphrastes crepat ...., ..., ... de *candore*, quem putat istarum trium gemmarum. يشم quidem, quomodo Samarita ... ad Moysen reddiderat ישפה, deflexit propter speciem aliam ab يشف. ἴασπιν vero, quod loco Mosaicæ vocis reponunt Saadias, D. Cimchius in *Miclol*, Judæique Africani, atque etiam Ezech. c. 1. 16. μέτωπον يشف etymon suum referunt à *transflucide* شف εἰσφέρει, & شفاف εἰσφέρον. Namque *viret & sæpe transmittit Jaspis*, ait Pliniorum Secundus in Natura, *etiamsi victa à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens*. Mox inter Jaspidas idem auctor recenset *Cyanon*, *& cyanei coloris Sappheiros*, *qua mares i. e. meliores existimantur*. Gemma denique Sapphirus (ut nihil veteris interpretamenti omittamus) *cæruleo colore pellucida est & diaphana*, Boetio definiente. Non igitur ex oscitantia Scribarum, qui tot exemplaria LXXII. Interpretum, S. Hieronymi, Flavique Josephi duobus etiam tribusque in locis omnino corrumpere non poterant, sed illorum Interpretum ex industria inter lapides sacros יהלם aut ספיר Græce redditur ἴασπις, ישפה vero ὀνύχιον aut βήρυλλος, quem sua *perspicuitas* الشف, *viriditasque puri maris* (ut Plinii verbis utar) probissime commendant. De Onyche vero tradit Epiphanius Magnus. ὄνυχος ὁ λίθος ξανθός ...... ἄλλοι ὀνυχίνας ...... ἄλλοι δὲ ...... ὀνυχίτης ...... βηρύλλιος. Qua vero occasione ordinem sacrum lapidum ἐπὶ τοῦ ἐσσῆνος inverterint scribæ Græcanici ac Latini ad l. 6. Josephi de Bello patrio, ubi eousque devenero Deo faciente, amplius docebo. Hæc jam exiguo prorsus otio scripsi, & infra dignitatem *Urarais Pontificis*, qui Principum nostrorum thesauris totis pretiosior merito stetit & fulgentior. BERN.

[g] Τατα] Vocem ταῦτα (quæ deerat in *Editis*) inserui ex *MSS*.

[h] Σωίσει] Σωίσεται *Big.* (σωίζει *Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat*.

[i] Τῷ ἴσων] Ita *Basb.* & *Hen.* τῷ ἴσως in *Editis* τῷ ἰσάδη *Big. Samb.* & *Vat.* quod forsan à *Josephi* manu.

[k] Εσσῆνες] Εσσὴν τῷ καλ. *Hen.* Aliis omnibus ἐσσῆνι τῷ καλεῖ. Scripsit potius Josephus ἐσσῆνας καλεῖται. BERN. Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS.* qui infra habent ἐσσῆνα.

[l] Σημαίνει] Vult dicere, ut reor, idem quod *ioshen* Hebræi vocant, Græcos appellare λόγιον, non quod eadem vis sit & origo vocis חשן apud Hebræos & λογίου apud Græcos. REL.

[m] Λογιον.] Λογεῖον *Big.* & *Samb.* sicut exemplaria plurima Bibliorum Græcorum. λόγιον *Bas. Gen. Hen.* & *Basb.* quinimo & ידדי i. e. Philo Judæus, & mille alii. Mox ...... *Big.* atque *Samb*. BERN. Id varie notat. Sed videntur Græci hoc λόγιον appellasse, quod per illud Deus responsa daret populo suo. Glossæ veteres. *Responsum*, λόγιον. Servius ad Æneid. IV. 146. *Apollinem vatum λόγια id est responsa*. λογεῖον hic habet V. C. in Josepho. REL.

[n] Επιτιν] Ε...... *Big. Samb* & *Vat*.

[o] Προσκεκρινωμένων,] Προσκεκρημένων *Vat*.

[10] *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus*,] Al. *& ne laxum sit quod inter annulos relinquitur, ejus sutura filo hyacinthino firmata est.*

[p] Περονᾶν] Περονᾶς *Vat*.

[q] Εκατέρωθεν.] *Bas.* & *Gen.* Aut ἑκατέρω si vis cum *Basb.* & *Hen.* aut ἑκατέρων ex MSS. cæteris. Supra σαρδόνυχες *Big.* & *Samb.* Reliqui per ο simplex. BERN. Εκατέρω *Basb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS*.

[r] Τῷ ἐσσῆνι] Jam τῷ ἐσσῆνι *Hen.* & *Basb.* recte. Quocirca hellenismus modusque Flavii exigebant, ut supra restituerem ἐσ-

μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας, οὐ κτητοὺς ἀνθρώποις κόσμος διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ἐπὶ μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ἐπὶ τεσσάρων διακείμενοι χωρισμῶν, ἐνεσκεύασται τῷ ὕφει· χρυσὸς δὲ αὐτοὺς ἐκπεριέρχεται τὰς ἕλικας ἐντεθεὶς τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαρρεῖν οὕτως [s] πεποιημένος. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ [t] σαρδόνυξ, [v] τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δὲ ἄνθρακα παρέχεται, καὶ ἴασπιν, καὶ σάπφειρον· τῆς δὲ τρίτης [x] λιγύριος μὲν ἄρχει, εἶτα δὲ [y] ἀμέθυστος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔνατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτου δὲ [z] στίχου χρυσόλιθος μὲν προηγεῖται, μετὰ δὲ αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, τελευταῖος οὗτος. γράμματα δὲ ἐπιτέτμηται πᾶσι τῶν Ἰακώβου υἱῶν, οὓς καὶ φυλάρχους νομίζομεν· ἑκάστου τῶν λίθων ὀνόματι [a] τετιμημένου, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν [b] γενέσθαι συμβέβηκε. τῶν δὲ κρίκων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὐτοὺς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κρίκους μείζονας τῇ πέζῃ [c] τοῦ ἐσσῆνος, ἥπερ ἀνήκει πρὸς τὸν τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι ποιοῦσι, δεξομένους ἁλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνῆπτον κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σειραῖς ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις συνάπτεσθαι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεστραμμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τῆς νωτιαίας πέζης τοῦ ἐφώδου. καὶ τοῦτ' ἦν ἀσφάλεια τοῦ ἐσσῆνος πρὸς τὸ μὴ περιρρεῖν. ζώνη δὲ τῷ ἐσσῆνι [d] προσερράπτο βάμμασιν οἷς προείπον μετὰ χρυσοῦ προσφερής· ἣ περιοδεύσασα δεῖται πάλιν ἐπὶ τῇ ῥαφῇ, καὶ καταπρημνοῦται. τοὺς δὲ θυσάνους [e] χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπεριέχουσιν αὐτούς.

ζ. [f] Πῖλος δὲ ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, προσ-

eximia magnitudine & pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari potest. Et illi quidem, terni in eadem serie per quatuor versiculos dispositi, sindoni inserti erant: * aurum vero illis circumdederunt per spiras flamini intextum de industria, ne possent excidere. Et in prima quidem triade sardonyx, topazus, smaragdus; secunda vero præfert carbunculum, jaspida, sapphirum; in tertia quidem præfulget lyncurius, deinde amethystus, tertius vero achates, qui & nonus omnibus; in quarto versu principem locum tenet chrysolythus, post illum onyx, dein beryllus, omnium ultimus. In *istis* autem universis inscriptæ erant literæ *nominum* Jacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, unoquoque lapide nomine insignito, juxta ordinem quo singulos nasci contigerit. Cum igitur per se *illi quos diximus* annuli infirmiores essent, quam ut pondus gemmarum sustinerent, alios duos majores in extremitate Essenæ, quà pertingit ad collum, texturæ consertos dederunt, catenas arte factas suscepturos, quæ coëunt ad summitatem humerorum & ligamentis aureis opere plexili *illic* junguntur: quarum *catenarum* extremitas ascendens reducitur post tergum, & annulo qui est à tergo in Ephodæ fimbria connectitur. id quod præcipue sustinet Essenen, ne quo pacto defluere posset. Essenæ autem assuta erat zona coloribus jam dictis & auro distincta: quæ totum complexa, rursumque supra suturam nodo constricta, deorsum propendere sinebatur. Fimbrias vero; ab extremitatibus zonæ dependentes, excipiunt fistulæ aureæ, casque omnes ipsæ includunt.

7. † Accessit demum ei convolutæ byssi pileus, qua-

Pileus Pontificis.

ἐσσηνὸς καλ. pro ἐσσὴν τῆς καλ. *Essen* utrobique posuit Epiph. Josephus tamen Græce repræsentabat חושנא Syrorum atque jamdudum Solymitanorum. Oncelosus aliique Doctores malunt חושנא, ἐσσήνες, ab ἐσσὴν sive *chosen* חושן primitivo. BERN.

* *Aurum vero illis circumdederunt*] *Aurum vero illis subtendit per palas injungens texto, sic factum, ut non discederent ab se invicem.* COCC.

s Πεποιημένος,] Πεποιημένοι (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Samb.*

t Σαρδόνυξ,] *Big. Samb. Hen* & *Busb.* σαρδόνυξ. *Bas.* & *Gen.* σαρδόνυξ. Is lapis l. VI. Bell. Jud. vocatur σάρδιος, cum Ss. Interpretum cohorte; quod paulo melius expressum videtur, ut distingueretur adeo ab Onyche שהם *Soham*, quo pectus humerosque sibi ornabat Pontifex. BERN. Σάρδιος *Josepho* l. VI. *de Bello Jud.* & *Interpretibus* LXX.

v Τόπαζος,] Τοπάζιον LXX. De hoc aliisque Lapidibus videsis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæstiones *S. Anastasii Sinaitæ*, p. 327.

x Λιγύριος] Λιγύριον (cum LXX) alibi appellat *Josephus*.

y Ἀμέθυστος,] Ἀμέθυστος *Bas.* & *Gen.* Posteriores autem ordines pro ritu Græco recenset Mattathiades Bell. l. 6. non, ut hic, à dextro in lævum more patrio. Putat adeo ad lineas, [illegible]. BERN.

z Στίχου] Manuscripta cuncta στίχου: Excusa τοίχου. Originis sensusque unius vox utraque: *versum* enim denotant. Posthæc [illegible] *Bas.* & *Gen.* BERN.

a Τετιμημένου,] [illegible] *Samb.* ex industria. BERN.

b Γενέσθαι] [illegible]. COCC.

c Τοῦ ἐσσῆνος,] [illegible] *Samb.* [illegible] plures: & subinde [illegible], itemque ζώνη δὲ τῷ ἐσσῆνι. Mox *Samb.* [illegible]. BERN.

d Προσερράπτο] [illegible] *Big. Samb.* & *Hen.* [illegible] *Busb.* [illegible] *Bas.* & *Gen.* sicut Josephus tulit studio Atticismi. BERN.

e χρύσεαι] *Samb.* χρύσειαι tot alii. BERN.

f Πῖλος δὲ] Valet prosodia illhæc *Samb.* & *Busb.* Cæteris πῖλος δὲ nimis acute. BERN.

† *Accessit demum ei convoluta byssi pileus,*] *Olleve.* Accessit demum capiti magni Sacerdotis, si Pharisæis credimus, profugis saltem atque [illegible], præter מצנפת *Misnepheth* Exod. c. 29. 37. convolutæ byssi Tiaram, ut suit cæterorum Sacerdotum, vel equidem humiliorem quam מגבעות *migbaot* v. 42. qui sunt *pilei acuti nauticique*, instar Dolbendæ Turcicæ (quod adserunt propter גבע i. e. כבע Etymologicis nimis studentes, Esdraides, Maimonis filius in Grandi opere, Rabbinorum alii, omnino contra [illegible] quam Primati suo imponit Josephus:) etiam ציץ זהב *Lamina auri*, lata binos digitos (codice *Shabbat* f. 63. b.) quæ per frontem mediam (quippe Tephillarum gratia dicunt verpi [illegible] שער נראה בין ציץ) ad aures ambas Præsulis pertinens, nobilissimum titulum קדש ליהוה [illegible], قدس لله Philologis Judæ ac Israelis, [illegible] LXXII. Interpr. *Sanctum Domino* apud Hieronymum Presbyterum, sicut Optimus jusserat Ex. c. 28. 36. aut Joses Deuterota scriptum offenderat versu unico in urbe Roma, vel duobus illis versiculis ליהוה קדש, quod Thalmudistæ plures, Illustris Aaron ad *Semac* MS. & Maimonides in corpore Juris Judaici, ritu solenni stetisse autumant, extante cælatura, כשתיורת כולפרה כיגר זהב *Gittin*. c. 1. aut in Arabsco R. Aaronis כאנת אחרצה באפראח. Nam [illegible] מצוה תחת, imperat ipse Dominus. Atque inde duabus, aut secundum S. Jarchium & A. Dioridam tribus vittis hyacinthinis, פתיל תכלת Ex. c. 28. & c. 39. [illegible] utrobique numero minimo, *vitta hyacinthina* B. Hieronymo, חוטא תכלתא Oncelosо, Tiaræ alligabatur. Quin vero ea semper veneratio valuit inter Pharisæos hujus Corollarii tantaque superstitio, ut quicquid forte erratum esset circa ritus sacros, excepto פגול *Exoleto*, præsente M. Pontifice [illegible] כדבה הציץ על המצח omnino creditum ac professum, Massictis *Zebachim* c. 8. desinente atque *Menacot* c. 3. §. 3. Hos enim docuerat Cathedra Moysis, *Sacra Lamina* munitum Aaronem נשא את עון הקדשים, [illegible] τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἁγίων, Ex. c. 28. 38

Sin fides prior concesserit Flavio Josepho, qui hæc sæpius viderat, sæpe tractaverat, charum Deo caput Ornamenta quatuor decorabant. Cidari adeo super byssina, [illegible] & Chaldaico usu [illegible] Ex. c. 28. 37. &c. c. 29. 6. versionibus Arabicis tam Samaritarum quam Judæorum العمامة *Emama*, Tiara ut gestant hodieque Examen Mohammedis, & in Paraphrasi Samaritica מעפרה *tegmen* & *amiculum* capitis, quod in Scholiis Romanis exponitur [illegible]: quomodo & LXXII. Int. כנזרה transtulerant Ex. c. 29. 26. ambigue: adsutus *Apex* seu *Pileus* hyacinthinus eminebat, [illegible] Josepho historico tam heic quam lib. 7 Bellorum, forsassean de Moysis פארי המגבעות, qualis erat [illegible] Regis Susiani apud Xenophontem. Verba autem sacra Ex. c. 29. B. Hieronymus *Coronulas* vertit, Judæi LXXII. [illegible], פאר seu *decorem Tiararum* Oncelosi egregia Translatio: atqui de *Vinculis hyacinthinis* eadem intelligunt Masorethatum filii. Vel sane eo animo ceperat Josephus dictum Divinum Ex. c. 28. 37. ושמת אתו על פתיל תכלת *Ponesque sis super pethil teceleth*, [illegible], quod de *filis* & *ligaminibus defluentibus* incongrue dicitur. Certum etiam פתיל inter alia *fasciam*, *bracteam*, *operculum*, صمام *Semam* aut in [illegible], planeque *Tutulum* significare. Tum circa hunc *Corona aurea* [illegible] nostro Flavio, aut decentius apud Moysen Ex. c. 39. 30. נזר הקדש (ציץ) *Nezer hacodes*, [illegible] B. Hieronymo, R. Saadia, Samaritis, Syrisque modo adprobantibus, [illegible]: quanquam alii adpo-

qualis fuit cæterorum facerdotum ante memora- πλησίως εἰργασμένος τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν· ὁ [illegible] αὐτὸν

posite legerint צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ, quoniam Ex. c. 29. נזר הקדש i. e. زهرة القدس Samaritis, تاج القدس Judæis, τὸ πέταλον τὸ ἅγιον τῶν LXXII. Int. *Lamina Sancta* Hieronymo, כליל הקדש *Corona S.* in Paraphrasi Samaritica; vel ציץ solum propriumque significat, vel etiam quicquid P. M. Tiaram ante poneque cingebat. Ita quidem cyrbasiam suam aureo diademate impeditam jactabat olim *Βασιλεὺς ὁ μέγας*. Corona autem Archieratica ordine triplici fulgebat, calyculis quasi hyoscyami efflorescens, frontem præter sacram, aut maxime locutione Mosaica אל מול פני המצנפת על מצח אהרן i. e. Hieronymo interprete, *eritque super tiaram imminens fronti Pontificis*. Huic enim debebatur decus præcipuum & divinum, [illegible] Moysi legumlatori, quod est *foliolum* aut *bractea* melioris metalli, omnino סס של זהב Judæis Scholæ Babylonicæ cod. *Shabbat*. & Paraphrastis Samaritanis: πέταλον χρυσοῦν Josepho Matthiæ, Doctoribus Alexandrinis πέταλον χρυσοῦ, *Lamina aurea* Hieronymo Epiphanioque inter Latinos, צמיד זהב Aaroni inter Caræos. Petalo autem sacro (quod etiam *pittacium*, عصابة *vittam* & *anadema* cum Criticis Judæorum Samaritanumque, aut כתר כהונה *Coronam Sacerdotalem* phrasi Talmudica atque *Corollarium* ex Plinio, ac *Mitram* ab Hesychio recte vocaveris) ad tempora viri summi porrecto, literis quatuor vocalibus Samaritarum sculptum fuerat ࠉࠄࠅࠄ nomen Dei proprium summeque venerandum. Hunc autem typum Josephi confirmat in vita Moysis facundissimus Philo, ubi ait. [illegible Greek] (Unde Ex. c. 28. 39. [illegible] adpingebatur in antiquis exemplaribus LXXII. Interpretum, sicut Hieronymus ad Marcellam, auctor prologi in Pentateuchum Arabicum Illustrissimi Laudi, & nostrorum Theologorum aliquot suis oculis sunt experti, literis quidem Assyriis ut post Esdram oportuit, non Samaritanis, יהוה seu Græcissante calamo ΠΙΠΙ.) [illegible] τὸ πέταλον. (Ista est [illegible] Josepho) [illegible] : non quidem *depressam* illi, sed omnino erectam cidarin gerebant, quod etiam de Pontificia adfirmat Flavius. Et alibi Philo, [illegible Greek] (Pie ac perite hæc de יהוה omnium vocum pretiosissima & [illegible] ut mox videbimus, Grandis Senatus Theologi tradiderant, & post illos Johannes initio Apocalypseos de eodem Etymo, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος] [illegible Greek] (ὦ magnificum!) [illegible Greek] (lego potius [illegible]) [illegible Greek] Mox addit M. P. [illegible]. Digna hæc erant quæ rescires, vir Christiane, & ad Josephum opportuna. Agit etiam de nomine יהוה Clemens, Scholæ Christianæ decus, p. 562. [illegible Greek] Hoc Sanctissimum nomen Oracula gentium, & propago minus Christiana Gnostici (quorum amuleta plurima servant Europæorum Principum gazæ) ἰάω Judæis docentibus reddidere: quinetiam hæretica illa γνῶσις nihil mihi videtur aliud quam turpis confusio cum nominum tum religionum Judaicæ, Christianæ, & Ægyptiacæ. Accedit huc B. Hieronymi *Jaho* ad Ψ. 8. Nam certum est & à Reverendo Victorio probatum plurima illorum Commentariorum scripsisse Rectorem Bethleemiticum, præsertim hæc, יהוה אדנינו *Domine dominus noster. Primum nomen Domini apud Hebræos quatuor literarum est Jod He Vau He, quod proprie Dei vocabulum sonat, & legi potest Jaho* (ita MSS & typi sinceri,) *& Hebræi* ἄῤῥητον, *id est ineffabile opinantur. Secundum vero Adonai omnium commune est, quod sæpe & in hominibus ponitur.* Nostris passim Theologis placuit magis voculantibus *Jehova*. Percommoda autem videtur Samaritarum enunciatio ἰαβὲ, quod est nostris literis *Jahveh*. Sed Photium audiamus ex commentariis recentibus ad Lev. c. 24. 15. [illegible Greek] (nimirum quod ait Maimonides pro gente sua כם בן ר אהוה אשר לא יקרא כני אותיות sive, ut olim dixit Abinas Babylonius de optima voce, *scribor* יהוה, *legor* אדני.) [illegible Greek] ἀρχιερεὺς [illegible Greek] (literis intelligit Samaritanas aut ΠΙΠΙ, an errat Patriarcha?) [illegible Greek] Deinde, τὸ ὄνομά μου [illegible] ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. Exodi c. 6. 3. [illegible Greek] (Sic & Procopius. Scribes itaque ἰαὼ, ut pro ה seu *He*, [illegible] vel leges nova forma probabili ἰαΓὲ, ex IV. elementis Græcis [illegible Greek] Hæc ille ad Amphilochium scripserat, Theodoreti Zetetica delibans. Sic vero Cyrensis ad Ex. c. 6. [illegible] ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. [illegible] (Fallere. Non enim Judæi ineffabile & [illegible] putant [illegible] personæ primæ, sive אהיה *Eheih*, [illegible]: sed nomen sumtum à tertia substantialis verbi היה aut הוה persona יהוה. Ab istis enim personis, maxime à tertia accipere solent propria sibique vendicare Judæi, Syri, Arabes. Unde redarguitur vana indoles ac superstitio Pharisæorum Masoretharumque, qui suis vocalibus ultro animant nomen אהיה *Eheih* Ex. c. 3. 14: verum verbi similium personam tertiam יהוה nullis quidem precibus, præmiis nullis recte audent pronunciare. Sonat autem יהוה vel *Jahveh*, ut יעקב *Jaacob*; vel *Jahveh*, ut יקום *Jacom*: quomodo vult hinc contracta vox יה *Jah*, seu *Ia* apud Hieronymum, Hesychium, Masorethas Judæorum, & per templa utriusque Religionis quotquot modulantur sacrum ἀλληλούια. Ita יהוה efferre didicerat ἰάω ipse Apollo Clarius, Diodorus Historicus, Valentinus & sibilans natio Ophianorum. Idem pollet *Jaho* B. Hieronymi. Sanchoniatho aliique Phœnicum idem numen appellitabant *Jehvoh* seu *Jehevoh*, ut יהורם *Jehoros*, quod est ἰαὼ Græcis characteribus Philonis; quanquam Theodoretus l. 2 Therapeutices ἰαὼ legerat apud locum insignem Porphyrii. Adhæc dices *Ihveh* instar יגלה *Igleh* & יהוה [illegible], aut *Jeheveh*, typo *Jehezeh* יהוה, aut *Jehveh*, ut ab אהיה *Eheih*, secundum voculationem Masorethorum Ex. c. 3. quod ὁ ὢν redditur à LXXII. Judæis & à B. Johanne Theologorum Christianorum principe. Vel Samaritanum ritu cantillabis *Jahveh* aut *Jahaveh* exemplo יהוה *Jahaveh*; [illegible] idem Græci enunciant gutturi suo parcentes: aut *Jehavve*, modo יהוה *Jehavve*, de quo ambigebant olim Talmudistæ. Vel placebit *Joveh*, ut יאמר *Jomer*; aut *Jovah*, ex formis יאמר *Johad* & יהוה. Vel denique instar numinis ejus æterni, ita nomen Dei tempora omnia in se contineat, Abenesdra & Bechæo Allegorista probantibus, proferaturque *Jehovah*, quasi ex היה הווה יהיה conflatum, i. e. ὁ ἐσόμενος καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν· quod olim inscriptum fuit fano Saitico, & adhuc legitur in Apocalypsi Sacra: aut pro auribus Atticis ἰωὰ ac ἰωὰ, & Latine *Jova* seu *Jovah*. Stulte autem faciunt, qui inde *Jovis* appellationem arcessunt. Verum enim, ut ἀγὸς *Jagam*, ita dicitur in Latio interpolatis jamdiu vocibus Græcis, [illegible] *Juglans*, [illegible] *Jovis*, [illegible] vel Ζεὺς [illegible] *Diovis*, [illegible] πατὴρ *Jupiter*, [illegible] πατὴρ & [illegible] πατὴρ *Diespiter*, [illegible] & [illegible] *Janus*, [illegible] *Jana*, [illegible] *Juno*, & horum similia, de quibus nostri Grammatici sed & veteres rarissime cogitarunt. Lectionem autem *Jova* seu *Jehova* mire confirmant nomina sacra, quibus incurrit dissyllabon Divinæ appellationis, ut יהושפט *Josaphat* [illegible] Græcis Interpr. Veteris Novique Testamenti, quod est Hieronymo *Dominus judicavit*, [illegible], aut Philone & Eusebio explicantibus [illegible]. ירדן *Jordan*, *Jordane* Hieron. i. e. [illegible], seu [illegible] Philoni. יהונתן [illegible], apud Hesychium ex SS. Patribus [illegible]. יוחנן *Joannes Domini gratia*: unde leges in eodem Lexico [illegible], [illegible] pro vulgato [illegible]. יהורם & ירמיה *Jehoram* & *Jeremia* *u*, [illegible] & [illegible], utrumque Hieronymo interpreti *excelsus Domini*, à *Deo promotus*. Ita יכניה & יהויכין *Jeconia* seu *Conjahu* & *Jehoiacin*, i. e. [illegible], Eusebio & Hieronymo *Præparatio Domini*: cum centum aliis. Unde Galatinus f. 48. יהוה, *non Jova, ut quidam ex nostris aiunt, nec Jeova, sed Jehova, sicut scribitur cum apicibus & punctis, ut ipse Caputo optime nosti, pronunciandum est: quamvis Judæi illud pronunciare ut scriptum est, non audeant.* Porchetus tamen hoc prior efferebat f. 75. *Jehovah*, ut *Jehudah* crasso more. Redeo ad Theodoretum.) [illegible Greek] (ita Scholæ Babylonicæ f. 71 Ciddusim שם בן ד אותיות) [illegible Greek] [illegible], vel ut monstrant libri Pembrociani [illegible]. Confusa sunt hæc. Cuthæi enim *Jabe* enunciabant augustissimum & in Lege perfrequens nomen Dei ࠉࠄࠅࠄ, & cum hi tum Judæi omnes suis vocalibus efferebant אהיה sive verbum sive nomen à

τὸν δὲ συνεῤῥαμμένος ἕτερος ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμέ-

tus: super ipsum vero & alius erat consutilis ex hya-

à Deo assumtum *Ehieh*, vel *Eie* Masoretharum veterum, quorum ex ore pendebat Hieronymus v. Epist. 137. aut *Ahiah* ex Bibl. Syriacis ad Ex. c. 3. 14. quod est literis Græcis [illegible], & interpretanti [illegible]. Nonnulli tamen vel apud Theodoretum legunt, [illegible]. Legerat autem ille Eusebii [illegible] l. 11. p. 519. ubi ait Doctor Cæsariensis, [illegible] [Hierophantæ quidem Ægyptiorum. Parta enim de illis tradit Demetrius libello περὶ ἑρμηνείας. [illegible] Nihil enim promtius fuit hac musica. Inde inter Cantica Notkeri aliorumque Ecclesiasticorum passim reperias modum *Euovæ*. [illegible] [יהוה, aut Græce uno voce [illegible].] [illegible]. [Quocirca Anastasius de nominibus Divinis agens, [illegible], ait, [illegible], IIIII, ὁ Θεός.] [illegible]. [Ut licuit ex cautela Pharisaica maxime post eversas Solymas.] [illegible]. Postquam enim Græce scribere didicerant callidum genus sacerdotes Ægyptii, septem planetas celebrabant tot vocalium modulatione α ε η ι ο υ ω, tonosque adeo [illegible] repræsentabant. Nimirum u Porphyrius commentatur ad Grammaticum Thracem, tribuitur α [illegible], ε [illegible], η [illegible], ι [illegible], ο ἄρει, υ Διΐ, & ω κρόνῳ, ex schemate Pythagoræ & Chaldæorum: aut potius cum Ægyptiis & Platone [illegible] (vel alterne ex libro vetere [illegible]) [illegible]. Alium licet ordinem ex superstitione Mithraica sed & Ophiana olim notavit Celsus, fidei nostræ acerrimus hostis, v. p. 290. Orig. Sex quidem Ægyptios veteres vocalibus literis fuisse usos credo more Hebræorum; dubito de septima, nisi illa esset ϭ Copt. Imo hoc Oraculum Ethnicum desideratur in MS. cod. quem servat in hac urbe Collegium Joannense, nota mihi domus & charissima. Similiter doctissimus Hieronymus ad Ezech c. 6. *Quando duo* Domini Domini *juncta sunt nomina*, (ita Ezech. c. 16 & passim אדני יהוה, quod est [illegible], Jonathani & Masorethis enuntiantibus, atque [illegible], huic denique Hieronymo *Dominus Deus*) *prius nomen* (אדני) *commune est* (sicut Gen. c. 18. 12. & 1 Sam. c. 26. 19. Pharisæis adeo dictum הכינוי [illegible], Massicta *Sota* c. 7 §. 6. & T. B. f. 38. titulo eodem, & T. Jerof. f. 25. a. *de Senatu*) *Secundum* (יהוה) *proprie Dei*, [Idcirco vocatur simpliciter השם τὸ ὄνομα, apud Deuterotas *Synhedrin* c. 7. §. 5. & *Sota* c. 7. §. 6. & in scholis Babyloniis *Sota* f. 38 & inter Doctores Urbis f. 25 a. *Synhedrin* שם המיוחד שם המפורש i. e. [illegible]. Vide Siphre f. 7. c. & Maimonidem *More* l. 1. c. 61, 62. & Esaiam vatem c. 42. 8. & ex minoribus Oseam c. 12. 6. Ambo autem illi imitantur Moysen omnium poetarum præstantissimum Ex. c. 15. 3. & c. 3. 15.] *quod appellatur* [illegible] *i. e. ineffabile* [Suis quidem literis à nemine vel Sacerdotum proferendum extra Ædem Solymitanam, sed potius cognominatim, sono [illegible]: ut de יהוה reverentia cavit antiqua [illegible] *Sota* c 7. § 6. adeoque extincto dudum sacerdotio Judaico haud fandum amplius. Exsortem ideo quemque dixit æternæ vitæ Abbas Saul Massictæ *Synedrin* c. 11. §. 1. ההוגה השם באותיותיו. Ubi opportune adnotat R. Menas T. H. f. 38. b. Cuthæos prolati profanatique יהוה nominis teneri. כגון אלין כותאי דמשתבעין, neque minus apte sed concise de proprio nomine [illegible] Iacobus Acluæ, נכתב ביוד הא ונקרא באלף דלת: *scribitur quidem per Jod He*, i. e. יהוה: *legitur vero jucundum Aleph daleth*, *sive Adonai* אדני. Consules etiam *Pesachim* f. 50. a. *Ciddusim* f. 71. a. T. B.] *& quod scriptum fuit in Lamina aurea, quæ erat in fronte Pontificis.* Idem ad doctissimam fœminarum Marcellam, *Nonum Divinorum nominum*, [illegible], *quod* [illegible] *i. e. ineffabile putaverunt aliqui, his literis scribitur Jod, he, vau, he: quod quidam non intelligentes propter elementorum similitudinem, cum in Græcis libris* (subinde in Syriacis Arabicisque, ut Gregorius Arabsque *Laudianus* testantur) *reppererint* IIIII قبقي *legere consueverunt.* Idemque ad Es. c. 26 4. *In Hebræo tria habet nomina* (צור יהוה יה) *Sour*, *Adonai*, *Ja*, *quorum aliud invisibilem* (vel invincibilem) *aliud ineffabilem*, *aliud robustum sonat.* Eusebius etiam de v. 9. ψ. 91. [illegible] (יהוה) [illegible] p. 435. Dem. Evang. Iterum vero peccat Præsul Cyrensis l. 5 nugarum hæreticarum p. 160. [illegible] (malo ἰαὼ i. e. יהו) [illegible] iterum interpolo, [illegible] (imo [illegible]) [illegible]. Nec immunis videtur Adamantius ab inscitia p. 297. adversus Celsum, ubi ait, [illegible] (minime gentium. Hebraica enim sunt & hæc nomina, non Persica, non Ægyptiaca, quod voluit Cl. Salmasius) [illegible] (quod est in sicco ore *Elohe Sabaoth* אלהי צבאות i. e. [illegible] LXXII. Judæis, aut seniori [illegible]. Theodoreto alicubi [illegible], יהוה צבאות, idemque corrupte dicitur [illegible] in Diagrammate Celsi. Verum de his alibi liberalius.) [illegible] forte ההשם, [illegible] Celso p. 18) [illegible] (i. e. יהו, quod ex Oratione Ophiana p. 197. satis constat.) [illegible] (lege [illegible], vel [illegible] cum Grotio) [illegible] (imo ex industria ut semi-Judæi poterant) [illegible], l. [illegible]. Suasit autem reverentia numinis Divini ac Benedictionis Sacerdotalis, tum etiam varia illa, quam supra vidimus quadriliteri יהוה enunciatio, ne proprium Dei nomen per ora plebeia jactaretur: sed ante tempora Alexandri M. vel ut Pharisæi loqui amant, ab obitu S. Simeonis (v. cod. *Joma*.) ejus loco veniret titulus Domini [illegible], aut quod Justissimus ille Pontifex maluit, formula *Adonai Elohe haşabaoth* יהוה אלהי הצבאות. Sic enim interpretor nomen [illegible], quod commemorat Talmudum, Maimonides vero & Bechæus haud recte perceperunt. Accessit etiam Interpretibus LXXII. alia causa, mollities linguæ Græcæ, quæ ne dimidiam partem Divinæ vocis יהוה exprimi sustineret, inde illi & Apostoli Domini nostri [illegible], aut vulgi modo illud [illegible] reddiderunt ubique S. Librorum. Ita tres Judæi sub Antoninis, ita cæteri hucusque Judæi. Quoniam vero admodum diligenter de sanctissimo nominum egit Moyses Maimonis in ברכות, eo lectorem meum ablego. Constat autem supra cæterum ornatum Aaronis Coronam Nomine tanto insignitam inscriptamque merito deprædicasse virum Ecclesiasticum c. 45. 10. [illegible], (quomodo & Josephus voluit,) [illegible]. De eisdem Sancti capitis decoribus Origenes Homiliarum Leviticarum sexta passim legitur, *Adhuc ornatus addendus est, necesse est ut accipiat etiam Coronam. Propterea accipit primo Cidarin, quod est vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum. Et postha eimponitur ei Mitra. Ante faciem i. e. à fronte Pontificis Lamina aurea sanctificata, in qua sculptum dicitur vocabulum Dei.* Et mox discrete cum Josepho, *Mitra tibi & Lamina aurea caput coronet &c.* Sic ergo stetit coram Deo Summo Summus ejus Sacerdos, totius gentis Hebraicæ typus, longe venerabilissimus mortalium, vestibus octo splendidioribus (בגדי זהב *Joma* c. 2.) exornatus, Brachis, Tunica stricta, Baltheo, Pallio, Ephoda, Logio, Tiara, & Lamina; vel juxta Moysen & Josephum, מכנסים חצן המצנפת החשן האפוד המעיל האבנט הכתנת. Ordine eodem apud Flavium in Originibus Bellisque patriis, ipsiusque destoratores, quam apud Maimoniden c. 10. *Supellectilis sacræ* ex Doctoribus Babyloniis ad *Joma* c. 2. & 3. observato. Nam Judas Princeps c. 7 §. 5. ejusdem codicis ex fortuito ordinem turbavit. Has equidem vestes Romani rerum domini Judææ obsequentis pignus pretiumque meritum aliquandiu observabant. Tantum etiam decus in Bacchum suum transferri voluit Plutarchus, sed Aaronis manifesta injuria. Describitur adeo l. 4. *Sympos.* [illegible] (præsertim in Oschophoriis,) [illegible] (ita hic Sophista dehonestat Ephodam Sancti Præsulis) [illegible] (המעיל) [illegible], quos tamen in Templo nullus gestabat: unde verisimilius substituas [illegible] aut [illegible]. Pergit enim Plutarchus de eadem Tunica, [illegible]. Quapropter ritu merito se submisit humani generis sanguinisque contemtor Alexander, cum viderat olim Jadduam præ Judæis [illegible] (יהוה [illegible]) [illegible]. BERN.

§ [illegible]] [illegible] *Bas. Gen.* & *P. Comestor*, [illegible] *Reg. Samb. Hen.* & *Bosb.* Sic autem Flavius libro penultimo Bellorum de eadem mitra. [illegible]. Verissime. Verbis idem suis Rufinus interpres: *Caput autem byssinus tiaras tegebat, hyacinthis coronatus. Et circa eam alia corona erat aurea scripta ferens sacras literas, quæ sunt quatuor elementa vocalia.* Parcius autem quam vellem argumentum illud tractat frater Rufini non carissimus. *Octava est Lamina aurea, id est Sis zaab*, ait ille ad Fabiolam suam, *in qua scriptum est nomen Dei Hebraicis quatuor literis Jod, He, Vau, He, quod apud illos Ineffabile nuncupatur. Hoc super Pileolum lineum & commune omnium Sacerdotum in Pontifice plus additur, ut in fronte vitta hyacinthina constringatur, totamque Pontificis pulchritudinem, Dei nomen* (editum fuit *Dei vocabulum*) *coronet & protegat.* Huc etiam pertinet Allegoria Procopii Sophistæ, *Hæc capitis ornamenta Exodi c. 28. 36. siquis & alium requirat sensum, ostendunt reposita esse illis qui pie vixerint, coronam inenarrabilibus sculpturis expolitam & excultam.* Quinetiam a lectione Moysis atque Josephi instructus hæc scribere potuit Theodoretus Quæst. 60. in Ex. de Papa Hebræo. [illegible], Hyacinthinam putabis. [illegible] (Ex. c. 39. 28. פארי המגבעת) [illegible]

Corona aurea frontem cingens.

hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exsurgunt calyculi aurei, similitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Sacharo dicta, sed quam Græci rei herbariæ periti Hyoscyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen nihil amplius de ea sciverint; iis, qui ita se habebunt, eam non piget describere. Planta quidem est quæ sæpe in altitudinem crescit ultra tres palmos, buniadi similem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparaverit) folia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipsis arcte adhærentem. vestiturque tunica quadam quam sponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea est magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non absimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima sui parte alterum sphæræ

νος. [h] περιέρχεται δὲ στέφανος [i] χρύσεος, [k] ἐπὶ τρισὶ στίχοις κεχαλκευμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος [l] τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ἀπομεμιμημένος, [m] ὑὸς δὲ κύαμον Ἑλλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις [n] ἢ θεασάμενος τὴν βοτάνην ἀμαθίᾳ τούτου ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τὴν κλῆσιν ἐπιστάμενος [o] οὐκ ἰδὼν ἀγνοήσειε· τοῖς οὕτω δὴ ἔχουσι [p] σημαίνω τὸν τρόπον τοῦτον. βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς σπιθαμὰς πολλάκις [q] αὐξανομένη τὸ ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερὴς βουνιάδι· ταύτῃ γὰρ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς εὐζώμοις. ἐκ μέντοι τῶν κλάδων ἀνίησι κάλυκα προσεχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτὴν ἔλυτρον, ὅπερ ἀποῤῥήγνυται καθ' αὐτὸ πρὸς τὸν καρπὸν [r] μεταβάλλειν ἠργμένης. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ [s] σκυταλίδος τοῦ μικροῦ δακτύλου, κρατῆρι δ' ἐμφερὴς τὴν περιγραφήν. σημανῶ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς οὐ μεμαθηκόσι. σφαίρας εἰς δύο

μέρη

μα, ὁ καλεῖται ἱερατικὸν τετράγραμμον. συνάδουσι δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ ὁ ἱεράτης ὅσοι, δι᾽ αἰνιγμάτων τοῦτο ἐδίδαξαν· ἐπιγράψας αὐτὸ φησὶν ἁγίασμα κυρίῳ. Deinde inter Anglos Beda ait de Tiara Pontificis sui hæc talia testari Josephum: *Pileum autem similiter operatum habet Pontifex, sicut cæteri Sacerdotes, & alium consutum ex hyacintho variatum. Circumdatur autem ei & aurea Corona tribus versibus facta, supra quam adsurgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbæ quæ apud nos Acharo nuncupatur, quam Græci Hyoscyamum dicunt. Paulo post descripta ejus mirabili varietate subintulit dicens, Habet autem florem similem plantagini, & per circuitum tota Corona his floribus est cælata ab occipitio usque ad utrumque tempus. In fronte vero hoc idem non habet: sed Lamina est aurea, quæ sacris literis Dei nomen habet inscriptum.* Supra enim dixerat venerabilis Saxo, *Sanctum autem Domini* (quo pro Comestor posuit *Aiath Adonai*, non *Codes Adonai*) *quod in lamina sculpi jubetur nomen ejus & venerabile* (lego *Inenarrabile*) *significat. quod apud Hebræos quatuor literis vocalibus scribi solet, hoc est, Joth, Ee, Vau, Ee. Cujus interpretatio lingua eorum Ineffabile sonat: non quia dici non potest, sed quia nihil de eo dici digne potest. Hæc quidem de secundo velamine & coronis Pontificum aureis Sacra Scriptura tacere videtur. Coronarum vero breviter fecit in sequentibus mentionem, dicens, Et mitras cum Coronulis suis ex bysso. Poterat quidem intelligi utrasque ex bysso factas esse, si non Josephus Coronas esse aureas designaret; qui sante adhuc Templo & Legali observantia celebrata, cum esset de genere Sacerdotali, facillime potuit modum Sacerdotalis instrumenti, non tantum legendo sed & videndo cognoscere.* Sic Nostras. De eodem ornamento maxime ex Josepho disserit Nicolaus Ex-Judæus, *Erat mitra* (quæ communius Tiara vel Infula dici potest, specialius Cidaris, nisi fallatur P. Trecensis,) *hyacinthina, posita in capite summi Sacerdotis super aliam mitram byssinam: habens in inferiori parte semicirculum aureum pulchre fabrefactum, procedentem ab occipite ad utramque aurem. Ultimum ornamentum erat Lamina aurea, pendens in fronte summi Sacerdotis, ligata cum mitra filis hyacinthinis, in qua erat nomen Domini tetragrammaton inscriptum. Nec erat facta ad modum lunæ corniculatæ, ut dicunt aliqui, habentis cornua superius & convexum inferius: sed ad modum Coronæ, unde & Corona vocatur in Litera. Non tamen erat Corona perfecta, sed solum protendebat ab aure in aurem, transiens super frontem, ut dicunt Josephus & R. Salomo: ita quod ipsa cum semicirculo prædicto, quod erat in parte posteriori capitis, faciebat coronam perfectam.* Hucusque Nicolaus. BERN. Ita *Bas. G.* & *Petrus Comestor*. nec aliter *Josephus* ipse lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* ὑπ᾽ αὐτὸν δὲ ὤν.

h Περιέρχεται δὲ στέφανος] Sic *Big. Bas. G* & *Epiphan.* in reliquis περιέχει στέφανος.

i Χρύσεος, ἐπὶ τρισὶ στίχοις κεχαλκευμένος] Apollonius Sophista lexico inedito Iliadis & Odysseæ (vide Montfauconii Bibliothecam Coislinianam pag. 465.) χάλκεια. Σκεύη τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐκ σιδήρου ἀπὸ τῆς παλαιᾶς χρήσεως· καὶ γὰρ ὁ Ἡσίοδος

Χαλκῷ δ᾽ εἰργάζοντο, μέλας δ᾽ οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Διόπερ χάλκεον ἔγχος καίπερ σιδηροῦν ἔχον τὴν αἰχμήν, καὶ χαλκέα καὶ τὸν τὸν σίδηρον κατεργαζόμενον. Ὅμηρος δὲ καὶ τὸν χρυσοχόον λέγει οὕτως

—— Ἦλθε δὲ χαλκεὺς

Ὅπλ᾽ ἐν χερσὶν ἔχων ——

Ærea. Ita solet arma appellare etiam quæ ferrea erant, ab antiquum usum: nam veteres teste Hesiodo, in ære operabantur nec ferrum nigrum erat. Inde est quod χάλκεον dicatur telum etiamsi ferream habeat cuspidem, & χαλκεὺς faber ferrarius. Homerus etiam illum qui in auro fundendo versatur ita nuncupat his verbis: venit χαλκεὺς arma manibus gerens. REL.

k Ἐπὶ τρισὶ στίχοις] Ἐπὶ τρισὶ στίχοις *Samb. Hen.* & *Busb.* sensu sonoque haud diverso, ut Græci nunc audiunt. BERN.

l Τῇ σακχάρῳ] Recepi τῇ σακχάρῳ ex libris *Hen.* & *Busb.* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis Bigotianæ. Longinquius absunt τῇ ἀσα. aut τῇ σακκαχάρῳ Sambuci, & τῇ δακχάρῳ *Bas.* & *Gen.* Remotissimum vero quod *Epiphanius*, & ab illo *Beda* Petrusque *Scholastici* legerant, *Similis herbæ, quæ apud nos Achoro nuncupatur.* Venit enim inter herbas veneni ac vesaniæ *Hyoscyamus* sive *Bengus* (i. e. τὸ ἄιτο) Avicenna, Serapione, & in Simpliciori medicina Beitarida & Abengesla attestantibus. Unde in Lexicis Ægyptiacis, ὑοσκύαμος, البنج وهو السكران, *Apollinaris refertur inter toxica & cicutas.* Quocirca σάκχαρ Josephi haud alia est, quam planta illa temulenta Syrorum minimeque sobria ܫܟܪܢܐ *Shakrana*, Arabumve شوكرون *Shaucroun*, & correctius *Sacarran* سوكران (à שכר seu ܫܟܪ, μεθύειν, ὑοσκυάμῳ Pherecrati,) κώνειον, aut herba quævis *phrenesin & ebrietatem* i. e. سكر *Sacar* inducens. Idem docuit Galenum & mille alios doctores Botanicus Anazarbensis libro 4. luculentissimi operis, de Hyoscyamis nigris subflavisque: ἀμφότεροι δὲ εἰσι μανιώδεις ἐμποιοῦσι καὶ καρώσεις, quod est Plinio Metaphrasta, *insaniam gignentes capitisque vertigines.* Idem de herba hac fanatica monuerat ante illos omnes Xenophon. Alibi etiam Plinius affirmat de hoc frutice Alcidæ, sane furentis, *Natura vini, ideoque mentem capitaque infestans*, quod est ipsum سكران. Videtur adhuc Pandectes ille Naturæ ab Herbariis Arabum l. 25. c. 4. scripsiße *Altercum*, atque itidem desloratores ejus Largus & Apuleius, pro voce vera السكران *Alsecran*, aut *Assecran*: quamvis doctissimus Rhodius *Venenum hoc* (sic nominant illud Hispani, eademque ex malitia *Belinuntiam* Galli) hodieque Arabibus dici *Alterin*. Quandoquidem vero Prophetia furor quidem esse apparet, idem frutex *Apollinaris* vocatur, & πυθώνιον, atque διονύσιος inter Græcos. pariterque Hierophantarum Ægyptiorum dialecto σαπτο, Dioscoridis & Apuleii falsorum testimonio non falso, tanquam *Planta Devina*, COΦΙ, quod Syrus diceret ܢܦܫܐ ܕܐܠܗܐ θεῖον ἔργον Quippe τὸ Ægyptiis Φύσιον, & Θεὸ summum Numen significare, certum equidem, si non notum satis. Hinc jam pergo, quo me ducet Flavius. BERN. Ita *Bernardus* ex *Hen.* (*Coll. Voss*) & *Busb.* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ*. Longinquius abest τῇ σακκαχάρῳ *Sambuci*. In *Cod. Vat.* τῇ δὲ ἀκχάρῳ (unde fortan vulgatum τῇ δακχάρῳ) quo fere modo legisse videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comestor*, qui omnes habent *Acharo*.

m Ὑὸς δὲ κύαμον] Ὑοσκύαμον, quod est *fabam porcinam*, junctim cum vulgo *Samb.* & *Hen.* BERN. & *Vat.* Magnitudo & forma calicis hyoscyami hæc est. REL.

n Ἢ θεασάμενος] Maneat ita prior vocabulum. Ait enim Sacerdos amborum gratia se statim descripturum, qualis sit planta Apollinaris, siqui nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen fruticis nihil amplius de eo sciverint. Cæteri autem libri, ut *Big.* & *Samb.* μὴ θεασάμενος proponunt, repugnante tamen phrasi ἀμαθίᾳ τούτου, quod est, *nomenclaturæ ignari*. Epiphanium adjunges illis scribis; sic enim transtulit, *Nequis autem, cum non viderit hanc herbam, per ignorantiam naturam ejus ignoret.* BERN. Μὴ θεασάμενος in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phrasi sequenti ἀμαθίᾳ τούτου. Forsan tamen admitti potest hæc lectio, si cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula.

o Οὐκ ἰδὼν] *Bas.* & *Gen.* οὐκ ἂν ἰδὼν γνωρίσειε *Big. Vat.* & *Samb.* At Josepho placuit fortean phrasis altera. BERN.

p Σημαίνω] MSS. Græca, necnon Latina Scholastici eo modo. ἂν ἔχουσι σημανῶ *Bas.* δὲ ἔχουσι σημανῶ *Gen.* BERN.

q Αὐξανομένη] Αὐξομένη *Samb.* Mox ἀνίησι nullius modi *Bas.* & *Gen.* Dein κάλυκα *Samb.* BERN.

r Μεταβαλεῖν] Scripsi ita futuro tempore. Editi μεταβάλλειν. BERN.

s Σκυταλίδος] *Condyli*, inquit *Vossius* pater. Verum σκυταλὶς & φάλαγξ dicitur Græcis, pars illa articulorum, quæ inter condylos subsidit. Mox σφαῖρας *Bas.* & *Gen.* BERN.

t Ὑπο-

μέρη τετμημένης, περὶ τῷ πυθμένι τὴν ἑτέραν τομὴν ἔχει φυόμενος ἀπὸ ῥίζης [t] περιφερής· εἶτα στενιῶν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινομένης εὐπρεπῶς τῆς ὑποχωρήσεως, ἀνευρύνεται πάλιν ἠρέμα κατὰ τὸ χεῖλος, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς τετμημένος. ἐπίθημα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον [u] προσπέφυκε, κατορθῶς ἂν εἴποι τις τετορνευμένον· ὑπεραιρούσας ἔχον τὰς ἐντομάς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολληγούσας τὸ ἄκρον. φυλάττει δὲ ἐπὶ τῷ ἐπιθήματι τὸν καρπὸν διὰ παντὸς ὁ κάλυξ, ὄντα βοτάνης σπέρματι τῆς σιδηρίτιδος ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος [x] τῷ τῆς μήκωνος [y] πλατυγωνίῳ δυνάμενον δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ἐκ τούτου μὲν στέφανος [z] ἐκκεχάλκευται, ὅσον ἀπὸ τοῦ ἰνίου πρὸς ἑκάτερον τῶν κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν [a] ἐφιελὶς οὐκ ἔπεισι· λεγέσθω γὰρ οὕτως ὁ κάλυξ· [b] τελαμὼν δ' ἐστὶ χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ τὴν προσηγορίαν ἐπιτετμημένος ἐστί. καὶ τοιοῦτος μὲν τοῦ ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ. Θαυμάσειε δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἣν, ὡς ἐκφαυλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν [c] προῄρηνται, διατετελέκασιν ἐσχηκότες. εἰ γάρ τις τῆς σκηνῆς καταvοήσειε τὴν πῆξιν, καὶ τοῦ ἱερέως ἴδοι τὴν στολήν, τά τε σκεύη οἷς περὶ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην εὑρήσει [d] θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς [e] ὑπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ διατύπωσιν τῶν ὅλων, εἴ τις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μετὰ συνέσεως σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. τήν τε γὰρ σκηνήν, τριάκοντα πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεὶς τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν [g] ἀποσημαίνει· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ἐπιβατά· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν μόνῳ περιέγραψε τῷ Θεῷ, διὰ τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ἐπί τε τῇ τραπέζῃ τοὺς δώδεκα [h] θεὶς ἄρτους, ἀποσημαίνει τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μῆνας διῃρημένον. τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ [i] ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην,

divisæ segmentum refert, ab ipsa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intusque ut procedit pulchre excavatus, rursum sensim dilatatur cum incisuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnascitur, ut sphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) subtilitate tornatum, & intra eminentes inclusum incisuras, quas dixi forma mali punici assurgere, spinosas admodum & in acutos plane mucrones desinentes. servatur autem sub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ sideritidis semini perquam similis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium similitudinem habere existimetur. Atque huic quidem similis facta est corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) sed lamina aurea, quæ sacris characteribus Dei nomen incisum habet. Atque hujusmodi quidem erat Pontificis ornatus.

Tabernaculum, & Vela &c. quarum rerum symbola.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus nostrum perpetuo prosequuntur, tanquam numen illud, quod illis venerari solenne est, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & sacerdotis vestimenta respiciat, & vasa quibus in sacro ministerio utimur, Legislatorem *nostrum* & virum divinum *exstitisse* comperiet, falsoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum universitate & similitudinem factum inveniet, quisquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, singula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviserit, & duas partes sacerdotibus reliquerit, quasi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræsentat, (illa enim omnibus pervia sunt) tertiam vero partem soli Deo seposuit, eo quod & cœlum hominibus inaccessum. Quin & duodecim panibus, quos mensæ imposuit, denotat quot menses annus explicat. Candelabrum ve-

t Περιφερής] Περιφερὴς MSS. nostra Græca. περιφερῆ *Bas.* & *Gen.* parsque major codicum Epiphanianorum. Jam autem circumitu quodam describit Judæus *Segmentum hemisphærio majus.* BERN. Ita ex *MSS* περιφερῆ in *Editis.*

u Προσπέφυκε, κατορθῶς] At vero *Big.* & *Samb.* citra particulam emphasis, προσπέφυκεν ἀκριβῶς ὡς εἴποι τις. τετορ. BERN.

x Τῷ τῆς μήκωνος] *Big.* & *Samb.* ut amant Homerus, Thucydides, & plane gens Attica, teste Dionysio. τῷ τῆς μήκωνος Typi priores, non sine exemplo. BERN. *Al.* τῷ τῆς μήκωνος.

y Πλατυγωνίῳ] Πλαταγωνίῳ *Big.* & *Samb.* quod passim legitur apud veteres scriptores, Theocritum, Pollucem, alios. Rarum est τὸ πλατυγώνιον Typographorum *Bas.* & *Gen.* Hujusce equidem genus esse deterius putavit Scholiastes Theocriti, quasi τὸ πλαταγώνιον. Viderat etiam *Epiphanius* interpres formulam πλαταγώνιον heic loci. Describit autem Flavius hac occasione *Hyoscyamum fulvum* seu *Syriacum*, qualem in Herbario vivo Cl. Huntingtoni nos nuper vidimus, aut Paludanus ad Clusium pridem miserat, aut demum in *Horto Oxoniensi* vir de florente Natura meritissimus D. Morisonus magna cum cura & lumine expressit. Radice quidem tanquam buniadis, erucæ foliis: siliquis quantus est humanæ manus articulus minimus, quave forma extimi se aperiunt malorum Punicorum: sideritidis semine, floribusque papaveris, ita de caule sesquicubitali & hirsuto ramulos spargit Apollinaris, in ipsis juncturis quinquecuspidum calycum pulchro ordine fœcundos, quos dimidiæ sphæræ, naturæ toreuma clarum, coronant. Vel crede nobis ita depingentibus, vel magis Sapientissimo Pedacio de herba malæ indolis, formæ optimæ. ὑοσκύαμος, θάμνος ἐστὶ καυλοὺς ἀφιεὶς παχεῖς, (πολλοὺς equidem Oribasio & Apuleio,) φύλλα πλατέα, ἐπιμήκη, ἐσχισμένα, μέλανα, δασέα· παρὰ δὲ τὸν καυλὸν ἐφεξῆς πεφύκασιν (ἄνθη cum Saraceno, vel κάλυκες cum Apuleio, vel jam nihil huc rescribe:) ὥσπερ ῥοιᾶς κύτινοι, περιφραγμένοι ἀσπιδίσκαις περιπλέως μήκωνος, ὥσπερ μήκωνος. Tum de genere flavo, ὁ δὲ τὰ ἄνθη μηλινοειδῆ (*Melinus coloris* recte Serapio, atque Galenus. μηλινοειδῆς Correctores Dioscoridis, & Apuleius μηλοειδής, perperam cuncti.) φύλλα καὶ λοβοὺς ἁπαλωτέρους, σπέρμα ὑπόξανθον ὥσπερ ἐρυσίμου; *Irrionis semini simile*, inquit Plinius. Hæc etiam Apuleius transtulit recte & eleganter, *Symphoniaca thyrso est fruticoso, multirami, foliis nigris, scissis; hirtis: balanos generans, ut est mali Punici ampullaceum appellatum, abstrusos quidem scutulis & semine, paulo longiori papavere. Sed sunt differentia ejus tres. Nam altera flore purpureo & semine nigro, altera flore nigro ac semine fulvo: sed utraque fomentes in furiam mittit, &c.* BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πλαταγώνιον in *Editis.*

z Ἐκκεχάλκευται,] Ἐκκεχάλκευται δὲ ἐκ τούτου στέφανος *Hen.* BERN.

a Ἐφιελίς] Ἐφιελὶς *Busb.* & *Hen.* auribus pravis captatum. ἐφιελὶς scripsisse Josephum *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* suo consensu obfirmant: nam alibi vocabulum illud frustra quæres in libris Græcorum. Servabitur autem Analogia, si cum veteribus Grammaticis hyperthesi quadam εἰλω fiat ex εἰλέω. Unde ἴλλω, εἰλυτρόω apud Patrem Elegantiarum, & ἴλλος *malum Convolvuli*, pro ἴλος in Lexico Hesychii. Exinde etiam, & facilius fluit ἐφιελὶς Josephi, tanquam *Redimiculum, Involucrum*, aut *Voluta:* ita enim apparuit horum Calycum περιοχή in diademate Pontificis Hebraici. BERN. Hoc vocabulum non alibi, quod sciam, occurrit: ideoque illud interpretari nolui, quamvis *redimiculum*, *involucrum*, *volutam*, aut simile quid significare videatur.

b Τελαμών] Acuitur istud in codice *Samb.* τελαμὼν δ' ἐστί. Statim *Busb.* ὃς ἱεροῖς γράμμασι τὴν τοῦ Θεοῦ προσηγορίαν ἐπιτετμημένος ἐστί. *Hen.* ἐπιτετμημένος ἐστὶ non recte. Dein ἐστὶν ὁ κόσμος *Samb.* ἐστὶ κόσμος cæteri. BERN.

c Προῄρηνται,] Προαιρεῖνται *Bas.* & *Gen.* προῄρηνται libri veteres, ac res ipsa. BERN.

d Θεῖον ἄνδρα,] Mosen ipsum ἄνδρα appellat. Num ergo Jesum Mosi prætulit de hoc dubitans an ἄνδρα dicere ipsum fas sit? Id testimonium Josephi de Christo suspectum reddit. REL.

e Ὑπὸ τῶν ἄλλων] Ἀπὸ τῶν ἄλλων *Vat.*

f Ὥσπερ βατόν τινα] *Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν τόπον *Samb.* cum *Big.* Puto Flavium hunc jam olim edidisse ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον: vel βατὸν huc infertum Scribarum cura nimia. Mox θάλασσαν à *Samb.* BERN. Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum esse olim conjecerat *Bernardus:* quod ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν reperuerit in *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὥσπερ βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Ἀποσημαίνει·] *Busb.* δηλοῖ.

h Θεὶς ἄρτους,] Καθεὶς *Vat.*

i Ἑβδομήκοντα μορίων] Incertum est quomodo has partes numerari velit: nam pocula flores & mala non tot numero fuere; si

vero in partes septuaginta distribuens, tot sedes decanorum innuit, ejusque septem lucernis planetarum cursum *ostendit*: totidem enim numero sunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byssus terram videtur designare, quod ex ea nascatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore sit fucata; aërem autem voluit significari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis symbolo haberi potest. Præterea & Pontificis tunica, cum sit lintea, terram repræsentat; hyacinthus vero cœlum *aereum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum sonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique ocu-

[k] τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ᾐνίξατο· καὶ λύχνους ἐπ' αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φοράν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. [l] τά τε φάρη, ἐκ τεσσάρων ὑφανθέντα, τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥ τε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς [m] ἀνιέναι τὸ λίνον· ἥ τε πορφύρα τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι [n] τῷ κόχλου τῷ αἵματι· τὸν δ' ἀέρα βούλεται δηλοῦν ὁ ὑάκινθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ τοῦ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, [o] λίνεος ὤν· ὁ δὲ ὑάκινθος τὸν πόλον, ἀστραπαῖς μὲν κατὰ τοὺς ῥοΐσκους ἀπεικασμένος, βρονταῖς δὲ κατὰ τὸν τῶν κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν [p] ἐφαπτίδα [q] τοῦ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεσσάρων γεγε-

si standum testimonio Talmudicorum. Verum, quoniam Talmudici numerum florum, craterum & malorum non nisi ex verbis Mosis petunt, & sæpe nimis adhærent literæ, non crediderim plura non fuisse ornamenta atque illi existimant. In lychnucho certe arcus Titiani plura ornamenta sunt: & quoniam ramus tertius & quintus in eo satis est integer, in eorum singulis septem distincta observo ornamenta. Quod si in secundo ramo, qui tertio major est, novem, in primo undecim ornamenta statuantur, & in stipite medio 16, efficient septuaginta. REL.

k Τὰς τῶν πλανητῶν] Sic emendo. Intelligit enim Josephus Decanorum sedes LXX. quas tabula quadam exposuit J. Maternus pseudosophistarum princeps. *Decamoria* heic habent exemplaria vetustiora *Epiphanii*, pro *Decamoerias* aut *Decatemoria* vocibus probis. Pariter *Petrus* helluo, *Per septem lucernas Candelabri dicit Josephus figurari septem planetas: per LXX. ejus partes Decamoniam* (lego *Decamoeriam*) *planetarum, forte quia quisque planetarum habet decem dignitates vel potestates.* Extat autem τὰς τῶν πλανητῶν δωδεκαμοιρίας in utrisque editionum. τὰς τῶν πλανητῶν δώδεκα μοίρας aut δωδεκαμοίρας, apud *Hen.* & *Bush.* Legit vero *Samb.* τὰς τῶν ζωδίων δώδεκα μοίρας, atque *Big.* τὰς τῶν ζωδίων δωδεκαμοιρίας. BERN. Sic emendavit *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* qui habet *septem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamorias*. Intelligit enim *Josephus* Decanorum sedes LXX. quas Tabula quadam exposuit *Julius Firmicus Maternus*. In *Editis* τὰς τῶν πλανητῶν δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* τὰς τῶν ζωδίων δώδεκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας.

l Τάτε φάρη,] *Al.* τάτε γὰρ φάρη.

m Ἀνιέναι] *Hen.* & *Bush.* Tenent autem ἀνιέναι, pro vulgatioribus ἀνιεῖν & ἀνιέναι *Big. Samb. Bas.* & *Gen.* Tum λίνον corroborant Typographi *Bas.* & *Gen.* & Lexicographorum haud pauci. At vero rectum est λίνον, sicut acuunt jam *Samb. Hen.* & *Bush.* De puero enim Apollineo λίνον scribi olim monuerat vetus Didymus ad optimum Poema. BERN.

n Τῷ κόχλου] Τῷ ἰχθύων τῷ αἵματι *Samb.* & *Big.* *Piscium sanguine Epiphanius* interpres. Probatur tamen lectio altera typis *Bas.* & *Gen.* atque calamis *Bush.* & *Hen.* & hisce verbis B. Theodoreti de Velorum sacrorum coloribus. [illegible] Hæc sumserat Antistes Cyrensis ex *Congressu erudito* Philonis, ubi legitur, [illegible] Hieronymus insuper ad Fab. suis literis Josephum expressit impendio, *Purpurea mari deputatur, quia ex ejus cochleolis tingitur.* Κόχλος autem refert Josephus in sexum sequiorem, sicut sæpe scriptores Græci. Amant enim delicata natio Athenienses terminationes masculas articulis fœmineis debilitare. Veruntamen hæc talia, quibus adeo commendatur Philosophia Peripatetica, ex Philone suo cum cura traduxerat Flavius. Ait igitur doctor Alexandrinus etiam in Moysis encomio, [illegible] Mox memorat ille τὴν λυχνίαν ἐν τοῖς νοτίοις, [illegible] Quinimo γῆς δὲ [illegible], inquit Clemens sexto τῶν στρωματέων, ubi persequitur Arithmeticam sacram Philonis, sicut quinto p. 562. mysticas ejusdem Anagogas de ornatu Tabernaculi Pontificisque Hebraici retulerat κατὰ λέξιν. Inde Origenes apud Alexandrinos suos factum simile homilia quadam in Exodum excusat, aut obliquius doctissimum Clementem insimulat. *De quatuor illis, ex quibus conficiuntur vel Pontificis indumenta, vel cætera quæ ad sacrum parantur ornatum, dixerunt quidam ante nos: & sicut non decet aliena furari,* (utinam vero abstinuisses cautius Adamanti!) *ita conveniens puto bene dictis alterius non alium fatentem. Ista ergo quatuor elementorum, ex quibus & mundus constat & corpus humanum, tenent figuram. Hyacinthus ergo ad aerem refertur, hoc enim ipse indicat color: sicut coccus ad ignem. Purpura aqua tenet figuram, quasi quæ de aquis accipiat fucum. Byssus terra, quia oritur ex terra.* Vide insuper Flavium ipsum c. 14. l. 6. ἁλωσ. Postremo ex hoc Judæo quam Philone Sacrarum vestium mysteria Fabiolæ suæ jamdudum exposuit B. Hieronymus: illum consulite. Simon vero aliique doctores Urbis *Iome* f. 44. b. T. Jeros. octo Pontificalibus, tunica, braccis, pileo, baltheo, pectorali, ephoda, pallio & corolla, totidem vitia hominum expiari existimabant, dolum malum aut homicidium, libidinem, fastum, furtum, judicium perversum, idololatriam, calumniam, & blasphemiam in Deum aut impudentiam frontis. Tabernaculi vero mensilia Uzielides à majoribus Rabbinis Exodi c. 40. modo Physico explicat atque ἀλληγορῶν, sicut Josephus & Philo probarunt, v. 4. Mensam, inquit, ad scenæ latus Boreale constitues, quia de plaga pluviæ veniunt matresque messium & ubertatis [Hebrew text illegible] Dein ad meridiem pones Candelabrum c. 39. 37. [Hebrew text illegible] cum lucernis septem, instar tot planetarum. Namque ab illa præsertim parte solis lunæque via cernitur, inde etiam artium ac sapientiæ via. [Hebrew text illegible] v. 5. Pones & Aram Thymiamatum, propter Theologiam studiumque Legis, quo suavius nihil. [Hebrew text illegible] Tum portam defendes velo, veluti justi sua pietate patriam protegunt. [Hebrew text illegible] v. 6. Cæterum Eleemosyna ad portas divitum plane valet Deo judice, (quod & Paulus noster scripsit) quantum holocausta altaris præ foribus sacris aut Templi aut Tabernaculi. [Hebrew text illegible] Concha suis aquis v. 7. indicat lacrymas pœnitentium [Hebrew text illegible] v. 8. Idem exponit ambitum Atrii & portam ejus de Heroibus antiquis præsidio Israelis, & de Heroinis, quarum gratia Gehennæ portas devitant puerorum Hebraicorum animæ. Quatuor ordines gemmarum innuunt tot mundi plagas c. 28. 17. [Hebrew text illegible] Urim deinde Ex. c. 28. 30. Thummimque Pectoralis abscondita Respubl. Hebraicæ declarant, futuraque quasi in antecessum præstant, Præsule per illa consulente, quæ sibi insculptum ostenderent nomen Dei magnum, sanctum, τὸ ἄρρητον, Abyssi grandis sigillum, clavis mysteriorum, & præsentissimum amuletum. Tam prope absunt Rabbini ab ineptiis Gnosticis. [Hebrew text illegible] Quinetiam imaginem mundi vides, ait antiquus doctor Nehemias, (Jalcut. f. 113.) in Tabernaculo Mosaico, [Hebrew text illegible]: Cœlum terramque depicta in Aulæis, Concham tanquam modulum maris: tum animalia juxta fert Altare majus, minus fumat plantarum & aromatum præcipuis; Candelabrum denique ἐν μέσῳ ponitur pro sole, luna, reliquisque vagantium stellarum. Adjungam hisce interpretationem Maimonidis simplicem quidem & utilem, Zabiorum si ritibus minus adversaretur, ex l. 3. c. 45. *More.* Par Cherubium naturam Angelicam monstrant; negat Candelabrum, ne tristis & obscura sit Ædes Dei. Femoralia continent virum Dei à cultu Phogorico. Suffimenta salubria erant grataque Sacerdoti & Israelitæ, ac reverentiam conciliabant. Vestes sacræ textu fiebant absque acu, firmæ adeo & formæ certioris. Omitto cætera. Mirum tamen ingenium huic Rabbino tam lubrice favisse, perinde ne causam ac rationem ullam forte sciret, cur Panes olim ad Domini mensam adponerentur. BERN. Ita *Bas. G. Bush.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moysis encomio.* τῶν ἰχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Λίνεος ὤν] Λινοῦς solus *Samb.*

p Ἐφαπτίδα] Ἐφαπτρίδα & paulo infra ἐφαπτρίδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo ἀναντρίς, ἰσοτρίς, aliaque leguntur.

q Τοῦ παντὸς τὴν φύσιν] Τοῦ παντὸς φύσιν *Big.* Accepit autem τὴν ἐφαπτίδα instar Adjecti. Cæteri potius per Adpositionem,

ut

θαι [r] δεχθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένην κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τῆς πανταχοῦ ἁπάντων αὐγῆς· καὶ τὸν [s] ἐσσῆνα ἀναμέσον ὄντα [t] τῆς ἐφαπτίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔταξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸν μεσαίτατον τόπον ἔχει· [v] ζώνῃ τε περιδοῦσα τὸν ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ οὗτος [x] ἐμπεριείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν [y] σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὴν ἀρχιερέως. [z] τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθέλοι τις νοεῖν, εἴτε [a] τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν [b] ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν [c] ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ [d] τὸν οὐρανὸν τεκμηριοῦν ὑακίνθινος πεποιημένος· [e] οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπερανατίθεσθαι [f] αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ [g] ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ [h] χρυσέᾳ, διὰ τὴν αὐγὴν ᾗ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, [i] πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ νομοθέτου παρεξόντων ἡμῖν ἐπελθεῖν τῶν πραγμάτων.

lis subjectam, universi naturam indicare, auroque contextam *esse*, ex cogitatione, ut reor, splendoris quo res omnes illustrantur: Essenem quoque in epomidis medio ad instar terræ collocavit; nam & ipsa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum significat; qui utique universa circumplectitur. Solem autem & lunam indicant duo sardonyches *humerales*, quibus Pontificis pallium fibulavit: duodecim vero lapides sive quis ad menses referri velit, sive ad eundem astrorum numerum in circulo, quem Græci zodiacum vocant, à genuino intellectu non aberraverit. Denique & pileus mihi videtur cœli præ se ferre imaginem, cum sit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen gestare non poterat) & corolla illustretur aurea, propter splendorem quo maxime delectatur Deus. Et hæc quidem ad hunc modum declarata *in præsens* sufficiant; cum sæpius & plurima, unde virtus Legislatoris enitescet, res ipsæ nobis suppeditaturæ sint.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς Ἀαρῶνος ἱερωσύνης.

Ὡς δ' ἤδη [k] τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς Μωϋσῇ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι [l] τἀδελφῷ προσέταξε δοῦναι, ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τῆς τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν [m] αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῄει, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς [n] ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐ-

CAP. VIII. IX.

De Aaronis Sacerdotio.

Quam primum autem *Tabernaculum* prædictum consummatum erat, donariis *vero* nondum *rite* consecratis, Moysi apparuit Deus, jussitque ut sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ut qui cæteris ob virtutem suam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipsos singularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum salute adire

Moyses fratrem suum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

ut loquuntur Grammatistæ. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt Editores *Bas.* & *Gen.* καὶ τ. λ. τ. π. τ. φύσιν [illegible], δεχθεῖσαν τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένην, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τ. π. ἁ. αὐγῆς. Aliter Scribæ. Pro δεχθεῖσαν legunt *Busb. Hen.* & *Epiphanius* δοχθεῖσαν, *quando Deo placuit*, imo cod. *Hen.* à manu prima δοχθεῖσαν. Mox τὸν ἐσσῆνα substitui, refragantibus libris veterum. Habent illi τὸ λογεῖον. Reddemus rursus Philoni, quod suum erat. [illegible] male excusum fuit, & à Theologis nostris arreptum temere λόγιον. [illegible] (quæ frustra quæras in Hebraico, apud LXXII. Interpr. non frustra) [illegible] (ἀδάμαντας vocat ambos Clemens & proxime σμαράγδους suo nomine, p. 564.) [illegible] (cum his Rabbinis quam antiquis eadem sensit Josephus, & ex nostris Clemens:) [illegible] (atqui modo illos indicat Clemens, modo τόν τε ἥλιον καὶ τὴν σελήνην.) [illegible] (vix credo) [illegible] ... [illegible] ... [illegible] (vere, certe) [illegible]. Hæc pius ille Philosophus. BERN.

r Δεχθεῖσαν] Pro δεχθεῖσαν (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δοχθεῖσαν *quando Deo placuit*. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt *Bas.* & *G.* [illegible], δεχθεῖσαν τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένην, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι &c.

s Ἐσσῆνα] Ita *Bernardus*. in libris tamen omnibus hic loci λογεῖον. At infra (post paucas paginas) habemus τὸ ἐσσῆνα, adeo ut incertum sit quo modo scripserit *Josephus*.

t Τῆς ἐφαπτίδος] Ἐφαπτίδος *Big.* & *Samb.* ἐφαπτίδος *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* Scripsit forsan utrobique Josephus forma legitima [illegible] & [illegible]. Ita [illegible], [illegible] aliaque leguntur. Quinetiam de Pallio ait Theodoretus, [illegible]. Verum τὴν [illegible] etiam φαινόλην vocabant perveteres Græci, unde deductum est demum Latinorum *Pallium*. BERN.

v Ζώνῃ] Ζώνη τε περιδοῦσα *Samb.* & *Vat.* ζώνῃ τε περιδοῦσα *Hen.* & *Busb.*

x Ἐμπεριείληφε] Ἐμπεριείληφε *Iidem*.

y Σαρδονύχων] Σαρδωνύχων *Big.* & *Samb.* ut supra. Scriptio utravis adsumi posset, quandoquidem à Sarda gemma & ungue humano nomen illud colligi debuit. σαρδόνυξ insuper in Exemplari Alexandrino Apocalypsis S. scriptum memini. BERN.

z Τὴν δὲ] Τήν τε *Hen.* & *Busb.* Mox *Hen.* νοήσει τις. *Busb.* [illegible] τις. BERN.

a Τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν] Τὸν οὕτως ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Ἀστέρων,] Ἀστέρων *Big. Vat. Epiph.* & margo cod. *Samb.* οἴκων *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* atque versus ipse *Samb. MS.* Hæc à Firmico *Domicilia* nuncupantur. Tum *Big.* & *Samb.* consentiunt in τὸν οὕτως ἀριθμὸν τῶν οἴκων. BERN.

c Ἁμάρτοι.] *Hen.* ἁμάρτῃ. & in colo eodem hic & *Busb.* τῆς κατ' ἐκεῖνον. Dein πῖλος *Bas.* & *Gen.* contra præstantissimos Grammaticos. BERN.

d Τὸν οὐρανὸν] Τὸν οὐρανὸν τεκμηριοῦν *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸ οὐρανὸν τεκμηριοῦν *Big.* Neque hoc facile prætermittes, à futuro gravis verbi τεκμαίρω affectu Attico circumflexum; sicut alterum à nomine diminuto τεκμήριον. *Epiphanius* interpretatur *Cœlum imitari*. Typi tamen Græci *Germanorum* heic ponunt τὸν οὐρανὸν τεκμήριον. Exinde dixit de Reverendissimo Aarone Reverendus Theodoretus, [illegible] τῇ κεφαλῇ πῖλον τὸν οὐρανὸν [illegible]. BERN. Sic in quinque *MSS.* in *Editis* τὸν οὐρανὸν (*Coll. Voss.* τεκμηριοῦν) τεκμήριον.

e Οὐ γὰρ ἂν ἄλλως] Vult dicere: laminam nomine Dei inscriptam non gestasse Pontificem nisi quando πῖλον hyacinthinum gereret, quem præter πῖλον communem ei cum Sacerdotibus cæteris gerebat, uti mox dixit. REL.

f Αὐτῷ] *Hen.* αὐτῷ.

g Ἠγλαϊσμένος] Sive τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Samb.* & *Big.* sive τῇ στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Busb.* & *Hen.* neutiquam placent. dein χρυσέᾳ ab ore Attico. χρυσείᾳ *Big.* & *Samb.* ut durum vulgus. BERN. Ἠγλαϊσμένον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo*.

h Χρυσέᾳ, διὰ τὴν] *Coll. Big.* χρυσέᾳ τὴν αὐγὴν.

i Πολλάκις καὶ] Πολλάκις ἐν π. *Samb.* πολλάκις καὶ ἐν πολ. reliquorum omnium: BERN. Πολλάκις δὲ καὶ *Vat.*

k Τὸ προειρημένον] Τὰ προειρημένα legisse videtur *Vet. Interpr.*

l Τἀδελφῷ] Τῷ δ' ἀδελφῷ *Big.* & *Samb.* in re gravissima. Anteaque τὴν ἱερωσύνην *Busb.* pro τὸ ἱερωσύνην. Mox una voce *Busb.* [illegible], clausulæ illius loco. BERN.

m Αὐτοῦ] An αὐτοῦ sustineat ingenium mire ac modestum Legislatoris? Nam ejus orationis vigor vergit potius ad pronomen ἐκείνου. Philo tamen, quem prope sequitur in hac descriptione Flavius, ad Aaronem encomia talia pertinere docuit. Mox διεξῄει *Bas.* & *Gen.* extra formam. BERN.

n Ὑπομείνειεν] Ὑπέμεινεν *Samb.* & *Coll. Voss.* at *Big.* [illegible].

re sustineret. Cumque verba ejus summo cum applausu acceperint, studiumque erga illum non mediocre significarint, "Viri, inquit, Israëlitæ, jam "quidem ad finem perductum est opus, quale, pro "nostra virili, effici Deo placuit. Quandoquidem "vero Tabernaculo eum excipere cogitatis, ante "omnia prospiciendum est de Sacerdote futuro, "qui sacris operabitur, preceſque pro vobis con"cipiet. Atque ego, si res mei esset arbitrii, me"ipsum *forsan* hoc honore non indignum judica"rem, tum quod omnes natura sui amantes sint, "tum quod mihi conscius sim, quantum pro vestra "salute laboraverim. Nunc autem Deus ipse Aa"ronem *quidem* dignum hoc honore existimavit, "atque hunc in Pontificatum coöptavit, quo ne"minem è vobis justiorem noverit: scilicet hic sto"lam Deo sacram induet, altarium curam susci"piet, de sacrificiis providebit, preces pro vobis "Deo fundet, prompte & libenter exauditurо, "tum quod generis nostri curam gerit, tum quod "illas per virum, quem ipse elegit, oblatas reci"pere non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & suo quoque assensu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, simul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipsi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

Aaronis filii Nabadus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

τῷ, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν πρόθυμον ἐνδεικνυμένων, "ἄν"δρες, εἶπεν, Ἰσραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, "οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ δυνατὸν ἡμῖν. [o] ἐπεὶ "δ' εἰδέτε τοῦτον τῇ σκηνῇ καταδέχεσθαι, δεῖ πρῶτον ἡ"μῖν τὸν [p] ἱερατευσόμενον καὶ ὑπηρετήσοντα ταῖς θυσίαις καὶ "ταῖς ὑπὲρ [q] ἡμῶν εὐχαῖς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέ"ψεως [r] ἐπιτραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρι"να· διά τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους, καὶ ὅτι "πολλὰ ἐμαυτῷ κάμνοντι περὶ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας "συνοίδα. νῦν δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ἀαρῶνα τῆς τιμῆς ταύ"της ἄξιον ἔκρινε, καὶ τοῦτον ᾕρηται ἱερέα, τὸν δικαιότε"ρον [t] μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· ὡς οὗτος ἐνδύσεται στολὴν τῷ "Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ [v] βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ "πρόνοιαν ἱερείων, καὶ τὰς [x] ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς ποιήσε"ται πρὸς τὸν Θεὸν ἡδέως ἀκουσόμενον, [y] ὅτι τε κήδεται "γένους τοῦ ὑμετέρου, καὶ παρὰ ἀνδρὸς [z] ὃν αὐτὸς ἐπελέξα"το γινομένας προσδέχεται ταύτας". Ἑβραῖοι [a] δ' ἠρέσκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνῄνουν τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτονίᾳ. ἦν γὰρ Ἀαρὼν [b] διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τἀδελφοῦ, πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' [c] αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· [d] Νάβαδος, [e] Ἀβιοῦς, Ἐλεάζαρος, Ἰθάμαρος.

β. Ὅσα

[o] Ἐπεὶ δ' εἰδέτε] *Bas.* & *Gen.* Latine dicas, *Quandoquidem tabernaculo Numen excipere cogitatis.* Alii omnes aliter, *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπεὶ δὲ εἰ τοῦτον. BERN. Ita *Bas.* & *G.* in cæteris ἐπεὶ δ' εἰ τοῦτον. HUDS. *Vet. vertit: qui Tabernaculum oportet jam dedicari.* Forte leg. ἐδεῖ δεῖν. COCC.

[p] Ἱερατευσόμενον] Ἱερατευόμενον editores ambo tempus anteverterunt. BERN.

[q] Ἡμῶν] Ὑμῶν *Samb.* & supra v. 37. ὑμῶν.

[r] Ἐπιτραπείσης] Cæteri ἐπιτραπείσης pro ἐπιτετραμμένης, aut vice ἐπιτραπείσης *Sambuci.* BERN.

[s] Κάμνοντι] Καμόντι *Vat.*

[t] Μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς·] Ὑμῶν μᾶλλον εἰδώς· ὡς οὗτος *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν, εἰδὼς ὡς οὗτος *Bas.* & *Gen.* *Epiphanius* similiter [illegible], *Hunc sacerdotem nobis credidit justiorem, sciens quia dignus induetur.* Hoc est, [illegible] ἄξιος ἐνδύσεται. Nam Philo dixerat, [illegible]. Tum Johannes Josephi deflorator, [illegible] τιμῆς ὁ Θεὸς τὸν ἀδελφὸν ἀξιοῖ. BERN. & HUDS.

[v] Βωμῶν ἐπιμέλειαν] Ministerium altaris utriusque sacerdotum erat proprium, uti constanter Judæi tradunt. Levitæ ministrabant sacerdotibus, sed altare exterius non adscendebant: ad interius quoque non licebat iis accedere. REL.

[x] Ὑπὲρ ὑμῶν] Ὑπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.*

[y] Ὅτι τε κήδεται] *Big.* & *Samb.* ὅ τι κήδεται [illegible] *Bas.* & *Gen.* ὅ τι κήδ. γ. [illegible] *Epiphanius.* Ubi [illegible] scripsit male *Samb.* & inde [illegible] pro παρ' ἀνδρός. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτι κήδ.

[z] Ὃν αὐτὸς] *Big. Samb.* & *Epiphanius* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο. Probo tamen non minus quod nuper & nunc excusum est. Supervacua etiam videtur correctio Reverendissimi Montacutii, [illegible]. BERN. Sic *Bas.* & *G.* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

[a] Ἀι ἠρέσκοντο] [illegible] *Samb.*

[b] Διά τε] Hæc sine distinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moysis gratia, διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τἀδελφοῦ. Nos cum editoribus Aaroni distinctius tribuimus τὴν προφητείαν propter Ex. c. 7. 1. [Hebrew]. BERN.

[c] Αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ παῖδες in aliis.

[d] Νάβαδος,] Josephus itaque per hyperthesin scripsit passim pro Νάδαβος. Quippe exemplaria Græca Latinaque consentiunt in *Nabado*: nisi quod codex *Hen.* [illegible] forte servet ex [Hebrew] nomine vero. Pariter γ'. βασ. c. 14. 20. & c. 15. 25. antiquissimi libri ostendunt [illegible] & [illegible] pro [Hebrew]. BERN. *Josephus* per hyperthesin passim ita scripsit pro Νάδαβος, consentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis.

[e] Ἀβιοῦς,] Ab Hebraico [Hebrew] *Abihu.* Pro eo legitur ἀβιοὺδ ubique exemplarium Græcorum. Nec aliud interpretatur Eusebius in suo Lexidio inter Nomina Exodi. Nam [Hebrew] in Hebræo istius libri haud usquam occurrit. Ita ex vetustissimo mendo [illegible] auditur per Græciam Christianam pro [illegible]. Philo autem exponit vocabulum [illegible], sic enim apud ipsum sæpius scribitur, tanquam ultima litera ingesta. Quorsum ait, [illegible] ——— [illegible], πατήρ μου: rectius [illegible], πατήρ μου ἐστὶ, id vult [Hebrew]. Hujus autem paragraphi argumentum plurimum sumsit Josephus è tertio libro Philonis de Legislatore. Κατὰ [illegible] [illegible] τε τὸ ἱερωσύνη [illegible]. [illegible] [Hac autem occasione diligentissimus Philonis sectator Adamantius, quid secundum Regulam antiquam in sacris Ordinationibus plebi Christianæ fuerat concessum, ita explicat. *Convocavit,* inquit, *Moyses Synagogam Lev. c. 8. 6. & dixit eis. Hoc est verbum quod præcepit Dominus. Licet ergo Dominus de constituendo Pontifice præcepisset, & Dominus elegisset, tamen convocatur & synagoga. Requiritur enim in Ordinando Sacerdote & præsentia populi, ut sciant omnes & certi sint, quia qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium; & hoc adstante populo, nequa postmodum retractatio cuiquam, neque scrupulus resideret. Hoc est autem quod Apostolus præcepit in Ordinatione Sacerdotis dicens, Oportet autem illum & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.*] [illegible] Lev. 8. 21. [illegible] Gravissimam hanc historiam, qua facundius nihil aut potentius scripsit Philo, jam reticere non potui, sive Hebraicorum sive etiam Christianorum Pontificum, quam magnam meritamque habeo, veneratione. Ritus enim nonnullos Judaicos, quos maxime S. Paulus æternarum rerum symbola esse ostendit, in Religionem nostram transferri utile erat factum, & honestum, & antiquissimum. BERN. Scriptoribus nonnullis Ἀβιοὺδ dicitur, aliis vero Ἀβιοῦ.

ſ. Πα-

βʹ. Ὅσα δὲ τῶν πρὸς τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [f] παρεσκευασμένων ἦν περιττὰ, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρη σκεπαστήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν, [g] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτηται. [h] τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, [i] εἰσφορὰν [k] αὐτὸ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. [l] ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα [m] Ἑβραίων ὤν, [n] Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. [o] οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ [p] πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [q] ἔφερον δὲ τὸ ἀργύριον τῶν ἐλευθέρων [r] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς [s] περὶ τὴν σκηνὴν χρείας [t] ἀνηλώθη.

γʹ. Ἥγνιζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρόπῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. [v] σμύρνης ἐκλ-

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata superarant, jussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, & thuribuli, aliorumque vasorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, * imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebræos, qui valet quatuor † drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio jussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *soli* ingenui, à vigesimo & deinceps ætatis anno usque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in usus Tabernaculi insumptum est.

3. Præterea & Tabernaculum & sacerdotes lustravit, purificatione ad hunc modum facta. ‡ Myrrhæ * electæ siclos quingentos, totidemque ireos,

Eundem Moyses septem diebus rite consecrat, populo spectante & applaudente Lev. c. 8.

f Παρεσκευασμένων] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* παρεσκευασμένων.

g Μήτ' ἐκ κονιορτοῦ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Bas.* & *G.*

h Τό τε πλῆθος] Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθος in *Editis.*

* *Imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum.*] *Præter anathemata spontanea, Deo imperante seu tributum sacrum seu λύτρον τῆς ψυχῆς,* בקע הכפרים, & תרומה ליהוה *i. e.* LXX. *Interpr.* & *Jos.* εἰσφορὰ κυρίῳ, 603550 *Josepho, aut justo numero* 603550 *semisiclos in usum Tabernaculi pendunt tot viri Israelitæ à* XX. *annis ad* L. *recensiti,* בקע לגלגלת מחצית השקל, *sive ut in nummis veteribus Hebraicis circa Urnam Aaronicam conscriptum vidimus,* [illegible] *Exodi c.* 30. 13, 14. & *c.* 38. 25, 26. *Valet autem Siclus Hebraicus* שקל, *quantum argenti Stater sive τετράδραχμον Atticum, vel δίδραχμον Alexandrinum secundum Interpr.* LXXII. *Inde aiunt isti Ex. c.* 38. 26. δραχμὴ μία *i. e.* Βεκὰ τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ τοῦ σίκλου. *Vide & Gen. c.* 24. 22. *Ex Moyse autem clavet Siclum colligere* XX. Geras גרה, *quæ sunt* Meæ *totidem* מעין *Oncelosio, Samaritis* دوانيق *q. e.* Δανάκη *Hesychii, atque* Oboli *vide* ὀʹ. *partemque fecisse* 3000 *Talenti Hebraici. Æstimantur adeo capita Israelitica* 603550. *Talentis centum plus Siclis* 1775 $= \frac{603550}{2}$. *Ex. c.* 30. & *c.* 38. & *Num. c.* 1. BERN.

i Εἰσφορὰν] In εἰς φορὰν male divisit *Vet. Interpr.*

k Αὐτὸ] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

l Ὁ δὲ σίκλος,] Hanc Josephi sententiam alio loco confirmavimus uberius. Subjicimus tetradrachmum Atticum, argenteum, siclo æqualem.

REL.

m Ἑβραίων] Ἑβραίων soli *Big.* & *Samb.*

† *Drachmas Atticas.*] Id est, quatuor novem denarios *Mon. Ang.* Videsis *Prid.* Præf. ad pr. vol. p. 17. HUDS.

n Ἀττικὰς] *Josephum* (cui uno hisce de rebus fidendum esse pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hist. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Dissert. de Nummis Samaritanis*, p. 181. quibus adjicias *Cartonum de Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium de Nummis non cusis*, p. 54.

o Οἱ δ'] *Samb.* οἱ δ'. *Hen.* & *Busb.* οἱ. BERN.

p Πεντακισχίλιοι] Τρισχίλιοι *Big. Samb. Bas. Gen. Busb. Hen. Epiphanius* lat. Epitom. *Cant.* & *Johannes Zonaras* contra secundum librum Moysis c. 38. 25. quartumque ipsius statim versu 46: licet plerique Theologorum diversas fuisse ἐξετάσεις illas contendant. Quippe recensio militiæ Hebraicæ, quæ exigebatur in eremo Sinæa Exodi anno secundo, ineunte, 603550 viros ingenuos præcise collegerat, qui Græcorum more supputanti omnino comparuerint: ἑξήκοντα μυριάδες καὶ ΓΦΝ. Scribæ autem veteres apud Josephum Γ commutarunt in Ε, numerorum nimis prodigi. BERN. Ita libri omnes *Josephi* contra *Moysem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Josephum* commutantibus Γ in Ε.

q Ἔφερον] Εἰσέφερον δὲ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

r Οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex *Latinis* favet *Vossii* codex, *a viginti annorum ætate & usque ad L. constituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ἄχρι *Bas* & G. οἱ ἀπὸ εἴκοσι ἄνω ἐτῶν ἄχρι *Vat. Hen* & *Busb.* non male.

s Περὶ τὴν σκηνὴν] Περὶ τὴν σκηνὴν *Vat.*

t Ἀνηλώθη.] Ἀνηλώθη recte & Attice *Big.* cum *Samb.* à verbo primario ἀλόω. ἀνηλώθη *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

‡ *Myrrhæ electæ siclos quingentos,*] *Nobilissimum & Sanctissimum* Chrisma *Ex. c.* 29. 7, 21. *c.* 30. 25. *c.* 37. 29. *c.* 40. 9, 10. *Lev. c.* 8, 10, 11, 12. *Num. c.* 35. 25. *c.* 7. 1. & *Eccles. c.* 45. 18. & ψ. 133. 2. שמן הכשחה & משחת קדש. *Ædem magnumque Sacerdotem Dei cum suo ornatu in omne ævum consecrari* קדש *dignum erat ac justum,* (*quare contra pretiosum non erat Talmude profitente* Ceritot *f.* 5. *Oleum illud Balsaminum* שמן אפרסמן *quo rex* Ἀντίπαλος *Jehus olim inungebatur,*) *cum Hinno* הין *sive Bicongio Attico olei ex oleis miscebat præcipua aromata & fragrantissimos sudores* besamin ros בשמים ראש, *quod est* ראש בשמים rase besamin, *sicut Salomo rex explicat c.* 4. 14. *sui Cantici: quippe in aridis aromatum præstat summa arboris cortex, & in fluoribus prima omnium lacryma.* Myrrhæ *quidem puræ sponteque stillantis* מר דרור *Siclos i. e. semuncias Atticas* 500. *totidemque siclos* Casiæ קדה, ἴρεως LXXII. & *Josepho, at* קציעה *cæteris Judæorum reliquis.* Cinamoni *vero* Calamique קנמן וקנה בשם *semuncias alterutrius* 250. *Simul grata pondera* 1500 *siclorum, Talmudistis licet refragantibus* Ceritot *c.* 1. & *Maimonide c.* 1. §. 2. Cele micdas. *Quamvis enim* שקל *absit à texto Hebræo tam Samaritarum quam Judæorum, recte tamen interpretantur illa pondera de siclis totidem Doctores Alexandriæ, ut alibi Sacrorum librorum, Josephus etiam, Oncelosus, Paraphrastes Jerosolymitanus & Neapolitanus, & familiaris Rabbinorum Hieronymus: quia statim sequitur in contextu Moysis super hac re* בשקל הקדש.

Præterea imperatum est Altare Aureum מזבח הזהב & מזבח הקטרת, *ante soles orientem occidentemque quotidie pretiosissimo thymiamate adolere,* קטרת הסמים וקטרת תמיד מעשה רוקח ממלח טהור קדש *Ex. c.* 30. 7, 8, 9, 34. *c.* 31. 11. & *c.* 37. 25, 29.

Deinde oleo puro (שמן זית זך כתית) *ac perpetuo, Ex. c.* 27. 20, 21. *Lev. c.* 24. 1, 2, 3, 4. & *Num. c.* 4. 16. & *præter Moysen Hecatæo teste, p.* 408. ἀσβεστον. *Eusebiana,* Candelabri τῆς λυχνίας *tres luces interdiu, nocte omnes* (הדלקת או הטבה) *alere & conservare,* semilogo *quidem olei singulas* ἐξ ἀνατολῆς Menacot *c.* 9. §. 3. 11. *Maimon.* Tamidin *c.* 3. §. 10, 11. *pro tempore nimirum* intervespertino, *Moysi* בין הערבים *i. e. discipulis Moysis* מערב עד בקר. *Nam ex prisco ritu* אין מתבן את הנרות אלא בהדלקה ו בהודה בין הערבים. *Imo per diem quinque rite arsisse refert Res Lacis, qui floruit tempore M. Constantini,* Iomæ *f.* 33. (*Vide etiam in Misnam Tamid c.* 3. 9. & *c.* 5. & *c.* 6. & *Maimonidem de* Jugi officio *c.* 3. 16.) *præsertim* τὸ μεσαῖον נר מערבי lucernæ medioxumæ & *versus Sanctissima rependa flammam, Pharisæis consentientibus omnino in Magistris* Ciddusin *c.* 2. & Tamid *c.* 5. & *Maim. in hilcot* Tamidin *c.* 3. 13. *Hanc autem si extingueretur, sicut contigit revera circa Passionem Domini nostri Jesu Christi, ab Holocautomatum Altari resus quasi igne Cœlesti opertuis,* Tamid *c.* 5. *f.* 63. *a.* *Simile de suffitu sacro docet G. Syncellus p.* 136. περὶ αἰωνίας τῆς θυσίας ἀναλισκομένης ἀεὶ, ἐξ ὧν καὶ θυμιαμάτων. *Subjiciam jammodo* Thymiama *Rabbinicum nominibus Hebraicis atque etiam Arabicis confectum.* 1. Stacte, נטף *seu* צרי, בלסמן, *aut interprete Symeone Gamalielis præclaro Nomodidascalo* שרף הנוטף מעצי הקטף *quod est Lacryma Balsami* 2. Onyx, שחלת, אצפורן, *vel* צפורן *Talmudistis &* שורא *Oncelosio.* 3. Galbanum חלבנה, מיעה מיעה i. *e. Styrax liquida.* 4. Thus לבנה, לבונה. 5. Myrrha מר, מור. *Suo pondere quodque in* LXX. *minas* מנין, *quæ possunt* 7000 *denarios aureos.* 6. Casia קציעה *Myropolis Hebræis Arabicisque.* 7. Nardus spicata שבלת נרד, סנבל אלנסרין *vitiose apud Maimonidem pro* שבלת אלנארדין; *quod etiam per metaplasmum in duobus libris Evangeliis appellatur* νάρδος πιστικὴ *et Latine.* 8. Crocus, כרכם, זעפרן. *Horum singula ad minas* XVI. *Addantur eis* 9. Costi, קשט, *duodecim minæ.* 10. *Novem minæ* Cinamoni קנמן. ἔστι δὲ ξύλον. 11. *Tres minæ* Corticis aromatici *Atare Agallochi Casiæ aut similium*, קשר כליפה, קליפה. *Deinde quadrans cabi* מלח סדומית וכפת חורן *Salis Sodomeni* (*ex Moysis* מכלח) & Succini Jordanici. *Tum Ambari* عنبر *aut herbæ cujusdam* καπνώδους *quantum poterant. Postremo conficiebatur Thymiama cabis novem* Saponis Carsinensis *cabisque* XXI. vini Cyprii. *Nam hæc quinque præter aromata* IV. *à Deo præscripta Ex. c.* 30. *injicere audent Pharisæi, unde cresceret quotidianum Suffimentum minæ una super* 368. & *tribus demum in vigilia Iomæ.* Ceritot *f.* 6. *a.* & *Maimon.* Cele miodas *c.* 2. §. 3. BERN.

* *Ele-*

ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti species est) dimidium priorum ponde-

λέκτα ἁπλῶς σιλαγμένης, καὶ [x] ἴρεως ἴσης, [y] κινναμώμου δὲ καὶ καλάμου, ἔστι δὲ καὶ τοῦτ' εἶδος [z] θυμιάματος,

* *Electa*] Id est *pura sponteque stillantis.*

[v] Σμύρνης] Hebræus habet מר דרור *mor deror*, σμύρνης ἐκλεκτῆς Interpr. LXX. atque σμύρνης σιλαγμένης Historicus noster, ut דרור conveniret cum ברור. Oncelosus *mira dacia* מירא דכיא, *myrrha pura & ab omni vitio libera.* Libentius tamen interpretor ראש מר דרור, τὸ ἄνθος (quod est τὸ ὑπέρχομα secundum Theophrastum & rem ipsam) σμύρνης σακτῆς. Quippe درّ *darra*, *stillare* in Lexicis Arabum. Judæi Maurusii, R. Saadias, & Samaritarum philologi phrasin eandem interpretantur presfius المسك الخالص *mesc* seu *moschus ultro lacrymans*, Tavosus مسك لزاد *moschus sincerus.* Ubi *moschus* non testes dorcadis Indicæ, ut Maimonides medicus, Abenesdras philosophus aliique existimarunt, sed myrrhæ arboris succum denotat. Prius equidem valde alienum fuisset ab oleo sancto & incruento, à *mor* Mosaico. Quinetiam hoc idem coarguit, quod postea vidi, M. Nachmanis ad Legem & A. Davidis in Scholiis *Cele mickdas* c. 1. §. 3. Verum R. Hisc מר דרור vocatur لبني الذهبان λιβάνη χρυσῆ, *Styrax aureus* seu *Gebalites.* Sæpius enim hæc lacryma pro myrrha malo dolo venditur. BERN.

[x] Ἴρεως ἴσης] Pro קדה *Ciddah*, quod קציעה *Casia* nuncupatur in Hymno Regio 45. 9. & Oncelοso aliisque Paraphrastis Chaldæis קציעתא aut קציעא. Judæi Alexandrini ad Moysis Pentateuchum ἴρεως interpretati sunt, ἴρεως etiam Flavius noster. Verum οἱ ό in Psalmis malunt κασία pro קציעה, quinetiam MS. Oxon. & S. Ambrosius κασία ponunt in Exodo. Iris autem specie satis dissimilis a Casia, herba enim magis quam frutex videtur, odorem tamen consimilem habet ac Plinio teste nobilissimum, sed & folia simillima. Accepit vero vel suam ob indolem Casia nomen κιδδὰ inter Hebræos, tanquam *odoratissima* rerum & *fragrantia* mera. Εὐοσμος adeo significat *Coda*, *Cada*, *Cadia*, قدي قداة قدو, similesque typi Arabum & Æthiopum & Trogodytarum dialectis. Vel sane קדה est قدة *Cedda* Arabicum, quasi lignum *decorticatum*: nam *Casiæ corticem, contra atque in Cinnamo, levari & eximanivi pretium esse* ait Cajus in Hist. Naturæ. Hoc idem confirmat vocabulum קציעה, seu קציעתא Chaldæis perfrequens, (unde κασία Græcorum, atque etiam nomen proprium suavissimæ Jobitidi:) quod rite interpretaberis κόλοβον, σκυτάλην, & *cortice nudus* baculus. Quippe קצע & قصع, *cute resecta aut abrasa denudare.* Accedit huc & vox Arabica سليخة *Selicha*, qua Interpres facer reddidit Hebraicum קציעה in Psalmis, & Medici Arabum Dioscoridis κασίαν interpretantur. Significat autem سليخة τὸ ἀπολεπισθέν, *cute ac cortice spoliatum.* Deinde Cl. Saadias, Judæique Africani קדה verterunt قشط *Coshe*, quod ἀπολέπισμα sive φλοισμὸς denotat suo etymo ab Arabum قشط *Cashata*: Arabes ipsi frequentius *Cost* قسط, à quibus suavissimus κόστος ad Græcos venerat. Pariter Maimonides Cele micdas c. 1. §. 1. קדה היא קושט inaccurate & præter Talmud, ubi *Cost* & *Cesia* diserte distinguuntur ab invicem. Postremo Casiæ genus optimum, quod ζίζιρ appellitari suo in agro nos monet Pedacius aliique, جرزة nomen nanciscitur à *cute resecta & detracta.* Nam جرز, ἀποκείρειν, φλοιοῦν. Tum idem equidem Botanicus inter nobiles Casias recenset μοτώ, quasi diceretur *Casia mortua nihilque spirans*, cum δάκαρ aut δάρκα i. e. דקה & دقران, *surculus*, *virga.* Tradiderunt autem Nomodidascali *Ceritot* f. 5. quod subinde urgent Abenesdras & David Cimchius. Thuribulum facrum (פטום הקטרת) præter alia aromata spirasse קציעה κασίαν, omnino pro קדה Legislatoris, quod Samarites reddidit simpliciter *Od* العود, ξύλον. Alia plurima nunc omitto. BERN. Ita etiam LXX ad *Moysis* Pentateuchum. verum in *Psalmis* malunt κασίαν. quinetiam *MS. Oxon.* & *S. Ambrosius* κασίαν ponunt in *Exodo.*

[y] Κινναμώμου] Κιναμώμου δὲ καὶ καλάμου *Bas. Gen. Basb.* & *Hen.* κινναμώμου καὶ ἴσου καλάμου *Big.* κινναμώμου ἴσου καὶ καλάμου *Samb.* Peregrinum hoc vocabulum per ν geminum scribitur in exemplaribus Herodoti atque Aristotelis, eis præsertim in locis unde simplici liquidaque litera id citaverant Eustathius & Etymologus. Quin κινάμωμον etiam increbuit in Lexicis aliisque libris Græcorum, Hippocratis, Dioscoridæ, Strabonis &c. velut convenientius Hebraico קנמן, quod *Cinnamon* fortiter enunciant Judæorum philologi. Veruntamen notissimus versus Dionysii ξηροῖο θ' ἅμα ἀκηράτου κινναμώμου, & codices Theophrasti, quo doctius nemo diligentiusque aromata tractavit, sed & lenitas Attica, κιννάμωμον Josephi satis tuentur. *Cinnamomum* subinde reddidit Latinis literis Epiphanius. Adblandiuntur quidem & veri speciem saltem ferunt, quas excogitavi originationes Hebraicæ vocis קנמן, unde Græcum κιννάμωμον, sicut ab usu Assyriorumque ܩܢܡܘܢ, קנמא, *Canemo* & *Canema* venit Genus quidem deterius & lignosius κίναμον & κίναμον Nicandro in salubri carmine: hinc etiam *Caunima* Mercatorum Malabaricorum. Una sit illarum קנמא חסכון, *nidus columba sive avis κινναμωμολόγου*, qua de post Herodotum sapiens Stagirita nono Historiæ Animalis & Dionysius in Geographicis. Alia قناة حماما, *Canna Amomi.* Tertia equidem proxime accesserit ad Hebraicum ab Arabico قنم *Canemon*, *valde olens*; si forte apud Joctanidas vocabulum illud tam ὀσμώδης notaret, quam ὀζώδης certo denotat. Vel quarto modo קנמן descendet à קנה, קניא, seu قناة, *Canna*, *fistula*, veluti ארגון in Moysis volumine ab ارجوان: quippe Cinnamomum συριγγώδης pretiumque sui corticis. Constat etiam Interpretes Alexandrinos Jer. c. 6. 20. קנה הטוב reddidisse Græce κιννάμωμον, & Theodotionem id interpretamenti in sua versione retinuisse. Ibidem insuper adnotavit S. Hieronymus, *Calamum suaveolentem de terra venire longinqua prophetiκος sermo testatur, ut intelligamus Indiam*, imo plagam Sinarum adhuc remotiorem, *de qua per mare Rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici κασίαν σύριγγα appellant.* Præterea Nachmanides contendit Moysis primi קנה Arabici interpretanti valere דרציני *Darsinum*, idemque קילה κασία, cujus calamus odoratissimus Dioscoride Plinioque probantibus: sed Abrahamus ben David mavult idem reddere cum Arabibus עגבר, cum Græculis χαλβάνῃ. Casiam idcirco & Cinnamomum a mercatoribus promiscue venire Theophrastus, Dioscorides, Plinius, omnisque ætas recens vetus taxavit. Adde his Serapionem aliosque Arabum κάλαμον Dioscoridis passim interpretari قصب الذريرة *Casabedarira*, quod tamen S. Bibliorum interpretes aliquot Judaici Christianique substituunt pro קנמן. Cæterum jamdudum periit (mirum creditu) nomen קנמן in Arabia & Troglodytica, ubi ipse frutex fragrantissimus omnium reperitur: quanquam vocem hanc esse Hebraicam Thalia Herodoti hinc à tot seculis pronunciavit, ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα, in Arabiam licet de patria Bacchi, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες (quod Plinius temere interpretatus est, *privatim Phœnicem* avem fabulis natam) κιννάμωμον καλέομεν. Nihilo adhuc minus Avicennam videmus, Serapionem, Beitaridem, cæterosque medicos Arabum, *Cinnamomum* ad Serum solum primo referre, non suum. Hinc illi ubique reddunt Galeni Dioscoridisque κιννάμωμον voce ne vix sua sed Persica دارصيني *Darsini*, δαρσίνην, quod est *frutex Sinicus.* Ita Moysis sui קנמן בשם *Cinnamon besem* exponit Tavosus δαρσὶν ἡδύ, دارصيني بويا, *Darsin Aromaticum*, sive ξύλον κινεῖ τὸ εὐωδέστατον. Arabes etiam Christiani Eccles. 24. 20. & Jer. 6. 20 دارصيني adhibuerunt pro *Cinnamomo*: necnon duo Pentateucha Arabica Laudi, unicum Seldeni. Notavit etiam Aben David ad Maimonidis Jad, Cinnamomum Arabice appellari à patria sua عود هندي *Lignum Indicum*: sed Moyses iste simplicius interpretatur עוד ad dialectum Arabum. Dicitur autem præsertim קנמן בשם Ex. c. 30 κιννάμωμον εὐώδες Interpr. LXXII. quod est *Mosylicum* Dioscoridæ, *Troglodyticum* Plinii, *Sinense* Serapionis, quorsum distingueretur à Genista reliquisque Pseudocinnamomis, tum etiam à Xylocinnamis Pedacii Botanici, à Taro, Cancamo, Zingibere, ipsoque Cinnamo, quod *Carfe* قرفة Serapion, κασίαν & κάσσιαν afflicta Græcia appellitant. Deinde Cinnamomum odoris præstantioris seu קנמן בשם Saadias & complures eruditi sacri interpretantur, ut supra monui, قصب الذريرة, καλαμοδάρειρα, quod est κάλαμος θυμιατός. Similiter Coptitæ & Arabes, عود المخور *Lignum suffitus*, & quandoque قرفة aut عبير. Judæorum nonnemo عنبر *Ambarum*: Samaritæ كافور طيب, *Camphora odorata*: Judæi denique Mixobarbari قرفة الطيب *Cortex aromaticus.* Ita quidam solent Interpretes optimarum literarum appellationes *aromatum* male miscere & confundere. Κάλαμον denique seu plenius קנה בשם *Conebasem*, *Calamum aromaticum* Unguentum sanctum redolebat. Accedit enim *besem* (qua de voce ejusve cognatis בסימנא, בסמנא, בסמא, בשם, *besem*, *besma*, *besmana*, & *besmena*, derivo Balsamum, quo nihil pretiosius, nihil fragrantius natura educat, tanquam *Odoramentum*, *Aroma*, *Suavitas.* Nam بلسان Arabum è Græco deflectit.) ne insipidum, surdum, & minus quam optimum Calamorum aut præfulvum Oleo sacro addere fas esset. BERN. ἴσου *Coll. Big.* ἴσου & καγλάνου *Coll. Voss.*

[z] Θυμιάματος] Θυμιάματος *Bas.* & *Gen.* Josephus autem scripsit θυμιάματος, ut suadent meliores libri *Big.* & *Samb.* neque aliud viderat Epiphanius. Herodotum diligenter legerat Josephus, ubi vocabulum isthoc occurrit. Unde Eustathius θυμιάματα παρ' Ἡροδότῳ τὰ εὐώδη θυμιάματα. ἐπεὶ γὰρ, σμύρνης ἀκηράτου (quod מר דרור Moysi) καὶ κασίης καὶ τῶν ἄλλων θυμιάματα. Atque ante hunc præsulem Photius Patriarcha, θυμιάματα, θυμιάματα, μύρων, ἀρωμάτων, θυμιαμάτων. Similiter Hesychius θύωμα, μύρον, ἄρωμα. BERN. Ita *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* θυμιάματος in *Editis* minus recte.

τος, ἡμίσειαν [a] τῶν προτέρων ὁλκὴν, κεκομμένα [b] δ' ἰδίᾳ ἐκέλευσεν, [c] ἐλαίας τε ἐλαΐνου [d] ἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρῖσμα εὐωδέστατον. κἄπειτα τοῦτο λαβὼν [e] αὐτούς τε τοὺς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων [f] κεκαθάρικε, τά τε θυμιάματα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνὴν, ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ θυμιατηρίου μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνέφερεν· ὧν [g] παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γένηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, [h] πρίν τε ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἔδει, ἔλαιόν τε ἁγνίσαντας φυλάσσειν [i] εἰς τοὺς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν [k] τρεῖς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς περὶ τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

δ'. Ἀπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν [l] Βεσελεῆλος καὶ Ἐλίαβος. [m] τῶν γὰρ εὑρημένων τοῖς προτέροις αὐτοὶ προεθυμήθησαν ἀμείνονα προσεξεργάσασθαι, λαβεῖν τε ἐπίνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσελεῆλον συνέβη κριθῆναι τὸν κράτιστον. ὁ δὲ πᾶς χρόνος [n] εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μετὰ τοῦτον ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεύτα. ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακεδόνας, Νισὰν δὲ κατὰ Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιερῶσι, καὶ πάνθ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ris, contusa subigi jussit, iisque cum olei olivarum hinc (hoc enim mensura est Hebraica quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum suavissimum confici. Ac deinde *Moyses* illud accipiens ipsos & sacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, simul etiam suffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, super aureum thuribulum *adolenda*, valde pretiosa comportabantur. quorum naturam enarrare supersedeo, ne lectoribus tædium afferam & molestiam. Oportebat autem bis quotidie suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis, oleumque purificatum ad lucernas servare: quarum tres quidem super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata essent & perfecta, *sacrorum* opificum præstantissimi visi sunt Beselelus & Eliabus. nam ipsi aliorum inventis meliora addere studuerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda suopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Beselelus præcellere existimaretur. Tempus autem septimestre, & non amplius, in hoc opere absolvendo consumptum est: & post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Nisan, ipso novilunio Tabernaculum *Deo* consecrarunt, & omnia ejus vasa à me *paulo ante* recensita.

5. *O-

a Τῶν προτέρων ὁλκὴν,] Iterum ex *Big.* & *Samb.* τῶν προτέρων in reliquis.

b Δεῖον] Δεῖον *Big.* & *Samb.* (ἢν δὲ *Coll. Voss.*) δεῖον *Vat.* perperam sane, cum *Hesychius* δεῖον interpretetur τύπτειν, καὶ βρέχειν, κόπτειν, μαλάττειν BERN. & HUDS.

c Ἐλαίας] Ἐλαίας τε ἐλαίου ἐν *Samb.* & *Epiph.* Namque ἐλαΐνος dicitur forma μετουσιαστικὴ ab ἐλαία, ut Grammatici advertunt ad alterum poema Mæonidæ. ἐλαίας δὲ ἐλαΐνου εἶν *Bas.* & *Big.* Alienum autem est ab hoc sanctissimo Chrismate *Spathes contusæ pinguedo*, sive *Oleum Elatinum*. In MS. Sambuci hæc sententia ita distinguitur in partes, ἀλλὰ κεκομμένα· δεῖον ἐκέλευσεν ἐλαίας τε ἐλαίου ἶν· μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον, δύο χοὰς (ambigue & contra Canonem) Ἀττικὰς δεχόμενον· ἀναμίξαντας &c. Veruntamen vas Hebraicum הין *Hin*, LXX. Interpr. & Josepho ἶν, Onceloso הינא, cepisse quantum oleum duobus congiis Atticis esset implendis, hoc est, libras Romanas Anglicasve tam pinguis placidique liquoris bis decem, cum Josepho SS. Patres nostræ Ecclesiæ consentiunt, Apollinarius in Scholiis Romanis, Hieronymus ad Prophetias, & Theodoretus Cyri Quæst. 64. in Exodum, ubi quæritur, Τί ἐστι τὸ εἶν; μέτρον ἑβραϊκὸν. δίχουν δέ. ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ, δύο χόας Ἀττικάς. πιστεῦσαι δὲ ἐν τούτοις αὐτῷ δίκαιον τῷ ἔθνει τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ. Unde recte putavit Epiphanius Cyprius τὸ ἶν ἐν ξεστῶν εἶναι θ'. continere novem sextarios bilibres, sive 18. libras Romanas olei. Congius enim Atticus recipit olei libras Romanas decem, sed Romanus duntaxat novem. Conveniunt autem isthæc mensura eadem ex Judæorum παραδόσεων: Hin, semisatum, 3 cabi, 12 logi seu 48 rebiitæ, 72 ova plena galllinæ, Ephæ sive Bati pars sexta. Quandoquidem vero duæ Cotylæ sive sextarius Atticus continet 20 uncias Romanas olei, 12 sextarii sive bicongium Atticum, quantum est *Hin* Hebraicum Josepho æstimatore, admittet 20 libras Romanas olei. Modus autem iste plus triente superat Staticam Rabbinorum, Maimonidis, Tanchumi, Davidis Fesani, & aliorum. Logo enim suo concedunt illi ferme 13 uncias, sive drachmas 104. Unde *Hin* vas δωδεκάλογον replebunt 13 libræ Romanæ olei. Verum alibi de hisce ex professo tractamus. Sufficiat vel divertendo admonere lectores meos utrumque Pentateuchum Arabicum in Archivis Laudinis ἶν vertisse in فرق mensuram Medinensem *Rotalorum* seu librarum 16 capacem, mediumque adeo tenuisse inter modulos Josephi & Rabbinorum. Olei vero requirebatur minimum libras Atticas xx. quo eliquescerent libræ LXII. sive sicli sesquimille aromatum ritu myrepsico decoctorum, (vide *Ceritot* f. 5. & Maimonidem initio *Cele midas*:) atque adeo gemino flumine decurrerent à fronte ἐπὶ τὸν πώγωνα, τὸν πώγωνα Ἀαρών. BERN. Ita *Samb.* (*Coll. Voss.* correctio *Cotteri*) & *Epiphan.* Ἐλαίας δὲ ἐλαΐνου *Big. Vat. Bas.* & *G.*

d Ἶν,] הין Hebr. REL.

e Αὐτούς] Αὐτούς τε τοὺς ἱερέας *Big.* & *Samb.*

f Κεκαθάρικε,] Ἐκαθάριζε (——ε *Bas.*) τά τε θυμιάματα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Bas.* & *Gen.* ἐκαθάρισε τὰ θυμιάματα· πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνήν, ἐπὶ τοῦ *Samb.* & *Big.* Contra tot libros Græcos & mille Latinos jam typis Scheldonianis emendari volo κεκαθάρικε· τά τε θυμιάματα &c. (Ita & in ora libri *Cotteri*.) Intelligit enim Flavius nobilissima illa suffimenta seu θυμιάματα קטרת, quibus intra Ædem quotidie adolescebat Altare Aureum, Deo præscribente sibique vendicante Ex. c. 30. 34. &c. & Ezech. c. 16. 18. Scio tamen θυόμενα posse defendi consuetudine summi poetæ, Ἰλ. ξ. ἄγλυμα θυοῖ θεοῖς, ὄντας τὰς ἀπαρχὰς ἐθυμίαζε κατὰ τοὺς παλαιοὺς, quod adnotavit Thessalonicensis. Et Ἰλ. ζ. θυόεντι, θυμιάματι, ut Grammatici omnes fatentur. Photio itaque θύειν, ἱερεύειν καὶ θυμιᾶν. Hesychioque θυωδέας, θυμιάσας: sic enim restituendum. Unde Etymologo majori θύη dicuntur proprie τὰ θυμιάματα, sive τοῦ παιδὸς phrasi Philochori: sacrificia autem cætera per abusum. Et alibi λέγει τὸ θύειν τὸ θυμιᾶν, καὶ τὸ τελούμενον τὸ διὰ πυρὸς ἀναλισκόμενον. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐκαθάριζε (——ε *Bas.*) τά τε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Bas.* & *G.* Defendi tamen potest θυόμενα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad* ζ. θυόεντι interpretantur θυμιάματι.

g Παραλείπω] *Big.* παραλείπω.

h Πρίν τε ἀνασχεῖν] Judæi in codice Tamid serius omnino (postquam agnus sacrificii jugis jam erat jugulatus & membra ad clivum altaris delata, quod nonnisi orto sole fieri consuevit) suffitum oblatum volunt. At Philo lib. de victimas offerentibus, etiam scribit ἕωθεν πρὸ βαθέως ὄρθρου fuisse incensos odores. Postea Josephus noster scribit, ἀρχομένης ἡμέρας, *circa diei initium* fuisse agnum hunc jugulatum. REL.

i Εἰς τοὺς λύχνους·] Φυλάττειν εἰς τοὺς Ν' λύχνους *Busb.* εἰς τοὺς λύχνους. Literam prolapsam corrigo εἰς τοὺς Ζ' λύχνους. Tot ille luces superius ex Moyse observarat c. 7. §. 7. Candelabrum sacrum coronasse. BERN. Εἰς τοὺς ν. λύχνους *Busb.* unde legendum conjicit *Bernardus*. εἰς τοὺς ζ. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum sacrum coronarunt.

k Τρεῖς] In Siphra, antiquissimo in Leviticum commentario, & in Talmude plus uno loco, traditur noctu septem lychnos arsisse, interdiu unum, e quo videlicet accendebantur circa vesperam reliqui sex lychni. Non memini ullum legere scriptorem Judaicum, qui tres interdiu lychnos arsisse affirmet. REL.

l Βεσελεῆλος] Βεσελεῆλος *Samb. Hen. Busb.* & infra *Big.* Heic autem legit *Big.* Βασιλεῆλος. *Bas.* & *Gen.* ubique Βεσέληλος. Quibusvis horum non incongrue redditur in Græcum nomen בצלאל BERN. Vide pag. 130 v. penult. Βεσελεῆλος *Samb. Hen.* & *Busb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσελεῆλον habeat. Βασιλεῆλος *Big.* & mox Βεσελεῆλος, ubique Βεσέληλος in *Bas.* & *G.*

m Τῶν γὰρ εὑρημένων] *Epiph.* ex incuria lectitaret τῶν γὰρ ἐξευρημένων τοῖς προτέροις προσεξεύρισκον seu προσεπενόουν. Respexit autem Josephus ad hæc verba viri divini, ולחשב מחשבת לעשת בזהב, ἔργον ἀρχιτεκτονεῖν καὶ ἀρχιτεκτονεῖν. BERN.

n Εἰς τὸ ἔργον διῆλθε] Διῆλθεν εἰς τὸ ἔργον *Samb.* Inde Zonaras desflorator: ἐποιήθη δὲ ἡ σκηνὴ μησὶν ἑπτά. Diuque ante illum Tarasii doctissimus Syncellus, φησὶ δὲ Ἰώσηπος, ὅτι ἐν ἑπτὰ μησὶν ἐτελειώθη πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐξόδου ἐστάθη, lego ἐστάθη nil convenientius. τοῦτο δὲ ὁ γραφεὺς τῆς ἐξόδου μαρτυρεῖ, περὶ οὗ τούτους ἔχομεν. BERN.

5. ᵒ Ostendit autem Deus sibi gratum acceptumque esse hoc Hebræorum opus; & non frustra eos laborasse *præ se tulit* contemptu ejus usûs: sed accessit ad hanc Ædem & in ea habitare dignatus est. Præsentiam porro suam ita declaravit. Cœlum quidem purum erat & serenum, soli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum & densa nube illud circumdans, ut talis esse videretur quali hyeme assuescebant, nec tamen rara adeo & subtili ut visus eam penetraret: sed suavis ab ea ros distillabat in argumentum Dei præsentiæ iis qui hoc volebant pariter & credebant.

6. Moyses autem, cum artifices qui talia adornârant & confecerant, dignis cohonestasset præmiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus præceperat, taurum & arietem & hœdum pro peccatis; (nam de sacrorum *quidem* ministeriorum ritibus, cum de sacrificiis agam, dicturus sum, simul & de victimis quas solidas igni cremari jusserit lex, quarumque partem in epulas cedere permiserit) & † dein hostiarum sanguine & vestimenta Aaronis & ipsum cum filiis suis conspersit, aqua fontana ac simul oleo eos purificans, ut Dei fierent *sacerdotes*. Atque hoc modo per septem dies *continuos* ipsos & vestitum eorum curabat: Tabernaculum item & ejus vasa *omnia*, oleoque ante suffito, ut modo dixi; & sanguine taurorum & arietum & hœdorum, unoquoque die è singulis unius, occisorum. Octavo autem *die* festum indixit populo, & *quemque* pro facultatibus *suis* sacrificare præcepit. Illi vero inter sese *liberalitate* certantes, & alter alterum iis quæ offerebant su-

έ. ᵒ Ἐπέδειξε δὲ αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἡσθέντα τῷ ἔργῳ τῶν Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερηφανήσας ᵖ τῇ χρήσει· ἀλλ᾽ ᑫ ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὲ παρουσίαν οὕτως ἐποίησεν. ὁ μὲν οὐρανὸς καθαρὸς ἦν, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἐκνέφωσεν, ἵνα ʳ βαθεῖ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὴν, ˢ ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον, ἵνα μὴν ᵗ λεπτῷ οὕτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχύειν τι δι᾽ αὐτοῦ καθορᾶν· ἡδεῖα δὲ ἀπ᾽ αὐτοῦ δρόσος ἔρρει, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πιστεύουσι.

ς΄. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἵαις εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τοὺς τοιαῦτα ᵛ εἰργασμένους τιμήσας, ˣ ἔθυεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ, κατὰ πρόσταξιν τοῦ Θεοῦ, ʸ ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν ᶻ γὰρ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν ᵃ μέλλω τὰ πρασσόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις ᵇ δηλώσων περί τε ὧν ᶜ ὁλοκαυτεῖν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τῆς βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· καὶ τῷ αἵματι τῶν τυθέντων τήν τε στολὴν τοῦ Ἀαρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν ᵈ ἐρραίνεν, ἀφαγνίσας πηγαίοις τε ὕδασι καὶ μύρῳ, ἵνα τοῦ Θεοῦ γένοιντο. ἐπὶ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε ᵉ προθυμιωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τῶν ταύρων ᶠ καὶ κριῶν σφαζομένων καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος. τῇ δὲ ὀγδόῃ ᵍ κατήγγειλεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε κατὰ δύναμιν. οἱ δ᾽ ἀλλήλοις ἁμιλλώμενοι, ʰ καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ἐπιφέροι,

ᵒ Ἐπέδειξε δ᾽ αὐτοῖς ὁ Θεὸς] Ὁ Θεὸς δ᾽ αὐτοῖς ἐπέδειξε *Samb.* Ἐπέδειξε δ᾽ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἡσθέντα τὸ ἔργον *Hen.* Similiter Zonaras, ἐπέδειξε δὲ ὁ Θεὸς κατὰ γνώμην αὐτῷ τὸ ἔργον [illegible], [illegible] ἐν τῇ σκηνῇ. ἦν μὲν δὴ τὴν παρουσίαν ἐδήλωσεν. [illegible] ὑπὲρ τὴν σκηνὴν μόνην [illegible]· οὔτε βαθεῖα καὶ συμπεπιλημένη καὶ πάνυ [illegible], οὔτε πάνυ λεπτή τε καὶ [illegible], ὡς δι᾽ αὐτῆς [illegible] τὴν ὄψιν. ἡδεῖα δὲ ἀπ᾽ αὐτῆς [illegible] δρόσος. Mox ὑπερηφανία *Samb.* Talia enim differunt apud Grammaticos. BERN.

ᵒ *Ostendit autem Deus*] *Descendit itaque Maximus Hospes in novam Ædem, (ναὸν modo, modo σκηνὴν appellat Flavius,) atque claro sub cælo nubem profundam roribus magis quam atram præsentis Numinis argumentum offert, Ex. c. 40. 34. &c. Quin symbolum istud Divinæ Majestatis meruit vocari* כבוד יהוה, δόξα *Κυρίου Interpretibus* LXX. جلال الله *Samarita, Saadia aliisque Judæis* نور الله *τὸ θεῖον Φῶς: pariterque phrasi Legislatoris ipsa nubes versu ultimo nuncupatur* ענן יהוה nubes Domini *Hieronymo interprete. Onceloso* ענן יקרא דיי, *Uzielidi & Solymitano Paraphrastæ* ענן יקר שכינתא דיי. *Nam οἱ ο΄. simpliciter ἀτμὶς νεφέλη λέ, quod est* ענן יהוה. *Ibidem Saadias perite* غمام من عند الله, *quod Samaritis & Judæis plerisque redditur* غمام الله. *Maimonidi Philosopho* האור הנברא Lux creata, *l.* 1. c. 64 More. *Nicolao Lyrano* Nubes gloriosa. *Neque aliter accipies Ex. c.* 24. 16. 1 *Reg. c.* 8. 10, 12. *Ezech. c.* 43. 4, 5, 7. *& Esaia c.* 4. 5. *Hic quidem desinit Exodus seu* Ellesemot, *Mosaicorum secundus. Tertius vero liber* Vaicra *dictus &* Leviticus *sive* תורת הכהנים, *auras inde mansis jussa continet.* BERN.

ᵖ Τῇ χρήσει] *Vet.* vertit: *In pulchritudine illius ædificii.* Quid si legerit κτίσει vel οἰκήσει. COCC.

ᑫ Ἐπεξενώθη] Aut verbis Moysis (על אהל מועד) שכן עליו הענן וכבוד יהוה מלא את המשכן. BERN.

ʳ Βαθεῖ] Βαθὺ *Bas.* & *Gen.*

ˢ Ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον,] Ὥστ᾽ εἶναι δόξαι *Vat.*

ᵗ Λεπτῷ] Λεπτὸν in *MSS.* (λεπτὸν *Coll. Voss.*) Ejusmodi ἀνακόλουθα sæpius occurrunt in scriptis Atticis.

ᵛ Εἰργασμένους] Ἐργασαμένους solus *Samb.*

ˣ Ἔθυεν ἐν τῷ] Ἔθυε τῷ *Big.* & *Samb.* Ἔθυεν ἐν τῷ *Zonaras.* BERN.

ʸ Ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων·] Quid? mactabat Moyses pro fano ac sacerdotibus dedicandis præter taurum arietes duos, ὁλοκαυτὸν איל העלה alterum, alterum τελειώσεως איל המלאים; non שעיר עזים לחטאת, non hircum aliquem tota illa septimana Consecrationis Lev. c. 8. Die autem sequente novus Pontifex Optimo obtulit quasi populi peccantis nomine χίμαρον ἐξ αἰγῶν Lev. c. 9. Octiduum enim Aaroni consecrando imputant Philo & Cimchius Judæi. Hic quidem Grammaticus ad Ezech. c. 43. וכן על החטאת שהקריב אהרן ביום השמיני למלואים נשרף. Veruntamen Josephi dictum mire convenit cum ritu, quem laudat Ezechiel c. 43. 19, 22, 23, 25, 26, 27. initiandorum Sacerdotum ex prosapia Sadocena; sive hac à Sadoco primo Præsule Templi Salomonici, sive fe-rius deducatur à Josua Josedeci Templi Zorobabelici etiam primo Antistite. *Septem autem diebus*, ait vates Cherubicus, *facies vel efficies hircum aut hœdum pro peccato*, ἔριφον τῶν ἁμαρτιῶν Interpr. LXX. שעיר חטאת *quotidie, & vitulum de armento* פר בן בקר μόσχον ἐκ βοῶν, *& arietem de pecoribus* איל מן הצאן κριὸν ἐκ προβάτων, *immaculatos efferent. Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud. Et implebunt manum ejus* ומלאו ידו. Ubi LXX. Interpr. καὶ πλήσουσι τὰς χεῖρας αὐτῶν, flaminum equidem illas, sicut Ex. c. 29. 9. prius imperatum fuerat. *Expletis autem diebus*, ἐκ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς ὀγδόης, *in die octava & ultra facient Sacerdotes super altare holocausta vestra, & quæ pro pace offerent: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.* Hæc autem talia ab Aaronis initiatione, cujus Moyses auctor erat, bisque ipse in sacro suo volumine meminerat, deumbrata esse nemo non intelligit. Attamen propter hunc typum religionis Judaicæ Ezechielo cœlitus ostensum sacrificium consecrandorum Pontificum quatenus immutari poterat. Sicut ostiolum australe Portæ sanctæ non ausi erant viri Domus secundæ unquam aperire, quasi in eadem illa descriptione Deus hanc sigmiter occluserat. Malunt tamen Commentatores Judaici, Salomo, Cimchius junior, alii, hircum hunc τελειώσεως ad Domum tertiam, quam diutius expectarunt, porro rejectare. Quatenus disertis verbis affirmarunt Talmudici corporis conditores, Formam Consecrationis seculo Esdræ fuisse nullo modo diversam à Cæremoniali Mosaico. BERN.

ᶻ Γὰρ ἐν τοῖς] Illud γὰρ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* insertum dedimus.

ᵃ Μέλλω] Μέλλω, τὰ πρ. π. τὰς ἱερ. ἐν ἐκ. δηλώσων, περί τε ὧν ὁλοκαυτεῖν κελεύει *Bas.* & *Gen.* μέλλω τὰ πρ. π. τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις δηλώσων περί τε *Samb. Big.* & *Epiphanius*: nisi quod prior manus in codice *Sambuci* scripserat ὁλοκαυτεῖν typo alio ἀναγεγραμμένον. BERN.

ᵇ Δηλώσων] Δηλώσω *Big. Samb* & *Vet. Interpr.*

ᶜ Ὁλοκαυτεῖν] Ὁλοκαυτοῦν *Samb* & *Vat.*

ᵈ Ἐρραίνεν,] Ad marginem MS. *Samb.* ἔρραινε ἀφαγνίσας &c. Ex c. 8. 30 ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו. BERN.

ᵉ Προθυμιωμένῳ] Ita *Vat. Bas. G.* προθυμιωμένῳ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat. Bas.* & *G.*

ᶠ Καὶ κριῶν] *Epiphanius* τῶν ταύρων καὶ ἐρίφων. Credes Josephum hic scripsisse τῶν ταύρων καὶ κριῶν καὶ ἐρίφων, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος: qua in re à Moyse paululum dissentit. Aut jam bina sacrificia memorare duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, suppresso ariete Initiationis. Mox σφαζόμενον *Hen.* & *Busb.* Ibi καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν *Samb.* BERN. Καὶ τῶν κριῶν *Vat.* καὶ ἐρίφων legisse videtur *Vet. Interpr.* Forsan (inquit *Bernardus*) scripserit *Josephus* τῶν ταύρων καὶ κριῶν καὶ ἐρίφων καὶ ἑκάστην &c. nisi dicamus jam bina sacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, suppresso ariete Initiationis.

ᵍ Κατήγγειλεν] Ἐπήγγειλεν *Hen.* & *Busb.* Κατήγγειλεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ [illegible] τῷ λαῷ. καὶ θύειν *Vat.*

ʰ Καὶ ὑπερβάλλειν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* In *Editis* καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι, τὰς θυσίας ἕκαστος ἐπι-

φέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουσαν. ἐπικειμένων δὲ τῶν [i] ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογὶ, [k] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

perare contendentes, dictis *ejus* paruerunt. At victimis aræ impositis repente ex illis spontaneus ortus est ignis, flammâque *suâ* fulguris coruscationi similis visus, qui omnia super altari *penitus* absumpsit.

ζ. Συνέβη δὲ καὶ Ἀαρῶνι συμφορά τις [l] ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γενναίως δὲ ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθεῖσα· ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ συμπίπτοντα στερρὸς ἦν, καὶ κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἡγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ τεσσάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάβαδος καὶ Ἀβιοῦς, κομίσαντες ἐπὶ τὸν βωμὸν οὐχ ἃ προεῖπε Μωϋσῆς [m] θυμιάματα, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν· τοῦ πυρὸς [n] ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὁρμὴν βαλόντος, καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβεννύειν μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπέθανον. [o] Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάσαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ παρὰ δόξαν οὕτω γεγενημένῳ διατεθέν· μόνους δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίναντας τὴν εἰς τὸν Θεὸν τιμὴν τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωποῦ. ἤδη γὰρ Ἀαρὼν καὶ τὴν στολὴν τὴν ἱερὰν [p] ἠμφίεστο.

7. * Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, si ut homo & pater spectetur, quam tamen fortiter pertulit. quod & animo esset ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & existimaret hoc non sine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præscripserat Moyses, sed quibus prius uterentur, *subitis* flammis ambusti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depascere cœpisset, à nemine restingui potuit. Atque illi quidem ita è vita excesserunt. Moyses autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra castra deferentes magnifice *ea* sepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: solos vero fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, ut qui Dei honorem suæ ex illis tristitiæ præponerent. Jam enim Aaron sacrum amictum gestabat.

Aaronis filii, Nabadus & Abius, subitis flammis ambusti intereunt.

η. Μωϋσῆς [q] δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν

8. Moyses itaque, omnibus recusatis honoribus, quos

Sacerdotio ita in fratrem translato, Moyses jam prophetia legibusque ferendis vacat.

ἐπιφέρει, τοῖς λεγομένοις ὑπακούειν.

i Ἱερείων] Ita *Big.* & *Samb.* ex dialecto. Imo ἱερεῖα, [illegible], ait Eustathius verbis vetustioris Critici ad Necyomantiam varis; ubi Didymus mavult θύματα interpretari, ut Inferias optimi scriptoris quatenus excusaret. Τῶν ἱερῶν *Baf. Gen. Hen. Bush.* atque *Zonaras* cum vulgo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Mœris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τῶν ἱερῶν.

k Καὶ πάντα ἐδαπάνα] [illegible] τῇ φλογὶ, πάντα ἐδαπάνα *Baf. Gen. Hen.* & *Bush.* De his per compendium Johannes magnus Biglæ Drungarius. sive ὁ ἄρχων τῶν [illegible], [illegible]. De hoc miraculo quod disseruit olim disertissimus Philo, & Flavium pridem legisse & nolmet adhuc repetere juvat. [illegible]. Similiter in Commentario vetere suæ factionis, quem Salomo Jarchius laudat Lev. c. 9. 23. [illegible Hebrew] [illegible], pergit Philo, [illegible]. Ita Deuterosez *de Officio Jugi* c. 7. 2. [illegible Hebrew], & Gemaristæ titulo eodem f. 33. & *Sota* f. 38, 39: atque demum M. Maimonis c. 14. §. 9. *de Oratione.* [illegible] [sic ista distinguit Novæ Academiæ recutitus philosophus] [illegible] &c. Inde asseruit Josephus, [illegible], &c. Illi etenim Judæi aliique nonnulli cap. 7. Num. cum Lev. c. 9. anno altero Exodi inchoante conjungunt. Plures tamen [illegible] Patriarcharum in mensem secundum ejus anni dilata narrant. Monet insuper Georgius Chronographus Aaronem liberos suos seniores sub auspiciis Sacerdotii extemplo amisisse, [illegible]. Puto Syncellum excerpsisse ista de *Parva Genesi* Rabbinorum. BERN. Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἐδαπάνα cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus* in *Editis* duntaxat πάντα ἐδαπάνα.

l Ἐκ τούτου.] Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Nisan Aaronidarum [illegible] defiet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliisque *Ritualibus*.

* *Statim autem ab hoc miraculo contigit & Aaroni quædam calamitas,*] *Statim ab hoc miraculo (perperam adeo ad Calendas Nisan Aaronidarum* [illegible] *defiet jejuna gens Judæorum, ex Megillat* Taanit *aliisque Ritualibus,*) *Nabadus & Abius ob ritum Suffiendi, (*θυμιάματα *Josephi i. e.* θυμιαμάτων *ut supra) saltem propter* Sacrum *temeratum, vel* igni vili, [illegible], *ut plerique interpretantur Lev. c. 16. 12. & c. 1. 7. aut simplicius,* contra Canonem, *illum inquam nuper datum Ex. 30. 9. Ait enim Moyses Lev. c. 10.* [illegible Hebrew] (*in Masora Judæorum* [illegible Hebrew]) [illegible Hebrew], *quod est, Ausi sunt isti Suffitum alium, quam Deus jam modo præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. Symeon quidem aliique Talmudistæ adhuc liberalius exponunt* [illegible Hebrew] *de sacris quovismodo violatis: aptius vero Zonaras de eodem facinore, & ad mentem Flavii,* [illegible] *&c. Certe pœnas dederant suæ* ἐθελοθρησκείας *Aaronidum pessimi idem & primi, aut verbis Eleazari Nomodidascali* [illegible Hebrew]. *Pro foribus itaque Sanctuarii, aut propius ut aliqui volunt, ii subitis flammis ambusti intereunt. Moyses id expressit solito suo pleonasmo* [illegible Hebrew]. *Hanc afflationem* ([illegible]) *ex Sanctissimo profani naribus adflatam retulit Pharisæus nomine Joses filius Dosithei.* Synhedrin *f. 52 a. Eandem multi ab æthere, tyranni ab Altari majore; Josephus vero ab acerris subito effusam credidit. Dein atrum fumo extra castra donant patrueles, lugente multum populo. Namque ipse pater hanc orbitatem fortius tulerat, quam sibi vestes oleo Consecrationis jam recentis fragrantes illico disrumperet aut deponeret. Lev. c.* 10. *Num. c.* 3. 4. & 1 *Par. c.* 24. 2. BERN.

m Θυμιάματα.] Supra θυμιαμάτων. & si hic ita legeretur, cum aliis conciliaretur *Josephus*, qui illos periisse dicunt vel propter sacrum temeratum igni vili, [illegible], vel quod ausi fuerint suffitum alium, quam Deus præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. HUDS. Confer sacrum codicem, ubi aliter. REL.

n Ἐπ' αὐτούς] Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

o Μωϋσῆς δὲ κελεύει] Emendo tamen adversus omnia exemplaria, quæ usquam vidi, [illegible]. Sic enim Moyses ille jusserat, consobrinos suos Misaelum & Elisaphanem Lev. c. 10. 4. *Agite, efferte hinc vos agnatos vestros,* [illegible Hebrew]. Ambiguum autem (nisi prius illud verum fuerit) quo jure, si hi sacrificuli in Adyto sufflati expirassent, ab aliis manubus quam fratrum germanorum & Chrismatis sacerdotalis consortium inde deportarentur. Nam in illo primordio Ecclesiæ Judaicæ duntaxat quinque viris stetit Sacerdotium. Potabis itaque cum Uzielida Aaronis liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi tradidisse: salva fuerit adeo Res Sacra sanctaque. BERN. Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit.* c. 10. v. 4.) hoc modo legendum esse pronunciat *Bernardus,* [illegible] existimans *Aaronis* liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi *Misaëlo* & *Elisaphano* tradidisse, ut inde ab illis deportarentur.

p Ἠμφίεστο] *Sambuci* solus codex habet [illegible] tempore nimis perfecto. Miseram hanc historiam ita contraxit Zonaras Drungarius. [illegible]. BERN. Ἠμφίεστο solus *Samb.*

q Δὴ πάντων] Ita pro δὲ ex *Vet. Interpr.*

quos in se populum collaturum esse viderat, soli Dei ministerio semet addixit. Et adscensu quidem in montem Sinæum abstinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis responsa retulit quæ à Deo *supplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre existimetur, nisi quod *communi* eorum saluti prospicere videretur. Præterea autem vivendi rationem descripsit & leges posuit, quibus observandis & Deo placere possent, & vitam inculpatam agere. Ista autem *omnia*, Deo illi dictante, ordinavit. Nunc igitur ad vitæ instituta legesque orationem converto.

9. Veruntamen quod de Pontificis vestitu prætermisi, *prius* persequi volo: nam is omnem prophetis fraudum & præstigiarum ansam præcidebat. Verum si qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando sacris interesse velit vel non adesse: id quod non Hebræis solum manifestum esse voluit, sed & alienigenis qui huic forte spectaculo intervenirent. Nam ex lapidibus, quos super humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem sardonyches, atque eorum naturam ostendere supervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus sacrificiis *propitius* adesset, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exsiliente, ut etiam procul positis illucesceret, cum prius lapis eo careret splendore. Et certe hoc ipsum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius est jam dicturus sum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Essenæ adsutos gestat, Deus victoriam pugnaturis prænunciabat. Tantus enim ex iis † effulgebat splendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifestum fuerit, eorum auxilio adesse Deum. Unde & Græci, qui nostras solennitates reverentur, quod ne quidem hisce contradicere potuerint, Essenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Cessavit autem Oraculum & sardonyx fulgorem emittere, annis jam ‡ ducentis antequam ego hæc

Oraculum cessavit annis 174. ante excidium Templi secundi.

ὑπὲρ τὸ πλῆθος αὐτοῦ περιέχων ἔντιμον, πρὸς μόνῃ [r] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τῆς μὲν εἰς τὸ Σιναῖον ἀνόδου ἀπείχετο, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνον τῷ προνοούμενος αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραψε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ συνετίθετο. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας [s] καὶ τῶν νόμων.

θ'. Ὃ μέντοι περὶ τῆς [t] τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· οὐδαμόθεν γὰρ [v] προφητῶν κακουργίαις [x] καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιοῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορα [y] δ' εἶναι τὸν Θεὸν παρατυγχάνειν [z] τοῖς ἱεροῖς [a] κατέλιπεν, ὁπότε θελήσειε, καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ [b] τοῦτο δ' οὐχ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων τοῖς παρατυγχάνουσι. τῶν γὰρ λίθων οὓς ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· [c] σαρδόνυχες δ' ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἡγοῦμαι περισσὸν, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε ταῖς ἱερουργίαις ὁ Θεὸς [d] παρείη, τὸν ἕτερον τὸν ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, οὐ πρότερον ταύτης ὑπαρχούσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. διὰ γὰρ τῶν [e] δώδεκα λίθων, οὓς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς [f] ἐνερραμμένους [g] τῷ ἐσσῆνι φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προεμήνυεν ὁ Θεός. [h] τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς στρατιᾶς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐπικουρίαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, διὰ τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τούτοις, τὸν ἐσσῆνα λόγιον καλοῦσιν. [i] ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσσῆνες καὶ ὁ σαρδόνυξ τοῦ λάμπειν [k] ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφὴν, τοῦ Θεοῦ

---

r Τῇ τοῦ Θεοῦ] Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut &, post v. sex, articulum τὰς ante [illegible].

s Καὶ τῶν νόμων.] Καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ legerat *Vet. Interpr.*

t Τῆς ἀρχιερέως] Illud τοῦ pariter ex *MSS.*

v Προφητῶν] Συκοφαντῶν κακουργίαις κατέλιπεν ita sponte mutarunt *Big.* & *Samb.* quod cæteri ex sententia Josephi expresserant συκοφαντῶν κακουργίαις καταλέλοιπεν ἀφορμήν. Aut indiligenter factum est συκοφαντῶν, ex ὑποφητῶν ipsius Flavii. *Epiphanius Prophetarum* reddidit. BERN. Συκοφαντῶν κακουργίαις κατέλιπεν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* Forsan tamen factum est συκοφαντῶν ex ὑποφητῶν *Josephi*. In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium*.

x Καταλέλοιπεν] Κατέλιπεν *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte, κατέλιπεν ὑπόγυον vel quid simile. Sensus: Deus, si quis falsus Propheta sub nomine Dei loqui falsa tentaret; voluit sacerdotes esse testes, in sua potestate esse, adesse, si velit, vel abesse: & hoc non tantum Hebræis, sed & peregrinis, qui adessent, voluit constare. COCC.

y Δ' εἶναι] Forte δὲ εἶναι. COCC.

z Τοῖς ἱεροῖς] Τοῖς ἱεροῖς *Big. Samb.* & *Epiphanius.* τοὺς ἱερεῖς Editionum par. *Samb.* tamen ita distinguit κατέλιπεν· ὁπότε θελήσειε καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ &c. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliisque* τοὺς ἱερεῖς.

a Κατέλιπεν,] Fortassis an verbum κατέλιπεν huc descenderat ex versu superiori κατέλιπεν ἀφορμήν: nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id adseruit interpres Scholasticus, *sicut dereliquit.* BERN. Verbum κατέλιπεν ex superiori versu huc descendisse cum *Bernardo* suspicor, nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id asseruit *Vet. Interpr.*

b Τοῦτο δ' οὐχ] *Bas.* & *G.* τοῦτ' οὐχ' & mox [illegible] *Hen.* & *Busb.*

c Σαρδόνυχες] Hic σαρδόνυχες in plerisque *MSS.* contra *Vat. Bas.* & *G.* & utriusque linguæ poëtas. BERN. & HUDS.

d Παρείη.] Παρείη *Samb. Big.* παρείη *Bas.* & *Gen.* παρείη *Hen.* & *Busb.* BERN.

e Δώδεκα λίθων,] Consimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus*: atque ante eos *Chrysostomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Quæst. Biblicis* haud semel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. *de Adorat. Spirit.*

f Ἐνερραμμένους] Ἀνερραμμένους *Busb.* & *Hen.* ἐνερραμμένους ritu Attico *Big.* & *Samb.* Editores ἐνερραμμένας, ut Græcum vulgus. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἀνερραμμένους *Hen.* & *Busb.* ἐνερραμμένας *Bas.* & *G.*

g Τῷ ἐσσῆνι] Τῷ ἐσσῆνι *Samb. Bas.* & *Gen.* τῷ ἐσσῆνι jam nunc *Big.* atque mox in quarto casuum τὸν ἐσσῆνα codex omnis. τῷ ἐσσ. *Busb.* atque *Hen.* Reponere malui ἐσσῆνα & ἐσσῆνι, ut alibi libri nostri. Variant enim nimium Librarii in vocibus ignotis. ἐσσὴν vero est חשן, ἐσσῆνες [illegible] à Syris. Statim εἶναι *Hen.* Et post paucos versus *Busb.* γνώριμον εἶναι τῷ παρεῖναι τὸν Θεὸν &c. BERN. Ἐσσῆνι, ut & mox ἐσσῆνα & ἐσσῆνες cum libris nostris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσσῆνι, ἐσσῆνα & ἐσσὴν, quæ omnia hic loci repræsentant, excepto quod infra paulo ante finem ἐσσῆνες habeat *Vat.*

h Τοσαύτη] Non is sum ego, qui *Josepho* (ut aliis solenne est) hac in parte falsi notam ausim inurere; cum fortasse Deus, qui *piscinam Bethesda* Judæis reliquam fecit, ut se omnem populi sui curam non abjecisse testaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum propheticis cessantibus) extare voluerit.

† *Effulgebat splendor,*] Vide *Philonem Jud. de Monarchia* lib. 2. *Chrysost.* 37. adversus Judæos, & *Augustinum* lib. 2. Quæst. super Exodum. Adde *Prideauxii* Connex. Hist. V. & N. T. part. 1. p. 154. &c. HUDS. in *Add.*

i Ἐπαύσατο] Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujusce naturam compleverit, post Captivitatem, quâ *Urim* & *Thummim* cecidisse dicuntur, permansisse verisimile facit *Spencerus* in Dissertat. *de Urim & Thummim* cap. 4. §. 8.

k Ἔτεσι διακοσίοις] Annis 200. ante Josephum lucere desierunt. At erant nihilominus lapides in pectorali Pontificis, quod & Talmudici fatentur; sed oracula Deus per illos non edidit. Ne quis errorem in numeris suspicetur, sciat & Syncellum in chronico ita ex Josepho citare pag. 154. REL.

‡ *Ducentis*] Vide *Casaub.* contra *Baronium* p. 251. HUDS. in *Add.*

l Συν-

θεοῦ [1] δυσχεράναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων · συ- conscriberem, cum Deus moleste ferret transgressio-

[1] Δυσχεράναντος] Δυσχεράνοντος *Hen.* Hæc ita delibavit Nicephorus in Eclogis suis, [illegible Greek] Similiter Georgius Chronographus, [illegible Greek] Nec alia mente dixit prædicator χρυσορρήμων concione tertia adversus Judæos, [illegible Greek] (אורים) [illegible Greek] Doctissimus etiam Theodoretus in Quæst. Biblicis haud semel, [illegible Greek] (Ex. c. 28.) [illegible Greek] Dein Procopius ad Exodi c. 28. 30. [illegible Greek] *Incertum est*, inquit, *an alii hic intelligendi sint lapides, vel capienda sit duorum nominum quasi in tabella quadam inscriptio:* sic interpres non optimus. Et alibi, [illegible Greek] *Inter* XII. *enim lapides in pectorali sitos Claritas erat & Veritas, per alios duos lapides repræsentata.* Hæc asserit Theologus Gazæus propter Cyrillum Alexandriæ, qui lib. XI. de Adorat. Spirituali inter alia narrat: [illegible Greek] Paulo post idem Patriarcha, [illegible Greek] intelligit) [illegible Greek] Verum ille ad Oseæ c. 3. paulo fidentior, [illegible Greek] Adamantius etiam ex hoc mysterio suum φιλοτιμίας & allegorizandi cacoethes acriter defendit, *Λογεῖον* inquit hom. VI. in Lev. *sapientiæ studium est, quia sapientia in ratione consistit: sed quæ sit sapientia hujus & rationis virtus ostendit. Imposuit enim super eum Logium, & imposuit super Logium manifestationem & veritatem. Non enim sufficit Pontifici habere sapientiam & scire omnium rationem, nisi possit etiam populo manifestare quæ novit, &c. Hoc est ergo* superposuisse rationali manifestationem & veritatem. *Infelices illi, qui hæc legentes, omnem intelligentiam suam erga sensum vestimenti corporalis effundunt. Dicant nobis quale est vestimentum manifestationis, aut indumentum quale est veritatis? quæ mulieres ista texuerint, in quo hæc unquam sint confecta textrino?* De *Essene* insuper hæc inseruit Græculus quidam Lexico Suidæ contra Manuscriptorum fidem, loco non suo ad [illegible], quod nugacius esse arbitror, quam jam repeterem inde, vel de Quæstionibus Anastasii Niceni, aut de adsumento Epiphanii p. 250. vol. 2. Constat tamen istum [illegible Greek] ex commentariis Cyrilli Alexandrini corrupisse sententiam veterem, maxime ubi ait, [illegible Greek] Prope hinc abest opinio Saxonis doctissimi Bedæ. *Penes autem in rationali judicii doctrinam & veritatem. Ideo* doctrina & veritas *in rationali judicii sive literis impressa, seu nominis tantum sacramento erant imposita, ut Pontifex eadem veste indutus meminisset se rationibus doctrinæ & veritatis inquirendis per acceptum sacerdotium fuisse consecratum. Ut quod exterius typicum in veste præfulgebat, intus in corde veraciter expressum coruscaret.* [illegible Greek] (ut cum Cyrillo & Abenesdra dicam) solicitum habuit S. Augustinum, *In quali re vel metallo poneretur super rationale* (haud intra ipsum) *Demonstratio & Veritas, quoniam talia dicit fieri in veste sacerdotis quæ corporaliter fiunt, invenire difficile est. Fabulantur tamen quidam, lapidem fuisse, cujus color sive ad adversa sive ad prospera mutaretur, quando sacerdos intrabat in sancta: & hoc esse quod ait, Et afferat Aaron judicia filiorum Israel super pectus suum; ostendens videlicet in illa Demonstratione & Veritate, quid de illis judicaverit Dominus. Quanquam possit intelligi Demonstrationem & Veritatem literis impositam super Logium.* Talia refert Doctor Occidentis. Responsi itaque certi clarique symbolum, ut veri Dei oracula esse possunt, aut etiam argumentum *sapientiæ* ac *probitatis* Pontificis Hebræi, (prout gemmea illa ἀλήθεια, quam à collo Sacerdotis Judicisque pariter summi Ægyptiorum dependisse legimus, mentem æqui prudentem atque tenacem denotabat,) האורים והתמים. *Urim vethummim*, quod est *lumina & perfectiones*, φωτισμοὶ καὶ τελειότητες in severa Translatione Aquilæ, δῆλοι (unde forte Oraculo Apollineo nomen,) & quandoque δήλωσις καὶ ἀλήθεια LXXII. Alexandrinis, convenientius quidem periapto Sapphirino Præsidis Ægyptii, aut *doctrina & perfectio* in Vulgatioribus Bibliis Latinorum, post Josephum de *luce mera, mira, ac perfectissima*, haud diversa de re exponunt Origines, Chrysostomus, Hieronymus, Christianorum quidam alii, & ex Magistris Judæorum non pauci. Nemo enim adhuc ausus erat in plicas Sacratissimi Thoracis icunculas fatidicas aut par homuncionum Magicorum ante Abenesdram Astrologorum inducere. Hic vero pro אורים תומים substituit τελεσματικὰ χαλδαϊκὰ & μορφώματα (quomodo Aquila תרפים interpretatus erat) [illegible Hebrew], referente ad Legem Nachmanide, non Maimonide, quod viri docti scribunt. Quorsum ægrius fero ab aliquot Christianorum Doctorum tam pravam conjecturam Abrahami Judæi prolixo ac sedulo opere defendi, & unicum à rerum conditu verum vereque venerandum Oraculum in facetrimum idololatriæ argumentum converti. Prudentius sane, si hiaret unquam latus dextrum Pectoralis, Dei Summi nomen τετραγράμματον, quod Uzielides, Jarchius, Levis Gersonis, & Isaacus Aramæ, aliique fecerunt, aut hoc nobile attributum, divinum hunc titulum, [illegible Greek] τὸ φῶς καὶ τὸ τέλειον, aut *Lumen purissimum perfectissimumque*, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστί, 1 Joh. 1. 5. vel jus etiam δικαιολογεῖν, meliori an manu quam Beseleli in tabella aurea gemmeave expressum, loculo sacro indere. Prudentius porro cum Saliano & Græcis quibusdam juxta duodecim gemmas solidi & clausi undique Logii, sic volunt *Urim* & *Thummim* literis scriptis adfigere Non poterant equidem expedire se Judæi abs criminationibus Philosophorum, si Abenesdræ opinio increbuisset usquam, non Idololatriam prorsus evitare & superstitionis Ægyptiacæ perridendam mimesin; neque se tueri ipsum Pontifex Dei contra verba digiti Divini, [illegible Greek] פסל [illegible Greek]: aut dicto Strabonis hominis incircumcisi de Lege eadem, [illegible Greek] Idola tamen sunt tui Teraphim, vir docte: Urim tui sunt simulacra, sunt sculptilia. Quis interim Hebræorum vel Sacerdotum, severus licet & cunctator, imagines fata eloquentes & [illegible Greek] victoriarum sponsores illubenter adoraret, tanquam rem sanctissimam Deoque plenam? Aut ex contrario, quis prudens sciensque Antistes talia telesmata suo de pectore confestim non rejectaret odio merito vanitatis Ægyptiæ? Refutat etiam egregie commentum illud toties à Reverendo Viro vocatus laudatusque Diodorus suæ Bibliothecæ libro XL. [illegible Greek] Fatetur etiam Strabo Moysen inter suos Religionem & cultum instituisse liberum quidem [illegible Greek], liberum itaque duobus geniis Chr. Castrensis. Falluntur autem nimium nostrates Hegus & Spencerus, quod Philonem Judæum suæ sententiæ patronum existiment, aut ejus hæc verba de idolorum quorundam theca interpretentur, τὸ δὲ λογεῖον τετράγωνον διπλοῦν [illegible Greek] δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν Quod est Spencero Paraphrastæ, *Logium eo fine duplex factum, ut illius fundum vel medium* (at nihil tale, concavum nihil intellexit Judæus dixitve, sed pannum firmitatis causa duplum, quo lapides bis sex cum suis palis recte ac fortiter sustineret) *eo felicius duabus imaginibus ferendis inserviret: quæ quidem imagines Manifestatio & Veritas dictæ sunt.* Alioquin ait se nescire cur λογεῖον ἀρετὰς ἀγαλματοφορεῖν, *virtutes quasi in imaginibus ferre* dixerit. Aliter tamen Origenes, Hieronymus, Beda, S. Ecclesiæ Patres alii Græci Latinique sentiebant, qui ob animum oculosque habuerunt verba illa Philonis. Quinimo qualem rem putarit esse δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν, ipse Philo exponit p. 824. ubi phrasis magis claret, quam aliquis judicii non intercepti aut Græce callens obscuram & difficilem sentiat. Ecce illum libro II. de Divina Monarchia, seu contra Idololatras. [illegible Greek] Dixerat idem p. 670. ex Tralatione LXXII. Alexandrinorum, *Logium quadratum duplexque fecit, instar basis, quæ virtutes geminas Manifestationem inquam & Virtutem sustineret.* Sic vertenda sunt Græca superius memorata. Quippe basium & firmitas & figura quadrata esse solet: at loculi ratio omnis excluditur. Iterum p. 672. [illegible Greek] Ne cogites, quæso, de imagunculis diploidi Rationalis inferendis, ἀγαλματοφορεῖν simplicius significat *gestare, ferre,* ac *repræsentare.* Leges enim paulo post apud hunc Philosophum, cui quidem id verbum peculiare esse videtur & proprium, p. 673. propter

ſiones legum : de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem perſequar.

ἐν ἂν ἐρῶμεν ἀναγκαιότερον. περίειμι δὲ νῦν ἐπὶ τὸν ἑξῆς λόγον.

ἰ. Κα-

Ephodam ποικίλον quatuorque quaſi elementis variam, τὸ μίμημα τῆς τοῦ κόσμου ἐνδύμα⟨τος⟩, ἐκείνας (ὁ ἀρχιερεὺς) τῷ λογείῳ τὸ [illegible] ἀγαλματοφορεῖν (quod eſt, *Univerſi ferens exemplar*) αὐτὸς πρέπον τινα [illegible] τὸν τοῦ κόσμου φύσιν μεθερμηνεύειν, καὶ βραχὺς κόσμος εἶναι. Huc ſane reſpexit Heſychius illo interpretamento, ἀγαλματοφορεῖν, ὡς ἄγαλμα (φέρειν, ſi volo) ἐν τῇ ψυχῇ. Necnon eadem Suidas & Antonius Philoſophus in Lexicis, ἀγαλματοφορούμενος, ἀγάλματα ὧδε τύπους (ideas) [illegible] φέρειν ἐν ἑαυτῷ· οὕτως Φίλων. ἄγαλμα πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται, hæc & alia veterum Lexicorum ; [illegible], op portune addit Etymologus ; Euſtathius inſuper definite ad ἰλ. δ. ἄγαλμα λέγεται πανταχοῦ τῷ ποιητῇ πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται· οὐχ ὡς ἡ συνήθεια, τὸ ξόανον. Etymologus etiam ἄγαλμα, ἀγαλλίαμα, καλλώπισμα, ex ſcholiis majorum ἰλ. δ. ad optimum vatem. Ita me legiſſe memini in Apocryphis Bibliorum ἄγαλμα τῆς [illegible] in melioribus codd. pro ἀγαλλίαμα. Pariter ex ipſo Philone Heſychius ἀγαλματοφορεῖ, καλλωπίζεται. Fuſius adhuc Suidæ Lexicon, ἀγάλματα τὰ τῶν θεῶν μιμήματα, καὶ πάντα τὰ [illegible] βασιλεῦσι καὶ ἄγαλμα. καὶ [illegible], τὸ ἄρμα ἄγαλμα καλεῖ· [illegible] Cippum : ἄγαλμα, εἴδωλον, βρέτας, χάρμα, καλλονή, καύχημα, [illegible]. Quapropter ſidera cœli decora, quæ Templi Dei ἀναθήματα vocat Philo, aliquis gentium [illegible] ἀγάλματα prius nuncuparat. Quid plura ? κεῖται δ' ἀγάλματ' ἄνακτι, ait Mæonides in Ulyſſe ſuo γ. 274. [illegible] eadem interpretatur Didymus vetus, alii ἀναθήματα, ſicut ὀδ. μ. 347. Iterum ὀδ. τ. 257. κεῖσθ' ἄγαλμ' εἶναι, *quo ornaretur*. Nec omittas incomparabilis Poetæ verſum de indumento non diſſimili *Rationalis* Hebraici, ὀδ. σ. 299. [illegible] ἄγαλμα, *Monile ferens adportabat, perpulchrum ſane ornamentum.* Modeſte quidem Magnus Grotius ad Oraculum Pontificale retulerat *Veritatem Sapphirinam*, quæ ob pectus Judicis Ægyptii rite dependebat, tanquam imitamen impotens ac puerile : at majori mox fiducia, majori adhuc errore Spencerus ac Marſhamus noſtri à gemma illa Ægyptia Divini Urim originem audent deducere. Sive tamen huc traducas, ſive illuc, aliena erit Tralatio ac violenta. Aptabatur enim ad tribunal cervici ἀρχιδικαστοῦ torques pretioſo *Veritatis* ſimulachro gravis, ut inſigne neceſſarium ſui officii, juriſque tum dicendi nota. Submonet adeo Hiſtoricus Siculus, τὸν δ' ἀρχιδικαστὴν [illegible], [illegible] τὴν τῆς ἀληθείας εἰκόνα ὁ ἀρχιδικαστὴς προσθεῖτο. Præterquam enim quod κλοιὸς χρυσοῦς רבד הזהב ab omni ævo dabatur rerum Ægyptiarum adminiſtratoribus, ut ex Joſephi honore patet atque è monumentis Hieroglyptarum, non ſymbolum ullum aptius, non circumponi potuit collo Præſulis dignius [illegible] Integritatis illius ac Sapientiæ, quas ſupra cæteros mortales excolere oportet Fori dominos ſemperque profiteri. Id factum revera retulit Ælianus l. 14. c. 34. *Variorum* ; id ſignificatum voluere Hierophantæ. Has etenim ambas virtutes, Fidem dico ac Sapientiam, tum apud Hypophetas Ægyptios tum Bibliorum S. Scriptores aliam vox אמת & *methmei* i. e. ἀλήθεια interpretando denotabat, ſicut in peroratione Joſuæ morientis, c. 24. 14. λατρεύσατε κυρίῳ ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνῃ, [illegible] בתמים ובאמת. Eaſdem quidem virtutes jam à Deo per miraculum Pontifici ſuo affuſas, dum nomine ejus Reſponſa redderet, notione eminenti ſignificabant אורים ותומים. Bulla itaque Ægyptia, quod vides, ad Aaronem noſtrum neutiquam pertinet, [illegible]. Ex Octateucho equidem Juris patrii, non aliunde pronuntiabat ἀρχιδικαστὴς Ægyptius, melioris partis libello ad iconculam *Veritatis* rite admoto. Præterea Maimonidem in Joſephi ſententiam conceſſiſſe ex Opere Maximo ipſius abunde patet, necnon Joſephus Carus Aſariaſque Idumæus de eo fatentur. Quandoquidem illa Moyſis c. 10. §. 10. de *ſacra Suppellectile* אע״פ שהיו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמונה בגדים אעפ״כ לא היו נשאלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקדש, *Apparata quidem fuere ſub Æde ſecunda Urim Thummim, haud tamen conſulta defectu Sancti Spiritus*, animadvertat auctor *Ceſeph Miſne* ex c. 1. *Giddoſim* f. 31. fuiſſe deſumpta בימי בית שני בקשו חכמים אבנים לאפוד וגו׳, *Stante adhuc Templo ſecundo Aſſalonium petebant Sapientes quæſitum lapides pro Ephoda:* idem plane denotat *Urim* apud Maimonidem, quod in Talmudo *Abanim*. Dein ut pretium hinc æſtimes S. Oraculi, muteſcentis licet jam ævo extremo Templi & ſubobſcuri, *Denæ gemmarie*, ſic referunt Doctores Babylonii, *pro parte quadam decoris duodenariæ numerabat Rab Cahana* דינרי זהב *Darikos* 6000. ſive ſexagies mille libras Sterlingicas. Quapropter c. 9. *Cele mikdaſ*, ubi accurate egerat Maimonides de Eſſene aliiſque veſtibus Sacerdotum faciendis, ne verbulum injecit de Urim Thummimve : verum enimvero capite ſequente Reſponſum Divinum אורים dictum & תומים ; literis gemmarum eminentibus jam olim editum aſſerit. Quinetiam deplorandæ ſtultitiæ eſt Gorionidæ iſti fidem ullam habere, qui vel Annio pravior, partim ex Talmude, ex Fl. Joſepho partim, ſed & ab Hiſtoriæ Romanæ ſcriptoribus peſſimis opus illepidum compegit. Pro voce non humana, quam auditam contendit vir doctus Urim conſulenti, verba Joſephi (cujus liquet ſatis ſententia) [illegible], de Saulo ſciſcitatore nequam & fruſtraneo, nequicquam detorquet : quoties enim reſponſum erat, Dei organon adſtitit Pontifex, Dei ſententiam elocutus eſt. Quomodo de Eleazaro narrant Doctores Babylonii in *Baba batra* c. 8. cum olim diſtribueretur Palæſtina inter victores Iſraelitas : *Dixit hic Præſul Spiritu Sancto dirigente, adſtante tum apud illum Joſua Imperatore, adſcendit Zabulon, ſimulque Acco ſors ſua* : pariterque de cæteris tribuum ipſe prænuntiavit, והיה כהן מכוון ברוח הקדש ואומר זבולן עולה והתחום עכו עולה עמו וגו׳. Scholæ quidem Jeroſolymitanæ hac de re olim diſputabant Gemara Jeroſol. *Joma* c. 7. ſed Moyſes duo, Maimonides & Coſenſis, aliique Judaici juris conſulti ſententiam alteram de *literis eminentibus* potiorem faciunt ſuamque. אורים ותומים הכתב בולט מן החשן [illegible] וחד אמר הכתב יוצא ויוצא הקול. Occurram nunc cæteris Doctorum objectiunculis. Fruſtra illi urgent cum Nachmanide [illegible] Exodi c. 28. 30. ונתת את האורים ואת התמים : dum talia ſæpius legantur in Sacris, ut ſtatim in Geneſi וירק את חניכיו, [illegible], quorum equidem mentio nulla præverterat. Inſiſtunt adhuc impotenter locutioni Hebraicæ ונתת אל חשן המשפט את האורים וגו׳, *Pones autem inde in Rationali Judicii Doctrinam &c.* Jonathan recentior, Salomo, Gerſonides ex Judæis, Chriſtianorum etiam multi, quo Eſſenis plagulas rurſum aperirent aut tabulas reconditum aut idola. Verum אל in hoc verſu non ſolum ante על (quod Maſorethæ adnotarunt ג׳ אל על קל) ſed etiam pro illo ſcribi codex Hebræus Samaritanorum, ad Exodi c. 40. 20. Græcuſque Judæorum Alexandrinorum facile perſuadent. Hic enim legit Ex. c. 28. 30. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν : *Superimpones Rationali Judicii*, ut Eccleſiæ veteris Doctores ſunt interpretati. Ille autem adhuc uberius, ויעשה את האורים ואת התמים ונתת על חשן המשפט : non ut Judaicus ונתת אל) ואת האורים ואת התמים : *Dein fabricatis Urim* (ſeu *Orim* vel *Arim*, nam *Vau* non legitur in ea voce apud Samaritas) *& Thummim* (vel *Thammim*) *impones ea ſuper Pectorale Judicii*. Pariter natio illa in utraque ſuarum verſionum Syriaca & Arabica. ותעבד ית נהוריה וית שלמיה ותתן אל חשן דינה ית נהוריה וית שלמיה وتصنع الانوار والكمل وتجعل علي صدر الحكم الانوار والكمل. Atque, ut ſcias ex diligentia hæc acceſſiſſe textui Hebraico, eadem repetito legunt Cuthæorum nepotes ad Ex. c. 39. 21. inter ſacra opera. Unde poſt verba illhæc, [illegible] (זר vel זרו) τὸ λογεῖον [illegible], καθὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωυσῇ, hoc amplius additur ויעשו את האורים ואת התמים כאשר צוה יהוה את משה. Interpres adeo Syriacus iſtius factionis ועבדו ית נהוריה וית שלמיה וגו׳, necnon Arabicus وصنعوا الانوار والكمل &c. *Fecere inſuper Urim Thummimque, quomodo Deus Moyſen juſſerat.* Ruſumque Lev. c. 8. 7. 8. quando primum Pontificem inveſtivit frater ויתן עליו את האפוד וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים (Maſorethæ iterum על) ויתן על החשן את האורים ואת התמים. Quod Tralatio Græca rite expreſſit, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἐπωμίδα· ——— καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸ (vel ἐπ' αὐτὸν) τὸ λογεῖον, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λογεῖον τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Paraphraſes pariter Samaritarum Arabicæ & Syriacæ. ויתן על חשנה ית נהוריה וית שלמיה. وجعل علي الصدر الانوار والكمل. Sed & Chriſtiani apud Syros ויהב על פרישא, *Poſuitque ſuper Thoracem, &c.* Oncceloſi tamen vetuſtiſſima verſio pro אל החשן legit ubique בחושנא, ἐν λογείῳ ; indeque Cl. Saadias في البدنة. Hieronymi etiam illa pervulgata, *Quod humerale apparet Rationali, in quo erat Doctrina & Veritas*. ambigue. Quoniam vero Exodi c. 39 Eſſenis modus & fabrica accurate deſcribitur, lapidumque adhuc ordines, nomina, & occellatura explicantur omnino abſque Urim & Thummim : & viciſſim Lev c. 8. in Aaronis καταστολῇ memorantur Urim & Thummim, tanquam Rationalis dignum ἐπίθεμα (dicitur enim ויתן על אל החשן את האורים) tacita interim gemmarum tetraſtichia : idem ſane v. 30 c. 28. Exodi Epanalepſi quadam ſubſtitui exiſtimabis, atque aliis verbis intelligi, quod præcedente verſu dictum fuit ; quinetiam poſt ambos illos venire epiphonematis loco diligentem Pectoris deſcriptionem. Perpende rite illa commata, ita cum priſcis Judæorum Chriſtianorumque deprehendes opus Urim & Thummim à Gemmario minime diſtingui. Pariter enim Aaroni imperatum, v. 29. pretioſe inſculpta *nomina filiorum Iſrael in Rationali Judicii* (בחשן המשפט i. e. ἐν λογείῳ κρίσεως) *portare ſuper pectus ſuum, quando ingrederetur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.* Atque itidem v. ſ. 30. *Pones autem in Rationali Judicii Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino, & geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore ſuo in conſpectu Domini ſemper.* Bis dictum, perpetuo hos lapides, hæc feret ille ſplendida ſymbola, ut Sacerdotem magnorumque eventuum Divinum dictatorem decet. Hujuſmodi vero repetitiones in libris Sacris occurrere ſæpe & Criticorum ſobrii & inſani jam adnotarunt. Allegorias autem & Rhetorum ſchemata jam inter opera & colores Beſelelis plumarii inducere, alienum prorſus exiſtimo & violentum : quamvis viri plurimi Eccleſiaſtici *Doctrinam & Veritatem*, quas Rationali Judicii adponi ὁ κύριος juſſerat v. 30. ſolum de ſapientia & integritate ipſius Pontificis, minime de re ſenſili oculorumque deliciis accipi voluerunt. Sed è contra paucis fortaſſe placebit interpretatio facilior & ſimplicior, *Superaddes Pectorali Oraculo lucem & perfectionem*, i. e. Gemmarum ordines puros, claros, ſummaque arte expolitos dabis. Veruntamen nobiliſſimum hoc Oraculum, quod reverenter & de ſtu-

duus

ί. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τῆς σκηνῆς, καὶ διακεκοσμη-

10. Tabernaculo jam dedicato, & omnibus quæ

Munera ad Deo oblata.

dois duntaxat Reipublicæ negotiis jurisve sacri controversiis consulere solebant Principes ac Seniores Hebræorum, Num. c. 27. 21. & in Misna *Joma* c. 7. §. 5. quomodo vel de plano Delphico refert Plutarchus; *οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς* [illegible] *χρησμῳδεῖ* [illegible] (ita Tribus Israelitides) *καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις*, (Saules, Davides, Ozias) *μέγιστα* [illegible] *συντυγχάνων τῷ θεῷ* [illegible] non alia voce editum erat quam Summi Sacerdotis ejusve Vicarii, multo minus Idolorum præcordialium sibilis, ut noster contendit, neque etiam sono solo ac impersonali, ut alii quidam. Illud enim בת קול sive *vocem essam* appellitant Judæi, atque loco Urim demum substitutum Philosophos suos Simonem, Hillelem, Jonathanem, Johannem Zacchæi, aliosque percussisse perhibent. *οὐ γάρ ἐστι θεοῦ ἡ γῆρυς*, ut de Pythio ad verum [illegible] rursus Chæronensis Sophistæ verba transferam, *οὐδὲ ὁ φθόγγος*, *ἀλλὰ ἡ ἀρχὴ μόνον*. [illegible] *ταῖς φαντασίαις παρίστησι, καὶ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖ πρὸς τὸ μέλλον*. Quod & Heracliti Apophthegma jactat, *ὁ ἄναξ οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει*. Aut Adamantium nostrum potius audiamus adversus Celsum p. 334. *οἱ ἐν τοῖς ἰουδαίοις σοφοί*) (maxime Pontifices & Triumphorum arbitri; quamvis hosce sub imo gradu Vatum detrudant Rabbini, Prophetarum, Excommunicationum, terminorum aliorum vanissimi distributores) [illegible] *ψυχὴν αὐτῶν*, [illegible] *ἀπείρως* [illegible] *τὸ ἅγιον πνεῦμα*, [illegible] *τὴν ψυχὴν λαμπρότεροι* [illegible]. Quocirca admirandam illam animi facultatem statim Sacerdoti à Deo inditam fuisse, pectoralium lapidum insolitus fulgor & ipsi & Regi sciscitanti populoque simul spectanti ostendebat & confirmabat. Sic olim serenissimus Legislator à monte Dei vultu radiante descendens, non ingenii humani commenta, sed jus Divinum Hebræis se tulisse demonstrabat. Hinc illa Pontificis veneratio, is honor, quem etiam Scriptores Gentium celare noluere. *τὸν ἀρχιερέα νομίζουσιν οἱ ἰουδαῖοι*, inquit Diodorus lib. 21. *αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσθαι τῶν τοῦ θεοῦ προσταγμάτων* (quomodo dixerat de eo vates patrius Malachias c. 2. 7. כי מלאך יהוה צבאות הוא) *καὶ τοῦτον κατὰ τὰς ἐκκλησίας* [illegible] *αὐτῶν*, &c. Quinetiam ab hoc Oraculo, quod Ephodæ nexu firmissimo adjunctum erat, hoc crede præcepto, *Ut feras Aaron Oraculum seu Responsi Decretorii symbolum* חשן המשפט *pro filiis Israel coram Domino jugiter* לפני יהוה תמיד, obtinuit phrasis illa apud Judæos, רוח אלהים לבשה את [illegible], *τὸ πνεῦμα θεοῦ ἐνέδυσε Ζαχαρίαν τὸν ἀρχιερέα*. Insulsum valde commentum est quod legitur c. 5. Josephi falsi & Rabbinici ex editionibus Veneta ac Pragensi, (nam editio Munsteriana, & MS Arabicum Gorionidæ penes Cl. Huntingtonum nugis hisce carent) *sessum fuisse Magno Macedoni Hananeam Pontificem* (sic eum vocat ille Nebulo, sicut Talmudistæ Simeonem pro vero nomine Jaddua) *ab exilio Babylonis usque absconditam fuisse illam Judæis Urim & Thummim*, [illegible] גלות [illegible] (נגנזו) מאז האורים והתומים, *rogatorum tamen O. M. de eventu belli Persici precibus suis: quo facto misit per Angelum*, inquit, *in Spiritu Sancto*, שלח במלאך ברוח קדש. Quasi alterum horum non esset superfluum, *ἐν πνεύματι ἁγίῳ*, aut *δι᾽ ἀγγέλων*: vel suæ factionis Patriarchæ (ad *Sota* c. 9.) non affirmassent Spiritum S. æque ac Urim ignotum fuisse Templo secundo.

Verum de tempore, quando hoc Oraculum deseruisse tandem ingratos Judæos planeque evanuisse affirmat Josephus, multa eum fidentia atque critta reprehendunt sugillantque recentis ævi Theologi, Schotanus, Braunius, aliique dictis Pharisæorum freti. Fertur enim inter *δευτερώσεις* Codicis *Sota* c. 9. §. 12. משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים, *Cum vatibus prioribus*, Samuelem volunt Davidemque ita intelligi Huna nomodidascalus & Spencerus noster, cæteri melius quotquot Prophetarum Ædem priorem viderant, *interiisse una Divinam hanc δήλωσιν Urim Thummimque*. Quippe per ora Doctorum jactabatur & hæc sententia, Nachmane Gemarico attestante, משחרב מקדש ראשון בטלו [illegible] והפסק אורים ותומים [illegible] מלך מבית דוד, *Ab excidio Templi Salomonis sublatum esse Levitis jus suburbiarium, necnon siluisse inde Oraculum Pontificale, ac vacasse Thronum Davidis*. Docet etiam Misna *Joma* c. 5. משניטל הארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים, *Ex quo ablata est Arca*, quam cum Tabernaculo alium occuluisse Jeremiam clam cæteris mortalibus, præter Judam Lacisionem, Josephum ben Gorion, aliosque Rabbinos, ex priscis *ἀπογραφαῖς* enarrat Jason Cyrenæus l. 2. Macc. c. 2. *nimirum à prioribus prophetia seculis*, cum jam perlata esset Arca inter Israelitas per annos mille, aut nongentos parco computo apud auctorem Cosri, *τὸ ἀγαπητὸν lapidem solum habet*. Fabulam autem hujusce similem legas apud Gregorium Syrum de Phineesso defossore Supellectilis Divinæ. Insuper de quinque desideratis Ædis posterioris, modo rem veram dixerint, inter se satis consonant Scholæ Judæorum, Babylonicæ ac Palæstinæ. Nam R. Achas, Samuel bar Janna, aliique doctores Urbis ad *Taanit* c. 2. f. 65. a. secta ingeniosa & imaginatrix ex Haggæi verbulo ואכבד, pro quo legi jusserant Scribæ veteres *Eccabedah* ואכבדה, eliciunt propter omissam ה Domum Zorobabelicam quinque his decoribus caruisse, *Igne Sacro*, *Arca fœderis* (*cum Propitiatorio & Cherubinis*, inquiunt Babylonii) *Urim Thummimque*, *tum Oleo Conjurationis* (aut *Shecina* ex traditione Babylonica, *Spiritu* denique *Sancto*. ה׳ דברים היה הקדש [illegible] בין הראשון לשני ואלו הן אש וארון אורים ותומים [illegible] הקדש ורוח והשכינה. Sed apud Rabbinos Transeuphratenses hoc modo, [illegible] ואמר רבתיב ואכבדה בו [illegible] מבכבד וקרין ואכבדה מה שנא דחסר הא אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפרת וכרובים אש ושכינה ורוח הקדש אורים ותומים. Attamen gratis hæc dicuntur & fide Talmudica. Quocirca ignem *οὐρανοπετῆ* non defuisse prorsus novo holocautomatum Altari, quin pridem defossum Jeremia auctore, docent adeo Commentaria ipsius *Νεεμίου*, quæ vel Hebraice aliquando legerat Ecclesia Nazarena, & ab his S. Hieron. ad Matth. c. 27. Hunc denique ex liquido, mirum factu, excitasse Nehemiam focoque sacro reddidisse, satis probant literæ Senatus Solymitani ad Aristobulum virum philosophum & *χριστῶν ἱερέων* stirpe nobili oriundum reliquosque per Ægyptum Judæos missæ *Maccab.* l. 2. quarum auctoritas opus omne Talmudicum annis multis superat. Quin vero Rabbanistæ magis forte credant Gorionidæ, qui eadem refert lib. 1. c. 17. sui [illegible]. Porro autem *ignem sacrum* non sine prodigio suscitatum denuo legimus, cum fanum Dei repurgaret Clarissimus Judas l. 2. Macc. c. 10. *καὶ τὸν ναὸν καθαρίσαντες ἑτέραν θυσιαστήριον ἐποίησαν· καὶ πυρώσαντες λίθους, καὶ πῦρ ἐκ τούτων λαβόντες, ἀνήνεγκαν θυσίας μετὰ διετῆ χρόνον*. Ista enim sic explicat gratus dignusque Rabbinulis historicus Gorionides, *Edito tum altari novo invocatoque Numine Igni Sacro, statim ille erumpens de saxo altaris ligna holocaustasque jam impositas voravit. Insuper hunc ignem servavit Altare ad tertiam usque cladem, sive luce continua ad Templi secundi excidium* ויבנו מזבח חדש ויתנו בשר הזבח עליו ויערכו עצים ואש הקדש לא מצאו ויקראו אל יי ותצא אש מן האבן אשר על המזבח ויתנו עצים עליה ותהי האש ההיא עד הגולה השלישית. Idemque Arabice in Bibliis Londinensibus, licet editores hoc nescirent, وبنوا مذبحا جديدا وامر تقرب القرابين عليه وصلوا الي الله عز وجل في اظهار نار مقدسة تبقي علي المذبح فخرجت نار من بعض حجارة المذبح فاحرقت الحطب والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجلية الثالثة. Et adhuc disertius falsi Iosephi exemplar Huntingtonianum, وبنوا مذبح جديد وجعلوا عليه الحطب والقرابين. ثم صلوا ودعوا الي الله عز وجل وسالوه ان يظهر لهم نار علي المذبح واستجاب الله دعاهم وظهرت نار من حجارة المذبح بقدرة الله فاحرقت الحطب والقرابين. ثم بقيت بعد ذلك ولم تنطفي من ذلك الوقت الي ان خرب القدس في المرة الثانية. Hæc igitur contra fabulas Talmudicas valde oppones pro Igni Cœlesti apud Ædem secundam. Deinde שכינה *Præsentiam summi Numinis in Æde sua & δευτεροκανονικῶν Canonicum*, & maxime sub Onia III. P. M. *καὶ τὴν* [illegible] *ἐπιφάνειαν* [illegible] *μεγάλην* adversus vim sacrilegam Heliodori declarat secundus Maccab. c. 3. ubi prodigiorum satis, agnovitque sero ipse Heliodorus *περὶ τὸν τόπον* (*τὸ ὑπὸ δυνάμεως*) *ἀληθῶς εἶναι τινα θεοῦ δύναμιν*. Quinimo *Spiritum Sanctum* רוח הקדש minime alienum fuisse ignotumque Domus secundæ cultoribus, sed occupasse magis Sacerdotum piorumque hominum multa pectora, licet non *κατ᾽ ἀγαθοῦ διαδοχήν*, velut sub regibus Judaicis contigerat, passim testatur in scriptis suis Josephus; dum Jadduas & Johannes Hyrcanus magni Pontifices animisque magnis, Judas Essenorum decus, aliique Divinandi charismate decorati memorantur. Omitto nunc indubia nomina vatum Haggæi & Zachariæ: quos diu vixisse sub altero Templo, atque ad Simeonis Justi pontificatum, quando primum malum Talmudistæ *Bathcol* fuisse auditum vice רוח הקדש, nimirum ad exortum Sadducismi annumque 21. Templi restaurati Prophetiæ nobile donum prorogasse, innuunt ad *Joma* c. 4. veteres Scholastici, & sæpius in Cosri adfirmat Judas Levita Religionis Judaicæ sapientissimus defensor. Prava tamen industria commenti fuerant Doctores Talmudici, simul cum Malachiæ anima evolasse hinc Spiritus S. gratiam, nihil reliinqui Divinum in terris aut expectari præter Susurrum quendam, quo forte fidem derogarent non solum votis ac spei flagranti Hillelistarum Sammeanorumque de Messia vero temporibus Herodianis comparituro: sed atrocius, tot vaticiniis Zachariæ, Symeonis, Annæ, Elizabethæ, & Mariæ de salute mortalibus tum nascente, tot Oraculis ipsius Jesu, tot prædictis Apostolorum ejus, mirifique linguarum ac prophetiarum donis famosissima Pentecoste in primam Christianorum Ecclesiam effusis. Veruntamen illo omnino eventu probatum est, quod diu jam dixerat inter Ædis secundæ architectos Haggæus, *μεγάλη ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην*. Ne & hoc taceam, egregiam crevisse gloriam Domus secundæ ex tot donariis Regum Ægypti, Syriæ reliquæque Asiæ, ex tantis sumtibus Symeonis pontificis, de quibus fuse Maccabaica. Adversatur etiam sententia Rabbinica verbo veteri Hoseæ c. 3. 4. ubi optimus promissor post annos multos *ἀνάρχους* & *ἀθύτους*, sic erant illi Babylonicæ calamitatis, ad jus cultumque intermissum reversuros ait Judæos. Quandoquidem vero Sacra & Canonica Judæorum Scriptura pertinuit ad imperium Artaxerxis *μακρόχειρος*, sicut opere alio affirmat Josephus, & gesta Mardochæi exposcunt,

ad facerdotes fpectant rite peractis, tunc populus Deum fecum in eodem tentorio habitare ratus eft, & ad ipfum facrificiis honorandum & laudibus perfequendum femet convertit, quafi jam ab omni mali exfpectatione liberatus effet, & meliora in pofterum fibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per fingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque fex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unufquifque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & fuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, fimul quidem ficlos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat feptuaginta expenfi funt; plenæ autem erant fimulâ oleo fubacta, quafi ad altare in facrificiis u-

μένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πλῆθος ὁμόσκηνον [m] αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔχειν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ [n] αἰνέσεις, ὡς ἄπασαν ἤδη κακῶν προσδοκίαν ἀπωσάμενον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων [o] ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ καὶ κατ' ἰδίαν, [p] ἀντετίθεσαν κατὰ φυλάς. οἵ τε γὰρ φύλαρχοι κατὰ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσεκόμιζον. [q] ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, [r] καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς τούτοις ἕκαστος φιάλην τε ἐκόμιζε καὶ τρυβλίον καὶ θυΐσκην· τὴν μὲν, [s] δαρεικοὺς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη [t] θυμιαμάτων, τὸ δὲ [v] τρυβλίον καὶ ἡ φιάλη, [x] ἀργύρεα δὲ ἦν, σίκλους μὲν [y] δὴ αἱ δύο [z] διακοσίους εἷλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρου [a] ἐλαίῳ πεφυραμένου, οἷς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ χρῶνται πρὸς

fcunt, plus 11. annis poft Templum confummatum, deferuit tardius illud Sanctuarium atque etiam charum pectus Pontificis vis Spiritus Divini, quæ eft *μαντεία*, quam afflicta Rabbinorum natio conqueritur. Serione autem illi dicant *Unctionis Oleum* in Templo pofteriori defiderari, qui *Sabbat* f. 21. b. ex una lenticula כפר שמן P. M. figillo notata per octiduum Templi ejufdem à Maccabæo repurgati lampades omnes miraculo facto illuftrari contendunt, indeque *Feftum Luminum* nomine fuo ac tempore merito celebrari? Obftat autem quam maxime figmento Rabbinico de evanidis gemmis Pontificum quotquot fub Æde nova Deo Creatori miniftrarent, interdictum Hafirfatæ, qui cum vatibus pofterioribus [illegible], ut loquitur Talmudum in *Sota* c. 9. §. 12. *Synhedrin* c. 1. §. 13. & *Megilla* f. 16. una floruit, libri fui c. 7. 9. ita definitum ævo ac præcifum, *Donec fteterit Sacerdos Urim Thummimque inftructus, tantæ controverfiæ dirimendæ par.* Hoc fruftra eludere tentat Nachman Gemaricus ex locutionibus diffimilibus & remotis valde, עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד, *Dum mortui furrexerint, aut hoc venerit Meffias Davide oriundus.* Ruit igitur *quinque defectuum* fabula, quam nec Afarias Idumæus concoquere unquam potuit. Altera vero fententia, qua fe obftrinxit Spencerus, inauditum adeo fuiffe etiam fub Templo priore Urim, tam facris fcriptoribus quam Rabbinicis, præfertim Rabbæ Samuelidæ Talmudiftæ ex 2 Paral. 26. 5. difputanti, omnique plane vetuftati adverfatur. Unde fola manet Jofepho facerdoti meritaque fides. Vir enim ifte prænobilis, ut erat Sacrorum Rituum fuæque pariter originis ftudiofiffimus indagator, Oraculi hujus exitum ignorare haud potuit.

Præterea, quod præcipuum effe video in hac caufa, nullum tempus aptius occurrit digniufque, quando fulgores fui Oraculi extingueret iratum Numen, Pontificique filentium imponeret, quam καὶ [illegible] hoc loco retulit Jofephus. Ea fuit virtus Johannis Hyrcani, pietas tanta, prudentia, fortitudo, & conftantia, ut cum meliori anima abfcedere haud poterat diva Ἀλήθεια tanta ftatim nequities faftufque Ariftobuli & fuccedentium ei Pontificum, tot flagitia & parricidia, nihil mirum fi à tam cruentis & pollutis pectoribus abhorruerit S. Dei Spiritus, five hac occafione in fedes meliores fuperafque omnino fe receperit. Quippe de Johanne illo in fcriptis fuis encomia fparfit Jofephus, nullis aut pauciffimis mortalium conceffa. *Μακαριστὸς ὤν*, ait ipfe initio Bellorum, [illegible] Tum in Archæologicis eundem magnum principem, magnum facerdotem, malleumque fuperftitionis Samariticæ ita exornat libro XIII. [illegible] Vel affentiant verpi fuo Gorionidæ, ut legitur in Bibliis Waltonianis & Bibliotheca doctiffimi Huntingtoni, *Poftquam Hyrcanus acceperat literas Senatus Romani fibi tanquam Regi Judæorum infcriptas*, يسمى ملك منذ ذلك الوقت وكان قبل ذلك انما يسمى الكاهن الاكبر فقط فاجتمعت اليه منزلة الملك ومنزلة الكهانة. وهو اول من سمي ملك في اليهود في مدة البيت الاثاني. Quantus autem idem vates fuerit, cum docuit nuncium Divinum de prælio Sebafteno, quod ipfum perculit dum operaretur forte die graviffimo τῶν ἱλασμῶν in Adyto, l. 4. c. 5. Jofephi Rabbinici, Munftero edente, tum præfagia minus faufta quæ in fomniis de Alexandro fibi fucceffuro cœlitus fenferat, c. 7. ejufdem editionis Bibl Polygl. c. 26. Idem adverterat Julius Chronographus, [illegible], fic dicit Africanus ille de יוחנן כהן גדול, [illegible] Addo ego, καὶ [illegible] Nam de hoc Præfule intelligi oportet quæcunque narrantur in Mafficta *Sota* c. 9. §. 10. non ita de atavo ipfius, quod opinantur Rabbini recentiores, hiftoriarum bonarum lues. Herois autem hujus filius maluit multo Rex apparere quam Pontifex: quorfum occifis Alexandra genitrice fratreque Antigono, & arrepto fibi Davidis diademate, Augurium Divinum profanavit jureque merito animi fit, confilii facri prorfus inexpertus. Unde rite dictum primo Maccab. c. 14. 41. votis Populi ac Cleri Judaici, Demetrio omnino affentiente, conftitui Simonem ἡγούμενον καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι προφήτην πιστόν, quod eft, dum venerit Elias aut Moyfi compar aliquis, qui poffet facerdotium tribui fuæ, fuæ regnum poftliminio reftituere, thronumque Davidis ftabilire. Confimili autem phrafi male utitur maximus Grotius ex l. 1. Macc. c. 4. 46. adverfus prophetias fecundæ Ædis. Fas etenim fuit Altaris polluti faxa recondi in הר הבית, μέχρι τοῦ [illegible] περὶ αὐτῶν, tempore inquam Alcimi ψευδιερέως. Quanquam nemo non fatebitur rarius effulfiffe Rationale durante Domo illa, divinandique honorem Judæis tum parcius fuiffe conceffum, aut nullum plane inter eos comparandum cum Vatibus biblicis, Elia Efaia & Jeremia, ante tempora Chriftiana emicuiffe. Sic enim interpretabere illud Maccabaicum, ferociente Bacchida [illegible] Quandoquidem fub Alexandro Magno Scriptorum Divinorum aliquot ufque floruiffe Jaddus ידוע Pontificis nomen indicat, quod centum plus annis recentius nofcebatur quam illa Efdræ & Nehemiæ. Vide hujus librum c. 12. v. 11, 22, 26. Ne tamen Pontifices Simonem fequentes jam memorare opus fit, aut ftultum Hyrcanum, aut monftrum illud Hebraicum Jannæum, [illegible], aliave nomina Sacerdotum Regentium Deo Populoque Judæorum invifa: illa quidem fecula corrupti Sacerdotii notavit, quod mirabere, Strabo Geographus οἱ δὲ μετὰ [illegible], ab illo enim genus hieraticum deducit, [illegible], &c. Tum de Amphiarao Trophonio aliifque differens [illegible], addit, καὶ οἱ [illegible] Nam Ariftobuli patris faftum, qui vix annum integrum manferat, fcriptor bonus prætermifit. Denique à felici obitu optimi Hyrcanorum, atque adeo fub infelici brevique regno Ariftobuli filii ejus, cefferant anni plane ducenti, ut alibi commonftramus, ad penultimum Domitiani Cæfaris, quum hæc talia fcriberet Mattathiades, ducentis etiam annis Matthia atavo fuo gibbofo ferior. Hinc equidem fiere Pectus Pontificis, hinc extingui facram lucem Effenæ. Ardua res eft & rara, quod vides, à lectione Rabbinorum non delirare. BERN.

m Αὐτῷ τὸν Θεὸν] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam αὐτῷ reliquorum.

n Αἰνέσεις,] Αἰτήσεις male legerat *Vet. Interpr.*

o Ἐπιθυμοῦντες·] Lege εὐθυμοῦντες. COCC.

p Ἀντετίθεσαν] *Samb. Bush.* (*Coll. Voff.*) & *Hen.* ἀνετίθεσαν: quia præcedens κατά præpofitionem huic verbo abftulerat. BERN.

q Ἐξ μὲν οὖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* perperam antea in *Editis* [illegible] &c

r Καὶ τὴν σκηνὴν] Καὶ τὴν σκηνὴν *Big.* (*Coll Voff.*) & *Samb.* καὶ τὴν σκηνὴν *Baf* & *Gen.* excuderunt, prætermiffo penitus παρεκόμιζον, pro κατὰ, aut καθ' ἃς, aut [illegible] BERN.

s Δαρεικοὺς] Δαρικοὺς fcripfit *Samb.* Imo fic jubet Chœrobofcus Grammaticus Oecumenicus: fic alii magiftri literarum. Corripitur enim hoc nomen ex δαρειακός. Legimus tamen apud *Baf* & *Gen.* δαρεικούς. BERN. Ita folus *Samb.* Sic vero cum αιι jubet *Chœrobofcus*. in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικούς.

t Θυμιαμάτων,] *Gen.* θυμιαμάτων.

v Τρυβλίον] *Samb.* utrobique τρύβλιον, dimoto accentu quem poftulabat quidem [illegible] BERN. Φιάλην, τρυβλίον, θυΐσκην hæc conveniunt Hebræis מזרק, קערה, כף. Num. 7. REL.

x Ἀργύρεα] Sic *Big.* (*Coll. Voff.*) & *Samb.* ἀργυρᾶ in *reliquis*.

y Δὴ αἱ] Illud δὴ additum è *Big.* & *Samb.*

z Διακοσίους] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* διακοσίας.

a Ἐλαίῳ] Ἐλαίῳ πεφυραμένου *Samb.* ex ufu frequentiori. Iro quidem comminabatur aliquando Ithacæ dominus phrafi eadem —— [illegible]

πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν [b] σὺν ἀρνίῳ τῶν ἐτησίων [c] ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς [d] χίμαρρον ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [e] θυσίας σωτηρίας λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν [f] ἐτησίοις καὶ ἐρίφοις. οὗτοι μὲν δὴ θύουσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν [g] εἷς. Μωϋσῆς δὲ οὐκέτ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ [h] Σιναῖον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, [i] ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων καὶ τῶν νόμων τῆς συντάξεως. οὓς, κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, [k] γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

tuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo * in holocaustum, simulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quisque alia offerebat sacrificia, quæ salutaria appellantur, per singulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem isti per duodecim dies *continuos* sacrificant, singulis diebus unus. Moyses autem non amplius Sinæum jugum ascendens, sed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana sapientia excogitari possent, in omne ævum religiose observari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob necessitatem harum aliquam violare sustinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere supersedeo, quòd alio in libro de Legibus scribere instituerim.

ΚΕΦ. θʹ.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νυνὶ δ' ὀλίγων τινῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τὸν λόγον μοι περὶ θυσιῶν [l] ἐνεστάναι συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ [m] τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελούμεναι, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. τῇ μὲν [n] ὁλοκαυτεῖται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστὶ, καὶ κατ' εὐωχίαν δρᾶται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τῆς προτέρας. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἐπέτεια, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ προήκοντας. [o] ἄρρενα δὲ [p] ὁλοκαυτεῖται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, τὸν κύκλον τῷ αἵματι [q] δεύουσι τοῦ βωμοῦ [r] οἱ ἱερεῖς· εἶτα [s] καθαροποιήσαντες διαμελίζουσι·

CAP. IX.

De Sacrificiis.

X.

Nunc paucas quasdam *leges* commemorabo, de purificatione & sacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret sermo de sacrificiis. Sunt enim duo sacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro universo populo factum: atque *ista* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne consumitur, ac inde sortitum est holocausti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *institutum* est, & in epulum sacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocaustum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *anos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. Sed mascula *oportet* esse omnia quæ solida concremantur.

Ritus Holocaustomatum. Lev. c. 3.

θυσῶ, inquit magnus Commentator. Verum LXXII. Alexandrini dictionis Hebraicæ satis tenaces, ἐν ἐλαίῳ πεφυραμένην ex Moyse idem reddiderunt. BERN. Sic *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐλαίῳ *Bas.* & G. ἐν ἐλαίῳ ex *Moyse* reddiderunt LXX.

b Σὺν ἀρνίῳ] Μόσχον καὶ κριὸν σὺν ἀρνίον ἐτησίων Typi priores male conjecti, pro *Bigotiano* σὺν ἀρνίῳ ἐτησίων, כבש אחד בן שנתו toties Num. c. 7. quod ἀμνὸν ἐνιαύσιον vertunt LXXII. Judæi, modo ἀρνα, modo ἀρνίον. Ovile autem quicquid, ut Talmuda admonent, XIII. mensem superaret, ætatemque adeo כבש agni excederet, inter אילים i. e. *arietes* porro numerabatur. Quocirca probo minus hanc *Samb.* lectionem σὺν ἀρνειῷ τῶν ἐτησίων: quanquam Herodianus in Grammatica Generali & Scholiastes Homericus tam ἀρνειοῦ, ἀρνειῷ, quam ἀρνειοῖς, ἀρνειοῖς quasi Synonyma juxta posuerint. Certum enim est apud optimum Poetarum ἀρνειόν, sæpius autem occurrit, pecus majusculum אילים *arietes* partemque meritam hecatombæ denotare. Præterea in opere Hesychiano & in Lexico Attico Istri tertius annus datur ἀρνειῷ, sicut secundus ἀμνῷ, ἀρνὶ primus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* quod præfero σὺν ἀρνειῷ τῶν ἐτησίων *Sambuci.* in *Editis* σὺν ἀρνίον ἐτησίων.

c Ὁλομελῆ] Quum holocausta fuerint, in partes debuerunt secari antequam offerrentur. REL.

* *In holocaustum,*] *Al.* solidum sacrificium.

d Χίμαρρον] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis χίμαρρόν τε ἐπὶ π.

e Θυσίας σωτηρίας λεγομένας] Θυσίας σωτηρίου *Big.* & *Samb.* ut sæpissime Interpretes LXXII. ex זבחי השלמים Mosaici codicis. Sed *Bas. Gen.* & *Epiphanius* σωτηρίους. S. Hieronymus θυσίας τὰς σωτηρίας, *Sacrificia* aut *Hostia Pacificorum.* Statim *Big.* λεγομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δύο βόας. BERN.

f Ἐτησίοις] *Samb.* σὺν ἀρνάσιν ἐτησίοις, quod idem est. In Lexicis suis Hesychius Photiusque ἐτήσια, ἐνιαύσιον; sive τὸ κατ' ἔτος, ἐτήσιον. Legislatoris autem כבשים בני שנה v. 17. Josephus dubie, LXXII. Alexandrini in genus sequius transtulerunt: hic quidem σὺν ἀρνάσιν ἐτησίοις vel ἐτείοις, illi vero καὶ ἀμνάδας ἐνιαυσίας. Ut scias jam in Pacificis admitti fœmineum, quod profecto ad Holocaustoma haud licuit. BERN. Ἐτείοις *Samb.* & *Vat.*

g Εἷς.] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* εἷς τῶν ἀρχόντων. Μωϋσῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

h Σιναῖον ὄρος.] Σιναῖον, absit οἱ Typographi. σιναῖον ὄρος, εἰς *Samb.*

i Ἀνεμάνθανε] *Bas.* & *Gen.* ἀνεμάνθανε τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων. *Big.* ἀνεμάνθανε περὶ τοῦ Θεοῦ, περί τε τῶν πρακτέων. *Samb.* denique & *Epiphan.* ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων. Sicut de se Moyses ille adfirmavit Num. c. 7. ult. ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת, vocem quidem se ab Adyto exaudiisse, quoties Deum consultum de rebus Hebræis Sanctum ingrederetur. BERN. Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀνεμάνθανε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρ.

k Γραφὴν ἑτέραν] Hinc nonnulli (ut ex pag 129. v. 25.) colligunt *Josephum* librum peculiarem composuisse *de Hebræorum Legibus.* Forsan tamen hic respiciat ad ea quæ *de Legibus* scripsit *lib.* IV. c. VIII.

l Ἐνεστάναι] Ἐνστῆναι à typis prioribus. Libri scripti compositum præbent. Utrumque fas dicere vel mediis Athenis. BERN. Ita *Big.* & *Coll. Voss.* & *Samb.* ἐστάναι in *cæteris.*

m Τῶν ἰδιωτῶν,] Ita & Judæi in Talmude distinguunt sacrificia in publica של צבור & privata של יחיד. Quod autem ad duo referat sacrificia omnia, holocausta & salutaria, & sacrificia piacularia ac reliqua salutaribus uti species eorum addat, est quod in Levitico hic ordo observetur, quodque ita dispesci possint

1. In ea quæ tota Deo cedunt, ut holocausta.

2. In ea quæ vel dominis vel aliis cedunt, uti salutaria.

Quamvis hæc divisio variis de causis minus accurata sit. REL.

n Ὁλοκαυτεῖται] Bis ὁλοκαυτεῖται *Big.* & *Samb.* quod Iones malint. Valde autem cognatæ sunt συζυγίαι circumflexorum & permutabiles. Ideoque subtilius distinguit inter πολεμέω & πολεμίζω ac similia verba *Eustathius*, quam auctoritas veterum sustinet. Præterea ad exitum hujus paragraphi ὁλοκαυτίζεται sequitur typum tertium Contractorum. Mox *Samb.* διατεινεῖ. BERN. Ter ὁλοκαυτοῦται *Big.* & *Samb.* ὁλοκαυτοῦται *Coll. Voss.* τὸ μὲν ὁλοκαυτεῖται *Vat.*

o Ἄρρενα] Ideo Hebræi dicunt אין עולה נקבה *Nunquam holocaustum est generis fœminini.* Quæ contra dici possunt, alio loco excutimus. REL.

p Ὁλοκαυτοῦται] *Big. Coll.* rursus ὁλοκαυτοῦται.

q Δεύουσι] Βρέχουσι *Big.* ex *Glossario.*

r Οἱ ἱερεῖς] Accurate distinguit sacerdos noster officium sacerdotum ab iis, quæ privati Israëlitæ præstare poterant. Victimam holocausto destinatam ipse Israelita jugulare poterat: ideo dixit ἀνὴρ ἰδιώτης θύει, sed quum sparsio sanguinis postulaverit manum sacerdotis, addit τὸν κύκλον &c. οἱ ἱερεῖς. REL.

s Καθαροποιήσαντες] Divisum *Big.* & *Samb.* καθαρὸν ποιήσαντες. Elegans tamen videtur illa Synthesis, & ab Urbe Palladis

tur. His autem occisis sacerdotes sanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, ligno in eam congesto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & intestina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles sacerdotibus sibimet habentibus. Et holocausta quidem ad hunc modum fiunt.

καὶ ᵗ πάσαντες ἅλσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι, ξύλων ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένου. ᵛ τοὺς δὲ πόδας τῶν ἱερείων καὶ τὰ κατὰ νηδὺν ἐκκαθάραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγιασθησόμενα ˣ προσεπιφέρουσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τῆς ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν οὗτος.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione sacrificant, animalia quidem mactant ejusdem generis: ista vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem sanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, simulque caudam agni superponunt aræ. At pectus & crus dextrum sacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero superfuerint igni comburunt.

β'. Τὰς δὲ χαριστηρίους θυσίας ἐπιτελοῦντες, ʸ τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύουσιν· ὁλόκληρα δὲ ταῦτα καὶ τῶν ᶻ ἐπετείων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι συνδυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσουσι μὲν αἵματι τὸν βωμόν· τοὺς δὲ νεφροὺς καὶ τὸν ἐπίπλουν, καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος, καὶ σὺν αὐτοῖς ᵃ τὴν οὐρὰν τοῦ ἀρνὸς ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ στῆθος καὶ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι παρασχόντες, ἐπὶ δύο ἡμέρας εὐωχοῦνται τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίουσι.

Modus hostiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. c. 4. 5 & 9. & Num. c. 15.

3. Similiter autem ac in dicto modo sacris operandi pro gratiarum actione hostias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiscendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt*: quarum altera quidem Deo adoletur in holocaustum, alteram vero in cibum dant sacerdotibus. Accuratius autem de istis animalibus offerendis agam cum de sacrificiis dicturus sim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac sacerdos quidem sanguinem fundit in aram, sed non sicut prius, verum angulorum ad extremitates: renesque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes, quas eadem die absumunt in fano. lex enim in crastinum non relinqui sinit. Qui vero peccat quidem, sibique conscius est, sed neminem habet qui ipsum possit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo sacerdotes similiter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *suis* sacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, masculos.

γ'. Θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ᵇ ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας. οἱ δ' ἀδυνατοῦντες πορίζειν τὰ τέλεια θύματα, περιστερὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν ᶜ ὁλοκαυτοῦται τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς ᵈ βρῶμα δίδοασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τῆς θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο ᵉ προσπεσὼν, ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι δεύει τὸν βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τούς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην ᵈ πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τάς τε δορὰς ἀποφέρονται καὶ τὰ κρέα, ᵉ ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον ᶠ ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δὲ ᵍ ἁμαρτὼν μὲν, ʰ ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν ⁱ ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος· οὗ τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον ᵏ σιτοῦνται. οἱ δὲ ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ˡ ἐκθυόμενοι, τ' αὐτὰ μὲν κομίζουσι τοῖς ἰδιώταις· διαλλάσσουσι δὲ τῷ προσάγειν θύματα, ᵐ ταῦρον, ἔριφον, ⁿ ἄρρενας.

De fertis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. * Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis sacrificiis farina mundissima afferatur: cum

δ'. Νόμος δὲ ταῖς ἰδιωτικαῖς καὶ ταῖς δημοσίαις θυσίαις, καὶ ἄλευρον ἐπιφέρεσθαι καθαρώτατον· ἀρνίῳ μὲν ᵒ ἀσσα-

dis. BERN. Id fiebat stante templo II. in conclavi lavantium, ubi sordes crassiores demebantur, & deinde in atrio super mensas marmoreas. REL.

t Πάσαντες] Mollius hoc & bono tempore. πάσαντες pro πάσσοντες, *Big.* & *Samb.* BERN.

v Τοὺς δὲ πόδας] Ita & in codice Misnico Tamid III. I. pedes & intestina ultimo loco recensentur inter membra agni, ad altare delata. Nota כרעים dici, quod hic crura non indicat sed πόδας, uti & Philo lib. de victimis, pag. 839. & de allegor. Leg. p. 87. κοιλίαν καὶ πόδας reddidit quod Levit. I. 9. קרבו וכרעיו At cur Josephus πόδας & τὰ κατὰ νηδὺν reliquis adjecta scribit? quia videlicet hæc in patina בזך solebant ad altare singulatim deferri, uti in Tamid IV. 3. docetur. REL.

x Προσεπιφέρουσι,] Προσ[illegible]φέρουσι *Vat.*

y Τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα] Id est, ex triplici genere, boum, ovium, caprarum. REL.

z Ἐπετείων] *Bas.* & *Gen.* ἐπετειῶν repugnante Prosodia. BERN.

a Τὴν οὐρὰν] Quia caudæ ovium pingues erant in illis regionibus admodum. REL.

b Ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ] Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας τρόπῳ, *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* minus concinne. Melius *Bas. Gen.* & & *Epiphanius.* BERN. & HUDS.

c Ὁλοκαυτοῦται τῷ Θεῷ,] Ὁλοκαυτοῦνται τῷ Θεῷ· τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶσιν *Big.* & *Samb.* BERN.

d Βρῶμα] Βρῶσιν *Coll. Big.* & *Voss.*

e Προσπεσὼν,] *Big.* & *Samb.* προσπεσών. Mox iidem præsentius jam δαπανῶντες. BERN.

d Πιμελὴν] *Big. Coll.* πιμελῆν.

e Ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τῆς ἡμέρας] Quia addit εἰς τὴν αὔριον nihil superstes linqui oportere, suspicari licet per eundem diem ἐκείνης τῆς ἡμέρας non intelligi spatium temporis diurni quod cum occasu solis finem capit, uti apud Judæos sol occasus diem indicat & terminat. Sed quum de sacrificiorum comestione agitur dies præcedit noctem, uti Judæi loquuntur. Ita enim Lev. 7. 15. legitur, *ipso die sacrificii comedetur, nil remanebit usque ad mane.* Ita & mox de sacrificiis pro delicto scribit αὐθήμερον eodem die (videlicet adjecta nocte) comedi debere. REL.

f Ἀπολιπεῖν] *Ἀπολείπειν Coll. Big.*

g Ἁμαρτὼν] *Al.* ἁμαρτών.

h Ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς] Hic agit de sacrificiis pro delicto אשמות dictis, ubi nota illa a sacrificiis piacularibus differre, quod homo ipse quidem conscius sit culpæ suæ, non vero alii eum accusent. Ita de deposito quod clam est apud aliquem infra lib. IV. 8. scribit μάρτυρα εἶναι τὸν ἐξελέγξοντα neminem esse qui coarguere illum possit. REL.

i Ἐλέγχοντα,] Ἐξελέγξοντα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

k Σιτοῦνται.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis* σιτεῖται.

l Ἐκθυόμενοι,] Ἐκθυόμενα, ταῦτα *Bas.* & *Gen.* ἐκθυόμενα ταῦτα *Big.* Mox *Bas.* τὸ προσάγειν ex vitio. BERN.

m Ταῦρον,] Distinctius dico, פר לכהן או לקהל ושעיר לנשיא, juvenco saxit pro Sacerdote aut Ecclesia, sed pro Principe hirco. Hic χίμαρος Interpr. LXX. ille μόσχος. Ibidem pro ἄρρενας, sic autem medio deliquente Attice prolatum tradidit Eratosthenes auctor optimus, *Big.* & *Samb.* substituunt ἄρσενας, quomodo Homeri ætate Cecropidæ omnes omnino pronuntiarant, strenue ut tum fas erat & viriliter. BERN.

n Ἄρρενας.] *Big. Coll.* ἄρσενας.

* *Porro lex præcipit,*] מנחות נסכים, ex *Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2. Potiebant autem nomine* [illegible] *victimæ singula, agnus* כבש, *aries* איל, *taurusque* פר, *simila* סלת σεμιδάλεως assaronem *unum, duos, tres: atque ex oleo, pariterque ex vino libando quadrantem* hinis, *trientem ejus, unumque pro bove* hinem. *Capit autem* הין hin *duos congios Atticos, aut Rabbinis æstimatoribus quantum* LXXII. ovis *gallinaceis sit replendis.* Assaron *vero seu* Omer, עמר או עשרון *potest partem decimam* האיפה Ephæ, *vel cum Talmudistis* ova 43⅕. *Vide Exodi c. 16. ult.* BERN.

o Ἀσσάρων] *Samb.* ἀσσαρών. At voculario nominis peregrini à Masorethis repetenda, qui ultimam syllabam premunt in recto ἀσσαρών, עשרון. Sic volunt etiam *Big. Bas.* & *Gen.* BERN. Vide pag. 121. v. 3.

ρων

p Κα-

ἀσσάρων[ος] μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο [p] καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ [q] μεμαγμένον ἐλαίῳ. κομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν θυόντων· ἐπὶ μὲν βοῒ [r] εἵνος ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος [s] τούτου τρίτον τοῦ μέτρου, καὶ τετάρτη μερὶς [t] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἷν μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων· [v] δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικὰς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἴνου παρῆγον. σπένδουσι δὲ [x] περὶ τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ἐπιτελῶν, [y] ἐπενέγκαι κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπαρχὴν μίαν ἐπιβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἑψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύραται, ἢ γενομένων ἄρτων. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ [z] ὁποσονοῦν, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῷον αὐθημερινὸν μετὰ τοῦ γεννήσαντος ἐπὶ τ' αὐτό· οὐδ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τὰς νόσους διαφυγεῖν, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς [a] πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστεραίαν οὐδὲν [b] ὑπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τῶν ἱερέων [c] μέρος ἴδιον λαβόντων.

agno quidem assaronis mensura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc consecrant super altare oleo subactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus mensuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem mensura Hebræorum antiqua, duosque potest choas Atticos facere. Eâdem vero mensurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hostiam non immolans, ex voto similam afferat, e,us primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum sacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo subigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet sacerdos, necesse est ut totum crematur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, nisi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia sacrificia pro morbo depellendo aut alia de causa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in crastinum aliquid relinqui fas non erat, sacerdotibus partem suam inde sumentibus.

Sacerdoti cedebant sacrificiorum primitiarum modicum, a... praeter pugillum.

Lex foetum mactari vetat simul cum parente, aut omnino illum prima vivendi septimana. Lev. c. 22. v. 27. &c.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

CAP. X.

Quomodo de festivitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

Ἐκ δὲ τοῦ [d] δημοσίου ἀναλώματος νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] σφάττεσθαι τῶν αὐτοετῶν, [f] ἀρχομένης τε ἡμέρας καὶ ληγούσης· κατὰ δὲ ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις [g] Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν [h] ἀρνάσιν ἐνιαυσίοις ἑπτὰ, καὶ κριόν· ἔριφον δὲ ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτάδων, [i] εἴ τι κατὰ λήθην γένοιτο.

β. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [k] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

Publicis autem impensis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac vespere: septima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo sacrificantes. At Neomeniarum solennitatibus & quotidianas hostias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis septem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, si quod obliviscentibus forte obrepserit.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hœdum pro peccatis.

Sacrificia statа, juge scilicet pensumque publice.

Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum solennia. Num. c. 28. & Ex. c. 29.

3. * De-

p Καθαγιάζουσιν] *Big. Bas. Gen. & Epiph.* καθαγίζουσι *Samb.* Sicut superius legerant Genev. §. 1. hujus, τοῖς ἄλλοις καθαγισθησόμενα προστεθῇ... Tria enim illa καθαγιάζω, καθαγιάζω, καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi superque aras comburendi* vim habent. Unde Hesychio καθαγίζω, κατατελίζω (Suidæ καίζω) καὶ καθιερόω. Huic etiam & Photio καθαγιάζεται, ἀφιεροῦται. Quare Salmasius male mutavit καθαγίζω Hesychii, quia significabat insuper μιαίνω, apud Sophoclem in καθαγίζω. Certe apud Etymologum M. ἄγος, μίασμα: sicut ἄγιος, μιαρὸς in parecbolis Homericis. Unde ἐναγίζειν, φονεύειν. Apud illum etiam legis ἁγίζειν, καθαίρειν. BERN. Καθαγίζουσι *Samb.* Verum tria illa καθαγνίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi, superque aras comburendi* vim habent, ut ex *Hesychio, Suida & Photio* in Lexicis constat.

q Μεμαγμένον] *Vet.* μεμιγμένον legit, *mixtum.*

r Εἵνος ἥμισυ,] *Big* ἶνος. *Samb.* ἵνος. Subinde vero utrisque ὁ δὲ ἶν μέτρον, pro ἶν הין. Theodoretus εἶν legerat, ubi αἰθρέγραφα LXX. Interpr. ἶ. hodieque ostendunt. Hieronymus insuper de Onomastico Sacro Philonis hoc transtulit, In *mensura liquentis materiæ.* BERN.

s Τούτου τρίτον] *Samb.* τρίτον τούτου.

t Ἐπ' ἀρνίῳ.] Ἐπ' ἀρνίῳ. לכבש Num. c. 15. 5. τῷ ἀμνῷ LXX. Interpr. לאמרא Onc. pro *agno. Big.* ἐπ' ἀρνῷ, quod est idem cum ἐπ' ἀρνίῳ, seu ἐπ' ἀρνίῳ & ἐπ' ἀρνίῳ ex Grammatica Catholica Herodiani. *Samb.* ubique ἐπ' ἀρνῷ, qua de forma supra diximus. Mox Ἑβραίων *Samb.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀρνίῳ. ut *Coll. Big.* & mox ἶν. Vide p. 169. v. 2.

v Δύναται δὲ] Hanc elegantiam à *Bas. & Gen.* retinemus. Mutarunt autem *Big. & Samb.* in facilius, ὁ δύναται δύο χόας (χοεῖς S.) Ἀττικούς, exemplo ποιῆσαι. Theodoretus tamen Qu. 64. in Ex. εἷ δὲ τὸ εἷν; μέτρον Ἑβραϊκὸν οἴνου καὶ ἐλαίου. δέχεται δὲ, ὥς φησιν ὁ Ἰώσηπος, δύο χόας Ἀττικούς. ποιοῦσιν δὲ οἱ τρεῖς αὐτοὶ, ... τὸ μέτρον ... Ex Josepho etiam delibatum putabis, quod adnotavit S. Hieronymus ad c. 4 Ezech. *Porro Hin duos choas Atticos facit: quos nos appellare possumus* (hoc adjicit) *duos sextarios Italicos. Ita ut Hin mensura sit Judaici sextarii nostrique Castrensis, cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* BERN. In *Big. & Samb.* ὁ δύναται δύο χόας Ἀττικούς, sine ποιῆσαι.

x Περὶ τὸν βωμὸν] Vinum libabatur infusum in simpulum, quod insertum erat summo altaris ad angulum notozephyrinum, uti in Tamid legitur. REL.

y Ἐπενέγκαι] Ἐπενέγκαι *Samb.* Sed sententia ὑπενέγκῃ magis desiderat, ut ἐπενέγκῃ. Mox ἢ ἑψηθεῖσαν *Samb.* BERN. Ἐπενέγκαι *Samb.* melius ἐπενέγκῃ. HUDS. & COCC.

z Ὁποσονοῦν,] Ὁπόσον *Big.* ὁποσονοῦν *Bas. & Gen.* ὁπόσον οὖν *Samb.* Rescribes autem cum tono Attico ὁποσονοῦν, vel retinebis ὁποσονοῦν aliarum editionum. BERN. *Al.* ὁποσονοῦν. *Coll. Big.* ... *Coccejus* ὁποσονοῦν.

a Πέμματα] Εἶδος πλακοῦντος huc migravit in codd. *Big.* loco πέμματα: quoniam Hesychius dudum notaverat in Lexico suo πέμματα, εἶδος πλακοῦντος. BERN.

b Ὑπολιπεῖν] Ἀπολιπεῖν soli *Big. & Samb.*

c Μέρος ἴδιον] Hanc portionem Legislator appellat תרומה, ἀφαίρεμα LXX. אפרשותא Onc. BERN. Illud μέρος ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. & COCC.

d Δημοσίου] *Coll. Voss.* δαπάνης.

e Σφάττεσθαι] *Big. & Samb.* cum vulgo σφάζεσθαι. BERN.

f Ἀρχομένης τε] *Big.* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας καὶ ληγούσης. Recte also interpretatus est Flavius ἱερογραμματεὺς verba Mosaica בבקר ובין הערבים, de quibus nimium litigant Ecclesiæ nostræ atque etiam Judaicæ Theologi. Primum enim diei trihorium ultimumque, nisi forte frequentia Paschatis amplius exposceret, sacrificiis jugiter offerendis imputabantur. Atqui tempus hoc posterius, הערבים *Haarabaim* τὰ ἑσπέρια nuncupari existimo: quoniam in magna Parasceua distribueretur inter מנחה & ספס. sacrificia utraque vespertina, aut juxta phrasin Talmudicam εἰς ἑσπέραν μεγάλην & μικράν, מנחה גדולה ומנחה קטנה. Unde Judæi Alexandrini בין הערבים transtulerunt Græce ἀναμέσον τῶν ἑσπερινῶν Lev. c. 23. 5. BERN. *Al.* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας.

g Σάββατα] Unum Sabbathum σάββατα dicebatur eo tempore, quod ex dialecto [illegible] ætatis usitata, qua שבתא appellabatur, repeti potest, vel aliunde: de quo alibi latius. REL.

h Ἀρνάσιν] Iterum ἀρνάσιν acuit in prima *Samb.* BERN.

i Εἴ τι κατὰ λήθην] *Bas.* εἴτε κατὰ λήθην. *Samb.* εἴτε κατὰ λήθην, hoc enim affectat passim BERN.

k Μηνὶ,] Scilicet *Neomenia* mensis *Tisri*, qui in *Septembrem* Romanorum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit.

l Ἀπο

3. * Decimo vero ejusdem mensis secundum lunam ad vesperam usque jejunant: eodemque die immolant taurum & arietem & septem agnos; & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in solitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo universo: alterum vero in locum purissimum sub urbe educentes, illic cum ipsa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, sed proprio Pontificis sumptu paratus. Quo occiso, & sanguine ejus simul & hœdi in fanum *interius* illato, aspergit digito septies tectum totiesque pavimentum ipsius, rursusque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *spargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de suo* Pontifex arietem in holocaustum Deo.

Lev. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29.

4. † Die vero quinta-decima ejusdem mensis,

γ'. Δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ σελήνην [l] διανηστεύουσιν ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἔριφον. προσάγουσι δὲ δύο [m] πρὸς τούτοις ἐρίφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [n] ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποτροπιασμὸς καὶ παραίτησις τοῦ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸν δ' [o] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς [p] καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθάραντες. συγκατακαίεται δὲ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων τοῦ ἀρχιερέως παρασχεθείς. οὗ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας [q] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐρίφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ [r] τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ περὶ τὸν χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν [s] περὶ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν [t] πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχεται δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, τρεπομέ-

νυ

l Διανηστεύουσιν] Διανηστεύοντες ἕως ἑσπέρας, θύουσι Big. cum Samb. mox ἐν τοῖς. Illi statim ταῦρον καὶ κριοὺς δύο. BERN.

* *Decimo vero ejusdem mensis secundum*] *Venit mox decima dies Tisri* יום הכפורים LXX. *Interpr.* ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, *Pharisæis præsertim* ὁ ἡμέρα יומא, *præter arietem eximium P. M. variasque jejunantis populi victimas, duobus hircis averruncis,* [illegible] *altero, altero* ἀποπομπαίῳ, *atque lustrationibus vel rerum sacerrimarum, Adyti velo tum subducto, criminumque totius gentis expiatione venerabilis. Vide Levit. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29. necnon Massiflam* Joma *in corpore Talmudico, aut cum notis doctissimi Sheringami.* BERN. *Decima deinde luna ejusdem mensis* vertit *Gelenius.* Vide Cl. *Seldenum de Anno civili.* c. 20.

m Πρὸς τούτοις] Forsan πρὸς τούτῳ.

n Ὑπερόριον ἐρημίαν] *Big.* ὑπερορίαν ἐρημίαν. Locus autem ille [illegible] שעיר hirci exulantis cum crimine Cleri Populique Hebraici vocatur apud Moysen ארץ גזרה & המדבר, γῆ ἄβατος καὶ ἔρημος LXXII. Interpr. Quinimo distinctius in Talmudo nomine suo situque [illegible], [illegible] *cujus locum ab Hierosolymis abesse.* BERN. Locus ille *hirci exsulantis* cum crimine Cleri populique Hebraïci dicitur γῆ ἄβατος καὶ ἔρημος LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* [illegible] ἀφ' Ἱεροσολύμων ἀπέχειν.

o Ἐν τοῖς προαστείοις] *Sub urbe Sancta* rite dixit *Josephus* suo sæculo pro phrasi *Moysis* quam per ἔξω τῆς παρεμβολῆς reddunt LXX.

p Καθαρώτατον] *Big.* & *Samb.* καθαρώτατον *Bas.* & *Gen.* præter Canonem Grammaticum, quem tamen tam poetæ quam λογογράφοι sæpe negligunt. Geminorum vero hircorum alter cadebat sua sorte ליהוה, quod est, Deo & Altari: alter damnabatur לעזאזל, i. e. τῷ ἀποπομπαίῳ & solitudini. Significat enim עזאזל *abeuntem*, sive عازل; vel ἀποπομπή, vel amplius ἀποπομπαῖος, vel denique passive ὁ τράγος ὁ ἀποπεμπόμενος sive ἀποπομπαῖος, quomodo Rabbini Græcæ linguæ gnari ignarique fere explicant. Mox ἐν τοῖς προαστείοις, *sub urbe sancta* rite dixit Josephus suo seculo pro phrasi Moysis ducis מחוץ למחנה; sive ἔξω τῆς παρεμβολῆς, LXX. Judæis Pauloque Apostolo interpretantibus. BERN.

q Εἰς τὸν ναὸν] Potius εἰς τὸ ἄδυτον, אל דביר, oppositum jam contra coli proxime sequentis [illegible] εἰς τὸν ναὸν, & subinde tertii εἰς τὸ αἴθριον. Tunc enim succedere fas erat Pontificem summum אל מבית לפרכת, ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος i. e. sub velo secretiori. Lev. c. 16. 15. & planissime v. 2. אל הקדש מבית הפרכת אל פני הכפרת אשר על הארן, LXX. Interpr. εἰς τὸ ἅγιον ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος εἰς πρόσωπον ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. Iterumque v. 16. וכפר על הקדש, *expiabit adeo ipsum sacrarium*, τὸ ἅγιον. Ita & *Joma* c. 5. §. 1. Adde & Flavium ἁλωσ. l. ult. [illegible] (ἐδίδου ὁ ἀρχιερεύς) [illegible], ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνω (vel μόνον) ἐν ᾗ [illegible] τῷ Θεῷ. Deinde locutionem Hebraicam v. 15. על הכפרת ולפני הכפרת, percommode expressit Josephus verbis Græcis εἰς τὸν ὄροφον καὶ εἰς τὸ ἔδαφος. Quod est Misna *Joma* c. 5. §. 3. למעלה ולא על הכפרת נוגעים אלא לארץ כמצליף: quippe [illegible], atque prius ex sententia Talmudistarum Urbis de eodem cruore f. 42. c. [illegible]. BERN.

r Τὸν ὄροφον] Sursum spargit semel sanguinem, septies deorsum: adeoque versus ὄροφον spargit, non ὄροφον τῷ δακτύλῳ ῥαίνει, & semel modo, non ἑπτάκις. REL.

s Περὶ τῷ μείζονι,] Forte περὶ τὸν μείζονα, *circum Altare majus.* Typographi enim ediderant περὶ τῷ μείζονι. BERN. Forte περὶ τῷ μείζονι COCC. Non circa altare fundebatur, sed uno in loco ad angulum altaris notozephyrinum in basi vel crepidine, uti Talmudici notant. REL.

t Πιμελὴν] Πιμελὴν ubique MSS. חלב autem in hoc ritu Lev. c. 16. 25. tota viscera complectitur, quod Josephus Sacrificulus ignorare non potuit. Neque aliud sonat Δευτέρωσις 7. c. 6. Jomæ, [illegible] על גבי המזבח, *Juvenci autem hircique ustulandorum viscera scutella excepta super Altare adolebantur.* Cæterum quam vana sit querimonia Saliani & Sheringhami περὶ τῶν ἐξοχῶν, pro Josepho passim declarat liber Leviticus in similibus sacrificiis. Dein vox illa ἐξοχαὶ non solum *caudas* cæterasque animalis appendices denotare, sed & congrue potest *Exta* Latinorum, Patrumque Misnicorum אמורים. Imo maxime credas Flavio, qui toties viderat hujus piaculi חלב, & [illegible], [illegible], τὰς ἐξοχὰς & τοὺς νεφροὺς & τὴν πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος super Altari magno fumantes. BERN.

† *Die vero quinta-decima ejusdem mensis,*] *Dein sub æquinoctio autumnali, à die Tisri* XV. *ad* XXII. *ejusdem mensis exaltum, celebrabatur larga & lætissima festivitas, Lev. c.* 23. 40. *Num. c.* 29. *& Deut. c.* 16. [illegible], *iterumque* [illegible], omnino lætabere dabisque te hilaritati, *sic jusserat ipsa Sanctimonia, Moysi* חג הסכות χὰγ σκηνῶν. *Onceloso & Jonathani vero* חגא דמטליא. *Samaritis* حج المظلل, *Gerinnida & Hebræorum aliis* حج المظال *aut* حج: *& adhuc præclarius* Hag. חג, ἡ ἑορτὴ, *Ezech. c.* 45. *ult.* 2 *Par.* 5. 3. *& hujusce Archæologiæ l.* 13. *c.* 21. *ubi Jannæus de ponte sacro turbatur: atque simpliciter* χὰγ *ubique operis Misnici. Item ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν* LXXII. *Int. & Jasoni l.* 2. *Macc. c.* 10. 6. *atque ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας aliquoties in versionibus Græcis V. T. Deut. c.* 16. 16. *Zach. c.* 14. 16. *tum etiam* 1 *Macc. c.* 10. 21. *& in utraque epistola Senatus Solymitaris l.* 2. *Macc. c.* 1. *necnon Johanni Evangelistæ c.* 7. *Philoni itidem planissime σκηναί, sed & Plutarcho scriptori peregrino, qui addere amplius voluit μεγίστην παρ' Ἰουδαίοις καὶ τελειοτάτην ἑορτήν: merito & velut arguerat dudum S. Zacharias extremo vaticinio contra Ægyptios.* סכות *denique pro festo eodem offendimus apud Rabbanitas. Ubi hornum frugum datori Optimo repensum Deut. c.* 16. 13. 15. *& Ex.* 23. 16. באספך מגרנך ומיקבך, *quod est verbis sophistæ Chæronensis de feriis eisdem* ἀκμάζοντος τοῦ τρυγητοῦ. *Scenopegia adeo vocantur* χὰγ ἀσίφ חג האסיף *i. e.* [illegible], *ἑορτὴ* [illegible] *Int.* LXXII. *& perspicue ἑορτὴ* [illegible] *Aquila,* [illegible] *Symmacho, Samaritice in scholiis Romanis* [illegible]. *Quippe versio Samaritica ibi reddiderat ex Onceloso, quod existimo,* חג כנישה, *& subinde Arabica translatio Neapolitanis nota* حج الجمع. *Pridem enim adnotavit Moyses ille doctor dubitantium c.* 3. *c.* 43. *ab Ethicis Stagirita, gentium plerasque μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς pompis sacris victimisque Eucharisticis rependio vacasse. Quomstiam convenit justo anni tempore, Eiresione pallata, ritaque plurimo cum Scenopegiis Hebraicis hilaris illa & Atheniensibus gratissima Septimana, quæ Pyanepsia & Thesmophoria in se comprenderat. Reverendo, inquam, Largitori gregibus armentisque totis sacrificatum. Numerat enim Cœremoniale Mosaicum undeoctoginta animalia litanda hisce feriis, præter Ecclesia victimas quotidianas votaque privata. Tum vero, ædibus suis altero spoliatis ac desertis, Misna* Succa *c.* 2. §. 9. כל ז' הימים [illegible] *: suppellectilem adeo domus ac ornatum concinnum in scenam transferre docuit, ac veterem illam Δευτέρωσιν explicant Scribæ Jerosolymitani f.* 53. [illegible]; *in agros & plateas effusi gens Hebræa, septem dies jucundos agebant sub frondeis ac pellucentibus attegiis, aut Romane loquendo sub umbris. Seria enim cavent Nomodidascali* Succæ c. 1. §. 1. ut levia illa tecta solem autumnalem arceant potius quam admittant. סוכה שחמתה מצלתה פסולה. *Nec aliter de his philosophus Chæronensis quæstio Συμποσιακῶν* [illegible] *τῆς μεγίστης καὶ τελειοτάτης ἑορτῆς παρ' αὐτοῖς ὁ καιρός ἐστι καὶ ὁ τρόπος Διονύσῳ προσήκων. τὴν γὰρ λεγομένην νηστείαν, ἀκμάζοντι τῷ τρυγητῷ* [illegible] *λέγω μὲν γὰρ τὴν λεγομένην νηστείαν, post* Jomam, *Tisri*

post

[illegible], tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere

post diem decimum mœstissimumque, [illegible]. Tuguria ita sua festiva intra extra adornare amat hodieque Judæorum calamitas. Sæpius autem in Misna inculcatur illud genti ab otio haud alienæ, tempore Hag sub fronde bibere ex professo & quantum decima quarta mensa consumat vesci [illegible] לאכל בסכה [illegible], præmissa toties hac benedictione [illegible] לישב בסכות atque, credis, ibidem dormire: domi vero rarius esse aut raptim. Succa c. 2. 4, 5, 6. maxime adhuc indulgere genio extremis utrisque diebus Festi, quos שבתון [illegible] appellat Lex Divina, lautitiis reliquorum Sabbatorum, *Misna* [illegible] c. 16. 2, &c. aut uberioribus longe celebrandos. *Unde Plutarchus de bacchationibus cultuque Sabazii inter Judæos, [illegible], (malo [illegible]) [illegible]. Sic autem lætari torpi, sic commessari audent, quasi memores Moysis ducis patrumque suorum, qui per eremum & inaquosa Arabiæ olim vagabantur. Quapropter in Liturgiis canitur*, [illegible] לישון [illegible] [illegible]. *Quinetiam gratias illi reddunt Deo, dum in tabernaculis rite conveniunt*, [illegible] [illegible] לאכל [illegible] [illegible]. *Neque aliter. Breviaria Judaica tempore S. Hieronymi, qui ad Zachariæ c. 14. ubi reliquias Gentilismi adoratum miserat [illegible] ad Scenopegiæ Solymitana, talia refert*: Hæc quoque, *agit autem de feriis Succoth per universum orbem celebrandis*, Judæi cassa spe in mille annorum regno (*ita à Pharisæis acceperat Johannes Theologus [illegible]*) futura promittunt, cujus solennitatis illud exordium est: Egressus populus Israel de Ægypto per vastam ac terribilem ac latam solitudinem, in qua non erat domus, villa, oppidum, specus, faciebat sibi tabernacula atque tentoria, (quæ nunc à similitudine parvulæ avis papiliones vocantur) in quibus cum conjugibus morarentur ac liberis, & cibum caperent, & per diem solis ardores, & per noctem humorem & friges & roris injuriam devitarent: jussumque est ut in mense septimo quinta decima die mensis fieret tabernaculorum solennitas. Et cum te, inquit, interrogaverit filius tuus cras, dicens, quid sibi volunt hæc tabernacula? Respondebis ei, multo tempore peregrinati sumus in Ægypto, de qua eduxit nos Dominus in solitudinem, (*vide Lev. c. 23. 43.*) & idcirco tabernacula suscitamus, ut beneficiorum Dei omni tempore recordemur, cum cœperimus habitare in urbibus. Præcepit quoque ut facerent tabernacula de ligno pulcherrimo, quod Judæi cedrum, *lege citrum* [illegible], vocant, & de palmarum ramis, ac frondibus ligni densissimi & salicis & populi. Historiæ jecimus fundamenta. *Hæc ille presbyter Christianus. Scenas autem istas è fundo, quantus cubitorum septies septem, non erigunt supra cubitos xx. nevè infra decem palmos*, Succa c. 1. 1. & c. 2. 7. *Maim.* Sophar c. 5. 5. *quæ caperent singula humani corporis partem præcipuam & dimidia majorem, simulque mensam totam; fastigio denique illas non strictiori quam palmari coronant. Quanquam Helena Adiabenorum regina* (Lydorum *ajunt Doctores Jerosolymitani* Succa c. 1. col. 2. [illegible]: *utraque enim gens [illegible]*.) *sub altiori tecto feriabatur Judaismo quondam peritia. Adhuc Pharisæi in navi tabernas solennes, plaustro, dorsove cameli, aut summa arbore, modo ibidem haud ascendatur utrovis* Jomtob *desigere; imo ex rapto iidem boni viri tuguria illa condere permittunt* Succa *f.* 27. *& Maim.* Sophar. *c.* 5. 25. *Deinde bis septima pompa Templum repetentes, apud Altare holocausti vibratis rite fascibus Cleroque præeunte Hymnum magnum* הלל רבה, *ab initio* ψ. 113. *ad coronidem* ψ. 118. *accinebant* Succa *c.* 3. §. 9. *Jamque post Ædem dirutam circa Pulpitum* [illegible], *ea gratia in Synagogam mediam translatum, die septimo Festi obire septies mos & ritus volt, sceptra sua saligna* [illegible] *quatientes ac [illegible]. Maimon. consule* Sophar *c.* 25. *pro cæteris. Puerulos etiam admiserant in hanc Panegyrin Traditionum Patres, quamprimum isti artem agitandi Lulabi addiscerent, [illegible]* [illegible], *addunt Antecessores Babylonii, f.* 42. *a. Dio etiam obtinuit, faciente fortean Jochanane Doctorum Judaicorum apice, [illegible] sacra in Panegyri vibrare* [illegible], *emittendo retrahendoque vicibus tribus versus plagas quatuor mundi, dein sursum & jusum.* Succa *f.* 37. *b. & Maim.* Sophar. *c.* 7. *Hanc porro agitationem fieri oportuit interdiu, quoties abiturus è Scena sua fascem pro more quisque attolleret & benediceret, & maxime initio & fine* Hallel *majoris una cum brevi hac Litania* [illegible] הושענא [illegible], *Misna* Succa *c.* 3. 9. *& Gemara f.* 30. *&* 38. *Dum vero staret adhuc Templum & honos Aaronidum, die primo Festi etiam Sabbatino, [illegible] Pharisæis decernentibus in suo Deuteronomio, ubique Judææ regionis* [illegible] *agitabat Lulabos; atqui in Templo Urbeque sancta* [illegible] *cum illo die, tum sex sequentibus. Verum statim à triumpho Titi Romani jusserat celeberrimus Rabban Zacchaides tota septimana sacra universam Judæam [illegible] sceptris frondes mucare, Misna* Succa *c.* 3. 12. *& Talmudi Babyl.* 41, *&* 43. *excepto duntaxat Sabbato. Quippe profligato jam Synedrio M. ambigua ferebantur mensium initia mediante, quod Maimonides sponte fatetur* Sophar *c.* 7. 13, 16, *&c. Merges autem* לולב Lulab *&* [illegible] Lulabba, *qui & [illegible]* הושענא *vocatur, quod simul cum epiphonemate sæpe* [illegible] הושענא [illegible] *toties jactaretur, (quanquam recentiores Judæi hoc nomen potius tribuant singulari illi salici* [illegible], *quam septimo Festi [illegible]* הושענא רבא *aut* [illegible] *quaquaversum vibrare mos:) sive, ut Græce licet appellare, [illegible], & maxime cum Josepho [illegible], ramos myrteos* הדס *salignosque* ערבה *cum spadice eminente super cæteros* [illegible], *tolleris sancta felicia munera* Succa *f.* 32. *Talm. Babyl. & in Exegesi Jonathanis Lev. c.* 23. 40. *colligebat, addito insuper* malo Persico *sive [illegible]* [illegible]. *Hoc enim lævam manum implens, sicut jam dicto sermone dextram, Talmudista plurimi post Rabbam indeque porro misera Judæorum secula, donec exeunte Festo pomum illud esse liceret, Misna* Succa, *& f.* 31. *Talm. Babyl. & Maim. c.* 7. 6. Sophar. *Nonnulli autem Gemaricorum dextram manum tam Thyrso Citreo quam Lulabo armarunt; magis ex more Josephi hujus. Regerit adeo R. Aquiba collega ejus Eleazarus* Succa *f.* 34. [illegible] *, fas esse* citrum cum cæteris fasce unico colligari. *Hoc idem probat [illegible] seu [illegible] c.* 3. 6. *ubi quatuor arborum genera ad Lulabum* ללולב *quæruntur; tum etiam ex* Colbo *f.* 81. *a. Quarumne præter pomum unum, unum spadicem seu* לולב (*quippe vox ea apud Misnam modo thyrsum palmæ significat & quidem proprie, modo fasciculum ex hac arbore cum myrto, & salice collectum, inserto forte citro*) *ad Lulabum expostit vetus [illegible] (quam commendarat magna auctoritate Rabban Ismael T. Babyl.* Succa *f.* 34. *b.*) *tres minimum myrti ramulos, duas virgas salignas, omnes spadice pedali palmum unum, ut minimum, breviores,* Succa *f.* 32. *b. T. Bab. & Maim. Sophar c.* 6. 8. *& c.* 7. *ubi [illegible] describit vir doctus* [illegible] [illegible], Sceptrum palmæ foliis nondum apertis. *Sic enim docuerant Patres Babylonii* Succa *f.* 32. *a. Massicta autem* Succa *c.* 3. §. 4. *conveniunt Rabbini egregii Ismael & Tryphon in* [illegible]. *Aquibas interim permisit ramos omnes singulares. Cunctis etiam consentiunt* Menacot *c.* 3. 6. Ramorum genera quatuor ad Lulabum ex necessario requiri [illegible]. *Pariterque Moyses Maimonis c.* 7. 5. Sophar, Hæc quatuor לולב spadix, הדס myrtus, ערבה salix, atque אתרוג citrum conferre omnes debent ad Ritum Lulab למצות הלולב, *[illegible]*. Non sufficit pars harum, non arbores aliæ ad fascem Festivum, sive [illegible], *quod loquuntur Scholastici f.* 33. *a.* Succa. *Mirum tamen Buxtorfium aliosque multos Theologos, tam arbores illas Lev. c.* 23. *quam plures c.* 8. Nehemiæ. *Scenis duntaxat Judæorum compingendis, quod & Sadducæi jam olim contenderant, non pro enchiridiis ferialibus adsumi. Adversantur tamen his Josephus, Doctores [illegible], & multorum seculorum notissima consuetudo. Rejiciuntur denique ab hac pompa Citria perforata, putria, compressa, imo ex* Turim *Spherica, nimis nigra ut homo Æthiops, aut viridia nimis & albicantia, immatura, petiolo* [illegible] *apiceque* [illegible] *seu* [illegible] *spoliata, Misna* Succa *c.* 3. §. 5, 6, 7. *& T. Jeros. f.* 33. *& T. Bab. f.* 32, 34, *&* 36. *Sed redeamus rursum ad Symposia Plutarchi. [illegible]: ut sane Moyses ab Oraculo Sinao Lev. c.* 23. 42. [illegible], *[illegible]. Id vult* הכלל *sive Canon Deuteronomii Pharisæi Massicta* Succa *c.* 1. 4. [illegible], Quicquid solum produxerit polluti incapax tabernaculis [illegible] fas fuerit contegendis. *Laterum vero major adhuc dabatur licentia, §.* 5. *[illegible]. Pharisæus equidem diceret* יום טוב [illegible] הראשון. Scenopegiorum panegyris prior, atque ex opere proprio [illegible] סכה Succa. *[illegible]*, [illegible], post hexaemeron levioris observantiæ, *[illegible] (nam & Deuterota Judaici admonent Octavam Scenopegiorum esse per se festum, novamque plane solemnitatem & quartum* Regalum *inducere,* [illegible] Succa *f.* 48. *a.* Joma *f.* 3. *a. T. Bab. & passim. [illegible]. sic calumniatur Chæronensis, [illegible], [illegible]* [illegible] *sive [illegible] in Misna Pharisæorum: vel ad meliora exemplaria [illegible]. Idem enim [illegible] & [illegible]. Magistris autem Judaismi ritus iste vocatur* [illegible], *[illegible]*, [illegible], *[illegible], vel certius. Veruenim à Doctore quodam Misnico & quasi condiscipulo S. Pauli hæc talia acceperat Plutarchus ante excidium Ædis Divinæ. [illegible]. Dicam igitur extemplo. [illegible]. Vespertina quidem tripudia, gesticulationes, cantiones, [illegible], aliasque cæremonias* Betsoabæ *durante Scenopegiorum solemnitate, à Bacchatione haud plurimum differre existimo. Impium tamen esset & [illegible] idem de diurna Liturgia diebus extremis magnisque Festi istius dicere unquam aut cogitare. [illegible]* [illegible] *[illegible], tubis unius palmi præter linguam & nolam ex cornu arietino ut Simeone Gamalielis æstimante* [illegible], *aut cum [illegible]* [illegible] *unius cubiti ex metallo. Videto f.* 27. *[illegible], [illegible] f.* 26. *& [illegible] c.* 7. §. 3. *[illegible]. Hoc maxime fecerant Sacerdotum Hebraicorum natio Neomenia Tisri, quæ inde appellatur* [illegible] *[illegible] Interp. LXX. i. e.* Festum ambubaiarum, *Num. c.* 29. 1. *& c.* 10. *& Lev. c.* 23. 24. *[illegible]. Verum de Levitarum* כנור *[illegible], consules l.* 1. *Par. c.* 15. *Josephi hu-*

re & compingere jubet singulos per familias, præ metu frigoris sibimet cavendo ab anni tempestate: [x] σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει κατὰ οἰκίαν ἕκαστον, [y] τὸ κρύος ὑφορωμένους ἐπὶ [z] φυλακῇ τοῦ ἔτους· ὅταν τε πα-

buins l. 7. c. 10. [illegible] & *codicem* Eracin *in corpore Talmudico. Differo tamen hanc reliqua Plutarchi, loco alio dignus repetenda. Iterum ad Scenas Judaicas. Septimo autem die Festi, qui* [illegible] *appellari meruit atque in recentiori Judaismo* הושענא רבה, *bis septies obibant Altare grande Clerus cum plebe, modulantes totum Hallel magnum, necnon blandulam hanc salutationem* יופי לך מזבח יופי לך מזבח, Bene tibi, tibi pulchre Altare; *aut ex formula Lazari* ליה וליך מזבח ליה ולך יופי *Misna* Succa *c.* 4. 5. *Die etiam isto, qui profecto ultimus fuerat* [illegible], *ex veteri observantia (nam recentiores vel octavam in Tabernaculis malunt consumere, quam compositis suis nimis credere, Maimon.* Sophar *c.* 6. 13.) *Citreum de suo quemque ferre oportebat, sicut primo Festi Fascem proprium, Misna* Succa *c.* 3. 11 *& c.* 4. 5. *Maim.* Sophar *c.* 8. 10, 11. *Hoc quidem seculo in media Europa unum pomum nomine totius Synagogæ defertur. Verum tanta copia reperiebantur ista mala tempore ac solo veterum Doctorum, ut laceret viris* [illegible] *comesse citrea parvulorum, Misna* Succa *c.* 4. 7 *Hunc porro morem de jugo Sinao acceptum perhibet Maimonides* Sophar *c.* 7. 20. *&c. laudant etiam Deuterotæ aliquot Misna,* Succa *c.* 4. §. 5, 6. *ut præter* כפני עצמו, *salicem Lulabi, quisque aliam* ערבה של לולב, *quæ ex salicto* מוצא Mozæ *Jos. c.* 18. 6. *quam Coloniam vocant Doctores Urbis sanctæ, & O Bartenorius noverat nomine prisco, septus accipiebatur, Misna* Succa *c.* 4. 4. *magnis cum clangoribus & lætitia ad Aram holocausti deportaret, ibique relinqueret quovis septem dierum salicem unam, excepto forte Sabbato, si advenerat: tum enim infixæ manebant pollubris aureis in Templi peribolo. Hodieque Judæi, (quia secunda illa salix Lege scripta haud nititur* הערבה אינה בפירוש בתורה, *sive ut loquitur R. Zabed T. Bab.* Succa *f.* 44 *a.* ליתיה ליה עיקר בתורה, *sed duntaxat more stat Prophetarum* במנהג נביאים, *aut verbis Jochananis Talmudistæ* הערבה יסוד נביאים,) *septima feriarum Scenicarum, non aliis, salice prehensa humum bis terve percutiunt aut rudium aliquod, in recordationem Templi, absque omni benedictione salicis. Maim.* Sophar *c.* 7. 22. *Noctibus vero levioribus Festi* כחול של מועד, *nam extremi utriusque dies Sabbataque ab his ludis abhorrent, noctibus* [illegible] בלילין של חוליו *ingunt cum Pharisæis, in Atrio fœminarum, longum id erat cubitos* 187. Talm. Jerof. Succa *c. ult. prope* [illegible] בית השואבה *auro flammisque lampadum tum magnifice illustrato spectabat populus, vir fœminaque, de altiori illa pegmate, senes Israelis, senatores, Academiarum rectores, Doctores, omnesque hæresis ascetas,* חסידים ואנשי מעשה, *quid creditis? ludentes, saltantes, gesticulantes, plaudentes, ut ætas illa potuit & cantillantes facibus præcedentibus, atque (ut Plutarchus maluit) bacchantes, & Stratonicum modo Spondeum melos Talm. Jerof. ad* Succa *c.* 5. 6. אשרי מי שלא חטא ומי שחטא יחזור וימחול, Felix quisquis non delinquit, aut cui donatum est delictum, *modo Lydium ac molle* אשריך ילדותי שלא ביישה את זקנתי, Bonos lacertos, qui nec senem fallunt: *simulque tibiis* חליל של בית השואבה *& audaci Syria musica chorum canum irritante, præter voces, citharas, nablia, cymbala, organa alia Levitarum, quæ vel Jerichunta excitarent à tot stadiis, Talm. Jerof. ad* Succa *c.* 5. 3. *Hinc apophthegma Pharisæorum paulo jucundiorum,* Hilaris esse haud novit, qui sit ludorum Betsoabæ inexpertus, Succa *ibidem:* כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו *Post noctem autem intempestam hisce tripudiis ac tereteismis finem tandem imponunt* [illegible] *sive Sacerdotes duo, qui a Porta superiori* שער העליון *per Odei gradus quindecim perque Atrium muliebre multisses clangentes* [illegible] (*ita interpretor* תקעו הריעו) *ad Portam Nicanoris descenderant* לשער היוצא למזרח, *ibique conversis ad occidentem vultibus, hæc taita solenniter professi fuerant,* Deo quidem contempto Orientem solem adoraverunt patres nostri, (*etiam* [illegible] *Abraamus:*) nos autem ad Deum, ad Deum ora nostra convertimus, ואנו ליה וליה עינינו, *Misna* Succa *c.* 5. §. 4. *Sic habes Ceblam Judaicam, fundumque Cebla Christiana. Templa enim nostra, sicut olim Fidelium vultus inter precandum Montem Ædis Solymitanæ, dilectum Christo Jesu locum ac frequentatum, ex composito respectabant. Octavam denique diem Festi, quæ Tisri* XXII. *Moyses ex mente Dei vocat* Haseret עצרת, [illegible] *Josephus, Onkelosus, & Chaldaizantium alii: sive vox illa* [illegible] *denotet cum* LXX. *Interpr. i. e.* Conclusionem *cujusque* Regali. *Iis enim exituris hoc tribuit Moses aut Pharisæi. Sive cum eisdem interpretibus Alexandrinis & plurimis Rabbinorum* [illegible], *ubi omissis rebus familiæ pia gens uni Deo omnis simul vacaret, congrua satis jactatur utravis originatio. Fertur adeo præceptum* [illegible] *Lev. c.* 23. [illegible] *S. Hieronymo* Dies celeberrimus est, עצרת היא, [illegible] *Et v.* 39. [illegible] ביום השמיני שבתון *Quinetiam de tribus Festis majoribus v.* 2. 4. [illegible], מקראי יהוה Synaxes sacræ, [illegible] מקראי קדש. *Adhæc B. Johannes c.* 7. *Evangelii, ex arbitrio Scribarum sui seculi Octavam Scenopegiorum nuncupat* [illegible] *Hunc enim jusserant Pharisæi* præ cæteris cunctis colere & celebrare, & pro Festo singulari habere, tanquam sine scena, sine termite, suo ex ritu & libationibus satis insignem. *Misna* Succa *c.* 5. *& ibidem Talm. Jerof.* [illegible] *Inde iterant Doctores, qui viderant incendium Ædis secunde Misna* Succa *c.* 4. 8. *per octiduum celebrari hymnum* Hallel *&* הפלגה Pacificorum gaudia *ob honorem diei Octavi, quo* [illegible] *dignint Hebræorum animi ad summum novissimamque Festi lætitiam. Insuper tam beata lucis gratia vite solvo* [illegible] *deturbari mensas agrestes, ædibus suam suppellectilem denuo reddi die septimo exeunte, iisdem docent Deuterotæ. Huc; hoc referunt Talmudici Divinum istud jus ac indulgentiam eximiam* והירח אך שמח. *Vide Maim. ad* [illegible] Succa *c.* 4. 8. *Post hæc sub vespera ad Altare magnum,* [illegible], *quam accurate explicat* [illegible] *c.* 5. 9. *& Talm. Jerof. ad c.* 5. 2. *cum vino simul aquas potentes Siloæ* [illegible] *vocant Josephus & Fidei nostræ Evangelistæ, Rabbini* שילוח *simpulis aureis libabant sacrifici, tubis interim & musica sacra aura omni personantibus, populoque adplaudente ex formula,* [illegible] הגבה ידך. *Sic solebant propter quendam Sadducæorum, ut refert Schola Babylonia* Succa *f.* 48. *qui sacram lympham in pedes suos profuderat. Sive ex Misna* Succa *c.* 4. 9. *ad verba* פעם אחת נסך אחד על רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. *Hunc autem Alexandrum Jannæum fuisse existimo, regem malum, pontificem pejorem, quem Sadducaismo infectum penitus factio Pharisæa, tempore Scenopegiorum malis Persicis armata, de Altari pepulerat. Profitetur enim Jochanan gloria Rabbanistarum T. Bab.* Succa *f.* 44 ניסוך המים *ritum istum descendisse per tot secula de monte Sina* הלכה למשה מסיני, *quarum* [illegible] *Sadducæos negligentes semper fuisse constat. Inde Maimonides ad* Tamid *c.* 10. 8 Sacerdotem illum in libatione errantem, quem nube adeo citreorum obruebat populus festivus, inter hæreticos & Epicuræos annumerant Patres. Contendunt autem hi à Clericis [illegible] tempore Hagi præter Legem consumi, meliusque plane omitti שאמרו אפיקורוס הוא כהן אחורין אין מנסכין מים *Hæc in spem pluviarum, præsertim proximam* [illegible] רביעות יורה *seu* *Quippe statim ab hoc Festo decretum ferebatur in Cælis de pluvii: ac proventu anni totius, Mass.* Taanit. *c.* 1. *& c.* 3. בחג נידונין על המים. *Idcirco irati numinis credebatur, quoties imbres primarii,* יורה *seu* רביעה, *solennitatem Scenarum & pietatem populi præverterent,* Succa *c.* 2. 9 quasi dominus in os pocillatoris sui oblatum cyathum rejectaret, משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו. *Has tamen libationes Dominus noster & Messias Jesus, cum tempore tam festivo in Urbe concionem haberet, Johan. c.* 7. 37. 38. *ad profusionem* Spiritus sancti, *consentiente Pharisæorum hæresi, pie ac sapienter transtulit. Consimili modo Josua ben Levi in Talmudo Jerosolymitano ad* Succa *c.* 5. 1. Bethsoabam *appellitari monet Atrii muliebris puteum, quoniam inde hauriebatur* [illegible] *tantidem vaticinante olim Esaia c.* 12. 3. ושאבתם מים, [illegible], *quod potest Jonathane interprete* ותקבלון אולפן חדת, Accipietis quidem novam doctrinam cum gaudio. *Hæc est Theologia Christiana, hoc sane Evangelium Jesu Christi. Sed descendamus rursus ad terrena. Minatur Vates Zach. c.* 14. *gentibus quotquot ad Solymas solemnitate Scenarum non ascenderint, annos aridos famelicosque* ולא עליהם יהיה הגשם. *Nec sane dissimile de* [illegible] *i. e. de Lulabo Attico pollicetur Scholion pervetustum apud Etymologum M.* [illegible]

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀποψήσασθαι,
Καὶ κύλικ᾽ εὔζωρον. ———

Quomodo & Stromatum suorum [illegible] *commendat noster Clemens p.* 476. *Hoc argumentum denique claudat Philo,* [illegible], *aut ille vel Judæorum veterum alius libello* [illegible], *ex Lege quidem cum* Encœnia *atque* Purim *nihil ad numeros sacros conferrent atque ritu duntaxat Ecclesiastico starent, non Mosaico,* [illegible] BERN.

[y] Περὶ τὴν χειμέριον ὥραν,] At die 15 Tisri erat tempestas anni (certe hic dies ultimus erat illius tempestatis) חום *calor* dicta Talmudicis. Quo jure ergo Josephus scribit annum id temporis vergere ad hyemem? Nempe omnino vergebat annus in hyemem, nam jam a die 15 mensis Ab, calor solebat imminui, & notant Judæi ideo his diebus celebrari voluisse Deum festum tabernaculorum, quod tempus hoc frigidius commorationi in tentoriis minus aptum esset, & ideo Pontifex M. qui die 10 Tisri se lavare frigida sæpe debuit, non amabat intercalarem annum, quod ita in dies frigidiores incideret id festum. REL.

[x] Σκηνὰς] Unde & Festum hoc dicitur ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, & à *Philone* σκηναὶ, ut & à *Plutarcho* σκηνή, qui (lib. 4. *Sympos.* probl. 5.) [illegible] appellat, p. 671. *Edit. Paris.* quo in loco pro [illegible] lego [illegible] & pro [illegible], & pro [illegible] demum [illegible]. BERN.

[y] Τὸ κρύος] [illegible] *Reg. Samb.* & [illegible]

[z] Φυλακῇ] Sic fere *Ælian.* in *Var. Hist.* l. 1. c. 5. [illegible]

μετ᾽ ἰδίων ἐπιτύχοιεν, παραγενομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν διὰ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἕξουσιν, [a] ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ [b] ἑορτὴν ἄγοντας [c] ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν [d] εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κράδῃ φοίνικος [e] πεποιημένην,

& quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri sint, atque octo diebus festivitatem agentes & holocausta facere & pacificas Deo hostias tunc offerre *præcepit*, manibus ferentes fasciculum ex myrto & salice cum spadice palmæ compositum, addito

Lev. c. 23. v. 40.

δίκαιος οὐχ ὑποπτ[illegible], οὐδὲ [illegible] φυλάσσεται διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦτο, *nam ejus annum non suspectam habet, nec sibi ab ea cavet* &c. Cum Josepho familiaris sit verborum trajectio, forsan τὸ ἔτους ad κρύος referendum, ut sensus sit, *anni frigus ex cautione suspectum habentes*. Si cui hoc displiceat, videat annon vertendum, *de anno jam affecto sibimet cavendo frigus suspectum habentes aut frigus suspectum habentes ex cautione* (*vel observatione*) *anni* tempestatis.

a Ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ] Proprie 7 dierum erat festum tabernaculorum, sed ἐξόδιον, עצרת, uti octavus dies ejus festi aliquando consideratur. REL.

b Ἑορτὴν] Ἑορτὴν τε ἄγοντας Big. Samb. & Vat.

c Ὁλοκαυτοῦν] Coll. Big. ὁλοκαυτεῖν.

d Εἰρεσιώνην] Samb. εἰρεσιωνὸν pro εἰρεσιώνας aut εἰρεσιώνης. Ita *Ramos* Epiphanio. Grammatica equidem Græca formam utramque patitur, hanc tamen frequentiorem fecit cultus Apollinis. BERN.

e Πεποιημένην,] Rescripsi πεποιημένην *compositam*, ex libris Samb. & Big. At πεποιημένη Bas. & Gen. typis suis ediderant. De Enchiridio autem festivo, quod componunt quatuor arbores semper virentes & ἀειθαλεῖς, Deo præcipiente Lev. c. 23. 40. Josephum explicabis hunc ad modum. Φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην לולב λουλάβ, μυρσίνης ענף עבות vel הדס γαλέων ἢ ὄζων, καὶ ἰτέας ערבי נחל & ערבין, χειμάρρων *amniculas salices*, σὺν κράδῃ φοίνικος כפות תמרים *spathalis palmarum* [illegible], τὸ μῆλον τὸ τῆς περσέας προσόντος, *addito pomo citri* אתרוג *Etrog*, פרי עץ הדר καρπὶ ἐκ ὠδῆς, [illegible], phrasi Mosis & Homeri maximorum poetarum. Convenit utrisque perennitas. [illegible] Aut verbis Azaidæ, quæ de Talmudo excerpsit magnus Commentator τῶ λουλάβω *parasa*. 30. *Etrog dicitur* הדר לשנה, שדור באילנו משנה. Agnoscit enim Thessalonicensis ad ἀδ. ὀδ. μῆλον vocitari, non solum malorum vulgare, [illegible] qui hoc genus mire amabat. Verum פרי עץ הדר indifferenter vertunt καρπὸς ξύλου ὡραίου, seu بها seu شكوة, Interpretes LXX. & Samaritæ in Arabicis & Judæi Maurusii & Tavosius [illegible], i. e. כוסבר. Ita quidem paraphrases Chaldaicæ Samaritarum & Jonathanis Uzielis. *Fructus arboris pulcherrimæ*, B. Hieronymus. Explicatius tamen Syrus ܦܐܪܐ ܕܐܝܠܢܐ ܫܦܝܪܐ ܐܬܪܘܓܐ *Fructus pulchrorum arborum, poma puta citria*. Nobilissimus Targumista Oncelosus פרי אילנא אתרוגין, Solymitarius הדרין, & Saadias vir clarus ثمر شجر الاترج καρπὸς ξύλου ἀτρόγγου. Huc allusit florida paraphrasis Cantici Salomonici, c. 2. 3. ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, *sicut cæteris sylvæ præstat malus Persica, & per totum mundum celebratur* היכמה רשפנת אתרוגא בני אילנים סרק וכולי עלמא ידעין דאתרוגא שבח. Huc etiam Scholion Oneirocriticum Talmudistarum Babyloniorum f. 57. *Beracot. Etrogum* אתרוג *in somnis quicunque viderit, sciat pulchrum se & honorabilem apparere Deo respectante & æstimante*, הדור לפני קונו. [illegible], ait & Achmedes. Vide Vaicra Rabba parasa 30 multam allegoriam de membris Lulabi sacri: unde probatur clarissime quod nunc volumus. Josepho enim & priscis Rabbinis de hoc fasce satis convenit, eodem modo Legis verba explicant. Dicit ille, dicunt hi, *ὡραῖς pulchram arborem* Mosis sui esse τὸ μῆλον τῆς περσέας, ut hoc capite. Rursumque Flavius æquo nomine κίτρον l. XIII. Orig. ubi refert de Jannæo, rege insulato & tribulo Pharisæorum. [illegible] Quod verbis Hebraicis Josephi non veri non male expressum cape, בחירה את חסכירו יעל המזבח כחן הכהנים אז החלו הקרובים חסות החכמים לשחוק באתרוגין [illegible]. Aut uberius è codice optimi Huntingdoni,

وصعد الاسكندر علي المذبح في وقت القربان علي رسم الكهنة فابتدوا قوما من اليهود في هذا العيد يلعبوا بسعف النخل واتصل لعبهم علي ما جرت به العادة في رمي بعضهم اترجه فاصابتا الملك به.

Observat autem Galenus suo seculo, quod Josepho proximum venit, [illegible]. Persica vero & μῆλα περσικὰ aliquid mollius & præcocius denotasse quam jam meditamur. Similiter Tryphon & Ismael & Pharisæorum alii in corpore Juris secundarii *Succa* c. 3. 4. 5. 6. 7. multum de magnitudine figura ac integritate Citri festivalis disceptant, certi plane hoc malum intellexisse Amramidem, quando *speciosissimum fructum & gloriam paradisi* הדר per scenas circumferri feriantibus jusserat. Inde ad hanc [illegible] ר׳ ישמעאל אומר אתרוג אחד probe adnotat Schola Solymitana *Succa* f. 53. sui Talmudi, ר׳ ישמעאל דרש פרי עץ הדר אחד. Huc accedit Maimonides, Tanchumus, M. Cosensis, & quicquid extat uspiam Judæorum, Caraitæ sint aut Rabbanitæ, quicquid Samariticæ hæresis. Ritus etiam & religio gentis utriusque per longa secula idem comprobat. Tantum denique elogium Mosis meruit decor pomi, quem plerique homines תפוחא דמדאי, μῆλον χρυσοῦν, Græci Romanique: Dioscorides, Galenus, Virgilius, Plinius, & mille alii *Medicum Persicumque* appellitant à solo patrio, Plinius *Assyrium* etiam ab origine, Tanchumus Lexicographus *Citrum Arabicum* الاترج العربي, Germani *Pomum Judaicum* ab his feriis. Medi ipsi & Parthorum proceres, qui primi omnium has delicias visu, odoratu, gustu manibusque conceperant, ترنج τέρεγ nominarunt, & Assyrii suo more תרוג τέρογ, & ab his Paraphrasis Legis Solymitana. Arabes etiam forma simplici ترج τάργ seu τάργος, ut in versu illo,

الاضمي وهاب لجثمان الحمامة اجفلت به ريح ترج والصبا كل مجفل.

Hi sunt typi primi. Nam derivatorum magna seges subvenit. ترنجة *taranga*, ترنجة *toronga*, اترج *atrog*, اترجة ἀτρόγγα, & اترنج *otrong*. Chaldæi porro Judæique à Chaldæa liberi de *terog* fecerant אתרוג *etrog*, quod passim legitur in Misna: אתרוגין aut תרוגנין τέρογα Oncelosus ac Jonathan. Syrus Sacrorum interpres ܬܪܘܓܐ θέρογα, Neh. c. 8. 16. ubi Targumista legerat olim הדר pro הדס Esdræ Critici sacri. Isa Grammaticus ܐܬܪܘܓܐ *ethroga*, literula diversa: quanquam & طارج Arabibus *bonum nitidumque* denotet, quod est הדר in Hebræorum Levitico. Attamen ab *Etrog* אתרוג aut potius à Punico כדר *cedder*, τὸ [illegible], deflectit Hesperii mali nomen κέδρον & κίτρον. Falluntur enim Pedacius Medicus, Plutarchus Sophista, & Pamphilus Grammaticus, qui isthæc vocabula Romani soli existimarunt. Serius multo viderat Italia hunc fructum, quam nomina κίτρον & κεδρόμηλον Græcis literis legerentur, quod dudum degeneravit in κιτρόμηλον apud Dioscoridem & Plinium, & adhuc mollius in κιτρόμηλον in simplicibus Serapionis Arabis: unde & jocus Talmudicus הדר ὕδωρ, f. 35. *Succa*. Præterea תרונגא τερογγία pro Citreo legitur in Talmudo Urbis *Succa*. c. 3. 12. asperitate oris Parthici. Deinde vero non ab auro, quod Cl. Salmasius, & pater Vossiorum, & ab illis hucusque credidere Etymorum fabri, nomen venit malis Arantiis Aurantiisve: sed à Maurorum الترنج & اترنج *Attorong* & *Otrong*. Hinc etiam Bæticum *Toronja*, & ab altera voce Persarum quasi sonis colludentium نارنج *Narang*, pro Citrio rotundiore ac minori, *Naranja* per Hispaniam reliquam; & νεράντζια apud Græculos. Unde Scholion ad Nicandri μῆλον νεράντζιον, μῆλον μηδικόν. Quanquam poma Aurantia, quæ hodie esse solent & nuncupare, orbe suo ac colore manifeste recedant tam à Lemonibus quam à Citreis. Facit hoc soli indoles & nostra incuria. Lemones etiam nihil aliud credes quam pravitatem quandam citreorum, ubi aurum crustæ, magnitudo, odorque nobilis pomum destituit. Propterea ليموا & ليمون λιμοῖ & λιμόνι appellatur Medicis Arabum Ebn Sina, Ebn Gezna, Ebn Cobti, Ebn Beitar, siquid judico, à ليم & ليمو, hæc *vitium* indicant. Pariter à natura *acerbo* fructus idem χομαῖδ حماض appellatur, & Interpreti Græco quam quidem dictionem indubie usurpat Josephus Judæus, Theophrastus autem ambigue, unum idemque significare, forma insuper omnium scripta viresque Rhasis ὀξυκίτρον. Citreum vero, malum Medicum, Assyrium, Persicum, & quandoque Malum Perseæ, prædicta satis demonstrant. Φύλλα γὰρ ἐστι περσέα, audis jam μῆλα Peripateticorum, [illegible]. Idem de Citreis Malisque Medicis sapientissimus Pedacius in materie suæ artis, Natura Plinii, & scripta alia. Species autem secunda patet satis verbis Legis, כפות תמרים καπὼθ τεμαρίμ, vel καπὼθ τεμαρίμ, (nam de numero disceptant Scholastici *Succa*. f. 34. b.) κάλλυνθρα φοινίκων, & nostro Hieronymo *Spathale palmarum*, Onceloso λουλάβιν i. e. σπάθας, *Lulab* Gemaristis *Succa*. f. 32. a. Pariter Syris λουλάβα διδικαν, Arabibus *Lobbo' Inachal*. Ex trium Judæorum alicui *Baia* voce Ægyptia. Vocabatur autem Pharisæis Enchiridion festivum λουλάβος à virgis seu scopis palmeis, quæ longitudine ac firmitate præstabant cæteris tanquam truncus & columen totius fascis. Hinc etiam constat Eiresiona sua admonitos Judæos, quam esset res Hebraica in melius mutata, dum pro Arabiæ eremis & inaquosis fruerentur jam tellure fructiferarum pulchrarumque arborum ac fluviorum felici.

Nul-

dito Perseæ pomo. Prima autem dierum sacrificium *jubet* esse holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per singulos vero dies bovem unum subtrahentes, ad septem *tandem* deveniunt. At octava die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos septem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more institutoque patrio celebrant.

5. † Mense autem Xanthico, qui nobis Nisan

τοῦ [f] μήλου τοῦ τῆς Περσέας [g] προσόντος. εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν [h] τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ ἀρνῶν ἑνὶ πλειόνων καὶ κριῶν δύο, καὶ ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτιῶν ἐρίφου προστιθεμένου. ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν καὶ τῷ ἐρίφῳ θύεται· ὑφαιροῦντες δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ἀνίενται δὲ ἀπὸ παντὸς ἔργου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· [i] καὶ τῷ Θεῷ, καθὼς προειρήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτά, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων [k] παραιτήσεως ἔριφον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς [l] πηγνῦσιν ἐπιτελεῖν ἐστι πάτριον.

ε'. Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [m] Νισὰν παρ' ἡμῖν κα-

Mense Xanthico aut Nisan, *sole jam arietem obtinente, visaque luna die* XIV. *ad vesperam mactatur agnus Paschalis. Ex.* c. 12. *Lev.* c. 23. *Num.* c. 2. *Deut.* c. 16. *Matth.* c. 26.

Nulla autem regio palmis frequentior aut gratior quam Judæa. Imo vero ubi crescere melius oporteat τὰς φοίνικας quam in Phœnice ipsa? quam in palmeto Hierichuntio ad centesimum stadium exporrecto? Convenit tertio inter Josephum & Pharisæos de significatione phrasis Esdræ עץ עבת עלי aut vocum Mosaicarum ענף עץ עבת τὸ συνηρεφὲς καὶ τὸ ἱλαρώτατον, quæ sonant incerta mente LXXII. Interpr. κλάδους ξύλου δασεῖς ἢ κάτωθεν δασύ, ἢ πλοκῶν Paraphrastæ Samaritani. הדס adeo ramosque *Myrti* heic intelligi docent Flavius ille, Oncelosus, Uzielides, Misnæ Compilator, Doctores Babylonii, tum Auctor Pesictæ f. 30. c. Maimonides, & secula tota Judæorum. Nullam enim suavium fruticum myrto densiorem videmus aptioremque coronis. Unde Gemarista non male, ענף עץ עבת שענפיו חופין את עצו הוי הדס. *Succa*. f. 32. b. T. B. Quapropter Elia opus esse credo, qui verba Esdræ l. 2. c. 8. 16. commode ac juxta ritum populi Judaici explanet: ubinam φύλλα ξύλου δασέος עבת à foliis Myrteis עלי הדס omnino destinguuntur. Nisi forte hæc à manu ad pastophoria, à Lulabo ad Tuguria transferri malis, quorum tam à myrto quam aliis densitas & verbenarum plexilium decor accedere potuit. Veniunt postremo ad Eiresiunam (quid notius?) *salices de torrente* ערבי נחל. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* pro περαιτέρω *Editorum, aliorumque*. Similique phrasi usus est *Josephus* p. 150. f. 151. a. m. & in f. 157. in medio. Siquis malit περιστέφειν, vertendum, *manibus gestantes myrti salicisque ramum cum spadice palmæ apparato*, aut *elaborato*. ac si palmæ ramus elaborari consueverit, additis quibusdam ornamentis, ut fieri solebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώνῃ. Vide *Schol.* ad *Aristoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725.

f Μήλου] *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Persea dependeant*. quasi mala illa ex aliarum arborum ramis dependerint iisque adaptata fuerint. quod non dicit *Josephus*. Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Macc.* l. 2. c. 10. v. 7. verisimile est ramos cum pomis adhærentibus gestatos fuisse; vel in altera saltem manu poma gestata.

g Προσόντος.] *Adesse* debuit, non *dependere*, male Interpres. REL.

h Τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν] Articulum τὴν inseruimus ex *Big.* & *Samb.*

i Καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν.] Ita *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῷ Θεῷ καθάπερ εἰρήκαμεν *Vat.* καὶ τότε καθάπερ εἴρ. in *Editis*, simili fere verborum sono. Mox *Big* & *Samb* καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων καὶ παραιτήσεως, ex ubertate Attica. BERN.

k Παραιτήσεως] Καὶ interserit *Coll. Big.*

l Πηγνῦσιν ἐπιτελεῖν ἐστι] *Big.* & *Samb.* πηγνύουσι, quoniam hunc casum solvere amant οἱ Ἀττικοί. Vulgus πηγνῦσι. *Bas.* & *Gen.* πήγνυσι. BERN. Πηγνύουσι *Big. Samb* & *Vat.*

† *Mense autem Xanthico*,] *Mense Xanthico aut* Nisan, *qui & primus in anno sacro Hebræorum, sole jam arietem obtinente, visaque luna die* XIV. *ad vesperam mactatur agnus Paschalis. Postri die incipit Festum Azymorum. Tum die* XVI. *Nisan altari boni Dei injicitur frumentum primum, pugillus farris hordeacei de Assarone toto exemptus. Vide Exodi* c. 12. c. 23. & c. 34. *Lev.* c. 23. & 2 *Num.* c. 9. & c. 28. *Deut.* c. 16. 2 *Reg.* c. 23. 3 *Esdra* c. 1. *Matth.* c. 26. & *alibi N.T.* BERN.

m Νισὰν] Νισᾶν *Samb.* νισαὶ modo *Big. Bas.* & *Gen.* Attamen illi omnes νισὰν passim scripserunt his in Originibus, aut νισᾶν voculatione longa pro nomine Babylonio ניסן *Nisan*, sicut animant Judæorum ἱερογραμματεῖς in ultimis Librorum Sacrorum. Significat autem *Nisan* vernum anni tempus, quo flores frugesque novas aperit læta iterumque juvenis natura. Idem plane quod vox Hebraica אביב *abib*, & tam Hebræorum quam Ismaelitarum אב *ab*, hora novi proventus, τὸ ἔαρ καὶ ἡ νέα ὀπώρα. Etymo itaque suo attingit *Nisan* Arabicum νεα: نشا, producere, procreare, atque فاشي, نشوا, نشاة, φύτευμα, νεόφυτον, frugum recens ἔκφυσις, quod ἄνθησις audit apud misellos Græculos, annique primitiæ: atque συζυγία quarta انشا & انشان *insan*, unde *Nisan*. Sic nostrum stat augurium. Aliud autem placet Bocharto virorum doctissimo; Nisan adeo Hebræis nuncupatum mensem Martium, mensem ניסן signis militum educendis notabilem. At vicinior erat vox Persica نشان νισᾶ, σημεῖον, sit bellicum, sit aliud. *Tisri* תשרי insuper, tanquam *initium* anni Civilis (sic enim steterat apud plerasque gentium, suadente mundi

conditu) deflectimus à שרא *ordiri*. Hoc vidisse postea vidimus doctorem Abarbinelem. Dicitur idem l. 1. Reg. ירח האיתנים, *mensis primordialis*, ירחא קדמאה Chaldæo interpretante, ab איתן εἰσῶν, εἴσοδος, *introitus*. Vel sane *Proventuum mensis* & *autumnus*, ab *Ataa* اتا, *Proventus*, ὀπώρα. Nisan vero, Jar, aliaque nomina menstrua meræ Esdræ aliorumque Scribarum sacrorum, qui ab Assyria forte redierant. Inde admissa videntur in Paraphrases Oncelosi & Jonathanis, in corpus Misnicum cæteraque scripta Rabbinica. Multum tamen errant in Etymis istorum vocabulorum viri docti professione Judaica aut meliore: neque recte affirmavit optimus Golius Chaldæorum numinum his nominibus celebrati quot menses. Quid enim? de æquinoctialibus jam statuimus firmiter & certa fide. Deinde Jar איר *clarissimus* mensis isthanc appellationem meruit, sed & νεῦ dici δῶν τῆς λαμπρότητος καὶ αἴγλης, quod אור & זיו: sive solum sive cœlum illa tempestate anni respexeris. Digne equidem à Magis idem appellabatur كولان *mensis rosæus*, digne à Jonathane זיו ניצניא *Siu nisanaia*, hora pulchra florum, γ'. *Reg.* c. 6. 37. Proximus autem mensis, cum Junio Julioque Romanis communicans, apud Syros حزيران, חזירן, χαζιρὰν nomen obtinuit *Tropico* mensi debitum. Quippe hoc tempore contingit Solstitium Æstivum, unde mox incipit remeare חזר seque ▪ ad Æquatorem *convertere*. Certum adeo & jam compertum tam ὅτι Theonis quam *Chazirae* Syrorum ad Bacchum nihil facere aut ad Osiridem: quicquid contrarium animo concepit suo magnus Golius. Curdis etiam hoc tempus Chaldæisque תמוז nominatur à תמו & شاو maxima solis *declinatione*, & ut jam diximus, ab orbe medio recessu. Nisi malis hoc nomen arcessi ab Æthiopum שו, aut Arabico شاوية, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ξανθὸν, mensis *siccus* aut spicis flavis decoratus maturoque frumento. Sequitur *Tammuz*, cui nomine suo cessit ἀστρολόγος ποιητὴς ἄνευ, i. e. Onomacrito, Theocrito, Macrobio, Maimonide ex commentariis Zabiis, ac mille aliis submonentibus, sol ipse illustris qui jam satis superque ἀγεῖ δεινῶς ἀφανίζεται. Vel melius simpliciusque indicat חמה inter Syros Arabasque τὸ καῦμα, τὸ θέρος. Nam ex adagio Talmudico *Sabbat* f. 53. a. תקופת תמוז *Tecupha Tammuzia nihil rerum friget præter asinum*. Hinc in quibusdam ἀντιγράφοις Jonathæ ad Ezechielem, תמוז idem quod כושים, *à sole nimium præsente ustulata & quasi Æthiopica dæmonia*. Post hunc venit אב *Ab* seu Ob, ἡ ὀπώρα. Ita vocatur in Syria ܐܒ & ܐܒܐ *Eba*, & Euphraten ultra אבבא, *fructus*, *tempus malorum*, mensis gratus agricolis *utilisque valde*, λῷος adeo apud Macedonas. *Elul* mensis, quem jam Curdi *Ilun*, *aridum* malunt vocari, nomen suum certius retulit à Chaldaico הלולא *hillula*, à *jubilis*, *lætitia*, & *bacchatione*, quæ autumni comites accedunt. Vel ab אלול & אללה *allah*, quod Assyriis denotat *frumentum demessum*, *denique doctam Cererem*. Attamen nihil mihi exploratius quam מרחשון *Marchesvan* & *Bul* sic dici Judæis, ut oportuit mensem ὀμβροφόρον, *pluvium* & à Jove tristi madentem. Nam Syrorum Æthiopumque populis βρέχει בול *madere*: atque ὀμβρηρὸς *archus*, *imbuit imbre rigavitque*. Pariter Arabum literatis βέβλα & βάλα, بله & باله, *mader*, *mensisque* λιβάδιος. Ita & בול. Hoc volo. Alii etymon vocis petant à מבול *mabbul*, κατακλυσμός: vel cum Talmudistis & Jonathane abs יבול *ibul*, *proventus*, *messisque jam collecta*. Interpretatur enim iste syllabam βυλ, כנף אבביא ἡ ἐκλογὴ τῶν καρπῶν. Habes jam *torpidum* frigidumque mensem *Casleu* כסלו. Nam كسل *cesel*, *torpor*, *rigor*: atque كسيل *casil* & *caslan* كسلان, *deses*, *piger*, νωθής, *frigidus*. Sive dici velis ab *Orione occidente*, *cesila* כסילא i. e. נפלא *niphla* interpreti sacro: convenit adhuc etymologia supradicta. Illo enim temporis, ut Ascræus cecinit —— κρύος ἀνέρας ἔργων ἰσχανάᾳ, vel poeta Solensis è Diebus Hesiodi —— ὅτε δύοντος Ὠρίωνος ἀργεῖ, —— τότε δὲ κρύος ἐν δίαις ἐστὶ ναύτῃ καὶ ἀκρωτήρια, *extrema*, inquit, *nautis rigent membra*. Tum cedit lente *Tebeth* טבת. Syris is *Canon prior*, sicut *Shebat Canon* posterior vocatur è Græco; quoniam duo isti menses hominibus nostræ Fidei reducunt indices & auspicia anni multo celeberrima. Sic est Jesu Christi Natalis dies, Circumcisio, atque Epiphania. Forsan טבת idem significat inter Chaldæos, quod

καλεῖται, καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, [n] τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τῆς ὑπ' Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντας Αἰγύπτου θῦσαι [o] προεῖπον ἡμᾶς, [p] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ πράττομεν αὐτὴν κατὰ [q] φρατρίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ἐπιοῦσαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ διαδέχεται [r] τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτή, [s] ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα, καθ' ἣν ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι [t] σφάζονται δύο, καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτεῖται, προστιθεμένου τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν κατὰ ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ, [v] ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν

vocatur & anni initium est, die decimaquarta secundum lunam, sole in ariete existente, hoc enim mense liberati à servitute sumus Ægyptiaca: sacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos fecisse jam dixi, Pascha nominatum, quotannis mactare lege sancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in crastinum servantes. Die autem quinta-decima Paschalem excipit Azymorum festivitas septem dierum; per quas panibus non fermentatis vescuntur: ac singulis diebus tauri duo jugulantur, & aries quidem unus, agni vero septem. Atque hæc quidem holocausta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima sexta est) ex frugibus *ista die* demessis (non enim an-

Festum Azymorum incipit die XV. Nisan. Ex. c. 12. c. 23. Lev. c. 23. Num. c. 28.

Tum die XVI. Nisan offertur Frumentum primum. Ex. c. 2. c. 23. c. 24. Lev. c. 2. c. 23. Num. c. 28.

quod מצבים *mansio*[illegible] *stabulum*, *stativa* in Phœnicia. Undecimus mensium Assyriacorum שבט σαβατ ἢ σαβάτ, *acerrimum tempus hiemis*, sic ait Hieronymus ad Zach. c. 17. *& in lingua nostra in virgam vertitur.* Observant autem Columella, Palladius, Plinius, aliique naturæ rusticæ cultores, ab idibus Januariis ad idus proxime sequentes commodum fieri acervos virgarum שבטים: inserendis surculis, שבטים iterum, amygdalarum, tuberum, Persicorumque: ridicis vel etiam palis conficiendis idoneum tempus esse. Quin sub nonis Februariis partes vinearum propter brumam aut frigora omissæ nunc palandæ & alligandæ sunt, arbustorumque sive putatio sive alligatio finienda est: maturæ plantæ שבטים pomorum de seminariis in scrobes transferendæ. Populos & salices & fraxinos priusquam frondeant, plantasque ulmorum nunc ponere utile est. Sarmenta quoque vineis nondum fossis atque arbustorum ramos ad sepem adplicare oportet. Arundineta nunc ponere, vel etiam pristina colere. Salicta facere vel depurare: genistam semine vel plantis in pastinato vel etiam sulco deponere. Duodecimus denique mensis *Adar* אדר audit apud Chaldæos Persasque, at diversa ratione. Nam hi juxta Deos annum in menses dissipant: Chaldæi secundum tempestates aëris & [illegible], quod supra probatum. Notat autem ἀδὰρ & ἰδαρ [illegible], tempus sulcandi areasque describendi pro serendis omne genus seminariis. Hoc enim præcipit honos agriculturæ M. Varro *fieri inter Favonium & Æquinoctium vernum* l. 1. c. 29. Pariterque Columella, *His diebus commode instruuntur horti.* Necnon eisdem ferme verbis Palladius de *Martio* instante, *Nunc horti optime sumunt culturis initia.* Hæc igitur nunc scripsi, Josepho quasi invito, de re difficili & à doctissimis prisci recentisque ævi derelicta. BERN. Ita in melioribus *Codicibus*, quo sane modo scribendum, aut Νισᾶν, In *aliis* perperam Νισαν. Significat autem *Nisan* vernum anni tempus, quo flores frugesque novas aperit læta iterumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraica *abib*, & tam Hebræorum quam Ismaelitarum *ab*, hora novi proventus, ut adnotat *Bernardus*, quem videsis in hunc Josephi locum, ut & S. *Hieronymum* ad *Aggæi* cap. 2. *Bucherium* de *Can. Pasch.* p. 341. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. 22.

n Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] Τεσσαρεσκαιδεκάτην κατὰ σελήνην Samb. & *Epiphanius*. De hoc tempore notavit S. Hieronymus ad Aggæi c. 1. *Nisan apud Hebræos mensis est primus, qui appellatur Mensis novorum, eo tempore quo Pascha faciunt, id est, incipiente Veris exordio: qui secundum Lunæ cursum sæpe quandam partem mensis Martii possidet, interdum incipit in Aprili.* Pariter Lyricus Ex-Judæus ad Moysen suum, *Apud Hebræos secundum communiorem opinionem September est primus mensis simpliciter, quia in eo creatus fuit mundus, & usque ad illud tempus vocabatur primus apud Hebræos. Sed ex isto notabili beneficio i. exitu de Ægypto, quod Deus eis præstitit mense Nisan, vocatus est de cætero primus mensis anni. Ex. c. 12. Is autem plus minus concurrit cum Martio & Aprili: tamen quia semper incipit à principio lunationis propinquioris æquinoctio vernali ante vel post; dictum autem æquinoctium est propinquius principio Martii quam fini, quoniam est XII. die Martii secundum veritatem, licet aliter signetur in Calendariis nostris, patet quod primus Hebræorum magis correspondet Martio quam Aprili. Ita & septimus mensis eorum, qui dicitur Tisri, concurrit cum Septembri & Octobri vario modo in diversis annis.* BERN.

o Προεῖπον] Προεῖπον Samb. ad *Moysen* hoc transferens.

p Πάσχα λεγομένην,] Quanquam Φάσκα legatur in editis l. 5. [illegible] c. 1. & l. 17. c. 11. hoc tamen in loco & pluribus aliis typi cum MSS. consentiunt in lectione meliori. Veruntamen ex Chaldaismo פסחא πάσχα aut πάσχα petita forma placet Onceloso, interpreti Samaritico, Syro, LXXII. Hellenistis Alexandriæ, præter mille alios, Ezechielem tragicum, Philonem philosophum, & proceres Confessionis nostræ, pro Mosaico פסח *Pesah*, ut Masorethæ enuntiant, Hieronymusque noster à suis Rabbinis audierat. Ad Matth. c. 26. Presbyter ille Christianus, *Pascha quod Hebraice dicitur Pesah à transitu nominatur, eo quod exterminator Israelitas pertransierit, nec percusserit eos.* Sic prius cecinerat Ezechielis *Exodo* dramate, [illegible]. *Vel ipse Dominus*, subjicit Hieron. *præbens auxilium populo suo, desuper ambulaverit.* Exodi c. 12. 23. ופסח יהוה על הפתח, ubi idem Hieronymus, *Et transcendet ostium domus.* Hinc sane Josephi ὑπερβασία l. 2. [illegible] c. 14. §. 10. Proprie enim significat פסח [illegible], *vindicta omissa.* Iterum Monachus Bethleemæus ad Es. c. 31. *Pro transeunte in Hebræo* Pasoah פסח, *in Tribus* ὑπερβαίνων. *Ex quo manifestum est* Pascha, *hoc est*, Phase Domini transitum [idem *Siri* فصح apud Arabes] *non* passionem significare. Et alibi ille, *A Philistiim Palæstina, sicut & apud nos pro Hebraico* Pesah *Græcum & Latinum* Pascha *celebratur.* Tum ad Michææ יהוה על הפסח scholiolum adposuit, *Unde à transitu* (sic est עבר) *Phase i. e. Pascha nomen accepit.* Adjicit hisce Asceta Trecensis rationem aliam, *Et aggressus est Israel iter transeundi ex Ægypto.* Origenes autem hæc ad sensum mysticum transferens p. 192. adversus Celsum ait, τὸ πάσχα ἑρμηνεύεται διαβατήρια. Dixerat enim Philo, à quo noster Adamantius totis tomis nugari didicit, in vita Legumlatoris, [illegible] Iterumque ille ad Decalogum, [illegible] (nemo Solymitarius sic diceret) [illegible]. Deinde libro de hebdomade numero valde festivo: [illegible] ἀλληγορίαν, sanam quidem & gravem, ἑρμηνεῦσαι. [illegible] Similiter eo ævo summus sanctissimusque doctor Paulus priore Epistola ad Corinthios, τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. [illegible] ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. Philo pergit, [illegible] Vellem carmina poetæ Hebræi de eodem festo, delector enim priscis ingeniis, huc etiam reddere quidem emendatiora post Eusebium,

> [illegible]
> [illegible]

Sed operæ Sheldonianæ vetant cætera. Κατὰ φατρίας *Samb.* ex dialecto eleganti suavique Urbis doctæ, quam Hori, aliorumque Grammaticorum Sophistarum Lexica comprobant. Cæteris κατὰ φρατρίας, חבורות *per sodalitia*, phrasi τῆς δευτερώσεως c. 7, 8, 9. *Pesachim*, atque Onceloši paraphrastæ præstantissimi Ex. c. 12. 46. Ubi legis בחבורה חדה pro Mosaico בבית אחד. Stetit enim mensa Paschalis decem convivis paucissimis, quod Josephus Antiquarius l. 17. & Uzielides ad Legem testantur. Vide porro de his epulis Pesachim c. 8. 7. Historiam Scholasticam l. 2. c. 25. & præsertim *Exodum* Moysis c. 12. 3, 4. BERN.

q Φρατρίας,] Φατρίας *Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

r Τὴν τοῦ Πάσχα] Τὴν Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox v. 16. [illegible]. & v. 17. ὁλοκαυτεῖται in aliquibus *MSS.*

s Ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα,] Casum hunc sine causa mutat *Samb.* pro ἡμέραις. BERN.

t Σφάζονται] *Coll. Big.* σφάζεται & mox ὁλοκαυτοῦνται.

v Ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη,] Ergo primus dies azymorum est

ante eas attingunt partem sumunt: ac æquum esse rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. * Siccato spicarum manipulo & contuso, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare assaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad usum sacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque messis faciundæ potestas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocaustum Deo.

ὡς εἰκός ἐστι, οὐ γὰρ ἅπτονται πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι [x] τρόπον τοῦτον. Φρύξαντες τῶν σταχύων τὸ δράγμα καὶ [y] πτίσαντες, καὶ καθαρὰς [z] πρὸς ἄλεσιν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι [a] τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα [b] ἐπιβαλόντες, τὸ λοιπὸν [c] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ἐπὶ ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν [d] ἀρνίον εἰς [e] ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

Festum Pentecostes. Lev. c. 23. Deut. c. 16.

6. † Hebdomada vero septima post hoc sacrifi-

ϛ'. [f] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγενομένης μετὰ ταύτην

est 15, & Pascha, quod die 14 jugulatur, antevertit festum azymorum. REL.

x Τρόπον τοῦτον.] Τὸν τρόπον τοῦτον Big. Samb. & Vat.

y Πτίσαντες,] Editum fuit πλήσαντες pro πτίσαντες, aut pro lectione Samb. quam Lectori jam reddimus ἐν τῷ κειμένῳ. Vide tamen hunc ritum Mosaicorum tertio l. c 23. v. 10. & c. 2. 14. Φρύξαντες τῶν σταχύων τὸ δράγμα [illegible], quod dialecto Legislatoris sonat [illegible] אביב קלוי באש גרש [illegible]. Heic loci Big. & Samb. [illegible]. Quomodo *Epiphanius* agnoverat, *Et contundentes, & munda ad coquendum* (potius *ad molendum*) *hordea facientes*. Concinnum, rectum est, [illegible]: *Pinsentes puraque acerum hordea reddentes*. Quo declaratur vis vocis quadratæ כרמל, *nudatum sua gluma & extersum*, קליף in Paraphrasi Samaritana. Perges, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα πρ. τῷ Θεῷ. Nam עמר *Gomer* utrumque significat in Jure scripto, manipulum & quantum farris manipulus solet reddere. Non omittes Misnam *Menacot* hac de causa c. 5. aut Maimoniden in *Tamidin* c. 7. aut præcepto ajente 199 *Samag*. BERN.

z Πρὸς ἄλεσιν] Πρὸς ἀλετρὸν Big. Coll. Voss. Samb. & Vet. Interpr. minus recte. Vide *Bonfrerium* ad *Levit*. p. 692.

a Τῷ Θεῷ] Lege τοῦ Θεοῦ. *Vet.* vertit *ara Dei*. COCC.

b Ἐπιβαλόντες,] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιβαλόντες τῷ βωμῷ in *MSS*.

c Ἀφιᾶσιν] Ἀφίασι Samb.

d Ἀρνίον] Ἀρνειὸν Samb. [illegible]. Nam hoc erat *Moysis* [illegible]. *Levit*. c. 23, 12. BERN.

e Ὁλοκαύτωσιν] Big. Coll. Voss. & Samb. ὁλοκάρπωσιν. Utrumque enim promiscue posuerant Seniores Alexandrini, εἰς ὁλοκάρπωσιν atque εἰς ὁλοκαύτωσιν, vice Hebraici לעלה. BERN.

f Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος] Bas & Gen. ἑβδόμης ἑβδομάδος. Big. & Epiphan. ἑβδόμης δὲ ἑβδομάδος. De his helluo historiarum Scholasticarum, *Ab hac XVI die seu Luna Nisan dicit Josephus numerari VII hebdomadas, post quas statim erit Pentecoste. Alii ab altera die sabbati, quod erat in diebus Azymorum: quia litera historia videtur sic sonare. Alii ab ipsa prima die Azymorum: ne plures quinquaginta dies inter Pascha & Pentecosten inveniantur*. Interpretes enimvero LXXII. Josephus Mattathiæ, Oncelosus, Uzielides, Judas nobilis conditor Misnæ, tota secta Rabbanitarum rite justeque explicant Moysis sui ממחרת השבת [illegible], Lev. c. 23. 11, 15. ab oblatis primitiis adoreis die Nisanis decimo sexto. Nam in Lege Divina dies extremi festi Azymi aut Scenopegiorum, imo quævis panegyris sacra מקרא קדש [illegible], appellantur *feriæ*, שבת & שבתון. Lev. c. 23. v 8, 24. 32. 38. Iidem corpore Talmudico uterque passim insigniuntur יום טוב *dies solennior festi*. Unde *Menachot* c. 10. §. 3 ubi docetur *ritus manipuli sacri* כצירת העומר, Synedrii sacri delegati ter inculcant messori, *Sabbatum hoc est, hoc, hoc revera Sabbatum*: præsertim adversus pravam opinionem *Baithosæorum*, quos *Saducæos* nuncupant ab altero principe ejus hæresis Josephus & Evangelii Christiani descriptores [illegible], & Talmudistæ Babyloniæ: recentior autem Rabbinismus קראים *Caræas*, כופרים *Apostatas Epicuræos, Hæreticosque*. Ajunt enim isti & jam à tot seculis vehementer contendunt עומר התנופה [illegible], vespere ut contigerit Sabbati proprie dicti שבת בראשית, jure Moysis ac vera religione demetendum; non ita desinente die primo Azymorum, sive [illegible], מבתר יומא טבא, aut plenius מבתר יומא טבא קמאה דפסחא. quomodo reddunt v. 11. Interpretes Legis, LXXII. Græce, duoque Chaldaice: Latino sermone itidem diceris, *à crastino prioris ex diebus bonis quos vocant Paschatis*. Sic autem est [illegible] quam supra laudavi היו עושים שלוחי בית דין יוצאים כערב יום טוב כיון שהחשכה אומר להם בא השמש אומרים הין בא שמש אומר להם שבת זו אומרים הין שבת זו שלשה פעמים על כל דבר ודבר מפני הביתוסים (T. Bab. שהן אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. Primum autem diem Azymorum *Sabbatum* appellari Lev. c. 23. 11, 15. verissima adeo [illegible] credidere Pharisæorum nepotes, ut religiose observarent ipsi & seculis futuris injungerent ספירת העומר [illegible] ab ineunte die XVI. Nisan, ut Judaici moris diem inchoare, nempe statim à vespere primo Azymorum, כתחל ליל יו בניסן, & quidem stantes שעומדין, כונה הגהן כם יום rem feriam

agentes, ac doxologia toties præfata, T. B. ab *Menachot* f. 66. & *Pesachim* f. 139 d. Omnes denique ritu isto Pentecostes supputandi obligant ומצוה על כל אחד ואחד לספור. Talm. Bab. f. 68. *Menachot*, Maimon. *Tamidin*. c. 7. 22. &c. Leges etiam de hac litigiosa ceremonia f. 65. T. Bab. *Menachot*, & *Megilla* f. 21 a. Librum *Cosri* & [illegible] *Turim*. Nemo autem famæ clarioris, nemo antiquior de hac opinione Theologorum Judaicorum legitur post interpretes Alexandrinos, quam Philo p. 766. [illegible] לחם בכורים. [illegible] (credas!) [illegible]. Idem ille, aut potius homo eadem hæresi tinctus, sed doctior p. 1191. [illegible] העומר, &c. Dein [illegible], merito itaque jure עצרת [illegible] dicta Josepho aliisque doctoribus Judæorum; [illegible], i. e. ex Rituali *Colbo*, [illegible] כגון לעצרת שיש לה [illegible] בגלילות. Nam ut docet Osaias [illegible] משלימין כל שבעה. [illegible], quod est עצרת. [illegible]. Pentecoste inter Pharisæos, Sacer equidem Codex est tale dicit confitente Abarbinele, *Asarta* appellitari meruit tanquam septem septimanarum *complementum* & [illegible]. עצרת autem & עצרת, *clausula, terminus, conclusio, perfectio*. תשלמין: ultra quod ספירת העומר hebdomadum supputatio legitima haud tendit. Istius profecto supputationis causa divinitus dictum videtur & imperatum Lev. c. 23. 15. וספרתם *Numerabitis ergo ab altero die sabbati*, Deut. c. 16 9. [illegible] תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית, *postridie septem septimanarum integrarum*. Hic *limes* erat, hæc *meta* hebdomadum inter Exodum famosum & Dationem Legum, inter primitias hordei potiorisque Cereris. Sicut septima dies Azymorum clausula vernarum feriarum: & octava Scenopegiorum [illegible]. Hoc forte voluit & Religiosissimus Medicus c. 2. Apostolicorum, [illegible], vel [illegible] è Latino Syroque, *facto manipulari computo*. Similiter antiqui Scholastici, [illegible], c. 2. §. 4. עצרת שחל להיות בערב שבת [illegible] אומרים יום טבוח אחר השבת [illegible] אומרים אין לה יום טבוח ומודים שאם חל להיות בשבת שיום טבוח אחר שבת [illegible] כהן גדול מתלבש בכליו והותרין בהספד ובתענית שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת. *Quoties festum Pentecostes pridie Sabbati acciderit, Holocausta Comparitionis pro Jom tob, tantum enim significat locutio vetusta* יום טבוח. *differri jubent Shammæani in Sabbati crastinum; Hillelæi non differri. Sin vero Pentecoste fuerit dies Sabbatina, utrique conveniunt cras mactanda esse* [illegible]: *tum etiam P. M. vestitu suo aureo abstinere, lugere defunctum, qui fuerit, & affligi jejunio, ne forte aliter confirmaretur error eorum, qui ajunt Pentecosten semper sequi Sabbatum proprie dictum*. שהיו הבייתוסים אומרים לעולם עצרת אחר השבת, ut Bartenorius explicat. Vide & *Menachot* f. 65. Cum Saducæis vero de computo Pentecostes eadem sentiunt Scholæ Samaritarum, quod Exomologesis illorum nuper à Neapoli ad nos missa declarat, & maxime illa locutione שבע שבתות. Variis autem nominibus insignitur hoc festum. Moysi vocatur חג השבועות & חג הקציר *feria hebdomadum, feriaque messis*, Deut. c. 16. 10. Ex. c. 23. 16. & Num. c. 28. 26. adhuc simpliciter [illegible] שבועות, quod & Liturgicon Judæorum accepit, & יום הבכורים [illegible]. Ubi optimus vetustissimusque interpres Oncelosus בשבועיכון reddit dialecto Judææ liberatæ & ex placito Pharisæorum בעצרתכון [illegible], nec aliter Uzielides. Hieronymusque noster consimili ratione, *expletis hebdomadibus vestris*. Unde Deuterotæ cavent *Biccurim* c. 1. 3. לא מביאין בכורים קודם לעצרת מפני הכתוב וחג הקציר בכורי מעשיך. Scholæ enim Hillelis & Shammæi, ut

* *Siccato spicarum manipulo & contuso,*] *Vel*, siccantes spicarum manipulum & pinsentes, puraque acerum hordea reddentes.

jam

τὴν τῆς θυσίας, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι τεσσαράκοντα [h] καὶ ἐννέα, τῇ Πεντηκοστῇ ἣν [h] Ἑβραῖοι Ἀσαρθὰ καλοῦσι, [i] σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστὴν, [k] προσ-

cium transacta (istæ autem hebdomadarum dies sunt quadraginta novem) quinquagesima die, quam Asartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pen-

jam monui, Lev. c. 23. & Neh. c. 8. tanquam Moysen & Esdram principes suos imitando, qui novissimum diem Paschatis octavamque Scenopegiorum vocaverat עצרת, sive ἐξόδιον bonis Interpretibus Ptolemæi Philadelphi עצרתא & עצרתה, Maim. Tamidin c. 7. 22. diem quinquagesimam post exactam a nocte XVI. Nisan septem septimanas *Supputationis complementum συντέλειαν συμπληρώσεως, & coloph[o]nem* nominarunt. Vide vim verbi עצר Jobi c. 29. 9. 1 Par. 21. 22. & Num. c. 16. 48. *ἐκόπασεν ἡ θραῦσις*. Quapropter Num. 29. 35. *Die octavo asereth erit vobis*, Scholiastes Græcus lectum docet *ἐν τῇ συμπεραιώσει τελείωσις ἐν χρόνοις* pro ἐξόδιον. Int. LXX. Vel usurparunt Nomodidascali restricte חג χαγ pro Scenopegiis, ita עצרת *asereth* pari rigore pro Pentecoste. Utraque vox idem significat, *dies celeberrimus* phrasi Hieronymi, festum eximium, *ἑορτὴ, feria indicta*. Hinc 2 Reg. c. 10. 20. קדשו עצרה לבעל, *ἁγιάσατε ἱερείαν τῷ Βααλ, diem indicite solennem Belo.* Joel. c. 1. 14. קראו עצרה *καὶ θεραπείαν*. Et Interpretes ambo Samaritarum apponunt Deut. c. 16. 8. *τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἑορτὴ τῷ κυρίῳ σου*, חג ליי אלהך sive حج لله الهك. Sed properandum est hinc: modo recorderis idem festum *Pentecosten* יום החמשים ex more vocari tam Lucæ Evangelistæ quam Josepho Antiquario. Hic enim ait l. 2. Bellorum c. 2. *πεντηκοστὴν καλοῦσιν Ἰουδαῖοι τὴν ἑορτὴν παρ' ἑπτὰ συμβαίνουσαν ἑβδομάδας, καὶ τῶν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν προσηγορίαν ἔχουσαν*. Idem ferme significant hæc quinque עצרת, חג, מועד גדול, שבתון, & יום טוב. Unde Amos c. 5. 21. *ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν* בעצרתיכם, large dictum. Quinetiam Asariæ tam Legislatoris quam Pharisæorum *observantia eximiæ* adeo & *coercitionis* sacrosanctæ dies steterant, ut nihil humani operis, servile nihil admiserint עצרת היא כל מלאכה עבודה לא תעשו. Unde Talmudum haud infeliciter עצרת deducere videtur לפי שעצור בכל מלאכה. Quo accedit etiam Mattathiades Archæol. l. 13. c. 16. de feria Pentecostali. *ἡ γὰρ ἑορτὴ ἐνειστήκει ἣν ἐν τοῖς σαββάτοις, ὅτι δὲ τῇ ἑορτῇ*, בעצרתא, *ὁδεύειν*. Quod tamen in diebus intercisis sive intermediis τῆς *φερομένης* utrisque omnibus è *Corpore Traditionum* licitum fuerat & concessum. Consensum habes Salomonis, Cimchii junioris, recentiumque Interpretum. Nam Aquila, Symmachus, atque illo ævo Jonathan עצרת potius *σύνοδον* & *κώλυσιν* reddiderunt in Vaticiniis minoribus. Quinimo *σάββατον δευτερόπρωτον* apud S. Lucam, quo nihil forte litigiosius reperias in Novo Codice, Asartam hanc denotabit; dico *Festum primitiarum alterarum*, חג של שבתון של בכורים שנים, *τὸ σάββατον τῶν δευτέρων πρωτογεννημάτων* Hellenistarum locutione i. e. *feria primi tritici*. Jam enim hordeum primum consecrarat dies XVI. Nisan. Ita מעשר שני, *δευτεροδέκατον* appellatur nostro Hieronymo eruditione Rabbinorum delibuto. Aut credes *σάββατον δευτερόπρωτον* vel *ἑβδομάδος*, (poterat enim Sciolus *πρῶτον* heic subjicere, cum legeret v. 6. *καὶ ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ*) dixisse Evangelistam שבת בראשית Sabbatum proprie, quod secundum forte advenerat post diem XVI. Nisan, quo exacto cœpit ספירת העומר. Dies enim hinc septimus numeranti rite שבוע אחד *Septimana prima* vocabatur, decimus quartus שבוע שני *Septimana secunda*, &c. ut *Samag*, *Colbo*, *Turim*, Juris Judaici compendia nos docent. Ideirco Festum Azymorum præcipue nuncuparetur *τὸ πρῶτον*, trium Regalim primum. Vel, quod eodem temporis incidit, *σάββατον δευτερόπρωτον* phrasi parca vulgi arripuit ille pro שבת שני כן יום טוב הראשון של פסח. Præcesserat ergo Sabbatum *πρωτόπρωτον*, proximum illud *priori* Jom tob festi Azymorum. Nulla enim conciliatio Criticorum Sacrorum, quam legere adhuc potui, de deuteroproto, animo meo placet; non Scaligeri, non Grotii, non Lightfoti nostratis. BERN.

† *Hebdomada vero septima post hoc sacrificium transacta*] *Festum Pentecostes* יום החמשים *appellant Christiani Judæique, & hi adhuc plenius* יום חמשים מספירת העומר, Quinquagesima a manipulo rite agitato, *aut Græcis literis Josephi, Philonis, B. Pauli, Josephi & aliorum, ἡ ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, & ἡ πεντηκοστή. Idemque phrasi Legis χαγ σαβουὼθ & ἑορτὴ θερισμοῦ τῆς πρωτογενημάτων, festum plane πρωτογενημάτων* בכורי קציר חטים *ipsi Amramidæ Ex. c. 34. 22. & c. 23. 16.* primi tritici gaudia, *sicut solennitas Paschalis induxerat hordeum primum. Aguntur jam gratiæ Deo Largitori pro segete matura, ut factum Paschate pro spicis virentibus & spe bona messis. Nam, quod maxime facit in causa Rabbanitarum, jussum Deut. c. 16. 9. Enumeratis prorsus septem septimanis & peractis, ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἐξαριθμήσεις σοι ἀρξαμένου σου δρέπανον ἐπ' ἀμητὸν*, כיום החל חרמש בקמה, *ἄρξη ἐξαριθμεῖν ἑπτὰ ἑβδομάδας, aut Onkelojo interprete* בחזר עומרא דא חוזרתא, statim à demesso dragmate sacro קציר התנופה. *Cujus enim dies felicitas hæc fuit, quicquid viri docti in contrarium dissertant, donec seculo altero post scriptam Misnam Judæamque derelictam Computistarum Rabbanitarum suspicio aut ignorantia bidunm adseverasset. Vide* Colbo *f. 58. b, c. &* Menachot *f. 65. T. B. Idem probat hujus Panegyris nomen Pharisæorum* עצרת, & עצרתא, *ἀσαρθὰ Flavio huic & amplius literis Arabicis* العنصرة Ansara & يوم الخمسين, *sic enim legendum in Bibl. Polyglottis Act. c. 2. sic vocatur festum illud χε ἐπιφάσεως per Syriæ Ecclesias. Hoc, præter alios in lectionibus variis memorandos, testantur Calcosendius, Macrisius, Majudius scriptores percelebres in suis Calendariis. Addit insuper Majudius* عيد العنصرة *appellari Helenæ* عصرتا *asarta, & in Lege* عيد الحصاد, celebritas demessionis, *δικαίους τῷ θερισμῷ καρποῦ ἑορτήν: quomodo idem celebrat G. Elmacinus parte priore suorum Annalium. Præterea Macrisius tradit in Historia Memphitica, Judæos pascha[li]zontes* الربانيين *suo ævo hæc solennia egisse nominibus* عيد العنصرة, عيد الاسابيع, *et nomen* عيد الخطاب *τῆς συναγωγῆς*, in memoriam concionis Sinææ, quando Hebræis jus dictabat Optimus Maximusque, denegasse tamen, *quod odio demum Sadducæorum doctrinæ existimo*, huic festo septimanæ dies, III. V. & VII. sive בגה. *Afferebat autem Pentecoste ad Ædem elevabatque Manus Novum* מנחה חדשה *Lev. c. 23. 17 cibi humani sapidique primitias* בכורים ליי & המין, *ex simila tritica assaronum duorum tot panes, diserte* שתי לחם *τοὺς ἄρτους in Systemate Misnico, ubi & granditas panum dicitur VII. palmos longorum, in latum quatuor, cum palmari profunditate: unde μεγαλοπρεπεῖς meritum festi nomen, licet illi minores paulo fingerentur quam panes Panim: Mosis* לחם תנופה שתים, *ἄρτους ἐπιθέματα, δύο ἄρτους* LXXII. *Interpr. Chaldæique* תרתין גריצן *placentas binas. Simul cum panibus, ὅμως ἐπιθέματα*, על הלחם *inquit Lex*, חובה של לחם & עם הלחם *ajunt Mosaica cathedra infamia Talmudici* בתורת כותים, *sive ἐξ τὸ λειτουργικόν c. 23. 18. T. bab. Menachot f. 48. & hisce addictissimus Maimonides*, Tamidin c. 8. *aliusque Moses Samag pr. 201. duo offerebantur agni [illegible], [illegible] idem Sacerdotales. Holocautoma ad hæc τῆς ὥρας προσφορᾶς agni septem, duo cadebant arietes, (Josephus alterum arietem expunxit,) juvencus unicus, atque etiam hircus ὑπὲρ ἁμαρτίας. Insuper, præter Officium juge, nomine Musaph i. e. Epallarum sacrarum, sicut ritus fieri in Paschate & in Neomeniis, ita in solennitate Pentecostes, ἐν ἀριθμοῖς c. 28. 27.* בחמשה העיקרים, *explicant adeo expenduntque verba Mosaica Filii Misnæ, ne forte ruga ulla aut contradictio in tam sancto volumine appareat, immolabantur rursus* לעולה *agni septem; juvenci tamen & aries conversim, unus hic, illi duo, cadebat & hircus piacularis. Denique quoad Lectiones & Psalmodiam hujus festi Christiani quatenus conveniunt cum Judæis, patebit continuo Liturgica Ecclesiæ utriusque conferenti.* BERN.

[h] *Ἑβραῖοι*] *Ἑβραῖοι* omissum MSS *Big*. Neque ullibi Sacrarum Literarum Viri Divini Pentecosten solennem *ἀσαρθὰ* typo Syriaco, aut *ἀσαρὰ* more Palæstino appellarunt. Veruntamen hoc nomen accessit *Strictioris observantiæ dies* ab Academiis Judaicis, ut jam dixi, & probat satis Mattathiades, & seculo sequente Judas Rabbinorum facile princeps in Corpore Misnico *Βικκουρίμ* c. 1. 3. *χαγιγὰ* c. 2. 4. passimque: & Ethnarcha illo major Oncelosus, præsertim ubi *ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν* בעצרתיכון substituit Num. c. 28. 26. loco Mosaici בשבעתיכם *in septimanalibus vestris*: ut legimus concise in traditionum volumine פסח, סכה & עצרת, pro חג הפסח, חג הסכות. Aut perpendent serio Theologi, casu quodam vetustissimo בשבעתיכם huc num venerit vice במושבתיכם, *in habitationibus vestris*, Lev. c. 23. 17. ubi ritus idem describitur. Quod autem subjicit statim Josephus, *σημαίνει δὲ ἀσαρθὰ πεντηκοστήν*, sic autem libri omnes referunt, Græci Latinique, verum non habet, aut formari potest in melius, si rescripseris *τῇ πεντηκοστῇ ἣν Ἑβραῖοι ἀσαρθὰ καλοῦσι· σημαίνει δὲ τοῦτο πανήγυριν* vel *ἑορτήν*. Nam vox ista proxime apparet in paragrapho. Significant autem formulæ עצרתא, עצרת, ut supra vidimus, *solennitas gravior, festum majus & summa continentiæ*: quod indicat etiam Amramides quando voce *asereth*, factum hoc ter in Pentateucho Sacro, locutionem satis disertam continuo adplicat כל מלאכת עבודה לא תעשו עצרת היא, *opus familiæ*, vel ut Scævola Romanus recte accepit, *quod prætermissum non nocet, ne agitor*. Transferre autem placuit Pharisæis a reliquis Regalim in Pentecosten nomen *Asarta*, *peculiaris observantiæ*, quod unicum diem, ut ante perstrinximus, ea celebritas sumeret, cum Paschalia & Scenopegia septimanam totam aut supra explicarent: sive quod memoriam hæc reduceret Legis olim de Sina magna leum religione & solennitate, cum *restrictionibus severis* rituque gravissimo בעצרת, ad universam Hebræorum *συναγωγὴν*, עצרת iterum, promulgatæ: את יום חג השבועות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה זמן מתן תורתנו, quod festivo hoc biduo (sic enim mos est recentior) è breviario suo bis terque cantant Judæi. BERN. Vocem *Ἑβραῖοι* omittit *Big.* neque ullibi in *S. Literis Ἀσαρθὰ* vocatur *Pentecoste*. Sed *Asarta*, vox Chaldaica (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) sive Hierosolymitana, ex Hebræa *Asara* tempore *Josephi* accipiebatur pro Festo *Pentecostes*. Nam cum vox illa proprie significet *clausulam*, *terminum*, *conclusionem*, sive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita est pro fine *septem septimanarum* temporis *Paschalis*, sive termino dierum L. i. e. pro eo *Festo* quod *Græci* appellarunt *Πεντηκοστή*.

[i] *Σημαίνει*] Recte; non quod vi originis suæ idem notet *Ἀσαρθὰ* & *Πεντηκοστή*, sed quod Judæis in usu quotidiano idem notet *Ἀσαρθὰ* עצרתא quod Pentecoste, quum in sacris literis hoc nomen aliis festis tribuatur. REL.

[k] *Προσάγουσι*] *Πεντηκοστὴ καὶ ἐν προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον* (*ἄρ-*

Pentecosten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectæ; in sacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo solum oblata, sacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in crastinum relinquere concessum est. Quin & immolant in holocaustum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Festorum autem nullum celebratur, in quo holocaustum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta est: sed in omnibus & lege præscriptum sacrificii genus & laborum expers otium, & post sacrificium epulæ.

Ex publico instaurabatur cibus facer ac fermento purus.

7. † Ex publico quidem suppeditatur * panis facer non fermentatus; ei autem faciundo insumuntur similæ assarones viginti quatuor. Bini coquuntur sumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, super Mensam sacram collocantur, seni senis è regione oppositi. Duabus autem lancibus aureis thure plenis super eos positis, manent usque ad proximum Sabbatum: & tunc vice illorum alii apportantur. Isti vero *ablati* sacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti solent: aliud vero *thus* loco illius panibus superponitur. Sacerdos autem propriis sumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam oleo maceratam, & modica coctione duratam: estque *mensura ejus* farinæ assaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero vespere in ignem injicit. Atqui horum rationem posthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in antecessum satis mihi videor dixisse.

ἄγουσι τῷ Θεῷ [l] ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δὲ ἄρνας δύο. ταῦτα μὲν γὰρ τῷ Θεῷ [m] προσάγεται μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συγκεχωρημένον. [n] ὁλοκαυτοῦνται μόσχους τε θύουσι τρεῖς [o] καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δὲ [p] οὐδεμία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐχ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν οὐ διδόασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀπαραίτητον, [q] καὶ πρὸς εὐωχίας εἰσὶ τεθυκότες.

ζ. Ἐκ μέντοι τοῦ κοινοῦ σῖτος ὀπτὸς ζύμης ἄμοιρος· ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τοῦτον ἀναλοῦνται. [r] ὀπτῶνται ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ τοῦ Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωῒ κομισθέντες, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, κατὰ ἓξ εἰς ἀλλήλους τετραμμένοι. δύο δὲ χρυσέων [s] ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως τοῦ ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων [t] ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ θυμιωμένου ἐπὶ τῷ ἱερῷ πυρὶ, ἐφ' ᾧ καὶ [v] ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προτίθεται. θύει δὲ [x] ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλευρον [y] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ [z] πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ἀσσάρων τοῦ ἀλεύρου. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [a] πρωῒ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ἐπιφέρει [b] τῷ πυρί· τὸν μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκῶ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρηκέναι.

CAP. XI.

De Purificationibus.

Tribus Levitis remotæ in perpetuum lustrata, data Deo, gravissimisque mysteriis consecrata. Num. c. 3. Lev. c. 8. & c. 9. Ex. c. 29.

MOyses autem tribum Leviticam à populi communitate segregans, sacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipsam purificavit, & sa-

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἁγνειῶν.

ΜΩϋσῆς δὲ [c] τὴν Λευΐτιν φυλὴν τῆς πρὸς τὸν λαὸν κοινωνίας [d] ὑπεξελόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀενάοις, καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ τοῖς τοιού-

τοις

---

ton Samb.) ἀλφίτων μὲν πυρίνων Big. & Samb. *Panes de alphita siccata factos cum fermento assariorum duorum*, *Epiphan.* Reliqui [illegible], προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο, μετὰ &c. לחם & חלות על Lev. c. 23. 17. 18. *panem, massam ac materiem binarum placentarum* חלה 'ב, κατὰ τὸ παρεμβολικὸν καὶ τὸ χαλδαϊκόν. BERN. Καθ' ἣν προσάγουσι Big. Coll. Voss. Samb. & Vat.

l Ἄρτον] Duos panes, ἄρτους δύο, offerebant. Res nota est. REL.

m Προσάγεται] *Vet.* quidem *offeruntur*, quasi προσάγονται. COCC.

n Ὁλοκαυτοῦνται] Ὁλοκαυτοῦνται [illegible] Big. & Samb.

o Καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα,] Ita codex omnis Græcus Latinusque, ac Historia Scholastica *Petri*. Verum S. Moyses jubet arietes duos tertiumque לעולה hoc festo adolere. Scribes itaque denuo apud Josephum, μόσχους τε θύουσι τρεῖς, καὶ κριοὺς τρεῖς. BERN. Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Historia *Petri Comestoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyses* arietes duos tertiumque hoc festo adolere. unde scribendum censet *Bernardus*, καὶ κριοὺς τρεῖς.

p Οὐδεμία] *Samb.* οὐδὲ μία.

q Καὶ πρὸς εὐωχίας] Viderat fortassis *Scholasticus* in Museo *Cassiodori* sui καὶ ὅσα πρὸς εὐωχίας εἰσὶ τεθυκότες. BERN. Καὶ ὅσα πρὸς εὐωχ. legisse videtur *Epiphan*. qui vertit, *sed in omnibus & legitima immolationis species, & vacationis certus est modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipse sic mallem interpretari, *sed in omnibus lex præscripsit & quale debet esse sacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum post sacrificium*

† *Ex publico quidem suppeditatur*] *Ex publico instaurabatur cibus sacer ac fermento purus*, לחם קדש 1 Reg. 21. 4. & *frequenter* לחם פנים *bis sex* Panes Propositionis, *sicut vertunt utriusque Instrumenti Interpretes.* LXXII. *equidem alicubi* ἄρτοι προθέσεως, *sæpius* ἄρτοι ἐνώπιοι. *Pariter Aquila Onkelosusque, si duo unquam illi fuerint,* ἄρτοι προσώπου ἐστὶ [illegible]. *B. Paulo* πρόθεσις ἄρτων. *Symmacho adhuc & Interpreti Samaritico* ἄρτοι προθέσεως: *continua enim se coram pone illos jusserat ὁ νομοθέτης Ex. c. 25. 30.* לפני תמיד. *Ista ratio nominis: haud vero, quod Ben Zoma Pharisæus fuerat opinatus Misna* Menacot *c. 11. §. 4. quasi* [illegible] & [illegible] *h. e. quadrati. Quanquam ea omnino figura fingerentur, magnisque insuper modis, palmos decem longi panes,* lati quinque, *atque in crasso septem digitorum*, Menacot *c. 11. §. 4. Horum insuper ordines thuris lances duæ coronabant, Lev. c. 24. Matth. c. 12. Deinde munus proprium Pontificis*, τηγανιστὰ *τοῦ ἀρχιερέως* חביתי כהן גדול *appellant Doctores Massilla* Menacot *c. 4. 5. & passim, simulaginis assaronem oleo subactam & subfrixam mane simul & vespere insumsit. Lev. 6. 20.* BERN.

* *Panis sacer non fermentatus*;] Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propositionis*, & *panis faciorum*.

r Ὀπτῶνται ἀνὰ δύο] Ὀπτῶνται δὲ ἀνὰ δύο διαιρεθέντες Big. Samb. Cas. & Vat.

s Ὑπερκειμένων] Ita *Samb.* in *aliis* ὑποκειμένων, contra ritum. HUDS. In Siphra & alibi volunt in ipsa mensa locatas fuisse acerras. REL.

t Ἄλλοι] Ita & Talmudici tradunt alias acerras recenti thure repletas in Sanctum illatas. REL.

v Ὁλοκαυτοῦσι] Talmudici non in hunc ignem vel focum, quo holocausta cremabantur, injectum thus volunt, sed alterum focum altaris. Sed Josephus vel ad solum altare tabernaculi, quod hic describit, respicit; ubi non est credibile focos plures fuisse, vel generatim ignem altaris exterioris vocat ignem holocaustorum, uti & altare holocaustorum nuncupatur. REL.

x Ὁ ἱερεὺς] Intelligit Pontificem Maximum, cujus crustula 12 חביתין quotidie offerri consuevisse etiam Talmudici tradunt. REL.

y Ἐλαίῳ μεμαγμένον,] Sic *Big.* & *Coll. Voss.* ἐλαίου μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίῳ μεμαγμένον *Bas. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται dicit *Moyses* in *Levit. c. 6. v. 21.* BERN. & HUDS.

z Πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ·] מרבכת *marbeceth* recte exponit Josephus *semicoctum*, *semifrixum*. Talmudici pariter אפוי ואינו אפוי בין כשר ונא, *Menacoth* f. 50. b. tam hoc quam [illegible]. Idem [illegible] *merattecha* Interpreti Solymitano, & Samag. 186. & Maimon. *de Sacrificandi ritu* c. 13. BERN.

a Πρωῒ,] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ πρωῒ in *Editis*, *aliisque*.

b Τῷ πυρί.] Quia oblatio erat ipsius sacerdotis, tota igne consumi debuit. REL.

c Τὴν Λευΐτιν] Sic *Big.* & *Samb. Coll. Voss.* Λευΐτην, in reliquis τὴν Λευϊτικὴν φυλήν.

d Ὑπεξελόμενος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* more Attico. Ὑπεξαιρούμενος typi priores. Amant sane Attici verba præpositionibus

con-

τας [e] νομίμας περιέχοντας τῷ Θεῷ· τήν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη [f] τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα πρὸς σκέπην τῆς σκηνῆς ἐπεποίητο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγουμένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωσιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον [g] ὅτι τρέφοιτο, καὶ ὧν πάλιν ἀπεχόμενοι [h] διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τῆς γραφῆς γένηται, διαλεξόμεθα· τὰς αἰτίας προστιθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλευσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἵματος μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ [i] κρέως τοῦ τεθνηκότος αὐτομάτως ζώου τὴν βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου, καὶ προβατείου, καὶ τοῦ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τῆς πόλεως καὶ τοὺς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τοὺς [k] περὶ τὴν γονὴν ῥεομένους. καὶ τὰς [l] γυναῖκας δὲ, αἷς ἡ τῶν κατὰ φύσιν [m] ἔκκρισις ἐπίοι, μετέστησε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμην· μεθ' ἣν ὡς ἤδη καθαραῖς ἐνδημεῖν ἐφῆκεν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κηδεύσασι νεκρὸν μετὰ τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τὸν δ' ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τὴν μὲν ἑτέραν [n] καθαγνίζειν δεῖ, τὴν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως δὲ θύουσι καὶ περὶ τοῦ τὴν γονὴν ῥεομένου. [o] ὃς δ' ἂν κατὰ τοὺς ὕπνους ἀποκρίνοι γονὴν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζουσιν [p] ἐξουσίαν ἔχει. τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τῆς πόλεως, [q] μηδενὶ συνδιαιτωμένους καὶ νεκροῦ μηδὲν διαφέροντας. [r] ἂν δέ τις ἐξικετεύσας τὸν Θεὸν ἀπολυθῇ τῆς νόσου, καὶ τὴν [s] ἐρρωμένην κομίσηται χρόαν· ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις τὸν Θεὸν, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν.

δ'. Ὅθεν καὶ καταγελάσειέν τις τῶν λεγόντων Μωϋσῆν, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτόν τε ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τῶν ἐκπεσόντων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθὲς, [t] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, ὡς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγουμένων ἀντειρηκέναι. καὶ ταῦτα, παρὰ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, [v] καὶ οὐ μόνον [x] ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπισημοτάτας στρατείας στρατευομένων, καὶ τὰς [y] πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων [z] εἰσιέναι. ὥστ' οὐδὲν ἐκώλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν [a] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ

crificiis quæ hujusmodi occasione Deo solent offerri: atque Tabernaculum & sacra vasa Levitarum curæ commisit, & alia quæcunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; ut qui sacerdotibus, prout illi præciperent, ministraturi essent. jam enim Deo consecrati erant.

2. Et de animalibus discrevit singula quæ comederent, itemque à quibus penitus abstinerent. De quibus, si quando nobis oblata fuerit scribendi occasio, edisseremus, causas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum esse præceperit, ab aliis vero jusserit abhorrere. Sanguinis certe cujuscunque vescendi usu interdixit, quod animam ipsum & spiritum putaret. Quin & carnis sponte mortui animalis esum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abstinendum esse præmonuit.

De carne morticina, de sanguine, aliisque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adesset secretio naturalis, seorsum habitare voluit usque ad septimam diem; post quam cum hominibus tanquam puras versari permisit. Similiter etiam & funus curantibus post totidem dies licebat cœtui interesse. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero sacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo sacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem passus sit seminis profluvium, si in aquam frigidam ingrediatur, parem potestatem habet ac ii qui cum uxoribus * legitime concubuerunt. Leprosos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, sanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat sacrificiis, de quibus posthac agemus.

Lepra & vitiorum similium infamia. Lev. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. & Num. c. 5.

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moysem, lepra infectum & ipsum ex Ægypto profugisse, & ob eandem causam ejectis ducem factum illos in Chananæam perduxisse. Si enim hoc verum exstitisset, nequaquam Moyses in sui dedecus & opprobrium ejusmodi legem tulisset: cui & ipsum, si ab alio lata fuisset, reclamare voluisse probabile est. Præsertim cum apud gentes quamplurimas lepræ sint, & honorem assequantur; tantumque abest ut contumelia afficiantur & exsilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam administrarint, & in loca sacra & templa ingrediendi potestatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moysem, si tali aliquo coloris *male sani* vitio aut ipsi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur,

Moysi gentique Hebrææ vitiliginem, maculam veterem & re λεπρᾶ, abstergit Josephus tum hic tum libris contra Appionem.

quo

contra Græcum vulgus asperare. BERN. & HUDS.

e Νομίμας] Sciolus ad membranam *Sambuci* νομίμοις. BERN.

f Τὰ ἱερὰ,] Τὰ ἱερατικὰ καὶ τὰ ἄλλα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

g Ὅτι τρέφοιτο,] Probum illud & Atticum. *Bernus* (ut & *Coccejus*) noster maluit ᾧ τε aut ἅτινα. BERN.

h Διατελοῖεν·]. Ita *Big. Samb.* & *Busb.* διατελοῦσιν in reliquis.

i Κρέως] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* κρέα in cæteris. Mox αὐτομάτως ζώου τὴν βρῶσιν ἐκώλυσεν. ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου καὶ προβατείου καὶ τοῦ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν *Hen.* BERN. & HUDS.

k Περὶ τὴν γονὴν ῥεομένους.] Περὶ f. delendum, & sic mox. COCC. זבים Hebræis: hos urbe non excludunt Talmudici in Kelim. 1. 8. sed solo monte templi. REL.

l Γυναῖκας δὲ,] Γυναῖκας δὲ ἐν αἷς *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

m Ἔκκρισις] Forsan ἔκκρισις.

n Καθαγνίζειν] Καθαγνίζειν δεῖ cum MSS. aut καθαγίζειν δεῖ cum Editis, utrumlibet congrue dicitur de holocautomate seu עולה, imo hoc Athenas redolet. Attamen agna לחטאת (duas enim requirebant hæc vitia) familia sacra vescebatur. BERN. Hoc malui ex quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ.

o Ὃς δ' ἂν] In suo *Codice* ὅσοις aut οἳ δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *qui vero per somnum* &c.

p Ἐξουσίαν ἔχει.] *Id est*, ad vesperum ei licebit hominum consuetudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19.

* *Legitime concubuerunt*,] *Hoc est*, legitimis diebus, quibus *scilicet* menstruæ non sint.

q Μηδενὶ] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis*.

r Ἂν δέ τις] *Samb.* ὃν δέ τις. *Hen.* & *Busb.* ἐὰν δέ τις. Mox *Bas.* & *Gen.* [illegible] nullo verbo. BERN.

s Ἐρρωμένην] Ἐῤῥωμένην legerat *Epiphan.* nam interpretatur *sanum colorem*.

t Οὐκ ἂν] Ordine alio *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c.

v Καὶ οὐ μόνον] *Big.* & *Samb.* ἀπολαυόντων· οὐ μόνον &c. Scriptum olim putabis ἀπολαυόντων· οὐ μόνον. BERN.

x Ὕβρεως καὶ φυγῆς.] Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big.* & *Coll. Voss.* ex glossemate, ut puto. BERN.

y Πολιτικὰς ἀρχὰς] Periere tamen hæc *Big.* & *Coll. Voss.* propter catalexin —— [illegible]. Maxime autem intelligit Flavius nobilem illum Syrum, quem olim Elisæus vates Divina arte sanavit. BERN.

z Εἰσιέναι.] Inde colligitur lepram contagiosam non fuisse. REL.

a Χρόαν] Χρόαν ἢ, τὸ σὺν αὐτῷ *Bas.* & *Gen.* nisi quod retineant [illegible] vulgare. Verum MSS. *Big.* & *Samb.* *Epiphanio* etiam adstipulante, χρόαν ἢ τὸ (*Big.* ἢ τὸ, *Epiphanius* addit αὐτὸς, ἢ τὸ) σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο. Neutram profecto lectionem jure damnarent Aristarchi. BERN. Ita è *Cod. Samb.* & *Coll. Voss.* nisi quod ἢ αὐτὸς ex *Vetere Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος [illegible] *Big.* In *Editis* & *Vat.* χρόαν ἢ,

quo minus meliora de istis sanciret, nec quid damni mali e hujusmodi statueret. Sed manifestum est quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyses autem labis hujus immunis, inter populares suos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis posuit, Dei honori prospiciens atque consulens. Verum de his quisque sentiat prout libuerit.

Puerperarum lustratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, postquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut sacri quid tangere usque ad quinquagesimam diem, si mares fuerint enixæ: si enim feminas ediderint, duplex constitutus est dierum numerus. Veruntamen, cum post tempus ut diximus præstitutum intraverint, victimas mactant, quas sacerdotes Deo offerunt.

De conjuge suspecta. Num. c. 5.

6. At si quis uxorem suam adulteratam suspicetur, is farinæ hordeaceæ assaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum sacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero sacerdotum aliquis statuens ad portam, quæ ad templum obversa est, & capitis ejus velamen detrahens, Dei quidem nomen in membranam inscribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & si pudicitiam violaverit, ut crus suum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: sin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam suspicionem devenerit, ut decimo post mense masculum pariat. Juramento autem peracto, *sacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; sumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inspersο, mulieri dat ebibendum. Illa vero, si injuste accusata fuerit, & gravida facta

μηδὲ μίαν τοιαύτην ὁρίσαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] προηγμένοι. Μωυσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νοσησάντων ἐνομοθέτει, κατὰ τιμὴν τοῦ Θεοῦ ταῦτα ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, [c] ἐπειδὰν τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ἐπὶ θηλυτοκίαις [f] νενόμισται. εἰσίασι μέντοι, [g] μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν Θεὸν διανέμονται.

ϛ'. [h] Ἂν δέ ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [i] αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς [k] ἀληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [l] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων κατὰ τὰς [m] πύλας, αἵ εἰσι τετραμμέναι πρὸς τὸν ναὸν, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελὼν, ἐπιγράφει μὲν τοῦ Θεοῦ [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶφρον, τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἔξαρθρον γενομένην, καὶ τὴν γαστέρα [q] πρησθεῖσαν οὕτως ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ ὑπὸ πολλοῦ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς διὰ τοῦτο ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκινημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. τῶν δὲ ὅρκων τελεσθέντων, τῆς διφθέρας ἀπαλείψας τοὔνομα [s] εἰς φιάλην ἐκπιέζει· προσκομίσας τε [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προστύχοι, καὶ καταπάσας ἐκπιεῖν δίδωσιν. ἡ δὲ, εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλή-

[illegible] οὐκ ἂν τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν.

b Προηγμένοι.] Προηγμένοι [illegible] *Vat.*

c Ἐπειδὰν] Ἐπειδὰν *Hen.* Mox ille cum *Bosb.* [illegible], καὶ θυσιῶν ἀπέχεσθαι μέχρι μ'. ἡμ. ἂν ἄρρεν ᾖ τὸ τεχθέν. BERN. Vulg. ἐπειδ' ἄν. verum ita *Hen.* prout in Notis docuit *Bern.* & recepit in contextum. *Hudf.* HAV.

d Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε,] במקדש est in Levit. 12. Talmudici in Kelim. cap. 1. misn. 8. scribunt puerperis non licuisse extimum illud spatiorum quæ templum cingebant ingredi, quod הר הבית dicitur, id est mons templi. Adeoque τὸ ἱερὸν hic erit mons templi, uti & מקדש Talmudici aliquando tam late extendunt, ut ipsum montem templi complectatur. Vide Codicem Schecalim. 1, 3. REL.

e Θυσιῶν ἅπτεσθαι] Est partes sacrificiorum attingere aut comedere. Levit. 12. בכל קדש לא תגע dicitur, *sanctum non attinget.* Id hic Josephus explicat. קדש sunt, θυσίαι. Ita & Judæi alii loquuntur. Primitiæ & decimæ non sunt קדש. Adeoque puerpera de iis comedebat, non de קדש. Vide Negaim. XIV. 3 REL.

f Νενόμισται.] Συμβέβηκε pro νενόμισται habent *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vat.* [illegible] legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν,] Μετὰ τὰς προειρ. προθεσμίας *Hen.* & *Bosb.* BERN.

h Ἂν δ' ὑπονοήσῃ] Ἐὰν δέ τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλεύρου ἀσσάρωνα *Cedrenus* ex *Josepho.*

i Αὐτοῦ] G. Cedrenus p. 68. qui hoc examen describit è Flavio, ἐὰν τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλεύρου ἀσσάρωνα, &c. BERN.

k Ἀληλεσμένης ἀσσάρωνα·] *Big.* ἀληλεσμένης. Ibidem *Hen.* & *Bosb.* ἀσσάρωνα pro ἀσσάρωνα. BERN.

l Ἐπιβαλόντες] *Big. Samb. Hen., Bosb.* & *G. Cedr.* ἐπιβάλλοντες *Baf. Gen.* & *Epiphan.* BERN.

m Πύλας,] An certius hoc describunt Misnici c. 1. §. [illegible] מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער ניקנור, vel לשערי המזרח לשערי ניקנור, ut in editione Bombergi. *Adducitur ea ad portam Orientalem pro valvis Nicanoris.* Nam, ut subnotant Gemaristæ Urbis Sanctæ, de [illegible], Num. 5. 18. כל מקום שנאמר לפני יהוה הוא שער ניקנור. Latius alii hæc verba interpretantur, nimirum malæ famæ fœminam vi rapi ab exteriori חיצון porta Orientis ad superiorem העליון, quæ atrium Israelis à muliebri gradibus etiam præstructis distinguebat. BERN. Portam Nicanoris fuisse tradunt Talmudici locum, ubi constitueretur mulier adulterii suspecta. REL.

n Ἀφελὼν,] Id est פורע ראש Talmudicorum. REL.

o Τὴν προσηγορίαν] Mirum hoc nescisse nomodidascalos ævo Antoninorum, adeoque certasse secum, num solus versus 21. ubi quidem occurrit Nomen sanctissimum, num è sacris plures atramento [illegible] dirae schedulæ rite inscriberentur: quam ספר Lex vocat, Misna מגלה, Josephus ὁ διφθέρα, [illegible] Quippe rudem & impolitam pellem, דפתרא etiam dictam, rejiciunt Patres Sotæ c. 2. 4. BERN.

p Τὸν ἄνδρα,] Georgius περὶ τὸν ἄνδρα. Subinde ille illepide [illegible]. BERN.

q Πρησθεῖσαν] Recte *Big.* & *Samb.* τὴν γαστέρα πρησθεῖσαν, *utero inflatam & obtumidam.* Sequitur enim de plaga eadem, τὴν κοιλίαν [illegible]. Pariter ad Moysen v. 21. Interpr. LXX. בטנך צבה. τὴν κοιλίαν σου πεπρησμένην, & v. 27. וצבתה, בטנה, πρησθήσεται τὴν κοιλίαν, Hier. *inflato ventre*, & idem v. 23. *utero tumescente.* Oncelosus insuper, Saadias, & omnis Rabbinitas צבה exponit [illegible], atque [illegible], inflatum, [illegible]: neque aliter Doctores Samaritani, sive Arabice sive vernacule scriptitent. Cæterum legitur sæpius πρῆσαι eo animo in optimo carmine. Unde Grammatici veteres Didymus, Hesychius, aliique ad Il. Α. 481. [illegible]. Et [illegible], ἐξ φυσῆσαι: & phrasi dilecta idem vates [illegible] Did. & Hesych. & Etym. M. Hi autem subjiciunt, [illegible]. Eustathius adhuc instat, [illegible]. Herodianus etiam in Partitionibus nondum editis, [illegible]. Attamen operæ Complutenses legerant in Sacris —— κοιλίαν σου πεπρησμένην *disruptam*, Theodoretoque explicante [illegible]. Hieronymus etiam hanc interpretationem involvit, ubi reddit v. 21. *Et tumens uterus tuus rumpetur*, ex Hebraico ואת בטנך צבה. Apud Josephum modo πρησθεῖσαν prætulerunt *Hen. Bosb. Baf.* & *Gen.* Quinetiam πρησθεῖσαν notione [illegible] aut defendi ex πρησθεὶς, [illegible] Suidæ; [illegible], Hesychii: [illegible], Apsyrti veterinarii c. 46. de arte sua: aut hæc omnia existimabis culpa libraria accidisse vice υ vocalis præcedentis. Postremo ob oculos habuit Epiphan. Scholasticus τὴν γαστέρα πρησθεῖσαν, *utero putrefacto.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (& *Cocc.*) recte ut constat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo in Homeri* Il. Α'. v. 481. *Hesych.* & *Etym. M.* In *Editis* aliisque πρησθεῖσαν.

r Ἂν δ' ὑπὸ πολλοῦ τοῦ ἔρωτος] Cedrenus ἐὰν δὲ ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τῆς διὰ ταῦτα (*Bosb.* & *Hen.* διὰ τοῦτο) ζηλοτυπίας. BERN.

s Εἰς φιάλην ἐκπιέζει·] Eadem & phrasis Misnæ c. 2. [illegible] בכלי חרש, pro בכלי חרש Aniramidæ, Oncelosive מן חסף. Ibidem εἰς φιάλην ἐκπιέζει convenit verbo Legis ומחה אל מי המרים, aut Oncelosi, Deuterotarum Judaicorum, Samaritanorumque ומחק, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ. BERN. In Misna Sota etiam פיילי φιάλη appellatur. REL.

t Ἐκ τοῦ ἱεροῦ] Ἐκ τῆς τοῦ ἱεροῦ γῆς [illegible] Cedr. ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς [illegible] *Epiphan.* ignarus nimis Sacræ Legis, ubi imperatur v. 17. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς καὶ τῆς γῆς τῆς οὔσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς σκηνῆς, בקרקע המשכן. Deuterotæ insuper monent pulverem in pavimento dextro Ædis servatum hac causa sub marmor cubitale c. 2. 2. Quinetiam statim à potu amaro livere uxor falsa luemque cœlitus impressam ostendere, nisi nos fallat secta plurima Pharisæorum Sotæ c. 3. 4. 5. מין זכות תולה בכוס המרים, vitque annum ultra vitam miseram prorogare. Contraria omnia evenire docent Magistri Babylonii Sotæ f. 26. & Maim. in libello cognomine c. 3. conjugi innocenti, meliorem solito vul

κλασθῇ, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορεῖται κατὰ τὴν γαστέρα· ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις, καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος [v] αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὕδρωψ καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν καὶ τῆς ἁγνείας τῆς [x] ἐπ' αὐταῖς τοῦτο Μωϋσῆς [y] τοῖς ὁμοφύλοις προενόησε· νόμους δ' αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

est, exactoque tempore suo filium enititur: si autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque juramento adstrictam fregerit, mortem obit ignominiosam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem sunt quæ Moyses popularibus suis de sacrificiis & purificatione eorum præscripsit: leges autem eis tales *insuper* posuit.

ΚΕΦ. ιϛ.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὔδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν, [z] ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ, καὶ [a] τήθαις, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ παίδων γυναιξὶν, ὡς [b] ἔκφαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. ἐκώλυσε δὲ καὶ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς κατὰ φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν φοιτᾶν, μηδὲ τὴν πρὸς τὰ [c] ἄρρενα μῖξιν τιμᾶν, διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονὴν θηρωμένους ἔκθεσμον. κατὰ δὲ τῶν εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

β. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐποίησε. [d] τούτων τε γὰρ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργει, καὶ προσέτι γαμεῖν τὰς [e] ἡταιρηκυίας ἐκώλυσε· μήτε δούλην, [f] μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτοὺς [g] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ τοῦ πανδοκεύειν πεπορισμένας τὸν βίον, [h] μηδὲ τὰς τῶν προτέρων ἀνδρῶν ἐφ' αἷς δήποτ' οὖν αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. τὸν δ' ἀρχιερέα μηδ' ἐπὶ τεθνηκότος ἀνδρὸς [i] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [k] μόνην δ' αὐτῷ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ ταύτην φυλάττειν. ὅθεν οὐδὲ νεκρῷ πρόσεισιν ὁ ἀρχιερεὺς, τῶν λοιπῶν οὐ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [l] τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταστᾶσιν. ἀφελεῖς δ' εἶναι [q] πάντως ἀφελείας. τὸν δὲ [r] μὴ ὁλόκληρον τῶν ἱερέων ἐνόμισε πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἐκώλυσε τὰ γέρα· ἀναβαίνειν

CAP. XII.

Leges variæ.

Adulterium quidem in universum prohibuit; felicitatis esse reputans, ut viri de nuptiis recte sentiant; atque reip. simul ac familiis expedire, ut legitimi sint liberi. Item matribus misceri, ut omnium nequissimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & sororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum detestatus est *Moyses*. Quin & prohibuit ad mulierem menstruis pollutam accedere, aut bestiarum concubitum petere, aut coitûs cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *sibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* insolenter ausi fuerint transgredi, pœnam capitalem irrogavit.

Incestus & turpes concubitus morte vindicantur. Lev. c. 18. & c. 20.

2. At sacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præscripsit. Nam & ab istis similiter eos abstinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ prostitissent: imo & servam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hospitio publico vitam sustentassent, aut quæ à prioribus viris quacunque de causa repudiatæ fuissent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permisit, licet hoc aliis sacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit solum virginem ducere, eamque servare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris sacerdotibus licitum sit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere. * Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni

Sacerdotum honestas, ac præcipue M. Pontificis. Lev. c. 21.

vultum, valetudinem firmam, partum facilem masculumque. BERN. Ἐκ τῆς τοῦ ἱεροῦ γῆς *Codicum*. προσθεὶς τε καὶ τῆς ἱερᾶς γῆς *Vat.* ἐκ τῆς ἱερᾶς γῆς ὅ τι πρὸς τοῖχους legerat *Vet. Interpr.* ignarus Sacræ legis, *Num. c. 5. v. 17.*

v Αὐτῇ.] Georgio αὐτῆς.

x Ἐπ' αὐταῖς] Τῆς ἐπ' αὐτῆς *Bas. & Gen.* τῆς ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb. & Epiph.* ἐπ' αὐταῖς pro ἐπ' αὐτῆς ante editorum, sonoritatis similis gratia. BERN. Ita pro ἐπ' αὐτῆς *Editorum*, quod ex simili cum ἐπ' αὐταῖς sono ortum, rescripsit *Bernardus*. ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb. & Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτῷ *Vat.*

y Τοῖς ὁμοφύλοις] Non iis tantum, qui ex sua tribu, Levi nempe, erant adulteria & alia crimina interdicta, sed Israelitis. Unde discimus Josephum voce ὁμοφύλων complecti totam gentem Hebræorum. Ita mox opponit ὁμοφύλους & ἀλλοτριογενεῖς. REL.

z Ὡς κακὸν μέγιστον] Ὡς abest *Big. & Samb.*

a Τήθαις,] Τήθαις vel τηθαῖς (nam de accentu hujus vocis τηθαῖς Grammatici nolunt altercari) *Big. Barius*que meus. Verum ab auribus Atticis neutiquam abhorrent *Samb.* τιτθαῖς, aut τιτθίοις *Bosh.* τίτθαις scripsit *Hen.* sicut τίτθαις excusum est *Bas. & Gen* pro suaviori τήθαις. Hasce autem tales vocat Legumlatorum castissimus ערות דדתך & ערות אחות אביך c. 18. λεγουσῶν, amitas atque materteras. BERN. Ita *Big.* in *Editis* τίτθαις. forsan *Amanuenses* & suavius τιτθαῖς *Samb.* aut τηθαῖς *Vat.*

b Ἔκφαυλον ἔχον] *Bas. Gen & Epiphan.* Male MSS. ἔκφυλον. Nam ἔκφαυλον ἀδικίαν est תועבה & זמה Legis Connubialis v. 17, 22, 23, 29. BERN. Ἔκφυλον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

c Ἄρρενα] *Big. & Samb.* ἄρσενα, contra usum Atticum. Ibidem μῖξιν *Samb.* BERN.

d Τούτων τε] Ita *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* τούτων γὰρ in reliquis.

e Ἡταιρηκυίας] Ἑταιρηκυίας mendum *Bas. Gen. & Big.* ἡταιρηκυίας à verbo circumflexo *Bosh.* ἡταιρευκυίας etiam *Samb.* Typo autem barytono quam contracto notat illud τὰς πεπορνευμένας ἢ ἑταιρευσάσας, ut exponit Etym. M. Hujus generis est זנה apud Moysen libro suo tertio, qui est de moribus Sacerdotum. BERN.

f Μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν] Id in Lege Dei vetitum non est: nisi credatur latere sub חללה. sed Judæi id per sequelam inde eliciunt, quod suspecta sit integritas puellæ, quæ captiva fuit. Ideo & postea regi ex familia Chasmonæa reprobratum fuit, maternum genus a captiva ductum esse, ideoque ad Pontificatum eum ineptum. REL.

g Κεκώλυκε,] Τεθέληκε legisse videtur *Epiphanius*. Verum illo γαμεῖν αὐτὰς κεκώλυκε non agnoscit *Vat.*

h Μηδὲ] Ex *Coll. Big.* Editi μήτε.

i Ἠξίωσε] Sufficit hoc in loco *Sambuci* ἠξίωσε γαμεῖν. *Bosh.* etiam & *Hen.* ne γαμεῖν bis poneretur, malunt ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν. Similiter *habere permisit uxorem Epiphanius*. BERN.

k Μόνην δ' αὐτῷ] Μόνῳ δ' *Big. Samb. Hen. & Epiph.* Atque tantidem profecto valebit μόνῳ atque μόνην in hac sententia, si elegantia quæramus. BERN.

l Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι] Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Bas. & Gen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Bosh. & Hen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι eodem animo *Samb.* necnon τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Big.* BERN. Ita *Bas. & G.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Vat.*

q Πάντως ἀφελείας.] Ἀφελείας error cod. *Samb.* & πάντων ἀφελείᾳ *Big.* Sacerdotibus etenim aliquoties hoc imperavit Sanctissimus קדשים יהיו, ἔσεσθέ μοι ἅγιοι. BERN.

* *Item corpora integra habere* jubentur,] Ita placuit locum interpretari ex istis *Hesychii*, ἀφελεῖς, ἁπλοῖ, ἀκακοῖ, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεονάζων μήτε λείπων τι τοῦ σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Iidem jubentur simplices esse omnique fuco carere.* Videsis *Etym. M.* voce ἀφελής.

r Μὴ ὁλόκληρον] Id est aptas non habens & integras omnes partes corporis. Hoc explicat quod alibi in lib. de bell. scribit eos qui ob πήρωσιν non ministrabant in altari, partes tamen accepisse e cibis. Illud πήρωσιν per *cæcitatem* reddidit Interpres. Ita alibi hanc vocem esse reddendam non nego, uti quum Josephus lib. VI. de bell. cap. 16. scribit πεπηρῶσθαι γὰρ, *cæci enim redditi sunt*. At πηρὸς est qui non ὁλόκληρος. Zosimus histor. lib. VI. pag. 818 ita opponit ὁλόκληρον ἔχειν τὸ σῶμα & μέρος τι τοῦ σώματος πεπηρωμένον. Demosthenes oratione περὶ στεφάνου pag. 146. τὸ σκέλος πεπηρωμένον, *crus mutilatum*, ubi Scholiastes,

mni vitio pura. Si cui tamen sacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, jussit & suam cum sacerdotibus partem accipere: verum ad altare ascendere & fanum intrare prohibuit. Nec totum in sacris obeundis puros esse voluit: sed & operam dare ut in quotidiana vitæ consuetudine sese irreprehensibiles præstent. Ideoque qui sacram sibi vestem induunt, & ab omni culpa vacui sunt & præter cætera casti & abstemii; vini usu, tantisper dum stolam gerunt, interdicto. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abstemii adeunto sacrificia, sine vitio victima. Lev. c. 22. & c. 10. Ezech. c. 44.

3. Atque hæc Moyses etiam vitæ suæ tempore observata tradidit: de quibusdam vero, cum in solitudine viveret, in futurum prospexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. † Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & consitione, sicut jam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. Quin & quæ sponte sua terra *hoc anno* ferret, publica esse *jussit* & promiscui usus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis servari. Idemque fieri *voluit* post septimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes sunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquagesimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, servi liberi dimittuntur, quos, contribules cum essent & legem aliquam violaverint, servitutis pœna affecit, utpote mortis supplicio exemptos. Porro & agros pristinis dominis restitui præcepit, hunc in modum. Instante Jobelo, quæ vox libertatem significat, conveniunt venditor agri & em-

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

Dein post septem annorum Hebdomadas Jobelus, sive Jubelæus, felicitas seculi, Annusque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Jos. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hist.

ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ εἰσιέναι εἰς τὸν ναὸν ἐκώλυσε. μὴ μόνον δὲ περὶ τὰς ἱερουργίας καθαροὺς εἶναι, σπουδάζειν δὲ καὶ περὶ τὴν αὐτῶν δίαιταν, [s] ὥστ' αὐτὴν ἀμεμφῆ εἶναι. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οἱ τὴν ἱερατικὴν στολὴν φοροῦντες ἄμωμοί τε εἰσὶ καὶ περὶ πάντα καθαροὶ καὶ νηφάλιοι· [t] πίνειν οἶνον [v] ἕως οὗ τὴν στολὴν ἔχωσι κεκωλυμένοι. [x] ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα θύουσιν ὁλόκληρα, καὶ κατὰ μηδὲν λελωβημένα.

γ΄. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καὶ [y] κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὸν αὐτοῦ γινόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τῶν δ' αὖθις καίπερ ἐπὶ τῆς ἐρημίας διαιτώμενος προενόησεν, [z] ὅπως ἐπειδὰν τὴν Χαναναίαν λάβωσι τάδε ποιῶσι. δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου καὶ φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι' ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προεῖπεν ἀνάπαυσιν. [a] καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν, [b] τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν [c] φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ καὶ τοῦτο [d] μεθ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα. ταῦτα πεντήκοντα μέν ἐστιν [e] ἔτη τὰ πάντα. καλεῖται δὲ ὑπὸ Ἑβραίων ὁ [f] πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἵ τε χρεῶσται τῶν δανείων ἀπολύονται, καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίενται, ὡς ὄντας ὁμοφύλους καὶ παραβάντας τι τῶν νομίμων [g] τῷ σχήματι τῆς δουλείας ἐκόλασε, θάνατον οὐκ ἐκδεχομένους. ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τοῦτον τὸν τρόπον. [h] ἐνστάντος τοῦ ἰωβήλου, [i] ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοὔνομα, συνέρχονται ὅ, τε ἀποδόμενος τὸ χωρίον καὶ ὁ πρια-

stes, πεπηρωμένοι ἤγουν βεβλαμμένοι. Libanius declamatione 43. p. 906. χεῖρας ἐπήρωσαν, *manus absciderunt* Aristides declamatione adversus ineptos Sophistas, πηρωθέντας αὐτοὺς ἤτοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ τὰς χεῖρας ἢ ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος, *mutilatos vel oculis vel manibus vel alia corporis parte.* Ἀδύνατοι dicebantur Græcis milites τὸ σῶμα πεπηρωμένοι teste Harpocratione ad illam vocem. ὅσοι διὰ πήρωσιν ἀπόμαχοι ἦσαν, quotquot ob mutilationem militare non poterant, scribit Arrianus de exped. Alexand. Veteres glossæ: Mutilatio πήρωσις σώματος. Josephus ipse infra lib. VII. 2. πεπηρωμένους τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις, *cæcos & claudos.* Utrique πεπηρωμένοι, non soli cæci. Sic lib. VII. 6. de Mephiboseth claudo πεπηρωμένος τὰς βάσεις. Sic lib. IV. 8. ὁ πηρώσας qui mutilaverit aliquem, ubi Gelenius male, *excæcaverit.* Plutarcho ὁ πηρὸς & ὁλόκληρος opponuntur in apophthegmatibus & alibi. REL.

s Ὥστ' αὐτὴν] Ita Big. & Samb. ὡς ταύτην in *Editis*, *aliisque.*

t Πίνειν οἶνον] Inter res prohibitas sacerdoti ministranti, etiam יין vinum recensent Talmudici: & plus quarta parte logi bibere non licuisse definiverunt. REL.

v Ἕως οὗ τὴν στολὴν ἔχωσι] Id est quamdiu sacris operantur in templo: nam extra tempus ministerii & quando extra templum versabantur, vestes sacerdotales non gerebant, quas in templo servabant præfecti amictui sacerdotali. REL.

x Ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα] Ἔτι δὲ καὶ ἱερεῖα Samb. ἔτι δὲ καὶ θύσια *Epiphanius* pravis ocellis. Ibi loci *Samb.* κατανομάδια. BERN.

y Κατὰ τὸν ζωῆς χρόνον] Κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρ. *Vat* & *Samb.*

z Ὅπως ἐπειδὰν] Sic *MSS.* ὡς ὅπως in *Editis.* nimis liberaliter.

† *Septimo quoque anno*] *Septimo quoque anno terram Sanctam ab agricolarum ferro innoxiam & quietam dixit O. M. Dein post septem annorum hebdomadas sive* שבועות: *Nam Chronologi illustres Scaliger & Petavius frustra defendunt imperitiam Rabbinorum aliquot illustrium sive Gaonim f. 9.* [illegible], *contra Misnicorum Saboræorumque Scholas antiquiores* Eracin *f. 11. b. & f. 12. contra Africanum, Eusebium, Hieronymum, & cæteros Scriptores Christianos, contra Josephum hunc tam hic quam c. ult. § 30. & Philonem p. 1187. & p. 767. & doctissimos Judæorum, contra verba disertissima Legis Divinæ, & præter analogiam manifestam τῆς πεντηκοστῆς & τῆς πεντηκοστῆς, quæ appellant tum Moysis tum Christi discipuli. Adde insuper sponte confitentes Gemaristas in* Eracin, *ex nimio studio supputandi per septo-Sabbatismos ab excisa dudum Æde sanctâ, (anno autem Sabbatico hæc demolita erat) neglectam fuisse rationem veram & veterem Jubilæi misere exaliquo gentis:* יובל ושנות החכמים Jobelus, *felicitas seculi. Annusque Magnus Hebræorum, atque recte interpretantur* ἐλευθερίαν, ἄφεσιν, ἀποκατάστασιν, *Restitutio, Recuperatio, servos patrios liberat, obæratos solvit, prædia extra urbes levis pretii per compensationem restituit. Consule Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. & Josue c. 6. Philonem etiam egregie disserentem p. 1183. &c. de hebdomade numero quam sacro: Talmudum insuper Babylonicum in* Eracin, *& Maimonidem Jad tit.* Semitta & Jobel, *& Samag. 153* [illegible]. *Et Corn. Tacitum l. 5. Historiarum* BERN.

a Καὶ τῶν αὐτομάτως] Ita in *MSS.* ἐπὶ τῶν in *Editis.*

b Τῶν τε ὁμοφύλων] Τοῖς ὁμοφύλοις καὶ ἀλλοτρίοις *Eusb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.*

c Φυλάττοντας.] *Big.* cum *Samb.* φυλάσσοντας. Mox ποιεῖν δὲ τοῦτο καὶ *Samb. Eusb.* & *Hen.* BERN.

d Μεθ' ἑβδόμην] Ita *Josephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767. & p. 1187.

e Ἔτη τὰ πάντα] Ἔτη πάντα *Samb.* & *Big.* BERN.

f Πεντηκοστὸς] Alias *quadragesimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controversia. Vide *Scaligerum* in *Animadvers. Euseb.* p. 15. & p. 54. *Petavium de Doctr. Temp.* l. 9 c. 27. *Cunæum de Rep. Hebr.* l. 1. c. 6. & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x.

g Τῷ σχήματι] Servi quomodo inter Judæos esse potuerint, hic explicat. REL.

h Ἐνστάντος] Ἐνστάντος δὲ τοῦ Ἰωβήλου juxta *Vet. Interpr.*

i Ἐλευθερίαν] Perite. Nam יובל ἰώβηλ Octateuchi & Misnæ, יובלא *Jobela* Onceloso, יובילה Paraphrastæ Samaritico, ἰώβηλος Josepho, ἰωβηλ & ἰωβηλ يوبيل in versione Arabica Samaritarum. *Jubilæus* Hieronymo, proprie significat ἐλευθερίαν, ἀπελευθέρωσιν, ἀποκατάστασιν, ἐπαγωγὴν, Restitutio, velut Jer. c. 31. 9. *Benevolentia ergo ipsos reducam ac restituam*, ἐν παρακλήσει ἀνάξω αὐτούς, בתחנונים אובילם. Quorsum τοῦ conjug. *Hophal* futurum יובל *Jubal*, *Jobal* & *Jobel*, *restituitur*, *revertitur*, ut in nominibus virorum festorumque propriis fit, migravit facile in ἐλευθερίαν, *Liberalia*, ἄφεσιν, Moyse volente: Hujus enim nominis rationem satis abunde explicat ipse Legislator, nisi Theologi Judæorum, & jam meliores nimium affectarent nugas Pharisaicas. Ait itaque ab Oraculo יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו, quod est, *Jobelus hic vobis erit: quisque adeo rem pristinam patriam repetet.* LXXII. Interpr. ἄφεσις σημασία αὕτη ἔσται ὑμῖν, καὶ ἀπελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ. Et statim בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחזתו, *Redibunt cuncti anno illo Jobelæo ad propria*: ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως σημασίας αὐτῆς, ἐπανελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ. Itidemque Amramides וקראתם דרור, *Hunc annum Libertatis vocabitis*, خلاص Interpreti Samaritico, חירותא Chaldæorum non uni: *Remissionem vocabis*, inquit Hieronymus. Accurate: ut à *Remissione* ἀφέσει seu השמטה, alia voce יובל Quinquagesimalem illhanc distingueret. Conveniunt in hac interpretatione plurimi Criticorum Sacrorum LXXII. Alexandrini quandoque יובל vertunt Græce ἄφεσις, Num. c. 36. 4. ἐὰν γένηται ἡ ἄφεσις; ac sæpissime היובל, ἀφέσεως σημασία, *Libertas prædicta*, *Remissio promulgata clare & ubique*, aut una voce τὰ ἄφεσια. Pariter Aquila exponit שופרות היובלים in l. Josuæ, τὰς σάλπιγγας τῆς ἀφέσεως. Saadias Rabbinus illustris, & Judæi Mauritii pro יובל, quoties occurrit in Lege vetustissima, reddunt أطلاق ἔκλυσις, *dimissio, remissio*, ἐλευθέρωσις. Idem urget Abrahamus Abenesdras יובל כמו שלוח, *Jobel est Sillûch*, ἀπόλυσις, *manumissio.* Tum Moyses Nachmanis ait Annum 1. *Jobel* nuncupari in Sacris, לא על התקיעה רק על הדרור, *Restituta Libertatis* causa ἐπώνυμος, non *Clangoris.* Deinde Syro ubique Bibliorum S. vice Jobel ponitur φωνὴ פוניא, i. e. ἐπάνοδος, ἐπανάλυσις (καθ' ὁ ὁ. Lev.

πριάμενος, καὶ [k] λογισάμενοι τοὺς καρποὺς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγενημένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδέχεται [l] τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· τοῦ δὲ ἀναλώματος ὑπερβάλλοντος, ὑπὲρ τοῦ λείποντος [m] καταλαβὼν [n] τὸ ἱκνούμενον ἐξίσταται τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμουμένων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς καὶ [o] πρότερον νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε τῶν κατὰ κώμας πεπραμένων· περὶ γὰρ [p] τῶν ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ πληρωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τὸ ἀργύριον, [q] ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδοῦναι· εἰ δὲ πλήρης γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σιναῖον καθιδρύκει τὴν στρατιάν, ἐξέμαθε παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένην [r] παραδίδωσιν.

δ'. Ἐπεὶ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν τοῦ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη [s] κατὰ νοῦν ἔχων ἅπτεσθαι. [t] προστάσσει δὲ τοῖς φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευίτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γενομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν [u] μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν [x] δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τοὺς φυλάρχους [y] Μανασσῆν τὸν Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραΐμην ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δ' ἦν αὐτῷ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, ποιητοὺς αὐτῷ [z] παραχωρεῖν τοὺς παῖδας, ὡς καὶ προεῖπον.

ptor, atque fructus æstimantes simul & expensas in agrum factas, si fructus majores exstiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensæ, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expensæ, antiquis possessoribus *agrum* assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis sitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter statuit. *Scilicet*, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis jus confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinæo exercitum teneret, à Deo accepit, atque literis consignatam Hebræis tradidit.

XI.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur, [1] deinceps ad exercitum recensendum semet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent ætate. Levitæ enim Dei sacrati erant ministerio, & à *cæteris* omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inventi sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo usque ad quinquagesimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manassen Josephi filium, & loco Josephi Ephraïmen. Nam à Josepho obsecrabat Jacobus, ut sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus.

Israëlitarum recensio.

5. [1] Ca-

Lev. c. 29. 13.) ἀνακομιδὴ, ἀνάστασις. Reversio, Reditus, הרות phrasi Rabbinorum, ἀνάλαξις. Ab illa quinquagesimali solennitate, quam clangor insignis rite induxerat, ἡ σάλπιγξ etiam meruit היובל appellari, ut constat Ex. c. 19. 13. במשך היבל, quod reddo ἀνιέντι σάλπιγγος σαλπιγξ: sive ad instar clangoris Jobelæi quasi scripserat ὁ Θεῖος, ut v. 19. כמשך בקרן היובל או כשופר. Nihil enim buccina Jubilæa validius inter voces humanas, nihil audiebatur productius. Quin antiquiores docuerant parem esse rationem, ritum similem Jobelæi indicendi, atque cujusvis Anni Novi, tum clangi utrumque cornubus quibuscunque præter bubula, *Ros hassana* c. 3. 2, 5. aut ex opinione Sapientum aliquot Neomeniam Tisri caprinis, vel juxta placitum R. Judæ, communem annum ταῖς κερατίναις, Jobelæum ταῖς αἰγείαις, ר' יהודה אומר כחדש חשנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. Nostros autem Commentatores seduxit simul cum Jarchio, Maimonide, Bartenorio, Kimchio, & ante illos Paraphrasta Chaldæo Vatum priorum, qui vocatur magnus Deuterota R. Aquiba, qui cornu arietis Isacii apud Sinæum sonuisse credidit, data tum Lege Hebraica. Is enim, (si rem veram dicunt Babylonii, f. 26. 2. *Ros hassana*) cum à pastore Arabe didicerat (דכרא) arietem appellari inter Nomadas יובלא *Jobela* (puta literis vernaculis ابلي *Obalio*, ايبلي *Ibolo*, ut אבולא *Ebbola* Chaldaicis, quasi primas virque gregis: vel perperam accepit Rabbinus ille arietem unum pro grege toto, אבולא *Ebula* Syris, ابول *Ebbaulo* & ابلة *Obella* Arabibus:) illico ad Annum liberum Hebræorum buccinis rite promulgandum voculam transfert, duplici licet ac perdura Catachresi. Quippe hac ratione יובל primo significabit דכרא ὁ κριός, secundo קרן של איל *Cornu arietinum*. Unde Jonathan interpretatur בשופרות היובלים Jos. c. 6. כשופרי דקרן דכרא, ἐν ταῖς κερατίναις MS. Oxon. & Aldino, ubi Arabs reddit ابواق الجلية tubis clangentibus, LXXII. Interpr. ἐν σάλπιγξιν ἱεραῖς, Hieronymus rectissime, *Buccinis quarum usus in Jubelæis*. Tertio adhuc denotabit יובל, ut ex Moyse notissimum שנת החמשים. Quid vero non admittunt Rabbanitarum pueri? Obtinuit inde auctoritate Aquibæ, quod per mille annos arietinis solis proclamarentur tam annorum initia singulorum quam Libertas (uti liceret fieri misero populo) τοῦ πεντηκοστοῦ: invitis scholis totis Pharisæorum ἐπίχειρον. Temere etiam factum, quod viri docti *Jubilum* vocem Latinam ab Hebraico יובל aut יבל, sit *clangor*, sive jam *buccina*, deducendam affirment. Venit Jubilum ab *Iobia* Cretico. BERN. Ab יובל quod ἐλεύθεραι fierent & liberæ possessiones, redeuntes ad pristinos dominos. REL.

k Λογισάμενοι] Λογισάμενος Bosb. & Hen.

l Τὸν ἀγρὸν] Τὸν καρπὸν Vat.

m Καταλαβὼν] *Epiphanius*, *recipiens emptor*. Verum *Bas.* & *Gen.* καταβαλὼν, *Big.* & *Samb.* καταβαλεῖν: ut Scribæ peccare possunt. BERN. Ita *Bernardus* ex *Vat. Interpr.* apud quem recipiens emptor. in *Editis* & *MSS.* aut καταβάλλων aut καταβαλών.

n Τὸ ἱκνούμενον] Τὸ ἱκανούμενον Vat.

o Πρότερον νεμηθεῖσι.] Πρότερον νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Bosb.* πρότερον διανεμηθεῖσι *Vat. Coll. Voss.* & *Samb* in margine.

p Τῶν ἐν πόλει πεπραμένων,] Ita quatuor *MSS.* in reliquis & *Editis* τῶν ἐν τῇ πόλει.

q Ἀναγκάζει τὸν] Ἀναγκάζειν *Vat.*

r Παραδίδωσι.] Αὐτοῖς παραδίδωσι juxta aliquot *Epiphanii* Codices.

1. *Deinceps ad exercitum recensendum*] *Sic fuit pacis opus: sequitur de militia Hebræorum. Ad censum*, פקדו, ἐξετάσεις *Jos.* ἐπισκοπὴ *Int.* LXXII. *Nam* ἐπισκέψασθε *editionis Romanæ v.* 18. *c.* 1. *neque Atticum neque Græcum, quam existimabant contra Nobilius & Grotius; sed errore librario prognatum, pro meliori verbo* ἐξετάσατε *aut* ἐπισκέψατε, *aut* ἐξετάσατε *ipsius Josephi, aut demum* ἐπεσκέψαντο LXXII. *Interpr. verso illo* 18. *ex Hebræo* ויתילדו *q. e.* ויתיחסו *Onkeloso optimo Metaphraste. Ad censum itaque secundum, vel tertium Saliano aliisque æstimantibus, Phylarchis* נשיאי ישראל & נשיאי מטות *duodecim cogentibus veniunt, Exodi mense Jaro, anno secundo ætatis militaris, quam Moyses à* XX. *annis ordiditur, Josephus historicus in* L *terminat, Rabbinorum aliquot in annum* LX; *quomodo de Levitis sacro jam munere defunctis Lex ipsa definierat, capita* 603550. לגלגלתם כל יצא צבא, *sicut Num. c.* 1. & *c.* 2. *certo legunt omnia Biblia Commentatoresque Sacri, præter hunc Flavium. Hujus tamen ἀντίγραφα, quot Epiphanius Scholasticus, Zonaras Drungarius, Epitom. Cantuar. aut nosmet versavimus, colligunt militum nomina cuncta* 603650. *Viderat adeo Josephus in membranis Legis* שש מאות *pro* חמש מאות, *aut Librariorum Græcanicorum negligentia jampridem peccatum fuit in nota* $\overline{X}$ *pro* $\overline{\Phi}$; *facilius quam in voce* ΕΞΑΚΟΣΙΟΙΣ *pro* ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΟΙΣ. *Ephraemitis equidem vice Josephi Patriarchæ cooptatis, Manassitisque loco Levitarum gentis sacræ bellique immunis. C.* 1. & 2. τῶν ἀριθμῶν. *Ex. c.* 30. 2. & *c.* 38. 25. BERN.

s Κατὰ νοῦν] *Samb.* κατανοῶν.

t Προστάσσει] Προστάσσει τε *Bosb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβοῦντας τὸν ἀριθμὸν τῶν etc.

u Μυριάδες ἑξήκοντα] Ita in omnibus *Josephi* libris & *Zonara* ejus Exscriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש מאות pro חמש מאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota $\overline{X}$ pro $\overline{\phi}$.

x Δυναμένων,] Δυναμένων τῶν ἀπὸ etc. *Samb.* & *Big.*

y Μανασσῆν τὸν Ἰωσήπου] Μανασσῆν τὸν Ἰωσήπου *Bas.* & *Gen.* Sed & illi mox ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου, necnon πρὸς Ἰώσηπον ritu MSS. παιδὸς τοῦ Ἰωσήπου *Bosb.* & *Hen.* BERN.

z Παραχωρεῖν τοὺς παῖδας,] Παραχωρεῖν παῖδας *Big.* & *Samb.* Occurrebat *Epiphanio* ibi loci ἐν τῷ vel τῷ ποιητῶν αὐτῷ παραχωρεῖν παῖδας. Hanc autem historiam expilavit Zonaras Annalista hunc in modum. Μετὰ ταῦτα ἀριθμῆσαι δεῖγμα τὸν λαὸν καὶ ἀριθμηθῆναι τῶν ὅπλα φέρειν δυναμένων μυριάδες ἑξήκοντα καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ὄντες δ' ἦσαν οἱ τῶν εἰκοσιν ὑπερβάντες ἔτη

τον,

Forma castrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

5. [a] Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viæ. Forum etiam adornabatur, resque venales suo quæque loco dispositæ erant: & omne genus opifices suas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum sacerdotes quidem primi occupabant: *istis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot masculi quidem erant triginta dies nati, recensebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantisper illis veluti præeunte Deo eodem loco manere visum est; illinc vero migrare, cum sese alio moveret.

Levitarum recensio.

Rita nubis Ads S. incubantis si ve tollentis se, castrametationis ordinatur. Ex. c. 40. Num. c. 9. & c. 10.

6. Primus autem & [i] buccinæ formam exco-

Buccinæ forma.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπεδέχοντο, τριῶν φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην παρεσκηνωμένων· [a] ὁδοί τε διὰ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει ἔκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· [b] οὐδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει μετανισταμένῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ τοῦ μὲν ἄρσενος ὅσον τριακοστὴν εἶχεν ἡμέραν γινόμενον, [c] δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [d] ἐφ' ὅσον μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν [e] αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει τοῦ Θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίστασθαι.

ς'. [f] Εὗρε δὲ καὶ [g] βυκάνης τρόπον, [h] ἐξ ἀργυρίου ποιη-

---

ναι, καὶ ἄρχει τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἐλαύνειν. αὐτὴ δὲ ἡ Λευιτικὴ φυλὴ τοῖς φυλάρχοις κατελέγη τῶν παίδων τοῦ Ἰσραὴλ ἀντὶ πρωτοτόκων καὶ τὴν ἱερατείαν, καὶ τὴν διακονίαν τοῦ σκηνώματος ἀπὸ ἐτῶν... BERN.

a. *Castra autem figentes*] Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compacto autem Tabernaculo in medium castrorum illud acceperunt.*

a Ὁδοί τε διὰ] Ita *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δὲ διὰ μέσων *Bas.* & G.

b Οὐδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει] Οὐδ' ἐπὶ τε ἄλλῳ ἢ πόλει *Samb.* Ubi *Bas.* & Gen. ἄλλῳ, ἢ πόλει. BERN.

c Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι] Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Bas. Gen. Busb. Hen.* & *Zonaras.* δισμύριοι καὶ δισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Big.* & *Samb.* Pariter tota plaustra codd. Epiphanii: *Inventique viginti duo millia octingenti octoginta.* Scriberem sane δισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, perinde ac opinaretur Flavius Num. c. 3. recensitos duntaxat pueros Levitarum, loco primogenitorum, quos tribus XII. Deo auctori hominum rerumque cunctarum debuerant; sed c. 4. additum numerum Levitarum ætate jam integra & liturgica. Vide Epilogismum.

Levitæ à die 30. ad annum ætatis suæ 50.

Num. cap. 3.

v. 22.	Gersonitæ	7500
v. 28.	Caathitæ	8600
v. 34.	Meraritæ	6200

v. 39. & 46. Summa adscripta. 22000 ἀδιαφόρως omnibus Legis, Judaicis, Samaritanis, Græcis, cæterisque Exemplis adeo Levitarum ipsorum prototociis ccc. quomodo hunc modum Biblicum dissolverat olim apud Centurionem sciscitantem Johannes Zaccheides nobilis Deuterota Becoroth f. 5. a. observata analogia primogeniturarum, quam intellexit Muisius vix magis quam Contaricanus Episcopus, plasma facetum Muisii. Primitias enim masculas Hebræorum putavit Zaccheides (ut mira & prodigiosa semper cogitant Rabbini) tricesimum quodque cranium incipiendo ab anno xv. ætatis, aut ab ipsa infantia מכו חדש ומעלה dumaxat septuagesimum tertium. Identidem arguunt numeri Mosaici, qui feruntur.

Summa vera Levitarum juniorum		22300
Adde Levitas ... repertos inter ann. 30. & 50. ex Num. c. 4. 48.	}	8580
		30880

Habes ergo Levitarum quicquid non decrepitum emeritumque, sive Fl. Josephi ... vel sic tenuem satis tribum, minimamque inter curias Israeliticas. Si hæc minus placeant, culpandi erunt Scribæ veteres tam Judæorum quam Samaritarum, quod totum à portionibus colligendis dissentire sustinerent. Minuendus adeo numerus Caathitarum, & pro שמנת אלפים ושש מאות, scribendum facile שמנת אלפים ושלש מאות, sicut factum 1 Par. c. 11. 20. de Abisæo heroe. Vel id asserendum quod ex Cabala Talmudica supra retuli. Capita autem Meraritica recensuit exemplarium Græcorum pars maxima ς ... N' ששה אלפים וחמשים, pro Hebraico ששה אלפים ומאתים, quem computum observant vel Græca Oxon. MS. & editionis Complutensis. Codex autem vetus Saravii amplius exhibet ς καὶ C' καὶ N', 6250: ששה אלפים ומאתים וחמשים. Josephus denique liberalior cæteris numeravit Meraritas ς ... aut ζ ... i. e. ... , aut ששה אלפים ... Aut Flavius ipse ediderat ... , nam facile permutant N & Π, tum etiam in Hebraicis ... & ... Ista autem non sunt hujus otii. BERN. Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι soli *Big.* & *Samb.* quam lectionem sequuti sunt codices omnes *Latini.* ... πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, ex *Num.* c. 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι καὶ δισχίλιοι ... vice ... , quod N & Π facile permutentur. Videsis ad *Josephi* Origines, hoc in loco.

d Ἐφ' ὅσον] Ἐφ' ὅσον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

e Αὐτοῖς] Αὐτὸν *Hen.* & *Busb.*

f Εὗρε δὲ] Cum grano salis accipiendum; quod Moyses non invenerit, sed à Deo didicerit hujusce buccinæ confectionem. Vide Dissertat. *Joan. D'Outrein* de Tubis Argenteis, p. 88. ad finem Libr. Tertii. vide *Relandum* Palæst. Sacr. p. 377. HUDS. in *Add.*

g Βυκάνης] חצוצרה σάλπιγξ dicitur & σάλπιγξ alibi, ut שופר *buccina.* Illa tuba, hæc buccina. Sed tempore Josephi, ut & nunc, confuderant jam חצוצרה & שופר. REL.

h Ἐξ ἀργυρίου] Ἐξ ἀργύρου ... *Hen.* & *Busb.* *Ex argento facta* Epiphan. Alterum elegantius & Josepho aptius. BERN. Ἐξ ἀργύρου ... *Iidem.* quod, ut elegantius & *Josepho* aptius, probat *Bernardus.*

1. *Buccinæ formam*] *Fabricatur Buccina una atque altera, βυκάνη Josepho, σάλπιγξ Int. LXX. & ψ. 98. 6. σάλπιγγες ἐλαταὶ quoque Ægyptiacis,* Tubæ ductiles *S. Ambrosio, Arabi* بواق اغافقة Tubæ tinnientes à metallo, *sicut ibidem* שופר *κερατίνη.* بوق *Sex Interpretibus Samaritanis, Saadia etiam & plerisque Judæorum: unde* בוקינא *Syris, & mox βυκάνη Joanni filii.* نفير, *Taroso ...*, *S. Hieronymo* Tuba, *Mosi autem* חצוצרה Hasosera, *... Josepho & Doctoribus ...* in Rossana, Succa, Sabbath, Tamid, *aliisque codicibus suis, Onceloso & Talmudistis Selymitanis, ..., ex argento porrecta ferme ad cubitum, medio modo inter tibiam ac tubam Græcorum. Metallo autem suo atque figura classicum* חצוצרה *distinguebatur à* שופר *...*, *tuba recurva corneaque petita a fronte caprorum aut arietum: quæ* buccina *in versione S. Hieronymi, ... aliquoties in versione ..., atque in illa Symmachi optimi interpretis, necnon* קרן הכבש *apud Doctores Misnicos Gemaricosque. Quinvero apud Syros Chaldæos Arabasque in scriptis sacris profanisque nonnunquam κέρας sive* קרנא *aut* قرن *usurpari de tubis etiam metallinis, veluti apud Latinos lituus capitur. Quo etiam animo dixit Joses Pharisæus* Ros hassana c. 3. 3. הלא כל השופרות נקראו קרן. *Quamobrem ferebatur olim in scholis babylonicis illud Apophthegma,* Ob reverentiam sabbati Hasosera loco non movetur, movetur Sophar non minus quam tuba. כפי כלי את השופר ... *Cod. Sabb f.* 35. *b. Fatetur autem Chaldæus doctor antiquus tam post excisum Templum confuse ac promiscue usurpari* שופרא *&* חצוצרתא, *sicut in Lalabe* ... *&* ... , *necnon* ... *&* ... , *pro abaco mensæ. Audito etiam Hieronymum verum Ecclesiasticum ad Os.* c. 5. 8. In Gabaa itaque & Rama clara buccina & tuba personate: quorum buccina pastoralis est, & cornu recurvo efficitur: unde & proprie Hebraice *Sophar*, Græce κερατίνη appellatur. Tuba autem de ære efficitur vel argento, qua in bellis & in solennitatibus concrepabant. *Altera autem buccinarum convocantur Principes, populus totus ambabus; sicut ex Moyse Flavius, Salomo Jarchius, Abr. Abenesdras, ecce illi multique alii Rabbini comprobant. Quinetiam primus clangor moverat castra Orientalia, quæ proprie Judaica: secundus Australia sive Rubenica; tertius ... Occidentale Ephraimitica duce: quartus excitabat tribus Aquilonares sub Triphylarcho Danita. Personabant etiam hæ tubæ ad sacrificia Ecclesiæ,* בקרבן צבור *Jarchio Num.* c. 10. 16. *pro* עלתיכם, *tam Sabbatis quam diebus aliis. Quod præter Josephum Deuterota in* Officio quotidiano c. 7. 3. (*ad Salianos velut refutandos aptum natum*) *adnotarunt.* Ad libamina & hymnodiam, *dicunt illi ut rem notissimam,* duo sacerdotes cum tot buccinis argenteis à Mensa Adipum pergebant ad Cymbalystam clangentes, ושתי החצוצרות על כפם בידם תקעו והריעו ותקעו, ... *... , ... fractum,* simplicem varium, modum utrumque (*quorum ergo consulendi Pharisæi ad finem Massectæ* Ros hassana.) clangoreque præsertim firmo simpliceque populo jamjam adoraturo indicium rite faciebant. *Iidem patres docent* Ros hassana c. 3. 4. In jejuniis (בתעניות, *tempore ita poscente, propter Num.* c. 10. 9.) prolixius perferri sonitum buccinarum metallinarum (שתי החצוצרות) quam cornearum (שופר): attamen in Neomeniis longius productiusque audiri *Sopharum* quam *Hasosram*: *quoniam majores in-*

ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· στενὴ δ' ἐστὶ [i] σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ [k] εὖρος [l] ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως [m] τελοῦσα. ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τοῦ πλήθους [n] πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ [o] μίαν μὲν ἀποσημάναντος, ἔδει τοὺς ἄρχοντας συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν οἰκείων· [p] ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης τοῦτο ἐγίνετο. [q] ἀποσημάναντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ περὶ τὰς ἀνατολὰς ἐσκηνωκότες ἀνίσταντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ [r] πρὸς τὸν νότον αὐτῆς καθεστῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τῶν προϊουσῶν ἓξ φυ-

gitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum se habet. Longitudine quidem est paullo minus cubitali: sed fistula ejus angusta est, [4] tibiâ crassior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad spiritum excipiendum idonea sit, similiter ac tuba in campanulam desinens. Hebraïca lingua vocatur Asosra. Duæ autem factæ sunt: & alterâ quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ signum dante *sacerdote*, principes convenire oportebat ad consultandum de rebus suis: utrâque vero populum universum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri consueverunt. Cum primum *buccinâ* signum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque sonante buccina, qui ad meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum dissolutum medium portabatur inter

interpretati fuerant וכרון תרועה, וכרועות חצוצרות, Ros hassana c. 3. 5. *Talm. Jerus. Abenesdras etiam admonet exposuisse vetustiores Commentatorum Num. c. 10. 10.* ביום שמחתכם, *ἐν τῷ πανηγύρει*. *Dein inter gaudia Betfeabi seu τῆς ὑδραγωγίας nollibus Scenopegiorum vides usum harum buccinarum*, Succa c. 5. 4. *Nomen vero traxit* Hasosera *ab angustia sui foraminis*, χωρεία حصريه *i. e.* الضيف. *Quorsum recte eam appellat Josephus στενὴν σύριγγα, & Plutarchus ejusdem temporis scriptor μικρὰν σάλπιγγα. Vide Num. c. 10. & c. 31. 6. & ψ. 98. 6. & 2 Paral. 15. 14.*

*Castra Hebræorum in Eremo sub Telarchis * * * * quatuor, præter ingentem numerum peregrini ac imbellis populi.*

קדמה *κατ' ἀνατολάς.*

*

	3 *Zabulon* 57400.	1 *Tribus Juda sub leone colligit milites gentiles* 74600.		2 *Issachar* 54400.	
	11. *Aser* 41500.	*Mosis Imperator & Aaron Pontifex cum filiis.*		5 *Simeon* 59300.	
	*			*	
צפון, *πρὸς βορρᾶν.*	10 *Dan ad aquilam retentat cognata nomina* 62700.	*Merarita à tabulatis,* 6200.	ÆDES DEI.	*Caathita ab aris reliquisque sanctioribus,* 8600. / 4. *Reuben sub signo Humano*, על דגל תרוזי, *alii belli viros* 46500.	תימנה, *πρὸς νότον.* Hier. *ad plagam meridianam*, דרומא Oncel. & Interpr. Samar.
	12 *Nephthali* 53400.	*Gersonita à tapetibus sacris*, 7500.		6 *Gad* 45600.	
		*			
	9 *Benjamin* 35400.	7 *Ephraim pone bovem collocat armatos* 40500.		8 *Manasses* 32200.	

ימה, *πρὸς θάλασσαν.* Hieron. *ad plagam occidentalem* Onc. & Int. Sam. מערבא.

Educebatur autem exercitus Exodi anno secundo dieque xx secundi mensis, Sinaa relicta, hoc ordine, Moyse quasi teste Num. c. 10. Tribus 1, 2, 3, Gersonita subinde & Merarita, cum plaustris plenis velorum ligneque sacri. Cum 4. 5, 6. Caathita, deportatores secretioris supellectilis, τὰ ἅγια, נשאי המקדש, v. 21. Sequuntur è Num. c. 2. 17. reliqua 7, 8, 9, 10, 11, 12. Josephus tamen aliique aliquot Criticorum sacrorum Levitas cunctos tuentur in meditullio gentis armatæ, inter Gad & Ephraim. Nequaquam vero antecesserat triduo militem Arca Divina, quomodo ex Judæis Christianisque non pauci male interpretantur Num. c. 10. v. 33, 35. וארון ברית יהוה נסע לפניהם וגו׳. *Ait igitur verbis istis bonus dux*, Processit equidem per triduum coram illis Arca fœderis Divini, ostensum eis stationem proximam, nube adeo subsistente atque rursum incubante. *Ita mox* בנסע הארון, cum elevaretur Arca, *Hieronymo interprete* BERN.

i Στενὴ ἡ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα,] Σύριγξ (σύριξ *Big.* eliquatione Æolica) αὐλοῦ βραχὺ βραχυτέρα *Big. Coll. Voss.* & *Samb* BERN.

k Εὖρος] Variant *Codices*, in *nonnullis* οὖρος, in *aliis* aspirate cum antiquis aliquot *Grammaticis*.

l Ἀρκοῦν] Ἀρκῶν *Vat.*

4. *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

m Τελοῦσα,] Τελοῦντα Libri quatuor MSS. Requiritur τελεῖ eo loco, vel τελευτᾷ, vel τελέουσα, vel potius εἰς τε κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦσα, ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. *Samb.* ἀσωσρὰ (quod est Moysis חצוצרה i. e. *Hasosra*, atque ritu Masoretarum per proceleusma χατσοτσρά. Vel expressit Josephus Syriacum חצוצרתא *Hasosra*, qua etiam forma quandoque usi sunt Oncelosus & Uzielides.) καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν *Bush.* & *Hen.* ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, haud otiose. Nam Doctores Jerosolymitani Ros hassana c. 3. 4. & Babylonii Sabbath f. 36. imo Interpr. Samaritani, atque Paraphrastæ Chaldaici ad Legem, ad Psalmos, & Prophetas, reponunt etiam typum vernaculum חצוצרתא *Hasosartha* pro Mosaico חצוצרה. Inde correptum *Asostra*, nisi & asperitas elementi *Sade* in Hebraico identidem postulat, ut fertur בצורה *βόσορ*, ita חצוצרה *ἀσωσρά*. BERN.

n Πρὸς τὰς] Τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἐκκλ. *Samb.* & *Epiphan* τὸ πλῆθος τὰς ἐκκλ. *Big.* BERN. Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.*

o Μίαν] Fortè μιᾷ. COCC.

p Ἀμφοτέραις] Ἀμφοτέραις *Big.* & *Samb.* præcessit enim μίαν.

q Ἀποσημάναντος] Ἀποσημαίνοντος *Vat.*

r Πρὸς τὸν νότον αὐτῆς] Οἱ πρὸς τὸν νότον αὐτῆς *Big.* & manus altera *Samb.* Eandem lectionem urget & versio Epiphanii, *Qui ad Austrum residebant.* Plane תימנה *austrum versus* in libro quarto Moysis c. 2. & c. 10. Mox enim τὸ κατὰ λίβα vertit Flavius ex Hebraico ימה, i. e. LXXII. Alexandrinis παρὰ θάλασσαν, *mare versus Mediterraneum*, quod est *ad ventum Africum*, τοῖς ἐξ Αἰγύπτου ἀναβαίνουσι, respectu Idumææ Judææque. Confirmat autem Josephus lectionem LXXII. Interpretum Num. c. 10. v. 6. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατ' ἀνατολάς. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατὰ νότον MS Alex. alii κατὰ λίβα. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι παρὰ θάλασσαν. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βορρᾶν. Quod est Hebraice ותקעתם תרועה שלישית ונסעו המחנות החנים ימה ותקעתם תרועה רביעית ונסעו המחנות החנים צפנה. Hos autem versus duos neque Critici Judæorum neque illi Samaritarum agnoscunt amplius. צפנה autem à Samaritis male substitutum apud aciem secundam, satis indicat vetustissimis *Sopherim* utriusque gentis Israeliticæ & Judææ causa vocum similium, maxime terminantium, תימנה ימה & צפנה, ἰσχυρῶς fuisse neglectum. Idem etiam arguitur ex c. 2. & hoc ipso c. 10. τῷ ἀριθμῷ. Omnes denique acierum Hebraicarum plagas in membranis sacri Archivi ibi adnotatas fuisse suo tempore satis jam declarat Josephus. BERN. Ita (cum antea esset πρὸς

Pascha secundum in eremo apud Sinaum celebrant Hebræi, anno jam exacto post primum illud & excepto Christiano omnium nobilissimum. Num. c. 9.

ter sex tribus præcedentes & sex subsequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem sonitum pars castrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero septentrionalis. His buccinis utebantur etiam in sacris ministeriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, post discessum ex Ægypto, sacrificium Paschale dictum celebratur in deserto.

λῶν ἐκκομίζειν καὶ τῶν ἑπομένων ἕξ. Λευῖται [u] δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημαίνοντος, τὸ κατὰ λίβα τετραμμένον τῶν ἐστρατοπεδευκότων μέρος [t] ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ τῶν ἱερουργιῶν προσάγοντες [v] ἤτοι τὰς θυσίας, καὶ ταῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις. θύει δὲ τότε πρῶτον, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὴν Πάσχα λεγομένην ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

XII.

CAP. XIII.

Quomodo Moyses duxit populum ex monte Sinao ad fines Chananæorum.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Ὡς ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τοὺς ὅρους τῶν Χαναναίων.

Seditio Hebræorum contra Moysen.

NOn multo post à Sina monte castra moventur: & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Esermoth. Atque illic rursum populus seditionibus agitari cœpit, Moysique objicere mala quæ in peregrinatione perpessi sunt, & quod ipso illis suadente regionem fertilissimam relinquere, eam quidem amiserint, atque pro felicitate, quam se daturum esse pollicitus est, in hisce miseriis errabundi versentur, aquarum inopia laborantes, &, si contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optime merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moysis & eorum quæ pro communi *omnium* salute præstiterat immemores essent, neque de Dei ope & auxilio desperarent. Verum hoc ipsum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moysem invecta est. Moyses autem, ut ipsos adeo spe dejectos confirmaret, promisit *atque in se recepit*, licet ab illis contumeliosissime habitus, eis parare satis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem sed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde posset tot hominum millibus carnes promissas ministrare? Deus, inquiit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam definemus vestri curam gerere: idque *quod prædixi* non longe à vobis abest. Simul ac hæc loquutus est, castra undique coturnicibus complentur, atque eos circumstantes colligebant. Veruntamen Deus non multo post in Hebræos, ob insolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus siquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iste* cognominatur * Cabrothaba, id est, Busta cupiditatis.

Deus iratus depluit Coturnices.

ΚΑΙ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίσταται τοῦ Σιναίου ὄρους, καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, περὶ ὧν δηλώσομεν, [x] εἴς τι χωρίον Εσερμώθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τὸν Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαι τῶν τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῖς πεπειραμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς πείσας ἀπαναστῆναι, [y] τὴν μὲν ἀπολέσειαν, ἀντὶ δὲ ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν ταύταις [z] ἀλῶνται ταῖς ταλαιπωρίαις, ὕδατος μὲν σπανίζοντες, εἰ δὲ καὶ [a] τὴν μάνναν ἐπιλιπεῖν συμβαίη, τέλεον ἀπολούμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις [b] αὐτοῖς παρῄνει, μήτε [c] Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ᾽ ἀπογινώσκειν τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος [d] πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐξεκίνητο, καὶ θορυβοῦν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπετείνετο. Μωϋσῆς δὲ, παραθαρσύνων αὐτοὺς οὕτως ἀπεγνωκότας, [e] ὑπέσχετο, καίπερ αἰσχρῶς ὑπ᾽ αὐτῶν [f] οὕτως περιυβρισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ᾽ εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ᾽ ἐπὶ τούτῳ, καί τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσαύταις [g] εὐπορήσειε μυριάσι τῶν προειρημένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι [h] κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποσταίημεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ᾽ οὐκ εἰς μακρὰν ἔσται. ἅμα ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἀθροίζον αὐτοὺς [i] περιστάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τῆς Ἑβραίων τῆς εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ᾽ ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται [k] Καβρωθαβὰ, [l] ὅ ἐστιν ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

τ Πάτος) ὁ Big. & Samb. à mano secunda, *consentiente Epiphanio*, qui reddit *ad austrum*.

u Δὲ περὶ] Illud δὲ non agnoscunt Big. & Samb.

t Ἐκινεῖτο] Ἐκινεῖθ Big. Coll. Voss. & Samb. Subinde κατὰ βορρᾶν Bas. & Gen.

v Ἤτοι] Illud ἤτοι prætereunt Big. Coll. Voss. & Samb.

x Εἴς τι χωρίον Εσερμώθ] Εἴς τι χωρίον ἰσερμώθ Big. Samb. & ex Latinis Mert. Quod est Hebraice scribendi חצרמות *Hasermoth*, Atrium lethi sive sepulchrum, nimirum *Adrymetum*, & mox æquo nomine קברות χιδερώθ. εἴς τι χωρίον εἰσερμώθ Bas. Gen. & L. Col. Frob. ex codicibus Epiphanianis, tanquam חצרמות *Hesarimuth*, ἡ ἱκανότης τοῦ πλούτου. εἴς τι χωρίον σερμώθ Busb. & Hen. Ita σαρμώθ legitur in tralatione τῶν ό. Gen. c. 10. pro חצרמות. Veruntamen Epitom. Cant. & pleraque exemplaria Epiphanii retinent *Eserioth*, quod huc occurrit pro Hebræo חצרות *Esaroth*, stationum Hebraicarum XIV. ut Ambrosius, Hieronymus, aliique omnes dinumerant præter hunc Flavium, non XIII. proximate Sinæ. Deinde propter vindictam Divinam dici potuisse *Monumenta luxus* sive קברות התאוה: etiam Σαβρωθ, ἐπιθυμίας ex Num. c. 11. 3. At vero ἀσηρώθ alius esse mansionis, nisi nimis faventes Josepho, existimabimus. Ait ille, Εἶτα στασιάζει ὁ λαὸς τὸν Μωϋσῆν αἰτιώμενος, ὅτι γῆς ἀγαθῆς αὐτοὺς ἀποστερήσας, ἐν ἐρήμῳ πλανᾶσθαι πεποίηκεν. BERN. Ita Big. & Samb. atque unus è Codd. Latinis. εἴς τι χωρίον Ετερμώθ (Coll. Voss.) Vat. εἴς τι χωρίον Εἰσερμώθ Bas. Gen. & aliquot Codd. Epiphanii. εἴς τι χωρίον Σαρμώθ Busb. & Hen. verum in Epit. Cant. & aliquot libris Vet. Interp. habemus *Eserioth*. Vide Cl. Seldenum de Synedriis Hebr. l. 2. c. 4. p. 199.

y Τὴν μὲν ἀπολέσειαν,] Αὐτὴν μὲν conjicit (cum Coccejo) Cl. Bigotius.

z Ἀλῶνται] Big. Samb. Busb. & Hen. Eo modo & membranæ quibus est usus *Zonaras* monachus: quorsum aspere Bas. & Gen. ἀλῶνται ταλαιπωρίαις, ab ἀλῶ, τὸ πορθῶ, τὸ συλλαμβάνω. Addit autem Josephus ὕδατος μὲν σπανίζοντες super cæteras querelas opportune satis, quicquid Salianus Schotanusque in adversum disputant. Legitur enim in Num. c. 11. v. 6. ועתה נפשנו יבשה, νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, Quid enim peponum, quid obsecro olerum jam in inaquosis Arabiæ? BERN.

a Τὴν μάνναν] In quibusdam MSS. τὴν μαννὰ & τὸ μαννά. ita Coll. Big. τὸ in Voss. ταῖς τὸ μάννα.

b Αὐτοῖς παρῄνει,] Αὐτοῖς Vat.

c Μωϋσέως] Μωσέως Samb. & colo altero μήτ᾽ ἀπογινώσκειν. BERN.

d Πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐξεκίνητο,] Πρὸς τοῦτο ex conjectura Bigotii.

e Ὑπέσχετο,] Busb. & Hen. ὑπισχνεῖτο.

f Οὕτως περιυβρισμένος,] Οὕτως deest Samb. & Vet. Interp.

g Εὐπορήσειε] Εὐπορίσειε Big. haud recte. Quoniam typus ille Barytona præposita sustinet, non ita adverbia aut nomina: BERN.

h Κακῶς ἀκούοντες] Ita Samb. & Vat. in reliquis κακῶς. illa ἂν ἀπ. κ. ὑ. ὑμῶν desiderantur in Coll. Big. & Voss.

i Περιστάντες] Busb. & Hen. περιστάντες.

k Καβρωθαβὰ,] Ita Bas. Gen. Hen. Busb. & Epiphan. Καβρωθαβὰ ἐπιθυμίας μνημεῖα Big. Καβρωθαβὰ, ἐπιθυμίας μνημεῖα λεγόμενα Samb. & Vat. Nomen certe Hebraicum *Chabroth Ataba* concise concinneque [inquit *Bernardus*] per Καβρωθαβὰ aut Καβρωθαβὰ expressit *Josephus*: per Hebraicarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Mansionibus *Cabaroth Atava*, sicut lectum in MSS.

l Ὅ ἐστι] Delet Coll. Big.

* Cabrothaba,] *Ad mortem Hebræorum de herbis variis, ceteri* mol-

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς ὁ Μωϋσῆς τοὺς κατασκεψομένους τῶν Χαναναίων τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν· ἔτι δὲ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν, τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν εἰς καταλεύσειν τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δουλεύειν διεγνωκότες.

Ἀναγαγὼν δ᾽ αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [m] εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον οὖσαν [n] τοῖς Χαναναίων ὁρίοις καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτηθῆναι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος. καὶ καταστὰς, "δυοῖν, φησὶ, "[o] κειμένοιν ἡμῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ παρασχεῖν ἀγαθοῖν, ἐλευθερίας καὶ γῆς κτήσει εὐδαίμονος· τὴν μὲν ἤδη δόντος "ἔχετε, τὴν δὲ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰρ ἐπὶ τοῖς "ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ἐπιόντας οὐ μόνον [p] οὐ βασιλεὺς ἢ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ πᾶν ἀθροισθὲν αὐτῶν ἔθνος. παρασκευαζώμεθα οὖν πρὸς τὸ ἔργον· οὐ γὰρ [q] ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς γῆς, "ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν "δὲ κατασκόπους, οἳ [r] τῆς τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσουσι, καὶ πόση δύναμις [s] αὐτῆς. πρὸ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν· καὶ τὸν Θεὸν, ὅς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ "σύμμαχος, διὰ τιμῆς ἔχωμεν."

β'. Μωϋσέως δὲ ταῦτ᾽ εἰπόντος, τὸ πλῆθος [t] αὐτὸν τιμαῖς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱροῦνται δώδεκα τῶν γνωριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα. [u] οἳ, διεξελθόντες ἀπὸ τῶν [x] πρὸς Αἰγύπτῳ τὴν Χαναναίαν [y] ἅπασαν, ἐπί τε Ἀμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος· καὶ τήν τε τῆς γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξιστορήσαντες παρῆσαν, τεσσαράκοντα ἡμέραις εἰς πᾶν κατακεχρημένοι τὸ ἔργον. ἔτι δὲ καὶ καρποὺς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τῇ τε τούτων εὐπρεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὴν γῆν ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθος· φοβοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, [z] ποταμούς τε [a] διαβ-

CAP. XIV.

XIII.

Quomodo Moyses misit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: dein quod his qui missi fuerant post XL. dies reversis, & dicentibus quam ipsi imbelles essent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in desperationem versa ad Moysen lapidandum incitaretur, consilio inito de reditu in Ægyptum, ad serviendum.

Moyses autem illinc eos subducens in locum, qui dicitur [a] Fauces, in Chananææ terræ confiniis *situm*, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque *in medio* constitisset, "Deo, inquit, nos duobus bonis impertire in animo olim habente, libertate & felicis terræ possessione, alterum quidem ejus beneficio jam obtinetis, alterum vero mox assequuturi estis. Nunc enim in Chananæorum finibus considemus: nec per regem unquam stabit, aut civitatem *ullam*, aut confertas totius "gentis copias, quo minus in terram eorum invadamus. Ergo parati simus ad rem fortiter aggrediendam: non enim sine prælio regione sua "nobis cessuri sunt, sed post magna cum illis certamina eam occupabimus. Mittamus autem speculatores, qui & terræ ubertatem & incolarum "vires explorent. Ante omnia vero unum atque "idem sentiamus: & Deum, qui semper nobis opem "& auxilium tulit, *magno* in honore habeamus.

Jam in eremo Pharanitica de Palæstina exploranda apud populum deliberat Moyses. Num. c. 13. & Deut. c. 1.

2. Hæc cum dixisset Moyses, populus ejus consilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentissimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perlustrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: explorataque regionis simul & incolarum natura, post quadraginta dies toti huic negotio insumptos, reversi sunt. Insuper & fructus illius terræ secum afferentes, pulchritudine eorum & *immensa* bonorum copia, qua regionem istam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rursus autem *ab incœpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræsentando,

Exploratores, regione perlustrata, reversi terrorem infecerunt populo. Num. c. 13.

nulla, mannaque nimia apud Adrymetum Petrææ non sine lacrymis queritantium, per triduum propter castra ingrata deplutæ stratum Numen quantum coturnicum, שלוים*, ad cibum, dicam magis ad crapulam superesset & pestem. Hinc itaque perenne viginti tria millia helluonum, si Severus recte putavit. Manet tamen loci nomen infame* Prave appetentium tumuli, *sive* XXXII. *Alexandrinis Josephoque interpretantibus* μνημεῖα τῆς ἐπιθυμίας. Aviditas heic jacet. *Nomen etiam Hebraicum* קברות התאוה χαβρωθ ἀναβα, *concise concinneque expressit Flavius* χαβρωθαβά. *Hoc idem protrahunt alii. Hieronymus in Mansionibus* Cabaroth ataava, *sicut lectum in MSS. & prioribus τῶν τυπογραφημάτων. Nam* Cibaroth ataave *Erasmus induxit aliunde. Interpretes denique nostri ad puncta Masorethica accurarunt* Kibroth hattaavah. *Lege Num. c. 11. & Psalmos 78. & 106* BERN.

[m] Εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα,] Quatuor libri MSS. & ambæ editiones excusorum, nec non *Zonaras* in Annalibus hanc lectionem sustinent. Pauxillo inde abest *Epiphanii* versio, *in terram quæ vocatur convallis*, effecta adeo de Græco εἰς γῆν καλουμένην Φάραγγα. Josephum tamen scripsisse reor εἰς τὴν καλουμένην Φάραν (cum *Schotano*, vel Φάραν cum *Bosio* consentiente) —— χαλεπὴν οὖσαν ἐνδιαιτηθῆναι, tot verba Græca pro במדבר פארן *bemidbar pharan*, secundum Judæos, aut במדבר פרנה Βεμιδβαρ Φαράν in exemplaribus Samaritcis: & in versione Doctorum LXXII. ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν, Num. c. 13. 1. Longe autem per Idumæam patuit eremus Pharanetica, haud minus quam octodecim stathmos Hebraicos complexa, ut Ambrosius, Hieronymus, aliique doctorum nostrorum, tum etiam Judaici adnotarunt, ut historia Mosaica omnino postulat. Aut aliquis forte suspicabitur posuisse Flavium εἰς τὴν καλουμένην Βαρνῆν pro ברנע seu *Cades Barnea*, unde emissos scimus Palæstinæ Exploratores iniquos, Num. c. 13. 27. & Deut. c. 1. 19. Agit autem Lex Divina de hisce locis tanquam communibus aut vicinis, de desertis, inquam, *Pharan*, *Zin* & *Cades*, cujus oppidum præcipuum *Petra*, sed & *Arce*, *Rekem* & *Rekema* appellatur, quod est *silex*, tam Josepho quam Oncheloso aliisque Paraphrastis sacris. BERN. *Ut Carjath & Karjath permutatur.* Est & absorptum unum Theta a vicino, uti ש in שלוש שלשים Ieρουσαλὴμ REL.

[a] *Fauces,*] *Al.* Vallis, *aut* Convallis.

[n] Τοῖς Χαναναίων ὁρίοις] Τοῖς Χ. χωρίοις *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* τῆς Χ. γῆς *Busb. Hen.* & *Zonar.*

[o] Κειμένοιν ἡμῖν] Τοῦ Θεοῦ κειμένου ἡμῖν *Samb.* Codex idem paulo post Χαναναίων γὰρ ἐπὶ τοῖς ὅροις: subinde παρασκευαζώμεθα. BERN.

[p] Οὐ βασιλεὺς] Οὐ βασιλεὺς, οὐ πόλις *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[q] Ἀμαχητὶ] *Big.* & *Samb.* ἀμαχεί: alterum vero pro urbe Palladis. Mox *Bas.* & *Gen.* τῆς γῆς *Hen.* καὶ τῆς γῆς *Busb.* Perinde *Zonaras* παραινοῦντες, ut ἴσοιεν τήν τε δύναμιν τῶν Χαναναίων καὶ τῆς γῆς τὴν ποιότητα. At *Big. Samb.* & *Epiphan.* τῆς δὲ γῆς, *hujus terræ*. BERN.

[r] Τῆς τε] *Coll. Big.* τῆς δέ.

[s] Αὐτῆς] Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb.* & *Hen.* quo facit *Epiphanii* versio, *quæ virtus in ea sit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19 BERN. & HUDS.

[t] Αὐτὸν] Αὐτόν τε *Samb.*

[u] Οἳ, διεξελθόντες] Οἱ δὲ ἐξελθόντες *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

[x] Πρὸς Αἰγύπτῳ] Ipsa quidem Cananæa Ægyptum non attigit, sed solitudo illas segregabat, quæ, ut videtur, negligitur uti regio minus culta & habitata, sic ut Cananæa dici possit se extendere usque Ægyptum ea ratione. Aut loquitur Josephus, uti scriptores qui post Alexandrum Magnum vixêre, quando Ægyptii regionem maritimam a Pelusio usque Rhinocolura possederunt. REL.

[y] Ἅπασαν,] *Big* & *Samb.* Vulgarius πᾶσαν. BERN.

[z] Ποταμοὺς] Quinam sunt illi ποταμοί; nullum in Cananæa erat flumen navigerum excepto Jordane. Sed videntur & Arnonem innuere, de cujus transitu vide infra lib. IV. cap. 4. REL.

[a] Διαβῆναι] Διαβαίνειν *Bas.* & *Gen.* à βάω, βῆναι. Ita legit *Epi-*

do, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertransiri nequeant, montesque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non solum mœnibus sed & operibus & munitionibus validas esse. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem se reperisse ajebant. Atque ita exploratores, cum observassent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ post exitum ex Ægypto inciderint, & ipsi animis consternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moysen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, sibi difficile admodum fore existimarunt, sedes istas occupare: atque ex concione dimissi, cum uxoribus & liberis sortem suam domi lugebant & deplorabant: ac si Deus revera nihil auxilii dederit, sed verbis tantum *multa & magna* promiserit. Rursumque Moysen increpabant, ipsumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyse ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jesus Chalebusque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex speculatoribus autem Jesus Nauени filius tribus Ephraimitidis & Chalebus de tribu Judæ * attoniti in medium procedunt: & multitudinem compescebant, obsecrantes ut fiduciam sumerent, & neque Deum mendacii insimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis sermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; sed eos potius sequerentur, qui ad felicitatem & bonorum possessionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obstituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præsertim cum Deum adjutorem habituri sint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiscamur igitur, inquiunt, contra hostes, abjecto omni *metu & difficultatum* suspicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monstrantes sequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyses autem & Aaron, in terram procidentes, suppliciter Deum orabant; non pro salute sua, sed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque sedaret animos, his rerum præsentium angustiis & asperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & super Tabernaculum suspensa Dei præsentiam indicabat.

βῆναι [b] λέγοντες ἀδυνάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύουσι, καὶ πόλεις καρτερὰς τείχεσι καὶ περιβόλων ὀχυρότητι. ἐν δὲ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τοὺς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι [c] τεθεαμένοι [d] πάντων, οἷς μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυχον, μείζω τὰ κατὰ τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε [e] καταπεπλήγεσαν, καὶ τὸ πλῆθος οὕτως ἔχειν [f] ἐπείρωντο.

γʹ. Οἱ δὲ ἄπορον, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν ἔργῳ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ [g] μόνῳ ὑπισχνουμένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ᾐτιῶντο, καὶ κατεβόων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως· καὶ πονηρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἄνδρας βλασφημιῶν διάγουσι τὴν νύκτα. πρωῒ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχουσι· διάνοιαν ἔχοντες, [h] καταλεύσαντες [i] τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δʹ. Τῶν δὲ κατασκόπων [k] Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυήκου τῆς φυλῆς Ἐφραιμίτιδος καὶ Χάλεβος τῆς Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χωροῦσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρσεῖν δεόμενοι, καὶ [l] μήτε ψευδολογίαν καταγινώσκειν τοῦ Θεοῦ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ τἀληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων εἰρηκέναι καταπληξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν [m] παρορμῶσιν. οὔτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, οὔτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν [n] ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν στήσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ ὁδηγεῖν ἡμῶν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τοῦ πλήθους. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς [o] ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταστήσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ παρόντος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένων. παρῆν δὲ ἡ νεφέλη, καὶ στᾶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ.

CAP. XV.

Quomodo Moyses, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. annos, quamdiu morarentur in solitudine, illis succensere: & neque in Ægyptum reversuros esse, neque possessuros Chananæam.

ΚΕΦ. ιʹ.

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτοῦντος, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὀργίσεσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέψειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

Quadraginta annorum vitam vagam ex oraculo denunciat Moyses populo rebelli; sed filiis eorum pollicetur meliora. Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

MOyses *solito* majori fiducia accedit ad populum, iisque indicavit Deum, contumeliis eorum incensum, supplicium de illis sumpturum

ΜΩϋσῆς δὲ θαρσήσας παρῆλθεν [p] ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου [q] κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν

βέσιμος, τὸ περάσιμον apud Etymologum M. & operum Homericorum enarratores. BERN.

b Λέγοντες] Ἔλεγον Bas. & Hen.

c Τεθεαμένοι] [illegible] Big. Coll. Voss. & Samb.

d Πάντων,] Πάντα Vat.

e Καταπεπλήγεσαν.] [illegible] Samb. & Big. [illegible] Bas. & Gen. pro [illegible], quod probum & Josepho dignum. Epiphanius viderat cum lippis [illegible] aut [illegible], Scribo jam [illegible], more optimi vatis etiam de animis humanis. BERN. In suo *Codice* [illegible], aut [illegible] habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipsi tabuerunt.*

f Ἐπείρωντο] Volo [illegible], vel [illegible]. Nam MSS. Italica habent [illegible], ex quo Cl *Bigotius* deformavit [illegible]. BERN. Forte [illegible]. COCC.

g Μόνῳ] Μόνον Samb. Coll. Voss. & Vat.

h Καταλεύσαντες] Καταλεύσοντες Vat.

i Τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα.] Frustra hæc taxant in Josepho Salianus Schotanusque. Certum est enim suis verbis aut fide Jephonniden vix continuisse plebem a Moyse lacessendo obruendoque, Num. c. 13. 31. [illegible]; sicut etiam legunt Synagogæ Samaritanæ. Et c. 14. 2. [illegible]. Vide Deut c. 1. 29, 30. ubi similem orationis Chalebicæ ad Hebræos rebelles habuisse se fatetur mortalium clementissimus. BERN. Ita Big. & Samb. in reliquis [illegible]. De re ipsa vide *Num.* c. 13. v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30.

k Ἰησοῦς] Ἰησοῦς τε Samb. & Big. ut & mox καὶ μὴ ψ. & statim [illegible].

* *Attoniti*] *Al.* metuentes *eventum.*

l Μήτε] Et hic & mox iterum [illegible] Coll. Voss. & Big.

m Παρορμῶσιν.] Samb. [illegible]. Mox [illegible] Bas. cum Gen. BERN.

n Ἠσκηκόσιν] [illegible] Samb.

o Ἀμαθίας] Ἀπονοίας apud *Zonaram.*

p Ἐπὶ τὸ πλῆθος,] Εἰς τὸ πλῆθος Big. Coll. Voss. & Samb.

q Κινηθέντα] Eodem animo *Hen. Bas.* & *Zon.* [illegible] &c. BERN.

r Τότε

οἷα δὴ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ r τοῖς τέκνοις ἐπιφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς s μελλούσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅτι τε νῦν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ, τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους t τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας, οὐδ' v ἐξαφανιεῖ τὸ γένος αὐτῶν, ὃ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔσχε διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν x οὐ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεστίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι y τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν z τὴν γῆν ὑπέσχετο· κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν a ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀκρασίας ἐφθόνησαν μετασχεῖν, b ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα δὲ Μωυσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸν Μωυσῆν παρεκάλει c καταλλάκτην αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ d τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς παρασχεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν e τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν προσήσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κουφότητα προαχθῆναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ γνώμῃ f καταψηφισάμενον αὐτῶν. οὐ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν, εἰ Μωυσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπράϋνε, καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, [illegible] τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παρακούσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, g ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ περιπεσεῖν.

γ'. Θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι περὶ ὧν ἂν εἴποιεν, οὐ παρ' ὃν ἔζη χρόνον i ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν οὐδεὶς Ἑβραίων, ὃς οὐχί, h καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος, l ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν m δύνηται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον n αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν. o ἤδη δέ p τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μηνῶν ὁδὸν τεσσάρων ἐλθόντες κατὰ τιμὴν τοῦ παρ' ἡμῖν ἱεροῦ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωυσέως ἀπηγορευκότος ἐπί τινι τῶν οὐ νομιζομένων, q οὐδ' ἐκ τῶν πατρίων r ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' οὐδ' ἀρχὴν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπίασιν, ὑπακούειν τοῖς Μωυσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες· καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτοὺς οὐ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συνειδὸς ὑφορώμενοι. οὕτως ἡ νο-

esse: non tamen quantum peccata mererentur, sed qualia patres in admonitionem solent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingresso, & internecionem populi futuram cum lachrymis deprecanti, Deum quidem commemorasse, quot ab ipso acceptis, quantisque cumulati beneficiis ingrati esse perrexerint: & quod nunc, speculatorum timiditate & ignavia seducti, illorum sermonibus plus veritatis inesse existimarint, quam suis promissionibus. atque hanc ob causam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus prætulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non concessurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipsi* fruerentur; sed facturum esse ut sine lare & sine urbe per XL. annos in deserto vitam traducerent, hanc pœnam pro peccatis persolventes. Liberis tamen nostris hanc terram se traditurum esse pollicebatur: illosque bonorum affluentiæ, cujus vosmet morum petulantia participes esse noluistis, dominos esse constituturum.

2. Cum autem hæc Moyses ex oraculo Dei renunciasset, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysemque obsecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in solitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujusmodi tentationem ægre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyses, cum unus vir esset, tot hominum millia concitata sedaverit, & ad mentem saniorem & mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi præsens adstitit, fecitque ut sermonibus ejus victa cederet multitudo; præsertim cum non obtemperando sæpiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis exstiterit.

Serius sæpe mala gens Hebræorum. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

3. Cæterum vir ille non solum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *singularem* virtutem, & vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed &, nunc dierum, nemo est Hebræorum, qui non, perinde ac si præsens esset ac moribus incompositos puniturus, pareat legibus quas sancivit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus plusquam humanæ argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo & sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui moribus nostris non instituti sunt, & ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus & institutis obtemperare, quam convenienter voluntati suæ agere; neminem licet, qui

Moysis Legumlatoris auctoritas integra, amplissima, perpetua.

r Ταῖς τέκνοις] *Al.* τῷ τέκνῳ.
s Μελλούσης] Μελλούσης αὐτῶν, *Samb.*
t Τῆς ὑποσχέσεως] Τῆς ἐπαγγελίας ἐγένοντο *Samb.*
v Ἐξαφανιεῖ] Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανίζει.
x Οὐ παρέξειν] Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* οὐ παρέξει.
y Τοῖς ἡμετέροις] Eo modo *Samb. Vat. Bas.* & *G.* τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Busb. Hen.* & *Zonar.*
z Τὴν γῆν] Τὴν γῆν ἐκείνην *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*
a Ἑαυτοῖς] Ἑαυτοὺς *Big.* & *Samb.*
b Ποιήσειν δεσπότας.] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιεῖν.
c Καταλλάκτην] Καταλλακτὴν *Samb.* & profecto Canon veterum Grammaticorum. BERN.
d Τῆς ἄλης] Recte *Samb.* τῆς ἄλης, quod est τῆς πλάνης. τῆς ἄλης *Big.* & *Coll. Voss.* τῆς ἀπαλλαγῆς in reliquis *MSS.* & *Editis.*
e Τὸν Θεὸν] Ὁ Θεὸς τοιαύτην *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vat.*
f Καταψηφισάμενον] *Big.* & *Samb.* καταψηφισάμενον. BERN.
g Ἀπὸ τοῦ] Ἐκ τοῦ *Samb.* ἐν τῇ *Big.* ἀπὸ τοῦ *Bas.* & *Gen.* BERN.

h Ἰσχύος τῆς] Καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ *Samb.* imperfecte. BERN.
i Ὑπῆρξε μόνον] Ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν· οὐδεὶς γὰρ Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*
k Καθάπερ παρόντος] Illud καθάπερ libris *Medicæis* omissum notat *Big.*
l Ἐὰν ἀκοσμῇ,] Ita *Samb.* & *Coll. Voss.* ἂν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχῇ *Big.* ἂν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Bas.* & *G.*
m Δύνηται.] Forte δύναιτο. BIGOT.
n Αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστι.] Ἐστιν αὐτοῦ δυνάμεως *Samb.* cum *Big.* αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστι *Bas.* & *Gen.* BERN
o Ἤδη δὲ] Καὶ τινὶ οὐκ ἐλάχιστον, ὅτι ἤδη in quodam *Cod. Florentino.*
p Τινες] Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2.
q Οὐδ' ἐκ τῶν] Forte οὐδὲ τῶν.
r Ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων.] Ita *Big. Samb. Coll. Voss.* & *Epiphan.* Absque *MSS.* conjecerat Cl. *Seldenus*, ἡμῖν αὐτοῖς τῶν συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis*, p. 101. ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχοῦσι *Bas.* & *G.*

s Καὶ

qui illos impedirent, metuebant, sed propriam duntaxat conscientiam reverebantur. Ita legum constitutio, quæ Deo accepta deberi visa est, fecit ut ille supra hominem esse existimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis gestum, Claudio apud illos principatum tenente, & Ismaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem nostram urgeret, ut assaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati essent farinæ in festivitatem Azymorum cori septuaginta (hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen sacerdotum *famelicorum* ausus est vel micam unam *istius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egestas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta solet prosequi. Proinde non est mirandum, quod res tantæ tunc gestæ fuerint: quandoquidem & hodie usque scripta à Moyse relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam nostri fateantur inimici, quod Deus *ipse*, Moyse ejusque virtute usus, talem vivendi rationem instituerit. Sed hæc quidem unusquisque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

μεθ' ὅσης τοῦ Θεοῦ δοκοῦσα τὸν ἄνδρα πεποίηκε τῆς αὐτοῦ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τόδε τοῦ πολέμου μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίου Ῥωμαίων ἄρχοντος, Ἰσμαήλου δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος, καὶ λιμοῦ τὴν χώραν ἡμῶν [s] καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τὸν [t] ἀσσαρῶνα, κομισθέντος ἀλεύρου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι δὲ οὗτοι [u] Σικελοὶ μέν εἰσιν εἷς καὶ [x] τριάκοντα, Ἀττικοὶ δὲ τεσσαράκοντα εἷς· οὐδεὶς ἐτόλμησε τῶν ἱερέων [y] κρίμνον ἓν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· δεδιὼς τὸν νόμον καὶ τὴν ὀργήν, [z] ἣν καὶ ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ὥστ' οὐ δεῖ θαυμάζειν περὶ τῶν τότε πεπραγμένων· [a] ὁπότε μέχρι καὶ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέος γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταστησάμενός ἐστι θεός, διὰ Μωϋσέος καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, [b] διαλήψεται.

Τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου.

TA-

s Καταλαβόντος,] Τούτου vel ὅτως ἰσχυρῶ καταλαβόντος in schedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & in *Actis Apost.* c. 11.) meminerunt *Africanus*, *Tacitus*, *Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795.

t Ἀσσαρῶνα,] Ἀσσάρωνα, ut prius, *Samb.* BERN.

u Σικελοὶ μὲν] *Bas.* & *Gen.* εἰκλοι inficete *Big. Vat.* & *Samb.* ἑκατὸν I. Capellus de ponderibus, absque necessario. Epiphanius vero interpres reliquerat *Siculi*; quod postea oscitantia librariorum deflexum in *Singuli*. Heic enim legi maluit idem Capellus. μέδιμνοι δὲ (vel μόδιοι δὲ) οὗτοι ἑκατὸν μὲν εἰσὶ τριάκοντα, vel εἰς τριάκοντα· Ἀττικοὶ δὲ τεσσαράκοντα, aut τεσσαράκοντα εἷς. *Nam vel hic locus plane corruptus est*, ait ille cultor justitiæ, *vel sic intelligendus videtur, ut sumatur μέδιμνος vox pro modio. Medimnum autem Atticum eundem esse cum Hebræo, jam supra diximus. Dicit ergo Josephus unumquemque eorum capere tricenos Siculos modios, Hebræos vero quadragenos.* Ἀρχαιολ. l. 15. c. 12. ὁ δὲ κόρος δύναται Ἀττικοὺς μεδίμνους δέκα. *Hic vel legendum μετρητὰς vel μεδίμνους σικελικοὺς: ut causa erroris sit, quod Sela vel medimnus Siculus vini tantundem pendet atque medimnus Atticus olei.* Postea Cl. Salmasius in Epistolis restituit, μέδιμνοι δὲ οὗτοι ἑκατὸν μὲν εἰσὶν εἷς καὶ τριακόσιοι, Ἀττικοὶ δὲ ἑπτακόσιοι. Nam 70 + 10 faciunt 700. Alibi tamen affirmat Josephus Corum unum colligere tritici quantum decem Medimni Attici, tum etiam Satum Hebraicum paria facere cum sesquimodio Italico. *Big.* & *Samb.* μέδιμνοι δὲ οὗτοι ἑκατὸν μὲν εἰσὶν εἷς καὶ τριακόσιοι, Ἀττικοὶ δὲ τεσσαράκοντα εἷς. *Sed vereor*, ait optimus *Bosius*, *ne aliud lateat: nimis enim hæc recedunt à libris.* Ad hæc *Epiphanius Scholasticus* haud aliter legerat in codicibus *Cassiodori*, quam *Bas. Gen.* & jam tertium ex hoc Theatro impressum vides, præter τεσσαράκοντα καὶ εἷς, pro inconnexo τεσσαρ. εἷς. Differri autem usque nostram sententiam de mensuris illis fas & æquum, donec Herodis primi magnifice gesta tractabimus, otii fortasse largius indepti. BERN.

x Τριάκοντα,] Locum hunc corruptum esse pronunciat *Villalpandus* in *Apparat.* part. secunda. p. 442. *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τριάκοντα. atque ita *Salmas.* in *Epistola* LXVII. qui præterea legit Ἀττικοὶ δὲ ἑπτακόσιοι. Vide *Gesophum* de *Mensuris Hebraicis*, p. 400. in *Cronii* Fasciculo secundo.

y Κρίμνον ἓν φαγεῖν,] Κρίμνον ἐμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* οὐδεὶς τῶν ἱερέων ἱερὸν φαγεῖν legisse videtur *Vet. Interpr.*

z Ἣν] Ἣν ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τὴν ἀδικοῦσιν ἔχει *Vat.*

a Ὁπότε μέχρι] *Big.* & *Samb.* ὁπότε καὶ μέχρι καὶ νῦν, ut articulis redundat Oratio Attica. Sub fine libri hujus διαλαβεῖν *Bas.* & *Gen* verbo inepto. Temporis etiam transacti didascaliam subjicit *Bosb.* περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν δύο. Ita etiam *Big.* Gallicorumque codicum 1, 2, 3, 6. & præ illis volumen S. Moysis. *Samb.* vero ν voculæ præcedentis, perperam iteravit, περιέχει ὁ λόγος ὅτος χρόνον ἐτῶν νβ'. BERN. Ὁπότε καὶ μέχρι καὶ νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant.

b Διαλήψεται.] Ita *Samb.* in *Editis*, aliisque διαλαβεῖν.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΤΕΤΑΡΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

ΦΑ.

a Δίχα] Ἄνευ Big. & Samb.
b Καὶ τοῦ πλήθους] Καὶ πλήθους Samb.
c Ἐν τῇ ἐρήμῳ] Ἐν ἐρήμῳ Vat.
d Σηχῶνα] Σιῶνα Vat.
e Βαλάμου] Hunc equidem librum in quinque capita distribuunt exemplaria pleraque Latina, Græcanica in octo. In MSS. tamen Græcorum permutant capitula tertium & quartum. BERN. Βαλαάμου Samb.
f Ποταπὸς] Ista καὶ ποταπὸς &c. ex MSS.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧττα.

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν, [c] ἐπῆρεν, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τῶν Χαναναίων [d] πεῖραν λαμβάνειν. οὐ γὰρ ἤθελον, τοῖς Μωϋσέως πειθαρχήσαντες λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρατήσειν αὐτοὶ τῶν πολεμίων [e] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μόνον αὐτοὺς ὑπώπτευον, [f] ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [g] δέωνται. πολεμεῖν δὲ τοῖς Χαναναίοις ὡρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν οὐχὶ [h] Μωϋσῇ χαριζόμενον ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν [i] ἐπετρόπευσε· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε παρασχεῖν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ [k] καθ' αὐτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτῶν Μωϋσῆς [l] ἐθελήσῃ τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκρατόρους εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ἐπὶ τῷ τῆς παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσέα τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὴν τούτου βούλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐχ ἁπάντων [m] ἐκ τῆς Ἀβράμου γενεᾶς ὄντων, ἀλλ' αὐτὸν ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ πεποιημένου, εἰς τὸ πάντ' αὐ-

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.

HEBRÆOS autem vita in solitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moysis monitis obsequendo *sese castris continere* & quiescere: sed etiam præter illius voluntatem se posse hostes superare existimantes, ipsum accusare cœperunt, & in suspicionem vocarunt quod modis omnibus ageret summa rerum inopia illos detinere, ut semper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggressi sunt, dicentes Deum non tam propter Moysen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in commune prospiceret, proavorum gratia quos sua dignatus est cura ac tutela; illosque & prius ob suam virtutem in libertatem asseruisse, & nunc quoque, si rem strenue gesserint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipsis per se satis virium esse ad eas gentes debellandas, etiamsi Moyses Deum ab ipsis alienare vellet, omninoque illis expedire in sua esse potestate, & non sibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca servitute Moysis dominatum *æquo animo* ferre, ejusque ad arbitrium ex vana persuasione vivere, quasi Dei numen, pro sua in ipsum benevolentia, cum solum de rebus nostris præmoneret, tanquam non omnes essemus ex

---

a Ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.] Φλαβίου Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος δ'. Περιέχει ἡ βίβλος (ὁ λόγος Bosb. ὁ τέταρτος οὗτος λόγος Hen.) χρόνον ἐτῶν η' καὶ τριάκοντα Big. Samb. Hen. Bosb. Baf. & Codices Regis Christianissimi 1, 2, 3, 6. Tot enim cesserant à missis Exploratoribus ad obitum Moysis, ut constat ex ipsius scripto pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri. BERN.

b Αὐτοῖς] Sic Big. & Samb. in reliquis deest αὐτοῖς.

c Ἐπῆρεν,] Baf. Gen. & Samb. Nam ποιεῖν, ποιεῖν homines literati adnorunt. Veruntamen ἐπῆρε Big. & altera manus Samb. huc traduxerunt in contextum ex Glossemate vetusto. Ibidemque MSS. re erunt ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν. Excusa ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὤν. Alii alio modo inter verba distinguunt, βίος ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὢν ἐποίει (i. confecit ἠρεμεῖν) καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ τῶν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. Dicit enim Moyses de eo facinore, Num. c. 14. ויעפלו לעלות, *ascendere tamen sunt ausi*, καὶ διαβιασάμενοι ἀνέβησαν: idemque ipse alibi interpretatur ותזדו ותעלו, καὶ παραβιασάμενοι ἀνέβητε. Idem post Josephum expressit Jo. Zonaras, εἶτα πειραθῆναι τοῖς Χαναναίοις ἐθέλοι, καὶ ταῦτα κωλύοντος τοῦ Θεοῦ καὶ παραινοῦντος ἠρεμεῖν. BERN. Sic placuit verba distinguere & interpretari, accipiendo ἐποίει pro ἐποίησε, alii hoc modo interpungunt, Ἑβρ. δ'. ὁ κ. τ. ἐ. βίος, ἀηδὴς ὢν κ. χ. ὤν, ἐποίει, καὶ κ. τ. Θεοῦ τῶν Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in solitudine male habebat, præsertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuisset.* Sed in Big. & in margine Samb. (& Coll. Voss.) habemus ἐπῆρε. atque ita forsan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebat etiam prohibente Deo* &c.

d Πεῖραν] Πεῖραν Baf. & Gen. Mox ἠρεμεῖν Samb. BERN.

e Νομίζοντες,] Ita Big. & Samb. in cæteris νομίζοντες.

f Ἵν' ἀεὶ] Καὶ ἵν' ἀεὶ legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Δέωνται.] Ita Big. & Samb. in reliquis δέοιντο. HUDS. Correxit ita & *Coccejus*, qui pro δὲ mavult statim δή.

h Μωϋσῇ] Big. Μωϋσεῖ.

i Ἐπετρόπευσε] *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπετρόπευσε, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν. πρότερόν τε &c.

k Καθ' αὐτοὺς] Ita Samb. καὶ ἱκανοὺς Big. κατ' αὐτοὺς in Editis, aliisque.

l Ἐθελήσειε] Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii*. ἐθελήσοι Baf. Gen. aliique. ἐθελήσει Samb.

m Ἐκ τῆς] Frustra Big. ἐκ τῆς Α. καὶ γ. ὄντων· ἀλλ' ἀξίων &c. ἀλλ' αὐτὸν ἕνα τοῦτον legisse videtur *Vet. Interpr.*

n El-

τὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε συνετοὺς [n] εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύοντες, κτήσασθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, [o] θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι προσέχοιεν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἔτι ταύτην αὐτοῖς χείρω συνέβαινεν εἶναι δοκεῖν, ἐπὶ τὴν πρὸς [p] τοὺς Χαναναίους μάχην [q] ἦσαν ὡρμημένοι· τὸν Θεὸν προσηκάμενοι στρατηγὸν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν παρὰ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν [r] περιμένοντες.

β'. Ως δὲ τοῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, οὐ καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον οὐδὲ τὴν πληθὺν, γενναίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν δὲ Ἑβραίων ἀποθνήσκουσί τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον [s] εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυστυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμῶν, [t] οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον [v] ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεοῦ πάθοιεν, προεξορμήσαντες ἐπὶ τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος δὲ μὴ θαρσήσαντες ἐπὶ τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθωσιν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον· καὶ τοῦ πλήθους ἐπιτρέψαντος αὐτῷ πάλιν ἐκείνῳ, συνῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ προνοίας οὐ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναστήσας τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

ex stirpe Abrami, sed illum unum *omnium* auctorem fecisset Deus, ut futura omnia posset prænoscere ab ipso edoctus: prudentesque visos iri, si Moysis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipsis promiserat, possidere voluerint; & non amplius hunc ob causam ad eum respexerint, qui sub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præsentem* cogitantes, & loca deserta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum sibimet ducem & auspicem constituentes, neutiquam vero Legislatoris assensum & adminiculum exspectantes.

2. Quum ergo hoc sibi melius fore statuissent, in hostes profecti sunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita est strages, & reliqui, dissipata eorum phalange, milites, insequente eos hoste, turpiter ad castra confugerunt: &, quod res præter spem tam male cecidissent, animo despondentes, nihil amplius boni exspectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo esse, quod sine illius consensu ad pugnam exissent.

Pænas luit miles cadê multa, fugaque turpi.

3. Moyses autem suos quidem videns accepta clade consternatos; metuens vero ne hostis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus est, ut longius à Chananæis in desertum cum copiis discederet: atque populo hunc potestatem ei rursus deferente (jam enim intellexit nihil ipsi sine illius auspiciis & consilio prospere cessurum) motis castris penitius in desertum ibat; existimans illic eos *libenter* quieturos esse, & non prius velle cum Chananæis manus conserere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

Receditur in profundam eremum Chananæis procul, Moyse adeo impetrante.

ΚΕΦ. β'.

Στάσις Κορὲ καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα [x] παρὰ τὰς κακοπραγίας [y] δυσαρέστοις εἶναι καὶ δυσπειθέσι, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἑξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ἴσως ἂν [z] μηδ' ἐν ἀγαθοῖς ὑποταγέντες τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγριαίνοντο καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτοὺς, οἵαν [a] οὐκ ἴσμεν ἔτι παρ' Ἕλλησιν ἢ παρὰ βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [b] ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, οὐ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. οὐδ'

CAP. II.

Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.

II.

Quemadmodum autem magnis exercitibus usu venire solet, & præcipue cum ex rebus adversis morosi fiant & immorigeri, id ipsum etiam Judæis accidit. Quum enim essent *numero* sexcenta millia, & propter multitudinem, etiamsi prospere fluerent omnia, ægre forsan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & sibimet invicem & duci valde succensebant. Quapropter tanta eos seditio adorta est, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: à qua omnes in extremum discrimen adductos liberavit Moyses, immemor injuriæ, quod haud

Exercitus seditione corrumpitur. Num. c. 16. & c. 16. & 17.

n Εἶναι, εἰ τῆς] Εἶναι, τῆς ἀλαζ. Big. Samb. (Coll. Voss.) & Vat.

o Θελήσωσι,] Θελήσαντες Big. (Coll. Voss) Samb. Vat. & Vet. Interpr.

p Τὰς Χαναναίους] Articulum negligit Vat.

q Ἦσαν ὡρμημένοι·] Ὡρμημένοι Hen. & Bodl. HUDS. Adscripserat oræ Codicis sui *Bigotius*, forte ἴεσαν vel ᾔεσαν.

r Περιμένοντες.] Legerat *Epiphanius*, περιμένοντες, ἕως ἂν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν. καὶ τοῖς π. in Vat. ἕως ἄν.

s Εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε·] Hoc idem observavit Codex Samariticus Divinæ legis, Codicisque Judaici Interpretes LXXII. Num. c. 14. 45. καὶ ἐτρέψαντο αὐτοὺς, καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως Ἑρμὰ καὶ ἀπεστράφησαν εἰς τὴν παρεμβολήν, [Hebrew] Αὐτόγραφα autem Masoretica jam hæc à multis seculis, vel S. Hieronymo antiquioribus, præterierunt, ut Biblia vulgata, obeli in codd. Laudinis, aliaque demonstrant. *Zonaras* insuper descripsit idem suis verbis ex Josepho, καὶ οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ εἰς τὴν παρεμβολὴν συνεπεφεύγεσαν. Mox καὶ τὸ Big. & Samb. BERN.

t Οὐδὲν ἔτι χρηστὸν] Καὶ οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκων juxta Vet. Interpr.

v Οἳ καὶ ταῦτα] Οἳ ταῦτα Big. Samb. & Epiphan. ὅτι ταῦτα καὶ κατὰ μ. Θ. πάθος προεξορμῶσιν ἐπὶ τ. Vat.

x Παρὰ τὰς κακοπραγίας] Παρὰ ταῖς κακοπραγίαις Vat.

y Δυσαρέστοις] Ita Bas. Gen. & Epiphan. δυσαρέστους tamen adprobo Big. & Samb. Gentem itaque *indomitam*, notat Flavius, *suisque consiliis male trahentem*, quod de eadem illa etiam Severus vere dixit BERN. Ita Bas. G. & Epiphan. δυσαρέστους Big. Samb. & Vat. quasi *gentem indomitam* notaret Iosephus, *suisque consiliis male renitentem*. quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit.

z Μηδ' ἐν ἀγαθοῖς] Μηδὲ ἀγαθοῖς Samb.

a Οὐκ ἴσμεν] Ita Samb. in Editis cum aliis οὐκ οἴδαμεν. Sunt qui (*Big.* in ora codicis sui & *Scotanus*) voculas istas expungi malint. Verum hoc facto legendum esset οἵαν, & dein γενομένην.

b Ἀπολέσθαι] Big. & Samb. ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ὁ ἀπόλλυσθαι ἔμελλον πάντας, qua in re Criticis pravorum seculorum gratificantur. Legerat & illa *Epiph.* excessu eodem apud suum Cassiodorum. BERN. Ἀπολέσθαι [ἀπολέσθαι Vat.] κινδυνεύσαντας ὁ ἀπολέσθαι ἔσωσε M. Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. atque ita fere *Epiphanius*, qui vertit, *per quem omnes deserendos à Deo* (ἀπολέσθαι ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum suscepturos eripuit Moyses.*

c Ava-

haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: sed licet adversus Legislatorem suum, & mandata, quæ ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *proculdubio* importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quæque ea sedata *salubriter* constituit Moyses, *mox* enarrabo, ubi primum causam, unde orta est, exposuero.

II. *Antilogia τῦ Κορὲ, quam coarguit S. Judas sua Epistola. Num. c. 16. v. 32.*

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erant*, genere opibusque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior esset & nascendi sorte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moysen* inclamabat, rem indignam esse dictitans, ut Moyses sibimet gloriam aucupari aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando *scilicet* se Dei observantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; &, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Gravius autem esse *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non solum invitos, sed & nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui *honores* accipiat, persuasione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi grassari: qui vero nequeunt *eos* juste assequi, à violentia quidem, boni *moratique* videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa utuntur, ut ad optatum perveniant fastigium. Permagni populi interesse, ut hujusmodi quid molientes, etiam dum se latere existiment, ad supplicium pertrahantur; neque sinere ut *novis* potentiæ incrementis augescant, in manifestos postmodum hostes evasuri. Quam enim rationem & Moyses afferre potest, cur Aaroni ejusque filiis sacerdotium contulerit? Nam si Deus ex Levitica tribu alicui honorem *istum* tribuere decreverit, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, opibus atque æta-

Profert Cores Dathanem aut Abiramum Moysi duci, atque ipsum semet Aaroni Pontifici.

ὁ Θεὸς δ' ἠμέλησε τοῦ μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτοῖς διὰ Μωϋσέως αὐτὸς ἐπέστελλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ τοῦ στασιάζειν αὐτοῖς [c] ἀναγκασομένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τήν τε οὖν στάσιν, καὶ ὅσα μετὰ ταύτην Μωϋσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. [d] Κορῆς, Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δὲ εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ γὰρ [e] φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτοῦ καὶ συγγενής· [f] ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τῆς δόξης [g] δικαιότερον αὐτὸς πλουτῶν ἐκείνου μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς [h] ὑπέλαβε. κατεβόα παρά τε τοῖς Λευίταις, φυλέται δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὑτῷ θηρώμενον κατασκευάσαι, καὶ κακουργοῦντα κτήσασθαι ταύτην ἐπὶ προφάσει τοῦ Θεοῦ προνοίας· παρὰ τοὺς νόμους μὲν τῷ ἀδελφῷ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτοῦ ψηφισαμένου, [i] τυράννῳ τε τρόπῳ [k] καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν [l] θελήσῃ. χαλεπώτερον [m] ἤδη τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι [n] τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τὴν ἐπιβουλὴν τὴν ἰσχὺν [o] ἀφαιρεῖται. ὅστις γὰρ αὑτῷ σύνοιδεν ὄντι λαβεῖν [p] ἀξίῳ, πειθοῖ τυγχάνειν αὐτῶν, καὶ τοῦτο βιάσασθαι μὴ [q] θρασυνόμενος· οἷς δὲ ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίου τιμᾶσθαι, [r] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, οὐ προσφέρουσι· [s] τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατοί. συμφέρειν δὲ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἔτι λανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανεροὺς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδοῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Ἀαρῶνι καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [t] τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ Θεός τινι παρασχεῖν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [v] τυγχάνειν· γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν [x] Μωϋσῇ, [y] πλούτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. [z] εἰ δὲ τῇ πρεσ-

c Ἀναγκασομένων] Ἀναγκασθησομένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε Big. (Coll. Voss.) & Samb. Scribi poterit tanquam ex Epiphanio, [illegible] vel [illegible] δεινῶν εἰ μὴ προενόησε, si illud rescriptum esset necessarium BERN.

d Κορῆς] קרח, Calvaster ex nomine. Κορὲ aut Core scribunt Big. Hen. Busb. & Epiphanius, & mille alii propter versionem τῶν ό. Quod autem sequitur Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων· ἱκανὸς δὲ εἰπεῖν, καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ex Moyse translatum tenere, ubi describit ille schismatis hujus auctores, præsertim נשיאי עדה קראי מועד, ἀρχηγοὺς συναγωγῆς, σύγκλητοι βουλῆς, atque insuper אנשי שם, ἄνδρας ὀνομαστούς, aut interprete Baal turim, *celebres sapientia ac opibus suis*, מכובדים בעשרם. Audi & Zonaram, Κορὲ τῆς Λευιτικῆς τυγχάνων φυλῆς, καὶ γένει καὶ πλούτῳ προὔχειν δοκῶν, καὶ εἰπεῖν ἱκανός. Imperite adeo ista taxant *Salianus* & *Schotanus* in his Originibus. Vide etiam Num. c. 16. 32. Mox Busb. ὑπερβαλλούσῃ. BERN. Ita in *Editis* & plerisque *MSS*. Κορὲ Big. (Coll. Voss.) Κορέος Vat. Forsan pro Κορέας, unde Κορῆς. Eadem fere hisce habet *Zonaras*.

e Φυλέτης] Ejusdem tribus homo, tribulis, sed ὁμόφυλος est, qui de eadem gente Israelitica videlicet (quem & συγγενῆ appellat Iosephus) uti [illegible] in Scholiaste Oppiani lib. 1. Halieut. ℣. 249., & ἀλλόφυλος, qui Israelita non est. Ita & infra v. 7. de φυλέταις tribus Menassidis scribit. REL.

f Ἀχθόμενος,] Ἀχθόμενος δὲ ὅτι Big. (ex Tar. ad.) & Samb. καὶ ἀχθόμενος δὲ ὅτι Epiphan.

g Δικαιότερον] Δικαιότερος Epiphan. & Zonaras. δικαιότερον αὐτὸς πλουτῶν Vat.

h Ὑπέλαβε.] Ἀπέλαβε Samb. & quod videtur, Big. Quid enim jam valet ἀπέλαβε? BERN.

i Τυράννῳ] Ita Busb. & Epiphan. τυραννικῷ δὲ in reliquis. & in *Editis* [illegible] ponitur ante τυραννικῷ, & commate distinguitur post Θεοῦ.

k Καταχαριζόμενον] Χαριζόμενον in quatuor MSS. καθυχαριζόμενον Vat.

l Θελήσῃ] Ἐθέλοι Busb. ἐθέλῃ Hen.

m Ἤδη τυγχάνειν] Δὴ pro ἤδη legisse videtur Vet. Interpr.

n Τό τε] Tar. τῷ τε.

o Ἀφαιρεῖται.] Ἀφαιρεῖται Big. (Coll. Voss.) & Samb. Id tamen nisi in rectum simul restituas ἄκοντες & συνιέντες, haud licebit. BERN. & HUDS.

p Ἀξίῳ, πειθοῖ] Coll. Big. ἀξιοπειθεῖ. Cocceius malebat ἀξίῳ, πειθοῖ.

q Θρασυνόμενος] Ita Big. (Coll. Voss.) & Samb. Θαρσουμένῳ Bas. & Gen. cæterique MSS.

r Βίαν μὲν,] Βίαν Big. Samb. & Vat.

s Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι] Nihil muta. Nam Bigotii Tar. τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσιν ἀδύνατοι debile est & miserum: alterum robur Atticum habet. BERN. Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργίᾳ δυνατοὶ Big. Illud εἶναι pro εἰσὶ probat Bernardus; sed κακουργίᾳ rejicit.

t Τῆς Λευίτιδος] Ex τῆς Λ. Vat. Bas. & G. nec aliter Zonaras.

v Τυγχάνειν·] Ita MSS. Big. & Samb. typique Basileenses. Convenit huic versio Epiphanii, & historia Zonaræ. τίνι γὰρ λόγῳ, ἔλεγεν, Ἀαρῶνι καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην περιέθηκεν; εἰ γὰρ ἐκ τῆς Λευιτικῆς φυλῆς ἐγὼ ταύτης τυχεῖν δικαιότερος· γένος γὰρ ὅμοιον ἔχων, πλούτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. Pariter τυχεῖν· γένει Busb. & Hen. Verum Genevæ excusum fuit τυγχάνειν· γένει &c. BERN. Ita Samb. Vat. & Bas. quibus favent Zonaras & Vet. Interpr. ut & Busb. & Hen. qui habent τυχεῖν. in reliquis τυγχάνω.

x Μωϋσῇ,] Recte Μωϋσῇ Hen. & Busb. Placet modus Μωϋσῇ Big. & Samb. Μωϋσεῖ Bas. & Gen. BERN.

y Πλούτῳ] Inde Synh. f. 110. a. diverbium Ris Lacis Talmudistæ, ὁ πλοῦτος ὁ κακός, pro divitiis perniciosis, sive עשר שמור לבעליו לרעתו Eccles. c. 5. 14. BERN.

z Εἰ δὲ] Inde carptim Zonaras, εἰ δ' ἑτέρᾳ φυλῇ προσήκειν ἐδόκει αὐτήν, προκρίνεσθαι τὸ γένος διὰ πρεσβεύοντα· καὶ λέγοντα, ταῦτα δαδιῶς τε καὶ ἀνήγαγε. BERN. Vide Zonaram in Annalibus, p. 25.

πρεσβυτάτη τῶν φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρυβήλυ τὴν τιμὴν ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν [a] Δαθάμου καὶ [b] Ἀβιράμου [c] καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ οὗτοι τῶν ταύτην τὴν φυλὴν νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

γʹ. Ἐβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [d] Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν τιμὴν διὰ τοῦ πλήθους μετενεχθῆναι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως [e] μετ' εὐπρεπείας πρὸς τοὺς φυλέτας ἔλεγε. προϊόντος δὲ [f] εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προστιθεμένων τὰς κατ' Ἀαρῶνος διαβολάς, [g] ἀναπίμπλαται τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δὲ οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν πρώτων ἄνδρες, σπεύδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τὸν Μωϋσέως ἀδελφόν, καὶ [h] τοῦτον αὐτὸν ἀτιμοῦν. ἀνηρέθιστο δὲ καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τὸν Μωϋσῆν ὥρμήκεσαν, εἴς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ [i] πάντες ἐβόων, διώκειν τὸν τύραννον, καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπαλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος. τὸν γὰρ Θεόν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν [k] ἱερασόμενον ἐκλεγόμενος, τὸν ἄξιον ἂν εἰς [l] τὴν τιμὴν παραγαγεῖν, οὐχὶ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέροντα [m] προσνεῖμαι· [n] κρίνοντά τε παρασχεῖν Ἀαρῶνι ταύτην, [o] ἐπὶ τῷ πλήθει ποιήσασθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δʹ. Μωϋσῆς δὲ τὴν Κορέου διαβολὴν ἐκ πολλοῦ [p] προειδὼν, καὶ τὸν λαὸν [q] παρωξυμμένον ἰδὼν, οὐκ ἔδεισεν· ἀλλὰ θαῤῥῶν οἷς περὶ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβούλευσε, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης [r] τυχεῖν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν [s] αὐτοῦ χάριν, ἧκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐδένα ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δὲ τὸν [t] Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ κατὰ τ' ἄλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν εὐφυής, "ἐμοὶ, φησὶν, ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τούτων "ἕκαστος, ἀποδῆλυ δὲ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄν-"δρας, τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, καὶ τὸν ὅμιλον δὲ πάντα τῆς "ὁμοίας οὐκ ἀποστερῶ τιμῆς, κἂν ὑστερῶσιν [v] ὧν ὑμῖν "ἐκ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης ἀξιώσεως ὑπάρχει. καὶ νῦν "Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην, οὐκ ἐπειδὴ πλούτῳ προεῖχε, "σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς [x] μεγέθει χρημάτων ὑπερ-

te majorem. Si vero antiquiffimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex ista tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

§. 3. Procerum seceditionum non minus quam CCL. plebisque multa persuasit Cores.

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ prospicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi consensu *Pontificatus* honorem ad se transferret. Et ille quidem hæc maligne, speciosa *tamen* oratione, ad tribules suos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de suo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus istis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moysis fratrem è sacerdotio deturbarent, ipsumque Moysen ignominia afficerent. Quin & multitudo seditione agitatur; & ad Moysen lapidandum se contulit, & in concionem turba confusa magnoque cum tumultu congregata est. Atque ante Tabernaculum Dei universi vociferabantur, summovendum esse tyrannum, populumque ab eo serviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, si ipse sacerdotem futurum elegisset, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuisse; neque istum, qui multis esset inferior, ejusmodi dignitate cohonestare voluisse: & si eam Aaroni dare decrevisset, populi suffragio potius daturum fuisse, quam fratris judicio permissurum.

Moyses de fratris Pontificatu ad miracula Deique testimonium provocat.

4. Moses autem, Coræ licet calumnias multo ante præsenserat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; sed fretus fiducia ex rebus bene consultis & administratis, sciensque fratrem Dei consilio non sua gratia ad sacerdotium pervenisse, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; sed ad Coren versus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem solers esset, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, Cores, vel tu, vel unus "quivis ex istis (designabat enim ducentos & quin-"quaginta viros) honore digni videmini, nec po-"pulum universum simili dignatione prohibeo, "etiamsi vobis divitiis & cæteris dotibus conce-"dant. Et nunc Aaroni sacerdotium detuli, non "quod opibus præcellat, tibi enim ampliores "quam utrique nostrum facultates; neque pro-"pter

a Δαθάμου] Δαθάμυ καὶ Ἀβιράμου Bas & Gen. Δαθάμυ καὶ Ἀβειράμου MSS. quatuor. καὶ Φαλαοῦς Samb. καὶ Φαλαοῦ Big. Baf. & Gen. καὶ Αὐναῖς Hen. & Busb. Dathan, & Abiron vel Abirom, & Falas Epiphanius. Locum autem hunc diu corruptum ita primum à Josepho constitutum fuisse credo, Δαθάμου (vel Δαθάνου) καὶ Ἀβιράμου καὶ Αὐνου τῦ Φαλαῦ, vel Φαλῶ, פלו aut פלת. Nominat enim Legislator lib. IV. seditionis istius principia, קרח Corach, Samaritis idem Carach, דתן Δαθάν i. e. ὁ δοτικός, & אבירם Abiram, quomodo Judæi ac Samaritæ jam à plurimis seculis legerunt, quasi πατὴρ μετέωρ@, pro quo Ἀβειρών visitur in translatione LXXII. Alexandrinorum & apud S. Hieronymum, & Ἀβείραμ@ in codicibus aliquot, cum Josephi, tum Epiphanii; deinde און בן פלת. ὤν, τουτέστιν ὁ πλοῦτ@, βὲν Φάλεθ, aut more Samaritarum & Judæorum LXXII. Αὐν υἱὸς Φάλεθ, S. Hieron. Hon filius Pheleth. Heic tamen nomen parentis, tacito filio, Josephus nulla incuria ponere potuit, nulla voluit industria. Deputabis ergo hoc cum cæteris mendis librariorum & quidem perveterum. Vel Flavius Græce dixit Φαλαθῦς aut Φαλαῦς à Φαλαθῦς ex Φαλαῦς, quod est פלתי, Phalethæus, aut filius Phaleth, בן פלת vel פלתי. BERN. Ita cum Bernardo (quomodo & emend. Coccejus) placuit rescribere. Δαθάνυ Vat. & Vet. Interp. Δαθάμυ in Editis & reliquis MSS.

b Ἀβιράμου] Ita Bernardus. Ἀβειράμυ Big. Samb. Busb. & Hen. Ἀβειράμυς Vat. Ἀβειρὼν ὁ in LXX. Interpp.

c Καὶ Φαλαῦς] Καὶ Αὐλαῦς Busb. & Hen. καὶ Αὐνυ τῦ Φαλαθῦ rescribendum censet Bernardus ex illis τῶν LXX. Αὐν υἱὸς Φαλὲθ, quod haud verisimile sit Josephum posuisse nomen parentis, tacito filio. Verum καὶ τῦ vel καὶ υἱὸς Φαλαῦς malit Cotelerius (in Notis ad Constitut. Apostol. p. 106.) ut intelligatur On, de quo Num. c. 16. v. 1. HUDS. Num. 16. 1. On appellatur filius Peleth. REL.

d Κορῆς] Iterum Cod. Vat. Κορέας. in reliquis tamen Κορῆς vel Κορὲ, ut supra p. 196. in principio.

e Μετ' εὐπρεπείας] Μετ' εὐπρεπείας δὲ Big.

f Εἰς τοὺς πλείονας] Εἰς πλείους Busb. & Hen.

g Ἀναπίμπλαται] Ἀναπιμπλᾶται Big. Ἀναπίπλαται, agitatus est, Epiphanius. Scripsisse Flavium existimo ἀναπάλλεται, à πάλλω. BERN. Ἀναπίμπλαται Big. ἀναπάλλεται, agitatus est juxta Epiphan. ἀναπάλλεται à πάλλω Josephum scripsisse existimat Bernardus.

h Τοῦτον αὐτὸν ἀτιμοῦν.] Forsan τοῦτο legerat Epiphan.

i Πάντες ἐβόων,] Σάντες ἐβόων ἄπεισι τὸν τύραννον Big. & Samb. Clamabant omnes, exeat tyrannus, Epiphan. Legerat itaque vir Scholasticus πάντες ἐβόων (vel ἐβόων cum Bas. & Gen. nam peramant Attici ω diphthongum) εἴκειν i. e. ἀναχωρεῖν, vel ὑπείκειν τὸν τύραννον. BERN. Σάντες ἐβόων ἄπειν τὸν τύραννον Big. (Coll. Voss) & Samb. In Vet. Interpr. habetur, clamabant omnes, exeat tyrannus, quasi (ut ait Bern.) legerat πάντες ἐβόων (vel ἐβόων) εἴκειν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑπείκειν τὸν τύραννον.

k Ἱερασόμενον] Lege ἱερασόμενον. COCC.

l Τὴν τιμὴν] Ita Samb. & Vat. in reliquis deest articulus.

m Προσνεῖμαι] Ita in MSS. in Editis προσνέμειν.

n Κρίνοντά τε παρασχεῖν] Κρίνοντά τε Big. & Vat.

o Ἐπὶ τῷ πλήθει] Ἐπὶ τὸ πλῆθ@ Samb.

p Προειδὼν,] Προϊδὼν Vat. puta pro προειδώς.

q Παρωξυμμένον] Ita Big. Samb. in Editis perperam παρωξυμμένον, pro παρωξυμμένον aut παρωξυσμένον.

r Τυχεῖν,] Τυχόντα Busb.

s Αὐτοῦ χάριν,] Αὐτοῦ Big.

t Κορῆν βοῶν] Samb. Busb. & Hen. ὦ Κορῆ; quod Aristarcho acceptius à recto nomine Κορέας, Κορῆς. Jam Bas. & Gen. ὦ Κορῆ à Κορῆς. sed mox iisdem Κορῆ excusum fortiter. BERN.

v Ὧν ὑμῖν] Ita Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. ὧν ἡμεῖς ἐκ πλ. κ. τ. ἄ. ἀ. ὑπάρχετε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ἀπολαύετε.

x Μεγέθει χρημάτων ὑπερβάλλεις,] Quamvis divitiæ Corachi non ita extollantur in V. T. Judæi tamen, & qui ab iis hau-

"pter generis nobilitatem, hoc enim Deus nobis commune esse voluit quibus eundem dedit progenitorem; neque amore fraterno inductus, quem similiter & alter vendicaret, fratri indulgebam. Etenim si, honorem *istum* largiendo, Dei legumque rationem non habuissem, nequaquam memet præteriens alteri benignus exstitissem, quando ipse mihimet vicinior sim fratre, & meipsum arctiori quam illum necessitudine attingam. Neque enim sapientis erat mihimet inique agendo periculum creare, ut alteri exinde felicitatem pararem. Sed & ego neque is sum qui injuria vos afficiam: neque Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quidnam illi gratissimum præstetis: sed cum is ipse suum elegerit sacerdotem, fecit ut nulla hac ex re culpa magnopere laboremus. Veruntamen licet non meo beneficio, sed Dei judicio sacerdotium acceperit, in medio tamen illud deponit *& relinquit*, ab iis * vendicandum qui de eo disceptare volunt; postulans, quòd ab hoc ipso *aliis* ad munus illud *obeundum* jam prælatus fuerit, ut res arbitris permittatur, sibique fas sit pariter ac aliis ei assequendæ operam dare; pluris æstimans vos sine seditione conspicere, quam *istam* possidere dignitatem, tametsi vestris etiam calculis comprobatus eam gesserit. Haud enim vitio vertendum, si quod Deus dederit vestro etiam consensu accipere existimemur. Quin & honorem, quem ille ultro detulit, salva pietate recusare non licuit: immo à ratione prorsus alienum *non accepisse*, Deo istum in omne ævum largiri dignante, firmamque ejus possessionem nobis pollicente. Quamobrem denuo judicatum faciet, quem velit pro vobis hostias ipsi immolare, rebusque Divinis præesse. Incongruum enim *foret*, ut Cores, honorem *istum* ambiens, Deo hunc impertiendi, cui voluerit, auferat potestatem. Igitur seditionem motusque ciere, quod ad hanc causam attinet, desistite. Mane vero, quotquot de sacerdotio contenditis, adestote, & quisque secum domo afferat thuribulum cum suffitibus & ignem. Sed & tu, Core, cede Deo judicium, & hac in re ejus opperire sententiam, & temetipsum non facias Deo superiorem: sed potius accede, ut hoc modo exploretur an tibi honos *iste* decernendus sit. Æquum autem esse arbitror ut Aaron etiam ad hanc disquisitionem admittatur, *præsertim* cum & ejusdem sit generis, & de re nulla in Pontificatu gesta reprehendi pos-

"βάλλεις, οὐ μὴν οὐδ' εὐγένειαν, κοινὸν γὰρ ἡμῖν τοῦτ' ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐτὸν δοὺς προπάτορα, οὐδὲ διὰ φιλαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἕτερος εἶχε, τοῦτο φέρων ἔδωκα τἀδελφῷ. καὶ γὰρ εἰ μὴ φροντίζων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων τὴν τιμὴν ἐχαριζόμην, οὐκ ἂν ἐμαυτὸν παρεὶς δοῦναι περιέχον ἑτέρῳ, συγγενέστερος ὢν [y] ἐμαυτῷ τἀδελφοῦ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ [z] πρὸς ἐκεῖνον διακείμενος. καὶ γὰρ οὐκ ἦν συνετὸν, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐμαυτὸν [a] ὑποθέντα τοῖς ἐκ τοῦ παρανομεῖν, ἄλλῳ τὴν [b] διὰ τοῦτο εὐδαιμονίαν χαρίζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ τε κρείττων ἢ κακουργεῖν· ὅ, τε Θεὸς οὐκ ἂν περιεῖδεν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, οὐδ' [c] ὑμᾶς ἀγνοοῦντας [d] ὅ, τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὐτὸς, ἐπιλεξάμενος τὸν [e] ἱερασόμενον αὐτῷ, τῆς καὶ τοῦτ' αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. οὐ μὴν ἐξ ἐμῆς χάριτος [f] λαβὼν, [g] ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, κατατίθησιν αὐτὴν εἰς μέσον ἐπιδικάσιμον τοῖς βουλομένοις· [h] ἐκ τοῦ τε προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι, [i] καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι περὶ αὐτῆς σπουδάσαι, προτιμῶν [k] τοῦ τὸ γέρας ἔχειν. τὸ μὴ στασιάζοντας ὑμᾶς ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτῆς τυγχάνων. ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, οὐχ [l] ἁμαρτάνομεν τοῦτο καὶ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἦν δὲ καὶ τὸ μὴ [m] προσέσθαι παρέχοντος ἐκείνου τὴν τιμὴν ἀσεβές· καὶ πάλιν [n] ἀξιοῦντος ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ, παντάπασιν [o] ἀλόγιστον. κρινεῖ τοίνυν [p] πάλιν αὐτὸς, [q] τίνα βούλεται τὰς ὑπὲρ [r] ὑμῶν αὐτῷ θυσίας ἐπιτελεῖν, καὶ προεστάναι τῆς εὐσεβείας. ἄτοπον γὰρ [s] Κορῆν, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τῷ τίνι [t] παρασχεῖν ταύτην ἀφελέσθαι τὸν Θεόν. τῆς οὖν στάσεως καὶ τῆς διὰ ταύτην ταραχῆς [v] παύσασθε. πρωῒ δὲ ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, κομίζων ἕκαστος θυμιατήριον οἴκοθεν σὺν [x] θυμιάμασι καὶ πῦρ πάρεστι. καὶ σὺ δὲ, [y] Κορῆ, [z] παραχωρήσεις τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ [a] μένε ψηφοφορίαν, ἀλλὰ [b] καὶ μὴ σαυτὸν ποίει τοῦ Θεοῦ κρείττονα· [c] παραγίνου δὲ κριθησόμενος οὕτως περὶ τοῦ γέρως. ἀνεμέσητον δ' οἶμαι καὶ Ἀαρῶνα προσδέξασθαι συγκριθησόμενον· γένους μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν δὲ μεμφθῆναι τοῖς παρὰ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυνάμενον. [d] καὶ θυμιάσετε συνελθόντες ἐν φανερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ [e] θυμιωμένων ὑμῶν, ὅπερ ἂν τὴν θυσίαν [f] ἥδιον κρινεῖεν ὁ Θεὸς, οὗτος [g] ὑμῶν

---

hausere, Mohammedani, multi sunt in divitiis Corachi prædicandis. REL.

y Ἐκείνου τἀδελφῷ,] Ἐκείνου Big. Samb. & Vat.

z Πρὸς ἐκεῖνον] Illud πρὸς negligit Vat.

a Ὑποθέντα] Ita in MSS. in Editis ὑποτεθέντα.

b Διὰ τοῦτο] Διὰ τοῦτ' οὐδ. Big. & Samb.

c Ὑμᾶς ἀγνοοῦντας] Ἡμᾶς Big.

d Ὅ, τι καὶ ποιοῦντες] Ita placuit legere, paucula mutando, cum antea esset, ὅτι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε favente primum Gelenio, qui vertit, *quid illi* &c. dein Epiphanio, qui habet —— *ei præstatis*. ὅτι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε Big. ut & Samb à prima manu, sed ab altera χαρίζεσθαι.

e Ἱερασόμενον] Legit iterum ἱερασόμενον Cocceius in libri sui margine.

f Λαβὼν,] Λαβεῖν Big. Samb. & Vat.

g Ἀλλὰ κατὰ] Ita Big. & G. ἀλλὰ οὐ κατὰ κρ. Samb. Vat. & Bas. Forsan sic, οὐ μὴν ἐξ ἐ. χ. λαβὼν, ἀλλὰ μὴν κατὰ κρ. *non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio.*

h Ἐκ τ' ὤν] Hunc versum præteriit lumen Scholastici, propter similia initia ἐκ τοῦ & καὶ τοῦ. Pro ἐκ τοῦ habes apud Big. & Samb. ἐκ τούτου: quinimo Tar. Big. inserere auder οὐκ ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι. Deinde καὶ τὸ νῦν occurrit in codd. Big. & Samb. Mox; Περὶ αὐτῆς Tar Big. & Samb. σπουδάσαι· προτιμῶν τοῦτο γέρας. Big. σπουδάσαι· προτιμῶν τοῦ τὸ γέρας. BERN. Ita cum Big. (Coll. Voss. Malebat Cocc. ἐκ τοῦ ἐκ) Samb. & Vat. ἐκ τοῦ in reliquis.

* *Vendicandum*] Ita placuit interpretari, quod Hesychio ἐπιδικάσιμον, ἀντιποιεῖσθαι.

i Καὶ τὸ νῦν] Iterum ex Big. & Samb. in cæteris καὶ τοῦ νῦν. Forsan melius καὶ νῦν.

k Τοῦ τὸ γέρας] Sic mallem cum Big. in aliis τοῦτο γ.

l Ἁμαρτάνομεν] Ita cum Vet. Interpr. Bigotio & Bario. in aliis omnibus ἁμαρτάνοιμεν.

m Προσέσθαι] Προΐεσθαι Samb & Vat.

n Ἀξιοῦντος] Ita Big. Samb. & G. ἀξιοῦντες Bas. ἀξιοῦντα Vat.

o Ἀλόγιστον.] Sic Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis εὔλογον, nimirum προσέσθαι, *honoremque suscipere Deo largiente omnino prudens fuerit*.

p Πάλιν αὐτὸς,] Καὶ πάλιν Samb. (Coll. Voss.) Busb. & Hen.

q Τίνα βούλεται] Ita Vat & Vet. Interpr. in reliquis τίνας.

r Ὑμῶν αὐτῷ θυσίας] Al. ἡμῶν.

s Κορῆν.] Ita Samb. à Κορέας, Κορῆς, Κορέα. cæteris Κορὴν à Κορῆς, Κορῆ.

t Παρασχεῖν] Παρέχειν Big. Samb. & Vat.

v Παύσασθε.] Ita Big Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis παύσασθαι.

x Θυμιάμασι] Ita Busb. Hen. & Zonar. θυμ. κ. πῦρ παρεῖτε Bas. & G. pro παρεῖναι, ut πάρει pro πάρεσο. Epiphanius videtur legisse θυμιάματα, & dein cum Samb. (Coll. Voss.) καὶ πῦρ παρεῖτε.

y Κορῆ.] Κορέ Vat. ut supra Κορέος p. 196. in princip.

z Παραχωρήσεις τὴν κρίσιν] Ita Bas G Busb. & Hen. παραχωρήσειας τὴν κρίσιν εἰ δίκαιε τῷ Θεῷ, καὶ τ. ἐ. τ. αὐτῷ ψηφοφορίαν Big. & Samb. παραχωρήσειας τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτῷ μένε ψηφοφορίαν Vat. & Vet. Interpr.

a Μένε] Delet Coll. Bigot.

b Καὶ μὴ σαυτὸν] Ἀλλὰ μὴ Samb. καὶ μὴ absque ἀλλὰ Epiphan.

c Παραγίνου] Παραγίνου δὲ Big. & Samb.

d Καὶ θυμιάσετε] Καὶ abest Samb & Vat.

e Θυμιωμένων] Θυομένων Samb.

f Ἥδιον κρινεῖεν] Ἥδιον κρινεῖ ὁ Θεὸς Bas. & Gen. ut πλεῖστε com-

"ᵍ ὑμῶν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ἐπὶ τἀδελφῷ
"ʰ διαβολῆς ὡς κεχαρισμένῳ τὴν τιμὴν αὐτοῦ γενο-
"μένου.

"sit. Ubi vero conveneritis, in conspectu populi "thura adolete, suffituque facto, cujus sacrificium "Deo acceptius fuerit, is vobis constituetur sacerdos; cui nihil de fratre potest objici: quasi "per gratiam ab ipso dignitatem acceperit.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς οἱ μὲν τὴν στάσιν κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δ' ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωυσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

Ταῦτα Μωυσέος εἰπόντος, ἐπαύσατο καὶ τῆς ταραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τῆς εἰς Μωυσῆν ὑποψίας. ⁱ ἐπῄνουν δὲ τὰ εἰρημένα· καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διαλύουσι τὸν σύλλογον. τῇ δ' ἐπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρατευξόμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου τοῦ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τῶν ἐσομένων· καὶ τῶν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωυσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τῶν δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. ᵏ ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τῶν ἐν τέλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην ˡ τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωυσῆς πρὸς ᵐ Ἀβίραμον καὶ Δαθάμην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ περιμένειν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' οὐχ ⁿ ὑπακούσεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωυσῆν οὐ περιόψεσθαι κατὰ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωυσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὰς ᵒ προβούλους ᵖ ἀξιώσας, αὐτὸς πρὸς τοὺς περὶ ᑫ Δαθάμην, οὐχ ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανοῦντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντείποντες ἠκολούθουν. ʳ οἱ δὲ περὶ Δαθάμην, πυθόμενοι τὸν Μωυσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τοῦ πλήθους πρὸς αὐτοὺς ˢ παραγενόμενον, ᵗ προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ ᵛ μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωυσῆς. οἵ τε θεράποντες περὶ αὐτοὺς, ʷ ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωυσῆς, ἀμυνούμενοι.

β'. Ὁ δὲ πλησίον γενόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχὼν, ʸ γεγωνὸς ἐκβοήσας ὡς ἀκουστὸν παντὶ τῷ πλήθει γενέσθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ' οὐρανοῦ "τε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ

Cap. III.

Quomodo seditionis concitatores Dei voluntate exstincti sunt; atque Aaron Moysis frater & filii ejus sacerdotium tenuerunt.

HÆc cum dixisset Moyses, multitudo & tumultuari & de Moyse male suspicari destitit. Dicta autem collaudarunt, iisque acquieverunt: simul enim erant & populo è re sua esse videbantur. Et tunc quidem cœtus dimittitur. Ubi vero postera dies illuxit, frequentes convenerunt, ut sacrificio interessent, judicioque ex illo de iis qui cum Aarone super sacerdotio contendebant. Contigit autem ut tumultuosa esset concio, populo eventus exspectatione suspenso: & aliis quidem voluptati habentibus, si Moyses improbus esse deprehenderetur; sapientioribus vero, si molestia & perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne gliscente indies seditione illis deperiret pulcher rerum suarum ordo. Ita enim à natura comparatum est vulgus, ut magistratibus obloqui gaudeat, & à cujusvis conciuncula circumlatum motibus cieatur & agitetur. Moyses autem, missis ad Abiramum & Dathamnen viatoribus, jussit ut ad condictum venirent & * rei sacræ faciundæ eventum exspectarent. Cum vero nunciis respondissent, se neque obtemperare velle, neque diutius passuros esse, ut Moysi contra populum cresceret potentia malis artibus quæsita; Moyses, his ab iis acceptis, plebisque patronis se sequi jussis, Dathamnen ejusque factionem adibat; nihil sibi metuendum esse ratus, si ad superbos & contumaces recta contenderet. Illi vero è vestigio eum subsequuntur. Dathamnes autem cum suis, audito Moysen cum primoribus populi ad se venire, prodeuntes cum uxoribus & liberis ante Tabernacula constiterunt, exspectantes quidnam rei à Moyse ageretur. Atque eos circumstipabant famuli, si quam vim Moyses inferret, auxilio futuri.

Ut vidit Moyses schismaticorum contumaciam, magno terrore animo Deum obtestatur.

III.

2. Ille vero cum prope accessisset, manibus in cœlum sublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri posset, inquiens, "Domine cunctorum in cœlo & terra ac mari (nam tu "mi-

Moysis precatio ad Deum.

comparatum ex πολὺς. Cæteris ἰδίω. Præterea legitur in Bosb. κρίσιν, in Hen. κρίσεων, manuque abs altera Samb. κρίσει, imo à tertia κρίσις. Drungarius in Annalibus de re eadem, ὃς ἂν θυμιάσαντα ὑμῶν ἐναντίον τοῦ λαοῦ, ὅπερ ἂν τὴν θυσίαν ἴδῃ κρινεῖ ὁ Θεὸς, οὗτος ἔσεται ὑμῶν ἱερεύς. BERN. Ita MSS. in Editis ἰδίω, & mox varie in MSS. κρίσιν, κρίσεων, κρίσιν & κρίσει.

g Τοῖν] Bosb. ὑμῖν.

h Διαβολῆς ὡς] Sic Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis deest ὡς.

i Επῄνουν δὲ τοῖς εἰρημένοις] Επῄνουν δὲ τὰ εἰρημένα Big. & in codice Samb. nova manus. Ἐπῄνουν δὲ ἐπὶ τὰ εἰρημένα Tur. in schedis Bigotianis. Hoc vano metu factum è Græculis, quasi ■ verbuli nomina casus tertii juxta se haud sineret. Zonaras etiam ait, ἐπῄνουν ταῦτα τὸ πλῆθος. Mox συνῆλθον Samb. συνῆλθε τὸ πλῆθος Bosb. & Hen. BERN.

k Εδεδίεσαν] Ita Big. Samb. & Vat. ἐδεδίεσαν Bas. ἐδεδίεσαν Gen.

l Τρέπων,] Τρέπων ἐθορύβει Vat. & forsan Vet. Interpr.

m Ἀβίραμον καὶ Δαθάμην] Bas. & Gen. Dicitur equidem μαθαίμην ex דתן, & perinde μαθαίμην. Big. & Samb. Ἀβίραμον καὶ Δαθάμην. Hen. & Bosb. Ἀβίραμον & Δαθάμην. Statim ὑπηρέτας Bas. Gen. & Big. tanquam ab ἐρέω, i. e. ἐρέσσω. Hinc & χοροὶ Δαίμονα, Principi Heliconis Vatumque parenti. Præterea viri nimis ingeniosi apud Thebas se Bœotias reperisse gaudent Abironem & Dathanum, sub nominibus forte Auguris Argivi Amphiarai & Batonis affinis. Amphiarai enim causa Ζεὺς κεραυνὸν βαλὼν, ait Apollodorus Grammaticus l. 3. sic Diodorus Pausanias aliique, τὴν γῆν διέσχισεν, ὁ δὲ σὺν τῷ ἅρματι & τῷ ἡνιόχῳ Βάτωνι, ὡς δὲ ἔνιοι Ἐλάτωνι, ἀφανὴς ἐγένετο. Ergo Βάτωνα volunt ex דתן,

contra repetitam sæpe lectionem Pausaniæ? BERN. Ἀβίραμον & Δαθάμην Big. & Samb. Ἀβίραμον & Δαθάμην Hen. & Bosb. Ἀβιράμην & Δαθάμην Vat. Vide Annot. ad p. 197. in principio.

* Rei sacræ] Sacerdotium exspectarent Vet. Interpr. sacris interessent Gelen.

n Ὑπακούσεσθαι] Ὑπακούσεσθαι Big. & Samb. ὑπακούσεσθαι Hen. Bosb. & Vat.

o Προβούλους] Προβούλους Bas. Gen. Big. & Hen. Primores, προβούλους Bosb. Samb. & Zonaras, Senatores. זקני ישראל ζυγοὶ Ἰσραὴλ iidem Moysi c. 16. v. 25. זקני ישראל Paraphrastæ Samaritico: Majores natu & Nobiles populi, Epiphanio Scholastico: atque post paucula huic Flavio τοῦ πλήθους οἱ ἀξιόλογοι. BERN.

p Ἀξιώσας,] Vel κελεύσας legerat Zonaras, vel ἀξιώσας ita interpretatus est.

q Δαθάμην,] Hic & inferius Δαθάμην Big. & Samb. Δαθάμην Hen. cum Bosb. BERN. Ita MSS. ut v. 20.

r Οἱ δὲ περὶ Δαθάμην,] I. e. Datham ipse. nota phrasis. Confer Num. 16. 27. REL.

s Παραγενόμενον,] Παραγενόμενον Big. & Samb.

t Προελθόντες] Προεξελθόντες Vat.

v Μέλλοι] Al. μέλλει.

w Ὡς οἱ] Ὡς εἰ βίαν ἄν τινα προσ. M. ἀμυνούμενοι Samb.

y Γεγωνὸς] Ita Bas. G. & Vat. atque μέγα βοήσας interpretari videntur Bosb. Hen. & Zon. γεγωνὸς βοήσας Big. Coll. Voss. & Samb. Ita γεγωνὸς λόγος Philoni Judæo idem quod ἐκφορικός. atque in Lexicis vetustis γεγωνὸς, μεγαλόφωνος, ἐξάκουστος. Similia etiam habet Didymus ad phrasin Mœonidæ dilectam γέγωνε βοήσας. BERN.

z Περι-

"mihi rerum gestarum testis fide dignissimus, quod "nihil absque tua auctoritate fecerim; ut qui mi-"hi in agendis auxilium porrexeris, Hebræorum "in angustiis suis semper miseratus; adsis *precor* o-"rationis meæ auditor. Tibi enim nec facta *no-"stra* latent nec cogitata: ideo *quæso* ne dedigne-"ris veritatem patefacere, ostendens quam ingra-"to in me animo exstiterint. Sane quæ antequam "nascerer acciderint omnium optime nosti; quip-"pe non auditu accepta, sed tui præsentis dum fie-"rent oculis subjecta. Verum *nunc* rerum illarum "quas isti cum non ignorent male suspicari tamen "non verentur, te mihi testem *certissimum* consti-"tue. Ego cum vitam agerem quietam, id quod "mea virtute & tua voluntate atque Ragueli so-"ceri mei beneficio consequutus eram, relicta ta-"men ea qua fruebar felicitate, memetipsum totum "dedidi miseriis pro isto populo perferendis. At an-"tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro "salute magnas ærumnas pertuli, omnique peri-"culo memet cum alacritate objeci. Nunc igi-"tur quoniam in maleficiorum suspicionem vene-"rim hominibus, qui meo labori & solicitudini "suam acceptam debent vitam & incolumitatem; "plane tu, qui mihi ignem illum ostendisti in "monte Sinæo, & vocem *divinam* tunc me audi-"re voluisti, meque prodigiorum illic loci edito-"rum spectaculo dignatus es; qui me in Ægy-"ptum properare jussisti, tuumque consilium po-"pulo istic aperire; qui Ægyptiorum felicitatem "labefactasti, nobisque ex *dura* illorum servitute "fugam parasti, & Pharaonis dominatum meo im-"perio subjecisti; qui nobis viæ ignaris *& obsessis* "pelagus in terram convertisti, & mare fluere in-"hibitum Ægyptiorum strage intumescere fecisti; "qui inermes armorum præsidio munivisti; qui "aquas inquinatas nobis potu jucundas scaturire "reddidisti, laticesque nobis ad extremam inopiam "redactis è petra eduxisti; qui terrenis in cibum "destitutos servasti alimento è mari suppeditato; "qui è cœlo victum demisisti antea invisum *pari-"ter ac inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum* "cogitationem nobis injecisti, & reipublicæ ad-"ministrandæ rationem descripsisti; Veni, o-"mnium rerum Domine, mihi in judicem testem-"que integerrimum, quod neque præmium à quo-"quam Hebræorum, ad jus æquumve perverten-"dum, acceperim, neque pauperem, meliorem "causam habentem, ab adversario divite vinci si-"verim; neque ita memet in potestate adhibue-"rim, ut detrimentum caperet respublica; in cul-"pæ tamen suspicionem incidi, à studiis meis a-"lienissimæ, tanquam non jussu tuo, sed meo be-"neficio, in Aaronem contulerim sacerdotium. Ita-"que & nunc ostende, quod omnia tua providen-"tia gubernes ac modereris; & nihil temere & "sponte sua, sed tua voluntate motum ad finem "pervenit: & quod curam geris eorum, qui He-"bræos auxilio adjuverunt, vindicta persequendo

"πεπραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατ@, ὡς γνώμῃ τῇ "σῇ γένοιτο τὰ πάντα, καὶ δυσμένοις μηχανὴν ἐξευ-"ρόντος, οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Εβραίων πεποιημέν@· "ἐλθέ μοι τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε [a] πεπρα-"γμένον οὔτε νοηθὲν λανθάνει· ὥς τ' οὐδὲ φθονήσεις μοι "τῆς ἀληθείας, τὴν τούτων ἀχαριστίαν [a] ἐπιτεθεῖσθαι δη-"μον@. τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως, "αὐτὸς [b] οἶδ' ἀκριβέστερον· οὐκ ἀκοῇ μαθὼν, ὄψει "δὲ [c] τότ' αὐτοῖς παρὼν γινομένοις. ἃ δὲ ἔπι [d] τούτοις, "καίπερ ἐπιστάμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, τού-"των μοι γενοῦ μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα κατα-"στησάμεν@, ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δὲ βουλῇ, καὶ [e] "τῇ τε Ραγουήλου μοι τοῦ πενθεροῦ καταλειφθέντ@, ἀ-"φεὶς τὴν ἐκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐ-"πιδέδωκα τῇ ὑπὲρ τούτων ταλαιπωρίᾳ. καὶ πρότε-"ρον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, νῦν δ' ὑπὲρ "τῆς σωτηρίας μεγάλους ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ δει-"νῷ τὸ μὲν ἀντιτάξας πρόθυμον. νῦν οὖν ἐπεὶ κακουρ-"γεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνδράσιν, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν "καμάτων ὑπάρχει τὸ περιεῖναι, εἰκότως ἂν αὐ-"τὸς, ὁ τὸ πῦρ ἐκεῖνό μοι φήνας κατὰ τὸ Σιναῖον, "καὶ τῆς [f] αὐτοῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε ποιήσας, καὶ θεα-"τὴν τεράτων ὅσα μοι παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖν@ ὁ τόπ@ "ποιήσας· ὁ κελεύσας [g] ἐπ' Αἴγυπτον σταλῆναι, καὶ τὴν "σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ τὴν Αἰγυπτίων εὐ-"δαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς [h] ὑπ' αὐτῶν δουλείας δρα-"σμὸν ἡμῖν παρασχὼν, καὶ [i] μικροτέραν ἐμοῦ τὴν Φα-"ραώθου ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθέσιν ἔχου-"σι τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγ@, καὶ τὴν ἀνακεκομ-"μένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμήνας ὀλέθροις· "ὁ γυμνοῖς ἀπὸ τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμεν@· "ὁ ποτίμους ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι παρασκευ-"άσας, καὶ τελέως [k] ἀπορῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν "ποτὸν μηχανησάμεν@· ὁ τῶν γῆθεν ἀπορουμένους εἰς τρο-"φὴν [l] διασώσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' οὐρα-"νοῦ τροφὴν καταπέμψας [m] οὐ πρότερον ἱστορηθεῖσαν· ὁ "νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑποθέμεν@, καὶ διάταξιν πο-"λιτείας· ἐλθὲ, Δέσποτα τῶν ὅλων, δικαστής μοι "καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητ@, [n] ὡς ἔτι [o] δωρεὰν ἐγὼ "παρ' Εβραίων τινὸς κατὰ τοῦ δικαίου προσηκάμην, "ὅτε πλούτῳ κατέκρινα πενίαν νικᾷν δυναμένην, "οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμεν@, εἰς ἀλ-"λοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας πά-"ρειμι, ὡς οὐχὶ σοῦ [p] κελεύσαντ@ Ααρῶνι δοὺς τὴν "ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. ἐπιδείξον δὴ "καὶ νῦν, ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, [q] καὶ "μηδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βραβευ-"όμενον τὴν σὴν εἰς τέλ@ ἔρχεται· ὅτι δὲ φροντί-"ζεις τῶν Εβραίους [r] ὀνησάντων, [s] μετελθὼν Αβίρα-"μον καὶ Δαθάμην, οἳ σου καταδικάζουσιν ἀναι-"σθησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου. ποιήσεις

δὲ

[a] Πεπραγμένον] Πεπραγμένον τι Samb. τι Coll. Voss.
[a] Επιτεθεῖσθαι] Επιτεθειμέν@ Vat.
[b] Οἶδ'] Samb. & Big. οἶδα.
[c] Τότ' αὐτοῖς] Ita Samb. & Vat. τότε cum Editis omittunt Al-lii.
[d] Τούτοις] Τούτοις Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.
[e] Τῇ τε Ραγουήλου] Τῇ τοῦ Big. Samb. & Vat. Interpr.
[f] Αὐτοῦ] Big. Samb & Epiphan. σεαυτοῦ. Idem autem valet αὐτοῦ hoc in loco. BERN.
[g] Επ' Αἴγυπτον] Επ' Αἴγυπτον Vat.
[h] Υπ' αὐτῶν] Al. ὑπ' αὐτοῖς.
[i] Μικροτέραν] Gen. μικροτέραν ἐμοῦ. Epiphan. μικροτέραν ἐμοί. Cæteri, ut excusum vides. Paria legimus Christiani Hebr. c. 11. BERN. Paria legimus Ps. 105. & 106. & Hebr. 11.
[k] Απορῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν] Ημῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ποτὸν Bas. & Gen. διαλῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν ποτὸν Tur. Big. accentu pravo vocis ποτὸν, Manuele Græculo adeo profitente post meliores. BERN. Απαλλάξιν Big. sic p. 188. v. 21. τέλεον ἀπαλλάξαντες.
[l] Διασώσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης] Big. ex Glossemate aut ex versu sequente, εἰς τροφὴν καταπέμψας, διασώσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης. Epiphanius fortean viderat διαρρίψας. BERN.
[m] Οὐ πρότερον] Antea ergo manna illic non descenderat. REL.
[n] Ως ἔτι] Σὺ οἶδας, ὡς ἔτι legerat Idem. Hic respexisse videtur ad Num. c. 16. v. 15. & ad 1 Sam. c. 12. v. 3.
[o] Δωρεὰν ἐγὼ] Sive cum natione Samaritarum, &, quod jam notarunt Pharisæi ad Megillæ officium f. 71. d. Talm. Jerosf. & f. 9. b. Talm. Babyl. cum LXXII. suæ factionis Doctoribus, Flavius etiam legerit ἀσινὲς. c. 16. 15. חמוד, χαμὼδ, منافع, ἐπιθύμημα; sive cum reliquis Judæis חמור χαμὼρ, sicut inclamatum 1 Sam. c. 12. 13. τίν@ ὄνον εἴληφα; quod Rabbini veteres haud neglexerunt Nedarim f. 38. Connectit autem illa Decem Legum tabula, חמור ... לא. BERN.
[p] Κελεύσαντ@] Big. Κελεύσαντ@, mox Bas. & Gen. δὲ καὶ νῦν.
[q] Καὶ μηδὲν] Καὶ οὐδὲν Hen. Busb. & Zon. BERN.
[r] Ονησάντων,] Bas. & Gen. ὀνησάντων, μετελθὼν Αβίραμον καὶ Δαθάμην, (καὶ Δαθήμην Gen.) οἱ σοῦ. Big. Samb. & Epiphan. ὀν. μετελθὼν Αβίραμον καὶ Δαθάμην· οἱ σου. Hen. Busb. ὀν. μετελθὼν Αβίραμον καὶ Δαθάμην· οἱ σε. paullo post Samb. ὄντος. BERN.
[s] Μετελθὼν] Μέτελθε Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. Interpr.

[o] Ανα-

“δὲ φανερὰν τίθει ἐπ' αὐτοῖς δίκην, οὕτω μεμηνότων κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ἐκ τοῦ ζῆν αὐτοὺς μεταστήσας, μηδ' ὡς [t] ἀποθανόντας κατ' ἀνθρώπινον ἐξεληλυθότας τοῦ βίου φανέντας νόμον· ἀλλὰ χάνοι περὶ αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν, ἣν πατοῦσιν [v] γῆν. τοῦτο γὰρ σῆς ἐπίδειξις [x] ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία, [y] σωφροσύνης δ' εἰς τοὺς ταῦτα πείσεσθαι περὶ σοῦ δοξάζοντας [z] οὐχ ὅσια· εὑρεθείην γὰρ ἂν οὕτως ἀγαθὸς ὑπηρέτης ὧν σὺ προστάσσεις. εἰ δ' ἀληθεῖς πεποίηνται τὰς κατ' ἐμοῦ διαβολὰς, τούτους μὲν ἀπαθεῖς ἀπὸ παντὸς φυλάξειας κακοῦ, ὃν δ' ἐπηρασάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον ποιήσαις ἐμόν· καὶ δίκην εἰσπραξάμενος παρὰ τοῦ [a] τὸν ἀδικῆσαι θελήσαντος λαὸν, τοῦ λοιποῦ βραβεύων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, σῶζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς προστάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκοινώνητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶσθα, ὡς οὐ δίκαιον ὑπὲρ τῆς ἐκείνων κακίας κοινῇ πάντας Ἰσραηλίτας τιμωρίαν ἐκτίνειν.”

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲν αἰφνίδιον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθεὶς, ὥσπερ ἐξ ἀνέμου βίας συλλωμένου κύματος, πᾶς μὲν ἔδεισεν ὁ λαός. πατάγου δὲ καὶ σκληροῦ ῥαγέντος ἤχου, κατὰ τὰς ἐκείνων σκηνὰς [b] συνίζησεν ἡ γῆ, καὶ πᾶν θ' ὅσα [c] φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς [d] αὑτήν. ἠφανισμένων δ' οὕτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναι [e] τινας γνῶναι· [f] συνῄει πάλιν τῆς γῆς τὸ [g] περὶ ἐκείνους κεχηνὸς καὶ καθίστατο, ὡς μηδ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων [h] φανερὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπώλοντο, ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος τοῦ Θεοῦ γενόμενοι. [i] ὀδύραιτο δ' [k] ἄν τις οὐ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὑτὴν οὔσης ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφήσθησαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι, πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ συμβεβηκότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν· καὶ νομίζοντες ὡς [m] ἀλιτηρίους ἀπολωλέναι τοὺς περὶ Δαθάμην, οὐδ' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τῆς ἱερωσύνης [n] ἁμιλλωμένους, διὰ τὴν τοῦ ἱερέως δοκιμασίαν· ἵν' οὗ προσδέξηται τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς [o] ἥδιον, ἐκεῖνος ᾖ κεχειροτονημένος. [p] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακο-

“Abiramum & Dathamnem, qui stupiditatis te “accusant, quasi meis artibus concesseras. Mani-“festum autem in eos dabis judicium, qui insa-“nientes tuæ detrahunt gloriæ, si non aliorum “more è vita discesserint, ne quis morientes nihil ni-“si quod humanitus accidit passos existimet: sed “terra, quam calcant *indigni*, dehiscens cum fami-“liis & facultatibus eos absorbeat. Hoc enim omni-“bus erit in demonstrationem potentiæ tuæ, & ad “doctrinam; iis autem *insigni* documento, qui talia “perpetraturi sint, male de te cogitantes: sic & e-“go comperiar fidelis tui minister in iis quæ fieri “imperas. Sin vero commiserim flagitia quæ in “me conferunt, eos illæsos omnisque mali immu-“nes custodi; &, quam illis imprecatus sum, in “me recidat pernicies: pœnaque ab eo exacta, cui “in animo erat populum tuum injuria afficere, pa-“ceque & concordia in posterum stabilitis, mul-“titudinem serva tuis præceptis obsequentem; ei-“que concede ut vitam agat securam, & suppli-“ciorum, quæ luunt scelerati, expertem. Tu e-“nim nosti haud justum esse, ut Israëlitæ univer-“si pœnas eorum nequitiæ debitas persolverent.

3. Hæc ubi lachrymans dixisset, repente quidem terra movetur; atque agitatione similiter ac in mari facta, cum à ventorum vi concientur fluctus, universi quidem attoniti sunt. Sono autem & gravi strepitu excitato, juxta eorum tentoria solum subsidit, & illos, & quicquid eis carum erat, absorpsit. Istis autem ita deletis, ut sciri non posset an ulli illic visi fuerint; rursus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & constitit, ut spectantibus ne minimum ejus, quod illi acciderat, vestigium apparuerit. Et isti quidem hoc modo exitio dati sunt, in *magnum* argumentum Dei potentiæ. Est autem ut illos lugeret aliquis non solum propter calamitatem, vere miseratione dignam; sed & quod ex istis quæ perpessi sunt gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam necessitudinis obliti, ad aspectum eorum quæ evenerant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique Dathamnen cum suis, ut *reipublicæ* pestem & perniciem, periisse, *ipsorum vicem* minime dolebant.

Statim à precibus lacrymisque Moysis cætum schismaticorum hiatu profundo dissiliens haurit tellus. *Num. c.* 16. *& c.* 26. *Deut. c.* 11. *Ps.* 106. *& Eccles. c.* 45.

4. Moyses autem evocat qui de sacerdotio contenderent, ad explorandum quinam futuri essent sacerdotes; ut *scilicet* cujus sacrificium Deo magis gratum & acceptum foret, is *in sacerdotium* cooptaretur. Cum vero convenissent ducenti & quin-

Mox Core aliosque CCL. *ignes Divinus penitus absumunt, aceris tantummodo servatis in memoriam rei.*

t Ἀποθανόντας] Ἀποθανόντας ut superfluum & à glossatore adjectum tolli hinc jubet *Tar. Big.* sed immerito. BERN. & HUDS.

v Γῆν.] Γῆ solus *Samb.*

x Ἂν] Delet *Coll. Voss.*

y Σωφροσύνης δ' εἰς τοὺς ταῦτα πείσεσθαι] *Epiphanius* [illegible] *Tar. Big.* ex conjectura [illegible]. Malo tamen correctionem faciliorem inferre, hanc puta, [illegible] & διδασκαλία [illegible] εἰς τοὺς ταῦτα &c. BERN. Quæ edidit *Huds.* correxerat quoque ita *Coccejus.*

z Οὐχ ὅσια·] Οὐχ ὅσια *Bas.* & *G.* convenientius οὐχ ὅσια, non se improba. BERN.

a Τὸν ἀδικῆσαι θελήσαντος λαὸν,] Σὸν *Gen.* emendat *Coc.* σὸν quomodo legisse videtur & Vetus Interpret. HAV.

b Συνίζησεν] *Big. Zon. Hen. Busb. Schotanusque* à συνίζω. συνίζησε *Samb.* Verum *Bas.* & *Gen.* συνίζησεν ἡ γῆ inductum à συνίζω, sicut [illegible] passim offendunt Grammatistæ. *Epiphanius* autem arripuit [illegible] ἡ γῆ, *scissa est terra*, pro *collapsa illa est*, *ac subsedit*, sive codex *Cassiodori* ei lectioni faveret, sive phrasis Mosis ob animum versaret illius Scholastici ותפתח הארץ את פיה. BERN. Vulgatam lectionem retineo. συνίζησεν *Big. Zon. Hen.* & *Busb.* [illegible] legisse visus est *Epiphan.* συνίζησε etiam huc loco ferri potest.

c Φίλα] Καὶ πάνθ' ὅσα φίλα τούτοις ἦν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* καὶ πάνθ' ὅσα φίλα (aut potius φῦλα) αὐτοῖς ἦν *Bas.* & *Gen.* Ambigue quidem *Zonaras*, [illegible] ἡ γῆ. [illegible] ἤχου, συνίζησε περὶ τὰς ἐκείνων σκηνὰς, καὶ αὐτοί τε καὶ τὰ αὐτῶν εἰς τὸ χάσμα κατηνέχθησαν· καὶ οὕτως αὖθις [illegible]. φῦλα adeo exponet את בתיהם, *gentiles eorum*; aut Oncelo arbitro אנש בתיהון; quippe Deut. c. 11. 6. distinguit ipse Moses inter בתיהם & אהליהם. Ad schismatis etiam hujusce affines vocem φῦλα absque vi extendi posse. Plures interim legunt φίλα, quæ sunt liberi, famuli, tabernæ, opesque reli-

quæ Apostatarum v. 30. אתם ואת כל אשר להם, sive ex versu 32. אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. Dixit adeo Philo, tanquam nomine Legislatoris gravissime interminantis p. 693. [illegible] (φῦλα Josepho) [illegible]. Acute Theodoretus de hac clade, [illegible]. BERN. Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* in aliis φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.*

d Αὐτήν.] Αὑτὴν *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

e Τινας γνῶναι] Τινὰ *Samb.* HUDS. Forte μηδὲ ὀφθῆναι τινὰς γνῶναι. V. *ut ne occurrerent quidem illud agnoscere.* innuit celerius quam quis sentiat absumtos fuisse. COCC.

f Συνῄει πάλιν] Συνῄει τε π. *Big. Samb.* & *Vat.*

g Περὶ ἐκείνους] Παρ' ἐκείνους *Busb.* & *Vat.*

h Φανερὸν εἶναι] Φανερῶς *Epiph.* necnon *Tar. Big. Schotanusque* suo ab ingenio: sine causa quidem hi omnes. BERN. Φανερῶς *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* sine causa, ut putat *Bern.*

i Ὀδύραιτο] Ita *Big.* ὀδύροιτο *Samb.* ὀδύρεσθαι in *Editis.*

k Ἄν τις] Forte ὅτις vel οὐδείς. COCC.

l Παθόντων] Παθόντας [illegible] *Vat.*

m Ἀλιτηρίους] *Samb.* ἀλιτηρίως. Mox Δαθάμην idem *Samb.* dein Δαθάμην aut Δαθάμαν *Big.* BERN.

n Ἁμιλλωμένους,] *Samb.* & *Hen.* Alii attenuant vocalem primam [illegible]. Dein *Tar. Big.* contra libros ἱερέων. BERN.

o Ἥδιον, ἐκεῖνος ᾖ κεχειροτονημένος.] Ἥδιον, ἐκεῖνον [illegible] *Big.* & *Samb.* manus altera. Aliis ἥδιον &c. ut *Bas. Gen. Hen. Busb.* & altera *Samb.* BERN.

p Συνελθόντων] Ἀνελθόντων *Vat.*

quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti sunt in honore à populo, tum propter suam qua majoribus suis prælucebant, prodierunt etiam Aaron & Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quæ secum attulerant. Tantus autem ignis *subito* effulsit, quantum manibus factum nemo *unquam* conspexerat, aut ex ignibus subterraneis erumpentem, aut è sylvis vi ventorum allisis & attritis sponte prosilientem; sed qualis, Deo jubente, accendi poterat, fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cujus in illos impetu universi, tam ducenti & quinquaginta viri quam Cores, ita sunt absumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron superfuit ab igne illæsus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiserit. Moyses autem, his pereuntibus, illud agens ut supplicii hujus indicium esset ad memoriam sempiternam, volensque ut seri nepotes factum agnoscerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum * ad aram æneam deponeret, posteris in monumentum eorum quæ passi sunt, & quod *falso* sibi persuaserint Dei potentiam circumveniri posse. Et Aaron quidem, cum non amplius Moysis munere, sed Dei judicio omnibus patefacto, sacerdotium obtinere visus fuerit, cum filiis suis isto honore jam satis firme perfruebatur.

IV.

σίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ διὰ πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἣ κἀκείνους [q] ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Ααρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες [r] καθηγίαζον ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις [s] ὅσα κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε δὲ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἱστόρησέ τις· [t] οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν [v] καύματος, οὔτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [x] πρὸς αὐτὸ παρατριβείσης αὐτομάτως ἐξεκρούσθη, ἀλλ' [y] ὁποῖον Θεοῦ κελεύσαντος ἀφθείη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· [z] ὑφ' οὗ πάντες, οἵ τε διακόσιοι καὶ [a] οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, [b] ἀΐξαντος [c] ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. περιεσώζετο δὲ μόνος Ααρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβεὶς, τῷ τὸν Θεὸν εἶναι τὸν ὡς [d] ἔδει καίειν ἀπεσταλκότα. Μωϋσῆς δὲ τούτων [e] ἀπολομένων, βουλόμενος τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμῃ παραδοθῆναι, καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους [f] αὐτὴν μαθεῖν, [g] ἐκέλευσεν Ἐλεάζαρον τὸν Ααρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν [h] παρὰ τὸν χάλκεον καταθέσθαι βωμόν· [i] ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [k] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ [l] νομίσαιεν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Ααρὼν μὲν οὐκ ἔτι τῇ [m] Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει φανερᾷ γινομένῃ, μετὰ τῶν υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπήλαυε τῆς τιμῆς.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deserto per annos octo & triginta obvenerunt.

Dein Moysis gratia nimia apud Deum omnem sui calamitatem imputant Hebrai. Num. c. 16. 41.

NOn ita tamen contigit ut deflagraret seditio, sed ut multo magis cresceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem causa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam cessaturum esse verisimile erat, sed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupasset persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum nisi in gratiam Moysis ista facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis succenseret & irasceretur non tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyse solicitatus. Et illos quidem periisse *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quod Dei cultui & religioni studuerint: ipsum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multasse, ut nunquam reus fieri amplius posset, insuper & fratri indubie confirmatum iret sacerdotium. posthac enim neminem illud affectaturum esse, cum aliis id in per-

ΚΕΦ. δ.

Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι στάσιν οὐδ' οὕτως συνέβη παύσασθαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὲ τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον παραμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπιστευκότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο ταῦτα χωρὶς τῆς εἰς Μωϋσῆν χάριτος τοῦ Θεοῦ πεπρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ [n] γίνεσθαι τοσαύτην, οὐχ οὕτως διὰ τὴν τῶν κολασθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν [o] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδάκασι· [p] τὸν δὲ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιωκότα τὸν λαὸν, [q] πρὸς τὸ μηδεμίαν ὑποσχεῖν δίκην, ἔτι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον [r] τἀδελφῷ παρασχεῖν. οὐδ' ἕνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [s] ἀντιποιήσασθαι, καὶ τοὺς πρώτους ὁρῶντα κακῶς ἀπολο-

q Ὑπερεβάλλοντο·] Ὑπερεβάλλοντο Big. Dein Κορῆς Big. BERN.

r Καθηγίαζον] Καθήγιζον Hen. Bosb. & Zon.

s Ὅσα κομίζοντες] Ὅσα [illegible] Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

t Οὐδὲ] Οὔτε Hen. & Bosb.

v Καύματος,] Tar. Big. καύματος, οὔτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης πρὸς αὐτόν. Epiphanius πρὸς αὐτήν. Comestori κατ' ὑποδρομὴν κεραυνῶν &c. Ait enim, Quantus ignis nec de terra prolatus, vel concursione fulminum, aut violentia spirituum, visus est nunquam exilire. BERN. Ita Big. & Vat. in reliquis καύματος.

x Πρὸς αὐτὸ] Πρὸς αὐτὸν Big. & Vat. πρὸς αὐτὴν Vet. Interpr. πρὸς ὑποδρομὴν κεραυνοῦ legisse videtur P. Comestor, qui ita dicit, quantus ignis, nec de terra prolatus, vel concursione fulminum aut violentia spirituum visus est nunquam exsilire.

y Ὁποῖον] Οἷον Hen. & Bosb. ὁποῖον Vat.

z Ὑφ' οὗ πάντες,] Ita quatuor MSS. (Coll. Voss.) & Zon. ἀφ' οὗ Vat. Bas. & G.

a Οἱ πεντήκοντα] Illud οἱ omittit Vat.

b Ἀΐξαντος] Ita è Cod. Samb. edidit Bernardus. (ita & emendaverat Cocceius & præfert Coll. Voss & ipsa Bigot.) ἀΐξαντος Vat. (αὔξαντος Tar.) ἥξαντος Bas. & G. veniente reddit Vet. Interpr.

c Ἐπ' αὐτοὺς] Οὕτως Tar. ut Ora Cod. Cocciani testatur. HAV.

d Ἔδει καίειν] Ἐδίκαιου pro ἔδει καίειν Vet. Interpr. legisse existimat Bern.

e Ἀπολομένων,] In MSS. ἀπολωλότων & ἀπολουμένων & ἀπολλυμένων & ἀπολλυμένων, in Editis ἀπολομένων. Epiphanius legisse videtur ἀπολλυμένων aut ἀπολουμένων.

f Αὐτὴν] Αὐτὴν omisit Big.

g Ἐκέλευσεν] Ἐκέλευσε Bas.

* Ad aram] Juxta S. Literas, ut acerras ære aneo affigeret, aut diductis in laminas aram aneam incrustaret. καὶ προσέθηκαν αὐτὰ περίθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

h Παρὰ τὸν χάλκεον] Περὶ Zon. & Vet. Interpr. nam vertit, circa altare aneum collocare.

i Ὡς ἂν] Ita MSS. Editi αὐτὰ.

k Τοῖς αὖθις] Τῶν γεγονότων καὶ τοῖς μετέπειτα Bosb. Hen. & Zon.

l Νομίσαιεν] Col. Big. νομίσαντες.

m Μωϋσέως] Μωσέως jam Big. & Samb. quomodo equidem Josephum scripsisse existimo. BERN.

n Γίνεσθαι τοσαύτην,] Γενέσθαι forsan legerat Vet. Interp.

o Ἐξαμαρτάνοντας,] Ἐξαμαρτόντας Big.

p Τὸν δὲ τοιούτων] Τὸν δὲ Big. & Samb. Μωϋσῆν δὲ juxta Vet. Interpr.

q Πρὸς τὸ μηδεμίαν] Περὶ τοῦ Tar. apud Big. & Epiph. πρὸς μηδεμίαν Big. πρὸς τὸ μηδὲ μίαν alii omnes. Proxime ἐζημιωκότα exemplaria cætera, si exceperis Sambuci membranas. BERN. Al. πρὸς τῷ (ut Cocc. in marg. Tar. utrumque ibidem delet) & πρὸς τὸ.

r Τἀδελφῷ παρασχεῖν.] Τῷ τἀδελφῷ Samb. & Big.

s Ἀντιποιήσασθαι,] Al. (ut Tar. & Cocc.) ἀντιποιήσεσθαι. Big. delet καὶ.

t Νεω-

λωλότας. ἐπεί γε μὴν καὶ παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγίνετο πολλὴ τοῦ πλήθους, μειῶσαί τι τῆς Μωυσέος μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωυσῆς δὲ, καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ συνιστάμενον ἠκροᾶτο τὸν θόρυβον, δείσας μή τι [u] νεωτερίσωσι πάλιν, καὶ γένηταί τι μέγα καὶ χαλεπὸν, συνήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ [v] παρειμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιστάμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς φυλάρχοις προειπὼν, κομίζειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τὴν ἱερωσύνην, [x] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρὼν, ἐπιγράψας [y] Λευῖτιν ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωυσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατατίθησι. [z] τῇ δὲ ἐπιούσῃ [a] προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, [b] τῶν τότε ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὕσπερ αὐτὰς σχήματος Μωυσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτου μεμενηκυίας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τῆς Ἀαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφύντας ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [c] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [d] ἐκ τούτου τοῦ ξύλου τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ [e] καί τι διὰ μίσους [f] ἦν ὁ Μωυσῆς καὶ Ἀαρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, [g] ἐπευφημοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ἀαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, τρὶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε

nicism cessisse compererit. Ad hæc etiam cognati extinctorum multis agebant apud populum, ut Moysi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in suam incolumitatem esset & salutem.

2. Moyses autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari resciverat, metuens ne qui rursum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in sui excusationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc solum principibus tribuum prælocutus est, ut virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas: illum enim accepturum esse sacerdotium, in cujus virga signum Deus ediderit. Quod ubi placuit, *signatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inscriptum habens in sua tribum Leviticam: atque eas Moyses *accipiens* in Dei Tabernaculum deposuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnosci poterant, quod essent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem specie manere qua eas acceperat Moyses: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta spectabant, fructusque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta esset virga. Mira autem spectaculi novitate attoniti, omissis odiis quibus fortassis tam Moysen quam Aaronem prosequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere sacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo *& faustis auspiciis comprobato*, stabilis mansit dignitas. Hebræorum au-

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nucesque proferens, inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

u Νεωτερίσωσι] *Bas. & Gen.* νεωτερίσουσι. *Big. & Samb.* νεωτερίσωσι, ex usu. Juvabit & Philonem adducere de confirmatione admiranda sacerdotii Aaronici. Ἐπεὶ δ' ἡ μία τάξις, (tribus licet unica, ut scipio Pontificis monstrat, Num. c. 17. 3.) [illegible] (quale equidem in Ecclesia Christiana excitarunt sera factio Presbyterani;) [illegible] —— [illegible] —— Τῇ δ' ὑστεραίᾳ [illegible] Verum paulo post nucis istius speciem ipse declarat, λέγει) [illegible]: quod Plinius itidem notavit in Historia Naturæ florentis, *Ex his quæ hieme concipiunt, floret prima omnium amygdala mense Januario; Martio vero poma maturat.* Quare etymon sui Saked à שקד *maturavit, adproperavit, festine enixus est*, arcescunt non tam Rabbini Judæorum, Jarchius, Esdraides, aliique, quam veri Dei verissimum Oraculum Jer. c. 1. 11, 12. Vati enim de viso affirmanti [illegible], מקל שקד אני ראה, directe respondit Optimus [illegible] כי שקד אני על דברי לעשותו. Virgam amygdalinam crevisti; sic allusum ego volui & [illegible]. Brevi enim effectum dabo, quod de populo Judaico apud me constitutum est: haud citius florent amygdalæ, quasi ex adagio. Quinimo si mihi credere velitis adversus Criticos Græcos aliosque, incerti accentus vocabulum ἀμυγδαλῆ processit ab Hebraico מגדלות *migdaloth*, *germina surculi*, hoc vero à גדל, *crevit*, *pullulavit*. Erudite igitur, ut solet, S. Theodoretus ad Jer. c. 1. 11. [illegible] (חוטרא דלוזא pariter in Syro Walt.) [illegible] (שקד) [illegible] Aut verbis Jarchii כי השקד ממהר להוציא פרח קודם לכל האילנות. Chrysostomus ad idem ostentum, [illegible] &c. [illegible] Idem etiam adfert Hieronymus, Critica Rabbinorum præ cæteris Ecclesiasticorum virorum de libatus, *Pro virga vigilante* (sic etiam legitur in vulgatissima ipsius versione) LXX. *Baculum nuceum transtulere. Nam Saced nux dicitur, vigilia autem, vel vigil, sive vigilare appellatur Sacod. Ab eo igitur quod dicitur nux, propter verbi similitudinem* (ut accidit in σχῖνον & πρῖνον Danielis) *ad vigilis intelligentiam allusit. Pro baculo nuceo virgam vigilantem Aquila & Symmachus, Theodotio vero amygdalinam transtulerunt.* Neque aliud sane intellexerunt LXXII. Interpretes quam reliquorum ubique Judæorum Samaritarumque amygdalas seu לוזים, ubi κάρυα ponunt vice Hebraici שקדים *amygdalarum*. Nam pro melioribus illis nucibus κάρυα merito usurpari à plurimis veterum Scriptorum, sicut inter Laconas veniebant [illegible], Heracleon, Seleucus, Pamphilus, Hesychius, aliique Grammatici Græci, præter Servium ex Latinis ad opus Rusticum Maronis. BERN.

v Παρειμένων ἠκροᾶτο] Sic *Bas. G. & Vat. Interpr.* [illegible] *Big. Samb. & Vat.*

x Οὗπερ ἂν] Legerat *Epiphanius*, ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ δόξαν. κομίζουσιν οὖν οἵ τε &c.

y Λευῖτιν] Λευίτην *Bas. Gen. & Epiph.* Λευιτικὴν *Big. Samb. Hen. Busb. Zonarasque.* Perinde autem valet, sive tribum sive tribunum interpretere hoc in loco. Constat enim ex descriptione Moysis, tam tribuum (quas Hieronymus Lyranusque tredecim recensent, propter ambigue dictum v. 6. כל נשיאיהם, Philo Josephusque & Judæorum cæteri una pauciores) quam nomina Principum suorum fuisse insculpta tot virgis, præsertim vero virgam hieraticam nomina Aaronis proavique ejus, Deo jubente, tulisse. Audi tamen Johannem Drungarium [illegible] BERN. *Al.* Λευίτην. perinde autem valet, sive *tribum* sive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lerinum* in *Num.* p. 636. & *Sibotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2. p. 302.

z Τῇ δὲ] *Big. Coll.* τῇ δ'.

a Προεκόμισε] *Bas. Gen. & Epiphan.* [illegible] Et in Numeris sacris ויצא משה, LXXII. καὶ ἐξήνεγκε Μωυσῆς. *Protulit ergo*, S. Hieronymus. *Big. & Samb.* [illegible]. *Hen. Busb. & Zon.* [illegible]. Philoni [illegible]. BERN. Ita *Bas. G. & Vat. Interpr.* [illegible] *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Τῶν τότε ἀνδρῶν] Κατασημηναμένων αὐτὰς τῶν τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους *Big. Samb. & Vet. Interpr.* nisi quod hic videtur legisse, οἵπερ ἐκόμιζον [illegible] τοῦ πλήθους

c Ἀμύγδαλα] Τὸν δὲ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ὁ μὲν τῶν Λευιτικῶν βίβλος κάρυα λέγει. Videsis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11.

d Ἐκ τούτου] Ἐκ τούτου ξύλου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Hen. & Busb.*

e Καί τι] Καί τινι *Big. Samb. & Vat.*

f Ἦν] Lege ἦν. COCC.

g Ἐπευφημοῦντες] Ita *Big.* (*Cocc* in marg.) *Samb. Vat. & Epiphan.* [illegible] *Bas. & G.*

autem seditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII. urbes, una cum agro circumjecto ad cubitos bis mille. Num. c. 35. Jos. c. 21. & 1. Par. c. 6. Num. c. 18 Deut. c. 18. & Ezech. c. 44.

3. Moyses itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* ministerio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam necessariis occupata sacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chananæam possiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis distribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis assignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipsisque Levitis & sacerdotibus penderent. Atque hæc quidem sunt quæ accipit hæc tribus à populo. Necessarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* sacerdotum propria sint *paucis* declarare.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Jos. c. 21. Num. c. 18. Num. c. 15. Num. c. 6. Num. c. 18. Lev. c. 27. Deut. c. 18.

4. [1] Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, jussit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipsis impertirent. Præterea autem sanciit, ut populus primitias frugum omnium è terra nascentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, immolandum sacerdotibus adducat, ut eo cum familiis vescantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus sesquisiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito siclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonsuræ ovium: & ut triticum pinsentes, panemque conficientes de quavis massa libum eis præberent. Qui vero voto concepto semetipsos *Deo* consecrant (Nazaræi quidem isti appellantur, comam nutrientes & vino abstinentes) [2] horum tonsuras, cum cæsariem sacrificio adhibito dedicant, sacerdotibus, *ut in ignem victimæ suppositum injicerent*, dari

τὴν τιμήν. ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων στάσις, πολλὴν ἀκμάσασα χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύσατο τὸν τρόπον.

γʹ. [i] Μωϋσῆς δὲ, ἐπεὶ πολέμων καὶ στρατιᾶς ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύσουσα τὸν Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε καταντῆσαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλάς· τῆς τε [l] περὶ αὐτῶν γῆς [m] περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δʹ. [p] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας [q] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τῆς δεκάτης, ἧς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τὸν λαὸν [r] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν· καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γεννηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παρασχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τῶν δ' [s] οὐ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, τοὺς δεσπότας τῶν τικτομένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [t] ἀντιφέρειν· ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τῆς τῶν προβάτων κουρᾶς· τούς τε [v] πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους, τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [x] αὐτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι· ([y] Ναζαραῖοι δ' οὗτοι καλοῦνται), κομῶντες καὶ οἶνον οὐ προσφερόμενοι. [z] τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν [a] ἐπὶ θυσίᾳ [aa] τε δρῶσι, τὰς

h Ἐπαύσατο τὸν τρόπον.] Ἐπαύθη Samb. ἐπαύσατο Hen. & Busb.

i Μωϋσῆς δὲ, ἐπεὶ] Ita Bas. Gen. Zon. Busb. & Hen. Verum Big. Samb. & Epiphan. Μωϋσῆς δὲ πολέμων καὶ στρατιᾶς (Hen. & Zonaras στρατείας) τὴν τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴν, θεραπεύουσαν τὸν Θεὸν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ· κατὰ βούλησιν δὲ τοῦ Θεοῦ &c. Adponam juxta & verba Zonaræ, Ἐπεὶ δὲ πολέμων καὶ στρατείας ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τῆς λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ, ἐκέλευσε Μωϋσῆς τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους, ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις καταντῆσαι τοῖς Λευίταις, καὶ γῆν περὶ αὐτάς. καὶ δεκάτην τῶν ἐπετείων καρπῶν αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἱερεῦσι τελεῖν· καὶ ἄλλα τε πλεῖστα [illegible] ... &c. In hac periodo θεραπεύσουσα Tar. emendantis pro θεραπεύουσα, cives Palladis nihil morarentur. BERN. Sic Bas. G. Busb. & Hen. Μωϋσῆς δὲ πολέμων καὶ στρατιᾶς [al. στρατείας] τὴν τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴν, θεραπεύουσαν [f. θεραπεύσουσαν] τὸν Θεόν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ζ. τ. ε. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱεροῦ. κατὰ βούλησιν δὲ τοῦ Θ. &c. Big. & Samb. & forsan Vet. Interpr. Μωϋσῆς δ' ἐπειδήπερ πολέμων καὶ στρατιᾶς τὴν τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴν θεραπεύσουσαν τὸν Θ. Vat.

k Τοῦ Θεοῦ] Articulum neglexit Vat.

l Περὶ αὐτῶν] Περὶ αὐτὰς soli Big. & Samb.

m Περιγράψαντας] Ita MSS. (Coll. etiam Voss.) in Editis ἐπιγράψαντας.

n Ἀνεῖναι.] Hen. ἀνεῖμαι pro ἀνεῖναι, atque Samb. ἀνῆκαι pro indefinito altero ἀνεῖναι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ, expuncto etiam καὶ priore. Ibidem καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε Busb. BERN. Ἀνεῖμαι pro ἀνεῖναι Hen.

o Καὶ πρὸς τούτοις] Illud καὶ non agnoscunt aliquot MSS. in quibus mox τὸν λαὸν ἐξέταξε.

p Τῶν μὲν τεσσαράκοντα] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα ὀκτὼ Big. Hen. & meliora exemplaria Epiphanii. Dein male Big. & Samb. τοῖς Λευίταις αὐτοῖς. Busb & Hen. disertis verbis τοῖς ἱερεῦσιν τοὺς Λευίτας. Mox quoque δεκάτας Tar. Big. inficete. BERN.

1. *Ex quadraginta quidem & octo civitatibus,*] *Hæc delibavit S. Hieronymus Epist.* 128. XLVIII. Civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus separantur. Sex urbes fugitivorum trans Jordanem & intra Jordanem eliguntur; & finis exilii, mors pontificis est. Æditui (νεωκόροι) & janitores accipiunt decimas: & rursum decimas decimarum offerunt sacerdotibus, tanto illis minores quanto ipsi majores populo. Primitiæ ciborum & omnium frugum atque pomorum offeruntur Antistiti: ut habens victum & vestitum, absque ullo impedimento securus & liber serviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt sacerdotes, & immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur: & quia conditio una nascendi est, pretium æqualiter offertur; sic moderatum ac leve, ut nec dives intumescat, nec tenuis prægravetur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio sacerdotum. Servis ciborum reliquiæ conceduntur. *Jam tunc rejiciebantur Phygellus & Hermogenes, & recipiebatur Onesimus.* Nunquid Deo de bobus cura est? Utique multo magis de jecore bovis, arietis, necnon hircorum, & armo dextro, pectusculo, & ventre quo stercora digeruntur: quorum duo in esum accipiunt sacerdotes, tertium Phinees meretur in præmium. De victimis salutaribus, adeps quo pectus obvolvitur, & pinnula jecoris offeruntur super altari: ipsum vero pectus & brachium dextrum dantur Aaron & filiis ejus, legitimum sempiternum à filiis Israel. *Talia Rector Bethleemiticus.* BERN.

q Αὐτοῖς προσέταξε] [illegible] est, τοῖς ἱερεῦσιν, ut disertis verbis habent Busb. & Hen.

r Δίκαιον τῷ Θεῷ] Δικαίαν (sc. δεκάτην) Big. ex conjectura, inficete, ut censet Bern.

s Οὐ νενομισμένων ἐσθίειν] Antea locutus fuerat de iis, quæ ab his secreverat, & illa appellavit εἰς θυσίας νενομισμένα. An ergo idem est νενομισμένον εἰς θυσίαν & νενομισμένον ἐσθίειν? Ita se res habet. Tres species ex animalibus domesticis, boves, oves & capræ sunt solæ aptæ ut offerantur in altari & solæ esui licitæ Judæis. Adde θύειν ipsum mox quoque usurpare de jugulatione animalis ad usum privatum & profanum. REL.

t Ἀντιφέρειν] Ita Bas. G. & Hen. ἀντεπιφέρειν Busb. ἀναφέρειν Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Vet. Interpr.

v Πέττοντας] Glossæ in Coll. Voss. χονδρεύοντας. & ad πεμμάτων ibidem παρασκευασμάτων. HAV.

x Αὐτοὺς καθιερῶσιν] Αὐτοῖς Samb. & Vat. ἑαυτοὺς Hen. Busb. & Cedren. p. 69.

y Ναζαραῖοι] Ναζαραῖοι δὲ καλοῦνται) Bas. Gen. & Epiphan. ναζαραῖοι δ' οὗτοι καλοῦνται) Hen. Busb. Cedr. Big. & Samb. Iidem in Bibliis Græcis ναζαραῖοι, appellantur & ναζωραῖοι in volumine Christiano. Interpretes autem LXXII. εὐξάμενοι ubique reddidere, S. Hieronymus *Nazarei*. BERN. Illud δ' οὗτοι, quod deerat in Editis, supplevimus ex quinque MSS. & Cedreno. Ναζαραῖοι Bas. G. & Vet. Interpr. Ναζιραῖοι in MSS. Ναζιραῖοι LXX. Vide Grotium ad Matth. c. 2. v. 23.

z Τούτων,] Τούτων δὲ ὅταν Big. (Coll. Voss.) τούτους δὲ ὅταν Vat. & Cedren.

2. *Horum tonsuras,*] *Cum capillum consecrant, victimas eorum sacerdotibus cedere* reddit Gelen. At Epiphanius juxta Vossii cod. *horum quando capillos sacris liberant & cum sacrificio faciant, cæsaries tondetur apud sacerdotes.* Sic Xylander ad Cedrenum, p. 69. *hi cum comam tondeant, sacrificio adhibito eam Deo offerunt, sacerdotum opera.*

a Ἐπὶ θυσίᾳ] Neque hoc concoquere potuit Tar. Big. sed in ἐπιθύουσι τε permutatum cupit. BERN.

aa Τε δρῶσι,] Lege δὲ δρῶσι. COCC.

ὁ Τὰς

[b] τὰς κουρὰς νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. καὶ οἱ [c] κορβᾶν αὑτοὺς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς [d] λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστερα [e] τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν, εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν [f] ἔνυστρόν τε καὶ [g] χελώνιον

placuit. Item qui semet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, si ex Hebræo interpreteris, donum Deo significat) cum à ministerio, *cui semet devoverant*, liberari gestiunt, sacerdotibus pecuniam numerare *mandavit*, mulierem quidem siclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum suppetit pecuniæ, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis mactet domi *bovem ovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, necesse habet sacerdotibus offerre omasum, pe-

b Τὰς κουρὰς] Græci etiam (notante *Grotio*) comas Diis sacrabant, ut Achilles Sperchio, Æarinus Æsculapio.

c Κορβᾶν] Ita *MSS.* κορβᾶν in *Editis*. HUDS. i. e. si quis votum fecerit dicens, *sim korban*. REL.

d Λειτουργίας] *Λειτουργίαν Big. Samb. Bodl. & Hen. Cedrenus* etiam βουλόμενοι ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον· γυναῖκα μὲν λ' σίκλους, ἀνδρὸς δὲ ν'. Mox τοῖς κατοικον θύουσι suo more *Samb.* BERN.

e Τῶν ὡρισμένων] Τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρήματα *Vat.*

f Ἔνυστρόν τε] Dicit itaque Josephus sacerdos, ad Clerum Divino jure pertinere, quoties Laicus familiæ alendæ causa bovem ovemque mactaverit, ἔνυστρόν τε (Deut. c. 18. 3. הקבה κοιλία, quod est sua ab origine κοιλία, deliciæ sane veteres: sive ventriculus Hieronymo Interprete, & prius LXXII. Alexandrinis ἔνυστρον, aut magis ἤνυστρον cum Aristophane, Eubulo, Demosthene Bithyno, & lima Atticismi Phrynicho. Judæis Samaritisque [illegible] *cebba*, ἐχῖνος. Idemque insolitis vocabulis Syrus reddit [illegible], γυναῖκα, & Paraphrastes Samariticus [illegible]. Sane ex ventriculis brutorum ruminantium, quot vel ipse Stagirita, vel Grammatici ad Nicandri Aristophanisque carmina amant numerare, inferior ac pinguior debet heic intelligi, & maxime omasi cupediæ; non vas lactis, ut existimavit Bochartus. Pergit Flavius:) καὶ χελώνιον (*Pollusculumque*, חזה in libro Moysis Num. c. 15. 18. *στηθύνιον* passim LXXII. Interpr. S. Bibliorum, necnon in veterinariis Apsyrti, ingratiis tamen Atticistarum aliquot veterum. Descendit igitur à χέλυς χελώνης & χελώνιον, στῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex testudinis, vel suis costis compingantur, ut lyra chordis. Ita κιθάρα & κιθαρός, θώραξ. Imum etiam ventriculum significant, præter ἤνυστρον LXXII. πλάκιον, μαλὶ Judæorum Byzantinorum, & *maletta* N. Lyrani ad hunc locum. Hæc nobis confirmant Galenus in Lexico Hippocratico, in suo Catholico Hesychius, atque etiam M. Etymologus. Quoniam tamen Josephus non sacram victimam, non Num. c. 18. 18. sed videtur Deut. c. 18. 3. & opus lanionis domestici respexisse, χελώνιον etiam alio significatu donabimus; quo respondeat Hebraico Masoretarum הלחים, aut illi Samaritarum הלחים & הלחים, necnon LXXII. Doctorum σιαγόνια, Oncelosi לועין, Syri פכא, & Samaritarum לחיה & اللحيين. Quod sic præstamus. χελώνας, χάλαι & κελώνια Hesychio interprete; & in eodem thesauro literaturæ Græcæ, χελώ, γνάθος. Namque forcipes sunt utræque; sunt & labia χείλη, & Æolice χέλλη. Accedit & collegium Judæorum Alexandrinorum de Moyse jam discessuro, οὐδ' ἐφθάρησαν τὰ χελύνια αὐτοῦ, ut ex editione Complutensi & Manuscripto Carolino legimus, *neque corrupta sunt mala ejus, neque collapsus est genarum honos.* לחה לא נס aut לחיו, sicut נס Chaldæorum, Arabumque نكس, ἐγγίζει, mutatus est, languit. Aut quia synagogæ Samariticæ Judaicæque retinent לחיה, mallem interpretari colon istud hunc in modum, *nondumque evanuerat decor vultus ejus.* לחיה etenim *forma eximia, venustas, oris pulchritudo*; quam Moyses profecto admirabilem tulerat & pene Divinam. Ita Grammatici Æthiopum gentis haud pulcherrimæ nos docent. Oncelosus tale quid ob animum habuit. ולא שנא זיו יקרא דאפוהי *neque immutatus fuit splendor eximius oris ejus*; atque Interpres Jerosolymitanus ולא אשתנין זיוון דאפוי. Adhuc de χελώνιον & χελύνιον Interpres Syrus, ܠܐ ܐܬܡܚܝ ܦܟܘܗܝ *necdum genæ illæ rugas senserant.* Et MS. τῶν χελυνίων τῶν βασιλέων ولا ينقبض عارضيه, i. e. οὐδὲ ἐξελείφθη ὁ σιαγόνες αὐτοῦ. Idem sane didicerat à Rabbinis S. Hieronymus, *neque dentes illius moti sunt, aut exciderant*, i. e. *ausugerant*. ipsis verbis Uzielidis ולא נתרין ניבי לסתיה. Quippe illi leniendo Catachresin Hebraicam sic verterant, potius quam לחה לא נס, *atque nondum maxilla*, ὀδοντοφόρος, *eum destituerat.* Perperam itaque χελώνιον Bibliorum Græcorum *labium* interpretantur & alii, & animalium Sacrorum Descriptor mille aliis major. Cum Chaldæo isto faciunt Seldeni Arabs ولا يتسبخ وجهه, *vultus ejus non decidit*, i. e. genæ illi haud subsiderant, ut vetulæ solent: vel potius ولا تشيخ وجهه, *nihilque senile visum in ore illo*; quomodo legit G. Homeidides in Chronicorum tomo priore: tum etiam Gregorius Nyssæ antistes de Moyse maximo, τὸ δὲ θαυμάσιον τοῦτο καὶ ἐπὶ γήρως φησὶν ὁ λόγος, τὸ μήτε ὀφθαλμὸν ἀμαυρωθῆναι, μήτε [illegible]. Insuper in Commentario vetere *Pesicta Zutratha*, ולא נס לחה כי קרן עור פניו שלא נשתנה צורת פניו מרמות צורה כמו סיני עדין כאילו חי *Moysi haud evanuit unquam splendor venerandumque illud vultus decus, quo à monte Sinæo dudum descenderat.* Atqui præ his omnibus audiendus est Philo, Philosophiæ Judaicæ caput, p. 832. Ἀπὸ δὲ τῶν ἔξω τοῦ βωμοῦ θυομένων ἕνεκα κρεωφαγίας, (quid disertius? quid Josepho utilius?) τρία προστάττει δίδοσθαι τῷ ἱερεῖ, βραχίονα καὶ σιαγόνα καὶ τὸ καλούμενον ἤνυστρον. τὸ δὲ ἤνυστρον λαβοῦσι, aut posthæc melius κοιλίας λοβόν. Omasum enim intelliges, non omentum. Illa autem gratia suæ Fabiolæ Latine olim interpretatus est S. Hieronymus Epistola 128. *Hæc de victimis, & iis quæ offeruntur in altari, & quæ Sacerdotibus dantur à Domino. Cætera & alia tria, exceptis primitiis hostiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio, sed victus necessitas est, Sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. In brachio opera bona intelliguntur. Maxilla eloquentem eruditumque significat. Venter receptaculum ciborum in scorto Madianitide sacerdotali pugione confixus, universos hominum labores & momentanea blandimenta gulæ, stercoris fimo* (פרש) *condemnat.* Huc etiam adponenda existimavi paucula placita Doctorum verporum ex Talmude Babylonio, Cholin f. 131, & 132. אמר השוחט לאכילה שרכו או לאכילה גוים או לאכילת כלבים או לרפואה חייב במתנות, *Munusculis, quæ vocant, tenetur omnes mallatus, cibus sit Israelita aut Ethnicis, sit ἐπιθαλάττιον, sive φάρμακον.* Obligantur & sodalitia mensæve communes illis donis, f. 136. ובהמת השותפים חייבת שנ' זובחי הזבח: legis enim in Lege, παρὰ τῶν θυόντων τὰ θύματα. Et f. 132 הכהנים פטורים מן המתנות שנ' כאת העם והלוים הם ספק אם הם בכלל העם לפיכך אין נוטלין מהם *Sacerdos sacerdoti non solvit. Ambiguum vero an λαοὶ τοῦ λαοῦ complectatur etiam Levitas. Quare & hi liberi sunto à Mattanoth.* המתנות ניתנין אסורין לישראל לאכלן אלא ברשות כהן, *Idiota vescitur τοῖς δώροις ad mensam Sacerdotis.* Sacerdoti tamen licet, (f. 130.) ut res minime sacras Ethnico ista vendere, vel dono rursum Israelitæ reddere, vel denique canibus objicere. Deinde ad hanc cœnam μάλα καλὸν admittitur fœmina quævis Hieratica, ejusque gratia conjux Laicus: הכהנת אוכלת המתנות אפי' שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדושה ולא עוד אלא שהבעל אוכל מתנות בגללה. מקום שאין בו כהן מעלה המתנות ברמים f. 134 ואוכלן מפני הפסד כהן ויתן הדמים לכל כהן שירצה *Cæterum ubi Sacerdotem nullum habeat vicinia, satis est domi recte æstimatis pretium eorum, ut ferat occasio, cuilibet istius ordinis persolvere.* Belle autem consentiunt cum expositione mystica Hieronymi, quam supra distrinximus, verba Josuæ Gemaristæ *Cholin* f. 134. דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד שנ' ויקח רמח בידו והלחיים כנגד תפלה שנ' ויעמד פנחס ויפלל וקבה כמשמעה שנ' ואת האשה אל קבתה. Difficilium atque insigniorum Commatum S. Scripturæ Explanatores (iidem enim in Pesicta zutratha appellantur f. 76. d, דורשי רשומות, quales profecto ab Esdra Criticorum Sacrorum *Alpha* per omne ævum audivit Ecclesia Judaica) brachium & quidem dextrum dari volunt Clero Hebraico; quod nobilissimus Zelotes Num. c. 25. 7. *pugionem manu arripuerat.* Dein malas, symbolum orationis: dicit enim hymnus sacer, *Et oratum surgente Phineaso.* Postremo de ventriculo, ex litera sacra facile constat v. 8. *Madianitida quidem Lazarides confoderat* בקבתה. Sic ergo meruit Phineasus, Pharisæis probantibus ex v. 13. Tertiam vero illarum partium, quas Patres Misnici ματθανὰτ χεωνὰ, & ματτανὰτ, τὰ δῶρα, eximie appellarunt propter verba Oraculi, Deut. c. 18. 3. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις (munus debitum, משפט) τῶν ἱερέων τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ, מאת העם ולא מאת הכהנים, sicut explicant prisci Doctores sive Amoræi, & præ cæteris Rabba collega Abæi, qui propter conjugem suam ex hieratica gente oriundam, *munuscula illa sacerdotalia* מתנות כהונה etiam diu post excidium Templi alterius sibi vendicarat, *Cholin* f. 132. Tertiam inquam καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν τοῦ θύματος Josephus clare expressit pro Mosaico הזרוע: ut inter *carnes privati laris*, ἐν τοῖς κοινοῖς בחולין, idem membrum significet הזרוע quod in S. victimis בקדשים Num c. 18. 18. שוק הימין armus dexter. Quod ipsum etiam adfirmant Scholastici Babylonii ex prisca traditione, f. 134 b. *Cholin*, תנו רבנן הזרוע זה זרוע ימין. Modulum autem hujus munusculi habes in Massicta *Cholin* c. 10. §. 4. Judas enim armum sine pedibus voluit intelligi, Patrum alii (quorum sententia in morem abiit) crus totum, ut in oblatione Naziræi Num. c. 6 זרוע בשלה & in pacificorum שוק הימין Num. c. 18. Dein לחי seu *malas*, iidem ad curculionem extendunt עד פיקה של גרגרת. Judæi Babylonii etiam *linguam* addunt, atque insuper noster Hieronymus ad Mal. c. 2. 3. Quinimo Pharisæi per totum caput 10. *Cholin* ea differunt, quæ ad Flavium illustrandum faciunt: pauca nunc adferam. Tria illa הזרוע והלחיים והקבה Deut. c. 18. 3. Sacerdotibus de carne domestica, aut propter vitium aliquod ab altari redempta, aut quorum primogenitura haud constat, (hostiæ enim sacræ sanæque solverat Israelita שוק התרומה, quod Josephus inter-

pectusculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyses rerum abundantiam sacerdotibus constituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ sacerdotibus tribuere solenne est, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hostiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim soli e sacerdotum *familia* masculi eodem die in templo absumunt.

Posthac Israelitis transitum negat Rex Idumæus, πατέρων ἐκ ... Num c. 20. Deut. c. 2. & ipse Philo p. 639.

5. Hæc autem cum Moyses post seditionem constituisset, castra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, missis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per suos fines eum ire pateretur, † obsides etiam quoscunque accipere libuerit daturum pollicens, se ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium suis exhiberi *poscebat*, persoluturus & aquæ pretium, si rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyses legationem miserat, sibi displicerent, noluit iter concedere, sed cum armatis copiis Moysi obviam occurrit, eos prohibiturus si se invito transire conarentur. Moyses itaque (nam ei oraculum sciscitanti auctor erat Deus ne pugnam auspicaretur) exercitum subduxit, circuitu per desertum iter facturus.

καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. [h] καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωυσῆς τοσαύτην, [i] παρὲξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, ἀπονέμειν ἐπενόησε. πάντων δὲ [k] τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· [l] ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἀποφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ [m] ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων [n] αὐθημερόν.

ε΄. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν στάσιν Μωυσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα [o] τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [p] δίοδον αὐτῷ [q] παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθῆναι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορὰν τε τῷ στρατῷ χορηγῆσαι, [r] κἂν τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσῃ καταβαλεῖν. ὁ δ᾽ οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωυσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν [s] ὑπαντιάζει τῷ Μωυσῇ, κωλύσων αὐτοὺς εἰ τολμήσειαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωυσῆς· [t] ἄρχειν γὰρ μάχης οὐ συνεβούλευεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δύναμιν ὑπανῆγε, διὰ τῆς ἐρήμου [v] ἐκπεριιών.

ς΄. Τό-

terpretatus fuit στῆθος καὶ κωλῆνα τὸν δεξιὸν l. 3. c. 9. § 2.) largiri tenentur, aut pretium horum, Judæi proselytique nati intra Palæstinam extrave, Templo stante aut subruto, כפני הבית ושלא כפני הבית, sic Deuterotæ. Vide etiam Gemaristas à f. 130. *Cholin*, & *Samag* præcepto 142. Subjiciam enim syllabum redituum jure Divino & pacto Salario, בכלל ופרט בברית מלח, Sacerdotibus concessorum capitulis xxiv. prout eum certa & antiquissima traditione acceperant Hias bar Rab, Chasdas, aliique Doctores Gemarici, *Baba cama* f. 110. & *Cholin* f. 133. b. Maimon. *Jad* f. 442. initio *Biccurim*. Videbis autem ipse, ut sapis, Philonem egregie de his dissertantem titulo, περὶ τῶν ἱερέων γερῶν.

1. בשר חטאת הבהמה חטאות העוף. Victimæ pro peccatis. Lev. c. 26. 25.
2. בשר האשם כין תלוי בין ודאי. Hostiæ pro delictis. Lev. c. 7. 1, 6. Quinque autem numerantur, גזלות מעילות שפחה חרופה נזיר מצורע.
3. זבחי שלמי הציבור. Pacifica Ecclesiæ. Lev. c. 23. 19.
4. לוג שמן של מצורע. Oleum leprosi purgandi. Lev. c. 14. 10.
5. מותר העומר. Residuum manipuli Paschalis. Lev. c. 23. 10.
6. שתי הלחם. Par panum Pentecostalium. Lev. c. 23 27.
7. לחם הפנים. Panes propositionis. Lev. c. 24. 9.
8. שירי מנחות ישראל. Pacificorum privatorum quod restaret. Lev. c. 6. 16.

Octo ista in Sanctuario Sacerdotes jus erat comesse, nomine ἁγιώτατα, קדשי קדשים, quod est, לפנים מחומת העזרה, Maimonide interprete, aut locutione Talmudi לפנים מן הקלעים, *Zebach*. c. 12.

9. עורות העולות ועורות הקדשים. Pelles hostiarum. *Sanctissimarum* quidem ex mente Maimonidis, aut *Sanctarum* in Gemara.
10. חזה ושוק של שלמים. Pacificorum pectus armusque dexter. Lev. c. 7. 31, 34.
11. המורם מן התודה. Oblata ἐπὶ θυσίᾳ ἐξομολογήσεως. Lev. c. 7. 12, 14.
12. המורם מאיל נזיר. Oblata cum ariete Nazaræi. Num. c. 6. 17, 20.
13. בכור בהמה טהורה. Brutorum non immundorum primogenita. Num. c. 18. 15.
14. הבכורים. Frugum primitiæ. Num. c. 18. 13.

Quinque hæc, aut ex Talmudicorum placito isthæc quatuor, עורות קדשים מורם מתודה ואיל נזיר הבכורות והביכורים: quippe hi contendunt חזה ושוק inclusa capitibus III. & v., ut *minoris sanctitatis*, קדשים קלים. Tot intra muros Solymarum consumebantur: sed decem alia ubilibet Terræ Sanctæ, בגבולים.

15. התרומה. *Truma* major. Num. c. 18. 12.
16. תרומת מעשר. Decimæ decimarum Leviticarum. Num. c. 18. 28.
17. החלה. Libum de pane pinsendo. Num. c. 15. 20.
18. ראשית הגז. Vellera prima. Deut. c. 18. 4.
19. שדה אחוזה. Fundus dedicatus Deo, neque ante annum Jobelæum redemtus. Lev. c. 26. 16, 21.

Verum hæc duo habebantur ὡς κοινά, חולין ולא קדש: petenda tamen, instar trium superiorum, ex solo Israelis. Quinque autem, quæ sequuntur, ubique orbis terrarum Sacerdotibus suis persolvebant Judæi.

20. חרמים, & stylo doctorum שדה חרמים. Ἀνάθημα, præsertim ager devotus & ἀναπόλυτος. Num. c. 18. 14. & Lev. c. 27. 28.
21. גזל הגר. Raptum ab extraneo. Num. c. 5. 8. & Lev. c. 6. 5.
22. המתנות. Tributum ex macello. Num. c. 18. 3.
23. פדיון הבן. Λύτρον filii primogeniti. Num. c. 18. 15.
24. פדיון פטר חמור. Primogenitum asini redemtum. Ex. c. 34. 20. Num. c. 18.

In hoc sensu capitula 14, 15, 16, 17, & 19. fœminas familiasque hieraticas rerum usu fructuque admiserunt. Tam splendide itaque vixerant Sacerdotes alterius Testamenti, & more principum. BERN. *Aristophani, aliisque λόγειον*. HUDS. Hæc tria Hebræis sunt הלחיים, הקבה, זרוע *brachium*, (vel armus dexter) *venter* & *maxilla*, quæ ex animantibus profanis & in usum culinæ mactatis dantur. At חזה ושוק *pectus* & *crus* sacerdotibus dantur ex sacrificiis salutaribus. Hæc Latinus interpres non satis distinxit. REL.

g Χελώνιον] Χελώνιον, εἶδος, quod pectora animantium tumeant velut cortex testudinis, vel suis costis compingantur ut lyra chordis. Quoniam vero *Josephus* videtur respexisse potius ad *Deut.* c. 18. v. 3. quam [illegible] *Num.* c. 15. v. 18. licet Χελώνιον interpretari *maxillas*, nam *Hesychio* χελώνη, χεῖλος, καὶ μέρος τῶν ἱερείων, atque iterum χελώνια, γνάθος. itemque LXX. *Deut.* c. 14. v. 7. οὐδὲ ἐσάπη τὰ χελώνια αὐτοῦ, *neque corrupta sunt mala ejus*. BERN. & HUDS.

h Καὶ τοῖς μὲν] Hæc omnia usque ad δίδωσιν αὐτοῖς desunt *Coll. Voss.* sequentibus adscripserat *Cocceius*, lege παρὲξ ὧν ὑπὲρ. *Vet. ex his, quæ pro peccatis populus sacrificans præbet*. HAV.

i Παρὲξ ὧν] Ita (inquit *Bern*) ex *Epiphanio* expressi. Prius erat παρέξων ἐκ ὑπὲρ ἁμαρτ. & in *Vat.* παρέξων ὑπὲρ ἁμ. & in *Big.* παρέξων ἐκ ὑπ. Sed in *Samb.* πάρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. HUDS. MS. παρὲξ ὧν ὑπὲρ. ex his quæ pro peccatis sacrificans populus dat. REL.

k Τῶν τοῖς ἱερεῦσι] Illud τῶν supplevimus ex *Samb. Hen. Bosb.* & *Vet. Interpr.*

l Ἔξω τῶν] Nam sacrificia piacularia erant sanctissima קדש קדשים. REL.

m Ἐν τῷ ἱερῷ] Et quidem ἐν τῷ ἔνδον ἱερῷ, id est in atrio magno, בעזרה. REL.

n Αὐθημερόν] i. e. usque ad proximum mane. Dies enim & nox sequens erat tempus eorum comestioni destinatum. REL.

o Τῶν Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίων *Vat.*

p Δίοδον αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Bosb.* sic & mox inferius, in reliquis δὲ ὁδόν. est qui conjecerat τὴν ὁδόν.

q Παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας,] Παρασχεῖν πίστεις, ἃς *Big. Samb. Vat.* & forte *Epiphan.*

† *Obsides etiam*] *Cautiones quas ipse vellet accipere* juxta *Vet. Interpr.*

r Κἂν τιμὴν] Καὶ τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσει καταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* καὶ τιμὴν τ. ὕ. αὐτοῖς κελεύσει καταβαλεῖν juxta *Vet. Interp.* χορηγήσειν, τιμὴν τ. ὕ. αὐτοῖς καταβάλοι *Vat.*

s Ὑπαντιάζει] Αὐτὸς χώρας δὲ ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατιᾶς ἐνόπλου ὑπαντιάζει τῷ Μωσῇ *Zonaras*. τῷ Μωσῇ omisit *Vet. Interpr.* HUDS. Cum codice *Big.* facit *Coll. Voss.* cui adscriptus erat ille Theocriti locus in Dioscuris versu 62.

Δαιμόνι', οὐδ' ἂν [illegible] γε πιεῖν ὕδατος σύ γε δοίης;

t Ἄρχειν γὰρ] Ἀρχεῖν *Vat.*

v Ἐκπεριιών] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & hoc Epiphanius conve-

ϛʹ. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ [x] Μαριάμμην τελευτῇ τοῦ βίου καταλαμβάνει, τεσσαρακοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. θάπτουσι δὲ αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι [y] Σίν· καὶ πενθήσαντα [z] ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόσχον [a] θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, [b] ὁλόκληρον δὲ ξανθὴν πᾶσαν, μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ στρατοπέδου προαγαγὼν [c] εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ τοῦ αἵματος ἑπτάκις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ [d] ἀντικρὺς τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ· ἔπειτα καιομένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς [e] δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντὸς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τὸ πῦρ, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. συναγαγὼν δὲ αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον. τοὺς [f] οὖν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον [g] εἰς πηγὴν ἐνιέντες καὶ ὕσσωπον, [h] βαπτίζοντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus soror diem obiit supremum, anno quadragesimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, [1] mensis Xanthici neomenia secundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, sumptu publico sepeliverunt, super quodam [2] monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipsam per triginta dies luxissent, Moyses hoc modo lustravit. Juvencam; inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo subditam, totam vero integro corpore rubeam, paululum extra castra educens pontifex, in loco purissimo eam immolavit; ejusque sanguinem septies digito aspersit, Dei versus Tabernaculum: deinde, solida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, simulque hyssopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem universum homo purus colligit, & in locum mundissimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyssopi ramulo, ejusdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia

Anno Exodi XL. sororem suam Mariammam amisit Moyses.

Ritus Vaccæ Lustralis. Num. c. 19.

venit, *iter faciens*, nec non ea *Zonaræ*, καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἐρήμου ἰὼν χωρεῖ, μὴ δεξ. ἐν μάχαις συμβουλεύοντος τοῦ Θεοῦ. at ὀπισθίαν *peragrando* in *Baf.* & G. haud male. ὀπισθεν *Big.* ὀπισθεν *Vat.* est (*Tar.*) qui conjicit ὀπισθεν.

x Μαριάμμην] Μαριάμμην *Big. Samb.* & *Zonaras*, propius ad מרים aut מרים. Sic autem Drungarius, τότε καὶ Μαριάμμη τέθνηκε τοῦ μωϋσέως ἡ σύγγονος, μετὰ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* nec aliter p. 100. v. 12. Μαριάμμην *Vat. Baf.* & G. HUDS. Ita flexit nomen Mirjam; atque ita Rufinus legit in libris de bello, ubi in Græco nunc Μαριάμμη est. MN deprehendo & in aliis nominibus usurpatum a Græcis scriptoribus, uti nostro, *Δαθάμης* pro Dathan in codd. MSStis Μαριάμμη & Μαριάμη permutantur. REL.

1. *Mensis Xanthici*] *Anno Exodi* XL. *ineunte sororem suam Mariammam amisit Legislator, neomenia Nisan seu mensis Xanthici, die primo anni Hebræi, si Josephi codices Græcos & Excerpta Nicephori sequamur; aut decimo, si Latinos: quem adeo diem decimum nota nigra* צום *adpungunt Judæorum Calendaria Hebraice Arabiceve descripta, in Astronomia sua Arabica Masudius, nec non Seder Olam Rabba, Megillath Taanith, aliaque Chronica Rabbinorum. Verumtamen Eutychius Patricii filius Georgiusque Homeidi, Chronographi Alexandrini, in diem sextum Nisan seu Pharmuthi Sibylla hujus (vide) anathanem & S. Hieron. ad Mich. c. 6. 4. & Moysen Ex. c. 15. 20.) obitum referunt, inque ætatis annum* CXXVII. *Deinde Mariammam sepelit Ecclesia Hebraica, Stathmum jam* 33. *nacta, modo splendide meritoque apud montem Sin (per Sade, ut monet Hieronymus scriba Christianus) Judææ australi imminentem, Num. c. 20. 1. Jos. c. 15. 3. Num. c. 34. 3, 4. Hunc locum appellat Moyses libris suis quarto quintoque tanquam montibus asperum,* τὴν ἔρημον σὶν, מדבר צן; *alioque nomine & ille & Davides* ψ. ϛʹ. τὴν ἔρημον κάδης, *Num. c.* 33. 36. מדבר צן היא קדש, & *c.* 27. 14 & *Deut. c.* 32. 51. במי מריבת קדש מדבר צן. Cades *vero audit* Recemus & *apud Philonem in Lexidio S. & Josephum hunc, Onkelosum, Saadiam, aliosque multos Judæorum Syrorumque*; Petraque *eadem in Gentium scriptis. Suadet hoc & nomen* Sin: *quippe* صوان & صيان Sawan & Seian, *utrique dialecto Arabum, & populis Æthiopum* צין Savane, Arx. *Vel denique* Sin, *cacumen illud in finibus Idumææ subjacensque desertum abs hoc magnifico funere nomen tulit.* ציון *equidem* σιὼν & σιωνα *monumentum & præsertim* ἐπιτάφιον *denotat. Posthac populum luctu ἐξαιρεθέντα pollutum rufa bove lustrat Legumlator. Celebrant insuper discipuli Jossi Talmudi codice* Taanith *f.* 9. *præ cæteris pastoribus bonis altoribusque Israelis* (פרנסים טובים לישראל) *maxime hos tres, Moysen & Aaronem & Mariam; quorum meritis per eremum (sic volunt, à Deo conferebantur Cibus Manna, Nubes tutelaris, atque Aqua sequax,* באר ועגן ומן. *Inde moriente Maria defecit aqua, Num. c.* 20. 1, 2. *De his autem dicitur Zach. c.* 11. 8. ואכחד את־שלשת הרעים בירח אחד: *etenim licet obierit Maria in mense Nisan, Aaron in Ab, & in Adar Moyses: Quoniam, exponente* Rei Lacis, *cum Moyse novissime fratrum tria dona supradicta omnino expiraverant. Scholastici equidem Judæorum & Hieronymo nostro eandem exegesin suggesserant. Ait enim iste ad Zach. c.* 11. 8. Tres pastores, qui in uno mense succisi sunt, Moyses videlicet & Aaron & Maria. Quorum Maria in mense primo, qui vocatur Nisan, mortua est in deserto Sin: & in eodem loco propter Aquam Contradictionis eodemque mense Moyses & Aaron condemnati sunt, ne terram repromissionis intrarent. Atque ita factum est, ut è tribus pastoribus, alius præsenti morte succideretur, alii sententia mortis futuræ. BERN. *Mensis Xanthici luna prima* reddit *Gelen.* Et quidem (ut inquit Cl. *Seldenus*, lib. de *Judæorum* anno Civ. c. 10) recte satis, si juxta *Thucydidis* neomeniæ Lunaris notionem *Josephus* sit intelligendus &c. In quibusdam *Vet. Interp.* exemplaribus, *Xanthici m. initio secunda luna*, ut & *decimo die X. m. initio secunda luna*, at in plerisque, *decimo die X. m. initio secundum lunam*. Legerat itaque (ut ait *Bern.*) in suis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ δεκάτῃ, vel δεκάτῃ ἡμέρᾳ κατὰ σελήνην. i. e. X° die mensis Xanthici, à prima face facieque lunæ visæ supputandi, velut *Hebræo* sat erat: non à synodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo mensis & ad rationes solis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* observatum. Vel scriptum fuit olim, ἑνὶ γὰρ δὲ Ξανθικοῦ μηνὸς δὲ νουμηνίας κατὰ σελήνην. Quinetiam חדש & primum diem mensis & mensem totum denotare, ex sacris literis omnes sciunt. *Decimo die X. m. luna secunda* in *Epit. Cant.* Sed *P. Comestor* habet *in initio m. X. qui & Nisan. secundum lunam.*

y Σίν·] Ex צן σὶν, *Baf.* & *Gen.* haud male, ut distingueretur à סין. σὶν quatuor MSS. Josephi, nec non S. Biblia in manibus Græcorum: nisi quod aliquando tam in his perperam legatur σινὰ & σινᾶ typo locali, quem literatores vocant, quam in Chronicis G. Syncelli Cedrenique, pro recto nomine σίν. BERN. Ita in quatuor *MSS.* nec non in *Bibliis Gr.* nisi quod aliquando tam in his quam in *Cedreno* & *Syncello* perperam legatur Σινὰ & Σινα pro Σίν. Ex צן Σὶν *Baf.* G. & *Vat.* haud male, ut distingueretur à סין.

2 *Monte qui Sin appellatur*;] *Ita exemplaria excusa scriptaque omnia, præter typos* Col. & Froben. *His autem expressum*, qui vocatur Hor, *operis oscitantibus. Verumtamen unde, obsecro, factum quod apud S. Ambrosium mansione* 33. *hæc legantur* Epiphanianis *verbis simillima aut potius eadem*: Hæc Maria diem suum obivit. Quod Iosephus quoque describit, dicens: Tunc itaque sororem ejus Mariam finis vitæ accepit, cum XL. complesset annum ex quo Ægyptum dereliquit: sepelieruntque eam publice nimis splendide. BERN.

z Ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας] Illud ἐπὶ non agnoscit *Vat.*

a Θήλειαν,] Θηλεῖαν *Baf.* & *Gen.* Paulo post ὁλόκληρον δὲ ξανθὴν, hoc maluit ingenium *Tar. Big.* Dein *Samb.* ἄπειρον, more Poetarum. Mox *Baf.* & *Gen.* ἔριον. BERN.

b Ὁλόκληρον] Est (*Tar.*) qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθὴν.

c Εἰς χωρίον καθαρώτατον,] Stante Templo mons olivifer is locus fuit & χωρίον καθαρώτατον ubi vacca rufa cremabatur. Supra lib. III. cap 10. eodem loquendi modo utitur scribens hircum, socium emissarii ἐν τοῖς προαστείοις comburi, ἐν καθαρωτάτῳ χωρίῳ. REL.

d Ἀντικρὺς] Ἀντικρυς *Baf.* & *Gen.* Hoc, aut potius ἀντικρὺς Phrynicho Atticismi æstimatori severo extra carmen placuisse video. ἀντικρὺ *Samb.* cum Johanne Laborioso aliisque Grammaticis. BERN. Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujusce ritus (præter *Moysen* in *Num.* 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13.

e Δαμαλίδος,] *Baf. Gen.* & melior manus *Sambuci*. Ita κατ' ὑποκορισμὸν à δαμάλη venit δαμαλίς, δαμαλίδος, דמליד; ut αἰγαλὶς abs αἰγάλη. Moveri tamen malo accentum in priora, δάμαλις, δαμάλιδος & δαμάλεως duplici genitivo Attico. Rursus à δαμάλη formatum est δάμαλις absque diminutione, pastoribus Græcis & Æolibus valde volentibus; sicut à κέλωρ κέλωρις, ἄωρις ab ἄωρ. Cæterum *Big. Bod. Hen.* & correctior cod. *Samb.* δαμάλεως heic loci restituunt. BERN. Aut δαμάλιδος, aut cum *Codd. MSS.* (*Big. Coll. Voss.*) δαμάλεως malit *Bern.*

f Οὖν ἀπὸ νεκροῦ] Illud οὖν non agnoscit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque censet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τοὺς οὖν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίζοντες, ἔρραινον &c. *igitur à cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyssopum intingentes, adspergebant die tertia & septima.* totum illud τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν in textum irrepsisse existimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701.

g Εἰς πηγὴν] Num & hic, uti mox, montem oliviferum intelligit? Certe Talmudici partem cinerum vaccæ rufæ in hoc monte asservatam fuisse volunt. Malim credere locum alium purum innuere voluisse Iosephum. REL.

h Βαπτίζοντες] Nil jam valet conjectura *Tar. Big.* βαπτίζοντές τε μετὰ καὶ τῆς τέφρας. BERN.

i Καὶ

tia & septima *pari aliqui* conspergebant: & sic pro mundis in posterum habebantur. Atque hoc ipsum, cum in terram sorte possidendam devenirent, servari præcepit.

Aaron in culmine montis Hori, spectante populo, cum stola Pontificia vitam simul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Postquam vero exercitus, sororem *ejus* lugendo functus, hoc modo lustratus erat, cum cum copiis omnibus duxit *Moyses* per solitudinem & Arabiam. Cumque venisset ad locum, quem Arabes metropolim suam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus est, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excel-

πηγῆς, ἔῤῥαινεν τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν· [i] καὶ καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τοῦτο δὲ καὶ κατελθοῦσιν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

ζ. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τῷ στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γενομένην, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. [k] ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [l] Ἀρκὴν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην· ἐνταῦθα, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὴν, ἀνα-

βὰς

i Καὶ καθαροὶ] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoscit *Vet. Interpr.* qui supra legisse videtur οἱ ἐν αἱ. τ. μεμιασμένοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam sane, cum ex *S. Literis* constet, vel *pontificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conspersisse.

k Ἐλθὼν δ' εἰς] Ἐλθὼν εἰς *Samb.* Statim vitio Typorum *Bas.* & *Gen.* νενομίκασι. BERN.

l Ἀρκὴν λεγομένην,] Ἀρκὴν *Samb.* Quanquam ἀγραίων ac ἀγραίας, quorum Arabum meminerunt aliquoties Geographi veteres, Eratosthenes, Dionysius, Strabo, Plinius, Ptolemæus, aliique, ab حجر *hagar* tanquam *rupium* incolæ traxisse pro certo habeam, vix ab הגר parente altera Ismaelis; nollem tamen heic loci rescribi eo prætextu cum viris optimis A. Bosio & L. Capello ἀγρὴν, i. e. אגרא vel חגרת. Subest autem facilior correctio, (satis enim discrepant inter se elementa γ & κ, quicquid virorum doctorum plerique secus arbitrentur,) ἀπὸ τῆς ῥεκέμης vel ἀπὸ τῆς ῥεκέμης, aut ἰακέμην, aut ῥεκέμην, aut ob ה emphasin ἀρεκέμην, à *flumine* accepta olim nomenclatura, vel à Regulo Arabum *Receme* Num. c. 31. 8. & Jos. c. 13. 21. quod Josepho inferius probatum c. 7. §. 1. hujus libri. Sicut ἐγρὰθα Ptolemæi l. 5. c. 17. à חצר Quinquestiro, & ab חור Ura Plinii l. 5. c. 24. imo Eusebio ipsa Idumæa seu Gebalena, unde montem *Seir*, *Gebal* appellat Syrus Arabsque, ἡ ὑπὸ τῆς πέτρας nuncupatur. Petram enim Arabiæ Saxosæ Metropolin (ut Josephus, Procopius, aliique laudant) omnibus fere S. Bibliorum interpretibus רקם *Rekam* & *Rekem* vocari Chaldæis, Syris, Arabicis, 2 Reg. c. 14. 7. fidem, seu veram seu Judaicam, Samaritanam, aut Mohammedicam professis, superius monuimus. Cæterum nobile illud emporium, & mercium Syriacarum, Ægyptiarum, atque Punicarum umbilicus, πέτρα scriptoribus Græcis, Syris רקם, Hebræis vatibus הסלע (ut Esaiæ c. 42. 11. & 2 Reg. c. 14. 7.) & ipsis Arabibus الحجر *Hagar*, à multa rupe, quæ locum ambit, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὴν, quod jam ait Josephus post Strabonem Geographum sibi valde dilectum. Hic autem l. XVI. utilissimi operis, Μητρόπολις δὲ τῶν Ναβαταίων ἐστὶν ἡ πέτρα καλουμένη. κεῖται γὰρ ἐπὶ χωρίου τ' ἄλλως ὁμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου, κύκλῳ δὲ πέτρᾳ φρουρουμένου· τὰ μὲν ἐκτὸς κρημνώδους ἀποτόμου, τὰ δ' ἐντὸς πηγὰς ἀφθόνους ἔχοντος εἴς τε ὑδρείαν καὶ κηπείαν. ἔξω δὲ τοῦ περιβόλου χώρα ἔρημος ἡ πλείστη, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς Ἰουδαίᾳ. ταύτῃ δὲ καὶ σύντομός ἐστιν εἰς Ἱεριχοῦντα τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν ὁδὸς, εἰς δὲ Φοινικῶνα πέντε. Plinius etiam, qui Strabonis illa eadem ob oculos versaverat, Naturæ l. 6. c. 28. *Deinde Nabathæi oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus II. M. passuum amplitudine, circumdatum montibus inaccessis, amne interfluente. Abest à Gaza, oppido litoris nostri*, DC. M. Immodico numero, ut Scribæ audent; nam hic Plinius vel ab Elana tantum CL. M. passuum Gazam removet. Hæc est illa μεγάλη πέτρα ἡ ἐπὶ τῆς ἀραβίας Josephi l. 6. quam Amasias Idumææ domitor denotavit novo nomine ἰεκθοὴλ יקתאל. Puto enim כרך seu *Crac* Guilielmi Tyrii & Brocardi, esse potius κράκαν Ptolemæi quam πέτρα; & situs idem suadet. Edrisius etiam & Ebn Haucel in *Arabia Hagagia* في الحجاج Climate tertio الحجر ἔγρα urbem ponunt, nobilem satis familia atque colymbethra Thamudi ثمود, (Θαμουδηνοὶ gens ex Diodoro Ptolemæoque;) & excelsis undique montibus circumdatam, qui الاثالب ἀτάλιβα seu *ἀγαλίδες* appellantur, eo quod eminus conjuncti, prope cernentibus distincti adpareant. Distat hic locus, ait Illustrissimus Abulfedas, à جهة الشام dimidio tantum diurni itineris. Nam *Syriæ Palmyrenæ solitudines usque ad Petram urbem pertinere*, Plinius in grandi opere affirmavit l. 5. c. 24. nec non memorat Xiphilinus ex Dione Palmam sive ברנם Syriæ principem hanc regionem occupasse, τὴν ἀραβίαν τὴν πρὸς τῇ πέτρᾳ p. 144. Huic Claudius in Geographumenis dat long. 66. 45. lat. 30. 20'. Abulfedas long. eidem 67. 30'. lat. 28. 30'. Præterea Eusebius in Topographia sacra hunc locum Josephi valde juvat, ubi ait, Πέτρα, (sic cod. MS.) πόλις ἐν γῇ ἐδὼμ τῆς ἀραβίας· ἡ τῆς ἐπικληθεῖσα ἰεκθοὴλ, ἣ καὶ ῥέκεμ παρ' ἀσσυρίοις ὀνομάζεται. *Petra civitas*, Hieronymo interprete, *Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata est Jectael*, (2 Reg. c. 14. 7.) *& à Syris* (πρὸς τοῖς σύροις utrumque dicere licet, & hoc & alterum,) *Recem dicitur*. Alibi etiam amicus ille Pamphili, Ῥέκεμ, αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις τῆς ἀραβίας, ἧς ἐβασίλευσε ῥέκεμ ὃν ἀνεῖλον οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. λέγεται δὲ αὐτὸς καὶ βασιλεὺς μαδιάμ. Hieron. *Recem, hæc est Petra, civitas Arabiæ, in qua regnavit Recem*. Num. c. 31. 8. & Jos. c. 13. 21. ῥοκὸμ vulgares libri, meliores ῥοκὲμ. Unde Epiphanius de peste Melchisedeciana, οἱ μὲν τῇ ἀραβίᾳ τῇ πετραίᾳ ῥέκεμ τε καὶ ἐδὼμ καλουμένῃ. Sicut mox in hoc libro fatebitur Josephus urbe Recema præclarius nihil reperiri in Arabia Petræa. Rursum vero Eusebius, Καδὴς, ἔνθα ἡ πηγὴ τῆς κρίσεως. καὶ κάδης βαρνὴ, ἔρημος ἡ παρατείνουσα πέτρᾳ πόλει τῆς παλαιστίνης (ita & Suidas. Valde autem ambiguus est Diodorus de hac Petra, l. 3. p. 176. Quinvero πέτρα πόλις ὑπὸ τῆς τρίτης παλαιστίνης, inquit Hermolaus in compendio Geographiæ Byzantinæ, quod sub imperio Christiano fecerat;) ἔνθα ἀπεθανεν μαριὰμ, καὶ μωυσῆς διψῶσι πιεῖν τὸν σπέρμα, καὶ ὕδωρ παρέσχε εἰς τὸν λαὸν. καὶ δείκνυται εἰς ἔτι νῦν (atque multos post annos multi viderunt illud pulchræ vatis monumentum) τὸ μνῆμα τῆς μαρίας αὐτοῦ. Hoc itidem repetam verbis Latinis S. Hieronymi; *Cades ubi fons est judicii: & Cades Barne in deserto, quæ conjungitur civitati Petræ in Arabia. Ibi occubuit Maria, & Moyses rupe percussa aquam sitienti populo dedit. Monstratur ibidem usque in præsentem diem sepulchrum Mariæ.* Hæc ille. Credo equidem Petram inter rupium aspera, quod Geographi Græci Arabesque demirantur, irriguam factam, amœnam, Aretharum قبيت الحارث & mille regum sedem felicem, ex quo Hori vicini montis latus (quippe cacumen ejus immobile & perpetuum decus essent in cœlos, primi maximique Hebræorum Sacerdotis sepulchrum) Divina virga castigavit eliquavitque Moyses, Num. c. 20. 11. ac per tot secula sub Aarone bibisse Arabiæ dominos. Namque Eusebius & Hieronymus, Geographiæ sacræ principes, aperte testantur, Ὤρ ὄρος ἐν ᾧ ἐτελεύτα ἀαρὼν, πλησίον πέτρας πόλεως· ἐν ᾧ καὶ εἰς ἔτι νῦν δείκνυται (sed & hi prono pede peregraverant loca sacra) ἡ ὑπὸ μωυσέως πληγεῖσα πέτρα. *Or, mons in quo mortuus est Aaron, juxta civitatem Petram. Ubi usque ad præsentem diem ostenditur rupes, qua percussa Moyses aquas populo dedit.* Pro *Horo* posuit Uzielides montem אומנוס *Omanos*, عمان: haud recte, nec tamen pessime. Nam, ut Plinius demonstrat, *à Petra incoluere Omani ad Characem usque*. Uzziel etiam ex recentioribus Judæis testatur in libello de Cippis suorum Doctorum monstrari adhuc, בהר ההר קבר אהרן הכהן במערה מגודרה ויצאו עליה כיפה ונאה והולכים שם היהודים להשתטח ומתפללין עליו קברו הוא כנגד אותם והישמעאלים מכבדין אותו מאד ובכבוד גדול. Sepulchrum Aaronis illustri fornice adornatum, & tam Mohammedanorum quam frequentia Judæorum visentium celebratum. Adjunge his Hieronymum nostrum, *Tricesima quarta mansio quam plerique interpretantur lumen*, [*sic Philo fecerat in Onomastico sacro, Ὢρ, Φῶς, ex libro Numerorum,*] *nec errarent, si per Aleph literam scriberetur, ut* אור. *Alii pellem; & ipsi verum dicerent, si esset Ain positum*, puta עור. *Nonnulli foramen: quod posset accipi, si Eth haberet elementum*, quasi חור. *Cum autem legatur per He, magis mons intelligitur: & legis petitur*, Ascendit Aaron Sacerdos in montis montem, *quod est Hebraice* אל הר ההר *el hor hahar*, i. e. *in verticem ejus. Moritur autem eo anno, quo novus populus repromissionis terram intraturus erat in extremis finibus terræ Idumæorum.* Quamvis autem cum beato Moyse, qui bis terque hoc adfirmat, omnis historia in Horo periisse fratrem ejus consentiat; in Deuteronomio tamen lectum est tam Hellenistis quam vernaculis Judæis per quam multa secula c. 10. Καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπῆραν ἐκ βηρώθ. υἱῶν ἰακεὶμ μισαδαί: quomodo Eusebius etiam acceperat. Ait enim, μισαδαὶ υἱῶν ἰακεὶμ (ita MS.) τόπος ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ἔνθα ἐτελεύτησεν ἀαρὼν, *Misaida*, Hieronymo interprete, *locus in solitudine in quo obiit Aaron*. Aut potius μοσερὰ, i. e. *vinculum seu disciplina*, sicut Complutenses ediderant, & Hieronymus interpretatus fuerat in Numerorum propriis, ubi addit, *Maseroth*, (LXX. μασουρὼθ, quomodo & Samaritæ pronuntiare solent) *quod in nostris codicibus Mazoroth legitur: vel hoc corriges ex Maseroth* מוסרות Moseroth. Pergit Moyses, ἐκεῖ ἀπέθανεν ἀαρὼν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם *V. L. ex Beeroth filiorum Jacan in Mosera, ubi Aaron mortuus & sepultus est*: confusis aut inversis stationibus XXVII. XXVIII. & XXIV. ut nulla arte Doctorum Judæorum, nostrorum adhuc nulla solvi & commode explicari possint. Sin vero veteris & Mosaici characteris codices sequamur, quos ævo longo cultores Hargarizin solis manibus versant, redditis denuo versubus duobus (sicut olim scribebant) statim fluent omnia sine obstaculo, quod amant Molaica, plana ac perspicua. Modum illum vide Deut. c. 10. 6.

ובני ישראל נסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן . .
מבני יעקן נסעו ויחנו בהר הגדגד . . ויחנו
ביטבתה ארץ נחלי מים משם נסעו . .
ויחנו בעברנה משם נסעו ויחנו בעציון גבר . .
משם נסעו . . ויחנו במדבר צן הוא קדש משם נסעו . .
ויחנו בהר ההר . . וימת שם אהרן ויקבר שם . .
ויכהן אלעזר בנו תחתיו.

βὰς Ἀαρὼν [m] ἐπ᾽ αὐτὸ, Μωυσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἄποπτος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος, κάταντες γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ἐλεαζάρῳ τῷ παιδὶ, πρὸς ὃν διὰ τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη [n] παρεγίνετο, θνήσκει τοῦ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος· τοῦ μὲν αὐτοῦ τελευτήσας ἔτει, ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς δὲ ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίᾳ, μηνὸς ὄντος [o] παρὰ μὲν Ἀθηναίοις Ἑκατομβαιῶνος καλουμένου, [p] Λῴου δὲ παρὰ Μακεδόσιν, [q] Ἀββὰ δὲ παρ᾽ Ἑβραίοις.

so, Aaron in verticem *quendam* ascendens (præmonitus à Moyse quod moriturus esset) in conspectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi constiterunt*) stolam pontificalem exuit, ipsamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat sacerdotium, vita decedit, populo inspectante: moriens quidem eo ipso anno, quo sororem amisit, cumque annos centum complesset & viginti tres. Dies autem obitus incidit in mensis initium secundum lunam, qui Atheniensibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

ΚΕΦ. έ.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ὤγην τοὺς Ἀμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Ἑβραίων.

Πένθος δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, [r] ἐπεὶ τοῦτ᾽ ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωϋσῆς τὴν στρατιὰν, παρῆν [s] ἐπὶ ποταμὸν [t] Ἀρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν [v] Ἀραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ [x] πάσης ἐρήμου [y] ῥέων, εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ [z] Ἀμορραῖτιν. γῆ

CAP. V.

Quomodo Moyses, devictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.

AT cum finitus esset luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyses, inde cum exercitu proficiscens, castra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam solitudinem evagatus, in Asphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amoritida disterminans. Tellus autem illa frugifera est, atque ex

Sichon Amorrhaeus vetat Israelitas fluvium Arnonem transire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Jos. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

Filii autem Israel profecti sunt de *Maseroth*, & castrametati sunt in *Bene Jacan* Indeque profecti, castrametati sunt in *Gadgad* Unde moventes, castrametati sunt in *Jetebatha* terram torrentium aquarum. Abhinc discesserunt & venerunt in *Abrona* vel *Abarne*. Inde etiam profecti, castra posuerunt in *Asiongaber*. Hinc autem moventes, sistunt in deserto *Sin*, quod est *Cades*. Hoc demum relicto, castrametati sunt in *Hor*. Ubi mortuus est Aaron, ubi & sepultus, Eleazaro in Sacerdotium ejus succedente. Paraphrastæ Sam. qui cætera omnia repetit, בטור טוריה ἐν ὄρει ὀρεινῷ, quomodo S. Hieron. etiam explicat ad Stathmos Hebraicos. Interpres Arabicus eadem suggerit: وبنو اسرايبل رحلوا من مسيروت *Maseroth* ونزلوا في بني يعقن * *Jacan* من هناك رحلوا ونزلوا في جذجذه * من هناك رحلوا ونزلوا في يطبته *Jatbatha* ارض ذات انهار * من هناك رحلوا ونزلوا في عبرنه *Abrana* * من هناك رحلوا ونزلوا في عصيون جبر *Ἀσιὼν γάβερ* * من هناك رحلوا ونزلوا في برية صين *Sin* هي قدس * من هناك رحلوا ونزلوا في جبل هور *Hor* vel *Haur* * ومات هناك هرون ودفن هناك وام العزر ابنه عوضه. Ut vero hæc absolvam. Ἀρκεκὰν loco isto scriptum olim viderant in Josephi ἀντιγράφοις Eusebius Hieronymusque. Unde in Onomasticis suis referunt ambo, Ἀρκεμ, *Arcem*, κατ᾽ Ἰώσηπον. αὕτη ἐστι Πέτρα, πόλις ἐπίσημος τῆς Παλαιστίνης. Obsecro, quid certius? Necnon Adamantius de eisdem, *Posthac adplicatur ad Pharan Cades*, aut Ῥεκὲμ κάδης, *quod est fructificatio sancta. Inde adplicatur in montem Or, quod interpretatur Montanus.* BERN. Ἀγρὰν ab *hagar* malint *A. Bosius* & *L. Capellus*. Subest autem facilior correctio, Ῥεκέμην, aut ob ה emphasin Ἀρεκέμην. nam apud *Eusebium de Locis Hebr.* Πέτρα, ἣ καὶ Ῥεκὲμ ὀνομάζεται, & Ῥεκέμ, αὕτη ἐστὶ Πέτρα πόλις Ἀραβίας. In eodem etiam Ἀρκέμ, κατ᾽ Ἰώσηπον, πόλις τῆς Παλαιστίνης. unde forsan in suis *Josephi ἀντιγράφοις Eusebius Hieronymusque* Ἀρεκέμην habuerint. *Bern.* ad *Josephum*, hoc in loco. Verum Ἀρκη vel Ἀρκὴ cum *Cod. Samb.* in *Josepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forsan Ἀρκὴν hic rescribendum. Vide *Fullers* Miscell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44 HUDS. רקם Ἀρεκεμ, vel Ἀρεκεμα, uti nomen hoc urbis Petræ infra cap. 7. scribit. REL.

m Ἐπ᾽ αὐτὸ,] Ἐπ᾽ αὐτῷ *Samb.* ibi δεδηλωκότος *Bas.* & *Gen.* BERN.

* *Ubi constiterunt*] *Ubi erat populus constitutus* in *Vet. Interpr.*

n Παρεγίνετο,] Παρεγίνετο, *Tar. Big.* BERN.

o Παρὰ μὲν Ἀθηναίοις] Τοῦ παρὰ μ. *Vat.*

p Λῴου δὲ παρὰ] Lous, λῷος, *Mert.* & *L. Epiphanius vero (sic enim) literis Latinis fuerat* Loeus, *à* λῶος, *aut* λωος *adscripta* ι, *quod antiquis exemplaribus perpetuum. Inde tot menda nostrorum codicum.* Locus, *Voss.* 1. Locos, *Vig.* Lochis, *Sar.* & *W.* 2. Lochos, *Col. Frob. W.* 1. *Bodl.* & *Bal.* Sedebat, *aut* Sedebath, *ex* σεβὰ δὲ, *an* σαββὰ δὲ, *Col. Frob. Bodl. Voss.* 1. *Mert.* & *P. Comestor.* Sedebach, *W.* 1. *Bal.* & *Goal.* Sebath, *L. Quod autem sequitur*, apud Romanos nuncupatur Augustus, *Epiphanio quidem deberi scias, non Josepho. Verumtamen in mensem illum Cajarum protinus incurrunt Ab Hebræorum, & Atheniensium* Hecatombæon. *Epitom. Cant.* Aaron ascendens montem, qui Petra dicitur, videntibus cunctis mortuus est anno eodem quo & soror, cum vixisset annis tribus & triginta & centum, secunda luna in mense Augusto. *Tum Petrus Comestor*: Eleazaro Pontificatus accessit per ætatem primogenito, per ignem assumto. Et mortuus est Aaron in monte Hor. In Deuteronomio dicitur Mulera, locus sepulturæ Aaron: qui usque hodie monstratur in montis vertice. Mortuus est autem XL anno egressionis, cum esset CXXIII annorum, eodem anno quo & Maria, mense quinto, qui & apud Hebræos dicitur Sedebat, apud Romanos Augustus, prima die mensis secundum lunam. *Similiter Ambrosius, gloria Mediolanensis Diœcesis, ad Mansionem* 34. In Hor monte Moyses, verbo Dei Pontificalibus Aaron indumentis nudato, Eleazar filium, cui propter ætatem Pontificatus obveniebat, universo vel mirante populo qui ex adverso stabat, protinus vestivit; ibique Aaron vita functo, &c. BERN.

q Ἀββὰ δὲ] Typographi licet Scribæque omnes ediderant Σαββάζει, σαββὰ δὲ: aut σαβὰ δὲ *Big.* & *Samb.* acies tamen tota Criticorum facile ita emendandum clamat, atque nunc emendavimus. Calendas enim Mensis Quinti secundum formam novam anni, quibus se fratrem carissimum amisisse noverat Moyses, Num. c. 33. 38. primum notare diem mensis אב, aut ex dialecto ἀββὰ, aut potius ἀβὰ, اصا, i. e. ὀπώρα, *pomorum maturorum utile tempus*, Doctores docent Babylonii *Ros hasana* f. 2, & 3. verbis multis, Uzielides ad Legem, Auctor Megillath Taanith, tot Judæorum Calendaria, Masudius Astronomus, Eutychius & Homeidides in Annalibus, Hieronymus ad Zachariæ vaticinia, aliique multi. Nos etiam alibi, tam hunc miserrimum mensem, quam cæteros Hebraicorum cum fastis Gentium ex industria conciliamus. BERN. Ita post alios quamplurimos emendandum censuimus, cum antea in *Editis* esset Σαββὰ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum de Success. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1. *Jac. Cappellum* in *Hist. S. & Exot.* p. 83. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte secunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Dissert. secunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. in *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inscite addit è suo, *apud Romanos vocatur Augustus*, cum in mensem *Julium* incurrant *Ab* Hebræorum & *Hecatombæon* Atheniensium. HUDS. סבא Σαββ. Σαβὰ in MS. REL.

r Ἐπεὶ τοῦτ᾽ ἐλώφησεν,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τοῦτ᾽ ἐλ. in *Editis*, aliisque.

s Ἐπὶ ποταμὸν] Ἐπὶ τὸν ποτ. *Vat.*

t Ἀρνῶνα·] *Hen. Busb.* & infra cæteri omnes. Heic vero Ἀρνοῦν *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* ut in obliquis solent οι ό. Heic ארנון *Arnon* scribebatur tam in libris Moysis, quam in illo *Bellorum Domini.* BERN.

v Ἀραβίας] Ἀραβίας ὀρῶν *Samb.* & *Epiph.* ἀραβίων ὀρῶν *Bas.* & *Gen.* ἀραβίων ὀρῶν *Big.* Verum flumen illud apud Moysen dicitur ἐξερχ. ἐκ τῶν ὁρίων τῶν Ἀμοῤῥαίων, היצא מגבול האמרי Num. c. 21. 13. Mox μέσης sine causa substituit *Tar. Big.* pro πάσης. Dein Ἀμοῤῥῖτιν *Hen.* Ἀμοῤῥαῖτιν *Busb.* BERN.

x Πάσης ἐρήμου] Est qui conjicit μέσης ἐρ.

y Ῥέων,] *Coll. Voss.* ῥέον.

z Ἀμορραῖτιν.] *Al.* Ἀμμοραῖτιν & Ἀμορραῖτιν.

ex se satis fructuum suppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, misit legatos Moyses, oratum ut sibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quascunque vellet, adhibitis, ut sibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui sub ejus ditione sint incolæ: seque rerum venalium foro in eorum commodum usuros, etiamsi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, transitum negans, *mox* copias suas omnes armatas educit; & se quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

V. Juventus Hebraica, simul cum Raguelo, copias Amorrhæas prosternit, eorumque regionem læta occupat.

2. Moyses autem, cum animadvertisset Amorrhæum hostili in ipsos animo esse, haud ferendum contemptum ratus est: secumque statuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in seditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, consuluit Deum, an ipsum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *insuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen se accinxit, militibusque animos accendit: nunc eos orans atque obsecrans pugnandi cupiditatem explere, præsertim cum Deus illis concesserit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* desideraverunt, potestate, armisque sumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius sui similis; sed & ipse timore perculsus est ad conspectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita se prius gerebat ut fortiter animatus esse videretur, tunc se perterritum ostendit. Primo itaque congressui non ausi resistere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo suæ potius saluti se consulturos esse existimantes, quam prælium committendo. Munitis enim Urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulsis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, sine mora illis instabant: solutisque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga sese in urbem recipiebant: Hebræi autem non segnes erant & defessi in persequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perseverantiam adjicientes, cum essent funditores optimi & cujuscunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad insequendum agiles & expediti, cursu adæquabant hostes; & eos, qui longius aufugerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis assequebantur. Multa itaque cædes facta est, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos sitis magis, quam hostium aliquis. erat enim æstatis tempus. Et quamplurimos, desiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot densis agminibus fugerant, circumstan-

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 2. c. 3. c. 4. & c. 29. Jos. c. 12. & c. 13. Jud. c. 11. Amos. cap. 2. Ps. 135. & 136. nec non à Philone p. 642.

δ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πλῆθος [a] ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [b] Σιχῶνα, [c] τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας [d] ταύτης, ἀπέστελλε Μωυσῆς, τῷ στρατῷ [e] δίοδον αἰτῶν ἐφ' αἷς ἂν θελήσειε πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς ἐνοικοῦντας ὧν [f] Σιχῶν ἐπεστάτει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρήσασθαι πρὸς τὸ [g] ἐκείνων λυσιτελὲς, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [h] ἐθέλοιεν. Σιχῶν δ' ἀρνησάμενος ὁπλίζει τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Ἑβραίους [i] διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

β'. Μωυσῆς δὲ, ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορραῖον διακείμενον, οὐκ εὐφρονούμενος ἀνέχεσθαι δεῖν [k] ἔγνω· καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς στασιάσαι τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διεγνωκὼς, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ νίκην [l] ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τῆς τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [m] αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, εὐθέως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ἐπιόντων ὅμοιος [n] αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ πρότερον θάρσος αὐτὸν [o] εὔψυχον εἶναι δοκοῦσα, τότ' ἀπηλέγχθη πεφοβημένη. [p] τὴν πρώτην οὖν ἔφοδον οὐχ ὑπομείναντες ἀντιστῆναι, καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· [q] τοῦτ' αὐτοῖς σωτήριον ὑπολαβόντες [r] ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ ταῖς πόλεσιν οὔσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἦν εἰς ταύτας [s] συνελαθεῖσιν. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς ἐνδόντας [t] αὐτοὺς εἶδον, εὐθὺς ἐνέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸν κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀπορραγέντες ἔφευγον ἐπὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' εἰς [v] περιττοπονήσαι προσταλαιπωρῆσαι προσθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἑκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [x] διὰ τὴν [y] ὅπλισιν οὖσαν εὐσταλῆ κοῦφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετῄεσαν τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς [z] πορρωτέρω τοῦ συλληφθῆναι γεγονότας, ταῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. φόνος τε οὖν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] διαφεύγοντες. ἔκαμνον δὲ ἐπὶ δίψει μᾶλλον ἢ τινι τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πιεῖν ἐπὶ ποταμὸν τοὺς πλείους [b] καταχθέντας, καὶ ὅσον συνεστραμμένον [c] ἔφυγε, περιστάντες ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκοντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ἀπέθνησκε δ' αὐτῶν καὶ [e] Σι-

a Ἀνθρώπων] Ita è Big. (Coll. Voss.) & Samb. in Editis, aliisque, ἀνθρώπων ἱκανὸν τοῖς παρ' αὐτοῖς ἀγ.

b Σιχῶνα,] Ita Bas. & Gen. & prius Moyses pro Σηχῶνα σιχὼν, seu Sihon; acuunt enim Masoretæ syllabam sequiorem. σηχῶνα & in recto σηχὼν passim scribunt Big. Samb. Hen. & Busb. Sic scriptum viderat & Epiphan. Samaritæ cantillant potius σιχῶν: Hieronymus Sehon edidit sua in versione, Alexandrini σηὼν. BERN. Ita Bas & G. & prius Moyses Σιχὼν seu Sihon acuunt enim Masoretha syllabam sequiorem. Σηχῶνα & in recto Σηχὼν passim Samb. Big. Hen. & Busb. Σηὼν & Σηῶνα Vat. Zon. & LXX.

c Τὸν βασιλεύοντα] Τὸν βασιλέα Vet. Interpr. & Zonar.

d Ταύτης.] Ταύτης ἐς ἄν. Big.

e Δίοδον αἰτῶν] Ita quinque MSS. Zonar. & Vet. Interpr. (Coll. Voss. pro αἰτῶν habet αἰτεῖν) in Editis αἰτεῖν δίοδον ἐφ' αἷς &c.

f Σιχῶν] Σηὼν Big. σηχὼν Samb. & Busb. σηχῶν Hen. BERN.

g Ἐκείνων] Sic Big. & Samb. in aliis cum Editis ἐκεῖνον.

h Ἐθέλοιεν.] Ἐθέλοι Vat. ἐθέλοιεν Samb.

i Διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα] Hi sunt fluvii illi de quibus superius p. 190. lin. 1. REL.

k Ἔγνω·] Ἔγνωσε τε Samb. & Epiphan.

l Ἀποσημήναντος,] Ita quatuor MSS. Zonarasque ex dialecto Attica. in Editis, aliisque, ἀποσημαίνοντος.

m Αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι] Αὐτοῖς Big. Samb. & Vat. & mox χρήσασθαι Big. & Samb.

n Αὐτῷ·] Αὐτοῖς Vat. & forsan Vet. Interpr. qui habet insistentibus populis cum jam non esset æqualis.

o Εὔψυχον εἶναι] Εὐψυχεῖν Big.

p Τὴν πρώτην] Καὶ τὴν πρ. ex mala Tar. & Big. conjectura. BERN. & HUDS

q Τοῦτ' αὐτοῖς] Τοῦτο ἑαυτοῖς Bas. Gen. In ea sententia ὑπολαβόντες μᾶλλον ἢ τὸ μάχεσθαι Tar. Big. BERN.

r Ἢ τὸ μάχεσθαι] Est qui (Tar.) conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ.

s Συνελαθεῖσιν.] Ita Samb. in reliquis cum Editis συνελασθεῖσιν. συνελαθεῖσιν legisse videtur Epiphan.

t Αὐτοὺς εἶδον,] Ita Big. & Samb. ὡς ἐνδόντας εἶδον εὐθὺς αὐτοὺς εἶδον οὐκ. Vat. ὡς ἐνδόντας αὐτοὺς εὐθὺς εἶδον οὐκ. Bas. & G.

v Περιττοπονήσαι] Περιττοταλαιπωρῆσαι Samb. & Big.

x Διὰ τὴν] Καὶ διὰ τὴν Vat.

y Ὅπλισιν] Al. ὅπλισιν.

z Πορρωτέρω τοῦ] Πορρωτέρω συλληφθῆναι Big. & Samb. Verum Corrector codicis Sambucani πόῤῥω τοῦ συλληφθῆναι Hen. πορρωτέρω τοῦ συλληφθῆναι. BERN. Πορρωτέρω συλλ. Big. Vat. & Samb. à prima manu, ab altera πόῤῥω τοῦ συλλ.

a Διαφεύγοντες.] Ita quatuor MSS. in Editis & aliis διαφυγόντες.

b Καταχθέντας,] Καταδιωχθέντας Big. Samb. (Coll. Voss.) & Vat. καταστραφέντας legisse visus est Vet. Interpr.

c Ἔφυγε,] Ἔφευγε Big.

d Διέφθειρον.] Ita Big. & Samb. διέφθειραν in reliquis.

e Σι-

[e] Σιχῶν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τὴν ἐκ γῆς εἶχον, μεστῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. καὶ διεξῄει [f] πάντη ἀδεῶς τὸ στράτευμα προνομῇ χρώμενον, [g] ἁλισκομένων καὶ τῶν [h] πολεμίων· οὐδὲν γὰρ παρὰ τούτων ἦν ἐμπόδιον, τοῦ μαχίμου παντὸς ἀπολωλότος. Ἀμορραίους μὲν οὖν τοιοῦτο πάθος κατέλαβεν, οὔτε φρονῆσαι δεινούς, οὔτε ἀγαθοὺς κατὰ τὸ ἔργον γεγονότας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν [i] περιελάμβανον. ἔστι δὲ [k] χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [l] νήσῳ τὴν φύσιν [m] ὑπάρχον. τοῦ μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας [n] ὁρίζοντος αὐτό, [o] Ἰαβάκχου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ τοὔνομα μεταδίδωσι. τὸ μέντοι γε [p] πρὸς τῇ δύσει τοῦ χωρίου, [q] περίεισιν αὐτὴν [r] Ἰορδάνης.

γʹ. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [s] ἐπιτίθεται τοῖς Ἰσραηλίταις Ὤγης, ὁ τῆς [t] Γαλαδηνῆς καὶ [v] Γαυλανίτιδος βασιλεύς, στρατὸν ἄγων, καὶ σπεύδων μὲν ὡς [x] ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνος φίλου τυγχάνοντος. εὑρὼν δ' ἐκεῖνον ἤδη προαπολωλότα, καὶ [y] οὕτως ἔγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· [z] περιέσεσθαί τε νομίζων, καὶ τῆς ἀρετῆς [a] αὐτῶν διάπειραν βουλόμενος λαβεῖν. διαμαρτὼν [b] δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει κατὰ τὴν μάχην, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διεφθείρετο. Μωϋσῆς δέ, τὸν ποταμὸν [c] Ἰάβακχον περαιωσάμενος, διεξῄει τὴν Ὤγου βασιλείαν, τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας· οἳ καὶ πλούτῳ διέφερον πάντων [d] τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, δι' ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. [e] Ὤγῃ δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος

tes telis petebant; eosque jaculis simul & sagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebræi autem cæsos spoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris superesset; insuper & milites ubique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, præsertim cum fortissimus quisque occubuisset *in prælio*. Atque hujusmodi quidem calamitas illata est Amorrhæis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi vero terram eorum *sibimet* acceperunt. Est autem regio tres inter fluvios sita, insulæ plane similis. Arnone quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus septentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium sese exonerans, nomen suum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occasum, illud Jordanes alluit.

3. Cum res ita se haberent, Israëlitis bellum movet * Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipse ducens, & festinans quidem ut suppetias ferret Sichoni, amico suo & socio. Comperto autem quod is jam exstinctus occiderit, nihilominus ipsi constitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volensque virtutis eorum periculum facere. De spe vero sua decidens & ipse in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyses autem, Jabaccho fluvio trajecto, Oges regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos illius terræ *homines* divitiis superabant, cum ob soli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis paucis

Post hæc Oges, Batanæa sive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Israëlitis urbes non minus quam munitas LX. opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. & Philo p. 643.

e Σιχῶν] Σιχῶν *Baf.* & *Gen.* σιχὼν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Aut horum quodvis dices, Aristarchis non invitis, aut etiam σιχὼν. BERN.

f Πάντη ἀδεῶς] Πᾶν ἀδεῶς *Tar. Big.* haud perite. BERN. Πᾶν è conjectura alicujus, non probante *Bernardo*.

g Ἁλισκομένων καὶ] Forte καὶ ἀλισκομένων τῶν. COCC.

h Πολεμίων] Secunda manus *Samb. Hen.* & *Busb.* πόλεων. Convenit illis & *Zonaras*. Alterum tamen Josephi fuerat. BERN. Πόλεων *Samb.* à manu secunda, & *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Zonaras*. non adeo recte.

i Περιελάμβανον] Παρέλαβον *Hen. Busb.* & *Zonaras*. *Epiphanius*, *late ceperunt*, ἀπεζ[illegible] ἐλάμβανον, aut περιελάμβανον pro παρελάμβανον, ut errare solent calami. BERN.

k Χωρίον] Χωρίον ὃ τριῶν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

l Νήσῳ] Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis*.

m Ὑπάρχον. τοῦ μὲν Ἀρνῶνος] Ὑπάρχει *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

n Ὁρίζοντος] Ὁρίζοντος αὐτὸ *Big. Samb.* & *Epiphanius*. [illegible] αὐτῷ *Baf.* & *Gen.* [illegible] αὐτὸ *Tar. Big.* At vero illa conjectura [illegible] præstaret, aut [illegible], si esset opus. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁρίζοντος αὐτῷ in *Editis*, aliisque. Sunt qui conjiciunt [illegible] αὐτὸ, & [illegible] αὐτῷ.

o Ἰαβάκχου] Hic [illegible] & mox [illegible] *Baf.* & *Gen.* ἰαβάκχου *Big. Samb.* & *Epiphanius*: pauloque inferius omnes pariter ἰάβακχον. At ex judicandi facultate *Tar. Big.* [illegible], *Busbiusque* [illegible], nos ἰαβάκχου. Quinimo illorum codicum aliquot ἰαβάκχα exhibent [illegible]. l. 1. c. 20. §. 2. BERN. Similiter p. 167. v. ult. *al.* [illegible] & (*Coll. Voss.*) [illegible]. vide etiam infra v. 26.

p Πρὸς τῇ δύσει] Πρὸς τὸν δύσιν *Vat.*

q Περίεισιν] *Baf. Gen.* & *Samb.* περιίζει, ut ab ἴζω Attici malunt Ionesque vice verbi communis περίεισιν. *Tar. Big.* huc introducere voluit περίεισιν. BERN. Ita *Baf. G. Samb.* & *Vat.* Atticorum Ionumque more vice verbi communis περιίζει.

r Ἰορδάνης.] Ἰορδάνος jam libri cusi scriptique: at supra εἰς τὸν Ἰορδάνην iidem omnes. BERN. Ὁ Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis*, aliisque Ἰορδάνος.

s Ἐπιτίθεται] Ἐπιτίθεται δὲ τοῖς *Vat.*

* *Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex,*] *Post hæc Oges Batanææ, sive pinguium terrarum Galaditidis ac Gaulanitidis præpinguis ingensque dominus, dialecto quidem Mosis* עוג מלך הבשן, *Onkeloso semper, sæpiusque Jonathanibus vero falsoque, tam Syris Chaldæisque aliis, ex abusu vocis vetusto populari lepideque* מתנן *matnan, & matsanaj, nisi a statione, quæ LXX. Interpretibus* [illegible] *aut* [illegible], *Hebræis* Matthana מתנה, *nomen illud traducitur fuerat: de ea Eusebius*, [illegible], *pro* בתנן *Batnan etiam Syrorum, &* בותנן *Bothan Uzielide*, בתנן [illegible] *Samaritarum*, [illegible] *Judæorum simulque Samaritarum in versionibus Arabicis S.* *Bibliorum*, *aut* [illegible] *aut* [illegible] Batanæa *Josephi hujus*, *Cl. Ptolemæi*, *Eusebii Cæsariensis*, *Hieronymi Presbyteri*, *&c.* [illegible] *denique Cyrilli*, *Theodoreti*, *Hieronymi etiam*, *aliorumque Ecclesiasticorum*. *Hanc regionem à* Bethsan *ita cognominatam putarunt Georgius S. Tarasii*, *alterque Cedrenus*, *quod aiunt*, [illegible]. *Monstrum itaque istud*, *cujus lectum ex chalybe cubitos quadratos 4 x 9 amplum servarat Philadelphia fertilis Cœles Syriæ: Sic enim tam* Ammon *&* Amman, *quam* [illegible], *Rabbathammana*, רבת בני עמון, Rabbath *&* Rabba *&* Rabbatha. *Ammanitarum Metropolin*, *jam a secundo Ptolemæorum Ægyptiorum fuisse appellatam sæpius inculcant Eusebius in Geographia sacra*, *in Commentariis sacris Hieronymus*, *Stephanusque Byzantius in Geographia communi: victori Israelitæ urbes non minus quam munitas LX*, *opes immensas*, *& vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. 18. & Philo p. 643. qui bello illo Batanæo Assanos omnes territos credidit.* BERN.

t Γαλαδηνῆς] Γαλααδηνῆς καὶ γαυλανίτιδος *Zonaras*. γαλαδηνῆς καὶ γαυλανίτιδος *Baf. Gen.* & *Epiphan.* γαλαδηνῆς καὶ γαυλανίτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Vide supra de Galadena l. 1. c. 19. §. 11. ex Geographo Byzantio. Eadem tellus γαλααδῖτις Polybio p. 577. γαλααδῖτις nuncupatur Eusebio Cæsariensi & Scholiastæ ad Jerem. c. 49. & Suidæ Grammatico. Atque etiam Hieronymo modo *Galaaditis*, modo *Gerasena*, sicut Saadias alicubi in Commentariis Sacris *Galaad* interpretari amat جرش, γέρασα noto Græcis nomine. Gaulanitidi vero Asylum גולן Deut. c. 4. 43. nomen pridem addidit. Unde Eusebius, [illegible] ἐν τῇ Βατανέᾳ. [illegible] ἐν τῇ Βαταναίᾳ. [illegible]. Statim *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συμμαχίαν. Mox ut prius *Samb. Hen.* & *Busb.* [illegible]. *Big.* [illegible]. BERN.

v Γαυλανίτιδος] Γαυλανίτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* (Γαυλανίτιδος *Coll. Voss.*) Verum *Eusebio* Γαυλὼν ἢ Γαυλὼν ἐν τῇ Βαταναίᾳ. [illegible] ἐν τῇ Βαταναίᾳ. [illegible].

x Ἐπὶ συμμαχίαν] Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen.* & *Busb.*

y Οὕτως ἔγνω] Οὗτος *Big.* & *Samb.*

z Περιέσεσθαι] Καὶ περιέσεσθαί τε *Vat.*

a Αὐτῶν διάπειραν] Ita è *MSS.* in *Editis* deest αὐτῶν.

b Δὲ τῆς ἐλπίδος.] Sic *Big.* (*Tar. Conjicit*) *Samb.* & *Vat.* δὲ τὸ *Baf. G.* aliique.

c Ἰάβακχον] In *Editis* Ἰάβακον, in *MSS.* Ἰάβακον & Ἰώβακον. unde nonnulli conjiciunt [illegible], & Ἰάβακχον. Vide p. 167 v. ult. & supra, v. 12.

d Τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ] Τῶν ἐκείνῃ ἠπείρῳ *Big.* [illegible] *Samb.* [illegible] *Vat.* [illegible] *Vet. Interpr.*

e Ὤγῃ δὲ] Ita *MSS.* (& *Cocejus*) Ὤγης δὲ in *Editis*. quo admisso, [illegible] legendum. HUDS. Nota decorum illud [illegible]. HAV.

cis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* strenuus, ut præclara ejus facinora responderint staturæ proceritati & formæ decori præcellenti. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non solum in præsens res feliciter cesserunt, sed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim sexaginta egregie munitas, ejusque imperio subjectas ceperunt: multamque prædam & seorsim singuli & communiter omnes adepti sunt.

λῳ, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν δὲ κατὰ χεῖρα [f] γενναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς τοῦ μεγέθους καὶ τῆς εὐπρεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὸ μέγεθος ἐτεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτοῦ λαβόντες ἐν [g] Ῥαβαθᾷ πόλει τῷ βασιλείῳ τῆς Ἀμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέαν, τεσσάρων δὲ πηχῶν τὸ εὖρος, μῆκος δὲ τοῦ διπλασίονος ἑνὶ πήχει μείζονα. τούτου τοίνυν [h] πεσόντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπιδεδώκει τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε. καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑποτελεῖς ἐκείνου, παρέλαβον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες ἀπηνέγκαντο.

CAP VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyses, de Madianitis debellandis meditans, castra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis. Num. c. 22.

MOyses itaque, exercitum ducens Jordanem versus, in magna planitie è regione Jerichuntis castra metatur. Illa autem urbs est opulenta, palmarum feracissima, & balsami copia abundans. Jamque cœperunt Israëlitæ animis efferri, & magno pugnandi desiderio flagrare. Ac Moyses, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolasset & populum epulis ex-

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ ποῖος ἦν τῷ εἴδει.

ΜΩϋσῆς μὲν ἐν στρατοπέδῳ, [i] ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [k] ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ, [l] κατὰ τὸ μέγα πεδίον Ἱεριχοῦντος [m] ἀντικρύς. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικά τε φέρειν ἀγαθὴ, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς [n] πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερεῖχον. καὶ Μωϋσῆς [nn] ὀλίγων ἡμερῶν θυσίας χαριστηρίους πρῶτον τῷ Θεῷ,

f Γενναῖος ὁ ἀνὴρ,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest articulus.

g Ῥαβαθᾷ πόλει τῷ βασιλείῳ] Τοῖ βασιλείοι Big. τῷ βασιλείῳ *Epiphanius.* Melius alii. Nam in genere *Rabbath* רבת, i. e. עיר רבתה, & dialecto Philadelphena רבתא aut קריתא רבתא, *Rabbath* & *Cartha rabbatha*, πόλις βασιλεῖος, *sedes regia*, μεγαλοπόλις ipsa voce. Unde Doctores Alexandrini רבת בני עמון interpretati sunt ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν υἱῶν ἀμμών. Huc pertinere putabis hæc Eusebii Loca sacra: Ἀμμὰν ἡ ἀμμὼν ἡ νῦν Φιλαδέλφεια, πόλις ἐπίσημος τῆς ἀραβίας. (Josepho quidem l. 1. c. 11. §. 5. τῆς κοίλης συρίας; quod etiam Stephanus Byz. Cl. Ptolemæus, Plinius Secundus, & ipse rex Antiochus bene norant. Quippe ut Syrus Arabsve ea potitus esset, ita climatis nomen solebat hæc urbs variare.) [illegible] Idem alibi *Ῥαββὰ* (*Rabbath* Hieronymo interpreti) πόλις βασιλείας ἀμμών. [illegible] Plinius insuper monet hanc & Damascum Raphanamque ex decem urbibus illustribus Syriæ in Arabiam recedere. Idem animadvertit S. Hieronymus ad Ezech. c. 25. *Filii Ammon habebant Metropolim nomine Rabbath, quæ hodie à rege Ægypti Ptolemæo cognomento Philadelpho, qui Arabiam tenuit cum Judæa, Philadelphia nuncupata est. Dicitur autem quod Nabuchodonosor capiet urbem Rabbath: quæ vel proprie hoc appellatur nomine, vel ob magnitudinem, Rabbath enim maxima dicitur.* Et ad Ezech. c. 21. 20. *Cum venerit ad solitudinem ad bivium* (ראש דרכים) *terræ Arabiæ, quæ appellatur filiorum Ammon; quarum una via Jerusalem ducit ad dextram partem, sinistra vero ad Rabbath filiorum Ammon: quæ est civitas Metropolis, & hodie Philadelphia nominatur.* Diversa quædam ibidem Græce commentatus est B. Theodoretus: [illegible] Idem Antistes ad Jer. c. 49. [illegible] Polybius enim in bellis Antiochi & Ptolemæi meminerat ejus p. 577. nomine Ῥαββατάμανα τῆς ἀραβίας, [illegible] Mirum tamen Polybium non *Philadelphiam* hanc nuncupasse, sed jamdiu à morte Ptolemæi cognominis vetus nomen nimisque longum barbarumque retinuisse, nisi alia urbs *Philadelphia*, alia forte *Rabatammana*. Theodoretus etiam, quod videmus, de eo dubitavit. Victor tamen ad Jeremiæ c. 49. [illegible] Φιλαδέλφειαν. Olympiodorus quidem simplicius, [illegible] sic enim Josephus pronuntiarat עמון S. Codicis. Deinde B. Hieronymus ad Amosi primum, *Super tribus sceleribus filiorum Ammon, qui de Lot stirpe generati sunt, & habitant in Arabia ubi nunc est Philadelphia — Ignem succendam in muro Rabba,* רבה, *quæ fuit Metropolis Ammonitarum.* Hanc urbem Syriæ Arabiæque confinem, & regionis Decapolitanæ non minimum decus neque præteriit byzantinus ille Stephanus, [illegible] Iterum, [illegible] Tertioque, [illegible]

[illegible] (ne vix accedo) εἴτε Φιλαδέλφεια, [illegible] BERN.

h Πεσόντος,] [illegible] *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

i Ἀγαγὼν] Καὶ ἀγαγὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ,] Ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην *Big.* & *Samb.*

l Κατὰ τὸ μέγα πεδίον] *Castris itaque novissimis exercitum suum constituit Moyses, de Madianitis debellandis meditans, in planitie Moabica; præsertim cum dictus est ille locus* ערבות מואב *ἡ πεδινὴ μωάβ,* ערבות *[illegible], sive Josepho interprete tum hoc tum alibi τὸ μέγα πεδίον, quasi* ערבה רבה*: Michæque Vati c. 6. 6.* שטים *i. e. [illegible] Interpr. [illegible] Eusebio,* Setim *Hieronymo, & Jonathæ Judæo* מישר שטין *ἡ πεδινὴ [illegible], propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis* ירח *i. e. [illegible] dialecto Chananæa, aut* [illegible] *Arabica; cujus palmas odoraque balsama nulla non concelebrat historia. Vide Num. c. 22. & de Jerichunte Strabonem p. 525. Flaviumque l. 5. Bellorum c. 26. ubi suavissimam urbem sua cum paradiso pulchre describit.* BERN. *Sc.* in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur ἡ πεδινὴ [illegible]. Vide *Eusebii* Onomast. v. Ἀραβὼθ Μωάβ.

m Ἀντικρύς.] *Big.* & *Samb.* [illegible] Attice pinges [illegible] aut [illegible], cum *Bas. Gen. Hen.* & *Basb.* Eodem animo [illegible] *Zonaras* in Annalibus. De loco autem illo בערבות מואב על ירדן ירחו Num. c. 22. 1. c. 33. 48. & passim, ubi jam castra secunda post XL posuerant Hebræi, finemque attigerant longi erroris, hæc docte disserunt Eusebius Hieronymusque: Ἀραβὼθ μωάβ, [illegible] (quod addo) [illegible] τὴν πεδιάδα τῆς μωάβ, [illegible] (L. [illegible]) [illegible] (emendo [illegible]) [illegible] Vide Job c. 39. 6. *Araboth Moab, ubi secundo numeratus est populus, quod Aquila interpretatur humilia sive æqualia Moab, hanc habens consuetudinem, ut eremum propter planitiem ὁμαλὴν i. e. æqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, Campestria Moab transtulit.* (Hunc sane interpretem imitatur Rector Bethleemiticus in versione sua Biblica, & ad Mansiones Hebraicas. Quinimo τὴν πεδιάδα seu *prata plana* Moabi indicant מישרי Oncelosi & Uzielidis, atque بقاع & בקעת Samaritarum.) *Et est usque hodie locus juxta montem Phogor euntibus à Libiade in Esbum Arabæ* (חשבון) *contra Hiericho, qui ita appellatur Araba. Hanc ut supra Aquila transtulit planam, Symmachus interdum campestrem, interdum inhabitabilem; Theodotion occidentalem;* Doctores equidem Alexandrinos secutus. Alibi iidem, [illegible] Quod est verbis Hieronymi [illegible], *trans Jordanem*, (quomodo loquitur Lex Divina בעבר הירדן, licet Moyses cis beatum illum fluvium haud unquam pedibus steterat) *juxta montem Phogor, contra Hiericho, sex millibus passuum supra Libiadem.* Nostis jam locum fatuo Balaco, Moabitis simul & Madianitis incestis turpibusque semper nationibus fatalem; quantum profecto pratum inter Tiberiadem & Asphaltitin sinistris aquis Jordanes amnis rigat. BERN.

n Πολέμους] Πολεμίους *Big.* & *Samb.*

nn Ὀλίγων ἡμερῶν] Forte δι' ὀλίγων ἡ. COCC.

o Ἀμι-

θεοῦ, καὶ τοῦ λαοῦ δυσχερῶς, μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, [o] δῃώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [p] ἐκπολιορκήσοντας. τοῦ δ' [q] ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτοὺς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. [r] Βάλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας οὔσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τοὺς Ἰσραηλίτας τοσοῦτον [s] φυομένους ἑώρα, καὶ περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων [t] λίαν ἐβλαβὴς ἦν. καὶ γὰρ [v] οὐδ' ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τοὺς Ἑβραίους, ἀπηγορευκότος τοῦ θεοῦ, κληρωσαμένους τὴν Χαναναίων· [x] καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω [y] τοῖς λόγοις. καὶ πολεμεῖν μὲν ἐπὶ ταῖς [z] εὐπραγίαις, θρασεῖς τε ὑπὸ τῆς κακοπραγίας [a] καταλημμένοις, οὐκ ἔκρινε. κωλῦσαι δὲ, εἰ δύναιτο, γενέσθαι [b] μεγάλους, λογιζόμενος πρεσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. [c] οἱ δὲ, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτου Βάλαμος, μάντις ἄριστος τῶν τότε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιτηδείως ἔχων, [d] πέμπουσι μετὰ τῆς Βαλάκου πρεσβείας [e] ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, παρακαλέσοντας τὸν μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν [f] ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀρὰς [g] ποιήσηται. παραγενομένους δὲ τοὺς πρέσβεις δέχεται [h] ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ [i] δει-

cepisset, copiarum partem *satis magnam* ad Madianitarum terram populandam vastandamque emisit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujusmodi causa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & societate cum Madianitis junctus, ubi Israëlitarum potentiam tanta incrementa cepisse viderat, de regno etiam suo in magna erat solicitudine. Non enim audiverat Israëlitas terram aliam quæsituros esse (cum hoc vetaret Deus) postquam Chananææ possessionem adepti essent: ideoque celerius quam prudentius statuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos prospero rerum successu elatos, & qui ex adversis animos majores sumpserant, haud sibi commodum judicavit: sed *potius* prohibere, quantum in se erat, ne potentiores evaderent; id sibi faciendum censens, ut legatos ad Madianitas de rebus suis mitteret. Illi vero, quod esset Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore præstantissimus & cum iis necessitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis viros honoratissimos, qui vatem accerserent, ut Israëlitas diris devoveret. Legatos quidem,

VI. *Balacus, copiis suis diffisus, Balamum vatem accersit, ut diris devoveret Israëlitas. Num. c. 22. Deut. 2. 9.*

o Δῃώσοντας] Ita in *MSS.* (& *Tar.*) in *Editis* perperam δηώσοντες

p Ἐκπολιορκήσοντας.] Πολιορκήσοντας *Vat.*

q Ἐκπολεμωθῆναι] Id placet mihi cum *Big.* & *Tar.* Quomodo apud Hesychium legitur ἐκπολεμῶσαι, πολεμοποιῆσαι. ἐκπολεμηθῆναι *Bas. Gen.* & *Hen.* BERN. & HUDS.

r Βάλακος] בלק *Balacus, Philoni* Βαλάκης, *Moabitis suis & auxiliis Madianicis diffisus præ viribus ac victoriis Israelitarum, ad diras imbellesque execrationes convertit, accersito hariolo Adiabeno,* מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם *Num. c. 23. 7.* ἐκ Μεσοποταμίας LXXII. *Interpr. nomine Balamo,* בלעם Bilham *Masoretis,* Βαλαὰμ LXXII. *Interpr. Philoni, Samaritis, & ex nostris Petro Judaque, & quidem ab ore Rabbinorum* Balaam *Hieronymo interpreti, necnon ipsa dialecto Mesopotamena* بلعم Balhamo, *quod est* בלען Balhan *Chaldaica*, helluo, comestor, pernicies ciborum: *sicut* ὀνομολογικῶς בלע עם pernicies hominum, ἀνθρωποφάγος, τειχεσιπλήτης. בן בעור *natus Behoro seu Besore*, בן בצר τοῦ Βοσὸρ *in altera Epistola beati Petri, ubi tamen loci Ecclesia Syra legitant* בר בעור: *sicut dicuntur liberius* צעק & זעק, ארץ & ארע, צר & ער, &c. *propter similia & æque aspera elementa* ע & צ. *Balhamus seu* Βαλαὰμ *iste,* קוסם *ὁ οἰωνοσκόπος dictus est Josua duci, ὁ προφήτης S. Petro, Talmudistis ὁ πονηρὸς* הרשע, *omnibus eodem animo. Quocirca S. Hieronymus in Quæstionibus Rabbinicis:* Ex genere Bauz, *seu* Buz, est Balaam ille divinus, ut Hebræi tradunt, qui in libro Job dicitur Eliu: [*Imo ex* Booz *atque* Ruth *augurem illum satum referunt Talmudistæ, nec vero tempora conveniunt, Synhedrin f. 105.*] primum vir sanctus & prophetes Dei, postea per inobedientiam & desiderium munerum, dum Israel maledicere cupit, divini vocabulo nuncupatur. *Idem plane in corpore Talmudico occurrit inter apophthegmata Johannis Amoræi, qui cum Hieronymo nostro seculo eodem floruit, f. 106. a. Synhedrin,* בלעם הקוסם נביא שקר *quod est in Pesicta* קוסם ψευδοπροφήτης, *ubi de illo vate etiam refertur,* ... מבורך לפי שהיה ממשפחת קמואל ... *Hæc ita adducere debui, ut sciant literarum Hebraicarum osores vel nugas Rabbinicas vetustatem habere commentationibus Ecclesiæ nostræ (hoc addo) plerumque majorem. Veruntamen Adamantius pro sua indole quam audaci Balami hujus vaticinia sermone patrio conscripta docuisse asserit tres Magos, cur ac quando infantem Jesum olim irent adoratum: quod ineptum & infra fidem Christianam. Prudentius tamen adnotarunt in Pesicta majore prisci Doctores Judæorum excelluisse opulentum (verum & illud) hunc augurem præ cæteris profani orbis arte sua,* אין לך נביא ... באומות העולם יותר מבלעם הרשע. *Quinetiam extra Israel quandoque audiri prophetiam veram asseritur hoc exemplo,* ... לבורין ליום חרין *Pesicta f. 56. Quoniam autem movi jam hanc literaturam, pergam & istbæc ab Origene describere,* Ajebat ergo magister quidam qui ex Hebræis crediderat, tali Moab usus est exemplo, Sicut ablingit vitulus &c. *Num. c. 22. 4.* כלחך השור; ob hoc sine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce quæcunque invenerit secat. Ita ergo & populus hic, quasi vitulus, ore & labiis pugnat, & arma habet in verbis & precibus. *Conveniunt profecto & hæc Commentaria Judaica; sunt enim Pharisæi admodum similes inter se ævo eodem aut diverso.* ראה מואב את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם ... נבפיו אמרו (זקני מדין) אף אנו נבוא עליהם ... בפיו: *aut ex Tanchuma paulo contractius,* כלחך השור ... אף הם כוחם בפיהם. *Magus autem legatos Moabitas ad flumen Euphraten in Pathuris,* פתורה Φαθουρὰ *Legislatori,* פתורה Φαθουρὰ *toties Paraphrastis Samaritanis, laute excipiebat. Quinetiam memorant Hieronymus noster, & nepos Uzielides* hariolationem O-

nirocritam & ... *ea voce indicari. Leges tamen hanc historiam verbis Mosis Num. c. 22. c. 23. & c. 24. aut illis Philonis τῶν ἐξεταστῶν p. 436. &c. vel Originis φιλανθρώπου ad ... homil. 13. &c. neque omittenda sunt Jos. c. 13. 22. & c. 24. 2. Judic. c. 11. 25. Deut. c. 23. 4. Micha c. 6. 5. 2 Pet. 2. 15. aut Apoc. c. 2. 14.* BERN. *Philoni* Βαλάκης, p. 643.

s Φυομένους ἑώρα,] Φυομένους *Big.* (& *Coll. Voss.*) φυομένους *Vat.* HUDS. Forte φυομένους, quanquam & Vet. *tanto incremento proficere.* COCC.

t Λίαν ἐβλαβὴς] *Samb.* ἐβλαβὴς λίαν ἦν. BERN.

v Οὐδ' ἐπέπυστο] *Bas. Gen.* & *Epiph.* οὐδὲ πέπυστο. *Big.* οὐδ' ἐπέπυστο: atque *Samb.* perite οὐδ' ἐπέπυστο. Quippe sic aiunt Scholæ Hebraicæ de Num. c. 22. 1, 2. ... Idcirco haud necessariam offendo correctionem hanc aut interpretationem in bibliotheca Schotani, καὶ γὰρ οὐδὲ πέπυστο γῆν ἄλλην ὁ πολυπραγμονῶν τοὺς Ἑβραίους (ἀπηγορευκότος τοῦ θεοῦ) κληρωσαμένους τὴν Χαναναίων. *Non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuisset Deus) acquisituros Chananæam.* BERN. Ita *Samb.* (& correxit *Cocceius*) idemque forsan voluit *Big.* (& *Coll. Voss.*) qui habet οὐδ' ἔπυστο. in *Editis* οὐδὲ πέπυστο pro οὐδ' ἐπέπυστο. Locum sic legit vertitque *Schotanus*, οὐδὲ πέπυστο γῆν ἄλλην ὁ πολυπραγμονεῖν τοὺς Ἑβραίους (ἀπηγορευκότος τοῦ θεοῦ) κληρωσαμένους τὴν Χαναναίων. *non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuisset Deus) acquisituros Chananæam.* Verum Epiphanius hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quærere quam suam, cum promisisset atque Deus Ch. illos possessuros.* ac si legisset οὐδ' ἐπέπυστο & dein προαγορεύοντος, atque κληρωσομένους.

x Καὶ θᾶττον ἢ] Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τοῖς λόγοις.] Conjectura misera *Tar. Big.* τοῖς νέοις, & ex versione *Gelenii* concepta. BERN. Forte ἔργοις. COCC.

z Εὐπραγίαις, θρασεῖς τε] *Bas.* & *Gen.* εὐπραγίαις θρασυνθεῖσι γεγονόσιν ὑπὸ τῆς κακοπραγίας καταλημμένοις οὐκ ἔκρινε *Big.* & *Samb.* εὐπραγίαις θρασεῖς τε ἀπὸ τῆς κακοπραγίας, vel θρασεῖς τε τῆς κακοπραγίας *Tar. Big.* Schotanus saltem de graviore quodam vitio questus est. Sed vel excusos codices Rhetorum tropus versioque Scholastici satis tuentur, vel scribendum ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, θρασυθεῖσι τε ὑπὸ τῆς τῶν πολεμίων κακοπραγίας καταλημμένοις. Mox *Samb.* δ' εἰ. & dein πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὲ, ἦν γάρ —— πέμπουσι *Bas.* & *Gen.* πρεσβεῦσαι (aut καὶ πρεσβεῦσαι *Big.*) πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ δὲ, ἦν γάρ —— πέμπει *Samb.* & *Big.* λογιζόμενος καὶ πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὲ, ἦν γάρ —— πέμπουσι Epiphanii in oculis. BERN.

a Καταλημμένοις,] Forte ἐμπεπλησμένοις. COCC.

b Μεγάλους,] Ita *Samb.* μεγάλους λογιζόμενος, πρεσβεῦσαι πρ. *Bas.* & *G.* μεγάλους, λογιζόμενος καὶ πρεσβεῦσαι *Big.* (*Coll. Voss. Tar.*) & *Vet. Interpr.*

c Οἱ δὲ] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ὁ δὲ, ἦν γάρ τις —— πέμπει *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.*

d Πέμπουσι] *Big.* & *Coll. Voss.* πέμπει.

e Ἄνδρας τῶν] Ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Bas.* cum *Gen.* ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Big. Samb.* & *Tar.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Borius* meus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Bas.* & *G.* ἄνδρας τοὺς παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Vat.*

f Ἐπ' ἐξωλείᾳ] *Bas.* ἐπ' ἐξωλίᾳ. BERN.

g Ποιήσηται.] Ποιήσαιτο *Vat.*

h Ξενίᾳ φιλοφρόνως] Ἐν ξενίᾳ *Vat.*

i Δεικνύντας] *Samb.* δεικνύντας, verbo agentis & excipientis epulis. Alterum præstat. Verum de hoc augure & de Moabitarum Principe juvat forte adnotare ex Philone, Οὗτος ὁ πά-

λιμος

dem, postquam advenerant, benigno hospitio excepit: cumque cœnæ adhibuisset, Dei sententiam, quæ foret de Madianitarum postulatis, perquisivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obstante, ad legatos revertitur, præ se ferens alacritatem & studium obsequendi illorum precibus votisque, illis vero subjiciens Deum voluntati ejus resistere, qui ipsum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipsum venire postulant, Deo carissimum esse *ajebat*: simulque suadebat, ut, hanc ob causam ad illos profecti, suas Israëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixisset, legatos dimisit.

Tum Balamus, secunda magisque magnifica legatione victus, sese comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, instante adhuc magis Balaco [1] & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. [2] Atque ille, studens illorum voluntati morem gerere, Deum consuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud suspicatus Deum hæc [3] jussisse ut ipsum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam angusto, maceria utrinque sepiente, ei occurrit Dei angelus; atque asina, qua vehebatur Balamus, sentiens Dei spiritum *sibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum septum, nihil morans verbera, quæ ei intulit Balamus, offensione pedis ad maceriam læsus. Cum autem, instante angelo, asina *iterum* percussa succubuisset, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injustum increpuit: quod cum prioribus ministeriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non in-

Asina, Dei angelo in via stante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

πρέσβεις ἀνέκρινε τὴν τοῦ Θεοῦ διάνοιαν, τίς ἐστιν αὐτῇ ἐφ' οἷς Μαδιανῖται παρακαλοῦσι. τοῦ δ' ἐμποδὼν ἑαυτὸν ἀντιφωνήσαντος πρὸς τοὺς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς [k] ἃ δέονται τυχεῖν, [l] τὴν δὲ Θεοῦ ἀντιλέγειν αὐτῷ τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτο κλέος δι' ἀλήθειαν καὶ τὴν τοιαύτης προῤῥήσιν ἀγάγοι. τὸν γὰρ στρατὸν, [m] ὦ καταρασόμενον αὐτὸν ἐλθεῖν παρακαλοῦσι, ἐν εὐνοίαις εἶναι τῷ Θεῷ· συνεβούλευέ τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν παρ' αὐτοὺς χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας [n] καταλυσαμένους. καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανῖται δὲ, Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος [o] χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δὲ, καὶ [p] τὴν πεῖραν δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσι. [q] ὁ δ' οὐχ ὑπολαβὼν ἀπάτῃ ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, συναπῄει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ [r] κατά τι στενὸν χωρίον περιειλημμένον [s] αἱμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, συνεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον [t] πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θριγκῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῇ θλίψει τῇ [v] πρὸς τὸν θριγκόν. ὡς δ' ἐγκειμένου τοῦ ἀγγέλου ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο [x] τὸν Βάλαμον ὡς [y] ἄδικον,

λεμος (perstringit autem iste bellum Amorrhæum) [illegible] (Ita solent Scriptores Judaici omnis ævi ex rebus parvis magnas confingere, modicosque tumulos ad sidera usque efferre, lectore tamen ridente.) [illegible] Hic itaque unus ad Parasam *Balac*, protulus adeo, loco esse queat Steuchi, Cornelii Lapidei, Lorini, Menochii, & similium, quorum sane commentis consumitur & ætas & ingenium Theologastrorum. BERN.

k Ἃ δέονται τυχεῖν,] Lege ὧν. COCC.

l Τὴν δὲ Θεοῦ] Τὸν Θεὸν δ' ἀντιλέγειν *Samb.* & *Big.*

m Ὦ καταρασόμενον] Est (*Tar. Big.*) qui malit ὃν καταρασόμενον, sine causa.

n Καταλυσαμένους.] Καταλυσαμένοις *Hen.* & *Busb.*

1. *Et magna pollicente,*] Ita placuit [illegible] interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit [illegible].

2. *Atque ille,*] *Chresmopola Euphratensis, secunda magisque magnifica legatione victus, experitur rursum Oracula, sed jam dubia, dictis prius quasi adversa & involuta, ut Numinis esse possunt offensi valde & aspernantis, Num. c. 22. 20, 22, 25. O Josephum optimarum literarum egregium interpretem! Malam tamen viam, obstante Angelo vindice,* [illegible] *apud Aquilam, quem putant Theodoretus aliique Ecclesiastici Michaelem fuisse, Magus molitur, ex stomacho avaritiæ cæcior Tiresia, stupidior asina. Pigra enim bestia planeque* [illegible]*, qua tunc vehebatur,* [illegible] (*quod profecto de bove minus mirum, quam in Gentium historiis frequens, ut facile semper fuit nostro generi* [illegible]) [illegible]*, quod ad suos scripsisse creditur B. Petrus post Moysen apostr. c. 22. Attamen jumento Balamico os aperiebatur præter naturam, aut juxta commentum priscorum Pharisæorum loquendo, creabatur istud vespera primi Sabbati cum ceteris rerum prodigiosarum. Vide horum Capitularia,* [illegible] *c. 5. §. 6. &* [illegible]*, & Cosri p. 254. Caveant adeo pii hominum ne accedant ad Literatores Judaicos, Saadiam, Samuelem Hophnidem, Samuelem Cantorem, neque ad*

Moysen natum Maimone l. 2. c. 42. Doctoris: *qui ænigmata, phantasmata,* [illegible]*, aut plane somnia esse, non veram rem gestamque palam fieri arbitrantur, quæcunque super asino loquente ac disputante narraverat melior Moyses. Insuper hac de re post Chusam doctorem dicere aliquid volens Abenesdras Astrologus, ne quidem potuit præter ridicula ac vanissima. Ceterum cum loquaci mandibula stili istius, cumque male onere ejus pueriliter ludunt Doctores Ænigmatici, præsertim Adamantius Hom. 14. & 15. Abeat ergo hinc Mohammedica superstitione dignus præco.* BERN.

o Χαρίζεσθαι] Χαρ[illegible] *Vat.*

p Τὴν πεῖραν] Quid si τὰς πείρας. COCC.

q Ὁ δ' οὐχ ὑπολαβὼν] *Big. Samb. Epiphan. Schotanusque*, uti exigit ea sententia. ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἀπάτῃ typis haud integris *Bas.* & *Gen.* Ait enim hac de causa Comestor, *Josephus videtur velle, quod Dominus iratus, quasi ironice dixerit ei, Vade cum eis. Quod quia non intellexit, obstitit ei angelus.* BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* (*Cocceius*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δὲ [illegible]. unde *Schotanus* legendum esse conjecerat, ὁ δὲ μὴ ὑπολαβών: insuper adjiciens, *est enim* [illegible]*.* de qua videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* voce [illegible]. Arbitror ipse, *Josephum* male de Deo pronunciasse.

3. *Jussisse ut ipsum ludificaret,*] *Jussisse fallacia* (hoc est, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num.* c. 22.

r Κατά τι στενὸν χωρίον] Ita *MSS.* in *Editis* [illegible]. HUDS. Τὸ τῶν [illegible], ut mox [illegible]. REL.

s Αἱμασιαῖς διπλαῖς.] *Bas.* & *Gen.* [illegible] accentu male promoto. Hoc idem in Sacris [illegible]. BERN.

t Πρὸς τὸ ἕτερον.] *Bas. Gen.* & *Hen.* πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θριγκῶν, pro τῶν θριγκίων. *Zonaras* hinc, [illegible] (sic Dei *angelum* vocat Josephus, pariter ut Philo eundem [illegible]) [illegible]. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Bas. G.* & *Hen.*

v Πρὸς τὸν θριγκόν.] Vel leges cum *Hen.* & *Busb.* πρὸς τὸ θριγκίον. Attamen *Bas.* & *Gen.* rursus præter usum ac ritum Græcanicum πρὸς τὸ θριγκίν. BERN. Πρὸς τὸ θριγκίον *Vat. Hen.* & *Busb.* & forsan supra πρὸς τὸ ἕτ. τῶν θριγκίων. Verum rursus hic πρὸς τὸ θριγκόν *Bas.* & *G.* præter usum ac morem Græcorum.

x Τὸν Βάλαμον] *Bas.* & *Gen.* [illegible] Compendio *Hen.* & *Busb.* [illegible] *Zonaras* haud dissimiliter. Vide quomodo admirandam hanc historiam deducit Philosophus Alexandrinus, [illegible] (nil sanctius sensit de hoc sortilegomene Philonis) [illegible]

κον, ἐπὶ ταῖς πρότερον διακονίαις μηδὲν ἔχουσα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν [z] δὲ πληγὰς ἐπιφέρει, μὴ συνεὶς ὅτι νῦν κατὰ Θεοῦ προαίρεσιν οἷς αὐτὸς [a] ἐσπούδασεν ὑπηρετεῖν εἴργεται. παρατιθομένου δ' αὐτοῦ διὰ τὴν τῆς ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην οὖσαν, ἐπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς οὐχὶ τοῦ κτήνους ὄντος αἰτίου, τὴν δὲ ὁδὸν αὐτοῦ διακωλύοντος παρὰ γνώμην [b] τοῦ Θεοῦ γινομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, οἷός τε ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προστάξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς [c] κατὰ νοῦν αὐτοῦ ποιήσῃ, τοῦτο σημαίνειν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, ἧκε πρὸς Βάλακον. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως [d] ἐκπρεπῶς, ἠξίου προαχθεὶς ἐπί τι τῶν ὀρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τῶν Ἑβραίων ἔχει στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τὸν μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἔκειτο, τοῦ στρατοπέδου σταδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖνος, βωμούς τε ἐκέλευσεν ἑπτὰ δείμασθαι τὸν βασιλέα, καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κριοὺς [e] παρασχεῖν. ὑπουργήσαντος δὲ διὰ ταχέων τοῦ βασιλέως, [f] ὁλοκαυτεῖ [g] τυθέντας, ὡς τροπὴν ἰδεῖν [h] σημαινομένην. [i] ὁ δὲ σὺν φησὶν, "οὗτος εὐδαίμων, ᾧ "ὁ Θεός τε δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμ"μαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπι"νεύσεν. ὡς οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπειον γένος, ᾧ μὴ κατ' "ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ κα"θαρῶν πονηρίας ὑμᾶς ἀμείνους [k] κριθήσεσθε, καὶ παι"σὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα [l] καταλείψετε, Θεοῦ μό"νους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γένοι"σθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκπορευόν"των. γῆν τε σὺν, ἐφ' ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔστειλε, καθέξετε, δουλεύουσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ "τῆς "περὶ αὐτῶν κλέους ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θά"λασσα. ἀρκέσετε δὲ τῷ κόσμῳ παρασχεῖν ἑκάστῃ γῇ [m] τῆς

telligens se jam Dei consilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inservire posset. Dum vero ille voce humana asinæ attonitus turbatusque constiterit, manifesto ejus in conspectum se dedit angelus, ipsumque reprehendit ob asinam verberibus multatam; quod in culpa non esset jumentum, sed ipse obstaret ei contra Dei sententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: sed Deus eum ad pergendum, quo instituerat, impulit, præcipiens, ut quicquid ei in mentem subjecerit, id *Balaco* significaret.

4. Et ille quidem, postquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, [4] petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum castra oculis perlustraret. Ipse etiam rex præsto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à castris *Hebræorum* stadiis sexaginta aberat. Ille autem cum eos vidisset, regi mandavit ut septem aras exstrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è vestigio ista subministrasset, holocausta immolat, ut *Israelitarum* fugam significari perspiceret. quo facto, ita loquutus est: "*En* felix iste *populus*, cui & dedit Deus immensa bonorum copia "& abundantia frui, & in omnibus suæ providen"tiæ auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nul"la usquam terrarum gens est, quæ vobis virtute "& rerum optimarum honestarumque studio par "similisve habebitur: atque ista liberis, qui majori"bus suis prælucebunt, relinquetis, Deo vos solos "hominum *benigne* respiciente, eaque vobis larga "manu suppeditante, unde omnium, quos sol aspi"cit, felicissimi esse possetis. Istam itaque regio"nem, ad quam *possidendam* vos misit, obtinebi"tis, posteris vestris in æternum servituram: eo"rumque nominis gloria replebitur terra universa "simul & mare. Satis quidem eritis mundo, ut "unaquæque orbis pars suas vestra ex progenie "habeat incolas. Est ideo ut miremini, ô beate "exer-

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledicturus, nominis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

Θεῷ. [illegible] Quippe post pauca ex Moyse satis nota, [illegible], refert porro [illegible]. Verum sedulo abstinet hic Philosophus à loquela Asini. [illegible]. Hæc ille, tanquam Scholasticus. BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis* & *Vat.* τὸν Βάλαμον, ὡς ἄδικος ἐπὶ ταῖς &c. in *Big.* & *Samb.* τὸν Βάλαμον ὡς ἄδικος· ἐπὶ τ. π. δ. μ. ἔ. ἐγ. αὐτῇ, πληγὰς ἐπιφέρει· μὴ συνεὶς ὅτι &c. Compendio, iisdemque verbis *Hen. Busb.* & *Zonaras*, p. 21. Videsis *Philonem*, p. 644.

y Ἄδικος,] Forte ἄδικον & mox μηδὲν ἔχων. COCC.

z Δὲ πληγὰς ἐπιφέρει.] Illud δὲ omittunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* ut alii omnes νῦν δὲ præter *Bas.* & *G.* HUDS. Lege νῦν. COCC.

a Ἐσπούδασεν] Forte ἐσπούδαζεν. COCC.

b Τοῦ Θεοῦ γινομένην.] Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτός, v. 31.

c Κατὰ νοῦν] *Samb.* κατανοῶν.

d Ἐκπρεπῶς,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* εὐπρεπῶς, sensu non alio.

4. *Petebat ut ad jugum quoddam montium deductus*] *Mox de vertice montis Baal idoli Moabici prope Areopolin*, *Moys.* בָּמוֹת בַּעַל, LXX. *Interpr.* στήλη τοῦ Βαάλ, *Onc.* רָמַת דַּחַלְתָּא דִּפְעוֹר, & *priscis Commentatoribus* [illegible], *Balamus magnum exercitum Hebræum in Magno Campo liberius agentem* VIII. *m. passuum intervallo respectans, male litare maluit Sacra Genti, victimis adeo juxta septimanam conditi orbis ritu antiquissimo mactatis, statim plenus veri bonique Numinis, horum encomia edicit, majora eis insuper pollicetur, infinitam sobolem, Chananæam breve triumphandam, dein orbis totius imperium. Sic præter Josephum Num. c. 23. v. 9. explicat Uzielides*, ἰδοὺ λαὸς לְבָדָד μόνος κατοικήσει, [illegible]. BERN.

e Παρασχεῖν.] Παρασχεῖν *Hen.*

f Ὁλοκαυτεῖ] Plures libri ὁλοκαυτεῖ, ut *Big. Busb. Hen.* & *Zon.* Superius *Hen* [illegible]. BERN.

g Τυθέντας,] Ita *Bas.* & *Samb.* in *reliquis* θυθέντας.

h Σημαινομένην.] Ex *Epiphan. Hen.* atque *Busb.* restitui ὁ λαὸς φησιν &c. Unde *Zonaras*, [illegible]. Verum *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* σημαινομένην. ὁ δὲ σὺν φησιν οὗτος ὁ εὐδαίμων, [illegible], aut οὗτος εὐδαίμων, [illegible] *Samb.* BERN.

i Ὁ δὲ σὺν φησὶν,] Cum in *Editis* fuerit, ὁ δὲ ὡς φησιν οὗτος ὁ εὐδ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.* ὁ δὲ ὡς φησιν οὗτος εὐδ. ideo levicula mutatione legendum censui, ὁ δὲ σὺν φησιν, οὗτος εὐδ. nec, ut mihi videtur, sine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Vossii* sic se habet, *immolavit holocausta, ut fugam videret significari. quo facto cæpit è diverso benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ postrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Busb.* (ὁ λαὸς, φησὶ, οὗτος εὐδ.) quam amplexus est *Bernardus.* Olim ex *Zonara* conjeceram, [illegible], ὁ λαὸς, φησὶ, οὗτος &c.

k Κριθήσεσθε,] *Big. Samb. Tar.* & *Busb.* κριθήσεσθε editionum par. Quoniam respectu Israelis, sic usque gloriantur profugi miserique Pharisæi, Synhedrin f. 39. a, b. & Pesicta f. 57. sicque Num. c. 23. v. 9. ultro interpretantur, reliquas omnes gentes mortalium כְּאַיִן pro nihilo habere Conditorem & prorsus negligere. BERN. Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* κριθήσεσθε in *Editis*, *aliisque*.

l Καταλείψετε.] Καταλείψετε *Bas.* & *Gen.* καταλείψεις *Tar. Big.* & *Samb.* καταλείψετε codex Cassiodori correcte. Tolerari etiam potest ante excusum. BERN. Ita *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψειν, in *Big.* & *Samb.* καταλείψετε.

m Τῶν ὑφ' ὑμῶν] Τῶν ἀφ' ὑμετέρων γενεᾶς *Big.* & *Samb.* τοῖς ὑμετέρας γενεᾶς *Tar.* conjectoris. τῆς ἐξ ὑμῶν ἑτέρας γενεᾶς *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* quod est dictum præcise pro ἐκ τῆς ἐξ ὑμῶν ἑτέρας γενεᾶς [illegible]. τοὺς ἀφ' ὑμετέρας γενεᾶς *Epiphanius.* BERN. Eo modo *Bas.*

"exercitus, qui ex uno parente in tantam crevistis "multitudinem. Quin vos jam non adeo multos "terra excipiet Chananæa; orbem vero terrarum "scitote vobis in perpetuum fore habitaculum: "pluresque numero, quam sunt stellæ cœlestes, "per insulas pariter ac continentem vitam agetis. "& cum tot tantique fueritis, non defessus erit "Deus, pace quidem rerum omnium abundantiam "largiendo, bello vero victoriam & imperium. "Vobiscum dimicandi desiderio ardeant inimici; "atque ita demum efferantur, ut ad arma manusque conserendas vos provocent. Non amplius, "ut consueverunt, cum victoria revertentur, nec "ut inde lætitiam capiant liberi & uxores. In "tantum eam, qua polletis, fortitudinem providentia sua Deus extulit, qui potest & quod superest minuere, & quod deest supplere.

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicit Balamus, urgente Dei spiritu. Num. c. 23. & c. 24.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus est, extra se raptus, spiritusque Dei instinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipsumque legem violare clamitante, qua cum magnis muneribus à sociis accepturus esset; nam cum venisset diras hostibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudarit & mortalium beatissimos prædicarit: "ô Balace, inquit, rebus omnibus rite "perpensis, num existimas in nobis situm esse quid "dicamus aut taceamus, cum nos Dei spiritus occuparit? voces enim ille quascunque vult & sermones emittit, nobis non sentientibus. Equidem & ego illorum bene memini, quibus egentes vos & Madianitæ magno studio me huc

"ἐφ' ὑμῖν ἑτέρȣ γένȣς οἰκήτορας. [n] θαυμάζειν τοίνυν, ὦ μακάριος στρατὸς, ὅτι τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς "πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ [o] τῶν νῦν ὑμῶν [p] ὀλίγων ἡ Χαναναία χωρήσει γῆ, τὴν δὲ οἰκουμένην οἰκητήριον δι' "αἰῶνος ἴστε προκειμένην [q] ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑμεῖς ἔν τε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν "οὐδ' ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δὲ οὖσιν, οὐκ "ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ [r] χορηγεῖν, νίκην δὲ καὶ κράτος ἐν "πολέμῳ. [s] παῖδες ἐχθρῶν ἔρως τȣ̃ πρὸς ὑμᾶς πολέμȣ "λάβοι, καὶ θρασυνθεῖεν ὥστε εἰς ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέρας χεῖρας ἐλθεῖν. οὐ γὰρ ἂν [t] ὑποστρέψειεν ὁ νικηφόρος, οὐδ' ὥστε παῖδας εὐφρᾶναι καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον "ὑμῖν [v] ἀνδρείας τὸ πλεῖον [x] ἐκ Θεοῦ προνοίας [y] ἀνῆπται, "ᾧ καὶ τὰ περιττὰ μειοῦν ἰσχὺς, καὶ τὰ λείποντα διδόναι.

ε΄. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυτῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ [z] κεκινημένος. τοῦ δὲ Βαλάκȣ δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν [a] αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἐπικαλοῦντος· [b] ἐλθόντα γὰρ ἐπὶ κατάρᾳ τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὰς ἐκείνȣς καὶ μακαριωτάτȣς ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· " [c] ὦ Βαλάκε, "φησὶ, περὶ τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶναί τι περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, [d] ὅταν ἡμᾶς τὸ "τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βούλεται τούτο "καὶ λόγȣς οὐδὲν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δὲ μέμνημαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ [e] Μαδιανῖται δεηθέντες ἐσπουδασμε

Bas. G. Busb. Hen. & Vat. quod est dictum præcise pro ἐν τῇ ἐφ' ὑμῖν ἑτέρȣ γένȣς οἰκήτορας· in Big. & Samb. τῆς ἀφ' ὑμετέρας γενεᾶς. Est qui conjecerat, τοὺς ἀφ' ὑμετέρου γένους etc. HUDS. Forte τῶν ὑμετέρων. Vet. *& omni terra habitatores ex vestro genere præbentes.* COCC.

n Θαυμάζειν] Ita Vat. Busb. & Hen. θαυμάζεσθε τοίνυν οἱ μακ. Big. & Samb. θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. Bas. & G. θαυμαστὸς τοίνυν ἡ μακ. *Vet. Interpr.*

o Τῶν νῦν] Lege τοὺς νῦν ὑμᾶς ὀλίγους. COCC.

p Ὀλίγων] Ὀλίγοι Hen. & Busb.

q Ὑμῖν] *Al.* (Big. & *Coll. Voss.*) ὑμῶν.

r Χορηγεῖν,] Ita *Vat. Busb. & Hen.* in *cæteris* χορηγήσει, quod tolerari potest.

s Παῖδες] Καὶ παῖδας legerat *Epiphan.* HUDS. Lege εἰ παῖδας. COCC.

t Ὑποστρέψειεν] Ita *Bas. & G.* ὑποστρέψῃ Big. & Samb. ὑποστρέψειεν Busb. & Hen. ὑποστρέψειέ τις etc. *Vat.*

v Ἀνδρείας] Εὐανδρίας Big. (*Coll. Voss.*) & Samb.

x Ἐκ Θεοῦ] Εἰς Θεοῦ προνοίαν *Vat.* Videsis *Philonem*, p. 644. & 645.

y Ἀνῆπται,] Ita Big. ἀνῆπται *Bas. Gen. Busb. Hen. & Samb.* ἀνῆπται *Tar. præstabitur Epiph.* Sectemur modo verba Philonis, elegantia, egregia, atque novis quotquot paraphrasibus multo illustriora. [illegible] (Uzielidæ לרמת דחלתהא דפעור, ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν τοῦ εἰδώλου Φογὼρ, *ad collem Priapeium.*) [illegible] (quod est v. 3. וילך שפי, *divertit adeo in semitam*, [illegible] שפי *secreto*, vel pro על שפי [illegible] על שבילא Jer. c. 12. 12. Theodoreto Bibliisque Polyglottis contestantibus. Aut maxime, ut interpres Arabicus in manibus Samaritarum, [illegible], متعففيا نعضي. Hoc volo. Similiter Oncelosus & Scriptor *Siphre* interpretantur, [illegible] יחידי.) [illegible]. Idem expressit suis verbis Flavius, [illegible]. Quapropter Rabbini veteres sæpius hunc hariolum animum mutasse volunt; prophetam modo falsum, modo verum, rursus falsum eundem retulisse. Ne omittas tamen Samaritarum Scholas legisse clare v. 4. [illegible] Βαλαὰμ, ولقي ملاك الله خطايا بغي بلعام contra omnia exemplaria Judæorum, Alexandrinorum, Babyloniorum, vel Jerosolymitanorum, contra & immensam vim Commentatorum. At vero inter Amoræos [illegible] virum celebrem Eleazarum de angelo potius quam de præsente ac instigante Deo accepisse Moysis sui verba ויקר יהוה דבר בפי בלעם ר' אליעזר אומר מלאך T. B. Synhedrin f. 105. b. Jam Philo: [illegible], καὶ ταῖς τε θυσίας ἰδὼν καὶ τοὺς βωμοὺς φλέγοντας. ὥσπερ [illegible] τάδε. i. e. וישא משלו *inspi vaticinari, carmen suum incipit.* Namque [illegible] v. 7. [illegible] v. 8. [illegible] v. 9. [illegible] i. e. [illegible] Interpr. LXX. Ita אשורנו Interpreti Samaritico, *considerabo eum, & deprædabo.* [illegible] Aut juxta Targum Urbis eodem illo versu, בנכסי עממיא לא מתערבין, *à ritubus gentium semper abhorrentes.* Convenit Procopius Gazæus suo Commentario, *Legibusque ac loco à cæteris disjuncti erunt.* v. 10. [illegible] עפר יעקב *pulverem Jacobi* dicit tropo Mosaico propter Oraculum celeberrimo illi Pancratiastæ datum Gen. c. 28. 14. Quod est *soboles isthæc, nepotes:* τὸ σπέρμα Ἰακώβ, نسل & سلالة, עקרא, & קלפיא, extra Catachresin LXX. Interp. R. Saadiæ, atque Paraphrastæ Samaritarum MS. Oncelosо, aliisque. Insuper רבע ישראל vel מרבע perite traduxerant LXXII. Interpretes δήμους [illegible]. Sic stetit tetrarchia quævis, quomodo Oncelosus vertit דחד מארבע משריתא דישראל. Vel *quadratum* vocata [illegible] à forma copiarum Hebraicarum: sive simplicius cum Samaritis [illegible] est *cœtus*, πλῆθος. Pergit Philo. [illegible]. Recte adeo ille explicuit Ptolemaicorum interpretum arduam hanc sententiam, [illegible], de vita futura, quæ sæpius in Sacris vocatur אחרית, i. e. τὸ τέρμα, τὸ ἔσχατον. BERN. Forte ἀνήρτηται. COCC.

z Κεκινημένος.] Νενικημένος Big. (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vet. Interpr.*

a Αὐτὸν τὰς συνθήκας] Αὐτῶν Big. & Samb.

b Ἐλθόντα] Ἐλθόντα *Iidem.*

c Ὦ Βαλάκε,] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Bas. & Gen.* τῷ Βαλὰκ φησί. *Tar.* [illegible] φησί. *Epiphanius* ὁ δὲ Βαλαὰμ τῷ Βαλάκῳ φησί. *Zonaras* similiter, [illegible]. BERN. Ita *Big. (Coll. Voss.) Samb. Hen. & Busb.* τῷ Βαλάκ φησί *Bas. & G.* τῷ Βαλάκῳ φησί *Vat.* est qui (*Tar.*) conjicit [illegible] φησί. in *Vet. Interpr.* ὁ δὲ Βαλαὰμ τῷ Βαλάκῳ φησί. Similiter & *Zonaras*, p. 27.

d Ὅταν] *Samb.* ὅτι ἄν.

e Μαδιανῖται] *Samb.* Μαδιηνῖται.

f Καὶ

"με σὺν ἀνθρώποις ἠγάγες. [f] καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἄφιξιν "ἐποιησάμην· ἵνα τί μοι δι' ἀρχῆς μηδὲν ἀδικήσω σου "τὴν ἐπιθυμίαν. κρείττων δὲ ὁ Θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζεσθαι "διεγνώκειν. [g] παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν "περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε "μὴ ποιεῖν ἅπερ ὑπαγορεύει τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι "δὲ τὴν ἐκείνου βούλησιν. οὐδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαντος "εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡμέτερον. ἐγὼ γοῦν τὸν στρατὸν τοῦ- "τον, οὔτ' ἐπαινέσαι [h] προεθέμην, οὔτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος "αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς [i] ἐμηχανήσατο διελθεῖν. ἀλλ' "εὐμενὴς αὐτοῖς οὕτως ὢν, καὶ σπεύδων αὐτοῖς εὐδαί- "μονα βίον καὶ κλέος αἰώνιον παρασχεῖν, ἐμοὶ τοιούτων "ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέθετο. νῦν δὲ, χαρίζεσθαι γὰρ "αὐτῷ σοί τε διὰ σπουδῆς ἐστί μοι καὶ Μαδιανίταις, ὧν ἀ- "πώσασθαί μοι τὴν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπὲς, φέρε βω- "μούς τε ἑτέρους αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας τὰς πρὶν πα- "ραπλησίους ἐπιτελέσωμεν· εἰ πείσαιμι τὸν Θεὸν δυνη- "θεῖεν ἐπιτρέψαι μοι τοὺς ἀνθρώπους ἀραῖς [k] ἐνδῆ- σαι. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Βαλάκου, δὶς μὲν τεθυκό- τι τὸ θεῖον οὐκ ἐπένευσε τὰς κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν [l] ἀράς· "τρίτον δ' ἐπὶ σῆμα, πάλιν προσύλησεν ὅπου τε Βασι-

"adductum voluistis, eaque causa veni: atque id "in votis habui, ut in omnibus tuo desiderio sa- "tisfacerem. Sed in iis Deo cedere necesse erat, "quibus gratificari vobis constitueram. Nam in- "firmi plane sunt, qui aliquid futuri de rebus hu- "manis suo ex ingenio volunt prænoscere; ut non "ista, quæ menti suggerit Deus, eloquantur, sed "contra illius voluntatem nitantur. Quampri- "mum enim pectus afflatu divino concitatur, "nihil amplius nostrum inde promitur. Mihi si- "quidem non erat in animo aut exercitum hunc "laudibus extollere, aut bona ista recensere qui- "bus Deus progeniem illorum impertire cogita- "vit. Cum enim illis benignus sit *& propitius*, "& modis omnibus agat ut eos vita beata & glo- "ria donet immortali, mihi verborum istorum "auctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem "loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime "studeo ut tibi atque Madianitis rem gratam fa- "ciam, quorum preces haud fas est mihi repu- "diare) age, alias aras erigamus, atque munera "& victimas, similiter ac ante, libemus, si forte "Deum flectere possem, ut exsecrationibus hoc ge- "nus hominum devovere liceat". Cumque Balacus id fieri permisisset, & sacra iterum facienti Deus non

f Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ δι' ὃ τὴν ἄφιξιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

g Παντελῶς] Ita ex *Vet. Interpr.* (& *Big.* atque *Coll. Voss* nisi quod pro παντελῶς γὰρ habeant καὶ παντελῶς;) cui fere consentit *Samb.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς μὴ &c. nec longe abit *Vat.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες ὥστε μὴ &c. contractius in *Editis* περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνειν, ὡς μὴ &c.

h Προεθέμην,] Προεθέμην *Vat.*

i Ἐμηχανήσατο] Est (*Tur Big.*) qui conjicit, ἀγαθοῖς ἐμηχανήσατο διελθεῖν, parum eleganter & sine auctoritate *MSS.* BERN. & HUDS.

k Ἐνδῆσαι.] Ἐνδῆσαι *Bas.* & *Gen.* Alterum equidem probum est; hoc esse videtur non cautis. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* ἐνδῆσαι.

l Ἀράς·] Ἀράς. [illegible] Big. & Samb. isthæc inferebant huc, veriti ne ex auspiciis hujus magi unum forte apud Flavium desideraretur, quod & *Sibotanus* queritur. Absunt tamen ea cuncta ab exemplaribus *Græcis Bas. Gen. Hei.* ac *Bosh.* & à Latinis *Epiphanii.* Dices itaque Josephum δὶς τε θυσίας jam tertium experimentum improbi vatis includere, vel ob consimilia cola Ἰσραηλιτῶν ἀράς & τοῖς Ἰσραηλίταις, omissos fuisse versus duos; qua fert mens Cl. *Bosii.* Vel denique, quod paragrapho sequente narrabitur, cum non ausus esset iterum auguria dira moliri, לא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים c. 24. 1. abeundo tamen carmen tertium Deo faciente cecinisse, ac subinde (ô scelus) ingenio sibi reddito, consilium pessimum addidisse de Venere Madianitide. Subjiciam vero, ut recte meretur, Commentarium Philonis ad ἀράς. c. 23. 11. [illegible] v. 18. [illegible] Quod est LXX. Interpr. [illegible], pariterque Syris Samaritanisque Paraphrastibus [illegible] הצית לאימרי. Hebræum עדי האזינה plures vertunt *attende mihi.* Utrumque commodum & præter culpam. v. 19. Οὐχ ὡς ἄνθρωπος (addo ὁ Θεὸς) διαψευσθῆναι (ita tres Interpretes Judaici, ita reddit ille alio verbo pro LXXII. Interpretum διαρτηθῆναι, τουτέστιν ἐξαπατηθῆναι, teste Menandro ejus ævi fabulatore; *frustrari* apud interpretem Origenis. Quinetiam expressum ibi διαψευσθῆναι typis Complutinis, pro Hebraico [illegible] (ותרעו. [illegible], *animum mutat*, μετανοεῖ juxta Octoteuchum Collegii Universitatis: Judæis LXX. idem ἀπειληθῆναι, *metu duci*, *terreri*, Hom. XVI Origenis) [illegible] v. 20. [illegible] Adeoque [illegible] אמור, [illegible] Neque dissentiunt Oncelosus & Uzielides. v. 21. [illegible] Cur obsecro B Habbacucum non taxant nostri magistelli, quod eo plane sensu acceperit Phrasin Mosaicam לא עמל [illegible] initio sui vaticinii. ὁ Θεὸς αὐτῶν [illegible]. Aut Oncelosio exponente שכינת מלכהון ביניהון.

v. 22. [illegible] Præclarum interpretem! Quos ludos faciunt nostri de locutione sacra כתועפת ראם לו, [illegible] *Denso agmine & junctis armis bene defenso Ægyptum reliquerat natio Hebræa*, id dici illic credo. v. 23. [illegible] v. 24. [illegible] Verum post tertias victimas, [illegible] De c. 24. v. 3. Τάδε φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν. שתם העין, *clare videns*, sive נברא דשפיר חזי, ut malunt Oncelosus, Patres Talmudici titulo [illegible], Syrus, Arabs, Maurusque, in Bibliis quæ versamus, librique Samaritarum, contra nostri Hieronymi, trium Hellenistarum, & recentium Rabbinicorum ש lene ac λαοῦ [illegible]. v. 4. [illegible] Ita נופל pro שכיב seu نايم accipiunt Oncelosus, Saadias, & Abenesdras, cujus verba Hebraica Philonis Græcanicis æque respondent, [illegible] Melius tamen reddes *pronus corpore*, ut numen rite conciperet, *sed oculis apertis.* v. 5, 6 [illegible] (nam אהלים extat in Moysis volumine) [illegible] v. 7. [illegible] (ô suavis tempora Christi!) [illegible] (tantum enim phrasis Hebraica præstabit, sive ζαρὰ legas sive ζαρα) [illegible] Haud aliter Oncelosus vetustissimus Sacrorum Interpretum post viros Alexandriæ LXXII. [illegible] *Rex de filiis ejus emicabit, qui regat populos multos.* Syrus, [illegible] *Prodibit vir de filiis ejus, ubique per aquas semen suum sparsurus.* Paraphrastes Solymitanus & Uzielides [illegible] (ͅ scil.) [illegible] *Surget illorum de stirpe rex redemptorque vernaculus; unde porro nepotes Jacobi late populis dominabuntur.* Hæc plana sunt & antiquæ ἐξηγήσεως. Augur enim בכשלי figurate dixerat, *Fluet aqua de situla ejus, eritque semen ipsius in aquis multis.* Istud ita solves, Nunquam sterilis aridusque jacebit Israel, quin continuo sobolem fundat derivetque per orbem terrarum regendarum. Cupiebat equidem sordidus vates atque imprecabatur, quod ait Johan. Amorræus *Synhedrio* f. 105. b. לא יהיה לה כלך בן כלך *Hebræos nunquam principum successione aliqua haud rege*; prædixit tamen contrarium nolente animo [illegible]. Hic voluit לא תהא מלכותן שולטת באומות, *Gentibus cæteris ne unquam genus Jacobi imperaret*: maluit autem Deus per os istius nebulonis וזרעו במים רבים: quod ipsum & *Pesicta minor* exponit, מלכותן של ישראל עתידה לרדות על כל מלכי הארץ. Statim Philo, [illegible] In libris Divinis [illegible] *& exaltabitur quam Gog*, S. Cypriano, [illegible] Origenes Hom. 17. *Gog* (potius [illegible] seu [illegible] גוג, pro quo [illegible] excusum Complutii) *super tecta interpretatur: & in loco isto non pro gentis alicujus nomine, ut putatur, positum est; sed, ut in aliis nonnullis, ipse sermo Hebraeus non interpretatus relictus est, & ob hoc quasi de gente aliqua dictum videtur. Est ergo sermonis consequentia talis*, Et exaltabitur super tecta regnum ejus & crescet regnum ejus. Ibi Samariticum καὶ ὑψωθήσεται (ut Diodorus testatur) [illegible] מגג [illegible].

Ita

non annuisset ut Israëlitas diris prosequeretur, in faciem pronum se sternens prædixit, quæ calamitates regibus & urbibus clarissimis, quarum quasdam tum ne habitari quidem contigit, essent eventuræ, & quæ superioribus sæculis hominibus terra marique acciderunt usque ad nostram ætatem. Et cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio evenerint, hinc licet conjicere, * quod in reliquum tempus *alia* similiter eventura sint.

Balamus, jam reversurus dirarum impotens, suasit Balaco viros Israëlitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod sibi Israëlitas diris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum. Ille vero jam digrediens, cum in eo esset ut Euphratem trajiceret, accito Balaco & principibus Madianitarum, "Balace, inquiit, & vos qui "adestis Madianitæ, (oportet enim me præter Dei "voluntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum "quidem genus nunquam funditus peribit, nec bel"lo, nec peste, nec inopia terræ fructuum; nec alio "casu inopinato delebitur. Dei enim providentiæ "interest eos ab omni malo servare, neque sinere "ut ejusmodi clades eis obveniat qua omnes in"terituri sunt. In mala autem nonnulla & cala"mitates ad breve tempus incident; à quibus li"cet deprimi humique affligi videantur, postea "tamen reflorescent, cum eos timere cœperint "qui damna illis intulerant. Vos autem, si ali"quantisper de illis victoriam reportare velitis, "voti eritis compotes, modo de mea sententia "feceritis. Filiarum *nimirum* formosissimas, quæ "pulchritudine sua inspicientium modestiam ex"pugnare & vincere possint, ad summam ele"gantiam cultas & ornatas mittite, ut ante ca"stra eorum obversentur; atque jubete, ut juve"nibus complexus expetentibus faciles se præ-

λεῦσιν ἔσεσθαι, καὶ ὅσαι πόλεις τῶν [m] ἀξιολογωτάτων, ὧν ἐνίας οὐδ' οἰκεῖσθαί πως συνέβαινε τὴν ἀρχήν· [n] ἅτε καὶ [o] προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γινόμενα [p] τοῖς ἀνθρώποις, διὰ γῆς [q] ἢ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων ὅπερ προεῖπε, τεκμήραιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

ϛʹ. Βάλακος δὲ ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ μὴ καταράτους γενέσθαι τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. [r] ὁ δὲ ἀπιὼν ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ περαιοῦν τὸν Εὐφράτην γινόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν [s] Μαδιανιτῶν, " [t] Βάλα"κε, φησί, καὶ τῶν Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με "καὶ παρὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Ἑ"βραίων γένος οὐκ ἂν ὄλεθρος παντελὴς [v] καταλάβοι, "οὔτ' ἐν πολέμῳ, οὔτ' ἐν λοιμῷ, καὶ [x] σπάνει τῶν ἀπὸ γῆς "καρπῶν· οὔτ' ἄλλη τις αἰτία παράλογος διαφθείρειε. "πρόνοια γάρ ἐστιν [y] αὐτῶν τῷ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς "κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, "ὑφ' οὗ [z] καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμπέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα "τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπεινοῦσθαι δοκοῦντες, [a] εἶτ' ἀν"θήσουσιν ἐπὶ φόβῳ τῶν ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. "[b] ὑμεῖς δ' εἰ νίκην τινὰ πρὸς βραχὺν καιρὸν κατ' αὐ"τῶν κερδᾶναι θέλετε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς οὕτω ποιήσαν"τες. τῶν θυγατέρων τὰς [c] μάλιστ' εὐπρεπεῖς, καὶ βιάσασθαι "καὶ νικῆσαι τὴν τῶν ὁρώντων σωφροσύνην ἱκανὰς διὰ τὸ "κάλλος, ἀσκήσαντες τὴν εὐμορφίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μᾶλ"λον εὐπρεπές, πέμψατε πλησίον ἐσομένας τοῦ ἐκείνων "στρατοπέδου, καὶ [d] δεομένοις συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσέ-

Ita nostri codices, pariterque Paraphrasis Samaritarum عن اجوج *pro Agago*. Nam גג, اجوج, ياجوج id indicant quod φαῖδον Græcum. Idem significat & אגג. Symmachus insuper legerat & Theodotio cum Samaritis & LXXII. Interpretibus. Imo me judice hoc oraculum respexit magnanimus vates Ezechielis c. 38. & c. 39 sui libri. Canit ideoque Balamus *virum Hebræum, qui longe præcelleret Asiæ minoris dominos, divitisque Lydiæ regibus.* Doctores autem Talmudici, S. Hieronymus ab eis edoctus, exemplaria omnia Masoretarum præferunt כאגג, [illegible]: quo de nomine Saulus post annos quingentos triumpharat, deleta tum gente mala Amaleci. Hoc probo magis ex v. 20. hujus capitis. כאגג etiam legerat Flavius meus; percipies forte, si serio in ariolum attenderis. Paria sensit super eo versiculo cum Philone Doctor ille è Babylonia cit. Synhedrin f. 105. b. [illegible], & regnum ita Hebrais dici existimavit potens ac terribile. Neque minus acute Pesictæ Auctor, *Quippe sub Agago caput Regnum Israelitum*, [illegible]: *assurget autem illud ad domus & oppidum suam summam longo seculo Christo. Sicut legitur Es. c. 52. 13. Intelliget servus meus, exaltabitur, elevabitur, & erit sublimis valde*, v. 8. O λαο. [illegible] (iterum ille *conferto fortique adeo agmine*, pro [illegible]) [illegible] v. 9. [illegible] (ait vetus Judæorum Commentarius) [illegible], sane [illegible]. Deinde Balaco valde stomachanti dixit augur, Philone forte à Patribus referente, [illegible]. Sic erat consilium Balami: quod pene eisdem verbis memorat Paraphrasis Urbis ad v. 14. [illegible], *Peccatum Deo indicas, suadeo, Hebræorum gentem: hoc ni feceris, eam profecto haud vinces unquam*, [illegible]. Fusius autem, imo antiquius coparum linopolidumque Moabitisarum laqueos atque lenocinia auctore Balamo, explicarunt Doctores Babylonii Synhedria f. 106. a. (in-

fit augur improbus) [illegible]. Tempero jam à Pesicta & Tanchuma, ab explanatione Uzielidis, & à Chronicis Samaritarum, ubi id scelus late exponitur. BERN. Cum *Bigotiano* concordat *Coll. Voss.* quæ mox habet [illegible]. HAV.

m Ἀξιολογωτάτων,] *Bas.* & *Gen.* ἀξιολογωτάτας. Mox οὐδ' οἰκεῖσθαι *Big.* οὐδ' οἰκῆσαι Cedrenus p. 69. BERN.

n Ἅτε καὶ] Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [illegible] in reliquis.

o Προϋπῆρξεν] Ita ex *Samb.* in *cæteris* προϋπῆρξε.

p Τοῖς ἀνθρώποις,] Τοῖσι ἀνθ. ex alicujus (*Tor. Big.*) conjectura.

q Η θαλάσσης,] Η διὰ θαλάσσης *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

* quod in reliquum] Al. *quid & in posterum futurum sit*, legendo ὅ, τι.

r Ὁ δ' ἀπιὼν] *Cum apud avarum suum animum indignaretur vates, jam reversurus dirarum impotens, ni consilium malum mala excitatio est, mercedisque profana vanus, suasit maxime Balaco viros Israelitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta. Hoc autem talia pervetusta quadam paradosi acceperant Philo Alexandrinus p. 647. Fl. Josephus, atque ejus ævi decus Christianum B. Johannes. Arguit enim graviter Theologus ille c. 2. quod Ecclesia Pergamena à se non repelleret* [illegible]. *Argumentum tamen illud in genere præbuerat ipse Moyses his verbis libri sui penultimi*, c. 31. 16. Nonne Madianitides istæ deceperant filios Israel ad suggestionem Balaam? *Vide porro Orig. Hom.* 20. *in Num.* BERN.

s Μαδιανιτῶν] *Al.* Μαδιηνιτῶν, passim.

t Βάλακε, φησί,] Hoc consilium Bileami in MSto Chronico Samaritano, Philone & aliorum Hebræorum scriptis eodem fere modo narratur. REL.

v Καταλάβοι] Καταλάβῃ *Hen.* & *Bas.*

x Σπάνει] Ita *Big.* & *Samb.* σπάνῃ in *Editis.* [illegible] *Vat.*

y Αὐτῶν] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* αὐτοῦ *Bas.* & *G.*

z Καὶ ἀπόλοιντο] Αν ἀπόλλοιντο. *Big.*

a Εἶτ' ἀνθήσουσιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* [illegible] in *Editis.* [illegible] legerat *Epiphan.*

b Ὑμεῖς] Ὑμεῖς δὲ [illegible] *Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Μάλιστ' εὐπρεπεῖς,] Ex pervetusta traditione, quam probat *Petr.* 2 Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11. *Joann.* in *Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyses* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.*

d Δεομένοις] Δεομέναις soli *Big.* & *Samb.*

e Εὐπ-

"προσπαίξαντε. ἐπειδὰν δὲ κεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ἐπιθυ-
"μίαις, καταλιπεῖν αὐτὰς, καὶ παρακαλούντων μένειν,
"μὴ πρότερον [e] ἐπινεῦσαι, πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς
"ἀφέντας τοὺς [f] πατρίους νόμους καὶ τὸν τούτους αὐτοῖς θέμενον
"τιμᾶν Θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβεσθαι.
"οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν ὀργισθήσεσθαι". καὶ ὁ μὲν [g] τοῦθ'
ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων [h] τὰς θυγατέρας κατὰ
τὴν ἐκείνου παραίνεσιν, οἱ τῶν Ἑβραίων ἁλίσκονται νέοι τῆς
εὐπρεπείας αὐτῶν· καὶ [i] παραγινόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς,
παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τοῦ τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπο-
λαύσαι, μηδ' ἐκ τῆς τοῦ πλησιάζειν συνηθείας. αἱ δ'
ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, [k] συνῆσαν αὐτοῖς. ἐν-
δησάμεναι δ' αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τῆς ἐπιθυ-
μίας ἀκμαζούσης, περὶ ἀπαλλαγὴν ἐγένοντο. τοὺς δ'
ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλα-
βε, καὶ λιπαροῦντες ἐνέκειντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλ-
λὰ γαμετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας
ἀποδειχθησομένας πάντων ὧν ὑπάρχειν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ
ὀμνύντες ἔλεγον [l] καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν [m] ὑπισχνοῦντο
ποιούμενοι, δακρύοντές τε καὶ πανταχόθεν [n] ἑαυτοὺς ἐλεει-
νοὺς ταῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δ' ὡς δεδου-
λωμένους αὐτοὺς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς συνη-
θείας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτοὺς λέγειν.

η. "Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι [o] νέων, οἶκοί τέ εἰσι πα-
"τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ παρὰ τῶν
"γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ στοργή. [p] κατ' οὐδ'
"ἑνὸς δὲ τούτων ἀπορίαν ἐνθάδε ἀφίκεσθαι ἡμᾶς εἰς ὁμιλίαν
"ἥκομεν, οὐδ' ἐμπορευσόμεναι [q] τὴν ὥραν τοῦ σώματος
"προσηκάμεθα τὴν ὑμετέραν ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας
"ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβοῦσαι, τοιούτοις ὑμᾶς τι-
"μῆσαι ξενίαις δεομένοις ἐπείσθημεν. καὶ νῦν, ἐπεὶ
"φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοστόργως ἔχειν καὶ [r] λυπεῖσθαι
"μελλουσῶν ἀναχωρεῖν, [s] οὐδ' αὐταὶ τὴν δέησιν ὑμῶν
"ἀποστρεφόμεθα· πίστιν δ' εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μό-
"νην ἡμῖν ἀξιόλογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μεθ'
"ὑμῶν βίον ὡς γαμεταὶ διανύσαι. δέος γὰρ [t] μὴ καὶ
"κόρον τῆς ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσαντες
"καὶ ἀτίμως ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγινώ-
"σκειν τι ταῦτα φυλαττομέναις ἠξίουν". τῶν δ' ἣν
[v] βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μη-
δὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς [x] πάθους· "ἐπεὶ
"τοίνυν, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δ' ἔθεσι καὶ
"τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [y] χρῆσθε. ὡς
"καὶ τὰς [z] τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ πο-
"τὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [a] βουλομένους ἡμῖν
"συνοικεῖν, καὶ Θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν
"ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ
"πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς ἐσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [b] ἡμῖν
"Θεοὺς προσκυνεῖν. μέμψαιτο δ' οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς
"ἣν [c] ἀφίκηται τοὺς ἰδίους αὐτῆς Θεοὺς [d] προστιμᾶσθε·

"beant. Ubi vero cupidine captos & irretitos
"viderint, *subito* fugam simulent: ac obsecranti-
"bus ut maneant, non prius annuant quam iis
"persuaserint, ut, relictis patriis legibus & cultu
"Dei à quo eas acceperint, Madianitarum &
"Moabitarum Deos colant. Sic enim illis suc-
"censebit Deus & irascetur. Et ille quidem, cum
hæc suggessisset, abiit.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias *suas* mittentibus, Hebræorum juvenes illarum formâ & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos desererent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadvertunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt.

Stratagema meretricium. Vires Hebræas jam solvit Moabs. Num. c. 25.

8. "Nobis, juvenum optimi, lares penatesque
"patrii sunt, magnæque domi facultates, nec de-
"sunt nobis parentum cognatorumque benevo-
"lentia & affectus. Imo nullius ishusmodi rei in-
"opia huc ad vobiscum colloquendum venimus,
"neque corporis forma quæstum facturæ vobis
"supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros es-
"se bonos justosque reputantes, ut tali vos ho-
"spitalis amicitiæ gratia donaremus, precibus ve-
"stris adductæ fuimus. Et nunc, quoniam ma-
"gno nostri amore vosmet teneri dicitis, & non
"minori, nobis digressuris, tristitia affici, neque
"nos preces *quidem* vestras aversamur: sed cum eam
"benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ
"sola nobis alicujus æstimari mereatur, libenter
"vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam
"enim periculum est, ne, cum nostræ consuetu-
"dinis satietas vos ceperit, nos hinc cum injuria
"& contumelia ad parentes nostros ablegetis. At-
"que ita sibi ignosci, ista caventibus, postula-
"bant". Illis vero fidem, quamcunque vellent, se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus magnitudine & amoris ardore contradicentibus, "Quandoquidem; inquiunt, ita vobis visum est,
"& moribus vitaque ab aliis diversissime utimini,
"ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum
"aliis communem habeatis; necesse est, si vultis
"nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nul-
"lum enim aliud signum erit *indubium* præsentis
"vestræ, quam jactatis, in nos benevolentiæ, aut
"futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos ado-
"retis. Nec vobis vitio verti debeat, si Deos
"ter-

Norme Madian sedes erant venusta, delicata, perniciosa. Vide similem in Tanchuma ad parasjam Balac.

e Ἐπινεῦσαι,] Ἐπινεύσωσιν Samb. (Coll. Voss.) & Vat.
f Πατρίους] Big. πατρῴους. Horum enim adjectorum usus promiscuus. Mox Samb. Hen. & Bash. Μαδιανιτῶν, sicut supra infraque illi tenent. BERN. πατρῴους amat & Coll. Voss. HAV.
g Τοῦθ'] ταῦθ' Coll. Big.
h Τὰς θυγατέρας] Hac de re videsis Hottingerum in Smegmate Orientali, p. 446.
i Παραγινόμενοι] Παραγινόμενοι in tribus MSS.
k Συνῆσαν] Forte συνῄεσαν. COCC.
l Καὶ Θεὸν] Τὸν Θεὸν Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.
m Ὑπισχνοῦντο] Al. ὑπέσχοντο.
n Ἑαυτοὺς ἐλεεινοὺς] Αὐτοὺς Big. & Samb.
o Νέων,] Νεανιῶν Big. (νεανιῶν Coll. Voss.) & Samb.
p Κατ' οὐδ' ἑνὸς] Big. & Samb. κατ' οὐδενὸς δὲ τούτων [illegible]. Rescribo clarius ab Epiphanio, [illegible]. BERN. Κατ' οὐδενὸς δὲ τούτων [illegible] Samb. Big. (Coll. Voss.) & Vat. [illegible] legisse videtur Vet. Interpr.
q Τὴν ὥραν] Ita MSS. in Editis τὴν ὥραν τὴν τοῦ σ.
r Λυπεῖσθαι] Λυπεῖσθαι Big. & Samb.
s Οὐδ' αὐταὶ] Samb. αὐταί. Prætero tamen demonstrationem Atticam οὐδ' αὗται τήν. Nam οὐδ' αὗται τήν expresserant typi Bas. & Gen. Post paucula Samb. διανύσαι. BERN.
t Μὴ καὶ κόρον] Μὴ κόρον Samb. & Vet. Interpr.
v Βούλονται] Βούλοιντο Big. & Samb.
x Πάθους] Πόθου Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vet. Interpr.
y Χρῆσθε,] Ita Big. (Tar. & Cocc.) & Samb. in cæteris χρῆσθαι.
z Τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους] Ideo Rutilius Judæum vocat *Humanis animal dissociale cibis.* REL.
a Βουλομένους] Βουλομένοις mallit Sibotanus; & mox ἔχειν τε νῦν.
b Ἡμῖν Θεοὺς] Illud ἡμῖν ex MSS.
c Ἀφίκηται] Sic Big. (Cocc.) & Samb. in aliis ἀφίκηται.
d Προστιμᾶσθε·] Ita Big. Samb. & Vat. (προστιμᾶσθαι Coccejus) in

"terræ, in quam pervenistis, proprios veneremini: præsertim cum nostri in honore sint omni "populo, vester vero apud neminem *præterquam* "*vos*. Oportere igitur illos dicebant aut eadem "quæ aliis *cultu prosequenda* existimare, aut alium "terrarum orbem quærere, ubi soli ex legibus sibi propriis vitam instituant.

His illecebris capti Hebræi jus de connubiis, decibis, deque cultu Dei amici confestim violant. Num c. 25. Deut. c. 4. Jos. c. 21. Hos. c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honestissima visa est hæc oratio: quo factum est, ut, illarum postulationi & *illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos esse existimarint, illisque gentium istarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum serperet juvenum insolentia, & seditio priore pejor gliseeret, periculumque esset ne patria instituta penitus in desuetudinem abirent. Juventus enim, degustatis semel peregrinis moribus, inexplebili desiderio in eos ferebatur: & si qui primorum populi ob majorum virtutem illustres extiterint, mali hujus contagione & ipsi erant afflati.

Lascivia istius duæ Zambrias, Symeoni progenitori multum ab similis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui consueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis istius Dynastæ, jussus à muliere ut contemptis Moysis placitis sui ad arbitrium se componeret, illi obsequutus est; sacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita se haberent; Moyses, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accusavit, nolens eos in desperationem adducere, qui, modo laterent, ad sanitatem redire poterant. Dicebat autem, "ut ea patrarint, quæ & sibimet & majoribus in dedecus cedunt & opprobrium; quod "voluptati indulgere maluerint, quam Deo servire, vitamque ad ejus præscriptum agere: oportere tamen, ut & adhuc ipsis bene sit, pœnitentiam agere, istud demum fortitudinem esse existimando, non ut legibus vim inferant, "sed ut cupiditates pravas compescant. Præterea "autem absurdum esse ajebat, quod cum in deserto modeste vixissent, nunc bonis circumfluentes supra modum insanirent, & quæ per inopiam essent adepti, per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, hæc iis subjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque gestarum ad pœnitentiam adducere.

Zambriæ adversus legem Moysaicam oratio.

11. Proxime autem cum surrexisset Zambrias, "Sed tu quidem, inquiit, ô Moyses, utere legibus quibus studium adhibuisti, & *quibus* plurimum firmitatis ac roboris ex consuetudine accessit. Quod nisi ita se habuisset, sæpe jam pœnas luisses, & *tuo malo* haud tutum esse verba "dare Hebræis didicisses. Me certe iis, quæ tu

"καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαντας, τῶν δ' ὑμετέρων πρὸς μηδένα τοιούτων τυγχανόντων. δεῖν οὖν αὐτοὺς ἔλεγον ἢ τὰ αὐτὰ πᾶσιν [e] ἡγητέον, ἢ ζητεῖν ἄλλην οἰκουμένην, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους.

θ'. Οἱ δ' ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς ἔρωτος κάλλιστα λέγεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, καὶ παραδόντες [f] αὐτοὺς εἰς ἃ προεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. θεούς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κατὰ νόμον τῶν ἐπιχωρίων τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ [g] πάντα εἰς ἡδονὴν τῶν γυναικῶν ἐπὶ τοὐναντίον οἷς ὁ νόμος αὐτῶν [h] ἐκέλευσε ποιοῦντες διετέλουν· ὡς διὰ παντὸς ἤδη τοῦ στρατοῦ τὴν παρανομίαν χωρεῖν τῶν νέων, καὶ στάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τῆς προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελοῦς τῶν ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἀπλήστως [i] αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ τινες τῶν πρώτων ἀνδρῶν διὰ πατέρων ἀρετὰς ἐπιφανεῖς ἦσαν, [k] συνδιεφθείροντο.

ι'. Καὶ [l] Ζαμβρίας ὁ τῆς [m] Συμεωνίδος ἡγεμὼν φυλῆς, [n] Χοσβίᾳ συνὼν Μαδιανίτιδι, Σούρου θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντος ἀνδρός, κελευσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς πρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοχθέντων τὰ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ φημησόμενον, [o] ἐθρήσκευεν αὐτήν· οὐ θύων τὰ πάτρια, καὶ γάμον ἠγμένος [p] ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ γένηταί τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαόν, οὐδενὸς μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμενος εἰς ἀπόνοιαν προσῆσαι τοὺς ἐκ τοῦ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους. ἔλεγε δέ, ὡς οὐκ ἄξια δρῷεν [q] οὔθ' αὑτῶν οὔτε πατέρων, τὴν ἡδονὴν προτιμήσαντες τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ "κατὰ τοῦτον [r] βιοῦν· προσήκειν δέ, ὡς ἔτι καὶ [s] καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρείαν "ὑπολαμβάνουσιν οὐκ [t] ἐν τῷ βιάζεσθαι τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν ταῖς ἐπιθυμίαις εἶναι. "πρὸς τούτοις δ' οὐδ' εὔλογον ἔφασκε σωφρονήσαντας "αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας "παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τῆς ἐνδείας δι' εὐπορίαν αὐτῶν [v] ἀπολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς νέους ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν [x] ἀπάγειν ὧν ἔπραττον.

ια'. Ἀναστὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ "μέν, εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐσπούδακας, ἐκ [y] τῆς συνηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς "περιεχημένος. ἐπεί, μὴ τούτων αὐτῶν ἐχόντων τὸν τρόπον, "πολλάκις ἂν ἤδη κεκολασμένος ἔγνως ἂν οὐκ εὐπεραλογίστους Ἑβραίους. ἐμὲ δ' οὐκ ἂν ἀκόλουθον εἰς σὰ "[z] προστάγ-

in *Editis* προστίθεσθαι.

e Ἡγητέον,] Lege ἡγεῖσθαι. COCC.

f Αὐτοὺς] In *Editis* αὐτοὺς εἰς ἃ προεκαλοῦντο. in *MSS*. ἑαυτοὺς εἰς ἃ προῃ.

g Πάντα εἰς ἡδονὴν] Sic *Big*. (*Coll. Voss.*) & *Samb*. in *Editis*, *aliisque* πάντες.

h Ἐκέλευσε] *Al*. ἐκέλευε.

i Αὐτῶν] Illud αὐτῶν inseruimus ex *Big*. & *Samb*.

k Συνδιεφθείροντο.] Συνδιεφθείροντο *Vat*.

l Ζαμβρίας] *Zimri* Masorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρὶ LXX.

m Συμεωνίδος] Ὁ τῆς Σιμεωνίτιδος *Bas*. & *Gen*. לשמעני λεγομένη apud Moysen. ὁ τῆς Συμεωνίτιδος φυλῆς ἡγεμὼν MSS quatuor, & Annalis Zonaræ. BERN. *Al*. Σιμεωνίδος & Συμεωνίτιδος.

n Χοσβίᾳ] Sic restitui hunc locum. Legebatur vulgo χορνὶ συνὼν μαδιανίτιδι οὔρῃ. In codice *Bas*. χορνῇ, & in *Hen*. χαρνῇ, imitatione LXXII. Interpretum, qui χαρὶ reddiderant malum nomen. Apud *Big*. & *Samb*. reperio χοσβίᾳ συνὼν μαδιανίτιδι οὔρῃ. *Epiphanius* creverat ocellis non acutissimis χοσνῇ συνὼν μαδιανίτιδι οὔρῃ, seu pravius μαχιανίτῃ ὄψει, *Cheram* (pro *Chosami*) *Madianitidem mulierem Dieri cujusdam filiam. &c.* *Suram* vero (צור οὐρ & σοῦρος Flavio ἰθαγενὴς) partem quintam regni Madianici hanc *Fraudem* genuisse (quippe כזבי aut כזבית tantum indicat) suis literis docuit Moyses Num. c. 25. Haud errabit equidem, quisquis כזבי Græca forma χοσβὶ donaverit, aut χοσβία. In isthac Scribæ Typothetæque forte consenserunt §. 12. hujus capitis. Eadem שלציון appellatur in scholis Babyloniis. Vide Synh. p. 82 b. BERN. Ita ex *Big*. & *Samb*. restituit *Bernardus*, nisi quod pro Οὔρῳ maluerit Σούρῳ ex Hebraico צור. In *Editis*, *aliisque* Χορνὶ συνὼν Μαδιανίτιδι Οὔρῃ. Vide §. 11.

o Ἐθρήσκευσεν] Juxta *Big*. *Samb*. *Vat*. & *Vet*. *Interpr*. ἐθρήσκευεν· ἀντὶ θύειν τά τε.

p Ἀλλόφυλον.] Non ex alia tribu, sed ex alia gente, quæ non esset Israelitica. Ita hæc vox Josepho usurpatur. Ideo mox γυναῖκα ξενικὴν vocat. REL.

q Οὔθ' αὑτῶν] Ita *Big*. & *Samb*. in *cæteris* οὔτε αὐτῶν.

r Βιοῦν] Sic quinque *MSS*. in *Editis* ἐβίουν. *Vet*. *Interpres* legisse videtur, καὶ κατὰ τοῦτον βιοῦν τε, *& ei placentia violarent*.

s Καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι,] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχειν *Big*. & *Samb*.

t Ἐν τῷ βιάζεσθαι] Εἰς τὸ β. *Idem*. HUDS. Ut & *Coll. Voss*. ἐν τῷ amabat *Cocejus*. HAV.

v Ἀπολέσθαι] Ἀπολεῖται *Samb*. & *Vet*. *Interpr*. ἀπολέσθαι *Big*. αὐτὰ ἀπολέσθαι ex conjectura.

x Ἀπάγειν] Ita *Samb*. in *reliquis* ἄγειν.

y Τῆς συνηθείας] Τῆς τούτων συνηθείας *Big*. (*Coll. Voss*.) & *Samb*.

z Προστάγ-

"[z] προστάττεις τυραννικῶς λάθοις. οὐ γὰρ ἄλλο τι μέχρι "νῦν, ἢ, προσχήματι νόμων καὶ τοῦ Θεοῦ, δουλείαν μὲν "ἡμῖν, ἀρχὴν δ' ἑαυτῷ κακουργεῖς· ἀφαιρούμενος ἡ"μᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κατὰ τὸν βίον αὐτεξούσιον, ὃ τῶν [a] ἐλευ"θέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην οὐκ ἐχόντων. χαλεπώτερος "δ' ἂν [b] οὗτος Αἰγυπτίων Ἑβραίοις γένοιτο, τιμωρεῖν "ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἑκάστου πρὸς τὸ κεχαρισ"μένον αὐτῷ [c] ποίησιν. [d] πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐτὸς "τιμωρίαν ὑπόσχοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα "καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι προῃρημένος, καὶ κατὰ τῆς "ἁπάντων δόξης ἰσχυρὰν [e] τὴν ἑαυτοῦ κατασκευάζων. "ἃ δὴ πράττω νυνὶ κρίνας ἀγαθὰ, οὐδ' ἔπειτα [f] περὶ "αὐτῶν ὁμολογεῖν ἐν τούτοις οὐκ ὀκνήσαιμι. γυναῖκά τε "ξενικὴν, ὡς φῂς, ἠγμαι· παρ' ἐμαυτοῦ γὰρ [g] ἀκούεις "τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρου, καὶ γὰρ οὐδὲ "λαθεῖν προεθέμην· θύω τε Θεοῖς οἷς θύειν [h] μὴ νο"μίζετε, δίκαιον ἡγούμενος παρὰ πολλῶν ἐμαυτῷ πραγ"ματεύεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τυραν"νίδι ζῆν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τοῦ βίου παντὸς "ἀνηρτηκότα. [i] χαίροι τ' ἂν οὐδεὶς, κυριώτερον αὐ"τὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς ἀποφαινό"μενος.

"tyranni more imperaveris, obsequentem non ha"bebis. Non enim aliud quidquam hactenus, "quam, sub legum ac religionis prætextu, nobis "quidem servitutem, tibimet vero dominatum "malis artibus adstruisti; voluptatem nobis ac ad "arbitrium vivendi libertatem adimens, quæ li"berorum sunt & nullius sub imperio degentium. "Hebræos sane gravius, quam Ægyptii, premet, "[1] qui ad leges exigere & punire voluerit quic"quid voluntati nostræ morem gerentes feceri"mus. Multo autem tu justius pœna afficiaris, "quandoquidem tibi in animo fuerit abolere quæ "omnium consensu erant approbata; atque ita "hoc comparaveris, ut tua, contra quam alii "sentiunt universi, valeret sententia. Cum vero "quæ nunc facio recte facta esse existimem, ita "postea de iis coram confiteri non me pigebit. "Et mulierem peregrinam, ut ais, in uxorem "duxi: (accipis quidem à meipso facta mea, ut "ab homine libero; [2] neque enim in animum in"duxi, ut laterem) & sacra Diis facio, quibus li"bare nefas ducitis, æquum esse existimans mul"tas vias persequi ut tandem ad veritatem perve"niam, & non sicuti sub tyrannide vivere, in "uno vitæ totius spem omnem reponendo. [3] ne"que erit cur quis lætetur, qui meis in rebus "meipso plus arbitrii se habere ostenderit.

ιβ. Τοῦ δὲ Ζαμβρίου ταῦτα, περὶ ὧν αὐτός τε ἠδίκει καὶ τῶν ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε, φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην δὲ ὁρῶν μὴ περαιτέρω τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ προαγαγεῖν ἐκ τῆς [k] ἀντικρὺς διαμάχης θελήσαντα· ἐφυλάττετο γὰρ, μὴ πολλοὶ, τῆς καὶ τῶν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμηταὶ γινόμενοι, ταράξωσι τὸ πλῆθος· καὶ διελύθη μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος. προσηλλύθη δ' ἂν ἐπὶ πλεῖον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, μὴ φθάσαντος Ζαμβρίου τελευτῆσαι ἐκ τοιαύτης αἰτίας. [l] Φινεέσης, [m] ἀνὴρ τά τε ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων,

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipse pariter ac alii quidam male commiserunt, protulisset, populus quiescebat, quod solicitus quidem esset metu de futuris, Legislatorem vero perspicere sibi videretur amplius nolle contendere, ne hominem insolentem magis irritaret. Metuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intemperantiam sequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimissa est concio. Fortasse autem ulterius mali vis serpsisset, ni *mature* sublatus fuisset Zambrias hujusmodi ex causa.

Phineeses Eleazari filius Aaronis nepos, vir validi corporis, animoque adhuc major, zelo Dei percitus, Zambriam Chosbiamque lancea transfigit. Num. c. 25.

z Προστάττεις] *Samb. Bush.* & *Hen.* προστάσσεις. Ad clausulam λάθοις *Hen.* BERN.

a Ελευθέρων] Ελευθερίων in duobus *MSS.* (ἐλευθερίων in *Coll. Voss.* Est (*Tar.*) qui malit ὃ τῶν ἐλευθέρων.

b Οὗτος] Οὕτως *Big.* & *Samb.* & mox γένοιτο.

c Ποίησιν.] Βούλησιν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.*

d Πολὺ δ' ἂν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* πολλῷ. HUDS. Lege πολλῷ. COCC.

1. *Qui ad leges exigere*] *Epiphanius* vertit, *qui castigare voluerit secundum sibi placitas leges facta cujuscunque.*

e Τὴν ἑαυτοῦ] *Bas.* & *Gen.* τὴν σεαυτοῦ (idem denotat ἑαυτοῦ inter cives Palladis) κατασκευάζων (typis forte prioribus κατασκευάζειν) ἀπονίαν. ἐγὼ δὲ, ὃν στερήσαιο εἰκότως ἂν πράττω νῦν, κρίνας *Big.* & *Samb.* Jam silet *Epiphanius.* BERN. Τὴν σεαυτοῦ κατασκευάζων ἀπονίαν. ἐγὼ δὲ, ὃν στερήσαιο εἰκότως ἂν πράττω νυνὶ, κρίνας *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb.* & *Vat.*

f Περὶ αὐτῶν] Abundant hæc. COCC.

g Ακούεις] Ακούων τὰς [ἐμὰς *Vat.*] ἐπ' αὐτοῦ πράξεις *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

h Μὴ νομίζετε,] *Mas Big.* & *Samb.*

2. *Neque enim in animum induxi,*] *Epiphanius* reddit, *non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit,* quasi aliquid amplius in *suo codice* habuerit, quam in *nostris* exstat.

i Χαίροι] *Bas.* & *Gen.* χαίρει τ' ἄν. Hunc versum difficilem sensit *Epiphanius* præter ingenium suum. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* Χαίρει] *Bas.* & *G.* HUDS. χαρίζοι malo. COCC.

3. *Neque erit cur quis lætetur,*] In *Vet. Interp.* juxta *Vossii* Cod. *nemo autem magis se expositurus sit quam ego, qui mentem meam de iis, quæ fecerim, enunciem.* in *Gelenio* autem sic, *nemo mihi rem gratam fecerit* &c.

k Ἀντικρὺς] *Al.* Ἀντικρύ.

l Φινεέσης,] *Phineeses* פנחס הקנאי Φινέας ὁ ζηλωτὴς *Uzielida,* & *adhuc fortius apud Patres Babylonios f.* 82. Synhedrin, & *in Levitico Magno Parasa* 33. קנאי בן קנאי καναῖος ὁ καναίου *propter zelum Levis, sed cognomine idem* Putielides, *Pontificum Hebræorum tertius, vir validi corporis; hoc de illo testantur Philo,* Josephus, & *Johannes ramus Pharisæismi* Synh. *f.* 82. *b. animo adhuc major, jamque zelo Dei percitus,* ἀριθμ. *c.* 25. 9. *Zambriam Chosbiamque, incestos conjuges, in thalamo αὐτῶν* הקבה: *idem* fornix, camera, πόρνειον *Aquila,* καμίνῳ *Josepho,* האהל & القبة *pariter Saadiæ, Salomoni, Cimchioque, Symmacho* πορνεῖον, *non* πορνεῖον: *sed interpretibus Ptolemæi regis* fornax, *ubi offenderat, vindice pilo ambos transfodit modoque merito jungit.* הרמח *vero Josephus perite interpretatus est* ῥομφαία, *i. e. lancea Hispanorum, seu framea Alemannorum ex etymo. A Græcis enim in Germaniam illatum est hoc vocabuli, licet aliter existimabat Corn. Tacitus. Hastam longam* ῥομφαίαν *vocant Hesychius & Photius, Rumicem Festus, Gellius Rumpiam è Græco.* רומח *insuper* σειρομάστης *τοῖς* ό. *ἄρεν Aquila, & Symmacho* κοντός. *Hoc autem exemplo pars sincera juvenum, fomitis animis plusquam suis, cognati exercitûs libidinem atque apostasiam ferro castigat: sævitit & latius pestis. Ita* 24000 *Hebræos perdidit Venus Moabitica. His porro vindiciis promeruit Phineeses, Num. c.* 25. 12. *Mal. c.* 2. 5. *diuturnum ac ferme continuum Primatum suæ stirpis, necnon* ברית שלום *i. e. cum vivendi felicitatem, ut post longa secula Christus olim adventaris orbem terrarum judicaturus, hoc Angelo fœderis, hoc patre patrato inductus; ita suadet filius Uzielis. Lege itaque Num. c.* 25. & ψ. *c.* 106. 28. *Eccles. c.* 45. 28. 1 *Macc. c.* 26. 54. & 1 *Cor. c.* 10. 8. *Pesiktamque f.* 58, 59. *Et Paraphrasin Jonathæ, unde hæc assumsi:* ואנא נזר ליה ית קימי שלם ואעבדיניה מלאך קיים ויחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. *Tantidem etiam crastior ex antiquo monumento Rabbinorum* ταῦτα: תחת אשר קנא לאלהיו תחת אשר הערה למות נפשו וכפר על בני ישראל לא נאמר אלא וכפר שעד עכשיו לא זז אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים. *Statimque colligit idem Commentarius,* XVIII *Pontifices hoc homine prognatos præfuisse Ædi priori, imo* LXXX *Secundæ, ubi mitra pretio plerumque venierat. Simile insuper Adamantius noster è similibus:* ἐν ἀποκρύφοις, ἵνα οἶδα πόθεν πεσόντες, οἱ ἱερεῖς προεφήτευσαν, Φινεὲς τὸν Ἐλεαζάρου υἱὸν αὐτὸν εἶναι Ἠλίαν, καὶ τὰ ἀθάνατον ἐν τοῖς ἀριθμοῖς αὐτοῦ διὰ τὴν ὀνομαζομένην εἰρήνης ἐπηγγέλθαι. *Atqui eisdem pene verbis Rabbi Lazarus* ἐν τοῖς κεφαλαίοις, הקדוש ברוך הוא שמו של פנחס כשמו של אליהו. Apocrypha *igitur jam vocat Origines Sacrarum Literarum exegeses, quæ à Pharisæis accepta per tot secula miseri Judaismi percolarunt. Inde ait Samuel Laniadus ad c.* 20. *Judicum ex Davide Cimchiorum,* רז"ל אמרו כי פנחס הוא אליהו. *Eandem paradosin tangit Abenesdras, Abarbanelis, Explanatoresque alii, ut scias Rabbinos non nuper delirasse in Sacris; utinam & nostri homines temperantius egissent in tam Divino codice. Addam huc & adnotationem Rabbinicam Hieronymi ad ultimam mansionum Hebræarum.* Phinees zelatus zelum Domini, accepit præmium in æternam memoriam, armum victimæ. *Ita enim Jonathan, post Doctores Ænigmaticos,* Cholin *fol.* 134. *b, interpretatur Num. c.* 25. *v.* 13. καὶ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν διαθήκη ἱερατείας αἰωνίας, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ Θεῷ αὐτοῦ· quia prensferat ille lanceam brachio suo בדרעיה, scortumque percusserat אל קבתה, oreque tenus בצלותיה oraverat (ψ. 110. ויפלל) causa populi Hebræi, commeruit sane pro toto Sacerdotum ordine tria illa dona seu μαντεῖα, armum, malam, & ventriculum, וזכו כהניא לתלת מתנן דרועא ולועא וקיבתא. *Vide Num. c.* 25. 1 *Cor. c.* 10. 8. ψ. 106. 28, 29, 30. *Eccles. c.* 45.

sa. Phineeses, vir cætera juventutis facile princeps, patriisque dignitate omnium ejusdem ætatis eminentissimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moysis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus cresceret insolentia, supplicium manu sua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum multi essent *flagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi constitueret, ab eo desisteret, quam illud expugnasset & victoriam de eo reportasset) Zambriam, in tentorium ipsum consequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid sibi vendicarent & honestatis studio tenerentur, Phineesis fortitudinis exemplo accensi, ejusdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti sunt. Peste autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro sceleris sociis habiti, pariter sublati erant. Mortui sunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Phineesis exemplo sincera pars juvenum, cognatis exercitus libidinem atque apostasiam ferro castigat. Deus saevit latius pestis. Num. c. 26.

καὶ τῷ τοῦ πατρὸς ἀξιώματι [n] τοὺς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ἐλεαζάρου γὰρ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς ἦν, Μωϋσέως δὲ [o] ἀδελφοῦ υἱιδοῦς· περιαλγήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τοῦ Ζαμβρίου, καὶ πρὶν ἰσχυροτέραν γενέσθαι τὴν ὕβριν ὑπὸ τῆς [p] ἀδείας, ἔργῳ τὴν δίκην [q] αὐτὸν εἰσπράξασθαι διέγνω, καὶ κωλῦσαι διαβῆναι τὴν παρανομίαν εἰς πλείονας, τῶν ἐξαμένων οὐ κολαζομένων· τόλμῃ δὲ [r] καὶ ψυχῆς καὶ σώματος [s] ἀνδρείᾳ τοσοῦτον προὔχων, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συσταίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τὴν ἐπ' αὐτοῦ λαβεῖν· ἐπὶ τὴν τοῦ Ζαμβρίου σκηνὴν παραγενόμενος, αὐτόν τε παίων τῇ [t] ῥομφαίᾳ καὶ τὴν [v] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ τοῦ φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς [x] Φινεέσου τόλμης, ἀνῄρουν τοὺς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις [y] Ζαμβρίῳ τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ἀπώλοντο μὲν οὖν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν παρανομησάντων. ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ τὴν νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτοὺς ἐπὶ ταῦτα, [z] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [a] ἀπόλλυνται μὲν οὖν ἐκ τῶν τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων καὶ [b] δισμυρίων.

ιγ'. Ὑπὸ

45. & 1 *Macc. c.* 26. 54. BERN. Ita alibi apud *Josephum*. Φινεὲς in *Editis*, *Aliisque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεέσης malit *Bern*. Eandem historiam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27. Vide infra, p. 222. v. 14.

m Ἀνὴρ] Καὶ ἀνὴρ *Samb*.

n Τοὺς ἡλικιώτας] Πολὺ τοὺς ἄλλ. *Big*. (*Coll. Voss.*) & *Vat*.

o Ἀδελφοῦ υἱιδοῦς] Μωυσέως ἀδελφοῦ υἱὸς *Bas*. & *Gen*. μ. ἀδελφοῦ παιδὸς υἱὸς vel ὢς *Big*. & *Samb*. *Fratris Mosi nepos*, Epiph. μ. ἀδελφοῦ υἱωνὸς bene *Tar*. Excudi novis typis jussi ἀδελφοῦ υἱιδοῦς, sive υἱδ. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφιδοῦς παῖς aut ἀδελφιδοῦ, omisso altero υἱὸς preli *Basil*. BERN. Ita cum *Bernardo*. si quis υἱὸς malit, per me licet. In *Editis* Μωυσέως ἀδελφοῦ υἱὸς. in *Big*. (*Coll. Voss.*) *Samb*. & *Vat*. Μωυσέως δὲ ἀδελφοῦ παιδὸς υἱὸς *Epiphanius* vertit, *fratris Moysi nepos*. Est qui conjicit, M. ἀδελφοῦ υἱωνὸς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφιδοῦς παῖς aut ἀδελφιδοῦ.

p Ἀδείας] Ita ex *MSS*. in *Editis* ἀδείας.

q Αὐτὸν εἰσπράξασθαι] Hoc modo *Big*. & *Samb*. in reliquis αὐτοῦ.

r Καὶ ψυχῆς] Illud καὶ non agnoscit *Vat*.

s Ἀνδρείᾳ] Ita *Big*. quod licet per Grammaticum Dyscolum. ἀνδρείᾳ *Samb*. *Bush*. *Hen*. *Gen*. & *Bas*. ex mente Hori Philologi. BERN. *Al*. ἀνδρίᾳ, & mox προὔχων.

t Ῥομφαίᾳ] Ῥομφαία *lancea* Hispanorum, seu *framea* Alemannorum. ῥομφαίαν *hastam longam* vocant *Hesychius* & *Photius*.

v Χοσβίαν] Χοσβίαν *Samb*. χοσβίαν *Hen*. & *Bush*. Hanc enim *Decipulam*, Veneris Madienæ æditüam primariam, Græci χασβὶ, Syri χασβί appellitant, & Samaritæ in suis paraphrasibus لتبيبة, puto pro لسذبة, ἡ ψεῦσις. BERN. Ita etiam supra p. 220. v. 21. Χοσβίαν *Hen*. & *Bush*. Χασβὶ etiam & Χασβὶ appellatur.

x Φινεέσου] Nomen zelotæ פנחס, quod *Grandis* & [illegible] i. فنحس suo etymo indicat, *Pinhas* enunciat Masora Samaritarum ac Judæorum, Φινεὲς versio Alexandrina, *Phinhes* Syrorum illa, Φινχὰς Arabicæ aliquot. Idem apud Josephum scribitur sæpissime Φινεέσης, Φινεὲς, nonnunquam Φινεέσου, & juxta codd. *Bush*. & *Hen*. Φινεέσου, rarius Φινεὲς observato termino Hebraico. Mihi placet forma recta Φινεέσης. Eandem autem historiam ex Moyse sic prius diduxerat Philo: Ὁ δὲ Βαλαὰμ [illegible] (à Balamo nimirum consultore pessimo) [illegible], (hæc inconsiderate dicta & impotenter, ut sunt multa apud Philonem:) [illegible]

τὸ μὲν μίασμα τοῦ ἔθνους [illegible]. Alibi ille ænigmatum doctor, [illegible]. Et de nominibus permutatis, [illegible] &c. Zonaras per compendium itidem dixit, [illegible]. BERN. Hic loci Φινεέσου *Bush*. & *Hen*. Vide supra p. 221. v. ult.

y Ζαμβρίῳ] Ita *Vat*. ut & supra p. 222. v. 21. Ζαμβρὶ in *Editis*, Ζαμβρία *Big*. (*Coll. Voss.*) & *Samb*. Ζαμβρῆ *Hen*. *Bush*. & *Oecumen*.

z Συναδικεῖν] Ita *Big*. (*Coll. Voss.*) & *Samb*. συναδικεῖν τὸ Θεὸν *Vat*. in *Editis* ἀδικεῖν τῷ Θ.

a Ἀπόλλυνται] Ita duo editorum, ac privatorum librorum duo; sed & *Zonaræ* Annalis. ἀπώλοντο *Bigotius*, *Sambucus*, & *Epiphanius*. BERN. ἀπώλοντο *Big*. *Samb*. & *Epiphan*.

b Δισμυρίων.] Desideraverat enim sub hoc facinore de suis copiis Clementissimus Imperator haud minus quam ארבעה ועשרים אלף, τέσσαρες καὶ εἴκοσι χιλιάδες, c. 25. 9. Quanquam [illegible] harum Originum vetera novaque millenarium unum dissimulant, puta *Cassiodori*, *Big*. *Samb*. *Hen*. *Bush*. *Drungarii*, *Zonaræque*. Veruntamen miror magis quod B. Paulus apud Judæos Corinthios adfirmarit Epistola priore, cecidisse olim mœchæ gentis ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας; cum Philo eodem plane tempore inter verpos Alexandrinos scripserit de ea calamitate, ut supra monui, [illegible]. Oecumenius legerat forte in exemplari aliquo V. T. [illegible]. Verum ex fraude Libraria. Unde necesse habuit & hæc subnectere, [illegible]. Vetus ille mos, ex novo ut Scioli Græcanici corrigerent vetus Instrumentum; at deplorandæ plane fatuitatis apparet, propter Synagogas Scholasque adeo frequentes Judæorum ac Samaritarum. Dicendum igitur Zelotarum gladium sustulisse mille milites pollutos, cæterosque telo Dei fuisse peremptos. Aut Descriptores Epistolarum Paulinarum pro εἰκοσιτέσσαρες χιλ. jampridem præcipitasse εἰκοσιτρεῖς χιλ. Nihil sane boni huc attulit ex fure Rabbinico ὁ [illegible]. BERN. Ita cum *Sibotano* rescripsit *Bernardus* ex *Num*. c. 25. v. 9. quanquam in *Codd*. omnibus tam *Gr*. quam *Lat*. sit τετρακισχιλίων καὶ μυρίων. *B. Paulus* in Ep. 1. ad *Corinth*. c. 10. v. 8. dicit εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας cecidisse: cum *Philo* eodem fere tempore scripserit τετρακισχιλίους πρὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι. Dicendum igitur

ιγ'. Τῷ δὲ πάσης παροξυνθεὶς τῆς αἰτίας Μωϋσῆς, ἐπὶ τὸν [c] Μαδιανιτῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμψε. περὶ ἧς τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐξόδου μετ' μικρὸν [d] ἐροῦμεν, προδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. [e] δίκαιον γὰρ ἐπὶ τούτῳ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, παραληφθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως καταράσηται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν οὐ δυνηθέντα θείᾳ προνοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ᾗ χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος διεφθάρη τοῖς ἐπιτηδεύμασι, [f] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτοῦ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γενομένου μάρτυρος τοῦ διελέγξοντος, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισι [g] δοκῇ, οὕτω σκοπείτωσαν.

13. Hæc autem causa fuit, cur Moyses, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miserit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius illud, à quo digressi sumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par esse arbitror, ut Legislatoris hac in re consilium non prætereamus sine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exsecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo secius tamen tale consilium dedit, ut, hostibus eo usis, parum abfuerit, quin populus universus suis *de relig one* studiis depravaretur, quibusdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus est honore, quod scriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuisset omnem ex illis famam & gloriam sibi tribuere & privatim vendicare, præsertim cum nemo esset testis qui eum falsi arguere potuerit, illi *tamen* testimonium perhibuit, ejusque memoriam literis consignavit. Sed hæc quisque ut libuerit, ita consideret.

Balami vaticinia haud dissimulat Moyses, Historicorum primus ac integerrimus.

Bellum Madianiticum, Principum quinque excitio & spoliis opimis memorabile, Num. c. 25 & Jos. c. 13. 21. & Philo, p. 649.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Μωϋσῆς δὲ, ὑπὲρ ὧν καὶ [h] προεῖπον, ἐπὶ τὴν [i] Μαδιανιτῶν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας [k] διχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐπιλεξάμενος· [l] καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε [m] Φινεέσην, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις [n] τοὺς νόμους, καὶ τὸν παρανομοῦντα τούτους Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου. Μαδιανῖται δὲ, [o] προπυθόμενοι τὸν στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς χώρας, ᾗ προσεδέχοντο τοὺς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι περιέμενον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον· οἵ τε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δὲ ἦσαν· [p] Ὠεύς τε καὶ [q] Σύρης, ἔτι δὲ Ῥοβέης τε καὶ [r] Οὔρης· πέμπτος δὲ Ῥίκαμος, οὗ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς τοῦ Ἀραβίου τοῦ [s] κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα [t] Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τοὺς οἰκήτορας γυναιξὶν ἅμα διαφθείραν-

CAP. VII.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

Moyses autem, ob causas quas ante memoravi, in terram Madianitarum misit exercitum, ad duodecim millia hominum, * pari ex unaquaque tribu numero delecto: ducemque ipsis præfecit Phineesen, cujus paulo supra meminimus, ut qui Hebræis leges suas conservaverat, & de Zambria eas violante supplicium sumpserat. Madianitæ vero præsentientes contra se movere exercitum, & non longe abesse, copias suas colligunt; regionisque aditibus, ubi hostes irrupturos esse putabant, munitis, eos exspectabant. Cum autem venissent, & conserta esset pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo quantam nec conjiciendo nec numerando consequi possumus; cunctique eorum reges *acie occubuerunt*. Quinque autem erant; Oëus & Sures, quin & Robees & Ures: quintus vero Recemus, cui cognominis urbs in terra Arabiæ primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Græcis Petra dicta. Fusis fugatisque hostibus, regionem eorum diripuere Hebræi; multumque prædæ capientes, & incolas, *viros* cum mulieribus, interficientes, solis vir-

Copias Hebræas tum ducerat Phineeses. VII.

Areceme, Petra, Arabiæ cognominis metropolis.

---

tur Zelotarum gladium mille sustulisse, cæterosque telo Dei fuisse peremptos: aut mille *primorum* periisse, reliquos è *plebe*.

c Μαδιανιτῶν] Quoties, obsecro, monebimus μαδιηνιτῶν scribi in membranis *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* & quandoque μαδιηνιτῶν, pro μαδιανιτῶν *Bas. Gen. Stephanique Byzantii*. Agnosco tamen perlubenter μαδιηναίων cum LXXII. Interpr. & μαδιηνῶν formas alias gentiles, Arabibusque dilectas. Mox τὴν στρατιὰν ἐξέπεμψε *Hen.* BERN.

d Ἐροῦμεν,] Ἐπαγγελοῦμεν *Big.* ἀπαγγελοῦμεν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

e Δίκαιον] *Al.* δίκαιον ἐστὶ τ. & in *Vat. Interp.* δίκαιον γὰρ ἐστὶ τ.

f Νοσησάντων] Νοσησάντων *Samb.*

g Δοκεῖ,] Δοκῇ *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* δοκεῖ, ὅτω ἐ σκοπείτωσαν περὶ τούτων *Vat.*

h Προεῖπον,] Προείπομεν (*Coll. Voss.*) *Samb.*

i Μαδιανιτῶν] *Al.* Μαδιηνιτῶν, & Μαδιανιτῶν.

k Διχιλίους.] Εἰς διχ. *Samb. Big.* & *Vat.*

* *Pari ex unaquaque tribu numero delecto:*] Sc. mille.

l Καὶ στρατηγὸν] Ita *Bas. G. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐ στρατηγὸν αὐτῶν *Big.* στρατηγὸν δ' αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* στρατηγεῖν αὐτῆς *Zonaras*.

m Φινεέσην,] Sic placuit rescribere ex p. 224. v. 2. Φινεέσην aliis.

n Τοὺς νόμους,] Præsertim Halacam illam *de ulciscendo connubio Syriaco*, sicut Doctores Babylonii tradidere, [illegible] בני ישראל ועבד הלכה הגזל [illegible]. Vide Pesiktam, atque Uzielidis Paraphrasin Num. c. 25. 7. BERN.

o Προπυθόμενοι] Ita (correxerat & *Coccejus*) *Vat. Samb.* à manu secunda. & *Vet. Interpr.* προθυμούμενοι *Bas. G. Big.* & *Samb.* à manu prima.

p Ὠεύς] Principum Madienorum primus in optimis libris vocatur אוי, quod est οὐαὶ, aut ab ore Syro & Samaritico *Avi*. In codicibus cunctis Josephi seu Græcis seu Latinis Ὠχος vel *Oeb*. Facile enim commutantur invicem [illegible], [illegible], & similia. Scripsit sane Flavius [illegible] aut [illegible]. Secundus [illegible] *Big.* [illegible] *Samb.* [illegible] *Hen.* & *Busb.* aut correcte [illegible] apud *Bas.* & *Gen.* *Sur* Epiphanio & Hieronymo pro Hebraico צור, [illegible]. Is erat Chozabæ lascivæ puellæ parens alter infelix. Tertius Regulorum nomen habuit רבע *Rebah*. Hieronymo *Rebe*, LXX. Interpr. [illegible] aut [illegible], aut [illegible] pro [illegible] aut [illegible]. Josepho concinne [illegible], indeque *Robe* & *Robeth* apud Interpretem Scholasticum. Quartus est Οὔρης Flavio, Epiphanio *Hier*, quasi [illegible] vel [illegible]: LXXII. Interpr. [illegible], Moysi חור i. e. [illegible]. Ultimus pentarchiæ Madinaiticæ רקם, Interpr. LXXII. [illegible], Judæis cæteris *Recem*, aut Græco ritu [illegible], *Recem* & *Regem* Epiph. qui Arabiæ Petrææ Metropolin de se insignivit, ut putant. Vellem enim contra tot exemplaria Josephi, *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* & *Arecem* aut *Arecem* Epiphanii, & contra Onomasticon Eusebii, rescribi potius τὸ ὄνομα [illegible]. Imo vox ipsa [illegible] aut [illegible] *Petram* significat, ut supra diximus, & cum emphasi [illegible]. BERN. Ita *Bernardus*, cui tamen non displicet [illegible] in *Editis*, *aliisque* Ὦχος. Sed facile commutantur invicem, ut [illegible], [illegible], & similia.

q Σύρης,] [illegible] *Big.* (*Coll. Voss.*) [illegible] *Samb.* [illegible] *Vat.* [illegible] *Hen.* & *Busb.*

r Οὔρης] *Hier* apud *Epiphan.* quasi [illegible] vel Οὔρης. Οὔρ LXX. unde Οὔρης placuit *Bernardo*. In *Editis* Οὔρης.

s Κτίσαντος] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* [illegible].

t Ἀρεκέμη] [illegible] *Vat.* unde præfixo articulo *Arecame* aut *Harecame*, & per apocopen *Arce*. de qua supra ad p. 208. v. penult.

τ Οι-

virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyse in mandatis acceperit Phineeses. Qui cum exercitu incolumi *victor in castra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero sexcenta septuaginta quinque millia, asinorum autem sexaginta millia, vasorum vero aureorum & argenteorum vim ingentem, ad usum domesticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ sunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyses itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquagesimam Eleazaro dedit & sacerdotibus, Levitis autem alteram quinquagesimam, quod vero reliquum fuit populo distribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna esset bonorum abundantia virtute parta, nulla tristitia molestiave eis inter fruendum oborta.

Jesum successorem suum declarat Moyses, Deo sic volente, Num. c. 27. Deut. c. 34. Jos. c. 1. & Philo, p. 698.

2. Moyses autem, jam ætate provectus, Jesum designavit, qui sibi in prophetæ & ducis, si opus foret, muniis succederet; Deo ipso jubente ut summum rerum imperium ei deferret. Jesus etenim omnem juris divini pariter ac humani peritiam assequutus est, Moyse præceptore usus.

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidiæque Manassitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, pascuis felix. Num. c. 32. Deut. c. 3.

3. Per idem tempus duæ tribus Gadis & Rubeli & dimidia Manassitis, magno pecorum numero & aliis rebus abundantes, de communi consilio orant obsecrantque Moysen, ut sibi extra sortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectasse, & pecorum curam ut honestam *otiose desidendi* occasionem invenisse, ignavissimos eos appellat, & qui speciosum timiditati suæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæsitæ forent compotes: simul vero adire nolle reliquorum præliorum discrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promissam caperent, devictis illis quos à nobis pro hostibus Deus haberi jusserat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, justaque de causa petitione illorum irritatum existimantes, pro se responderunt: se neque periculorum metu, neque animi mollitie, ut id sibi concederetur, postulasse; sed hoc tantum egisse, ut, præda in locis tutis commodisque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire possent. Se enim paratos esse, ajebant, postquam oppida in præsidium liberorum & conjugum ac facultatum suarum ipso annuente instauraràt, una cum exercitu proficisci. Moyses autem, sibi placente illorum sermone, ad se vocat Eleazarum pontificem & Jesum ac cæteros magistratus, *eorumque præsenti* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum*

της, μόνας τὰς παρθένους καταλιπόντες, τοῦτο Μωϋσέως [w] Φινεέσῃ κελεύσαντος. ὃς ἧκεν ἄγων τὸν στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ [x] πεντακισμυρίους, οἶς δὲ πεντακισχιλίους πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος κατασκευῆς, ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἁβροδίαιτοι σφόδρα ἐτύγχανον. ἤχθησαν δὲ [y] καὶ παρθένοι περὶ δισχιλίας καὶ [z] τρισμυρίας. Μωϋσῆς δὲ [a] μερίσας τὴν λείαν, τὸ μὲν ἕτερον τὸ πεντηκοστὸν Ἐλεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λευίταις δὲ τὸ ἕτερον τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὴν δὲ λοιπὴν νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωποῦ ταύτης ἀπολαύειν [b] ἐμποδιζομένοις.

β'. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, διάδοχον [c] ἑαυτοῦ Ἰησοῦν καθίστησιν ἐπί τε [d] τῆς προφητείας, καὶ στρατηγὸν εἴ που δέοιτο γενησόμενον, κελεύσαντος καὶ τοῦ Θεοῦ τούτῳ τὴν προστασίαν ἐπιτρέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ἰησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, [e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.

γ'. Κατὰ τοῦτον δύο φυλαὶ Γάδου τε καὶ [f] Ῥουβήλου καὶ τῆς [g] Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει τετραπόδων εὐδαιμονοῦντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν [h] Ἀμορῖτιν προσδοῦναι, δορίκτητον οὖσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήματα τρέφειν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην, πρόφασιν εὐπρεπῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν [i] εὑρῆσθαι, κακίστους τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [k] εὐσχήμονα πρόφασιν ἐπινοήσαντας. αὐτοὺς μὲν βούλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως διαζῶντας, [l] πάντων ταλαιπωρησάντων ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὴν αἰτουμένην ὑπ' αὐτῶν γῆν· [m] μὴ θέλειν δὲ, συναραμένους τὸν ἐπίλοιπον ἀγῶνα, γῆν, ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τὸν Ἰορδάνην ὁ Θεὸς παραδώσειν [n] ὑπέσχητο, ταύτην λαβεῖν, καταστρεψαμένους οὓς ἐκεῖνος ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους. [o] οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἐρεθισθῆναι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, [p] ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ φόβον [q] κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν [r] ποιήσασθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ἐπιτηδείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τοὺς ἀγῶνας [s] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμους τε ἔλεγον αὐτοὺς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτοῦ διδόντος, [t] συναπιέναι τῷ στρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ἐλεάζαρον [v] τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συγχωρεῖ τὴν [x] Ἀμορῖτιν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ συμμα-

μα-

w Φινεέσῃ] Ita *Vat.* In cæteris Φινεῖ, Φινὲς, aut Φινές.

x Πεντακισμυρίους.] Βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους καὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους hæc *Epiphanius* offenderat. βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους· οἶς (*Big.* οἶς) δὲ πεντακισχιλίους πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους *Big.* & *Samb.* βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους Typographi *Germanici.* Emendo potius Moyse duce, βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους· οἶς (sic enim stringunt nomen bidentium Aristarchus & Ptolemæus: Hesychius vero aliique adfectu Attico vel in syllabam contrahunt οἶς) δὲ πεντακισχιλίους πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους καὶ χιλίους. Dabimus itaque vilissimæ prædæ suum numerum. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* nisi quod οἶς non οἶς habeat *Samb.* & ὄις pro πρὸς *Vat.* πεντακισμυρίους ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους *Bas.* *G.* & *Vet. Interpr.* Forsan ex *Moyse* in *Num.* c. 31. [illegible], dein ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους καὶ χιλίους.

y Καὶ παρθένοι] Καὶ αἱ π. *Big.*

z Τρισμυρίας.] Δισμυρίας solus *Big.* perperam.

a Μερίσας τὴν λείαν,] Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* (*Coll.* etiam *Voss.*) in *Editis*, *Alisque*, μερίσας τὴν λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c.

b Εὐποδιζομένοις.] Lege ἐμποδιζομένοις. COCC.

c Ἑαυτοῦ] Αὐτοῦ *Vat.*

d Τῆς προφητείας,] Num. c. 27. 18. de Jesu, איש אשר רוח בו, quod etiam Oncelofo & Jonathani interpretibus גבר די רוח נבואה ביה. BERN.

e Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.] Μωϋσῆς ἐκδιδάξ. *Samb.* [illegible] —— μ. δὲ διδάξαντος *Hen.* & *Bosb.* BERN.

f Ῥουβήλου] Ῥουβίμου *Bosb.* & *Hen.* Ῥουβὶμ *Zin.*

g Μανασσίτιδος ἡμίσεια,] Μανασσῖτις ἡμίσεια *Samb.* Μανασσίτιδος ἡμίσεια *Bosb.* Μανασσίτιδος ἡμισεία *Bas.* & *Hen* BERN.

h Ἀμορῖτιν] Al. Ἀμοραίαν, & Ἀμορίτιδα. Vide p. 209. v. ult.

i Εὑρῆσθαι,] Εὑρῆσθαι *Big.* & *Samb.* & hic cod. à nova manu [illegible] *Bas.* & *Gen.* Cape quod vis. Supra δείσαντας τὴν πρ. Χαν. μάχην *Bosb.* & *Hen.* BERN.

k Εὐσχήμονα] Ἀσχήμονα *Big.* *Samb.* *Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Πάντων] Πάντων δὲ in quatuor *MSS.*

m Μὴ θέλειν δὲ,] *Coll. Big.* μὴ δὲ θέλειν δέ.

n Ὑπέσχητο,] Ita *Bas.* *Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπέσχετο, aut ὑπέσχητο pro mendo *Genevensi* [illegible]. BERN.

o Οἱ δ' ὁρῶντες] Οἱ δὲ *Samb.*

p Ἀπελογοῦντο·] Male in impressis, ἀπολογοῦντο.

q Κινδύνων,] Τῶν κινδύνων *Big.* *Samb.* & *Vat.*

r Ποιήσασθαι τὴν αἴτησιν,] Ita quatuor *MSS.* in *Vat.* *Bas.* & *G.* ποιήσασθαι pro ποιῆσαι.

s Καὶ τὰς μάχας] Καὶ τὰς μάχας inseruimus ex *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb.* & *Vat.*

t Συναπιέναι] Lege συναπιέναι. COCC.

v Τὸν ἀρχιερέα] Articulum negliget *Vat.*

x Ἀμορῖτιν] Rursum Ἀμορῖτιν *Bas.* & *Gen.* Ἀμορραῖτιν *Samb.* Ἀμορῖτιν *Big.* Ἀμορραῖτιν *Bosb.* & *Hen.* pro הארץ האמורי ἡ γῆ τοῦ Ἀμορραίου, ut legit Masora Judaica. BERN.

y Ἐπὶ

μαχέσαι τοῖς συγγενέσιν [y] ἕως ἂν καταστρέψωνται τὰ πάντα· λαβόντες οὖν ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ [z] κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα ὅσα συμπαραλαμβάνειν μέλλουσιν αὐτοῖς· ἦν ἂν ἐμπόδια τοῦ πονεῖν, ἀπέθεντο εἰς αὐτάς.

δ. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς [b] δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γενησομένας, ἐν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φευξομένοις· καὶ χρόνον ἐπέταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ δράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε. μεθ' ὃν [c] συγχωρεῖ πλευτήσαντα καθελθεῖν, ἐχόντων ἐξουσίαν τῶν τοῦ πεφονευμένου συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπιτετρέπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ πρὸς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [d] Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς [e] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [f] Ἀριμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ [g] Γαυλανᾶν ἐν τῇ [h] Βατανειάδι. κτησαμένων δ' αὐτῶν καὶ [i] τὴν Χαναναίων γῆν, [k] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀναπληρῶσθαι τῶν Λευιτίδων πόλεων ταῖς φυγάσιν εἰς [l] κατοικισμὸν, Μωϋσέως ἐπιστείλαντος.

ε. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων [m] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ἐπίσημος ἀνὴρ [n] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν οὐ καταλιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέν τινας, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλουσί τινι συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ τοῦ κλήρου [o] πρὸς αὐτοὺς ἀπιέναι· εἰ δὲ [p] ἐξ

copiis suis auxiliarentur, donec cum *Chananæis* esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbesque validis operibus munientes, in illis deposuerunt liberos, & conjuges, & cætera quæcunque secum asportata labori essent impedimento.

4. * Quin & Moyses decem urbes *in ea regione* exstruit, inter illas quadraginta octo *sacras* recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quo percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vitæ pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, definiendum. cujus post obitum domum reverti permisit, cognatis interempti *durante exsilio* potestatem habentibus homicidam *impune* occidendi, si eum extra urbis fines egressum deprehenderent. præterea vero nemini *eum perimere* licebat. Urbes autem, in perfugium constitutæ, hæ erant: Bosora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Bataneade. At, cum Chananæam adepti essent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; *hoc illis* Moyse imperante.

Ex XLVIII urbibus Sacris trans Jordanem X condidit Moyses: tresque cæteris editiores homicidis fortuitis aperuit, adversus familiæ imminutæ vindices. Num. c. 35. Jos. c. 20. & Philo, p. 693.

5. Moyses autem, cum adeuntibus primoribus tribus Manassitidis, eique indicantibus, ut præcipuus quidam ex sua tribu paterfamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem masculis non relictis, sequioris tamen sexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an "filiabus cessura esset hæreditas, "respondit, siquidem cuiquam ex tribulibus nu-"pserint, ei tribui cum sorte sua accedere, sin vero "vi-

Decretum Moysis de hæreditate filiarum, si pater sine prole mascula decesserit. Num. c. 36. Jos. c. 17. Philo, p. 688.

[y] Ἕως ἂν καταστρέψωνται] Ita (ut & in *Coll. Voss.*) in quatuor *MSS.* ἕως κατ. *Bas.* & *G.* μέχρις ἂν κατ. *Vat.*

[z] Κτίσαντες] *Big. Bas.* & *Gen.* Ita Moyses se jubente factum memorat Num c. 32. 24, 34. Significat autem jam בנו, *Agite, instaurate, bene munitas date*, ne quid amplius, non *à fundo extruite*, quod profecto id temporis haud permitteret. Verum *Samb.* & *Epiphanius* heic legerant κτίσαντες respectu [illegible], quod sæpe visitur eo capite. Mox τὰ ἄλλα *Big.* & *Samb.* BERN.

[a] Ἣν ἂν ἐμπόδια] *Big.* & *Samb.* ἃ ἦν ἐμπόδια. Contractius quidem *Big.* & *Drungarius*: [illegible] BERN. A ἦν ἐμπόδια *Big. Samb.* & *Vat.*

[b] Δέκα πόλεις,] Quatuor erant urbes Leviticæ in portione tribus Gad, duæ in tribu dimidia Menassis, & quatuor in Ruben, uti & in codicibus quibusdam Hebræis Jos. 21. legitur: sed id comma in codicibus vulgatis non extat, cujus tamen sententiam ex hoc quoque testimonio Josephi confirmare possumus. Δώδεκα pro δέκα hic habent codd. quidam MSS. REL. (*Coll. Big.* & *Voss.*) præfert δώδεκα. HAV.

* *Quin & Moyses decem urbes* in ea regione *exstruit*,] *Ex Hebræorum Urbibus Sacris quadraginta & octo, trans Jordanem decem condidit Legislator: tresque illarum, cæteris editiores, homicidis fortuitis aperuit adversus familiæ imminutæ vindices, quo forte novum Pontificem securi opperirentur. Sunt autem ista* Bosora, בצר *Βόσορ* LXXII. *Β*[illegible] *Judæis aliis, Βοσορὰ Samaritis, in campis Moabiticis, qui vocantur in Lege, ad fines Arabiæ, & Jericunti recte opposita: &* Ramoth *vel* Arima *in regione Galadena; tertiaque urbs Batanææ nomine* Gaulana. *Perlege Num. c. 35. Deut. c. 4. 41. &c. Jos. c. 20. & c. 21. à v. 11. 27. & Deut. c. 10. tum Philonem de Profugis, & p. 693. præcipue vero placita Deuterotarum & Gemaristarum Urbis codice* Maccoth *c. 2. à §. 4. Tria autem alia Asyla* (ערי מקלט) *cis amnem Mosaicis opposuit Jesus, è fastigiis tot montium pari ab invicem intervallo erecta, quod in Chorographia sacra probe notandum.* [illegible] *Talm. Hieros.* Maccoth *f. 31. d. & Babyl. f. 10. &c. Moysi itaque, sicut alia multa, Asylorum indulgentiam pro cæde involuntaria debent juris Græcanici, Romanique architecti. Ritus idem in Ecclesia Christiana jamdiu obtinuit. In ejusmodi etenim casibus mitius quam vice nocentis animadverti, non solum rescripta Hadriani, Antonini, Alexandri, aliorumque Principum, sed ipsa humanitas dictat.* BERN.

[c] Συγχωρεῖ.] *Bas.* & *Gen.* [illegible] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* [illegible] Postulat *Samb.* [illegible] BERN.

[d] Βόσορα μὲν] Βόσορ LXX. B[illegible] *Judæis*, Βοσορὰ *Samaritis*, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte opposita HUDS. Est בצר, Betzer, non confundenda cum *Bostris*, urbe postea Arabiæ dicta. REL.

[e] Ὅροις] Ὁρίοις *Big.* & *Samb.*

[f] Ἀριμανον] Ἀριμανδιανον *Samb.* manu priore. Ἀρίμαν *Epiphanius*, tanquam à plurativo Chaldæorum רמן *Ramen*. Puto Josephum edidisse suo ævo ἀρίμαν, vel ἀρμαθάν. Legimus adhuc in versione Græca S. Bibliorum modo ῥαμώθ, modo ἀριμώθ & ἀρμώθ, modo ἀρημα, pro Hebræo רמה, רמתה, רמתים, ראמת, *Rama*, *Ramatha*, *Ramathim* & *Ramathaim*, *Ramath*, imo *Remath* juxta Grammaticos Samariticos. Eligebantur equidem sex urbes Refugii, ut oportuit, omnes quasi הרים [illegible], & super collibus suis satis conspicuæ & excelsæ. Fit autem ex רמות ἀρημα, & ἀριμαθα ex הרמתים, adsciscente *א* sonum ac vim *α* Græcanicæ, ut sæpe amat. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. l. 3. c. 13. p. 389 HUDS. Est Ramoth. REL.

[g] Γαυλανᾶν] Sic volo, pro גולן Moysis, *Golan* Masoræ Judaicæ, γαυλὰν Samariticæ, & γαυλὰν Interpretum Ptolemaicorum. Nunc habet *Big.* & *Samb.* καὶ γαυλανον δὲ *Bas.* & *Gen.* καὶ γαυλαδανῶν δ'. *Epiphanius* γαυλανὰν δὲ. An emendari præstat vitium typorum *Basiliensium* hunc in modum, & γαυλανᾶν δὲ [illegible], tu vide, & æstimato. BERN. Gaulon. REL. Cum *Coll. Big.* consentiebat *Coll. Voss.* HAV.

[h] Βαταναιάδι.] Ita *Bas.* & *G.* perite. dicitur enim Βαταναία & Βαταναιὰς, ut Πανιάς. Legerat autem *Epiphanius* [illegible] & *Big.* & *Samb.* [illegible] pro Βαταναίᾳ vel Βαταναιάδι. BERN.

[i] Χαναναίων] Merito nomen Cananææ soli regioni ad occasum Jordanis tribuit. Tribus Ruben, Gad & dimidia Menasse non habitarunt in terra Cananæa. REL.

[k] Τρεῖς ἕτεραι πόλεις] [illegible] Βόσορ, Σιχὲμ καὶ Ῥαμώθ, Κάδης καὶ Γαυλών.

[l] Κατοικισμὸν,] *Al.* κατοικησμόν.

[m] Μὲν ὡς] Illud μὲν ex *MSS.*

[n] Σολοφάδης] Verum equidem propter librarios disceptatur magis hodieque de nomine hujus patriarchæ, quam olim actum de hæreditate ejus adeunda. *Basileensibus*, eorumque æmulis si credas, tot filiarum miser pater erat [illegible]; si *Busbecio*, *Hen.* & *Bigotio* [illegible], sive *Samburo* [illegible], aut *Epiphanio* denique [illegible]. Reddo autem postliminio apud hunc Antiquarium σαλοφαάδης ὄνομα. Nam Masorethæ Judæorum nos docent pronunciare צלפחד (id nomen *melioris commatis prole destitutum parentem præsumque*, sive *orbum* i. صلفح aut صلفح denotat, quod nostri Hebraistæ vix credant, *timoris umbra* adeo obsessi:) [illegible], & Latine *Selophad*, aut cum Judæis per Hispanias *Zelophad*. Idem semipater Samaritis Judæisque Africanis [illegible], LXXII. Alexandrinis [illegible] (unde [illegible] in excusis Josephi) & [illegible], Philonique vel ab his [illegible]. BERN. Ita *Bernardus*, vel Σολοφάδης. in *Editis* & *Vat.* Σαλπαάδης ex Σαλπαὰδ *Interpretum* LXX. uti *Philoni* ab his Σαλπαάδ. Ὀλοφάδης *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Ὀλοφαάδης *Samb.* Ὀρφάτης juxta *Vet. Interpr.*

[o] Πρὸς αὐτοὺς ἀπιέναι] Πρὸς αὐτοὺς [illegible] (quomodo & hic, ut superius, mavult *Cocceius*) *Hen.* & *Busb.*

[p] Ἐξ ἄλλης] Licitum ergo erat uxorem ducere ex tribu non sua. REL.

"viris ex alia fenet elocarint, fortem in tribu "paterna relinquendam esse." Et tunc decreto sancivit, uniuscujusque hæreditatem in sua tribu permansuram esse.

"ἄλλης γαμοῖντο [q] τινὶ φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐν τῇ πα-"τρῴᾳ φυλῇ [r] καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστου τὸν κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [s] διετάξατο.

CAP. VIII.

Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.

ΚΕΦ. η'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

Comitia πανηγυρικὰ apud Abylam in campis Moabitis. Num. c. 36. 13. Vide l. 5. c. 1.

[1] CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti essent, Moyses, concione advocata apud Jordanem, ubi nunc urbs est Abila (est enim locus palmetis consitus,) omnique populo congregato, hujusmodi sermonem habet.

VIII. *Moysis jam morituri Paranesis paterna & pia, ex Deut. c. 4.*

2. "Viri commilitones & longæ ærumnæ socii, "quandoquidem ita jam videtur Deo, & oportet "me, ad tempus viginti & centum annorum senectute provectum, è vita emigrare, atque *ita contigit ut* rerum trans Jordanem gerendarum vobis "non futurus sim adjutor & auxiliator, à Deo *utpote* prohibitus, æquum existimavi ne nunc quidem meum pro vestra felicitate studium omittere; sed & vobis æternam bonorum fruitionem "comparare, & mihi ipsi memoriam, vobis meliorum copiam adeptis. Agedum igitur, postquam "proposuero, quomodo & vos felices esse possitis, "natisque vestris sempiternam bonorum possessionem relinquere, ita ex vita discedam. Sum autem dignus cui credatur, tum propter præteritas pro vobis contentiones, tum quia animæ ad "exitum perductæ cum omni virtute commercium "habent. O filii Israëlis, una omnibus hominibus "felicitatis causa est Deus propitius. Nam hic solus "potest & dignis dare, & sontibus auferre; cui si "præstiteritis vos ipsos quales & ipse vult, & ego *vos esse* admoneo, mentem ejus aperte intelligens, nunquam infeliciter agetis, neque unquam beati esse desinetis, atque omnibus conspicui: sed & possessio bonorum, quæ nunc sunt "vobis, firma manebit, & celerem futurorum præsentiam habebitis. Tantum necesse est iis obediatis, quibus vos obsequi vult Deus: & neque "legibus præsentibus aliam præponatis institutionem; neque contempta pietate, quam nunc

ΤΩΝ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν [t] παρὰ τριάκοντα ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν [v] Ἀβιλὴ, φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντος τοῦ λαοῦ παντὸς [x] λέγει τοιάδε.

β'. "Ἄνδρες συστρατιῶται καὶ τῆς μακρᾶς κοινωνοὶ ταλαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἤδη, [y] καὶ τῷ γήρᾳ "χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον δεῖ με τοῦ ζῆν "ἀπελθεῖν, καὶ τῶν [z] πέραν τοῦ Ἰορδάνου πραχθησομένων "οὐ μέλλω βοηθὸς [a] ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκαταλιπεῖν τὴν ὑπὲρ τῆς [b] ὑμετέρας εὐδαιμονίας προθυμίαν· [c] ἀλλ' αἰώνιόν τε ὑμῖν πραγματεύσασθαι τὴν τῶν "ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, γενομένων "ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν κρειττόνων. φέρε οὖν ὑποθέμενος "ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσαιτε, καὶ παισὶ τοῖς "[d] αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀΐδιον παραθέμενος, οὕτως ἀπέλθω τοῦ βίου. πιστευθῆναι δ' ἄξιός εἰμι "διά τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ "διὰ τὸ τὰς ψυχὰς ἐπὶ τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς "πάσης ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ἰσραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος "γὰρ οὗτος [e] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι "τῶν ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ᾧ παρέχοντες ἑαυτοὺς, [f] οἵους αὐτός τε βούλεται, κἀγὼ τὴν διάνοιαν "αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπιστάμενος παραινῶ, [g] οὐκ ἂν οὔτε "μακαριστοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [h] παύσησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [i] ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις "βέβαια [k] μενεῖ, τῶν τε [l] ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν "παρουσίαν. [m] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται ἕπεσθαι, "τούτοις πειθαρχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων "ἄλλων [n] προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας τῆς νῦν "περὶ

q Τινὶ φυλῆς,] Τινὶ non agnoscit *Vat.*

r Καταλιπεῖν.] *Al.* κατελιπεῖν.

s Διετάξατο.] Διατάξαι *Big.* Verbis aliis aliquot rem eandem dicit *Zonaras* l. C. [illegible] BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus* p. 18. & *Photium*, p. 688.

t Παρὰ τριάκοντα ἡμέρας] Παρὰ τριάκοντα ἡμ. *Hen.* & *Busb.*

1. *Cum autem anni quadraginta.*] *Sequitur* Misna *vera ac vetus i. e.* Deuteronomion, *duorum mensium liber. Celebrantur igitur nementia Adari, ex* Deut. *a c.* 4. *ad c.* 31. *anno* XL. *Exodi.* [*Atqui prius secundum Chronica Rabbinorum, quando deessent dies* 36. *aut ex* Deut. *c.* 1. 3. *adhuc* 60 *i. e.* παρὰ ἑξήκοντα ἡμέρας. *Quippe morti jam propinquus, repetitis concionibus ad pietatem suique observantiam novum populum hortatus fuerat optimus Moyses.*] *Comitia* πανηγυρικὰ *apud Abilam*, אבלה שטים. Ἀβιλὴ σαττείμ, Abel hasitim, *Num. c.* 33. 49. *aut Num. c.* 25. 1. *Jos. c.* 2. 1. *Simpliciùs* Setim *aut* Sittim, *quod Flavius recte interpretatur* τόπον φοινικόφυτον, *alii* Convallis Acaciarum مرج السنط, *aut* Cedrorum *ex sententia Talmudistarum, aut* Spinarum Albarum *cum B. Hieronymo & Judæis non paucis. Aliis forte placeat* Abel Satim, *&* simpliciter Abila איבלרן *cum Josepho, Philone, nostroque Hieronymo, à Moyse ibi locis totos triginta diebus deflecto id vocabulum accepere. Urbs erat regionis Peraæ, in campis Moabiticis sub monte Phogore, à Jordane amne* LX. *stadiis dissita. Quæ de consule lum sacerdotem* [illegible] 2. 22. *&* [illegible] 5. 1. *& Geographumena Eusebii Stephanique: tum hæc loca sacra, Num. c.* 36. 13. *Deut. c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 29. *c.* 34. 8. *Jos. c.* 2. 1. *& c.* 4. 1. BERN.

v Ἀβιλή,] *Idem* forsan locus qui *Num. c.* 25 v. 1. *Sittim* dicitur, & Num. c. 33. & 49. *Abelsattim*, i. e. *Abel* in *Sittim*, discriminis causâ, quia plura Palæstinæ oppida *Abel* sive *Abila* nominata. quod vocabulum etiam à *Moyse* ibi loci totis triginta diebus deflecto accessi potest.

x Λέγει τοιάδε.] Unde Zonaras, [illegible] BERN.

y Καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον] [illegible] *Bas. Gen.* & *Epiphan.* [illegible] *Big. Samb. Burinsque.* [illegible] *Tar. Big.* [illegible] Glycas atque *Hamartolus*, imi subsellii historici. [illegible] *Hen.* & *Busb.* Typos tamen priores ne moveas, suadeo, tot scribarum lubitu. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Burius* è conject. [illegible] *Bas.* & G. [illegible] Glycas & *Hamartolus*. est qui conjicit [illegible] —— [illegible] HUDS. Lege [illegible] COCC.

z Πέραν τοῦ Ἰορδάνου] Πέραν in quatuor *MSS.* Atticorum more.

a Ὑμῖν ἔσεσθαι] Ὑμῶν soli *Big.* & *Samb.*

b Ὑμετέρας εὐδαιμονίας] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ἡμετέρας.

c Ἀλλ' αἰώνιον] Ἀλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.*

d Αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν] Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* [illegible] *Vat.*

e Δοῦναί τε ταῦτα] Ita edidit *Bernardus*. δοῦναί τε τοῖς *Bas.* & G. δοῦναί τε ταῦτα τοῖς in *Vet. Interpr.* [illegible] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

f Οἵους αὐτός τε βούλεται,] Οἵοις *Hen.* & *Busb.*

g Οὐκ ἂν οὔτε μακαριστοὶ] Legendum forte, οὐκ ἂν ἀτυχήσητέ ποτε ἢ [illegible] COCC.

h Παύσησθε] Παύσαισθε *Samb.* [illegible] *Big.*

i Ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν] Ὑμῶν *Samb.*

k Μενεῖ,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει.

l Ἀπόντων] Μὴ παρόντων (*Coll. Big.* & *Voss.*) *Vat.*

m Μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς] Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.*

n Προτιμήσητε] Προτιμήσετε *Samb.* & *Vat.*

"περὶ τὸν Θεὸν [o] ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον [p] μεταχωρήσητε τρόπον. ταῦτα δὲ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι μάχας διενεγκεῖν ἄπιστοι [q] ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐάλωτοι. Θεοῦ γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθοῦ, [r] πάντων ὑπερφρονεῖν εὔλογον. τὰ δὲ τῆς ἀρετῆς ἆθλα ὑμῖν μεγάλα κεῖται πρὸς ἅπαντα τὸν βίον κτησαμένοις. [s] αὐτή γε πρώτων ἀγαθῶν τὸ πρεσβεῖον ἐστιν, ἔπειτα καὶ τὴν τῶν ἄλλων χαρίζεται περιουσίαν· ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν [t] χρωμένοις αὐτῇ μακάριον [v] ποιεῖται τὸν βίον, [x] καὶ τῶν ἀλλοφύλων πλέον δοξαζομένους, [y] ἀδήριτον καὶ παρὰ τοῖς αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δ' ἂν ἐφικέσθαι δυνηθείητε, εἰ τῶν νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ φύλακες [z] γένοισθε, καὶ [a] μελετῶντες τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, παρακατατιθέμενος ὑμᾶς [b] νόμων τε σωφροσύνης καὶ κόσμου τῆς πολιτείας, καὶ τῶν τε στρατηγῶν ἀρεταῖς, οἳ πρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν τοῦ συμφέροντος. Θεός τε ὁ μέχρι [c] νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ' οὗ βούλησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, [d] οὐ μέχρι τοῦ δεῦρο ὑμῶν σχοίη τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν προστάτην ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασι μένοντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ [e] χρήσεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσονται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε, ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ Ἰησοῦς, ἥ τε γερουσία καὶ τὰ τέλη τῶν φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γινώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ ἄρχειν [f] ἴσονται παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ. τήν τε ἐλευθερίαν [g] ἡγεῖσθε, μὴ τὸ προσαγανακτεῖν οἷς ἂν ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν [h] ἀξιώσουσιν. νῦν μὲν γὰρ ἐν τῷ τοὺς εὐεργέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρησίαν τίθεσθε· ὃ δὴ τοῦ λοιποῦ φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμεινον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ἐπὶ τούτοις ὀργήν ποτε λαμβάνετε, ἣ κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμήσατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πλεονάκις ἐκινδύνευσα [i] ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. ταῦτα δ' οὐκ [k] ὀνειδίζων ὑμᾶς προεθέμην· οὐ γὰρ [l] ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ζῆν δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν [m] ἠξίουν εἰς ἀνάμνησιν [n] φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπασχον αὐτὰ καιρὸν ἐν ὀργῇ γενόμενος· ἀλλ' ὥστε τοῦ σωφρονήσειν ὑμᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' [o] ἀσφαλὲς εἶναι, καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προεστηκότας ἐξυβρίζειν διὰ πλοῦτον, ὃς ὑμῖν πολὺς διαβᾶσι τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Χαναναίαν κτησαμένοις προσέσται. ἐπεὶ προαχθέντες εἰς καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν, ἀπολεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. ποιήσαντες δὲ τοῦτον ἐχθρόν, τήν τε γῆν, [p] ἣν κτᾶσθε κρατηθέντες ὅπλοις, [q] ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀ-

"erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis. "His autem faciendis omnium ad prælia dimicandum eritis fortissimi, & nulli hostium expugnabiles. Deo enim vobis auxilium ferente, consentaneum est ut omnes despiciatis. "Virtutis autem præmia vobis magna sunt proposita, si eam in omnem vitam possederitis. Ipsa nempe primum bonorum est antiquissimum; deinde aliorum abundantiam conciliat: siquidem, dum ea inter vos utamini, vitam vobis beatissimam faciet, magisque laudari quam externos, & ut sitis in gloria apud posteros certissima. Hæc autem assequi poteritis, si obedientes fueritis, & legum, quas Deo mihi dictante condidi, custodes, earumque intelligentiam meditemini. Discedo autem ipse vestris bonis lætus, commendatis vobis & legi modestiæ & institutionis reipublicæ honestati, & virtutibus imperatorum, qui utilitatis vestræ curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus rexit, cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non tantum* hucusque à vobis providentiam suam non intermittet; sed quamdiu ipsi, in virtutis studiis manentes, eum præsidem habere voletis, tamdiu providentia ejus utemini. Sententias etiam optimas, quas sequendo felices eritis, vobis exponent Eleazarus pontifex & Josua, senatusque & tribuum magistratus: quibus non gravate obtemperate, intelligentes, omnes qui pulchre sciunt parere, etiam imperare scituros, si ad ejus rei potestatem pervenerint. & libertatem *esse* existimate, non ægre ferre quæ duces vos facere postularint. Nunc enim libertatem in eo ponitis, ut beneficos contumelia afficiatis: quod sane si deinceps cavebitis, vobis res melius se habebunt. Neque unquam tantam contra eos iram sumite, quanta sæpe ausi estis adversus me uti: probe enim nostis, ut sæpius de vita à vobis, quam ab hostibus, periclitatus sum. Hæc autem vos monui, non ut exprobrem, (nolim enim in exitu vitæ, hæc in memoriam revocando, vos offensos relinquere, cum ne eo quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim iratus) sed ut vos doceam in posterum in hoc ipso tute agere, ut nulla superiores injuria afficiatis opibus elati, quæ vobis, trajecto Jordane, & Chananæam adeptis, multæ aderunt. Nam si ab iis ad fastidium & contemptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam benevolentiam perdetis. Cum vero hunc vobis inimicum feceritis, rursum etiam terram, quam possidebitis, maximis cum probris amittetis, armis victi ab hostibus; & per orbem dissipati, totam terram & mare servitute vestra "re-

o Ἔχετε.] *Coll. Voss.* & *Big.* ἔχοντες.

p Μεταχωρήσητε τρόπον.] Μεταχωρήσαιτε *Samb.* & *Vat.*

q Ἔσεσθε.] Ita *Big.* (& *Cocceius*) & *Samb.* in *cæteris* ἔσεσθε.

r Πάντων ὑπερφρονεῖν εὔλογον.] [illegible] *Big.*

s Αὐτή γε πρώτων] Ita *Bas.* & *Gen.* αὕτη γε πρώτων ἀγαθῶν πρεσβεῖον ἐστι, liber Cassiodori, αὕτη γε πρώτων ἀγαθῶν τὸ πρεσβεῖον [illegible] *Big.* αὕτη γε πρώτων, ἀγαθῶν τὸ πρεσβεῖον ἐστι *Samb.* αὕτη γε πρώτων ἀγαθῶν [illegible], *Tar.* B. *Boeius* noster huc πρεσβεῖον reposuit loco [illegible], sicut olim viderat *Epiphanius*, aut magis visus est vidisse. BERN. Αὕτη γὰρ πρ. ἀγ. πρεσβεῖον ἐστι *Epiphan.* αὕτη γε π[illegible] ἀγαθὸν τὸ πρ. *Big.* αὕτη γε πρώτων, ἀγαθῶν *Samb.* Est (*Big.* in ora Cod. sui) qui conjicit, αὕτη γε πρώτων ἀγαθῶν τὸ πρ.

t Χρωμένοις] Χρωμένης *Big.* & *Samb.*

v Ποιεῖται] [illegible] *Samb.* ποιεῖ [illegible] *Big.* Sed non dubito quin ποιεῖ[illegible] sit pro ποιήσεται præsens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6 p. 138. Atque *Antiqq.* p. 50. v. penult. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται.

x Καὶ τῶν ἀλλοφύλων] Καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφ. *Epiphan.*

y Ἀδήριτον] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deest ἀδήριτον, non male.

z Γένοισθε.] Sic *Big.* & *Samb.* in aliis γένησθε.

a Μελετῶντες] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Basil.* μελετῶντες *Vat.* (μελετῶσι *Tar.*) in *Editis* μελετῶντες.

b Νόμων τε] Νόμων τε [illegible] *Epiphan.*

c Νῦν ἡγεμονεύσας] Τῶν νῦν *Vat.*

d Οὐ μέχρι τοῦ δεῦρο] Οὐ μέχρι δὲ τοῦ δεῦρο *Vat.*

e Χρήσεσθε] Ita *Big.* (*Cocceius*) & *Vet. Interpr.* prout alii conjecerant, χρήσασθε *Samb.* χρήσασθαι *Bas.* & G.

f Ἴσονται παρελθόντες] *Al.* [illegible].

g Ἡγεῖσθε.] Ἡγεῖσθαι *Vat. Interpret.* [illegible] αὐτοῦ ἡγεῖσθε *Vat.* mox [illegible] *Big.*

h Ἀξιώσουσιν.] Ἀξιοῦσι *Samb.* & *Vat.* ἀξιοῦσι *Big.*

i Ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν.] Ita ex conjectura Cl. *Boeii* (conjecit ita & *Cocceius*) edidit *Bernardus.* ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τ. *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τῶν π.

k Ὀνειδίζων ὑμᾶς] Sic *Samb.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* in *aliis* ὀνειδίζειν.

l Ἐπ' ἐξόδῳ] Eo modo *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπ' ἐξόδῳ *Big.* (*Coll. Voss.* etiam ita corrigente *Coccejo*) *Bas.* & G.

m Ἠξίουν] Forte ἀξιῶν. COCC.

n Φέρων.] Forte φέρω. COCC.

o Ἀσφαλὲς εἶναι.] Ἀσφαλῶς *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

p Ἣν κτᾶσθε] [illegible] *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan ἣν κτήσεσθε, aut *Atticorum* more præsens pro futuro.

q Ὑπὸ τῶν πολεμίων] Ὑπ' αὐτῶν αὖθις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* [illegible] *Vat.*

"replebitis. Vobis autem, horum periculum "facientibus, inutilis erit pœnitentia, & legum non servatarum recordatio. Quare si vultis has vobis manere, cum hostes superaveritis, nullos ex iis relinquite: sed & omnes delere vobis expedire existimate, ne eis viventibus, moribus illorum *forte* degustatis, patriam corrumpatis institutionem. Præterea moneo, ut & aras & lucos & templa, quotquot habebunt, dejiciatis, & genus & memoriam eorum igni aboleatis. nam ita solum firma erit vobis bonorum propriorum securitas. Ut autem propter meliorum ignorantiam natura vestra in deterius non feratur, & leges vobis, dictante mihi Deo, composui, & reipublicæ institutionem, cujus si servaveritis honestatem, omnium felicissimi judicabimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & reipublicæ ordinationem, in libro descriptam. Illi vero plorabant, multum & jam tum desiderium imperatoris capiebant; memoresque periculorum & studiorum quæ pro salute eorum suscepisset, & de futuris male sperantes quod non essent similem principem habituri, Deumque minus illis provisurum *existimantes* quoniam Moyses erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deserto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut universus populus, in lachrymas prolapsus, ex his rebus majore affectus sit dolore, quam ut verba possent consolari. Moyses autem solatium iis adhibebat; eosque à cogitando se lachrymis dignum esse abducens, admonebat ut reipublicæ institutione uterentur. Et tunc quidem ita digressi sunt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ institutione, Moysis virtuti & dignitati consentaneâ, & lecturis ex ea discendum tradidero qualis olim fuerit rerum nostrarum status, ita transire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, scripta sunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyses non reliquerit. Cæterum hoc novum factum est à nobis, quod singula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant sparsim scripta, & ut quidque à Deo sciscitatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium esse existimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc scriptum inciderint, reprehensionem incurramus, quasi *à Moyse* aberraverimus. Nobis quidem ita se habet legum ordinatio, ad rationem civitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & causis edendum distuli, quem Deo adjuvante post hoc opus componere nobis propositum est.

Commentarium de jure privato, moribusque patriis promittit Josephus.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad usum bonorum nacti, deinceps jam ur-

Deo uni Deique peculio una urbs sancta, templum etiam unum & pro victimis altare unum. Deut. c. 12.

"φανεῖσθε μετὰ μεγίστων ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέντες "διὰ τῆς οἰκουμένης, πᾶσαν ἐμπλήσετε τὴν γῆν καὶ θάλασσαν τῆς [r] αὐτῶν δουλείας. ἔσται δὲ ὑμῖν τούτων πεῖραν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, καὶ ἡ τῶν οὐ φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλεσθε τούτους ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [s] μηδένας ὑπολείπεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι [t] κρίνατε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων παραγευσάμενοι τῶν ἐκείνων ἐπιτηδευμάτων, διαφθείρητε τὴν [u] πατρίαν πολιτείαν. ἔτι δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ἄλση καὶ ναοὺς ὁπόσους ἂν ἔχοιεν καταρρίπτειν παραινῶ, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὸ γένος αὐτῶν καὶ τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν οὕτως ὑμῖν μόνον ὑπάρξειεν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπονεύσῃ, συνέθηκα ὑμῖν καὶ νόμους, ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον φυλάξαντες [x] ἁπάντων εὐδαιμονέστατοι κριθείητε.

γʹ. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς νόμους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δὲ ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπιζήτησιν ἐποιοῦντο τοῦ στρατηγοῦ· μεμνημένοι τε ὧν [y] κινδυνεύσειε καὶ προθυμηθείη τῆς περὶ αὐτῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἧττόν τε τοῦ Θεοῦ [z] προνοησομένου διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τὸν παρακαλοῦντα. ὧν τε ἐπὶ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσειαν αὐτῷ μεταγνόντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προπεσόντα κρεῖττον καὶ τῆς ἐκ λόγου παρηγορίας [a] τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δὲ αὐτοὺς παρηγόρει· [b] καὶ τοῦ δακρύειν αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτοὺς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν οὕτω διελύθησαν.

δʹ. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως [c] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μαθεῖν [d] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντευξομένοις οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχῆθεν ἦν, οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων [e] τραπέσθαι διήγησιν. γέγραπται δὲ [f] πάνθ' ὡς ἐκεῖνος κατέλιπεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προσθέντων, οὐδ' ὅ, τι μὴ καταλέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισται δὲ ἡμῖν τὸ κατὰ γένος ἕκαστα τάξαι· σποράδην γὰρ ὑπ' ἐκείνου καταλείφθη γραφέντα, [g] καὶ ὡς ἕκαστόν τι παρὰ τοῦ Θεοῦ πύθοιτο. τούτου χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιαστείλασθαι, μὴ καί τις ἡμῖν παρὰ τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόντων τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει δὲ οὕτως ἡ διάταξις [h] ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. οὓς δὲ [i] κοινοὺς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τούτους ὑπερεθέμην εἰς τὴν [k] περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἣν [l] συναντιλαμβανομένου τοῦ Θεοῦ μετὰ ταύτην ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

εʹ. Ἐπειδὰν δὲ τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε το-

λοι-

r Αὐτῶν δουλείας.] Est qui malit ὑμῶν.

s Μηδένας ὑπολείπεσθε] Μή τινας ἀπολείπεσθε Hen. & Busb.

t Κρῖναι] Coll. Voss. & Big. κρίνατε.

u Πατρίαν] Big. & Samb. τὴν πάτριον πολιτείαν, quod est Atticum. τὰ πάτρια διαφθείρητε Busb. διαφθείρητε Hen. Statim Samb. ἔτι δὲ καὶ βωμοὺς. Dein καταβάλετε Samb. BERN.

x Ἁπάντων] Ita Big. (Coll. Voss. Sed Voss. mox quoque τὸ ἂν agnoscit) & Samb. πάντων Bas. & G. πάντων ἂν εὐδ. Vat.

y Κινδυνεύσειε] Sic Big. Samb. & Vat. in Editis κινδυνεύσει.

z Προνοησομένου] Eo modo Big. (Correxit sic quoque Coccejus) Samb. & Vat. προνοησαμένου Bas. & G.

a Τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι] Big. ἐπ' αὐτῶ. Samb. ὑπ' αὐτῶ. Melius Bas. Gen. & Epiphan. Pro sententia illa Hen. & Busb. ex compendio, ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν δακρύειν ἀπαρηγόρητα. BERN. Sic Vat. Bas. & G. ἐπ' αὐτῷ Big. ὑπ' αὐτῷ Samb. HUDS. Forte τὸ αὐτῶν. COCC.

b Καὶ τοῦ δακρύειν] Reddenda sunt huc verba illa Jo. Zonaræ, [illegible] BERN. Καὶ τοῦ δακρύειν Busb. & Hen. Vide Zonaram, p. 28.

c Ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ] Ἀξιώματι τῆς ἀρετῆς Samb. Vat. & Epiphan. [illegible] (Voss Coll.) Big.

d Παρέξων δι' αὐτῆς] Est qui malit (Tar.) παρέξειν.

e Τραπέσθαι τὴν διήγησιν.] [illegible] soli Gen. & Vat. Interpr.

f Πάνθ' ὡς] Πάνθ' ὅσα Big. Samb. & Vat.

g Καὶ ὡς ἕκαστόν] Καὶ ὡς ἕκαστον τι. Vat.

h Ἡμῖν τῶν νόμων] Ἡμῶν solus Big.

i Κοινοὺς] Sic Big. (Voss.) Vat. & Samb. in cæteris νόμους καὶ πρὸς ἀλλήλους οὓς κατέλιπε.

k Περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν] Hoc idem opus pollicitus est sub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. HUDS. Adjecit Tar. τῷ ἱερῷ. HAV.

l Συναντιλαμβανομένου] Ita Big. Samb. & Vat. in *Editis*, *Aliisque* συνεπιλαμβανομένου.

m Πολι-

λοιπὸν ἤδη κτίζειν [m] προαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράξετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς [o] ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἣν ἂν ὁ Θεὸς αὑτῷ διὰ προφητείας [p] ἐκλέξηται. καὶ ναὸς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [q] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἳ [r] κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ [s] καθάριοι πρὸς τὴν θέαν. ἡ δ' [t] ἐπὶ τούτου πρόσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προσχώσεως αὐτῷ κατὰ πρανὲς γινομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε ναὸς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

ς'. Ὁ δὲ [v] βλασφημήσας Θεὸν, καταλευσθεὶς [x] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

ζ'. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς ἣν ἀποφήνωσι [y] πόλιν τὸν ναὸν τρὶς τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον παρακαλῶσι, καὶ [z] συνιόντες ἀλλήλοις [a] καὶ συνευωχούμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ [b] εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐνθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους [c] αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

bes ædificare statueritis, si hæc facietis, quod Deo gratum est præstabitis, & firmam stabilemque felicitatem habebitis. Una urbs sacra esto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præstantiam illustri, quem Deus sibi per vaticinium elegerit. Estoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, sed collectim compositis; qui tectorio illiti decentes sint, & aspectu nitidi. Ascensus vero ad eam esto non per gradus, sed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggestâ. [1] In alia autem urbe neque ara neque templum esto; nam Deus est unus, unumque Hebræorum genus.

6. [2] Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac sine honore & obscure sepeliatur.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem, p. 681.

7. [3] Conveniant autem in urbem, in qua Templum constituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint; ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris cum precibus demereantur; atque consuetudinem inter se habendo, simulque epulando benevolentiam alant. honestum enim esse, ut qui sint ejusdem generis, eorundemque institutorum participes, alii aliis non ignoti sint. id quod ex hujusmodi consociatione futurum est, dum *mutuo* aspectu & alloquio sui recordationem efficiunt: nam si absque communitate maneant & consortio, erit ut à se invicem alienissimi habeantur.

De tribus Festis Hebræorum majoribus. Ex. c. 23. & 34 & Deut. c. 16.

8. [4] Fru-

m Προαιρεῖσθε,] Lege Προαιρεῖσθε. COCC.

n Πράξετε,] Πράξοντες *Vat.* πράξετε *Tar.* sicut προαιρεῖσθε superius pro προαιρεῖσθαι.

o Ἐν τῷ καλλίστῳ] Ita & Josephus lib. VII. cap. I de bello, regionem circa Hierosolymas uti amœnam describit, ut Strabo & alii audiendi non sint. REL.

p Ἐκλέξηται,] ἐκλέξηται *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

q Κατειργασμένων,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* κατεργασμένων.

r Κονιάματι] Lapides albi apparebant, & quotannis (stante templo secundo) solebant dealbari. REL.

s Καθάριοι] Καθαροὶ soli *Hen.* (καθαροὶ *Tar.*) & *Bas.* alterum ut ἀττικώτερον probante *Bernardo*.

t Ἐπὶ τούτου] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* (*Cocceius*) in aliis ἐπὶ τοῦτον, sc. λίθον, est (*Tar.*) qui conjicit ἐπὶ τοῦτο.

1. *In alia autem urbe neque ara neque templum esto;*] *Deo uni Deique peculio genti Hebrææ convenit una Urbs Sancta & ἱεροσόλυμα, Deut. c. 12. & 14. Hanc esse* Jerusalem, ירושלם הקדושה, *ac* עיר הקדש, *aut Syre* קריתא קדישא, & קרית קדש, *Judæi quidem profitentur, Es. c. 48. 2. & c. 52. 1. Neh. c. 11. 1. Dan. c. 9. 16, 24. Hymnique integri 48, & 47. Necnon 1 Mach. c. 2. 7. 2 Mach. c. 1. 12. & vehementer Philo ad Caium p. 1031. &c. atque Maim.* Beth habechira *c. 7. Christiani Matth. c. 4. 5. 6. 27. 53. & Apoc. c. 21. 1. Mahommedani proprio nomine* Cods & بيت المقدس *οἶκον ἅγιον: profanarum porro gentium Scriptores, Regesque maximi, & quasi genus humanum, ultro agnoverunt, præter Samaritas Harque Garizim colentes; sed & nummi Hebraici, charactere equidem Samaritano impressi, idem demonstrant. Templum* ההיכל *etiam unum, & pro victimis Altare unum* המזבח & המזבח העולה, *& Diodoro Siculo βωμὸς ὑπαιθρος, Philonique βωμὸς ἀτμητος, lapidis impoliti, seu de tellure virgine* מהבתולה. Middot c. 3 4. *ἐξ ἀτμήτων λίθων Hecatæo in ἀπολογίᾳ. Euseb. ἐκ λίθων λογάδων ἀτμήτων Philoni p. 830. elaborato albato. Sic tunc viderat Josephus sacerdos, sic Deuterotæ docuerant seculo proxime sequente.* וסלבנים המזבח פעמים בשנה לא היו סדין אותן בכפים של ברזל שמא יגע ויפסול שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם. Bis quotannis altare incrustratur & dealbatur, idque sine ferro, metallo perniciali, *ait Judas princeps* Middot *c. 3. §. 4. quo per clivum modeste ascenditur,* ולא תעלה במעלות i. e. בכבש ולא במעלות כבדרכו. *Exod. c. 20. 24, &c. Deut. c. 27. 5. Et in Masschtis Pharisæorum* Middot *c. 3. §. 3, 4: necnon in* Zebachim *T. Bab f. 54. & 61. b. Item egregie in Commentario* Mecilta *f. 27. d In* Samag *Vetitorum* 290, 291. *Et apud Maimonidem de* Æde Electa. BERN.

v Βλασφημήσας Θεὸν,] *Big.* & *Samb.* ὁ δὲ βλασφημήσας τὸν ἅγιον Θεὸν, καταλευσθεὶς κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας imperite. *Bas.* & *Hen.* ὁ δὲ βλασφημήσας Θεὸν, καταλευσθεὶς κρεμάσθω δι' ἡμέρας. BERN. βλασφημήσας τολμήσας Θ. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

x Κρεμάσθω δι' ἡμέρας,] Κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

2. *Qui autem Deo male dixerit,*] *Qui Deo O. M. maledixerit, ô scelus! ὁ βλάσφημος, Moysi* נוקב שם יהוה & המקלל, (v. Synh. *T. Bab. f. 56. a.*) *Onkeloso* דפריש שמא דיהוה & דארגז, *pariterque LXX. interpr. ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. & ὁ καταρώμενος Θεόν. ὁ καταρώμενος* מקלל & מקבב שם יהוה, *sive Arabice* المستخف & من سب اسم الله. *Cl. Saadias* من سب الاسم وشتمه. *Uzielides* דמפרש ומחרף שמא דיהוה ויקרא דיהוה & v. 14. מרגזא: *& Jerosolymorius* יכאן חרף שמא חוור וארגיז

דמרגז וחרף שמא קדישא יהוה *atque mox* דמרגז וחרף שמא קדישא יהוה *Interpretes LXX. Philoque Alexandrinus, tum prisci Pharisæi, ab illis etiam Onkelosus, Uzielides, aliique Judæi, aut, quod factum nollem Christiani fere veteres ac recentes indulgenter adeo explicarunt v. 15. & 16. c. 24. Lev. ut blasphemiam capitalem decernerent, quæ adversus nomen Dei proprium & τετραγράμματον* על שם המפורש והמיוחד *infle- ctitur: sed contra à noνὶ. (?), aliorumque cognominum Divinorum obtrectatores* על שם דכינוי, *fustica vel ἀτιμίᾳ,* במיתה ובכרת *Talm. Jerus. ὄρος ἀπωλείας f. 25. a. & Talm. Bab. περὶ ὅρκων f. 36. a non saxo & patibulo vindicandum. Legis enim Mass.* Synhedrin *c. 7. 5.* המגדף אינו חייב עד שיפרש השם. *ὁ βλάσφημος,* Conviciator, *ut atrocissimus plane Divinitatis violatæ non tenetur, nisi notato nomine* יהוה. *Iniquum vero ac magis ridiculum quod refert Commentator Gazæus, ad Num. c. 16.* Nec desunt, qui sub verbo ὀνομάζειν, volunt significari, nequis aggrediatur aperire & patefacere nomen Dei quadriliterum *Justius tamen sentiunt de tanto crimine,* ברכת השם או גדופת השם, *quo infamatur Numen Æternum, quo rerum omnium Pater ac Dominus læditur, Theologi Samaritani, Meir Deuterota, Aquila interpres, Amoræi quidam in Talm. Jerosol. Hieronymus noster in Bibliis vulgatis, & R. Moyses in suo Jad c. 26. Synh. Lapidatur, inquam, tale monstrum, suspenditur per diem, dein funere inhonesto absconditur. Lev. c. 24. 11, 16. & c. 21. 23. Vide jam concordiam Josephi & Doctorum Misnæ. Aiunt illi codice de* Synhedriis. *c. 6. 4.* כל הנסקלין נתלין דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אינו נתלה אלא המגדף והעובד ע"ז. וכיצד תולין אותו כיון שמת לן לא תלין עליו כי קללת אלהים תלוי. *Dein pergunt Pharisæi §. 5, 6.* ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו אלא שני בתי קברות היו מתוקנין לבית דין אחד לנהרגין ולנחנקין ואחד לנסקלין ולנשרפין. Lapidatum ne plangito, neve in sepulchrum patrum inferto, sed in carnificina publica absumendum abduto. *Verum de τοῦ βλασφημήσαντος εἰς τὸ Θεῖον pœna fertur & elegantissima dissertatio Philonis p. 612. Denique de diis peregrinis* haud temere infamandis *inferius agit Jos. §. 10.* BERN.

y Πόλιν τὸν ναὸν] Πόλιν καὶ τὸν ναὸν τρὶς τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων *Tar. B.* absque necessario. Rescriberem potius πόλιν ἐπὶ τὸν ναὸν, si opus BERN. Est qui malit (*Tar.*) πόλιν καὶ τὸν ναὸν τρὶς τοῦ ἔτους ἐκ τῶν περάτων potius rescriberem πόλιν ἐπὶ τὸν ν. si opus. Hic enim verborum ordo: συνερχέσθωσαν δ' εἰς πόλιν ἣν ἀποφήνωσι τὸν ναόν.

3. *Conveniant autem in urbem,*] *De tribus festis majoribus Hebræorum, quæ Pharisæi רגלים, quasi πεζοπορίας vel ἰδιόποδα appellitant, consulendi sunt illi Doctores Massichta tota* Hagiga, *Maimonides in Jad sub titulo cognomine, Selemita in sua ἑξαμερολογίᾳ, & præcipue Ceremoniarum Hebraicarum pater Ex. c. 23. 14, 17. c. 34. 23. & Deut. c. 16. 16.* BERN.

z Συνιόντες] Συνόντες *Vat.*

a Συνευωχούμενοι] Hinc εὐωχούμενοι aut εὐωχηθέντες legerat *Vet. Interpr.*

b Εἶναι μὴ ἀγνοεῖν] Ut Attici ἀπαρεμφάτως loqui gaudent, gaudet & Josephus; vide §. 10. unde εἶναι *Tar. Big.* huc interpolari minime debet pro εἶναι. BERN.

c Αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.] *Bas.* & *Gen.* αὐτοὺς Sed vero MSS. quatuor & versio Epiphanii commendant potius αὐτοῖς. Transeat tamen hunc αὐτοὺς *Tar.* correctoris. BERN. Ita ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὺς in *Editis*.

d Ἐξηι-

Præter Trumam grandem imperata erat δευτεροδεκάτη. Deut. c. 14. Lev. c. 27.

8. [1] Frugum etiam decuma vobis excepta esto, præter eam quam sacerdotibus & Levitis dandam esse instituistis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia* & *ad* sacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim esse proventibus terræ, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

η'. Εςω ἢ καὶ δεκάτη τ̃ καρπῶν [d] ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς [e] διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευΐταις δίδοσθαι· ἡ πιπρασκέσθω μὲν [f] ἐπὶ τ̃ πατρίδων, εἰς ἢ τὰς εὐωχίας ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας [g] αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τ̃ ἐκ τ̃ γῆς ἀναδιδομένων, ὧν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι [h] παρέσχηκεν, ἐπὶ τιμῇ τ̃ δεδωκότος ἀπολαύειν.

Ex mercede scorti, aut ex admissura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. [2] Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat à scelere profectum. non autem quidquam pejus esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo sacrificet.

θ'. [i] Ἐκ μισθῦ γυναικὸς ἡταιρημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεσθ γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. [k] χεῖρω δ' οὐκ ἂν εἴη τ̃ ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχείᾳ κυνὸς, ἤτοι θηρευτικῆς ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τύτυ θύειν τῷ Θεῷ.

Diis alienis non maledicere, neve sacra peregrina compilare &c.

10. [3] Nemo autem Diis, quos *esse* cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat. Ne liceat sa-

ί. Βλασφημείτω ἢ μηδεὶς [l] Θεὺς, ὓς πόλεις ἄλλαι νομίζυσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον

d Ἐξαίρεσις ὑμῖν,] Sic *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἐξαίρεσις ὑμῖν *Baf.* & *G.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Vat.* ἐξαίρεσις ὑμῖν (*Coll. Voss.*) *Big.*

1. *Frugum etiam decuma*] *Verum præter* Trumam grandem תרומה גדולה, *quæ Sacerdotibus præciderat quintam proventuum telluris sacra, atque residui decimam nomine* πρωτοδεκάτης מעשר ראשון *Levitis mox decimandis erogatam, adhuc imperata fuit Deut. c. 14. 22. &c. & Lev. c. 27. 30.* (*sic enim decreta illa Divina interpretantur Talmudicæ, Uzielides, Auctor* Pesiktæ minoris, *i. e. Scholiorum veterum f. 73. d. Maimonides passim, & ejus superstitionis cæteri*) δευτεροδεκάτη *sive* מעשר שני *quam vocant antiquissimi Scribæ, pars decima frugum reliquarum, ut eo sumtu sacrificaret atque Solymis intra epularetur proram Israelitarum quisque. Bethania vero* בית הינו *hoc duntaxat in situ misere prævaricata, tribus annis præverterat Templi secundi excidium,* Baba mesia *f. 88. a. Maimonidem jam prætereo, titulumque affirmativum* Samag 136. *Extat enim Rabbanitarum veterum Mischna satis ampla* [illegible] *quinimo Tobias Nephthalita de sacro tributo suo libello.* [illegible] BERN.

e Διετάξατε] [illegible] *Big.* [illegible] *&c. Samb.* [illegible] *Bosius* ab ingenio. [illegible] *&c. Epiphanius* à membranis *Cajadores* Ex-Consulis. Verum comma illud χωρὶς ἧς διετάξατε τοῖς ἱερ. καὶ λ. et seqq. plane significat *Hen.* & *Busb.* χωρὶς τ̃ ἱερ. καὶ λ. δεκατευθεισῶν, nihil amplius, i. e. *præter Decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum Sacerdotum Levitarumque reservatas.* BERN. Διετάξατε *Big.* διετάξατε *Samb.* & *Vat.* [illegible] *Bosius* ab ingenio. χωρὶς τ̃ ἱερ. καὶ Λ. δεκατευθεισῶν *Hen.* & *Busb.* & nihil amplius i. e. *præter decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum sacerdotum Levitarumque reservatas.* Vide hac de re Cl. *Seldeni* curas secundas ad *Sect.* 2. de *Decimis*, G. *Guisium* ad *Zeraim*, tit. *Pea*, sect. VIII. & J. *Clericum* in Append. *Comment.* in *Num.* p. 558.

f Ἐπὶ τ̃ πατρίδων,] *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τ̃ πατρίδος, i. e. ἐπὶ τ̃ φυλῆς, *Hesychio* interprete.

g Αὐτῶν τὰς] Illud αὐτῶν male omittitur in quibusdam (*Coll. Big.* & *Voss.*) MSS.

h [illegible] *Baf.* & *Gen.* [illegible] *Big.* & *Samb.* [illegible] *Tar.* B. [illegible]. Vel scripsit Josephus [illegible]. BERN. Ita legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo edidit *Bern.* [illegible] *Baf.* & *G.* [illegible] *Big.* (*Coll. Voss.* volebat ita *Coc.* quoque) & *Samb.* est qui conjicit [illegible], aut [illegible].

i Ἐκ μισθῦ γυναικὸς] Ἐκ μισθῦ ἢ γυν. *Vat.* Hanc legem impudicæ Syrorum superstitioni opposuit *Moses*. Noverat etenim *Lucianus* (p. 878.) testis Adonidis Byblii id patratum, [illegible]. BERN.

2. *Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia*] *Ex mercede scorti, aut, quod consimile est, ex admissura canis Deo Venerando munus non offertur. Flavius adeo sacerdos egregie exponit Deut. c. 23. 18. Aliter nostri Theologi ex Talmude* [illegible]. *Hanc autem legem impudicæ superstitioni Syrorum opposuit Amramides. Noverat etenim Lucianus* (p. 878.) *testis Adonidis Byblii, decenti* [illegible] *Judæis, id patratum:* [illegible]. *Quid planius? aut ad volumen Mosis opportunius? Philonem adde, p. 860.* [illegible] *Haud aliene Romani sacris Tabulæ.* Ad divos adeunto caste: Nec ulla vitiorum sacra solennia obeunto: Donis impii ne placare audeant deos; *præsertim Cicerone explicante. Vide & Misnajam* Temuræ *c. 6. §. 2. ubi Mosis* [illegible] *exponunt Tannai cum* LXX. *Græcis* [illegible], *sive ex formula* חא לך כלב, *Gemaræ* חלופי הכלב, *Onkelosus* חלפן כלבא, *Solymitanus* פירת כלב, *Salomon* בדוגרה כלב; *nemoque Judæus vel Samarites, præter Josephum hanc admisisse canis meritum. Quando vero Deuterota permittunt altari Dei, inversis adeo terminis,* [illegible] אתנן כלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנ' שניהם ולא ארבעה BERN.

k Χεῖρον,] *Tar. B.* inducit χεῖρον pro χεῖρω. Forsan χεῖρον legerat olim *Epiphanius*. Fallas tamen non vult moveri suo loco χεῖρον δ' οὐκ ἂν εἴη. BERN. Χεῖρον juxta *Vet. Interpr.* Est qui malit χεῖρον. (*Tar.* & *Coc.*) sine causa.

l Θεὺς,] *Exod.* c. 22. v. 28. magistratus Θεὺς vocant LXX. unde forsan factum (sicuti post alios notavit *J. Clericus*) ut legem *Mosaicam* in alienum sensum torserit *Josephus*, in salubre monitum Judæis tunc temporis inter *Romanos* Idololatras versantibus. HUDs. Ita explicare videtur dictum Dei אלהים לא תקלל. Eodem modo Josephus in libro II. contra Apionem p. 1077. hæc verba explicat [illegible], *vetitum esse maledicere Diis aliarum gentium.* Et si Judæi id temporis ea verba crediderant hoc voluisse, mirandum non est Act. 23. 5. Apostolum reprehendi quod Pontifici Maximo obloquutus fuisset, dixisse, si scivisset Pontificem esse, non ita fuisse locuturum, quoniam noverat scriptum esse, *Principi populi non maledices.* Poterat enim quis regerere, at sciebas judicem esse & unum ex Elohim, de quibus eodem commate quod laudas scriptum est, non habebis eos neglectum, aut non leves illi tibi debent videri. Quod si credidissent, uti Josephus, hoc mandatum de Elohim non spectare ad judices *Israelis*, sed Deos gentium, mirum non est id Apostolo objectum non esse. Mox etiam in quibusdam codd. legitur [illegible]. REL.

3. *Nemo autem Diis, quos esse cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat.*] *Divos non temnere, Ex. c. 22. 28.* אלהים לא תקלל [illegible] LXX *Interpr.* Θεὺς ὐ κακολογήσεις. *S. Hieron.* Diis non detrahes; *quod est* Judici ne maledicito, neve eum vili pendito, רבא לא תקל العالم لا تسب *Samaritico Paraphrastæ, Onkeloso, Saadiæ, cæteris S. Literarum luminibus, & Talmudistarum plerisque. Unde Theodoretus* [illegible], (*ut sane c. 21. 6.* אל האלהים *interpretari oportet* ad Magistratum) [illegible]. *Verumenim nihil inter homines divinius reperio, quam jus dicere hominibus. Aut ob animum suum habuit Flavius* (*nam de Judicum reverentia agit inferius §. 12.*) *decretum illud Divinum Lev. c. 24. 15.* איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, Quicunque maledixerit Deo suo, *Ethnicus aut Israelita Deo vero fatjove*, impunis ne abeat. *Ita enim Mosem suum explicat Auctor Deuterota Synhedr. f. 56. a.* להטות גוי דישראל איש כי יקלל אלהיו ככל דקים *i. e. ex Scholio. Similiter Amoræi quidam T. Jeros. Synh. f. 25. a. blasphemis pœnæ, pro gradu ac conditione variæ sceleris sui, aut fertur Admonitio Ex. c. 22. 28. aut Excommunicatio Lev. c. 24. 15. aut Mors certa v. 16.* [illegible] אזהרה למגדף מנין אלהים לא תקלל. *Arguit autem R. Ismael Ex. c. 22. 28. loqui de judicibus* ברנים הכתוב מדבר, *adeoque ad cognomina Dei ipsius minime pertinere. Jactantur tamen apud nos* (*hoc addunt cæteri Solymitani*) *duæ opiniones de pœna Blasphemiæ, quarum altera placuit* [illegible] *præter leges Ex. c. 22. 28. & Lev. c. 24. 15. altera eandem sola admonitione, ex formula Ex. c. 22. 28. atque nomine* [illegible] *violatorem Excisione & Morte, vi decretorum duorum Lev. c. 24. v. 15, & 16.* כאן דמר על הבינוים באזהרה וכרת אלהים לא תקלל ועור איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו בכרת ועל שם המיוחד במיתה ונקב שם יהוה מות יומת. וכאן דמר על הבינוין באזהרה אלהים לא תקלל. ועל שם המיוחד בכיתה וכרת ונקב שם יהוה מות יומת. ואיש איש כי יקלל אלהיו וגו׳. *Denique Scholæ Babylonicæ multum altercantur Synh. f. 66. a de sententia Legislatoris Ex. c. 22. 28. utrum ille intellectum vellet* אלהים חול, *aut* אלהים קדש, Deum summum, an minus summi, *i. e.* דיינים. *Sed pergamus hinc. Neve sacra peregrina compilare, neve quoquomodo allatis uti,* [illegible], *uti decimus lege de Idolis penitus abolendis Deut. c. 7. 25, 26.* לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ולא

σμένον [m] ἢ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια΄. [n] Μηδεὶς δ᾽ ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἀποδεδεῖχθαι.

ιβ΄. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ τὰς θυσίας δι᾽ ἐτῶν ἑπτὰ, τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνστάσης, ὁ ἀρχιερεὺς, [o] ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ σταθεὶς ἐφ᾽ οὗ γένοιτο ἐξάκουστος, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι.

cra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. [+] Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est.

Vestem filis laneis lineisque confectam nemo Israelitarum praeter sacerdotes induat. Deut. c. 22. Lev. c. 19.

12. Multitudine autem, cum instaret Umbraculorum festum, in Sacram urbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, unde clare possit audiri, leges omnibus recitet:

Post septennia quaque, pontifex in Scenopegiis coram populo leges recitet. Deut. c. 31.

ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו, *sic* ἐπιδεμένοις [illegible] *Idola gentium*, [illegible] *Verum de tota Idololatrarum suppellectile magna cum cura & severitate decernunt Pharisaei c. 3. 4. & 5. Abodae Zarae*, [illegible] *unde lux affunditur etiam Epistolis B. Pauli ad Judaeos Corinthi Christiano nomine imbutos.* BERN.

m Ἢ τινι Θεῷ] Ita *MSS.* in *Editis* ἢ τινι τῷ Θεῷ. HUDS. Leg. τῷ Θεῷ. COCC.

n Μηδεὶς δ᾽] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Reg.* quoque & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* [illegible] in *Editis*. Vide Seldenum de *Synedr.* l. 3. c. 11. §. 3. ut & Bochartt Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit *Bern.* ad *Josephum*, p. 289.

+ *Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum:*] *Vestem filis laneis lineisque simul confectam, sive tela, sive acu, sive coactis, sive acu hac invicem implicentur, nemo Israelita induat; aut verbis ipsis Amramidae, Deut. c. 22. 11.* לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו [illegible] LXXII *seniores Alexandriae*, [illegible] *Judaei Byzantini*, [illegible] *Idem Sahatnez reddunt misturas seu dictione Hispanica & mestizi. Recte quidem ac simpliciter Beatus Hieronymus*, Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. *Rectissime Flavius flamen Maximi*, [illegible] *Iisdemque libro Leviticum monuerat Legum Lator c. 19. 19* ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך [illegible] *Samaritis* [illegible] LXXII *Interpretes*, [illegible] *Rursum Rector Bethleemitus*, Veste quae ex duobus texta est non indueris. *Jonathan exponit* Cilaim Saatnez, *variam ex consutis lana linoque*, ערבובין כלאי עמר וכיתן *Idem sonant Persica illa Tavosi*, امیخته پشم وکتان. *Perire jussit potiore Tanchumus Ierosolymitanus in Lexico suo & Judaei Maurusii ad Divina Biblia pro* שעטנז, متخلط *implexum & permistum: pariterque Targumista Samaritanus* בנכר, [illegible] *Quinetiam Saadias & Paraphrastes Samaritanus consensu fortuito* ملحم, [illegible] *Vocabulum equidem* Saatnez *ex difficilioribus jam olim aestimaverunt Patres Misnae. Ad Etymologiam itaque, metam Scholarum, recurrentes in tres illi voces unicam dispartiunt, ut vestimenta heterogenea, modo quovis confecta & composita, vetari sibi sciret Laicus:* [illegible] שוע, [illegible] טווי, [illegible] נוז *aut* [illegible], [illegible] *quam dictionem agnoscunt gens Armena*, [illegible]. *Statuunt enim Decretata codice* Cilaim *pene delineate.* אין אסור משום כלאים אלא טווי ואריג שנ׳ לא תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז הלבדים אסורים מפני שהן שועין. [illegible] *Idem delicata, ut vides, Pharisaeorum conjectura haud permisit textores fullonesque adsumentis heterogeneis pannos suos signare & distinguere. Inde fatetur Tanchumus Lexicographus* Cilaim *vitium vestium accidere ob permistionem*, الاختلاط *intexta, lana linique, textilem quidem* שוע *aut* الخبط والنسوج, *vel textilem ac Phrygionam* المجدول: (*utramque enim comprehendit* נוז;) *vel denique propter coactilem* لتلبد, *quae est* שוע. *Bochartus quidem* Saatnez *format ex* נז *& verbo nescio cujus* שטן *pro Arabico* ساط, *tanquam* textus mixti. *Grotius aliique Aegyptum hac causa rejici jubent, sed frustra. Quid vero?* שעטנז *&* שעטנז *ex scriptura Hebraica Samaritarum*, opus implexum, *me judice*, filisque contortis varium *indicat*, [illegible] *Idem plane in libris Arabum* [illegible] تشمیص وتشغیر. *Quippe* Saatnez *in genere denotat* [illegible], *non praecise* lini lanaeque miscellam; *ut Da vides Cinubius, S. Bochartus, & alii multi existimarunt. Vetat igitur lex Mosaicum, neque gentis Hebraea ex lana & lino variatam vestem gerat, praeter Sacerdotes. Veruntamen* vestes aureae *Pontificis Magni, & reliquorum* Cingula, *bysso lanaque intertextis effulgebant. Falsi adeo crimen Josepho Sacerdoti de sua stola falso & ridiculo obiicit vir doctissimus in opere Hierozoico. Docent equidem Patres* Cilaim *c. ult. §. 1.* Vestes ex lino lanaque promiscuis contectas, non aliam variegationem decreto Mosis prohiberi Deut. c. 22. 11. hasque solas lepra tangi, Lev. c. 13. 47. *addunt tamen sedulo*, Sacerdotes in Sanctuario facere lana linoque implexis ornatos, *haud alio genere*, אין הכוהנים לובשין לשמש במקדש אלא צמר ופשתים. *Caeterum* צמר *sive* lanam *intelligunt Gemarici Lebis, quae simpliciter & sine epitheto dicitur*, צמר סתם לו לוי. *Pariter de* פשתים. *Non iidem Doctores*, Leprae vitium capiunt vestes tam coloratae, quam non coloratae; *aut phrasi* [illegible], tam

arte hominum quam à caelo tinctae, *hoc est, cum laneae tum lineae*. יכול יהו מטמאין בין צבועין בין לא צבועין הל׳ בגד צמר או בגד פשתים. *Vel quid apertius his Commentario Hierosolymitano ad eandem Misnam*, Cabala quidem certa accepimus lino, haud lana amictos P. M. in Adytum penetrasse, propter Lev. c. 16. 2. Extra sanctissimum igitur laneis indui fas fuit. Quinimo constat ex Lege sacra כלאים heterogenea vestimenta concessa fuisse Pontificibus & imperata his verbis. ואבנט שש משזר ותכלת וגו׳. *Paulo post ex traditio veterum confirmatur*, Vestitus heterogenei interdictum in Sanctuario neutiquam valet, הני אין עראי בכלאים בבית המקדש. *Maimonides etiam adnotat ad c.* אין אסור *Massecta* Cilaim. *Jussum in lege, vestes sacerdotales ut fiant duntaxat ex quatuor coloribus sive omnibus sive singulis; ex illis itaque in genere lini reperiri* byssum; hyacinthum *vero*, purpuram, *ac* coccum *de lana prorsus intelligi talibus facis infecta & imbuta, ut cyano, lana, & iermezo.* אמר הכתוב בבגדי כהונה כלם שלא יהו אלא מתכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר או בכלם או באחד מהם ושש הוא פשתן והתכלת הוא צמר צבוע כעין הרקיע וארגמן הוא נקרא בערבי ארגואן והוא הצמר הצבוע בצבע ראבא ותולעת שני הצמר הצבוע בשני והוא הקרמז. *Similiter Eleazarus Doctor c. ubi Ioma f. 44 b. Talm. Jeros. a majoribus acceptum refert* Cingulo byssino באבנט של בוץ *usum fuisse P. M. die magno Expiationis, per reliquum annum* Cingulo heterogeneo, שיש בו כלאים. *Deinde* מה בגדי אהרן יש בו כלאים אף בגדי בנין כהן כלאים. *Vincit Rabbi, ubi contra Eleazarum istum contendit etiam Sacerdotes minime magnos in Sanctuario diversi fili zona fuisse accinctos*, ועל מה נחלקו על אבנטו של כהן הדיוט שרבי אומר יש בו כלאים. ועשית לאהרן ולבניו וגו׳ מה בגדי אהרן יש בו כלאים אף בגדי בניו כל כהן כלאים. *R. Ismaelem adde istis initio* Iebamoth *f. 4.* בגדים צמר ופשתים הם ואמר רחמנא עביד ליה תכלת והתכלת עמרא הוא, *quid planius? nam quis nescit baltheumque palliumque factum stamine byssino confecta. Deinde* Eracin *f. 4. b.* לכהנים שהותר כלאים בעיקר עבודתן אבנט של כלאים הוא דכתב. *Dum sacris operarentur, indultum est Sacerdotibus* [illegible], *ubi* [illegible] *Scholiastes*, הרי האבנט שש משזר והרי שש כיתנא תכלת עמרא. *Simplicitatem morum hac lege suo populo commendat O. M. non adeo evitavit ritum flaminum Chaldaeorum, qui lana linoque commixtis operabantur, ut voluit Maimonides Zabaeorum pessimus interpres l. 3. c. 37.* More. *Nam & veri numinis Sacerdotes, quod nos jam probavimus, Moysesque ipse ultro fatetur, ad altare stolis* [illegible] *erant usi. Soles autem maximus Grotius aliique juris Divini Interpretes, Maimonidi ductori nimium fidere, sicut hic Vasiadae ac consimilibus compilatoribus nugarum Persicarum & Babyloniarum. Exigua tamen pars istarum ineptiarum vetustatem aliquam habet. Consule jam Moysen Deut. c. 22. 11. & Lev. c. 19. 19. tum Pharisaeos* Cilaim *c. ult.* Ioma *f. 44. b. T. Jeros. & f. 69. T. Bab.* Jebamoth *f. 4. 5.* Betsa *f. 14. b.* Menachot *f. 39. b.* Sabbath *f. 29. &* Nazir *f. 41. & 58. & Maimonidem lad in extremis Cilaim.* BERN.

o Ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ] Ita etiam Talmudici tradunt. REL.

5. *Ad sacrificia septennalia,*] *Post septennia quaque lato tempore* [illegible] *redeunte*, מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה: LXX. *Interpr.* [illegible], لانقضا سنين [illegible] *protinus in Scenopegiis Pontifex maximus coram populo aetatis omnis ac conditionis Leges Divinas ab Ambone rite recitabat. Sic Josephus ex Deut. c. 31. 10. quod etiam exemplo pio & doctissimi Esdrae confirmatur Neh. c. 8. 1. 2. Quandoquidem vero Chasmonaei diu gauderent corona utraque tam Regni quam Sacerdotii, unde istam opinionem arripuerant Diodorus Trogusque historici à Sacerdotibus semper Regi Judaeos; proclive sane fuit fabris* [illegible] *solennem hanc lectionem in munera Regia*, פרשת המלך *referre. Unde* [illegible] *Massecta* Sota *c. 7. §. 7. 8.* פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון (*Talm. Jeros. & Pesicta minore*) של חג השמינית במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנ׳ מקץ שבע שנים במועד וגו׳ חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכ״ג וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב וקורא מתחילת אלה הדברים עד שמע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מברך אותן אלא שנותן של רגלים תחת כחטאת הנון: *Scenopegiorum vergente die principe, Leptaeterides sacra ineunte, Regem in Atrio multiebri erecto pegmate sublimem, ex volumine Mosis per manus Aeditui, Praefecti Ecclesiae, Synedrii, ipsiusque tandem Pontificis tradito sedendo legisse coram Israele sex priora capita Deuteronomii, tum etiam c. 11. à v. 13. c. 14. 22. c. 26. 12. c. 17. 14. atque c. 27. & 28. populo denique instar Pontificis benedixisse, excepta absolutione peccatorum, cujus loco tria festa majora commemoravit. Addunt jam Pharisaei, magni Herodis nepotem, cum in Regia illa Lectione verbis fratris lacrymas suas quondam misisset tanquam exsors Davidicae domus,* blas-

tet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne servi quidem. docet enim eas animis inscriptas & memoriæ servari, ita ut nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem caussari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ sint passuri, animisque per auditum quæ jubent inscripserint, ut eis semper præsens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, & sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, *ut* disciplinam pulcherrimam & felicitatis caussam.

καὶ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν τοῦ ἀκούειν· ἀλλὰ [p] μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ τὰς ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτοὺς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, [q] ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένους. οὕτως γὰρ [r] καὶ οὐδὲ ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας [s] ἕξουσι παρρησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐγχαράξαντων διὰ τῆς ἀκοῆς ἃ κελεύουσιν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν [t] ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τῆς ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ παῖδες [v] πρώτους τοὺς νόμους μάθημα κάλλιστον καὶ τῆς εὐδαιμονίας αἴτιον.

Dei beneficia mane & vespere mente grata recolenda. Deut. c. 6. Num. c. 15.

13. [6] Bis quoque die, cum primum illucescit, & cum hora somni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus e terra Ægyptiorum liberatis præstitit: lege nobiscum nata gratiarum actionem postulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda *& demerenda*. Ostiis autem suis præcipua inscribant, quæ eis bene-

ιγ΄. [x] Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, [y] ἀρχομένης τε αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον [z] ὥρα τρέπεσθαι, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε· δικαίας οὔσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, καὶ γινομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ἐπὶ δὲ προτροπῇ τῶν ἐσομένων. ἐπιγράφειν δὲ καὶ τοῖς [a] θυρώμασιν αὐτῶν τὰ

blandientis populi acclamatione fuisse erectum, ἀρχὴν ἄλλα ἀγγέλματα, ἀρχὴν ἀ. α. Adulatores denique ipsos periculisse eodem die justum ac sincerum Numen narrant Doctores Solymitani f. 22. a תני ר' חנינא בן גמליאל הרבה חללים נפלו באותו היום ששכחו בו. *Adjiciam postremo ex Talm. Jeros. f. 75. d Scholion Lazari Azariade ad Deut. c. 31. 12. ubi Optimus τὰ τέκνα,* الاطفال, *vel parvulos Israelitas tam nobili Anagnostæ adesse jusserat,* האנשים באין ללמד והנשים לשמוע והטף ליתן שכר למביאיהן. *Hoc enim ad Josephum facit, qui jam* נרן *τὸ οἴκαν interpretatur. Vide Chagiga f. 3. T Bab. & Maimon. c 3. titulo cognominis. Deinde vero de liberis suis in Lege Dei erudiendis maxime adventatur Judas officio suo quotidiano ..., apophthegmatis Aquibæ, Ismaelis, Dosteorumque aliorum utroque Talmude ad c 1. §. 7. ... f. 30 & 40 & ... f 41 T. B. unde etiam plurima descripsit Maimonides sub titulo* Talmud Tora, *& Conditor* Turim *c* 245, 246. Iore dea. BERN.

p Μήτε οἱ δοῦλοι.] Μήτε *Vat.*

q Ὡς μηδέποτε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Sed ὡς deest *Editis*, *Aliisque*

r Καὶ οὐδὲ ἁμαρτήσονται).] Καὶ non agnoscunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

s Ἕξουσι παρρησίαν,] Ita cum *Vet. Interpr.* & *Castalione.* in *Editis* ἄξουσι. in *Big. Samb.* & *Vat* ἀεξουσι.

t Ἧς ὀλιγωρήσαντες] Ita *Big.* & *Coll. Voss.*

v Πρώτους τοὺς νόμους] Πρῶτον *Bosb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

x Δὶς δ' ἑκάστης] Quia Deuter. 6. 7. legitur, quum is cubitum & quum surgis. REL.

y Ἀρχομένης] Ita *MSS* ἀρχομένης τε τῆς αὐτῆς in *Editis*.

6. Bis quoque die, cum] *Primo, Judæorum quisque mane & vespere Dei Optimi beneficia, præcipue nobilissimum exitum Patrum suorum ab Ægypto, mente grata recolat; adeoque recitet distinctius (ritum enim illum respexit ὁ νόμος Matt. c 22. 37 atque eundem equidem ritum seculo proximo Josephus) κρίσιν ... Has, inquam, tres pericopas Divini Juris, Deut. c. 6. 4, 5, 6, 7, 8, 9. & c. 11. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. simulque Num c. 15. 37, 38, 39, 40, 41. Ab hoc officio incipit opus Misnicum Illustrissimi Juda, Maimonidisque* Ahaba, *qui est secundus librorum* Iad: *ne allegare alios opus sit de ceremonia isthac Judæorum, quam neque ignis neque ensis, neque exilium, neque ulla invisæ gentis calamitas adhuc abolere potuit. Secundo. Eadem Dei magnalia, ex Deut. adeo c. 6 v. 4 ... 9. & c. 11. 13 ... 21 transcripta; fas esto ædibus suis adfigere ad postes januarum. Unde ipsa schedula nomen* מזוזה *κεχώρα seu φυλαὶ meruerunt apud Pharisæos,* Menachot *f. 33, 34, 43, 44. &* Ioma *f. 11, & 12, ubi ea late describuntur, veluti & in* Iore Dora *c. 285. & in* Iad *Maimon. c 5, & 6 περὶ τῶν φυλακτηρίων. Tertio, idem denique monumentum compactum crede ex schedula una, aut quatuor pro fronte, tot periodorum sacrarum plenis,* קדש לי והיה כי יבאך ה' שמע והיה אם שמוע *Exod c 13 2 ... 10. & Exod c. 13. 11 ... 16. & Deut. c. 6. 5 ... 9. & Deut. c. 11. 14 ... 21. ..., & media fronte & lævo brachio Israelita quisque gerat, pretiosissimum omnium ornamentum: quod in Evangelio Dominus noster φυλακτήρια appellat, quasi* sedulo observandæ Legis monita, משמרות, conservatoria, *ab Exodi c. 13. 10* ושמרת את החקה *& Deut. c. 6. 12.* השמר לך פן תשכח את יהוה, וזאת היא חקת תפלין *velut prisci Doctores interpretantur* Mecilta *f. 8. d. &* Menachot *f. 36. b. Legis autem Interpres optimus & antiquissimus post collegas Alexandrinos Onkelosus, & Pharisæi in corpore Misnæum, & ad sanctissima Evangelia Syrus eadem dextra nuncupant* תפלין *..., sive τὰ φυλακτήρια, quibus sine prius Judæus non orat, tam* תפלין *quam* תפלין של ראש; *liberi vero sui sanctissimus Moyses,* אות על יד וטטפות בין עיניכם, *Ex. c. 13 9, 16 & Deut. c. 6 8. & c 11. 18. quod interpretor* brachialia *&* stalagmia. *Namque* Totaphot *sunt gemmæ stillantes sive pendula, planeque ...* נטיפות *Esaiæ perspicacissimi Prophetæ, quales quidem inter ocellos preferre amant nurus Asianæ. Talia crede frontem exornasse nobilissimæ Vatis, nomine Hebraice* טפים tuppim, *&* nocaton نقط *in versionibus Arabicis Samaritanarum. Iste etenim in Paraphrasi vernacula ... reponunt constanter loco Mosaici ... Ejusmodi fuerant & Arabissarum* نشغات notasaton, stillæ *frontis pretiosæ aut* margaritæ, *aut* ... *plurali alia Esaiæ. Dixit itaque haud incommode Legislator Hebræus* טטפות *pro* הנטפות *ex verbalibus Hiphil* frontalia, *ἄμπυκας: quomodo interpretatur R. Abulnas vocem difficilem, & Pharisæi certo ipsam acceperant in Masicta ... c. 6. 1. inter ornamenta sexus pulchrioris. Eadem & ratione Auctor* Tosephot Menachot ... *suggerit pro* עינים. *Critici satis plerique, ut aiunt in R. Nathan,* diadema *intelligunt ea dictione, &* quicquid sincipiti religatur, חבוש. *Interpretes* LXXII. *perperam ἀσάλευτα reddidere ex Hebræo, cum potius σαλευτὰ & motitantia etiam ex versione Hieronymiana, guttas puta inter cilia fluctuantes, virtute* נטף *&* طف *verborum oporteret, sicut* נטפי *... Theodoretus vitiisque illis* LXXII. *Tessime vero Munsterus Grotiusque ex nuperis Rabbinis vocabulum* Totaphot *interpretantur* conspicilla ..., *tanquam origine Ægyptiacum. Aquila* טטפות *vertit τὰ ...* gestamina, *vel, quod & Syrus in veteribus Bibliis voluit,* insignia, notas. *Hieronymo nostro & Saadia Judæorum* منشورا, expansum quid, & obductum fronti: *Auctori* Mecilæ, loculi geminati; *Esdraide*, monilia; *Judæis Hispanis*, membranula; *Byzantinis*, schedula; *illis vero Africæ modo ...* الذلوب, *modo* vitta العصابه. *Similiter* טוטפת *in Misna exponunt Moyses Maimonides & O. B ... , vitta* ad aurem utramque pertinens; *neque aliter Davides inter Complices. Et diu ante illos Josephus Babylonius & Bona ex Doctoribus Urbis* טוטפת *... seu* קבמיה, *quod ex altero Græco depravavit os Rabbinicum, &* הרכיתא דקסטתנא, *h. e. ... , vel forte ... Jonathas insuper Legis illud verbum χλιδῶνας,* אצעירין *reddidit. Exquisitum enim jam modo existimo, ...* aut ridimiculum عصايب, *aut* frontis decora pendula *significare ... Lege jam diligenter diligentissimum Scriptorem Mosen Maimonis codice* Tephilan, *&* Samag *mandato 22. necnon R. Jacobi ... l 1. c. 23. &c. unde intelligas forte jacta sua amuleta haud aperuisse unquam nostro Hieronymo Magistros Tiberienses. Sic enim adfirmat vir beatus ad Evangelium Matthæi*: Pharisæi male interpretantes Deut. c. 6. 8. *Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos,* scribunt in membranis Decalogum Mosis, id est, decem verba Legis: complicantes ea & ligantes in fronte, & quasi coronam capiti facientes, ut semper ante oculos moverentur [*ὥστε σαλεύεσθαι*:] quod usque hodie Indi & Persæ & Babylonii faciunt, & qui hoc habuerit, quasi religiosus in populis judicatur. *Et post pauca idem doctissimus Asceta.* Pectoriola illa Decalogi *Phylacteria* vocabant, quod quicunque habuisset ea, quasi ob custodiam & monimentum (*vel* munimentum) sui haberet Non intelligentibus Pharisæis, quod hæc in corde portanda sint, non in corpore Alioquin & armaria & arcæ habent libros, & notitiam Dei non habent. Hoc apud nos superstitiosæ mulierculæ in parvulis Evangeliis & in Crucis ligno, & in istiusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam, usque hodie factitant. *Hæc ille. Quinetiam sacris illis Alexiteriis semet tuentur Talmudici adversus hominum dæmonumque malitiam, atque contra animi sui affectus pravos, quibus equidem nihil mortalibus inimicius.* Beracot *Talm. Jeros. f* 2. *d.* & Arba Turim *parte prima c.* 37. *& Maimon.* Tephillin *c.* 4. §. 25. BERN.

z Ὥρα τρέπεσθαι.] *Tar B.* ... infeliciter, ut solet. BERN.

a Θυρώμασιν] Hoc est quod præceptum de Mezuza appellari solet. Pharisaico more interpretatur verba Dei Deut 6. 9. in his enim latere putant legem de מזוזה. REL.

b Επι-

τὰ μέγιστα ὧν [b] εὐηργέτησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [c] ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον διαφαίνειν· ὅσα τε τὴν ἰσχὺν ἀποσημαίνειν δύναται τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ βραχίονος· [d] ὡς περίβλεπτον πανταχόθεν τὸ περὶ αὐτοὺς πρόθυμον τοῦ Θεοῦ.

ιδ΄. [e] Ἀρχέτωσαν δὲ καθ᾽ ἑκάστην πόλιν [f] ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴν προησκηκότες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ [g] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς [h] τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες τῶν πόλεων [i] ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί ποτ᾽ ἐξεῖ-

fecerit Deus, itidemque in brachiis quisque ostendat: & quæcunque Dei potentiam indicare possunt & *ejus* erga ipsos benevolentiam, fronti & brachio inscripta gerant, ut undique perspicuum sit Dei erga eos studium.

14. Qualibet autem in urbe [1] præsint septem viri, & in virtute & in studio æquitatis exercitati: unicuique autem [2] magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præsentibus *alicui* maledicere, neque insolentius agere: [3] verecunda eorum reve-

Magistratus Judaici basis. Deut. c. 16. 18.

b Εὐηργέτησεν] Εὐεργέτησεν soli *Big.* & *Samb.*

c Ἔν τε βραχίοσιν] Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Josepho* (ut & à *Justino* in coll. cum *Tryphone*) deductum esse putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* sequutus, istis locis nihil aliud *Israëlitis* juberi existimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant, non minus quam quæ memoriæ causa in manibus gerere, aut ob oculos ponere solemus. HUDS. Tephillin innuit, & τοῦ βραχίονος, id est, manus sinistræ & frontis, τῆς κεφαλῆς, uti mox loquitur. Hæc Pharisæi gerenda esse hoc modo putant, inter quos Josephus erat. Karæi enim illa ignorant. REL.

d Ὡς περίβλεπτον] Forte desideratur ᾖ. COCC.

e Ἀρχέτωσαν] Ἀρχέτωσαν *Big.* (*Coc.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Bod.*

f Ἄνδρες ἑπτὰ.] Josephus infra hoc ipso capite de deposito agens τοὺς ἑπτὰ κριτὰς *septem judices* memorat, & ipse narrat se 7 Judices constituisse in singulis urbibus, quæ ipsi erant subiectæ: sed olim quoque fuisse 7 Iudices in urbe unaquaque constituendos non legitur in sacris literis; jussit Deus שופטים legere, sed numerus non additur Deuter. 16. 18. REL.

1. *Præsint septem viri,*] *Magistratus Judaici basis Deut. c. 16. 18.* שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך, κριτὰς καὶ γραμματεῖς καταστήσεις σεαυτῷ ἐν ταῖς πόλεσί σου, ἤτοι ἐν πάσαις ταῖς πύλαις σου. *Is itaque septemviralis* סנהדרין של שבעה (*namque Dii istis* numero impare gaudent, *hoc est*, אין בית דין שקול, *quod toties inculcant Judæorum Scholastici*) *sederat per urbes, ut semel iterumque docet Josephus. Verum ille in numero Judicium Civilium, sub titulo* שפטים *Hebræorum Legum latori*, Suffetis *Pœnis*, *dayanim* דיינין *tot Professoribus in* Talmudo *Juris Mosaici, tot interpretibus ad* Micra, *falli haud potuit; allectis equidem Scribis binis de tribu Levitide. Hoc etiam conventui antiqua διάταξις c. 4. §. 3.* πρὸς *eam* ... In hemicyclio sedebant Patres, coramque eis stabant Scribæ duo, lævus dexterque, collectum suffragia, סנהדרין היה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה ושני סופרי הדיינין עומדים לפניהם וגו׳ *Hos collegas Autamides forte nuncupat* ... שוטרים, *atque hoc in capite Flavius* ὑπηρέτας, *quod est* Ministri Curiæ, Servientes ad Legem, *aut vocabulo Fori Romani* Officiales. *Oncelosius, Uzielides, Aquila & Theodotio* שוטרים *interpretantur* Exactores, Quæstores, ..., פרוגים, ... סרכין, *sive* ... *Jarchius, Maimonides, Judai Hispanienses, & nonnulli Talmudistarum adhuc vilius intelligunt* Accensos, Lictores, Apparitores, בעלי אגרופים נוגשים ἔτι ... *Attamen ex usu honesto & necessario Soterim Judai Alexandrini passim vocant* γραμματεῖς, *& in Deuteronomio* (*mirum!*) γραμματοεισαγωγεῖς, *quos* Notarios Clericosque *Fora nostra amant, pauloque laxius* Procuratores ac Caussidicos: *Pariter eosdem appellitant* ספרים *&* ספריא, Scribas *plane*, *Symmachus ad Proverb. c. 6. Paraphrasta Samaritarum, Syrorumque. Valet enim vox Hebraicum, quantum inter Arabas* مسيطر *&* سوطر *&* Scriba, *à scribendo* سطر Satara. *Honestius adhuc eundem titulum evolvunt interpretando S. Hieronymus* Magistri, *Abenesdras* מושלים Præsides, *&* Præfecti, *planeque* السلطون: *Tavosus ita* ..., *Judaique ora Africana* ... *Clarissimus Saadias & Interpres Samaritanus* عرفا ὕπαρχοι *& Adsessores. Ex his septem nisi forte tres Collegæ adessent, damni, doli, levissimisve in actionibus nihil quicquam decernebatur. Multa præterea causa Judices numero quinque: tum intercalatio anni, & alia quædam plusquam privati commodi, septem Sapientum justam Curiam definito postulabant. Hoc fatetur celeberrimus Deuterota idemque Præses quondam Synedrii summi Simeon Gamalielis initio Cod.* סנהדרין: *hoc in morem cessit, Maimonide aliisque contestantibus. Idem quoque confirmatur ipsius Simeonis exemplo, qui octavum Sapientum Samuelem Exiguum*, שמואל הקטן, *taxavit temeritatis, quod ultro sese adjunxerat septem Arbitris anni intercalandi, atque ad instar Eldadi extra justum numerum conciliabulo accesserat, T. Jeros.* Synhedrin *f. 18. c. Insuper in causis capitis adsciscebant sibi septemviri bis septem Adsessores, ut vita Israelita postulabat* בריני נפשות Synh. c. 1. 4. *& c. 4. 33. & Talm. Jeros. f. 19. d. ex Sacerdotibus & Levitis, horumve adfinibus. Unde cum Scribis duobus, qui ex subselliis* XLVI. Candidatorum *sive* Advocatorum *sumebantur* כן שורות של תלמידי חכמים, *emicuit* Curiæ minoris *modus capitibus* XXIII. סנהדרין של כג או סנהדרין קטנה. *Hoc sane pacto Pharisæos nepotesque demum illorum conciliari cum Josepho sacerdote de modulo* Curiæ minoris, סנהדרין קטנה. *Id nuper tentavit Grotius, vir alioqui consultissimus juris humani Divinique, nec rem potuit efficere. Seldenus noster, non affectavit quidem, falsi Flavium criminari contentus; ubi stultissimum esset eum Archæologum numerum verum notumque haud posuisse. Atque tandem enarrat Flavius Deut. c. 17. 8. de Appellationibus ad* Senatum magnum *Urbis sacra actu ultimo deferendis, deque causarum arduis. Constabat autem venerandum illud Concilium*, סנהדרין הגדולה או בית דין הגדול או בית דין שבלשכת הגזית או בית דין הגדול במקדש, *T. Jeros.* Synhedrin *f. 19. c. & Misna cognominis c. 10. 2. & f. 30. a. ex Pontifice summo familia Aaronica, & ex Propheta vice Mosis, qui* Hannasi, *i. e. Præses sæpius certiusque vocatur in libris Pharisaicis, Misna, Gemarisque ambabus, &c. rarius* ראש בית דין *vel* ראש הישיבה *T. Jeros.* Synhedrin *f. 18. c. apudque Divinum Moysen ὁ κριτὴς*, השופט *i. e.* Suses, Ephorus: *atque ex* זקנים *Senatoribus septuaginta, quos prudentia magis quam ætas provexerat, Num. c. 11. 16. & Josephus bis terque in Originibus patriis. Namque, καὶ συνεδρίῳ, ait, Mattathiades, ... ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ προφήτης. Vel per Hannabi intelligit ille ipse ex Deut. c. 18. 15. cum sua sollicitudine plurimis, Josuam aliosque Præsides grandis Senatus; vel quemque ex ordine Prophetarum, cui non obedientis ibidem scelus capitale declaratur: quo etiam modo de Pontificis Judicisque* הכהן והשופט *decretis statutum fuerat Deut. c. 17. 12. Sic enim Pharisæi commation illud Mosaicum interpretantur aggravantque* Synhedrin *c. 10. 2. ... Quinetiam hac occasione exponit Flavius Ex. c. 22. 28.* אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר, ... *&c. quomodo apud Ananiam eximius Doctor nostræ Fidei fecerat ore eodem in Senatu magno Act. c. 23. 5. ... secutus versionem τῶν ο΄. aut verbis Severi nostri,* Principem populi non esse increpandum. *Complures autem Patrum illorum conscribebantur ex tribu Levit, qua juris Mosaici studio præ cæteris omnibus ea vacaverat. Præterea recte monent Talmudistæ titulo* Synhedrin *c. 1. 6. T. B. & Jeros. f. 18. b. c. passimque vasti operis, capita* LXXI. *Senatum integrum collegisse. Sæpe enim in isto præsidebat Pontifex maximus: aut si forte in alium aliquem deferretur titulus* Hannasi *&* Hammuphla, *qui est ὁ ἐπέκεινα τῷ αἰῶνι τούτῳ, in literis beatissimi Pauli,* Primas *in annotatis Scholasticorum Urbis* Synh *fol. 30. a. ad* יפלא *Mosis Deut. c. 17. 8. & in Lexicis Rabbinicis* מכיר שבמופלא שבבית דין הכתוב מדבר. מופלא הרב הגדול שבכלם. *Intererat tamen magnus Sacerdos tanti officii gratia, Præsidique vix secundus, Cæsaribus rerum dominis. Namque olim oraculo pectorales merito Regi proximum locum ac dignitatem sibi vendicaverant Pontifices, & subinde in familia Chasmonæa, Davididis neque renuentibus, plane regnaverant. Ad sacrum hoc Concilium pertinebant causæ publicæ & gravissimæ, ratio belli pacisque, Pseudo-Prophetarum & Idololatrarum flagitia, creatio inferiorum Judicum & correctio, & res similes.* Synhedrin *c. 1. 5. & c. 10. 2, 4. Quapropter tempore Josephi historici, præter Regum placita, parebant Judæi in causis privatis Curiis urbicis septem Judicum, pluribus in re capitis adsidentibus in portis Templi, vel ubique civitatum Palæstinarum; in publicis vero causis grandi Senatui Urbis apud Ædem Divinam in* Camara perpoliti lapidis, *quæ vocabatur (quanquam afflicta res Judæorum nobilissimum illud Concilium à* Solymis *demum in* Jabnam *sive* Iamniam *eduxit:) decies septem capitibus, præter Præsidem & Pontificem: siquando hic propter ætatem causamque aliam minus aptus videretur tanto præsidio, quippe* משנה לראש *Vice-Præses, seu* אב בית דין Comitiorum Pater *recensebatur e numero τῶν ο΄. sede dextima. Veruntamen* סנהדרין של שלשה, Triumviralis Conventus *de re pecuniaria, rectius* Arbitrium *quam* Curia. (*quod etiam Traditionum Patres indicant* Synhedrin *c. 31.*) *in nulla Josephi æstimatione erat, de quo tam multa Talmudici. Vide Misnam* Synhedrin *c. 1. §. 6. de Conciliis legitimis, magno & parvo.* BERN.

g Δύο ἄνδρες ὑπηρέται] Levitæ illi, qui bini singulis apparebant Judicibus, erant ὑπογραμματεῖς. nec alii (ut opinatur *Dodwellus in Paranesi*, p. 23.) à τῶν λαοῦ γραμματέων, quorum mentio in *Matth.* 2. 4.

2. *Magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica.*] *Præfecturis vero singulis* vertit *Seldenus de Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui &c.* habet *Epiphan*

h Τῶν Λευιτῶν] De ministris ex Levitis eligendis in V. T. non memini legere. Deut. 16. 18. quia שוטרים in plurali invenitur, duos minimum, videtur notare. REL.

i Ἐν ἁπάσῃ τιμῇ] *Samb.* ἐν πάσῃ.

3. *Verecunda eorum reverentia*] *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *sic enim fiet, ut afficeat homines revereri*

me-

verentia erga homines in dignitate constitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem potestatem habeant pronunciandi quicquid iis visum fuerit, nisi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepisse ostenderit, aut aliam aliquam causam adduxerit, qua eos non recte pronunciasse coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem respiciendo, sed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam si hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum suum adjecerint suffragium. nam æquitas est potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate præditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod si judices de relatis ad eos pronunciare nesciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram causam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & senatus etiam id quod sibi visum fuerit decernant.

Testes adhibendi in foro bona fama, viri duo tresve.

15. [4] Uni autem testi ne credatur, sed tribus, aut ut minimum duobus: quorum testimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum ne sit testimonium, propter levitatem & sexus earum audaciam. Ac ne servi quidem testimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non testari consentaneum est. Quod si quis judicetur falsa testatus, convictus eadem patiatur, quæ is passurus erat, contra quem dictum est testimonium.

Lex inquisitionis in cædem clam patratam. Deut. 21.

16. Si autem [5] cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus suspectus sit ex odio interfecisse, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propositis. Cum autem nemo ejusmodi *quid* indicaverit, magistratus oppidorum agro ubi cædes facta est vicinorum, & senatus congregati, spatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiso proxi-

ναι· ἡ πρὸς τοὺς ἐν ἀξιώματι τῶν ἀνθρώπων αἰδὼς [k] αὐτῶν εὐλαβεστέρους, ὥστε τοῦ Θεοῦ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ [l] ἀποφαινέσθωσαν κύριοι περὶ τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔστωσαν· πλὴν [m] εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου [n] ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προσφέροι, καθ' ἣν οὐ καλῶς ἐλέγχει αὐτοὺς ἀποφηναμένους. οὐ γὰρ κέρδει χαριζομένους [o] οὔτ' ἀξιώματι προσηκόντων φανερὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν οὕτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἂν τις κατὰ φόβον ἰσχύος [p] προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκρίσθαι. [q] τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τοῦ Θεοῦ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς παρηγγελμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ, τι ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία [r] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιε'. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς [s] ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιεῖ τὰ προβεβιωμένα. [t] γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τοῦ γένους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν· ὡς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ [v] μαρτυρήσας πιστευθῇ, πασχέτω τοῦτ' ἐλεγχθεὶς, ὅπερ ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ις'. Ἂν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ [x] εὑρίσκηται ὁ δράσας, μήθ' ὑπονοῆταί τις ὡς διὰ μῖσος [y] ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν ἐξ πολλῆς σπουδῆς, μήνυτρα προθέμενοι. [z] μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μηνύοντος· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου [b] ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν.

magistratus; eorum religiositas inde etiam à numinis contemptu longius semoti fuerint.

k Αὐτῶν εὐλαβεστέρους] Αὐτοὺς *Hen.* & *Bush.*

l Ἀποφαινέσθωσαν] *Coll. Big.* ἀποφαινέσθωσαν.

m Εἰ μήτε] Lege εἰ μὴ COCC.

n Ἐνδείξηται,] Ἐνδείξῃ *Samb. Hen.* & *Bush.*

o Οὔτ' ἀξιώματι προσηκόντων φανερὰς] Ita *Bas.* & G. nisi quod mutaverimus προσηκόντων in προσηκόντων auctoritate *MSS.* (*Coll.* certe *Big.* & *Voss.*) in quibus οὔτ' ἀξιώματι προσηκόντων φανεράς. Juxta *Vet. Interpr.* οὔτ' ἀξιώματι προσηκόντων ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις.

p Προσνείμῃ] *Al.* προσνείμας.

q Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς] Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχὺς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

r Καὶ τὸ δοκοῦν] Nonnullis abest καί. (mavult καθ' *Cocceius*) & satis commode. HUDS. Deut. 17. 9. non nisi Judex & Sacerdotes memorantur. REL.

s Ἢ τὸ τελευταῖον δύο.] *Hen.* ἢ τὸ ἐλάττιον. Eodem equidem sensu cæteri, sed phrasi ἢ τὸ τελευταῖον. Rursus *Hen.* ὧν ἐκ τῶν προβεβιωμένων ἡ μαρτυρία, nimium sibi placens. Statim ἀρχαίως *Bas.* & *Gen.* BERN.

4. *Uni autem testi*] *Testes autem adhibentor in foro bona fama viri duo tresve Massila* περὶ μαρτύρων c. 1. (*unum tamen valuisse volunt Talmudici, causa Zelotypiæ Num. c. 5. & Homicidii occulti Deut. c. 21.*) *non genus leve proterve* (*audaxque*) *fœminæ, non pravum servi. Ferto vero testis falsus, quod ferre alterum voluit, Deut. c. 19. 15. 16. & c. 17. 6. & in codice Christiano Matth. c. 18. 16. Joh. c. 8. 17. & Hebr. c. 10. 28. Idem porro urgent Pharisæi* περὶ σανεδρίων *c. 3. 3, 6. & c. 4. 5. & integro capite 5. necnon Misna* περὶ ὅρκων *c. 4. 1. & T. Bab. eodem titulo f. 30. & Nezirem codice primo Samag Legibus prohibentibus* 213, 214. *agentibusque* 119. *Maimonides* περὶ μαρτύρων *f. 742. &c. Similia tamen aut Hebraicis graviora ex Paulo & Ulpiano, Romanæ justitiæ ocellis, adduxit in collatione sua Lic. Rufinus* περὶ τῶν ψευδομαρτυρούντων. *Quæ vero jampridem è codice Mosaico receperant Ægyptii, ut alia plurima, ita & hanc legem:* Οἱ ψευδῶς τινῶν κατηγορήσαντες, ὤφειλον τοῦτο παθεῖν, ὃ τοῖς συκοφαντηθεῖσιν ἐπιτεθῇ πρόστιμον, εἴπερ ἔτυχον κατακριθέντες. *Denique de servorum mulierumque indole suspecta merito vide operis Justinianei D. l. 22. tit. 5. & Cod. l. 4. tit. 20 de Testibus, tum Harmenopuli* τὸ πρόχειρον. *l. 1. tit. 6. & Phormionem ingeniosissimi Afri Act. 2. sc. 1. 62.* BERN.

t Γυναικῶν] De servorum mulierumque indole suspecta videsis *Justinianum*, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Testibus.*

v Μαρτυρήσας] μαρτυρίαν, πασχέτω (*Coll. Big.*) *Bush.* HUDS. Forte πιστευθῇ. Vetus, *est convictus.* Lege ἐλεγχθείς. COCC.

x Εὑρίσκηται] *Al.* εὑρίσκεται & καθ' ὑπονοεῖται.

5. *Cæde facta*] *Pro caso forte homine clam teste & inquisitoribus,* (*vias etenim hac de causa exploratoribus fuisse obsessas* ותקון הדרכים *Maimonides* משמרות, *& inquisitionem* החקירה *faciam Maimonides l. 5. c.* 10. *Doctoris sui à majoribus Rabinis confirmat, quod Seldenus noster nescivit aut noluit dici l. 3. c. 7. de Synhedriis. Sin vero unus aut una se sicarium testaretur cognovisse, omissam omnino τὸ καθάρσιον,* Sota *c. 9. 8. & T. Bab. f. 47. b. & T. Jeros. f. 23. b.*) *Urbis cadaveri omnium proximæ, ut judicaverit Magistratus vicinus,* (*quibus adjungunt Deuterota Senatores Solymitanos quinque, vel ex sententia Simeonis tres, Synh. c. 13. & Sota c. 9. 1.*) *piaculum esto juncus in loco sterili & salebrosa decollata statim; quo Levita* (*eo titulo Sacerdotes proprieque dictos Expiatores sæpius in Systemate suo comprehendit ὁ νομοθέτης*) *præcipuique Civium, cum statis quibusdam obtestationibus & supplicationibus, puras manus rite proluant. Habes sacras illas formulas Deut. c. 21. & Pharisæorum supplementa Massila* Sota *c. 9. & ibidem T. Jeros. f. 23. & T. Bab f. 45. &c. necnon in Iad Maimonidis f.* 581. de Homicidiis c. 9. & 10. *Ita plane crepant Tabulæ duodecim Hermodori,* Quod expiari poterit, Sacerdotes publici expianto. *Homicidia vero occulta Peristiarchi purgant jure Draconis, jure antiquissimo Græcorum. Juvencam autem lustralem,* (*quam Moyses appellat* העגלה הערופה *ἰυγὰν ἐπιζυγοῦ,* LXXII. *Alexandrini ex illo, ὃ δάμαλιν ἣ νεοζυγοκοπηθεῖσαν Josephus τῆς τένοντας κεκομμένην, tendones enim apud antiquos nervi cervicales: Deuterota denique à* postico collo secespita obtruncata vitula עגלה עריפה בקופץ כאשירה) *cadere fas fuit in salebris, ut jam dixi pro phrasi Mosis* νεχαλ ἐθαν נחל איתן. *Istiusmodi locus Josepho interpreti φάραγξ αἰπύτατος ἀργία καὶ φυβία; Pharisæis etiam ad* Sota *c. 9. 5.* נחל קשה, asperum, locus durus & inferax, φάραγξ τραχεῖα LXX. *Interpr. & Hieronymo nostro:* φάραγξ ἔρημος *Onkeloso & Syrorum Paraphrastæ. Nam ineptum satis* rapidus torrens נחל שוטף בחוזק *Maimonidis & Abarbinelis ad Deut. c. 21. totus hujus locum facrum.* BERN.

y Ἀπεκτονηκώς.] Ἀπεκτονώς *Vat.* (& *Coc.*) & dein ζητείτω *Bush.*

z Μηδενὸς] Μηδενὸς δὲ μηνύοντος in quinque *MSS.* μηδενὸς δὲ τούτου μηνύοντος legisse videtur *Epiphanius.* HUDS. Lege δὲ τοιούτου. COCC.

a Συνελθόντες,] Συνελθοῦσα *Bush.* & *Hen.*

b Ὅπου κεῖται] Ἐν ᾧ κεῖται *Samb.* & *Vat.*

c Πλη-

ων. ἡ δ' ἂν ᾖ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημιουργοὶ, πριάμενοι δάμαλιν, καὶ κομίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότρῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τοὺς τένοντας κοψάτωσαν τῆς βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆς βοὸς [d] οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε [e] δρωμένῳ παρατυχεῖν, ἐπικαλεῖσθαι δὲ ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [f] τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

ιζ. [g] Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ [h] μὴ λάβοι πόθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην στέργοιτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπό-

mum fuerit, ejus [1] magistratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & stirpibus adducant, bovisque nervos abscindant: lumenteique aquam *& manus lavantes* super caput bovis sacerdotes & Levitæ & senatus illius oppidi, proclament se manus puras à cæde habere, neque fecisse, neque cum fieret adfuisse, Deum autem precari *sibi usque* propitium *fore*, & ut nullum posthac tam atrox facinus terræ accidat.

17. [2] Optimatium quidem dominatio & vita sub ea optima est: neve vos capiat alterius institutionis reipublicæ desiderium, sed hac contenti estote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præscripto omnia

Lex Regis. Deut. 17.

c Πλησιαιτάτη πόλις,] Ita in quinque *MSS.* (& *Coll. Voss.*) In *Editis* πλησιεστάτη. tam πλησιαίτατος quam πλησιέστατος usurpant Attici, & quidem in genere sequiori.

1. *Magistratus juvencam*,] *Al.* cives, *&* oppidani.

d Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται] In sacro codice non nisi sacerdotes adfuisse leguntur: sed fraudi forsitan fuit Josepho, quod legatur Deut. 21. ונגשו הכהנים בני לוי *& accedent sacerdotes, filii Levi*, ac si adjecta copula legeretur sacerdotes & filii Levi. Sed etiam ex iis, quæ adducuntur, eos elegisse Deum ad benedicendum populo & judicandum de rebus, clarum est sacerdotes intelligi, etiamsi non liqueret sacerdotes, hic ut alibi sæpe, appellari filios Levi. REL.

e Δρωμένῳ] Sic *Big. Samb. Hen. Bush. & Vet. Interpr.* δρωμένων *Baf. G. & Vat.*

f Τοιοῦτο δεινὸν] Ita *Baf & G.* ut vult Atticismus. in aliis τοιοῦτον.

g Ἀριστοκρατία] Vide *Casaub.* ad *Baronium*, p. 359. *Montacutii* Orig. Tom. 2. p. 178. & *Conringium* de *Rep. Hebr.* cap. 42.

2. *Optimatium quidem dominatio*] *Vetat rerum Dominus Deut. c. 17. ne Regi Hebræo divitiarum, equorum, præsertim Ægypti terræ ingrata, uxorumve animum accedat, Legum & Religionis tuendæ ergo: aut si hæc proterve patraverit, Numen Æternum vindex erit, v. 20. Pharisæi autem, boni viri, reges suos desideratissima uxore petulanti equidem licentia vexant*, Masicta Synhedrin c. 2. §. 2. *Addit insuper Flavius, sicut in Scholis didicerat Pharisæorum, quibus fama & auctoritas sub ambiguo & insolentes* (*Sic volo. Eundem etenim hominem duas simul coronas ferre, neutra pars fert Religionis vera, non Christiana* 1 *Pet. c. 5. 3. non Mosaica Num. c. 25. 13. v. 29. 6. nec mens Josephi* ἀρχαιολ. *l. 13. c. 19. Multo minus admisit Canon sacer alienum ex parente mitteri in Regnum Hebræum, quamquam Herodis filius contra modum & jus in isto apice adulabantur Pharisæorum secta* Ciddusim *f.* 176 *b. &* Jebamot *f. 45. b.*) *Chasmonæorum principatu supra modum tenerat, Aristocraticorum hasce impedias*: Præter sententiam Pontificis & Senatorum Regem nihil agere, (*tales enim in rebus arduis consulere Regum prudentia semper fuit & voluntas*) luxuriam ejus vitiaque mature esse coercenda; in Thesi denique, Unius Dominio, (*quo tamen nihil agnoscitur in terris, nihil in cælis antiquius*) longe præstare Aristocratiam. *Nimirum ubi Pharisæi pars esse regiminis possent, ubi ipsi dominari. Quanquam eodem illo seculo inter Judæos celeberrimi axiomatis fide jactaretur*, Sublimiorem haberi Regum suorum majestatem, quam Senatui magno eos subesse, aut etiam præesse coram deceret, *Masicta* ... *c. 2. 18.* ... המלך לא דן ולא דנים אותו. *Hæc quidem jus erat, hæc majestas stirpis Davidicæ, non solummodo Regum Israelitarum, i. e. Machabæorum, ut negatur Josephus Gemarista f. 19. Causam etiam hujus legis docet Maimonides*, שאסור לחלוק עליו Regi enim omnino refragari nefas. *Conveniunter & Gemara Solymitana* Synh. *f. 19. d. c. 2. 2. & nomine Jeremiæ Antecessoris* ... *f. 295. d. ex v. 17. 2.* ולא תין המלך על שם כלפניך משפטי יצא, Quippe à te, ô Domine, judicium meum prodit, à numine tuo venit. *Addit insuper Commentator grandis vetusque Pentateuchi*, Ex hoc allegato R. Jeremiæ v. 17. 2. satis constat, à Deo solo judicari Regem, à nemine mortalium, אלא הקב"ה אין כרוז דן את המלך אלא. *Quid vero? ista talia contra Reges haud effutierat Josephus, si recte revocasset in mentem, & neglectis novis dogmatibus Hillelis & Sammeæ, respexisset Davidis sui Salomonisque tempora Aurea, Denique* ... *gratissima; vel etiam reliquam Judææ liberæ & florentis imaginem. Plena enim cum potestate &* ... , *qualem unquam Asia senserat, in rebus non sacris sacrisque utramque sæpe, semper alteram Hebræorum nationem ad Assyrios usque victores rexerunt Davidis nepotes, ut Annales veri Divinique demonstrant*: 2 *Chron. c. 34. 3. c. 35. 3, 4.* 1 *Reg. c. 2. 27, 31. Ecclesiastici c. 8. 4.* 1 *Chron. c. 24. 3.* 2 *Chron. c. 31. 2, 4, 13. & c. 30. 2, 4. & c. 29. 4, 30.* 1 *Reg. c. 12. 8. Jer. c. 38. 4, 5, 16. c. 26. 19.* 2 *Chron. c. 19. 5, 6, 8, 9. & c. 26. 32.* 2 *Sam. c. 8. 15. & c. 15. 2. &* 1 *Reg. c. 3. 28. Succensuit autem aliquando* ὁ νομοθέτης *Regem sibi instar Gentium, verius Idola Ludosque sacros instar Gentium* (*ut recte perspexit vetus Auctor* Siphri) *postulantibus Hebræis: quoniam per complura secula, turbida quidem & infelicia magis quam fausta, pro discrimine Reip. ubi tamen nullum apparet vestigium Synedrii Magni, quod perpetuum à Synæo monte perseverasse mentiuntur Rabini & Theologi aliqui his meliores; quin nullum etiam postea ostendunt* Chronica Regia: *Duces, Judices, aut Dictatores miris animis & vix humano spiritu pollentes ipse excitasset, non habita ratione familiæ cujusdam tribusve. Talis enim disciplina, & Theocratia merito vocatur in S. Literis, & ni ab ingrato vanissimoque populo contemni unquam nequit, gratia Dei plusquam ordinaria deducta. Verumenim in frequentibus illorum temporum* ἀναρχίαις *degebant populus Hebræus absque ullo magistratu, præter Monitores Sacerdotes, & placidum moderamen Patriarcharum* ראשי אבות, Jud. *c. 17. 6. & c. 21. 25. Videbis jam Deut. c. 17. à v. 14.* 1 *Sam. c. 8. 5. & c. 10. 18. Et, si pudor sit ad Musam Herodoti* περὶ μοναρχίας *recte dissertantem remitti hominem Christianum, consules potius Caroli prioris defensorem Salmasium, Conringium* ... , *doctissimum Petitum, necnon Montacutium & Casaubonum dignos eminentissimo Baronio Antagonistas; nec præteribit vir vanus Schickardum, Grotium, Seldenumque ab incertis Talmudicorum commentis male omnes suspensos incertosque. Verum nos hanc rem præclarius tractabimus, nisi optandum hujus ævi homines familias suspiciant coronata capita & post Deum venerentur, in causa Herodis audacis & magnanimi juvenis Antiq. l. 14. c. 17. quam in Jannæum imperite transferunt Talmudi an Turris Babylonicæ Conditores*, Synhedrin. *f. 19. a. Attamen de Rege ob luxuriam vapulante, non verbum equidem in Talmudo, Siphri, (ut fallit Batavos Germanosque suos Schickardus,) aliove vetere scripto unquam invenies dictum. Debetur itaque turpe illud commentum lascivo pectori Rabinis recentibus, præcipue Maimonidi c. 3.* de Regibus, *& c.* 10. de Conciliis, *qui* Legum prohibentium *verberè vel corpora Regia subjicere est ausus, in statu misero,* ... , *dispersoque malæ gentis tam pædagogiæ favens pro jure non bono Synhedrii jamdiu expuncti, Mosis vero & Prophetis semper ignorati. Nihil vero mirum, quod Davidi Regibusque aliis minime parcat ille Doctor, quem de Messia suo vile omnino & abjectissimum sensisse comperimus, c. xi* ... . *Stupendum magis suavo ita interpretamento interdicti Mosaici* לא ירבה, *& aliqui Glossæ Babylonicæ f. 21. b.* Synhedrin, לעבור בלא תעשה, *quasi Pharisæorum flagellum trilix & horribile quavis* ... *omni ævo fuisset persecutum Christianos non indocios unquam credidisse, aut deliberationem admovisse. Cavebitis ergo, vos Principes,* ... *quod est meis notioribus, à disciplina* Rabinorum, Jesuitarum, *&* Presbyterianorum. *Habemus sane* ... *Deut. c. 17. habemus exempla plurima Regum Hebræorum sacris literis descripta, unde redargui facilis error ille sordidus fanaticusque Maimonidis, Levis Barcelonitæ, & aliorum Neotericorum. Decreta tam vilia, summatim aio, maleque cohærentia recentis Rabbinismi haudquaquam percellere* ... , כלך יבית דוד: *an vero apud miseri populi Regulos & Cozibiadas ea unquam valuerint, nulla docet historia. Præterea haud simpliciter interdictum erat Regibus Hebræis, uxores sibi, divitias, equosque conquirere, jussum potius, Talmudo fatente. Absque verbere igitur innotuit ea Principum protervitas, juxta lenimen vulgatissimum Deuteronomii* ... *in c. 3. 4.* כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה, Nemo vapulat ob legem prohibentem, qua aliquid affirmativum includitur. *Deo quis modum in his rebus mensuramque præter Regem ipsi scribere potuit & definire? Quandoquidem vero sub Templo secundo, jugo Græco vix excusso, per annos cxxx. ab Antiocho illustri ad magnum Herodem, Aristocratice regerentur Judæi, summamque suarum rerum, belli pacisque causas haberent* (*nisi vis intervenisset ac tyrannis, ut sæpius*) *penes Synhedrium grande Clericorum & Laicorum,* τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, *sic ex monumentis publicis nuncupat Machabaicus, modo idem* τὸν ἀρχιερέα καὶ τὴν γερουσίαν καὶ τοὺς ἱερεῖς, *modo* τοὺς ἰουδαίους καὶ τοὺς ἱερεῖς, *modo* τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸν δῆμον τῶν ἰουδαίων· *viri Chasmonæi, qui Pontifices forte veri fuerant, veri Reges emergere de sua tribu haud poterant; sed Duces duntaxat militiæ & Ethnarchi, idque* τῇ ... τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν ἱερέων, 1 *Mach.* 14. 35, 41: *proclive itaque fuit per infulam Pontificiam diminutum iri decus Principis, nomenque Regium pati, quod ad Sacerdotem proprio & commerito jure pertineret. Clerus profecto cæterique* LXXI. *Synhedrorum* (*pars autem fuit longe major Clericorum, sicut Rabini vetusti, Scriptoresque Gentium referunt*) *Sacerdotem Summum, ut meruerat, aut in jus poterant vocare, aut sibi in Præsidium, & in Mosis Cathedra, Cathedra Hasmasi*, Masicta Synhedrin *c.* 2. *§. 6. collocare: quod est verbis* ... *Pharisaica* Synh. 2. 1. כהן גדול דן ודנין אותו; *ubi Lazarus, Res Lacis, aliique Urbis Doctores vere severeque adnotant*, כהן גדול שחטא בלקין אותו וכו'. *Eximitur idcirco Rex à sententia sutiaque Senatoria, Antecessoribus iisdem consentientibus.* BERN.

h Μὴ λάβοι] *Big. & Samb.* eodem sonitu μὴ λάβῃ. BERN.

omnia agentes. satis enim idoneus est Deus, qui vobis præsit. Verum si regis cupiditas vos incesserit, is sit consanguineus, semperque ei cura sit justitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque summam prudentiæ; nihilque sine pontifice & senatorum sententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem sectans; quæ consequutus leges insuper habere & fastidire possit. Prohibeatur autem, si quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus vestris expediat.

Termini patrum aut fossorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. [3] Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuscum vobis est pax: sed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in sempiternum positus; quippe cum bella inde nascantur & seditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus transiliendis longe absunt, qui *agrorum* limites de loco suo dimovent.

Arborum vetitarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Lev. c. 19.

19. [4] Qui terram conseverit, si stirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipse *ad victum* utatur: non enim ex eis suo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipsi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim est tempestivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis insumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno stirpium fruges percipiendi potestatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita casta, & connubia paria imperantur. heterogenea etiam tam sementis facienda, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. [5] Terra vitibus consita ne seminetur. ei enim satis est hanc stirpem alere, & ab aratri laboribus esse liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum subeundum adigatur; sed & illis fiat aratrum suis convenienter generibus. Semina autem sint pura & incommista; neve bina & trina serantur. natura enim dissimilium non gaudet societate. Neque ad pecudes admittantur

τας [i] καὶ κατ' αὐτοὺς ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. Βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν οὗτος [k] ὁμόφυλος· πρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς διαπαντὸς ἔστω. [l] παραχωρείτω δὲ οὗτος τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλεῖστα τοῦ φρονεῖν, πρασσέτω δὲ μηδὲν [m] δίχα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς τῶν γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ [n] πλῆθος διώκων χρημάτων [o] μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ περιγινομένων ὑπερήφανος ἂν τῶν νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἰ τούτων τι διὰ σπουδῆς ἔχοι, γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ὑμῖν δυνατώτερος.

ιη'. Ὅρους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς οὓς ἐστὶν [p] ἡμῖν εἰρήνη· φυλάττεσθαι δ' ὥσπερ Θεοῦ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ [q] στάσεων γινομένων, ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντας προσωτέρω χωρεῖν βούλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι τοῦ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς τὸν ὅρον μετακινοῦντας.

ιθ'. Τὴν ὁ φυτεύσας, πρὸ ἐτῶν τεσσάρων ἂν καρπὸν [r] προβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς [s] χρήσθω· οὐ γὰρ κατὰ καιρὸν [t] τοῦτον ὑπ' αὐτῶν ἐνηνέχθαι. βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δὲ τετάρτῳ [v] τρυγάτω πᾶν τὸ [x] γενόμενον· τότε γὰρ ὥριμον εἶναι· καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν κομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ τοῦ ἄλλου καρποῦ μετὰ τῶν φίλων εὐωχούμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρευουσῶν γυναικῶν. πέμπτου δ' ἔτους κύριος ἔστω τὰ φυτὰ καρποῦσθαι.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν. ἀρκεῖν γὰρ αὐτὴν τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν, καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι. Βουσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας· ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη καὶ καινοῖς ποιεῖσθαι [y] τὸ ἄροτρον. εἶναι δὲ [z] καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα· καὶ μὴ σὺνδύο καὶ τρία σπείρειν. οὐ γὰρ τῇ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν.

i Καὶ κατ' αὐτὸς.] Ita *Epiphan.* καὶ deest in *Editis.* in *Big.* & *Samb.* καὶ κατὰ ταῦτα.

k Ὁμόφυλος.] Ita explicat Josephus id quod Deus Deut. 17. jusserat Hebræos regem eligere ex fratribus suis, non נכרי extraneum אשר לא אחיך הוא *qui frater vester non est.* REL.

l Παραχωρείτω] Παραχωρείτω *Samb.* & *Big.* παραχωρείτω *Vat.*

m Δίχα τοῦ ἀρχιερέως] Talmudici penes Synedrium magnum fuisse summam rerum scribunt, ita ut rex sine illius consensu de bello gerendo aliisque rebus majoris momenti non potuerit decernere. Vide Sanhedrin. 1. 5. REL.

n Πλῆθος] *Big.* & *Samb.* πλεῖον.

o Μηδ' ἵππων,] *Samb.* μηδὲ ἵππων. Subinde ἐν αὐτῷ γενομένων *Hen.* cum *Bush.* BERN.

3. *Terminos terræ ne liceat movere,*] *Terminos patrum tuorum aut fossorum loco ne moveto. Deut. c. 19. 14. & c. 27. 17. Job c. 27. 2. Prov. c. 22. 28. & statim c. 23. 10. Sanxit insuper Romanorum secundus,* Qui terminum exarasset, ipsus & boves ejus sacri sunto. *Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque Imperatorum inter sententias Pauli Romani, in collationibus Rufini, & in Pandectis Justinianeis l. 47. tit. 21. & adhuc diligentius apud Scriptores Gromaticos.* Terminorum avulsor, si per vim palam patraverit, rapti גזלה: sin secreto, tenetur furti גנבה. *Siphri, sive* Extravagantium Rabanicarum *fol.* 45. *d.* BERN.

p Ἡμῖν εἰρήνη] *Al.* ὑμῖν.

q Στάσεων γινομένων,] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* στάσεως.

4. *Qui terram conseverit,*] Περὶ φυτῶν ἀκροβύστων καὶ ἀναδένδρων *strictim agit Moyses Legislator, Lev. c. 19. 23, 24, 25. amplius Judas Princeps ejusque secta Massicta integra* Orla ערלה, *&* Maaser seni *c. 5. Moyses Maimonis* Iad *c. 9. 10.* περὶ δευτέρου δεκάτου, *& Cosensis ille Moyses* [illegible]. *Cæterum Doctor dubitantium rursus abutitur* Agricultura Nabatæa *Vaxiada p. 450. de fundo ac ratione hujus legis, quæ sane facilior communiterque apparet, quam ipse aut Abenesdras existimabant, aut Grotius ab illis. Primos enim fructus arborum consecratu sibi postulavit bonorum omnium Auctor & Dator, sed jam bona conditione ut fas dignumque, & autumno quarto plusquam exiguos, plusquam raros: ante vero ab his tanquam præputiatis & impuris rerum abstinendum.* [illegible] *Levitici Commentario parvo f. 25. b. Observabis deinde quam perite expedivit Flavius phrasin antiquam* כל פריו קדש הלולים ליהוה, πᾶς ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἅγιος αἰνετὸς τῷ κυρίῳ, *ubi ait,* καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, &c. *Similiter Patres Deuteroseos,* נטע רבעי היו מעלין אותו לירושלם לעטר השוקים. *Codice* περὶ δευτερώσεως, *& alibi Operis Misnaici, &* Pesicta Zutarta, *ubi superius.* BERN.

r Προβάλῃ] Sic *Bush. Hen. Samb.* & *Vat.* προβάλλῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Epiphan.* βάλῃ *Bas.* & *G.*

s Χρήσθω] Ita *Bush.* & *Hen.* Atticorum more. χρήσθω *Big.* & *Samb.* χρῆστω *Vat.* χρήσθω *Bas.* & *G.* ut *Græcorum* nemo.

t Τοῦτον ὑπ' αὐτῶν] *Al.* τούτων.

v Τρυγάτω] Ita in quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* τρυγάτω *Bas. G.* & *Castal.*

x Γενόμενον] *Hen.* & *Bush.* γινόμενον. Mox *Samb. Bush.* & *Hen.* [illegible]. Dein *Hen.* & *Bush.* χρεῶν. BERN.

5. *Terra vitibus consita*] *Alterum quidem simplicitatem, vitam castam, & connubia paria homines omnino docet Maximus, ubi heterogenea negat tam sementis facienda, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam. Vetat autem vehementer confusa ista Lev. c. 19. 19. Deut. c. 22. 9, 10. & 2 Cor. 6. 14. & Israeli &* Noachidis, *quod est, toti generi nostro,* Pesictæ minoris *f. 25. a. Hæc porro decreta late explicant, terroresque undequadraginta inculcant Schola Pharisaica ad Massictam* Cilaim, *& ab illis Maimonides suo in* Iad *titulo eodem, &* Samag *Interdicto* 181. *& R. Levis in* Catechesi *capitibus 249. 250, 568, & 571. ubi* [illegible], כל חכם לב כורת יקח מוסר שלא לחבר שני אנשים לעולם כרנר מן הדברים שיהיו רחוקים בטבעם ובשנים בהנהגתם כמו צדיק ורשע *quo plane modo super idem interdictum fecerat sanctissimus Paulus,* μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ· τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαλ. *Adde his* Maccot *c.* 3. Baba mesia *f.* 91. & Cholin *f.* 115, 116. & *Commentaria magna Pentateuchi Hebraici f. 236. 269, 297. Procopium ad Deuteron. & Philonem p. 712. ubi impuritatem & naturam imbecillem asino objicit, ne cum bove jugum unum subeat: quod & Rabini veteres & Abenesdras dudum animadverterunt. Repetit etiam hac causa Maimonides* Rustica *Vaxiada, & odio Chaldaismi contendit temere in Terra sancta vitium ordines frumento omni liberari.* Mores enim veteris fuit, *ait Auctor Agriculturæ Nabataæ,* conserere cum vitibus juxta hordeum, vindemiæ felicioris causa, *p. 451, & 504. Verum hæc procul à Moyse.* BERN.

y Τὸ ἄροτρον.] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τὸν ἄροτρον. HUDS. Lege τὸ ἄροτρον COCC.

z Καθαρὰ] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαρὰ τὰ σπέρματα.

a An-

σιν. μὴ δὲ κτήνεσιν ἐπάγειν ὅπως μὴ συγχέῃ. δέος γὰρ ἐκ τούτου μὴ διαβῇ καὶ μέχρι τῶν [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα πρότερον λαβοῦσα. δεῖ δὲ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ κατὰ μίμησιν παρατροπή τις τῶν κατὰ τὴν πολιτείαν ἔσοιτο. [b] ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀμέμπτου.

κα'. Ἀμῶντας δὲ καὶ συναιρουμένους τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθαι. [c] καταλιπεῖν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίου σπανίζουσιν, [d] ἕρμαιον εἶναι καὶ εὕρημα πρὸς διατροφήν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς τρυγῆς ἀπολιπεῖν τὰς ἐπιφυλλίδας τοῖς πένησι· [e] καὶ τῶν ἐλαιῶν παρεῖναί τι τοῦ καρποῦ πρὸς συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. οὐ τοσαύτη [f] γὰρ ἂν ἐκ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γένοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τὴν γῆν [g] προθυμοτέραν εἰς τὴν ἐκτροφὴν τῶν καρπῶν [h] ἀπεργάσεται, μὴ τοῦ καθ' αὐτοὺς προνοουμένων λυσιτελοῦς, [i] ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων διατροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τοὺς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς [k] ἅλωος. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τοὺς συνειργασμένους τοῦ καρποῦ, καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ πονήσαντας. [l] μηδὲ ὀπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τοὺς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἐπιτρέπειν [m] ἐμπίπλασθαι, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ἐπὶ τῷ [n] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. [o] ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω. μηδὲ τρυγῶντες [p] οὓς εἰς τὰς ληνοὺς κομίζουσιν εἰργέτωσαν τοὺς ἀπαντιάζοντας [q] ἐπεσθίειν. ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ κατὰ βούλησιν Θεοῦ [r] παρῆλθεν εἰς τὸν βίον, φθονεῖν τοῖς ἐπιθυ-

quæ non sint generis ejusdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehonestamentum etiam ad homines usque transeat, sumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejusmodi esse concessum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio consequatur imitatione expressa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, scientes providendum esse ut nihil in eis possit reprehendi.

21. * Metentes autem & demessa colligentes ne spicilegium faciant: sed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui insperato prosint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de suis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, si non suæ *tantum* utilitati prospexerint, sed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum est eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejusque in procreationem sese delassarunt. Neque viatores fructus maturos gustare prohibeantur, sed permittatur eis tanquam suis expleri, sive indigenæ sint sive peregrini; gaudentes quod illis concedere possint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat asportare. Neque vindemiantes obvios iis vesci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum est enim bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui desiderant eorum tem-

Spicas & manipulos facta messe forte relictos, ut & vineæ olivetique reliquias deciduas, pauperibus cedere. Deut. 24.

Boum spicas terentium ora non liganda. Deut. 25. 1 Cor. 9.

Viatores à fructibus gustandis non arcendi. Deut. 23.

a Ἀνθρώπων] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίνων.

b Ἀλλ' ὡς] Excusum bis fuit ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχόντων μέλει. *Big. & Epiph.* ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχ. ἀμελεῖται. *Samb.* ἀλλ' ὡς οὔτε περὶ τῶν τυχ. ἀμελεῖται. Vel leges ἀλλ' ὡς οὐδὲ περὶ τῶν τ. μελ. BERN. Ita *Big. & Epiphan.* nec aliter *Samb. & Vat.* nisi quod in uno οὔτε reperiatur pro οὐ, & in altero οὐδὲ. excusum bis fuit, ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχόντων μέλει τοῖς ν. Est qui conjicit, ἀλλ' ὡς ἂν περὶ τῶν τυχόντων μέλῃ τοῖς ν.

* *Metentes autem*] *Imperantur porro huic populo opera misericordiæ & officia humana, ut sunt ista hæc. Primo. Præter agrorum angulos, quos Pharisæi minus valere volunt parte messis sexagesima Massicla* Pea *c. 1. §. 2. Spicas atque manipulos facta messe forte relictos,* πᾶν καὶ λίκνον καὶ γόμος, *pauperibus cedere. His etiam largiri vineæ olivetique reliquias,* γιδαλίων, *quæ sunt decidua, vindemiatoris oblivia, & rhagologia:* καὶ φίζεθ, ἐπιφυλλίδας *dixerunt Josepho, Aquila & nonnunquam Interpr. LXX. vel his* καὶ ῥῶγας *seu* ῥάγας, *ut legerat Philo ubi eisdem Interpretibus, p. 703. Vide jam cætera codicis* פאה, *Maimonidis capita quinque priora de Jure pauperum,* μετὰ πενίας. *Bene enim convenit inter Josephum & Patres* διαστολὴν *tam de crimine quam de pœna,* Maccot. *c. 3. §. 9, 10, 11. Plectebatur adeo* בן הכות *mastigia, quicunque his talibus contraria fecerat, dura Ægypti satis immemor, tredecim ictibus tripinis fusica, quod est huic Historico & Divino Paulo* πληγὰς τεσσαράκοντα παρὰ μίαν, *aut verbis Pharisæorum* סלקין אותו ארבעים חסר אחת שנ׳ במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים. אין אומרים אותו אלא כמכות, *Deut. c. 25. 3. Massicla* Maccot *c. 3. § 10, 11. & T. Bab.* Synh. *f. 10. &* Maccot *f. 22, 23. & Maimon.* הלכות סנהדרין Synh. *c. 16. magno opere, & Uzielides ad Deut. c. 25. 3. Secundo. Bovem* (ἃ ἀλοῶντα *dicunt* Baba cama *c. 5. §. 7.) triturantem fiscella non capistrari, Deut. c. 25. 4. 1 Cor. c. 9. 9. & 1 Tim. c. 5. 18. Philo p. 711, 712. Talmudici* Iebamot *f. 4, 43. &* Mesia *f. 88, 90, 91, 92. & præcipue Misna* Mesia *c. 7. §. 2. Maimonides cum illic, tum c. 13. §. 2. grandioris corporis de* Conducto שכירות, *& Turim titulis* 337, 338. *Adde veterem Commentarium* Siphra *f. 252. c. T. Bab.* Meila *f. 13 a. & Bartenorium ad secundam* διάταξιν *capitis VII.* Mesia. *Unde profecto constat à Gamaliele aliisque istius ævi Scholasticis edoctum beatum Paulum hoc Axioma, mite quidem & Mosaicum, à brutis operis ad humanas, ad sacras transtulisse.* Τὸ μὲν γὰρ τῆς ἀναγωγῆς καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πρόχειρον, ἀληθὲς *quod ait Theodoretus* ὁ εὐσεβέστατος. *Flagitiosa tamen est interpretatio Lazari Azariadæ Gemara* Iebamot *f. 4. 1. & Uzielidæ Paraphrastæ ad Moysis Deuteronomium. Quivero in Israelitas* αὐγεῖσθαι *&c., sordidos ita & crudeles, ut ora industriis bestiarum obstruerent fallerentque, flagro undequadragesimo, acerba quidem, servili & condigna infamia, est sævitum: quam etiam in causa Regia Grotius Seldenusque, ut absurdum parit absurda, contra Moysen Moysisque Successores, & contra humani generis sensum permittunt. Tertio. Autumni tempore pomis ac uvis non prohiberi viatorem, neque æstate vulsis spicis,* קטפת מלילות, *quantum modo apud fundum tuum esse volet. Deut. c. 23. 24, 25.* Baba mesia *c. 7. §. 2. &c.* Talm. Jeros. *f. 11. b.* T. Bab. *f. 87. &c. & in iad Maimonidis c. 12.* περὶ μισθωτοῦ. *Namque Moysis suo indulgentiam.* כי תבא בכרם רעך *Oncelosus, Uzzelides, & omnis Schola Talmudica præsertim interpretantur* אי בשכירות את, Conductus si fueris vindemiatum, sive messum. *Liberalius tamen idem fas exponit Matthiades, & in Evangelio suo ὁ Δίογενεύς.* BERN.

c Καταλιπεῖν] Jam *Hen. & Bas.* καταλείπειν, & mox ἀπολείπειν BERN.

d Ἕρμαιον εἶναι καὶ εὕρημα] Ἕρμαιον εἶναι τούτοις πρὸς διατροφὴν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* ἕρμ. εἶ. τούτοις διὰ τροφὴν. *Samb.* HUDS. pro iis habet MS. τούτοις, sic ut εὕρημα glossa sit vocis ἕρμαιον. REL.

e Καὶ τῶν ἐλαιῶν] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* καὶ ἐλαιῶν. HUDS. Deut. 24. 20. confer codicem Pea VII. 1. REL.

f Γὰρ ἂν ἐκ τῆς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Bas. G. Aliisque* γὰρ ἐκ.

g Προθυμοτέραν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* in reliquis προθυμοτέραν, non male.

h Ἀπεργάσεται] Ita ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* ἀπεργάσεται.

i Ἀλλὰ καὶ] *Al.* ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων.

k Ἅλωος.] *Al.* ἅλωος. in *Vat.* ἅλω. *Atticorum ritu.*

l Μηδὲ ὀπώρας] Prima densa libri nostri scripti aut impressi typis, tanquam ab ὀπώρα & ὀπάζομαι, *tempus cum fructibus suis, quod horam, i. e. messem frumentumque solium lectum continuo excipit.* Idem μετόπωρον appellatur Didymo, Hesychio, aliisque Criticorum non vetustissimorum. Hujus autem Judæi totiusque nationis hostis Apion, & Grammatici plerique lenius efferunt ὀπώρα, διὰ τῶν ὀπῶν sine sensu bono hoc vocabulum arcescentes. Dicerent potius ὁ τῆς ὀπῶς ἔχων τῆς τρυγῆς ὥρα, sive τὸ ὀπίσω τῆς ὥρας, *quod æstatem sequitur.* Recte Eustathius ὀπώρα ὁ μετὰ τὸ θέρος ὥρα, à Poeta suo edoctus. καὶ φησὶ ἐλθεῖν ἐς θέρος ἐς ὀπώρην. Distinctius etiam Didymus, ὀπώρα καλεῖται ὁ μεταξὺ θέρους καὶ φθινοπώρου καιρός. BERN. Alii lenius, ὀπώρα, efferunt.

m Ἐμπίπλασθαι.] *Big. & Samb* manu altera ἐμπίμπλασθαι, altera ἐμπιμπλᾶσθαι. *Bas. & Gen.* ambabus utrique ἐμπιπλᾶσθαι, ut vel tono agnoscat originem primam à circumflexo πλάω. Bene mox *Samb.* παρέχειν. BERN. Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλασθαι *Big. & Samb.* ἐμπιμπλᾶσθαι *Bas. & G.*

n Παρέχειν] Παρασχεῖν *Samb.*

o Ἐπιφέρεσθαι] Epiphanius, *Portare vero nihil eis liceat. Bas. & Gen.* pariter ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς ἐξέστω, *at secum insuper ferre quicquam illis haud liceat.* Quod est phrasi obvia *Big. & Samb.* ἀποφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω, *inde tamen nihil isti secum auferunto.* BERN.

p Ὧν εἰς] Ὧν ἂν εἰς τὰς ληνοὺς κομίζωσιν *Big. Samb. & Vat.*

q Ἐπεσθίειν.] *Hen.* ἐπεσθίειν puta pro ἐπεσθίειν. BERN. Forte ἀπεσθίειν. COCC.

r Παρῆλθεν] Παρῆλθεν *Samb.*

tempeſtivitate, & vigente & abire properante, prout Deo viſum fuerit. Quinetiam ſi qui præ verecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Iſraelitas quidem ut ſocios & propter cognationem *rerum ſuarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obſecrantes ut iis *munuſculis* uti velint hoſpitalibus, quæ Deus ipſis tempeſtive præbuerit. non enim *ſibi* impendio eſſe putandum eſt, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam ſuppeditante non ſolum ad fruendum, ſed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo ſuam erga populum Iſraeliticum benevolentiam & felicitatis ſuppeditationem innoteſcere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipſis abunde ſuperſunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fuſtuario acceptis, pœnam hanc fœdiſſimam liber perpetiatur; quod lucro ſerviendo dignitatem *ſuam* læſerit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per ſolitudinem expertis, eorum curam gerere qui in ſimilibus verſantur; & opum abundantiam ex miſericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex ſimili ſenſu impertiri.

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. * Præter duas decimas, quas quotannis ſol-

μῆσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τῆς ὥρας ἐν ἀκμῇ τι οὔσης καὶ ἀποδούσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἅψασθαι, λαβεῖν [s] παρακαλείτωσαν, ἔνθας μὲν Ἰσραηλίτας, ὡς κοινωνὰς καὶ δεσπότας διὰ τὴν [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [v] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντες, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέχειν. ἀνάλωμα γὰρ οὐχ ἡγητέον, ὅσα τις κατὰ χρηστότητα [y] παρέχοι ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· τοῦ Θεοῦ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος, [z] οὐκ ἐπὶ τὸ καρποῦσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διδόναι φιλοτίμως, καὶ βουλομένου τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν [a] περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, ἐκ πολλοῦ τοῦ πλείονος αὐτοῖς κακείνοις μεταδιδόντων. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς [b] μιᾶς λειπούσας τεσσαράκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβὼν, τιμωρίαν ταύτην αἰσχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένους ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν καὶ κατὰ τὴν ἐρημίαν, πρόνοιαν τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· καὶ τυχόντας εὐπορίας ἐξ ἐλέου [c] καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν αὐτὴν ταύτην [d] ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

κβ'. [e] Ταῖς δὲ δεκάταις δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου προσ-

ταυ

s Παρακαλείτωσαν] Ita *Baſ. G. Hen. Buſb.* & *Vat.* Verum παρακαλείτω *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat* & *Samb.* per ectaſin *Atticam* pro παρακαλείτω. BERN. & HUDS.

t Συγγένειαν] *Big* & *Samb.* συγγένειαν. *Baſ.* & *Gen.* præter conſuetudinem συγένειαν Hoc quidem pro συγένειαν, aut pro συγγένειαν voculatione Attica. BERN.

v Ξενίων τυχεῖν] Ξενίας τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.*

x Καθ' ὥραν] Καθαρῶς legerat *Epiphan.*

y Παρέχοι] Παρέχειν ἀνθρώποις *Idem.* παρέχειν ἀνθρώποις *Hen.* & *Buſb.* παρέχειν ἀνθρώπους *Vat.*

z Οὐκ ἐπὶ τὸ] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τῷ *Big.*] καρποῦσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ [τῷ *Big.* & *Coll. Voſſ.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [διδόναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big. Samb.* & *Vat.*

a Περὶ τὸν τῶν] Περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν *Big.* & manu altera *Samb.* & inter Latinos codex *Lipſienſis.* περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαόν, *Samb.* manu altera, & quaſi ἐκλείπει *Epiphanius.* Mox αὐτοῖς καὶ μεταδιδόντων, typis *Genevæ.* BERN.

b Μιᾶς λειπούσας] Μὴ λειπούσας *Samb.* corrupte, ut ſatis demonſtrant cætera exemplaria Græca, Latina plane omnia, utque §. κβ'. hujus capitis adnotat clariſſimus *Boſius.* Jam *Hen.* & *Buſb.* ὁ π. τ. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λειπούσας τεσσ. τ. δ. σκύτει λαμβάνων. BERN. In V. T. præcipiuntur 40 dari, uti noſtri id explicare ſolent: at Judæi 39. & ita Paulus quoque fatetur ſe 39. accepiſſe. REL.

c Καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ,] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt καὶ. HUDS. Forte ἐξ ἐλέους καὶ προνοίας. Vet. *Ex miſericordia & providentia Dei.* COCC.

d Ἐξ ὁμοίου πάθους] Ἐξ ὁμοιοπαθοῦς *Vat.*

e Ταῖς δὲ δεκάταις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ταῖς δεκάταις ταῖς δ. *Baſ.* & *G.*

* *Præter duas decimas,*] *Sumebant equidem de proprio Patres familias Judaicas, aut Proſelyti, per Palæſtinas Syriaſque, aut ſi vellent Samaritæ, &* נכרים, *quod eſt, Gentiles & Chriſtiani, Maſſelis* Trumot c. 1. 1, 3. c. 3. 4. 9. & c. 4. 4. Biccurim c. 1. 2, 4, 5, 11. Challa c. 4. 11. & Talm. Jeroſ. *f.* 64. *b.* Iad *Maim f.* 443. *Primo* Primitias, בכורים *βικκουρίμ*, πρωτογεννήματα *Interpr.* LXX. *πρωτεῖα Joſepho*, Primitiva & Primitias *B. Hieronymo aliiſque innumeris, qualia θαλύσια vocavit Maimonides* ib. *f.* 530. *frumenti fructuumque ſuorum τὸ πρῶτον ληφθὲν, ſcirpo* בגבי *ante ſignatam* Biccurim c. 3. 1. *nimirum ex his ſeptem, tritico, hordeo, uvis, ficubus, malis Punicis, olivis, & dactylis, tot dapibus Palæſtinæ Deut. c.* 8. 8. & *Miſna* Bicc. c. 1. 3, 10. *unde Talm. Jeroſ. f.* 64. *b.* פירות האילן בכלל פירות הארץ & *f.* 65. *c.* כי אלו בין הכיתוך, *partem bonam τοῦ σίτου καὶ τῆς ὀπώρας, indeterminatam quidem Miſna* Pea c. 1. 1. & Bicc. c. 2. 3. *aut ſexageſimam ex Gemara, ut munus parciſſimum, eaſque ad Jeroſolyma lento itinere magna cum pompa & lætitia, præeuntibus tibicine, cophinis & bove ἱλαστηρίῳ & χρυσοκέρῳ, & ad quamque ſtationum centies decantato* שמחתי באומרים לי *ψ.* 122. *comportabant, apud Ædem Dei* בבקרים *βικκουρίμ, tempore aliquo inter feſta Pentecoſtes & Encæniorum, quod eſt, nec ante oblatum Gomer, nec poſt Autumnum, rite agitandas & offerendas. Sedulo autem de his primitivis Sapientes Judæorum Maſſelis* Biccurim, Pea, & Challa, & *Apophthegmatum Legalium Collector tit.* τιτλικῶν *ſui* Iad *f.* 442. & *mille alii Conciſionis Rabinicæ; præcipue vero ſacrorum rituum Auctor Exodi c.* 23. *c.* 34. & *c.* 35. *Deut. c.* 26. *Lev. c.* 22. & *Num c.* 15. *Secundo. Dein ſeparabant de πρωτογεννήμασι, & de frugibus conditionis melioris,* (Trumot c. 2. 4. כן העיר) & *quidem uſu jam dignis & apparatis, apud Deuterotas* כן הנגמרים *ex τῶν τετελειωμένων, aut locutione Moſaica* כלאתך ודמעך *Ex. c.* 22. 29. *i. e. è farre poſt trituram conſervato, ſimiliterque de aliarum frugum cumulis, & ex uvarum olivarumque preſſarum lacrymis ſeu fluore, perite adeo verterunt οἱ ὁ. τὰς ἀπαρχὰς ἅλωνος καὶ ληνοῦ σου οἱ χρόνιοι tradebantque hæc Sacerdotibus, qui collectum venerant, ex jure Divino Deut. c.* 18. 4. *Ex. c.* 22. 29. *Num. c.* 18. 12. *Moyſi & Deuterotis* התרומה *τὴν τρυμὰν, ſive his* תרומה גדולה *τὴν τρυμὰν τὴν μεγάλην, LXX. Interpr. modo τὸ ἀφαίρεμα, modo τὴν ἀπαρχὴν; Onkeloſo, Jonathani, & pleriſque Maſorethis* אפרשותא & הפרשה *τὸ ἀφαίρεμα, aliis τὴν ἐξαίρεσιν, quæ etiam ſecuit area torcularis, ſed & velleris partem non minorem ſexageſima vel pro oculo malo & avariſſimo. Is enim modus Ezechieli vati notatus c.* 45. 13. זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחמר החטים וששיתם האיפה מחמר השערים, LXX. *Int.* αὕτη ἡ ἀπαρχὴ ἣν ἀφοριεῖτε, ἕκτον μέτρου (*Jonathani pariter* אפרשותא) דתרמון *ἀπὸ τοῦ γόμορ* (*leges χόμος*) *τοῦ πυροῦ, καὶ τὸ ἕκτον τοῦ οἶφι ἀπὸ τοῦ κόρου* (*i. e. c. μέτρον ἀπὸ τοῦ χόμου*) *τῶν κριθῶν. B. Hieronymus*, Et hæ ſunt primitiæ quas tolletis, ſextam partem Ephi de coro frumenti, & ſextam partem Ephi de coro hordei. *Doctiſſimus Presbyter* Trumot *Primitias ad ſacrum κλῆρον interpretatur, quod vides, & diſtinctius in Commentario* Primitiva: *imo aliquando ſanctiſſimus Moyſes eadem ἀφαιρέματα nuncupavit* ראשית *ſcorſ. τὰς ἀπαρχάς; unde magna confuſio apud Scriptores Chriſtianos Judæoſque de Primitiis. Inde etiam indulgentia Scribarum antiquorum, ſiquis ante* Biccurim *de cado acervoque ſuo forte* Trumam *demſerit: quandoquidem in Lege ἀφαίρεμα & ἀπαρχὰ* תרומה ראשית *nuncuparetur tam grandis* Truma *Deut. c.* 18. 14. & *Ex. c.* 25. 2. *quam* Biccurim *πρωτογεννήματα, ſeu Primitiæ proprie dictæ Deut. c.* 26. 2. & *Deut. c.* 12. 17. *Nam* Biccurim, *non* Trumas *ad Solymas deportare imperatum Iſraelitis, poſt Aquilam adnotat Auctor* Siphra *f.* 42. *idemque Compilator* Siphre. *Videamus autem quid de hac re Tiberienſes docuerunt olim noſtrum Hieronymum, δεκάδα i. e.* decimam partem omnium frugum (מעשר ראשון *Phariſæis*, *Trumot. c.* 3. 6. Ita in genere quicquid in cibum mortalium è tellure creverit, decimatur, *inquiunt Antiſtites iidem Maſſelæ περὶ δεκατῶν*, כל שהוא אכל ונשמר וגדוליו מן הארץ חייב במעשרות] Leviticæ tribui populus ex lege debebat. Rurſus ex ipſis decimis, Levitæ, hoc eſt, inferior miniſtrorum gradus, decimas dabat Sacerdotibus, & hæc eſt quæ appellatur δευτεροδεκάτη. *Locutione quidem Talmudica* מעשר המעשר Maaſer hamaaſer, *ſeu δεκαδέκατον, ſeu centeſima; necnon* תרומת מעשר Trumat maaſer, *τῆς δεκάτης τὸ ἀφαίρεμα.* Erant quoque & aliæ decimæ (מעשר שני) quas unuſquiſque de populo Iſrael in ſuis horreis ſeparabant, ut comederet eas cum iret ad Templum, in urbe Jeruſalem & in veſtibulo Templi, & Sacerdotes & Levitas invitaret ad convivia. Erant autem & aliæ decimæ, quas pauperibus recondebant, quæ Græco ſermone appellantur πτωχοδέκατα. *Quod eſt phraſi Miſnica* מעשר עני, Trumot c. 9. 3. & *paſſim.* Atvero Primitiva quæ de frugibus offerebant, non erant ſpeciali numero definita, [*Ita de* Bicurriis *illuſtriſſimus Judas primis verbis Maſſelæ* Pea, Modum & menſuram certam (שיעור) non habent Angulus pauperum, Primitiæ בכורים, Oblatio Regalim, Eleemoſyna, aut *καὶ διατριβὴ*. *Pariterque de* Trumot c. 1. 7. 'אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין וגו *vel ut Rabini ſolent dicere* כאבר לא כבירה] ſed offerentium arbitrio derelicta. Traditionemque accepimus Hebræorum, non Lege præceptam, ſed Magiſtrorum (חכמים) arbitrio inolitam: qui plurimum, quadrageſimam partem dabat Sacerdotibus: qui minimum, ſexageſimam: inter quadrageſimam & ſexageſimam licebat offerri quodcunque voluiſſet. [*Hæc ſane diſcipulo ſui gratia ex Judæ Syntagmate Miſnico tranſtulerat Doctor Tiberienſis* Trumot c. 4. 3. עין יפה אחד מארבעים בית שמאי אומרים משלשים

ων πλῆθ, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς | vere praecepi, alteram quidem Levitis, alteram vero

משלשים והבינונית מחמשים והרעה מששים Avara manus tollit Trumæ nomine τὸ ἐξηκοστόν, modica τὸ πεντηκοστόν, sed libera- [illegible] τὸ τεσσαρακοστόν: aut ex placito Sammaitarum τὸ τριακοστόν.] Quod igitur in Pentateucho dubium relictum est, hic specialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis deferendis, id est, ut sexagesimam partem offerant eorum quæ gignuntur à terra. Si enim Cores, qui Hebraice appellatur Homer, & LXX. dicitur Gomor, triginta habet modios; Epha quoque & Batus decima pars est Cori; præcipiturque, ut sexta pars tam Ephæ quam Bati detur Sacerdotibus in primitiis offerendis, quæ de tribus Modiis dimidium faciunt Modium: perspicue supputatur sexagesimam partem primitiarum Sacerdotes accipere debere. *Talia Hieronymus, talia & Salomo Jarchius ad idem Vaticinium. Cæterum de primitiis vellerum, sive ἀπαρχῆς* ראשית הגז *accuratissime agunt Patres* Cholin *toto capite* XI. *& post illos Gemarici f.* 139. *&c. T. Bab. & ab illis Maimon. f.* 445. *a.* Iad. *Flagellabat autem hoc tributum ovile vel quinque bidentum Palæstinarum, (sive exterarum κατὰ τὴν διδασκαλίαν, refragantibus licet ipso Elao, & ex recentioribus Maimonide,) velleris cujusque Selaim quinque Judaicis, aut decem Selaim Galilæis, quæ exæquant viginti zuza Judaica, Cholin c.* 11. *& Trumot c.* 10. 8. *vel ut Babylonii adnotant f.* 136. *a, b. Cholin. τῷ ἐξηκοστῷ τῆς τιμῆς. De cæteris* Trumis *extat Masicta prolixa Pharisæorum, cum commentariis suorum nepotum valde prolixis. De Primitiis* בכורים *sive Biccurim studiose agit Moyses c.* 26. *libri ultimi,* ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגו *καὶ λήψῃ ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τῶν καρπῶν (Onceloso* מריש כל אבאי) *τῆς γῆς σου, etiam Pharisæis interpretantibus* Biccurim *c.* 1. 2. *καὶ ἐμβαλεῖς εἰς τὸ κάρταλλον, voce Alexandrina Interpretes* LXX. *Moysi* בטנא *βασκίω, mollita voce* טנא, *quæ Deuterotis* Canistrum *denotat, sicut* Senna سنة *apud Arabes: in Targumo Onceloso & ubique Talmudorum* בכלא *&* בכל *i. e. ἐν κανῷ, in quasillo: καὶ πορεύσῃ εἰς τὸν τόπον, &c. Pertinebat igitur ad hunc ritum, Primitias legere, & ad Templum corbe deportare: tum eas Sacerdote manus dirigente coram Deo elevare, recitareque palam formulam ἀρχομένην v.* 5. *offerre pacifica, & ὑμνολογεῖν, & profiteri δεκάτας à se probe pieque jam præstitas: denique in Urbe Sancta pernoctare. Dicam jam à Pharisæorum responsis* Masicta Biccurim *c.* 2. *quomodo inter se differant hæc tria, Biccurim, Truma, & Decima.* 1. *Truma & Biccurim (nam & hæc Truma vocantur Deut. c.* 12. 17. *cum c.* 26. 4.) *requirunt, siquis Laicus (ζαρ* זר) *cogitato eas comederit,* מיתה *manum Dei vindicem; si incogitanter, super pretium frugis partem quintam* חומש*: tanquam opes propria* (נכסי הכהן) *Sacerdotum, permutantur pro servo, bestia munda, aut pro fundo coëmendo, exsolvendo debito &c. Bicc. c.* 3. 12. *aut* Custodibus *Ædis erogantur: & si minores fuerint parte centesima cumuli communis* (חולין) *in quem forte inciderint, eum haud conturbant, i. e.* עולין באחד ומאה*: denique nec illota manu, nec ab hemerobaptista unquam attinguntur.* 2. *Biccurim vero & Decimæ apportantur ad Ædem, tenentur Confessione* וידוי, *Planctum prohibent Deut. c.* 26 11, 14. *penitus expenduntur & ἐκκαθαίρεσθαι) Deut* 26. 13. *ante exitum trieteridis: & si forte commisceantur, apud Solymas cum* Cholin *aut secum, hominem Laicum aut brutum vesci eis nefas.* 3. *Truma & Decimæ aream totam continent ab usu fructu, donec eximantur, τεβελ dicta: mensuram proventus certam habent; illa τὸ πεντηκοστὸν ex decreto Pharisæorum, hæ à Moyse τὸ δέκατον: sumuntur de septem quæ celebrantur, deque reliquis frugum generibus, etiam ex conducto & ex recuperato: ad Templum & Templum haud obligantur.* 4. *Biccurim vero ad agrum ipsum pertinent, ibique designantur, non ab area & torculari capiuntur; imo agrum totum, si pius Israelita velit, vindicant auferuntque: atque, ut supra dixi, cum Eucharistico sacrificio, (propter Deut. c.* 26. 11.) *& cantilena & solenni agitatione efferuntur; indeque in Urbe Sancta pernoctant heri.* 5. *Postremo* Trumat Maaser *Num. c.* 18. 26. *Maimon. de Jure Pauperum c.* 6. 6. *i. e. δεκατοδεκάτη, quam ἀπαρχῶν ἀπαρχὴν & λογίῳ ἱεροῦ appellat Philo, & Scriptor melior μαασὴρ ἀπὸ μαασήρ, & τερουμὰ μαασέρ, quamque Levitam Sacerdoti fas solvere, instar* Trumæ grandioris *acervum vetat, donec ipsa eximatur, usurpari, estque mensura definita: at tamen ex interrupto carpitur, sicut biccurim solent, pro fructu marcido & post notationem corrupto,* ושלא כן הבוקף *Tertio. Post exemptas Primitias Trumasque* בכורים והתרומות, *residui proventuum terræ quorumcunque unde vescimur, Deut. c.* 14. 22. *&* 2 *Par.* 31. 5. *plerumque decimam mensura, pondere, & numero certo captam & accuratam* Trumot *f.* 52. *&* Abot *f.* 10. *imo Scribarum præscribentium καὶ ἀποδεκατοῦν τὰ χορτάσματα Matth. c.* 23. 23. *Luc. c.* 11. 42. *& Juris Judaici Masictis* Maaserot *& c.* 2. 1. Demai, Joma *f.* 83. *b. &* Rossana *f.* 12. *T. Babyl & Maimonidis hilcot* Maaser *c.* 1. *f.* 434. *d. Et sollicite Doctores Urbis f.* 48. 3. *δὲ δεκατοῦν* quidem semen quicquid habet, quicquid veget natura, etiam בצלין, צנונות, חרובים, לוף, שחלים, כרשין, aut siquid hisce vilius crescit: *ibidemque ait Isa bar Juda*. Sapientes decimant olera, המעשרות לירקות מדבריהם. *Levitis vel Levissis, aut quidem Sacerdotibus ex sanctione Esdræ nobilissimo Scribæ, multatis adeo τοῖς στασιώταις Talm. Jeros. f.* 56 *d. & Talm. Bab.* Cholin *f.* 130. *& Maimonidi ad ultima Masicta* Maaser Seni, *& Siphre f.* 20. *b. tribuebant Laici, dominusve vel conductor. Non enim Levitis solvebant Levitæ aut Sacerdotes, Talm. Jeros. ad μαασὴρ vers c.* 5. 9. *& Talm. Bab f.* 130. *τῆς χολίν. Hæc autem omnia tradebantur nomine* מעשר ראשון. *τῆς πρώτης δεκάτης, ut loquuntur Judæorum Patriarchæ, metu vero vindictæ Divinæ* מיתה, *ita Moysen interpretantur Num. c.* 18. 21, 22, 24. *Cæterum primis illis decimis, ut καθαροῖς* חולין *minimeque sacris rebus, vesci licuit plebeios, etiam parum puros, Num. c.* 18. 30, 32. *& ibidem Siphre f.* 20. *b. Quarto Tum reliquæ frugis decimam, sicut jussum erat Deut. c.* 14. 22, 24. מעשר שני *δευτέραν δεκάτην voce Pharisæorum, ejusve pretium parte quinta adauctum, apud urbem Solymas patres cum familiaribus suis hospites læti impendebant & polluebant. Nam, ut ajunt Pharisæi Masicta περὶ δευτέρας δεκάτης,* מעשר שני ניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה. *Quinto. Quinetiam tertio quoque anno, sive bis quavis heptaëteride (annis enim septimis sive Sabbaticis Terræ Sacræ cultoribus cessabant omnino ἔργα καὶ ἔσοδα) decima ejus quod restaret, titulo τῆς τρίτης δεκάτης apud Josephum, pariterque* מעשר שלישי *initio Tobiæ, quod exemplaria Hebraica, Græca, & Syriaca contestantur v.* 7. *adversus cavillationem Josephi Scaligeri. Quis enim non videt Hieronymum ab Hebraico abiisse boni Naphthalitæ & à rei veritate, ubi verterat,* Ita ut in anno tertio proselytis & advenis ministraret omnem decimationem. *Tertias insuper decimas arguit Deut. c.* 26. 12. *τὸ δεύτερον ἐπιδέκατον δώσεις, si recte perpendas. Legerant enim οἱ ό. in Codice Mosaico* שנית המעשר תתנה *ἀποδώσεις*, iterumque decimabis datum Levitæ &c. *Seldeni etenim* שנית שנית *Hebraicum non est. Clarus etiam ipse Hieronymus apparet & disertus c.* 14. 28. Anno tertio separabis aliam decimam (*i. e. præter* מעשר שני, *sive decimam* Eucharisticam, *de qua egerat vir sapientissimus à v.* 22.) omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore. *Clarior adhuc Theodoretus ad Legem eandem, μετὰ τρία ἔτη ἐξοίσεις πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων σου ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, καὶ θήσεις αὐτὸ* &c. *ἐπειδὴ γὰρ ἐν ἑκάστῳ ἐνιαυτῷ δεκάτας προσέφερον, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ ἕτερον ἐπιδέκατον, πρῶτον δεκάτας προσέταξεν τῆς τιμῆς ἀφορίζειν τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δὲ τοῖς ἐξ ἔθνους καὶ ταῖς χήραις, τὴν δὲ ἄλλην τοῖς τῶν ὀρφανῶν ...* Quinimo contra Josephum in hoc ritu Scaliger, Amama, & Seldenus validi nihil objiciunt. *Quinvero eodem nomine* מעשר עני *μαασὴρ ἀνὶ in libro Mesna, τῆς πτωχοδεκάτης similiter Hieronymo, centesimam pauperum, præsipue viduarum & orphanorum, demi erogabatur, propter Deut. c.* 14. 28. *& c.* 26. 12. *unicuique profecto in agro possessionum semicabum tritici, hordei spelteve cabum, vini sextariolum, & de cæteris sicut Pharisæi jusserant* Pea *c.* 8. 5. *&c. &* Cholin *f.* 131. *donec dissiparetur totum πτωχοδέκατον. Veruntamen ad ostium heros inter inopes distribuet, quo sibi modo placuerit, distribuet inquam.* Quippe decimæ paupertinæ non *solvunt debita, beneficia non repensant, captiva capita non redimunt, regionem suam non mutant, sportulas nuptiales non præstant; nec quidem faciunt eleemosynam* צדקה, *multo minus hero cedunt in usum fructum,* Pea *f.* 57. *&* Cholin *f.* 131. *Quanquam Maimonides l.* 6. *μαασὴρ γανιϊ, ex sententia R. Josua Levitæ, aliorumque Babyloniorum f.* 12. *b. Talm. Bab.* de Anno ineunte, *hanc decimam solutam affirmat κατὰ τριετηρίδας loco* decimæ secundæ *absque novo damno areæ. Ita & per Targumistarum Uzielida & Solymitarum Deut. c.* 26. 12. בשתא תליתאה מעשרא תנינא הוא מעשר מסכניא. anno tertio persolves decimas secundas, nomine ac usu Decimarum Paupertinarum. *Subjicit tamen ibi Jonathas,* quinimo Decimam tertianam מעשר תליתאי apud Deum deportatum comedes. Quasi Decimæ Eucharisticæ & Pollucta מעשר שני *annis tertiis tertio loco venerint, & medio τὸ πτωχοδέκατον. Sacrum insuper idem suadet, quod Josephus ex illo & ex consuetudine voluit. ἐὰν δὲ συντελέσῃς πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων σου ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ*, qui quidem annus est Decimarum, *credo aliarum*: dabisque ex triennalibus hisce decimis Levitæ cæterisque merito postulantium *Et adhuc disertius κατὰ τὸ εὐαγγελικόν*, وفي السنة الثالثة سنة التعشير anno tertio, anno decimationis sive novi census, dabis nimirum τὸ τριτοδέκατον turbæ Levitarum orbarumque. *Nam cum perrexerat per gratulationes civium Jerosolymitanorum ordo aliquis Stationarius ad montem Dei* להר הבית, *calathum suis quisque humeris portabat, ex auro quidem vel argento divites, reliqui vimineum* Biccurim c. 3. 8. *præcipuis telluris sacræ deliciis intus repletum, extra coronatum, ornatumque, neque hoc officium detrectabat vel rex Agrippa, in Atrium Israelis* לעזרה, *ultimum Divinorum Hymnorum canentes, dum ascenderent, Levitis subinde* ψ. 30. *modulantibus. Mox pullis avium, quos etiam super corbes ferebant, Sacerdoti εἰς ὁλοκαυτώματα traditis, recitatur Deut. c.* 26. *v.* 3. הגדתי, *ἀνήγγειλα σήμερον &c. Dein latum primitiarum onus, ab humeris remotum,* Agitatur rite apud Deum, *Sacerdote subtus dirigente, & Laico Sporta manubria pensante profitenteque simul ex formula* ארמי אבד אבי, *Deut. c.* 26. *v.* 5. ——— 10. *quam μεγάλην βραχυλογίαν appellarunt ex re,* Sotæ *c.* 7. 2, 3. *verbis omnino Hebraicis. Nam* וידוי מעשר Professio Decimarum, *Deut. c.* 26 *v.* 13, 14, 15. *quavis linguarum licebat,* Sotæ *c.* 7. 1. *Hunc autem in modum Decimas olim confitebantur,* Maaser Seni *extrema Masicta, &* Jad *titulo eodem c.* 11. *die ultimo Azymorum ad Sacrificium Vespertinum, heptaeteridum annis quarto & postremo, Trumatione atque Decimatione vel tertii anni, Deut. c.* 14. 28. *jam peracta & persoluta. Quippe frumentum & herbæ ἀπὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ ad Tisri initium, arbores ad medium Sebeti, cuncta pro Paschate: quinimo reliquias illius census, quæ forte heris usque remanserant, ante diem* XXII. *Nisanis donari aut comburi oportuit,* Maaser seni c. 5. 6. *Extuli, ἐκκεκάθαρκα τὰ ἅγια ἐκ τῆς οἰκίας, quod sacrum erat,* decimas equidem secundas & fructum arborum quadriennium, Lev. c. 19 24. *tradidique Levitæ,* decimas primas, Num. c. 18. 21. *Largitus etiam sum* trumam grandem & trumam decimalem. *Peregrino profecto & orphano & viduæ τὸ πτωχοδέκατον,* & spicilegium, & manipulum relictum,

ro ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, * ad distribuenda quæ desunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique provenisse contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis possidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* sacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent sacerdotibus. Postquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis solvendæ erant aut in epulis insumendæ, ad suam domum abiturus, contra delubrum stans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: testatus vero se decimas ex Moysis legibus peregisse, Deum *suppliciter* oret, ut sibi semper benignus sit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præsens esse perseveret, servando quidem quæ eis

τῆς εὐωχίας, [f] τρίτην πρὸς αὐτῆς [g] κατὰ τὸ ἔτος τρίτον συμφέρειν εἰς διανέμησιν τῶν σπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ [h] παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ, τι καὶ [i] πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γενόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης [k] αὐτὰ γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, εὐλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιφέρειν κελεύει ἐπιτελέσαντες, τούτων τὰ [l] πρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπειδὰν δ' ἂν ταῦτα ποιήσας τις, [m] καὶ πάντων τῆς δεκάτης ἅμα τῆς [n] εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τῆς εὐωχίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκὼν, ἀπιέναι μέλλῃ πρὸς [o] αὐτὸν οἴκαδε, στὰς [p] ἀντικρὺς τοῦ τεμενίσματος εὐχαριστησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τῆς ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτοὺς ὕβρεως ἀπαλλάξας [q] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρποῦσθαι· μαρτυράμενος δὲ ὡς [r] τάς τε δεκάτας κατὰ τοὺς Μωυσέος τελέσειε νόμους, αἰτησάσθω τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ [s] ἵλεων αὐτῷ διατελεῖν εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν

ctum, agrique mei angulum Deut. 24. 19. Lev. 19. 10. *abs ædibus adeo meis* Collyras Challæ nomine debitas Num. 15. 20. *Omnino sicut jussisti*, non turbavi ordinem decimarum trumarumve. *Non violavi mandata tua*; non obtuli avulsum pro indecerpto, vetus pro recenti, vel aliud pro alio genere. *Neque sum oblitus* agendarum hac causa tuo Numini gratiarum. *Quin* decimas secundas cognati funeris *in luctu non comedi; neque immundus ista forte separavi, neque impendi quicquam eorum* in pollincturam, in sandapilam, involucrum, lamenta, vel in alia funebria. *Obedivi vero voci Domini mei*, comportatis istis ad Ædem Electam בית הבחירה. *& imperata quæcunque ita præstiti* lubens lætusque. *Hoc colon submisse, voce altiori sequentia, T. Jeros. f. 56. Tantum enim Professorum fastum seculo suo pravo & illiberali ferre non potuit pius Chasmonæus Johannes P. M. sed interdixit potius*, Maaser seni c. 5. 15. *iterumque* Sota c. 9. 10. *Recte adeo observavit R. Hylas de hac Exomologesi, contumeliam atrocem Sanctissimo facere*, כי שהוא אומר עשיתי והוא לא עשה. *Pergit autem vox confitentis. Respice igitur de sancto habitaculo tuo in cælis:* sicut nos mandata tua jam fecessimus, vota etiam nostra, quæsumus, perfice; *atque benedic Israeli populo tuo* filiis multis filiabusque; *tellurique quam à te habemus*, roribus & aquis & prole magna bestiarum: *quatenus pollicebare pridem Majoribus nostris solum melleum & lacteum*, dulcioribus fructibus nobile. *Sic erat Pharisæorum Commentatio ad Deut.* c. 26. 13, 14, 15. *pietate, quod sentio, & bona eruditione præclara*, Maaser Seni c. ult. §. 10. &c. *Mox Deo adorato, munus cum qualo juxta Altare relinquitur* Biccurim c. 3. §. 4, 5, &c. *& Maimonidis* hilcot Bicc. c. 4. בקרן דרומית מערבית *versus plagam Africam, pietatis domesticæ monumentum cibusque Sacerdotum; sumendus tamen reverenter ac opportune* בקודש מקדש Biccurim f. 85. *Talm. Bab. Quisquis enim flaminum ante carmen illud solenne gustarat, luebat undequadraginta*, Maccot c. 3. 3. *Reddebantur autem rursus heris calathi sui donarati donis cassi. Fas autem fuit* Scham Biccurim *recitari ab Israelita alterius saltem parentis, non à Gentili, non à Proselyto, propter* Deut. c. 26. 3. 7. *&* διάταξιν βασιλείᾳ c. 14. *indulget tamen his aliquatenus consuetudo, quod ex Juda Principe urget R. Josua Levita Talm. Jeros. f. 64. a. quia Abrahamum totius mundi patrem renuntiarat ὁ ὢν Gen. c. 17. 5. quomodo & Divinissimus Paulus idem Oraculum in suis Epistolis sæpius exposuit, & ex recentioribus Moses Maimonis jubet intelligi*, Hilcot Biccurim c. 4. *Licuit & Sacerdoti Levitave propter urbes* ἀσύλους ἃ τῶν προσηλυτευομένων ἐξεναδίγματα, Maaser Seni c. 5. 14. *Non licuit illa fœminæ, aut servo, aut commissario, aut dubii generis homini, quos sane omnes prohibet* אשר נתתה לי, *Deut.* c. 26. 10. *Sed nec tempori ferret ultra solennia Scenopegia, aut pro agro post exemptas primitias divendito, aut primitiarum corruptarum forte loco ubi aliæ denuo offerentur, aut fiscella fraudata, siquis his ἀπαρχῆ specie variante; multo minus pro unica duntaxat ex septem frugibus*, Biccurim c. 1. *Liquet igitur totius annonæ portionem prope quartam abstulisse colonis Hebræis* Primitiarum, Trumarum, *triumque* Decimarum *jus: ut de* Demai *cumuli dubii ἀναδιασταλέντα deque Sacrificiis cæterisque opibus Sacerdotum, quas recenset paragraphon antepenultimam Masictæ* Challa, *Philoque Philosophus* p. 830. *jam ipse taceam. Patet etiam inde, rerum omnium Largitorem, quicquid in Sacerdotes suos confertur, sibi redditum existimare & gratum habere. Tale quid animadvertit Levis Catechista Præcepto* LXXII. *Gravissime igitur increpat & repetito Adamantius noster Hom.* XI. *super numeros* Quomodo ergo abundat justitia nostra plusquam Scribarum & Pharisæorum, si illi de fructibus terræ suæ gustare non audent, priusquam primitias Sacerdotibus offerant, & Levitis decimæ separentur: & ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar, ut Sacerdos nesciat, Levites ignoret, Divinum Altare non sentiat. Hæc diximus, asserentes mandatum de primitiis frugum vel pecorum debere etiam secundum literam stare. *At quid dicit Seldenus noster? Legatur potius Legumlatorum primus Moyses Num. c. 15. c. 18. & c. 31. Deut. c. 12. & c. 26. Exod. c. 22. c. 23. c. 25. & c. 35. Lev. c. 2. c. 7. c. 23. c. 25. Nehemias etiam c. 10. 37, 38. & proximus Prophetis Tobias c. 1. 6, 7. Post illos ταδίῳ ζεριίμ tomus primus Misnæ, & Siphra f. 55. Atque porro Maimonidis libelli quinque, de Eleemosynis maxime c.* VI. *de* Trumis, de Decimis primo dictis, de Decimis secundis, deque Primitiis: *necnon* Samag *inter mandata* 133 —— 140. *& inter vetita* 253 —— 264. *Huc etiam pertinet quod de justitia, i. e. ἀσκήσει Pharisæorum, observavit in Panario suo hæresium profligator.* ἀπεδίδοσαν μὲν τὰς δεκάτας, persolvebant illi decimas omnes. τὰς ἀπαρχὰς ἐδίδουν, elargiebantur adeo bicurrim. τριακονταδύας τε, adhuc עני מעשר decimas pauperum unoquoque triennio expensas, καὶ πεντηκοστὰς, trumot insuper sive ἀφαιρέματα, multam quinquagesimam areæ & torcularis, sicut ea Secta sancierat, ultro eximebant. *Hæc quidem Epiphaniana cum ignaris intellexerunt Petavius & Seldenus. Stet denique Philo ad feram coronida (satis est) his verbis* p. 457. Οὐ γὰρ ζώων μόνον ἀπαρχὰς δίκαιον, ἀλλὰ καὶ δεῖν τῶν ἄλλων ἐκ γῆς βλαστανόντων), *Lev.* c. 27. 30. *Et alibi*, κελεύει οἱ νόμοι δεκάτας μὲν δεῖν σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ θρεμμάτων ἡμέρων, καὶ ἑτέρας ἀπαρχὰς τοῖς ἱερωμένοις· δεῖ δὲ τὸν κατ' ἀγροὺς ὄντα, καὶ τὸν ἄλλον ἀνάλογον κατ' ἀναλογίαν τῶν κτήσεων, ἐν παλαιστῇ πλήρεις κομίζειν, ταῖς ᾠδαῖς εἰς τὸν Θεὸν πεποιημένας, ἃς ἀναγράπτους ἐτελέσατο ἡ ἱερὰ βίβλος· καὶ προσέτι βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν τὰ πρωτότοκα. *Et p.* 830. δευτέραν δὲ (*præter* Challam) προστάξει δεῖν τὸν ἄλλον οὔσαν ἀπαρχὴν καθ' ἕκαστον μὲν ληνὸν, οἴνου· τὴν δ' ἅλωνα, σίτου καὶ κριθῆς. ὁμοίως δ' ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον, καὶ δεῖν τὸν ἄλλον ἡμερόφυτον ἡμέρας καρπούς· ἵνα καὶ τὸν πρὸς ἀναγκαῖον βίον εὐπορίαις, ἱλαρώτερον ἐξ ἀφθόνων τρυφῶσι μετὰ κόσμου τοῦ προσήκοντος. τρίτον ἐστὶ γέρας, τὰ πρωτότοκα &c. καὶ ἄλλον πόρον ὁ θεσμὸς ἐπινέμει τοῖς ἱερεῦσιν ἱκανὸν, (ἱερεῦσι δέκατον legit interpres Latinus) τῆς προσόδου ἀπαρχὰς κελεύων δεῖν τε σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ ἔτι θρεμμάτων ἐκγόνων, &c. ἐξ ὧν ἀναφέρειν ἐστὶ δῆλον, ὅτι βασιλικαῖς ταῖς τιμαῖς τετίμηκε καὶ τιμὰς προσάπτει τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμος. καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἐξαίρετοι πρόσοδοι περιποιηθεῖσαι ἱερεῦσιν, αἱ δεῖν τὰ ἀναγραφὴν θυσιῶν. *Et p.* 834. πλεῖστα μὲν τῶν παρέχειν αἱ δεκάτ. ὁ πρότερον γὰρ ἕκαστος ὁ νόμος αὐτοῖς χρῆναι τοὺς λαβόντας, ἢ ταύτας ἄλλας δεκάτας ἐκ ἀπὸ κτημάτων ἰδίαν ἀπαρχὴν, καὶ δοῦναι τοῖς τῆς ἀνωτάτω τάξεως ἱερεῦσι. BERN.

f Τρίτην πρὸς αὐτῆς] Ita ut non sint eædem ac decimæ secundæ, sed diversæ ab iis, πρὸς αὐτῆς. Præter eas quæ quotannis solvebantur, has anno tertio solutas videtur putasse, quoniam τρίτην appellat. REL.

*** *Ad distribuenda quæ*] *Al.* ut dividatur indigentibus, mulieribus &c.

g Κατὰ τὸ ἔτος τρίτον] Κατὰ ἔτος τρ. *Vat.*

h Παισὶν ὀρφανοῖς.] Ita ex *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παίδων. & paulo ante τῶν ὑστερούμενων pro τῶν σπανιζόντων *Bush.* & *Hen.*

i Πρῶτον] Sunt בכורים, πρωτόλεια mox appellanda: pro qua voce πρωτόλεια in MS. cod. est. REL.

k Αὐτὰ γῆς.] Αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

l Πρωτόλεια] Πρωτόλεια *Bas. Gen. Bush.* & *Hen.* etiam sensu Lycurgi ἱεροποιοῦ libro de Sacrificiis. πρωτόλεια *Big.* & *Samb.* Quomodo Hesychius πρωτολείων, ἀπαρχῶν. Sic enim legi volo pro πρωτολεῖον, ἀπαρχῶν. Frequentius tamen rectiusque legitur τὰ πρωτόλεια, quod est eidem Grammatico, & Suidæ, & Etymologo magno ἡ ἀπαρχή. Similiter illustrissimo Photio πρωτόλεια, αἱ τῶν καρπῶν ἀπαρχαί. εἶτα πρωτόλεια. Eadem in misera Græcia τὰ πρωτόλουβα. BERN.

m Καὶ πάντων] Cassiodori codex, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενεγκών. Rescribes tamen, amabo, Καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκών. Vel hoc modo, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τὰς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενεγκὼν. *Samb.* ἐπὶ τοὺς Λευίτας. BERN.

n Εἰς τοὺς Λευίτας] Ἐπὶ τοὺς Λευίτας *Samb.*

o Αὐτὸν οἴκαδε,] Ἑαυτὸν *Hen.* & *Bush.*

p Ἀντικρὺς] *Al.* ἄντικρυ & ἄντικρυς. HUDS. Ita explicat quod Deut. 26. 13. dicitur quod לפני יהוה *coram facie Dei* peragi debuerit. REL.

q Γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτοῖς *Bas.* & *G.*

r Τάς τε δεκάτας] Τάς τε δεκάτας καὶ τ' ἄλλα κατὰ τοὺς Μωϋσέος νόμους *Bush.* & *Hen.*

s Ἵλεων] *Big.* & *Samb.* proletarie ἵλεω, saltem ante vocalem literam. Ibi *Samb.* διατελεῖν. Et statim *Big. Bas.* atque *Gen.* κοινῇ, contra artem Herodiani. BERN.

t Περιτί-

πᾶσιν εὐσεβείοις διαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ δέδωκεν αὐτοῖς ἀγαθά, [e] προσκτησόμενον δὲ ὅσα δύναται χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν δὲ ἐν ὥρᾳ γάμου γενόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἀγαγεῖν παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικούσῃ ἄλλῳ [v] νοθεύσας, μηδὲ λυπῶν τὸν πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμείτωσαν οἱ ἐλεύθεροι, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος [x] πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται. κρεῖττον δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ εὐπρεπὲς καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. [y] ἔτι δὲ μηδ' ἡταιρημένης εἶναι γάμον· ἧς διὰ τὴν ὕβριν τοῦ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο· γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλεύθερα καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, [z] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες αἰσχρῶν, [a] μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [b] εἴ τις ὡς παρθένον μνηστευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν [c] ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατήρ, [d] ἢ ἀδελφός, ἢ ὃς ἂν μετ' τούτους ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. καὶ κριθεῖσα μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορηκότι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνου ἀποπέμψασθαι αὐτήν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῇ παράσχοι, καὶ πρὸς ἃς οὐδ' ἀντειπεῖν δυνηθείη. [e] τὸν δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκόντα αἰτίαν καὶ διαβολήν, πρόστιμον ἐκτινέτω, πληγὰς τεσσαράκοντα [f] μιᾶς λειπούσας λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [g] ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐλέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην· [h] δημότις μὲν ᾖ, τοῦ μὴ σωφρόνως φυλάξαι τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμου γάμου, καταλευέσθω· ἂν δ' ἐξ ἱερέων ᾖ [i] γεγεννημένη, [k] καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν οὐσῶν τινι, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [l] ἐπὶ τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δ' ἑτέρας ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γενόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε δι-

largitus est bona, quæcunque vero donare potest adjiciendo.

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, [1] uxores ducant virgines ingenuas, honestis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus est, ne cum alio degentem, quam corruperit, sibi copulet, neve priorem ejus virum contristet. Porro servas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujusque* dignitatem *maxime* conducit. Præterea [2] nec cum prostituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, sacrificia nuptialia Deus non sit admissurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, si ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *feminæ* non libera convenerint. Si quis aliquam pro virgine desponsam, postea talem non invenerit, ipse quidem actionem intendat & accuset, eis quæ ad rem demonstrandam habet indiciis usus. Puellæ vero causam agat pater, aut frater, aut qui post hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, si quidem judicatum fuerit eam non deliquisse, cum accusatore habitet, nullam eam dimittendi potestatem habente, nisi magnas ei causas præbeat, & quibus nihil contradici possit. Quod si crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique siclos quinquaginta solvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, si quidem popularis sit, quod usque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: sin ex sacerdotibus nata sit, viva crematur. Si cui sint duæ uxores, & is alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob causam, magno honore & benignitate prosequatur, alteram autem minori observantia & affectu: si filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, consequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc enim

LEGES CONNUBIALES. Deut. c. 23.

Lev. 21.

Deut. 21.

e Προσκτησόμενον] *Epiphanius fortean viderat* προσκτησόμενα δὲ. BERN.

1. *Uxores ducant virgines ingenuas.*] *LEGES CONNUBIALES.* 1. *Viri ingenui ingenuas virgines ducunt: uxores alienas non seducunt; neque matrimonium ineunt cum scorto, cujus equidem sacrificia nuptialia nequaquam Deo placeant. Deut. c. 23. 2 qui locus Seldenum nostrum latuit, non latuit Maimonidem* Issure mizbeah c. 4. *Lev. c. 21. 7. & c. 19. 29.* Synhedrin f. 76. Iebamot. f. 37. *& Maimonida* Issure biah c. 18, 19. *&* More p. 498. 2. *Uxorem prærepta virginitatis temere accusatam vir suus in avum recipit, multatus adeo verberibus undequadraginta, atque etiam siclis 2. supra dotem socero numerandis. Nam Moyses nequam istum damnaverat centum nummis Deut. 22. 18. Attamen certo vitiata lapidibus obruitur, si Laica; sive ex Sacerdotibus accesserit, viva comburitur, Deut. c. 22. 13. & Lev. c. 21. 9. Masicta* Synhedrin c. 8. 1. Cetubot *T. B.* f. 22, 40, 44, 45, 46. Ciddusim f. 3. Eracin f. 15. *&* Synhedrin f. 50, 51, 52, 66. *Maimonidis* Iad c. 3. περὶ παρθένων, *&* de Congressu illicito c. 1. 6. *&* Doctoris dubitantium p. 501. 3. *Gaudet naturæ suæ jure* משפט הבכורה *filius maximus, uxorum licet minus dilectæ genitus, Deut. c. 21. 15.* Ciddusim f. 68, 78. Becorot f. 47, 52. Baba batra 122 ——— 130. *& Maimonidis c. 2.* περὶ κληρονομίας. 4. *Fœminam alteri jam desponsatam quisquis corruperit, pereat cum ipsa: aut solus, si per vim fecerit, Deut. c. 22. 23.* Ciddusim f. 10. *&* Synhedrin f. 41. *Maimonidis c. 1.* ναρᾳ βετυλά. *Paria etiam judicarunt de hoc flagitio viri sapientes, Marcellus, Paulus, & Papianus in* Collatione Rufiniana, *doctissimusque Velvodus, lux Grotii, titulo Parallelo XXIV. & aliquot sequentium.* 5 *Qui violat virginem nondum desponsatam, hanc uxorem accipiat: aut si parens delibata velit, solvat siclos 50. pretium infamiæ, Deut. c. 22. 28. aut potius Exodi c. 22. 16. 17. &* Cetubot. f. 10, 29, 38, 39, 40. *& Maimonidis* Iad c. 1, 2. נערה, *ejusdemque* מורה *p.* 500. 6. *Mulieri aliquam ob causam dimissæ, levicolam satis Hillelistis Aquibaque decernentibus extremo Codice* Γιττιν, *ad alium virum cum libello repudii sui licet divertere: sed ad repudiantem postliminio redire non licet Deut. c. 24. 1. Matth. 19. 7. Masicta tota* Γιττιν, *i. e.* de Repudii formulis, *& T. B.* Ciddusim f. 3 — 9. Sota f. 4, 5, 10, 11. *Maimonidis Iad in* Γιττιν, *item p. 499 ma-*... 7. *De Levire ingrato & conspuendo, vide Deut. c. 25. 5. Deuterotarum Masictam* περὶ γαμβρωμάτων ἐπὶ εἰσαγωγῇ, *& Maimonidis* יבום וחליצה f. 295. Iad, nunon More p. 500. 8. *Captivam vero Israelita nemo ad torum prius admittet, quam illa mensem lugubrem ex more capite raso patria ac parentum derelictorum memor exegerit. atque semel admissam eam tanquam uxorem, vel saltem liberam inde existimabit. Deut. c. 21. 10.* Ciddusim f. 21, 22, 68. Jebamot f. 47, 48. *Maimonides* de Regibus c. 8. §. 5. & p. 467. Doctoris sui. *Cæterum* de Jure muliebri *præter Moysen magnum, Josephum, & filium Maimonis, alios quam paucissimos Judæorum hoc allegavi. Sufficit igitur* Uxor Hebraica *Seldeni nostratis, aut oppido lasciviunt in hoc argumento Scholæ Rabbinorum & impudica adyta.* BERN.

v Νοθεύσας,] Verbum νοθεύσας, quod deerat in *Editis*, restitui ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* Sic legit *Castalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικούσῃ ἄλλῳ, μηδὲ λυπῶν τὸν πρ. &c. *neque quæ reliquerit suum priorem virum.* æque bene, μηδὲ λυπῶν, *qui priorem maritum molestia non affecerit, sc.* protervia sua, malisque moribus.

x Πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται.] Πρὸς τοῦτο τινὲς ἐκβιάζονται *Hen.*

y Ἔτι δὲ μηδ' ἡταιρημένης] Ita *Samb.* (& *Coll. Voss.*) ἔτι μηδὲ ἡτ. *Bas. G. Aliique.*

2. *Nec cum prostituta matrimonium ineundum,*] Neque meretrici sit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricia sint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

z Εἰ μὴ τύχοιεν] *Εἰ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες οὐκ αἰσχρῶν (Coll. Voss.) Big.*

a Μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμία οὐκ ἐλευθέρᾳ *Samb.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίαν οὐκ ἐλευθερίας *Big.* (& *Coll. Voss.*) μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίᾳ *Vat.* HUDS. Forte ἐλευθέρους, vel ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. COCC.

b Εἴ τις] *Εἰ δέ τις Big.* & *Samb.*

c Ἔχοι τεκμηρίοις.] Ἔχῃ *iidem*, & v. 19. δοκῇ.

d Ἢ ἀδελφὸς,] Ἢ ὁ ἀδελφὸς *Hen.* & *Busb.* mox ἢ ἕτις ἂν *Vat.*

e Τὸν δὲ] Forte ὁ δὲ ἐλεγχθείς. COCC.

f Μιᾶς λειπούσας] Μιᾷ λειπούσας *Big.* & *Coll. Voss.*

g Ἀποτινέτω] In *MSS.* ἀποδιδότω. quod idem est. & v. 17. ἐξελέγξῃ.

h Δημότις ᾖ] Ita *MSS.* In *Editis* δημότιν.

i Γεγεννημένη.] *Samb. Hen.* & *Busb.* γεγενημένη. BERN.

k Καιέσθω ζῶσα] Hinc apparet combustionem graviorem pœnam lapidatione fuisse. REL.

l Ἐπὶ τιμῇ] *Ἐν τιμῇ Big. Samb.* & *Vat.*

enim in legibus statui) ne permittatur. est enim iniquum, ut natu major, quod in genere materno superetur, eis fraudetur quæ ex patris testatione ei debentur. Qui puellam alteri desponsam vitiaverit, si quidem ei persuaserit & ad corruptelam consentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam est: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpissimam subire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum sui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem solam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præsente, solus moriatur. Qui virginem nondum desponsam compresserit, ipse eam in matrimonium ducat. Quod si non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* siclos quinquaginta, injuriæ mulctam, solvat. Qui vero ab uxore secum habitante quascunque ob causas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) scripto confirmet, [1] se non amplius cum ea rem habiturum esse. sic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priusquam hoc fiat *illud* non permitttendum. Quod [2] si male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *spem* successionemque hæreditatis nutriat. Hoc *si* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis maneant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod si frater nolit eam ducere, mulier convento senatu hoc ipsum testificetur; quod se, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero senatu, quam ob causam à matrimonio abhorreat, sive parvam sive magnam afferat, [3] eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conspuens, dignum esse dicat qui hæc à se habeat, quòd mortui memoriam læserit. Atque ille quidem è senatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poscenti nubat. Si quis autem captivam ceperit virginem, sive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipsa tonsa, sumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui perierint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, satiaverit, ita demum ad epulas & nuptias se convertat. nam pul-

Dent. 22.

Dent. 24.

Dent. 21.

πλεῖον τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην, μὴ [m] συγκεχωρίσθω. ἄδικον γὰρ τὸν τῇ γενέσει [n] πρεσβύτερον, [o] ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ χείρονα, παρὰ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ στέρεσθαι. ὁ κόρην ἄλλῳ κατηγγυημένην φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ πρὸς τὴν φθορὰν [p] συγκατάινον λαβὼν, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τοῦτο τοῦ ἐλευθερίου γάμου τὴν κόρην, ἡ δὲ παρασχεῖν αὐτὴν πεισθεῖσα [q] δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος πρὸς τὴν ὕβριν. ἐὰν δέ που μόνῃ περιτυχὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [r] κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω. [s] ἐὰν δὲ τῷ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [t] τὴν τιμὴν τῆς ὕβρεως καταβαλλέτω. [v] γυναικὸς τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζευχθῆναι [x] καθ' ἃς δήποτε αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γένοιντο· γράμμασι μὲν περὶ τοῦ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάβοι γὰρ ἂν οὕτως [y] ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον γὰρ οὐκ [z] ἐφετέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον [a] κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ θελήσειε [b] γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι [c] αὐτῇ ἐπανελθεῖν. [d] τὴν ἄτεκνον, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω· καὶ τὸν παῖδα τὸν γενόμενον [e] τῷ τοῦ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω τοῦ κλήρου διάδοχον. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελὲς γενόμενον, [f] τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τῶν χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ ταῖς γυναιξὶ κουφισμὸν οἴσει τῆς συμφορᾶς, ταῖς ἔγγιστα τῶν προτέρων ἀνδρῶν συνοικούσαις. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφὸς· ἐπὶ τὴν γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυρέσθω τοῦθ' ὅτι βουλομένην αὐτὴν ἐπὶ τοῦ οἴκου μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχεται, ὑβρίζων τὴν τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῦ μνήμην. [g] ἐρομένης δὲ τῆς γερουσίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχει πρὸς τὸν γάμον, ἄν τι μικρὸν ἄν τι μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω· ὑπολύσασα δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ τοῦ ἀδελφοῦ τὰ σάνδαλα, καὶ [h] πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [i] τοῦτον αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσαντα τὴν τοῦ κατοιχομένου μνήμην. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς γερουσίας [k] ἀπίτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον· [l] ἡ δ' ὥσπερ ἂν βουληθῇ τινι τῶν δεομένων γαμείσθω. ἂν δ' αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένην, βουλόμενος συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω εὐνῆς [m] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυρησαμένην αὐτὴν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβοῦσαν, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐ-

m Συγκεχωρήσθω.] Συγχωρείσθω Basb. & Hen. συγκεχωρείσθω Big. & Samb.

n Πρεσβύτερον,] Πρεσβύτερον ὄντα τῷ μ. Samb. & Vat.

o Ὅτι τὰ τῆς μητρὸς] Alii sic distinguunt, ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ χείρονα παρὰ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς, τῶν &c.

p Συγκατάινον] Big. Samb. & Epiph. συγκατάθεσιν prave Bas. & Gen. κατανεύσαντα Hen. & Basb. alia voce. Deinde verba Legis על דבר אשר לא צעקה (ἐπαπίσεσε) bene explicat Josephus, ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι. BERN. Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. συγκατάθεσιν prave in Editis, κατανεύσαντα Hen. & Basb.

q Δι' ἡδονὴν] Δι' ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ διὰ κ. Vat. & Vet. Interpr.

r Κατηγγυημένην,] Ita MSS. κατεγγυωμένην in Editis.

s Ην δὲ] In aliquot Epiphanii codicibus, *si vero puella non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac si Græca fuissent, τῷ δὲ πατρὶ, ἐὰν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντ.

t Τὴν τιμὴν] Articulum negligunt aliquot MSS.

v Γυναικὸς] Γυναικὸς δὲ τῆς Big. Samb. & Vat.

x Καθ' ἃς δήποτε] Καθ' ἥντινα αἰτίαν Basb. & Hen. dein πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται [illegible], γράμμα in Cod. Vat.

1. *Se non amplius cum ea rem*] Vide Cl. Seldenum de Uxore Hebr. l. 3. c. 19. p. 437. & c. 24. p. 507.

y Ἐξουσίαν] Ἐξουσίαν ἡ γυνὴ Big. (Coll. Voss.) Samb. Hen. & Basb.

z Ἐφετέον.] Ita Basb. (Cocceji correctio) & Hen. recte ἀφετέον Big. Samb. & Vat. ἐφεκτέον Bas. & G.

2. *Si male habeat etiam*] Si in illum etiam male affecta fuerit, Epiphan.

a Κακωθείη,] Κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος ἐκείνου Hen. & Basb. κακωθῇ, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ Big. & Samb. κακωθείη, τελευτήσαντος αὐτοῦ, absorpta partitionis particula. Hoc colon omisit bonus Epiphanius. Mox θελήσῃ Hen. θελήσει Basb. Iidem statim ὁ πρότερος. BERN.

b Γαμεῖν] Αὐτὴν post γαμεῖν inserunt Big. (Coll. Voss.) & Samb.

c Αὐτῇ ἐπανελθεῖν.] Αὐτὴν in quinque (Coll. Big. & Voss.) MSS.

d Τὴν ἄτεκνον,] Ita Samb. τὴν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῇ Bas. & G. τὴν ἄτ. τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ Basb. & Hen. τὴν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῆς Big. ἄτεκνον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Vat.

e Τῷ τοῦ τεθνεῶτος] Sic Big. Samb. Hen. & Basb. in Editis & Vat. deest τῷ.

f Τῶν οἴκων] Τῶν οἴκων οὐκ ἐκλειπόντων Vat. τῶν οἰκείων οὐκ ἐκλ. Big. & Samb.

g Ἐρομένης] Ἐρωμένης in MSS.

3. *Eò inclinet.*] Ad hoc veniendum est, ut uxor fratris &c. Epiphan.

h Πτύσασα αὐτοῦ] Πτύουσα in quatuor (Coll. Voss.) MSS.

i Τοῦτον αὐτὸν] Ita Big. (Coll. Voss.) & Samb. τοῦτον ἄξιον juxta Vat. Interpr. τοῦτο αὐτῷ ἄξιον Vat. in Editis duntaxat ἄξιον εἶναι.

k Ἀπίτω,] Big. & Samb. ἀπίτω, Canonice ab ἴω. Nam εἶμι auris est Bœoticæ. Reliqui à verbo originis circumflexo, ἀπείτω. BERN. Ἀπίτω Big. & Samb. ut & p. seq. v. 10.

l Ἡ δ' ὥσπερ ἂν] In Samb. ἡ δ' ὥσπερ &c.

m Ἅπτεσθαι] Ἅψασθαι in quinque MSS.

n Τρο-

αὐτοῖς κορέσασα λυπηρὸν, ἐπειδὴ οὕτως ἐπ' ἐξουσίας [m] τραπῇ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θεραπεύειν αὐτῆς [o] τὸ βουλητὸν· ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τοῦ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένου. τριάκοντα δὲ ἡμερῶν [p] ἐπὶ τῷ πένθει διελθουσῶν, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὗται τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰ δ' ἐμπλησθεὶς τῆς ἐπιθυμίας [q] ὑπερηφανοίη αὐτὴν γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅποι βούλεται χωρεῖν [r] ἀπίτω, τοῦτ' ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Ὅσοι δ' ἂν [s] τῶν νεωτέρων καταφρονῶσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύνην [t] ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [v] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [x] ἐπιφύεσιν ἤτοι δικασταί· "συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς "ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῆς τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοι"νῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γενομένων· ἀλλ' ὅπως "παίδων τύχωσιν, οἳ [y] γηροκομήσουσιν αὐτοὺς, καὶ ὧν ἂν "δέωνται παρ' αὐτῶν [z] ἕξουσι. [a] γενόμενον δέ σε, μετὰ χα"ρᾶς καὶ τῆς τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι τὴν μεγίστην, ἀρά"μενοι, διὰ σπουδῆς ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδὼ ποι"ούμενοι ὃ καὶ δόξειεν εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν καὶ παι"δείαν τῶν ἀρίστων εἶναι χρήσιμον. νῦν δὲ, συγγνώμην γὰρ "δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, [b] ἀπόχρησαι ὅσα τῆς "εἰς ἡμᾶς τιμῆς [c] ὀλιγώρησας, καὶ μεταβαλοῦ [d] πρὸς "τὸ σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς εἰς "πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς "[e] πατὴρ τοῦ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐστὶ, καὶ συνατι"μᾶσθαι δοκεῖ τοῖς τὴν αὐτὴν αὐτῷ προσηγορίαν ἔχουσιν, "οὐχ ὧν προσῆκον αὐτοῖς παρὰ τῶν παίδων [g] τυγχανόντων. "καὶ νόμος κολαστὴς γίνεται τῶν τοιούτων ἀπαραίτητος, "οὗ σὺ [h] μὴ πειραθείης". κἂν μὲν τούτοις [i] θεραπεύηται τὸ τῶν νέων αὔθαδες, ἀπαλλαττέσθωσαν τῶν ἐπὶ τοῖς ἀγνο-

chrum est & æquum, ut qui mulierem, ex qua liberos suscepturus est, sibi adsciscit, [1] voluntati ejus morem gerat, ejusque non negligat desideria, suam tantum persequendo voluntatem. Triginta vero diebus in luctu præteritis (hæc enim sapientibus ad carissimos deflendos satis sunt) tunc matrimonium adeat. Quod si libidine expletus eam conjugem habere fastidiverit, servam eam faciendi potestatem ne habeat: sed *mulier*, quò ire voluerit, discedat, hac ei concessa libertate.

Lex de filiis intemperantibus & adversus parentum suorum monita contumacibus. Deut. 21.

24. [2] Quicunque vero adolescentum parentes *suos* contemnent, eisque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de industria in eos contumeliosi, eos primum verbis castigent parentes (hi enim judices esse solent idonei) dicentes, "sese inter se congressos esse, non voluptatis causa, neque ut rebus utriusque factis communibus "facultates amplificarent; sed ut liberos adipiscerentur, qui ipsos in senectute nutrirent, ipsisque "ea, quibus indigerent, *demum* suppeditarent. "Natum quidem sublatum, lætitia gestientes "maximasque Deo gratias habentes, *summa* cura "educavimus, nulli rei parcentes, quæ ad tuam "salutem & rerum optimarum disciplinam utilis "esse videretur. Nunc autem (oportet enim ve"niam dare juvenum peccatis) satis habe, hacte"nus honorem erga nos contempsisse, & redi ad "sanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea "quæ adversum patres committuntur moleste fe"rat, quoniam & ipse est totius hominum gene"ris parens, & in eis, cum quibus illi communis "est appellatio, lædi videtur, cum quæ illis de"bebantur à liberis non obtineant. atque *insuper* "lex talium vindex est inexorabilis, cujus absit ut "tu facias periculum". Ac si quidem his adolescentum improbitas fuerit sanata, probris ob errata

m Τραπῇ καὶ γάμους.] Τραπῶσι in iisdem *MSS.*

1. *Voluntati ejus morem gerat,*] Voluntati ejus medeatur, *Castal.*

o Τὸ βουλητὸν] Τὸ λυπηρὸν. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

p Επὶ τῷ πένθει] Illud ἐπὶ abest *Big. Samb.* & *Vat.*

q Υπερηφανοίη] *Samb.* ὑπερηφανοίη, ut apud Mæonidem & Glossarum veterum Conditores ὑπερηφανῶ, *fastidio*, licet absque laude Julii Pollucis. *Big.* ὑπερηφανοίη. *Bas.* & *Gen.* ὑπερηφανήσειεν. *Busb.* & *Hen.* ὑπερηφανήσειεν. BERN.

r Απίτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα. *Bas. Gen.* & *Epiph.* ἀπίτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα. Supra *Samb.* κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω, & *Hen.* cum *Busb.* ἐξέτω. Perite autem explicuit Flavius phrasin Mosaicam לא תתעמר בה, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. BERN.

2. *Quicunque vero adolescentum*] *Lex rarissima & exempli pauci, Deut. c. 21. 18. Filius intemperans & adversus parentum suorum monita contumax*, סורר ומורה, ἀπειθὴς καὶ ἐρεθιστὴς, *q. e. Samaritis in versione vernacula*, [illegible]: *Saadiæ* زايغ ومخالف *& Judæorum plurimis: idemque* gulo *v.* 20. זולל וסבא συμβολοκοπῶν καὶ οἰνοφλυγῶν LXX. *Interpr.* זלל בבר וסבא חמר *Onckelosi, aut explicatius Uzielidæ* [illegible] גרגרן בבשרא וסבאי, vorago carnium & vini. *Samaritarum paraphrasi Arabica* اكيل وشريب, φάγος καὶ πότης, *noti datur, præsertim* [illegible], *Deut. c.* 21. 18. *Cadavera vero hominum supplicio publico damnatorum, vel etiam hostium, sole occidente omnino sepeliunto. Sufficit enim exemplo una dies. Deut. c.* 21, 22, 23. *Vide etiam Uzielidam & Compilatorem Siphra*, & *Masictam* Synhedrin c. 6. §. 4, 5. & *T. Bab. titulo eodem f.* 45. 46. 47. & *T. Jeros. f.* 23. *c, d.* & *Flavium Josephum paragrapho* 6. *hujus capitis*, & *in ingenti Opere Maimonidem c.* 15. Synhedrin. *Præterea Antecessores Babylonii altitudine publica sola simul cum sceleratis defodi honeste jubent. Istam autem filiorum rebellium censuram ac cædem plectere volunt Pharisæi, Divinæ Legis castigatores, duntaxat ephebos, post flagra publica, propter hominem vini carnisque* [illegible], *quod est Babylonis interpretantibus* [illegible], *vel rectius juxta Gemaram Solymitarium* Semilibra, *sive triens* mox *unius, in ipsa* [illegible] Synh. c. 8. 2. [illegible] *, raptam de penu familiari ac hausto uno subinde deglutitam, utroque genitore jam vivente* [illegible] *(ò viscera) accusante. Docent insuper Judæorum Magistri tam severe animadvertisse Oratorem Sinæum in contemptores parentum ex* [illegible] *consequentis mali*, בן סורר ומורה נידון על סופו: *ne ab hac protervia & a furtis domesticis procederent porro nequam ingenia ad homicidia & maxima flagitia. Masicta* Synhedrin. c. 8. & *Talm. Bab. f.* 80, 81, 85. & *Talm. Jeros. f.* 26. & Siphra *f.* 48. *c, d.* & Parapheasis Uzielidæ *Deut. c.* 21. *His autem observatum*, Maligna quidem & rebelli prole puniri parentes ob peccata, quibus ipsi rerum Patrem offenderint. *Adde ex Maimonidis* [illegible] *capita posteriora* [illegible], *atque* [illegible] *p.* 437, 463. *Postremo autem potestatem patribus vitæ auferendæ, quam ingratis dederant, asserit sapiens Græcia: asserit apud Romanos lex Regia, lex Duodecemviralis; tum vox Urbis dominæ de liberis Herodis, Ulpianus, Papianus, aliique veterum Interpretum; quos legas apud Rufinum Collatorem, & in æterno opere maximi Grotii* de Bello ac Pace. BERN.

s Τῶν νεωτέρων] Τῶν νέων καταφρονῶσι *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* Τῶν νέων καταφρονῶσι *Big.* & *Vat.*

t Η διὰ σύνεσιν] Η δι' ἀσυνεσίαν legerat *Vet. Interpr.*

v Νουθετείτωσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* νουθετείτωσαν in *reliquis.*

x Επιφύεσιν] Sic restituo. Impressum pridem fuit *Bas.* & *Gen.* [illegible] pro ἐπιφύεσιν vel πεφύκασιν: scriptumque à quatuor ἐφ' υἱοῖν, *pro filiis.* Hoc etiam prudens nemo damnaverit. Quippe ex Flavio argumentum cepisse mihi videtur Sopater Apamiensis, quo austerum jus πατροκτονίας defenderet, [illegible]. *Epiphanius* forte agnoverat in Museo *Cassiodori*, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἦσαν δικασταί. BERN. Sic restituit *Bernardus*, quod ἐφ' υἱοῖν invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπιφύουσιν, pro ἐπιφύεσιν vel (quod vult *Coccejus*) πεφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἦσαν δικασταί.

y Γηροκομήσουσιν] Recte *Samb.* Aliis tribus præter Canonem γηροκομήσουσιν. Vulgus quidem Græciæ dicunt γηροκομῶ, sed pars melior & Attica γηροβοσκῶ. Mox *Samb.* [illegible], & postea φειδῶ, indeque ἀπόχρησαι. BERN.

z Εξουσι.] Lege ἕξουσι. COCC.

a Γενόμενον δέ σε] Γενόμενον &c. *Samb.* [illegible] *Vat.*

b Ανοχρῆσαι] Lege ἀπόχρησαι. COCC.

c Ωλιγώρησας.] Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.*

d Πρὸς τὸ σωφρονέστερον] Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονέστερον. Verum πρὸς τρόπον σωφρονέστερον, aut πρὸς τρόπον σωφρονέστερον legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Πατὴρ τοῦ παντὸς] Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Bas.* & *G.*

g Τυγχανόντων] Τυγχάνοντι *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in suo *Codice* habuit *Epiphan.*

h Μὴ πειραθείης.] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.* πειραθείης *Samb. Bas.* & *G.*

i Θεραπεύονται] Potius θεραπεύηται cum *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* aut θεραπεύοιτο et *Hen.* & *Busb.*

ta liberentur. Ita enim & bonus erit legiſlator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & reſipiſcendi diſciplina nihil proficere videantur; ſed continuis contra parentes facinoribus leges ſibi hoſtes faciat implacabiles, ab iis ipſis extra urbem ſequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad ſpectaculum omnium manſerit, noctu ſepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hoſtes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

Hebrais cum Hebræo vetitum fœnus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.

25. [1] Ne liceat ulli Hebræorum ad uſuram dare, neque cibum neque potum. non enim juſtum eſt in reditu habere fortunas tribulis: ſed ſubvenientem ejus neceſſitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo conſequuturam ob humanitatem.

Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.

26. [2] Qui autem mutuati ſunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum ſiccorumve, [3] rebus *ſuis* ex ſententia, Dei benignitate, ſuccedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quaſi apud ſeipſos deponentes, & ſi egeant rurſum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, *& eam morentur*, ne liceat domum eorum ingreſſis pignora capere, priuſquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *ſtantes* petant, & debitor ipſe ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præſidio ſubnixus ad ſe venit. Ac ſi quidem locuples ſit qui pignoravit, pignus retineat creditor donec redda-

κημένοις [k] ὀνειδῶν. οὕτως [l] γὰρ ὅ, τι νομοθέτης ἀγαθὸς [m] ἂν εἴη, καὶ οἱ πατέρες δυστυχεῖς, [n] οὐκ ἐπιδόντες ὑπὸ υἱὸν κολαζόμενον ὑπὸ θυγατέρα. [o] εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τοῦ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φαίνοιτο, ἐχθροὺς δ' ἀσπόνδους ποιεῖ [p] αὐτῷ τοὺς νόμους τοῖς συνεχέσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι· προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἔξω τῆς πόλεως τοῦ πλήθους ἑπομένου, καταλευέσθω· καὶ μείνας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τὴν ἁπάντων, [q] θαπτέσθω νυκτός. οὕτως δὲ καὶ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι· καὶ [r] νεκρὸς μηδὲ εἷς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαιτέρω τοῦ δικαίου τιμωρίαν [s] τίνων.

κε'. Δανείζειν δὲ Ἑβραίων ἐπὶ τόκοις ἐξέστω μηδενὶ, μή τι βρωτὸν μή τι ποτόν. οὐ γὰρ δίκαιον προσόδευσθαι [t] τοῦ ὁμοφύλου τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα ταῖς χρείαις αὐτοῦ, κέρδος εἶναι νομίζειν [v] τὴν τ' ἐκείνων εὐχαριστίαν, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενησομένην ἐπὶ τῇ χρηστότητι.

κς'. Οἱ δὲ λαβόντες ἢ ἀργύριον εἴτε τινὰ τῶν καρπῶν [x] ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, κατὰ νοῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ [y] χωρησάντων, κομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ [z] ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὐτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεηθεῖεν ἕξοντες. ἂν δ' ἀναισχυντῶσι περὶ τὴν [a] ἀπόδοσιν, [b] μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδίσαντας [c] ἐνεχυράζειν, πρὶν ἡ δίκη περὶ τούτου γένηται, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω· καὶ τὸν ὀφείλοντα κομίζειν [d] δι' αὐτοῦ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μετὰ νόμου βοηθείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. κἂν μὲν εὔπορος ᾖ ὁ ἐνεχυρασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ [e] δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀπο-

k Ὀνειδῶν.] Ita *Baſ. G. Big.* & *Bosb.* Atticorum more. ὀνειδῶν *cæteri* tono vulgi.

l Γάρ] Γὰρ *in Coll. Big.* & *Voſſ.* & mox tantum ὅ.

m Ἂν εἴη,] Εἰσάγοιν *Epiphan.*

n Οὐκ ἐπιδόντες] Ita *Samb. Big.* & *Burius* è conjectura. in reliquis ἐπιδόντες.

o Εἰ δὲ οἱ] Οὐς (οὐ *Coll. Voſſ.*) δ' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* εἰ δὲ οἱ λόγοι legiſſe videtur *Epiphan.*

p Αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* αὐτῷ ſeu αὑτῷ in *reliquis* deſiderabatur.

q Θαπτέσθω νυκτός.] Deut. 21. 23. ſcriptum eſt לא תלין non pernoctabit, ſed eodem die ſepelietur. Eodem die videtur eſſe capiendum, uti quum de quorundam ſacrificiorum comeſtione dicitur: Eodem die comedetur: nihil remanebit uſque ad mane. Id eſt, quod Judæi dicunt, in illis לילה הולך אחר היום nox *ſequitur diem*. Secus enim ſolet dies 24 horarum inchoari a veſpera & nocte, ut tempus diurnum cenſeatur pars poſterior. Joſephus lib. III. de bello cap. 14. etiam ſcribit τοὺς ἀνελόντας ἑαυτοὺς μέχρις ἡλίου δύσεως ἀτάφους, eos qui ſibi violentas manus intulerunt, relinqui inſepultos uſque ad ſolis occaſum. Ita capite ultimo libri quarti notat de blaſphemo κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω, *pendeat per totum diem & ignominioſe & obſcure ſepeliatur.* Sic ἐν νυκτὶ Achan ſepultus νυκτὶ ἀτίμως, teſte noſtro lib. V. Ant. 1. Sic idem infra lib. XVI. ult. Herodis filios duos νύκτωρ, noctu ſepultos narrat. Verum his adverſari videtur, quod lib. IV. de bell. cap. 7. ſcribit πρὸ δύνοντος ἡλίου καθελεῖν τε καὶ θάπτειν conſueviſſe Judæos, ſi qui cruci eſſent affixi. Num ſolos hic cruci affixos reſpicit, quibus ſolis convenit τὸ καθελεῖν; Aut an καθελεῖν fit ante ſolis occaſum, θάπτειν poſt? An vero ita debet intelligi, ut tempus circa occaſum ſolis innuatur deſtinatum, & ut a cruce auferantur & ſepeliantur? Puto quos Deus vetat pernoctare inſepultos, potuiſſe circa occaſum ſolis (quando ſcopo Dei erat ſatis factum, id eſt, quum ſpectandus omnibus ſatis ſuperque fuerat) ſepeliri: potuiſſe etiam adulta jam nocte terræ mandari, modo ne pernoctaret inſepultus uſque ad mane. Confer Joh. 19. 31. quia Sabbatho, quod inſtabat, non licebat mortuos ſepelire, ante ſolis occaſum Chriſtum in monumento condunt. Ceteroquin probabile eſt eos Chriſtum noctu θαπτῇ ἀτίμῳ ſepulturos fuiſſe. Sed uti ſepulcrum ei honoratum contigit, ita & tempus ſepulturæ. REL.

r Νεκρὸς μηδὲ εἷς] Hic eſt quem Hebræi מת מצוה dicunt REL.

s Τίνων.] Ex τίνειν *Big. Samb.* & *Vat.*

1. *Ne liceat ulli Hebræorum*] *Hebræus Hebræo pecuniam, panem, potumque mutuo dat, abſque omni fœnore*, οὐδὲ τόκον καὶ τιμεῖν. *Lev. c. 25. 36, 37. Ex. c. 22. 25. Deut. c. 19. v. 20. Ezech. c. 18. 13, 17. & c. 22. 12. Ψ. 15. 5. De Uſura vero in genere & de Mutuo præclare agunt Phariſæi* Maſicta baba meſia, *& ab illis Maimonides in* Iad. f. 672. *titulo* περὶ δανειοῦ καὶ χρέους. *Agit & magnus Grotius libro ſecundo* Juris, *& pluribus voluminibus immodicum Salmaſii ingenium. Item prudentia Romana Pandecta l. XII. tit. 1. & l. XIII. tit. 6. 7. & toto libro XX. Reſcriptaque Imperatorum l. VIII. Codicis tit. 17. &c. Hac autem lex homines Chriſtianos minus percellit. Noſtram enim aviditatem, vel erga extraneos (in quos pro arbitrio ſæviit malignitas Judaica, quaſi Moyſis licentia Deut. c. 23. 20.* לנכרי תשיך, τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκδανειεῖς, *Scholiſque acclamantibus. Jeroſ.* ‏יש‏ *f. 44 & T. Bab. f. 26.* ‏יש‏, *& Maimonidis* Iad. *f. 676. tit.* ‏הנלוה והמלוה‏ *) uſura* Unciaria, *ſive per menſes æſtimata* Centeſima, *qui modus licitus ſemper fuit Græcorum, qui Romanorum uſque à XII. Tabulis etiam complurium Imperatorum edicta flagellant. Nam Jura Municipalia adhuc ſtrictius fœneratores coercent: adeo ut Uſura nunc temporum evaſerit uberius lucrum capientis quam dantis mutuo. Theologi tamen nonnulli & Canonum Chriſtianorum ſtudioſi, ſcripta ſanctorum Prophetarum & Eccleſiaſticorum dum rigide interpretantur, à populo Fideli omne fœnus nunc ablatum, debitore ſimul ac creditore invitis & afflictis.* BERN.

t Τοῦ ὁμοφύλου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* atque ita legerat *Salmaſ.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 683. in *Editis* τοὺς ὁμοφύλους.

v Τὴν τ' ἐκείνων] Τὴν τ' ἐκείνου εὐχαριστίαν *Vat.*

2. *Qui autem mutuati ſunt*] *Commodatum reſtituitor fide bona animo læto. Secus ſi acciderit, rem ſuam creditor ante ædes debitoris expellet, aut in Foro perſequatur. Mola ejuſque inſtrumenta, Moyſi Juriſconſultorum princeps* ריחים ורכב μύλη καὶ ἐπιμύλιον, *ceteraque cuncta quibus victus humanus apparatur,* כל דבר שעושין בו אוכל נפש, *(ſicut Joſephus Matthia, & Deuterota* Baba meſia *c. 9. 13. late digneque Deuteronomium Moſaicum interpretantur c. 24. 6.) pignori haud cedunt,* לאכל או לעבום. *Quinvero pignus pauperculi, maxime amiculum* שמלה, *ἱμάτιον Alexandrinis & Joſepho, ſub occaſu ſolis ad ipſum redit, quo dormiet. Repetes jam Exodi c. 22. 26. Deut. c. 24. 6--13. Talmudum* Porta mediana, *& Maimonidem tit.* מלוה ולוה. BERN.

x Ὑγρῶν ἢ ξηρῶν,] Ὑγρὰ ἢ ξηρὰ *Samb.*

3. *Rebus ſuis ex ſententia,*] Sc. ſi ſolum hoc illi ſuperſit, cui in ſtratis incubet, aut quo ſe operiat noctu dum ſomnum capit. *Salmaſ.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 707.

y Χωρησάντων,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* χορηγησάντων, pro χορηγηθέντων aut χορηγηθέντων.

z Ἀποθέμενοι] Ἀποθέμενοι εἰς αὐτοὺς, καὶ πάλιν οἱ χρῄζοντες ἕξοντες *Vat.*

a Ἀπόδοσιν,] Nec eliminabis τὴν ἀπόδοσιν *Hen.* & Editorum, quod deſcendit à tempore venturo δώσω, ut ζώσις, ῥῶσις, &c. BERN.

b Μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν] Ita *Bosb. Hen.* & *Salmaſ.* p. 518. μὴ πρ. τ. οἰκ. βαδίσαντες *Baſ.* & *G.* μὴ πρὸς τὴν οἰκ. βαδίσαντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

c Ἐνεχυράζειν,] De vi vocis ἐνεχυράζειν vide *Salmaſium* de *Modo Uſurarum* & de *Trapezit. Fœnore.*

d Δι' αὐτοῦ,] Sic *Epiphan.* & *Salmaſ.* in *ceteris* δι' αὐτοῦ.

e Δεδανεικώς·] Ita ex *MSS.* in *Editis* δανείσας.

ἀποδιδότω πρὸ ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τοῦτο, φύσει δὲ Θεοῦ τοῖς πενομένοις [f] ἔλεον νέμοντος. μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ [g] ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [h] στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μηδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ΄. Ἐπ' ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος [i] ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [k] ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν [l] ἀποτινέτω. κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, [m] κἂν εἰ περὶ διορύγματι [n] τοιχίου. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [o] τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινέτω, πλὴν βοός· πενταπλῆν δὲ ὑπὲρ τούτου [p] καταβαλλέτω. [q] ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλῦσαι, δοῦλος [r] ἔστω τοῖς [s] καταδικασαμένοις.

κη΄. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλῳ τις ἓξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφιέσθω. ἐὰν δὲ, [t] τέκνων αὐτῷ γενομένων ἐκ δούλης παρὰ τῷ πριαμένῳ, διὰ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν [v] βούληται δουλεύειν· [x] ἐνιαυτοῦ ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, πεντηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ΄. Ἐὰν δέ τις [y] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ' ὁδὸν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλεκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὴν ἐκ τῆς ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις [z] κατ' ἐρημίαν [a] πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα [b] παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ΄. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παρελθεῖν κλινοῦν [c] τινι κακοπαθοῦν-

tur mutuum: sin pauper, ante solis occasum referat, præsertim si pignus sit vestimentum, ut [1] id habeat ad somnum *capiendum*, Deo natura pauperibus misericordiam adhibente. Molam autem & instrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *bis ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur.

27. [2] In furto quidem hominis pœna esto mors. Qui vero aurum aut argentum surripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, insons esto, etiamsi in pariete *tantum* suffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, nisi bos sit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctæ solvendæ non erit, servus iis esto, quibus eam pendere damnas fuerit.

De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.

28. [3] Venditus quis contribuli sex annos serviat, septimo manumittatur. Quod si filio ei ex serva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga sua servire velit, anno Jubilæo (est autem annus quinquagesimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens.

De servis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.

29. [4] Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæsito eo qui perdidit, locoque per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* restituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam esse reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deserto aliquis inciderit, domino non statim invento apud se servet, Deum testatus se nolle aliena avertere.

Res inventa haud statim cedunt inventori. Ex. 23. Lev. 6. Deut. 22.

30. [5] Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta

Jumenta sublevanda. Ex. 23.

1. *Id habeat ad somnum* capiendum,] *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit *Castalio*.

f Ελεον νέμοντ☉.] Ut constat ex *Exodi* c. 22. 27.

g Ταύτην σκεύη] Αὐτὴν σκεύη μὴ ἐξὸν *Busb.*

h Στέρωνται] *Samb.* & *Salmas.* στερῶνται. Valet & Barytonon. BERN.

i Εστω ζημία.] Εστω ἡ ζημία *Vat.*

2. *In furto quidem*] *Plagiarius morte mulctatur*, tanquam reus homicidii adfectati, inquit Maimonides p. 463. מחויב. *Fur pecuniæ dupla. Et abigeus pecoris minoris*, *Moysi* τῆ, βοσκήματ☉ *Josepho & Talmudicis*, *pretio quadruplo*, ob frequentiam harum quadrupedum, quod animadvertit More nebucim p. 460. *bovis vero quintuplo*, jumenti, ait Vaziades Chaldæus, abactu peoni, addo, & optimi. *At si forte dicta mulcta minor fur fuerit, in servitutem vitæ vindicatur*, *Exodi* c. 22. 1 – 4. Τοιχωρύχ☉ *phrasi Moysis, aut verbis Tabularum Romanarum*, Si nox furtum factum sit, aut interdiu cum telo, si im aliquis occisit, jure cæsus esto. *Leges eadem*: Pœna manifesti furti, quadrupli est; nec manifesti, dupli. *Vide insuper sententias Pauli & Ulpiani apud L. Rosinum, & illas Pharisæorum penes Maimonidem* Hilcot Geniba f. 548. *vel potius in Misna c.* 7. Baba cama, & Ciddusim f. 18. T. Babyl. *Deinde ubi ἀνδραποδιστῶν leges Exodi* c. 21. 16. *Deut.* c. 24. 7. *Masicta* סנהדרין c. 10. 1. & *Talm. Bab. f.* 85, 86. Baba mesia c. 4. 9. & *Talm. Bab. f.* 56, 57. & *Maimonidem* de Furto c. 2. 1. & c. 9. 6. *Hinc plagium hominis Israelitæ strangulatione puniunt Synhedri Moysis. Satis autem habent, venum surreptos Ethnicos, si restituatur. Quinimo legerant alunde Interpretes Ptolemaici Exodi* c. 21. 16. איש מבני ישראל. *Adhuc etiam ex Deut.* c. 24. 7. *Onckelosus traduxerat* נפש מבני ישראל. BERN.

k Υφελόμεν☉,] Αφελόμεν☉ *Busb.* & *Hen.*

l Αποτινέτω.] *Big.* & *Samb.* ambo bis ἀποδιδότω. Reliqui quatuor ἀποτινέτω. BERN.

m Κἂν εἰ] Forsan καὶ εἰ, vel ἐὰν, vel ἢ ὡς. HUDS. Lege ᾖ COCC.

n Τοιχίου.] *Bas.* & *Gen.* διορύγματι τοιχίῳ, vitio prioris. διορύγματι τοιχίου *Big.* διορύγματι τοίχου *Samb. Hen.* & *Busb.* Vel ibi leges καὶ εἰ, vel ἐὰν, i. e. אם במחתרת phrasi Maimonidis p. 463. *Ducloris*, vel καὶ ἢ περὶ διορ. Dicit enim melior Moyses de hoc nebulone. אם במחתרת ימצא, ἐὰν ἐν τῷ διορύγματι εὑρεθῇ. Hanc sententiam præterierat bonus Scholasticus. BERN.

o Τετραπλῆν] *Al.* τετραπλῆ & mox πενταπλῆ.

p Καταβαλλέτω.] Ita in quatuor *MSS.* καταβαλέτω *Vat. Bas.* & *G.*

q Ο δὲ τὸ ἐπιτίμιον] Ο δ' ἐπὶ τὸ ἐπιτίμιον εἰ ἄπορος ἐστι διαλῦσαι αὐτῷ δοῦλ☉ &c. *Vat.*

r Εστω] Sic è *MSS* in *Editis* ἔστω.

s Καταδικασαμένοις] Eo modo *Big.* (& *Coll. Voss.*) καταδικασθεῖσι in *Editis*, *Aliisque.* καταδικασαμένου *Samb.* (& *Cocc.*) καταδικασάμεν☉ aut καταδικαζόμεν☉ apud *Isæum* & *Demosth.* est is secundum quem judicatum est.

3. *Venditus quis contribuli*] *Hebræum servituti subjectum*, ex furto equidem בגניבתיה *addit Jonathan interpres Exodi* c. 21. 2, &c. & Senatu decernente; *aiunt Babylonii* Ciddusim f. 14, 15. & Stigmatias, *in Deuteronomio Juda bannasi* הנרצע, *cum natis, si velet, annus septimus liberat, etiam nolentes mittit quinquagesimus, seu felicitas Iobeli. Ita filius idem Uzielis cum Josepho & Pharisæis exponit Moysis* לעולם *ἕως ἰωβήλου* עד יובלא *Ex.* c. 21. 2. & *Deut.* c. 15. 12, &c. *i. e. ad ludos usque seculares Hebræorum. Inde Nomodidascali initio* Ciddusim, Acquiritur servus Hebræus argento soluto, aut ex contractu. Liberatur vero anno servitutis septimo, aut demum quinquagesimo seculi, vel immature ex compensatione pecuniaria. Mancipium quidem ὠτότρητον vindicat ipsa Subula; sed Iobelus solvit, & heri obitus. עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו בשנים וביובל ובגרעון כסף יתירה עליו הנרצע נקנה ברציעה וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. *Præ cæteris autem Judæorum de conditione servili accuratior videtur mihi Maimonides f.* 645. Iad, *titulo* περὶ δούλων. BERN.

t Τέκνων αὐτῷ] Τέκνων αὐτῷ γενομένων in quatuor *MSS.*

v Βούληται δουλεύειν.] Εθέλῃ *Hen.* & *Busb.*

x Ενιαυτοῦ ἐνστάντ☉ τοῦ Ιωβήλου,] Ita *MSS.* in *Editis* deest ἐνστάντ☉ τοῦ.

4. *Si quis autem vel aurum*] *Pecuniam in via forte inventam per præconem reddes. Pecudem vero errantem in deserto, cum offenderis, bona fide apud te reservabis, ignarus domini. Deut.* c. 22. 1, 2, 3. *Ex.* c. 23. 4. & *Lev.* c. 6. 3. *Quocirca ex rebus perditis* מציאות, istæ haud cedunt statim inventori: sed tenentur præconio; *sicut definiunt Pharisaismi Proceres Baba mesia c.* 2. *paulo minutius quam Flavius ipse*, Vas fructuum, imo vasa cuncta, sacculus ita pecuniæ, aut rei alius, & vel trium nummorum cumulos; fasciculus extra viam communem deprehensus: torta domestica, non illa pistoris publici: vellera petita ab eriopolio, seria denique vini oleive. *Quod est verbis patrum*, ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס וכיס כמות שהוא צבורי פירות צבורי מעות ג' מטבעות זה על גב זה כריכות ברשות היחיד וככרות של בעל הבית וגיזי צמר הלקוחות מבית האומן כדי יין וכדי שמן. *Vide & Maimonidem* de rapto & perdito, *præsertim c.* 13. BERN.

y Η χρυσίον] Particula ἢ abest quibusdam *MSS.*

z Κατ' ἐρημίαν] Εν ἐρημίᾳ *Vat.*

a Πλανωμένοις,] *Al.* πλανωμένων.

b Παρ' αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρ' αὐτοῦ in *Editis*.

c Τινι κακοπαθοῦντων] Τινὰ κακοπαθοῦντα ὑπὸ *Big.* & *Samb.* τινὸς κακοπαθοῦντος ὑπὸ legisse videtur *Vet. Interpr.*

5. *Ne cuiquam liceat præterire*,] *Scias tui esse*, *jumentum quod videris cunque prolapsum hærensque in luto sublevare, aut cum agasone suo συνδιαταλαιπωρεῖν. Quomodo intentionem difficilem satis explicat hic Sacerdos*, וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו *Ex.* c. 23. 5. *Interpr.* LXX. *reddidere*, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. *Reddo ego*, Operamne detrectabis? quin una cum ductore eum omnino relevabis. עזב *enim tam* liberare & solvere, *quam denotat* omittere & derelinquere. *Recte adeo Samarites*,

لا تنقطع عن مساعدته فكا تفك معه,

Suppetias ire jumento fratris ne desiste, sed potius junctis viribus liberato. *Verum clarius libro alio ipse Moyses* הקם תקים עמו *Deut.* c. 22. 4. ἀνιστῶν ἀναστήσεις αὐτὰ μετ' αὐτοῦ, tu & ille lapsam

bestiam

ta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat & subveniat, laborem etiam proprium existimans.

Ignoranti via monstranda. Deut. 27.

31. [1] Quin & vias ignorantibus ostendant *oportet*; neve, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. [2] Similiter neque maledicat quisquam absenti, neque muto.

Leges de Percussoribus, Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. [3] Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuo vindicetur, eo qui vulneraverit idem passo. Quod si domum delatus dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus esto qui percussit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem insumpserit, solvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulsaverit, si quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit; viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod si illa ex ictu moriatur, & ipse mortem subeundo pœnas luat; lege æquum esse censente, ut vita pro vita reponatur.

των ὑπὸ χειμῶνος [d] πεπτωκότων ἐν πηλῷ· συνδιασώζειν δὲ, καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγουμένους βοηθεῖν.

λα'. Μηνύειν δὲ καὶ [e] τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα θηρωμένους [f] αὐτοὺς ἐμποδίζειν πλάνῃ τὴν ἑτέρου χρείαν.

λβ'. Ὁμοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [g] τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἐνεόν.

λγ'. Ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς, [h] παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, ταυτὸν πεπονθότος τοῦ [i] πλήξαντος. ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας. σωθεὶς δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσας εἰς τὴν νοσηλείαν, [k] ἀποτινέτω πάνθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τὸν τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα [l] λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς παρὰ τὸ [m] διαφθαρὲν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς παρ' αὐτοῦ χρήματα. [n] Θνησκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθέσθαι δικαιοῦντος τοῦ νόμου.

λδ'. Φάρ-

bestiam erigetis. *Vide omnino explicationem Pharisæorum* Baba mecia c. 2. 10. *una cum Gemara Jeros. f. 8. d. & Babyl. f. 32. Hi enim, uti optime norant vim verbi* עזב, *ita passim interpretantur* פרק ἀνεῖξαι, λῦσαι. *Ceterum ad hanc Legem Bocharius non placet.* BERN.

d Πεπτωκότων] *Al.* πεπτηκότων, & ἐμπεπτωκότων.

e Τὰς ὁδοὺς] Gentes de Judæis dicebant, illos *Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti.* REL.

1. *Quin & vias ignorantibus*] *Ab itinere neminem seducere*, sed monstrare vias eadem neque sacra colenti. *Unde Axioma veteris Scholæ*, פריקה כתום טעינה בשכר: ἀνεῖσθαι μὲν ὁ λύεται, μισθῷ δὲ τὸ ἐπισάττειν. *Tantum profecto propter diras Deut. c. 27. 18.* ἐπικατάρατος ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ. *Nimirum admonet Uzielida, simulque Paraphrastes Urbis*, אכסנא דהוא סמי לכביא. inexpertus vix pro cæco habetur. BERN.

f Αὐτοὺς ἐμποδίζειν] Αὐτοῖς *Samb.* una manu, αὐτὸν altera.

g Τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἐνεόν.] *Big.* & *Samb.* τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἐνεόν. *Hen.* & *Bosb.* τὸν ἀπόντα καὶ τὸν κωφὸν i. e. τὸν ἄφωνον. Late etiam accepit vocabulum Mosaicum חרש cor Onceloso; unde vertit Chaldaice דלא שמע ὁ ἀκούων, Lev. c. 19. 14. sive vitio aurium, sive absentia hoc contigerit. Veruntamen heic scribendum ei arbitror suadeoque, τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἐνεόν, quod frequentius in libris bonis, τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἐνεόν, *surdum & mutum.* ἄφωνος enim apud Græcos Philologos ἄφωνος, κωφός: sed & חרש inter Criticos linguæ sanctæ tam mutitate & silentio, quam surditate affectum hominem denotat; ut de vitiis admodum cognatis licuit. BERN. Τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἐνεὸν *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* τὸν ἀπόντα καὶ τὸν κωφὸν *Hen.* & *Bosb.* τὸν ἀπόντα καὶ τὸν νεὸν *Vat.* τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἐνεόν. i. e. τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἐνεόν, *surdum & mutum*, malit *Bernardus.*

2. *Similiter neque maledicat*] *Surdo mutoque cave maledicas* לא תקלל חרש ὁ κωφὸς ἐστὶν κωφός. *Lev. c.* 19. 14. *Certe qui audit omnia, is tibi respondebit. Vide* Synhed. f. 66. *Talm. Bab. Bene etiam* Pesicta Zotorta *de hoc præcepto*, מרבה אפילו בר ישראל שאינו שיכין כל חוטר לאבין. BERN.

h Παραχρῆμα] *Big.* παραχρῆμα μὲν ἀπόλαυε (propter κείμενον D. Moyses) ἐκδικείσθω. *Samb.* παραχρῆμα μὲν ἀπόλαυε, ἐκδικείσθω. *Bosb. Hen. Bas. Gen.* & *Epiph.* παραχρῆμα μὲν οὖν. *repente mulctetur*; vel, ut habet L. *vindicetur repente.* Ibidem *Hen.* πεπονθὸς pro παθόντος, atque *Samb.* πεπληχότος pro voce media. BERN. Παραχρῆμα μὲν ἀπόλαυε ἐκδικείσθω in *MSS.*

3. *Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus.*] *In rixa percussum, recte Aquila* ריבין *hac causa vertit* διαμαχομένων, *absque ferro*, (*aut vocibus Legislatoris, etiam præter Biblion Samaritanum*, באבן ובאגרוף, *i. e.* λίθῳ ἢ πυγμῇ *Philoni*, *Hieronymo*, *Uzielida*, *aliisque veterum post Interpretes Ptolemaicos*, *Onkeloso equidem* lapide aut κερματίῳ בכורמזא, *Jonathani pariter ad Es. c.* 58. 4.) *statim vindicat Lex talionis. Sin saucius ille post complures dies domi emoriatur, percussor insons esto homicidii: alias medicinæ temporisque damnum revalescenti rependat. Paulo aliter hæc explicat Philo p.* 793. *Petes igitur fundum juris Exodi c.* 21. *v.* 24, 25. & *v.* 18, 19. *Lev. c.* 24. 17, 19. 20. *Deut. c.* 19. 21. & *in Codice Christiano Matth. c.* 5. 38. *Unde scimus nostri esse officii, quotquot nomine Jesu tingimur, ad ultiones, etiam a Moyse aliisque Legumlatoribus concessas, raro aut nunquam ire. Verum Jure Sinao eadem cædes legitima repensat. Ex. c.* 21. 12. מכה איש ומת מות יומת. *Quod recta ratione interpretantur Pharisæi Masicta* Synhedrin c. 9. 1, 2, 3. *indeque Scholastici Urbis f.* 27. *a.* & *Babylonii f.* 78, & 84. *atque demum Uzielides ad Moysen*, Israelitam quisquis illico interfecerit concertando vel absque gladio, gladio plectitor, ceu רוצח. *Attamen damna cuncta Hebræorum, vulneraque, præter lethalia*, (*hæc enim, ut ostendimus, sunt ἀνεπανόρθωτα, pretioque omni majora*) *Magistratu arrogante, nummi redintegrant, ut docuit Schola omnis Pharisæorum, Sadducæis Carraisque multum invitis. Præsertim Misnæ* Baba cama c. 8. §. 1, 2. *Ubi læsiones, actiones quam secunda, quinque capita damnum, dolor, curatio, tempus vacuum, & ignominia, pecuniam contra æstimantur. Ita & Talm Jeros. f.* 6. *b.* & *Talm. Bab. f.* 83, 84, 85. *Unde Jonathas ad Lev. c.* 24. 20. דמי תברא תחות תברא Pretium fracturæ pro fractura, proque oculo valor oculi. *Vide porro* Cosri p. 220. & *Maimonidem* Hilcot χόβλα, *seu de atroci injuria c.* 1. & *c.* 2, 3, 4. 5. *ubi hæc late tractat & tanquam Jurisconsultus, ex Talmudis utrisque. Quippe in* More *animus ei defecit, quasi in vindictam parem, l.* 3. *c.* 41. *Deinde vix aliud a Moyse crepuere Romani juris Tabulæ primæ*, Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio esto. *Quis enim hac causa depacisci nollet, præter ingenia improba & servilia? Adde his sententias Pauli Ulpianique tit.* 3. *Collationis Rufinianæ*, & *Π. lib.* 48. *tit.* 8. *Insuper ad hunc titulum pertinent dictata alia Moysis.* Quisquis partum prægnanti mulieri excusserit, multa pecuniaria dissolvet crimen prolis imminutæ: sin fœmina ex plaga intermoriatur, ille neci dabitur. *Exodi c.* 21. 22 —— 25. & δευτερώσεις *Pharisaica c.* 8 Baba cama. *Et Talm. Bab.* Synhedrin *f.* 74, 79, 87, 111. Cetubot *f.* 30, 33, 34, 35, 36. & Baba cama *f.* 42, 43, 49, 84. & *Maimonides c.* 4. Chobel. *Nam limitationem Moysis* ואם אסון יהיה, si cædes forte contigerit, מיתה *mors*, exitium *Onceloso*, *sicut inter Æthiopum populos* ወሰን exitus, finis, deliquium; *Fl. Josephus*, *Hieronymus noster*, & *larga secta Pharisæorum*, *non de abortu*, *sed de parente pereunte interpretantur. Veruntamen justitia Romana decreta & Principum Christianorum rem capitalem habent, fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco; sit modo* אסון, *quod est*, formæ nostræ, *sive* ἐξεικονισμένον, אם צורת הולד *Sic enim Judæi* LXXII. *sic Samaritæ plures dictionem illam priscam explicant.* [illegible] *Similis fuit & paraphrasis facundissimi Philonis, quam nescire non potuit Josephus, noluit tamen sequi, Pharisæorum interpretamentis addictior.* [illegible Greek quotation] *Præterea tamen* אסון *denotare potest* plagam atrocem gravemque أسان *Arabice* & بأس: *quod heic expressit Paraphrastes Samaritanus*, & *in libro præcedenti Symmachus intellexit voce* [illegible]. *Aut plane simpliciterque significat* אסון abortum, fœtum fœtentem & corruptum. *Is* أسن & ونى *Arabibus*, *Aquila Judæo* [illegible]. BERN.

i Πεπληγότος.] Πεπληχότος *Samb.*

k Ἀποτινέτω] Hic & passim *Big.* & *Samb.* ἀποτινέτω. Quatuor tamen ἀποτινέτω. Et statim *Samb.* παρὰ χρόνον τὸν τῆς κατακλ. BERN.

l Λακτίσας ἔγκυον,] Λακτίσας ἔγκυον pro ἐγκύμονα *Big.* λακτίσας ἔγκυον vitio *Hen.* Dein ζημιούσθω *Bas.* & *Gen.* ζημιούσθω χρήμασι æque *Hen.* BERN.

m Διαφθαρὲν] Διαφθαρθὲν *Samb.*

n Θνησκούσης] Θνησκούσης δὲ τῆς γυναικὸς, καὶ αὐτὸς *Vat.* Hic *Josephus* non de abortu, ut debuit, sed de parente pereunte verba *Moysis* intelligit. Veruntamen justitia Romana & decreta principum Christianorum rem capitalem habent fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco: similiter & *Philo*; quem tamen sequi noluit *Josephus*, Pharisæorum interpretamentis addictior.

1. *No-*

λδʹ. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω [o] μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, [p] τεθνάτω· τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους, [q] καθ' οὓς τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

λεʹ. Ὁ πηρώσας πασχέτω τὰ ὅμοια, [r] στερόμενος οὗπερ ἄλλον ἐστέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν τὸν πεπονθότα κύριον τοῦ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βούλεται γίνεσθαι [s] πικρότερος.

λϛʹ. Βοῦν τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δὲ [t] ἐφ' ἅλωνος κτείνειε τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδὲ εἰς τροφὴν εὐχρηστος εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν δὲ καὶ ὁ δεσπότης [v] ἐλέγχηται προειδὼς αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς [x] θνησκέτω· ὡς αἴτιος τοῦ ὑπὸ τοῦ βοὸς [y] ἀνῃρημένου γεγενημένος. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλευέσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνῃρημένου. βοῦς δὲ ἐὰν οὕτως πληγεὶς ἀποθάνῃ πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

λζʹ. [z] Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. [a] εἰ δ' ἄν τις ὄρυγμα ποιῶν μὴ κλεισὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς [b] στέγεσιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς [c] ἀποκυλισθέντας [d] ἀποβάλλεσθαι.

ληʹ. Παρακαταθήκην δὲ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω· καὶ μηδεὶς ἀπο-

34. [1] Nemo Israëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læsiones factum. Quod si habuisse deprehensus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affecisset, contra quos paratum erat pharmacum.

Pharmacum lethale parantis pœna. Ex. 22.

35. [2] Qui mutilaverit *aliquem*, similia patiatur, privatus quo privavit alium, nisi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* passo plenam dante potestatem æstimandi casum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* nisi acerbior esse velit.

Lex Talionis. Deut. c. 19.

36. [3] Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod si aliquem in area percussum interfecerit, ipse quidem lapidatus moriatur, & ab esu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante scivisse convincatur, nec tamen custodivisse, ipse quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis causa fuerit. Sin autem servum aut ancillam bos occiderit, ipse quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta siclos interempti domino pendat. [4] Quod si bos ita *à bove* ictus mortuus fuerit, & mortuus & percussor vendantur, & domini eorum pretium utriusque inter se dividant.

Lex de Bo. petulco. Ex. 21.

37. [5] Qui puteum aut lacum demiserint, diligenter curent, ut tabulis impositis clausos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, sed ut nullum in eos incidendi periculum sit. Quod si in talem scrobem non clausam pecus alicujus delapsum intereat, pretium ejus domino solvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non sinent ullos devolutos extingui.

De pecore in lacu aut puteo extincto. Ex. 21. & Philo, p. 800.

38. [6] Depositum qui accepit, *illud* tanquam rem sacram & divinam servet & custodiat; & nemo

Depositum bona fide servandum. Ex. 22. Lev. 6.

1. *Nemo Israëlitarum pharmacum habeat,*] Pharmacum lethale paranti pœna capitis esto. *Nec lex est justior ulla.* מכשפה *itaque Josepho interprete* φαρμακεύτρια, *Exodi c.* 22. 18. Veneficam (*Onkeloso* חרשא, *Samaritis* בגורה & ساحرة: *sed* LXX. *Interpr.* φαρμακοὺς οὐ περιποιήσετε, *beatoque Hieronymo* maleficos, *quod est* מכשפים *aut* כשף) haud sines vivere; *quia lapidibus obruet, Deuterotis definientibus,* Synhedrin 67. Talm. Bab. *Vide Deut. c.* 18. 10. & *D. ad legem* Corneliam de Sicariis & Veneficis, *ubi gravissime edixit Hadrianus,* In maleficiis voluntas spectatur, non exitus. *Idem equidem ante Hadrianum Philo Judæus p.* 790. & *spectatim de Veneficis sexus utriusque p.* 791, 792. *Mosaica verba fortiter premens,* κελεύει φαρμακευτὰς καὶ φαρμακίδας μηδὲ μίαν ἡμέραν ... *Mox elegantius ille, quam æquius:* ... BERN.

o Μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος] *Hen. & Eusb.* μηδείς· ἂν δὲ κεκτημένος. BERN.

p Τεθνάτω.] In maleficiis ejusmodi voluntas spectatur, non exitus. Vide *Philonem,* p. 791, 792.

q Καθ' οὓς τὸ] Καθ' ὃν *Big.* & *Samb.*

r Στερόμενος] Στερούμενος *Vat.*

2. *Qui mutilaverit* aliquem,] *In atrocibus injuriis obtinet jus Talionis, ni læso placeat pœnam depacisci. Vide §.* 33. & *Deut. c.* 19. 19. & *prudentissimum Velvodum tit.* 42. Parallelorum. BERN.

s Πικρότερος.] Forte πικρότερον. COCC.

3. *Bovem cornibus petentem*] *Bos qui hominem ingenuum in area cornu confixerit, confestim lapidetur. & ab esu hominum rejiciatur.* ... *argumento Philonis. Vel in damnum majus possessoris negligentis, explicante* More l. 3 c. 40. *Pereat & dominus, qui bestiam petulcam sciens monitusque non continuerit. Aut ex æquissimo Legislatorum, pro capite libero solvat arbitrio Judicum,* כופרין *Jonathanis, Exodi c.* 21. 30. *Tale tamen caput nunquam valebat minus siclis sexaginta. Idem jus repetit & Philosophus Alexandrinus,* ... *Servum vero servamque, quippe de pauperie Chananæi Ethnicive minus curant Synedria Judaica, si nota servitutis taurus confoderit, obruatur ipse; atque insuper extincti servi pretium, siclos triginta, hero pendat dominus cornupeta non bonus. Quoties denique bos bovem alterius trucidaverit, amborum pretia æque inter se domini partiunto, Exodi c.* 21. 28, &c. & *jure Noachico Gen. c.* 9. 10. *Pariter Proceres fori Romani ad* legem Corneliam de Sicariis l. 15. & *ad Aquiliam l.* 31. & *maxime initio l.* 9. Π. & *Comp. Harmenopuli l.* 6. *tit.* 1. Si quadrupes pauperiem, *quæ est damnum grave,* fecisse dicetur, &c. *phrasi* XII. *Tabularum, & sententia Solonis sapientissimi viri. Verum* de damnis sine injuria facientis datis, *accuratione severa & Pharisaica agitur Masictâ* Baba cama, *capitibus* 1, 2, 3, 4, 5. & *in Gemaris adjectis: indeque Maimonides in* Iad l. ... *magna copia sententiarum.* BERN.

t Ἐφ' ἅλωνος] Marg. cod. *Sambucani* ἐπὶ ἅλωνος. Hoc omisit cura *Epiphanii.* BERN.

v Ἐλέγχηται] Ἐλέγχει *Big. Samb.* & *Vat.*

x Θνησκέτω] Ἀποθνησκέτω *Big.* & *Samb.*

y Ἀνῃρημένου] *Samb.* antique ἀναιρεμένου BERN.

4. *Quod si bos ita*] Bos autem si à bove percussus &c. in *Vet. Interpr.* ac si pro οὕτως legisset ὑπὸ βοός.

z Οἱ φρέαρ] Οἱ δὲ φρέαρ *Big.* & *Samb.*

5. *Qui puteum aut lacum demiserint,*] *Pretium pecoris lacu aut puteo inaperto extincto dissolvat is qui foderit. dummodo foveam extra atrium suum in itineribus fecerit,* בשקקא או בשוקי רבים, *quod aiunt Jonathan interpres & Judas Antecessor Judæus; necnon ævo eodem inter prudentes Romulidas clarissimus Paulus D. ad Aquiliam l.* 28. *Consule tamen ipse Divinum Moysen Exodi c.* 21. 33. & *Deuterotas Pharisæos* Baba cama c. 1, 5, 6, & *Moysen Maimonis c.* 12. de Damnis; *Philonem denique Judæorum facundissimum p.* 800. *ubi ex Lege Sacra dat putei fossorem quadrupede illo mortuo, conditionemque injicit supradictam,* qua pluribus iura ... *Josephus utraque conditione caret ex compendio.* BERN.

a Εἰ δ' ἄν] Οὐ δ' ἄν τις *Idem.*

b Στέγεσιν,] Τέγεσιν *Vat.*

c Ἀποκυλισθέντας] Ἀποκυλισθέντας *Vat.*

d Ἀποβάλλεσθαι.] Ἀποβάλλεσθαι *Big.* (*Voss Coll.*) & *Samb.*

6. *Depositum qui accepit,*] *Depositum bona fide servanto coram Deo confisio: vel absque aliquo usu suo notitiave perditum dejeranto apud Septemviros: alioquin integrum creditori reddiberanto.* Exodi c. 22. 7. *Lev. c.* 6. 1. & *c.* 19. 11. & *Pharisæi curate ac feliciter Masictâ* Sebuot c. 5, 6, 7. & Baba Cama c. 9. & *Babylonii* Cama f. 63. 70. 76. 91. 106. 107. Sebuot f. 39. Ciddusim f. 21, & 42. Synhedrin f. 2. 5. & Mesia f. 41. 44. 47. & *Maimonides titulo* גזלה c. 7. & 8. & *tit* שאלה ופקדון *f.* 666. & *Helvet* Sebuot f. 194 &c. *Dixi definito* apud Septemviros. *Ita enim sederat* Synhedrium minus *ævo Josephi. Moyses quidem simpliciter jussit illos* אל האלהים, *quod est,* לקדם דייניא ad Forum Hebraicum, *Onkeloso & mille aliis Judæis; idemque* الي حاكم الله ad Judicem Sacrum *Samaritis innumeris. Alexandrini vero haud bene, haud distincte verterunt in Græcum* ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. *Adhæc, Mercedem operario die sua dabis, ni iratum Numen temseris,* Deut. c. 24. 14. *Lev. c.* 19. 13. & *Tobiæ c.* 4. 14. *Item Deuterotarum*

mo dolose *aliquid* componat ad eum, qui deposuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamsi auri vim immensam lucraturus sit, fretus securitate quod nullus sit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum suum sibi conscium esse credentem (& quisque sibi locuples testis ea agere studeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod si depositarius, nihil dolo malo agens, *depositum* perdiderit, septem judices adeat, Deumque juret nihil sua voluntata & vitio perditum esse, neque se ulla parte ejus usum esse: atque ita innocens abeat. Quod si vel minima parte creditorum usus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depositis, si quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus suis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non esse retinendam, hoc ipsum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis possessionibus. Quin & nihil solutionem differat, sed eodem die solvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris sui fructu.

Operarios non fraudandos, sed mercedem statim solvendam. Lev. 19. Deut. 24.

39. [1] Nati propter patrum culpam ne puniantur; sed propter suam ipsorum virtutem misericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitiosis sati. Neque vero filiorum peccatum patribus est imputandum: cum adolescentes discendi fastidio multa præter nostram doctrinam sibi permittant.

Causa patrum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. &c. Philo, p. 857.

40. [2] Spadones abhorreantur, & eorum fugia-

Spadonum congressus & castratio omnigena prohibita. Lev. c. 22. & Deut. 27.

στερῆσαι· [e] συνειδὼς τῷ πεπιστευκότι, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνή, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπειρον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τοῦ μηδένα εἶναι τὸν [f] ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλου μὲν γὰρ τὸ συνειδὸς ἐπιστάμενον τὸ αὐτοῦ προσῆκεν ἕκαστον εὖ πράττειν· [g] καὶ μάρτυς ἀρκούμενος αὐτῷ πάντα ποιείτω ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιστα δὲ τὸν Θεόν, ὃν οὐδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τοὺς [h] ἑπτὰ κριτὰς [i] ὀμνύτω τὸν Θεόν, ὅτι [k] μηδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀπώλετο καὶ κακίαν, οὐδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ οὕτως [l] ἀνεπαίτιος ἀπίτω. [m] χρησάμενος δὲ κἂν ἐλαχίστῳ μέρει τῶν πεπιστευμένων [n] ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ [o] πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῷ περὶ παρακαταθηκῶν, [p] κἂν μισθόν τις ἀποστερήσῃ τῶν ἐπὶ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· [q] μεμνήσθω ὅτι οὐκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθόν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ [r] μηδὲν ἀναβαλλέσθω τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθήμερον ἐκτινέτω· [s] ὡς οὐ βουλομένου τοῦ Θεοῦ τὸν ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸν εἰργασμένον.

λθ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἴκτου μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους [t] φύντας ἐκ φαύλων. οὐδὲ μὴν πατράσιν υἱῶν ἁμαρτίαν λογίζειν· τῶν νέων πολλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν [v] αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων, ὑπερηφανίᾳ τοῦ διδάσκεσθαι.

μ'. [x] Γάλλους ἐκτρέπεσθαι, καὶ σύνοδον φεύγειν [y] τὴν μετ'

tarum Baba mesia c. 9. §. 11, 12. *&* Iad c. 11. περὶ μισθωτῶν. BERN.

e Συνειδὼς] Συνειδότι Samb. Busb. (*Coll. Voss.*) *Hen* & *Vat.*

f Ἐξελέγχοντα.] Ἐξελέγξοντα *Vat.*

g Καὶ μάρτυς] *Big. Samb.* & *Epiph.* καὶ μάρτυσι ἀρκούμενος αὐτῷ [illegible], ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον. Alterum forte concinnius. BERN. Verba ista καὶ μάρτυς ἀρκούμενος &c. parenthesi (quod fecimus) includenda, nisi cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* legamus, καὶ μάρτυρας ἀρκούμενος [illegible] &c. aut dicamus post τὸν Θεὸν vocem aliquam (quæ forsan exciderit) supplendam esse: *sc.* vel ἀποβλέπων ex *Vet. Interpr.* qui habet *& maxime respicientem ad Deum*, vel φοβούμενος cum *Castalione.*

h Ἑπτὰ κριτὰς] De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vett. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. HUDS. An εἴκοσι sed & supra meminit τῶν ἑπτά. REL.

i Ὀμνύτω τὸν Θεόν,] Ὀμνύτω *Hen.* & *Busb.*

k Μηδὲν παρὰ] *Al.* μηδὲ. & mox αὐτοῦ & ἑαυτοῦ.

l Ἀνεπαίτιος ἀπίτω.] Ἀνεπαίτιος ἀπίτω *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀναίτιος ἀπίτω *Busb.* & *Hen.*

m Χρησάμενος] Χρησάμενος δὲ, κἂν ἐλάχιστον μέρος τῶν &c. *Vat.*

n Ἀπολέσας] Lege [illegible]. COCC.

o Πάντ' οὖν] Πάντα ἃ ἔλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

p Κἂν μισθὸν] Κἂν μισθῷ τις *Samb.*

q Μεμνήσθω] Μεμνήσθω οὖν οὐκ ἀποστερ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeatur odibilis* (merito inquit *Bern.*) BERN. & HUDS.

r Μηδὲν ἀναβαλλέσθω] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Busb.* μηδὲ ἀναβαλλέσθω *Hen.* & *Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβαλλέσθω.

s Ὡς οὐ βουλομένου] Ὡς μὴ β. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

1. *Nati propter patrum culpam ne puniantur;*] *Causa parentum liberi ne puniantur, neve ipsi natorum culpa. In suppliciis quidem capitalibus id prohibet optimus Legislator, Deut. c. 24. 16. Sustinent tamen iura mosque Gentium, maxime Asianorum. Quinetiam Doctores Babylonii titulis* Synhedrin f. 27. 28. Cama f. 83, & 79. *&* Beracot f. 7. *& Interpres Legis Jonathan, multique recentioris seculi Rabini, deinde præsertim Maimonis c. 13.* Edit περὶ μαρτυριῶν, *Mosaicum* אל בנים *duobus exponunt modis:* Crimine filiorum, aut horum quidem testimonio, capite ne plectunto parentes. לא יתקטלון אבהן לא בסהדות ולא בחובי בנין וגו׳: *aut verbis piis & præclaris Talmudi*, לא יומתו אבות על בנים וגו׳ תל׳ כיון בנים ובנים בעון אבות אלא כשאותן מעשה אבותיהן בידיהן ולא יומתו אבות בעדות בנים ובנים בעדות אבות. *Tantidem forte innuit Oncelosius, aut aliquid simplex locutione isthac* בפים בנים. *Denique in veteri Commentario* Siphre f. 52. a. *paulo laxius patet* אל בנים, per liberos suos neci ne danto parentes על ידי בנים; *aut potius* בעדות על בנים, filiorum, nepotum, adfiniumque suorum testimonio genitor non perit. *Haud aliter æquitatis Romanæ lima Julius Paulus*, Receptarum Sententiarum libro 5. *necnon p.* 154. Collationis Rufinianæ: Adversus se invicem parentes & liberi, itemque liberi, nec volentes ad testimonium admittendi sunt; quia rei veræ testimonium necessitudo personarum plerumque corrumpit. *Ne jam porro necesse sit ad* Legem Juliam *provocare in re communi mortalium.*

t Φύντας] Φύντες *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

v Αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων,] Ἑαυτοῖς *Big.* & *Samb.*

x Γάλλους] *Miser interpres, dum omnino nesciret quid rerum essent* γάλλοι, *arripere maluit*, τὸ ἐδίδασκεν ἄλλους (*vel* καλοὺς) ἐκτρέπεσθαι, καὶ σύνοδον φεύγειν &c. *atque ad sinorum adeo arrogantiam transferre, quæ de spadonibus jure merito dicebantur. Viris enim*, nolentes quæ sunt utilia doceri, & cultum (*ita MSS. cuncta, præter* Lipf. *editaque, exceptis* Col. *&* Frob.) fugere, per quem una secum & masculi virtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt. BERN.

2. *Spadones abhorreantur,*] *Deut. c.* 23. 1. *Eunuchorum*, τῶν γάλλων, *aut Mosis & Esaiæ post Assyrios* [illegible], *sit* θλαδίας *sive* θλιβίας פצוע דכא, *sit* ἀποκεκομμένος כרות שפכה, *vel sit* خصي *ἀκλήριας, aut monstri cujus consortium & connubium omnino detestantur, tanquam genus mulieris quam viri; atque adeo* Ecclesia Domini קהל יהוה, *i. e. tum munere publico, tum præsertim thalamis Hebræis indignum prorsus & excisum. Ita Josephus Mosem suum interpretatur: ita Schola Pharisæorum Massecta* [illegible] *c.* 1. *& ibidem Commentatores Solymitani f.* 9. *b. Babylonique f.* 75. 76, 79. *& præter ipsos Obadias Mosesque Scholiastæ. Hæc etiam fusius magno Opere c.* 16. [illegible], *aut strictius p.* 507. More. *Hac etiam de causa monet Commentarius antiquus* Siphra *ventre apud Hebræos quatuor* קהלות ἐκκλησίας τῶν κυρίων *ex opinione* Juda *Principis, aut tres exclusis proselytis, ut Sapientes cæteri profitentur, Sacerdotum, Levitarum, & Laicorum. Perite itaque Uzielides* [illegible] *Deut. c.* 23. 1. לא ידכי דכסים ודפסיק גידה למסב איתא מקהל עמא דיי, Profanior equidem est spado, nervo quisquis vasisve mancus, quam ex populo Dei nurum ullam ductare liceat. *Addit insuper Flavius ex Lev. c.* 22. 24. Hominum quempiam pecudumque castrare ne audento. Θλαδίαν מעוך, *ait Legislator*, καὶ ἐκτεθλιμμένον כתות, καὶ ἐκτομίαν נתוק, καὶ ἀπεσπασμένον כרות οὐ προσάξετε τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν οὐ ποιήσετε, ובארצכם לא תעשו: *quod est*, באדעכון לא תסרכון, neque execabitis ullum animal, sive commune sive devotum, *ut docent Jonathan Paraphrastes, & celebris Antecessor Benzomas in* Chagiga f. 14. b. *&* Sabbat f. 3. *Maimonidesque* de Congressu illicito c. 16. §. 9. *Gallis adeo perit jus Judaicum, & mutilari unquam vigore ipsos vetat. Philo equidem & Theologi nostri aliter capiunt verba Legis veteris*, τὸ θλαδίαν καὶ ἀποκεκομμένον ἐκκλησιάζειν εἴργει ὁ νόμος *Lev. c.* 22. 24. *sive ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἀπελαύνει: quod tamen in Republ. Hebraica minime constat. Iterum vero idem inculcat Sophista Judaicus p.* 857. [illegible] *&c. statimque ille amore nimio Platonis*, [illegible]. *De legibus Romanis nunc abstineo dicere. Patent enim harum Pandectæ, satisque quod puto adsignant Castratores & Castratos.* BERN.

y Τὴν μετ' αὐτῶν,] Τὴν μετ' αὐτῶν [illegible] *Vat.* τὴν μετὰ τῶν [illegible] *Hen.* & *Busb.* statim ἄρσεν iidem.

μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄρρεν καὶ τὸν τῆς παιδοποιίας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τοῦ γένους [z] ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαυνέσθωσαν δ' οὗτοι ὡς ἐπὶ τέκνων σφαγῇ καὶ πρὸ τούτων ἀπολλύντες τὸ ἐκείνων [a] αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς τεθηλυσμένης, [b] μετημείψαντο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξέστω δὲ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

tur congressio; quibus erepta sit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis nostri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam sint id sustulerint quod causa eorum fuisset (perspicuum enim est, eos, cum effeminata sit ipsorum anima, in idem etiam corpore mutatos esse) itidem etiam quicquid aspicientibus putatur monstrum. neque homines castrare liceat, neque alia animalia.

μα'. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων κατὰ τὴν πολιτείαν διάταξις ἔστω, καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξειε· γένοιτο δὲ χρόνος μηδὲ εἷς, ὃς [c] καινίσει τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον [d] μεταβαλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [e] ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβουλήτους καὶ κατὰ προαίρεσιν ταραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ [f] τούτων βραχέα προσδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τὸ [g] σωτήριον εὐπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες, [h] ἀπαρασκεύαστοι [i] τοῖς καιροῖς [k] περιπίπτητε. γῆν, ἣν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν [l] ἠσκημένοις, [m] ἀπόλεμον νέμοισθε, κεκληρωμένοι αὐτήν, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὴν ἐπὶ κακώσει στρατευσάντων, μήτε στάσεως ἐμφυλίου καταλαβούσης ὑμᾶς· ὑφ' ἧς τἀναντία πράττοντες τοῖς πατράσιν ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομοθετηθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ Θεὸς παραδίδωσι, διατελοίητε. ἔργον δ' [n] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ἐπὶ παίδων ὑμετέρων, γένηται, [o] τοῦθ' ὑπερόριον πραχθείη. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, [p] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν παρὰ τοὺς [q] ἑκουσίως πολεμίους. πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτούς, δηλοῦντας ὅτι καὶ στρατιὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων εὐμενῆ τὸν Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως [r] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [s] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρουμένους ἀβούλητον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πειθομένων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τὴν εἰρήνην [t] φυλάττεσθαι. [v] εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύϊ διαφέρουσιν, ἀδικεῖν

41. [1] Et hæc quidem vobis sit pacifica legum reipublicæ constitutio, & Deus propitius honestatem ejus à seditionibus imperturbatam conservabit: absit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam necesse est hominum genus, vel invito vel sua sponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda sint prævidentes, salutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati [2] in tempora *funesta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animosque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, possidentes eam sine perniciosis externorum incursionibus, & absque civili vos exagitante seditione, (per quam si patribus vestris contraria faciatis, instituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine suo* comprobatas tradit. [3] Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc vestro ævo aut postea apud seros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ vestræ* limites geratur. Cæterum bellum gesturi, legationes mittite & præcones ad hostes voluntarios. decet enim, ante*quam* arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum propitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipsis invisum comparare. Ac si quidem obtemperaverint, decet vos pacem servare: sin vero sibimet *nimium* fidentes, ac si viribus præpollerent,

Legem Moysis ἀναλλοίωτον perpetuamque animo vano credit Josephus, finis & cætera Judæorum calamitas.

Leges Belli. Deut. c. 20.

Præcones mittendi.

z Ἡμῶν ὁ Θεὸς] Ἡμῖν *Vat.*

a Αἴτιον] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἀναίτιον, forte pro ὂν αἴτιον. quam lectionem sequendo ita *Gelenius* interpretatur, *sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* HUDS. *Quod insanum est.* Fuit quum legerem αἴτιον, ut sensus sit, debere illos haberi pro homicidis, qui quidem filios ipsos non occidant, sed πρὸ τούτων, filiorum loco τὸ ἐκείνων αἴτιον quod filiorum causa est. In alia longe diversa vagatur interpres Latinus. Potest tamen servari lectio ἀναίτιον, & sensus esse, *quod ipsorum causa non est*, id est, partem quæ filios non producit i. e. genitalia tollunt, quæ filios producere potuissent: nunc causa filiorum esse nequeunt, quia avulsa. In cod. MSto est αἴτιον, quod suspicionem priorem confirmat. REL.

b Μετημείψαντο] Μετημφιάσαντο *Big.* & *Samb.* μετημορφώσαντο *Vat.*

1. *Et hæc quidem vobis sit pacifica*] *Lex Moysis ἀναλλοίωτος perpetuaque. Sic ait his terque Flavius: sic animo vano credit hæresis tota Judæorum, Templo licet diruto, omnique Moysis supellectile jam penitus excisa. Verum hic Archaeologus, Deut. c. 27. v. ult. quo jam respexit, invenisse videtur absolute* את כל דברי התורה הזאת, *cum LXXII. Alexandrinis, & Divino Paulo, & cum Doctoribus Siciensis; quorum exemplaria ostentant πᾶσι τοῖς λόγοις, testibus B. Hieronymo, Procopio Gaza, nostrisque tandem oculis. Imo, quod mireris, Leviticon magnum f. 193. 3. Tanchumas Jurisconsultus in Talm. Jeros. Sota f. 21. d. plenissime citant hunc versum* מכאן דכתיב בסוף אמן כמי שכלו דבר ואחר כתיב אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת. *Idem denique confirmatur Lege ipsa Deut. c. 11. 32.* BERN.

c Καινίσει τι] Καινίσῃ *Bas.* in cæteris καινίσει, vel καινίσοι.

d Μεταβαλεῖ] Μεταβάλῃ *Big.* & *Samb.* & mox ἐπειδή.

e Ἀνθρώπινον] Ἀνθρώπειον *Vat.*

f Τούτων βραχέα] Τούτου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

g Σωτήριον εὐπορῆτε,] Ita *Big.* (Coc.) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* σωτηρίων ἀπορῆτε.

2. *In tempora funesta incurratis.*] *Temporibus succumbatis* vertit *Epiphan.*

h Ἀπαρασκεύαστοι] Sic *Vat.* in reliquis ἀπαρασκευάστως.

i Τοῖς καιροῖς] Forsan τοῖς κακοῖς.

k Περιπίπτητε.] Περιπίπτετε, ἀλλὰ γῆν &c. legit *Castalio.*

l Ἠσκημένοις,] Οἷα ἠσκημένοις vel ἀσκοῦντας legerat *Epiphan.*

m Ἀπόλεμον νέμοισθε,] Ἀπόλεμον μὲν νέμοισθε, [illegible] κεκληρωμένοι αὐτήν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat* & *Vet. Interpr.*

3. *Si vero res bellica quæcunque acciderit,*] *Hactenus opera pacis, & populi felicis tranquilique officia. Sequitur de jure belli. Quoties hostium aliquis spretis legationibus contra Hebræos bellum admoverit, ducem creanto, præstat unum unum, Deo imperatori soli secundum. Deinde conscribitor in militiam virtute animi & corporis præstantior pars populi, exceptis ædium, vinearum, nuptarumque novarum dominis. Annum autem quietum & imbellem expectabant ex vetustissima traditione (quam commemorant Pharisæi Mischna Sota c. 8. §. 8. & Talm. Jeros. ibidem, atque demum Maimonides Melachim c. 7. confirmat vero hoc loco Mattathiades) dedicatio* חנוכה, *quæ est inhabitatio domus recentis, & vineæ vel arboreti quinquennalis* [illegible] הלול *sive usus: item gaudia nuptiarum id spatium vel jussu Moysis Deut. c. 24. 5. Unde etiam pro lare & hortis arguebant vetustissimi Explanatores Divinæ Legis f. 51. d.* נקי לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו. *Itidemque Doctores Solymitani,* בנה בירת ואנכו ולא שהא כתובו יב' חדש. נטע כרם וחללו ולא שהא בה כו יב' חדש, *quod est verbis ipsis Flavii* [illegible] *&c. Consules, credo, in hoc licentia Divinum Moysen, Deut. c. 20. & Moysen minorem c. 5. 6. 7.* περὶ [illegible], *præcipue ex Sotæ c. 8. & T. Jeros. f. 22. & T. Babyl. f. 42. 43. 44. atque ex Siphre f. 47. 49. b. Philonem etiam Alexandrin. p. 719. ubi causas istius indulgentiæ exponit. Alteram quidem,* [illegible], *alteram vero,* [illegible]. BERN.

n Ὅ, τι ἂν] Ita, vel ὅτε scribendum censeo, pro vulgato ὅτι.

o Τοῦθ' ὑπερόριον] Ita *Samb.* cum *Vet. Interpr.* [illegible] *Bas.* & *Vat.* [illegible] *Gen.* unde legendum censet *Petitus*, [illegible], τοῦτο πραχθείη.

p Πρεσβείας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vet. Interp.* πρεσβείαν *Vat.* πρὸς βίαν perperam in *Editis*.

q Ἑκουσίως πολεμίους.] Ἑκουσίας in quinque *MSS.*

r Ἀξιοῦτε] Ἀξιοῦντας *Busb.* & *Hen.*

s Αὐτοῖς,] *Al.* αὐτούς.

t Φυλάττεσθαι] Ita pro φυλάττεσθε in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus*, (*Cocceius*) *Bovinsque.* in *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* φυλάττειν.

v Εἰ δὲ φρονοῦντες] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voss.*

rent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem summo imperatore utentes, uno vero præstanti virtute secundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere necesse habent impedimento sit, etiam *eo* utentibus *non raro* obesse solet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam versi hostibus prosint. Iisque qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti sunt; & qui conseverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* sinantur; necnon sponsi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum desiderio vitæ parcentes, & seipsos ad earum fruitionem servantes, ultro se male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

42. [1] Castris autem positis, providete ne quid sævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obsideatis, & ligna ad machinas conficiendas desideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas succidendo: sed parcite, eas in hominum utilitatem natas esse cogitantes; & si vocem haberent, vobiscum expostulaturas esse, sese immeritò malo affici, ut quæ belli causa non extiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram transituræ, si eis esset potestas. Cum autem prælio *hostes* superaveritis, eos qui in adversa acie steterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conservate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Cavendum ne sævum quicquam aut improbum castra polluat. Deut. c. 23. v. 5.

Arbores frugiferæ non exscindendæ. Deut. c. 20.

43. [2] Cavete autem, maxime in præliis, ne vel

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀγάγετε, [x] στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστράτηγον δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν [y] ἀρετῇ προὔχοντα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν δὲ ἄγειν καθαρὸν, [z] ἐκ πάντων τῇ ῥώμῃ [a] σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ [b] διαφερόντων· τὸ δὲ δειλὸν [c] ἀποκρίναντας, μὴ τοὺς πολεμίους παρὰ τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν [d] ὠφελήσῃ. τούς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας οἷς οὔπω χρόνου ἀπολαύσεις αὐτῶν ἐνιαύσιος, καὶ φυτεύσαντας οὔπω δὲ καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν κατὰ χώραν, καὶ τοὺς [e] μνηστευσαμένους δὲ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πόθῳ τούτων φειδόμενοι τοῦ ζῆν, καὶ τηροῦντες [f] ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἐθελοκακήσωσι [g] [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μβ΄. [h] Στρατοπεδευσάμενοι δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπορουμένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζομένους ἐπ᾽ ὠφελείᾳ ταῦτα [i] τῶν ἀνθρώπων γεγενῆσθαι, καὶ φωνῆς ἂν εὐπορήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τοῦ πολέμου πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, [l] εἰ δυνάμεως αὐτοῖς ἦν καὶ μετανιστάμενα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ᾽ ἄλλους ἐς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] τοῦ Χαναναίων ἔθνους. τούτους γὰρ πανοικὶ χρῆναι ἀφανίσαι.

μγ΄. Φυλάσσετε δὲ, μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις, ὅπως μήτε γυναῖ-

Voss. αἱ 3) in *Editis* φρονοῦντας ἐφ᾽ ἑ. ὡς ἑ. διαφθείρειν· εἰ δ᾽ οὐδ[illegible].

x Στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι] Aperte conjunxit & contemplatus simul est Flavius noster duo insignia & nota *Homeri* loca, ex libro scilicet Iliad. δ. 84. Ζεὺς, ὅς τ᾽ ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται. & ibid. l. β. 204. Οὐκ ἀγαθὸν & quæ sequuntur. HAV.

y Ἀρετῇ προὔχοντα.] Ἐπ᾽ ἀρετῇ *Vat.*

z Ἐκ πάντων] Καὶ ἐκ. π. legisse videtur *Vet. Interpr.*

a Σωμάτων] Σώματος *Bosh. Hen. Vat. & Epiphan.*

b Διαφερόντων] Διαφέροντα legerat *Vet. Interpr.*

c Ἀποκρίναντας,] Ἀποκρίναντες *Samb. Bosh. Hen. & Vat.* ἀποκρίνοντος *Big.*

d Ὠφελήσῃ.] Ὠφελήσῃ *Samb. & Epiphan.*

e Μνηστευσαμένους] Μνηστευσαμένους *Samb. & Hen.* verbo bono ac vetere, ut inquit *Bern.*

f Ἑαυτοὺς] Αὐτοὺς *Samb. & Big.*

g Περὶ τὰς γυναῖκας] Non dubito quin tres illæ voces, quas uncis inclusas dedi, à sciolo aliquo additæ fuerint, cum eas non agnoscat *Vetus Interpres.*

h Στρατοπεδευσάμενοι] Στρατοπεδευσάμενοί τε προνοεῖσθαι *Samb. & Big.* στρατ. δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερῶν *Vat.*

1. *Castris autem positis,*] *Cavento ut castra Hebraica sævum quicquam aut improbum,* ערות דבר *Deut. c. 23. 9. (ubi leges Uzieli* [illegible]*) unquam polluat. Adeoque arbores mites ac frugiferas, Moysi* אילן מאכל, *Latinis* poma, *& Scholastici Judaici* אילן סרק, *ubi crescant cunque, ad machinamenta belli ne succidunto. Quid enim mali ista fecerint? Deut. c. 20. 19. Disce hinc ingenium Moysis, benignum, simplex, omnisque humanitatis thesaurum. Sic professio fuit Theologorum veterum interpretamentum, Philonis, Josephi, Onkelosi, Constructores* Siphre f. 47 d. *& Hierosymi nostri, atque Samaritarum præcipue* اتري انسان شجر الصحرا يدخل بين يديك في الحصن. *Aliter vero Mosaica explicant novi homines. Vide adhuc Maimonidem de* Regibus c. 6. *& Doctores Babylonios allegorias affatim jactantes* Taanit f. 7. Synhedrin f. 100. b. *&* Maccot f. 22. *Pergit autem æquitatis magister,* Hostium equidem quicquid in acie reperitur, neci danto: cæteros tributarios habento, tam operarum quam opum suarum. Chananæi tamen omnino sunt delendi, *Deut. c. 20. 10, &c. His insuper addunt patres Pharisæi gentem improbam* Amaleci, *loco octavo. Desiderantur vero commate 17. sicut & Exodi c. 34. 11. in Hebraico Judæorum, & in versione Hieronymiana* Gergesæi: *attamen Samarita & Interpretes Ptolemaici illos cum reliquis majori* [illegible] *utrobique recensent, ordine saltem diverso. Quinimo hoc omissum Ma'eretis opportune excusat Auctor* Siphre f. 47. c. כשהוא אומר צוך יהוה אלהיך לרבות את הגרגשי v. 17 *Vide modo Deut. c. 7. 1, 2 c. 25. 19. Exodi c. 23. 32. Jos c. 11. 15. 1 Reg. c. 5. 13. & c. 9. 15. & Maimonidis* [illegible] *c. 6. ex* Sota *Babyloniorum f. 3, & 35 &* Synhedrin f. 67. *& Scholasticos Urbes* Cidduscin f. 65. c. BERN.

i Τῶν ἀνθρώπων] Videtur ita intellexisse verba Dei. האדם *homini* sunt destinata. Sed memini me à viro docto audivisse, si per modum interrogationis intelligantur, sensum aptiorem fundere *num homo sunt?* num arbores oppugnatum ibitis, & non homines? Quamobrem ergo illas cæderetis? REL.

k Ὡς οὐδὲν] Ὡς οὐδὲν αἴτια δὲ π. γ. πάσχει *Big. & Samb.*

l Εἰ δυνάμεως] Εἰ δὲ δυν. legerat *Epiphan.*

m Τῇ μάχῃ,] Articulum negligunt *Big. & Samb.*

n Σώζετε,] Σώζετε *Vat.*

o Τοῦ Χαναναίων ἔθνους] Τοῦ Χαναναίων in quinque *MSS.*

2. *Cavete autem, maxime in præliis,*] *Vir ne prodeat veste muliebri præsertim in pericula belli ex Deut. c. 23. 9. neve usquam virilis cincta fœmina, Deut. c. 22. 5. Turpe enim utrumque, Deoque observatori valde adversum,* תועבת יהוה. *Præsertim vero dictum puta,* cum palla fœminea melior natura in prœlia ne pergat. *Namque* כלי גבר, σκεῦος ἀνδρὸς, (*sic Hellenistæ, Samarita, Syri, & multi Judæorum dictionem veterem interpretantur*) *de armis ac vestitu militari maxime accipiunt Josephus, Onkelosus hac quidem paraphrasi* תקון זין דגבר armatura virilis; *& inter Deuterotas Eleazarus Jacobides f. 69. de* Naziræis. *Is ubi suggerit, Moysen hac sanctione vetare,* שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה, fœminæ ne capescant arma, sed potius inermes & pudicæ castra sequantur: neque peplo muliebri viri conditionis suæ immemores semet induant. ולא יתקן איש בתכשיטי אשה. *Statimque de eodem flagitio,* ר"א שרש המקרא כמשמעו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לנשים כגון ציניף וקיטאש. *Unde etiam constat sinceram illam Doctorem Deuterosecon,* [illegible]*, R. Eleazarum conscriptam sua ævo legisse versionem doctissimi & sapientissimi Onkelosi. Idem porro repetit Siphre Auctor vetus f. 44. a. & post illum Moyses Cosensis* LX *vetitorum, cum celebri meritoque elogio supradicti Eleazari,* הלכה כרא"בן יעקב בכל מקום. *Ex eadem lege docet Maimonides* c. 12. de Idololatria, interdici fœminas Hebræas galeis & loricis, sed & consimili virorum decore ac tutamine, virosque ornatu fœmineo. *Hujus autem decreti rationes duas adfert* More p. 447. *Alia petitur à modestia semper colenda. Hoc procul dubio respexit Amramides, aut communes, aut quidem structe contra Ægypti jam derelicta mollitiem, & permutata sexus utriusque officia,* οἱ γὰρ ἄνδρες κατ᾽ οἴκους ἐόντες ὑφαίνουσι, *similiaque narrat de Nili accolis Herodotus, scriptor excellens. Causam vero aliam, nimis amat, ab odio Zebaismi arcessit Maimonides. Jubet scilicet codex* Tomtom, *i. e.* [illegible] *χαλδαϊκῶν, viros* ad Venerem accedere stolis fœminarum, atque has apud Martem stare habitu ac armis non suis. *Vel sic quidem occurrit Legislator superstitioni Syriacæ; quippe in Æde Hierapolitana, Luciano teste, stetit Combabus Spado,* μορφὴν μὲν ὁκοίη γυνὴ, ἐσθῆτα δ᾽ ἀνδρηΐην ἔχων, *Sacerdote evirato & stolato cultus.* [illegible] *inquit Rhetor de ministris Combabi. Pariter descriptor antiquitatum Amathusiarum,* [illegible] *(*[illegible]*, deam è Syria acceptam)* [illegible]. *Ita locum Hesychii pessime corruptum restituo. Deinceps de hoc interdicto eleganter dissertat Philo p. 738.* [illegible] *Adde his quæ ad Moysen citat magnus Gro-*

γυναῖκα ἀνδρικῇ στολῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p] γυναικείᾳ.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς [q] κατέλιπε·

femina ornatu virili utatur, vel vir stola muliebri.

44. [1] Moyses igitur hujusmodi reip. institutionem

Leges suas frequentibus concionibus inculcat Moyses, & tandem scripto volumine Sacerdotibus tradit. Deut. c. 31.

Grotius ex Philochoro. BERN.

p Γυναικείῳ.] Γυναικείᾳ *Bod. Hen. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

q Κατέλιπε·] *Al.* καταλέλοιπε, ut pag. seq. v. 7.

1. *Moyses igitur hujusmodi reip. institutionem reliquit:] Talis erat Politia Moysis. Has quidem leges cæterasque instante jam anno Exodi quadragesimo, & frequentibus concionibus inculcabat vir Divinus, & tandem scripto volumine, Sacerdotibus tradidit, Deut. c. 31. 9, 24, 25. simulque Tabularum* διαθήκης *apothecam, & Tabernaculum Sacrum, necnon Poema illis dedit de futuro Hebræorum statu, versibus (nemo prudens dubitet) hexametris conscriptum, cui & eventus rerum optime respondit. Venimus igitur nunc ad ultima jussa Legislatoris. Vindictam de Amalecitis opportune capiunto. Item ad partem orientalem Chananææ, deleta modo stirpe mala incolentium, prope Sicimas convalli media inter montes, Garizin,* גריזים *à dextris, & à lævis Gibalum* עיבל. Hibal *Samaritis & Josepho & Arabibus, sed* Hebal *Masoretis Judæorum & Interpr.* LXX. *& B. Hieronymo, extruatur altare: atque Hebræis hinc inde in duas acies descendentibus, sicut docetur l. 5. c. 1. horum Originum, bona faustaque omnia observantibus Leges datas adprecetur pars Garizæa, acclamantibus itidem Gibalinis. Tum hi diras vibrent in violatores Divini Juris, idem protinus resonante clivo Garizæo. Deut. c. 11. 27. & c. 27. Denique in memoriam rei, Benedictiones illas Exsecrationesque, quarum exemplar extat Deut. c. 27. 15. tectorio dextro sinistroque inscriptas ferat altare cum signo contrarii, substituto equidem bono verbo* ברוך *in locum* ארור, *& sententia aiente in negantem versa: quod placuisse video Josepho aliisque discipulis Pharisæorum in corpore* [illegible]*: absque ea die sacrificiis omnis immane stet & incruentum. Hæc adeo exequebatur pius Imperator Jesus c. 4. 1. & c. 8. 30.* Actorum suorum. *Qua tamen pompa quove ritu solicite referunt post tot secula Hebræi Proceres Pharisaismi* Sotæ c. 7. § 5. Ubi enim, Jordane trajecto, pervenerant Israelitæ ad Garizin & Hebal, montes Samariæ, juxta Sicima in campo Morio, הר גריזים והר עבל שבשמרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה. *Ita Traditionum Judaicarum Patres explicant verba Legis Deut. c. 11. 30. Ita horum filii in Commentariis Babylonicis f. 33. b. ejusdem* Sotæ, אלוני מורה שכם האמור להלן, *scilicet Gen. c. 12. 6. & Jos. c. 24. Illi autem descriptioni, Deut. c. 11. 30.* τὸ σαμαρειτικὸν, *post singulare* אצל אלון מורה *(sicut & Ptolemaici legerant; ubi tamen Hieronymus noster viderat* אלון ומורה.) *superaddit modo* [illegible] *quod est alteri Interpretum Samaritan.* מישר חזוה אינסר קבל שכם juxta campum visionis, *sive* patentem late ante Sicima: *alteri vero* ,جانب مرج البها مقابل نابلس ad planitiem pulcram cui præjacet Neapolis. *Hæc enim urbs, ut itineraria nova veteraque testantur, inter Gerizin & Hebal exporrecta planis Acrabatenis obsidet. Quinetiam glossema illud voluminis Samaritici Deut. c. 11. 30. jam olim notaverant Deuterotæ Judaici, præsertim Eleazarus Josis Galilæus,* Sotæ *f. 21. c. T. Jeros. & f. 33. T. Babyl.* אמרתי לספרי כותים זייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאתם אומרים אלוני מורה שכם, Frustra quidem textui Mosaico vos Cuthæi adjicitis *Sicem:* ultro enim fatemur ipsi *Elone More* de Sicimis vestris recte exponi. *Dicitur præterea versu eodem Deut. sive Josue sive alius militum suorum operi Mosaico eam descriptionem insueverat,* eminere montes illos in terra Chananæorum, proprie Hevæorum, qui ab occiduo, בערבה, ἐπὶ δυσμῶν, verissime à Cauro respectant Galgala, מארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל. *Vel,* qui בערבה per planitiem illustrem excurrunt ad fines Galgalorum, ad campos usque Iericuntios, *tanquam castris Hebræis nobilem locum & notissimum. Observant adeo Doctores Solymitani* Sotæ *f. 21. c.* בערב הירדן, *valere ibidem* כן הירדן ולהלן. *Vel denique ait vetustissimus iste Interpolator,* gemina ista cacumina opponi Galgalis Gophni cis terminum occiduum Ephræmi. *De eisdem montibus Illustrissimus Phocas,* [illegible] *Conveniunt idcirco inter se idemque faciunt ad Deut. c. 11. 30.* מול שכם *Samaritarum,* [illegible] *Flavii hujus, atque demum Deuterotarum* שבצד שכם. *Pergamus igitur ad pompam Hebræam. Inter dictos montes circa Aram medium in plano consistebant Sacerdotes, qui quidem Deut. c. 27. 9, 14. sicuti versibus aliis viginti tribus sacri Codicis appellantur Levitæ à Tribu sua, ut opportune monet Clarissimus Amoræus Josue ben Levi T. Jeros. f. 21. c.* Sota. *Sacerdotibus vero junguntur titulo simplici Levitæ. Inde à dextris sex tribus heriles, ordine gemmarum Logii, subeunt jugum Garizæum,* ἀγγάρειζον *Damascio Philosopho,* الجبل الشريف *ipsis Samaritis, ut decuit,* جبل نابلس mons Neapolitanus *Eutychio Alexandrino, quod paulo propius imminet Neapoli Jud. c. 9. 7. & Josephi l. 11. c. ult. Sex aliæ tribus à lævis ad clivum Gibalinum pandunter. Nam* לגיל הר גריזים ונו' *in rebus Josue, idem denotat quantum in Lege* על הר גריזים ונו'. *Tum versi ad Garizin vultibus, benedictiones ordiuntur Sacerdotes ex Formula,* [illegible] ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, *cæteraque Deut. c. 27. à v. 15. Quibus protinus acclamant utrumque* [illegible], Amen. *Mox contra Gibalum* [illegible] *conversi, exsecrationes pariter denuntiant.* [illegible] ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה. *Reboantque continuo ambæ acies* Amen *super quolibet maledicto. Posthæc verba cuncta Legis istius, i. e. Formulæ, altari hac de causa constructo dealbatoque inscribuntur linguis* LXX. *phrasi Pharisæorum gloriosa, quæ valet pariter cum Mosaica* [illegible] באר היטב, *Deut. c. 27. 7. sicut profitentur Judas Princeps hoc loco, & alibi R. Johannes Sabbat f. 88. necnon ab istis Uvelides* מתקרי כא' ומחרום כא' לישנין. *Postremo demolito monumento isto, quod* [illegible] *perite refert Flavius; qua Sicima propius à Jordane absunt quam mari Mediterraneo: nisi si ille cum priscis Scholasticis locutionem versus 30* דרך מבוא השמש, *de sole oriente acceperat. Ita* Sota *f. 21. c. T. Jeros.* אחרי דרך מבוא השמש מקום שהחמה זורחת. וקיפלו את האבנים ובאו ולנו בגלגל ושם נטלו את האבנים וכאו ולנו. אקימו את האבנים במקומן. *Ubi Glossator, Ipso inquiunt destructo, lapides ejus secum comportabant in castra. Invidens enim valde, pene quoque Samaritis pleraque Judæorum facile tam sacrum, tam antiquum* [illegible] *in alterutro vertice Hargarizin, vel obliterata jam incrustatura, servari. Concedit tamen Josephus lapides duodecim, ritu hoc peracto, in cacumine Gibaleno fuisse relictos, in castra Silantina populo abeunte. Loquitur enim et libro v. de Chananæis Acrabatenam incolentibus, quæ sane pertingit à Garizim ad Galgala, ut notum Eusebio aliisque Geographis sacris. Cadit adeo argumentum Doctorum Solymitanorum* Sota *f. 21. c. Quinimo usque crevit pertinacia Eleazari & manualiorum Rabinorum, magis ex odio Samaritarum, quam propter phrasin Legis* מול הגלגל: *cui neque Eusebius Episcopus Cæsareæ Palæstinæ, neque Epiphanius ortus Eleutheropoli, aliique Ecclesiasticorum etiam obsistendo: quinimo assererent prope Jerichunta, longeque à Sicimis, stetisse ævo Josue* Garizin & Ebal, *contra fidem omnium bonorum viatorum scriptorumque, etiam Sacrorum adeoque Samaritas à manu finxisse hosce montes, aut nominibus non suis eos dedisse. Veruntamen Sicimita, Benjamino Judæo, & mox Breidenbachio Christiano ex alloquio referentibus, rite sese affirmabant* [illegible] *super Josue Aram Garizitanam,* על המזבח שבנו בהר גריזין כהאבנים שהקימו בני ישראל כשעברו הירדן. *De loco tamen, quo aram illam ex sacris Jordanicis instauraverat Josue, gravissime altercati sunt per omne ævum Samaritæ & Judæi. Horum enim exemplaria Hebraica versionesque prorsus omnes, tam Deut. c. 27. 4. quam Josue c. 8. 30. declarant,* [illegible] בהר עיבל. *Nec aliter legerat Flavius iste Judæus,* [illegible] *lib. 5. Orig. c. 1. §. E contra, Pentateuchum Hebræum* τῶν σαμαρειτῶν, *Syriacum, Arabicum, Græcumque: item Chronicon Samaritarum, eorum Commentaria Biblica, atque etiam Exomologesis nuper ad nos transmissa à Neapoli Palæstinæ, Altare verbis diris bonisque inscriptum, & refugientis Jordanis spolia in meliore cacumine montis* [illegible] *miro consensu collocant ex Deut. c. 27. 4.* [illegible] ,على جبل [illegible] جرزيم, [illegible]. *Aut verbis Abulphetachi Chronographi Samaritani,* في ذلك الوقت بنا [illegible] مذبح حجارة في جرزيم كما قال الله تعالي واصعد عليه صعايد. Post Hagin dirutam, altare saxeum erexit Josue in Har Garizim, sicut Deus jusserat, atque holocaustis illud adolevit. *Ita quidem ad verticem Garizim à nobili Trajectu contra Jerichunta milliaribus sexaginta deportabantur saxa illa bis sex, ut perite supputant Babylonii f. 44* Synhedrin, *f. 36.* Sota. *Veruntamen lectioni Samaritanæ favet inter Sophistas Christianos Procopius ad Deut. c. 27. Idem enim in Josue actis, Altare in loco maledictionis Gebalo positum adnotat* [illegible]. Lapides autem non in monte Gebal, sed in Garizim collocasse, *ait Gazæus*, exemplar habet Samariticum, nec forte absque ratione. Siquidem ibi benedictiones fieri præcepit, in Gebal vero maledictiones. Ecqui igitur consentaneum fuerit in hoc altare esse constitutum? Porro in libro Judicum c. 9. 6, 7. Garizim montem nominat, qui circa Neapolin est, quem Samaritæ colunt. Super quo cum constitisset Joatham filius Gedeonis superstes, execratus est eos, qui regem præ ipso creaverant Abimelech Gedeonis filium ex ancilla, qui fratres suos interemit. Nisi quis adserat Esdram, aut Scripturarum S. Collectorem, sive alium quempiam fuisse, qui nova nomina ex suæ gubernationis locis traducta iis locis imposuerit. Quemadmodum Jerusalem vocat, quæ antiquitus Jebus vocabatur, Bethleem item, quæ Euphrata. *Pariter Origenes in Tomis ad Joan. c. 4. 19.* [illegible] *Deinde idem Adamantius,* [illegible] *Accedit huc &* [illegible] *ad v. 20.* [illegible] *Inde nomine* montis benedicti הר ברוך *coluisse Garizim, ac fre-*

quen-

nem reliquit: leges vero quadragesimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (assidue enim concionabatur) faustas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, sed contra praescripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in sacro volumine *scriptum* reliquit, continens futurorum praedictionem, juxta quam omnia facta sunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros sacerdotibus tradit, simul & arcam, in qua decem *illa* praecepta in duabus tabulis scripta recondidit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananaeorum* terram devicissent, & *in ea* consedissent, injuriae ab Amalecitis acceptae non obliviscerentur: sed, facta in eos expeditione, poenas reposcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum essent in deserto. Occupata vero Chananaeorum terra, omnique ejus multitudine ut par est deleta, aram exstruere *jussit* ad solem orientem versam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizaeo quidem ad dextram posito, ad laevam autem eo qui Gibalus nuncupatur: divisumque exercitum in senas tribus super duobus montibus statuere, & una cum illis Levitas & sacerdotes. ac primum quidem illos in Garizaeo faustissima eis apprecari, qui religionis Dei studiosi essent & custodiae legis, neque ea quae dixisset Moyses rejecissent; *sex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rursum his precantibus priores acclamare: deinde itidem transgressoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & sancienda succinentes. Faustas autem precationes & earum exsecrationes scriptis consignavit, [1] ut earum disciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas sane [2] moriens etiam arae inscribi jussit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut stans sacrificet & holocausta offerat, & post illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim esse licitum. Haec igitur Moyses instituit, atque gens Hebraeorum his consentanea pergit facere.

Vindicta de Amalecitis capienda.

Chananaeorum stirps delenda.

Exsecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

νόμους δὲ [r] ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, περὶ ὧν ἐν [s] ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις, [t] συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίαζεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ἐπὶ τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένους, ἀλλὰ παραβησομένους [v] τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἑξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω [x] ἣν καταλέλοιπεν [y] ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, πρόρρησιν [z] ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ἣν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνου διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν κιβωτὸν εἰς ἣν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ [a] κατέθετο, [b] καὶ τὴν σκηνήν· τῷ τε λαῷ παρῄνεσε κρατήσαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθην λαβεῖν τῆς Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ἐπὶ τῆς ἐρήμου [c] τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τὴν [d] Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸν βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, οὐ πόρρω τῆς Σικίμων [e] πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, [f] Γαριζαίου μὲν τοῦ [g] ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δ' ἐκ λαιῶν [h] Γιβάλου προσαγορευομένου· μερισθεῖσαν δὲ τὴν στρατιὰν καθ' ἓξ φυλὰς ἐπὶ τοῖν δυοῖν ὀροῖν ἀναστῆσαι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [i] πρῶτα μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν γενομένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν σπουδάζουσιν, ἄν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παρακρουσαμένοις, εὐφημεῖν δὲ τοὺς ἑτέρους, καὶ τούτων πάλιν εὐχομένων, τοὺς προηγουμένους ἐπαινεῖν· [k] ἔπειτα τοῖς κατὰ ταῦτα παραβησομένοις κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνοῦντας ἀλλήλοις ἐπὶ κυρώσει τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας [l] αὐτῶν, ὡς μηδέποτε [m] ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν, ᾗ καὶ στάντα [n] φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [o] οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [p] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις ποιοῦν διατελεῖ.

μέ. Τῇ

quentasse Samaritas Macrisius Arabs testatur in historia Cairensi, ان طور بريك هو الموضع الذي خاره الله وذكره في التوراة بقف اله اجعل البركة علي طور بريك. *Atque hac hactenus.* BERN.

r Ἔτι πρότερον] Ἐτῶ πρ. τ. γεγραμμένους *Busb. Hen.* & *Vat.*

s Ἑτέρᾳ γραφῇ] Vide p. 118 in fine.

t Συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίαζεν.] Συνεχῶς γὰρ ἐξ. *Big.* (συνεχῶς *Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* συνεχῶς ἐξεκλησίαζεν *Epiph.* HUDS. Sic. 3. Reg. 8. 1. in Jeremia ἐξεκκλησιάσθη. quid si sit pro ἐξεκλησιάσθη. Plutarchus à καλλωπίζω derivat καλλωπισμός. COCC.

v Τὰ ἐπ' αὐτοῖς] Τὰ ἐν αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ἣν καταλέλοιπεν] Ἣν καὶ καταλ. *Big.* & *Samb.*

y Ἐν τῷ βιβλίῳ] Ἐν βιβλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat.* & *Epiph.* Videsis *Deut.* 32.

z Ἔχουσαν] *Bas.* & *Gen.* ἣν καὶ καταλέλοιπεν ἐν βιβλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ, πρόρρησιν περιέχουσαν τῶν ἐσομένων *Big.* & *Samb.* ἣν καταλέλοιπεν ἐν βίβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, π. π. τῶν ἐσομένων *Epiphanius.* Etiam πρόρρησιν περιέχουσαν reperias apud *Busb.* & *Hen.* Tum penes hunc curate διημαρτηκότος. BERN.

a Κατέθετο,] Κατετέθειτο *Big.* & *Samb.*

b Καὶ τὴν σκηνήν·] Κατὰ τὴν σκηνήν, *in tabernaculo* lege. REL.

c Τυγχάνοντας] Τυγχάνοντες *Big.* & *Samb.*

d Χαναναίων γῆν,] Ita quinque *MSS* & *Epiph.* Χαναναίαν *Bas.* & *G.*

e Πόλεως] Πόλεως ἱστορούμενον μεταξὺ δυοῖν ὀρῶν *Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

f Γαριζαίου] Γαριζεὶν *Bas.* & *Gen.* γαριζαίου *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ritu epitheti Graecanici deformatum à גרזים γαριζείν, quo equidem typo saepissime usus est Flavius in his Originibus. Ita φαλλαῖοι à פלוא. *viri eximii,* Pollen Israelis. Nescio tamen an γαριζος scriptum huic Flavio, sicut alibi γαριζαίῳ in casu liberali. Quinimo γαριζεὶν suo etymo ἐκγόνους denotat & διῃρημένα. Hoc significat & גזר & גרז: unde γαζεραὶ pro γαριζεὶν in versione Syriaca τῆς κακωθείσης. Nam ex una radice creverant duo culmina, Ebal & Garizin. BERN. Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζεὶν *Bas.* & G. Γαριζείου *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraicum Γαριζείν. HUDS. Γαριζαίῳ MS. ubi ω & ι sexcenties a librariis permutantur. REL.

g Ἐκ δεξιῶν] Ad australem plagam, ut ἐκ λαιῶν, ubi erat Ebal, erat ad septentrionem. REL.

h Γιβάλου] Τοῦ δὲ ἐκ λαιῶν γιβάλου, aut γιβάλῳ, *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sed in libro sequente ex consensu codd. scribitur γιβάλῳ. Sedes autem dirarum *Hibal*, seu *Hebal* עֵיבָל, à capite cano glabroque nomen meruit. Quod enim Graeci φαλάκρας & φαλακρὸν, Arabes vocant العبال γιβάλ. Manet etiam adhuc monti huic *albor* sterilis nota execrationis veteris, aut verbis Benjamini erronis הר עיבל יבל יבש כאבנים וסלעים. Καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ γαριζεῖν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Verum hi omnes libri quinti c. 1. ἐπὶ τῷ γαριζῷ, à formula Attica γαριζεῖς. Quinetiam ut à locali עברים, Oncelosus, Sicique alii producunt עבראי ἀβαραῖοι, *transitoria*, eadem dialecto hic Judaeus γαριζαῖοι effecit de גרזים. BERN. Videsis *Annot.* ad l. V. c. 1. §. 19.

i Πρῶτα μὲν] Πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζεῖ, è formula Attica Γαριζεῖς.

k Ἔπειτα] Ita edidit *Bernardus.* ἔπειτα κατὰ ταῦτα τοῖς π. *Bas.* & *G.* ἐπ. κατὰ ταῦτα π. *Big. Samb.* & *Vat.* ἔπειτα τοῖς παρ. κατὰ ταῦτα ἀρὰς τίθεσθαι *Hen.* & *Busb.*

l Αὐτῶν,] Αὐτὸς in quinque *MSS.*

1. *Ut earum disciplina*] *Ut in perpetuum cunctis eas discere liceat,* vertit *Gelenius.*

m Ἐκλιπεῖν] *Sambuci* manus altera: altera ἐκλείπειν, cum *Bas. Gen.* & *Big.* Solebant enim viri Athenienses, sicut Angli hodieque facimus, correptim loqui, tempori simul orique parcentes, adeoque accentus vocabulorum retrahere, ῥήτωρ, orator, &c. BERN.

2. *Moriens etiam arae inscribi*] Al. *tandem inscripsit* &c. Interpretationem nostram vocis ἐνέγραψεν defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *quo populus est stare.*

n Φησὶ τὸν λαὸν] Vocem φησὶ non agnoscit *Vet. Interpr.*

o Οὐκ ἐπενεγκεῖν] Ita *Big.* οὐκ ἔτ' ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Bas.* & *G.* *Grotius* (ad *Jos.* c. 8. v. 30.) dicit, *tunc quidem aram istam in sacrificii usum fuisse*, in posterum vero monumenti causa *mansisse.*

p Τε διέταξε,] Illud τε negligunt *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

3. *Postri-*

μέ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸν λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὥρκου τῶν νόμων αὐτοὺς φυλακὴν ποιήσασθαι· καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογιστὰς [q] γενομένους, μηδὲν εἰς αὐτοὺς μήτε συγγενείᾳ χαριζομένους, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τῆς τῶν νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας παραβῆναι τούτους. ἀλλ' ἄν τέ τις τῶν ἐξ αἵματος [r] συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτοὺς πολιτείαν, ἄν τε πόλις, ἀμύνειν [s] αὐτοὺς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνασπᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τῶν ἀπονενοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτό γε τὸ μὴ κατὰ βούλησιν ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνύναι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

μϛ'. Ἐδίδασκε δ' αὐτοὺς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γίνοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [t] τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς καὶ πρότερον δεδήλωκα. [v] προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰησοῦς Μωϋσέος παρόντος ἔτι· καὶ πάνθ' ὅσα ποιήσειν ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ [x] σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμους [y] συντιθεὶς καὶ τῆς πολιτείας κόσμον συμπεραίνων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αὐτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι παραβάντες [z] τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πειραθήσονται κακῶν, ὡς "ὅπλων τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν καὶ κα"τασκαφῆναι [a] πόλεις, [b] καὶ τὸν νεὼν καταπρησθῆναι, καὶ

45. [1] Postridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adessent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æstimatores eas non transgrederentur, nihil contra eas neque consanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino causam legum conservatione potentiorem esse existimantes. Quin, seu quisquam eorum consanguineus, seu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum institutionem confundere & dissolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciscerentur: ac si quidem eos superassent, funditus exscinderent, neque, si fieri posset, vel vestigium [2] vecordi insolentia elatorum relinquerent. Quod si pœnas sumere non valerent, hoc *saltem* ostenderent, hæc nequaquam de voluntate sua facta esse. Et multitudo quidem juravit.

Hebræos ad legum custodiam jurejurando adstringit Moyses.

46. [3] Docuit autem eos, quomodo sacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, signo capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Josua quoque vaticinatus est, Moyse adhuc præsente: atque omnia expendens quæcunque pro salute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam suppeditaret reipublicæ institutionem, prædixit, prout "numen sibi declararet, eos religione in Deum "violata mala experturos esse, ita ut terra eorum "armis hostilibus oppleretur, & urbes funditus "everterentur, & Templum incenderetur, & ipsi "ven-

Docet quomodo sacrificia rite offerrent. Num. c. 28. c. 29. Monet ne Gemmis P. M. inconsultis bella gererent. Num. c. 27.

Vaticinatur Josue. Deut. c. 34.

1. *Postridie autem*] *Postridie vero totam gentem, ne servitiis quidem exclusis, jurejurando obligat vir sanctus, & custoditum ipsos legem sacram. Aut siquis cognatorum suorum, vel urbs aliqua ab hac forte desisceret, privatim publiceque, quantum possent, ferro & igni vindicatum. Conferes Deut. c. 29. & 30. tum c. 13. dein poenas corpus* διαλύοντα *in* Synhedrin *c. 7. 10. & c. 11. 4, 5, 6. & Talm. Bab. fol. 111, 112. & Maimonidem c. 4. & 5. de Idololatria. Flavius autem phrasi* ὑφίσαι καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν, *aut jam testium insidias permittit, quod dantanat in causa plani licebat ex Misna Pharisæa* Synhedrin c. 7. 10. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמנין עליהן חוץ ממסית. *Aut idem omnino ille intellexit, quod verbis pluribus dixerat Moyses,* כי הרג תהרגנו ידך תהיה בו בראשונה להמיתו. *V. L.* Sed statim interficies eum. Sit primum manus tua super eum, manus delatoris. Et postea omnis populus mittat manum. *Unde Auctor Siphra f.* 41. *b.* מצוה ביד [illegible] ביד כל אדם. BERN.

q Γενομένους,] Γενομένους Big. & Samb.

r Συγχεῖν] Συγχεῖν ἐπιχειρῇ Bush. & Hen.

s Αὐτοὺς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* αὐτοῖς.

2. *Vecordi insolentia elatorum relinquerent.*] *Desperatorum* reddit *Castalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *desperatus*, haud scio an Latinitas concessura sit.

3. *Docuit autem eos,*] *Israelitas insuper docuit* ὁ νομοθέτης, *quomodo sacrificia recte grata Deo offerrent, Num. c. 28. & c. 29. commonuitque, ne Gemmis P. M. inconsultis bella gererent, Num. c. 27. 21, 22, 23. Vide & l. 3. harum Originum. Recte vero hæc capita* τῆς ἀρχαιολογίας *ad dies ultimos Moysis transfert, cumque capite 31. Deut. connectit Josephus. Utrobique enim agitur de Inauguratione Josue. Superaddes & istis Deut. c. 34. 9. Posthac prædicit Cortina Dei duci Josue, Moyse tam præsente, quicquid ei esset bello paceque gesturus, Num. c. 27. 20. & Deut. c. 34. 9. & c. 31. 14. Mox narrantur longa fata populi Hebræi: tellurem bonam templumque Summi suo crimine haud semel hostibus relicturos; pœnitentes tamen postliminio ad ea redituros. Sic enim vel à cinere Æolis secundis adblanditus sibi Josephus, sic cætera Judæorum calamitas. Deut. 30. 1, 2, 3. c. 31. à v. 14. & c. 32. à v. 20. ad 44. ubi videndus est Uzielides paraphrastes. Doctores autem Alexandrini v. 44. sic exhibent,* καὶ ἐλάλησε Μωυσῆς πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου, *quasi* התורה הזאת, *aut* νόμος *potius sumitur ut solent Musici,* εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, αὐτὸς καὶ Ἰησοῦς *(sic & Samarita, Judæus vero* הושע *αὐτὸς)* ὁ τοῦ Ναυῆ. *Hæc inquam* οἱ ο'. *à v. 24. capitis præcedentis. Inde Doctor priscus in Siphra hunc in modum commentatur f. 34.* [illegible] *Præterea Pharisæi propter Oraculum Num. c. 27. 20.* ונתת מהודך עליו, Imperties Iosue de decore tuo, *hunc Lunæ instar, Moysen tanquam Solem inter Israelitas effulsisse jactant ex adagio vetere, T. Bab.* Baba batra f. 75. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. *Ubi Glossator perite utroque,* [illegible] *Item* Baba cama f. 92. b. *declarant Doctores* διὰ χειροθεσίας transtulisse Spiritum Sanctum, *i. e.* majestatem & sapientiam *è Scholio*, à se in caput Josue. *Ubi Jarchius,* [illegible]. *Ita & Siphra f.* 50. *ad Num. c.* 27. 18, 20. קח לך את יהושע בן נון אין לך אלא לקיחה [illegible] *Et mox. v.* 22. ויקח משה את יהושע לקחו בדברים. *Hac*

maxime spectat nota plane Rabinica Hieronymi nostri Mansione extrema. Jesus Moysi in monte succedit, & discit à Lege, quæ spiritualiter offerre debeat in Ecclesia. Primum, quid per singulos dies: deinde quid Sabbato, quid in Calendis, quid in Pascha, quid in Pentecoste, quid Neomenia mensis septimi, quid in Jejunio ejusdem mensis die decimo, quid in Scenopegio decimo quinto die dicti mensis. *Quasi doctissimus Presbyter olim legisset acroama* Synhedrin *Babylonii, quod hoc compendio refert* Siphra f. 60. d. [illegible] *Pariter Criticus quidam Judæorum,* [illegible] *Denique quis nescit apophthegma Pharisaicum initio* Abot, משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, *unde pendet ipsa ratio ac momentum τῆς δευτερώσεως, unde Rabinismus.* BERN.

t Τεκμηρίῳ] *Epiphanius* temere, ἀξιοῖς τεκμηρίῳ χρώμενοι. Laudat enim Flavius jus illud valde eximium & familiæ Aaronicæ honorificum, Num. c. 27. 21. ועל פיו יצאו, καὶ ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ (ἐλεαζάρου φησὶ τοῦ θεοσεβοῦς εἰς μάχην) ἐξελεύσονται, καὶ ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ εἰσελεύσονται αὐτὸς (Ἰησοῦς) καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν, καὶ πᾶσα συναγωγή. Quinimo fœdere Gabaonitico satis sensit ipse Imperator c. 9. 14. suæ historiæ, quam imprudenter Oraculum Pontificale neglexerat. BERN. Id est, signo ex sanctissimo illo oraculo *Urim* & *Thummim* capto, quod describitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Historiæ Sacræ*, tom. 2. p. 345.

v Προεφήτευσε] *Bas.* & *Gen.* multum tribuentes Josue. Verum *Epiphanius* legerat προεφ. δὲ καὶ Ἰησοῦς Μωυσέως παρόντος, ὁ δὲ Μωυσῆς πάνθ' ὅσα ποιήσειν. *Big.* & *Samb.* προεφ. δὲ Ἰησοῦς Μωυσέως παρόντος, ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειν. *Hen.* & *Bush.* προεφήτευσε τε καὶ Ἰησοῦς Μωυσέως παρόντος, ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειν. Quid si isthæc alternemus, προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰησοῦ Μωυσῆς παρόντος. ἔτι πάνθ' ὅσα &c. BERN. Ita cum *Bas.* & G. nisi quod distinxerim post ἔτι, & καὶ addiderim. *Epiphanius* legerat προ. δὲ κ. I. M. παρόντος. ὁ δὲ Μωυσῆς πάνθ' atque ita edidit *Castalio*, nisi quod καὶ ὁ Μωυσῆς habeat pro ὁ δὲ Μωυσῆς. in quinque *MSS.* (*Coll.* *Voss.* & *Big.*) προ. δ. κ. I. M. παρόντος. ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειν [ποιήσειν *Big.* & *Samb.*] ὑπὲρ τ. &c. Quid si (inquit *Bern.*) isthæc alternemus, προ. δὲ καὶ Ἰησοῦ Μωυσῆς παρόντος. ἔτι πάνθ' ὅσα &c.

x Σωτηρίας] Aliter paulo *Big. Samb.* & *Epiph.* σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην· νόμους τε συντιθεὶς καὶ τὸν τῆς πολιτείας κόσμον συμπεραίνων ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὅτι &c. Ibidem *Bush.* & *Hen.* breviter Μωυσῆς προεῖπεν ὅσα συμβήσεται ἐπ' αὐτοῖς τῷ ἔθνει. Burius noster mutavit μάθημα in συμπεραίνων. BERN.

y Συντιθεὶς] Συνθεὶς. COCC.

z Τὴν πρὸς αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll.* *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* τὴν αὐτοῦ θρ. *Bas.* τὴν αὐτοῦ θρ. *Gen.* τὴν αὐτῶν θρ. edidit *Castalio*, atque ita legendum esse conjecerat *Burius*.

a Πόλεις,] Τὰς πόλεις *Vat.*

b Καὶ τὸν νεὼν] Typographi priores manu cæca, καὶ τὸν νεὼν καταπρησθῆναι, καὶ κατασκαφῆναι. Certe à Nabuchodonosoro, Antiochorum Illustri, T. Vespasiano, atque demum ab Ælio Hadriano paratum novimus; quicquid de gente ingrata tam-

"venditi hominibus servirent, nullam ex calamitatibus eorum misericordiam capturis, ipsos autem, cum hæc paterentur, frustra pœnitentiam acturos esse. Deus tamen, qui vos creavit, civibus vestris & urbes & Templum reddet. Fore autem amissionem eorum non semel, sed sæpe.

Moyses, abs rebus humanis ascensurus, addit animos Josuæ de Chananæa subigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat Deut. c. 31. & 32. & 33.

47. [1] Tum Jesum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & universæ multitudini bene ominatus, "quoniam, inquit, ad majores nostros discedo, & Deus hanc mihi diem discessus ad illos præfinivit, gratias quidem illi vivus adhuc & apud vos præsens me habere profiteor, cum pro vestri cura, quam non solum pro malorum vestrorum depulsione gessit, sed & bonorum donatione; tum quod mihi opitulatus est laboranti, & in magna animi solicitudine versanti pro vestrum in melius mutatione, seque nobis in omnibus propitium præstitit. potius autem erat ipse qui & nobis ad ea aggredienda præivit, & exitus largiebatur *felices*, me duce vicario utens, & ministro beneficiorum, quibus populum vestrum afficere voluit. Pro quibus æquum esse existimavi, ut Dei potentiam, cui etiam in posterum vos curæ eritis, decedens prius collaudem: & ipse utique hanc gratiam debitam ei reddens, vobisque *illud* in memoria relinquens, quod vobis convenit eum venerari & honorare, & leges, omnium, quæ vobis dedit & propitius manens adhuc daturus est, munus pulcherrimum, *constanter* servare. Equidem *nostis* quam gravis hostis sit etiam homo legislator, dum leges ei læduntur & temere spretæ jacent. Nolite autem Deum vobis ob leges neglectas succensentem experiri, quas ipse conditor vobis dedit.

Genti universa oboritur ploratus. Deut. 34.

48. Hæc autem Moyse ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum faustis omi-

"[c] πραθέντας δουλεύειν ἀνθρώποις οὐδένα ληψομένοις οἶκτον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς αὐτῶν, μεταγνώσεσθαι δ' αὐτοὺς ἐπὶ μηδενὶ χρησίμῳ τοῦτο πάσχοντας. ὁ μέντοι Θεὸς, [d] ὁ κτίσας ὑμᾶς, πόλεις τε πολίταις ὑμετέροις ἀποδώσει καὶ τὸν ναόν. ἔσεσθαι δὲ τὴν τούτων ἀποβολὴν οὐχ ἅπαξ, [e] ἀλλὰ πολλάκις.

μζ΄. [f] Παρορμήσας δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοὺς Χαναναίους στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος οἷς ἂν ἐπιχειρήσῃ, καὶ πᾶσαν ἐπευφημήσας τὴν πληθὺν, "[g] ἐπεὶ, φησὶ, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, [h] καὶ Θεὸς τήνδε μοι τὴν ἡμέραν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι καὶ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ προνοίας τε τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς μόνον τῶν [i] ἡμετέρων ἐποιήσατο κακῶν, ἀλλὰ καὶ δωρεᾶς τῶν κρειττόνων· ὅτι τε πονοῦντί μοι [k] καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φροντίδα λαμβάνοντι συνηγωνίσατο, [l] καὶ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν εὐμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν διδοὺς, καὶ τὸ τέλος χαριζόμενος, ὑποστρατήγῳ χρώμενός [m] μοι, καὶ ὑπηρέτῃ ὧν τὸν ὑμέτερον λαὸν εὐεργετεῖν ἠθέλησεν. [n] ἀνθ' ὧν προευλογῆσαι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ᾧ μελήσει καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλλασσόμενος καλῶς ἔχειν ἡγησάμην· αὐτός τε ταύτην ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς, καὶ [o] καταλείπων εἰς μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε καὶ τιμᾶν προσήκειν τοῦτον [p] ὑμῖν, καὶ τοὺς νόμους [q] πάντων, ὧν τε παρέσχηκε καὶ μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δώρημα κάλλιστον φυλάττειν. ὡς [r] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς καὶ ἄνθρωπος νομοθέτης, ὑβριζομένων [s] αὐτῷ τῶν νόμων καὶ μάτην κειμένων. Θεοῦ δὲ μὴ πειραθείητε χαλεπαίνοντος ὑπὲρ ἀμελουμένων νόμων, οὓς αὐτὸς γεννήσας ὑμῖν ἔδωκε.

μη΄. Μωϋσέως δὲ ταῦτα πρὸς τελευτῇ τοῦ βίου φήσαντος, καὶ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τῶν φυλῶν προφητεύσαντος [t] τὰ

diu præsagierat Moysis pectus sanctum & sapiens. Ut Deut. c. 28. à v. 48. & à v. 24. c. 29. Præ cæteris vero jam versabantur ob animum Flavii illa omina Deut. c. 31. 16, 17, 20, 21, 27, 29. necnon carminis gravissimi versus 20, 22, 26, 35, 43. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* καὶ τὸ τοῦ καταστραφῆναι.

c Πραθέντας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταστραφέντας in *Editis*. Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præsagierat Moyses: ut *Deut.* c. 28 v. 48. & c. 29. v. 24. Præ cæteris vero jam *Josepho* ob animum versabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. usque ad v. 43.

d Ὁ κτίσας ὑμᾶς.] Ita *Big. Samb. Bas* & *Gen.* Tum etiam *Epiphanius*, ὁ μέν τοι Θεὸς, Genev., ὁ κτίσας ὑμᾶς. Libenter emendarem ὁ μέν τοι Θεὸς οἰκτείρας ὑμᾶς, *quare misertus vestri Deus*: nisi paulo infra itidem inculcasset, [illegible]. Vel, ut cecinit vatum summus c. 32. 6. הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכננך, [illegible]. BERN. Οἰκτείρας solus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* nisi paulo infra itidem inculcasset, [illegible].

e Ἀλλὰ πολλάκις.] Nam hoc unicum Rabbini pro hæreditate nepotibus suis relinquunt, obstinato sperare. BERN.

f Παρορμήσας] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* παραινέσας & παρορμήσας.

1. *Tum Jesum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum,*] *Moyses denique abs rebus humanis protinus ascensurus, [nam mortis suæ diem noverat] addit animos Josuæ de Chananæa subigenda, totique genti solenniter benedicit. Tum etiam carmine longe optimo, quod inter mortales unquam conditum, Deum Maximum Optimumque concelebrat. Leges hæc Deut. c. 31. & 32. & 33. Jus Mosaicum* [illegible] *post Evangelium Jesu Christi, qui & illud observavit, ac vita sua solus Hebræorum integre expressit.* [*] *Postremo ad animosum & grande illud Epiphonema Legislatoris,* [illegible], *Deut. c. 33. 29. statim oboritur ploratus nationis universæ. Quanvero virum constantis satis animi, tamque à sæculo properantem lamentis suis aliquantum morantur, & secum mittere lacrymas cogunt. Unde eum scripsisse confingunt Talmudici caput ultimum Legis* בדמע *stillis oculorum suorum. Tum populo se forte continente, ad montem Abarim, qui trans fluvium imminet Jerichunti, ipsum deducunt Senatus cum Eleazaro Josuaque. Mox dimissis cæteris, dum in clivo Pontificem & Imperatorem vir Divinus amplexu osculisque impertiret & valediceret, nube repente circumfusa, in convallium quandam abripitur & sepelitur. Quippe tam sanctum & præclarum virum hinc fuisse vivum ad superos translatum & insertum, ne forte crederemus, de morte sua in S. Pentateucho ipse dixerat vel decies, ut Johannes Deuterotarum gloria supputavit, Num. c. 20. 12. c. 27. 14. Deut. c. 1. 37. c. 3. 24. & c. 4. 21. & c. 31. 2. 14. & c. ult. 1, 2, 3, 4, 5. Id tamen patrabant Nebuntis accola Idumæ, sepulchri licet Mosaici ignari, idolo voltus radiosi,* [illegible], *inquit Artapanus,* [illegible]. [illegible], *sic Philo,* [illegible] *(credis?)* [illegible]. [illegible] *[Ita sane in montibus Sinæ Itaburioque aliquando contigisse certius scimus]* [illegible]. *Iterumque Glycas p. 160.* [illegible], *Deut. c. 32. 49.* [illegible]. Petirat Moseh & Debarim Rabba *adhuc causam tertiam injiciunt p. 51. propter Ægyptium à Mosi zelota olim trucidatum.* BERN.

g Ἐπεὶ, φησὶ,] Ἰδὲ φησι soli *Bush. Hen.* & *Zonar.*

h Καὶ Θεὸς] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.*

i Ἡμετέρων ἐποιήσατο] Ὑμετέρων legerat (quod & vult Cocc.) *Vet. Interpr.*

k Καὶ κατὰ πᾶσαν] Ita in *Ed. Genev.* καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπὶ τὸν *Bas.* & *Vat.* καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν *Big.* καὶ πᾶσαν ἐπίνοιαν (*Voss.*) *Samb.*

l Καὶ παρέσχεν] Καὶ παρέσχεν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν εὐμενῆ *Big.* & *Samb.*

m Μοι, καὶ ὑπηρέτῃ] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.*

n Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν ἀπάντων προευλογῆσαι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προευλογῆσαι *Samb.* & *Vat.* HUDS. Fortè προευλογήσας. COCC.

o Καταλείπων] Lege καταλιπών. COCC.

p Ἡμῖν,] Ὑμῖν soli *Samb.* & *Epiphan.*

q Πάντων,] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ὄντα *Big.* τιμᾶν ὄντα *Bas.* & *G.*

r Δεινὸς μὲν] Δεινὸς *Big.* & *Samb.*

s Αὐτῷ τῶν νόμων] Elegnter. αὐτοῦ *Gen.* contra cæteros. Hoc autem Tmema & præcedentia quædam ita contraxit in Annalibus suis Zonaras. [illegible]. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Bas.* αὐτοῦ *G.*

t Τὰ

[t] τὰ καὶ γενησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πέπτωκεν· ὡς καὶ τὰς γυναῖκας [v] στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες δὲ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν συνιέσαν. ἦν δὲ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ προβεβηκόσιν [x] ἅμιλλα τῆς λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἵου [y] στέροιντο κηδεμόνος, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεθρήνουν· τοῖς δὲ καὶ περὶ [z] τούτου τὸ πάθος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ [a] γευσαμένοις ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτοῦ. τὴν δ' ὑπερβολὴν τῆς κατὰ τὸ πλῆθος οἰμωγῆς καὶ τῶν ὀδυρμῶν [b] τεκμήραιτο ἄν τις ἐκ τοῦ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἄπειρον τοῦ χρόνου [c] μὴ δεῖν ἐπὶ μελλούσῃ τελευτῇ κατηφεῖν, ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας Θεοῦ καὶ φύσεως [d] νόμον, ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. [e] προϊόμενον [f] δ' ἔνθεν οὗ ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τοὺς μὲν πόρρω τῇ χειρὶ κατασείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τοὺς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ [g] δακρυτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἑπομένους. οἱ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίναντες, τὸ κατὰ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατέχουσιν [h] αὑτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία προὔπεμψεν αὐτόν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει [i] τῷ Ἀβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλὸν Ἱεριχοῦντος [k] ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τῆς Χαναναίων καὶ πλείστην [l] περιέχειν τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κατοπτεύουσιν· ἀπέπεμψε τὴν γερουσίαν. ἀσπαζομένου δὲ καὶ τὸν Ἐλεάζαρον αὐτοῦ καὶ Ἰησοῦν, καὶ προσομιλοῦντος [m] αὐτοῖς ἔτι, νέφους [n] αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ στάντος, [o] ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' [p] αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

nibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum ostenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant se virtutem ejus rerumque gestarum magnitudinem, supra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi sensu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim scientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene gustata, destitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod Legislatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam persuasissimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorserunt. Cum autem inde eò proficisceretur, ubi erat è conspectu evaniturus, cum lachrymis omnes sequebantur. Ac Moyses jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *id* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne cum prosequendo decessum sibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum esse existimantes, ut eum arbitratu suo è vita discedere sinerent, cohibent seipsos inter se collachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jesus imperator. Ut vero in monte Abari vocato constitit (is autem excelsus è regione Jerichuntis situs est, ascendentibus eum Chananæorum terram optimam & amplissimam præbens despiciendam) senatum dimisit. Interea vero, dum Eleazarum & Jesum amplecteretur, & adhuc cum eis sermones conferret, *mox*, nube subito supra eum se demittente, videri desiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris scripsit se mortuum esse; veritus ne dicere auderent, se propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum discessisse.

49. [t] Vi-

t Τὰ καὶ γενησόμενα.] Τὰ γενησόμενα Big. & secunda manus Samb. Nam prior apposuerat τὰ καὶ γενόμενα, sicut Bas. & Gen. excusum. Epiphanius Schotanusque τὰ γενησόμενα, futura. Consulendus & Uaielides cap. ultimo Legis. Legerat enim Flavius de eo vaticinio sublimiter disserentem Philonem p. 696. [illegible] BERN. Ita placuit edere cum Epiphanio & Castalione, probante Schotano. τὰ καὶ γενόμενα in Editis. τὰ γινόμενα Big. & Samb. à manu secunda. Videsis Philonem, p. 696.

v Στερνοτυπουμένας] Bas. Gen. Bosh. & Hen. στερνοτυπτομένας Big. & Samb. Proba sunt omnia hæc, & tertium στερνοτυπουμένας: Attica etiam omnia. BERN. Στερνοτυπουμένας Vat. Big. & Samb.

x Ἅμιλλα τῆς λύπης.] Ita Samb. Atticorum more. leniter efferunt reliqui.

y Στέροιντο κηδεμόνος,] Στεροῖτο Samb.

z Τούτου τὸ πάθος] Τοῦτο πάθ. Vat.

a Γευσαμένοις] Γευσάμενοι, ἀπολειφθῆναι Samb. γευσάμενοι ἀπολειφθῆναι Big.

b Τεκμήραιτο] Ita Big. Samb. Epiph. Borius, (Cott.) Schotanusque. In Editis τεκμαίροιτο, assentiente Castalione, τεκμήραιτο rectius Hen. & Bosh. BERN. & HUDS.

c Μὴ δεῖν] Sic Big. (Coll. Voss.) Samb. & forsan Vet. Interpr. vel μὴ δεῖν τινα. In Editis μηδέν.

d Νόμον.] Gen. & Big. νόμου Bas. manusque prior Samb. νόμω Epiph. censorque cod. Samb. Cuncta illa sensum commodum ferunt. Præstant etiam correctione Cl. Bosii θεοῦ καὶ φύσεως νόμον. BERN.

e Προϊόμενον] Παραϊόμενον in Editis.

f Δ' ἔνθεν] Δ' ἐντεῦθεν Samb.

g Δακρυτὴν] Ita Big. δακρυτὴν τὴν ἀπ. Samb. & Vat δακρύσιν τὴν ἀπαλ. Hen. & Bosh.

h Αὑτοὺς ἐν ἀλλήλοις] Hen. & Bosh. ἑαυτούς. Epiphanius abunde, ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις δακρύοντες, καὶ ἀντίκα [illegible] φαρέντος. BERN.

i Τῷ Ἀβαρεῖ] Samb. Bosh. & Hen. ut τῷ γαλαζεῖ. Bas. & Gen. τῷ ἀβαρεῖ, ab Hebræo [Hebrew] ἀβαρίμ, aut juste [Hebrew] ὄρ ἀβαρίμ. Græce diceretur τὸ πέραν, mons Jordani imminens ad Trajectus. Latissime enim fugerat Jordanes hinc inde ab Arca Domini pæne in maria Galilæum Mortuumque; unde appellantur numero merito αἱ διαβάσεις, [Hebrew], ubi trajecerant copiæ Hebraicæ. Plures etiam [Hebrew] visuntur in Moabitide: heic autem præsertim indicatur clivus Phasga, sive ut Reubenitæ maluere Nabo, qui Moysen mortalibus abstulit, suavissimæ urbium Jerichunti præter flumen oppositus. BERN. Ita Samb. Bosh. & Hen. τῷ Ἀβαρεῖ Bas. G. Aliique.

k Ἀντικρὺς κεῖται,] Κατ' ἀντικρὺ κεῖται Big. Samb. & forte Epiphan. ἀντικρὺς κεῖται Bas. Gen. Bosh. & Hen. BERN.

l Περιέχειν τοῖς ἐπ' αὐτοῦ] Ita Big. & Samb. παρέχων in Editis, Aliisque.

m Αὐτοῖς ἔτι,] Bosh. αὐτὸς ἔτι. Samb. ἔτι duntaxat. Tres alii cum Hamartolo & Epiphanio αὐτοῖς ἔτι. BERN.

n Αἰφνίδιον] Bas. Gen. Glycas & Hamartolus. αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ Big. (Vat.) & Samb. αἰφνιδίου ὑπὲρ αὐτοῦ Bosh. & Hen. Subjicit tamen Michael Siculus, ὁ μὲν ἱστορικὸς ἐστι, ὅτι μυθολογοῦσιν φασί. Iterumque ille p. 160. [illegible] BERN.

o Ἀφανίζεται] Prudenter hæc Flavius. nam, ut Glycas post alios adnotat, [illegible] Videsis Allatium ad Eustathii Hexaem. p. 310.

p Αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς] Bosh. Hen. Bas. Big. & Samb. At vero eodem animo, γέγραφε δ' αὐτὸν Gen. Borius, Geleniusque. γεγράφαται δ' αὐτὸν, ὡς μοι, Zonaras percaute. Epiphanius etiam ita acceperat verba Flavii. Hunc itaque Archæologum forte an seduxit ars Philonis, cujus sub calamo grandescunt omnia, colliculique in magnos assurgunt montes. Quippe ex tota vita Legislatoris, præter alia argumenta utrisque usurpata, facile intelligas quantum à Josepho distat Philo, à scriptore prudenti ac docto Sophista Alexandrinus, qui eloquentia Isocratis, & Philosophia Peripatetica ignorantiam suam sermonis, rituum, reliquæque plurimæ eruditionis Hebraicæ, Judæus licet, passim redimere contendit. Ait ergo ille de ultimo capite Legis, quod doctores, ex Judæis quam Christianis,

Esdræ

Moyses obiit primo die mensis Adari, anno XL. ab exitu ex Ægypto.

49. [1] Vixit autem omnino tempus viginti &

μθ'. Ἐβίωσε δὲ [q] τὸν πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν,

Esdræ vel Scribæ consimili post Moysen tribuunt, atque simul τὸ κύριον probe demonstrat: [illegible] ἱερῶν γραμμάτων. [illegible] ἱερῶν γραμμάτων (saltem ex interpretatione Græca) [illegible]. Audi jam quid ex hoc paragrapho fecerit Johannes Analista. [illegible]. Prudenter autem dixit Flavius de viro illo mortis quam vitæ admirandæ, [illegible]. Nam ut Glycas post Basilium, Theodoretum, Procopiumque, aliosque adnotat, [illegible]. BERN. *Al* [illegible]. *A Josepho* diversus abit Cl. *Huetius in Dem. Evang. Pr. 4. §. 10.*

q Τὸν πάντα] Τὸν ἅπαντα *Vat.*

1. *Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum:*] *Obiit vero Moyses Neomenia mensis Adari, qui respondet Dystro Macedonum, anno XL. famosissima Exodi, suique regiminis uno mense minus, qui luctui tanti Principis datus, ætatis suæ anno CXX. Vir ingenii incomparabilis, vultus angelici, prudens, facundus, affectuum suorum arbiter ac dominus, dux belli, quales paucissimi: Prophetarum plane summus, & dignissimus hominum apud Deum aut ad hos vice Dei fari, Dei familiaris, teste Pollione, quod est verso antepenultimo Legis,* אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: *primus inter quinque Satrapas Christi triumphantis, imo Magni Messiæ simillimus Act. 3. 22. miraculorum pollentissimus artifex: Æthiopum forte, terror certe Ægyptiorum, Arabum, gentiumque Chananæorum: Scriptor antiquitate, fide ac sapientia longe celeberrimus Legumlatorum Princeps & Canon: fons Theologiæ etiam Græcanicæ, Chronologiæ, Historiæ, Cosmographiæ*, Chron. Alex. *p.* 180. & *G. Syncell. p.* 143. *omnisque scientiæ: Judæorum denique, Samaritarum, Ethnicorum, Christianorum, Mahommedanorum, ac mortalium omnium, quotquot unquam ejus scripta legerint, desiderium & admiratio. Idem ἀνὴρ θεῷ [illegible], Eumenio laudante. [illegible] σοφὸς, Eupolemo: quocum etiam Tabernaculum Dei deseruit Nubes Gloriæ, Rabbinis priscis adnotantibus Siphre f. 54 b. Hunc equidem Principem ac Prophetam Christo solo minorem impense Flavius Josephus ambobus libris contra Grammaticum Alexandriæ: sed amplissime omnium hunc collaudavit in* Demonstratione Evangelica *doctissimus & pissimus Huetius, gloria magna Neustriæ. Hic ergo desinit* התורה, ὁ νόμος, *opus Pentateuchum Divini Moysis. De die emortuali tanti doctoris ductorisque nunc Matthathiaden, virum studiosum veri, & ordinis Hieratici, & (præcipuum) in Archivis Ædis qui diu assederat, tot scholiis vel seculis miserorum Rabinorum haud vereor anteferre. Prætereo igitur errorem Calendarii Seldeniani, ubi Legislatoris obitu notatur quintus dies Adari: prætereo pravum calculum correctionemque Petiti in Eclogis. Is enim hoc jejunium in Nonum Adari differt. Josephus, quod hic & supra vidimus, Calendis Adaris a rebus mortalium Moysen suum abstulit. Judæorum reliqui hebdomada aliam vivendi viro Dei concedunt. Quinimo vetustior multo fertur & receptior hæc [illegible], quam viri docti existimant, quamque omitti prorsus deceat. Diserta sunt in hac re, si genuina, quæ verba legimus in* Megillat Taanit: *nisi arbitrarer potius propter Gemaram Solymitariam ad Masiclam* תענית *f.* 66. *a. aliaque ob argumenta, non multum veteris libelli laudatique Jurisconsultis Urbis hucusque servari, aut sub vetere titulo aliena, Hebraica scilicet; cum fragmenta indubia prisci istius voluminis dialectum Jerosolymitanam omnino ferant. Insuper in medio libello, ubi exponuntur calamitates, quæ dies anni obscuraverant Judæis, ne verbum offendas de luctuosa morte Moysis. Docet autem Megilla* [illegible], *verbis quidem Hebraicis interpolata* בשבעה באדר מית משה רבנו, τῇ ζ. *Ἀδάρου* [illegible]: *hunc adeo diem numerat ille libellus inter jejunia Legis ipsius* מן התורה, *non decreti Rabinici. Verum constat ex Talmudis utrisque Jeros. f.* 66. *a. & Bab. f.* 68. *idque* [illegible], *& ex Iad, Samag, Arba turim, cæterisque Juris compendiis, Jejunia Catholica* תענית לכל ישראל *fuisse dumtaxat quatuor, suis temporibus desinita à Zacharia vate c. 8. 19. Sed casibus eadem & infortuniis suis notata ab Hieronymo Asceta ad [illegible], ac si recens venisset è concessu Gemaristarum Solymitariorum, quibuscum sane diu ille versaverat. Instaurabatur igitur sex aut septem hinc seculis, post Talmuda equidem collecta, quanquam R. Samson in* Jalcut, *& G. Gaul minus reverentius & antiquius de eo reputarint, Jejunium Moysis die VII. & illud Esther æ die XIII. Adari, quæque super quatuor illa commemorat* Megilla Taanit. *Ejusdem plane commatis habes* Chronicon Mosaicum, דה׳ של משה, *cujus fine legitur* בחדש יב׳ בז׳ בו מת משה רבינו. *Neque vero silenter transiissem verbis* Legendæ de obitu Mosis, בא השבט עד שבעה באדר נכירת משה לו ימים תאותן ימים פירש התורה לישראל ובשבעה באדר מת. Diebus autem 36. a Neomenia Sebati ad diem septimum Adari populo Hebræo jus idem exposuit, qui tulerat: protinusque eodem die ab humanis excessit. *Fabulam enim istam compactam video aut interpolatam ex Talmudo Babylonio, Siphre, aliisque veteribus libris, præsertim ex* Debarim rabba, *cujus ultima folia cum* Petirat mosch [illegible], *præter quædam episodia ingenio malo nescio cujus passim intrusa. Unde non plus dimidia editionis Gaulminianæ supra præsitum Commentariorum [illegible], ut Tanchuma, Samuel Nachmanides, aliaque nomina Talmudica ostendunt. Vetustius itaque argumentum de die ipso Moysis discedentis, jejuno tamen an liberali non dico, nec minus quam traductum Judæorum fama nobile Traditionem sive Baraitham hoc accommodant Patres Babylonii,* Ciddusim f. 38 *ubi de 22. annorum cibo agitur.* בז׳ באדר מת משה . *Statimque idem illi,* ופסק מלירד והיו מסתפקים ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן תניא אידך בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד משה מנין שנ׳ באדר מת. *Deut. c.* 34. 7. *Jos. c.* 1. 1, 2, 10, 11. & *c.* 4. 19. שנאמר ויהי אחרי מות משה וגו׳ ויהי שלשים יום לעברית הנה לבדרך ... שנ׳ באדר מת משה ומנין שבז׳ באדר נולד משה, Constat adeo recte numeranti a die decimo Nisani, quando ex *Deut. c.* 31. 2. Jordanem Josue trajecerat, dies XXXIII. septimo Adari stare obitum Mosis. Natum autem fuisse eundem septimo die Adari colligitur ex Deut. c. 31. Hodieque habeo annos CXX. כי יושב הקב״ה וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ומחדש לחדש *Idem etiam retulit Ismaelus ab ore Gamala Tanæ. Iteramque Babyloni Cod.* Sota f. 12. b. אמר כו׳ בז׳ באדר מת משה ובז׳ באדר נולד משה, בז׳ באדר ועד ששה מכין תלהרה יוחין, Inter diem septimum Adari, quo cœpit vivere Legislator, quo & desiit, & sextum Sivani fatium intercedit trimestre, quod docet Mar Zutra celebris Gemarista. *Sextus autem dies Sivani expositio ad Nilum Moysis quam data Lege Hebræa notabilis. Quinimo parte legimus in Tosaphtha* Ciddusin *sive Appendice, quam adtexuit operi Judæ principis R. Chias, ejus discipulos & [illegible], seculis nec duobus minor Josepho historico.* שכן המן שלקטו ביום שמת משה בו אכלו היום כשבעה באדר ועד ששה עשר בניסן שלשים וח׳ יום עד שהקריבו העומר בגלגל לא פסק המן ר׳ אליעזר בן עזריה אומר ובשבעה באדר פסק המן מלירד אותיהם מה מת משה ובששה עשר בניסן כלא כה עבירן ... ויאכלו מתבואת הארץ כנען בשנה ההיא. *Eleazarus itaque Azaria, aliique Pharisæi tempore Hadriani, septima Adari Legislatorem ereptum fuisse mortalibus traditione acceperant. Amoræis autem & Deuterotis supradictis succedit sententia & ætate proximus Jonathan ille, cujus interpretatio legitur Deut. c.* 34. 5 *hisce verbis,* בשבעה יומין לירחא דאדר איתיליד משה ובז׳ יומין לירחא דאדר איתכניש מגו עלמא על נשיקת מימרא דיי׳, Datus est Moyses, idemque post CXX. annos seculo ablatus ἐπὶ [illegible] λόγῳ, Hebraice על פי יהוה, quod est, Deo volente, die septimo Adari [illegible]. *Similiter Seder Olam rabba, cui altam vetustatem tribuunt Judæi: certe, quæ jam inde adferimus, ex Chronicis Josi Chelphatida sub Marco Antonino conditis, non serius derivantur.* A calendis Sebatis, *Deut. c.* 13. מא׳ בשבט עד ז׳ באדר פירש משה רבינו התורה את כל התורה כולה ומשה כו׳ יאמר הנה אלי משה הן קרבו ימיך למות בז׳ באדר, usque ad sextum Adari Legem totam exposuit apud Ecclesiam Hebræam [illegible]. Sexto autem Deus ipsi indixit, prope est fatalis dies, ô Moyses! *Deut. c.* 31. 14. Quare luce sequente is è vivis discessit. *Et post pauca ejusdem cap. X.* Tres illi pastores populi Hebraici periere anno uno potius quam mense: Maria Nisani decimo die, Aaron Neomenia Abi, & Moyses denique Adari die septima, damnorum tertium triplexque, ומשה רבינו בשבעה באדר וגו׳. *Sequuntur porro eadem in eodem capite, quæ supra e Tosaphtha memoravimus de manna simul cum Moyse Hebræis ablata Adari septima luna. Idem porro a Rabinis didicerat annis abhinc* DCCC. *Eutychius Alexandria, Georgiusque Hemadida ab eo,* ومات موسي في سبعة ايام من اذار وهو برمهات, Annus, *ajunt illi,* XL. ab Exodo perimit tres fratres; Mariam sexta die Nisanis, cui ex parte sua congruit Pharmuthi *in anno fixo Alexandrinorum.* Aaronem vero P. Max. Neomenia Abi, qui mensi *stato* Mesori respondet. Abstulit denique Moysen septima die Adari, qui incurrit in mensem *Alexandrinum* Phamenoth, sive *prolatione Arabica* Barmehat. *Deinde ex menologiis Judæorum idem tempus hauserant Mohammedani. Præ cæteris enim illorum doctissimus Masudius in Canone suo Astronomico, quantivis pretii opere, inter jejunia Judaica notat,* اذار صوم موت موسي, Septimum Adari jejunio adfligit obitus Moysis. *Pari modo Macrisius in historia Memphitica,* في اليوم السابع صعد موسي الجبل فقصبه الله هنالك واخفاه ولم يعلم احد منهم قبره ولا شاهوه وكان بين وفاة موسي وبين طوفان سنة [illegible], Die VII. Adari, ubi montem ascenderet Amramides, Deus ibi eum abripuit, clamque Hebræis condidit. Hoc contigisse fama est anno 1626. à diluvio Noachi. *Idem historicus capite de* دموه, *templo celeberrimo Judæorum in Ægypto, natum etiam Moysen refert,*

τῶν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἐνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, [r] ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρου καλουμένου, [s] Ἀδάρου δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμη-

centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno mense. At decessit ultimo anni mense, qui vocatur à Macedonibus quidem Dystrus, à nobis vero Adarus, *& quidem* novilu-

fert, في يوم سابع من شهر ادار سنة ثلاثين ومائة لدخول يعقوب علي يوسف, Adari die septimo, anno 130. a descensu Jacobi. *Adde his ex Zohari parasa* Hucca *&* Truma, *septima die Adari sub vespera Sabbati disparuisse Moysen è populo suo*, משה כת ביום ז׳ אדר ... ביום ז׳ ... וזיר מתו ביום שבת בשעת המנחה. *Quoniam vero ipsa Commentaria Jochaides numquam viderat, licet hoc credant recens circumcisi, adscribam potius verba Abrahami bar Chia, qui sex retro seculis claruit ob scientiam Astrorum:* משה רבינו הוא השביעי לאבות הקדושים ... ביום רביעי שבעת ימים לאדר כאשר כתב ר׳ א׳ בר חייה הספרדי, *Moyses septimus* τῶν *πάππων*, *(cæteri fuerant Adamus, Enochus, Noachus, Abramus, Isaacus, & Jacobus, quanquam Legislator septimus etiam genere emicuit ab Abramo fonte ipso Hebraismi, quod Demetrius historicus nosque omnes novimus) natus est ille feria quarta die septimo Adari anno 37. post obitum Levis, & ab orbe condito anno 2368. Denatus autem idem die eodem, ut tota fatetur Rabinitas. Quinimo de feria Moysis abeuntis ferebatur olim inter Babylonios* Sota c. 1. [illegible], *אותו שבת שבת של דיוזני*. *Quippe Moyses dux erat Israelis mane, vespera Josue. Cæterum circa annum Domini nostri 1180. in honore erat Abrahamus Davidis, qui* ἐν τῷ [illegible] *(sic enim interpretor* ספר הקבלה*, ad mentem magni Epiphanii) ait de Conditore Legum Hebraicarum*, נפטר משה רבינו ביום שבת ... המנחה בז׳ באדר בשנה שנים ... , Obiit Moyses vii. die Adari post meridiem, qui erat Sabbatinus, annoque creati mundi 2489. *à Tisri supputato. Ita Abrahamus veterum Agadot excussor. Hoc demum agmen claudat Zacuthus optimus Chronologus Judæorum:* ... Exspiravit itaque Moses anno mundi 2488. sub meridie Sabbati, quod incidit in diem vii. Adari. *Quandoquidem vero, ut Sophista Babylonii ultro fatentur, 33. dies à Jordane tranato ad Moysis obitum* κατὰ [illegible] *computati, huic calamitati diem Adari septimam referant, erroris perveteris (ut videtis) & pertinacis fundum indicasse sufficiat. Josephus tamen unus ex mille Judæis scriptoribus verum diem dixit obitus Mosaici, Adari primum. Statuit adeo Flavius spatii supradicti totos dies xl. continue Mensem luctus exegerat. Inde sex dies Ducis excitatio & exploratorum pericula consumunt. Tum exercitus propter fluvium admotus, triduo lustratur. Deinde luce decima Nisanis itinere lato siccoque Jordanem trajicit. Idem sane intervallum exigit methodus libri Josue c.* 1. 1. c. 2. 1, 2, 5. c. 3. 1, 2, 5. *&* c. 4. 19. *Alibi autem perstringimus, quam bene conveniat inter Hieronymum nostrum & Ras Lacis, aliosque Pharisaicos* Taanit f. 9. *T. B. &* Siphre f. 34. *&* Petirat Moseh *de mense Zachariæ vatis c.* 11. Tres pastores uno mense succidentis, Mariam, *inquiunt*, Aaronem, & Moysen. Quo enim mense moriebatur soror, decretum erat cœlitus, ne fratres Chananæam unquam intrarent. *Aut, quod malunt Gemaristæ*, cum Moysi simul evanuere tria magnalia trium illorum Prophetarum, puteus perennis, & nubes gloriæ, & nimbus mannæ. *Verum Commentariorum Misnaicorum proœmio ex Traditione quasi certissima, imo ex Siphre f. 63. b. commentario antiquissimo, refert Moses Maimonis de Moyse Maximo*, Post exactos 36. dies, qua legibus oretenus explicandis, qua calamo describendis vel ad xiii. exemplar, meridie septimo Adari discessisse protinus in Abarim montem, indeque ad cœlos confestim avolasse Deo ministratum, corpore nedum exuto; *quod ne Michael Archangelus asserere ausus est*, [illegible]. ... *Aut Hebraice*, אחר כן עלה אל הר נבו ... *Dignum plane commentum ingenio Poilonis ac Cabalistarum, sed adversans sacro Deuteronomio c. ult. v. 6.* [illegible]. *Scio quidem Scriptoribus Ecclesiæ nostræ cum Græcis tum Latinis valde placuisse Translationem corporis Mosaici, & inter hos quandoque B. Hieronymo. Nam is tandem ad Matth. c. 17. fingere maluit in nobilissima illa Metamorphosi* Eliam de cœlo *in Itabyrium* descendentem, resurgentem ab inferis Moysen. *Veruntamen Enochum etiam Eliamque mortalitatis suæ exuvias in terris clam nepotibus tum olim reliquisse, merasque animas Deo auctori reddidisse: primumque adeo omnium hominum Jesum Christum Servatorem omnium, &* [illegible] *cælos humano corpore penetrasse, rectum ego existimo piumque creditu. Docuit insuper Judas Princeps, utroque Talmudorum attestante, T. Bab. f. 13. & Jeros. f. 17. c.* Sota, ex S. Scriptura consequi, quod vix alias liceret dicere, Moysen quidem animam suam efflasse apud Nebunta in ditione Rubenica, Deut. c. 34. 1. & Num. c. 32. 38. corpus tamen ejus per quatuor milliaria subinde delatum על כנפי שכינה, recondi in partibus Gaditarum. Tantum enim sonat vaticinium Deut. c. 33. 21. כי שם חלקת מחוקק ספון. Quod in parte sua, *in parte Gadis, sic & Hieronymus noster interpretatur*, doctor est repositus, qui fuit cum principibus populi. *Clarius adhuc Onkelosus doctissimus*

Legis interpres & antiquus, Quoniam ibi in hæreditate sua Moyses Scriba magnus Israel, *sic Moysen solebant nuncupare Eleazarus senior Deuterotarum decus, & D. Simaleon Sota f. 13. b.* sepultus est, qui egrediebatur ante populum & ingrediebatur. *Onkelosum sequuntur uno animo Uzielides & Paraphrastes Solymitanus. Rectissime idcirco dixit Barzilnas Talmudista, capite 34. Deut. versiculoque ejus 6. pro sepultura Moysis argumentum non nimis continere, sed* [illegible], כינן כתוך כינן. *Unde urget R. Chamas f. 14. Sota:* Imitare tu Deum, *Deut. c. 34. 6.* & humana corpora humo mandato, ... *Et ante eum conditor Misnarum* Sota c. 1. §. 9. ... , Curæ suæ existimavit Optimus Moysen sepelire, qui ipse Josephi Patriarchæ ossa tam studiose tam pie servarat. *Attamen Deo adesse semper simus Michaëles, Raphaëles, aliaque splendida servitia, si quid de vita moriente nostra ille jusserit. Quapropter non male observatum fuit ab Epiphanio Cyprio*, [illegible]. *Ex ea opinione factum credes, quod in Græcis exemplaribus legatur Deut. c. 34. 6.* [illegible], *mendo quæsito pro* ἔθαψεν αὐτόν: *nisi forte Interpretes Ptolemæi videbant olim* ויקברו, *acceperantve ipsum* ויקבר *tanquam* [illegible]. *Ne quis tamen miretur, quod hac non sistam de Legislatoris reliquiis altercationem Satanæ, eximio nomine Samaelis, quem inter Egregoros recenset vetustissima fabula* Enochi. Debarimque rabba *merito nuncupat* ראש כל השטנים, [illegible], *necnon* Petirat Moseh [illegible] סמאל הרשע, *& capitulum* xiii. *Eleazari* Serpentis *callida bestiæ callidiorem aurigam, cum Michaele, Defensore magno & Imperatore Hebræorum, i. e.* שר צבא יהוה, *& in Moysis Analepsi* שר של ישראל, *sub quo militabant Moyses ille & Josue & Chasamonæi, Ex. c. 23. 23. Jos. c. 5. 14. & Dan. c. 12. 1. Male equidem versum nomen Juda Apostoli* [illegible], בגוף של הרשע, de persona polluta, *ut Latine loquar, quod est*, de habitu minus puro Josue Pontificis summi, *saltem interpretari; nam sic legere absque exemplaribus Ecclesiæ quis ausit? Ita vero conveniunt probe Judas & Zacharias vates c. 3. 2. iisdemque Petrus Apostolus. Nam* [illegible] *abundat in Epistola altera ejus c. 2. 11. contra fidem codicum Orientalium & Occidentalium, qui vetustatem præferunt. Quandoquidem vero antiquissimis apographis N. T. adnotant literis majusculis ad manum Juda* ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΡΥΦΟΝ: *Adamantius etiam* [illegible] *tertio refert ex τῆς ἀναβάσεως Μωυσέως*, cujus libelli meminit in Epistola sua Judas Apostolus, *(Origenis hæc sunt)* Michaelem diabolo objicientem, causam extitisse prævaricationis Adæ & Evæ inspiratum serpentem: *cujus equidem simillimum legimus in libro Judaico de* Moysis obitu, *& in* Zoharo f. 45. c. *Præcipue vero, quia prolixe admodum disputant bonus Michael Samaelque nefarius tam in* Debarim rabba, *quam in proxime laudato opere* Petirat Moseh, *litem istam Angelicam ad Commentaria nostra in Panarion Epiphanii, quasi ad fundum proprium, deferri placet. Interea obtineant, quantum possunt, lectio & sententia communis, vetus, & Cabalistis Christianis gratissima, non tantum in hoc loco Juda, sed & Gal. c. 6. 15. Illum enim versiculum Georgius Syncellus Tarasii, & Novi Testamenti meliores membranæ, eidem Moysi Apocrypho tribuunt. Sentio autem ex veteri Analepsi Moyseos derivatam, ut alia non pauca, ita maxime blandam illam evocationem animæ Mosaicæ* בתי ק״כ שנה קצבתי לך וגו׳, *Bath*, O mea filia, exactis nunc cxx. annis, quos tibi (ait Optimus, qui mox illam obosculando exhausit) in corpore istius justi commorari decrevi, egredere absque mora. Te mox Cherubinis Seraphinisque inferam prope Thronum meum. Respondisse tamen mentem tam sanctam Moysis jam in exitu solis jubare illustrioris, & gloriam Seraphicam, non minorem, adversus Samaelem carnificem spirantis. שב לי כאן (sicut in monte sancto Petrus Apostolus) Præstat heic esse; quoniam cœlo lapsi Azas & Azaelis flagitiose agunt in terris. *Vetus etiam arbitror pium Epiphonema illud intermorientis Legislatoris ad populum suum*, ... לתחית המתים, Rursus vos Hebræos videbo, quando resurgent mortui. *Antiqui operis & illa*, Gabrielem, Michaelem patronum Hebræorum, & Doctorem Moysis scribamque eundem cœlitum *Zagzagelem* זגזגאל *in* Rabbot, *aut Zangbielem* זנגיאל *in* Petirat Moseh, de Moyse liberando cum lethifero Samaele contendisse, & increpuisse dæmonem hisce verbis, ... : eosdem subinde splendidissimos & curasse & deflevisse funus Moysis, cœli terræque communem luctum. *Cætera* Petirat Moseh *aut sunt momenti levioris, aut otium nostrum uberius expostulant.* BERN.

[r] Ὑπὸ μὲν Μακεδόνων] Discrete *Big. Samb. Hm. & Bush.* Sed *Bas. & Gen.* phrasi rotunda, ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρου καλουμένου, Ἀδάρου δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ. Non enim ex integro solent congruere menses Macedonum cum Hebraicis. *Samb.* ibidem voculatur nomen peregrinum ἀδαρεί. Mox τῆς πατρῴας [illegible] *Samb. Bush. & Hm.* BERN. Ita in quinque (*Coll. Big. & Voss.*) *MSS. in Editis* ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρου καλουμένου, Ἀδάρου δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ.

[s] Ἀδάρου] Scilicet ultimo anni mense, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Usserius*) cum sequentium historiarum serie magis convenit, quam traditio posteriorum Hebræorum,

qui

vilunio: & ingenio mortales omnes, qui unquam fuerunt, superans, & rebus excogitatis optime usus; miræque in dicendo venustatis, præsertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus inesse videretur, & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conspiceret, quam ex seipso cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipse* eloqueretur, Deus ipse loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyse defuncto. Ipsum vero desiderabant, non solum qui eum experti sunt: sed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus desiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti esset virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus sit Moysis exitus.

Finis Libri quarti.

νέσει τε τοὺς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλὼν, καὶ χρησάμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, [s] εἰπεῖν τε καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένος. τά τε ἄλλα καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ· ὡς [v] μηδ' ἐνεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν [x] μόνον αὐτῶν τὴν προσηγορίαν, [y] ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ [z] παρ' αὐτῷ. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὡς θ' ὅ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτοῦ λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. [a] πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς [b] ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους [c] τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέος ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ πειραθέντες αὐτοῦ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ, δεινὴν ἐποιοῦντο τὴν ἐπιζήτησιν, τὸ περιὸν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς [d] ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωϋσέα τέλος [e] τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου τετάρτου.

qui ad septimum diem mensis *Adar* obitum illius referunt.

s Εἰπεῖν] At Moyses *lingua* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 12. nempe natura sua (ut dicit *Al. Morus* ad *Act.* 7, 22.) non postquam dixit ipsi Deus, *ego ero in ore tuo*.

v Μηδ' ἐνεῖναί] Ita *Bas. Epiph.* & *Samb.* à manu prima μὴ δεῖν τοῦτον ab altera. μὴ δ' εἶναι τοῦτον *Big.* μηδὲ ἐν εἶναι τοῦτον *Vat.*

x Μόνον αὐτῶν] *Μόνων Vat.*

y Ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις] Καὶ ἐκ τοῦ legerat *Vet. Interpr.*

z Παρ' αὐτῷ.] Sic *Bas.* & *G.* ut spectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτοῦ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν] *Busb.* & *Hen.* πενθεῖ δὲ αὐτόν. BERN.

b Ἐφ' ἡμέρας] Ἐφ' ἡμέρας MSS. quatuor. Inde delibata crede quæ *Zonaras* scribit p. 28. Annalium, ἤδη μὲν τεσσαράκοντα διαδραμόντων ἐτῶν, ἐξόδου τῆς αἰγυπτίου οἱ ἰσραηλῖται ἐξεληλύθασι τριάκοντα οὐδεμιῶν ἡμερῶν, ἀθροίσας τὸν λαὸν πάντας, ρκ'. ἐτῶν γεγονὼς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατέλειπε τέλος. Et deinceps, ἐβίω δὲ τὸν ὅλον ζωῆς ἐνιαυτοὺς ρκ'. ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος, ἑνὸς λείποντος μηνὸς, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸ ιβ' ἡμέρας λ'. ταῦτα μὲν οὕτως ὁ ἱστορικός. BERN.

c Τοσαύτη] Ita *Big.* (*Goll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiph.* in Editis, *Aliisque* deest τοσαύτη.

d Ἐκ τούτων λογιζόμενοι] Ἐκ τούτων *Vat.*

e Τοῦτον ἡμῖν] *Samb.* & *Epiphan.* τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον. *Big.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδ. τὸν τρόπον. *Bas.* & *Gen.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω. Subjicit autem *Samb.* ἔχει ἡ ἱστορία ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος τέταρτος. Item *Busb.* & *Hen.* ἀρχαιολογίας ὁ τέταρτος ἄνω λόγος (*Busb.* ὁ λόγος) χρόνον ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Qui numeri certi sunt bonique. BERN.

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

β'. Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλή, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

γ'. Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ἀσσυρίοις ἐδούλωσεν.

δ'. Ἡ διὰ Κενίζου τοῦ [c] Ἀθνιήλου παιδὸς αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένου δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Φοίνιξι κριτοῦ.

ε'. Ὅτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος [d] Ἠούδου τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

ς'. Ὡς Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ [e] Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

ζ'. Ὅτι πολεμήσαντες [f] οἱ Ἀμαληκῖται τοὺς Ἰσραηλίτας ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

η'. Ὡς Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Ἀμαληκιτῶν, καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

θ'. Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

ι'. Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας, καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

ια'. Ὡς οἱ υἱοὶ Ἠλὶ τοῦ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

ιβ'. Ὡς ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπέθανεν.

ιγ'. Ὡς νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

1. *Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.*

2. *Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates: ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros* DC. *interempta est.*

3. *Quomodo post hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Assyriis in servitutem tradidit.*

4. *Libertas ipsis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos* XL. *tenuit, & apud Græcos & Phœnices Judex dictus est.*

5. *Quomodo populus noster rursum Moabitis Octodecim annos servit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.*

6. *Quomodo Chananæis eos in servitutem redigentibus per annos* XX. *à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos* XL.

7. *Quod Amalecitæ, bellum Israëlitis inferentes, eos devicerunt: regionemque eorum per septem annos afflixerunt.*

8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos* XL.

9. *Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.*

10. *De Sampsonis fortitudine, quantaque mala Palæstinis intulerit.*

11. *Quomodo filii Eli sacerdotis à Palæstinis in prælio cæsi sunt.*

12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, semetipsum de sella dejiciens mortem obiit.*

13. *Quomodo Palæstini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abstulerunt.*

a Ἐν τῇ πέμπτῃ] *Al.* ἐν τῷ πέμπτῳ.
b Τοὺς] Τούτους μὲν *Big.* & *Samb.*
c Ἀθνιήλου] Ita è *Vet. Interpr.* & S. *Bibliorum* versione *Syriaca* & *Arabica.* Ἀσσιήλου *Bas.* Ναθαναήλου *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX.
d Ἠούδου] Ita *Samb.* convenienter Hebraico *Ehud.* Ἰούδου *Bas.* G. & *Vet. Interpr.* Ἀὼδ LXX.
e Δεβώρας,] Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis, Aliisque* Δεββώρας, atque ita LXX.
f Οἱ Ἀμαληκῖται] Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in sequentibus.
g Πατὴρ αὐτῶν,] *Al.* πατὴρ, αὐτῶν ἀκ. *pater, eorum audita cal.*
h Ἔλαβον] *Al.* παρέλαβον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus forte divisit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimissis, Jesus copias Jordani fluvio admovet. Jos. c. 2. & c. 3.

Cum autem Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatus esset, Jesus, justis omnibus ei persolutis, luctuque sedato, denunciabat ut populus semet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichunta mittit, ut vires eorum & quam ipsi voluntatem haberent, cognosceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & instruxit, ut tempestive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui summæ rerum Gadidis atque Manassetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permissum erat, quæ terræ Chananæorum

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας τοὺς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

[c] Μωυσέως δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ἰησοῦς, ἁπάντων ἤδη [d] τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων τέλος ἐχόντων, καὶ τοῦ πένθους λελωφηκότος, παρήγγελλεν ἐπὶ [e] στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. [f] πέμπει δὲ [g] κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα, τήν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ [h] γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ [i] ἐξέταξε τὴν στρατιὰν, ὡς κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην. ἀνακαλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς [k] Ῥουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, καὶ τοὺς τῆς [l] Γαδίδος καὶ Μανασσήτιδος προεστῶτας· ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν [m] Ἀμορραίαν κατοικεῖν ἐπετέτραπτο, [n] τῆς Χαναναίων γῆς [o] ἑβδόμην

a Τετρακοσίων] Annos νϛ' CCCCLXXVI. i. e. Josuæ an. 26 & 450 Judicum, inter obitus Moysis ducis Elisque P. M. intercipi jam consentiunt exemplaria Græca *Big. Busb. Bas. Hen. Samb.* & 1, 2, 3, 6. Bibliothecæ Regis Christianissimi: tum ex Latinis *Bodl. Mert. W. 2. Voss. 1. Vig. Bal. Cant. Thuan. S. Germani, Regiorum* 8, & 9. Tantum etiam intervallum exposcit Epocha Templi à Salomone fundati, Flavio isto atque S. Paulo supputantibus, quod alibi ostendimus. Ut prorsus insanum sit non credere Josephum ita hujus libri historiam temporibus suis definiisse. BERN. Scilicet Josuæ annos XXVI. & Judicum CCCCL. inter obitus Moysis Elisque intercipi consentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina.

b Τοὺς μὲν διέφθειρε,] Græcorum quatuor, & cum illis moles *Epiphaniana*. τούτους μὲν *Big.* & *Samb.* BERN.

c Μωυσέως] Μωυσέος *Samb.* manus altera, & *Gall.* 1. qui in Bibl. Regia præfert numerum 1051. BERN.

d Τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων] Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ *Busb.* & *Hen.*

e Στρατιὰν] *Samb. Bas.* & *Gen.* Aut ἐπὶ στρατείαν, *ad expeditionem*, cum *Big. Tar. Epiphanio*, *Schotanoque*. Utrumque equidem scriptis veterum pro *expeditione* probatur, hoc frequentius. BERN.

f Πέμπει] Πέμπει τε *Gall.* 1. *Samb. Hen.* & *Epiphanius*. BERN.

g Κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα,] *Luctu adeo exacto, & exploratoribus binis*, אנשים מרגלים, *idem mox* מרגלים, *Jacobo* ἀγγέλοις, *Jonathani*, מאללים, & *Arabi* جاسوسين, *in Jerichunta clam dimissis, auxiliis etiam tribuum duarum dimidiaque expetitis, Imperator quinquagies mille milites (sic computat Mattathiades, ad censum Josue c. 4. 13. addita forte tribuum Transjordanarum myriade) Jordani fluvio admovet è statione XLII. quam Moyses plenè adpellat Ἀβὲλ σαττίμ*, אבל השטים, *Jos. c.* 2. 1. & *c.* 3 1. σαττὶν aut Setim, *passim Josephus* Ἀβιλὰ, *quod est* אבלה, τὸ πεδίον. *Urbs illa fuit regionis Peræa, ac sortis Roubenica, sub monte Phogore, milliaribus Italicis* 7½ *à Jordane distans, totidemque à Philadelphia, necnon* XII. *milliaribus a* Bethjesimot, *quod Scholastici Urbis Sacra adnotarunt in* Sebiit f. 36. c. *à Liviade denique sex duntaxat milliaribus remota, sicut S. Hieronymus noverat* κατὰ πεδίον. *Vide illum ad Joelem vatem. Insuper porro, ut solet*, הכינו לכם צידה, *Jos.* 1. 11. *Archaeologus explicat*, παρήγγελλεν ἐπὶ στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος: viatica equidem vasaque sua colligere Hebræos jussum. *Perperite etiam idem posuit*, ὡς κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην, *pro cruce illa Rabinorum veterum & recentium*, כי בעוד שלשת ימים אתם עברים את הירדן הזה. *Nam in libro Josue quedam ordine non directo referre, nemo non videat præter caput Rabinicum.* BERN.

h Γνωσόμενος.] Γνωσομένους *Vat.* & *Vet. Interpr.*

i Ἐξέταξε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐξέταξε *lustravit* in *Vat. Hen. Busb.* & *Samb.* [illegible] oram libri. ἐξήγαγε *eduxit* habent *Bas.* & G.

k Ῥουβηλίδος] *Busb. Hen.* & *Samb.* Ῥουβηλίτιδος *Big. Bas.* & *Gen.* Unde *Zonaras*, μεταπεμψάμενος δὲ τοὺς φυλάρχας τῆς τε ῥουβὶμ φυλῆς καὶ τῆς γαδ καὶ τῆς μανασσῆ, ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τῶν πρὸς μωυσῆν συνθηκῶν. Τῶν δὲ ἑτοίμων ποιήσαι φήσαντες ὑπέσχοντο ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην στρατεύειν. BERN.

l Γαδίδος] Γαδὸς delicate *Big. Samb.* & exemplaria quædam Latina. Rectius γαδίτιδος *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* γαδίδος *Gall.* 2. BERN. Γαδίδος *Vat.* pro quo in *Big.* & *Samb.* Γαδὸς.

m Ἀμορραίαν] Ἀμοραίαν *Bas. Gen.* ἀμορραίων *Big.* & *Samb.* Eadem Oncheloso ארץ אמוראה *tellus Amoræa*; ארץ האמרי viro Divino. *Hen.* & *Busb.* hæc ponunt τὴν ἀμμορῖτιν ex libro præcedente; & manus recentior ad oram MS. *Samb.* τὴν ἀμορῥαίαν ex Bibliis Græcis petitam. Quid tandem fecerit *Epiphanius*, altera columella docebit. Subinde τῆς χαναναίων γῆς *Gall.* 1. *Epiph.* BERN. Ἀμορῥαίων *Vat. Big.* & *Samb.* à prima manu, ab altera Ἀμορραίαν. *Busb.* & *Hen.* ponunt Ἀμμορῖτιν ex p. 209, & 224. Vide etiam p. 24. v. 2.

n Τῆς Χαναναίων] *Al.* τῆς Χαναναίων.

o Ἑβδόμην οὖσαν μέρος.] Quid audio? Num Ἀμορρία, regio Emorræorum, id est, transjordanica, pars erat τῆς χαναναίων γῆς; at Josephus ipse distinguit Chananæam, ut & sacer Codex, a regione trans Jordanem. Et quomodo septima pars Cananææ fuit?

μον ἑαυτοῦ μέρος· [p] ὑπεμίμνησκεν ἃ [q] ὑπέσχοντο Μωυσῇ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τοῦτο ἐκείνου προνοίᾳ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε περὶ αὐτοὺς καμόντι, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὐτοὺς εἰς τὰ προηγγελμένα προθύμους. τῶν δ' ἑπομένων [r] ὁπλίτας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τῆς [s] Ἀβίλης ἐπὶ τὸν [t] Ἰορδάνην [v] ἤλαυνε σταδίους ἑξήκοντα.

β. [x] Καὶ στρατοπεδευσαμένου αὐτοῦ οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν παρὰ τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τῶν τε τειχῶν ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοῦτον [y] ἔχει τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τῶν πυλῶν αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἠμέλουν δὲ θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, [z] καθ' ἱστορίαν ξένους προσήκουσιν ἀκριβῶς ἕκαστα πολυπραγμονεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐχὶ διανοίᾳ πολεμίων. ὡς δὲ γινομένης ὀψίας ὑπεχώρησαν εἴς τι [a] καταγώγιον τοῖς τείχεσι πλησίον, εἰς ὃ καὶ προσήχθησαν δειπνοποιησόμενοι, καὶ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν [b] ἡ φροντὶς ἦν· μηνύεται τῷ βασιλεῖ περὶ δεῖπνον ὄντι [c] κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ τῶν Ἑβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τῆς [d] Ῥαχάβης καταγωγίῳ, μετὰ πολλῆς τῆς τοῦ [e] λανθάνειν προνοίας ὑπάρχειν. [f] ὁ δ' εὐθὺς πέμψας πρὸς αὐτοὺς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας

pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quæ Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis proſpiciendo defeſſus erat, & propter communem utilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille *militibus*, ab Abila ad Jordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem * ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos tor-

fuit? Suſpicor hic aliud latere. Emoræi populi fuere, uni ex ſeptem populis Cananææ Deut. 7. 1. adeoque Emoræi dici poſſent ἑβδομον μέρος fuiſſe τῶν χαναναίων. REL.

p Ὑπεμίμνησκεν] Ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς Zonar. & *Vet. Interpr.*

q Ὑπέσχοντο] Ὑπέσχοντο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

r Ὁπλίτας] Ita *Baſ.* & *G.* ὁπλίτας πεντακισμυρίους in *MSS. Vet. Interpr.* & *Zonara*, exiguo ſane diſcrimine. Verum *Joſephus* ſua computatione ad cenſum Iſraelitarum (Joſ. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordanicarum myriadem. BERN.

s Ἀβίλης] Ἀβίλης *Hen* & *Busb.* & jam *Epiphanii* Codices. Ita ἄβιλα legimus in Onomaſtico S. Euſebii. ἀβίλης *Samb. Big.* ἀβίλης *Baſ. Gen.* & *Gall.* 1. quibus accedit Stephanus in Ethnicis, ἄβιλα, πόλις ἐπὶ τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἄβιλα eadem Antiq. l. 4. c. 8. §. 1. & *Abila* veteri Interpreti: necnon ἄβιλα, aut ἀβέλα Bell. l. 5. c. 3. exeunte. Nam illa omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* אבל, אבלה & אבילה, tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Jacet enim urbs illa in *Araboth Moab*, ערבות מואב, Num. c. 33. 49. i. e. *Abelſatim in locis planioribus Moabitarum*, Hieronymo interpretante: & præſertim Onceloſo, מישר שטים במישרי מואב, αὐλὼν σίτιμ βιωτικῶν ἀρωμῶν, πεδίον σιττὶμ ἐν τοῖς πεδινοῖς μωαβ. Ita ἀβὲλ μεουλα, Chaldæo מישר כחולה 1 Reg. c. 19. 16. LXX. Interpr. Joſephoque Ant. l. 8. c. 7. ἀβελὰ, de patria Eliſæi vatis urbe. Et ante hos omnes minorum Prophetarum aliquis ſubſtituit נחל השטים ναὰλ ἀκανθῶν, *Convallis Sittim*, aut (ut Plinius diceret) *Convallis Liviadis*; atque vero Jonathan מישר השטים, pro אבל השטים legit. BERN. Eo modo *Baſ. G.* & *Steph. Byzant.* Ἄβιλης *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ita Ἄβιλα *Euſebio* in *Onomaſtico*. Ἀβίλης *Big.* & *Samb.* Eadem Ἀβιλὰ p. 126. in pr. necnon Ἄβιλα aut Ἀβέλα in *Bello Jud.* l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac ſortis Rubeniticæ, ſub monte Phogore, milliaribus Italicis ſeptem ; à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade ſex duntaxat, ut nos docet *S. Hieron.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435.

t Ἰορδάνην] Ἰορδάνου *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* BERN.

v Ἤλαυνε] Ἤλαυνε *Baſ.* & *Gen.* ἤλαυνε *Epiphan.* & *Tar.* cum quinque Græcorum. BERN.

x Καὶ στρατοπεδευσαμένου] *Hebræorum autem par ſub mœnibus Jerichuntis jam ſatis explorata excipit* פונדקיתא *πανδοκεύτρια*, *nomine ita ambiguo non imperite vertit Jonathan Targumiſta ex Hebraico* אשה זונה, רחב הזונה, & האשה הזונה *Joſ. c. 2. 1.* & *c. 6. 17. 24.* *Nam promiſcue maleque famæ ſunt, ſemperque fuerunt* hoſpes fœmina & meretrix, *πανδοκεῖς καὶ πόρναι; ſicut diverſoria utrorumque fornices.* Πόρνη *tamen placuit* LXXII. *Int. atque abs his novi Inſtrumenti Scriptoribus*, & *fine illis Flavio in hiſtoria patria. Vocabatur autem ea mulier dialecto Chananæa* Rachab רחב, *quod eſt* Laura *ſive* Euryclea, Rahab *S. Hieronymo*, *atque Interpreti Evangelii Hebraici* κατ' ματθαῖον *verſu quinto accurate* ῥαχάβ. *Joſepho pariter* ῥαχάβη *flexu Græco*, *vel ſane Hebraico Syroque* רחבה & רחבתא. *Quippe* ῥαὰβ *Gall.* 1. & ῥαὰβ *Apoſtolorum duorum*, *Clementiſque viri Apoſtolici ex Alexandrina verſione accepta venerunt. Illa igitur, quæ præſtructis ob Hebræos in ſolario lini faſciculis, quæve* [illegible] *quod vocant officioſo mendacio, quod tamen culpæ potius dabis* & *ingenio meretricio cum ſanctis Patribus Eccleſia noſtra, quam referes unquam ad laudem, ὡς πίστει καὶ ἔργοις ἐκ τῶν Epiſtolis Apoſtolorum adeo celebrata, ſicut Grotius audet, adverſus*

regis Jerichuntii nuncios protexit. Legis autem faſciculis lini *apud hunc Antiquarium* λίνου δέσμας. *Idem* כיתני בתנא manipuli lini *Targumo Jonathanis*, λινοκαλάμη *Alexandrinis*, ſtipula lini *S. Hieronymo*, *Hiſtorico Divino* פשתי העץ, linis ligni *lectione* [illegible]: *hoc eſt*, culmis lineis *ſeu* cannabinis, *quos ſummæ ædes ſolent in Oriente deſiccare* ὡς ξύλον, נבעולי פשתן *ut explicat Gloſſa Talmudica f. 43. b.* Beracot. *Noſtri Theologi goſſipium xylinum ex dictione intelligunt: at ſimplicius rectiuſque exponunt Deuterotæ c. 2.* Sabbat. כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן: *quæ adnotat Mar Zutra*, פשתן איקרי עץ שנ' ותטמנם בפשתי העץ. *Hoc ergo ex beneficio ſancte paciſcitur Copa cum exploratoribus pro ſe ſalva ſuiſque, lemniſco puniceo ædes ipſius forte præmonſtrante, nimirum* πρὸ τῆς θυρῶν (*ſic Joſephus, aliis* εἰς τὴν θυρίδα בחלון, *in feneſtra*, *v.* 18. *unde ſubmiſſi milites Hebræi*) *quando urbem patriam Hebræus funditus deleret. Sic enim magnis ominibus crediderat inſtitrix Phœniſſa, deſcriptore geſtorum Joſue, Jacobo Pauloque viris vere Hebræis, Clemente Chriſtiano, necnon Flavio Judæo*, & *Abulphetacho Samaritano magno aſſenſu referentibus. Interpretes autem* LXX. חוט השני *reddunt modo* σπαρτίον τὸ κόκκινον, *tanquam* תקות השני, & *poſt illos Clemens Romanus; modo hoc vel plenius dictum* תקות חוט השני *v.* 18. *iidem Græce faciunt* σπαρτίον τὸ κόκκινον, funiculus coccineus *S. Hieronymo: Jonathani eo animo dicitur* חוטא דזהורי תורא רחום *i. e.* قرمز torto, *ſive* καλώδιον φοινικοῦν, *ſive Cl. Saadiæ phraſi* مسالك القرمز. *Nam* τίκνα *idem poteſt quod* κακό, λιπαρόν. *Unde* תקות השני κόκκινον, *phalera*, *rubella*. *Hoc* & *Joſephus maluit intelligi. Verum longe excellit interpretatio myſtica Pontificis Romani, qua is ſtudet mitigare animos Corinthiorum:* προσέθεντο μὲν οἱ κατάσκοποι τῇ ῥαὰβ δοῦναι σημεῖον, ὅπως κρεμάσῃ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς κόκκινον· πρόδηλον ποιοῦντες, ὅτι διὰ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου λύτρωσις ἔσται πᾶσι τοῖς πιστεύουσι καὶ ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸν θεόν. *Quicquid denique apud Rachabam bene merentem Speculatores juxta murum urbis lapſantes juraverant, mox Pontifex maximus Senatuſque Hebraicus, Imperatore equidem rogante, conceſſum habent* & *ratum. Vide infra §. 5. 7.* & *Joſ. c. 2.* & *c. 6. 17, 21. Et Hebr. c. 11. 31. Jac. c. 2. 25. Et Clementinarum prioris c. 12. ubi ex verſione* τῶν ό. *fuſe declaratur pietas Rachabica.* BERN.

* *Sine metu perluſtrarunt*;] *Al.* per otium, & licenter.

y Ἔχει τὸν τρόπον] Ἔχοι *Big. Samb.* & *Epiphanius*. ἔχει *Baſ.* & *Gen.* Superius *Gall.* 1. αὐτῶν τὴν πόλιν κατενόησαν. BERN.

z Καθ' ἱστορίαν] Κατὰ ἱστορίαν *Samb. Big.* & *Gall.* 1. BERN.

a Καταγώγιον] Videtur καταγώγιον, non ut *Vulg.* καθηγώγιον, legendum. Gloſſæ veteres Καταγώγιον, deverticulum, applicatio, diverſorium. REL.

b Ἡ φροντὶς ἦν.] Articulum negligit *Vat.*

c Κατασκεψόμενοι] *Gall.* 2. *Big. Tar. Samb. Hen.* & *Busb.* Scripſit itaque *Epiphan.* quod exploraturi quidam civitatem. Aut dices omnium temporum forma, κατασκεψάμενοί τινες, cum *Gall.* 1. *Baſ.* & *Gen.* Ibi loci ἐβραίων unice *Samb.* BERN. Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκεψάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.*

d Ῥαχάβης] Ῥαάβης paſſim *Vat. Gall.* 1. & Ῥαὰβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX.

e Λανθάνειν] Λαθεῖν ex. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λανθάνειν ἀσφαλείας *Vat.*

f Ὁ δ' εὐθὺς πέμψας] Ὁ δὲ εὐθὺς αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.*

g Mó-

torquendo *inde* disceret quo consilio isthuc se contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini fasciculos super tectum siccabat, sub illis quidem speculatores *subito* occulit, missis autem à Rege dicebat, hospites quosdam ignotos paullo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse: quos, si metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum venissent, sine multo labore ab insequentibus comprehendi posse, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *responsi obsequio* fallente, nihil doli suspicati abierunt, ne explorato quidem hospitio. Cum vero per vias excurrissent, quibus verisimile erat eos discedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento vestigio, à labore *eos persequendi* destiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & discrimen quod pro eorum salute adiret (se enim in iis occultandis deprehensam non posse Regis vindictam effugere, sed cum universa domo sua perituram esse) ut in memoria tenerent, obsecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos esset gratiam pro salute præsenti rependere, eos domum se recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipsam suamque familiam servandas esse, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipsis decretum erat. hæc enim se novisse *ajebat* editis à Deo signis edoctam. At illi & de præsentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant se ei revera gratiam relaturos esse. Ipsi autem suadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates suas & necessarios omnes in diversorio deponens concluderet, januis lemniscos puniceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipsi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* servandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *nostrum* ut jusjurandum violanti succenseat.

[g] μάθοι τί καὶ βουλόμενοι παρεῖεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἡ Ῥαχάβη, λίνου γὰρ [h] ἀγκαλίδας [i] ἐπὶ τοῦ τέγους ἔψυχε, τοὺς μὲν κατασκόπους εἰς ταύτας [k] ἀπέκρυψε, τοῖς δὲ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔλεγεν· ὡς ξένοι [l] τινὲς ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δῦναι τὸν ἥλιον παρ' αὐτῇ [m] δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· ὡς εἰ φοβεροὶ τῇ πόλει δοκοῦσιν, ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἧκον, [n] ἄπονον εἶναι λαβεῖν διώξαντας. οἱ δὲ, τῆς γυναικὸς οὕτως αὐτοὺς [o] ὑπελθούσης, οὐδένα ὑπονοήσαντες δόλον ἀπῆλθον, οὐδὲ ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δὲ [p] ὁρμήσαντες καθ' ἃς ἐνόμιζον αὐτοὺς μάλιστα τῶν ὁδῶν ἀπέρχεσθαι, καὶ τὰς [q] εἰς τὸν ποταμὸν φερούσας, οὐδενὶ γνωρίσματι περιετύχανον, παύονται τοῦ πονεῖν. τοῦ δὲ θορύβου [r] καταπαύσαντος, ἡ Ῥαχάβη καταγαγοῦσα τοὺς ἄνδρας, [s] καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας· ἁλοῦσαν γὰρ ἀποκρύψασαν αὐτοὺς [t] οὐκ ἂν διαφυγεῖν τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πανοικὶ αὐτὴν [v] ἀπολέσθαι κακῶς· παρακαλέσασα διὰ μνήμης ἔχειν, ὅταν ἐγκρατεῖς τῆς Χαναναίων γῆς καταστάντες ἀμοιβὴν ἐκτίσαι δύνωνται τῆς ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν [x] ἐκέλευεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, ὀμόσαντας ἦ μὴν σώσειν αὐτήν τε καὶ τὰ αὐτῆς, [y] ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' αὐτοῖς γενόμενον. ταῦτα γὰρ εἰδέναι σημείοις τοῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ διδαχθεῖσαν. [z] οἱ δὲ καὶ τῶν παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, [a] καὶ περὶ τῶν μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσειν. ἡνίκα δ' ἂν αἴσθηται μελλούσης ἁλίσκεσθαι τῆς πόλεως, συνεβούλευον κτῆσίν τε τὴν αὐτῆς καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαντας εἰς τὸ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθεῖρξαι, πρὸ τῶν [b] θυρῶν [c] ἀνατείνασαν φοινικίδας· [cc] ὅπως εἰδὼς τὴν οἰκίαν ὁ στρατηγὸς, φυλάξηται κακῶς ποιεῖν. [d] μηνύσομεν γὰρ αὐτῷ, ἔφασαν, διὰ τὴν σὴν σώζεσθαι προθυμίαν. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι [e] τῶν σῶν, σύ τε οὐκ ἂν ἡμῖν [f] ἐπενέγκαις αἰτίαν· τόν τε Θεὸν, ὃν ὀμωμόκαμεν, παραιτούμεθα, [g] μηδενὶ ὡς ἐπὶ παραβαίνουσι τοὺς ὅρκους δυσχεραίνειν.

g Μάθοι τί] *Al.* μάθη.
h Ἀγκαλίδας] Ἀγκαλίδα legerat *Epiphan.*
i Ἐπὶ τοῦ τέγους] Ἐπὶ τοῦ τείχους *Bas. Gen. Gall.* 1. *Epiphanius, Comesterque Scholasticus.* Simile mendum jamdiu inhæsit αὐθεντικοῖς LXXII. Int. Ezech. c. 40. 13. ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ θεὲ ἐπὶ τὸ τοῖχον τοῦ θεὲ, *à muro thee usque ad parietem thee*, ut habuit vetus translatio Latina. Nam S. Hieronymus rectius vertit ex Hebræo, *à tecto thalami usque ad tectum ejus*, ἀπὸ τοῦ τέγους τοῦ θεὲ ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ θεέ. Pari enim tinnitu aures Græcas feriunt tria hæc vocabula τοῖχος, τεῖχος, & τέγος. Quinimo apud Josephum hunc *Big. Tar. Hen. Bosh.* confirmant nobis lectionem rectam ἐπὶ τοῦ τέγους, quod est in lingua principe על הגג Jos. c. 2. 6. ἐπὶ τοῦ δώματος, *super solarium*, Interpretibus LXXII. Syris etiam Assyriisque איגרא על. BERN. Ita *Big. Hen.* & *Bosh.* recte, ut constat ex *Jos.* c. 2. v. 6. in reliquis cum *Editis* ἐπὶ τοῦ τείχους.
k Ἀπέκρυψε.] *Al.* κατέκρυψε.
l Τινὲς ἀγνῶτες] Τινὰς εἶναι ἀγνῶτας in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* & satis recte, si mox omnes cum *Epiphanio* legissent καὶ δειπνήσαντας ἀπαλλαγῆναι, vel cum *Hen.* & *Bosh.* δειπνήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. Videsis *Zonaram* in *Annalibus* p. 29.
m Δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν·] *Gen.* & *Gall.* 1. δειπνήσαντες ἀπαλλαγῆν. *Epiphanius* καὶ δειπνήσαντας ἀπαλλαγῆναι *Hen.* & *Bosh.* δειπνήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. *Big. Samb.* & *Bas.* δειπνήσαντες ἀπαλλαγῆναι. Magnus Drungarius de eisdem. οἱ δὲ πεμφθέντες κατάσκοποι εἰς Ἱεριχὼ διαλαθόμενοι, τὴν πόλιν ἅπασαν κατεσκέψαντο· γνωσθέντες δὲ τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας μηνυθέντες). ὁ δὲ εὐθὺς αὐτοὺς συλληφθῆναι ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον τῶν ζητούντων τοὺς ἄνδρας ἡ γυνὴ παρ' ᾗ κατέλυσαν Ῥαὰβ καλουμένη, τοὺς μὲν κατέκρυψε, λίνου αὐτοῖς ἀγκαλίδας ἐπιθεμένη· τοῖς δὲ ζητοῦσιν ἔλεγεν· ὡς οἱ ἀγνῶτες ἄνδρες ἐκεῖνοι, πρὶν δῦναι τὸν ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπηλλάγησαν. οἱ δ' οὕτως αὐτοὺς ὑπελθούσης τῆς γυναικὸς, ἀμέτοχοι δόλου ἀπῆλθον τοὺς ἄνδρας διώκοντες. ἡ δὲ Ῥαὰβ χωρεῖν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τοὺς ἄνδρας, καὶ μεμνῆσθαι αὐτῆς, καὶ ἀμοιβὴν ἐκτῖσαι τῆς Χαναναίων χώρας ἐπικρατήσαντας. οἱ δὲ καὶ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ ἡνίκα ἂν ἡ πόλις ἁλίσκηται, τὴν κτῆσίν τε καὶ τοὺς οἰκείους εἰς τὸ καταγώγιον ἐγκαθεῖρξαι αὐτῇ συνεβούλευον· ἀνακρεμάσαι δὲ καὶ φοινικίδα πρὸ τῶν θυρῶν, ἵν' ἐκ γνωρίσματος ἡ οἰκία καὶ διαφυλαχθῇ. καὶ οἱ μὲν πρὸς τοὺς οἰκείους ἐπανῆλθον, καὶ ἃ εἶδον ἀπήγγειλαν Ἰησοῖ. BERN.
n Ἄπονον εἶναι] Ἄπονος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.
o Ὑπελθούσης,] *Hen.* & *Bosh.* ὑπελθόντες, & subinde ὁρμήσαντες nullo bono. Ibidem ὁρμήσαντες διώκειν καθ' ἃς *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* ὁρμήσαντες καθ' ἃς *Bas. Gen.* & *Epiphan.* phrasi utraque probabili, & Athenis recepta. Mox *Gall.* 1. ἀπέχεσθαι. BERN.
p Ὁρμήσαντες.] Ὁρμήσαντες διώκειν καθ' ἃς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.
q Εἰς τὸν ποταμὸν φερούσας,] Jordanem, quem solum esse navigerum flumen Palæstinæ scribit Ammianus Marcellinus. ירדן etiam nil nisi fluvium notat a ירד. Ita hoc ipso capite portionem Jissascar patere scribit usque ad ποταμόν, Jordanem videlicet. REL.
r Καταπαύσαντος] Στασέντος *Big. Samb.* & *Gall.* 1, 2.
s Καὶ τὸν κίνδυνον] Καὶ τὸν κίνδυνον εἰποῦσα ὃν ὑπὲρ &c. *Big. Samb.* nova manu & *Gall.* 1, 2. καὶ τὸν κίνδυνον ὃν ὑπὲρ *Samb. Bas. Gen.* & *Epiphanius.* Similiter *Bosh.* & *Hen.* παρακαλέσασα διὰ μνήμης ἔχειν τὸν κίνδυνον &c. BERN.
t Οὐκ ἂν διαφυγεῖν] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἢ γὰρ ἄν.
v Ἀπολέσθαι κακῶς·] Ita *Bas.* & *G.* ἀπολεῖσθαι *Big.* & *Samb.* ἀπολεῖσθαι *Vat.*
x Ἐκέλευεν] Ita *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.
y Ὅταν τὴν πόλιν] Ὅταν εἰς τὴν πόλιν ἐλθόντες, φθείρωσιν αὐτὴν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.*
z Οἱ δὲ καὶ τῶν παρόντων] Οἱ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν π. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*
a Καὶ περὶ τῶν μελλόντων] Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in cæteris καὶ περὶ τῶν αὖθις.
b Θυρῶν] Θυρῶν pro θυρίδος posuit *Josephus.*
c Ἀνατείνασαν φοινικίδας·] Ἀνατιθεῖσαν φοινικίδας *Gall.* 2. & *Big.* ἀνατείνασαν φοινικίδα *Tar.* ἀνατείνασαν φοινικίδας *Bas. Gen. Samb. Hen. Bosh.* & *Gall.* 1. quod est, *appensis lemniscis seu phaleris puniceis.* Verum apud Flavium ἀνατείνασαν φοινικίδα numero minimo olim legerant tam *Epiphanius* Scholasticus quam *Zonaras* Drungarius, *coccineum funem appenderet.* BERN. Ἀνατιθεῖσαν soli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείνασαν φοινικίδα olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras.* Est qui conjicit ἀνατείνασαν φοινικίδ.
cc Ὅπως εἰδὼς] *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphan.* & *Zonaras.* ὅπως ἰδὼν τὴν οἰκίαν *Bas.* & *Gen.* ὅπως τὴν οἰκίαν ἰδὼν *Hen.* & *Bosh.* Nam ἰδεῖν & εἰδέναι apud Criticorum priscos valebat cum ὁρᾶν, tum etiam μαθεῖν. BERN.
d Μηνύσομεν] Sic *Hen.* & *Bosh. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis cæterisque* μηνύσωμεν, satis eleganter. BERN. & HUDS.
e Τῶν σῶν,] Τῶν σῶν, ἢ σὺ, οὐκ ἂν &c. legerat *Epiphan.* Forsan σοί τε οὐκ &c. BERN.
f Ἐπενέγκαις] *Al.* ἐπενέγκοις.
g Μηδενὶ] Μηδὲν ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.*

h Is-

ὀμόσαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, διὰ τοῦ τείχους καθιμήσαντες ἑαυτούς· καὶ διασωθέντες, πρὸς τοὺς οἰκείους ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ἐπὶ τῆς πόλεως ἧκον. [h] Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς [i] σκοποῖς ὀμοθέντα πρὸς τὴν Ῥαχάβην· οἱ δ' ἐπεκύρουν τὸν ὅρκον.

γ'. Δεδιότος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν διάβασιν· [k] μέγας γὰρ ἦν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, [l] καὶ ἐπὶ γεφύραις περατός, οὐ γὰρ [m] ἐζεύκτό πω πρότερον, βουλομένους τε γεφυροῦν οὐκ ἕξειν σχολὴν παρὰ τῶν πολεμίων [n] ὑπελάμβανον, [o] πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων· [p] διαβατὸν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται [q] ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας [r] αὐτοῦ τὸ πλῆθος. καὶ δύο διαλιπὼν [s] ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε [t] τὸν στρατὸν καὶ τὴν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. [v] προῄεσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν [x] ἔχοντες· [y] ἔπειτα οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν θυσιῶν σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις [z] κατὰ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, [a] μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, [b] δεδιὼς περὶ αὐτῶν μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις [c] ἐμβᾶσιν [d] πο-

Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum se fune de mœnibus demisissent: atque incolumes ad suos reversi iis renunciaverunt quæcunque in urbe gessissent. Tum Jesus Eleazaro pontifici & senatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

3. [*] Imperatore autem de trajectu solicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus transiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, si ponte jungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus se facturum esse promisit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jesus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum gestantes, & vasa sacrificiorum ministerio destinata. Levitas autem tributim sequebatur turba universa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluvius, profun-

Israëlitis Jordanem trajicientibus Deus viam aperuit. Jos. c. 3.

h Ἰησοῦς τε] Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

i Σκοποῖς ὀμοθέντα] Recte *Bas* & *Gen.* ab ὄμνυμι. τὰ τοῖς σκοποῖς ὀμοθέντα *Gall.* 1. τὰ τοῖς κατασκόποις ὀμοθέντα *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* secunda manus. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμολογηθέντα *Samb.* prius. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμολογηθέντα *Tar* BERN.

k Μέγας] Pluviis *scilicet* serotinis turgidior & effusior: quod *Aristeas* etiam memoravit, & *Jesus* in *Ecclesiast* c. 24.

*. *Imperatore autem de trajectu solicito*] *Cum duos Chananæam adsectanti obsisteret Jordanes torrens, neque ponte neque pontonibus perdomandus, sed jam pluviis serotinis turgidior & effusior, quod Aristeas etiam memoravit, & in Ecclesiastico suo Jesus c. 24. Deus viam victuro populo aperit. Die enim tertio ab exercitu propter Jordanem admoto Jos. c. 3. 1. gente Hebræa ordine pone Clerum procedente, teneris que familiarum in medium conjectis, rem miram & divinam! simul atque Sacerdotes qui Arcam ferebant, Jordanis aquis extremis meros pedes tinxerant, illico disjuncti amnis partim in Mortuum mare defecit, partim Gennesaricum contra refugiens stetit protinus in cumulum; donec Arcanda siccum alveum cum symbolo præsentis faventisque Numinis deferrent, transmissis prius ignoto lato festinoque itinere copiis popularibus, iterumque locum ac cursum suum fluvio cederent.* Τί σοι ἐστὶν [illegible], ὅτι [illegible] εἰς τὰ ὀπίσω; [illegible] כלפני ארון: מן קדם קודם, *ut sonat Antiphonon Davidis* ψ. 114 *de Theca, seu potius Diatheca omnia potentis Dei, quæ tunc ad ripam accesserat. Pro animo adeo suo habuit Rex facundissimus exclamationem istam nobilissimi Ducis c. 3. 13.* ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς (καὶ μὴν τῆς χαναανίας) διαβαίνει [illegible] ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην, הנה ארון הברית אדון כל הארץ & ex adventu rei c. 4. 7. נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית יהוה *Chald.* [illegible]. *Pie igitur suadent Talmudi Conditores Beracot f. 49. ad trajectum Jordanis quemque Judæum Numini Maximo benedicere, qui aquas ejus coram Eleazaro Pontifice jam olim dissiparat. Traditum enim est patribus Pharisæis de miraculoso transitu Jordanis f. 33. b. Sota T. B.* בכל יום ארון נוטל אחר שני דגלים והיום נטל תחלה. *Hoc idem expressit Chronicon Samaritanum,* امر الله ان اعملوا ان صندوق عهد الله عابر قدامكم. *Insuper addit, voce una voce magna exclamasse populum sacrum dum transiret,* κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς, יהוה אלהינו יהוה אחד. *Unde repente, Deus facto, aridum iter relictum vexillis Hebraicis,* ووقعت البالة بقدرة الله ومشيت وصارت الارض يابسة.

Præclare etiam agit de illo prodigio Origenes noster in Homiliis, Consistit ordo Sacerdotalis & Leviticus: & aquæ velut reverentiam quandam Dei mysteriis referentes, cursum suum refrænant, & coacervantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes. Tibi vero, Christiane, qui per Baptismi Sacramentum Jordanis fluenta digressus es, Divinus sermo majora multo & celsiora promittit. Iter tibi per aëra ipsum & transitum pollicetur, 1 Thess. c. 4. 4. 17. Omnis justo creatura famulatur. *Et post pauxillima,* Si vero ad mysticum Baptismi veneris fontem, & consistente Sacerdotali & Levitico ordine invitatus fueris venerandis illis magnificisque Sacramentis, quæ norunt illi quibus nosse fas est; tunc etiam Sacerdotum ministeriis Jordane digresso terram repromissionis intrabis: in qua te post Moysen suscipit Jesus, & ipse tibi efficitur novi itineris dux. *Coactas autem aquas dicit fuisse ὁ ἅγιος cumulato* נד אחד: *ὡς ἰχὼ, quod Aquila edidit ὡς σωρὸς, πῆγμα in* LXX. *Interpr.* instar montis *S. Hieronymo: quo facto* [illegible] *Jos. c. 4. 10. sicut jussum fuerat* לא יקרבו כרחך מתמול שלשום *c. 3. 4. De intervallo demum, quod Jordane refugiente patuit, accurate statuitur v. 16.* ἀπὸ Ἀδαμὶ ἕως μέρους Καριαθ, *aut verbis antiquis* באדם העיר אשר מצד צרתן, *à Bethabara (sic interpretor) ad Adamam, villam prope Sarthanam. Vel aliis siquis & propinquis urbibus factam fluvii intercapedinem æstimare metum malit, quasi à* Liviade ad Scythopolin refluxum est. *Quod est phrasi sacra, quantum jacet inter Bethsanem & Abelmeulam, 1 Reg. c. 4. 12. aut Josepho explicante inter Salomonica, juxta Magnum campum cis fluvium. Vel denique pene inter duas Bethabaras, duos Trajectus, Gennesaricum & Jerichuntinum, tam amplo vulnere paudit fluvius terminalis Chananææ. Amplius licet R. Judas in Sota T. B. f. 34. fit amat, recurrentium rursum undarum acervum per aream duodecies duodecim milliariorum quadratorum,* כנגד כחני ישראל. BERN.

l Καὶ οὔτε γεφύραις] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί.

m Ἐζεύκτό] Eo modo *Bas. G.* & *Gall.* 1. in *cæteris* ἐζεύκτό πω πρ.

n Ὑπελάμβανον,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ὑπελάμβανε *Bas.* & *G.*

o Πορθμείων] Πορθμῶν τε *Bas.* & *Gen.* πορθμῶν τε *Gall.* 1. πορθμείων τε *Tar* πορθμείων τε *Gall.* 2. *Big* & *Samb.* Josephum etenim se legisse indicat noster Severus, quando ait in historia, *Sed Jordanis flumen validissimum transitum prohibebat, quia neque navium copia pro tempore erat,* (i. e. πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων) *neque vadari fluvius poterat, qui tum pleno alveo ferebatur.* Hic silet Epiphanius Scholasticus. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* πορθμῶν. Est qui malit πορθμίων. De hac voce videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* t. 4 186.

p Διαβατὸν] Vel cum *Epiphanio* διαβατὸν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται, ποιήσειν: vel ex *MSS. Big.* & *Samb.* διαβατὸν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιήσειν: vel denique juxta *Gall.* 1. διαβατὸν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ποιεῖν. BERN.

q Ὁ Θεὸς] Ex *MSS* in *Editis* deest articulus.

r Αὐτοῦ τὸ πλῆθος.] Αὐτοῦ τὸ πλῆθος τοῦ ῥεύματος. καὶ δύο &c. solus *Vat.*

s Ἡμέρας Ἰησοῦς,] Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Jos.* c. 3. Ἡμέρας τὰς δύο *Big. Samb.* & *Gall.* 2. superflue. Nisanis enim mensis dies octavam nonamque intelligit. BERN. & HUDS.

t Τὸν στρατὸν] Τόν τε στρατὸν *Bas.* & *G.* contra quinque *MSS.*

v Προῄεσαν] Προῄεσαν *Samb.* præibant *Schotanus.*

x Ἔχοντες] *Bas. Gen. Gall.* 1. *Epiphaniusque.* Sic enim fecerat elegans manus Josephi. Verum *Gall.* 1. *Big.* & *Samb.* id mutant in vulgarius φέροντες. Sæpius enim repetitum *Jos.* c. 3. de eisdem הכהנים נשאי ארון הברית, proprie οἱ ἱερεῖς: & quidem מכתפים אלהים, phrasi non infrequenti. Nam Josua Levita celebris inter Scholasticos Urbis numerabat 24 loca sacra, ubi obtinet hæc ἐπίθεσις, חוץ מאשר שחן *Sota* c. 7 f. 21. c. T. Jerosl. *Sacerdotes stirpis Leviticæ,* ut rite vertit S. Hieronymus, notaveratque ante in Hexaplis suis Adamantius. Quippe Jonathan & LXX. Græci legerant potius מכתפים הלוים נשאים אתו, οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης. Pertinuit autem revera ad Sacerdotium Thecam tam Divinam summissis humeris comportare: quamvis ter duntaxat ita factum autumarint Doctores Babylonii f. 33. b. *Sota*, propter Num. 3 31. Ego potius rene Caathitarum apicem Aaronidas fuisse κιβωτοφόρους, cæteros ejus gentis σκευοφόρους: illos quoties migrandum esset, sustulisse Arcam, Adytaque sanctissima pignora; hos candelabrum portasse, reliquaque vasa τοῦ ἁγίου ἐπὶ [illegible] ὤμων. Vide facinus Ozæ Levitæ 1 Par. c. 13. 10. & Num. c. 4. 15. BERN. Φέροντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus eleganter.

y Ἔπειτα] Βαίνειν μετ' αὐτοὺς οἱ Λ. *Big.* & *Samb.* nimio opere.

z Κατὰ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος,] *Samb.* manus non prima καθὰ φυλακαῖς ὁ πᾶς λαός. Imo πᾶς λαὸς *Hen.* & *Zonaras.* πᾶς ὁ στρατὸς *Epiphan.* BERN.

a Μέσους ἔχων] Μέσους δ' εἶχε π. *Vat.*

b Δεδιὼς] Ita *MSS.* in *Editis* καὶ δεδιώς.

c Ἐμβᾶσιν] *Bas. Gen.* & altera manus *Samb.* ἐμβάσιν, minus recte. Sic enim soleas suas Atthides solebant appellitare. BERN.

d Παρέδοξε] Ἔδοξε παράδοξε εἶναι ὁ π. *Vat.*

e Καὶ

funditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset ut ipsam vi auferre posset, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum se facturum esse prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, *tum demum ipsi* egressi sunt sacerdotes, [1] iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes. Et fluvius quidem statim ut exissent Hebræi auctus est, suamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. e Jordane sublatis, altare statuit, idemque victimis consecrat Jesus. Jos. c. 4.

4. [2] Illi vero, quinquaginta stadia progressi, castra decem stadiis à Jerichunte locant. Jesus autem, aram à lapidibus, quos singuli tribuum principes ex alveo propheta jubente sustulerant, *statim* exstruens, *posteris* in monumentum *mirandæ* fluminis scissuræ, super eam Deo sacrificavit; Paschatis etiam festum illic loci celebrant *universi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant usi.

Quo modo Jericho capta est. Jos. c. 6.

5. [3] Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi,

βατὸς ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, τοῦ μὲν βάθους ἐπεσχημένου, τῆς δὲ κάχληκος, τῷ μὴ πολλῷ εἶναι μηδ' ὀξεῖ τὸ ῥεῦμα ὥσθ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, [e] ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένης, πάντες ἤδη θαρσαλέως [f] ἐπεραιοῦντο τὸν ποταμόν· οἷον [g] αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον καταλαβόντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως τὸ διαβαίη τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἁψάμενον τύχῃ. πάντων δὲ διαβάντων ἐξῄεσαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν κατὰ τὴν συνήθειαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς εὐθὺς ἐκβάντων αὐτῶν τῶν Ἑβραίων ηὔξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

δ'. Οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες στάδια, [h] βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τῆς Ἱεριχοῦντος. Ἰησοῦς δὲ [i] βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γενησόμενον τῆς ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν φάσκα [k] ἑώρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε σπανίζειν, τότε ῥᾳδίως εὐποροῦντες. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ [l] λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τῆς μάννης ἐπελελοίπει τροφή, χρησαμένους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

ε'. [m] Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξῄεσαν οἱ Χαναναῖοι, τείχεσι δ' ἡσύχαζον, πολεμ-

e Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους] Ἀπ' ἐδάφους Big. & Samb.

f Ἐπεραιοῦντο] Sic MSS. Epiph. & Zonar. in Bas. & G. Ἐπεραιοῦτο.

g Αὐτὸν] Big. Samb. Epiph. & Schot. Perinde valet prius excusum αὐτός. Hæc & sequentia ita redegit in arctum *Zonaras*: [illegible] BERN.

1. *Iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes.*] *Al.* cursu fluminis jam in integrum restituto, *aut*, liberum ei solitum cursum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more suo decurreret.

h Βάλλονται στρατόπεδον] Epiph. βάλλουσι τε στρατόπεδον. Samb. προελθόντες στάδια, βάλλοντες στρατ. BERN.

2. *Illi vero, quinquaginta stadia progressi,*] *Prima igitur castra ponunt Hebræi in Galgalis telluris diu pollicitæ, decem stadiis à Jerichunte, quindeciesque decem cis Jordanem, ubi etiam altare saxorum* XII. *Jordanicorum statuit victimisque consecrat Josue, grandium sane singulorum lapidum Lazaro Jurisconsulto* Sota f. 34. *quantum pendant* 40. *sata Judaica aut* 60. *modii Italici. Sic Imperatorem prædecessor ejus jusserat Deut. c.* 27. 2. *Eodemque in loco Pascha omnium tertium, primum legalium, celebratur per septiduum frugibus novis, spoliisque agri Jerichuntini; manna tum primum deficiente,* XL. *annorum prodigioso cibo, Jos. c.* 4. *&* c. 5. *&* Sota *f.* 33. *b. T. B. & in volumine* [illegible] *Ex. c.* 16. 35. *Illum equidem versiculum manus sacra adjecerat operi Mosaico, manus antiquior Esdra bono scriba. Verum* גלגל *Masoretæ Judaici sonant* Gilgal, *Alexandrini Syrique Arabesque* γάλγαλα: *atque Samaritæ in historiis locum istum vocant* جليله Galila, *item Syrus Jos. c.* 15. 7. *quod sæpius Galilæam regionem denotat. Insuper* τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα *Jos. c.* 5. 11. ממחרת הפסח, die Nisanis XVI. *Josephus & Talmudici interpretantur. Hi quidem* Cilduſim f. 37. 38. Zebachim f. 118. Jebamot f. 7. Rosasana f. 13. *Puto equidem verum Josue scriptorem posuisse hanc phrasin pro Mosaica non minus ambigua* ממחרת השבת: *utrasque tamen signare diem oblati Gomeri, messisque adeo legitimæ principium,* יום קצירת העומר. *Eundem etiam diem definit Uzielides Ex. c.* 16. *v. penult. ubi ait, Hebræos mannam esse post defunctum Moysen adhuc dies quadraginta,* ית מנא אכלו ארבעין יומין בתר מותיה של משה. *Quanquam Chronographo Samaritico & nonnullis perplaceat Judæorum defectum mannæ, Paschaque de frugibus Chananæis adparatum, in vesperam* XIV. *mensis primi rejicere. Imo ille, distinguens omnino campos Jerichuntinos à* جليله *Galila*: ورحل بنو اسرايبل من جليله ونزلوا في مرج يبحا في اربع عشر يوما من الشهر الاول وكلوا الفطير بين الروبين (*Josue liber Hebraicus & vere Divinus simpliciter* בערב ἀφ' ἑσπέρας *c.* 5. 11.) من مغل الارض ولم ياكلوا المن بعد ذلك. *Josephus vero non distinguit inter Galgala & prata Jerichuntis: sed populum refert prope monumentum ex Jordanico lapide editum* בגלגל *esse feriatum. Utraque sane opimo verbis sacris nisi vult, Jos. c.* 5. 10. BERN.

i Βωμὸν] Gall. 1, 2. Big. Samb. Hen. Bush. & Epiphanius. τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἕκαστος ἀνείλετο &c. Typis prioribus. Vel emendabis [illegible] &c. Sic enim magnus Drungarius ea in Annalibus interpolavit, [illegible] (*πατρίως* potius dixerat Flavius, licet verum utrumque) [illegible] Pariter Tarasii Coadjutor, [illegible] BERN. Sic ex Big. Samb. Hen. Bush. Gall. 1. 2. & Epiph. τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ἕκ. in Editis. τόν τε β. ἐκ τ. λ. ὧν ἕκ. Vat. vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ἐκ τ. λ. ὧν ἕκ. dein ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν φάσκα ἑώρταζεν &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑώρταζον & ἑόρταζε. καὶ τὴν πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑώρταζεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legisse videtur *Vet. Interpr.*

k Ἑώρταζον] Bush. Hen. Bas. Gen. & Epiphanius. ἑόρταζον Burius sequutus Grammaticastros. ἑώρταζε Gall. 1. Big. & Samb. necnon ἑώρταζε hyperbibasmo vulgari *Johannes Zonaras*. Ni alibi apud Josephum forma φάσκα teneret, jam dicerem asperius τὴν φασχα, à nomine Syriaco פצחא, suppresso jam ἑορτήν. BERN.

l Λείαν ἦγον] Λεῖαν ἦγον Gall. 1. λείαν ἦγεν Epiphanius excutiens. Mox Gall. 1. ἡ τῆς μάννας. BERN.

m Ὡς δὲ, ταῦτα ποιούντων] Bush. & Hen. suo more, ὡς δὲ τὴν χώραν [illegible] τῶν Ἰσραηλιτῶν τειχήρεις ἦσαν οἱ Χαναναῖοι, [illegible] Vehementer hoc expressit Historia sacra. [illegible] BERN.

3. *Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus,*] *Circum Jerichunta totius Palæstinæ florem urbiumque amœnissimam, at jam clausam undique, & firmiter obmunitam, certe* סגרת ומסגרת, *à die* XV. *Nisanis per junctam, latam, felicemque Azymorum hebdomada, quamquam Rabini recentiores pompam illam statim à festo die Nisanis* 22. *captam referant in majore suorum Chronicorum, Dei Arcam victricem comportant Aaronidarum præcipui, præeunte cum buccinis septem fratrum choro, militemque circumfusum clangoribus suis instante. Post Sacerdotium Senatores incedunt. Quam jam civitatem devotam sexies obiisset Dei acies, ecce die ultima Festi, quæ fuit* 21. *Nisanis, & quidem Sabbatina, ut Josei Pharisæorumque Schola plena tradunt* Sabbat *f.* 4. 4. *a. T. Jeros.* [illegible] *Imperator Divino Numine fretus astusque, pollicetur milite septies equidem tunc lustraturo expugnationem loci, mœnibus per miraculum corruentibus: simulque perimere jubet quicquid animantium ibi extra Rachaba hospitium repererint; auro tamen argento atque duriore metallo Providentiæ propugnanti ritu primitiarum reservandis ac sacrandis. Quippe ne tam* תרועה *quam* כרול *sacri Scriptoris Jos. c.* 6. 19. *Flavius iste* χαλκὸς *vocabulo unico expressit, more Græciæ antiquæ. Præterea* שופרות היובלים σάλπιγγες ἰωβήλ *Historici Divini, & Aquila, & Interpr.* LXX. *sæpius* σάλπιγγες ἱερατικαί, *melius reddidit Josephus* κέρατα, *& c.* 8. *hujus libri* κριοῦ κέρατα. *Symmachus interpretatur eadem Hebraica* σάλπιγγες κεράτιναι, *vel potius* κέρατα: *quomodo & apud* LXX. *Interpr. lege Judæo v.* 13. *pro* σάλπιγγες ἱεραί. *Hoc ipsum confirmat Jonathanis* [illegible] *cornu de sincipite arietino: item animadverso Josis nobilis* Deuterota, *quam leges* Rosasana c. 3. §. 2. *necnon R. Aquibas f.* 26. *a. ejusdem Massila: ubi ab ore refert calamum Gallicorum, ut legit Bartenorius, aut potius Arabicorum* יובלא הוא דכרא. *Nam dux gregis vocatur Gallice* un belin, *interque pastores Arabum*

πολιορκεῖν αὐτοὺς Ἰησοῦς ἔγνω. [n] καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς [o] φέροντες· περὶ δ' αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν· [p] οἱ καὶ προῄεσαν ἑπτὰ κέρασιν αὐτῶν [q] σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τὸν στρατὸν εἰς ἀλκὴν, περιῄεσάν τε τὸ τεῖχος [r] ἑπομένης τῆς γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἐποίησαν [s] περισσότερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτ' ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [t] Ἰησοῦς συναγαγὼν καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα, τὴν ἅλωσιν [v] αὐτοῖς τῆς πόλεως εὐηγγελίσατο· ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν [x] μέντοι πάνθ' ὅν τινα ἐὰν λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποστῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [y] παραχωρήσαντας, μήτε περὶ ἁρπαγὴν γινομένους περιορᾶν φεύγοντας τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν [z] αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [a] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, πάντας [b] ἐκέλευε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [c] κατωρθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, [d] ἐκ τῆς πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην Ραχάβην καὶ τὴν συγγένειαν αὐτῆς, διὰ τοὺς γενομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ϛ'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τὴν στρατιὰν, [e] προσῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν. περιῄεσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγουμένης τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῶν ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ περιελθόντων ἑπτάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων.

ζ'. [f] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ἱεριχοῦντα, [g] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν παράδοξον τοῦ τείχους ἀνατρο-

sed intra mœnia *præ metu* se continerent, eos obsidione premere decrevit Jesus. Et prima die festivitatis sacerdotes arcam gestabant (eam vero in præsidium armata militum manus cingebat) aliique *sacerdotes* præcedebant septem cornubus suis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, senatu *eos* sequente. At cum buccinis solummodo sonuissent sacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad castra reversi sunt. Cumque per sex continuos dies idem fecissent, septima Jesus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus sponte ac sine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jesus*, ut omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque lassitudine ab hostium cæde abstinerent, neque ex misericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hostes è manibus elabi sinerent: sed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem suam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, jussit ut istud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter gestam Deo servarent, *ut* spolia primæ urbis obsidione captæ: solam autem Rachabam cum sua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo sese illi obstrinxerant exploratores.

6. [1] Hæc cum dixisset & exercitum instruxisset, copias urbi admovebat. urbem autem rursum circuibant, arca præcedente, & sacerdotibus cornuum classico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe septies circuita paulisper constitissent, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

7. [2] Illi vero urbem ingressi omnes in ea *promiscue* trucidabant, ut qui inopinata murorum eversione

Capitur Jerichus, & conservatur Rachaba. Jos. c. 6.

---

bum idem ايبل εἶβολο, & وبلة ὀυὔβλα, arietis appetentia. Ludicrum enim est, quod de cornu arietis, seu nimis solido, neque ex se cavo neque cavando objectant hue viro optimo Masius & Bochartus, & alii epilecnibus Britannicis nimis refutatum. Haud denique pernegandum tot circumitiones fecisse Hebræos ab Jerichunta ipso Sabbato. Nam quid obsecro apud vagum populum vel Circumcisio, vel Sabbatismus, vel alia Mosis Sacramenta potuerunt? Quidve hæc contra instans Dei imperium? Quid adversus Bellum Sacrum בכלבוש מלחמה? Unde Urbes sancti Patres כבשו שלוש נכבשה ירחו אלא בשבת, fruti Jos. c. 6. 33. Deut. c. 20. 20. עד רדתה אפלו בשבת. BERN.

n Καὶ τῇ πρώτῃ] Καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν, καὶ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες· οἱ καὶ προῄεσαν. COCC.

o Φέροντες·] Ita Gall. 2. Big. & Samb. Verum Epiphanius φέρουσι, καὶ περὶ αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι. Tar. apud Bigot. φέροντες, περὶ αὐτὴν, ἐν κύκλῳ, ἦν μέρος τι. Bas. & Gen. φέροντες. περὶ αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι. BERN. Ita Big. Samb. Vat. Gall. 2. nisi quod καὶ omittant ante παρεκάλουν, nosque novam adhibeamus verborum distinctionem. In Editis φέροντες περὶ αὐτὴν ἐ. κ. μ. τ. τ. ὁ. φ. ἦν. οἱ καὶ προῄεσαν ἑ. κ. α. σ. καὶ παρεκάλουν. in Epiphanio ad hunc modum, *Et prima die festivitatis ferebant arcam sacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum custodientium. Aliique sacerdotes præcedebant septem buccinis suis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέροντες hic loci acceperit pro φέροντες ἦσαν, atque οἱ δὲ sive οἱ καὶ verterit *aliique*. quorum utrumque *Atticis* valde familiare.

p Οἱ καὶ προῄεσαν] Bas. & Gen. οἱ καὶ προῄεσαν. Interpres Scholasticus ἄλλοι καὶ, vel οἱ καὶ προῄεσαν. Tar. οἱ δὲ προῄεσαν. Samb. & Gall. 1, 2. οἱ καὶ προῄεσαν. Siberanus in Bibliotheca φυλάττον ἦν· καὶ προῄεσαν, aut προῄεσαν ἐπὶ ἱερεῖς. BERN.

q Σαλπίζοντες,] Bas. Gen. & Epiphanius, ut Attici particulorum prodigi noscuntur. Vel scribes cum Big. Samb. Bosb. Hen. & Gall. 1, 2. σαλπίζοντες, παρεκάλουν τὸν σ. BERN.

r Ἑπομένης] Sic Bas. G. Vat & Vet. Interpr. ἑπομένης καὶ τῆς γερουσίας Big. Samb. Hen. Bosb. & Gall. 2. in Editis tamen sic distinguitur, ἐπὶ τῆς γερουσίας, καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο &c.

s Περισσότερον,] Περιττότερον Big. Samb. & Gall. 2.

t Ἰησοῦς] Gall. 2. & Samb. ὁ Ἰησοῦς. Quid heic Glicas? ἐν τούτῳ μὲν τῷ κζ' τῆς Ἱεριχῶ πολέμου ἀρχὴν Ἰησοῦς κατάλυσε τὸ πάσχα. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας αὐτὴν μετὰ σαλπίγγων περιεκύκλωσαν. BERN. In Gall. 1. & Samb. ὁ Ἰησοῦς.

v Αὐτοῖς τῆς πόλεως] Al. αὐτοῖς.

x Μέντοι πάνθ'] Μέντοι γε πάνθ' ὃν ἂν λάβοιεν Gall. 2. Big. & Samb. πάνθ' οἱ λάβοιεν Gall. 1. Sive rescribas hunc μέντοι πάνθ' ὅν τινα ἄν, sive ἐὰν τινα λάβοιεν, tantidem valebit. BERN. Μέντοιγε πάνθ' ὃν ἂν λάβοιεν Gall. 1. Big. & Samb. μέντοιγε πάνθ' ὅσους ἂν οἱ λάβοιεν Vat. Forsan μέντοι (vel μέντοι γε) πάνθ' ὃν τιν' ἂν λάβοιεν.

y Παραχωρήσαντας,] Παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. Big. Samb. Vat & Gall. 2.

z Αὐτοὺς εἰς] Debilis conjectura Tar. αὐτῶν. BERN.

a Ὅσα δ' ἂν ἄργυρος] Ὅσος δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat Gall. 2. & Epiphan.

b Ἐκέλευε] Vel cum Big. Samb. & Gall. 1. ἐκέλευσε κατορθουμένων. Hen. & Bosb. BERN.

c Κατωρθωμένων] Ita Big. & Samb. κατορθουμένων Aliis.

d Ἐκ τῆς πρώτου] Gall. 1. ὡς ἐκ τῆς τε πρώτου, dein ῥαχάβην pro ῥαχάβην. BERN.

e Προσῆγεν] Προσήγαγεν Gall. 1. Dein Samb. ἠρεμησάντων. BERN.

1. *Hæc cum dixisset*] *Hoc ergo prodigio invadenti Hebræo patuit pulcherrima rerum Jericho. Quinimo eam murorum ruinam ex fiducia mera Oraculi Divini accidisse animadvertit beatissimus Paulus, Heb. c. 11. 30.* Πίστει τὰ τείχη Ἱεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. BERN.

f Οἱ δ' εἰσελθόντες] Samb. & Bosb. οἱ δ' εἰσελθόντες. Tum Gall. 2. Big. & Samb. εἰς τὴν Ἱεριχοῦντα· & subinde Gall. 1. πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ: necnon Gall. 2. Big. & Samb. πάντας ἔκτεινον, τοὺς ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν π. τ. τ. ἀ. τ. τ. ἀ. καταπεπληγμένους. BERN.

g Πάντας ἔκτεινον] Πάντας ἔκτεινον, τοὺς ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν π. Big. & Samb. & Gall. 2.

2. *Illi vero urbem ingressi omnes in ea promiscue trucidabant,*] *Ferrum & ignis cetera Jerichuntis omnino delent. Veruntamen Rachaba hospes bona tenere meruit cum suis, atque encomiis insuper, honoribus, & agris ab imperatore piissimo donari. Increbuit equidem jampridem in scholis Babylonicis hanc feminam, quæ judicio Pauli & Jacobi proverum Christianismi à fide ac probitate animi rectius æstimatur, quum à caupona sua, ad octo vates Hieraticos genus suum propagasse, item ad Holdam præclaram Sibyllam. Veri illi sunt Nerias, Baruchus, Saraias, Machasias, Jeremias, Hilcias, Hanamaelis Sallumus*, Megilla *f.* 14. *b. Imo non tantum in Dei Ecclesiam* במבלה ונקרבן, *sed in thalamum imperatoris hanc Gioren penitus admiserunt iidem doctores* Jebamoth *c.* 8. *& alibi. Certe inter Criticos sacros* זונה *v.* 25. *hereditatem & fundum & opes indutere, minus nihil, notavit Cimchius junior & comprobavit*, וזונה שהן לה מזון מזון או נולרה בבית שיחו וזו שומר הישב בקרב ישראל וזו הפירוש הנכון *Quanquam simplicius dictionem illam acceperit Samarita, quo historiam Hebraicam Josue interpolavit*, وربعب الفندقية سلموا من القتل وسكنت الامراة واهلها في هلة القوم *Præterea longe meliori fide novimus quat-*

ſione conſternati eſſent, animoque defecti ad vim propulſandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppreſſi. Nihil autem eos à *morte* eximebat, ſed omnes perempti ſunt, uſque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta eſt, nihilque *vivum* effugiebat: ſed urbem totam incendio vaſtarunt ſimul & regionem. Rachabam vero cum ſuis *omnibus* in diverſorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Jeſus ad ſe adductæ gratias ſe ob ſervatos ſpeculatores habere profeſſus eſt, certeque, dicebat, ſe non eum viſum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *poſtea* omni in honore habuit.

Dira in Jerichuntis inſtauratorem. Joſ. c. 6. v. 3. 1 Reg. c. 16. v. 34.

8. [1] Cæterum ſi quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, ſi quis vaſtatam inſtaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mœnium jaciens orbaretur filio primogenito, poſtquam vero abſolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non inſuper habuit numen; ſed in ſequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo ſepoſitum.

9. [2] Ex urbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul & auri, necnon & æris, coacervata eſt, nemine edictum tranſgredi auſo, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jeſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem everſio in hunc modum ſe habuit.

Furti reus Acharus. Joſ. c. 7.

10. [3] Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex

τὴν καταπεπληγότων, καὶ τὸ Φρόνημα αὐτοῖς πρὸς ἄμυναν ἀργεῖν γεγονότος. ἀνῃροῦντο δ' ἐν τε ταῖς ὁδοῖς ἀποσφαττόμενοι, [h] καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπικαταλαμβανόμενοι. περιῆν τε δ' οὐδὲν αὐτοῖς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλλυντο [i] ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παίδων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγεν [k] οὐδέν. τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τὴν χώραν. καὶ τὴν Ραχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι. καὶ πρὸς αὐτὸν Ἰησοῦς ἀχθείσῃ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς σωτηρίας τῶν κατασκόπων, καὶ [l] μὴν τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἐλέγχειν ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς οὐχ ἥττονα φανήσεσθαι. δωρεῖται δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀγροῖς, [m] καὶ διὰ τιμῆς εἶχε τῆς ἁπάσης.

η'. Τῆς δὲ πόλεως εἰ καί τι περιέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε, καὶ κατὰ τῶν [n] οἰκησόντων, εἴτις [o] προθυμηθείσαν ἐγείρειν ἐθελήσειεν, ἀρὰς ἔθετο· ὅπως θεμελίους μὲν τειχῶν βαλλόμενος [p] στερηθῇ τοῦ πρώτου παιδὸς, τελειώσας δὲ τὸν νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τῆς δὲ ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς [q] ὕστερον ἐροῦμεν τὸ [r] περὶ αὐτὴν πάθος γενόμενον.

θ'. Ἄπειρον δέ τι πλῆθος ἐκ τῆς ἁλώσεως συναθροίζεται ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ προσέτι χαλκοῦ· μηδενὸς παραβάντος τὰ δεδογμένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ [s] διαρπασαμένων. καὶ ταῦτα μὲν Ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς παραδίδωσιν καταθέσθαι. καὶ ἡ Ἱεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τὸν τρόπον.

ι'. [t] Ἄχαρος δέ τις, [v] Ζεβεδίου παῖς ὢν [x] ἐκ φυλῆς Ἰού-

quotquot nos Chriſtiani, propter S. Matthæum, qui hoc dubio procul ab archivis Templi Solymitani excerpſerat, ex eadem Rachaba, poſt longam regum principumque ſeriem, deſcendiſſe tandem Mariæ Virginis Beatiſſimæ ſponſum Joſephum. Duxerat enim illam Jerichoſiam non Joſue, ſed Joſue ſecundus imperio & honore, tribus principis præfectus, vir piiſſimus, vir Bethleemita, Salmon Naaſſonida, ut Jonathan interpres tam in MSS quam in libris Ectypis eum laudat, auctor progeniei probiſſimæ & fama ſuaviſſima, quod ait paraphraſtes Chronicorum S. l. 1. c. 2. 54. שלמה ille & שלמון vocatur indifferenter apud ſuos, parens Boozi. Boozorum denique iſtum Jonathas paraphraſtes & Rab Hunnades in Talmude Baba batra f. 91. unum eundemque faciunt cum אבצן Abeſane judice: quod ratio vera temporum non facit. BERN.

h Καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις] Illa καὶ ἐν τ. οἰ. ἐπ. addita ſunt è MSS. & Vet. Interpr.

i Ἄχρι] Epiphanius ἀπώλλυντο ἄχρι καὶ γ. καὶ π. Baſ. & Gen. ἀπώλλυντο μέχρι γυναικῶν καὶ παίδων Gall. 2. Samb. Hen. & Busb. ἀπώλλυντο μέχρι καὶ γυναικῶν καὶ παίδων Big. Reliquerat forte Matthiades μέχρι, unde facerent Librarii μέχρι καί. BERN. Al. μέχρι καὶ γ. Reliquerat forte Joſephus μέχρις κ.

k Οὐδὲν] Οὐδεὶς Busb. & Epiphan.

l Μὴν τῆς εὐεργεσίας] Epiphan. & Tav. καί μὴν &c. Baſ. & Gen. καὶ μὴν τῆς εὐεργεσίας ταύτης [illegible] ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς [illegible] φανήσεσθαι Big. Samb. & Gal. 1, 2. BERN. Ita edidit Bernardus, nixus Epiphanio & alicujus conjectura. in Editis, Aliiſque μ. in Big. Samb. & Gall. 1. & 2. [illegible], & dein [illegible].

m Καὶ διὰ τιμῆς] Καὶ διὰ τιμῆς (διὰ τιμῆς Samb.) εἶχε τῆς πάσης Big. Samb. & Gall. 1. Hanc autem pompam, haud vanam, ſed virtutis admirandæ & urbi ſuaviſſimæ decretoriam, de Joſepho ſic contraxit Zonaras Annaliſta: [illegible] BERN.

1. *Cæterum ſi quem urbis locum* intactum *præteriret ignis,*] *Neque ita ſiſtunt animi imperatoris: quin diras imprecaretur forma ſolenni familiæque perniciem, quiſquis auſus urbem Jerichunta è favilla denuo inſtauraret: Joſ. c. 6. Devoventi tum annuit ſanctum Numen, ut conſtat 1. Reg. 16. 34. Præſertim ait Chronologus Samaritanus* وقف [illegible] ونادي بصوت عالي معلون من يبني هذه المدينة الي الابد Recto corpore ac voce elata novæ Jerichuntis fundatorem execratus eſt Jeſus. *Sed differamus hæc ad* [illegible], *librumque* viri *harum originum. Egregie equidem, hoc non differam, Flavius explicat modo* [illegible] [illegible], τελειώσας δὲ τὸν νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. BERN.

n Οἰκησόντων,] Mallem οἰκιούντων.

o Προθυμηθεῖσαν] Προθυμηθεῖσαν ἐγείρειν Gall. 2. Big. & Samb. προθυμηθεῖσαν ἐγείρειν Baſ. & Gen. προθυμηθεῖσαν ἐγείρειν Gall. 1. Hen. Busb. & Zonaras. Sic enim [illegible]. Diuinarius iſte, [illegible] BERN

p Στερηθῇ] Στερηθείη Busb. & Hen. & mox ἀποβάλοι

q Ὕστερον ἐροῦμεν] Al. ὕστερον [illegible] & [illegible], ut & ὕστερον [illegible], & ἐν τοῖς ὕστερον [illegible]

r Περὶ αὐτὴν] Forſan περὶ αὐτὸν, ut apud Ælianum, τὸ περὶ Σωκράτην πάθος

2. *Ex urbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul & auri,*] *Crevit ab auro æreque Hierichuntino Gaza Dei, non illa privata.* BERN.

s Διαρπασαμένων.] Gall. 1. Baſ. Gen. & Epiphanius. Amplius adhuc Big. Gall. 2. & Samb. [illegible] &c. Similiter Zonaras, [illegible] BERN. Διαρπασαμένων [illegible Vat.] [illegible] &c. Big. (Coll. Voſſ.) Samb. Vat. & Gall. 2. Vide Zonaram, p. 30.

t Ἄχαρος δέ τις,] Ἀχὰρ 1. Paral. c. 2. v. 7. in Alexandrino Cod. LXX. Ἄχαρ.

v Ζεβεδίου] Ζεβεδαίου Gall. 1. & Epiphan. Χαρμὶ Ζεβεδίου παῖς Vat. ex Joſ. c. 7. v. 1.

x Ἐκ φυλῆς] Sonantius ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς in ſex MSS.

3. *Acharus vero quidam,*] *Verum illam ydem regiam auro contextam, una cum maſſula ejuſdem metalli pondo ſiclis cc. clam cæteris, præter Deum vindicem, apud ſe defodit totius gentis infortunium, macula tribus Juda, doloque* זבדי *Zebediæ avi Acharus. Hoc nomine* עכן *Achan ſcribunt Hebræorum ingeſtis Joſue, Chaldæum ibidem, verſio S. Hieronymi, atque Alexandrinum ex Græcis exemplaribus Complutenſeque, necnon Procopius Commentator.* [illegible] *denique* עכן *Chronographus Samaritanus. Idem tamen Joſepho* Ἄχαρ *;* Ἄχαρ עכר *Amaliſta facto. 1 Par. c. 2. omnibuſque pariter ipſius interpretibus. Syris hoc nobulo ubique* Ἄχαρ [illegible] *ſicut illi ipſi malunt* [illegible] *pro notiſſima urbe* [illegible], *quod ex N. T. fidei noſtræ arca, quam ex Deuteronomio Phariſæorum etiam novimus. Inſuper* Ἄχαρ *retinent* [illegible] *Aldina, Baſileenſis & Romana apud Joſue: Epiſcopus Cyrenſis in Quæſt. G. Syncellus, Glycaſque. Hanc denique ſcriptionem abunde confirmat Imperator c. VII. 25. ubi ab invito facti nomine ſordidum militem increpat damnatque pro tribunali,* מה עכרתנו יעכרך יהוה ביום הזה. Temet hodieque (*non in ſæculo futuro, aiunt lati pollentis Theologi in Maſſicta Synhedrin c. 6. §. 2. Gamariſque ambabus ejuſdem*) *deturbabit* Deus, *O turbator* rei Hebraicæ! *Repetitque rurſum dicterium vetus & Oecumenicus ſacrorum Paralipomenωn conſervator l. 1. c. 2. 7.* עכר עוכר ישראל אשר מעל בחרם *Hoc deinceps in Adagium ſeverius conceſſit, ut Reg. l. 1. c. 18. 17.* אתה עוכר ישראל, ὁ τὸν τῶν ἰσραὴλ λαὸν [illegible], *Flavio iſte interprete:* ὁ ταράξας τὸν ἰσραὴλ, *ſive* المعكر, *ut Arabs explicat ſua voce. Adhuc etiam viſitur* val-

Ἰούδα, εὑρὼν [y] χλαμύδα βασίλειον, ἐκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [z] μάζαν δὲ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν [a] σίκλους διακοσίους, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας [b] εὕροιτο κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοίη φέρων τῷ Θεῷ [c] καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [d] ποιήσας ἐν τῇ αὐτοῦ σκηνῇ κατώρυξεν εἰς τοῦτο· [e] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συστρατιώτας, οὕτω καὶ τὸν Θεόν.

ια'. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος, [f] ἐν ᾧ στρατόπεδον ἐβάλετο Ἰησοῦς, [g] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [h] ἐλευθέριον ὄνομα. Διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, [i] ἐλευθέρους αὐτοὺς ἤδη ἀπό τε τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας ἐγίνωσκον.

tribu Judæ, cum invenisset chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum [1] massula auri pondo siclis ducentis, & durum admodum existimasset, si quis periculo adito forte invenerit quod in rem suam esset, istud in sui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium suum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum similiter ac commilitones lateret.

11. [2] Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti, jam semet à miseriis, quas sub Ægyptiis & in deserto pertulerant, [3] liberatos esse senserunt.

Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala appellata. Jos. c. 5. v. 9.

12. [1] At

vallis, paulo borealior Galgalis, ἰκάν ἀχὼρ, κοιλὰς ἀχὼρ, *cum* LXXII. *Interpretibus Alexandrinis, tum tribus aliisque Judæis Osea c. 2. 15. Et incolis simpliciter dicta Achor, testibus Hieronymo Bethleemita, Procopioque Gazæo, & nominis illius & obruti sacrilegi distinctum argumentum. Reperies denique inter Chaldæos sensus similis vocabula* Achar, Achan, & Agan, יגר עכן יגן. Impedimento *enim ac* Scandalo esse *tria ista omnino denotant. Furti autem partem artificiosam* אדרת שנער טובה *Judæi* LXXII. *Interpretantur* ψιλὴν ποικίλην, *doctissimus Symmachus* vestem Singaricam, ἔνδυμα σεναάρ: *Aquila & Jonathas* στολὴν βαβυλωνικὴν, אצטלי בבלי. *Et grandis Genesis Rabinorum* πορφύραν βαβυλωνικὴν, פורפירא בבליקן, τὸ γὰρ σεναὰρ βαβὲλ. *Pariter Arabs Waltoni* ازارا عراقيه *Chlamydem Eracæam. Idem etiam vestimentum à tinctura cælesti coccineum appellat noster Hieronymus. Josephus vero Judaus à dignitate* Regale, *purpuram equidem auro variant, ut in Babylonicis solet. Partes alteræ furti* Regula *aut* Lingua aurea L. *siclis argenteis pondo,* וּלְשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ, *valorem vero argenti siclis Hebraicis aut tetradrachmis Ægineticis* 12 × 50 = 600: *similque* כסף מאתים שקלים, *Symmacho* καὶ διακόσιοι σκῆνες ἀργυρίου, *juste, juxta stateras Insularum Græcanicarum: quæ sunt ducenta Didrachma Interpretum Alexandrinorum, ut oportuit: aut tot* Selagin סלעין *Chaldæorum. Mutilus adeo reperitur hic locus in omni codice Josephi, propter repetitum* σίκλους. *Sic illum tamen instauro.* χλ. βασ. ἐκ χρ. μὲν π. ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν πεντήκοντα σίκλους· ἀργυρίου δὲ σίκλους διακοσίους. *Tantum enim fassus est sacrilegus v. 21.* BERN.

y Χλαμύδα] Χλαμίδα *Hen. & Epiphanius*, vitio librorum frequentissimo. χλαμίδα quidem vocabulum Græcum ipse Theodoretus viderat in hoc paragrapho. Sic enim disserit de sacrilegio Achari, [illegible] ἀχὰρ ὁ κεκλοφώς, ὅπως τὰς ἀνθρώπους, [illegible] καὶ τὸν Θεὸν, [illegible] ἐλεγχθῇ, καὶ πάντα [illegible] διδάξωσι, ὡς τὴν ἐπαχθεστάτην ὑπέστη τιμωρίαν, sicut Jos. c. 22. 18, 20. τὴν δὲ ψιλὴν ὁ ἀνόμως [illegible] (στολὴν pariter heic supponit Octateuchum Oxoniense pro ψιλὴν versionis vulgatæ) [illegible] τὴν δὲ γλῶσσαν, μάζαν χρυσῆν, [illegible] ἀρχαῖς, [illegible] ἀχὰρ [illegible]. BERN. Χλαμίδα in *Josepho* legerat *Theodoret.* quem videsis *Tom.* 1. p. 101.

1. *Massula auri*] *Recte Mert.* mazan, μάζαν. *Star. & W.* 2. *expositionum haud pares,* auri mazam, *i. e.* massam. *Recte &* ἐτύμως. *Ita & Glossæ veteres,* μάζα, ὁ βῶλος, massa. *Metalli enim* massula *seu* lingula *Græcis dicitur* πλινθίον, μάζιον, βωλίον, *&* βῶλαξ: *unde acceptum Iberorum,* Balux. *Quinetiam* μάζα *apud Gripbologos* [illegible], crustulum *denotat, & tralate* palacra. [illegible] *vero, aut saltem* [illegible] *retraxit insciatus Scholasticus ad chlamyda. Voss.* 2. & habentem auri mazam. *Addam hisce Petrum historicum,* Porro Achor vel Achar, alias Achan, filius Charmi de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate, chlamydem scilicet coccineam contextam auro, habentem secundum Josephum auri mazan, I. e. massam, id est, ducentos siclos: tulitque totidem siclos argenti, regulamque auream, vel linguam quinquaginta siclorum. BERN.

z Μάζαν δὲ χρυσοῦ] Τὴν δὲ γλῶσσαν ὁ ἱστορικὸς μάζαν χρυσῆν ὠνόμασεν, *Theodoret.* loco jam citato.

a Σίκλους διακοσίους,] Ita *Hen. Busb. Bas. & Gen.* At vero minus eleganter *Big. Samb. & Gall.* 1, 2. σίκλων διακοσίων. BERN. Σίκλων διακοσίων in quinque *MSS* minus eleganter, ut censet *Bern* qui etiam propter repetitum σίκλων locum mutilatum esse suspicatur, atque hoc modo integritati suæ restituendum, χλ. β. ἐκ χρ. μὲν π. ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν πεντήκοντα σίκλους, ἀργυρίου δὲ σίκλους διακοσίους, quod tantum fassus sit Achar, *Jos. c. 7. v. 21.*

b Εὕροιτο κέρδος,] *Bas. Gen. & Epiphanius.* εἰ δὲ κινδυνεύσας εὕροιτο *Big. & Samb.* εἰ ὁ κινδυνεύσας εὕροιτο *Gall.* 1. Mox [illegible] *Bas. & Gen.* quod ipsis equidem Athenienfibus, rotundissimi licet oris civibus, concedi non debet. BERN.

c Καὶ μὴ δεομένῳ,] Καὶ μὴ πάντως δεομένῳ legerat *Epiphan.*

d Ποιήσας] *Al. (Samb & Epiph.)* ποιήσας τῇ αὐτοῦ σκηνῇ.

e Λήσειν νομίζων] *Bas. Gen. & Theodoretus.* λήσεσθαι libri plures quam meliores, ut *Samb. Big. & Gall.* 1, 2. Atticorum enim vox utraque. Statim συστρατιώτας *Bas. & Gen* antique; atque proxime οὕτως καὶ *Samb. & Gall.* 1, 2. etiam ritu prisco. BERN.

f Ἐν ᾧ στρατόπεδον] *Bas. & Gen.* crede ex Hebraico גלגל. *Samb. Big. Gall.* 1, 2. *Hen. (Vat.) Busb. & Epiphanius* ἐν ᾧ τὸ στρατόπεδον ἐβάλετο Ἰησοῦς γάλγαλα: sive ex versione Græca S. Bibliorum assumto nomine locali, sive ex ipso Mattathiade, qui sæpissime χαλδαΐζει in nominibus sacris. Namque גלגלא legis apud Jonathanem interpretem, *Jos.* c. 5. 10. & passim. Hanc lectionem confirmat in Annalibus *Zonaras* Interpolator operis Josephici, ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος τοῦ στρατοπέδου γάλγαλα, ὡς ἤδη ἐλευθέρους [illegible] αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας γινώσκειν [illegible]. γάλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν [illegible] Procopius consimili modo ad *Jos.* 5. 9. ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν, *Probri nomine servitutem innuit.* Nunc enim liberum vobis circumcidi, non sicut in Ægypto cum metu servili. Ab obita vero circumcisione loco Galgal nomen imponitur. *Galgala* enim est revolutio. *Clare etiam & aperte ante illos docuerat S. Theodoretus ad erotema quartum.* Γάλγαλα δὲ ὁ τόπος ὠνομάσθη. τοὔνομα δὲ τὴν ἐλευθερίαν δηλοῖ. τότε ὁ τῶν ὅλων εἶπε Θεὸς· ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος τὴν τῆς αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ διατριβῆς ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν ἐπηγγελμένης γῆς τὴν ἀπόλαυσιν. καὶ ἡμεῖς δὲ μανθάνομεν, ὡς ὁ [illegible] ἀξιούμενος, καὶ τὴν [illegible] δεχόμενος, τὸ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλάττεται [illegible]. Huc adnotavit Tar. Γαλγάλ, *i. e. liber. Inde Galli & Franci iidem.* BERN.

2. *Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala:*] *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala adpellari Optimo placuit, in memoriam populi sui ab Ægyptiis & Saracenis tum demum* liberati *& exemti. Aiebat enim Jos. c. 5. 9.* ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτου, גלותי Gallothi, *Hieronymus noster*, abstuli: *& Jonathan cum Syro Arabeque congrue* אעדית, ܟܫܦܬ, اذحوا, *aut Salomon* הסרותי. *Quinimo ipsum* גלגל *fundi Hebraici, quod pronuntiarunt Masoretæ* Gilgal, *B. Hieronymus inter Doctores Tiberienses versatissimus* Galgal, *&* γαλγάλ LXXII. *Judæi ad Deut. c.* 11. 31. *Indeque derivatum* גלגלה *aut* גלגלא, γάλγαλα *equidem Josephi, Onkelosi, Interpretis Samaritani, & Bibliorum tam Græcorum quam Syrorum, recte denotat* libertatem, evasionem, *aut* apocatastasin, remque in melius evolutam: *veluti* גלות ἀποικισμὸς *apud Senes illos Alexandrinos. Nequicquam adeo rationis bonæ habent novi Theologi, quod de hoc etymo in Mattathiaden, ac simul adversus Theodoretum, Procopium à Gaza Zonaramque obganniant. Denique de castris istis multo rectius judicant Samaritæ, quæ quidem ad sesquimilliare abs Jerichunte jam olim statuerat Imperator, quam Judæi Sotæ Talmudica f. 33. b. aut propter Judæos Eusebius Cæsariensis & Bethleemita ille Hieronymus* de Locis sacris. BERN.

g Γάλγαλα·] Ita cum septem *MSS. Vet. Interpr. Aliisque.* sive ex versione LXX. assumpto nomine locali, sive ex ipso *Josepho*, qui sæpissime Χαλδαΐζει in nominibus sacris. in *Bas.* & *G.* juxta *Hebraicum* Γαλγάλ.

h Ἐλευθέριον] Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras.* in *Annalibus.* p. 30. & *Procopius* ad *Jos.* c. 5. v. 9. HUDS. Potuit ad גלה non respexisse & sensum expressisse nominis loco dati, quod ibi demum liberatio ex Ægypto vere facta fuisse dici possit, uti mox testatur, tunc quum Jordanem transiissent, si & ab Ægypto & malis itineris ex Ægypto instituti liberati essent. REL.

i Ἐλευθέρους] *Gall.* 1. *Busb. & Hen.* ἐλευθέρους ἤδη τῶν αἰγυπτίων. Ita & *Zonaras.* Ibidem ἐλευθ. αὐτοὺς *Samb.* BERN.

3. *Liberatos esse senserunt.*] *Audiendus rursus & P. Comestor,* Facta autem circumcisione dixit Dominus ad Josue, *Hodie abstuli à vobis opprobrium Ægypti,* i. e. præputium, quod apud Hebræos erat opprobrium immunditiæ gentium. Ob hoc vocatum est nomen loci illius *Collis præputiorum*, vel *Galgala*, i. e. revelatio, quasi sanctificatio, secundum illud: Facta est Judæa sanctificatio ejus. Potest tamen dici opprobrium ab eis ablatum, servitus Ægypti & labor deserti: quod congruit secundum aliam nominis interpretationem. Interpretatur enim *Galgala*, libertas. Porro mansit populus in castrorum loco donec sanaretur, & fecerunt Phase XIV. die ad vesperam in campestribus Jericho, quod nondum nisi bis factum fuerat. Primo in finibus Ægypti circa Ramesse: secundo ad radicem montis Syna secundo anno itineris. Ex tunc intermissum fuerat cum circumcisione usque ad terram promissionis. BERN.

b Ma-

Contra Aimitas rem infeliciter gerunt Israelitæ. Jos. c. 7.

12. [1] At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jesus tria millia armatorum ad urbem Aimam supra Jerichuntem sitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Aimitis cum illis manus conferentibus, in fugam versi, viros triginta sex amiserunt. Quod cum nunciatum fuisset Israelitis in magnum mœrorem eos conjicit atque angustias: non tam propter cognatos amissos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æstimandi, quam propter desperationem. nam cum crederent se jam ea regione potitos, & salvum incolumemque in prælis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hostes elatos videbant. Itaque saccum vestimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem soliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

De tam malo omine apud Deum expostulat Josua, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina. Jos. c. 7.

13. [2] Jesus autem videns exercitum ita territum atque animis consternatum, & de rerum summa jam male sperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, inquiit, non temeritate & "audacia adducti sumus, ut terram hanc armis in "nostram potestatem redigeremus: sed Moyse servo tuo ad hoc *aggrediendum* nos incitante, dum "multis signis promiseris te nobis hanc terram "possidendam traditurum, teque effecturum ut "noster exercitus semper armis hostes superaret. "Et quidem nonnulla ceciderunt, sicut tu nobis "pollicitus es. Nunc vero præter opinionem clade accepta, & parte copiarum cæsa, quasi fides "tuis parum constaret promissis & iis quæ Moyses "prædixerit, haud leviter affligimur; atque eo "magis anxia de futuris spe pendemus, quod res "tam male nobis primo experimento facto evenerint. Tu ergo Domine, potes enim hisce *malis*

ιϛ. [k] Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς Ἱεριχοῦντος συμφορᾶς, πέμπει τρισχιλίους ὁπλίτας Ἰησοῦς εἰς [l] Αἴναν πόλιν ὑπὲρ τῆς Ἱεριχοῦντος κειμένην [m] αἱρήσοντας· οἱ, [n] συμβαλόντων αὐτοῖς τῶν [o] Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἓξ καὶ τριάκοντα. τοῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ἰσραηλίταις, [p] λύπην τε μεγάλην καὶ δεινὴν ἐποίησεν ἀθυμίαν· οὐ κατὰ τὸ οἰκεῖον τῶν ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπόγνωσιν. πιστεύοντες γὰρ ἤδη τῆς γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, καὶ σῶον ἕξειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν στρατόν, οὕτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προϋπεσχημένους, τεθαρρηκότας παραδόξως ἑώρων τοὺς πολεμίους. καὶ σάκκους [q] ἐπενδύντες ταῖς στολαῖς, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν καὶ πένθει, τροφῆς οὐδὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιούμενοι· [r] μειζόνως [s] δὴ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιζ. Βλέπων δὲ οὕτως ὁ Ἰησοῦς τήν τε στρατιὰν καταπεπληγυῖαν, καὶ περὶ τῶν ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνουσαν, [t] παρρησίαν λαμβάνει πρὸς τὸν Θεόν. "ἡμεῖς "γάρ, εἶπεν, οὐχ ὑπ' αὐθαδείας προήχθημεν [v] ὡς ταύτην ὑπάγεσθαι τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέος "τοῦ σοῦ δούλου πρὸς τοῦθ' ἡμᾶς [x] ἐπεγείραντος, ὡς πολλῶν τεκμηρίων ἐπαγγέλλει κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν "τήνδε τὴν γῆν, καὶ τὸν στρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τῶν πολεμίων "ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείττονα. τινὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς "ὑποσχέσεις ἡμῖν [y] ἀπήντηκε τὰς σάς· νῦν δὲ παρὰ δόξαν "ἐπταικότες καὶ τῆς δυνάμεώς τινας ἀποβαλόντες, [z] ὥστε "τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τῶν παρὰ σοῦ καὶ ὧν προεῖπε "Μωϋσῆς [a] ἀχθόμεθα· καὶ χεῖρον ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς "ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ἀλ"λὰ σὺ δέσποτα, δύναμις γάρ σοι τούτων ἴασιν εὑρεῖν,

"τὸ

k Μετὰ δ' ὀλίγας] Busb. & Hen. μετ' ὀλίγον τῆς Ἱεριχοῦντος ἀπωλείας. Epiphanius, Samb. & Gall. 1. μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας τῆς Ἱεριχοῦντος συμφορᾶς, μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας Bas. & Gen. BERN.

1. *At paucis diebus*] Jos. c. VII. *Contra Aimitas re infeliciter gesta, Chananæa debellanda spem stat in abjicere Hebræus, atque ad saccum & jejunia capit convertere. Amiserant etenim XXXVI viros ex præcipuis, fatente Josepho, ut non in T. B. f. 44 Sotæ R. Juda, Domine propterea tantula spolia occiditur pars major Senatus?* יהודה רובה של סנהדרין. BERN.

l Αἴναν πόλιν] Bas. & Gen. Ἀγαὶν Big. & Gall. 2. Γαὶν Zonaras. Γαῖαν Samb. Γαῖαν Gall. 1. Αἴαν Hen. Αἴαν Busb. Pessime vero *Epiphaniana* versionis descriptores *Adan* pro Ἀγαὶν, aut Αἴαν, aut Αἴναν. Hujusce tamen urbis nomen variis modis scribunt sanctissimi viri: Moses ejusque Ἀγγαὶ, & העי *Halai*; Esaias עית *Haiath*, i. e. αἰθρίας, τὰς λαμπάς, sic lego ex mente τῶν ο', sive Arabum عيّا & تعوية. Jeremias עי *Hai*, Esdras modo *Halai* cum Mose, modo *Haia* עיא. Ex Interpretibus Græcis Alexandrini Ἀγγαί; sed qui historias sacras verterant, Γαὶ & Ἀγγαί: atque apud Nehemiam semichaldæum Αἶα & Ἀγγαί. Onkelosus Jonathan & Syri עי *Hai*, Saadias العي. Paraphrastes Samariticus in Bibliis Waltoni עיה *Haina*, ex quo defenditur Αἴνα & Αἰνιτῶν Josephi. Abit magis à pristino nomine Chronicon Samariticum: ponit enim الهوية hoc loco. Quinimo longius adhuc abesse videtur versio Arabica Pentateuchi Samaritani, at revera minimo discrepat, quando الكفير substituit pro העי c. 12. 8. Gen. כפירה *Cephira* enim, sive كفرة & بيت الكفير, ut vocat Commentator Samariticus in Bibl. Cl. Huntingtoni, è proxima regione visebatur, ut oportuit, *Bethela* fani Dei. Significat adeo بيت الكفير idem quod بيت الغبان, *sedes τῶν γαιῶν*, i. e. *infidelium errantiumque*, plane *Bethaven* stabulum Idololatriæ, qua pravius nihil. Reperimus denique in magna Exodo *parasa* 31. adnotatum veteribus Pharisæis ter mille passibus à *Bethela* distare *Haiam*: quantum etiam ab illa Cephiram remotam innuunt locorum sacrorum sancti metatores. Eusebius enim Hieronymusque sub Gabaone ajunt jacere Cephiram; *Gabaon* tamen haud plus IV. milliaribus à *Bethela* abesse iter orientale carpenti. Dicit autem Chronicon Samaritanum de העי plane ex codice Judaico, مدينة الهوية هي مقابل بيت القادس من الشرق. BERN. Ita *Bas.* & *G.* Ἀγαὶν *Big.* & *Gall.* 2. Γαὶν *Samb.* & *Zonaras.* Γαῖαν *Gall.* 1. Αἴαν *Hen.* & *Busb.* Ἄνα *Vat.* & Ἄναν juxta *Steph. Byzant.* Videsis Cl. *Berkelium* ad locum p. 134.

m Αἱρήσοντας· οἱ,] Vocem αἱρήσοντας supplevimus ex *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συμβαλόντων] *Al.* Συμβαλλόντων.

o Αἰνιτῶν.] Cum Γαϊτῶν, & Γαιητῶν & Ἀναϊτῶν habeamus in *MSS.* pro vulgato Αἰνιτῶν placuit rescribere Αἰνιτῶν, quod ab Αἶνα juxta τὸ ἐπιχώριον ὄνομα recte deducitur.

p Λύπην τε μεγάλην] Λύπην μεγάλην *Samb.* Dein communius *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [illegible]. BERN.

q Ἐπενδύντες] Ita *Samb.* (*Vat.*) & *Epiphan.* Sed *Gall.* 1, 2. [illegible], quod est עד הערב v. 6. *Bas.* & *Gen.* ἐπενδύντες, δι' ὅλης τὰς ἡμέρας ταῖς στολαῖς. *Big.* ἐπενδύντες στολαῖς, δι' ὅλης ἡμέρας. Ibidem *Hen.* & *Busb.* ἐν [illegible] pro ἐν δακρύοις: phrasinque insuper aliam substituunt [illegible], pro elegantia Josephi τροφῆς οὐδὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιούμενοι. BERN. Supra στολὰς ergo saccos induebant: nunc saccos, id est, cilicia gerunt in luctu sub vestibus aut tunicis exterioribus. REL.

r Μειζόνως] *Bas. Gen. & Epiphan.* μειζόνως δὲ *Big.* & *Samb.* BERN.

s Δὴ τὸ συμβεβηκὸς] Δὲ *Big.* & *Samb.*

2. *Jesus autem videns*] *Mox c. VII. de tam malo omine apud Deum expostulat Josue, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina, ut Jos. c. 1. 3, 5. Deut. c. 7. 2, 18, 23. & c. 31. 6. & c. 27. 3. 4. quo etiam respexit Gemaricus* Synhedrin *f.* 44. *a. suo passim sacro volumine Moysis.* BERN.

t Παρρησίαν λαμβάνει] Παρρησίαν ἄγει *Big.* & *Gall.* 2. atqui alterum tersum est & ab Athenis mediis. BERN.

v Ὡς ταύτην ὑπάγεσθαι] *Bas.* & *Gen.* ὥστε ταύτην ὑπαγαγέσθαι *Big.* & *Samb.* E Latinis *Voss.* 1. *ut hanc terram armis subjiceremus.* ὥστε ταύτην ὑπάγεσθαι *Gall.* 1. Mox ποιήσειν *Gall.* 1. BERN.

x Ἐπεγείραντος,] *Epiphanius.* ἐπεγείραντος, ὡς διὰ *Bas.* & *Gen.* quod etiam consistere possit in illa sententia. ἐξεγείραντος, ὡς διὰ *Gal.* 2. ἐξεγείραντος, ὁ διὰ *Samb.* & *Big.* ἐπεγείραντος, ὁ διὰ *Burius* meus, necnon *Tar.* ὡς διὰ ambo ἐξ ἀγχινοίας. Hinc concipiat aliquis legisse olim Josephum cum Interprete Græco v. 7. להעביר העביר, ἵνατί διεβίβασεν ὁ παῖς σου, ὁ μωυσῆς δηλονότι. BERN. Ita *Bernardus ex Epiphanio.* ἐπεγείραντος, ὡς διὰ *Gall.* 1. & 2. ἐξεγείραντος, ὁ διὰ *Samb.* (*Voss.*) & *Big.*

y Ἀπήντηκε] Ἀπήντησε *Samb. Gall.* 1. & 2. Voculas τὰς σὰς non agnoscit *Vat.*

z Ὥστε τούτοις] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὥστε τούτοις.

a Ἀχθόμεθα·] *Samb. Gall.* 2. & *Tar.* ἀχθόμεθα. *Big.* ἀπεχθόμεθα vel ἀχθόμεθα τῷ πολέμῳ. *Bas. Gen.* & *Gall.* 1. ἀπεχθόμεθα. Vel rescribes ἐπαχθόμεθα, sicut viderat fortean famulus Cassiodori. Nam hoc infortunium v. 5. וימס לבב העם ויהי למים, eliquarat corda Hebræa instar aquæ. Mox διανοεῖν est αὐθεντικὸν sacri Codicis, v. 7. & 8. BERN. Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἀχθόμεθα vel ἀπεχθόμεθα τῷ πολέμῳ *Big.* (& *Voss.*) ἀπεχθόμεθα *Bas. G. Vat.* & *Gall.* 1. Forsan rescribendum, ut nos monuit *Bernardus*, ἐπαχθόμεθα.

b Καὶ

"τό τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκην παρασχόμενος, "[b] καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακειμένους ἔτως τῆς διανοίας ἐξελε.

ιδ΄. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ἐπὶ στόμα πεσὼν [c] ἠρώτα τὸν Θεόν. [d] χρηματίσαντος δὲ ἀνίστασθαι τοῦ Θεοῦ καὶ [e] καθαίρειν τὸν στρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· διὰ γὰρ ταῦτα τὴν νῦν αὐτοῖς ἧτταν συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ τοῦ δράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ [f] περιέσεσθαι τῶν πολεμίων· φράζει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦς, καὶ καλέσας Ἐλεάζαρον [g] τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. [h] τούτου δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς δηλοῦντος, κατὰ φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς τοῦ κακουργήματος περὶ τὴν [i] Σαραχίου συγγένειαν εὑρίσκετο. [k] κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως [l] γινομένης, λαμβάνουσι τὸν Ἄχαρον. ὃς οὐκ ἔχων ἔξαρνος [m] εἶναι, δεινῶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἐκπεριελθόντος, ὡμολόγει τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ φώρια προήγαγεν εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν εὐθὺς ἀναιρεθεὶς, [n] ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀτίμου καὶ καταδίκῳ [o] πρεπούσης τυγχάνει.

ιε΄. Ἰησοῦς δὲ ἁγνίσας [p] τὸν στρατὸν ἐξῆγεν ἐπὶ τὴν [q] Αἴναν [r] αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις προλοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μετὰ [s] θάρσους αὐτοῖς διὰ τὴν προτέραν νίκην ἐπιόντων, ὑποχωρεῖν στρατηγησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ

"medicinam adhibere, & præsentem mœrorem "victoriam largiens adime, & desperationem in "posterum animo ita defectis aufer.

14. * Ita quidem Jesus, in faciem prolapsus, Deum *supplex* rogabat. Deo autem hoc ei responsum dante, ut surgeret & exercitum lustraret, qui flagitio semet polluerit, rerumque sibi dicatarum furtum facere sustinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidisse, inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, victoriam de hostibus semper reportaturos esse) hæc populo declarat Jesus, & vocato Eleazaro pontifice & magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. Hæc autem cum scelus in Judæ tribu commissum esse ostenderet, rursum per cognationes ejus sors mittebatur. Illud autem maleficium revera perpetratum esse deprehensum est in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquisitum esset, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequisset, Dei indicio graviter illum constringente, & furtum fatebatur, & res surreptas in medium proferebat. Et ille quidem statim morte multatus noctu sepulturæ traditur ignominiosæ, & qualis publico judicio damnatis tribui solet.

Jesuam erigit Deus, jubetque exercitum lustrari & sacrilegum puniri. Jos. c. 7.

Sortibus deprehensus Acharus pœnas luit. Jos. c. 7.

15. † Jesus autem, exercitu lustrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu dispositis circa urbem insidiis, prima luce cum hostibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, simulata fuga longius illos ab oppido

Exercitum contra Ainam ducit Jesua, Ainatas profligat, urbemque eorum evertit; dein spolia ampla impertit militi. Jos. c. 8.

[b] Καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακειμένους] *Baf.* & *Gen.* phrasi tolerabili: quanquam aliter senserint novi veteresque Critici. Legitur enim codd. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακείμενον *Gall.* 1. καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακείμενον. *Tar.* διακείμενος. *Epiphanius* denique suggerit καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δυσέλπιδας διακειμένους οὕτως διὰ τῆς ἐννοίας ἐν ἐξελε. BERN. Καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακείμενον *Vat.* κ. τ. π. τ. α. δύσελπις διακείμενον *Samb.* (*Call. Voss.*) & *Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius.* καὶ τὸ π. τ. α. δύσελπις διακειμένους ἔτως διὰ τῆς ἐννοίας σῦ ἐξελε. Est qui malit διακείμενος.

[c] Ἠρώτα] *Gall.* 1. *Baf. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τὸν Θεὸν ἱκέτευε, clarioris locutionis ac familiaris ergo *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ἱκέτευε τὸν Θεὸν *Zonaras.* BERN.

* *Ita quidem Jesus,*] *Novis tamen victoriæ suasionibus hunc erigit Clementissimum Numen, simulque lustrato exercitu, sacrilegum quod à fortilegio cum polluerat, ignibus purgari jubet, causam primæ calamitatis factum. Ad sortes itaque: phrasin ita factam v.* 14. אשר ילכדנו יהוה, *ἣν ἂν δείξῃ κύριος, tali sollum exposuit Ecclesiasticorum decus S. Hieronymus,* Quamcunque tribum, *suis verbis,* sors invenerit. *Eodemque sæculo Rabini Solymitani Talmudi sui tit.* Synhedrin *f.* 23. *b. professo explicant eundem versiculum,* : המבירים ישראל לשבטו והגל גורלות עליהן מיד אני בוצאו Sortes ut vos duxeritis, nebulonem ego ipse producam, qui spolia mea surripuit. *Pergunt vero illi Magistri nomine Achari de Sortitionis ritu conquerentes: & huic ultro opponunt Legem Moysis Deut. c.* 17. 6. *Similia & videas apud Scholasticos Babylonios f.* 43 *b. ejusdem Massila. Tum etiam* הנסתרות, *τὰ κρυπτὰ Deut. c.* 29. *v. ult. de hoc sortitionis extraordinario ab iis exponi, indicante iisdem prisca innotatione super vocabula,* נקוד על לנו ולבנינו ועל עין, שבעבר שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן, *simulque refutante opinionem Theologorum nimis hebetium de punctorum Masorethicorum antiquitate. Ad sortes inquam coram Theca Divina Phylarchos cum Pontifice Maximo cogit Imperator. Namque in hoc foro Eleazari meminerunt Havius & successores Flavii, architecti Talmudi. Legitur autem Judæis. Tum hac de tribu Zarachæum demarchum seu fratriarcham serit inde Divinus. Captus demum inter Zarachidas, convictusque palam Acharus, cum facteris propriisque simul opibus perit.* [illegible] *Aut verbis veteris Doctoris T B.* Synhedrin *f.* 44. הראוי לשריפה והראוי לסקילה לסקילה. *Dixertusque Deuteronomium grande* Parasa 23. ויגמו אתו כל ישראל אבן הוא לבדו וישרפו אותם השור והבהמות כאש בבמנו. *Recte igitur factum illud cadaver more inhonesto clamque sole non sepultum fuisse retulit Josephus, objectis lapidibus ii. σωρῷ μέγας. Contra quicquid nuperi Theologi mussitant. Vide iterum Jos. c.* 7. 26. BERN.

[d] Χρηματίσαντος] Legis enim c. VII. 10. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Ἰησοῦν, קם לך, ἀνάστηθι, ἵνατί τοῦτο σὺ πέπτωκας ἐπὶ πρόσωπόν σου. Idem deleta dictione declarat Chronographus Samaritanus, simulque docet Oracula tum olim missis ab Arca vocibus fuisse perlata, فدخل يهوشع وهو باك الي قدام صندوق عهد الله وخر علي وجهه وتضرع الي الله تعالي وتخضع وتذلل فجاء الصوت من عند الله خطا الشعب هذا. BERN.

[e] Καθαίρειν] *Gall.* 1. καθαρίζειν. Recte autem, optime interpretatus est hic Sacerdos Divinum Epiphonema v. 15. כי עשה נבלה בישראל, μίασμα ἐν τῷ στρατῷ γεγονότος. נבלה enim *fœdum ac turpe* denotat, [illegible] apud Assyrios Palæstinosque, ἄσχημον καὶ ἀκαθαρσίαν in Bibliis Græcis. BERN.

[f] Περιέσεσθαι] *Tar.* περιέσεσθαι. Verum in Attica περιέσεσθαι tantundem valet. *Gall.* 1. περιγενέσθαι. BERN.

[g] Τὸν ἀρχιερέα] *Baf.* & *Gen.* τὸν ἀρχιερέα, καὶ τοὺς ἐν τέλει κατὰ φυλὴν ἐκλήρου, distincte. *Samb.* ambigue & ἀσυνδέτως. *Big.* & *Epiphanius* ita sententiam illam componunt, τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὰς ἐκλήρου. BERN.

[h] Τούτου δὲ] *Samb.* τοῦτο. Dein *Baf.* & *Gen.* πάλιν ταύτης προτίθησι τὸν κλῆρον, minori arte *Big. Samb. Gall.* 1, 2. BERN.

[i] Σαραχίου] Reddo hue cum *Schotano* περὶ τὴν Ζαραχίου συγγένειαν εὑρίσκετο, ex c. VII. v. 17. וילכד את משפחת הזרחי, καὶ ἐκληρώθη δῆμος Ζαραί. *Baf.* & *Gen.* ediderant perverse περὶ τὴν Σαχαρίου συγγένειαν εὑρίσκετο. In *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* reperimus scriptum περὶ τὴν Ἀχαρίου συγγένειαν εὑρίσκετο. Denique *Gall.* 1. & tota officina codicum Latinorum ostendunt περὶ τὴν Ἀχάρου συγγένειαν εὑρίσκετο. Nemo autem demiretur nominis initio Z. omissum fuisse tot Scribis. Blæsius enim sonuerat olim id elementi, quam nunc auditur, atque sæpissime in *H.* merumque spiritum desecerat. BERN. Ita *Schotanum* sequutus edidit *Bernardus* ex *Jos. c.* 7. v. 17. Σαχαρίου *Baf.* & *G.* Ἀχαρίου *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Ἀχάρου *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

[k] Κατ' ἄνδρα δὲ] *Samb.* κατ' ἄνδρα δὲ (לגברים ἀνδρωδόν) τῆς ἐξετάσεως γινομένης. BERN.

[l] Γινομένης] Γενομένης *Vat.*

[m] Εἶναι, δεινῶς] *Baf.* & *Gen.* εἶναι, τοῦ Θεοῦ δεινῶς αὐτὸν ἐκπεριελθόντος *Gall.* 1. 2. *Big.* & *Samb.* BERN.

[n] Ἐν νυκτὶ] Ἐν τῇ νυκτὶ *Vat.* HUDS. Noctu solebant rei sepeliri: sed Christus ante noctem sepultus, quia instabat Sabbathum; confer notata ad lib. IV. 8. supra. REL.

[o] Πρεπούσης] Πρεπούσης *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.*

[p] Τὸν στρατὸν ἐξῆγεν] Ita ex septem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν λαόν.

[q] Αἴναν] Ἀδαν *Baf.* & *Gen.* Ἄδαν *Busb.* Αἴαν *Hen.* pariterque exemplaria *Epiphanii* Adan pro Aian. Γαῖαν *Samb.* Γαῖαν Theodoretus MS. Γαῖ *Big.* & *Gall.* 2. Γαῖαν, vice Γαῖαν *Gall.* 1. Γαὶ pro Γαῖ *Zonaras.* Æmulantur hæc Bibliorum Græcanicorum Γαί, quod Severo *Ga.* Hinc Origenes עי, χάος, i. e. *vorago*, est interpretatus; quod non aliud quam גיא, Γαί, ut Zach. c. 14. 4. Sed de illo nomine satis mihi videor dixisse §. 12. BERN. Αἶαν *Vat.* Videsis p. 268. v. 2.

† *Jesus autem, exercitu lustrato,*] *Jos. cap.* 8. *Cum copiis jam patris, quorum quinque millia in insidias occidentales,* אורב מים לעיר *& quinquies quinque ex adversa valle (quam Γαῖα modo, modo Γαί & Aina appellitat historicus sacer) in apertam pugnam deducebantur, fuga vultuorum versum, quod est in sacro* דרך המדבר *ὁδὸν ἐπὶ ἔρημον, licet Theologi nostri aliud doceant, adeo simulata: quid enim strategematum facilius illo jactatur, aut conjectius? Ainatas fuga profligat imperator, urbemque eorum evertit: dein spolia ampla impertit militi.* BERN.

[r] Αὐτούς] Αὐτὰς in sex *MSS.*

[s] Θάρσους αὐτοῖς] *Baf.* & *Gen.* μετὰ θάρσους *Big.* 1, 2. & *Samb.* propter recentiorem Criticam: quæ distinguit quoquo modo inter θάρσος & θράσος. BERN.

t Οἱο-

pido abducit, *hostem* se persequi existimantes, & quasi victoria jam parta insolescentes: deinde *subito* conversis copiis obviam illis proficiscitur, & signa dans, de quibus convenerat, iis qui in insidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros versarentur, aliqui vero & in illis qui egressi fuerant observandis animo essent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jesus vero manus conferentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulsi autem in urbem quasi *adhuc* integram, cum & ipsam *ab hostibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incensam deprehenderent, per agros dispalati oberrabant, ad semetipsos, quod soli essent, defendendos viribus destituti. Postquam vero hujusmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & aliorum vis ingens impedimentorum & sarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jesus, cum esset in Galgalis, inter milites partitus est.

Gabaonitæ, Chananæorum necessitudinem omnem abnegantes, speciegentis peregrinæ cum Jesu paciscuntur. Jos. VII.

16. [i] Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jerosolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis

μακρὰν αὐτοὺς τῆς πόλεως, διώκειν [t] οἰομένους καὶ ὡς ἐπὶ νίκῃ καταφρονοῦντας. [v] ἔπειτ' ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· [x] σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέτακτο, κἀκείνους ἐπὶ τὴν μάχην ἐξανίστησιν. [y] οἱ δ' εἰσεπήδων εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον περὶ τείχεσιν ὄντων, ἐνίων δὲ καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τὴν γνώμην περισπωμένων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ᾕρουν, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ἰησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας [z] εἰς χεῖρας βιασάμενος φυγὴν τρέπει. συνελαυνόμενοι δὲ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην ἑώρων, καὶ καταπιμπραμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, διὰ τῶν ἀγρῶν [a] ᾗπερ σκεδασθέντες, ἀμύνειν [b] αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης δὲ [c] τῆς συμφορᾶς τοὺς [d] Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλος ἑάλω καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [e] καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἄπειρόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλούσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ἰησοῦς [f] διένειμε, γενόμενος ἐν Γαλγάλοις.

ιϛ'. Γαβαωνῖται δὲ κατοικοῦντες [g] ἔγγιστα τοῖς Ἱεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ἱεριχουντίοις συμβεβηκότα πάθη καὶ

t Οἰομένους] *Bas.* & *Gen.* οἰομένους, auditum puta pro ὡς ἀδίκως verbali [illegible] & [illegible]. BERN.

v Ἔπειτ' ἀναστρέψας] Ἔπειτ' *Big. Samb. Hen* & *Busb.* ἔπειτα δὲ *Gall.* 1, 2. *Bas. Gen.* & *Epiphanius* interpres. BERN.

x Σημεῖά τε δοὺς,] Aut Antistitem Cyrensem sua fefellit memoria, aut aliter olim lectum in hoc loco Originum. Sic enim ille [illegible] ἡνίκα ἐκ τῆς πόλεως, ὁ [illegible] ἀνατείνας ἐστράτευσεν, ἀπεκρύβη ὁ ἰσραηλίτης, ἀπαντήσας δὲ καὶ ὁ σύμμαχος. Viderat ergo in suo exemplari Theodoretus hoc aut simile aliquid, ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς, σημεῖόν τε [illegible] ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέτακτο. &c. *Cidone* enim ducis urbem versus in altum vibrato, confestim surgere oporteret, Deo adeo admonente, legionem insidiatricem, v. 18. נטה בכידון אשר בידך אל העי. Verumenimvero ita erraverat Theodoretus, vel potius Erotematum ejus exscriptor [illegible], pro dicto vero γαισῷ —— [illegible] ὁ ἀσπίδας, [illegible] δὲ καὶ ὁ σύμμαχος. Pariter enim verterat senior trium ירעש כידון apud Jobum c. 41. 20. ἀσπίδος σεισμοῦ, velut Symmachus ibidem: [illegible]. Præterea describitur miles Persicus Jeremiæ c. 6. 23. cum arcu & scuto קשת וכידון, quod Jonathani, qui Symmachus est in Commentariis Ecclesiasticorum, aut certe ipsius premit vestigia, semel iterumque interpretatur קשתן ותריסין, τοξόται [illegible], τόξα καὶ θυρεούς. Ait enim de Persis Polymnia Herodoti, [illegible], γέρρα. [illegible] δὲ φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο. αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, καὶ ὀϊστοὺς καλαμίνους. [illegible] τὰ πολλὰ τῶν [illegible], [illegible] τὸ [illegible] τοῖς [illegible], [illegible] καὶ γέρρα καὶ θυρεοὺς [illegible]. Imo ille decies horum meminit tanquam Persarum præcipui tutaminis. Γέῤῥον autem Clypeus Persicus, plane جرجة gerga de vimine aut etiam de corio, ut nemo veterum Grammaticorum ignoravit. Syris ܬܪܣܐ [illegible] idem quod γέῤῥα in Perside, seu ἀγκύλη עגיל in Chaldæa, aut [illegible] צנה apud Palæstinos & Arabas: θυρεὸς, orbis & corbis, non tamen Babylonius: quod hucusque Theologi omnes, quos vidi veteres novosque, perperam existimarunt. Certe ex c. 50. 42. ejusdem vatis satis refutantur, & ab ipsa armatura gentis. Significat autem, quod noster Hieronymus Symmachusque Judæus Interpretum optimi ac utilissimi voluere, כידון *clypeus*, *scutum*, ὃ [illegible] τὸ σῶμα [illegible]. Inde enim nomen illud Latinum: non quo Caius Plinius, nec quomodo Claudius Salmasius aliique deformant. Quanquam præstet cæteris originatio Plinii, ut Clypeus ἀπὸ τῆς γλυφῆς diceretur, adeoque à [illegible] כיר, *sculpsit*, *figuris insignivit*, כידון descenderet: quod scio patres feciales & aspidologi lubentissime arripient. Mihi magis placet prior nostrarum conjecturarum. Quippe [illegible] Æthiopum atra per ora [illegible] & [illegible], *protegmen quodvis corporis*: pariterque كدنة, [illegible], in Arabia. Hæc quidem scribere volui, dum viderem aut captos auctoritate Rabinorum aut eruditione clarissimi Bocharti nostros Theologos, pro *gerris Medicis*, *gæsa Celtica* venditare sub nomine Hebraico כידון. Omisi longe plurima. Adjiciam tantum, post pilum manuale liciatorii instar, nulla arte aut commodo *lanceam* ac כידון suspendi humeris illepidis monstri Palæstini. Recte adeo & necessario *Cidon* Goliathi כידון נחשת בין כתפיו, 1 Sam. 17. 6, 45 ἀσπὶς, ترس, & ܬܪܣܐ, interpretati sunt veteres Critici, & jam Cimchius minor in Lexico. Nam aliud ille dicit ad libros sacros. ואינו רומח כי הוא כלי מגן, *at equidem* θυρεὸς dic. *nullo modo lancea* à tergo Gittæi. Neque valet quicquam Bocharti objectamentum ex versu sequente de armigero Goliathi sive נשא הצנה, ὁπλοφόρος, Josepho interprete. Notabis etiam obiter Nathanem & Tanchumum Rabbinos θυρεοφόρον suis in Bibliis minus correctis legisse, ונתן כידון נחשת על ראשו, v. 38. c. 17. l. 1. Sam. pro קובע. Differunt enim inter sese θυρεὸς & ἀσπὶς, sive תרס & עגיל, ut dicam ad monomachiam Davidis, ubi Josephus θυρεὸν substituit bis pro כידון: ut alibi. Sufficiat Hieronymum nostrum ex traditione Pharisæorum monuisse περὶ ἅλωνος χειδών l. 1. Par. c. 13. *Chidon interpretatur Clypeus. Traditur enim iste locus esse, ubi Josue stabat quando dictum est ei, Leva clypeum contra urbem Ahi.* In Basilicis eadem area vocatur [illegible]. Unde Doctores veteres, *Primo dicebatur* χειδὼν, *tegmen*, בשעולם כתוב. *sed postea* נכון. Vide Cholim c. xi. T. B. *Sota* c. 7. & Midbar rabba *Parasa*. BERN.

y Οἱ δ'] *Samb.* οἱ δ'. Mox *Bas.* & *Gen.* ᾕρων. BERN.

z Εἰς χεῖρας] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat. Gall.* 2.

a Ἧπερ σκεδασθέντες,] *Big. Samb.* & *Epiphan.* ᾗπερ σκεδασθέντες, contrahentibus pro ᾗπερ. Ibidem [illegible] *Busb. Hen.* & *Gall.* 1. BERN.

b Αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως] *Bas.* & *Gen.* αὐτοῖς. *Big.* & *Samb.* ἑαυτοῖς. Expressit igitur Mattathiades vim & elegantiam Hebraicam v. 20. ולא היה בהם ידים לנס הנה והנה, ἀμύνειν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. *Indaque manus, copia conserta, & in procinctu acies nulla jam apparuit*, quo se dispalati reciperent: aut bis amplius, *nulla brachia*, i. e. *receptus* nullus, nihil refugii præsidiique certi. Bene autem convenit Josepho de hac strage cum codice sacro: licet Salianus & Schotanus malunt ad calumnias vertere, quam dicta Josephi æque recteque concipiunt. BERN.

c Τῆς συμφορᾶς] Articulum omittit *Vat.*

d Αἰνίτας] Typographi etiam priores. Verum γαινίτας *Big.* & *Gall.* 2. γαιτίνας *Gall.* 1. γαινήτας *Samb.* αἰνήτας *Hen.* αἰθήτας *Busb.* BERN.

e Καὶ τῆς ἄλλης] Καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης *Big.* & *Epiphan.*

f Διένειμε.] *Samb.* & *Gall.* 1, 2. διένειμεν ἐν γαλγάλοις γενόμενος. BERN.

g Ἔγγιστα] Lib. 7. c. 10. ait eum vicum ab Hierosolymis abfuisse stadiis xl. at l. 2. de *Bello Jud.* c. 32. stadiis L. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.

1. *Cæterum Gabaonitæ,*] *Statim ab internecione Ainatarum* Gabaonitæ (*ut frequentius legimus in Josephi codicibus ab origine* γαβαών, [illegible], *eodem scribente & interpretante. Occurres enim in MSS. etiam formulis gentilibus* γαβαωνῖται, & γαβαωνῖται: *quibus favit usus Syriacus* Gebhon, & *Masora Judaica* Gibhon *à* גבעון.) *nomen ab incidente proximi horum* Cepheritæ *ac* Carthierimitæ, *vel productius* Cariathiarimitæ, *pars Hevæorum sub monte Garizim*, جانب هر جرزيم, *ait Chronographus Samaritanus*, *haud ultra* L. *stadia a Solymis in boream rejecta*, *per legatos* (*Josephus enim legisse videtur* v. 4. [illegible], *h. e.* [illegible], *velut Æthiopes illo verbulo utuntur*) *Chananæorum necessitudinem omnem jam abnegantes*, *specie gentis peregrinæ & ab itinere longo attritæ*, *cum Jesu Imperatore paciscuntur*, *haud ita ignari decretis Divini*, *Ex. c.* 23. 32. & *Deut. c.* 7. 2. *Eleazaro Senatuque Hebræo*, נשיאי העדה, τοῖς ἄρχουσι τῆς συναγωγῆς, *fœdus perpetuum rite ferientibus & juratis ac populo consentiente. Sive hoc vetustissimi esset moris, sive potius à Principibus Chasmonæis in Rempublicam Sacram demum induceretur, multum adplaudente Pharisæorum Sibola. Mox ubi dux è montibus Samariæ descendens dolis malis hos cives insuasset, illi tanti sceleris tortum necessitatemque suorum servandorum unice obtendentes*, εἰς δημοσίας ὑπουργίας, [illegible] τοῖς κοινοῖς ἔργοις, in ministeria publica, *sive* εἰς δούλους τῆς [illegible], *quomodo velle Gelenius phrasin antiquorum Rhetorum, non recte concepterant Zonarasve Schotanusve, ad fidem majorem juris jam*

τὰ τοῖς [h] Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν [i] παρακαλεῖν οὐ διέγνωσαν· ὅτι γὰρ τεύξεσθαί τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τοῦ Χαναναίων ἔθνους παντὸς [k] πολεμοῦντος αὐτοῖς. [l] Κεφηρίτας δὲ καὶ [m] Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ἐπὶ συμμαχίαν παρεκάλουν, οὐδ᾽ αὐτοὺς [n] διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [o] φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [p] συμπείσαντες δὲ αὐτοὺς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. [q] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν φιλίαν σπεισομένους, οὓς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ἐπισφαλὲς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τὸν διὰ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς [r] αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντες ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτε ἐξῄεσαν οὔσας ὑπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς τετρῖφθαι. [s] τρυχίνας γὰρ [t] εἰς τὸ ταῦτα πιστεύεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἐπίτηδες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθεῖεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν περιοίκων πόλεων, πλεῖστον ἀπεχουσῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ᾽ αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ἐκ Θεοῦ χάριτος καὶ [v] δωρεᾶς τὴν Χαναναίων [x] αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, [y] τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ἐπὶ συνθήκας καὶ [z] φιλίαν τοὺς Ἑβραίους. Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν τοῦ Χαναναίων ἔθνους, [a] ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [b] μηχανήσεσθαι κατ᾽ αὐτῶν ἄδικον, τῆς ἀρχῆς

evenerant atque Ainitis, aspicientes, periculumque ad se transiturum esse suspicantes, Jesum quidem [2] *aperte* orare non statuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo se impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem periequebatur. Cepheritas autem & Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in societatem invitarunt; dicentes nec ipsos posse periculum evadere, si eos [3] occuparent Israëlitæ: ipsis vero modo hoc persuaserint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant consentientibus, legatos ad Jesum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, se discrimen adire rati si semel Chananæos esse faterentur, hujusmodi autem periculum fugituros esse existimantes, modo dicerent se Chananæos nulla necessitudine attingere, sed sedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque se fide virtutis ejus adductos venisse, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujusce sermonis veritatis indicium ostendebant: nam vestes, quas domo exeuntes novas induissent, immensa viarum spatia peragrando detritas esse. laceras enim data opera sumpserant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, se missos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe dissitis, cum illis amicitias juncturos [4] fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis concessum sit Chananæorum terram possidere, se *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem ista loquentes, atque *longi* itineris indicia ostendentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera sancirent & amicitiam. Jesus autem dictis eorum credens, quod non essent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum senatu juravit, habituros se eos pro amicis & sociis, & nihil injusti contra eos molituros,

jam modo jurati, coacto iterum Concilio admittuntur. Vita enim Gabaonitis parcitum, ut oportuit, propter pacta conventa & jacta. Fraudem nihilominus suam ipsi luunt, posterique eorum operis publicis, τῶν ξυλοκόπων δηλονότι καὶ ὑδροφόρων. חטבי עצים ושאבי מים *sive conditione, ut alibi loquuntur Historici sacri,* τῶν ἰδιωτῶν, *i. e.* Fratrum Laicorum, *& in Ecclesia ministeria viliora* damnatorum; *ex officio* εἰς διακονίας τῶν διακόνων ἤγουν τῶν λειτουργῶν. *Steterant enim* נתינים *in Republica Hebræa, ut genus mediocrium, neque Israelitæ neque plane mancipia.* לא ישראל ולא עבדים. *Deo equidem Gabaonitas castris Hebraicis servisse credo, quod ex locutione pari codicis Hebraici expressit Samaritanum Chronicon* اسقا للخيل وللجمال, abs jumentorum aquatione: *at vero hos ipsos* שאני הגים לעדה *à Davide rege, ut huic genti valde favit, tandem meliori munere donatos. Perlege hac de causa Jos. c. IX. & T. B.* Gittin *f.* 46. *a.* Cetubot *f.* 75. *a.* Jebamot *f.* 79. *a. Et Parasam* VIII. ἀριθμῶν μεγάλων. *Samaritarum denique Chronica.* BERN.

h Αἰνίταις] *Bas.* & *Gen.* Codices Latini, *Adanitis* pro *Alanitis.* *Hen.* & *Busb.* [illegible]. *Gall.* 1. [illegible]. *Samb.* [illegible]. *Big.* & *Gall.* 2. [illegible]. Laudarem equidem [illegible] Josephi causa, quasi ab [illegible], sive Latinum codicis Lipsiensis hoc in loco *Hayanitis.* BERN.

i Παρακαλεῖν] Παρακαλεῖν διέγνωσαν solus *Gall.* 1.

2. Aperte *orare non statuerunt:*] Vocem hanc ex versione *Epiphanii* suppleri.

k Πολεμοῦντος αὐτοῖς.] Commode satis *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* dum para esse viderentur Gabaonitæ Heptarchiæ perdendæ prorsus absque fœdere & misericordia, & πανωλεθρίᾳ Cananitarum obnoxii. Nuide dictum πολεμοῦντος αὐτοῖς pro communi πολεμοῦντος πρὸς αὐτούς. Legerat tamen à tot sæculis apud suum Cassiodorum noster Scholasticus πολεμοῦντος αὐτοῦ. Inter conjectores *Tar.* πολεμοῦντος αὐτοῦ ac πολεμίου αὐτοῖς heic loci offert. BERN. Pro πολεμοῦντος πρὸς αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius*, πολεμοῦντος αὐτοῦ.

l Κεφηρίτας] Κεφηρίτας δὲ καὶ καθιαριμίτας non nimis prolixe *Bas. Gen.* & *Epiphanius.* [illegible] *Big.* & *Tar.* [illegible] *Samb* [illegible] *Gall.* 2. [illegible] *Busb.* & *Hen.* Dicit autem incolas כפירה *Cephira* seu *Caphira*, & קרית יערים *Cirtathiarim* aut *Cariath baal*: de quibus agit Josue historia c. 9. 17. & c. 18. 14. 26. & c. 15. 60. necnon illa Esdræ c. 2. 23. 25. Josephus autem libri sequentis c. 2. [illegible] pro iisdem nomen sesquipedale certa manu adposuit. BERN.

m Καριαθιαριμίτας] Ita *Big.* (*Cell. Voss.*) *Samb. Busb.* & *Hen.* Καθιαριμίτας in *Editis.* [illegible] *Vat.*

n Διαφεύξεσθαι] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 14. διαφεύξεσθαι in *Editis, Aliisque.*

o Φθάσειαν] Ita *Big.* in *Aliis* φθάσει & φθάσωσιν.

3. *Occuparent Israëlitæ:*] Vel, *si eos in potestatem suam redigere occuparent Israëlitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere*, Græcos imitatus.

p Συμπείσαντες] *Gall.* 1. [illegible] *Samb.* [illegible] *Big.* [illegible] *Bas.* & *Gen.* [illegible], recte. Paullo post *Samb.* [illegible]. Dein διαδρᾶναι *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* [illegible] *Bas.* & *Gen.* BERN.

q Προσδεξαμένων] [illegible] *Vat.*

r Αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντες] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

s Τρυχίνας γὰρ] Sic restitui. Capies autem [illegible], i. e. [illegible], exemplo [illegible]: vel scribes [illegible], quod est [illegible]. *Bas.* & *Gen.* [illegible]. *Samb.* [illegible], cæteris melius. [illegible] (*cilicinas*) [illegible] *Big.* & *Gall.* 2. bonusque Scholasticus Epiphanius. Ibi ingenium *Tar.* [illegible], vel [illegible]. BERN.

t Εἰς τὸ ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* [illegible] *Bas.* & *G.* [illegible] *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

v Δωρεᾶς] *Gen.* δωρεάς, ritu epitthematis. BERN.

x Αὐτοῖς] *Al.* αὐτοῖς.

y Τούτοις τε] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 2. [illegible] *Aliis.*

z Φιλίαν] Φιλίας *Gall.* 2. & *Epiphan.*

a Ποιεῖται] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Eodem modo *Zonaras* φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο. *Bas.* & *Gen.* [illegible] sonoritatis simillimæ. Hoc etiam ferri potest in ea sententia. BERN.

b Μηχανήσεσθαι] Recte μηχανήσεσθαι, *moliri*, [illegible], ut norunt Hesychius, Herodianus, Eustathius, Etymologus M. aliique Interpretes vocum Homericarum. Verum jam [illegible], *cogitare*, ut facilius vel è Glossario oblatum, substituere *Samb. Big.* & *Gall.* 2. & exemplaria pissimi *Cassiodori.* Audies autem quid de versutia Gabaonitica peroravit ex Josepho *Zonaras* Annalista: [illegible]

turos, in iſtud jusjurandum conſentiente *univerſo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad ſuos reverſi ſunt. Jeſus autem cum exercitum in ſubmontanum Chananæorum tractum duxiſſet, & audiſſet Gabaonitas non longe à Jeroſolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magiſtratibus eorum accerſitis, fraudis eos inculabat. Cum autem ſibi non aliam ad ſalutem viam patere prætenderent, ideoque neceſſitate adactos hoc ſibi effugium quæſiviſſe, Elazarum pontificem & ſenatum convocat: eiſque cenſentibus publicis miniſteriis deputandos eſſe, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hiſce eos addixerunt. Et, illi quidem, cum eis jam immineret calamitas, tale ſibi præſidium & ſecuritatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem ſuam luunt, poſterique eorum operis publicis. Joſ. c. 9.

17. * Cæterum cum rex Jeroſolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jeſum defeciſſe, & vicinarum gentium reges ad bellum ſimul contra eos gerendum acciviſſet; Gabaonitæ iſtos ei adeſſe videntes, (quatuor autem erant) caſtriſque circa fontem quendam non longe ab urbe poſitis ad oppugnationem ſeſe parare, Jeſum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exſpectarent; ab illis

Rex Jeroſolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Joſ. c. 10.

[c] ἐπισυναινέσαντος τοῦ πλήθους. καὶ οἱ μὲν ὧν ἤθελον τυχόντες [d] ἐξ ἀπάτης ἀπῄεσαν πρὸς ἑαυτούς. Ἰησοῦς δὲ [e] τῆσδε τῆς Χαναναίας στρατεύσας εἰς τὴν [f] ὑπωρείαν, καὶ μαθὼν οὐ πόρρω τῶν Ἱεροσολύμων τοὺς [g] Γαβαωνίτας [h] κατῳκημένους, καὶ τοῦ γένους ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δὲ οὐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ἐλεάζαρον, καὶ τὴν γερουσίαν· καὶ δημοσίους αὐτοὺς δικαιούντων ποιεῖν ἐπὶ τῷ μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον, [i] ἀποδεικνύουσιν εἶναι τούτους. καὶ οἱ μὲν τῆς καταλαβούσης αὐτοὺς συμφορᾶς ταύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν εὕροντο.

ιζ. Τοῦ δὲ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῷ μεταπίζασθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοὺς [k] Γαβαωνίτας, καὶ τοὺς τῶν πλησίον ἐθνῶν παρακαλέσαντος βασιλέας συναράσθαι τοῦ κατ' αὐτῶν πολέμου, [l] τούτους παρόντας σὺν αὐτῷ, τέσσαρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνῖται ἰδόντες, καὶ στρατοπεδευσαμένους [m] ἐπί τινι πηγῇ τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπικαλοῦνται σύμμαχον Ἰησοῦν. ἐν τούτοις γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ

ποιεῖν, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς [illegible]. οἱ δ' ἐξ ἀνάγκης [illegible] τοῦτο πρᾶξαι, δεδιότες τὸν ὄλεθρον καὶ ἱερεῖς, ἵνα μὴ [illegible] τὸν ὅρκον, δημοσίους αὐτοὺς ἀποδείκνυσιν. [illegible] Caufam rei addit Theodoretus ἐρωτ. ιγ'. [illegible] ... BERN. [illegible], ut facilius, vel è *Gloſſario* oblatum ſubſtituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* De verſutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. ἐρωτ. ιγ'.

c Ἐπισυναινέσαντος] *Bosb.* & *Hen.* ἐπισυναινέσαντος. BERN.

d Ἐξ ἀπάτης] Ἐξαπατήσαντες αὐτ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 2.

e Τῆσδε] Τῆσδε omittunt *Big.* & *Samb.*

f Ὑπωρείαν,] Sive cum *Samb.* ſcribas εἰς τὴν ὑπώρειαν, forma ſubſtantiali, ſive εἰς τὴν ὑπωρείαν, non errabis à Canone. Heic autem repræſentant *Big.* εἰς τὴν ὑπωρείαν, *Baſ.* & *Gen.* εἰς τὴν ὑπωρείαν, & *Gall.* 1. εἰς τὴν ὑπώρειαν. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπώρειαν pro ὑπωρείαν. HUDS. Non eſt ἐρωτ, de qua mox. REL.

g Γαβαωνίτας] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Bosb.* & *Hen.* Γαβαωνίτας *Baſ.* & *G.* Γαβαωνίτας *Gall.* 1.

h Κατῳκημένους,] Manus ſecunda *Samb.* & pejor κατῳκισμένους. Dein *Baſ.* & *Gen.* καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτήν. BERN.

i Ἀποδεικνύουσιν] Ἀποδεικνύουσιν *Samb. Hen.* & *Bosb.* ἀποδεικνύουσιν Syntaxi Attica, *Big. Baſ. Gen.* & fortaſſis *Epiphanius*. BERN.

* *Cæterum cum rex Jeroſolymitarum*] *Joſ. c.* 2. *Sedes eſt mirabilis hiſtoriæ & Dei milite digna. Gabaonitis enim gente ſerva, ſed fœderata, contra quinque Regulos Amorrhæos cum tota vi Hebraica ſuccurrit Jeſus, mature & feliciter. Quippe grando ſolito grandior & graviſſimo, cui etiam fulmina miſcet Joſephus, cœlitus, ruens, per* declivia Bethoronia במורד בית חורן, *hoſtem plurimum proſtravit. Tum Imperator furore Divino accenſus*, Eſ. c. 28. 21. Hab. 1 8, 11. & Eccleſ. 46. 5. *præpotenti hoc diſticho*, שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, & *ſimul merito Fidei* (*quod bene ſuggerit noſter Severus*) *noctem avertit fugienti Chananæo, & ſufflaminatis Luminaribus diem lucemque victricem producit. Quocirca, ſive orbes ſiderum præcipuorum detineret modo manus Æterna quæ fecerat, modo in locum priſtinum redigeret: ſive ſpeciem Solis ſororiſque ejus* (*quod Cimchis ambo adſerunt*) *in polo non ſuo pingeret: ſive denique hanc ſummiſſis vaporibus ſenſim illa repararet & fulciret; ſane præter naturam ritumque mundi lux ea morata eſt ſuper Gabaonem, ac longe præter opinionem Maimonidæ, Gerſonidæ, Spinoſi ſimiliumque pſeudoſophiſtarum. Nihil equidem turpius faciunt Judæi Hiſpanici, quam philoſophantur ab Ariſtotele perperam intellecto. Sexcenties ita peccavit Moſes in* More Nebuchim, *Leviſque Gerſomi ad S. Biblia vel millies. Neque vero Sapientiam Carteſianam mente ſua prava unquam adſecutus fuit Acanthias ille Batavus: quanquam viri ſtulti puerique aliter credant de hoc nebulone. Verum enim de hac longa & liberali die, ſicut Eſdras ſuo ævo adpellaverat ad monumentum* Jaſar *inſcriptum, ita certe firmiſſimaque fama cauſa, ſi haſitavet forte Epaphroditus cæterive ſuorum lectorum in tanto prodigio, huc provocat Flavius ad S. Biblia, Ædis Jeroſolymitanæ quondam κειμήλιον pretioſiſſimum, imovero hodie oculorum animorumque Chriſtianorum lumen aſſiduum & ſalutem. Reliqua autem hujus miraculi deſcripta legito apud Andream Maſium, qui ad Codicem Divinum unquam acceſſere, omnium doctiſſimum, luculentiſſimum & piiſſimum Commentatorem. Sic ſentio. De locis adeo ſecundo tertiove certent inter ſeſe amici Chryſoſtomi, Hieronymi, Toſtati, Merceri, Calvini, Grotii. Quorſum vero Aſiria Bethleemicus in Bibliis Vulgatis* 1 *Par. c.* 4 22. *præſtat nobis pro virili nomine inanem*, יקים, Qui ſtare fecit Solem, *Rabinorum iſtius ævi traditione confiſum ſeipſum ultro fatetur in* Quæſt. Hebr. *Quo plane modo & Talmudum Babylonicum ἀπηχεῖ* Batræ f. 91. *b.* יוקים זה יהושע שהקים שמש שבירחו לאנשי גבעון. *Quid vero rationum, quot pondera adportant illi Judæi, filius Maimonis, filius Gerſomi, & Spinoſus, non ceteri, contra inveteratam fidem hujus Solſtitii. At nihil tanti edidit unquam Moſes. Aiunt: non credo iſtis truttinatoribus Divinorum operum. Tres etenim viros Dei, qui in vertice Itabyrii ſpatio ſupra humanam illuſtri quondam comparuerant, plura video feciſſe ſuis ſeculis quam hunc Nuni filium, & ingentis ſtuporis. Hoc autem oſtentum apud S. Paulum non repetit Grotius inter exempla Fidei præclarioris cap.* xi. ad Hebræos. *At deſiderantur et & ruentis Jerichuntis & Jordanis fluvii, fontes verſus refugientis coram Pontifice Hebræo, vel proxima prodigia. Agnoſcit inſuper Magnus Apoſtolus* verſus 32. *ſtudio brevitatis plurimas ſe omiſiſſe hiſtoriarum mirabilium. Eſto tamen hoc Dei opus maximum: ἀνάξιον ἐστι τοῦτο τῆς μνήμης, ſicut aſtimat Johannes Chryſoſtomus. Profitetur itaque Scriptor Divinus v.* 14. *Joſ. c.* x. Nunquam ita ſe accommodaſſe Optimum Numen homini expetenti, ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע יהוה בקול איש: *quod bene explicat Georgius Elmacinus, quem vocant, dialecto Arabica.* ولم يكون مثل ذلك اليوم ان يقبل الله سوال احد في مثله. *Inde porro adnotat Johannes Deuterota ex illa ſtatione Solis inaudita & mirifica effectum: ut Ephramita* (*ſic erat Jeſue*) *timor juxta vetus vaticinium Gentium animis ubique inſideret*, חיכה רסיסו ועקרו יהיה מלא תגים כשעה שעמידה לו חמה ליהושע. Breſit Raba *n.* 5, & 6. *Et Talmudi Babyl.* Cod. de Idololatria f. 25. *ubi & hiſtoria tangitur Nicodemi Gorionida, cujus gratia ſolem aliquando ſtetiſſe comminiſcuntur Magiſtri. Verum novi illi Theologi, velut Daniele & Eſdra, & Habacuco & Sirachida ſe ſapientiores norunt*, æſtivam *diem inferre audent pro* miraculoſa planeque nova. *Ardori etiam militum & ferociæ pro ſua pietate Gerſonides tribuere, quod protelata ſupra modum luce alium produnt Sacræ Literæ. Omittam potius illud Enthymema Maimonidis ex Joſ. c.* x. 12. *quam redarguam multis*, In oculis Iſraelis, haud totius Iſraelis: *non ſolum argutum nimis & exile, ut Rabinica ſolent, ſed tanquam infeſtum* verſui 7. *iſtius* cap. *Deinde Aialonem & Gabaonem in eadem convalli, haud procul abs Jeroſolymis, propiores tamen Nicopoli, certo offendat Chorographus, ſit modo diligentior Bonfrerio, doctiorque Rabinis recentibus: ne locis ipſis diutius abutantur corruptores miraculorum, præſertim cum hoc itidem doceant Paralipomena ſacra. Præterea Samaritæ, qui Joſue geſta deſloravit è codice Judaico, mirum ni hoc fuerit illi hæreſi neceſſarium, pro miraculoſa illa Cœleſtium quiete, ſubſtituit duntaxat verſiculum Epinicii Moſaici Exodi c* 15. *quem in prælio una voce recitarent Hebræi*, Dominus belli potens, Dominus nomen ejus, [illegible], *ex Pentateucho ſuo, quam ſane lectionem comprobat vatum maximus Davides* ψ. 24. 8. *Nam Judæi legunt hodieque ex recenſione Eſdræ*, יהוה איש מלחמה יהוה שמו. *Poſtremo apud Macchida quot dixi Reguli è ſpecu trahuntur in necis contumeliam.* BERN.

k Γαβαωνίτας.] *Big. Samb. Gall.* 2. *Bosb.* & *Hen.* Verum *Gall.* 1. γαβαωνίτας & γαβαωνῖται. *Baſ.* & *Gen.* γαβαωνίτας & γαβαωνῖται. BERN.

l Τούτους παρόντας] *Gall.* 1. & *Big.* ὡς τούτους τε παρόντας. *Gall.* 2. ὡς τούτους παρ. *Samb.* ὡς τούς τε παρ. *Epiphanii* codices plerique τούτους παρόντας σὺν αὐτοῖς, ἱεροσολυμίτας δηλονότι. Dein *Gall.* 1. ἰδόν. BERN.

m Ἐπί τινι πηγῇ] Ἐπὶ τῇ πηγῇ *Vat.*

τὰ πράγματα, ὡς [n] ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκῶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Χαναναίων ἤδη στρατευόντων σωθήσεσθαι διὰ τὴν γενομένην φιλίαν ὑπολαμβάνων. καὶ Ἰησοῦς πανστρατιᾷ σπεύσας ἐπὶ τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [o] ἀνύσας, [p] ὄρθριος προσβαλὼν τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἐπικλινῶν. [q] Βηθώρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ [r] συνεργίαν ἔμαθεν· ἐπισημαίνοντος αὐτοῦ βροντῆς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ [s] ἐπισχῇ τὴν τῶν Ἑβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ [t] Μακχηδὰ, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ τοῦ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ [v] γραμμάτων.

ιη'. Κατεστραμμένων δ' οὕτως τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἳ τοὺς [x] Γαβαωνίτας [y] πολεμήσοντες ἐστράτευσαν. ἐπανῄει πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν Ἰησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβὼν, ὑπέστρεψεν εἰς τὸ [z] ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. τοῦ δὲ περὶ τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς λόγου πολλοῦ φοιτῶντος εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε [a] τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· [b] καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς [c] πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστίνους προσλαβόντες, στρατοπεδεύουσι πρὸς [d] Βηρώθῃ πόλει [e] τῆς Γαλιλαίας [f] τῆς ἄνω, [g] Κεδέσης οὐ πόῤῥω. Γαλιλαίων δέ ἐστι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον.

vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, salvari se propter initas amicitias existimarent. Tum Jesus cum toto exercitu ut *illis* succurreret properans, die noctuque itinere continuato, hostes obsidionem molientes summo mane aggreditur; cumque terga vertissent, per regionis declivia fugientes est persequutus. Bethora is locus dicitur. Atque illic Deum sibi in auxilium venisse didicit, manifesto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* missa fuerint, & grando decidérit solito major. Quin & illud præterea contigit, quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum est ut Jesus reges apud Macchida deprehenderit in spelunca quadam abditos: omnesque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra consuetum creverit, palam est ex *Sacris* literis in archivis Templi repositis.

Exercitus eorum fusi fugatique, regesque ad unum omnes cæsi. Jos. c. 10.

Sol & luna stant. Jos. c. 10.

18. † Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaserant, in Chananææ montana reversus est Jesus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad castra in Galgalis sese recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque sermone apud gentes vicinas percrebresceret, audita cæsorum multitudine attoniti hæserunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipsi Chananæi generis, quique in campestribus habitarunt Chananæi, Palæstinis *in auxilium* adscitis, castra metati sunt ad Berotham, oppidum Galilææ superioris, non procul à Cedesa. hic autem locus Galilæorum ditionis est. Totus autem ex-

Profligatis Chananæis atque auxiliis Palæstinis, ad Galgala redit Jesus. Jos. c. 10.

[n] Ὑπὸ μὲν τούτων] *Baf.* & *Gen.* ὑπὸ μὲν τῶν τούτων *Gall.* 1. forte pro ὑπὸ μὲν τῶν ἐκείνων, vel τῶν γ' αὐτῶν. Planius quidem *Big.* *Samb. Gall.* 2. & *Epiphanius* ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων: nescio ex scholiolo, an ex fundo Josephi. Dein προσεδόκα *Big.* & *Samb.* Mox illi καὶ δι' ὅσων. BERN. Ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.*

[o] Ἀνύσας] Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phrasi plana. BERN.

[p] Ὄρθριος προσβαλὼν] Ita *Baf. G. Hen.* & *Busb.* Ὄρθριος προσβαλὼν τ. π. ἐπιπίπτει *Vat.* [illegible] (vel [illegible]) τ. π. [illegible] *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[q] Βήθωρα] Βεθωρα juxta aliquot codices *Epiphanii*.

[r] Συνεργίαν ἔμαθεν] *Al.* συνεργίαν, vel συνέργειαν.

[s] Ἐπισχῇ] *Busb. Hen.* & *Samb.* ἐπέχῃ, tempore instanti. Ibi *Gall.* 1. τὸ τῶν Ἑβραίων πρόθυμον: & *Busb.* τὴν τῶν Ἑβρ. προθυμίαν. BERN.

[t] Μακχηδὰ,] *Baf.* & *Gen.* Μακκηδὰ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Μακηδὰ Interpres Græcus Josuæ, & Masoretæ suis punctulis: *Maceda* B. Hieronymus. Has enim formas pluresque alias sustinet vox מקדה. Eadem in historia Zonaras, [illegible] Prudenter adeo heic Origenes & fidelius multo, quam solet in homiliis, *Hæc secundum historiam gesta, miracula Divinæ virtutis universis sæculis prædicant, nec interpretatione extrinsecus indigent, in quibus gestorum lumen coruscat.* Dein Theodoretus [illegible] Addes his verba Dionysii, aut potius, Apollinarii adversus Apollophanem, si otium est. Quin inter primos defensores Fidei Justinus, [illegible] (si Tryphonem Deuterotam objurgat ille) [illegible] Agapius inter MSS. Arabica Huntingtoni nostri sex horis diem hanc extendit ultra naturam: Eleazarus Talmudista quot Justinus noster tribuit: Jesus vero in Apocryphis integram integræ diei subjicit. Quid alii ex voluntate sua? BERN. Ita *Baf.* & *G.* Μακκηδὰ *Big.* *Samb. Hen.* & *Busb.* Μαχηδα *Vat.* (Μαχιδα *Coll. Voss.*) Μακηδα in LXX.

[v] Γραμμάτων.] Librum *Recti* intelligit *Masius.* refellit *Schotanus*, p. 188. & de libro *Josua* accipit.

† *Regibus autem in hunc modum debellatis,*] *Jos. cap.* 12. *Cum Reges Chananæorum, tam accolæ Libani montis ac maritimi*, המלכים אשר בבל חוף הים הגדול שר: *Cᵗ phrasi æqua, c.* 11. המלכים אשר מצפון כנרות רור מים, (*perite enim transfert Flavius primos versus capitis* 12. *Josuæ ad initium capitis* 11.) *quam mediterranei c.* 12. אשר מצפון, *& c.* 12. כל המלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה בהר ובערבה נגב כנרות ובשפלה הכנעני במזרח והים והאמרי וגו׳, *cum copiis suis plane stupendis, trecentis millibus peditum, equitum decem millibus, curruumque viginti millibus* [*Tantam vim barbarorum ex archivis Sanctæ Ædis hac retulit Flavius. Nam Biblia quæ hodieque ferimus, militum numerum tantum haud servant. Vide etiam illum Josue copias recensentem c.* 6. *hujus libri.*] *confluerunt undique in castra cis* מי מרום, Aquas Merom, (*sic rite vocatur Samachonites lacuum Jordaniorum supremus: sequuntur enim hunc de amne eodem Gennesaretinus & Asphaltites*) *apud urbem* Berotham, *Ezech. c.* 47. ברותה, *Syro* ܒܪܘܬ, *& Βηρωθαὶ* 2 *Sam.* 8. 8. *quæ assidet* Cedesæ קדש *Metropoli Galilææ superioris: contra tam immanem hostem spe certa victoriæ Jesum itinere quinque dierum Galgalis admotum, animat Oraculum Divinum. Ubi prælio commisso, profligantur Chananæi, simul cum auxiliis Palæstinis; nam illos etiam colligit Josephus ad pugnam hanc decretoriam, forte propter phrasin sacram c.* 12. ובכל חוף הים הגדול. *Quumvero tum humani nihil superesset in tanta strage, rogo ac flamma sævitum est porro in suffragines equorum, curruumque materiem. Verum* עקר νευροκοπεῖν, *& ἀχρειοῦν de jumentis idem utrumque posse indicat Talmudum* ע״ז *f.* 13. *a. Inde tota protinus patet Chananæa occupanti Jesu & triumphanti.* BERN.

[x] Γαβαωνίτας] Iterum *Baf.* & *Gen.* Josepho haud invito τοὺς Γαβαωνίτας πολεμήσοντες, neve illo ingrato τοῖς Γαβαωνίταις πολεμήσοντες *Big.* τοὺς Γαβαωνίτας. l. Γαβαωνίταις, πολεμήσοντες bene *Samb.* Et vix male *Gall.* 2. τοῖς Γαβαωνίταις πολ. BERN.

[y] Πολεμήσοντες] *Al.* πολεμήσαντες.

[z] Ἐν Γαλγάλοις] Ergo hæc sita in ὑπωρείᾳ, e qua ante egressum Josuam scribit, & ὀρεινῆς mox meminit: sic ut ὑπώρειος sit regio ad montium radices sita, ὀρεινὴ & ὄρειος in tractu montano. Statim etiam fatetur Josuam Galgalis profectum ad regionem ὀρεινήν. REL.

[a] Τοὺς ἀκούοντας] Ἀκούοντας τοὺς ἀν. *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

[b] Καὶ στρατεύουσιν] Καὶ στρατεύονται *Big.* & *Samb.* BERN.

[c] Πεδινοῖς] Πεδίοις *Samb. Big. Gall.* 1, 2. contra *Zonaram*, Drungarium, & quinque alios. Ita Symmachus, optimus trium virorum, ערבה jam πεδινὰ exponit Jos. 11. v. 2. Dein Παλαιστίνους *Samb. Big. Hen. Busb.* & *Zonaras.* Ibidem προσλαβόντες *Hen.* BERN. *Al.* πεδίοις, & Παλαιστίνους & dein Ἀσσυρίους.

[d] Βηρώθῃ] *Samb.* enallaxi prava πρὸς Ἰεβώθῃ πόλει Γαλιλαίας. Præstantissimus Masius reponit πρὸς Μερώθῃ ex מרום Jos. 11. 5. Ita quidem legimus Μαρωθ & Μερρὼθ in Lexico Eusebii, pro Μέῤῥων & Μαρων Exemplarium Sacrorum. BERN. Μερὼν ex *Jos. c.* 11. *v.* 5. reponendum censent *Masius* & *Villalpandus.* Forsan eadem urbs, quæ *Bell. Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ.

[e] Τῆς Γαλιλαίας] Articulum negligit *Vat.*

[f] Τῆς ἄνω.] An, quod erat & altera Cadesh in australibus terræ finibus, illud ἡ ἄνω ad Cedesen spectat? Non putem. Erat Γαλιλαία ἡ ἄνω, cujus urbs erat Cedes. REL.

[g] Κεδέσης] *Baf.* & *Gen.* τῆς ἄνω Κεδέσης οὐ πόῤῥω. *Samb.* & *Big.*

ercitus constabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hostium multitudo & Jesum ipsum & Israëlitas, & propter metus magnitudinem vix ausi erant vel meliora sperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio desiderent, atque eis pollicente victoriam de hostibus, jubenteque ut eorum equis poplites succiderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promissis fiducia, contra hostes profectus est, dieque quinta illis superveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum est, eaque strages edita quæ *fere* omnem audientium fidem superat. Effusos autem longe persequitur, demptisque paucis totum hostium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne absumpserit. Regionem deinde universam, nemine ad pugnam exire audente, secure peragrabat; urbes nempe obsidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananæis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deserit Jesus, Silunis amœnitate captus: ubi castra sua & Tabernaculum statueret, donec Templum conderetur. Jos. c. 11. & c. 18.

19. [s] Jam vero exactus erat annus quintus, nec quisquam Chananæorum amplius supererat, absque iis qui in loca munitissima se receperant. Je-

[h] τὸ δὲ στράτευμα παντὸς, ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [i] δισμύρια. κατέπληξε δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ κρείττονος εὐλαβεστέρως εἶχον διὰ ὑπερβολὴν τοῦ δέους. τοῦ Θεοῦ δ' ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸν φόβον, [k] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ποθοῦσιν, ὑπισχνουμένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τούς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ [l] γενόμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις. [m] διώκων δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐξῆλθε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [n] διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· [o] ὥστε τῶν ἀνθρώπων ἐπιλελοιπότων πρὸς τὸ κτείνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνεῖλε, καὶ τὰ ἅρματα ἐνέπρησε. τήν τε χώραν [p] ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις [q] αἱρῶν, [r] καὶ πάλιν ὅ, τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ἔτος δὲ [s] πέμπτον ἤδη παρεληλύθει, καὶ Χαναναίων οὐκέτ' οὐδεὶς ὑπολέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες [t] εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς δὲ ἐκ τῶν Γαλγάλων ἀνα-

[illegible] Epiphanius [illegible]. Vides hic in loco quid feci. BERN. [illegible] Bas. Big. & Samb. [illegible] Vat. [illegible] Vet. Interpr.

h [illegible] Zonar. p. 30.

i Δισμύρια.] Epiphanius [illegible]. Zonaras exemplaria largiuntur [illegible], putate ex c. 6. §. 1. hujus libri. Mox Hen. & Bas. [illegible]. BERN.

k Καὶ εἰ πλέον] Καί τι πλέον Gall. 1. unde legendum censeo καὶ εἴ τι πλέον.

l Γενόμενος ἐξώρμησεν] Est qui legit [illegible] ὁ Ἰησοῦς.

m Διώκων] Ita MSS. [illegible] Bas. & G.

n Διέφθειρεν.] Samb. Big. & Gall. 2. [illegible]. Inde forte extinxisset in MS. Voss. 1. offendimus pro extinxit Jesus, aut Jhs. BERN.

o Ὥστε τῶν ἀνθρώπων] Stylus Schotani, [illegible] &c. Dein abunde nimis Big. & Samb. [illegible]. Imo Big. & Epiph. tollunt Ἰησοῦς. BERN.

p Ἐπ' ἀδείας] Vide p. 161. v. 9.

q Αἱρῶν,] Al. [illegible].

r Καὶ πάλιν ὅ, τι.] Ita Hen. Bas. Bas. & Gen. Vel καὶ πᾶν ὅ, τι λάβοι, cum Epiphanio, Big. Samb. Gall. 1, 2. Utrumque tamen convenit bene cum Jos. c. xi. 9, 11, 12, 20, 40. Josephi verba carpsit Zonaras de ampla illa victoria, & tale in compendium reduxit, [illegible] (vide hujus capitis § 11.) [illegible] BERN.

s Πέμπτον] Vide Usserii Chronol. S. p. 206.

* *Jam vero exactus erat annus quintus,*] *Chananæis igitur quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Jos. c. xi. inde à versu 12. & c. xviii. 1. Galgala anno sequente, uno enim anno dissentiunt à cæteris sua hæresis Rabbi Talmudicus & Josephus, non bis nuto, ut Maximo & minores Mago Theologi intendunt adversum hunc Sacerdotem, & tot ejusdem tribus. Quinetiam sex annos hoc bellum exercitum tradit Eutychius Patriarcha, non plurius. Septem autem annos Chananæa peragrata, subacta, & distributa supputat Mar Zutra cum plerisque Gemaristarum & Chronologorum Judaicorum ex Jos. c. xiv. v. 7. 10. viz. 7 = 45 — 38. necnon à Jobelæo xvii. quando Ædem primam excisam volunt, spatio male correpto, retrorsum numerantes.* Eracin *f.* 13. & Zebachin *f.* 118. *b.* & Synhedrin *f.* 69 *b.* *Sed verum prius nempe* 6 = 45 — 39: *ut Josephus collegerat ex illo versu 10. Nam à medio anni sexti Ecclesiastici, ex quo Jordanem transierant Hebræi, cœpit [illegible], & Epocha* Jobelorum & Semitarum *Primus adeo annus* Cycli Sabbatici *à Tisri mense deductus, incurrebat in partem priorem* septimi anni *sacri ab eremo derelicta, ut vult Traditio veterrima Judæorum. Recte autem docent Pharisei, Massicta de* Initio anni *& [illegible]* בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. *Galgala, inquam, deserit Imperator, Silunis amœnitate captus, ubi castra sua, & (quod excellens) Tabernaculum Dei demum statueret, donec Templum Numini conderetur, & cortina in saxa tandemque verteretur. Unde deflorator Neapolitanus liber Josua à capite Haiis,* وفي ذلك الوقت بنا [illegible] مذبح حجارة في هر جريم كما قال الله تعلي. *Quamprimum autem bella posuerat, Altare Deo erexit in Samaria prius Jesus, sicut semel iterumque præceperat Antecessor, Deut. c. 27. 4. & c. 11. 29. Super Gebalum contendunt Judæi plane omnes Christianique. Atqui in carumine Garizin idem statuunt Pentateuchum & Chronica penes Samaritas, ex veneratione Templi sui. Massoreta vero Judaica jam à multo ævo, ac prius nostro Hieronymo,* אז יבנה יהושע מזבח ליהוה אלהי ישראל בהר עיבל, *& reliqua istius ritus pariter atque tempus promoverunt Jos. c. 8. 30. post Haiam excisam. At commodius & sedatius Flavius Matthathiades, Interpres Græcus libri Josue, id factum narrant, postquam tota vis Barbarorum esset profligata, quæ adversus populum Hebræum undique ad Galilæam convenerat novissime ac miserabili consilio Jos. c. 9. 2.* [illegible] *refert exemplar Romanum,* [illegible]. *Quanquam Origenes in Homiliis, pariterque MS. Alexandrinum, sed & Complutense ordinem alium observant eo in loco. Fatetur adhuc G[illegible] hoc factum pertinere ad c. 11. 23.* [illegible] *plane ut Josephus dixerat. Imo vero Ismael, vir celebris inter Amoræos,* Sota *f.* 21. c. *vult hanc cæremoniam ad annum xiv. à transitu Jordane fuisse prorogatam & dejectam:* לא נאמרו ברכות וקללות אלא לאחר ארבע עשרה שנה, *cum jam in duodecim regiones distributa esset terra Chananæa. Eo vergit & opinio R. Eleazari, quam leges eodem* Sotæ *capite. Præterea Talmudum Babylonium hoc [illegible] in Bibliis extra fundum suum ac sedem venire*, taleque nihil patrasse Imperatorem contestim a clade Haiensi agnoscit: voluisse equidem illum, si res Hebraica tum prorsus pateretur, Sabbat *f.* 56. *b.* & Synhedrin *f.* 91. *b.* אז יבנה יהושע מזבח ליהוה שבקש לבנות ולא בנה אלא דבנה הכא נמי דבנה. *Prout de Rege tum minus sapiente dicitur 1 Reg. c. 11.* אז יבנה, Tunc extruxit Salomo altare Camoso, i. e. ædificatum meditabatur, & animo destinabat, quod postea ædificaretur, שבקש לבנות ולא בנה אלא מקודם. *Deinde R. Symeon* Sota *f.* 36. *T. Bab. necnon Salomo, Cimkhius, aliique recentium Theologorum, Abarbinele hinc excepto, propter auctoritatem Judæ Principis,* Sota *f.* 21. 3, כי על דבהיה רבי יהודה כמה ועשרים מיל הלכו באותו היום, *aut magis ex verbis Oraculi acceptis perperam,* והיה בעברכם את הירדן, *hanc historiam suis codicibus protrudi queruntur longius in futura, cum esset illud primum opus Hebræorum in tellure diu promissa jamque adita. At hæc sententia prodigiosa nimis apparet & deliris Judaici. Distat enim Jordanis trajectus ante Galgala 12. milliaribus à Garizin, ut utrumque Talmudum asserit, comprobantque Chorographi Christiani. Tum etiam inter juga Garizin & Gebal longo ordine distributus exercitus, adsistentibus circa altare gente sacra Levitis, hostias faciunt & imprecationes. Dein deris hisce (nihil enim amplius indicat* משנה תורה, *ubivis* [illegible], *seu* [illegible], *longius nihil* [illegible], *quam parasam rabo, aut magis concisum Deut. c. 27. aut adhuc restringentis à versu 15. capitis istius,* ארור האיש אשר יעשה פסל וגו', *quod Josephus sacerdos noverat) memoria ergo altari novo inscriptis, Moses enim jusserat, Siluntem concti revertuntur. Jos. c. 8. 30. Deut. c. 27. 4, 13. & c. 11. 29. & Massicta* סוטה *c. 7. cum Commentariis Scholæ utriusque, Babylonicæ & Palæstinæ.* BERN.

t Εἰς ὀχυρώτατον] *Bas.* & *Gen.* locutione venusta. Nec male εἰς ὀχυρώτατα, seu εἰς ὀχυρώτατον, τεῖχος Epiphanius. [illegible] τειχῶν

ἀναστρατοπεδεύσας [v] εἰς τὴν ὀρεινὴν, ἵστησι τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν· ἐπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, [x] ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πράγματα παράσχῃ· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σίκιμον σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [y] βωμόν τε ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὴν στρατιὰν, ἐπὶ μὲν τῷ [z] Γαριζεῖ ὄρει [a] τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ [b] Γιβάλῳ [c] τὴν ἡμίσειαν, [d] ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν [e] καὶ τοὺς ἱερεῖς. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας [f] ἐπὶ τοῦ βωμοῦ γεγραμμένας [g] καταλιπόντες, εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνεζεύξαν.

autem, motis castris ex Galgalis, *in* montanis collocavit sacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Israëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare statuit ubi Moyses præceperat; & dein exercitu diviso, in monte quidem Garizi dimidium ejus constituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare est) & *cum iis* Levitas & sacerdotes. Cum autem sacra fecissent & diras vibrassent, easque aræ inscriptas reliquissent, in Siluntem sunt reversi.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ εὐαλώτους, [h] ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν [i] ὀχυρότητος, καὶ τῆς τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ [k] προσπεριβαλλόμενοι προσεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ἰσραηλίτας [l] ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, [m] πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον· [n] συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ σπουδῇ συνδραμόντων, τά τε ἤδη [o] κατωρθωμένα, καὶ τὰς γεγενημένας πράξεις, ὡς εἰσὶν ἄρισται, καὶ [p] τοῦ θείου τοῦ παρασχόντος αὐτὰς ἄξιαι, καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς κατακολουθοῦσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆσθαι δηλῶν, καὶ στρατιὰν, ὅση ποτὲ καταπιστεύσασα τῇ αὐτῶν δυνάμει εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπείπερ αἱ μὲν ἑαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνου καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίου τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ἰορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας· ἕνα τε καθ' φυλὴν, ἀρετῇ προύχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν ἐκμετρησάμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσαντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως [q] αὐτῆς τὸ μέγεθος.

20. Cæterum Jesus jam ætate provectus, urbesque Chananæorum, *quæ superessent*, expugnatu difficiles *esse* videns, tum ob locorum ubi sitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præsidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, exspectabant ut hostes ab obsidione abstinerent, de iis potiundis desperantes (nam Chananæi, cognito Israëlitas in excidium suum ex Ægypto egressos esse, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque * frequens concursus factus esset, eis recensuit quæ ad id temporis prospere evenerant, utque res quas gesserant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auspiciis geri, legumque quas amplexi sunt dignitati convenientes: præterea commemorans reges triginta & unum, qui manus conferere ausi sunt, prælio superatos; & exercitum, qui viribus suis aliquando fisus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne soboles quidem iis superesset. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ essent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem postularent, censebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum socios se adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex singulis tribubus singulos, qui virtutis suæ præcellentis testimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permensi, omnique procul habita malitia, nobis sine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

Jesus jam senex concilium vocans cogit Silunte: ubi res gestas recensens de tribuum Transjordanarum missione & de tellure dimetienda deliberat. Jos. c. 22. &c.

21. † Et

τειχῶν *Samb. Gall.* 1, 2. Pro eodem *Big.* ἰσχυροτάτῳ τειχῶν. Vide paragrapho sequente elementum 1. BERN. Ἐχυρότατα τειχῶν *Samb. Gall.* 1. & 2. ὀχυρότατα τειχῶν *Vat.* ἰσχυροτάτου τειχῶν *Big.*

v Εἰς τὴν ὄρειον,] Citra Atticismum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 2. εἰς τὴν ὀρεινήν. Ea regio vocatur, *Montes Ephraimei*, הר אפרים, Jos. c. 20. 7 c. 21. 21. & ubique historiarum sacrarum. BERN. Εἰς τὴν ὀρεινὴν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephraimei* in S. Literis.

x Εως οἰκοδομεῖν] Εως ἂν οἰκοδ. *Big.* & *Samb.*

y Βωμόν τε ἵστησι] *Epiph.* βωμὸν ἵστησιν ὅπου προεῖπε καὶ Μωϋσῆς. BERN.

z Γαριζεῖ] *Al.* Γαριζεῖν & Γαριζίν. Videsis p. 252. v. 23.

a Τὴν ἡμίσειαν ἵστησι,] Τὸ ἡμ. ἵστησι μέρος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Γιβάλῳ] Γιβάλῳ & supra impressum fuit. Quippe inter propria nominum עבל & עיבל idem legitur S. Bibliis. Heic *Bas.* & *Gen.* γιβάλῳ. Ita γαιβάλ Judæi LXXII. pro עיבל Legislatoris Deut. 11. 29. & hujus, vel Esdræ Deut. c. 27. 4. עיבל γαιβάλ Syrus passim & perperam. *Busb.* ἰαβάλῳ. *Hen.* habet βάλῳ, ut Latinorum aliquot in Gebalo. Leviter enim sonat syllaba γα ἐβάλῳ *Big.* & *Gall.* 1. ἠβάλῳ, ut puto, Epiphanius. ὠβάλῳ *Samb. Hebal* enim fortiter efferunt Hieronymus noster, & Judæi Spanienses ex Masora: tum etiam Interpreti Græco Jos. c. 8. 30. 33. Alibi enim haud occurrit id locale. Necnon loci istius cultores Samaritæ, tam in Chronicis suis quam Legis Divinæ versione Arabica *Hebal* vocant. Petes cætera è libro præcedente. Promptum equidem mihi est rescribenti γεβάλῳ apud Josephum utrobique, vel cum Gallicorum altero ἠβάλῳ. BERN. Ita & supra p. 252. v. 20. Γιβάλῳ *Bas.* & *G.* in *MSS.* Ἰβάλῳ & Ἡβάλῳ & Ἠβάλῳ. Sed Γεβάλῳ aut; ut in uno *MS.*) Ἡβάλῳ malit *Bernardus.*

c Τὴν ἡμίσειαν.] *Bas.* & *Gen.* quod etiam sufferri potest sub ἵστησι, aut longius pone νείμας, repetendum mente. *Epiphanius* ex libro antecedente explicat, aut membranis Cassiodori sui heic est assecutus, ἵστησι, ἐπὶ δὲ τῷ Γιβάλῳ τὴν ἡμίσειαν· ἐν ᾧ καὶ βωμὸς ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν καὶ τοὺς ἱερέας διαμερίσας. Ibidem *Big.* ἐν ᾧ καὶ βωμός ἐστι, &c. BERN.

d Ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι,] Ἐν ᾧ καὶ βωμός ἐστι *Big.* ἐν ᾧ καὶ βωμὸς ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν καὶ τοὺς ἱερέας διαμερίσας, legisse videtur *Epiphan.*

e Καὶ τοὺς ἱερεῖς.] Καὶ οἱ ἱερεῖς θύσαντες δὲ καὶ εἶτα ἀρὰς *Vat.*

f Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Ἐπὶ τῶν βωμῶν *Bas.* & *Gen.* de uno altari laterum plurium, καθ' ἀσίας & quasi apud Palladium. Planius *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τὸν βωμόν. Atque *Big. Samb. Gall.* 1, 2 *Epiphaniusque* ἐπὶ τῷ βωμῷ. BERN. Ita *Bas. G.* & *Vat.* de uno altari laterum plurium καθ' ἀσίας, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τὸν βωμόν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ.

g Καταλιπόντες.] *MSS.* cuncta. καταλείποντες excusa: exigua discrepantia. Zonaras denique eandem historiolam attingit. Ἰησοῦς δὲ γηραιὸς ἤδη γεγονὼς, καὶ χωρίων ὑπολειπομένων. Ἰησοῦς δὲ ἐπὶ τὴν σκηνὴν κατὰ πόλιν Σιλοῦν, ἕως οἰκοδομεῖν αὐτοῖς ναὸν ἐξῆν. BERN

h Ὑπό τε] Ὑπό τε τῆς τῶν *Big.* & *Samb.*

i Ἐχυρότητος,] *Samb.* & *Gall.* 2. ἰσχυρότητος, heic & inferius. *Bas.* & *Gen.* ἰσχυρότητος. *Big. Buriusque* ἰσχυρότητος. *Gall.* 1 & *Zonaras* ὀχυρότητος: capies hanc, vel lectionem primam. BERN.

k Προσπεριβαλλόμενοι] Recte *Big. Samb.* & *Gall.* 2. προσπεριβαλλόμενοι *Gall.* 1. προσεριβαλλόμενοι *Bas.* & *Gen.* Mox ἀφέξεσθαι πολιορκίας *Gall.* 1. non imperite. BERN

l Ποιησαμένους] Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii.* In *Editis*, *Alisque* ποιουμένους.

m Πρὸς τὸ τὰς] Forte πρὸς τῷ. COCC.

n Συναγαγὼν] Συναγαγὼν τὸν λαὸν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Big.* συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Samb.* συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Hen. Busb.* συναγαγὼν τὸν λαὸν Σιλοῦν, ἐκκλησίαν παρήγγειλε. Ibidem καὶ σπουδῇ συνδραμόντων *Big.* BERN.

* *Frequens concursus factus esset,*] *Vel*, summo studio illuc concurrerent.

o Κατωρθωμένα,] Κατωρθωμένα *Big.* κατωρθωμένα *Samb.* sonis sic ludere solent nurus Atticæ. κατορθούμενα Typographi. BERN.

p Τοῦ θείου] Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Αὐτῆς] *Busb.* αὐταῖς. Procedat autem Drungarius Byzantius. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν εἰς Σηλώμ, τὰς ἑαλωκυίας τῶν πόλεων ἀπαριθμεῖ,

 καὶ

Ager Chananæus describitur, & æstimatur. Jos. c. 13.

21. † Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset, populum universum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adjunctis ad eos quibusdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ mensuram æstimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejusmodi est, ut videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos, qui alii quidem terræ collati fertilissimi haberi possint, at si cum Jerichuntinorum aut Jerosolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri sunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æstimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet. cum sæpe unum jugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata & æstimata, septimo mense ad eum in Siluntem urbem reversi sunt, ubi Tabernaculum constituerant.

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæterisque senatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manassitida terram sorte varia distribuunt. Jos. c. 14. &c.

22. Tum Jesus, assumpto Eleazaro cum senatu & tribuum principibus, divisit *regionem* novem tribubus & Manassitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitudine partitus. Cum *iis* sortitus esset, Judæ quidem sorte obtigit omnis superior Judæa Jerosolymas usque protensa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem sorte urbes erant Ascalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam secunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram sorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem usque ad mare pertingit; latitudine vero Jerosolymis & Bethelis terminatur. hæc autem sors angustissima erat propter soli bonitatem: nam & Jerichunta & Jerosolymitarum urbem acceperunt. Ephraimi au-

κα'. Καὶ Ἰησοῦς μὲν, ταῦτα εἰπόντος καὶ ταῦτ' εἰπὼν τοὺς λόγους, συγκατάινετον ἔσχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τοὺς ἐκμετρησομένους τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, παραδοὺς αὐτοῖς τινας γεωμετρίας ἐπιστήμονας, οἷς τἀληθὲς οὐκ ἔμελλε λησθῆναι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δοὺς [r] ἀποτιμήσασθαι τό τε εὐδαίμονος διάμετρον γῆς καὶ τῆς ἧσσον ἀγαθῆς. ἡ γὰρ φύσις τῆς Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἴδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρποὺς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκρινόμενα μὲν ἑτέρᾳ γῇ, πανευδαίμονα νομισθησόμενα· τοῖς δὲ [s] Ἱεριχουντίων χωρίοις παραβαλλόμενα καὶ τοῖς Ἱεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν [ſ] ἀναφανησόμενα. καίτοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν· ἀλλ' [t] ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν ἐκτροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολείπεται [v] ἑτέρας. καὶ διὰ τοῦτο τιμητὰς μᾶλλον ἢ μετρητὰς [u] τοὺς κλήρους εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κἂν χιλίων ἀντάξιου γινομένου. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιοδεύσαντές [x] τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [y] Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὴν σκηνὴν ἐστήκεσαν.

κβ'. Καὶ Ἰησοῦς, Ἐλεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν [z] καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις παραλαβὼν, νέμει ταῖς ἐννέα φυλαῖς [a] καὶ τῶν Μανασσητῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ μὲν Ἰούδα [b] λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν [c] Ἰουδαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ἱεροσολύμων, τὸ δὲ εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ἀσκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [d] τῆς Ἰδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ἱεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ [e] Βεθήλοις. στενότατος δὲ ὁ κλῆρος οὗτος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν. Ἱεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [f] ἔλαβον. ἡ δὲ Ἐφραΐ-

καὶ ὅσοι τῶν ἐκεῖθεν διεσώθησαν φυγῇ· καὶ ὡς τεσσαράκοντα βασιλεῖς αὐτῶν (excidit sane unus regulorum) ἀνῃρέθησαν· ὅσας δὲ ἐξεπόρθησαν [illegible] πόλεις πολυχρονίῳ [illegible] πολιορκίᾳ [illegible] ἔλεγε. καὶ [illegible] τοῖς ἐκ τῆς [illegible] συνεξεχώρησαν αὐτοῖς ἀπέλυσεν [illegible] τὰ οἰκεῖα. καὶ [illegible] τοῖς ἐκ τῶν δύο φυλῶν καὶ τῆς ἡμισείας, [illegible], [illegible] αὐτῶν [illegible] ἀπέλυσεν. Hæc Johannes. BERN.

† *Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset,*] *Lecti igitur decemviri hujus descriptionis curatores, tot enim tribuum res agebatur, cum suis Metatoribus, duces duplo pluribus, quemadmodum Josepho & Scriptori sacro dignos consensus præter spem a. imusationem præclarissimi Masii, Sebotani, aliorumque, Chananæam pro natura soli in bis quoque regiones partiuntur atque demum cum Tabula bonæ terræ, septem mensium opere, ad Prætorium Siluntium revertuntur. Calebus equidem, vir strenuus & probatæ fidei, in castris Galgalensis mature sibi vindicabat Hebronem plagam gigantum, quoad eam promiserat Legislator, Num. c. 14. 21. bello nondum confecto. Jos. c. 10. 37. c. 11. 21. 23. c. 14. 6, 12, 15. c. 15. 13. 14. & c. 19. 51. Possibat igitur terra jam subacta & quieta, ut Hebræus loquitur, revera supervenit metatio, missa jam à Silunte: quamquam causa Calebi primi & sine Gromatica aut saltem sine Sortitione Chananæa australis ad Hebronem heredis, sortes Judæ, (is nos conterminum eduxerat, & utriusque domus Josephi in Codice sacro aliquot capitibus prævertant. Quoniam vero campi inter duo maria Galilæum & Mortuum, qui judicio hydria ad Judam & Josephum imprimis pertinebant, simulque bina castra Hebræorum Galgala & Siluntem complectebantur, toti genti per id temporis mira soli indulgentia viderentur sufficere: segnius hinc ac socordius regiones reliquæ leguntur, ut Jos. c. 18. notatum & reprehensum.* BERN.

r Ἀποτιμήσασθαι] Ἀποτιμήσασθαι τό τε εὐδαίμονος ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 2. ἀποτιμήσασθαι τό τε εὐδαίμονος διά τι μέτρον γῆς *Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Ἱεριχουντίων χωρίοις] Hierichuntem. Nam fertilissimus fuit ager Hierichuntinus, (sicut Hierosolymitanum solum etiam fuit fertile) quem θεῖον χωρίον divinam regionem dici posse Josephus scribit de bello lib. v. 4. Tanta illic est aëris temperies, ut dum in aliis Judææ partibus ningit, illic incolæ lino tantum vestiantur: *ibid.* REL.

ſ Ἀναφανησόμενα.] Ita cum *Gall.* 1. & *Sebotano*: ἂν φανησόμενα *Samb.* ἂν ἀφανισθησόμενα *Big.* in *Editis* ἀναφανισθησόμενα, quo admisso, legendum puto, εἰς τὸ μηδὲν ἀναφανισθησόμενα, *in nihilum abitura.*

t Ὑπερβολῇ] Eo modo in septem *MSS.* in *Editis* ὑπερβολῇ εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολῇ καρπῶν εἰς τροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἐλάσσων ἑτέρας legisse videtur *Epiphan.* εἰς καρπῶν δὲ εἰς ἐκτροφὴν [illegible] *Vat.* Videsis *H. Steph.* Thes. Gr. voce ὑπερβολή.

v Ἑτέρας.] Sic in quatuor *MSS.* ἑτέρᾳ in uno. ἑτέροις *Bas.* & G.

u Τοὺς κλήρους] Τοὺς deest *Vat.* Sicut εἶναι in *Big.*

x Τε] Imo τε minimam omnium particulam prætereunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Mox *Bas.* & *Gen.* pro Attico ἑστάκεσαν, aut pro ἑστήκεσαν communis sermonis. Ibi etiam lege εἰς σκηνήν. BERN.

y Σιλοῦντα] Supra p. 275. v. 2. Σιλοῦν πόλιν.

z Καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις] *Big. Samb.* & *Epiphan.* καὶ τὴν γερουσίαν σὺν τοῖς φυλάρχοις. Valet & alterum peræque. Pars enim senatus Phylarchi. BERN. Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Καὶ τῶν Μανασσητῶν] Καὶ τῆς Μαν. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν] Libri Græci, præter *Gall.* 1. qui sic constituit hunc locum, λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖ τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν ἱεροσολύμων. Procopius Commentator S. Historiarum, & Epiphanius Scholasticus viderant heic, τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, παρατείνουσαν μέν. Assidebat enim Judæ propere dicta tribus Idumææ superiori, ad Euronotum sive Θαιμάν, אל גבול סדור צן נגבה מקצה תימן, ut definit Historiographus Sacer c. xv. 1. Defenditur tamen altera lectio c. xix. v. 1, 9. ejusdem scriptoris: unde scimus sortem Judæ priorem cæteris & ampliorem, Symeonitas etiam conclusisse, ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה. Tales etiam Judæos intellexit Magister B. Pauli, cœtusque doctorum, quando literas miserant *ad fratres suos Austri superioris*, בני דרומא עילאה: atqui Symeonis nepotes, sive Judææ partem occiduam, per *incolas Austri inferioris*, בני דרומא ארעיא, T. Jerosol. [illegible] f. 56. c. Insuper si hoc satis scribat probum, aliquis contra fidem librorum tam Græcorum quam Latinorum de Symeonide, ἔλαχε τῆς ἰουδαίας τὴν αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Mox Σιμεωνὶς *Gall.* 1. magis ex Masora Judæorum. & dein *Samb.* ἡ δὲ ἑτέρα. BERN.

c Ἰουδαίαν] Ἰδουμαίαν *Vat. Gall.* 1. *Procopius*, & omnis liber *Epiphanii* tam à calamo quam à typis. Assidebat enim Judæ tribus Idumææ superiori, ut constat ex *Jos.* c. 15. v. 1. Altera tamen lectio nititur *Jos.* c. 19. v. 1. & 9. unde scimus sortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam conclusisse.

d Τῆς Ἰδουμαίας,] Est qui malit τῆς Ἰουδαίας, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus.

e Βεθήλοις.] *A Bethelis.* Ephraimitarum ea fuit. Vid. lib. v. c. 3. Ant. REL.

f Ἔλαβον.] Forsan ἔλαχον.

g Τα-

Ἐφραΐμου φυλὴ τὴν ἄχρι [g] Γαδάρων ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένην ἔλαχεν· εὐρεῖαν δὲ ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα πλατεῖ πεδίον. [h] τῆς δὲ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος δὲ ἐπὶ [i] Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. καὶ μετὰ [k] τούτους Ἰσσαχάρης, [l] Κάρμηλόν τε [m] ὄρος καὶ τὸν [n] ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη [o] τέρμονα, τὸ δὲ Ἰταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. Ζαβουλωνῖται δὲ τὴν μέχρι [p] Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ [q] περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ Καρμήλου, κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ἀσηρῖται φέρονται πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. [r] Ἄρκη δὲ πόλις ὑπῆρχεν [s] αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἡ καὶ [t] Ἀκτιπούς. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα [v] μέχρι [x] Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλι-

tem tribus terram à Jordane fluvio uſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum uſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia à Jordane quidem uſque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitæ vero terram ad Genneſaritidem uſque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, ſunt ſortiti. Quæ vero regio poſt Carmelum ſita eſt, convallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obverſa, Aſeritis ceſſit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, [1] quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem ſpectant uſque ad Damaſcum urbem &

g Γαδάρων] Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphanius*. גזר. Gazer, adeo ſcribitur Joſ. c. xv. 10. paſſimque ſacrorum librorum. *Baſ.* & *Gen.* γαδάρων. Z enim & Δ autem Græcam ſonis ſimillimis feriunt & conturbant. Iterum Flavius ſiccam literam ſubſtituit pro ζ, l. 12. c. 11. Perſecutus eſt Judas copias Græcas, μέχρι τῶν γαδάρων. Ibi *Burb.* & *Hen.* legunt ἄχρι τῶν γαζάρων. Jaſon vero c. 4. 15. ἕως γαζηρῶν, ibique Hieron. *uſque Geſeron*, & Syrus μέχρι γαζήρ. BERN. Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic Gazer ſcribitur *Joſ.* c. 15 v. 10. paſſimque ſacrorum librorum. HUDS. Cod. MS. Γαζάρων. *Gadara*. Videtur eſſe urbs Gazer, גזר, ſita in Ephraim. Joſ. 21. 21. Longe enim alia eſt Gadara metropolis Peræa. vid. noſtrum de bell. v. 3. REL.

h Τῆς δὲ Μανασσήτιδος] Ita ex *Vet. Interpr.* τῆς Μανασ. *Baſ.* & *G.* τῆς τε Μανασ. *Big. Samb.* & *Vat.*

i Βηθσάνων,] Βεθσάνων *Baſ.* & *Gen.* hoc libro: illique iidem & ſcripti ad c. 12. l. 12. Sed βεθσὰν l. 6. de Saulo cruci affixo. Hebraicum autem בית־שאן, atque etiam בית־שן, 1 Sam. v. penult. & l. 2. c. 21. 12. enunciatur Euſebio, Hieronymo, & Interpretum Græcorum primo βαιθσὰν & βεθσάν. Et eximie Jud. c. 1. 27. βαιθσαν, ἥ ἐστι σκυθῶν πόλις. Imo Syrus 2 Macc. c. 12. 30. poſuit, ut oportuit, בית־שן, βαιθσὰν, pro σκυθῶν πόλει Scriptoris Græci. Sæpius enim idem admonet Mattathiades in Originibus, Euſebius & alii. Verum in priore τῶν ἀπόλλων. Græce βεθσαν de בית־שן. *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphan.* βηθσανῶν aut βηθσανίων. Accedit hæc lectio prope Maſoram veterem, adeoque proxime ad vocularionem Judæorum Hiſpanienſium *Bethſean* בית־שאן, & Arabicum βεθσαν, Joſ. c. 17. 11, 16. atque Jud. c. 1. 27. & 1 Reg. c. 14. 12. & 1 Par. c. 7. 29. & ad ſcripturam Syrorum in hiſtoria Joſuæ, & Regum, & Chaſmoniorum, ut l. 1. c. 5. 52. & c. 12. 40. [illegible], *Bethſean* proque eo erratum in Arabico Jud. c. 1. 27. بيت باسان: atqui ſæpius non erratum. Significat autem בית־שאן & בית־שן, idem quod בית־שאנן, βαιθσανὰν & βαιθσαννὰ, οἶκος ἀναπαύσεως, καταλύματος, ἀναστάσεως. Idem autem Græcis ſignificat νύσσα, *terminus*, *quies*, *meta*. Hinc fundus fabulæ Græcanicæ, quam Plinius haud tacuit, repetit Solinus, *Scythopolin, antea Nyſam a Libero patre, ſepulta ibi nutrice*, (namque Lyæum aluit ſopor) *Scythis deductis*. Attingit etiam Stephanus Byzantius, σκυθόπολις παλαιστίνης πόλις· ἡ νύσσα καλεῖται, σκυθῶν πόλις, πρότερον λεγομένη βαισὰν (ſcribes βαιθσάν: ſimile enim peccant codd. Euſebii, Cedreni, & aliorum in hoc nomine) ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Addo ex typo Syriaco βαιθσαν ac facili opere perverti νύσσα. Haud diſplicet etiam etymologia alia, οἶκος ἢ ὑψηλή, בית־שנן, βαθσαν & βαθσαν. Urbem enim iſtam ſemper quaſi in umbilico terræ ſanctæ coluerat hoſtis Hebræi nominis: Chananæi primi, Jud. c. 1. 27. dein tempore Cyaxaris, ut Clio Herodoti Euſebiuſque in Chronico ſubmonent, Scythæ Aſiæ domini turpiſſimi & inviſi: Græci poſt illos ut recentioris ævi cæteros omittam. Hinc Rabini priſci Scythopolin ſemper excipiunt quaſi civitatem non ſuam, ſed gentis profanæ, עיר לנכרי. Urbs illa τετρακωμία appellabatur cum vicinis Bethſaida & Tiberiade circa lacum Genneſariten. Johannes Antiochenus, ſcriptor ſatis vilis judicio omnium præterquam Cedreni, & nomen illud ſervat, & poſiti in urbe Scythopoli altaris tale lemma, τῆς ἐν σκυθίας θαλύσσαι ἀρχηγοῦ τὸν νύσσα. Sic enim lego pro διὰ τοῦ νύσσα MS. aut νύσα Chilmedi. Μεθσάρα vero tomo priore Annalium *Zonara* totum vitium eſt, pro βεθσαν Bibliorum Græcorum, ut 1. Reg. ult. c. 10. ἐν τῷ τείχει βαιθσάν.

Termini Tribuum novem & dimidiæ conſpectu brevi.

		1. Judæ.	2. Symeonis.	3. Benjamini.	4. Ephraimi.	5. Manaſſis dimidii.
Long.	Or.	*Aſphaltites.*	*Juda montes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*
	Occ.	*Symeon.*	*Mare Mediterr.*	*Mare Mediterr.*	*Gazara.*	*Dora.*
Latit.	Auſtr.	*Idumæa Orient.*	*Occidua Idum.*	*Hieroſolyma.*	*Bethela.*	*Ephraimus.*
	Bor.	*Hieroſolyma.*	*Baalath.*	*Bethela.*	*Campus M. Jezrael.*	*Scythopolis.*

		6. Iſacharis.	7. Zabulonis.	8. Aſeri.	9. Nephthalis.	10. Danis.
Long.	Or.	*Jordanes.*	*Genneſarites.*	*Nephthalis.*	*Damaſcus.*	*Judas.*
	Occ.	*Carmelus.*	*Mare Medit.*	*Mare Medit.*	*Aſer.*	*Mare Medit.*
Latit.	Auſtr.	*Manaſſes.*	*Iſacharis.*	*Jephthael.*	*Zabulon.*	*Azotus.*
	Bor.	*Itaburium.*	*Carmeli convallis.*	*Sidon.*	*Libanus.*	*Dora, aut Zora ad Joppen.* BERN.

Βηθσανῶν aut Βηθσανίων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βαισὰν, ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βαισὰν ἐλέγετο πρότερον Cedreno, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βαιθσάν.

k Τούτοις Ἰσσαχάρης.] Τούτοις *Gall.* 1. τούτοις ὁ Ἰσαχάρης *Vat.*

l Κάρμηλον] *Carmelum*. Ergo non pertigit ad mare mediterraneum, & alias tribus Aſer non potuiſſet a borea Manaſſen tangere. Joſ. 17. 10. REL.

m Ὄρος] Τὸ ὄρος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

n Ποταμὸν] Jordanem. REL.

o Τέρμονα,] Τέρματα *Big. Samb. Gall.* 1. & 2.

p Γεννησαρίτιδος,] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γεννησαρίτιδος λίμνης, vel Γεννησαρίτιδος λίμνης. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298.

q Περὶ Κάρμηλον] Ὑπὲρ Κάρμηλον *Samb.*

r Ἄρκη δὲ πόλις] Ἄρκη *Samb.* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum*.

s Αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι,] Αὐτοῖς *Gall.* 1.

1. *Quæ etiam Actipus* nuncupatur.] *Al.* & Actipus.

t Ἀκτιπούς.] *Big.* & *Samb.* ἐκδίππους: quid facilius calamo currenti pro ἐκδίππους, compoſitione quaſi Græca. *Epiphanius* (& *Vat.*) ἐκδίππος. *Gall.* 1. ἐκδίππους. Ger. Voſſius ἐκδίππα. *Actipus* autem Joſephi, *Ecdippa* Plinii ac Ptolemæi, urbs illa eſt prope mare inter Ptolemaida & Tyrum (hoc peregrini omnes adnotarunt) in edito ſita, quam dialectus Chananæa vocavit *Achzib*, אכזיב, Joſ. c. 19. 29. Hinc Euſebius in Geographia ſacra, ἀχζὶφ ἡ ἀχζιβὶ κλήρου ἀσήρ (Jud. c. 1. 31. ubi Compl. legit ἀχζιβ), Hieronymus ſtatim ſubdit, *In qua alienigenæ permanſerant*, ex capite illo Judicum) αὕτη ἐστὶν ἐκδίππα σημείοις θ΄. ἀπὸ πτολεμαΐδος κειμένη εἰς τύρον. De altero nomine urbis iſtius Stephanus in ſuo Lexico Ethnico, ἄρκη πόλις φοινίκης, ἡ νῦν ἄρκαι καλουμένη. ὑπῆρχε δὲ ἐν εἴμι ὡς ἡ ἰουδαικῆς ἀρχαιολογίας. Potius ad mentem Flavii referret Geographus Byzantius ἡ νῦν ἐκδίππους ἢ ἐκδίππων καλουμένη. Vel emendabis levi facinore textum Joſephi, ἀχζὶ δὲ ἡ πόλις (vel hæc eſt ἀχζάφ, אכשף. Hoc enim invenerat Interpres Græcus in ſuo codice, non *Abran* cum Hieronymo & Maſoretis, Joſ. c. 19. 28. Idem adeo Hieronymus de Locis S. *Achran*, *in tribu Aſer*, ἀχρὰν πόλις ἀσήρ. Vel potius nobilis illa *Arce* & μητρόπολις quæ nomen dederat filio Chanaanis עַרְקִי: quanquam ab *Aracæo* accepiſſe eam credidit Flavius contra vocis formam, & poſt Flavium Hieronymus, aliique.) ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, καὶ ἡ ἐκδίππους. *Arcem* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia intervallo patente diſtinguit: & ipſe protinus Joſephus de origine Jordanis fluvii, necnon harum Antiquitatum primo c. 6. 3. Cum *Arce* denique hanc vel illam urbem confundere inſcitiæ eſt turpis ac Judaicæ. Flavius equidem in rebus Salomonis *ſortem Aſeri* hac periphraſi exponit τὴν περὶ ἀρκὴν παραλίαν, quod verum. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. Vol. 2. p. 294. Locum ita refingit *Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Ἄρκη πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἡ Ἐκδίππα.

v Μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως,] *Big.* δίχα δαμασκοῦ πόλεως. Mox *Samb.* καὶ ὑπερθεν. Quinimo à Flavio iſthoc didicerat Stephanus Byzantius Nephthalitarum ſedes, Νεφθαλὶ, ἔθνος πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς, τῆς παλαιστίνης ἐκλαθεν. BERN.

x Δαμασκοῦ] Αὐτ urbs hic debuiſſet locum habere, non Δαμασκός,

& Galilæam superiorem sibi assumpserunt Nephthalitæ, ad Libanum usque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, [1] attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti soli objacent, adepti sunt, Azoto & Doris clausi; omnemque Jamniam simul & Gettam ab Acarone ad montem usque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. [2] Ad hunc quidem modum sex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jesus divisit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipsam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyses jam ante duabus cum dimidia tribubus distribuerat. hoc autem & supra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Aruceos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum distributa erant.

Præcipit Jesus ut Chananæos funditus deleant; ut urbes XXXVIII Levitis concederent, præter X. ultra fluvium; & ex illis tres sacras & ἀσύλους declarat. Jos. c. 20. c. 21. c. 22.

24. Cæterum Jesus, cum à senectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, usque qui ei in imperio successerant paulo negligentius bono publico consulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ sibi sorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exscinderet & deleret, (securitatem enim suam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moysem etiam prædixisse, idemque ipsos persuasissimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Asyla* assignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyses ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedesam de Nephthalitide. est autem & hic locus in Galilæa superiori. Quin & prædæ quicquid

λαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον, ἕως τοῦ Λιβάνου [y] ὄρους καὶ τῶν τοῦ Ἰορδάνου πηγῶν, αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους [z] ἔχουσιν, ἐκ τοῦ καθήκοντος τοῖς ὅροις [a] κατὰ βορέαν πόλεως [b] Ἀρκῆς παροικούσης. Δανῖται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τετραμμένα τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, [c] Ἀζώτῳ καὶ [d] Δώροις ὁριζόμενοι· Ἰάμνειάν τε πᾶσαν καὶ [e] Γίτταν, ἀπ' [f] Ἀκκάρωνος ἕως τοῦ ὄρους ἐξ οὗ [g] Ἰούδα ἄρχεται φυλή.

κγ'. [h] Καὶ ἓξ μὲν ἔθνη, τῶν υἱῶν τοῦ Χαναναίου φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν, διεῖλεν οὕτως Ἰησοῦς, καὶ τὴν γῆν τοῖς ἐννέα [i] καὶ τῇ ἡμισείᾳ φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τὴν γὰρ [k] Ἀμορίτιν, καὶ αὐτὴν οὕτως ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίου παίδων καλουμένην, Μωϋσῆς ἤδη προειληφὼς ἐνενεμήκει ταῖς δυσὶ φυλαῖς [l] καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τοῦτο δὲ καὶ πρότερον [m] δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα καὶ [n] Ἀρουκαίους καὶ [o] Ἀμαθαίους καὶ [p] Ἀριθαίους ἀδιακόσμητα ἦν.

κδ'. Ἰησοῦς δὲ, τοῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πράττειν ὅσα καὶ ἐνόησε, τῶν τε μετ' αὐτὸν [q] τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς προστάντων τοῦ κοινῇ συμφέροντος, [r] παρήγγελλε φυλῇ ἑκάστῃ, τοῦ γένους τῶν Χαναναίων μηδὲν [s] ὑπολιπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς καὶ τὴν φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν [t] ἐν μόνῳ τούτῳ καὶ Μωυσῆν αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, καὶ τοῦτ' [v] αὐτοὺς πεπεῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι. προειλήφεισαν γὰρ ἤδη κατὰ τὴν [x] Ἀμορίαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπονέμει τοῖς φυγοῦσιν οἰκεῖν ἐν αὐταῖς· πολλὴ γὰρ ἦν πρόνοια τοῦ μηδὲν ὧν Μωυσῆς διέταξε παραλιπεῖν· τῆς μὲν οὖν Ἰούδα φυλῆς [y] Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς Ἐφραΐμου, [z] τῆς Νεφθαλίτιδος δὲ Κέδισαν. ἔστι δὲ [a] καὶ τὸ καθύπερθεν Γαλιλαίας [b] τοῦτο χωρίον. νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσον ἦν ἔτι λοιπόν· [c] πλεῖ-

ςα

μαιοῖς, nisi quod regio Nephthalitarum possit dici Damascum versus se ad ortum extendere. In cod. MSto legitur δίχα Δαμασκοῦ, non μέχρι. REL.

y Ὄρους] Ὄρους τοῦ Ἰορδ. Vat. ὄρους, καὶ τοῦ Ἰορδ. Big. & Samb. ὄρους τοῦ τοῦ Ἰορδ. π. αἳ καὶ τὴν ὁρμὴν &c. Gall. 1.

z Ἔχουσιν.] Ἔχουσι τοῦτο καθήκοντος Big. & Samb.

1. *Attingente fines boreales urbis Arces finitima.*] *Al.* quæ fines sunt Arces urbis septentrionem versus sitæ.

a Κατὰ βορέαν] Κατὰ τὸ βορειον Vat. & Gall. 1.

b Ἀρκῆς] Samb. rursum Ἀρκῆς, ut alibi Josephus & Scriptores alii solent. BERN.

c Ἀζώτῳ καὶ Δώροις] Azoto & Doris. Si Danitarum regio se ab Azoto ad Dora extendit, quomodo Benjaminitarum regio a Jordane ad mare se extendit? uti mox dixit. Debuit enim ita perrumpere regionem Danitarum. An Γαδάροις pro Δώροις legendum est? REL.

d Δώροις] Nam ex צרעה Jos. c. 19. 41. fecerant Hieronymus Græculque Interpres σαραα, Masoretæ Judaicæ *Zoraa*, Josephus sono sicco σωρα pro ζωρα: ut supra γαδαρα pro γαζαρα. Haud pertigit sane Danitarum sors certa v. 47. ultra Joppen longe ad *Doram* seu *Loros* sub Carmelo. Quinetiam celebrior illa *Dora* aliis omnino literis scribitur apud Hebræos דאר. Nisi vero hæc suffecerint Criticis sacris, scribatur illico Ζώροις aut Σώροις in versu Josephi. BERN. Sono sicco Δώροις pro Ζώροις, ut supra Γαδάροις pro Γαζάροις.

e Γίτταν] Misere *Samb* & *Big.* τὴν ἀπακκάρωνος. Typus vernaculus hujus urbis גת γίτ seu *Gath*. Syriacus vero, quem Græci solent imitari, ܓܬܐ *Gitta*. A situ denique γενικῶς nomen illud volo traductum, potius quam ἀπὸ τοῦ ληνοῦ. *Epiphanius* suo in exemplari reperit γίτταν ἀπ' ἀκκάρωνος: quomodo Masoretæ עקרון, *Hecron*, enunciant. BERN. In quibusdam *MSS.* Γίτταν. Urbs hæc Hebræis *Geth* seu *Gath*. Syris vero, quos Græci solent imitari, *Gitta*.

f Ἀκκάρωνος] Ἀκκάρωνος Vat. Ἐκκάρωνος sive Ἐκκάρωνος legerat *Epiphan.* quo modo Masorethæ *Hecron* enunciant.

g Ἰούδα ἄρχεται φυλή.] Ἡ Ἰούδα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ ἓξ μὲν ἔθνη,] Καὶ εἰς μὲν ἔθνη *Gall.* 1. καὶ ἓξ ἃ ἐπ' ἔθνη *Big.* & *Samb.*

2. *Ad hunc quidem modum sex gentes, à filiis Chananai denominatas, Jesus divisit,*] *Regionum itaque devotarum sex inter Israelitarum tribus 9½ hoc pacto distribuebantur. In Amoræa vero, septima illa sedes erat Chananitarum, duas tribus cum semisse trans Jordanem pridem constituerat Divinus Moses, Num. c. 32. 33. Deut. c. 3. 9. c. 7. 1. & c. 31. 3. Jos. c. 12. 8 & c. 13. Verum ad provincias ceteras neuquam Chananis haud pertenderat ars aut peragratio Geometrarum Hebræorum. Necdum adeo propulsi fuerant loco* Sidonii, Arucæi, ערקי Haraci, *Gen. c.* 10. 15. & v. 14. τοῦ παλαιοῦ. *i. e. ex magno Commentario Bresit*, ערקא דלבנן, Ab Arca Libani. Amathæi *vel* ἀμάθιοι, *l.* 1. *c.* 6. §. 3. *Originum; in Hebræo* חמתי Chamathi, *incola* Emath *seu* Hamah حماة: *quæ* Epiphania *in scriptis Græcorum, ut Josephus. Auctor est* [illegible] *& Geographus Abulfeda dominus istius ditionis, fide certa comprobant contra plures aliter sentientes. Aut* Arathæi, *prius iidem & correctius* ἀραδαῖοι *apud Flavium, in Lege Sanctissima* ארודי Arudi *vel* Arvadi. *Possunt sane cum Bresit rabba* Arethusii *eo nomine intelligi, non Aradii convenientius propinquique Asertes, non* Antaradii *Paraphrasta Solymitani.* Arethusios *etiam dici volunt Uzielida, cum* [illegible] *antiquius substituit pro* ארודי *codicis Hebræi, aut volunt* Laodicenos. *Quatuor autem verbis (quod vides) ex Genesi repetitis exponit Josephus tres versus Josua c. 13. v. 4. 5. 6. totidemque Jud. c. 1. v. 31, 32, 33.* BERN.

i Καὶ τῇ ἡμισείᾳ] *Coll. Big.* Καὶ τῷ ἡμίσει (ἡμίσει *Coll. Voss.*) φυλῆς Μανασσῆ.

k Ἀμορίτιν,] Ἀμορῖτιν *Samb.* Vide p. 260. v. penult.

l Καὶ τῇ ἡμισείᾳ.] Καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Δεδηλώκειν.] Pro ἐδεδηλώκειν. In *Gall.* 1. δεδηλώκαμεν.

n Ἀρουκαίους] Ἀρουκαίους *Procopius.* Vide l. 1. c. 6. §. 2. Est qui malit Ἀρκαίους.

o Ἀμαθαίους.] Ita *Big. Samb. Vat. Epiphan.* & *Procop.* ab Ἀμάθη, quæ *Epiphania* Græcis. in *Editis* Ἀμαθ ας.

p Ἀριθαίους] *Bas.* & *Gen.* ἀμαθαίους καὶ ἀριθαίους. Potius ἀμαθαίους καὶ ἀραδαίους cum Procopio, qui ipse Palæstinus fuerat oriundo, ad κατήχησιν sacram. *Licet vero quæ vides ex Josephi quinto Antiquitatum libro petere, quod de expeditione Scotium clarius habet. Cæterum alio ordine Sortes supputavit Sitiendum insuper, quod ea quæ circa Sidonem, Arcæos, Amathæos, Aradiosque sunt, inculta erant.* Hæc pius Sophista post Flavium. BERN. Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Ἀριθαίους *Bas.* & *G.* Ἀραδαίους *Big. Samb.* & *Vat.* Ἀραδίους *Procop.* Forsan Ἀραδαίους ex Hebraico *Arudi*, nisi malis Ἀραδίους.

q Τὴν ἡγεμονίαν] *Samb.* & *Big.* τὴν ἡγεμονίαν *Fortasse quod Josue senio impeditus fuerat, cæterique post ipsum duces segnius egissent*, Procopius declaravit ex his originibus. BERN.

r Παρήγγελλε] Παρήγγελλέ τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Ὑπολιπεῖν] Ὑπολείπειν *Big. Samb.* & *Vat.*

t Ἐν μόνῳ τούτῳ] Ἐν μόνῳ τούτῳ βλαβῆναι καὶ Μωυσῆν αὐτοῖς ὧδε προειπεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

v Αὐτοὺς πεπεῖσθαι] Αὐτοὺς *Vat.*

x Ἀμορίαν] Ἀμορίτιν *Big. Gall.* 1. & *Samb.* à manu secunda, Ἀμορῖτιν à prima. Videsis *Annott.* ad p. 260. v. penult.

y Χεβρῶνα,] *Al.* Χέβρωνα.

z Τῆς Νεφθαλίτιδος δὲ Κέδισαν.] Κέδισαν δὲ τῆς Νεφθαλίτιδος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis* Κέδισα pro Κέδισαν.

a Καὶ τὸ καθύπερθεν] Καὶ omittunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

b Τοῦτο χωρίον.] Τοῦτο τὸ χωρίον *Samb. Big.* & *Vat.*

c Πλεῖστα δὲ γεγονός.] *Bas.* & *Gen.* πλεῖστα δὲ γεγονὸς accentu Urbis, *Samb.* Oscitando legerat Interpres Scholasticus πλεῖστα δὲ

γέ

ἔτι δ᾽ ἐγεγόνει. καὶ μεγάλως πλούτῳ [d] περιβεβλήκεσαν, καὶ κοινῇ πάντες καὶ [e] κατ᾽ ἰδίαν ἕκαστος, [f] χρυσοῦ τε καὶ ἐσθῆτος καὶ τῆς ἄλλης [g] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [h] τετραπόδων δὲ πλῆθος, ὅσον οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, προσγενομένου.

κε´. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν [i] Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμορραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ᾽ αὐτοῖς [k] πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Ἐπεὶ [l] ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης τοῦ Ἑβραίων γένους, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην ἔδωκε, καὶ [m] κτηθεῖσαν εἰς ἅπαν ἡμετέραν φυλάξειν ὑπέσχηται, [n] συνεργίας δὲ τῆς παρ᾽ ὑμῶν κατ᾽ ἐντολὴν τὴν ἐκείνου δεομένοις [o] αὐτοὺς εἰς ἅπαντα προθύμους ἐδώκατε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσκόλου περιμένοντος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῖ τῆς προθυμίας ὑμῶν, [p] ἵν᾽ εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν ἡμῖν αὐτῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείξοντα, καὶ μὴ [q] τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βραδυτέραν. [r] χάριν τε οὖν ὑμῖν ὧν συνέστητε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν μόνον, [s] ἀλλ᾽ εἰς ἅπαν οὕτως ἕξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ παρὰ τῇ διανοίᾳ κρατεῖν ὅσα παρ᾽ αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὑπαρχόντων [t] ὑμῖν ἀγαθῶν δι᾽ ἡμᾶς [v] ἀνεβάλλεσθε, καὶ [x] πονήσαντες εἰς ἃ νῦν εὐνοίᾳ Θεοῦ κατέστημεν, [y] ἐπειθ᾽ οὕτως ἐκρίνατε αὐτῶν μεταλαμβάνειν. [z] γέγονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς ἐκ τῶν σὺν ἡμῖν πόνων πλοῦτος ἄφθονος, λείαν τε πολλὴν ἐπαξομένους καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ τὸ τούτων [a] ἐπὶ πλέον ἡ παρ᾽ ἡμῶν εὔνοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθείητε κατ᾽ ἀμοιβὴν πρόθυμον. οὔτε γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος· οὔτ᾽ ἔστιν οὐδὲν ἐφ᾽ ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντας οὖν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν μηδένα [b] τῆς πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπολαμβάνειν· μηδ᾽, ὅτι μεταξὺ ποταμὸς οὗτός ἐστιν, ἑτέρους ἡμᾶς [c] νομίσητε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους. Ἀβράμου γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ᾽ ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, Θεός τε [d] εἷς τούς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ τοὺς ὑμῶν αὐτῶν παρήγαγεν εἰς τὸν βίον· οὗ τῆς θρησκείας [e] ἐπιμελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως

reliquum erat *Ifraelitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim finguli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & veftium ac reliquæ fupellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Poft hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam fedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem fufceperant) hunc in modum loquutus eft. "Cum Deus, & pater & dominus Hebræorum gentis, hanc *nobis* terram poffidendam dederit, poffeffamque femper fe nobis confervaturum effe promiferit, ope autem veftra & auxilio egentibus promptiffime ad omnia, prout Deus præceperat, vofmet obtuleritis; æquum eft, cum nihil præterea arduum fuperfit, ut vos jam requietem habeatis, dum veftræ alacritati parcimus; ut fi ea rurfum nobis opus effet, ad pericula imminentia *depellenda* paratam habeamus, & non, *quafi* præfentibus defatigatam, in pofterum tardiorem. Gratias itaque vobis pro difcriminibus una nobifcum aditis *habemus*, & non nunc folum, fed in omne ævum pariter habituri fumus; ita à natura comparati ut amicos recordemur, & in memoria retineamus quæcunque veftra ope nobis provenerunt, quodque bonorum veftrorum fruitionem propter nos diftuleritis, & *nobifcum* laborantes circa ea quæ Dei benignitate *tandem* affequuti fumus, poft hæc vobis ita vifum fuerit propriorum participes fieri. Magnæ autem ad veftras facultates ex communi noftrum utriufque labore acceffere divitiæ, (ut qui prædæque multum atque auri & argenti hinc abducturi eftis) &, quod pluris eft quam ifta omnia, noftra benevolentia, atque alacritas ad beneficium quodcunque volueritis referendum. Iis enim, quæ præceperit Moyfes, ne tantillum quidem excidiftis, contempta mortui auctoritate: nec quicquam eft, pro quo vobis gratias non agimus. Lætos igitur vos ad veftras poffeffiones dimittimus, ac obfecramus ut veftram nobifcum cognationem nullis terminis definiri exiftimetis; neve, quod inter nos fluvius hic intermeet, alios nos effe cogitetis quam Hebræos. Omnes enim ab Abramo fumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, ac unus Deus tam noftros quam veftros majores in vitam eduxit: cujus cultui vobis cura adhibenda eft, eique "reip.

Poft hæc auxilia Transjordana cum fpoliis ingentibus, multis gratiis, monitis piiffimis, magnifque votis dimittit Imperator. Jof. c. 22.

τοῦ γεγόνει. BERN. Πλεῖον δὲ γεγόνει folus *Samb.*

d Περιβεβλήκεσαν,] *Gall.* 1. περιεβέβληντο. BERN.

e Κατ᾽ ἰδίαν] Amplius dicunt *Big.* & *Samb.* ex libro facro, καθ᾽ ἰδίαν ἕκαστος χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου, בכסף ובזהב, καὶ ἐσθῆτος &c. Verum *Baf. Gen. Gall.* 1. & *Epiphanius* nihil de metallo frequentiori, ferro, ære, aut etiam de argento. Tandem *Samb.* ἀποσκευῆς ἕνεκα. BERN.

f Χρυσοῦ τε] Χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ ἐσθ. foli *Big.* (*Coll. Voff.*) & *Samb.*

g Ἀποσκευῆς ἕνεκα·] Ita cum *Samb.* ut fupra, p. 270. v. 16. in cæteris ἐπισκευῆς.

h Τετραπόδων] Πλῆθος ὅσον οὐδ᾽ ἀριθμῷ μ. ἦν προσγενόμενον *Big.* (*Coll. Voff.*) *Vat.* & *Samb.* nifi quod προσγενομένου habeant *Samb.* & *Vat.*

i Ἰορδάνην] Tanto numero liber omnis, five Latinus five Græcus. Hoc credes effe ex vitiis vetuftis & rubiginofis Jofephi, pro τετρακισμύριοι: aut id quod dixi ad Lemmation, æquo animo recipies. Quinvero *Zonaras* fummam eandem reddit his verbis, καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς ἐκ τῶν δύο φυλῶν καὶ ἡμισείας, τετρακισμυρίους ὄντας, πρὸς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐπανελθεῖν ἀπέλυσεν. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἰορδάνου in reliquis.

k Πεντακισμύριοι ὁπλῖται·] Ita in omnibus libris tam *Gr.* quam *Lat.* affentiente *Zonara.* Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat *Jof.* c. 4. v. 13 at *Jofephus* forfan (ut conjicit *Bern.*) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta.

l Ὁ Θεὸς,] Ita cum maxima parte codicum *Epiphanii.* ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, δεσπότης in *Editis*, *Aliifque.* ὁ Θεὸς, πατὴρ καὶ δεσπ. *Samb Vat.* & *Gall.* 1. 2.

m Κτηθεῖσαν] Κτηθεῖσαν *Big.* & *Gall.* 1.

n Συνεργίας] Ita *Big.* & *Samb.* in *Aliis* συνεργείας.

o Αὐτοὺς] Ἑαυτοὺς *Samb. Gall.* 1. & *Hen.* αὐτοῖς *Vat.* & *Samb.* manu altera.

p Ἵν᾽ εἰ] Ita *Big. Samb.* & *Gall* 1. in *Editis*, *Aliifque*, ἵνα εἰ καὶ π. & dein ἔχωμεν.

q Τοῖς νῦν καμοῦσιν] Τὸ νῦν καμοῦσαν αὖθις *Gall.* 1. τοῖς νῦν συγκαμοῦσι *Big.* (*Coll. Voff.*) & *Samb.* τοῖς νῦν καμοῦσι αὖθις βραδυτέρως, vel τῇ νῦν καμούσῃ αὖθις βραδυτέραν *Epiphan.*

r Χάριν] Χάριν τε οὖν *Gall.* 1. χάριν τε ὑμῖν οὖν *Vat.*

s Ἀλλ᾽ εἰς ἅπαν] Ita ex *Big.* (*Coll. Voff.*) *Samb.* & *Vat.* ἀλλ᾽ ἀεὶ παντὸς οὕτως ἕξειν ἐμφρόνως ἀγαθοὺς *Gall.* 1. in *Editis*, ἀλλ᾽ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ᾽ αὐτῶν ὑμῖν.

t Ὑμῖν] Lege ἡμῖν. COCC.

v Ἀνεβάλλεσθε,] Sic cum *Samb.* (& *Coccejo*) ἀνεβάλεσθε *Big.* in *Editis*, *Aliifque*, ἀνεβάλλετε.

x Πονήσαντες] *Baf.* & *Gen.* ἀνεβάλλεσθε, καὶ πονήσαντες. Aliter *Big. Samb. Gall* 1. & *Epiphan.* Imo *Gall.* 2. καὶ συμπονήσαντες. BERN. Ita *Bernardus*, quod in *Editis* fuerit πονήσαντες, & in *Big. Samb.* (*Coll. Voff.*) & *Gall.* 1. συμπονήσαντας.

y Ἐπειθ᾽ οὕτως] Ita *Big.* & *Samb.* (ἐπεὶ δ᾽ *Coll. Voff.*) ἐπεὶ οὕτως *Baf. G. Aliique.*

z Γέγονε δὲ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γέγονε πρὸς τοῖς *Baf. G. Aliique.*

a Ἐπὶ πλέον] Ἐπὶ πλεῖον *Big. Samb.* & *Vat.* Eft qui malit ἐπιπλέον.

b Τῆς πρὸς ἡμᾶς συγγενείας] Τῆς πρὸς ὑμᾶς *Samb.*

c Νομίσητε] Νομίσητε *Big.* & *Samb.* (νομίσητε *Coll. Voff*) ἡμᾶς εἶναι νομίσητε *Vat.*

d Εἷς τούς] Εἷς δὲ τούς τε *Samb.* (*Voff Coll.*) *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

e Ἐπιμελεῖσθαι] Ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολιτείας, ἥν, & mox διὰ ἔχειν.

"reip. formæ, quam ipse per Moysem instituit, "omnia diligenter observando. Quo quidem fiet, "ut, dum in his permaneatis, Deus vobis propi- "tius futurus sit & adjutor; si vero ad aliarum "gentium mores imitandos defeciveritis, & ille ge- "nus vestrum aversabitur". Hæc cum dixisset, & unumquemque magistratuum singillatim, communiterque turbam universam salutasset, ipse quidem substitit; eos autem non sine lachrymis prosequebatur populus, atque ægre ab invicem discesserunt.

Fratres suos populus lachrymis prosequitur.

26. Itaque cum fluvium trajecisset tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manassitarum eos sunt sequuti, altare super ripam Jordanis statuunt, in monumentum apud posteros & signum *fraternæ* necessitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimissis exstructam esse, non tamen qua voluntate eam erexerant, sed ad novum cultum Deosque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, sed religionis calumniam pro re verisimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta persequendos, fluvium transituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Existimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & istius quo gaudet cultûs rationem habendam esse. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem sese accinxerunt: Jesus autem & Eleazarus pontifex cum senatu ipsos cohibebant, suadentes ut sermonibus prius qua mente id fecissent experiri vellent; deinde si forte malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineesem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis resciscerent quid sibi voluerint altare super ripam fluvii post transitum statuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant & ad eos venerant, *statim* advocata est concio, & Phineeses *in medio* stans, "majus illos in se peccatum admisisse, aje- "bat, quam ut verbis reprehensi in posterum *ca- "vere* admoneantur. Sed ipsos, non, ad culpæ "magnitudinem respicientes, protinus ad arma & "ad ultionem manibus sumendam accurrisse; sed "de cognatione cogitantes, atque spe fretos quod "fortasse verbis ad sanam mentem reduci possint, "hanc legationem suscepisse: ut, causa cognita, "qua moti altare exstruxistis, non temere vos ar- "mis persequi videamur, qui pio animo aram *for- "san* posuistis, justeque vos ulciscamur modo ac- "cusationem veram esse constiterit. Vix enim "credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per- "spectam habuistis, & legum, quas ille vobis de- "dit, auditores exstitistis, disjunctos à nobis & "ad sortem propriam jam reversos, quam gratiæ "Dei ejusque vestrum curæ & providentiæ ac- "ceptam debetis, illius *tam cito* oblivisci posse, at- "que, Tabernaculo & arca & altari patrio reli- "ctis, Deos alienos introducere, moribus Chana- "næorum pravis obsequutos. Sed nihil mali com-

Phineesem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium constructo expostulatum miserat Jesus, responso suo placant Israëlitæ Transjordanii. Jos. c. 22.

"διέταξε, φυλακὴν [f] ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόν- "των μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος [g] εὔνουν "εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δὲ εἰς ἑτέ- "ρων ἐθνῶν μίμησιν, [h] ἀποστραφησομένου τὸ γένος ὑ- "μῶν". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν τέ- λει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν [i] ἅπαν ἀσπασά- μενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμψε δ' αὐ- τοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτὶ, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπε- λύθησαν.

κϛ'. [k] Καὶ διαβᾶσα σὺν τὸν ποταμὸν ἥ τε [l] Ῥουβήλου φυλὴ καὶ [m] Γάδις, καὶ ὅσοι τῶν [n] Μανασσητῶν αὐτοῖς συνείποντο, βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης [o] ἱδρύονται τοῦ Ἰορδάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς πέραν [p] κατοικησομένους οἰκειότητος. ἀκούσαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρῦσθαι τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ μεθ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέστησαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ Θεῶν, οὐκ ἤθελον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ περὶ τὴν θείαν θρησκείαν τὴν διαβολὴν πιθανὴν νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμύνῃ τῶν τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κολάσοντες αὐτοὺς τῆς παρατροπῆς τῶν πατρίων ἐθῶν. οὐ γὰρ ἐδόκει τὴν συγγένειαν αὐτοὺς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βουλητὸν, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευσαν ὑπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες [q] ὑπόπειραν αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν πρῶτον, [r] ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαντες τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ διαβάντες ἱδρύσαιεν. ὡς δὲ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων [s] ἐκκλησία συνελέγη, στὰς Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐ- "τοὺς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ ὥστε λόγοις ἐπιτιμηθέντας "[t] νουθετηθῆναι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλὴν οὐ, πρὸς τὸ "μέγεθος τῆς παρανομίας ἀπιδόντας, εὐθὺς [v] ἐφ' ὅ- "πλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς δὲ "τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι "σκοπήσαντας, οὕτω ποιήσασθαι τὴν πρεσβείαν· ἵνα τὴν "αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευ- "άσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς "κατὰ λογισμὸν ὅσιον πεποιημένους τὸν βωμὸν, [x] καὶ "δικαίως ἀμυνώμεθα τῆς διαβολῆς ἐλεγχθείσης ἀλη- "θοῦς. οὐ γὰρ ἠξιοῦμεν ὑμᾶς πεῖραν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης "ἐντὸς γεγυμνασμένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ὑμῖν [y] δέδω- "κεν ἀκροατὰς ὑπάρχοντας, διαζευχθέντας ἡμῶν καὶ "παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ "καὶ τῆς ἐκείνου περὶ [z] ὑμᾶς προνοίας ἐλάχετε, λήθην "λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν κα- "ταλιπόντας καὶ βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος, ξενικοὺς θεοὺς "ἐπιφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσκεχωρηκότας. "ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ περαιτέρω "μὴ

[illegible]. *Vet. Interpr.* [illegible], *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἔχοντας πᾶσαν.] [illegible] *Coll. Big.* & *Voss.*

g Εὔνουν εἶναι] [illegible] *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quo fere modo & *Epiphan.*

h Ἀποστραφησομένου τὸ γένος] Ita *MSS.* omnia, tam Gr. quam *Lat.* in *Editis* ἀποστραφησομένου τὸ γένος.

i Ἅπαν] Vox ἅπαν desideratur in *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.*

k Καὶ διαβᾶσα] Διαβᾶσα δὲ τὸν π. in sex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαβᾶσα σὺν τὸν π. in *Editis.*

l Ῥουβήλου] Ῥουβήλου *Vat.*

m Γάδις,] Ita *Samb.* & *Big.* Γάδου *Vat.* in *Editis* Γάδδις.

n Μανασσητῶν] *Al.* Μανασσιτῶν.

o Ἱδρύονται] Ἱδρύονται solus *Vat.*

p Κατοικησομένους] Ita velim cum *Epiphanio.* κατοικησομένους *Bas.* & *Gen.* κατῳκημένους libri quatuor è scriptis. Mox *Gall.* 1. *Sixt.* & idem τὸν βωμὸν ἰδρ. BERN. Ita *Vat. Bas.* & *G.* κατῳκημένους in quatuor *MSS.* κατοικησομένους amplexus est *Bern*

q Ὑπόπειραν αὐτῶν] Ἀπόπειραν *Samb. Big.* & *Vat.*

r Ἔπειτ' ἂν] *Al.* ἔπειτ' ἄν γε κ.

s Ἐκκλησία] Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνελέγη.

t Νουθετηθῆναι] Eo modo *Samb.* pro νουθετῆσαι. in *Editis* νουθετῆσαι.

v Ἐφ' ὅπλα] *Big.* ἐπ' ὅπλα καὶ τὴν χειρῶν τιμωρίαν. Dein *Samb.* [illegible]. BERN.

x Καὶ δικαίως] Εἰ δὲ ἀδίκως ἀμ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

y Δέδωκεν ἀκροατὰς] Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Bas.* & *G.*

z Ὑμᾶς προνοίας] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliisque* ὑμᾶς.

a Πα-

"μὴ μανέντες, νέμειν δὲ [a] πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην "λαβόντες. ἂν δ' ἐπιμένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ [b] πα-"ραιτησόμεθα τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων πόνον· ἀλλὰ περαιω-"σάμενοι τὸν [c] Ἰορδάνην τούτοις βοηθήσομεν, καὶ [d] πρὸς "αὐτῷ τῷ Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν "ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις διαφθείρον-"τες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι τὸν ποταμὸν καὶ "τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔξω γεγονέναι. πανταχοῦ δ' ἐν "τοῖς τούτου ἐστέ· καὶ ἀποδρᾶναι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ "τὴν [e] ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδύνατον. εἰ δ' οἴεσθε τὴν "ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τοῦ σωφρονεῖν, "οὐδὲν [f] κωλύει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀναδάσασθαι, "καὶ ταύτην ἀνεῖναι μηλοβοτον. ἀλλ' [g] εὖ ποιήσετε σω-"φρονήσαντες, καὶ ἐπὶ νεαροῖς [h] μετατιθέμενοι τοῖς "ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων "καὶ γυναικῶν, μὴ παρασχεῖν [i] ἡμῖν ἀνάγκην ἀ-"μύνασθαι. [k] ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας, "καὶ τῶν φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-"νης, οὕτω [l] βουλεύεσθε· λόγοις ἡττηθῆναι συμφέ-"ρειν [m] ὑπολαβόντες, ἢ πεῖραν ἔργων καὶ πολέμου περι-"μένειν".

κζ'. Τοσαῦτα τοῦ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ προε-στῶτες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος [n] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο περὶ τῶν ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε "συγγενείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστῆναι, μήτε κατὰ νεωτε-"ρισμὸν ἀναστῆσαι τὸν βωμόν, [o] ἔλεγον· ἀλλὰ Θεόν τε "ἕνα γινώσκειν τὸν Ἑβραίοις ἅπασι κοινόν, καὶ τὸν [p] πρὸ τῆς "σκηνῆς βωμὸν [q] χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τὸν μέν-"τοι γε νῦν ἀνασταθέντα, δι' ὃν καὶ ὕποπτοι γεγόνασιν, οὐ "κατὰ θρησκείαν ἱδρύσθαι, σύμβολον δὲ ὅπως εἴη καὶ τεκ-"μήριον εἰς τὸν αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀ-"νάγκη τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' "[r] οὐχὶ παραβάσεως ἀρχή, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡ-"μῖν [s] τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ τὸν βωμὸν αἰτίᾳ κατασκευάσαι "γένοιτο ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔ-"χοντες ὑπόληψιν, μηδὲν κατηγορήσητε τούτων, ἐφ' "οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τοῦ Ἀβράμου "γένους ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειροῦσιν ἔθεσι, καὶ τοῦ συ-"νήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κη'. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆλθε πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀπήγγειλε τῷ λαῷ. ὁ δέ, χαίρων ὅτι μηδεμία ἀνάγκη στρατολογεῖν [t] αὐτοὺς μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξάγειν κατὰ ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστηρίους ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ θυσίας [v] ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆ-θος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικί-μοις διῆγεν. ἔτει δ' ὕστερον εἰκοστῷ, [x] ὑπέργηρως γὰρ ἦν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ [y] τὴν γερουσίαν, καὶ τοῦ πλή-θους ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, τάς τε εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς· [z] πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ σχήματος εἰς τὴν

"meruisse videbimini, ad pœnitentiam adducti, "& non ad majorem insaniam prolapsi, è contra "vero leges patrias reveriti & memoria complexi. "Quod si in delictis persistatis, nullum pro legibus "laborem detrectabimus; sed, fluvio superato, ea-"rum ipsiusque pariter Dei honorem tuebimur, "inter vos & Chananæos nihil interesse existiman-"tes, sed *vos quoque* similiter ac ipsos perimentes. "Cavete enim putetis vosmet, quia fluvium trans-"istis, extra Dei potestatem evasisse. Ubique "autem vos ambit ejus imperium; nec quoquo "modo licet ejus potentiam & ex ea vindictam "effugere. Si vero arbitremini *vestrum* ad hæc "loca accessum obstare quo minus recte sentiatis, "vobis integrum erit terram iterum dividere, & "hanc ipsam pecoribus compascuam relinquere. "Sed bene agetis si ad sanam mentem redeatis, & "post nova peccata sententiam mutetis. Vosque "per liberos ac conjuges obsecramus, ne nobis "necessitatem *vobiscum* dimicandi imponatis. "Quasi vero vestra omnium salus vobisque cha-"rissimorum in hac concione sita esset, ita con-"silium inite, melius esse rati verbis persuaderi, "quam factorum bellique experimento stare".

27. Cum hæc disseruisset Phineeses, qui præ-erant concioni populusque ipse universus cœperunt crimina sibi objecta diluere, dicebantque, "se ne-"que à cognatione defecisse, neque innovandi "studio aram erexisse; sed Deum unum agnosce-"re, Hebræis omnibus communem, atque illud "æneum ante Tabernaculum positum altare * ad "sacra facienda. At quod nunc ereximus, quod-"que vestræ suspicioni ansam præbuit, non reli-"gionis ergo exstructum est, sed ut signum sit & "indicium in omne ævum necessitudinis quæ no-"bis vobiscum intercessit, atque causa justa cur "recte *de Deo* sentiamus ritibusque patriis adhæ-"reamus; & non, ut vos suspicamini, transgressio-"nis principium. Deus autem nobis testis sit lo-"cuples, quod eo *solum* nomine aram *hanc* ex-"struendam esse fecerimus. Unde vobismet me-"liora de nobis persuadentes, nihil tale nobis im-"putetis, propter quod morte digni censendi "sunt, quotquot, ab Abramo oriundi, novis mo-"ribus studentes à receptis discedunt institutis.

28. Cum autem Phineeses hanc *honestam* orationem habentes collaudasset, reversus est ad Jesum, & quæ illi fecissent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret necessitas, nec ad cognatorum sanguinem fundendum & bellum cum iis gerendum ducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac post hæc, multitudine ad sua patrimonia dimissa, Jesus ipse Sicimis agebat. Anno autem post vicesimo (tum enim senio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, atque è plebe quotquot commode congregare potuit, cum adessent, & illis cuncta Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tan-

Josua postrema ad populum adhortatio; Jos. c. 24.

a Πατρίων αἰδῶ] Πατρώαν αἰδῶ *Big.* πατρώων αἰδῶ *Samb.* Lis ipsa esto Luciani & consimilium Sophistarum. Qui tamen πάτριος & πατρῷος communius usurpabit, veterrimorum instar Scriptorum haud fecerit. BERN.

b Παραιτησόμεθα] Παραιτούμεθα *Vat.* & *Gall.* 1.

c Ἰορδάνην] *Samb. Hen.* & *Busb.* Ἰορδάνην ab Interpretibus SS. Bibliorum. BERN. Ἰορδάνου *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* esse existimat *Bern.*

d Πρὸς αὐτῷ τῷ Θεῷ,] Vehementius & audacius *Gall.* 1. & *Epiphanius* π. πρὸς αὐτῶν τῷ Θεῷ BERN.

e Απ' αὐτῆς] Απο ταυτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτοῦ *Vat.*

f Κωλύει πάλιν] Κωλυει *Big. Samb.* & *Vat.*

g Εὖ ποιήσετε] Ita *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εὖ ποιήσατε.

h Μετατιθέμενοι] Μεταπιπτόμενοι *Big.* & *Samb.*

i Ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύνασθαι.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.*

k Ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας] Ως τ. υμ. *Big.* & *Samb.* ὡς οὖν τ. ὑμ. *Vat.*

l Βουλεύεσθε] Ita *Gen.* & *MSS.* Βουλεύσασθε *Bas.*

m Ὑπολαβόντες,] Ὑπολαμβάνοντες *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

n Αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο] Αὐτοῦ *Samb* & *Vat.* ac mox ἤρξατο *Vat.*

o Ἔλεγον·] Λεγον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

p Πρὸ τῆς σκηνῆς] Προ τ σκ. *Big.* & *Samb.*

* *Ad sacra facienda.*] *Gelenius* vertit, *quod victimas nostras excipiet.*

q Χάλκεον,] Vocem χάλκεον non agnoscunt *Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Οὐχὶ παραβάσεως] Οὐ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ] Ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ *Vat.*

t Αὐτούς] Forte abundat. COCC.

v Ἐπετέλει.] Επετελεσε *Coll. Big.* & *Voss.*

x Ὑπέργηρως γὰρ ἦν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπέργηρως ὤν, μετ. in *Editis*, *Aliisque.*

y Τὴν γερουσίαν,] Eo modo *Big. Samb.* (*Coll Voss.*) & *Vat.* τὰς γερουσίας in *reliquis.*

z Πολλαὶ δ' ἦσαν] Ea enumerat *Josua*, c. 24.

a Πα-

tantam gloriam & rerum abundantiam provectis) Deique voluntati, eis adeo benignæ, obsequium præstare hortabatur, utpote quod sola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum esse *dicebat*, è vita discessuro, hujusmodi eis admonitionem relinquere: eosque rogabat ut adhortationem suam memoria *perpetuo* tenerent.

Imperator optimus vita decedit. Jos. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba fecisset, mortem obiit, cum annos vixisset centum & decem. quorum quadraginta cum Moyse, ut ab eo *sibi* utilia disceret, commoratus est: illis vero post obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam desiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; sed in utroque summus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis consiliis magnæ solertiæ, virtutisque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus est autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, sacerdotio Phineesæ filio relicto: ejusque monumentum & sepulchrum exstat in urbe Gabatha.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phineesæ relicto. Jos. c. 24.

δόξης ϗ εὐπορίας περιελθοῦσι· φυλάττειν τε τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν, ἔχουσαν οὕτως πρὸς αὐτοὺς, [a] παρεκάλει, ϗ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμένειν τὸ θεῖον. [b] αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπιέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίου διὰ μνήμης ποιεῖσθαι τὴν παρακέλευσιν.

κθ΄. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη ϗ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαρακοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν γίνεται, [c] πέντε ϗ εἴκοσι. [d] ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ὢν ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα ϗ τοὺς κινδύνους εὔψυχος ϗ μεγαλότολμος, πρυτανεῦσαι τε τὰ κατὰ τὴν εἰρήνην δεξιώτατος, ϗ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἡρμοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν πόλει [e] Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμου φυλῆς. θνήσκει δὲ [f] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ϗ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς, Φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· ϗ μνημεῖον αὐτοῦ ϗ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

CAP. II.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. *intercempta est.*

ΚΕΦ. β΄.

Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλαις ἐπειράθησαν συμφοραῖς· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Judæ tribus Chananæis bellum principe inferi Jud. c. 1.

HOrum autem post obitum Phineeses vaticinatus est juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoscere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *sibi sociam* assumpsit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

II. Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jerosolymitanorum urbes expugnantur Jud. c. 1.

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam *urbem* eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Jesus. Israëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congressæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui latere Deum, "*jam* eadem passus, quibus antea duos & septua-"ginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jerosolymas usque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quam-

ΜΕτὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν Φινεέσης [g] προφητεύει [h] κατὰ τὴν [i] τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ τοῦ Χαναναίων γένους τῇ [k] Ἰουδαίᾳ φυλῇ παρασχεῖν τὴν ἡγεμονίαν. ϗ γὰρ τῷ λαῷ διὰ σπουδῆς ἦν μαθεῖν [l] τί ϗ Θεῷ δοκεῖ. καὶ [m] προσλαβοῦσα τὴν [n] Συμεωνίδα, [o] ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν [p] ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς [q] ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ [r] τοῦτο ποιῶσιν.

β΄. Χαναναῖοι δὲ, ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ [s] Βεζέκην αὐτοὺς ὑπέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκηνῶν Ἀδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκηνῶν κύριος, Ἀδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων [t] γλώττῃ κύριος [v] λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τὸ τεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δὲ αὐτοῖς [x] οἱ Ἰσραηλῖται, ταῖς [y] δυσὶ φυλαῖς αἷς προεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [z] Ἀδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λήσεσθαι [a] Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατὰ [b] δυοῖν "καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πρᾶξαι πρότερον οὐκ ἐνετράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ἱεροσολύμων· "τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ [c] διεξίεσαν αἱροῦντες τὰς

a Παρεκάλει,] Τινὰ πάνυ χρησίμως post παρεκάλει inserunt Big (Coll. Voss) & Samb. & mox τῇ & γε omittunt.

b Αὐτῷ γὰρ καλῶς.] Ita in libris omnibus præter Bas. & Samb. qui habent αὐτῷ γὰρ ᾖ.

c Πέντε ϗ εἴκοσι.] Juxta Epiphanii Cod. εἴκοσι ϗ ὀκτώ.

d Ἀνὴρ δὲ] Ἀνὴρ οὔτε συνέσεως ἐνδεὴς in quibusdam MSS.

e Θαμνᾷ] Hæc est quæ in Sacro Codice Timnath cheres dicitur, diversa a Θαμνᾷ, urbe, unde tempore Josephi nostri regio Thamnitica nomen tulit. REL.

f Κατ' αὐτὸν] Ὑπ' αὐτὸν Big. & Samb.

g Προφητεύει] Perpetuo oraculum per Urim & Thummim προφητείας vocabulo exprimit, ut notavit Sihotanus.

h Κατὰ] Forte delendum. COCC.

i Τοῦ Θεοῦ βούλησιν.] Articulum præterit Vat.

k Ἰουδαίᾳ φυλῇ] Ἰούδα φ. Vat.

l Τί ϗ Θεῷ δοκεῖ] Τί ϗ τῷ Θεῷ Big. & Samb.

m Προσλαβοῦσα] Προλαβοῦσα pro προσλαβοῦσα hic vel προσλαβοῦσαι, sicuti p. 265. v. 3. φέροντες pro φέροντες ὄντας vel [illegible].

n Συμεωνίδα,] Φυλὴν post Συμεωνίδα adjiciunt Big. Samb. & Vat.

o Ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων] Forte ἐφ' ᾧτε, ἐξαιρεθέντων τῶν ἐκείνης ὑποτελῶν ϗ τοὺς ἐν αὐτῆς κληρουχίᾳ τοῦτο ποιῶσι. COCC.

p Ἐκείνων ὑποτελῶν,] Ἐκείνης Big. & Samb

q Ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ] Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. Samb. & Vat.

r Τοῦτο ποιῶσιν] Ταὐτὸ ποιῶσι Hen. & Basb.

s Βεζέκην] Ita Vat. (Cocceius) & Vet. Interpr. quo fere modo LXX. Ζεβέκην & mox Ζεβεκηνῶν in Editis, Aliisque. Verus esse mendum constat ex Steph. Byzant. v. Ζεβέκη, qui in vitiosos Josephi codices inciderat.

t Γλώττῃ] Διαλέκτῳ Big. (Coll. Voss.) & Samb.

v Λέγεται.] Coll. Voss [illegible].

x Οἱ Ἰσραηλῖται.] Illud οἱ inserui ex Big. & Samb.

y Δυσὶ φυλαῖς] Judæ & Simeonis. REL.

z Ἀδωνιβέζεκον.] Ἀδωνιζέβεκον iidem, ut & modo superius.

a Θεὸν ἔμελλον.] Τὸν Θεὸν Vat.

b Δυοῖν ϗ ἑβδομήκοντα] Juxta S. Literas tantum LXX.

c Διεξίεσαν] Ita Big. & Samb. in reliquis διεξίεσαν, & mox διαφεύγοντας Vat. & Samb.

d χω-

τὰς πόλεις· πλείστας τε λαβόντες, ἐπολιόρκουν Ἱεροσόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτειναν τοὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ᾽ ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τειχῶν ὀχυρότητι καὶ φύσει τοῦ [d] χωρίου.

γ'. Ὅθεν μεταστρατοπεδεύονται εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. [e] ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, [f] οἳ διὰ σωμάτων [g] μεγέθη καὶ μορφὰς οὐδὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παραπλησίας παράδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. [h] δείκνυται δ᾽ ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ [i] πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον [k] γέρας ἔδοσαν [l] μετὰ τῶν δισχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωυσέως ἐντολάς· οὗτος δ᾽ ἦν τῶν κατασκόπων εἷς, οὓς ἔπεμψε Μωυσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. διδόασι δὲ καὶ τοῖς [m] Ἰέθρου τοῦ Μαδιανίτου ἀπογόνοις, Μωυσέως γὰρ ἦν [n] γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολουθήκεσαν ἐκείνοις, καὶ συνῆσαν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

δ'. Ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ [o] Συμεῶνος, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τῶν δ᾽ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ἀσκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον. διαφεύγει δ᾽ αὐτοὺς Γάζα, καὶ Ἀκκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας. καὶ αὗται μὲν αἱ φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τοῦ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, [p] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατετίθεντο τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμῖται δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ἱεροσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [q] αὐτὴν συνεχώρησαν φόρους τελεῖν. καὶ οὕτως ἀναπαυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν τοῦ κτείνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν [r] ἠσχόλουν. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ, τὴν Βενιαμιτῶν μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκούμενοι φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ς'. Ἡ δὲ [s] Ἐφραΐμου, πολιορκοῦσα Βήθηλα, τέλος οὐδὲν ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων [t] ηὕρισκε τῆς πολιορκίας. οἱ δὲ, καίπερ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ἐπὶ κομιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, παραδόντι τὴν πόλιν, σώσειν αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἐπὶ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειριεῖν. καὶ ὁ μὲν, οὕτως προδοὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζ'. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ἰσραηλῖται· τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν ταύτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. [v] τῶν δὲ κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῖς ἐπιδιδόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου [x] ὠλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ᾽ ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθὲν δ᾽ ἐπὶ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαιντο παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην τῶν Χαναναίων· [y] ἔπειθ᾽ ὡς ἐκεῖνοι χρήσαιντο πολλῇ κατ᾽

plurimis, Jerosolymas adorti sunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: superiorem vero obsidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem castra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi* capta *incolas* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum dispares, stupendum erant spectaculum & res auditu horrenda. monstrantur & adhuc etiamnum horum ossa, in nullo iis quæ sub fidem veniunt similia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moysis, donarunt: hic autem erat unus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Quin & posteris Jethræ Madianitæ, Moysis enim socer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipsos sequuti sunt, & cum eis erant in deserto.

Chebron vi capta. Jud. c. 1.

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *solas* Ascalonem & Azotum. Illos autem evasit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum essent in campestribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *semper* afficiebant. Ac istæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, suas in urbes se receperunt, & arma deposuerunt.

Quæ loca non occupaverint Judæi Jud. c. 1. & 2. c. 3.

5. Benjamitæ vero, nam horum in sorte erant Jerosolymæ, habitantibus *ea lege* urbem concesserunt, ut eorum vectigales essent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam se contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipsæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum solutione contenti, permisere Chananæis à bello vacare.

Israëlitæ contra Dei mandatum Chananæis parcunt, & sibi posterisque incendium alunt. Jud. c. 2.

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admovisset, multo tempore ac labore obsidioni impenso nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi assidere perseverarunt. Postea uno è civibus comprehenso, qui *versus eos* accederet ad necessaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, si urbem proderet: isque juravit se ea conditione urbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis servatur: illi vero, incolis omnibus occisis, urbem occupabant.

Bethela proditione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.

7. Ac post hæc Israëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebusque rusticis, operam navabant. Hisce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque & instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejusmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; dein-

Israëlitis irascitur Deus, quod Chananæis pepercerint, & à patria, legum institutione defecerint. Jud. c. 2.

[d] Χωρίου.] Eo modo Big. (*Coll. Voss.*) *Vat* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* πεδίου. HUDS. Χωρίου MS. nec enim erat illic loci πεδίον. REL.

[e] Ὑπελελείπετο] Ὑπολέλειπτο Big. & Samb.

[f] Οἱ διὰ σωμάτων] In *Hamartolo* οἱ διὰ σ. & dein παράδοξον θέαμα. Vide *Grotii* Annott. ad Lib. 1. de *Ver. Chr. Rel.* c. 16.

[g] Μεγέθη] Μεγέθει *Vat.*

[h] Δείκνυται] Δείκνυται καὶ νῦν ἔτι Big. (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Hamart.*

[i] Πίστιν] Forte ὄψιν COCC.

[k] Γέρας] Nota optimas urbes fuisse, quæ Levitis datæ sunt. Amen illas dixit ἀγροὺς καὶ πόλεις fuisse. REL.

[l] Μετὰ τῶν δισχιλίων] Μετὰ καὶ τῶν Big. & Samb. Hac de re vide p. 204. v. 9.

[m] Ἰέθρου τοῦ] Ἰοθόρου Big. (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ex Ἰοθὸρ Interpretum LXX.

[n] Γαμβρός.] Vide *Spanhemium* de *Usu Numism.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lips.*

[o] Συμεῶνος,] Ita *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Epiphanii* aliquot *Codd.* in *Aliis* Σιμεῶνος.

[p] Ἀνεχώρησαν] Ἀνεχώρουν *Vat.*

[q] Αὐτὴν συνεχώρησαν] Αὐτοῖς Big. (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[r] Ἠσχόλουν] Ἐσχόλουν *Iidem*, forsan pro ἐσχόλουν, *Atticorum* more neglecto augmento.

[s] Ἐφραΐμου,] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ δὲ Ἐφραΐμ φ.

[t] Ηὕρισκε τῆς πολιορκίας.] In *MSS.* εὕρισκε.

[v] Τῶν δὲ κατὰ] Τῶν δὲ πάντων πλείω ἐπιδιδόντων Hen. & Bas.

[x] Ὠλιγώρουν,] Ita Big. & Samb. in reliquis ὀλιγώρουν.

[y] Ἔπειθ᾽ ὡς ἐκεῖνοι] Ἔπειτα συνέπειγε Hen. & Bas.

z Αὐτοῖς

deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Israëlitæ non solum in magno mærore erant ex hac Dei monitione, sed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti essent segniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium status: & neque senatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magistratus. Vitam autem in agris agebant, quæstus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & securitate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo usque processerunt ut bello se invicem lacesserent tali de causa.

Historia de uxore Levitæ à Gabainsibus stupro corrupta & necata. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, sortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem vehementer amaret, ejusque pulchritudine vinceretur, male se habuit quod pari amore illum non complexa esset. Porro cum illa alieniorem *indies* se gereret, ac ille præterea eo magis amore exardesceret, quotidianæ inter eos ortæ sunt querelæ: tandemque mulier iis pressa & gravata, à viro digressa mense quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad soceros se contulit; ac querimoniis discussis cum uxore in gratiam redit. Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decrevisset domum repetere, circa meridiem egressus est. serius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus sequebatur; eisque aderat asinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jerosolymas essent, triginta enim stadia *jam* fuerant progressi, famulus suadebat, ut aliquo diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates inciderent, præsertim cum non longe abessent ab hostibus, tempore *isto* etiam familiaria parum tuta & suspecta reddente. Verum Levitæ non placuit id consilii, ut alienigenarum uteretur hospitio; (nam Chananæorum urbs erat) sed *melius esse* censebat, ut viginti stadiis emensis ad Israëlitarum urbem diverterent. Illique cum assensum esset, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum sol jam occubuisset. Ac nemine eorum, qui tum in foro versabantur, eos domum ut hospitio exciperentur invitante, senex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quisnam sit, & quam ob rem *illinc* veniens, sub tenebras necessaria ad cœnam sibi peteret. Cui ille se quidem Levitam esse fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero se referebat in sorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipse * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuitò* in eum inciderit, voluit ut apud se in hospitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adolescentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejusque* formæ venustatem admirati

αὐτῶν ὠμότητι καιροῦ λαβόμενοι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δυσθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε παρὰ τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν ἐκλελυμένοι. καὶ συνέβαινεν ἤδη τὴν ἀριστοκρατίαν διεφθάρθαι· καὶ τὰς γερουσίας οὐκ ἀπεδείκνυσαν, οὐδ᾽ ἀρχὴν ἄλλην οὐδεμίαν τῶν πρότερον νενομισμένων. ἦσαν δὲ ἐν τοῖς [a] ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν [a] προσδεδεμένοι. καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν στάσις αὐτοὺς πάλιν [b] κατελάμβανε δεινὴ, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

η'. Λευίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῆς Ἐφραίμου κληρουχίας ὢν, καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γύναιον ἀπὸ [c] Βηθλέμων. τῆς δὲ Ἰούδα φυλῆς τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ χωρίον. [d] ἐρῶν δὲ σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς [e] ἡττημένος, ἠτύχει τῶν παρ᾽ ἐκείνης [f] οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως δ᾽ αὐτῆς ἐχούσης, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένου τῷ πάθει, [g] μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς παραγίνεται, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι, ἧκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, διαλυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. καὶ τέσσαρας μὲν ἡμέρας [h] αὐτόθι διατρίβει, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὑτὸν, περὶ δείλην ἔξεισι. βράδιον γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τὴν ἡμέραν τρίβειν ἐποίουν. θεράπων δ᾽ αὐτοῖς εἷς εἵπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ᾽ ᾗ [i] ὠχεῖτο τὸ γύναιον. [k] γενομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίους δ᾽ [l] ἐληλυθότων ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί που, μὴ καί τι [m] καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας [n] καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα οὐδὲ πόρρω πολεμίων ὄντας, τοῦ καιροῦ πολλάκις ἐπισφαλῆ καὶ ὕποπτα ποιοῦντος καὶ τὰ φίλα. τῷ δ᾽ οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ᾽ ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοῦσθαι· Χαναναίων γὰρ [o] ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ [p] προελθόντας εἴκοσι στάδια, εἰς οἰκείαν ἠξίου καταχθῆναι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [q] Γαβὰν [r] φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς ἐπὶ ξενίαν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν παρακαλοῦντος, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιὼν, τῆς μὲν Ἐφραιμίτιδος φυλῆς ὢν, ἐν δὲ τῇ Γαβᾷ διαιτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, καὶ δι᾽ ἃς αἰτίας στελλόμενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λευίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γύναιον δὲ παρὰ τῶν γονέων ἄγων, πρὸς [s] αὑτὸν ἀπιέναι· τὴν δ᾽ οἴκησιν [t] ἐδήλου τυγχάνειν ἐν τῇ [v] Ἐφραίμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ᾽ αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. [x] νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαηνῶν, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὸ γύναιον θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ παρὰ τοῦ πρεσ-

z Ἀγροῖς ἡδονῇ] Ita Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis, ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς &c. *erant autem, ut qui maxime, quæstus &c.*

a Προσδεδεμένοι.] Sic in MSS. in Editis προσδεδεμένοι.

b Κατελάμβανε] *Al.* καταλαμβάνει.

c Βηθλέμων.] Ita ex Cod. Samb. ut in recto sit Βηθλέμα, sicuti Βηθλεμ. in reliquis Βηθλεμῶν.

d Ἐρῶν δὲ] Ἐρῶν τε Vat.

e Ἡττημένος,] Ἡλωκὼς Vat.

f Οὐχ ὁμοίων πειρώμενος.] Οὐχ ὁμοίων τυγχάνων Vat. atque ita forsan Epiphan.

g Μέμψεις] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & mox infra, v. 23. in Editis, Aliisque [illegible]. Ita reddit Epiphan.

h Αὐτόθι διατρίβει,] Sic Big. Samb. & Vat. πρὸς αὐτὸν in Editis. πρὸς αὐτὸν mallem. HUDS. Abundat πρὸς, aut adverbialiter ponitur. COCC.

i Ὠχεῖτο τὸ γύναιον.] Eo modo Big. & Samb. in Editis, Aliisque ὀχεῖτο.

k Γενομένων] *Al.* γινομένων.

l Ἐληλυθότων] Ita Samb. In reliquis ἐληλυθότων.

m Καὶ τῆς νυκτὸς] Illud καὶ non agnoscit Vat.

n Καταλάβοι] Καταλάβῃ Big. Samb. & Vat.

o Ἦν ἡ πόλις·] Ἦν πόλις Vat.

p Προελθόντας] Προσελθόντες εἰκ. σ. εἰς οἰκ. ἠξίου Big. & Samb.

q Γαβὰν] Cum Editis consentiunt MSS. nisi quod diverso accentu Γάβαν aut Γαβὰν habeant. Γαβαὼ Zonara, Γαβαὰ LXX.

r Φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος,] Ad hunc modum in quatuor MSS. φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη δ᾽ ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς &c.

s Αὐτὸν ἀπιέναι·] Ita cum Editis, Aliisque. αὐτὸν Samb.

t Ἐδήλου τυγχάνειν] Ἐ[illegible] Big. (Coll. Voss.) & Samb.

v Ἐφραίμου] Ita ex iisdem. Ἐφραΐμ in Editis, Aliisque.

* *In eadem tribu domicilium habuerit,*] *Ad eandem tribum conferetur*, vertit *Schotanus*.

x Νεανίαι] Νεανίσκοι Vat.

πρεσβύτῃ καταγομένην ἔμαθον, καταφρονήσαντες τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ὀλιγότητος, ἧκον ἐπὶ τὰς θύρας. τοῦ δὲ πρεσβύτου παρακαλοῦντος ἀπαλλάττεσθαι, [y] καὶ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παρασχόντα τὴν ξένην πραγμάτων ἀπαλλάττεσθαι. ὡς δὲ συγγενῆ τε λέγοντος καὶ [z] Λευίτην τοῦ πρεσβύτου, [a] καὶ δράσειν αὐτοὺς δεινὰ ὑφ᾽ ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν τοῦ δικαίου καὶ κατεγέλων· ἠπείλουν δὲ ἀποκτείνειν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν. [b] εἰς δ᾽ ἀνάγκην περιηγμένος, καὶ μὴ βουλόμενος τοὺς ξένους [c] περιιδεῖν ὑβρισθέντας, τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοὺς λέγων νομιμώτερον, δίχα τῆς εἰς τοὺς ξένους ὕβρεως, αὐτὸς δὲ μηδὲν ἀδικήσειν ὡς [d] ὑπεδέξατο τούτους τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ᾽ οὐδὲν τῆς σπουδῆς τῆς ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ᾽ ἐνέκειντο ταύτην παραλαβεῖν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [e] ἱκέτευεν μηδὲν τολμᾶν παράνομον, οἱ δ᾽ ἁρπασάμενοι, καὶ προσθέμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπήγαγον πρὸς αὐτοὺς τὴν γυναῖκα· καὶ δι᾽ ὅλης [f] τῆς νυκτὸς ἐμπλησθέντες τῆς ὕβρεως, ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ἡ δὲ τεταλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθει, καὶ τοῦ μὴ τολμᾶν ὑπ᾽ αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν [g] τῷ ἀνδρί· τοῦτον γὰρ μάλιστα τοῖς γεγενημένοις ἕξειν [h] ἀνιάτως ἐλογίζετο· καταπεσοῦσα τὴν ψυχὴν ἀφίησιν. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὕπνῳ βαθεῖ [i] κατεσχῆσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο· παραμυθήσασθαι διεγνωκὼς, ὡς οὐκ ἐξ ἑκουσίου γνώμης αὐτὴν [k] παράσχοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ἐπὶ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, [l] σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὰν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς [m] αὑτόν· καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ [n] μέλος εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλὴν, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζουσι λέγειν τοὺς αἰτίους τῆς τελευτῆς [o] γυναικὶ καὶ τὴν βίαν τῆς φυλῆς.

θ'. Οἱ δὲ ὑπό τε τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν βεβιασμένων κακῶς διατεθέντες, πρότερον οὐδενὸς τοιούτου πεῖραν εἰληφότες, ὑπ᾽ ὀργῆς ἀκράτου καὶ δικαίας εἰς τὴν Σιλοῦν συλλεγέντες, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο, καὶ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπίσχε δ᾽ αὐτοὺς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως οὕτως πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, τοῦ νόμου μηδ᾽ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἐφιέντος δίχα πρεσβείας, καὶ τοιαύτης πρὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, [p] τοὺς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν [q] ἔχειν τῷ νόμῳ πειθομένους πέμψαι πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς ἐξαιτοῦντας τοὺς αἰτίους· καὶ παρισχομένων μὲν ἀρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δὲ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτοὺς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς κατηγοροῦντας τῶν νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αἰτοῦντας τοὺς δράσαντας

erant, postquam apud senem diversari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* simul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut discederent supplicante, atque ut vi abstinerent & injuria; *vicissim* ipsum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, se negotio expediret. Cum autem senex diceret cognatam esse & Levitin, illosque atrox flagitium commissuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hospitii* violarent, *illi* jus fasque despectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, si libidini suæ diutius obstaret. At *senex* in angustias redactus, nolensque ut hospites sineret contumelia affici, suam eis filiam cessit & produxit: dicensque minus esse peccati ut ea cupiditatem suam explerent, quam ut hospites injuriæ exponeret; ratusque se hoc modo nihil injusti in eos, quos exceperat, commissurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hospitem ferebantur desiderio remitterent, sed acrius instarent ut eam acciperent flagitantes, is quidem supplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi usi ac magis magisque libidine furentes, domum ad se mulierem abducunt: eamque per totam noctem constuprantes & ludibrio habentes sub ortum auroræ dimiserunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hospitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & præ pudore non ausa in conspectum mariti venire (illum enim ægritudine insanabili laboraturum esse existimabat) humi collapsa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam somno profundo oppressam arbitratus, & nihil gravius suspicans, suscitare conabatur; quod eam consolari decreverit, utpote quæ non se sponte contumeliosis hominibus submiserit, sed illi eam in *aliud* hospitium rapuerint. Ut vero defunctam esse intellexit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento imposuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes dissecans ad tribum unamquamque dimisit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & *quam inauditam ei* vim *intulerint*.

Levita membra uxoris in 12. partes dissecta per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

9. Illi autem & aspectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejusmodi experti sunt, iraque pura puta & justa perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, statim ut arma caperent magno studio decreverunt, & Gabaënos pro hostibus haberent. Eos autem reprimebat senatus, suadens non oportere ita subito bellum inferri popularibus, priusquam querelæ verbis disceptatæ sint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, nisi legatione prius missa, tentatisque viis *quibus* ad saniorem mentem *revocari possint*. æquum igitur esse ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *sceleris* auctores *ad supplicium* deposcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos esse debere; si vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accusarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos postularent, qui nefaria quidem

Super ea re consilium capiunt Israelitæ, & legatos ad Gabaënses mittunt, qui injuriæ auctores ad supplicium deposcant. Jud. c. 20.

Gabaënses sceleratos tradere recusant Benjamitæ. Jud. c. 20.

y Καὶ μὴ προσφέρειν] Μηδὲ πρ. *Vat.*
z Λευίτην] Λευίτου *Samb.*
a Καὶ δράσειν] Καὶ ἂν δράσειν *Big.*
b Εἰς δ᾽ ἀνάγκην] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* ὡς ἀνάγκην.
c Περιιδεῖν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* In *Editis Aliisque* ὑπεριδεῖν.
d Ὑπεδέξατο] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ἐπεδέξατο.
e Ἱκέτευεν μηδὲν] Ἱκέτευε *Big.* & *Samb.*
f Τῆς νυκτὸς] Articulum inserui ex *iisd. Cod.*
g τῷ ἀνδρί] *Schotanus* mal. τὸν ἄνδρα, invitis *MSS.*
h Ἀνιάτως ἐλογίζετο] Iterum ex *iisd.* ἀνίατον in *Editis*, *Aliisque.*
i Κατεσχῆσθαι] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* κατέχεσθαι *Baf. G. Aliique.*

k Παράσχοι] Παράσχῃ *Vat.*
l Σωφρόνως] Σωφρονῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*
m Αὑτὸν] Illud αὑτὸν pro αὐτὸν, vel ἑαυτὸν, quorum posterius in *Big.* & *Samb.*
n Μέλος] Male μέρος in quibusdam *MSS.*
o Γυναικὶ κ. τὴν βίαν] Τῇ γυναικὶ κ. τὴν παροινίαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τῆς γ. κ. τ. παροινίας *Vat.*
p Τοὺς δόξαντας ἀδικεῖσθαι] Τοὺς δόξαντας ἀδικεῖν στρατιὰν ἀναγαγεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*
q Ἔχειν τῷ νόμῳ] Ἔχει *Big. Samb.* & *Vat.*
* *Ad pœnam eos postularent.*] Et eos dari ad supplicia deposcentes, qui legitime non egissent; quasi esset justum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ ἀπαιτούμενοι αὐτοὺς, καὶ ἐξαιρεῖν κακίαν ἐξ Ἰσραὴλ juxta LXX.

r Αὐ'

dem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipsa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum potestatem tradere noluerunt, & sibi contumeliæ esse existimarunt si alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: simul enim cum iis insolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciscendos.

Israëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c. 20.

10. Ut vero Israëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipsorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, seque eos bello prosequuturos, magis iis irascentes, quam majores nostros Chananæis *succensuisse* accepimus. Ac confestim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum essent viginti quinque millia sexcenti, ex quibus erant quingenti, qui sinistra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commisso, Benjamitæ in fugam vertunt Israëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortasse plures periissent, nisi nox eos inhibuisset & prælium diremisset. Et Benjamitæ quidem gaudio exsultantes in urbem se recipiunt; Israëlitæ vero in castra ex clade animo consternati. at sequenti die iterum acie congressi sunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Israëlitarum cadunt octodecim millia, & cædem *multam* metuentes castra deseruerunt. Cum autem accessissent ad Bethela urbem in proximo sitam, & postridie jejunium egissent, Deo per Phineesem pontificem supplicabant, ut eis succensere desineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hostes. Deus vero hæc ipsa per Phineesem vaticinantem pollicitus est.

Benjamitæ demum victi cæsique ad internecionem. Jud. c. 20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviso, dimidiam quidem noctu in insidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conferebant cum Benjamitis, & sese subducebant cum illi instarent, eosque persequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim suffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes insequebantur *Benjamitæ*, ita ut senes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hostes in potestatem suam redigere expetentes. Postquam autem *satis* longe ab urbe discessum est, fugere quidem desierunt Hebræi, conversi autem aciem instaurant, atque in insidiis collocatis signum istud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hostes aggressi sunt. Illi vero, simul ac se deceptos senserunt, eo redacti sunt, ut quid agerent plane nescierint: atque in vallem quandam & locum concavum compulsi, à circumstantibus telis petiti sunt & confossi, ita ut omnes interirent præter sexcentos. Illi vero conglobati & in densum agmen coacti per medios hostes erumpentes ad montes vicinos se

Ex immani Benjamitarum cæde sexcenti duntaxat evaserunt. Jud. c. 20.

μὲν οὐ νόμιμα, γενομένους δὲ δικαίως ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ δὲ Γαβαηνοὶ οὔτε τοὺς νεανίσκους ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακούειν προστάγμασιν ἡγοῦντο πολέμου φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε [r] διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν δὲ ἐν παρασκευῇ μεγάλῃ [s] καὶ τῶν ἄλλων φυλετῶν· συναπενενόηντο γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένους.

ι. Ὡς δὲ ταῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ παρὰ τῶν Γαβαηνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν [t] ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [v] ὄντες, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειλήφαμεν γενομένους. παραχρῆμά τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν· [x] Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους ταῖς [y] λαιαῖς τῶν χειρῶν σφενδονᾶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης περὶ τῇ Γαβᾷ γενομένης, τρέπουσιν οἱ Βενιαμῖται τοὺς Ἰσραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν [z] ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάρησαν δ' ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμῖται, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ἰσραηλῖται καταπεπληγότες ὑπὸ τῆς ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμῖται κρατοῦσι, θνήσκουσι τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [a] τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. παραγενόμενοι δὲ εἰς [b] Βέθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παύσασθαι τῆς ὀργῆς τῆς πρὸς αὐτοὺς, καὶ ταῖς δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δοῦναι νίκην καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ια. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑποχωροῦσι τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [c] Βενιαμῖται. τῶν Ἑβραίων ὑποφευγόντων ἠρέμα, καὶ ἐπὶ πολὺ θελόντων εἰς ἅπαντας αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωροῦσιν εἵποντο, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους [d] ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ [e] πολὺ τῆς πόλεως ἀπέχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Ἑβραῖοι· ἐπιστραφέντες δὲ ἵστανται [f] εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις οὖσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὃ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς [g] ἐπέεσαν τοῖς πολεμίοις. [h] οἱ δὲ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτοὺς ᾔσθοντο, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνειστήκεσαν· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντες καὶ φαραγγῶδες χωρίον περιεστῶτες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. οὗτοι δὲ συστραφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ἐπὶ τὰ πλησίον ὄρη· καὶ κατασχόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάν-

r Διὰ τὸ πλῆθος.] Διὰ πλῆθος Big. & Samb.

s Καὶ τῶν ἄλλων] Illud καὶ delet Coll. Big. proque eo Coccejus mavult μετὰ. HAV.

* *Magnus autem iis erat belli apparatus,*] Ita *Vet. Interpr.* erant enim nimis instructi & super alias tribus industrii; despexeruntque illos, & indignati sunt è diverso tanquam compressuri violentiam facientes. *Adeo ut* ὑπὲρ ἄλλων φ. *legisse videatur. Forsan* μετὰ τῶν ἄλλων φ.

t Ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα.] Adeoque licuit Judæis extra tribum suam inire matrimonium. REL.

v Ὄντες.] Ὄντας Big. & Samb. & mox Χαναναίους οἷς τοὺς πρ. in iisd. & Cod. Vat.

x Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτῶν δισμυρίων] Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτικὸν ὑπὸ δισμ. Big. (Coll. Voss.) & Samb. Βενιαμῖται δὲ εἶχον ὁπλιτικὸν ὑπὸ δισμ. Vat.

y Λαιαῖς τῶν χειρῶν] Ita Big. & Samb in Editis, Aliisque λαοῖς. Locum ita reddit *Vet. Interpr.* sinistra manu utebantur ut dextra.

z Ἐξ αὐτῶν] Illud ἐξ reposui ex Big. Samb. & Vet. Interpr.

a Τὸν φόνον ἐξέλιπον] Ita Big. & Samb. δείσαντες τὸ φόνον in Editis, Aliisque. Verum δείσαντες ἐξέλιπον Vat. atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *metuentesque exercitum reliquerunt.* HUDS. Forte φόνον, vel διὰ τὸν φόνον. COCC.

b Βέθηλα πόλιν] Sic in Græcis omnibus in Latinis Bethlehem, aut Bethlem. Male LXXII. & *Josephus* accipiunt Bethel, tanquam si nomen proprium esset: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Sibotanus* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 499. qui ostendit *Josephum* in hac narratione sæpius plus justo à veritate *Hebraica* recessisse. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuisse, ut necesse esset tot hominum millia castra circa utrasque locare.

c Βενιαμῖται.] Primus ita distinxi, antea Βενιαμῖται, τῶν Ἑβρ.

d Ὑπολειφθέντας] Ὑπολειφθέντας συνεκδραμεῖν δι' ἀσθένειαν αὐτοῖς πάντας βουλομένους Big. Samb. & Vat.

e Πολὺ τῆς πόλεως] Πολλοὶ legisse videtur *Vet. Interpr.*

f Εἰς μάχην,] Πρὸς μάχην Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

g Ἐπέεσαν] Ita Big. & Samb. in Editis, Aliisque ἐπέπεσαν.

h Οἱ δέ,] Sic Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. nisi quod ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς habeat Vat. in Editis, οἱ δὲ ἅμα τε αὐτοὺς ἠπ. ᾔσθοντο καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦσαν.

i Ev-

πάντες, περὶ δισμυρίους ὄντας καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δ' Ἰσραηλῖται, τήν τε Γαβὰν [i] ἐνέπρησαν, καὶ τάς τε γυναῖκας καὶ τῶν ἀρρένων τοὺς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχειρίσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις [k] ταὐτὰ δρῶσιν. [l] οὕτως τε ἦσαν παρωξυσμένοι, ὥστε καὶ [m] Ἰαβεῖσον τῆς [n] Γαλααδίτιδος οὖσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύουσι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξί, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ἐπὶ τοσοῦτον ὑπ' ὀργῆς προήχθησαν, τῷ κατὰ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν [o] ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

ιβ'. Μετάνοια δ' αὐτοὺς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νηστείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καίτοι δίκαια παθεῖν αὐτοὺς ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τοὺς διαφυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίους διὰ πρεσβευτῶν ἐκάλουν. καθίδρυντο δ' ἐπὶ πέτρας τινὸς [p] Ῥοᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πρᾴως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τό γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. "συγχωροῦμεν δ' ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἅπασαν τῆς φυλῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπάγειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τὰ καθ' ἑαυτοὺς Θεοῦ ψήφῳ γεγονότα, [q] καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [r] κατῄεσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πειθόμενοι τοῖς [s] προκαλουμένοις. οἱ δ' Ἰσραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς [t] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ἰαβιτίδας. περὶ δὲ τῶν διακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν [v] εὐπορήσαντες παιδοποιῶνται. γεγενημένων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικίσαι θυγατέρα, πρὸ τοῦ πολέμου, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνεβούλευον τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμόσαντες οὐ γνώμῃ καὶ κρίσει, [x] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιήσειν εἰ φυλὴν ὅλην [y] κινδυνεύουσαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπ' ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἐπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τῆς δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τῆς ἐπιορκίας ὄνομα σχετλιασάσης, ἔφη τις, [z] τούτοις γυναικῶν εὐπορίαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν [a] τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν, "ἡμῖν, [b] εἶπεν, τρὶς τοῦ ἔτους [c] εἰς "Σηλὼ συνιοῦσιν ἕπονται κατὰ [d] πανήγυριν αἱ γυναῖ-"κες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφεί-"σθω γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν οὔτε "προτρεπομένων οὔτε κωλυόντων. πρὸς δὲ τοὺς πατέρας "αὐτῶν, δυσχεραίνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξι-"οῦντας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελή-"σαντας τῶν θυγατέρων· [e] ὅτι τε δεῖ τῆς ὀργῆς ἐπὶ

fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manserunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Benjamitarum urbes sævitum est. Atque adeo ira efferebantur, ut etiam Jabisum Galaditidis urbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis jusserint *funditus* evertere, missique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, servatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira processerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* passa est accedente *ingenti* militum cæde.

In Jabenses omnes, præter quadringentas virgines, ferro sævitum est. Jud. c. 21.

12. Illos autem *postea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos supplicio merito plecti censuerint, ut qui in leges *Dei auspiciis sancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, missis legatis revocabant. nam super petram quandam in deserto, quæ Rhoa dicitur, sese collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, sed & suam, tot consanguineorum pereuntibus, suadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad suos aggregarentur, neve, quantum in se esset, universam tribum Benjamiticam perditum irent. "Quin & vobis, inquiebant, con-"cedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & "prædæ quantum abigere potestis". Illi autem, quod tam male res suæ ex Dei judicio ceciderant, & pro sua iniquitate *sibi factum esse* mutata sententia agnoscentes, ad patriæ tribus lares descenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Israëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis* deliberabant, quo modo & illis uxores suppeterent ad prolem suscipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum esset, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum esse id sacramentum suadebant, quasi ira adducti eo sese obstrinxissent, non opinioni suæ & judicio obsequentes; Deo vero rem non ingratam facturos esse, si tribum integram, in extremum salutis discrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando necessitate extorta sint noxia esse & periculosa, sed cum dolose & malitiose fiant: senatu vero se miseros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, se habere dicere, quo modo & cum illis connubia jungant & jurisjurandi religio servari possit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, "inquiebat, in anno *nos* apud Siluntem convenien-"tes ad celebritatem sequuntur uxores & filiæ: "has, quas fortuna cuique per raptum obtulerit, "liceat Benjamitis in matrimonium ducere, nobis "nec incitantibus nec prohibentibus. Ad patres "vero earum, si rem ægre tulerint & vindictam po-"stularint, dicemus, ipsos in culpa esse, qui fi-"lias negligenter custodiverint; & quod non o-"por-

Benjamitas 600. revocant Israëlitæ, iisque nuptum dant Jabensium virgines conservatas. Jud. c. 21.

Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, raptum puellarum permittunt Israëlitæ. Jud. c. 21.

i Ἐνεπρήσαντο.] Ita pro mendoso ἐνεπρήσανεν, quod in Editis exstabat. ἐνέπρησαν Big. (Coll. Voss.) & Samb. ἐνεπρήσαντο Vat. dein καὶ τὰς γυναῖκας.

k Ταὐτὰ δρῶσιν.] Sic Samb. Hen. & Bob. in reliquis ταῦτα.

l Οὕτως τε] Eo modo Vat. οὕτως τε ἦσαν παρωξυσμένοι ὡς καὶ Big. & Samb. in Editis δρῶσιν, οὕτως ἦσαν παρωξυσμένοι, καί.

m Ἰαβεῖσον] Ἰαβεῖσον Big. & Samb. Ἰαβὶς & Ἰαβεισσὸς Stephano Byzant. De hac voce vide lib. 6 cap ult.

n Γαλααδίτιδος] Γαλααδίτιδος Vat. quod formatum videtur ex Γαλαὰδ in interpretibus LXX.

o Ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.] Ita Big. (Coll. Voss. & Coccejus) & Samb. in Editis, Aliisque αἵρεσιν.

p Ῥοᾶς καλουμένης,] Ῥόας Samb. Eadem est rupes, quæ in Sacris Literis dicitur Ῥεμμών.

q Καὶ κατ' ἀδικίαν] Illud καὶ inserui ex Big. (Coll. Voss.) & Samb.

r Κατῄεσαν] Ita ex iisdem (& Coccejo) in Editis, Aliisque κατῄεσαν.

s Προκαλουμένοις.] Rursum ex Big. & Samb. in reliquis προσκαλουμένοις.

t Τὰς τετρακοσίας] Articulum, qui in Editis deerat, restitui ex Big. Samb. & Vat.

v Εὐπορήσαντες] Εὐπορήσαντες καὶ παιδοποιῶνται Vat.

x Τῷ δὲ Θεῷ] Ita Big. Vat. & Samb. in Editis, Aliisque τῷ Θεῷ.

y Κινδυνεύουσαν] Coll. Big. & Voss. κινδυνεύουσαν.

z Τούτοις γυναικῶν] Τοῦτό τε Samb. atque ita forsan Vet. Interpr. qui reddit, *hoc consilio & isti*, &c. τοῦτό τε Big. (& Coll. Voss.) τοῦ τε Vat.

a Τὸν ὅρκον.] Τὸν νόμον καὶ τὸν ὅρκον Vat.

b Εἶπε,] Ita Big. Samb. & G. εἶπεν in reliquis.

c Εἰς Σηλὼ] Ita cum Editis, & LXX. Σιλοῦ Samb. Σηλοῦν Vat. in aliis locis Σιλὼ & Σιλοῦς.

d Πανήγυριν] Bonfrerius (in Comment. ad Jud. p. 409) hoc vult intelligi de uno ex tribus Festis anniversariis, quibus Israëlitæ se sistere debebant ad Tabernaculum. Verum J. Clericus (ad Jud. c. 21.) existimat hic agi de festo quopiam Siluntinæ urbi peculiari.

e Ὅτι τε δεῖ τῆς ὀργῆς] Δεῖ δὲ τῆς Big. (Coll. Voss.) & Samb. ὅτι δὲ δεῖ τῆς Vat.

ἐπεὶ

"porteat eos iræ in Benjamitas indulgere, qui jam "antea eam in illos immodice prompserint". Atque illi quidem, cum hisce assensum esset, decreverunt ut Benjamitis liceret uxores rapto quærere. Instante autem festivitate, illi quidem ducenti, bini trinive, virginibus, dum ad solennitatem adventarent, ante urbem insidiabantur, & in vineis aliisque locis quibus *commode* erant latituri. At illæ cum lusu, nihil futurorum suspicatæ, sine custodia iter faciebant: illi vero subito coorti dispersas corripiebant. Ac isti quidem, hoc modo ductis uxoribus, agriculturæ operam *strenuam* navarunt, & providerunt ut ad pristinam felicitatem aliquando pervenirent. Benjamitarum itaque tribus, quæ parum absuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Israëlitarum sapientia servata est: brevique admodum floruit, & quam ocyssime hominum multitudine aliisque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

"Βενιαμίτας [f] ἐφεῖναι, χρησαμένους αὐτῇ καὶ [g] θᾶττον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τούτοις πεισθέντες, ψηφίζονται τὸν διὰ τῆς ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενιαμίταις. ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως [h] ἐνήδρευον περιμένοντες τὰς παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον. αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς οὐδὲν [i] ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων ἀφυλάκτως [k] ὥδευον· οἱ δὲ σκεδασθεισῶν εἶχον ἐξαναστάντες. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως γαμήσαντες ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιοῦντο πάλιν, εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὴν Ισραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε παραχρῆμα, καὶ ταχεῖαν [l] εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐποιήσατο τὴν ἐπίδοσιν. οὗτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος οὕτως παύεται.

CAP. III.

Quomodo post hanc afflictionem impie agentes Assyriis in servitutem traditi sunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui summæ rerum præerat annis XL.

ΚΕΦ. γ΄.

Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ἀσσυρίοις ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς διὰ Ὀθνιήλου ἠλευθέρωσεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

Danitica tribus à Chananæis pressa in montana se recipit: deinde coloniam deducens Dana urbem exstruit.

Contigit autem ut hisce similia pateretur etiam tribus Danitica, quæ ex hujusmodi causa eo infelicitatis devenerat. Cum jam Israëlitæ bellicæ rei studium intermisissent, agrisque colendis essent unice dediti, Chananæi, quibus cœperunt esse contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis se *mali* aliquid passuros exspectarent; sed quod spe pleni existimarent, se in posterum, modo Hebræos affligerent, securius *aliquanto* urbes suas habitaturos. Igitur & currus mutua opera parabant, & exercitum conflabant; urbesque ipsorum in idem consentiunt, atque Ascalonem & Accaronem in sorte Judæ ad partes suas traxerunt, & alias quamplurimas in planitie *sitas:* coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campestri, ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares essent, qui bellum illis inferrent, nec terræ spatium satis amplum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul à Libano monte & minoris Jordanis fontibus, in campo magno Sidonis urbis itinere unius diei progressi, & speculati terram bonam & fertilem, suos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à sua tribu denominatam.

Ὅμοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὴν [m] Δανιτῶν συνέβη φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τοῦτο προαχθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δύναμιν· οὐδὲν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν [n] τὴν τοῦ ποιεῖν κακῶς τοὺς Ἑβραίους ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [o] τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἤθελον. ἅρματά τε [p] οὖν συμπαρεσκεύαζον, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ Ἀκκάρωνα περιεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ Δανίτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, οὐδὲ ὀλίγον αὐτοῖς ἐπίβατον τοῦ πεδίου καταλιπόντες. οἱ δὲ οὔτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γῆν τε οὐκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὴν μεσόγειον, κατοψομένους γῆν, εἰς ἣν μετοικίσαιντο· οἱ δὲ οὐ πόρρω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ [q] ἐλάσσονος Ἰορδάνου τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν· [r] οἱ δὲ ὁρμηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ἰακώβου παιδὶ, φυλῆς δὲ ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

Israëlitæ, armis desueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chusarthe subacti ei in servitutem addicuntur. Jud. c. 3. III.

2 Israëlitis autem res in pejus lapsæ sunt, quod à labore essent desuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum semel ab honestæ institutionis disciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine suoque arbitratu vitam agerent: quo factum est ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad satietatem usque indulgerent. Eis igitur irascitur

β΄. Τοῖς δὲ Ισραηλίταις προὔβαινεν ὑπό τε ἀπειρίας τοῦ πονεῖν τὰ κακὰ, καὶ διὰ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλιγωρίας. [s] μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ τοῦ κόσμου τῆς πολιτείας, [t] ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βούλησιν ἴδιον βιοῦν, ὡς καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων παρὰ τοῖς Χαναναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς

ὁ

f Ἐφεῖναι,] Forte ἀφεῖναι. COCC.

g Θᾶττον ἀμέτρως.] Θᾶττον καὶ ἀμέτρως ex Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

h Ἐνήδρευον περιμένοντες] Ἐνήδρευον Samb. sine augmento.

i Ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων] Ita Big. (Coll. Voss.) & Samb. ὑφορῶσαι δὲ εἶναι τῶν μ. Baf. & G. ὑφορῶσαι ὄντα τῶν μ. Vat.

k Ὥδευον·] Sic Big. & Samb. in Editis, Alii ſque ὥδευον.

l Εἰς τὸ πλῆθος] Εἰς τε τὸ πλ. Big. & Samb.

m Δανιτῶν συνέβη φυλὴν,] Ita è Cod. Vat. Δανιτῶν in Editis. Δανιτῶν Samb Δαν Zonar.

n Τὴν τοῦ ποιεῖν] Articulum inserui cum Big. Vat. & Samb.

o Τὸ λοιπὸν] Illud τὸ è Codd. MSS.

p Οὖν συμπαρεσκεύαζον,] Conjunctionem οὖν supplevi è Cod. Samb.

q Ἐλάσσονος Ἰορδάνου] Minor Jordanes est à fontibus ad lacum usque Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nusquam alibi facta sit descriptio, *Lightfootus* censet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non esse hunc alium rivum sive fluvium; sed *Parvum* esse è fontibus usque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 292.

r Οἱ δ' ὁρμηθέντες] Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δ' ὁρμ. quod in *reliquis* obtinet.

s Μετακινηθέντες] Sunt qui legunt μεθαρμοσθέντες, etiam invitis omnibus libris.

t Ἐπεφέροντο πρὸς] Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere consentiunt *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quorum in uno ἐφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιοῦν, in altero ἐφέροντο πρὸς τὰ κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιοῦ. in *Editis*, ἐφ' ἑτέρου τὸ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἴδιον ἰδίαν.

ro

[v] ὁ Θεός· καὶ τὴν σὺν πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, ταύτην ἀπέβαλον διὰ τρυφήν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς [x] Χουσάρθου τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, πολλούς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ᾑρέθησαν. εἰσὶ δ' [y] οἳ διὰ φόβον ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· φόρους τε τοὺς δυνάμεως μείζονας ἐπιταγέντες ἐτέλουν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἕως ἐτῶν ὀκτὼ, μεθ' ἃ τῶν κακῶν οὕτως ἠλευθερώθησαν.

γ. Τῆς Ἰούδα φυλῆς τις [z] Ὀθνίηλος τοὔνομα Κενίζου υἱός, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος, χρησθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾶν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾶν· [a] παρασκευασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἐπὶ [b] τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς· [c] πρῶτον μὲν τὴν παρ' αὐτοῖς οὖσαν φρουρὰν τοῦ Χουσάρθου διαφθείρει, [d] προσγινομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τοῦ μὴ διαμαρτεῖν περὶ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχην τοῖς Ἀσσυρίοις συνάπτουσι, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς [e] αὐτοὺς ἀπωσάμενοι, περαιοῦσθαι τὸν Εὐφράτην ἐβιάζοντο. [f] Ὀθνίηλος δὲ, ὡς ἔργῳ [g] πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους ἀρχὴν, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη [h] τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

Deus; ac felicitate, quam infinitis pæne laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chusarthe Assyriorum rege, & multos acie dimicantes amiserunt, & obsidione valida capti sunt. quidam vero timore sese ei addixerunt: & tributa, quæ vix solvendo erant, subjecti solvere tenebantur, & omne genus contumelias per octo annos sufferebant. quibus exactis hoc modo à calamitate sua liberati erant.

3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne despiceret Israëlitas in hujusmodi necessitatem adductos, sed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere sibi aliquot periculi socios adscivisset, (pauci enim erant quos præsentis rerum status pudebat, quive eum in melius mutari desiderabant) primo quidem præsidium suis à Chusarthe impositum interficit; numero vero commilitonum illi crescente ex eo, quod in primis ad quæ aggressus est non lapsus fuerit, prælium committunt cum Assyriis, &, cum eos universos in fugam conjecissent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis suæ specimen dederit, in rei bene gestæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Israëlitis* imperasset, vitam cum morte commutavit.

IV. Eos in libertatem restituit Hothnielus. Jud. c. 3.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος Ἠούδου τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

CAP. IV.

Quomodo populus noster rursum Moabitis servivit; & per Ebudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.

V.

Τελευτήσαντος [i] δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας ἐνόσει πράγματα· καὶ τῷ μὴ διὰ τιμῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν [k] ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τῆς ἀκοσμίας τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν [l] Ἐγλῶνα, τὸν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, [m] καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς [n] ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δ' αὑτῷ ἐν [o] Ἱεριχοῦντι [p] βασίλειον, οὐδὲν τῆς εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως [q] παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, [r] ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δ' οἶκτον ὁ Θεὸς τῶν [s] Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ ταῖς [t] ἱκετείαις αὐτῶν ἐπικλασθεὶς, ἀπήλλαξε τῆς [v] ἐπὶ τοῖς

HOC autem mortuo, rursum res Israëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &, quod nec Deo *debitum* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, postquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos despexerit, bello adortus ipsos fuerat; &, cum multis præliis eos vicisset, animoque cæteris elatiores sibi subjecisset ad potentiam eorum prorsus deprimendam, tributa etiam ipsis *gravia* imperaverat. Sibi enim sede regia in Jerichunte constituta, modis omnibus populum vexavit, fecitque ut in *summa* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Israëlitarum ob calamitates quas perferebant misertus atque precibus eorum supplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit.

Israëlitæ, longa pacis mala corrupti, ab Eglone Moabitarum rege in servitutem rediguntur. Jud. cap. 3.

v Ὁ Θεός] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* deest articulus.

x Χουσάρθου] Ita in nostris omnibus *Codd. Gr.* præter *Vat.* qui passim habet Συσαρθίων. in *Latinis* dicitur *Cosardus*, vel *Cosarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chusan rasathaim*, unde Χουσαρσαθαίμ in LXXII. *Eustathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρθάν.

y Οἱ διὰ φόβον] Sic *Samb.* in *reliquis* οἱ.

z Ὀθνίηλος] Placuit ita legere, cum in *S. Literis* (*Jud.* c. 3. v. 13) juxta textum *Hebraicum* sit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX Γοθονιὴλ υἱὸς Κενέζ, ac disertim in *Cod. Vat.* Ὀθονιῆλος τοὔνομα Κενέζου υἱός, atque in *Zonara*, qui *Josephum* solet exscribere, στρατηγός τις ἀνὴρ, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ καλούμενος. in *Editis* τις Κενίζου υἱὸς, & nec aliter *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* nisi quod Κενίζου habeant.

a Παρασκευασάμενος] Παρασκευασάμενος *Samb.*

b Τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest τότε.

c Πρῶτον μὲν] Πρῶτον μὲν σὺν ὀλίγοις τῶν Ἀσσυρίων τὴν π. *Bush.* & *Hen.*

d Προσγινομένων] Προσγινομένων δ' αὐτῷ πλ. *Bush.* & *Hen.*

e Αὐτοὺς ἀπωσάμενοι,] Ita *Big.* (*Coll. Voss. Cocceius*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν.

f Ὀθνίηλος δὲ,] Iam Γοθονιῆλος in *Cod. Vat.* Κενίαζος in *Editis.* Κενέζος *Samb.* Κενάζος (*Coll. Voss.*) *Big.*

g Πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πεῖραν αὐτῷ λαμβάνει &c. sex vocibus omissis. proclivi admodum errore ex similitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res est.

h Τεσσαράκοντα,] Πεντήκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum.*

i Δὲ τούτου πάλιν] Sic *Big* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτοῦ.

k Ἔτι μᾶλλον] Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.*

l Ἐγλῶνα,] Ita *Vat.* Ἐγλῶνα *Bas.* & *G.* Αἰγλῶνα τὸν τῶν Μ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ἐγλώμ LXXII. Αἰγλὼν *Zonar.*

m Καὶ τοὺς φρονήματι] Sic cum *Cod. Vat.* καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* καὶ τοῖς φρονήματι τ. ἄ. διαφέρουσι. HUDS. Lege τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα. COCC.

n Ἐπιτάξαι τελεῖν.] Ἐπιτάξαι *Big.* & *Samb.*

o Ἱεριχοῦντι] *Sc.* alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16. 34.) instauratæ ruderibus.

p Βασίλειον,] Ita *Vat. Bas. G.* & *Zonaras.* βασιλείαν *Big. Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* quin & καὶ ταύτην ἀποδείξας adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

q Παρέλιπεν·] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Bush.* in *cæteris* παρέλειπεν.

r Ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη.] Εἰς ὀκτ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.*

s Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deest vox Ἰσραηλιτῶν. pro ea αὐτῶν habent *Bush. Hen.*

t Ἱκετείαις] *Al.* ἱκεσίαις.

v Ἐπὶ τοῖς Μωαβίταις] Ὑπὸ *Big.* & *Samb.*

u Ἠού-

vit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exsequenda corpore validissimus, melior manuum sinistrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipse habitabat, familiarior vero factus est Egloni, *quippe* muneribus ipsum *sibi* concilians & pleniori obsequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, sica sub veste accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem æstatis tempus, &, cum jam meridies esset, remissius agebant custodes, aut propter æstum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æstati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit. nam soli erant, Rege famulos qui *tum forte* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in solio, & timor incessit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipsum igitur suscitavit, dicens se habere somnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod somnium esset auditurus, è throno exsiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clausis post se foribus; ac famuli *interim* quiescebant, regem in somnum delapsum esse rati.

Jerichuntini, occiso Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicatâ, ipsos hortabatur ut sese in libertatem assererent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipsi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum sonitu significarent. hisce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domestici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam advesperasceret, veriti ne quid ei novi & insoliti contigisset, in cubiculum ingressi sunt. Cumque mortuum invenissent, consilii inopes hærebant; & antequam præsidia in agmina cogi poterant, illis magno numero superveniunt Israëlitæ. Et alii quidem è vestigio perempti sunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Israëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà transitus erat, persequentes eos interimunt: & in ipso trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quisquam è manibus ipsorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è servitute Moabitica liberati sunt. Ehudes autem, ob hanc causam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuisset: vir *sane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non fecisset, *omni* laude dignus. Ac post hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio succedit Sanagarus. Jud. c. 3.

Μωαβίτας ὕβρεως. [x] ἠλευθέρωσε δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

β΄. Τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς νεανίας, [y] Ἠούδης μὲν τοὔνομα, Γήρα δὲ πατρὸς, τολμῆσαί τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα [z] χρῆσθαι δυνατώτατος, τῶν χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ [a] ἀπ' ἐκείνης τὴν [b] πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲν ἐν Ἱεριχοῦντι καὶ αὐτός· συνήθης δὲ γίνεται τῷ Ἐγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, [c] καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα προσφιλὴς τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσῄει πρὸς αὐτόν· ἀρχὴ δ' ἦν θέρους, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσούσης, ἀνεῖντο αἱ φυλακαί, [d] ὑπό τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Ἐγλῶνι ὁ νεανίσκος· διέτριβε δ' ἐν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς θέρος ἔχοντι· πρὸς ὁμιλίαν ἐτράποντο. μόνοι δ' ἦσαν, τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς εἰσιόντας τῶν θεραπόντων [e] ἀπιέναι κελεύσαντος, διὰ τὸ πρὸς Ἠούδην ὁμιλεῖν. [f] καθῆστο δ' ἐπὶ θρόνου, καὶ δέος εἰσῄει τὸν Ἠούδην μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δῷ καιρίαν πληγήν. ἀνίστησιν οὖν αὐτὸν, ὄναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτῷ δηλῶσαι τοῦ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τοῦ ὀνείρου [g] ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ἠούδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον [h] καταλιπὼν, ἔξεισι [i] προσκλείσας τὴν θύραν. οἵ τε θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα.

γ΄. Ὁ δὲ Ἠούδης τοῖς Ἱεριχουντίοις ἀποσημήνας κρυφαίως, παρεκάλει τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως [k] τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἦσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τοὺς ἀποσημαίνοντας κέρασιν [l] οἰῶν. τούτοις γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐγλῶνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ [m] καθειστήκεσαν· καὶ πρὶν τὴν φρουρὰν συστραφῆναι, [n] τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν παραχρῆμα ἀναιροῦνται· οἱ δ' εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς ἐπὶ τὴν [o] Μωαβῖτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δ' ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ἰσραηλῖται, προκατειληφότες τοῦ Ἰορδάνου τὴν διάβασιν, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὴν διάβασιν πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι. διέφυγε δ' οὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ἠούδης δὲ, τῆς αἰτίας ταύτης πραχθείς τι τοῦ πλήθους [p] ἅπαντος ἡγεμονίας, τελευτᾷ, τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν [q] ὀγδοήκοντα κατασχὼν, ἀνὴρ καὶ δίχα τῆς προειρημένης πράξεως ἐπαίνου δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μετὰ τοῦτον [r] Σανάγαρος, ὁ Ἀνάθου παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέστρεψε τὸν βίον.

Χ Σ Θ.

x Ἠλευθέρωσε] Ἠλευθέρωσαν soli *Big.* & *Samb.*

y Ἠούδης] Ita cum *Samb.* in *summariis*, p. 177. quam videsis. In *Editis*, *Aliisque* Ἰούδης. atque ita vel Ἰούδης in suis *Josephi* codicibus legerat *Zonaras.*

z Χρῆσθαι δυνατώτατος,] Χρῆσθαι Big. & *Samb.*

a Ἀπ' ἐκείνης] Καὶ ἐκείνης *Big.* (*Coll. Voss.*) καὶ ἀπ' ἐκείνων *Samb.*

b Πᾶσαν ἰσχὺν] Ἅπασαν *Big. Samb.* & *Vat.*

c Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* In *Editis*, *Aliisque* καὶ διὰ τοῦτο. mox τὸν non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

d Ὑπό τε τοῦ καύματος,] Καὶ ὑπὸ τε τοῦ κ. *Vat*

e Ἀπιέναι κελεύσαντος,] Ἀπιέναι κελεύσαντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἀπεῖναι κελεύσαντος *Vat.*

f Καθῆστο] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* καθῆστο.

g Ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου.] Avertit *Hen. Bud.* & *Vet. Interp.*

h Καταλιπὼν,] Ἐγκαταλιπὼν *Big.* & *Samb.*

i Προσκλείσας τὴν θύραν.] Προσκλείσας *Idem.*

k Τοῦτ' ἀκούσαντες,] Vocem τοῦτο inserui è *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interp.*

l Οἰῶν.] Illud οἰῶν ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

m Καθειστήκεσαν·] Καθεστήκεσαν *Big.* καθεστήκεσαν *Vat.* & *Samb.*

n Τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν] Τὸ τῶν Ἰσρ. *Samb.* (*Coll. Voss.* & *Big.*) & *Vat.*

o Μωαβῖτιν σωθησόμενοι] Μωαβῖτιν *Samb.*

p Ἅπαντος ἡγεμονίας,] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

q Ὀγδοήκοντα] Οὕτω malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Habetur expressum (inquit *Usserius* in *Chron. S.* p. 208) in *Jud* c. 3. v. 30. *&* *quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Israëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni verisimilitudine est alienissimum) sed quod occiso per *Ehudem* Eglone, cui per annos XVIII. Israëlitæ servierant, quiescere cœperit terra anno LXXX°. post priorem pacem ab Othniele illi restitutam.

r Σανάγαρος.] Σάγγαρος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σαμγὰρ juxta *Bibl. Hebr.* Σαμγὰρ LXXII. Σαμάγαρος scribendum esse censet *Drusius.*

ε Ηυ-

ΚΕΦ. ε΄.

Ὡς Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Ἰσραηλῖται δὲ πάλιν· οὐδὲν γὰρ ἐπὶ διδαχῇ τοῦ κρείττονος ἐλάμβανον τῶν πρότερον [s] ἠτυχημένων, ὑπό τε τοῦ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [t] πρὶν ἢ καὶ τῆς ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ [v] Ἰαβίνου τοῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦνται. ἦν γὰρ ἐξ Ἀσώρου πόλεως ὁρμώμενος· αὕτη δ' ὑπέρκειται τῆς [x] Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατοῦ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [y] τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [z] ηὐπόρει. ταύτης οὖν στρατηγῶν τῆς δυνάμεως [a] ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν φόρους.

β΄. Εἴκοσι μὲν [b] οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε [c] αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυστυχίας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τοῦ Θεοῦ [d] πλεῖον δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὴν ὕβριν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν [e] ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι τοῦ λοιποῦ, σωφρόνως συνδιδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς περιφρονήσεως τῶν νόμων ὑπάρξαι, [f] Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν δὲ σημαίνει τοὔνομα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ [g] περιιδεῖν ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τῆς [h] Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἀστραπὴ, κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν.

γ΄. Μεταπεμψαμένη δ' ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ἐπιλέξαντα τῶν νέων μυρίους [i] ἐκέλευε χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἀποχρήσειν γὰρ [k] τοσούτους, τοῦ Θεοῦ προειρηκότος, καὶ νίκην ἐπισημαίνοντος. Βαράκου δὲ φαμένου [l] οὐ στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, „σὺ μὲν, εἶπε, γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος „ὅσον δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ οὐ παραιτοῦμαι". καὶ συναθροίσαντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς [m] Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδεύονται τῶν πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, [n] καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τὴν συμβολὴν ποιῆσαι κατ' ἐκείνην κελεύουσα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτοὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

δ΄. Συνῆψαν οὖν, καὶ προσμιχθέντων αὐτῶν [o] χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· [p] τόν τε ὑετὸν κατὰ προσώπων ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος, τὰς ὄψεις αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους αὐ-

CAP. V.

Quomodo Chananæis eos dura servitute prementibus per annos XX. à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos XL.

VI.

Rursus autem Israëlitæ, (meliora enim ex prioribus *suis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica servitute respirarent, à Jabino Chananæorum rege sub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Asoro ortus (hæc vero sita est super Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Sisares, apud Regem dignitate primus, Israëlitas cum eo congressos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

Jabinus, Chananæorum rex, Israëlitas subjugat, crudeliterque dominatu premit. Jud. cap. 4.

2. Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deusque illarum protervos & in ipsum ingratos animos diutius subigere voluit. Qui tandem prudenter resipiscentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidisse, Deboram quandam vatem (apem enim significat nomen istud juxta linguam Hebraïcam) *adeuntes* obsecrant, ut Deum precibus exoraret, ut fortem illorum misereretur, nec eos despiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem salutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur significat ex Hebræorum dialecto.

Baracus & Debora illis pristinum statum reddiderunt. Jud. c. 4.

3. Debora autem, Baraco accersito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hostes proficisceretur. tantum enim copiarum sufficere præsertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, se nolle exercitum ducere, nisi & ei imperio juncta esset, indignata, "tu quidem, ajebat, "mulieri de honore impertiris, quem Deus in te "contulit, ego vero *illum* non recuso". Ac cum decem millia collegissent, castra posuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Sisares, Rege hoc ipsum imperante: & non longe ab hoste cum exercitu consedit. Israëlitas autem & Baracum, hostium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, jussitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipsos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum.

4. Pugnam itaque ineunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempestas; cum largo imbre & grandine: ventusque in adversos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint usui.

s Ἠτυχημένων,] In *Editis*, *Aliisque* ἀτυχημένων, sed cum τὸ ἠτυχημένων habeant *Big.* & *Samb.* leviculà cum mutatione malui ἠτυχημένων. præsertim cum ita legisse videatur *Vet. Interpr.*

t Πρὶν ἢ] Qui id potest dici (inquit *Schotanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annott.* ad v. 12.

v Ἰαβίνου] In quibusdam *MSS.* (*Coll. Voss. Big.*) Ἀβίνου. in LXXII. Ἰαβὶν aut Ἰαβείν.

x Σεμεχωνίτιδος λίμνης] Utrum Σεμεχωνίτιδος vel Σαμαχωνίτιδος (nam utroque modo apud *Josephum* scribitur) verior sit scriptura, aliorum esto judicium.

y Τρισχιλίων] *Josephum* erroris arguunt *Bochartus* & *Schotanus*, quod in *S. Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC.

z Ηὐπόρει.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* εὐπόρει.

a Σισάρης,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Σισάρα LXX. Σισάρας *Zonar.*

b Οὖν ἔτη] Illud οὖν inserui è *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αὐτοὶ φρονεῖν] Αὐτοὶ non agnoscit *Vat.*

d Πλεῖον δαμάσαι] Πλεῖον χεῖρον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* πλεῖον χεῖρον *Big.*

e Ἀγνωμοσύνην.] Ἀγνωμοσύνην, [illegible] διχ. τ. π. λ. σωφρόνως [illegible] ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα &c. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Δεβώραν] Ita *Bas. G. Glycas*, *Aliique*. Δαβώραν *Big.* & *Samb.* Δεβώραν *Vat.* Δεββώρα LXX. Δεβώρα *Zonar.*

g Περιιδεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπεριδεῖν in *Editis*, *Aliisque*. Vide p. 285. v. 11.

h Νεφθαλίτιδος] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος.

i Ἐκέλευε χωρεῖν] Ἐκέλευσε *Big.* & *Samb.*

k Τοσούτους,] Τοσούτους *Iidem.*

l Οὐ στρατηγήσειν] Ex *Big.* & *Samb.* οὐ reposui pro μὴ *Editorum*, *Aliorumque.*

m Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* atque *Josephus* ipse in *Vita sua.* Ἀταβυρίῳ in *Editis*, hic loci.

n Καταπλαγέντας] Καταπλαγέντας *Big.* & *Samb.*

o Χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ὄμβρος *Bas. G. Epiphan.* & *Zon.*

p Τόν τε ὑετὸν] Ὅ, τε ὑετὸς κατὰ πρόσωπον ἠλαύνετο τῶν Χαναναίων, ὥστε τὰς ὄψεις αὐτῶν ἐπισκοτεῖν legisse videtur *Epiphanius.*

q Κα-

usui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Israëlitas vero tempestas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos sumebant, cogitantes Deum sibi in auxilium venisse: adeo ut * in medios hostes irruentes, ingentem eorum stragem ediderint. ac alii quidem ab Israëlitis; alii vero suo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent.

Sisares, Jabinensium dux, à Jale, muliere Cenetide, occisus. Jud. c. 4.

Sisares autem, ut vidit suos terga vertere, è curru exsiliens fuga delatus est ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut eum celaret excepit, & potum poscenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibisset, *gravi* somno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in solum adigit; ac militibus Baraci post paululum venientibus terræ affixum ostendit. Atque sic quidem victoria ipsa, prout vaticinata fuerat Debora, cessit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Asorum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæso urbem funditus diruens, Israëlitarum imperium tenuit annis XL.

τοῖς εἶναι καὶ τοὺς σφενδονήτας. εἴτε ὁπλίτης διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν οὐκ εἶχεν. τοὺς δὲ Ἰσραηλίτας ἧττόν τι ἔβλαπτε [q] κατόπιν γενόμενος ὁ χειμὼν, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· οἱ δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας ἵππου ταραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς [r] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας τοῦ ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται πρός τινα τῶν [s] Κενετίδων γυναῖκα, [t] Ἰάλην ὄνομα· ἡ κρύψαι τε ἀξιοῦντα δέχεται, καὶ πιεῖν αἰτήσαντι [v] δίδωσι γάλα διεφθαρὸς ἤδη· ὁ δὲ πιὼν ὑπὲρ μέτρον δαψιλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται. ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένου σιδηροῦν ἧλον ἐλάσασα σφύρᾳ [x] διὰ τοῦ κροτάφου αὐτοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [y] ἐπιδείκνυσι τῇ γῇ προσπεπαρμένον. καὶ οὕτως μὲν ἡ νίκη αὕτη περιέστη, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ἄσωρον, [z] Ἰαβῖνόν τε ὑπαπαντήσαντα κτείνει, καὶ, τοῦ στρατηγοῦ πεσόντος, καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

VII.

CAP. VI.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Israëlitis inferentes, & eos superarunt & terram per septem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos XL.

ΚΕΦ. ϛ΄.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτοὺς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Israëlitæ à Madianitis victi, duroque imperio habiti. Jud. c. 6.

DEfuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, post hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium* advocatis, bellum intulerunt Israëlitis; *eosque acie* congressos prælio superarunt, & frugibus igne vastatis prædam abegerunt. Cumque hæc per septem annos continuos facerent, Israëlitarum universi in montes concesserunt, & loca campestria reliquerunt: atque, cuniculos *sibimet* agentes & speluncas, quicquid hostium è manibus evaserat in illis ut servaretur deposuerunt. Nam Madianitæ, æstatis tempore expeditionem facientes, hyemem Israëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus conversi sunt, ab ipso salutem implorantes.

VIII.

Gedeoni angelus forma adolescentis apparet, eumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.

2. Ac Gedeon Joasi filius, unus è paucis de tribu Manassitide, spicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hostes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adstante adolescentis specie, & beatum Deoque charum prædicante; commode respondens dixit, siquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice areæ uteretur. Illo vero jubente bono esse animo, & conari ut libertatem recuperaret, subjiciebat, fieri non posse:

ΤΕλευτήσαντος δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, παρακαλέσαντες Ἀμαληκίτας τε καὶ Ἄραβας, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· [a] καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δῃώσαντες τὴν λείαν [b] ἀπήγαγον. τοῦτο δὲ ποιούντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνεστάλη τὸ πλῆθος, καὶ τῶν πεδίων ἐξεχώρουν· ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, κατὰ ὥραν [c] θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πονησάντων αὐτῶν εἰς ἃ βλάψωσι. λιμὸς δὴ ἦν καὶ σπάνις τροφῆς· καὶ τρέπονται πρὸς [d] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ, σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

β΄. [e] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου παῖς, [f] Μανασσήτιδος φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράγματα σταχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὴν ληνὸν ἔκοπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἅλωος. φαντάσματος δὲ αὐτῷ παραστάντος νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος εὐδαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, ὑποτυχὼν, τοῦτο γοῦν, ἔφη, τεκμήριον τῆς [g] εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ ληνῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἅλωος χρῆσθαι. θαρρεῖν δὲ παρακελευσαμένου, καὶ πειρᾶσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνα-

q Κατόπιν] Ita *MSS.* male editi κατ' ὄπιν.

* *In medios hostes irruentes*,] Ita placuit vertere, non *per medios hostes erumpentes*, quod est, διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ut p. 286. in fine.

r Αὐτῶν ἀποθανεῖν.] Abest αὐτῶν *Big.* & *Samb.*

s Κενετίδων γυναῖκα,] Ita *Bas.* & *G.* Est tamen qui malit Κενεδίδων, vel Κιναίδων. in quinque *MSS.* & *Epiphanio* Κενεδίδων, vitio sane vetusto. Κιναίων *Vat.* Vide *Interpp.* LXXII. *Jud.* c. 4. v. 17

t Ἰάλην ὄνομα·] Ἰαὴλ LXX.

v Δίδωσι γάλα] Ita *Big. Samb. Hen. Busb. Glycas* & *Zon.* γάλα δίδωσι *Bas.* & *G.* γάλα δίδωσι· διεφθαρὸς γὰρ ἦν juxta *Epiphanium.*

x Διὰ τοῦ κροτάφου αὐτοῦ διέπειρε] Sic *Bas. G. Epiphan. Zonar.* & *Glycas.* διὰ τοῦ στόματος κατὰ τοῦ χελωνίου διέπειρε τὸ ἔδαφος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. insigni varietate, fortasse à manu *Josephi.*

y Ἐπιδείκνυσι] Ἐπεδείκνυε *Hen.* & *Busb.*

z Ἰαβῖνόν] Ἰαβινόν τε *Samb.* Ἰαβινεὶ τε *Busb.* Ἰαβῖνόν τε *Hen.*

a Καὶ μάχῃ νικῶσι] Καὶ μάχῃ τε *Samb.* & *Vat.* statim τοὺς μαχητὰς *Hen.* & *Busb.*

b Ἀπήγαγον.] Ἐπήγαγον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ὑπήγαγον *Hen.* & *Busb.*

c Θέρους στρατεύοντες,] Θέρεος *Big.* & *Samb.* more *Thucydidis.* In *Bas. G. Alisque* θέρους, lingua communi, ut sup. cap. IV. §. 2. in medio.

d Ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μάλ' Ἀττικῶς. In *Editis*, *Alisque* ἱκετείαν.

e Καὶ Γεδεὼν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* Γεδεὼν ὁ Ἰώσου παῖς in *Editis.* Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰώσου παῖς *Hen.* & *Busb.* Γεδεὼν δὲ ὁ Ἰώσου παῖς juxta *Vet. Interpr.*

f Μανασσήτιδος] Sic *Bas. G.* & *Vat.* Μανασσίτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* rectius forsan.

g Εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* εὐδαιμονίας *Bas. G. Vat. Alisque.*

h Με νῦν ἀντὶ] Illud με inserui ex *Big. Samb. Bas.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Alisque* desideratur.

ὁ Δε-

ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τήν τε γὰρ φυλὴν ἐξ ἧς ὑπάρχει πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ἐπινοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ἰσραηλίταις, αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

γ΄. Τοῦτ' οὖν διηγούμενος ὁ Γεδεὼν τισὶ τῶν νέων, ἐπιστεύετο· καὶ παραχρῆμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἦν τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἐπιστὰς δὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι, τήν τε ἀνθρωπίνην φύσιν [i] αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλου, καὶ πρὸς τοὺς ἀρετῇ διαφέροντας ἀπεχθανομένην· ὅπως τε [k] μὴ τὴν νίκην παρέντες τοῦ Θεοῦ δοκεῖν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τῆς αὐτοῦ [m] τὸ ἔργον, συνεβούλευε περὶ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν κατακλιθέντας, [n] καὶ οὕτως πίνοντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπευσμένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ [p] κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες ηὑρέθησαν ταῖς χερσὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ τεταραγμένως. ἐφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

δ΄. Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος· καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ Θεὸς προειρήκει· τοῦ δέους αὐτὸν ἀπαλλάξαι βουλόμενος κελεύει, [r] προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν ταῖς [s] Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πεισθεὶς δὲ [t] ᾔει, [v] Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστε ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μάζαν ἐδόκει κριθίνην, [x] ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ [y] συνιδεῖν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὡμολογῆσθαι τυγχάνειν, τοῦ δ' Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἐστὶν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν [z] μεγαλοφρονοῦν τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεὼν, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φὴς [a] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.

ε΄. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα [b] φρονηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· [c] καὶ κατὰ [d] τετάρτην μά-

nam & tribui, ex qua esset, numerum deficere; seque juvenem *admodum* esse, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deesset se suppeditaturum pollicebatur; & victoriam Israëlitis daturum, modo ipse exercitum ducere non gravaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibusdam enarraret, fidem inveniebat: & e vestigio ad acie dimicandum praesto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, ut sese nimium diligerent, & alios virtute praecellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo esse videri aegre concedentes, *eam* sibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur ut opis divinae rem esse addiscerent, consilium dedit, ut, cum aestas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione & tumultu, id facere crederet prae metu & ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui prae metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum jussit Deus, ut eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Jordanem fluvium posuerunt; die proximâ trajecturi.

Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui rapim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.

4. Gedeone autem timore perculso, (nam & nocte hostes ut aggrederetur Deus praeceperat) volens eum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus sibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse & fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus eat sibi videre mazam hordeaceam, prae vilitate vix hominibus comedendam, per castra provolutam, Regis tentorium, & *dein* quae militum omnium essent, ire dejectum. ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipsi conjecisse in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum sine controversia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis universi vilissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: & id quod inter Israëlitas jam magnanimitatem prae se ferat, esse Gedeonem ejusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

Madianita somnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone subauditum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit & fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quae indicaverat, ad jussa exsequenda parati erant: ac circa quar-

Gedeon pulchro strategemate hostes aggreditur, qui territi in mutuas caedes corruunt & magna cum strage fusi sunt & fugati. Jud. c. 7.

i Αὐτοφίλαυτον] Αὐτῷ φίλαυτον Big. & Samb.

k Μὴ τὴν νίκην] Ita cum Big. Samb. Gall. 1. & Epiph. μὴ deest in reliquis.

l Νομίζωσιν ἰδίαν,] Sic Big. & Samb. νομίσωσιν Hen. & Busb. νομίζουσιν in Editis, Aliisque

m Τὸ ἔργον,] Αὐτῷ ἐν τῷ ἔργῳ Samb. (Coll. Voss.) & Gall. 1. De hoc loco videsis Gatakeri Advers. Miscell. l. 2. c. 18.

n Καὶ οὕτως πίνοντας,] Καὶ οὕτως πίνοντας εὐψύχως καθελοῦντα Hen. & Busb.

o Νομίζειν ὑπὸ δειλίας] Ita Bas. G. Aliique. hic δὲ inserunt Big. & Samb. τούτους δ' ἄλλως νομίζειν ὡς καταπεπληγότας Vat.

p Κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ] Τοῦ Γεδεῶνος κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας Big. Samb. & Epiphan.

q Δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου,] Δὲ in δὴ mutavi auctoritate Vet. Interpr.

r Προσλαβόντα] Προσλαβέσθαι ἕνα τῶν στρατιωτῶν Hen. Busb. & Zon. προσλαβόντα ἕνα τῶν στρ. Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan.

s Μαδιανιτῶν] Ita Big. Samb. Aliique. Μαδιηνιτῶν Bas. & passim Vat.

t Ἤει,] Ita cum Big. Samb. Busb. Hen. (Coccejo) & Gall. 1. in Editis, Aliisque ἦν.

v Φαρὰν] Sic cum Vet. Interpr. & juxta LXX Jud. c. 7. v. 10. Φρουρὰν Bas. G. Aliique. Φρουρὸν Samb. unde forsan aliquis maluerit Φαρὰν sive Πουρὰν cum Hebraico textu.

x Ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις] Ἀπ' εὐτελείας Big. Samb. & Gall. 1.

y Συνιδεῖν ἐπῆλθε.] Ita Samb. (Coccejus) & Schotanus. in Editis, Aliisque συνιδεῖν.

z Μεγαλοφρονοῦν] Μέγα φρονοῦν Big. Samb. & Gall. 1. καὶ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις μέγα φρονοῦν ἂν εἴη Γεδεὼν, legisse videtur Epiphan.

a Ἰδεῖν τὰς σκηνὰς] Ita Big. & Samb. in Editis, Aliisque εἰδέναι.

b Φρονηματισθέντες] Ita cum Big. Samb. (Coccejo) & Vat. in Editis, Aliisque φρονηματισθέντες.

c Καὶ κατὰ] Καὶ κατὰ τετάρτην τῆς νυκτὸς φυλακὴν Busb. Hen. & Zon. καὶ κατὰ τὴν τετάρτην μάλιστα φυλακὴν Epiphan.

d Τετάρτην μάλιστα φυλακὴν] Et inter Judaeos 4 φυλακαὶ fuere noctis. REL.

quartam fere vigiliam copias suas educebat Gedeon, in quatuor cohortes divisas. atque singulæ centenæ erant. Gestabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incursus illorum ab hostibus præsentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hostium autem castra multum spatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis esset camelorum numerus) &, per gentes distributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoste abessent, signo dato, cornubus sonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore sublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipsum exsequuti sunt. Magna autem perturbatio & terror homines invasit vix somno suscitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hostibus interempti sunt: plures vero à sociis, quod magna esset inter eos sermonis diversitas. ac cum semel in tumultu esse cœperunt, obvios omnes pro hostibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Israëlitas pervaserat, arma corripiebant: & persequuti deprehendunt hostes in cava, torrentibus circumdata, cum trajicere nequirent, regione. atque illos undique obsidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod supererat exercitus secum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Israëlitis castra posuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, sed cum toto exercitu eos insequutus, & *cum iis* congressus hostes universos interimit: cæterosque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipso autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis cessit. Gedeon vero, reversus in Ephran patriam suam, Moabitarum reges morte afficit.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæsi; deinque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

6. Cæterum tribus Ephraïmitis, ægre ferens prosperos Gedeonis successus, bello eum petere decreverat, *ipsi* objiciens, quod re prius secum non communicata cum hostibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir esset modestus & omni virtute excellens, respondit se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum esse, sed jussu divino: & victoriam nihilo minus illorum esse ajebat, quam suam ipsorum qui militassent. Atque his verbis sedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebræos, quam rebus contra hostes præclare gestis. illos enim, cum foret ut civilis oriretur seditio, ab ea liberavit. Verum hujus *in eum* contumeliæ tribus hæc supplicium luit; quod suo tempore declarabimus.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraïmitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

7. Gedeon autem, cum ei in animo esset imperium deponere, compulsus est id retinere per an-

Imperium cum vita deponit, & in Ephra sepelitur. Jud. c. 8.

λιστα φυλακὴν πρώτην τὴν αὐτοῦ στρατιὰν Γεδεὼν, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες [e] ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ καταφανὴς τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κριοῦ [f] κέρας. ἐχρῶντο δὲ [g] τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ κατὰ [h] τὰ ἔθνη νεμηθέντες ἐφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, προειρημένον αὐτοῖς, ἐπεὶ ἂν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, [i] κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας καταξάντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν [k] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν Θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσαντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι τι ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τῇ γλώσσῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν, πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. [l] φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ισραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους διαπεράσαι, χωρίῳ. καὶ περιστάντες κτείνουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, [m] Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς [n] περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν [o] ἐπάγοντες· ἦσαν δὲ [p] ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύονται πόῤῥω πολὺ τῶν Ισραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγόρευσε πονῶν, ἀλλὰ διώξας μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, [q] Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [r] ἀνήγαγεν. ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [s] συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, παραγενόμενος εἰς [t] Ἐφρὰν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

ϛ'. Ἡ δ' [v] Ἐφραΐμου φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος εὐπραγίᾳ δυσχεραίνουσα, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν [x] διεγνώκεισαν, τὸ μὴ [y] προσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [z] ἐστρατευκότων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τῆς ἐπὶ τῶν πολεμίων εὐπραξίας. ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐῤῥύσατο. τῆς μέντοι γε ὕβρεως ταύτης ἡ φυλὴ δίκην ἐξέτισεν· ἣν δηλώσομεν κατὰ καιρὸν ἴδιον.

ζ'. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βραβεύων αὐτοῖς

e Ἀμφορέας] Φαρέτρας κενὰς legerat *Epiphan.*
f Κέρας.] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præcesserit κριοῦ.
g Τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος.] In *cæteris* τούτοις, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι.
h Τὰ ἔθνη] Articulus abest *Big.* & *Samb.*
i Κέρασί τε] Sic cum *Hen. Bosb.* & *Epiphan.* σάλπιγγί τε in *Editis*, *cæterisque.*
k Λαμπάδων ἀλαλάξαντες,] Ἐπὶ τὰς παλάμας post λαμπάδων inserunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. & *Vat.*
l Φόνος δὲ πολὺς ἦν,] Ita cum *Cod. Vat.* φόνος τε π. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ φόνος τε π.
m Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον.] Sic *Big. Samb. Hen. Bosb.* & *Epiphan.* ut & Ὠρὴβ & Ζὴβ *Zonara* & LXX. in *Editis*, *Aliisque* Ὠρηβὸν τε καὶ Ζῆβον.
n Περιλειφθέντας] Παραληφθέντας *Hen.* & *Bosb.*
o Ἐπάγοντες] Ἄγοντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
p Ὡς μύριοι καὶ] Illud ὡς abest *Big.* & *Samb.*

q Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν] Ita placuit edere, cum Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν haberet *Vat.* & Ζεβεὲ καὶ Σαλμανὰ LXXII. Ζεβὴν καὶ Σαμάβαναν *Bas.* & *G.* Ζεβὴν καὶ Ζαρμάνα *Epiphan.* Ζεβέδην καὶ Ζαρμούνην (Ζεβέδην καὶ Ζαρμούνην *Coll. Voss.*) καὶ Σαλμανὰν *Big.* Ζεβέδην καὶ Ἐξαρμούνην *Gall.* 1. Ζεβέδην καὶ Σαρμούνην *Samb.* Ζεβεὲς καὶ Ζαβάνας *Hen.* & *Bosb.* Est qui conjicit Ζεβὴν καὶ Σαλμάναν à *Josepho* fuisse.
r Ἀνήγαγεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliisque* ἤγαγεν.
s Συστρατευσάντων] Συστρατευσαμένων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
t Ἐφρὰν τὴν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Bosb.* ut *Jud.* c. 8. v. 27. Ἐφραὶμ *Bas.* & *G.*
v Ἐφραΐμου] Sic *Big. Vat. Hen.* & *Bosb.* Ἐφραΐμου *Bas. G.* & *Samb.*
x Διεγνώκεισαν,] Διεγνώκει, τὸ μ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. διεγνώκει, τὸ μ. *Vat.*
y Προσαγγεῖλαι] Προαγγεῖλαι *Vat.*
z Ἐστρατευκότων εἶναι.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατευσάντων in *Editis*, *Aliisque.*

a Te-

τοῖς τὰ δίκαια, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδίζουσι. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [a] πληρούμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν [b] Ἐφρὰν τῇ πατρίδι θάπτεται.

nos quadraginta, judiciis præsidens, & singulis de litibus *suis* cum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum justa senectute obiisset, apud Ephran in patria *sua* sepultus est.

ΚΕΦ. ζ.

Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

CAP. VII. IX.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

Παῖδες δὲ ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δὲ εἷς ἐκ παλλακῆς [c] Δρουμᾶς, Ἀβιμέλεχος τοὔνομα, ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ἐπὶ Σίκιμα [d] πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, [e] οἳ διὰ πλῆθος ἀδικημάτων ἦσαν ἐπίσημοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ κτείνει πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, πλὴν [f] Ἰωαθάμου. σώζεται γὰρ οὗτος διαφυγεῖν εὐτυχήσας. Ἀβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὑτὸν ὅ, τι βούλεται ποιεῖν [g] ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοὺς τοῦ δικαίου προϊσταμένους ἐκπικραινόμενος.

Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per caedem fratrum omnium, praeter Joathamum. Jud. c. 9.

Erant autem ei filii è thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero spurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis erant insignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratresque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus servatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defensoribus inimicus infensusque.

β. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικιμοῖς οὔσης ἑορτῆς, καὶ τοῦ πλήθους παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ [h] Ἰωάθαμος, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ [i] Γαριζείν· ὑπέρκειται δὲ τῆς Σικιμίων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τοῦ πλήθους ἡσυχίαν αὐτῷ παρασχόντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γενομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνῇ [k] ἀνθρωπίνῃ χρώμενα, συνόδου γενομένης αὐτῶν, δεηθείη συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης δ' ἐκείνης, διὰ τὸ τῆς τιμῆς τῆς ἐπὶ τοῖς καρποῖς οἰκείας οὔσης ἀπολαύειν, οὐχ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγενομένης, τὰ δένδρα τῆς ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι φροντίδος οὐκ ἀπελείπετο, ἐδόκει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν παρασχεῖν· καὶ ἡ ἄμπελος [l] χειροτονουμένη, τοῖς αὐτοῖς τῇ συκῇ χρησαμένη λόγοις, παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἐλαιῶν ποιησαμένων, ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ [m] αὐτῆς ἄρα παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· πυρεῖα δὲ ἀγαθὴ παρασχεῖν τὸ ξύλον ἐστίν· ὑπισχνεῖται τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ δεξιῶς ἔχειν. δεῖ μέντοι συνιζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον ἐπ' αὐτῇ φρονοῖεν, ὑπὸ τοῦ ἐνόντος πυρὸς διαφθαρεῖεν. τοῦτο δ' οὐ γέλωτος ἕνεκα [n] φησὶ λέγειν· ὅτι δὲ, πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπειραμένοι, περιορῶσιν Ἀβιμέλεχον ἐπὶ τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς [o] ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν διοίσειν". καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησε καὶ διῆγε λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τὸν Ἀβιμέλεχον.

Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus DCC. ante natum Æsopum. Jud. c. 9.

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, & illuc populus universus conveniret, frater ipsius Joathamus, quem fuga evasisse diximus, conscenso clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & sublata voce ut *ab omnibus* exaudiri posset, silentium ei populo præbente, obsecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "ut arbores voce humana utentes, cum in concionem coivissent, rogaverint ficum ut regnum in eas capesseret. Illa autem recusante, quod honore ex fructibus sibi propriis frui vellet, non qui ab aliis extra se proveniret, arbores à cogitatione imperium alicui deferendi non destiterunt, sed visum est eis viti principatum offerre: ac vitis, cum eam elegissent, iisdem verbis quibus ficus usa regnum deprecata est. Cum vero olea similiter honorem detrectasset, rhamnus, nam ab ipso postulabant arbores ut regnum in eas susciperet (inter ligna vero commodum est *illud* ad ignem accendendum) pollicetur se imperium accepturum esse & impigre in eo administrando se gesturum. verum illas oportet sub umbra *sua* considere: sin autem ipsi exitium struere pararent, igne ei insito absumerentur. Hæc vero *Joathamus* inquit *se* non risus movendi causa dicere: sed quod, multis beneficiis à Gedeone affecti, patienter sinant Abimelechum rerum summæ præesse, cum eo fratrum *suorum* necis participes; cujus ingenium nihil ab igne differre *sentient*". Atque ille hæc loquutus semet subduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

γ. [p] Μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ἐπὶ τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τὸν Ἀβιμέλεχον τῆς πόλεως καὶ τῆς φυλῆς. [q] οἱ δὲ κακουργεῖν τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τῆς δ' ὥρας τῆς

Sicimitæ urbe pellunt Abimelechum, & Gaalo præsidio sese tuentur. Jud. c. 9.

3. Haud multo post festum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero *& qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus in-

a Τελειούμενα.] Λεγόμενα Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Epiphan. neque hoc improbandum, neque illud.

b Ἐφράν] Ita (ut supra p. 294. v. 36.) legendum censeo, aut cum Bibliis Complutensis & Cod. Alexandrino Ἐφρά, Jud. c. 8. v. 32. Ἐφράμ Gen. Big. & Gall. 1. Ἐφραΐμ Bas. Samb. & Epiphan.

c Δρουμᾶς] Δρούμας legerat Epiphan.

d Πρὸς τοὺς] Πρὸς τοὺς τῆς μ. Hen. & Bosb.

e Οἱ διὰ πλῆθος] Forsan, ὄντα διὰ π. ἀ. ὄντα ἐπίσημοι, aut καὶ ἐπίσημος.

f Ἰωαθάμου.] Ita cum Cod. Vat. præsertim cum Ἰωάθαμ sit in LXX. Ἰωνάθου Bas. Gen. Epiphan. & Zonaras. Ἰωνάθου Big. (Coll. Voss.) Samb. Bosb. Hen. & Gall. 1.

g Ἀντὶ τῶν νομίμων] Ἀντὶ τῶν νομίμων πάντων aut vidit, aut subintellexit Epiphan.

h Ἰωάθαμος,] Coll. Big. & Voss. Ἰωνάθης.

i Γαριζείν·] Ita cum Editis hic & supra p. 253. v. 24. Γαριζεῖν Vat. Γαριζὴν Big. & Epiphan.

k Ἀνθρωπίνῃ χρώμενα,] Ἀνθρωπίνῃ Big. Samb. & Vat. Atticorum more.

l Χειροτονουμένη,] Sic in MSS. in Editis προχειροτονουμένη.

m Αὐτῆς] Eo modo Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. in Editis αὐτῇ.

n Φησὶ λέγειν·] In MSS aut φησὶ λέγω, aut λέγω φησί.

o Ἀποκτείναντες,] In quibusdam MSS ἀποκτείναντι.

p Μετ' οὐ πολὺ] Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον legisse videtur Epiphan.

q Οἱ δὲ κακουργ.] Ὁ δὲ & mox ἐφρόντιζε legisse videtur Vet. Interpr. quo modo sane scribendum, nisi subintelligamus οἱ τῆς οἰκίας domestici, aut οἱ τοῦ γένους cognati.

r Ἀφι-

intraret, proficisci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipsos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigrasset Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis suis, cum exorabant ut ipsis præsidio esset, dum vindemiatum irent. Postquam vero ille honorem acceperat, ad *opus* processerunt, unaque Gaales cum militum suorum cohorte. Itaque & fruges domum secure advehuntur, & per sodalitia epulantes jam aperte ausi sunt Abimelecho maledicere, atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem insidiis occupantes, multos ex Abimelechi satellitio comprehensos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam suaserat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus ense & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hospes Abimelechi, nunciis missis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipsum irritaret, simul etiam hortabatur ut insidias ante urbem collocaret: se enim Gaalæ persuasurum ut *ipse* contra eum egrederetur. atque ita in sua potestate fore, ut de eo vindictam sumeret. quo facto spondere se quod gratiam cum populo initurus sit. Abimelechus igitur *cum suis* in insidiis considebat; & Gaales in suburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad se approperantes, ad Zebulum clamabat, versus se tendere viros armis instructos. Illo vero dicente, cautium umbras esse, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpensa, non umbras esse ajebat, sed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non ostendis, qui vir sis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, *nonnihil* animo consternatus, manus conserit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è suis prælio cadunt: at ipse se in urbem recipit, alios secum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, cum calumniatus quasi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicasset. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egressuri essent, in locis circa urbem insidias disponit: cumque prodissent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero dispersos cursu persequuntur; & ubique cædes facta est. ac urbe diruta & solo æquata (nam sine obsidione dedita est) saleque in ruderibus ejus seminato, agmine composito processit. atque ita Sicimitæ omnes deleti sunt. Quotquot autem per regionem dissipati periculum evaserant, hi ipsi, sese in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, super eam sedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. sed Abimelechus, intellecto eorum consilio, prius ad eam cum suis omnibus copiis accessit: atque ipsemet ligni aridi fasces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpositis, ignes injiciunt & quicquid natura facibus accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, sed una cum uxoribus & liberis i-

τῆς τρυγῆς γινομένης, ἐδεδίεσαν συλλέγειν τὸν καρπὸν προϊόντες, μή τι [r] δράσῃ κακὸν αὐτοὺς Ἀβιμέλεχος. ἐπιδημήσαντος δὲ πρὸς αὐτοὺς τῶν ἀρχόντων τινὸς [s] Γαάλου, σὺν ὁπλίταις καὶ συγγενέσι τισὶν αὐτοῦ, φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δέονται παρασχεῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. προσδεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν, προῄεσαν, καὶ [t] Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁπλιτικόν. ὅ, τε οὖν καρπὸς μετ' ἀσφαλείας συνάγεται, καὶ δειπνοῦντες κατὰ [v] συμμορίαν φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Ἀβιμέλεχον· οἵ τε ἄρχοντες, ἐνέδραις καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Ἀβιμελέχου συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ. [x] Ζέβυλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Ἀβιμελέχου, ὅσα παροξύνειε Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε [y] ἀμύνασθαι. γενομένου γὰρ τούτου, διαλλαγὰς αὐτῷ μνηστεύσεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. ὅ, τε οὖν Ἀβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διέτριβεν ἐπὶ τοῦ προαστείου, καὶ Ζέβυλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ἐπιφερομένους Γαάλης πρὸς Ζέβυλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς [z] ἐπιέναι καθωπλισμένους. τοῦ δὲ [a] σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γινομένων τὸ ἀκριβὲς κατανοῶν, οὐ σκιὰς ἔλεγε τοῦτ' εἶναι, λόχον δὲ ἀνδρῶν. καὶ Ζέβυλος, οὐ σὺ μέντοι, φησὶν, Ἀβιμελέχῳ κακίαν [b] ἐπεκάλεις; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς [c] σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβούμενος συνάπτει τοῖς Ἀβιμελέχου, καὶ [d] πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δὲ αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβυλος πολιτεύεται [e] Γαάλην ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Ἀβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Ἀβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελευσομένους αὖθις κατὰ τρυγητὸν τοὺς [f] Σικιμίτας, ἐνέδραις προλοχίζεται τὰ περὶ τὴν πόλιν· καὶ προελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνεται τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δὲ ἄλλοι σκιδναμένους μετέθεον· πανταχοῦ τε φόνος ἦν. καὶ κατασκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· οὐ γὰρ ἀντέσχε πρὸς πολιορκίαν· ἅλας κατὰ τῶν ἐρειπίων σπείρας [g] προῆγε. καὶ Σικιμῖται πάντες οὕτως ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, οὗτοι, συλλεγέντες ἐπί τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, [h] τειχίσαι τε ταύτην παρεσκευάζοντο. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Ἀβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν [i] ἐπ' αὐτὴν μετὰ τῆς δυνάμεως· καὶ [k] φακέλλους ὕλης ξηρᾶς [l] περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτοῦ φέρων ταυτὸ ποιεῖν [m] τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης [n] ἐν κύκλῳ τῆς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλουσιν, [o] ὅσα τε μᾶλλον ἐξαπτεῖν φύσιν ἔχει· καὶ μεγίστην αἴρουσι φλόγα. καὶ διαφεύγει μὲν [p] ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδεὶς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο,

[q] ἀν-

r Δράσῃ κακὸν] Ita cum MSS. δράσαι in *Editis*.

s Γαάλου] Sic *Cod. Vat.* atque *Vet. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exstet Γααλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γ.λου.

t Γαάλης,] Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γαάλος *Vat.* Γάλης *Bas.* & *G.*

v Συμμορίαν] Forte συμμορίας vet. *per singulos choros.* COCC.

x Ζέβυλος] Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζέβουλος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & statim Ζέβουλος & Ζεβούλω. in *Editis* Ζέβουλος, & mox Ζεβούλου & Ζεβούλω.

y Αμύνασθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Aliis* ἀμύνεσθαι.

z Επιέναι] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἐπιέναι.

a Σκιὰς εἶναι] Σκιὰς *Samb.* ut & infra v. 15.

b Επεκάλεις] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐνεκάλεις *Bosb.* & *Hen.* ἐνεκάλεσας *Bas. G.* & *Vat.*

c Σῆς ἀρετῆς] Illud σῆς abest *Big.* & *Samb.*

d Πίπτουσι] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam πίπτει.

e Γαάλην] Πάλιν ὄνομ. *Vat.*

f Σικιμίτας] Ita *Vat.* (& *Cocc.*) in *reliquis* hic loci Σικιμίους.

g Προῆγε.] Ανῆλθε *Vat.* atque ita forsan *Vet. Interpr.*

h Τειχίσαι τε] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τειχίσαι τε.

i Επ' αὐτὴν] Sic *Bas. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτοὺς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.*

k Φακέλλους] Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.*

l Περιβαλὼν] Ita *Big. Samb. Bosb.* & *Hen.* in *reliquis* περιβάλλων.

m Τὴν στρατιὰν] Τῇ στρατιᾷ *Big.* & *Samb.*

n Εν κύκλῳ] Ex *MSS. Coll. Big.* & *Voss.* in *Editis* enim ponitur post ξύλοις. HAV.

o Οσα τε μᾶλλον] Forte ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φ. ε. καὶ μ. αἴρει φλόγα, ἐν κύκλῳ τοῖς ἐνέβαλλον. COCC.

p Απὸ τῆς πέτρας] Ita *Big.* & *Samb.* ἐκ τῆς πέτρας *Bas. G. Aliique.*

q Αν-

[q] ἄνδρες μὲν περὶ πεντακοσίους καὶ χιλίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, [r] μείζονος καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γινομένης, πλὴν ὅτι [s] κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς [t] εὐεργέτου συνέθεσαν κακὸν τηλικοῦτον.

ε'. Αβιμέλεχος δὲ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τοὺς Ισραηλίτας, μειζόνων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμοῦ [v] περιγράψων τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ [x] Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς [y] αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκευάζετο. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ [z] θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δὲ [a] Αβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτείνειν αὐτὸν, μὴ τῆς γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτοῦ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ [b] προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτην [c] ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς παρανομίας ποινὴν ἐξέτισε, καὶ τῶν εἰς Σικιμίτας αὐτῷ τετολμημένων. τούτοις δὲ κατὰ τὴν Ιωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Αβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

ς'. Τῶν δὲ Ισραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν [d] Ιαείρης ὁ [e] Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος φυλῆς παραλαμβάνει, ἀνήρ τά τε ἄλλα εὐδαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τὰς κατὰ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. οὗτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν, τελευτᾷ γηραιός· καὶ ταφῆς ἐν [f] Καμὼν πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιοῦται.

ζ'. Πάντα δὲ τὰ τῶν Εβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν [g] τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Αμμανῖται καὶ [h] Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν κατασχόντες καὶ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Εβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες [i] ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας [k] ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας [l] ἐπέφερον· παρακαλοῦντες αὐτὸν μετριάσαντα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, [m] μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Αμμανιτῶν [n] δ' ἐστρατευκότων ἐπὶ τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπήντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις [o] Ιεφθὴς, ἀνὴρ διὰ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, [p] καὶ δι' οἰκείαν [q] αὐτοῦ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς [r] μισθοφόρων. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παρασχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' οὐ προσίεται τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσειαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ περιφανῶς. οὐ γὰρ ὄντα ὁμο-

ne absumpti sunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror extitisset, nisi quod juste pœnas dederint ob tantum mali viro de se egregie merito conflati.

Fractomola à muliere ictus perit Abimelechus. Jud. c. 9.

5. Abimelechus autem, cum Israëlitis ex Sicimitarum miseriis terrorem incussisset, palam præ se ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ suæ modum esset adhibiturus quam universos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem subita incursione capit: cum vero turris in ea valida esset, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipse cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapsus, armigerum rogabat, ut se *districto ense* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujusmodi supplicium dependet pro scelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare ausus est. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *passim* dispersi, ad domum quisque suam redierunt.

Jaires rem Hebræorum administrat. Jud. c. 10.

6. Israëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manassitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commissæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuisset, ingravescente ætate obiit, & in Camone, urbe Galadena sepultus est.

Israëlitas opprimunt Palæstini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitæque & Palæstini, eos despectui habentes, cum magno exercitu regionem *vastarunt &* diripuerunt; &, cum loca ultra Jordanem occupassent, ad reliqua possidenda *fluvium* ausi sunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus resipuissent, ad Deum precibus se convertebant, victimasque ei mactabant; ipsum implorantes, ut, severitate cohibita, precibusque eorum supplicibus flexus, ab ira desisteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Jephthem ducem sibi poscunt Galaditæ. Jud. c. 11.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuissent ingressi, istius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem desiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem sumptibus suis alebat. Ad hunc igitur missis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *se* principatum suum ei concessuros esse, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipsis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifestam

q Ἄνδρες μὲν] Ἄνδρας μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους Gall. 1. ἄνδρας μὲν πεντακοσίοις καὶ χιλίοις Samb. & Vat.

r Μείζονος] Μείζω τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένην Big. Samb. & Vat.

s Κατὰ δίκην] Ita Samb. In cæteris una voce καταδίκην.

t Εὐεργέτου] Εὐεργέτου καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ legisse videtur Epiphan.

v Περιγράψων] Περιγράψειν Samb. & Big.

x Θήβας.] Urbis hujus meminit Stephanus Byzant. v. Θήβη. Vide Jud. c. 9. v. 50. 2 Sam. c. 11. v. 21. Bocharti Canaan. l. 2. c. 16. & Cellarii Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316.

y Αἱρεῖ] Ita MSS. in Editis αἱρεῖ.

z Θραύσματι μύλης] Θραύσματί τι soli Big. & Epiphan.

a Αβιμέλεχος] Sic Big. Samb. Hen. Busb. & Gall. 1. ὁ Αβιμέλεχος τὸν v. r. Bas. G. & Vat.

b Προσταχθὲν] Ita Big. Samb. & Gall. 1. in Editis, Aliisque deest αὐτῷ.

c Ὑπὲρ τῆς] Vocem ὑπὲρ omittit Vat.

d Ιαείρης] Ιαείρης Samb. & Big. Ιαειρ Zonaras è S. Bibliis. Sed hic loci, nescio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiserit Josephus tres & viginti annos Tholæ principis, Jud. c. 10. v. 1. Veruntamen in summam annorum Judicum istius regimen inserui.

e Γαλαδηνὸς] Al. Γαλαδηνὸς & infra Γαλαδηνῆ.

f Καμὼν] Malim Καμῶνι.

g Τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο] Illa τοῦ Θεοῦ καὶ è Big. (Cod. Voss.) Samb. Vat. & Epiphanio inserui, & ex iisdem ὑπεφέρετο dedi pro ἐφέρετο.

h Παλαιστῖνοι,] Al. Παλαιστηνοί.

i Ἀπὸ τῶν κακῶν,] Ὑπὸ τῶν κακῶν Big. Samb. & Vat.

k Ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ,] Ita cum MSS. in Editis ἐτράποντο.

l Ἐπέφερον] Sic Big. Samb. & Epiphan. ἐπέφερον Bas. G. Aliique

m Μεταβαλόμενος] Ita Big. Samb. Hen. & Busb. in cæteris μεταβαλλόμενος.

n Δ' ἐστρατευκότων] Ita cum Samb. in cæteris, δὲ στρατ.

o Ιεφθὴς,] Eo modo Big. Samb. Vat. & Epiphan. in Editis Ιεφθὴς & infra p. 298. v. 14. Ιεφθὴν, convenientibus Græcis codibus, ut & p. 299. v. 16. Ιεφθὴν in obliquo Ιεφθὴς Busb. & Hen. Ιεφθάε Zonaras ab Interpretibus LXXII.

p Καὶ δι' οἰκείαν] Καὶ δυνατὸν aut simile quid legisse videtur Vet. Interpr.

q Αὐτοῦ στρατιὰν] Ἑαυτοῦ Big. & Samb.

r Μισθοφόρων.] Μισθοφόρον Big. Samb. & Vat.

Πολ-

ſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

μήτριον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [s] περὶ τὴν μητέρα, δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς [t] ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐξέβαλον, [v] καταφρονήσαντες τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διετέλει ἐν τῇ [x] Γαλααδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς [y] ὁπόθεν οὖν παραγινομένους πρὸς αὐτὸν ἐπὶ μισθῷ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, καὶ ὁμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, [z] ἐστράτευε.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit, Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraelitæ*, quam ultra ccc. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν [a] τῶν πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει [b] Μασφαθῇ καθίσας τὸν στρατὸν, πρεσβείαν πέμπει παρὰ τὸν Ἀμμανίτην, αἰτιώμενος τῆς ἀλώσεως. ὁ δὲ, ἀντιπέμψας ᾐτιᾶτο τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς [c] Ἀμορραίας αὐτοὺς ἠξίου παραχωρεῖν, ὡς πατρῴας οὔσης [d] ἀρχῆθεν. [e] ἀποκρινόμενος δὲ ὁ Ἰεφθῆς, ὡς οὔτε τῆς Ἀμορραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν εὐλόγως ἐγκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Ἀμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλουσι παρεθείσης, δυνατὸν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· παραχωρεῖν τε [f] ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεοῦ κατακτησαμένου [g] ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, [h] μάχεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἔφησεν.

Ammanitarum regem profligat, cæſoſque eius perſequitur ad Maniathen uſque urbem, quæ quidem Menit aut Moni LXX, Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

Filiam ex voto temerario mactat Jephthes. Jud. c. 11.

ι'. Καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑπισχνούμενος ἂν [i] ζῶος εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ [k] συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλών τε νικᾷ παρὰ πολὺ, καὶ φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως [l] Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Ἀμμανῖτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ [m] λείας ἤλασε, καὶ τοὺς οἰκείους δουλείας ἀπήλλαξεν, [n] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑπομείναντας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ περιέπεσε, κατ' οὐδὲν ὁμοίᾳ τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ὑπήντησε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι παρθένος. ὁ δὲ, ἀνοιμώξας ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ [o] πάθους, κατεμέμφετο τῆς περὶ τὴν ὑπάντησιν σπουδῆς τὴν θυγατέρα· [p] καθιερώσειν γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῇ δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ἐπὶ νίκῃ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλευθερίᾳ τῶν πολιτῶν τεθνηξομένῃ· παρεκάλεσε δὲ, δύο μῆνας αὐτῇ παρασχόντα πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ἀποθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ [q] κατὰ τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ κατὰ τὸν προειρημένον χρόνον, [r] κατὰ τοῦτον διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὡλοκαύτωσεν, οὔτε νόμιμον οὔτε [s] τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ἐπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γενησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν [t] δόξει τοῖς ἀκούσασι.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod contan-

ια'. Τῆς δὲ [v] Ἐφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαιτο τὴν ἐπ' [x] Ἀμμανίτας ἐλασίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος [y] καὶ λείαν ἔχοι, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν· πρῶτον μὲν ἔλεγεν, ὡς οὔτε λάθοιεν αὐ-

s Περὶ τὴν μητέρα,] Κατὰ τὴν μητέρα *Big.* (*Coll. Voſſ*) & *Samb.*

t Ὑπὸ τοῦ πατρὸς,] Παρὰ τοῦ πατρὸς *Vat.*

v Καταφρονήσαντες] Ita *Samb.* καταφρ. αὐτοῦ ἀσθ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τῆς δι' αὐτὸ ἀσθ. *Vat.* καταφρ. δι' αὐτὸ ἀσθ. *Baſ.* & *G.*

x Γαλααδίτιδι καλουμένῃ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Γαλααδιτίδι. Vide *Cellarii Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 388.

y Ὁπόθεν οὖν] Ὁπόθεν οὖν παραγινομένους *Samb.*

z Ἐστράτευε.] Ἐστράτευσε *Vat.*

a Τῶν πραγμάτων πρόνοιαν,] Τῶν πρ. ἐπιμέλειαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Μασφαθῇ καθίσας] Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασφάθῃ.

c Ἀμορραίας] Ἀμοραίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Ἀμορραίας ab altera. Ἀμοῤῥαίας paſſim *Vat.*

d Ἀρχῆθεν.] Ἀρχῆς *Vat.*

e Ἀποκρινόμενος] Ἀποκρινάμενος *Big.* & *Samb.*

f Ἰδίας εἰπὼν γῆς,] Ἰδίας abeſt *Big.* *Samb.* & *Epiphan.*

g Ὑπὲρ τριακόσια] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* μετὰ τρ.

h Μάχεσθαι] Μαχέσεσθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem.

i Ζῶος] Forte σῶος COCC.

k Συντύχοι] Ita *Big.* *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* συντύχῃ *Baſ.* & *Hen.* συντύχοι in *Editis.*

l Μανιάθης·] Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Ἀμανίθας *Epiphan.*

m Λείας ἤλασε,] Λείαν *Big.* *Samb.* & *Epiphan*

n Ἐν ἔτεσιν] Ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη ταύτην ὑπ. *Big.* (*Coll Voſſ.*) & *Gall.* 1.

o Πάθους] Πένθους *Big.* & forte *Epiphan.*

p Καθιερώσειν] Ita è *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθυπέσχετο, ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιερώσει. in *Baſ.* & *Hen.* ὅτι καθιερώσειν ὑπέσχετο.

q Κατὰ τὴν εὐχήν.] Κατ' εὐχὴν *Big.* & *Samb.*

r Κατὰ τοῦτον] Μετὰ τοῦτο *Vat.*

s Τῷ Θεῷ κεχαρισμένην] Articulus abeſt *Big.* *Samb.* & *Vat.*

t Δόξει τοῖς ἀκούσασι.] Δόξῃ *Samb.*

v Ἐφραΐμου φυλῆς] Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἐφραΐμου.

x Ἀμμανίτας] Sic cum *Vat.* *Hen.* & *Baſ.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἀμμανίτας. præterea τὴν ἐπ' Αμ. ἐλασίας in *Cod. Vat.*

y Καὶ λείαν ἔχοι,] Καὶ τὴν λείαν *Big.* *Samb.* & *Vat.*

z Πε-

αὐτὸς οἱ συγγενεῖς πολεμήμενοι, καλέμενοί τε πρὸς συμμαχίαν ἐ [z] παρεγένοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπειχθῆναι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειρῶσι, τοῖς πολεμίοις ἐ τολμήσαντας εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τὸς [a] συγγενεῖς ὡρμηκότας· ἠπείλει τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μετὰ στρατιᾶς, ἣ μετάπεμπτος ἐκ τῆς [b] Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τρέψαντας, προλαβὼν μέρει τινὶ προαπεσταλμένῳ τοῦ Ἰορδάνου τὰς διαβάσεις, κτείνει περὶ δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους γεγενότας.

ιβ'. Αὐτὸς δὲ, ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [c] αὐτῇ πατρίδι [d] Σεβεῇ· τῆς [e] Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος δὲ [f] Ἰεφθοῦ, τὴν ἀρχὴν [g] Ἀψάνης παραλαμβάνει, φυλῆς ὢν Ἰούδα, [h] Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄρρενες, αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, ὃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν ἐκδὸς, τοῖς δὲ γυναῖκας ἠγμένος. πράξας δ' οὐδὲν ἐν τῷ ἑπταετεῖ [i] γενομένῳ χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. [k] Ἀψάνους δ' οὕτως ἀποθανόντος, οὐδ' ὁ μετ' αὐτὸν παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ἠλων, ἐπ' ἔτη δέκα κατασχὼν αὐτὴν, φυλῆς ὢν τῆς [l] Ζαβούλου, ἔπραξέ τι σπουδῆς ἄξιον.

ιε'. Ἀβδὼν δὲ [m] Ἐλλήλου παῖς, φυλῆς μὲν τῆς [n] Ἐφραϊμίτιδος, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [o] μετ' Ἠλωνα, μόνης ἂν τῆς εὐπαιδίας μνημονευθείη, [p] διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱοὶ δ' ἦσαν αὐτῷ τεσσαράκοντα, [q] καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἤλαυνέ τε σὺν αὐτοῖς οὖσιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζεσθαι ἀρίστοις γεγενημένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [r] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν [s] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

guinei bello premerentur, neque auxilium rogatos advenisse, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim festinasse: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hostibus non ausi pugnam conserere, *postea* vero in cognatos impetum fecerint: & *postremo* minabatur, se ab iis pœnas Deo volente, ni sapere velint, expetiturum esse. Cum vero nihil verbis proficeret, sed cum illis *contra se* venientibus congressus esset, accito e Galadena exercitu, & magnam illorum stragem *in prælio* edidit, & in fugam versos persequens, præmissis quibusdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *omnino* occidit.

12. Is autem, cum sex annos Israëlitis imperasset, moritur, atque sepultus est in patria sua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs est.

Jephthes moritur, sepeliturque in urbe Galadena. Jud. c. 12.

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apsanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant sexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes superstites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adsciverat. cumque nihil dictu & memoratu dignum in imperio septenni gessisset, senex *admodum* diem obiit; & in patria sua sepultus est.

Ab eo successit Jephthe Hebræis rexit Apsanes. Jud. c. 12.

14. Apsane autem ita defuncto, neque, qui post hunc principatum assumpsit, Elon, è tribu Zabuli, ipsumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit.

Post hunc deinceps haud memorabilis Elon. Jud. c. 12.

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui post Elonem, summum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *summa* rerum securitate vitam agens, nihil præclari gesserit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipsis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos superstites relinquens senecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice sepultus est.

Ei denique successit Abdon.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρίας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ δὲ τοῦτον [t] Παλαιστῖνοι πλεονεκτοῦντες κρατοῦσι τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ' ἠλευθερώθησαν τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. [v] Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τῆς πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον [x] ἐν εὐμορφίᾳ περίβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὐτὸ διαφέρον. παίδων δ' οὐ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ἐπὶ

CAP. VIII. X.

De Sampsonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palæstinis inferebat.

Post hunc autem vita defunctum Palæstini prælio superant Israëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac necessitate in hunc modum liberati sunt.

Dein per annos XL. exactionibus Palæstinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ sine controversia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia suspiciendam, & inter æquales suas praecellentem. At cum ex ea liberos non suscepisset, ægreque ferens quod

Manohis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud. 13.

115

z Παρεγένοντο,] Sic *Big. Samb. & Vat.* in *Editis*, *Aliisque* παρεγένετο.
a Συγγενεῖς ὡρμηκότας] Eo modo *Big. Samb. & Gall.* 1. in *reliquis* [illegible].
b Γαλαδηνῆς] Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλααδηνῆς *Bas. & G.* Γαλααδηνῆς *Vat. & Big.* hic loci.
c Αὐτῇ πατρίδι] Ea τῇ *Big. & Samb.*
d Σεβεῇ] Sic *Big. & Samb.* Σεβεὶ *Bas. G. Aliique.* Σεβεδῇ aut Σεβεδεῖ juxta *Epiphan.*
e Γαλαδηνῆς] Eo modo *Big. & Samb.* Γαλααδηνῆς in *ceteris.*
f Ἰεφθοῦ,] Ita & superius modo in initio §. 8. Ἰεφθα in *Editis.*
g Ἀψάνης] In fonte Hebræo *Ebsan*, quod nunc legunt *Ibsan*, ut *Josephus* olim *Absan*, unde Ἀψάνης. Vide *Drusium* ad *Severum.* HUDS. Ἀσάνης *Bas.* Ἀψάνης *Gen.* Ἀψάνης *Coll. Big. & Voss. Cocceius* correxit Ἀψάνης, rectius nomen illud Editio exhibet Anglica. HAV.
h Βηθλεέμων] Βηθλεμῶν soli *Big. & Samb.* Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 341. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.
i Γενομένῳ] Γενόμενῳ *Vat.* γεγονὼς *Samb. & Gall.* 1.
k Ἀψάνους] Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* τούτου δ' οὕτως ἀπ. *Vat.* Ἀψάνους *Bas. & G.*
l Ζαβούλου,] sic in libris sex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῶν.
m Ἐλλήλου] Ita cum *S. Literis*, non Ἠλιώνου cum *Josephi* libris Gr. in *Vet. Interp.* habemus *Cholonis*
n Ἐφραϊμίτιδος,] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἐφραϊμίτου.
o Μετ' Ἠλωνα,] Ita rursus *MSS.* μετ' Ἠλων *Bas. & G.*
p Διὰ τὴν εἰρήνην] Μόνῳ ἔργῳ διὰ τ. & dein καὶ αὐτὸς εἰργασμένος *Big. Samb. & Gall.* 1. ut & *Vat.* nisi quod ἐργασάμενος habeat.
q Καὶ τούτων] Καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων in sex *MSS.* & alios ex eorum semine descendentes triginta, *Vet. Interpr.*
r Θνήσκει γηραιὸς,] Ita cum *MSS.* in *Editis* [illegible].
s Φαραθῶνι] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis*, in *ceteris* Φαραθῶνι aut Φαρα[illegible].
t Παλαιστῖνοι] Παλαιστινοὶ passim *Vat.* Παλαιστινοὶ in reliquis *MSS.*
v Μανώχης] Typo *Hebræo* Manoë, *Masoretarum* ritu *Manoah*, sive Manoi cum LXXII.
x Ἐν εὐμορφίᾳ] Ἐπ' εὐμορφίᾳ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Gall.* 1.

iis careret, Deo supplicabat, sæpiuscule cum uxore in suburbium egrediens; (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui succederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum sola esset relicta, spectrum apparuit, Angelus Dei, quasi juvenis specie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, se ex Dei providentia filium parituram esse, pulchrum & insignem robore; à quo ad virilem ætatem adolescente affligerentur Palæstini: præmonuitque ne capilli puero recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abstineat, aquam vero solam bibere *à teneris* assuescat. Et is quidem, cum hæc dixisset, discedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zelotypiam mariti reditu suo corrigit angelus, & evanescit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverso nunciat quæ ab Angelo acceperat, simul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hisce laudibus ex zelotypia obstupesceret, & suspicionem *de ea* haberet ex hujusmodi affectione ortam. At ipsa, volens absurdo mœrore virum levare, Deum supplex orabat, ut rursum *ad se* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam suo conspiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in suburbano versarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut paulisper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accersit. Is autem, cum *angelum* vidisset, ne tum quidem suspicari desiit: rogavitque ut sibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille respondisset, sufficere ut ipsi soli innotescerent; jubebat quisnam esset dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare possent. Ille autem cum dixisset, se nihil horum egere, neque enim ob hanc causam læta hæc de filio nunciasse, hic vero obsecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hospitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactasset, mandassetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, jussit *angelus* ut super petram panes & carnes apponerentur absque vasculis. quo facto, virga quam gestabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo usus loco vehiculi, in conspectu illorum in cœlum ascendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimesceret ne quid periculi immineret ex viso numine, uxor bono esse animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis suis* aspexerint.

Filium demum procreat parens, oraculi observantissima, Samsonis nomine dignum. Jud. c. 13.

4. Atque illa & gravida facta est, & quæcunque *ei* præcepta erant observabat; natumque infantem Samsonem nominant. fortem vero significat nomen *istud*. Puer autem valde crescebat: ac manifestum erat quod propheta evaderet, cum ex parsimonia ejus in victu, tum quod promissos aluerit capillos.

Samson leoni occurrens feram manibus suffocat. Jud. c. 14.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæstinorum, profectus, dum magna esset celebritas, virginis *cujusdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam sibi conci-

τῇ ἀπαιδίᾳ, τὸν Θεὸν ἱκέτευεν, ἐπὶ τὸ προάστειον συνεχῶς φοιτῶν μετὰ τῆς γυναικὸς, δοῦναι διαδοχὴν αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δέ ἐστι [y] τοῦτο πεδίον. Ἦν δὲ καὶ [z] μανιώδης ὑπ' ἔρωτος ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ διὰ τοῦτο ζηλότυπος ἀκράτως. Μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάντασμα ἐπιφαίνεται, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, νεανίᾳ καλῷ [a] παραπλήσιος καὶ μεγάλῳ, καὶ εὐαγγελιζόμενος αὐτῇ παιδὸς γονὴν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν, καλοῦ τε καὶ ῥώμην ἐπιφανοῦς, ὑφ' ᾧ πονήσειν Παλαιστίνους ἀνδρουμένῳ· παρῄνει τε τὰς κόμας αὐτοῦ μὴ ἀποκείρειν, εἶναι δ' αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴν, τοῦ Θεοῦ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότης. Καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, [b] κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ.

γ'. Ἡ δὲ τἀνδρὶ παραγενομένῳ τὰ [c] παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἐξεδιηγήσατο, ἐκθαυμάζουσα τοῦ [d] τε νεανίσκου τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κατὰ ζηλοτυπίαν προελθεῖν, καὶ ὑπόνοιαν τὴν ἐκ τοιούτου πάθους κινουμένην. Ἡ δὲ, βουλομένη τὴν ἄλογον τἀνδρὸς λύπην σταλῆναι, τὸν Θεὸν ἱκέτευε [e] πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς [f] ὀφθείη. Καὶ παραγίνεται πάλιν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος, [g] ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένῃ. Ἡ δ' ἐπιμεῖναι δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τὸν ἄνδρα, [h] συγχωρήσαντος μέτεισι τὸν [i] Μανώχην. Ὁ δὲ, θεασάμενος, οὐδ' οὕτως [k] ἐπαύσατο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσέ τε καὶ αὐτῷ δηλοῦν, [l] ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ μηνύσειεν. Ἀρκεῖν δὲ φράσαντος [m] ταύτην μόνην εἰδέναι, τίς εἴη λέγειν ἐκέλευεν, ἵνα τοῦ παιδὸς γενομένου χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν παράσχωσι. Τοῦ δὲ μηδὲ τινῶν αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος, οὐδὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα εὐαγγελίσασθαι περὶ τῆς τοῦ παιδὸς γονῆς, τοῦ δὲ μεῖναι παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μετασχεῖν, οὐκ ἐπένευσε· πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαροῦντος ἐπιμεῖναι ὡς ἂν ξένιον [n] αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τοῦ Μανώχου, καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, [o] προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τούς τε ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. Καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣν εἶχε τῶν κρεῶν· τὰ δὲ, λάμψαντος πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ, φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ [p] γένοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκάλει· ἐπὶ γὰρ συμφέροντι τῷ αὐτῶν τὸν Θεὸν αὐτοῖς [q] ὀφθῆναι.

δ'. Καὶ κύει τε ἐκείνη, καὶ φυλακὴν εἶχε τῶν ἐντολῶν· καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [r] Ἰσχυρὸν δ' ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. Ηὔξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσων ὑπό τε τῆς περὶ τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν τριχῶν ἀνέσεως.

ε'. Ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς [s] Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἐρᾷ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων. [t] Καὶ παρακαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἀγαγέσθαι πρὸς γά-

y Τοῦτο τὸ πεδίον] Τοῦτο τὸ πεδίον Big. Samb. & Vat.
z Μανιώδης] Μανιώδης Samb. & Gall. 1. Μανιώδης Big. & Coll. Voss.
a Παραπλήσιος] Παραπλήσιος μεγάλῳ εὐαγγελιζόμενος αὐτῇ Big. Samb. & Vat.
b Κατὰ βούλησιν] Illa, κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ, non agnoscit Epiphan.
c Παρὰ τοῦ ἀγγέλου] Περὶ τοῦ ἀγ. Big.
d Τε νεανίσκου] Illud τε abest Big. & Samb.
e Πάλιν πέμψαι] Πάλιν deest Vat.
f Ὀφθείη] Ita Big. Samb. & Busb. ὁραθείη in Editis, Aliisque.
g Ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ] Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν subintelligendum.
h Συγχωρήσαντος] Sic Big. (Coll. Voss. Cocc.) Samb. Vat. Gall. 1. & Epiphan. συγχωρήσασα in Editis.
i Μανώχην] Ita ex Vat. rescripsi, quamvis in cæteris Exemplaribus fuerit Μάνωχον.
k Ἐπαύσατο] Ἐπαύετο Big. & Samb.
l Ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ] Ita cum Big. & Samb. in reliquis ὅσα τῇ γ.
m Ταύτην μόνην] Ταύτην μόνην Busb.
n Αὐτῷ τι κομίσῃ] Αὐτῷ τι Big. & Samb.
o Προσέταξεν] Ἔταξεν Busb. ἐπέταξεν Hen.
p Γένοιτο] Γένοιντο Big. & Samb.
q Ὀφθῆναι] Sic Big. & Samb. in aliis ὁραθῆναι.
r Ἰσχυρὸν] Vide *Is. Vossii* Castigationum Auctarium ad *Melam*, p. 362.
s Θαμνὰ] Sic volui cum *Editis*, *Aliisque*, quod paulo infra habeamus Θαμναταῖς. verum Θαμναθὰ Big. (& Coll. Big. Θαμναθὰ Coll. Voss.) Samb. Vat. & LXX.
t Καὶ παρακαλεῖται] Παρακαλεῖταί τε Big. Samb. & Vat.

v Ονό-

γάμον αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ [w] ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ [x] Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δὲ ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [y] συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσὶ, καὶ [z] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου [a] νενοσσευκότων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν παρὰ τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν γάμων· [b] εἱστία γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας· διὰ δέος τῆς ἰσχύος τοῦ νεανίσκου τριάκοντα [c] δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἐσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι ταράττειν ἐθελήσειε, τοῦ [d] πότου [e] προβαίνοντος καὶ παιδιᾶς οὔσης, οἷα φιλεῖ [f] παρὰ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ [g] Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλοντος ἐμοῦ [h] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [i] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ὁμοῦ τε συνετῶν [k] δόξαν καὶ κέρδος [l] εὑρέσθαι καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησὶν· ὅτι τὸ παμβόρον γεγέννηκε βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὑτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, παρακαλούντων δὲ τὴν κόρην μαθοῦσαν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῖς μηνῦσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτὴν [m] ἐμπρήσειν τοῦτο μὴ παρασχοῦσαν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δὲ αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προσπιπτούσης, καὶ τεκμήριον τιθεμένης τῆς πρὸς αὐτὴν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μηνύει τὰ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, [n] καὶ ὅτι μελίττας εὑρὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, τρία βαστάσας μέλιτος κηρία [o] κομίσειεν αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν οὐδὲν ὑφορώμενος δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· [p] ἡ δὲ ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [q] κατὰ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον [r] αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· οὔτε λέοντος ἀηδέστερόν τι τοῖς [s] συντυγχάνουσιν, οὔτε ἥδιον μέλιτος χρωμένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν· [t] οὐδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας· [v] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον [x] παραιτεῖται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτὸν, συνῴκει [y] τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

ζ'. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυν-

lient in matrimonium. Illis vero recusantibus, quod non ejusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei despon'aretur. Cum autem crebro parentes ipsius inviseret, *semel* in leonis occursum incidit; & cum nudus & *inermis* esset cum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viæ feram projicit.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, ostendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbresceret & ludere inciperent, ut ejusmodi solennitatibus fieri solet, Samson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & vestes in sapientiæ *vestræ* præmium singuli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex se jucundum procreavit, licet ipse valde injucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint investigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, ut à viro *suo ænigmatis* sententiam ediscerct, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc præstiterit) illa orante ut rem sibi patefaceret, Samson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulaverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli suspicans, rem totam ei exponit: illa vero sermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die septima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante solis occasum convenientes, *sic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle gustantibus jucundius. Atque Samson subjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit sermonem nostrum. Et is quidem illis dat quæ promiserat, præda facta ex Ascalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & isti Palæstini sunt) ab hisce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram despectui habuit, ipsius familiari nupsit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Inter epulas nuptiales apud xxx. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

Nova nupta, minis acribus & vivicomburio territa, rem totam, persuaso lachrymis marito, popularibus suis aperit. Jud. c. 14.

Ascalonitis xxx. vita & veste spoliatis, mercedem promissam præstat Samson. mox Thamnitida deserit, qua Paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.

7. Samson vero, vehementer hac contumelia irri-

w Ὁμόφυλον] Ὁμόφυλοι sunt Israelitæ omnes, licet non ex eadem tribu, uti ἀλλόφυλοι contra Gentes. REL.

x Ἑβραίων] In iisdem MSS. Ἑβραίοις.

y Συντυγχάνει] Ἐντυγχάνει Busb. & Hen.

z Εἰς τὸ χωρίον] Rursumque in iisdem, εἰς τι χωρίον ὑλῶδες. HUDS. Forte τοῦ χωρίου COCC.

a Νενοσσευκότων.] Νενοσσευκότι Busb.

b Εἱστία γὰρ] Ita Big. & Samb. in Editis, Aliisque ἑστία.

c Δόντων αὐτῷ] Διδόντων Vat.

d Πότου] Ita Samb. correcte. in Editis, Aliisque perperam ποτοῦ.

e Προβαίνοντος] Προβάντος Big. (Coll. Voss.) & Samb.

f Παρὰ τοῖς τοιούτοις] Παρὰ τοὺς τοιούτους καιροὺς Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

g Σαμψὼν εἶπεν] Ita hic loci in omnibus libris. infra tamen sæpiuscule Σαμψώνης in iisdem. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψώνης sed Σαμψὼν edendum esse curavi

h Λόγον εἰ λύσετε] Mos vetus (ut ait Grotius) virorum excellentium de ingenio inter se certandi proposito ænigmate: ut constat ex libro priore contra Appionem, & 1 Reg. 10. 1. Hujusce rei etiam exempla apud Herodotum extant, & apud Scriptorem Convivii septem sapientum inter opera Plutarchi.

i Φέρεσθε παρ' ἐμοῦ.] Φέρεσθε Big. & Samb.

k Δόξαν] Ita cum Big. Samb. & Epiphan. δόξης in Editis, Aliisque.

l Εὑρέσθαι] Εὑρέσθαι Samb. à manu secunda.

m Ἐμπρήσειν τοῦτο] Ἐμπρήσειν Big. & Samb.

n Καὶ ὅτι μελίττας] Illa, καὶ ὅτι μ. ε. ἐν τ. σ. αὐτοῦ, inserui ex Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. Gall. 1. & Vet. Interpr. cum antea typorum defectu excusum esset, λέοντος, τρία βαστάσας.

o Κομίσειεν αὐτῇ.] Ita cum Big. & Samb. in Editis, Aliisque κομίσαι.

p Ἡ δ' ἐκφέρει] In Samb. Busb. & Hen. ἐκφ.

q Κατὰ οὖν] Κατὰ γοῦν τὴν ἑβδ. Vat. κατὰ δὲ τὴν Hen. & Busb.

r Αὐτῷ διασαφεῖν,] Αὐτῷ deest Vat.

s Συντυγχάνουσιν,] Ἐντυγχάνουσι Big. (Coll. Voss.) Samb. Hen. & Busb.

t Οὐδὲ γυναικὸς] Οὔτε Vat. & Busb.

v Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι] Illa, Παλ. δ'. ε. κ. οὗτοι, ex Samb. (Coll. Voss.) Vat. & Vet. Interpr.

x Παραιτεῖται,] Est qui malit, παραιτεῖται ἡ παῖς, καὶ ἐκφαυλίσασα.

y Τῷ αὐτοῦ φίλῳ] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis. deest τῷ.

Samson iritato stratagemate ista instructum segetes incendit: illi perfidam feminam cum familia sua igni comburunt. Jud. c. 14.

ritatus, secum statuit omnes cum ea Palæstinos vindicta persequi. Cum autem æstas esset, & ad messem maturæ jam essent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæstinorum eas immittit: atque ita illis perit fructuum *suorum* proventus. At Palæstini, cum comperissent Samsonem facinoris auctorem esse, nossentque quid esset quod eum ad hoc impulerit, *viris quibusdam* principibus Thamnam missis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipsiusque cognatos vivos igni combusserunt, ut qui *illis* malorum *horum* causæ extiterant.

Samson secernens Ætam recessit: inde vinctus ad Palæstinos adducitur: quorum mille asini maxilla unus occidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

8. Cæterum Samson, cum multos in campo Palæstinorum occidisset, Ætam habitatum ibat. est enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæstini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à se pœnas exigerent propter Samsonis delicta, præsertim cum tributa omnia solverint; responsum est, si insontes haberi velint, *oportet ut* Samsonem sibi in manus traderent. Illi, à reprehensione abesse volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem accessêre: conquestique de facinoribus quæ in Palæstinos ausus fuerat, viros *scilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicentesque in hoc se venisse ut comprehensum eis *in supplicium* dederent, rogabant ut lubenti animo hoc sustineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, se *injuriæ* nihil amplius ei facturos esse, quam ut hostibus addiceretur, è petra descendens sese in tribulium potestatem permisit: atque illi revinctum duobus funibus Palæstinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appulissent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samsonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæstinis non procul *ab eo* castra metantibus, sed in occursum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac si *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta essent, *ad conspectum illorum* Samson, vinculis diruptis & arrepta asini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hostes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

Samsoni, ad ebriam mentem fiti reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi asini maxillam forte abjecerat heros defatigatus. Jud. c. 15.

9. Samson autem, hanc ob rem plus justo elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidisse dicebat, sed suis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hostium à se prostratos esse, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur siti, secum cogitans ut exiguæ admodum essent vires humanæ, Deo omnia adscribenda esse testatus est, cumque supplex orabat, ne propter ea quæ dixisset ira commotus ipsum hostibus *in supplicium* traderet, sed ei in discrimen adducto auxilium præstaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copiosum. unde Samson locum istum Maxillam nominavit: & ad hunc usque diem ita appellatur.

θεὶς, [z] ἄπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστίνους μετέρχεσθαι. θέρους δ' ὄντος, καὶ πρὸς ἄμητον ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τῶν οὐρῶν [a] αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, [b] ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστινῶν· καὶ φθείρεται μὲν οὕτως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαιστῖνοι δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς [c] Θαμνά, τὴν γενομένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δὲ, πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστινῶν ἀποκτείνας, [d] Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Παλαιστῖνοι δ' [e] ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δ' οὐ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοῖς τελοῦντας· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, [f] ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστίνους αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον [g] δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκόντι τοῦθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτου ποιήσειν περισσότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρίσειν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας [h] αὐτὸν ἐν τῇ τῶν φυλετῶν τίθησιν ἐξουσίᾳ· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γενομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, οὐκ [i] ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ [k] βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις εἰς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὠθεῖτο· καὶ παίων αὐτοὺς [l] τῇ σιαγόνι κτείνει [m] εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δὲ, [n] μεῖζον ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, οὐ κατὰ Θεοῦ [o] συνεργίαν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπέγραψε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ δέος αὐχῶν. δίψους δ' αὐτὸν ἰσχυροῦ κατασχόντος, καταννοῶν ὡς οὐδέν ἐστιν [p] ἀνθρώπειος ἀρετὴ, [q] τῷ Θεῷ πάντα προσεμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων [r] πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν [s] ἐγχειρίσαι, παρασχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς [t] ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν [v] κατά τινος πέτρας ἀνίησιν ἡδεῖαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν ἐκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, [x] καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Με-

z Ἅπαντας] Ἅπαντας non agnoscit *Vat.*

a Αὐτῶν ἐξάψας] Illud αὐτῶν inserui ex *Vet. Interpr. Glyca*, *Zonara* & *Hamart.*

b Ἐξαφίησιν] Ἐξαφίησιν *Hen. Bosb.* & *Zonar.* ἀφίησιν *Glyc.* & *Hamart.*

c Θαμνά,] Θαμνάθα hic loci soli *Big.* (Θαμναθὰ *Coll. Voss.*) & *Samb.*

d Αἰτὰν κατῴκει] Ita in *Josephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτάν) & in LXX. 1 *Paral.* c. 4. v. 32. & 2 *Paral.* c. 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15. in *iisdem* bis occurrit Ἠτάν; & apud *Josephum* Antiqq. l. 8. Ἠταμὲ extat.

e Ἐστράτευον] Ἐστρατεύσαντο *Vat.*

f Ἀνέγκλητοι] Ἀνεπίκλητοι *Samb.* eodem sensu. *Zonaras* alia voce ἀναίτιοι.

g Δῶσιν αὐτοῖς] Ita *Samb. Hen. Bosb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat.* & *Bas.*

h Αὐτὸν ἐν τῇ] Eo modo cum *Hen.* rescribere placuit. αὐτὸν ἐν *Bas.* & *G.* ἑαυτὸν ἐν *Vat.* ἑαυτὸν ἐπὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* αὐτόν τε *Bosb.*

i Ἄπωθεν] Ita *Samb.* ritu *Attico*, in cæteris ἄποθεν.

k Βοῆς ὡς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοῶντας ἐπὶ ὡς.

l Τῇ σιαγόνι κτείνει] Sequuti sumus *Vat. Bosb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι desunt in *Bas.* & *G.* ut & αὐτοὺς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.*

m Εἰς χιλίους,] Ὡς χιλίους *Epiphan.* χιλίους ἀνεῖλεν ἐν αὐτῇ *Zonar.* quem videsis, ut & *Glycam*, *Cedrenum*, & *Syncellum.*

n Μεῖζον] Μεῖζον *Samb. Big.* & *Vat.*

o Συνεργίαν ἔλεγε] Ita *Big.* & *Samb.* συνεργεῖαν in *Editis*, *Aliisque*. Hic loci in Samsonem injurium esse *Josephum* queritur *Bochartus* in *Hieroz.* parte 1. l. 2. c. 15.

p Ἀνθρώπειος ἀρετὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἀνθρώπειος aut ἀνθρώπινος.

q Τῷ Θεῷ πάντα] Τοῦ Θεοῦ *Hen.*

r Πρὸς ὀργὴν λαβόντα,] Εἰς ὀργὴν *Vat.*

s Ἐγχειρίσαι,] Ἐγχειρῆσαι *Big.*

t Ἱκετείας.] *Al.* ἱκεσίας.

v Κατά τινος πέτρας] Κατά τινος πέτρας malit *Schotanus*, invitis libris. *Fontem circa petram quandam de asini maxilla suavem* &c. in *Vet. Interpr.* ac si in membranis suis olim vidisset, παρά τινος πέτρας ἐκ τῆς ὄνου σιαγόνος.

x Καὶ μέχρι] Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini*, p. 24.

y Δὲ

ι. Μετὰ [y] δὲ ταύτην τὴν μάχην Σαμψὼν, καταφρονῶν τῶν Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, καὶ ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τῶν [z] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτόθι παρουσίαν αὐτοῦ, τὰς [a] πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδραις καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δὲ, οὐ γὰρ λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀναστὰς [b] ἐνσείεται ταῖς πύλαις, αὐταῖς τε φλιαῖς καὶ μοχλοῖς, ὅσῃ τε ἄλλη περὶ αὐτὰς ἦν ξύλωσις, ἀράμενος [c] κατωμαδὸν, εἰς τὸ ὑπὲρ [d] Χεβρῶνος ὄρος φέρων κατατίθησι.

ια. Παρέβαινε δ᾽ ἤδη τὰ πάτρια, καὶ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεχάραττε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ᾽ ἀρχὴ αὐτῷ κακοῦ γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἑταιριζομένης παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις ἐρασθεὶς, [e] Δαλιλῆς τοὔνομα, συνῆν αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, [f] ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ᾽ ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δὲ, [g] παρὰ πότον καὶ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [h] ἐτεχνιτεύετο μαθεῖν τίνι τρόπῳ [i] τοσοῦτον προύχει κατ᾽ ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψὼν· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντηπάτα τὴν [k] Δαλίλην, φάμενος· εἰ κλήμασιν ἑπτὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ [l] περιειλεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσεσθαι. ἡ δὲ, τότε μὲν ἡσύχασεν· [m] ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι [n] τῶν Παλαιστίνων, ἐνήδρευσε τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινὰς, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα [o] κατέδει τοῖς κλήμασιν [p] κατὰ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ᾽ ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ᾽ αὐτόν. ὁ δὲ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνὴ, συνεχῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τοῦ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ [q] κατ᾽ ἀπιστίαν οὕτως τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [r] λέγοι τοῦθ᾽ ὅπερ δέοιτο· ὡς οὐ σιωπησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, καὶ φήσαντος, [s] ἑπτὰ κάλοις δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολέσειν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφῆναι τὰς κόμας αὐτοῦ [t] ἐμήνυσεν. ὡς δ᾽ οὐδὲ τούτου γινομένου ἀληθὲς ηὑρίσκετο, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ [v] Δαλιλῇ, ἐμοῦ, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γεννηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, παρηγγελκότος μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [x] τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ παραμονήν. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ στερήσασα τῆς κόμης αὐτὸν, [y] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, οὐκ

10. Post hanc autem pugnam Samson, Palæstinos despiciens, Gazam profectus est, & in loco meritorio diversabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipsum venisse, loca ante portas insidiis occupant, ne clam se subduceret. At Samson (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipsasque, una cum postibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris subiatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas deposuit.

Portas urbis Gazæ evellit Samson, atque in fastigium montis deportat. Jud. c. 16.

11. Desciscebat autem *postea* à patriis moribus, [*] propriumque vitæ institutum in pejus mutavit consuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamasset, nomine Dalilam, cum ea consuescebat: quique Palæstinorum rei publicæ præerant, ipsam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* persuadent, ut à Samsone disceret quæ causa fuerit tanti roboris, ob quod invictus esset ab hostibus. Illa vero, inter pocula & ejusmodi consuetudinem res ejus gestas admirata, arte cognoscere conabatur qua ratione usque adeo virtute excellebat. Samson autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, si vinearum palmitibus, qui & adhuc contorqueri possunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore se viribus debiliorem. At illa, tunc quidem istis contenta erat: re vero cum principibus Palæstinorum ab ea communicata, intus milites quosdam in insidiis collocavit, illumque somno vinoque obrutum palmitibus, quam arctissime potuit, constringebat, deinde experrecto indicat quosdam illi *hostium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, sese, ac si aliqui eum aggressuri essent, ad sui defensionem parabat. Cæterum mulier, Samsone cum ea crebram consuetudinem habente, ægre se ferre ajebat, quod, suæ in ipsum benevolentiæ diffisus, noluerit ei dicere quod scire quam maxime desiderat; ac si ipsa tacere nescierit, quæ novit ei non expedire ut aliis innotescerent. Samsone autem rursus feminam fallente, *vicissimque* dicente, sibi septem funibus alligato vires esse defecturas: cum hoc etiam experta nihil profecisset, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujusce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samson (nam necesse erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita aucturas esse & permansuras, ac illa augeretur & conservaretur. Cum hæc intellexisset, comamque

Samson, ritus patrios transgressus, prostibulo consuescit, cui nomen Dalila. Jud. c. 16.

Illa Samsonem blanditiis aggreditur, ut ab eo disceret, in quo robur ejus situm erat. Jud. c. 16.

y Δὲ ταύτην τὴν μάχην] Ita Samb. in reliquis δὲ.

z Γαζαίων] Eo modo Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus & Zonaras. male in Editis, Aliisque Γαζίων.

a Πρὸ τῶν πυλῶν] Sic MSS & Vet. Interpr. πρὸς τῶν πυλῶν Bas. & G. phrasi vetustiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ πύλαις Interpretum LXXII.

b Ἐνσείεται ταῖς πύλαις,] Ita cum Big. (Coll. Voss. ἐνσείσας) Samb. Vat. & Suida in voce ἐνσείεται, quam ὁρμητικῶς ἐξορμᾷ interpretatur ἀναστὰς, τὰς πύλας αὐταῖς τε φλ. Bas. ἀναστὰς τὰς πύλας καὶ αὐταῖς τε φλ. Gen. vocula καὶ sine auctoritate inserta, quæ apud optimos Auctores sæpe omissa subauditur. Cum in nonnullis Epiphanii libris sit, *surgens, eruit,* (in aliis *irruit, eripit, arripit*) *portas, ipsasque claustras simul & vectes* &c. forsan legendum, ἀναστὰς, ἐξέσπασε τὰς πύλας, αὐταῖς τε φλ.

c Κατωμαδὸν,] Vide Suidam in voce hac.

d Χεβρῶνος] Al. Ἐβρῶνος & Ἐγρῶνος.

[*] *Propriumque vitæ institutum in pejus mutavit*] In Epiphanio lego *propriam diætam relinquebat*, i. e. *professionem continentiæ*, cui adstricti erant *Nazaræi*

e Δαλιλῆς τοὔνομα,] Ita cum Vet. Interpr. Δαλάλης solummodo Bas. & G. Δαλιθὼ Vat. Δαλιδῆς Hen. & Busb. Δαλιλὰ τοὔνομα Big. Samb. (Coll. Voss.) & Gall. 1. propter Bibliorum Græcorum Δαλιδά. unde & Zonaras, ἐρασθεὶς δ᾽ ἑταίρας Παλαιστινῆς Δαλιδᾶς καλουμένης.

f Ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν] Ita Big. Samb. Vat. Gall. 1. & Epiphan. προσελθόντες Bas. & G.

g Παρὰ πότον] Sic cum Samb. παρὰ πότον καὶ τὴν τ. in Editis, Aliisque. παρὰ πότον καὶ τὴν αὐτὴν Hen. & Busb.

h Ἐτεχνιτεύετο] In quinque MSS. ἐτεχνίτευε. confer Suidam in hac voce.

i Τοσοῦτον] Ita Bas. G. Vat. & Epiph. τοσούτῳ προύχει Big. & Samb. τοσοῦτον κρατεῖ Hen. & Busb.

k Δαλίλην,] Coll. Big. & Voss. Δαλιδάν.

l Περιειλεῖσθαι] Sic Big. & Samb. in cæteris περιελεῖσθαι.

m Ἀποσημήνασα] Vide Suidam in hoc verbo.

n Τῶν Παλαιστίνων,] Illud τῶν ex MSS.

o Κατέδει] Κατέδησε Big. & Samb. κατεδεῖ Vat.

p Κατὰ τὸ ἰσχυρότατον,] Eo fere modo ac apud Ælianum (in Var. Hist. l. 1. c. 3.) κατὰ τὸ καρτερόν.

q Κατ᾽ ἀπιστίαν] Ita Big. Samb. Vat. & Epiphan. κατ᾽ ἀπορίαν Bas. G. & forte S. Ambrosius.

r Λέγοι τοῦθ᾽] Λέγει Samb.

s Ἑπτὰ κάλοις] Ἐν καλῳδίοις καινοῖς &c. S. Bibl. ἐν ἑπτὰ καλῳδίοις ἀδίκτοις Glycas.

t Ἐμήνυσεν.] Ita cum sex MSS. ἐμήνυε in Editis.

v Δαλιλῇ] Coll. Big. & Voss. Δαλιδῇ.

x Τὴν γὰρ ἰσχὺν] Κατὰ γὰρ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ παραμονὴν τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι.

y Παραδίδωσι] Παραδίδοι Big. & Samb. δίδωσι Hen. & Busb.

ε Ἀπὸ

Samson, effossis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

que ei *nescienti* abrasisset, *protinus* cum hostibus prodidit, cum jam non valeret illorum incursum propulsare: illi vero, oculis ei effossis, *quibusdam* ut vinctum ducerent *ipsum* tradiderunt.

Cum ei vires pariter ac capilli succrevissent, accitus ut ludibrio haberetur domum disjicit, seque una cum Palæstinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæsaries illi renascebatur. Cumque diem festum Palæstini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ sustinebant columnæ) Samson ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero * malorum extremum esse existimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulcisci non potuerit, puero à quo manu ducebatur persuadet, dicens quod præ lassitudine paululum requiescere desideraret, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò veneret, in illas magna vi se impulit, & domum subversis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppressi erant, interque cæteros etiam ipse Samson. Et ille quidem hujusmodi exitum habuit, cum annos viginti Israëlitis imperasset. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum usque spiritum hostibus succensuerit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adscribendum, quod facile cedit peccatis; ipsi vero testimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati sublatum sepelierunt cum majoribus suis in Sarasa *urbe* patria.

ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν [z] ἀμύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δὲ, ἐκκόψαντες αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

ιβ'. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, [a] ηὔξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς οὔσης τοῖς Παλαιστίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν ταὐτῷ εὐωχουμένων· οἶκος δ' ἦν δύο κιόνων στεγόντων αὐτοῦ τὸν ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν [b] αὐτὸν παρὰ τὸν πότον. ὁ δὲ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύνασθαι ὑβριζόμενος ἀμύνασθαι, τὸν χειραγωγοῦντα παῖδα [c] πείθει, [d] προσαναπαύσασθαι χρήζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [e] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἧκεν, ἐνσεισθεὶς αὐτοῖς ἐπικαταβάλλει τὸν οἶκον, [f] ἀνατραπέντων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνθρώποις, οἳ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸ μὲν [g] τοιοῦτο κατέσχε τέλος, [h] ἄρξαντος τῶν Ισραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δ' ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ περὶ τὴν τελευτὴν μεγαλόφρονος τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι τοῦ τελευτᾶν πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνου τὴν εἰς τὰ ἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περιουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀράμενοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [i] Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

CAP. IX.

Quo modo, cum Eli præesset Israëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex qua Obed Davidis avus.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς, Ἠλεὶ προεστῶτος τῶν Ισραηλιτῶν, τὴν Ῥούθην γαμεῖ Βόαζος, ἐξ ἧς Ὠβήδης ὁ Δαβίδου πάππος.

XI. Ex annonæ angustia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus est Elimelechus.

Post Samsonis autem obitum Israëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (est enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, assumpta uxore Naami, filiisque ex ea ipsi natis Chellione & Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi sententia procederent, feminas Moabiticas filiis suis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi post tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, seque in *tanta* orbitate vix sustinens, post amissos sibi charissimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam se recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene pro-

Elimelecho mortuo Naamis cum Rutha in patriam reversa est.

Μετὰ δὲ τὴν Σαμψῶνος τελευτὴν, προέστη τῶν Ισραηλιτῶν [k] Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ἐπὶ τούτου [l] λιμῷ τῆς χώρας κακοπαθούσης αὐτῶν, [m] Ἐλιμέλεχος ἐκ [n] Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τήν τε γυναῖκα [o] Ναάμιν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγεννημένους, [p] Χελλίωνα καὶ [q] Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβῖτιν μετοικίζεται. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων, ἄγεται τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ὀρφάν, [r] Ῥούθην δὲ [s] Μάλλωνι. διελθόντων δὲ [t] δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ἐλιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [v] δι' ὀλίγου τελευτῶσι· καὶ ἡ Νάαμις πικρῶς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, [x] καὶ τὴν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐχ ὑπομένουσα, δι' οὓς καὶ τῆς πατρίδος ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς

[z] Ἀμύνασθαι] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμύνασθαι in *Editis*, *Aliisque.*

[a] Ηὔξετο ἡ κόμη] Ita cum *MSS* in *Editis* ἄρξατο.

[b] Αὐτὸν] Αὐτῷ in quamplurimis *MSS.*

* *Malorum extremum esse existimans,*] *Al.* miseriis suis illud gravius esse existimans, quod &c.

[c] Πείθει.] Sic quinque *MSS. S. Ambros.* & *Epiphan.* πείσει *Bas. G.* & *Vat.*

[d] Προσαναπαύσασθαι] Πρὸς ἀναπαύσασθαι *Samb.*

[e] Ἐγγὺς ἀγαγεῖν.] Vox ἐγγὺς abest plerisque *MSS.*

[f] Ἀνατραπέντων] Καὶ ἀνατραπέντων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[g] Τοιοῦτο] Ita *Samb.* in reliquis τοιοῦτον.

[h] Ἄρξαντος] Ἄρξαντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[i] Σαρασᾷ] Σαρασατᾷ *Big.* Σαρασαρᾷ *Samb.*

[k] Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεύς.] Ita cum *Big. Cedreno*, *Zonara* & *Glyca.* Ἠλὶ *Vat.* atque ita, vel Ἠλὶς ubique *Bas.* & *G.* Ἠλὶς passim *Samb.* Ἠλεὶ *Gall.* 1. Ἠλεὶς *Bosb.* & *Hen.* Ἠλὶ aut Ἠλεὶ LXXII.

[l] Λιμῷ τῆς χώρας] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμοῦ τὴν χώραν καταλαβόντος αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis*, *Aliisque*, pressius & ad phrasim sacram, ἐπὶ τούτου λιμοῦ γενομένου.

[m] Ἐλιμέλεχος] Ita *Vat. Epiphan.* & *Cedrenus*, quod olim *Drusio* placuit. Ἀβιμέλεχος vitio in *Editis* aliisque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Est qui malit Ἀλιμέλεχος ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.*

[n] Βηθλεέμων] Eo modo cum *Hen.* & *Bosb.* hic loci, & cum *Editis* paulo infra, pag. seq. Βηθλέεμα *Samb.* ut supra p. 284. v. 14. Βηθλεμῶν *Bas. G.* & *Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 341. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220

[o] Ναάμιν] Ita *Bas. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii* Cod. *Lips.* Νοεμὶν passim *Vat.* Νοεμὶν *Cedren.* & *Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Νωεμὶν, Νωεμεὶ, aut Νοεμμεὶ LXX.

[p] Χελλίωνα] Sic in *Editis* & *MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion*, *Cellion*, aut *Cellon.* Χελαιὼν vero aut Χελαιὸν in LXX.

[q] Μάλλωνα,] Ita *Bas.* & *G.* Μαλαῶνα *Big.* & *Samb.* Μαλλίωνα *Vat.* Hic ipse Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon*, *Mallion* aut *Maalon.*

[r] Ῥούθην] Sic *MSS.* in *Editis* Ῥούθιν.

[s] Μάλλωνι.] Ita rescripsi ex v. 36. in *Editis* Μαλλίωνι. in plerisque *MSS.* Μαλαῶνι aut Μαλεῶνι.

[t] Δέκα ἐτῶν,] Sic *Bas. G.* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' ἑπτὰ καὶ δέκα ἐτῶν juxta libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δὲ δώδεκα ἐτῶν *Samb.* pro δώδεκα ἐτῶν, ut puto. Forsan διελθόντων δ' ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis*, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* ἐν δέκα μῆσιν ἐνιαυτῶν.

[v] Δι' ὀλίγου] Δι' ὀλίγου *Samb.* (*Coll. Voss.* & *Cocceius*) quod communius. desunt *Vat.*

[x] Καὶ τὴν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν] Καὶ τὴν ὑπ' ὄψιν τῶν φ. ἐρ. οὐχ ὑπ. δι' οὓς καὶ τῆς π. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, καὶ τὴν τῶν φιλτάτων ἐρημίαν.

λῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπυνθάνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκαρτέρουν δὲ διαζευγνύμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, οὐδὲ παραιτουμένη βουλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐγκειμένων εὐξαμένη γάμον εὐτυχέστερον αὐτῶν οὗ διημαρτήκεσαν παισὶ [y] τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅτι τὰ πρὸς αὐτὴν οὕτως ἐστὶ, μένειν αὐτόθι [z] παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [a] βουληθῆναι πραγμάτων ἄδηλον, τὴν πάτριον γῆν καταλιπούσας. ἡ μὲν οὖν Ὀρφὰ [b] μένει· τὴν δὲ Ρούθην μὴ πεισθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς τοῦ προστυχόντος γενησομένην.

Spereque cedere. Nurus autem ejus non patiebantur ut ab ea disjunctæ essent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficisci velint, *illis* persuadere potuit: sed, cum urgerent, precata eis felicius conjugium, à quo exciderant filiis suis nuptæ, aliorumque bonorum possessionem; &, quod sua ita se haberent, illic manere obsecrabat, neque patria deserta illam comitari velle in rerum *suarum* incertitudine. Et quidem Orpha illic substitit: Rutham vero, cui non persuasit, secum abduxit, cujusvis fortunæ sibi participem futuram.

β'. Ἐλθοῦσαν δὲ Ρούθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν [c] Βηθλεέμων, [d] Βόαζος, Ἐλιμελέχου συγγενὴς ὢν, [e] ξενίζει. καὶ ἡ Ναάμις, προσαγορευόντων αὐτὴν ὀνόματι [f] τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μαρὰν [g] καλοῖτέ με· σημαίνει δὲ κατ' Ἑβραίων γλῶτταν Ναάμις μὲν [h] εὐτυχίαν, [i] Μαρὰ δὲ ὀδύνην. ἀκμῆς δὲ ὄντος ἐξῄει καλαμησομένη μετὰ συγχωρήσεως τῆς πενθερᾶς ἡ Ρούθη, ὅπως τροφῆς [k] εὐπορῶμεν, καὶ εἰς τὸ Βοάζου [l] τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. παραγενόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν [m] ἀγροκόμον [n] περὶ τῆς παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα [o] πεπυσμένος ἐδήλου τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τῆς περὶ τὴν πενθερὰν εὐνοίας ἅμα καὶ μνήμης τοῦ παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν [p] ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖραν ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ἐπιτρέπει, προστάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν διακωλύειν [q] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτὸν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ρούθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρῆν ὀψὲ κομίζουσα μετὰ τῶν σταχύων· ἐτετηρήκει δὲ αὐτῇ καὶ ἡ [r] Ναάμις [s] ἀπομοίραν βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὴν ἐπελυάνουσιν οἱ γειτνιῶντες· διηγεῖται δ' αὐτῇ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. δηλωσάσης δ' ἐκείνης ὡς συγγενὴς ἐστὶ, καὶ τάχα ἂν [t] δι' εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῶν, ἐξῄει πάλιν ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἐπὶ καλάμης συλλογὴν σὺν ταῖς τοῦ Βοάζου θεραπαινίσιν.

2. Rutham autem, cum socru in Bethleemorum *urbem* venientem, hospitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus suo nomine appellaretur, justius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem significat, Mara vero dolorem. Messis autem tempore Rutha permissu socrus ad spicilegium faciendum egressa est, ut victus illis suppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo post adesset, & conspicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus est. Is vero, cum antea ab ipsa omnia accepisset, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga socrum, tum quod memoriam revereretur filii ipsius cui nupta fuerat, atque ut fausta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam spicis colligendis occupari, sed permisit ut sibi ipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* sibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret messoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reservavit socrui, eamque vespere una cum spicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis servaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipsam cura dignantes, ipsi contulerant) atque socrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicasset quod cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, sequentibus etiam diebus ad spicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Naamis & Rutham hospitio excipit Boazus.

Rutha ad spicas legendum in agros egreditur.

In Rutham Boazi benignitas.

γ'. [v] Ἐλθὼν δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ἐπὶ τῆς [x] ἅλωος ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Ναάμις, τεχνᾶται [y] παρακατακλῖναι τὴν Ρούθην αὐτῷ· καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρήσιμον [z] αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδί· καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑπνωσομένην αὐτοῦ παρὰ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, πρὸς οὐδὲν γὰρ ἀντιλέγειν τῶν ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, παραγίνεται· καὶ παραυτίκα μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα. περιεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τῆς ἀνθρώπου παρακατακειμένης, ἀνέκρινε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης [a] τοὔνομα,

3. Post aliquot autem dies, cum jam ventilatum esset hordeum, ipse etiam Boazus in *rus suum* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum discumbere faceret (nam & ipsis emolumento fore *rata est*, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque eò puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam sibi religioni esse ducebat ulla in re socrus *suæ* jussis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præsens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & sentiens mulierem sibi accubantem, quæ ea esset interrogabat. * Illa vero nomen dicente, po-

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

y Τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι,] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ αὐτῆς in *Editis*, *Alisque.*

z Παρεκάλει,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* παρεκάλεσε *Bas. G.* *Alisque.*

a Βουληθῆναι] Βούλεσθαι *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* 1.

b Μένει·] Μένει ποιήσασα *Big.* & *Samb.* superflue.

c Βηθλεέμων,] Ita consensu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεέμην.

d Βόαζος,] Sic passim *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Βόοζος in *ceteris.*

e Ξενίζει.] Δέχεται ξενίᾳ, & δέχεται ξενίως in quibusdam *MSS.*

f Τῶν πολιτῶν] Illa τῶν πολιτῶν absunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

g Καλοῖτέ με] Lege καλεῖτέ με. COCC.

h Εὐτυχίαν,] *Josephum* recte interpretatum esse Ναάμις & Μαρὰ, ostendit *If. Vossius* contra *Hornium*, p. 362.

i Μαρὰ] *Big.* & *Samb.* hic Μαρρὰ & subinde Μαρρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.*

k Εὐπορῶμεν,] Lege εὐποροῖεν. COCC.

l Τυχαίως] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* Τυχαίως *Bas. G.* *Alisque.* Forsan τυχαίως, aut τυχόν.

m Ἀγροκόμον] Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod sciam, non exstet hoc verbum, mallem ἀγρονόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Glossario.*

n Περὶ τῆς παιδός.] Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

o Πεπυσμένος] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* προπεπυσμένος in *Editis*, *Alisque*

p Ἀσπασάμενος] Ἀσπασάμενος τὴν κόρην *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀσπασάμενος αὐτὴν *Hen.* & *Busb.*

q Λαμβάνειν,] Vocem λαμβάνειν non agnoscit *Vat.*

r Ναάμις] *Coll. Big.* & *Voss.* Νααμὶς ut & inferius passim.

s Ἀπομοίραν βρωμάτων] Ἀπὸ μοίρας in *Editis*, *Alisque.* Ἀπομοίρας *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Thes. Gr.* voce ἀπομοιρία. sed cùm ἀπὸ μοίρας habeat *Vat.* malui conjunctim ἀπομοίραν.

t Δι' εὐσέβειαν] Δι' εὐσέβειαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus recte.

v Ἐλθὼν δὲ] *Al.* ἐλθών τε.

x Ἅλωος] Ἅλωος in *Editis.* diverse tamen ἅλωνος, ἀλῶος & ἅλω in *MSS.*

y Παρακατακλῖναι] Παρακατακλῖναι apud *Big.* & *Samb.* παρακατακλιθῆναι *Vat.* συγκατακλιθῆναι *Zonar.*

z Αὐτοῖς ὁμιλήσαντα] *Busb.* αὐταῖς, *ipsis utrique.* & mox καὶ πέμπει dein ποσὶν pro παρὰ ποσίν.

a Τοὔνομα,] Ita *Vat.* in aliis τὸ ὄνομα.

* *Illa vero nomen dicente,*] *Al.* illa vero nomen edente, dicenteque se esse in illius potestate.

postulanteque tanquam dominus *sibi* veniam concederet, tunc quidem quiescit: mane vero priusquam famuli ad opus expergiscerentur, excitatam jussit, cum quantum ferre potuit hordei cepisset, socrum adire, antequam alicui resciseeretur se illic discubuisse. prudentis enim esse calumniam ex ejusmodi rebus cavere, præsertim cum nihil commissum fuerit. Verum, inquit, de re universa ita constituetur. . ipsum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior est, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipsum sequeris: sin vero recusarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Rutha cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta socrui renunciaverat, bono animo esse cœperunt, spei plenæ fore ut Boazus illarum curam susciperet. Atque ille jam media die descendens in urbem fecit ut senatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona possides? illo fatente & *addente* id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipse foret defunctorum cognatus, dicens esse jam sibi uxorem & liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei solveret & in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominavit, ut qui ad curam senectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem est ac serviens. Ex Obede autem prognatus est Jessæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis suis principatum reliquit usque ad primam & vicesimam virorum stirpem *propagatum*. Hæc quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujusmodi majoribus ortum.

Cum propinquus ille Ruthæ de jure suo cederet, eam Boazus sibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

καὶ φαμένης εἰς αὐτὸν δεσπότην [b] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθρου δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, περιεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τῶν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυρὰν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. φυλάττεσθαι γὰρ σώφρον τὴν ἐπὶ τοιούτοις διαβολὴν, καὶ μάλιστα ἐπὶ [c] μὴ γεγενόσι. περὶ μέντοι τοῦ παντὸς οὕτω, φησὶν, ἔσται. ἐρωτήσειν τὸν ἔγγιον ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνοντα, εἴ σου χρείαν γαμετῆς ἐστιν αὐτῷ. καὶ [d] λέγοντι μὲν ἀκολουθήσεις ἐκείνῳ· παραιτουμένου [e] δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομεν.

δ'. Ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλωσάσης εὐθυμία κατεῖχεν αὐτὰς, ἐν ἐλπίδι τοῦ πρόνοιαν ἕξειν αὐτῶν [f] Βόαζον. κἀκεῖνος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τήν τε γερουσίαν συνῆγε, [g] καὶ μεταπεμψάμενος Ῥούθην, ἐκάλει καὶ τὸν συγγενῆ· καὶ παραγενομένου φησὶν, [h] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωρούντων τῶν νόμων κατὰ ἀγχιστείαν· οὐκ οὖν, φησὶν ὁ Βόαζος, [k] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν [l] κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γύναιον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Βοάζῳ καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῆς γυναικὸς [m] παραχωρεῖ, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν [n] τετελευτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων [o] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυράμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, [p] ἐκέλευε τῇ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ τὸν νόμον, καὶ [q] πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. [r] καὶ γενομένου τούτου, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥούθην, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, μετ' ἐνιαυτὸν, ἄρρεν. [s] τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθηνουμένη κατὰ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ὠβήδην ἐκάλεσεν, ἐπὶ γηροκομίᾳ τῇ [t] αὐτῆς τραφησόμενον. ὠβήδης γὰρ κατὰ διάλεκτον [v] τῶν Ἑβραίων ἀποσημαίνει δουλεύων. Ὠβήδου δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυίδης ὁ [x] βασιλεύσας, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν [y] ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν [z] οὖν περὶ Ῥούθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ἐπιδεῖξαι βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ παραγαγεῖν ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ [a] Δαυίδην ἐκ τοιούτων γενόμενον.

CAP. X.

De nativitate Samueli prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænunciabat.

Eli Sacerdotis filii nequissime se gerunt.

HEbræi autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum movent Palæstinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis &

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῆς Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προήγγειλε τὴν τῶν Ἠλεὶ υἱῶν συμφοράν.

ΕΒραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑποσυνεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [b] διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [c] Ἠλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [d] Ὀφνίς τε καὶ

b Συγχωρεῖν,] *Epiphanius* quasi παραινετικῶς συγχωρεῖν.

c Μὴ γεγενόσι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ μάλιστ' ἐπὶ γεγονόσι, *maxime si non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius*.

d Λέγοντι μὲν] Θ λέγοντι *Hen.* & *Epiphan.* mox ἀκολουθήσειν *Vat.*

e Δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομεν.] δ' ἐν νόμῳ συνοικοῦσάν σε ἕξομεν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Vet. Interpr.* δὲ νόμῳ συνοικοῦσαν ἕξομεν *Hen.* δὲ νόμῳ συνοικοῦσαν ἕξομεν *Vat.*

f Βόαζον.] Βοάζου γενομένου *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Epiphan.*

g Καὶ μεταπεμψάμενος Ῥούθην,] Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥούθην ἐκ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ τήν τε Ῥούθην ἐκ *Zonaras*.

h Ἐλιμελέχου] Alii sententiam sine interrogatione efferunt.

i Κλήρων κρατεῖς] *Al.* ἐλέγχ. utrumque recte.

k Ἐξ ἡμισείας] Οὐκ ἐξ *Vat.*

l Κατ' αὐτούς. Μάλλωνος] Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* [lectionem firmante *Zonara*] nisi quod in *nonnullis* sit Μαχλῶνος, in *aliis* Μάλωνος, in *Editis*, κατ' αὐτοὺς [κατ' αὐτὰς *Bas.*] μᾶλλον. ἥκει γὰρ δεῦρ' ἐκεῖ γ.

m Παραχωρεῖ,] Παρεχώρει *Samb. Big.* & *Epiphan.*

n Τετελευτηκότων] Τοῦ τετελευτηκότος *Epiphan.*

o Αὐτῷ,] Eo modo *Bas.* & *Samb.* in *cæteris* αὐτῷ.

p Ἐκέλευε τῇ γυναικὶ] Ita *Samb. Hen.* & *Bosb.* ἐκέλευσε in *reliquis*.

q Πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον.] Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis*. Vide *Zonaram* de ritu isto, ut & *Bynæum* de *Calceo Hebr.* p. 328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramirezii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de succesf. ad Leges Hebr. c. 15. HUDS. Lego πτύειν, *spuere*. REL.

r Καὶ γενομένου τούτου,] Aut cum *Samb.* & *Big.* γενομένου δὲ καὶ τούτου.

s Τοῦτο] *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθηνουμένη κατὰ συμβουλίαν τ. γ. Ὠβήδην ἐκάλεσεν, ἐ. γ. τῇ αὐτῆς τ. Rectius vero *Bas. G.* cum *Bosb.* & *Hen.* quomodo & expressum heic typis, præter τῇ αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς.

t Αὐτῆς] Forte ἑαυτῆς. COCC.

v Τῶν Ἑβραίων] Τῶν Ἑβραίων *Vat.*

x Βασιλεύσας,] Sic quinque *MSS.* & cum istis *Epiph.* & *Zonar.* βασιλεὺς in *Vat.* & *Editis*. Vide *Syncellum* p. 175.

y Ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν.] Ἐπὶ μιᾷ καὶ εἴκοσι γενεαῖς *Vat.* HUDS. Confer Matth. 1. REL.

z Οὖν περὶ Ῥούθην] Ita *Vat.* τὰ μὲν οὖν κατὰ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τὰ μὲν περὶ in *Editis*.

a Δαυίδην] Δαβίδην *Bas. G. Vat.* sicut *N. T.* scriptoribus acceptum Δαβίδ. Verum Δαυίδης *Big. Samb. Hen.* & *Bosb.* quod Hebraico probe convenit.

b Διὰ τοιαύτην αἰτίαν.] Διὰ τὴν τ. αἰτ. *Big.* & *Samb.* ἐκ τῆς τ. αἰτίας *Hen.* & *Bosb.*

c Ἠλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ] Eadem heic notanda, quæ ad p. 304. v. 32.

d Ὀφνίς τε] Ὀφνὶς τε *Hen.* & *Bosb.* unde sono duriori Ὀφνίς τε feci. Ὀφρὶς τε in *Editis*. Ὀφνεὺς τε *Vat.* Ὀφνῖνς τε *Big.* & *Samb.*

e Αὐ-

καὶ Φινεέσης. οὗτοι, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, οὐδενὸς ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν κατὰ τιμὴν, ἃ δὲ ἐλάμβανον [e] αὐτοὶ ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ παραγινομένας ὕβριζον φθοραῖς, τὰς μὲν βίαν [f] προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδος δὲ [g] οὐδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ὅ, τε οὖν πατὴρ [h] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον οὐδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, [i] τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει. κἀπειδὴ φράζει τὴν ἐσομένην συμφορὰν ὁ Θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τε Ἠλεῖ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, [k] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθος ἦγε.

β. Βούλομαι δὲ τὰ περὶ τοῦ προφήτου πρότερον διεξελθὼν, ἔπειθ' οὕτως τὰ περὶ τοὺς Ἠλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυστυχίαν [l] τὴν παντὶ τῷ λαῷ Ἑβραίων γενομένην. [m] Ἐλκάνης, Λευΐτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Ἐφραΐμου κληρουχίας, [n] Ῥαμαθὼν πόλιν κατοικῶν, ἔγημε δύο γυναῖκας, Ἄνναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. [o] τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον οὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν ὁ Ἐλκάνης [p] εἰς Σιλὼ πόλιν θῦσαι· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει [q] καθὼς προειρήκαμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν εὐωχίαν νέμοντος μοίρας κρεῶν [r] ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Ἄννα θεασαμένη τοὺς τῆς ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [s] περικαθεζομένους, εἰς δάκρυά τε προὔπεσε, καὶ τῆς ἀπαιδίας [t] αὐτὴν ὠλοφύρετο καὶ τῆς μονώσεως. καὶ τῆς τἀνδρὸς παραμυθίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύσουσα δοῦναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ [v] γεννησόμενον καθιερώσειν ἐπὶ [x] διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ, δίαιταν οὐχ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις [y] ποιησόμενον. διατριβούσης δ' ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς πολὺν χρόνον, Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παροινοῦσαν [z] ἐκέλευεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πιεῖν ὕδωρ φαμένης, [a] λυπουμένην δ' ἐπὶ παίδων ἀπορίᾳ τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαρρεῖν [b] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ. Παραγενομένη δ' εὔελπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμουήλον προσαγορεύουσι· θεαίτητον ἄν τις [c] εἴποι. [d] παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς γενέσεως θύοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνησθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρεδίδου [e] τῷ Ἠλεὶ, ἀνατιθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμη τε οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ ποτὸν ὕδωρ ἦν. καὶ Σαμουήλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. [f] Ἐλκάνῃ δ' ἐκ τῆς Ἄννης [g] υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

Phineeses. Illi, & in homines injuriosi & in Deum impii, ne ab ulla quidem nequitia abstinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto sibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo sacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad stuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum consuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter irascebatur, continuo exspectans ut Deus eos propter hæc facinora ulcisceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac postquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

Anna, ex Elcanæ uxoribus altera, Deo votum facit ob impetrandum filium.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percensere, atque ita demum ea quæ spectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos suscepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non destitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem sacrificatum venisset, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, sicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis vicissim distribuisset, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique assidentes, & in lachrymas prorumpebat, & suam sterilitatem & solitudinem deplorabat. Cumque in tanta esset mœstitia ut eam consolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum supplex orans, ut sibi daret prolem, matremque faceret, promittens, se primum filium sibi natum ministerio divino consecraturam esse, qui victu consueto aliisque familiari non usurus esset. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum sedebat) tanquam parum sobriam discedere jubebat. Illa vero dicente se aquam potare, contristatamque quod liberos non haberet, Deo supplicare, ipsam bono animo esse hortabatur, denuncians, Deum ipsi daturum esse filium.

Samuelus nascitur, & Deo sacratur.

3. Tum demum bona cum spe ad maritum revertens, cibum læta sumpsit: & postquam se in patriam recepissent, *brevi* uterum gerere cœpit, cisque *exacto ad pariendum tempore*, natus est filius, quem Samuelum nominant, quasi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* sacra facturi, simulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum consecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, tresque filiæ progenitæ sunt. 4. Sa-

e Αὐτοὶ ἁρπαγῆς τρόπῳ·] *Al.* αὐτοῖς.
f Προσφέροντες,] Προσάγοντες *Vat.*
g Οὐδὲν ἀπέλειπεν] Οὐδὲν ἀπέλειπε *Samb.*
h Αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις] Αὐτοῖς *Idem.* αὐτοῦ *Vat.* & *Epiphan.*
i Τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει] Τότε τὸ πλ. legisse videtur *Epiphan.*
k Παιδί τε ὄντι,] Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαμουήλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vat.* *Interpr.* Σαμ. τῷ πρ. παιδὶ τε ὄντι ἔτι &c. *Vat.*
l Τὴν παντὶ] Ita placuit rescribere, cum τὴν τῷ παντὶ τῷ λαῷ habeant *Bas.* & *G.* & τῷ παντὶ λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* παντὶ non legerat *Vet. Interpr.*
m Ἐλκάνης,] In *Editis*, *Busb. Hen.* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat.* ubique lectum Ἀλκάνης, nec aliter legerat *Suidas*, apud quem scribe, ᾧ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς α. βίβλου τῶν Βασιλειῶν Ἐλκανᾶ καὶ τὸ ὄνομα.
n Ῥαμαθὼν] Ex Chaldaico *Ramatha*, quod ab Hebræo *Ramathaim.* In *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* Ἀρμαθὼν, hyperthesi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Aliosque* Ἀρμαθαίμ.
o Τὴν δ' ἑτέραν] Τὴν δ' Ἄνναν *Hen.* & *Busb.*
p Εἰς Σιλὼ] *Al.* Σηλῶ, & Σιλῶ, & Σηλὼ, & Σιλοῦν.
q Καθὼς προειρήκαμεν·] Καθὼς in quatuor *MSS.*

r Ταῖς τε γυναιξὶ] Ταῖς γ. καὶ τ. τ. ἡ Ἄννα in *MSS.*
s Περικαθεζομένους,] In quatuor *MSS.* in *Editis* περικαθεζομένους. Forte περικαθεζομένους legerant *Zonar.* & *Suid.* καὶ' ὡς *Coll. Voss.*
t Αὐτὴν ὠλοφύρετο] *Al.* ἑαυτήν.
v Γεννησόμενον] Γενησόμενον in *Editis*, *Aliisque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam.*
x Διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ,] Ita *MSS.* Διακονίαν in *Editis* & *Suida.*
y Ποιησόμενον.] Vel ποιησόμενον cum *Busb.* (*Coc.*) & *Hen.*
z Ἐκέλευεν ἀπιέναι.] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ἐκέλευσεν.
a Λυπουμένην] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & quædam ἀντίγραφα *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliisque* λυπουμένη.
b Παρεκελεύετο,] Παρεκελεύσατο *Vat.* Παρεκελεύσατο *Aliis.*
c Εἴποι.] Ita (quomodo etiam correxit *Cocceius*) vel εἴπου. antea εἴπεν.
d Παρῆσαν] Ita è *Cod. Vat.* nec aliter *Samb.* & *Big.* nisi quod θύοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς θύοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliisque.*
e Τῷ Ἠλεὶ,] *Illud* τῷ ex *MSS.*
f Ἐλκάνῃ] Ἀλκάνῃ *Coll. Big.* & cum aspiratione *Coll. Voss.*
g Υἱεῖς τε ἄλλοι] Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἄλλοι deest in *Editis*, *cæterisque.* Apud *Suidam*, υἱοὶ γίνονται τρεῖς καὶ θυγατέρες. Mallem tamen ex *S. Literis* υἱεῖς τε γίνονται τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες.

Deus Samuelem alloquitur; Elique sacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et cum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te præsto esse. Rursus cum Deum loquentem audivisset, orabat ut sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quæcunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, disce *ex me* cladem Israëlitis "imminere, majorem quam ut forte à quopiam "narrari & credi possit: immo & Eli filios una die "morituros, & pontificatum in Eleazari familiam "transiturum. Eli enim suum in filios amorem "meo cultui, illorumque commodis & rationibus "prætulit". Illa ipsa cum à propheta jurejurando extorsisset *Eli* (nam ea narrando ipsi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo prædictum irritum esse conspiceretur.

δ'. Σαμουῆλος δὲ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον, [h] προεφήτευε. καὶ ποτε κοιμώμενον ὀνομαστὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δὲ νομίσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [i] παραγίνεται πρὸς αὐτόν. οὐ φαμένου δὲ καλέσαι τοῦ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς [k] εἰς τρεῖς τοῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [l] διαυγασθεὶς φησὶ πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμουῆλε, σιγῶ [m] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι παρατυγχάνω. καὶ τοῦ Θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἠξίου λαλεῖν ἐπὶ τοῖς [n] χρωμένοις, οὐ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν [o] ἐφ' οἷς ἂν θελήσειε διακονίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, παρατυγχάνεις, μάνθανε συμφορὰς Ισραηλίταις ἐσομένην, λόγου μείζονα καὶ πίστεως τοῖς παρατυγχάνουσι· "καὶ τοὺς Ηλεὶ δὲ παῖδας ἡμέρᾳ μιᾷ τεθνηξομένους, καὶ "τὴν ἱερωσύνην μεταβησομένην εἰς τὴν Ελεαζάρου οἰκίαν. Ηλεὶ γὰρ τῆς ἐμῆς θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς "καὶ παρὰ τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". ταῦτα [p] βιασάμενος ὅρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸν προφήτην [q] Ηλεί· οὐ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἔτι μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τῆς τῶν τέκνων ἀπωλείας. Σαμουήλου δ' ηὔξετο [r] ἐπὶ πλεῖον ἡ δόξα, πάντων ὧν [s] προεφήτευεν ἀληθινῶν [t] βλεπομένων.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderunt; atque Eli miserabili fine vitam claudit.

Palæstini Hebræos fundunt fugantque.

Itaque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *castra* afferri postularent, ut ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem esse arca, propter quem contigit ut ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, si illos arca capta vivere non piguerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineeses autem tunc sacerdotio fungebatur, pater id propter senectutem concedente. Hebræis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca advecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcæ præsentia Israëlitis præsidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebræi, à Palæstinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, & *viros* ad triginta millia desiderarunt, inter quos &

ΚΕΦ. ια'.

Δηλοῦται τὰ κατὰ τοὺς Ηλεὶ υἱοὺς, τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ περιέπεσε.

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν [v] Παλαιστῖνοι στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας, [x] στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν [y] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου τῶν Ισραηλιτῶν, συνήεσαν εἰς τὴν ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνουσι μὲν τῶν Εβραίων εἰς [z] τετρακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

β'. Δείσαντες δὲ περὶ τῶν ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν εἰς τὴν γερουσίαν καὶ [a] τὸν ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρούσης αὐτῆς παραταξάμενοι κρατῶσι τῶν πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τὴν συμφορὰν τῆς κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην [b] ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱοὶ, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπιστείλαντος, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν [c] ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγενέσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη καὶ ἱερᾶτο, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παρακεχωρηκότος διὰ τὸ γῆρας. θάρσος οὖν ἐπεγένετο πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τὴν ἄφιξιν τῆς κιβωτοῦ περιεσομένοις τῶν πολεμίων. [d] κατεπλήττοντο δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῖς Ισραηλίταις. τῆς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίας οὐχ ὁμοίαν ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, ἣν μὲν ἤλπιζον νίκην Εβραῖοι, τῶν Παλαιστίνων αὕτη γίνεται· ἣν δ' ἐφοβοῦντο ἧτταν οὗτοι, ταύτην Εβραῖοι παθόντες, ἔγνωσαν αὐτοὺς μάτην [e] ἐπὶ τὴν κιβωτὸν τεθαρρηκότας. ἐτράποντο τε γὰρ [f] εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῶν πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ

h Προεφήτευε.] Προεφήτευσε Bas. Hen. Zon. & Suid.
i Παραγίνεται] Παραγίγνεται Suid.
k εἰς τρεῖς] Sic Big. (Coll.) Samb. & Suid. εἰς τρεῖς in Editis. καὶ τοῦτο τρὶς ποιεῖ Bas. & Hen.
l Διαυγασθεὶς] Διανοηθεὶς Big. Samb. & Vat. (διανοηθεὶς Coll. Voss.) Διαυγασθεὶς Suid.
m Ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον] Ὡς καὶ πρὶν ἦν ἄγων Big. (Coll. Voss.) & Samb.
n Χρωμένοις,] Forte ἀκροωμένοις. COCC.
o Ἐφ' οἷς] Ἐφ' οἷς ἂν θελήσειε διακονίας: Suid. v. Σαμουήλ.
p Βιασάμενος] Coll. Voss. βιαζόμενος.
q Ηλεί] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. in Editis, Aliisque desunt Ηλεὶ & μᾶλλον.
r Ἐπὶ πλεῖον] Ἐπὶ πλεῖον in quatuor MSS.
s Προεφήτευεν] Al. προεφήτευσεν.
t Βλεπομένων.] Φαινομένων Vat.

v Παλαιστῖνοι] Καὶ Παλαιστῖνοι Vat.
x Στρατοπεδεύονται] Ἐστρατοπεδεύοντο Vat.
y Ἀφεκάν.] Ita cum Big. (& Coll. Voss.) præsertim cum hanc urbem *Aphec* appellent S. *Litera* in *Jos.* c. 13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4 v. 1. Ἐφεκὰν Samb. Ἀφεκὰν in Editis, Aliisque. ab Ἀφηκα, ut *Ambubaia* ab Ἀββουβαια Syrorum. *Amphec* exstat in *Epiphanio*.
z Τετρακισχιλίους.] [illegible] legerat *Vat. Interpr.*
a Τὸν ἀρχιερέα,] Τοὺς ἀρχιερέας *Idem*.
b Ἐν τιμῇ] Illa ἐν τιμῇ habuimus Big. Samb. & Gall. 1.
c Ἐθελήσουσιν,] Ita Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan. ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι Vat. ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι Bas. G. Aliique.
d Κατεπλήττοντο] Ita Big. & Samb. καταπλήττονται Aliis.
e Ἐπὶ τὴν κιβωτὸν] Ἐπὶ τῇ κιβωτῷ Big. Samb. & Vat.
f Εὐθὺς] Coll. Voss. αὖθις.

g Ἐπ-

καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἥ τε κιβωτὸς ἤγετο πρὸς τῶν πολεμίων.

γ'. Ἀπαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης εἰς τὴν [g] Σιλὼ, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ· Βενιαμίτης [h] γάρ αὐτοῖς τις ἄγγελος ἀφικνεῖται νεανίας, παρατυχὼν τῷ γεγονότι· πένθους ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπρᾶχθαι περὶ τοὺς οἰκείους, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατὰ τὴν μάχην, ῥᾷον ἦν ἐπί τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς συνηγγελμένοις περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπηγγελκώς. συνέχει γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά. ὡς δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν ἤκουσεν ᾐχμαλωτίσθαι πρὸς τῶν πολεμίων, ὑπὸ τοῦ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὴν προσπεσεῖν περιαλγήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τελευτᾷ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τεσσαράκοντα κατασχὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Θνήσκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου [i] παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ τἀνδρὸς δυστυχίᾳ. κυούσῃ [k] μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος. τίκτει δ' ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα [l] Ἰωχάβην προσηγόρευσαν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· διὰ τὴν προσπεσοῦσαν [m] δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε δὲ πρῶτος Ἠλεὶ, [n] Ἰθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ἐλεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον [o] ἱερᾶτο, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκεῖνός τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν [p] Ἀβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβὼν, παιδὶ αὐτοῦ [q] Βοκκὶ [r] τοὔνομα αὐτὸς αὐτὴν κατέλειπεν αὐτοῦ, παρ' οὗ διεδέξατο [s] Ὀζις υἱὸς ὢν, μεθ' ὃν Ἠλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, περὶ οὗ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τῶν κατὰ τὴν Σολομῶνος βασιλείαν καιρῶν. τότε δὲ οἱ Ἐλεαζάρου πάλιν αὐτὴν [t] ἀπέλαβον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πέμπτου.

Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama hujusce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos percrebresceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimis in sella sedebat) audito ejulatu suspicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* suis accidisse, accersitoque juvene simul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nunciata erant de exercitus strage, ut qui præsciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exspectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatæ nuncio cum valde indoluisset, è solio delapsus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *summo* potitus.

XII. Eli, delato ad se mali nuncio, animam exspiravit.

4. Eadem vero die & Phineesis filii *ejus* conjux defuncta est, quod vivere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum gravida esset, *& partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *sui* clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *istud* infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus.

Phineesis uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate à patre ad filium transmissa; atque ille Phineesi filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius ejus, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; post quem Eli, de quo nunc *nobis* facta est narratio, sacerdotium habuit, ut & stirps ejus usque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt.

Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.

Finis Libri quinti.

g Σιλὼ,] Σιλὼν *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p. 287. v. 44.

h Γὰρ αὐτοῖς] Γάρ τις αὐτοῖς ἄγγ. *Samb.*

i Παιδὸς γυνὴ,] Τοῦ παιδὸς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

k Μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη] Γὰρ αὐτῇ *Samb.*

l Ἰωχάβην προσηγόρευσαν] Ἰωχάβην *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ὀχίμην *Vat.*

m Δύσκλειαν] Δυσκλείαν *Big* & *Samb.*

n Ἰθαμάρου] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ἰθάμαρ τοῦ ἑτ. in *Editis.* Ἰθαμάρου ἑτέρου *Vat.*

o Ἱερᾶτο,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* qui mox habet παῖδες. ἱερᾶτο à typis.

p Ἀβιεζέρης] *Abiezer* hic, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque scriptione Orientalium nominibus, est *Abishua*, *Boceas Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in posteris Phinees recensentur, 1 *Paralip.* c. 6. v. 51. *Seldenus* de *Succ.* in *Pontif. Hebr.* l. 1. c. 2.

q Βοκκὶ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. In *Editis* Βοκκί. in *Vat.* Βοκκεί. utrumque forsan pro (quod & vult *Cocceius*) Βόκκι.

r Τοὔνομα αὐτὸς] Τοὔνομα αὐτὴν κατέλειπεν, &c. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* αὐτὸς αὐτῷ κατέλειπεν *Epiphan.*

s Ὀζις] Ὀζίας *Big.* & *Samb.*

t Ἀπέλαβον.] Ἀπέλαβον ἀρχιερεῖς *Vat.* ἀπέλαβον. Περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν υοϛ'. *Bosh.* & *Hen.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a] ΤΗι ΕΚΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ.
HÆC CONTINENTUR.

1. *Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.*
2. *Expeditio Palæstinorum in ipsos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.*
3. *Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit.*
4. *Ut populus, cum illi in principatu male se gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; isque Regem eis designat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.*
7. *Ut Palæstini, rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata transgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.*
10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæstini susceperunt.*
11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæstinorum fortissimo: atque Goliathi peremptio, & Palæstinorum strages.*
12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*
13. *Quod postea Rex, cum Davidem in sua potestate haberet, ad eum perimendum se accinxit.*
14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ discrimen adductus, salvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere posset, pepercit.*
15. *Hebræi, cum Palæstini in eos bellum moverent, prælio devicti sunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον [b] ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμουῆλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὐτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρησεν.

δ'. Ὡς οὐ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ᾔτησεν βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις. καὶ βασιλέως αὐτοῖς [c] ἀπόδειξις, Σαούλου τοὔνομα, κελεύοντος τοῦ Θεοῦ.

ς'. Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ [d] τῶν πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας [e] πόλεμος καὶ νίκη.

θ'. Ὅτι παραβαίνοντος Σαούλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουῆλος ἄλλον ἀποδείκνυσι βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ [f] Σαούλου βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολίαθον, τὸν ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τοῦ Γολιάθου, καὶ ἧττα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τὴν Δαυίδου τῆς ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα [g] Σαῦλος.

ιγ'. Ὅτι μετὰ ταῦτα [h] ὑπ' αὐτῷ τὸν Δαυίδην γενόμενον ὁ βασιλεὺς ἐσπούδασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαούλου διέφυγε· καὶ Σαοῦλον, δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, οὐ διεχρήσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἡττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαῦλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

a Τῇ ἕκτῃ] Al. ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ.
b Ἀπέπεμψαν] Ἐνέπεμψαν Samb. in reliquis convenit cum Edit Bas. Verum hæc summaria paulo contractiora exhibet Gen.
c Ἀπόδειξις,] Coll. Voss. ἀνάδειξις.
d Τῶν πολεμίων.] Addunt Coll. Voss. & Big. καὶ τῶν πόλεων.
e Πόλεμος].Coll. Voss. πόλεμος.

f Σαούλου βασιλεύοντος.] Coll. Voss. & Big. Σαμουήλου προφητεύοντος.
g Σαῦλος] Ponunt hoc in prioribus post θαυμάσας Coll. Big. & Voss.
h Ὑπ' αὐτῷ] Coll. Big. & Voss. ὕπνῳ τινι.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος [a] χρόνον ἐτῶν λβ΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α΄.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΛΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προείρηκα μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον ἐκόμισαν πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b] Δαγὼν δ' οὗτος ἐκαλεῖτο, τιθέασι. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάντες, ὑπὸ τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχὴν εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ἐπιτυγχάνουσιν αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ [c] ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἑστὼς διετέλει. καὶ βαστάσαντες πάλιν ἐφιστᾶσιν αὐτὸν ἐπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες παρὰ τὸν [d] Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ἐπὶ τοῦ προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν σχήματος κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίσταντο. καὶ τελευταῖον [e] ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f] τὸ θεῖον καὶ [g] νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [h] δυσεντερίας, πάθους χαλεποῦ καὶ [i] τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς εὐθανάτως ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες [k] ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὸ δ' ἐπὶ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν [l] ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποσχόμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν οὐ δυνάμενοι, συνῆκαν ἐκ τῆς κιβωτοῦ [m] ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ταύτης αἰχμαλωσίαν [n] οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς παρὰ σφᾶς [o] δέ-

CAP. I.

Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.

CUM autem Palæstini arcam Hebræorum cepissent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eam deportarunt; &, ut *eximium* quiddam è manubiis, juxta Deum suum collocant: is autem Dagon appellabatur. Postridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum suum adorarent, cum invenerunt hunc ipsum honorem arcæ præstantem: humi enim jacebat, basi prolapsus, cui perpetuo insistebat. cum itaque sublatum in eandem restituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque sæpius ad Dagona accederent, pariterque cum ante arcam adorantis specie projectum reperirent, in magna erant anxietate animisque perturbati. Tum denique in Azotiorum urbem & regionem diram immisit Deus vastationem & morbum. Moriebantur enim intestinorum torminibus, gravi malo & necem acerbissimam inferente, viscera, priusquam anima ipsis per mortem convenienter solveretur corpore, egerentes, exesa & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læserunt, nec stirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo essent, intellexerunt arcam Dei in causa esse quod tam gravia paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes ut eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam prosternitur. 1 Reg. c. 5.

Palæstini plagis percutiuntur.

Azotii malis vexa-

a Χρόνον ἐτῶν λβ΄.] Ita *Samb. Big.* & *Coll. Voss.* numerumque defendit *Vossius* in *Chronol. S.* c. 4.

b Δαγὼν δ' οὗτος] Hunc specie hominis, in piscem ab umbilico desinentis, super Deos reliquos gens maritima venerabatur. HUDS. Conf. De bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. Δαγὼν τὸ ξόανον. SPANH.

c Ἐκπεπτωκὼς] Ἀπ' αὐτῆς ἀποπεπτωκὼς τῆς β. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Δαγῶνα] Ita cum *Cod. Vat.* in reliquis Δαγών.

e Ἀπέσκηψεν] Ἐπέσκηψεν *Vat.* ἐνέσκηψε *Hen.* & *Bush.* quod forsan à *Josepho*

f Τὸ θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] Καὶ νόσον τὸ θεῖον *Vat.*

g Νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] De hac clade, de bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. συνέφθαρη δὲ τὰ ἐντὸς τοῦ σώματος, καὶ δι' αὐτῶν τὰ σπλάγχνα. SPANH.

h Δυσεντερίας,] Vide *Theodoretum*, tom. 1. p. 236.

i Τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην] *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτοῖς ἐπιφέρειν, πρὶν ἢ τὴν ψ.

k Ἐξεμοῦντες] Ἐξέμουν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. & *Epiphan.* in reliquis cum *Hesychio* & *Glyca* ἐξεμοῦντες.

l Ἀπὸ τῆς γῆς,] Ἐκ τῆς γ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

m Ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ταύτας in *Editis*, *Alijsque.*

n Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ] Οὐκ ἐπὶ χρηστῷ γενομένην *Vat.* οὐκ ἐ. ἀγ. γενομένην *Big.* & *Samb.*

o Δέχεσθαι] Δέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Vide *Zonaram.*

p Αὐ-

ti arcam ad Ascalonitas transferunt, atque illi ad alios eam deportant. 1 Reg. c. 5.

grata accidit hæc supplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam sumpsissent, eadem ipsis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Ascalonitæ. neque vero apud illos permansit: nam cum & ipsi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæstinorum urbes pervagata est arca; à qualibet, ideo quod ad ipsas venisset, tributi vice exigens ea quæ passæ sunt.

Palæstini de remittenda arca consultant. 1 Reg. c. 6.

2. Cum hisce autem suppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iitis audierant illorum exemplo moniti essent, ne arcæ præsentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæsiverunt qua arte & via ab ea semet expedirent. Et cum convenissent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Ascalonis, itemque Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum quidem illis visum est, ad suos remittendam esse arcam, quasi palam esset Deum ejus suscepisse vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipsos invasisse, simulque in urbes eorum ingressas esse. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum esse, fallique *eos* qui malorum causam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei potestatem esse & vim; neque si ejus curam habuisset Deus, in hominum manus venisset. Cæterum monebant ut quiescerent, & quicquid acciderat æquo animo ferrent, cogitantes non aliam esse eorundem causam quam ipsam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione satis, certis temporum vicibus, hujusmodi mutationes affert. Prædictas autem sententias vincit istorum virorum consilium, qui & antea crediti sunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime visi sunt accommodate dicere ad præsens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam esse arcam censuerunt, neque retinendam: sed quinque *podicum* simulachra aurea pro unaquaque civitatum quasi munus Deo consecranda, quod eorum saluti prospexerit, & vitam illis conservarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus resistere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis similes qui regionem eorum populati sunt atque vastarunt. Deinde hisce in loculum inclusis, & super arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vaccisque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & custodiri, ne matribus, eas sequendo, impedimento forent; eorum autem desiderio *illæ* quam ocyssime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegissent, ibi relinquendas esse *jusserunt*, facta eis potestate abeundi quò velint. Et si quidem Hebræos versus pergerent, & in illorum regionem conscenderent, esset ut existimarent arcam illis malorum causam extitisse; sin vero aliò deflecterent, illam persequendam esse di-

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœta adjunguntur inclusis domi vitulis.

χαρίζονται. τοῖς δ' οὐκ ἀηδὴς ἡ τῶν Ἀζωτίων δέησις προσέπεσεν· ἀλλ' ἐπινεύουσι μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες δὲ τὴν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατέστησαν. συνεξεκόμισε γὰρ [p] αὐτῇ τὰ τῶν Ἀζωτίων ἡ κιβωτὸς πάθη πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένους. καὶ πρὸς ἄλλους παρ' αὐτῶν ἀποπέμπουσιν Ἀσκαλωνῖται. μένει δ' οὐδὲ παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, πρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. καὶ τοῦτον [q] περιέρχεται τὸν τρόπον τὰς πέντε τῶν Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσπερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάστης οὗ [r] πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπασχον.

β'. Ἀπειρηκότες δὲ τοῖς κακοῖς οἱ πεπειραμένοι, καὶ τοῖς ἀκούουσιν αὐτὰ διδασκαλία [s] γενόμενοι, τοῦ μὴ προσδέξασθαι τὴν κιβωτόν ποτε πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοιούτῳ μισθῷ καὶ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν καὶ πόρον ἀπαλλαγῆς αὐτῆς. καὶ συνελθόντες οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, [t] Γίττης [v] καὶ Ἀκκάρωνος καὶ Ἀσκάλωνος, [x] ἔτι δὲ Γάζης καὶ Ἀζώτου, ἐσκόπουν τί δεῖ ποιεῖν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀποπέμπειν τοῖς οἰκείοις, ὡς [y] ὑπερδικοῦντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεπιδημησάντων αὐτῇ διὰ τοῦτο τῶν δεινῶν, καὶ [z] συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. ἦσαν δ' οἱ λέγοντες, [a] τοῦτο μὲν μὴ ποιεῖν, μηδ' ἐξαπατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας· οὐ γὰρ ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν [b] αὐτῇ καὶ τὴν ἰσχύν· οὐ γὰρ ἄν ποτ' αὐτῆς [c] κηδομένου Θεοῦ ὑποχείριον ἀνθρώποις γενέσθαι. ἡσυχάζειν δὲ καὶ πράως ἔχειν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι παρῄνουν, αἰτίαν τούτων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν φύσιν· ἣ καὶ σώμασι καὶ γῇ καὶ φυτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεστῶσι, κατὰ χρόνων περιόδους, τίκτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ δὲ τὰς προειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις συνέσει καὶ φρονήσει [d] διαφέρειν πεπιστευμένων συμβουλία, καὶ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς παροῦσιν, οἳ μήτ' ἀποπέμπειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ πέντε μὲν ἀνδριάντας ὑπὲρ ἑκάστης πόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαριστήριον, ὅτι προενόησεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας, καὶ κατέσχεν ἐν τῷ βίῳ [e] διωκομένους ἐξ αὐτοῦ παθήμασιν, εἰς ἃ μηκέτι ἦν [f] ἀντιβλέψαι· [g] τοσούτους δὲ τὸν ἀριθμὸν μύας χρυσοῦς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν καὶ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔπειτα [h] βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτοὺς, καὶ θέντας ἐπὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· καὶ βόας ὑποζεύξαντας ἀρτιτόκους, τὰς μὲν [i] δαμάλεις ἐγκλεῖσαι καὶ κατασχεῖν, μὴ ταῖς μητράσιν ἐμποδὼν ἑπόμεναι γένωνται, πόθῳ δ' αὐτῶν ὀξυτέραν [k] ποιῶνται τὴν πορείαν. ἐκείνας δ' [l] ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ἐπὶ τριόδου καταλιπεῖν, αὐτὰς [m] ἐπιτρέψαντας ᾗ βούλονται τῶν ὁδῶν ἀπελθεῖν. κἂν μὲν τὴν Ἑβραίων ἀπίωσι, καὶ τὴν τούτων χώραν ἀναβαίνωσιν, ὑπολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν [n] τῶν κακῶν· ἂν δ' ἄλλην τράπωνται, [o] μεταδιώξομεν

p Αὐτῇ τὰ τῶν Ἀζωτίων] Al. αὐτὴ & αὐτῇ. & mox inferius αὐτὴν.
q Περιέρχεται τὸν τρόπον] Ἐπιπεριέρχεται, Big. Samb. & Vat.
r Πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν,] Παρ' αὐτὰς Vat.
s Γενόμενοι,] Γενόμεναι Samb.
t Γίττης] Γιττῶν Ant. Jud. lib. XIV. c. 15. §. 10. & de bell. Jud. lib. I. c. 17. §. 2. Γιττὰ καλεῖται. item Simon ἀπὸ κώμης λεγομένης Γιττῶν nempe in Samaria. *Justin. Apoll.* II. SPANH.
v Καὶ Ἀκκάρωνος] Illud καὶ deest in *Editis*, & quibusdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ἀκάρωνος.
x Ἔτι δὲ Γάζης] Ἔτι καὶ Γ. *Vat.*
y Ὑπερδικοῦντος] Ὑπερεκδικοῦντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.*
z Συνεισβαλόντων] Ita cum *Big.* & *Samb.* συνεισβαλλόντων in *Editis*, *Alisque*.
a Τοῦτο μὲν] Τοῦτο μὴ ποιεῖν *Big. Hen.* & *Bodl.*
b Αὐτῇ καὶ] Αὐτῇ pro αὐτῷ reposui ex *Epiphanio*.
c Κηδομένου Θεοῦ] Κηδομένου τοῦ Θεοῦ *Vat.*
d Διαφέρειν πεπιστευμένων] Vocem διαφέρειν (quæ in *Editis* deerat) restituimus ex *MSS.*

e Διωκομένους] *Coll. Voss.* διωκομένοις.
f Ἀντιβλέψαι.] Ἀντιβλέπειν proprie est *contra tueri*, impropie *obniti*. uti & ἀντοφθαλμεῖν *Demostheni* & *Polybio*.
g Τοσούτους δὲ τὸν ἀριθμὸν μύας χρυσοῦς] 1. Sam. VI. 3. Sic mus sculptus in Tenediorum & aliis nummis cum Smintheo Apolline, ob liberatum ab eo à muribus illum tractum SPANH. Confer Tabulas Numismatum in extremo Tom. II HAV.
h Βαλόντας εἰς γλωσσόκομον] Βαλόντες & mox θέντες, dein ὑποζεύξαντες *Big. Samb* & *Vat.*
i Δαμάλεις ἐγκλεῖσαι] Πόρτεις *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat.* & *Epiphan.* (πόρτιας *Voss.* qui mox ταῖς pro τοῖς) μόσχους *Zonar.*
k Ποιῶνται τὴν πορείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ποιῶνται τὴν πορείαν in *Editis*, *Alisque*.
l Ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν] Ἐξελάσαντες *Vat.*
m Ἐπιτρέψαντας] Ἐπιτρέψαντες *Samb.* & *Vat.*
n Τῶν κακῶν·] Τούτων τῶν κακῶν *Big. Samb* & *Vat.*
o Μεταδιώξομεν] Μεταδιώξομεν *Big. Samb.* & *Glycas.*

p Ται-

ξομεν αὐτὴν ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν [p] τοιαύτην ἔχει.

γ΄. Ἔκριναν δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις εὐθὺς τὴν γνώμην ἐκύρωσαν. καὶ ποιήσαντες μὲν τὰ προειρημένα, προσάγουσι τὴν ἅμαξαν ἐπὶ τὴν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ βοῶν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὥσπερ [q] ἡγουμένων τινῶν αὐταῖς ἀπιουσῶν, οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, ποῦ ποτε στήσονται καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βουλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τίς ἐστι τῆς Ἰούδα φυλῆς [r] Βηθσάμη ὄνομα. εἰς ταύτην ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίου μεγάλου καὶ καλοῦ τὴν πορείαν αὐτῶν ἐκδεξαμένου, παύονται [s] πρόσω χωρεῖν, στήσασαι τὴν ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δ' ἦν τοῖς [t] ἐν τῇ κώμῃ, καὶ περιχαρεῖς ἐγένοντο. θέρους γὰρ ὥρᾳ πάντες ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν ταῖς ἀρούραις ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἁρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἀγγεῖον ὃ τοὺς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τοὺς μύας, τιθέασιν ἐπί τινος πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατευωχηθέντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τὰς βόας ὡλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' [v] ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, [x] ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ΄. Ὀργὴ δὲ καὶ χόλος τοῦ Θεοῦ μέτεισιν, ὥστε [y] ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, οὓς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ [z] κωμῆται, καὶ [a] πένθος ἐπ' αὐτοῖς ἤγειραν οἷον εἰκὸς ἐπὶ θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. καὶ τῷ μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίους ἀποφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τοῦτο, [b] ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς [c] Καριαθιαρείμαν γείτονα πόλιν [d] τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γένος, [e] Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ [f] καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, [g] ὡς πρέποντα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατῴκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὴν κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσαῦτα γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρείμᾳ, [h] ποιήσασα παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

xerunt, facta inde conjectura, quod potestatem ejusmodi nullam haberet.

3. Hæc autem bene ac sapienter dicta judicarunt, atque illico consilium factis comprobarant. Et quidem cum ea quæ jam diximus exsequuti fuissent, plaustrum in trivium deducunt, ibique relicto secesserunt. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam si ab aliquibus deducerentur, eas *eminus* subsequebantur Palæstinorum principes, scire desiderantes ubi subsisterent & ad quosnam se conferrent. Est autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethsama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, si processissent, campus magnus & pulcher excepisset, ulterius tamen non progressæ sunt, plaustrum illic sistentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* spectaculum, lætitiaque exsultabant. æstatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas versarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate gestientes, & opus è manibus dimittentes, e vestigio ad plaustrum accurrebant. atque arcam ex eo sublatam, capsamque in qua *aurea* erant simulachra & mures, saxo cuidam, quod in campo erat, imposuerunt: & cum Deo magnifice sacra fecissent, seque epulis adhibuissent, plaustrum simul ac vaccas solido sacrificio immolarunt. Quo viso Palæstinorum principes retro ad suos reversi sunt.

Boves contra indolem suam & affectum recta in ditionem Hebræorum pergunt. II.

Hebræi ex urbe Bethsama, arca conspecta lætati, ad eam recipiendam accurrunt; maxque boves cum arca Deo cadunt victima.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos persequitur, adeo ut septuaginta viros ex pago Bethsamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (sacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipsos autem hæc passos vici istius incolæ deplorarunt, eosque *ejusmodi* plangore prosequuti sunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immissum; suumque mortuum unusquisque lugebat. Quamobrem sese indignos agnoscentes, quibuscum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* missis, indicarunt redditam esse à Palæstinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethsamitis: ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat existimationis ob justitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir justus habitabat. Ejus autem filii arcæ ministerio operati sunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima mansit, cum apud Palæstinos quatuor menses fuisset.

Bethsamitæ, qui arcæ manus Laicas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Aminadabi. 1 Regum, c. 7.

Ibi per viginti annos mansit.

ΚΕΦ. β΄.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

Τοῦ δὲ λαοῦ παντὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν [i] Καριαθιαρειμιτῶν πόλις τὴν κιβωτὸν,

CAP. II.

Expeditio Palæstinorum in ipsos, & victoria Hebræorum ductu Samuelis prophetæ.

CUM autem populus universus illo tempore, quo arcam possidebat Cariathiarimitarum urbs,

Hebræos, ad meliorem frugem

p Τοιαύτην ἰσχ.] Αὐτὴ ἰσχ. *Vat.* Videsis ut hanc historiam destorat *Zonaras*.

q Ἡγουμένων τινῶν] Ἡγουμένου τινὸς αὐταῖς *Aliis*.

r Βηθσάμη ὄνομ.] Ita in *MSS.* Βαθσάμη *Baf.* & *G.* Βαιθσαμὺς 1 *Regum*, c. 6. & 2 *Paralip.* c. 28. v. 18.

s Πρόσω χωρεῖν,] Περαιτέρω *Big.* (*Coll. Voff.*) *Samb.* & *Vat.*

t Ἐν τῇ κώμῃ,] Ἐπὶ τῇ κώμῃ *Vat.*

v Ἰδόντες οἱ] Sic *MSS.* εἰδότες in *Editis.*

x Ὑπέστρεψαν ὀπίσω.] *Al.* ἀνέστρεψαν.

y Ἑβδομήκοντα] *De populo* LXX. *&* L. *millia plebis* juxta *Hebr.* ἑβδομήκοντα ἄνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam.* al. 1 *Regum* c. 7.

z Κωμῆται,] Ita cum plerisque *MSS.* (& Cocceio) κωμῖται *Samb. Baf* & *G* Verum κωμήτης occurrit apud *Eurip.* in *Alceste*, v. 476 & *Plat.* de *Legibus*, l. VII. p. 794. atque hanc scripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum* Byz. p. 498. HUDS. Sic Euripid. Alcest. v. 476. Τᾶς δὲ κωμήτας χθονός. Item Plato lib. VII. de Legib. pag. 794. lit. A. SPANH.

a Πένθος ἐπ' αὐτ.] Πένθος *Vat.*

b Ἀποκομίζουσιν] Ita *Big.* (*Coll. Voff.*) & *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* & juxta istos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὴν ἀπάγουσιν εἰς κ. in *Editis* ἀνακομίζουσιν (pro ἀποκομίζουσιν) εἰς Καριαθιαρίμ. Videsis LXXII. ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1.

c Καριαθιαρείμαν] *Gen.* Καριαθιαρεὶμ, & Lib. VII. Cap. 4. §. 2. SPANH.

d Τοῖς Βηθσαμίταις·] Τοῖς Βαθσάμαις *Big.* (*Coll. Voff.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

e Ἀμιναδάβου,] Ita fere in libris omnibus *Josephi* & Interpp. LXXII. Ἀβιναδάβου juxta *Hebr. Codd.* atque ita forsan legendum, cum μ & β (ut in *MSS.* scribi solent *mu* & *beta*) facile invicem permutentur.

f Καὶ θρησκείᾳ,] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ τῇ θρησκείᾳ.

g Ὡς πρέποντα] Vel plenius ὥσπερ εἰς πρέποντα ex *Big.* (*Coll. Voff.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

h Ποιήσασα] Est qui conjicit οἰκήσασα, & mox ἔτη pro τέσσαρας ex *S. Literis*. HUDS. Ita & Latini loquuntur, *fecit tot annos*. REL

i Καριαθιαρειμιτῶν πόλις] *Al.* Καριαθιαρειμιτῶν.

redeuntes, convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare. 1 Reg. c. 7.

urbs, votis & sacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus studium præ se ferret, Samuelus propheta animadverso eorum *pio* obsequio, quasi jam opportunum esset ad illos, cum ita se haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea insunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & persuadendas: " O viri *Israelitæ*, dicebat, quibus "etiamnum hostes quidem graves *sunt* Palæstini, "Deus vero incipit esse propitius & amicus, non "solum libertatem expetere debetis, sed & oportet hæc facere, quibus ea vobis assequenda est. "Ne quidem cogitate à dominatu liberari, dum "pergitis ea agere quæ vos servituti subjicient: sed "justitiam colite, atque nequitiæ, eam ex animabus abolendo, curationem adhibentes, tota mente Deo supplicate, ejusque in cultu perseverate. "Hæc si feceritis, erit ut bonis affluatis, à servitute liberemini, & victoriam de hostibus reportetis: quæ neque armis, neque, corporum viribus, neque copiarum multitudine consequi facile est. non enim hisce res ejusmodi se præbiturum esse pollicetur Deus, sed probitati & justitiæ. Ego vero hæc promissa vobis rata fore "spondeo". Hæc cum dixisset, ei applaudebat populus, ex ista exhortatione lætitia elatus; consensitque ad id ipsum faciendum quod Deo gratum esset. Ipsos autem congregat Samuelus in urbem quandam Masphaten appellatam: quod nomen sermone Hebraico conspicuum significat. Ibi & hausta aqua *effusaque* Deo libant, & cum tota die jejunassent ad preces se convertunt.

Cum jam Israëlitas nec opinos nec armatos in Masphate aggrederentur Palæstini, Deum expe-ritur Samuelus, agno lactente immolato.

2. Illic vero congregati non latent Palæstinos. Sed illi, conventu eorum sibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, sperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis superveniunt. Ii autem, ex hoc valde consternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidisse præ "metu & ex memoria recentis cladis; adeoque *li-"benter* quieturos esse, ne hostium potentiam in "nos concitemus. Nam cum in nos nudos & inermes, qui tuo ductu & auspiciis ad supplicationes "& victimas & juramenta *solennia huc* convenimus, expeditionem jam fecerint hostes: non alia "itaque nobis salutis nostræ superest spes, quam "in te & Deo à te implorato ut nobis daret è Palæstinorum manibus effugere". At ille eos securo animo esse hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum esse. Et cum agnum subrumum cepisset, eo *solidum* pro populo sacrificium facit; Deumque supplex orat, ut eos in prælio à vi Palæstinorum defenderet; iterumque non sineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio sacrificium accepisset, innuit se illis victoriam daturum esse & potentiam aucturum. Cum autem adhuc Deo super altare esset victima, & nondum tota sacrâ flammâ absumeretur, hostium copiæ è castris

Ab omine bono Israëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæstinos, quos acie fusos usque ad Corræa persequitur. 1. Reg. c. 7.

[k] ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις τραπέντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὴν ἐμφανίζοντος τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [l] Σαμουῆλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὔκαιρον πρὸς αὐτοὺς ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ᾤετο μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πείσειν· "[m] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι νῦν βαρεῖς μὲν "πολέμιοι Παλαιστῖνοι, Θεὸς δ' εὐμενὴς ἄρχεται γίνεσθαι καὶ φίλος, οὐκ ἐπιθυμεῖν ἐλευθερίας δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν δι' ὧν ἂν ἔλθοι [n] πρὸς ὑμᾶς. "[o] οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν "δὲ πράττοντες ἐξ ὧν τοιοῦτοι διαμενοῦσιν· ἀλλὰ γίνεσθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυχῶν καὶ θεραπεύοντες [p] αὐτὴν, ὅλαις ταῖς διανοίαις "[q] προτρέπεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες διατελεῖτε. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθὰ, δουλείας ἀπαλλαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔθ' ὅπλοις, "οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ Θεὸς ὑπισχνεῖται παρέξειν "αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς "δ' αὐτῷ τῶν ὑποσχέσεων ἐγὼ γίνομαι". [r] ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμει τὸ πλῆθος ἡδόμενον τῇ παραινέσει, καὶ κατήνεσεν αὐτὸ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. συνάγει δ' αὐτοὺς ὁ Σαμουῆλος, εἴς τινα πόλιν λεγομένην [s] Μασφάτην· κατοπτευομένην τοῦτο σημαίνει κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν [t] ὑδρευσάμενοί τε σπένδουσι τῷ Θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' εὐχὰς τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἐκεῖ [v] συναχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες ὅτι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖσθαι, τοῖς Εβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἄγει καὶ δέος· καὶ δραμόντες πρὸς Σαμουῆλον, "ἀναπεπτωκέναι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τῆς προτέρας ἥττης, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κινήσωμεν τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόντος ἡμᾶς ἐπ' εὐχὰς καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ "[x] ἀνόπλοις [y] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν "ἡμῖν οὐκ ἄλλη [z] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ "Θεοῦ ἱκετευθέντος ὑπὸ σοῦ παρασχεῖν ἡμῖν διαφυγεῖν "Παλαιστίνους". ὁ δὲ θαρρεῖν τε προτρέπεται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὄχλων θύει· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν [a] ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ, καὶ μὴ [b] περιιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς [c] δυστυχήσαντας. ἐπήκοος δὲ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ἐπινεύει νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. [d] ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἔχοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν διὰ τῆς ἱερᾶς φλογὸς ἀπειληφότος, [e] προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δυνα-

k Επ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις] Vel ἐπ' εὐχὰς καὶ θυσίας cum quatuor *MSS.*

l Σαμουῆλος ἰδὼν] In sex *MSS.* Σαμουῆλος ἰδών.

m Ανδρες γὰρ] Vel dicendum γὰρ post ἄνδρες redundare, vel legendum ἀνδρας.

n Πρὸς ὑμᾶς.] Πρὸς ὑμᾶς *Big.* & *Samb.*

o Οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οὐδὲ βούλεσθαι μόνον ἀρκεῖ.

p Αὐτὴν,] Mallem αὐτὰς cum *Epiphanio*.

q Προτρέπεσθε τὸ θεῖον,] Omnino legendum προστρέπεσθε, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) nisi dicatur προτρέπεσθαι nonnunquam idem valere ac προστρέπεσθαι. Vide *Stephani Thes. Gr.* voce προστρέπομαι.

r Ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμει] Ita placuit edere cum ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμησε habeant *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμει in *Editis*, *Alitsque*

s Μασφάτην] *Al.* Μασφάθη & Μασσηφά. ex urbibus *Leviticis* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim*. HUDS. Μασφάτης, Græcè καθοπτευόμενος Hebr. [Hebrew] *locus eminens* LXX. σκοπιὰ Num. xxiii. 3. unde נשפה Esa. xiii. 2. SPANH

t Ὑδρευσάμενοί τε] Ὑδρευσάμενοι σπένδουσι *Big.* *Samb.* & *Vat.* καὶ ὑδρεύονται ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effusa lachrymas significat

v Συναχθέντες.] Συνελθόντες *Vat.* *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

x Ανόπλοις] Αὐόπλοις *Hen.* *Busb.* & *Zonaras.*

y Επεστρατεύκασιν] Ita in quatuor *MSS.* (& *Coll. Voss.*) in *Editis* ἐπεστρατεύσαντο.

z Σωτηρίας ἡμῶν.] Σωτηρίας ὅ μόνη ἡ παρὰ σοῦ *Big.* *Samb.* & *Vat.*

a Υπερέχειν αὐτῶν] Phrasis est *Homerica* pro *protegere*.

b Περιιδεῖν δεύτερον] Ita cum *Big.* *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Alitsque* παριδεῖν.

c Δυστυχήσαντας.] Ατυχήσαντας *Big.* & *Gall.*

d Ετι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Καὶ ἦν Σαμουὴλ ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν LXXII.

e Προῆλθεν] Προσῆλθεν *Vat.*

f Εἰς

δύναμις, καὶ παρατάσσεται [f] εἰς μάχην, ἐπ᾽ ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπειλημμένων ἐν ἀπορίᾳ τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχην ἐκεῖσε ἀπηντηκότων. περιπίπτουσι δὲ, οἷς οὐδ᾽ εἰ προύλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπιστεύθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑπότρομον καὶ σφαλερὰν κινήσας τίθησιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διισταμένης εἰς ἔνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα [g] βρονταῖς [h] περιηχήσας, καὶ διαπύροις ἀστραπαῖς ὡς [i] καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις περιλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ἐκκρούσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [k] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμουῆλος μετὰ τοῦ πλήθους· καὶ πολλοὺς κατασφάξας κατηκολούθει [l] μέχρι Κορραίων, τόπου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν προσαγορεύει, σύμβολον τῆς [m] παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ᾽ ἐκείνην τὴν πληγὴν οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ᾽ ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὃ δὲ ἦν πάλαι θάρσος τοῖς Παλαιστίνοις ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, [n] τοῦτ᾽ ἐκείνων μετὰ τὴν νίκην ἐγένετο. καὶ Σαμουῆλος στρατεύσας ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλοὺς, καὶ τὰ φρονήματ᾽ αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τὴν χώραν ἀφαιρεῖται, ἣν τῶν Ἰουδαίων [o] ἀπετέμνοντο πρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [p] αὕτη δὲ ἦν μέχρι πόλεως Ἀκκάρωνος [q] ἀπὸ τῆς Γίττης ὅρων ἐκτεταμένη. ἦν δὲ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [r] φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

egressæ sunt, & sese ad pugnam instruunt; ipse quidem certa victoriæ, ac si Judæi consilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut si quis eas prædixisset, haud facile fidem invenissent. Nam primum quidem eos magna concussione perturbat Deus, terramque quassatione illis subtremiscere parumque tutam ei insistentibus fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent vestigia, vel discedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumtonuisset, atque igneis fulguribus quasi ad ora illis adurenda eos circumfulsisset, atque manibus arma excussisset, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multisque cæsis reliquos persequitur ad * Corræa usque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi saxum statuisset, veluti terminum victoriæ & hostium fugæ, id Præsidii saxum appellat, in signum virium quibus eos ad hostes debellandos impertivit Deus.

3. Palæstini vero, ea clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Israëlitas: sed, præ metu & memoria eorum quæ acciderant, quiescebant. Fiducia autem, qua olim Palæstini animati erant in Israëlitas, ea versa illorum esse cœpit post victoriam istam. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit strages; atque elatos eorum animos prorsus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio superassent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem usque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Israëlitis colebant.

Regionem Israëlitis ereptam recuperat Samuelus, suoque tempore Palæstinos cohibuit.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Σαμουῆλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὐτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ἐκείνων οὐ καλῶς τῆς ἀρχῆς προϊσταμένων, τὸ πλῆθος ὑπ᾽ ὀργῆς ᾐτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμουήλου πρὸς τοῦτ᾽ ἀγανακτοῦντος.

Ὁ δὲ προφήτης Σαμουῆλος διακοσμήσας τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἀποδοὺς, εἰς ταύτην ἐκέλευσε συνερχομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δὲ, [s] δὶς τοῦ ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [t] αὐτοῖς· καὶ πολλὴν ἐβράβευεν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον πολύν.

β'. Ἔπειθ᾽ ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ πλήθους παραδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος [v] Ἰώηλος προσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [x] Ἀβία ὄνομα ἦν. προσέταξε δὲ τὸν μὲν ἐν [y] Βεθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ᾽ ἕτερον ἐν [z] Βαρσουβαί, μερίσας τὸν ὑπακουσόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ οὗτοι σαφὲς παράδειγμα καὶ τεκμήριον, τοῦ μὴ τοὺς τρόπους ὁμοίους τοῖς φύσασι γενέσθαι τινὰς, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστοὺς καὶ μετρίους ἐκ πο-

CAP. III.

III.

Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit: atque populus, illis in principatu male se gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

PORro Samuelus propheta, populo commode distributo, & sua singulis civitate assignata, jussit ut in eam convenirent ad res controversas dijudicandas. Ipse autem, bis anno urbes obiens, jus illis dicebat; & multo tempore judicia ex æquo exercebat.

2. Deinde, cum ætate gravis esset & invalidus, ut consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Joelus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, ut unus quidem in Bethelis, alter vero in Barsube sederet & judicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Isti autem exemplo erant & indicio, non omnes moribus similes parentibus nasci, sed forte quidem ex malis probos & æquos gigni: tunc vero sese osten-de-

Samuelus (quamvis præterium et fixum esset Ramathæ) bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum ibat.

Tandem vero defectus jam annis Samuelus filios suos tribunalia statuit duobus in locis, qui judicium fiunt avari [illegible] & [illegible]. 1. Reg. c. 8.

---

f Εἰς μάχην,] Πρὸς μάχην in quinque MSS.

g Βρονταῖς] Similia apud Æschylum Prometh. v. 1081. χθὼν σεσάλευται· βρυχία δ᾽ ἠχὼ παραμυκᾶται Βροντῆς· ἕλικες δ᾽ &c. SPANH.

h Περιηχήσας, καὶ διαπύροις ἀστραπαῖς ὡς] Ita cum Cod. Vat. in cæteris διαφόρως.

i καταφλέξων] Sic Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque καταφλέξων. HUDS. Lege καταφλέξειν. COCC.

k Ἀπέστρεψεν.] Ἀπέτρεψεν Big. ἀπέστειλε Gall.

l Μέχρι Κορραίων,] Μέχρι Βεθχὼρ Vat. & Βεθχὸρ Samb. à manu secunda, ex Bibl. S

* Corræa usque,] Correon juxta Vet. Interpr. Si in Græcis Βεθχὸρ maluerimus, ad verbum esset domus Cori.

m Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Παρὰ Θεοῦ Vat.

† Non eduxerunt contra Israëlitas] Sc. deinceps Israëlitarum fines non incursarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti sunt. 1 Reg. c. 7. v. 13.

n Τοῦτ᾽ ἐκείνων] Τοῦτ᾽ ἐκείνοις Big. Samb. & Vat.

o Ἀπετέμνοντο πρότερον] Ἀπετέμνον Bash. & Hen. ἀπετέμοντο Big. (Coll. Voss.) & Samb.

p Αὕτη δὲ ἦν] Αὕτη δὲ ἦν ἡ μέχρι Iidem.

q Ἀπὸ τῆς Γίττης] Ἀπὸ τῆς Γίττας Vat.

r Φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις] Φίλοι τ. Ἰσραηλίταις ὑπολειπόμενοι τῶν Χαναναίων Vat. Forsan φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπόλοιπα τῶν Χαναναίων.

s Δὶς τοῦ ἔτους ἐπερχόμενος] Κατ᾽ ἐνιαυτὸν in Bibliis S.

t Αὐτοῖς] Αὐτὸς solus Bash. quo modo legit Grotius.

v Ἰώηλος προσηγορεύετο,] Ita Bas. G. Hen. & Bash. Ἰωῆλος in Codd. aliquot Epiphanii. Οὐῆλος Big. Samb. Vat. & Gall. 1.

x Ἀβία ὄνομα ἦν.] Sic quatuor è Græcis. Verum Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. Gall. 1. & Epiphan. Ἀβιὰ aut Ἀβιὰ aut Ἀβιας.

y Βεθήλοις πόλει] Ita ut supra p. 282. v. 36. Βεθήλει Bas. & G. Βαιθήλω Samb. & Big. Βεθὴλ Vat. HUDS. Vid. inf. Cap. vi. §. 1. SPANH.

z Βαρσουβαί] Βαρσουβαὶ Samb. correcte satis. Βηρσουβαὶ Vat. HUDS. Conf. lib. 1. cap. 12. §. ult. Philo Βηρσαβεὶ SPANH.

debant pravos ex bono prognatos. nam à parentis institutis & studiis deflexi, diversamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri jus pervertebant: ac in judiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum & deliciis sumptuosis dediti, primum quidem hæc adversus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetæ, patris illorum, qui multum studii curæque impenderat ut multitudo justitiam coleret.

Hebrei, Samuelidarum multum pertæsi, regem sibi dari postulantes, valde vexabant Samuelem.

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum statum & ordinem injuriis labefactarent, & commissa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, sed &, quod præ senectute & ætatis debilitate non amplius rebus similiter ac antea administrandis par esset, cum orabant simul & obsecrabant ut aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari & gubernare, & à Palæstinis pœnas sibi debitas exigere ob pristinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde solicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum justitiæ amorem & invisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo versaret.

Deus autem Samueli apparens ipsum solatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, *dicens*, "non oportere "ea, quæ postularet populus, ægre ferre: quando "non illum sed ipsummet sprevissent, ne solus *ipsis* "imperaret. Hæc enim ab eo die, quo ex Ægy-"pto educti fuerint moliri eos cœpisse. veruntamen brevi illos pœnitentiam *sibi* gravem mole-"stamque acturos esse, per quam nihil quidem fu-"turi erit infectum; at contemptus *sui* redarguen-"tur, & quod consilia tam in me quam tuam erga "prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te il-"lum ipsum eis regem constituere, quem *tibi* præ-"monstravero; cum prius illis mala exposueris, "quæ sub regibus passuri sunt, & testificatus fue-"ris in qualem se temere conjiciunt *rerum* muta-"tionem.

Samueli ad populum concio, qua mala regis dominatus eis exponit.
1 Reg. c. 8.

5. Hæc Samuelus cum audisset, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quæ sub Regibus futura essent, & quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, *inquit*, quod primum quidem li-

νηεῶν· τότε μέν γε φαύλους [a] ἐξ ἀγαθῶ πατέρων αὐτοὺς γενομένους. τὰ γὰρ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα [b] ἐκτρεπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων καὶ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιούμενοι, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ [c] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀπονενευκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία ταῦτα ἔπρασσον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ [d] τῷ προφήτῃ πατρὶ αὐτῶν, ὃς [e] πολλὴν τοῦ τὸ πλῆθος εἶναι δίκαιον σπουδὴν εἰσεφέρετο καὶ πρόνοιαν.

γ'. Ὁ δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων [f] εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ πολιτείαν τῶν τοῦ προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν [g] συντρέχουσι· διέτριβε δ' ἐν [h] Ραμαθᾶ πόλει· καὶ τάς τε τῶν υἱῶν παρανομίας ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ [i] παρειμένος ὑπὸ τοῦ χρόνου τῶν πραγμάτων οὐκέτι τὸν αὐτὸν προεστάναι δύναται τρόπον· ἐδέοντό τε [k] καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα [l] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [m] ἄρξει τοῦ ἔθνους καὶ τιμωρήσεται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας [n] ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων [o] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τὸν Σαμουῆλον οἱ λόγοι, διὰ τὴν σύμφυτον δικαιοσύνην [p] καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας μῖσος· [q] ἥττητο γὰρ δεινῶς τῆς ἀριστοκρατίας, ὡς [r] θείους καὶ μακαρίους ποιούσης τοὺς χρωμένους αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ. ὑπὸ δὲ φροντίδος καὶ βασάνου τῆς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, οὔτε τροφῆς ἐμνημόνευσεν οὔτε ὕπνου· δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς στρέφων τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ἐννοίας διεκαρτέρει.

δ'. Ἔχοντι δ' οὕτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· "ὡς οὐκ ἐκεῖνον ὑπερηφανήσαντας, [s] ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα "μὴ [t] βασιλεύσῃ μόνος. ταῦτα δ' ἀφ' ἧς ἡμέρας "ἐξήγαγεν αὐτοὺς [v] ἀπ' Αἰγύπτου μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. "λήψεσθαι μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν μετάνοιαν αὐτοὺς "ἐπίπονον, ὑφ' ἧς οὐδὲν μὲν ἀγένητον ἔσεσθαι τῶν [x] ἐσομέ-"νων· ἐλεγχθήσονται δὲ καταφρονήσαντες, καὶ βουλὰς "οὐκ εὐχαρίστους πρὸς ἐμὲ καὶ τὴν σὴν προφητείαν λα-"βόντες. κελεύω [y] δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν ἂν [z] ἐ-"γὼ [a] προείπω βασιλέα· προδηλώσαντα [b] ποῖόν τι "πειράσονται βασιλευόμενοι κακῶν, καὶ διαμαρτυ-"ράμενον [c] ἐφ' οἵαν σπεύδουσι μεταβολήν.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σαμουῆλος, ἅμα ἕῳ συγκαλέσας τοὺς Ἰουδαίους ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δὲ δεῖν πρῶτον [d] μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ παρὰ τῶν βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις [e] συνεχεθήσονται κακοῖς. "γινώσκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποσπά-
"σου-

a Ἐξ ἀγαθῶ] Ἐξ ἀγαθῶν Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.
b Ἐκτρεπόμενοι.] Τραπόμενοι Vat.
c Πρὸς διαίτας] Illud πρὸς omittit Vat. ut & καὶ πρὸς & deinceps ἔλεγε Hen. & Bosb.
d Τῷ προφήτῃ,] Καὶ τῷ πατρὶ αὐτῶν Epiphan. τῷ προφήτῃ πατρὶ δὲ αὐτῶν Big. & Samb. τῷ προφήτῃ πατρὶ τε αὐτῶν Vat.
e Πολλὴν τοῦ τὸ πλῆθος] Πολλὴν καὶ τοῦ Samb. Big. & Vat. paulo disertius.
f Εἰς τὴν προτέραν] Illud εἰς deest Vat.
g Συντρέχουσι] Numero adhuc servato συνέτρεχε πρὸς αὐτὸν &c. ab ingenio Josephi. nam solummodo δωροδοκίαν illis vitio vertunt S. Literæ, ut notavit Theodoretus, tom. 1 p. 239.
h Ραμαθᾶ πόλει] Ita cum Vet. Interpr. prout p. 307. v. 18. Ἀρμαθᾶ v. tam in Editis quam MSS. HUDS. Ραμαθὰ leg. Gelen. Conf. lib. v. cap. xi. & cap. iv. §. 6. inf. uti Gen. Ἀρμαθαίμ. SPANH.
i Παρειμένος] Æschylus Prom. v. 173. B. τὸ τῆδε λεπτὸν, ὁ παρειμένος. SPANH.
k Καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαι] Καὶ παρεκάλεον Vat.
l Αὐτῶν βασιλέα,] Αὐτοῖς Bosb. & Hen.
m Ἄρξει τοῦ ἔθνους] Ita cum Vet. Interp. ἄρξῃ τοῦ ἔθν. Bas. & G. ἄρξει τ. ἔθν. Big. & Samb. dein mox τιμωρήσεται. Verum ἄρξει τοῦ ἔθν. & statim τιμωρήσεται Hen. & Vat.
n Ἑαυτοῖς δίκας] Ἐν αὐτοῖς Big. Samb. & Vat. non inconcinne.
o Ἀδικημάτων.] Ἁμαρτημάτων Vat.
p Καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας μῖσος] Hæc, uti verisimile est, ex suo in Reges odio, (nam nihil hujusmodi exstat in S. Literis) adjecit Josephus, discipulus sane melior Pharisæorum, quam civis Romanus.
q Ἥττητο γὰρ δεινῶς] Est qui malit ἥδετο γ. δ. τῇ ἀριστοκρατίᾳ ὡ. θ. κ. μ. ποιούσῃ.
r Θείους κ. μακαρίους] Θεία legisse videtur Vet. Interpres.
s Ἀλλ' αὐτὸν,] Ita Big. Bas. & G. ἀλλ' ἢ αὐτὸν Samb. ἀλλ' ἢ αὐτοὺς Vat. ἀλλ' εἰς αὐτὸν Bosb. & Hen. ὅτι οὐ σὲ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ θέλειν βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν Cedrenus, ex Interpretibus LXXII. quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret, vertit Epiphan.
t Βασιλεύσῃ μόνος] Βασιλεύσῃ μόνος Big. Samb. & Vat.
v Ἀπ' Αἰγύπτου] Ἐξ Αἰγύπτου Big. Vat. & Samb. à manu secunda. & paulo ante ἐξήγαγον habet Cedrenus.
x Ἐσομένων] Ἐσομένων Vat.
y Δή σε χειροτονεῖν] Δή σοι Big. & Samb. δὲ σοι Vat. Hen. & Bosb.
z Ἐγὼ] Ἐγώ σοι ἐρ. quatuor MSS.
a Προείπω βασιλέα] Προείπω Vat.
b Ποῖόν τι] Ποταπόν τι ἔσται π. Big. Samb. & Vat. προδ. ποῖά τε καὶ ποταπὰ π. Epiphan.
c Ἐφ' οἵαν σπεύδουσι] Ita Big. Samb. & Vet. Interpr. ἐφ' οἷς ἂν σπεύδωσι μεταβολὴν Vat. ἐφ' ἣν σπεύδουσι μεταβολὴν Bas.
d Μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι] Illud μὲν è Cod. Samb.
e Συνεχεθήσονται κακοῖς.] Ita in omnibus MSS. in Editis συνεχθήσονται. Forsan συνοχθήσονται. quibus forent afflictionibus atterendi, vertit Epiphan.

f Καὶ

"σουσι τὰ τέκνα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶ-
"ναι κελεύσουσι, τὰ δὲ ἱππεῖς [f] καὶ σωματοφύλα-
"κας, δρομεῖς δὲ ἄλλους καὶ χιλιάρχους [g] καὶ ἑκατον-
"τάρχους· ποιήσουσι δὲ καὶ τεχνίτας, ὁπλοποιοὺς καὶ ἁρ-
"ματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργούς τε καὶ τῶν
"ἰδίων ἀγρῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων.
"καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελευόμενοι πράξουσιν, ἀνδραπόδων
"ἀργυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας δὲ ὑμῶν μυ-
"ρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιοὺς, καὶ σιτοποιούς· καὶ πᾶν
"ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φοβούμε-
"ναι καὶ βασάνους ὑπηρετοῦσι. κτῆσιν δὲ τὴν ὑμετέραν
"ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτην εὐνούχοις καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν προσ-
"νεμοῦσιν. συνελόντα δὲ εἰπεῖν, δουλεύσετε μετὰ πάντων
"τῶν ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [h] καὶ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις
"ἴσοι γενόμενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γε-
"νήσεται καὶ τὸ πάσχειν αὐτά· [i] καὶ μεταγινώσκοντες ἱκετεύ-
"σετε τὸν Θεὸν ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀ-
"παλλαγὴν τῶν βασιλέων. ὁ δὲ οὐ προσδέξεται τὰς
"δεήσεις [k] ὑμῶν· ἀλλὰ παραπέμψας ἐάσει [l] δίκην ὑπο-
"σχεῖν ὑμᾶς τῆς αὐτῶν κακοβουλίας.

ϛ'. Ἦν δὲ ἄρα καὶ πρὸς τὰς προρρήσεις τῶν συμβη-
σομένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τῆς
διανοίας κρίσιν ἤδη παρὰ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην.
οὐδὲ γὰρ ἐπεστράφησαν, οὐδὲ ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σα-
μουήλου λόγων· ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν
ἠξίουν ἤδη τὸν βασιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομέ-
νων. ἐπὶ γὰρ τιμωρίᾳ τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τὸν πο-
λεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι,
τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων, τὴν αὐτὴν ἔχειν
αὐτοὺς πολιτείαν. ὁρῶν δὲ αὐτοὺς μηδὲ ὑπὸ τῶν
προειρημένων ἀπεστραμμένους ὁ Σαμουῆλος, ἀλλ' ἐ-
πιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, ἄπιτε πρὸς [m] αὐ-
"τοὺς ἕκαστος, [n] μεταπέμψομαι δὲ ὑμᾶς εἰς δέον,
"ὅτ' ἂν μάθω παρὰ τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν ὑμῖν βα-
"σιλέα.

"beros vestros à vobis abstrahent; & alios quidem
"illorum currus agitare jubebunt, alios vero equi-
"tes fieri & satellites, itemque antecursores, & tri-
"bunos ac centuriones: rursusque alios artifices fa-
"cient, armorum & curruum & instrumentorum
"fabricatores; atque etiam aratores & agrorum
"suorum curatores, & vinearum fossores. nihilque
"omnino est quod non agent, imperio illorum
"obsequentes, more servorum pretio emptorum.
"Quin & filias vestras unguentarias, coquas, &
"pistrices suas facient; & ad omne opus eas *adhi-
"bebunt* ad quod præstandum ex necessitate adi-
"guntur ancillæ verberum metu & cruciatuum.
"imo & possessiones vestras auferent, & eas spa-
"donibus suis asseclisque dabunt, pecorumque
"greges suorum aliquibus distribuent. ac, ut bre-
"viter dicam, regi servi eritis cum vestris omni-
"bus, famulis etiam illorum similes facti. Cumque
"acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in men-
"tem venient ea quæ loquutus sum: ac *tandem*
"resipiscentes Deo supplicabitis, ut vestri misere-
"ri dignaretur, vosque quam ocyssime à regum
"dominatione liberaret. Ille vero preces vestras
"non exaudiet; sed vosmet negligendo sinet ut
"mali consilii vestri pœnas luatis.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædi-
cebat surda erat multitudo; ac difficile *admodum*
opinionem præjudicatam è mente evellere, præ-
sertim cum jam ratiocinatione firmata esset & sta-
bilita. nam neque à proposito dimoveri poterant,
neque quidquam curæ erat illis quod diceret Sa-
muelus: sed vehementer instabant, & postulabant
ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris se-
met solicitum haberet. nam ut hostes ulcisceren-
tur necesse erat Regem illis esse, qui in aciem se-
cum prodiret; nihilque in eo absurdi esse, si, cum
vicini regnarentur, ipsi simili in statu viverent.
Cum vero vidisset Samuelus nihil illos movisse ea
quæ prædicta fuerant, sed in eadem sententia per-
severare, "nunc quidem, ajebat, ad suam quisque
"domum discedite; cum autem oportebit vos ac-
"cersam, quamprimum à Deo accepero, quem
"vobis Regem designat.

Hebræi, quibus præsentia erant fastidio & infecta desiderio, in sententia sua perseverant.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ἰσραηλίταις ἀπόδειξις. Σαοὺλ τοὔνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

Ἦν δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γε-
γονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, [o] Κίσης ὄνομα. τού-
τῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἦν δὲ νεανίας τὴν μορφὴν ἄριστος
καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν διάνοιαν
ἀμείνων τῶν βλεπομένων. [p] Σάουλον αὐτὸν ἐκάλουν. οὗ-
τος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλα-
νηθεισῶν· ἥδετο γὰρ αὐταῖς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημά-
των· τὸν υἱὸν μεθ' ἑνὸς θεράποντος ἐπὶ ζήτησιν τῶν κτη-
νῶν [q] ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ τὴν πατρίαν περιῆλθε φυλὴν,
ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφικετο· οὐδὲ ἐν
ταύταις ἐπιτυχὼν [r] ἀπελθεῖν διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ πε-
ρὶ αὐτοῦ τῷ πατρὶ [s] λοιπὸν τὴν φροντίδα. ὡς δὲ ἐγέ-

CAP. IV.

Saulus jussu Dei Israëlitarum rex declaratur.

Erat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir
bene natus & honestis moribus, nomine Cises.
Huic filius erat. juvenis autem erat forma præ-
stantissima & corpore procero & amplo, quique
animo & ingenio plus pollebat quam specie exter-
na. Saulum ipsum appellarunt. Hic Cises, cum
forte asinæ ejus pulchritudine conspicuæ à grege
in pascuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæ-
teris quæ possidebat, capiebatur) filium cum uno
famulo ad jumenta perquirenda emisit. Ille vero,
postquam tribum patriam asinas indagando cir-
cumiverat, profectus est ad alias: & cum in illis eas
frustra quæsivisset, *domum* abire decrevit, ne patri
deinceps solicitudinem de se crearet. Ubi autem
pro-

Saulus, in regem à Deo designatus, patris asinas quæsitum mittitur. 1 Reg. c. 9.

f Καὶ σωματοφύλακας.] Hoc modo Epiphan. καὶ σωματοφύλακας τοὺς ἑτέρους ἐπ' αὐτοῖς δὲ κτλ.

g Καὶ ἑκατοντάρχους·] Καὶ ἑκατοντάρχους adjecimus ex Vet. Interpr. & MSS.

h Καὶ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις] Τοῖς αὐτοῦ οἰκ. ἴσοι γεν. καὶ μνήμην Epiphan. τοῖς ἑαυτοῦ [καὶ τοῖς αὐτοῦ Big. & Samb. αὐτὰ ἐς Coll. Voss. Coccejus putat καὶ forte esse delendum] οἰκέταις. ἴσ. γενόμενοι μνήμην Big. Samb. & Vat.

i Καὶ μεταγινώσκοντες] Καὶ μεταγνώσονται ἱκετεύσαι Big. & Samb. καὶ μεταγνώσεσθε ἱκετεύοντες Vat.

k Ὑμῶν·] Illud ὑμῶν ex MSS.

l Δίκην ὑποσχεῖν ὑμᾶς] In quatuor MSS. δικαίαν ὑποσχεῖν ὑμᾶς τιμωρίαν τῆς ἑαυτῶν κακοβουλίας. præstat altera lectio, versione antiqua probata.

m Αὐτοὺς ἕκαστος,] Ita è quatuor MSS. in Editis, Aldisque αὐτούς.

n Μεταπέμψομαι δὲ ὑμᾶς] Μεταπέμψομαι in iisdem MSS.

o Κίσης ὄνομα.] Κὶς Big. Κὶς Samb. & Zon. & mox Κῖσος Big. Κεῖσος Samb. in Editis Aldisque passim Κίς. Vide p. 319. v. 6.

p Σάουλον αὐτὸν ἐκάλουν.] Σαοῦλον & Σαοῦλος ubique Samb. & Vat.

q Ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ] Ita ex MSS. in Editis ἐξέπεμψεν, ὁ δὲ ἐπεὶ τὴν π.

r Ἀπελθεῖν διεγνώκει,] In quinque MSS. ἀπιέναι. quod & vult Coccejus.

s Λοιπὸν τὴν φροντίδα.] Vel cum Big. & Samb. τὸ λοιπόν.

Post longum errorem Samuelum adit, sciscitatura de asinabus.

prope ad urbem Ramatham ventum est, cum ipsius pedissequus eum submonuisset, illic verum esse prophetam, consiliumque dedisset ut illum adiret, ab eo enim resciturum quid de asinabus factum esset: nihil ipsi superesse, dicebat, si consultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhausti essent viaticis. At cum famulus sibi superesse dixisset, mihi est quadrans sicli, eumque dari posse, (errabant enim, quod nescirent prophetam mercedem non accipere) ad eum se conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi esset prophetæ domus. illæ vero *ædes* monstrant, jusseruntque ut *eum adire* properarent, priusquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *morisque est* ut ante invitatos discumbat. Tum autem Samuelus hac ipsa de causa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem constituturus sit regem, pridie hunc ipsum indicasset (illa enim hora missurum se Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ille quidem in solario sedens exspectabat dum tempus adesset. eo vero exacto descendebat ad cœnam iturus. Saulum autem *ante januam* offendit, atque ei suggerit Deus, hunc esse qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque salutatum rogabat ut ei ostenderet ubinam propheta habitaret: se enim, utpote hospitem, hoc ignorare dicebat.

Saulum cum servo comite convivio publico excipit Samuelus.

Cum autem ille respondisset se eum esse, & ad cœnam duceret, quasi asinæ ad quas vestigandas missus erat salvæ forent, cumque omnium bona in sua potestate habere, quod in ipsum inciderit: "supra spem, ajebat, meam sunt ista, Domine, & "de tribu sum minori quam ut reges faceret, & "de familia cæteris familiis humiliori. Tu vero "me ludis & deridendum propinas, ut qui de rebus "majoribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipsum ad convivium deducens accumbere facit, ejusque famulum, supra alios invitatos, (illi autem erant septuaginta numero) jubetque ministris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus venisset, alii quidem domum quisque suam discedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo somno se dedit.

Samuelus, postridie urbem egressus cum hospitibus, clam servo caput Sauli lenticula olei perfundit, quæque ipsi in itinere essent eventura prædicit. 1 Reg. c. 9.

2. Cum autem sub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo suscitasset, *abeuntem* deduxit. atque, simul ac urbem egressus esset, monebat ut famulum juberet ipsos prævertere, ipse autem paulisper restaret: esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem abiegat. Propheta autem, sumpto lecytho, oleum in caput juvenis effundit; cumque deosculatus, "esto, inquit, Rex, à Deo constitutus & ad Palæstinos "persequendos & Hebræos vindicandos. Horum "autem *id* tibi signum erit, quod te volo præscire. Cum hinc digressus fueris, offendes in itinere tres homines Bethela euntes ad Deum adorandum. quorum primum quidem tres panes portantem videbis, secundum vero hœdum: tertius "autem utrem vini bajulans eos comitabitur. Illi

μένου θεράποντος, ὡς ἐγένοντο κατὰ τὴν [t] Ραμαθὰν πόλιν, εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντος ἀληθῆ, καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβουλεύσαντος, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· οὐδὲν ἔχειν προσοίσειν εἶπεν ἀντὶ τῆς προφητείας, ὃ [v] καὶ παράσχωσιν αὐτῷ, κεκενῶσθαι γὰρ ἤδη τῶν ἐφοδίων. τοῦ δ' οἰκέτου τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλου φήσαντος καὶ τοῦτο δώσειν, [x] ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας τοῦ μὴ λαμβάνειν τὸν προφήτην μισθὸν ἐπλανῶντο, παραγίνονται. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις [y] περιτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς τοῦ προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· καὶ σπεύδειν παρεκελεύοντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλοὺς γὰρ ἑστιᾶν, καὶ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμουῆλος [z] διὰ τοῦτο πολλοὺς ἐπὶ τὴν ἑστίασιν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ [a] καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, προειπεῖν τίνα [b] ποιεῖ βασιλέα, τῇ προελθούσῃ ταύτην [c] ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, κατὰ τήνδε τὴν ὥραν· αὐτὸς μὲν ἐπὶ τοῦ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν γενέσθαι. πληρωθέντος δὲ αὐτοῦ, καταβὰς ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ τῷ Σαούλῳ, καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σαοῦλος δὲ προσελθὼν τῷ Σαμουήλῳ, καὶ προσαγορεύσας ἐδεῖτο μηνύειν τὴν οἰκίαν τοῦ προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. τοῦ δὲ Σαμουήλου [d] φράσαντος αὐτὸν εἶναι, καὶ ἄγοντος ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τὴν ζήτησιν ἐξεπέμφθη σεσωσμένων, τό τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προσειπών· "ἀλλ' "ἥττων, εἶπεν, ἐγώ, δέσποτα, ταύτης τῆς ἐλπίδος, καὶ "φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας ποιεῖν, καὶ πατριᾶς "ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων [e] πατριῶν. σὺ δὲ παίζεις καὶ γέ"λωτά με τίθεσαι, περὶ μειζόνων ἢ κατὰ τὴν ἐμὴν χρείαν "διαλεγόμενος". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν κατακλίνει, καὶ τὸν ἀκόλουθον, ἐπάνω τῶν κεκλημένων· ἦσαν δ' οὗτοι [f] ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν· προστάσσει δὲ τοῖς διακόνοις παραθεῖναι τῷ Σαούλῳ [g] μερίδα βασιλικήν. [h] ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης ὥρα προσῆλθεν, οἱ μὲν ἀναστάντες [i] ἀνέλυον [k] πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σαοῦλος παρὰ τῷ προφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ Σαμουῆλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς κοίτης, προύπεμπε. καὶ [l] γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, ὑπολειφθῆναι δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. καὶ ὁ μὲν Σαοῦλος ἀποπέμπεται τὸν ἀκόλουθον. [m] λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον κατέχεε τῆς τοῦ νεανίσκου κεφαλῆς· καὶ κατασπασάμενος, "ἴσθι, "φησί, βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένος, ἐπὶ "Παλαιστίνους τε καὶ τὴν ὑπὲρ Ἑβραίων ἄμυναν. τού"των δ' ἕξεις σημεῖον ὅ σε βούλομαι προγινώσκειν. "[n] ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ τρεῖς ἀνθρώπους "ἐν τῇ ὁδῷ [o] προσκυνήσοντας τὸν Θεὸν πορευομένους εἰς [p] Βέ"θηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους [q] ὄψει κομίζοντα, "τὸν [r] δὲ δεύτερον ἔριφον· ὁ τρίτος δὲ, ἀσκὸν οἴνου φέ"ρων,

t Ραμαθὰν πόλιν,] Ita ex p. 307. v. 40. & quatuor *MSS.*
v Καὶ παράσχωσιν αὐτῷ,] Illud καὶ deest in plerisque *MSS.*
x Ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας] Ita *Samb.* & *Bas.* in reliquis διὰ ἄγν.
y Περιτυχόντες παρθένοις] Παρατυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu secunda. [illegible] *Vat.*
z Διὰ τοῦτο πολλοὺς] Illa διὰ τοῦτο desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forsan abessent.
a Καθ' ἑκάστην ἡμέραν] Καθ' ἑκάστην ἡμέραν legerat *Epiphan.*
b Ποιεῖ βασιλέα,] Ποιήσει *Vat.* forsan pro ποιήσει.
c Ἐμήνυσεν] Μηνύσαντος *Big. Samb.* & *Vat.*
d Φράσαντος αὐτὸν εἶναι,] Φράσαντος *Vat.*
e Πατριῶν.] Conf. inf. §. 4. SPANH.
f Ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν] Ὡς ἑβδομήκοντα *Vat.* Hic Interpretes LXX secutus est *Josephus*, juxta textum *Hebraicum* τριάκοντα.
g Μερίδα βασιλικήν.] Juxta ritum veterem, quo convivis partes singulis appositæ. Hinc κρεωδαίτης, carnium divisor inter Ministros Regis Spartanorum. Plutarch. Agesil. p. 597. F. Convivis sua singulis carnis portio apposita, unde δαὶς ἐΐση & δαὶς dicta Athen. l. 1. p. 12. C. & Coquus [illegible] dictus est. SPANH.
h Ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης] Ἐπειδὴ δὲ in *MSS.*
i Ἀνέλυον] Sic ἀναλύσας reditus, egressus, lib. XIX. c. 4. §. 1. ἀναλύειν veteri dictum. SPANH.
k Πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι] [illegible] *Vat.*
l Γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως] Γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευσε, [illegible] *Vat.* [illegible] legisse videtur *Vet. Interpr.*
m Λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον,] Ita cum *Editis*, *Bodl.* & *Hen.* λαβὼν δὲ ὁ πρ. τὸ ἀγγεῖον [illegible] in reliquis *MSS.*
n Ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς] *Coll. Big.* & *Voss.* [illegible] &c.
o Προσκυνήσοντας τὸν Θεὸν πορευομένους] Ita *Big.* & *Samb.* cum scriptoribus prophanis. in *Editis*, *Aliisque* προσκυνήσοντας τῷ Θεῷ, ut plerumque in *Biblicis S.*
p Βέθηλα.] Conf. lib. V. c. 1. §. 11. ἐπὶ Βεθήλων. SPANH.
q Ὄψει κομίζοντα,] Ὄψει *Big. Samb.* & *Epiphan.*
r Δὲ δεύτερον ἔριφον] Illud δὲ inserui ex *Cod. Vat.*

s Εἰς

"ρων, ἀπολωλυῖαι. ἀσπάζονται δέ σε ἐκεῖ καὶ φιλοφρο-"νήσονται. καὶ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δὲ λήψῃ. κἀκεῖ-"θεν ἥξεις [s] εἰς τὸ Ῥαχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου "συμβαλεῖς τῷ [t] σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους εὐηγγελισμένῳ. "[v] ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς [x] Γαβαθὰ, προφήταις ἐκκλη-"σιάζουσιν [y] ἐπιτεύξῃ· καὶ γενόμενος ἔνθεος προφητεύ-"σεις σὺν αὐτοῖς, ὡς πάνθ' ὁντινοῦν ὁρῶντα ἐκπλήττε-"σθαί τε καὶ θαυμάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοῦτ' εὐδαιμο-"νίας ὁ [z] Κίσου παῖς παρῆλθεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένηται "τὰ σημεῖα, τὸν Θεὸν ἴσθι μετὰ σοῦ τυγχάνοντα· ἀσπάσῃ "τε τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μεταπεμφθεὶς "εἰς Γάλγαλα ὑπ' ἐμοῦ, ἵνα χαριστήρια τούτων θύσωμεν "τῷ Θεῷ". φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸν νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα κατὰ τὴν προφητείαν Σαμουήλου ἀπήντησεν.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς [a] τὴν οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ [b] Ἀβενάρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἔστεργεν· ἀνερωτῶντος περὶ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γεγονότων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψατο, οὐδ' ὡς ἀφίκοιτο παρὰ Σαμουήλον τὸν προφήτην, οὐδ' ὡς ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι [c] τὰς ὄνους ἔφρασε. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, ἃ καὶ φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ᾤετο, σιωπᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ οὐδὲ πρὸς εὔνουν σφόδρα δοκοῦντα εἶναι, καὶ στεργόμενον ὑπ' αὐτοῦ πλειόστερον τῶν ἀφ' [d] αἵματος, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν. λογισάμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν· ὅτι βεβαίως οὐδεὶς εὔνους, οὔτε φίλων οὔτε συγγενῶν, οὐδ' ἄχρι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμπρῶν ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπεροχὰς κακοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμούηλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [e] Μασφαθὴν πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διατίθεται λόγους, οὓς κατ' ἐντολὴν φράζειν ἔλεγε τοῦ Θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευ-"θερίαν αὐτοῖς ἐκείνου παρασχόντος καὶ τοὺς πολεμίους "δουλώσαντος, ἀμνημονήσαιεν τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν "Θεὸν ἀποχειροτονοῦσι τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμ-"φορώτατον ὑπὸ τοῦ πάντων ἀρίστου προεστάναι. Θεὸς δὲ "πάντων ἄριστος. αἱροῦνται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασι-"λέα· ὃς εἰς κτήματα τοῖς ὑποτεταγμένοις κατὰ βούλη-"σιν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁρμὴν χρή-"σεται, τῆς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορούμενος. ἀλλ' οὐχ "ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γέ-"νος οὕτω διατηρῆσαι σπουδάσει. ὁ Θεὸς δὲ [f] κατ' αὐτὴν "τὴν αἰτίαν κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ "κεκράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [g] τάχθητε πάντες "[h] κατὰ φυλάς τε [i] καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τοῦτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμίτιδος κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν [k] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριά, ἧς κατ' ἄνδρα κληρωθείσης [l] λαγχάνει ὁ [m] Κίσου βασιλεύειν παῖς Σαοῦλος. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ νεανίσκος, φθάσας [n] ἐκποδὼν αὑτὸν ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἑκὼν

"te salutabunt comiterque appellabunt, & duos "tibi panes dabunt: eos vero erit ut accipias. Et "inde venies ad *locum* Rachelæ sepulchrum nominatum, ubi homini occurres, qui tibi nunciabit salvas esse asinas. Dein, illinc cum ad Gabatha perveneris, incides in cœtum prophetarum: & divino correptus spiritu cum eis vaticinaberis, adeo ut omnibus, quicunque *hoc* viderint, rei miraculo attonitis mirari subeat, dicentibus, unde eo felicitatis devenerit Cisæ filius? "Cum vero hæc tibi signa evenisse contigerit, "scito tibi Deum adesse: patremque tuum & cognatos saluta. Venies autem Galgala, cum te accersivero, ut pro his Deo pacificas hostias immolemus". Cum hæc dixisset & prænunciasset, juvenem dimittit. Saulo autem omnia acciderunt, quæ Samuelus prædixerat.

Saulus in domum reversus patrui, et omnia præter auspicia regalia exponit.

3. Ut vero in domum reversus est Abenari cognati sui (etenim ipsum præ cæteris sibi propinquis diligebat) eo percontante quo illis iter fuerit, & quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipsum celavit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is asinas sibi salvas esse dixerit. De regno autem rebusque eo spectantibus, quæ audita invidiam movere fidemque haud impetrare posse putabat, illa apud ipsum silentio transit: & neque tutum aut prudentis esse visum est ea cum illo communicare, etiamsi sibi amicissimus esse videretur, & quem inter consanguineos suos omnium maxime amaret. quod secum, ut arbitror, reputarit, tale revera esse hominum ingenium; ut nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo benevolus sit, neque usque dum quis felicitate à Deo cumuletur eundem servet affectum, sed eminentiores quosque malevolentia prosequatur & invidia.

Samueli ad populum concio de jure regio. 1 Reg. c. 8.

4. Porro Samuelus populum convocat ad urbem Masphathen: eosque iis verbis alloquitur, quæ ex Dei jussu se facere ajebat: quod, cum ipse "illos in libertatem vindicasset & hostes sub jugum misisset, beneficiorum parum memores fuerint, & ipsi quidem Deo regnum abjudicent, "nescientes maxime è re sua esse omnium optimi "imperio subjici. Deus autem omnium præstantissimus. veruntamen hominem sibi regem esse "malunt; qui subditis tanquam pecudibus pro arbitrio & libidine & ex affectuum aliorum impetu dominabitur, potestati suæ immodice indulgens: atqui non ut à se factum & conditum ita "conservare studebit humanum genus. cum vero "Deus hanc ipsam ob causam *vestri* curam agat. "Sed quoniam hæc vobis placuerint, & eo contumeliæ in Deum deventum sit, curate ut omnes "juxta tribus & sceptra distributi sint, dein ut "sortes jaciantur.

Saulus rex creatur. 1 Reg. c. 10.

5. Cum autem Hebræi hoc ipsum fecissent, Benjamitidi tribui sors obvenit. illa vero ducta per cognationes, designata est cognatio Matris appellata, quæ cum viritim sortiretur, Saulo Cisæ filio regnum obtigit. Cæterum ubi hæc res juveni innotuit, illico se abscondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed

s Εἰς τὸ] *Coll. Big.* & *Voss.* πρὸς τό.
t Σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους] Σεσῶσθαί σοι in quinque *MSS.*
v Ἔπειτ' ἐκεῖθεν] Κἀκεῖθεν.
x Γαβαθὰ,] Sup. lib. v. c. 1. §. ult. ἐν Γαβαθᾷ πόλει & lib. VIII. c. 12. §. 4. περὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Γαβαθῶν. SPANH.
y Ἐπιτεύξῃ·] Ἐπιτεύξῃς *Hen.*
z Κίσου παῖς παρῆλθεν;] Sic *Bas. G. Samb.* & *Vat.* Κίσου *Big.*
a Τὴν οἰκίαν] *Epiphanius* & *Gelenius* ita locum vertunt, ac si comma ponendum esset post οἰκίαν
b Ἀβενάρου] Est qui malit Νὴρ aut Ἀβεννὴρ. Vide 1 *Reg.* c. 14. v. 51. & 1 *Paralip.* c. 8. v. 33. *Abner* in *Vet. Interpr.*
c Τὰς ὄνους ἔφρασε.] Τὰς pro τοὺς reposui ex *MSS.*
d Αἵματος] Αὐτοῦ post αἵματος inferunt *Big.* & *Samb.*
e Μασφαθὴν πόλιν·] Ita ex p. 298. v. 9. Μασφαθὴν *Vat.* Μασφαθὲ in *Editis*, *Alisque*. HUDS. Lib. VIII. c. 12. §. 4. Μασφᾶ. at heic & lib. x. c. 12. §. 1. Μασφαθᾶ. SPANH.

f Κατ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν] Κατὰ ταύτην τὴν αἰτ. *Samb. Big.* & *Vat.*
g Τάχθητε πάντες] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* ut & mox βάλετε. in *Editis*, *Alisque* ταχθῆτε, & dein βάλητε.
h Κατὰ φυλάς τε] Sic in LXXII. κατὰ τὰ σκῆπτρα ὑμῶν καὶ κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schaubi* Myrothecium III. c. 13. p. 146 & 147. &c.
i Καὶ σκῆπτρα,] Suspectum illud καὶ σκῆπτρα, pro quo si sensus, & sequentium habenda ratio, legendum, καὶ πατριάς; sic sup. §. 1. SPANH.
k Ἡ Ματρὶς καλουμένη] Articulus è *Big. Samb.* & *Vat.* Ματρὶς *Vat.* & *Epiphan.* Ματρεὶ *Zonar.*
l Λαγχάνει] *Coll. Big.* & *Voss.* τυγχάνει.
m Κίσου βασιλεύειν] Ita *Vat.* Κισαίου in *Editis.* Κὶς *Samb.* Κὶς *Big.* Vide p. 317. v. 41, & pag. hac v. 9.
n Ἐκποδὼν] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu.

Sed eam præ se tulit moderationem & modestiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix sui præ lætitia sint compotes, sed sese ostentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus constitutus, ab hujusmodi ostentatione ex regno sibi delato tam procul abfuit, ut sese è conspectu illorum quibus erat imperaturus clam subduxerit, feceritque ut ab illis non sine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nusquam comparuerit, ad angustias redactis & valde solicitis, propheta Deum obsecrat, ut ostenderet ubi esset, & juvenem omnibus conspiciendum sisteret. Cum vero ex Deo resciviisset latebras in quas se abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac postquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes supereminebat, & ipsa statura præ cæteris forma esse regia videbatur.

λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσαύτην ἐνεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην· ὥστε τῶν πλείστων οὐδ' ἐπὶ μικραῖς εὐπραγίαις τὴν χαρὰν κατασχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι γενέσθαι φανερὸς [o] προαπτόντων, ὁ δ' οὐ μόνον οὐδὲν ἐνέφηνε τοιοῦτον ἐπὶ βασιλεία, [p] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [q] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐτὸν καὶ περὶ τοῦτο πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων καὶ φροντιζόντων ὅτι γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σαοῦλος, ὁ προφήτης ἱκέτευε τὸν Θεὸν δεῖξαι ποῦ ποτ' εἴη, καὶ παραγαγεῖν [r] εἰς ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον ἔνθα [s] κέκρυπται ὁ Σαοῦλος, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν· καὶ παραγενόμενον ἵστησι μέσον τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε [t] δ' αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ἦν βασιλικώτατος.

Samuelus, rege creato, eventura in libro descripta recitat, populumque dimittit. 1 Regum, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem "Deus tradit. videte ut excellit omnibus, & imperio se dignum prodit". Cumque populus acclamasset, vivat rex, propheta, qui illis perscripserat omnia quæ eventura essent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum reposuit, ut in omne ævum testimonio esset quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipse in urbem Ramatham profectus est. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem præstantes; plures vero improbi, qui & ipsum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis testari volebant sibi Saulum placere.

ς'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε "βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων [v] ἐστὶ πάντων, καὶ "τῆς ἀρχῆς ἄξιος". ὡς δ' ἐπευφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [x] καταγράψας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω τοῦ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλίον τίθησιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ σκηνῇ, τοῖς μετέπειτα γενεαῖς [y] εἰς μαρτύριον ὧν προείρηκε. τοῦτ' ἐπιτελέσας ὁ Σαμουῆλος, ἀπολύει τὴν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ῥαμαθὼν παραγίνεται πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτοῦ. Σαούλῳ δ' ἀπερχομένῳ εἰς [a] Γαβαθὴν, ἐξ ἧς ὑπῆρχε, [b] συνῆρχον πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τὴν προσήκουσαν βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἳ [c] καταφρονοῦντες τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν σπουδῇ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [d] τῷ Σαούλῳ ἐπῄνουν.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.

ΚΕΦ. έ.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Naase regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanenos. 1 Reg. c. 11.

AT deinde post unum *fere* mensem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod gessit cum Naase rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbesque eorum in servitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præsens subegerat, astuto callidoque commento eo impotentiæ redigens, ut si quando ab eo desciscere vellent, nulla eis superesset servitutis sub ipso effugiendæ potestas. nam illis, qui aut fide data sese dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem consilio, ut, sinistro oculo illis sub scuto latente, *bello* essent prorsus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum fecisset habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac castra metatus apud primariam hostium urbem (illa autem Jabis est) legatos ad eos mittit cum monitis mi-

Μηνὶ δ' ὕστερον [e] ἀρχὴ τῆς παρὰ πάντων αὐτοῦ τιμῆς ὁ πρὸς [f] Νάασον πόλεμος, τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τῶν Ἰουδαίων διατέθεικε, [g] μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος διαβὰς ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύϊ μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ ἐπινοίᾳ, πρὸς τὸ μηδ' αὖθις ἀποστάντας δυνηθῆναι τὴν [h] ὑπ' αὐτοῦ δουλείαν διαφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τῶν γὰρ ἢ κατὰ πίστιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένων, ἢ λαμβανομένων πολέμου νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦθ', ὅπως, [i] τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τῶν θυρεῶν καλυπτομένης, [k] ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, τοῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐπὶ τοὺς [l] Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [m] Ἰάβις δ' ἐστὶν αὕτη, πέμ-

o Προαπτόντων,] Lege προπιπτόντων. COCC.
p Καὶ τῶν τοσούτων] Καὶ τῷ Big. & Samb.
q Ἀποδειχθῆναι] Ἀποδεδεῖχθαι iidem (Coll. Voss.) & Vat.
r Εἰς ἐμφάνειαν] Εἰς ἐμφανεῖς iidem.
s Κέκρυπται ὁ Σαοῦλος,] Κρύπτεται Hen. Busb. & Vat.
t Δ' αὐτῶν ἁπάντων,] Ita cum Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vet. Interpr. δ' ἁπάντων Bas. & G. δ' αὐτῶν sine ἁπάντων Vat.
v Ἐστὶ πάντων,] Sic quinque MSS. & Epiphanius. ἔφυ Bas. & G.
x Καταγράψας αὐτοῖς] Ita rursus iidem. καταγράψας in Editis.
y Εἰς μαρτύριον] Eo modo Big. Samb. Vat. & Epiphan. simpliciter μαρτύριον Bas. & G.
z Ῥαμαθὼν παραγίνεται] Sequutus sum Vet. Interpr. Vide p. 307. v. 18. εἰς Ἀρμαθὰ Big. Samb. & Vat. εἰς Ἀρμαθὰ Bas. & G. HUDS. Conf. Cap. III. sup. §. 3. SPANH.
a Γαβαθὴν,] Ita Bas. G. Vat. Hen. & Busb. Γαβαθὴ Big. Γαβαθὴν Samb. Vide Cl. Cellarii Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.
b Συνῆρχον πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ,] Συνήεσαν Vat.
c Καταφρονοῦντες τ' αὐτοῦ,] Ita Vat. καταφρονοῦντες τε quinque alii. (abesse posse putat Cocceius) καταφρονοῦντες αὐτοῦ Bas. & G.
d Τῷ Σαούλῳ ἐπῄνουν.] Τῷ Σαούλῳ Vat.
e Ἀρχὴ τῆς παρὰ πάντων] Ἀρχὴ Vat. Big. & Samb. Initio ejusdem belli Zonaras, μετὰ δὲ μῆνα, ὁ Flavio.
f Νάασον πόλεμος,] Al. Naaseus.
g Μετὰ πολλοῦ] Διὸ μετὰ Big. Samb. Vat. & Gall. 1. καὶ μετὰ legisse videtur Epiphan. Alii quidem sic distinguunt, διαβὰς· μετὰ π. κ. μ. σ. δ. ἐ. αὐτοὺς, καὶ τὰς π.
h Ὑπ' αὐτοῦ] Ὑπ' αὐτῶν Vat. & mox πρὸς αὐτόν. ubi absque causa ὡς πρὸς αὐτὸν Big. & Samb.
i Τῆς ἀριστερᾶς] Τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν Hen. & Busb. nam qui sinistra manu objicit clypeum, eo tegit sinistrum oculum, dextro autem aspicit hostes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. Theodoret. Tom. 1. p. 242.
k Ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν.] Ita Big. Samb. & Biblia Vaticana. Ἰαβεῖς Bas. G. & Biblia Complutina.
l Γαλαδηνοὺς] Γαλαδηνὰ Regio lib. V. sup. c. VII. §. 11. SPANH.
m Ἰάβις δ' ἐστὶν αὕτη,] Ἰαβεὶς Zonaras & Biblia Alexandrina.

n Ἀπο-

πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῷ τοὺς δεξιοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκήσειν ἠπείλει καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν [n] ἀνατρέψειν· τὴν δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, πότερόν ποτε βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποτεμεῖν [o] θέλουσιν, ἢ πάντως ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς οὐδέτερον μὲν ἐτόλμησαν οὐδὲν εἰπεῖν, [p] οὔτ' εἰ παραδιδόασιν αὐτοὺς, οὔτ' εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δ' ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχεῖν [q] αὐτοῖς. καὶ εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, [r] πολεμοῦσιν· εἰ δ' ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ἐπὶ τῷ παθεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσης, καταφρονήσας τοῦ τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. [s] πέμψαντες οὖν εὐθὺς κατὰ πόλιν τοῖς Ἰσραηλίταις διήγγελλον τὰ παρὰ τοῦ Ναάσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεστήκεσαν. οἱ δ' εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τῆς ἀκοῆς τῶν περὶ τοὺς Ἰαβισηνοὺς προήχθησαν, καὶ πέρα τούτων οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο πράττειν συνεχώρει τὸ δέος. γινομένων δὲ τῶν ἀγγέλων [t] καὶ ἐν τῇ Σαούλου τοῦ βασιλέως πόλει, καὶ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ἰαβισηνοὺς φραζόντων, ὁ μὲν λαὸς ταὐτὰ τοῖς πρώτοις ἔπασχεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σαοῦλος, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν [v] παραγενόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ἐπιτυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὑτοῦ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἔνθεος γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ἰαβισηνοὺς, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ νενικηκότας ἤδη καὶ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ἐπιλάμψας [x] ἤδη. ὑπομεῖναι δ' ἐκέλευσέ τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τῆς ὁδοῦ.

γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν [y] εἰς τὸν πρὸς Ἀμμανίτας ἐπιστρέψαι πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑποτεμὼν τῶν αὑτοῦ βοῶν τὰ νεῦρα, [z] ταὐτὸ διαθήσειν ἠπείλησε [a] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ἰορδάνην ὡπλισμένοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ δι' εὐλάβειαν τῆς [b] κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλᾷ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρίσκει δὲ τὸν ἀριθμὸν χωρὶς τῆς Ἰούδα φυλῆς, εἰς [c] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [d] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ἰορδάνην, καὶ [e] σχοίνων δέκα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [f] τριχῇ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ἐπιπίπτει πανταχόθεν αἰφνιδίως [g] οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Ἀμμανιτῶν, καὶ Νάασην τὸν βασιλέα. τοῦ-

nisque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, urbesque eorum funditus eversurum: penesque illos esse eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut certe universi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt sibi dies induciarum septem concedi, ut missis ad tribules suos legatis suppetias ab eis implorarent. Et si quidem auxilio sibi venerint, bellum jungere; sin vero nullam opem ab iis impetrarint, sese illi dedituros esse dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipsi libuerit.

Hortatur Galadenos ad deditionem, dura lege oculos dextros eruendi. c. 11.

2. Naases autem, qui Galadenos contempsit, illorumque *sprevit* responsum, simul dat eis inducias, sinitque ut quoscunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis statim per omnes Israëlitarum urbes missis ea illis narrabant, quæ *atrociter* minitatus est Naases, & in quas redacti erant angustias. Illi vero, audita hac Jabisenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti sunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem venissent, & in quibus contigit Jabisenos esse periculis declarassent, populus quidem *iste* similiter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miseriam. Saulus autem, * ex opere rustico *tum forte* in urbem se recipiens, cives suos offendit lachrymis perfusos; atque percontatus quid iis accidisset, ut in tanta essent perturbatione & mœstitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabisenos quidem remittit, pollicitus eis se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes superaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberatos sol oriens aspiceret. Quosdam autem illorum, in duces itineris, secum manere jussit.

Saulus Galadenis auxilium pollicetur, spondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.

3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque ut quam ocyssime convenirent, cum bobus suis † nervos succidisset comminatus est eodem modo se tractaturum eos qui sibi afforent, nisi die proxima cum armis ad Jordanem præsto adessent, sequuturi ipsum & Samuelem prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui sibi caventes à supplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta est recensio: numerumque invenit virorum absque tribu Judæ ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus ‡ dein Jordanem, & tota nocte decem schœnorum viam emensus, ante solis quidem ortum pervenit quo destinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes undique adoritur. ac prælio commisso, & alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasem. Res ista à Saulo præcla-

VI. Populo gravia comminatus est Saulus, si ipsum sequi detrectarent.

n Ἀνατρέψειν·] Ἀναστατώσειν *Vat.*

o Θέλουσι,] Vel cum *Samb.* ἐθέλουσι, ut mox hac pag. v. 16. θέλωσι *Vat.*

p Οὔτ' εἰ παραδιδόασιν] Οὔτε παραδιδ. οὔτε πολ. *Vat.*

q Αὐτοῖς.] Αὐτοὺς *Samb.* & mox αὐτούς.

r Πολεμοῦσιν·] Πολεμήσουσι *Bosh.* (*Coll. Voss.*) *Hon. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

s Πέμψαντες οὖν] Πέμποντες δὲ, & dein διήγγελλον *Vat.*

t Καὶ ἐν τῇ Σαούλου] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

v Παραγενόμενος] Ἀφικόμενος *Vat.*

* *Ex opere rustico* tum forte *in urbem se recipiens*,] In *Bibliis S.* qui tum rure boves agens veniebat.

x Ἤδη.] Ἴδῃ *Samb.* & *Big.* absque Atticismo. Est qui malit ἴδῃ.

y Εἰς τὸν πρὸς Ἀμμανίτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ἐπὶ in *Editis.*

z Ταὐτὸ διαθήσειν] Ita in quinque *MSS.* τοῦτο *Bas.* & *G.* ταῦτα *Epiphan.*

† *Nervos succidisset*,] *S. Litera* dicunt, *cum par boum cepisse, dissectumque in omnes Israëlitarum fines per nuncios dimisisse, cum edicto ut qui eum sequuti non essent, eorum bobus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom. secundo, p. 570.

a Τοὺς ἀπαντῶντας,] Τοὺς οὐκ ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἄπαντας *Epiphan.* non inconcinne.

b Κατεπηγγελμένης ζημίας] Κατηγγελμένης *Vat.*

c Ἑβδομήκοντα] Ita *Codices Græci Latinique omnes*, sane super numeros *Bibliorum S.* quæ versamus. HUDS. 1 Sam. xi. 8. numerus Israëlitarum 300. millia, & è tribu Juda 30. millia. SPANH.

d Ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες.] Ἤπερ εἰς ἑπτὰ μυριάδας *Vat.*

‡ *Dein Jordanem*,] Apud *Vet. Interpr.* habemus *ergo*, ac si legisset δὴ pro δὲ.

e Σχοίνων δέκα] Σχοινίων *Vat.* HUDS. Σχοῖνος mensura viæ, vox Persica teste Athenæo lib. III. p. 122. A. SPANH.

f Τριχῇ δὲ τὸ] Ita *Samb.* in *cæteris* τριχῆ.

g Οὐ προσδοκῶσι] Ὡς οὐ προσδ. *Vat.*

Saulus ex re præclare gesta gloriam adeptus est. 1 Reg. c. 11.

clare gesta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Israëlitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam & siqui erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur & omnium optimum *esse* existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabisenos conservasset, sed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat & depopulatur; cumque multum prædæ cepisset, gloriose in suas sedes reversus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc sunt isti, pœnas exsolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ solet populus felicitate sua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum & benevolentiam erga se collaudabat: verum jurejurando negavit se quenquam à tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data sanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 Reg. c. 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, ut *novis auspiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in urbem Galgala congregant: nam ut in istum locum convenirent, jusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum respublica in regni formam commutata est. nam sub Moyse & discipulo ejus Jesu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium statu permanserunt. Ejus autem post obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit summum magistratum. Postea vero ad pristinam regiminis formam redierunt, *supremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permisso. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo isto gaudebant statu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo ostendit suam innocentiam. 1 Reg. c. 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocasset, ait, "adjuro vos per maximum Deum, qui fratres bonos, Moysem sane volo & Aaronem, in hanc lucem misit, & patres vestros ex Ægyptiorum dominatu & *dura* qua illos premebant servitute eripuit, ut, neque pudori cedentes, neque ex metu aliquid imminuentes, neque ulli affectui obsequentes, dicatis, ecquid pravi & injusti fecerim, aut quæstûs ergo, aut plus justo habendi cupidine, aut ut gratiam cum aliis inirem. Coarguite *me* si cujus vitulum aut ovem, aut simile quidpiam acceperim (cum tamen culpa vacare videatur, si quid in victum cesserit) aut si alicujus jumentum meos in usus abripiendo eum contristaverim; in hisce & similibus *si vel tantillum peccaverim*, dicite, rege vestro præsente". Illi vero exclamarunt,

λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαούλῳ [h] τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τοὺς Ἑβραίους διήγγελλεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἱ πρότερον αὐτοῦ [i] καταφρονοῦντες, τότε μετέπεσον ἐπὶ τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. οὐ γὰρ [k] ἤρκησεν αὐτῷ τοὺς Ἰαβισηνοὺς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Ἀμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν καταστρέφεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν [l] λαμπρὸς εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [m] τῶν Σαούλῳ κατωρθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τοὺς οὐδὲν ὄφελος αὐτὸν ἔσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν οὗτοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάνθ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' εὐπραγίαις [n] ἠρμένος πρὸς τοὺς ἐξευτελίζοντας ἔναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαοῦλος δὲ τούτων μὲν ἠσπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν [o] περὶ αὐτὸν προθυμίαν· ὤμοσε δὲ [p] μή τινα περιόψεσθαι τῶν ὁμοφύλων [q] ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵματι φύρειν καὶ φόνῳ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [r] πρέπειν δὲ μᾶλλον εὐμενῶς διακειμένους ἑορτάζειν.

δ'. Σαμουήλου δὲ φήσαντος [s] καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαούλῳ τὴν βασιλείαν ἐπικυρῶσαι, συνίασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· [t] ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τοῦ πλήθους ὁ προφήτης χρίει τὸν Σάουλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ [v] αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς, ἀριστοκρατούμενοι διετέλουν· μετὰ δὲ τὴν [x] ἐκείνου τελευτὴν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατεῖχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν προτέραν ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κατὰ πόλεμον ἀρίστῳ δόξαντι γεγενῆσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν περὶ [y] τῶν ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον τοῦτον τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὲ Σαμουῆλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, [z] "ἐπόμνυμαι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὃς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγεν εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς [a] ὑπ' αὐτοῖς "δουλείας· μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, [b] μήθ' ὑποστειλαμένους φόβον, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει παραχωρήσαντας εἰπεῖν, [c] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδικον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλεονεξίας, ἢ χάριτος τῆς πρὸς [d] ἄλλους. [e] ἐλέγξαι δὲ εἰ μόσχον ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦτόν τι προσηκάμην· ἃ πρὸς τροφὴν ἀνεμέσητον δοκεῖ λαμβάνειν· ἢ εἴ τινος ὑποζύγιον εἰς ἐμὴν ἀποσπάσας χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἕν τι κατειπεῖν παρόντος ὑμῶν τοῦ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τούτων "ὑπ'

h Τὸ ἔργον] Abest τὸ Big. Hen. & Vat. ibidem ἔργον Samb. & mox πρὸς πάντα Big.

i Καταφρονοῦντες,] Καταφρονήσαντες Vat.

k Ἤρκησεν αὐτῷ] Ἤρκεσεν Big. Samb. & Vat. alterum tamen correctius & vetustius.

l Λαμπρὸς] Aut λαμπρῶς cum Big. Samb. & Vet. Interpr.

m Τῶν Σαούλῳ] Ita ex Big. & Samb. in Editis, Aliisque τοῦ Σαούλου κατορθώματα.

n Ἠρμένος] Sic Big. & Samb. ἠρμοσμένος Bas. G. Aliique. ἐγγυμένος legisse videtur Epiphan. Ita tamen Vat. λέγειν ὄχλος ἐν εὐπραγίαις πρὸς τοὺς ἐξευτελίζοντας ἔναγχος.

o Περὶ αὐτὸν] Περὶ αὐτὸν Big. Samb. & Vat.

p Μή τινα περιόψεσθαι] Μηδένα Big. & Samb. μηδένα Vat.

q Ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης] Ἀναιρούμενον ἀπ' ἐκείνης Vat. & mox ὑπὸ Θε.

r Πρέπειν δὲ μᾶλλον] Πρέπειν δὲ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους εὐφραινομένους in quatuor MSS.

s Καὶ δευτέρας] Καὶ δευτέρας δεῖν (vel δεῖ) χειροτονίας in aliquibus MSS.

t Ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς] Al. ἐκέλευσεν γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐλθεῖν.

v Αὐτοῦ] Delet Collatio Voss.

x Ἐκείνου τελευτὴν,] Aut ἐκείνου cum Big. Samb. & Vet. Interpr.

y Τῶν ὅλων] Τῶν ἄλλων Vat.

z Ἐπόμνυμαι,] Ἐπόμνυμι in quinque MSS. Atticissant hic Bas. & G.

a Ὑπ' αὐτοῖς] Ὑπ' αὐτοὺς Vat.

b Μήθ' ὑποστειλαμένους φόβον,] Ita cum Vat. in Aliis μήτε.

c Τί μοι πέπρακται] Εἴ τι μοι Big. Samb. & Vat.

d Ἄλλους.] Ἀλλήλους Vat.

e Ἐλέγξαι δὲ εἰ μόσχον] Vel cum Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. ἐλέγξαι δὲ εἰ καὶ τῶν τοιούτων τι προσηκάμην, μόσχον ἢ πρόβατον. Favet & Epiphanii liber. mox ἢ τινος ὑποζύγιον εἰς τὴν ἐμὴν, in iisdem MSS.

"ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· πεπρᾶχθαι δ' ὁσίως [f] αὐτὸν καὶ δι-
"καίως ἅπαντας.

ϛ. Σαμουῆλος δὲ, τοιαύτης ἐξ ἁπάντων τῆς μαρτυρίας αὐτῷ γενομένης, "ἐπεὶ δεδώκατέ μοι, φησὶ, τὸ μη-"δὲν ἄτοπον [g] ὑφ' ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ δύνασθαι λέγειν, φέρε "νῦν μετὰ παρρησίας ἀκούσατε ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι μεγάλα "ἠσεβήκατε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. διαμνημο-"νεύειν δ' ὑμᾶς προσῆκεν, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις "ἐκ τοῦ γένους [h] ἡμῶν ὁ πάππος Ἰάκωβος διὰ λιμὸν "εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἐπιτεκνω-"θεισῶν, ἃς εἰς δουλείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἦγαγον οἱ "Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, [i] εὐξαμένων τῶν πατέρων, χωρὶς "βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥύσασθαι τῆς ἀνάγκης τὸ πλῆ-"θος, Μωυσῆν αὐτοῖς καὶ Ἀαρῶνα [k] πέμψας ἀδελ-"φούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔ-"χετε. καὶ τούτων ἀπολαύσαντες ἐκ τοῦ Θεοῦ, προδεδώ-"κατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ "καὶ [l] πολεμίοις ὑποχειρίους γενομένους ἠλευθέρωσε. "πρῶτον μὲν Ἀσσυρίων καὶ τῆς ἐκείνων ἰσχύος ὑπερτέ-"ρους ἀπεργασάμενος· ἔπειτα Ἀμμανιτῶν κρατῆσαι πα-"ρασχὼν [m] καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταῖον Παλαιστί-"νων. καὶ ταῦτα οὐ βασιλέως ἡγουμένου διεπράξασθε, "ἀλλ' [n] Ἰεφθᾶ καὶ Γεδεῶνος στρατηγούντων. τίς οὖν ἔσχεν "ὑμᾶς ἄνοια, [o] φυγεῖν μὲν τὸν Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δ' "εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπέδειξα τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐ-"πελέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν [p] ὑμῖν ποιήσω τὸν Θεὸν "ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα τῇ τῆς βασιλείας ὑμῶν αἱρέ-"σει, δηλῶσαι τοῦθ' ὑμῖν [q] τὸν Θεὸν παρασκευάσω διὰ ση-"μείων [r] ἐναργῶς. ὃ γὰρ οὐδέπω πρότερον εἶδεν ὑμῶν οὐ-"δεὶς ἐνταῦθα γεγενημένον, θέρους ἀκμῇ χειμῶνα, αἰτη-"σάμενος τὸν Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ἐπιγνῶναι". καὶ τοῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμουήλου, [s] βρονταῖς ἐσήμαινε τὸ θεῖον καὶ ἀστραπαῖς καὶ χαλάζης καταφορᾷ τὴν τοῦ προφήτου περὶ πάντων ἀλήθειαν· ὡς τεθαμβηκότας αὐτοὺς καὶ περιδεεῖς γενομένους [t] ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τὸν προφήτην ὡς [v] πατέρα χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ τὸν Θεὸν αὐτοῖς εὐμενῆ καταστῆσαι, καὶ ταύτην ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, ἣν πρὸς οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ [x] παρηνόμησαν προσεξηργάσαντο. ὁ δ' ὑπισχνεῖται καὶ παρακαλέσειν τὸν Θεὸν συγγνῶναι περὶ τούτων αὐτοῖς καὶ πείσειν. συνεβούλευε μέντοι δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τῶν διὰ τὴν παράβασιν [y] τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόντων· καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθεσίας, εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐδαιμονίας ἐστὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν, ἔλεγεν, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλην [z] ἐκ Θεοῦ πληγήν. καὶ ὁ Σαμουῆλος μὲν ταῦτα τοῖς Ἑβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βασιλείαν.

"horum nihil ab eo factum, sed sancte & juste "genti praefuisse.

6. Samuelus autem, cum de eo universi praeclarum adeo dedissent testimonium, inquit, quoniam id mihi concessistis, vos nihil mali mihi adhuc objicere posse, eja agite, nunc animum mihi advortite dum vobis paulo liberius dicam, vos rege flagitando graviter in Deum deliquisse. "Oportebat enim vos meminisse, quod cum septuaginta solummodo nostri generis hominibus "avus Jacobus fame coactus in Aegyptum venerit. Cumque ibi in multas myriadas illorum ex"crevisset soboles, eaque ab Aegyptiis in gravem "& contumeliosam adducta esset servitutem, "Deus, à patribus *vestris* invocatus, absque rege "eis auctor erat, ut multitudo ex ista liberaretur "necessitate, mittendo eis Moysem & Aaronem "fratres; qui vos in hanc terram eduxerunt, quam "nunc possidetis. Et tamen post ista à Deo ac"cepta beneficia *non semel* prodidistis *vestram* pie"tatem ac religionem. nihilominus vos in ho"stium potestatem redactos in libertatem asseruit. "Cum primum quidem effecerit, ut superiores "essetis Assyriorum potentia: deinde vobis dederit "Ammanitas vincere & Moabitas, postremoque "Palaestinos. atque haec *omnia* confecistis, non re"giis auspiciis, sed ductu Jephthae & Gideonis. "Quae igitur vos cepit dementia, ut Dei quidem "imperium detrectaretis, vosmet vero regi subji"ceretis. Sed ego quidem istum creavi regem "quem ille designavit. At vobis ut manifestum "fiat, Deum irasci & indignari, quod regium do"minatum elegeritis, ita res comparabo ut Deus "indiciis certissimis hoc ipsum vobis ostendat. "Quod enim nunquam quisquam vidit in hac "regione, aestate media tempestatem, hoc ipsum "cum Deum invocavero faciam ut vos conspi"ciatis". Ac statim ut haec ad populum dixerat Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum & grandinis prophetae in omnibus veritati fidem adstruit Deus, ut admiratione & timore perculsi peccasse se cuncti profiterentur & per inscitiam eò prolapsos esse; atque à propheta contenderent, ut veluti pater benignus mitisque propitium sibi redderet Deum, ita ut istud remitteret peccatum, quo tot alias suas contumelias & delicta cumularant. Ille vero pollicitus est, se Deum ut illa ipsis condonaret rogaturum, simulque exoraturum. Veruntamen eis consilium dedit, ut justi esse studerent & boni: semperque in memoria tenerent calamitates, in quas à virtute desciscendo inciderant; ac praeterea signa à Deo edita, legesque à Moyse latas, si illis incolumitatis suaeque juxta ac regis felicitatis cupido incesserit. Sin vero ista neglexerint, fore ajebat, ut ipsi una cum rege gravem à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus quidem haec Hebraeis praedixisset, illos domum quemque suam dimisit, regno iterum Saulo confirmato.

Samuelus populo ingratum animum arguit. 1 Reg. c. 12.

Samueli verbis fidem adstruit Deus miris prodigiis. 1 Reg. c. 12.

[f] Αὐτὸν καὶ δικαίως] Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis*, *Altissime* καὶ δικαίως αὐτὸν τ. & mox αὐτῷ τῆς μαρτυρίας γενομένης.

[g] Ὑφ' ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ] Ἐφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Ἡμῶν ὁ πάππος] Ita cum *Samb.* & plerisque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν.

[i] Εὐξαμένων] Συνδεξαμένων *Vat.*

[k] Πέμψας ἀδελφούς] Ἀποστείλας *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Πολεμίοις ὑποχειρίους] Pressius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τοῖς πολεμίοις ὑποχειρίους γεγονότας.

[m] Καὶ Μωαβιτῶν,] Illa καὶ Μωαβιτῶν non agnoscit *Vet. Interpr.*

[n] Ἰεφθᾶ καὶ Γεδεῶνος] Ita ex p. 197. v. 43. Ἰεφθάου vulgo. Ἰεφθᾶ *Vat.*

[o] Φυγεῖν μὲν τὸν Θεὸν,] Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλεῖ, & dein ὑπ' ἀρχῇ.

[p] Ὑμῖν ποιήσω] Ὑμῖν αὐτοῖς ποιήσω *Vat.*

[q] Τὸν Θεὸν παρασκευάσω] Illa τὸν Θεὸν desunt *Vat.*

[r] Ἐναργῶς.] Forte ἐναργῶν. COCC.

[s] Βρονταῖς] Nam licet hic aestate tonitrua & fulmina soleant esse, in Palaestina & Syria hyeme tonat. REL.

[t] Ἁμαρτεῖν] Ita in quinque *MSS.* & *Glyc.* ἡμαρτηκέναι τε *Vat.* cum *Editis.*

[v] Πατέρα χρηστὸν] Αὐτοῖς post πατέρα inserunt *Big.* & *Samb.*

[x] Παρηνόμησαν προσεξηργάσαντο.] In *MSS.* παρηνόμησαν & παρανόμως. & statim προσεξηργάσαντο.

[y] Τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς] Τῆς ἀρετῆς non agnoscit *Vat.*

[z] Ἐκ Θεοῦ πληγήν.] Ἐκ τοῦ Θεοῦ *Vat.*

VII.

CAP. VI.

Ut Palæstini rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.

Palæstini, postquam ferri usum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 Reg. c. 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in urbe Bethelis commorabatur: * at reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palæstinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæstini, debellatis Judæis, & arma ipsis auferebant, & munitissima regionis loca præsidiis tenebant: porro & à ferro gestando, ejusque usu in universum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, si quando illis opus esset ut instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæstinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de castro everso audiverunt Palæstini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem esse injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta milia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud urbem Machmam. Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexisset, in urbem Galgala descendit; & dimissis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæstinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palæstinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas & cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transjordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem sortis erat Gadis & Rubeli.

Israëlitæ, Saulo frustra eos hortante, Palæstinorum metu diffugiunt. 1 Reg. c. 13.

Saulus injussu Dei sacrificat. 1 Reg. c. 13.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, *eum* ad se accersit, una cum ipso de bello rebusque *præsentibus* consultaturum. Is vero jussit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, ut die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret,

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

ΟΥτος δ' ἐπιλέξας ἐκ τοῦ πλήθους ὡς περὶ τρισχιλίους, [a] τοὺς μὲν δισχιλίους ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβών, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει [b] Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ δὲ τῷ παιδὶ τοὺς λοιποὺς δοὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτόν, εἰς [c] Γαβὰς ἔπεμψεν. [d] ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ τι φρούριον τῶν Παλαιστίνων οὐ πόρρω [e] Γαλγάλων. οἱ γὰρ τῶν [f] Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταστρεψάμενοι τοὺς Ἰουδαίους, τά τε ὅπλα [g] αὐτοὺς ἀφῃροῦντο, καὶ τοὺς ὀχυρωτάτους τῆς χώρας τόπους φρουραῖς [h] κατελάμβανον· καὶ σιδηροφορεῖν, χρῆσθαί τε καθόλου ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταύτην τὴν [i] ἀπόρρησιν οἱ γεωργοί, εἴποτε [k] δεήσει αὐτοὺς ἐπισκευάσαι τι τῶν ἐργαλείων, ἢ [l] ὕνιν ἢ μακέλλην ἢ ἄλλο τι τῶν εἰς γεωργίαν χρήσιμον, φοιτῶντες [m] εἰς τοὺς Παλαιστίνους τοῦτ' ἔπραττον. ὡς δ' ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις [n] ἡ τῆς φρουρᾶς ἀναίρεσις· [o] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὴν ὕβριν τὴν καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· [p] ἵππων δ' ἑξακισχιλίων ἐπήγοντο. καὶ [q] στρατοπεδεύονται πρὸς [r] πόλει Μαχμᾶ. τοῦτο Σαοῦλος ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς μαθών, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσει τῆς χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν [s] πρὸς Παλαιστίνους· τὴν δύναμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς οὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. κατανοήσαντες δὲ τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ Σαούλου, καταπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς [t] ὑπονόμους ἔκρυψαν [v] αὐτούς, οἱ πλείους δὲ εἰς τὴν [x] πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν ἔφυγον. αὕτη δ' ἦν Γάδου καὶ Ῥουβήλου.

βʹ. Πέμψας δὲ Σαοῦλος πρὸς τὸν προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ περιμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ παρασκευάζειν θύματα. μετὰ γὰρ [y] ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἔπειθ' οὕτως συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ περιμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης

a Τοὺς μὲν δισχιλίους] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis τοὺς μὲν δισχιλίους δοὺς ὥστε &c. vocula δοὺς huic loco injecto ex versiculo sequente. Est qui ista, δοὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτόν, expungi malit.

b Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ] Sic volui ex lib 5 cap. 2. §. 6. in Editis & MSS tam Βεθήλοι quam Βεθήλῳ habemus. Constat autem è Libris Sacris Bethelis tum egisse regem Hebræorum. HUDS. Conf. sup. Cap 3. §. 2. SPANH.

* *At reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent.*] *Alii sic*, reliquis vero Jonathæ filio suo in corporis custodiam datis, *eos* mittebat Gabas.

c Γαβὰς ἔπεμψεν.] Ita Samb. Γάβαν Bas. G. Aliique. Γαβάθαν Vat. Γαβαθὰ juxta Codd. quosdam Epiphanii, atque ita forsan in suis Josephi exemplaribus legerat Stephanus Byzantius. Notum vero satis sedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus sacris, Γαβά, & Γαβαὰ seu Γαβαὰ & Γαβαὼν, necnon Syriaco flexu Γαβαθά. Videsis Clar. Cellarii Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. & Berkelium ad Steph. Byzant. p. 252. & 253.

d Ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ] Ὁ δὲ ἐπολιόρκει Busb. Hen & Epiphan.

e Γαλγάλων.] Ita cum Vet. Interpr. & S. Literis 1 Regum c. 13. v. 8. scilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmasam cum Eusebio, non Jerichunta ut opinatur S.Lotanus. Γαβάλων Bas & G. Γαβάλων Vat. Est qui conjicit Γαβάων aut Γαβαῶν, aut cum Bosio Γαβαὼν, vel demum Γαβαάθων. HUDS. Locus hic non est in Latino. videtur Γαβαὼν legisse. in MS. Γαβάλων. REL. Gen. Γαβάλων, forte Γαβάων. SPANH.

f Γαβᾶς Παλαιστῖνοι] Sic cum Big. & Samb. Γάβας Bas. & G. Γαβαθᾶς juxta Epiphanium.

g Αὐτοὺς ἀφῃροῦντο,] Ita Big. Samb. & Vat. αὐτοῖς in Editis, Aliisque.

h Κατελάμβανον·] Κατελάμβανον, καὶ τὸ σιδηροφορεῖν καὶ χρῆσθαι ἀπηγόρευον Vat. ἢ χρῆσθαί τι κ. Busb.

i Ἀπόρρησιν] Περίρησιν Vat.

k Δεήσει αὐτοὺς] Sive δεήσει cum quatuor MSS. ibique αὐτοῖς pro αὐτοὺς Busb. & Hen.

l Ὕνιν ἢ μακέλλην] Al. ὕνιν, & ὕνην, dein μάκελλαν, ἢ ἄλλ' ὅτι τῶν in quibusdam MSS. HUDS. Ὕνιν Plutarch. in Romulo p. 23. SPANH.

m Εἰς τοὺς Παλαιστίνους] Παρὰ Busb. πρὸς Vat.

n Ἡ τῆς φρουρᾶς ἀναίρεσις·] Al. τῆς φρουρίου & τοῦ φρουρίου.

o Ἀγανακτήσαντες,] Ἀγανακτήσαντές τε Samb.

p Ἵππων δ' ἑξακισχιλίων] Ἵππων ἑξακισχιλίων Vat. ἵππον ἑξακισχιλίαν Samb.

q Στρατοπεδεύονται] Στρατοπεδευσάμενοι Vat.

r Πόλει Μαχμᾶ.] Lib. XIII. c. 1. §. 6. ἐν Μαχμᾶ πόλει. SPANH.

s Πρὸς Παλαιστίνους·] Πρὸς τοὺς Παλ. Hen. Busb. & Vat.

t Ὑπονόμους] Ὑπονόμους *cuniculos* Thucyd. Lib. II. p. 149. A. Schol ὑπόνομον, κατορυγμένον ὄρυγμα. Vide Polyæn. Stratag. Conf. inf. § 3. hujus Cap. SPANH.

v Αὐτούς,] Sive αὐτοὺς cum Epiphanio, sive ἑαυτοὺς cum Big. Samb. & Vat. ut & mox v. 34. ἑαυτοὺς Hen. & Busb.

x Πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν] Nota dimidiam tribum Menasse non censeri habitasse ἐν τῇ πέραν Ἰορδάνου, uti & Peræa dicebatur modo regio Gadis & Rubenis. REL.

y Ἡμέρας ἑπτὰ] Ἡμέρας ἓξ Big. (Coll. Voss.) Samb. Gall. Vat. Hen. & Zonaras, ingenio forsan suo, quum nimis metuerant à verbis sequentibus istius sententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν. Aliter sanctiores Literæ & ipse (ut puto) Josephus. HUDS. Id fraudi fuit interpreti, qui ideo τῇ ἑβδόμῃ reddidit Sabbatho, at Josepho μετὰ τὴν ὀγδόην circumcidi infantes scribenti Antiq. 1. 12. liquet idem esse ac die octavo. at ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν est die septimo; atque ita iisdem vocibus infra utitur Antiq. lib. VII. 7. Sic cap. 10. ejusdem libri τρίτῃ τῶν ἡμερῶν est dies tertius. In Cod. MS. legitur μετὰ γὰρ ἡμέρας ἕξ, non ἑπτά. REL.

z Τὰς

τῆς ἐπιστολῆς. οὐκ ἔτι μέντοι γε διετήρει τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὡς ἑώρα βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὑτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ θύματα προσήγαγεν. ἐπεὶ δὲ τὸν Σαμουῆλον ἤκουσε προσιόντα, ὑπαντησόμενος ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέστειλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἣν κατὰ βούλησιν γινομένην τοῦ θεοῦ, [z] τὰς εὐχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τοῦ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσειε καὶ προπετὴς [a] γενόμενος. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ Σαούλου, καὶ περιμεῖναι μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὥρισε λέγοντος, ὑπὸ δὲ ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν [b] διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκοῆς [c] τῆς πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [d] ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν θυσίαν. [e] ὑπολαβὼν ὁ Σαμουῆλος· "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, εἰ δίκαιος ἦσθα καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μηδ' ὧν ὑπέθετό μοι περὶ τῶν παρόντων ὁ θεὸς [f] ὀλιγωρήσας, ταχύτερος ἢ συνέφερε τοῖς πράγμασι γεγονὼς, σοί τ' αὐτῷ πλεῖστον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμουῆλος μὲν, ἀχθόμενος ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαοῦλος δὲ εἰς [g] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [h] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἧκε σὺν Ἰωνάθῃ τῷ παιδί. τούτων δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τῆς χώρας σπανιζούσης σιδήρου καὶ τῶν ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. οὐ γὰρ εἴων οἱ Παλαιστῖνοι ταῦτα εἶναι, [i] καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλεπόντων τε Σαούλου τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ τοῦ παιδὸς Ἰωνάθου, ἀμῦναί τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνων ἦσαν, οὐ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς [k] Ἀχίας ἀπόγονος ὢν Ἠλεὶ τοῦ ἀρχιερέως, ἐπὶ [l] βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τὴν γῆν λεηλατουμένην ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [m] καθεστήκεσαν. συντίθεται δὲ ὁ Σαούλου παῖς τῷ [n] ὁπλοφόρῳ, κρύφα [o] προσβάλλοντες αὐτῶν εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἐκδραμεῖν, καὶ ταραχὴν ἐμποιῆσαι καὶ θόρυβον αὐτοῖς. τοῦ δὲ ὁπλοφόρου προθύμως [p] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν [q] ἡγῆται, κἂν ἀποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὴν τοῦ νεανίσκου συνεργίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. ἦν δὲ [r] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [s] ἐπὶ κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκονημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ [t] περιστεφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπομαχόμενον. ἔνθεν συνέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει περιεῖναι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ [v] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας οὐκ ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἧκον εἰς τὴν παρεμβολὴν, [x] ὁ Ἰωνάθης παρεθάρρυνε

exspectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non usquequaque mandato ejus obsequitur: sed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, seque a militibus deseri, sumptas hostias ipse eas aræ admovebat. Cum vero Samuelum adesse audivisset, ei obviam progressus est. At ille, non recte eum fecisse, dicebat, iis quæ ipse imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præstolando: quo ex Dei voluntate constituto, inauspicato ausuque temerario sacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem semet ei excusante, ac dicente se per tot dies quot præfiniverat moratum esse: ex necessitate vero, & militum suorum discessu propter metum hostilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala descenderent, ad sacra facienda impulsum esse. Tum Samuelus, "sed tu, inquit, si justus fuisses & "mihi paruisses, neque ea quæ de præsentibus mihi suggessit Deus contempsisses, plus quam rebus "expediret festinando, contigisset ut & tu longo "tempore regnares, tuique similiter posteri". Et quidem Samuelus, moleste ferens quæ facta fuerant, domum discessit: Saulus vero, sexcentos tantum milites secum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum suppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc essent Palæstini prohibebant, sicut & paulo ante declaravimus. Porro Palæstini cum exercitum in tria agmina divisissent, & per totidem vias irruptionem facerent, Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex & filius *ejus* Jonathas inspectarent, & terram (quod cum illis sexaginta solummodo essent) defendere non valerent. Dum autem Saulus & filius ejus, & Achias pontifex ex posteris Eli pontificis, super colle excelso sederent, & terram devastatam conspicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli constituit cum armigero *suo*, ut clam digressi in castra hostium excurrerent, eosque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promisisset, se illum quocunque duxerit secuturum, etiamsi mortis periculum esset aditurus: assumpto sibi in adjutorem juvene, descensuque de colliculo facto, ad hostes contendebat. * Erant autem castra eorum in loco prærupto sita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, scopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Unde contingebat ut negligentius custodirentur castra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & existimarint *omnes* nullo modo fieri posse ut quis ad *prominentias* istas accederet, multoque magis ut eas ascenderet. Cum igitur ad castra venissent, armigerum bono ani-

Samuelus Saulo minatur regni amissionem. 1 Reg. c. 13.

Jonathas audaci consilio, solo armigero suo comite, præsidium Palæstinorum adoritur, ceditque. 1 Reg. c. 14.

z Τὰς εὐχὰς] Πρὸς τὰς εὐχὰς Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. dein, προσλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσειε Big. (Coll. Voss.) & Samb. προσλαβὼν κακῶς ἱερουργήσαι Vat.

a Γενόμενος.] Ita Samb. Hen. & Busb. γινόμενος in Editis, Aliisque.

b Διὰ φόβον στρατοπεδείας] Διὰ φόβον, στρατοπεδείας δὲ Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.

c Τῆς πρὸς αὐτὸν] Τῆς ἐπ' αὐτὸν (Coll. Voss.) Vat.

d Ἐπειχθῆναι] Ita ex quatuor MSS. (Cocceius) in Editis, Aliisque misere ἐπισχεῖν aut ἐπισχεθῆναι.

e Ὑπολαβὼν ὁ Σαμουῆλος] Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Σ. Samb.

f Ὀλιγωρήσας,] Ita Samb. & Busb. Vitiose in cæteris ὀλιγωρήσεις. mox σοί τ' αὐτῷ πλεῖστον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο Busb. & Hen.

g Γαβαὼν πόλιν,] Γαβαὰ πόλιν, Vat. Γαβαὼθ πόλιν Hen. & Busb. cum nummo vetere. Γαβαώπολις Steph. Byzant. ad quem vide Berkelium. Forsan tamen Γαβαὰν aut Γαβαά. HUDS. Lib. VII. c. 1. §. 5 ἐν Γαβαᾷ (Gen. Γαβαάς) πόλει. SPANH. Geba appellatur 1 Sam. 13 16 Confunduntur aliquando Geba, Gibea, Gibeon, quæ distincte גבע, גבעה, גבעון scribuntur. REL.

h Μεθ' ἑαυτοῦ μόνον,] Μεθ' ἑαυτοῦ, μόνῳ δὲ ἔτι in aliquot MSS.

i Καθὰ καὶ μικρὸν] Vel καθὼς cum Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

k Ἀχίας] Conf. §. 4. huj. Cap. SPANH.

l Βουνοῦ ὑψηλοῦ,] Γᾶ βουνίς. Æschyl. Suppl. v. 783. SPANH.

m Καθεστήκεσαν] Καθειστήκεσαν Vat.

n Ὁπλοφόρῳ,] Armigerum Vulg. 1 Sam. XIV. 1. LXX. αἴροντα τὰ σκεύη, & ita Hebr. SPANH.

o Προσβάλλοντες] Ita ex Big. Samb. Coll. Vat. & Epiphanio. in Editis προσβαλόντος αὐτῶν & dein ἐκδραμεῖν.

p Ἐφέπεσθαι] Sic ex iisdem Codd. in Editis ἕπεσθαι.

q Ἡγῆται,] Ἡγεῖται Big. & Samb. & mox δέῃ. at ἡγεῖται Bas. & Vat.

* *Erant autem castra eorum in loco prærupto sita,*] Erant igitur hostium castra super scopulum habentem subtilissimam longitudinem, tribus verticibus acutissimis prominentem, scopulis per circuitum euntibus, & quasi propugnaculis invasiones pugnantium prohibentibus, *Epiphan.* Ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium, *Gelen.* Castra autem hostium sita erant in præcipitio, tribus verticibus, desinentibus in exiguam patentiam, saxo in circuitu cingente, tanquam propugnaculis aggressus arcentia, *Sebastianus.*

r Τὸ τῶν πολεμίων] Ita ex MSS. illud τὸ deerat in Editis.

s Ἐπὶ κρημνῷ,] Ἐπὶ κρημνοῦ soli Samb. & Vat.

t Περιστεφανούσης] Sufficeret vel στεφανούσης ut in Big. & Samb.

v Πάντη νομίζειν] Πάντι Big. Samb. Vat. & Epiphan.

x Ὁ Ἰωνάθης παρεθάρρυνε τὸν ὁπλοφόρον,] Ita cum quatuor MSS. (&

Vide 1 Regum, c. 13. v. 8.

animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriae signum [illegible] accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palaestini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebraei. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut poenis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis praesidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione compleverunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebraeos ad ipsos penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis caedibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Saulus, militibus propere adauctis, Palaestinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 Reg. c. 14.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palaestinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palaestinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebraei jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per inscitiam in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, meritasque poenas à Palaestinis repetere, imprecatur Hebraeis; ut si quis à caede hostium desistens cibum capiat, antequam nox superveniens eos ab hostibus occidendis & persequendis depulerit, hic ipse diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciasset, postquam in sylvam quandam fortis Ephraïmiticae, densam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam consensisset, de melle è favo quodam expresso edebat.

τὸν ὁπλοφόρον, καὶ προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῆναι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τοῦτο νίκης [y] ὑπολάβωμεν· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς οὐ καλοῦντες ἡμᾶς, [z] ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφαινούσης ἤδη τῆς ἡμέρας, ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ἐκ τῶν [a] ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων [b] προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ἰωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦρ' ἔφασαν, [c] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [d] τιμωρησώμεθα [e] τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημαίνουσαν, παραυτίκα μὲν [f] ἀνεχώρησεν ἐξ οὗπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· παραμειψάμενος δὲ τοῦτον ἐπὶ τὴν πέτραν ἧκεν, ἔρημον οὖσαν τῶν φυλαττόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας, ἐβιάσαντο τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἐπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνουσι μὲν [g] ὡς εἴκοσι. ταραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς [h] ἐγέμισαν· ὡς τινὰς μὲν φυγεῖν τὰς πανοπλίας ἀποῤῥίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· [i] καὶ γὰρ εἴκαζον ἀναβῆναι πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων οὐχὶ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατὰ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ τοῦ Σαούλου κατασκόπων τεταράχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστινῶν φρασάντων τῷ βασιλεῖ, Σαοῦλος ἠρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν [k] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. τοῦ δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων φράσαντος, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένοις προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. [l] προσρέουσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἰς τε τοὺς ὑπονόμους καὶ [m] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαοῦλος. γενομένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους κατὰ πᾶσαν [n] ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἴτε δὲ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρᾶς οὕτω [o] παραλόγως γενομένης· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν τοῦ λογισμοῦ τοὺς οὕτως εὐτυχήσαντας· εἴθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προσέπταισε, καὶ πολλὴν [p] ἔχον κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος γὰρ [q] αὐτῷ τε τιμωρῆσαι, καὶ δίκην ἀπολαβεῖν παρὰ τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀπεχόμενος τοῦ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις οὗ νὺξ ἐπελθοῦσα τῆς ἀναιρέσεως καὶ τῆς διώξεως αὐτοὺς [r] παύσῃ τῶν πολεμίων, οὗτος ἐπάρατος ᾖ. τοῦ δὲ Σαούλου τοῦτο φήσαντος, ἐπεὶ κατά τινα [s] δρυμῶνα ἐγένοντο βαθὺν καὶ μελισσῶν γέμοντα, τῆς Ἐφραίμου κληρουχίας· ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τῆς ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ἀπο-

(& Cocceio) articulatius & definite. in Editis, Alisque ὁ & τὸ desiderantur. Forsan tamen cum Vet. Interpr. legendum, ὡς [illegible] Ἰωνάθης, παρεθάῤῥυνε τὸν ὁπλοφόρον &c.

y Ὑπολάβωμεν.] Ὑπολαμβάνομεν Big. Samb. & Vet. Interpr. Ibidem Hen. & Bosb. compendio ὑπολάβετε, Zonarasque verbo alio νομίζωμεν.

z Ὑποστρέψωμεν.] Ὑποστρέψομεν legit Schotanus in Bibl. Tom. 2. p. 576.

a Ὑπονόμων] Conf. sup. §. 1. hujus Cap. SPANH.

b Προϊέναι τοὺς Ἑβραίους.] Προσιέναι Vat. & mox τὸν Ἰωνάθην.

c Ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς] Ita in sex MSS. in Editis ἔλθετε.

d Τιμωρησώμεθα] Τιμωρησόμεθα Vat.

e Τῶν τετολμημένων ἀξίως.] Illud τῶν ex MSS. quod deerat in typis.

f Ἀνεχώρησεν] Ἀνεχώρησαν Samb.

g Ὡς εἴκοσι.] Ita in sex MSS. & Zonara. in Editis tamen ὡς desideratur.

h Ἐγέμισαν] Aut cum Big. & Samb. ἐγέμιζον, forma Attica & energetica. [illegible] Hen. & Bosb. ad sensum ipsum.

i Καὶ γὰρ εἴκαζον] Καὶ γὰρ οὐκ εἴκαζον, & dein τῶν Ἑβραίων τοὺς δύο μόνους Big. Samb. & Vat.

k Ὁπλοφόρον ἀπεῖναι,] Ὁπλοφόρον κεχωρισμένον ἀπεῖναι Vat.

l Προσρέουσι] Ita Bas. & MSS. προσρέουσι Gen. προσεδέχοντο Epiphan. προσέθεντο Zon. Quinimo hac causa apud Hesychium lege, προσρέουσι (non προσρέομαι) προσέρχονται, προστρέχουσι.

m Εἰς τὰ σπήλαια] Illud εἰς non agnoscit Vat.

n Ἐσκορπισμένους] Artemidor. l. 1. c. 58. p. 49. [illegible] congregat dispersos Tuba. Et Joseph. lib. xvi. cap. 1. §. 2. [illegible] SPANH.

o Παραλόγως γενομένης] Ita cum Big. (Coll. Voss.) & Samb. vel, si malis, παραλόγως γενομένης cum Vat. & Epiphan. in Editis οὕτω γενομένης.

p Ἔχον κατάμεμψιν ἔργον.] Sic Big. (Cocceius) Samb. Vat. & Gall. 1. ἐν ἔχον κατάμεμψιν Bas. & G. pro ἔχοντα κατάμεμψιν.

q Αὐτῷ τε τιμωρῆσαι,] Ἑαυτῷ τε Samb. [illegible] legisse videtur Epiphan. nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palaestinos.*

r Παύσῃ τῶν πολεμίων,] Παύσει Bosb. & Hen. ut & φάγοι paulo ante. παύσαι Zonaras. ἀπαύσει Big. (Coll. Voss.) & Samb.

s Δρυμῶνα ἐγένοντο] Δρυμὸν Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

t Ἐχθρῶν

ἀποθλίψας τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος ἤσθιε. μεταξὺ δὲ γνοὺς, ὅτι μετὰ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα πρὸ ἡλίου δυσμῶν, ἐσθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλῦσαι τὸν πατέρα· μετὰ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μετελάμβανον, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν [x] ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

γ΄. Πολλὰς δὲ οὖν κατακόψαντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ἐπὶ διαρπαγὴν τοῦ στρατοπέδου τῶν Παλαιστίνων τρέπονται· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ ταῦτ' [y] ἐν αἵματι κατήσθιον. [z] ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνει θῦον, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σαοῦλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν [y] ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι [z] δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵστησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σαοῦλος, καὶ ὁλοκαυτώσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

δ΄. Ἄγειν δὲ εὐθὺς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, [a] βουλόμενος πρὶν ἡμέρας, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δὲ εἰς ἃ [b] προστάττει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς [c] Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν διαφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ [d] ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' οὐ δίχα [e] αἰτίας, εἶ-"πεν ὁ Σαοῦλος, πυνθανομένοις ἡμῖν φωνὴν οὐ δίδωσιν "ὁ Θεός· ὃς πρότερον [f] αὐτὸς προεμήνυσε πάντα, καὶ "[g] μηδὲ ἐπερωτῶσιν ἔφθανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθά-"νον ἐξ ἡμῶν ἁμάρτημα [h] πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. "καὶ ὄμνυμί γε τοῦτον αὐτὸν ἦ μὴν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς "Ἰωνάθης ᾖ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, [i] ἀποκτεί-"νειν αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἱλάσεσθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ "παρ' ἀλλοτρίου, καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντος, τὴν ὑπὲρ "αὐτοῦ δίκην ἀπολαμβάνων". τοῦ δὲ πλήθους τοῦτο ποιεῖν ἐπιβοήσαντος, παραχρῆμα πάντας ἵστησιν εἰς ἕνα τόπον. ἵσταται δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρῳ τὸν ἡμαρτηκότα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν [k] αὐτὸς εἶναι Ἰωνάθης. ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς [l] τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί [m] περὶ τὸν βίον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως [n] αὐτῷ διαπεπραγμένῳ συνέγνωκε· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδὲν, [o] ὅτι δὲ ἐχθὲς "ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώκων "τοὺς πολεμίους ἐγευσάμην κηρίου". Σαοῦλος δὲ [p] ἀποκτείνειν αὐτὸν ὄμνυσι, καὶ τῆς γενέσεως καὶ [q] τῆς φύσεως τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δὲ οὐ καταπλήττεται τὴν ἀπειλὴν τοῦ θανάτου· παραστησάμενος δὲ εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως, "οὐδὲ ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύσω φεί-

Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixisse, ne quisquam ante solis occasum cibum gustaret, ab esu quidem abstinuit. At dicebat haud recte patrem illud vetuisse: nam majore cum vi & alacritate insequentes, si aliquantulum cibo refecti essent, multo plures ex hostibus caperent & ferro perimerent.

Milites vescuntur carne cum sanguine. 1 Reg. c. 14.

3. Itaque cæsis Palæstinorum multis myriadibus, sub vesperam *demum* ad castra diripienda se convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comededant. Regi autem à scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus jubet saxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut super illud victimas offerrent, & carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præstitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo constructa.

Deus consulenti Saulo nihil respondet ob gustatum à Jonathâ mel.

4. Volens autem è vestigio *suos* in hostium castra educere, ad ea priusquam illucesceret diripienda, præsertim cum milites *eum* sequi non gravarentur, sed magnam ad jussa ejus exsequenda præ se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, jussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at jam "non sine causa, inquit Saulus, sciscitantibus no-"bis oraculum non edit Deus; qui antea ipse præ-"nunciabat omnia, & ne interrogantes quidem "occupabat. sed occultum est aliquod in cum de-"lictum nostrum hujusce silentii causa. Equidem "per hunc ipsum juro, me certe, si vel Jonathas "filius meus hujus peccati auctor fuerit, *omnino* "eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, & nulla "mecum necessitudine conjuncto, hanc ob rem "supplicium sumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamasset, illico omnes in unum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, & sortibus quis in culpa esset scire quærebat. Fitque ut sors Jonatham sontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid fecisset, & qua re deliquisset, cujusve in vita agenda maleficii aut impietatis sibi conscius esset; "Pater, in-"quiebat, aliud quidem nihil *perpetravit*, nisi quod "hesterno die, dum hostes persequitur, de favo de-"gustaverit, exsecrationis ejus atque juramenti i-"gnarus". Saulus vero jurat, se, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose & magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecra-"bo

Jonatham jubet Saulus morte affici; sed prohibent milites. 1 Reg. c. 14.

x Ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.] Ἐχθρῶν αὐτῷ *Vat.*

y Ἐν αἵματι] Ἐναιμα *Big.* & *Samb.*

z Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

y Ἐπ' αὐτῷ τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Bas.* & *G.*

z Δαίνυσθαι.] Ἐσθίεσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

a Βουλόμενος] Βουλόμενος τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

b Προστάττει προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* προστάττοι in *Editis*, κελεύει *Busb.*

c Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα] Ἀχίαβον τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achiam volo cum *Seldeno* in lib. de *Success. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Ἀχίας sup. §. 2. & 1 Sam. xiv. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

d Ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνεσθαι *Vat.*

e Αἰτίας,] Αἰτίας τινὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

f Αὐτὸς προεμήνυσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque*.

g Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτώντων φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

h Πρὸς αὐτὸν αἴτιον] Τῆς τοῦ Θεοῦ σιωπῆς αἴτιον *Gyzas*, qui mox habet εἰ pro ἢ & ἱλάσασθαι pro ἱλάσεσθαι.

i Ἀποκτείνειν αὐτὸν,] Mallem ἀποκτενεῖν.

k Αὐτὸς] Οὗτος *Samb.* correptione Attica. οὗτος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

l Τί πεποίηκε] Illa τί πεποίηκε καὶ (quæ deerant in *Editis*) reposui ex quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.*

m Περὶ τὸν βίον] Περὶ τοῦ βίου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

n Αὐτῷ διαπεπραγμένῳ] Sic cum *Samb.* & *Vat.* qui etiam habet διαπεπραγμένῳ. In *Gen.* *Aliisque* αὐτῷ.

o Ὅτι δ' ἐχθὲς] Ὅτι δὲ χθὲς in plerisque *MSS.*

p Ἀποκτείνειν αὐτὸν] Mallem cum *Zonara* ἀποκτενεῖν.

q Τῆς φύσεως] Ita cum *Vet. Interpr.* cui favent *Codd. MSS.* nam τῆς φύσεως τῶν φίλτρων ἐτίμησε τὸν ὅρκον habet *Vat.* φύσεως τῶν φίλτρων ἐτίμησε *Big.* & *Samb.* in *Editis* τῆς φύσεως καὶ τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον.

r Ἤδο-

"bo te, pater, ut mihi parcas. Dulcissima mihi "mors est; quam & pro tua pietate obire contin"git, & post victoriam *adeo* splendidam. Maxima "enim consolatio est, Hebræos relinquere Palæ"stinorum victores". Hisce indoluit populus universus, ejusque vicem miseratus est: ac juravit, haud laturos se ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipsum à patris exsecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

Sauli bella, ejusque genus. 1 Reg. c. 14.

5. Tum Saulus in urbem suam reversus est, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæstinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem subigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jesum & Melchisum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Cises, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuscunque bellum gesserit, victor discedebat: auctor etiam erat ut Hebræis prospere res succederent; eosque ad magnam felicitatem perducebat, aliisque gentibus potentia superiores reddidit. Quin & juvenes, quoscunque proceritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis custodes sibi adsciscebat.

"φειδοῦ μου πάτερ. [r] ἡδὺς δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπέρ "τε τῆς σῆς εὐσεβείας γενόμενος καὶ ἐπὶ νίκῃ λαμπρᾷ. "μέγιστον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Ἑβραίους Πα"λαιστίνων κεκρατηκότας". ἐπὶ τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλγησε καὶ συνέπαθεν· ὤμοσέ τε μὴ περιόψεσθαι τὸν αἴτιον τῆς νίκης Ἰωνάθην [s] ἀποθανούμενον. καὶ τὸν μὲν οὕτως ἐξαρπάζουσι τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δὲ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὥστ' αὐτὸν ἀπολῦσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

ε'. Καὶ ὁ Σάουλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἓξ τῶν πολεμίων. βασιλεύει δὲ εὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειροῦται [t] τό τε Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνους, [v] Ἰδουμαίους, Ἀμαληκίτας τε, καὶ τὸν βασιλέα τῆς [x] Σωβᾶς. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ἰωνάθης καὶ [y] Ἰησοῦς καὶ [z] Μέλχισος· θυγατέρες δὲ, [a] Μερόβη καὶ [b] Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν τοῦ θείου παῖδα [c] Ἀβέναρον. Νῆρος δ' ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο. Νῆρος δὲ καὶ [d] Κίσης ὁ Σαούλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ [e] Ἀβιήλου. ἦν δὲ καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαούλῳ καὶ ἱππέων. [f] οὓς δ' ἂν [g] πολεμήσειε, νικήσας ἀπηλλάττετο· καὶ τοὺς Ἑβραίους [h] εἰς εὐπραγίας καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προήγαγε, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [i] δυνατωτέρους. τῶν δὲ νέων [k] τοὺς διὰ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII.

CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

Samuelus jubet Saulo, ut Amalecitas adoriretur, eosque cum suis omnibus exitio daret. 1 Reg. c. 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum venisset, à Deo ad ipsum se missum esse dicebat; ut illum commoneret, quod Deus cum *cæteris* omnibus prælatum crearit regem; atque adeo par esse ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipse quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipsius esset & rerum omnium dominus. Ajebat igitur sic dixisse Deum, "quandoquidem Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerint inju"riis, cum ex Ægypto egressi in eam quam nunc "tenent regionem contenderent, jubeo, ut bello "Amalecitas persequutus, & victoria potitus, ne"minem eorum *superstitem* relinquat; sed in o"mnem grassandum ætatem, incipiendo à mulie"rum internecione & infantium: atque hujusmodi "pœnas ab iis pro malis majoribus nostris illatis "exigendas esse. ac ne jumentis quidem aliisque "pecudibus parcendum, emolumenti sui gratia & "possessionis, sed omnia Deo sacranda esse; atque "Amaleci nomen, sicuti Moyses præceperat, pe"nitus delendum.

ΚΕΦ. ζ.

Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμος καὶ νίκη.

ΣΑμούηλος [l] δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σάουλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκρίνας αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τοῦτο πείθεσθαι καὶ κατήκοον αὐτοῦ [m] γίνεσθαι, ὡς αὐτοῦ μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ τὴν κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεόν, "ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους Ἀμαληκῖται διέθηκαν "κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν "νῦν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς ἐστέλλοντο χώραν, [n] κελεύω "πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ κρατήσαν"τα, [o] μηδένα αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [p] διελ"θεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν καὶ "νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰργάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὲ μήθ' ὑπο"ζυγίων μήτε τῶν ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ "κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' [q] ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ "Ἀμαλήκου ὄνομα τῶν Μωϋσέος κατακολουθήσαντα ἐντολαῖς "ἐξαλεῖψαι.

β'. [r] Ὡμο-

r Ἡδεῖος δέ μοι] Sic cum Big. Samb. & Epiphanio. ἥδιστος δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας Vat. ὑπέρ τε τῆς εὐσ. Bas. ὑπό τε τῆς εὐσ. Gen.

s Ἀποθανούμενον.] Ita cum quinque MSS. ἀποθανοῦντα Bas. & G.

t Τό τε Ἀμμανιτῶν] Sic MSS. in Editis τῶν Αμμ.

v Ἰδουμαίους,] Ἰδουμαίους τε καὶ Ἀμαληκίτας καὶ Big. Samb. Vat. Gall. 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit Vet. Interpr. Hos tamen commemorat Zonaras, Codicis Sacri paulo observantior.

x Σωβᾶς.] Ita cum Cl. Bosio ex Bibliis Hebr. neque multum abludit τὸ Σωβᾶ Vat. aut Σουβὰ in LXXII. & Zonara. aut demum Suba & Soba in Epiphanii Codicibus. Verum τὸ Σωβᾶς in Editis, & τὸ Σωβᾶς Samb. Hen. & Bosb. articulo defraudante loci nomen.

y Ἰεσοῦς] Ita malim quam Ἰησοῦς cum Editis. Ἰεσουὶ Samb. Ἰεσουὶ & Ἰεσσιοὶ in LXX.

z Μέλχισος] Μελχισος Vat. Μελχισουὶ & Μελχισοὲ in LXX.

a Μερόβη] Ita cum Samb. (Coll. Voss. & Big.) & Vat. in Editis, Aliisque Μερόβ.

b Μιχάλα.] Sic volui ex Hebraïco *Michal*. Μεψχάλα Vat. Μιλχαλ Samb. (Μιλχαλ Coll. Big. & Voss.) Μιχαὴλ Bas. & G. Μελχὸλ LXX

c Ἀβέναρον.] Eo modo (ut supra. cap. 4. §. 3. princip.) cum Bas. & G. Rectius forsan (ex Ἀβεννὴρ in LXX.) Ἀβέννηρον cum Big. Samb. Vat. & Hen. aut Ἀβίνηρον cum Bosb.

d Κίσης ὁ Σαούλου πατὴρ,] Sic ex cap. 4. §. 5. Κὶς in Editis. Verum varie in MSS. Κῖς, Κὶς, Κῖσος & Κῖσος.

e Ἀβιήλου.] Ita ex Ἀβιὴλ LXX. & *Abiel*. apud Biblia Hebr. & Epiphanium. Ἀβιλίου aut Ἀβελίου tam in MSS. quam Editis Josephi.

f Οὓς δ' ἂν] Eo modo Samb. & Vat. more Flavii. οἷς δ' ἂν in Editis, Aliisque. utrumque probum.

g Πολεμήσειε,] Πολεμήσειε τούτους νικήσας ἀπηλλάττετο Vat.

h Εἰς εὐπραγίαν] Εἰς εὐπραγίαν Hen. Bosb. & Vat.

i Δυνατωτέρους.] Al. δυνατωτέρους.

k Τοὺς διὰ μεγέθει] Τοὺς δὲ καὶ Samb. rotunde.

l Δὲ παραγενόμενος] Δὲ legisse videtur Vet. Interpr.

m Γίνεσθαι.] Γίνεσθαι Big. Samb. & Vat.

n Κελεύω πολέμῳ] Κελεύω Vat.

o Μηδέν' αὐτῶν] Ita cum Samb. & Vet. Interpr. μηδὲν αὐτῶν in Editis, Aliisque.

p Διελθεῖν ἡλικίας,] Vel διεξελθεῖν cum Big. Samb. Vat. & Gall. 1. HUDS. Διελθεῖν hic pro διεργάσασθαι &c. alioquin pro διηγήσασθαι Aristoph. Eq. p. 325. SPANH.

q Ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ] Ita ut decuit, in quatuor MSS. ἀναθεῖναι perperam in Editis, Aliisque.

r Ὡμο-

β. [r] Ὡμολόγει δὲ ποιήσειν Σάουλος τὰ προστασσόμενα· τὴν δὲ πειθαρχίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσασθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἀμαληκίτας [s] στρατείαν λογιζόμενος εἶναι μόνον, [t] ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτοιμότητα καὶ τὸ τάχος ἀναβολῆς οὐ προσούσης ἔτι μᾶλλον ἐμφανίζει. [u] ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δύναμιν· καὶ ταύτην ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, εὑρίσκει τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔξω τῆς Ἰούδα φυλῆς περὶ [x] τεσσαράκοντα μυριάδας. [y] ἥδε γὰρ ἡ φυλὴ καθ' αὐτὴν ἐστὶ στρατιῶται τρισμύριοι. Σάουλος δὲ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Ἀμαληκιτῶν [z] χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους περὶ τὸν χείμαρρον τίθησιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ τοῦ φανεροῦ μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιπίπτειν, καὶ κυκλουμένους ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, [a] τρέπεται τοὺς πολεμίους· καὶ διαφθείρει πάντας, φεύγουσιν ἐπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν ἐχώρησε, ταῖς πόλεσι τῶν Ἀμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τὰς μὲν μηχανήμασι, τὰς δὲ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἔξωθεν ἀντῳκοδομημένοις, τὰς δὲ λιμῷ καὶ δίψει, τὰς δ' ἄλλοις τρόποις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ἐπὶ σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν οὐδ' ἀνθρωπίνης σκληρότερον διαπράττεσθαι φύσεως ἡγούμενος, πρῶτον μὲν, πολεμίους ταῦτα δρῶν· ἔπειτα [b] προστάγματι Θεοῦ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα [c] τῶν ἐχθρῶν Ἄγαγον αἰχμάλωτον. οὗ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἔτι τοῦτο ποιῶν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, πάθει δὲ νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀκαίρως περὶ ὧν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἴκτου. [d] ὁ γὰρ Θεὸς οὕτως ἐμίσησε τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἔλεος γίνεσθαι πέφυκε. Σάουλος δὲ, [e] αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς Ἑβραίους κακῶν ἔσωσε· [f] τῆς μνήμης ὧν ἐπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ἐπίπροσθε ποιησάμενος. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διήρπασαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τά τε ἄλλα χρήματα καὶ τὸν πλοῦτον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ σπουδῆς [g] ἄξιον ἦν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειραν.

γ. Νικήσας δὲ Σάουλος [h] ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ [i] Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε [k] τὴν τῶν πολεμίων, παραλιπὼν τὸ τῶν [l] Σικιμιτῶν ἔθνος. οὗτοι γὰρ ἐν τῇ Μαδιηνῇ χώρᾳ μέσοι κατῴκηντο. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Ἀμαληκίταις κοινωνήσωσι [m] συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ῥαγουήλου τοῦ Μωϋσέως πενθεροῦ, σώζειν αἰτίαν [n] εἶχεν.

δ. Καὶ Σάουλος μὲν, ὡς μηδενὸς παρακούσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέστειλε μέλλοντι τὸν πρὸς Ἀμαληκίτας ἐκφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πε-

2. Et Saulus quidem pollicitus est se jussa exsecuturum: ratus vero suam erga Deum obedientiam non in eo solum spectari, quod exercitum in Palæstinos educeret; præterea promptitudinem suam & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam ostendit. Imo copias suas omnes colligit: iisque in Galgala recensitis, Israëlitas absque tribu Judæ comperit esse circiter quadringenta millia. nam & tribus ista separatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas insidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non solum marte aperto eos infestaret; sed ex improviso etiam per vias illos adoriretur, & circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hostes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Postquam vero illud inceptum prospere ex Dei prædictione successit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem stratagematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, & externis operibus è regione structis, alias autem fame & siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad cædem feminarum etiam & puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturæ humanæ adversum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei jussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin & Agagum hostium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui servaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; & misericordiæ, ubi ei non integrum erat sine periculo, intempestive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut jusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum omnium auctorem servavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, eaque *sibi* diripuerunt, etiamsi jusserat Deus nequid eorum conservarent: imo & alias res divitiasque exportarunt. Si quid vero possidere vix operæ pretium esset, corruperunt.

Saulus, præcepti divini immemor, capta servari & servi jubet, interque ea Agagum regem. 1 Reg. c. 15.

3. Cum autem Saulus subegisset universos, quotquot à Pelusio in Ægypto pertingunt usque ad mare Rubrum, terram hostilem *omnem* devastavit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit ut secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quæ illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat.

Sicimitarum genti parcitur.

4. Et quidem Saulus, ac si nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, sed quasi omnibus istis

Deus offensus ad Samuelum dicit pœnitere se, quod Saulum regem constituerit. 1 Reg. c. 15.

r Ὡμολόγει δὲ] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ἀπολογεῖ.
s Στρατείαν λογιζόμενος] Στρατείαν *Big.* & *Samb.*
t Ἀλλὰ καὶ] Forte scribendum ἀλλὰ καὶ τὴν &c. COCC.
u Ἀθροίζει τε πᾶσαν] Ἀθροίζει πᾶσαν *Vat.*
x Τεσσαράκοντα μυριάδας.] Ita etiam LXX. Verum in *Hebr.* & *Vulg.* 200 millia peditum & 10 millia Judæorum. SPANH.
y Ἥδε γὰρ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἡ δὲ aut ἥδε φυλὴ &c. *Bas. G. Aliique.* Ibidem καθ' αὐτὴν εἶχε στρατιώτας τρισμυρίους *Vet. Interpr.*
z Χώραν,] Vox χώραν deest *Vat.* & commode abesse potest.
a Τρέπεται τοὺς πολεμίους·] Τρέπει *Bosb.* & *Hen.* atque mox πάντας.
b Προστάγματι Θεοῦ] Προστάγματι τοῦ Θεοῦ *Vat.*
c Τῶν ἐχθρῶν] Ita in quinque *MSS.* τὸν ἐχθρὸν *Baf. G.* & *Vat.*
d Ὁ γὰρ Θεὸς] Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς *Vat.*
e Αὐτὸν τὸν βασιλέα,] Αὐτὸν τὸν βασιλέα *Samb.* emphasi quadam. Ἄγαγον τὸν βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*
f Τῆς μνήμης] Τῆς μνήμης μὲν ὧν *Vat.* & mox ἐνετάξεν pro ἐπέστειλεν *Hen.* & *Bosb.* & dein ἐπίπροσθεν in quibusdam *MSS.*
g Ἄξιον ἦν] Ἄξιον ἦν ὥστε μὴ κτήσασθαι *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *si quid vero dignum possideri non erat*
h Ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ] LXX. ἀπὸ Εὐιλὰθ ἕως Σοὺρ ἐπὶ προσώπου Αἰγύπτου & ita in Hebr. SPANH.
i Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε] Πηλούσιον u. Ægypti. vid. lib. X. c. 1. §. 4. & c. 6. §. 1. SPANH.
k Τὴν τῶν πολεμίων,] Scilicet χώραν sive γῆν. verum τὰ τῶν πολεμίων habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* à manu secunda.
l Σικιμιτῶν] Kenitæ appellantur 1 Sam. 15. 6. qui Samaritanis שלמאי. an שכמאי legendum est, ut id conveniat cum his Σικιμίταις; REL.
m Συμφορᾶς.] Τῆς συμφορᾶς *Samb.* & *Vat.* disertius.
n Εἶχεν.] Εἶχε *Vat.*

istis curatis præstitisque ex hostibus victoriam esset adeptus, domum reversus est cum gaudio ob res prospere gestas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipso non permittente hæc fecissent. Nam indignum esse existimabat, quod cum hostes quidem, ipso vires largiente, vicissent & superassent, illum tamen * contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, se pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet sua mandata exsequi, sed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus est; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non succenseret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non justum existimarit, *hujusmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis nascuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt se peccandi ansam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum esset eum nolle sententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiscitur. Illo vero conspecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum salutasset, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta esse. At Samuelus ad hæc subjiciens, dicebat, qui fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in castris audiam. Ille vero respondit, populum ea in victimas reservasse. veruntamen Amalecitarum gentem universam juxta mandatum Dei funditus excisam esse & deletam: & ne unum quidem superesse, nisi quod regem, quem solum salvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut secum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, sed viris bonis & justis. Hi vero sunt qui illius voluntati & jussis obsequuntur, & qui nihil credunt recte à se fieri, nisi quod Dei jussu fecerint. cum enim contemni *scito*, non quando ei non sacrificatur, sed cum quis non dicto audiens esse videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum solumque Deo gratum, etiamsi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquisitissima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: sed ab his se avertit, & nequitiæ argumenta esse ducit, non pro pietate habet. At qui unam idque solum in memoria tenent, quod ipse pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejusmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne sacrificium quidem ab ipsis requirit. Verum etiamsi rem divinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletissimo. Tu itaque nosce Deum tibi graviter irasci: nam contempsisti ac neglexisti mandata ejus. Quamobrem qui potes existi-

Saulum contumacia arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 Reg. c. 15.

φυλαγμένοις νενικηκὼς τοὺς πολεμίους, οἴκαδε [o] πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἤχθετο [p] ἐπί τε τῇ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων διαρπαγῇ τοῦ πλήθους· ὅτι μὴ συγχωρήσαντος αὐτοῦ ταῦτ᾽ ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνου τὴν ἰσχὺν διδόντος αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ [q] παρακούεσθαι, μηδὲ ὡς ἀνθρώπου βασιλέως. μετανοεῖν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουῆλον [r] ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς [s] κελεύει πράττοντα, τῇ δ᾽ οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ᾽ ἀκούσας ὁ Σαμουῆλος [t] συνεχύθη· καὶ δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαούλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τὴν συγγνώμην οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σαοῦλον αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογιζόμενος οὐκ εἶναι δίκαιον [v] ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς φύεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῦ καταμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [x] θηρωμένους γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς ταῦτα γεννῶντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῇ τοῦ προφήτου δεήσει, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἅμ᾽ ἡμέρᾳ Σαμουῆλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σαοῦλον. θεασάμενος δ᾽ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προστρέχει, καὶ [y] κατασπασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, [z] δόντι μοι τὴν νίκην· ἅπαντα μέντοι γε κεκελευσμένα [a] ὑπ᾽ αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουῆλος δὲ πρὸς τοῦθ᾽ ὑπολαβὼν, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκρίνατο τετηρηκέναι. τὸ μέντοι γε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ περιλελεῖφθαι ἄλλον μηδένα, πρὸς δ᾽ αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντας μόνον [b] αὐτὸν τὸν βασιλέα. περὶ οὗ τι δεῖ ποιεῖν βουλεύσεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐχὶ θυσίαις, ἔλεγεν, ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ᾽ εἰσὶν οἱ τῇ βουλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ [c] κατακολουθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πραχθήσεσθαι καλῶς ὑφ᾽ ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ᾽ ὅταν [d] ἀπειθεῖν δοκῇ. παρὰ δὲ τῶν οὐχ ὑποτασσομένων οὐδ᾽ ἀληθῆ καὶ μόνην τῷ Θεῷ κεχαρισμένην [e] θρησκευόντων θρησκείαν, οὔτ᾽ ἂν πολλὰ καὶ πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὔτ᾽ ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ᾽ εὐμενῶς· ἀλλ᾽ ἀποστρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ᾽ ἓν καὶ μόνον τοῦθ᾽ ὅπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς διὰ μνήμης ἔχουσι, καὶ τεθνάναι μᾶλλον ἢ παραβῆναί τι τούτων αἱρουμένοις ἐπιτέρπεται· καὶ οὔτε θυσίαν ἐπιζητεῖ παρ᾽ αὐτῶν. καὶ παρὰ θυόντων δὲ, [f] κἂν ᾖ λιτὴ, πενίας ἥδιον τὴν τιμὴν ἢ παρὰ τῶν πλουσιωτάτων δεξιοῦται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δι᾽ ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [g] καταφρονήσας γὰρ

o Πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε.] Ita Big. Vat. & Samb. πρὸς αὑτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε Bush.] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις Bas. G. Aliique.

p Ἐπί τε τῇ] Sic Big. (Coll. Voss.) & Samb. ἐπὶ τῇ τοῦ β. Vat. Simpliciter τῇ τε τοῦ βασ. in Editis, Suida, Aliisque.

* *Contemptui haberent & negligerent,*] Illum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Ejus mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

q Παρακούεσθαι.] Sic cum *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* παροξύνεσθαι Bas. G. Aliique.

r Ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον,] Desunt in Coll. Big. & Voss.

s Κελεύει] Κελεύοι pro κελεύει Big. & Samb.

t Συνεχύθη·] Διεχύθη solus Vat.

v Ἁμαρτήματα] Aut cum *Epiphanio, Big. Samb. & Vat.* ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι παραιτήσεσι, namque alternant istæ phrases, sensu eodem servato.

x Θηρωμένους] Θηρωμένους μὲν γὰρ δόξαν Vat.

y Κατασπασάμενος.] Κατασπασάμενος Hen. & Bush.

z Δόντι μοι τὴν νίκην·] Τῷ δόντι Vat. & mox παρ᾽ αὐτοῦ Big. Samb. & Vat.

a Ὑπ᾽ αὐτοῦ] Coll. Big. & Voss. παρ᾽ αὐτοῦ.

b Αὐτὸν τὸν βασιλέα] Αὐτῶν Samb. ut supra p. 329. §. 2. n. f.

c Κατακολουθοῦντες,] Κατακολουθήσαντες Vat.

d Ἀπειθεῖν δοκῇ.] Ἀπειθεῖν αὐτῷ δοκῇ Big. & Samb. ἀσεβείας πνεῦμα δοκῇ legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Θρησκευόντων θρησκείαν,] Θρησκευόντων αὐτὸν θρησκείαν Big. Samb. & Vat. θρησκευόντων αὐτῷ θρησκείαν Coll.

f Κἂν ᾖ λιτὴ,] Καὶ ἡ λιτὴ τῆς πενίας, ἥδιον τὴν τιμὴν μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν πλ. Big. & Samb. καὶ ἡ λιτὴ καὶ τὰ τῆς πενίας, ἥδιον ἢ τιμιωτέρα παρὰ τῶν πλ. aut simile quid, olim viderat *Epiphan.*

g Καταφρονήσας] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* καταφρονήσας γὰρ καταμελήσας in *Editis, Aliisque.*

h Ἀν

γὰρ καὶ καταμελήσας ὧν ἐπέταξε. πῶς οὖν εἶναι τὴν θυσίαν [h] ἂν αὐτὸν προσβλέπειν ἐξ ὧν κατέκρινεν ἀπολέσθαι γενομένην· πλὴν εἰ μὴ [i] νομίζεις [k] ὅμοιον ὀλέθρῳ τε θυσίαν ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ παρασχόντος σοι Θεοῦ ταύτην ἠμέλησας. Σαοῦλος δὲ ἀδικεῖν [l] ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. παραβῆναι γὰρ τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου· καὶ μέντοι γε δέει καὶ τὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλῦσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν μηδ' ἐπισχεῖν. ἀλλὰ συγγίνωσκε, [m] καὶ πρᾶος ἴσθι· [n] φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τοὐπιὸν ἁμαρτεῖν. [o] παρεκάλει δὲ τὸν προφήτην ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ἐπιτελέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δέ, οὐ γὰρ ἑώρα τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῄει [p] πρὸς αὐτόν.

ε'. Σαοῦλος δέ, κατασχεῖν βουλόμενος τὸν Σαμουῆλον, [q] ἐπιλαμβάνεται τῆς [r] διπλοΐδος, καὶ βιαίως τῆς ὁλκῆς διὰ τὸ μεθ' ὁρμῆς ἀπιέναι τὸν Σαμουῆλον γινομένης, [s] διαρρήγνυσι τὸ ἱμάτιον. τοῦ δὲ προφήτου τὴν βασιλείαν οὕτως αὐτοῦ διαρραγῆναι φήσαντος, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς τοῦ μεταβάλλεσθαι καὶ στρέφειν τὴν γνώμην ἀνθρωπίνου πάθους ὄντος, οὐχὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σαοῦλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγένητα δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δύνασθαι· τιμῆσαί γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, [t] σὺν αὐτῷ προελθόντα [v] τὸν Θεὸν προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμουῆλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν [x] προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἄγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυνθανομένου πῶς εἴη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ἐπὶ τέκνοις ὀδύρεσθαι καὶ πένθος [y] ἄγειν ἐποίησας, οὕτως ὀδυνήσεις ἐπὶ σαυτῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει παραχρῆμα αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ῥαμαθὰν πόλιν [a] ἀπαλλάσσεται.

mare quod ad tuum respiciet sacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio destinaverat; nisi forte putas perinde esse ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exspecta, quod te vicissim regno privabit & potestate, qua subnixus & elatus ejus largitorem Deum insuper habuisti. Saulus autem fassus est se male agere; atque peccatum *suum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum fecisse: attamen ex metu & propter timorem sibi a militibus incussum, illos non prohibuisse a prædæ direptione nec cohibuisse. sed ignosce *mihi*, *inquit*, & mitis esto *benignusque*: te enim cauturum esse, ne deinceps peccet. Prophetam autem obsecrabat ut reverteretur, & *tum per maneret dum* pacificas Deo hostias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi spes affulserit, in eo erat ut domum abiret.

5. At Saulus, videns Samuelum reticere, manu prehendit pallium; ac, vi paulo majore adhibita quod properantius discederet, pallium eum diffindit. Cumque propheta dixisset, fore ut sic regnum ejus discinderetur, illudque habiturum esse virum bonum & justum; Deum enim satis de ea stare decretis, quippe quod sententiam mutare & ab ea discedere humanæ fragilitatis sit, non Dei potentiæ. Tum Saulus se quidem peccasse dicebat, sed quæ facta fuerint infecta reddere non posse; rogabatque saltem hoc honoris sibi coram populo haberet, ut secum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, simulque cum eo Deum adoratum ivit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum sciscitaretur quo modo mors acerba res esset, dixit *ad eum propheta*: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis eorum filiis lamentationem & luctum excitasti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confestimque jubet ut Galgalis moreretur: ipse vero reversus est in urbem Ramatham.

IX. *Peccatum suum agnoscit Saulus.* 1 Reg. c. 15.

Agagum interficit Samuelus. 1 Reg. c. 15.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι παραβαίνοντος Σαούλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουῆλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ.

Σαοῦλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [b] πεπόνθει κακῶν, ἐχθρὸν αὐτοῦ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει [c] Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκείνην οὐκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἔρχεται τῷ προφήτῃ. Σαμουήλῳ δέ, λυπουμένῳ περὶ αὐτοῦ, παύσασθαι μὲν τῆς φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντα δὲ τὸ [d] ἅγιον ἔλαιον εἰς [e] Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πόλιν πρὸς Ἰεσσαῖον παῖδα Ὠβήδου, καὶ χρῖσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [f] ὃν ἂν αὐτὸς ἐπιδείξῃ βασιλέα γενησόμενον. ὁ δὲ εὐλαβεῖσθαι φήσας, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοῦλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτόν, ἢ καὶ φανερῶς, [g] ὑποτιθεμένου τοῦ Θεοῦ

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.

Saulus autem rex *tum demum* sentiens quæ mala pateretur, qui effecerat ut Deus sibi inimicus esset, ascendit in regiam Gabar (quod nomen ex interpretatione collem significat) nec unquam post illam diem in prophetæ conspectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem solicitudinem missam faceret, jussit Deus: sacro vero oleo assumpto in urbem Bethleema concederet ad Jessæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipse ei regnaturum esse significarit. Cumque diceret vereri se, ne Saulus si hoc senserit, vel per insidias vel aperta vi perniciem ipsi strueret, promittente Deo facienteque ut

Samuelo jubet Deus ut unum e Jessæi filiis unctum eat. 1 Reg. c. 16.

h Ἂν αὐτὸν προσβλέπειν] Iterum ex *iisdem* reposuimus particulam ἂν, quæ deerat in *Editis*.

i Νομίζεις] Lege νομίζεις. COCC.

k Ὅμοιον ὀλέθρῳ] Ὅμοιον εἰ ὀλέθρῳ *Big. Samb.* & *Vat.*

l Ὡμολόγησε] Vel ὡμολόγει, ut in iisdem *MSS.*

m Καὶ πρᾶος] Καὶ τοῦ πρᾶος ἴσθι legerat *Epiphan.*

n Φυλάξεσθαι] Φυλάξασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

o Παρεκάλει δὲ] Παρεκάλει δὲ *Bush.* & *Vat.*

p Πρὸς αὐτόν.] Πρὸς ἑαυτὸν *Samb.*

q Ἐπιλαμβάνεται] Ἐπιλαμβάνεται, (*Corrigo*) *Samb.* à manu secunda. forsan ex *Zonara.*

r Διπλοΐδος] Idem quod δίπλακος Hom. Od. τ. & Apollon. Rhodius lib. 1. v. 926. & 722 δίπλακα & Anthol. lib. III. c. XXXIII. Ep. 11. Ita etiam hic LXX. 1 Sam. XV. 27. Conf. cap. XIV. §. 2. infr. SPANH.

s Διαρρήγνυσι] Διαρρήγνυσι τὸ ἱμ. *Vat.*

t Σὺν αὐτῷ] Forte σὺν αὐτῷ COCC.

v Τὸν Θεὸν] Ita *Cocc.* & *Hudson.* reliqui editi habent τῷ Θεῷ nec video in *MSS.* mutationem, nisi mutaverit lectionem *Hudf.* ex iis quos non nominaverit. HAV.

x Προσκυνεῖ] Προσκυνεῖ τε *Vat.*

y Ἄγειν ἐποίησας.] Ἔχειν *Big.* & *Samb.* & in margine.

z Ῥαμαθὰν πόλιν] Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 207. §. 1. princ. Ἀρμαθὰν *Bas* & *G. Aliique.* Ἀρμα... legisse videtur *Epiphan.* HUDS. ... Ἀρμαθα ... Ἀρμαθαιμ LXX. Hebr. הרמתה Ἀρμαθα cap. XI. sequ. §. 5. & cap. XIII §. 5. SPANH.

a Ἀπαλλάσσεται.] Ἀπαλλάσσεται *Vat.*

b Πεπόνθει] Ita ex *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis, Aliisque* πεπόνθεν.

c Γαβᾶ.] Sic cum *Bush.* Γαβὰ in *cæteris.* Γαβαὰ Σαοὺλ *S. Litteris.* HUDS. גבע *locus editus*, גבה *altitudo*. Hinc infr. Cap. XII. §. 4. εἰς τὸν βουνὸν τὸν Βασίλειον ἔχων Gelenius hic βουνὸν per Galam vertit: *ad Regiam urbem Galam.* SPANH.

d Ἅγιον ἔλαιον εἰς] Ἁγνὸν τὸ ἔλαιον. *Bush.* & *Epiphan.* abs *Hiberna Latino*.

e Βηθλεέμην ἀπελθεῖν] Ita *Bush.* Βηθλεεμὰ *Bas. G. Aliique.* Βηθλεέμ *Samb.* mallem sane Βηθλεεμαν, ut p. 305. §. 1. princip.

f Ὃν ἂν αὐτὸς] Ὃν αὐτὸς ἐπιδείξῃ *Bush.* & *Hen.*

 g his

ut salvus *illuc* proficisceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atque eum omnes salutabant, simulque de adventûs causâ percontabantur. Dicebat autem, se eò venisse, ut Deo sacrificaret. Cum itaque rem divinam fecisset, Jessæum una cum liberis vocat, ut sacris vescerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc esse eum qui rex futurus esset. A Dei autem proposito aberravit. nam cum ex eo quæsivisset, an illum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, respondebat, spectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam respiciens, & hunc sane idoneum existimas qui imperet. ego vero non constituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, sed animi virtuti: atque illum requiro qui eo nomine sit omnibus numeris absolutus; pietate & justitia & fortitudine & obsequio, ex quibus animi constat pulchritudo, *instructus & exornatus*. Hæc cum Deus dixisset, Jessæo præcepit Samuelus, ut ejus in conspectum filios *suos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii se sisterent: quorum quidam ætate major Eliabus, secundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, sextus vero Asamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque responso, neminem *ex hisce*, sciscitatur ex Jessæo, ecqui præterea illi essent liberi. Cumque is dixisset, *unum* restare nomine Davidem; at pastorem agere, pecorumque custodiæ operam dare. jubet illum statim evocari: ipsis enim, nisi ille adsit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adolescens colore flavus, * vividis oculis, & cætera pulcher. Hic est, cum tacite secum dixisset Samuelus, quem regnare Deo visum est, ipse quidem discumbit; sibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jessæum & filios *ejus*. Tum sumpto in conspectu Davidis oleo, & ipsum eo perfundit, submisseque in aurem dicit; & hoc signo est, quod Deus ipsum in regem elegerit. monebatque ut justitiam coleret, præceptisque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permansurum, ac domum *ejus* splendidam fore celebremque; porro Palæstinos debellaturum esse; & cum quibuscunque gentibus bellum gesserit, victorem pugnaque superiorem, gloriam, dum viveret, illustrem habiturum, posterisque suis, *cum moreretur*, relicturum.

Jessæum ad sacra vocat, filiosque ejus in conspectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 Reg. c. 16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuisset, discedit: simulque numen relicto Saulo ad Davidem transit. Et hic quidem, postquam spiritus Dei ad ipsum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaserunt &

Dei spiritu afflatur Davides, & Saulum dæmonibus agitatum cithara ad sanam mentem reducit. 1 Reg. c. 16.

καὶ δόξαν ἀσφαλείας ἰδὼν, [g] εἰς τὴν προειρημένην ἧκε πόλιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως [h] ἐπηρώτων. ἔλεγε δὲ ἥκειν ἵνα θύσῃ τῷ Θεῷ. ποιήσας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ἰεσσαῖον μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμενος αὐτοῦ τὸν [i] πρεσβύτατον τῶν υἱῶν μέγαν τε καὶ καλὸν, εἴκαζεν ἐκ τῆς εὐμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. διαμαρτάνει δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσει τῷ ἐλαίῳ τὸν νεανίσκον, ὃν αὐτὸς ἐθαύμασε, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον [k] ἔκρινεν· οὐ ταὐτὰ βλέπειν ἀνθρώπους, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀπιδὼν τοῦ νεανίσκου, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον τοῦ βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δ' οὐ σωμάτων εὐμορφίας ἔπαθλον ποιοῦμαι τὴν βασιλείαν, [l] ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις [m] ταύτης ἐστὶ τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πειθοῖ, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς συνίσταται κάλλος, κατακεκοσμημένος. ταῦτα φράσαντος τοῦ Θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ἰεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ἐπιδεῖξαι Σαμουῆλος. ὁ δὲ πέντε ἄλλους ἐποίησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἐλίαβος, ὁ δεύτερος Ἀμινάδαβος, [n] Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναῆλος, καὶ Ῥάηλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ἄσαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοῦ πρεσβυτέρου ταῖς μορφαῖς, [o] ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἰπόντος δ' οὐδένα, πυνθάνεται τοῦ Ἰεσσαίου, μὴ πρὸς τούτοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδές εἰσι. φήσαντος δὲ εἶναι [p] Δαυίδην τοὔνομα· ποιμαίνειν δὲ καὶ τῆς τῶν βοσκημάτων φυλακῆς ἐπιμελεῖσθαι. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν εὐωχίαν οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. [q] ὡς δ' ἧκεν ὁ Δαυίδης μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· οὗτός ἐστιν, εἰπὼν [r] ἡσυχῇ [s] πρὸς αὐτὸν Σαμουῆλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνεται μὲν αὐτός· κατακλίνει δὲ [t] ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ἰεσσαῖον [u] μετὰ καὶ τῶν παίδων. ἔπειτα [x] λαβὼν ὁρῶντος τοῦ Δαυίδου τὸ ἔλαιον, [y] ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ οὖς ἠρέμα λαλεῖ, καὶ σημαίνει τοῦθ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ᾕρηται. [z] παρῄνει δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκοον αὐτοῦ τῶν προσταγμάτων· οὕτως γὰρ αὐτῷ παραμενεῖν τὴν βασιλείαν [a] ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ περιβόητον γενήσεσθαι, [b] καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνεσι πολεμῇ, νικῶντα [c] καὶ περιόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἕξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμουῆλος μὲν ἀπαλλάσσεται, ταῦτα παραινέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυίδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, [d] καταλιπὸν Σαοῦλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, τοῦ θείου πνεύματος εἰς αὐτὸν [e] μετοικισαμένου· τὸν Σαοῦλον δὲ περιήρχετο [f] πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, [g] πνι-

g Εἰς τὴν προειρημένην] Ἦλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν Vat. ἧκεν εἰς τὴν πρ. π. Big. & Samb.

h Ἐπηρώτων.] Aut ἀνηρώτων cum Samb.

i Πρεσβύτατον] Τὸν πρεσβύτατον υἱὸν &c. Vat.

k Ἔκρινεν] Κρίνει Big. (Coll. Voss.) & Samb.

l Ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς] Ἀλλὰ ψυχῶν ἁπλῶς γ' ἀρετῆς juxta Epiphan.

m Ταύτης.] Forte ταύτῃ COCC.

n Σάμαλος ὁ τρίτος] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. & Gall. 1. Σάμαλος Bas. & G. errore facillimo. Σαμας Vat. Σαμα LXXII. in Epiphanii codd. aliquot *Samael*, & *Samaiel*, in aliis *Samma*, *Samna*, & *Sammaa*.

o Ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν,] Ita cum Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque ἐπηρώτα.

p Δαυίδην τοὔνομα] Ita cum quatuor MSS. Δαυίδην Bas. G. & Vat.

q Ὡς δ' ἧκεν ὁ Δαυίδης] Ὡς δ' ἦλθεν Vat.

* *Vividis oculis, & cætera pulcher.*] Μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν Zonaras. Pulcher aspectu, *Epiphan.* Martium quiddam tuens, *Gelen.*

r Ἡσυχῇ] Ita cum Samb. juxta Chœroboscum. ἡσυχῆ Aliis.

s Πρὸς αὐτὸν Σαμουῆλος,] Forsan leges πρὸς αὐτόν. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. *Bosius.* Imo ita intelliges πρὸς αὑτόν. Diserte πρὸς ἑαυτὸν Hen. & Bosb.

t Ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον,] Ὑφ' αὑτῷ Big. & Samb. mente eadem.

u Μετὰ καὶ τῶν παίδων.] Μετὰ καὶ παίδων Samb. μετὰ τῶν παίδων Bosb. & Hen. μετὰ λοιπῶν παίδων juxta Epiphanium.

x Λαβὼν ὁρῶντος] Καταλαβὼν Vat.

y Ἀλείφει τε] Ex MSS. editi ἀλείφετε.

z Παρῄνει δ'] Παρῄνει τε Vat. Hen. & Bosb.

a Ἐπὶ πολὺν χρόνον,] Coll. Voss. εἰς π. χ.

b Καταστρέψεσθαι] Καταστρέψασθαι Big. Samb. & Vat.

c Καὶ περιόντα] Sic quidem volui cum Codicibus Bigotii (Coll. Voss. Correcto) & Sambuci. νικῶντα καὶ περιόντα (forsan pro περιιόντα) τῇ μάχῃ, κλέος τε ἀοίδ. Bas. & G. καὶ περιόντα τῇ μάχῃ κλέος ἀοίδ. Vat.

d Καταλιπὸν Σαοῦλον.] Decore καταλιπὸν Σαοῦλον Bosb. & Hen. pariterque καταλιπὼν τὸν Σαοῦλον Big. & Samb. eo casu πνεῦμα δὲ θεῖον &c. Zonar. καταλιπὼν τὸν Σαοῦλον Vat.

e Μετοικισαμένου] Μετῳκίσατο· τὸν Σαοῦλον δὲ περιήρχετο Bosb. & Hen.

f Πάθη τινὰ] Ita Big. Samb. Hen. Bosb. & Epiphan. πάθη δεινὰ Bas. G. & Vat.

g Πνι-

[g] πνιγμοὺς αὐτῷ καὶ [h] στραγγάλας ἐπιφέροντα, ὡς τοὺς ἰατροὺς ἄλλην μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐστὶν ἐξᾴδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ἐπὶ [i] κινύρᾳ, τοῦτον ἐκέλευσαν ζητήσαντας, [k] ὁπότ' ἂν αὐτῷ [l] προσίοι τὰ δαιμόνια καὶ ταράττοι, ποιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς [m] στάντα ψάλλειν, καὶ τοὺς ὕμνους ἐπιλέγειν. [n] ὁ δ' οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ ζητηθῆναι προσέταξε τοιοῦτον ἄνθρωπον. φήσαντος δέ τινος [o] αὐτῷ τῶν παρόντων, ἐν [p] Βηθλεέμῃ πόλει τεθεᾶσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱὸν, [q] ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, [r] τά τε ἄλλα [s] πολλῆς σπουδῆς ἄξιον, [t] καὶ [v] ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πολεμιστὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τῶν ποιμνίων ἀποσπάσαντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, περὶ τῆς εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκούσας τοῦ νεανίσκου. ὁ δὲ Ἰεσσαῖος πέμπει τὸν υἱὸν, καὶ ξένια δοὺς κομίσαι τῷ Σαούλῳ. [x] ἐλθόντος δὲ, ἥσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, διὰ πάσης [y] εἶχε τιμῆς. ἐξήδετο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὴν [z] ἀπὸ τῶν δαιμονίων ταραχὴν, ὁπότε αὐτῷ ταύτην προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, [a] λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ [b] κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν Σαοῦλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς Ἰεσσαῖον, ἐᾶσαι [c] παρ' αὐτῷ τὸν Δαυίδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. [d] τὸν δ' οὐκ ἀντειπὼν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

spiritus malefici, qui suffocationes illi & strangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; si quis vero esset excantandi peritus & cithara psallendi, jusserunt, ut illo quæsito, quotiescunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis esset, ut ad caput ejus adstans psalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non distulit, sed *suis* mandavit ut de hujusmodi homine sibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis se vidisse Jessæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, speciosum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, psallere scientem & hymnos canere, studiisque bellicis exercitatissimum; missis ad Jessæum nunciis, jussit ut Davidem a gregibus abductum ad se mitteret; velle enim ipsum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama accepereit. Jessæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque venisset, *eo* delectatus est *Saulus*; eoque armigero usus, in summo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujusmodi quid ei contingeret, solus erat medicus; hymnos recitans & cithara psallens, faciensque ut Saulus sui compos fieret. Mittit igitur ad Jessæum patrem adolescentis, postulans ut Davides apud se maneret: illius enim conspectu & præsentia se mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, concessit ut illum apud se retineret.

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 Reg. c. 16.

ΚΕΦ. Θʹ.

CAP. IX. — X.

Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαούλου βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, susceperunt Palæstini: utque, post Goliathum à Davide interfectum, cum clade discesserunt.

Χρόνοις δ' ὕστερον οὐ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι [e] πάλιν συνελθόντες, καὶ δύναμιν [f] ἀθροίσαντες μεγάλην, [g] ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ μεταξὺ [h] Σωχῆς καὶ [i] Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς [k] τὴν στρατιὰν καὶ Σαοῦλος· καὶ ἐπί τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐπὶ ὁμοίου δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαούλου στρατοπεδεύσασθαι. [l] διέστησαν δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσου αὐλῶνος τῶν [m] ὀρῶν ἐφ' ὧν ἦν. καταβὰς οὖν [n] τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, [nn] Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἦν γὰρ πηχῶν

CÆterum aliquanto post Palæstini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem adversus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, ut Palæstini castra quidem priora relinquerent, simile vero jugum, è regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interjecta. Itaque cum quidam è castris Palæstinorum descendisset, nomine Goliathus, & ex urbe Gitta, vir immanis staturæ (erat enim quatuor cubitorum & unius spi-

Palæstini rursus bellum inferunt Israëlitis. 1 Reg. c. 17.

Goliathus ultra sex cubitos longus ad singularem pugnam provocat Is-

g Πνιγμοὺς αὐτῷ] Πνιγμὸν καὶ στρ. Vat.

h Στραγγάλας] Lib. IX. inf. c. 4. §. 6. στραγγάλη ἀπέθανε. Στραγγάλη locus supplicii apud Plutarchum in Ag. & Cleomene p. 824. A. Heic verò de morbo Sauli. SPANH.

i Κινύρᾳ,] Κινύρα ὄργανον μουσικόν Hesych. & LXX. XVI. 16. 1 Sam. ψάλλειν ἐν κινύρᾳ Hebr. בכנור Vulgat. psallere citharâ. vid. Gen. IV. 21. & Cap. inf. XI. §. 3. SPANH.

k Ὁπότ' ἂν αὐτῷ] Ita cum Samb. & Vat. ὁπόταν in Aliis.

l Προσίοι τὰ δαιμόνια] Ita Big. Samb. Busb. & Hen. προσίῃ Bas. G. & Vat. ibique ταράττῃ Hen. & Busb.

m Στάντα ψάλλειν,] Sic Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque ἀστάντα. mox ψάλλειν τε Samb.

n Ὁ δ' οὐκ ἠμέλησεν,] Eo modo MSS. Σαοῦλ δ' οὐκ ἠμ. Bas. & G.

o Αὐτῷ τῶν παρόντων,] Illud αὐτῷ inseruimus ex MSS. & Vet. Interpr.

p Βηθλεέμῃ πόλει] Ita ut supra p. 332. §. 1. ex Busb. (Coccejo) Hen. & Vat. Βηθλεέμ in Editis, Aliisque.

q Ἔτι δὲ παῖδα] Ἔτι δὲ καὶ παῖδα Samb.

r Τά τε ἄλλα] Ex Samb. Vat. & Epiphan. τὰ δὲ ἄλλα in cæteris.

s Πολλῆς σπουδῆς ἄξιον,] Πολλῆς deest Big. Samb. & Vat. agnoscit tamen Vet. Interpr. cum Editis, Aliisque.

t Καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Καὶ δὴ καὶ Big. & Samb. & forsan Vet. Interpr. qui vertit, nec non.

v Ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Quales ὑμνῳδοί à Græcis dicti, & vulgò pueri seu adolescentes ad id delecti, ut noto ad Callimachum. SPANH.

x Ἐλθόντος] Ἐλθόντι δὲ ἥσθη soli Samb. (Coll. Voss.) & Vat.

y Εἶχε τιμῆς.] Ἦγε Busb. Hen. & Glycas.

z Ἀπὸ τῶν δαιμονίων] Vel ὑπὸ τῶν δαιμονίων, ut Busb. Hen. & Epiphan.

a Λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ,] Quod utrumque præstabant οἱ κιθαρῳδοί, Callim. H. in Apoll. v. 12. μήτε σιωπηλὴν κίθαριν. SPANH.

b Κινύρᾳ] Al. κινύρᾳ.

c Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτῷ Samb. & Big. παρ' αὐτῷ mavult Coccejus.

d Τὸν δ' οὐκ ἀντειπὼν] Forte ὁ δὲ οὐκ ἔχων ἀντειπεῖν vel ὁ δὲ οὐκ ἀντεῖπε τ. Σ. συνεχώρησε δὲ, vel ἐᾶ κατέχειν. COCC.

e Πάλιν συνελθόντες,] Illud πάλιν è MSS.

f Ἀθροίσαντες μεγάλην,] Συναθροίσαντες Vat.

g Ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις] Ἐπιᾶσι Vat.

h Σωχῆς καὶ] Σοκχὼθ καὶ Ἀζηκὰ LXX. Hebr. שוכה עזקה, vid. Lib. VIII. c. 10. §. 1. SPANH.

i Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι] Ita cum Epiphanio. congrue satis ad S. Literas. Ἀζαχῶν, aut Ἀζηκας in Editis & MSS.

k Τὴν στρατιὰν καὶ Σαοῦλος] Τὴν στρατιὰν ὁ Σαοῦλος Vat.

l Διέστησαν δ' ἀπ' ἀλλήλων] Διεστῶς δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσου δ' αὐτῶν τῶν ὀρῶν Vat.

m Ὀρῶν] Vulg. ὄρους. mox Cocc. ἦσαν.

n Τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου,] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. Gall. 1. & Epiphan. τις τῶν Παλαιστίνων στρατοπέδου Bas. G. Aliique.

nn Γολίαθος ὄνομα,] Sic Bas. G. forma probabili. Γολιάθης perpetuo Big. Samb. Hen. & Busb. modo legitimo. Γολιὰθ Zon. Cedren. & Glyc. ex S. Literis.

spithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia siclorum pendebat, cuspide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigiosæ membra tegi; hasta erat non leve gestamen dextræ, sed quam & ipse humeris sustinebat; quin & lanceam sexcentorum siclorum habebat; multique eum sequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquam*, cum hic Goliathus inter utramque aciem constitisset, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos "quidem à pugnæ discrimine & periculis libero. "quæ nos adigit necessitas, ut exercituum jacturam acie confligendo faceremus? date e vobis "aliquem, qui mecum descendet in certamen; "* atque de bello finiendo statuetur ex eo qui vicerit: is enim populus alteri serviet, cujus civis "superior fuerit. multo enim melius esse & consultissimum, unius periculo quæ vultis assequi, "quam omnium". Hæc loquutus in castra ad suos revertitur. Die autem proximo iterum egressus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hostes provocare non destitit: adeo ut non mediocri terrore perculsi fuerint Saulus & exercitus. Et instructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conferendas veniebant.

Goliat. 1 Reg. c. 17.

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæstinos gereretur, Saulus Davidem ad Jessæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in societatem belli & periculorum miserat. Ille vero primum quidem se ad greges rursus & pecus pascendum recipit. at non multo post ad Hebræorum castra venit missus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, sciretque quid ageretur. Cum autem rursus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eisque* exprobraret, neminem illorum ea esse fortitudine, ut secum in certamen descendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæstinus exercitum probro affecerit & contemptui habuerit, valde indignatus est, & ad fratres suos ajebat; se paratum esse ad hostem singulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum supra quam ætas fert audacem esse, & quid sibi deceret plane nescire: jussitque ut ad greges suos & ad patrem se conferret. Is vero fratrem veritus *ab eo* digressus est, & apud militum quosdam verbis præ se tulit, quod *ipse* vellet cum * *Palæstino* provocante congredi. Juvenis autem proposito statim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad se jubet accersi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum despon"deas, nec quid extimescas, ô Rex, ego elatos "hostis spiritus comprimam, simul ac cum ipso "pugnam conseruero, magnumque & procerum

Davides, à patre missus, petit ut sibi liceret cum Goliatho congredi. 1 Reg. c. 17.

[o] πηχῶν καὶ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσει τοῦ σώματος ἀναλογοῦντα περικείμενος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἄγοντα πέντε χιλιάδας [p] σίκλων, κόρυθα δὲ καὶ [q] κνημῖδας χαλκᾶς ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς οὕτω παραδόξου τὸ μέγεθος [r] σκεπάσαι τὰ μέλη, δόρυ δὲ ἦν οὐ κοῦφον [s] βάσταγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, εἶχε δὲ καὶ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· στὰς τοίνυν ὁ Γολιάθος οὗτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφίησι μεγάλην, καὶ πρὸς τὸν Σαοῦλον καὶ τοὺς Ἑβραίους [t] λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγ"κη τὴν στρατιὰν [v] ὑμῶν συμπεσοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε "δ' ὅς τις ἐμοὶ [x] μαχεῖται τῶν ὑμετέρων, καὶ βραβευ"θήσεται [y] τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ νενικηκότι· δου"λεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, [z] ὧν ἂν ὁ νικήσας γέ"νηται. [a] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ [b] σωφρονέστερον, ἑνὸς "κινδύνῳ λαβεῖν ὃ [c] βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. [d] τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιεῖτο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν οὐκ ἔλειπε προκαλούμενος ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοὺς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι [e] αὐτὸν τὸν Σαοῦλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρετάσσοντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τοῦ δὲ πολέμου συνεστηκότος τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, [f] ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε τὸν Δαυίδην πρὸς τὸν πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀρκούμενος αὐτοῦ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, οὓς ἐπὶ συμμαχίαν καὶ τοὺς κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων παραγίνεται. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔρχεται πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς [g] ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσαι τι τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. τοῦ δὲ Γολιάθου πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδείς ἐστιν [h] ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν [i] ὁ Δαυίδης περὶ ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὴν στρατιὰν καὶ κακίζοντος τοῦ Παλαιστίνου, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ [k] πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῆ τοῦ προσήκοντος εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τὸν πατέρα βαδίζειν. καταιδεσθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι θέλει [l] μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δ' εὐθὺς τῷ Σαούλῳ τὴν τοῦ νεανίσκου προαίρεσιν, [m] μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ [n] πυθομένου τί βούλεται καὶ λέγειν, " [o] μὴ "ταπεινὸν, εἶπεν, ἔστω φρόνημα, μηδ' εὐλαβὲς, ὦ "βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ πο"λεμίου, χωρήσας αὐτῷ διὰ μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ "με-

o Τριπήχυν] Sex cubiti legitur in Sacris literis. REL.

p Σίκλων,] Σίκλων χαλκοῦ Vat. σίκλων χαλκῶν legerat Vet. Interpr. σίκλων χαλκῶν καὶ σιδήρου LXXII.

q Κνημῖδας χαλκᾶς] Ita ex Editis cum minima mutatione vocis [illegible] in [illegible], approbantibus MSS in quibus κνημῖδας χαλκᾶς ὁποίας εἰκὸς ἦν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in Vet. Interpr.

r Σκεπάσαι] Ita cum Cod. Vat. articulus cæteris negligitur [illegible] etiam dixit pro μέλη. De hac historia videsis Glycam & Zonaram.

s Βάσταγμα] Βασταγή, βάρος Hesych. SPANH.

t Λέγει·] Ἔλεγε· μάχης ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπ. Vat.

v Ὑμῶν συμπεσοῦσαν] Ὑμῶν Big. & Samb.

x Μαχεῖται] Ita cum Big. Samb. & Epiphanio, vel etiam μαχεῖται. in Editis [illegible].

* Atque de bello finiendo statuetur ex eo qui vicerit:] Atque totum bellum unius victoria terminabitur, Epiphan.

y Τὸ τοῦ πολέμου τέλος] Τὸ τοῦ πολέμου τῷ νικήσαντι Vat.

z Ὧν ἂν ὁ νικήσας γένηται.] Ita cum Big. & Samb. articulus ὁ deest Editis, Aliisque. [illegible] Vat.

a Πολὺ δὲ κρεῖττον] Forsan melius [illegible] cum Big. Samb. & Epiphanio.

b Σωφρονέστερον,] Forte σωφρονέστατον. COCC.

c Βούλεσθε, ἢ πάντων] Ita plerique MSS. & Vet. Interpr. βούλεσθε τῶν πάντων Bas. Coll. vero Big. & Voss. pro ἀπάντων habet πάντες.

d Τῇ δ' ἐρχομένῃ] Τῇ δ' ἐχομένῃ Samb. eodem sensu.

e Αὐτὸν τὸν Σαοῦλον] Αὐτόν τε τὸν Σαοῦλον Big. Samb. Vat. & Epiphan.

f Ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε] Articulum supplevimus ex MSS.

g Ὑπὸ τοῦ πατρὸς,] Παρὰ τοῦ πατρὸς Busb. & Hen. & mox κομίσαι τοῖς Vat.

h Ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς,] Ἀνδρεῖος αὐτοῖς Vat.

i Ὁ Δαυίδης] Ita cum quatuor MSS. in reliquis deest articulus.

k Πρεσβύτερος] Ita Bas. G. Atticorum more πρεσβύτατος Big. Samb. & Vat. quod prætulit Bosius.

l Μάχεσθαι] Μαχέσασθαι Vat.

* Palæstino provocante congredi.] Verbum istud agnoscit Vet. Interpr.

m Μεταπέμπεται] Μεταπέμπεται αὐτὸν Samb. Busb. & Epiphan.

n Πυθομένου τί] Πυθομένου, τί Big. (Coll. Voss.) & Samb.

o Μὴ ταπεινὸν,] Μὴ ταπεινὸν ἔστω τὸ φρόνημα μηδ' εὐλαβὲς, εἶπεν, ὦ Βασ. Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

"μέχρι ὑπ' ἐμαυτῷ [p] βαλών. [q] γένοιτο μὲν αὐτὸς οὕτω "καταγέλαστος, ἔνδοξον δὲ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ' "ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν ἤδη δυναμένου καὶ πιστευομένου πα-"ρατάξεις καὶ μάχας, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος "καὶ ταύτην ἔχοντος [r] τὴν ἡλικίαν ἀποθάνοι.

γ'. Τοῦ δὲ Σαούλου τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐψυ-χίαν θαυμάζοντος, οὐ θαρροῦντος δὲ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ ταύτην πρὸς εἰδότα πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "ταῦτ'", εἶπε Δαυίδης, "ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν [s] ὄντι μετ' ἐμοῦ· πε-"πείραμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γὰρ, [t] ἐ-"πελθόντα μου ποτὲ τοῖς ποιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρ-"να, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα ἐκ "τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· αὐτὸν δὲ ὁρμήσαν-"τα ἐπ' ἐμὲ τῆς οὐρᾶς βαστάσας καὶ προσρήξας τῇ γῇ, "διαφθείρω. ταὐτὸ δὲ καὶ [v] ἄρκον ἀμυνόμενος [x] διατέ-"θεικα. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνων [y] εἶ-"ναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιὰν, "καὶ βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεὸν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον "ἐμοὶ ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιγαροῦν καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς ὅμοιον γενέσθαι τέλος παρὰ τοῦ Θεοῦ Σαοῦλος εὐξάμενος, ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τὴν μάχην. καὶ περιθεὶς αὐτῷ τὸν αὑτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικε-φαλαίαν ἁρμόσας, [z] ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυ-νόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ οὐδὲ ἐμε-μαθήκει φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μὲν, εἶπεν, ὦ βασι-"λεῦ, σὸς ἔστω κόσμος τοῦ [a] καὶ βαστάζειν δυναμένου, "συγχώρησον δὲ ὡς δούλῳ σου καὶ ὡς ἐγὼ βούλομαι μα-"χέσασθαι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτη-ρίαν ἀράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βα-λὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ἐπὶ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. κα-ταφρονεῖ δὲ οὕτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ προσεσκώπτετο, ὡς οὐχ [b] οἷα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νε-νόμισται [c] ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὲ κύνας ἀπελαύνομεν καὶ φυλαττόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώ-που κύνα εἶναι δοκεῖ; ὁ δ' οὐχὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χεί-ρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀρ-γὴν τὸν [d] Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ τίθεται ἐκ τῆς [e] προσ-ηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ἠπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς ἐπιγείοις καὶ τοῖς μεταρσίοις [f] διασπάσασθαι. ἀμεί-βεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ μοι [g] ἐν ῥομ-φαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώρακι· ἐγὼ δὲ χωρῶν ἐπὶ σὲ, τὸν Θεὸν ὡπλισμαι, ὅς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν στρατιὰν χερσὶ ταῖς ἡμετέραις διολέσει. καρατομήσω μὲν γάρ σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ παρα-βαλῶ· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέστηκεν Ἑβραίων τὸ θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς [h] τοῦτ' ἐστὶ τὸ κηδόμε-νον. ἡ δ' ἄλλη παρασκευὴ καὶ δύναμις ἀνωφελὴς, Θεοῦ μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων εἰς ὠκύτητα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βάδην ἐπὶ τὸν Δαυίδην παραγίνεται· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀπόνως ἀναιρή-σειν.

"mihimet subjecero. Sic quidem iste ab omnibus "irridebitur, tuus vero exercitus gloriam conse-"quetur: si non à viro ad bellum idoneo aut aciei "instruendæ ducendæque perito, sed ab illo qui "puer esse videatur, eaque revera sit ætate, occi-"di contigerit.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congre-deretur, "hæc, ajebat Davides, pollicеor, Deo "fidens quod mecum erit: ejus enim expertus "sum auxilium. Nam leonem, cum greges meos "aliquando adortus esset & agnum abripuisset, "persequutus apprehendi; & feræ quidem de fau-"cibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me in-"surrexisset, cauda sublatam ac in humum adsli-"ctam occidi. * quin & idem plane feci, dum ur-"sum ulciscor. Itaque & hostis ille aliquid ex ea-"rum *ferarum* numero esse existimetur, multa in "exercitum probra jaciens, & in Deum nostrum "convicia effundens, qui ipsum *viribus ferocientem* "mihimet subjiciet.

Deo fidens Saulo pollicetur se victorem fore.

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni o-mnia ex animi ejus prompti strenuique sententia succederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum ga-leam illi suam imposuisset, & *suo eum* accinxisset gladio, loricaque induisset, dimittebat *eum*. Davi-des autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua sint ornamen-"ta, qui & illa gestare potes; mihi vero ut servo "tuo concede pugnam prout & ipse volo capes-"sere". Arma itaque deponit: ac sublato bacu-lo, & quinque è torrente lapidibus in peram pa-storalem conjectis, dextraque manu fundam por-tans ibat Goliathum versus. Cum autem hostis eum ita ad se accedentem vidisset, contemptui habet, & dicteriis eum incessit; quasi non armis, quibus adversus hominem uti moris est, ista ge-rens secum pugnaturus prodeat, sed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipsum canem, non hominem esse putaret? Ille autem nihil hu-jusmodi *esse*, sed vel cane eum deteriorem existi-mare respondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei co-gnomine, atque minatus est se carnes ejus bestiis terrestribus daturum esse, & volucribus aëriis sparsurum. Illi vero subjicit Davides. Tu quidem cum gladio & hasta & lorica me aggrederis: mi-hi vero contra te venienti Deus pro armatura est, qui & te & totum vestrum exercitum manuum nostrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis cani-bus tui similibus tradam: & discent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejusque providen-tia arma nobis viresque suppeditet. at aliusmodi parum valent apparatus & potentia, nisi Deus præ-sens cœptis adspiret. Palæstinus autem, quo mi-nus festinaret & cursu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem versus profici-scitur; contemptum præ se ferens, fiduciaque fre-tus se facillime inermem simul ac ætate puerum perimere posse.

Davides, depositis Saulis armis, cum pera pastorali & funda in Palæstinum proficiscitur. 1 Reg. 17.

5. Ve-

p Βαλών.] Ita cum Big. (Coll. Voss.) & Samb. in Editis, Aliisque ὑπ' ἐμαυτῷ λαβών. ὑπ' ἐμαυτῷ ἂν λάβω Vat.
q Γένοιτο μὲν] Γένοιτο μὲν ἂν αὐτὸς οὕτω Big. & Samb.
r Τὴν ἡλικίαν] Illud τὴν inseruimus ex MSS.
s Ὄντι μετ' ἐμοῦ] Ita Big. Samb. Vat. & Epiphan. in Editis ὅτι μετ' ἐμοῦ.
t Ἐπελθόντα μου] Περιελθόντα Vat.
v Ἄρκον ἀμυνόμενος] Ita, asteismo Attico, Bas. Big. Samb. Hen. & Busb. unde ventus ἀνωνυμίας. ἄρκτον Gen. Vat. & Vulgus.
* Quin & idem plane feci,] Idem & urso faciente, in eo ul-tus sum, Epiphan. sic etiam ursum, defendens gregem excepi, Clericus.
x Διατέθεικα.] Διατέθεικα Vat. & mox τι pro ἐν Samb. & Vat.
y Εἶναί τι τῶν θηρίων,] Sic cum Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque τι deest.
z Ἐξέπεμπεν.] Ἐξέπεμψεν Big. Samb. & Vat.
a Καὶ βαστάζειν] Καὶ deest Vat.
b Οἷα πρὸς ἄνθρωπον] Οἷα Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. mente non alia.
c Ταῦτ' ἔχων] Ταῦτ' ἔχοι μέλλοι Vat.
d Γολίαθον] Hic quidam Γολιάθην Coll. Big. & Voss.
e Προσηγορίας τοῦ Θεοῦ,] Vide Grotium ad Matt. c. 12. v. 44. p. 211. HUDS. Vetus, ex vocabulo Dei sui. Josephus forte intellexit באלהיו notari בשם COCC.
f Διασπάσασθαι.] Διαρπάσασθαι Big. Samb. & Vat.
g Ἐν ῥομφαίᾳ.] Ita cum Big. & Samb. in Editis, Aliisque ἐν deest.
h Τοῦτ' ἐστὶ] Τοῦτ' ἐστὶ κηδόμενον Big. & Samb. τοῦτο ἐστὶ κηδόμενον Vat.

i Πα-

XI. *Goliathum funda & lapide victum superat atque necat.*

5. Verum antagonistæ occurrit juvenis cum occulto suo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum deprompsisset fundæque adaptasset, *eum* in adversam Goliathi frontem jacit, qui vi sua ad cerebrum usque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* cursu ad eum contendisset, super hostem jacentem constitit: strictoque illius ense, quod ipse gladium non haberit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, superantur fugamque capessunt Palæstini. nam spectatissimum *è suis* prostratum videntes, & de rerum summa *jam* metuentes, non amplius *in acie* consistere decreverunt; sed in turpem & ignominiosam fugam semet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & universus Hebræorum exercitus sublato clamore in eos irruunt, multisque cæsis, eos usque ad Gittæ fines & portas Ascalonis persequuntur. Et è Palæstinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati sunt. Porro Saulus, ad castra eorum reversus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in suum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo consecravit.

έ. Ἀπαντᾷ δὲ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμάχου μὴ βλεπομένου τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν οὗτος. καὶ ἀνελόμενος ἐκ τῆς πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάῤῥου λίθων ἕνα, καὶ ἁρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλει ἐπὶ τὸν Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλου τὸ βληθέν· ὡς εὐθὺς καρωθέντα πεσεῖν τὸν Γολίαθον ἐπὶ τὴν ὄψιν. δραμὼν δ' ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνου, μάχαιραν οὐκ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πεσὼν δ' ὁ Γολίαθος, ἧττα καὶ φυγὴ γίνεται [i] Παλαιστίνοις. τὸν γὰρ δοκιμώτατον ἰδόντες ἐῤῥιμμένον, καὶ περὶ τῶν ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν [k] διεγνώκεσαν· ἀλλ' αἰσχρᾷ καὶ ἀκόσμῳ φυγῇ παραδόντες [l] αὐτοὺς, ἐξαρπάζειν τῶν κινδύνων ἐπειρῶντο. Σαοῦλος δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν [m] εἰς αὐτοὺς· καὶ πολλοὺς ἀποσφάττοντες διώκουσιν ἄχρι τῶν Γίττης ὁρίων καὶ τῶν πυλῶν τῆς [n] Ἀσκάλωνος. καὶ θνήσκουσι μὲν τῶν Παλαιστίνων εἰς τρισμυρίους· δὶς δὲ τοσοῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σαοῦλος δὲ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γολιάθου Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

Davidi ob res præclare gestas invidet Saulus; atque, occasione insidias illi struendi arrepta, pollicetur se filiam ei daturum in matrimonium, si sexcenta Palæstinorum capita attulerit.

ΚΕΦ. ί.

Δαυίδῃ ἀριστεύσαντι φθονεῖ ὁ Σαοῦλος· καὶ, δραξάμενος ἀφορμῆς πρὸς τὴν κατ' ἐκείνου ἐπιβουλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τῶν Παλαιστίνων.

Saulus, ob res præclare gestas Davidi invidens, statuit eum periculis objicere. *1 Reg. c. 18.*

SAuli autem invidiam & odium in ipsum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occisas esse Palæstinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, sibi quidem minus amplum tribui testimonium, juveni vero multas myriadas adscribi; & secum reputaret, nihil adeo ei post *tam* gloriosam acclamationem deesse ac regnum, Davidem metuere & suspectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipsi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger sibi constitutus erat) cum amovisset, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, sibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim statuebat eum in hostes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

ΦΘόνον δὲ καὶ μῖσος τοῦ Σαούλου πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζουσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σαοῦλος ἀπώλεσε Παλαιστίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης [o] ἀφανίσειε. τούτων δ' ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τῆς μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογισάμενος μηδὲν οὕτως μετὰ λαμπρὰν εὐφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖσθαι καὶ ὑποπτεύειν ἤρξατο τὸν Δαυίδην. καὶ τῆς μὲν πρώτης [p] τάξεως· ἐπεὶ τῷ δέει πλησίον αὐτοῦ καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταστήσας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δοὺς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, [q] ἀσφαλεστέραν δὲ ὡς ἐνόμιζεν αὑτῷ. ἐβούλετο γὰρ εἰς τοὺς πολεμίους αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τεθνηξόμενον.

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium spondetur, modo ei Saulo DC. afferat Palæstinorum capita.

2. Davides autem, Deum sibi ubique *præsens* in auxilium adsciscens quocunque se conferret, res prospere gerebat; eique omnia feliciter cedere conspiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifesto se proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad insidias Davidi struendum occasionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, se alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipsi *eam* accepturo pe-

β'. Δαυίδης δὲ, πανταχοῦ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος [r] ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο, κατώρθου, καὶ διαπραγῶν ἐβλέπετο· ὡς, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας, [s] τόν τε λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν Σαούλου θυγατέρα, παρθένον ἔτι οὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, καὶ τοῦ πάθους [t] ὑπερκρατοῦντος γενέσθαι φανερὰν, καὶ διαβληθῆναι πρὸς τὸν πατέρα. ὁ δ', ὡς ἀφορμῇ [v] χρησόμενος τῇ ἐπὶ Δαυίδην ἐπιβουλῆς, ἡδέως ἤκουσε· καὶ δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τοὺς τὸν ἔρωτα μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, γενησόμενον ἀπωλείας καὶ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ ληψομένῳ. “ [x] κα-
“ τη-

i Παλαιστίνοις.] Τοῖς Παλαιστίνοις *Vat.*
k Διεγνώκεσαν·] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* διέγνωσαν.
l Αὐτοὺς,] Αὐτὰς & ἑαυτοὺς *Big.* mente eadem.
m Εἰς αὐτοὺς] Sic cum *MSS.* ἐπ' αὐτοὺς *Bas* & *G.*
n Ἀσκάλωνος] Ex *S. literis* Ἀκκάρωνος. HUDS. Malim Ακκαρῶνος, uti legitur 1 Sam. 17. 52. sed & οἱ ό ibi habent ἕως τῆς πύλης Ἀσκάλωνος, ubi in Hebræo est עקרון שערי πύλαι Ακκαρῶνος. REL.
o Ἀφανίσειε.] Iterum ex *MSS.* ἀφανίσειε in *Editis*, contra canonem Grammaticum.
p Τάξεως·] Παρατάξεως *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.*
q Ἀσφαλεστέραν] Σφαλερὰν *Big.* & *Samb.* melius *Bas. G.* & *E.*

piphanius αὐτῷ imputant Saulo.
r Ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο,] Ita *Vat.* ὅπου ποτ' ἀφίκετο *Bas.* & *G.* ὅποι ποτ' ἀφίκοιτο *Big.* & *Samb.* Possumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης δὲ, πανταχοῦ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος, ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο κατώρθου.
s Τόν τε λαὸν] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόν τε λαὸν αὐτὸν [illegible], καὶ τὴν *Bas* & *G.*
t Ὑπερκρατοῦντος] Aut ὑπερκρατοῦντος [illegible] cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* [illegible] *Epiphan.*
v Χρησόμενος] Χρησάμενος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*
x Κατηγορῶ γὰρ,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* κατηγορεῖν *Bas.* & *G.*

y Ἐπι-

"ἐγγυῶ γὰρ, εἶπεν, αὐτῷ τὸν τῆς θυγατρός μου γάμον, "ἂν [y] ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφαλὰς τῶν πολεμίων. "ὁ δὲ καὶ γέρως οὕτω λαμπροῦ προτεθέντος, καὶ βουλόμενος [z] ἐπ' ἔργῳ παραβόλῳ καὶ ἀπίστῳ λαβεῖν "κλέος, [a] ὁρμήσει μὲν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν· διαφθαρήσεται δ' ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων, καὶ χωρήσει μοι τὰ κατ' "αὐτὸν εὐπρεπῶς. ἀπαλλαγήσομαι γὰρ αὐτοῦ· δι' ἄλλον "αὐτὸν, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐμαυτοῦ κτείνας". [b] Διαπειρᾶν δὲ τῆς τοῦ Δαυίδου διανοίας κελεύει τοὺς οἰκέτας λαμβάνειν, [c] πῶς ἔχει πρὸς τὸ γῆμαι τὴν κόρην. οἱ δ' ἤρξαντο διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν. [d] ὅτι στέργοι μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σαοῦλος καὶ ὁ λαὸς ἅπας, βούλεται δ' αὐτῷ κηδεῦσαι τὴν θυγατέρα. ὁ δὲ, "μικρὸν [e] ἆρ' ὑμῖν, "εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ' οὐχὶ "τοῦτον φαίνεται, καὶ μάλιστα ὄντι ταπεινῷ, καὶ "δόξης καὶ τιμῆς ἀμοίρῳ". Σαοῦλος δὲ, ἀγγειλάντων αὐτῷ τῶν οἰκετῶν τὰς τοῦ Δαυίδου ἀποκρίσεις, "οὐ "χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με φράζετε αὐτῷ, οὐδὲ "[f] ἕδνων· [g] ἀπεμπολεῖν γάρ ἐστιν οὕτως τὴν θυγατέρα, "μᾶλλον ἢ συνοικίζειν· γαμβροῦ δ' ἀνδρείαν ἔχοντος "καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν [h] πᾶσαν, ἣν ὁρᾶν ὑπάρχουσαν αὐτῷ. βούλεσθαι δὴ [i] μοι παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀντὶ "τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς, οὐ χρυσὸν οὐδ' ἄργυρον, οὐδ' "ὅπως ταῦτ' ἐκ [k] τοῦ πατρὸς οἰκιῶν κομίσῃ· Παλαιστίνων δὲ τιμωρίαν καὶ [l] κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας. "αὐτῷ τε γὰρ ἐμοὶ τούτων οὐδὲν ἂν ἔτι [m] ποθεινότερον ἔτι λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τῇ τε παιδὶ μου πολὺ τῶν νενομισμένων ἕδνων ζηλωτότερον, τὸ συνοικεῖν "ἀνδρὶ τοιούτῳ, καὶ μαρτυρουμένῳ [n] τὴν πολεμίων ἧτταν.

γ'. Κομισθέντων δὲ τούτων πρὸς τὸν Δαυίδην τῶν λόγων, ἡσθεὶς, [o] τὸν Σάουλον ἐσπουδακέναι νομίζων αὐτὸν περὶ [p] τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βουλεύσασθαι περιμείνας, οὐδ' εἰ δυνατὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ προκείμενον ἔργον τῷ λογισμῷ περινοήσας, ὥρμησεν εὐθὺς μετὰ τῆς ἑταιρείας ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ γάμου κατηγγελμένην πρᾶξιν· [q] καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας πολλοὺς καὶ κεφαλὰς ἑξακοσίων ἀποτεμὼν, ἧκε πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ τῆς τούτων ἀποδείξεως τὸν ἀντὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν. Σάουλος δὲ οὐκ ἔχων ἀναφυγὴν ἐκ τῶν ὑπεσχημένων· αἰσχρὸν γὰρ ὑπελάμβανεν, ἢ ψεύσασθαι δοκεῖν, ἢ δι' ἐπιβουλὴν, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν ὁ Δαυίδης [r] ἐναποθάνῃ, τὸν γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ [s] τὴν θυγατέρα, [t] Μιχάλαν ὀνόματι.

riculorum & exitii causa. "Spondeo enim, ajebat, me filiam meam ei collocaturum in matri-"monium, si sexcenta hostium capita mihi addu-"cat. nam ille, & quod præmium adeo præcla-"rum sibi propositum esset, volensque ex opere "periculoso & incredibili gloriam adipisci, ad rem "quidem aggrediendam properabit; erit autem ut "a Palæstinis perimatur, & *sic* mihi pulchre pro-"cedent quæ in illum molior. ab eo enim libera-"bor; cum ipsum per alium & non propria ma-"nu interfecero". Jubet itaque domesticis ut Davidis mentem explorarent, quomodo se erga puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipsum verba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum populo universo cum amore prosequatur, velletque ei filiam suam connubio jungere. At ille respondebat, "num vos igitur parvi ducitis regium "fieri generum? mihi vero non ita esse videtur; "præsertim cum homo tenuis sim, gloriæque & "honoris expers". Saulus autem, cum ei domestici retulissent Davidis responsa, dicebat, "illi "nunciate me non pecuniis egere neque dote (hoc "enim esset filiam potius vendere quam elocare) "sed genero, qui fortitudine & aliis omnibus vir-"tutibus præcellat, quas in ipso videre est. Vel-"le itaque me ab eo pro filiæ nuptiis accipere, "non aurum aut argentum, neque ut hæc è pa-"ternis ædibus afferat; * sed Palæstinorum sup-"plicium & sexcenta illorum capita. nam & mi-"hi ipsi nullum aliud munus hisce splendidius aut "præstabilius potest accidere: atque filiæ meæ do-"te legitima multo optabilius est, cum tali viro "matrimonium inire, & qui *præclarum adeo* victo-"riæ de hostibus reportatæ attulerit testimonium.

3. Hæc postquam verba Davidi nunciata essent, iis delectatus, existimans quod Saulus studuerit eum sibi cognatione conjungere, antequam *se in* consilium adhibuerit, aut secum animo reputaverit, an res proposita facile fieri possit necne, statim ad hostes cum sodalibus suis contendit, & ad opus sibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia essent & possibilia) cæsis *hostium* plurimis, abscissisque sexcentorum capitibus, ad regem revertebatur, ob ea in conspectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* postulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promissis non staret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, se morti objiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat.

Davides Michalam uxorem in matrimonium. 1 Reg. c. 18.

XII.

y Ἑξακοσίας μοι] In tot capitibus *Palæstinis* conveniunt omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comestor.* tum inter *Historicos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hisce verbis, ὁ δὲ λόγος δὲ οὐχ ἑκατὸν ἀκροβυστίας κομίσαι τὸν Δαυὶδ, ἀλλ' ἑξακοσίας κεφαλὰς τῶν ἀλλοφύλων.

z Ἐπ' ἔργῳ παραβόλῳ καὶ ἀπίστῳ] Παραβολώτατος ἀγωνιστὴς Antipater *Anon.* lib. 1. c. 9. §. 5. παραβόλως ἀγωνιζόμενος Plutarch. in Cat. Min. 784. A. παραβολώτερος vid. 761. B. SPANH.

a Ὁρμήσει μὲν] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad causam. Saulus autem dicebat eum fore ab hostibus perimendum.*

b Διαπειρᾶν δὲ] Διάπειραν δὲ *Big.* & *Samb.*

c Πῶς ἔχει] Ὡς ἔχει *Vat.* ὅπως ἔχει *Busb.* & *Hen.*

d Ὅτι στέργοι μὲν] Ὅτι τοῖς ἔργοις μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάουλος καὶ ὁ λαὸς ἀποδέχεται, βούλεται δ' αὐτῷ *Vat.*

e Ἆρ' ὑμῖν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄρα in *Editis*, *Aliisque.* ἄρα ὑμῖν δοκεῖ, εἶπε, γαμβρὸς *Vat.*

f Ἕδνων] Sic *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* ἰδίων in *Editis*, *Aliisque*. rectius tamen ἕδνων, si *Etymologo* & *Eustathio* fides habenda

g Ἀπεμπολεῖν γάρ ἐστιν οὕτως τὴν θυγατέρα.] Ἀπεμπολητὴς Lycophron p. 61. SPANH.

h Πᾶσαν,] Ἅπασαν *Big. Samb. Vat.* & mox βούλεσθαι δή με *Big.* & *Samb.*

i Μοι] *Coll. Big.* & *Voss.* με. quod & vult *Cocceius*. Utrumque sibi constare potest. HAV.

k Τῶν πατρὸς] Τῶν τοῦ πατρὸς οἰκιῶν κομίσει, Παλ. δὲ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτῷ *Vat.* τῶν τοῦ πατρὸς οἰκιῶν agnoscunt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

* *Sed Palæstinorum supplicium & sexcenta illorum capita.*] Sed pro supplicio hostium capita sexcenta Palæstinorum, *Epiphan.* ac si legisset, καὶ μὲν δ' εἰς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιστίνων ἑξακοσίας.

l Κεφαλὰς αὐτῶν] Genitale caput, quod metere solebant Judæi, uti Rutilius in itinerario loquitur. vide 1 Sam. 18. 24. REL

m Ποθεινότερον] Περιττότερον *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Glossa.*

n Τὴν πολεμίων ἧτταν.] Vel cum *Samb.* & *Vat.* τὴν τῶν πολεμίων ἧτταν.

o Τὸν Σάουλον] Ἐπὶ τῷ (τὸ *Coll. Voss.*) τὸν Σάουλον *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

p Τὴν συγγένειαν,] Τὰς συνθήκας, οὐδὲ βουλεύσασθαι π. *Vat.*

q Καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν] Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, καὶ ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ δίδοσθαι τῷ Δαυίδῃ. κτείνας γὰρ πολλοὺς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & possibilia faciebat. Cumque multos interemisset, abscidens sexcenta capita venit ad regem &c.*

r Ἐναποθάνῃ.] Ἐναποθάνοι *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.*

s Τὴν θυγατέρα,] Illud τὴν ex *MSS.*

t Μιχάλαν ὀνόματι] Ita super. Cap. VI. §. 6 Μελχάλαν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* Μελχάλαν *Hen. Busb. Bas.* & *G.* Μελχάλην *Vat.* ex Μελχὰλ LXXII. Μιχάλην juxta *Epiphanium*. Μελχὰν extulit *Glycas*.

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei insidias strueret, Jonathæ studio curaque, & Michalæ uxoris suæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

Sauli propositum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

ATtamen non erat ut Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *sibi ipsi* metuit: & cum metum occultare & dissimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno simul & vita, quorum vel altero privari gravis *est* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domesticorum fidissimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non solum, cum *antea* ipsi valde benevolus exstitisset, leviter eum læderet, sed & morte afficeret, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propositum: & quidem ei consulit sibi cavere, postridie semet è *regis* conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, & occasione oblata de ipso cum eo collocuturum; foreque ut causam *indignationis* cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob istiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero præclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam jure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono consilio obsequutus, à regis ore oculisque concessit.

XIII. Jonathas Saulo Davidem reconciliat. 1 Reg. c. 19.

2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfusum offendisset, cœpit de Davide apud ipsum *hujusmodi* orationem habere. "Ecquod peccatum, parvum "magnumve, ó pater, commissum esse arbitratus "es, ut jusseris interfici virum, qui multum qui"dem tibi ipsi in salutem profuerit, magis vero "contulerit ut res Palæstinis in supplicium cede"rent: porroque Hebræorum populum contume"liis & derisione, quam per quadraginta dies per"tulerunt, liberarit, cum solus *ex omnibus* hosti "*eos ad certamen* provocanti semet opponere ausus "fuerit; & qui posthæc retulerit quidem tot ho"stium capita quot ei imperata erant, in præmium "vero sororem meam in matrimonium acceperit. "adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuosa futu"ra sit, non solum ipsius ob virtutem, sed & pro"pter necessitudinem quæ ei nobiscum intercedit. "Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur fi"lia tua, quæ, priusquam ex sociali vitæ consue"tudine fructus perceperit, viduitatem expertura "est. Hæc tecum reputando sine te ad mitiora "flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum qui"dem nobis magnum beneficium præstitit tuæ sa"lutis, quando, cum tibi mali spiritus & dæmo"nes insiderent, illos quidem ejecerit, tuæ autem "animæ ab iis liberatæ tranquillitatem restituerit; "deinde vero hostes vindicta fuerit persequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum oblivisci". Hisce sermonibus Saulus delinitur, juratque filio se

ΚΕΦ. ιά.

Ὡς ὁ Δαυίδης, Σαύλου αὐτῷ ἐπιβουλεύοντος, τῇ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Ἰωνάθου, καὶ ταῖς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μιχάλας τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἧκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουῆλον.

ΕΜελλε δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῖς γεγενημένοις ἐμμένειν Σαῦλος ἀεί. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην παρά τε τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις εὐδοκιμοῦντα, κατέδεισε· καὶ τὸν φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθαι, περὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρου στερηθῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείνειν τὸν Δαυίδην ἐγνώκει, καὶ προστάσσει τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ Ἰωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις [v] οἰκετῶν. ὁ δὲ τὸν πατέρα τῆς ἐπὶ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γενομένης, καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καταιδούμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ πατρὸς ἀπόρρητον καὶ τὴν προαίρεσιν. συμβουλεύει μέντοι φυλάξασθαι γενόμενον ἐκποδὼν τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ [x] ἀσπάσεσθαι τὸν πατέρα, καὶ [y] τοῦ καιροῦ παραφανέντος αὐτῷ διαλεχθήσεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ ταύτην ἐκφαυλίσειν· ὡς οὐ δεῖν ἐπ' αὐτῇ κτείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος εἰργασμένον, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ γεγενημένον, [z] δι' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕρατο. δηλώσω δέ σοι τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης δὲ, πεισθεὶς συμβουλίᾳ χρηστῇ, ὑπεξίσταται τῆς τοῦ βασιλέως ὄψεως.

β. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πρὸς τὸν Σαῦλον Ἰωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο [a] λόγον αὐτῷ περὶ τοῦ Δαυίδου προσφέρειν. "[b] τί κατεγνωκὼς "μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, προσέταξας ἀ"ναιρεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὄφελος "γεγενημένον, [c] μεῖζον δὲ πρὸς τὴν Παλαιστίνων τιμω"ρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ [d] χλεύης ἀπαλλάξαντα τὸν Ἑ"βραίων λαὸν, ἣν ἐπὶ τεσσαράκοντα [e] ἡμέρας ὑπέ"μεινε, μόνος τολμῶν ὑποστῆναι τὴν τοῦ πολεμίου [f] πρό"κλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπετάχ"θη κεφαλὰς τῶν ἐχθρῶν, λαβόντα δ' ἐπὶ τούτῳ γέ"ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. [g] ὡς ἂν ἀλ"γεινότερος αὐτοῦ γένοιθ' ἡμῖν ὁ θάνατος, οὐ διὰ τὴν "[h] ἀρετὴν αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγέ"νειαν. συναδικεῖται γὰρ αὐτοῦ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ "θυγάτηρ, [i] χηρείαν πρὶν ἢ τῆς συμβιώσεως εἰς ὄνη"σιν ἐλθεῖν μέλλουσα [k] πειράζειν. ταῦτα λογισάμενος, "μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μηδὲν ποιήσῃς "κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς [l] εὐεργεσίαν μεγά"λην εὐεργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτε σοι τοῦ "πονηροῦ πνεύματος καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομέ"νων, τὰ μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνην δὲ ἀπ' αὐτῶν τῇ "ψυχῇ σου παρέσχε· δεύτερον δὲ τὴν ἀπὸ τῶν πολε"μίων [m] ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων ἐπιλελῆσθαι". τούτοις παρηγορεῖται τοῖς λόγοις Σαῦλος, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρεῖττον γὰρ ὀρ-

v Οἰκετῶν.] Τῶν οἰκετῶν Big. Samb. & Vat.
x Ἀσπάσεσθαι τὸν πατέρα.] Ἀσπάσασθαι iidem.
y Τοῦ καιροῦ] Articulum negligit Vat.
z Δι' ἃ καὶ συγγνώμην] Διὸ καὶ Vat.
a Λόγον αὐτῷ] Λόγους Samb. Big. Hen. & Bush.
b Τί κατεγνωκὼς μικρὸν] Aut τί κατεγνωκὼς αὐτοῦ μικρὸν cum Big. Samb. & Gall.
c Μεῖζον] Coll. Big. & Voss. μείζω.
d Χλεύης ἀπαλλάξαντα] Λοιπὸς solus Samb. & mox τῶν Ἑβρ. Big. Samb. & Vat.
e Ἡμέρας ὑπέμεινε] Ἡμέρας Vat.
f Πρόκλησιν] Ita cum Samb. (Coccejo) & Epiphanio. πρὸς ἄλλοις in cæteris.
g Ὡς ἂν ἀλγεινότερος] Sic Big. (Coccejus) Samb. & Vat. in Editis, Altisque, ὡς ἀλγεινότερος.
h Ἀρετὴν αὐτοῦ μόνον,] Eo modo cum Big. Samb. & Gall. ἀρετὴν μόνον Bas. & G. ἀρετὴν καὶ τὴν συγγένειαν, Vat.
i Χηρείαν] Forte χηρείας. COLC.
k Πειράζειν.] Λαμβάνειν solus Vat. πειρᾶσθαι legere Coccejus jubet.
l Εὐεργεσίαν μεγάλην] Εὐεργεσίαις in quatuor MSS. quod & mavult Coccejus.
m Ἐκδίκησιν.] Vel cum Big. & Samb. ἐκδικίαν more Attico.

n Δι-

ὀργῆς καὶ φόβου ὁ δίκαιος [n] λόγος. Ἰωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τε αὐτῷ χρηστὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατευσαμένων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μετὰ στρατιᾶς τὸν Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας [o] ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σαοῦλος, οὐχ ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τοῦ κατορθώματος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς εὐπραγίας αὐτοῦ λυπηθεὶς, ὡς ἐπισφαλέστερος αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνου πράξεων γενόμενος. [p] ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὸν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον ἐθορύβει [q] πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέταξε [r] τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν. ἐκείνου δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διατεινάμενος ἀκοντίζει τὸ δόρυ. καὶ τὸ μὲν [s] προϊδόμενος ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φεύγει δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς δὲ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄχρι τῆς ἕω φυλάττεσθαι, [t] μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα παραγενόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κριθεὶς παραδοθεὶς ἀποκτείνῃ. [v] Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ [x] παρίσταται, δειλὰς ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· οὐδὲ γὰρ αὐτὴν ζῆν ὑπομένειν ἐκείνου στερηθεῖσαν. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ἐνταυθοῖ καταλάβοι· οὐ γὰρ ἔτ' ὄψεταί σε. φεῦγε δὲ, ὡς τοῦτό σοι δύναται παρασχεῖν ἡ παροῦσα νὺξ, καὶ [y] ποιήσοι δέ σοι ταύτην ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἴσθι γὰρ σαυτὸν, ἂν εὑρεθῇς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολούμενον. καὶ [z] καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [a] σκευάσασα τὴν κλίνην, ὡς ἐπὶ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς [b] ἐπιβολαίοις [c] ἧπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαυίδην, [d] ὀχλῆσαι διὰ τῆς νυκτὸς εἶπε τοῖς παροῦσιν, ἐπιδείξασα τὴν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος [e] σαλευομένῳ τὸ ἐπιβόλαιον πιστωσαμένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυίδην [f] ἀσθμαίνειν. ἀπαγγειλάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γένοιτο διὰ τῆς νυκτὸς ἀσθενέστερος, ἐκέλευσεν οὕτως ἔχοντα κομισθῆναι. [g] βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγελλον τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτὴν ὅτι σώσειε μὲν τὸν ἐχθρὸν [h] αὐτοῦ, καταποφίσαιτο δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν συνέπλεξε πιθανήν. "ἀπειλήσαντα γὰρ [i] αὐτὴν ἀποκτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ δέους τῆς πρὸς τὸ σωθῆναι "συνεργίας. ὑπὲρ ἧς συγγνῶναι καλῶς ἔχειν αὐτῇ, κατ' "ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ κατὰ προαίρεσιν γενομένης. οὐ γὰρ οὕ"τως, ἔλεγεν, οἶμαι [k] τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις ἀποκτεῖναι,

nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit justa defensio. Jonathas autem, accersito ad se Davide, indicat ei benigna omnia & salutaria à patre esse statuta esse. ipsumque ad eum adducit: atque apud regem remansit Davides, sicut antea.

3. Cæterum statim ab illo tempore, cum Palæstini adversus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu *à Saule* mittitur, ut bellum Palæstinis jungeret. ac congressus magna eos clade affecit, victorque reversus est ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut speravit, post rem feliciter administratam, sed prospero ejus successu mœstus, quasi ex rebus ab ipso *præclare* gestis in regni discrimen veniret. Cum autem dæmonis spiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, hastam in manu tenens jussit citharæ pulsu & hymnis ipsum excantare. Illo vero jussa exsequente, hastam protensam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu prævisio, declinavit: domum vero fuga se recipit, & in ea tota die permansit.

XIV. Davidem, cum victoria reversum, Saulus iterum necare conatur. 1 Reg. c. 19.

4. Noctu autem rex missis *lictoribus* mandat ut eum usque ad mane observarent, ne omnino lateret clam elapsus, ut in forum adductus & judicio perfusus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexisset, ad maritum accedit, de ipso inter spem metumque dubia, & de vita sua admodum solicita, ut quæ nec ipsa vivere sustineret illo orbata. Cave, inquit, ne te sol hic loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aspiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, eamque tibi producat Deus. scito enim teipsum, si deprehensus fueris, patris manibus periturum esse. Atque *adeo* cum per fenestram eum demisisset, à periculo conservavit. Deinde cum lectum stravisset, quasi propter ægrotantem, & stragulis capræ jecur subjecisset, prima luce cum pater illius ad Davidem misisset, dicebat, eam totam noctem inquietam exegisse, lecto operto illis qui aderant ostenso, fideque facta, dum jecur palpitatione stragulas commoveret, id quod jacebat esse Davidem anhelantem. Ubi vero à *nunciis* missis *regi* relatum erat; quod per noctem male se haberet, jussit ut eum utcunque laborantem sibi afferrent. se enim velle illum perimere. Illi vero reversi, cum & lectum retexissent & fraudem à muliere compositam deprehendissent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipsam reprehendente, quod ejus quidem servaverit inimicum, illum vero deceperit, excusationem commenta est verisimilem. "Mortem enim ei comminatum, dixit, metu extorsisse, ut "sua ad semet conservandum opera uteretur. quam"obrem ei debere ignosci, quod necessitate ada"cta & non sponte opem tulerit". adjiciebatque, "non enim puto te adeo inimici neci studere ac "meæ

Michala Davidem per fenestram demittit, fallitque Sauli nuncios. 1 Reg. c. 20.

Michala sese apud Saulum excusat, veniamque ab eo impetrat. 1 Reg. c. 19.

n Λόγος.] Λογισμὸς Big. Samb. & Gall.

o Ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα.] Ita cum Big. (Cott.) & Samb. in Editis, Aliisque ἐπανῆκε.

p Ἐπεὶ δὲ πάλιν] Ἐπειδὴ Vat.

q Πνεῦμα καὶ συνετάραττε.] Ita cum Big. (Coll Voss.) Samb. & Gall. in Editis, Aliisque deest πνεῦμα. juxta Epiphan. καὶ πνεῦμα συνετάραττε.

r Τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν] Verte: jussit citharæ pulsu & hymnis seu cantu placare ipsum. ψαλμὸς nempe pulsus ad citharam. Vid. supr. cap. VIII. §. 2. Melius Ruffinus, psallere & hymnos cantare præcepit, modo psallere pro Græco ψάλλειν intelligatur. SPANH.

s Προϊδόμενος ὁ Δαυίδης] Sic Big. (Cott.) & Samb.

t Μὴ καὶ λάθῃ] Μὴ λάθῃ Samb. & Epiphan.

v Μιχάλα δὲ] Eo modo supra p. 328. §. 5. & 337. §. 3. Μιχαλὴ Samb. Μιχαὴ Bas. & G. Μιχάλλα Bosb. Μελχὸλ Zonaras ex Interpretibus LXXII. Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ Δαβίδου Vat.

x Παρίσταται,] Παραγίνεται legisse videtur Epiphan. παρίσταται, δειλὰς ἔχ. Samb. & Vat.

y Ποιήσοι δὲ] Ita Big. Samb. & Epiphan. ποιήσῃ in Editis, Aliisque.

z Καθιμήσασα διὰ θυρίδος] Ita omnes MSS. præter Big. qui cum Editis habet καθιμήσασα δὲ διὰ θ.

a Σκευάσασα τὴν κλίνην,] Στρώσασα Big. Samb. & Gall. 1. σκευάσασα & στρώσασα Vat.

b Ἐπιβολαίοις] Περιβολαίοις Big. Samb. & Vat.

c Ἧπαρ αἰγὸς,] Καὶ γὰρ ἐστι τὸ αἰγὸς τοιοῦτον μέχρι πολλοῦ. Theodoret. vol. 1. p. 251.

d Ὀχλῆσαι] Ὀχλεῖσθαι Hen. & Bosb.

e Σαλευομένῳ] Ita cum Bosb. & Hen. σαλεύοντι τὴν ἐπὶ τὸ ἐπιβόλαιον Bas. & Gen. σαλεύοντι τὴν ἐπιβολὴν Big. Samb. & Vat. σαλευομένου ὑπὸ τοῦ ἐπιβολαίου legisse videtur Epiphan. Videsis Zonaram de eodem sophismate.

f Ἀσθμαίνειν.] Ἀσθενεῖν Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Epiphan. minus recte.

g Βούλεσθαι γὰρ] Βούλεσθαι Big. & Samb.

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ, quod deerat in Editis, restituimus ex MSS. mox καταποφίσαιτο τ' αὐτὸν Vat. & Samb.

i Αὐτὴν ἀποκτείνειν,] Ita Samb. Vat. & Vet. Interpr. αὐτὸν in Editis. αὐτὴν εἰπόντα ἀποκτείνειν Bosb. & Hen.

k Τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις] Τὸν ἐχθρὸν οἱ ζητεῖν ἀποκτεῖναι Big. & Samb. οἶμαι τὸν ἐχθρὸν ἀποκτεῖναι Vat.

l Pa-

"meæ saluti". Et Saulus quidem *hoc, quicquid erat culpæ*, puellæ condonat: Davides vero, cum fuga evasisset, Ramatham ad Samuelum prophetam se contulit, eique insidias sibi à rege factas exposuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipso hasta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patrasset, nec in pugnis cum hoste minus strenue se gessisset, sed Dei auspiciis feliciterque dimicasset. id quod Saulo odii in Davidem causa erat.

Davides fugit ad Samuelum. Lictores, eum accersitum missi, divino spiritu corripiuntur, posteaque ipse etiam Saulus, 1 Reg. c. 19.

5. Propheta autem, cum intellexisset quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham relinquit, secum vero ducto Davide in locum quemdam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum est, Davidem apud prophetam esse, nunciis missis in mandatis dedit, ut eum comprehensum ad ipsum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum pervenissent & in prophetarum cœtum incidissent, Dei spiritu afflantur, & *ipsi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios misit ad Davidem *capiendum*. ac, cum illis idem quod prioribus accidisset, alios denuo summittebat. At tertiis *istis similiter* vaticinantibus, tandem irarum plenus ipse eo properavit. postquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conspectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipsum pervenisset, vehementi spiritu agitatus non amplius suus esse videbatur; exutisque vestimentis toto *illo* die ac nocte humi stratus jacebat coram Samuelo & Davide.

De Sauli in Davidem odio tandem persuadetur Jonathes.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, *multa* de patris ejus insidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipsi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commisso, quam maxime studuerit; *ille* eum obsecrabat, ut neque suis de illo suspicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, siqui essent qui hujusmodi quid auderent, sed sibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipsum moliri patrem. cum enim voluisse sibi indicare & in consilium adhibere, ut qui de communi sententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita esse, rogabatque ut persuasus ipsius potius prospiceret saluti, quam sermonis veritatem despectui haberet: & tum demum vera esse omnia existimaret, postquam ipsum extinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hisce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipsum esset amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ consultatio de noscitando Sauli erga Davidem animo, 1 Reg. c. 23.

7. Jonathas autem tristis, quod ei adeo de Sauli proposito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo sibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique in gratiam "præstare velle. Equidem cras novilunium agi-"tur: soleo autem *eo die* cum rege accumbere ad "epulas. quare, si ita tibi videtur, è civitate e-"gressus ruri latebo. At tu, si me requiret rex,

ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σαοῦλος· ὁ δὲ Δαυίδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἧκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμούηλον εἰς [l] Ῥαμαθὴν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἐδήλωσε, καὶ ὡς παρὰ μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ τῷ δόρατι βληθεὶς ἀποθάνοι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς γενόμενος, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν [m] ἄνανδρος, ἀλλ' ἐν ἅπασι [n] μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν αἴτιον Σαούλῳ τῆς πρὸς Δαυίδην ἀπεχθείας.

ε'. Μαθὼν δὲ ὁ προφήτης τὴν τοῦ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν [o] Ῥαμαθάν. [p] ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυίδην ἐπί τινα τόπον, [q] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τῷ Σαούλῳ παρὰ τῷ προφήτῃ τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὁπλίτας [r] ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβανομένους. οἱ δ' ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμούηλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαοῦλος δ' ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυίδην. [s] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὲ καὶ τῶν τρίτων, τελευταῖον ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. [t] ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμούηλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ [v] πρὸς αὐτὸν Σαοῦλος, ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται. καὶ τὴν ἐσθῆτα [x] περιδύσας [y] αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, [z] Σαμουήλου τε καὶ Δαυίδου βλεπόντων.

ς'. Ἰωνάθης δὲ ὁ Σαούλου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυίδου, καὶ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἀποδυρομένου ἐπιβουλῆς, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, οὐδ' [a] ἐξαμαρτὼν σπουδάζοιτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονευθῆναι· μήτε αὐτὸν ταῖς ὑπονοίαις πιστεύειν παρεκάλει, μήτε τοῖς διαβάλλουσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πράττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαρρεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. [b] φράσαι γὰρ ἂν αὐτῷ περὶ τούτου καὶ σύμβουλον παραλαβεῖν, τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τἄλλα πράττοντα. ὁ δὲ ὤμνυεν ἦ μὴν οὕτως ἔχειν. καὶ πιστεύοντ' ἠξίου προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' [c] ἐπὶ πεπλασμένοις τοῖς λόγοις· τὸ δ' ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται [d] πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δ' αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ διάθεσιν.

ζ'. Λυπηθεὶς δ' ἐφ' οὕτω πιστουμένου τὴν τοῦ Σαούλου προαίρεσιν Ἰωνάθης, [e] ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτοῦ βούλεται τυχεῖν. ὁ δὲ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι καὶ παρέ-"χειν ἐθέλοντα. νουμηνία μὲν εἰς τὴν ἐπιοῦσάν ἐστιν· ἔθος δ' "ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθήμενος. εἰ δή σοι δοκεῖ, "προελθὼν ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λανθάνων [f] διαμε-"νῶ. σὺ δ', ἐπιζητήσαντος αὐτοῦ, λέγε προεληλυθέναι με "εἰς

l Ῥαμαθὴν] Ita prout p. 307. §. 2. & *alibi*. Ἀρμαθὰ in *Editis*, *Alisque* εἰς Ἀρμαθὰν ἤτοι Ἀρμαθ *Vat.*

m Ἄνανδρος,] Ἄνανδρος hic pro *ignavo*, alioquin pro *Viduo* apud Auctores; ut Æschylus v. 289. Eurip. Andromach. 387. & alibi. SPANH.

n Μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής.] Ita edere visum est cum μετὰ τοῦ Θεοῦ ὢν καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν habeant *Bas.* & *Gen.* μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχίας. τοῦτο δ' ἦν *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀλλ' ἐν ἅπασι προθυμος καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν *Vet. Interpr.*

o Ῥαμαθάν.] Sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

p Ἀγαγὼν δὲ] Sic ex *MSS.* ἄγων in *Editis*.

q Γαλβαὰθ ὄνομα,] Ita *Bas.* & G. Γαλβουὰθ juxta *Epiphanium*. Γαλβουάθαν *Hen.* & *Busb.* ἐν Ῥαμᾷ Βαλγουὰθ, *Samb.* ἐν Ῥαμᾷ Βαλγουὰθ (*Coll. Voss.*) *Big.* ἐν Ῥαμᾷ Βαλγουάθα ὄνομα ἤτοι Ναβαθὰ *Vat.* scripsit olim *Flavius*, quod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναυὰθ aut Ναυιὰθ, aut Γαλγαναὰθ vel Γαλγαναὰθ, *Collis Naioth*. HUDS. Malim Ναυιὰθ, uti Interpretes Græci: nam *Naioth* est in contextu Hebræo. REL.

r Ἐπ' αὐτόν,] Πρὸς αὐτὸν ἄγειν ὁπλίτας συλλαβόντας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

s Κἀκείνων ταὐτὸ] Κἀκείνων δ' αὐτὰ *Vat.*

t Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς] Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμούηλος, πρὶν &c. *Vat.*

v Πρὸς αὐτὸν Σαοῦλος,] Πρὸς αὐτοὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

x Περιδύσας] Id est, ἀποδύσας, ut constat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Hesychium* περιδύειν, ἀποδύειν.

y Αὐτόν,] Ita ex *Samb.* αὐτοὺς in *reliquis*.

z Σαμουήλου] Σαμουήλου καὶ Δ. *Vat.*

a Ἐξαμαρτὼν] Ἐξαμαρτὼν *Samb.*

b Φράσαι γὰρ] Aut Φράσαι γὰρ ἂν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox καὶ τὰ ἄλλα πράττοντα *Vat.*

c Ἐπὶ πεπλασμένοις] Ἐπ' ἀληθέσι *Big.* & *Samb.* quod & præfert *Coccejus*. Vetus, *potius quam eum sperneret quasi mendacem*.

d Πεφονευμένον] Illa πεφονευμένον αὐτὸν desunt *Vat.* neque ea agnoscit *Vet. Interpr.*

e Ἐπηρώτα τίνος.] Ἐπηρώτα *Vat.*

f Διαμενῶ.] Ita in quinque *MSS.* διαμένω *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

g Βα-

“εἰς τὴν πατρίδα [g] Βηθλεέμην, ἑορτὴν μου τῆς φυλῆς ἀγούσης, προσθεὶς, ὅτι σύ μοι [h] συγκεχώρηκας. κἂν μὲν, οἷον εἰκὸς καὶ συνηθές ἐστι λέγειν ἐπὶ φίλοις ἀποδημοῦσιν, ἐπ' ἀγαθῷ βεβαδικέναι εἴπῃ· ἴσθι μηδὲν ὕπουλον [i] παρ' αὐτοῦ εἶναι μηδ' ἐχθρόν. ἂν δ' [k] ὡς ἄλλως [l] ἀποκρίνηται, τοῦτ' ἔσται τεκμήριον τῶν κατ' ἐμοῦ βεβουλευμένων. μηνύσεις δέ μοι τὴν διάνοιαν τὴν τοῦ πατρὸς, οἴκτῳ τε νέμων τοῦτο καὶ φιλίᾳ, δι' ἣν πίστεις τε παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἠξίωκας, αὐτός τε ἐμοὶ δοῦναι δεσπότης ὢν [m] οἰκέτῃ σῷ. εἰ δ' εὕρηκας τι ἐν ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε καὶ φθάσον τὸν πατέρα.

η'. Πρὸς δὲ τὸ τελευταῖον δυσχεράνας τῶν λόγων Ἰωνάθης, [n] ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἂν τι σκυθρωπὸν ὁ πατὴρ αὐτῷ καὶ τὴν ἀπέχθειαν [o] ἐμφανίζον ἀποκρίνηται, μηνύειν. ἵνα δ' αὐτῷ [p] θαῤῥῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐτὸν εἰς ὕπαιθρον καὶ καθαρὸν ἀέρα, οὐδὲν παρήσειν ὑπὲρ τῆς Δαυίδου σωτηρίας ὤμνυε. “τὸν γὰρ Θεὸν, εἶπε, τοῦτον, ὃν [q] πολὺν ὁρᾷς καὶ πανταχοῦ κεχυμένον, καὶ πρὶν ἑρμηνεῦσαί με τοῖς λόγοις τὴν διάνοιαν ἤδη μου ταύτην εἰδότα, μάρτυρα ποιοῦμαι τῶν πρὸς σὲ συνθηκῶν, ὡς οὐκ ἀνήσω τὸν πατέρα πολλάκις αὐτοῦ τῆς προαιρέσεως διάπειραν λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἴ τίς ἐστι καὶ παρὰ τοῖς ἀπορρήτοις αὐτοῦ τῆς ψυχῆς [r] νόσος. καταμαθὼν δ' οὐκ [s] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω δὲ πρὸς σὲ, καὶ πρᾶον ὄντα καὶ δυσμενῶς διακείμενον. οἶδεν δ' οὗτος ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μετὰ σοῦ διὰ παντὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νῦν, καὶ οὐκ ἀπολείψει σε. ποιήσει δὲ τῶν ἐχθρῶν, [t] ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἄνθ' ἐγὼ, κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν μοι γένηται, τὰ τέκνα μου σῷζε, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν παρόντων μοι ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνα κατάθου”. ταῦτ' ἐπομόσας, ἀπολύει τὸν Δαυίδην, εἴς τινα τόπον ἀπελθεῖν τοῦ πεδίου φράσας· ἐν ᾧ γυμναζόμενος [v] διετέλει. γνοὺς γὰρ τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἥξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν [x] ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμενος παῖδα. “[y] κἂν τρία ἀκόντια βαλὼν ἐπὶ τὸν σκοπὸν κομίζειν τῷ παιδὶ προστάσσω τὰ ἀκόντια, κεῖσθαι γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, γίνωσκε μηδὲν εἶναι φαῦλον παρὰ τοῦ πατρός· ἂν δὲ τἀναντία τούτων ἀκούσῃς μου λέγοντος, καὶ τὰ ἐναντία παρὰ τοῦ βασιλέως προσδόκα. τῆς μέντοι γε ἀσφαλείας τεύξῃ παρ' ἐμοῦ, [z] καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως δὲ μνησθῇς τούτων παρὰ τὸν τῆς εὐπραγίας καιρὸν σκόπει, καὶ τοῖς υἱοῖς μου γενοῦ χρήσιμος”. Δαυίδης μὲν οὖν ταύτας λαβὼν παρὰ Ἰωνάθου τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον ἀπηλλάγη χωρίον.

θ'. [a] Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νουμηνία [b] δ' ἦν, ἁγνεύσας ὡς ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἧκεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. καὶ παρακαθεσθέντων αὐτῷ, τοῦ μὲν παιδὸς Ἰωνάθου ἐκ δεξιῶν, [c] Ἀβεννήρου δὲ τοῦ [d] ἀρχιστρατήγου ἐκ τῶν ἑτέρων· ἰδὼν τὴν τοῦ Δαυίδου καθέδραν [e] κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας

“dicces me petiisse Bethleemam, patriam meam, “quod tribus mea solenne sacrum celebret, adjecto id permissu tuo factum. Et si quidem, ut “verisimile est & dici solet de amicis peregre euntibus, dixerit, in rem suam profectus est, scito “nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin vero aliter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in “me animo agitaverit: mihi autem renunciabis “voluntatem patris, idque ex misericordia & amicitia, propter quam fidem à me accipere, & ipse “dominus mihi servo tuo vicissim dare voluisti. “Sed si quid mali me commisisse senseris, tu me “interficias *velim* & patrem prævenias.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad indignationem adductus, se quæ postulaverat facturum promittebat: & si quid asperius retulerit pater, & quod præ se ferat odium, se indicare velle. ut vero ipsi magis confideret, ei * in apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat, se nihil non tentaturum quod Davidi in salutem esset. Ajebat enim, † “Deum hunc, quem magnum “esse animadvertis & per omnia diffusum, quique “priusquam verbis eloquar mentem meam jam novit, testem appello fœderis quod tecum facio, “me non cessaturum esse patris *in te* voluntatem “modis omnibus explorare, donec comperiam ecquid vitii in animæ ipsius involucris lateat. Cum “vero ut se habeat intellexero, id te non celabo, “sed tibi indicabo, sive benignus fuerit sive malevolus. Novit enim hic ipse Deus, ut illum tibi “propitium adesse perpetuo precor. Nam & “nunc quidem tecum est, & te non destituet: faciet que, sive pater meus sive ego tibi adverser, “ut superior discedas. Tu horum duntaxat memor esto: &, si me mori contigerit, liberos meos “serva, & gratiam mihi pro hisce debitam illis “refer”. Cum in hæc jurasset, Davidem dimittit, jussum in certum agri locum secedere, in quo sese exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum se illic dixit, puero solum secum adducto. “Et si, tribus jaculis ad scopum emissis, “puero jussero ut illa petat (fore enim ut ante “ipsum jaceant) pro certo nosce nihil triste à patre *metuendum* esse. quod si contraria me dicere “audieris, contraria similiter à rege exspecta. Veruntamen ego securitati tuæ prospiciam, & nihil mali patieris: tu vero, cum lætiora advenerint tempora, fac horum memineris, curaque ut “liberis meis prosis”. Et quidem Davides, cum hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum constitutum discessit.

Amicitiæ fœdus inter Jonathan & Davidem ictum.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, rex, cum sese pro more purificasset, venit ad convivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dextris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, suspi-

Jonathæ irascitur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam. 1 Reg. c. 20.

g Βηθλεέμην,] Sic cum Big. Samb. & Vat. Βεθλεὲμ Hen. & Bosb. Βεθλεέμα aut Βεθλεέμαν Baf. & G.

h Συγκεχώρηκας.] Συνεχώρησας solus Vat.

i Παρ' αὐτοῦ] Lege παρ' αὐτῷ. COCC.

k Ὡς ἄλλως] Ὡς omittit Vat.

l Ἀποκρίνηται,] Ita cum sex MSS. ἀποκρίνοιτο in Editis.

m Οἰκέτῃ σῷ.] Illa οἰκέτῃ σῷ desunt Vat.

n Ποιήσειν] Coll. Big. & Voff. καὶ ποιήσειν.

o Ἐμφανίζον ἀποκρίνηται,] Ita cum Big. (Cocc.) Samb. & Vet. Interpr. ἐμφανίζων ἀποκρίνοιτο in Editis, Aliisque. ἐμφανίζων ἀπεκρίνατο μηνύειν Vat.

p Θαῤῥῇ] Aut πίστιν cum Samb. & Vat.

* *In apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat,*] Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.

q Πολὺν ὁρᾷς] Μέγαν Samb. & Epiphan.

† *Deum hunc, quem magnum esse animadvertis & per omnia diffusum,*] Vetus, *quem magnum esse vides, & ubique præsentem.* Verto, *quem maximum vides & ubique diffusum.* Crediderim vero Josephum sese accommodasse Gentibus cœlum esse Deum putantibus. COCC. Juxta illud Lucani lib. IX. versu 580. *Jupiter est, quodcunque vides, quocunque moveris.* Ita enim libri MSS. meliores, non *quodcunque.* HAV.

r Νόσος.] Γενέσθαι pro νόσος habent Big. Samb. Vat. & forsan Epiphan.

s Ἀποκρύψομαι·] Ἀποκρύψω σε Big. & Samb.

t Ἀνθ' ὁ πατὴρ] Ἐάν τε ὁ πατὴρ ἐμὸς, ἐάν τε ἐγὼ Big. Samb. Vat. & Gall.

v Διετέλει.] Αὐτὸς διετέλει Iidem.

x Ἐκεῖ,] Ita cum iisdem MSS. ἐκεῖσε ἰκανῶς. Baf. & G.

y Καὶ τρία ἀκόντια] Καὶ τρία ἀκόντια δὲ βαλὼν Big. τρία ἀκόντια δὲ βαλὼν Samb. & Epiphan.

z Καὶ οὐδὲν μὴ] Καὶ νῦν δὲ μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως δὲ μνησθῇς παρὰ τὸν Vat.

a Τῇ δ' ἐρχομένῃ.] Ita cum Big. Samb. Vat. & Epiphan. in Editis τῇ δ' ἐρχομένῃ.

b Δ' ἦν,] Δ' ἦν, δι' ἣν ἁγνεύσας Big. Samb. & Vat.

c Ἀβεννήρου δὲ] Ἀβεννήρου Vat.

d Ἀρχιστρατήγου] Ita in quinque MSS. & Vet. Interpr. ἀρχιστρατήγου Baf. & G.

e Κενὴν,] Κενωθεῖσαν Vat.

f Ἀπὸ

spicatus, ideo eum abesse quod à coitu non esset purus. Postquam autem postridie novilunii non adesset, quærebat à Jonatha filio, qua de causa Jessæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna absuerit. Ille vero respondit eum ipsius permissu in patriam, ut convenerant, concessisse, tribu *sua* festum solenne agente: quin etiam ipsum ad sacrificium invitasse. & si mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiscor: nosti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infesto pater ejus in Davidem esset animo: & voluntatem ejus plane perspectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, sed convicia projiciens, à profugis natum hostemque appellabat, & socium Davidis adjutoremque esse dicebat; & neque ipsum revereri neque matrem suam dum ista cogitaret: nolleque hoc sibi persuasum esse, regnum ipsis parum tutum esse, quamdiu superstit Davides. quamobrem se eum acciturum esse dixit, ut supplicium lueret. Cum vero Jonathas subjiceret, quid commisit, ut tanta illum puniendi te incesseret cupido? non amplius Saulus verbis *contumeliosis* probrisque iram exprompsit; sed arrepta hasta in ipsum insiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio prosequeretur, eumque interficere *quammaxime* desideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu sua perimendo.

Jonathas, de Saulis in Davidem odio persuasus, ejus saluti prospicit. 1 Reg. c. 20.

10. Et tunc quidem regis filius è convivio se proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit insomnem, quod de vita quidem sua periclitatus fuerit, Davides vero morti esset destinatus. At prima luce ante urbem in agrum, specie quidem semet exercendi, re ipsa vero ut amico patris affectum indicaret, sicuti constitutum erat, processit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, fecisset, puerum quidem pedissequum in urbem dimittit, ipse vero in solitudine Davidi in conspectum venit & colloquium. Cumque ille se ostendisset, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ suæ servatorem appellabat. Illum vero à terra attollit *Jonathas*, & sibi invicem impliciti, longiusculè sese mutuo & non sine lachrymis deosculati sunt; sortem suam deplorantes, & quod ea essent ætate & suæ invideretur amicitiæ, porroque locorum intervallo disjungendi essent, quod ipsis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix se ex luctu recollegissent, seque mutuo obsecrassent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem discesserunt.

οὐ καθαρεύοντα αὐτὸν [f] ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν. ὡς δὲ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας οὐ παρῆν, ἐπυνθάνετο παρὰ τοῦ παιδὸς Ἰωνάθου· τί δὴ καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ τοῦ δείπνου καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ τοῦ Ἰεσσαίου παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπορεῦσθαι κατὰ τὰς συνθήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, τῆς φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ· παρακαλέσαι μέντοι καὶ τοῦτον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν [g] συγχωρῇς, φησὶν, ἄπειμι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίστασαι. τότε τὴν πρὸς Δαυίδην τοῦ πατρὸς Ἰωνάθης ἔγνω δυσμένειαν, καὶ τρανῶς τὴν ὅλην αὐτοῦ βούλησιν εἶδεν. οὐ γὰρ κατέσχε τῆς ὀργῆς Σάουλος, ἀλλὰ βλασφημῶν ἐξ αὐτομόλων γεγεννημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τοῦ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ᾽ αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ταῦτα φρονοῦντα· καὶ μὴ βουλόμενον πεισθῆναι τοῦθ᾽, ὅτι μέχρις οὗ περίεστι Δαυίδης ἐπισφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχει. μεταπέμψασθαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ὑποτυχόντος δ᾽ Ἰωνάθου, τί δ᾽ ἀδικοῦντα [h] κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ᾽ εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σάουλος ἐξήνεγκεν· ἀλλ᾽ ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ᾽ ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυίδην, καὶ διαχρήσασθαι ποθῶν, ὡς παρὰ μικρὸν δι᾽ ἐκεῖνον [i] αὐτόχειρ καὶ τοῦ παιδὸς γεγονέναι.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ παρὰ μικρὸν [k] ἀπολέσθαι, τοῦ καταπεκρίσθαι δ᾽ ἀποθανεῖν Δαυίδην, [l] ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ, πρὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m] γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ φίλῳ τὴν [n] τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο [o] πρόεισι. ποιήσας δ᾽ ὁ Ἰωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπέλυσεν εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ᾽ ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p] αὐτῷ καὶ λόγους. [q] ἀναφανεὶς δ᾽ οὗτος, πίπτει πρὸς τοὺς Ἰωνάθου πόδας, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτὸν τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίστησι δ᾽ ἀπὸ [r] τῆς γῆς αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [s] ἀλλήλοις, μακρά τε ἠσπάζοντο καὶ δεδακρυμένοι, [t] τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρείαν, καὶ τὸν μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δ᾽ ἐκ θρήνων ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

Ut Davides fuga se recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæstinorum & Moabitarum reges: utque Saulus Achimelechum cum tota ejus cognatione perimit.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 Reg. c. 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipso *intentatum*, in urbem Nobam se confert,

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς ὁ Δαυίδης φεύγει πρὸς Ἀχιμέλεχον, ἔπειτα πρὸς τοὺς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σάουλος ἀποκτείνει τὸν Ἀχιμέλεχον καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

ΔΑυίδης δὲ [v] φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ [x] πόλεμον, εἰς [y] Ναβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς [z] Ἀχιμέλεχον

f Ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν.] Ὑπὸ συνουσίας Vat.
g Συγχωρῇς,] Συγχωρήσῃς Vat.
h Κολάσαι θέλεις;] Κολάσαι θέλεις Big. & Samb.
i Αὐτόχειρ] Aut communius cum Big. (Coll. Voss.) & Samb. αὐτόχειρα.
k Ἀπολέσθαι,] Ἀπολέσθαι· καταπεκρίσθαι δ᾽ ἀποθανεῖν Δαυίδην διενυκτέρευσεν Big. Samb. Hen. Busb. & Vat. qui mox habet, ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον πρὸ τῆς πόλεως.
l Ἐνυκτέρευσεν.] Coll. Voss. & Big. διενυκτέρευσεν.
m Γυμνασόμενος μὲν,] Ita cum libris omnibus, præter Busb. Bas. & Gen. qui habent γυμνασάμενος.
n Τὴν τοῦ πατρὸς διάθεσιν,] Τοῦ βασιλέως Vat.
o Πρόεισι] Ita in MSS. in Editis πρόσεισι.
p Αὐτῷ καὶ λόγους.] Αὐτῷ deest Vat.
q Ἀναφανεὶς] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. ἅμα φανεὶς in Editis. Alitque & mox πρὸς τοὺς Ἰωνάθου πόδας Samb. & Vat.
r Τῆς γῆς] Τῆς non agnoscit Vat.

s Ἀλλήλοις,] Ἀλλήλους Vat.
t Τήν τε] Lege τὴν δ᾽. COCC.
v Φεύγων τὸν βασιλέα] Ita cum MSS. & Zonara. φυγὼν Bas. & G.
x Πόλεμον,] Θάνατον Big. (Coll. Voss.) Samb. Gall. 1. & Epiphan. non male.
y Ναβᾶν παραγίνεται] Ita Gen. juxta Biblia S. & Epiphanium in prima syllaba. Ναβᾶν Bas. Ναβᾶν Big. & Samb. Ναβὰν aut Naβᾶ Busb. Hen. & Zon. Νοβᾶ aut Νοβὰ Hieronymo & LXXII. Ναβᾶν ἤτοι Νοβᾶν Vat.
z Ἀχιμέλεχον] Ita Bas. G. Vat. Samb. Big. ut & Procopius & Bibliorum Græc. editio Complutina, juxta Hebr. & Lat. Hieronymi. Ἀβιμέλεχον Hen. Busb. Zon. & Epiphan. ex Editione communiori Græcorum. Codex autem Sambuci hic adnotat, ferme è Procopio Gazensi, ἰστέον ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ Ἀχιμέλεχ λέγει· τὸ δὲ ψαλτήριον Ἀβιμέλεχ· τὰ δὲ Βασίλεια Ἀβιάθαρ.

μέλεχον τὸν [a] ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δὲ, πρᾶξιν ἀπόρρητον ἐπιτετάχθαι πρὸς τοῦ βασιλέως, [b] ἔφη· εἰς ἣν συνοδίας αὐτῷ [c] βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέντοι θεράποντας εἰς τόνδε με τὸν τόπον ἀπαντᾶν προσέταξα. ἠξίου δὲ λαβεῖν ἐφόδια. φίλου γὰρ αὐτὸν ποιήσειν ἔργον [d] παρασχόντα, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανόμενον. τυχὼν δὲ τούτων, ᾔτει καὶ [e] ὅπλον τι μετὰ χεῖρας, ῥομφαίαν ἢ δοράτιον. παρῆν δὲ καὶ Σαούλου δοῦλος [f] γένος μὲν [g] Σύρος, Δώηκος δ' ὄνομα, τὰς τοῦ βασιλέως ἡμιόνους [h] νέμων. ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς οὐδὲν εἶπε [i] τι τοιοῦτον· εἶναι δὲ τὴν Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθείη τῷ θεῷ.

β. Λαβὼν δὲ ταύτην ὁ Δαυίδης, ἔξω τῆς [k] τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς [l] Γίτταν [m] διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Ἀγχοῦς [n] ἐβασίλευεν. ἐπιγνωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν [o] τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτῷ γενόμενος, μηνυόντων ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ [p] τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε παρὰ Σαούλου παρ' ἐκείνου πάθῃ, προσποιεῖται [q] μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα συνίστησι [r] μανίας πίστιν [s] παρὰ τῷ Γιττῶν βασιλεῖ [t] γεγενῆσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [v] προσδυσχεράνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυίδην ὡς τάχος [x] ἐκβαλεῖν.

γ. Διασωθεὶς δὲ [y] οὕτως ἐκ τῆς Γίττης, εἰς τὴν Ἰούδα παραγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῷ πρὸς [z] Ἀδυλλάμῃ πόλει σπηλαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τοὺς [a] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δὲ μετὰ [b] πάσης συγγενείας ἧκον πρὸς αὐτόν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, ὅσοις ἢ χρεία ἦν ἢ φόβος ἐκ Σαούλου τοῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ [c] ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγένοντο δὲ οἱ πάντες [d] ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς καὶ χειρὸς αὐτῷ καὶ συνεργίας ἤδη [e] προσγεγενημένης, ἄρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [f] τὴν αὐτοῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ [g] καθ' αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. κατανεύσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς τοῦ Δαυίδου τιμῆς, [h] παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ. Αὐτὸς [i] δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, πορευθέντα δ' εἰς τὴν κληρουχίαν

ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum venisse & sine amico famulove accessisse viderit, valde miratus est; & scire desiderabat, quid causæ esset, quod neminem secum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium secretum mandavisse, ad quod nullo comitatu ipsi scire volenti opus esset. verum hic loci me convenire famulos jussi. Porro *illi* supplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo suppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præstiturum esse. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum esset, gladium aut hastam. At *tum forte* aderat etiam Sauli servus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis asinas pascebat. Cæterum pontifex ajebat, se quidem ejusmodi quid non habere: esse vero apud se Goliathi gladium, quem occiso Palæstino Deo consecraverat.

Inde ad Gittenses fugit, & insaniam simulando e periculo evasit. 1 Reg. c. 21.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero ministris agnitus, ipsique manifestus factus, illis ei dictitantibus, hunc esse Davidem qui multas Palæstinorum myriadas occiderit, sibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipsum *adiret & experiretur*, furorem & rabiem simulat, ita ut ore spumam emiserit, & alia, quæ insaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittensium regem dederit indicia. Atque *ille*, domesticis suis periratus, ut qui hominem mente alienatum sibi adducerent, jussit ut quamprimum foras ejicerent Davidem.

Adullamam petit, dein se confert ad Moabitarum regem, sibi suisque benignum. 1 Reg. c. 22.

3. Cum ita è Gitta evasisset, in Judæ tribum se recipit. atque in spelunca prope urbem Adullamam morans, ad fratres suos mittit qui nunciarent ubi ille esset. Illi vero cum tota cognatione sese ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus angustæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, seque ad omnia ejus arbitrio exsequenda paratos esse dicebant. erant autem universi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiscitur: ipsumque orabat, ut, parentibus suis in ejus ditionem *& potestatem* receptis illos, quamdiu de rerum suarum exitu desperaret, præsidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parentesque Davidis, tantisper dum cum eo fuerint, omni honore prosequutus est.

Saulo, de Davide ad suos questo, indicat Doëcus eum ab Achimelecho receptum fuisse. 1 Reg. c. 22.

4. At ipse, cum propheta ei imperasset ut è solitudine quidem abiret, in sortem vero tribus Judæ

a Ἱερέα.] Ἀρχιερέα *Vat.* HUDS. Mox ἀρχιερέα appellat. Nam & alii Pontificem Maximum ἱερέα nuncupant ἁπλῶς. REL.
b Ἔφη.] Ἔφησεν *Big.* & *Samb.*
c Βουλομένῳ μαθεῖν] Βουλομένης μ. *Iidem.* (Βουλομένῳ *Coll. Voss.*) βουλομένῳ λαθεῖν *Vat.* & *Hen.* *Coccejus* utrumque forte abundare putat.
d Παρασχόντα,] Παρασχόντος *Vat.*
e Ὅπλον τι] Ὅπλα τι in quatuor *MSS.*
f Γένος μὲν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* atque ita *Vat. Interpr.* vel γένει μὲν cum *Vat.* γενόμενος in *Editis*, *Aliisque.*
g Σύρος,] Idumæus juxta *Biblia Hebraica.* Sic etiam legit *Hieronymus.* Attamen ὁ Σύρος habent *Interpretes* LXXII. excepto codice *Complutensi*, qui forsan ad *Hebraicum* fuerit emendatus. Verisimile est, quod & alii observarunt, dissensum ortum esse ex confusione vocum *haadomi* & *haarami*, una litera in aliam permutata. Videsis *Lud. Capellum* in *Critica S.* l. 4. c. 5.
h Νέμων.] Ita cum *Interpp.* LXXII. ἀρχινομέα *pastorum præfectus* juxta textum *Hebraicum.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. Lib. II. c. 44.
i Τι τοιοῦτον] Illud τι ex *MSS.*
k Τῶν Ἑβραίων] Illud τῶν deest *Vat.*
l Γίτταν] Γίταν *Big.* & *Samb.* Γίτθαν *Hen.* & *Bosb.* Γὲθ è *Bibliis S.* habent *Zonaras* & *Epiphan.* Γαθ *Masoretis.*
m Διέφυγε] Ἔφυγε τὴν Π. ἧς Ἀγχοῦς, ἦτοι Ἀγχοῦς *Vat.* Rex ille juxta *S. Literas* & *Epiphanium* Ἀχις.
n Ἐβασίλευεν.] Ita *MSS.* ἐβασίλευσεν *Bas.* & *G.*
o Τοῦ βασιλέως οἰκετῶν,] Τοῦ negligit *Vat.*

p Τὸν κίνδυνον] Forte τῶν κινδύνων. COCC.
q Μανίαν τε] Sic *MSS.* in *Editis* μανίαν καὶ λ.
r Μανίας] Forte abundat. COCC.
s Παρὰ τῷ Γιττῶν βασιλεῖ] Τῶν Γιττῶν *Vat.* παρὰ τῷ τῶν Γιττῶν *Big.* & *Samb.*
t Γεγενῆσθαι τῆς νόσου.] Ita *MSS.* γενέσθαι in *Editis.*
v Προσδυσχεράνας] Eo modo in quinque *MSS.* προσδυσχεράνας, pro προσδεδυσχερακὼς, in *Editis.*
x Ἐκβαλεῖν] Ἐκβάλλειν *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν ἔξω *Vat.*
y Οὕτως ἐκ τῆς Γίττης,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐκεῖθεν.
z Ἀδυλλάμῃ πόλει] Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμη *Bas.* & *G.* Ἀδολλαμῇ *Vat.* Ἀδυλλάμῃ *Hen.* & *Bosb.* Ἀδολλάμη *Epiphan.* Ὀδολλὰμ *Zonaras* ex LXX.
a Ἀδελφοὺς δηλῶν] Ἀδελφοὺς αὐτοῦ *Vat.*
b Πάσης συγγενείας] Πάσης τῆς συγγ. *Hen.* & *Bosb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Iidem.* καὶ τῶν γε δὴ ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἐνδεία *Epiphan.*
c Ἐκείνῳ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliisque.*
d Ὡς τετρακόσιοι.] Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.*
e Προσγεγενημένης,] Προσγεγενημένης *Big.* γεγενημένης *Vat.*
f Τὴν αὐτοῦ χώραν] Τὴν ἑαυτοῦ χ. *Vat.*
g Καθ' αὐτὸν τέλος] Ita in quatuor *MSS.* (& *Cocc.*) καθ' αὑτὸν *Bas. G.* *Aliique.*
h Παρ' ὃν ἐτύγχανον] Παρ' ὅσον *Hen.* & *Bosb.*
i Δὲ] Lege δή. COCC.

h Sa-

dæ concedens illic habitaret, juſſis obſequitur: & in Sarin urbem ſe conferens ibidem commoratus eſt. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu eſſe viſum, in non mediocrem conjectus eſt metum & perturbationem: nam viri animi elati fortiſque non ignarus, magni aliquid ex ipſo oriturum eſſe ſuſpicatus eſt, quod certe luctum ſibi crearet & moleſtiam. atque ad ſe convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipſe erat, in collem ubi regiam habuit, ſedenſque in Arura (nam locus quidam erat ſic dictus) magna aulicorum multitudine cum ſtipante totoque ſatellitio, *ſic* eos affatur. "Equidem novi, viri populares, quod beneficentiæ meæ memineritis; utque agrorum aliquos dominos conſtituerim, fecerimque ut *alii* honores apud populum conſequantur & dignitatem. Vos igitur interrogo, num plura & his majora munera à Jeſſæi filio exſpectetis? nam compertum habeo univerſos ad eum incumbere, cum filius meus Jonathas & ipſe rebus illius ſtuduerit, vobiſque ei favere perſuaſerit. Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, quæque cum illo fœdera inierit: neque quod Jonathas quidem conſilio ſuo & auxilio ea promoverit, quæ contra me facere decretum eſt. veſtrum vero nemini curæ ſunt iſta, ſed quæ ſint conſequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuiſſet, alius quidem præſentium nemo quidquam reſpondit, Doëcus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; ſe vidiſſe Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, cumque quæ eventura eſſent ex eo vaticinante perſpecta habuiſſe, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuiſſe.

Saulus Achimelechum & ſacerdotes interfici jubet. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus igitur, cum pontificem ejuſque patriam omnem familiam accerſi juſſiſſet, "quid, inquiit, mali aut ingrati à me paſſus es qui Jeſſæi filium benigne exceperis, & cibaria quidem ei dederis & arma, regno meo inſidianti? & cur etiam ei de futuris ex oraculo pronunciaris? ſane non tibi ignotum erat, quod à me profugerit domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; ſed libere fatebatur ſe illa *ei* ſuppeditaſſe, non ut à Davide gratiam iniret ſed ab ipſo. "tibi enim hoſtem eſſe ne quidem ſciviſſe, ajebat, miniſtrum vero fideliſſimum, & quod hiſce majus, & generum jam tuum & neceſſitudine conjunctum. nam illis non inimicos impertire moris eſt hominibus, ſed quos maxime benevolentia & honore proſequuntur. pro eo autem non ſe nunc primum vaticinatum eſſe, ſed & ſæpius & alio in loco hoc feciſſe: cumque ſe diceret à te omni feſtinatione miſſum ad aliquid agendum, ſi nihil horum præbuiſſem quæ deſiderabat, tibi magis quam illi me iſta abnuere putabam. Quare non eſt, quod de me male ſentias, aut ob ea quæ nunc

τῆς ἰδίας φυλῆς ἂν αὐτῇ διάγειν, πείθεται. καὶ παραγενόμενος εἰς [k] Σάριν [l] πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμεινε. Σαοῦλος δὲ ἀκούσας ὅτι μετὰ πλήθους ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ᾽ εἰδὼς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν εὐτολμίαν, οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, [m] ὑφ᾽ οὗ κλαύσεσθαι πάντως καὶ πονήσειν ὑπενόησε. καὶ συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, πρὸς αὐτὸν ἐπὶ [o] τὸν [p] βουνὸν οὗ τὸ βασίλειον [q] εἶχε, καὶ καθίσας [r] ἐπ᾽ Ἀρούρης· τόπος δ᾽ ἦν τις [s] οὕτω προσαγορευόμενος· τιμαῖς πολιτικαῖς περὶ αὐτὸν οὔσης [t] τῆς τάξεως καὶ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ἐμόφυλοι, μεμνῆσθε [v] μὲν οἶδ᾽ ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγρῶν τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τῶν ἐν τῷ πλήθει καὶ τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνομαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας τούτων δωρεὰς καὶ πλείονας παρὰ τοῦ Ἰεσσαίου παιδὸς προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ [x] προσέθεσθε, τοῦ ἐμοῦ παιδὸς Ἰωνάθου αὐτοῦ τε οὕτως φρονήσαντος καὶ ὑμᾶς ταῦτα πείσαντος. οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς Δαυίδην αὐτῷ γεγενημένας· οὐδὲ ὅτι σύμβουλος μὲν καὶ συνεργὸς Ἰωνάθης ἐστὶ τῶν κατ᾽ ἐμοῦ συντεταγμένων. μέλει δ᾽ ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, ἀλλὰ τὸ ἀποβησόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόντων· Δώηκος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς ἴδοι τὸν Δαυίδην εἰς [y] Νωβὰν πόλιν πρὸς [z] Ἀχιμέλεχον ἐλθόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ᾽ αὐτοῦ προφητεύσαντος μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν [a] τοῦ Γολιάθου πρὸς οὓς ἐβούλετο μετ᾽ ἀσφαλείας προπεμφθῆναι.

ε΄. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ [b] τὴν συγγένειαν Σαοῦλος, "τί παθὼν, εἶπεν, ἐξ ἐμοῦ δεινὸν καὶ [c] ἄχαρι, τὸν Ἰεσσαίου παῖδα προσεδέξω, καὶ σιτίων μὲν αὐτῷ μετέδωκας καὶ ὅπλων, ὄντι τῆς [d] ἐμῆς βασιλείας ἐπιβούλῳ; τί γὰρ δὴ καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐχρημάτιζες; οὐ γὰρ δή σε φεύγων ἐμὲ καὶ μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ᾽ ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ᾽ ἄρνησιν ἐτράπη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μετὰ παρρησίας ταῦτα παρασχεῖν ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ᾽ αὐτῷ. "πολέμιον γὰρ [e] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, πιστὸν δ᾽ ἐν τοῖς μάλιστα [f] δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ τὸ τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. ταῦτα δ᾽ οὐκ ἐχθροῖς [g] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοῖς εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀρίστοις. προφητεῦσαι δ᾽ οὐ νῦν πρῶτον [h] αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσαντι δ᾽ ὑπὸ σοῦ πεμφθῆναι μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐπί τι πρᾶξιν, τὸ μηδὲν παρασχεῖν ὧν ἐπεζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ ἐκείνῳ περὶ αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ᾽ ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυίδην

"ἐγχει-

[k] Σάριν] Σάρην Big. Samb. & Gall. Σάριν πόλιν ἢτοι Σάρεχον Vat. in Epiphanii libris Sarin, Sarich, Sarimus, & Aret. non dubito quin legendum ſit. εἰς Ἀρὲθ, vel Ἀρέθην πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis jahar Hhareth. lenius Ἀρὲθ Euſebio. HUDS Conf. inf. Cap. 13. §. 10. SPANH. Narum ex ſylva Chareth. confer 1 Sam. 22. 5. REL.

[l] Πάλιν] Lege πόλιν, quod & interpres videtur legiſſe & in MSS. eſt. REL.

[m] Ὑφ᾽ οὗ κλαύσεσθαι] Ἐφ᾽ ᾧ κλ. π. καὶ συμπονήσειν ὑπ. Vat. HUDS. Forte ἀφ᾽ οὗ κλαύσεσθαι π. καὶ πονήσειν ὑπεν. COCC.

[n] Ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν,] Ita cum melioribus MSS. ἐξ ἧς αὐτὸς πρ. Baſ. ἐξ ἧς αὐτὸς πρ. Gen.

[o] Τὸν βουνὸν οὗ τὸ βασίλειον] Conf. ſup. Cap. VIII. §. 1. SPANH.

[p] Βουνὸν οὗ τὸ βασίλειον] Sic & LXX. Intt. ἐκάθητο ἐν τῷ βουνῷ, exiſtimantes בגבעה in textu Hebraico eſſe nomen appellativum.

[q] Εἶχε, καὶ καθίσας] Εἶχε Samb. & Big.

[r] Ἐπ᾽ Ἀρούρης] Septuaginta etiam ſenes poſuerunt ὑπὸ τὴν ἄρουραν pro thabbath haeſhel, i. e. in nemore juxta Hieronymum & Jonathanem interpretes. at in ſegete vertit Epiphanius.

[s] Οὕτω προσαγορευόμενος.] Illa οὕτω προσαγορευόμενος non agnoſcit Vat.

[t] Τῆς τάξεως] Articulum inſeruimus ex MSS.

[v] Μὲν οἶδ᾽] Εὖ οἶδ᾽ Vat.

[x] Προσέθεσθε,] Sic quinque MSS. & Vet. Interpr. προσετίθεσθε [illegible] Baſ. & G.

[y] Νωβὰν πόλιν] Ναβὰν, τὴν καὶ Νομβὰν πόλιν Vat. Vide Cap. XII. §. 1.

[z] Ἀχιμέλεχον] Al. Ἀβιμέλεχον. de quo ibidem.

[a] Τοῦ Γολιάθου] Articulus deeſt Vat.

[b] Τὴν συγγένειαν Σαοῦλος,] Τὴν γενεὰν MSS. Vet. Interpr. & Zon. atque ita mox inferius.

[c] Ἄχαρι,] Ἀχάριστον Vat.

[d] Ἐμῆς βασιλείας] Sic MSS. & Epiphan. in Editis deſideratur ἐμῆς.

[e] Σὸν οὐκ εἰδέναι,] Ita Samb. Vat. & Epiphan. σὸν deeſt in reliquis.

[f] Δοῦλον καὶ χιλίαρχον,] Δοῦλον Vat.

[g] Παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους,] Παρέχειν Vat.

[h] Αὐτῷ,] Αὐτῷ, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλοτε Big. Samb. & Vat.

i Τὸν

"ἐγχειρεῖν πρὸς ταῦτα τὴν τότε μοι δοκοῦσαν φιλαν-"θρωπίαν ἐπιστεύσας. φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ "χιλιάρχῳ παρεῖχον, οὐ πολεμίῳ.

ϛ'. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπειθε [i] τὸν Σαοῦλον· ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μηδ' [k] ἀληθεῖ πιστεύειν ἀπολογίᾳ. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [l] περιστᾶσιν αὐτὸν, μετὰ τῆς γενεᾶς ἀποκτεῖναι. μὴ θαρρούντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ παρακοῦσαι τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δωήκῳ προστάσσει τὸν φόνον. καὶ παραλαβὼν [m] ὁμοίως αὐτῷ πονηροὺς ἐκεῖνος ἀποκτείνει τὸν [n] Ἀχιμέλεχον, καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [o] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σαοῦλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [p] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, οὐ γυναικῶν, οὐ νηπίων, οὐδ' ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. διασώζεται δὲ παῖς εἷς Ἀχιμελέχου Ἀβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοιγε συνέβη, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [q] Ἠλεῖ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας [r] εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τοὺς ἐκγόνους.

ζ'. Σαοῦλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν οὕτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γενεὰν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ἐπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ἐπὶ γέρουσιν [s] αἰδῶ, καταβαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι [t] τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιούτους φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέσχε καὶ κατανοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις οὗ μέν εἰσιν ἰδιῶταί τινες καὶ ταπεινοὶ, [v] τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ἐπιεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ [x] τὴν πᾶσαν εὔνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τοῦ θείου πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ οὐ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλει ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετεκδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ [y] σκηνῇ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα δεῖ τῆς εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἔγγιστα τοῦ φθονεῖσθαι γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τόθ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν [z] δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [a] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [b] στέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [c] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ

"Davidem moliri audis, meam, ut tunc visa est, "humanitatem suspiceris. nam amico & genero "tuo & tribuno *eam* tribuebam, non hosti.

Doëcus regis mandata exsequitur. 1 Reg. c. 22.

6. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non persuasit: sed metus quidem usque eo valebat, ut justæ excusationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipsi circumdatis, ut eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, & magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro cædem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis *aliquot* sui similibus, Achimelechum ejusque cognationem omnem occidit. erant autem universi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem sacerdotum Nobam *sicarios* misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipsam *pari sævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex ista clade* servatus est. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suæ minatus progeniei interitum.

Querela Flavii de pravo hominum ingenio.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miseratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam sacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinaverat) fecit ut omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum privatam vitam agant, humilisque sint fortunæ, quia tum naturæ obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt & moderati, ac quod justum est unice persequuntur, & in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quæ in vita agunt homines intersit; & non solum opera cum fiant, sed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, & institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus est pietate & justitia, ut qui invidiæ proxime constituti sunt, & ob cogitata & facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui

i Τὸν Σαοῦλον·] Τὸν Σαοῦλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀληθεῖ πιστεύειν] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀληθῶς in *Editis*, *Aliisque*. ἀληθεῖ πιστεύειν ὁμιλίᾳ *Vat.* & dein κελεύει τ. ὁπ. περιστᾶσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι.

l Περιστᾶσιν αὐτὸν,] Περιστᾶσι *Big. Samb. Epiphan.* & *Zonaras.*

m Ὁμοίως αὐτῷ] Ita quatuor *MSS.* & *Epiphan.* ὁμοίους *Bas.* & *G.* haud male.

n Ἀχιμέλεχον,] Sic in *Bas. G. Vat.* & *Samb.* Ἀβιμέλεχον & mox Ἀβιμελέχου in *cæteris.*

o Πέντε κ. ὀγδοήκοντα] Numerum sacerdotum in *S. Literis Hebraicis* trecentis hic augent *Bas.* & *G.* ὡς πέντε κ. τριακόσιοι *Epiphanius*, *Zonarasque* & *Interpretes* LXXII. πεντακόσιοι κ. τριακόσιοι *Theodor.* ὡς πέντε κ. τριακόσιοι, πεντήκοντα κ. τριακόσιοι *Hen.* ὡς τετρακόσιοι κ. τριάκοντα *Bush.* ἦσαν δ' οἱ πάντες πέντε κ. ὀγδοήκοντα *Vat.* hic loci. Verum infra (p. 347. §. 7.) cum *Flavio* trecentos (numero rotundo) Achimelechi causa dicit periisse.

p Νωβᾶν,] In *MSS.* varie, Νομβᾶ, & Νομβᾶν & Νοββάν. Vide p. 342. v. ultimo.

q Ἠλεῖ,] In libris omnibus Ἠλὶ aut Ἠλεί. rectius, ut puto, Ἠλί aut Ἡλεί.

r Εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι] Εἶπε γὰρ διαφθ. *Vat.*

s Αἰδῶ,] Ita *Big. Samb.* & *Vett. Grammatici.* αἰδοῦ *Bas. G. Aliique* cum *usu.*

t Τὸ θεῖον ἐπελέξατο,] Hinc aliquis efficeret, Josephum credidisse hanc urbem unam fuisse ex illis, quas Deus sacerdotibus assignaret. Verum inter illas Nob non recensetur in sacris literis. Et quia prophetis illam a Deo destinatam æque ac sacerdotibus scribit, & clarum est nullas urbes prophetis datas fuisse, quemadmodum Levitis & Sacerdotibus, intelligi debet, providentiam Divinam hanc esse id temporis sedem multorum sacerdotum & prophetarum voluisse. REL.

v Τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι] Τῷ μὴ δύνασθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσι κ. ὅσα δύνανται κ. θέλουσιν, ἐπιεικεῖς *Vat.*

x Τὴν πᾶσαν εὔνοιαν] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τὴν εὔνοιάν τε κ. πᾶσαν.

y Σκηνῇ προσωπεῖα] Aut σκηνῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

z Δεδιότος,] Οὐ δεδιότος *Vat.*

a Μισήσωσι θελήσαντες,] Μισήσωσιν ἐθελήσαντες *Big.* & *Samb.*

b Στέρξωσιν ἀλόγως·] Ita ex præcedentibus cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* στέρξωσιν.

c Ἀληθῆ,] Sic *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Editis*, *Aliisque*, τοῖς ἀνθρώποις κ. ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro κ. τοῖς ἀνθρώποις ἀρεστὰ κ. τῷ Θεῷ δοκοῦσι.

qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illustrem evexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed & propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut sint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias & delationes absque ullo examine *receptas*; neque in quos sævire oportet *animadvertunt*, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisæ filius, qui primus, postquam desiit optimatium status & reginimis sub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes & prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in se fuit *Dei* fanum in solitudinem à sacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum superesse passus fuerit, ut alii post illos suscitarentur.

μελλόντων λόγος αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [d] μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [e] καὶ προαγαγόντες εἰς ἐπιφάνειαν, οὐ ταύτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν, ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐτῶν [f] ἀπιθάνοις. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ [g] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δύνανται. τοῦτο Σαοῦλος ἡμῖν ὁ [h] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτος [i] μετὰ τὴν [k] ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν δ' αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ [l] ναὸν σπουδάσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καταστῆσαι· τοσούτους μὲν ἀνελών, μεῖναι δ' ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ [m] καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

Abiatharus, è cæde elapsus, Davidem adit. 1 Reg. c. 22.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conservari potuit ex stirpe sacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem cursu consequutus, suorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret ut hæc illis acciderent: tum itaque ei *tum* incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

η'. Ὁ δ' Ἀβιάθαρος ὁ τοῦ Ἀχιμελέχου παῖς, [n] ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαούλου φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τὴν τῶν οἰκείων αὐτοῦ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [o] περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηκον· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθήσεσθαι [p] πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὑτὸν ᾐτιᾶτο. μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [q] λησόμενον οὕτως, ἠξίου.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samuelis & Nabalis.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Δαυίδης τὸν Σαοῦλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, οὐ διεχρήσατο· καὶ περὶ τῆς Σαμουήλου τελευτῆς καὶ Ναβάλου.

Davides, Cillanis opem ferens, cædit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1 Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque devastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum

Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους ἐμβεβληκότας εἰς τὴν [r] Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατιώτην ἐπ' αὐτούς, [s] εἰ ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ προφήτου πυθόμενος ἐπιτρέπει νίκην. τοῦ δὲ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ παραμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως οὗ τὰς [t] ἅλωνας καὶ τὸν καρπὸν [v] συνεῖλον ἀδεῶς. Σαούλῳ [x] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πάντων, εἴς τε τὰς τῶν ἄλλων ἀκοάς, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [y] συμβὰν καὶ τὸν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σαοῦλος ἀκούσας ἐν [z] Κίλλᾳ τὸν Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ὑποτέθεικεν αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ [a] συνηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ προσέταξεν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυίδην ἀποκτεῖναι· τοῦτο δ' αἰσθόμενος ὁ Δαυί-

d Μὲν τοὺς πολλὰ] Eo modo Big. Samb. & Epiphan. μὲν τὰ πολλὰ ταλαιπωρήσαντες Vat. in Editis, Alüsque μὲν πολλὰ ταλαιπωρήσαντας.

e Καὶ προαγαγόντες] Ita Samb. Vat. & Epiphan. in cæteris καὶ προαγ.

f Ἀπιθάνοις.] Sic cum Samb. (Coll. Voss.) Vat. & Epiphan. in reliquis ἀπιθάνως κολάζουσιν, οὐκ ἐπ' ἔργ.

g Τοῦτο παθεῖν,] Ταῦτα Vat.

h Κίσου παῖς,] Ita (ut supra, p. 319 in principio) edere visum est. Κισαίου, aut Κισαίου hic loci habent Codices Josephi.

i Μετὰ τὴν] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta Epiphanium.

k Ἀριστοκρατίαν] At Θεοκρατία fuit, sed speciem externam habebat ἀριστοκρατίας ob Synedrium & Judices, penes quos summa rei esse videbatur. REL.

l Ναὸν σπουδάσας ἱερέων] Θεοῦ pro ναοῦ legisse videtur Epiphan. HUDS. Tabernaculum, quod aliquo modo templum dici Dei poterat. REL.

m Καὶ μετ'] Coll. Big. & Voss. ναὸν.

n Ὁ μόνος διασωθῆναι] Ὃς μόνος Vat.

o Περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα,] Περὶ αὐτοῦ Vat.

p Πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα] Παρ' αὐτοῦ Vat. & mox τὸ ante μένειν præterit.

q Λησόμενον οὕτως,] Alii sic distinguunt, λησόμενον, οὕτως ἠξίου.

r Κιλλανῶν] Ita Bas. G. Vat. & Big. Κιλανῶν Samb. Κελανῶν Hen. & Busb. Κειλανῶν Epiphan. omnes ex Ceila Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανοῖς, mox infra.

s Εἰ ὁ Θεὸς] Τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ προφήτου πυθόμενος εἰ ἐπιτρέπει Vat.

t Ἅλωνας] Ἅλωνας· vid. lib. xx. c. 7. §. 8. Ἅλωνα aream LXX. Gen. L. 10. SPANH.

v Συνεῖλον] Forte συνεῖλεν. COCC.

x Δὲ τῷ βασιλεῖ] Illud δὲ non agnoscunt Vat. Big. Samb. & Epiphan.

y Συμβὰν] Hic mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide H. Steph. de Dial. Attic. p. 30. & p. 131.

z Κίλλᾳ] Al. Κιλλᾷ & Κειλᾷ. juxta Eusebium Κειλά.

a Συνηνάγκασεν] Συνηνάγκασεν αὐτὸν Vat.

Δαυίδης, καὶ μαθὼν παρὰ [b] τοῦ Θεοῦ, ὅτι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλῖται ἐκδώσουσι τῷ Σαούλῳ, παραλαβὼν τοὺς [c] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [d] Ἐγγεδαὶν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφευγότα παρὰ τῶν Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἰς τινα τόπον [e] Καινὴν καλουμένην τῆς [f] Ζιφήνης παραγίνεται· εἰς ὃν Ἰωνάθης ὁ τοῦ Σαούλου παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ κατασπασάμενος, θαρρεῖν τε καὶ χρηστὰς περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν Ἑβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν δὲ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπαντᾶν πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [g] ποιησάμενος τῆς εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο [h] αὑτῷ παραβάντι τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μικρὰ τῶν φροντίδων καὶ τοῦ δέους [i] ἐπικουφίσας· αὐτὸς δὲ πρὸς αὑτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [k] Ζιφηνοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύουσιν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν [l] ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφήνης [m] στενῶν, οὐκ εἶναι [n] φυγεῖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπῄνεσεν αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑποσχόμενος αὐτοὺς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν θήραν καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου προῆγον τὸν βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τῷ μηνῦσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παραγαγεῖν αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [o] φανερωτέραν καταστῆσαι. διήμαρτον δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν [p] κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ τοιοῦτο ἐμφανίσαι τῷ Σαούλῳ [q] φιλοτιμίας, διὰ δὲ κολακείαν καὶ [r] κέρδους προσδοκίαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ἐπὶ θανάτῳ, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [s] διέβαλλον, καὶ παραδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφηνῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ στενὰ τῆς [t] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ἐπὶ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [v] Μάωνος ἐρήμῳ.

γ. Ὥρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνην διώκειν Σαοῦλος. κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [x] ἀντιπερισπάσαντες δὲ τὸν Σαοῦλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντα ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ἐπὶ τὴν [y] τῶν Ἑβραίων ἐστρατευκέναι χώραν ἀγγελθέντες. ἐπὶ γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμύνασθαι κρίνας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸν ἴδιον σπουδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

captumque interimerent. At Davides cum hæc intellexisset, & à Deo didicisset, Cillitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, urbe egressus est in solitudinem supra Engedain, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Ripheni venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum convenisset & salutasset, cum hortabatur bono animo esse, & de futuris bene sperare, malisque nequaquam e deterre præsentibus. nam & regnaturum esse, & Hebræorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero ejusmodi solere non nisi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum jurasset, quoad viveret, fidem inter ipsos & benevolentiam conservaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine levatum: ipse vero domum se recipit. At Ripheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicaverant; brevique se illis benevolentiæ ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Davidem perquirerent & solitudinem perlustrarent: dato hoc illis responso, se *continuo* secuturum esse. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando benevolentiam suam patefacere, sed & magis adhuc cum illius in potestatem redigendo. At iniquo & maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum adituri essent discrimen, si non adeo contendissent suum erga Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio & spe lucelli à rege *consequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæsitum, & qui latere poterat, insimulabant, & regi dedituros esse pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis adventus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

3. Eo autem Saulus properavit, ad *Davidem* persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis evaserat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à persequutione Davidis, cum in eo jam esset ut illum caperet, alio avocarunt Palæstini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incursionem fecisse. in eos enim, suapte natura *Hebræis* infestos, se retrorsum convertit; illorum injurias propulsare magis è re sua esse arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere.

4. At-

Jonathas it [illegible] *dem, à ad Ziphenos moratum. 1 Reg. c. 23.*

Ripheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 Reg. 23.

Saulum à Davide persequendo revocat Palæstinorum incursio. 1 Regum c. 23.

b Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

c Τετρακοσίους.] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους scribi debet.

d Ἐγγεδαὶν λεγομένης.] Ἐγγελάιν *Bas. G. Samb.* Ἐγγαλαὶν *Big.* Ἐγγέλω *Vat.* & forsan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ sæpe commutari soleant, rescripsi Ἐγγεδαΐν.

e Καινὴν καλουμένην] Ita *Bas. G* & *Epiphan.* Κοίλην prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noster *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 23. 15.) *bahadesa* ἐν τῇ καινῇ pro *bahoresa*, *in sylva.*

f Ζιφήνης παραγίνεται] Aut Ζιφώνης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.*

g Ποιησάμενος] Ποιησάμενοι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

h αὑτῷ παραβάντι] Vocem αὑτῷ inseruimus ex *MSS.*

i Ἐπικουφίσας·] Ἐπικουφίσας αὐτόν. ὁ δὲ *Vat.*

k Ζιφηνοὶ,] Ita in *Excusis* & plerisque *MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφινοὶ in *aliis.*

l Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι.] Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.*

m Στενῶν.] Στενωπῶν *Vat.*

n Φυγεῖν] Aut φυγὴν cum *Samb.* & *Big.*

o Φανερωτέραν καταστῆσαι.] Φανερὰν καταστῆσαι *Big. Vat.* & *Samb.* Φανερώτερον καταστῆσαι juxta *Epiphanium.*

p Κινδυνεύειν ἔμελλον] Κινδυνεύσειν *Vat.*

q Φιλοτιμίας,] Φιλοτιμίας abest à *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat.* & versione *Epiphanii*: nulla injuria.

r Κέρδους προσδοκίαν] Κέρδους ἐλπίσιν τε καὶ προσδοκίαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* juxta *Epiphanium* διὰ δὲ κολακείαν τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ δίκην ζητ.

s Διέβαλλον,] Διέβαλον *Samb.* & *Vat.*

t Ἐκείνων χώρας.] Βαρίνης (?) ex *Vet. Interpr.*

v Μάωνος ἐρήμῳ.] Ita cum *Epiphanio.* Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὼν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σίμωνος (?). lusu Scribarum. HUDS. Μάωνος scriptum oportuit. 1 Sam. 23. 10. REL.

x Ἀντιπερισπάσαντες δὲ] Ἀντιπερισπάσαντες *Hen.* & *Bas.*

y Τῶν Ἑβραίων] Τῶν deest *Vat.*

Saulus in speluncam incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 Regum c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter spem liberatus, ad agri Engedini angustias se recipit. Palæstinis autem expulsis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille vero, assumptis tribus armatorum millibus *ex omni Israëlitarum numero* selectis, ad eum contendebat. Cumque non longe à locis *illis* abesset, prope viam conspicit speluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque stimulatus ad requisita naturæ solus in eam intravit. Conspectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoque qui viderat eum dicente, jam adesse tempus ulciscendi inimicum à Deo oblatum, suadenteque ut Saulo caput amputaret, ad sese è vita erratica & ærumnis expediendum, surgens abscidit quidem laciniam solummodo vestis quam gerebat: statim vero pœnitudine ductus injustum facinus esse dicebat dominum suum occidere, eumve qui ad regiam dignitatem à Deo provectus est. nam si ille in nos malignus, haud fas est ut par illi referam. Cum autem Saulus è spelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obsecrans ut *ipsum* audire vellet. Cumque rex respexisset, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, "non oportet, ô "rex, ut, improbis vanasque calumnias confingentibus aurem admovens, illis quidem fidem habere digneris, tibi vero amicissimos in suspicionem vocari patiaris: sed potius ex rebus ipsis spectari debet, ut quisque in te animo sit affectus. nam calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujusque* benevolentia clare elucescit. Et quidem verba comparata sunt ut utriusque, veri & falsi, speciem præ se ferant: facta vero nudum animum conspiciendum sistunt. Ex his itaque mihi credendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum pergis animam meam persequi, & nihil die noctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vitamque adimas: quod *summa* iniquitate moliris. Qui fit ut tanto in errore de me verseris, quasi occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non sis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimici, necem expetens, qui, cum hodie semet vindicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pepercit, neque illa usus est opportunitate, quam, si tibi ad mei perniciem contigisset, è manibus elabi non sivisses? quando enim vestis tuæ laciniam præcidebam, potui & tunc caput amputasse". pannoque simul prolato verbis fidem adstruit. "sed ego, inquit, à justa quidem vindicta abstinui: tu vero non erubescis odio me injusto prosequi. Hanc causam Deus suscipiat, moresque nostros redarguat". Saulus autem, modo incre-

Davidis cum Saulo expostulatio 1 Reg. c. 24.

δ΄. Καὶ Δαυίδης μὲν οὕτως, ἐκ παραλόγου τὸν κίνδυνον διαφυγὼν, εἰς τὰ στενὰ τῆς [a] Ἐγγεδηνῆς ἀφικνεῖται. Σαούλῳ δὲ, ἐκβαλόντι τοὺς Παλαιστίνους, ἧκον ἀπαγγέλλοντές τινες τὸν Δαυίδην ἐν τοῖς [a] Ἐγγεδηνοῖς διατρίβειν ὅροις. λαβὼν δὲ τρισχιλίους [b] ὁπλίτας ἐπιλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γενόμενος οὐ πόρρω τῶν τόπων, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν σπήλαιον βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ καὶ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπειγόμενος οὖν [c] ὑπὸ τῆς κατὰ φύσιν, εἴσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεαθεὶς δὲ [d] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδου· καὶ φράσαντος τοῦ θεασαμένου πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ καιρὸν ἔχειν ἀμύνης, καὶ συμβουλεύοντος τοῦ Σαούλου ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τῆς πολλῆς [e] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ ταλαιπωρίας, ἀναστὰς ἀποτέμνει [f] μὲν τὴν πτέρυγα τοῦ ἱματίου [g] μόνον οὗ ὁ Σαῦλος [h] ἀμπείχετο. μετανοήσας δὲ εὐθὺς, οὐ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [i] αὐτοῦ δεσπότην, οὐδὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰρ εἰ πονηρὸς οὗτος εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ Σαούλου τὸ σπήλαιον ἐκλιπόντος, [k] προσελθὼν ὁ Δαυίδης [l] ἀνέκραγεν, ἀκοῦσαι Σαῦλον ἀξιῶν. ἐπιστραφέντος δὲ τοῦ βασιλέως, [m] προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καί φησιν, "οὐ [n] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδεῖς "πλάττουσι διαβολὰς παρέχοντα [o] δεῖ τὰς ἀκοὰς, χαρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τοὺς δὲ φιλτάτους δι' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν τὴν ἁπάντων διάθεσιν. διαβολὴ μὲν γὰρ ἀπατᾷ, σαφὴς δὲ ἀπόδειξις εὐνοίας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος μὲν [p] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ ψευδής· τὰ δὲ ἔργα γυμνὴν [q] ὑπ' ὄψιν τὴν διάνοιαν τίθησι. τοίνυν ἐκ τούτων [r] καλῶς ἔχειν [s] με πρὸς σὲ καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κατηγοροῦσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [t] ἐβαλόμην, μήτε δυνατὴ γενέσθαι, προσθέμενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, καὶ μηδὲν μεθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν διὰ φροντίδος [v] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ἣν ἀδίκως μεταπορεύῃ. πῶς γὰρ ψευδῆ περὶ ἐμοῦ δόξαν εἴληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀσεβεῖς [x] εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμωρῆσαι δυνάμενον καὶ παρὰ σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ θελήσαντα, μηδὲ [y] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἰ σοὶ κατ' ἐμοῦ περιέπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, διαχρήσασθαι [z] ποθῶν νομίζων πολέμιον; ὅτε γάρ σου τὴν πτέρυγα τοῦ ἱματίου ἀπέτεμον, τότε σου [a] καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην". ἐπιδείξας δὲ τὸ ῥάκος ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεσχόμην δικαίας ἀμύνης, φησί· σὺ δὲ [b] μῖσος ἄδικον οὐκ αἰδῇ κατ' ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσειε, καὶ τὸν ἑκατέρου τρόπον ἡμῶν ἐλέγξειε". Σαῦλος δὲ ἐπὶ τῷ παρα-δό-

z Ἐγγεδηνῆς ἀφικνεῖται.] Ita malui ab *Engedi* Hebraico. Ἐγγαδηνῆς in *Editis* & tribus *MSS.* Ἐγγαδαῖς *Hen.* & *Bosb.* Ἐγγαδαῖς ὅρεσι Ἐγγαδὶ *Vat.*

a Ἐγγεδηνοῖς,] Similiter ac supra v. 33. variant *libri*, nisi quod Ἐγγαδηνοῖς habeat *Vat.* HUDS. Conf. lib. IX. c. 1. §. 2. SPANH.

b Ὁπλίτας ἐπιλέκτους] Ὁπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο *Vat.*

c Ὑπὸ τῆς κατὰ φύσιν,] Ita in *Editis*. verum ὑπὸ τῆς habemus in quinque *MSS.* & *Vat. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi necessitate urgeretur.*

d Ὑφ' ἑνὸς] Ὑπὸ τινὸς *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπὸ τὸν Δαυίδην *Vat.*

e Ἄλης αὐτὸν] Ἄλης *Samb.* ut *Etymon.* suadet. καὶ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.*

f Μὲν τὴν πτέρυγα] Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.*

g Μόνον οὗ ὁ Σαῦλος] Ita *Samb.* & *Big.* μόνον ὁ (aut ὃ) Σαῦλος *Bas.* & *G.* μόνον οὗ Σαῦλος *Vat.*

h Ἀμπείχετο.] Ἠμπείχετο *Big.* & *Gall.*

i Αὐτοῦ δεσπότην,] *Al.* αὐτοῦ & ἑαυτοῦ.

k Προσελθὼν ὁ Δαυίδης] Προελθὼν *Hen. Bosb. Vat.* & *Zonar.*

l Ἀνέκραγεν,] Ἐκραξεν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* & mox τὸν Σαῦλον.

m Προσκυνεῖται αὐτὸν] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen.* & *Bosb.*

n Πονηροῖς,] Πονηρας juxta *Epiphan.*

o Δεῖ τὰς ἀκοὰς,] Δεῖ τὰ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* & mox παρέχοντα *Bosb.* & *Hen.*

p Ἐπ' ἀμφότερα] Ἐπ' ἀμφότερον ἀληθής τε καὶ ψευδὴς *Vat.*

q Ὑπ' ὄψιν] Ἐπ' ὄψιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Καλῶς ἔχειν] Καλῶς ἔχειν με πρ. *Vat.*

s Με πρὸς σὲ] *Coll. Big.* & *Voss.* σὲ πρὸς σέ.

t Ἐβαλόμην] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐνεβαλόμην.

v Ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν] Ἢ τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in sex *MSS.* ἢ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.*

x Εἰς τὸν Θεὸν,] Voculam εἰς inseruimus ex *MSS.*

y Τῷ καιρῷ χρησάμενον,] Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἰ σοι *Vat.*

z Ποθῶν νομίζων πολέμιον;] Ποθῶν καὶ νομίζων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

a Καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην.] Illud καὶ ex iisdem & *Epiphan.*

b Μῖσος ἄδικον] Μῖσος ἄδικον κατ' ἐμοῦ φέρειν *Vat.*

δεξάμενος τῆς σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τὴν τοῦ νεανίσκου μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγεὶς, ἀνῴμωξε. τὸ δ᾽ αὐτὸ κἀκείνου ποιήσαντος, αὐτὸν εἶναι δίκαιον οἰμώζειν ἀπεκρίνατο. "σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγονας, ἐγὼ δὲ σοὶ συμφορῶν. ἐπεδείξω δὲ [c] καὶ σήμερον τὴν ἀρχαίων ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνην· οἳ τοὺς ἐχθροὺς, ἐν ἐρημίᾳ [d] λαβόντες, σώζειν [e] παρήγγελλον. πέπεισμαι δὲ νῦν ὅτι σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάττει, καὶ περιμένει σε τὸ πάντων τῶν Ἑβραίων κράτος. δὸς δή μοι πίστεις ἐνόρκους, μή μου τὸ γένος [f] ἐξαφανίσειν, μηδ᾽ ἐμοὶ μνησικακοῦντα τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξαπολέσειν· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν οἶκον". ὀμόσας δὲ, καθὼς [g] ἠξίωσε, Δαυίδης, Σαοῦλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [h] Μασθηρῶν ἀνέβη στενήν.

ε΄. Ἀποθνήσκει δὲ [i] κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Σαμουῆλος ὁ προφήτης, ἀνὴρ οὐ τῆς τυχούσης [k] ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [l] ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τὸ πένθος, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἤγαγε· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτουσι [m] δ᾽ αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [n] Ῥαμαθᾶ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [o] οὐ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ᾽ ἀλλοτρίᾳ τελευτῇ, [p] ὡς εἰς οἰκεῖον δ᾽ ἕκαστος [q] πενθῶν. ἐγένετο δ᾽ ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ προέστη τοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν Ἠλεὶ τοῦ ἀρχιερέως τελευτὴν, μόνος μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαούλου τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουῆλον [r] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς΄. Ἦν δέ τις τῶν Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [s] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμματος. τρισχιλίων μὲν γὰρ [t] αὐτῷ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ᾽ αἰγῶν. ταῦτα Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [v] παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ τοῦ δύνασθαι λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ᾽ ἁπάντων ἐπάνω τίθεσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρὸς ἀσεβὲς τοῦ Θεοῦ. ταῦτα δ᾽ ἐδίδασκεν αὐτοὺς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίζεσθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίῳ τῆς προνοίας. ἦν δὲ [x] Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, [y] ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [z] γυναικὸς δ᾽ ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος σπουδαίας λελογχώς. πρὸς οὖν τὸν Νάβαλον τοῦτον, καθ᾽ ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τῶν σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [a] συνεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ᾽ ἔτη πολλά. μεταδοῦναι δὲ ἐξ ὧν δυνατός ἐστιν αὐτῷ [b] παρεκάλει, μαθόντα παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τῶν ποιμνίων γεγόναμεν, πολὺν ἐν τῇ ἐρη-

dibili se servatum esse demiratus, ejusque modestia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum fecisset Davides, rex justius esse se ingemiscere respondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum causa "extitisti, ipse vero tibi calamitatum *auctor*: ho"die etiam ostendisti priscorum in te vigere justi"tiam, qui inimicos in solitudine captos servan"dos esse edixerunt. Itaque nunc persuasum ha"beo, regnum tibi à Deo adservari, tibique ces"surum esse Hebræorum omnium imperium. qua"re jurejurando mihi fidem facias, te genus meum "non esse deleturum, neque injuriarum memorem "exitio daturum liberos meos: sed domum meam "custoditurum esse & servaturum". Cum autem in hæc, prout *rex* postulaverat, jurasset Davides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Mattheron ascendit.

Moritur Samuelus, 1 Reg. c. 25.

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita decessit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem assequutus. Illud enim & virtutis ipsius & populi erga ipsum benevolentiæ indicium erat, quod cum diu luxerint & lamentarint, atque sepulturam ejus solennesque exsequias certatim & magno studio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria sua, multisque diebus cum defleverunt, non quasi in publico mœrore ex morte alieni; sed quasi privatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad justitiam & bonitatem; propterea que Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelum spectant, hunc finem habuerunt.

Davides commeatum petit à Nabalo, sed frustra. 1 Reg. c. 25.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* jussit suis curare ut hæc integra salvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adversum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At e *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat & *agresti* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam instituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonsuram faciebat, cum Davides decem viros è suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obsecrabat, ut sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à pastoribus factus, quod longo jam tempore in solitudine versati, nulla eos injuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes

c Καὶ σήμερον] Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τὴν ἀρχαίων δικαίων ἔχ. alius vero τὴν ἀρχαίων ἔχ.
d Λαβόντας,] Λαβόντες *Big. Samb.* & *Vat.*
e Παρήγγελλον.] Ita ex iisdem *MSS.* παρήγγελλε *Baf.* & *G.*
f Ἐξαφανίσειν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* nisi quod ἐξαλείψειν habeat pro ἐξαπολέσειν. in *Editis* διαφθαρῆναι, μηδὲ μοι μν. τοὺς ἐκγ. ἀπολέσαι.
g Ἠξίωσε,] Eo modo in *MSS.* ἠξίωσε in *Editis*.
h Μασθηρῶν ἀνέβη] Μασθηρῶν ἤτοι Μαστηρῶν in *Cod. Vat.* Suspicor *Flavium* scripsisse Μασσηρὼθ aut Μασσηφὰθ, à quo non longe recedit Μασσηφὰθ Codicis *Alexandrini* τῶν ό. HUDS. LXX. εἰς τὴν Μεσσαρὰ στενήν. Hebr. המצודה COCC. Μασθηρῶν ἀνέβη στενὴν habet Ed. Basil. Omissa autem hæc sunt ab Interprete, non à Rufino: *abscessit in angustias Massphæ.* SPANH.
i Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν] Ita in sex *MSS.* in *Editis* κατ᾽ αὐτὸν καιρόν.
k Ἀπολαύων παρὰ] Aut ἀπολαύσας cum *MSS.* & *Vet. Interpr.*
l Ἐνεφάνισε γὰρ] Aut ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Big.* (*Corr.*) *Samb.* & *Vat.* ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρ. *Baf.* & *G.*
m Δ᾽ αὐτὸν] Ita cum *Epiphanio.* γὰρ *Samb.* καὶ *Aliis.*
n Ῥαμαθᾶ,] Ἀρμαθᾶ ἤτοι Ἀρίμαθα *Vat.* HUDS. Conf. sup. Cap. VII. §. 4. SPANH.
o Οὐ κοινὸν] Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
p Ὡς εἰς οἰκεῖον δ᾽] Ὡς εἰς οἰκεῖον δ᾽ ἕκαστος ἴδιον παθὼν *Big.* & *Samb.* ὡς οἰκεῖον δ᾽ ἕκαστος ἴδιον παθὼν *Vat.*
q Πενθῶν.] Ita cum *Epiphanio.* in *Editis*, *Aliisque* παθών.
r Τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν] Τοῦτο πέρας *Big. Samb.* & *Vat.*
s Ἐμμᾶ] Ita *Samb.* Ἐμμὰ *Baf. G. Big.* Αἰμᾶν *Vat.* Ἀμὰν juxta *Epiphanium.* Μαὼν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὼν in *Aliis*, & *Hieronymo.* Forsan scripserit *Josephus* Ἀμὰν aut Ἐμμαὼν.
t Αὐτῷ] Forte αὐτοῦ. COCC.
v Παρήγγελλε] Παρήγγειλε *Hen.* παρήγγελλε *Bach.*
x Νάβαλος,] Νάβαλος Ed. Basil. SPANH.
y Ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον.] Habens vitam detestabilem *Rufinus.* SPANH.
z Γυναικὸς δ᾽ ἀγαθῆς] Illud δὲ inserui è *Cod. Vat.*
a Συνεύχεται] Εὔχεται *Hen.* & *Bach.*
b Παρεκάλει,] Παρακαλεῖ *Vat.*

ε Μ.

ftodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, miſſis *aliquot de ſuis* ad maritum ejus, ne quod æquum "quidem eſſet impetrârit, ſed è contra gravibus "conviciis appetitus fuerit, cum *tamen* ipſis in gregum cura & cuſtodia ſe quammaxime benignum "præſtiterit, hoc autem domino in damnum ceſſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mihi, inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age, "qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano ſanguine manus polluas. nam ille ipſe, ſi incontaminatus *à cæde* permanſeris, ab iis qui *in te* maligni ſunt pœnas exiget. Mala enim quæ Nabalum manent, illa in inimicorum tuorum capita "recident. At mihi benignus ſis *obſecro*, & iſta à "me accipere digneris; atque iram & indignationem qua in maritum ejuſque domum commoveris, mei in honorem remittas. Te enim decet "manſuetudini conſueſcere & humanitati; præſertim cum ſis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus ſane propitius te, ô mulier, ad nos hodie adduxit: alioqui craſtina tibi "non illuxiſſet dies, cum juraverim hac ipſa nocte everſum ire Nabali domum, veſtrumque neminem ſuperſtitem relicturum ex familia hominis maligni & in me meoſque ſumme ingrati. "jam vero, tui curam gerente Deo, mature mihi "obviam facta es, ut iram meam delinires. Sed "Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc "eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui enim "ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

μων διατρίβοντες ἤδη χρόνον· c μετανοήσει δ' οὐδὲν Δαυίδῃ παρασχόμενος. ταῦτα δὲ τῶν πεμφθέντων διακονησάντων πρὸς τὸν Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τὸν υἱὸν ἤκουσεν Ἰεσσαίου, νῦν ἄρα, εἶπε, d μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς οἱ δραπέται καὶ σεμνύνονται, e τοὺς δεσπότας f καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φρασάντων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ἐπὶ τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὀμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὴν κτῆσιν g ὅλην ἀφανιεῖν. οὐ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάριστος εἰς αὐτοὺς, μηδὲν ἀποδοὺς πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν h κεχρημένοις· ἀλλ' ὅτι καὶ προσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν i ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.

ζ'. Δούλου δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τοῦ Ναβάλου, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' ἐκείνου, κατειπόντος, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης αὐτῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ "καὶ προσυβρισθείη βλασφημίαις δειναῖς, πάσῃ περὶ "αὐτοὺς προνοίᾳ καὶ φυλακῇ τῶν ποιμνίων κεχρημένος, "γεγονέναι δὲ τοῦτο k ἐπὶ τῷ κακῷ τῷ τοῦ δεσπότου". καὶ ταῦτ' ἐκείνου φράσαντος, l Ἀβιγαία, προσηγορεῖτο γὰρ οὕτως, m ἐπισάξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰποῦσα τἀνδρὶ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναίσθητος ἦν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. n καταβαινούσῃ δὲ τὰ στενὰ τοῦ ὄρους ἀπήντησε Δαυίδης, o μετὰ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπήδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον p προσεκύνει, καὶ τῶν μὲν Ναβάλου λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· οὐ γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. q Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ "χάριν ἔχε, κωλύοντί σε μιανθῆναι ἀνθρωπίνῳ αἵ"ματι. μένοντα γάρ σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκ"δικήσει παρὰ τῶν πονηρῶν. ἃ γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νά"βαλον, ταῦτα καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν σου κεφαλαῖς "r συμπεσεῖ. γενοῦ δ' εὐμενής μοι, κρίνας s ἀξίαν "τοῦ παρ' ἐμοῦ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν "ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸν ἄνδρα μου t καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς "τὴν ἐμὴν τιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ φι"λανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ"ειν". ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλὰ σὲ, φη"σὶν, ὦ γύναι, Θεὸς εὐμενὴς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμε"ρον· οὐ γὰρ ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ "τὸν οἶκον τὸν Ναβάλου διὰ τῆσδε τῆς νυκτὸς ὀμόσαντος "ἀπολέσαι, καὶ μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπὸ ἀνδρὸς "πονηροῦ καὶ ἀχαρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἑταίρους v γε"νομένου. νῦν δὲ φθάσασα προέλαβες x καταμειλίξασθαί "μου τὸν θυμὸν, κηδομένου σου τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος "μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν διὰ σὲ τῆς τιμωρίας, οὐ φεύ"ξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, λα"βὼν αἰτίαν ἄλλην.

η'. Ταῦτ'

c Μετανοήσει] Μεταμελήσει Big. Samb. & Vat. Attice. mox παρεχόμενος Vat.

d Μεγαλοφρονοῦσιν] Μεγαλοφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοῖς eodem ſenſu Big. & Samb. μεγαφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς Vat.

e Τοὺς δεσπότας] Οἱ τοὺς δεσπ. Vat.

f Καταλιπόντες.] Ita MSS. καταλείποντες & mox καταλείπων in Editis, Aliiſque.

g Ὅλην ἀφανιεῖν.] Vox ὅλην deeſt Vat. mox ἀφανιεῖν legunt Hen. & Busb.

h Κεχρημένοις] Coll. Voſſ. & Big. κεχρημένους.

i Ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.] Παρ' αὐτῶν Vat.

k Ἐπὶ τῷ κακῷ] Ἐπὶ τῷ κακῷ δεσπότου Vat.

l Ἀβιγαία,] Ita quidem Codices Joſephi Gr. nec aliter LXXII. Ἀβιγαίλ juxta Epiphanium ab origine Abigail.

m Ἐπισάξασα τοὺς ὄνους,] Sic Baſ. G. & Vat. Alii ἐπισκευάσασα Big. (Coll. Voſſ.) Samb. & Gall. ἐπισάξασα τοὺς ὄνους Hen. & Busb. ἐπάξασα τοὺς ὄνους legiſſe videtur Epiphanius.

n Καταβαινούσῃ] Ita cum ſex MSS. καταβαινούσης perperam in Editis.

o Μετὰ τετρακοσίων] Μετὰ τῶν τετρακοσίων Vat.

p Προσεκύνει,] Προσεκύνησε Hen. Busb. & Zonaras.

q Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ.] נבל ἄφρων flagitioſus. SPANH.

r Συμπεσεῖ.] Ita cum Baſ. G. & Vet. Interpr. συμπεσεῖν Big. & Vat. [ἐμπεσεῖ Coll. Voſſ.] ἐμπεσεῖν Samb.

s Ἀξίαν τοῦ] Sic Samb. Vat. Gall. & Epiphan. (Legi ἄξιον τοῦ vel ἀξιοῦν τὸ vult Cocceius) ἄξιον Baſ. G. & Big.

t Καὶ τὸν οἶκον] καὶ τὸν οἶκον τοῦ Ναβάλου Vat.

v Γενομένου.] Γεγενημένου Vat.

x Καταμειλίξασθαί μου τὸν θυμὸν,] Μειλίξασθαι Vat.

η΄. Ταῦτ᾽ εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δὲ, εἰς τὸν οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἄνδρα μετὰ πολλῶν εὐωχούμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τῶν γεγενημένων διηγεῖται. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, [y] παρεθῆναι [z] καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων [a] καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα οὐ πλείους ἐπιζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέστρεψεν ὁ Νάβαλος. ἀκούσας δ᾽ αὐτοῦ τὴν τελευτὴν ὁ Δαυίδης, [b] ἐκδικηθῆναι μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τῆς ἰδίας πονηρίας, καὶ δοῦναι δίκην [c] αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τοὺς πονηροὺς ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν ἀνθρώποις ὑπερορῶντα, διδόντα δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς [d] ἀξίαν ἐπιφέροντα τὴν τιμωρίαν. πέμψας δ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα, συνοικήσουσαν καὶ γαμηθησομένην [e] καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δ᾽ [f] ἀναξία μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψασθαι τῶν ἐκείνου, πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τῆς θεραπείας ἧκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, ταύτην [g] λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ [h] διὰ τὸ τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [i] τυχοῦσα δ᾽ αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυίδης γυναῖκα πρότερον, ἣν ἐξ [k] Ἀβισάρου πόλεως ἔγημε· [l] Μιχάλαν δὲ τὴν Σαούλου τοῦ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γενομένην τοῦ Δαυίδου γυναῖκα, ὁ πατὴρ [m] τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι [n] Γεθλᾶς.

θ΄. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες [o] τῶν Ζιφηνῶν ἀπήγγειλαν τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναιντο συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένου συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τρισχιλίων ὁπλιτῶν [p] ἐβάδιζεν ἐπ᾽ αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθούσης, [q] ἐστρατοπέδευσεν [r] ἐπί τινι τόπῳ [s] Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ᾽ ἀκούσας τὸν Σαοῦλον ἐπ᾽ αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλοῦν αὐτῷ, ποῦ τῆς χώρας Σαοῦλος ἤδη [ſ] προεληλύθει. τῶν δ᾽ ἐν [t] Σεκελὰ φρασάντων, διανυκτερεύει [v] διαλαθὼν τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τοῦ Σαούλου στρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενος τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας Ἀβισαῖον, καὶ [x] Ἀχιμέλεχον τὸν [y] Χετταῖον. τοῦ δὲ Σαούλου κοιμωμένου, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ στρατηγοῦ [z] Ἀβενήρου κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, οὔτ᾽ αὐτὸς ἀναιρεῖ τὸν Σαοῦλον, ἐπιγνοὺς αὐτοῦ τὴν κοίτην [a] ἐκ τοῦ δόρατος, πάρα γὰρ αὐτῷ παρεπέπηγε, οὔτε τὸν Ἀβισαῖον, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τοῦτ᾽ ὡρμηκότα, εἴασεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [b] κεχειροτονημένον βασιλέα φήσας εἶναι δει-

8. Hæc loquutus mulierem dimisit. Illa vero, domum reversa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta sunt *ei* exposuit: die vero sequenti, cum sobrio omnia declarasset, effecit ut vires ei solverentur, & totum corpus prope jam mortuum esset, propter *ejus* sermones & dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem cum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interiisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit scelestos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Davidem ira accensum in Nabalum placat Abigæa. 1 Reg. c. 25.

Mittit Davides qui sibi Abigæam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto post Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *vestigandum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, sororis suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito ejus cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim

Saulus à Ziphenis Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

y Παρεθῆναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Παρεῖσθαι ... Hen. & Bosb. utrumque fert ratio Grammatica. HUDS. Et ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur. *Rufinus*. Infra lib. VIII. c. 8. §. 5. αὖθις παρεῖται &c. & Cap. 9. seq. §. 1. παρεῖται αὐτῷ τὴν δεξιάν· Item lib. XV. c. 7. §. 9 παρεμπεσεῖν (Gen. παρεῖσθαι) τῶν πλείστων Ἡρώδης· SPANH.

z Καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Καὶ πᾶν αὐτῷ *Vat.*

a Καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς λύπης] Καὶ τῇ ἐπ᾽ αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

b Ἐκδικηθῆναι] Ἐκδικηθῆναι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θ. *Big.* & *Samb.*

c Αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι] Αὐτῷ ἀφ᾽ αἵματος καθαρὰν legisse videtur *Epiphan.*

d Ἀξίαν ἐπιφέροντα] Οἰκείαν *Big.*

e Καλεῖ πρὸς αὐτόν] Εἰς ... πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Bosb.*

f Ἀναξία μὲν εἶναι] Ita *Big.* & *Samb.* ἀναξίαν in *Editis*, *Aliisque* cum *Zonar.*

g Λαμβάνουσα τὴν τιμήν] Λαβοῦσα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Διὰ τὸ τρόπον] Διὰ τὸ τρόπον σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.*

i Τυχοῦσα δ᾽ αὐτῆς,] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀβισάρου πόλεως] Ἀβισαρου *Big. Samb.* & *Vat.* sane pro Jezreëla Codicis Divini, miro dissensu, in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar.*

l Μιχάλαν δὲ] Μελχὰν δὲ τὴν καὶ Μελχόλην *Vat.* videsis *Annott.* ad p. 337. in fine.

m Τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σεμοῦ pro Λίσου exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐσου aut Λαΐσ. *Falti Ben Lais* in fundo Sacro. τῷ Φελτίῳ υἱῷ Λαΐσῳ *Bas.* & *G.* τῷ Φελλίῳ (aut Βελλίῳ) υἱῷ Ελισοῦ *Big* (*Coll. Voss*) *Samb.* & *Vat.*

n Γεθλᾶς.] Mallem sane cum *Schotano* scribere Γεθλὰς ab Hebraico *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γελλὰς à simili voce Chaldaica, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus.

o Τῶν Ζιφηνῶν] Ζιφαίων, ἤτοι Ζιφαίων αὐτῶν. τ. Σ. ὡς εἴη ὁ Δαβίδης εἰς τὴν χώραν *Vat.*

p Ἐβάδιζεν] Ἐβάδιζε ἐπ᾽ αὐτὸν *Vat.*

q Ἐστρατοπέδευσεν] Aut ἐστρατοπεδεύσατο cum *Big. Samb. Hen.* & *Bosb.*

r Ἐπί τινι τόπῳ] Ἐπὶ τὴν Σικελὰ λεγομένην, & mox Σικελλα *Vat.* Σεκελλα *Bas.* & *G.* Σικελλα *Hen.* & *Bosb.* Σικελλα *Big.* Σικελὰ *Samb.* Σεκελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Ἐκελὰ aut Εχελά. Is enim locus in volumine Hebraico est *Hachila*, in Græco τῶν ό. Ἀχελὰ, Ἐχελὰ & Ἐχελὰθ, & *Zonaræ* Ἐχελάτ. collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuc* vatis monumento clarus.

s Σεκελὰ λεγομένῳ.] Gen. Σεκέλλα. sed §. 10. seq. Σικέλλαν (Gen. Σεκέλλαν) & seq. cap. 14. §. 5. εἰς Σικέλλαν (Gen. Σικελλά.) SPANH.

ſ Προεληλύθει.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis*, *Aliisque* παρεληλύθει.

t Σεκελὰ φρασάντων,] Hic loci Σεκέλλα *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σεκέλλα *Vat.* Σεκελλὰ *Bas.* & *G.*

v Διαλαθὼν τοὺς ἰδίους,] Καὶ λαθὼν τοὺς ἰδίους εἰς τὸ τοῦ Σ. *Vat.*

x Ἀχιμέλεχον] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen.* & *Bosb.* ex LXXII.

y Χετταῖον.] Χετταῖον *Vat.*

z Ἀβενήρου κειμένων,] Ἀβεννήρου in quinque *MSS.* Ἀβεννὴρ *Zon.* cum τῶν ό. Abner *Hieronymus* & *Maserota.*

a Ἐκ τοῦ δόρατος,] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium.*

b Κεχειροτονημένον] In Sacro Codice hoc loco *unctus Dei* appel-

enim ultionem tempore suo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuisset eum occidere *manus* abstinuerit, capta ejus hasta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quiescenti erat admota, cum in castris nemo animadverterit, omnibus dormientibus, discessit, secure omnia exsequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero transgressus, & conscenso montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è somno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quisnam esset qui se nominatim appellasset, Davides ajebat, "Ego, "Jessæi quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "qui fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæteris honore prælatus, negligenter adeo custodieris domini corpus? num tibi magis volupe est "somnum capere, quam ejus salutis curam gerere? Hæc enim mortis supplicio digna sunt: quippe qui quosdam è nostris in castra ad regem & "alios omnes ingressos non persensistis. Quære itaque ubi sit hasta regis & aquæ lenticula, & "disces quantum mali in castris commissi vos latuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoque quod, cum deprehendisset eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen occiderit, sed pepercerit, cum juste eum perimere potuisset, gratias pro salute se illi habere dicebat: hortabaturque ut sumpta fiducia, & nihil amplius mali ab ipso metuens, domum suam reverteretur. sibi enim persuasum esse, quod non seipsum ita amaret, ac ab ipso diligeretur; cum quidem eum, qui illum custodire posset & multa benevolentiæ indicia dederit, persequeretur; & ad vitam tamdiu in exsilio summaque de anima sua solicitudine agendam adigeret, absque *omni* amicorum & cognatorum consortio: ipse vero adhuc ab eo sæpius conservaretur, animamque suam manifestum in discrimen adductam *ab eo* salvam reciperet. Davides autem jussit aliquem ab eo mitti, qui hastam peteret & aquæ lenticulam: isto adjecto, fore ut Deus ipsos ex ingenio utrumque suo factisque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuissem, manus abstinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipsius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evasisset, in regiam & patriam suam reversus est: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur si illic maneret, sibi consultius esse putabat, ut in Palæstinam ascenderet, seque illius intra fines contineret. Itaque cum sexcentis, quos *forte* circa se habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæstinis* civitatibus. Cumque illum virosque *suos comites benigne* excepisset, locumque ad habitandum dedisset,

Davides ad Anchum Gittæ regem se confert. 1 Reg. c. 27.

νον ἀποκτεῖναι, κἂν ᾖ πονηρὸς, ἕξειν γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ δόντος τὴν ἀρχὴν σὺν χρόνῳ τὴν δίκην, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς [c] ἀποσχέσθαι, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸν [d] φακὸν τοῦ ὕδατος, [e] ὃς κειμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐξεργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ [f] δόντος αὐτῷ καὶ τῆς τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. διαβὰς δὲ τὸν χειμάρρουν, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὅθεν ἔμελλεν [g] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [h] Ἀβεννήρῳ, διανίστησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [i] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγώ, παῖς μὲν Ἰεσσαίου, "φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δή ποτε, μέγας τε ὢν, "καὶ τὴν πρώτην ἔχων παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμὴν, οὕτως "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θανάτου "γὰρ ταῦτα ἄξια καὶ τιμωρίας, εἴ γε μικρὸν ἔμπροσθεν εἰσ"ελθόντας τινὰς [k] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπὶ τὸν βα"σιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνοήσατε. ζήτησον οὖν "τὸ δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μα"θήσῃ πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν [l] ἐντὸς γενόμενον". Σαοῦλος δὲ γνωρίσας τὴν [m] τοῦ Δαυίδου φωνὴν, καὶ μαθὼν ὅτι [n] λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαρρήσαντα, καὶ μηδὲν ἔτι πείσεσθαι δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [o] ἀναχωρεῖν [p] ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰρ ὅτι μηδὲ αὐτὸν οὕτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνου στέργεται, ὃς τὸν μὲν φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ τῆς [q] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίας ἠνάγκασε ζῆν, φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δὲ [r] οὐ παύεται πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος, οὐδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος· εἰπὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πεπραγμένων ἔσται δικαστὴς, ὃς, ὅτι καὶ κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεσχόμην, οἶδε.

ι΄. Καὶ Σαοῦλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [s] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [t] συμφέρειν ἔκρινεν, [v] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραγίνεται [x] πρὸς Ἀγχοῦν τὸν Γίττης βασιλέα. [y] μία δ' ἦν αὕτη [z] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δὲ αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσι, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων

pellatur. Recte hoc ita reddit: nam *unctus* non est nisi *constitutus*. Errant qui de oleo cogitant, ubi de unctione agitur. REL.

c Ἀποσχέσθαι] Ita *Vat.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Epiphan.* ἀπέχεσθαι *Ras. G.* & *Big.*

d Φακὸν τοῦ ὕδατος,] צפחת המים Φακὸς ὕδατος. REL. Urceolum aquæ *Rufin.* Φακὸς ὁ λάκκος· Athenæ. l. 2. p 415. B. Justin Paræneſ. p. 15. D. φακὸς ἐν χαλκῷ· SPANH.

e Ὃς κειμένῳ] Ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος κοιμωμένῳ τῷ Σαούλῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ *Vat.* τὸ παρ' αὐτῷ κείμενον *Hen.* & *Bas.*

f Δόντος αὐτῷ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Alii ſque* διδόντος.

g Ἐξακουσθήσεσθαι,] Ἐξάκουστος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἐμβοήσας *Hen.* βοήσας *Vat.*

h Ἀβεννήρῳ,] Ἀβεννήρῳ in quinque *MSS.* & statim αὐτὸν *Vat.*

i Ἐστὶν ἐρομένου,] Vocem ἐστὶν non agnoſcit *Vat.*

k Ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον,] Ὑμῶν juxta *Vet. Interpr.*

l Ἐντὸς γενόμενον.] Ἐντὸς γεγενημένον *Vat.* ἐντὸς γενομένους legisse videtur *Vet. Interpr.*

m Τὴν Δαυίδου φωνὴν,] Τοῦ omittunt quinque *MSS.*

n Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον] Nil ergo causæ, est cur Act. 11. 23. ἔκδοτον λαβόντες ſuſpectum videatur quibuſdam. REL.

o Ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Ἀναχωρήσειν *Vat.*

p Ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Græci permutant hos loquendi modos, ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ αὐτοῦ, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, qui idem notant. Sic quoque τὰ οἰκεῖα τοῦ Περιφάντος, & τὰ τοῦ Περιφάντος id est domus Periphantis. REL.

q Περὶ τὴν ψυχὴν] Περὶ ψυχὴν *Vat.*

r Οὐ παύεται] Οὐ παύεται ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φανερῶς *Vat.*

s Τὴν οἰκείαν] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 *Reg.* 26. 25.

t Συμφέρειν ἔκρινεν,] Τότε συνέφερεν *Big. Samb.* & *Vat.*

v Εἰς τὴν Παλαιστίνην] Εἰς τὴν Παλαιστινῶν ἀναβὰς *Vat.* εἰς τοὺς Παλαιστίνους καταβὰς juxta *Epiphanium.* HUDS. Id est, regionem Philistæorum. REL.

x Πρὸς Ἀγχοῦν] Πρὸς Ἀχὶ, ἤτοι Ἀγχοῦν τὸν Ἀγχοῦν *Vat.*

y Μία δ' ἦν αὕτη] Conf. Cap. sup. 1. §. 1. SPANH.

z Τῶν πέντε πόλεων.] Τῶν Παλαιστινῶν πόλεων *Epiphan.*

a Ἀχι-

ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [a] Ἀχιμὰν καὶ Ἀβιγαίαν διῆγεν [b] ἐν τῇ Γίττᾳ. Σαούλῳ δὲ τοῦτο ἀκούσαντι λόγος οὐκ ἔτ' ἦν πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεῦσαι παρὰ μικρὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν σπουδάσαντα. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἔδοξεν ἐν τῇ πόλει τῶν Γιττῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ ταύτην χαρίσηται, τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ πρὸς κατοίκησιν. ἐδεδίει γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς [c] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' [d] Ἀγχοῦς αὐτῷ κώμην τινὰ [e] Σικέλλαν καλουμένην. ἣν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [f] ἐτίμησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησε Δαυίδης [g] ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο [h] μῆνες τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις· [i] καὶ ἐπερχόμενος δὲ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων [k] Σερρίταις καὶ Ἀμαληκίταις, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. [l] ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Ἀγχοῦν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοι γε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν [m] ἔπεμπε. τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου, [n] τίσιν ἐπιθέμενος τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον [o] τῶν Ἰουδαίων τετραμμένοις καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κατοικοῦσιν εἰπὼν, πείθει τὸν [p] Ἀγχοῦν φρονῆσαι οὕτως. ἤλπισε γὰρ οὗτος, ὅτι Δαυίδης [q] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν [r] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ κατοικοῦντα.

Gittæ degebat una cum duabus suis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficisci, aut ut milites mitteret. jam enim bis adeo periclitatum fuisse, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere molìretur. Davidi autem non placuit in Gittensium urbe *diutius* manere: sed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum sibi aliquem in regione *campestri* ad habitandum daret. vereri enim ne, si in urbe moraretur, ipsi molestiæ esset onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata sua possessione habuit, ejusque similiter posteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem spatium, quo Davides in Sicella moratus est, conficiebat quatuor menses cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæstinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittensibus* incursiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abstinebat, præ metu ne se Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quonam adortus prædam abegerit, cum dixisset Judæos ad meridiem positos & planitiem incolentes, Ancho *facile* persuadet ut ita sentiret. in eam enim spem venerat, Davidem cum gente sua pugnas conseruisse, sibique, dum viveret, servum futurum esse, suis in terris subsistentem.

Davidi locus in Palæstina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαοῦλος, οὐκ ἀποκρινομένου τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀναγαγεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνος, Ἑβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ περιπεμψάντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [s] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς [t] Ῥεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς [v] Ἀγχοῦς [x] συμμαχήσοντα τὸν [y] Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους [z] ἠξίου. τοῦ δὲ προθύμως ὑποσχομένου, καὶ φήσαντος παρεῖναι καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας [a] ἀποδώσειν· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κατὰ νοῦν χωρήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [b] τῇ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποσχέσει τὸ πρόθυμον [c] αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

CAP. XIV.

Ut Saulus, silente Dei oraculo, ventriloquam obsecrabat, ut sibi excitaret Samuelis animam: utque ille, Hebræis prælio superatis, cum filiis suis occumbebat.

SUB idem tempus, cum Palæstini in Israëlitas exercitum educere decrevissent, & circumquaque ad auxiliares suos omnes misissent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Anchus rex Gittensium Davidem orabat, ut cum copiis suis sese ei socium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam suam pollicente, dicenteque adesse tempus pro beneficiis gratiaque hospitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis custodiæ illum admoveret post victoriam, & si daretur cum hostibus ex animi sententia acie dimicare.

Davides Gittensium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

2. Jam

---

a Ἀχιμὰν] Ἀχιμὰ ἤτοι Ἀχιμαάμην Vat. Ἀχινάβην Epiphan. Ἀχινάμ forsan pro Ἀχινόαμ, quæ est *Achinoam* in Bibliis Hebr. Ἀχινάαμ Interpp. LXXII.

b Ἐν τῇ Γίττᾳ.] Ita in plerisque MSS. in *Editis*, *Aliisque* ἐν Γίττῃ.

c Αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι.] Αὐτῷ deest *Vat.*

d Ἀγχοῦς] Ἀγχουνος *Vat.*

e Σικέλλαν καλουμένην.] Σεκίλλαν *Bas.* & *G.* & parvo cum discrimine Σικιλλὰν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελλᾷ *Samb.* Σικελάγ *Epiphan.* forsan pro Σικελαγὰν aut Σικλαγὰν ab origine *Siclag* aut Σικελὰγ *Interpretum* LXXII. HUDS. Conf. §. 9. præced. SPANH.

f Ἐτίμησεν εἶναι] Ἐνόμιζεν *Vat.*

g Ἐν Σικέλλᾳ] Ἐν τῇ Σικέλλᾳ *Vat.*

h Μῆνες τέσσαρες] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menses.*

i Καὶ ἐπερχόμενος] Καὶ abest *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.*

k Σερρίταις καὶ Ἀμαληκίταις,] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σαρρίταις *Bas.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γεσσιρρίταις aut Γεσουρίταις. namque natio ista Hebræis *Gesuri*, Græcis autem Interpretibus Γεσιρί & Γεσερὶ & Γεσουρί. Plane Γεσερραίοις in *Cod. Vat.* HUDS. Pro iis Geschuræos & Girzæos habet 1 lib. Samuel. 27. 8. Γαζρίταις scripsisse puto Josephum. REL. (Gen. Σαρρίταις) vel Σαρίδ supra urbs Σαρὶς Cap. XII. §. 4. SPANH.

l Ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο,] Sacræ Literæ dicunt eum nec virum nec mulierem conservasse, ne se regi indicarent.

m Ἔπεμπε.] Ἔπεμψε *Vat.*

n Τίσιν ἐπιθέμενος] Τίνι ἐπιθέμενος *Vat.*

o Τῶν Ἰουδαίων τετραμμένοις] Τοῖς Ἰουδαίοις *Big.* & *Samb.*

p Ἀγχοῦν] *Coll. Voss.* & *Big.* Ἀγχίουν.

q Ἐπολέμησε] Ἐμίσησε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

r Παρ' ὃν ζῇ χρόνον] Ita ex *MSS.* παρ' ὃν ζῇ in *Editis.*

s Συμπαρῶσιν αὐτοῖς] Παρῶσιν *Vat.*

t Ῥεγγᾶν.] Σουνὰν aut Σωνὰν aut Σώναμ. Vide p. 354. in princip. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4.

v Ἀγχοῦς] Ἀγχίους hic & paulo supra *Big. Gall.* & *Samb.* Ἀγχοῦνος συμμαχήσοντα τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐκάλεσε *Vat.*

x Συμμαχήσοντα] Lege συμμαχήσοντα. COCC.

y Τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν] Deest in Gr. sexcentorum. SPANH.

z Ἠξίου.] Forte ἄγειν ἠξίου, aut simile quid. COCC.

a Ἀποδώσειν·] Ἀποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς πρὸς τοὺς π. κ. ν. χωρήσαντας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἀποδώσειν. COCC.

b Τῇ τῆς τιμῆς] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest τῆς.

c Αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.] Αὐτῷ *Vat.*

XV. *Saulus à Deo desertus ventriloquam consulit. 1 Reg. c. 28.*

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent, è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audisset jam in propinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie posità castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadverso hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adsforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura sciscitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, inscius omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique exciret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contemturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis è finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipsa nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; juravit *rex* neminem *hoc* resciturum esse, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem proditurum, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samueli exciraret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: cum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per

Samuelus ab inferis excitus. 1 Reg. c. 28.

β'. Ἔτυχε δὲ Σάουλος, ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοὺς [d] μὲν μάντεις καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην τέχνην ἐκ τῆς χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, καὶ ἔγγιστα [e] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ παραγενόμενος πρὸς ὄρει τινὶ [f] Γελβουὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τῶν πολεμίων. ταράττει δ' αὐτὸν, [g] οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τῶν ἐχθρῶν δύναμις, πολλή τε οὖσα καὶ τῆς [h] οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· καὶ τὸν Θεὸν διὰ τῶν προφητῶν ἠρώτα περὶ τῆς μάχης καὶ τοῦ περὶ ταύτην ἐσομένου τέλους προειπεῖν. οὐκ ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Θεοῦ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σάουλος κατέδεισε, καὶ τὴν ψυχὴν κατέπεσε· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, οὐ παρόντος αὐτῷ κατὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ προορώμενος. ζητηθῆναι δ' αὐτῷ κελεύει [i] γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς [k] ἐκκαλουμένων, ὡς οὕτω γνωσόμενος εἰ κατὰ νοῦν χωρεῖν αὐτῷ [l] μέλλει τὰ πράγματα. τὸ γὰρ τῶν ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τῶν νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντος δ' αὐτῷ παρά τινος τῶν οἰκετῶν [m] εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει [n] Ἐνδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ [o] ἀπεκδὺς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δύο παραλαβὼν οἰκέτας, οὓς ᾔδει πιστοτάτους [p] ὄντας, [q] ἧκεν εἰς τὴν Ἔνδωρον πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ παρεκάλει μαντεύσασθαι καὶ ἀναγαγεῖν αὐτῷ ψυχὴν, ὑπὲρ ἂν αὐτὸς εἴπῃ. τῆς δὲ γυναικὸς ἀπομαχομένης καὶ λεγούσης οὐ καταφρονήσειν τοῦ βασιλέως, ὃς [r] τοῦτο γένος τῶν μάντεων ἐξήλασεν, οὐδ' αὐτὸν δὲ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ἐνεδρεύοντα δ' εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὤμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ [s] παρ' ἄλλον ἄγειν αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς δὲ τοῖς ὅρκοις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὴν [t] Σαμουήλου ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τὸν Σαμουῆλον ὅστις ἦν, καλεῖ τοῦτον ἐξ ᾅδου. φανέντος δ' αὐτοῦ, θεασάμενον τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ ταράττεται· καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγὲν, οὐ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σάουλος; ἐδήλωσε γὰρ αὐτὸν ὁ Σαμουῆλος. ἐπινεύσαντος δ' ἐκείνου, καὶ τὴν ταραχὴν αὐτῆς ἐρομένου πόθεν γένοιτο, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα Θεῷ τινὰ τὴν μορφὴν ὅμοιον. τοῦ δὲ τὴν εἰκόνα [u] φράζειν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ θεαθέντος καὶ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος· γέροντα μὲν ἤδη καὶ ἔνδοξον [x] ἐσήμαινεν, [y] ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τὸν Σαμουῆλον ὄντα· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἠσπάζετο καὶ προσεκύνησε. τῆς δὲ Σαμουήλου ψυχῆς πυθομένης διὰ τί κινήσειεν αὐτὴν καὶ ἀναχθῆναι ποιήσειε; τὴν ἀνάγκην ἀπωδύρετο, [z] τοὺς πολεμίους γὰρ ἐπικεῖσθαι βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν δὲ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μήτε προρρήσεως τυγχάνοντα,

d Μὲν μάντεις καὶ] Illud μὲν ex Big. & Vat.

e Σούνης πόλεως] Sic Big. (Coll. Voss.) Samb. & Epiphan. Σώνης Vat. Σουνες Bas. G. Aliique.

f Γελβουὲ] Conf. inf. §. 7. SPANH.

g Οὐχ ὡς ἔτυχεν,] Οὐχ non agnoscunt Big. & Samb. ut & Vat. cui etiam deest ἰδόντα.

h Οἰκείας κρείττων] Ἰδίας κρ. Vat.

i Γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων.] Ἐγγαστρίμυθον Hebr. אוב 1 Sam. XXVIII. 7 de spiritu impuro Deut. xx. 27. SPANH.

k Ἐκκαλουμένων,] Ἐκκαλούμενον Samb. & Vat.

l Μέλλει τὰ πράγματα.] Μέλλει Big. & Samb.

m Εἶναί τι γύναιον] Εἶναι γύναιον Vat.

n Ἐνδώρῳ,] Ita Bas. G. & Epiphan. Ἀενδώρῳ Big. (Coll. Voss.) & Samb. iidem mox Ἀένδωρον. Δώρῳ ἔτει ἐν Ἀενδὼρ Vat. Ἀενδὼρ LXXII. excepta editione Complutensi, quæ cum S. Hieronymo habet, Ἐνδώρ. in fundo Hebraico & Onomastico Eusebii Ἠνδώρ. HUDS. Hæc verba ex Josepho ita citat Stephanus in lib. de urbibus, ut appareat eum legisse Δώρῳ, & male refert ad urbem Dora. Ἐν δ', εἶναί τι γύναιον ἐν πόλει Δώρῳ. *Josephus lib.* VI. (ita Montfauconiana editio hujus fragmenti habet) *esse mulierculam in urbe Doro.* Sciolus aliquis credidit ἐν abundare si legeretur ἐν πόλει ἐνδώρῳ. REL. Ἐνδώρῳ Hebr. בעין דור ad verbum *in oculis seu in conspectu generationis*, pro nomine loci *in* Gein dor Vulg. *in Endor.* SPANH.

o Ἀπεκδὺς τὴν βασιλικὴν] Μετενδὺς in sex MSS. μεταμφιεσάμενος Zonaras.

p Ὄντας,] Εἶναι Vat.

q Ἧκεν εἰς τὴν Ἔνδωρον] Ex his verbis corrige, quod in Stephano de urbibus ex Josephi lib. VI. citatur ἧκεν εἰς τὴν Δῶρον. REL.

r Τοῦτο γένος] Τοῦτο τὸ γένος Vat. & Samb.

s Παρ' ἄλλον ἄγειν] Ita cum Big. & Samb. in reliquis παρ' ἄλλων. HUDS. Forte παρ' ἄλλοις. COCC.

t Σαμουήλου] Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazæum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris.

u Φράζειν] Φράζειν εἰπόντος Big. Samb. & Vat. qui mox omittunt κελεύσαντος.

x Ἐσήμαινεν,] Ἐσήμαινε Vat.

y Ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα.] Id in sacris non legitur. REL. Ἱερατικὴν διπλοΐδα. Sic LXX. διπλοΐδα ἀναβεβλημένος 1 Sam. XXVIII. v. 14. Hebr. מעיל Exod. XXVIII. 4. LXX. ibi ποδήρη. suprà de Samuele vestito Cap. 7. §. 5. τῇ διπλοΐδι. SPANH.

z Τοὺς πολεμίους] Ita è Cod. Vat. in reliquis γὰρ deest.

a Ext

τα, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τοῦτ' [a] ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ ἐμοῦ προνενοημένον κατέφυγον. Σαμούηλος δὲ, τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τῆς μεταβολῆς ὁρῶν, περισσὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βούλεσθαι μαθεῖν, τοῦ Θεοῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἀκούε γε μὴν, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσαι, τῷ Θεῷ παρακούσαντα ἐν τῷ πρὸς [b] τοὺς Ἀμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ φυλάξαντα, [c] καθὼ προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων αὔριον πεσόντα ἐπὶ τῆς μάχης [d] μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.

γ. Ταῦτα ἀκούσας [e] ὁ Σαοῦλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τοὔδαφος, εἴτε διὰ τὴν προσπεσοῦσαν ἐκ τῶν [f] δεδηλωμένων ὀδύνην, εἴτε διὰ τὴν ἔνδειαν· [g] οὐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί· ῥᾳδίως κατέκειτο. μόλις δὲ ἑαυτοῦ γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι, ταύτην αἰτουμένη παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς [h] παραβόλου μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν [i] αὐτῇ ποιήσασθαι διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον, ἀγνοουμένου τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ [k] παρατεθῆναι καὶ τροφήν· [l] ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ τῶν οἰκείων [m] ἀποσωθῇ στρατόπεδον. ἀντέχοντα δὲ καὶ τελέως ἀπειρημένον [n] ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσα δὲ μόσχον ἕνα συνήθη καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς [o] γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαναπαυομένη [p] τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρατίθησι. καὶ Σαοῦλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρῆσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ἦν ἀμείνω καὶ διαρκέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον τεθεαμένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ἐπιστήμης [q] τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν συνηθείᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν [r] ἀηδῶς προετρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τοῦτο παρέσχεν ἐκτενῶς καὶ φιλοφρόνως, οὐθ' ὑπὲρ εὐεργεσίας [s] ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, οὔτε [t] χάριν μέλλουσαν θηρωμένη· τελευτήσοντα γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθόν τι παρεσχημένους φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δύνωνται λαβεῖν ὄφελος τούτους προθεραπευόντων. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ [v] ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γενομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει [x] τούτου, μηδ' [y] ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι. τὸν δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' οὗ προαχθήσονται

prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, memet *jam* contuli. Samuelus autem, cum jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non observaveris. Scito igitur fore ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in prælio cadens una mecum sis.

Sauli tristia admodum prædicit Samuelus. 1 Reg. c. 28.

Confer 1 Reg. c. 15. v. 28. & c. 28. v. 18.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die præterito noctéque cibum non ceperat) facile *tota mole* concidit. Cum vero ægre ad seipsum rediisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstititque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, *eas* famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat.

Saulo solatium adhibet mulier ventriloqua 1 Reg. c. 28.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, unde res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat. Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, virisque bonis accommodum, quo ad vir-

Ventriloquæ laus.

Sauli encomium.

a Ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ] Ἐπὶ σὲ τὸν ἐμοῦ προνοούμενον Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

b Τοὺς Ἀμαληκίτας] Illud τοὺς ex MSS.

c Καθὼ προεφήτευσα] Aut καθὼς cum Big. Samb. & Vat.

d Μετ' ἐμοῦ γενησόμενον] Καὶ μετ' ἐμοῦ Big. & Samb.

e Ὁ Σαοῦλος] Articulum ὁ ut & mox τῆς omittit Vat.

f Δεδηλωμένων ὀδύνην,] Προδηλουμένων Vat.

g Οὐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν] Οὐδὲ γὰρ & statim ὁ ῥᾳδίως ὑπονοεῖται juxta Epiphanium

h Παραβόλου] Παράβολος ἐν &c. καὶ παράβολος Aristophan. Vesp. p. 442. παράβολοι de bell. Jud. lib. 1. c. 19. §. 5. SPANH.

i Αὐτῇ ποιήσασθαι] Αὐτὴν Big. & Samb.

k Παραθεῖναι] Lege παρατεθῆναι COCC.

l Ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν] Ὡς ἂν καὶ τὴν ἰσχὺν Big.

m Ἀποσωθῇ στρατόπεδον.] Ἀποσωθείη Big. Samb. & Vat.

n Ὑπὸ τῆς ἀθυμίας,] Ἀπὸ τῆς Vat.

o Γυνὴ χερνῆτις] Ex Homer. Il. μ'. v. 433. γυνὴ χερνῆτις ἀληθής· Æschyl. Prom. v. 892. ἰὼ χερνῆτι uti Schol. Infra lib. VIII. c. 13. §. 2. γυναῖκα χερνῆτιν. φιλοξενία mulieris laudata. vid. Infr. lib. XVIII. c. 7. §. 6. SPANH.

p Τῷ κτήματι] Τῷ κτήνει Vat.

q Τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης] Illud τῆς ex Big. & Samb. & mox τε pro δὲ post ἀπεστράφη ex iisdem & Vat.

r Ἀηδῶς προετρέψατο,] Φαγεῖν προετρέψατο legisse videtur Epiphanius. ἀηδῶς προσεβιάσατο Vat.

s Ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης,] Ἀμειβομένη Big. Samb. (Coll. Voss.) & Vat.

t Χάριν μέλλουσαν] Χάριν τὴν μέλλουσαν Vat.

v Ποιεῖν εὖ πάντας] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας Vat.

x Τούτου,] Τούτῳ Big. Samb. Vat. & Epiphan.

y Ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν] Ἐφ' ὅτῳ τὸν Θεὸν Vat. ἐφ' ᾧ τὸν αὐτὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν Big. & Samb. non male.

virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quæque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitæ amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, præclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ reditusque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunque Saulum æmulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia præstiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, sed moriendum esse præsciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei præcognito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet hæc ipsa accresceret: præcipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hæc digressus sum.

Palæstini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 Reg. c. 29.

5. Cum jam Palæstini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satrapias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæstinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis sup-

πάντας ἀρετὴν διώκειν, καὶ [z] ζηλοῦντας δόξαν, καὶ μνήμην [a] αἰώνιον παρασχεῖν δυνησόμενον, ποιήσει μάλα πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [b] πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἐνθήσειν, καὶ πρός τε τοὺς κινδύνους [c] καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δ' αἰτίαν τοῦ λόγου τούτου Σαοῦλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. οὗτος γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, τοῦ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ παραδοὺς αὐτὸν πανοικὶ μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [d] τὸ ποδαποὶ γενήσονται τὸν τρόπον. διαδοχὴν γὰρ καὶ γένος τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἕξειν. οὗτος οὖν δίκαιος τε ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γενήσεται, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρποῦσθαι παρὰ πάντων [e] ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ἐπὶ πόλεμον ἐξελθόντας [f] καὶ σώους ἐπιστρέψοντας, ἐπὰν δ' ἄν τι διαπράξωνται λαμπρὸν, οὔ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τῶν τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὔψυχοι δὲ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαοῦλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [g] τί μέλλει συμβήσεσθαι κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι παραδόντας αὐτοὺς ἐπ' αὐτοῦ σαλεύειν, [h] οὐδ' οὕτως γενναῖον, κἂν ἔργα πολλὰ διαπραξάμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ χρηστὸν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο παθεῖν μαχομένους, [i] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείου ἀληθῶς τεκμήριον [k] ἐγὼ κρίνω. Σαοῦλος τοίνυν τοῦτ' ἐποίησεν, ἐπιδείξας ὅτι πάντας μὲν προσήκει τῆς μετὰ τὸν θάνατον εὐφημίας γλιχομένους ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς ταύτην καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς [l] οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἔτι τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ [m] τῆς εὐψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ' ἵνα μὴ [n] φανῶ ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [o] ἀφ' ὧν εἰς τούτους ἐξέβην.

ε'. Καταστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [p] σατραπείας ἐξαριθμουμένων τὴν δύναμιν, τελευταῖος βασιλεὺς παρῆλθεν [q] Ἀγχοῦς μετὰ τῆς ἰδίας στρατιᾶς· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων· πόθεν εἶησαν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνος καλέσαντος, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδην ἔλεγεν εἶναι, τὸν φυγόντα Σαοῦλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτί-

z Δηλοῦντα δόξαν,] Ζηλοῦντα Vat.
a Αἰωνίαν παρασχεῖν] Αἰώνιον Samb. Big. & Vat.
b Πόλεων ἐπιθυμίαν] Ἀνδρῶν juxta Epiphan.
c Καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων] Illa καὶ τὸν desunt Epiphanio.
d Τὸ ποδαποὶ] Illud τὸ non agnoscit Vat. HUDS. Forte ποταποί. COCC.
e Ἄξιος.] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Epiphan. ἀξιοῖ in Editis, Aliisque.
f Καὶ σώους ἐπιστρέψοντας,] Καὶ ὅτους ὑποστρέψοντας Vat.
g Τί μέλλει συμβήσεσθαι] Τί μέλλοι Big. & Samb.
h Οὐδ' οὕτως γενναῖον,] Οὐχ οὕτως Big. (Cottejus) Samb. & Vat.
i Εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ] Εἶτα δὲ μὴ in iisdem.
k Ἐγὼ κρίνω.] ἔγωγε in quatuor MSS.
l Οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι] Οὐ μόνον κακοῖς Vat.
m Τῆς εὐψυχίας] Τῆς εὐψυχίας αὐτοῦ λέγειν ἐδυνάμην Vat.
n Φανῶ ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρώμενος] Φανείην Big. (Coll. Voss.) & Samb. & mox χρώμενος in iisdem. φανείην ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρῆσθαι τοῖς ἐπαίνοις Vat.
o Ἀφ' ὧν] Ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέτρεψα Vat.
p Σατραπείας] Σατραπείας Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Gall.
q Ἀγχοῦς] Ἀγχίζης Big. (Coll. Voss.) Samb. & Epiphan. ὁ Ἀγχοῦς Vat. dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης Vat. καὶ μετὰ τοῦτον δ' ὁ Δαυίδης Big. & Samb.

ἐκτίσαι βαλλόμενος καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σαοῦλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δὲ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ἐπὶ συμμαχίᾳ πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν συνεβούλευον, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. [r] καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, [s] κακώσαντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [t] ὃ δὴ καὶ προορώμενον, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, ἐκέλευον ἀποπέμψαι σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. ταῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτταίων βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ "μὲν, [v] εἶπε, μαρτυρῶ σοι πολλὴν [x] περὶ ἐμὲ σπουδὴν "καὶ εὔνοιαν, [y] καὶ διὰ τοῦτό σε σύμμαχον ἐπηγόμην. οὐ "δοκεῖ δὲ [z] ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μεθ' ἡμέ-"ραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑπονοῶν ἄτοπον, "κἀκεῖ φύλασσέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐτὴν "τῶν πολεμίων [a] εἰσβάλλωσιν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο συμμαχίας "μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιτταίων βασιλεὺς, ἧκεν εἰς [b] Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [c] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν κατὰ κράτος, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἔκ τε αὐτῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ς΄. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [d] σὺν τοῖς τέκνοις ᾐχμαλωτισμένας, [e] περιρρήγνυται εὐθὺς τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ἐπὶ τοσοῦτον [f] παρείθη τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν [g] ἐπιλείπῃ ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [h] ἐκινδύνευσε δὲ καὶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποθανεῖν. [i] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ᾐτιῶντο. ἀνασχὼν δ' ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν θεὸν ἀναστήσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [k] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [l] ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν θεὸν, καὶ προφητεῦσαι εἰ [m] διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σῶσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. τοῦ δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις. παραγενόμενος δ' ἐπί τινα χείμαρρον, [n] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [o] περιτυχὼν, [p] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ὑπ' ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρεῖς γὰρ ἡμέρας ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, [q] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ παραστησάμενος καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ τὸ γένος μὲν ἐμήνυεν, Αἰγύπτιος ὢν, καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ δεσπότου [r] κατ' ἀρρωστίαν ἐπειδὴ μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' [s] αὐτὸν τῶν καταπρησάντων καὶ διηρπακότων

petias afferre. A ducibus autem reprehensus est, quod hostili animo virum ad auxilium acciverat; suadebantque ut eum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. se enim illi opportunitatem daturum esse redeundi in gratiam cum domino suo, vires nostras affligendo. Quod cum & ipsi prævidissent, jusserunt eum cum militibus suis sexcentis remittere in locum, quem ipsi ad habitandum dederat. hunc enim esse illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæstinorum myriadas occisas. Hæc ubi audierat Gittensium rex, illosque recte monuisse reputaverat, accito ad se Davide, dicebat, "ego quidem "studium tuum & benevolentiam comprobo, pro-"pterea que te *expeditionis* hujus socium adduce-"bam. Verum *cæteri* duces non ita de te existi-"mant. Quare statim ab hac die in locum, quem "tibi donavi, discede, nihil mali suspicans; & il-"lic cito meæ regioni in præsidium, ne qui ho-"stes in eam impetum faciant. nam & sic in so-"cietatis partem venis". Et quidem Davides, Gittensium regis jussis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palæstinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Sicellam expugnant: & cum illam incendissent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palæstinorum regione cepissent, *protinus* abierunt.

Davides Dei monitu Amalecitas persequitur, qui Sicellam devastarant. 1 Reg. 30.

6. Davides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia *illic* direpta, uxoresque etiam suas (nam duæ erant) cum suorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & discrimen adiit, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem se à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, uxoresque & liberos salvos quidem recipere, ab hostibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* persequeretur, exsiliens *continuo* cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baselum pervenisset, & in hominem errantem incidisset, genere quidem Ægyptium, inopia & fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in solitudine errans sine cibo permanserat) postquam ei cibum & potum admoverat viresque ejus refecerat, quæsivit ex eo cujas & undenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis passibus* sequi non potuerit. quin & fatebatur se ex iis

r Καιρὸν γὰρ αὐτῷ] Καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι παρῆσαν πρὸς τ. Big. (Coll. Voss.) & Samb.

s Κακώσαντα τὴν] Ita cum Samb. & Vat. in cæteris κακώσαντα.

t Ὁ δὴ καὶ προορώμενον,] Ita sane legendum, vel ὃ δὲ καὶ προορώμενοι. Verum in libris omnibus tam impressis quam manu exaratis ὁ δὲ προορώμενοι.

v Εἶπε, μαρτυρῶ σοι] Εἶπε inseruimus ex Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

x Περὶ ἐμὲ σπουδὴν] Πρὸς ἐμὲ Samb. (Coll. Voss.) Gall. & Vat.

y Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum MSS. in Editis καὶ διὰ τοῦτο σύμμαχον ἐπαγόμην.

z Ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς.] Τοῦτο Vat.

a Εἰσβάλλωσιν] Ἐμβάλλωσιν Samb. & Vat. εἰσβάλωσιν Big.

b Σίκελλαν] Conf. cap. 13. §. 9. sup. SPANH.

c Αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν] Sic MSS. (& Cocceius) male in Editis αἴρει.

d Σὺν τοῖς τέκνοις] Σὺν τέκνοις Vat. & mox κλαίων τε καί.

e Περιρρήγνυται εὐθὺς τὴν ἐσθῆτα.] Sic infr. lib. VII. c. 1. §. 1. SPANH.

f Παρείθη τοῖς κακοῖς,] Ita cum Samb. ut canon postulabat. παρέθη Bas. Vat. Aliisque, παρείθη Gen. HUDS. Lege παρείθη vel παρείθη. COCC. Vel παρέθη, ut bene Ed. Basil. SPANH.

g Ἐπιλείπῃ ἤδη] Ἐπιλείπει Big. Samb. & Vat. HUDS. Lege ἐπιλείπειν. COCC.

h Ἐκινδύνευσε δὲ] Κινδυνεῦσαι τε Vat.

i Αὐτὸν γὰρ] Ita Big. (Cocc.) Samb. & Epiphan. αὐτῶν in Editis, Aliisque.

k Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι] Sic Vat. Hen. & Bush. Ἀβιμέλεχον in Editis, Aliisque.

l Ἱερατικὴν στολὴν,] Ἀρχιερατικὴν στολὴν in quatuor MSS.

m Διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας] Διώξοντα Vat.

n Βάσελον] Ita Bas. G. & Samb. Βάθλον Big. Βόσορρ juxta Epiphanium. Manus equidem Haviana, ut suspicor, dederat Βόσορρ pro Besor aut Besor fundi Hebraici. Βάσελον, ἤτοι Βοσὸρ καὶ Βοσορρ λεγόμενον Vat.

o Περιτυχὼν,] Περιτυχὼν Bush & Hen.

p Αἰγυπτίῳ μὲν] Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθίοπι, ὑπὸ λ. legisse videtur Epiphan.

q Πρῶτον αὐτὸν] Πρῶτον αὐτῷ ποτὸν καὶ τροφὴν παραστησάμενος Vat.

r Κατ' ἀρρωστίαν] Δι' ἀρρωστίαν Big. Vat. Epiphan. & Samb. à manu secunda.

s Αὐτὸν τῶν καταπρησάντων] Αὐτῷ Samb. & Vat. αὐτῶν Big.

 t Ἐπὶ

iis esse qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce usus ad Amalecitas *persequendos*, nactusque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino solutos, & spoliis prædaque sese oblectantes, ex improviso *eos* adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent & inermes, & nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent universi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas jugulati sunt, & sanguis frumentum eorum victumque secum * abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio superfuerint quam quadringenti: illique etiam ‡ dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hostes diripuerant, recipit Davides, tum suas pariter ac suorum uxores. Cum autem reversi venissent ad locum, ubi ducentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed præ ignavia hostem persequi destiterunt; ajebantque contentos esse debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum sententiam improbam esse & iniquam pronunciavit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem ulcisci, sua vero omnia recuperare, ut universis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præsertim cum *illi* ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam pervenisset Davides, misit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus suis & amicis. Atque ita quidem facta sunt quæ ad Sicellensium direptionem & Amalecitarum cædem spectant.

Davides, fusis Amalecitis, prædam recipit, suisque ex æquo dividit. 1 Reg. c. 30.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israelitarum rex ejusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

ἀλλά τε τῆς Ἰουδαίας καὶ τὴν Σίκελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ἐπὶ τοὺς Ἀμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [o] ἐπὶ γῆν ἐρριμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀριστῶντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [v] ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [x] πιεῖν καὶ εὐωχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν εὐκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπεζῶν παρακειμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐταῖς ἀνῃροῦντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιουμένους ἀλλήλους ταῖς [y] προπόσεσι διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τοῦ ἀκράτου κατενηνεγμένους. ὅσοι δ' ἔφθησαν [z] περιθέμενοι τὰς πανοπλίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ στῆναι, τούτους οὐδὲν ἧττον εὐχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαττε. διέμειναν δὲ οἱ [a] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [b] ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ περιλειφθῆναι τῶν Ἀμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [c] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ τἄλλα πάντα ἃ διήρπασαν [d] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τάς τε αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [e] ἀναστρέφοντες ἧκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα διακοσίους, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, [f] καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τῆς μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [g] αὐτοῖς ἀπομερίζειν, οὐ συνακολουθήσαντας, ἀλλὰ μαλακισθέντας περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπᾶν δὲ [h] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, τοῦ Θεοῦ παρασχόντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [i] τὰ αὐτῶν, [k] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶ ταῦτ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. γενόμενος δὲ ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, [l] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις [m] ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν [n] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Ἀμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, οὕτως ἐγένετο.

ζ. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [o] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοῦλος δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ [p] παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τῆς ὅλης αὐτοῖς δόξης ἀποκειμένης, οὐδὲν γὰρ τούτου περισσότερον εἶχον, ἐπιστρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαούλου παῖδες, Ἰωνάθης, καὶ [q] Ἀμινάδαβος, καὶ [r] Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυ-

o Ἐπὶ γῆν ἐρριμμένους,] Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἀπολαύοντας.] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαβόντας in *Editis, Aliisque.*

x Πιεῖν καὶ εὐωχεῖσθαι] Πίνειν *Vat.*

* *Abripuit.*] *Scil.* torrentis instar. Verum vox παρέσυρε *mihi suspecta est.*

y Προπόσεσι διέφθειρεν,] Ita cum *Vat. Samb. Big.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* προπόταις in *Editis.*

z Περιθέμενοι τὰς πανοπλίας] Περιθέμενοι ἐξ ἐναντίας τε αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Σὺν τῷ Δαυίδῃ] Καὶ αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt,*] *In Literis S.* à diluculo usque ad vesperam.

b Ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης] Ἀναιροῦντας *Vat.*

c Αὐτοὶ δὲ δρομάσι] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.*

‡ *Dromadibus insidentes effugerunt.*] Camelis quos appellant dromades, *phrasi divina.*

d Αὐτῶν οἱ πολέμιοι,] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

e Ἀναστρέφοντες] Ἀναστρέψαντες *Big.* & *Samb.*

f Καταλελοίπεσαν] Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελελοίπεισαν. (quod malebat *Coccejus*) in *Editis* præter canonem καταλελοίπεσαν, alio tempore καταλελοίπασιν *Hen.* & *Busb.*

g Αὐτοῖς ἀπομερίζειν,] Αὐτοῖς in quinque *MSS.*

h Σεσωσμένας] Ἀνασεσωσμένας *Busb.* & *Hen.*

i Τὰ αὐτῶν.] Illud τὰ ex *MSS.*

k Πᾶσιν ἐξ ἴσου] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Busb.*

l Διέπεμψε] Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.*

m Ἀπομοίρας] Ἀπόμοιρα, μερὶς Hesych. SPANH.

n Σικελλῶν] Σικέλλαν *Bas.* & G. Σικελῶν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

o Νικῶσι μὲν οἱ] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis.*

p Παραβόλως] Τοὺς παραβόλως πλέοντας Menander in Stob. Exerc. Gr. p. 227. SPANH.

q Ἀμινάδαβος,] Ἀμινάταβος *Big.* Αἰνάταβος *Samb.* malim quidem Ἀϊναδάβος cum *Masoretis*, *Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

r Μελχισός.] Est qui malit Μελχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ἰωνάθης καὶ Ἰωνάδαβος καὶ Μελχισὶς καὶ Ἀμινάδαβος.

s Τὸ

σύγχυσις γίνεται καὶ φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σάουλος δὲ φεύγει, [a] τὸ καρτερὸν στῖφος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πλὴν ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, ὡς μηκέτι διακαρτερεῖν μηδὲ ἀντέχειν ταῖς πληγαῖς, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠσθένει, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοφόρον, σπασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτην [b] αὐτοῦ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὴν ἰδίαν σπασάμενος [v] μάχαιραν, καὶ στήσας ἐπὶ τὴν ἀκμὴν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὦσαι, μηδὲ ἐπερείσας [x] διαβαλεῖν αὐτοῦ τὸν σίδηρον, [y] περιεστρέφετο. καὶ νεανίσκου τινὸς ἑστῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομφαίαν, διὰ τὸ μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὸν τοῦτο δύνασθαι ποιῆσαι, παρασχεῖν αὐτῷ τελευτὴν [z] ὁποίαν αὐτὸς βούλεται. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος [a] τὸν περὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ χρυσὸν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐγένετο. θεασάμενος δὲ [b] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σάουλον ἀνῃρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. [c] διεσώθη δὲ οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [d] Γελβουὲ ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τῶν Ἑβραίων οἱ τὴν κοιλάδα [e] πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σάουλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς [f] ὀχυρωτάτας [g] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους εὑρόντες, κατῴκησαν.

η΄. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ἐπιτυγχάνουσι [h] τοῖς τοῦ Σαούλου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες [i] ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιήγγειλαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [k] Ἀστάρτειον [l] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς [m] Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν οἱ ἐν [n] Ἰαβισσῷ πόλει τῆς [o] Γαλααδίτιδος κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηνται τὸν Σαούλου νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι περιιδεῖν ἀκηδεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκίμους καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες [p] τὸ σῶμα Σαούλου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [q] Ἰαβισσὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [r] κωλῦσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [s] Ἰαβισσηνοὶ, πανδημεὶ κλαύσαντες, [t] θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώ-

& confuſio & cædes, hoſtibus à tergo inſtantibus. Saulus autem, valida ſuorum caterva ſtipatus, fugit. atque miſſis à Palæſtinis jaculatoribus & ſagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipſe vero cum pulchre dimicaſſet, & multa vulnera accepiſſet, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut ſeipſum interimeret, armigero vero imperat ut ſe ſtricto enſe transfigeret, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret. Armigero autem non audente dominum *ſuum* occidere, ipſe ſuo gladio educto, ſibique ejus mucrone admoto, in eum ſe projicit: cumque enſem ſuum in ſe impellere non valeret, neque eum ſibi impingendo trajicere, ſeſe circumagit. atque juvene quodam propter eum adſtante, cum interrogaſſet quiſnam eſſet, audiſſetque eſſe Amalecitam, orabat ut gladio ſibi ab eo impacto, id quod ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe conjiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum evaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum ejuſque filios cecidiſſe, & univerſos qui cum eo erant periiſſe, relictis urbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palæſtini in relictis, quas deſertas invenerant, ſedem ceperunt.

Saulus gladio ſuo incumbit, jamque Amalecita interimitur.

8. Poſtridie, cum Palæſtini hoſtes prælio occiſos ſpoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis divulgarunt hoſtes *acie* cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero * in cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Jabiſſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique & audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque feroces alit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli ejuſque filiorum corporibus, ea Jabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter *ipſorum* virtutem. Jabiſſeni autem univerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcher-

Sauli filiorumque arma in templo Aſtartes conſecrata, & corpora illorum in cruces ſublata. 1 Reg. c. 31.

Jabiſſeni Saulo ejuſque filiis parentant. 1 Reg. c. 31.

a Τὸ καρτερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*
β Αὐτῷ διελάσαι,] Αὐτοῦ *Vat.*
v Μάχαιραν,] Vocem μάχαιραν nobis ſuppeditarunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*
x Διαβαλεῖν αὐτῷ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in reliquis διαβάλλειν.
y Περιεστρέφετο.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* In *Editis*, *Aliiſque* ἐπεστρέφετο.
z Ὁποίαν αὐτὸς βούλεται.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis.*
a Τὸν περὶ βραχίονα] Ita in *MSS.* in *Editis* τὸν deeſt.
b Ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σάουλον] Articuli ὁ & τὸν ex *MSS.*
c Διεσώθη δὲ οὐδεὶς] Διεσώθη δὲ οὐδεὶς τ. σ. τ. β. οὐδεὶς *Big.* & *Samb.*
d Γελβουὲ ὄρος.] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliiſque.* HUDS. Gen. Γελβοῖ, vel Γελβοὶ, & ſupr. §. 2. Γελβουὲ. SPANH.
e Πέραν τοῦ Ἰορδάνου] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. XXXI. p. 278.
f Ὀχυρωτάτας] Forte ὀχυρωτέρας. COCC.
g Κατέφυγον.] Sic *Big.* & *Samb.* in reliquis ἔφυγον.
h Τοῖς τοῦ Σαούλου] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*
i Ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς] Similiter Leonidæ cadaver dehoneſtavit Mardonius, quod in hoſte imitari noluit Pauſanias, prout refert Herodotus lib. 9. pag. 538. edit. Gronov. HAV.
k Ἀστάρτειον] De *Aſtarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 355. ut & *Seldenum de Diis Syris.*
l Ἱερόν] Ἱερὸν abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

* *In cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſane,*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora ſuſpenderunt ſuper murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν περὶ τὸ τεῖχος Μιλεουμ &c. *Zonaras.*
m Βηθσὰν πόλεως,] Βηθσανὰ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316. HUDS. Βηθσὰν poſtea Σκυθόπολις ſupra lib. V. *cap.* 1. § 1. Σκυθοπολῖται infr. libr. XII. cap. 4. §. 5. Iidem, qui Βαθσανῖται lib. XII. c. 8. §. 5. SPANH.
n Ἰαβισσῷ] Ita cum *Big.* Ἰαβησσῷ *Samb.* Ἰαβισσᾷ *Baſ.* & *G.* Ἰαβεῖ *Hen.* & *Busb.* Ἰαβεὶ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῷ Ἰαβεῖ, ὄντες Ἰαβισσῷ *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 287. in princip.
o Γαλααδίτιδος] Γαλααδίτιδος *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 287. in princip.
p Τὸ σῶμα Σαούλου] Τὰ σώματα Σαούλου καὶ τῶν *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαούλου καὶ τὰ τῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
q Ἰαβισσὸν,] Ita *Vat.* ut & paulo ſupra. Ἰαβισσὰν *Baſ.* & *G.* Ἰαβισσὸν *Big.* Ἰαβησσὸν *Samb.* Ἰάβισον *Hen.* & *Busb.* HUDS. Gen. Ἰαβισσοῦ, & lib. VI. c. 1. § 2. Ἰαβισσόν. SPANH.
r Κωλῦσαι δυνηθέντων,] Κωλ. τολμ. διὰ *Vat.*
s Ἰαβισσηνοὶ,] Sic cum *Cod. Vat.* Ἰαβισηνοὶ *Baſ. G.* & *Big.* Ἰαβησσηνοὶ *Samb.*
t Θάπτουσι τὰ σώματα] Non alio modo clam quoque ſepultus fuit Mardonius, Perſarum Dux, ut citato paullo ante loco docet Herodotus, facemque Romana manu accenſam truncus Pompeji accepit, juxta Lucanum & alios. HAV.

* Quem

qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illustrem evexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed & propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut sint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias & delationes absque ullo examine *receptas*; neque in quos sævire oportet *animadvertunt*, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisæ filius, qui primus, postquam desiit optimatium status & regiminis sub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes & prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in se fuit *Dei* fanum in solitudinem à sacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum superesse passus fuerit, ut alii post illos suscitarentur.

Abiatharus cæde elapsus, Davidem adit. 1 Reg. c. 22.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conservari potuit ex stirpe sacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem cursu consequutus, suorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret ut hæc illis acciderent: nam itæe ei *tum* incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

μελλόντων λόγος αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [d] μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι, [e] καὶ παραγαγόντες εἰς ἐπιφάνειαν, οὐ ταύτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν, ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐτῶν [f] ἀπίστοις. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ [g] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δύνανται. τοῦτο Σαοῦλος ἡμῖν ὁ [h] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτος [i] μετὰ τὴν [k] ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ [l] ναὸν σπουδάσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καταστῆσαι· τοσούτους μὲν ἀνελών, μεῖναι δὲ ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ [m] καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η'. Ὁ δ' Ἀβιάθαρος ὁ τοῦ Ἀχιμελέχου παῖς, [n] ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαούλου φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τήν τε τῶν οἰκείων αὐτοῦ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [o] περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηγον· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθήσεσθαι [p] πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὑτὸν ᾐτιᾶτο. τὸ μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [q] λησόμενον οὕτως, ἠξίου.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samuelis & Nabali.

Davides, Cillanis opem ferens, cadit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1 Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque devastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, valde lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Δαυίδης τὸν Σάουλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, οὐ διεχρήσατο· καὶ περὶ τῆς Σαμουήλου τελευτῆς καὶ Ναβάλου.

ΚΑτὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους ἐμβεβληκότας εἰς τὴν [r] Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτούς, [s] εἰ ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ προφήτου πυθόμενος ἐπιτρέποι νίκην. τοῦ δὲ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ παραμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως οὗ τὰς [t] ἅλωνας καὶ τὸν καρπὸν [v] συνῖλον ἀδεῶς. Σαούλῳ [x] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πᾶν, εἴς τε τὰς τῶν ἄλλων ἀκοὰς, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [y] συνιστάνον καὶ τὸν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σαοῦλος ἀκούσας ἐν [z] Κίλλᾳ τὸν Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ὑπέθηκεν αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ [a] συνηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ προσέταξεν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυίδην ἀποκτεῖναι· ταῦτα δ' αἰσθόμενος ὁ Δαυί-

d Μὲν τοὺς πολλὰ] Eo modo *Big. Samb* & *Epiphan.* μὲν τὰ πολλὰ ταλαιπωρήσαντας *Vat.* in *Editis*, *Alüsque* μὲν πολλὰ ταλαιπωρήσαντας.

e Καὶ παραγαγόντες] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ παραγ.

f Ἀπίστοις.] Sic cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀνιάτως κολάζουσιν, οὐκ ἐπ' ἔργ.

g Τοῦτο παθεῖν,] Ταῦτα *Vat.*

h Κίσου παῖς,] Ita (ut supra, p. 319. in principio) edere visum est. Κισαίου, aut Κεσαίου hic loci habent Codices *Josephi.*

i Μετὰ τὴν] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium.*

k Ἀριστοκρατίαν] At Θεοκρατία fuit, sed speciem externam habebat ἀριστοκρατίας ob Synedrium & Judices, penes quos summa rei esse videbatur. REL.

l Ναὸν σπουδάσας ἱερέων] Θεὸν pro ναὸν legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Tabernaculum, quod aliquo modo templum dici Dei poterat. REL.

m Καὶ μετ'] *Coll. Big.* & *Voss.* νέοι.

n Ὁ μόνος διασωθῆναι] Ὃς μόνος *Vat.*

o Περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα,] Περὶ αὐτοῦ *Vat.*

p Πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα] Παρ' αὐτοῦ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit.

q Λησόμενον οὕτως,] Alii sic distingunt, λησόμενον, οὕτως ἠξίου.

r Κιλλανῶν] Ita *Bas. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κιλανῶν *Hen* & *Busb.* Κειλανῶν *Epiphan.* omnes ex *Ceila* Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανοῖς, mox infra.

s Εἰ ὁ Θεὸς] Τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ προφήτου πυθόμενος εἰ ἐπιτρέποι *Vat.*

t Ἅλωνας] Ἅλωνας vid. lib. xx. c. 7. §. 8. Ἅλωνα aream LXX. Gen. L. 10. SPANH.

v Συνῖλον] Forte συνῆγον. COCC.

x Δὲ τῷ βασιλεῖ] Illud δὲ non agnoscunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.*

y Συνιστάνον] Hic mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131.

z Κίλλᾳ] *Al.* Κιλλᾷ & Κιλᾷ. juxta *Eusebium* Κειλᾷ.

a Συνηνάγκασεν] Συνηνάγκαστο αὐ ἑαυτὸν *Vat.*

b Τῷ

Δαυίδης, καὶ μαθὼν παρὰ [b] τοῦ Θεοῦ, ὅτι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλῖται ἐκδώσουσι τῷ Σαούλῳ, παραλαβὼν τοὺς [c] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [d] Ἐγγαδαὶν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφευγότα παρὰ τῶν Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον [e] Καινὴν καλουμένην τῆς [f] Ζιφήνης παραγίνεται· εἰς ὃν Ἰωνάθης ὁ τοῦ Σαούλου παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ κατασπασάμενος, θαρρεῖν τε καὶ χρηστὰς περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν Ἑβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὐτῷ· φιλεῖν δὲ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπαντᾶν πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [g] ποιησάμενος τῆς εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο [h] αὐτῷ παραβάντι τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μικρὰ τῶν φροντίδων καὶ τοῦ δέους [i] ἐπικουφίσας· αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [k] Ζιφηνοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύουσιν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν [l] ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφήνης [m] στενῶν, οὐκ εἶναι [n] φυγεῖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπῄνεσεν αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑποσχόμενος αὐτοὺς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτοῖς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν θήραν καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου προῆγον τὸν βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τῷ μηνῦσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παρασχεῖν αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [o] φανερωτέραν καταστῆσαι. διήμαρτον δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν [p] κινδυνεύσειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ ποιῆσαι ταῦτα ἐμφανίσαντες τῷ Σαούλῳ [q] φιλοτιμίας, διὰ δὲ κολακείαν καὶ [r] κέρδους προσδοκίαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ἐπὶ θανάτῳ, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [s] διέβαλλον, καὶ παραδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφηνῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ στενὰ τῆς [t] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ἐπὶ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [v] Μάωνος ἐρήμῳ.

γ΄. Ὥρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνην διώκειν Σαοῦλος. κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [x] ἀντιπερισπάσαντες δὲ τὸν Σαοῦλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ἐπὶ τὴν [y] τῶν Ἑβραίων ἐστρατευκέναι χώραν ἀκουσθέντες. ἐπὶ γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμύνασθαι κρίνας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸν ἴδιον σπουδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

captumque interimerent. At Davides cum hæc intellexisset, & à Deo didicisset, Cilitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, urbe egressus est in solitudinem supra Engedain, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cilitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Ziphem venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum convenisset & salutasset, eum hortabatur bono animo esse, & de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere præsentibus. nam & regnaturum esse, & Hebræorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero ejusmodi solere non nisi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum jurasset, quoad viveret, fidem inter ipsos & benevolentiam conservaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine levatum: ipse vero domum se recipit. At Ipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicaverant; brevique se illis benevolentiæ ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Davidem perquirerent & solitudinem perlustrarent: dato hoc illis responso, se *continuo* secuturum esse. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando benevolentiam suam patefacere, sed & magis adhuc eum illius in potestatem redigendo. At iniquo & maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum adituri essent discrimen, si non adeo contendissent suum ergo Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio & spe lucelli à rege *consequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæsitum, & qui latere poterat, insimulabant, & regi dedituros esse pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis adventus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

Jonathas et jurejurandum à Davide, et ad Ziphenos migrantem. 1 Reg. c. 23.

Ipheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 Reg. 23.

3. Eo autem Saulus properavit, ad *Davidem* persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis evaserat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à persequutione Davidis, cum in eo jam esset ut illum caperet, alio avocarunt Palæstini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incursionem fecisse. in eos enim, suapte natura *Hebræis* infestos, se retrorsum convertit; illorum injurias propulsare magis è re sua esse arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere. 4. At-

Saulum à Davide persequendo revocat Palæstinorum incursio. 1 Regum c. 23.

b Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

c Τετρακοσίους,] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraicum* ἑξακοσίους scribi debet.

d Ἐγγαδαὶν λεγομένης] Ἐγγαδδαὶν *Bas. G. Samb.* Ἐγγαδδαῖς *Big.* Ἐγγαδὶν *Vat.* & fortan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ sæpe commutari soleant, rescripsi Ἐγγαδαὶν.

e Καινὴν καλουμένην] Ita *Bas. G* & *Epiphan.* Κοιλὴν prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noster *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 25. 15.) *bahoresa* ἐν τῇ καινῇ pro *bahoresa*, *in sylva*.

f Ζιφήνης παραγίνεται] Aut Ζιφίνης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.*

g Ποιησάμενος] Πεποιημένος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

h Αὐτῷ παραβάντι] Vocem αὐτῷ inseruimus ex *MSS.*

i Ἐπικουφίσας] Ἐπικουφίσας αὐτὸν. ὁ δὲ *Vat.*

k Ζιφηνοὶ,] Ita in *Excusis* & plerisque *MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφιναῖοι in *aliis*.

l Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι,] Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.*

m Στενῶν,] Στενωπῶν *Vat.*

n Φυγεῖν] Aut φυγὴν cum *Samb.* & *Big.*

o Φανερωτέραν καταστῆσαι.] Φανερωτέραν καταστῆσαι *Big. Vat.* & *Samb.* φανερώτερον καταστῆσαι juxta *Epiphanium*.

p Κινδυνεύσειν ἔμελλον] Κινδυνεύσειν *Vat.*

q Φιλοτιμίας,] Φιλοτιμίας abest à *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat.* & versione *Epiphanii*: nulla injuria.

r Κέρδους προσδοκίαν] Κέρδους ἐπιθυμίαν τε καὶ προσδοκίαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* juxta *Epiphanium* διὰ δὲ κολακείαν τοῦ βασιλέως καὶ περὶ αὐτὸν ζῆλον.

s Διέβαλλον,] Διέβαλλον *Samb.* & *Vat.*

t Ἐκείνων χώρας,] Rectius ex *Vet. Interpr.*

v Μάωνος ἐρήμῳ.] Ita cum *Epiphanio*. Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὼν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σιμῶνος, lusu Scribarum. HUDS. Μαῶνος scriptum oportuit. 1 Sam. 23. 20. REL.

x Ἀντιπερισπάσαντες δὲ] Ἀντιπερισπάσαντες *Hen.* & *Bush.*

y Τῶν Ἑβραίων] Τῶν deest *Vat.*

z Ἐπ-

Saulus in speluncam incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 Reg. c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter spem liberatus, ad agri Engedini angustias se recepit. Palæstinis autem expulsis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille vero, assumptis tribus armatorum millibus *ex omni Israelitarum numero* selectis, ad eum contendebat. Cumque non longe à locis *illis* abesset, prope viam conspicit speluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque stimulatus ad requisita naturæ solus in eam intravit. Conspectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoque qui viderat cum dicente, jam adesse tempus ulciscendi inimicum à Deo oblatum, suadenteque ut Saulo caput amputaret, ad sese è vita erratica & ærumnis expediendum, surgens abscidit quidem laciniam solummodo vestis quam gerebat: statim vero pœnitudine ductus injustum facinus esse dicebat dominum suum occidere, cumve qui ad regiam dignitatem à Deo provectus est. nam si ille in nos malignus, haud fas est ut par illi referam. Cum autem Saulus è spelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obsecrans ut *ipsum* audire vellet. Cumque rex respexisset, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, "non oportet, ô "rex, ut, improbis vanasque calumnias confingentibus aurem admovens, illis quidem fidem haberedigneris, tibi vero amicissimos in suspicionem "vocari patiaris: sed potius ex rebus ipsis spectari "debet, ut quisque in te animo sit affectus. nam "calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujusque* "benevolentia clare elucescit. Et quidem verba "comparata sunt ut utriusque, veri & falsi, speciem præ se ferant: facta vero nudum animum "conspiciendum sistunt. Ex his itaque mihi credendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; "non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque "in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum "pergis animam meam persequi, & nihil die noctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vitamque adimas: quod *summa* iniquitate moliris. "Qui fit ut tanto in errore de me verseris, quasi "occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non "sis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimici, necem expetens, qui, cum hodie semet vindicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pepercit, neque illa usus est opportunitate, quam, "si tibi ad mei perniciem contigisset, è manibus "elabi non sivisses? quando enim vestis tuæ laciniam præcidebam, potui & tunc caput amputasse". pannoque simul prolato verbis fidem adstruit. "sed ego, inquit, à justa quidem vindicta "abstinui: tu vero non erubescis odio me injusto "prosequi. Hanc causam Deus suscipiat, moresque "nostros redarguat". Saulus autem, modo incre-

Davidis cum Saulo expostulatio 1 Reg. c. 24.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν ἥτως, ἐκ παραλόγου τὸν κίνδυνον διαφυγὼν, εἰς τὰ στενὰ τῆς [z] Ενγεδαιῶν ἀφικνεῖται. Σαούλῳ δὲ, ἐκβαλόντι τοὺς Παλαιστίνους, ἧκον ἀπαγγέλλοντές τινες τὸν Δαυίδην ἐν τοῖς [a] Ενγεδηνοῖς διατρίβειν ὅροις. λαβὼν δὲ τρισχιλίους [b] ὁπλίτας ἐπιλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γινόμενος οὐ πόρρω τῶν τόπων, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν σπήλαιον βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ καὶ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπειγόμενος οὖν [c] ὑπὸ τῆς κατὰ φύσιν, εἴσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεαθεὶς δὲ [d] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδου· καὶ φράσαντος τοῦ θεασαμένου πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καιρὸν ἔχειν ἀμύνης, καὶ συμβουλεύοντος τοῦ Σαούλου ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τῆς πολλῆς [e] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ ταλαιπωρίας, ἀναστὰς ἀποτέμνει [f] μὲν τὴν πτέρυγα τοῦ ἱματίου [g] μόνον οὗ ὁ Σαοῦλος [h] ἀμπείχετο. μετανοήσας δὲ εὐθὺς, οὐ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [i] αὐτοῦ δεσπότην, οὐδὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰρ εἰ πονηρὸς οὗτος εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ Σαούλου τὸ σπήλαιον ἐκλιπόντος, [k] προσελθὼν ὁ Δαυίδης [l] ἀνέκραγεν, ἀκοῦσαι Σαοῦλον ἀξιῶν. ἐπιστραφέντος δὲ τοῦ βασιλέως, [m] προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καί φησιν, "οὐ [n] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδεῖς "πλάττουσι διαβολὰς παρέχοντα [o] δεῖ τὰς ἀκοὰς, χα-"ρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τοὺς δὲ φιλ-"τάτους δι' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν "τὴν ἁπάντων διάθεσιν. διαβολὴ μὲν γὰρ ἀπατᾷ, σα-"φὴς δὲ ἀπόδειξις εὐνοίας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος "μὲν [p] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ ψευ-"δής· τὰ δὲ ἔργα γυμνὴν [q] ὑπ' ὄψιν τὴν διάνοιαν "τίθησι. τούτων οὖν τούτων [r] καλῶς ἔχειν [s] με πρὸς σὲ "καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κα-"τηγοροῦσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [t] ἐβαλόμην, μήτε δυνα-"τὰ γένοιτο, προσθέμενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, "καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν διὰ φρον-"τίδος [v] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ἣν ἀδί-"κως μεταπορεύῃ. πῶς γὰρ ψευδῆ περὶ ἐμοῦ δόξαν εἴ-"ληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀ-"σεβεῖς [x] εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμω-"ρῆσαι δυνάμενον καὶ παρὰ σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ "θελήσαντα, μηδὲ [y] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἰ "σοὶ κατ' ἐμοῦ παρέπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, δια-"χρήσασθαι [z] ποθῶν νομίζων πολέμιον; ὅτε γάρ σου τὴν "πτέρυγα τοῦ ἱματίου ἀπέτεμον, τότε σου [a] καὶ τὴν κε-"φαλὴν ἠδυνάμην". ἐπιδείξας δὲ τὸ ῥάκος ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεσχόμην δικαίας "ἀμύνης, φησί· σὺ δὲ [b] μῖσος ἄδικον οὐκ αἰδῇ κατ' "ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσαι, καὶ τὸν ἑκατέρου "τρόπον ἡμῶν ἐλέγξαι". Σαοῦλος δὲ ἐπὶ τῷ παρα-δό-

z Ενγεδαιῶν ἀφικνεῖται.] Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Ενγελδωῶς in *Editis* & tribus *MSS.* Ενγεδηνῶς *Hen.* & *Busb.* Ενγεδαιῶν ὄντι Ενγαδι *Vat.*

a Ενγεδηνοῖς,] Similiter ac supra v. 33. variant *libri*, nisi quod Γεδηνοῖς habeat *Vat.* HUDS. Conf. lib. IX. c. 1. §. 2. SPANH.

b Οπλίτας ἐπιλέκτους] Οπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἤγετο *Vat.*

c Υπὸ τῆς κατὰ φύσιν,] Ita in *Editis.* verum ὑπὸ τῆς habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi necessitate urgeretur.*

d Υφ' ἑνὸς] Υπό τινος *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τῶν σὺν τῷ Δαυίδῃ *Vat.*

e Αλης αὐτὸν] Ἄλης *Samb.* ut *Etymon.* suadet. καὶ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι κτλ. *Vat.*

f Μὲν τὴν πτέρυγα] Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Μόνον οὗ ὁ Σαοῦλος] Ita *Samb.* & *Big.* μόνου ὁ (aut ὃ) Σαοῦλος *Bas.* & *G.* μόνου οὗ Σαοῦλος *Vat.*

h Αμπείχετο.] Ηπείχετο *Big.* & *Gall.*

i Αὐτοῦ δεσπότην,] *Al.* αὐτοῦ & ἑαυτοῦ.

k Προσελθὼν ὁ Δαυίδης] Προσελθὼν *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ανέκραγεν,] Εκραξεν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* & mox τὸν Σαοῦλον.

m Προσκυνεῖται αὐτὸν] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

n Πονηροῖς,] Πονηρὰς juxta *Epiphan.*

o Δεῖ τὰς ἀκοὰς,] Δεῖ σε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* & mox παρέχοντα σε *Busb.* & *Hen.*

p Επ' ἀμφότερα] Επ' ἀμφότερα ἀληθής τε καὶ ψευδής *Vat.*

q Υπ' ὄψιν] Επ' ὄψιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Καλῶς ἔχειν] Καλῶς ἔχειν με πρὸς σέ. *Vat.*

s Με πρὸς σὲ] *Coll. Big.* & *Voss.* σὲ πρὸς σέ.

t Εβαλόμην] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐνεβαλόμην.

v Η τὴν ἐμὴν ψυχὴν] Η τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in sex *MSS.* ἢ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.*

x Εἰς τὸν Θεὸν,] Voculam εἰς inseruimus ex *MSS.*

y Τῷ καιρῷ χρησάμενον,] Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox εἰ σοὶ *Vat.*

z Ποθῶν νομίζων πολέμιον;] Ποθῶν καὶ νομίζων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.*

a Καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην.] Illud καὶ ex iisdem & Epiphan.

b Μῖσος ἄδικον] Μῖσος ἄδικον κατ' ἐμοῦ φέρων *Vat.*

δεξάμενος τῆς σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τὴν τοῦ νεανίσκου μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγεὶς, ἀνῴμωξε. τὸ δ' αὐτὸ κἀκείνου ποιήσαντος, αὐτὸν εἶναι δίκαιον εἶπεν ἀπεκρίνατο. "σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγονας, ἐγὼ δὲ σοὶ συμφορῶν. ἐπέδειξας δὲ [c] καὶ σήμερον "τὴν ἀρχαίων ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνην· οἱ τοὺς ἐχθροὺς, ἐν ἐρημίᾳ [d] λαβόντες, σώζειν [e] παρήγγελλον. "πέπεισμαι δὲ νῦν ὅτι σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάττει, καὶ περιμένει σε τὸ πάντων τῶν Ἑβραίων κράτος. "δὸς δή μοι πίστεις ἐνόρκους, μὴ μου τὸ γένος [f] ἐξαφανίσαι, μηδ' ἐμοὶ μνησικακοῦντα τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξαπολέσαι· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν οἶκον". ὀμόσας δὲ, καθὼς [g] ἠξίωκε, Δαυίδης, Σαοῦλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [h] Μασθηρῶν ἀνέβη στενήν.

έ. Ἀποθνήσκει δὲ [i] κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Σαμουῆλος ὁ προφήτης, ἀνὴρ οὐ τῆς τυχούσης [k] ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [l] ἐστεφάνωσε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τὸ πένθος, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἤγετο· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτουσι [m] δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [n] Ῥαμαθᾷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [o] οὐ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τελευτῇ, [p] ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος [q] παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ προέστη τοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν Ἠλεὶ τοῦ ἀρχιερέως τελευτὴν, μόνος μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαούλου τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουῆλον [r] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς'. Ἦν δέ τις τῶν Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [s] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμματος. τρισχιλίων μὲν γὰρ [t] αὐτοῦ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [v] παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ τοῦ δύνασθαι λανθάνειν, κατεβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω τίθεσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτοὺς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίζεσθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίῳ τῆς προνοίας. ἦν δὲ [x] Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, [y] ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [z] γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος σπουδαίας λελογχώς. πρὸς οὖν τὸν Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τῶν σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [a] συνεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. παρασχεῖν δὲ ἐξ ὧν δυνατός ἐστιν αὐτῷ [b] παρεκάλει, μαθόντι παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τῶν ποιμνίων γεγόναμεν, πολὺν ἐν τῇ ἐρη-

dibili se servatum esse demiratus, ejusque modestia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum fecisset Davides, rex justius esse se ingemiscere respondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum causa "exstitisti, ipse vero tibi calamitatum *auctor*: ho"dierno ostendisti priscorum in te vigere justi"tiam, qui inimicos in solitudine captos servan"dos esse edixerunt. Itaque nunc persuasum ha"beo, regnum tibi à Deo adservari, tibique ces"surum esse Hebræorum omnium imperium. qua"re jurejurando mihi fidem facias, te genus meum "non esse deleturum, neque injuriarum memorem "exitio daturum liberos meos: sed domum meam "custoditurum esse & servaturum". Cum autem in hæc, prout *rex* postulaverat, jurasset Davides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Mattherôn ascendit.

Moritur Samuelus. 1 Reg. c. 25.

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita decessit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem assequutus. Illud enim & virtutis ipsius & populi erga ipsum benevolentiæ indicium erat, quod cum diu luxerint & lamentarint, atque sepulturam ejus solennesque exsequias certatim & magno studio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria sua, multisque diebus eum defleverunt, non quasi in publico mœrore ex morte alieni; sed quasi privatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad justitiam & bonitatem; proptereaque Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelum spectant, hunc finem habuerunt.

Davides commeatum petit à Nabalo, sed frustra. 1 Reg. c. 25.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* jussit suis curare ut hæc integra salvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adversum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At e *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat *&* *agresti* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam instituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonsuram faciebat, cum Davides decem viros è suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obsecrabat, ut sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à pastoribus factus, quod longo jam tempore in solitudine versati, nulla eos injuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes

c Καὶ σήμερον] Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τὴν ἀρχαίων ἀρχαίαν ἔχ. alius vero τὴν ἀρχαίαν ἔχ.
d Λαβόντας,] Λαβόντες *Big. Samb.* & *Vat.*
e Παρήγγελλον,] Ita ex iisdem *MSS.* παρήγγελλε *Bas.* & *G.*
f Ἐξαφανίσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* nisi quod ἐξαλεῖψαι habeat pro ἐξαπολέσαι. in *Editis* ἀφανίσαι, μηδὲ μοι μν. τοὺς ἐκγ. ἀπολέσαι.
g Ἠξίωσε,] Eo modo in *MSS.* ἠξίωσε in *Editis*.
h Μασθηρῶν ἀνέβη] Μασθηρῶν ἤτοι Μασσηρὰ in *Cod. Vat.* Suspicor *Flavium* scripsisse Μασσφαθ aut Μασσηφαθ. à quo non longe recedit Μασσερωθ Codicis *Alexandrini* [illegible]. HUDS. LXX. εἰς τὴν Μεσσαρὰ στενήν. Hebr. [illegible] COCC. Μασθηρῶν ἀνέβη στενὴν habet Ed. Basil. Omissa autem hæc sunt ab Interprete, non à Rufino: *abscessit in angustias Masspha*. SPANH.
i Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν] Ita in sex *MSS.* in *Editis* κατ' αὐτὸν καιρόν.
k Ἀπολαύων παρὰ] Aut ἀπολαύσας cum *MSS.* & *Vat.* *Interpr.*
l Ἐστεφάνωσε γὰρ] Ἀλλ' ἐστεφάνωσε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Big.* (*Coc.*) *Samb.* & *Vat.* ἐστεφάνωσε γὰρ τὴν ἀρ. *Bas.* & *G.*
m Δ' αὐτὸν] Ita cum *Epiphanio*. γὰρ *Samb.* καὶ *Aliis*.

n Ῥαμαθᾷ,] Ἀρμαθᾷ ἤτοι Ἀρμαθαὶμ *Vat.* HUDS. Conf. sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.
o Οὐ κοινὸν] Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
p Ὡς εἰς οἰκεῖον δ'] Ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος ἴδιον παθὼν *Big.* & *Samb.* ὡς οἰκεῖον δ' ἕκαστος ἴδιον παθὼν *Vat.*
q Παθών.] Ita cum *Epiphanio*. in *Editis*, *Aliisque* παθῶν.
r Τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν] Τοῦτο πέρας *Big. Samb.* & *Vat.*
s Ἐμμᾶ] Ita *Samb.* Ἐμμᾶ *Bas.* G. *Big.* Αἰνὰν *Vat.* Ἀμὰν juxta *Epiphanium*. Μαὰν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὼν in *Aliis*, & *Hieronymo*. Forsan scripserit *Josephus* Ἀμὰν aut Ἐμμαῦν.
t Αὐτοῦ] Forte αὐτῷ. COCC.
v Παρήγγελλε] Παρήγγελε *Hen.* παρήγγειλε *Busb.*
x Νάβαλος.] Ναβαλὸς Ed. Basil. SPANH.
y Ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον.] Habens vitam detestabilem *Rufinus*. SPANH.
z Γυναικὸς δ' ἀγαθῆς] Illud δ' inserui è *Cod. Vat.*
a Συνεύχεται] Ἐπεύχεται *Hen.* & *Busb.*
b Παρεκάλει,] Παρεκάλουν *Vat.*

ftodes fuerimus. non erit autem ut ipfum pœniteat, fi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miffi erant hæc peregiffent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & afpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis effet Davides, ut audivit effe Jeffæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de fe fentiunt fugitivi, feque infolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliffent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipfum fequi juffis, ducentis vero ad impedimenta cuftodienda relictis (jam enim fexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poftquam juraverat quod domum ejus fuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. fe enim non id folum ægre ferre, quod animo fuerit in ipfos ingrato, nihil eis largitus, qui fefe adverfus ipfum multa cum humanitate gefferant: fed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipfis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero fervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuftodiebant, heræ quidem fuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, miffis *aliquot de fuis* ad maritum ejus, ne quod æquum "quidem effet impetrârit, fed è contra gravibus "conviciis appetitus fuerit, cum *tamen* ipfis in gregum cura & cuftodia fe quammaxime benignum "præftiterit, hoc autem domino in damnum ceffiffe"; illo ifta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum afinos clitellari juffiffet, & variis muneribus eos oneraffet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficifcebatur. Illi autem per montis anguftias defcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, vifo illo, confeftim defiluit, & in faciem procidens adorabat, fupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiffe: non enim ignorare eum nomini fuo plane refpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ftultitiam denotat. Illa autem fefe excufabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipfo miffi fuerant. "quare mi"hi, inquit, ignofcas precor, Deoque gratias age, "qui *per me* tibi obftitit quo minus humano fan"guine manus polluas. nam ille ipfe, fi inconta"minatus *à cæde* permanferis, ab iis qui *in te* ma"ligni funt pœnas exiget. Mala enim quæ Naba"lum manent, illa in inimicorum tuorum capita "recident. At mihi benignus fis *obfecro*, & ifta à "me accipere digneris; atque iram & indignatio"nem qua in maritum ejufque domum commove"ris, mei in honorem remittas. Te enim decet "manfuetudini confuefcere & humanitati; præ"fertim cum fis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus fane propitius te, ô mu"lier, ad nos hodie adduxit: alioqui craftina tibi "non illuxiffet dies, cum juraverim hac ipfa no"cte everfum ire Nabali domum, veftrumque ne"minem fuperftitem relicturum ex familia homi"nis maligni & in me meofque fumme ingrati. "jam vero, tui curam gerente Deo, mature mihi "obviam facta es, ut iram meam delinires. Sed "Nabalus quidem, per te licet fupplicio nunc "eximatur, pœnam tamen non effugiet: fui enim "fibi, ex alia occafione, exitio erunt mores.

μω διατρίβοντες ἤδη χρόνον· [c] μετανοήσειν δ' οὐδὲν Δαυίδῃ χαριζόμενον. ταῦτα δὲ τῶν πεμφθέντων διακονησαμένων πρὸς τὸν Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τὸν υἱὸν ἤκουσεν Ἰεσσαίου, νῦν ἄρα, εἶπε, [d] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς οἱ δραπέται καὶ σεμνύνονται, [e] τοὺς δεσπότας [f] καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φρασάντων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ἐπὶ τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὀμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὴν κτῆσιν [g] ὅλην ἀφανιεῖν. οὐ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάριστος εἰς αὐτοὺς, μηδὲν ἀποδοὺς πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν [h] κεχρημένοις· ἀλλ' ὅτι καὶ προσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν [i] ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.

ζ'. Δοῦλος δέ τις τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τὰ τοῦ Νάβαλου, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' ἐκείνου, κατεῖπεν, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης αὐ"τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ "καὶ προσυβρισθείη βλασφημίαις δειναῖς, πάσῃ περὶ "αὐτοὺς προνοίᾳ καὶ φυλακῇ τῶν ποιμνίων κεχρημένος, "γεγονέναι δὲ τοῦτ' [k] ἐπὶ τῷ κακῷ τῷ τοῦ δεσπότου". καὶ ταῦτ' ἐκείνου φράσαντος, [l] Ἀβιγαία, προσηγορεύετο γὰρ οὕτως, [m] ἐπισάξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰποῦσα τἀνδρὶ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναισθήτως εἶχεν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. [n] καταβαινούσῃ δὲ τὰ στενὰ τοῦ ὄρους ἀπήντησε Δαυίδης, [o] μετὰ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, καταπηδήσασα, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον [p] προσεκύνει, καὶ τῶν μὲν Νάβαλου λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· οὐ γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. [q] Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ "χάριν ἔχε, κωλύοντί σε μιανθῆναι ἀνθρωπίνῳ αἵ"ματι. μένοντα γάρ σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκ"δικήσει παρὰ τῶν πονηρῶν. ἃ γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νά"βαλον, ταῦτα καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν σου κεφαλαῖς "[r] συμπεσεῖν. γενοῦ δ' εὐμενής μοι, κρίνας [s] ἀξίαν "τοῦ παρ' ἐμοῦ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν "ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸν ἄνδρα μου [t] καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς "τὴν ἐμὴν τιμὴν ἀφείς. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ φι"λανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ"ειν". ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλά σε, φη"σὶν, ὦ γύναι, Θεὸς εὐμενὴς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμε"ρον· οὐ γὰρ ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ "τὸν οἶκον τὸν Νάβαλου διὰ τῆσδε τῆς νυκτὸς ὀμόσαντος "ἀπολέσαι, καὶ μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπὸ ἀνδρὸς "πονηροῦ καὶ ἀχαρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἑταίρους [v] γε"νομένου. νῦν δὲ φθάσασα προὔλαβες [x] καταμειλίξασθαί "μου τὸν θυμὸν, κηδομένου σου τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος "μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν διὰ σὲ τῆς τιμωρίας, οὐ φεύ"ξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, λα"βὼν αἰτίαν ἄλλην.

η'. Ταῦτ'

c Μετανοήσειν] Μεταμελήσειν Big. Samb. & Vat. Attice. mox χαριζόμενος Vat.

d Μεγαλοφρονοῦσιν] Μεγαλοφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοῖς eodem fenfu Big. & Samb. μεγαφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς Vat.

e Τοὺς δεσπότας] Οἱ τοὺς δεσπ. Vat.

f Καταλιπόντες.] Ita MSS. καταλείποντες & mox καταλείπων in Editis, Aliifque.

g Ὅλην ἀφανιεῖν.] Vox ὅλην deeft Vat. mox ἀφανιεῖν legunt Hen. & Bush.

h Κεχρημένοις] Coll. Voff. & Big. κεχρημένους.

i Ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.] Παρ' αὐτῶν Vat.

k Ἐπὶ τῷ κακῷ] Ἐπὶ τῷ κακῷ δεσπότῃ Vat.

l Ἀβιγαία.] Ita quidem Codices Jofephi Gr. nec aliter LXXII. Ἀβιγαίλ juxta Epiphanium ab origine Abigail.

m Ἐπισάξασα τοὺς ὄνους.] Sic Baf. G. & Vat. Alii ἐπισάξασα Big. (Coll. Voff.) Samb. & Gall. ἐπισάξασα τοὺς ὄνους Hen. & Bush. ἐπιθεῖσα τοῖς ὄνοις legiffe videtur Epiphanius.

n Καταβαινούσῃ] Ita cum fex MSS. καταβαινούσης perperam in Editis.

o Μετὰ τετρακοσίων] Μετὰ τῶν τετρακοσίων Vat.

p Προσεκύνει,] Προσεκύνησε Hen. Bush & Zonaras.

q Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ.] נבל ἄφρων flagitiofus. SPANH

r Συμπεσεῖν.] Ita cum Baf. G. & Vat. Interpr. συμπεσεῖται Big. & Vat. (ἐμπεσεῖ Coll. Voff.) ἐμπεσεῖται Samb.

s Ἀξίαν τοῦ] Sic Samb. Vat. Gall. & Epiphan. (Legi ἀξίαν τοῦ vel ἄξια τὰ vult Cocceius) ἄξια Baf. G. & Big.

t Καὶ τὸν οἶκον] Καὶ τὸν οἶκον τοῦ Νάβαλου Vat.

v Γενομένου.] Ἐγκεχρημένου Vat.

x Καταμειλίξασθαί μου τὸν θυμὸν,] Μειλίξασθαι Vat.

η'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δὲ, εἰς τὸν οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἄνδρα μετὰ πολλῶν εὐωχούμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τῶν γεγενημένων διεσάφει. τῇ δ' ἐπιούσῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, [y] παρεθῆναι [z] καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων [a] καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα οὐ πλείους ἐπιζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέστρεψεν ὁ Νάβαλος. ἀκούσας δ' αὐτοῦ τὴν τελευτὴν ὁ Δαυίδης, [b] ἐκδικηθῆναι μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τῆς ἰδίας πονηρίας, καὶ δοῦναι δίκην [c] αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τοὺς πονηροὺς ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν ἀνθρώποις ὑπερορῶντα, διδόντα δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς [d] ἀξίαν ἐπιφέροντα τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα, συνοικήσουσαν καὶ γαμηθησομένην [e] καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δὲ [f] ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψασθαι τῶν ἐκείνου, πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τῆς θεραπείας ἧκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, ταύτην [g] λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ [h] διὰ τὸ τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [i] τυχοῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυίδης γυναῖκα πρότερον, ἣν ἐξ [k] Ἀβεσάρου πόλεως ἔγημε· [l] Μιχάλαν δὲ τὴν Σαούλου τοῦ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γενομένην τοῦ Δαυίδου γυναῖκα, ὁ πατὴρ [m] τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι [n] Γεθλᾶς.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες [o] τῶν Ζιφηνῶν ἀπήγγειλαν τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύναιντο συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένου συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τρισχιλίων ὁπλιτῶν [p] ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθούσης, [q] ἐστρατοπεδεύσατο [r] ἐπί τινι τόπῳ [s] Σικελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τὸν Σαοῦλον ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλοῦν αὐτῷ, ποῦ τῆς χώρας Σαοῦλος ἤδη [f] προσεληλύθει. τῶν δ' ἐν [t] Σικελᾷ φρασάντων, διανυκτερεύει [v] διαλαθὼν τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τοῦ Σαούλου στρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενος τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας Ἀβισαῖον, καὶ [x] Ἀχιμέλεχον τὸν [y] Χετταῖον. τοῦ δὲ Σαούλου κοιμωμένου, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ στρατηγοῦ [z] Ἀβεννήρου κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τοῦ βασιλέως, οὔτ' αὐτὸς ἀναιρεῖ τὸν Σαοῦλον, ἐπιγνοὺς αὐτοῦ τὴν κοίτην [a] ἐκ τοῦ δόρατος, τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρεπέπηκτο, οὔτε τὸν Ἀβισαῖον, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τοῦτο ὁρμήσαντα, εἴασεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [b] κεχειροτονημένον βασιλέα φήσας εἶναι δει-

8. Hæc loquutus mulierem dimisit. Illa vero, domum reversa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta sunt *ei* exposuit: die vero sequenti, cum sobrio omnia declarasset, effecit ut vires ei solverentur, & totum corpus prope jam mortuum esset, propter *ejus* sermones & dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem eum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interiisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit scelestos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Davidem ira accensum in Nabalum placat Abigea. 1 Reg. c. 25.

Mittit Davides qui sibi Abigaeam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto post Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *vestigandum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, sororis suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa cum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito ejus cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim

Saulus à Ziphenis Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

y Παρεθῆναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Παρεθῆναι Hen. & Bosb. utrumque fert ratio Grammatica. HUDS. Et ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur. *Rufinus.* Infra lib. VIII. c. 8. §. 5. αὐθις παρείθη &c. & Cap. 9. seq. §. 1. παρείθη αὐτῷ τὴν δεξιάν. Item lib. XV. c. 7. §. 9. παρεθείη (Gen. παρείθη) τῷ πλείστῳ Ἡρώδης. SPANH.

z Καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Καὶ πᾶν αὐτοῦ *Vat.*

a Καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης] Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

b Ἐκδικηθῆναι] Ἐκδικηθῆναι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θ. *Big.* & *Samb.*

c Αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι] Αὐτῷ ἀφ' αἵματος καθαρῷ legisse videtur *Epiphan.*

d Ἀξίαν ἐπιφέροντα] Οἰκείαν *Big.*

e Καλεῖ πρὸς αὐτόν] Ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Bosb.*

f Ἀναξίαν μὲν εἶναι] Ita *Big.* & *Samb.* ἀναξίως in *Editis*, *Aliisque* εἶναι Zonar.

g Λαμβάνουσα τὴν τιμὴν] Λαβοῦσα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Διὰ τὸ τρόπον] Διὰ τὸ τὸν τρόπον σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.*

i Τυχοῦσα δ' αὐτῆς,] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀβεσάρου πόλεως] Ἀβέσαρον *Big. Samb.* & *Vat.* sane pro Ιεζραέλ Codices Divini, miro dissensu, in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar*.

l Μιχάλαν δὲ] Μιχάλαν δὲ τὴν καὶ Μελχόλην *Vat.* videsis *Annott.* ad p. 337. in fine.

m Τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σιλοῦ pro Λίσου exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐσου aut Λαεῖ. *Falti Ben Lais* in fundo Sacro. τῷ Φελτίῳ υἱῷ Λαΐῳ *Bas.* & *G.* τῷ Φελτίᾳ (aut Βελτίᾳ) υἱῷ Ελισσαῖ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

n Γεθλᾶς.] Mallem sane cum *Scotano* scribere Γαλλὶμ ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γεθλᾶς à simili voce Chaldaïca, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus.

o Τῶν Ζιφηνῶν] Ζιφηνῶν, ἤτοι Ζιφαίων ἀπαγγ. τ. Σ. ὡς εἴη ὁ Δαβίδης εἰς τὴν χώραν *Vat.*

p Ἐβάδιζεν] Ἐβάδιζε πρὸς αὐτὸν *Vat.*

q Ἐστρατοπεδεύσατο] Aut ἐστρατοπεδεύσατο cum *Big. Samb. Hen.* & *Bosb.*

r Ἐπί τινι τόπῳ] Ἐπὶ τῇ Σικελλᾷ λεγομένῃ, & mox Σικελλᾷ *Vat.* Συκέλλα *Bas.* & *G.* Σάκελλα *Hen.* & *Bosb.* Σικελλὰ *Big.* Σεκελὰ *Samb.* Σικελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Εκελὰ aut Εχελά. Is enim locus in volumine Hebraïco est *Hachila*, in Græco τῶν ό. Αχιλὰ, Εχελὰ & Εχελάθ, & *Zonaræ* Εχελάτ. collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* vatis monumento clarus.

s Σικελὰ λεγομένῳ.] Gen. Σικελλᾶ. sed §. 10. seq. Σίκελλαν (Gen. Σικέλλας) & seq. cap. 14. §. 5. εἰς Σίκελλαν (Gen. Σικέλλας.) SPANH.

f Προσεληλύθει.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis*, *Aliisque* προεληλύθει.

t Σικελᾷ φρασάντων,] Hic loci Σικέλλᾳ *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σεκέλλα *Vat.* Συκέλλα *Bas.* & *G.*

v Διαλαθὼν τοὺς ἰδίους,] Καὶ λαθὼν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ τοῦ Σ. *Vat.*

x Ἀχιμέλεχον] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen.* & *Bosb.* ex LXXII.

y Χετταῖον.] Χετταῖον *Vat.*

z Ἀβεννήρου κειμένων,] Ἀβεννήρου in quinque *MSS.* Ἀβεννὴρ *Zon.* οἱ τῶν ό. Abner *Hieronymus* & *Masoreta*.

a Ἐκ τοῦ δόρατος,] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium*.

b Κεχειροτονημένον] In Sacro Codice hoc loco *unctus Dei* appel-

enim ultionem tempore suo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuisset eum occidere *manus* abstinuerit, capta ejus hasta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quiescenti erat admota, cum in castris nemo animadverterit, omnibus dormientibus, discessit, secure omnia exsequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero transgressus, & conscenso montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è somno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quisnam esset qui se nominatim appellasset, Davides ajebat, "Ego, "Jessæi quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "qui fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæteris honore prælatus, negligenter adeo custodieris domini corpus? num tibi magis volupe est "somnum capere, quam ejus salutis curam gerere? Hæc enim mortis supplicio digna sunt: quippe qui quosdam è nostris in castra ad regem & "alios omnes ingressos non persensistis. Quære itaque ubi sit hasta regis & aquæ lenticula, & "disces quantum mali in castris commissi vos latuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoque quod, cum deprehendisset eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen occiderit, sed pepercerit, cum juste eum perimere potuisset, gratias pro salute se illi habere dicebat: hortabaturque ut sumpta fiducia, & nihil amplius mali ab ipso metuens, domum suam reverteretur. sibi enim persuasum esse, quod non seipsum ita amaret, ac ab ipso diligeretur; cum quidem eum, qui illum custodire posset & multa benevolentiæ indicia dederit, persequeretur; & ad vitam tamdiu in exsilio summaque de anima sua solicitudine agendam adigeret, absque *omni* amicorum & cognatorum consortio: ipse vero adhuc ab eo sæpius conservaretur, animamque suam manifestum in discrimen adductam *ab eo* salvam reciperet. Davides autem jussit aliquem ab eo mitti, qui hastam peteret & aquæ lenticulam: isto adjecto, fore ut Deus ipsos ex ingenio utrumque suo factisque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuissem, manus abstinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipsius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evasisset, in regiam & patriam suam reversus est: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur si illic maneret, sibi consultius esse putabat, ut in Palæstinam ascenderet, seque illius intra fines contineret. Itaque cum sexcentis, quos *forte* circa se habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæstinis* civitatibus. Cumque illum virosque *suos comites benigne* excepisset, locumque ad habitandum dedisset,

Davides ad Anchum Gittæ regem se confert. 1 Reg. c. 27.

νεν ἀποκτεῖναι, κἂν ᾖ πονηρὸς, ἕξειν γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ δόντος τὴν ἀρχὴν σὺν χρόνῳ τὴν δίκην, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς [c] ἀποσχέσθαι, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸν [d] φακὸν τοῦ ὕδατος, [e] ὃς κοιμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ [f] δόντος αὐτῷ καὶ τῆς τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. διαβὰς δὲ τὸν χειμάρρουν, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὅθεν ἔμελλεν [g] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [h] Ἀβεννήρῳ, διανίστησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [i] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγὼ, παῖς μὲν Ἰεσσαίου, "φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δή ποτε, μέγας τε ὢν, "καὶ τὴν πρώτην ἔχων παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμὴν, οὕτως "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἥδιόν ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θανάτου "γὰρ ταῦτα ἄξια καὶ τιμωρίας, οἵ γε μικρὸν ἔμπροσθεν εἰσ- "ελθόντας τινὰς [k] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπὶ τὸν βα- "σιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνοήσατε. ζητήσατε οὖν "τὸ δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μα- "θήσεσθε πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν [l] ἐντὸς γενόμενον". Σαοῦλος δὲ γνωρίσας τὴν [m] τοῦ Δαυίδου φωνὴν, καὶ μαθὼν ὅτι [n] λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαρροῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πείσεσθαι δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [o] ἀναχωρεῖν [p] ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰρ ὅτι μηδὲ αὐτὸν οὕτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνου στέργεται, ὃς τὸν μὲν φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ ταῖς [q] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίαις ἠνάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [r] οὐ παύεται πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος, οὐδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, ἐπειπὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρων τῆς ἰδίας φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πεπραγμένων ἔσται δικαστὴς, ὃς, ὅτι καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεσχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοῦλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [s] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [t] συμφέρειν ἔκρινεν, [v] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραγίνεται [x] πρὸς Ἀγχοῦν τὸν Γίττης βασιλέα. [y] μία δ' ἦν αὕτη [z] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσι, καὶ δόντος οἰκητήριον,

ἔχων

pellatur. Recte hoc ita reddit: nam *unctus* non est nisi *constitutus*. Errant qui de oleo cogitant, ubi de unctione agitur. REL.

c Ἀποσχέσθαι] Ita *Vat.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* ἀπέχεσθαι *Bas. G.* & *Big.*

d Φακὸν τοῦ ὕδατος,] צפחת המים Φακὸς ὕδατος. REL. Urceolum aquæ *Rufin.* Φακὸν τὸν ἐλαίου Athenæ. l. x. p. 413. B. Justin. Parænes. p. 35. D. φακὸν ἐν χαλκῷ SPANH.

e Ὃς κοιμωμένῳ] Ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος κοιμωμένῳ τῷ Σαούλῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ *Vat.* τὸ παρ' αὐτῷ κείμενον *Hen.* & *Busb.*

f Δόντος αὐτῷ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* διδόντος.

g Ἐξακουσθήσεσθαι,] Ἐξάκουστος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἀναβοήσας *Hen.* βοήσας *Vat.*

h Ἀβεννήρῳ,] Ἀβεννήρου in quinque *MSS.* & statim αὐτοὺς *Vat.*

i Ἐστὶν ἐρομένου,] Vocem ἐστὶν non agnoscit *Vat.*

k Ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον,] Ὑμῶν juxta *Vet. Interpr.*

l Ἐντὸς γενόμενον.] Ἐντὸς γεγενημένον *Vat.* ἐντὸς γενομένους legisse videtur *Vet. Interpr.*

m Τῆς Δαυίδου φωνῆς,] Τοῦ omittunt quinque *MSS.*

n Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον] Nil ergo causæ, est cur Act. 11. 23. ἔκδοτον λαβόντες suspectum videatur quibusdam. REL.

o Ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Ἀναχωρήσειν *Vat.*

p Ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Græci permutant hos loquendi modos, ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ αὐτῶν, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, qui idem notant. Sic quoque τὰ οἰκεῖα τοῦ Περιφάντος, & τὰ τοῦ Περιφάντος id est domus Periphantis. REL.

q Περὶ τὴν ψυχὴν] Περὶ ψυχὴν *Vat.*

r Οὐ παύεται] Οὐ παύεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φανερῶς *Vat.*

s Τὴν οἰκείαν] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 *Reg.* 26. 25.

t Συμφέρειν ἔκρινεν,] Τοῦτο συμφέρειν *Big. Samb.* & *Vat.*

v Εἰς τὴν Παλαιστίνην] Εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς *Vat.* εἰς τὰς Παλαιστίνας καταβὰς juxta *Epiphanium*. HUDS. Id est, regionem Philistæorum. REL.

x Πρὸς Ἀγχοῦν] Πρὸς Ἀχὶ, ἤτοι Ἀγχοῦ τὸν Ἀγχούτου *Vat.*

y Μία δ' ἦν αὕτη] Conf. Cap. sup. 1. §. 1. SPANH.

z Τῶν πέντε πόλεων.] Τῶν Παλαιστινῶν πόλεων *Epiphan.*

a Αχι-

ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [a] Ἀχιμὰν καὶ Ἀβιγαίαν διῆγεν [b] ἐν τῇ Γίττῃ. Σαοὺλ δὲ τοῦτο ἀκούσαντι λόγος οὐκ ἔτι ἦν πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεῦσαι παρὰ μικρὸν ἐπ' ἐκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν σπουδάζοντα. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἔδοξεν ἐν τῇ πόλει τῶν Γιττῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ ταύτην χαρίσηται, τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ πρὸς κατοίκησιν. ᾐδεῖτο γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς [c] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' [d] Ἀγχοῦς αὐτῷ κώμην τινὰ [e] Σίκελλαν καλουμένην. ἣν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [f] ἐποίησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησεν Δαυίδης [g] ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο [h] μῆνες τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις· [i] καὶ ἐπερχόμενος δὲ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων [k] Σερρίταις καὶ Ἀμαληκίταις, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. [l] ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Ἀγχοῦν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοι γε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν [m] ἔπεμπε. τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου, [n] τίσιν ἐπιθέμενος τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον [o] τῶν Ἰουδαίων τετραμμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἰπὼν, πείθει τὸν [p] Ἀγχοῦν φρονῆσαι οὕτως. ἤλπισε γὰρ οὗτος, ὅτι Δαυίδης [q] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν [r] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ κατοικοῦντα.

Gittæ degebat una cum duabus suis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficisci, aut ut milites mitteret. jam enim bis adeo periclitatum fuisse, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere molireretur. Davidi autem non placuit in Gittensium urbe *diutius* manere: sed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum sibi aliquem in regione *campestri* ad habitandum daret. vereri enim ne, si in urbe moraretur, ipsi molestiæ esset oneriquè. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata sua possessione habuit, ejusque similiter posteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem spatium, quo Davides in Sicella moratus est, conficiebat quatuor menses cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæstinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittensibus* incursiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abstinebat, præ metu ne se Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quosnam adortus prædam abegerit, cum dixisset Judæos ad meridiem positos & planitiem incolentes, Ancho *facile* persuadet ut ita sentiret. in eam enim spem venerat, Davidem cum gente sua pugnas conseruisse, sibique, dum viveret, servum futurum esse, suis in terris subsistentem.

Davidi locus in Palæstina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαοῦλος, οὐκ ἀποκρινομένου τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀναγαγεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνος, Ἑβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ περιπεμψάντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [s] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς [t] Ῥεγγὰν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς [v] Ἀγχοῦς [x] συμμαχήσοντα τὸν [y] Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους [z] ἠξίου. τοῦ δὲ προθύμως ὑποσχομένου, καὶ φήσαντος παρεῖναι καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας [a] ἀποδώσει· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κατὰ νοῦν χωρήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [b] τῇ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποσχέσει τὸ πρόθυμον [c] αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

CAP. XIV.

Ut Saulus, silente Dei oraculo, ventriloquam obsecrabat, ut sibi excitaret Samuelis animam: utque ille, Hebræis prælio superatis, cum filiis suis occumbebat.

SUB idem tempus, cum Palæstini in Israëlitas exercitum educere decrevissent, & circumquaque ad auxiliares suos omnes misissent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Anchus rex Gittensium Davidem orabat, ut cum copiis suis sese ei socium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam suam pollicente, diçenteque adesse tempus pro beneficiis gratiaque hospitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis custodiæ illum admoveret post victoriam, & si daretur cum hostibus ex animi sententia acie dimicare.

Davides Gittensium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

2. Jam

a Ἀχιμὰν] Ἀχιμὰν ἤτοι Ἀχινάαμ Vat. Ἀχινάμ Epiphan. Ἀχιμὰν forsan pro Ἀχινὰμ, quæ est *Achinoam* in Bibliis Hebr. Ἀχινάαμ *Interpp.* LXXII.

b Ἐν τῇ Γίττῃ.] Ita in plerisque *MSS.* in *Editis*, *Aliisque* ἐν Γίττῃ.

c Αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι.] Αὐτῷ deest *Vat.*

d Ἀγχοῦς] Ἀγχοῦς Vat.

e Σίκελλαν καλουμένην.] Σεκέλλαν *Bas.* & *G.* & parvo cum discrimine Σικελλὰν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελλᾷ *Samb.* Σικελὰν *Epiphan.* forsan pro Σικελαγὰν aut Σικελαγὰς ab origine *Siclag* aut Σεκελὰγ *Interpretum* LXXII. HUDS. Conf. §. 9. præced. SPANH.

f Ἐποίησεν εἶναι] Ἐνόμιζεν *Vat.*

g Ἐν Σικέλλᾳ] Ἐν τῇ Σικέλλᾳ *Vat.*

h Μῆνες τέσσαρες] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menses.*

i Καὶ ἐπερχόμενος] Καὶ abest *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.*

k Σερρίταις καὶ Ἀμαληκίταις,] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σαρρίταις *Bas.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γεσουρίταις aut Γεσσιρίταις. namque natio ista Hebræis *Gesuri*, Græcis autem Interpretibus Γεσερὶ & Γεσιρὶ & Γεσουρί. Plane Γεσιρίταις in *Cod. Vat.* HUDS. Pro iis Geschuræos & Girzæos habet 1 lib. Samuel. 27. 8. Γαρσίταις scripsisse puto Josephum. REL. [Gen. Σαρρίταις] vel Σαρρίτ'· supra urbs Σαρρὶς Cap. xii. §. 4. SPANH.

l Ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο,] Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conservâsse, ne se regi indicarent.*

m Ἔπεμπε.] Ἔπεμψε *Vat.*

n Τίσιν ἐπιθέμενος] Τίσιν ἐπιθέμενος *Vat.*

o Τῶν Ἰουδαίων τετραμμένοις] Τοῖς Ἰουδαίοις *Big.* & *Samb.*

p Ἀγχοῦν] *Coll. Voss.* & *Big.* Ἀγχίαν.

q Ἐπολέμησε] Ἐμίσησε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

r Παρ' ὃν ζῇ χρόνον] Ita ex *MSS.* παρ' ὃν ζῇ in *Editis.*

s Συμπαρῶσιν αὐτοῖς] Παρῶσιν *Vat.*

t Ῥεγγάν.] Σεννὰν aut Σουνὰν aut Σουνάμ. Vide p. 354. in princip. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4.

v Ἀγχοῦς] Ἀγχίους hic & paulo supra *Big. Gall.* & *Samb.* *Ἀγχοῦς συμμαχήσοντα τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐκάλεσε Vat.*

x Συμμαχήσοντα] Lege συμμαχήσοντα. COCC.

y Τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν] Deest in Gr. sexcentorum. SPANH.

z Ἠξίου.] Forte ἄγειν ἠξίου, aut simile quid. COCC.

a Ἀποδώσει·] Ἀποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην καὶ τὰς ἀγῶνας τοὺς πρὸς τοὺς π. κ. ν. χωρήσαντος αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἀποδώσειν. COCC.

b Τῇ τῆς τιμῆς] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest τῆς.

c Αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.] Αὐτῷ *Vat.*

d Mo

XV. *Saulus à Deo desertus ventriloquam consulit. 1 Reg. c. 28.*

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent, è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audiisset jam in propinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie positâ castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadverso hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura sciscitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, inscius omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique exciret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis e finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipsa nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; juravit *rex* neminem *hoc* resciturum esse, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem proditurum, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: eum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per

Samuelus ab inferis excitus. 1 Reg. c. 28.

β'. Ἐτύγχανε δὲ Σαοῦλος, ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοὺς [d] μὲν μάντεις καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην τέχνην ἐκ τῆς χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, καὶ ἐγγίστα [e] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ παραγενόμενος πρὸς ὄρει τινὶ [f] Γελβουὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τῶν πολεμίων. ταράττει δ' αὐτὸν, [g] οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τῶν ἐχθρῶν δύναμις, πολλή τε οὖσα καὶ τῆς [h] οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· καὶ τὸν Θεὸν διὰ τῶν προφητῶν ἠρώτα περὶ τῆς μάχης καὶ τοῦ περὶ ταύτην ἐσομένου τέλους προειπεῖν. οὐκ ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Θεοῦ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σαοῦλος κατέδεισε, καὶ τὴν ψυχὴν κατέπεσε· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, οὐ παρόντος αὐτῷ κατὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ προορώμενος. ζητηθῆναι δ' αὐτῷ κελεύει [i] γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς [k] ἐκκαλουμένων, ὡς οὕτω γνωσόμενος εἰ κατὰ νοῦν χωρεῖν αὐτῷ [l] μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὰρ τῶν ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τῶν νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντος δ' αὐτῷ παρά τινος τῶν οἰκετῶν [m] εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει [n] Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ [o] ἀποδὺς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δύο παραλαβὼν οἰκέτας, οὓς ᾔδει πιστοτάτους [p] ὄντας, [q] ἧκεν εἰς τὴν Ενδωρον πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ παρεκάλει μαντεύσασθαι καὶ ἀναγαγεῖν αὐτῷ ψυχὴν, ὑπὲρ ἂν αὐτὸς εἴπῃ. τῆς δὲ γυναικὸς ἀπομαχομένης καὶ λεγούσης οὐ καταφρονεῖν τοῦ βασιλέως, ὃς [r] τοῦτο γένος τῶν μάντεων ἐξήλασεν, οὐδ' αὐτὸν δὲ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ἐνεδρεύοντα δὲ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὤμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ [s] παρ' ἄλλον ἄξειν αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς δὲ τοῖς ὅρκοις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὴν [t] Σαμουήλου ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τὸν Σαμουῆλον ὅστις ἦν, καλεῖ τοῦτον ἐξ ᾅδου. φανέντος δ' αὐτοῦ, θεασάμενον τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ ταράττεται· καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγεῖσα, οὐ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σαοῦλος, ἐδήλωσε γὰρ αὐτὸν ὁ Σαμουῆλος. ἐπινεύσαντος δ' ἐκείνου, καὶ τὴν ταραχὴν αὐτῆς ἐρομένου πόθεν γένοιτο, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα Θεῷ τινα τὴν μορφὴν ὅμοιον. τοῦ δὲ τὴν εἰκόνα [v] φράζειν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ θεαθέντος καὶ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος· γέροντα μὲν ἤδη καὶ ἔνδοξον [x] ἐσήμαινεν, [y] ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα. ἐγνώριζεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τὸν Σαμουῆλον ὄντα· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἠσπάζετο καὶ προσεκύνησε. τῆς δὲ Σαμουήλου ψυχῆς πυθομένης διὰ τί κινήσειεν αὐτὴν καὶ ἀναχθῆναι ποιήσειε; τὴν ἀνάγκην ἀπωδύρετο, [z] τοὺς πολεμίους γὰρ ἐπικεῖσθαι βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν δὲ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μήτε προφητείας τυγχάνοντα,

d Μὲν μάντεις κ.] Illud μὲν ex *Big.* & *Vat.*

e Σούνης πόλεως] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* Σούνης *Vat.* Σούνης *Bas. G. Aliique.*

f Γελβουὲ] Conf. inf. §. 7. SPANH.

g Οὐχ ὡς ἔτυχεν.] Οὐχ non agnoscunt *Big.* & *Samb.* ut & *Vat.* cui etiam deest ἰδόντα.

h Οἰκείας κρείττων] Αἰτίας κρ. *Vat.*

i Γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων,] Ἐγγαστρίμυθοι Hebr. אוב 1 Sam. XXVIII. 7. de spiritu impuro Deut. xx. 27. SPANH.

k Ἐκκαλουμένων,] Ἐκκαλούμενον *Samb.* & *Vat.*

l Μέλλοι τὰ πράγματα,] Μέλλει *Big.* & *Samb.*

m Εἶναί τι γύναιον] Εἶναι γύναιον *Vat.*

n Ενδώρῳ,] Ita *Bas. G* & *Epiphan.* Αενδώρῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* iidem mox Αἰνδωρον. Δώρῳ ἤτοι ἐν Αενδώρ *Vat.* Αενδώρ LXXII. excepta editione *Complutina*, quæ cum *S. Hieronymo* habet, Ενδώρ. in fundo *Hebraico* & *Onomastico Eusebii* Ηνδώρ. HUDS. Hæc verba ex Josepho ita citat Stephanus in lib. de urbibus, ut appareat eum legisse Δώρῳ, & male refert ad urbem Dora. Ἐν ς'. εἶναί τι γύναιον ἐν πόλει Δώρῳ. *Josephus lib.* VI. (ita Montfauconiana editio hujus fragmenti habet) *esse mulierculam in urbe Dora.* Sciolus aliquis credidit ἐν abundare si legeretur ἐν πόλει ἐνδώρῳ. REL. Ενδώρῳ Hebr. בעין דור ad verbum *in oculis* seu *in conspectu generationis*, pro nomine loci in *Gen dor* Vulg. *in Endor.* SPANH.

o Ἀποδὺς τὴν βασιλικὴν] Μετενδὺς in sex *MSS.* μεταμφιεσάμενος *Zonaras.*

p Ὄντας,] Εἶναι *Vat.*

q Ἧκεν εἰς τὴν Ενδωρον] Ex his verbis corrige, quod in Stephano de urbibus ex Josephi lib. VI. citatur ἐστράτευσεν εἰς τὴν Δῶρον. REL.

r Τοῦτο γένος] Τοῦτο τὸ γένος *Vat.* & *Samb.*

s Παρ' ἄλλον ἄξειν] Ita cum *Big.* & *Samb.* in reliquis παρ' ἄλλων. HUDS. Forte παρ' ἄλλοις. COCC.

t Σαμουήλου] Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazæum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris.

v Φράζειν] Φράζειν εἰπόντος *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox omittunt κελεύσαντος.

x Ἐσήμαινεν,] Ἐσήμανεν *Vat.*

y Ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα.] Id in sacris non legitur. REL. Ἱερατικὴν διπλοΐδα. Sic LXX. διπλοΐδα ἀναβεβλημένος 1 Sam. XXVIII. v. 14. Hebr. מעיל Exod. XXVIII. 4. LXX. ibi ποδήρη. suprà de Samuele vestito Cap. 7. §. 5. τὴν διπλοΐδα. SPANH.

z Τοὺς πολεμίους] Ita è Cod. *Vat.* in reliquis γὰρ deest.

a Ἐπὶ

τε, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τοῦτ' ᵃ ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ ἐμοῦ προνενοημένον κατέφυγον. Σαμούηλος δὲ, τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τῆς μεταβολῆς ὁρῶν, περισσὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βούλεσθαι μαθεῖν, τοῦ Θεοῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἄκουε γε μὴν, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσαι, τοῦ Θεοῦ παρακούσαντα ἐν τῷ πρὸς ᵇ τοὺς Ἀμαληκίτας πόλεμον, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ φυλάξαντα, ᶜ καθὼς προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων αὔριον πεσόντα ἐπὶ τῆς μάχης ᵈ μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.

γ. Ταῦτ' ἀκούσας ᵉ ὁ Σαοῦλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τοὔδαφος, εἴτε διὰ τὴν προσπεσοῦσαν ἐκ τῶν ᶠ δεδηλωμένων ὀδύνην, εἴτε διὰ τὴν ἔνδειαν· ᵍ οὐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί· ῥᾳδίως κατενηνέχθη. μόλις δὲ ἑαυτοῦ γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι, ταύτην αἰτουμένη παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς ʰ παραβόλου μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν ⁱ αὐτῇ ποιήσασθαι διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον, ἀγνοουμένου τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ ᵏ παρατεθῆναι καὶ τροφήν· ˡ ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ τῶν οἰκείων ᵐ ἀποσωθῇ στρατόπεδον. ἀντέχοντα δὲ καὶ τελέως ἀπεστραμμένον ⁿ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσα δὲ μόσχον ἕνα συνήθη καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς ᵒ γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαναπαυομένη ᵖ τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρατίθησι. καὶ Σαοῦλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρῆσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ἦν ἀμείνω καὶ διαρκέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον τεθεαμένη, οὐκ ἐμνησικάκησε τῆς ἐπιστήμης ᵠ τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν συνηθείᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ δίκαιον λίαν ʳ αὐτοῦ προετρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τοῦτο παρέσχεν ἐκτενῶς καὶ φιλοφρόνως, οὔθ' ὑπὲρ εὐεργεσίας ˢ ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, οὔτε ᵗ χάριν μέλλουσαν θηρωμένη· τελευτήσοντα γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθόν τι παρεσχημένους φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δύναιντο λαβεῖν ὄφελος τούτους προθεραπευόντων. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ ᵛ ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γενομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ˣ τούτου, μηδ' ʸ ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι. τὸν δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ πρέποντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' οὗ προαχθήσονται

prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, memet *jam* contuli. Samuelus autem, cum jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non observaveris. Scito igitur fore ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in prælio cadens una mecum sis.

Saulo tristia admodum predicit Samuelus. 1 Reg. c. 28.

Confer 1 Reg. c. 15. v. 22. & c. 28. v. 18.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die præterito nocteque cibum non ceperat) facile *tota mole* concidit. Cum vero ægre ad seipsum rediisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstititque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, *eas* famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat.

Saulo solatium adhibet mulier ventriloqua 1 Reg. c. 28.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, unde res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat. Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, virisque bonis accommodum, quo ad vir-

Ventriloquæ laus.

Sauli encomium.

a Ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ] Ἐπὶ σὲ τὸν ἐμοῦ προνοούμενον Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.
b Τὰς Ἀμαληκίτας] Illud τὰς ex MSS.
c Καθὼς προεφήτευσά] Aut καθὼς cum Big. Samb. & Vat.
d Μετ' ἐμοῦ γενησόμενον] Καὶ μετ' ἐμοῦ Big. & Samb.
e Ὁ Σαοῦλος] Articulum ὁ ut & mox τὸ omittit Vat.
f Δεδηλωμένων ὀδύνην,] Προῤῥηθεῖσαν Vat.
g Οὐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν] Οὐδὲ γὰρ & statim ὁ ῥᾳδίως ὑπονοεῖται juxta Epiphanium
h Παραβόλου] Ποπανα τε &c. τῷ παραβόλῳ Aristophan. Vesp. p. 442. παραβόλως de bell. Jud. lib. 1. c. 19. §. 3. SPANH.
i Αὐτῇ ποιήσασθαι] Αὐτὴν Big. & Samb.
k Παρατεθῆναι] Lege παραθεῖναι COCC.
l Ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν] Ὡς ἂν καὶ τὴν ἰσχὺν Big.
m Ἀποσωθῇ στρατόπεδον.] Ἀποσωθείη Big. Samb. & Vat.
n Ὑπὸ τῆς ἀθυμίας,] Ἀπὸ τῆς Vat.

o Γυνὴ χερνῆτις] Ex Homer. Il. μ'. v. 433. γυνὴ χερνῆτις ἀληθής· Æschyl. Prom. v. 892. ἀντὶ χερνήτιδος uti Schol. Infra lib. VIII. c. 13. §. 2. γυναικὸς χερνήτιδος φιλοξενία mulieris laudata. vid. Infr. lib. XVIII. c. 7. §. 6. SPANH.
p Τῷ κτήματι·] Τῷ κτήνει Vat.
q Τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης] Illud τῆς ex Big. & Samb. & mox τε pro καὶ post ἀπεστράφη ex iisdem & Vat.
r Αὐτοῦ προετρέψατο,] Φαγεῖν προετρέψατο legisse videtur Epiphanius. αὐτὸν προετρέψατο Vat.
s Ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης,] Ἀμειβομένη Big. Samb. (Coll. Voss.) & Vat.
t Χάριν μέλλουσαν] Χάριν τὴν μέλλουσαν Vat.
v Ποιεῖν εὖ πάντας] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας Vat.
x Τούτου,] Τοῦτο Big. Samb. Vat. & Epiphan.
y Ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν] Ἐφ' ὅτῳ τὸν Θεὸν Vat. ἐφ' ᾧ τὸν αὐτὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν Big. & Samb. non male.

x Au-

virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum praeclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quaeque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebraeorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quae eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetae praedictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitae amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, praeclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sint *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriae reditusque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunque Saulum aemulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia praestiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione praeceperint, sed moriendum esse praesciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei praecognito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet haec ipsa accresceret: praecipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque praecellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus praeter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hanc digressus sum.

Palaestini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 Reg. c. 29.

5. Cum jam Palaestini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satrapias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palaestinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebraei, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis sup-

πάντας ἀρετὴν διώξειν, καὶ [z] δηλοῦντα δόξαν, καὶ μνήμην [a] αἰώνιον παρέξειν δυνησόμενον, ποιήσειν· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [b] πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἐμποιήσειν, καὶ πρός τε τοὺς κινδύνους [c] καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θάνατον προτρεψόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δὲ αἰτίαν τοῦ λόγου τούτου Σαοῦλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. οὗτος γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, τοῦ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ παραδοὺς αὐτὸν πανοικὶ μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [d] τὸ ποδαποὶ γενήσονται τὸν τρόπον. διαδοχὴν γὰρ καὶ γένος τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἕξειν. οὗτος οὖν δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γενήσεται, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρποῦσθαι παρὰ πάντων [e] ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ἐπὶ πόλεμον ἐξελθόντας [f] καὶ σώους ἐπιστρέψοντας, ἐπεὶ δ' ἄν τι διαπράξωνται λαμπρὸν, οὔ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τῶν τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὔψυχοι δὲ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαοῦλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [g] τί μέλλοι συμβήσεσθαι κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι παραδόντας αὐτοὺς ἐπ' αὐτοῦ σαλεύειν, [h] οὐδ' οὕτως γενναῖον, κἂν ἔργα πολλὰ διαπραξάμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ χρηστὸν προσδεχομένους, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο παθεῖν μαχομένους, [i] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείου ἀληθῶς τεκμήριον [k] ἐγὼ κρίνω. Σαοῦλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ἐπιδείξας ὅτι πάντας μὲν προσήκει τῆς μετὰ τὸν θάνατον εὐφημίας γλιχομένους ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς ταύτην καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς [l] οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἔτι τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ [m] τῆς εὐψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ' ἵνα μὴ [n] φανῶ ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [o] ἀφ' ὧν εἰς τούτους ἐξέβην.

ε'. Καταστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [p] σατράπας ἐναριθμούντων τὴν δύναμιν, τελευταῖος βασιλεὺς παρῆλθεν [q] Ἀγχοῦς μετὰ τῆς ἰδίας στρατιᾶς· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων, πόθεν εἶεν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνος καλέσαντος, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδην ἔλεγεν εἶναι, τὸν φυγόντα Σαοῦλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτί-

z Δηλοῦντα δόξαν.] Ζηλοῦντα Vat.
a Αἰώνιον παρέξειν] Αἰώνιον Samb. Big. & Vat.
b Πόλεων ἐπιθυμίαν] Ἀνδρῶν juxta Epiphan.
c Καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος] Illa καὶ τ desunt Epiphanio.
d Τὸ ποδαποὶ] Illud τὸ non agnoscit Vat. HUDS. Forte ποταποί. COCC.
e Ἄξιος.] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Epiphan. ἀξιῶ in Editt. aliisque.
f Καὶ σώους ἐπιστρέψοντας,] Καὶ ὅταν ὑποστρέψωσι Vat.
g Τί μέλλοι συμβήσεσθαι] Τί μέλλει Big. & Samb.
h Οὐδ' οὕτως γενναῖον,] Οὐχ οὕτως Big. (Conjecit) Samb. & Vat.
i Εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ] Εἶτα δὲ μὴ in iisdem.
k Ἐγὼ κρίνω.] Ἔγωγε in quatuor MSS.
l Οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι] Οὐ μόνον κακοῖς Vat.
m Τῆς εὐψυχίας] Τῆς εὐψυχίας αὐτοῦ λέγειν ἐδυνάμην Vat.
n Φανῶ ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρώμενος] Φανείην Big. (Coll. Voss.) & Samb. & mox χρώμενος in iisdem. φανείην ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρῆσθαι τοῖς ἐπαίνοις Vat.
o Ἀφ' ὧν] Ἀφ' ὧν εἰς τὴν ἐξέβην Vat.
p Σατράπας] Σατραπείας Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Gall.
q Ἀγχοῦς] Ἀγχίσης Big. (Coll. Voss.) Samb. & Epiphan. ὁ Ἀγχῖτος Vat. dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης Vat. καὶ μετὰ τοῦτον δ' ὁ Δαυίδης Big. & Samb.

r Κα-

ἐκτῖσαι βουλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σαοῦλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δ' ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ἐπὶ συμμαχίᾳ πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν συνεβούλευον, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. [r] καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, [s] κακώσαντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [t] ὁ δὲ καὶ προορώμενος, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, ἐκέλευον ἀποπέμψαι σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. τοῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτιῶν βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ "μὲν, [v] εἶπε, μαρτυρῶ σοι πολλὴν [x] περὶ ἐμὲ σπουδὴν "καὶ εὔνοιαν, [y] καὶ διὰ τοῦτο σε σύμμαχον ἐπηγόμην. οὐ "δοκεῖ δὲ [z] ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μεθ' ἡμέ"ραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑπονοῶν ἄτοπον, "κἀκεῖ φύλασσέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐτὴν "τῶν πολεμίων [a] εἰσβάλλωσιν. ἓν δὲ καὶ τοῦτο συμμαχίας "μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιτιῶν βασιλεὺς, ἧκεν εἰς [b] Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [c] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν κατὰ κράτος, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἔκ τε αὐτῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ϛʹ. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [d] σὺν τοῖς τέκνοις ᾐχμαλωτισμένας, [e] περιρρήγνυται εὐθὺς τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ἐπὶ τοσοῦτον [f] παρείθη τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν [g] ἐπιλείπειν ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [h] ἐκινδύνευσε δὲ καὶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποθανεῖν. [i] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ᾐτιῶντο. ἀνασχὼν δ' ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναστήσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [k] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [l] ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφητεῦσαι εἰ [m] διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σῶσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. τοῦ δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις. παραγενόμενος δ' ἐπί τινα χείμαρρον, [n] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [o] περιπεσὼν, [p] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ὑπ' ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρεῖς γὰρ ἡμέρας ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, [q] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ παρηγορησάμενος καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ἐμήνυσεν, Αἰγύπτιος ὢν, [?] καταλειφθῆναι δ' ὑπὸ τοῦ δεσπότου [r] κατ' ἀρρωστίαν ἕπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' [s] αὐτὸν τῶν κατεμπρησάντων καὶ διηρπακότων

petias afferre. A ducibus autem reprehensus est, quod hostili animo virum ad auxilium acciverat; suadebantque ut eum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. se enim illi opportunitatem daturum esse redeundi in gratiam cum domino suo, vires nostras affligendo. Quod cum & ipsi prævidissent, jusserunt eum cum militibus suis sexcentis remittere in locum, quem ipsi ad habitandum dederat. hunc enim esse illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæstinorum myriadas occisas. Hæc ubi audierat Gittensium rex, illosque recte monuisse reputaverat, accito ad se Davide, dicebat, "ego quidem "studium tuum & benevolentiam comprobo, pro"ptereaque te *expeditionis* hujus socium adduce"bam. Verum *cæteri* duces non ita de te existi"mant. Quare statim ab hac die in locum, quem "tibi donavi, discede, nihil mali suspicans; & il"lic esto meæ regioni in præsidium, ne qui ho"stes in eam impetum faciant. nam & sic in so"cietatis partem venis". Et quidem Davides, Gittensium regis jussis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palæstinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Sicellam expugnant: & cum illam incendissent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palæstinorum regione cepissent, *protinus* abierunt.

6. Davides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia *illic* direpta, uxoresque etiam suas (nam duæ erant) cum suorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & discrimen adiit, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem se à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, uxoresque & liberos salvos quidem recipere, ab hostibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* persequeretur, exsiliens *continuo* cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baselum pervenisset, & in hominem errantem incidisset, genere quidem Ægyptium, inopia & fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in solitudine errans sine cibo permanserat) postquam ei cibum & potum admoverat viresque ejus refecerat, quæsivit ex eo cujas & undenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis passibus* sequi non potuerit. quin & fatebatur se ex iis

Davides Dei monitu Amalecitas persequitur, qui Sicellam devastârant. 1 Reg. 30.

r Καιρὸν γὰρ αὐτῷ] Καὶ γὰρ τὸ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρόφασιν πρὸς τ. Big. (Coll. Voss.) & Samb.

s Κακώσοντα τὴν] Ita cum Samb. & Vat. in cæteris κακώσαντα.

t Ὁ δὲ καὶ προορώμενον.] Ita sane legendum, vel ὁ δὲ καὶ προορώμενοι. Verum in libris omnibus tam impressis quam manu exaratis ὁ δὲ προορώμενοι.

v Εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ] Εἶπε inferuimus ex Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

x Περὶ ἐμὲ σπουδὴν] Περὶ ἐμὲ Samb. (Coll. Voss.) Gall. & Vat.

y Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum MSS. in Editis καὶ διὰ τοῦτο σύμμαχον ἐπηγόμην.

z Ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς.] Τοῦτο Vat.

a Εἰσβάλωσιν] Εμβάλωσι Samb. & Vat. εἰσβάλωσι Big.

b Σίκελλαν] Conf. cap. 13. §. 9. sup. SPANH.

c Αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν] Sic MSS. (& Cocejus) male in Editis αἴρει.

d Σὺν τοῖς τέκνοις] Σὺν τέκνοις Vat. & mox κλαίων τε καὶ.

e Περιῤῥήγνυται εὐθὺς τὴν ἐσθῆτα.] Sic infr. lib. VII. c. 1. §. 1. SPANH.

f Παρείθη τοῖς κακοῖς,] Ita cum Samb. ut canon postulabat. παρέθη Bas. Vat. Aliique, παρείθη Gen. HUDS. Lege παρείθη vel παρείθη. COCC. Vel παρείθη, ut bene Ed. Basil. SPANH.

g Επιλείπειν ἤδη] Εκλιπεῖν Big. Samb. & Vat. HUDS. Lege ἐπιλείπειν. COCC.

h Εκινδύνευσε δὲ] Κινδυνεῦσαι τε Vat.

i Αὐτὸν γὰρ] Ita Big. (Coll.) Samb. & Epiphan. αὐτῷ in Editis, Aliisque.

k Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι] Sic Vat. Hen. & Bush. Ἀβιαθάρῳ in Editis, Aliisque.

l Ἱερατικὴν στολὴν,] Ἀρχιερατικὴν στολὴν in quatuor MSS.

m Διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας] Διώξοντα Vat.

n Βάσελον] Ita Bas. G. & Samb. Βάσλον Big. Βόσορον juxta Epiphanium. Manus equidem Flaviana, ut suspicor, dederat Βόσορον pro Beser aut Bosor fundi Hebraici. Βάσελον, ἤτοι Βοσὸρ καὶ Βόσορον λεγόμενον Vat.

o Περιπεσών,] Περιτυχὼν Bush. & Hen.

p Αἰγυπτίῳ μὲν] Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθίοπι, ὑπὸ λ. legisse videtur Epiphan.

q Πρῶτον αὐτὸν] Πρῶτον αὐτὸν ποτὸν καὶ τροφὴν παρηγορησάμενος Vat.

r Κατ' ἀρρωστίαν] Δι' ἀρρωστίαν Big. Vat. Epiphan. & Samb. à manu secunda.

s Αὐτὸν τῶν κατεμπρησάντων] Αὐτῷ Samb. & Vat. αὐτῶν Big.

t Επὶ

iis esse qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce usus ad Amalecitas *persequendos*, nactusque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino solutos, & spoliis prædaque sese oblectantes, ex improviso *eos* adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent & inermes, & nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent universi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas jugulati sunt, & sanguis frumentum eorum victumque secum * abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio superfuerint quam quadringenti: illique etiam ‡ dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hostes diripuerant, recipit Davides, tum suas pariter ac suorum uxores. Cum autem reversi venissent ad locum, ubi ducentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed præ ignavia hostem persequi destiterunt; ajebantque contentos esse debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum sententiam improbam esse & iniquam pronunciavit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem ulcisci, sua vero omnia recuperare, ut universis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præsertim cum *illi* ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam pervenisset Davides, misit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus suis & amicis. Atque ita quidem facta sunt quæ ad Sicellensium direptionem & Amalecitarum cædem spectant.

Davides, fusis Amalecitis, prædam recipit, suisque ex æquo dividit. 1 Reg. c. 30.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex ejusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur, & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

ἄλλα τε τῆς Ἰουδαίας καὶ τὴν Σίκελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ἐπὶ τοὺς Ἀμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [t] ἐπὶ γῆν ἐρριμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀριστῶντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [v] ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [x] πιεῖν καὶ εὐωχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν εὐκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπεζῶν παρακειμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐταῖς ἀνῃροῦντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιουμένους ἀλλήλους ταῖς [y] προπόσεσι διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τοῦ ἀκράτου κατευνασμένους. ὅσοι δ' ἔφθησαν [z] περιθέμενοι τὰς πανοπλίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ στῆναι, τούτους οὐδὲν ἧττον εὐχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαττε. διέμειναν δὲ οἱ [a] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [b] ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ περιλειφθῆναι τῶν Ἀμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [c] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ τά τε ἄλλα πάντα ἃ διήρπασαν [d] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τάς τε αὑτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [e] ἀναστρέφοντες ἧκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα διακοσίους, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, [f] καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τῆς μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [g] αὐτοὺς ἀπομερίζειν, οὐ συνακολουθήσαντας, ἀλλὰ μαλακισθέντας περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπᾶν δὲ [h] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφαινε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, τοῦ Θεοῦ παρασχόντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [i] τὰ αὐτῶν, [k] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶ ταῦτ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. γενόμενος δὲ ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, [l] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις [m] ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν [n] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Ἀμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, οὕτως ἐγένετο.

ζ. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [o] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοῦλος δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ [p] παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τῆς ὅλης αὐτοῖς δόξης ἀποκειμένης, οὐδὲν γὰρ τούτου περισσότερον εἶχον, ἐπιστρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαούλου παῖδες, Ἰωνάθης, καὶ [q] Ἀμινάδαβος, καὶ [r] Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ συγχυ-

[t] Ἐπὶ γῆν ἐρριμμένους.] Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἀπολαύοντας.] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαβόντας in *Editis*, *Aliisque*.

[x] Πιεῖν καὶ εὐωχεῖσθαι] Πίνειν *Vat.*

* *Abripuit:*] *Scil.* torrentis instar. Verum *vox* παρέσυρεν *mihi suspecta est.*

[y] Προπόσεσι διέφθειρεν,] Ita cum *Vat. Samb. Big.* (*Cocceio*) & *Epiphan.* περιπατοῦσι in *Editis*.

[z] Περιθέμενοι τὰς πανοπλίας] Παραθέμενοι ἐξ ἐναντίας τε αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

[a] Σὺν τῷ Δαυίδῃ] Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt.*] *In Literis S.* à diluculo usque ad vesperam.

[b] Ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης] Ἀναιροῦντας *Vat.*

[c] Αὐτοὶ δὲ δρομάσι] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.*

‡ *Dromadibus insidentes effugerunt.*] Camelis quos appellant dromades, *phrasi divina*.

[d] Αὐτῶν οἱ πολέμιοι,] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*.

[e] Ἀναστρέφοντες] Ἀναστρέψαντες *Big.* & *Samb.*

[f] Καταλελοίπεσαν] Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελελοίπεισαν. (quod malebat *Cocceius*) in *Editis* præter canonem καταλελοίπησαν. alio tempore καταλελοίπασιν *Hen.* & *Bosb.*

[g] Αὐτοὺς ἀπομερίζειν,] Αὐτοῖς in quinque *MSS.*

[h] Σεσωσμένας] Διασεσωσμένας *Bosb.* & *Hen.*

[i] Τὰ αὐτῶν,] Illud τὰ ex *MSS.*

[k] Πᾶσιν ἐξ ἴσου] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Bosb.*

[l] Διέπεμψε] Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.*

[m] Ἀπομοίρας] Ἀπόμοιρα, μερίς Hesych. SPANH.

[n] Σικελλῶν] Σικέλλων *Bas.* & *G.* Σικελῶν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

[o] Νικῶσι μὲν οἱ] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis*.

[p] Παραβόλως] Τοὺς παραβόλως πταίοντας Menander in Stob. Excerpt. Gr. p. 117. SPANH.

[q] Ἀμινάδαβος,] Ἀμιναάταβος *Big.* Αἰσινάταβος *Samb.* malim quidem Ἀβινάδαβος cum *Masoretis*, *Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

[r] Μελχισός.] Est qui malit Μελχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ἰωνάθης καὶ Ἰσαάδαμος καὶ Μελχισὸς καὶ Ἀμινάδαβος.

σύγχυσις γίνεται καὶ φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σαοῦλος δὲ φεύγει, [t] τὸ καρτερὸν στῖφος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πλὴν ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι διακαρτερεῖν μηδ' ἀντέχειν ταῖς πληγαῖς, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠσθένει, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοφόρον, σπασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτην [u] αὐτοῦ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὴν ἰδίαν σπασάμενος [v] μάχαιραν, καὶ στήσας ἐπὶ τὴν ἀκμήν, ῥίπτει κατ' αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὤσασθαι, μηδ' ἐπιρείσας [x] διαβαλεῖν αὐτοῦ τὸν σίδηρον, [y] περιστρέφεται. καὶ νεανίσκου τινὸς ἑστῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομφαίαν, διὰ τὸ μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὸν τοῦτο δυνασθῆναι ποιῆσαι, παρασχεῖν αὐτῷ τελευτὴν [z] ὁποίαν αὐτὸς βούλεται. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος [a] τὸν περὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ χρυσὸν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ἐκποδὼν ἐγένετο. θεασάμενος δὲ [b] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαοῦλον ἀνῃρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. [c] διεσώθη δ' οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [d] Γελβουὲ ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τῶν Ἑβραίων οἱ τὴν κοιλάδα [e] πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σαοῦλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς [f] ὀχυρωτάτας [g] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους εὑρόντες, κατῴκησαν.

η'. Τῇ δ' ἐπιούσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ἐπιτυγχάνουσι [h] τοῖς τοῦ Σαούλου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες [i] ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιήγγειλαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [k] Ἀστάρτειον [l] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς [m] Βηθσὰν πόλεως, ἡ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν οἱ ἐν [n] Ἰαβισῷ πόλει τῆς [o] Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηνται τὸν Σαούλου νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι περιιδεῖν ἀκηδεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκίμους καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσάν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες [p] τὸ σῶμα Σαούλου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [q] Ἰαβισόν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [r] κωλῦσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [s] Ἰαβισηνοί, πανδημεὶ κλαύσαντες, [t] θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώ-

& confusio & cædes, hostibus à tergo instantibus. Saulus autem, valida suorum caterva stipatus, fugit. atque missis à Palæstinis jaculatoribus & sagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipse vero cum pulchre dimicasset, & multa vulnera accepisset, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut seipsum interimeret; armigero vero imperat ut se stricto ense transfigeret, ne vivus in hostium potestatem veniret. Armigero autem non audente dominum *suum* occidere, ipse suo gladio educto, sibique ejus mucrone admoto, in eum se projicit: cumque ensem suum in se impellere non valeret, neque eum sibi impingendo trajicere, sese circumagit. atque juvene quodam propter eum adstante, cum interrogasset quisnam esset, audissetque esse Amalecitam, orabat ut gladio sibi ab eo impacto, id quod suis manibus perficere non potuit, mortem sibi afferret qualem ipse expeteret. Hoc autem exsequutus, detractisque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam se conjiciebat. Tum armiger, conspecta Sauli nece, semetipsum interemit. atque nemo ex satellitibus regis in tutum evasit, sed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audissent Saulum ejusque filios cecidisse, & universos qui cum eo erant periisse, relictis urbibus suis in munitissimas se receperunt. At Palæstini in relictis, quas desertas invenerant, sedem ceperunt.

Saulus gladio suo incumbit, juvenisque Amalecita interimitur.

8. *Postridie*, cum Palæstini hostes prælio occisos spoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutisque capita illorum absciderunt: atque nunciis per totam suam regionem missis divulgarunt hostes *acie* cecidisse. Et quidem armaturam illorum in fano Astartes consecrarunt: corpora vero * in cruces sustulerunt ad muros urbis Bethsanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Postquam vero Jabissi, regionis Galaditidis urbis, incolæ acceperant, truncata esse Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut insepulta esse paterentur, fortissimi quique & audacissimi egressi (viros enim corpore robustos animoque ferocesalit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethsanam venerunt, atque ad hostium muros accedentes, ablatisque Sauli ejusque filiorum corporibus, ea Jabissum deportarunt, cum hostes neque eos prohibere potuissent, neque ausi essent propter *ipsorum* virtutem. Jabisseni autem universi cum ploratu corpora eorum sepelierunt in pulcher-

Sauli filiorumque arma in templo Astartes conjecta, & corpora illorum in cruces sublata. 1 Reg. c. 31.

Jabisseni Saulo ejusque filiis parentant. 1 Reg. c. 31.

[t] Τὸ καρτερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[u] Αὐτοῦ διελάσαι,] Αὐτῷ *Vat.*

[v] Μάχαιραν,] Vocem μάχαιραν nobis suppeditarunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[x] Διαβαλεῖν αὐτοῦ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διαβαλεῖν.

[y] Περιστρέφεται,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπιστρέφεται.

[z] Ὁποίαν αὐτὸς βούλεται.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis.*

[a] Τὸν περὶ βραχίονα] Ita in *MSS.* in *Editis* τὸν deest.

[b] Ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαοῦλον] Articuli ὁ & τὸν ex *MSS.*

[c] Διεσώθη δ' οὐδεὶς] Διεσώθη δ' οὐδὲ τ. σ. τ. β. οὐδεὶς *Big.* & *Samb.*

[d] Γελβουὲ ὄρος.] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliisque.* HUDS. Gen. Γελβοὲ, vel Γελβοὲ, & supr. §. 2. Γελβουέ. SPANH.

[e] Πέραν τοῦ Ἰορδάνου] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. XXXI. p. 278.

[f] Ὀχυρωτάτας] Forte ὀχυρωτάτας. COCC.

[g] Κατέφυγον.] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἔφυγον.

[h] Τοῖς τοῦ Σαούλου] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*

[i] Ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς·] Similiter Leonidæ cadaver dehonestavit Mardonius, quod in hoste imitari noluit Pausanias, prout refert Herodotus lib. 9. pag. 538. edit. Gronov. HAV.

[k] Ἀστάρτειον] De *Astarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 355. ut & *Seldenum* de *Diis Syris.*

[l] Ἱερόν·] Ἱερὸν abest *Big. Samb.* & *Vat.*

* *In cruces sustulerunt ad muros urbis Bethsanæ,*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora suspenderunt super murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν περὶ τὸ τεῖχος Μεθσὰμ &c. *Zonaras.*

[m] Βηθσὰν πόλεως,] Βαιθσὰν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316. HUDS. Βαιθσὰν postea Σκυθόπολις supra lib. V. *cap.* 1. §. 2. Σκυθοπολῖται infr. libr. XII. cap. 4. §. 5. Iidem, qui Βεθσανῖται lib. XII. c. 8. §. 5. SPANH.

[n] Ἰαβισῷ] Ita cum *Big.* Ἰαβισσῷ *Samb.* Ἰαβισσῷ *Bas.* & *G.* Ἰαβεὶ *Hen.* & *Busb.* Ἰαβεὶ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῷ Ἰαβεὶ, ἤτοι Ἰαβισσῷ *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 287. in princip.

[o] Γαλαδίτιδος] Γαλααδίτιδος *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 287. in princip.

[p] Τὸ σῶμα Σαούλου] Τὰ σώματα Σαούλου καὶ τῶν *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαούλου καὶ τὰ τῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἰαβισόν,] Ita *Vat.* ut & paulo supra. Ἰαβισσὸν *Bas.* & *G.* Ἰάβισον *Big.* Ἰάβισσον *Samb.* Ἰάβισον *Hen.* & *Busb.* HUDS. Gen. Ἰαβισσόν, & lib. VI. c. 5. § 2. Ἰαβισσός. SPANH.

[r] Κωλῦσαι δυνηθέντων,] Κωλ. τολμ. διὰ *Vat.*

[s] Ἰαβισηνοί,] Sic cum *Cod. Vat.* Ἰαβισηνοὶ *Bas. G.* & *Big.* Ἰαβισσηνοὶ *Samb.*

[t] Θάπτουσι τὰ σώματα] Non alio modo clam quoque sepultus fuit Mardonius, Persarum Dux, ut citato paullo ante loco docet Herodotus, facemque Romana manu accensam truncus Pompeji accepit, juxta Lucanum & alios. HAV.

* *Quem*

cherrimo regionis loco, * quem Aruram appellant. atque per septem dies cum uxoribus liberisque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejusque filios, ita ut neque potum degustarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem sustulerit, ipsumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, post mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita excessit.

Finis Libri sexti.

ρας τόπῳ, [y] Αρύρης λεγομένῳ. καὶ πένθος [x] ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς [y] ἤγαγον, κοπτόμενοι καὶ θρηνοῦντες τὸν βασιλέα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τοῦτο Σαοῦλος τὸ τέλος ἔσχε προφητεύσαντος Σαμουήλου, διὰ τὸ παρακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῶν ἐπ' Αμαληκίτας ἐντολῶν· καὶ ὅτι τὴν [z] Αχιμελέχου τοῦ ἀρχιερέως γενεὰν, καὶ Αχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δὲ, Σαμουήλου ζῶντος, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντος δὲ, [a] δύο καὶ εἴκοσι. καὶ Σαοῦλος μὲν [b] οὕτως κατέστρεψε τὸν βίον.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἕκτου.

* *Quem Aruram appellant.*] Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Amott.* ad p. 344. §. 4.

y Αρύρης λεγομένῳ.] *Haësel* interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noster ἄρουρα, *nemus* alii. Vide pag. 344. §. 4.

x Εφ' ἡμέρας] Επ' ἡμέρας *Gen.*

y Ηγαγον,] Ita *Big.* & *Samb.* ritu Attico, in *reliquis* ἦγον.

z Αχιμελέχου τοῦ ἀρχιερέως] Ita *Bas. G.* & *Samb.* κατὰ τὸ Εβραϊκόν. Sed Αβιμελέχου & mox Αβιμέλεχον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII.

a Δύο καὶ εἴκοσι.] Sic *Bas. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο absque εἴκοσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque *Comestor* ex versione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele* XVIII. *annis, & eo mortuo duobus annis. Hos annos sacra tamen scriptura non adnotavit.* Verum *Joannes Zonaras* vulgata *Josephi* exemplaria sequutus est. Ait enim, ἐβασίλευσε δὲ Σαοὺλ, ζῶντος ἔτι τοῦ Σαμουὴλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· ἐκείνου δὲ θανόντος, δύο καὶ εἴκοσι. *Flavium* autem scripsisse arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, οὐ δὲ ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum xx. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens* & *Eutychius* Alexandrini, sectatores, quod video, *Josephi*. Videsis *Is. Vossii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apocryphis*, vol. 1. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miscell.* p. 77.

b Οὕτως κατέστρεψε τὸν βίον.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ὧν.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΕΒΔΟΜΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

a Ἐν τῇ ἑβδόμῃ] *Al.* Ἐν τῷ ἑβδόμῳ.
b Τούτου φονευθέντος] Ἰεβοσθου pro τούτου reposuerunt *Genevenses*, & mox *Summario* IV. Δαυίδης ante στρατεύσαντας.
c Παλαιστίνους] Δὶς Παλαιστίνους *Samb.* & *Coll. Voss.*
d Ἡ γενομένη] Hoc summarium inserui è *Cod. Samb.*
e Τοῦ παιδὸς] Articulum nobis suppeditavit *Samb.*
f Εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου.] Illa εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου omiserunt *Genevenses*.
g Ἀβεσάλωμος] Ἀβεσσάλωμος *Samb.*
h Εἰς τὴν βασιλείαν] Perspicuitatis gratiâ Δαυίδης hic inserunt *Genevenses*.
i Ἀνῆλθε,] Κατῆλθε *Samb.*
k Καταλειπέντος] Ita *Samb.* ὡς ὕλην τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ καταλείπειν *Gen.*
l Λιθίας] Videsis *Du Fresne* in *Glossario Gr.* voce λιθέας.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Asaelus & Abenerus.

Davidi nunciatur Sauli mors. 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam est reversus. Cum vero jam biduum fuisset Sicellæ, die tertio advenit *quidem*, è pugna cum Palæstinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus & capite pulvere consperso. Isque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Israelitarum pugna *cum Palæstinis* dicebat. ejus autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæsis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc se *pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret ut ab hostibus caperetur, & ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam ut se conficeret. Quin & cædis ipsius signa *haud dubia* ostendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidissimus & salutis ipsi auctor fuerat.

Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.

Tam illustris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum prosequutus est, ut non solum ægerrime tulerit ejus interitum, sæpius licet ab eo in vitæ discrimen adductus; sed & occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod ipse sui accusator extiterit, qui regem interfecerat; didicissetque oriundum esse patre gene-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Δαυίδης μὲν τῆς μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, τοῦ δ' ἄλλου πλήθους ὁ Σαούλου παῖς· καὶ ὡς πολέμου ἐμφυλίου γενομένου τελευτῶσιν Ἀσαῆλος καὶ Ἀβένηρος.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτην γενέσθαι τὴν μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Δαυίδης, τοὺς Ἀμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ὑπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτοῦ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ παραγίνεται διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης τῆς πρὸς Παλαιστίνους ὁ τὸν Σαοῦλον ἀνελὼν· τήν τε ἐσθῆτα περιερρηγμένος, καὶ τὴν κεφαλὴν τέφραν περικεχυμένος. καὶ προσκυνήσας [c] αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν [d] ἥκοι τοιοῦτος, ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν μάχης ἔλεγε. γενέσθαι δ' ἀτυχὲς αὐτῆς τὸ τέλος ἐδήλου· πολλῶν μὲν ἀναιρεθεισῶν τοῖς Ἑβραίοις μυριάδων, πεσόντος δὲ καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Σαούλου μετὰ τῶν τέκνων. ταῦτα δὲ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς παρατυχὼν τῇ τροπῇ τῶν Ἑβραίων καὶ τῷ βασιλεῖ παρὼν φεύγοντι· ὃν [e] καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων λαμβάνεσθαι, παρακληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ἐπιπεσόντα, διὰ τὴν τῶν τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀσθενήσαντα καταχρήσασθαι. [f] καὶ σύμβολα δ' αὐτοῦ τῆς ἀναιρέσεως ἐπεδείκνυε, τόν τε [g] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσὸν τοῦ βασιλέως καὶ τὸν στέφανον, ἃ περιδύσας τὸν Σαούλου νεκρὸν κομίσειεν αὐτῷ. Δαυίδης δὲ, μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ τεκμήρια τοῦ Σαούλου θανάτου βλέπων, [h] καταρρήγνυσι μὲν τὴν ἐσθῆτα· κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν ἑταίρων [i] ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν. [k] ἐποίει δ' αὐτῷ [l] τὴν λύπην χαλεπωτέραν καὶ ὁ Σαούλου παῖς Ἰωνάθης, πιστότατός τε ὢν φίλος αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτιος γεγενημένος. τοσαύτην δ' ἐπεδείξατο τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς Σαοῦλον εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ἐπὶ τεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τὸν βίον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποκτείναντα κολάσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς [m] αὐτοῦ γένοιτο κατήγορος ἀνελὼν τὸν βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς

a Περιέχει ἡ βίβλος] E Big. Samb. Voss. & Epiphan.
b Σίκελλαν] Σικελὰν Samb. & Epiphan. & mox Σικελᾷ. verum Σικέλλαν & Σικέλλᾳ habent Bob. & Hen. Videsis Annot. ad p. 353. v. 11.
c Αὐτὸν] Αὐτῷ Vat.
d Ἥκοι] Ita Big. & Samb. ἥκει Vat. ἔοι Bas. & O.
e Καὶ κτεῖναι] Καὶ abest Big. & Samb.
f Καὶ σύμβολα] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. καὶ σύμβολα τῆς ἀν. Bas. G. Aliique.
g Περὶ τοῖς βραχίοσι] Περὶ τοὺς βραχίονας Vat. ut περὶ τὸ βραχίονα. p. 359. v. 17.
h Καταρρήγνυσι μὲν τὴν ἐσθῆτα] Conf. lib. VI. c. 14. §. 6. SPANH.
i Ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν.] Vox ὅλην ex MSS.
k Ἐποίει δ' αὐτῷ] Sic in MSS. ποιεῖ in Editis.
l Τὴν λύπην χαλεπωτέραν] Iterum cum MSS. (& Cocc.) male in Editis τὴν λύπην τὴν χαλεπωτέραν.
m Αὐτοῦ γένοιτο κατήγορος] Αὐτοῦ carent Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

ὡς εἴη πατρὸς Ἀμαληκίτου γένος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπολέσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ θρήνους καὶ ἐπιταφίους ἐπαίνους Σαούλου καὶ Ἰωνάθου· οἳ καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. [n] Ἐπεὶ δὲ τούτοις ἐξετίμησε τὸν βασιλέα, παυσάμενος [o] τοῦ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῆς Ἰούδα καλουμένης φυλῆς. φήσαντος δ' αὐτῷ διδόναι [p] Χεβρῶνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην παραγίνεται, τάς τε γυναῖκας [q] εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ, δύο δὲ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας [r] σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς φυλῆς τῆς προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τὸν Σαοῦλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν [s] Ἰαβισῷ τῆς [t] Γαλααδίτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν αὐτοῖς τῆς πρὸς τοὺς τεθνηκότας [v] σπουδῆς ὑπισχνούμενος· ἅμα δὲ καὶ δηλῶν ὡς ἡ Ἰούδα φυλὴ [x] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαούλου μὲν ἀρχιστράτηγος [y] Ἀβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ἰωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [z] ἐπειχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν περιλειπόμενον ἐξαρπάσας υἱὸν αὐτοῦ, Ἰέβοσθος δ' ἐκαλεῖτο, διαβιβάζει πρὸς τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ παντὸς ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πάρεξ τῆς Ἰούδα φυλῆς. βασίλειον δ' ἐποίησεν αὐτῷ [a] γῆν, κατὰ μὲν τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν [b] Μάναλιν, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Ἀβένηρος [c] μετὰ στρατιᾶς ἐπιλέκτου, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς προαιρούμενος, [d] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσαν Δαυίδην. [e] ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ἰώαβος, ὁ Σαρουίας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ [f] Σουρὶ, [g] ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν [h] Ἀβεσσαίου καὶ [i] Ἀσαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ περιτυχὼν ἐπί τινος κρηνίδος ἐν [k] Γαβαῷ πόλει, παρατάσσεται πρὸς μάχην. τοῦ δ' Ἀβενήρου φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερος αὐτῶν ἀνδρειοτέρους στρατιώτας [l] ἔχει, συντίθεται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ [m] τῶν παρατάξεων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σπῶνται τὰς [n] μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες [o] αὐτοὺς, ἔπαιον [p] εἰς τὰς πλευρὰς καὶ τὰς λαγόνας ἀλλήλους ταῖς ῥομφαίαις, ἕως οὗ πάντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε καὶ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ

re Amalecita, eum interimi praecepit. Praeterea autem naenias composuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathae, quae etiamnum manent.

2. Postquam vero regi haec justa persolvisset, luctu finito, Deum per prophetam consuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quae Judae dicitur, ad habitandam sibi daret. cumque respondisset, illi se dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores suas secum adducens (duae enim erant) suorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus praedictae omnis profectus ipsum regem creant. Cum vero audisset; quod Jabissi, regionis Galaditidis urbis, incolae Saulum ejusque filios sepelivissent, misit ad eos, qui facinus eorum *praeclarum* laudarent & approbarent, quique se illis gratias pro ipsorum in defunctos studio relaturum esse pollicerentur; praetereaque illi nunciarent, Judae tribum regem se constituisse.

Davides in Chebrone habitat. 2 Reg. c. 2.

Jabissinis ob Saulum ejusque filios sepultos gratias agit. 2 Reg. c. 2.

3. Caeterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidisse regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in castra accelerato, filioque ejus superstite abrepto, nomine quidem * Jebostho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in universos Israelitas, excepta tribu Judae, regem eum constituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Graeca vero Castra. Caeterum Abenerus inde cum electissimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia praelio cum tribu Judae congredi, ex indignatione quod Davidem regem creavissent. Joabus autem, matre quidem Saruiae filius, patre vero Suri, Davidis autem ex sorore nepos, exercitus ipsius dux, ei occurrit, etiam cum Abessaeo & Asaele fratribus suis, & universo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad praelium explicat. Cum autem Abenerus ei dixisset, velle se rescifcere utri illorum praestantiores essent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progressi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab utrisque ducibus electi erant, cum hastas in se mutuo jecissent, stringunt gladios, prehensisque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia sibi invicem gladiis confoderunt, usque dum omnes quasi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidissent, caeteri ex utroque exercitu conflixerunt; & postquam summis viribus dimicatum esset, Abeneri milites succubuerunt.

Abenerus Jebosthum regem creat. 2 Reg. c. 2.

Davidici & Jebosthani alteri ab alteris interfecti. 2 Reg. c. 2.

n Ἐπεὶ δὲ τούτοις] Ἐπὶ δὲ τούτοις *Samb.*

o Τοῦ πένθους,] Hic δὲ ante τοῦ πένθους delevimus auctoritate *Codd. MSS.*

p Χεβρῶνα,] *Al.* Χεβρῶνα. HUDS. Hebr. חברונה. SPANH.

q Εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ,] Ἐπαγόμενος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Σὺν αὐτῷ] Τοὺς σὺν αὐτῷ *Vat.*

s Ἰαβισῷ] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ἰαβίσῳ. in plerisque *MSS.* Ἰαβισσῷ aut Ἰαβισῷ. Vide p. 287. §. 12. & 320. in fine. HUDS. Conf. lib. vi. c. 14. §. 8. SPANH.

t Γαλααδίτιδος κατοικοῦντες,] Γαλααδίτιδος *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

v Σπουδῆς ὑπισχνούμενος] Τιμῆς καὶ σπουδῆς *Vat.*

x Κεχειροτόνηκεν] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Bush. Samb.* & *Epiphan.*

y Ἀβένηρος,] Ἀβέννηρος ubique *Hen. Bush. Samb. Big.* & *Vat.* Ἀβεννὴρ *Zonaras* è *Bibliis S.*

z Ἐπειχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν,] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ἐπείχθη in *Editis*, *Alii*sque. ἐπείχθη *Samb.* manu sequiori.

* *Jebostho*,] *Isbosthus* juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* sacris *Isbaalus* aut *Esbaalus.* At *Flavius* aut *Librarii*, Ι posita loco Σ sibilantis literae, Ἰέβοσθον pingere maluerunt.

a Γῆν,] Τὴν *Big. Vat.* & *Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τὴν ante ἐπιχώριον abest *Vat.*

b Μάναλιν,] Μαναιμ vel Μαναιν rescribendum censet *Bochartus* de *Colon. Phoen.* l. 1. c. 28. p. 501. HUDS. Μαναιμ Hebr. מחנים LXX. ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς Μαναὶμ 1 Reg. 11. 8. *Vulg.* circumduxit eum per castra. Hebr. מחנה castra, παρεμβολή. SPANH.

c Μετὰ στρατιᾶς ἐπιλέκτου,] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) μετὰ τῆς στρατιᾶς in *Editis.*

d Ὀργισθεὶς] Ὀργιζόμενος (ὀργισθεὶς *Vat.*) ὅτι αὐτοῖς βασιλέα τὸν Δαυίδην κεχειροτονήκασιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ἰούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσασαν τὸν Δαυίδ *Zonar.*

e Ἀπήντησε δ' αὐτῷ] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum discrimine ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου (Σαρουίας *Coll. Voss.*) Σαρουίας *Big. Samb.* & *Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου desiderantur.

f Σουρὶ] Σουρὶ in iisdem *MSS.* Σουρὶ aut Σαρὶ *Epiph.*

g Ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς] Ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐκείνου (τῆς ἐκείνου *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ἰώαβος ἀρχιστρ. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Ἀβεσσαίου] Ita cum *Hen. Bush. Big. Samb.* & *Epiph.* Ἀβεσσαίου *Vat.* Ἀβεσσαίου *Bas.* & *G.* Ἀβεσσὰ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ἰωὰβ καὶ Ἀβισαὶ καὶ Ἀσαὴλ ἀδελφοὶ ὄντες τοῦ Δαυὶδ ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16.

i Ἀσαήλου] Ἀσαήλου *Vat.*

k Γαβαῷ πόλει,] Ita *Samb.* Γαβαὼ *Bas. G. Vat.* *Aliique.* Γαβαῷ aut Γαβαὼ *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* HUDS. Conf. lib. vi. c. 6. §. 2. SPANH.

l Ἔχει,] Ἔχοι *Big.* & *Samb.*

m Τῶν παρατάξεων] Τῆς παρατάξεως *Vat.*

n Μαχαίρας,] Μαχαίρας οἱ τοῦ Δαυίδου juxta *Epiphan.*

o Αὐτοὺς,] Forte αὐτάς. COCC.

p Εἰς τὰς πλευρὰς] Εἰς τὰ πλευρὰ *Vat.*

q Διὸ

runt. Versos deinde in fugam Joabus non destitit persequi. Sed & ipse instabat, hortatus suos ut è vestigio insequerentur, & nequaquam occidendo fatiscerent; fratres etiam sui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Asaëlus præ reliquis maxime conspicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines solum celeritate superabat, sed & equum cum eo contendentem cursu prævertisse dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque insequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus respexisset, & impetum ejus eludere tentasset: & nunc quidem monuisset, ut, ab eo persequendo desistens, alicui militum suorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non persuaserat, precibus obsecrasset, ut se reprimeret & persequi desineret, ne * fratris ejus in conspectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, sed insequi persisteret, *Abenerus* dum fugientis more hastam teneret, à tergo opportune ictu illato, statim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum insectabantur, postquam in locum venerant, ubi forte Asaëlus jaceret, mortuum circumstantes non amplius hostes persequebantur. Joabus autem & frater ejus Abessæus, cadaver cursu prætervecti, majorique studio ex ira ob *fratrem* occisum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate usque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum persequuti sunt, cum jam sol occideret. At colle quodam ascenso, in eodem loco cum tribu Benjamitide constitit *Joabus*, & illos conspiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem sustulisset & dixisset, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuisse fratrem ejus Asaelum, cui, ipso *illum* obsecrante, non persuasum erat ut ab insequendo cessaret, propterea que percussus occubuit: Joabus ei assentus, seque hisce verbis *bene* admonitum esse ratus, signo tuba dato suos revocat, & ne ulterius persequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco castris positis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † castra pervenit ad Jebosthum Sauli filium. Die autem sequenti Joabus, recensitis *cæsorum* cadaveribus, omnes sepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & sexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Asaëlum. cujus corpus cum Joabus & Abessæus inde Bethlemen deportassent, & in sepulchro *ejus* patrio sepelivissent, ad Davidem in Chebronem reversi sunt. Ex illo itaque tempore intestinum inter Hebræos gliscebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires semper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

Asaëlus Abenerum persequitur. 2 Reg. c. 2.

Abenerus Asaëlum occidit.

Joabus receptui canit. 2 Reg. c. 2.

Bellum civile inter Hebraeos. 2 Regum, c. 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero sex, è totidem uxoribus. Quorum

Davidis filii. 2 Regum, c. 3. & 1 Paralip. c. 3.

τοῦ Ἀβεννήρου. καὶ τραπέντας οὐκ ἀνίει [q] διώκων ὁ Ἰώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπέκειτο παρακελευόμενος τοὺς ὁπλίτας ἐκ ποδὸς ἕπεσθαι, καὶ μὴ κάμνειν ἀναιροῦντας. [r] οἵ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ διαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ἀσαήλος· ἐπὶ τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, οὐ γὰρ ἀνθρώπους ἐνίκα μόνους, ἀλλὰ [s] καὶ ἵππον καταστᾶσαν εἰς ἅμιλλαν λέγουσι παραδραμεῖν· [t] ὃς καὶ τὸν Ἀβέννηρον ἐδίωκεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τοῦ ἐπ' εὐθὺ φέρεσθαι εἰς οὐδέτερον [v] ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ἐπιστραφέντος δὲ τοῦ Ἀβεννήρου, καὶ κατασοφίζεσθαι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ πειρωμένου, καὶ ποτὲ μὲν εἰπόντος, ἑνὸς τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν [x] ἀφέμενον τῆς διώξεως [y] ἀφελέσθαι τὴν πανοπλίαν, πάλιν δὲ, ὡς οὐκ [z] ἔπειθε τοῦτο ποιεῖν, κατασχεῖν αὐτὸν καὶ μὴ διώκειν παραινοῦντος, μὴ κτείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παρρησίαν· οὐ [a] προσιέμενον δὲ τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐπιμείναντα [b] τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ [c] πλήξας εἰς τοὐπίσω καιρίως, παραχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ διώκοντες τὸν Ἀβέννηρον, ὡς ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον οὗ κεῖσθαι συνέβαινε τὸν Ἀσάηλον, περιστάντες τὸν νεκρὸν οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ἐδίωκον· ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβεσσαῖος, παραδραμόντες τὸ πτῶμα, καὶ τῆς πλείονος ἐπὶ τὸν Ἀβέννηρον σπουδῆς αἰτίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἀπίστῳ τάχει καὶ προθυμίᾳ χρώμενοι, μέχρι τόπου τινὸς [d] Ἀμμάταν καλοῦσι, ἐδίωξαν τὸν Ἀβέννηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβὰς δὲ ἐπί τινα βουνὸν, ὡς ἔστη ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μετὰ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, αὐτούς τε κατεσκέπτετο καὶ τὸν Ἀβέννηρον. τούτου δὲ [e] ἀνακεκραγότος καὶ φήσαντος, μὴ δεῖν ἄνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσάηλον, ὃς [f] παραινοῦντος μὴ διώκειν οὐκ ἐπείσθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας καὶ παράκλησιν ἡγησάμενος [g] τούτους τοὺς λόγους ὁ Ἰώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ἐπὶ πλὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ οὗτος μὲν ἐπ' ἐκείνου κατεστρατοπεδεύετο τοῦ τόπου τὴν νύκτα ταύτην· Ἀβέννηρος δὲ δι' ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ἰέβοσθον. τῇ δὲ ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ἰώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδευσεν. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Ἀβεννήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυίδου δέκα πρὸς τοῖς ἐννέα, καὶ Ἀσάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἐκεῖθεν Ἰώαβος καὶ Ἀβεσσαῖος εἰς [h] Βηθλέεμην, καὶ θάψαντες ἐν τῷ [i] πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἤρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Ἑβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμεινεν ἄχρι πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυίδου κρειττόνων ἀεὶ γενομένων καὶ πλεῖον [k] ἐν τοῖς κινδύνοις φερομένων, [l] τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν κατὰ πᾶσαν σχεδὸν ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Ἐγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες [m] τῷ Δαυίδῃ, τὸν ἀριθμὸν ἓξ, ἐκ γυναικῶν τοσούτων. ὧν ὁ

q Διώκων ὁ Ἰώαβος.] Διώκων Ἰώαβος Big. Samb. & Vat.
r Οἵ τε ἀδελφοὶ] Οἱ γ' ἀδ. Vat.
s Καὶ ἵππον καταστᾶσαν] Ἵππους juxta Epiphan.
t Ὃς καὶ τὸν Ἀβέννηρον] Ita cum Big. & Samb. ἀλλὰ καὶ in Editis, Aliisque. ὅσος Hen. & Bosh.
v Ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν.] Sic Big. & Samb. Ἐγκλιθεὶς Vat. ἐγκλισθεὶς Bas. & G.
x Ἀφέμενον τῆς διώξεως] Ἀφέμενον Vat.
y Ἀφελέσθαι] Ἀφελεῖν Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.
z Ἔπειθε τοῦτο ποιεῖν,] Ἐπείθετο Vat.
* *Fratris ejus in conspectum veniendi libertatem amitteret:*] Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, *Epiphan.*
a Προσιέμενον δὲ τοὺς λόγους,] Προσιέμενος.
b Τῇ διώξει,] Τὴν δίωξιν Big. Samb. & Vat. τὴν δίωξιν Coll. Voss.
c Πλήξας εἰς τοὐπίσω καιρίως,] Πέπληγμαι καιρίαν πληγὴν Æschyl. Agam. v. 1352. Plutarch. in Philopoem. pag. 359. B. καιρίαν ... SPANH.
d Ἀμμάταν] Eo modo Big. & Samb. (Coll. Voss.) atque ita quidem aut Ἀμμάθαν Havinam scripsisse puto. Ὀμμάθαν Bas. G. Aliique. Μ... aut Ἀμαθαν Epiph. Ἀμμα aut Ἀμμαν Interpretibus LXXII. HUDS. Ὀμμάθαν Gen. ita etiam Edit. Basil. Rufinus; locum nomine Gabaon. in Hebr. 2 Sam. II. 24. גבעת Gibeath. LXX. Ἀμμαν Amman. Vulg. collem aquaeductus, quem secutus hic est Gelenius. SPANH.
e Ἀνακεκραγότος] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque ἀνακεκραγότος.
f Παραινοῦντος μὴ διώκειν] Παραινοῦντι Vat.
g Τούτους τοὺς λόγους] Τοῦτον Vat.
† *Castra pervenit ad Jebosthum Sauli filium.*] Confer. p. 363. §. 3.
h Βηθλέεμην,] Βηθλέεμην Big. Samb. & Vat. originario propius.
i Πατρίῳ μνήματι,] Πατρῴῳ Iidem.
k Ἐν τοῖς κινδύνοις] Ita Vat. & Samb. ἐν τοῖς.
l Τῶν δὲ Σαούλου παίδων] Τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν legisse videtur Epiphanius. ac αὐτῶν quidem agnoscit Vat.
m Τῷ Δαυίδῃ,] Articulum non agnoscunt MSS.

n Ἀχι-

ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς [n] Ἀχιμᾶς γενόμενος, [o] Ἀμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Ἀβιγαίας, [p] Δανιῆλος· τῷ τρίτῳ δ' ἐκ τῆς [q] Θολομαίου θυγατρὸς [r] Μαχάμης φῦντι τοῦ [s] Γεσσηρῶν βασιλέως, [t] Ἀψάλωμος ὄνομα· τὸν δέ γε τέταρτον [u] Ἀδωνίαν ἐκ γυναικὸς [x] Ἀγγίθης προσηγόρευσε· [y] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς [z] Ἀβιτάλης, καὶ τὸν ἕκτον [a] Γεθραάμην τῆς [b] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τοῦ δ' ἐμφυλίου πολέμου συνεστῶτος, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχην πυκνῶς [c] τῶν μεθ' ἑκατέρου τῶν βασιλέων, Ἀβένηρος ὁ τοῦ Σαούλου [d] παιδὸς ἀρχιστράτηγος, συνετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνουν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ιεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [e] διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ὕστερον δ' ἐν ἐγκλήματι γενόμενος [f] ὁ Ἀβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαούλου παλλακῇ, [g] Ῥαισφᾶ μὲν τοὔνομα [h] Σιβάθου [i] δὲ θυγατρί, καὶ καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ιεβόσθου, περιαλγήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς οὐ δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσῃ προνοίᾳ περὶ αὐτὸν χρώμενος, ἠπείλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην περιστήσειν, ἀποδείξειν δ' ὡς οὐ διὰ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν [k] ἄρχει τῶν πέραν Ἰορδάνου, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα πρὸς Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἦ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαόν, τοῦ Σαούλου μὲν ἀποστῆναι παιδός, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [l] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἥσθη γὰρ ἐφ' οἷς Ἀβένηρος διεπρέσβευσεν πρὸς αὐτόν, καὶ πρῶτον τεκμήριον παρασχεῖν τῶν συνθηκῶν ἀξιώσαντος, ἀνασώσαντα πρὸς αὐτὸν [m] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστινῶν κεφαλαῖς ἑξακοσίαις, ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτῷ τὴν Μιχάλαν, ἀποσπάσας [n] Φελτίου, [o] τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτ' καὶ Ιεβόσθου συμπράξαντος. ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γηραιοτέρους τοῦ πλήθους καὶ ταξιάρχους [p] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμους ἀποστῆναι μὲν Ιεβόσθου, "Δαυίδῃ δὲ προστίθεσθαι, ταύτης ἀποστρέψειε τῆς ὁρμῆς, "νῦν μέντοιγε ἐπιτρέπει χωρεῖν [q] εἰ βούλονται. καὶ γὰρ "εἰδέναι τὸν Θεὸν διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδην "χειροτονήσαντα πάντων Ἑβραίων βασιλέα, προειπεῖν "δ' ὅτι Παλαιστίνους ἐκεῖνος αὐτοῖς τιμωρήσεται, καὶ "ποιήσει κρατήσας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμόνες, [r] ὡς καὶ Ἀβένηρος γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον

natu quidem maximus, è matre Achina susceptus, Amnon vocabatur: secundus vero, ex uxore Abigaea, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomaei regis Gessiritarum filia prognato, nomen erat Abesalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, sextumque ex Ægla *natum* Gethraaman cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum esset, & crebro ad manus venirent confligerentque utriusque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in eum valde propensam, effecit ut omnes à Jebostho starent: & aliquandiu in ejus fide permanserunt. Postea vero, cum accusaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræspha, Sibathi vero filia) rem habuisset, & à Jebostho reprehenderetur, dolore percitus iraque incensus, quasi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus summa cum alacritate studuit, minatus est quidem se regnum ad Davidem translaturum esse, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, sed sua in exercitu gubernando peritia & fide. missisque in Chebronem ad Davidem legatis, obsecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipsum habiturus esset socium & amicum, cum populo persuaserit ut à Sauli quidem filio deficerent, cum vero omnium Israëlitarum regem constituerent. Postquam autem Davides fœdus cum eo percussisset (nam sibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipsum per legatos egerat) atque in primum fidei sibi datæ indicium postulasset, ut ejus beneficio Michala uxor sibi restitueretur, quam magno sui periculo emerat, & sexcentis Palæstinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipsi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abstractam, adjuvante etiam Jebostho. Scripserat enim illi Davides ut uxorem suam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis senioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipsos hujusmodi verba fecit; "quod illos, "cum in eo essent ut à Jebostho desciscerent & "sese Davidi adjungerent, ab isto impetu *&* *voluntate* averterit; nunc vero illis potestatem faciat *ad ipsum* eundi, si vellent: nam & sibi compertum esse, Deum, cum per Samuelum prophetam Davidem omnium Hebræorum regem "constituisset, etiam prædixisse, fore ut ille ipse "pœnas à Palæstinis exigeret, illosque devictos "sub jugum mitteret". Cum hæc audissent seniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter,

Abenerus à Jebostho ad Davidem desicit. 2 Regum, c. 3.

Davides Michalam repofcit. 2 Regum, c. 3.

Abenerus Israëlitas Davidi conciliat. 2 Regum, c. 3.

n Αχιμᾶς γενόμενος.] Αχίμας *Baf.* & G. Εχίμας *Big.* (*Coll. Voff.*) & *Samb.* Αχίμας ἤτοι Αχιμάας *Vat.* Αχιμας *Epiphan. Masoretis & Hieronymo* Αχινόαμ. *Interpretibus* LXXII. Αχινάαμ aut Αχινόαμ. Αχιμᾶς ex p. 353. v. 2. si vera sit ista lectio.

o Αμνων ἐκλήθη·] Αμνὼν *Samb.* Αμνὼν *Big. Vat.* & LXXII. Αμνων *Epiphan.*

p Δανιῆλος.] Ita etiam 1 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλουια LXXII. Δαλούιαλος *Big.* & *Vat.* Δαλουίαλος *Samb.* Verum *Celeb* est *Epiphanio*.

q Θολομαίου θυγατρὸς] *Talmai* in *Hebr.* Θολμὶ & Θολμαὶ LXXII. Θολμαίου *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholemai*, in aliis *Ptolemai*

r Μαχάμης] Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.*

s Γεσσηρῶν βασιλέως.] Γεσσηρῶν *Big.* & *Samb.*

t Αψάλωμος ὄνομα·] Αψαλώμος *Big.* & *Samb.*

u Αδωνίαν] Ορνίαν *Vat* ex *Interpretibus* LXXII.

x Αγγίθης] Ita cum *Bosh.* & *Hen.* Αγίθης *Baf.* & G. Αγίθης *Big.* & *Samb.*

y Τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν] In iis quæ sequuntur fere conveniunt *Codd. MSS.* nec multum discrepant *Epiphanii* libri. In Editis vero πέμπτον δὲ καὶ τὸν ἕκτον Γεθραάμ καὶ Γαίλα ἐπωνόμασε.

z Αβιτάλης.] Αβιτάλης juxta *Biblia S.* Αβιτάλης *Vat.*

a Γεθραάμην] Γεθραάμην *Vat.* Ιεθραὰμ *Samb.* (*Coll. Voff.*) *Hen.* & *Bosh.* Ιεθραὰμ *Big.* Γεθρεὰμ *Baf.* & G. Ιεθραὰμ aut Ιεθεραὰμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralip.* c. 3. v. 3.

b Αἰγλᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Αἰγλας *Vat.* Αἰγλὰ & Αἰγᾶς & Αγλᾶς in codicibus LXXII.

c Τῶν μεθ' ἑκατέρου] Sic cum *Vat.* (*Cocceja*) & *Epiphan.* τῶν deest in *Editis*, *Aliisque*.

d Παιδὸς ἀρχιστράτηγος] Παιδὸς abest *Vat.* & quibusdam *Epiphanii* libris.

e Διέμειναν ἱκανὸν] Διέμειναν ἱκ. *Vat.* διέμενον ἐπὶ ἱκανὸν χρ. *Bosh.* & *Hen.*

f Ο Αβένηρος.] Articulum supplevi ex *Samb.* & *Vat.*

g Ραισφᾶ] Ρεσφὰ juxta *Literas S.*

h Σιβάθου] *Aja filia* in fundo *Hebraico.* Ιαὰλ aut Ιὰλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτου *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebabeth* apud *Epiphanium.*

i Δὲ θυγατρί.] illud δὲ ex *MSS.*

k Αρχει τῶν πέραν Ιορδάνου.] Αρχων *Big.* & *Samb.* τῶν addit mox *Coll. Voff* & *Big.*

l Τῆς χώρας βασιλέα.] Ita *MSS.* τῆς abest *Editis.*

m Μιχάλαν] *Al.* Μελχάλαν. Vide p. 337. in fine.

n Φελτίου.] Ο Φελτίου *Big.* (*Coll. Voff.*) *Samb.* & *Vat.*

o Τοῦ τότε συνοικοῦντος] Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* In *Editis* τοῦ τε συνοικοῦντος, & mox καὶ πρὸς τοῦτο.

p Καὶ χιλιάρχους.] Illa καὶ χιλιάρχους restituimus è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*

q Εἰ βούλονται.] Η βούλονται *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte εἰ. COCC.

r Ως καὶ Αβένηρος] Ita cum *Vat. Interpr.* ὡς καὶ τὴν Αβεννήρου γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τ. πρ. σ. παρέλαβον *Big.* (*Coll. Voff.*) *Samb.* & *Vat.* ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην ἣν εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον παρέλαβεν *Baf.* & G.

ter, ac illi prius, senserit, eò adducti sunt ut Davidis auspicia sequerentur. Cum autem his persuasum esset, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jebosthi satellites) atque hæc apud eos loquutus, postquam illos ne quidem reniti animadvertisset, sed in suam sententiam concedere, è sociis circiter viginti assumptis ad Davidem se contulit, ut ipsemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora esse videntur quæ nosmetipsi gerimus) simulque ut sermonem, quem cum ducibus habuit tribuque universa, ei referret. Cum autem illum benigne excepisset, mensæque splendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuisset, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præsenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 Regum, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimissus esset Abenerus, statim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipsum fuisset Abenerus, & paulo ante, pactis constitutisque omnibus de principatu, discessisset, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus esset, & præterea acri erat ingenio ad res perspiciendas & temporibus *quasque suis* accommodandas, ipse vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam *& rationem* iniit. Et primum quidem cum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut sibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio stabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipsum accessisse, eaque quam voluit spe fretum & omnibus *ad insidias* pulchre paratis discessisse. Ubi vero hæc Davidi non persuaserat, ac ne tantillum quidem iis moveri senserat, ad audaciora *statim* aggreditur: statutoque secum Abenerum interimere, nuncios ad illum persequendum misit; quibus in mandatis dedit ut illum assequuti Davidis nomine revocarent, quasi ipse nonnulla de rebus suis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipsi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipsum enim assequuti sunt in loco quodam, cui nomen Besira, viginti stadiis à Chebrone dissito) nihil eorum quæ eventura erant suspicans *ad urbem* reversus est. At Joabus, cum ei ad portam obviam venisset, & benigne *eum* excepisset, viri summe benevoli amicique speciem præ se ferens (fit enim sæpiuscule, ut, ne qua daretur insidiarum suspicio, vere bonorum mores simulent, quibus in animo est flagitii aliquid patrare) ipsum quidem à suis seducit, quasi in secreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum solitarium, uno fratre Abessæo præsente, stricto gladio subter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo insidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipse quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Asaëlum, quem Abenerus *se pertinaciter* insequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitûs, deque honore apud regem, ne hisce quidem ipse privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perspicere, quanta &

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 Regum, c. 3.

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 Reg. c. 3.

Joabus Abenerum interficit. 2 Reg. c. 3.

περιέλαβεν, τὰ Δαυίδου φρονεῖν [t] μετεβάλλοντο. πεισθέντων δὲ τούτων, Ἀβέννηρος [u] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμῖτιν φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ἰεβόσθου σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντιλέγοντας εὗρε, προστιθεμένους δὲ οἷς ἐβούλετο, παραλαβὼν ὡς εἴκοσι τῶν ἑταίρων, ἧκε πρὸς Δαυίδην, τοὺς ὅρκους παρ' αὐτοῦ ληψόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τῶν δι' ἄλλων πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι πράξειεν εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέτι τοὺς γεγενημένους [v] αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημανῶν. ὑποδεξαμένου δὲ αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ [x] ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλεπομένῳ παραδώσῃ τὴν ἀρχήν.

ε΄. Ἐκπέμψαντος δὲ τοῦ Δαυίδου τὸν Ἀβέννηρον, οὐδὲ ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἧκεν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβέννηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ συνθήκαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ ποιήσηται τάξει, συνεργόν τι τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ τἆλλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοῖς καιροῖς ὑποδραμεῖν, αὐτὸς δὲ ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακοῦργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄπεισι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι παραινῶν, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβέννηρος συντίθεται. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [y] ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονίαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [z] πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νῦν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν κατασκευαζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Δαυίδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον εὗρε, τρέπεται ταύτης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρίνας Ἀβέννηρον ἀποκτεῖναι, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυίδου ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτῷ τινὰ περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντος εἰπεῖν. Ἀβέννηρος δὲ ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [a] Βησιρᾷ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑποπτευόμενος τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δὲ αὐτῷ [b] πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκρίνονται γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ἀποσπᾷ μὲν [c] τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δὲ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα παίει. καὶ τελευτᾷ μὲν Ἀβέννηρος τοῦτον ἐνεδρευθεὶς τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [d] τιμωρήσοντος Ἀσαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα [e] βαλὼν Ἀβέννηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ [f] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ τἀληθὲς εἶχε, δείσαντος περὶ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς [g] ἀφαιρεθείη, λάβοι δὲ παρὰ Δαυίδου τὴν πρώτην τάξιν Ἀβέννηρος. ἐκ τούτου

ἂν

t Μετεβάλλοντο.] Μετεβάλλοντο Big.

u Συγκαλεῖ τὴν Βενιαμῖτιν] Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖται in *Editis.*

v Αὐτῷ λόγους] Αὐτοῦ *Vat.*

x Ξενίσαντος] Sic *Cod. Samb.* (& correxit *Cocceius.* collatio *Big.* ξενίσας) ξενήσαντος in *reliquis.*

y Ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι] Ἐπὶ τὸ βεβ. *Samb.*

z Πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα,] Illud πρὸς non agnoscit *Vat.*

a Βησιρᾷ καλουμένῳ,] Βησιρῇ *Samb.* Βησιρᾷ *Big.* Βησίρα καλουμένῳ, ἤτοι Σιρᾷ, ἀπέχ. *Vat.* Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra.* At *Flavio* in *Vita sua* §. 24. dicitur Βηράχων πόλις. HUDS. Βηρσῇ Gen. Βηράχων de Vita sua & paulo ante ibidem Βηραχὼ πόλιν. SPANH.

b Πρὸς τῇ πύλῃ] Ita cum *Big.* & *Samb.* πρὸς τὴν πύλην *Vat.* πρὸ τῆς πύλης legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam.* In *Editis* πρὸς τῇ πόλει.

c Τῶν οἰκείων] Articulum inseruimus è *Samb.* & *Big.* τῶν ἄλλων legisse videtur *Epiphanius:* nam vertit, *ab aliis hominibus.*

d Τιμωρήσοντος] Τιμωρήσαντος in aliquot *MSS.*

e Βαλὼν Ἀβέννηρος] Λαβὼν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

f Χεβρῶνι] Γαβαῶνι pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti recte notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hist. S.* tom. 2. p. 669.

g Ἀφαιρεθείη,] Ἀφαιρεθῇ *Vat.*

ἄν τις κατανοήσειεν, ὅσα καὶ ἡλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ τοῦ μηδενὶ τούτων παραχωρῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ ποθοῦντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ ῥίψαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείροσι τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς παραμονῆς περιποιοῦσιν· ὡς οὐχ ὁμοίως δεινοῦ τυγχάνοντος [h] [μὴ] πορίσασθαι [i] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ συνήθη τοῖς [k] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς γενόμενον ἔπειτα ταύτην [l] ἀπολέσαι. τούτου δὲ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται καὶ [m] τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχίστῳ ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

ϛ'. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τὸν Ἀβένηρον, ἤλγησε μὲν τὴν ψυχήν, [n] ἐμαρτύρατο δὲ πάντας, ἀνατείνων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς οὔτε κοινωνὸς εἴη τῆς Ἀβενήρου σφαγῆς, οὔτε κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀποθάνοι· ἀρὰς δὲ κατὰ τοῦ πεφονευκότος αὐτὸν δεινὰς ἐτίθετο, καὶ τὸν οἶκον [o] ὅλον αὐτοῦ, καὶ τοὺς συμπράξαντας [p] ὑπευθύνους ἐποιεῖτο τῆς ὑπὲρ τοῦ τεθνηκότος ποινῆς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τὰς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ἔδωκεν Ἀβενήρῳ, [q] τοῦτον εἰργάσθαι. προσέταξε μέντοιγε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις τιμᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα, [r] περιρρηξαμένους μὲν τὰς ἐσθῆτας, ἐνδυσαμένους δὲ σάκκους· ταῦτα δὲ ποιεῖν, προάγοντας τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γεγηρακότων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, [s] κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις ἐνδεικνύμενος τό τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὴν ἐπὶ τεθνηκότι λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀνῄρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐπιταφίους τε συγγραψάμενος θρήνους, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τάφου στὰς πρῶτος ἀνέκλαυσεν καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Ἀβενήρου συνέχει θάνατος, ὡς μηδὲ τροφὴν ἀναγκαζόντων αὐτὸν τῶν ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε γεύσασθαι μηδενός, ἄχρις ἡλίου δυσμῶν. ταῦτ' εὔνοιαν αὐτῷ παρὰ τοῦ πλήθους ἐγέννησεν. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Ἀβένηρον φιλοστόργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀποθανόντα, καὶ φυλακὴν τῆς πίστεως ἠγάπησαν· ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσει τῶν νομιζομένων, ὡς συγγενῆ καὶ φίλον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν γενόμενον ὑβρίσειεν ἀκοσμίᾳ ταφῆς [t] καὶ ἠμελημένῃ τινί. ἀλλ' ὡς ἐπὶ χρηστῷ καὶ ἡμέρῳ τὴν φύσιν ἔχαιρε, τὴν αὐτὴν ἕκαστος λογιζόμενος πρόνοιαν εἰς αὐτὸν τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, [v] ὁποίαν τυγχάνοντα τὸν Ἀβενήρου νεκρὸν ἑώρα. [x] πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδην γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ποιούμενον πρόνοιαν [y] ἣν εἰκός, ὡς οὐδεὶς ὑπενόησεν ὑπ' αὐτοῦ φονευθῆναι τὸν Ἀβένηρον. ἔλεξε δὲ καὶ πρὸς τὸ πλῆ-

qualia solent homines audere, ut superiora omnia habeant & principatum obtineant; & nemini hisce cedant. nam dum illa adipisci desiderant, per mala innumera ad ea grassantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutissime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: existimantes haud adeo grave esse ad tantum potestatis fastigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus assuetus iisdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitosissimum sit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem satis est paucis admonuisse.

Abenerum deplorat Davides. 2 Regum, c. 3. 1 Paralip. c. 11.

6. Davides autem, cum audisset Abenerum peremptum esse, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta & voce sublata testatus est omnes; neque se Abeneri cædis conscium fuisse, neque *illum* se jubente volenteque occubuisse: diras autem graves necis ejus auctori imprecatus est, atque totam ipsius familiam & facinoris socios pœnis mortuo persolvendis devovebat. Erat enim solicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidisse. & quidem populo universo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus solennibus honorarent exsequiis, laniatis quidem vestimentis *suis*, saccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipse autem *rex* sequebatur * cum senioribus virisque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum prosequutus est; quodque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipsum in Chebrone magnifice sepelivisset, & lamentationes funebres conscripsisset, ipse super monumentum stans primus *verbis* lamentatus est, † dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipsum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; sed jurarit nulla de re gustaturum esse, usque ad solis occasum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præstitum ab eo honorem servatamque fidem probaverunt: quod *scilicet* ipsum, ut cognatum & amicum, omnibus exsequiarum justis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ sepulturæ ignominia affecerit. Sed universi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; singuli secum reputantes regem sibi in similibus pari modo prospecturum esse, ac Abenerum mortuum ab eo curatum esse videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potissimum studebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occisum esse *vel minimum* suspicaretur.

Quin

h [Μὴ] πορίσασθαι] Illud μὴ adjiciendum esse volui, (voluit & in ora Codicis mei Casaubonus) sensu id postulante: uncis tamen inclusum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.*

i Τηλικοῦτο] Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 368. v. 10. τοιοῦτον.

k Απ' αὐτῆς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

l Απολέσαι. τούτου δ' ὑπερβολὴν] Sic ex *iisdem MSS.* in *libris reliquis*, ἀπολέσαι, οὐδ' ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς. διὰ τοῦτο &c.

m Τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ] Τολμῶσιν ἐν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦ ἀποβαλεῖν γενόμενοι (*Coll. Voss.*) *Samb.* τολμῶσιν ἐν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦ ἀποβαλεῖν γενόμενοι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες ἐν φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν, αὐτὰ π. *Big.*

n Εμαρτύρατο] Εμαρτύρησε *Vat.*

o Ολον αὐτοῦ,] Vocem ὅλον inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio.*

p Υπευθύνους] Gen. ὑπευθύνους vel ὑπευθύνως. Ita etiam *Edit. Basil.* SPANH.

q Τοῦτον εἰργάσθαι.] Ita *Bas. G. Aliique.* αὐτὸν εἰργάσθαι *Vat.* τοῦτο εἰργάσθαι *Big.* (*Coll.*) & *Samb.*

r Περιρρηξαμένους μὲν] Περιρρηξαμένοις & mox ἐνδυσαμένοις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* περιρρηξαμένῳ & ἐνδυσαμένῳ *Vat.* Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui locum sic vertit, *precepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri super virum, & ejus corpus solennibus honorari exsequiis, cum & ipse vestem disrumperet ingemiscens & sacco videretur indutus.*

s Κοπτόμενος] Ita κοπετὸς *planctus* in inferiis, Æschylus Choëph. v. 21. sic LXX. Gen. L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν s. πένθος, de inferiis Jacobi. infr. lib. VIII. c. XI. §. 1. τὸν τιμῶν κοπετὸν τελέσαντα. SPANH.

* *Cum senioribus virisque principibus*,] Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

† *Dein fecit ut alii ploratum redintegrarent*] Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

t Καὶ ἠμελημένῃ τινί.] Forte, ἐπελάμβανε τό, τε ἄλλο πλῆθος. Vetus, *Omnes ergo pro optimo & mitissimo Regis natura lætabantur.* COCC.

v Οποίαν τυγχάνοντα] Οποίας *Big. Samb.* & *Vat.* ὁποίου τυγχάνοντα τὸν τοῦ Αβ. legisse videtur *Epiphan.*

x Πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδην γλίχεσθαι] Forte, πάντας οὖν μάλιστα Δαυίδην γλίχεσθαι, δόξης ἀγαθῆς ποιούμενον πρόνοιαν, ἣν εἰκός· ὡς οὐδείς. *Omnes igitur Davidem maxime expetere, qui honesta existimationis curam gereret, consentaneum erat; quare nemo suspicatus est, ab ipso cæsum fuisse Abenerum.* COCC.

y Ην εἰκός.] Ην εἰκὸς ἦν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

Quin & in hæc verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex viri præstantis interitu, nec modicum res Hebræorum detrimentum, amisso viro, qui & eos optimo consilio & strenua manu, glifcente bello, tueri & servare potuit. Verum Deus quidem, "ajebat, cui res universæ curæ sunt, hunc vobis "inultum esse non patietur. Sciatis autem velim, "me infirmiorem esse quam ut in Joabum & Abessæum Saruiæ filios animadvertam: sed Deus "illis scelerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit.

θος, "ὡς αὐτοῦ μὲν [a] οὐχ ἡ τυχοῦσα γένοιτο λύπη ἀν-"δρὸς ἀγαθοῦ τετελευτηκότος, ἡ μεγάλη δὲ τοῖς Ἑ-"βραίων πράγμασι βλάβη, στερηθεῖσιν αὐτοῦ [a] καὶ σώζειν "βουλαῖς τε ἀρίσταις καὶ ῥώμῃ χειρῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς "ἔργοις δυναμένου. ἀλλὰ Θεὸς μὲν, εἶπεν, ὁ μέλων "πάντων, οὐκ ἐάσει τοῦτον ἡμῖν ἀνεκδίκητον. [b] ἐπιστά-"σθω δὲ, ὡς οὐδὲν ἐγὼ Ἰώαβον καὶ Ἀβεσσαῖον τοὺς [c] Σα-"ρουίας παῖδας ποιεῖν ἱκανός εἰμι, πλέον ἐμοῦ δυναμέ-"νους, ἀλλ᾽ ἀποδώσει τὴν ὑπὲρ τῶν τετολμημένων αὐτοῖς "ἀμοιβὴν τὸ θεῖον". καὶ Ἀβένηρος μὲν εἰς τοιοῦτο κατέστρεψε τέλος τὸν βίον.

II.

CAP. II.

Quod, Jebosthο amicorum insidiis occiso, Davides omnium Israelitarum imperium obtinuit.

ΚΕΦ. β'.

Ὅτι, τοῦ Ἰεβόσθου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυίδης περιέλαβεν.

Jebosthus insidiis perit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepisset Jebosthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus sibi cognato, & qui regnum sibi conciliarat: sed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipse non diu superstes erat; sed *aliquanto post* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) insidiis periit. Hi enim cum essent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque existimarint, si Jebosthum perimerent se magna esse à Davide dona consequuturos, sibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica cessura esse, nacti solum Jebosthum in cubiculo meridiantem & dormientem, cum nec custodes adessent nec *ædium* janitrix vigilaret, sed & ipsa præ labore & opere, quod in manibus erat, & æstu in somnum delapsa esset, ingressi in conclave, ubi Sauli filium dormivisse contigit, ipsum interficiunt. Dein præciso capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac si ab iis quos læserant fugissent ad eum qui & gratiam accepturus esset, & securitatem daturus, Chebronem pervenerunt: ostensoque Davidi Jebosthi capite, semetipsos ei commendabant, ut propensæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio sustulissent. At ille non adeo ac sperabant illorum facinore delectatus est. Sed cum dixisset, "O sceleratissimi & jamjam supplicium luituri; num nesciebatis quod à me operæ præmium retulerit Sauli interfector, qui "ad me coronam ejus auream apportaverat, & "quidem cum ipsius in gratiam eum interemerit, "ne ab hostibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem esse credidistis, ut viris "maleficis delectarer, & pro beneficio haberem "domini cædem à vobis patratam, qui virum ju-"stum suo in cubili jugulastis, & qui neminem ul-"la unquam injuria affecit, vos vero maxima etiam "benevolentia summisque honoribus prosequutus "est. Quapropter illi quidem pœnas persolvetis "supplicio affecti, itidemque mihi quod ipsum suf-

Jebosthi caput ad Davidem delatum. 2 Regum, c. 4.

Ἀκούσας δὲ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ὁ Σαούλου παῖς Ἰέβοσθος, οὐ πρᾴως ἤνεγκεν, ἀνδρὸς ἐστερημένος συγγενοῦς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παρασχόντος. ἀλλ᾽ ὑπερεπάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Ἀβενήρου θάνατος. οὐκ [d] ἐπεβίωσε δ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς πολὺν χρόνον, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν [e] Ἱερεμμῶνος υἱῶν· [f] Βαναώθα, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ [g] Θαῦνος ὄνομα ἦν· ἐπιβουλευθεὶς ἀπέθανεν. οὗτοι γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμῖται, τοῦ δὲ πρώτου τάγματος, λογισάμενοι δ᾽ ὡς ἂν ἀποκτείνωσι τὸν Ἰέβοσθον, μεγάλων παρὰ Δαυίδου [h] τεύξονται δωρεῶν, καὶ στρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσται, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον εὑρόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοιμώμενον τὸν Ἰέβοσθον, καὶ μήτε τοὺς φύλακας παρόντας, μήτε τὴν θυρωρὸν ἐγρηγορυῖαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὑπό τε τοῦ κόπου καὶ τῆς ἐργασίας, [i] ἣν μετεχείριζε, καὶ τοῦ καύματος εἰς ὕπνον καταπεπτωκυῖαν, [k] παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέβαινε κατακεκοιμῆσθαι τὸν Σαούλου παῖδα, κτείνουσιν αὐτόν. καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, [l] καὶ δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν [m] φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικημένων πρὸς τὸν ληψόμενόν τε τὴν χάριν καὶ παρέξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παραγίνονται· καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τὴν Ἰεβόσθου, συνίστων [n] ἑαυτοὺς ὡς εὔνους, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀνταγωνιστὴν ἀνῃρηκότας. [o] ὁ δ᾽ οὐχ ὡς ἤλπιζον οὕτως αὐτῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ᾽ εἰπὼν, "ὦ κάκιστοι καὶ "παραχρῆμα δίκην ὑφέξοντες, οὐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν "Σαούλου φονέα καὶ τὸν κομίσαντά μοι τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ στέ-"φανον ἠμυνάμην· καὶ ταῦτ᾽ ἐκείνῳ χαριζόμενον τὴν "ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ συλλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι. ἢ με-"ταβεβλῆσθαί με, καὶ μηκέτ᾽ εἶναι τὸν αὐτὸν [p] ὑπενοήσατε, "ὡς χαίρειν κακούργοις ἀνδράσι, καὶ χάριτας ἡγήσασθαι "τὰς κυριοκτόνους ὑμῶν πράξεις, ἀνῃρηκότων ἐπὶ τῆς αὐτοῦ "κοίτης ἄνδρα δίκαιον, καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμε-"νον, [q] ὑμᾶς δὲ καὶ διὰ πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐσχηκό-"τα. [r] διὸ δώσετε ποινὴν μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκην "δ᾽ ἐ-

z Οὐχ ἡ τυχοῦσα] Sic è Big. Samb. & Vat. ἡ τυχοῦσα γὰρ. in Editis, Aliisque.

a Καὶ σώζειν] Καὶ abest Big. Samb. & Epiphan.

b Ἐπιστάσθω δὲ, ὡς οὐδὲν ἐγὼ] Ita Big. (Coll. Voss.) & Samb. ἐπιστάσθω δὲ, ὡς οὐδὲν Ἰώαβον Bas. & G. ἐγὼ δ᾽ ἐπιστάμαι ὡς οὐδὲν Ἰώαβον Vat. Verum Epiphanius vertit, ego novi quod Joab & Abisai Saruia filiis nihil prævaleo facere.

c Σαρουίας] Sic MSS. Σαρουία in Editis.

d Ἐπεβίωσε δ᾽] Ita Big. (Coll. Voss.) & Samb. nec aliter Vat. nisi quod οὐκ omittit ante ἐπεβίωσε. in Editis, οὐκ ἐπεβίω δ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς π.

e Ἱερεμμῶνος υἱῶν] Ita Big. Samb. Bas. & G. [illegible] Vat. & Epiphan. [illegible] Hen. [illegible] Big.

f Βαναώθα.] Verisimile est aut voculas τῷ μὲν ante Βαναώθα excidisse, aut subintelligendas esse. [illegible] Vat.

g Θαῦνος ὄνομα] Ita Bas. & G. Θαῦνος Big. & Samb. [illegible] Vat. forsan pro [illegible] nam ι & υ, & θ & ν sæpe invicem permutantur. Sed a filiis Remmon, id est Banaa & Recha (vel Rechab) passus &c. habet Epiphanius. unde inducor ut credam illa, Βαναώθα, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ Θαῦνος ὄνομα ἦν, primo margini apposita fuisse, dein in textum irrepsisse.

h Τεύξονται δωρεῶν.] Τεύξεσθαι Big. & Samb.

i Ἣν μετεχείριζε] Ita cum Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. ἣν μετεχείριζεν in Editis.

k Παρελθόντες] [illegible] Hen. & Bush. & mox καὶ [illegible]

l Καὶ δι᾽ ὅλης] Καὶ δι᾽ ὅλης [illegible] Big. Samb. & Vat.

m Φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικημένων] [illegible] in iisdem MSS.

n Ἑαυτοὺς ὡς εὔνους,] Ita Big. Samb. & Vat. [illegible] Bas. & G. pro quo rectius [illegible]

o Ὁ δ᾽ οὐχ ὡς] Sic in iisdem MSS. & Vet. Interpr. in Editis ὁ δ᾽ ὡς οὐκ [illegible]

p Ὑπενοήσατε] Eo modo Big. & Samb. in reliquis [illegible]

q Ὑμᾶς δὲ] Ita Samb. (Coll. Voss.) & Vat. in reliquis deest καί.

r Διὸ δώσετε] [illegible] Bush. & Hen.

"δή ἐμοὶ τὸ, νομίσαντες ἡδέως ἔχειν με [s] τὴν Ιεβόσθυ τε-"λευτὴν, τοῦτον ἀνελεῖν. ἐ γὸ ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι "τὴν ἐμὴν δόξαν τοῦθ' ὑπολαβόντες". ταῦτ' εἰπὼν, πᾶσαν αἰκίαν αὐτὲς αἰκισάμενος, διεχρήσατο· [t] κ̀ τὴν Ιεβόσθυ κεφαλὴν ἐν τῷ Αβίνηρυ τάφῳ πάντων ἀξιώσας ἐκήδευσε.

β. Τέτων δὲ [v] τοιῦτο λαβόντων τέλος, ἧκον ἅπαντες οἱ τοῦ λαοῦ τῶν Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα, οἵ τε χιλίαρχοι καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν, κ̀ παρεδίδοσαν [x] αὐτὲς, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι καὶ Σαέλυ ζῶντος εἶχον πρὸς αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, κ̀ τὴν τιμὴν ἣν γινόμενον τότε χιλίαρχον τιμῶντες ἐ διέλιπον· ἔτι τε βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Σαμυήλυ τοῦ προφήτυ χειροτονηθείη καὶ παῖδες αὐτοῦ, κ̀ ὡς τὴν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνισαμένῳ Παλαιστίνας δίδωκεν ὁ Θεὸς, ἐμφανίζοντες. ὁ δὲ τούτοις τε [y] ἀποδέχεται τῆς προθυμίας αὐτὲς, καὶ παρακαλέσας διαμένειν, ἐ γὸ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ τοιύτες εἶναι, κατευωχήσας καὶ φιλοφρονησάμενος, ἔπεμψε τὸν λαὸν [z] πρὸς αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. κ̀ συνῆλθον, ἐκ μὲν τῆς Ιέδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι, φοροῦντες ὅπλα θυρεὸν καὶ [a] σιρομάςην. ὗτοι δὲ τῷ Σαέλυ παιδὶ παρέμενον. τύτων γὸ χωρὶς ἡ Ιέδα φυλὴ τὸν Δαυίδην ἀπέδειξε βασιλέα. ἐκ δὲ τῆς Συμεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δὲ τῆς Λευίτιδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, [b] ἔχοντες ἄρχοντα [c] Ιώδαμον. [d] μετὰ τύτες ἦν ὁ ἀρχιερεὺς [e] Σάδωκος, σὺν εἴκοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὁπλῖται [f] τετρακισχίλιοι. ἡ γὸ φυλὴ περιέμενεν ἔτι τῶν τοῦ γένυς τοῦ Σαέλυ τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα. ἐκ δὲ τῆς Εφραίμυ φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [g] τῶν δυνατωτάτων κ̀ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τῆς [h] Μανασσίτιδος φυλῆς τοῦ ἡμίσεος μύριοι ὀκτακισχίλιοι [i] τῶν δυνατωτάτων. ἐκ δὲ τῆς Ισαχάρυ φυλῆς [k] διακόσιοι μὲν [l] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [m] ὁπλῖται δὲ δισμύριοι. ἐκ δὲ τῆς Ζαβυλῶνος φυλῆς, ὁπλιτῶν ἐπιλέκτων, πέντε μυριάδες, αὕτη γὸ ἡ φυλὴ [n] μόνη πᾶσα πρὸς Δαυίδην συνῆλθεν. ὗτοι πάντες τὸν αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς [o] τῆς Γάδυ φυλῆς. ἐκ δὲ τῆς [p] Νεφθαλίτιδος φυλῆς ἐπίσημοι κ̀ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ κ̀ δόρατι. ἠκολούθει δ' ἡ φυλὴ [q] ἀναρίθμητος ἐσα. ἐκ δὲ τῆς Δανίτιδος φυλῆς ἐκλεκτοὶ [r] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐκ δὲ τῆς [s] Ασήρυ φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ τῶν [t] δύο φυλῶν τῶν πέραν τοῦ Ιορδάνυ κ̀ τοῦ λοιποῦ τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, [v] ὡπλισμένων θυρεῷ κ̀ δορὶ κ̀ περικεφαλαίᾳ κ̀ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. κ̀ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [x] τῦτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χε-

"tuleritis, arbitrati me ex ejus interitu gaudio "exsultaturum. haud enim gravius existimatio-"nem meam lædere potuistis, quam hujusmodi de "me suspicione". Cum hæc, *inquam*, dixisset, jussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jebosthi omni cum honore in sepulchro Abeneri sepelivit.

Davides Jebosthi caesores interfici jubet. 2 Regum, c. 4.

2. His itaque finitis, universi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & semetipsos *ei* tradiderunt, cum suam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum suis filiis declaratus fuerit, eique soli concesserit Deus ut debellatis Palæstinis terram Hebræorum *illis* conservaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales se præstiterint) convivio & omni comitate exceptos remisit, ut populum universum ad ipsum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter sex millia & octingenti, arma gestantes scutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæserant. nam seorsim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu septem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & septingenti, Iodamum principem habentes. Post hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc suspensa erat exspectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraimitide viginti millia & octingenti ex potentissimis & viribus præstantissimis. Ex dimidia vero tribu Manassitide octodecim millia potentissimorum. Ex tribu autem Issachari ducenti quidem futurorum præscii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectissimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus sola cum omnibus suis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri insignes & duces mille, armis utentes scuto & hasta. atque *eos* sequebatur tribus *sua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide selectorum viginti septem millia & sexcenti. Ex tribu vero Aseri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manassitidis centum viginti millia, quibus arma erant scutum & hasta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebro-

Davides ab universis Israelitis rex creatur. 1 Regum, c. 5.

s Τὴν Ιεβόσθυ τελευτὴν,] Τῇ Ιεβόσθυ τελευτῇ *Big. Samb.* & *Vat.* τῇ τοῦ Ιεβόσθυ τελευτῇ *Hen.* & *Busb.*

t Καὶ τὴν Ιεβόσθυ] Τὴν δὲ Ιεβόσθυ *Busb. Hen.* & *Vat.*

v Τοιῦτο λαβόντων] Τοιῦτον *Big. Samb.* & *Vat.*

x Αὐτὲς,] Ita cum *Samb.* αὐτὸς *Bas.* & *G.* ἑαυτὸς *Busb.* & *Hen.*

y Αποδέχεται τῆς προθυμίας] Δεξάμενος *Hen.* & *Busb.*

z Πρὸς αὐτὸν ἄξοντας] Illa πρὸς αὐτὸν inserui auctoritate quinque *MSS.*

a Σιρομάςην.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* σιρομάςιν. HUDS. Σιρομάςης (Gen. σιρομάςυ) λόγχη, δόρυ, ἀκόντιον *Hesych.* Rufinus etiam *lanceas* vertit. sæpe LXX. usi voce σιρομάςης pro lancea. Num. xxv. 7. Jud. v. 8. &c. *Hebr.* רמח vid. infr. lib. VIII. c. 10. §. 1. σιρομάςας· & ejusd. lib. c. 12. §. 1. σιρομάςην. SPANH.

b Επτακόσιοι,] Εξακόσιοι in *Bibliis S.* 1 *Paralip.* c. 12. v. 26. & *sexcenti* in aliquot *Epiphanii* codicibus.

c Ιώδαμον.] Ιωαδὲ LXXII.

d Μετὰ τύτες ἦν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* recte. μετὰ τύτων in *Editis*, *Aliisque*: quorum errorem notavit *Schotanus* tom. 2. *Bibl. Hist. S.* p. 673.

e Σάδωκος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *cæteris* Σάδακος.

f Τετρακισχίλιοι,] Τρισχίλιοι juxta *Biblia S.*

g Τῶν δυνατωτάτων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* antea in *Editis* οἱ τῶν δ.

h Μανασσίτιδος φυλῆς] Μανασσίτιδες *Big.* & *Samb.*

i Τῶν δυνατωτάτων.] Illa τῶν δυνατωτάτων è *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

k Διακόσιοι μὲν οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] LXX. γινώσκοντες σύνεσιν εἰς τὰς καιρὲς· *Vulg.* Viri, qui noverant singula tempora. *Hebraizantes* scientes intelligentiam in temporibus. SPANH.

l Οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] Rationis temporum periti & scientes quid esset Israelitis faciendum *S. Litera.* Vide *Casp. Sanctium* ad 1 *Paralip.* c. 12. & *J. Clericum.*

m Οπλῖται δὲ] Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex *Sacris Literis.*

n Μόνη] Abest à *Coll. Voss.*

o Τῆς Γάδυ] Τῦ Γάδυ *Coll. Voss.*

p Νεφθαλίτιδος] Νεφθαλίου *Vat.*

q Αναρίθμητος ἐσα.] Τριακοντατεσσάρων χιλιάδας ex ea tribu numerant *S. Litera.*

r Δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι] Ita cum *Vat.* & melioribus *Epiphanii* Codicibus. in *Græcis cæteris* desunt ἑξακόσιοι, & juxta *Latinorum* aliquot πεντακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu *Hebraico* δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. verum δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι ex LXXII.

s Ασήρυ φυλῆς] Ασήρυ *Big.* & *Samb.*

t Δύο φυλῶν] Δυεῖν *Vat.*

v Ωπλισμένων] Ωπλισμένοι θυρεῷ κ̀ δόρυ κ̀ περικεφαλαίᾳ κ̀ ῥομφαίᾳ *Big.* & *Samb.* ὡπλισμένων θυρεῷ κ̀ δόρυ κ̀ περικεφαλαίαις κ̀ ῥομφαίαις *Vat.*

x Τῦτο δὴ τὸ πλῆθος] Τῦτο δὲ πᾶν τὸ πλ. *Samb.* & *Vat.*

bronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt omnes. Cum vero tribus diebus festa celebrasset populus & epulatus esset in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hierosolyma est profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

βρῶνα πρὸς Δαυίδην [y] συνῆλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σιτίων καὶ οἴνου, καὶ τῆς πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμῃ τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ἐπὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος τοῦ λαοῦ, καὶ κατευωχηθέντος [z] ἐν Χεβρῶνι, [a] ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἄρας ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

CAP. III.

Ut Davides, obsessis Hierosolymis captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

Hierosolyma aggreditur Davides adversum Jebusæos. 2 Regum, c. 5.

JEbusæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis sunt, cum illi *suas* occlusissent portas, atque homines cæcos & claudos & quosvis mutilos, in derisionem regis, imposuissent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipse ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *suorum* firmitatem) ad iram concitatus Hierosolyma cœpit oppugnare. Et cum multum studii & alacritatis adhibuisset, (quasi ex ejus expugnatione statim vires *& potentiam suam* ostenderet, metumque incuteret aliis, si qui similiter ac illi in ipsum affecti essent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, statuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promisitque se ei totius exercitus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasisset. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans.

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

Arcem occupat Davides, Joaborem fortiter gerente.

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecisset, & ipse Hierosolyma instaurasset, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israelitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis exstruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore no-

III. Davides Jebusæos ejicit ex arce, urbemque instauratam Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς πολιορκήσας Ἱεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δὲ εἰς αὐτὴν Ἰουδαίους.

ΤΩΝ δὲ κατοικούντων τὴν πόλιν Ἰεβουσαίων, γένος δὲ εἰσὶν οὗτοι Χαναναίων, ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τοὺς πεπηρωμένους τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις καὶ πᾶν τὸ λελωβημένον στησάντων [b] ἐπὶ χλεύῃ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ λεγόντων κωλύσειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τοὺς [c] ἀναπήρους, ταῦτα δὲ ἐποίουν καταφρονοῦντες τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ἱεροσόλυμα. καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [d] ὡς διὰ τοῦ ταύτην ἑλεῖν εὐθὺς ἐμφανίζων τὴν ἰσχὺν, καὶ [e] καταπληξόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον διέκειντο πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κατὰ κράτος τὴν κάτω πόλιν. ἔτι δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμῆς ὑποσχέσει καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρους ἐπὶ τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας παρασκευάσαι, καὶ τῷ διὰ τῶν ὑποκειμένων φαράγγων ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν [f] ἅπαντος τοῦ λαοῦ δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον ὀκνούντων ὑφίστασθαι δι' ἐπιθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ [g] Σαρουίας παῖς Ἰώαβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, καὶ [h] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

β'. [i] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ἰεβουσαίους ἐκ τῆς ἄκρας, [k] καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, [l] πόλιν αὐτὴν Δαυίδου προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [m] ἐν Χεβρῶνι ἐγένετο ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ [n] βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τοῦ Θεοῦ προνοουμένου κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [o] καὶ Εἵραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δὲ αὐτῷ καὶ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμους, οἳ [p] κατασκευάσαιεν βασίλειον ἐν Ἱεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τήν τε [q] κάτω πόλιν περιλαβὼν, καὶ τὴν ἄκραν [r] συνάψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ περιτειχίσας ἐπιμελητὴν τῶν τειχῶν κατέστησεν Ἰώαβον. [s] πρῶτος οὖν Δαυίδης τοὺς Ἰεβουσαίους ἐξ Ἱεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ἐπὶ γὰρ Ἀβράμου τοῦ προγόνου ἡμῶν [t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ [v] αὐτὴν φασί τινες ὅτι καὶ Ὅμη-

y Συνῆλθε,] Συνῆλθον solus *Samb.*

z Ἐν Χεβρῶνι,] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἐν τῇ Χεβρῶνι.

a Ὁ Δαυίδης] Ὁ βασιλεὺς *Busb.* & *Hen.*

b Ἐπὶ χλεύῃ] Ita cum *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπιχλεύῃ.

c Ἀναπήρους,] Vide *Seb. Castalionis* Annotationem ad 2 *Regum*, c. 5. v. 8. & *J. Clericum* ad locum eundem.

d Ὡς διὰ τοῦ ταύτην] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliisque* ὡς διὰ τοῦ αὐτὴν [illegible].

e Καταπληξόμενος] Καταπληξόμενος *Samb.* & *Vat.*

f Ἅπαντος τοῦ λαοῦ] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

g Σαρουίας παῖς Ἰώαβος] Ita cum *Vat.* ut supra p. 368. v. 7. in *aliis* Σαρουία.

h Ἀναβὰς ἐβόησε] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ ἀναβάντες [illegible].

i Ἐκβαλὼν δὲ] Ἐκβαλὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰεβ. legisse videtur *Vet. Interpr.*

k Καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας] Aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& reædificans civitatem, eam Hierosolymam nuncupavit.* Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud.* c. 18.) dicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur.

l Πόλιν αὐτὴν] Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Sixtus Senensis* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7.

m Ἐν Χεβρῶνι ἐγένετο] Ἐν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.*

n Βασίλειον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* βασίλεια ὄντα τὰ Ἱεροσόλυμα.

o Καὶ Εἵραμος] Illud καὶ adjectum esse volui, quod καὶ Χείραμος vel καὶ Εἵραμος habeant melioris notæ *MSS.*

p Κατασκευάσαιεν] Ita *Samb.* in *cæteris* κατεσκεύασαν.

q Κάτω πόλιν] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis*, *Aliisque*.

r Συνάψας] Sic quinque *MSS.* συνάψας ἐν αὐτῇ in *Editis*.

s Πρῶτος οὖν] Πρῶτος *Vat.*

t Σόλυμα ἐκαλεῖτο.] Ἱεροσόλυμα *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* & mox τὰ ante Σόλυμα desideratur in *iisdem MSS.*

v Αὐτὴν φασί] Puto vel αὐτὴν, vel ταῦτα post Ὅμηρος redundare.

u Σό-

Ὅμηρος ποτε ὠνόμασε [x] Σόλυμα· [y] τὸ γὰρ ἱερὸν τὴν Σόλυμα κατὰ τὴν Ἑβραίων ὠνόμασε γλῶτταν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἦν δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Ἰησοῦ τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, καὶ τοῦ πολέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατένειμε ταύτην τοῖς Ἑβραίοις, καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ἰσραηλῖται μέχρις οὗ Δαυίδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν, [z] ἔτη πεντακόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Ποιήσομαι δὲ καὶ [a] μνήμην [b] Ὀρόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς τῶν Ἰεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντος δὲ ἐν τῇ Ἱεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδου διὰ τὴν [c] πρὸς τοὺς Ἑβραίους εὔνοιαν αὐτοῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην τὸν βασιλέα, ἣν μικρὸν ὕστερον εὐκαιρότερον σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, καὶ παλλακὰς ἔσχεν. ἐποιήσατο δὲ καὶ παῖδας [d] ἕνδεκα ἀριθμόν, οὓς προσηγόρευσεν [e] Ἀμνᾶς, Ἐμνᾶς, [f] Ἐβαν, Νάθαν, Σολομών, Ἰεβάρ, Ἐλιήν, Φάλνα, [g] Ἠνναφήν, Ἰενάε, Ἐλιφαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάρην. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ εὐγενίδων ἦσαν γεγονότες· οὓς δὲ τελευταίους εἰρήκαμεν δύο, ἐκ τῶν παλλακίδων. Θαμάρη δὲ ὁμομήτριος Ἀβεσσαλώμῳ ἦν.

stro Solyma vocabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero urbem hanc Solymam appellatam. * Templum enim ex Hebraeorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananaeos eduxit, ei que bello devictis regionem Hebraeis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananaeos ejicere nunquam potuerunt Israëlitae usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim.

3. Convenit autem hic Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusaeos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebraeos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, praeter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adsciscebat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & praeterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex † ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

Oronnas Jebusaeus Davidis amicus.

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 Regum, c. 5. 1 Paral. c. 3. & c. 14.

ΚΕΦ. δ'.

Ὅτι Δαυίδης, στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ἱεροσολύμοις νικήσας, τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

Γνόντες δ' οἱ Παλαιστῖνοι τὸν Δαυίδην βασιλέα [h] ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ καταλαβόμενοι [i] τὴν κοιλάδα τῶν [k] Γιγάντων καλουμένην, τόπος δέ ἐστιν οὐ πόρρω τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεύς· οὐδὲν γὰρ ἄνευ προφητείας, καὶ τοῦ κελεῦσαι τὸν Θεόν, καὶ περὶ τῶν ἐσομένων λαβεῖν ἐγγυητὴν ἐκεῖνον ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ [l] ποδαπὸν ἔσται τὸ τῆς μάχης τέλος, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντος δὲ νίκην καὶ κράτος, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς [m] κατόπιν αἰφνιδίως

CAP. IV.

IV.

Quod Davides, victis Palaestinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

AT Palaestini, postquam Davidem regem ab Hebraeis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quae Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judaeorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) praecepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret praelii eventus, sibi praediceret. Cum autem victoriam & imperium praenunciasset, copias in Palaestinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios qui-

Davides Palaestinos vincit. 2 Regum, c. 5.

x Σόλυμα] Conf. lib. 1. c. xi. §. 2. τὴν μέντοι Σόλυμα, ὕστερον ἐκάλεσαν Ἱεροσόλυμα· Vid. itidem de bell. Jud. lib. vi. c. 4. §. 1. Ἱεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον· quasi id nomen ab ipso Melchisedeco fuisset impositum. Errorem hunc Josephi, quasi Graecum nomen fuisset inditum à Chananaeis, urbibus nec conditis, tangit Bochart. de Col. Ph. p. 795. Vid. lib. 1. Antiq. Jud. c. xi. §. 2. ubi non à Melchisedeco, sed sequutis demum aetatibus Ἱεροσόλυμα dicta traditur. Hierosolyma ab Homero juxta quosdam Σόλυμα dicta. Hieron enim Hebraea lingua *munitio* est. *Rufinus.* SPANH.

y Τὸ γὰρ ἱερὸν] Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcae linguae ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebraea partim ex Graeca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist. ad Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Apionem* ibridas id genus voces ridet Graecosque sugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebraeo simul & Graeco conflatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Graecam vocem ἱερὸν, sed Hebraicum idem significantem respexisse, nempe ירא. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰρ ἱερὸν ἱερόν, τὴν Σόλυμα κατὰ τὴν Ἑβραίων ὠνόμασε γλῶτταν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια, nam Ἱεροσόλυμα pro Σόλυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos*, *idola*, *delubra*, & *sancta* praecipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis*. Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰρ ἱερὸν &c. esse à *Josepho*.

* *Templum enim ex Hebraeorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat.*] Hieron enim Hebraea lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

z Ἔτη πεντακόσια] Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. vi.

a Μνήμην Ὀρόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Hic *Gen.* ἀττικ. de quo infra cap. 13. §. 4. ubi vocatur Ὀρόννα *Gen.* SPANH.

b Ὀρόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hic in *Editis* Ὀρόννα, in *MSS.* Ὀρονᾶ, *Orpham* in *Epiphanii* libris. *Arannah* habet textus *Hebraicus*, Ὀρνὰ LXX.

c Πρὸς τοὺς Ἑβραίους] Πρὸς Ἑβραίους *Vat.*

d Ἕνδεκα] Ἐννέα τὸν ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 17. & 18. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon*, *Ellus*, *Eban*, *Nathan*, *Salomon*, *Jebar*, *Eliel*, *Falna*, *Ennaphim*, *Inas*, *Elifal*. Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Graecis* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, praesertim cum constat *Josephum* hic sequutum esse corruptam Editionem τῶν ο'. ut notavit *Sibatanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. ado p. 695.

e Ἀμνᾶς,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Ἀμνὰς.

f Ἐβαν,] Sic è *Cod. Vat.* Ἐβαννάθαν perperam in *Editis*, *Aliisque*.

g Ἠνναφήν,] *Coll. Voss.* Νάφην.

† *Ingenuis nati erant*;] *Al.* legitimis uxoribus.

h Ὑπὸ τῶν Ἑβραίων] Ἀπὸ τῶν Ἑβραίων ἀποδεδειγμένον *Vat.*

i Τὴν κοιλάδα τῶν] Ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Τιτάνων 11 Sam. V. v. 22. בעמק רפאים SPANH.

k Γιγάντων καλουμένην,] Τιτάνων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & nunc quidem Τιτάνων, nunc Γιγάντων LXXII. Τοὺς γίγαντας οἱ Τιτᾶνας ὀνομάζουσιν, ὁ δὲ Ἑβραῖος Ῥαφαεὶμ αὐτοὺς καλεῖ. *Theodoret.* in 2 *Regum.* ΕΡΩΤ. ιζ'. Videsis *J. Clericum* ad *Jos.* c. xv. p. 41.

l Ποδαπὸν] Forte ποταπόν. COCC.

m Κατόπιν αἰφνιδίως] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* κατ' ὄπιν in *Editis*, *Aliisque*. HUDS. Κατ' ὄπιν vel κατόπιν, ὀπίσω· *Hesych.* SPANH.

quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem suspicetur exiguum Palæstinorum exercitum contra Hebræos venisse, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni gesserint ignavos timidosque extitisse conjiciens, sed sciat Syriam omnem & Phœnicen, & præterea alias gentes multas pugnacesque illis auxilium tulisse bellique participes fuisse. Quod solum etiam causa erat, cur tam sæpe victi, ac, multis myriadibus amissis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis istis res illis tam male cecidérint, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea castra posuerunt. Rege autem Israëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus esset, præmonet pontifex, ut in sylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hostium castris) exercitum contineret, ipsum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm sylva nullo perflante vento agitaretur. At simul ac sylva concussa erat, tempusque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atque omnem extra aleam positam egrediebatur. Ejus enim impetum non sustinuerunt hostium phalanges; Sed statim à primo congressu in fugam versis multa cum cæde ingruit, & illos quidem persequitur usque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes est extremus) dein castris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum disperdebat.

Secundo prælio eos fundit fugatque. 2 Reg. c. 5.

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confecisset, visum est Davidi, de communi seniorum & ducum & tribunorum consilio, ex omni *illorum* regione ad se accersi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde sacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex isto *loco* Hierosolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum sacrificiis aliisque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præstitissent, nihil mali eis accidisset. Omni igitur populo sicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plaustrum impositam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam permiserunt. Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantantesque patria omne genus carmina, magnam cientes sonorum varietatem ex instrumentorum pulsu & saltatione & cantionibus, una cum buccinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hierosolyma deducerent. Postquam autem ad Chidonis arcam (locum quendam ita appellatum) processerant, ac-

Davides consilia init capit arca Hierosolyma deportanda. 2 Regum, c. 6.

Arca portatur.

ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων [n] στρατιὰν ἐλθεῖν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, τῷ ταχεῖ τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἀποδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον [o] στοχαζόμενος αὐτῶν τὴν [p] βραδυτῆτα καὶ τὴν [q] ἀγεννίαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [r] Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ πρὸς ταύταις ἄλλα ἔθνη [s] πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ τοῦ πολέμου κοινωνῆσαι. ὃ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλὰς [t] ἀποβαλοῦσι μυριάδας, μετὰ μείζονος ἐπιέναι τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ [v] ταύταις πταίσασι ταῖς μάχαις [x] τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου [y] τὸν Θεὸν, περὶ τῆς περὶ τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, [z] ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [a] Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιὰν, οὐκ [b] ἄπωθεν μὲν ὄντι τοῦ τῶν πολεμίων στρατοπέδου· κινεῖν δὲ αὐτὴν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλεύεσθαι μὴ πνέοντος ἀνέμου. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [c] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, οὐδὲν ἐπισχὼν ἐφ' ἑτοίμην ἤδη καὶ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. οὐ γὰρ ὑπέμειναν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς [d] πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κτείνων, καὶ διώκει μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [e] Γαζάρων· ἡ δ' ἐστὶν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· [f] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν εὑρὼν ἐν αὐτῇ πλοῦτον, καὶ [g] τοὺς Θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β. Τοιούτου δ' ἀποβάντος καὶ ταύτης τῆς μάχης τοῦ τέλους, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [h] τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [i] πορευθέντας εἰς [k] Καριαθιαρεὶμ μετακομίσαι τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θρησκεύειν [l] ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς χαίρει τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαούλου βασιλεύοντος [m] ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινὸν οὐδὲν ἔπαθον. συνελθόντος οὖν τοῦ λαοῦ παντὸς, καθὼς ἐβουλεύσαντο, παραγίνεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες ἐκ τῆς Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἕλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. προῆγε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ [n] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους [o] ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ [p] κρουμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [q] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, κατάγοντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὡς δ' ἄχρι τῆς [r] Χειδῶνος ἅλωνος, τόπου τι-

n Στρατιὰν ἐλθεῖν] Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατείαν in *reliquis.*

o Στοχαζόμενος αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγένειαν] Omissa hæc à Gelenio, uti & à Rufino, ad verbum, *conjiciens eorum gravitatem & ignaviam.* SPANH.

p Βραδυτῆτα] Sic cum *MSS.* pro βαρύτητα *Editorum.*

q Ἀγεννίαν,] Ita *Samb.* in *cæteris* ἀγένειαν aut ἀγένειαν.

r Συρίαν] Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat.*

s Πολλὰ καὶ μάχιμα] Illa πολλὰ καὶ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

t Ἀποβαλοῦσι μυριάδας] Ἀποβαλοῦσι *Big.* & *Samb.*

v Ταύταις πταίσαντες] Ταύτῃ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ *Busb.* & *Hen.*

x Τριπλασίῳ] Τριπλασίων στρατὸς ἐπῆλθε τ. *Vat.*

y Τὸν Θεὸν,] Τὸ θεῖον *Vat.*

z Ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις Κλαυθμῶσι] Ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος· LXX. 2 Sam. v. 24. In Hebr. ממול בכאים *ex adverso pyrorum.* Sic LXX. 1 Chron. XIV. 14. πλησίον τῶν ἀπίων· SPANH.

a Κλαυθμῶσι] Hic *Josephus* manifesto sequitur LXXII. *Intt.* qui בכאים *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videsis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.*

b Ἄπωθεν μὲν] Ἄπωθεν *Samb.* μὲν post ἄπωθεν omittit *Vat.*

c Καὶ ὁ καιρὸς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque*, καὶ ὃν αὐτῷ καιρὸν &c.

d Πρώτης συμβολῆς] Vocabulum πρώτης inserui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

e Γαζάρων·] Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γιζάρων in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gazarena*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.*

f Εἶτα διαρπάσας] Vocem εἶτα debemus *Codd. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Διαρπάσας δ' αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*

g Τοὺς Θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.] Ita etiam LXX. *Vulg.* sculptilia sua. Hebr. עצביהם idola eorum. Vid. Esai. XLVIII. 5. Hos. IV. 17. SPANH.

h Τῶν ὁμοφύλων] Τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.*

i Πορευθέντας] Ita cum *Samb.* & *Vat.* πορευθέντα in *reliquis.*

k Καριαθιαρεὶμ] Καριαθιαριμὰ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Καριαθιαρείμ *Vat.* HUDS. Conf. lib. VI. Cap. 1. §. 4. SPANH.

l Ἐν αὐτῇ] Forte ἐν αὐτοῖς, aut referendum ad Ἱεροσόλυμα πόλις. COCC.

m Ταῦτ' ἔπραξαν,] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Epiphan.* ταῦτ' ἔπραξεν *Bas.* & *G.* τοῦτ' ἔπραξεν *Vat.*

n Πᾶν σὺν αὐτῷ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* In *Editis* deerat πᾶν.

o Ἐπιχώριον,] Est qui malit ἐπιχωρίως.

p Κρουμάτων τε καὶ ὀρχήσεων] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρουμάτων καὶ in *reliquis.* HUDS. LXX. καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις· 2 Sam. VI. 5. SPANH.

q Καὶ σάλπιγγος] Illud καὶ etiam è *MSS.*

r Χειδῶνος ἅλωνος,] Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37.

s Περ-

πιὸς ἔτει καλουμένου, [s] περιῆλθον, πλὴν τῶν Ὀζᾶς κατ' ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. τῶν βοῶν γὰρ [t] ἐπινευσάντων τὴν κιβωτὸν, ἐκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ κατασχεῖν θελήσαντα, ὅτι [v] μὴ ὢν ἱερεὺς ἥψατο ταύτης ἀποθανεῖν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ὀζᾶ. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἔτι νῦν [x] Ὀζᾶ διακοπὴ καλεῖται. δείσας δὲ ὁ Δαυίδης καὶ λογισάμενος μὴ ταὐτὸ πάθῃ τῷ Ὀζᾷ δεξάμενος τὴν κιβωτὸν [y] παρ' αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, ἐκείνου, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν, οὕτως ἀποθανόντος, οὐκ εἰσδέχεται μὲν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκνεύσας εἰς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίου, [z] Ὠβεδάμου ὄνομα, Λευΐτου τὸ γένος, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν τίθησιν. [a] ἐπιμένει δὲ ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας αὐτόθι, καὶ τὸν οἶκον τὸν Ὠβεδάμου ηὔξησέ τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα [b] συμβέβηκεν Ὠβεδάμῳ, ὡς ἐκ [c] τῆς προτέρας πενίας καὶ ταπεινότητος ἀθρόως εὐδαίμων καὶ ζηλωτὸς [d] γέγονε παρὰ πᾶσι τοῖς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, θαρρήσας, ὡς οὐδενὸς κακοῦ πειραθησόμενος, τὴν κιβωτὸν πρὸς [e] αὐτὸν μετακομίζει. τῶν μὲν ἱερέων βασταζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ δὲ χορῶν οὓς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς προαγόντων, αὐτοῦ δὲ [f] ἐν κινύρᾳ [g] παίζοντος καὶ κροτοῦντος, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα [h] Μιχάλαν, Σαούλου δὲ θυγατέρα τοῦ πρώτου βασιλέως, ἰδοῦσαν αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσκομίσαντες δὲ τὴν κιβωτὸν, [i] τιθέασιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπιτελεῖ πολυτελεῖς καὶ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τὸν ὄχλον [k] εἱστιᾷ [l] ἅπαντα, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις διαδοὺς [m] κολλυρίδα ἄρτου καὶ ἐσχαρίτην καὶ λάγανον [n] τηγανιστὸν καὶ μερίδα θύματος. καὶ τὸν μὲν λαὸν οὕτω κατευωχήσας ἔπεμψεν· αὐτὸς δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ παραγίνεται.

cidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *ne plauſtro excuteretur*, tenere voluiſſet, fecit *Deus*, quod à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit. Illo autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus afflueret, cumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus à rege inſtitutis, ipſo vero citharam pulſante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, cum illud agentem conſpicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intuliſſent, & in tabernaculo collocaſſent quod ei Davides tetenderat, ſacra fecit magno cum ſumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis ſingulis panis collyridas partitus & aſſaturam & laganum frixum & fruſtum de victima. ac populum quidem, iſtiuſmodi epulis adhibitum, *tandem* dimiſit: ipſe vero ſuam ad domum ſe recipit.

Ozas ob tactam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Arca in Obedami domum infertur.

Davides arcam in urbem Hieroſolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

Populo congiarium dat.

γ'. Παραστᾶσα δὲ αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαούλου δὲ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ [o] γένοιτ' ὑπ' αὐτοῦ πάνθ' ὅσα παρασχεῖν αὐτῷ δυνατὸν, εὐμενεῖ τυγχάνοντι· καὶ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσειεν ὀρχούμενος ὁ τηλικοῦτος βασιλεὺς, καὶ γυμνούμενος ὑπὸ τῆς ὀρχήσεως καὶ ἐν δούλοις [p] καὶ θεραπαινίσιν. ὁ δὲ οὐκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προετίμησε, παίζειν τε πολλάκις καὶ χορεύσειν μηδένα τοῦ δόξαι ταῖς θεραπαινίσιν αἰσχρὸν καὶ αὐτῇ τὸ γενόμενον ποιησάμενος λόγον. ἡ δὲ Μιχάλα αὕτη, Δαυίδῃ μὲν συνοικοῦσα, παῖδας οὐκ ἐποίησεν· γαμηθεῖσα δὲ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [q] ὁ Σάουλος, [r] τότε [s] δὲ ἀποσπάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν δηλώσομεν.

δ'. Ὁρῶν δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ

3. Illi autem cum adſtitiſſet Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata eſt, tum orabat ut à Deo ea omnia conſequeretur quæ propitius largiri poteſt; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex ſaltaſſet, & in conſpectu ſervorum ſuorum & ancillarum inter ſaltandum ſe denudaſſet. At ille, ſibi non pudori eſſe, dicebat, ea feciſſe, quæ *norit* Deo *eſſe* gratiſſima, qui ſe & patri ipſius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet ſæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipſique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non geſſerat; poſtea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abſtractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem ſuo loco dicemus.

A Michala objurgatur. 2 Regum, c. 6.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res ſuas,

Davides templum ædificare ſtatuit. 2 Reg. c. 7.

s Περιῆλθον,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παρῆλθε.

t Ἐπινευσάντων τὴν κιβωτὸν,] Forte ἐπινευσάσης, ἐκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ τὴν κιβωτὸν κατασχεῖν. COCC.

v Μὴ ὢν ἱερεὺς] *Joſephum* hic lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιζ'.

x Ὀζᾶ διακοπὴ] Locum ita vocant & LXXII. HUDS. Sic LXX. Διακοπὴ Ὀζᾶ MS. Alex. Ἀζζὰ Hebr. פרץ עזה II Sam. VI. 8. SPANH.

y Παρ' αὑτῷ] Sic *Samb.* in *reliquis* παρ' αὐτόν.

z Ὠβεδάμου] In *MSS.* Ἀβαδάμου & Ἀβαδάρου & Ἀβεδάρου. juxta *Codices Latinos* Ὠβεδεδάμου. in LXXII. *Int.* Ἀβεδδάρᾳ aut Abeddadom.

a Ἐπιμένει] Ἔμεινε *Vat.*

b Συμβέβηκε] Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* συμβέβηκεν.

c Τῆς προτέρας] Illa τῆς προτέρας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ὡς ἐκ τῆς πρ.

d Γέγονε] Vox γέγονε etiam ex *MSS.*

e Αὐτὸν μετακομίζει.] Ita *Samb.* & mox infra v. 32. αὐτῷ. Verum αὐτὸν & αὐτῷ in *reliquis*.

f Ἐν κινύρᾳ] Ὀρχούμενος καὶ ἀνακρουόμενος LXX. II Sam. VI. 16. SPANH.

g Παίζοντος καὶ κροτοῦντος,] Προσπαίζοντος *Big.* & *Vat.* προσπαίζοντος *Samb.*

h Μιχάλαν,] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſupra p. 328. v. 17. Μιχάλαν *Samb.* Μελχόλην *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Μελχιάλην *Boch.* & *Hen.*

i Τιθέασιν] Τιθέασιν εἰς τὴν σκ. *Vat.*

k Εἱστιᾷ] Ita *Vat.* in *cæteris* ἱστιᾷ.

l Ἅπαντα,] Sic *Vat.* πάντα in *reliquis*.

m Κολλυρίδα ἄρτου καὶ ἐσχαρίτην καὶ λάγανον] Ita etiam LXX. κολλυρ. ἄρ. κ. ἐσχ. καὶ λάγανον ἀπὸ τηγάνου II Sam. VI. 19. *Rufinus* colliridas panis & aſſaturam, & laganum frixum. Κολλυρίδες vid. Schol. LXX. Exod. XXIX. 3. & Levit. VIII. 25. *Ariſtophan. Veſp.* p. 632. Κολλύραν μεγάλην, uti Schol. ac *Athen. lib.* III. p. 111. A. Ἐσχαρίτην, vide de hoc *Athen. lib.* III. p. 109. D. Λάγανον τηγα. *Athen. ibid.* p. 110. A. & LXX. *Levit.* II. 4. λάγανα ἄζυμα. SPANH.

n Τηγανιστὸν] Sic *MSS.* in *Editis* ταγηνιστόν.

o Γένοιτ' ὑπ'] Γένοιτο *Big. Samb.* & *Vat.*

p Καὶ θεραπαινίσιν.] Καὶ ἐν θεραπαινίσιν *Big.* & *Samb.*

q Ὁ Σάουλος,] Articulum ante Σάουλος omittunt *Samb.* & *Vat.*

r Τότε δὲ ἀποσπάσας] Forte ὃν. COCC.

s Δὲ ἀποσπάσας] Illud δὲ inſeruimus ex *MSS.*

suas, Dei auspiciis, meliores fieri auctioresque, se flagitii reum esse existimabat, si, cum ipse in cedrina domo maneret, excelsa pariter ac summo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam despiceret. constituit itaque Deo exædificare templum, sicuti prædixerat Moyses. Nathanaque propheta in consilium adhibito, cum is auctor esset, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exstruendi desiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanæ ea nocte apparuisset, jussissetque ut Davidi nunciaret, "sibi quidem voluntatem ejus & desiderium probari, "præsertim cum nemo antea de templo ei exædificando cogitarit. verum, ei licet hoc facere "in mentem venerit, non tamen se permittere, ut "qui multa bella obierit & hostium sanguine manus polluerit sibi templum constitueret; cæterum, cum plena ætate & longissima statione "mortali functus majoribus suis concesserit, exstruendum esse templum à filio, qui post eum "regnaturus est, & Solomonis nomine vocabitur, "cujus non aliter quam filii se custodiam acturum curamque habiturum pollicebatur, ita ut regnum quidem posteris ejus servaturus sit & traditurus, in ipsum vero, si quid deliquerit, morbis & terræ sterilitate animadversurus"; Davides, hisce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini suæ imperium stabiliendum esse, familiamque suam illustrem fore & celebrem, ad arcam se confert, procidensque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex statu humili vitaque pastoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum, quam pro iis quæ stirpi suæ promiserat, eaque quam susceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixisset, Deoque hymnum cecinisset, *à tabernaculo* digreditur.

Deus Nathanæ vati ad Davidem præcepta dat.

Davides ob promissa posteris suis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

σχεδὸν ἡμέρας ἀμείνω [t] γινόμενα ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρου πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε καὶ [v] καλλίστην τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἔχουσι, περιορᾷ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένην, [x] καὶ ἐβούλετο τῷ Θεῷ κατασκευάσαι ναὸν, ὡς Μωυσῆς προεῖπεν. καὶ περὶ τούτων [y] Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὥρμηται προσέταξεν αὐτὸν, ὡς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργοῦ παρόντος, εἶχεν ἤδη περὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν προθυμότερον. τοῦ Θεοῦ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα τῷ Ναθάνᾳ [z] φανέντος καὶ φράσαι κελεύσαντος τῷ Δαυίδῃ, "ὡς τὴν μὲν προαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν "[a] ἀποδέχεται, μηδενὸς μὲν πρότερον εἰς νοῦν βαλομένου ναὸν αὐτῷ κατασκευάσαι· [b] τοῦ δὲ ταύτην τὴν "διάνοιαν λαβόντος, οὐκ [c] ἐπιτρέπειν δὲ πολλοὺς πο"λέμους ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιασμένῳ "ποιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μετὰ μέντοιγε τὸν θάνατον αὐτοῦ, γη"ράσαντος καὶ μακρὸν ἀνύσαντος βίον, ἔσεσθαι τὸν ναὸν "ὑπὸ τοῦ παιδὸς τοῦ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν παραλη"ψομένου, κληθησομένου δὲ Σολομῶνος, οὗ προστήσεσθαι καὶ "[d] προνοήσειν ὡς πατὴρ υἱοῦ [e] κατεπηγγέλλετο, [f] τὴν μὲν "βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάξειν καὶ παραδώσειν, "[g] αὐτὸν δὲ τιμωρήσειν, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ καὶ [h] γῆς "ἀφορίᾳ". μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ προφήτου Δαυίδης, καὶ περιχαρὴς γενόμενος [i] ἐπὶ τῷ, τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν διαμένουσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ λαμπρὸν ἐσόμενον καὶ περιβόητον, πρὸς τὴν κιβωτὸν παραγίνεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἤρξατο προσκυνεῖν, καὶ περὶ πάντων εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτῷ παρέσχηκεν ἤδη ἐκ ταπεινοῦ καὶ [k] ποιμένος εἰς [l] τηλικοῦτο μέγεθος ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ καθυπέσχετο, [m] καὶ τῆς προνοίας, ἣν Ἑβραίων καὶ τῆς τούτων ἐλευθερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Θεὸν ὑμνήσας ἀπηλλάσσετο.

V.

CAP. V.

Ut Davides Palæstinos & Moabitas, Sophenes regem Damascique & Syriæ, insuper & Idumæos armis subegit: atque ut Amathes regem in societatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipsum amicitiæ meminit.

POstea autem aliquanto secum reputavit necesse esse Palæstinis bellum movere, nec res suas vel minimum otio & desidia marcescentes videre, ut, quemadmodum Deus ei prædixerat, hostibus debellatis pacatum in posterum ex stirpe sua regibus imperium relinqueret. Et convocato iterum exercitu, denunciatoque illis ut ad bellum se pararent & accingerent, quamprimum sibi visa sunt omnia in exercitu pulchre se habere, relictis Hierosolymis ad Palæstinos contendebat. Illis autem acie profligatis, & magna regionis parte mulctatis,

Davides Palæstinos & Moabitas & Adrazarum bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους καὶ Μωαβίτας, τὸν Σουφήνης βασιλέα καὶ τὸν Δαμασκοῦ καὶ Σύρων, ἔτι καὶ τοὺς Ἰδουμαίους ὅπλοις ἐχειρώσατο· καὶ ὡς συμμαχίαν πρὸς τὸν Ἀμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, καὶ ἐμνήσθη τῆς Ἰωνάθου τοῦ Σαούλου παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

ΔΙαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους ἐκστρατεύειν, καὶ μηδὲν ἀργὸν μηδὲ [n] ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν [o] γινόμενον, ἵν' ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμενος τοὺς πολεμίους, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ βασιλεύσουσι καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τὴν στρατιὰν, καὶ παραγγείλας αὐτῇ πρὸς πόλεμον [p] ἑτοίμην καὶ παρεσκευασμένην τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ' αὐτοῖς, ἄρας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους ᾔει. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τῆς χώ-

t Γινόμενα] Itidemque γινόμενα ex iisdem MSS.
v Καλλίστην] Καλλίστας Vat.
x Καὶ ἐβούλετο] Ἐβούλετο δὲ τῷ Θεῷ Big. Samb. & Vat.
y Ναθάνᾳ] Ναθάνῃ passim Vat. Infra autem sæpiuscule non Ναθάνας aut Ναθάνης dicitur, sed Νάθαν & Νάθας.
z Φανέντος] Ita Big. Samb. Vat. & Epiphan. in Editis φανέντος λέγειν τῷ Δ
a Ἀποδέχεται,] Alias ἀποδ. Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. at non ita Epiphan. Aliique.
b Τοῦ δὲ ταύτην] Τούτῳ δὲ ταύτην Big. Samb. & Vat.
c Ἐπιτρέπειν] Ita tres MSS. & Epiphan. ἐπιτρέπει in Editis, Aliisque.
d Προνοήσειν] Ita cum Big. Samb. & Vat. προνοεῖν in Editis.
e Κατεπηγγέλλετο,] Προκατεπηγγέλλετο in iisdem MSS.
f Τὴν μὲν βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις] Hic Josephus præcipuas promissiones occultat. COCC.
g Αὐτὸν δὲ τιμωρήσειν,] Sic MSS. & Vet. Interpr. in Editis, Aliisque illa αὐτὸν δὲ τιμωρήσειν omittuntur. In 2 Regum c. 7. v. 14. ac si quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.
h Γῆς ἀφορίᾳ.] Γῆς ἀφορία inter pœnas Regum delinquentium. Sic Antiphon. Orat. 11. p. 33. ἐν γὰρ τούτοις αἵ τε ἀφορίαι· Vid. Æschyl. Eum. v. 787. pro χθονοφθόρος Auth. leg. χθονὶ ἄφορος terræ sterilitas. SPANH.
i Ἐπὶ τῷ.] Ἐπὶ τὸ Samb.
k Ποιμένος] Ποιμὴν legisse videtur Epiphan.
l Τηλικοῦτο μέγεθος] Τηλικοῦτον passim Vat.
m Καὶ τῆς προνοίας,] Illud καὶ, sensu id postulante, inserui, non tamen sine auctoritate Vet. Interpretis. HUDS. Forte τῆς τε προνοίας. COCC.
n Ῥᾴθυμον] Βαρύθυμον solus Vat.
o Γινόμενον,] Γενόμενον Big. Samb. & Vat.
p Ἑτοίμην] Sic ex iisdem MSS. in Editis, Aliisque ἑτοίμως παρεσκευασμένην.

q Προ-

χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ [q] προσνείμας τῇ τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ᾽ ἔτος τελεῖν, [r] εἶτα ἐπὶ [s] Ἀδράζαρον τὸν [t] Ἀράου μὲν υἱὸν, βασιλέα δὲ τῆς [v] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππέων ὡς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα προσέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

β. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἄδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης τὸν Ἀδράζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἧκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [y] ἀπαλλάξαι δ᾽ ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ [z] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναιρούμενοι [a] τῆς Ἀδάδου δυνάμεως [b] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [c] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· "μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις Ἄ-"δαδος ὄνομα, πλεῖον ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης "Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας "πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις "[d] κριθεὶς, ὑστάτῃ τε παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττᾶτο, "ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ". πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησὶν, ὡς μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐξεδέχοντο παρ᾽ ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "τελευτήσαντος δ᾽ ἐκείνου [e] οἱ "ἀπόγονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου παρὰ τοῦ "πατρὸς ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τοὔνομα [f] τοῦτο ἐκδεχομένου, "ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυ-"νηθεὶς ὁ τρίτος, ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὴν τοῦ "προπάτορος ἧτταν, στρατεύσας ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε "[g] τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμένην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἄδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ οὗ κατὰ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ. Δαυίδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φρουρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σούσακος, στρατεύσας ἐπὶ [i] τὸν [k] υἱωνὸν αὐτοῦ Ῥοβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπαρόν-

eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin & currus ipsius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo jussit sibi adservari.

VI. Adadum, Damasci & Syrorum regem, subigit.

2. Adadus autem Damasci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque *ab hoste* ut sperabat. Atque ei congressus ad Euphratem fluvium, in prælio vero spe lapsus magnam exercitus partem amisit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæsa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus historiarum libro quarto in hæc verba: "Multo post hæc tempore indigenarum quidam "nomine Adadus, præpollens factus, & Damascum & Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno "tenuit. Suscepto autem in Davidem Judææ regem bello, cum multis præliis decertasset, postremo ad Euphratem commisso, in quo victus "est, præstantissimus regum esse cum robore tum "fortitudine visus est". Ad hæc autem & de posteris ejus narrat, quod post illius obitum, alius ab alio, regnum simul & nomen acceperunt, hisce verbis: "Eo mortuo posteri ejus in decem ætates "regnarunt, unoquoque à patre simul cum imperio hoc etiam nomen accipiente, ut Ptolemæi "in Ægypto. Horum vero tertius, cum multum "invaluisset, avi cladem bello instaurare volens, "urbem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus "est". In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim est *ille* Adadus, qui, Achabo apud Israëlitas regnante, Samariam invasit: de quo suo loco dicturi sumus.

Nicolaus Damascenus historicus.

3. Davides autem, expeditione facta in Damascum & cætera Syriæ, ipsam totam in suam potestatem redegit; dispositisque per regionem præsidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* est reversus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi satellites, Deo Hierosolymis dedicavit; quas postea Susacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hierosolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fusius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus ad-

Davides ampla spolia ex Syria devictis reportat. 2 Regum, c. 8.

q Προσνείμας τῇ τῶν Ἑβραίων,] Iterum ex *iisdem MSS.* (& *Coccejo*) cum antea legeretur προσνείμας ἐπὶ τῇ τῶν Ἑβρ.

r Εἶτα ἐπὶ] Vox εἶτα deest *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* & commode satis abesse potest.

s Ἀδράζαρον] Ἀρδράζαρον *Big.* & *Samb.* Ἀδράζαρον *Hen.* & *Busb.* Ἀδράζαρον τ Ἀδραζὰρ ἤτοι Ἀδράζαρον. Rectius fortan Ἀδαδάζαρον.

t Ἀράου] Ἀράχου juxta libros *Epiphanii.* Ἀράου ἤτοι Ῥαάβου *Vat.* Ῥαάβου legi voluit *Schotanus* ex LXXII.

v Σωφήνης] Σωφηνῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σωφηνῆς *Hen.* & *Busb.* Σωφήνης ἤτοι Σωβὰ τῆς Σωφηνῆς ἐστράτευσε *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Literæ*, hic *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque si *S. Historiam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tsobam* Damasco vicinam, atque inter Terram Sanctam & Euphratem sitam fuisse animadvertes. C. *L'Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam esse existimat *Grotius.* HUDS. De Pharetris Aureis acceptis ab Sophenorum Rege, & à Davide Deo dicatis, ut & de Sophenes Rege à Davide ad Euphratem victo. vid lib. seq VIII. c. 10. §. 3. SPANH.

x Ἑπτακισχιλίους.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* perperam πεντακισχιλίους. Videtis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 699.

y Ἀπαλλάξαι] Ita locum constituere visum est, præsertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης Ἀδρά-ζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἧκεν συμμαχήσων, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρ. atque *Epiphanius* vertat, *cum sicut sperabat ab obsessione liberaturus*, & *congressus demum apud Euphratem contra David*, *bello devictus est. ceciderunt autem* &c. Antea erat ἀπαλλάξαι δ᾽ ὡς προσεδόκα συμβαλὼν π. τ. Ε. π. πτ. δὲ τ. μ. καὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρ. nec aliter plerique *MSS.* nisi quod ἀπήλλαξε δὲ ὡς προσεδόκα habeant *Big.* & *Samb.* ἀπήλλαξε δ᾽ ὡς ὁ πρ. *Vat.*

z Εὐφράτῃ] Εὐφράτῃ passim *Vat.*

a Τῆς Ἀδάδου] Καὶ τῆς Δαυίδου δυνάμεως *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.*

b Δισμύριοι,] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum*, c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5.

c Νικόλαος] Sc. *Damascenus*, amicus *Augusto* & *Herodi.*

d Κριθεὶς,] Κρατηθεὶς, ὑστάτῃ δὲ π. τ. Ε. ἐν ᾗ ἡττήθη *Vat.*

e Οἱ ἀπόγονοι] Illud οἱ ex *MSS.*

f Τοῦτο] Ταὐτὸ *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρεῖτιν γῆν *Vat.*

h Ἃς ὕστερον] Ταύτας ὕσ. *Vat.*

i Τὸν υἱωνὸν] *Gen.* τοῦ υἱοῦ· leg. τὸν υἱωνὸν nepotem, & sic infr. cap. 10. §. 3. Δαυίδου υἱωνῷ Ῥοβοάμῳ· SPANH.

k Υἱωνὸν αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio* ipsoque *Josepho* sub finem capitis noni. in *Græcis* perperam υἱόν.

l Καὶ

adspirante, curanteque ut bella ei prospere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettææ & Machoni; easque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta est: prætereaque æris genus, quod auro pretiosius esse perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod * mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornârit.

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

4. Postquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, viresque ejus fractas esse audivit, sibi metuens, statuensque Davidem, priusquam ab eo invaderetur, sibimet amicitia & fide *data* devincire, filium suum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine suo de Adrazaro, sibi etiam hoste, debellato gratularetur, atque societatem cum eo & amicitiam iniret. Misit & ei dona, antiqui operis vasa aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita societate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptisque muneribus, filium ejus pro utriusque dignitate honorifice tractatum dimisit. Quæ vero ab illo missa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à se subactarum, Deo consecravit. Non autem ipsi solummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & prospere rem gerere; verum etiam misso cum copiis in Idumæam Abessæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipsum de Idumæis victoriam reportare concessit. illorum enim octodecim millia in prælio Abessæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ universæ præsidia imposuisset rex, tributa & pro agris & pro singulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura justus, & judicia ad veritatem respiciens exercebat. Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Josaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phineesi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: scribam autem Sisam constituit; Banajæ vero Joadæ filio satellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis custodes habebantur eique præsidio erant.

Cum Amathe rege fœdus init Davides.

Davidis officia. 2 Regum, c. 9.

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio initi & fidei jurejurando datæ, illiusque erga se amicitiæ studiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant semper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus stirpe superaret, cui gratias, quas debuit, referre posset pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ consuetudine. cumque ad eum vir adductus esset è Sauli quidem libertis, qui vero scire poterat, si quis adhuc ex genere illius in vi-

τος αὐτῷ, καὶ τοὺς πολέμους συγκατορθοῦντος, [l] καὶ τὰς καλλίστας τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπιστρατεύσας, [m] Βετταίᾳ καὶ Μάχωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασεν. [n] χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς εὑρέθη πάμπολυς καὶ ἄργυρος, ἔτι δὲ καὶ χαλκός, ὃν τοῦ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν δὲ [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τοὺς καλλίστους ἐκείνους λουτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τῆς [p] Ἀμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Ἀδράζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὐτοῦ, καὶ τὸν Δαυίδην πρὶν ἐπ' αὐτὸν [q] ἐλθεῖν φιλίᾳ καὶ πίστει γνοὺς ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν [r] Ἀδώραμον υἱὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ τοῦ, τὸν Ἀδράζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὁμολογῶν, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν ποιούμενος. [s] ἐπέμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς, χρύσεα καὶ ἀργύρεα καὶ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν [t] Θαῖνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν μετὰ τιμῆς τῆς πρεπούσης ἑκατέροις. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [v] ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. οὐκ [x] αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς στρατιᾶς ἡγουμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν [y] παρεῖχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πεμψαμένου αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰδουμαίαν Ἀβισαῖον τὸν Ἰωάβου τοῦ [z] ἀρχιστρατήγου ἀδελφόν, δι' ἐκείνου [a] τὴν τῶν Ἰδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Ἀβισαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς διαλαβὼν ὁ βασιλεύς, φόρους ὑπέρ τε τῆς χώρας καὶ τῆς ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. ἦν δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [b] στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς τὸν Ἰώαβον· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων [c] Ἰωσάφατον υἱὸν [d] Ἀχίλου κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς [e] Φινεέσου [f] οἰκίας τὸν Σάδωκον [g] ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου, φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ· γραμματέα δὲ [h] Σεισὰν ἐποίησε· [i] Βαναίᾳ δὲ τῷ [k] Ἰωάδου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παραδίδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [l] παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν τούτου φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Ἐμνήσθη δὲ καὶ [m] τῶν πρὸς Ἰωνάθην τὸν Σαούλου παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ σπουδῆς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ πεποιηκότων παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον [n] ὑπῆρχε. [o] προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλευθερωμένου μὲν ὑπὸ Σαούλου δυναμένου δὲ γινώσκειν τοὺς ἐκ τοῦ γένους

l Καὶ τὰς καλλίστας] Καὶ τὰς ἄλλας τὰς &c. legisse videtur Epiphan.

m Βετταίᾳ καὶ Μάχωνι] Ita in *Græcis* omnibus, sine ulla scripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baachan & Machon*, aut *Bacham & Machoneas*. Videsis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8. HUDS. LXX. II Sam VIII. 8. Ἀπὸ Μασβὰκ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων· Hebr. מִבֶּטַח וּמִבֵּרֹתַי MS. Alex. Μασβὰχ pro Μαισβὰκ. *In Vers Syr.* Tobah & Beruthi. SPANH.

n Χρυσὸς δ'] Χρυσὸς ἐν αὐταῖς *Vat.*

o Καλούμενον,] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* καλουμένην.

* *Mare appellatum erat,*] *Sc.* à capacitate.

p Ἀμάθης] Ἀμάθη sup. urbs Phœniciæ lib. 1. c. 7. §... dicta à Macedonibus Ἐπιφάνεια. SPANH.

q Ἐλθεῖν φιλίᾳ] Ἐλθεῖν *Vat.*

r Ἀδώραμον] Ἀδώραμον ἤτοι Ἰδδούραμ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adoram*, juxta Hebr. *Joram.* LXXII. Ἰεδδουράμ.

s Ἐπέμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα,] Ἐπέμψε δ' αὐτῷ *Vat.*

t Θαῖνον,] Θαῖν juxta plerosque *Epiphanii* libros & LXXII. (Θαίνου *Coll. Big. & Voss.*) πρὸς Θαΐνην τὸν Θοῦ *Vat.*

v Ὃν ἐκ τῶν πόλεων] Ita *Big. Samb. & Epiphan.* ὧν in *Editis.*

x Αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι] Sic ex *iisdem.* (& Coccejo; in *Edidis* αὐτά.

y Παρεῖχεν ὁ Θεός] Παρεῖχεν *Vat.*

z Ἀρχιστρατήγου] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in *reliquis* ἀρχιστρατήγου.

a Τὴν τῶν Ἰδουμαίων] Articulum τὴν inserui ex *MSS.*

b Στρατηγὸν] Delevimus τὸν ante στρατηγὸν auctoritate Codd. Samb. & Vat.

c Ἰωσάφατον] Ita cum *MSS.* in *Editis* Ἰωσάφατον τὸν υἱόν.

d Ἀχίλου] Ἀχιλοὺδ LXXII.

e Φινεέσου] Itidemque ex *MSS.* Φινεῖς in *Editis.*

f Οἰκίας] Οἰκίας ἀρχιερέα τὸν Ἀβιάθαρον juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum esse ostendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Success. in Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. κγ'.

g Ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου,] Duo Pontifices sub Davide. vid. infr. cap. 9. §. 2. SPANH.

h Σεισὰν] Σαρὰν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. nisi quod Σαρίας habeat *Alexandrinus*. Σουσὰ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris *Seraias* aut *Saraias* dicitur.

i Βαναίᾳ] Βαναίᾳ *Big. & Samb.*

k Ἰωάδου] Sic cum *MSS.* Ἰωάδα in *MSS.*

l Παῖδες αὐτοῦ] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* πάντες in *Editis.* HUDS. Forte πρεσβύτεροι πάντες υἱοὶ αὐτοῦ. COCC.

m Τῶν πρὸς Ἰωνάθην] Τῶν adjecimus ex *MSS.* & ex *iisdem* Ἰωνάθην fecimus pro Ἰωνάθαν.

n Ὑπῆρχε] Ὑπῆρξε *Vat.*

o Προσέταξε] Ita in omnibus *MSS.* nisi quod προσέταξεν habeant *Big.* (& *Coll. Voss.*) & ἐκέλευσε *Vat.* sic etiam legebat (præter Coccejum) *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, si aliquis de Sauli genere superesset, cui retributionis debitum pro Jonathæ amicitiis repensaret.* antea erat ὑπῆρχε. καὶ εἴτις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ὀφείλοντο Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει.

p Ἀν-

γένους [p] αὐτοῦ περιόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχει λέγειν τῶν Ἰωνάθου προσηκόντων ζῶντα, ᾧ κομίσασθαι τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ἰωνάθου. φήσαντος δ' υἱὸν αὐτοῦ περιλείπεσθαι, [q] Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τὰς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ προσαγγελθῆναι τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ [r] φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τὰς βάσεις· [s] μαθὼν ὅπου τε καὶ παρὰ τίνι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς [t] Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ἰωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν [v] αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαρρεῖν τε [x] προυτρέπετο καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾶν. δίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαοῦλος ἐκτήσατο· σύσσιτόν τε καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τῆς σὺν αὐτῷ [y] τραπέζης. τοῦ δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ἐπί τε τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δωρεαῖς, καλέσας τὸν [z] Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [a] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαούλου κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτοῦ τὴν γῆν καὶ προνοούμενον, ἅπασαν τὴν πρόσοδον εἰς Ἱεροσόλυμα κομίζειν. [b] ἄγειν δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτόν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ' οὗτοι πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσι, [c] τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα [d] διαταξαμένου τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπὼν, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ἰωνάθου παῖς ἐν Ἱεροσολύμοις κατῴκει, συνεστιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν [e] Μιχᾶν προσηγόρευσε.

vis esset, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha sanguine conjunctum, quique à se posset beneficiis remunerari vice illorum quæ ipse à Jonatha acceperat. Cum autem ille respondisset, filium ejus superesse nomine Memphibosthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidisse, eo festinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excussus prolaberetur, pedesque læderet) postquam intellexit ubinam esset & apud quem educaretur, misit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad se accerserent. Ubi vero ad regem venit Memphibosthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono esset animo hortatus est & meliora *omnia* exspectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi sui antea fuisset: jussitque ut sibi convictor esset & secum epulis accumberet, & ne uno quidem die sibi ad mensam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adorasset, *rex* Siba vocato dicebat, se puero dedisse domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipsique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hierosolyma afferret. Verum singulis diebus eum ad mensam suam adducit; ipsumque Sibam & filios ejus (erant autem isti quindecim) ejusque servos (numero viginti) puero dat Memphibostho. His ita à rege constitutis, Sibas quidem, cum *eum* adorasset, dixissetque se omnia *quæ jusserat* facturum esse, discessit: Jonathæ vero filius Hierosolymis habitabat, regis mensæ adhibitus, atque omni, quasi filius ejus, observantia cultus. Habebat autem & ipse filium, quem Micham appellavit.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ὡς ἤρθη πόλεμος κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν, καὶ κατωρθώθη.

CAP. VI.

Ut bellum contra Ammanitas cœptum est, feliciterque confectum.

ΚΑΙ οἱ μὲν περιληφθέντες ἐκ τοῦ Σαούλου γένους [f] καὶ Ἰωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῶν τιμῶν. τελευτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [g] καιρὸν τοῦ [h] τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέως [i] Ναάσου, φίλος δ' ἦν [k] οὗτος αὐτῷ, καὶ διαδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ [l] τοῦ παιδὸς, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πράως τε φέρειν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς παραινῶν, καὶ [m] τὴν αὐτὴν φιλίαν μενεῖν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, [n] ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν τοῦ Δαυίδου τρόπον, ταῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώξυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τῆς χώρας Δαυίδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἐπὶ προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας [o] πιθανώτερα λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἢ τἀληθὲς [p] εἶχεν, ὁ τῶν Ἀμμανι-

ET quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hisce dignatus est honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiisset Naases Ammanitarum rex, (qui & ipse Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno successisset, Davides, missis ad eum suis, ipsum de patre consolatus est, simul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ sibi cum illo intercesserat, mansuram exspectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipsa acceperunt, eique stimulos admoverunt, dicentes, Davidem sub humani officii prætextu misisse qui regionem specularentur, ipsorumque vires *explorarent*; ac proinde ei consilium dederunt ut sibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi potest consolatio. Rex itaque Ammanitarum Naases, cum hanc principum

Davides mittit qui Naasis filium de morte patris consolentur.
2 Regum, c. 10.

p Αὐτοῦ περιόντας,] Sic in *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
q Μεμφίβοσθον] Μεφιβοσθὲ juxta *Epiphanium*, Μεμφιβοσθὲ LXXII.
r Φυγούσης,] Φυγούσης *MSS.*
s Μαθὼν] Μαθὼν δ' οὖν *Big. Samb.* & *Vat.*
t Λαβαθὰ] Λαδαβὰ *Vat.* Λοβαδὰς aut Λαβάδας aut Λαβαδαβὴ in *Codd.* LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.*
v Αὐτόν.] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
x Προυτρέπετο] Sic *Vat.* προετρέπετο *Big.* & *Samb.* προτρέπεται *Baſ.* & *G.*
y Τραπέζης] Διαίτης solus *Vat.*
z Σιβᾶν,] Σιβᾶν *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβᾶ *Baſ.* & *G.*
a Δεδωρῆσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρῆσθαι *Baſ.* & *G.* δωρήσασθαι *Vat.*
b Ἄγειν δ' αὐτὸν] Ἄγεσθαι *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) atque ita legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Τῷ παιδὶ χαρίζεται] Τῷ Ἰωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.*
d Διαταξαμένου] Διαπραξαμένου solus *Vat.*
e Μιχᾶν προσηγόρευσε.] Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. Μίχαμον in *Editis*, *Aliiſque.*
f Καὶ Ἰωνάθου] Καὶ τοῦ Ἰωνάθου solus *Vat.*
g Καιρὸν] Sic in omnibus *MSS.* in *Editis* χρόνον.
h Τῶν Ἀμμανιτῶν] Illud τοῦ inserui ex *MSS.*
i Ναάσου,] Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Νααύσου in *Editis*, *Aliiſque.* Ναὰς LXXII.
k Οὗτος αὐτῷ,] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτὸς in ceteris.
l Τοῦ παιδὸς,] Articulum nobis servarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* desideratur. βασιλείαν τοῦ παιδὸς *Vat.*
m Τὴν αὐτὴν φιλίαν] Τὴν φιλίαν διαμένειν *Vat.* & *Epiphan.*
n Ἀλλ' οὐ] Ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν Δ. τρ. τ. ἐξεδέξαντο *Samb.* & *Vat.*
o Πιθανώτερα λέγειν] Ita *Samb.* in reliquis πιθανώτερον.
p Εἶχεν,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.*

pum orationem fide digniorem esse, quam revera erat, sibimet persuasisset, legatos à Davide missos gravissima affecit injuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, & dimidio vestium præciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem hæc conspexisset Israëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ se ferebat non neglecturum se injuriam cum contumelia conjunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admissum à rege exacturum. Postquam vero *regis* necessarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & supplicia pro scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede socius fieret obsecrarunt, prætereaque Soubam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

Ammanitis, quod legatos Davidis male tractarint, bellum infertur. 2 Regum, c. 10.

VII. *Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.*

2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum consociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod juste cum illis pro injuriis sibi illatis bellum esset gesturus, statim adversus illos Joabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, & non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiæ quidem auxiliares solæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverso, ad stratagemata se recipit, & fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessæo tradidisset, jussit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "ut si Syros ipsum "premere videret & prævalere, acie conversa sibi "auxilium ferret, idem vero istud & se facturum, "si *forte* illum conspiceret ab Ammanitis gravius "urgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, & obsecrasset ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viso, Ammanitæ, metu Abessæi & exercitus ejus, prælium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reversus est.

τῶν βασιλεὺς [q] Ναάσης τοὺς παρὰ τοῦ Δαυίδου πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς περιύβρισε. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίση τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίση τῶν ἱματίων περιτεμὼν, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας οὐ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. [r] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν οὐ περιοψόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν προπηλακισμὸν, ἀλλὰ [s] πολεμήσων τοῖς Ἀμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τοὺς [t] πρεσβευτὰς εἰσπραξάμενος τὸν βασιλέα. συνέντες δὲ οἵ τε ἀναγκαῖοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ δίκην ὑπὲρ τούτων ὀφείλουσι, παρασκευάζονται εἰς τὸν πόλεμον· [v] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ γενέσθαι τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ [u] Σουβάν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [y] προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς [z] Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον [a] Ἴστοβον ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

β'. Οὐ κατεπλάγη δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Ἀμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [b] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ᾽ ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλειν, Ἰώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, δοὺς αὐτῷ τῆς στρατιᾶς τὸ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψεν [c] ἐπ᾽ αὐτούς. ὁ δὲ [d] πρὸς τῇ μητροπόλει [e] τῶν Ἀμμανιτῶν [f] Ῥαβαθᾶ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων [g] ἐξελθόντων, καὶ παραταξαμένων οὐχ ὁμοῦ διχῇ δέ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικουρικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ᾽ αὐτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις [h] ἄντικρυ τῶν Ἑβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ἰώαβος ἀντιμηχανᾶται, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρετάσσετο τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δ᾽ ἄλλο παραδοὺς Ἀβισαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Ἀμμανίταις [i] ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξασθαι, εἰπὼν, "ἂν τοὺς Σύρους ἴδῃ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὴν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτὸς, ἂν ὑπὸ τῶν Ἀμ"μανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον θεάσηται". [k] προπεμψάμενος οὖν τὸν ἀδελφὸν, καὶ παρακαλέσας εὐψύχως καὶ μετὰ προθυμίας ἅπαντα δρᾶν, αἰσχύνην φοβουμένους [l] προτρεπτικῶς ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Ἀμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντισχόντων [m] αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ἰώαβος, ἅπαντας δ᾽ ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Ἀβισαῖον καὶ τὴν μετ᾽ αὐτοῦ [n] στρατιὰν, οὐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ἰώαβος εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τῶ-

q Ναάσης] Sic *Baf.* & *MSS.* Ναάσου παῖς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris.* inducor ut credam Ναάσης delendum esse.

r Ἰδὼν δὲ ταῦτα] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαβίδης, κτλ.

s Πολεμήσων] Πόλεμον *Vat.*

t Πρεσβευτὰς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβεύοντας.

v Καὶ πέμψαντες] Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Mesop. regem mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. habebant* &c.

u Σουβάν.] Hic Σουβὰν & paulo infra Ἴστοβον ex regionibus virorum nomina facit *Josephus.* qua de re videsis *Schetanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10.

y Προσεμισθώσαντο] Προσεμισθώσαντο καὶ τὸν τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ἐκ τῆς M. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* προσεμισθώσαντο καὶ τὸν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα καὶ τέταρτον Ἴστοβον ὄνομα *Vat.*

z Μιχᾶς] Ita tam libri *Græci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine.* Videtur esse (ut inquit *Bochartus* in *Phaleg.* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæstinæ urbs ad ortum Jordanis, quod Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphrasi fit *Epicæros.* HUDS. מעכה Mahachah II *Sam.* x. 6. In Nummis Ant. Pii & Severi MOKA IEP. ACTA. AYTO. SPANH. Confer Tab. Numism.

a Ἴστοβον ὄνομα·] Ἴστωβον *Vat.*

b Τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ δεῖν. & mox καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχιστρ. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. ——— πολεμεῖν μέλλειν, καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχιστρ. legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Ἐπ᾽ αὐτούς.] Sic in iisdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis.*

d Πρὸς τῇ μητροπόλει] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.*

e Τῶν Ἀμμανιτῶν] Nomen urbis Aramatha omisit *Galenius.* Charanachen *Rufinus.* Conf. seq. §. 3. SPANH.

f Ῥαβαθᾶ] Ita ex *sequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *Interpretibus* LXXII, 1 *Paralip.* c. 20. Ἀραμαθᾶ in *Editis*, *Alibique* hic loci. Χαραμαθᾶ juxta *Epiphan.* HUDS. Interpres omisit. Ῥαβαθᾶ scripsit Josephus, uti & interpres mox legit, & in hoc ipso capite in contextu Græco Ῥαβαθᾶ scribitur. REL.

g Ἐξελθόντων,] Ἐπεξελθόντων *Vat.*

h Ἄντικρυ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἄντικρυς in *reliquis.*

i Ἐκέλευσεν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐκέλευσε in *reliquis.*

k Προπεμψάμενος] Προτρεψάμενος *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* & forsan rectius, cum mox sequatur ἀπέλυσε. & sæpe jungantur προπομπὴ καὶ ἀπόλυσις.

l Προτρεπτικῶς] Ita cum *Cod. Samb.* nisi quod mutaverim φοβουμένους in φοβουμένοις, voce προτρέπων hunc casum postulante. φοβουμένους προτρέπων nullo plane sensu in *Editis.* μετὰ προθυμίας ἅπαντ᾽ ἀνύσαι αἰσχύνην φοβουμένους προτρεπτικῶς ἀγωνίσασθαι *Vat.* μετὰ προθυμίας ἅπαντα δρᾶσαι, καὶ αἰσχύνην φοβηθέντα ὅπως ἀγωνίσασθαι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret universa & gravem iracundiam metuens decertaret.* Est qui conjicit, μετὰ πρ. ἅπαντα δρᾶσαι, καὶ αἰσχύνην φοβηθέντα προτρεπτικῶς ἀγωνίσασθαι.

m Αὐτῶν καρτερῶς] Αὐτῷ *Vat.*

n Στρατιὰν,] Στρατείαν solus *Samb.*

o Πταῖσμα

γ'. Τοῦτο τὸ [o] πταῖσμα τοὺς Ἀμμανίτας οὐκ ἔπεισεν ἠρεμεῖν, οὐδὲ [p] μαθόντας τοὺς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [q] Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τοῦτον [r] ἐπὶ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀντιστράτηγον [s] Σάβεκον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίους. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τοὺς Ἀμμανίτας τοσαύτην δύναμιν συνηθροικότας, οὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [t] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [u] καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τεσσαράκοντα μυριάδας, ἱππέων δὲ εἰς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ [y] καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ Χαλαμᾶ Σάβεκον, ὃς ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιούτου γενομένου τοῦ τέλους τῆς μάχης, [z] αὐτοὺς Δαυίδῃ [a] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν [b] ἀρχιστράτηγον Ἰώαβον πολεμήσοντα τοῖς Ἀμμανίταις. ὁ δὲ τήν τε γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [c] Ῥαβαθὰν ἐπολιόρκει.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis persuasit ut quiescerent, neque ut *Hebræos* superiores experti pacem colerent: sed missis legatis ad Chalamam Syrorum Transeuphratensium regem, ipsum mercede in societatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Postquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra se tam ingentem militum vim coëgisse, non jam cum illis per legatos suos bellare decrevit: sed ipse cum universo exercitu *suo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commisso victoriam reportavit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad septies mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Mesopotamitæ vero, cum hujusmodi exitum pugna habuerit, semet Davidi dediderunt, eique dona miserunt. Et ille quidem hyeme appetente Hierosolyma reversus est: at vere ineunte misit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incursione facta agros eorum omnes vastabat, ipsosque in Rabatham gentis metropolim compulsos obsidebat.

Davides Syros vincit. 2 Regum c. 10.

Joabus Ammanitarum metropolin obsidet. 2 Regum, c. 11.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς τῆς Βεεθσαβῆς ἠράσθη Δαυίδης, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Νάθανος ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ καὶ Δαυίδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι [d] φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τοὺς [e] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττοντι. θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ [f] στέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν κατ' ἐκείνην τῆς [g] ὥρας [gg] ἦν ἔθος, εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος καὶ πασῶν διαφέρουσαν· [h] ὄνομα αὐτῇ ἦν [i] Βεεθσαβή· [k] ἡττηθείς τε τοῦ κάλλους τῆς γυναικὸς, καὶ [l] τὴν ἐπιθυμίαν κατασχεῖν οὐ δυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γενομένης δὲ ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι συζητήσῃ τινὰ τοῦ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν κατὰ τοὺς πατρίους [m] καθήκει νόμους μεμοιχευμένην· [n] μετακαλεῖται τὸν Ἰωάβου μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ παραγενόμενον, περί τε τῆς στρατιᾶς καὶ [o] περὶ τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα κατὰ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πράγματα, βαστάσας ἐκ τοῦ δείπνου μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρεκοιμήθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνοὺς [p] τοῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν

CAP. VII.

Ut Davides Beethsabes amore irretitus est, & propter Uriam ipsius maritum ab eo morte mulctatum a Nathana reprehenditur.

Quin & Davides *ea tempestate* in grave peccatum incidit, natura licet justus & pius, atque legum patriarum observator diligentissimus. Cum enim sub vesperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca prospiceret, mulierem se domi suæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethsabe erat) feminæque pulchritudine captus est, & cum *adeo arderet ut* cupiditati suæ imperare non potuerit, cum ea accersita rem habuit. Cum autem mulier facta esset gravida, regique misisset, ut de via delicti occultandi dispiceret (mori enim eam adulterio admisso ex patriis legibus oportebat) *Davides* accersit ex obsidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo sciscitatus est & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo successisse, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requiesceret. At Urias non ita quidem fecit, sed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc rescivit, illum interrogabat,

Davides Beethsaben stupro compertam habuit. 2 Regum, c. 11.

Davides Uriam accersit. 2 Regum, c. 11.

o Πταῖσμα] Πτῶμα *Vat.*

p Μαθόντας] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in reliquis μανθάνοντας.

q Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα,] Ita *Samb.* Χαλάμαν in *Editis.* Χαλαμαχ *Vat.* in LXXII. πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμάκ unde *Josephus* fecit Χαλαμαν, aitque legatum ejus fuisse Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S.* 2 *Regum*, c. 10. v. 16. HUDS. Syri trans-Euphratenses. LXX. 2 Sam. x. 16. Σύρους τὴν ἐκ πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμάκ MS. Alex. πέραν τοῦ ποταμοῦ sine addita illa voce χαλαμάκ, quæ in Hebræo & aliis Orientalium Versionibus itidem deest. vid. inf. hac ead. paragr. SPANH.

r Ἐπὶ συμμαχίαν,] In *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmantum Syrorum r.* in aliis *Adrazarum Syr. r.*

s Σάβεκον,] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sabachum.*

t Αὐτοῖς εἰς μάχην,] Αὐτοῖς non agnoscit *Vat.*

u Καὶ ἀναιρεῖ] Καὶ ἀναιρεῖ μὲν ἐκ τῶν πεζῶν *Vat.* καὶ ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζῶν μὲν *Big.* & *Samb.*

x Ἑπτακισχιλίους,] Ἑπτακοσίους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v. 18. & 1 *Paralip.* c. 19. v. 18.

y Καὶ τὸν στρατηγὸν] Καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ Χαλαμαχᾶ Σάβεκον *Vat.* in *Epiphanii* libris, *prostravit autem in acie principem militiæ Chaldam*, (aut *Chadam*, aut *Chaldam*) *nomine Sebachum.*

z Αὐτοὺς Δαυίδῃ] Ita *Samb.* ἑαυτοὺς *Hen.* & *Busb.* αὐτοὺς in reliquis.

a Παρέδοσαν,] Παρέδωκαν *Hen.* & *Busb.*

b Ἀρχιστράτηγον] Ita in *MSS.* passim in *Editis* αὐτοστράτηγον.

c Ῥαβαθὰν] Ἀραβαθὰ *Samb.* Ἀραμαθὰν *aliis.* Verum *Abarathare* & *Araphathara*, & *Rabath* apud *Epiphan.* HUDS. Vid. supr. §. 2. SPANH.

d Φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis deest vox φύσει.

e Πατρίους νόμους] Πατρίους solus *Vat.*

f Στέγους τῶν βασιλείων] Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ὥρας] Hic ὥρα tempus anni notat. REL.

gg Ἦν ἔθος,] Illud ἦν inserui ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in sequentibus ἐστί, commode satis.

h Ὄνομα αὐτῇ] Ὄνομα δὲ αὐτῇ *Vat.*

i Βεεθσαβή] Βεερσαβῆ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Βηρσαβεὲ *Hen. Busb.* & *Vat.* ex Βηρσαβεὲ *Interpretum* LXXII.

k Ἡττηθείς τε] Ἡττηθεὶς δὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.*

l Τὴν ἐπιθυμίαν] Τὴν ἐπιθυμίαν *Big.* & *Coll. Voss.*

m Καθήκει νόμους] Προσήκει *Big.* & *Coll. Voss.*

n Μετακαλεῖται] Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μετακαλεῖται μὲν τὸν Ἰωάβου κτλ. μετακαλεῖται Ἰωάβου κτλ. *Big.*

o Περὶ τῆς πολιορκίας] Illud περὶ ex *MSS.*

p Τοῦθ' ὁ βασιλεὺς] Ita vel τοῦτο in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ταῦθ' ὁ βασ.

gabat, cur se ad domum suam non receperit, neque ad uxorem post longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reversi sint. "Haud æquum esse, respondebat, ut cum sui "commilitones & imperator humi dormirent in "castris soloque hostili, *ipse* cum uxore semet re-"crearet & delicias agitaret". Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die, sese vero postridie eum dimissurum esse ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & usque ad ebrietatem potus, rege ipsum de industria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris desiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipsum enim peccasse significabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipse hoc voluerit, suggerebat. jussit enim ut hostibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certissimum pugnando discrimen adiret, à cæteris destitutus: nam præcepit ut socii loco cederent, quam primum commissum erat prælium. His ita scriptis & proprio sigillo obsignatis, epistolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepisset, regisque voluntatem intellexisset, in eo loco Uriam statuit, ubi sciebat hostes sibi maxime infensos esse, adjunctis illi quibusdam è militibus fortissimis. atque se cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, si parte aliqua muri eversa in urbem penetrare potuerint. Ipsum vero, cum esset miles strenuus, magnæque cum apud regem tum tribules suos omnes existimationis ob fortitudinem, obsecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus suscipiente, commilitonibus ejus clam significavit *Joabus*, ut, cum hostes *portis* erupturos viderent, desertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi successissent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte constitutus erat, quam primum *murum* ascenderent hostes, prima acie fortissimis collocatis portaque subito reclusa cum impetu magnoque cursu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conspexerunt, Uriæ milites, omnes sese *ex improviso* subduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deserere, hostes sustinuit, & impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è sociis cadebant.

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 Regum, c. 11.

Uria mort. 2 Regum, c. 11.

2. His ita gestis nuncios Joabus misit ad regem, jussos ut dicerent, "quod operam quidem dederit "ut urbem celeriter caperet, sed oppugnatione "mœnia adortus, aliquammultis amissis recedere "compulsus fuerit"; istis vero, si propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepisset, & ægre tulisset, dixissetque "quod male fecerint mœnia "cominus oppugnando, cum oportuerit cuniculis "& machinis ad urbem capiendam aggredi, idque

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 Regum, c. 11.

ὅτι μὴ πρὸς αὑτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [q] γυναῖκα διὰ τοσούτου χρόνου, πάντων [r] τῶν ἀνθρώπων ταύτην ἐχόντων τὴν φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "[s] οὐκ εἶ-"ναι δίκαιον, εἶπε, τῶν συστρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ "χαμαὶ κοιμωμένων ἐν [t] τῇ παρεμβολῇ καὶ τῇ τῶν πολεμίων "χώρᾳ, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτὸν [v] ἀναπαύεσθαι καὶ τρυφᾶν". ταῦτα εἰπόντα μεῖναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην [x] προσέταξεν αὐτόθι, ὡς εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον. κληθεὶς δ' ἐπὶ δεῖπνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέθης προελθὼν ἐν τῷ ποτῷ, δεξιουμένου τοῦ βασιλέως αὐτὸν ἐπιτηδὲς ταῖς [y] προπόσεσιν, οὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸ τῶν τοῦ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδεμίαν λαβὼν τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ δυσανασχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ἰωάβῳ, κολάσαι προστάσσων τὸν Οὐρίαν· ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλου· καὶ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας, ἵνα μὴ γένηται [z] φανερὸς αὐτὸς τοῦτο βουληθεὶς, ὑπέθετο. κατὰ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ [a] κινδυνεύσει μαχόμενος ἀπολειφθεὶς μόνος· τοὺς γὰρ [b] συμπαρεστῶτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς μάχης γινομένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος [c] τῇ αὐτοῦ σφραγίδι, τὴν ἐπιστολὴν ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ἰώαβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ἰώαβος, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνοὺς, καθ' ὃν ᾔδει τόπον τοὺς πολεμίους αὐτῷ χαλεποὺς γινομένους, κατὰ τοῦτον ἔστησε τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τῶν ἀρίστων τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἁπάσῃ τῇ δυνάμει [d] προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τοῦ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὄντα δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ [e] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἠξίου. τοῦ δ' Οὐρίου προθύμως ὑποστάντος τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ παραταττομένοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν [f] ἐξορμῶντας ἴδωσι τοὺς πολεμίους, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τετάχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προστησάμενοι τοὺς ἀνδρειοτάτους αὐτῶν καὶ τὴν πύλην ἀνοίξαντες [g] αἰφνιδίως, μετὰ ῥύμης καὶ δρόμου πολλοῦ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰσχυνθεὶς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ [h] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν οὐκ ὀλίγους, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν [i] μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἐπέμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς σπου-"δάσοι μὲν ταχέως ἑλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν δὲ τῷ τεί-"χει καὶ πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείη". προστιθέναι δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρίαν [k] τέθνηκεν. τοῦ δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τῶν ἀγγέλων, [l] καὶ δυσφοροῦντος, καὶ φάσκοντος "[m] ἁμαρ-"τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον ὑπονόμοις καὶ μη-"χανήμασιν ἑλεῖν πειρᾶσθαι τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' [n] ἔχοντας πα-"ρα-

q Γυναῖκα] Sic *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* γυναῖκα ἔλθοι διὰ τοσούτου in *Editis*.

r Τῶν ἀνθρώπων] Τῶν insertum dedi ex *MSS*.

s Οὐκ εἶναι] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' οὐκ εἶναι δ.

t Τῇ παρεμβολῇ] Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis*.

v Ἀναπαύεσθαι] Ἀναπαύσασθαι solus *Vat.*

x Προσέταξεν αὐτόθι,] Ita ex *MSS.* consentiente *Epiphanio*. προσέταξεν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν in *Editis*.

y Προπόσεσιν.] Προπιόντες *Big. & Samb.*

z Φανερὸς αὐτὸς] Φανερὸς αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.*

a Κινδυνεύσει] Sic *MSS.* in *Editis* κινδυνεύσῃ.

b Συμπαρεστῶτας] Συμπαραστάντας solus *Vat.*

c Τῇ αὐτοῦ σφραγίδι,] Ita *MSS.* τῇ αὐτῇ in *Editis*.

d Προσεπιβοηθήσειν] Sic cum *Samb. & Vat.* (quod & vult *Coccejus*) in reliquis πρὸς ἐπιβοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀγανακτεῖν.

e Πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις] Eo modo *MSS. & Vet. Interpr.* παρὰ τοῖς in *Editis*.

f Ἐξορμῶντας] Ἐξορμήσαντας *Vat.*

g Αἰφνιδίως,] Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως καὶ μετὰ ῥώμης δρόμου πολλοῦ.

h Τὴν τάξιν καταλιπεῖν,] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν deest.

i Μέσῳ τελευτᾷ.] Hic omnia turbantur in *MSS.* qui legunt ἐν μέσῳ αὐτῶν τινὲς δὲ καὶ ἄλλοι τελευτᾷ, συγκαταπεσόντων καὶ ἑταίρων. Forsan, ἐν μέσῳ αὐτῶν τελευτᾷ. τινὲς δὲ καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

k Θάνατον.] Λέγων post θάνατον adjicit *Samb.*

l Καὶ δυσφοροῦντος,] Illud καὶ ex *Samb. Vat & Epiphan.* sed mox καὶ ante φάσκοντος ex solo *Epiphanio* adjectum esse volui.

m Ἁμαρτεῖν] Sic *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἁμαρτάνειν in *Editis*, *Aliisque*.

n Ἔχοντας] Ἔχοντες *Vat.*

"ἐμιμήσατο τὸ Γεδεῶνος υἱοῦ Ἀβιμελέχου, ὃς ἐπεὶ τὸν ἐν "[o] Θήβαις πύργον ἑλεῖν [p] ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ "πρεσβύτιδος πέτρᾳ κατέπεσε, καὶ, ἀνδρειότατος ὤν, "[q] διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς [r] ἐπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν· "οὗ μνημονεύοντας ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τῶν πο- "λεμίων. ἄριστον γὰρ ἁπάντων [s] τῶν ἐν πολέμῳ πραχ- "θέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κιν- "δύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ "[t] φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' οὕτως [v] ἔχοντα καὶ τὸν Οὐ- ρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς ὀργῆς. Ἰωάβῳ δ' ἐκέλευσεν [x] ἀπελθόντα λέγειν, "ἀν- "θρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου φύ- "σιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὐ- "πραγεῖν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἑτέ- "ροις, τοῦ λοιποῦ μέντοιγε προνοεῖν τῆς πολιορκίας, ὅπως "μηδὲν [y] ἔτι πταίσωσι κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ "μηχαναῖς ἐκπολιορκήσαντας καὶ παραστησαμένους, τὴν "μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάντας δ' ἀπολέσαι τοὺς "ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, [z] τὰ ὑπὸ τοῦ βα- σιλέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ἰώαβον ἠπείγετο· ἡ δὲ τοῦ [a] Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον τἀνδρὸς [b] πυθομένη, ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ- σαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ τῶν ἐπ' Οὐρίᾳ δακρύων, ὁ βα- σιλεὺς εὐθὺς [c] ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐ- τῆς αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλ- λὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ φανεὶς κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ναθάνας, ἀστεῖος ὢν καὶ συνετὸς ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτῃ πλέον ἢ τῷ δικαίῳ νέμουσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένας ἀπειλὰς [d] ἡσυχάζειν ἔκρινεν, ἄλλους δὲ λόγους χρηστοὺς πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δὴ τοιοῦτόν τινα τρόπον, περὶ οὗ καὶ τί φρονεῖ, ποιῆσαι σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο "γὰρ, ἔφησεν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν κατῴκουν πόλιν, ὧν ὁ "μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυ- "γίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δ' ἀμνὰς "μία ὑπῆρχε. ταύτην μετὰ [e] τῶν τέκνων αὐτὸς ἀνέτρεφε, "[f] συνδιαιτώμενος αὐτῇ τὰ [g] σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ "πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἣ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυ- "γατέρα. ξένου δ' ἐπελθόντος τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν "ἰδίων οὐδὲν ἐκεῖνος βοσκημάτων ἠξίωσε καταθύσας "εὐωχῆσαι τὸν φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πέ- "νητος ἀπέσπασε, καὶ ταύτην παρασκευάσας εἱστίασε "τὸν ξένον". [h] σφόδρα δ' ἐλύπησεν ὁ λόγος οὗτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, [i] ὅς γε τοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπεφήνατο, [k] καὶ τετραπλῆν τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δ' ὑποτυ- χὼν, "αὐτὸν, ἔλεγεν, ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἄξιον [l] ταῦτα πα- "θεῖν, ὑφ' αὑτοῦ κεκριμένον τολμήσαντα μέγα καὶ δεινὸν

"exemplum illis suppeditante Abimelecho Gi- "deonis filio, qui dum Thebis turrim vi capere "vellet, ab anicula saxo percussus cecidit, & cum "vir esset fortissimus, propter * incœpti difficul- "tatem cum dedecore vitam amittebat: cujus *rei* "memores non debuissetis ad muros hostiles *prope* "*adeo* accedere. optimum enim res omnes bello "gestas, seu bene seu male *cesserint*, cum simile pe- "riculum inciderit, in memoriam revocare, unde "quod imitetur, quodve vitet quisque sibi capiat". Postquam vero ita se habenti mortem Uriæ nun- cius declaraverat, ab ira quidem desistit; præcepit autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "hu- "manum esse quod accidit, eamque esse belli na- "turam, ut in eo quidem inimicis aliquando res "prospere cedere contingat, aliquando vero aliis, "debere tamen in posterum eam in obsidione cu- "ram adhibere, ut denuo dum res geritur nullate- "nus offendant, sed, cum aggeribus & machinis ur- "bem expugnarint & in potestatem suam redege- "rint, eam quidem funditus evertant, ejus vero in- "colas omnes conficiant perimantque". Et nun- cius quidem cum hisce regis mandatis ad Joabum se propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethsabe, postquam intellexit mortuum esse maritum, per ali- quot dies eum deflevit & lamentata est. Cum au- tem à luctu & lachrymis pro Uria effusis desiisset, mox eam rex conjugem sibi ascivit, & ex ea fi- lium sustulit.

Beethsabea in uxorem accipit Davides. *2 Regum, c. 11.*

3. Has nuptias Deus haud libenter aspexit, sed Davidi offensus, *&* prophetæ Nathanæ in somnis oblatus, *graviter* regem accusabat. Nathanas au- tem, cum vir esset comis ac prudens, secum repu- tans, ut reges, siquando irascantur, iram præ justi- tia sequi soleant, Dei quidem comminationes si- lentio premere statuebat, alios vero utiles apud ipsum sermones habebat, idque tali quodam mo- do, de quo suam sententiam ut sibi aperiret obse- crabat. "Duo, inquit, viri eandem urbem inco- "lebant, quorum alter quidem opulentus erat, & "multos jumentorum greges oviumque & boum "possidebat: alter vero pauperculus unam omni- "no habebat oviculam. Hanc simul cum liberis "suis enutriebat, eodem cum ipsa cibo vesci soli- "tus, & eo ipsam affectu prosequens quo quis etiam "filiam prosequeretur. Cum autem hospes diviti "supervenisset, ille de suis pecoribus ne unum "quidem, ut amicum epulis adhiberet, mactare "voluit: sed, missis qui pauperis oviculam abripe- "rent, cum eam parasset, hospitem convivio exce- "pit". Sermo autem ille vehementer regem con- tristavit, hominemque qui hoc facinus patravit coram Nathana scelestum pronunciavit, justum- que esse ut oviculam quadruplo pensaret, præter- eaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc verba subjiciebat, "ipsum esse illum *quem* hac "animadversione dignum *affirmaverat*, suopte ju- "dicio damnatum ut qui ausus fuerat magnum ad- "eo & atrox flagitium committere". Porro an- te

Nathanas Davidis flagitium arguit. *2 Regum, c. 12.*

o Θήβαις] Θαιβᾷ *Vat.* Vide p. 297. §. 5.

p Ἐβούλετο βίᾳ,] Ita *Samb. Vat. Baf.* & *Vet. Interpr.* in cæteris ἐβιάζετο.

q Διὰ τὸ δυσχερές] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δυσχερέστατον in *aliis*: quod bene ferri potest.

* *Incœpti difficultatem cum dedecore vitam amittebat:*] Sunt qui ἐπιβολὴν reddunt *propugnaculum*.

r Ἐπιβολῆς] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) sensuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ἐπιβολῆς.

s Τῶν ἐν πολέμῳ] Illud τῶν è *Samb.* & *Vat.* ut & mox καὶ ante καλῶς è *Vat.* & *Epiphanio*.

t Φυλάττεσθαι.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* φεύγειν.

v Ἔχοντα] Ἔχοντα ἔγνω καὶ τὸν *Big. Samb.* & *Vat.* Sed aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hesitaret rex & de casu bellico cogitaret, Uria morte à nuncio indicata* &c.

x Ἀπελθόντα λέγειν,] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interp.* In *Editis* deest ἀπελθόντα.

y Ἔτι πταίσωσι] Ita *MSS.* in *Editis* [illegible].

z Τὰ ὑπὸ τοῦ] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως [illegible] in *reliquis*.

a Οὐρία] *Al.* Οὐρίου.

b Πυθομένη,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris* πενθοῦσα [illegible].

c Ἠγάγετο γυναῖκα.] Ita ut infra p. 382. v. 6. ἀγε.] *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν *Baf. G. Aliique*.

d Ἡσυχάζειν] Forte ἡσυχάζειν aut ἡσυχάζων ἰῶν. COCC.

e Τῶν τέκνων] Articulum inserui ex *Big.* & *Samb.*

f Συνδιαιτώμενος] Ita *Baf. G.* & *Vet. Interpr.* συνδιαιτωμένη *Big. Samb.* & *Vat.*

g Σιτία,] *Al.* σῖτα.

h Σφόδρα] Σφόδρα ἐλύπησεν *Vat.* σφόδρα δὲ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.*

i Ὅς γε τοῦτο] Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὴ τ.

k Καὶ τετραπλῆν] Sic *Samb.* & *Vat.* & mox ἀποτῖσαι *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ τὰ τετραπλᾶ τε ἀποτῖσαι.

l Ταῦτα παθεῖν] Τάδε παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big.* & *Samb.*

te oculos posuit & patefecit iram Dei, qui ipsum quidem cunctorum Hebræorum regem constituerat, & omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; insuper autem è Sauli manibus olim liberaverat, dederatque ei conjuges quas juste & legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipso spretus fuerit & male habitus, qui alienam uxorem matrimonio sibi junxerat, ejusque maritum hostibus proditum interimendum esse curaverat. Ipsum itaque pro istis Deo pœnas daturum, foreque ut suæ quidem uxores ab uno è filiis stuprum patiantur, ipse vero etiam ab eodem insidiis appetatur, & qui occulte hoc peccatum admiserit pœnas pro eo luce palam subeat. quin & erit ut puer tibi ex ea natus sine mora intereat. Cum autem hisce rex perturbatus esset & valde confusus, & cum lachrymis & mœrore se in Deum peccasse fateretur (erat enim proculdubio vir pius, vitæque plane integer & sceleris purus, nisi quod forte in re Uriæ uxoris deliquerit) ejus misertus est Deus, & cum eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei se servaturum esse pollicitus. illi enim, cum ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non amplius *Deum* succensere dicebat. Et quidem Nathanas, postquam ista regi futura aperuisset, domum revertebatur.

Davidis filius ex Beethsabe moritur. 2 Regum, c. 12.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per septem dies, vehementer licet instarent domestici, non degustabat: sed atra veste indutus & in saccum procumbens humi jacebat, Deo supplicans pro pueri salute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem septimo die puer obiisset, hoc servi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abstineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo sese mœrore afflictaverit. Tum rex domesticos suos perturbatos sentiens, similiterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum esse mortuum, cum unum è domesticis compellasset & veritatem comperisset, *è vestigio* surrexit, lotusque & veste candida sumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna sibi apponeretur, ex novo & inopinato consilio magnam & cognatis & domesticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero fecisset, post ejus obitum omnia simul faceret. ipsumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obsecrabant quid causæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos esse pronunciasset, hoc docebat; "se adhuc quidem vivente puero, dum spem salutis ejus haberet, omnia pro re nata præstitisse, existimans hisce "forsan placari posse Deum: illo autem mortuo "inani mœrore non amplius opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethsabe *iterum* congressus, ipsam gravidam fecit; infantemque masculum *ex ea sibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Nascitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obsidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præcisa & rerum aliarum copia *præclusa*; ita ut potus simul & victus inopia

"ἔργον". ἀπεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνου τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιήσαντος μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένου δ' ἔτι πρὸ τούτων ἐκ τῶν Σαούλου χειρῶν, δόντος δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονηθέντος δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβηθέντος, ὃς ἀλλοτρίαν τε γήμας [m] ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνειεν [n] ἐκδοὺς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [o] αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιασθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δὲ καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦτο δράσαντα φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτῷ δίκην ὑφέξειν. τεθνήξεσθαι δὲ καὶ τὸν παῖδά σοι παραχρῆμα τὸν ἐξ αὐτῆς γεγεννημένον. ταραχθέντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντος ἱκανῶς, καὶ μετὰ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντος· ἦν γὰρ ὁμολογουμένως θεοσεβὴς, καὶ μηδὲν [p] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν [q] Οὐρία γυναῖκα· [r] ᾤκτειρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγελλάμενος. [s] μετανοοῦντα γὰρ περὶ τῶν γεγενημένων οὐκ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ [t] Ναθάνας [v] μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρία γυναικὸς γενομένῳ παιδὶ Δαυίδῃ νόσον ἐνέσκηψε χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, τροφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκαζόντων τῶν οἰκείων, οὐ προσηνέγκατο· μέλαιναν δὲ περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκου κατὰ γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτοῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τοῦτο μηνύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀπόσχηται καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν [x] ἐπὶ πένθει τέκνου τετελευτηκότος, ὅπου καὶ νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν ἐκάκου. ταραττομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ [y] ταῦτα πασχόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, συνεὶς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν τἀληθὲς, ἀνίσταται, καὶ λουσάμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λευκὴν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ παραγίνεται· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ [z] παρατεθῆναι, πολλὴν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν [a] παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐπὶ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάνθ' ὁμοῦ τετελευτηκότος ἔπραττε. τήν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρῶτον αὐτοῖς [b] πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τῶν γεγενημένων. ὁ δὲ, ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτοὺς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας "αὐτῷ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις "εὐμενῆ καταστήσειν· ἀποθανόντος δ' οὐκέτι χρείαν "εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπῄνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὴν ἐποίησε· καὶ γενόμενον ἄρρεν παιδίον, [c] Σολομῶνα προσηγόρευσεν, [d] Ναθάνα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰώαβος δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκου, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῆς τῶν ἄλλων εὐπορίας, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδείᾳ ποτοῦ καὶ τρο-

m Ἔχοι γυναῖκα,] Ἔχει Big. & Samb.
n Ἐκδοὺς] Ἐνδοὺς Vat.
o Αὐτὸν] Αὐτὸν non agnoscit Vat.
p Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτεῖν Samb.
q Οὐρία γυναῖκα.] Οὐρίου Vat.
r Ὤκτειρεν] Ita Big. (Coccejus) Samb. & Vat. οἰκτείρει in Editis, Aliisque.
s Μετανοοῦντα] Μετανοοῦντα γὰρ αὐτὸν Vat.
t Ναθάνας] Ita ut supra §. 3. in Editis hic loci Νάθας, atque Νάθαν Vat.
v Μὲν ταῦτα] Μετὰ ταῦτα Big. Samb. & Vat.

x Ἐπὶ πένθει τέκνου] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Vet. Interpr. ἐπὶ τέκνῳ πένθει τετελ. Bas. & G.
y Ταῦτα πασχόντων] Al. ταὐτὰ.
z Παρατεθῆναι,] Ita cum Big. Samb. & Busb. παρατεθεῖσαν Bas. & G. παρατεθεῖναι Hen.
a Παρέσχεν,] Al. παρεῖχεν.
b Πυθέσθαι,] Al. πύθεσθαι.
c Σολομῶνα] Al. Σαλωμῶνα.
d Ναθάνα] Οὕτω ante Ναθάνα habent MSS. quibus haud consentit Vet. Interpr.

e Καὶ

τροφῆς. ἐξ ὀλίγου γὰρ φρέατος ἤρτηντο, [e] καὶ τούτου, ὥστε μὴ πλέον αὐτοῖς ἐπιλείπειν τὴν πηγὴν, [f] οὐ δαψιλέστερον [g] χρώμενοι. γράφει δὲ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν [h] αἵρεσιν τῆς πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὴν νίκην αὐτὸς [i] ἐπιγραφείη. ταῦτ' Ἰωάβου γράψαντος, ἀποδεξάμενος [k] αὐτὸν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς πίστεως ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἧκεν ἐπὶ τὴν [l] Ραβαθῶν πόρθησιν· καὶ κατὰ κράτος ἑλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὸν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἕλκοντα χρυσοῦ τάλαντον, [m] καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [n] σαρδόνυχα. [o] ἐφόρει δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς [p] διαπαντὸς Δαυίδης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ηὗρεν ἐν τῇ πόλει· τοὺς δ' ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθειρε. [q] ταὐτὰ δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Ἀμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κατὰ κράτος.

in universum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Hæc Joabus per literas regi significat, eumque obsecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudasset, assumptis *omnibus* quæ illi aderant copiis, ad Rabathæ expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite gestabat. Quin & multa alia spolia splendida & pretiosa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat.

Rabatha capitur. 2 Regum, c. 12.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἀβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκεδάσατο τὸν Ἀμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτοῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδου μετεκαλεῖτο.

Ἀναστρέψαντος δ' εἰς Ἱεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, πταῖσμα αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. θυγάτηρ ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος εὐπρεπὴς, ὡς ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, [r] Θαμάρα ὄνομα, τῆς δ' αὐτῆς Ἀβεσαλώμῳ μητρὸς [s] κεκοινωνηκυῖα. ταύτης ὁ [t] πρεσβύτατος τῶν Δαυίδου παίδων Ἀμνὼν ἐρασθεὶς, ὡς οὔτε διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, οὔτε διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τό τε σῶμα τῆς ὀδύνης αὐτὸν κατεσθιούσης κατισχναίνετο, καὶ τὴν χρόαν [v] μετέβαλλεν. δῆλος δὲ ταῦτα πάσχων γίνεται [x] Ἰωνάθῃ τινὶ, συγγενεῖ καὶ φίλῳ. συνετὸς δ' ἦν οὗτος ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην πρωΐαν τὸν Ἀμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τοῦ σώματος, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. εἰκάζειν μέντοι γε αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς οὕτως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. τοῦ δὲ Ἀμνῶνος ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τῆς ἀδελφῆς ἐρῶν τυγχάνοι [y] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μηχανὴν εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν εὐκταίων ὑπετίθετο. νόσον γὰρ [z] ὑποκρίνασθαι παρῄνεσεν. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ διακονησομένην ἐκέλευσε παρακαλεῖν. ῥᾷον γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [a] νόσου, τούτου γενομένου. κατακλιθεὶς οὖν ὁ Ἀμνὼν ἐπὶ τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ἰωνάθου ὑποθήκας. παραγενομένου δὲ τοῦ πατρὸς καὶ σκεπτομένου πῶς [b] ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. ἡκούσῃ δὲ προσέταξεν ἄρτους αὐτῷ πέψαι ταγηνιστοὺς, αὐτουργῷ γενομένῃ. προσοίσεσθαι γὰρ [c] ἥδιον

CAP. VIII.

Ut Abesalomus cæde nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stupraverat: utque exsul factus postea à Davide revocatur.

Rege autem Hierosolyma reverso, calamitas in domum ejus invasit ex hujusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formæ venustate ut speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Abesalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod *arctius* custodiretur, potiri non posset, male se habebat. ut & corpus dolore illum depascente macresceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod hæc pateretur. ille autem præclaræ erat sapientiæ & acris ingenii. Quolibet itaque mane observans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, accessit illum rogans ut causam sibi indicaret. se tamen conjicere, ille dicebat, hæc ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declaraverat, quod *scilicet* sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi & commentum proposuit quo ad optata perveniret. Suasit enim ut ægritudinem simularet. Cum vero pater ad eum *visendum* veniret, jussit obsecrare ut sororem ad se mitteret quæ sibi ministraret. fore enim ut hoc facto melius se haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Jonathas suggesserat. Patre autem illum invisente & de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque è vestigio jussit adduci. Illa autem veniente præcepit, ut ipsa operam præstans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset & collyridas formasset

Thamara sororis suæ amore corripitur Amnon. 2 Regum, c. 13.

---

[e] Καὶ τούτῳ.] Καὶ τοῦτο τεταμιευμένον ὡς μὴ Big. (Coll. Voss.) & Samb. καὶ τούτου τεταμιευμένου ὡς μὴ Vat. Forsan τούτῳ τεταμιευμένῳ. Quia & lectionem ab hisce diversam sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit; *licet illis esset fontis auxilium, ut tamen deficeret, non eo largius utebantur.*

[f] Οὐ δαψιλέστερον] Illud οὐ, quod in *Græcis* deest, ex *Latinis Epiphanii* supplevi.

[g] Χρώμενοι.] Χρωμένους Big. (Cocceius) Samb. & Vat.

[h] Αἵρεσιν] Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσιν.

[i] Επιγραφείη.] Επιγραφῇ Vat.

[k] Αὐτὸν τῆς εὐνοίας] Illud αὐτὸν è *Cod. Vat.*

[l] Ραβαθῶν] LXX. Ραβὰθ & Ραββὰθ MS. Alex. 2 Sam. XII. 26. 27. SPANH.

[m] Καὶ πολυτελῆ] Καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ σαρδόνυχα juxta *Epiphanium.*

[n] Σαρδόνυχα.] Σαρδόνυχον Big. & Samb. Σαρδόνυχον Vat. Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7.

[o] Εφόρει δ' αὐτὸν] Vix est ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite gestatam fuisse: sed potius (ut conjicit *R. Kimchi*, quem sequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) fune suspensam, ita ut videretur adhærere capiti regis eam subeuntis, duntaxat ostentationis causa cum in solio sederet.

[p] Διαπαντὸς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* διαπαντὸς non agnoscunt *Bas.* & *O.*

[q] Ταὐτὰ δὲ] Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.*

[r] Θαμάρα] Sic *MSS.* Θαμάρ in *Editis.* Θαμὰρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θαμὰρ in *Alexandrino.*

[s] Κεκοινωνηκυῖα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* κεκοινωνηκυῖα.

[t] Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος Big. Samb. & forsan *Epiphan.*

[v] Μετέβαλλεν.] Μετέβαλλε Samb. & Vat.

[x] Ἰωνάθῃ τινί,] Non *Jonathas* sed *Jonadab* in *Epiphanii* libris. Sunt autem synonyma.

[y] Ομοπατρίας,] Ομοπατρίαν Vat.

[z] Υποκρίνασθαι] Υποκρίνεσθαι Big. Samb. & Bush.

[a] Νόσου,] Ita distinguo & lego ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* νόσου, τούτου γενομένου κατακλιθεὶς ὁ Ἀμνὼν in *Editis.*

[b] Ἔχει,] Ἔχοι Big. & Samb.

[c] Ἥδιον] Sic *MSS.* ἥδιον in *Editis.*

set & coxisset, *eas* ipsi obtulit. At ille *de iis* tunc non degustavit: sed famulis mandavit, ut quotquot essent pro foribus cubiculi summoverent, velle enim quiescere, turba & tumultu liberatus. & postquam imperata fecissent, petiit à sorore ut sibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obsequuta esset puella, eam prehendens suadere laborabat ut sui copiam faceret. Puella vero, sublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges transgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam nostram redundabunt. eique consilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus desiderio* concessurum esse. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præsentia vitare. Ille vero noluit ei obsequi: sed amore ardens & œstro libidinis agitatus sorori vim intulit. At Amnoni, ut eam constupraverat, statim odio esse cœpit; isque *fastiditam* conviciis aggressus, jussit ut surgeret & discederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, si ipse, qui stuprum *sibi* obtulerat, non usque ad noctem *secum* manere permitteret, sed è vestigio inde die luceque facessere juberet, ut in turpitudinis suæ testes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tuniculam lacerasset (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos usque demissas ne facile conspicerentur) & caput pulvere conspersisset, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *sibi illatam* deplorans. Frater autem Abesalomus, ei forte obviam factus sciscitatus est quidnam mali accideret ut, ita se haberet. cumque illa injuriam quæ passa est ei denarrasset, solatus eam hortabatur ut quiesceret & *dolorem* moderate ferret, sibique in contumeliam cessisse non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa persuasa desiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; & aliquammulto tempore deserta apud fratrem Abesalomum permansit.

Thamaram stuprat Amnon. 2 Regum, c. 13.

2. Postquam autem hoc pater *ejus* Davides rescivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) necesse habuit illum dolore non afficere. At Abesalomus (nam eum odio vehementi & occulto prosequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciscendum opportunum captabat. Cumque biennium jam præteriisset, ex quo ista de sorore sua acciderant, atque ad greges suos tondendos iturus esset in Belsephon (ista autem urbs est in sorte tribus Ephraïmiticæ) rogavit patrem simul & fratres ut ad se venirent & secum convivium agerent. quo semet excusante quod nollet ei oneri esse, obsecravit ut fratres ipsius jussu mitterentur. Cum autem missi essent, *famulis* suis imperavit, ut quam primum Amnonem vino somnoque gravatum animadvertissent, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

Amnon occiditur ab Absalomo, 2 Regum, c. 13.

ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ᾽ ἐμβλέποντος τἀδελφοῦ φυράσασα τὸ ἄλευρον, καὶ πλάσασα κολλυρίδας, καὶ τηγανίσασα, προσήνεγκεν αὐτῷ. [d] ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατο· προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις παραστῆσαι πάντας τοὺς περὶ τὸ δωμάτιον· βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβου καὶ ταραχῆς [e] ἀπηλλαγμένος. ὡς δὲ τὸ κελευσθὲν ἐγένετο, τὴν ἀδελφὴν [f] ἠξίωσεν εἰς τὸν [g] ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. ποιησάσης δὲ τοῦτο τῆς κόρης, λαβόμενος αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀνακραγοῦσα δὲ ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τοῦτο [h] βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφέ, τοὺς νόμους παραβάς, καὶ δεινῇ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. παῦσαι δ᾽ οὕτως ἀδίκου καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς [i] ὄνειδος καὶ κακοδοξίαν ὁ οἶκος ἡμῶν κερδανεῖ. συνεβούλευέ τε περὶ τούτου διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ᾽ ἔλεγε, βουλομένη τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ τῆς ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν διαφυγεῖν. ὁ δ᾽ οὐ πείθεται, [k] τῷ δ᾽ ἔρωτι καιόμενος, καὶ τοῖς τοῦ πάθους κέντροις μαστιζόμενος βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μῖσος δ᾽ εὐθέως μετὰ τὴν [l] διακόρησιν εἰσέρχεται τὸν Ἀμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμενος ἐκέλευσεν ἀναστᾶσαν [m] ἀπιέναι. τῆς δὲ χείρω τὴν ὕβριν καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλούσης εἰ βιασάμενος αὐτὸς μηδ᾽ ἄχρι νυκτὸς ἐπιτρέπει [n] μεῖναι, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπελαύνεσθαι κελεύσειεν ἡμέρας καὶ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τῆς αἰσχύνης περιπέσοι, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δέ, περιαλγὴς ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γενομένη, περιρρήξασα τὸν [o] χιτωνίσκον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τῶν ἀρχαίων παρθένοι [p] χειριδωτοὺς ἄχρι τῶν σφυρῶν πρὸς τὸ [q] μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας· καὶ σποδὸν καταχεαμένη τῆς κεφαλῆς, ᾤχετο διὰ τῆς πόλεως [r] μέσης βοῶσα καὶ ὀδυρομένη τὴν βίαν. περιτυχὼν δ᾽ [s] αὐτῇ ἀδελφὸς Ἀβεσάλωμος, ἀνέκρινε τίνος αὐτῇ δεινοῦ συμβάντος οὕτως ἔχει. κατειπούσης δ᾽ αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν καὶ μετρίως φέρειν παρηγόρει, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ᾽ ἀδελφοῦ. [t] ἡ δὲ πεισθεῖσα παύεται τῆς βοῆς, καὶ τοῦ πρὸς πολλοὺς [v] τὴν βίαν ἐκφέρειν, καὶ πολὺν χρόνον [x] χηρεύσασα παρ᾽ Ἀβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β΄. Γνοὺς δὲ τοῦθ᾽ ὁ πατὴρ Δαυίδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο· φιλῶν δὲ τὸν Ἀμνῶνα σφόδρα, πρεσβύτατος γὰρ ἦν υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετο. ὁ δὲ Ἀβεσάλωμος, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτοῦ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτήδειον παρεφύλασσεν. ἔτος δ᾽ ἤδη τοῖς περὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ πταίσμασι [y] διεληλύθει δεύτερον, καὶ μέλλων ἐπὶ τὴν τῶν ἰδίων κουρὰν ἐξιέναι θρεμμάτων εἰς [z] Βελσεφῶν, πόλις δ᾽ ἐστὶν αὕτη τῆς [a] Ἐφραιμίτιδος κληρουχίας, [b] παρακαλεῖ τὸν πατέρα σὺν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ᾽ ἑστίασιν. παραιτησαμένου δ᾽ ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς ἀποστεῖλαι παρεκάλεσε. πέμψαντος δέ, τοῖς ἰδίοις ἐκέλευσεν ὁπηνίκα ἴδωσι τὸν Ἀμνῶνα [c] μέθῃ παρειμένον καὶ κάρῳ, νεύσαντος αὐτοῦ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες.

γ΄. Ὡς

d Ὁ δὲ τότε] Ita cum *Big.* & *Samb.* τότε in *Editis.* τότων legisse videtur *Epiphan.* non male.

e Ἀπηλλαγμένος.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἀπηλλαγμένον.

f Ἠξίωσεν] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.

g Ἐνδοτέρω] Ἐνδότερον solus *Vat.*

h Βιάσῃ με.] Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς *Big.* & *Samb.*

i Ὄνειδος] Ὀνείδη *Big. Samb.* & *Vat.*

k Τῷ δ᾽ ἔρωτι] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ἔρωτι. *Coll. Voss.* habet ἀλλὰ τῷ ἔρωτι.

l Διακόρησιν εἰσέρχεται] Κόρησιν *Big. Samb.* & *Vat.* καιρὸν *Bas.* & *Hen.*

m Ἀπιέναι.] Ἀπιέναι *Big. Samb. Hen.* & *Bas.*

n Μεῖναι.] Μεῖναι, παραχρῆμα δὲ ἀπιέναι. *Big. Samb.* & *Vat.*

o Χιτωνίσκον·] Puellæ apud veteres χιτωνίσκους manicatos gerebant, ut χιτῶνες laterent. REL.

p Χειριδωτούς] Ita in *omnibus libris*, tam *impressis* quam *MSS.* Χειριδωτοὺς malit *Schotanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores.

q Μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας·] Μὴ βλέπεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

r Μέσης βοῶσα] Vocem μέσης inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Αὐτῇ ἀδελφὸς] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ.

t Ἡ δὲ πεισθεῖσα] Illa ἡ δὲ absunt *Big. Samb.* & *Vat.*

v Τὴν βίαν ἐκφέρειν.] Τὴν ὕβριν *Vat.*

x Χηρεύσασα] Χηρεύουσα *Vat.*

y Διεληλύθει δεύτερον,] Ita in quatuor *MSS.* διελήλυθε in *Vat.* & *Editis.*

z Βελσεφῶν,] Βελσεφῶν *Vat.* Βελσεφῶν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belsephon*, & *Betsephon*, & *Besor*, & *Baasor*. Βελαρνὶς LXXII. in textu Hebraïco *Baal-Hasor*, ad *fines Ephraimitarum.*

a Ἐφραιμίτιδος] Ita ut supra aliquoties. Ἐφραΐμ *Bas.* & *G.* Ἐφραΐμου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Παρακαλεῖ τὸν πατέρα] Παρακαλῶ solus *Vat.*

c Μέθῃ παρειμένον] Μέθῃ *Samb.*

d Ita-

γ'. Ὡς δὲ ἐποίησαν τὸ προσταχθὲν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τοὺς ἀδελφοὺς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες [d] ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τὸν πατέρα. Φθάσας δέ τις αὐτοὺς, ἅπαντας ὑπὸ Ἀβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ [e] προσήγγειλεν. ὁ δὲ ὡς ἐπὶ τοσοῦτον ὁμοῦ τοσούτοις ἀπολωλόσι, καὶ ταῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τῆς λύπης [f] καινὴ τῷ κτεῖναι δοκοῦντι γενομένης πικρότερον, [g] συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, οὔτε τὴν αἰτίαν ἀνέκρινεν, οὔτ' ἄλλο τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τηλικούτου προσηγγελμένου κακοῦ καὶ δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, περιέμενεν· ἀλλὰ καταρρήξαμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὑτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἔκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τοὺς ἀποθανεῖν δεδηλωμένους καὶ τὸν ἀνῃρηκότα. ὁ δὲ [h] Σαμᾶς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖς [i] Ἰωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, [k] καὶ μὴν περὶ τῶν ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς τεθνᾶσιν, οὐδὲ γὰρ αἰτίαν εὑρίσκειν ὑπολαμβάνειν· [l] περὶ δὲ Ἀμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ διὰ τὴν Θαμάρας ὕβριν ἀποτολμῆσαι τὸν Ἀβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἐκείνου. μεταξὺ δὲ κτύπος ἵππων καὶ θόρυβος [m] προσιόντων τινῶν αὐτοὺς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δὲ οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ διαδράντες ἀπὸ τῆς ἑστιάσεως. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, καὶ [n] παρ' ἐλπίδα ὁρῶν οὓς [o] ἠκηκόει μικρὸν ἔμπροσθεν [p] ἀπολωλότας. ἦν δὲ περὶ πάντων δάκρυα καὶ στόνος· τῶν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ τετελευτηκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ἐπὶ παιδὶ κατεσφαγμένῳ. Φεύγει δ' Ἀβεσάλωμος εἰς [q] Γεσοῦραν πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρὸς, δυναστεύοντα τῆς ἐκεῖ χώρας· καὶ τριετὴν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ κατέμεινε.

δ'. Τοῦ δὲ Δαυίδου προαίρεσιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον πέμπειν, οὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ καταλευσόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη παρ' αὐτῷ. καὶ γὰρ τὰ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφήκει· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γύναιον γάρ τι τὴν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ἐν σχήματι πενθίμῳ. "[r] παίδων ἐπὶ τῆς ἀγροικίας αὐτῇ [s] διενεχθέντων, "καὶ πρὸς φιλονεικίαν τραπέντων, οὐδενὸς τοῦ καταπαύσειν "δυναμένου [t] φανέντος, ἔλεγεν ὑπὸ θατέρου τὸν ἕτερον "πληγέντα ἀποθανεῖν· ἠξίου τε, τῶν συγγενῶν ἐπὶ τὸν ἀνῃ-"ρηκότα ὡρμηκότων καὶ ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χα-"ρίσασθαι τὴν σωτηρίαν [v] αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ [x] τὰς "ἐπιλοίπους τῆς [y] γηροκομίας αὐτὴν ἐλπίδας προσαφαι-"ρεθῆναι· τοῦτο δ' αὐτῇ κωλύσοντα τοὺς βουλομένους ἀπο-"κτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. οὐ γὰρ ἀφέξεσθαι ἐκείνους ἄλ-"λῳ τινὶ τῆς σπουδῆς ἢ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ". Τοῦ δὲ [z] συγκατανεύσαντος εἰς τὸ γύναιον [a] ἱκετευθέν, [b] ὑπολαβοῦσα πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "[c] χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδά "σου τῇ χρηστότητι [d] κατοικτείραντος μου τὸ γῆρας καὶ τὴν "παρὰ μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ παρὰ τῆς "σῆς μοι [e] εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σαυτοῦ παιδὶ πρῶτον

VIII.

3. Ut vero perpetratum est quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, sibi quisque metuens, equis subito conscensis cursu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos prævenisset, omnes ab Abesalomo interfectos esse patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quasi ob filios qui tot simul perierunt, idque fratris scelere, dolore correptus, eoque ex illo qui cædis auctor visus est exacerbato, nec causam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, sicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem superante fidem; sed cum vestimenta lacerasset seque in terram prostravisset, procumbebat filios ad unum omnes luctu prosequens, & quos peremptos acceperat, & ipsum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipsius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne sibi persuaderet eos mortem obiisse, nihil enim causæ esse quod ita suspicaretur: sed de Amnone inquisitionem faciendam esse dicebat. nam verisimile Abesalomum ob injuriam Thamaræ factam ipsum interficere ausum esse. Interea vero sonitus equorum & venientium turba illos *in se* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipsis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter spem videret quos paulo ante extinctos esse audiverat. Omnes itaque lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abesalomus in Gesuram ad avum maternum confugit, istius loci dynastam: & apud illum toto triennio commoratur.

Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, consilium dat Jonathas. 2 Regum, c. 13.

In Gesuram fuga se recipit Abesalomus. 2 Regum, c. 13.

4. Cum autem Davidi in mentem venisset ad filium Abesalomum mittere, non ut supplicium lueret venturum, sed ut una secum esset: (jam enim tempore sedata erat ira) ipsum eò *satis propensum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, sumpto lugubri vestitu regem adiret. "Orto ruri inter filios suos dissidio, eoque in rixam erumpente, cum "nemo esset qui litem dirimeret, ajebat alterum "ab altero ictum occubuisse: atque obsecrabat, "eo quod cognati in interfectorem impetum fecerint, ejusque cædem expetant, ut filii salutem "sibi concederet, nec reliquam senectutis suæ curandæ spem sibi auferri pateretur; sed precibus "suis indulgeret, ipsos reprimendo qui filium suum "ad necem poscunt. illos enim nulla re nisi ipsius metu à proposito averti posse". Cum autem ille mulierculæ postulatis annuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuæ quidem benignitati gratias ago, qui meam senectutem & pæne "dixeram orbitatem miseratus es: sed ut rata habeantur quæ pro tua humanitate mihi pollicitus "es, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe & "ab ira in illum desiste, alioqui quomodo possem "mi-

Joabi stratagema de revocando Abesalomo. 2 Regum, c. 14.

d Ἵπποις ἐφέροντο] Τοῖς ἵπποις Big. Samb. & Vat.

e Προσήγγειλεν.] Ita cum Samb. & Vat. in reliquis προσήγγειλεν.

f Καινὴ τῷ κτεῖναι δοκοῦντι γενομένης] Ita locum constituere visum est ex Big. (Coll. Voss.) & Samb. quibus ex parte consentiunt & alii. nam τῷ κτεῖναι δοκοῦντι δυσμαθὲς habet Vat. atque Epiphanius vertit, *tristitia, quæ eum usque ad mortem ferre videretur, amara nimis invasit* &c. Si quis hic πικροτέρας malit, per me licet.

g Συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους,] Id est: *ablatus affectu.* COCC.

h Σαμᾶς τοῦ] Σαμαὰ LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma*, & *Samaa*, & *Semmaa*, & *Samatha*.

i Ἰωνάθης,] Ἰωνάθαν Vat. forsan pro Ἰωναδάβος. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXX. Vide sup. in initio hujus Cap.

k Καὶ μὴν περὶ τῶν ἄλλων] Sic MSS. καὶ μὴ περὶ ἄλλων in *Editis*.

l Περὶ δὲ Ἀμνῶνος] Iterum ex MSS. περὶ Ἀμνῶνος δὲ ἐξετάζειν in *Editis*.

m Προσιόντων] Ita MSS. & *Vet. Interpr.* προϊόντων in *Editis*.

n Παρ' ἐλπίδα] Παρ' ἐλπίδας Big. Samb. & Vat.

o Ηκηκόει μικρὸν] Ita Big. (Coll. Voss.) & Samb. ἤκουε Vat. ἀκηκόει in *Editis*.

p Ἀπολωλότας.] Amplius aliquid in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem videns quos ante paululum periisse crediderat, amplexatus est eos.*

q Γεσοῦραν] Γεθσοῦραν Big. Samb. & Vat. Γεσοῦρα aliis. apud *Epiphanium* habemus *Gessur.* in *S. Literis* Γεδσοὺρ & *Ghesur*.

r Παίδων] Ὡς παίδων Big. Samb. & Vat.

s Διενεχθέντων,] Ita cum MSS. διενεχθέντων in *Editis*. αὐτῇ δύο ὄντων legisse videntur *Epiphanius* & *Zonaras*. Est qui malit αὐτοῖς διενεχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativ* &c.

t Φανέντος,] Παραφανέντος in iisdem.

v Αὐτῇ τοῦ παιδὸς,] Ita in quinque MSS. αὐτῆς in *Editis*.

x Τὰς ἐπιλοίπους] Τὰς ἔτι λοιπὰς Vat.

y Γηροκομίας] Γηροκομείας Samb. Vat. & Bas.

z Συγκατανεύσαντος] Συγκαταθεμένου Big. (& Coll. Voss.) eodem plane sensu.

a Ἱκετευθέν,] Ἱκέτευσεν Vat.

b Ὑπολαβοῦσα πάλιν] Ὑπολαβοῦσα Big. Hen. & Busb.

c Χάριν μὲν,] Ita cum Ed. Gen. χάριν μὲν εἶπεν οἶδα Bas. χάριν μὲν εἶπεν ἤδη Samb. Busb. & Hen. πρὸς τὸν βασιλέα εἶπε χάριν μὲν ἔχω σοι τῇ Vat. & Big.

d Κατοικτείραντος] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Hen. & Busb. κατοικτείραντός μου in *Editis* & Vat.

e Εἴη φιλανθρωπίας,] Sic quinque MSS. In *Editis* ᾖ.

f Ἀπ-

"mihi persuasum habere te vere hanc mihi gratiam fecisse, cum tibi ipsi ob similem injuriam "filius tuus adhuc invisus sit. quin & insipientis "esse, cum unus præter voluntatem ceciderit, velle ut alter etiam ad eum abeat". Tum regi suboluit, hoc commentum esse à Joabo ejusque in Abesalomum studio: ac postquam anicula interrogata rem ita se habere comperuit, & ad Joabum accitum dicebat se assequutum esse quod in animo erat, jussitque ut Abesalomum reduceret. non enim se amplius illi succensere, sed jam iram & indignationem missam fecisse. Ille vero, adorato rege, verbisque ejus lubenti animo acceptis, è vestigio Gesuram properavit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit.

"καταλλάγηθι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ "ἂν πεισθείην ἐμοί σε τοῦτο ἀληθῶς δεδωκέναι τὴν χάριν, αὐτοῦ σου μέχρι νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένου "τῷ παιδί. ᶠ ἀνόητον δ' ἂν εἶναι προσθεῖναι τῷ παρὰ "γνώμην ᵍ ἀποθανόντι καὶ ἄλλον ἑκουσίως". ʰ συνιεὶς δ' ὁ βασιλεὺς, ⁱ ὑπόβλητον οὖσαν τὴν ᵏ σκῆψιν ἐξ Ἰωάβου καὶ τῆς τούτου σπουδῆς· καὶ ἐπειδὴ παρὰ τῆς πρεσβύτιδος πυθόμενος οὕτως ἔχον τἀληθὲς ἔμαθε, ˡ προσκαλεσάμενος Ἰώαβον, ἐπιτυχεῖν τε τῶν προκειμένων κατὰ νοῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον ἄγειν ἐκέλευσεν. οὐ γὰρ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἤδη τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ᵐ ἀφεικέναι. ὁ δὲ, προσκυνήσας τὸν βασιλέα καὶ τοὺς λόγους ἀσπασάμενος, ἐξώρμησεν εἰς τὴν ⁿ Γέσουραν παραυτίκα· καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον παραλαβὼν, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

Abesalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

5. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmisit ad eum jussitque domum suam concedere; nondum enim ita se affectum, ut reversum videre statim sustineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperasset, illius conspectum non subiit, domique se continebat, illis officiis contentus quibuscum sui prosequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quod ejusmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: sed adhuc eminebat omnesque præcellebat specie ac proceritate corporis, & vel eos superabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam densa ei erat cæsaries, ut vix intra octo dies detonderetur, siclos ducentos appendens. isti autem quinque minas conficiunt. Hierosolymis certe biennium commoratus est, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præstantissimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus est puerulus nomine Abias. Deinde Abesalomus, nunciis ad Joabum missis, ipsum orabat ut patrem sibi prorsus placaret, & precibus contenderet, ut ipsi daretur in conspectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibusdam de suis submissis, agrum *ejus* suo adsitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abesalomum veniebat, ipsum accusans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc stratagema excogitavi, quod te ad nos posset adducere, mandata "quæ tibi de patre mihi conciliando dedi minus "curantem. ideoque te præsentem oro obtestorque, "ut mihi placatum reddas genitorem: quòd ego "me existimem pejus habitum iri post reditum "quam in exsilio, si pater in ira permaneat". Tum Joabus *his* persuasus & necessitatem *qua premebatur* miseratus, pro eo cum rege intercessit: & suis de filio *Abesalomo* sermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confestim eum ad se evocaret. Cumque ille humi procidisset, & peccatorum veniam implorasset, *eum* & *manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

Ejus pulchritudo & cæsaries. 2 Regum, c. 14.

Abesalomi stratagema ut semet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.

ε'. Προέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν υἱὸν ὡς ἤκουσε παραγινόμενον, καὶ πρὸς ° ἑαυτοῦ ἐκέλευσε χωρεῖν· οὔπω γὰρ οὕτως ἔχειν ὥστ' εὐθὺς ἰδεῖν κατελθόντα. καὶ ὁ μὲν, τοῦτο τοῦ πατρὸς κελεύσαντος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς παρὰ τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπεβέβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας υἱῷ βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξεῖχε καὶ διέπρεπε ᵖ πάντας τῷ τε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ἐν πολλῇ τρυφῇ διαιτωμένους ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε ἦν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτοῦ, ὡς μόλις ᑫ αὐτὴν ἡμέραις ἀποκείρειν ὀκτὼ, σταθμὸν ἕλκουσαν σίκλους διακοσίους, οὗτοι δέ εἰσι πέντε μναῖ. διέτριψε μέντοιγ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀρρένων πατὴρ γενόμενος, μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀρίστης, ἣν ὁ Σολομῶνος υἱὸς Ῥοβόαμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται παιδίον ἐξ αὐτῆς, Ἀβίας ὄνομα. ʳ πέμψας δ' ὁ Ἀβεσάλωμος πρὸς Ἰώαβον, ἐδεῖτο αὐτοῦ τελέως καταπραῦναι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντι θεάσασθαί τε καὶ προσειπεῖν. καταμελήσαντος δὲ Ἰωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμοροῦσαν αὐτοῦ χώραν ἐνέπρησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἧκε πρὸς τὸν Ἀβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰτίαν ˢ πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ'," εἶπεν, "εὗρον "ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυνάμενον ἀμελοῦντα τῶν ἐντο"λῶν, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐποιούμην. καὶ "δὴ δέομαί σου παρόντος, ἡμερῶσαί μοι τὸν γεγεννηκό"τα· ὡς ἔγωγε δεινοτέραν τῆς φυγῆς κρίνω τὴν κάθο"δον, ἔτι τοῦ πατρὸς ἐν ὀργῇ διαμένοντος". ᵗ πεισθεὶς δ' ὁ Ἰώαβος, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ ᵛ κατοικτείρας, ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ τοῦ παιδὸς, οὕτως αὐτὸν ἡδέως διατίθησιν, ˣ ὥστ' εὐθέως καλέσαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ ῥίψαντος αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συγγνώμην αἰτουμένου τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίστησί τε καὶ τῶν γεγονότων ἀμνηστίαν ἐπαγγέλλεται.

f Ἀνόητον δ' ἂν] Τελέως δ' ἀνόητον εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big.* & *Samb.*

g Ἀποθανόντι] Ἀποθανόντι σου υἱῷ ἄλλον *Vat.* ἀποθανόντος τοῦ υἱοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque est, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus sit, sponte huic casui apponatur & alius.*

h Συνιεὶς] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνεὶς in *Editis.*

i Ὑπόβλητον] Ὑποβλητικὴν *Vat.*

k Σκῆψιν] Σκέψιν in *Editis.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum aut testamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.*

l Προσκαλεσάμενος Ἰώαβον,] Προσκαλεσάμενος τὸν Ἰώαβον *Vat.*

m Ἀφεικέναι.] Ita *Big.* & *Samb.* ἀφιέναι *Vat.* ἀφεῖναι in *Editis.*

n Γέσουραν] Ex *Samb.* & *Vat.* Γεσοῦραν *Bas.* & *G.* Γεθοῦραν *Big.* Vide p. 385. §. 3. in fine.

o Ἑαυτοῦ] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* adsentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcepit ut ad domum propriam remearet.* καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε μὴ χωρεῖν in *Editis.*

p Πάντας τῷ τε εἴδει] Ita *MSS.* πᾶν τὸ εἶδος καὶ τῷ μ. in *Editis.*

q Αὐτὴν ἡμέραις] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonsura comæ *Absalomi* mira adeo narrat *Josephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem versionis τῶν ό. Adi *J. Raimoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmasii* Epist. ad *Colvium*, p. 43 & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videsis *Salmasium* in Epistola jam citata p. 38. & 42. & *Waserum de Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9.

r Πέμψας δ'] Πέμψας δ' αὖθις Αβ. *Samb.* & *Vat.*

s Πυθόμενος.] Πυνθανόμενος in quatuor *MSS.*

t Πεισθεὶς δ'] Πεισθεὶς δὲ ὁ Ἰώαβος *Samb.* πεισθεὶς δ' Ἰώαβος *Vat.*

v Κατοικτείρας,] Ita cum *Cod. Vat.* in cæteris κατοικτειρήσας.

x Ὥστ' εὐθέως] Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυίδου ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀβεσαλώμου, καὶ περὶ Ἀχιτοφέλου καὶ Χουσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶς καὶ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Ἀχιτόφελος ἑαυτὸν ἀπήγξατο.

Ὁ Δὲ Ἀβεσάλωμος, τοιούτων αὐτῷ τῶν [y] παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα [z] ἐκέκτητο· καὶ ὁπλοφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. [a] καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος πρὸς τὰ βασίλεια παραγινόμενος, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττουμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [b] ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, [c] τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπταικότων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὐτῷ [d] παρὰ πάντων [e] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ποτὲ ταύτην εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐβράβευσεν εὐνομίαν. τούτοις [f] δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν τεσσάρων ἐτῶν ἤδη [g] διεληλυθότων, ἐδεῖτο προσελθὼν, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι πορευθέντι θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. φεύγοντα γὰρ [h] τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν ἀξίωσιν ἀφέντος, πορεύεται. καὶ πολὺς ἐπισυνέρρευσεν ὄχλος, ἐπὶ πολλοὺς αὐτοῦ διαπέμψαντος.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [i] Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος, καὶ διακόσιοι τινες ἐξ αὐτῶν [k] Ἱεροσολυμιτῶν, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ἐπὶ θυσίαν μετεσταλμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων [l] ἀποδείκνυται, τοῦτο γνώμῃ στρατηγήσας. ὡς δ' [m] ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτοῦ τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας [n] καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τῆς ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ παρανομωτέροις [o] ἐπιβάλλοιτο, βασιλείᾳ πρῶτον μὲν [p] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [q] δεδομένῃ, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν [r] εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κρίνειν τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάσσειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ φυγῆς ἐκοινώνησαν ἔτ' ἔζη Σαοῦλος. [s] τοὺς δ' Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπαίρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [t] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [v] ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς [x] ῥυσομένου. ἐνετείλατο δ' ἕκαστα τῶν γινομένων λάθρα [y] διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστοὺς δ' εἶχε πρὸς πάντα δια-

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chusi, & de Siba & Simei: utque Achitophelus semet suspendebat.

ABesalomus autem, ista à rege ex animi sententia assequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus sibi comparavit, & satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in judicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi benevolentiam conciliabat, *praeterea* dicens, ipsum, si ea sibi data esset potestas, jus illis multa cum aequitate redditurum. His *artibus* cum populum sibi obsequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, praeteritis, *ipsum supplex* accedens orabat, ut sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupaverat. Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiscitur: & cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

Abesalomus multitudinis animos sibi conciliat. *2 Regum, c. 15.*

Chebronem proficiscitur. *2 Regum, c. 15.*

2. Inter caeteros aderat Davidis consiliarius Achitophelus Gelmonaeus, & ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, stratagemate ut hoc fieret adhibito. Postquam vero haec Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quae filius patraverat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniae peccatis datae non meminerit, sed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum sibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatisque amicis sui studiosissimis, & consiliis cum iis de filii *sui* insolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commissis, ab Hierosolymis, regiae domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo vivente fugae comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, ut manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandavit, ut de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham

Achitophelus inter conjuratos apud Abesalomum. *2 Regum, c. 15.*

Jubet Davides pontificibus ut in urbem redeant. *2 Regum, c. 15.*

y Παρὰ τ̄ βασιλέως] Παρὰ τ̄ πατρὸς κ̀ βασιλέως Big. (& Voss. Coll.) παρὰ τ̄ πατρὸς ἀπὸ. Vat. & Vet. Interp.

z Εκέκτητο·] Εκτήσατο Vat. Bosh. & Hen.

a Καὶ καθ' ἑκάστην] Καὶ deest plerisque *MSS.* & τ̄ ἑκάστην ἡμέραν habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.*

b Ως παρὰ] Ωσεὶ in *Editis*, *Aliisque.*

c Τάχα δ'] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod pro ἐπταικότων legisse videatur ἐσφαλκότων. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ' αὐτῷ κ̀ ἀδίκως ἐπταικότι *Bas.* & *G.*

d Παρὰ πάντων] Παρὰ deest *Big.*

e Κατεσκεύαζε.] Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκεύασε *Vat. Bas.* & *G.*

f Δημαγωγήσας] Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.*

g Διεληλυθότων.] Sic *MSS.* παρεληλυθότων in *Editis.*

h Τοῦτο εὔξασθ.] Αὐτὸ *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

i Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος,] Γιλωναῖος solus *Vat.* Γιλωναῖος juxta *Exemplar Alexandrinum* τ̄ ό. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonaeus*, & *Galamonaeus*, & *Gilonaeus.*

k Ἱεροσολυμιτῶν,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτανῶν in *Editis.*

l Ἀποδείκνυται,] Ἀναδείκνυται *Vat.*

m Ἀπηγγέλθη ταῦτα] Ἀπηγγέλθη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Καὶ τόλμης αὐτὸν,] Τῆς τόλμης αὐτὸν θαυμάσας ὅτι *Big.* (*Coc.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Επιβάλλοιτο,] Ἐπιβέβληκε *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑπὸ τ̄ Θεοῦ δεδομένη,] Ὑπὸ Θεοῦ *Vat.*

q Δεδομένῃ,] *Coll. Big.* & *Voss.* ὑ δεδομένῳ, tanquam ad Abesalomum debeat referri. HAV.

r Εἰς τὰ πέραν] Εἰς τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Bosh.*

s Τὸν δ' Ἀβιάθαρον κ̀ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας,] Conf. sup. cap. 5. §. 4. SPANH.

t Καὶ Λευίτας] Ita distinguo *Epiphanium* sequutus. antea erat, κ̀ Λευίτας ἅπαντας, μετὰ τ̄ κιβωτοῦ μένειν &c.

v Ὡς τ̄ Θεοῦ] Ὅπως τ̄ Θ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ῥυσομένου.] Ita *Samb.* & *Vat.* quo modo legendum esse voluit *Schotanus.* in *caeteris* ῥυσαμένου.

y Διαγγέλλειν] Διαγγέλλειν *solus Vat.*

κ Αχι-

tham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus est, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipsi ut *domi* maneret persuadere conabatur. & ex hoc ipso conspectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus ascenderet, & * omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum est Achitophelum esse apud Abesalomum & cum illo sentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibusque Deum implorabat, ut Abesalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra se ei dando consilia apud ipsum fidem inveniret; cum vir prudens esset, & in dispiciendo quid facto opus sit oculatissimus. Postquam autem in montis jugum pervenerat, urbem respiciebat, & multis cum lachrymis, ac si regno excidisset, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus est vir amicus & fidelis, Chusi nomine. Hunc conspicatus veste lacerata & capite pulvere oppleto, resque mutatas lugentem, solatium ei adhibebat, & obsecrabat ut à mœrore desisteret. postremoque supplex ab ipso petiit, ut ad Abesalomum, simulato ejus partium studio, digressus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli consiliis adversaretur. nam si secum pergeret tantum prodesse non posse, quantum *proderit* si ad eum concesserit. Atque ita à Davide persuasus, eo relicto Hierosolyma se contulit. eodemque non multo post venit & Abesalomus.

Davides de Abesalomi consiliis sollicitus, Deum, ut successu careant, precatur.

Chusi obtestatur, ut Achitopheli consiliis sese opponat. 2 *Regum*, c. 15.

3. Cæterum Davidi paululum progresso occurrit Sibas Memphibosthi servus, quem ad prædia procuranda miserat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipso donata, agens præ se duos asinos necessariis *ad victum* onustos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipsi suisque opus esset. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis, dicebat, spei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi suffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphibostho concesserat Sibæ largitur. multo enim justius esse agnovit ut hic quam ille istis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exsultabat.

Sibas heri accusati latifundiis potitur. 2 *Regum*, c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baürin appellatum, supervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumstarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, sanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exsecrandus excederet jubebat: Deoque se gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum suum commiserat. Cum autem omnes ira in ipsum concitarentur, &

Semei maledicit Davidi. 2 *Regum*, c. 16.

ἔχοντας, παῖδας [z] Ἀχιμὰν μὲν Σαδώκου, Ἰωνάθην δὲ Ἀβιαθάρου. [a] Ἔθι δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος [b] τὴν Δαυίδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὔνους αὐτῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτοῦ διὰ τοῦ Ἐλαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων σὺν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Ἀχιτόφελος [c] σὺν τῷ Ἀβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τούτου φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτοῦ τὸ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκουσθέν· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Ἀβεσαλώμου διάνοιαν πρὸς τὸν Ἀχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ τἀναντία συμβουλεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν [d] φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γενόμενος δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσὼν, ηὔχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος [e] Χουσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν σποδοῦ πλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς [f] τὸν Ἀβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῦντα, τά τε ἀπόρρητα τῆς διανοίας αὐτοῦ καταμανθάνειν, καὶ τὰς Ἀχιτοφέλου συμβουλίας ἀντιπράττειν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσειν [g] αὐτῷ συνερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γενόμενον. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ Δαυίδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἀφικνεῖται δὲ εἰς αὐτὰ μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἀβεσάλωμος.

γ'. Ὀλίγον δὲ τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ τοῦ Μεμφιβόσθου δοῦλος συνήντησεν, ὃν προνοησόμενον ἀπεστάλκει τῶν κτήσεων, [h] ἃς δεδώρητο τῷ Ἰωνάθου τοῦ Σαούλου παιδὸς υἱῷ, μετὰ [i] ζεύγους ὄνων [k] καταπεφορτισμένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευε λαμβάνειν ὅσων αὐτὸς τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [l] πυνθανομένου δὲ, ποῦ καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ἐν Ἱεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν [m] ὑπάρχουσαν ταραχὴν, εἰς μνήμην ὧν [n] εὐηργέτησεν αὐτοὺς Σαοῦλος. ἀγανακτήσας δ' [o] ἐπὶ τούτῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾷ χαρίζεται. [p] πολὺ γὰρ δικαιότερον [q] αὐτὸν ἐκείνου ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς περιχαρὴς ἦν.

δ'. Δαυίδου δὲ γενομένου κατὰ [r] Βαχουρὶν, τόπον οὕτω καλούμενον, ἐπέρχεται τοῦ Σαούλου συγγενὴς ὄνομα [s] Σεμεεὶ, υἱὸς δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [t] ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. περιστάντων δὲ τῶν φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι [v] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαιφόνον καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. [x] ἐκέλευε δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἄναγνον καὶ ἐπάρατον [y] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς βασιλείας [z] αὐτὸν ἀφελομένου, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίου τὴν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν εἰς [a] ἑαυτοῦ δεσπότην δίκην [b] αὐτὸν εἰσπραξαμένου. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἠρεθισμένων

z Ἀχιμὰν] Ἀχίμαν *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Ἀχίμααν, hic loci. infra tamen passim Ἀχιμαὰ & Ἀχιμαάς. Vide p. 393. §. 4.

a Ἐθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος] Ἐθὶς δ' ὁ Γετθαῖος *Vat.* in quibusdam *Epiphanii* libris *Ethai Gethæus*.

b Τὴν Δαυίδου βούλησιν·] Τὴν τοῦ Δ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

* *Omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent,*] Al. *omnes pariter ac ipse lachr.*

c Σὺν τῷ Ἀβεσαλώμῳ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σὺν τῷ Ἀβ. in *cæteris*.

d Φρενήρης] Φρενήρη Euripid. Heraclid. v. 151. SPANH.

e Χουσὶ ὄνομα.] Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χουσὶς *Samb.* Χουσῆς in *reliquis*.

f Τὸν Ἀβεσάλωμον,] Articulus deest *Vat.*

g Αὐτῷ συνερχόμενον,] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*.

h Ἃς δεδώρητο] Ὡς δεδώρητο solus *Vat.*

i Ζεύγους ὄνων] Ita *MSS.* ζεύγει in *Editis*.

k Καταπεφορτισμένων] Ita legere jubet *Coccejus* & adstipulatur *Coll. Big.* Vulgati καταπεφορτισμένον. HAV.

l Πυνθανομένου δὲ,] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυνθανομένων in *Editis*.

m Ὑπάρχουσαν] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχουσαν.

n Εὐηργέτησεν αὐτοὺς] Eo modo *Samb.* & *Vat.* εὐεργέτησεν *Aliis*.

o Ἐπὶ τούτῳ,] Ἐπὶ τούτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

p Πολὺ γὰρ δικαιότερον] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκεῖνον ταῦτ' ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε *Samb.* π. γ. δικαιότερον αὐτὸν ἐκ. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε in *Editis*.

q Αὐτὸν] Delendum. COCC.

r Βαχουρὶ, τόπον] Ita cum *Cod. Vat.* Βαουρὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) Χώραμον *Samb.* Χωραμεὶ *Baf.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoram*, & *Choron*, & *Choram*. Sed *Bahorim* habet *P. Comestor* è sacro *volumine*. HUDS. *Gen.* χόραμα· *Gelen.* Bachora. SPANH.

s Σεμεεὶ,] Sic *Big.* Σεμεεὶ μὲν ὄνομα *Samb.* Σεμεΐας μὲν ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεεὶ *Baf.* & *G.* absque μὲν.

t Ἔβαλεν αὐτὸν,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἔβαλλεν in *reliquis*.

v Μᾶλλον βλασφημῶν] Ἔτι μᾶλλον ὁ Σεμεεὶ βλασφ. *Big.* ἔτι μ. ὁ Σεμεΐας βλ. *Samb.* ἔτι μ. ὁ Σεμεΐας βλ. *Vat.*

x Ἐκέλευε δὲ] Ἐκέλευσε *Vat.*

y Ἐξιέναι·] Sic cum *MSS.* (& *Coccejo*) in *Editis* ἐξιόντα.

z Αὐτὸν ἀφελομένου,] Αὐτοῦ αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

a Ἑαυτοῦ δεσπότην] Ita cum *Vat.* εἰς τὸν αὐτοῦ δεσπ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτοῦ δεσπ. *Baf.* & *G.*

b Αὐτὸν εἰσπραξαμένου,] Sic *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis*. deest *Big.*

των ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Ἀβεσσαίου, διαχρήσασθαι βουλομένου [c] τὸν Σεμεεί, Δαυίδης αὐτὸν τῆς ὀργῆς ἐπέσχε. "μὴ "τοῖς παροῦσι κακοῖς ἕτερον προσεξεργασώμεθα", φησί, "καινότερον ἀφορμήν. οὐ γὰρ δὴ τοῦ προσλυσσῶντός μοι "τούτου κυνὸς αἰδώς τις ἢ φροντὶς [d] ὑπέρχεται. τῷ θεῷ "δ' εἴκω, δι' ὃν οὗτος ἐφ' ἡμᾶς ἀπονοηθῇ. θαυμαστὸν δ' "οὐδὲν ὑπὸ τούτου με ταῦτα πάσχειν, ὅπου γε καὶ παιδὸς "ἀσεβοῦς πεπείραμαι. ἀλλ' ἔσται τις ἴσως οἶκτος ἡμῶν "ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τούτου θελήσαν-"τος". [e] ἤνυεν οὖν τὴν ὁδόν, οὐ φροντίζων τοῦ Σεμεεί παρὰ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους διατρέχοντος καὶ [f] πολλὰ κακηγοροῦντος. [g] παραγενόμενος δ' ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἀνελάμβανε τοὺς ἰδίους ἐνταῦθα κεκμηκότας.

ε'. Ἀβεσσαλώμου δὲ καὶ Ἀχιτοφέλου τοῦ συμβούλου παραγενομένων εἰς Ἱεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [h] καὶ Δαυίδου φίλος ἧκε πρὸς αὐτούς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐπηύχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα [i] καὶ πάντα παραμένειν χρόνον. φήσαντος δ' ἐκείνου πρὸς αὐτόν· "τί "δήποτε, φίλος [k] ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γε-"γενημένος, [l] καὶ πρὸς ἅπαντα πιστὸς εἶναι δόξας, οὐ "σὺν αὐτῷ νῦν ἐστι, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [m] με-"ταβαίνεις πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ἀπεκρίνατο καὶ σω-φρόνως. εἶπε γάρ, "ἐπειδὴ δεῖν αὐτὸν τῷ θεῷ, καὶ τῷ "παντὶ πλήθει. τούτων οὖν μετὰ σοῦ, δέσποτα, γεγενη-"μένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἔλα-"βες παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοιγε πίστιν καὶ εὔ-"νοιαν ἐνδείξομαι, πεπεισμένος εἶναι φίλος, ἣν οἶ-"δά με τῷ πατρί σου παρεσχημένον. ἀγανακτεῖν δ' οὐ-"δὲν [n] προσήκει τοῖς παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ "βασιλεία μεταβέβηκε· μεμένηκε δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς, υἱοῦ "παραλαβόντος". ταῦτα λέγων, ἔπεισεν· ὕποπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Ἀχιτόφελον, συνεβουλεύετο αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ παρῄνεσε, ταῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παλλακαῖς συνελθεῖν. [o] ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι "τὸν λαόν, ἔλεγε, πιστεύοντα ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς "αὐτόν ἐστι, καὶ μετὰ πολλῆς [p] συστρατεύσεσθαι προθυμίας "ἐπὶ τὸν πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο φανερὰν ἔχθραν ἀ-"ναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας ὑμᾶς ὁμονοή-"σειν". πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ πῆξαι τοὺς οἰκέτας ἐπὶ τοῦ βασιλείου, τοῦ πλήθους ὁρῶντος· καὶ παρελθών, συνέρχεται ταῖς τοῦ πατρὸς παλλακαῖς. ταῦτα δ' ἐγένετο κατὰ τὴν Ναθάνου προφητείαν, ἣν τῷ Δαυίδῃ προειπὼν τὴν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένην ἐπίθεσιν προεφήτευσε.

ς'. Ποιήσας δ' Ἀβεσσάλωμος τὰ παραινεθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἀχιτοφέλου, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [q] μυρίους δ' αὐτὸν ἐπιλέκτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κτενεῖν αὐτῷ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [r] ἀνάξειν ὑπισχνουμένου, καὶ [s] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φή-

præcipue Abessæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides irascentis impetum cohibebat. "Absit, inquit, ut malis præsentibus novi alicu-"jus motûs occasionem adjiciamus. nulla enim "reverentia aut cura ducor canis hujus rabie in "me invadentis: sed cedo Deo, per quem in nos in-"sanus factus est. Nihil vero miri quod hæc ab "eo patiar, quando filium etiam impium exper-"tus fuerim. sed fortasse Deus nobis misericor-"diam adhibebit, & hostes nobis ipsius ex volun-"tate succumbent". Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus discurrentem & fortiter convicianteam. Cum autem venisset ad Jordanem, tum suos *itinere* defatigatos reficiebat.

Abesalomum adit Chusi. 2 Regum, c. 16.

5. At ubi Abesalomus cum Achitophelo consiliario, omni *Israelitarum* populo comitante, Hierosolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis amicus ipsos adibat; ac, adorato Abesalomo, precabatur ipsi imperium perpetuum & in omne ævum permansurum. Cum autem ille ad ipsum dixisset: "curnam, cum inter præcipuos patris ipsius ami-"cos fuerit, & in omnibus fidissimus esse visus, "non cum illo nunc sit, sed eo deserto ad ipsum "transierit"? Scite prudenterque respondet. nam dicebat, "illum sequi oportere Deum & populum "universum. Hos itaque cum tibi, domine, adesse "se viderim, ego quoque merito sequor. à Deo "enim regnum accepisti. Et quidem eandem fi-"dem & benevolentiam *tibi* ostendam, in amicis "habitus, quam nosti me patri tuo præstitisse. "Ægre autem ferre rerum præsentem statum haud "convenit. nam in aliam regnum non transiit fa-"miliam, sed in eadem mansit, filio *patri* succe-"dente". His verbis fidem fecit: nam suspicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipsum consulebat quid facto opus esset. Is vero suasit, ut cum patris pellicibus congrederetur. ex "hoc enim populum sciturum crediturumqne, di-"cebat, fieri non posse ut unquam cum eo in gra-"tiam redeas; atque adeo multa cum alacritate "contra patrem simul militaturum: nam hactenus "veritos esse apertas suscipere inimicitias, conven-"turum inter vos expectantes". Huic autem consilio obsequutus jussit famulis, ut * super *domo* regia sibi tabernaculum tenderent, † inspectante populo: eóque ingressus cum pellicibus patris concubuit. Atque ista acciderunt quemadmodum vaticinatus est Nathanas, cum prædiceret fore ut filius ipsum adoriretur.

Achitophelus suadet Abesalomo ut patris concubinas comprimat. 2 Regum, c. 16.

6. Abesalomus autem, ea exsequutus quæ ipsum monuerat Achitophelus, iterum ab eo postulabat, ut de bello cum patre gerendo ei consilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiisset, & patrem ipsius interimere pollicitus esset, & qui secum proficiscerentur salvos reducturum, & tum demum imperium sibi firmum fore stabileque di-

IX. Achitopheli consilium de opprimendo Davide. 2 Regum, c. 17.

c Τὸν Σεμεεί,] Τὸν infertum dedi ex *MSS.* qui passim hic Σεμμεῖ & inferius Σεμμῖ vel Σομμῖ habent.

d Ὑπέρχεται] Ἐπέρχεται solus *Vat.*

e Ἤνυεν οὖν τὴν ὁδόν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἦιε δ' οὖν in *Editis.*

f Πολλὰ κακηγοροῦντος.] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Παραγενόμενος] Sic *Bas. G.* & *Vet. Interp.* παραγενόμενον *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ Δαυίδου φίλος] Ita *MSS.* καὶ Δαυίδου φίλος ὢν in *Editis.* καὶ Δαυίδου φίλος ὁ Χουσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legisse videtur πρὸς αὐτόν· καὶ προσκυνήσας Ἀβεσσάλωμον εὐχ.

i Καὶ πάντα παραμένειν χρόνον.] Sequutus sum *Vat.* καὶ τὸν ἅπαντα παραμένειν χρόνον *Samb.* καὶ τὸν ἅπαντα μένειν χρόνον *Big.* (& *Coll. Voss.*) καὶ αὐτὸν παραμένειν πάντα χρόνον *Bas.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabat regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.*

k Ἐν τοῖς μάλιστα] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς τοῦ μάλ. τ. π. α. γεγονότος, πρὸς ἅπ.

l Καὶ πρὸς ἅπαντα] Ex *MSS.* insertum est καί.

m Μεταβαίνεις] Μεταβαίνῃ *Big.* μεταβαίνῃ *Samb. Bosh.* & *Hen.*

n Προσήκει τοῖς παροῦσι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσήκειν *Bas.* & *G.*

o Ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum sciturum crediturumque dicebat.* ἐκ τούτου γὰρ ἔλεγε τὸν λαὸν εἴσεσθαι πιστεύοντα *Vat.* ἐκ τούτου παρέσεσθαι τὸν λαὸν ἔλεγε πισ. *Bas.* & *G.*

p Συστρατεύσεσθαι] Συστρατεύσασθαι *Big.* & *Samb.*

* Super domo regia sibi tabernaculum tenderent,] *In solario regio* vertit, *Epiphan.* Perperam *in regia* reddit *Gelen.* ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII.

† Inspectante populo:] *Et vidente populo accedens ad patris sui concubinas ingressus est*, reddit *Epiphan.* ac si legisset, καὶ τοῦ πλήθους ὁρῶντος παρελθὼν κ. Juxta S. Literas, *ad patris sui concubinas in conspectu omnium Israëlitarum ingressus est.*

q Μυρίους δ' αὐτόν] *Duodecim millia* in S. *Literis.*

r Ἀνάξειν ὑπισχνουμένου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνάξειν *Vat.* ἀνάγειν in *Editis.*

s Βεβαίαν τότε] Ita cum *Vat.* & *Samb.* ut supra, p 387. §. 1. in *Editis* βεβαίαν.

dixiſſet, Davide è vivis ſublato; hac ſententia delectatus Chuſi accerſit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quæſivit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi hæc fierent quæ ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis aditurum eſſe Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret ſententiam. "Non enim "ignoras, ajebat, ô rex, virtutem patris tui & co"rum qui cum nunc comitantur; quod & multa "bella geſſerit, & ſemper hoſtium victor evaſerit. "Nunc autem veriſimile eſt ipſum in caſtris ver"ſari (quippe ſolertiſſimum in ſtratagematis exco"gitandis, doliſque hoſtium in aggreſſione præ"ſentiendis) ſed nocte ſuis relictis, aut in valle ali"qua deliteſcet, aut ad rupem aliquam in inſidiis "erit. Cum autem noſtri manus conſerent, ſui "quidem paulatim pedem referent, mox vero au"dentiores facti, quaſi illis in propinquo fuerit "rex, ſeſe *nobis* opponent: & dum pugna res ge"ritur, pater ex improviſo conſpectus, illis qui"dem animos ad pericula *ſubeunda* adjiciet, tuis "vero metum & conſternationem afferet. Expen"de igitur meum quoque conſilium, & ſi hæc o"ptima eſſe agnoveris, Achitopheli quidem ſen"tentiam rejice; nunciis vero in omnem Hebræo"rum regionem miſſis, impera illis ut expeditio"nem contra patrem tuum ſuſcipiant. Deinde aſ"ſumptis copiis, tui ductu & auſpiciis geratur "bellum, neque alterius fidei committatur. nihil "enim minus exſpectandum quam ut illum facile "ſuperaturus ſis, modo in aperto campo aſſequa"ris paucis munitum, cum multas militum myria"das habueris, qui maxime expetunt ſuum in te "ſtudium oſtendere & alacritatem. Quod ſi pa"ter *intra* mœnia ad obſidionem *tolerandam* ſe con"cluſerit, machinis & cuniculorum foſſionibus ur"bem iſtam expugnabimus". Hæc cum dixiſſet, majori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam hujus *conſilio* illius ſententiam prætulit Abeſalomus. Verum hoc ipſum effecit Deus, ut Chuſi conſilium illi res ſecum reputanti melius videretur.

Ei contradicit Chuſi. 2 Regum, c. 17.

Achitopheli conſilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

7. At *Chuſi* cum ad Sadocum & Abiatharum pontifices properaſſet, atque Achitopheli ſententiam necnon & ſuam eis expoſuiſſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere quæ ipſe ſuaſerat, juſſit ut mitterent qui Davidi indicatum irent, atque iſta conſilia palam facerent, adhortarenturque *eum* ut ſine mora Jordanem trajiceret: ne forte filius mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, &, priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem de induſtria curaverant ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi ad Davidem quid *in ea* ageretur. Fideli igitur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quæ Abeſalomo decreta eſſent, præceperunt, ut de iſtis Davidem propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione rem diſtulerunt, ſed, patris mandatis acceptis, ſeſe pios fidoſque miniſtros oſtendebant: &, cum in obſequio præſtando celeritatem adhibere & velocitatem optimum eſſe exiſtimarint, Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum duobus ſtadiis urbe abeſſent, equites aliquot forte

Chuſi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Regum, c. 17.

σαντος, Δαυίδου μηκέτι ζῶντος, ἀρεσθεὶς [t] τῇ γνώμῃ μετακαλεῖται τὸν Χουσὶ, τὸν Δαυίδου [v] φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἐκάλει· καὶ τὴν Ἀχιτοφέλου γνώμην αὐτῷ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐτῆς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ [x] συνιδὼν, ὅτι, γενομένων ἃ Ἀχιτόφελος συνεβούλευσε, κινδυνεύσει Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν, ἐναντίαν ἐπειρᾶτο γνώμην εἰσφέρειν. "οὐ γὰρ ἀ"γνοεῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν "τῶν σὺν αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλοὺς πε"πολέμηκε, καὶ πάντοτε [y] κρείττων τῶν πολεμίων ἀπήλ"λακται. νῦν δὲ εἰκὸς αὐτὸν ἐπὶ στρατοπέδου μένειν· στρα"τηγῆσαι γὰρ [z] ἱκανώτατος, καὶ [a] προϊδεῖν ἀπάτην [b] ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀ"πολιπὼν τοὺς ἰδίους, [c] ἢ εἴς τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν "ἀποκρύψει, ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ λοχήσει. συμβαλόν"των δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνου πρὸς μικρὸν ὑπο"χωρήσουσι, [d] θαρρήσαντες δ' ὡς τοῦ βασιλέως αὐτοῖς "ἐγγὺς ὄντος ἀντιστήσονται· καὶ μεταξὺ τούτων μαχο"μένων ὁ πατὴρ ἐπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν εὐψυ"χίαν πρὸς τοὺς κινδύνους παρασκευάσει, τοὺς δὲ σοὺς "καταπλήξεται. πρόσδεχε δὴ τοίνυν καὶ τὴν ἐμὴν "συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ ταῦτ' ἐπιγνοὺς ἄριστα, "τὴν μὲν Ἀχιτοφέλου γνώμην παραίτησαι· πέμψας "δ' [e] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, παράγγει"λον αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν. καὶ "παραλαβὼν [f] αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμου γί"νου στρατηγὸς, καὶ μὴ πιστεύσῃς τοῦτον ἑτέρῳ. νική"σειν γὰρ προσδόκα ῥᾳδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανε"ρῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς "ἔχων μυριάδας βουλομένων τὴν περὶ σὲ σπουδὴν "[g] ἐπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ' ὁ πατὴρ αὐ"τὸν εἰς πολιορκίαν συγκλείσῃ, μηχανήμασι καὶ ὀ"ρύγμασιν [h] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνην τὴν "πόλιν". ταῦτ' εἰπὼν ηὐδοκίμησε μᾶλλον Ἀχιτοφέλου· τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου προεκρίθη παρ' Ἀβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου διανοίᾳ τὴν τοῦ Χουσὶ [i] συμβουλίαν ἐνστήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Σάδωκον καὶ Ἀβιάθαρον, τήν τε Ἀχιτοφέλου γνώμην ἐξειπὼν αὐτοῖς καὶ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δέδοκται [k] τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρῃνεθέντα πράττειν, ἐκέλευσε μηνύειν [l] πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ [m] συμβεβουλευμένα, καὶ προσπαρακελεύσασθαι ταχέως διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην, μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ διώκειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀσφαλείᾳ γενέσθαι φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξεπίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένους εἶχον, ὅπως διακομίσωσι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πραττόμενα. πέμψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτοὺς, φέρουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Ἀβεσαλώμου, προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημαίνειν. οἱ δ' οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερθέμενοι, λαβόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, εὐσεβεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γίνονται διάκονοι· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα κρίναντες ἄριστον εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γενομένους δ' αὐτοὺς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο [n] ἱππεῖ-

[t] Τῇ γνώμῃ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν γνώμην in *Editis.*
[v] Φίλον·] Ita in *MSS.* Suſpicor *Epiphanium* legiſſe ἀρχαῖον φίλον, quod ſane mallem quam ἀρχίφιλον *Editorum.*
[x] Συνιδὼν,] Συνιδὼν δ' ὅτι *Big.* & *Samb.* καὶ συνιδὼν ὅτι *Vat.*
[y] Κρείττων τῶν πολεμίων] Τῶν ἐχθρῶν κρείττων *Vat.*
[z] Ἱκανώτατος,] Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ἱκανώτατον in *Editis.*
[a] Προϊδεῖν ἀπάτην] Προϊδεῖν *Big.* & *Samb.*
[b] Ἐπερχομένων πολεμίων·] Ὑπερχομένην *Vat.*
[c] Ἢ εἴς τινα] Illud ἢ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* deerat in *Editis.*
[d] Θαρρήσαντες] Θαρσήσαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
[e] Εἰς πᾶσαν τὴν χώραν] Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.*
[f] Αὐτὸς τὴν δύναμιν,] Illud αὐτὸς inſertum dedi ex *MSS.*
[g] Ἐπιδείξασθαι] Ἐνδείξασθαι *Vat.*
[h] Ὑπονόμοις καθαιρήσομεν] Καὶ ὑπονόμοις *Vat.*
[i] Συμβουλίαν ἐνστήσας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴν εἶναι in *Editis.*
[k] Τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρῃνεθέντα] Sic *MSS.* in *Editis* ταῦθ' ὑπ' αὐτοῦ.
[l] Πέμψαντας Δαυίδῃ] Iterum ex *MSS.* (ſuffragante *Coccejo*) πέμψαι in *Editis.*
[m] Συμβεβουλευμένα,] Eo modo *MSS.* (& *Coccejus*) συμβουλευόμενα *Baſ.* & *G.* in quibus mox πρὸς παρακελεύσασθαι, contra quam in *MSS.*

ι Θεῶ-

[n] θεωνταί τινες ἱππεῖς, καὶ διαβάλλουσι πρὸς τὸν Ἀβεσάλωμον. ὁ δ᾽ εὐθὺς ἔπεμψε τοὺς συλληψομένους. νοήσαντες δὲ τοῦτο οἱ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, [o] παραχρῆμα εἰς κώμην τινὰ τῶν [p] Ἱεροσολύμων οὐκ ἄπωθεν ἑαυτοὺς ἔδωκαν. [q] Βαχουρὴς ἦν ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ᾽ ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ παρασχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν. ἡ δὲ καθιμήσασα τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ πλάκας ἄνωθεν ἐρίων ἐπιβαλοῦσα, ὡς ἧκον οἱ διώκοντες αὐτοὺς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν [r] μὲν οὐκ ἠρνήσατο, [s] μείναντας γὰρ παρ᾽ αὐτῇ πιόντας ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε συντόμως διώξουσι, καταλήψεσθαι προὔλεγεν. ὡς δ᾽ ἐπὶ πολὺ διώξαντες οὐ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν [t] εἰς τοὐπίσω. θεασαμένη δ᾽ αὐτοὺς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ᾽ αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀνιμήσασα τὴν προκειμένην ὁδὸν ἀνύειν παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ καὶ τάχει χρησάμενοι περὶ τὴν ὁδοιπορίαν, ἧκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ᾽ Ἀβεσαλώμου βεβουλευμένα. ὁ δὲ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ προσέταξεν, ἤδη νυκτὸς οὔσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι᾽ αὐτήν.

η´. Ἀχιτόφελος δὲ, τῆς γνώμης αὐτοῦ παραδοκιμασθείσης, ἐπιβὰς τοῦ κτήνους ἐξώρμησεν εἰς [v] Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Ἀβεσαλώμῳ ταῦτ᾽ αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς οὐ πεισθεὶς φανερός ἐστιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δὲ κρατήσειν [x] μᾶλλον ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι τοῦ [y] ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ παρασχεῖν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυίδῃ, [z] καθ᾽ οὗ πάντα συνέπραξεν Ἀβεσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ [a] μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνήρτησεν [b] αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Ἀχιτόφελον, τοιούτου θανάτου δικαστὴν [c] αὐτῷ γενόμενον, [d] καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἐκήδευσαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυίδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προειρήκαμεν, [e] εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν παραγίνεται. δέχονται δ᾽ αὐτὸν [f] ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε [g] αἰδῶ τῆς [h] τότε φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τῆς προτέρας [i] εὐπραγίας. ἦσαν δ᾽ οὗτοι Βερζελαῖος ὁ [k] Γαλααδίτης, [l] καὶ Σιφὰρ ὁ τῆς Ἀμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μαχεῖρος ὁ τῆς Γαλααδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου τῶν ἐπιτηδείων εὐθηνίαν παρεῖχον, ὡς μήτε κλίνας ἐπιλιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ θρεμμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ τροφὴν χρήσιμα ἀπορίαν διαρκῆ παρασχεῖν.

conspiciunt, atque indicant Abesalomo. isque statim ad capiendum eos misit. At cum hoc animadvertissent pontificis filii, via divertentes illico in vicum quendam non longe ab Hierosolymis se contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogaverunt, ut latebras daret ipsisque securitatem præstaret. Illa vero cum juvenes in puteum fune demisisset, lanamque coactam ori ejus obduxisset, ut ad eam venerunt qui illos persequerentur, & ex ea quæsiverunt num eos vidisset, sibi quidem conspectos esse non negavit, paululum enim secum moratos denuo discessisse, fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, si modo è vestigio subsequerentur. At postquam longe illos insequuti non deprehenderunt, retrorsum se receperunt. Mulier autem, cum eos revertisse vidisset, & non amplius juvenibus metuendum esse ab illis ne caperentur, per funem rursum extractos iter propositum conficere jussit. prompteque viam ire festinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abesalomus. Ille vero suis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent, etiamsi nox esset, ac ob eam nihil cunctarentur.

Pontificum filii in puteo absconditi. 2 Regum, c. 17.

Ad Davidem salvi perveniunt pontificum filii. 2 Regum, c. 17.

Davides Jordanem trajicit. 2 Regum, c. 17.

8. At Achitophelus, cum suo non obtemperatum esset consilio, conscenso jumento Gelmonem in patriam suam contendit: suisque omnibus convocatis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum restitutum iri. Præstat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abesalomo, sese dare ad supplicium. Cum hæc dixisset & in intimam domum digressus esset, semetipsum suspendit. Et quidem Achitophelum, qui suopte judicio hujusmodi morti se addixerat, cognati ejus laqueo demptum sepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus superato, Castra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitissimam. omnesque regionis *istius* optimates eum libentissime excipiunt, tam quod eos puduerit præsentis ipsius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem isti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipsi suisque ad vitam necessaria largiter suppeditabant, ut nec lectos stratos eis deesse paterentur, nec panem ac vinum, sed & magnam * pecudum abundantiam ministrarent, rerumque ad lassatorum quietem pariter ac victum utilium copiam assiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem sibi consciscit. 2 Regum, c. 17.

n Θεῶνταί τινες ἱππεῖς,] Sic Big. (Coccejus) Samb. Bush. & Hen. [illegible] in Vat. Bas. & G.

o Π[illegible]] Παραχρῆμα solus Vat.

p Ἱεροσολύμων] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. Ἱεροσολυμιτῶν in Editis.

q Βαχουρὴς ἦν ὄνομα] Ita Epiphanius aut Βοχυρής. Βαχουρὸς Vat. Βοχυρεὶ in Editis, Aliisque. Vide supra p. 388. §. 3.

r Μὲν οὐκ ἠρνήσατο,] Voculam μὲν inserui, auctoritate MSS. & Vet. Interpr.

s Μείναντας γὰρ] Sic cum MSS. πίνοντας γὰρ παρ᾽ αὐτῇ legisse videtur Epiphan. qui vertit, dicens apud se eos sumpsisse potum & continuo discessisse. ἀπιόντας γὰρ in Editis. HUDS. Gen. ἀπιόντας· Gelenius & Rufinus legerunt hic πίνοντας· SPANH.

t Εἰς τοὐπίσω.] Iterum cum MSS. ἀνέστρεψαν ὀπίσω in Editis.

v Γελμῶνα τὴν πατρίδα·] Γελμὼν Γαλλὼ Big. (& Coll. Voss.) Γελμων Γαλλη Samb. Γόλμω Vat. in Epiphanii libris varie, Galmon, & Galmoth. Videsis p. 387. §. 2.

x Μᾶλλον ἔλεγε,] Μᾶλλον non agnoscit Vat.

y Ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν] Ita cum Big. & Samb. ζῶν in reliquis. HUDS. Gen. ζῶν αὐτὸν· vel ἑαυτὸν· SPANH.

z Καθ᾽ οὗ πάντα] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. in Editis & πάντα [illegible] &c.

a Μυχαίτατον] Ita Alius lib. v. c. 10. §. 2. μύχατα γύαλα Euripid. Helen. v. 190. SPANH.

b Αὐτόν] Sic Samb. ἑαυτὸν Bush. & Hen. αὐτὸν in reliquis.

c Αὐτῷ γενόμενον,] Eo modo Samb. & Vat. αὐτῷ Big. αὐτὸν Bas. & G.

d Καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης,] Καθελόντες αὐτὸν ἐκ τῆς Vat.

e Εἰς Παρεμβολὰς] Εἰς Μαναὶμ LXXII. id est Duplicia castra. Vide supra p. 381. §. 1. & J. Clericum ad 2 Sam. c. 2. v. 8. HUDS. Rufinus vertit: in castra optima & munitissimam Civitatem. Confer. inf. c. 13. §. 1. SPANH.

f Ἀσμενέστατα πάντες] Ita MSS. & Vet. Interpr. ἀσμένως in Editis.

g Αἰδῶ τῆς] Al. αἰδοῖ.

h Τότε φυγῆς,] Ὁρῶντες φυγὴν Big. Samb. (Coll. Voss.) & Vat. dissentiente ab iis Epiphanio, qui vertit, & fugam illius temporis reverentes.

i Εὐπραγίας.] Sic MSS. εὐεργεσίας in Editis.

k Γαλααδίτης,] Al. Γαλααδίτης & mox Γαλααδίτιδος.

l Καὶ Σιφὰρ] Καὶ Σωβὶς ὁ τῆς Αμ. Vat. ex versione τῶν ό. In Epiphanii libris varie, Sipha, & Sypha, & Syphas; dein, & Ammaliuas seu Amandias pro Ammanitidos.

CAP.

CAP. X.

Quomodo Abesalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus est.

Abesalomus patrem persequitur. *2 Regum, c. 17.*

Atque illis quidem ita se res habebant. At Abesalomus, magno in *Davidem* patrem *suum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, constitit non longe à Castris in Galaditarum regione; Amessa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præposito. nam patre quidem Jetharsa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruia mater Joabi sorores erant Davidis. At cum Davides, copiis suis recensitis, quatuor mille virorum invenisset, decrevit non exspectare dum Abesalomus illum adoriretur: sed tribunis & centurionibus * super eos constitutis, divisoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abessæo, tertiam autem tradidit Ethi, suo quidem familiari & amico, è Gittensium vero urbe oriundo. Ipsum autem, cum exercitu profecturum, dissuaserunt amici: idque sapientissimo consilio. nam si "cum illo vincerentur, omni de spe bona dejectos iri, dicebant: quod si una parte exercitus victi, cum reliqua ad ipsum se recipiant, fore ut in melius vires redintegret. quin & verisimile est hostes suspicaturos, alium exercitum ipsi adesse". Cum hoc ei gratum esset consilium, ipse quidem apud Castra manere constituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut se fortes & fideles ejusque memores præstarent, si vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obsecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abesalomo, ne illo mortuo aliquid mali in seipsum statueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Davides suos ad prælium emittit. *2 Regum, c. 18.*

Abesalomi exercitus fusus fugatusque. *2 Regum, c. 18.*

2. Cum vero Joabus contra hostes aciem explicuisset in Magno campo, à tergo sylva cincto, Abesalomus ex adverso suos eduxit: & congressi utrinque rem præclare gesserunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amissum imperium recuperet, nulli non periculo semet objicientibus, summamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abesalomus occupatum amittat, & patri supplicium solvat ausis *facinorosis* debitum. Insuper his quidem, cum plures essent, ne à paucis illis superentur, qui cum Joabo erant ejusque ducibus, (nam & hoc ipsum illis in maximum cessurum esse opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, summa contentione pugnatum est. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præsta-

ΚΕΦ. ι'.

Ὅπως Ἀβεσάλωμος ἡττηθεὶς ἐκ τριχῶν ἐν δένδρῳ κατεσχέθη καὶ ἀνῃρέθη.

Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Ἀβεσάλωμος δὲ, ἀθροίσας μεγάλην στρατιὰν τῶν Ἑβραίων [m] ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, οὐ πόῤῥω κατέζευξε τῶν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλααδιτῶν χώρᾳ· καταστήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως [n] Αμεσσὰν εἰς τὴν Ἰωάβου τάξιν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν [o] Ἰεθάρσου, μητρὸς δὲ Ἀβιγαίας· αὕτη δὲ καὶ Σαρουία [p] ἡ Ἰωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δ' ἐξαριθμήσας τοὺς σὺν αὐτῷ Δαυίδης [q] περὶ τετρακισχιλίους εὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [r] πότ' ἐπ' αὐτὸν ὁ Ἀβεσάλωμος ἔλθῃ. ἐπιστήσας δὲ τοῖς ὑπ' χιλιάρχους [s] καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ἰωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀβεσσαίῳ, τὴν δὲ τρίτην μοῖραν [t] ἐπιχείρησεν [v] Ἐθὶ, συνήθει μὲν ὄντι καὶ φίλῳ, ἐκ δὲ τῆς Γιττῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ κατασχόντες σοφωτάτῃ· "νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα χρηστὴν, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἑνὶ μέρει τῆς δυνάμεως τοῦ λοιποῦ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα παρασκευάσειν αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ καὶ τοὺς πολεμίους εἰκὸς ἐστὶν ἄλλο μετ' αὐτοῦ στράτευμα εἶναι". ἡσθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν [x] αὐτὸς ἐν ταῖς [y] Παρεμβολαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐναποδείξασθαι καὶ πίστιν καὶ μνήμην, [z] εἴ τινος τῶν μετρίως ἐχόντων παρ' αὐτοῦ ἔτυχον· φείσασθαι δὲ καὶ τοῦ παιδὸς Ἀβεσαλώμου κρατήσαντας ἱκέτευε, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηται τι τελευτήσαντος αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τὴν στρατιάν·

β'. Ἰωάβου δὲ παρατάξαντος τὴν δύναμιν ἄντικρυ τῶν πολεμίων [a] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπισθεν περιβεβλημένῳ [b] δρυμὸν, ἀντεξάγει τὴν στρατιὰν καὶ Ἀβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλμης παρ' ἀμφοτέρων [c] ἐπιδείκνυται· τῶν μὲν, ὑπὲρ τοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν Δαυίδην παρακινδυνευόντων καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ ταύτην Ἀβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῷ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ' ὧν ἐτόλμησεν, οὐδὲν ἐκνεούντων, ὅτι ποιεῖν ἔτι πάσχειν. ἔτι δὲ, τῶν [d] μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τῶν σὺν Ἰωάβῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχύνην γὰρ [e] αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστην· τῶν δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵνα τῶν τοσούτων μυριάδων [f] κρατήσωσι φιλοτιμουμένων ἐρρωμένως καρτερά. καὶ νικῶσιν οἱ Δαυίδου, ῥώμῃ τε προέχοντες καὶ τῇ τῶν πολε-

m Ἐπὶ τὸν πατέρα,] In MSS. ἄγων ἐπὶ τὸν π. Sed vocem ἄγων non agnoscit *Epiphan.* & commode satis abesse potest.

n Αμεσσὰν] Ἀμεσσὰν in *quibusdam libris*, perperam. Ἀμασὰν juxta *Epiphanium.*

o Ἰεθάρσου.] Ἰεθέρου *Vat.* ex LXXII. Ἰεθαίου aut Ἰοθαίου legisse videtur *Epiphan.*

p Ἡ Ἰωάβου μήτηρ] Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum,* & *mactationum.*

q Περὶ τετρακισχιλίους] Ita etiam *Zonaras ex Josepho.* nihil de militum numero in *S. Literis.*

r Πότ' ἐπ' αὐτὸν] Ita rescripsi pro vulgato ποτ' ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exspectare quando super eum Abesalomus veniret.* μὴ ποτε παρ' αὐτὸν *Vat.* Usitatius vero ἕως ποτε vel ἕως ἂν. HUDS. Lege ἕως ὅτε vel πότ' ut paullo inferius. COCC.

* *Super eos constitutis,*] Al. *quibusdam novis adjectis.*

s Καὶ ἑκατοντάρχους,] Illa καὶ ἑκατοντάρχους, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Ἐπιχείρησεν] Lege ἐνεχείρισεν. COCC.

v Ἐθὶ, συνήθει] Cum supra Ἐθὶς (p. 388. in princip.) & in *Cod. Vat.* Ἐθὶν habeamus, Ἐθὶ placuit rescribere. Ἐσθαίῳ *Samb.* & *Bas.* Ἐθαίῳ in *cæteris.* in *Epiphanii* libris, *Etheo Esteo*, & *Esthao.*

x Αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς] Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat.*, *Bas.* & *G.*

y Παρεμβολαῖς] Conf. sup. c. 9. §. 8. SPANH.

z Εἴ τινος τῶν μετρίως ἐχόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μετρίως ἔχοντος. Forsan εἴ τινος μετρίου ἔχοντες. nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Gelenium.*

a Ἐν τῷ πεδίῳ] Ἐν πεδίῳ μεγάλῳ solus *Vat.*

b Δρυμὸν,] Δρυμὸν ποντίου ... Euripid. Rhes. v. 289. Infra Αὐλὸν · lib. VIII. c. 6. §. 5. Ἰορδάνου δρυμόν · *Jordani saltum.* SPANH.

c Ἐπιδείκνυται] Ἐνεδείκνυντο in *MSS.*

d Μὲν πλειόνων] Illud μὲν inserui ex *MSS.*

e Αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστην] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς τούτους *Bas.* αὐτοὺς τοσούτους *Gen.* Illa αἰσχύνην γὰρ αὐτοῖς τοῦτο εἶναι μεγίστην non agnoscit *Epiphan.*

f Κρατήσωσι] Ita locum supplevi ex tribus *MSS.* (& *Coll. Big.* & *Voss.*) quem mutilum esse deprehenderat *Schotanus*, p. 726. ante erat in *Editis*, τῶν δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵ. τ. τ. μ. κρατούντων. οἱ Δαυίδου γνώμῃ τε προέχοντες &c. nec multum juvat *Epiphanii* versio, *insuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo subjugaretur. Inter hæc vicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum &c.*

g Πολ-

πολεμικῶν ἐπιστήμῃ. φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν, καὶ φαράγγων ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, [g] πολλοὺς δὲ ἀνῄρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δισμύριοι ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τοῦ Δαυίδου πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ὑπό τε τοῦ κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους ἐγίνετο. δείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τῆς ἡμιόνου τῆς βασιλικῆς, ἔφυγε· φερόμενος δὲ μετὰ ῥύμης, καὶ ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ τῆς κινήσεως κοῦφος ὤν, ἐμπλακείσης αὐτοῦ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκτεταμένῳ, παραδόξως [h] ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ὑπ' ὀξύτητος ὡς ἐπικείμενον τὸν δεσπότην ἔτι φέρον ἐχώρει προσωτέρω· ὁ δ' ἐκ τῶν κλάδων [i] αἰωρούμενος ἐνεχείρητο τοῖς πολεμίοις· [k] τοῦτον τις ἰδὼν τῶν Δαυίδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ [l] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι τοῦ στρατηγοῦ φήσαντος, εἰ βαλὼν [m] ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον, ἀλλ' εἰ [n] χιλίους, εἶπεν, [o] ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέθηκα μου τὸν τοῦ δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [p] φείσασθαι τοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δὲ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι ποῦ κρεμάμενον ἴδοι τὸν Ἀβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ἰωάβου κομίζοντες ὅπλα, [q] ἐν κύκλῳ περιστάντες τῷ δένδρῳ κατασπῶσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [r] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [s] ὡς ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ σχῆμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημαίνας δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ἰώαβος [t] ἀπείχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ. Ἔστησε δ' Ἀβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [v] αὐτοῦ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ [x] μενεῖ τὸ [y] ὄνομα. [z] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτοῦ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρη τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικησάσης δ' αὐτῆς τῷ [a] Δαυίδου [b] υἱωνῷ Ῥοβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν [c] Ἀβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὴν Ἀβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ. [d] Ἀχιμάας δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [e] υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, [f] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὴν νίκην ἐπιτρέψαι πορευθέντα Δαυίδῃ μηνῦσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. [g] καὶ τὸν μὲν οὐ [h] προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, νῦν [i] ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [k] αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐ-

rent artisque militaris peritia. Cum vero fugientes per saltus & abrupta sequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita ut plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Davidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abesalomum. ipsis enim conspicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne vivus in hostium manus veniret, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque rapide ferretur, atque agitatione motuque levis esset, implicita ei caesarie asperae arbori, magnis ramis maxime patulae, miro modo suspenditur. & jumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum à ramis sublatus hostibus circundatur. Quem cum unus è Davidis militibus *forte* conspiceret, Joabo *rem* nunciavit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio fecissem; praesertim cum nobis omnibus audientibus ille oraverit ut juveni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset ut ipsi ostenderet ubinam Abesalomum pendentem viderit, conjecta in cor sagitta eum interemit. Joabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. & cum ipsum quidem in voraginem profundam & obscuram projecissent, in eam lapides devolvunt congeruntque, usque dum impleretur, & *justi* tumuli speciem & magnitudinem acciperet: Joabus vero, cum receptui cecinisset, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

Abesalomus, crinibus in arbore suspensus, a Joabo transfixus interit. 2 Regum, c. 18.

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis distitam ab Hierosolymis, quam appellavit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero unam, Thamaram nomine, quemadmodum jam ante diximus. Ea autem cum Davidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abiam qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo & narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt.

Abesalomi columna. 2 Regum, c. 18.

X.

4. Jam vero Achimas, Sadoci pontificis filius adito Joabo petiit ab ipso ut sibi liceret ire ad Davidi indicandum quod victoriam reportarit, laetumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque fucto prospere omnia ceciderint. Et hunc quidem non praemittebat, dicens, num ille, qui semper ei laetorum nuncius exstiterit, nunc *recta* proficisceretur regi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat ut *secum* maneret. At Chusi vocato

Iter ad Davidem ad nunciandam victoriam & Abesalomi mortem. 2 Regum, c. 18.

g Πολλοὺς δὲ ἀνῄρουν,] Τοὺς δὲ ἀνῄρουν Vat.
h Ἀνακρεμᾶται.] Ἀνακρεμάννυται in tribus MSS.
i Αἰωρούμενος] Ita Big. (Cocc.) Samb. & Vat. ἐωρούμενος in Editis. ὠρούμενος Hen. & Bas. Si quis ἀνῃρημένος malit, per me licet. Epiphanius reddit, ille vero ramis comarum allegatione retinebatur astrictus.
k Τοῦτον τις ἰδὼν] Ita MSS. & Vet. Interpr. τοῦτο in Editis.
l Πεντήκοντα σίκλους] Librariorum vitio ut censet Villalpandus: nam decem argenteos & cingulum habent S. Literae.
m Ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον,] Ἀπεκτόνει Vat.
n Χιλίους, εἶπεν,] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Vet. Interpr. quibus consentiunt S. Literae. δισχιλίους in Editis.
o Ἔμελλές μοι παρέξειν,] Ἔμελλες Big. & Samb.
p Φείσασθαι τοῦ νεανίσκου] Ita lego cum Vat. & Vet. Interpr. φείσασθαί σε τοῦ ν. in ceteris.
q Ἐν κύκλῳ περιστάντες] Ita legendum censui (prout & correxit Coccejus) pro παραστάντες, quod in Editis exstabat. περιστάντες ἐν κύκλῳ τὸ δένδρον Big. Samb. & Vat.
r Ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους,] Sic cum MSS. in Editis βάλλουσιν.
s Ὡς ἀναπληρωθῆναι,] Ita Vat. ὡς in reliquis.
t Ἀπείχετο τοῦ] F. ἀπεῖχε. COCC.
v Αὐτοῦ διαφθαρέντων] Αὐτῷ Samb. & Vat.

x Μενεῖ τὸ] Μενῇ Big. μενεῖ Samb. μένῃ Vat.
y Ὄνομα.] Videsis 2 Regum, c. 18.
z Τέκνα γὰρ ἦσαν] Τέκνα γὰρ ἦν αὐτῷ Vat.
a Δαυίδου υἱωνῷ Ῥοβοάμῳ,] Τοῦ Σολομῶνος υἱῷ legisse videtur Epiphan.
b Υἱωνῷ Ῥοβοάμῳ,] Conf. sup. Cap. 5. §. 3. SPANH.
c Ἀβίας·] Sic Big. (Coll. Voss.) & Samb. Ἀβιᾶ Bas. & G. Ἀβίαν Vat.
d Ἀχιμάας δὲ] Ἀχίμας passim Vat. Ἀχιμάας LXXII.
e Υἱός,] Παῖς solus Vat.
f Ἐδεῖτο αὐτοῦ] Ἐδεῖτο Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.
g Καὶ τὸν μὲν οὐ προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Forte καὶ τὸν μὲν, οὐ προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, νῦν ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, μένειν ἠξίου· COCC.
h Προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Παρῆκεν Big. (& Coll. Voss.) προσῆκεν Samb. & Vat. in Epiphanii versione, cui non concessit hoc Joab dicens, quia cum semper boni nuncii homo fuisset, modo non deberet regi mortem filii nunciare.
i Ἀπιέναι] Ἀπεῖναι in MSS.
k Αὐτοῦ;] Sensum interrogationis nota post αὐτοῦ juvandum censui.

cato negotium mandavit, ut quod ipse vidisset id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipsum enim de victoria solummodo mentionem facturum esse, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam sibi soli nota erant) Chusi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exspectante dum aliquis è prælio veniens sibi res in eo gestas nunciaret, speculatorum unus, cum prospiceret *è longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis esset dignoscere posset, ajebat ad Davidem videre se quempiam ad ipsum advenientem. Cum vero dixisset rex bonum venire nuncium, paulo post & alterum quendam *illum* sequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciasset, speculator, ubi Achimam conspexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere significavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium esse ajebat, & quod optatis respondeat sibi è pugna afferre.

Davides, Absalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 Regum, c. 18.

5. Ac dum ista rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: scitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipsum statim, ut in fugam versi erant hostes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audivisse militum Abesalomum insequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuisse, quod missus à Joabo ad victoriam nunciandam valde festinarit. At cum Chusi adesset, & adorasset, eumque victoriæ nuncio impertisset, ex eo etiam de filio quæsivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abesalomo acciderunt. Hæc verba in causa fuerunt, ut nec rex ipse neque milites ipsius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editissima urbis parte conscensa, deflebat filium, *pugnis* sibi tundens pectora, capitisque capillos dilacerans, & modis omnibus sese affligens, ac vociferans, "ô fili, utinam in me invasisset mors, "& simul tecum obire contigisset". Cum enim natura esset affectu in suos propensissimo, etiam majorem ipsi impertitus est misericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: sed mœrore dejecti & lachrymis suffusi, quasi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato consideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & solatium adhibens, "Domine, inquiit, clam tibimet ita te gerendo "convicium facis: dum istos quidem qui te amant, "proque te pericula subeunt, teque ipsum & familiam tuam odisse videris, tibi vero inimicissimos "diligere, exstinctosque desiderare, qui morte meritissima affecti sunt. Si enim Abesalomus vicisset & regnum faustis auspiciis tenuisset, ne tantillum ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed omnes, à te tuisque initio facto, miserandum in "modum periissemus, ita ut nos non plorarent

Joabus Davidem objurgat. 2 Regum, c. 19.

τὸς εἶδε τούτῳ μηνύσειν [l] καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Ἀχιμᾶ πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀγγελίαν ἀφεῖναι· περὶ μόνης γὰρ [m] αὐτὸν ποιήσασθαι τῆς νίκης, ἡσυχάζειν δὲ περὶ τῆς Ἀβεσσαλώμου τελευτῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τὴν ἐπιτομωτέραν [n] ἐκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτὴν ἐγίνωσκε, τὸν Χουσὶ φθάνει. καθεζομένου δὲ Δαυίδου μεταξὺ τῶν πυλῶν, καὶ περιμένοντος πότ' αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τῆς μάχης [o] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' [p] αὐτὴν, τῶν σκοπῶν τις ἰδὼν τὸν Ἀχιμὰν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυίδην βλέπειν τινὰ παραγινόμενον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἐπελθεῖν τινα καὶ ἕτερον [q] ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δὲ ἄγγελον [r] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Ἀχιμὰν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγενημένον, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προστρέχειν ἐσήμαινεν. ὁ δὲ Δαυίδης, περιχαρὴς γινόμενος, [s] ἀγαθῶν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, [t] καὶ τι τῶν εὐκταίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τῆς μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Ἀχιμὰς [v] προσκυνεῖ τὸν βασιλέα· καὶ πυθομένῳ περὶ τῆς μάχης, νίκην εὐαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου [x] δὲ τί καὶ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν εὐθὺς ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τῆς τροπῆς τῶν πολεμίων γινομένης, ἀκοῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Ἀβεσσάλωμον· καὶ πλεῖον [y] τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ἰωάβου δηλῶσαι τὴν νίκην [z] ἐπείγεσθαι. παραγινομένου δὲ τοῦ Χουσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τὴν νίκην σημάναντος, περὶ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δὲ, ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Ἀβεσσαλώμῳ γένοιτο. οὗτος ὁ λόγος, οὐδὲ τὴν ἐπὶ [a] τῇ νίκῃ χαρὰν εἴασεν, ὄντ' αὐτοῖς μεῖναι μεγίστην οὖσαν, οὔτε τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [b] ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τὴν κεφαλὴν σπαραττόμενος, καὶ παντοίως [c] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐκβοῶν, [d] αἴθε μοι "τὸν θάνατον ἐπελθεῖν ἐγένετο καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [e] ὁ Ἰώαβος, ἀκούσαντες ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν οὕτως ὁ βασιλεὺς, ᾐσχύνθησαν μετὰ τοῦ τῶν νενικηκότων σχήματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. κατακαλυψαμένου δὲ τοῦ βασιλέως καὶ στένοντος τὸν υἱὸν, εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν Ἰώαβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησὶ, [f] λανθάνεις διαβάλλων "σεαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν ἀγαπῶντάς σε καὶ περὶ "σοῦ κινδυνεύοντας, καὶ σεαυτὸν καὶ τὴν σὴν γενεὰν "δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς ἐχθροτάτους καὶ ποθεῖν "οὐκ ἔτ' ὄντας, οἳ δίκῃ τεθνήκασιν. εἰ γὰρ Ἀβεσσάλωμος ἐκράτησε, καὶ τὴν βασιλείαν βεβαίως κατέσχεν, οὐδενὸς ἂν ἡμῶν ὑπελείφθη λείψανον· ἀλλὰ "πάντες ἂν, ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἀρξάμενοι τέκνων, "[g] ἀπο-

[l] Καὶ τῷ βασιλεῖ] Voculam καὶ adjeci ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*
[m] Αὐτὸν ποιήσασθαι τῆς νίκης,] Αὐτῆς *Vat.* & dein mallem ποιήσασθαι.
[n] Ἐκλαβὼν τῶν ὁδῶν,] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* ἐμβαλὼν in reliquis.
[o] Ἀπαγγείλῃ] Ἀγγείλῃ *Vat.*
[p] Αὐτὴν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis.*
[q] Ἐδήλωσεν αὐτῷ.] Ἐδήλωσεν μετ' αὐτὸν *Vat.*
[r] Ἀγαθὸν εἰπόντος,] Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.*
[s] Ἀγαθῶν ἄγγελον] Ἀγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.*
[t] Καὶ τι τῶν εὐκταίων] Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile &c.* καὶ τοιοῦτον in reliquis.
[v] Προσκυνεῖ τὸν βασιλέα.] Προσκυνῶν in *MSS.* quibus non consentit *Vet. Interpr.*

[x] Δὲ τί καὶ περὶ] Δ' εἴ τι in quinque *MSS.*
[y] Τούτου μὴ δύνασθαι] Ita *Samb.* *Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ πλεῖον μὴ μαθεῖν *Vulg.* & *Samb.* καὶ πλεῖον τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν *Big.* (& *Coll. Voss.*)
[z] Ἐπείγεσθαι.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σπεύδειν in *Editis.*
[a] Τῇ νίκῃ χαρὰν εἴασεν.] Ita *MSS.* τῇ deest in *Editis.*
[b] Ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν,] Ita *Bas.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκλαίετο in quinque *MSS.*
[c] Αὐτὸν αἰκιζόμενος] Ita volui, cum ἑαυτὸν sit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis.*
[d] Αἴθε μοι τὸν θάνατον] Εἴθε μοι *Big.* *Samb.* & *Vat.*
[e] Ὁ Ἰώαβος,] Articulum ὁ omittit *Vat.*
[f] Λανθάνεις] Forsan vel cum interrogatione efferenda sunt verba, vel legendum οὐ λανθάνεις, quomodo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonstras ex iis quæ agis &c.*

"[g] ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, ἢ κλαιόντων ἡμᾶς τῶν πολε-"μίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ τοὺς [h] ἐλεοῦντας ἐπὶ τοῖς "κακοῖς κολαζόντων. [i] σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ποιῶν "ἐπὶ μᾶλλον [k] ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς [l] οὕτως "ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τῆς ἀδίκου λύπης, προελθὼν "[m] ὄφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις, καὶ τῆς [n] περὶ τοὺς ἀγῶνας "προθυμίας εὐχαρίστησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ἐπιμέ-"νῃς τοῖς ἄρτι πραττομένοις, ἀναπείσας ἀποστῆναί σου τὸν "λαὸν, καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ παραδοῦναι, τότε σοι "πικρότερον καὶ ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώαβος, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἤγαγεν εἰς τὸν περὶ τῶν πραγμάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. [o] μεταχηματίσας γὰρ αὐτὸν Δαυίδης, καὶ ποιήσας ἐπιτήδειον εἰς τὴν τοῦ πλήθους θέαν, πρὸς ταῖς πύλαις ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν ἀκούσαντα, συνδραμεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ κατασπάσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

"inimici, sed *ea re* gauderent, & qui vel nostram "vicem miserarentur pœnis castigarent. Te vero "non pudet ista facere hominis gratia *tibi* maxime "inimici: qui cum esset tuus filius, tantopere in "te fuit impius. Age itaque, missa hac iniqua tri-"stitia, prodi in conspectum tuorum militum; & "gratias illis redde pro victoria prælioque decer-"tandi alacritate. * Nam ego hodie, si pergas ea "facere quæ hactenus fecisti, persuadebo populo "ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc "amariorem & verum faciam tibi luctum". Hisce verbis Joabus regem avertit à tristitia, coque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, seque composuerat ut in populi conspectum veniret, ad portas semet collocavit; ita ut hoc audito universus populus ad eum salutandum concurrerit. Et ista quidem ita se habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Δαυίδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβὼν, διαλλάττεται τῷ Σεμεῒ καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδεικνύτῃ τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, στάσεως γινομένης, εἰς δίωξιν τοῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Αμεσσὰν κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ἰώαβος.

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta seditione, ad Sabæum persequendum Amessam imperatorem constituit, quem Joabus interimit.

Οἱ δ' ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τῶν Ἑβραίων [p] τῶν μετ' Ἀβεσσαλώμου, [q] γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, [r] διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοὺς ὧν [s] εὐηργέτησεν αὐτοὺς Δαυίδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτοὺς πολέμων παρέσχε· μεμφόμενοι δ' ὅτι τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ ταύτην [t] ἐνεχείρισαν, καὶ νῦν τεθνηκότος τοῦ κατασταθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος [v] οὐ παρακαλοῦσι Δαυίδην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, εὐνοϊκῶς δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔχειν, τῶν δὲ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιήσασθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυίδῃ. κἀκεῖνος οὐδὲν ἧττον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Ἀβιάθαρον τοὺς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχουσι [x] τῆς Ἰούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας φυλὰς πρὸ ἐκεί-"νης Δαυίδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ ταῦθ' ὑμῶν συγ-"γενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ-"νων". τὰ δ' αὐτὰ καὶ Αμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέ-ταξεν αὐτοὺς λέγειν· "ὅτι τῆς ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτοῦ μὴ "πείθει τὸ πλῆθος Δαυίδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδοῦναι. "προσδοκᾶν δὲ παρ' αὐτοῦ, μὴ [y] διαλλαγὴν μόνον, τοῦτο "γὰρ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ λαοῦ στρατη-"γίαν, ἣν αὐτὸς καὶ Ἀβεσσάλωμος παρεῖχεν". καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς φυλῆς ἄρχουσι διελέχθησαν, ἃ δὲ τὸν Αμεσσὰν εἶπον, τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχειρεῖν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίζειν. καὶ πείθει γε τὴν φυλὴν παραχρῆμα πέμψαι πρὸς Δαυίδην

HEbræi autem, quotquot Abesalomum sequuti ex pugna evaserant, cum ad domum quisque suam se recepissent, in unamquamque urbem *nuncios* dimittebant, admonentes ipsos beneficiorum quæ à Davide acceperant, atque libertatis, in quam è multis magnisque bellis servatos vindicaverat: querentesque quod Davidem regno expulerint, aliique summam imperii tradiderint; & nunc exstincto, quem ipsi sibi principem constituerant, Davidem non supplices obsecrent, ut iram deponeret, & ipsos benevolentia prosequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicæ impenderet. Et quidem de hisce crebri nuncii ad Davidem veniebant. isque nihilominus Sadoco & Abiatharo pontificibus *significatum* misit, ut *in hanc sententiam* cum principibus tribus Judæ loqueretur; "illis dedecori esse, ut aliæ tribus, "prius quam ipsa, Davidem *denuo* regem crearent; "præsertim cum vos cognati estis & consangui-"nei". Præterea illis mandavit ut & eadem dicerent ad Amessam imperatorem; "† quod, cum es-"set ex sorore nepos, populo non persuaderet re-"gnum Davidi restitutum ire. licere autem ei ab "ipso exspectare, non solum ut in gratiam cum eo "redeat, id quod jam factum est, sed ut totius ex-"ercitus dux fieret quemadmodum erat sub A-"besalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus *istius* alloquuti sunt, tum Amessæ persuaserunt, ubi ei dixerant quæ à rege acceperant, ‡ ut de ipso *reducendo* consilia iniret. Imo *is* tribum *suam* eò perduxit, ut è vestigio legatos ad Davidem

Israelitæ de rege revocando agunt.
2 Regum, c. 19.

g Ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς,] Ita cum Big. (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπωλώλειμεν in *cæteris*.
b Ἐλεοῦντας] Sic *Big.* & *Samb.* ἐλεοῦντες perperam in *Editis* & ἐλεοῦντας *Vat.*
i Σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ] Quæ sequuntur cum interrogatione forsan legi debent.
k Ἐχθρῷ.] Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in reliquis.
l Οὕτως ἐγένετο] Sic *Big. Samb.* & *G.* οὗτος *Bas.* & *Vat.*
m Ὄφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις,] Ita *Big.* & *Samb.* ὄφθητι in reliquis.
n Περὶ τοὺς ἀγῶνας] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* περὶ τοὺς ἀγῶνας in *Editis*, *Alisque.* πρὸς τοὺς ἀγῶνας *Vat.*
* *Nam ego &c.*] *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus universus absistet, ac alii regnum tradet, & tunc habebis* &c ac si legisset, εὖ οἶδ' ἐγὼ ὡς τήμερον, ἂν ἐ. τ. ἄ. πραττομένοις, ἀποστήσεταί σου ὁ λαὸς, καὶ τ. β. ἑτ. παραδώσει, καὶ τότε σοι π. κ. ἀλ. ποιήσεις τὸ π.

o Μετασχηματίσας γὰρ αὐτὸν] Eo modo *Epiphan.* μετ. δὲ αὐτὸν *Big.* & *Samb* μετ. γὰρ αὐτὸν in *reliquis*.
p Τῶν μετ' Ἀβεσσαλώμου,] Τῶν inserui ex *MSS.*
q Γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,] Ita *Samb.* γινόμενοι in *cæteris*.
r Διεπέμποντο κατὰ πόλεις,] Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis*.
s Ηὐεργέτησεν αὐτοὺς] Iterum ex *MSS.* in *Editis* εὐεργέτησαν.
t Ἐνεχείρισαν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνεχείρισαν in *reliquis*.
v Οὐ παρακαλοῦσι Δαυίδην,] Οὐ insertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At *reliqui* cum *Epiphanio* illud non agnoscunt
x Τῆς Ἰούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν,] Sic *Bas.* & *G.* τῆς τοῦ Ἰούδ. *Vat.* τοῖς τῆς Ἰούδα *Big.* & *Samb.*
† *Quod, cum esset ex sorore nepos,*] *Gelenius* interpretatur, *qui fieret, quod cum esset ips.* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi serviat, ac si τί præcesserit, ut fere solet.
y Διαλλαγὴν] *Coll. Big.* & *Voss.* διαλλαγήν.
‡ *Ut de ipso reducendo consilia iniret.*] *Ut in ejus partibus consisteret*, vertit *Epiphan.*

dem mitterent, orantes ut ille in regnum suum reverteretur. idem autem & omnes fecerunt Israëlitæ, hortatu Amasæ.

Semei Davidi obviam procedit.
2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum pervenissent, Hierosolyma se contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris cum comitantibus, quos è tribu Benjamitica secum adducebat: prætereaque Sibas Sauli libertus, filiique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum suis nullo negotio transire posset. Ut vero ad Jordanem pervenit, eum quidem tribus Judæ salutavit: Semei vero ponte conscenso procidit, regisque pedibus prehensis orabat "ut suis in "eum peccatis ignosceret, nolletque ipsum acer"be *aspereque* tractare, neque potestatem *iterum* ad"eptus id *sibi* primum *faciendum* existimaret ut "supplicium adhibeat, sed reputaret secum, quod "erratorum pœnitentia ductus ei primus occur"rere festinarit". At dum illa verbis supplicibus rogaret, suique miserationem excitaret, Abessæus Joabi frater subjiciebat, "idcircone non jam mo"rieris, qui ei maledicere ausus es quem Deus in "regni sede constituit?" Davides autem ad illum conversus ait, "quiescere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix sopitis, "turbas & seditiones. nam vos ignorare haud fas "est, quod hodie regnum ineo. quamobrem juro "omnibus qui in me impii fuerint supplicia con"donare, neque in quenquam qui peccaverit ani"madvertere. Tu vero, adjiciebat, ô Semei, bo"no animo esto, nihilque mortem, quasi jamjam "oppetendam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphibosthus Davidi obviam venit.
2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibosthus ei obviam venit, veste sordida amictus, & promissum neglectumque capillitium gerens. nam post fugam, neque præ mœrore comam totondit neque vestem abluit, *ut qui regis mutationem suam esse calamitatem reputaverit. prætereaque falso à Siba procuratore suo apud ipsum insimulatus erat. Postquam autem ille *regem* salutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de causa "non simul secum exisset, fugæque particeps fuis"set?" respondit, "hanc sibi à Siba illatam esse "injuriam. nam cum jussus esset omnia ad profe"ctionem *necessaria* parare, nihil curavit: sed ver"ba sua, ac si mancipium extitisset, contempsit. "Sane si pedibus integris fuissem, fieri haud po"tuit ut à te relictus essem, cum iis ad fugam *ma"turandam* uti licuisset. At non contentus erat "meæ erga te, Domine, pietati obesse; verum in"super me calumniis adortus est & mendaciis im"probe confictis. Sed novi omnem hisce in men"tem tuam præclusum esse aditum, quæ & justa "est, & amans veritatis, quam Deus etiam ipse "vult prævalere. Nam, cum ex avo meo *hisce* ma-

πρέσβεις, παρακαλοῦντας [z] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν βασιλείαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ἰσραηλῖται προτρεψαμένου τοῦ Ἀμεσσᾶ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα [b] παρεγίνετο. πάντων δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ἰούδα φυλὴ [c] πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γηρᾶ παῖς Σεμεεὶ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβᾶς δὲ ὁ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. οὗτοι σὺν τῇ Ἰούδα φυλῇ τὸν ποταμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾷστα διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἧκεν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ἰούδα φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὴν γέφυραν Σεμεεὶ, καὶ κατασχὼν αὐτοῦ τοὺς πόδας ἐδεῖτο "συγγνῶναι περὶ "τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ γενέσθαι πι"κρὸν αὐτῷ, μηδὲ [d] τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι τὴν τι"μωρίαν ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ "μετανοήσας ἐφ' οἷς ἔσφαλε πρῶτος ἐλθεῖν πρὸς αὐ"τὸν [e] ἐσπούδασε". ταῦτα δὲ ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Ἀβεσσαῖος ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς, "[f] διὰ "τοῦτ' οὖν, εἶπεν, οὐ τεθνήξῃ βλασφημήσας τὸν ὑπὸ "τοῦ Θεοῦ καθεσταθέντα βασιλεύειν; Δαυίδης δ' ἐπιστραφεὶς εἰς αὐτὸν, "οὐ [g] παύσεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρουΐας παῖ"δες; [h] μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν καινὰς ἐπὶ ταῖς προτέραις "ταραχὰς καὶ στάσεις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσήκει ὅτι "σήμερον ἄρχομαι τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέναι τὰς "κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ [i] μηδένα τῶν "[k] ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σὺ δὲ, εἶπεν, ὦ Σεμεεὶ, θάρ"ρει, [l] καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς τεθνηξόμενος". ὁ δὲ, προσ"κυνήσας αὐτὸν, προῆγεν".

γ'. Ἀπήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου υἱωνὸς Μεμφίβοσθος, ῥυπαράν τε τὴν ἐσθῆτα περικείμενος, καὶ [m] τὴν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μετὰ γὰρ τὴν Δαυίδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὴν ἐσθῆτα, κατακρίνας [n] αὑτοῦ συμφορὰν ταύτην ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀσπασαμένου δ' αὐτοῦ καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυνθάνεσθαι, "τί δή ποτ' οὐ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ κοινω"νὸς ἦν τῆς φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγε, "εἶναι Σιβᾶ. κελευσθεὶς γὰρ [o] παρασκευάσασθαι τὰ πρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδραπό"δου τινὸς οὕτως κατεφρόνησεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις "εἶχον ἐρρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι "πρὸς τὴν φυγὴν τούτοις δυνάμενος. οὐ ταῦτα δὲ μόνον "ἠδίκησέ μου τὴν πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ "καὶ προσδιέβαλε, καὶ [p] διεψεύσατο κακουργῶν. [q] ἀλλ' "οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ διάνοια ἡ σὴ προσίεται, δι"καία τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἣν ἰσχύειν τε βού"λεται [r] καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ-

"νεύ-

z Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν] Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὸν ἐπ. Big. & Samb. αὐτοῦ ἐπ. Vat.

a Τῶν δὲ πρέσβεων] Τῶν δὲ πρ. Samb. (Coll. Voss.) & Vat. τῶν δὲ πρ. legisse videtur Epiphan. HUDS. Forte τῶν μὲν οὖν πρέσβεων. COCC.

b Παρεγίνετο.] Ita Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. παρεγίνοντο Hen. & Bodl. In Editis παρεγένοντο. quam lectionem secutus Schotanus hunc sensum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amasam venissent Hierosolymas, ipsæ tribus (aut earum primores) se contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: sed præventos esse omnes à Judæis* &c.

c Πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀπαντῆσαι] Desiderantur in Coll. Big. & Voss.

d Τοῦτο ... πρῶτον ἡγήσασθαι] Ita cum Big. & Samb. τοῦτον in Editis, Aliisque. unde Gelenius vertit, *neque recepta potestate in se primum animadverteret*.

e Ἐσπούδασε.] Ἔσπευσε Big. (Coll. Voss.) & Samb.

f Διὰ τοῦτ' οὖν,] Διὰ ταῦτα legisse videtur Epiphan.

g Παύσεσθ',] Παύσεσθ', & mox Σαρουΐα Samb. & Vat.

h Μὴ κινήσητε πάλιν] Sic Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. uti μὴ κινήσετε supra p. 390. §. 6. μὴ κινῆτε τι in Editis. Si quis malit μὴ κινήσετε, ut μὴ φοβήσεις *ne timeto*, per me licet. οὐ παύσεσθ', εἶπεν, ὦ Σ. παῖδες [illegible] &c. legisse videtur Epiphan. qui vertit, *non cessatis, filii Saruiæ, has commovere denuo nobis superiores turbas & seditiones insultantes*.

i Μηδένα τῶν] Μηδένα Vat. more Thucydidis.

k Ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν.] Ἁμαρτανόντων & ἁμαρτόντων in MSS.

l Καὶ δείσῃς] Καὶ δείσεις Vat.

m Κόμην βαθεῖαν] [illegible] REL.

* *Ut qui regis mutationem suam calamitatem reputaverit.*] Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non secus quam propriam ferens, *Gelenius*, *prætereuns ista*, ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως.

n Αὐτοῦ συμφορὰν] Αὐτοῦ τὴν συμφορὰν Vat.

o Παρασκευάσασθαι] Παρασκευάσαι in quinque MSS.

p Διεψεύσατο κακουργῶν.] Κακουργῶν in iisdem MSS.

q Ἀλλ' οἶδα] Ἀλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ σὴ διάνοια πρ. Big. Samb. & Vat.

r Καὶ τὸ θεῖον,] Ὡς καὶ τὸ θ. Samb. ὡς τὸ θεῖον Big. & Coll. Voss.

s Ei-

"νοσήσας παθεῖν ὑπὸ τοῦ πάππου τοὐμοῦ, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν γενεᾶς ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπολωλέ-"ναι, σὺ μέτριος καὶ χρηστὸς ἐγένου, καὶ τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξουσίαν "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. Φίλον δὲ "σὸν ἐποίησας ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης [s] εἶχες ὁση-"μέραι, καὶ οὐδὲν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τοῦ μάλι-"στα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπόντος, οὔτε τὸν Μεμφί-βοσθον ἔγνω κολάζειν, οὔθ' ὡς καταψευσάμενον τὸν Σι-βᾶν [t] κατεδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μετὰ Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ δὲ συγγνώσεσθαι ὑπέσχετο, [v] τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμι-συ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "[u] πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σίβας, ἐμοὶ δ' ἀπόχρη τὸ σὲ "τὴν βασιλείαν [y] ἀπολαβεῖν".

δ'. [z] Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλααδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβο-λαῖς αὐτῷ, Δαυίδην τε προπέμψαντα μέχρι τοῦ Ἰορ-δάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ἱεροσολύμων· γη-ροτροφήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς [a] ἐπι-μεληθήσεσθαι, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πόθῳ τῶν οἴκοι παρῃτεῖτο τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων οὐ τοιοῦτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε [b] ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοήκοντα ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ἐπὶ τούτοις ἠξίου [c] βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν [d] ἀπολῦσαι. οὔτε γὰρ τροφῆς οὔτε ποτοῦ συνιέναι διὰ τὸν χρόνον· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτοῦ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἤχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα παρὰ βασιλεῦσι τέρπει τοὺς [e] ἐνδιαιτωμένους. οὕτως δὲ λιπαρῶς δεομένου, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· [f] τὸν δὲ υἱὸν Ἀχίμανον "ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω "τῶν ἀγαθῶν". καὶ Βερζελαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπευ-ξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχει κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε [g] ὑπέστρεψεν. παραγίνεται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυίδης, τοῦ λαοῦ παντὸς ἤδη τὸ ἥμισυ περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ἰούδα φυλήν.

ε'. Ἀφικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πρῶτοι, μετὰ πολλοῦ πλήθους, καὶ τὴν Ἰούδα φυλὴν κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσαν, δέον ὁμοῦ πάντας μιᾷ γνώμῃ ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Ἰούδα φυλῆς, μὴ δυσχεραίνειν αὐτοὺς ἠξίουν προληφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτῷ, καὶ "διὰ τοῦτο μᾶλλον προνοούμενοι καὶ στέργοντες φθάσαι, "οὐ μέντοι γε διὰ τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτοὺς, ἵν' "ἔχωσιν ἐπὶ τούτοις δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλ-"θόντες". ταῦτα τῶν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰ-πόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ' "ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς "[h] αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγγενῆ τὸν βασιλέα. "ὁ γὰρ τὴν ἁπάντων ἐξουσίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν, "πάντων ἡμῶν εἶναι συγγενὴς κέκριται. [i] καὶ διὰ

"jora adieris *discrimina*, proptereaque tota nostra "familia periisse meruerit, tu commodum beni-"gnumque temet ostendisti, tunc præcipue illo-"rum omnium oblitus, cum oblivisci non potue-"ris in tua esse potestate ut illa vindices. ad hæc "tu me in amicorum tuorum numero esse volui-"sti, & quotidie mensæ adhibuisti, nullaque in re "à cognatorum tuorum honoratissimo quoque "differebam." Cum hæc *ille* dixisset, neque in Memphibosthum *rex* statuit supplicio uti, neque Sibam ut calumniatorem judicio perfundere. Sed præfatus se quidem, quod cum Siba sibi non obviam venerit, ei omnia largitum esse, ipsi tamen, ubi imperaverat dimidium bonorum ipsi restitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibosthus subjicit, "sibi quidem totum habeat Si-"ba, mihi vero satis est te regnum recepisse."

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Castra esset multa suppeditavit, eumque ad Jordanem usque deduxit, obsecrabat Davides ut secum iret Hierosolyma: ipsum enim cum in senectute omni cum honore tractaturum esse, eique tanquam patri curam adhibiturum & provisurum esse spondebat. At ille antiquæ sedis suorumque desiderio cum eo vivere recusabat: atque dicens, se non ea esse senectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogesimum attigerit, sed ut obitui & sepulturæ prospiceret, ideo ab ipso, si sibi quod gratum esset facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem se neque cibi neque potus jucunda intelligere posse: imo etiam aures sibi occludi ad tibiarum sonos & modulationem aliorum instrumentorum, quibus oblectari solent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita instanter rogaret, "te quidem, "ajebat *rex*, dimitto: filium vero Achimanum "permitte mihi. nam ei de bonis omnibus imper-"tiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatusque ut omnia ei prospere cederent quæ in animo agitaret, domum est reversus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa se habens & *integram* Judæ tribum.

Berzelaus à rege, magna ei pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret. 2 Regum, c. 19.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Israelitica*, magna eos comitante multitudine; conquestique sunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam se contulisset, cum simul omnes unanimes ei obviam processisse debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cog-"nati essent, idcirco & cura & amore *suo alios* præ-"vertere festinarunt, non tamen quasi munera, "quia præcesserunt, ipsi acceperint, ita ut inde "justas rem ægre ferendi causas habeant, qui se-"rius ad eum venerint." Cum hæc dixissent tribus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tribuum principes, sed, "nos quidem, responderunt, mira-"ri subit, ô fratres, quod regem vos vestrum so-"lum cognatum appelletis. nam qui in omnes po-"testatem à Deo accepit, is nos omnes cognatio-"ne

Dissidium inter Israelitas & Judaos. 2 Regum, c. 19.

s Εἶχες] Coll. Big. εἶχ' Voss. εἶχε.

t Κατεδικάζειν.] Ita locum constitui ex *MSS.* (adstipulantibus Coll. Big. & Voss.) favente quidem *Epiphanio*. in *Editis*. δικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ Σιβᾶ ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρισάμενος φήσας.

v Τῆς οὐσίας αὐτῷ] Τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας αὐτῷ *MSS.* eodem plane sensu cum *Editis*.

u Πάντα μὲν,] Ita *Vat.* paulo concinnius, quam in cæteris. πάντ' ἐχέτω μὲν, εἶπεν, ὁ Σίβας in *Editis*. πάντ' ἐχέτω, εἶπεν, Σιβᾶς *Big.* & *Samb.*

y Ἀπολαβεῖν.] Παραλαβεῖν *Vat.*

z Βερζελαῖον δὲ] Ita ut supra, p. 391. §. 8. antea Βερζίλαον in plerisque *Codd.*

a Ἐπιμεληθήσεσθαι,] Sic *MSS.* ἐπιμελεῖσθαι in *Editis*.

b Ἀπολαύειν τῶν ἡδέων,] Iterum è *MSS.* ἀπολαύειν in *Editis*.

c Βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι] Βουλομένῳ, & mox τὰ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ *Vat.*

d Ἀπολῦσαι.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.* & *Cocceius*) *Samb.* & *Vat.* ἀπολαῦσαι in *Editis*. alteram lectionem veram esse ostendunt sequentia, σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω.

e Ἐνδιαιτωμένους.] Συνδιαιτωμένους *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

f Τὸν δὲ υἱὸν Ἀχίμανον] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in cæteris τὸν δ' Ἀχίμανον υἱόν. Juxta *Epiphanium* Ἀχιμάν. Unde patet veterem hunc locum obsedisse mendam. nam in textu *Hebraico* nominatur *Chimham*. apud LXXII. Χαμαάμ aut Χαμαάν.

g Ὑπέστρεψεν.] Ἐπέστρεψεν *Big.* *Samb.* & *Vat.*

h Αὐτῶν ἀποκαλοῦντας] Ita *Samb.* & mox μόνον *Big.* & *Samb.* in reliquis αὐτῶν & dein μόνων.

i Καὶ διὰ τοῦτο μὲν] Καὶ διὰ τοῦθ' ὁ μὲν λαὸς ἅπας *Big.* *Samb.* & *Vat.*

"ne attingere censendus est. ideoque cum totus "quidem populus undecim partes habeat, * nos "vero unam, & tamen natu majores sumus, etiam "præter æquum fecistis, qui furtim & nobis insciis "vosmet ad regem recepistis."

Sabaus Israelitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter se colloquerentur *tribuum* duces, vir quidam improbus & seditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ filius, tribus Benjamitidis, cum se in medium proripuisset, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo nostrum habet in Davide partem, aut in Jessæi filio sortem." Atque ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum sequuti sunt, rege relicto. Sola autem ei permansit tribus Judæ, illumque in regia Hierosolymis collocavit. Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus congressus est filius ejus Abesalomus, in alias ædes migrarent, jussis curatoribus omnia eis necessaria suppeditare, ipse vero ad eas *postea* non accedebat. Dein autem Amessam imperatorem constituit, locumque ei dedit quem Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis quantas posset è tribu Judæ copiis, post triduum ad se veniret, ut, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipsum contra Bochoriæ filium *in pugnam* emitteret. Cum autem egressus esset Amessa & in militum delectu instituendo procrastinasset, comperto ipsum non maturare reditum, tertia die rex ad Joabum dicebat, "haud sibi expedire in re Sabæi "dilationem pati; ne forte copiis majoribus comparatis plus damni det, plusque negotii *ipsis* facessat quam ab Abesalomo acceperant. Itaque "ne tantillum cunctare, sed, assumptis quæ ad manus sunt militibus & sexcentorum cohorte, cum "Abessæo fratre tuo hostem persequere, & ubicunque illum fueris assequutus fac ei congrediaris. Ocyus te move ut illum prævenias, ne urbes "munitas nactus in causa sit nobis dimicationum "multique sudoris."

Davides concubinas suas in custodiam dat. 2 Regum, c. 20. Amessam ad copias colligendas mittit.

Eo ultra tempus præscriptum morante, Joabo imperat ut Sabæum persequatur.

7. Joabus autem secum statuebat nihil morari; sed fratre virisque sexcentis assumptis, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant militibus cum comitari jussis, ad Sabæum persequendum profectus est. Cumque Gabaonem pervenisset (illa autem vicus est XL. stadiis ab Hierosolymis distans) Amessæ, qui magnum *secum* adduxerat exercitum, obviam factus est. At Joabus, cum gladio accinctus esset & thorace indutus, accedente ad eum salutandum Amessa, id de industria egit ut ensis quasi sponte è vagina excideret; eoque mox à terra sublato, & altera manu, tanquam Amessam prope adstantem deosculari vellet, barba *illius* prehensa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitiosum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipso invideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipsius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de causa jam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipsius scelus honesti species excusare videbatur, quod fratrem Asaëlum vindicasse existimaretur: Amessæ vero cædi nihil hujusmodi prætendi potuit. Cæso

Joabus, ad Sabæum persequendum profectus; Amessam, ei obviam factum interficit. 2 Regum, c. 20.

"τοῦτο μὲν λαὸς ἅπας [k] ἕνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν "δ' ἡμεῖς, καὶ [l] πρεσβύτεροι ἐσμεν, καὶ οὐκ ἐποιήσατε δίκαια, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθόντες πρὸς τὸν "βασιλέα".

ϛ'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντων, ἀνήρ τις πονηρὸς, καὶ στάσει χαίρων, ὄνομα [m] Σαβαῖος, υἱὸς Βοχορίου, τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, στὰς ἐν μέσῳ πρὸς τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "οὐκ ἔχει τις ἡμῶν παρὰ Δαυίδου μοίρας, οὔτε "κλῆρον παρὰ τῷ Ιεσσαίου παιδί". καὶ μετὰ τοὺς λόγους σαλπίσας κέρατι, σημαίνει πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυίδην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα φυλὴ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ιεροσολύμοις βασίλειον. καὶ τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσάλωμος, εἰς ἄλλην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα προστάξας αὐταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [n] τοὺς ἐπιμελουμένους, αὐτὸς δ' [o] οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ καὶ τὸν Αμεσὰν στρατηγὸν, καὶ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιώαβος ἦν, δίδωσιν· [p] ἐκέλευσέ τε, στρατιὰν ὅσην δύναται συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παραδοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [q] τὸν υἱὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Αμεσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἄθροισιν τῆς στρατιᾶς [r] βραδύναντος, ὡς οὐκ ἐπανῄει, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [s] τὸν Ιώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἶ"ναι [t] σύμφορον ἀνοχὴν τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, γενό"μενος ἐν πλείονι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πραγ"μάτων αἴτιος, ἢ Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέστη, γένηται. "μὴ περιμείνῃς τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν οὖσαν παραλα"βὼν δύναμιν, καὶ τοὺς ἑξακοσίους μετὰ Αβισαίου τοῦ ἀδελ"φοῦ σου, δίωκε τὸν πολέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν "καταλάβῃς ὄντα, πειράθητι συμβαλεῖν. σπεῦσον δ' "αὐτὸν φθάσαι, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, "ἀγῶνας ἡμῖν καὶ πολλοὺς ἱδρῶτας παρασκευάσῃ".

ζ'. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τόν τε ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [v] παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δύναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἕπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν [x] Σαβαῖον. ἤδη δὲ ἐν [y] Γαβαῷ· κώμη δ' ἐστὶν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γεγενημένος, [z] πολλὴν Αμεσᾶ δύναμιν ἄγοντος, ἀπήντησεν αὐτῷ. περιεζωσμένος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος Ιώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι τοῦ Αμεσᾶ, φιλοτέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βαστάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Αμεσὰν ἐγγὺς γενόμενον ὡς καταφιλήσων τοῦ γενείου λαβόμενος, οὐ προσειδόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a] ἀσεβὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν [b] καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Αβέννηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτῷ τὸ παρανόμημα πρόφασις εὐπρεπὴς [c] συγγνώμην ἐδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ασάηλος [d] ἐκδεδικηκὼς νομιζόμενος· τοῦ δ' Αμεσᾶ φόνου οὐδὲν

k Ενδεκα μοίρας ἔχει,] Juxta S. Literas *dicm.* Videsis *J. Cleri.* cum ad 2 *Sam.* c. 20.

* *Nos vero unam*,] Vel scribendum ἡμεῖς τοι &c. vel de singulis Israëlitarum tribubus est intelligendum. HAV.

l Πρεσβύτεροι ἐσμέν] Καὶ πρωτότοκος ἐγὼ ἢ σύ LXXII.

m Σαβαῖος,] Σαβέας *Vat.* passim. Σαβεὶ LXXII.

n Τοὺς ἐπιμελουμένους,] Ταῖς ἐπιμελουμένοις solus *Vat.*

o Οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς.] Οὐκ ἔτ' ἐπλ. *Samb.*

p Εκέλευσέ τε,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in cæteris ἐκέλευσε δὲ τε.

q Τὸν υἱὸν Βοχορίου.] Τὸν Σαβαῖον υἱὸν Βοχορίου legisse videtur *Vet. Interpr.*

r Βραδύναντος,] Βραδύναντος *Big.* & *Samb.*

s Τὸν Ιωάβον] Articulum non agnoscit *Vat.*

t Σύμφορον] Συμφέρον *Vat.*

v Παραλαβὼν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρέλαβε in *Editis.* commode satis.

x Σαβαῖον.] *Coll. Big.* & *Voss.* Σαβαῖ.

y Γαβαῷ· κώμη δ' ἐστὶν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα] Ita cum *Vat.* ut supra, p. 363. §. 3. in *reliquis* Γαβαάν. HUDS. Lib. v. Ant. Jud. c. (I.) §... Γαβαωνῖται) οἳ κατοικοῦντες ἔγγιστα τοῖς Ιεροσολύμοις· vid. etiam lib. VIII. c. 12. §. 5. SPANH.

z Πολλὴν Αμεσᾶ δύναμιν) Οὐ πολλὴν Αμεσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος juxta *Epiphanium*, qui vertit, *occurrit ei Amasa ut salutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

a Ασεβὲς ἔργον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest ἀσεβὲς, ut & καὶ ante παντελῶς.

b Καὶ συγγενῆ] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* νεανίαν συγγενῆ.

c Συγγνώμην ἐδόκει ποιεῖν,] Sic *Vat. Samb.* & *Bas.* in cæteris συγγνώμην.

d Εκδεδικηκὼς νομιζόμενος·] Eo modo *Big.* (*Corr.*) & *Samb.* ἐκδεδικηκὼς in *Editis*, *Aliisque.*

οὐδὲν πλῆθος εἶχε περικάλυμμα. ἀποκτείνας [e] δὲ τὸν στρατηγὸν ἐδίωκε τὸν Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f] πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾶν ἐντειλάμενος πρὸς τὴν στρατιὰν, ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀμεσσᾶς δικαίως καὶ μετ' αἰτίας [g] κολαζόμενος, εἰ δὲ φρονοῖεν τὰ τοῦ βασιλέως, ἕπεσθαι αὐτοὺς τῷ στρατηγῷ Ἰωάβῳ, καὶ Ἀβισσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου δὲ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους [h] ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος, καὶ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i] περιεστηκότες, βαστάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, καὶ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τῆς ὁδοῦ, τίθησιν αὐτόθι καὶ καλύπτει ἱματίῳ. τούτου γενομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ἰωάβῳ. διώκοντι δ' αὐτῷ διὰ πάσης τῆς [k] Ἰσραηλιτῶν χώρας τὸν Σαβαῖον, δηλοῖ τις ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l] Ἀβελμαχέᾳ λεγομένῃ. παραγενόμενος δ' ἐκεῖ, καὶ τῇ στρατιᾷ περικαθίσας τὴν πόλιν, καὶ [m] χαράκωμα περὶ αὐτὴν πηξάμενος, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας τὰ τείχη, καὶ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων γὰρ αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς [n] διατεθείη.

η'. Γύναιον δέ τι σῶφρον καὶ συνετὸν, [o] ἐπ' ἐσχάτοις ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχος, προσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τὸν Ἰώαβον. προσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ "Θεὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, "ἵνα τοὺς πολεμίους [p] τοὺς Ἑβραίων ἐξαίρωσι καὶ παρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. σὺ δὲ σπουδάζεις μητρόπολιν Ἰσραηλιτῶν καταβαλεῖν καὶ πορθῆσαι, μηδὲν ἐξαμαρτοῦσαν". ὁ δ' [q] ἵλεων μὲν εὔχεται τὸν Θεὸν [r] αὐτῷ διαμένειν· "[s] αὐτὸς δ' οὕτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς "μηδένα τοῦ λαοῦ φονεῦσαι, οὐχ ὅτι πόλιν ἐξελεῖν βούλεσθαι τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τὸν ἀποστάντα τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν [t] Σαβαῖον υἱὸν τοῦ "Βοχορίου, παύσεσθαι [v] τῆς πολιορκίας καὶ τὴν στρατιὰν "ἀπάξειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [x] τὰ παρὰ τοῦ Ἰωάβου, μικρὸν ἐπισχεῖν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν εὐθέως αὐτῷ [y] ῥιφθήσεσθαι τοῦ πολεμίου. καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ "βούλεσθε, εἶποῦσα, κακοὶ κακῶς μετὰ "τέκνων ἀπολέσθαι καὶ γυναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ "καὶ μηδὲ τίς ἐστι γνωρίμου, καὶ τοῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυίδου "[z] τοσαῦτ' εὐεργετήσαντος [a] ὑμᾶς βασιλέως, καὶ πρὸς δύναμιν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀντιτάσσειν μίαν πόλιν"; πείθει, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας τοῦ [b] Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ἰωάβου στράτευμα. τούτου γενομένου [c] σημάνας ἀνακλητικὸν ὁ τοῦ βασιλέως στρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἀποδείκνυται πάλιν τοῦ λαοῦ στρατηγός. καθίστησι δὲ καὶ [d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων καὶ τῶν ἑξακοσίων, [e] Ἀδώραμον δ' ἐποίησεν ἐπὶ τῶν φόρων, καὶ [f] Σαβάθην καὶ Ἀχίλαον ἐπὶ τῶν [g] ὑπομνηματογράφων· [h] Σουσὰν δὲ γραμματέα, Σάδωκον δὲ καὶ Ἀβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

autem imperatore Sabæum persequebatur, uno relicto apud cadaver: cui jusserat clamare ad exercitum, Amessam quidem juste peremptum esse, meritoque supplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abessæum sequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id confluerct, majorique, ut in vulgo fieri solet, admiratione tenerentur prope adstantes, custos *ei appositus* cum *corpus* inde tulisset, & in agrum procul à via asportasset, illic depositum veste operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum sequi. Illi vero, dum per totam regionem Israëliticam Sabæum persequitur, indicat quidam eum se recepisse in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc se contulisset & exercitu urbem obsedisset, vallo etiam ei circumjecto, imperavit militibus ut muros ejus suffoderent & evertèrent. nam quod urbis istius cives eum *portis patentibus* non exceperant, valde eis irascebatur & succensebat.

Joabus Abelmacheam obsidet.
2 Regum, c. 20.

8. Verum muliercula quædam, proba simul & sapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conscensis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* accessisset, dicere exorsa est, "quod Deus reges & exer-"citus duces constituerit, ut Israëlitarum hostes à "*finibus suis* amoverent, facerentque ut pacem cum "omnibus colerent. Tu vero conaris primariam "Israëlitarum urbem, quæ nihil deliquerit, expu-"gnare & depopulari." Atque ille quidem Deum propitium sibi permanere precatur: "ipsum vero "non ita se habere, dicebat, ut è populo quem-"piam perditum iret, nedum sibi in animo esse ut "urbem adeo magnam excisam velit: sed, si ipsi "ad supplicium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, "qui contra regem rebellaverat, ab obsidione dis-"cessurum & exercitum abducturum esse." Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipsum obtestata ut paulisper à vi desisteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipsi confestim projiceretur) ad cives descendit: & cum dixisset, "vultisne "mali cum liberis & conjugibus male perire pro-"pter hominem improbum & plane ignotum, "cumque pro Davide, cujus tanta in vos exstant "beneficia, in regem habere, unamque urbem tam "magno validoque exercitui resistere?" perficit, ut illi abscissum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obsidionem solvit: & Hierosolyma reversus denuo copiis universis præficitur. Quin & rex Banajam præposuit satellitibus *regiis* & sexcentorum cohorti; voluitque ut Adoramus esset à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis: atque Susam scribam constituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices.

Mulieris prudentia urbi salutaris.
Sabæo caput abscissum.
Davidis officia.
2 Regum, c. 20.

e Διὰ τὸν στρατηγὸν] Δι' αὐτὸν, idem Hen. & Busb.
f Πρὸς τῷ νεκρῷ] Sic cum MSS. in Editis περὶ τὸν νεκρόν.
g Κολαζόμενος,] Ita Big. & Gen. κολαζόμενος Bas. Samb. & Vat. Illa καὶ μετ' αἰτίας κολαζόμενος non agnoscit Vet. Interpr.
h Ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος,] Ἐπ' αὐτὸ Big. Samb. & Vat. Mox aliud quiddam in suo codice habuisse videtur Epiphanius, qui vertit, *super eum confluerent, & cum quadam defuncti misericordia morarentur & Joabum sequi tardarent.*
i Περιεστηκότες,] Ita in iisdem MSS. ἑστῶτες in Editis.
k Ἰσραηλιτιδὸς χώρας] Ἰσραηλιτῶν Big. Coll. Voss. Samb. & Vat.
l Ἀβελμαχέᾳ] Ἀβελμαχᾶ in nonnullis MSS. Videsis Clericum ad 2 Sam c. 20. Ἀβελ πόλις τῆς Παλαιστίνης, ὑπὸ Ἀβελ ὀνομασμένη. Theodoret. ΕΡΩΤ. λδ'.
m Χαράκωμα περὶ αὐτὴν] Χάρακας Vat. Χάρακα Hen. & Busb.
n Διατεθείη,] Forte διετίθετο. COCC.
o Ἐπ' ἐσχάτοις] Ἐν ἐσχάτοις Big. (Coll. Voss.) & Samb. ἐν ἐσχάτοις Vat.
p Τοὺς Ἑβραίων ἐξαίρωσι] Τῶν Ἑβραίων Vat.
q Ἵλεων μὲν εὔχεται] Ἵλεων Big. & Samb.
r Αὐτῷ διαμένειν] Ita Samb. Vat. & Vet. Interpr. αὐτῶν in Editis, Aliisque.
s Αὐτὸς δ' οὕτως ἔχειν,] Αὐτὸς δ' οὐχ οὕτως ἔχειν, εἶπεν, ὥστε τινὰ τοῦ λ. Vat.
t Σαβαῖον υἱὸν τοῦ Βοχορίου] Coll. Big. & Voss. Σαβὰ υἱὸν τοῦ Χοβορίου.
v Τῆς πολιορκίας] Τὴν πολιορκίαν Vat.
x Τὰ παρὰ τοῦ Ἰωάβου,] Illud τὰ ex Cod. Samb. & Coll. Voss.
y Ῥιφθήσεσθαι] Ῥιφήσεσθαι τὴν τοῦ πολεμίου Big. Samb. & Vat.
z Τοσαῦτ' εὐεργετήσαντος] Τὰ τοσαῦτα Big. & Samb. τοῦ τὰ τοσαῦτα Vat.
a Ὑμᾶς βασιλέως,] Ἡμᾶς Big. & Vat.
b Σαβαίου.] Coll. Big. & Voss. ut passim Σαβᾶ.
c Σημάνας ἀνακλητικὸν] Σημάνας Busb. Hen. & Vat.
d Βαναίαν ὁ βασιλεὺς] Βαναίαν Big. & Samb.
e Ἀδώραμον] Ita cum Big. (Coll. Voss.) & Vat. Ἀδώραμον Samb. Ἀδωραμον in Editis. Ἀδώραμον juxta Epiphanium.
f Σαβάθην] Ita in Editis. Σαβάθην καὶ Ἀχίλαον Big. & Samb. Σαβάθην καὶ Βαχίλαον juxta plerosque Epiphanii libros. Ἰωσαφατὸν υἱὸν Ἀχιλούθου Vat. forsan è Sacro Volumine.
g Ὑπομνηματογράφων] Ὑπομνηματιστῶν Vat.
h Σουσὰν δὲ] Σουσὰν Big. & Samb.

CAP.

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis satisfactum esset pro cæsis civibus: & quæ res contra Palæstinos præclare gestæ erant à Davide virisque ejus fortibus.

Fames ob Sauli in Gabaonitas sævitiam. 2 Regum, c. 21.

POst hæc autem, fame regionem premente, Davides supplex à Deo petiit ut populi misereretur, & causam morbi ejusque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ respondissent, "postulare Deum ut Gabaonitæ vindicarentur, quos "Saulus rex deceptos præter jus & fas interemerat, non servato juramento quod illis olim Jesus "imperator & senatus juraverat; at vero, si Gabaonitis pœnas pro cæsis civibus, quas ipsi voluerint exigere, permittat rex, se cum illis in gratiam rediturum & populum à calamitate liberaturum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad se accersit, eosque interrogabat, quid sibi fieri vellent. Cum vero illi septem Sauli sobolis homines ad supplicium deposcerent, rex perquisitos eis tradidit, ita ut Memphibostho Jonathæ filio parceretur. Postquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat siccitate; rursusque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem post bello Palæstinos rex adoritur; & commisso prælio cum eos in fugam vertisset, *magno impetu* illos persequutus solus relictus est. Cumque jam defatigatus esset, forte ab uno ex hostibus conspectus est, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos siclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, *è fuga* conversus in eum irruit, quasi certus occidere hostium regem. nam præ lassitudine pæne fatiscebat. At Abessæus Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum absuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: cumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & intercederent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro accepturi essent.

Cum satisfactum esset Gabaonitis terra fame liberatur.

Cum Palæstinis tribus immanis statura pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Da-

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς τοῦ λιμοῦ ἀπηλλάγησαν Ἑβραῖοι, τῶν Γαβαωνιτῶν δίκην λαβόντων ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων· οἷά τε κατωρθώθησαν κατὰ τῶν Παλαιστίνων ὑπὸ τοῦ Δαυίδου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα τῆς χώρας λιμῷ [i] φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τὸν Θεὸν ἐλεῆσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἴασιν φανερὰν ποιῆσαι τῆς νόσου. τῶν δὲ προφητῶν εἰπόντων, "βούλεσθαι τὸν Θεὸν ἐκδικίας" τυχεῖν τοὺς Γαβαωνίτας, οὓς Σαοῦλος ὁ βασιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς οὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερουσία μὴ φυλάξας· [k] ἐὰν τοίνυν δίκην ἣν αὐτοὶ θέλωσιν οἱ Γαβαωνῖται λαβεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων, ταύτην αὐτοῖς παράσχῃ, διαλλαγήσεσθαι καὶ τὸν ὄχλον ἀπαλλάξειν τῶν κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα παρὰ τῶν προφητῶν ἔμαθεν ἐπιζητεῖν τὸν Θεὸν, μεταπέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τῶν δ' ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σαούλου παραλαβεῖν ἑπτὰ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθου παιδός. παραλαβόντες δ' οἱ Γαβαωνῖται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὕειν παραχρῆμα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν εὐθήνησεν ἡ τῶν Ἑβραίων χώρα. στρατεύεται δὲ [l] μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γενόμενος [m] ἔκλυτος ὤφθη ὑπό τινος τῶν πολεμίων, [n] Ἄκμονος μὲν τοὔνομα, Ἀράφου δὲ παιδός. οὗτος ἦν μὲν καὶ ἀπόγονος τῶν γιγάντων. ἔχων δὲ καὶ ξυστὸν, οὗ [o] τὴν λαβὴν συνέλκειν σταθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα [p] ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπιστραφεὶς ὡς ἀποκτείνων τὸν τῶν πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Ἀβισαῖος [q] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τὸν βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε πεσόντα κείμενον, ἀπέκτεινε δὲ τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὥρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τῶν δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξουσι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

β'. Συνελθόντων [r] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [s] Γάζαρα πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιάν. ἠρίστευσε δὲ τότε καὶ σφόδρα εὐδοκίμησεν [t] Σοβάκχης ὁ Χετταῖος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων προγόνους τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἧτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδου

i Φθειρομένης,] Διαφθειρομένης Vat.

k Ἐὰν τοίνυν δίκην] Εἰ τοίνυν Vat.

l Μετ' οὐ πολὺν χρόνον] Μετὰ πολὺν χρ. Big. Samb. & Vat.

m Ἔκλυτος ὤφθη] Ἔκλυτος Hesych. ἔνδοξος, νικητός· melius itaque περίβλεπτος, ἔκλυτος ὤφθη ita verti debuit: *conspicuus factus*, nisi ἔκλυτος idem hic sit quod ἐκλελυμένος dissolutus, nempe dissolutum est, & hic interruptum, erat enim jam labore dissolutus *Rufinus*, omisit *Gelenius*. Antiq. lib. I. c. 19 §. 3. μεγίστην συμφορὰν ἐπαγαγόντα ἐκλυθῆναι. SPANH.

n Ἄκμονος μὲν] Ἰεσβὰν μὲν τοὔνομα, Ῥαφᾶ δὲ παιδὸς Vat. ut puto ex LXXII juxta *Epiphanium*, Ἀχμωνος μ. τ. Ἀραφάου δ. π.

o Τὴν λαβὴν συνέλκειν] Forte ἡ λαβὴ vel ἄλλη συνεῖλκε. COCC.

p Ἁλυσιδωτὸν] Lege ἁλυσιδωτόν. COCC.

q Ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς] Articulum inserui ex *Big. Samb. & Vat.*

r Δὲ τῶν Παλαιστίνων] Οὖν τῶν Π. *Vat.*

s Γάζαρα πόλιν,] *Al.* Γάζαρα & Γάζαρα. HUDS. Γαζὲρ LXX. Γάζαν leg. Gelen. Γαζαρὰ tamen legitur inf lib. VIII. c. 6. §. 1. & lib. XII. c. 11. §. 2. ubi Ἀζώ ὄρος, *Rufin.* Gazara. 1 Maccab. IX. 15. Ἀζώτου ὄρους· *Rufin. hic*: usque ad Gazara, ut proinde legerit μέχρις Γαζάρων· cujus mentio hic fit. SPANH.

t Σοβάκχης ὁ Χετταῖος,] Σοβάκχης *Big. & Samb.* Σοβοχαῖος *Vat.* mox Χουσαθαῖος pro Χετταῖος legendum censet *Schotanus.*

δὲ πεμψάντος, ἐξ ἧς ἔδοξε [v] Νεφάνος ὁ συγγενὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [x] τῶν Παλαιστινῶν, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. διαλιπόντες δὲ ὀλίγον χρόνον, [y] ἐστρατοπεδεύσαντο [z] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας οὐκ ἄπωθεν. ἦν δὲ αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἓξ πηχῶν· δακτύλους δὲ ἐν [a] ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἕνα πλειοτέρους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ἐκ τῆς οὖν πεμφθείσης ἐπ᾽ αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [b] μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ [c] Σαμᾶ υἱὸς, ἀνεῖλέ τε αὐτόν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀριστείας ἀπηνέγκατο. καὶ οὗτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ηὔχει τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην, οὐκ ἔτι τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ΄. Ἀπηλλαγμένος δὲ ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [d] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους [e] συνετάξατο, μέτρου ποικίλου. τοὺς μὲν γὰρ [f] τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὄργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, κατά τε τὴν τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τῶν [g] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν [h] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ [i] νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ τελέως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων φύσιν, ἀρκούντως λελέχθω.

δ΄. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δὲ οἱ διασημότατοι καὶ λαμπροὶ τὰς πράξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνων διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἀρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ [k] χώρας ὑπαγαγέσθαι καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, [l] Ἰέσσαιμος υἱὸς [m] Ἀχεμαίου. ὃς πολλάκις εἰς τὴν παράταξιν ἐμπηδῶν τῶν πολεμίων, οὐ πρὶν [n] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [o] ἐνακοσίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ᾽ αὐτὸν ἦν Ἐλεάζαρος υἱὸς [p] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν [q] Ἀρασάμῳ. οὗτός ποτε, τῶν Ἰσραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φευγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἰδόντας τετραμμένους ὑπ᾽ αὐτοῦ [r] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ διαβόητον τότε νίκην ἀρέσθαι, τοῦ μὲν Ἐλεαζάρου κτείνοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρουμένους. τρίτος δὲ ἦν Ἰλοῦ μὲν υἱὸς, [s] Σεβὰς δὲ ὄνομα. καὶ οὗτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον [t] αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ

vide exercitu, strenue se gessit Nephanus ipsius cognatus. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, ipsum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipsorum in acie cecidcrant. Nec longo post intervallo castra metati sunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis distabat. Habebantque secum hominem sex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide misso *prodiens*, duello congreditur, ipsumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæstinus iste se à Gigantibus prognatum esse jactabat. Post hanc autem pugnam tum demum Israëlitas bello lacessere desierunt *Palæstini*.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnosque composuit, vario carminum genere. etenim tam versus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum instrumenta *diversa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non solum Sabbatorum, ut appellantur, die, sed & aliis festis solennibus. Ista autem instrumenta hujusmodi sunt specie. Cinyra quidem, decem intensa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim sonos habens, digitis pulsatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis catenus dicta sufficiant, ne prorsus ignorata esset instrumentorum istorum natura.

Hymni Davidis & musica instrumenta. 1 Regum. c. 22.

4. Porro omnes, quos circa se habuit rex, spectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illustres, magnæque ob res præclare gestas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perspectæ erunt cæterorum virtutes. nam isti adeo viribus pollebant, ut & regiones subigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jessæmus Achimæi filius. qui, non semel in hostium aciem se conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidisset. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Aralamum. Hic, cum aliquando Israëlitæ hostium multitudine consternati essent in fugam, unicus substitit: & cum hostibus congressus *tam* multos illorum cæcidit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæserit; & Israëlitæ, ubi viderant Palæstinos ab ipso in fugam versos, descensu facto è montibus, eos persequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem stragem edente, multitudine vero *duntaxat* sequente & cæsos spoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæstinis prælio, cum, in loco qui

Quos habuerit Davides fortissimos. 1 Regum, c. 23.

v Νεφάνος ὁ συγγενὴς] Νεφὰν Big. & Samb. Ἐφὰν Vat. & Epiphan. adeo ut ex ἀδελφὸς Ἐφὰν factum existimarem ἀδελφὸς Νεφάν.

x Τῶν Παλαιστίνων,] Τῶν omittit Vat.

y Ἐστρατοπεδεύσαντο] Ἐστρατοπεδεύσατο Vat.

z Πρὸς τῇ πόλει] Scaliger πρὸς τῇ Γίτθᾳ πόλει, ut constat ex S. Literis. HUDS. Forte πρὸς τινι πόλει. COCC.

a Ἑκατέρῳ] Forte ἑκατέρᾳ. COCC.

b Μονομαχήσας Ἰωνάθης] Sic Big. Samb. Vat. & Epiphan. μονομαχῶν in Editis.

c Σαμᾶ υἱὸς,] Σαμὰ Big. & Samb. dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt Big. (Coll. Voss.) & Vat. forsan è S. Literis. illa verba margini adscripta habet Samb. sed non agnoscit Epiphan.

d Ἀπολαύων τὸ λοιπὸν] Sic Big. (Cocc.) & Samb. ἀπολαύσων perperam in reliquis.

e Συνετάξατο,] Συνεστήσατο Big. & Samb.

f Τριμέτρους,] Vide Annot. ad hanc vocem alibi & G. Vossium de Artis Poëtica Natura & Constitut. c. XIII. §. 2. & 5.

g Ὀργάνων ἰδέα] Sic MSS. in Editis ὀργάνων ἐστὶ ἰδέα τοιαύτη τὸν τρ.

h Κινύρα,] Ita cum Samb. & Big. κινύρα in aliis, minus recte, ut ostendit Bochartus in Colon. Phœnic. l. 2. c. 7.

i Νάβλα,] Conf. inf. lib. 8. c. 3. §. 8. SPANH.

k Χώρας ὑπαγαγέσθαι] Ita Big. & Samb. χεῖρας in Editis, Aliisque.

l Ἰέσσαιμος υἱὸς] Ita Vat. In Editis, Aliisque Ἰέσσαμος. Ἰεσσαῖος juxta Epiphanium.

m Ἀχεμαίου.] Ἀχεμαίου Big. & Samb. Ἀχιμαίου Epiphan. Achæmæus legit Schotanus in Bibl. Hist. S. Tom. 1. p. 680.

n Ἀνεπαύετο μαχόμενος,] Ἀνεπαύσατο Big.

o Ἐνακοσίους αὐτῶν] Ὀκτακοσίους solus Vat.

p Δωδείου,] Δωδὼ Epiphan.

q Ἀρασάμῳ.] Γερασάμῳ Vat. in Epiphanii codicibus varie, Sarpha, & Sarba & Respha.

r Τοὺς Παλαιστίνους,] Illud τοὺς è MSS. ut & mox illa ἀπὸ τῶν ὀρέων. quæ etiam Epiphanius agnoscit.

s Σεβὰς δὲ ὄνομα.] Κηναναῖος vel Κεναβαῖος in MSS. apud Epiphanium habemus Semeas filius Eli.

t Αὐτῶν παραταξαμένων,] Ita cum Samb. (Coll. Voss.) & Vat. αὐτῷ in reliquis.

qui Maxilla dicitur, acies ex adverso constitissent, postquam Hebræi rursus copiis illorum perterriti fugere cœperant, solus instar exercitus & aciei constitit: & alios quidem illorum sternebat, alios vero, ipsius vim & impetum non sustinentes, sed in fugam se conjicientes, insectatus est. Atque has quidem res manibus pugnaque tres isti præclare gesserunt. Quo vero tempore, cum rex esset Hierosolymis, ex inopinato venit Palæstinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem ascendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello consulturus; castris vero hostium in ea valle positis quæ usque ad Bethleem urbem pertingit, viginti stadiis ab Hierosolymis distantem, Davides sociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *subinde* mirans, an quisquam eam inde sibi bibendam afferret, *quod* sane *se* malle, quam ut magnam opum vim *sibi* daret. tres isti viri, hisce auditis, è vestigio excurrerunt, &, cum per media hostium castra prorupissent, ad Bethleem venerunt; haustaque *de puteo* aqua rursus *eadem* per castra ad regem reversi sunt. * adeo ut Palæstini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieverint, nihilque in ipsos ausi fuerint, etiamsi eos præ paucitate contempserant. Cum autem allata esset aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipsam ad se periculo & sanguine hominum advectam esse, ideoque haud fas esse ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Post hos fuit Abessæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hostes interfecit. Quintus Banajas, genere sacerdos. à duobus enim fratribus, inter Moabitas illustribus, provocatus, strenuitate sua illos superavit. Ac rursus, cum vir genere Ægyptius, stupendæ magnitudinis, cum provocasset, inermis armatum & suo ipsius gladio percussum interemit. nam cum ipsi hastam extorsisset, & vivum adhuc & pugnantem spoliasset, suis ipsum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenseri meruit, aut ut primum illorum, si magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapsu cecidit leo. cumque *puteo* os angustum esset, illo nive occluso in manifesto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & salute desperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eo, unde clamor, profectus, cum in puteum descendisset, repugnantem ictu baculi, quem in manibus gestabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

Vide pag. 371. §. 1.

Ἑβραῖοι πάλιν τὴν δύναμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ὑπέστη μόνος ὡς στράτευμα καὶ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δ᾽ οὐ καρτερήσαντας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν βίαν, ἀλλ᾽ εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας [v] ἐδίωξε. τοῦτο μὲν ἔργον χειρῶν καὶ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ᾽ ὃν δὲ καιρὸν ἐν [x] Ἱεροσολύμοις ὄντος τοῦ βασιλέως, ἐπῆλθεν [y] ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν, ὡς προειρήκαμεν, πευσόμενος τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ πολέμου· τῆς δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολῆς ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἣ μέχρι [z] πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, [a] σταδίους Ἱεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ [b] πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν [c] αὐτὸ κομίσειε, μᾶλλον ἐθελήσειν, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [d] διδοίη. ταῦτ᾽ ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες εὐθὺς, παραχρῆμα [e] ἐκδραμόντες, καὶ διὰ μέσου τοῦ τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἧκον εἰς Βηθλεὲμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θάρσος καὶ τὴν εὐψυχίαν, ἠρεμῆσαι, [f] καὶ μηδὲν ἐπ᾽ αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, κινδύνῳ καὶ αἵματι φάσκων ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν [g] αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ᾽ αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν [h] ηὐχαρίστησεν αὐτῷ. μετὰ τούτους ἦν ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς Ἀβισαῖος. καὶ γὰρ οὗτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινε. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τὸ γένος. προκληθεὶς γὰρ ὑπ᾽ ἀδελφῶν διασήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ᾽ ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστοῦ τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς [i] ὡπλισμένον, τῷ δόρατί τι ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. περιελόμενος γὰρ [k] αὐτὸν ἄκοντα, καὶ ζῶντα ἔτι καὶ μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ὅπλοις διεχρήσατο. προσαριθμήσειε δ᾽ ἄν τις αὐτῷ καὶ τοῦτο τῶν προειρημένων πράξεων, ἢ ὡς [l] πρῶτον αὐτῶν κατ᾽ εὐψυχίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέων εἴς τινα λάκκον ὀλισθὼν ἐνέπεσε. στενοῦ δ᾽ ὄντος τοῦ στομίου, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραχθέντος αὐτοῦ τῇ χιόνι. πόρον οὖν οὐδένα βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. τοῦ δὲ θηρὸς ἀκούσας ὁ [m] Βαναίας, ὥδευε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὴν βοὴν ἐλθὼν [n] καταβὰς εἰς τὸ στόμιον, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μετὰ χεῖρας ξύλῳ, παραχρῆμα ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα [o] τρεῖς, τοιοῦτοι τὴν ἀρετὴν ὑπῆρχον.

v Ἐδίωξε.] Ἐδίωκε *Big.* & *Samb.*

x Ἱεροσολύμοις ὄντος τοῦ βασιλέως,] Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180.

y Ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν,] Hæc omnia absunt in *Coll. Big.* & *Voss.*

z Πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει,] Βηθλεέμων πόλεως *Big.* (& *Coll. Voss.*) Βηθλεέμης πόλεως *Vat.*

a Σταδίους Ἱεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι,] At Bethleemum longius aberat, 6. videlicet miliaria Romana Hierosolymis. REL.

b Πρὸς τῷ λάκκῳ] Ἐν τῷ λάκκῳ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat. Bosb.* & *Hm.*

c Αὐτὸ κομίσειε,] Αὐτῷ *Bosb.* & *Hm.*

d Διδοίη.] Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ἐκδραμόντες,] Εἰσδραμόντες *Vat.*

* *Adeo ut Palæstini*,] Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obstupescentes, quia sic pauci eos contemnerent, à dimicatione cessarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum contemnere, *Gelen.*

f Καὶ μηδὲν] Vid. Lib. de Maccab. §. 3.

† *Dicens, ipsam ad se periculo & sanguine hominum advectam esse,*] Dicens se nolle hominum sanguinem bibere, qui aquam vitæ suæ periculo petierunt, *in S. Literis.*

g Αὐτὸ πιεῖν] Αὐτῷ *Samb.*

h Ηὐχαρίστησεν αὐτῷ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐχαρίστησε.

i Ὡπλισμένον,] Sic *Vat.* & *Vet. Interp.* ἀνδριωμένον τῷ δόρατι, τὸ ὅπλον λαβὼν ἀπ. in *Editis.* ἀνδριωμένον, δόρατί τε τῷ ὅπ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.*

k Αὐτὸν ἄκοντα,] Αὐτοῦ τὸ ἀκόντιον *Big. Samb.* & *Vat.*

l Πρῶτον αὐτῶν] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτοῦ in *reliquis.*

m Βαναίας,] Βεναίας passim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII.

n Καταβὰς] Καὶ καταβὰς *Vat.*

o Τρεῖς,] Τρεῖς abest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Epiphan.* & quidem recte.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Δαυίδου ἀριθμήσαντος, ὁ λαὸς τὴν τιμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ θεῖος ἐκώλυσεν ἔλεος.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαυίδης [p] βουλόμενος γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τοῦ λαοῦ, τῶν [q] Μωυσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, [r] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτοῦ τῷ Θεῷ [s] τελεῖν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ἰωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορευθέντι πανταχοῦ [t] τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τοῦ δ' οὐκ ἀναγκαῖον [v] εἶναι φήσαντος τοῦτο ποιεῖν, οὐκ ἐπείσθη· προσέταξε δὲ μηδὲν [x] μελλήσαντα, βαδίζειν ἐπὶ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Ἑβραίων. Ἰώαβος δὲ, τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ἐπιὼν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον εἴη κατανοήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν [y] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὴν οὐκ ἔφθασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [z] μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν [a] ἁμαρτών. ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐνενήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν [b] τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων [c] τῷ Δαυίδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν εὐμενῆ γενέσθαι καὶ συγγινώσκειν ἡμαρτηκότι. Γάδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθαι κατὰ τὴν χώραν ἐπὶ [d] ἔτη ἑπτά, ἢ τρεῖς μῆνας [e] πολεμίοις ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ [f] λοιμὸν ἐνσκῆψαι καὶ νόσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δ' εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν [g] ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. τοῦ δὲ προφήτου, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσαντος, καὶ [h] κελεύσαντος ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ τῷ Θεῷ· λογισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἰτήσειεν [i] ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [k] μὲν ἀφόβως, ὅτι πολὺν αὐτοῖς ἐγκεκλεισμένον ἔχει σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕληται τοὺς τρεῖς μῆνας [l] νικωμένους αὐτοὺς, ὅτι τοὺς ἀνδρειοτάτους [m] ἔχοι περὶ αὐτὸν καὶ φρούρια, [n] καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο τὸν πόλεμον, [o] ᾐτήσατο τὸ πάθος κοινὸν καὶ βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δέος ἴσον ἁπάντων γένηται, προειπὼν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, [p] ἀπήγγειλε τῷ Θεῷ.

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numerasset Davides, luit supplicium: atque ut illud divina cohibuit misericordia.

CÆterum cum Davidi regi in animo esset cognoscere quot myriadibus constaret populus, immemor mandatorum Moysis, qui prædixerat, ut, si populus numeraretur, in singula ejus capita sicli semissis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis universæ censum ageret. Illo vero dicente, nihil necesse esse ut hoc faceret, regi non persuadetur; sed jussit ut omni absque mora proficisceretur ad Hebræos recensendos. Joabus autem assumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & scribis, cum Israëlitarum terram perlustrasset, & quanta fuit *illorum* multitudo computasset, post menses novem & dies viginti Hierosolyma reversus est ad regem, eique numerum *recensiti* populi retulit, absque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad censum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Israëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus seorsim quadraginta millia conficiebat.

Populum numerari jubet Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

2. Deinde cum Davidi declarassent vates, Deum ipsi periratum esse, supplex orare cœpit & obsecrare, ut propitius fieret sibique noxam ignosceret. Tum Deus ad ipsum misit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit suis in finibus septem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menses hostibus cedere, an Hebræos pestilentiæ morbo grassante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis esset electio, *animi* discruciabatur, atque valde confusus erat. At cum vates dixisset, necesse esse ut hoc fieret, jussissetque statim responsum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod à viris fortissimis stiparetur, & loca ei essent præsidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse *diceretur*; malum infligi voluit regibus cum subditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

Pestem præ cæteris malis eligit Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

3. Ista cum vates accepisset, *ea* Deo nunciatum ivit.

Pestis sævit in Israëlitas. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

p Βουλόμενος γνῶναι] Βουληθεὶς *Hen.* & *Bosh.*

q Μωϋσέως] *Sc.* mandatorum, quæ per Moysen dederat Deus, oblitus; *Exod.* c. 30. v. 12. Vide *Schotanum* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως βίβλου legisse videtur *Vetus Interpr.*

r Ὃς προεῖπεν,] Εἰπόντος ἐὰν *Hen.* & *Bosh.*

s Τελεῖν ἡμίσικλον,] Τελέσειν juxta *Epiphanium*, atque ita expresse legit *Cedrenus* [p. 69.] ex ipso *Josepho*.

t Τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι.] Τὸν στρατὸν in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

v Εἶναι φήσαντος] Εἶναι deest *Vat.*

x Μελλήσαντα,] Μελλήσαντι *Big.* & *Samb.* μελήσαντα *Vat.* nec μελλήσαντα nec μελήσαντι agnoscit *Epiphan.* qui vertit, *sed jussis omnium Hebræorum infigniter adimpleri.*

y Ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ] Ἐπέδωκε *Big. Samb.* & *Vat.*

z Μετενόησε γὰρ] Aut verba pluscula in suo codice habuit *Epiphanius*, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnituit autem Davidem quod dinumerasset populum, eo quod deliquisset in Deum.*

a Ἁμαρτών.] Ἁμαρτὸν solus *Samb.*

b Τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν] Judæis centum millia detraxit, & Israëlitis addidit. *Schotanus* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 741. τέσσαρες χιλιάδες *Epiphan.*

c Τῷ Δαυίδῃ] Τῷ deest *Vat.* ut & mox ὁ Θεός.

d Ἔτη ἑπτά,] Ita in *S. Literis* juxta *textum Hebr.* in 2 *Sam.* c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in *textu Hebr.* quam *Gr.* 2 *Paralip.* c. 21. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 28.

e Πολεμίοις ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν] Ita cum *Big.* & *Samb.* & non πολεμουμένους cum *Editis*: quod illud usitatius sit in prosa quam hoc.

f Λοιμὸν ἐνσκῆψαι] Sup. lib. IV. c. 6. §. 12. λοιμοῦ ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ τὴν νόσον· Ἐνσκῆψαι apposite usus hac voce de Peste à Deo immittenda; sic *Æschylus* Pers. v. 717. λοιμοῦ τις ἦλθε σκηπτὸς· & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 27. — ὁ δ' πυρφόρος θεὸς σκήψας ἐλαύνει λοιμὸς ἔχθιστος πόλιν SPANH.

g Ἐλυπεῖτο,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐλυπεῖτο in reliquis.

h Κελεύσαντος ἀποκρίνασθαι] Κελεύοντος *Vat.*

i Ἔδοξε τοῦτο] Δόξειε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

k Μὲν ἀφόβως,] Μόνοις *Vat.*

l Νικωμένους αὐτοὺς,] *Coll. Voss.* & *Big.* νικωμένους αὐτούς.

m Ἔχοι περὶ αὐτὸν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ἔχει.

n Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ ὡς διὰ τοῦτο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

o Ἠτήσατο τὸ πάθος] Ἡρεῖτο πάθος *Big.* & *Samb.*

p Ἀπήγγειλε τῷ Θεῷ.] Ἀπήγγειλε *Samb.* (*Cocc.*) *Bosh.* & *Hen.*

q Αἰρεῖ-

ivit. Tum ille pestem & interitum immisit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facile fuerit morbum cognoscere. Sed malum quidem unum erat; ipsos vero ex innumeris causis & occasionibus, cum nihil consilii capere poterant, abripiebat. Alius enim super alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyssime afferebat. aliis quidem derepente cum gravissimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ passi sunt maceratis, & ne ad sepulturam quidem relictis, sed ipso morbo plane consumptis. alii rursus subito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domesticorum alicui justa solventes, sepultura nondum absoluta moriebantur. Peste autem mane exorsa & usque ad prandii tempus grassante, absumpta sunt *hominum* septuaginta millia. Jamque angelus manum suam in Hierosolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex saccum indutus humi jacebat, Deum obsecrans oransque ut pestem sedaret, & jam mortuis contentus de cætero quiesceret. Oculis autem in aërem sublatis, conspectoque angelo qui Hierosolyma *sublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "se utpote pastorem dignum esse supplicio, greges vero servari *meruisse*, ut qui nihil *mali* commiserint:" supplexque poscebat ut ira in ipsum domumque ipsius patriam universam sæviret, populoque parceret.

Sedatur pœnitentiam agente Davide. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

4. Tum Deus, precibus *istis* exauditis luem compescuit: ac, misso ad eum Gado vate ei præcepit ut confestim ascenderet in aream Oronnæ Jebusæi, araque constructa illic Deo sacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, sed illico ad locum sibi condictum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *suis* omnibus versus se tendentem, ad ipsum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebusæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adversus illum admisit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad servum dominus accederet, respondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exstrueret, & sacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocaustum se ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut sacrificium acciperet. Rex vero ajebat se illum simplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à se gratiam iniisse: illum autem obsecrabat ut *certo* pretio ista omnia sibi addiceret, haud enim fas esse gratuitas hostias immolare. Cum vero Oronnas dixisset se facturum esse quicquid *ille* vellet, quinquaginta siclis aream ab illo emit *rex*, araque exstructa rem divinam fecit & solida cremavit sacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus est Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus esset in quem Abramus olim filium suum Isacum adduxit, ut eo solidum faceret sacrificium, &, cum ad puerum ju-

Davides, jubente Deo, aram exstruit in area Oronnæ. 2 Reg. c. 24. & 1 Paral. c. 21.

Ubi olim Isacus aræ erat admotus, & ubi postea conditum est Templum.

ὁ δὲ τὸν λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' οὐ μονοτρόπως· οὐδ' ὥστε ῥᾴδιον καταγνωσθῆναι γενέσθαι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίαις δ' αὐτοὺς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν οὐδ' ἐπινοῆσαι δυναμένους ἀνήρπαζεν. ἄλλος γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον τὸ δεινὸν ὀξεῖαν τὴν τελευτὴν ἐπέφερε. τῶν μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντων· ἐνίων δὲ καὶ μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δ' [q] αἰφνίδιον σκότους αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόντος περιπνιγεῖς [r] ἀπῴμωζον· ἔνιοι δὲ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, [s] ἐναπέθνησκον ἀτελεῖ τῇ ταφῇ. ἀπώλοντο δὲ, ἀρξαμένης ἕωθεν τῆς λοιμικῆς νόσου φθείρειν αὐτοὺς ἕως [t] ὥρας ἀρίστου, [u] μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα [x] ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δὲ βασιλεὺς σάκκον [y] ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεσθέντα παύσασθαι. ἀναβλέψας δ' εἰς τὸν ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τὸν ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον; εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς εἴη δίκαιος κολασθῆναι ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ ποίμνια σώζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα". καὶ ἱκέτευε τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκῆψαι, φείσασθαι δὲ τοῦ λαοῦ.

δ. Κατακούσας δὲ ὁ Θεὸς τῆς [z] ἱκεσίας, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι παραχρῆμα εἰς [a] τὴν ἅλω τοῦ Ἰεβουσαίου [b] Ὀρόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ [c] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' εὐθὺς [d] ἔσπευδεν ἐπὶ τὸν [e] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [f] Ὀρόννας δὲ τὸν σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα προσιόντα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν. ἦν δὲ τὸ μὲν γένος Ἰεβουσαῖος, φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα Δαυίδου· [g] καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατέστρεψε, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. τοῦ δὲ Ὀρόννα πυνθανομένου τί [h] παρείη πρὸς τὸν δοῦλον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [i] Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἅλω, [k] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τοὺς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἡδέως εὔχεσθαι τὴν θυσίαν [l] προΐεσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾶν μὲν αὐτὸν τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἠξίου λαμβάνειν πάντων. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἐπιτελεῖν. τοῦ δὲ Ὀρόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ, τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὁλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνήνεγκεν εἰρηνικάς. καταπραΰνεται δὲ τούτοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν εὐμενὲς γίνεται. συνέβη δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν τόπον Ἄβραμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἴσακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι τοῦ παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι

q Αἰφνίδιον σκότους] Αἰφνιδίως juxta *Epiphan.*
r Ἀνῴμωζον·] Ita *Big.* in *cæteris* ἀπῴμωζον.
s Ἐναπέθνησκον] Hoc ipso verbo utitur *Thucydides* in descriptione pestis Atheniensis. ἀπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.*
t Ὥρας ἀρίστου,] Ita & LXXII. inter *sex horas* coërcet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Sibotanum* in *Bibl. Hist.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24.
u Μυριάδες ἑπτά.] Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum.*
x Ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.*
y Ἐνδεδυμένος ἔκειτο] Ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ γῆς solus *Vat.*
z Ἱκεσίας,] Ita cum omnibus *MSS.* ἱκετείας in *Editis.*
a Τὴν ἅλω τοῦ Ἰεβουσαίου] Conf. sup. cap. 3. §. 3. SPANH.
b Ὀρόννα.] Alibi (in *Annott.* ad p. 371. §. 3.) Ὀρεύνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part. 1. Lib. 2. c. 38.) mallet hic Ὀρνᾶ & illic Ὀρόννα rescribere. Ὀρνᾶ *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & LXXII. Ὀρνὰ *Hud.* & *Bosch.* in *Epiphanii* codicibus varie, Oronna, *Orpha*, *Orna* & *Orphni.* Vide *Annott.* ad p. 371. §. 3.
c Θυσίας ἐπιτελέσαι.] Θυσίαν *Vat.*
d Ἔσπευδεν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.* Ἔσπευσεν libavit in suo codice habuit *Epiphanius*, facili errore pro ἔσπευσεν vel ἔσπευδεν. in *Editis*, *Aliisque* ἐπεμψεν.
e Παρηγγελμένον] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *reliquis* προσηγγελμένον.
f Ὀρόννας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *cæteris* Ὀρόννα.
g Καὶ διὰ] Ea de re sup. cap. 3. § 3. SPANH.
h Παρείη πρὸς τὸν δοῦλον] Παρείη *Big.* & *Samb.* παρείη *Hud.* & *Bosch.*
i Θεῷ,] Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris, in *cæteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ.
k Εἶπε,] Εἶπεν αὐτῷ *Vat.*
l Προΐεσθαι.] Προσίεσθαι *Samb.* (προσίεσθαι *Coll. Voss.*) προσδέξασθαι *Big.*

m Ἐκρα-

ἐφάνη παρεστὼς τῷ βωμῷ, ὃν καὶ κατέθυσεν ὁ Ἄβραμος ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὡς προειρήκαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [m] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι τοῦ λαοῦ παντὸς, καὶ [n] οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. ταύτην εὐστόχως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτοῦ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαδέχεσθαι.

gulandum se accingeret, aries ex improviso apparuit altari adstans, quem & Abramus pro filio, *Lib. 1. c. 14.* quemadmodum ante diximus, immolavit. Videns autem Davides orationem suam à Deo exauditam esse, suumque sacrificium ab eo benigne acceptum, censebat totum illum locum appellare aram populi universi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod sane apposite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum missum dicebat, fore ut templum eo loci exstrueret ipsius filius, qui ei in regno successurus erat.

ΚΕΦ. ιδʹ.

Ὅτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ· καὶ, Ἀδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in structuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς [o] παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος διαφέρειν τοὺς λίθους· [p] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοῖς ἐργαζομένοις ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [q] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγέθη, Τυρίων αὐτῷ ταῦτα πεμπόντων καὶ [r] Σιδωνίων. ἐπεστάλκει γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα παρασκευάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμην τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπορίζῃ νέος ὢν, καὶ τῶν τοιούτων ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ παρακειμένην ἔχων ἐπιτελῇ τὸ ἔργον.

βʹ. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, [s] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βουλόμενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρμένον, προείποι δ' ὅτι Σολομὼν [t] οἰκοδομήσοι τὸν ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ τοῦτο κληθησόμενος τοὔνομα, οὗ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ ἐπηγγέλλετο, τὴν δ' Ἑβραίων χώραν εὐδαίμονα καταστήσειν ἐπ' αὐτοῦ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ καὶ στάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [v] καὶ πρὸ τῆς γενέσεως ἀπεδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πειρῶ τά τε ἄλλα γενέσθαι τῆς τούτου προνοίας ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς νόμους, οὓς διὰ Μωϋσέος ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ παραβαίνειν ἐπίτρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασιλεύοντος εἵλετο αὐτῷ γενέσθαι, σπούδασον ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μηδὲ [x] ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γάρ σοι, πρὸ τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, χρυσοῦ μὲν [y] ἤδη τάλαντα συνειλεγμένα μύρια, [z] δέκα δὲ ἀργυρίου μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον ἀριθμοῦ πλείονα συντέθεικα· ξύλων δὲ καὶ λίθων ὕλην ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς

HOC autem vaticinio accepto jussit rex ut recenserentur inquilini: & inventa sunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia constituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atque ex istis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *designata* paravit, & materiam cedrinam multam & stupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipsis enim per literas significaverat ut ligna ei suppeditarent: dicebatque suis amicis hæc se jam apparare, ut filio ei successuro materiem ad manus congestam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis esset & propter ætatem istiusmodi rerum imperitus, sed eam in promptu habens opus absolveret.

Davidis apparatus ad Templi exstructionem. 1 Paral. c. 21.

2. Accito deinde Solomoni filio mandavit, ut, quamprimum imperium adeptus esset, templum Deo construeret, dicens; "quod ipsum, cum id facere in animum induxerat, prohibuerit Deus, utpote sanguine & bellis pollutum; veruntamen prædixerit fore ut Solomon ex filiis natu minimus sibi templum ædificaret, qui scilicet hoc nomine vocaretur, cujus se quidem veluti patrem curam habiturum esse pollicebatur, terræ vero Hebræorum *magnam* sub ipso felicitatem largiturum, cum aliis bonis cumulatam, tum eo quod omnium maximum est, pace & quiete ab hostibus & discordiis civilibus. Tu itaque, cum à Deo, etiam antequam natus eras, rex fueris designatus, da operam ut & cætera dignum te præbeas ejus providentia, pietatem colens & justitiam atque fortitudinem: mandata quoque ejus & leges per Moysen traditas custodi, & ne patiare alios peccare. Templum autem, quod te regnante strui sibi voluit, modis omnibus age ut Deo perficiatur, nihil attonitus operis magnitudine, neque ejus difficultatem pertimescens. nam ut omnia tibi ante obitum meum parata sint efficiam. Scito sane collecta esse auri quidem decem millia talentorum, argenti vero centum millia. Quin & æs & ferrum innumerabile congessi: & ad hæc lapidum & lignorum materiæ vim immensam. Præterea que habes fabrorum "la-

XI. Davides hortatur Solomonem ut ad Templi exstructionem se cum alacritate accingeret. 1 Paral. c. 22.

m Ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον] Vide 1 Par. c. 22. v. 1.

n Οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ.] Ἀλλὰ ἀνείχετο πρὸς τοῦ Θεοῦ adjicit Zonaras.

o Παροίκους,] Προσηλύτους LXXII.

p Τρισχιλίους δὲ] Auctoritate MSS. καὶ ante τρισχιλίους, quod in Editis exstabat, delevi.

q Ἡτοίμασε δὲ] Ἡτοίμαζε solus Vat.

r Σιδωνίων.] Σιδονίων Big.

s Κατασκευάσαι] Ita cum Big. & Samb. κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτὸν τῷ Θεῷ ἐκέλευσε Bas. & G. κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτῷ ἐκέλευσε διαδεξάμενον Vat.

t Οἰκοδομήσοι τὸν ναὸν αὐτῷ,] Ita Big. Samb. Hen. & Basb. in reliquis οἰκοδομήσει.

v Καὶ πρὸ τῆς γενέσεως] Καὶ inserui ex Samb. Vat. & Vet. Interpr.

x Ἀποδειλιάσας] Ἀποδειλιάσῃς Big. (Coll. Voss.) & Samb.

y Ἤδη τάλαντα] Vocem ἤδη accepi ex MSS. & Vet. Interpr.

z Δέκα δὲ] Hic Josephus dissentit à S. Literis: in quibus, *auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia.* Hac de re videsis *Villalpandum* tom. III. p. 412. *Brerewoodum de Ponderibus*, c. 6. & *Usserium* in *Epist.* ad *L. Cappellum*, p. 214.

"lapidariorum & lignariorum multas myriadas: & "si quid hisce defuerit, tu supplebis. Quapropter "hoc opere absoluto gratus eris Deo, ejus gau"dens patrocinio." At post hæc populi etiam principes adhortatus est, ut in structura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his vicissim accipiant pacem pulchramque rerum administrationem, quibus homines pios justosque remunerare solet Deus. Cum autem templum esset exstructum, jussit arcam in eo reponi & vasa sacra, quæ multo ante templum habuisse debuerant, nisi patres nostri mandata Dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuissent hanc terram ipsi templum ædificarent. Atque ista quidem Davides ad principes filiumque suum loquutus est.

Verba etiam eadem re facit ad populum. 1 Paral. c. 22.

3. Jam vero ætate ingravescente, ejusque corpore præ senio frigescente, alsiosus factus est, ut ne quidem multarum vestium injectu calesceret. Cum autem medici convenissent, suasissentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquisita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente eum puella) inventa est in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abesace nomine, quæ solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam præ senectute rebus venereis uti & cum feminis consuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

Abesace Davidis fotrix. 3 Regum, c. 1.

4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis singulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægitha ei natus, nomine Adonias, ingenio Abesalomo similis, ipse regni spe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos & equos & præcursores viros quinquaginta sibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipsum *verbis* castigabat, neque reprimebat quo minus ejusmodi quid animo versaret: ac ne eo *quidem* processit ut sciscitaretur, quem in finem ista ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: solique *conatibus ejus* resistebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas satellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparasset extra urbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes præter Solomonem vocasset, quin & secum assumpsisset Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam satellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte steterunt, non invitasset ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adoniam scilicet pro rege se gerere, idque inscio

Adonias regnum affectat. 3 Regum, c. 1.

Beethsabe, Nathane eam summonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 Reg. c. 1.

"μυριάδας καὶ τεκτόνων· ἂν δέ τι [a] τούτοις σοι προσ"δέῃ, σὺ προσθήσεις. [b] γενομένου τοίνυν τούτου, ἄριστος "ἴσῃ τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων προστάτην." [c] Προσπαρεκελεύετο δὲ καὶ τοῖς ἄρχουσι τοῦ λαοῦ, τῆς οἰκοδομίας [d] συλλαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν [e] ἀσχολεῖν. [f] καρπώσεσθαι γὰρ αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνην καὶ εὐνομίαν, οἷς ἀμείβεται τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομηθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, [g] τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, πρὸ πολλοῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔχειν, εἰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἐντειλαμένου μετὰ τὸ τὴν γῆν ταύτην κατασχεῖν οἰκοδομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυίδης καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ψυχομένου διὰ τὸν χρόνον, [h] δυσεργὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδ' ὑπὸ τῆς ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γινομένης ἀναθερμαίνεσθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβουλευσάντων, ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας εὐειδὴς ἐπιλεχθεῖσα παρθένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπούσης αὐτὸν τῆς κόρης· [i] εὑρίσκεται ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναικῶν, [k] Ἀβισάκη τοὔνομα, ἣ συγκοιμωμένη [l] μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως ἦν πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀσθενής. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς [m] Δαυίδου, νεανίας εὐειδὴς καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [n] Αἰγιαθῆς γεγονὼς, Ἀδωνίας δὲ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσσαλώμῳ [o] τὴν διάνοιαν, αὐτὸς [p] ὡς βασιλεύσων ἐπῄρετο, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ παραλαβεῖν. κατεσκεύασε δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπετίμησεν, οὐδ' ἐπέσχεν αὐτὸν τῆς προαιρέσεως· οὐδὲ μέχρι τοῦ [q] πυθέσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττει, [r] προήχθη. συνεργοὺς δ' εἶχεν Ἀδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον. μόνοι δ' ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης [s] Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ [t] Σεμεεὶς ὁ Δαυίδου φίλος, καὶ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τοῦ δὲ Ἀδωνίου παρεσκευασμένου δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πηγὴν [v] τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ Ἀβιάθαρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἰούδα [x] φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα [y] Σάδωκον καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν· τοῦτο πρὸς τὴν Σολομῶνος καταμηνύει μητέρα [z] Βεεθσαβὴν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασιλεύς

a Τούτοις σοι] Τούτων solus *Vat.*

b Γενομένου τοίνυν τούτου,] Ita *Bas.* Γενομ. τ. τ. ἄριστος ἴσῃ τὸν Θεὸν ἔχων πρ. *Samb.* Γεν. τ. τ. ἄριστος ἴσῃ τὸν Θεὸν αὐτῷ ἔχων *Big.* Γίνῃ τοῦ ναοῦ ἄριστος τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην *Vat.* unde (præsertim cum *Epiphanius* habeat, *esto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum*) legendum censeo, Γίνου τοίνυν ἄριστος, τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην.

c Προσπαρεκελεύετο] Conf. inf. lib. VIII. c. 5. §. 2. SPANH.

d Συλλαβέσθαι] Συμπαραλαβέσθαι *Big.* & *Coll. Voss.*

e Ἀσχολεῖν.] Σχολάζειν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Καρπώσεσθαι γὰρ] Καρπώσασθαι solus *Vat.*

g Τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν] Ita *Big.* τὴν κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι *Samb.* τὴν κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. *Vat.* τὴν κιβωτὸν ἀποθέσθαι *Bas.* & *G.* Sic *Epiphanius* vertit, *arcam eum præcepit illic & sacra vasa recondere.*

h Δυσεργὴς ὑπῆρχεν,] Δύσεργος in *MSS.*

i Εὑρίσκεται] Εὑρέθη *Vat.*

k Ἀβισάκη τοὔνομα,] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκα *Cedreno.* Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.*

l Μόνον τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτὸν μόνη.

m Δαυίδου,] Τοῦ Δαυίδου *Samb.*

n Αἰγιαθῆς γεγονὼς,] Αἰγιάθης *Samb.* Αἰγίθης *Vat.* Αἰγίθης vel Αγίθης juxta *Epiphanium.*

o Τὴν διάνοιαν,] Τὴν διάνοιαν *Vat.*

p Ὡς βασιλεύσων ἐπῄρετο,] Ὡς βασιλεύσων *Big.* & *Samb.*

q Πυθέσθαι,] *Al.* πείθεσθαι.

r Προήχθη.] Δυνηθῇ *Vat.*

s Ναθάνας,] Ita ut supra p. 381. §. 3. in *Editis*, *Aliisque* hic loci Νάθαν.

t Σεμεεὶς ὁ] Σεμαεὶς *Big.* & *Samb.* Σεμαΐας *Vat.* & *Epiphan.*

v Τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ,] Τὴν abest *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 1 *Regum*, ΕΡΩΤ. κα'. *Drusii* Fragm. Gr. Interpp. p. 160. & *Villalp.* App. Part. 1. p. 191.

x Φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα] Οὗτοι γὰρ πάντες παρῆσαν post φυλῆς adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoscit *Epiphan.*

y Σάδωκον] Σάδωκον insertum dedi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* & τοὺς περὶ τὸν ἀρχιερέα Σ. accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον δὲ τὸν ἀρχ. &c. quo modo plane exstat in *Cod. Vat.* & mox τοὺς δὲ περὶ τὸν &c.

z Βεεθσαβὴν] Ita & p. 380. §. 1. Βεθσαβὴν in *Editis.* Βερσάβην *Big.* & *Samb.* Βερσαβεὴν *Vat.*

λεύς ἐστι, καὶ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖ Δαυίδης, συνεβούλευέ τε σώζειν αὐτήν καὶ τὸν παῖδα [a] Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυίδην προσελθοῦσαν μόνην λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲν ὀμόσειε μετ᾽ αὐτὸν "Σολομῶνα βασιλεύειν, μεταξὺ δὲ Ἀδωνίας τὴν ἀρχὴν "ἤδη παραλάβοι." ταῦτα δὲ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπιστελεύσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ἐπιμαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Ναθάνᾳ πάρεισι πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ᾽ αὐτῷ [b] καθῶς ὁ προφήτης ὑπεθήκατο διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον [c] τοῦ Ἀδωνία, καὶ τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ κεκλημένους, Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰώαβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μηνύσασα. ἔλεγέ τε [d] πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾷν τίνα χειροτονήσει βασιλέα· παρεκάλει τε κατὰ νοῦν ἔχειν, [e] ὡς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ βασιλεύσας αὐτήν τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [f] ἀναιρήσει.

ε΄. Διαλεγομένης δὲ ἔτι τῆς γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τοῦ δωματίου [g] προεστῶτες, ὅτι βούλεται Ναθάνας ἰδεῖν αὐτόν. τοῦ δὲ βασιλέως [h] ἐκδέξασθαι κελεύοντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Ἀδωνίαν βασιλέα καὶ παραδοίη τὴν ἀρχὴν, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσαντα δεῖπνον κεκληκέναι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν [i] τὸν Ἰώαβον, οἳ, μετὰ κρότου καὶ παιδιᾶς εὐωχούμενοι πολλῆς, [k] αἰώνιον αὐτῷ [l] συνεύχονται τὴν ἡγεμονίαν· ἐκάλεσε τε οὔτε ἐμὲ, οὔτε τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, οὔτε Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. δίκαιον δὲ εἶναι ταῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ κατὰ τὴν σὴν γνώμην ἐγένετο. ταῦτα τοῦ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεεθσαβὴν πρὸς αὐτόν. ἐκκεχωρήκει γὰρ ἐκ τοῦ δωματίου, τοῦ προφήτου παραγινομένου. τῆς δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, "τὸν μέγιστον Θεὸν, ἦ μὴν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα [m] βασι"λεύσειν, ὡς καὶ πρότερον ὤμοσα, καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ [n] κα"θίσεσθαι θρόνου, καὶ τοῦτ᾽ ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνησάσης δὲ αὐτὸν τῆς γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. καὶ [o] παραγινομένων κελεύει παραλαβόντας Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα ἐπὶ τὴν [p] βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην [q] Γιὼν· καὶ περιχρίσαντας τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ ἀποδεῖξαι βασιλέα. τοῦτο δὲ ποιῆσαι προσέταξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀκολουθοῦντάς τε προσέταξε διὰ μέσης τῆς πόλεως, ταῖς κέρασιν ἐπισαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα [r] τὸν Σολομῶνα τὸν βα"σιλέα καθίσαι ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου·" ἵνα γνῷ πᾶς [s] ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον αὐτὸν [t] ἀπὸ τοῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δὲ [v] ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προστῇ [x] τοῦ τε Ἑβραίων ἔθνους παντὸς καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Βαναία δὲ εὐξαμένου τὸν Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν διαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τὴν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ [y] προαγαγόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, [z] εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν [a] αὐτῷ γε-

Davide; deditque ei consilium ut suæ filiique Solomonis saluti prospiceret, & sola ad Davidem ingressa ei diceret, "quod ipse quidem juraverit sibi "in regno successurum esse Solomonem, interim "vero Adonias imperium jam susceperit." dum autem hæc ad regem loqueretur, se superventurum esse præterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Bethsabe paruit Nathanæ & regem adit; & cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recenset, facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus absque Solomone ejusque necessariis amicis. addebat etiam *totum* populum *suspensum* exspectare quemnam regem declararet; orabatque ipsum & obsecrabat, ut secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, & ipsam & Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *regii* cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipsum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitasse & Joabum imperatorem, qui cum plausu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam satellitum præfectum evocaverit. Æquum vero esse ut omnibus innotescat, num hæc gerantur ex tua sententia. Postquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri jussit. excesserat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier se stitisset, "juro, "inquit, tibi per Deum maximum, filium tuum "Solomonem certe regnaturum esse, ut jam ante "juravi, eumque in solio meo sessurum, idque hac "ipsa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit *rex* & Banajam satellitum præfectum. ipsisque comparentibus jubet ut assumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illisque mandavit, ut cum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* ævum solo regio sedeat Solo"mon rex:" ut pro comperto habeat populus universus regem cum à patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juste præsit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupasset, ut Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus reducebant, *Deum obtestantes* precantesque ut quam diutissime regnet: dein in

Nathanas etiam Davidem adit, eique consilium dat. 3 Reg. c. 1.

Davides Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

a Σολομῶνα,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλεύειν. μεταξὺ δὲ Ἀδωνίας.
b Καθὼς ὁ προφήτης] Ita cum *MSS.* καθὰ in *Editis*.
c Τὸ Ἀδωνία,] Τοῦ Ἀδωνίου *Big.* & *Samb.*
d Πάντα τὸν λαὸν] Πάντα inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*
e Ὡς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν] Ὡς μετὰ *Big. Samb.* & *Vat.*
f Ἀναιρήσει.] Ἀναιρήσειν *Vat.*
g Προεστῶτες,] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* παρεστῶτες in *Editis*, *Alirisque*.
h Ἐκδέξασθαι κελεύοντος,] Μὴ ἐκδέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte εἰσδέξασθαι. COCC.
i Τὸν Ἰώαβον,] Τὸν abest *Vat.*
k Αἰώνιον αὐτῷ] Αἰώνιαν *Vat.*
l Συνεύχονται τὴν ἡγεμονίαν·] Ita *Big.* (*Coll.*) & *Samb.* συνεύχονται in *Editis*.
m Βασιλεύσειν.] Βασιλεύσει *Big.* & *Samb.*
n Καθίσεσθαι θρόνου,] Καθεδεῖσθαι in *Iisdem*.

o Παραγινομένων κελεύει] Παραγινομένους *Samb.* & *Vat.* παραγενομένους *Coll. Big.* παραγενομένοις *Coll. Voss.*
p Βασιλικὴν ἡμίονον.] Βασιλικὴν αὐτοῦ ἡμίονον *Vat.*
q Γιὼν·] Ita cum LXXII. quòd Γεὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὼ in *Editis*. Σιὼν *Vat.* Videsis *Villalpand.* in App. P. 2. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annot.* ad p. 406. §. 4.
r Τὸν Σολομῶνα] Τὸν deest *Vat. Big.* & *Samb.*
s Ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον] Articulum ὁ reposui ex *MSS.*
t Ἀπὸ τοῦ πατρὸς] Ὑπὸ *Samb.* (quod & *Cocceius* vult) & *Vat.*
v Ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς.] Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντέταλκε habet. ἐντετάλθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐντεταλμένον in *Editis*, forsan pro ἐντετάλθαι. HUDS. Lege ἐντέταλκε. COCC.
x Τοῦ τε Ἑβραίων ἔθνους] Τοῦ Ἑβρ. *Samb.* τοῦτο Ἑβρ. *Vat.*
y Προάγοντες] Περιαγαγόντες *Big.* & *Vat.* προσαγαγόντες *Samb.*
z Εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν] Εἰσήγαγον *Vat.*
a Αὐτῷ γενέσθαι] Αὐτοῦ *Vat.*

b Οὕ-

in domum regiam adductum solio *paterno* collocant. moxque totus populus ad convivia diemque festum celebrandum convertebatur, choris tibiisque sese *adeo* oblectantes; ut ex ingenti instrumentorum numero terra simul omnis & aër undique circumsonaret.

Solomon rex salutatur. 3 Reg. c. 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejusque convivæ, animis consternati erant: & Joabus imperator dicebat, sibi nec placere sonitum istum nec tubam. Dumque appositum esset convivium & nemo de eo degustaret, sed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conspexisset libens, bonumque nuncium vocasset, *ordine* illis rem totam de Solomone regisque Davidis voluntate exposuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio surrexissent, domum quisque suam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiserat, Deo fit supplex, cornibus etiam altaris, quæ scilicet prominebant, ab eo prehensis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando sibi dari obsecret, "ipsum nec injuriæ memorem fore, nec mali aliquid sibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob istud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "si posthac in novis rebus moliendis fuerit deprehensus, sibimet debere pœnam acceptam ferre." Deinde misit qui illum à supplicatione excitarent. Cumque ad eum venisset & adorasset, domum suam jussit discedere, nihil *mali* suspicantem; ac in posterum semet virum bonum præstare, ut hoc sibi in emolumentum cederet, volebat.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 Reg. c. 1.

7. Cum autem Davidi in animo esset filium totius populi regem declarare, convocat principes *universos* Hierosolyma una cum sacerdotibus ac Levitis. atque * hisce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigesimo ad quinquagesimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi constituit viginti tria millia, judices vero populi & scribas eorum sex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad instrumenta *musica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias distribuit: & separatis à *reliqua* tribu sacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo sexdecim, ex Ithamari vero octo. instituitque ut una familia ministraret Deo per dies octo, à Sabbato usque ad Sabbatum. atque sic familiæ omnes sortem *suam* acceperunt in præsentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus sors prima exiit, scripta est prima: secunda vero deinceps usque ad vigesimam quartam. Atque hæc divisio mansit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levi-

Davides sacerdotes & Levitas in classes dividit, eisque munera assignat. 1 Paral. c. 23. 24. &c.

Pag. 401. §. 3.

νάβλαις πολυχορδίοις δεχόμενοι· καὶ παραγαγόντες εἰς τὸν [b] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [c] ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' εὐωχίαν εὐθὺς ἐτράπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς τερπόμενος· ὡς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὀργάνων ἅπασαν περιηχεῖσθαι τὴν γῆν καὶ [d] ἀέρα.

ϛ'. Ὡς δ' ᾔσθοντο τῆς βοῆς Ἀδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰώαβος ἔλεγεν, οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις οὐδὲ τῇ σάλπιγγι. παρακειμένου δὲ τοῦ δείπνου, καὶ μηδενὸς γευομένου, πάντων δ' [e] ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰστρέχει πρὸς αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀρχιερέως Ἀβιαθάρου παῖς Ἰωνάθης. τοῦ δ' Ἀδωνία θεασαμένου τὸν νεανίαν ἡδέως, καὶ προσειπόντος ἀγαθῶν ἄγγελον, ἐδήλου πάντ' αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὴν Δαυίδου [f] τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ' ἐκ τοῦ συμποσίου ὅ, τε Ἀδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφευγον πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. [g] Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας τὸν βασιλέα περὶ τῶν γεγονότων [h] ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων, ἃ δὴ προεῖχεν, ἐλλαβόμενος. δηλοῦται τοῦτο Σολομῶνι πεποιηκὼς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακήσειν, μηδ' ἐργάσασθαι δεινὸν [i] αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δ' εἰ ληφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. [k] καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίστησιν ἀπὸ τῆς [l] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τοῦ λοιποῦ παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τοῦτο συμφέρον ἕξει.

ζ'. Βουλόμενος δὲ Δαυίδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευίτας. ἐξαριθμήσας δὲ τούτους πρῶτον, εὑρίσκει τῶν ἀπὸ τριάκοντα [m] ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τρισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ἐπιμελητὰς [n] μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, [o] δισμυρίους τρισχιλίους· κριτὰς δὲ τοῦ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνῳδοὺς τοῦ Θεοῦ, ᾄδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [p] κατεσκεύασε, καθὼς προειρήκαμεν. διεμέριζε δ' αὐτοὺς κατὰ πατριάς, καὶ χωρίσας ἐκ τῆς φυλῆς τοὺς ἱερεῖς [q] εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τῆς Ἐλεαζάρου οἰκίας ἑκκαίδεκα, ἐκ δὲ τῆς Ἰθαμάρου ὀκτώ. [r] διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖσθαι τῷ Θεῷ ἐπὶ ἡμέρας [s] ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ [t] οὕτως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυίδου παρόντος, καὶ Σαδώκου καὶ [v] Ἀβιαθάρου τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐγράφη πρώτη· [x] ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἄχρι τῶν εἴκοσι τεσσάρων. [y] καὶ διέμεινεν οὗτος ὁ μερισμὸς [z] ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δὲ καὶ τῆς

b Οἶκον βασιλικὸν,] Οἶκον τὸν βασιλικὸν *Big. Samb.* & *Vat.*
c Ἐπὶ τοῦ θρόνου.] Ἐπὶ θρόνου *Vat.*
d Ἀέρα.] Καὶ τὸν ἀέρα *Big. Samb.* & *Vat.*
e Ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων,] Ἐννοίας *Samb.*
f Τοῦ βασιλέως γνώμην,] Ita *Bas.* & *Samb.* τοῦ deest *cæteris.*
g Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ἀδωνίας *Vat.*
h Ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, κ. τ.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἱκέτης γίνεται τοῦ θυσιαστηρίου, ὃ δὴ προεῖχεν ἐλλαβόμενος in *Editis.* atque *Epiphanius* sensu adhuc magis mutilato, vertit, *supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc fecisse nunciatum est Solomoni.* Ἱκέτης τῆς γυναικὸς apud *Thucydidem*, ubi agit de Themistocle ad Admetum confugiente, dein in Sacrarium se recipiente.
i Αὐτὸν μηδέν.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*
k Καὶ πέμψας αὐτὸν] Καὶ deest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Epiphan.*
l Ἱκεσίας.] Ita cum *MSS.* ut aliquoties supra. ἱκετείας in *Editis.*
* *Hisce primum numeratis,*] Sc. *Levitis* juxta *S. Literas*, 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.
m Ἐτῶν ἕως πεντήκοντα] Verba illa ἐτῶν ἕως πεντήκοντα inserui ex *MSS.* & *Vat. Interpr.*
n Μὲν τῆς οἰκοδομίας] Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vat.*
o Δισμυρίους τρισχιλίους·] Ita *Bas. Samb.* & *Epiphan.* δισμυρίους καὶ τρισχιλίους *Vat.* δισμ. τετρακισχιλίους *Gen.* & *Big.* cum *S. Literis.*
p Κατεσκεύασε,] Sic *Samb.* & *Vat.* κατασκευάσαι in *reliquis.*
q Εὗρε τούτων] Alibi εὗρεν edidi. Sed jam εὗρε retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadvers. ad Dialectum Att.* p. 147.
r Διέταξέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέταξε δὲ in *cæteris.*
s Ὀκτὼ,] Vide *Scaligerum* in *Canonibus Isagog.* p. 297.
t Οὕτως αἱ πατριαὶ] Eo modo *Bas. Samb.* & *Vat.* οὕτως ἂν αἱ π. in *reliquis.*
v Ἀβιαθάρου] Παρόντων, quod post Ἀβιαθάρου exstabat in *Editis*; auctoritate *MSS.* & *Epiphanii* ejectum esse volui.
x Ἡ δὲ δευτέρα] Aliquid amplius in *suo Codice* habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *secunda pariter & tertia & consequenter usque ad* XXIV.
y Καὶ διέμεινεν οὗτος] Ita cum *Vat.* διέμενεν in *cæteris.*
z Ἄχρι τῆς σήμερον] Ex his verbis quidam colligunt Josephum hos libros scripsisse ante excidium templi, quoniam everso tem-

τῆς Λευιτικῆς φυλῆς εἴκοσι μέρη καὶ τέσσαρα, καὶ κληρωσαμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον τῷ τῶν ἱερέων [a] ἐφημερίαν [b] ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. τοὺς δ᾽ ἀπογόνους τοῦ Μωυσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε γὰρ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ συνέβη τοὺς βασιλεῖς [c] ἀναθεῖναι, διέταξε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευιτικῆς φυλῆς καὶ τοῖς ἱερεῦσι δουλεύειν [d] νύκτωρ καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέστειλε Μωυσῆς.

η'. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι καὶ ἑκατοντάρχαις καὶ ταξιάρχαις. εἶχε δ᾽ ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, [e] οὓς ἐκέλευσε παρεδρεύειν κατὰ τριάκονθ᾽ ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης ἕως τῆς ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ καὶ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν [f] ᾔδει καὶ δίκαιον, ἐπιτρόπους τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλους, καὶ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

θ'. Ὡς δ᾽ ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν [g] προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς φυλάρχους, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν διαιρέσεων, καὶ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, στὰς [h] ἐφ᾽ ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ καὶ ὁμοεθνεῖς, γνωρίζειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ διανοηθεὶς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευασάμην, καὶ [i] ἀργυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με διὰ τοῦ προφήτου Νάθανα, διά τε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [k] καὶ τῷ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιάνθαι τὴν δεξιάν· τὸν δὲ υἱὸν ἐκέλευσε τὸν διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νῦν οὖν ἐπεὶ καὶ [l] τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ἰακώβῳ δυοκαίδεκα παίδων γενομένων, ἴστε τὸν Ἰούδαν ἀποδειχθέντα βασιλέα [m] καὶ ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν ἓξ ὄντων προκριθέντα καὶ τὴν ἡγεμονίαν λαβόντα [n] παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα τούτων δυσχεράναντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνος τὴν βασιλείαν παρειληφότος· ἀλλ᾽ ἐπισταμένους ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν γὰρ Θεοῦ θέλοντος οὐδ᾽ ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· χαίρειν δ᾽ ἐπ᾽ ἀδελφῷ ταύτης τυχόντι τῆς τιμῆς προσῆκεν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ταύτην ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν σπαρῆναι, καὶ τὸν ἅπαντα ταύτῃ παραμένειν χρόνον, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσται [o] δὲ ταῦτα βέβαια, καὶ καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβῆ [p] καὶ δίκαιον σαυτὸν καὶ φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μὴ, τὰ χείρω προσδόκα, ταῦτα παραβαίνων."

ι'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτους ποιησάμενος τοὺς λό-

tarum classes viginti quatuor: factaque sortitione, illis obtigerunt vices similiter ac sacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus est Moysis posteros. constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; sancivitque ut Levitæ omnes & sacerdotes continuato diem noctemque ministerio servirent Deo, prout Moyses ipsis præceperat.

8. Cæterum post hæc exercitum totum in duodecim cohortes distribuit, singulæ *cohorti* ducibus *suis* & centurionibus & tribunis assignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies a prima ad ultimam Solomoni regi præsto esse jussit una cum tribunis *suis* & centurionibus. Quin & viros, quos bonos esse noverat justosque, unicuique cohorti præesse voluit: ærarii etiam quæstores, vicorumque curatores & agrorum alios constituit, nunnullosque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recensere haud necessarium esse duxi.

Reliquum etiam populum distribuit. Paral. c. 27.

9. Postquam autem horum singula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magistratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali solito celsiori constitisset, multitudinem sic alloquutus est: "Fratres & populares, nolo vos ignorare, quod, cum mihi in animo esset ædem Deo construere, tum auri multum paravi tum argenti decem millia talentorum. At Deus per Nathanam vatem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro vobis bella gesserim & hostium cæde dextram polluerim: voluit autem ut filius, regni successor, ipsi templum extrueret. Nunc igitur quandoquidem scitis Judam, Jacobo licet proavo nostro essent filii duodecim, regem declaratum fuisse, meque, cum sex fratres essent, *reliquis* prælatum, & à Deo imperium accepisse, nec eorum quenquam id ægre tulisse; ita ego quoque oro obtestorque liberos meos, ut nolint seditionem commovere, Solomone imperium consequuto; sed cognito quod Deus ipsum delegerit, eundem lubenti animo dominum ferre velint. Haud enim grave, Deo ita volente, vel extraneo rerum potienti servire: æquum vero de fratre ad tantum honoris fastigium evecto sibimet gratulari, ut qui ejusdem *fortunæ* socii & participes essent. Equidem precor ut rata habeantur Dei promissa, atque hæc ipsa felicitas, quam Solomone regnante se largiturum esse pollicitus est, per regionem omnem longe lateque diffundatur, æternumque in ea duratura sit. Ista autem firma manebunt, & felicem exitum habebunt, si te, ô fili, pium justumque præstiteris, legumque patriarum custodem & vindicem. sin minus, exspecta omnia tibi male cessura esse dum contra ista facias."

Davides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo extruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Paral. c. 28.

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus,

Solomoni in manus tradit exemplar Templi, suasque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Paral. c. 28.

templo cessarunt functiones sacerdotum sorte distributæ. Sed aliunde liquet Josephum primum scripsisse libros de bello & deinde hos: & certum est μεταγενῶς, distributionem Sacerdotum in 24 familias, ætate Josephi in usu fuisse, etiamsi in templo non ministrarent, nam & ipse notat e qua ephemeria fuerit. Hodie norunt Judæi post tot seculorum decursum, quinam sint ex genere sacerdotali, quamvis 24 classes distinguere non possint. Sed ætate utique Josephi sciri potuit ex qua familia sacerdotali aliquis esset, quando ii vivebant, qui vel ipsi vel quorum patres in templo ministraverant. Quod si Josephus ipse novit, e qua ephemeria ortum duceret (quod non puto aliquem esse inficias iturum) an non jure dixit illum μερισμὸν sacerdotum in 24 classes mansisse usque ad sua tempora? REL.

a Ἐφημερίαν] Non alibi quod sciam, nisi apud *Josephum* in *Vita sua* occurrit vox ἐφημερὶς pro ἐφημερία, qua utuntur LXXII.

b Ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ] Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἀναθεῖναι,] Ἀναθεῖναι *Samb.*

d Νύκτωρ καὶ ἡμέραν] Καὶ νύκτα *Vat.*

e Οὓς ἐκέλευσε] Forte pro οὓς legendum censebat in ora Codicis mei *Cocceius* ὧν vel ὡς. Vetus, *quos præcepit. Coll. Big.* & *Voss.* aperte ὡς habent, itaque non dubitavi, ut veram lectionem recipere. HAV.

f ᾜδει καὶ δίκαιον,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἦδυ *Aliis.*

g Προειρημένον διέταξε τρόπον] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰρημένον in *Editis.*

h Ἐφ᾽ ὑψηλοτάτου βήματος] Ἐφ᾽ ὑψηλοῦ *Hen.* & *Bas.*

i Ἀργυρίου ταλάντων] Ita *Vat.* ἀργύρου *Samb.* ἀργύρεια in *Editis.* HUDS. Lege ἀργυρίου. Vetus, *centum millia talentorum*, Hebr. אלף אלפים ככרים 1 Paral. 22. 14. COCC.

k Καὶ τῷ φόνῳ] Καὶ τὸ φ. *Samb.*

l Τῷ προγόνῳ] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interp.* τῶν προγόνων in *Editis.*

m Καὶ ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν] Ἐμὲ τε *Big.* & *Samb.*

n Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

o Δὲ ταῦτα βέβαια,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔσται δ᾽ αὐτὰ in *Editis.*

p Καὶ δίκαιον σαυτὸν] Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τῶν πατρίων παρέξῃς νόμων *Vat.*

tus, esset orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, *ut &* substructionum & ædicularum inferiorum & superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipsum autem verbis hortatus est ut summum studium & alacritatem operi adhiberet: simulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipsum elegerit & ad templum exstruendum & ad populum imperio regendum. Quin & ostendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immensi laboris: præsertim cum ipse multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, smaragdosque & lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta *talenta*, prætereaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ insistere oportebit *alis expansis* eam obtegentes. Postquam autem Davides conticuerat, principes & sacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *suis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum & in thesauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis * nepos.

Israëlitarum divites ad Templi constructionem conferunt. 1 Paral. c. 29.

11. His lætus erat & populus universus, & *maxime* Davides, cum videret quo studio principes & sacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi universi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus semet præesse voluit simul & gentis Hebræorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat. Deinde & fausta *omnia* precatus populo universo, & Solomoni filio mentem sanam & integram & omni virtute corroboratam, jussit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipso regnante perceperant. Postridie vero ejus diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus universus epulati sunt: & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creaverunt; & Sadocum pro po-

Davides populusque Deo gratias agunt. 1 Paral. c. 29.

Solomon rex creatur. 1 Paral. c. 29.

γυς ἐποιήσατο. τὴν δὲ διαγραφὴν καὶ τὴν διάταξιν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερῴων, [q] ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη [r] χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τούτων τὸν σταθμὸν ὥρισεν. προτρεπόμενος δὲ καὶ λόγοις [s] αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ περὶ τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας [t] καὶ τὴν τῶν Λευιτῶν φυλὴν συναγωνίσασθαι, διά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [v] καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. ῥᾳδίαν δ' αὐτοῖς καὶ οὐ σφόδρα ἐπίπονον τὴν οἰκοδομίαν ἀπέφαινεν, [x] αὐτὸς πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα [y] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ἤδη [z] παρασκευασάμενος, σμαράγδους τε καὶ πάσης ἰδέας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς [a] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια, καὶ ἄλλα τρισχίλια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγεν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ [b] ἅρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς [c] Χερουβεῖς, οὓς ἐφεστῶτας δεήσει τὴν κιβωτὸν καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαυίδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευιτικῆς φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ ποιουμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ὤφθη. [d] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσχοντο εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [e] στατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [f] μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελής, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέος ἔκγονος [g] Ἰαλος.

ια'. Ἐπὶ τούτοις ἥσθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυίδης, τὴν σπουδὴν καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε καὶ [h] γενέτορα τῶν ὅλων ἀποκαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων καὶ θείων, οἷς [i] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε καὶ κηδεμόνα γένους τῶν Ἑβραίων καὶ τῆς τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ [k] βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι διάνοιαν ὑγιῆ καὶ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε καὶ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲν πάντες ἐπὶ τὴν γῆν πεσόντες προσεκύνησαν, ηὐχαρίστησαν δὲ καὶ Δαυίδῃ περὶ πάντων ὧν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέστησαν· μόσχους χιλίους, καὶ κριοὺς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνοὺς, οὓς ὁλοκαύτωσαν. ἔθυσαν δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων κατασφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [l] τῆς ἡμέρας ἑόρταζεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τῆς πληθύος ἁπάσης. εἴς τε τὸ βασίλειον ἀγαγόντες

q Ὅσοι τε τὸ πλῆθος.] Ὅσοι γε *Vat. Hen.* & *Bush.*
r Χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ] In *Editis* χρυσᾶ τε ἀργυρᾶ.
s Αὐτὸν πάσῃ] Αὐτὸν τε *Vat. Hen.* & *Bush.*
t Καὶ τὴν τῶν Λευιτῶν] Καὶ τὴν Λευιτῶν *Vat.*
v Καὶ τῆς οἰκοδομίας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ aberat *Editis.*
x Αὐτὸς πολλὰ] Ita lego *Epiphanium* sequutus, qui vertit *cum ipse multa* &c. αὐτὸ ὅπερ αὐτῷ, πολλὰ μὲν τάλ. in *Editis.* αὐτῷ ὅπερ αὐτός, πολλὰ μ. τ. *Big.* & *Samb.*
y Καὶ τεκτόνων πλῆθος.] Τεκτόνων τε *Big.* & *Samb.*
z Παρασκευασάμενος,] Παρασκευασάμενος *Big.* (& *Coll. Voss.*) παρασκευασάμενος *Samb.* παρασκευασάμενος *Vat.*
a Ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια,] Ita ex vestigiis *Codd. MSS.* nam τῆς ἰδίας ἀπαρχῆς διακόσια habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* quibuscum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπαρχῆς plane agnoscit, dum vertit, *sed & tum oblationis primitias faciens, tria millia talentorum* &c. Τῆς ἰδίας ἀρχῆς διακόσια (aut quod mallem διακόσια) in *Editis.* Καὶ νῦν δὲ προσθήσειν τοῖς ἰδίοις πανταχόθεν χρυσοῦ καθαροῦ τρισχίλια τάλαντα εἰς το ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3.
b Ἅρμα τοῦ Θεοῦ] Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo insidebat, superque ventorum alis volabat.* ut & *Ps.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, seque alis venti librabat.*

c Χερουβεῖς.] Sic cum *MSS.* Χερουβεῖς in *Editis.*
d Χρυσίου μὲν γὰρ] Χρυσοῦ in omnibus *MSS.*
e Στατῆρας μυρίους] Ita & *Zonaras.* χρυσοῦς μυρίους LXXII. Vide *Villalpand.* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Asse*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.*
f Μυριάδας ταλάντων πολλάς.] In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v. 7) centum millia.
g Ἰαλος.] Ἰαλος LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialus, Iabus, Iabis* & *Ialis.*
* *Nepos.*] Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Politianus* apud *Herodianum*, l. 5. 7. 2. & l. 7. 10. 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* est *unus e posteris Moysis.*
h Γενέτορα τῶν ὅλων] Ita lego, nixus auctoritate *Cod. Vat.* qui habet γενέτορα, & *Epiphanius*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis* *Alisque* γενέτην τῶν ὅλων.
i Αὐτὸν ἐκόσμησεν] Si quis αὐτὸς malit, per me licet. quod mox sequitur ἐκόσμησεν est ex *MSS.* pro ἐκόσμησε τε *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus eum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum* &c.
k Βασιλείας ἔδωκεν.] Βασιλείαν solus *Vat.*
l Τῆς ἡμέρας ἑόρταζεν] Articulum insertum dedi ex *MSS.*

m Ἐπὶ

χρίσαντες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν [m] ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρῴου, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκουον αὐτοῦ.

pulo universo sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, cumque solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Οἷα Δαυίδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα κατέλιπεν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

CAP. XV.

XII.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυίδης καταπεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ [n] συνιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν [o] υἱὸν Σολομῶνα, [p] διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, εἰς τὸ [q] χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς ἐμοὺς ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἀπάντων τῶν τε νῦν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων πορευόμενος· ἐξ ἧς [r] οὐκέθ' οἷόν τε ἐπανελθόντα γνῶναι τί κατὰ τὸν βίον πράττεται. διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς [s] ἤδη τῷ τελευτᾶν, παραινῶ σοι ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον [t] ἔφθην συμβουλεύσας, δίκαιον μὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, εὐσεβῆ δὲ πρὸς τὸν τὴν βασιλείαν δεδωκότα Θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωυσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· καὶ μήτε χάριτι, μήτε [v] θωπείᾳ, μήτ' ἐπιθυμίᾳ, μήτ' ἄλλῳ πάθει [x] προστεθειμένον τούτων ἀμελήσῃς. τὴν γὰρ τοῦ Θεοῦ πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν [y] ἀπολεῖς, παραβὰς τὰ νόμιμα· [z] καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτοῦ τὴν ἀγαθὴν ἀποστρέψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δέ [a] σε αὐτὸν παρέχων, οἷόν εἶναί σε δεῖ, [b] κἀγὼ δὲ παρακαλῶ, καθέξεις ἡμῶν τὴν βασιλείαν τῷ γένει· καὶ οἶκος ἄλλος Ἑβραίων οὐκ ἂν δεσπόσειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο δὲ καὶ τῆς Ἰωάβου τοῦ στρατηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναντος διὰ ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς, [c] Ἀβενῆρον τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσὰν υἱὸν [d] Ἰεθράνου. [e] ὧν, ὅπως ἄν σοι δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος [f] ὁ Ἰώαβος ὢν, μέχρι νῦν τὴν δίκην διέφυγε. [g] παρατίθημι δέ σοι, καὶ τοὺς Βερζελαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. οὐ προκατάρχομεν γὰρ εὐποιίας, ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν περὶ τὴν φυγήν ὑπῆρξέ μοι [h] χρεωλυτοῦμεν. καὶ τὸν Γήρου δὲ υἱὸν Σεμεῒ, τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας με περὶ τὴν φυγὴν ὅτ' εἰς [i] Παρεμβολὰς ἐπορευόμην, ἀπήντησεν ἐπὶ Ἰορδάνην, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τότε, νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, [k] ἄμυναι."

β'. Ταῦτα παραινέσας τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ οὓς ᾔδει τιμωρίας ἀξίους γεγενημένους, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἑπτὰ μὲν ἐν Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ μῆνας ἓξ, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ ἁπάσης τῆς χώρας τρία καὶ

Paulo autem post Davides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidissetque jam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, ô fili, jam in eo sum "ut fato concedam & ad patres meos abeam, viam- "que ingrediar omnibus qui nunc sunt aut futuri "sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, ut "quid in hac vita geratur exploratum habeat. "Quapropter vivens adhuc & jam morti proxi- "mus ea te moneo, quæ & antea dixeram, tibi "suadendo, ut erga subditos quidem sis justus, er- "ga Deum vero pius, qui tibi regnum dedit, ut- "que custodias præcepta ejus & leges, quas nobis "per Moysen mittendas curavit: & cave ne quid "tibi propositum negligas, aut gratiæ cedens, aut "assentatione aut cupiditate *nimia* abreptus, alia- "ve animi perturbatione. nam ex Dei erga te be- "nevolentia excides, siqua contra legum præscri- "pta feceris; atque in omnibus bonam ejus provi- "dentiam à te alienabis. Quod si ita te erga illum "gesseris ut te decet, & ipse porro te hortor *sua-* "*deoque*, efficies ut regnum in familia nostra ma- "neat, & nulla alia domus præter nostram He- "bræis imperet in omne ævum. Et præterea fac "memineris iniquitatis Joabi imperatoris, qui in- "vidiæ œstro percitus duos exercitus duces, viros "justos bonosque, interemit, Abenerum Neri fi- "lium & Amessam filium Jethranæ. quorum mor- "tem, ut tibi visum fuerit, ulciscere: quandoqui- "dem Joabus, utpote me viribus superior poten- "tiorque, hactenus supplicium evasit. Commen- "do autem tibi etiam Berzelæi Galaditæ liberos, "quos mei gratia omni honore curaque dignabe- "ris. neque enim erit ut primi beneficium confe- "ramus, sed illos pro officiis remuneremus, quæ "pater illorum in me contulit, cum in fugam me "dederam. Quin & Semei Geræ filium, è tribu "Benjamitide, qui mihi fugienti diris modis ma- "ledixit, tum cum Castra petebam, moxque mi- "hi ad Jordanem *progresso* obviam factus fidem in- "columitatis tunc à me impetravit, cum justam "caussam nactus fueris, noli committere ut impu- "nitus abeat."

Davides moriens Solomoni præcepta dat. 3 Reg. c. 2.

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus

Davides moritur. 3 Reg. c. 2.

Davidis encomium.

m Ἐπὶ θρόνου] Ἐπὶ τοῦ θρόνου *Vat.*

n Συνιδὼν] Συνειδὼς *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb.* & *Vat.*

o Υἱὸν Σολομῶνα,] Voculam υἱὸν inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Διελέχθη] Διαλέχθη *Vat.*

q Χρεὼν ἤδη] Ita cum *Samb.* in cæteris χρέων. & juxta *Epiphanium* πάντων χρεών.

r Οὐκέθ' οἷόν τε] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* οὐκ ἔθ' οἷον in *Editis*, *Aliisque*.

s Ἀρτὶ τῷ τελευτᾶν,] Iterum cum *MSS.* ἤδη τῷ τελευτᾶν in *Editis*.

t Ἔφθην συμβουλεύσας,] Rursus ex *iisdem*. ἔφθην *Bas.* & G.

v Θωπείᾳ,] Ἀπεχθείᾳ juxta *Epiphanium*.

x Προστεθειμένον] Προστεθειμένος *Vat.*

y Ἀπολεῖς,] Ita cum *Big.* (*Cocceio*) & *Samb.* levicula sane mutatione, pro ἀπολέσεις, quod in *Editis omnibus* obtinuit; qua tamen auctoritate, alii judicent.

z Καὶ πρὸς ἅπαντ'] Καὶ ἀποτρέψεις πρὸς τὸ αὐτοῦ τὴν ἀγαθὴν πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶναί σε δεῖ, κἀγὼ δὲ τὸν Θεὸν παρακαλῶ, καθέξεις ἡμῶν τὴν βασιλείαν &c. legisse videtur *Epiphan.*

a Σε αὐτὸν παρέχων,] Σεαυτὸν *Vat.*

b Κἀγὼ δὲ] Κἀγὼ παρακαλῶ *Vat.*

c Ἀβενῆρον τὸν Νήρου] Ἀβενῆρόν τε, vel Ἀβιννῆρόν τε in *MSS.* quibus non consentit *Epiphan.*

d Ἰεθράνου.] Ἰεθέρου *Vat.* Ἰέθρου *Epiphan.*

e Ὧν, ὅπως] Ita cum *Vat. Interpr.* (& *Cocceio*) ὃν in *Editis*. deest *MSS.*

f Ὁ Ἰώαβος ὢν,] Articulum ὁ acceptum debes *MSS.*

g Παρατίθημι δέ σοι,] Παρατίθεμαι δέ σοι καὶ τοὺς Βερζέλλου τοῦ Γαλααδίτου παῖδας *Vat.*

h Χρεωλυτοῦμεν.] Χρεωλυτοῦμεν *Samb.* HUDS. Infr. lib. XVIII. c. 9. §. 9. τὸν μετοὶ χρεωλυτεῖν. SPANH.

i Παρεμβολὰς] Conf. sup. c. 9. §. 8. & c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἄμυναι.] Ἄμυνε *Samb.*

mus erat, & omnibus virtutibus præditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro subditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perspiciebat simul & considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: *ad hæc* modestus, mitis, erga calamitosos benignus, justus, humanus *in omnes*. In his quæ fas est ut reges sibi propria vendicent, ne omnino quidem potestatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod spectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium.

Ejusque sepultura & monumentum.

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri solebant, multas etiam ingentesque divitias cum eo sepeliit: quarum magnitudinem facile sit alicui conjectare ex iis quæ dicturus sum. Nam post spatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obsidione absisteret & exercitum *suum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil suppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita se ab oppugnatione liberavit, sicut & alibi indicavimus. Post hunc autem, multis annis elapsis, iterum Herodes rex, alia cella reclusa, inde magnas opes sustulit. Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixisse sufficiat.

Lib. 13. *Lib. 16.*

Finis Libri septimi.

τριάκοντα. οὗτος ἄριστος ἀνὴρ ἐγένετο. καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ προσεῖναι. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν καὶ μάχεσθαι προκελευόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, [l] ἀλλ' οὐχὶ τῷ προστάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε καὶ συνιδεῖν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων καὶ τὸ τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τοὺς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [m] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [n] ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκε, μηδὲν ὅλως [o] παρὰ τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας [p] ἁμαρτὼν, ἢ τὸ περὶ τὴν [q] Οὐρία γυναῖκα. [r] κατέλιπε δὲ καὶ πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἔθαψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις διαπρεπῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὴν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συγκηδεύσας. ὃν τὴν ὑπερβολὴν [s] τεκμήραιτ' ἄν τις ῥᾳδίως ἐκ τῶν [t] λεχθησομένων. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱοῦ δὲ Δημητρίου, βουλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ εὐπορῶν, [v] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυίδου μνήματι, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν οὕτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς καὶ [x] ἐν ἄλλῳ [y] δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [z] χρήματα πολλά. [a] τῶν μέντοι θήκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κατακεκρυμμέναι πρὸς τὸ μὴ φανερὰς εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπόχρη δεδηλῶσθαι.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑβδόμου.

l Ἀλλ' οὐχὶ] Οὐ τῷ προστάττειν Vat.

m Φιλάνθρωπος.] Ita locum distinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus nisi in uxore Uriæ magnitudine potestatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*; Φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκε. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipua sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate* &c.

n Ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν] Ἐξαίρετα, juxta Scholia *Thucydidis*, διακεκριμένα.

o Παρὰ τοσοῦτο] Παρὰ τοσοῦτον μέγεθος τῆς ἐξουσίας *Vat.*

p Ἁμαρτὼν,] Ἁμαρτάνων *Samb.*

q Οὐρία] *Coll. Big. & Voss.* Οὐρίου.

r Κατέλιπε] Κατέλειπε *Samb.*

s Τεκμήραιτ' ἄν τις] Ita *Bas. G. Bob. (Cocceius) & Hen.* τεκμαίροιτ' ἄν τις *Big. & Samb.* τεκμαίρεται τις *Vat.*

t Λεχθησομένων.] Δειχθησομένων *Vat.*

v Ἀνοίξας ἕνα οἶκον] Ita *MSS. & Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν τοῦ Δαυίδου μνημείων in *Editis.*

x Ἐν ἄλλῳ] Ἐν ἄλλοις *Big. Vat. & Epiphan.*

y Δεδηλώκαμεν.] Δηλώσομεν juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* posuisse pro *indicabimus.*

z Χρήματα πολλά.] Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγεν, *Syncell.* p. 189. Χρήματα, καθάπερ Ὑρκανὸς, οὐκ ἔλαβεν, κόσμον δὲ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολλῶν, *Jos.* Lib. 16. Ἀνοίξας μὲν τὸν τάφον, χρήματα δὲ μὴ εὑρὼν, *Cedren.* p. 98. [illegible] *Cedren.* p. 98. ex *Josepho* in lib. 16.

a Ταῖς μέντοι θήκαις] Ταῖς δὲ θήκαις τῶν αὐτοῦ βασιλέων οὐδεὶς διὰ βάθος μεμηχανημέναις οὐδεὶς προσπέλασεν, *Syncell.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΟΓΔΟΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

β'. Περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ [b] τῆς συνέσεως, [c] καὶ τοῦ πλούτου.

γ'. Ὅτι πρῶτος τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ'. Ως τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ [d] Ροβοάμου, τῶν δέκα φυλῶν [e] τῶν ὑπηκόων τινὰ Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τῶν δὲ δύο φυλῶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν.

ε'. Ως Σούσακος ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετακόμισεν.

ς'. Στρατεία Ἱεροβοάμου, τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, [f] ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου Ἀβίαν καὶ ἧττα.

ζ'. Ὅτι τὴν Ἱεροβοάμου γενεὰν [g] Βασάνης τις ὄνομα διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ἱεροσολύμοις, βασιλεύοντος αὐτῶν Ἀσάνου τοῦ Ἀβία παιδὸς, καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

θ'. Ως, τῆς [h] Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν [i] Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχαβος.

ι'. [k] Ως Ἀδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Ἀχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ια'. [l] Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m] ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ἰωσαφάτην τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα, ἧττα.

ιβ'. Ως Ἀχαβος, ἐπὶ Σύρους στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

1. *Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*

2. *De ejus sapientia, scientia, & divitiis.*

3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum ædificavit.*

4. *Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è subditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*

5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.*

6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.*

7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupavit, tenuitque.*

8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus.*

9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.*

10. *Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*

11. *Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intulissent Josaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*

12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, & ipse disperiit.*

a Ἐν τῇ ὀγδόῃ] *Al.* ἐν τῷ ὀγδόῳ, vel ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ.
b Τῆς συνέσεως,] Τῆς deest *Samb.*
c Καὶ τοῦ πλούτου] Ita distinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc summarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι πρ. &c.
d Ροβοάμου,] Τοῦ ante Ροβοάμου delevi auctoritate *Codd. MSS.*
e Τῶν ὑπηκόων τινὰ] Illa τῶν ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτοῦ inseruimus è *MSS. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.*
f Ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου Ἀβίαν] Sic in *iisdem MSS.* in *Editis* καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου, καὶ ἧττα, καὶ ὅτι &c. ita ut unus solummodo titulus sit.
g Βασάνης] Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βασάνης & Βασάνης *Vat.* & semel Βασάνης *Bas.* & *G.* hic loci tamen in *libris omnibus* Βασάνης.
h Βασάνου γενεᾶς] Ita cum *Vet. Interp.* ut & libris Græcis omnibus in sequentibus. Hic vero Ἀσάνου nobis repræsentant tam *MSS.* quam *Editi.*
i Ζαμάρης] Ἀμάρης *Vat.* Ἀμάρης *Samb.*
k Ως Ἀδαδος,] Ἀδὲρ, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Ἀδαδος, quod infra nobis exhibet maxima Exemplarium pars.
l Ἀμμανιτῶν] Sic *Bas. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuscum conveniunt *Epiphanii* vetustiora exemplaria.
m Ἐπιστρατευσαμένων] Ita *Bas.* στρατευσαμένων *Samb.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

Solomoni regnum ineunti populus fausta omnia apprecatur.

IAM vero de Davide & ejus virtute, quantorumque bonorum popularibus suis auctor exstiterit, & quantis bellis feliciter gestis pugnisque bene pugnatis *tandem* senio confectus decesserit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adolescens principatum accepisset, à patre dum adhuc in vivis esset populi dominus Dei voluntate declaratus, & in solio consedisset, universa quidem multitudo, ut sub novi regni exordia fieri solet, faustis acclamationibus ei ut omnia prospere cederent precata est, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret senectutem.

Adonias Beethsaben adit, ut sibi à Solomone postularet Abisacen in matrimonium. 3 Regum, c. 2.

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitavit, cum ad regis matrem Beethsaben accessisset, eamque blande salutasset, illa percontata an ulla re egens ad ipsam veniat, jubenteque ut sibi mentem *suam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* concessuræ, orsus est dicere, "etiam ipsam quidem nosse, quod tam "ætatis prærogativa quam voluntate populi ejus "fuerit regnum, sed cum ita Deo visum sit ut "translatum esset in filium ipsius Solomonem, se "*quidem* servitutem sub ipso diligere & amare, "præsentique rerum statui acquiescere. adeoque "ipsam obsecrabat ut cum fratre pro se ageret, "eique persuaderet ut Abisace, quæ cum patre "dormire consueverat, sibi in matrimonium da"retur: patrem enim cum ea propter senectutem "non congressum esse, & proinde adhuc virgi"nem manere." Tum Beethsabe se illi sedulam operam daturam esse pollicita est, nuptiasque *se illi* ideo conciliaturam esse, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præsertim* quod ipsa instanter oraret. Et ille quidem spei plenus, fore has nuptias, discedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis sermocinaretur quæ supplici Adoniæ promiserat. Atque filius cum ei obviam processisset, illamque complexu excepisset, & in cubiculum ubi tunc tem-

Beethsabe ad Solomonem supplex accedit.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ὅσας κατορθώσας γηραιὸς ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε τοῦ λαοῦ [b] δεσπότην κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, καθίσαντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπευφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, τελευτῆσαι καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ πανευδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

β'. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα [d] Βεθσαβὴν, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ διὰ χρείαν τινὰ πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελευούσης ὡς ἡδέως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν "βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν "τοῦ πλήθους προαίρεσιν οὖσαν αὐτοῦ, μεταβᾶσαν δὲ "πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώ"μην στέργει καὶ ἀγαπᾷ τὴν [e] ὑπ' αὐτὸν δουλείαν, "καὶ τοῖς παροῦσιν ἥδεται πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν "διακονῆσαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ, καὶ πεῖσαι δοῦ"ναι τὴν τῷ πατρὶ συγκεκοιμημένην πρὸς γάμον αὐτῷ "Ἀβισάκην· οὐ γὰρ πλησιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆ"ρας αὐτῇ, μένειν δ' ἔτι παρθένον." ἡ δὲ Βεθσαβὴ, καὶ [f] διακονήσειν σπουδαίως ὑπέσχετο, καὶ κατεπράξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, τοῦ τε βασιλέως [g] αὐτῷ χαριεῖσθαί τι [h] βουλησομένου, καὶ δεησομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὔελπις ἀπηλλάττετο περὶ τοῦ γάμου· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [hh] εὐθέως ὥρμησεν ἐπὶ τὸν υἱὸν [i] διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίᾳ δεηθέντι κατεπηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ περιπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον οὗ συνε-

a Περιέχει] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*, numerumque defendit *Is. Vossius* in *Chr. S.* c. 7.

b Δεσπότην κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ] Alii sic distinguunt, δεσπότην, κατὰ τὴν τ. Θ. βούλησιν καθίσαντος &c.

c Αὐτῷ τὰ πράγματα.] Αὐτῷ deest *Big.*

d Βεθσαβὴν.] *Coll. Big.* & *Voss.* ut passim Βηρσαβήν.

e Ὑπ' αὐτὸν δουλείαν,] ὑπ' αὐτῷ *Big.* (*Coll. Voss.*) ὑπ' αὐτῷ *Vat.*

f Διακονήσειν] Αὐτῷ post διακονήσειν inserunt *Bob.* & *Hen.* ut & mox ante κατεπράξασθαι.

g Αὐτῷ χαριεῖσθαι] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

h Βουλησομένου,] Ita cum *MSS.* βουλομένου in *Editis.*

hh Εὐθέως] Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Bob.*

i Διαλεξομένη] Διαλεξαμένη *Samb.*

προσέδραμεν αὐτῇ καὶ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. [k] καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεθσαβή, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμένῃ μοι κατάνευσον, καὶ μηδὲν [l] ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ." τοῦ δὲ Σολομῶνος προστάττειν κελεύοντος, πάντα γὰρ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καί τι προσμεμψαμένου τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίας τοῦ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τοὺς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δοῦναι τὴν παρθένον αὐτὸν Ἀβισάκην Ἀδωνίᾳ τἀδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δὲ [m] πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Ἀδωνίαν, καὶ θαυμάζειν [n] πῶς οὐ παραχωρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ παρακαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Ἀβισάκης [o] αἰτουμένη, φίλους ἔχοντι δυνατοὺς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα. [p] καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προσέταξεν [q] αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Ἀδωνίαν. καλέσας δὲ [r] τὸν Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτου μὲν, εἶπε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα ὅσα τῷ πατρί μου συνέκαμες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἣν σὺν αὐτῷ μετήνεγκας. ταύτην δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, ταξαμένῳ μετ' Ἀδωνίου καὶ τὰ ἐκείνου φρονήσαντι· μήτε ἐνθάδε ἴσθι, μήτε εἰς ὄψιν [s] ἀπαντήσῃς τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα [t] πορευθεὶς ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τοῦτον ἄχρι τελευτῆς ἔχε τὸν βίον, [v] ἁμαρτὼν τοῦ μηκέτι εἶναι [x] δικαίως ἐν ἀξίᾳ." [x] κατελύθη μὲν οὖν ἀπὸ τῆς [y] ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ἰθαμάρου οἶκος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς καὶ τῷ Ἀβιαθάρου πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς [z] Ἠλεί. μετέβη δ' εἰς τὸ [a] Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δὲ ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τὸν Ἰθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ἠλεὶ πρώτου ταύτην παραλαβόντος, οὗτοι εἰσίν· ὁ τοῦ [b] ἀρχιερέως Ἰωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δὲ Ἰωάθαμος, Ἰωαθάμου δὲ Μαραίωθος, Μαραιώθου δὲ Ἀροφαῖος, Ἀροφαίου δὲ Ἀχίτωβος, Ἀχιτώβου δὲ Σάδωκος, ὃς πρῶτος ἐπὶ Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ἰώαβος δὲ ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τὴν Ἀδωνίου, περιδεὴς ἐγένετο· φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτου, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑποπτεύων, καταφεύγει μὲν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δὲ ἐνόμιζεν αὐτῷ [c] περιέσεσθαι ἐκ τῆς [d] πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείας τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ, ἀπαγγειλάντων αὐτῷ [e] τινῶν τὴν Ἰωάβου γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν [f] ἀναστήσαντα αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ἰώαβος δὲ οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' [g] αὐτοῦ τεθνήξε-

poris solium erat regium deduxisset, eo occupato, aliud à dextra matri apponi jussit. Postquam vero consedit Beethsabe, "Mihi, inquit, unum à te, "fili, postulanti annue; & nihil morosi tetricive, "*mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas esset matri omnia concedere; postquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa spe impetrandi quod vellet verba fecerit, sed quasi repulsam laturam esse metuerit: tum illa *cum* obsecrabat, ut is virginem Abisacen fratri *suo* Adoniæ nuptum daret.

3. At rex, hac oratione non leviter offensus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere *& moliri* dicens, seque mirari quod non postularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei deposcat Abisaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum sacerdotem. moxque accito Banaja satellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam *aggressus* interimeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, "te, inquiit, mortis supplicio eximunt, "tum quidem alioquin istæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuisti, tum quod una "cum eo arcam transtulisti. Hanc autem, tibi, "Adoniam sequuto ejusque partibus studenti, "pœnam constituo, ut neque hic moreris, neque "*posthac* in conspectum meum venias; sed, cum in "patriam tuam te contuleris, in agris degas, & "usque dum moriaris in vita isthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, ut haud fas sit te in officio "diutius manere." Et quidem ob causam jam memoratam à domo Ithamari ablatus est honos sacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: transiitque in stirpem Phineesis ad Sadocum. Qui vero ex Phineesis genere [a] vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum translata ibi mansit, Eli primum eam recipiente, isti fuere, Boccias pontificis Josephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex est creatus.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expavescebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum sibi imminere, propter suam in istum benevolentiam, non temere suspicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione se in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi consilium, misso eò Banaja, jussit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal causam suam acturum duceret. Joabus autem dicebat se sacrarium nequaquam relicturum esse, sed isthic loci potius quam alibi us-

Repulsam patitur. 1 Regum, c. 2.

Adonias occiditur.

Abiatharus sacerdotio abdicatur. 3 Reg. c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineesis stirpem redit.

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 Regum, c. 2.

k Καθεσθεῖσα] Ita *MSS.* καθεσθεῖσα in *Editis.*

l Ἐξ ἀρνήσεως] Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξαρνήσεως *Baf.* ἐξαρνήσεων *Gen.* In *Epiphanii* versione, *&* *nec velis quasi difficile denegare tristemque deserere.* HUDS. Forte ἐξ, unde [illegible] ἐν. ἐνσχολον. μή με σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ. Hebr. אל תשב את פני Sensus. *& me, negando rem minimè difficilem, ne contristeris.* COCC.

m Πρὸς ὀργῆς] Πρὸς ὀργὴν *Vat.*

n Πῶς οὐ παραχωρῆσαι] Πῶς abest *Big.* & *Gall.* 1. agnoscunt cæteri pariter ac *Epiphan.*

o Αἰτουμένη,] Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτουμένου *Baf.* αἰτουμένῳ *Vat.* & *Gen.*

p Καὶ μεταπεμψάμενος] Μεταπεμψάμενος δὲ Βαναίαν *Big. Samb.* & *Vat.*

q Αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν] Ita *Samb.* & *Baf.* in cæteris αὐτοῦ.

r Τὸν Ἀβιάθαρον] Καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα *Bosb.* & *Hen.*

s Ἀπαντήσῃς] Sic *Vat. Bosb. Hen. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἀπαντήσῃ in reliquis.

t Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτὼν *Samb.*

v Δικαίως ἐν] Δίκαιος *Vat.* In *Epiphanii* versione, *quoniam peccasti & non est justum te habere sacerdotium.*

x Κατελύθη] Κατελύθη *Hen.* & *Bosb.*.

y Ἱερατικῆς] Quod de *pontificali dignitate* necesse est ut accipias, inquit Cl. *Seldenus.*

z Ἠλεί.] *Al.* Ηλί.

a Φινεέσου] *Al.* Φινεέσου, Φινέεσου, & Φινεέσου.

a *Vitam egerant privatam,*] Seu *Pontificatu non functi fuerant,* ut interpretatur *Seldenus.*

b Ἀρχιερέως Ἰωσήπου] Ἀρχιερέως Ὀσὶ πρώτου υἱὸς legendum. quod olim scripturæ compendio πρ pro πρώτου comparuerit, à quo cum præcedenti voce Ὀσὶ conjuncto factum est Ὀσίπου, unde Ἰωσήπου. appellat autem *Josephus* hunc Osim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices Al.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ἰωσὴ pro Ὀζεὶ. *Sam. Petitus* in *Animadversionibus* ineditis in *Josephum*, Tom. 1. p. 266. Confer 1 *Paralip.* c. 6. & videsis Cl. *Seldenum* in lib. 1. de *Success. in pontif. Hebr.* c. 4. HUDS. Josephi hujus Ἀρχιερέως, haud ullibi mentio, neque Joathami, vel Arophæi, unde corrigendum hic Josephum putat Selden. de Succ. Pontif. l. 1. c. 111. p. 123. SPANH.

c Περιέσεσθαι] Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* παρέσεσθαι in *Editis*, *Alii*sque.

d Πρὸς τὸν Θεὸν] Περὶ τὸ Θεῖον *Vat.*

e Τινῶν τὴν] Illud τινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀναστήσαντα αὐτὸν] Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.*

g Αὐτοῦ τεθνήξεσθαι] Αὐτοῦ τεθνήξεσθαι *Vat.*

h Αὐ-

usquam moriturum esse. Quod Joabi responsum postquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti postulat, caput amputaret, & hoc de eo supplicium sumeret pro duobus *istis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppressos* occiderat: corpus vero ejus sepelire, ut *ejus* peccata in posteros ipsius in perpetuum redundent, ipse vero ac pater Joabi morte insontes sint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exsequutus, ipse copiis universis præficitur: Sadocum autem solum rex pontificem constituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulsi.

Sadocus fit pontifex. 3 Reg. c. 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hierosolymis exstructa assidue secum esset, & torrentem Cedronem transire non auderet. Quod si secus fecerit, morte multandum esse. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam cum *ad hoc præstandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ sibi mandaverat, se gratias habere professus, cum imperata se facturum esse jurasset, patria relicta Hierosolymis habitabat. Triennio autem post cum audisset duos ejus servos, qui aufugerant, Gittam se contulisse, ad famulos *suos conquirendos eò* properavit. Rex autem postea quam rescivit cum una cum illis reversum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accersito, "nonne tu, inquiit, "jurasti te nunquam à me discessurum esse, neque "ex hac urbe in aliam *quamvis* egressurum? non "igitur effugies perjurii pœnam: verum ob istud "pariter ac contumelias, quibus patrem meum fugientem affecisti, pœnas mihi dabis sceleribus "coopertus; ut scias nihil inde lucrari malos, quod "flagrante delicto non puniantur, sed per omne "tempus, quo propter impunitatem securi esse videntur, augeri ipsisque graviorem fieri pœnam, "quàm si statim scelere commisso eam subiissent." Atque ita Semei jussu regis Banajas *aggressus* interfecit.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 Regum, c. 2.

Semei occiditur à Banaja, jussu regis. 3 Reg. c. 2.

ἐθῃ μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίε δὲ τὴν ἀπόκρισιν [h] αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντος, προσέταξε Σολομὼν ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμεῖν, καθὼς βούλεται, καὶ ταύτην λαβεῖν τὴν δίκην ὑπὲρ τῶν δύο στρατηγῶν, [i] οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δὲ αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε [k] καταλείπῃ τὸ γένος τὸ ἐκείνου, ὁ δὲ Ἰωάβου πελευτῆς αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἀθῷοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδείκνυται στρατηγὸς πάσης τῆς δυνάμεως· Σάδωκον δὲ μόνον [l] ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Ἀβιαθάρου τόπον, ὃν μετεστήσατο.

ε΄. Σεμεΐ δὲ [m] οἷς προσέταξεν οἰκίαν οἰκοδομησάμενον μένειν ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν [n] τὸν χείμαῤῥον Κεδρῶνος ἔχειν ἐξουσίαν. παραβάντι δὲ τούτῳ θάνατον ἔσεσθαι [o] τὸ πρόστιμον. τῷ δὲ μεγέθει τῆς ἀπειλῆς καὶ ὅρκους [p] αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμεΐ δὲ χάριν οἷς προσέταξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν φήσας, καὶ ταῦτα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δὲ τριῶν ἐτῶν, ἀκούσας δύο δούλους [q] ἀποδράντας [r] αὐτὸν ἐν Γίττῃ τυγχάνοντας, [s] ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντος δὲ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος, ὡς καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καταπεφρονήσαντος, καὶ, τὸ μεῖζον, τῶν ὅρκων τοῦ Θεοῦ μηδεμίαν ποιησαμένου φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, "οὐ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ [t] καταλείψειν ἐμὲ, "μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε [v] ταύτης τῆς πόλεως εἰς ἄλλην; "[x] οὐκοῦν ἀποδράσῃ τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ "καὶ ταύτης καὶ ὧν τὸν πατέρα μου παρὰ τὴν φυγὴν "ὕβρισας τιμωρήσομαί σε πονηρὸν γενόμενον. ἵνα γνῷς "ὅτι [y] κερδαίνουσιν οὐδὲν οἱ κακοὶ μὴ παρ' αὐτὰ τὰ ἀδι"κήματα κολασθέντες, [z] ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νο"μίζουσιν ἀδεεῖς εἶναι μηδὲν πεπονθότες, αὔξεται καὶ γί"νεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς [a] ἧς ἂν παραυτίκα πλημ"μελήσαντες ἔδοσαν." καὶ [b] Σεμεΐ μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque sapientia ejus intellectuque præstanti & divitiis, & quæ ab Hiramo nactus est in ædificationem Templi.

ΚΕΦ. β΄.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ὅσων ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Εἰρώμου εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

Solomon Pharaonis filiam ducit. 3 Regum, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam sublatis inimicis imperium sibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque instauratis Hierosolymorum mœnibus, ut ampliora essent pariter ac munitiora quam antea, summa pacis tranquillitate deinde remp. administravit, nihil ei obstante adolescentiæ fervore, quo minus vel justitiam coleret & leges custodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conservaret: verum, nonsecus ac viri provectioris ætatis consummatæque prudentiæ, omnia exquisito judicio transegit. Porro statuit Chebronem proficisci &

II.

ΗΔΗ δὲ τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τῶν ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τὴν Φαραώθου τοῦ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τῶν πρόσθεν ὄντων, διεῖπε τὰ πράγματα [c] λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης, μηδὲ ὑπὸ τῆς νεότητος, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τῶν νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ τελευτῶν ἐπέσκηψε, βλαπτόμενος· ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προβεβηκότες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐπιτελῶν. ἔγνω δὲ εἰς

h Αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ] Αὐτοῦ deest Big. & Samb.
i Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε] Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως Vat.
k Καταλείπῃ τὸ γένος] Καταλείπῃ Big. Samb. & Gall. 1.
l Ποιεῖ ἀρχιερέα] Ita Big. Samb. Gall. 1. & Vet. Interpr. Σάδωκον δὲ ποιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. Vat. & Gall. 2. in Editis deest vox ἀρχιερέα.
m Οἷς προσέταξεν] Ita pro ὧδε, quod in Editis, Aliisque exstat, rescribere visum est: eoque magis quod ὧδε nec agnoscit Vat. nec Vetus Interpr.
n Τὸν χείμαῤῥον Κεδρῶνος] Φάραγγι βαθείᾳ, quæ dicta Κεδρὼν Ἀλωτ. lib. v. c. 2. §. 3. ut & §. 4. ibid. Χαράδρα de eodem. SPANH.
o Τὸ πρόστιμον.] Sup. lib. iv. c. 8. ἐπενεγκεῖν αὐτοῖς καὶ διαβολῆς πρόστιμον· SPANH.
p Αὐτὸν προσηνάγκασεν] Ita cum Cod. Vat. verum in Hen. Busb. & Vet. Interpr. desideratur αὐτὸν, & commode satis abesse potest. in Editis, Aliisque ὡς ὁ Ἰωάβου ἀνοσίως &c.

q Ἀποδράντας] Ἀποδεδρακότας Vat.
r Αὐτὸν] Αὐτοῦ Big. (Coll. Voss.) Samb. Hen. & Busb.
s Ὥρμησεν] Ita in quinque MSS. ὥρμησε Big. Baf. & G.
t Καταλείψειν ἐμὲ,] Sic Samb. & Gall. 1. 2. καταλείψαι Alii cum Editis.
v Ταύτης τῆς πόλεως] Ἐκ ταύτης Samb. & Vat.
x Οὐκοῦν ἀποδράσῃ] Ita Samb. in cæteris MSS. aut οὐκ vel οὐκοῦν ἀποδράσεις, aut οὐκ vel οὐκοῦν ἀποδρήσῃς. in Editis οὐκ ἂν ἀποδράσῃς.
y Κερδαίνουσιν] Κερδαίνουσι μὲν οὐδὲν Vat.
z Ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ,] Ἀλλὰ καὶ παντὶ Vat. & mox αὔξεται καὶ γ.
a Ἧς ἂν παραυτίκα] Ita Big. Samb. & Vat. ἣν ἂν π. in Editis, Aliisque.
b Σεμεΐ] Coll. Big. & Voss. Σεμείσσου.
c Λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης,] Τὸ λοιπὸν Vat.

δ' εἰς [d] Χεβρῶνα παραγενόμενος, ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ [e] κατασκευασθέντος ὑπὸ Μωϋσέος, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀριθμὸν ὡλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τοῦτο δὲ ποιήσας μεγάλως ἔδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν [f] αἰτῆσαι τινὰς αὐτὸν τῆς εὐσεβείας [g] δώσει αὐτῷ δωρεάς. Σολομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παρασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τὸν Θεὸν ᾔτησεν. οὐ γὰρ χρυσὸν, οὐδ' ἄργυρον, οὐδὲ τὸν ἄλλον πλοῦτον, ὡς ἄνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ παρασχεθῆναι· ταῦτα γὰρ σχεδὸν νενόμισται παρὰ τοῖς πλείστοις μόνα σπουδῆς ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, "φησὶ, δέσποτα, νοῦν ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν "τὸν λαὸν τἀληθῆ καὶ τὰ [h] δίκαια λαλῶν [i] κρίνοιμι." τούτοις ἥσθη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ τά τε ἄλλα πάνθ', ὧν οὐκ ἐμνήσθη παρὰ τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐπηγγείλατο, πλοῦτον, δόξαν, νίκην [k] πολεμίων, καὶ [l] πρὸ πάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν οὐκ [m] ἄλλος τις ἀνθρώπων ἔσχεν οὔτε βασιλέων οὔτ' ἰδιωτῶν. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐπὶ πλεῖστον ὑπισχνεῖτο χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ πειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν πατέρα μιμούμενος ἐν οἷς ἦν ἄριστος. ταῦτα δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεπήδησεν [n] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν [o] ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ [p] πρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας ἐπιτελέσας θυσίας, κατευώχει τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

β. Ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κρίσις ἐπ' αὐτὸν ἤχθη δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν ἦν ἐπίπονον. τὸ δὲ πρᾶγμα, περὶ οὗ συνέβαινεν εἶναι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑπάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ πραγμάτων [q] γενόμενοι λάβωσιν, ὥσπερ ἐξ εἰκόνος τῆς τοῦ βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥαδίως ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταῖραι τὸν βίον ἧκον ἐπ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα πρώτη λέγειν ἤρξατο. "[r] οἰκῶ "μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, [s] μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δω"ματίῳ. συνέβη δ' ἀμφοτέραις ἡμῖν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας "ἀποτεκεῖν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἄρρενα παιδία. τρί"της δὲ ἡμέρας διελθούσης, ἐπικοιμηθεῖσα [t] τῷ αὐτῆς "παιδίῳ αὕτη, τοῦτο μὲν ἀποκτείνει· βαστάσασα δὲ τοὐ"μὸν ἐκ τῶν γονάτων πρὸς αὐτὴν μεταφέρει, [v] καὶ τὸ "νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν. "πρωῒ δὲ θηλὴν ὀρέξαι βουλομένη τῷ παιδίῳ, τὸ μὲν "ἐμὸν οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν ὁρῶ μοι παρακεί"μενον. ἀκριβῶς γὰρ κατανοήσασα τοῦτ' ἐπέγνων. ὅθεν "ἀπαιτῶ τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀπολαμβάνουσα καταπέ"φευγα, δέσποτα, ἐπὶ τὴν παρὰ σοῦ βοήθειαν. [x] τὸ "γὰρ εἶναι μόνας [y] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τὸν [z] ἐξελέγξαι "δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονοῦσα, ἰσχυρῶς ἀρνουμέ"νη παραμένει." ταῦτ' εἰπούσης, ὁ βασιλεὺς ἀνέκρινε τὴν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τῆς δὲ ἀρνουμένης τοῦτο πεποιηκέναι, τὸ δὲ παιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τῆς ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ἐπινοοῦντος τὴν κρίσιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐπ' αἰνίγματι περὶ τὴν

super aram æneam, quam Moyses fabricari curaverat, Deo sacrificare. atque mille solidas hostias *ad eam* immolavit. Cum autem hoc præstitisset, magnopere visus est Deum honorasse. nam nocte, quæ proxime sequuta est, ei per quietem apparuit, jussitque ut posceret quod sibi pro *hac* pietate ab ipso dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratissima & homini ad accipiendum utilissima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, sibi accumulari poposcit: (fere enim ista sola plerisque magni æstimantur, & inter Dei munera habentur) sed "da "mihi, inquit, Domine, mentem sanam rectum"que *in decernendo* judicium, ut vera justaque lo"quendo populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione sua non meminerit, se ei daturum esse promiserit, opes, gloriam, de hostibus victoriam, & præ omnibus scientiam ac sapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. insuper & regnum seris ejus nepotibus se conservaturum esse pollicitus est, modo justus esse pergat, sibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto statim prosiluit, numenque veneratus Hierosolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis suos omnes epulis adhibuit.

Tabernaculum Chebrone petit, 3 Regum, c. 2. & 2 Paral. c. 1.

Deus Solomoni poscenti sapientiam dat. 3 Regum, c. 3. & 2 Paral. c. 1.

2. Hisce autem diebus judicium ad eum delatum est arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua disceptari contigit, *paucis* exponere necessarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujusmodi negotiis versantur regiæ solertiæ exemplar intuendo de quæsitis facile pronunciare possint. Mulieres duæ meretrices ad ipsum venerunt: quarum altera, cui injuria facta esse videbatur, prima dicere orsa est. "Ego "quidem, dicebat, ô rex, in uno cum hac *muliere* "cubiculo habito. Accidit autem utrique nostrum, "ut una die masculos infantes circa eandem ho"ram pareremus. At tertio post die, ista somno"lento in puerulum suum incubitu ipsum quidem "opprimit: meum vero è gremio meo *clam* subla"tum ad se transfert, & mortuum quiescenti mi"hi in ulnas imposuit. Mane autem, cum infanti "vellem mammam admovere, meum quidem non "inveni, hujus vero mortuum lateri meo video "accumbere. rem enim, omnibus accurate per"pensis, ita esse comperui. Quare filium meum "postulo: & cum illum non receperim, ad tuam "opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos solæ fuerimus, nullusque subsit metus "alicujus qui *nos* possit redarguere, *illa*, negligens "*quid de se quisque sentiat*, constanter & fortiter fa"ctum negare." Ubi hæc dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante se hoc fecisse, & asseverante suum vivere filium, adversariæ vero interiisse, cum nemo existimare potuerit quid decernendum esset, sed

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. 3 Regum, c. 3.

d Χεβρῶνα] Γαβαῶνα juxta Biblia & in Codicibus Gallicis Γιβρῶνα. HUDS. Γαβαῶνα legendum est, nec enim Chebrone fuit altare. REL.

e Κατασκευασθέντος] Sic etiam Judæi loquuntur de altari, licet Bezaleel fecerit. REL.

f Αἰτῆσαι] Αἰτήσασθαι Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat. verum αἰτῆσαι cum *cæteris* legisse videtur *Epiphan.*

g Δώσει αὐτῷ δωρεάς.] Pro δώσει in MSS. habemus παρέξειν aut παρέξει.

h Δίκαια λαλῶν] Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum justum possim verumque proferre judicium*. in Editis, *Aliisque* δίκαια καὶ ἀληθῆ.

i Κρίνοιμι.] Ita MSS. in Editis ἀνακρίνοιμι.

k Πολεμίων,] Πολεμίων καὶ ἄρξειν Big. Samb. & Gall. 2.

l Πρὸ πάντων] Ita cum *omnibus* MSS. & Vet. Interpr. πρὸ desideratur in *Editis*.

m Ἄλλος τις ἀνθρώπων] Sic melioris notæ MSS. & Epiphan. in *Aliis* cum *Editis* ἄλλον.

n Εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης,] Illud εὐθὺς adjecimus ex MSS. & Vet. Interpr.

o Ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα·] Ἀνέστρεψεν Vat.

p Πρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας] Sic Big. (Coc.), Samb. Vat. & Epiphan. in reliquis περὶ τῆς σκηνῆς.

q Γενόμενοι λάβωσιν,] Γενόμενοι Gall. 2.

r Οἰκῶ μὲν,] Οἰκῶ μὲν ἐγὼ Vat.

s Μετὰ ταύτης] Ita Big. Samb. & Vat. μετ' αὐτῆς in Editis, *Alisque*.

t Τῷ αὐτῆς παιδίῳ] Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς π. Vat.

v Καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ] Καὶ τὸ νεκρὸν Samb.

x Τὸ γὰρ εἶναι μόνας] Mallem τῷ γὰρ εἶναι.

y Ἡμᾶς,] Illud ἡμᾶς adjectum esse volui è Samb. Big. & Vat.

z Ἐξελέγξαι δυνάμενον] Ἐλέγξαι solus Vat.

a Τῇ

ſed omnes, quaſi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, ſolus rex tale quiddam excogitavit. Juſſis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, ſatellitum quendam ad ſe evocat, imperatque ſtricto gladio puerum utrumque diſſecare in duas partes, ut utraque dimidium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem univerſus regem, ut *admodum* adoleſcentem, clam irridebat. Inter hæc autem cum vera quidem mater exclamaſſet, ne hoc ageretur, ſed potius alteri tanquam ſuus tradatur infans, ſibi enim ſufficere, modo vivat ipſumque conſpiciat, licet alterius eſſe videatur; altera vero parata eſſet puerum videre diviſum, atque inſuper *magnopere* vellet ipſam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverſo utriuſque voces ex animo eſſe, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipſam enim revera eſſe matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & ſuum peremerat, & amicæ filium exſtinctum videre cuperet. Hoc populo viſum eſt magnum eſſe argumentum indiciumque regis prudentiæ ſimul & ſapientiæ: atque ex illo deinceps die ipſi tanquam divina mente prædito auſcultabant.

Solomonis officia. 3 Regum, c. 4.

3. Militiæ autem præfecti ipſi erant, præſideſque regionis omnis, illi *ſcilicet*. Ephraïmi quidem ſorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Diocleruſ: regionem autem Dorenſem & maritimam omnem ſibi ſubjectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus magnus erat ſub Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem uſque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* uſque montem Libanum, urbes ſexaginta magnas & munitiſſimas ſua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem uſque procurabat habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ uſque ad Jordanem fluvium. At unus illis ſuperior totius *regionis iſtius* curator erat conſtitutus. Semei autem tribûs Ben-

εὕρεσιν αὐτοῦ πάντων [a] τῇ διανοίᾳ πεπηρωμένων, μόνος ὁ βασιλεὺς ἐπινοεῖ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [b] τὸ νεκρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεταί τινα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ σπασάμενον προστάξει τὴν μάχαιραν ἀμφότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [c] ἑκάτεραι λάβωσιν ἀνὰ ἥμισυ τοῦ τε ζῶντος καὶ τοῦ τετελευτηκότος. ἐπὶ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λανθάνων ἐχλεύαζεν ὡς μειράκιον τὸν βασιλέα. μεταξὺ δὲ [d] τῆς μὲν ἀληθοῦς μητρὸς ἀνακραγούσης τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ παραδοῦναι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [e] ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῶν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, τῆς δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρούμενον ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ προσέτι βασανισθῆναι καὶ αὐτὴν ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, ἐπιγνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγενημένας, τῇ μὲν [f] ἀνακραγούσῃ τὸ παιδίον προσέκρινε, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τῆς δὲ ἄλλης κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτεινάσης, καὶ τὸ τῆς φίλης σπουδαζούσης ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς τοῦ βασιλέως [g] φρονήσεως καὶ σοφίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· [h] κἀξ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ὡς θείαν ἔχοντι διάνοιαν, αὐτῷ προσεῖχον.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτοῦ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραίμου κληρουχίας [i] Οὔρης, ἐπὶ δὲ τῆς [k] Βηθλεέμης τοπαρχίας ἦν [l] Διόκληρος· τὴν δὲ τῶν Δώρων καὶ τὴν παραλίαν [m] Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. [n] τὸ δὲ Μέγα πεδίον ἦν ὑπὸ [o] Βαναίᾳ τῷ Ἀχίλου παιδί. [p] προσεπῆρχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ἰορδάνου πάσης. τὴν δὲ [q] Γαλααδῖτιν καὶ [r] Γαυλανῖτιν ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὐτὸν, [s] Γαβάρης διεῖπεν. [t] Ἀχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετέτραπτο, συνοικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος [v] Βασίμᾳ τοὔνομα. τὴν δὲ [x] περὶ [y] Ἀρκὴν παραλίαν εἶχε [z] Βανακάτης. [a] Σαφάτης δὲ [b] τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν [c] Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου [d] χώραν. [e] ἐπὶ δὲ τούτων [f] [εἷς] πάντων ἐπετέτραπτο. [g] Σεμεῒς δὲ τὴν τοῦ Βενιαμί-

a Τῇ διανοίᾳ πεπηρωμένων,] Sic *Samb.* & *Vat.* in reliquis deeſt τῇ.

b Τὸ νεκρὸν] Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.*

c Ἑκάτεραι] Ἑκατέρα *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκάτερα *Big.*

d Τῆς μὲν ἀληθοῦς] Τῆς μὲν ἀναστάσης, καὶ ἀληθοῦς *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen. Baſ.* & *Gall.* Verum illa ἀναστάσης καὶ non agnoſcunt *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

e Ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν] Sic cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἄλλ.

f Ἀνακραγούσῃ] Amplius quiddam in *ſuo codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *relamanti quidem ne perimeretur infantulus.*

g Φρονήσεως] Φρονήσεώς τε καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

h Κἀξ ἐκείνης] Καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ λοιπὸν *Vat.*

i Οὔρης,] *Uri* apud *Epiphan.* Ὢρ LXXII.

k Βηθλεέμης τοπαρχίας] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. *Vet. Interpr.* Βιθέμης in *Editis*. Βαιθσαμυς LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βαιθσάμης legit *Schotanus*, & Βεθσαμης *Boſius*. Eſt qui malit Βεθλεμίτ. HUDS. *Bethleem* habet etiam Rufinus. SPANH.

l Διόκληρος] Sic ex *iiſdem MSS* ὁ Κλῆρος in *Editis*. in *Epiphanii* libris *Dechri.* υἱὸς Δακὰρ LXXII. unde ὁ υἱὸς τοῦ Δακάρου maluit *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. 2. p. 771.) qui inſuper notavit υἱὸς Ἐσδὶ (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omiſſa eſſe.

m Ἀμινάδαβος εἶχεν] Ita cum Cod. *Vat.* Ἀβιναδάβος in *Editis Aliiſque*. Ἀμιναδάβος juxta verſionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Alaph*, & *Abian Adab* in *Epiphanii* libris.

n Τὸ δὲ Μέγα πεδίον] Sup. lib. v. c. 1. §. 22. εἰς τὸ μέγα πεδίον καλούμενον· & infr. lib. xv. c. 8. §. 5. ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, in Magno Campo; & lib. xii. c. 8. §. 5. εἰς τὸ Μέγα πεδίον· SPANH.

o Βαναίᾳ] *Sub Banaia filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium*. Βαανὰ υἱὸς Ἀχιλοὺθ juxta LXXII.

p Προσεπῆρχε] Ita pro προσεπῆρχε reſcribere viſum eſt, [illegible] vicula mutatione.

q Γαλααδῖτιν] *Al.* (ut & *Coc.*) Γαλαδῖτιν.

r Γαυλανῖτιν] Ita cum *MSS.* vel (cum *Coc.*) Γαυλανίτην, in *Editis* Γαυλανῖτιν.

s Γαβάρης] Γαβάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabrar*. in *MSS.* vero, *Gabeer gubernabat Caſaubina* [illegible] *autem totius Galileæ &c.* *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* υἱὸς Γαβὲρ LXXII. in *Exemplari Alexandrino*.

t Ἀχινάδαβος] Hic *Achinadabum* & *Achimaas* in unum confundit, ut conſtat ex *S. Literis*, quæ poſteriori nuptam eſſe dicunt *Pharaonis* filiam.

v Βασίμᾳ τοὔνομα.] Βασεμμὰθ LXXII.

x Περὶ Ἀρκὴν παραλίαν] *Coll. Big.* & *Voſſ.* περιπαράλιον.

y Ἀρκὴν παραλίαν] Ἀρκὴ παράλιος, diverſa nempe ab ea quæ in Λιβάνῳ lib. 1. cap. 7. §. 2. (ubi natus Alexander Severus Imperator. Lamprid. in Alexandr. Sever.) Ab hoc Ἀρκὴ Phœnicum alia Arabiæ, poſtea Πέτρα dicta, de qua lib. iv. ſup. c. 4. §. 7. πρότερον μὲν Ἀρκὴν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην. hæc Arcæ primaria Urbs Arabum. Superioris Ἀρκῆς mentio iterum lib. v. c. 1. §. 22. Τοῖς ὄρεσι καὶ [illegible] Ἀρκὴν ut & heic loci. SPANH.

z Βανακάτης.] *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βαανὰ υἱὸς Χουσὶ LXXII.

a Σαφάτης] *Sabath* eſt *Epiphanio*. Ἰωσαφὰτ LXXII.

b Τὸ Ἰταβύριον] Sup. lib. v. c. (1.) §. ... τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος, τοῦ πλάτους· SPANH.

c Γαλιλαίαν] Κάτω Γαλιλαίαν *Coll. Big.* & *Voſſ.*

d Χώραν.] Χώραν refero ad Γαλιλαίαν, & per Γαλιλαίαν χώραν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου intelligo *Galilæam inferiorem*. Verum τὴν κάτω Γαλιλαίαν habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forſan vocem κάτω margini [illegible] appoſitam in *textum* receperint. Illud κάτω tamen agnoſcit *Epiphan.* qui in ſequentibus a *S. Literis* & *Joſepho* diverſus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galilæam. Regionem autem uſque ad Jordanem fluvium conſtitutam Eſau diſponebat. Semei autem &c.*

e Ἐπὶ δὲ τούτων] Ἐπὶ τούτῳ *Big. Samb.* & *Gall.* Illa vero χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων πάντων ἐπετέτραπτο deſiderantur in *Cod. Vat.*

f [Εἷς] πάντων ἐπετέτραπτο.] Illud εἷς (ſenſu id poſtulante ut pag. ſeq. in initio) inſerere viſum eſt.

g Σεμεῒς δὲ] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis*. Σεβεῒς in *Editis Aliiſque*. Σιμαίας *Vat.* ut paſſim ſupra pro Σεμεΐ.

h Ey-

ιαμίτιδος κληρουχίαν [h] ἐγκεχείριστο· [i] Γαβάρης δὲ εἶχε τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. θαυμαστὴν δὲ ἐπίδοσιν [k] ἔλαβεν ὅ, τε τῶν Ἑβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ἰούδα φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ περισπώμενοι, καὶ προσέτι τῆς ποθεινοτάτης ἐλευθερίας ἀκρατῶς ἐμφορούμενοι, πρὸς τὸ συναύξειν ἕκαστος τὰ οἰκεῖα [l] καὶ ποιεῖν ἄξια πλείονος ὑπῆρχεν.

δ'. Ἦσαν δὲ [m] καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἳ τῆς τε Συρίας γῆς καὶ τῆς ἀλλοφύλων, ἥτις ἦν ἀπ' Εὐφράτου ποταμοῦ διήκουσα μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἐκλέγοντες αὐτῷ φόρους παρὰ τῶν ἐθνῶν. συνετέλουν δὲ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόρους τριάκοντα, ἀλεύρου δ' ἑξήκοντα, σιτιστοὺς δὲ βόας δέκα, καὶ νομάδας βόας εἴκοσι, [n] καὶ σιτιστοὺς ἄρνας ἑκατόν. ταῦτα πάντα παρὲξ τῶν [o] ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βουβάλων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων, ἐκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [p] τέσσαρας εἶναι μυριάδας φατνῶν τῶν [q] ὑπεζευγμένων ἵππων. χωρὶς δὲ τούτων ἦσαν ἱππεῖς δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ προσήδρευον ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διεσπαρμένοι [r] κώμας ἐν αὐταῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τὴν τοῦ βασιλέως δαπάνην πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ἐπιτήδεια, συγκομίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτην δ' [s] ἦν ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [t] ὥστε τοὺς ἀρχαίους ὑπερβάλλειν ἀνθρώπους· καὶ μηδὲ τοὺς Αἰγυπτίους, οἳ πάντων [v] ἐν συνέσει διενεγκεῖν λέγονται, [x] συγκρινομένους λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πλεῖστον ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφίᾳ καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐπὶ δεινότητι. ὧν οὐ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [y] Ἐθάνος καὶ Αἱμάνος, καὶ [z] Χαλκέος καὶ [a] Δάρδανος, υἱοὶ [b] Ἡμάονος. συνετάξατο δὲ καὶ [c] βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν [d] πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας. καθ' ἕκαστον γὰρ εἶδος [e] δένδρου παραβολὴν εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπου ἕως κέδρου. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν ἐπιγείων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἀερίων. οὐδεμίαν γὰρ [f] τούτων φύσιν ἠγνόησεν, οὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πάσαις ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐν [g] αὐταῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θε-

jamitidis fors commissa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero rursum unus præpositus erat. Miro autem incremento auctæ sunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque studium converso. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *intestinis* distracti, ac præterea optatissima libertate ad satietatem usque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut sua quisque augeret & majoris pretii faceret.

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum usque pertingenti, præerant, è gentibus ipsi tributa colligentes. Atque *isti* regis victui in singulos dies ejusque conviviis conferebant similæ quidem * coros triginta, farinæ vero sexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & pisces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præsepiorum millia equorum jugalium. Verum absque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hierosolymis circa regem versabatur, reliqui vero per villas regias dispersi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant sumptus regii, equis etiam necessaria suppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat.

Solomonis regum magnitudo, eorumque victus. 3 *Regum*, c. 4.

5. Tanta autem erat sapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priscæ ætatis hominibus præstiterit: & non solum Ægyptios, qui omnes scientia superare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; sed & eos à regis sapientia longe abfuisse demonstrarit. Quin & quotquot apud Hebræos isto ævo perspicaciæ laudem assequuti sunt, ingenii præstantia supergressus est, iisque *longe* antecelluit. quorum nomina non prætenibo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Composuit etiam * libros de odis & canticis quinque supra mille, & proverbiorum & † similitudinum ter mille. nam de quavis arboris specie ‡ parabolam dixit ab hyssopo usque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terrestribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: sed de omnibus philosophorum more disseruit, & scientiam proprietatum earum summam se adeptum esse ostendit. Concessit ei etiam Deus ut disceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & cura-

Ejus sapientia. 3 *Regum*, c. 4.

Quorum scripta reliquit Solomon. 3 *Regum*, c. 4. 33.

h Ἐγκεχείριστο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐγκεχειρισμένος in *Editis*. ἐπιτετραπτο *Vat.*

i Γαβάρης δ'] Ita in omnibus *MSS.* Ταβάρης in *Editis*. vitiose, ut constat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4.

k Ἔλαβεν ὅ, τε] Lege ἔλαβεν τότε. COCC.

l Καὶ ποιεῖν ἄξια] καὶ ποιεῖν ἔχειν πλείονος *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas semper potius extendendas*.

m Καὶ ἕτεροι] Καὶ inferui ex *Samb.* & *Vat.*

* *Coros triginta*,] Vide *Annott.* ad p. 421. §. 9.

n Καὶ σιτιστοὺς ἄρνας] Σιτιστοὺς δ' *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σιτιστούς τε *Gall.* 2.

o Ἐπ' ἄγρας,] Ἀπ' ἄγρας (*Coll. Voss.*) *Vat.*

p Τέσσαρας εἶναι μυριάδας] Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26.

q Ὑπεζευγμένων ἵππων.] Ὑποζευγνυμένων *Vat.*

r Κώμας ἐν αὐταῖς] Ita cum *MSS.* & *Vat. Interpr.* χώρας in *Editis*.

s Ἦν ἦν ὁ Θεὸς] Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτην δ' ὁ Θεὸς, legendum esse monuit *Schotanus* cum *aliis*.

t Ὥστε τοὺς ἀρχαίους] Ὡς τούς τε *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἐν συνέσει διενεγκεῖν] Illud ἐν ex *Big.* & *Samb.*

x Συγκρινομένους λείπεσθαι] Συγκρινόμενος legisse videtur *Epiphan.*

y Ἐθάνος] Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis*, *Aliisque* Ἀθανος καὶ Αἴμανος. *Ethan* & *Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. *Asaph* & *Ethan* Davidis ψαλμῳδοὶ memorati 1 Chron. XV. 19.

z Χαλκαῖος] Χάρκεος *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalgal*, & *Chaca* & *Calcheus*. in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκαὶ LXXII. Legendum forsan ex 3 *Regum* IV: 31. χαλκάδαν καὶ Δάρδανος υἱοὶ Μάλουδ.

a Δάρδανος,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* quod propius accedat ad Hebraicum *Darda*. in *Editis* *Aliisque* Δάδανος.

b Ἡμάονος.] Ἡμανος *Vat.* Μαὼλ & *Mahol* in *S. Literis*. apud *Epiphanium* varie, *Madonis* & *Madonis* & *Samad*.

c Βιβλία περὶ ᾠδῶν] Studium Essenorum circa consilia sequitur Ἀλωσ· lib. 2. c. 8. §. 6. Vid. Not. Oxon. in eum locum. SPANH.

* *Libros de odis & canticis quinque supra mille*,] *Alii vertunt*, carminum & canticorum libros. *Forsan* περὶ ante ᾠδῶν *delendum*, *& mox voci* πέντε *præfigendum*, *ut legatur* περὶ πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις.

d Πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις,] Πεντακισχίλια *Cedren.* πεντακισχιλίας ᾠδὰς *Zonar.* Vid. Huet. in D. E. p. 190.

† *Similitudinum ter mille.*] *Al.* parabolarum.

e Δένδρου] Vide Casaub. c. Baron. p. 647.

‡ *Parabolam dixit ab hyssopo usque ad cedrum.*] *Al.* comparationem fecit.

f Τούτων φύσιν ἠγνόησεν,] Τούτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.*

g Αὐταῖς ἰδιωμάτων] Αὐτῶν *Big. Samb. Hen. Bash.* & *Epiphan.*

h Εἰς ὠφέλειαν] Εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων *Cedren.* εἰς ἀνθρώπων ὠφέλειαν *Zonar.*

rationem hominum. Et cum excantationes composuisset, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus vincta dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc sanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Vespasiano & filiis ejus & tribunis reliquisque militibus, ex dæmonum potestate ab iis obsessos liberantem. Modus autem istius curationis erat talis. Nasi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus inclusa erat, quas indicaverat Solomon, paulo post ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine statim collapso *dæmonem* adjurabat ne in hunc postea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compositas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant persuadere manifestumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut spectantes intelligant quod hominem reliquisset. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis sapientia & scientia. Ideoque ut omnibus nota sit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem sol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens præstantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

Eleazarus quidam dæmonas ejicit.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum successisset, magnopere gavisus est, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipsum salutabat, eique gratulabatur de præsenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 1 Reg. c. 5.

SOLOMON HIRAMO REGI.

"Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxisset ædificare Templum Deo, bellis & "continuis expeditionibus fuerit impeditus. non "enim prius hostes debellare desiit, donec eos omnes tributum ferre coëgerat. Ego vero Deo "gratias ago pro ea qua nunc fruor pace: ac propterea otio abundans jam statuo domum Deo "exstruere. eam etenim me conditurum esse, "Deus patri meo prædixit. Quam ob rem te oro "atque obsecro, ut aliquos una cum meis mitti jubeas in montem Libanum ad ligna excidenda. "nam in materia cædenda Sidonii nostratibus peritiores sunt. Ipse vero mercedem, quantam tu "dixeris, fabris materiariis solvam."

Solomonis ad Hiramum literæ. 3 Regum. c. 6.

7. Hiramus autem, cum has literas legisset, mandatisque multum lætatus esset, Solomoni *ita* rescripsit.

REX HIRAMUS REGI SOLOMONI.

"Deum quidem laudare par est, qui paternum "imperium tibi tradidit, viro sapienti & omni virtute prædito. Atque ego, his *mirifice* delectatus, "quæcunque per literas petiisti tibi *lubens* suppeditabo. Ligno enim multo magnoque exciso, "cedrino pariter ac cyparissino, mihi curæ erit ut

Hirami ad Solomonem responsio. 3 Regum, c. 5.

ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλιπεν, οἷς [l] ἐνδούμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώκουσι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖστον ἰσχύει. ἱστόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιωτικοῦ πλήθους, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιοῦτος ἦν. προσφέρων ταῖς ῥισὶ τοῦ δαιμονιζομένου [o] τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι [p] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομὼν, ἔπειτα [q] ἐξεῖλκεν ὀσφρομένου διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τοῦ ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [r] ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνός τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βουλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ παραστῆσαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ἐλεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει ἰσχὺν, ἐπιθεὶς [s] μικρὸν ἔμπροσθεν [t] ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδονιπτῆρα, καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντα τοῦ ἀνθρώπου ταῦτ' ἀνατρέψαι, καὶ παρασχεῖν ἐπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένου δὲ τούτου, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [v] καθίστατο σύνεσις καὶ σοφία. δι' ἣν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς φύσεως καὶ [x] τὸ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδένα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ βασιλέως περὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολὴ, περὶ τούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

ς'. Ὁ δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς [y] Εἴρωμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὴν τοῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήσθη· φίλος γὰρ [z] ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. [a] ἀποστέλλει δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

[b] ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ἴσθι μου τὸν πατέρα βουληθέντα κατασκευάσαι τῷ "Θεῷ ναὸν, ὑπὸ τῶν [c] πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν στρατειῶν "κεκωλυμένον. οὐ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς "καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑποτελεῖς [d] ἐποίησεν. ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς παρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην σχολάζων οἰκοδομῆσαι "τῷ Θεῷ βούλομαι τὸν οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ [e] τοῦτον "ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. διὸ παρακαλῶ "σε συμπέμψαι τινὰς τοῖς ἐμοῖς εἰς Λίβανον τὸ ὄρος, "κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης ἐπιστημονέστερον "ἔχουσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δὲ ὃν ἂν ὁρίσῃς, "[f] ἐγὼ τοῖς ὑλουργοῖς παρέξω.

ζ'. Ἀναγνοὺς δὲ τὴν ἐπιστολὴν Εἴρωμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡσθεὶς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πατρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν "ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα "ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. τεμὼν γὰρ ξύλα πολλὰ "καὶ μεγάλα, κέδρου τε καὶ [g] κυπαρίσσου, διὰ τῶν "ἐμῶν

i Συνταξάμενος] Συνέταξε legisse visus est *Epiphan.*

k Παρηγορεῖται τὰ νοσήματα] Παρηγορεῖ τὰ νοσ. *Vat.* forsan pro παρηγορεῖται νοσήματα.

l Ἐνδούμενα τὰ δαιμόνια] Ἐνδούμενα *Samb.* & *Vat.* ἐνδούμενα *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. 2.

m Ἐκδιώκουσι.] Ἐκδιώξουσι *Vat.* [illegible] *Zonar*, ἐκδιώκουσι *Cedren.*

n Τούτων.] Τούτων *Big.* & *Samb.* τούτου *Gall.* 1. τούτους *Cedren.*

o Τὸν δακτύλιον] Vid. Fabric. Pseudepigr. V. T. p. 1054. & Borrichium contra Conringium p. 21.

p Ῥίζαν ἐξ ὧν] In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice ῥίζας. Sunt qui existimant radicem fuisse herbæ, quam (in libris *de bello Judaico*) *Baaras* appellat, & magnifice extollit.

q Ἐξεῖλκεν ὀσφρομένου] Ἐξεῖλκεν ὀσφραινομένου *Cedren.* ἐξεῖλκεν ὀσφραινομένου *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

r Ἐπανελθεῖν ὥρκου.] Ἐπανήξειν *Vat.* & forsan *Epiphan.* [illegible] *Cedren.*

s Μικρὸν ἔμπροσθεν] Est forsan qui malit μικρὸν πρόσθεν.

t Ἤτοι ποτήριον] Ἤτοι inserui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

v Καθίστατο σύνεσις] Καθίσταται *Vat.*

x Τὸ θεοφιλὲς,] Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox [illegible]

y Εἴρωμος,] *Al.* Εἴραμος, & Εἵρωμος & Χείρωμος.

z Ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ] Ἐτύγχανε Δαυίδῃ *Vat.*

a Ἀποστέλλει δὲ πρὸς αὐτὸν] Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστέλλει δὲ πρὸς αὐτόν. Σολομὼν Εἰρ. &c.

b Σολομών] Hæ literæ Salomonis & Hirami habentur apud Eusebium in P. E. IX. 33. 34. Ex Eupolemo descriptæ erant; suis verbis hic exscripsit Josephus. confer 1 Reg. v. SPANH.

c Πολέμων] Πολέμων τῶν συνεχῶν πολεμ. *Gall.* 1. 2. atque ita legisse videtur *Epiphan.*

d Ἐποίησεν] Πεποιηκέναι *Gall.* 2.

e Τοῦτον ἔσεσθαι] *Al.* τοῦτο.

f Ἐγὼ τοῖς ὑλουργοῖς] Ἐγὼ insertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Κυπαρίσσου,] Pro κυπαρίσσου in Hebr. 1 Reg. v. 8. ברושים abie-

"ἐμῶν ἐπὶ θάλασσαν καταπέμψω· καὶ κελεύσω τὰς "ἐμὰς [h] σχεδίαν πηξαμένους εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον "τῆς [i] σαυτοῦ χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. ἔπειθ' οἱ σοὶ "[k] διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως [l] δὲ καὶ σὺ πα-"ράσχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, οὗ διὰ [m] τὸ νῆσον οἰκεῖν "δεόμεθα, φρόντισον."

η'. Διαμένει δ' ἄχρι τῆς σήμερον τὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων [n] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥστ' εἴ τις θελήσειε τὸ ἀκριβὲς μαθεῖν, δεηθεὶς τῶν ἐπὶ [o] τῶν Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὕροι συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [p] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντευξομένους, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πειρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' εὐθὺς ἀξιοῦμεν, [q] οὐδὲ [r] συγκεχωρημένον ἡμῖν, κατεξανιστάμενοις τοῦ πρέποντος τῇ πραγματείᾳ, ἀθῴοις ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [s] ὑποδοχῆς τυγχάνειν παρακαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [t] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τοῦ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπῄνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σίτου μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας [v] δισμυρίους κόρους, καὶ [x] τοσούτους ἐλαίου [y] βάδους. ὁ δὲ [z] βάδος δύναται [a] χωρῆσαι ξέστας [b] ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἴνου παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἱρώμου φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ηὔξησε, καὶ διαμένειν [c] ὤμοσαν εἰς ἀεί. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργατῶν τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτὴν συνετῶς. μυρίους γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἕνα μῆνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [d] παραγινομένους ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, μέχρις οὗ πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν [e] ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' οὕτως συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις διὰ τετάρτου μηνὸς ἀπαντᾶν ἐπὶ [f] τὸ ἔργον. [g] γεγόνει δ' ἐπίτροπος τοῦ φόρου τούτου [h] Ἀδώραμος. [i] ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυίδης καταλελοίπει, τῶν μὲν βασταζόντων τὴν [k] λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ἐπιστάται τρισχίλιοι καὶ [l] τριακόσιοι. προσετάχθη δὲ λίθους μὲν αὐτοῖς τέμνειν μεγά-

"meorum opera in mare devehatur: meisque *præterea* imperabo, ut rate *ex illis* connexa ad quemcunque volueris tuæ regionis locum mari navigato *ea* deponant: deinde tuis licebit ea Hierosolyma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his frumentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus est, utpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conservata, sed & apud Tyrios: adeo ut siquis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis præsunt apud Tyrios, inventurus sit quæ ab iis dicta fuerint consentanea illis quæ nos diximus. Atque hæc quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil præter veritatem dicere, nedum, verisimilibus quibusdam & ad homines decipiendos delectandosque accommodis, historiam distinguendo, operam quidem dare ut examen fugiamus, postulare autem ut *narrationi* statim credatur; neque nobis concessum esse, ut, facta ab historiæ decoro discessione, à culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus ut nemo nostra hæc approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus.

Josephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis studium profitetur.

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuissent regis Tyriorum literæ, promptum ejus obsequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipso petiit vicissim ei subministravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expressi* totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei mensuram etiam vini suppeditabat. Et ab istis quidem initiis magis magisque crevit amicitia inter Solomonem & Hiramum; seque in ea perpetuo mansuros esse jurarunt. Imperavit autem Solomon populo universo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut ministerium non esset laboriosum effecit, scienter illud atque perite dividendo. constituit enim ut deni milleni in mensem unum *sylvam* in monte Libano cæderent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam regressi, donec reliqui viceni milleni suum opus itidem absolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* mense primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Davides *operi destinatos* reliquerat, in vectores quidem saxorum & cæteræ materiæ septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hisque præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In mandatis

Hirami responso lætatur Solomon.

Solomonis opera ad Templi materiam. 3 Regum. c. 5.

abiegnis ut & *Vulg.* LXX. vero πεύκινα Paraphrast. legisse videtur ברותים Cupressi Cant. 1. 17. SPANH.

[h] Σχεδίαν] Forte σχεδίας.

[i] Σαυτοῦ χώρας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* αὐτῆς.

[k] Διακομίσουσιν] Διακομίσωσιν solus *Samb.*

[l] Δὲ καὶ σὺ] Illa δὲ καὶ σὺ ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[m] Τὸ νῆσον] Nota Tyrum insulam hic dici, ut inf. cap. 5. §. 3. SPANH.

[n] Ἀντίγραφα,] Exstat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Eusebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 33. quod, undecunque prolatum, videtur esse suppositium.

[o] Τῶν Τυρίων] Τῶν inseritur ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[p] Ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις.] Παρ' ἡμῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[q] Οὐδὲ] Ὡς οὐδὲ *Vat.*

[r] Συγκεχωρημένον ἡμῖν,] Συγκεχωρημένην *Gall.* 2.

[s] Ὑποδοχῆς] Ἀποδοχῆς *Big. Samb.* & *Vat.*

[t] Δυνώμεθα] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* δυνάμεθα, forsan (ut & *Coccejus* vult) pro δυναίμεθα.

[v] Δισμυρίους κόρους,] Ita rescripsi ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. δισχιλίους perperam in *Editis Aliisque*. ὁ δὲ κόρος (inquit *Josephus*, l. 15. c. 12.) δύναται μεδίμνους Ἀττικοὺς ι'. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐποιεῖ μόδια λ'. Videsis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452. HUDS. In Hebræo 1 Reg. v. 11. & Vulg. viginti millia. SPANH.

[x] Τοσούτους ἐλαίου βάδους,] In Hebr. & Vulg. 1 Reg. 11. viginti coros olei. LXX. vero εἴκοσι χιλιάδες βαὶθ ἐλαίου κεκομμένου. Pro βαὶθ in MS. Alex. βίθ· SPANH.

[y] Βάδους.] Βάδος, ὁ καὶ βάτος, χωροῦντα ξέστας ἔχει ο' καὶ β'. Item mox βάδος, ὁ ξέστας &c. בת LXX. μέτρον, 2 Chron. IV. 4. & Ezech. XLV. 10. 11. infr. cap. III. §. 5. βάδους δισχιλίους. SPANH.

[z] Βάδος δύναται] Βάδος, ὁ καὶ βάτος. *Hesych.*

[a] Χωρῆσαι ξέστας] Χωρῆσαι non agnoscunt aliquot *MSS.* & commode satis abesse potest.

[b] Ἑβδομήκοντα δύο.] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα καὶ δύο. Utcunque sextarios Romanos intelligendos esse docet *Jac. Capellus* de *Mensuris Cubicis*, p. 94.

[c] Ὤμοσαν] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio*. ὡμολόγησαν in *Editis Aliisque*.

[d] Παραγινομένους] Παραγενομένους *Samb.* & *Big.*

[e] Ἀναπληρώσωσι] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ὡρισμένον.

[f] Τὸ ἔργον.] Τὸ adjecimus ex *MSS.*

[g] Γεγόνει δ'] Ἐγεγόνει solus *Vat.* Est qui malit γέγονε. sed cum infra occurrat γεγόνει, ut & προσετάχθη, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omissum fuerit augmentum *temporis* χρόνου.

[h] Ἀδώραμος.] אדנירם 1 Reg. v. 14. LXX. Ἀδωνιρὰμ· SPANH.

[i] Ἦσαν δ'] Παροίκων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri potest.

[k] Λιθείαν] Λιθίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[l] Τριακόσιοι.] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen.* & *Epiphan.* διακόσιοι *Bas. Aliique*.

daris præterea dederat, ut saxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptassent & colligassent, ita *demum* in urbem convehérent. Illis autem operam navabant non solum structores indigenæ, sed & artifices ab Hiramo missi.

λους, εἰς τοὺς τοῦ ναοῦ θεμελίους [m] ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν οὕτως εἰς τὴν πόλιν. ἐξήγετο δὲ ταῦτα ὑπὸ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων [n] μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴραμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

CAP. III.

De ædificatione Templi.

Solomon Templum ædificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paral. c. 3.

SOlomon autem Templum ædificare cœpit regni sui anno quarto, mense secundo, quem Macedones quidem Artemisium vocant, Hebræi vero Jar, post quingentos nonaginta duos annos ab exitu Israëlitarum ex Ægypto, post mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Mesopotamia in Chananæam, post mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, usque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in universum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum est ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu usque ad exstructionem Templi elapsi sunt anni quadraginta & ducenti.

Templi descriptio.

2. Et quidem rex in altissimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis resistendi, quique cum terra coalescentes solum & firmamentum futuri essent operi superstruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & sumptuosum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celsitudinem & amplitudinem *conferebant*, decorisque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt usque lacunar ex saxo candenti constructum. Et quidem altum erat sexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus mensuris; ita ut tota altitudo

ΚΕΦ. γ΄.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, [o] τέταρτον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν [p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ, [q] μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ [r] εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπομβρίας [s] μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου [t] γεννηθέντος Ἀδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διεληλύθει τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ [v] ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι [x] χρόνον, κατ' ἐκεῖνον ἔτος ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας [y] ἑνδέκατον [z] ἐνειστήκει Εἰράμῳ. [a] ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρου εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ διεγεγόνει χρόνος [b] ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων.

β΄. Βάλλεται μὲν οὖν τοῦ ναοῦ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον ἀντέχειν δυναμένης, [c] οἵ τε τῇ γῇ συμφυέντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς [d] ἐποικοδομηθησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺν [e] οἴσειν ἀπόνως τὸ [f] μέγεθος τῶν [g] ἐποικοδομηθησομένων, καὶ κάλλους πολυτέλειαν, [h] ἧ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμου τε χάριν καὶ [i] μεγαλουργίας ἐπενοεῖτο. [k] ἀνήγαγεν δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκοῦ λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν [l] ἑξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ [m] τὸ μῆκος, εὖρος δ' εἴκοσι. κατὰ [n] τούτου δὲ ἄλλος ἦν ἐγηγερμένος,

m Ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας] *Poliebant & copulabant in montibus.* Rufinus. SPANH.

n Μόνον,] Μόνων *Big.* & *Samb.* à prima manu.

o Τέταρτον ἔτος] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis τέταρτον ἤδη τ. β. ἔτος ἔχων.

p Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ,] Ἀρτεμίσιος Macedonibus, Ἰὰρ Hebræis. 1 Reg. VI. 1. ... *Mensis secundus. Vulg.* Mense zio h. e. Aprili. In MS. Alex. ἐν μηνὶ Ζιοὺ καὶ τῷ δευτέρῳ μηνί. 1 Reg. VI. 38. SPANH.

q Μετὰ ἔτη πεντακόσια] Μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ δύο juxta plerosque *Epiphanii* libros. *Tostatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre est in *Quæst.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Josephi* codices hic loci non vitiatos esse colligit *J. G. Vossius* (in *Isag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. 11. ubi dicitur Templum fuisse crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpisset. ab egressu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam si ab anno hisce detrahas CCCCLXX. residui sunt DXCII. Videsis *Heideggeri* Hist. Sacr. p. 147. *Usserii* & *Is. Vossii* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153.

r Εἴκοσι ἔτη] Καὶ δύο ἔτη post εἴκοσι adjicienda censet *Sibotanus*, in *Bibl. Hist.* tom. 2. p. 779.

s Μετὰ χίλια] Μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαρακονταπέντε rescribendum censet *Sibotanus*. In nonnullis *Epiphanii* codicibus *anno millesimo quadringentesimo*, sine *quadragesimo*.

t Γεννηθέντος Ἀδάμου] *Al.* πλασθέντος.

v Ἑκατὸν καὶ δύο.] Ἑξακόσια pro ἑκατὸν δύο reponendum censet *Sibotanus*. HUDS. Credo legendum (quoniam supra annos a mundo condito ad diluvium numerat 2256.) annos 4102. esse a mundi ortu usque ad templum, & 1446. a diluvio. Sic enim minima instituitur mutatio, &

2656
1446
――――
4102

adeoque τετρακισχίλια substituo pro τρισχίλια & post τεσσαράκοντα addo καὶ ἕξ, nam si retineatur 1440, major in pluribus numeris fit mutatio. REL.

x Χρόνον,] Χρόνον ἐκεῖνο τεσσαρακοστὸν, κατ' ἐκεῖνον ἔτος *Vat.*

y Ἑνδέκατον] Δωδέκατον, ut in Lib. 1. contra *App.* rectius esse censet *H. Dodwellus* in Diss. de *Peripli Hannonis ætate*, p. 21.

z Ἐνειστήκει Εἰράμῳ.] Ita cum *Cod. Vat.* in reliquis ἐνεστήκει.

a Ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως] Ἀπὸ deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in quibus τῆς δ' οἰκήσεως εἰς τὴν οἰκοδομίαν.

b Ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων.] CCCLI. numerat Chron. *Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. *Edit. Gen.* & *W. Langium* de *Annis Christi*, p. 289.

c Οἵ τε τῇ γῇ] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique constipati sibi & conserti terra, pavimentum & fortitudo superædificati operis essent.* in *Editis Aliisque* συμφυέντα ἔμελλον καὶ ἔδαφος &c.

d Ἐποικοδομηθησομένης] Ἐποικοδομηθησομένης *Big.* (Cocc.) & *Samb.*

e Οἴσειν ἀπόνως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* perperam εἰς ἀπόνως. HUDS. Forte οἷον ἀπόνως φέρειν. COCC.

f Μέγεθος] Μέγεθός τε *Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

g Ἐποικοδομηθησομένων,] Ἐποικοδομημένων in *Gall.* 2. & *Epiphanio.*

h Ἡ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον] Cum in *Editis* sit ἡ βάρος ἃ ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι &c. & in *MSS.* ὧ βάρος ὃ ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι, aut ἡ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι &c. ideo placuit rescribere ὧ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι. si quis τὸ βάρος ἂν ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι, per me licet. HUDS. Forte ἔμελλεν οὐχ ἧττονι. COCC.

i Μεγαλουργίας] Τῆς ante μεγαλουργίας delevimus auctoritate Codd. *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀνήγαγεν] Ἀνήγαγε *Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Ἑξήκοντα πηχῶν] Περὶ δὲ τοῦ μέτρου (inquit *Zonaras*) τοῦ ὕψους αὐτοῦ καὶ τοῦ μήκους, καὶ τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς, οὐχ ὁμολογοῦσιν αἱ γραφαὶ τῶν Βασιλειῶν καὶ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας περὶ τοῦ ναοῦ συγγραψάμενος, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι διαφέρονται. Quod ideo *Josephum* fecisse existimandum est (ait *Villalpandus*) quod S. *Scripturæ* testimonia, quæ de his rebus exstabant, percipere minime potuerit, vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. HUDS. Sequitur hic Josephus non rei veritatem sed traditiones, sive potius fabulas Judæorum. quod probatum vide in nostro examine explicationis Vitringianæ Templi Ezechielis, p. 103. 104. 105. COCC. *Filius.*

m Τὸ μῆκος,] Τὸ non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

n Τούτου δὲ ἄλλος ἦν] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. μετὰ τοῦτο in *reliquis.*

o Δι-

τος, ἴσος τοῖς μέτροις· ὥστ' εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τοῦ ναοῦ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τέτραπτο δὲ πρὸς τὴν ἀνατολήν. τὸ δὲ πρόναον αὐτοῦ προέστησαν ἐπὶ [o] πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος τοῦ [p] οἴκου τεταγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [q] καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τριάκοντα βραχέσιν [r] οἴκοις, οἳ συνοχή τε τοῦ παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν περικείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τούτων εὖρος μὲν εἶχεν [s] πέντε πήχεις, μῆκος δὲ τοὺς αὐτούς, ὕψος δὲ [t] εἴκοσι. ἐπῳκοδόμηντο δὲ [v] τούτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, [x] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [y] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτοὺς λαβεῖν [z] τῷ κάτωθεν οἴκῳ παραπλήσιον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιῳκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπιβέβλητο κέδρου. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἴδιος ἦν ἑκάστῳ, πρὸς τοὺς πλησίον οὐ συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [a] κοινὴ δι' ἀλλήλων [b] δεδομημένη μηκίσταις δοκοῖς, καὶ [c] διηκούσαις ἁπάντων· ὡς τοὺς μέσους τοίχους [d] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατουμένους ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τοῦτο γενέσθαι. τὴν δ' ὑπὸ τὰς δοκοὺς στέγην τῆς αὐτῆς ὕλης [e] ἐβάλλετο πᾶσαν [f] ἐξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ [g] προσκόλλησιν χρυσοῦ. τοὺς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐταῖς [h] ἐνετόρευσεν, ὥστε στίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τοῦ ναοῦ οἰκοδομία κατὰ πολλὴν τέχνην ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγένετο, συντεθειμένων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [i] σφύρας μήτε ἄλλου τινὸς ἐργαλείου τεκτονικοῦ τοῖς καταγοοῦσιν ἐργασίαν δηλοῦσθαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν [k] ἡρμόσθαι [l] τὴν ὕλην προσφυῶς· ὡς ἑκούσιον τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τῆς τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτεχνήσατο δὲ [m] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸν ὑπερῷον οἶκον διὰ τοῦ εὔρους τοῦ τοίχου. οὐ γὰρ [n] εἶχεν θύραν μεγάλην κατὰ τὴν ἀνατολὴν ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' ἐκ τῶν πλευρῶν ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν [o] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἁλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστ' ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτ' αὐτοῖς [p] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸν μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον [q] εἶναι· [r] τὸν δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἐκτεμὼν δὲ τὸν μέσον

Templi centum & viginti cubitis constaret. versumque erat ad orientem. Vestibulum autem ejus ad introitum statuerunt, longum viginti cubitos, ad mensuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celsitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum astruebat triginta, quæ extrinsecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus essent per alias in alias. Unaquæque autem ex hisce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ extructæ erant, & super illas rursum aliæ, omnes pari cum ipsis invicem mensura & numero, ita ut omnes simul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus superior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impositum erat cedrinum. Et domunculæ quidem suum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longissimis trabibus consertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iisdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem subjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum juncturis aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incrustasset, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore collucerет & illustraretur, atque oculos ingredientium perstringeret auri splendore undique diffuso. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exstructa est ex lapidibus politis, apta admodum lævique commissura junctis conditique, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cujuslibet instrumenti fabrilis appareret indicium; sed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuisse: ita ut sua sponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro ascensum in superius domûs tabulatum commentus est rex *per cochleam* parietis crassitudine *inclusam*. non enim ei erat janua magna ad orientem, sicuti domui erat inferiori; sed à lateribus adibatur per parva ostiola. Templum autem tam intus quam extra complexus est asseribus cedrinis, crassis catenis inter se constrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris esset.

3. Cum autem Templum in duas partes divisisset, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum seposuit; exteriorem vero, quadraginta

Templum divisum in Cellam & Penetrale.

o Πήχεις εἴκοσι] Πήχεις μ̄ εἴκοσι *Big. Samb.* & *Vat.*

p Οἴκου τεταγμένον,] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. οἴκῳ τεταγμένον *Vat. Gall.* 1. leviculo sane discrimine. in *Editis* μήκους τεταγμένον.

q Καὶ εἴκοσι.] Sic *Vat.* in reliquis deest καί.

r Οἴκοις,] Οἶκοι, cellæ Templi. SPANH.

s Πέντε πήχεις,] In *Editis* εἴκοσι πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* εἴκοσι delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2 part. 2. p. 189. ut & *Castalione* ad 3 *Regum*, c. 6. HUDS. Ita circuitus 30. cellarum cum frontispicio Templi fuisset cubitorum 870. quod absurdum est cogitare, non tantum quia Ultima fabrica Templi l. 5. de bell. c. 14. dicitur habuisse latitudinem 100 cubitorum, à fronte, & pone XL. cubitis angustior fuisse, sed & repugnat descriptio cellarum 1 Reg. 6: 5. 6. COCC. *Filius.*

t Εἴκοσι.] Cella unaquæque cum suo tabulato alta erat calamum, omnes simul calamos tres, hoc est cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos historico more licuit Josepho vocare *viginti*, nisi de celsitudine super pavimento domus loquatur. nam superioris cubiculi tabulatum à solo erigitur cubitos XX. *Villalp.*

v Τούτοις ἄνωθεν] Ἐπὶ τούτοις solus *Vat.*

x Ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις] Si de cubiculorum longitudine & celsitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; si vero de latitudine erant certe imparia, ut constat ex 3 *Regum*, c. 6. v. 6. *Villalpand.*

y Ὡς τὸ πᾶν ὕψος] Ὥστε πᾶν *Vat.*

z Τῷ κάτωθεν οἴκῳ] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τοῦ κάτωθεν οἴκου.

a Κοινὴ δι' ἀλλήλων] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Δεδομημένη] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis* *Aliisque* δεδομημένη.

c Διηκούσαις ἁπάντων·] Διηκούσαις maluimus cum *Samb.* (& *Cocc.*) quam διηκούσας cum *ceteris* omnibus.

d Ὑπὸ τῶν αὐτῶν] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τῶν συγκ. *Big.* ὑπ' αὐτῶν in *Editis.*

e Ἐβάλλετο πᾶσαν] Ἐβάλλετο *Big.* & *Samb.*

f Ἐξεσμένην] Ἀπεξεσμένην *Vat.*

g Προσκόλλησιν χρυσοῦ.] Ita cum *MSS.* πρὸς κόλλησιν in *Editis.*

h Ἐνετόρευσεν,] Ἐνετόρευσε *Gall.* 2.

i Σφύρας μήτε ἄλλου τινὸς ἐργαλείου] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφῦρας in *Editis.* HUDS. 1 Reg. VI. 7. SPANH.

k Ἡρμόσθαι] Ita *Samb.* [& *Cocc.*] in *ceteris* ἡρμόσθαι.

l Τὴν ὕλην] In *Editis* τὴν τούτων ὕλην. sed τούτων delevimus, quod illud nec agnoscant *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

m Ὁ βασιλεὺς] Articulum ὁ inserimus è *Codd. MSS.*

n Εἶχεν θύραν μεγάλην] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* εἶχε.

o Καὶ ἔξωθεν] Illa καὶ ἔξωθεν non agnoscit *Vetus Interpr.*

p Εἶναι] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 2. τοῦτο εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τοῦτον αὐτοῖς χρῆσθαι. Forsan, ex scriptura *Cod. Samb.* τοῦτο αὐτοῖς χρῆσθαι.

q Εἶναι.] Εἶναι ex sex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.*

r Τὸν δὲ,] Τὸν δὲ τ. π. καὶ ἅγιον *Gall.* 1. 2.

* *Adytum seposuit;*] *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale.

† San-

ginta cubitorum, † Sanctuarium esse constituit. In scissura vero medii parietis fores posuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas*. Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & bysso splendidissima & mollissima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, ‡ totos aureos utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expansæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum australem parietem Adyti attingerent, alia vero septentrionalem: aliæ autem alæ inter se cohærentes arcam in medio positam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere potest aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis instravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Iis præterea januis aulæa oppandit illis similia quæ intus oppansa erant. Cæterum vestibuli janua nihil horum habuit.

Chiramus conflator. 3 Regum, c. 7. v. 13. 14.

4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Israelitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrifaciendo: à quo sane omnia circa Templum *summo* artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem istæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim. Utriusque autem columnæ capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Jachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

Duæ æreæ columnæ. 3 Regum, c. 7.

5. Fudit autem & mare æneum in hemisphærii speciem. illud vero opus à metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat e-

Mare aeneum, sive lavacrum fusile. 3 Reg. c. 7. & 2 Paral. c. 4.

πῆχυν θύρας ἐπέστησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐταῖς πολὺν [s] ἐνεργασάμενος καὶ τορείαν ποικίλην. κατεπέτασε δὲ ταύτας ὑφάσμασι διανθίστοις, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ [t] κοκκίνου πεποιημένοις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δὲ εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δὲ αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο [v] Χερουβεῖς ὁλοχρύσους, πηχῶν [x] ἑκάτερον τὸ ὕψος [y] πέντε. δύο δὲ ἦσαν [z] ἑκατέρῳ πτέρυγες, ἐπὶ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [a] διὸ οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτοὺς ἀνέστησεν, ἵνα τῶν πτερύγων τῇ μὲν ἅπτωνται τοῦ κατὰ νότον κειμένου τοίχου [b] ἀδύτου, τῇ δὲ κατὰ βορρᾶν· αἱ δὲ ἄλλαι πτέρυγες [c] αὐταῖς συνάπτουσαι τεθεῖσῃ μεταξὺ αὐτῶν τῇ κιβωτῷ σκέπη τυγχάνωσι. τοὺς δὲ Χερουβεῖς οὐδεὶς [d] ὁποῖοί τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδ' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τοῦ ναοῦ τὸ ἔδαφος [e] ἐλάσμασι χρυσοῦ, ἐπέθηκε δὲ καὶ τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ θύρας, πρὸς τὸ ὕψος τοῦ τοίχου [f] συμμεμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν [g] εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεκόλλησε χρυσῷ. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τοῦ ναοῦ μέρος, οὔτ' ἔξωθεν οὔτ' ἔνδοθεν, [h] ὃ μὴ χρυσὸς ἦν. κατεπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως [i] τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ τοῦ προνάου πύλη τούτων οὐδὲν εἶχε.

γ. Μεταπέμπεται δὲ ἐκ Τύρου Σολομὼν παρὰ Εἰράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ γὰρ ταύτης ὑπῆρχε [k] τῆς φυλῆς, πατρὸς δὲ [l] Οὐρίου, γένος Ἰσραηλίτου. οὗτος ἁπάσης μὲν [m] ἐπιστήμην εἶχεν ἔργου· μάλιστα δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' οὗ δὴ καὶ πάντα κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος οὗτος καὶ στύλους δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, [n] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τοῖς κίοσιν ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [o] πηχῶν. χωνευτὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφεστήκει, τὸ ὕψος ἐπὶ πέντε πήχεις ἐγηγερμένον· ᾧ περιέκειτο [p] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκέᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτου δὲ ἀπηρτῶντο κατὰ [q] διστιχίαν καὶ [r] ῥοαὶ διακόσιαι. τούτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἔστησε τοῦ προπυλαίου παραστάδα, καλέσας αὐτὸν [s] Ἰαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ [t] τὴν ἀριστεράν, ὀνομάσας αὐτὸν [v] Βοάζ.

ε. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [x] ἐσχηματισμένην. ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λουτὴρ τὴν διάμε-

τρον

† *Sanctuarium esse constituit.*] *Al.* Cella, & Templum anterius.

s Ενεργασάμενος] Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμενος Editorum.

t Κοκκίνου] Κόκκου *Vat.*

v Χερουβεῖς ὁλοχρύσους,] Verum illi Cherubini è lignis olei facti dicuntur 1 *Reg.* vi. 23. quod de lignis olei omissum à LXX. Pro Χερουβεὶμ apud LXX. MS. Alex. Χερουβ. Illi autem Cherubim auro tecti 1 Reg. vi. 28. SPANH.

x Εκάτερον τὸ ὕψος] Vel hic ἑκατέρου legendum, vel ἦν, aut simile huic verbum subintelligendum, ut constat ex v. 13. & 14.

y Πέντε.] Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraicam*, in 3 *Regum*, c. 6. v. 23.

z Εκατέρῳ πτέρυγες,] Ita cum *Editis.* ἑκατέρου in *MSS.*

‡ *Totos aureos*,] *Ex auro solido* vertit *Gelen.* *ex purissimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas*, ex materia erant *cyparissina* auro tecta.

a Διὸ οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων] Διὸ καὶ οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, vel διὸ καὶ μακρὰν ὄντα ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.*

b Αδύτου,] Τοῦ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoscit *Vat.*

c Αὐταῖς συνάπτουσαι] Ita ex *Boch. Vat. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis*, *Alisque* αὐτοῖς.

d Οποῖοι] Pag. 135. §. 5. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conspexerat.

e Ελάσμασι χρυσοῦ,] Ἔλασμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου Habacuc. i. 11. & Inf. Ant. lib. xii. c. 2. §. 8. ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ· Ἔλασμα, *ductile aurum* Rufin. SPANH.

f Συμμεμετρημένας,] Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρουμένας.

g Εικοσι,] Ita in omnibus *Josephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis*. At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) ostio *decem* tantum *cubitos* tribuit. Videsis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 376.

h Ο μὴ χρυσὸς ἦν.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in reliquis cum *Editis* ᾧ μὴ χρ.

i Τοῖς ἐνδοτέρω] Lege ταῖς, vel ὁμοίαις τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. COCC.

k Τῆς φυλῆς, πατρὸς] Forte τῆς φυλῆς γένους Ἰσραηλιτῶν, πατρὸς δὲ Τυρίου. COCC.

l Οὐρίου,] Ita in libris omnibus *Josephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) Τυρίου habent. Videsis *Commentarios* ad 3 *Regum*, c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 775.

m Επιστήμην εἶχεν] Ἐπιστήμων *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

n Τὸ πάχος] Paulo aliter legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus, cavatione quatuor digitorum.*

o Πηχῶν.] Πηχῶν deest *Vat.*

p Δίκτυον ἐλάτῃ χαλκέᾳ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis Alisque* δίκτυον ἐλάτῃ χαλκῇ περιπεπλεγμένον καλύπτον τὰ κρ.

q Διστιχίαν] Sic plerique *MSS.* & *Gen.* διστιχίαν *Samb.* & *Bas.* HUDS. Διστιχίαν Ed. Basil. δύο στίχοι ῥοῶν χαλκῶν LXX. vii. Reg. 18. l. 1. Item v. 42. SPANH.

r Ῥοαὶ διακόσιαι.] *Al.* ῥοαί.

s Ιαχίν·] Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ἰάχιν & Ἰαχὶν & Ἰαχίν.

t Τὴν ἀριστεράν] Sic *Vat.* in *cæteris* κατὰ δὲ ἀριστεράν.

v Βοάζ.] Eo modo *Gen.* cum *S. Literis.* Βοὶζ & Βοὲς juxta *alios.* HUDS. Pro Βοὰζ in Edit. Basil. βαὶζ. LXX. Ἰαχοὺμ & Βαλάζ. MSS. Alex. Ἰαχοὺν & Βοός. 1 Reg. vii. 21. SPANH.

x Εσχηματισμένην.] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐσχηματισμένον.

y Κε-

τρον πηχῶν δέκα, καὶ ἐπὶ παλαιστιαῖον πάχος [y] κεχωνευμένος. [z] ὑπήρειστο δὲ [a] κατὰ τὸ μεσαίτατον τοῦ κύτους [b] σπεῖρα περιαγομένη εἰς ἕλικας δέκα. ἦν δὲ τὴν διάμετρον πήχεως. περιειστήκεισαν δὲ περὶ αὐτὴν μόσχοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τῶν τεσσάρων ἀνέμων [c] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, εἰς τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὡς τ' αὐτοῖς ἐπικαθίζεσθαι [d] τὸ ἡμισφαίριον, κατὰ περιαγωγὴν ἔνδον [e] ἐπινεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα [f] βάδους [g] τρισχιλίους.

nim labrum secundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi crassitudinem fusum erat. Suffulciebatur autem ad ipsum alvei meditullium spirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumstabant autem circum illam juvenci duodecim, versus regiones quatuor ventorum adspicientes, ad unumquemque ventum tres, cum posterioribus introrsum propendentibus, ut eis hemisphærium incumberet, secundum circumactum intus depressius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

ς'. Ἐποίησε δὲ καὶ λουτήρων δέκα βάσεις χαλκᾶς τετραγώνους. τούτων ἑκάστη μῆκος γεγόνει πηχῶν πέντε, πλάτος τεσσάρων, ὕψος ἕξ. [h] συνεκέκλειστο δὲ τὸ ἔργον κατὰ μέρος [i] τετορευμένον οὕτως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλευρὰ τῆς βάσεως ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐνηρμοσμένα. ἦν δὲ τὰ τρία τριχῆ διῃρημένα. ἑκάστην δὲ χώραν [k] ὅρος ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν κατεσκευασμένον· [l] ἐφ' οἷς ἐντετόρευτο, πῇ μὲν λέων, πῇ δὲ ταῦρος καὶ [m] ἀετός. ἐπὶ δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κατὰ τὰ πλευρὰ τετορευμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ἐπὶ τεσσάρων [n] αἰωρούμενον τροχῶν εἱστήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν οὗτοι, [o] πλήμνας καὶ ἄντυγας πηχιαίους καὶ [p] ἡμίσους ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμασεν ἄν τις τὰς ἀψῖδας τῶν τροχῶν θεασάμενος, πῶς [q] συντετορευμέναι, καὶ τοῖς πλευροῖς τῶν βάσεων προσηνωμέναι, ἁρμονίως τῇ ἀντοχῇ ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως οὕτως ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀνατεταμένων· οἷς ἐπεκάθητο σπεῖρα κατὰ [r] κοῖλον ἐπικειμένη τῷ λουτῆρι, τῶν χειρῶν ἐπαναπαυόμενον ἀετοῦ καὶ λέοντος, αὐταῖς ἐφηρμοσμένων, ὡς συμφυᾶ ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν [s] τετορευμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν [t] δέκα βάσεων ὑπῆρχε. [v] προσεξειργάσατο δὲ καὶ [x] κυθρογαύλους, [y] δέκα λουτῆρας στρογγύλους χαλκοῦς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τεσσαράκοντα [z] χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε τεσσάρων πηχῶν, καὶ [a] τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [b] διειστήκει τὰ χείλη. τίθησι δὲ τοὺς λουτῆρας τούτους ἐπὶ τῶν δέκα βάσεων τῶν κληθεισῶν [c] Μεχωνώθ. πέντε δὲ λουτῆρας [d] ἔστησεν ἐξ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ναοῦ· ἐτέτραπτο δὲ τοῦτο κατὰ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ τοῦ δεξιοῦ πρὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὴν ἀνατολήν. κατὰ δ' αὐτὰ καὶ τὴν θάλασσαν [e] ἔθηκε. πληρώσας δὲ [f] ὕδατος

6. Fecit præterea labrorum decem bases æneas quadrangulas. Harum singulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem sex. Opus autem, cum per partes torno factum esset, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos dispositæ, forma quadrangulari, quibus latera basium utrinque adaptata erant & inserta. erant autem hæc tripartita, & singulæ areolæ continebantur * limbo in graduum similitudinem facto. super quibus sculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud secus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis suspendebatur. Illæ autem fusiles erant cum modiolis & radiis diametri sesquicubitalis. Mirum esset videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus basium coaptatæ radiis congrue insistebant. Fere autem ita se habebant. angulos vero superne continebant manuum extensarum humeri, quibus incumbebat spira fundo apposita lavacri, requiescentis super manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut ista *omnia* spectantibus ejusdem conflaturæ esse viderentur. Hisce vero interiectæ erant palmæ cælatæ. Hujusmodi quidem structuræ erant decem bases. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum singula capiebant ‡ choas quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *istis* basibus imposuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in sinistra Templi parte posuit, (erat autem hæc ad aquilonem versa) & totidem in dextra ad austrum, ita ut orientem respicerent. il-

Bases æneæ & lavacra. 3 *Reg. c.* 7. & 2 *Paral. c.* 4.

y Κεχωνευμένος] *Coll. Big.* & *Voss.* κεχωνευμένης.
z Ὑπήρειστο δ'] Ita edere visum est, (ita & *Cocc.*) cum ὑπηρεῖτο habeat *Big.* ὑπήρειστο *Samb.* si quis tamen cum *Editis* malit ὑπέρειστο, non repugno.
a Κατὰ τὸ μεσαίτατον] Καὶ κατὰ *Big.* & *Samb.*
b Σπεῖρα περιαγομένη] Ita feci. cum antea esset σπεῖρα περιαγομένη. Hanc columnam, sive columnæ basin, à spiræ similitudine ita dictam aptissime nobis repræsentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum verisimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N F. D.* in Epistola *E. Bernardi* libro *de Mens.* & *Pond.* subjuncta.
c Ἀποβλέποντες,] *Al.* βλέποντες.
d Τὸ ἡμισφαίριον.] Illud τὸ ex *MSS.*
e Ἐπινεῦον.] Ἀπονεῦον *Vat.*
f Βάδους τρισχιλίους.] Vid. sup. Cap. II. §. 9. illic *congios*, *vadios* hic vertit Gelenius. Βάδος enim eadem mensura, quæ *Epha.* SPANH.
g Τρισχιλίους.] Ita *Bas.* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* ut in 2 *Paralip.* c. 4. δισχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Dissertationem de *Mari æneo* subjectam libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus* & *Mensuris*.
h Συνεκέκλειστο] Συνεκέκλειστο *Vat.* (quomodo legendum vult *Cocceius*) quod magis regulare.
i Τετορευμένον οὕτως.] *Al.* Τετραγωνισμένον.
k Ὅρος ἐπεῖχεν] Ita lego cum *Cod. Gall.* 2. ὅρος ἐπ'. ἤ. ὑ. κατεσκευασμένον in *Editis*, *Aliisque*. ὄρος ἤ. ἤ. ὑπ. κατεσκευασμένον. *Samb.*
l Ἐφ' οἷς ἐντετόρευτο,] Mallem ἐφ' ἧς, *sc.* χώρας. quam cum *Editis Aliisque* ἐφ' οἷς, *sc.* πλευροῖς. quæ vox paulo remotior videtur.
m Ἀετός.] In Sacris literis nulla mentio aquilæ. REL.
* *Limbo in graduum similitudinem facto.*] In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter scalas*, ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων LXXII. Genus sculpturæ esse videtur, *scalarum* vel *graduum* instar, quales *denticuli* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus*.

n Αἰωρούμενον] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliisque* ἐωρούμενον.
o Πλήμνας] Apollon. Rh. l. 1. v. 757. Ἄξονος ἐν πλήμνῃσι· Schol. πλήμνη τὴν χοινικίδα σημαίνει τοῦ τροχοῦ· Vid. *Galen.* ad *Hippocr. de Fractur.* T. XII. p. 209. χοινικίδα τοῦ τροχοῦ πλημνίον ὑπὸ τῶν Ἰώνων λέγεσθαι· SPANH.
p Ἡμίσους ἔχοντες] Sic *MSS.* ἡμίσυ in *Editis*, unde quis ἥμισυ legendum esse conjiceret.
q Συντετορευμέναι,] Συντετορευμέναι κατὰ τοῖς πλευροῖς in aliquot *MSS.*
r Κοῖλον ἐπικειμένη.] Ita *MSS.* κλοιὸν in *Editis*.
s Τετορευμένοι.] Τετορευμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2.
t Δέκα βάσεων] Hic loci & mox infra δώδεκα *Big. Samb.* & *Vat.*
v Προσεξειργάσατο] Προεξειργάσατο in *iisd. MSS.*
x Κυθρογαύλους,] Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* EPQT. λδ'. in *Regum* 3. p. 307. HUDS V. *cantharos* Hebr. כירות καυρὼς ἢ γαυλὰς vel καυθρογαύλους vel χυτρογαύλους. LXX. χυτρογαύλους. COCC. LXX. κυθρογαύλους· 1 Reg. VII. 38. in MSS. Alex. χυθρογαύλους· SPANH.
† *Decem Cythrogaulos*,] *Al.* decem labra ænea rotunda conchæ specie.
y Δέκα] *Coll. Voss.* & *Big.* δώδεκα.
‡ *Choas quadraginta*] Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textus Hebraici Interpp.*
z Χόας.] Χοῦς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόως *Vat. Busb.* & *Hen.*
a Τοσοῦτον] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τοσούτων.
b Διειστήκει τὰ χείλη.] *Al.* διεστήκει.
c Μεχωνώθ.] Μεχωνὼθ sic LXX. VI. Reg. 27. 30. MSS. Alex. Μεχωνώθ· SPANH.
d Ἔστησεν ἐξ ἀριστεροῦ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deest ἔστησεν.
e Ἔθηκε] Ita cum *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἀνέθηκε.
f Ὕδατος αὐτοῖς] Sic *Hen.* & *Busb.* in *cæteris* ὕδατος, τὴν μὲν θάλ.

 g Ανα-

illac etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua implesset, mare quidem constituit ad abluendum in eo manus & pedes sacerdotum, qui ad altare ascensuri erant; lavacra vero ad purganda intestina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

Altare æneum. 2 Paral. c. 4. v. 1.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad solida sacrificia comburenda. Porro fecit etiam vasa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* instrumentum confecit ex ære, splendore & pulchritudine aurum referente. Mensas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic similes decem mille, modo ab illis diverso factas: super quas vasa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigesies mille, argentearum vero quadraginta millia. Insuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moysis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret secundum legem: & mensam unam panes impositos habentem, ad septentrionale Templi latus ex adverso candelabri. illud enim ad austrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc posuit. Ista omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela adyto oppansa. in illo enim arca erat reponenda.

Mensæ. 2 Paral. c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 Paral. c. 4. v. 7.

Reliqua Templi instrumenta.

8. Faciendos insuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis similam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus similam oleo subigebant, sexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Mensurarum autem, Mosaicis, hin & assaron appellatis, similium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri solent, *erant* vigesies mille: similiter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum situm, quinquagesies mille. Quin & stolas sacerdotales mille *paravit* in usum Pontificum, cum epomidibus talaribus & rationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyses nomen Dei inscripsit, una fuit, & ad hodiernum usque diem permansit. Stolas autem sacerdotales ex bysso fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyses præscripsit, ducena millia; item *alias* stolas byssinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille:

αὐτοῖς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν βωμόν· τοὺς δὲ λουτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιστῆρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ [k] ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν [l] ὁμοίου χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε [m] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐτίθεσαν τοὺς ἄρτους τοῦ Θεοῦ, [n] καὶ ταύτῃ παραπλησίας μυρίας πρὸς [o] αὐτῆς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγενημένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [p] σπονδεῖα, χρύσεα μὲν [q] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε [r] κατὰ τὴν Μωϋσέως προσταγήν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναόν, ἵνα καίηται [s] καθ' ἡμέραν ἀκολούθως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [t] ἐπικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην γὰρ [v] κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [x] χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τῶν τεσσαράκοντα πηχῶν οἶκος, πρὸ τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. [y] Οἰνοχόας δὲ ὁ βασιλεὺς [z] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιαλῶν χρυσῶν δέκα, ἀργυρέας δὲ διπλασίονας. πινάκων δὲ χρυσῶν, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς [a] πεφυραμένην σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτώ, τούτων δὲ ἀργυροῦς διπλασίονας. κρατῆρας δέ, οἷς [b] ἐνεφύρων τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυροῦς δὲ δὶς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ [c] τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ [d] ἀσσάρων, παραπλήσια, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διπλασίονα. θυμιατήρια δὲ [e] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκόμιζον [f] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναόν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν ποδήρεσιν ἐπωμίσι καὶ [g] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στεφάνη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τὸν Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφυρᾶς μυρίας, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολήν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευιτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα

---

g Ἀναλημπτῆρας.] Ἀναληπτῆρας Vat. (& Cocc.) quod voci ἀναλημπτῆρας prefert *H. Steph.*

h Οὐ μὴν ἀλλὰ] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.*

i Καὶ λαβίδας,] Χείρωνος καὶ λαβίδας *Vat.* Χείρωνος καὶ λέβητας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας.

k Ἅρπαγας,] Σιδηρᾶ ἁρπαγῇ Euripid. Cycl. v. 33. ἅρπαγας harpagones de machina obsidionali. Infra lib. IX. c. 10. §. 3. hic inter vasa Templi. SPANH.

l Ὁμοίου χρυσῷ] *Al.* ὁμοίως.

m Πλῆθος ἀνέθηκεν] In *Editis Aliisque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus.

* *Dedicavit rex,*] Sc. ad dextrum latus orientale, secundum meridiem, ut in *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

n Καὶ ταύτῃ] Confer cum 3 *Regum*, c. 7. v. 49. & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7. & 8. & videsis *Villalpandum* ad *Ezech.* tom. 2. p. 554.

o Αὐτῆς ἑτέρῳ] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ταύταις παραπλ. μ. πρὸς αὖ ἑτέρῳ τρ.

p Σπονδεῖα,] Sic *MSS.* σπόνδια in *Editis*, σπόνδεια *Gall.* 1. 2.

q Δισμύρια,] Μυρία juxta *Epiphanii* libros.

r Κατὰ τὴν] Forte ἐξ ὧν μίαν κατὰ τὴν Μ. π. ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναόν. HUDS. *in Add.*

s Καθ' ἡμέραν] Id non indicat interdiu luxisse, non noctu: sed יום id est singulis diebus, uti noster infra hoc capite narrat reginam Æthiopiæ beatos servos Salomonis dixisse, qui καθ' ἡμέραν ipsum audirent, id est quotidie. Ibi dies non intelligitur quatenus nocti opponitur. Et paullo post de equitibus Salomonis καθ' ἡμέραν id est non interdiu, sed quotidie, ramentis auri capillos spargentibus. Sic infra VIII. 4. Sic infra lib. VIII. 7. τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι, quotidianis impietatibus. Et eodem capite corvos καθ' ἡμέραν id est *quotidie* Eliæ panem dedisse notat. REL.

t Ἐπικειμένην] Hæc constructionis forma occurrit, p. 425. §. 6.

v Κατὰ νότον ἔστησεν.] Τὸ νότιον solus *Vat.*

x Χρύσεος βωμὸς μέσος] Ita in *MSS.* χρυσοῦς β. μέσον in *Editis*. HUDS. Gen. χρυσοῦς βωμὸς χρύσεος ut infra c. IV. §. 1. SPANH.

y Οἰνοχόας] Forte οἰνοχοΐδας. COCC.

z Μυριάδας ὀκτὼ] Ὀκτακισχιλίας κατ. solus *Vat.*

a Πεφυραμένην σεμίδαλιν] Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένας σεμιδάλεως in *Editis*.

b Ἐνεφύρων] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέφυρον in *Editis Aliisque*.

c Τοῖς Μωϋσέως,] Sic è vestigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* rescribere visum est. Τὰ Μωϋσέως εἶν καὶ ἀσσάρων *Big.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δεῖν καὶ ἰσσαρῶνας π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. nisi quod δεῖν & ἀσσαρῶνες habeat *Vat.* & ἰσσαρῶνες *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως εἶν καὶ ἀσσάρων π. per me licet.

d Ἀσσάρων,] *Coll. Big.* & *Voss.* ἀσσαρῶνας.

e Χρυσᾶ,] *Al.* χρύσεα & χρυσᾶ.

f Τὸ θυμίαμα] Illud τὸ ex *MSS.*

g Λογίῳ καὶ λίθοις,] Λογείῳ *Big.* & *Samb.*

h Ἐξάο-

ὄργανα τὰ μουσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνῳδίαν [h] ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται [i] νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν [k] πολυμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέθηκε [l] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, [m] γεισίον μὲν κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν, [n] θριγκὸν δὲ παρ᾽ Ἕλλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, [o] εἴρξοντα μὲν τοὺς πολλοὺς τῆς εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δὲ ἀνειμένην αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσι σημανοῦντα. τούτου δ᾽ ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ [p] πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων [q] τετραμμένη χρυσέαις [r] κλειομένη θύραις. εἰς τοῦτο τοῦ λαοῦ πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ παρατηρήσει τῶν νομίμων, εἰσῄεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγου παντὸς ἀπόφανε [s] μεῖζον, ὡς δ᾽ εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [t] ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον οὐδὲ ἀπονεύσαντας ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ᾽ ἧς ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὕπαιθρον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιελάμβανε δ᾽ αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὴν κατασκευὴν, λίθου δ᾽ αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ἐπηρηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ᾽ αὐταῖς ἦσαν ἐκ κέδρου [v] φατνώμασιν [x] ἐξεσμέναι. [y] τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου.

instrumenta item musica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Ista omnia Solomon, sumptibus haud parcens, sed summa in Templo exornando liberalitate usus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in thesauros Dei recondidit. Templo autem *septum* in orbem circumdedit, quod nostra quidem lingua Gison appellamus, Græcis vero Θριγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingressu in Templum prohiberet, solis vero sacerdotibus aditum patere significaturum esset. At extra hoc *septum* fanum exstruxit specie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum singulæ singulos ventos spectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præscriptorum legis observanti, intrare licebat. Dici autem non potest, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggesta valles magnas implesset, quas propter immensam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem sustulisset quadringentorum cubitorum, effecit ut ejusdem essent celsitudinis cum vertice montis, quo exstructum erat Templum. ac propterea fani exterioris subdialis area Templi solo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus structura quidem duplicibus, columnis vero è nativo saxo sublime sustentatis: atque illis impositum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

Templi septum.

Fanum exterius.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

Τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συντελέσας, καὶ πλούτου καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ἐνόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, [z] ταῦτα ἐν ἔτεσιν ὀλίγοις πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τοῦ ναοῦ συμπερανθῆναι, [a] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομιοῦντα τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ περιαγγελθείσης τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μηνὶ μόλις συνίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων [b] Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερεταίου λεγομένῳ. συνέδραμε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῆς Σκη-

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam transtulit; &, cum Deo supplicasset, publice sacra fecit.

Et quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & splendida, una cum donariis Templo reponendis, septennio confecisset, & præclarum divitiarum & promptitudinis *suæ* specimen dedisset, ut quæ, si quis *oculis animoque* ea perlustraret, ætatem integram hominis poscere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint absoluta; literis ad duces & senatores Hebræorum missis, jussit ut populus omnis Hierosolyma congregaretur, & Templum visuri & arcam Dei in illud translaturi. Et cum omnibus denunciatum fuisset ut Hierosolyma proficiscerentur, septimo demum mense vix eô convenerunt; ab indigenis quidem Thisri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum solennitas, festum

---

h Ἐξευρημένα,] Ἐξευρημένα solus *Samb.*

i Νάβλαι] Ita cum *MSS.* ut supra p. 401. §. 3. ναῦλαι καὶ κινύραι in *Editis.* HUDS. Gen. ναῦλαι, supra νάβλαι lib. VII. c. 12. §. 3. SPANH.

k Πολυμερῶς] Ita *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit *copiose.* in reliquis πολυτελῶς.

l Τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ.] Ἐν τοῖς θησ. *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

m Γεισίον μὲν] Γεῖσον *Samb.* Γείσιον *Gall.* 2. atque ita in *Editis*, libro 7. de *Bello Judaico* Vocem Syriacam esse ostendit *L. Capellus* in *Spicileg.* ad *Ephesios*, p. 112. HUDS. Hieronymus ad Jerem. 40. 43. ait se nescire, an γεισὶς sit Hebraicum an Græcum. Græci גבסה ita transtulerunt. REL. Γείσιον inf. lib. VI. de bell. Jud. c. 2. §. 4. SPANH.

n Θριγκὸν] Θριγκὸς δ᾽ ἐφύπερθε δόμοιο Ἀιπολ[illegible] Apollon. Rh. lib. III. v. 217. SPANH.

o Εἴρξοντα μὲν] Εἴρξοντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Πλατείας καὶ πύλαις] Ita cum *MSS.* in *Editis* πλατείαις. mox πύλας ὑψηλὰς habent *Big.* & *Samb.*

q Τετραμμένη χρυσέαις] Ἐστραμμένη *Big.* & *Samb.*

r Κλειομένη θύραις.] Κλειομέναις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* κλειομέναις *Gall.* 1.

s Μεῖζον,] Ita *Hafn.* (*Cocc.*) *Bodl.* & *Vat.* & puto *Epiphan.* μεῖζόνως δὲ εἶναι in *Editis Aliisque.*

t Ἐγχώσας φάραγγας,] Sic cum septem *MSS.* ἐμφράξας in *Editis.* Vid. *L'Empereur* in Cod. Middoth p. 5.

v Φατνώμασιν] Athen. lib. V. p. 196. ἐν οἷς φατνώμασι &c. de Tentorio Antiochi; & pag. 207. B. de navi Hieronis, ἐφ᾽ ἃς κατεσκεύαστο φατνώματα. SPANH.

x Ἐξεσμέναι.] Ἀνεξεσμέναι in sex *MSS.* supra (p. 424. §. 3.) εἰργασμένα φατνώματα ἐξεσμένα.

y Τὰς δὲ θύρας] Τὰς δὲ βάσεις αὐταῖς πάσας ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *bases autem in his omnibus fecit argenteas.*

z Ταῦτα ἐν ἔτεσι ὀλίγῳ] Forte ἀλλ᾽ ὅμως ἐν ἔτεσι ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τοῦ ναοῦ. COCC.

a Γράψας τοῖς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) In *Editis* γράψας δὲ τοῖς.

b Θισρὶ,] Ita rescribere non dubitavi, cum istam mensium dispositionem observet *Josephus*, qua *Hyperberetæus* respondet *Thisri.* Θισρὶ in *Editis.* Θισρὶ & Θυσρὶ & Ἀθυρὶ in *MSS.* Codices vero *Epiphanii* habent *Thesria*, & *Thesari*, & *Chesari.* HUDS. Gen. Θισρὶ. Mensis Θισρὶ תשרי Hebræis, Ὑπερβερεταῖος Macedonibus; Mensis VII. 1 Reg. VIII. בירח האתנים in mense fortium *Santes Pagninus. Vulg.* in mense Ethanim. SPANH.

Solomon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7. & 8. 2 Paral. c. 5.

festum apud Hebræos plane sanctissimum & maximum. Cum igitur arcam sustulissent, & tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hostiis & ipse rex & populus universus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum sanguine viam perfundentes, & infinitam suffituum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longissime remotos suavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione esse, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum & consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui *eam* gestaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero consertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moysi prolata, eis inscripta servabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverso ostii, ita ut *eo* aperto illud oculis expositum esset, & adspectaretur rei sacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem supellectilem coëgisset, *eam* intra Templum reposuit.

Nubes ædem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 5.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quæ ad arcam spectabant *rite* constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conspicitur, sed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem hæc secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptissima esse rebatur, sibique convenire ut faceret. "Tu, inquit, domum quidem sempiternam "habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condidi-"sti factam, cœlo scilicet & aëre & terra & ma-"ri, per quæ omnia, * nec illorum ambitu conclu-"sus, pervadis. Hoc vero tuo nomini constitui "Templum, ut ex eo preces, rem sacram facientes "litantesque, sursum in aërem mittamus: idque ea

Solomon Deum alloquitur: deinde populum.

σκηνοπηγίας καιρός, [c] ἑορτῆς σφόδρα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωυσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν διακονίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. [d] προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λευῖται [e] σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἄπειρόν τι θυμιαμάτων πλῆθος, ὡς ἅπαντα τὸν πέριξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πορρωτάτω τυγχάνουσιν ἡδὺν ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον [f] αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ οὐδ' ὑμνοῦντες οὐδὲ χορεύοντες ἕως οὗ πρὸς τὸν ναὸν ἦλθον [g] ἔκαμον. τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ [h] τῶν Χερουβὶμ τῶν δύο κατέθηκαν. αἱ δὲ τὰς [i] ταρσοὺς συμπλέξασαι, καὶ γὰρ οὕτως ἦσαν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ θόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τοὺς δέκα λόγους τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [l] Μωυσῇ λαληθέντας ἐν Σιναίῳ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐταῖς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ [m] τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὡς καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [n] ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵστησι πρὸ τοῦ ναοῦ [o] ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ κατὰ πρόσωπον εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [p] συναλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πλῆμμα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ [r] γέμον ἔστη, κεχυμένον δὲ καὶ [s] κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [t] εἰσερρύη· καὶ τῆς μὲν ὄψεως τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾷν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, ταῖς δὲ διανοίαις τῶν ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τοῦ Θεοῦ καταληλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατεσκηνωκότος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ ταύτης εἶχον [v] αὐτοὺς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, οὓς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς [x] ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, "ὦ δέσποτα, [y] καὶ ἐξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω [z] γεγονότα, τὸν "οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' "ὧν ἁπάντων οὐδὲ τούτοις ἀρκούμενος κεχώρηκας. τοῦτον "δέ σοι [a] κατεσκεύασα τὸν ναὸν ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' "αὐτοῦ σοι τὰς εὐχὰς θύοντες καὶ [b] καλλιεροῦντες ἀναπέμ-

c Ἑορτῆς] Ἑορτῆ σ. π. τ. Ε. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη Big. (Coll. Voss.) Samb. & Gall. 1. ἱερωτάτης pro ἁγιωτάτης habet Vat. nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.*

d Προῆγον δὲ] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσῆγον perperam in *Editis.*

e Σπονδαῖς] Σπένδοντες *Hav.* & *Busb.*

f Αὐτῷ καὶ καθιερωμένον] Sic *MSS.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis.*

g Ἔκαμον.] Ἐκάμνον *Vat.*

h Τῶν Χερουβὶμ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Χερουβεὶμ in *Editis.* τῶν δύο Χερουβὶμ κατέθηκαν *Gall.* 1. *Samb.* & *Vat.* in reliquis κατεσκευασμένων.

i Ταρσοὺς συμπλέξασαι.] *Al.* θάρσους. *Coll. Voss.* & *Big.* συμπλέξαι. HUDS. Gen. θαρσοῦς, Vel ταρσοὺς & ita ed. Basil. SPANH.

l Μωυσῇ λαληθέντας] Illud *Μωυσῇ* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον,] Conf. sup. cap. III. §. 7. SPANH.

n Ἀνέφερον.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. 2. ἀπέφερον *Bas.* & *G.* est qui malit ἐπέφερον.

o Ἀντικρὺ τῆς θύρας.] *Al.* ἄντικρυς & ἄντικρυ.

p Συναλίσας,] Συναθροίσας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

q Πλῆμμα νεφέλης] Πλῆμμα λαμπάδων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας· Athenæus lib. XIV. p. 535. lit. F. SPANH.

r Γέμον ἔστη.] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in reliquis cum *Editis* γέμον.

s Κεκραμένον] Περικεκραμένον *Big.* & *Vat.* συγκεκραμένον *Samb.*

t Εἰσερρύη·] Εἰσερρύη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Αὐτοὺς τῆς ἐννοίας.] Ita *MSS.* in *Editis* αὐτοί.

x Ἔχειν αὐτῷ λέγειν.] Ita *Vat.* in reliquis εἶχεν. illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnoscit *Epiphan.*

y Καὶ ἐξ ὧν σαυτῷ] Sic *Bas. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄξιον αὐτῷ ὄντως εἰργάσω *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἄξιον σαυτῷ ἐν προσηγορίᾳ *Gall* 1. ἄξιον αὐτῷ εἰργάσω *Gall.* 2.

z Γεγονότα, τὸν οὐρανὸν] Paulum aliter distingue & versionem corrige καὶ ἐξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω γεγονότα τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν —— *&* *ex iis quæ tibimet condidisti intelligimus cœlum & aërem & terram & mare* ——. Sic melius & sensui & Grammaticæ consulitur. Cl. IBBETSONUS.

* *Nec illorum ambitu conclusus, pervadis.*] *Ad verbum*, nec his contentus. *Totum sic vertit Gelenius*, Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc universi molem condidisse, quæ cœlo, aëre, terra & mari constat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

a Κατεσκεύασα τὸν ναὸν] Κατεσκεύασα *Vat.*

b Καλλιεροῦντες] Καλλιεργοῦντες *Samb.*

c Ἀνα-

"πέμπομεν εἰς τὸν ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι [c] διατελοίημεν ὅτι [d] πάρει, καὶ μακρὰν οὐκ ἀφέστηκας [e] οὐδὲ σαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ [f] πάντα τε ἐφορᾶν καὶ πάντα ἀκούειν, οὐδὲ νῦν ὅπου σοι θέμις οἰκεῖν [g] ἀπολείπεις τοὺς πάντας, μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ' ἑκάστῳ καὶ [h] βουλευομένῳ καὶ διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας [i] συμπάρει." Ταῦτ' [k] ἐπιθειάσας πρὸς τὸν Θεόν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆθος τοὺς λόγους, ἐμφανίζων τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ τὴν πρόνοιαν. ὅτι Δαυίδῃ τῷ πατρὶ περὶ τῶν μελλόντων ἅπαντα, καθὼς ἀποβέβηκεν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ γενήσεται τὰ λείποντα, δηλώσειε· καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιθείη [l] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγενημένῳ, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσθαι προείποι, καὶ ὅτι τὸν ναὸν οὗτος οἰκοδομήσειεν αὐτῷ, βασιλεὺς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος. ἃ βλέποντας κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν [m] ἐπιτελῆ, τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἠξίου, [n] καὶ μὴ περί τινος ἀπογινώσκειν ὧν [o] ὑπέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν εἰς τὸ ἐσόμενον, πιστεύοντας ἐκ τῶν ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τὸν ὄχλον ὁ βασιλεύς, [p] ἀφορᾷ πάλιν εἰς τὸν ναόν· καὶ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν ὄχλον ἀνασχών, "ἔργοις μέν, εἶπεν, οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν εὖ πεπόνθασιν. ἀπροσδεὲς γὰρ τὸ θεῖον ἁπάντων [q] καὶ κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ δὲ τῶν ἄλλων ζώων ὑπὸ σοῦ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [r] τούτῳ τὴν σὴν εὐλογεῖν μεγαλειότητα [s] πρέπει, καὶ περὶ τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ἑβραίων λαόν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. [t] τίνι γὰρ ἄλλῳ [v] μᾶλλον [x] ἱλάσασθαί τε [y] μηνίοντα, καὶ διαμένοντα εὐμενῆ [z] δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῇ· ἣν [a] ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν ἀνιοῦσαν οἴδαμεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοί, περί τε τοῦ πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς τοσαύτην ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυτοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προεῖπας πεποιηκότι· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν ὅσα Θεῷ δυνατὸν ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετιμημένοις, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν, [d] ὡς καὶ ὡμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μου καὶ ζῶντι καὶ παρὰ τὴν τελευτήν, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ βασιλεία [e] μενεῖ, καὶ τὸ ἐκείνου γένος αὐτὴν διαδοχαῖς [f] ἀμείψει μυρίαις. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπάρκεσον, καὶ [g] παισὶ τοῖς ἐμοῖς ἀρετὴν [h] ᾗ σὺ χαίρεις παράσχου. πρὸς δὴ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοῖράν τινα τοῦ σοῦ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [i] ἀποικίσαι,

"constanti opinione quod hic ades, & à tuis non "longe recessisti. nam ex eo quidem quod universa videas & omnia audias, neque, ut hic, ubi "nunc fas est, habites, omnium curam abjicis, atque adeo cunctis præsens esse *desinis*, præsertim "vero cum singulis etiam te consulentibus nocte "dieque simul adsis." Hisce Deum obtestatus, ad populum orationem convertit, illis repræsentans Dei potentiam simul & providentiam. Quod *scilicet* Davidi patri suo futura omnia, prout eorum pleraque jam evenerunt & reliqua eventura sunt, patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; & quod ipse Templum ei ædificaturus esset, rex factus post patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidissent, eos admonebat ut Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiserat, ac si eam non præstiturus esset, desperarent, ex iis quæ jam conspexerant illi fidem habentes.

Deo gratias agit, quod Davidi promissa præstiterit. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 6.

3. His populum affatus rex, rursum Templum versus aspicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non potest, ut homines operi"bus quidem gratiam Deo pro acceptis beneficiis "reddant. nullius enim rei numen divinum indi"get, majusque quam ut ei fiat id genus remune"ratio. Quo enim cæteris animantibus à te, Do"mine, superiores sumus constituti, eo nos decet "tuam laudare majestatem; & pro his, quibus fa"miliam nostram atque Hebræorum populum di"gnatus es, gratias agere necesse habemus. Qua e"nim re alia potiori faustisque magis auspiciis con"venit iratum propitium reddere perpetuoque be"nignum conservare, quàm voce; quam & ex aë"re haurimus, iterumque per eum sursum ferri "novimus. Ejus igitur beneficio tibi gratias age"re par est, ac de patre meo in primis quem ex "obscuro ad tantam gloriam provexisti, deinde "quod mihi ipsi in diem hodiernum omnia, quæ"cunque *verbis* es pollicitus, *reipsa* præstiteris: pre"corque ut in posterum largiaris quæ Deus ho"minibus, quos vult honoratos, largiri potest; & "familiam nostram in omne ævum auctam velis "*& ornatam*, quemadmodum Davidi patri meo & "viventi & morienti promisisti, quod apud nos "regnum sit permansurum, & genus illius per vi"ces innumeras illud accepturum sit. Hæc igitur "nobis quæso suppedites, liberisque meis virtutem "*istam*, quæ tibi grata est, impertiaris. Ad hæc "supplex oro, ut spiritum tuum eatenus in Tem"plum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris esse nobis

Deus populo & Templo fausta omnia precatur.

c Ἀποπλείπομεν] Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod *Atticis* familiare est, ut ostendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137.

d Πάρει,] Ita *MSS.* παρῇ in *Editis*.

e Οὐδὲ σαυτῶν.] Hoc modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis sedibus procul abes.* οὐδὲ σαυτῷ *Bas. G. Vat. Hav.* & *Busb.* ea vero non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Forte τῶν σαυτοῦ. COCC.

f Πάντα τε] Πάντας *Big.* & *Samb.*

g Ἀπολείπεις] Ἀπολείπεις τῷ πᾶσιν ἐγγ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

h Βουλευομένῳ] Βουλευομένῳ *Vat.*

i Συμπάρει.] Ita *MSS.* συμπαρῇ in *Editis*.

k Ἐπιθειάσας πρὸς τὸν Θεόν,] Sic *MSS.* ἐπιθειάσας in *Editis*.

l Τὸ ὄνομα τῷ μήπω] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in reliquis τὸ deest.

m Ἐπιτελῆ,] Iterum cum *MSS.* ἐπιτελῆ perperam in *Editis*.

n Καὶ μὴ] Καὶ περὶ μηδενὸς in quinque *MSS.*

o Ὑπέσχηται] Ὑπέσχετο solus *Vat.*

p Ἀφορᾷ πάλιν] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. in reliquis ἐφορᾷ.

q Καὶ κρεῖττον] Καὶ insertum dedi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

r Τούτῳ τὴν σὴν εὐλογεῖν] Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τὴν σοῦ.

s Πρέπει,] Πρέπει deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec καὶ mox sequens agnoscunt *Samb.* & *Gall.* 1. Totum hoc modo legisse videtur *Epiphan.* τούτῳ τὴν σὴν εὐλογοῦμεν μεγαλειότητα, καὶ περὶ τ. ὑ. ε. τ. ἡ. οἶκον ἀνάγκη εὐχαριστεῖν τὸν Ἑβραίων λαόν.

t Τίνι γὰρ ἄλλῳ] Ita *Samb.* & *Bas.* τίνι καὶ ἄλλῳ *Gen. Big.* *Aliique*, τί γὰρ ἄλλο *Vat.*

v Μᾶλλον] Illud μᾶλλον ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac si paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoscimus per munera, quia per te est nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eam iterum novimus ascendentem*, aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Est nobis vox quam* &c.

x Ἱλάσασθαί τε] *Al.* ἱλάσασθαι.

y Μηνίοντα,] Ita *Vat.* μηνιῶντα in *cæteris*.

z Δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν,] Forte δεξιοῦσθαι ἀξιώτερόν ἐστιν. COCC.

a Ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν,] Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis*.

b Ἔχειν δι' αὐτῆς] Ita *Big.* (*Cocc. Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis*.

c Δέομαί τε] Ita cum *Vat.* δέομαι δὲ in *Editis Aliisque*. δέομαι δὲ λ. *Big.*

d Ὡς καὶ] Ὡς καθωμολόγησας *Vat.*

e Μενεῖ,] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* μένει.

f Ἀμείψει μυρίαις.] Ἀμείψαι solus *Samb.*

g Παισὶ τοῖς ἐμοῖς] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσι in *Editis Aliisque*.

h Ἧ σὺ χαίρεις] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ᾗ συγχαίρεις in *Editis Aliisque*.

i Ἀποικίσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἀποικήσαι in *Editis Aliisque*.

"bis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem "parvum est domicilium, & eorum quæ in eo sunt "profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: "veruntamen te obtestor atque precor, hoc Templum *custodi &* ab omni vastatione hostili ut proprium protege, ejusque tanquam possessionis tuæ "curam gerito. Et si quando populus in te deliquerit, atque adeo clade aliqua ob peccatum "*suum* à te afficiatur, terræ sterilitate & pestis "contagione, aliisve ejusmodi malis, quibus in jura sacra violantes soles animadvertere, ac deinde "magna frequentia ad *hoc* Templum supplex confugerit, salutem votis expetens; exauditis illorum precibus, quasi in æde habitares, fortis illorum miserere eosque à calamitatibus libera. Hanc "vero non solum Hebræis in peccata prolapsis à "te opem peto: sed etiam si ab *extremis* orbis finibus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum "loco ad te supplicandum sese converterint, & "boni quidpiam à te impetrare desiderarint, postulata illis concedito. Sic enim omnibus manifestum erit, quod tu quidem ipse hanc ædem apud nos tibi exstrui volueris, nos vero non ita à "natura comparatos esse ut humanitatis simus expertes, aut alienigenis iniqui & infesti, sed libenter feramus te communiter omnibus tum adjutorem esse tum bonorum omnium largitorem."

Solomon libat, & ignis de cœlo sacrificia consumit. 2 Paral. c. 7.

4. Cum *ille* hæc dixisset, & humi se prostravisset, & aliquamdiu adorasset, *tandem* in pedes erectus hostias aræ admovit: cumque eam solidis victimis replevisset, sacrificium Deo gratum esse & acceptum comperuit, signo maxime illustri. ignis enim per aërem delatus, & cum impetu in altare omnium in conspectu irruens, victimas corripuit & absumpsit. Hac autem specie oculis oblata, populus quidem, conjectura inde facta Deum hisce declarasse se in Templo habitaturum esse, lætus in terræ solum procidens adorabat. rex vero & Deo cœpit benedicere, & populum, ut idem facerent, hortabatur, jam perspectam quidem habentes Dei erga se benevolentiam, de cætero vero precantes ut quæ ab eo proveniunt sibi semper æque optata accidant, utque mentem eorum puram ab omni peccati labe custodire dignetur in justitia ejusque cultu, quo possint & præcepta, quæ ipsis per Moysen dedit Deus, *æternum* permansura observare. Sic enim Hebræis prospere cedent omnia, & cæteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obsecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præsentia comparassent, eisdem & illa con-

Populum hortatur ad leges servandas.

"ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ "μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν οὐρανοῦ [k] καὶ τῶν κατὰ τοῦτον ὄντων [l] κύτος, οὐχ ὅτι γε οὗτος ὁ τυχὼν ναός· ἀλλὰ φυλάσσειν τε [m] ἀπόρθητον ἐκ πολεμίων ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείου "κτήματος παρακαλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς "[n] τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ τινι [o] κακωθῇ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, [p] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ, "[q] ἤ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τοὺς παραβάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς "ἀθροισθεὶς [r] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι "δεόμενος, ἐπήκοος αὐτοῦ γενόμενος ὡς ἔνδον ὢν "[s] ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτην δ' "οὐχ Ἑβραίοις μόνον δέομαι παρὰ σοῦ τὴν βοήθειαν "εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [t] γὰρ κἂν ἀπὸ περάτων "τῆς οἰκουμένης τινὲς [v] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [x] δηποτοῦν [y] προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινος ἀγαθοῦ λιπαροῦντες, δὸς αὐτοῖς [z] ἐπήκοος γενόμενος. οὕτως γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [a] αὐτὸς ἐβουλήθης παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι τὸν οἶκον, "ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν ἐσμὲν, οὐδ' "ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς [b] οὐχ ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ "πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ὄνησιν, ὑπάρχειν ἠθελήσαμεν."

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναστὰς θυσίας [c] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν [d] ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναργέστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω [e] ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος διαδραμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὸν βωμὸν ἄξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ [f] κατεδαίσατο. [g] ταύτης [h] δὴ τῆς ἐπιφανείας γενομένης, ὁ μὲν λαὸς [i] δήλωσιν εἶναι τοῦτ' εἰκάσας τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ διατριβῆς ἐσομένης, καὶ ἡσθεὶς [k] προσεκύνει πεσὼν ἐπὶ τοὔδαφος. ὁ δὲ βασιλεὺς [l] εὐλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ [m] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἔχοντας ἤδη τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας, [n] εὐχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν διάνοιαν [o] αὐτοῖς καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κακίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ [p] τῷ τὰς ἐντολὰς τηρεῖν ἃς διὰ Μωϋσέος αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [q] διαμενούσας. ἔσεσθαι γὰρ οὕτως εὔδαιμον τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [r] ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγαθά,

k Καὶ τὸ οὐ.] Καὶ τοῦ solus Samb.

l Κύτος,] Ἐγχέας τεύχει κύτει Æschyl. Agam. v. 330. SPANH.

m Ἀπόρθητον] Sic Big. Samb. & Vat. ἀπόρθητον ὡς ἴδιον ἐκ πολ. in Editis Aliisque.

n Τύχῃ.] Illud τύχῃ ex MSS.

o Κακωθῇ] Κακῷ Big. Samb. Gall. 1. 2. κακῶς Vat. At Epiphanius vertit, *deinde plaga quadam pessima peccato digna à te terris illata fuerit, aut sterilitas, aut corruptio famis* (al. *aut corruptio aut fames* ἢ φθορὰ ἢ λοιμὸς) *aut hujusmodi passio provenerit, quam* &c.

p Καὶ φθορᾷ λοιμικῇ,] Καὶ deest Samb. ἢ pro καὶ legisse videtur Epiphan.

q Ἤ τινι τούτων] Sic Big. (Cocc.) Samb. & Vet. Interpr. in cæteris οἷ τινι.

r Εἰς τὸν ναὸν] Ἐπὶ τὸν ναὸν Vat.

s Ἐλεήσῃς] Ἐλεήσεις & mox ἀπαλλάξεις Samb. & Big.

t Γὰρ κἂν] Γὰρ deest Vat.

v Ἀφίκωνται,] Ita Big. Cocc. & Samb. in reliquis ἀφίκοντο.

x Δηποτοῦν] Sic MSS. δηποτοῦν in Editis deest.

y Προστρεπόμενοι] Ita lego, levicula mutatione, pro προτρεπόμενοι, quod in libris omnibus exstat tam Editis quam MSS.

z Ἐπήκοος] Ἐπίκοος Vat.

a Αὐτὸς ἐβουλήθης] Αὐτὸς abest Big. & Gall. 1.

b Οὐχ ὁμοφύλους] Οὐχ non agnoscunt Big. Samb. & Vat. reperitur tamen in *cæteris* & in Vet. Interpr. HUDS. Lege οὐχ. COCC.

c Τῷ βωμῷ προσῆγε·] Τῷ Θεῷ Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Gall. 1.

d Ὁλοκλήρων] Id est תמימים quæ integra erant, non vitiata. Ita supra Sacerdotes scribit esse debere ὁλοκλήρους. Interpres credidit esse ὁλόκαυτα. REL.

e Ἅπασαν] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. in Editis deest ἅπασαν.

f Κατεδαίσατο.] Ita cum Gall. 2. κατεδίσατο in Editis Aliisque. κατεδήσατο Vat. HUDS. Gen. κατεδίσατο, vel κατεδαίσατο. fit enim à καταδαίομαι· sic Hesych. κατεδάσατο, κατέφαγε· SPANH.

g Ταύτης] Eo modo Bas. G. & Vet. Interpr. τοιαύτης Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2.

h Δὴ τῆς ἐπιφανείας] Ita cum Vat. & Vet. Interpr. δὲ in reliquis.

i Δήλωσιν εἶναι] Sic MSS. & Vet. Interpr. nisi quod τ' αὐτ' εἶναι habeant Gall. 1. & 2. quibus favere videtur Epiphan. ὁ δὲ λαὸς δῆλος ἦν τοῦτ' εἰκάσας εἶναι in Editis.

k Προσεκύνει] Ita MSS. & Epiphan. προσεκύνει πεσὼν ἐπὶ τοὔδαφος in cæteris.

l Εὐλογεῖν] Τὸν Θεὸν εὐλογεῖν legisse videtur Epiphan.

m Ποιεῖν παρώρμα,] Sic Hen. Bosb. & Epiphan. εἰπεῖν in reliquis.

n Εὐχομένους] Εὐχομένοις Big. & Samb.

o Αὐτοῖς καθαρὰν] Αὐτῶν juxta Vet. Interpr.

p Τῷ τὰς ἐντολὰς] Sic Big. Samb. & Vat. in cæteris deest τῷ.

q Διαμενούσας.] Διαμένουσαν Big. & Gall. 1. 2. HUDS. Ir. διαμένουσαν, ut jungatur cum voce διάνοιαν.

r Ἐκτήσαντο] Κεκτήσαντο Big. & Gall. 1.

s Ἐξα-

σι, τούτοις αὐτὰ καὶ βέβαια [s] ἔχωσι, καὶ μείζω καὶ πλείω κατασχῶσι. οὐ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, [t] ἀλλὰ καὶ καθέξειν διὰ τούτων προσήκειν ὑπολαμβάνειν. εἶναι δὲ τοῖς ἀνθρώποις [v] οὐχ οὕτως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ [x] πορισθέντα, καὶ μηδὲν [y] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

ε'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διαλεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, διαλύει τὴν ἐκκλησίαν, τελέσας θυσίας ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόσχους μὲν [z] καταθῦσαι μυρίους καὶ δισχιλίους, προβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. [a] τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἐγεύσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατευωχήθησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἔτι δὲ καὶ [b] τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ [c] δὶς ἑπτὰ [d] ἡμέρας ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατευωχούμενος.

ϛ'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [e] μηδὲν ἐνδεὲς τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὑτοὺς ἕκαστοι τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῄεσαν· εὐχαριστήσαντες [f] τῷ βασιλεῖ, τῆς τε περὶ αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ παρασχεῖν αὐτοῖς [g] εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [h] τήν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἱστορήσαντες αὐτοῦ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὑτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὄναρ δ' ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τοὺς ὕπνους [i] ἐσήμαινεν αὐτῷ τῆς εὐχῆς ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξει τε τὸν ναὸν, καὶ διαπαντὸς ἐν αὐτῷ μενεῖ, τῶν [k] ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἅπαντος πλήθους τὰ δίκαια ποιοῦντος. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα ταῖς τοῦ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγεν, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τῆς χώρας τοὺς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. προδόντα μέντοι τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ λήθην αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, [l] πρόρριζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον [m] αὐτῷ ἐάσειν, μήτε τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν [mm] ἀπαθῆ περιόψεσθαι· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις, [n] καὶ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας καταστήσειν, τὸν δὲ ναὸν τὸν νῦν οἰκοδομηθέντα [o] καταπρησθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ διαρπαγησόμενον, κατασκάψειν δὲ καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἀπιστίας· ὡς τοὺς προσοίκους ἀκούοντας τὴν συμ-

servaturi essent; & majora ac cumulatiora facturi Haud enim existimandum est hæc solummodo pietati & justitiæ accepta deberi, sed & ab illis esse ut firma maneant & stabilia. porro hominibus non adeo magnum est parare quæ desiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi possunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimisit, sacris primum factis tam pro semet, quam pro Hebræis universis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti milia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum est, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti sunt: ac præterea festum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis septem dies rex splendide & magnifice celebravit, cum populo universo epulatus.

Tabernaculorum festum celebratum. 2 Paralip. c. 7.

6. Cum autem illis abunde satisfaceretur, nihilque plane deesset illorum erga Deum pietati, singuli, cum rex eos dimisisset, domum quisque suam reversi sunt; actis prius regi gratiis pro sua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibusque Deo effusis ut illis Solomonem regem quam diutissime conservaret. iter etiam faciebant lætitia gestientes, hymnosque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, absque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejusque magnitudinem & pulchritudinem conspexerant, atque adeo magnorum sacrificiorum & festivitatum participes facti erant, ad suas quique civitates regressi sunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudivisse preces, quodque Templum conservare voluerit, in eoque perpetuo habitare, posteris ipsius totoque populo justitiam colentibus. seque illum in primis, si patris monitis *præceptisque* institerit, ad celsitudinem felicitatis & magnitudinem immensam provecturum esse dicebat, nec unquam defore ex stirpe ipsius tribuque Judæ qui regioni huic *longe lateque* imperet. Sin autem à legis institutis desciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore ut radicibus eum exscinderet, & neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aspiceret; sed *ipsos* bellis & cladibus innumeris exstingueret, atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* extructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulæ esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & cu-

Deus Solomoni dicit se eius audivisse preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.

s Ἔξωσι,] In quibusdam *MSS.* ἴξωσι, & mox κατάσχωσι.
t Ἀλλὰ καὶ καθέξειν] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθέξειν desunt in *Editis.*
v Οὐχ οὕτως μέγα] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* οὐχ deest in cæteris.
x Πορισθέντα,] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* πορισθέντα in *Editis* *Aliisque* ... *Gall* 2. HUDS. Forte ... *Vet. acquisita servare.* COCC.
y Ἁμαρτεῖν] Ἁμαρτεῖν solus *Vat.*
z Καταθῦσαι] Sic *MSS.* καταθύσας in *Editis.*
a Τὸν γὰρ ναὸν τότε ... ἐγεύσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατευωχήθησαν] Tunc enim primum in Templo sacrificia celebrata sunt. *Rufinus.* SPANH.
b Τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν] Tabernaculorum festum per XIV. dies celebratum; vid. infr. lib. XIII. c. 13. §. 5. Item lib. XV. c. 3. §. 3. &c. SPANH.
c Δὶς ἑπτὰ] Illud δὶς ejiciendum censeo, ut auctor conveniat cum *S. Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v. 8. nisi dicatur, tunc celebrata esse quatuordecim dies Scenopegia, quæ festa gentis sacra in eos forte dies inciderant.
d Ἡμέρας ἤγαγεν] Sic *MSS.* ἡμέρας in *Editis.*
e Μηδὲν ἐνδεὲς] Μηδὲν ἰδὲ *Vat.*
f Τῷ βασιλεῖ,] Τότε βασιλεῖ *Vat.*
g Εἰς πολὺν χρόνον] Ἐπὶ πολὺν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
h Τήν τε πορείαν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* τὴν δὲ πορείαν in cæteris.
i Ἐσήμαινεν αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἐσήμανεν in *Editis*, ἐσήμαινον *Vat.*
k Ἐκγόνων] Ἐγγόνων solus *Vat.*
l Πρόρριζον ἐκκόψειν,] Ita Tragic. Sophocl. Elec. v. 768. πρόρριζον ἐκτέτριπται γένος· & Euripid. Hippol. v. 684. πρόρριζον ἐκτρίψειε. SPANH.
m Αὐτῷ ἐάσειν,] Ita lego, prout legisse visus est *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis* & *MSS.*
mm Ἀπαθῆ περιόψεσθαι] Verterem, *immunem sineret*, nisi *sineret* exstaret versu superiore; quomodo *Tacitus* Ann. III. 38. *injurias inultas sinere.* Verti etiam potest, *neque populum* — *impunitum* vel *inultum* prætermitteret. ea est enim vis verbi περιορᾶν. IBBETSON.
n Καὶ τῆς γῆς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῆς γῆς in *Editis* *Aliisque.*
o Καταπρησθησόμενον] Καταπρησθησόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius* *Aliique.*

curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hæc quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

φορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν οὕτως ἐμισήθησαν Ἑβραῖοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον [p] παρ' αὐτοῦ προαχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ἀπολελειμμένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν [q] πατρίων νομίμων παραβάσεις. [r] ταῦτα μὲν αὐτῷ τὸν Θεὸν εἰπεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

CAP. V.

Ut sibi Solomon ædes construxit, sumptuosas & splendidas: atque ænigmata ab Hiramo ad se missa dissolvit.

ΚΕΦ. ε΄.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα ὑπὸ τοῦ Εἱράμου αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

Solomon Regiam ædificat.

POst Templi autem ædificationem, quæ septennio, ut ante diximus, facta est, ad structuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix absolvit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cujus gratia erat extructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum est: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ essent domicilium, tardiuserant absolutæ. Veruntamen & hæ *magnæ & memorabiles*, & convenienter regionis regisque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & dispositionem explicare necesse habeo, ut magnitudinem earum conjectura perspiciant, qui forte in hæc scripta inciderint.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, [s] ἐν ἔτεσιν ἑπτά, καθὼς προειρήκαμεν, γενομένην, τὴν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι [t] τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν [v] ἐσπούδαζε τρόπον ὅνπερ [x] καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμαστῆς [y] ἐργασίας καὶ παραδόξου [z] τετυχηκὸς, ἔτι καὶ [a] τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγίνετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς αὐτῆς ἡτοιμάσθαι φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ [b] Θεῷ γενέσθαι, βράδιον ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν [c] ἀξιολόγως κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως [d] ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' οὕτως ἐκ τούτου στοχάζεσθαι καὶ συνορᾶν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Regia descriptio.

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in caussis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *solennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero * more Corinthiaco, additis antis paribus cum valvis † triglyphis ad ornamentum *loci* simul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *suam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverso habens Templum, validis columnis in altum evectum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex sedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in usum reginæ extructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita essent negotia; constrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus ædificavit, alio vero sectili *lapide* & pretioso muros incrustavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra per-

β΄. Οἶκος ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς στύλοις ἐρηρεισμένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι σύνοδον ἀνθρώπων ἐπὶ δίκας συνεληλυθότων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δὲ ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον [e] ἐκ κέδρου πᾶσιν, [f] ἐστεγασμένον δὲ [g] Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους πεπηγμένος, [h] τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, [i] ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι στύλοις [k] ἀνατεταμένον. ἦν δὲ ἐν αὐτῷ [l] ἐξέδρα διαπρεπὴς, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ᾧ προσέζευκτο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων [m] ἀπόλυσιν, [n] ἐστρωμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδόμησεν λίθοις δεκαπήχεσιν, [o] ἑτέρῳ δὲ πριστῷ τοὺς τοίχους καὶ πολυτελεῖ κατημφίασεν, [p] ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεμ-

p Παρ' αὐτοῦ προαχθέντες,] Ὑπ' αὐτοῦ Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.

q Πατρίων νομίμων] Νόμων Vat.

r Ταῦτα μὲν] Ταῦτα μὲν οὖν Big. Samb. Vat. & Gall. 1.

s Ἐν ἔτεσιν ἑπτά,] Sic MSS. ἐν deest Editis.

t Τρισκαίδεκα] Ita cum Vat. τρεῖς καὶ δέκα in reliquis.

v Ἐσπούδαζε] Ἐσπουδάσθη Big. & Samb.

x Καὶ τὸ ἱερόν.] Καὶ deest Vat. HUDS. Forte καθ' ὃν τὸ ἱερόν. SPANH.

y Ἐργασίας] Sic cum Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Vet. Interpr. δόξης in Editis Aliisque.

z Τετυχηκὸς,] Τετυχηκὼς Big. Samb. & Gall. 1.

a Τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος] Articulum inserui ex Samb. & Gall. 1. 2.

b Θεῷ γενέσθαι,] Sic MSS. in Editis Θεοῦ γενέσθαι.

c Ἀξιολόγως] Ἄξια λόγου καὶ κατ' Big. Samb. & Vat. ἄξια λόγου κατ' Gall. 1. 2. Hen. & Bush.

d Ὠικοδομήθη.] Sic in MSS. οἰκοδομεῖτο in Editis.

e Ἐκ κέδρου πᾶσιν,] Sic Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. Gall. 1. 2. consentanei S. Literis & Epiphanio. ἐκ κέδρου πᾶσαν in Editis.

f Ἐστεγασμένον δὲ Κορινθίως,] Columnæ operis Corinthiaci in Salomonis Regia, quod per πρόληψιν dictum, quum illud Architecturæ genus a Corinthiis repertum nondum foret. Sic de Porta Corinthii operis in Templo ab Herode restaurato Ἁλωσ. lib. v. c. 5. §. 3. SPANH.

* *More Corinthiaco*,] Al. *opere Corinthiaco*.

g Κορινθίως,] Hoc κατὰ πρόληψιν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum.

† *Triglyphis ad ornamentum loci simul & munimentum.*] Quæ constabat veluti tribus sulcis, duobus mediis integris, & semicaniculis hinc inde cæsis. *Philander* ad *Vitruvium*.

h Τετράγωνος,] Vocem τετράγωνος nec agnoscit *Vat.* nec *Vet. Interpr.*

i Ἄντικρυς ἔχων] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ.

k Ἀνατεταμένον] Ἀνατεταγμένον solus *Vat.*

l Ἐξέδρα] Forte ἕδρα vel καθέδρα, 1 Reg. 7:7 Vetus, *Solium valde decorum.* COCC.

m Ἀπόλυσιν] Antea ἀνάλυσιν, verum ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *post causas explicatas*.

n Ἐστρωμένα] Sic *Big.* & *Samb.* in *plerisque* ἐστρωμένην.

o Ἑτέρῳ δὲ πριστῷ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρῳ in *Editis*. ἑτέρῳ (quod & vult *Cocc.*) legisse videtur *Epiphan.*

p Ὃς εἰς κόσμον] Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. nisi quod mutaverim ὃ in ὃς, & duabus vocibus γῆ & ἐκπονεῖται punctula sub-

θεωρίαν γῆ μεταλλευθεῖσα), τοῖς φύουσιν αὐτὴν τόποις ἐπονομαζομένη. καὶ τὸ μὲν ἀπ' αὐτῆς κάλλος ἐπὶ [q] τριστιχίαν ἦν ἐνυφασμένον· [r] τετάρτη δὲ μοῖρα γλυφῶν παρεῖχε θαυμάζειν ἐπιστήμην, ὑφ' ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκκρεμαμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι' ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτοντα τὸν ὑπ' [s] αὐτοῖς λίθον. τὸ δὲ ἄλλο μέχρι τῆς στέγης χριστὸν ἦν [t] καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ γραφαῖς. [u] προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τούτοις ἄλλα τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ στοὰς μηκίστας, καὶ [x] ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρότατον [y] οἶκον εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσῷ [z] περίπλεων. καὶ [a] τἆλλα δὲ, ὅσα τοῦτον ἔχειν ἔδει πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύαστο. δύσκολον δ' ἐστὶν [b] καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσοι μὲν ἦν αὐτοῖς τὰ μέγεθος οἶκοι μέγα, πόσα δὲ τὰ τούτων [c] ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγεια καὶ ἀφανῆ· τό τε τῶν [d] ἀνειμένων εἰς ἀέρα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ἐπιτερπεστάτην, καὶ θέρους ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δ' εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ κέδρου καὶ χρυσοῦ καὶ [e] ἀργύρου πᾶσαν ἐποιήσατο. τὰς ὀροφὰς καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λίθοις [f] διανθίσας τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, τούτοις κατηγλάϊσεν. [g] εἰργάσατο δ' ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [h] παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκευῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἓξ [i] ἀναβαθμούς. [k] ἑκάστῳ δὲ τούτων ἐξ [l] ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες [m] ἐφειστήκεισαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων [n] παρεστώτων. [o] τὸ δ' ἐνήλατον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. [p] ἀνεκέκλιτο δ' εἰς μόσχου προτομὴν τὰ [q] κατόπιν αὐτοῦ βλέποντος· χρυσῷ δ' ἅπας [r] ἦν δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολόμων εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπεὶ πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλείω δ' ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνεισήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο [s] καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴραμον, σῖτόν τε κατ' ἔτος πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα διὰ τὸ [t] νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προειρήκαμεν ἤδη, χρῄζων διετέλει. πρὸς τούτοις [v] δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, οὐ πόρρω [x] δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ κατανοήσας Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολόμωνα μὴ δεῖσθαι τῶν πό-

quiritur ipsius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ se ferebat admirabile sculptorum artificium, à quibus expressæ erant arbores ac omne genus stirpes, opacæ ramis foliisque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo subtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis subjectum fere occultantes. Reliquum vero usque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis distinctum. Ad hæc & alia exstruxit ædificia voluptatibus adhibendis, insuper & porticus longissimas in commodo regiæ *loco* positas, atque in iis conclave splendidissimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic necessaria supellex, quo *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem & varietatem basilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hisce minora, quotque sub terra & ab aspectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ simul visum delectarent, & corpora in æstatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In summa, fecit ut totum ædificium è saxo candenti & cedro atque auro & argento constaret. Imo tecta *ipsa* & parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuisset, hisce illustravit. Quin & ex ebore fecit solium immensæ magnitudinis, specie tribunalis, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex utraque parte stabant duo leones, * totidem aliis superne adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. † Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat.

Eburneum solium
2 Paral. c. 9. v. 17.

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfecisset, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, vicissim & ipse magnis donis Hiramum remuneravit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod insulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset & perlustrasset, eique donum displicuisset, nunciis ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse civitati-

Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit.
3 Reg. c. 9. v. 11.

subjecerim. κατασκευάσατο δ' εἰς κ. τ. λ. βασίλειον οἶκον θεωρίας ἄξιον μεταλλευθ. τ. ε. φ. τ. ἐπονομαζομ. in *Editis*. κατασκευάσατο δ' εἰς κ. τ. λ. βασίλειον οἶκον θεωρίας γῆ μεταλλ. τ. ε. φ. τ. ἐπονομαζ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum se habet *Epiphanii* versio, *& alia quidem ædificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis vestita sectilibus & pretiosissimis exornavit secundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta vero pars &c.*

q Τριστιχίαν] Τετρατιχίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 424 §. 4.

r Τετάρτη δὲ μοῖρα] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ δὲ μοίρᾳ in *Editis.*

s Αὐτοῖς λίθον.] Ita *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*

t Καὶ καταπεποικιλμένον] Illud καὶ ex *MSS.*

u Προσκατεσκεύασε] Sic *MSS.* πρὸς κατεσκεύασε in *Editis.* HUDS. Vid. lib. 7. sup. c. 14. §. 2. προσπαρεσκευάσατο, ubi *Gen.* πρὸς παρεσκ. SPANH.

x Ἐν καλῷ τῶν βασιλείων] Ita cum *MSS.* ἐν καλῷ in *Editis.*

y Οἶκον] Οἶκος pro loco convivii, ut *œcus* Vitruv. REL.

z Περίπλεων.] Forte περίπλεως. COCC.

a Τἆλλα δὲ] Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis.*

b Καταριθμήσασθαι] Καταριθμήσασθαι καὶ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum καὶ διηγήσασθαι non agnoscit *Vet. Interpr.*

c Ὑποδεέστερα,] Ὑποδεέστερα, ταπεινότερα Hesych. SPANH.

d Ἀνειμένων εἰς ἀέρα] Sic *MSS.* atque ita vel ἀνειμένων (ut Cocc. Vetus *Solariorum*) legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *solariorum.* in *Editis* ἀνεγηγερμένων.

e Ἀργύρου πᾶσαν] Ἀργύρου ἐποιήσατο solus *Vat.*

f Διανθίσας] Διανθίσας solus *Hen.*

g Εἰργάσατο] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσατο in *reliquis.*

h Παμμεγεθέστατον] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη σκευάσας, ἐν κατασκευῇ in *Editis Aliisque.*

i Ἀναβαθμούς.] *Gen.* ἀναβαθμοὺς. sine accentu, ἀναβαθμοῖς· SPANH.

k Ἑκάστῳ δὲ] Ἑκάστου *Big.* & *Samb.*

l Ἑκατέρου μέρους] Ita *Big.* (*Coll. Voss*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑτέρου in *Editis Aliisque.* HUDS. Hic desinit *Collatio Vossiana*, cujus lectiones, passim cum *Big.* & *Samb.* optimis codicibus, convenientes, suis locis, inclusas uncinulis, inseruimus. HAV.

m Ἐφειστήκεισαν,] *Al.* ἐφειστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν.

* *Totidem aliis superne adstantibus.*] Juxta *S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 9. v. & utrinque manus in loco sessionis & manibus astantes duo leones.

n Παρεστώτων.] Ἐπεστώτων *Big.* & *Samb.* est qui malit καθεστώτων.

o Τὸ δ' ἐνήλατον τοῦ θρόνου,] Atticorum more κατὰ subauditur. HUDS. Κλιμάκων ἐνήλατα *Eurip. Suppl.* v. 729. In reclinatione verò manus erant &c. *Rufinus*, quo illud ἐνήλατα non exprimitur. SPANH.

† *Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum,*] *Sc.* posteriori parte, qua reclinabatur rex.

p Ἀνεκέκλιτο] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκέκλιντο in *Editis Aliisque.*

q Κατόπιν αὐτοῦ] *Al.* κατ' ὄπιν.

r Ἦν δεδεμένος.] Illud ἦν inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

s Καὶ αὐτὸς] Δὲ ante καὶ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Νῆσον οἰκεῖν,] Ergo Tyrus insularis jam erat habitata ante Nebucadnezarem: quod quidam negant. REL. Conf. sup. cap. 2. § 7. SPANH.

v Δὲ καὶ] Δὲ καὶ *Vat.*

x Δὲ τῆς] Ita cum *Big. Samb. Hen. Bod.* & *Gall.* 1. in reliquis deest δὲ.

tatibus: atque ex illo tempore istæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, si interpreteris, juxta Phœnicum linguam id significat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem misit Tyriorum rex, rogans eum ut illas sibi explicaret, atque omnem de quæstionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira esset sagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, sed cum omnia rationis vi superasset, & quid sibi velint intellexisset, *ea* reddidit perspicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in sermonem Græcum transtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo successit ei "in regno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos "triginta & quatuor, vita ad annum quinquagesimum tertium producta. Hic aggeravit Amplum *qui dicitur* locum, & auream columnam "posuit, quæ in Jovis est templo; ac præterea excisum profectus est lignorum materiam, è monte Libano appellato, ad tecta templorum. atque "antiqua sacraria demolitus, & Herculis templum "ædificavit & Astartæ: primusque Herculis fanum "erexit mense Peritio. Expeditionem etiam contra Euceos suscepit, quod tributa *illis imperata* "non solverint; cumque eos sibi iterum subjecisset "reversus est. Hujus temporibus clarebat Abdemonis filius natu minor, qui difficultatem problematum, quæ *sibi explicari* jussit Solomon Hierosolymorum rex, semper *ingenii subtilitate* superabat." Insuper & *horum* meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnavit filius ejus Hiramus, qui ad orientalem urbis plagam aggeres "comportavit, urbemque ampliorem reddidit: "atque Jovis Olympii templum, seorsum positum, "spatio quod intercedebat terra repleto, urbi annexuit, ornavitque aureis donariis. Deinde cum "in Libanum ascendisset, ad templorum structuram ligna excidit." Præterea dicit, "Solomonem, qui Hierosolymis tunc regnabat, ad Hiramum ænigmata misisse, pariter rogantem ab ipso ut alia acciperet: quique *proposita* solvere nequiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepisset, & "ænigmata explicare non potuisset, magnam pecuniæ vim pro mulcta pependisse. postea per

Solomon Tyrio regi ænigmata explicat.

Menander Historicus.

Dius Historicus.

λεον ἔλεγον· καὶ ἔκτοτε προσαγορευθῆναι [y] αὐτὴν [z] Χαβαλὼν γῆν. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, παρακαλῶν ὅπως αὐτῷ τούτους σαφηνίσῃ, καὶ τῆς ἀπορίας τῶν ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ συνετὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν [a] ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ [b] Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων οὕτως. [c] "Τελευτήσαντος δὲ "Ἀβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν [d] παρ' αὐτοῦ [e] ὁ "υἱὸς αὐτοῦ Εἴρωμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, "ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. οὗτος [f] ἔχωσε τὸ "[g] Εὐρύχωρον, [h] καὶ τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν [i] ἐν τοῖς τοῦ "Διὸς ἀνέθηκεν, [k] ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν "ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου [l] Λιβάνου εἰς τὰς τῶν ἱερῶν "στέγας. [m] καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, [n] καὶ ναὸν "ᾠκοδόμησε τοῦ Ἡρακλέους, [o] καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης. [p] πρῶτός τε τοῦ Ἡρακλέους ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ [q] Περιτίῳ "μηνί. τοῖς τε [r] Ἠυκαίοις [s] ἐπιστρατεύσατο μὴ ἀποδιδοῦ"σι τοὺς φόρους, καὶ ὑποτάξας πάλιν [t] αὐτῷ ἀνέστρε"ψεν. [v] ἐπὶ τούτου ἦν [x] Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, "ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν "ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς." μνημονεύει δὲ καὶ [y] Δῖος, λέγων οὕτως. "Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ "Εἴρωμος ἐβασίλευσεν. οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέ"ρη τῆς πόλεως [z] προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ [a] ἐ"ποίησε· καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν [b] καθ' ἑαυτὸ "ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυ"σοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν [c] ἱερῶν κατασκευήν. τὸν δὲ "τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι, [d] φη"σὶ, πρὸς τὸν Εἴρωμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λα"βεῖν [e] ἀξιοῦντα· τὸν δὲ, [f] μὴ δυνηθέντα διακρῖναι "τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν "Εἴρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, "πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. "[g] εἶτα δι' [h] Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προ-

y Αὐτὴν] Αὐτὴν adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

z Χαβαλὼν γῆν] Χαβωλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabalan* & *Gabalan* & *Gabulan*. Χαβωλὼν rescribendum censet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Josepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. HUDS. Conf. de Vita §. 43. Χαβωλὼν emendat *Bochart*. Col. Ph. p. 794. כבול 1 Reg. ix. 13. SPANH.

a Ἐφώτισε.] Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώνησε in *Editis*.

b Μένανδρος,] Hæc Menandri & Dii testimonia etiam leguntur infra in lib. c. Apionem lib. 1. § 17. & 18. quæ confer cum his. REL. Menandri Tyri Annalium scriptoris verba vid. infr. cap. 13. §. 2. & cap. 14. §. 2. & adv. Apion. lib. 1. §. 18. SPANH.

c Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου,] Confer cum istis *Josephum* contra Apionem, *Theophilum* ad Autol. p. 255. Edit. *Oxon.* *Syncellum* p. 182. & *Scaligerum* in Vett. Fragmentis, p. 5. IBBETSON.

d Παρ' αὐτοῦ] Desunt apud Scaligerum.

e Ὁ υἱὸς] Ὁ υἱὸς Εἴρωμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρ. rescripsi. In *lib.* 1. c. *App.* διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρ. quod si quis malit, non repugnabo.

f Ἔχωσε] Ἐχώννυσε *Vat.*

g Εὐρύχωρον,] Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell.* p. 182. Διὰ χωρίου in *Editis*.

h Καὶ τόν τε] Τόν τε absque καὶ in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. c. *App.*

i Ἐν τοῖς τοῦ Διὸς] Id est ἐν τῷ ναῷ, ut ostendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49.

k Ἔτι τε ὕλην] Ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔ. ἀ. τ. ὄ. τ. λ. Λιβάνου κέδρινα ξύλα εἰς τὰς *Syncell.* atque ita in *lib.* 1. c. *App.* nisi quod illic ἔκοψεν scriptum sit pro ἔτι τε. ἔκοψεν sc.

l Λιβάνου] Κέδρινα ξύλα sc.

m Καθελών τε] Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videsis.

n Καὶ ναὸν] Καινοὺς ναοὺς sc.

o Καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης.] Καὶ τὸ τῆς *Vat.*

p Πρῶτός τε] Πρῶτον in *lib.* 1. c. *App.* atque sequentia re-

ctius, ut puto, ibidem leguntur.

q Περιτίῳ μηνί.] Περιτίῳ, ut in *lib.* 1. c. *App.* malim, quam cum *Editis* Περιτίῳ.

r Ἠυκαίοις] Ἰυκαίοις & Ἠυκαίοις in *MSS. Gr.* In *Latinis* vero *Euchios* & *Euiceos*. *Syncello* & *lib.* 1. c. *Ap.* Τιτυοῖς, atque *Tituoos* apud *Vet. Interpr.* HUDS. Ἠύχιοι *Rufin.* Eucheos. SPANH.

s Ἐπιστρατεύσατο] Lege ἐπεστρατεύσατο. COCC.

t Αὐτῷ ἀνέστρεψεν.] Οὕτως *Vat.*

v Ἐπὶ τούτου ἦν] Ἐπὶ τούτου in *l.* 1. c. *App.*

x Ἀβδήμονος] Ita in plerisque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus*: in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀβδῆμος *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβδήμονος in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*.

y Δῖος,] Juxta nonnullos *Epiphanii* libros *Dion*; qui etiam legisse videtur Δίων συγγραφεύς.

z Προσέχωσε,] Συνέχωσε *Vat.*

a Ἐποίησε·] Πεποίηκε in *l.* 1. c. *App.*

b Καθ' ἑαυτὸ] In *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μ. in *Epiphanii* versione, *& Olympii Jovis templum destruens medium locum civitati conjunxit.*

c Ἱερῶν] Ναῶν in *l.* 1. c. *App.* verum ἱερῶν habet *Syncellus*.

d Φησὶ,] Ita libri omnes tam Gr. quam *Lat.* φασὶ in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*.

e Ἀξιοῦντα·] Ita cum omnibus *MSS.* ἀξιοῦντι in *Editis*. ἀξιῶν in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*.

f Μὴ δυνηθέντα] Sic in *lib.* 1. c. *App.* *Syncello*, & omnibus *Josephi MSS.* nisi quod in nonnullis habeamus Χείρωμος aut Εἴρωμος pro Εἴρωμον, & διαλῦσαι pro λῦσαι. nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omissis.

g Εἶτα δι'] Ita in *Editis* & *MSS. Græcis* quibusdam *Latinisque* omnibus, pariterque apud *Syncellum*. εἶτα δὴ in *lib.* 1. c. *App. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Ἀβδήμονά] Ἀβδήμονά τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. c. *App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem*.

i Προ-

"τεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα [i] προβαλεῖν, ἃ "μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ "προσαποτῖσαι χρήματα." καὶ Δῖος μὲν οὕτως εἴρηκεν.

"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, solvisse ea quæ proposita erant, rursumque alia proposuisse, quibus solvendis cum hæsisset * Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum." Atque Dius ita quidem scripsit.

Abdemon Tyrius ænigmatum artifex.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ὡς Σολομὼν τὴν Ἱεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ᾠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τὴν Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας βασίλισσαν ἐδέξατο.

CAP. VI.

Ut Solomon munivit Hierosolyma, magnasque urbes condidit: utque Chananæos quosdam in potestatem suam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

ΕΠΕΙ δ' ἑώρα τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς πύργων πρὸς ἀσφάλειαν δεόμενα καὶ τῆς ἄλλης ὀχυρότητος, [k] πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἡγεῖτο δεῖν καὶ τοὺς περιβόλους εἶναι, ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ᾠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις τῶν βαρυτάτης ἐναριθμοῦς, [l] Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδώ, τὴν τρίτην δὲ [m] Γαζαρᾶ, τὴν τῆς Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν [n] Φαραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος καὶ πολιορκήσας [o] αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνήγειρεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν οὖσαν ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς τῶν καιρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυναμένην. οὐ πόρρω δ' αὐτῆς ἄλλας ᾠκοδόμησε δύο πόλεις· [p] Βητχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα [q] Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας ταύταις εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἐπιτηδείως ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις εὐφυεῖς, καὶ νάμασιν ὑδάτων ἐνδρόσους. ἐμβαλὼν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔρημον [r] τὴν ἐπάνω Συρίας καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης [s] Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἦν τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τοῦ τὴν πόλιν οὕτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τῆς Συρίας [t] ἀπῳκίσθαι, τὸ κατωτέρω μὲν [v] οὐδαμοῦ τῆς γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ [x] τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, [y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν [z] Παλμυράν.

βʹ. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πράττων διετέλει. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητήσοντας, [a] ὅτι πάντες οἱ [b] τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ [c] Μιναίου τοῦ Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο τοῦ πάππου ἡμῶν Ἀβράμου, μέχρι Σολομῶνος, [d] πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διεληλυθότων,

CÆterum rex, cum videret mœnia Hierosolymorum turribus aliisque ad securitatem egere, (septa enim & munimenta debere urbis dignitati respondere existimabat) illhæc instauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validissimis accenseri merentur, Asorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæstinorum sitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus esset & obsidione cinxisset, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occisis solo æquavit, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod esset natura munita, ac commoda admodum esse posset, bello orto, factave temporum vicissitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has insuper alias ædificavit, opportune sitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æstivorum ubertate beatas, & copiosis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingressus in desertum quod est supra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à superiore Syria distantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone sex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus positam esse, in causa est, quòd infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero & putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exstruxisset, & firmissimis muris *illam* cinxisset, Thadamora appellavit, & sic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant.

Solomon munit Hierosolyma & urbes exstruit.

Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæsiverint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum nostrum præcessit, usque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum

---

i Προβαλεῖν,] Sic in *MSS.* & lib. 1. c. *App.* προθεῖναι in *Editis.*

* *Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum.*] Et alia ab eo proposita, quæ si Solomon non solveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

k Πρὸς γὰρ] Πρὸς γὰρ τὰ ἀξιώματα solus *Vat.*

l Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδώ,] Ita *Vat.* & *Gall.* 2. Μαγεδών in cæteris. Ἀζωρὰθ, Μαγδὼ, Γαζὲρ. *Chron. Pasch.* p. 91. Ἐζὲρ, Μαγδὼ, Γαζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. HUDS. Ἑσὲρ & Μαγιὼ LXX. 1 Reg. IX. 15. 16. Μαγεδδὼ infr. lib. IX. c. 6. §. 4. SPANH.

m Γαζαρᾶ,] Conf. sup. lib. VII. c. 12. §. 2. Γαζὲρ LXX. SPANH.

n Φαραὼν] Φαραὼ *Big. Samb.* & *Vat.* Alibi *Josepho* dicitur Φαραώθης.

o Αἱρεῖ κατὰ κράτος,] Sic *MSS.* αἱρεῖ in *Editis.*

p Βητχώρα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bitthora*, & *Bethora*, & *Bitora.* Βητχώρα *Bas. G.* *Aliique.* Βαιθωρὼν ἡ κατωτάτω LXXII. Βιθωρὼν ἡ ἄνω *Chron. Pasch.* HUDS. Βαιθωρὼν LXX. 1 Reg. IX. 17. Βαλαὰθ ibid. 18. Hebr. בית־חרון בעלת. SPANH.

q Βαλὲθ] Βαλὲθ *Gall.* 2. Βαλαὰθ aut Βαλαὼθ LXXII. Βαλαλὰθ *Chron. Pasch.*

r Τὴν ἐπάνω] Τῆς ἐπάνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in desertum superioris Syriæ.*

s Βαβυλῶνος] Ita cum *MSS.* tam Gr. quam *Lat.* Βαβυλωνίας in *Editis.*

t Ἀπῳκίσθαι,] Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* (ἀπῳκίσθαι *Cocceius*) ἀπῳκίσθαι in *Editis.* Ἀπῳκίσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Legi etiam potest ἀπῳκίσθαι neglecto augmento.

v Οὐδαμοῦ] Μηδαμοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

x Τῷ τόπῳ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μόνῳ τῷ τόπῳ in *reliquis.*

y Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις·] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαδάμωρα *Big.* & *Gall.* 1. Θαδαμόρα *Bas. G.* & *Gall.* 2. Hebraice *Thadmor* dicitur. Θερμαὰθ ἐν τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοδμὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c. 8. v. 4. Θερμαὼθ *Eusebio* in locis *Hebraicis.* HUDS. Τὴν Θερμαὰθ ἐν τῇ ἐρήμῳ *LXX.* 1 *Reg.* IX. 18. תדמר *Vulg.* Palmyra, amiram Παλμυρά. SPANH.

z Παλμυράν.] Rectius forsan Παλμυρά, à recto Παλμυρά. ac si urbs ita denominata fuerit, quasi condita ἐπ' ἀλμυρᾷ, *sc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoscunt cæteri Auctores, sive *Græci* sive *Latini.* Verum Παλμύραν pro Παλμυρὰν habent *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. an corrupte pro πάλ liorum esto judicium.

a Ὅτι πάντες] Hic loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28.

b Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.*

c Μιναίου] Μινα *Big.* & *Samb.* Μιναίου *Vat.* Μινοῦ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Μὶν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, Μήνας *Diodoro Sic.*

d Πλειόνων ἐτῶν] Πλ. ἐτῶν ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

e Φα-

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

lum, Pharaones dicti fuerint, ab eo,* qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis appellatione desumpta, necessarium esse *aliquid* dicere existimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos à pueritia aliis nominibus usos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati sunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus insigniti, Cæsares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iisdem non adservatis nominibus quibus à patribus suis erant appellati. Idque in causa fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnasseus post Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, utpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipsam* appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipsius naturæ. Ego autem & in nostræ gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomonis socerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque postea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiæ imperium tenens. Et de illa quidem paulo post plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut ostenderem libros nostros & illos Ægyptiorum in multis consentire.

Solomon Chananæorum reliquiis tributa imperat, 3 Regum, c. 9.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & usque ad urbem Amathen) cum subegisset, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus essent, servilibusque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quosdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* serviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis subdidisset; quando ex istis oportuerit servitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) sed omnes armati maluerunt curribus & equis militare, quam in servitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad ministeria abduxit, præfectos constituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in se susce-

[e] Φαραῶνες ἐκλήθησαν, ἀπὸ τοῦ [f] μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἄρξαντος βασιλέως Φαραῶνος τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ ποιήσω τοῦ ὀνόματος φανερὰν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼν κατ' Αἰγυπτίους [g] βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτοὺς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὰν δὲ βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον [h] αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ῥωμαίων δὲ αὐτοκράτορες ἐκ γενετῆς ἀπ' ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται· τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς τιμῆς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς θεμένης, ἀλλ' οὐχ [i] οἷς ὑπὸ τῶν πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ἐπιμένοντες. νομίζω δὲ καὶ Ἡρόδοτον τὸν Ἁλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μετὰ [k] Μιναῖον τὸν οἰκοδομήσαντα [l] Μέμφιν [m] τριάκοντα καὶ τριακοσίους βασιλεῖς Αἰγυπτίων γενέσθαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι [n] κοινῶς [o] Φαραῶνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τούτων τελευτὴν γυναικὸς βασιλευσάσης λέγει τοὔνομα [p] Νικαύλην καλῶν· [q] δηλῶν, ὡς τῶν μὲν ἀρρένων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τῆς δὲ γυναικὸς οὐκ ἔτι κοινωνεῖν [r] ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο [s] εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δέον ὄνομα. ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιχωρίοις ἡμῶν βιβλίοις εὗρον, ὅτι μετὰ [t] Φαραῶνα τὸν Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἔτι οὐδεὶς τοῦτο [v] τὸ ὄνομα βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἧκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύουσα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν ταύτης μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν. νῦν δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα παραστήσω τὰ ἡμέτερα βιβλία καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [x] ὁμολογοῦντα.

γʹ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τῶν Χαναναίων οὐχ ὑπακούοντας, οἳ ἐν [y] τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει καὶ μέχρι πόλεως [z] Ἀμάθης, ὑποχειρίους ποιησάμενος, φόρον αὐτοῖς [a] προσέταξε, καὶ [b] πρὸς τὸ θητεύειν αὐτῷ καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας ἐκτελεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος [c] ἀπὸ αὐτῶν ἐξελέγετο. τῶν γὰρ Ἑβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδ' ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ τοῦ Θεοῦ δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δέον [d] ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ θητικὸν [e] ἢ ἐκείνους κατάγειν εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων [f] στρατευόμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες διῆγον. τῶν δὲ Χαναναίων, οὓς εἰς τὴν [g] οἰκετίαν ἀπήγαγεν, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐ-

τῶν

e Φαραῶνες] In quibusdam *MSS.* Φαραῶται, tanquam à recto Φαραώτης, quo alibi utitur *Josephus.*

* *Qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis*] A quodam rege Pharaone, qui post priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum assumentes, *Epiphan.* Unde [v. 2.] Φαραῶνος pro Φαραων reponendum censui.

f Μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους] Ita *Big.* & *Samb.* μ. τ. ἐ. τοῖς μετ. χρόνοις (*Coccejus* χρόνοις) in *cæteris.*

g Βασιλέα] Βασιλέα ἐμὸν legendum censet *S. Petitus.* nam ΟΥΡΟ (inquit) apud Ægyptios *rex* est, ut nos docet *Onomasticum Copto-Arabicum Peiresianum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ personæ singularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id est, *rex meus.* Vide Cl. *Seldenum* de *Insignibus Honoris*, l. 2. c. 5. & *S. Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. HUDS Ita est, ΠΙΟΥΡΟ Rex Coptice est, quod Græci Φαραὼ pronunciarent. REL.

h Αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν] Αὐτῷ *Samb.*

i Οἷς ὑπὸ τῶν πατέρων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis.*

k Μιναῖον] Hic loci Μηναῖον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Μηναίου *Gall.* 2.

l Μέμφιν] Clar. Bochartus a Josepho Memphin & Tanin pro iisdem urbibus sumtas putat, quum tamen diversæ fuerint. Idem asserit Josephum etiam alibi in Geographicis errasse. COCC.

m Τριάκοντα] Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.*

n Κοινῶς] Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

o Φαραῶνες] Cum supra Φαραὼ habeat, visum est non Φαραῶτες cum *Editis*, sed Φαραῶνες legere. Φαραῶθαι *Big. Samb.* & *Vet.* Φαραὼθ *Gall.* 2. HUDS. Gen. Φαραῶτος; vel Φαραῶνος ut paullo ante. SPANH.

p Νικαύλην καλῶν] Νικαυλην *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Marshamus Aliique* Νίτωκριν malint ex *Herodoto.*

q Δηλῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis.*

r Ἐκείνης,] Ἐκείνῃ vel ἐκείνῳ in *MSS.*

s Εἶπεν αὐτῆς] Sic *MSS.* εἰπὼν in *Editis.*

t Φαραῶνα] Hic etiam Φαραῶνα reposui pro Φαραῶθα *Editorum.* Φαραώθην *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2.

v Τὸ ὄνομα] In *Cod. Vat.* τοὔνομα.

x Ὁμολογοῦντα.] Ὁμολογοῦντα *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τῷ Λιβάνῳ] Illud τῷ ex *MSS.*

z Ἀμάθης,] Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Ἀμαθῆς in *Editis.* Ἀμαθῆς *Samb.* vide p. 131. HUDS. Ἀμάθη πόλις Φοινίκης *Stephan.* Ita etiam scribitur supr. lib. I. c. 6. §. 2. & lib. III. c. 13. §. 1. confer lib. VII. supr. c. 5. §. 4. & Ἀμάθης βασιλεύς. SPANH.

a Προσέταξε,] Προσεπέταξε *Samb.*

b Πρὸς τὸ θητεύειν] Πρὸς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1.

c Ἀπὸ αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν ἐπιλέγετο *Vat. Big.* & *Samb.*

d Ἐκ τούτων] Ἐκ τούτου solus *Vat.*

e Ἢ ἐκείνους] Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut subintelligatur μᾶλλον. in *reliquis* ἢ deest.

f Στρατευόμενοι,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* στρατηγούμενοι in *Editis Aliisque.* HUDS. Gen. στρατηγούμενοι, forte στρατευόμενοι. *In Edit. Basil.* itidem στρατηγούμενοι. SPANH.

g Οἰκετίαν ἀπήγαγεν] Sic *Big.* (*Coccejus* quoque, ut ab οἰκέτης *servus*) *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad sua ministeria tulerat. Hesychio* quidem οἰκέτης, δοῦλος, ὑπουργὸς, ut legendum censeo. in *Editis* εἰς τὴν ἱκετείαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετείαν ἤγαγεν, ἄρχοντας ἀπέδειξε &c.

h Ei-

τῶν ἐπιτηδείων [h] εἰλήφεισαν [i] παρὰ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτοὺς τὰ ἔργα καὶ τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἐχρῄζεν.

δ. Εναυπηγήσατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [k] λεγομένῳ [l] Ἀσιωνγαβάρῳ. αὕτη γὰρ [m] Βερενίκη καλεῖται, οὐ πόῤῥω [n] Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ιουδαίων ἦν. ἔτυχε δὲ καὶ τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰρώμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ἐπιστήμονας ἔπεμψεν ἱκανοὺς, [o] οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μετὰ καὶ τῶν ἰδίων οἰκονόμων εἰς τὴν πάλαι μὲν [p] Σωφίραν, νῦν δὲ [q] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ἰνδικῆς ἐστιν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ συναθροίσαντες εἰς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε. [r] Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἆλλα θαυμαστὴν, ἀκούσασαν τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμία τῆς ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῶν ὁσημέραι περὶ τῶν ἐκεῖ λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἤγαγε. πεισθῆναι γὰρ ὑπὸ τῆς πείρας, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς ἀκοῆς. ἣν εἰκός ἐστι καὶ [s] ψευδεῖ δόξῃ συγκατατίθεσθαι καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀπαγγέλλουσι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἔκρινε, μάλιστα [t] τῆς σοφίας αὐτοῦ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [v] αὐτὴ προτείνασα καὶ λύσιν τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἧκεν [x] οὖν εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπήγετο γὰρ καμήλους χρυσοῦ μεστὰς, καὶ [y] ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [z] λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτὴν ἀφικομένην ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα περὶ αὐτὴν φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος θᾶττον ἢ προσεδόκα τις ἐπελύετο. ἡ δ' [a] ἐξεπλήττετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶνος, οὕτως ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν καὶ τῆς ἀκουομένης τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δ' [b] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τοῦ τε κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους, οὐχ ἧττον δὲ [c] τῆς διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [d] αὐτῇ πολλὴν τοῦ βασιλέως κατεῖδε φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δ' αὐτὴν ὅ, τε οἶκος [e] Δρυμὸς ἐπικαλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ καὶ διακονίας, ἥ τε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθὴς, καὶ τὸ μετ' ἐπιστήμης αὐ-

perunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera instruerent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

4. Porro rex in sinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum potestate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, classi instruendæ accommoda, *plurimum* adjutus est. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei misit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum dispensatoribus etiam suis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum sibi afferrent. Et cum *illi* collegissent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reversi sunt.

Solomon classem ædificat. 3 Reg. c. 9. & 2 Paral. c. 8.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, sapientiæ studiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & sapientia, ad ipsum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia persuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falsæ nonnunquam, ut fieri solet, opinioni assentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut sapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem sibi explicata daret. Venit igitur Hierosolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atque lapillis pretiosis onustos. Cum autem rex eam venientem libenter excepisset, & in cæteris ei obnixe studebat, & argutias propositas intellectu facile comprehendens opinione celerius solvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem sapientiam stupebat, cum excellentem adeo ejus præstantiam ea quæ fama acceperat majorem comperisset; præcipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilominus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perspectam habuit magnam regis sapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Libani vocata, & quotidianæ mensæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque spectabant, necnon administrorum vestitus, atque decorum

Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem visit. 3 Regum, c. 10. & 2 Paral. c. 9. & Matt. 12. Luc. 11.

Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera dedisset accepissetque, domum reversa est.

h Εἰλήφεισαν] Εἰλήφεσαν *Bas.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.*

i Παρὰ βασιλέως,] Παρὰ τοῦ βασιλέως *Vat.*

k Λεγομένῳ] Καλουμένῳ *Samb.* & *Vat.*

l Ἀσιωνγαβάρῳ.] Γασιὼν Γαβὲλ [Γασιὼλ *Big.* & *Gall.* 1. Γάβελος *Gall.* 2.] οὐ πόῤῥω Ἰλανῆς [Ἐλάνης *Busb.* Εἰλανῆς *Vat.* Ἰλάνους *Gall.* 2.] πόλεως, ἡ νῦν Βερενίκη καλεῖται. αὕτη γὰρ ἡ χώρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Asiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Berenice vocatur. hæc enim regio fuit,* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. λα'.

m Βερενίκη καλεῖται, οὐ πόῤῥω Αἰλανῆς πόλεως·] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, sed altera ad fines Idumææ, ut ostendit Cl. *Huetius*, in *Comment.* de *Navigatione Salomonis*, c. 1. p. 125. HUDS. Βερενίκη prius dicta Ἀσιωνγάβερ. De eadem Berenice vide Pompon. Melam & ibid. Isaac. Vossium; vel Αἰλὰς, Epiphan. Hæref. LXVI. p. 618. B. ἐγγὺς γὰρ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διήκουσι, ἐπὶ τὰ τέρματα τῆς Ῥωμανίας διαμένουσι· ὁ μὲν εἷς ἐπὶ τὴν Αἰλὰν, ἥτις ἐστὶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ Αἰλὰμ· ὅθεν τοῦ [illegible] Σολομῶντος διὰ τριῶν ἐτῶν ἐρχομένη ἔφερε χρυσὸν καὶ ὀδόντας ἐλεφαντίνους &c. ἄλλος δὲ ἀνωτέρω ἐπὶ τὴν Βερενίκην καλουμένην, δι' ἧς Βερενίκης λεγομένης ἐπὶ τὴν Θηβαΐδα φέρεται· vid. *Petav.* Animadv. pag. 263. de hoc Josephi loco SPANH.

n Αἰλανῆς πόλεως·] Ita rescribere visum est cum *S. Petito* pro vulgato Εἰλανῆς, quod Αἰλὰθ sit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὰν *Aliis*. Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetium*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419.

o Οἷς ἐκέλευσε] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας in *Editis*, *Aliisque*.

p Σωφίραν,] In *MSS.* Σώφειραν & Σώφηραν & Σώπφειραν. *Eusebio* & *Hesychio* Σωφείρ. LXXII. Σωφιρὰ, & in *Cod. Alexandr.* Σωφηρὰ & Σουφίρ.

q Χρυσῆν γῆν] Contra quam sentiunt alii, Cl. *Huetius* Ophiram dictam esse vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti soli obversa est, à promontorio Aromatum ad extremum usque Africæ limitem versus Austrum. Videsis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 136. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28.

r Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου] Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου τότε καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forsan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis sæculis feminæ imperarunt; assumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teste *Josepho*, lib 2. p. 79.

s Ψευδεῖ δόξῃ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ψευδῆ in reliquis.

t Τῆς σοφίας] Καὶ auctoritate *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ante τῆς σοφίας sustuli.

v Αὐτὴ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὴν in *Editis Aliisque*.

x Οὖν εἰς Ἱεροσόλυμα] Illud οὖν deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoscitur à *Vet. Interpr.*

y Ἀρωμάτων] LXX. ἡδυσμάτων, ubi inepte Interpres, *suavitates* pro *condimenta*, quo sensu sæpe ea vox apud Græcos Comicos; .In Genev. *aromata*, quorum eam in rem usus. *Marc.* 1. 10. SPANH.

z Λίθων πολυτελῶν.] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in reliquis λίθους πολυτελεῖς.

a Ἐξεπλήττετο] Ὑπερεξεπλήττετο *Gall.* 2. & forsan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obstupescebat*.

b Ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια] Θαυμάζειν *Big.* & *Samb.*

c Τῆς διατάξεως] Illud καὶ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῇ πολλὴν] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

e Δρυμὸς ἐπικαλούμενος Λιβάνου] Sic *Big. Samb. Hen* & *Busb.* in reliquis δρυμῶν. Hæc domus (inquit *Castalio*) Hierosolymis erat; sic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. HUDS. Conf. seq. Cap. VII. §. 2. 1 Reg. VII. 2. SPANH.

corum quod in ministrando scite observabant. non minori autem ei admirationi erant sacrificia quæ Deo singulis diebus faciebant, & sacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hisce quotidie visis, vehementer attonita hærebat: cumque adeo ad eorum aspectum perculsa esset & commota ut se continere *amplius* non potuerit, palam fecit se mirum in modum *animo* affectam esse. eo enim processit, ut cum rege sermones fereret, quibus mentem suam *spectaculis* prædictis plane victam esse monstravit. "Equidem omnia, ô Rex, dicebat, quæ ex rumore disseminato ad nos perveniunt, dubitationem secum afferunt. De tuis vero bonis, quæ aut in te sita sunt, sapientia *scilicet* ac prudentia, aut quæ regnum *tuum* tibi suppeditat, non vana utique ad nos perlata est fama: sed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam nunc coram intueor multo minorem ad nos detulit. nam *ea* quidem hoc solum agebat ut auribus daret, res vero *ipsas* non ita pro dignitate repræsentavit, ac eas ex visu ac præsentia notas exploratasque habui. Quo factum est ut ego, iis quæ nunciabantur, quod multa adeo & magna fuerint quæ audiveram, nequaquam credens, hisce multo majora conspexerim. Porro & Hebræorum populum felicem esse arbitror, & servos tuos & amicos, quibus datum est quotidie vultum tuum aspicere, tuamque perpetuo audire sapientiam. Laudandus itaque est Deus, qui regionem hanc ejusque incolas adeo dilexit, ut te regem constitueret.

6. Cum autem etiam verbis *quam amplissimis* ostendisset quo modo eam *animo* affecerat rex, insuper & muneribus mentem suam quàm testatissimam fecit. nam ipsi donavit viginti auri talenta, & immensam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalsami radicem, quam nostra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona vicissim multa dedit, maximeque ea quorum desiderio teneri visa est. nihil enim, quod ipsum poposcerat, ei negavit: sed, cum *ad dandum* esset promptior, sponte sua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem ostendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus assequuta, & regi de suis etiam elargita, in patriam se recepit.

τῶν περὶ τὴν διακονίαν εὐπρεπής. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ [f] αἱ καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὸ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν περὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ὑπερεθαύμαζε· καὶ κατασχεῖν οὐ δυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμαστικῶς διακειμένην. πρὸς γὰρ τὸν βασιλέα προήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἡττημένη. "πάντα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι' ἀκοῆς εἰς γνῶσιν ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας παραγίνεται. τῶν δὲ σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σαυτῷ, λέγω δὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βασιλεία σοι δίδωσιν, οὐ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη πρὸς ἡμᾶς διῆλθεν· ἀλλ' οὖσα ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέφηνεν [g] ἧς ὁρῶ νῦν παροῦσα. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθειν ἐπεχείρει μόνον· τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων οὐχ οὕτως ἐποίει γνώριμον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς εἶναι συνίστησιν. ἔγωγ' οὖν, οὐδὲ τοῖς [h] ἐπαγγελλομένοις [i] διὰ πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπυνθανόμην πιστεύσασα, πολλῷ πλείονα τούτων ἱστόρησα. καὶ μακάριόν τε [k] τῶν Ἑβραίων λαὸν εἶναι κρίνω, δούλους τε τοὺς σοὺς καὶ φίλους, οἳ [l] καθ' ἡμέραν [m] τῆς σῆς ἀπολαύουσιν ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διατελοῦσιν. εὐλογήσειεν ἄν τις [n] γοῦν τὸν Θεὸν, ἀγαπήσαντα τήνδε τὴν χώραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας οὕτως, ὥστε σε ποιῆσαι βασιλέα.

ϛ΄. [o] Παραστήσασα δὲ καὶ διὰ τῶν λόγων, πῶς αὐτὴν διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, [p] ἔτι καὶ ταῖς δωρεαῖς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ἐποίησε φανεράν. [q] εἴκοσι μὲν γὰρ αὐτῷ τάλαντα ἔδωκε χρυσίου, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ [r] λίθους πολυτελεῖς. λέγουσι δ' ὅτι καὶ [s] τὴν τοῦ ὀποβαλσάμου ῥίζαν, ἣν [t] ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δούσης ταύτης τῆς γυναικὸς [u] ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιστα ὧν κατ' ἐπιθυμίαν [v] ἐξελέξατο. οὐδὲν γὰρ ἦν ὅ, τι δεηθείσῃ λαβεῖν οὐ παρέσχεν· ἀλλ' [x] ἑτοιμότερος ὢν αὐτὸς κατὰ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο προαίρεσιν, [y] καὶ ὅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου [z] προϊέμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν προειρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πάλιν τῷ βασιλεῖ τῶν παρ' αὐτῆς, εἰς τὴν [a] οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

CAP. VII.

Quomodo Solomon ditescebat, & mulieres perdite deperibat: utque Deus ira incensus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

Lapides & ligna pretiosa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretiosis lapillis regi & piceis li-

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογύναιος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτοῦ ἤγειρεν Ἄδερον καὶ Ἱεροβόαμον. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

ΚΑτὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς [b] λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ,

f Αἱ καθ' ἡμέραν] Illud αἱ insertum dedi ex *MSS.*

g Ἧς ὁρῶ νῦν] Ἧν solus *Vat.*

h Ἐπαγγελλομένοις] Ἀπαγγελλομένοις (*Cocc.*) *Samb.*

i Διὰ πλῆθος] Διὰ τὸ πλ. *Vat.*

k Τῶν Ἑβραίων] Τὸν Ἑβρ. *Samb.*

l Καθ' ἡμέραν] Καθ' ἡμέραν diximus superius esse, singulis diebus. REL.

m Τῆς σῆς ἀπολαύουσιν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui insuper habet τῆς σῆς σοφίας. Verum illa ἀπολαύουσιν τῆς ὄψεως καὶ τῆς deerant in *Editis.*

n Γοῦν τὸν Θεὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deest.

o Παραστήσασα δὲ] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *ostendens autem post hæc verba quemadmodum ejus regis habuisset affectum.* (ita quoque correxit in exemplari suo *Coccejus*) si quis malit παρέστησεν, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis sane nota post vocem βασιλεὺς ponenda est, vertendumque, *Sed quid vobis ostendam* &c.

p Ἔτι καὶ ταῖς δωρεαῖς] Ἔτι γὰρ καὶ *Big.* & *Samb.*

q Εἴκοσι μὲν] Numerum istum justo minorem esse suspicatur *Villalpandus*: ideo ρκ΄. legendum censet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

r Λίθους πολυτελεῖς.] Cum in plurali numero λίθων πολυτελῶν habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 437. §. 5. quam p. 438. §. 1. placuit & hic loci pro λίθον πολυτελῆ rescribere λίθους πολυτελεῖς.

s Τὴν τοῦ ὀποβαλσάμου] Τὴν ὀποβαλσάμου *Vat.* τὴν ἀπὸ βαλσάμου *Hen.* & *Bosb.*

t Ἔτι νῦν ἡμῶν] Ἔτι καὶ νῦν *Big.* & *Samb.*

u Ἔχομεν.] Nonnulli hoc *Josepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hist.* l. 12. c. 25.) dicit, *uni terrarum Judææ concessum esse balsamum.* Verum *Dioscorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non solum in Judæa nascitur, κατά τινα αὐλῶνα, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ.

v Ἐξελέξατο.] Ἐξελέγετο *Bosb. Hen.* & *Vat.*

x Ἑτοιμότερος] Ἑτοιμοτέρως ὢν α. κ. τ. οἰ. ἐ. πρ. ὅπερ ἐκείνη legisse videtur *Gelenius*, qui vertit, *libentius quam illa peteret largiens.*

y Καὶ ὅπερ ἐκείνη] Voculam καὶ, sensu eam postulante, inserui.

z Προϊέμενος,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* προσιέμενος, dein ἐπιδείκνυσι.

a Οἰκείαν ὑπέστρεψεν.] Οἰκίαν *Gall.* 2.

b Λίθων πολυτελῶν] Ita *Big.* & *Samb.* λίθου πολυτελοῦς in *reliquis.*

c Πά-

λῆ, καὶ ξύλον [c] πευκίνων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑπερείσματα [d] τοῦ τε ναοῦ καὶ τοῦ βασιλείου κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὲ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ [e] τὰ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνεχθέντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν εἶναι λεγομένοις, καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν πιπρασκόντων τὴν προσηγορίαν ἐπὶ καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἐστὶ παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν [f] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γίνεται, λευκότερα δέ ἐστι καὶ [g] στίλβει πλέον. τοῦτο μὲν [h] οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς τοῦ κομισθέντος αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [i] ἕξ, μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ᾽ ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ [k] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγούσης [l] ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ [m] ταύτας [n] φέρων εἰς τὸν οἶκον [o] τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκπώματα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἑστίασιν ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσίαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν [p] ὅ τις ἀργύρου ἐπίπρασκεν ἢ πάλιν [q] ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν νῆες, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [r] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ καταστήσας, ἀπάγειν εἰς τὰ [s] ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν προσέταξεν. ὧν ἐξεμπολουμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐκομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθίοπές τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπιοῦσαί τε καὶ ἐπερχόμεναι [t] τρισὶν ἔτεσιν ἤνυον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιῄει, διαβοῶσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τούς τε [v] πανταχῇ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτοῦ παραγενέσθαι, τοῖς λεγομένοις δι᾽ ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις [x] προσεμφανίζειν τὴν περὶ αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον [y] γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἁλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλὰ, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα, καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἡμιόνων ὅσους καὶ ῥώμῃ καὶ κάλλει τὴν τοῦ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθήσειν [z] ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς ὑπὸ αὐτοῦ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προστεθέντα ποιῆσαι [a] τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις πλειονότερον, ἦν γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [b] τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ [c] δισμύ-

gnis, lignis usus est ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad instrumenta musica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præstabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulcritudine quam magnitudine. Nemo autem existimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint similia quæ nunc *ejusmodi* esse dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non similitudine ficulnea referunt, sed candidiora sunt & splendidiora. Et hoc quidem, ne quis discrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere visum est; id quod manifestum facere & tempestivum & humani ingenii officium esse duximus, cum ejus, utpote quod regi usui fuerit, meminerimus.

Solomonis divitiæ. 3 Reg. c. 10. & 2 Paralip. c. 9.

2. Erat autem auri pondus quod illi *quotannis* proveniebat, sexcenta & sexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regesque dono illi miserant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret * scuta ducenta, siclos sexcentos *singula* pendentia. trecentosque clypeos etiam fecit, quorum *singuli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, reposuit. Quinimo & pocula, quibus convivas exciperet, ex auro & lapide *pretioso* summo artificio elaborata paravit; cæteraque vasa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat classis, quam rex, in mari quod vocatur Tarsicum constitutam, ad interiores gentes omne genus merces asportare jussit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & simiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *classis*, triennium absumptum erat.

Munera exquisita ei mittuntur à regibus quamplurimis. 3 Regum, c. 10. & 2 Paralip. c. 9.

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & sapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat, adeo ut qui ubique essent reges, sermonibus utpote fidem superantibus haud credentes, ejus in conspectum prodeundi desiderio flagrarint, magnisque muneribus sui in ipsum studii testimonium dederint. ipsi enim mittebant vasa aurea & argentea, & vestes purpureas, & varia aromatum genera, & equôs currusque; & mulos ad sarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos esse ferebatur: adeo ut, si curribus & equis, quos ante habuerat, accenserentur qui missi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipsi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante

c Πευκίνων] Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 790. HUDS. Pro lignis πευκίνοις in Hebr. 1 *Reg.* x. 11. עצי אלמגים *Vulg.* ligna thyina picea. SPANH.

d Τοῦ τε ναοῦ] Ita *MSS.* τὸ ναοῦ in *Editis.*

e Τὰ κατ᾽ ἐκείνην] Illud τὰ ex *MSS.*

f Ἰδέαν ἐμφερῆ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) εἰδέαν in *Editis.*

g Στίλβει πλέον.] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. εἴλβοντα in *Editis* & *Gall.* 1. εἴλβοντα πλέον καὶ τρυφερώτερα legi vult *S. Petitus*, propter ista *Theodoreti* in 3 *Regum*, *Quæst.* 35. ὁ δὲ Ἰώσηππος πεύκινα αὐτὰ εἴρηκεν, ἅτινα τοῖς παρ᾽ ἡμῖν ἔοικότα πευκίνοις. τὰ συκίνα γὰρ ξύλα καὶ λευκότερα εἶναι καὶ λειότερα καὶ τρυφερώτερα εἴρηκεν.

h Οὖν πρὸς] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* deest οὖν.

i Ἐξ·] Καὶ ante ἐξ delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. *Tres minas.* Hebr. שלשת מנים זהב. COCC.

* *Scuta ducenta*,] *Lanceas* reddit *Epiphan.* δόρατα habent LXXII.

k Ἀσπίδας τριακοσίας,] Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta *Eupolemum* in *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 34. p. 452.

l Ἑκάστης μνᾶς] Ὡς ἑκάστην πεντακοσίων ἕλκειν χρυσῶν *Eupol.* Vide *Budæum* de *Asse*, lib. IV.

m Ταύτας] Ταύτας solus *Samb.*

n Φέρων] Φέρων hic loci, ut alibi sæpe, redundat.

o Τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου] Conf. sup. Cap. VI. §. 5. SPANH.

p Ὅ τις ἀργύρου] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι τις in *Editis Aliisque.*

q Ἐωνεῖτο.] *Al.* ὠνεῖτο.

r Ταρσικῇ λεγομένῃ] Vide cl. *Huetium* in *Commentario de Navigatione Solomonis*, c. 3. *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 7. & *J. Clerici* Comment. ad 3 *Regum*, c. 10. p. 399.

s Ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν] Ἐνδοτέρω *Gall.* 2.

t Τρισὶν ἔτεσιν] Hac de re videsis cl. *Huetium* in *Commentario* jam laudato, cap. 8. *C. Varrerii* Dissert. *de Ophyra regione*, *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 799. &c. & *J. Clericum* loco jam citato.

v Πανταχῇ] Πανταχοῦ *Vat.*

x Προσεμφανίζειν] Προεμφανίζειν *Vat.*

y Γὰρ αὐτῷ σκεύη] Γὰρ pro δὲ substitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὲ legisse visus est *Epiphan.*

z Ἐπελέγετο·] Sic *Bas.* & *G.* In *MSS.* ἐπελέγοντο.

a Τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν μὲν deerant.

b Τὸν δὲ τῶν ἵππων] Illa τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* restituimus.

c Δισμύριοι ἵπποι.] Hoc de loco videsis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154.

d Ζ μ-

te habebat equorum viginti millia. Isti autem ut & forma & celeritate præstarent exercitati erant, adeo ut nec alii formosiores darentur aut velociores qui cum iis conferri possent, sed & pulcherrimi omnium conspicerentur, cæterosque pernicitate superarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conscenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratissima, deinde statura conspicui & supra reliquos multum eminentes, promissa cæsarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc scobem auream capillis quotidie inspergebant, ita ut capita ipsis radiarent, fulgore auri ad solem repercusso. His stipatus rex armatis & arcubus instructis, ipse curru gestatus & veste candenti amictus prima luce solebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus schœnis ab Hierosolymis dissitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus simul & copiosus. in hunc sublime vectus subinde proficiscebatur.

Via circa Hierosolyma nigro lapide strata.

4. Cum autem summa solertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde studiosus esset, ne viarum quidem curam insuper habuit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant nigro lapide constravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis esset *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam ostenderet. Curribus vero distributis dispositisque, ut singulis civitatibus certus eorum numerus esset, ipse quidem paucos apud se habuit: illas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hierosolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedrisque Judææ campos, ubi antea non visebantur, haud secus ac sycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipsi currus cum duobus equis addiceretur sexcentis drachmis argenteis; & ipse eos Syriæ regibus & Transeuphratensibus mittebat.

Argenti, Solomonis tempore, copia. 3 Regum, c. 10.

Solomonis circa feminas insania. 3 Regum, c. 11.

5. Cum autem exstitisset omnium regum gloriosissimus Deoque charissimus, & prudentia & divitiis omnes superasset, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iisdem ad extremum non permansit: sed, à patriis moribus & institutis desciscendo, haud convenienter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam insano feminarum amore exardescens, rebusque venereis intemperanter usus, indigenarum consuetudine non acquiescebat, sed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moysis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus suoque in illos amori *plus justo* obsequens. id quod ipse legislator suspectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non esse accipiendas, ne externis ritibus impliciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, sui *Dei* honore spreto jacente & neglecto. sed istis quidem animum non advertit Solomon, insanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter

ελιν ἵπποι. ἤσκηντο δ' οὗτοι πρὸς εὐμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπρεπεστέρους ἄλλους εἶναι [d] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρους, [e] ἀλλὰ καλλίστους τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀπαραμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπικοσμοῦσι δ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ἐπιπρεπεστάτῃ, τὸ δ' ὕψος ὄντες περίοπτοι, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν [f] καθειμένοι χαίτας, ἐνδεδυμένοι δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. [g] ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπέσηθον τῇ κόμῃ, ὡς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσίου πρὸς τὸν ἥλιον ἀντανακλωμένης. τούτων περὶ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λευκὴν ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, [h] πρὸς ἕω ἔθος εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δὲ χωρίον τι ἀπὸ δύο σχοίνων Ἱεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν [i] Ἠθάμ, παραδείσοις δὲ καὶ ναμάτων ἐπιρροίαις ἐπιτερπὲς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [k] αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θείᾳ δὲ περὶ πάντα χρώμενος ἐπινοίᾳ τε καὶ σπουδῇ, καὶ λίαν ὢν φιλόκαλος, οὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ἱεροσόλυμα [l] βασίλειον οὖσαν λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τε τὸ [m] ῥᾳστώνην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἡγεμονίας. διαμερίσας δὲ τὰ ἅρματα καὶ διατάξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν περὶ αὑτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις ταύτας ἁρμάτων προσηγόρευσε. τοῦ δ' ἀργυρίου τοσοῦτον ἐποίησε πλῆθος ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον ἦν καὶ τῶν λίθων· καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, οὐ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [n] πληθεῖ τὰ τῆς Ἰουδαίας πεδία. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγυπτίοις κομίζουσιν αὐτῷ πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [o] αὐτός τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τῶν πρὸ αὐτοῦ τὴν Ἑβραίων ἀρχὴν ἐσχηκότων, οὐκ ἐπέμεινε τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλά, καταλιπὼν τὴν τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακήν, οὐκ εἰς ὅμοιον οἷς προειρήκαμεν αὐτοῦ τέλος κατέστρεψεν. εἰς δὲ γυναῖκας [p] ἐκμανεὶς καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, οὐ ταῖς ἐπιχωρίοις [q] μόναις ἠρέσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Ἀμμανίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, παρέβη μὲν τοὺς Μωϋσέος νόμους, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν ταῖς οὐχ ὁμοφύλοις, τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεούς, ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑπιδομένου τοῦ νομοθέτου καὶ [r] προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποστῶσι, μηδὲ τοὺς ἐκείνων [s] σέβωνται θεούς, παρέντες τιμᾶν τὸν ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἀρχόντων καὶ διασήμων θυγατέρας ἑπτακοσίας τὸν ἀριθμόν, καὶ παλλακὰς τρια-

[d] Συμβαλεῖν αὐτοῖς,] Συμβάλλειν Big. Samb. & Gall. 1.
[e] Ἀλλὰ καλλίστους] Ἀλλὰ καὶ καλ. Big. & Samb.
[f] Καθειμένοι χαίτας.] Καθειμένοι Big.
[g] Ψῆγμα δὲ χρυσίου] Ψήγματα δὲ χρυσοῦ Vat. moxque iterum χρυσοῦ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur transtulisse, inquit Bochartus in Hieroz. part. 1. l. 2. c. 9. Vide sis Salmasii Epist. ad Colvium, p. 324. & 388.
[h] Πρὸς ἕω ἔθος] Περὶ αὐγὰς Big. & Gall. 1. 2. πρὸς ἕω Vat.
[i] Ἠθάμ,] Ita ex Literis S. & Isidoro Pelusiota, qui verba hæc profert in lib. 2. Epist. 66. Ἠτὰμ habet Bas. Ἠτὰν & Νητὰν & Ἰτὰν in MSS. HUDS. Gen. Ἠτάν· Ἠθάμ Psalm. LXXIII. 16. dictum Josephi locum ad ea Psalm. verba adducit Isidor. Pel. lib. 11. Epist. LXVI. p. 151. C. ἦν δέ τι χωρ. Isid. Ἠθὰν Isid. ἐπιτερπέστατον καὶ πλ. Idem. pro εἰς τοῦτ. τ. ἐξ. ἐρχόμενος ἐπ. Isidor. ὃν ὁ Σολομὼν συνεχῶς ἐξῄει γυμνασθησόμενος καὶ ῥᾳστώνην· SPANH.

[k] Αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.] Sic Big. Samb. & Gall. 1. 2. ἐρχόμενος Vat. ἐρχόμενος Bas. & Gen. HUDS. Vetus, causa delectationis. an ἐρώμενος? COCC.
[l] Βασίλειον] Βασιλείας οὔσας Vat. & Epiphanius, qui vertit, regias quæ Hierosolymam ducerent.
[m] Ῥᾳστώνην εἶναι] Aut ad πόλιν Ἱεροσόλυμα referendum, aut ὁδὸν subintelligendum, aut demum ὁδοὺς scribendum.
[n] Πληθεῖ τὰ] Ita Big. Samb. Gall. 1. & Vet. Interpr. πλῆθος in Editis Aliisque πλήθει Gall. 2.
[o] Αὐτός τε τοῖς] Mallem αὐτὸς δὲ τοῖς.
[p] Ἐκμανεὶς] Eo modo Big. & Samb. ἐμμανεὶς Bas. & G. ἐκμανεὶς Vat.
[q] Μόναις ἠρέσκετο,] Sic Vat. μόνον in reliquis.
[r] Προειπόντος] Ita Big. Samb. & Vat. in reliquis καὶ deest.
[s] Σέβωνται θεούς,] Σέβωσι Big. Samb. & Vat.

t Ταύ-

ἐξουσίας, πρὸς δὲ [t] ταύταις καὶ τὴν τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, εὐθὺς μὲν ἐκρατεῖτο πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνων· καὶ τῆς εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐταῖς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐταῖς πάτριον ἦν. προβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὸν χρόνον ἀσθενοῦντος ἀντέχειν πρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον τοῦ ἰδίου [v] μὲν Θεοῦ κατωλιγώρησε, τοὺς δὲ τῶν γάμων τῶν ἐπεισάκτων τιμῶν διετέλει. καὶ πρὸ τούτου δὲ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἐτύχει καὶ σφαλῆναι περὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτε [x] τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [y] τῶν ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι, καὶ τῶν λεόντων τῶν περὶ τὸν θρόνον τὸν ἴδιον, [z] οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ἦν [a] ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς τὸν πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἣν αὐτῷ συνέβη καταλιπεῖν διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, οὐ μιμησάμενος αὐτὸν, καὶ ταῦτα δὶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς ὕπνους φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι παραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἧκεν οὖν [b] εὐθὺς ὁ προφήτης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεμφθεὶς, οὐ λανθάνειν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς παρανομήμασι λέγων, οὐδ' ἐπὶ πολὺ χαιρήσειν τοῖς πεπραγμένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυίδῃ τὸ Θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διάδοχον ποιήσειν ἐκείνου· τελευτήσαντος δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ταῦτα διαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μὲν τὸν λαὸν ἀποστήσας αὐτοῦ, [c] δέκα μὲν φυλὰς παραδοὺς αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο δὲ μόνας καταλιπὼν τῷ υἱωνῷ τοῦ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔχειν ἐβουλήθη.

ϛ'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ σχεδὸν [d] τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν. [e] οὐ πολὺς δὲ διῆλθε χρόνος ἀφ' οὗ κατήγγειλεν ὁ προφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πολέμιον ἐπ' αὐτὸν εὐθὺς ἤγειρεν ὁ Θεὸς, [f] Ἄδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. [g] παῖς ἔτι ὢν, Ἰδουμαῖος γένος, ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταστρεψαμένου δὲ τὴν Ἰδουμαίαν Ἰωάβου τοῦ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ καὶ φέρειν ὅπλα δυναμένους [h] διαφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἧκε πρὸς τὸν [i] Φαραῶνα τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ δὲ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἶκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς διατροφήν· καὶ γενόμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα [k] Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γενόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως παισὶ [l] συνανετράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν Ἰωάβου, προσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραῶνος ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ δὲ βασιλέως [m] ἀνακρίναντος, τίνος ἐνδεὴς ὢν ἢ τί παθὼν ἐσπούδακε [n] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις καὶ παρακαλῶν, τότε

Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuisset numero septingentas & concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, ut eadem, quæ illæ, facere non recusaverit: eoque ventum est, ut, ad dandum suæ erga ipsas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingravescente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia instituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultu perseveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis observandis laberetur, quando boum æneorum simulachra fecit mari subtus attollendo, & leonum *effigies* suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipsi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus vestigiis non institerit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim posthæc vates accedit à Deo missus, ipsum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu istis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod Davidi patri promisisset Deus, se facturum esse ut ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, istud mali illaturum esse filio, non tamen ut populum quidem universum ab eo secedere faceret, sed ut decem quidem tribus servo illius traderet, duas vero solas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hierosolymorum, ubi Templum habere voluit.

Deus Solomoni pœnas minatur.
3 Regum, c. 11.

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, animoque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis suis, quæ illum *cunctorum existimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis. Verum non ita multum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ intercesserant hujusmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi

Dolet Solomon.

Aderus Idumæus Solomonem infestat.
3 Regum, c. 11.
2 Regum, c. 8.

t Ταύταις καὶ τὴν] Ita cum *MSS.* & mox ἐκείνων. in *Editis* ταύτης & ἐκείνην

v Μὲν Θεοῦ] Illud μὲν ex *MSS.*

x Τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν] Sic *MSS.* in *Editis* deest τά.

y Τῶν ὑπὸ τῇ θαλάττῃ] Ita cum *Bas.* & *Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τῶν ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι in *Editis*. τῆς ὑπὸ τῇ θαλάττῃ τῷ ἀναθήματι *Big. Samb. Vat.* & *Gall. 2.*

z Οὐδὲ γὰρ] Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὅσιον, εἰργάσατο. καὶ &c. in *Editis* οὐδὲ γὰρ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον. καὶ. &c.

a Ὅσιον,] Quidni? Num Deus ergo probasset nube demissa cœlitus templi structuram? REL.

b Εὐθὺς ὁ προφήτης] Illud εὐθὺς è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Δέκα μὲν φυλὰς] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δέκα δὲ φυλὰς μόνας &c. in *reliquis*, & dein δύο δὲ κατ. τ. υἱ. τῷ Δαυίδῃ.

d Τῶν ἀγαθῶν,] Illud τῶν ex *MSS.*

e Οὐ πολὺς δὲ διῆλθε χρόνος &c.] Exscripsit hæc Suidas in Ἀδερ. SPANH.

f Ἄδερον μὲν ὄνομα,] *Al.* Ἀδερ & Ἄδερος.

g Παῖς ἔτι ὢν,] Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς ἔτι ὢν Ἰδουμαῖος, γένος ἐκ βασ. in *Big.* & *Samb.* παῖς ἔτι ὢν Ἰδουμαῖος &c.

h Διαφθείραντος,] Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* διαφθείραντος, μησὶν ἓξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείραντος μόνος αὐτὸς φεύγων *Gall. 1. 2.* διαφθείραντος μησὶν ἕξ, φυγὼν αὐτὸς ἧκε *Suid.* voce Ἀδερ.

i Φαραῶνα] Φαραὼ & mox inferius, Φαραὼ *Suid.*

k Θαφίνην.] Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* In *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in matrimonio dederit.* ἀδελφὴν Θεκεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes reginæ sororem* habet.

l Συνανετράφη.] Συνετράφη *Vat.*

m Ἀνακρίναντος,] Ἀνακρίνοντος *Big. Samb.* & *Suid.*

n Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλείπειν *Suid.*

ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitasset, nam multis præsidiis obsepta erat, adeo ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit. Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israëlitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Raazarus Solomonis hostis. 3 Regum, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabatæi filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ cum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex eum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribûs Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum salutasset, e via paululum deflexus secum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: scissoque in duodecim frusta pallio, quo ipse erat amictus, jussit Hieroboamum decem *inde* sumere, præfatus, "Deum ista velle *ut sibi caperet*, scissoque "Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi "se ita facturum esse promisisset Davidi, tribum "unam cum altera ei finitima daturum esse, tibi "vero decem, quod Solomon in eum *graviter* de"liquisset, qui mulieribus & diis earum totum se "dedidit. Quare cum tibi exploratum sit, cur "Deus animi *sui* sententiam de Solomone muta"verit, fac justitiam colas, legisque instituta con"serves, præsertim cum ob pietatem ac religionem "præmium omnium maximum tibi sit proposi"tum; nimirum ut eo colloceris dignitatis fa"stigio, ad quod Davidem nosti fuisse prove"ctum.

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 Regum, c. 11.

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 Regum, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis sermonibus elatus, non quiescebat. Cum vero ad præfecturam se contulisset, eique in memoriam venissent quæ Achias ipsi declaraverat, illico cœpit populum sollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque *demum* agere ut principatus ipsi cederet. Solomon autem, ejus voluntate &

Hieroboamus res novas molitur, & in Ægyptum se recipit. 3 Regum, c. 11.

μὲν οὐκ ἀφείθη. [o] κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς [p] ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς προειρημένας παρανομίας καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐταῖς τοῦ Θεοῦ, [q] συγχωρήσαντος Φαραῶνος ὁ [r] Ἄδερος ἧκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν [s] ἀποστῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατείχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐλεύθερος δι' αὐτὰς [t] οὐδ' ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δέ ἐκεῖ τινι [v] Ῥαζάρῳ μὲν τοὔνομα, τὸν δὲ τοῦ [x] Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα [y] Ἀδράζαρον δεσπότην ὄντα, καὶ λῃστεύοντι τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὐτοῦ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν στῖφος λῃστρικὸν, ἀναβαίνει, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν [z] βασιλεὺς αὐτῆς [a] ἀποδείκνυται· καὶ κατατρέχων τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν, ἐποίει κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ [b] Ἀδέρου συνέβαινε πάσχειν τοὺς Ἑβραίους.

ζ. [c] Ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι καὶ τῶν ὁμοφύλων τις Ἱεροβόαμος, υἱὸς [d] Ναβαταίου, κατὰ προφητείαν πάλαι γενομένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰρ [e] αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον καὶ τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. οὕτως δὲ τῶν ἔργων προενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ἰωσήπου φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ἱεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν [f] Σιλὼ, [g] Ἀχίας δὲ ὄνομα. καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγεν ἐκ τῆς ὁδοῦ μικρὸν ἀποκλίνας [h] εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ [i] παρῆν μηδὲ εἷς ἄλλος· σχίσας δέ εἰς [k] δώδεκα φάρση τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ἱεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, [l] προειπὼν, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχίσας τὴν Σο"λομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτου, διὰ τὴν "πρὸς Δαυίδην [m] γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυ"λὴν καὶ τὴν ἑξῆς [n] αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα. Σο"λομῶνος εἰς αὐτὸν [o] ἐξαμαρτόντος, καὶ ταῖς γυναιξὶ "καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς οὖν τὴν "αἰτίαν, δι' ἣν μετατίθησι τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπὸ Σο"λομῶνος ὁ Θεὸς, [p] δίκαιος ἴσθι, καὶ φύλαττε τὰ νό"μιμα, προκειμένου σοι τῆς εὐσεβείας καὶ [q] τῆς πρὸς "Θεὸν τιμῆς ἄθλου μεγίστου τῶν ἁπάντων, γενήσεσθαι [r] τη"λικοῦτον, ἡλίκον οἶσθα Δαυίδην γενόμενον.

η'. Ἐπαρθεὶς οὖν τοῖς τοῦ προφήτου λόγοις ὁ Ἱεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμει. γενόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Ἀχία δεδηλωμένων, [s] ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ [t] περιάπτειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν

[o] Κατ' ἐκεῖνον] Τουτέστι δὲ καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας καὶ παρανομίας *Suid.*

[p] Ἔχειν ἤρχετο διὰ] Εἶχε διὰ *Suidas.* SPANH.

[q] Συγχωρήσαντος] Ita in *MSS.* & *Suida.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ Φαραῶνος in *Editis.* HUDS. *Gen.* συγχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ Φαραῶνος· τοῦ Θεοῦ desunt apud Suidam, ut quod menda etiam videtur. SPANH.

[r] Ἄδερος ἧκεν] Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hic loci, ut in *Editis* passim. Ἄδερ. in *reliquis.*

[s] Ἀποστῆσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀποστῆναι in *Editis.*

[t] Οὐδ' ἐπ' ἀδείας] Ita cum *MSS.* in *Editis* οὐ ἐπ' ἀδείας.

[v] Ῥαζάρῳ] Ῥαάζαρῳ *Vat.* & *Vet. Interpr.* Videsis 3 Regum, c. 11. v. 14 ubi *Razon* dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Ῥαζών.

[x] Σωφήνης] Vide *Annott.* p. 375.

[y] Ἀδράζαρον] Ἀδραάζαρον *Big.* Ἀδάζαρον *Samb.* Ἀδραέζερ LXXII. Videsis pag. 375.

[z] Βασιλεὺς αὐτῆς] Ος τῆς Συρίας βασιλεύσας *Suidas.* SPANH.

[a] Ἀποδείκνυται] Ἀναδείκνυται *Vat.*

[b] Ἀδέρου] Ita cum *Gall.* 2. in *ceteris* Ἄδερος. vide supra, ad lit. *r.*

[c] Ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι] Idem *Suidas.* SPANH.

[d] Ναβαταίου,] Ναβὰτ LXXII.

[e] Αὐτὸν] Illud αὐτὸν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[f] Σιλὼ,] In *MSS.* Σαλὼ & Σιλῶ.

[g] Ἀχίας] Ita cum *Vat. Hen. Bosb.* & *Vet. Interpr.* Ἀχίαν in *reliquis.*

[h] Εἴς τι χωρίον] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Aliisque.*

[i] Παρῆν] Μὴ παρεῖναι *Big.* & *Samb.*

[k] Δώδεκα φάρση] Sup. lib. III. c. 5. §. ult. Τινὰς δὲ τούτων λίθων ἐνυφασμένους φάρσος· & ejusd. libri c. 8. §. 3. φᾶρος δ' ἐν ὑφάσματι· SPANH.

[l] Προειπών,] Προσειπὼν *Vat.* & *Gall.* 1.

[m] Γενομένην] Γεγενημένην *Vat.*

[n] Αὐτῇ δίδωσι,] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* & mox post tres versus αὐτὸν *Samb.*

[o] Ἐξαμαρτόντος,] Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτάνοντος in *Editis.*

[p] Δίκαιος ἴσθι,] Ita *Hen. Bosb. Bas.* & *Vet. Interpr.* δίκαιος ἀεὶ γενοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[q] Τῆς πρὸς Θεὸν] Τὰς πρὸς τὸν Θεὸν *Vat.*

[r] Τηλικοῦτον,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικοῦτος in *Editis.*

[s] Ἀναπείθειν] Ἀναπείθειν ἐπεχείρει *Vat.*

[t] Περιάπτειν] Παραπείθειν *Big.* & *Samb.* περιάπτειν *Gall.* 1. 2. & *Vat.*

Συλ-

βουλὴν ὁ Σολομὼν ἐζήτει [v] συλλαβὼν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτο [x] γνῶναι Ἱεροβόαμος, πρὸς [y] Σούσακον φεύγει τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μείνας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [z] τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὤν, βασιλεύσας μὲν [a] ὀγδοήκοντα [b] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις [c] ἅπαντας ὑπερβαλὼν εὐδαιμονίᾳ τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μὴ ὅσα γε [d] πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' [e] αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, [f] εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διασαφῆσαι.

inſidiis intellectis, cum quærebat ut comprehenſum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc reſciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur. Solomon autem jam admodum ſenex vita deceſſit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepeliturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſeneſcens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere.

III. *Solomon moritur.* *3 Regum, c. 11.*

ΚΕΦ. η'.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τοῦ Ῥοβοάμου, τῶν δέκα φυλῶν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Σολομῶνος τελευτὴν, διαδεξαμένου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ῥοβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Ἀμμανίτιδος ἐτύγχανεν αὐτῷ γεγονὼς, [g] Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες εὐθὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τῶν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ἱεροβόαμον. ἀφικομένου δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ῥοβόαμος εἰς αὐτὴν παραγίνεται. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ ἐκεῖσε συνελθοῦσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἀποδεῖξαι [h] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵ τε ἄρχοντες αὐτῷ τοῦ λαοῦ καὶ Ἱεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ γενέσθαι χρηστότερον τοῦ πατρός· βαρὺν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. εὐνούστεροι δὲ ἔσεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ [i] διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρινεῖσθαι περὶ ὧν ἀξιοῦσιν, ὕποπτος μὲν εὐθὺς γίνεται, μὴ παραχρῆμα ἐπινεύσας αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ [k] ἠξίουν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [l] καὶ ταῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι τοῦ μὴ παραυτίκα ἀπειπεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

CÆterum poſt mortem Solomonis, filio ejus Roboamo in regnum ſuccedente, qui ex muliere Ammanitide Nooma nomine, ei natus erat, populi principes, nunciis ſtatim in Ægyptum miſſis, Hieroboamum revocabant. Cum autem ad eos in urbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem pervenit. ipſi enim placuerat, Iſraelitis, qui eò convenerant, ſemet regem oſtendere. Eum ergo adeuntes principes populi ſimul & Hieroboamus, ſupplici voce rogarunt, ut aliquid de ſervitio illis remitteret, & patre ſuo clementior eſſe vellet: ipſos enim grave ſub eo jugum pertuliſſe. fore autem ut eos ſibi magis benevolos habeat, libentiuſque ei ſervituros, ſi mitius illos tractet potius quam metu coërceat. Ille vero, cum dixiſſet ſe poſt triduum iis quæ poſtularunt reſponſurum, ſtatim quidem in ſuſpicionem venit, quod ſine mora votis eorum non annuiſſet: nam ingenium hominum, præſertim in adoleſcentia, ad benignitatem & humanitatem proclive eſſe cenſebant. bonæ tamen ſpei aliquid ſubeſſe videbatur, quod *ea de re* conſultaverit & non è veſtigio repulſam dederit.

Roboamus Solomoni in regnum ſucceſſit. *3 Regum, c. 12.*

Populus à Roboamo petit ut ſe mitius tractet quam Solomon. *3 Regum, c. 12.*

β. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκόπει μετ' αὐτῶν, [m] ποδαπὴν δεῖ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅπερ εἰκὸς τοὺς εὔνους καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παρῄνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ [n] κατὰ βασιλείας ὄγκον· [o] χειρώσασθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ προσηνὲς καὶ [p] τὸ παρὰ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὴν οὕτως καὶ συμφέρουσαν [q] ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, [r] πρός γε τὸν τότε καιρὸν [s] ὅτε ἔδει γενέσθαι βασιλέα, γνώμην ἀπεστράφη, τοῦ Θεοῦ

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque illi, id quod viros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeo ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id

Roboamus ſenes juveneſque ea de re conſulit. *3 Regum, c. 12. & 2 Paral. c. 10.*

v Συλλαβὼν αὐτὸν] Συμβαλὼν *Gall.* 2.

x Γνῶναι] Illud γνῶναι ex *Big. Samb.* & *Vat.*

y Σούσακον] Συσάκιμον *Vat.* ex Σουσακὶμ LXXII. Ἴσακον, forſan pro Σίσακον, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraico, ut puto, *Siſak.*

z Τῇ βασιλείᾳ] Illud τῇ ex *MSS.*

a Ὀγδοήκοντα] Ita *Codd. MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas*, *Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit.

b Ἔτη] Ἔτεσιν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

c Ἅπαντας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερβαλών.

d Πρὸς γῆρας] Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.*

e Αὐτὰ] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.*

f Εἰς καιρὸν] Εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διασαφῆσαι *Vat.* εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξε διασαφῆσαι *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.*

g Νοομᾶς] Sic *MSS.* Νααμὰ in *Editis.* Νααμὰ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

h Αὐτὸν βασιλέα] Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo *ἐδέδοκτο γὰρ τοῖς Ἰσραηλίταις αὐτῷ συνελθοῦσι ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα*, convenienter *S. Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam conveniſſe Roboami regis creandi gratia*, atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlitæ eum conſtituerent regem.*

i Διὰ τὸν φόβον] Illud διὰ omittit *Vat.*

k Ἠξίουν] Ἀξιοῦν *Vat.*

l Καὶ ταῦτ'] Καὶ ταῦτα νέῳ *Vat.*

m Ποδαπὴν] Ὁποίαν *Vat.*

n Κατὰ βασιλείας] Κατὰ deeſt *Vat.*

o Χειρώσασθαι] Χειρώσεσθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

p Τὸ παρὰ μικρὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

q Ἴσως πρὸς τὸ πᾶν,] Ἴσως μὲν πρὸς τὸ π. *Vat.*

r Πρός γε] Πρὸς τὸν τότε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Ὅτε ἔδει] Forte ἐπ' ἔδει. COCC.

τ Συμ-

id agente, ut istud condemnaret & *rejiceret* quod *maxime* ad rem suam faceret: accitisque juvenibus, qui cum eo educati erant, illisque exposito quod senes ei dederant consilio, jussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt ut populo *ita* responderet; "suorum "digitorum minimum crassiorem esse quam sui "patris medium corporis truncum; quod si *servitutis* duritatem sub illo experti fuerint, multo "magis experiundo illum durum difficilemque "sentient; ac si ille in eos scuticis animadverterit, "exspectandum ut ipse scorpiis animadvertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere *ejusmodi* responsum, postquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus ut verba regis audirent, existimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex juvenum sententia respondit. Hæc vero non sine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum consilium sequutus, populo durius respondet. 3 Regum, c. 12.

3. Istis autem verbis veluti ferro percussi, dictisque haud secus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti sunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil affinitatis esse cum Davide ejusque progenie." adjectoque, "se illi solum cedere Templo quod pater ipsius exstruxerat," *eum* relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo usque exarserunt, ut cum ad eos misisset rex Adoramum tributis præfectum, qui *sævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, si quid in illis juveniliter temerarium fuerit & submorosum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, & existimasset se iisdem lapidibus peti quibus *imperii sui* ministrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum constituère: cætera vero multitudo, jam inde à Davidis stirpe alienata, summæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi sibi servire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præsertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi secessio) non jam

Decem tribus à Roboamo deficiunt. 3 Regum, c. 12.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur. 3 Regum, c. 12.

ποιήσαντος εἶναι κατακριθῆναι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὰ μειράκια τὰ [t] συντεθραμμένα καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπὼν, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τὰ δὲ, ὅτι γὰρ ἡ νεότης ἔτι ὁ Θεὸς [v] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρῄνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· [x] "τὸν "βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [y] σκληρουχίας ἐπειράθησαν "ἐκείνου πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκό"λου, καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ἐνουθέτει [z] σκορπίοις τοῦ"το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [a] ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας πρέπειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς συνῆλθεν ἀκουσόμενον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος [b] καὶ τι λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότος, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων [c] ἀπεκρίνατο. ταῦτα δ' ἐπράττετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ἐπὶ πείρᾳ τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [d] ἐκβοήσαντες, "οὐκέ"τι οὐδὲν αὐτοῖς εἶναι συγγενὲς πρὸς Δαυίδην καὶ τοὺς "ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκείνην, ἔφασαν, τὴν ἡμέραν· πα"ραχωρεῖν δ' αὐτῷ [e] μόνον τὸν ναὸν ὃν ὁ [f] πατὴρ αὐτοῦ "κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. οὕτως δ' εἶχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῶν φόρων [g] Ἀδώραμον, ἵνα [h] καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον ἦν [i] ἐν αὐτοῖς, [k] ποιήσῃ μαλακωτέρους, οὐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες [l] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τοῦτ' ἰδὼν Ῥοβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτεινεν αὐτοῦ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ἐπιβὰς εὐθὺς ἐπὶ ἅρματος, ἔφυγεν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ἰούδα φυλὴ καὶ ἡ [m] Βενιαμῖτις χειροτονοῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυίδου παίδων ἀποστὰν, τὸν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ῥοβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἷός τε ἦν, λαβὼν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν στρατοῦ μυριάδας ἐπιλέκτους, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸν Ἱεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [n] προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. [o] οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, [p] ὄντος ἔλεγε, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ [q] προαίρεσιν τῆς τοῦ πλήθους ἀπο-

t Συντεθραμμένα] Συντεθραμμένα αὐτῷ *Hen.* & *Bush.*

v Ἠφίει νοεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὁρᾷ in *Editis*. ὁρᾶν νοῶν τὰ κρείττω *Vat.*

x Τὸν βραχύτερον] Iisdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10.

y Σκληρουχίας] Σκληρότητος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. σκληρουχίας *Bush.* & *Hen.*

z Σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν] Constat animal voce σκορπίους haudquaquam significari, sed flagri genus scutica gravius aculeatum ad modum scorpionum, forsan ex planta ista, de qua *Theophrastus* l. 6. *de Plantis*, c. 1. & lib. 9. c. 14. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. HUDS. Scorpiis *Rufinus*. σκορπίοις etiam LXX. 1 Reg. XII. 11. Hebr. עקרבים vid. Deuter. VIII. 15. Ezech. II. 9. σκορπίος περα, herba, de quo Theophr. H. Pl. lib. VI. c. 1. p. 118. & lib. IX. c. XIV. p. 686. quo postremo loco dicitur similis scorpioni & utilis ad ejus ictum. *Versio Syriaca* hic: *castigabo vos loris*. SPANH.

a Ἡσθεὶς ὁ] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi truciquc.

b Καὶ τι λέγοντος] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. καὶ λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ β. *Gall.* 2. ὄντος, λέγοντος ἀκοῦσαί τι τοῦ βασ. in *Editis*.

c Ἀπεκρίνατο.] Ἀπεκρίνατο *Big. Samb. Hen. Bush.* & *Gall.* 1. 2.

d Ἐκβοήσαντες,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* βοήσαντες *Bush.* & *Hen.* ἐκβοήσαντες in *Editis Aliisque*.

e Μόνον τὸν ναὸν] Μόνῳ *Big. Samb.* & *Vat.* μόνον vero cum *aliis* agnoscit *Epiphan.*

f Πατὴρ αὐτοῦ] Πάππος *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ἀδώραμον,] Ex *Epiphanio* libris incertum utrum Ἀδώραμον an Ἀδώνιραμον legerit.

h Καταπραΰνῃ] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & καὶ ex *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

i Ἐν αὐτοῖς,] Sic volui cum *MSS.* ἐν deest *Editis*.

k Ποιήσῃ] Ποιήσειν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιεῖν *Gall.* 1. ποιήσειε καὶ μαλ. *Big.*

l Αὐτὸν λίθοις,] *Al.* αὐτοῖς.

m Βενιαμῖτις] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βενιαμῖτις *Vat.* Βενιαμὶς *Bas.* & *G.* Βενιαμιτικὴ *Gall.* 2.

n Προφήτου] Προφήτου Σαμαία juxta *Vet. Interpr.* forsan ex *S. Literis*.

o Οὐ γὰρ εἶναι] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.*

p Ὄντος ἔλεγε,] Lege οὕτως ἔλεγε. *Epiphanius*. quo facto nequicquam progressus est ad prælium. COCC.

q Προαίρεσιν] Προαίρεσιν *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Aliique*.

r Οὐκ

ἀποστάντος γεγενημένης· [y] οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δὲ πρῶτον ὅσα Ἱεροβόαμος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δὲ τούτων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ῥοβοάμου τοῦ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως [z] γεγενημένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν οὕτως ἄχρι παντὸς τῆς ἱστορίας τὸ εὔτακτον.

δ'. Ὁ τοίνυν Ἱεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [t] Σικίμῃ πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν δίαιταν εἶχε· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν [v] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς [u] ἐνίστασθαι μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι [y] τὸν Θεὸν εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντι καὶ ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν διαγαγεῖν, μετανοήσαν ἴσως καὶ δελεασθὲν ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψει μὲν αὐτόν, προσχωρήσει δὲ τῷ [z] πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνεύσει τούτου γενομένου τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιοῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [a] Βηθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δὲ ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς [b] ταῖς [c] πηγαῖς τοῦ μικροῦ Ἰορδάνου, τίθησι τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι [d] ναΐσκων· καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τοῦτο, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἀποδεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τε ἀκούει καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν οὐ μοι δοκεῖ νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντας εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν πόλιν μακρὰν οὕτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄνθρωπος γὰρ κατεσκεύασε τὸν ναόν· πεποίηκα δὲ κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπωνύμους τῷ Θεῷ, καὶ τὴν μὲν ἐν [e] Βηθήλῃ πόλει καθιέρωσα, τὴν δὲ ἐν Δάνῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τούτων ἔγγιστα τῶν πόλεων κατῳκημένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τὸν Θεόν. ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευίτας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τῆς Λευίτιδος φυλῆς καὶ τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν. ἀλλ' ὁ βουλόμενος ὑμῶν [f] ἱερεὺς εἶναι, προσενεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριόν, ἃ καὶ τὸν πρῶτον ἱερέα φασὶν Ἀαρῶνα πεποιηκέναι." [g] τοῦτ' εἰπών, ἐξηπάτησε τὸν λαόν, καὶ τῆς [h] πατρῴας θρησκείας ἀποστάντας ἐποίησε παραβῆναι τοὺς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῦτο τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων αἰχμαλωσίᾳ περιπεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ χώραν [i] δηλώσομεν.

ε'. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνί, βουλόμενος καὶ αὐτὸς ἐν Βηθήλῃ ταύτην ἀγαγεῖν, ὥσπερ [k] ἑώρταζον καὶ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τῆς δαμάλεως, γενόμενος δὲ αὐτὸς [l] ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δὲ [m] ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τοῦ λαοῦ παντός, παραγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἱεροσολύμων προφήτης, [n] Ἰαδὼν ὄνομα, τοῦ Θεοῦ πέμψαντος· ὃς σταθεὶς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τοῦ βασιλέως ἀκούοντος,

cum copiis egressus est. Mihi autem *nunc* statutum est prius narrare quæ gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiæ ordo conservabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *sibi* construxisset in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam insuper *sibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum *gentis* sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma ut Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore ut fortasse pœnitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo divini apparatu capti, ipsum relinquerent & ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitæ discrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflavisset, illisque duo delubra exstruxisset, unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem est apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus ipse præerat, convocasset, pro concione in hunc modum eas est alloquutus. "Viri populares, "vos hoc non nescire arbitror, quod omnis locus "habeat Deum, ejusque præsentia nullo loco de- "finito includatur, sed ubique *preces* exaudiat & "cultores suos *benigne* respiciat. quod cum ita sit, "mihi non placet vos nunc urgere, ut, longo ad- "eo itinere, Hierosolyma, urbem hostilem, con- "tendatis religionis ergo. Homo enim Templum "*illud* statuit: & ego feci duas vitulas aureas Deo "cognomines; & unam quidem urbe Bethela de- "dicavi, alteram Dane, ut vestrum quicunque loca "earum utrique proxima habitetis eò se conferant "ad Deum colendum. Vobis autem quosdam ex "vobilmet ipsis sacerdotes creabo & Levitas, ne "quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem "desideretis. Igitur cuicunque vestrum in animo "est sacerdotem fieri, offerat vitulum Deo & a- "rietem: id quod ajunt primum sacerdotem Aa- "ronem fecisse." His verbis populum decepit; auctorque erat ut à patria religione discedendo contra leges facerent. Hebræis hoc caput & origo malorum exstitit, atque ut bello ab alienigenis devicti in captivitatem inciderent. Sed hæc quidem suo loco narrabimus.

Vitulas fecit aureas, 3 Regum, c. 12.

Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.

5. * Septimo mense, cum jam immineret festiva solennitas, volens & ipse eam apud Bethelam celebrare, sicut à duabus tribus Hierosolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo esset, ut victimas & solida sacrificia in conspectu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hierosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon nomine: qui in media turba constitutus hæc rege audiente loquutus est, sermone ad altare ver-

Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelensem. 3 Regum, c. 12.

y Οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε] Ita MSS. οὐ κατεξῆλθε in *Editis*.
z Γεγενημένα] Γενόμενα *Vat*.
t Σικίμῃ] Alibi in *recto* Σίκιμος, ut l. 1. c. 21. §. 1. & in *plurali* Σίκιμα, ut ibid. §. 2.
v Φανουὴλ] Ita ex *MSS*. Φανουέλῃ in *Editis*.
u Ἐνίστασθαι] Συνίστασθαι *Vat*.
y Τὸν Θεόν] Ita cum *MSS*. τῷ Θεῷ in *Editis*.
z Πρώτῳ] πρώτῳ deest in nonnullis *MSS*.
a Βηθήλῃ] Ita cum *Bosb* & *Hen*. quo modo & supra (l. 6. c. 3. §. 2.) in aliquot *MSS*. Βεθήλῃ in *Editis*. Βεθηλᾷ *Big*. *Samb*. & *Gall*. Βαιθηλᾷ *Vat*. Βαιθὴλ LXXII alibi (ut l. 6. c. 6. §. 1.) ἐν πόλει Βεθήλων.
b Ταῖς πηγαῖς τοῦ μικροῦ] Supr. lib. v. c. 1. §. 22. ἔστι τοῦ Λιβάνου ὄρους, καὶ τῶν τοῦ Ἰορδάνου πηγῶν· Πηγαὶ Ἰορδάνου, nempe Majoris, sub monte Panio Ant. Jud. lib xv. c. 10. §. 3. & Ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 3. ut & lib. III. c. 9. §. 7. Hic autem Jordanis minoris fons ad [illegible]nam oppidum & Ἁλωσ. lib. IV. c. 1. § 1. SPANH.
c Πηγαῖς τοῦ μικροῦ] Minoris Jordanis fons Δάνος appellatur. lib. 1. c. 10. §. 1. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13.
d Ναΐσκων] Sic in *MSS*. ναΐσκῳ in *Editis*.
e Βηθήλῃ πόλει] Eadem varietas hic & mox infra (§. 5.) occurrit in *MSS*. ac supra. HUDS Βαιθηλᾶ καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια Ἁλωσ. lib. IV. c. 9. §. 9. Infra vero cap. XI. §. 3. Βεθήλων (Gen. Βεθήλω) SPANH.
f Ἱερεὺς εἶναι,] Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS*. & *Vet. Interpr*.
g Τοῦτ' εἰπών,] Ταῦτ' εἰπὼν *Hen*. *Bosb*. & *Vat*.
h Πατρῴας θρησκείας] *Al*. πατρίου & πατρῴας.
i Δηλώσομεν.] Ita *Big*. & *Samb*. in *cæteris* δηλώσομεν.
* *Septimo mense*,] *Octavo mense* in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 12. v. 32. Vide *Levitic*. c. 23. v. 33.
k Ἑώρταζον] Eo modo *Big*. & *Samb*. ἑόρταζεν in *reliquis*.
l Ὁ ἀρχιερεὺς] Illud ὁ omittunt plerique *MSS*.
m Ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις] In codice Sacro legitur Jeroboamum adscendisse altare להקטיר, quod de thure adolendo cepit Vulgatus. Non nego הקטיר de thure usurpari & suffitu, sed Judæi etiam docent הקטרות aliquando esse easdem ac הקרבות, oblationes sacrificiorum videlicet in altari. Vide Siphra fol. 41. 2. Sic & הקטיר de sacrificiis usurpatur 2 Reg. 16. 13. & ἀναφέρειν à Græcis interpretibus redditur Exod. 29. 25. REL.
n Ἰαδὼν ὄνομα,] Ita *Samb*. & *Glycas*, qui pag. 187. ista habet, ὁ μὲν Ἰώσηππος Ἰαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ὁ δὲ βίβλος τῶν Παραλειπομένων

verso: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut nascatur "quidam de genere Davidis, Josias nomine, qui "super te mactabit istius ævi falsos sacerdotes, ac "præterea horum impostorum & deceptorum at- "que impiorum ossa super te cremabit. Imo vero "ut isti credant hoc ita eventurum esse, signum "illis prænunciabo mox secuturum. illico ara *hæc* "findetur, & omnis super illam victimarum adeps "humi diffundetur." Cum hæc dixisset vates, Hieroboamus irritatus, protensa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, subito languescebat; nec potuit eam denuo ad se retrahere: sed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffissa est ara, & cuncta ex ea effusa sunt, sicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexisset hominem esse veracem & ex Dei afflatu futura prænoscere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipsi restituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad suum statum rediisset, ea de re gaudens vatem obsecrabat, ut secum prandeat. Tum Jadon dicebat, "sibi non liberum esse in domum ejus introire, "aut tantillum ex pane & aqua ista in urbe degu- "stare. hoc enim ipsi Deum interdixisse, nec li- "cere eadem, qua venerat, via reverti, sed per a- "liam iter sibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abstinentiam mirabatur: de se vero cœpit esse solicitus, ne res suæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

Hieroboamus manus aret. 3 Regum, c. 13.

εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον ποιούμενος τοὺς λόγους. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προλέγει ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους, Ἰωσίαν "ὄνομα, ὃς ἐπὶ σοῦ θύσει τοὺς ψευδοϊερεῖς τοὺς κατ' ἐκεῖνον "τὸν καιρὸν γενησομένους, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ "[o] ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν ἐπὶ σοῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε "πιστεύσωσιν οὗτοι τοῦθ' οὕτως ἕξειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ "γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ "πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτοῦ [p] πιμελὴ τῶν ἱερείων ἐπὶ γῆν χυθήσε- "ται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ἱεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δὲ ἡ χεὶρ [q] εὐθὺς παρείθη, καὶ [r] οὐκ ἔτι ἴσχυσεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [s] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐρράγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατηνέχθη [t] πάντα ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ παρασχεῖν. ὁ δὲ, τῆς χειρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δειπνῆσαι παρ' αὐτῷ. [v] Ἰάδων δὲ ἔφη, "οὐκ ὑπομένειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι "ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸν "Θεὸν ἀπειρηκέναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' "αὐτῆς ποιήσηται τὴν [x] ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δὲ ἦν ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

CAP. IX.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac postea à leone interimitur: & quibus verbis regi persuasit vates sceleratus, ejusque animum à Deo alienavit.

De Bethelensi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 Regum, c. 13.

ERat autem *ea* in urbe senex quidam improbus, falsus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ senio esset viribus defectus. Cum vero ipsius filii ei omnia de vate narrassent qui Hierosolymis *illuc* venerat, quæque edita essent signa, utque Hieroboamus manum sibi torpore enectam, ipso Deum orante, sanam salvamque denuo recepisset; veritus ne peregrinus *iste* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è vestigio asinum instratum ad iter sibi expedirent. Illis autem impigre jussa exsequutis, inscendit, vatemque subsequitur; atque eum sub alta & umbrosa quercûs bene magnæ arbore quiescentem nactus, primo salutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipsum non divertisset ut lauto hospitio exciperetur. Cumque ille respondisset, quod sibi à Deo interdictum esset, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* gustaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus mensæ hospitali admoveri. nam ego quoque vates sum, cumque eadem qua tu religione vene-

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς ὁ προφήτης Ἰάδων ἄλλῳ ψευδομένῳ πεισθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα δὲ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ ποίοις λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

HΝ δέ τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [y] πρεσβύτης [z] ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ἱεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. οὗτος τότε μὲν κλινήρης ἦν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτοῦ δηλωσάντων τὰ περὶ τοῦ παρόντος ἐξ Ἱεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς [a] παρεθεῖσαν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν Ἱεροβόαμος εὐξαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παρευδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολαύοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν εὐθὺς [b] ἐπισάξαντες τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [c] σπουδασάντων ὃ προσετετάχεισαν, [d] ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθους ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. τοῦ δὲ φήσαντος κεκωλῦσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' οὐχὶ παρ' ἐμοὶ [e] εἶπεν πάντως ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς

δρῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ὑμᾶς κακῶς ἐδίδαξεν.

o Ἀπατεώνων] Sic MSS ἀπατεώνων in Editis.

p Πιμελὴ τῶν ἱερείων] [Hebrew] est in Codice Sacro, quod cinerem notat. Verum [Hebrew] pro pinguedine aliquando usurpatur. REL.

q Εὐθὺς παρείθη,] Conf. lib. vi. c. 13. §. 8. SPANH.

r Οὐκ ἔτι ἴσχυσεν] Eo modo, vel οὐκ ἔτ' ἴσχυσεν in plerisque MSS. οὐκ ἔτι ἴσχυε in Editis Aliisque.

s Ἀναγαγεῖν,] Ἀγαγεῖν Big. & Samb.

t Πάντα ἀπ' αὐτοῦ.] Πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ Big. Samb. & Vat.

v Ἰάδων δὲ ἔφη,] Ἰάδων δ' εἶπεν Big. & Samb.

x Ἐπιστροφὴν,] [illegible] solus Vat.

y Πρεσβύτης] Illud [illegible] ex Cod. MSS.

z Ψευδοπροφήτης,] Ψευδοπροφήτην ἐκεῖνον εἶναι λέγει ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Θεοδώρητος ἀληθῆ προφήτην εἶναι. Glycas, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ δὲ τοῦ Θεοῦ [illegible] ψευδοπροφήτην [illegible]· ψευδέσι δὲ χρώμενος λόγοις [illegible] τοῦ Θεοῦ, [illegible] ψευδοπροφήτην εἶναι. Theodoret. in 3 Regum, ΕΡΩΤ. μγ'. Quam multa in hac narratione S. Historiæ addat Flavius, ostendit Melch. Leydeckerus de Var. reipubl. Hebr. statu, Vol. 2. p. 36.

a Παρεθεῖσαν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν] Conf. lib. vi. c. 13. §. 8. SPANH.

b Ἐπισάξαντες] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. ἐπισάξαντας τὸν ὄνον καὶ ἕτοιμον in Editis.

c Σπουδασάντων] Iterum ex MSS. & Vet. Interpr. σπουδαζόντων in Editis, quod etiam ferri potest.

d Ἐπιβὰς ἐδίωξε] Ἐπιβὰς τὸν ὄνον soli Hen. & Bush.

e Εἶπεν πάντως,] Εἶπεν hic inserui cum MSS. & Vet. Interpr. & ἴσως Editorum post τράπεζαν delevi, quod illud non agnoscant MSS. & Epiphan.

f Ἀγ-

γνώμης πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγοι σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. [f] ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ἰαδῶνι· καὶ παραβάντα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὴν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [g] ἔφρασεν, [h] ὑφ' οὗ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγένετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [i] ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τοῦ [k] Ἰαδῶνος λόγοις Ἱεροβόαμος [l] ἐληλεγμένου ψεῦδος. πορευομένῳ τοίνυν τῷ Ἰαδῶνι πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ κατασπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τὸν μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. παρακαθεζόμενος δὲ ἐφύλασσε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις οὗ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς υἱοὺς πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελοῦς [m] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάνθ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [n] ὑβρισθήσεσθαι δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τελευτὴν οὐδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν οὐ γνωρισθησομένων. [o] κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, πρόσεισι τῷ Ἱεροβοάμῳ· καὶ, "τί δή ποτ' ἐταράχθης, [p] εἶπεν, ὑπὸ τῶν τοῦ ἀνοήτου λόγων;" ὡς δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄριστον ἀποκαλῶν, ἤρξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [q] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [r] αὐτοῦ ναρκήσειε, βαστάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν [s] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὂν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγείη καὶ πέσοι διὰ βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τοῦ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος [t] ἀπόλοιτο· οὕτως οὐδὲν οὔτ' εἶχεν, οὔτ' ἐφθέγξατο προφήτου. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τελείως ἀποστρέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [v] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τί καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἱεροβόαμον ἐπὶ τοῦ παρόντος [x] ἡμῖν δεδηλώσθω.

ror: atque nunc adsum ab eo missus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reversus est. Adhuc autem illis prandentibus blandoque sermone sese oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus fecisset, dicebat, pœnam daturum esse, similque qualis foret *ipsi* denunciabat. nam leonem ipsi digredienti in via occursurum esse edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers esset sepulturæ in majorum suorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigisse arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falsi esset redargutus. Jadoni igitur Hierosolyma redeunti obviam fit leo, ipsumque à jumento detractum necavit. Atque asinum quidem nihil omnino læsit, adsidens vero & eum custodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus ejus in urbem reportavit, ipsumque magnificis cohonestavit exsequiis; suisque filiis præcepit, ut se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulchro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quæ ille vaticinatus est contra urbem illam & altare & sacerdotes & falsos vates; ipsum vero injuria post mortem fore immunem, si cum eo sepeliretur, utpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque justa vati persolvisset, atque filiis ista mandasset, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, "istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quæ altari suæque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iste* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitiose agendo labefactare, & verisimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem ejus lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quievisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum & multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem ejus nunciabat, qui signa ista prædixerat, ut scilicet à leone occisus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, &, cum animum ejus prorsus à Deo avertisset & à sanctis justisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumeliosus erat & injuriosus, ut quotidie id sibi negotii dari quæsiverit, ut novo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in præsens dicta sunto.

Jadon vates à leone occisus. 3 Regum, c. 13.

Bethelensis vates subdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus discuteret.

Adeo nihil de impietate remisit Hieroboamus, ut prior indies evaserit. 2 Regum, c. 13.

f Ἀριστώντων] Ita cum *Hen.* & *Bob.* in reliquis ἀριστοῦντων.
g Ἔφρασεν,] Ἐφράζεν *Vat.*
h Ὑφ' οὗ] Sic cum *MSS.* ἀφ' οὗ in *Editis.*
i Ὅπως μὴ] Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum senem in urbem eum retraxisse, ut si à se decipi contigisset, assertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuisse credere par est, ut Hieroboamus & alii præsenti metu levati suæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas.
k Ἰαδῶνος] Hic loci Ἰωάδου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἰαδὰ dicitur *Glyca*, ut ex verbis supra allatis constat. Rabbinis Ἰδδὼ esse videtur, cujus mentio facta est 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi *Addo* dicitur *Interpretibus* LXXII.
l Ἐληλεγμένου] Ἐληλεγμένου ψεῦδος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.
m Μὲν κηδείας] Illud μὲν deest *Vat.*
n Ὑβρισθήσεσθαι] Eo utique consilio (inquit *Zonaras*) cum eo sepeliri voluit, ut cum secundum prædictionem illius altare everteretur, & sacerdotum & pseudoprophetarum ossa igni traderentur, eam contumeliam ipse, juxta hominem divinum situs, effugeret.
o Κηδεύσας] Κηδευσάμενος *Gall.* 2.
p Εἶπεν,] Εἰπὼν *Vat.*
q Ἐπεχείρει] Sic *Big. Samb. Vat. Vet. Interp.* ἐπιχειρεῖ in cæteris.
r Αὐτοῦ ναρκήσειε,] Αὐτῷ *Vat.*
s Εἰς τὴν αὐτῆς] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in reliquis.
t Ἀπόλοιτο·] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλετο in *Editis.*
v Καὶ τῶν δικαίων] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων.
x Ἡμῖν δεδηλώσθω.] Ἐν τούτοις ante ἡμῖν inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec vestigium eorum apud *Vet. Interp.*

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Susacum.

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paral. c. 10.

Roboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnasque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethsur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Maresam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm, & Elom, & Chebrona. Has quidem in sorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas insuper instauravit in sorte Benjamitide. & cum eas munivisset, & præsidia in omnibus constituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *necessaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea scuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hierosolyma sese aggregarunt sacerdotes & Levitæ ex omnibus Israelitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & justi, relictis suis sedibus, ut Deum *more patrio* Hierosolymis colerent. ægre enim tulerant ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxisset, & tres ex ea liberos sustulisset, duxit postea & aliam, ipsamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abesalomi Thamara natam; filiusque ex illa ei nascitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures suscepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti sunt duodetriginta & filiæ sexaginta. Voluit autem ut ei in regnum succederet Abias Machanæ filius, ejusque fidei thesauros urbesque munitissimas credidit.

Ad Roboamum sacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paral. c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 Paral. c. 11.

Roboamus etiam Deum suis flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis causa hominibus sit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidisset regnum suum tanta cepisse incrementa, in omne nefas & scelus abiit, Deique cultum & religionem sprevit, adeo ut populus ei subjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum est, ut cum principum moribus subditorum etiam mores corrumpi soleant; utque hi relicta sua modestia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes sequantur. nisi enim eadem, quæ re-

ΚΕΦ. ι.

Περὶ Ροβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀσεβείας διὰ Σούσακον ἐτιμωρήσατο.

Ο δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προειρήκαμεν, ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυράς τε καὶ μεγάλας, [y] Βηθλεέμ, καὶ [z] Ηταμὲ, καὶ [a] Θεκωὰ, καὶ [b] Βηθσούρ, καὶ [c] Σωχὼ, καὶ [d] Οδολλὰμ, [e] Ιπὰν, καὶ [f] Μαρησὰν, καὶ [g] Ζιφὰ, καὶ Αδωραΐμ, καὶ [h] Λαχὶς, καὶ [i] Αζηκὰ, καὶ [k] Σαραΐμ, καὶ [l] Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιούδα κληρουχίᾳ πρώτας ᾠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ [m] καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [n] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τειχίσας, φρουράς τε κατέστησεν [o] ἐν ἁπάσαις καὶ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, τά τε ἄλλα πρὸς διατροφὴν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις [p] θυρεοὺς καὶ σιρομάστας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ παρὰ πᾶσι τοῖς Ισραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα καὶ Λευῖται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τοῦ πλήθους ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, [q] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιεροσολύμοις τὸν Θεόν. οὐ γὰρ ἡδέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ηὔξησαν τὴν Ροβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα καὶ τρεῖς ποιησάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἠγάγετο ὕστερον καὶ τὴν ἐκ τῆς Αβεσσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [r] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν οὖσαν συγγενῆ· καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. [s] τέκνα δὲ εἶχεν καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστερξε τὴν [t] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικούσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [v] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνασιν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. διάδοχον δὲ ἀπέδειξε [x] τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τῆς Μαχάνης Αβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

β'. Αἴτιον δὲ οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην οὕτω βλέπων Ροβόαμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας κατεπεφρονήκει, ὡς καὶ τὸν [y] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται τὰ γὰρ τῶν ἀρχομένων ἤθη [z] τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τῆς ἐκείνων [a] ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην παραπέμποντες, ὡς ἀρετῇ [b] ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. οὐ γὰρ ἔνεστιν

y Βηθλεὲμ,] Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar. Rom.* Βαιθλεὲμ in *Alexandr.*

z Ηταμὲ,] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰτὰμ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.*

a Θεκωὲ,] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκωὰς in *Editis.* & infra Θέκωα. si quis Θεκωὲ malit, non repugnabo. HUDS. Conf. de Vita §. 7. SPANH.

b Βηθσούρ,] Βαιθσουρὰ LXXII.

c Σωχὼ,] Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* HUDS. Conf. supr. Lib. vi. c. 9. §. 1. SPANH.

d Οδολλὰμ,] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Οδολλὰν in *Editis Josephi* & *MSS.*

e Ιπὰν,] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editisque* Εἰπάν. at *Hippam* dant *Epiphanii Cod.* Ut mihi locus hic mendi suspectus sit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraica* conformiter habent καὶ τὴν Γὲθ. Forsan Γεθὰν aut Γεθὰν scribendum.

f Μαρησὰν,] Μαρισσαν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρισὰν LXXII.

g Ζιφὰ,] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. HUDS. Conf Lib. vi. c. 13. §. 2. Pro *Ethame* Rufin. *Jeam*, item *Odollam, Hipam, Maresam.* pro *Azeca* & *Saraïm* Rufin. *Betheram.* Vid. 2 Chron. xi. 5. SPANH.

h Λαχὶς,] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliisque.*

i Αζηκὰ,] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Αζηκὰ, cum urbem Αζηκὰ tribui Judæ adscribat *Eusebius*, & καὶ τὴν Αζηκὰ habeant LXXII.

k Σαραΐμ,] Nolui quidquam mutare, licet Σαρεὶμ habeant *MSS.* & Σαραὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zatharam* & *Zateram.*

l Ηλὼμ,] Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰαλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.*

m Καὶ ἄλλας μεγάλας,] At 2 Chron. xi. 10. urbes hæ, quas recensuit nominatim Josephus, partim in Juda, partim in Benjamin dicuntur esse sitæ. REL.

n Βενιαμίτιδι] Ita cum *MSS.* Βενιαμίδι in *Editis.*

o Εν ἁπάσαις] Illud ἐν deest *Vat.*

p Θυρεοὺς] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editisque* θυρεοὺς καὶ σιρομάστας. HUDS. *Gen.* θυρεοῦ· vel θυρεοὺς καὶ σιρομάστας· Conf. sup. lib. vii. c. 2. §. 2. & inf. c. 12. §. 1. σιρομάστην. SPANH.

q Καταλιπόντες] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat. Interpr.* καταλιπόντες καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliisque.*

r Μαχάνην] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγάτηρ Αβεσσαλώμ. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.*

s Τέκνα δὲ εἶχεν] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode satis, commate posito post προσηγόρευσε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri.

t Μαχάνην.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχάν.

v Τριάκοντα.] Εξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraicam.*

x Τῆς βασιλείας] Illud τῆς ex *MSS.*

y Υπ' αὐτῷ] Υπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Τοῖς τῶν ἡγεμόνων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγεμόνων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόσιν.

a Ασελγείας] Ασεβείας solus *Vat.*

b Ταῖς κακίαις] Τῇ κακίᾳ *Vat.*

c Τόν-

ἔπειτα ἀποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ [c] ταῦτα πράττοντας. τοῦτο τοίνυν συνέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντος αὐτοῦ καὶ παρανομοῦντος, σπουδάζειν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι. τιμωρὸν δὲ [d] τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [e] Σούσακον. [f] περὶ οὗ πλανηθεὶς [g] Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει προσάπτει. οὗτος γὰρ ὁ Σούσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ροβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύεται μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸν ἀριθμὸν [h] ἐξηκολούθει, ἱππέων δὲ μυριάδες ἕξ, [i] πεζῶν δὲ μυριάδες τεσσαράκοντα. τούτων τοὺς πλείστους Λίβυας [k] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνεται τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ροβοάμου βασιλείας [l] πόλεις ἀμαχητί. καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος, ἔσχατον ἐπῆλθε τοῖς Ἱεροσολύμοις.

γʹ. Ἐγκεκλεισμένου [m] δὲ τοῦ Ροβοάμου καὶ τοῦ πλήθους ἐν [n] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [o] στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετευόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [p] οὐκ ἔπεισαν τὸν Θεὸν [q] ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμαίας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτοὺς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [r] κατέλιπον. τοῦτ' ἀκούσαντες, [s] εὐθὺς ταῖς ψυχαῖς [t] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γενομένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [v] συγχέοντας τὰ νόμιμα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς οὕτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [x] ἀνθομολογουμένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπε πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [y] παραλαβὼν δὲ Σούσακος ἀμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε ταῖς γενομέναις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικοὺς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [z] ὑπολιπών. [a] περιεῖλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δὲ οὐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν παρὰ τοῦ [b] Σοφήνης βασιλέως. καὶ [c] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς [d] Ἡρόδοτος, περὶ μόνον τὸ τοῦ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν

ges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipsum accidebat, ut, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, justi esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum pœnas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus ejus res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis *militum* myriadibus constantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque † quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

IV. Susaci regis Ægypti expeditio in Judæam. 3 Regum, c. 14. 25. & c. 2 Paral. c. 12.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præ metu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo ‡ regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse; atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram gen-

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 Paral. c. 12.

Susacus; captis Hierosolymis Templeque spoliato, discedit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

Herodoti hac de re testimonium.

c Ταῦτα πράττοντας.] Ita cum Big. (Cocc.) & Samb. ταῦτα in *Editis Aliisque*.

d Τῆς εἰς αὐτὸν] Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως Big.

e Σούσακον.] Σουσάκιμον & infra ubique Σουσάκιμος *Vat.* vide p. 443. §. 1.

f Περὶ οὗ πλανηθεὶς.] Neutiquam hinc sequitur (ut male existimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Josepho* habitum: quin immo pro diversis habitos palam est, quorum alteri alterius res gestas per errorem tribuerit *Herodotus*. Si credidisset *Josephus*, quod volunt, utrumque fuisse revera eundem, & tantum *Sesostrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Susacus* nominatur ab *Hebræis*, simpliciter absque erroris crimine id memorasset, quum exigua sit discrepantia inter *Susacus* vel *Sisacus* & *Sesostris*, & in omnibus ferme *S. Scripturæ* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. PERIZONIUS. quem vide hac de re fuse doctissimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8.

g Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει] Lib. II. c. II. &c. SPANH.

* *Contra illum adduxit multis* militum *myriadibus constantem.*] *Contra Hierosolyma* in *Vet. Interpr.*

h Ἐξηκολούθει.] Ἠκολούθει *Vat.*

i Πεζῶν δὲ] In *S. Literis* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo.*

† *Quadringenta millia.*] *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forsan librariorum errore.

k Ἐπήγετο] Ἐπηγάγετο *Vat.* Forsan exciderint καὶ Τρωγλοδύται. Videsis 2 *Paralip.* c. 12. v. 3. & *Chronicon Paschale*, p. 93.

l Πόλεις ἀμαχητί.] Vocem πόλεις inseruimus ex *MSS.* HUDS. & COCC.

m Δὲ τοῦ Ροβοάμου] Illud δὲ abest *Vat.*

n Αὐτοῖς διὰ] Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτοῦ ὀργὴν ὑπὸ τοῦ Σουσακίμου *Vat.*

o Στρατείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιᾶς in *ceteris.*

p Οὐκ ἔπεισαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* ἀλλ' οὐκ ἔπεισαν.

q Ταχθῆναι] Ita ex *MSS.* pro ἀχθῆναι *Editorum.*

r Κατέλιπον·] Sic *MSS.* κατέλειπον in *Editis.*

s Εὐθὺς ταῖς] Εὐθέως *Vat.*

t Ἀνέπεσον·] Ἀνέπεσαν *Samb.* ἀνέπεσον *Big.* & *Gall.* 1.

v Συγχέοντας] Συγχέαντας *Vat.*

x Ἀνθομολογουμένους,] Ἀνομολογουμένους *Vat.*

y Παραλαβὼν] Παραλαβὼν δὲ ὁ Σουσάκιμος *Vat.*

z Ὑπολιπών.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Bas.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2.

a Περιεῖλε δὲ] Καὶ τὰ δόρατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαβὶδ ἐκ χειρὸς τῶν παίδων Ἀδρααζὰρ βασιλέως Σωβὰ, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Pasch.* p. 93.

b Σοφήνης βασιλέως.] Conf. sup. lib. VII. c. 5. §. 1. SPANH.

c Τοῦτο ποιήσας] Ταῦτα ποιήσας *Hen.* & *Bas.*

‡ *Regis nomine errans,*] *Sc.* Susaci, tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui *Herodoto* est *Sesostris*, sed ab illo qui dictus fuit *Susacus.*

d Ἡρόδοτος,] Lib. 2. c. 102. & 106.

gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ‡ insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam & Phœnices & Syrii qui sunt in "Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi con-"fitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *his* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus pro scutis & clypeis aureis, à Susaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. superest vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 13.

ἀμαχητὶ [e] τὺς ἀνθρώπυς τὺς ἐν αὐτῇ. φανερὸν δ᾽ ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βύλεται δηλῶν κεχειρωμένον ὑπὸ τῦ Αἰγυπτίυ. λέγει γὰρ ὅτι στήλας [f] κατέλιπεν, [g] ἐν τῇ τ ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Ῥοβόαμος δ᾽ αὐτῷ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. [h] Φησὶ δὲ καὶ [i] Αἰθίοπας παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τ αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες "γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογῦσι παρ᾽ Αἰγυ-"πτίων μεμαθηκέναι." δῆλον ὖν ἐστὶν ὅτι [k] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [l] τ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τύτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ. Ἀναχωρήσαντος δὲ Συσάκυ, Ῥοβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσίων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χαλκᾶς ποιήσας, τ αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκεν τοῖς τ [m] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶ δὲ τοῦ μετὰ στρατηγίας ἐπιφανῦς καὶ τ ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρότητος διάγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τ χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ἱεροβοάμου. ἐτελεύτησε δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ᾽ αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τ τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς πατρῴοις φίλοις τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας. ἐτάφη δ᾽ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταῖς θήκαις τ βασιλέων. διεδέξατο δ᾽ αὐτῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ἀβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ἱεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [n] βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δὲ περὶ Ἱεροβόαμον ἀκόλουθα τούτοις ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τ βίον, διεξελθεῖν. οὗτος γὰρ οὐ [o] διέλιπεν οὐδὲ [p] ἠρέμησεν εἰς τ Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ᾽ ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [q] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; atque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Regum, c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eo perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hiero-

ΚΕΦ. ια΄.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ἱεροβοάμυ. ὡς Ἱεροβόαμος ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Ἀβία, ὃς μετ᾽ οὐ πολὺ τ βίον κατέστρεψε, Ἀσάνυ τὴν βασιλείαν διαδεχομένυ· καὶ ὡς Ἱεροβοάμυ ἀποθανόντος, τ υἱὸν αὐτῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ἱεροβοάμυ διαφθείρει Βασάνης.

ΤΑῦτα δ᾽ ἔμελλεν οὐκ εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα [r] καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτῦ τ γενεᾶς τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ᾽ αὐτῷ κατ᾽ ἐκεῖνον τ καιρὸν τοῦ παιδὸς, ὃν [s] Ὀβίμην ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτῦ προσέταξεν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορευθῆναι πρὸς Ἀχίαν τ προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τ μελλόντων προειπεῖν, καὶ γὰρ περὶ τ βασιλείας αὐτῷ τῦτον δεδηλωκέναι· παραγενομένην δ᾽ ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μετασχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἧκεν εἰς [t] Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Ἀχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένυ διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς ὁ

e Τὺς ἀνθρώπυς] Τὺς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπυς.

f Κατέλιπεν, ἐν τῇ τ ἀμαχεὶ παραδόντων αὐτὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας.] Herodot. l. II. c. VI. SPANH.

g Ἐν τῇ τ ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας.] Illa ἐν τῇ τ non agnoscit *Epiphan.*

‡ *insculpserat.*] *Sc.* ad exprobrandam illis mollitiem. HUDS. Inde *Antigonam* vocat Antigonum turpiter sese dedentem Sosius lib. I. de Bello, ubi vide quæ notavimus. HAV.

h Φησὶ δὲ] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: μῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ᾽ ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.

i Αἰθίοπας παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τ αἰδοίων περιτομήν. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογῦσι παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.] Æthiopes & Syri Palæstini Circumcisionem ab Ægyptiis edocti. vid. Herodot. lib. II. c. CIV. SPANH.

k Μηδένες ἄλλοι] Μηδέποτε *Big.*

l Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.*

m Βασιλείων] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*; malui tamen βασιλείων cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. quam βασιλέων cum *Editis*, præsertim cum *S. Litera* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τὺς φυλάσσοντας τ πυλῶνα τ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. με΄.

n Βασιλεύοντος.] Βασιλεύοντος *Vat.* qui δὲ mox sequens non agnoscit.

o Διέλιπεν] Ita *MSS.* διέλειπεν in *Editis*.

p Ἠρέμησεν] Male in *Editione principe* ἐξέμησεν.

q Ὀρῶν βωμὺς] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete*.

r Καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν] Καὶ deest *Big. Samb.*

s Ὀβίμην ἐκάλυν.] Ἀβίαν juxta *Epiphanium*. Ἀβιὰ LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.*

t Σιλὼ] Σηλὼ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 307. §. 2.

v Ἀναλ-

ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύει, τήν τε Ἱεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ περὶ ὧν πάρεστιν ἀποκρίνασθαι. παριούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ἱεροβοάμου, τί κρύπτεις σαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν οὐ λανθάνεις, ὃς ἀφιξομένην τε μοι φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε τίνας ποιήσομαι τοὺς λόγους". [w] ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεί σε μέγαν ἐκ μικροῦ καὶ [x] μηδὲν ὄντος ἐποίησα, καὶ ἀποσχίσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τὴν ἐμὴν θρησκείαν καταλιπὼν [y] χωνευτοὺς θεοὺς κατασκευάσας ἐκείνους [z] ἐτίμησας· οὕτως σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολοθρεύσω σου τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιήσω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τοῦ λαοῦ παντὸς, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τοῦ Ἱεροβοάμου γένους. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφράτου τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολούθησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] προσκυνεῖ θεοὺς, τὴν ἐμὴν θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δὲ, ὦ γύναι, ταῦτα [e] παραγγέλλουσα σπεῦδε πρὸς τὸν ἄνδρα· τὸν δὲ υἱὸν καταλήψῃ τεθνηκότα. [f] σοῦ γὰρ εἰσιούσης εἰς τὴν πόλιν, ἀπολείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δὲ, κλαυσθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς, κοινῷ τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος [g] τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος ἦν." ταῦτα [h] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ τεταραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [i] προειρημένου παιδὸς θανάτῳ περιαλγὴς, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν [k] τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτὴν, ἀθλία τοῦ [kk] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [l] τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπειχθεῖσα θᾶττον ὄψεσθαι νεκρόν· ἀναγκαίᾳ δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ παραγενομένη, τὸν μὲν ἐκπεπνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βασιλεῖ πάντα ἀπήγγειλεν.

β. Ἱεροβόαμος δὲ [m] οὐδὲν τούτων φροντίσας, πολλὴν [n] ἀριθμήσας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Ῥοβοάμου παῖδα, τὸν δύο φυλῶν τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, [o] Ἀβίαν ἐξεστράτευσε πολεμήσων. κατεφρόνει γὰρ [p] αὐτοῦ διὰ τὴν ἡλικίαν. ὁ δὲ ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ἱεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν οὐ κατεπλάγη· γενόμενος δὲ ἐπάνω καὶ τῆς νεότητος τῷ φρονήματι καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ πολεμίου, στρατιὰν [q] ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ἱεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλούμενον ὄρος [r] Σεμαρῶν. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην [s] ηὐτρέπιζεν. ἦν δὲ ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες [t] τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ Ἱεροβοάμου στρατιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [v] ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμβαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τινὸς τόπου Ἀβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ἱερο-

boami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus sciscitatura adest respondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, ô "uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? nam "Deum latere non potes, qui & me per visionem "de adventu tuo præmonuit, præcepitque quibus "te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quandoquidem ego te magnum è parvo & de nihilo feci, abscissoque Davidicæ domui regno te donavi, tu vero horum immemor, meoque cultu post "tergum rejecto, eò deveneris ut Deos *ex auro* "conflaveris eosque colueris: ita ego te rursum è "medio tollam, & omne genus tuum ad internecionem perdam, faciamque ut à canibus ac volucribus *aeris* devoretur. quidam enim à me in "Israëlitas rex suscitabitur, qui neminem ex Hieroboami genere superstitem est relicturus. Quin "& populus hujusce supplicii particeps erit, excidet quippe felice terra, sparsusque per loca "Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis regis socium se fecerit, deosque ab illo factos adorarit, sacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i "properè ad maritum hæc illi enunciatum. Cæterum filium invenies mortuum. nam simulac "pedem in urbem immiseris, ille morietur; atque "ab universo deploratus populo sepelietur, publico luctu cohonestatus. nam & hic unicus erat "è stirpe Hieroboami in quo boni quidquam inventum est." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, se proripuit, viam luctu & plangore complens; ac misera malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, festinatione utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessariâ. Atque ita domum reversa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Vates ei filii obitum prædicit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 Regum, c. 14.

Uxor Hieroboami reversa filium mortuum offendit. 3 Regum, c. 14.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello persequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra juvenis ætatem & supra quam hostis speraverat, cum exercitum è duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverso starent ad dimicandum & pericula subeunda accincti, atque in eo essent ut manus consererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum & Hieroboamum rogavit ut priusquam congre-

V. Hieroboami contra Abiam expeditio. 2 Paral. c. 13.

w Ἀπελθοῦσαν] Ἀπελθοῦσα in aliquot *MSS*.
x Μηδὲν ὄντος] Ita cum *MSS*. μηδενὸς in *Editis*.
y Χωνευτοὺς] Gen. χωνείας, vel χωνευτάς. SPANH.
z Ἐτίμησας·] Iterum ex *MSS*. in *Editis* [illegible].
a Ἐξεγείρεταί τις] Sic *MSS*. ἐξεγείρεται τῷ ὑπ' ἐμοῦ λαοῦ in *Editis*.
b Μεθέξει δὲ] Ita *Bos*. *G*. *Vat*. & *Epiphan*. μεθέξουσι *Big*. *Samb*. & *Gall*. 1. 2.
c Πέραν Εὐφράτου] Πέραν τοῦ Εὐφράτου *Vat*.
d Προσκυνεῖ θεοὺς,] Ita *Vat*. quo modo, vel προσκυνοῦντες *Epiphan*. in *Editis Aliisque* προσκυνοῦ.
e Παραγγέλλουσα] Ἀπαγγέλλουσα *Big*. *Samb*. & *Vat*.
f Σοῦ γὰρ εἰσιούσης] Σοῦ γὰρ ἰούσης *Vat*.
g Τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους] Sic οἱ ἐκ τοῦ οἴκου Λευὶ id est Levitæ Hebr. 9. REL.
h Αὐτοῦ προφητεύσαντος,] Ita cum *Big*. *Samb*. & *Vat*. favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente &c*. ταῦτα ὡς in *Editis Aliisque*.
i Προειρημένου παιδὸς] Εἰρημένου *Vat*.
k Τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτὴν] Conf. lib. VII. c. 1. §. 6. SPANH.
kk Πάθους] Ita in *Editis Aliisque*. τάχους *Big*. *Samb*. *Gall*. 1. 2. & *Vet*. *Interpr*.
l Τὸν υἱόν·] Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat*.
m Οὐδὲν τούτων] Οὐδενὸς *Big*. *Samb*. & *Vat*.
n Ἀριθμήσας] Ἀθροίσας *Big*. & *Vat*. forsanque *Epiphan*.
o Ἀβίαν] Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr*. Ἀβιοὺ LXXII. 2 *Paralip*. c. 12. v. 16. *Abija*, & Ἀβιά.
p Αὐτοῦ] Αὐτοῦ *Big*. *Samb*. & *Vat*. & mox πρὸς αὐτόν.
q Ἐπιλέξας] Ἐπιλεξάμενος *Big*. & *Gall*. 1.
r Σεμαρῶν.] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Aliisque*. Σεμερὼν LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μα'.
s Ηὐτρέπιζεν.] Εὐτρέπιζε *Vat*.
t Τεσσαράκοντα·] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip*. c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS*. habemus *quadraginta millia*, in *Editis* vero *sexaginta millia*.
v Ἀντιπαρετάσσετο] Ita cum *Cod*. *Vat*. in reliquis ἀντιπαρετάσσοντο.

Abiæ ad Israëlitas oratio. 2 Paral. c. 13.

grederentur ipsum audire vellent. Factoque *alto* silentio, orsus est dicere in hæc verba. "Vos quidem non ignoratis, quod Davidi ejusque posteris principatum dederit Deus in omne ævum; ipse vero miror, qui factum sit, ut, patre meo deserto, vosmet Hieroboamo *ejus* servo adjunxeritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra eos, quos Deus regnaturos esse decreverat, pugnare parati, & quod reliquum est imperii *iis* auferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc Hieroboamus inique tenet: haud tamen erit ut longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præteritorum supplicium Deo dederit, ab iniquitatibus & contumeliis cessabit, quas huc usque in eum admisit, vobisque auctor fuit ut eadem flagitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria affecti, nisi quod in concione, malorum hominum consiliis obsequutus, haud ita grata usus fuerit alloquutione, illum quidem iræ specie reliquistis, revera autem vosmet à Deo ejusque legibus subduxistis. Atqui æquum erat adolescentulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem patrem & illius in *Israëlitas* beneficia, veniam indulsisse, non solum ob verba duriuscula *quæ ei forte exciderint*, sed etiamsi eum ad facinus grave & odiosum impulissent ætas immatura rerumque agendarum imperitia. nam oportet parentum meritis posterorum errata condonari. Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis: sed adversum nos venitis ingens sane exercitus. Qua *quæso* re freti victoriam exspectatis, num aureis vitulis & aris in locis editioribus exstructis, quæ non religionis sed impietatis vestræ indicia sunt; an *militum* multitudo, qua nobis superiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil sane valet vel myriadum vis in exercitu, si maleficiis *& sceleribus* coopertus bellum gerat. nam in justitia sola ac pietate firmissimam de hostibus victoriam reportandi spem sitam esse contigit: quæ scilicet à nobis stant, qui jam inde à principio legis instituta servavimus, & nostrum Deum coluimus; quem non manus artificis ex fragili materia fabricata est, nec *mala* regis scelerati mens ad populum decipiendum excogitavit, sed qui ex se est, & principium rerum omnium & finis. Quamobrem nunc quoque vos adhortor ut resipiscatis, & meliora consilia sequuti à bello desistatis; tandemque patria agnoscatis instituta, & quod vos ad tantam felicitatis magnitudinem provexit.

Israëlitæ à Judæis victi. 2 Paral. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, suorum quosdam clam emisit Hieroboamus è castrorum locis non animadversis, ut se Abiæ circundarent. Illo autem medio hostium undique comprehenso, pavore consternati sunt milites animisque conciderunt. At suos Abias *voce* confirmavit; eosque hortatus est ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non posse ab hostibus circumclusum teneri. Tum illi simul omnes, cum Dei auxilium implorassent, & sacerdotes tubis cecinissent, clamore sublato hostes aggressi sunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque spirituum vim solvit, Abiæ vero exercitum superiorem fecit. nam totidem ex copiis

βόαμον ἀκοῦσαι πρῶτον αὐτοῦ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τὴν ἡγεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κατένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οὐδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. θαυμάζω δὲ πῶς ἀποστάντες τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τῷ δούλῳ Ἱεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνου πάρεστε νῦν ἐπὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πολεμήσοντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπάρχουσαν. τὴν μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ἱεροβόαμος ἀδίκως ἔχει· ἀλλ' οὐκ οἶμαι ταύτης αὐτὸν ἀπολαύσειν ἐπὶ πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δοὺς καὶ τοῦ παρεληλυθότος δίκην τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς παρανομίας καὶ τῶν ὕβρεων, ἃς οὐ διαλέλοιπεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπεικώς· οἳ μηδὲν ἀδικηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ πρὸς ἡδονὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμβουλίᾳ πεισθεὶς, ἐγκατελίπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' ὀργῆς ἐκεῖνον, [x] τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτοὺς [y] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκείνου νόμων [z] ἀπεσπάσατε. καίτοι συγγνῶναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, οὐ λόγων μόνον δυσκόλων, ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς τὸ δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομένων ἐξῆγεν ἔργον, διά τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ τὰς εὐεργεσίας [a] ἐκείνου. παραίτησιν γὰρ εἶναι δεῖ τὰς [b] τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν πατέρων εὐποιΐας. ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, οὔτε τότε οὔτε νῦν· ἀλλ' ἥκει στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. τίνι καὶ πεπιστευκὼς περὶ τῆς νίκης, ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσεβείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ πλῆθος ὑμᾶς εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὴν ἡμετέραν στρατιὰν ὑπερβάλλον; ἀλλ' οὐδ' ἡ τις οὖν ἰσχὺς μυριάδων στρατοῦ μετ' ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [c] τῷ πρὸς θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βεβαιοτάτην ἐλπίδα τοῦ κρατεῖν τῶν ἐναντίων ἀποκεῖσθαι συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τετηρηκόσιν [d] ἀπ' ἀρχῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, ὃν οὐ χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ἐπίνοια πονηροῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ τῶν ὄχλων ἀπάτῃ κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὃς ἔργον ἐστὶν [e] αὐτῷ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ἁπάντων. συμβουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν, καὶ τὰ πάτρια καὶ τὸ [f] προαγαγὸν ὑμᾶς ἐπὶ τοσοῦτο μέγεθος εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρα τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἱεροβόαμος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Ἀβίαν, [h] ἔκ τινων οὐ φανερῶν τοῦ στρατοπέδου μερῶν. [i] μέσου δ' αὐτοῦ περιληφθέντος τῶν πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀνέπεσεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [k] οὐ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πολεμίων. οἱ δὲ ὁμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημανάντων, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὴν δὲ Ἀβία στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [l] ὅσος γὰρ οὐδέποτε ἐμνημονεύθη

x Τῇ δ' ἀληθείᾳ] Τῆς δ' ἀληθείας Big. Samb. & Vat. & mox ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.
y Ὑπὸ] Forte ἀπὸ COCC.
z Ἀπεσπάσατε.] Ἀποσπᾶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *seducere a Deo*; ita & ἀποσπᾶν, *educere*. REL.
a Ἐκείνου.] Τὰς ἐκείνου in iisdem *MSS*.
b Τῶν ἐκγόνων] Τῶν ἐγγόνων *Gall.* 2.
c Τῷ πρὸς θεῖον] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliisque* καὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον.
d Ἀπ'] Ἐξ ἀρχῆς solus *Vat.*
e Αὐτῷ] Ita rescripsi pro αὐτοῦ.
f Προαγαγὸν] Gen. προαγαγόν, vel προσαγαγόν; & ita Ed. Basil. SPANH.
g Διελέχθη] Διαλέχθη *Vat.*
h Ἔκ τινων] Ἐκ τινῶν. SPANH.
i Μέσου δ' αὐτοῦ] *Μέσου Samb.*
k Οὐ κεκυκλῶσθαι] Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. οὐκ ἐκκυκλῶσθαι in *Editis Aliisque*. οὐκ ἐγκυκλῶσθαι legit *Schotanus*.
l Ὅσος γὰρ] Sane si dicere voluisset quinquaginta millia cæsa fuisse (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere extulisset hanc stragem, in nullo vel Græcorum vel Barbarorum prælio tantam esse factam: Non adeo hospes in Græcis vel Romanis historiis erat, ut ipsum latere posset cladem sæpe multo majorem evenisse.

m Τὴν

νεύθη φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, οὔθ' Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τῆς Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμαστὴν καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες κατὰ κράτος. [m] τήν τε Βηθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν [n] Ἰσανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ἱεροβόαμος μὲν οὐκ ἔτι [o] μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Ἀβίας περιῆν χρόνον. τελευτᾷ δ' οὗτος ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν ταῖς προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπει δ' υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, [p] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατεσσάρων ἐπεποιήκει. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [q] Ἄσανος· καὶ ἡ μήτηρ τοῦ νεανίσκου, Μαχαία τοὔνομα. τούτου κρατοῦντος, τῆς εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀβίαν, τὸν Ῥοβοάμου τοῦ Σολομῶνος, οὕτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ἱεροβόαμος ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος, [r] δεύτερον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας Ἀσάνου διεληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [s] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος [t] ἐπὶ [v] Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβουλευθεὶς δ' ἐκεῖ ὑπὸ φίλου τινὸς, [x] Βασάνου ὄνομα, [y] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἅπαν τὸ Ἱεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν [z] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἱεροβοάμου συγγενῶν [a] ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ἱεροβοάμου οἶκος τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

Hieroboami cæsis, quot non alia belli strage ecidisse memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auspiciis consequuti sunt. Quingenta enim hostium millia prosternebant, & urbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejusque præfecturam, atque Isanam & præfecturam ejus. nec deinceps post hanc cladem potestate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias superstes erat. Is autem diem obiit non multo post hanc victoriam partam: sepultusque est Hierosolymis in majorum suorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero sexdecim. istosque omnes ex quatuordecim uxoribus sustulit. In regnum autem ei successit filius Asanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Israëlitarum regio per decem annos pace potita est.

Mors Abiæ. Asanus Judææ rex. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14.

4. Et quidem ista de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita decessit Hieroboamus decem tribuum rex, postquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero successit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Asanus exegisset. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, similiter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæstinorum erat *in ditione*, & in obsidione perstabat ut eam caperet. Illic vero amici cujusdam, Basanis nomine, Macheli vero filii, insidiis interiit. qui, post mortem ejus regno occupato universam Hieroboami stirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati absumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & sceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capessit, & à Basane occiditur. 3 Regum, c. 15.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ζαραῖος βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ἀσάνου ἡττᾶται, καὶ Ἄσανος Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον παρακαλεῖ· καὶ ὡς, τῆς Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἄχαβος.

Ο Δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ἄσανος ἦν τὸν τρόπον ἄριστος, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πράττων μήτ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων [b] φυλακὴν τὴν ἀναφοράν. [c] κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ἐκκόψας εἴ τι πονηρὸν [d] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ [e] καθαρεύσας [f] ἀπὸ πάσης κηλῖδος. [g] στρατὸν δ' εἶχεν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὡπλισμένων [h] θυρεὸν καὶ [i] σιρομάστην, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, [k] ἀσπίδας φορούντων καὶ

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Asano prælio superatur; atque Asanus, bellum ei Basane inferente, Damascenorum regem in auxilium advocat: utque, Basanis stirpe sublata, regnavit Zamares & post eum filius ejus Achabus.

ASanus autem Hierosolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *summe* studiosus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, nisi quod ad pietatem respiciebat legumque observantiam. porro cuncta ad regni sui utilitatem composuit, & quicquid mali in eo erat resecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, scutatorum & lancëariorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & sagittariorum du-

VI. Asani religio. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14. & 15.

m Τήν τε Βηθήλην] In *Epiphanii* libris, *insuper Bethel* (*vel Bethuliam*) *ejusque regionem forti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Isanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τὴν Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν Ἐφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. HUDS. Conf. sup. c. 8. §. 4. SPANH.

n Ἰσανὰν] Conf. Infra lib. 14. c. 15. §. 14. & alias. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

o Μετὰ ταύτην] Ita ex *MSS.* (& Corr.) μετ' αὐτὴν in *Editis*.

p Ἑκκαίδεκα] Eo modo *Samb.* ἑξκαίδεκα in *reliquis*.

q Ἄσανος.] Ita *Gall.* 2. ut mox infra cap. 12. §. 1. Ἄσαπος in *Editis*. Ἄσανο *Big.* Ἀσάνου *Samb.* & *Gall.* 1. HUDS. Asa: sic dictus a אסא ἰατρὸς. REL.

r Δεύτερον ἔτος] Δεύτερον ἔτους *Vat.*

s Τὴν πονηρίαν] Τὴν π. ὅμοιος ὢν *Vat.*

t Ἐπὶ Γαβαθὼ] Ἐπὶ Γαβαθῶνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* HUDS. Gibbethon Hebræis. 1 Reg. 15. 27. REL.

v Γαβαθὼ] Supr. Lib. 5. cap. 1. §. ult. ἐν Γαβαθῇ πόλει. & lib. 6. c. 5. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθά. SPANH.

x Βασάνου ὄνομα,] Quod infra cap. 12. §. 3. Βασάνης habeant libri omnes, Βασάνης & hic loci placuit rescribere. Βασάνου in *Editis*. Βασάνου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βασάνου *Vat.* Βαασὰ LXXII.

y Μαχείλου] Ἰλου *Big.* & *Gall.* 1. Ἐλου *Samb.* Αχιλου *Vat.* quod propius accedit ad Ἀχιὰ *S. Literarum.* in *Epiphanii* libris *Macheli*, aut *Machili fil.*

z Τοῦ Θεοῦ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* In *reliquis* deest τοῦ.

a Ἀποθνήσκοντας] Ἀποθανόντας *Vat.*

b Φυλακὴν] Ita in *MSS.* & *Vat. Interpr.* (ita & *Coccejus*) φροντίδα in *Editis*.

c Κατώρθωσε δὲ] Καὶ κατώρθωσε τὴν *Vat.*

d Ἦν ἐν αὐτῇ,] Illud ἦν deest *Vat.*

e Καθαρεύσας ἀπὸ πάσης κηλῖδος.] Vid. 1 Reg. xv. 12. 13. SPANH.

f Ἀπὸ πάσης] Ἀπάσης κ. *Vat.*

g Στρατοῦ] Forsan στρατόν.

h Θυρεὸν] Θυρεῷ καὶ σιρομάστῃ *Vat.*

i Σιρομάστην,] Conf. sup. lib. VII. c. 2. §. 2. & lib. VIII. c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἀσπίδας] Ἀσπιδοφορούντων *Vat.*

l Πέν-

ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnasset, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Maresam (est autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu suo pervenisset, occurrit ei Asanus: & instructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conspexit, voce sublata victoriam à Deo poscebat, utque ipsi daretur multas adeo hostium myriadas occidere. "neque alia re aliqua nixum, ajebat, "quam illius auxilio, cujus est paucos pluribus & "imbecilles viribus præstantioribus superiores fa- "cere, ausum esse cum Zaræo acie dimicare.

Zaræi Æthiopis expeditio adversus Asanum. 2 Paral. c. 14.

2. Dum hæc Asanus diceret, signum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum stragem edidit, reliquosque in fugam conversos in regionem Gerariticam persequutus est. cumque à cæde facienda destitissent, ad res hostium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) processerunt, & ad castra eorum spolianda: adeo ut auri argentique vim immensam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Asanus ejusque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum sui emolumentum, Hierosolyma repetiverunt. Cum autem non longe abessent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, postquam iter paululum supprimere jussisset, orsus est dicere; "hanc victoriam illis à Deo esse "concessam, quod justos se sanctosque præstitis- "sent, Deique in omnibus voluntati fuissent obse- "quuti. Quod si ita, adjiciebat, ut cœperant per- "rexerint, facturum esse Deum, ut hostes semper "superarent & vitam feliciter agerent; sin vero à "religione desciverint, fore ut omnia his contra- "ria illis acciderent: venturumque esse tempus il- "lud in quo neque verus in universo populo re- "perietur vates, neque sacerdos qui justa decernet. "immo etiam urbes illorum evertendas esse, gen- "temque *Judaicam* per totum terrarum orbem *ita* "dissipandam, ut advenarum & erronum vitam a- "ctura sit." Quapropter illis suadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati studerent, & Dei benignitatem sibimet non inviderent. His auditis rex populusque gaudio exsultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: misitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *universam* regionem legis instituta servarentur.

Æthiopes à Judæis fusi. 2 Paral. c. 14.

Azarias vates Asanum in pietate confirmat. 2 Paral. c. 15.

3. Atque ita quidem se habebant Asani res duarum tribuum regis: jam vero ad Basanem revertor, populi Israëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharsa urbe habitans, ibi etiam domi-

Basanes Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

ἱππέων μυριάδας [l] πέντε καὶ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτοῦ δέκα ἔτη βασιλεύοντος, στρατιᾷ μεγάλῃ δυνάμει [m] Ζαραῖος ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεὺς, [n] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δὲ ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [o] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλαύνοντος αὐτοῦ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, [p] ἀπήντησεν Ἄσανος· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἔν τινι φάραγγι [q] Σαφαθὰ λεγομένη, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [r] κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [s] κτεῖναι μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲ γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρρήσας, ἔλεγεν, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ "βοηθείᾳ, δυναμένῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἀπεργάσασθαι κρείτ- "τους τῶν [t] πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀ- "παντῆσαι πρὸς μάχην τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμαινεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς [v] ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς [x] Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὴν [y] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἥλω γὰρ ἡ Γεραρὼν, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [z] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἄσανος μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγινομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. οὗτος ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι ταύ- "της εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυχηκότες, ὅτι "δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέσχον, καὶ πάντα κα- "τὰ [a] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότες. [b] ἐπιμέ- "νουσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ [c] κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεόν, ἀπο- "λιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν [d] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ- "ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ- "λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης σπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή- "την βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχουσι [e] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. τοῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν πρόνοιαν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τοῦ [f] δικαίου. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [g] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ἱεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχόντα τὴν ἀρχὴν.

[l] Πέντε καὶ εἴκοσι.] Ὀκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas*.

[m] Ζαραῖος] 2 *Paralip.* cap. 14 v. 9. *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. Ζαρὰθ *Chron. Pasch.* pag. 95.

[n] Ἐνενήκοντα] In *S. Literis* ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις.

[o] Μαρησᾶς,] Ita supra cap. 10. §. 1. Μαρισὰ LXXII. Μαρήσας in *Editis*, *Samb.* & *Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσσης *Big.* & *Gall.* 1. HUDS. Conf. supra c. 10. §. 1. SPANH.

[p] Ἀπήντησεν] Ὑπήντησεν *Hen.* & *Busb.*

[q] Σαφαθὰ] Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah*. HUDS. Conf. lib. XI. c 8. §. 5. εἰς τόπον τινὰ Σαφὰ λεγόμενον. Non procul Hierosolymis. *Rufin.* Saphin. Hebr. צפה locus eminens σκοπιά Num. XXIII. 3. SPANH.

[r] Κατεῖδε] Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis*.

[s] Κτεῖναι μυριάδας] Ἑλεῖν habent *MSS.* sed κτεῖναι legisse videtur *Epiphan.*

[t] Πλειόνων] Ἐναντίων *Vat.*

[v] Ἀπέκτεινε] Ἀνεκτείνε in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.*

[x] Γεραρίτιδος χώρας.] Ita & postea גררית dixerunt. REL.

[y] Ἁρπαγὴν] Ita *Bas.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῆς πόλεως *Big.* & *Samb.* τῶν πολεμίων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἥλω γὰρ Γεραρὼν [ἡ Γεραρὼν *Vat.* & *Gall.* 1.] καὶ ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. quin & diverso modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hostium occisionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad castra protinus accesserunt.*

[z] Χρυσὸν,] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis*.

[a] Τὴν βούλησιν] Illud τὴν è *Big.* & *Samb.*

[b] Ἐπιμένουσι] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιποῦσι, in *Editis* vero ἐπιμένειν & ἀπολείπουσι.

[c] Κρατεῖν] Αὐτοὺς post κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoscit *Epiphan.* & commode satis abesse potest.

[d] Ἅπαντα] Ἅπαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.*

[e] Συνεβούλευεν] Συνεβούλευσεν *Vat.*

[f] Δικαίου.] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦ θείου in *Editis*.

[g] Καὶ τὰ μὲν] Sic *Big. Samb.* (*Cott.*) & *Vat.* καὶ ταῦτα μὲν in *Editis*.

h Θαρ-

χίῳ. ὤν γὰρ ἐν [h] Θαρσῇ πόλει διατρίβων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεποιημένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πονηρὸς δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ἱεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [i] αὐτῷ πέμψας [k] Ἰησοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "[l] διαφθερεῖν αὐτοῦ πᾶν [m] τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ἱεροβοάμου κακοῖς περιέβαλεν οἶκον [n] ἐξολέσειν, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν [o] τῷ δικαίως προστῆναι τοῦ πλήθους καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον τοῖς οὖσι τοιούτοις ἀγαθὸν, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα. τὸν δὲ κάκιστον Ἱεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τῆς ψυχῆς [p] ἀπολομένης τῆς ἐκείνου [q] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. πεῖραν οὖν ἕξειν εἰκότως τῆς ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενεᾶς ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις, [r] οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν, ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἐκ τοῦ τόπου γοῦν μετανοήσας συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [s] ἐπὰν περί τι σπουδάσωσιν οὐ διαλείπουσι περὶ τοῦτο ἐνεργοῦντες· οὕτω καὶ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγίνετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ [t] αὐτὴν πόνοις προσετίθει. καὶ τελευταῖον τὴν στρατιὰν παραλαβὼν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν [v] Ῥαμαθῶνι τοὔνομα, [x] σταδίους ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρου, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τὴν Ἀσάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ἄσανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ [y] τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [z] καταλειφθεὶς ἐν [a] Ῥαμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, παρακαλῶν συμμαχεῖν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ [b] πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν [c] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, [d] ἐκέλευσε κακοῦν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐνέπρησαν, τὰς δὲ διήρπασαν πορθήσαντες, τήν τε [e] Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [f] Δάνα, καὶ [g] Ἀβελμάνην, [h] καὶ ἄλλας πολλάς. τούτων

cilio sibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, supra Hieroboamum ejusque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, misso ad eum Jehu vate, prædixit, "se totum ipsius genus excisurum, & iisdem cladibus, quibus Hieroboami domum affecerat, perditurum esse: quod rex à se constitutus beneficium non remunerarit, justo pioque imperio populum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita fecerunt, prodesset, deinceps Deo gratum erat) sed nequissimi Hieroboami mores imitatus fuerit; cujus pereunte anima, ipsius in se suscitavit improbitatem. præterea dicebat, cum illi similis exstiterit, similem calamitatem merito experturum esse." Basanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipsi stirpique ejus universæ eventura essent, ob flagitia ab ipso perpetrata; non tamen *ab iis* in posterum desistebat, ne pluribus sceleribus cooperiri visus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum se pœnitendo veniam à Deo impetraret: sed quemadmodum ii qui propositis sibi præmiis, postquam rei alicui studere cœperint, sine intermissione ei operam dant; ita & Basanes, cum vates ei futura prædixisset, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis sui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus est; & quotidie, ac si athletæ pro malitia personam gessisset, suos pro ea labores intendebat. Postremoque, cum exercitum iterum eduxisset, aggressus est urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta stadiis ab Hierosolymis distitam: eamque captam muniebat, quod secum jam ante statuerat præsidium in ea collocare, ut sui excursionibus inde factis Asani regnum infestarent.

Deus, misso Jehu vate, Basani minatur. 3 Regum, c. 16.

Basanes deterior factus est: & exercitum in Judæos educit. 2 Paral. c. 16.

4. Veritus autem Asanus hostis motum conatumque, animoque versans quam multa mala universæ suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset, misit ad regem Damascenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus societatem implorans, eumque istius, quæ à patribus illis secum intercessit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & societatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Basane erat amicitia; missisque militum suorum ducibus in illius ditionis urbes, jussit ut eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem *eò* profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *scilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliasque quamplurimas. Qua re audita, Israeli-

Asanus à Damascenorum rege auxilium petit. 2 Paral. c. 16.

h Θαρσῇ πόλει] Quod infra (p. 456. §. 4.) Θαρσῇ habeamus sine ulla varietate, placuit & hic loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ rescribere. Θαρσίλῃ Big. & Samb. Θαρσίλῃ Hen. Busb. & Vat. Θερσᾶ LXXII. & Epiphan. Vide Eusebium de Locis Hebraicis, v. Θαρσα & v. Θερσά, atque Cellarium in Geogr. Antiq. l. 3. c. c. 13. p. 314. HUDS. Ex Syrorum pronuntiatione qui τ initiale mutant in Petocho, nam Tirza Hebræi dicunt. REL.

i Αὐτῷ πέμψας] Ita cum MSS. (Coct.) & Vat. Interpr. αὐτὸς in Editis.

k Ἰησοῦν] Sic passim Cod. Vat. & Schotanus ex conjectura. Ἰησοῦν in Editis: quo fere modo legisse videtur Epiphan. Ἰοῦ Big. Samb. Gall. 1. & LXXII. Ἰωοῦ Gall. 2. proculdubio pro Ἰηοῦ. HUDS. Forte Ἰοῦ vel Γιοῦ. Hebr. יהוא בן חנני LXX. Ἰοῦ υἱὸν Ἀνανί. COCC.

l Διαφθερεῖν αὐτοῦ] Eo modo cum Big. & Samb. διαφθείρειν in in Editis Aliisque.

m Τὸ γένος,] Illud τὸ ex MSS.

n Ἐξολέσειν,] Ita in omnibus ἐξολέσαι in Editis.

o Τῷ δικαίως] Τῷ δικαίῳ Big. Samb. & Gall. 1. 2.

p Ἀπολομένης] Ἀπολλυμένης Samb.

q Ζῶσαν] Ita in omnibus MSS. nisi quod αὐτῷ pro αὐτοῦ habeant Big. & Samb. & mox ἐνεδείξατο Big. & ἐνεδείξατο Samb. τῆς ἐκείνου τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. ὡς πεῖραν ἂν ἕξειν in Editis.

r Οὐ πρὸς] Hic vulgatam lectionem in omnibus sequuti sumus, nisi quod τύχῃ reposuerimus pro τύχοι. locus est perturbatus in MSS. nam οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν δεῖν ἡσυχάσαι habent Samb. Gall. 1. & Big. πρὸς τὸ λοιπὸν δὲ ἡσυχίαν Vat. post ἡσύχασεν aliquid amplius in suo codice habuisse videtur Epiphanius, qui vertit, tamen de reliquo non quievit, neque respexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; sed &c. mox, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἵνα μᾶλλον ἐκ τούτου δὲ γοῦν [ἐκ τοῦ τόπου γοῦν Big. Aliisque. ἐκ τούτου γοῦν Vat.] μετανοήσας ὅπως συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ Big. Samb. & Gall. 1. μετανοήσας καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. Vat. μετανοήσας συγγνώμης τύχῃ Gall. 2.

s Ἐπὰν] Ita cum Cod. Samb. ἐπ' ἂν in cæteris.

t Αὐτὴν] Ταύτην Big. Samb. & Vat.

v Ῥαμαθῶνι] Ἀρμαθῶνι Samb. Vat. & Gall. 1. Ἀρμαθῶνι Gall. 2. Ἀρμαθῶνι Big. in Epiphanii libris Rama & Ramath. Videsis Annot. ad p. 307. §. 3. HUDS. Alias Ῥαμαθὰ urbs tribus Ephraim. vid. infr. §. 4. & c. 15. §. 6. ut & supr. lib. 5. c. 21. §. 1.. Ῥαμαθὰν πόλιν κατοικῶν. SPANH.

x Σταδίους] Ita cum MSS. σταδίοις in Editis.

y Τὴν ὑπ' αὐτῷ] Τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην ἅπασαν Vat.

z Καταλειφθεὶς] Καταλειφθεὶς Big. Samb. & Gall. 1.

a Ῥαμαθῶνι] Hic loci Ἀμαθῶνι Big. Samb. & Gall. 1, Ἀρμαθῶνι Gall. 2. HUDS. Vid. supr. §. 3. SPANH.

b Πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους] Paterna amicitia inter Damasci & Judææ Reges. Vid. 1 Reg. xv. 15. SPANH.

c Βασάνην φιλίαν] Ita ex MSS. Βασὰν in Editis. Βαασάνην passim Vat.

d Ἐκέλευσε] Sic MSS. ἐκέλευε in Editis.

e Αἰῶνα] Ita lego ex LXXII. in 2 Paralip. c. 16. v. 4. nam vox Ἰωάνην (quæ in Editis exstat & omnibus MSS. præter Vat. qui habet Ἰωνάθαν) pro certo corrupta est: nec quidquam sanius præ se ferunt Epiphanii libri, in quibus Elom & Elon & Elonu.

f Δάνα,] Δὰν in recto, p. 445. §. 4.

g Ἀβελμάνην,] Ἀβελμάνην Vat. non dubito quin eadem urbs dicatur Ἀβελμαΐν, & Ἀβελμα, & Ἀβελα, & Ἀβιλ, & Ἀβελμαΐν &c. HUDS.

Israëlitarum rex se domum recepit.

raëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abstinuit; festinanterque *admodum* reversus est, quasi suis male multatis opem laturus *& auxilium*. Asanus autem, ex materia ab eo ad exstructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Maspha. Nec postea quidem Basani per tempus licebat expeditionem contra Asanum suscipere: nam morte fatali præventus est. In urbe quidem Tharsa sepelitur: ei vero in regnum succedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnasset, perit; per insidias cæsus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quosdam ex equitibus suis, quibus persuaserat in eum impetum facere, apud Orsan dispensatorem suum epulantem interfecit, *quippe* relictum à satellitibus suis & ducibus. illi enim universi occupati erant in obsidione Gabathorum Palæstinorum urbis.

Moritur Basanes, & Elanus sit Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

VII. *Zamares Elanum occidit. 3 Regum, c. 16.*

5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe juxta Jehu vaticinium ad unum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse *jam ante* scripsimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occisi à se regnum invasisset, & ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris à Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; & impressione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns desolatam, in intimam Regiam se recipiebat: atque igne ei subjecto, seipsum cum ea concremavit, cum septem *duntaxat* dies regnasset. Tum vero divisus est Israëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Israëlitici* rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo * *regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in urbe quæ Semareon appellatur, & à Græcis Samaria. dicitur. Ipse autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa urbe occu-

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

Zamares seipsum combussit. 3 Regum, c. 16.

Thabnæo occiso Amarinus quiete regnum possidet. 3 Regum, c. 16.

Samaria ædificatio. 3 Regum, c. 16.

ἀκούσας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, τοῦ μὲν οἰκοδομεῖν καὶ ὀχυροῦν τὴν [i] Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μετὰ δὲ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακουμένοις ἀνέστρεψεν. Ἄσανος δὲ ἐκ τῆς παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ [k] τῷ τόπῳ δύο καρτεράς. ἡ μὲν [l] Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ [m] Μασφά. καὶ μετὰ ταῦτα μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τῆς ἐπὶ Ἄσανον στρατείας, [n] ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών. καὶ θάπτεται μὲν ἐν [o] Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δὲ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παῖς [p] Ἠλανος. οὗτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονεύεται αὐτὸν ἐξ ἐπιβουλῆς [q] Ζαμάρη [r] τοῦ ἱππάρχου τῆς ἡμισείας τάξεως. κατευωχηθέντα γὰρ αὐτὸν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ αὐτοῦ [s] Ὀρσα τοὔνομα, πείσας ἐπιδραμεῖν τῶν ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε [t] δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν καὶ ἡγεμόνων. ἦσαν γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν [v] τῶν Γαβαθῶν γενόμενοι τῆς Παλαιστινῶν.

ε'. Φονεύσας δὲ τὸν Ἠλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνου γενεὰν κατὰ τὴν [x] Ἰηοῦ προφητείαν διαφθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τὸν οἶκον αὐτοῦ πρόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὸν Ἱεροβοάμου διαφθαρέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πολιορκοῦσα τὴν [y] Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀποκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [z] αὐτὴ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς [a] Ἀμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τῆς Γαβαθώνης ἀναστήσας τὸν στρατὸν, εἰς [b] Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κατὰ κράτος αἱρεῖ. Ζαμάρης δὲ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγεν εἰς τὸ [c] μυχαίτατον τῶν βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [d] αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέστη δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαός· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν [e] Θαβναῖον βασιλεύειν ἤθελον, [f] οἱ δὲ τὸν Ἀμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τοῦτον ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνουσι τὸν Θαβναῖον, καὶ παντὸς βασιλεύει ὁ Ἀμαρῖνος τοῦ ὄχλου. [g] τριακοστῷ δὲ ἔτει τῆς Ἀσάνου βασιλείας, ἦρξεν ὁ Ἀμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν [h] Σεμαρεῶνι [i] λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων Σαμαρείᾳ καλουμένῃ. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [k] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ τοῦ τὸ ὄρος ἀποδομένου αὐτῷ, [l] ἐφ' ᾧ κατεσκεύασε τὴν

HUDS. Infr. lib. 19. c. 5. §. 1. Ἀβίλαν δὲ τὴν Λυσανίου, & lib. 20. c. 6. §. 1. τοῦ Ἀβίλα & ἄλλων. lib 2. c. 13. §. 2. & lib. 4. c. 7. §. 5. De Lysaniæ Tetarchia ibid. lib. 8. Antt. c. 13. §. 7. ἐν πόλεως Ἀβιλάς· SPANH.

h Καὶ ἄλλας] Illa καὶ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Ραμαθῶνα] Ἀρμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Aramatha.*

k Τῷ τόπῳ] Illud τῷ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

l Γαβὰ ἐκαλεῖτο.] In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲν γὰρ Γαβαὰ ἐκ. *Gabaa* apud *Epiphanium.*

m Μασφά.] Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μισφὰ & Μισφάς. HUDS. Conf. lib. vi. c. 4. §. 4. SPANH.

n Ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών.] Morte præventus. Sic Pausan. lib. ix. p. 575. ὡς ἐπιλάβοι τὸ χρεὼν αὐτὴν ἐν Νάξῳ· infra c. 15. §. 4. ἐκεῖνο γὰρ εἶναι τὸ χρεών. & §. 5. ἄγει δ' αὐτὸν τὸ χρεών. SPANH.

o Θαρσῇ πόλει.] Ita ut supra p. 455. §. 3. rescripsi. *Thersa* in in *Epiphanii* libris, Θερσᾶ LXXII. in *Editis Aliisque* Ἀρσαῖ forsan pro Θαρσαῖ.

p Ἠλανος.] Ἠλὰ LXXII. *Elan* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.*

q Ζαμάρη] Ita lego, quod in *Editis* ubique sit Ζαμάρης. Ζαμαρίν & alibi Ζαμαρεῖνος *Big.* & *Samb.* Ζαμβρὶν & mox Ζαμβρίαν *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.*

r Τοῦ ἱππάρχου] Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τῆς ἡμισείας τῆς ἵππου.

s Ὀρσα τοὔνομα,] Quamvis in *Editis Aliisque* sit Ωσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ὀρσα quod propius accedat ad *Hebraicum* ארצא. Ὀλσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλσα *Vat.*

t Δι' αὐτῶν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Τῶν Γαβαθῶν] Τὴν Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τῆς Γαβαθώνης λεγομένης *Gall* 2. Γαβαθών hic loci & alibi eadem forma reponendum esse volunt nonnulli. HUDS. Conf. lib. vi. c. 4. §. 2. SPANH.

x Ἰηοῦ προφητείαν] Ita visum est (ita & *Cocceius*) rescribere, cum apud LXXII. sit Ἰηοῦ vel Εἰοῦ. in *Editis* Γιμοῦ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ἰοῦς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἰησοῦ *Gall.* 2.

y Γαβαθώνην στρατιὰ,] Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαθῶνος passim in *Editis Aliisque.* Γαβαθωνης *Big.* Γαβαθωνῆς *Gall.* 2. HUDS. Conf. lib. vii. sup. c. 21. §. 7. SPANH.

z Αὐτὴ τὸν ἡγούμενον] Αὐτὴ *Big.* & *Samb.*

a Ἀμαρῖνον] Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Ἀμάρινον *Samb.* ἡγούμενον Ζαμβρίαν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Ἀμβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.*

b Θαρσὴν] Θερσὰ *Vat.* HUDS. Θαρσᾶ LXX. 1 Reg. xv. 33. Hebr. תרצה & 1 Reg. xvi. 6. SPANH.

c Μυχαίτατον] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μυχίτατον in *Editis.*

d Αὐτὸ, συγκατέκαυσεν] Ἑαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

e Θαβναῖον] Cum in *Hebraeo* sit *Thebni* sive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in plerisque *MSS.* non dubitavi Θαβναῖον rescribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ quod sæpe fieri solet in *MSS.* in *Editis* Θάμανον.

f Οἱ δὲ τὸν Ἀμαρῖνον.] Οἱ δὲ τὸν Ζαμβρίαν *Vat.*

g Τριακοστῷ] Τριακοστῷ δὲ πρώτῳ juxta *S. Literas.*

* Regnum iniit, *idque tenuit annos duodecim*:] Ita etiam *Epiphanius*, adeo ut id dicere necesse habeamus, vel aliquid relictum esse subaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidisse.

h Σεμαρεῶνι] Μαρίωνι in *Editis*, Μαρεών *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρείων *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐκτήσατο τὸ ὄρος τὸ Σεμερὼν παρὰ Σεμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους. unde Σεμαρεῶνι rescribendum censui, aut cum *Scheltone* Σαμάρωνι. HUDS. Schimron Meron ita jungitur in Josua. REL. Gen. Μαρίωνι *Græcis* Σαμάρεια. SPANH.

i Λεγομένῃ] Illa λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Σεμαρεῶνα,] Σαμάρειαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Samareon.*

l Ἐφ' ᾧ κατεσκεύασε] Ita ex *MSS.* ἐφ' ὃ in *Editis.*

m Σε-

τὴν πόλιν, [m] Σεμάρην. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσουσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [n] ἐλθεῖν, καὶ μηδένα τοῦ γένους [o] ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ οὗτος ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Ἀχαβος.

ς'. Μαθεῖν δ' ἐστιν ἐκ τούτων ὅσην τὸ θεῖον ἐπιστροφὴν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ προῤῥίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [p] διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες [q] ἠρίθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ἄσανος [r] δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὐδαίμον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἓν ἄρξας ἔτος [s] εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [t] ὁ υἱὸς Ἰωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [v] Ἀβιδας τοὔνομα γεγενημένος. τοῦτον μιμητὴν Δαυίδου τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ βασιλέως οὐ νῦν [x] κατεπείγει λέγειν.

pavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia superstes esset relictus. Quin & hic diem suum obiit Samariæ: eique *in regnum* succedit filius *ejus* Achabus.

Achabus Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; utque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia *sua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *suam* & justitiam ad summam vitâ beatâ provectus est senectutem; annoque regni sui uno & quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius *ejus* Josaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *suis* omnes existimarunt proavum *suum* Davidem imitatum esse in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem spectant, jam non necesse habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀχαβος, γήμας Ἰεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ἠλίας ὁ προφήτης ἔπραττεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβουθῳ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. quid gesta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ὁ Δὲ Ἀχαβος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς [y] κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δ' ἀρχὴν κατέσχεν ἐπ' ἔτων εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [z] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσαγε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ἱεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ οὗτος [a] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα [b] προσεμηχανήσατο. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα [c] θυγατέρα [d] Ἰθοβάλου τοῦ [e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ᾗ [f] Ἰεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ [g] τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν προέπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν [h] τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [i] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [k] ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [l] δ' ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [m] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

β. Προφήτης [n] δέ τις τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [o] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Ἀχάβῳ, προλέγειν αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν

Achabus nequitiæ deditus. 3 Regum, c. 16.

Achabus autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipse in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami scelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formatasque, adoravit: & alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & insaniam prolapsa est, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & sacerdotes & falsos vates huic Deo instituit. Quin & rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia & improbitate omnes ante se *reges* supergressus.

Jezabela Achabi uxor, & impietatis dux. 3 Regum, c. 16.

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciasse, "quod neque "plu-

Elias siccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.

[m] Σεμάρη.] Σομάρη Big. Σέμαρη Samb. Hen. & Gall. 1. 2. Σαμάρη in Editis. Si quis Σεμάρος malit, non repugnabo.

[n] Ἐλθεῖν,] Sic Gen. & nonnulli MSS. quo modo etiam legisse videtur Epiphan. ἐλθεῖν Baf. Samb. Aliique. HUDS. Gelenius sic legendum putavit: ἀπολέσαι ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀλλήλων. COCC.

[o] Υπολιπεῖν.] Ita in MSS. ὑπολείπειν in Editis.

[p] Διὰ τὴν παρανομίαν] Διὰ τὰς παρανομίας Vat.

[q] Ηρίθησαν,] Ἐξέλειπαν Baf. Samb. Aliique.

[r] Δι' εὐσέβειαν] Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate MSS.

[s] Εὐμοίρως] Εὐμοιρεῖ δ' ἐγένετο &c. Callimach. H. in Del. v. 295. SPANH.

[t] Ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης,] Ita Vat. in reliquis deest articulus.

[v] Ἀβίδας] Γαβουζὰς solus Vat

[x] Κατεπείγει λέγειν.] Οὐ κατεπείγομαι νῦν ἐπὶ λέγειν Vat.

[y] Κατῴκει μὲν] Ita MSS κατοικεῖ in Editis.

[z] Κινήσας] Καινίσας Vat. atque ita forsan Epiphan. qui vertit, *nihil amplius innovans.*

[a] Τὰς δαμάλεις,] Illud τὰς è Cod. Vat.

[b] Προσεμηχανήσατο.] Sic MSS. ἐμηχανήσατο in Editis.

[c] Θυγατέρα] Θυγατέρα μὲν Ἰθοβάλου Vat. θυγατέρα μὲν Ἰθωβάλου (pro Ἰθοβάλου) Big. & Samb. in S. Literis dicitur Ethbaal, & Ἰεθεβαὰλ LXXII. sunt qui Εἰθωβάλου malint hic loci, prout in Gall. 2.

[d] Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Rex Sidoniorum tantum dicitur, 1 Reg. XVI. 31. SPANH.

[e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Sacer codex solorum Sidoniorum regem vocat 1 Reg. 16. 31. REL.

[f] Ἰεζαβέλη] Sic Samb. & Vat. Ἰεζάβελ in Editis Aliisque.

[g] Τολμηρόν·] Πονηρόν, & mox ἀσέλγειαν καὶ μ. solus Vat.

[h] Τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν Βῆλον] Bel Tyriorum Deus, Βάαλ LXX. 1 Reg. XVI. 31. 33. SPANH.

[i] Βῆλον] Ita Vat. & Gall. 1. Βὴλ in Editis. Βὴλ Hen. & Bab. Βῆλον Samb. Βῆλον Big. Βάαλ LXXII. & Epiphan.

[k] ᾠκοδόμησε,] Est qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein καταφυτεῦσαι. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores.

[l] Δ' ὁ βασιλεὺς] Illud δὲ ex MSS. & Vet. Interpr.

[m] Ὑπερβεβηκώς] Ὑπερβεβηκέναι Big. & Samb.

[n] Δέ τις] Ita cum Vet. Interpr. δὲ in reliquis.

[o] Ἐκ πόλεως] Ἐκ Θεσβῶν τῆς Γαλαὰδ in LXXII.

id agente, ut istud condemnaret *& rejiceret* quod *maxime* ad rem suam faceret: accitisque juvenibus, qui cum eo educati erant, illisque exposito quod senes ei dederant consilio, jussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt ut populo *ita* responderet; "suorum "digitorum minimum crassiorem esse quam sui "patris medium corporis truncum; quod si *servitutis* duritatem sub illo experti fuerint, multo "magis experiundo illum durum difficilemque "sentient; ac si ille in eos scuticis animadverterit, "exspectandum ut ipse scorpiis animadvertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere *ejusmodi* responsum, postquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus ut verba regis audirent, existimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex juvenum sententia respondit. Hæc vero non sine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum consilium secutus, populo durius respondet. 3 Regum, c. 12.

3. Istis autem verbis veluti ferro percussi, dictisque haud secus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti sunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil affinitatis esse cum Davide ejusque progenie." adjectoque, "se illi solum cedere Templo quod pater ipsius exstruxerat," *eum* relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo usque exarserunt, ut cum ad eos misisset rex Adoramum tributis præfectum, qui *sævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, si quid in illis juveniliter temerarium fuerit & submorosum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, & existimasset se iisdem lapidibus peti quibus *imperii sui* ministrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum constituêre: cætera vero multitudo, jam inde à Davidis stirpe alienata, summæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi sibi servire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præsertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi secessio) non jam

Decem tribus à Roboamo deficiunt. 3 Regum, c. 12.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur. 3 Regum, c. 12.

ποιήσαντος εἴασε κατακεκρῖσθαι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὰ μειράκια τὰ [t] συντεθραμμένα καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπών, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τὰ δέ, οὔτε γὰρ ἡ νεότης οὔτε ὁ Θεὸς [v] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρῄνεσαν ἀποκρίνασθαι τῷ λαῷ· [x] "τὸν "βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [y] σκληρουχίας ἐπειράθησαν "ἐκείνου πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκό"λου, καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ἐνυθέτει [z] σκορπίοις τοῦ"το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [a] ἡσθεὶς ὁ βασιλεύς, καὶ δόξας πρέπειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς συνῆλθεν ἀκουσόμενον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος [b] καὶ τι λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότος, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων [c] ἀπεκρίνατο. ταῦτα δ' ἐπράττετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ἐπὶ πείρᾳ τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [d] ἐκβοήσαντες, "οὐκέτι οὐδὲν αὐτοῖς εἶναι συγγενὲς πρὸς Δαυίδην καὶ τοὺς "ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκείνην, ἔφασαν, τὴν ἡμέραν· πα"ραχωρεῖν δ' αὐτῷ [e] μόνον τὸν ναὸν ὃν ὁ [f] πατὴρ αὐτοῦ "κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. οὕτως δ' ἔσχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῶν φόρων [g] Ἀδώραμον, ἵνα [h] καταπραΰνῃ καὶ συγγνώμονας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον ἦν [i] ἐν αὐτοῖς, [k] ποιήσῃ μαλακωτέρους, οὐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες [l] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τοῦτ' ἰδὼν Ῥοβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτεινεν αὐτοῦ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινόν, ἐπιβὰς εὐθὺς ἐπὶ ἅρματος, ἔφυγεν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ἰούδα φυλὴ καὶ ἡ [m] Βενιαμῖτις χειροτονοῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυίδου παίδων ἀποστάν, τὸν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ῥοβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἷός τε ἦν, λαβὼν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν στρατοῦ μυριάδας ἐπιλέκτους, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸν Ἱεροβόαμον καὶ τὸν λαόν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [n] προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. [o] οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, [p] οὗτος ἔλεγε, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ [q] προαίρεσιν τῆς τοῦ πλήθους ἀπο-

t Συντεθραμμένα] Συντεθραμμένα αὐτῷ Hen. & Busb.

v Ἠφίει νοεῖν] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. ἐφεὶ in Editis. ἐφεὶ νοεῖν κατὰ κρείττω Vat.

x Τὸν βραχύτερον] Iisdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 Regum, c. 12. & 2 Paralip. c. 10.

y Σκληρουχίας] Σκληρότερος Big. Samb. Vat. & Gall. 1. σκληροῦ ὄν. Busb. & Hen.

z Σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν] Constat animal voce σκορπίους haudquaquam significari, sed flagri genus scutica gravius aculeatum ad modum scorpionum, forsan ex planta ista, de qua *Theophrastus* l. 6. *de Plantis*, c. 1. & lib. 9. c. 14. Videsis Bochartum in *Hieroz*. l. 4. c. 29. HUDS. Scorpiis *Rufinus*. σκορπίοις etiam LXX. 1 Reg. XII. 11. Hebr. בעקרבים vid. Deuter. VIII. 15. Ezech. II. 9. σκορπίος πόα, herba, de quo Theophr. H. Pl. lib. VI. c. 1. p. 118. & lib. IX. c. XIV. p. 686. quo postremo loco dicitur similis scorpioni & utilis ad ejus ictum. *Versio Syriaca* hic: *castigabo vos loris*. SPANH.

a Ἡσθεὶς ὁ] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique.

b Καὶ τι λέγοντος] Ita Big. Samb. Vat. & Gall. 1. καὶ λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ β. Gall. 2. ὄντος. λέγοντος ἀκοῦσαί τι τοῦ βασ. in Editis.

c Ἀπεκρίνατο.] Ἀπεκρίνατο Big. Samb. Hen. Busb. & Gall. 1. 2.

d Ἐκβοήσαντες,] Ita cum Big. Samb. & Vat. ἐβόησαν Busb. & Hen. ἐκβοήσαντες in Editis Aliisque.

e Μόνον τὸν ναὸν] Μόνῳ Big. Samb. & Vat. μόνον vero cum aliis agnoscit *Epiphan.*

f Πατὴρ αὐτοῦ] Πάππος Big. Samb. & Vat.

g Ἀδώραμον,] Ex *Epiphanio* libris incertum utrum Ἀδώραμον an Ἀδώνιραμον legerit.

h Καταπραΰνῃ] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex MSS. & Vet. Interpr. ut & καὶ ex Gall. 2. & Vet. Interpr.

i Ἐν αὐτοῖς,] Sic volui cum MSS. ἐν deest Editis.

k Ποιήσῃ] Ποιήσειν Samb. & Gall. 2. ποιοίη Gall. 1. ποιήσαι καὶ μαλ. Big.

l Αὐτὸν λίθοις,] Al. αὐτοί.

m Βενιαμῖτις] Ita Big. Samb. & Gall. 1. Βενιαμίτης Vat. Βενιαμὶς Bas. & G. Βενιαμιτικὴ Gall. 2.

n Προφήτου] Προφήτου Σαμαίου juxta Vet. Interpr. forsan ex S. Literis.

o Οὐ γὰρ εἶναι] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι Big. & Samb.

p Οὗτος ἔλεγε,] Lege οὕτως ἔλεγε. *Epiphanius*. quo facto nequicquam progressus est ad prælium. COCC.

q Προαίρεσιν] Προθέσιν Big. & Vat. contra quam *Epiphanius* Aliique.

r Οὐκ

ἀποστάσεως γεγενημένης· [r] οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δὲ πρῶτον ὅσα Ἱεροβόαμος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δὲ τούτων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ῥοβοάμου τοῦ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως [s] γεγενημένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν οὕτως ἄχρι παντὸς τῆς ἱστορίας τὸ εὔτακτον.

δ'. Ὁ τοίνυν Ἱεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [t] Σικίμῃ πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν δίαιταν εἶχε· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν [v] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς [w] ἐνίστασθαι μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι [y] τὸν Θεὸν εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντι καὶ ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν διαγαγεῖν, μετανοῆσαν ἴσως καὶ δελεασθὲν ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψει μὲν αὐτὸν, προσχωρήσει δὲ τῷ [z] πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνεύσει τούτου γενομένου τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιοῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [a] Βεθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δὲ ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς [b] ταῖς [c] πηγαῖς τοῦ μικροῦ Ἰορδάνου, τίθησι τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι [d] ναΐσκων· καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τοῦτο, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τὸν Θεὸν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἀποδεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τε ἀκούει καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν οὐ μοι δοκεῖ νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντας εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν πόλιν μακρὰν οὕτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄνθρωπος γὰρ κατεσκεύακε τὸν ναόν· πεποίηκα δὲ κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπωνύμους τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μὲν ἐν [e] Βεθήλῃ πόλει καθιέρωσα, τὴν δὲ ἐν Δάνῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τούτων ἔγγιστα τῶν πόλεων κατῳκημένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τὸν Θεόν. ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευίτας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τῆς Λευίτιδος φυλῆς καὶ τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν. ἀλλ' ὁ βουλόμενος ὑμῶν [f] ἱερεὺς εἶναι, προσενεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τὸν πρῶτον ἱερέα φασὶν Ἀαρῶνα πεποιηκέναι." [g] Τοῦτ' εἰπὼν, ἐξηπάτησε τὸν λαὸν, καὶ τῆς [h] πατρῴας θρησκείας ἀποστάντας ἐποίησε παραβῆναι τοὺς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῦτο τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων αἰχμαλωσίᾳ περιπεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ χώραν [i] δηλώσομεν.

ε'. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βουλόμενος καὶ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ ταύτην ἀγαγεῖν, ὥσπερ [k] ἑώρταζον καὶ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τῆς δαμάλεως, γενόμενος δὲ αὐτὸς [l] ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δὲ [m] ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τοῦ λαοῦ παντὸς, παραγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἱεροσολύμων προφήτης, [n] Ἰάδων ὄνομα, τοῦ Θεοῦ πέμψαντος· ὃς σταθεὶς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τοῦ βασιλέως ἀκούοντος,

cum copiis egressus est. Mihi autem *nunc* statutum est prius narrare quæ gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiæ ordo conservabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *sibi* construxisset in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam insuper *sibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum *gentis* sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma ut Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore ut fortasse pœnitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo divini apparatu capti, ipsum relinquerent & ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitæ discrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflavisset, illisque duo delubra exstruxisset; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem est apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro posuit: cumque X. tribus, quibus ipse præerat, convocasset, pro concione in hunc modum eas est alloquutus. "Viri populares, "vos hoc non nescire arbitror, quod omnis locus "habeat Deum, ejusque præsentia nullo loco de-"finito includatur, sed ubique *preces* exaudiat & "cultores suos *benigne* respiciat. quod cum ita sit, "mihi non placet vos nunc urgere, ut, longo ad-"eo itinere, Hierosolyma, urbem hostilem, con-"tendatis religionis ergo. Homo enim Templum "*illud* statuit: & ego feci duas vitulas aureas Deo "cognomines; & unam quidem urbe Bethela de-"dicavi, alteram Dane, ut vestrum quicunque loca "earum utrique proxima habitetis eo se conferant "ad Deum colendum. Vobis autem quosdam ex "vobismet ipsis sacerdotes creabo & Levitas, ne "quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem "desideretis. Igitur cuicunque vestrum in animo "est sacerdotem fieri, offerat vitulum Deo & a-"rietem: id quod ajunt primum sacerdotem Aa-"ronem fecisse." His verbis populum decepit; auctorque erat ut à patria religione discedendo contra leges facerent. Hebræis hoc caput & origo malorum extitit, atque ut bello ab alienigenis devicti in captivitatem inciderent. Sed hæc quidem suo loco narrabimus.

Vitulas facit aureas. 3 Regum, c. 12.

Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.

5. * Septimo mense, cum jam immineret festiva solennitas, volens & ipse eam apud Bethelam celebrare, sicut à duabus tribus Hierosolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo esset, ut victimas & solida sacrificia in conspectu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hierosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon nomine: qui in media turba constitutus hæc rege audiente loquutus est, sermone ad altare ver-

Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelensem. 3 Regum, c. 13.

r Οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε] Ita MSS. οὐ κατεξῆλθε in *Editis*.
s Γεγενημένα] Γεγενημένα *Vat.*
t Σικίμη] Alibi in *recto* Σίκιμος, ut l. 1. c. 21. §. 1. & in *plurali* Σίκιμα, ut ibid. §. 2.
v Φανουὴλ] Ita ex *MSS.* Φανουέλῃ in *Editis*.
w Ἐνίστασθαι] Ἐνίστασθαι *Vat.*
y Τὸν Θεὸν] Ita cum *MSS.* τῷ Θεῷ in *Editis*.
z Πρώτῳ] πρώτῳ deest in nonnullis *MSS.*
a Βεθήλῃ] Ita cum *Bas.* & *Hen.* quo modo & supra (l. 6. c. 3. §. 2.) in aliquot *MSS.* Βεθήλῃ in *Editis*. Βεθηλᾷ *Big. Samb.* & *Gall.* 1 Βαιθηλ *Vat.* Βαιθὴλ LXXII. alibi (ut l. 6. c. 6. §. 1.) ἐν πόλει Βεθήλοις.
b Ταῖς πηγαῖς τοῦ μικροῦ] Supr. lib. V. c. 3. §. 22. ἐπὶ τοῦ Λιβάνου ὄρους, ἐκ τοῦ Ἰορδάνου πηγῶν· Πηγαὶ Ἰορδάνου, nempe Majoris, sub monte Panio Ant. Jud. lib. XV. c. 10. §. 3. & Ἁλωσ. lib. I. c. 21. §. 3. ut & lib. III. c. 9. §. 7. Hic autem Jordanis minoris fons ad [illegible]nam oppidum & Ἁλωσ. lib. IV. c. 1. §. 1. SPANH.
c Πηγαῖς τοῦ μικροῦ] Minoris Jordanis fons Δάνος appellatur. lib. 1. c. 10. §. 1. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13.
d Ναΐσκων] Sic in *MSS.* ναΐσκῳ in *Editis*.
e Βεθήλῃ πόλει] Eadem varietas hic & mox infra (§. 5.) occurrit in *MSS.* ac supra. HUDS. Βαιθηλὰ καὶ Ἐφραὶμ πολίχνας Ἁλωσ. lib. IV. c. 9. §. 9. Infra vero cap. XI. §. 3. Βεθήλων (*Gen.* Βεθήλων) SPANH.
f Ἱερεὺς εἶναι,] Illud εἶναι adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*
g Τοῦτ' εἰπὼν,] Ταῦτ' εἰπὼν *Hen. Bas.* & *Vat.*
h Πατρῴας θρησκείας] *Al.* πατρίου & πατρῴου.
i Δηλώσομεν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* δηλώσομεν.
* *Septimo mense,*] *Octavo mense* in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.
k Ἑώρταζον] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑώρταζεν in *reliquis*.
l Ὁ ἀρχιερεὺς] Illud ὁ omittunt plerique *MSS.*
m Ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις] In codice Sacro legitur Jeroboamum adscendisse altare להקטיר, quod de thure adolendo cepit Vulgatus. Non nego הקטיר de thure usurpari & suffitu, sed Judæi etiam docent הקטרות aliquando esse easdem ac הקרבות, oblationes sacrificiorum videlicet in altari. Vide Siphra fol. 41. 2. Sic & הקטיר de sacrificiis usurpatur 2 Reg. 16. 13. & ἀναφέρειν à Græcis interpretibus redditur Exod. 29. 25. REL.
n Ἰάδων ὄνομα,] Ita *Samb.* & *Glycas*, qui pag. 187. ista habet, ὁ δὲ Ἰάδων ὁ προφήτης ... αὐτῷ ὄνομα ... ὁ δὲ βίβλος τῶν Παραλειπο-

μένων

verso: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut nascatur "quidam de genere Davidis, Josias nomine, qui "super te mactabit istius ævi falsos sacerdotes, ac "præterea horum impostorum & deceptorum at- "que impiorum ossa super te cremabit. Imo vero "ut isti credant hoc ita eventurum esse, signum "illis prænunciabo mox secuturum. illico ara *hæc* "findetur, & omnis super illam victimarum adeps "humi diffundetur." Cum hæc dixisset vates, Hieroboamus irritatus, protensa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, subito languescebat; nec potuit eam denuo ad se retrahere: sed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffissa est ara, & cuncta ex ea effusa sunt, sicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexisset hominem esse veracem & ex Dei afflatu futura prænoscere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipsi restituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad suum statum rediisset, ea de re gaudens vatem obsecrabat, ut secum prandeat. Tum Jadon dicebat, "sibi non liberum esse in domum ejus introire, "aut tantillum ex pane & aqua ista in urbe degu- "stare. hoc enim ipsi Deum interdixisse, nec li- "cere eadem, qua venerat, via reverti, sed per a- "liam iter sibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abstinentiam mirabatur: de se vero cœpit esse solicitus, ne res suæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

Hieroboami manus aret.
3 Regum, c. 13.

εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον ποιούμενος τοὺς λόγους. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προλέγει ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους, Ἰωσίαν "ὄνομα, ὃς ἐπὶ σοῦ θύσει τοὺς ψευδοϊερεῖς τοὺς κατ' ἐκεῖνον "τὸν καιρὸν γενησομένους, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ "ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν ἐπὶ σοῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε "πιστεύσωσιν οὗτοι τοῦθ' οὕτως ἕξειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ "γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ "πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτοῦ [p] πιμελὴ τῶν ἱερείων ἐπὶ γῆν χυθήσε- "ται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ἱεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δ' ἡ χεὶρ [q] εὐθὺς παρείθη, καὶ [r] οὐκ ἔτι ἴσχυσεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [s] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐρράγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατηνέχθη [t] πάντα ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ παρασχεῖν. ὁ δὲ, τῆς χειρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δειπνῆσαι παρ' αὐτῷ. [v] Ἰαδὼν δὲ ἔφη, "οὐκ ἀνεχομένου εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι "ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸν "Θεὸν ἀπειρηκέναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' "αὐτῆς ποιήσηται τὴν [x] ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δ' ἦν ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

CAP. IX.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac postea à leone interimitur: & quibus verbis regi persuasit vates sceleratus, ejusque animum à Deo alienavit.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς ὁ προφήτης Ἰαδὼν ἄλλῳ ψευδομένῳ πεισθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα δὲ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ ποίοις λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

De Bethelensi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat.
3 Regum, c. 13.

ERat autem *ea* in urbe senex quidam improbus, falsus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ senio esset viribus defectus. Cum vero ipsius filii ei omnia de vate narrassent qui Hierosolymis *illuc* venerat, quæque edita essent signa, utque Hieroboamus manum sibi torpore enectam, ipso Deum orante, sanam salvamque denuo recepisset; veritus ne peregrinus *iste* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è vestigio asinum instratum ad iter sibi expedirent. Illis autem impigre jussa exsequutis, inscendit, vatemque subsequitur; atque eum sub alta & umbrosa quercûs bene magnæ arbore quiescentem nactus, primo salutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipsum non divertisset ut lauto hospitio exciperetur. Cumque ille respondisset, quod sibi à Deo interdictum esset, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* gustaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus mensæ hospitali admoveri. nam ego quoque vates sum, cumque eadem qua tu religione vene-

ΗΝ δέ τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [y] πρεσβύτης [z] ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ἱεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. οὗτος τότε μὲν κλινήρης ἦν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτοῦ δηλωσάντων τὰ περὶ τοῦ παρόντος ἐξ Ἱεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς [a] παρεθεῖσαν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν Ἱεροβόαμος εὐξαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παρευδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολαύοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν εὐθὺς [b] ἐπιστρώσασι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [c] σπευσάντων ὃ προσετέταχε, [d] ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθους ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. τοῦ δὲ φήσαντος κεκωλῦσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' οὐχὶ παρ' ἐμοὶ [e] εἶπε πάντως ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς

μένων Ἰωὴλ αὐτὸς ἡμᾶς καλῶς ἐδίδαξεν.

o Ἀπατεώνων] Sic *MSS* ἀπατεωνῶν in *Editis*.

p Πιμελὴ τῶν ἱερείων] דשן est in Codice Sacro, quod cinerem notat. Verum דשן pro pinguedine aliquando usurpatur. REL.

q Εὐθὺς παρείθη] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

r Οὐκ ἔτι ἴσχυσεν] Eo modo, vel οὐκ ἔτ' ἴσχυσεν in plerisque *MSS*. οὐκ ἔτι ἴσχυεν in *Editis* *Alisque*.

s Ἀναγαγεῖν] Ἀναγαγεῖν Big. & Samb.

t Πάντα ἀπ' αὐτοῦ.] Πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ Big. Samb. & *Vat.*

v Ἰαδὼν δὲ ἔφη,] Ἰαδὼν δ' ἔφη Big. & Samb.

x Ἐπιστροφὴν,] Ὑποστροφὴν solus *Vat.*

y Πρεσβύτης] Illud adjeci ex Cod. *MSS*.

z Ψευδοπροφήτης,] Ψευδοπροφήτην ἐκεῖνον εἶναι λέγει ὁ Ἰώσηπος· οἱ Θεολόγοι δὲ ἀληθῆ προφήτην εἶναι. *Glycas*, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ δὲ τοῦ Θεοῦ μὲν καὶ τῶν ἄλλων προφήτην ὑπείληφα· ψεύδεσι δὲ χρώμενος λέγειν πρὸς τὴν ἀπάτην τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ψευδοπροφήτην εἶναι. *Theodoret.* in 3 Regum, ΕΡΩΤ. μγ'. Quam multa in hac narratione *S. Historiæ* addat *Flavius*, ostendit *Melch. Leydekerus* de *Var. reipubl. Hebr. statu*, Vol. 2. [illegible] 36.

a Παρεθεῖσαν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν] Conf. lib. VI. c. 13. § 8. SPANH.

b Ἐπιστρώσασι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρώσαντας τὸν ὄνον καὶ ἕτοιμον in *Editis*.

c Σπευσάντων] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* σπουδασάντων in *Editis*, quod etiam ferri potest.

d Ἐπιβὰς ἐδίωξε] Ἐπιβὰς τὸν ὄνον soli *Hen.* & *Bosb.*

e Εἶπε πάντως] Εἶπε hic inserui cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* & *vulgo Editorum* post τράπεζαν delevi, quod illud non agnoscant *MSS.* & *Epiphan.*

f Ἀπη-

γνώμης πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. [f] ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ἰαδῶνι· καὶ παραβάντα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὴν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [g] ἔφρασεν, [h] ὑφ' οὗ διαφθαρήσεται, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγένετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [i] ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τοῦ [k] Ἰαδῶνος λόγοις Ἱεροβόαμος [l] ἐληλεγμένου ψεῦδος. πορευομένου τοίνυν τοῦ Ἰαδῶνι πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ κατασπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τὸν μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. παρακαθεζόμενος δὲ ἐφύλαττε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις οὗ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς υἱοὺς πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελοῦς [m] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάνθ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [n] ὑβρισθήσεσθαι δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τελευτὴν οὐδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν οὐ γνωρισθησομένων. [o] κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, προσέρχεται τῷ Ἱεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [p] εἶπεν, ὑπὸ τῶν τοῦ ἀνοήτου λόγων;" ὡς δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄριστον ἀποκαλῶν, ἤρξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [q] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [r] αὐτοῦ ναρκήσειε, βαστάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν [s] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὂν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγείη καὶ πέσοι διὰ βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τοῦ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος [t] ἀπόλοιτο· οὕτως οὐδὲν οὔτ' εἶχεν, οὔτ' ἐφθέγξατο προφήτου. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τελέως ἀποστρέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [v] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τί καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἱεροβοάμου ἐπὶ τοῦ παρόντος [x] ἡμῖν δεδηλώσθω.

ror: atque nunc adium ab eo missus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reversus est. Adhuc autem illis prandentibus blandoque sermone sese oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus fecisset, dicebat, pœnam daturum esse, simulque qualis foret *ipsi* denunciabat. nam leonem ipsi digredienti in via occursurum esse edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers esset sepulturæ in majorum suorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigisse arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falsi esset redargutus. Jadoni igitur Hierosolyma redeunti obviam fit leo, ipsumque à jumento detractum necavit. Atque asinum quidem nihil omnino læsit, adsidens vero & eum custodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus ejus in urbem reportavit, ipsumque magnificis cohonestavit exsequiis; suisque filiis præcepit, ut se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulchro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quæ ille vaticinatus est contra urbem illam & altare & sacerdotes & falsos vates; ipsum vero injuria post mortem fore immunem, si cum eo sepeliretur, utpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque justa vati persolvisset, atque filiis ista mandasset, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, "istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quæ altari suæque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iste* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitiose agendo labefactare, & verisimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem ejus lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quievisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum & multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem ejus nunciabat, qui signa ista prædixerat, ut scilicet à leone occisus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem argueret. His dictis regi persuasit, &, cum animum ejus prorsus à Deo avertisset & à sanctis justisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumeliosus erat & injuriosus, ut quotidie id sibi negotii dari quæsiverit, ut novo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in præsens dicta sunto.

Jadon vates à leone occisus. 3 Regum, c. 13.

Bethelensis vates subdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus discuteret.

Adeo nihil de impietate remisit Hieroboamus, ut pejor indies evaserit. 2 Regum, c. 13.

[f] Ἀριστώντων] Ita cum *Hen.* & *Bob.* in *reliquis* ἀριστούντων.
[g] Ἔφρασεν,] Ἔφραζεν *Vat.*
[h] Ὑφ' οὗ] Sic cum *MSS.* ἀφ' οὗ in *Editis.*
[i] Ὅπως μὴ] Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum senem in urbem eum retraxisse, ut si à se decipi contigisset, assertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuisse credere par est, ut Hieroboamus & alii præsenti metu levati suæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas.
[k] Ἰαδῶνος] Hic loci Ἰωάνου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἰωὰλ dicitur *Glyca*, ut ex verbis supra allatis constat. Rabbinis *Iddo* esse videtur, cujus mentio facta est 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi *Addo* dicitur *Interpretibus* LXXII.
[l] Ἐληλεγμένου] Ἐληλεγμένῳ ψευδεῖ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.
[m] Μὲν κηδείας] Illud μὲν deest *Vat.*
[n] Ὑβρισθήσεσθαι] Eo utique consilio (inquit *Zonaras*) cum eo sepeliri voluit, ut cum secundum prædictionem illius altare everteretur, & sacerdotum & pseudoprophetarum ossa igni traderentur, eam contumeliam ipse, juxta hominem divinum situs, effugeret.
[o] Κηδεύσας] Κηδευσάμενος *Gall.* 2.
[p] Εἶπεν,] Εἰπὼν *Vat.*
[q] Ἐπεχείρει] Sic *Big. Samb. Vat. Vet. Interpr.* ἐπιχειρεῖ in *cæteris.*
[r] Αὐτοῦ ναρκήσειε,] Αὐτῷ *Vat.*
[s] Εἰς τὴν αὐτῆς] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in *reliquis.*
[t] Ἀπόλοιτο] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλεσε in *Editis.*
[v] Καὶ τῶν δικαίων] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ θείων ἔργων.
[x] Ἡμῖν δεδηλώσθω.] Ἐν τούτοις ante ἡμῖν inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec vestigium eorum apud *Vet. Interpr.*

CAP.

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Susacum.

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paral. c. 10.

ROboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnasque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoe, & Bethsur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Maresam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm, & Elom, & Chebrona. Has quidem in sorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas insuper instauravit in sorte Benjamitide. & cum eas munivisset, & præsidia in omnibus constituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *necessaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea scuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hierosolyma sese aggregarunt sacerdotes & Levitæ ex omnibus Israelitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & justi, relictis suis sedibus, ut Deum *more patrio* Hierosolymis colerent. ægre enim tulerant ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxisset, & tres ex ea liberos sustulisset, duxit postea & aliam, ipsamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abesalomi Thamara natam; filiusque ex illa ei nascitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures suscepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti sunt duodetriginta & filiæ sexaginta. Voluit autem ut ei in regnum succederet Abias Machanæ filius, ejusque fidei thesauros urbesque munitissimas credidit.

Ad Roboamum sacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paral. c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 Paral. c. 11.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis causa hominibus sit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidisset regnum suum tanta cepisse incrementa, in omne nefas & scelus abiit, Deique cultum & religionem sprevit, adeo ut populus ei subjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum est, ut cum principum moribus subditorum etiam mores corrumpi soleant; utque hi relicta sua modestia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes sequantur. nisi enim eadem, quæ re-

Roboamus etiam Deum justi flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

ΚΕΦ. ι.

Περὶ Ῥοβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀσεβείας διὰ Σούσακον ἐτιμώρησεν.

Ὁ δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ῥοβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προειρήκαμεν, οἰκοδόμησε πόλεις ὀχυράς τε καὶ μεγάλας, [y] Βηθλεὲμ, καὶ [z] Ἠταμὲ, καὶ [a] Θεκωὲ, καὶ [b] Βηθσοὺρ, καὶ [c] Σωχὼ, καὶ [d] Ὀδολλὰμ, [e] Ἰπὰν, καὶ [f] Μαρησὰν, καὶ [g] Ζιφὰ, καὶ Ἀδωραῒμ, καὶ [h] Λαχὶς, καὶ [i] Ἀζηκὰ, καὶ [k] Σαραῒμ, καὶ [l] Ἠλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ἰούδα κληρουχίᾳ πρώτας οἰκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ [m] καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [n] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τειχίσας, φρουράς τε κατέστησεν [o] ἐν ἁπάσαις καὶ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, τά τε ἄλλα πρὸς διατροφὴν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις [p] θυρεοὺς καὶ σιρομάστας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Λευῖται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τοῦ πλήθους ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, [q] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν Θεόν. οὐ γὰρ ἡδέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ἱεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ηὔξησαν τὴν Ῥοβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα καὶ τρεῖς ποιησάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἠγάγετο ὕστερον καὶ τὴν ἐκ τῆς Ἀβεσσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [r] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν οὖσαν συγγενῆ· καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Ἀβίαν προσηγόρευσε. [s] τέκνα δὲ εἶχε καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστερξε τὴν [t] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικούσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [v] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνεισαν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. διάδοχον δὲ ἀπέδειξε [x] τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τῆς Μαχάνης Ἀβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

β'. Αἴτιον δ', οἶμαι, πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην οὕτω βλέπων Ῥοβόαμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας κατεπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν [y] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τὰ τῶν ἀρχομένων ἤθη [z] τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τῆς ἐκείνων [a] ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην παραπέμποντες, ὡς ἀρετῇ [b] ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. οὐ γὰρ

ἔνεστιν

y Βεθλεὲμ,] Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar. Rom.* Βαιθλεὲμ in *Alexandr.*

z Ἠταμὲ,] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰτὰμ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.*

a Θεκωὲ,] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκωὲς in *Editis.* & infra Θεκωᾶ. si quis Θεκωὲ malit, non repugnabo. HUDS. Conf. de Vita §. 75 SPANH.

b Βηθσοὺρ,] Βαιθσοὺρ LXXII.

c Σωχὼ,] Σοκχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* HUDS. Conf. supr. Lib. vi. c. 9. §. 1. SPANH.

d Ὀδολλὰμ,] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Ὀδαλλὰμ in *Editis Josephi* & *MSS.*

e Ἰπὰν,] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editisque* Εἰπάν. at *Hippam* dant *Epiphanii Cod.* Ut mihi locus hic mendi suspectus sit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraicæ* conformiter habent καὶ τὴν Γὲθ. Forsan Γεθθὰν aut Γεθὰν scribendum.

f Μαρησὰν,] *Μαρησσὰν Big.* & *Gall.* 1. Μαρισὰν LXXII.

g Ζιφὰ,] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. HUDS. Conf. Lib. vi. c. 13. §. 2. Pro *Ethame* Rufin. *Jeam*, item *Odollam*, *Hipam*, *Maresam*. pro *Azeca* & *Saraïm* Rufin. *Rezeram.* Vid. 2 Chron. xi. 5. SPANH.

h Λαχὶς,] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliisque.*

i Ἀζηκὰ,] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Ἀζηκὰ, cum urbem Ἀζηκὰ tribui Judæ adscribat *Eusebius*, & καὶ τὴν Ἀζηκὰ habeant LXXII.

k Σαραῒμ,] Nolui quidquam mutare, licet Σαρεὰμ habeant *MSS* & Σαραὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zetheram* & *Zeteram.*

l Ἠλὼμ,] Αἰλὼμ LXXII. *Rom.* Αἰαλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.*

m Καὶ ἄλλας μεγάλας,] At 2 Chron. xi. 10. urbes hæ, quas recensuit nominatim Josephus, partim in Juda, partim in Benjamin dicuntur esse sitæ. REL.

n Βενιαμίτιδι] Ita cum *MSS.* Βενιαμίδι in *Editis.*

o Ἐν ἁπάσαις] Illud ἐν deest *Vat.*

p Θυρεοὺς] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editisque* θυρεοὺς καὶ σιρομάστας. HUDS. *Gen.* θυρεοὺς· vel θυρεοὺς καὶ σιρομάστας· Conf. sup. lib. vii. c. 2. §. 2. & inf. c. 12. §. 1. σειρομάστην. SPANH.

q Καταλιπόντες] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* καταλείποντες καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliisque.*

r Μαχάνην] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγάτηρ Ἀβεσσαλώμ. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.*

s Τέκνα δὲ εἶχε] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλειόνων· πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode satis, commate posito post προσηγόρευσε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri.

t Μαχάνην.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχαν.

v Τριάκοντα.] Ἑξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraicam.*

x Τῆς βασιλείας] Illud τῆς ex *MSS.*

y Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτοῦ *Vat. Hen.* & *Bas.*

z Τοῖς τῶν ἡγεμόνων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγεμόνων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόνων.

a Ἀσελγείας] Ἀσεβείας solus *Vat.*

b Ταῖς κακίαις] Τῇ κακίᾳ *Vat.*

c Τὸν

ἔνεστιν ἀποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ [c] ταὐτὰ πράττοντας. τοῦτο τοίνυν συνέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ῥοβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντος αὐτοῦ καὶ παρανομοῦντος, σπουδάζειν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντας εἶναι δίκαιοι. τιμωρὸν δὲ [d] τῶν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [e] Σούσακον. [f] περὶ οὗ πλανηθεὶς [g] Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει προσάπτει. οὗτος γὰρ ὁ Σούσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ῥοβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύεται μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸν ἀριθμὸν [h] ἐξηκολούθει, ἱππέων δὲ μυριάδες ἕξ, [i] πεζῶν δὲ μυριάδες τεσσαράκοντα. τούτων τοὺς πλείστους Λίβυας [k] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνεται τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ῥοβοάμου βασιλείας [l] πόλεις ἀμαχητί. καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος, ἔσχατον ἐπῆλθε τοῖς Ἱεροσολύμοις.

γ'. Ἐγκεκλεισμένου [m] δὲ τοῦ Ῥοβοάμου καὶ τοῦ πλήθους ἐν [n] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [o] στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετευόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [p] οὐκ ἔπεισαν τὸν Θεὸν [q] ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμαίας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτούς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [r] κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, [s] εὐθὺς ταῖς ψυχαῖς [t] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γενομένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [v] συγχέαντας τὰ νόμιμα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς οὕτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [x] ἀνθομολογουμένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπεν πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [y] παραλαβὼν δὲ Σούσακος ἀμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ῥοβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε ταῖς γενομέναις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικοὺς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [z] ὑπολιπών. [a] περιεῖλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δὲ οὐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν παρὰ τοῦ τῆς [b] Σωφήνης βασιλέως. καὶ [c] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς [d] Ἡρόδοτος, περὶ μόνον τὸ τοῦ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν

ges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipsum accidebat, ut, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, justi esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum pœnas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus ejus res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis militum myriadibus constantem. Illum enim ex Ægypto comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque † quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

IV. Susaci regis Ægypti expeditio in Judæam. 3 Regum, c. 14. 25. &c. 2 Paral. c. 12.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii extiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præ metu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo † regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse, atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram gen-

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 Paral. c. 12.

Susacus; captis Hierosolymis Temploque spoliato, discedit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

Herodoti hac de re testimonium.

c Ταὐτὰ πράττοντας.] Ita cum Big. (Cocc.) & Samb. ταῦτα in Editis Aliisque.

d Τῶν εἰς αὐτὸν] Τῆς ε. α. ὕβρεως Big.

e Σούσακον.] Σουσάκιμον & infra ubique Σουσάκιμος Vat. vide p. 443. §. 1.

f Περὶ οὗ πλανηθεὶς,] Nequiquam hinc sequitur (ut male existimarunt viri Eruditi) pro eodem rege utrumque à Josepho habitum: quin immo pro diversis habitos palam est, quorum alteri alterius res gestas per errorem tribuerit Herodotus. Si credidisset Josephus, quod volunt, utrumque fuisse revera eundem, & tantum Sesostrim nominari ab Herodoto, qui Susacus nominatur ab Hebræis, simpliciter absque erroris crimine id memorasset, quum exigua sit discrepantia inter Susacus vel Sisacus & Sesostris, & in omnibus ferme S. Scripturæ nominibus, quæ & apud Græcos Scriptores occurrunt longe maior reperiatur. PERIZONIUS. quem vide hac de re fuse doctissimeque agentem in libro de Ægyptiacis Originibus, c. 8.

g Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει] Lib. II. c. II. &c. SPANH.

* Contra illum adduxit multis militum myriadibus constantem.] Contra Hierosolyma in Vet. Interpr.

h Ἐξηκολούθει,] Ἠκολούθει Vat.

i Πεζῶν δὲ] In S. Literis tantum dicitur innumerabilis militum multitudo.

† Quadringenta millia.] Quadraginta millia apud Epiphan. forsan librariorum errore.

k Ἐπήγετο] Ἐπηγάγετο Vat. Forsan exciderint τὰ Τρωγλοδύτας. Videsis 2 Paralip. c. 12. v. 2. & Chronicon Paschale, p. 93.

l Πόλεις ἀμαχητί.] Vocem πόλεις inseruimus ex MSS. HUDS. & COCC.

m Δὲ τοῦ Ῥοβοάμου] Illud δὲ abest Vat.

n Αὐτοῖς διὰ] Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν τὴν τοῦ Σουσακίμου Vat.

o Στρατείαν.] Sic Big. Samb. & Gall. 1. 2. στρατιὰν in ceteris.

p Οὐκ ἔπεισαν] Ita Big. & Samb. in Editis Aliisque ἀλλ' οὐκ ἔπεισαν.

q Ταχθῆναι] Ita ex MSS. pro ἀχθῆναι Editorum.

r Κατέλιπον·] Sic MSS. κατέλειπον in Editis.

s Εὐθὺς ταῖς] Εὐθέως Vat.

t Ἀνέπεσον·] Ἀνέπεσαν Samb. ἀνέπεσαν Big. & Gall. 1.

v Συγχέαντας] Συγχέοντας Vat.

x Ἀνθομολογουμένους,] Ἀνομολογουμένους Vat.

y Παραλαβὼν] Παραλαβὼν δὲ ὁ Σουσάκιμος Vat.

z Ὑπολιπών.] Ita Big. Samb. Hen. & Bosh. καταλιπὼν Gall. 1. 2.

a Περιεῖλε δὲ] Καὶ τὰ δόρατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαβὶδ ἐκ χειρὸς τοῦ παιδὸς Ἀδρααζὰρ βασιλέως Σουβά, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. Chronic. Pasch. p. 93.

b Σωφήνης βασιλέως.] Conf. sup. lib. VII. c. 5. §. 1. SPANH.

c Τοῦτο ποιήσας] Ταῦτα ποιήσας Hen. & Bosh.

‡ Regis nomine errans,] Sc. Susaci. tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui Herodoto est Sesostris, sed ab illo qui dictus fuit Susacus.

d Ἡρόδοτος,] Lib. 2. c. 102. & 106.

gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ‡ insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam & Phœnices & Syrii qui sunt in "Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi con-"fitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *his* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus pro scutis & clypeis aureis, à Susaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. superest vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 13.

ἀμαχητὶ [e] τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐν αὐτῇ. Φανερὸν δ᾽ ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βούλεται δηλοῦν κεχειρωμένον ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου. λέγει γὰρ ὅτι στήλας [f] κατέλιπεν, [g] ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτοὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Ροβόαμος δ᾽ αὐτῷ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. [h] Φησὶ δὲ καὶ [i] Αἰθίοπας παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες "γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ᾽ Αἰγυ-"πτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστιν ὅτι [k] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [l] τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσῶν θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χαλκᾶς ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκε τοῖς τῶν [m] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶ δὲ τοῦ μετὰ στρατηγίας ἐπιφανοῦς καὶ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρότητος διάγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ἱεροβοάμου. ἐτελεύτησε δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ᾽ αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς πατρῴοις φίλοις τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας. ἐτάφη δ᾽ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταῖς θήκαις τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ᾽ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ἀβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ἱεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [n] βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δὲ περὶ Ἱεροβόαμον ἀκόλουθα τούτοις ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὗτος γὰρ οὐ [o] διέλιπεν οὐδὲ [p] ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ᾽ ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [q] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Regum, c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eo perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hiero-

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ἱεροβοάμου. ὡς Ἱεροβόαμος ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Ἀβία, ὃς μετ᾽ οὐ πολὺ τὸν βίον κατέστρεψε Ἀσάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ἱεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ἱεροβοάμου διέφθειρε Βασάνης.

ΤΑῦτα δ᾽ ἔμελλεν οὐκ εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα [r] καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς γενεᾶς τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ᾽ αὐτοῦ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦ παιδὸς, ὃν [s] Ὀβίμην ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προσέταξε, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορευθῆναι πρὸς Ἀχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τῶν μελλόντων προειπεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τοῦτον δεδηλωκέναι· προσαγγειλαμένην δ᾽ ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μετασχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἧκεν εἰς [t] Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Ἀχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένου διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς

ὁ

e Τοὺς ἀνθρώπους] Τοὺς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους.

f Κατέλιπεν, ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτοὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας.] Herodot. l. II. c. VI. SPANH.

g Ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτοὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας.] Illa ἐν τῇ τῶν non agnoscit *Epiphan.*

‡ *Insculpserat.*] *Sc.* ad exprobrandam illis mollitiem. HUDS. Inde *Antigonam* vocat Antigonum turpiter sese dedentem Sosius lib. I. de Bello, ubi vide quæ notavimus. HAV.

h Φησὶ δὲ] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ᾽ ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.

i Αἰθίοπας παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ᾽ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.] Æthiopes & Syri Palæstini Circumcisionem ab Ægyptiis edocti. vid. Herodot. lib. II. c. CIV. SPANH.

k Μηδένες ἄλλοι] Μηδένας *Big.*

l Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁ μόνοι ἡμεῖς *Vat.*

m Βασιλείων] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*, malui tamen βασιλείων cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. quam βασιλέων cum *Editis*, præsertim cum *S. Litera* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τοὺς φυλάσσοντας τὸν πυλῶνα τοῦ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, EPΩT. με'.

n Βασιλεύοντος.] Βασιλεύσαντος *Vat.* qui δὲ mox sequens non agnoscit.

o Διέλιπεν] Ita *MSS.* [illegible] in *Editis*.

p Ἠρέμησεν] Male in *Editione principe* [illegible].

q Ὀρῶν βωμοὺς] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete*.

r Καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν] Καὶ deest *Big. Samb.*

s Ὀβίμην ἐκάλουν.] Ἀβίμαν juxta *Epiphanium*. Ἀβιὰ LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.*

t Σιλὼ] Σηλὼ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 307. §. 2.

ν Ἀπελ-

ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύει, τήν τε Ἱεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ περὶ ὧν πάρεστιν ἀποκρίνασθαι. παρούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ἱεροβοάμου, τί κρύπτεις σεαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν οὐ λανθάνεις, ὅς ἀφιξομένην τέ μοι φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε τίνας ποιήσομαι τοὺς λόγους". [v] ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκέλευσεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σε μέγαν ἐκ μικροῦ καὶ [x] μηδὲν ὄντος ἐποίησα, καὶ ἀποσχίσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τὴν ἐμὴν θρησκείαν καταλιπὼν [y] χωνευτοὺς θεοὺς κατασκευάσας ἐκείνους [z] ἐτίμησας· οὕτως σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολοθρεύσω σου τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιήσω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τοῦ λαοῦ παντός, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τοῦ Ἱεροβοάμου γένους. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφράτου τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολούθησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] προσκυνεῖ θεούς, τὴν ἐμὴν θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δέ, ὦ γύναι, ταῦτα [e] παραγγέλλουσα σπεῦδε πρὸς τὸν ἄνδρα· τὸν δὲ υἱὸν καταλήψῃ τεθνηκότα. [f] σοῦ γὰρ εἰσιούσης εἰς τὴν πόλιν, ἀπολείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δέ, κλαυσθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους παντός, κοινῷ τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος [g] τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος ἦν." ταῦτα [h] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ τεταραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [i] προειρημένου παιδὸς θανάτῳ περιαλγής, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν [k] τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτήν, ἀθλία τοῦ [kk] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [l] τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπειχθεῖσα θᾶττον ὄψεσθαι νεκρόν· ἀναγκαίᾳ δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ παραγενομένη, τὸν μὲν ἐκπεπνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βασιλεῖ πάντα ἀπήγγειλεν.

β. Ἱεροβόαμος δὲ [m] οὐδὲν τούτων φροντίσας, πολλὴν [n] ἀθροίσας στρατιάν, ἐπὶ τὸν Ῥοβοάμου παῖδα, τὴν τῶν δύο φυλῶν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, [o] Ἀβίαν ἐξεστράτευσε πολεμήσων. κατεφρόνει γὰρ [p] αὐτοῦ διὰ τὴν ἡλικίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ἱεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν οὐ κατεπλάγη· γενόμενος δ' ἐπάνω καὶ τῆς νεότητος τῷ φρονήματι καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ πολεμίου, στρατιὰν [q] ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ἱεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλούμενον ὄρος [r] Σαμαρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην [s] ηὐτρέπιζεν. ἦν δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες [t] τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ Ἱεροβοάμου στρατιά, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [v] ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμβαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου Ἀβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ἱερο-

boami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus sciscitatura adest respondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, ô "uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? nam "Deum latere non potes, qui & me per visionem "de adventu tuo præmonuit, præcepitque quibus "te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quandoquidem ego te magnum è parvo & de nihilo feci, abscissoque Davidicæ domui regno te donavi, tu vero horum immemor, meoque cultu post tergum rejecto, eò deveneris ut Deos *ex auro* conflaveris eosque colueris: ita ego te rursum è medio tollam, & omne genus tuum ad internecionem perdam, faciamque ut à canibus ac volucribus *aeris* devoretur. quidam enim à me in Israelitas rex suscitabitur, qui neminem ex Hieroboami genere superstitem est relicturus. Quin & populus hujusce supplicii particeps erit, excidet quippe felice terra, sparsusque per loca Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis regis socium se fecerit, deosque ab illo factos adorarit, sacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i propere ad maritum hæc illi enunciatum. Cæterum filium invenies mortuum. nam simulac pedem in urbem immiseris, ille morietur; atque ab universo deploratus populo sepelietur, publico luctu cohonestatus. nam & hic unicus erat è stirpe Hieroboami in quo boni quidquam inventum est." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, se proripuit, viam luctu & plangore complens; ac misera malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, festinatione utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius extinctum visura erat) viro tamen necessariâ. Atque ita domum reversa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Vates ei filii obitum prædicit, pœnamque Hieroboamo denunciat.

3 Regum, c. 14.

Uxor Hieroboami reversa filium mortuum offendit.

3 Regum, c. 14.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello persequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra juvenis ætatem & supra quam hostis speraverat, cum exercitum è duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverso starent ad dimicandum & pericula subeunda accincti, atque in eo essent ut manus consererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum & Hieroboamum rogavit ut priusquam congre-

V. Hieroboami contra Abiam expeditio.

2 Paral. c. 13.

v Ἀπελθοῦσαν] Ἀπελθοῦσα in aliquot *MSS.*
x Μηδὲν ὄντος] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.*
y Χωνευτοὺς] *Gen.* χωνευτοὺς, vel χωνευτούς. SPANH.
z Ἐτίμησας] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἔζησας.
a Ἐξεγείρεταί τις] Sic *MSS.* ἐξεγείρεται τοῦ ὑπ' ἐμοῦ λαοῦ in *Editis.*
b Μεθέξει δὲ] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiphan.* μεθέξουσι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
c Πέραν Εὐφράτου] Πέραν τοῦ Εὐφράτου *Vat.*
d Προσκυνεῖ θεούς,] Ita *Vat.* quo modo, vel προσκυνοῦντας *Epiphan.* in *Editis Aliisque* προσκυνοῦν.
e Παραγγέλλουσα] Ἀπαγγέλλουσα *Big. Samb.* & *Vat.*
f Σοῦ γὰρ εἰσιούσης] Σοῦ γὰρ ἰούσης *Vat.*
g Τῶν ἐκ τοῦ Ἱεροβοάμου γένους] Sic ὁ ἐκ τῶν υἱῶν Ἀχὰβ id est Levitæ Hebr. 9. REL.
h Αὐτοῦ προφητεύσαντος,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente* &c. ταῦτα ὁ in *Editis Aliisque.*
i Προειρημένου παιδὸς] Εἰρημένου *Vat.*

k Τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτὴν] Conf. lib. VII. c. 1. §. 6. SPANH.
kk Πάθους] Ita in *Editis Aliisque.* τάχους *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat. Interpr.*
l Τὸν υἱόν] Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat.*
m Οὐδὲν τούτων] Οὐδενὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
n Ἀθροίσας] Ἀγείρας *Big.* & *Vat.* forsanque *Epiphan.*
o Ἀβίαν] In 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Ἀβιοὺ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Ἀβιά.
p Αὐτοῦ] Αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν.
q Ἐπιλέξας] Ἐπιλεξάμενος *Big.* & *Gall.* 1.
r Σαμαρών.] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Aliisque.* Σεμερὼν LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μα'.
s Ηὐτρέπιζεν.] Εὐτρέπιζεν *Vat.*
t Τεσσαράκοντα] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia*, in *Editis* vero *sexaginta millia.*
v Ἀντιπαρετάσσετο] Ita cum *Cod. Vat.* in reliquis ἀντιπαρετάσσοντο.

grederentur ipsum audire vellent. Factoque *alto* silentio, orsus est dicere in hæc verba. "Vos quidem non ignoratis, quod Davidi ejusque posteris principatum dederit Deus in omne ævum; ipse vero miror, qui factum sit, ut, patre meo deserto, vosmet Hieroboamo *ejus* servo adjunxeritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra eos, quos Deus regnaturos esse decreverat, pugnare parati, & quod reliquum est imperii *iis* auferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc Hieroboamus inique tenet: haud tamen erit ut longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præteritorum supplicium Deo dederit, ab iniquitatibus & contumeliis cessabit, quas huc usque in eum admisit, vobisque auctor fuit ut eadem flagitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria affecti, nisi quod in concione, malorum hominum consiliis obsequutus, haud ita grata usus fuerit alloqutione, illum quidem iræ specie reliquistis, revera autem vosmet à Deo ejusque legibus subduxistis. Atqui æquum erat adolescentulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem patrem & illius in *Israëlitas* beneficia, veniam indulsisse, non solum ob verba duriuscula *quæ ei forte exciderint*, sed etiamsi eum ad facinus grave & odiosum impulissent ætas immatura rerumque agendarum imperitia. nam oportet parentum meritis posterorum errata condonari. Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis: sed adversum nos venitis ingens sane exercitus. Qua *quæso* re freti victoriam exspectatis, num aureis vitulis & aris in locis editioribus exstructis, quæ non religionis sed impietatis vestræ indicia sunt; an *militum* multitudo, qua nobis superiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil sane valet vel myriadum vis in exercitu, si maleficiis *& sceleribus* coopertus bellum gerat. nam in justitia sola ac pietate firmissimam de hostibus victoriam reportandi spem sitam esse contigit: quæ scilicet à nobis stant, qui jam inde à principio legis instituta servavimus, & nostrum Deum coluimus; quem non manus artificis ex fragili materia fabricata est, nec *mala* regis scelerati mens ad populum decipiendum excogitavit, sed qui ex se est, & principium rerum omnium & finis. Quamobrem nunc quoque vos adhortor ut resipiscatis, & meliora consilia sequuti à bello desistatis; tandemque patria agnoscatis instituta, & quod vos ad tantam felicitatis magnitudinem provexit."

Abiæ ad Israëlitas oratio. 2 Paral. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, suorum quosdam clam emisit Hieroboamus è castrorum locis non animadversis, ut se Abiæ circumdarent. Illo autem medio hostium undique comprehenso, pavore consternati sunt milites animisque conciderunt. At suos Abias *voce* confirmavit; eosque hortatus est ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non posse ab hostibus circumclusum teneri. Tum illi simul omnes, cum Dei auxilium implorassent, & sacerdotes tubis cecinissent, clamore sublato hostes aggressi sunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque spirituum vim solvit, Abiæ vero exercitum superiorem fecit. nam totidem ex copiis

Israëlitæ à Judæis victi. 2 Paral. c. 13.

βόαμον ἀκοῦσαι πρῶτον αὐτοῦ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τὴν ἡγεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κατένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οὐδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. θαυμάζω δὲ πῶς ἀποστάντες τοὐμοῦ πατρὸς τῷ δούλῳ Ἱεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνου πάρεστε νῦν ἐπὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πολεμήσοντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπάρχουσαν. τὴν μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ἱεροβόαμος ἀδίκως ἔχει· ἀλλ' οὐκ οἶμαι πολὺν αὐτὸν ἀπολαύσειν ἐπὶ πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δοὺς καὶ τοῦ παρεληλυθότος δίκην τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς παρανομίας καὶ τῶν ὕβρεων, ἃς οὐ διαλέλοιπεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπεικώς· οἱ μηδὲν ἀδικηθέντες ὑπὸ τοὐμοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ πρὸς ἡδονὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμβουλίᾳ πεισθεὶς, ἐγκαταλίπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' ὀργῆς ἐκεῖνον, [x] τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτοὺς [y] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκείνου νόμων [z] ἀπεσπάσατε. καίτοι συγγνῶναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, οὐ λόγων μόνον δυσκόλων, ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς τι δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομένων ἐξήγαγεν ἔργον, διά τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ τὰς εὐεργεσίας [a] ἐκείνου. παραίτησιν γὰρ εἶναι δεῖ τὰς [b] τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν πατέρων εὐποιΐας. ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, οὔτε τότε οὔτε νῦν· ἀλλ' ἥκει στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. τίνι καὶ πεποιθὼς περὶ τῆς νίκης, ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσεβείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας; ἢ τὸ πλῆθος ὑμᾶς εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὴν ἡμετέραν στρατιὰν ὑπερβάλλον; ἀλλ' οὐ δή τις οὐδ' ἰσχὺς μυριάδων στρατοῦ μετ' ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [c] τῷ πρὸς θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βεβαιοτάτην ἐλπίδα τοῦ κρατεῖν τῶν ἐναντίων ἀποκεῖσθαι συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τετηρηκόσιν [d] ἀπ' ἀρχῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, ὃν οὐ χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ἐπίνοια πονηροῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ τῶν ὄχλων ἀπάτῃ κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὃς ἔργον ἐστὶν [e] αὐτοῦ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ἁπάντων. συμβουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν, καὶ τὰ πάτρια καὶ τὸ [f] προαγαγὸν ὑμᾶς ἐπὶ τοσοῦτο μέγεθος εὐδαιμονίας γνωρίσαι."

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρα τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἱεροβόαμος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Ἀβίαν, [h] ἔκ τινων οὐ φανερῶν τοῦ στρατοπέδου μερῶν. [i] μέσου δ' αὐτοῦ περιληφθέντος τῶν πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀνέπεσεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [k] οὐ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πολεμίων. οἱ δ' ὁμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημανάντων, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὴν δ' Ἀβία στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [l] ὅσος γὰρ οὐδέποτε ἐμνημονεύθη

x Τῇ δ' ἀληθείᾳ] Ταῖς δ' ἀληθείαις Big. Samb. & *Vat.* & mox ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.
y Τοῦ] Forte ἀπὸ COCC.
z Απεσπάσατε.] Αποσπᾶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ *seducere a Deo*; ita & ἀνασπᾶν, *educere*. REL.
a Εκείνου.] Τὰς ἐκείνου in iisdem *MSS.*
b Τῶν ἐκγόνων] Τῶν ἐπιγόνων *Gall.* 2.
c Τῷ πρὸς θεῖον] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliisque* ἢ εἰς τὸ θεῖον.
d Απ'] Εξ ἀρχῆς solus *Vat.*
e Αὐτοῦ] Ita rescripsi pro αὐτῷ.
f Προαγαγὸν] *Cod.* προσαγαγὸν, vel προαγαγεῖν; & ita Ed. Basil. SPANH.
g Διελέχθη] Διειλέχθη *Vat.*
h Εκ τινων] Εκ τινῶν. SPANH.
i Μέσου δ' αὐτοῦ] Μέσον *Samb.*
k Οὐ κεκυκλῶσθαι] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. οὐκ ἐκκυκλῶσθαι in *Editis Aliisque.* οὐκ ἐγκυκλῶσθαι legit *Schotanus.*
l Ὅσος γὰρ] Sane si dicere voluisset quinquaginta millia cæsa fuisse (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere exstulisset hanc stragem, in nullo vel Græcorum vel Barbarorum prælio tantam esse factam: Non adeo hospes in Græcis vel Romanis historiis erat, ut ipsum latere posset cladem sæpe multo majorem evenisse.

m Τὴν

πεύθη φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, οὔθ' Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τῆς Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμαστὴν καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες κατὰ κράτος. [m] τήν τε Βεθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν [n] Ἰσανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ἱεροβόαμος μὲν οὐκ ἔτι [o] μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Ἀβίας περιῆν χρόνον. τελευτᾷ δ' ἔτος ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν ταῖς προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπει δ' υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δ', [p] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατεσσάρων ἐτεκνώσατο. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [q] Ἄσανος· καὶ ἡ μήτηρ τοῦ νεανίσκου, Μαχαία τοὔνομα. τούτου κρατοῦντος, τῆς εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ΄. Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀβίαν, τὸν Ῥοβοάμου τοῦ Σολομῶνος, οὕτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ἱεροβόαμος ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος, [r] δεύτερον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας Ἀσάνου διεληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [s] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος [t] ἐπὶ [v] Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβουλευθεὶς δὲ ἐκεῖ ὑπὸ φίλου τινὸς, [x] Βασάνου ὄνομα, [y] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἅπαν τὸ Ἱεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν [z] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἱεροβοάμου συγγενῶν [a] ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ἱεροβοάμου οἶκος τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

Hieroboami cæsis, quot non alia belli strage cecidisse memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auspiciis consequuti sunt. Quingenta enim hostium millia prosternebant, & urbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejusque præfecturam, atque Isanam & præfecturam ejus. nec deinceps post hanc cladem potestate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias superstes erat. Is autem diem obiit non multo post hanc victoriam partam: sepultusque est Hierosolymis in majorum suorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero sexdecim. istosque omnes ex quatuordecim uxoribus sustulit. In regnum autem ei successit filius Asanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Israëlitarum regio per decem annos pace potita est.

Mors Abiæ. Asanus Judæ rex. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14.

4. Et quidem ista de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita decessit Hieroboamus decem tribuum rex, postquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero successit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Asanus exegisset. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, similiter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæstinorum erat *in ditione*, & in obsidione perstabat ut eam caperet. Illic vero amici cujusdam, Basanis nomine, Macheli vero filii, insidiis interiit. qui, post mortem ejus regno occupato universam Hieroboami stirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati absumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & sceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capessit, & à Basane occiditur. 3 Regum, c. 15.

ΚΕΦ. ιβ΄.

Ὡς Ζαραῖος βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ἀσάνου ἡττᾶται, καὶ Ἄσανος Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον παρακαλεῖ· καὶ ὡς, τοῦ Βασάνου γένους διαφθαρέντος, ἐβασίλευσε Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἄχαβος.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Asano prælio superatur; atque Asanus, bellum ei Basane inferente, Damascenorum regem in auxilium advocat: utque, Basanis stirpe sublata, regnavit Zamares & post eum filius ejus Achabus.

Ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ἄσανος ἦν τὸν τρόπον ἄριστος, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πράττων μήτ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων [b] φυλακὴν τὴν ἀναφοράν. [c] κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ἐκκόψας εἴ τι πονηρὸν [d] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ [e] καθαρεύσας [f] ἀπὸ πάσης κηλῖδος. [g] στρατὸν δ' εἶχεν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὡπλισμένων [h] θυρεὸν καὶ [i] σειρομάστην, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, [k] ἀσπίδας φορούντων καὶ

VI. Asanus autem Hierosolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *summe* studiosus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, nisi quod ad pietatem respiciebat legumque observantiam. porro cuncta ad regni sui utilitatem composuit, & quicquid mali in eo erat rescecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, scutatorum & lancceariorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & sagittariorum du-

Asani religio. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14. & 15.

m Τήν τε Βεθήλην] In *Epiphanii* libris, *insuper Bethel* (vel *Beth

ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnasset, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Mareſam (eſt autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: & inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re aliqua nixum, ajebat, "quam illius auxilio, cujus eſt paucos pluribus & "imbecilles viribus præſtantioribus ſuperiores fa-"cere, auſum eſſe cum Zaræo acie dimicare.

Zarai Æthiopis expeditio adverſus Aſanum. 2 Paral. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prælio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis à Deo eſſe "conceſſam, quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſ-"ſent, Deique in omnibus voluntati fuiſſent obſe-"quuti. Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant per-"rexerint, facturum eſſe Deum, ut hoſtes ſemper "ſuperarent & vitam feliciter agerent; ſin vero à "religione deſciverint, fore ut omnia his contra-"ria illis acciderent: venturumque eſſe tempus il-"lud in quo neque verus in univerſo populo re-"perietur vates, neque ſacerdos qui juſta decernet. "immo etiam urbes illorum evertendas eſſe, gen-"temque *Judaïcam* per totum terrarum orbem *ita* "diſſipandam, ut advenarum & erronum vitam a-"ctura ſit." Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

Æthiopes à Judæis fuſi. 2 Paral. c. 14.

Azarias vates Aſanum in pietate confirmat. 2 Paral. c. 15.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duarum tribuum regis: jam vero ad Baſanem revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domi-

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

πεζῶν μυριάδας [l] πέντε καὶ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτοῦ δέκα ἔτη βασιλεύοντος, στρατιᾶ μεγάλη δυνάμει [m] Ζαραῖος ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεὺς, [n] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [o] Μαρησσᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτοῦ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, [p] ἀπήντησεν Ἄσανος· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἔν τινι φάραγγι [q] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [r] κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [s] κτεῖναι μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲ γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγεν, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ "βοηθείᾳ, δυναμένῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἀπεργάσασθαι κρείτ-"τους τῶν [t] πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀ-"παντῆσαι πρὸς μάχην τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμαινεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς [v] ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς [x] Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὴν [y] διαρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἥλω γὰρ ἡ Γέραρον, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [z] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἄσανος μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγινομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. οὗτος ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι ταύ-"της εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυχηκότες, ὅτι "δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέσχον, καὶ πάντα κα-"τὰ [a] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότες. [b] ἐπιμέ-"νουσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ [c] κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ἀπο-"λειποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν [d] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ-"ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ-"λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης σπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή-"την βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχουσι [e] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν πρόνοιαν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τοῦ [f] δικαίου. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [g] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλήθους τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ἱεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχόντα τὴν ἀρχήν.

l Πέντε καὶ εἴκοσι.] Ὀκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas*.

m Ζαραῖος] 2 *Paralip.* cap. 14 v. 9. *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. Ζαρὰθ *Chron. Paſch.* pag. 95.

n Ἐνενήκοντα] In *S. Literis* ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις.

o Μαρησσᾶς,] Ita ſupra cap. 10. §. 1. Μαρισὰ LXXII. Μαρέσης in *Editis*. *Samb.* & *Gall.* 2. Μαρέσης *Vat.* Μαρισσοῦς *Big.* & *Gall.* 1. HUDS. Conf. ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Ἀπήντησεν] Ὑπήντησεν *Hen.* & *Buſb.*

q Σαφαθὰ] Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah*. HUDS. Conf. lib. xi. c. 8. §. 5. εἰς τόπον τινὰ Σαφεὶ λεγόμενον. Non procul Hieroſolymis. *Rufin.* Saphin. Hebr. צפה locus eminens σκοπιά Num. xxiii. 3. SPANH.

r Κατεῖδε] Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis*.

s Κτεῖναι μυριάδας] Ἑλεῖν habent *MSS.* ſed κτεῖναι legiſſe videtur *Epiphan.*

t Πλειόνων] Ἐνδεῶν *Vat.*

v Ἀπέκτεινε] Ἀπεκτείνε in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.*

x Γεραρίτιδος χώρας.] Ita & poſtea גררית dixerunt. REL.

y Διαρπαγὴν] Ita *Baſ.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῶν πόλεων *Big.* & *Samb.* τῶν πολεμίων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἥλω γὰρ Γέραρον [ἡ Γέραρον *Vat.* & *Gall.* 1.] καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. quia & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hoſtium occiſionem ad direptionem civitatis Gerarath, quam ceperant, eorumque ad caſtra proximas acceſſerunt.*

z Χρυσὸν,] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis*.

a Τὴν βούλησιν] Illud τὴν è *Big.* & *Samb.*

b Ἐπιμένουσι] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολειποῦσι. in *Editis* vero ἐπιμένοντες & ἀπολείποντες.

c Κρατεῖν] Αὐτὸς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt.

d Ἅπαντα] Ἅπαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.*

e Συνεβούλευεν] Συνεβούλευσεν *Vat.*

f Δικαίου.] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦ θείου in *Editis*.

g Καὶ τὰ μὲν] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ ταῦτα μὲν in *Editis*.

h Θαρ-

χίῳ. οὗτος γὰρ ἐν [h] Θαρσῇ πόλει διατρίβων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεποιημένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πονηρὸς δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ἱεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [i] αὐτῷ πέμψας [k] Ἰεοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "[l] διαφθερεῖν αὐτοῦ πᾶν [m] τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ἱεροβοάμου κακοῖς περιβαλεῖν οἶκον [n] ἐξολέσειν, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν [o] τῷ δικαίως προστῆναι τοῦ πλήθους καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον τοῖς οὖσι τοιούτοις ἀγαθὸν, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα. τὸν δὲ κάκιστον Ἱεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τῆς ψυχῆς [p] ἀπολομένης τῆς ἐκείνου [q] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. πεῖραν οὖν ἕξειν εἰκότως τῆς ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλεγεν, ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενεᾶς ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις, [r] οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν ἐπέσχεν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τῶν παρῳχημένων ἐκ τοῦ τότε γοῦν μετανοήσας συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ: ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [s] ἐπειδὰν περί τι σπουδάσωσιν οὐ διαλείπουσι περὶ τοῦτ' ἐνεργοῦντες· οὕτω καὶ Βασάνης, προειρημένων αὐτῷ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρου γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείας, χείρων ἐγίνετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ [t] αὐτὴν πόνοις προσετίθει· καὶ τὸ τελευταῖον τὴν στρατιὰν παραλαβὼν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν [v] Ῥαμαθῶνι τοὔνομα, [x] σταδίους ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρου, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τὴν Ἀσάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ. Φοβηθεὶς δὲ Ἄσανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ [y] τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [z] καταλειφθεὶς ἐν [a] Ῥαμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, παρακαλῶν συμμαχεῖν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ [b] πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν [c] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, [d] ἐκέλευσε κακοῦν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐνέπρησαν, τὰς δὲ διήρπασαν προελθόντες, τήν τε [e] Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [f] Δάνα, καὶ [g] Ἀβελλάνην, [h] καὶ ἄλλας πολλάς. τούτων

cilio sibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, supra Hieroboamum ejusque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, misso ad eum Jehu vate, prædixit, "se totum ipsius genus excisurum, & iisdem cladibus, quibus Hieroboami domum affecerat, perditurum esse: quod rex à se constitutus beneficium non remunerarit, justo pioque imperio populum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita fecerunt, prodesset, deinceps Deo gratum erat) sed nequissimi Hieroboami mores imitatus fuerit; cujus pereunte anima, ipsius in se suscitavit improbitatem. præterea dicebat, cum illi similis exstiterit, similem calamitatem merito experturum esse." Basanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipsi stirpique ejus universæ eventura essent, ob flagitia ab ipso perpetrata; non tamen *ab iis* in posterum desistebat, ne pluribus sceleribus cooperiri visus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum se pœnitendo veniam à Deo impetraret: sed quemadmodum ii qui propositis sibi præmiis, postquam rei alicui studere cœperint, sine intermissione ei operam dant; ita & Basanes, cum vates ei futura prædixisset, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis sui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus est; & quotidie, ac si athletæ pro malitia personam gessisset, suos pro ea labores intendebat. Postremoque, cum exercitum iterum eduxisset, aggressus est urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta stadiis ab Hierosolymis distitam: eamque captam muniebat, quod secum jam ante statuerat præsidium in ea collocare, ut sui excursionibus inde factis Asani regnum infestarent.

Deus, misso Jehu vate, Basani minatur. 3 Regum, c. 16.

Basanes deterior factus est: & exercitum in Judaeos educit. 2 Paral. c. 16.

4. Veritus autem Asanus hostis motum conatumque, animoque versans quam multa mala universæ suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset, misit ad regem Damascenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus societatem implorans, eumque istius, quæ à patribus illis secum intercessit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & societatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Basane erat amicitia; missisque militum suorum ducibus in illius ditionis urbes, jussit ut eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem *eò* profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *scilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliasque quamplurimas. Qua re audita, Israëli-

Asanus à Damascenorum rege auxilium petit. 2 Paral. c. 16.

h Θαρσῇ πόλει] Quod infra (p. 456. §. 4.) Θαρσῇ habeamus sine ulla varietate, placuit & hic loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ rescribere. Θαρσάλῃ Big. & Samb. Θαρσάλῃ Hen. Eusb. & Vat. Θερσᾷ LXXII. & Epiphan. Vide Eusebium de Locis Hebraicis, v. Θαρσα & v. Θερσα, atque Cellarium in Geogr. Antiq. l. 3. c. c. 13. p. 314. HUDS. Ex Syrorum pronuntiatione qui τ initiale mutant in Petocho, nam Tirtza Hebræi dicunt. REL.

i Αὐτῷ πέμψας] Ita cum MSS. (Cocc.) & Vet. Interpr. αὐτὸς in Editis.

k Ἰεοῦν] Sic passim Cod. Vat. & Scholiastes ex conjectura. Ἰεοῦν in Editis: quo fere modo legisse videtur Epiphan. Ἰοῦ Big. Samb. Gall. 1. & LXXII. Ἰεροῦ Gall. 2. proculdubio pro Ἰεοῦ. HUDS. Forte Ἰοῦ vel Ἰεοῦ. Hebr. יהוא בן חנני LXX. Ἰοῦ υἱὸν Ἀνανί. COCC.

l Διαφθερεῖν αὐτοῦ] Eo modo cum Big. & Samb. διαφθείρειν in Editis Aliisque.

m Τὸ γένος,] Illud τὸ ex MSS.

n Ἐξολέσειν,] Ita in omnibus ἐξολέσαι in Editis.

o Τῷ δικαίως] Τοῦ δικαίου Big. Samb. & Gall. 1. 2.

p Ἀπολομένης] Ἀπολλυμένης Samb.

q Ζῶσαν] Ita in omnibus MSS. nisi quod αὐτῷ pro αὐτοῦ habeant Big. & Samb. & mox ἐνεδείξατο Big. & ἐνεδείξατο Samb. ἐκείνου τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. πεῖραν ἂν ἕξειν in Editis.

r Οὐ πρὸς] Hic vulgatam lectionem in omnibus sequuti sumus, nisi quod τύχῃ reposuerimus pro τύχοι. locus est perturbatus in MSS. nam οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν [illegible] ἐπέσχεν habent Samb. Gall. 1. & Big. πρὸς τὸ λοιπὸν δὲ ἐπέσχεν Vat. post ἐπέσχεν aliquid amplius in suo codice habuisse videtur Epiphanius, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque respexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; sed &c.* mox, καὶ περὶ τῶν παρῳχημένων ἵνα μᾶλλον ἐκ τότε δὲ γοῦν (ἐκ τοῦ τότε γοῦν Big. Aliisque. ἐκ τότε γοῦν Vat.) μετανοῶν ὅπως συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ Big. Samb. & Gall. 1. μετανοήσας καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. Vat. μετανοήσας συγγνώμης τύχῃ Gall. 2.

s Ἐπὰν] [illegible] cum Cod. Samb. ἐπ' ἄν in cæteris.

t Αὐτὴν] Ταύτην Big. Samb. & Vat.

v Ῥαμαθῶνι] Ἀραμαθῶνι Samb. Vat. & Gall. 1. Ἀραμαθῶνι Gall. 2. Ἀραμαθῶν Big. in Epiphanii libris Rama & Ramath. Videsis Annot. ad p. 307. §. 3. HUDS. Alias Ῥαμαθὰ urbs tribus Ephraim. vid. infr. §. 4. & c. 15. §. 6. ut & supr. lib. 5. c. xi. §. 1.. Ῥαμαθὰν πόλιν κατοικῶν. SPANH.

x Σταδίους] Ita cum MSS. σταδίων in Editis.

y Τὴν ὑπ' αὐτοῦ] Τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην ἅπασαν Vat.

z Καταλειφθεὶς] Καταλειφθεὶς Big. Samb. & Gall. 1.

a Ῥαμαθῶνι] Hic loci Ἀμαθῶνι Big. Samb. & Gall. 1. Ἀραμαθῶνι Gall. 2. HUDS. Vid. supr. §. 3. SPANH.

b Πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους] Paterna amicitia inter Damasci & Judææ Reges. Vid. 1 Reg. xv. 15. SPANH.

c Βασάνην φιλίαν] Ita ex MSS. Βασὰν in Editis. Βασάνην passim Vat.

d Ἐκέλευσε] Sic MSS. ἐκέλευε in Editis.

e Αἰῶνα] Ita lego ex LXXII. in 2 Paralip. c. 16. v. 4. nam vox Ἰωάνα (quæ in Editis exstat & omnibus MSS. præter Vat. qui habet Ἰωνάθαν) pro certo corrupta est: nec quidquam sanius præ se ferunt Epiphanii libri, in quibus Elon & Elon & Eleon.

f Δάνα,] Δάν in recto, p. 445. §. 4.

g Ἀβελλάνην,] Ἀβελλάνην Vat. non dubito quin eadem urbs dicatur Ἀβελλαὶ, & Ἀβελμα, & Ἀβελα, & Ἀβελ, & Ἀβελμαΐν &c. HUDS.

Israëlitarum rex se domum recipit.

raëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abstinuit; festinanterque *admodum* reversus est, quasi suis male multatis opem laturus *& auxilium*. Asanus autem, ex materia ab eo ad exstructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Maspha. Nec postea quidem Basani per tempus licebat expeditionem contra Asanum suscipere: nam morte fatali præventus est. In urbe quidem Tharsa sepelitur: ei vero in regnum succedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnasset, perit; per insidias cæsus à Zamare dimidiæ partis equitatus præfecto. Nam per quosdam ex equitibus suis, quibus persuaserat in eum impetum facere, apud Orian dispensatorem suum epulantem interfecit, *quippe* relictum à satellitibus suis & ducibus. illi enim universi occupati erant in obsidione Gabathorum Palæstinorum urbis.

Moritur Basanes, & Elanus fit Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

ἀνέστη ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, τῆς μὲν οἰκοδομεῖν καὶ ὀχυροῦν τὴν [i] Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μετὰ δὲ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακουμένοις ἀνέστρεψεν. Ἄσανος δὲ ἐκ τῆς παρεσκευασμένης ὑπ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ [k] τῷ τόπῳ δύο καρτεράς. ἡ μὲν [l] Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ [m] Μασφά. καὶ μετὰ ταῦτα μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τῆς ἐπὶ Ἄσανον στρατείας, [n] ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών. καὶ θάπτεται μὲν ἐν [o] Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δὲ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παῖς [p] Ηλανος. οὗτος, ἄρξας ἐπ᾽ ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονευθεὶς αὐτὸν ἐξ ἐπιβουλῆς [q] Ζαμάρου [r] τοῦ ἱππάρχου τῆς ἡμισείας τάξεως. καταλυθέντα γὰρ αὐτὸν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ αὐτοῦ [s] Ορσα τὔνομα, πείσας ἐπιδραμεῖν τῶν ὑφ᾽ αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε [t] δι᾽ αὐτῶν, μεμονωμένον τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν καὶ ἡγεμόνων. οὗτοι γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν [v] τῶν Γαβαθῶν ἐγένοντο τῶν Παλαιστινῶν.

VII. *Zamares Elanum occidit. 3 Regum, c. 16.*

5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe juxta Jehu vaticinium ad unum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse *jam ante* scripsimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occisi à se regnum invasisset, & ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris à Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; & impressione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns desolatam, in intimam Regiam se recipiebat: atque igne ei subjecto, seipsum cum ea concremavit, cum septem *duntaxat* dies regnasset. Tum vero divisus est Israëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Israëlitici* rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo * *regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in urbe quæ Semareon appellatur, & à Græcis Samaria dicitur. Ipse autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa urbe occu-

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

Zamares seipsum comburit. 3 Regum, c. 16.

Thabnæo occiso Amarinus quiete regnum possidet. 3 Regum, c. 16.

Samariæ ædificatio. 3 Regum, c. 16.

ε. Φονεύσας δὲ τὸν Ηλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνου γενεὰν κατὰ τὴν [u] Ιηοῦ προφητείαν διαφθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τὸν οἶκον αὐτοῦ πρόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὸν Ιεροβοάμου διαφθαρέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πολιορκοῦσα τὴν [y] Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀποκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [z] αὐτὴ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς [a] Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τῆς Γαβαθώνης ἀναστήσας τὸν στρατὸν, εἰς [b] Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κατὰ κράτος αἱρεῖ. Ζαμάρης δὲ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγεν εἰς τὸ [c] μυχαίτατον τῶν βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [d] αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὑτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέστη δὲ εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαός· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν [e] Θαβναῖον βασιλεύειν ἤθελον, [f] οἱ δὲ τὸν Αμαρῖνον. νικήσαντες δὲ οἱ τοῦτον ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνουσι τὸν Θαβναῖον, καὶ παντὸς βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος τοῦ ὄχλου. [g] τριακοστῷ δὲ ἔτει τῆς Ασάνου βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν [h] Σεμαρεῶνι [i] λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων Σαμαρείᾳ καλουμένῃ. προσηγόρευσε δὲ αὐτὴν αὐτὸς [k] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ τοῦ τὸ ὄρος ἀποδομένου αὐτῷ, [l] ἐφ᾽ ᾧ κατεσκεύασε τὴν

HUDS. Infr. lib. 19. c. 5. §. 1. Ἀβίλαν τὴν Λυσανίου, & lib. 20. c. 6. §. 1. καὶ Ἄβιλα & ἄλλα. lib 2. c. 13. §. 2. & lib. 4. c. 7. §. 5. De Lysaniæ Tetarchia ibid. lib. 8. Ant. c. 13. §. 7. ἐν πόλει Ἀβιλᾶς· SPANH.

h Καὶ ἄλλας] Illa καὶ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Ραμαθῶνα] Αρμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Aramatha*.

k Τῷ τόπῳ] Illud τῷ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

l Γαβὰ ἐκαλεῖτο,] In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲν γὰρ Γαβὰ ἐκ. *Gabaa* apud *Epiphanium*.

m Μασφά.] Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μασφὰ & Μισπάς. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

n Ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών.] Morte præventus. Sic Pausan. lib. IX. p. 573. ὡς ἐπιλάβοι τὸ χρεὼν αὐτὴν ἐν Νάξῳ· infra c. 15. §. 4. εἶχεν γὰρ οὕτως τὸ χρεών. & §. 5. ἄγει δ᾽ αὐτὸν τὸ χρεών. SPANH.

o Θαρσῇ πόλει] Ita ut supra p. 455. §. 5. rescripsi. *Thersa* in in *Epiphanii* libris, Θερσᾶ LXXII. in *Editis Aliisque* Αρσαῇ. forsan pro Θαρσαῇ.

p Ηλανος.] Ηλα LXXII. *Elan* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum*.

q Ζαμάρου] Ita lego, quod in *Editis* ubique sit Ζαμάρης. Ζαμαρείν & alibi Ζαμαρος *Big.* & *Samb.* Ζαμβρείν & mox Ζαμβρίας *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamaras* in libris *Epiphanii*. זמרי *Hebr.*

r Τοῦ ἱππάρχου] Dicitur *Interpretibus* LXXII: ὁ ἄρχων τοῦ ἡμίσους τῆς ἵππου.

s Ορσα τοὔνομα,] Quamvis in *Editis Aliisque* sit Ωσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ορσα quod propius accedat ad *Hebraicum* ארצא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλσα *Vat.*

t Δι᾽ αὐτῶν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Τῶν Γαβαθῶν] Τὴν Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τῆς Γαβαθώνης ἐγένοντο *Gall.* 2. Γαβαθών hic loci & alibi eadem forma reponendum esse volunt nonnulli. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 2. SPANH.

u Ιηοῦ προφητείαν] Ita visum est (ita & *Cocceius*) rescribere, cum apud LXXII. sit Ιηοῦ vel Εἰοῦ. in *Editis* Γιοῦ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon*. Ιοῦς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιηοῦς *Gall.* 2.

y Γαβαθώνην στρατιὰ,] Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαθώνας passim in *Editis Aliisque*. Γαβαθωνίας *Big.* Γαβαθωνᾶς *Gall.* 2. HUDS. Conf. lib. VII. sup. c. 11. §. 7. SPANH.

z Αὐτὴ τὸν ἡγούμενον] Αὐτὴ *Big.* & *Samb.*

a Αμαρῖνον] Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Αμάρινον *Samb.* ὀνόματι Ζαμβρίαν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin*. Αμβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.*

b Θαρσὴν] Θερσᾶ *Vat.* HUDS. Θαρσᾶ LXX. 1 Reg. XV. 33. Hebr. תרצה & 1 Reg. XVI. 6. SPANH.

c Μυχαίτατον] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μυχίτατον in *Editis*.

d Αὐτὸ, συγκατέκαυσεν] Εαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque*.

e Θαβναῖον] Cum in *Hebræo* sit *Thebni* sive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in plerisque *MSS.* non dubitavi Θαβναῖον rescribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ quod sæpe fieri solet in *MSS.* in *Editis* Θάμανον.

f Οἱ δὲ τὸν Αμαρῖνον.] Οἱ δὲ τὸν Ζαμβρίαν *Vat.*

g Τριακοστῷ] Τριακοστῷ δὲ πρώτῳ juxta *S. Literas*.

* Regnum iniit, *idque tenuit annos duodecim*:] Ita etiam *Epiphanius*. adeo ut [illegible] dicere necesse habeamus, vel aliquid relictum esse subaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidisse.

h Σεμαρεῶνι] Μαρέωνι in *Editis*, Μαρεῶνι *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρείαν *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐκτήσατο τὸ ὄρος τὸ Σεμερὼν παρὰ Σεμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους. unde Σεμαρεῶνι rescribendum censui, aut cum *Schotano* Σαμαρεῶνι. HUDS. Schimron Meron ita jungitur in Josua. REL. Gen. Μαρέωνι *Græcis* Σαμάρεια. SPANH.

i Λεγομένῃ] Illa λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Σεμαρεῶνα,] Σαμάρεωνα in *Editis*. in *Epiphanii* libris *Samareon*.

l Ἐφ᾽ ᾧ κατεσκεύασε] Ita ex *MSS.* ἐφ᾽ ὃ in *Editis*.

m Σε-

τὴν πόλιν, [m] Σεμάρην. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [n] ἐλθεῖν, καὶ μηδένα τοῦ γένους [o] ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ οὗτος ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Ἄχαβος.

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσην τὸ θεῖον ἐπιστροφὴν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς πονηροὺς, καὶ προῤῥίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [p] διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες [q] ἠρίθμησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ἄσανος [r] δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὐδαίμονα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ τεσσαρακοντα καὶ ἓν ἄρξας ἔτος [s] εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [t] ὁ υἱὸς Ἰωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [v] Ἀβίδας τοὔνομα γεγενημένος. τοῦτον μιμητὴν Δαυίδου τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ βασιλέως οὐ νῦν [x] κατεπείγει λέγειν.

pavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia superstes esset relictus. Quin & hic diem suum obiit Samariæ: eique *in regnum* succedit filius *ejus* Achabus.

Achabus Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; utque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia *sua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *suam* & justitiam ad summam vitâ beatâ provectus est senectutem; annoque regni sui uno & quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius *ejus* Josaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *suis* omnes existimarunt proavum *suum* Davidem imitatum esse in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem spectant, jam non necesse habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἄχαβος, γήμας Ἰεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ἠλίας ὁ προφήτης ἔπραξεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβουθῷ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. qualia gesta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ὁ δὲ Ἄχαβος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς [y] κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δ' ἀρχὴν κατέσχεν ἐπὶ ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [z] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσα γε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ἱεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ οὗτος [a] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα [b] προσεμηχανήσατο. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα [c] θυγατέρα [d] Ἰθωβάλου τοῦ [e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ᾗ [f] Ἰεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τι καὶ [g] τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν προέπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν [h] τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [i] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [k] οἰκοδόμησεν, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτου τοῦ θεοῦ. καὶ αὐτὸς [l] δ' ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [m] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

Achabus nequitia deditus. 3 Regum, c. 16.

ACHABUS autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipse in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami scelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formatasque, adoravit: & alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & insaniam prolapsa est, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & sacerdotes & falsos vates huic Deo instituit. Quin & rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia & improbitate omnes ante se *reges* supergressus.

Jezabela Achabi uxor, & impietatis dux. 3 Regum, c. 16.

β'. Προφήτης [n] δέ τις τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [o] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Ἀχάβῳ, προλέγειν αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciasse, "quod neque "plu-

Elias siccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.

m Σεμάρη.] Σεμμάρη Big. Σέμαρη Samb. Hen. & Gall. 1. 2. Σαμάρη in Editis. Si quis Σεμάρος malit, non repugnabo.

n Ἐλθεῖν,] Sic Gen. & nonnulli MSS. quo modo etiam legisse videtur Epiphan. ἐλθεῖν Bas. Samb. Aliique. HUDS. Gelenius sic legendum putavit: ἀλλήλους ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀναλῶσαι. COCC.

o Ὑπολιπεῖν.] Ita in MSS. ὑπολείπειν in Editis.

p Διὰ τὴν παρανομίαν] Διὰ τὰς παρανομίας Vat.

q Ἠρίθμησαν,] Ἐξηρέθησαν Bas. Samb. Aliique.

r Δι' εὐσέβειαν] Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate MSS.

s Εὐμοίρως] Εὔμοιροι δ' ἐγένοντο &c. Callimach. H. in Del. v. 295. SPANH.

t Ὁ υἱὸς Ἰωσαφάτης,] Ita Vat. in reliquis deest articulus.

v Ἀβίδας] Γαβουζᾶς solus Vat.

x Κατεπείγει λέγειν.] Οὐ κατεπείγει νῦν ἐμὲ λέγειν Vat.

y Κατῴκει μὲν] Ita MSS. κατοικεῖ in Editis.

z Κινήσας] Καινίσας Vat. atque ita forsan Epiphan. qui vertit, *nihil amplius innovans*.

a Τὰς δαμάλεις.] Illud τὰς è Cod. Vat.

b Προσεμηχανήσατο.] Sic MSS. ἐμηχανήσατο in Editis.

c Θυγατέρα] Θυγατέρα τοῦ Ἰθωβάλου Vat. θυγατέρα τοῦ Ἰθωβάλου (pro Ἰθωβάλου) Big. & Samb. in S. Literis dicitur Ethbaal, & Ἰεθεβάαλ LXXII. Sunt qui Εἰθωβάλου malint hic loci, prout in Gall. 2.

d Ἰθωβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Rex Sidoniorum tantum dicitur, 1 Reg. XVI. 31. SPANH.

e Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Sacer codex solorum Sidoniorum regem vocat 1 Reg. 16. 31. REL.

f Ἰεζαβέλη] Sic Samb. & Vat. Ἰεζάβελ in Editis Aliisque.

g Τολμηρόν·] Πονηρόν, & mox ἀσέλγειαν καὶ μ. solus Vat.

h Τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν Βῆλον] Bel Tyriorum Deus, Βάαλ LXX. 1 Reg. XVI. 31. 32. SPANH.

i Βῆλον] Ita Vat. & Gall. 1. Βὴλ in Editis. Βὴλ Hen. & Busb. Βῆλα Samb. Βάλον Big. Βάαλ LXXII. & Epiphan.

k Οἰκοδόμησεν,] Est qui malit οἰκοδομήσας, & dein καταφυτεύσας. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores.

l Δ' ὁ βασιλεὺς] Illud δ' ex MSS. & Vet. Interpr.

m Ὑπερβεβηκώς] Ὑπερβεβηκότας Big. & Samb.

n Δέ τις] Ita cum Vet. Interpr. δ' in reliquis.

o Ἐκ πόλεως] Ἐκ Θεσβῶν τῆς Γαλαὰδ in LXXII.

"pluviam per hos annos daturus sit, nec rorem "immissurus in terram illam, donec ille ipse com- "pareret." Cumque hæc jurejurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto post* aruisset fluvius, quod non pluebat, jussu Dei ad urbem Sarephtham proficiscitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *sitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ eum esset alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quæ ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutavit, & obsecravit ut *sibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocasset, jussit ut panem etiam secum ferat. Illa vero cum jurasset nihil sibi domi esse præter unum farinæ pugillum & paulum olei, seque collecto uno aut altero ligno abire, ut subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem ubi comedissent fame absumptos iri dicebat; quandoquidem nihil aliud superesset: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora sperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum esse*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum se recepit, jussisque obsequuta est: atque *inde* & ipsa *sibi* habebat, & filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluviarum sub eo de- "fectus erat à mense Hyperberetæo ad Hyperbere- "tæum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum "precato, magna vis tonitruum insequuta est. "Hic urbem Botryn in Phœnice condidit & Au- "zam in Libya." Et hæc quidem Menander, siccitatem indicans quæ sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

Eliæ cibum afferunt corvi. 3 Regum, c. 17.

Hospitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuatum. 3 Regum, c. 17.

Menander Historicus.

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidisset, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus semet tundens & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se adventum in culpam convertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum vivum redditurum esse. Quem cum tradidisset, *acceptum* in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in *suo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quæ ipsum hospitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem *fortis* miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipsius malo videretur

Eliæ viduæ filium in vitam reducit. 3 Regum, c. 17.

"ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς "τὴν χώραν, εἰ μὴ φανέντος αὐτοῦ." καὶ τούτοις ἐπομό- "σας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, ποιούμενος "παρὰ χειμάρρῳ τινὶ τὴν διατριβὴν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ποτὸν εἶχε· [p] τὴν γὰρ τροφὴν αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσέφερον. ἀναξηρανθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς [q] Σαρεφθὰ πόλιν οὐκ ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, παραγίνεται, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τροφάς. ὢν δὲ οὐ πόρρω τῆς πύλης, ὁρᾷ γυναῖκα [r] χερνῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ Θεοῦ δηλώσαντος ταύτην εἶναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπάσατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ [s] παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μετακαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέλευσε. τῆς δὲ ὀμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δρᾶκα καὶ [t] ὀλίγον [v] ἔλαιον, πορεύεσθαι δὲ συλλέξασαν τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέτι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγεν· ἀλλὰ θαρροῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ κρείττω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶτον ἐμοὶ [x] βραχὺν κόμισον. προλέγω γάρ σοι, μηδέποτε ἐπιλείψειν ἀλεύρου ἐκεῖνο τὸ ἀγγεῖον, μηδὲ ἐλαίου τὸ κεράμιον, μέχρις οὗ ἂν [y] ὕσῃ ὁ Θεός. ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παραγενομένη πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε εἶχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγει τὴν διατροφὴν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δὲ οὐδὲν [z] αὐτοὺς τούτων, ἄχρις οὗ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνηται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ [a] Μένανδρος ἐν ταῖς [b] Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων οὕτως· "[c] ἀβροχία τε ἐπ' [d] αὐτοῦ ἐγένετο, ἀπὸ τοῦ Ὑπερβερε- "ταίου μηνὸς ἕως τοῦ ἐχομένου ἔτους Ὑπερβερεταίου. ἱκε- "τείαν δὲ αὐτοῦ ποιησαμένου, κεραυνοὺς ἱκανοὺς βεβλη- "κέναι. οὗτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τὴν ἐπὶ Φοινίκῃ, "καὶ [e] Αὖζαν τὴν ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τὴν ἐπ' Ἀχάβου γενομένην ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ καὶ [f] τοῦτον καὶ Ἰθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, [g] ὁ Μένανδρος ἀναγέγραφεν.

γ'. Ἡ δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τούτων εἴπομεν, ἡ τὸν προφήτην διατρέφουσα, τοῦ παιδὸς αὐτῇ καταπεσόντος εἰς νόσον, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι καὶ δόξαι νεκρὸν, ἀνακλαιομένη [h] καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας ὑπηγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, κατηγόρει τῆς παρ' αὐτὴν παρουσίας τοῦ προφήτου, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρτίας αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ παιδὸς τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαρρεῖν καὶ παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶντα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. παραδούσης [i] οὖν βαστάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, οὐ καλῶς ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένην καὶ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς [k] ἀφαιρησάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παιδὶ, καὶ παρασχεῖν αὐτῷ τὸν βίον. τοῦ δὲ Θεοῦ κατοικτείρησαντος μὲν τὴν μητέρα, βουληθέντος δὲ καὶ τῷ προφήτῃ χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ἐπὶ κακῷ παρεῖναι,

p Τὴν γὰρ τροφὴν] Τὴν μὲν γὰρ τρ. *Vat.*
q Σαρεφθὰ πόλιν] *Al.* Σαρεπτὰν.
r Χερνῆτιν] *Al.* χερνῆτιν. id est, πτωχὴν ἐκ χειρὸς ζῶσαν, ut in ora *Big.* HUDS. Conf. lib. vi. supr. Cap. 14. §. 3. SPANH.
s Παρεκάλεσεν] Sic in *MSS.* παρεκάλεσε in *Editis.*
t Ὀλίγον ἔλαιον,] Sic *ovvov* ὀλίγον Paulus commendat, quod alii *vinum* reddunt *exiguarum virium*. REL.
v Ἔλαιον,] Ὀλίγον ἐλαίου *Vat.*
x Βραχὺν κόμισον.] Ita plerique *MSS.* Βραχὺ in *Editis.* Βραχύ τι *Gall.* 2.
y Ὕσῃ ὁ Θεός.] Ὕσῃ ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2.
z Αὐτοὺς] Ita *Samb.* αὐτὴν *Big.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*
a Μένανδρος ἐν ταῖς Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Conf. sup. cap. 5. §. 3. SPANH.
b Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Ἰθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθωβάλου *Gall.* 2. Εἰθωβάλου in *lib.* 1. c. *App.*

c Ἀβροχία] Ἀβροχίη Callimach. H. in JOV. v. 19. ἔτι ἄβροχος ἦεν ἅπασα Ἀρκαδίη. SPANH.
d Αὐτοῦ ἐγένετο,] Αὐτοῖς *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Epiphan.*
e Αὖζαν τὴν] Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζάθην ἐν Λ. in *Editis.* Αὖζαν τὴν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
f Τοῦτον] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*
g Ὁ Μένανδρος] Ita in *Editis Aliisque.* ὡς μὲν Μένανδρος *Big.* & *Samb.*
h Καὶ ταῖς χερσὶν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerant καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη.
i Οὖν βαστάσας] Vocem αὐτὸς, quæ post οὖν reperitur in *Editis*, non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*
k Ἀφαιρησάμενον.] Ita in *Editis Aliisque.* ἀφαιρησόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

Καὶ

μεῖναι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ' εὐχαρίστει τῷ προφήτῃ· [l] καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ διαλέγεται.

δ'. [m] Χρόνου δ' ὀλίγου διελθόντος, παραγίνεται πρὸς Ἄχαβον τὸν βασιλέα, κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, δηλώσων αὐτῷ τὸν γενησόμενον ὑετόν. λιμὸς δὲ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, [n] ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους [o] αὐτῶν σπανίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ' ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι πρὸς νομὴν ἐστὶ χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν [p] ἀναδιδόναι. τὸν οὖν [q] ἐπιμελούμενον αὐτοῦ τῶν κτημάτων [r] ὁ βασιλεὺς καλέσας Ὠβεδίαν, ἀπιέναι βούλεσθαι πρὸς αὐτὸν εἶπεν ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ τοὺς χειμάρρους, ἵν' εἴ που παρ' αὐτοῖς εὑρεθείη πόα, ταύτην εἰς τροφὴν [s] ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. [t] καὶ περιπέμψας κατὰ [tt] πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ζητήσοντας τὸν προφήτην Ἠλίαν, οὐχ εὑρών, συνέπεσθαι [v] ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἐξορμᾶν [x] αὐτοῖς, μερισάμενοι τὰς ὁδούς, ὅ, τε Ὠβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπήεσαν ἕτερος ἑτέραν τῶν ὁδῶν. συνεβεβήκει δέ, καθ' ὃν Ἰεζαβέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς προφήτας ἀπέκτεινε, τοῦτον ἑκατὸν ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι προφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθέντι δ' [y] αὖ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ὠβεδίᾳ, συνήντησεν αὐτῷ ὁ προφήτης Ἠλίας· καὶ πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθών, προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε καὶ λέγειν, ὅτι παρείη πρὸς αὐτόν. ὁ δέ, τί κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθὼς πρὸς τὸν ἀποκτεῖναι ζητοῦντα, καὶ πᾶσαν ἐρευνῶντα [z] γῆν, πέμποι [a] αὐτόν, ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον κατέλιπεν, εἰς ὃν οὐκ ἀπέστειλε τοὺς ἀνάξοντας, εἰ λάβοιεν, ἐπὶ θανάτῳ; καὶ γὰρ εὐλαβεῖσθαι πρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τοῦ Θεοῦ φανέντος αὐτῷ πάλιν εἰς ἄλλον [b] ἀπέλθοι τόπον· εἶτα διαμαρτὼν αὐτοῦ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ δυνάμενος εὑρεῖν ὅπου ποτ' εἴη γῆς, ἀποθάνῃ. προνοεῖν [c] οὖν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας παρεκάλει, τὴν περὶ τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ σπουδὴν λέγων· ὅτι σώσειεν ἑκατὸν προφήτας, Ἰεζαβέλης πάντας τοὺς ἄλλους ἀνῃρηκυίας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς καὶ τρεφομένους ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δέ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς αὐτῷ [cc] πίστεις ἐνόρκους, ὅτι πάντως κατ' ἐκείνην Ἀχάβῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

ε'. Μηνυθέντος δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ Ὠβεδίου τοῦ Ἠλίου, ὑπήντησεν ὁ Ἄχαβος· [d] καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [e] τὸν Ἑβραίων λαὸν κακώσας, καὶ [f] τῆς ἀκαρπίας [g] αἴτιος γεγενημένος. ὁ δ' οὐδὲν ὑποθωπεύσας, αὐτὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ δεινὰ πεποιηκέναι, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, ξενικοὺς [h] εἰσενηνοχότα τῇ χώρᾳ θεούς, καὶ τούτους σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ Θεός, ἀπολελοιπότα, [i] καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον. νῦν μέντοιγε ἀπελθόντα ἐκέλευε πάντα τὸν λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι πρὸς αὐτόν, καὶ τοὺς προφήτας αὐτοῦ [k] καὶ τῆς γυναικός, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἴησαν, καὶ τοὺς τῶν ἀλσῶν προφήτας, ὡς τετρακο-

accessisse, præter omnem exspectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *se* clare intellexisse dicebat, Deum cum illo colloqui.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 Regum, c. 18.

4. Brevi post tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiscitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infestabat & magna rerum *ad victum* necessariarum penuria, ut non solum homines earum inopia laborarent, sed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad pastum facerent præ siccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum suarum procuratore, ipsi dicebat, se velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, si forte gramen illic inveniretur, illud demessum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem misisset qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperisset, jussit ut eum etiam ipse comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuisset, terram obeundam ita diviserunt, ut Achabus una, Obedias altera via seorsim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus sæviret, ut ille centum vates in speluncis subterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* sustentaret. Tum vero Obediæ, à rege digresso, obviam factus est vates Elias: & percunctatus cum quis esset, agnitum adoravit. Vates autem ipsi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram se sisteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mitteres qui te ubique gentium ad necem quæsivit? an hoc ipsum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiserit, qui te deprehensum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim se cavere, illi dicebat, ne, postquam Deus ei apparuerit, se alio transferat: atque ita ipse, cum regis jussu missus ab illo aberrarit, & is nusquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obsecrabat ut ipsius salutis rationem haberet, commemorans etiam quam sui similium studiosus fuerit: ut *scilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occisis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam servat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jurejurando data, se illa die pro certo in Achabi conspectum venturum.

Obedias, vatum amans, occurrit Eliæ atque ab eo jubetur adventum suum Achabo nunciatum ire. 3 Regum, c. 18.

5. Postquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: itaque commotus illum interrogabat, an is esset qui Hebræorum populum afflixerat, & sterilitatis auctor exstiterat? Ille vero, nihil *ei* subblandiens, ipsum ajebat genusque ipsius mala omnia *genti* intulisse, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eosque coluerat, proprio illorum Deo, qui solus est Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, jussit, totumque populum in montem Carmelum ad se convocaret, simulque suos & uxoris vates, dicto etiam quot numero essent, ac præ-

Elia obviam fit Achabus: at vatis jussu populum convocat.

l Καὶ τότε σαφῶς] Ἔγνωκα ὅτι σὺ ἄνθρωπος Θεοῦ καὶ ῥῆμα Κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν. LXXII 3 Regum, c. 17. v. 24.

m Χρόνου δ'] Μεθ' ἡμέρας πολλὰς LXXII.

n Ὡς μὴ μόνον] Illud ὡς ex Big. (Cocc.) Samb. & Gall. 1.

o Αὐτῶν σπανίζειν,] Ita Big. Samb. & Vet. Interpr. αὐτοὺς Vat. ἄρτου in Editis Aliisque.

p Ἀναδιδόναι.] Eo modo in MSS. ἀποδιδόναι in Editis.

q Ἐπιμελούμενον] Sic Big. Samb. & Bob. ἐπιμελούμενον Hen. ἐπιμελούμενος in Editis Aliisque.

r Ὁ βασιλεὺς] Ita cum Big. Samb. Vat. Gall. 1. 2. & Vet. Interpr. nisi quod Ἀβδίαν pro Ὠβεδίαν in aliquibus, & ἀπιέναι pro ἀπιέναι in aliis. προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεύς, ἐκέλευσε ζητεῖν πηγὰς in Editis.

s Ἀμησάμενοι] In omnibus MSS. ἀμησάμενοι (ut & Cocc. & Spanh. emendantibus) aut ἀμησάμενοι. in Editis perperam ἀμησάμενοι.

t Καὶ περιπέμψας] Ita in Editis. καὶ περιπέμψαντα κατὰ π. τ. οἰκ. τ. ζ. τ. πρ. Ἠλίαν, οὐχ εὑρόντα, συνέπεσθαι in MSS. Incertum quam lectionem sequutus sit *Epiphanius*, qui vertit, *qui dum misisset in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec invenisset, præcepit* &c

tt Πᾶσαν τὴν οἰκουμένην] Hinc evidenter patet, quomodo sumi debeat simillima locutio in celebri isto loco Lucæ cap. 2. v. 1. videlicet de Orbe Romano, sicut hic de Judæo. HAV.

v Ἐκέλευσε] Δὲ inter συνέπεσθαι & ἐκέλευσε inserunt quidam MSS.

x Αὐτοῖς,] Αὐτοῖς Big. Samb. & Vat.

y Αὖ ἀπὸ] Αὖ deest in Cod. Vat. ut & mox αὐτῷ.

z Γῆν,] Κατὰ ante γῆν delevimus auctoritate MSS.

a Αὐτόν, ἔλεγεν,] Ita in omnibus MSS. & Vet. Interpr. illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν desiderantur in Editis.

b Ἀπέλθοι τόπον·] Ἀπέλθῃ Big. & Samb.

c Οὖν αὐτοῦ] Αὖ αὐτοῦ Samb.

cc Πίστεις ἐνόρκους] Homerus Iliad. lib. 2. v. 124. Ὅρκια πιστὰ ταμόντες. HAV.

d Καὶ διήρετο] Καὶ ἤρετο Vat.

e Τὸν Ἑβραίων] Al. τὸν Ἑβρ. & τὸν τῶν Ἑβρ.

f Τῆς ἀκαρπίας αἴτιος γεγενημένος.] Ἀκαρπίαν supra lib. 2. c. 5. §. 6. λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν &c. Æschyl. Eumenid. v. 804. μηδ' ἀκαρπίαν τεύξητ'. SPANH.

g Αἴτιος γεγενημένος.] Αἴτιος τῇ γῇ γεν. Vat.

h Εἰσενηνοχότα] Ita ex MSS. in Editis εἰσενηνοχότας, & dein σέβοντας & ἀπολελοιπότας & αὐτὸν ἀξιοῦντας.

i Καὶ μηδεμίαν] Illa καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον ex MSS.

k Καὶ τῆς γυναικός] In Editis καὶ τοὺς τῆς γ. verum τοὺς delevimus auctoritate MSS.

præterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi vero omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenerant, Elias vates in medio illorum constitit, &, quousque, inquit, dubiis animis ambiguaque sententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & solum *Deum* esse existimarint, ut illum sequerentur ejusque mandata, hortabatur; sin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere se cultum illis tribuere, suadebat ut istis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc respondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum suique vim & potentiam, cum is solus ejus vates superesset, illi vero quadringentos haberent, ut ipse bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne subaccenso, atque illos, cum eadem fecissent, deos suos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignosci posse. Cum autem hæc sententia *omnibus* placuisset, præcepit Elias, ut vates isti, bove delecta, priores rem sacram facerent suosque Deos invocarent. Postquam vero precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hostias obtulerant, Elias per derisum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *suos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos esse, aut forte dormire. Illis autem à diluculo usque ad meridiem hoc ipsum facientibus, & seipsos more patrio gladiis & lanceis secantibus, cum jam ipse victimam mactaturus esset, illis quidem jussit ut secederent, populo vero ut propius accedentes ipsum observarent, ne clam ignem lignis injiceret. at postquam illi accesserunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque frusta *lignorum* in ara struxisset, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, usquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte suppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipsum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, suam ostenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapsus, populo inspectante, in aram cecidit, & hostiam absumpsit, ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

Acciti etiam falsis vatibus, periculum facit Elias, quis verus sit Deus.

Illi, frustra conjunctis invocationibus, Dei sui imbecillitatem tacite fatentur.
3 Regum, c. 18.

Deus, ab Elia invocatus, igne cœlitus immisso vim suam & potentiam palam facit.
3 Regum, c. 18.

6. Cum autem hoc vidissent Israëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & solum verum *Deum* appellantes, alios vero *tantum* nomina *esse* à prava & stulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates suos comprehensos necarunt, id quod fieri jusserat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prandium, cætera nihil solicitus: brevi enim visurum esse Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus discedebat: Elias vero in verticem Carmeli ascendit, & cum humi desedisset caput genibus applicuit, jussitque famulum ut conscensa quadam specula mare aspectaret, & indicaret sicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo esse sudo & sereno contigit. At-

Populo Deum suum agnoscente, falsi vates comprehensi Eliæ jussu necantur.
3 Regum, c. 18.
Elias de pluvia ventura Achabum monet.
3 Regum, c. 18.

σίους τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δὲ συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προειρημένον ὄρος Ἀχάβου διαπεμψαμένου, στὰς αὐτῶν ὁ προφήτης Ἠλίας μεταξὺ, μέχρι πότε διηρημένους αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς δόξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον Θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ παρῄνει· μηδὲν δὲ [l] τοῦτον ἡγουμένους, ἀλλὰ περὶ τῶν ξενικῶν ὑπειληφότας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε κατακολουθεῖν. τοῦ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ἠλίας, πρὸς διάπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς τοῦ ἰδίου, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβὼν αὐτός τε βοῦν, καὶ θύσας [m] ἐπιθεῖναι [n] ξύλοις, πυρὸς οὐχ ὑφαφθέντος, κἀκείνους [o] ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους Θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γενομένου γὰρ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ Θεοῦ. ἀρεσάσης δὲ τῆς γνώμης, ἐκέλευσεν Ἠλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀπήντα παρὰ τῆς [p] εὐχῆς καὶ τῆς ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ἠλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς Θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτοὺς, ἢ καθεύδειν. τῶν δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο [q] ποιούντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [r] τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιρομάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, [s] μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δ' ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. τοῦ δ' ὄχλου προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, [t] κατὰ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἀνέστησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συνθεὶς τὰς σχίζας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέσσαρας ἀπὸ τῆς κρήνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος καταχέαι τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς [v] ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν [x] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολὺν ἤδη χρόνον λαῷ φανερὰν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [y] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς ἀνακαῆναι καὶ τὸ ὕδωρ καὶ [z] ψαφαρὸν γενέσθαι τὸν τόπον.

ϛ'. Οἱ δ' Ἰσραηλῖται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ [a] προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον [b] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀπεκάλουν· τοὺς δ' ἄλλους [c] ὀνόματα ὑπὸ [d] φαύλης καὶ ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. [e] συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ἠλία τοῦτο παραινέσαντος. ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἔτι φροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὕοντα. καὶ ὁ μὲν Ἀχάβος ἀπηλλάγη. Ἠλίας δ' ἐπὶ τὸ [f] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσηρείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπιὰν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβλέπειν· κἂν [g] ἴδῃ νεφέλην ἐγειρομένην ποθὲν, φρά-

l Τοῦτον] Τούτων legit *Vet. Int.*
m Ἐπιθεῖναι] Ita in *MSS.* ἐπιθεῖσαι in *Editis.*
n Ξύλοις,] Τοῖς ξύλοις *Vat.*
o Ταὐτὰ] Sic *MSS.* τοῦτο in *Editis.*
p Εὐχῆς] Αὐτοῖς post εὐχῆς inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*
q Ποιούντων] Ποιησάντων solus *Vat.*
r Τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιρομάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *& semetipsos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* HUDS. Cultris & parvis lanceis corpora sua incidentes sacerdotes Jezabelis. *Nota* idem factum in sacris Mithræ. SPANH.
s Μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Μέλλων δ' αὐτὸς *Vat.*
t Κατὰ φυλὴν] Mallem cum *Zonara* καθ' ἑκάστην φυλήν.
v Ὑπερβαλεῖν] Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.*
x Δεξαμενὴν] Ἐν κύκλῳ δὲ διορύξας, δοχεῖον ἐποίησεν ὕδατος, τοῦτο ὁ μὲν Ἑβραῖος θααλά προσηγόρευσεν, ὁ δὲ Ἰώσηπος δεξαμενήν. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. ν'.

y Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,] Ἐξ οὐρανοῦ *Vat.*
z Ψαφαρὸν] Ἀνυγρὸν in ora *Cod. Gall.* 1.
a Προσεκύνουν] Προσεκύνουν ἕνα δὲ Θεὸν *Vat.*
b Καὶ ἀληθῆ μόνον] Καὶ ἀληθινὸν ἀπεκ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, καὶ ἀληθῆ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adoraverunt unum Deum, maximum, solum, verumque proclamantes.* Ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν, ἕνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐπικαλοῦντες. *Zonar.* HUDS. Ἀληθινὸν MS. Cæterum confer, σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν Johann. 17. 3. REL.
c Ὀνόματα] Nihil erant præter nomina: ideo Apostolus dicit ὅτι εἴδωλον οὐδέν ἐστι, nil nisi nomen est. REL. Adde quæ notavimus ad Tertulliani Apol. p. 124. HAV.
d Φαύλης] Φαύλως solus *Vat.*
e Συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν,] Id factum, mactatos nempe Achabi Prophetas Eliæ tribuit Scriptura 1 Reg. xviii. 40. SPANH.
f Ἀκρωτήριον] Ἄκρον solus *Vat.*
g Ἴδῃ νεφέλην] Ita cum *MSS.* ἴδῃ *Bas.* οἶδε *Gen.*

h Κα-

φράζειν αὐτῷ. μέχρι γὰρ τότε [h] καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα. τοῦ δὲ ἀναβάντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος. ἕβδομον ἤδη βαδίσας ἑωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τι τοῦ ἀέρος, οὐ πλέον ἴχνους ἀνθρωπίνου. ὁ δὲ Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς [i] Ιεσραήλαν πόλιν παραγίνεται. μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ ἀέρος [k] ἀχλύσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγίνεται, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς [m] Ιεσραήλας [n] Ιζάρου πόλεως συνέδραμε.

ζ. Μαθοῦσα δὲ ἡ τοῦ [o] Αχάβου γυνὴ Ιεζαβέλη τά τε σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ηλίου γενόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα δι' αὐτῶν ἀποκτείνειν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσειε. φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν [q] Βηρσουβεὲ λεγομένην· ἐπ' ἐσχάτοις δ' ἐστὶν αὕτη τῆς χώρας τῆς [r] τὴν Ιούδα φυλὴν ἐχούσης κατὰ τὴν [s] Ιδουμαίων γῆν· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. εὐξάμενος δ' ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ δὴ κρείττων [t] εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῆν γλίχηται· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείραντος δ' αὐτόν τινος, ἀναστὰς εὑρίσκει παρακειμένην αὑτῷ τροφὴν [v] καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ [x] Σιναῖον καλούμενον ὄρος παραγίνεται, οὗ Μωϋσῆς τοὺς νόμους παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δ' ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἴσεισι· καὶ διετέλει ποιούμενος ἐν αὐτῷ τὴν μονήν. [y] ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί [z] πάρεστι, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; διὰ τὸ κτεῖναι μὲν τοὺς προφήτας τῶν ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεὸς ὃν [a] ἐξ ἀρχῆς ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας [b] προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ἐπιούσῃ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμοῦ τε ἐπακούει, καὶ λαμπρὰν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾷ. καὶ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ ταράττεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν παρακελεύεται, κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· προσέταξέ τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκείαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθους βασιλέα [c] Ιηοῦν τὸν [d] Νεμεσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ δὲ τῶν Σύρων Αζάηλον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προφήτην [e] Ελισσαῖον ὑπ' αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐκ πόλεως [f] Αβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλου τοὺς μὲν Αζάηλος, τοὺς δὲ Ιηοῦς. ὁ δ' Ηλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ μετ' αὐτοῦ τινας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, [g] προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ' Ελισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, [h] κελευσθεὶς τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος

cum ille ascendisset, sæpiusque nihil cerni retulisset, septimo demum reversus ajebat se animadvertisse aliquid in cœlo nigrescere, non tamen amplius hominis vestigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priusquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jesraelam proficiscitur. Non multo autem post, cœlo obscurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, spiritu *Dei* instinctus, currum regis cursu comitabatur, donec ventum est ad Jesraelam Izari urbem.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexisset quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque suos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ab eum missos minatur, se illum occisurum, quemadmodum ipse vates suos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Bersubee: (illa autem est in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo suo, ipse in desertum abiit. Cumque *illic* mortem optasset (se enim majoribus suis haud meliorem esse *dicebat*, ut illis mortuis ipse vitæ desiderio teneretur) sub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum surrexisset appositum sibi cibum invenit & aquam: cumque comedisset, collectis ex isto cibo viribus inde proficiscitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moysem leges à Deo accepisse. ubi, cum speluncam profundam offendisset, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem *à Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero persuaserit *eum* solum esse Deum quem ab initio coluerant, ob hoc se à regis uxore ad supplicium requiri. moxque eadem voce jussus ut sub divum prodiret, (sic enim certiorem fieri quid facto opus esset) postridie è spelunca egreditur. Deinde & concussionem sentit, clarumque ignis splendorem videt. sequutoque mox silentio, vox divina eum *bono animo esse* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini cessurum esse: ac præterea jussit ut domum reversus Jehum, Nemessæi filium, populi regem crearet, atque è Damasco Syrorum *regem* Azaelum; faceretque ut ex Abela urbe Elissæus sibi vates succedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaelus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Elissæum offendisset arantem, & cum eo alios quosdam duodecim juga præ se agentes, illo adito, vestem suam in eum conjecit. Elissæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ se comitem adjunxit. rogavit tamen ut sibi liceret parentes salutare, quo impetrato, cum illis valedixisset,

Elias Jezabelam fugit. 3 *Regum*, c. 19.

Deus cum Elia loquitur. 3 *Regum*, c. 19.

Elias Elissæum vocat. 3 *Regum*, c. 19.

h Καθαρὸν εἶναι] Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα.

i Ιεσραήλαν] Ιεσραὴλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra sit Ιεσραήλας, ut puto pro Ιεσραήλας, placuit & hic loci Ιεσραήλαν scribere. Ιεζράηλαν *Gall.* 2. Γαζάραν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jesraël*.

k Αχλύσαντος,] Σκοτισθέντος *Big.*

l Λάβρον] Ita *Big.* & *Samb.* Λαῦρον *Aliis.*

m Ιεσραήλας Ιζάρου πόλεως] Ιεσραὴλ, forsan pro Ιεσραὴλ, *Samb.* Ιεσραήλας *Bas.* G. & *Vat.* Ιεζράηλας *Gall.* 2.

n Ιζάρου πόλεως] Ita ex p. 462. v. 4. Αζάρου *Bas.* & G. nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jesrahel festinus advenit*, in uno tamen Cod. *Asarahl.* Verum cum *Jesrahl* urbs sit tribûs *Issacharidis*, & infra (p. 462. v. 4.) habeamus Ιζάρου πόλιν pro Ιεσραήλας, aliquis forsan utroque loco legendum suspicaretur Ισαχάρου. HUDS. Lege Ισαχάρου. COCC.

o Αχάβου] In *S. Literis* οἱ ἐξεῖχον ἐκλεκτοὶ Αχαάβ.

p Αὐτῆς ἀπέκτεινεν,] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus.

q Βηρσουβεὲ] *Al.* Βηρσαβεὲ. Vide lib. 1. c. 12. §. 1. in fine.

r Τὴν Ιούδα φυλὴν] Ita in *MSS.* τῆς τοῦ Ιούδα in *Editis.*

s Ιδουμαίων γῆν·] Ιδουμαίαν *Vat.*

t Εἶναι τῶν πατέρων,] Illa εἶναι τῶν πατέρων adjeci ex *MSS.* (Cocc.) & *Vet. Interpr.*

v Καὶ ὕδωρ·] Καὶ ὕδωρ non agnoscit *Vat.*

x Σιναῖον καλούμενον] Σίναιον *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8.) ἕως ὄρους Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.*

y Ερομένης] Ita cum *MSS.* ἐρωμένης in *Editis.*

z Πάρεστι,] In *MSS.* πάρεστι, & πάρεισι, & παρείη.

a Εξ ἀρχῆς] Sic *Big. Samb. Hau. Bush.* & *Vet. Interpr.* ἀπαντες ἔτι. in *Editis Aliisque.*

b Προσελθεῖν] Forte προελθεῖν, COCC.

c Ιηοῦν] Ιησοῦν *Vat.*

d Νεμεσαίου] Ita *Samb.* & *Bas.* Νεμεσαίου in *ceteris.* Ναμεσσί LXXII.

e Ελισσαῖον] *Al.* Ελισσαῖον & Ελισαῖον.

f Αβελᾶς.] *Abelmehola* juxta *Hebr.* HUDS. Conf. sup. c. 12. §. 4. SPANH.

g Προσελθὼν] Προελθὼν solus *Vat.*

h Κελευσθεὶς] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

ποι

xiſſet, eum ſequutus eſt; atque Eliæ, quamdiu *is* vixerit, & diſcipulus fuit & miniſter. Ac vatis quidem hujus ita ſe res habuerunt.

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere noluiſſet, Jezabelæ dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipſum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret ſuis finitimum, ut cum illum ſuis junxiſſet, unam ſibi poſſeſſionem faceret; ſin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum eſſe agrum è ſuis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, ſe nequaquam facturum eſſe, ſecum vero ſtatuere fructum ſua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem moleſte ferens, quaſi contumelia affectus quod aliena non accepiſſet, & à lotione abſtinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perverſus ſit Nabuthus ei denarrat; utque ipſe verbis cum alloquutus humaniſſimis, infraque regiam poteſtatem demiſſis, contumelioſe habitus fuerit, quod ea quæ popoſcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum deſponderet, ſed mœrore miſſo ad conſuetam corporis curam rediret. ſibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad primores Iſraëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illuſtri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ ſubornatis, qui contra eum pro teſtimonio dicerent, quod Deo & regi maledixiſſet, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina ſcripſerat, teſtimonio convictus Deo & Achabo convitium feciſſe, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepiſſet, ad regem introgreditur, juſſitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta eſſe gaudebat Achabus, & è lecto exſiliens viſum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occurſurum, & de perpetratis expoſtulaturum; quod *ſcilicet* vero prædii domino occiſo, ipſe hæreditatem ſibi contra jus vendicaſſet. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixiſſet, rex, *licere* ut vellet de ſe ſtatuere, (turpe enim in peccato verſantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus abſumeretur, ibidem & ejus & uxoris ſuæ ſanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria auſus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor ſubiit, cumque facinorum pœnituit, atque ſaccum indu-

Achabus, juſſu Dei ab Elia increpitus ſaccum induit, & imminentem pœnam à ſe avertit. 3 Regum, c. 21.

αὐτοῖς εἶπεν· καὶ ἦν Ἠλίου τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν καὶ μαθητὴς καὶ διάκονος. καὶ τὰ μὲν περὶ [i] τοῦ τοιούτου προφήτου τοιαῦτα ἦν.

η'. [k] Νάβουθός τις [l] ἦν ἀπὸ πόλεως [m] Ἰζάρου, ἀγρογείτων ὢν τοῦ βασιλέως. παρακαλοῦντος [n] δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸν πλησίον [o] αὐτοῦ τῶν ἰδίων ἀγρὸν, ἵνα συνάψας [p] ἐν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [q] ἐπιτρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὔ φησι ποιήσειν, [r] αὐτὸς δὲ τὴν ἰδίαν καρπώσεσθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει [s] τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λουτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε τροφήν. τῆς δ' Ἰεζαβέλης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πυνθανομένης ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [t] αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ἐπιεικέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέροις, ὑβρισθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· [v] παυσάμενον δὲ τῆς λύπης ἐπὶ τὴν συνήθη [x] τρέπεσθαι τοῦ σώματος πρόνοιαν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας. καὶ [y] παραχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [z] Ἰσραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Ἀχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύουσα, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [a] προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβουθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· [b] παρεσκευασμένους δὲ τρεῖς τολμηρούς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβουθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, οὕτως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τόν Θεόν τε καὶ Ἄχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ἰεζαβέλη, [c] εἴσεισι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τοῦ Ναβούθου [d] ἀμπελῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Ἄχαβος ἥσθη τοῖς γεγενημένοις, καὶ ἀναπηδήσας [e] ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἧκε τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ναβούθου. ἀγανακτήσας δ' ὁ Θεὸς, πέμπει τὸν προφήτην Ἠλίαν εἰς τὸ Ναβούθου χωρίον, Ἀχάβῳ [f] συμβαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων [g] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ δεσπότην τοῦ χωρίου κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δ' ἧκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τοῦ βασιλέως, ὅ, τι βούλεται χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸν Ναβούθου νεκρὸν [h] ἀπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, [i] τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς [k] χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβῆσαι τετολμηκότος, καὶ παρὰ τοὺς [l] πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνῃρηκότος. Ἀχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ [m] μετάμελος, καὶ σακκίον ἐνδυσάμε-

[illegible] in *Editis*. Eſt qui conjicit [illegible]. quod ſane veriſimile ex 3 *Regum*, c. 19. v. 20. HUDS. Forte αὐτοῦ κελ.

i Τοῦ τοιούτου προφήτου] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦ πρ. *Vat.* τοῦ τοιούτου πρ. in *Editis Aliiſque*.

k Νάβουθος] Ita *Baſ. G. Samb.* & *Gall.* 1. Νάβωθος *Gall.* 2. Ναβουθαῖος *Hen. Bosb.* & *Vat.* Ναβουθαῖ *Suid.* Ναβουθαὶ LXXII. & *Cedren.*

l Ἦν ἀπὸ πόλεως] Vel ita ſane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ὢν in ἦν mutandum cum *Cod. Vat.* in *Editis Aliiſque* deeſt ἦν.

m Ἰζάρου,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Ἀζάρου in *Editis*. Ἀζάρου juxta *Vet. Interpr.* Ἰεζαρήλου *Gall.* 2. Ἰεζραήλας juxta *S. Literas*.

n Δ' αὐτὸν] Illud δ' ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Αὐτοῦ τῶν ἰδίων] Αὐτοῦ ἴδιον ἀγρὸν *Suid.*

p Ἐν αὐτὸ] Illud ἓν ſubſtituimus pro ἐν *Editorum*, levicula ſane mutatione. αὐτὸν ἓν ποιήσῃ *Suid.* συνάψας, ἓν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἓν αὐτὸν π. κτ. *Samb.*

q Ἐπιτρέποντος] Ἐπιτρέψαντος *Suid.*

r Αὐτὸς δὲ] Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιῆσαι habet.

s Τῷ μὴ] Τὸ μὴ ἀλλ. *Suid.* & mox τῆς δὲ Ἰεζαβέλ.

t Αὐτῇ τὴν Ναβούθου] Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoſcunt *Hen.* & *Bosb.*

v Παυσάμενον] Παυσάμενος *Vat.*

x Τρέπεσθαι] Τραπέσθαι πρ. *Suid.* τραπέσθαι τ. σ. πρ. *Big.* & *Samb.*

y Παραχρῆμα] Παραυτίκα *Vat.*

z Ἰσραηλιτῶν,] Τῶν Ἰουδαίων *Suid.* Forſan Ἰεζραηλιτῶν.

a Προκαθίσαι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.* προκαθίσαι in *Editis Aliiſque*.

b Παρεσκευασμένους] Παρεσκευασμένοι δὲ τρεῖς τολμηροὺς καὶ *Suid.* παρεσκευασμένους δέ τινας τολμηροὺς δύο *Vat.* ut in *S. Literis*.

c Εἴσεισι] Ita *Big.* & *Cocc.* qui tamen mavult εἰσῄει. HAV.

d Ἀμπελῶνα] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis*.

e Ἀπὸ τῆς κλίνης,] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) ὑπὸ in *Editis*.

f Συμβαλοῦντα,] Συμβαλοῦντα *Vat.*

g Ἐρησόμενον,] Ἐλέγξοντα *Suid.*

h Ἀπὸ κυνῶν] Ὑπὸ *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.*

i Τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι.] Conf. infr. lib. 8. c. 15. 4. ἐν τῷ Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσεσθαι. & lib. 9. c. 6. §. 4. SPANH.

k Χυθήσεσθαι,] Ἐκχυθήσεσθαι *Suid.*

l Πατρίους νόμους] Πατρῴους *Big.*

m Μετάμελος,] Ὁ μετάμελος Thucydid. p. 519. D. & LXX. 2 Reg. III. 27. μετάμελος μέγας· Τὸν Θεὸν προσιέναι καὶ ἐξαρνήσασθαι Ariſtides Or. in Neptun. p. 52. C. SPANH.

n Γυ-

σάμενος, [n] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν, οὐχ ἁπτόμενος τροφῆς, [o] ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸν [p] Θεὸν οὕτως ἐξευμενίζων. [q] ὁ δὲ, ζῶντος μὲν αὐτοῦ, πρὸς τὸν προφήτην εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὴν τοῦ γένους τιμωρίαν, ἐπεὶ [r] τοῖς τετολμημένοις μετενόει, τελέσειν δὲ τὴν ἀπειλὴν ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀχάβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ᾽ ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

tus nudis pedibus incessit, à cibo abstinens, & sua peccata confitens, Deumque ita placare studens. Deus vero vati significabat, se illo quidem vivente familiæ ejus supplicium dilaturum esse, quod scelerum, quæ committere sustinuerat, eum pœniteret, in filium vero quæ minatus est exsecuturum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

ΚΕΦ. ιδ΄.

Ὡς Ἄδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ᾽ Ἀχάβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

CAP. XIV. VIII.

Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu superatus est.

ΤΩΝ δὲ περὶ τὸν Ἀχάβον ὄντων τοιούτων, κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ [s] τοῦ Ἀδάδου υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων καὶ Δαμασκοῦ, δύναμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀχάβον. ὁ δὲ οὐκ ὢν ὅμοιος αὐτῷ [t] τῇ στρατιᾷ, πρὸς μάχην μὲν οὐ παρετάξατο, πάντα δ᾽ εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [v] μὲν ἔμεινεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὐτῇ λίαν [x] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τὰ ἄλλα δυσάλωτος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἧκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ [y] περικαθίσας αὐτῇ τὴν στρατιὰν ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Ἀχάβον, ἠξίου πρεσβευτὰς δέξασθαι παρ᾽ αὐτοῦ, δι᾽ ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται. τοῦ δὲ [z] Ἰσραηλιτῶν βασιλέως πέμπειν ἐπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον κατ᾽ ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, "τὸν Ἀχάβου πλοῦτον, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας "Ἀδάδου τυγχάνειν. ἂν δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τούτων ὅσα βούλεται συγχωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παύσεται [a] πολιορκῶν." ὁ δ᾽ Ἀχάβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν πορευθεῖσι λέγειν [b] αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτοῦ." τούτων δ᾽ ἀπαγγελθέντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [c] ἀνωμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τά τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [d] ἐκέλευε διδόναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δ᾽ ἀπαρέσκοντα [e] οἱ καταλείψουσιν. Ἀχάβος δ᾽ ἀγανακτήσας ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν [f] ἔχει ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [g] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας προέσθαι τῷ πολεμίῳ καὶ τέκνα, καὶ πάσης παραχωρῆσαι κτήσεως. τοῦτο γὰρ ἐπιζητῶν ἐπρεσβεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νῦν δ᾽ [h] ἠξίωκε δούλους πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευνῆσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων κτημάτων, πρόφασιν βουλόμενος πολέμου λαβεῖν· εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι᾽ ὑμᾶς οὐκ ἂν φεισαίμην, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τοῦ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀηδοῦς πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποιήσω γε μὴν τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπα-

CUM autem res Achabi ita se haberent, sub illud tempus Adadi filius, Syrorum & Damascenorum rex, contractis ex omni *sua* regione copiis, adscitisque sibi sociis triginta duobus regulis Transeuphratensibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar esset viribus, suos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validissimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis suis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; missoque ad Achabum præcone poscebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipse* vellet, significabit. Cum autem annuisset Israelitarum rex ut mitterentur; legati, postquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divitias, liberosque ejus, & uxores esse Adadi. quod si ipse huic assensus fuerit, & permiserit ei quicquid libuerit ex his sumere, exercitum abducet, urbemque ab obsidione liberabit." Achabus autem jussit legatis, ut ad regem suum profecti ei renunciarent, "se suaque omnia in illius esse potestate." At cum hæc ei retulissent, rursus ad eum *legatos* mittit, postulans, quandoquidem *sua* omnia illius esse fassus fuerit, ut mittendos crastino die famulos *suos* susciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perscrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ despicerent ipsi relicturis. Tum Achabus, de secunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocasset, dicebat, "quod ipse quidem paratus fuerit, pro illorum incolumitate & pace *tuenda*, & uxores suas & liberos hosti permittere, deque facultatibus suis omnibus cedere. nam ad ista requirenda Syrus primam legationem misit. Nunc vero postulavit suos mittendos esse servos, atque omnium domos explorandas esse, nihilque in iis ex facultatibus pretiosissimis relinquendum; eo animo ut belli causam speciosam quærat: id vero agendo, ut, postquam norat me quidem in vestri gratiam rebus meis non pepercisse, ex iis quæ vobis non possunt non esse ingrata, bellandi occasionem oblatam habeat. Ipse tamen facturus sum quicquid vobis placuerit." Populus autem suadebat, nequaquam illi ob-

Adadi filius Syrorum rex Samariam obsidet. 3 Regum, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 Regum, c. 20.

Achabo conditiones accipienti novas duriorésque statuit Syrorum rex. 3 Regum, c. 20.

n Γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν,] Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνὸς τοῖς in *Editis. Alusque.* Vide Bynæum de Calceis Hebr. lib. 2. cap. 4. HUDS. Ita & Hieronymus Epist. 22. ad Paulam, *Flent usque hodie Judæi & nudatis pedibus in cinere volutati sacco ululant.* יחף הולך est in Sacris. KEL. Sic Berenice γυμνόπους in periculo vitæ ante Tribunal Flori ἁλωσ. lib. 2. c. 15. §. 1. Vide de Davide 2 Sam. xv. 30. SPANH.

o Ἀνθομολογούμενος] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀνομολογούμενος δὲ in *Editis.*

p Θεὸν οὕτως ἐξευμενίζων.] Ἐξευμενιζόμενος τὸν Θεὸν inf. lib. xi. c. 5. §. 4. SPANH.

q Ὁ δὲ, ζῶντος] Ὁ δὲ Θεὸς *Suid.*

r Τοῖς τετολμημένοις] Sic *MSS.* τοῖς γε in *Editis.*

s Τοῦ Ἀδάδου υἱὸς,] Τοῦ Ἀδέρου *Vat.* υἱὸς Ἀδὲρ LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ר & ד non modo formam persimilem habeant, sed & ob soni aliquam affinitatem facile inter se mutentur.

t Τῇ στρατιᾷ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὅμοιος αὐτῷ τῆς στρατιᾶς, vel τῆς στρατείας.

v Μὲν ἔμεινεν] Illud μὲν insertum dedi ex *MSS.*

x Ἰσχυρὰ περιεβέβλητο·] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὀχυρὰ in *Editis.*

y Περικαθίσας] Iterum ex *MSS.* προκαθίσας in *Editis.*

z Ἰσραηλιτῶν βασιλέως] Τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψαι.

a Πολιορκῶν.] Αὐτὸν post πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

b Αὐτῶν τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

c Ἀνωμολογηκότα] Ἂν ὡμολόγησε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2.

d Ἐκέλευε διδόναι] Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

e Οἱ καταλείψουσιν.] Σοὶ in *MSS.*

f Ἔχει ἑτοίμως,] Ἑτοίμως εἶχε in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἔχει in duobus.

g Αὐτῶν καὶ εἰρήνης.] Αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἠξίωκε δούλους πέμψαι,] Ἠξίωσε *Vat.*

* Sed

obtemperet aut obsequatur, * sed *ut hominem vanissimum* contemnat, seque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis respondisset, ut abeuntes *regi* dicerent, "se quicquid primum postu"lavit *etiam* nunc ob populi securitatem *libenter* "facere, posterioribus vero mandatis nullatenus "dicto audientem fore," eos dimisit.

Tam injustis conditionibus extrema perpeti satius visum. 3 Regum, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audisset & moleste tulisset, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus superbit, aggerem il"lis excitaturum exercitum, modo terræ glebu"lam *singuli* pugillis sumant." ostendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere gloriari ar"matum, sed pugna superiorem," legati, cum revertissent & regem offendissent tum forte cum triginta duobus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus universus. Verum *mox* fiduciam sumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæsivisset, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat, te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti & triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas & hilaritatem conversum esse, patefactis *repentè* portis juvenes emisit. Id postquam Adado per speculatores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, quibus imperavit, siquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum præsidiariis congressi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in castra persequuntur. Ubi autem illos superiores conspexerat Israëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspectarint exercitum egressurum esse, res improvisa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in castris armatura terga verterint, & rex ipse in fugam conjectus vix equi pernicitate evaserit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reversus est. Cum autem vates, *regem aggressus*, monuisset, ut paratus sit & exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Expugnationem urbis minatur Adadus. 3 Regum, c. 20.

Vates, à Deo missus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 Regum, c. 20.

Syri à filiis principum victi. 3 Regum, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi semet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis consilium init, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut

Syri Israëlitarum deos dicunt esse montanos. 3 Regum, c. 20.

κύειν τοῦ κατ' αὐτὸν [i] συνεβούλευον, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβευταῖς [k] ἀποκρινόμενος λέγειν ἀπελθοῦσιν, "ὅτι τοῖς τὰ "πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένει τῆς τῶν πο"λιτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀξίω"σιν οὐχ [l] ὑπακούει," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β. Ὁ δ' Ἄδαδος, ἀκούσας ταῦτα καὶ δυσχεράνας, τρίτον ἔπεμψε πρὸς Ἄχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη"λότερον τῶν τειχῶν, οἷς [m] καταφρονεῖ, χῶμα τούτοις "ἐπεγερεῖν αὐτὸν τὴν στρατιάν, κατὰ δράκα [n] γῆν λαμβα"νουσαν." ἐμφανίζων αὐτῷ τῆς δυνάμεως τὸ πλῆθος καὶ καταπληττόμενος. τοῦ δ' Ἀχάβου, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, "[o] ἀποκρινομένου, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ "κρείττω γινόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δειπνοῦντα καταλαβόντες τὸν βασιλέα μετὰ τριάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν. [p] ὁ δὲ εὐθέως τοῦτο προσέταξε, καὶ [q] περιχαρακοῦν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἦν δ' Ἄχαβος τούτων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ δὲ καὶ τοῦ φόβου ἀπολύεται, προφήτου τινὸς αὐτῷ προσελθόντος, καὶ φήσαντος αὐτῷ τὸν Θεὸν ὑπεσχῆσθαι ποιήσειν τὰς τοσαύτας τῶν πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. [r] πυθομένου δέ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, διὰ τῶν [s] παίδων εἶπε τῶν ἡγεμόνων, ἡγουμένου σοῦ διὰ τὴν ἀπειρίαν [t] τὴν ἐκείνων. καλέσας δὲ τοὺς τῶν ἡγεμόνων υἱούς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακόσιοι καὶ τριάκοντα δύο, μαθὼν τὸν Σύρον πρὸς εὐωχίαν καὶ ἄνεσιν τετραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τῶν δὲ σκοπῶν [v] δηλωσάντων τῷ Ἀδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προεληλυθότες, ἵνα δήσαντες [x] ἀγάγωσι πρὸς αὐτόν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, [y] ὅπως ταὐτὸ ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμην Ἄχαβος καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τῶν τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τῶν ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνουσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄχρι τοῦ στρατοπέδου διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεύς, ἐξαφίησι καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δέ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. οὐ γὰρ προσεδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο [z] γυμνοῖς καὶ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τὰς πανοπλίας ἐκ τῶν στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τὸν βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Ἄχαβος δέ, πολλὴν [a] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ, πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ πλῆθος καὶ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Ἀδάδου καὶ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου [b] παρασκευάσασθαι φήσαντος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατευσαμένου ἐπ' αὐτὸν τοῦ Σύρου, ὁ μὲν Ἄχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ὁ δὲ Ἄδαδος, διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης, μεθ' ὅσης [c] ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβουλεύσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσηται τοῖς Ἰσραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὀρε-

* *Sed* ut hominem vanissimum *contemnat*,] Rectius forsan, *sed animo magno elatoque esset.* Vide *Annot.* ad lit. m.

i Συνεβούλευον,] Ἔλεγον *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀποκρινόμενος] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat. Interpr.* ἀποκρινάμενος in *Editis Aliisque.*

l Ὑπακούει,] Ὑπακούειν *Samb.*

m Καταφρονεῖ,] Sic infra *lib.* 9. c. 4. τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν. *Hesychio* καταφρονεῖ, ὑπερηφανεῖ.

n Γῆν λαμβάνουσαν.] Γῆς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulo aliter se habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v 10.

o Ἀποκρινομένου,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat. Interpr.* ἀποκριναμένου in *cæteris.*

p Ὁ δὲ εὐθέως] Ὁ δὲ Ἄδαδος ταῦτ' ἀκούσας προσέταξε *Hm.* & *Bob.*

q Περιχαρακοῦν] L. περιχαρακοῦν, & ita *Edit. Basil.* περιχαρῶν *Gen.* SPANH.

r Πυθομένου δὲ,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθομένου in *Editis.* Legi etiam potest πυθομένῳ. atque ita forsan *Epiphanius.*

s Παίδων εἶπε] Παιδαρίων τῶν ἡγεμόνων *Cedren.* ἐν τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀρχόντων LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos (aut calones) præfectorum* juxta *Hebr.*

t Τὴν ἐκείνων.] Illud τὴν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

v Δηλωσάντων] Τοῦτο τῷ Ἀδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Ἀδάδῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Ἀγάγωσι] Illud αὐτὸν ex *MSS.*

y Ὅπως ταὐτὸ] Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in *Editis.* quin & ὅπως deest *Vat.* nec illud suo *codice* habuisse videtur *Vat. Interpr.* HUDS. Forte αὐτὸ τοῦτο. COCC.

z Γυμνοῖς] Id est inermibus. Ita *nudus* apud Latinos non semper notat hominem omni omnino veste carentem. Virgil. *Nudus ara, sere nudus.* Sic infra lib. xi. 5. μὴ γυμνοῖς, *ne inermibus* occurrerent. REL.

a Ὁδὸν διώκων] Ὁδὸν deest *Big. Samb. Vat.* & *Bas.*

b Παρασκευάσασθαι] Ita cum *MSS.* παρασκευάσεσθαι in *Editis.*

c Ἐδυνήθη στρατιᾶς,] Ἠδυνήθη *Vat.*

d Non-

ὄρεσιν οὐκ ἐδίδοσαν γνώμην συμβαλεῖν αὐτοῖς· τὸν γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύνασθαι τόποις, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ὑπ' αὐτῶν [d] νενικῆσθαι· κρατήσειν δὲ ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχην. συνεβούλευόν τε πρὸς τούτῳ, τοὺς μὲν βασιλέας, οὓς [e] ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τὴν δὲ στρατιὰν αὐτῶν κατασχεῖν, ἀντ' ἐκείνων σατράπας [f] καταστήσαντα· εἰς δὲ τὴν τῶν ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τῆς χώρας τῆς αὐτῶν, [g] καὶ ἵππους καὶ ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, οὕτως διεκόσμησε τὴν δύναμιν.

δ'. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιάν, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, καὶ γενόμενος πρὸς πόλει τινί, [h] Ἀφεκὰ δ' αὐτὴ ἦν, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύεται πεδίῳ. Ἄχαβος δέ, ἀπαντήσας αὐτῷ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντεστρατοπέδευσεν. σφόδρα δ' ἦν ὀλίγον αὐτοῦ τὸ στράτευμα, πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιπαραβαλλόμενον. τοῦ δὲ προφήτου προσελθόντος αὐτῷ πάλιν, [i] καὶ νίκην τὸν Θεὸν αὐτῷ διδόναι φήσαντος, ἵνα τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξηται, μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ κἀν τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ οὐκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέρας [k] ἀντεστρατοπεδευόντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τούτων, ὑπὸ τὸν ὄρθρον [l] προελθόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων, καὶ παραταξαμένων πρὸς μάχην, ἀντεπεξῆγε καὶ Ἄχαβος τὴν οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλών, καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, τρέπεται τοὺς πολεμίους εἰς φυγήν, καὶ διώκων ἐπέκειτο κτείνων. οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμάτων καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἴσχυσαν δὲ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τὴν Ἀφεκὰν πόλιν [m] αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτοί, τῶν τειχῶν αὐτοῖς ἐπιπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἄδαδος, φεύγων [n] μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγειον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δέ, φιλανθρώπους καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [o] αὐτῷ τοὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, καὶ [p] δυνήσεσθαι τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς ἱκετείας χρησαμένους τὴν σωτηρίαν [q] αὐτῶν παρὰ Ἀχάβου λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειεν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δέ, σάκκους ἐνδυσάμενοι, καὶ [r] σχοινία ταῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, οὕτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι, πρὸς Ἄχαβον παρεγένοντο, καὶ δεῖσθαι τὸν Ἄδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτοῦ τῆς χάριτος γενησόμενον. ὁ δέ, συνήδεσθαι φήσας αὐτῷ περιόντι, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἄν τις ἀδελφῷ παράσχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δὲ ὅρκους παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγουσι προελθόντες ἐκ τοῦ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, καὶ προσάγουσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρματος καθεζομένῳ. ὁ δὲ προσεκύνησεν αὐτόν. Ἄχαβος δ' ἐπιδοὺς αὐτῷ τὴν δεξιάν, [s] ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαρρεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τῶν ἀτόπων προσδοκᾶν. Ἄδαδος δ' [t] ηὐχαρίστει, καὶ παρ' ὅλον τὸν τοῦ ζῆν χρόνον [v] ἀπομνημονεύσειν τῆς εὐεργεσίας ὡμολόγει. καὶ τὰς πόλεις τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀφῃρήκεσαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ [x] Δαμασκόν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτήν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τοῦτο ποιεῖν, ἀνή-

quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejusmodi locis pollere, eoque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si prælium in planitie committerent. Ac præterea suadebant, ut reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, currusque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam esse contigit) pervenisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obviam illi profectus, contra illos castra posuit. Ejus autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, ut ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris adversus castra positis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hostis prima luce pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque milites suos ex adverso instruxit. congressusque, acri pugna commissa, hostium agmina in fugam vertit, & occidendo persequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga se recipere. sed & ipsi muro collapso oppressi sunt, hominum viginti septem millia. At præter istos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibusdam è domesticis sibi fidissimis fuga dilapsus, in penetrale subterraneum se abdidit. Cui cum isti dixissent, Israëlitici generis reges perquam humanos esse & clementes, seque posse, solenni supplicum ritu adhibito, incolumitatem suam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipsum adirent, *eos* dimisit. Illi vero saccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priscus apud Syros supplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut sibi vivere liceat, qua gratia accepta se ei in perpetuum servum fore *ajebant*. Tum ille gratulari se ei dixit, quod *cladi* superesset & nihil mali ei in prælio accidisset; seque honorem ei & benevolentiam, haud secus ac fratri, exhibiturum esse promisit. Tum isti, fide jurejurando accepta, illum, siquidem apparuerit, non læsum iri, digressi cum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* sedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum sustulit, exceptumque osculo jussit esse bono animo, nihilque mali *deinceps* exspectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, se memorem fore profitebatur. Porro urbesque Israëliticas, quas reges priores abstulerant, redditurum promisit: atque Damascum commeandi, sicut & ipsius patres in

Syri ab Israëlitis fusi. 3 Regum, c. 20.

Adadus Syrorum rex sese in latebras abdidit. 3 Regum, c. 20.

Ei vitam concedit Achabus. 3 Regum, c. 20.

d Νενικῆσθαι.] Sic in *MSS.* νικᾶσθαι in *Editis.*

e Ἐπηγάγετο συμμάχους.] Ἐπήγετο *Vat.*

f Καταστήσαντα] Καταστήσαντα *Vat.*

g Καὶ ἵππους καὶ ἅρματα.] Illud καὶ ex *MSS.*

h Ἀφεκὰ δ' αὐτὴ ἦν, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύεται πεδίῳ.] Ἀφεκὰ δ' αὐτὴ καλεῖται *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. HUDS. Ἀφεκὰ Turris prope Antipatrida. vid. ἄλω. lib 2. c. 19. §. 1. SPANH.

i Καὶ νίκην τὸν Θεὸν] Ita cum iisdem *MSS.* καὶ νικᾷν τὸν Θεὸν αὐτῷ φήσαντος in *Editis.*

k Ἀντεστρατοπεδευόντες] Ἀντεστρατοπεδευκότες *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Προελθόντων] Προσελθόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

m Αὐτῶν.] Quam Syri eripuerant Israelitis, nam & mox meminit talium urbium. Videturque hæc Apheca in Magno Campo Esdrelon sita fuisse, de qua 1 Sam. 29. 1. REL.

n Μετά τινων] Ita *Big.* & *Epiphan.* μετά τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Bas.* μετά τινων πιστοτάτων τῶν οἰκ. in *Editis.*

o Αὐτῷ τοὺς] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vat. Interpr.*

p Δυνήσεσθαι] Δυνηθήσεσθαι *Big.* & *Samb.*

q Αὐτῶν παρὰ Ἀχάβου] Αὐτῷ legisse videtur *Vet. Interpr.*

* *Funiculis capitibus circundatis*] Videsis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c 7.

r Σχοινία ταῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, οὕτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι.] Mos supplicum apud Syros, ut restibus essent capita redimiti Inde haud absimilis mos apud Græcos supplicum, ut ramum candida lana redimitum gestarent. Ita Danaides apud Æschyl. Supplic. v. 22. σὺν τοῖς δ' ἱκετῶν ἐγχειριδίοις ἐριοστέπτοισι κλάδοισιν. SPANH.

s Ἀνεβίβασεν] Ἀνεβίβαζε *Hen.* & *Bas.*

t Ηὐχαρίστει.] Ita *Hen.* & *Bas.* ἀχαρίστει in *Editis Aliisque.*

v Ἀπομνημονεύσειν] Ita cum *Gall.* 2. ἀπομνημονεύειν in *cæteris.*

x Δαμασκόν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτήν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον] LXX. 1 Reg. xxi. 34. καὶ ἐξόδους θήσεις σεαυτῷ ἐν Δαμασκῷ, καθὼς ἔθετο ὁ πατήρ μου ἐν Σαμαρείᾳ. SPANH.

in Samariam ita facere jus habuerant, liberam potestatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donasset Achabus in regnum suum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Israëlitis.

Michaeas vates Achabo minatur ob dimissum ab eo Adadum. 3 Regum, c. 20.

5. Verum *postea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Israëlitis accessisset, jussit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recusasset, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obsequutus fuisset. Cum autem hoc homini accidisset, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percussisset caputque diminuisset, obligato capite accessit ad regem, dicens se sub eo militasse, & à tribuno captivum quendam custodiendum accepisse; ipso vero fuga elapso periclitari *se* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus est, si captivus aufugisset, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixisset, jure merito occidendum esse; soluto capite ab ipso Michæas vates agnoscitur. Hanc enim artem de industria adhibuerat, ut inde occasionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim, Deum, quod Adadum, qui ipsi maledixerat, impunitum è manu emisisset, in eum animadversurum esse, facturumque ut ipse quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in custodias includi jussit; ipse vero Michææ sermonibus confusus domum discessit.

σιν. γενομένων δὲ αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν, πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Αχαβος [y] ἀπέπεμψεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς Αδάδου τῶν Σύρων βασιλέως στρατείας ἐπὶ Αχαβον καὶ τοὺς Ισραηλίτας τοιοῦτον [z] εἶχε τέλος.

έ. Προφήτης δέ τις, Μιχαίας τοὔνομα, προσελθὼν ἑνὶ τῶν Ισραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν [a] πλῆξαι. τοῦτο γὰρ ποιήσειν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ. τοῦ δὲ μὴ πεισθέντος, προεῖπεν αὐτῷ παρακούσαντι τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τούτου τἀνθρώπῳ, πρόσεισιν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὸ προστάσσων. πλήξαντος δὲ ἐκείνου, καὶ θραύσαντος αὐτοῦ τὸ κρανίον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, καὶ παραλαβεῖν ἐπὶ φυλακὴν τινα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ ταξιάρχου, φυγόντος δὲ αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπειλῆσαι γὰρ αὐτὸν εἰ [b] διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὲ φήσαντος Αχάβου τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγινώσκεται ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [c] ἐκέχρητο δὲ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γενομένῳ πρὸς τοὺς μέλλοντας λόγους. εἶπε γὰρ ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν διαδρᾶναι τὴν τιμωρίαν Αδαδον [d] τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελεύσεται, [e] καὶ ποιήσει αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸν δὲ λαὸν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δὲ Αχαβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγκεχυμένος δὲ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

IX.

CAP. XV.

De Josaphato rege Hierosolymorum; utque Achabus, cum Syris, suppetias ei ferente Josaphato, bellum intulisset, prælio victus est, & ipse occisus periit.

ΚΕΦ. ιέ.

Περὶ Ιωσαφάτου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Αχαβος ἐπὶ Σύρους, βοηθοῦντος αὐτῷ Ιωσαφάτου, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

Josaphatus rex bonus & pius. 2 Paral. c. 17.

ET ita quidem se res habebant Achabi. Nunc vero ad Josaphatum Hierosolymorum regem revertor: qui, aucto *suo* regno, & militibus per urbes ditionis suæ dispositis, nihilo *tamen* secius in oppidis fortis Ephraimiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præsidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod esset *vir* justus & pius, & quid Deo grati acceptique faceret per singulos dies inquireret. Ipsumque omnes circumquaque reges muneribus cohonestarunt; ita ut divitias consequutus fuerit amplissimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

Illi cura est legum observatio, ut & res militaris. 2 Paral. c. 17.

2. Anno autem regni sui tertio, convocatis principibus *illius* regionis & sacerdotibus, præcipiebat illis, ut, *Judææ* terra peragrata, populum omnem sibi subditum per oppida in legibus Moysis instituerent, docerentque & ipsas custodire & Dei cultui sedulam operam navare. Quod adeo gratum erat populo universo, ut nihil magis studerent, nihil impensius amarent quam legum observantiam. Finitimæ quoque gentes in Josaphato diligendo

ΚΑΙ Αχαβος μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν Ιεροσολύμων βασιλέα [f] Ιωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, οὐδὲν ἧττον ὑπὸ [g] Αβία τοῦ πάππου [h] καταληφθείσαις τῆς ἐν Εφραίμ κληρουχίας, Ιεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φρουρὰς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν εὐμενές τε καὶ συνεργὸν τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιήσει καὶ προσηνὲς τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δὲ αὐτὸν οἱ πέριξ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλοῦτόν τε ποιῆσαι βαθύτατον καὶ δόξαν ἄρασθαι μεγίστην.

β'. Τρίτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [i] τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευσε [k] τὴν γῆν περιελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν [l] ὑπ' αὐτὸν διδάξαι [m] κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέος νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ σπουδάζειν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἥσθη πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵ τε [n] πρόσχωροι διετέλουν στέργοντες τὸν Ιωσάφατον,

[y] Ἀπέπεμψεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπεπέμφθη in *Editis.*

[z] Εἶχε τέλος] Sic *Big.* & *Samb.* εἶχε τὸ τέλος in *cæteris.*

[a] Πλῆξαι.] Πλήξειν *Gall.* 2.

[b] Διαφύγοι] Διαφύγοι με ὁ *Gall.* 2.

[c] Ἐκέχρητο] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. κέχρηται in *Editis, Aliisque.*

[d] Τὸν βλασφημήσαντα] Illud τὸν ex *MSS.*

[e] Καὶ ποιήσει αὐτὸν] Ita *MSS. Coccejus* & *Vet. Interpr.* καὶ ποιήσειν ἀποθανεῖν αὐτὸν in *Editis.*

[f] Ιωσάφατον·] Ιωσαφάτην *Vat.* atque passim ea forma.

[g] Αβία τοῦ πάππου] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quasdam cepisse constat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum cap. 16. v. 2. dicitur, Josaphatum præsidia imposuisse urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Asa ceperat.

[h] Καταληφθείσαις] Ita sane legendum censui (legit quoque ita in ora Codicis mei *Coccejus*) pro καταληφθείσης *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. καταληφθείσαις ταῖς Εφραίμ *Gall.* 1. καταληφθείσης τῆς *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjiciat, cui libet, ex ejus verbis; *non minores quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam super decem tribus regnaverat, munitiones ubique constituit.* HUDS. Erant Jeschana & Bethel, vide supra. REL.

[i] Τοὺς ἡγεμόνας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.*

[k] Τὴν γῆν] Τὴν χώραν *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peragrantes ubique.*

[l] Ὑπ' αὐτὸν διδάξαι] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ὑπ' αὐτὸν in *Editis.* ὑπ' αὐτῷ *Gall.* 2.

[m] Κατὰ πόλεις] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.*

[n] Πρόσχωροι] Sic *MSS.* πρόσχωροι perperam in *Editis.*

των, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τακτοὺς ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Ἄραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [o] ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [p] ὠχύρωσεν ἄλλας [q] τε καὶ βαρεῖς, καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [r] ἡυτρέπιστο. ἦν δὲ ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν [s] Ἐδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [t] Ἰωάννης δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [v] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. [x] ἄλλος δ' ἡγεμὼν, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ προσένειμε, παρὲξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

γ'. Ἠγάγετο δὲ τῷ παιδὶ Ἰωράμῳ τὴν Ἀχάβου θυγατέρα, τοῦ τῶν δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. πορευθέντα δ' αὐτὸν μετὰ χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Ἀχάβος ὑπεδέξατο, καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν στρατιὰν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτῳ τε καὶ οἴνῳ καὶ [y] θυμάτων ἀφθονίᾳ· [z] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι κατὰ τοῦ [a] Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν ἐν [b] Γαλαδηνῇ πόλιν [c] Ἀραμαθὰν ἀφέληται· τοῦ γὰρ πατρὸς [d] αὐτὴν τοῦ αὐτοῦ πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφῃρῆσθαι τὸν ἐκείνου πατέρα. τοῦ δὲ Ἰωσαφάτου τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένου, καὶ γὰρ εἶναι δύναμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τῆς ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προεξελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθίσαντες ἐπὶ τοῦ ἰδίου θρόνου ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινές εἰσι προφῆται, [e] καλέσαντας αὐτοὺς ἀνακρῖναι περὶ τῆς ἐπὶ τὸν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [f] ἐπ' αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν [g] στρατείαν. [h] καὶ γὰρ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' οὗ λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχάβος τοὺς αὐτοῦ προφήτας, [i] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἐρέσθαι [k] τὸν Θεὸν, εἰ δίδωσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [l] ἐπὶ τὸν Ἄδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν [m] τῆς πόλεως, δι' ἣν [n] ἐκφέρειν μέλλει τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· συνεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσάφατος, ὅτι ψευδοπροφῆται [o] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ [p] καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; [q] ὁ δ' Ἀχάβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ [r] Σύρων βασιλέως· καὶ διὰ τοῦτο ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν,

perstiterunt, paceque cum eo colenda. Palæstini etiam vectigal constitutum ei pendebant, & Arabes quotannis suppeditabant agnos sexcentos & triginta, & hædos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiasque militares & armorum vim *magnam* contra hostes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipse vero dux ex tribu Benjamitica habebat sagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inserviebat, præter eos quos disposuerat in oppidis munitissimis.

3. Filio autem suo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto post Samariam se contulisset, benigne cum excepit Achabus; militesque ejus comites mensæ hospitali eique splendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter instructæ: rogavitque ut secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *sitam*: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstulisse. Josaphato vero auxilium pollicito, (nam *cont: gis* ejus exercitum non minorem esse quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra urbem duo reges, & in suo uterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Josaphatus autem *interim* jussit, ut, si qui *illis* essent vates, accerserentur & de expeditione in Syrum consulerentur, an & illi suaderent eo tempore suscipiendam esse. Etenim Achabo pax simul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat *impune*, usque in illam diem.

Josaphatus affinitate jungitur Achabo, initaque cum eo belli societate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paral. c. 18.

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentis, jussit ut Deum consulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esse & in potestatem suam etiam ut ante redacturum) Josaphatus, verbis illorum falsos esse vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esse quidem & alium, sibi vero invisum, quod infausta vaticinatus fuerit, & prædixerit, fore ut *ipse* à Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michæam,

X. *Achabo suadent falsi vates ut bellum moveat. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.*

o Ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους,] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Vers. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11.

p Ὠχύρωσεν] Sic *MSS.* in *Editis* male ὀχυρῶσαι. HUDS. Lege ὠχύρωσε. Dein pro ἄλλας τε καὶ βαρεῖς, legendum forsan πολλάς. Nisi τὸ βαρεῖς respondeat Hebr. בירניות quod LXX. reddunt οἰκήσεις. COCC.

q Τε καὶ βαρεῖς,] Illud τε abest *aliquibus MSS.*

r Ηὐτρέπιστο.] Εὐτρέπιστο in quatuor *MSS.*

s Ἐδναῖος] Ita cum *MSS.* quod Ἐδνας aut Ἐδνα habeant LXXII. Ἐδωναῖος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Hedronus.*

t Ἰωάννης] Ἰωάνης *Samb.* & *Vat.* Ἰωανάν LXXII.

v Ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος] Sic *MSS.* κατὰ τῆς in *Editis.*

x Ἄλλος δ' ἡγεμών] Ex 2 *Paralip.* c. 17. suspicor hunc locum valde corruptum esse. Paulo quidem aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militia Gezonat.* (al. *Gezonath*) *armatorum habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos direxit* &c. in aliis vero codicibus desunt voculæ istæ, *& præter hos alia centum millia.*

y Θυμάτων] F. θυμιαμάτων odorum seu incensorum. Sic θυμιαμάτων LXX. Gen. xxxvIII. 25. & XLII. 11. & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 4. Rufinus tamen θυμάτων legisse itidem videtur, qui vertit θυμάτ. ἀφθ. *pecudum ubertatem.* SPANH.

z Παρεκάλεσέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Vat. Interpr.* παρεκάλεσε δὲ in *Editis Aliisque.*

a Σύρων βασιλέως,] Iterum ex *iisdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρου in *Editis Aliisque.*

b Γαλαδηνῇ] Ita cum *MSS.* ut supra p. 211. §. 3. Γαλαδινῇ in *Editis.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Γαλαδιτικῇ. SPANH.

c Ἀραμαθὰν ἀφέληται] In *S. Literis* Ραμώθ. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. HUDS. Conf. infr. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

d Αὐτὴν τοῦ αὐτοῦ] Illa αὐτὴν τοῦ supplevi ex *MSS.*

e Καλέσαντας] Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.*

f Ἐπ' αὐτὸν ποιήσασθαι] Ita *Big.* ἐπὶ deest *Editis Aliisque.*

g Στρατείαν.] Ita cum *Big.* στρατιὰν *Gall.* 1. στρατὸν in *Editis Aliisque.*

h Καὶ γὰρ εἰρήνη] Καὶ γὰρ ... εἰρήνη *Samb.* spacio vacuo in medio relicto.

i Ὡς τετρακοσίους] Illud ὡς ex *MSS.*

k Τὸν Θεὸν,] Τὸ Θεῖον *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ *Vat.*

l Ἐπὶ τὸν Ἄδαδον] Ἐπὶ Ἀδάδου *Big. Samb.* & *Vat.*

m Τῆς πόλεως,] Τῆς insertum dedi ex *Samb.* & *Vat.*

n Ἐκφέρειν μέλλει] Φέρειν *Vat.*

o Τυγχάνουσιν,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συντυγχάνουσιν in *reliquis.*

p Καὶ ἕτερός τις] Καὶ deest *Vat.*

q Ὁ δ' Ἀχάβος,] Illa ὁ δὲ Ἀχάβος non agnoscit *Vat.*

r Σύρων βασιλέως.] Τῶν Σύρων *Vat.*

chæam, Jembleæ filium. Cum vero Josaphatus postulasset eum produci, *Achabus* misso spadone Michæam accersit. Spado autem, dum in via essent, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est *rex* ut verum ei eloqueretur, dicebat, "sibi Deum ostendisse Israëlitas fugientes, Syris "eos insequentibus, dispersosque per montes, quasi "greges sublatis pastoribus." ajebat etiam *Deum* significare, "illos quidem domum incolumes re- "versuros, ipsum vero solum in prælio casurum." Hæc loquuto Michæa, Josaphatum *sic* alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significavi, "quam male mihi velit iste homo, & quod adver- "sa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero *insuper* dixisset Michæas, "quod par esset ut omnia acci- "piat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum "spe victoriæ ad bellum gerendum falsi vates in- "citarent, quodque oporteret in prælio ipsemet ca- "dat," animo quidem erat anxio solicitoque. At Sedecias, unus è falsis vatibus, *ad regem* accessit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipsum enim *ajebat* nihil veri dicere. Argumento autem usus est ex vaticinio Eliæ petito, cui datum erat melius quam iste futura præsciscere. "Nam & hunc, dicebat, vaticinatum prædi- "xisse, fore ut apud urbem Isaram in agro Nabu- "thi canes regis cruorem lingerent, quemadmo- "dum & Nabuthi *linxissent*, propter ipsum à po- "pulo lapidibus necatum. Manifestum igitur est "istum mentiri, qui vati præstantiori contradice- "re non veretur, dicens quod tertia abhinc die "moriturus est *rex*. Notum autem fore, an verax "sit & divino spiritu afflatus. mox enim à me pal- "mis percussus manui meæ noxam inferat, quem- "admodum Jadon fecit ut Hieroboamo regi, cum "illum comprehendere voluisset, manus aresceret. "Opinor enim te utique audivisse hoc factum es- "se." Igitur cum Michæa ab eo percusso nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, ut arbitror, fati vis, & plus fidei falsis quam veris vatibus adstruebat: ut nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua fecisset, dicit Achabo, "Deum illi signifi- "care his Syriam eversum iturum." Cum autem Michæas dixisset "fore ut paucis post diebus Se- "decias è penetrali in penetrale fugiat latebras quæ- "ritans, idque eo animo ne pœnas vano auspicio "debitas luat," jussit rex ut ad Achamonem prætorem urbanum cum abducerent in carcerem com-

Pugnam ei exitio fore denunciat Michæas. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paral.* c. 18.

Præstigiis Sedeciæ metu liberatur Achabus. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paral.* c. 18.

Michæas, cum mala etiam Sedeciæ prædixisset, in carcerem conjicitur. 2 *Paral.* c. 18.

ίον [s] Ιεμβλέω. τοῦ δὲ Ἰωσαφάτου κελεύσαντος αὐτὸν προσαχθῆναι, πέμψας εὐνοῦχον, ἄγει τὸν Μιχαίαν. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὁ εὐνοῦχος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ [t] καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἧκε πρὸς τὸν Ἀχαβον, καὶ λέγειν αὐτῷ τἀληθὲς οὗτος ἐξώρκισεν, "δεῖ- "ξαι τὸν Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ἰσραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, καὶ "διωκομένους ὑπὸ τῶν Σύρων, καὶ [v] διασκορπιζομένους "[x] ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνῃρημέ- "νων τὰ ποίμνια." ἔλεγέ τε "[y] σημαίνειν τοὺς μὲν μετ' "εἰρήνης ἀναστρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθαι δ' αὐτὸν μό- "νον ἐν τῇ μάχῃ." ταῦτα φήσαντος τοῦ Μιχαία, πρὸς Ἰωσάφατον ὁ Ἀχαβος, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν "ἐδήλωσά σοι τὴν [z] τἀνθρώπου, φησὶ, πρός με διάθεσιν, "[a] καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτευσε." τοῦ δὲ Μιχαία εἰ- πόντος, "ὡς προσῆκεν αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τῶν ὑπὸ "[aa] τοῦ Θεοῦ προλεγομένων, καὶ ὡς [b] παρορμῷσιν αὐτὸν οἱ "ψευδοπροφῆται ποιεῖσθαι τὸν πόλεμον [c] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, "καὶ ὅτι δεῖ πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν ἦν ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδεκίας δέ τις τῶν ψευδοπροφητῶν [d] προσελθὼν, τῷ μὲν Μιχαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· [e] λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀληθές. τεκμηρίοις δὲ [f] ἐχρήσατο οἷς Ἠλίας προεφήτευσεν ὁ τούτου κρείττων τὰ μέλλοντα συνιδεῖν. "καὶ γὰρ "τοῦτον, ἔλεγε, προφητεύσαντα ἐν [g] Ἰζάρᾳ πόλει, [h] ἐν "τῷ [i] Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι "προειπεῖν, καθὼς καὶ Ναβούθου τοῦ δι' αὐτὸν κατα- "λευσθέντος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον οὖν, ὡς οὗτος "ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ τἀναντία λέγων, "[k] ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων [l] ταύτης τεθνήξεσθαι. "[m] γνώσεσθαι δ' εἴπερ ἐστὶν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύ- "ματος τὴν δύναμιν ἔχει. εὐθὺς γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' "ἐμοῦ, βλαψάτω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ [n] Ἰαδὼν "τὴν Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως συλλαβεῖν θελήσαντος "ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰρ [o] οἶμαι πάντως τοῦ- "το γενόμενον." ὡς οὖν πλήξαντος αὐτοῦ τὸν Μιχαίαν, μηδὲν συνέβη παθεῖν, Ἀχαβος θαρρήσας, ἄγει τὴν στρατιὰν πρόθυμος ἦν ἐπὶ τὸν Σύρον. [p] ἐνίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανωτέρους [q] ἐποίει τἀληθοῦς τοὺς ψευδοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν τοῦ τέλους. Σεδεκίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει πρὸς Ἀχαβον, "[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσαν καταστρέψαι "Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας εἰπόν- τος, "τὸν Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείου [s] κρυβησόμενον "ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τῆς ψευδολογίας τὴν δί- "κην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [t] ἀπαχθέντα φυλάττε- σθαι πρὸς [v] Ἀχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορη-

s Ιεμβλέω.] Ιεμβλαίου Big. Εμβλέω Vat. Ουβλίου Gall. 2. Ιεμβλὰ aut Ιεμλὰ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.*

t Καταψεύδεσθαι] Καταψεύσασθαι *Gall.* 1. 2.

v Διασκορπιζομένους] Διεσκορπισμένους LXX. Num. x. 35. SPANH.

x Υπ' αὐτῶν εἰς] Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

y Σημαίνειν] Legi vult σημαίνων *Coccejus*, quo pacto de ipso Propheta esset capiendum, verbis illis tectis significante & prædicente, quod &c. HAV.

z Τἀνθρώπου,] Ita, *Cedrenum* sequutus, distinxi, & cum *Cod. Vat.* φησὶ post τἀνθρώπου inserui. in *Editis Aliisque* ταῦτα φήσαντος τοῦ Μιχαία πρὸς Ἰωσάφατον, ὁ Ἀχαβος· ἀλλ' ἔγωγε &c.

a Καὶ ὅτι μοι] Iterum & illa καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτευσε ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

aa Τοῦ Θεοῦ προλεγομένων,] Articulum etiam insertum dedi ex *MSS.*

b Παρορμῶσιν] Sic *MSS.* παρορμῶντες in *Editis.* παρορμῶσιν solus *Gall.* 2.

c Επ' ἐλπίδι νίκης,] Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoscunt *MSS.*

d Προσελθὼν,] Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προελθὼν in *Editis.*

e Λέγειν γὰρ αὐτὸν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέγειν γὰρ αὐτὸν ἀληθές.

f Εχρήσατο] Τεκμηρίοις in plerisque *MSS.*

g Ἰζάρᾳ πόλει,] Ita in *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ιεζαρᾷ in *Editis.* Ιεριζέλα forsan pro Ιεζερέλα in *Gall.* 2. Ιαζάρᾳ juxta *Epiphanium.* Vide p. 460. §. 6.

h Εν τῷ Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι] Conf. supr. c. 13. §. 8. SPANH.

i Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι] Ναβουθαίου hic loci in *Editis.* Ναβουθα *Big.* Ναβουθαὶ *Gall.* 2.

k Ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν] 3 dies inde aberat Ramoth. REL.

l Ταύτης τεθνήξεσθαι.] Vox ταύτης deest in omnibus *MSS.*

m Γνώσεσθαι] Forsan γνώσεσθε. deest γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.*

n Ιαδὼν] Ita ut supra p. 445. §. 5. Ιαδὸς aut Ιάδος hic loci in *MSS.* Adonias *Auctori Const. Apostolic.* l. 4. c. 6. Videsis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amst.*

o Οἶμαι πάντως] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. οἶμαι τοῦτο πάντως γενόμενον in *Editis.*

p Ενίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν] Conf. sup. c. 12. §. 4. SPANH.

q Εποίει τἀληθοῦς] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.*

r Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν] Ως Θεὸς αὐτῷ σημαίνει π. καταστρέψασθαι τὴν Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.*

s Κρυβησόμενον ἀμείψειν,] Κρυβήσεται *Vat.* & *Gall.* 2.

t Απαχθέντα φυλάττεσθαι] Nempe Michæam Prophetam SPANH.

v Αχάμωνα] Amona juxta *Verit. Hebr.* Εμὴρ aut Σεμμὴρ LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet.

x Αγω-

χορηγεῖσθαι μηδὲν ἄρτου καὶ ὕδατος αὐτῷ πλεῖστον ἔτερον.

έ. Καὶ Ἀχαβος μὲν καὶ Ἰωσαφατος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἤλασαν εἰς [z] Ἀραμαθὰν πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας [y] αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιὰν· καὶ οὐκ ἄπωθεν τῆς [z] Ἀραμάθης στρατοπεδεύεται. συνέθεντο δὲ ὁ, τε Ἀχαβος καὶ Ἰωσαφατος, ἀποθέσθαι [a] [τὸν Ἀχαβον] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ [b] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν ἔχοντα εἶναι ἐν τῇ παρατάξει, καταςοφιζόμενον τὰ ὑπὸ τοῦ Μιχαίου προειρημένα. [c] εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν καὶ δίχα τοῦ σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Ἄδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τῇ στρατιᾷ διὰ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τῆς συμβολῆς γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσάφατον ἑστῶτα πρὸ τῆς τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Ἀχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. [d] ἀρχομένης δ' [e] ἠοῦς ἄχρι δείλης [f] ὀψίας μαχόμενοι καὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [g] κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολὴν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ εὑρεῖν οὐ δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδου, [h] Ἄμανος ὄνομα, τοξεύσας εἰς τοὺς πολεμίους, τιτρώσκει τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος κατὰ τοῦ πνεύμονος. Ἀχαβος δὲ τὸ μὲν συμβεβηκὸς οὐκ ἔγνω ποιῆσαι τῷ στρατεύματι φανερὸν, [i] μὴ τραπείησαν. τὸν δ' ἡνίοχον ἐκέλευσεν [k] ἐπιστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καὶ καιρίως. ὀδυνώμενος δὲ ἔστη ἐπὶ τοῦ ἅρματος, [l] ἄχρι δυσμῶν τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν [m] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, [n] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος δὲ τοῦ στρατοκήρυκος ὅτι τέθνηκεν Ἀχαβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ [o] τὸν Ἀχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάπτουσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [p] Ἰζάρᾳ κρήνῃ, ὃ ἦν καθῃμαγμένον τῷ τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ἠλία προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [q] ἀνελιχμήσαντο [r] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [s] αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λούμεναι [t] τούτῳ διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν [v] Ῥαμαθῶνι, Μιχαία τοῦτο προειρηκότος. [x] συμβάντων οὖν Ἀχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [y] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τὰ πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δ' ὅτι προφητείας καὶ τῆς διὰ τῶν τοιούτων προγνώσεως οὐδέν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος οὕτω τοῦ Θεοῦ τί δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [z] γεγενημένων στοχαζομένους προσήκει τὴν τοῦ χρεὼν ἰσχὺν, ὅτι μηδὲ προγι-

pingendum, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei darent.

5. Atque ita quidem Achabus & Josaphatus Hierosolymorum rex, assumptis copiis suis, Aramatham ire contenderant, regionis Galaaditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, suum contra eos eduxit exercitum: & non longe ab Aramatha castra metatur. Convenerant autem Achabus & Josaphatus, ut habitum regium deponeret Achabus, Hierosolymorum vero rex Achabi vestitum indutus in acie staret, ut isto commento irrita forent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fatum invenit etiam sine insignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperavit, ne quem omnino perimerent, nisi unum regem Israëlitarum. Syri autem, prælio commisso, Josaphatum ante aciem stantem conspicati, huncque Achabum esse rati, impetum in eum fecerunt: cumque se illi circumdedissent, propioresque facti alium esse cognovissent, omnes retro se averterunt. Verum à prima luce usque ad vesperam pugna durante victoriaque ab illis stante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo solo ad necem quæsito, nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hostes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare statuit, ne *hosti* terga darent. Verum aurigæ præcepit, ut converso curru ipsum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perstitit *tamen* in curru usque ad solis occasum, animique deliquio vita defunctus est.

Prælium cum Syris commissum, 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Achabus interfectus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in castra se recipiunt: cumque præco significasset, quod Achabus mortuus esset, suam quisque domum reversus est. Achabi autem corpus *sublatum* Samariam defertur, ibique sepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem ablueretur (erat enim regis sanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum esse recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in posterum vero mos patrius erat meretricum, ut in isto fonte se lavarent. Vita autem excessit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione prosequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipsammet veritatem: sed existimemus nihil esse utilius vaticinio rerumque futurarum per hujusmodi viros scientia, Deo *subinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerunt, nobiscum reputemus fati vim,

Eliæ & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

x Ἀραμαθὰν] Conf. inf. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

y Αὐτῶν τὴν στρατείαν,] Ita cum Big. Samb. & Epiphan. αὐτοῦ in Editis.

z Ἀραμαθὰν] Ramatha in versione Epiphanii. Ἀραμάθαν in Editis Aliisque & sup. v. 4. Ἀραμαθάν.

a [Τὸν Ἀχαβον] Verba illa uncis inclusa agnoscit Vetus Interpr.

b Τῶν Ἱεροσολύμων] Illud τῶν ex MSS.

c Εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν] Conf. supr. c. 12. §. 4. SPANH.

d Ἀρχομένης] Forte ἀπαρχομένης. COCC.

e Ἠοῦς ἄχρι] In ora Cod. Big. & Gall. 1. ἡμέρας pro ἠοῦς.

f Ὀψίας μαχόμενοι] Γενομένης post ὀψίας delevi auctoritate MSS.

g Κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολὴν·] Neminem alium occidere illis mandatum erat, nisi forte ut ad regem sibi viam facerent.

h Ἄμανος ὄνομα,] Unde id nomen Ἄμανος? Apud Rasi è traditione scribitur fuisse Naaman. An hoc idem voluit Josephus, qui Judaïcas traditiones aliquando miscet? SCHOTAN.

i Μὴ τραπείησαν.] In Big. Samb. Vat. Gall. 2. μὴ στρατιῶται ποιήσωσιν.

k Ἐπιστρέψαντα] Ita Vat. & Vet. Interpr. ἐπιστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ ἐξαγαγεῖν in cæteris.

l Ἄχρι δυσμῶν] Ἄχρι δυσμῆς in MSS.

m Τῶν Σύρων στράτευμα,] Τῶν deest in Editis.

n Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν] Ἀνεχώρησαν Big. & Samb.

o Τὸν Ἀχάβου] Ita MSS. τὸν Ἀχάβου νεκρὸν in Editis.

p Ἰζάρᾳ κρήνῃ,] Sic Big. Samb. Vat. & Gall. 1. Ἱερεζάρᾳ Gall. 2. Forsan legendum Ἰεζραήλας κρήνῃ.

q Ἀνελιχμήσαντο] Ἀνέλιξαν Vat.

r Αὐτοῦ τὸ αἷμα·] Illud αὐτοῦ ex MSS.

s Αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λούμεναι τοῦτο διετέλουν.] Josephi, ni fallor mens est, meretrices in posterum se lavare solere in aqua ista, quam polluerat sanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi accesserit. Verum aliter Theodoret. (ΕΡΩΤ. ξε. in 3 Regum) qui dicit, ὅτι οὐχὶ τὴν ἐν αὐτῷ τὸ αἷμα ἐλούσαντο, ὡς ἐξεπίτηδες εἰς τὸ αἷμα βουλόμεναι λούσασθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πηγαῖον ὡς εἰώθεσαν ὕδωρ. HUDS. Et Meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt Rufinus. SPANH.

t Τοῦτο διετέλουν.] Τούτῳ Samb. Bas. Big. & Hen.

v Ῥαμαθῶνι,] Conf. sup. c. 12. §. 3. SPANH.

x Συμβάντων] Συμβάντος οὖν Ἀχάβῳ τοῦ ὑ. τ. δ. προ. εἰρημένου solus Vat.

y Μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ σέβειν, καὶ ἀληθείας μὴ τὰ πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν·] Quantum Prophetis tribuendum, & quod inevitabilis fati necessitas vid. ἁλωσ. lib. 5. c. 13. §. 7. Ubi de Fato loquitur ut Pharisæus; sic sæpe alibi, ut ἁλωσ. lib. 6. c. 1. §. 8. & cap. 2. §. 1. & c. 4. § 8. ut & c. 5. §. 4. SPANH.

z Γεγενημένων] Ita Big. Vat. & Samb. γενομένων in reliquis.

vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, evitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem prænunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati sunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum successit Ochozias ejus filius.

Ochosias Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Finis Libri octavi.

γινωσκόμενον αὐτὸ διαφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑποτρέχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεῦον χρησταῖς, αἷς εἰς τὸ [a] πόθεν αὐτῶν κρατήσει περιάγει. Φαίνεται οὖν καὶ Ἄχαβος ὑπὸ τούτου τὴν διάνοιαν ἀπατηθεὶς, [b] ὡς ἀπιστῆσαι μὲν τοῖς προλέγουσιν τὴν ἧτταν, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πεισθεὶς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Ὀχοζίας διαδέχεται.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀγδόου.

a Πόθεν αὐτῶν κρατήσει] Πόθεν Big. Samb. Vat. & Gall. 1.

b Ὡς ἀπιστῆσαι] Ὥστε in MSS.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΕΝΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

ι'. Ὡς

a Ἐν τῇ ἐνάτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἐνάτῳ, vel ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ.
b Αὐτὸν Ἀράβων,] Ita ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*
c Αὐτὸς Ἰώραμος] Illud αὐτὸς ex *MSS.*
d Ἰώδαος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* Ἰωάδας *Vat.* Ἰώδας in *Editis.* Iudai vel Iœudai LXXII.
e Ὀχοζίου] Iterum ex *MSS.* ipsoque *Josepho*, paulo infra. Ὀζίου hic loci in *Editis.*
f Ἰώασον βασιλέα] Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in reliquis deerat Ἰώασον.
g Σαμαρειτῶν πόλιν,] Σαμαρείαν *Vat.*
h Ὀλίγῳ πάλιν] Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.*
i Ὑπέστρεψεν·] Ἀνέζευξεν *Vat.* & *Gall.* 2.
k Ἀμασίας,] *Al.* Ἀμεσίας & Ἀμασίας. In *Cod. Vat.* Σαμασίας.

l Στρα-

10. Ὡς αὐτὸς ὕστερον, πολεμῶν πρὸς τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ἰώασον, ἡττᾶται μὲν, ληφθεὶς δὲ αἰχμάλωτος, καὶ πολλὰ χρήματα δοὺς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτοῦ Ὀζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο.

11. [l] Στρατεία τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως [m] Ἱεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, καὶ νίκη.

12. [n] Ὡς ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα παρὰ [o] Φακέε τοῦ βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

13. Ὅτι στρατευσάμενος [p] Ἀράσης ὁ Δαμασκοῦ βασιλεὺς ἐπὶ Ἱεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Ἀχάζην τὸν βασιλέα, πέμψαντα χρήματα πολλὰ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων, πεῖσαι τοῦτον αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

14. Ὡς κατὰ κράτος ἔλαβεν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· καὶ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τὸν βασιλέα, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

15. Ὡς [q] Σαλμανάσαρος ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα [r] Ὠσῆν παραστησάμενος τὴν πόλιν [s] ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ἀσσύριος τὰς δέκα τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τῆς Περσίδος τὸ τῶν Χουθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, οὓς Ἕλληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

10. *Ut ille ipse, bellum gerens adversus Joasum Israelitarum regem, prœlioque captus, & ingenti pecunia multatus, iterum in regnum suum dimittitur; utque filius ejus Ozias gentes finitimas subegit.*

11. *Israëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, & victoriam reportat.*

12. *Ut Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

13. *Quod Arases Damascenorum rex, exercitu in Hierosolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit, ut, magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit Damascum oppugnare.*

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: utque Assyriorum rex, cum decem Israëlitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthæorum è Persia in eorum regionem migrare jussit, quos Græci Samares appellant.*

l Στρατεία] Hunc titulum insertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

m Ἱεροβοάμου] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Josepho*. in *MSS.* longius.

n Ὡς ὁ τῶν] Hic titulus debetur *iisdem.*

o Φακέε] *Al.* Φακέου.

p Ἀράσης] Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Josepho* infra in *textu.* Ῥασεῖνς *Vat.* Ἀρασὴς in *Editis.* Ῥασεὼν LXXII. *Rasin* aut *Rason* cum *Vet. Interpr.*

q Σαλμανάσαρος] *Al.* Σαλμανάσσαρος.

r Ὠσῆν] Ita è *Cod. Vat.* ὡς ἦν in *Editis Aliisque.*

s Ἀπέκτεινε] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ρνζ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rursus de Josaphato: ut judices constituit, Deique auxilio hostes superavit.

Deus ignoscit Josaphato ob societatem cum Achabo initam.

JOSAPHATO autem regi Hierosolyma reverso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accusabat eum societatis initæ cum Achabo homine impio & scelerato. "Deum "enim hanc quidem rem moleste tulisse, dicebat, "eum tamen, licet peccaverit, nihilominus è ma-"nibus hostium eripuisse, quod bona & laudabili "esset indole." Et tunc quidem rex se convertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolandas. Post hæc autem cœpit omnem ditionis suæ regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio à Deo latam & ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subjectis, judicibus, hortatus est *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam justitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit æquum statuerent & decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam judices è sacerdotibus & Levitis & populi primoribus constituit, monuitque accurate & juste in omnibus judiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus gravioribus disceptantes ex aliis civitatibus eos consultum mittant, illis oporteret justam majori studio ferre sententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honesta & justissima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex suum habet domicilium. Horum autem principes

Josaphatus suos pietatem docet & justitiam.
2 Paral. c. 20.

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ἰωσαφάτου· ὡς κριτὰς κατέστησε, καὶ Θεοῦ αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, παραγενομένῳ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Ἄχαβον τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, ἣν [b] Ἀδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι παρέσχεν, ὡς προειρήκαμεν, Ἰηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ᾐτιᾶτο τῆς πρὸς Ἄχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸν γὰρ Θεὸν ἀηδῶς μὲν ἐπὶ τούτῳ διατε-"θῆναι, ῥύσασθαι μέντοι, καίπερ ἡμαρτηκότα, διὰ τὴν "ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν ἀγαθήν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν πολε-"μίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται τοῦ Θεοῦ. [c] μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε περιερχόμενος ἐν κύκλῳ πᾶσαν [d] ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τά τε νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν [e] πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς οὕτως ὡς τοῦ δικαίου προνοουμένους κρίνειν τοῖς ὄχλοις, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένος εἶναι δοκούντων, [f] βραβεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ἐπισταμένους ὅτι καὶ τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, κατὰ πόλιν ἑκάστην τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ [g] ἐκ τῶν Λευιτῶν, καὶ τῶν τὰ πρῶτα τοῦ πλήθους φερομένων, παραινέσας ἐπιμελῶς καὶ δικαίως ποιεῖσθαι [h] πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ περὶ μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτοὺς πόλεων, [i] τούτοις δεῖ μετὰ πλείονος σπουδῆς [k] ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τὰς ἐν [l] αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τόν τε ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δίαιταν ὁ βασιλεὺς ἔχει, προσήκει σπουδαίας εἶναι καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀποδείκνυ-

a ρνζ.] Ita *Bas. Vat.* & *Gall.* 6. ρϛ'. μῆνας ζ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1 2. Sed *Is. Vossius* (in *Chronol. S.* p. 105. & 127.) restituit ροζ'. μῆνας ζ. In *Epiphanii* libris CL. *menses* VI. aut præcise CLXXXII. aut denique CLXXX. *menses* VI.

b Ἀδάδῳ] Hic in quibusdam *Codicibus* Ἀδίβδῳ, & Ἄδερ. Videsis *Annott.* ad p. 463. §. 1.

c Μετὰ ταῦτα] Μετὰ ταῦτα δὲ περιερχόμενος τὴν χώραν ὥρμησεν ἐν κ'. *Big.* & *Gall.* 1.

d Ὅσης αὐτὸς ἦρχε,] Ὅσα αὐτῷ ὑπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ὑπῆρχε *Big.* ὅσης αὐτὸς ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐκδιδάσκων *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legisse videtur *Epiphan.* μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χ. ὥ. περιερχόμενος ἐν κ. π. ὅ. αὐ. ἦρχε, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων. nam vertit, *post hæc autem cœpit omnem suam provinciam circuire, & populum edocere* &c.

e Πρὸς] Παρὰ *Big.* & *Gall.* 1.

f Βραβεύειν] Βραβεύειν solus *Vat.*

g Ἐκ τῶν Λευιτῶν,] Illa ἐκ τῶν desunt *Vat.*

h Πάσας τὰς κρίσεις] Ejecimus μὲν post πάσας auctoritate *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interp.*

i Τούτοις δεῖ μετὰ] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτοις δὲ (δεῖ *Cocc.*) in reliquis.

k Ἀποφαίνεσθαι] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legisse videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque* HUDS. Lege ἀποφαίνεσθαι. ut ποιεῖσθαι quod præcedit. COCC.

l Αὐτῇ τῇ πόλει] Sic cum *Iisdem MSS.* & *Vet. Interp.* ἐν ταύτῃ in *Editis Aliisque.*

m Ἀπο-

δείκνυσιν, [m] Ἀμασίαν τὸν ἱερέα καὶ Ζαβαδίαν, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς [n] ἑκατέρους. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦτον τὸν τρόπον διέταξε τὰ πράγματα.

β΄. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτὸν Μωαβῖται καὶ Ἀμμανῖται, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ [o] στρατοπεδεύονται πρὸς [p] Ἐγγαδδὶ πόλιν, κειμένην πρὸς τῇ [q] Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίοις [r] ἀπέχουσαν σταδίοις τῶν Ἱεροσολύμων. [s] γεννᾶται δ' ἐν αὐτῇ φοῖνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ [t] ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δ' Ἰωσάφατος ὅτι τὴν λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτοῦ χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τὸν δῆμον τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [v] εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ ηὔχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεὸν παρασχεῖν αὐτῷ δύναμιν καὶ ἰσχύν, ὥστε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρατεύοντας· καὶ γὰρ τοῦτο δεηθῆναι τοὺς τὸ ἱερὸν [x] κατασκευασαμένους αὐτῷ, ὅπως [y] ὑπερμαχῆται τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς [z] ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας ἐλθεῖν ἀμύνηται· οἳ τὴν [a] ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατοίκησιν ἀφελέσθαι πάρεισιν αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμενος, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις [b] ἱκέτευεν. [c] Ἰαζίηλος δέ τις προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσην τὴν [d] ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τῷ τε πλήθει λέγων καὶ τῷ βασιλεῖ, τὸν Θεὸν ἐπακοῦσαι τῶν εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν [e] αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς [f] ἐπαγγείλασθαι. προσέταξε δὲ τῇ ἐπιούσῃ τὴν στρατιὰν ἐξελαύνοντα τοῖς πολεμίοις ὑπαντᾶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς [g] ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ [h] Ἐγγαδδῆς [i] ἀναβάσεως, [k] λεγομένης δ' Ἐξοχῆς· καὶ μὴ [l] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [m] στάντας δὲ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. τοῦ δὲ προφήτου ταῦτα εἰπόντος, ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, [n] ηὐχαρίστουν τε τῷ Θεῷ καὶ προσεκύνουν· οἱ δὲ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ΄. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ [o] προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑποκάτω [p] Θεκωίας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ παρατάσσεσθαι μὲν [q] αὐτοῖς εἰς μάχην· προστησαμένους δὲ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τῶν ὑμνούντων, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν

fecit Amasiam sacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

2. At sub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ * cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & castra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Asphaltitida sitam, stadiis trecentis ab Hierosolymis distantem. In ea vero palmæ nascuntur optimæ & opobalsamum. Josaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupisse, territus populum Hierosolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obversus stans orabat & Deum invocabat, ut sibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciscendos hostes contra ipsum venientes, (hoc enim illos rogasse qui hanc ejus ædem exstruxerunt, ut urbem istam protegeret, ausosque eam invadere propulsaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de possessione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immisit. Ita precatus fletum edidit. insuper & populus universus cum uxoribus simul & liberis Deo supplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progressus, clamorem sustulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudivisse, atque promisisse cum hostibus illorum se præliaturum esse: præcepitque ut die sequente cum exercitu obviam hostibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum ascendentes Hierosolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, sed stare & tantummodo spectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixisset, rex quidem & populus, summisso ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes instrumentis *suis* canebant.

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paral. c. 20.

Jazielus vates Judæis victoriam spondet. 2 Paral. c. 20.

3. Rex autem, cum prima luce in solitudinem oppido Thecoæ subjectam processisset, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus est vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire, sacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quasi jam regionem nostram ab hostibus

m *Ἀμασίαν*] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini*. Non dubito tamen quin ex *S. Literis Amariam* scribendum sit.

n *Ἑκατέρους.*] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Juda*, in reliquis, *qui erat de tribu Juda*. In *Editis* ἑταίρους, *qui ex amicis ei summis*, interprete *Seldeno*. hac autem voce *collegas* denotari existimat *Schotanus*, in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 243.

* *Cum magna Arabum coborte ei bellum inferunt*,] Sumentes secum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

o *Στρατοπεδεύονται*] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* In *Editis* κατεστρατοπεδεύοντο.

p *Ἐγγαδδὶ πόλιν,*] Sic cum *Josepho* ipso *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Ἐγγαδὶ hîc loci in *Editis.* vitiose, πρὸς γαδδὶ πόλει κειμένῃ *Samb.* πρὸς Ἰούδα πόλει κειμένῃ *Big. Gall.* 1. 2. ἰουδαιοπόλει *Gall.* 2. πρὸς Ἰούδα πόλιν κειμένην *Vat.* Semel in *Josephi Editis* (lib. 3. de *B. J.*) Ἐγγαδαὶ pluraliter. *Plinio* & *Solino* dicitur *Engadda.* Verum *Stephano Byzantio* & *Ptolemæo* Ἐγγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. HUDS. Conf. lib. VI. c. 13. §. 4. & de Bell. Jud. lib. IV. c. 7. 2. Ἐγγαδδὶ, apud Gaddi Civitatem. *Ruffinus.* circa paludem Asphaltidem. Idem *Ruffinus* Asphaltidem lib. IX. c. 10. §. 1. SPANH.

q *Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ.*] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & alibi ipse *Josephus.* in *Editis Aliisque* Ἀσφαλτίδι.

r *Ἀπέχουσαν σταδίοις*] Ἀπεχοῦσι *Samb.* ἀπεχούσαις *Big.*

s *Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῇ φοῖνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ ὀποβάλσαμον.*] Palma & Balsamum prope urbem Ἐγγαδδὶ seu Gaddi. Theophr. H. Pl. l. IX. c. VI. p. 176. Balsamum dicit provenire ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν, nempe Syriam Palæstinam seu Judæam. conf. *Annot.* lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

t *Ὀποβάλσαμον.*] *Theophrastus* in *Hist. Plant.* l. 9. c. 6. p. 176. dicit Balsamum inveniri ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæstinam, sive Judæam. Vide *Annott.* ad p. 438. §. 6. *Abdallatiphi*, in *Historia Ægypti*, dicit *Balsamum* nusquam hodie (i. e. sua ætate) reperiri nisi in Ægypto, prope *Ain Schems* in loco quodam circumsepto & probe custodito, cujus spatium est circiter septem jugerum.

v *Εἰς τὸ ἱερόν·*] Vide *L' Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootium* in *Descriptione Templi*, c. 8.

x *Κατασκευασαμένους αὐτῷ,*] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατασκευασαμένους in *reliquis.*

y *Ὑπερμαχῆται*] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχεῖται *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliisque.*

z *Ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας*] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *cæteris.*

a *Ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσαν*] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis Aliisque.*

b *Ἱκέτευεν.*] In *aliquibus* ἱκέτευον. ἱκέτευε τὸν Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1.

c *Ἰαζίηλος*] Ita *Bas.* & *G.* Ἰωαζίηλος *Big. Samb. Hen. Boch. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jaziel*, & *Zachel*, & *Ezechiel.* Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Ὀζιὴλ *Chron. Pasch.* & LXXII.

d *Ἐκκλησίαν,*] קהל in Hebr. REL.

e *Αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς*] Eo modo *Samb.* αὐτοῖς in *cæteris.*

f *Ἐπαγγείλασθαι.*] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγέλλεσθαι.

g *Ἐπὶ τῆς μεταξὺ*] Illa ἐπὶ τῆς inseruimus ex *MSS.*

h *Ἐγγαδδῆς*] *Al.* Ἐγγαδῆς. Vide supra, ad p. 473. §. 1.

i *Ἀναβάσεως.*] *In ascensu gaddi, qui locus dicitur culminis*, Heb. מעלה הציץ f. ἀναβαίνοντας ἐπ' ἀναβάσεως τῆς λεγομένης Ἐξοχῆς. BOCC.

k *Λεγομένης*] Ita lego cum *Cod. Vat.* in versione autem sequor *Epiphanium.* in *Editis Aliisque* λεγομένην δ' Ἐξοχὴν. Est qui suspicatur vocem unam aut alteram excidisse. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tsits*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebrais significante eminentiam.*

l *Συμβαλεῖν*] Ita *Vat.* συμβάλλειν in *Editis Aliisque.*

m *Στάντας*] Sic *MSS.* & *Epiphan.* στάντα in *Editis.*

n *Ηὐχαρίστουν τε*] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἤδεσαν τε.

o *Προελθὼν ὁ βασιλεὺς*] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* In *Editis Aliisque* προσελθών.

p *Θεκωίας πόλεως,*] Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Josephus.* Θεκώας in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

q *Αὐτοῖς εἰς μάχην·*] *Αὐτοὺς Big. Samb.* & *Vat.*

stibus liberasset. Placuit omnibus *hæc* sententia; quæque *ille* subjecerit, ea exsequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & consternationem. Illi enim, se sibi invicem hostes esse rati, se *mutuis vulneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroso adeo exercitu salvus evaserit. Josaphatus autem, converso in vallem aspectu, ubi hostes forte castra posuerant, cum totam cadaveribus stratam animadvertisset, lætatus est quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis absque omni labore servatis victoriam ipse per seipsum peperisset; permisitque militibus hostium castra diripere, & mortuos spoliare. Et illi quidem, cum per tres dies spolia legissent, labore fatiscebant: tanta utique erat occisorum multitudo. Quarta vero die populus universus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iste* Vallis gratiarum actionis vocatus est.

Ammanitæ & Moabitæ se invicem se occidunt. 2 Paral. c. 20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hierosolyma abduxisset, dies aliquammultos epulis & sacrificiis impendit. Post hunc vero hostium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, istæ omnes metu illius perculsæ erant, quasi compertum habuissent Deum ei in posterum auxilium laturum esse. Et ex illo quidem tempore Josaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex justitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Israëlitarum rege: cum quo inita societate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Josaphati regis Hierosolymorum ita se habebant.

Josaphati classis naufragium. 2 Paral. c. 20.

προάγειν τῶν πολεμίων. ἤρεσε δὲ ἡ τοῦ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβούλευσε, ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε καὶ ταραχὴν τοὺς Ἀμμανίτας. οἱ δὲ, δόξαντες [r] ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατος δὲ [s] ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ [t] συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδὼν, ἥδετο μὲν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσασιν αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας [v] σκυλεύοντες ἔκαμνον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δὲ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἰς τινα κοῖλον καὶ φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ηὐλόγησαν· ἀφ' οὗ καὶ προσηγορίαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δὲ [x] ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐωχίας καὶ θυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μετὰ μέντοι γε τὴν τῶν πολεμίων αὐτοῦ διαφθορὰν, ἀκουσθεῖσαν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντες ἔτι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντος. καὶ Ἰωσάφατος μὲν ἔκτοτε μετὰ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆγεν. ἦν δὲ φίλος καὶ τῷ τοῦ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς ὃν [y] κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νηῶν, [z] εἴς τε Πόντον πλευσουσῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἐμπόρια, διήμαρτε τοῦ κτήματος. [a] ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτ' οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον οὕτως εἶχεν.

CAP. II.

De Ochozia rege Israëlitarum; rursusque de Elia vate.

AChabi autem filius Ochozias regnabat in Israëlitas, habitationis suæ sedem constituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia similis; atque Hieroboamo, qui primus flagitiosa ausus est, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero secundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus solitus erat pendere, jam desiit suppeditare. Porro accidit ut Ochozias de solario domûs suæ descendens *per gradus* delaberetur: quo factum est, ut, cum male se haberet, ad Accaronis deum Muscam (hoc enim deo illi nomen erat) de salute *sua* sciscitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuisset, illi præcepit, ut, nunciis missis obviam factus, ab iis quæreret, nullusne esset Israëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miserit de salute consulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è

Ochozias Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Ochozias ægrotus Accaronensem deum consulit. 4 Regum, c. 1.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ὀχοζίου βασιλέως Ἰσραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ἠλία τοῦ προφήτου.

Ὁ δ' Ἀχάβου παῖς Ὀχοζίας ἐβασίλευε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ ποιούμενος τὴν δίαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ἱεροβοάμῳ, τῷ [b] πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἀπατᾶν ἀρξαμένῳ. τὴν δὲ βασιλείαν ἔτος ἤδη δεύτερον ἔχοντος, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς φόρους, οὓς ἔμπροσθεν ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Ὀχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ [c] στέγους τῆς οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς [d] τὸν [e] Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ θεῷ, πυνθανόμενον περὶ τῆς σωτηρίας. φανεὶς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων Θεὸς Ἠλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις [f] ὑπαντήσαντα πυνθάνεσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ἰσραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι [g] ἔπεμψε πρὸς τὸν ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τῆς σωτηρίας [h] ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ

r Ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον,] Lege πολεμίους ἀλλήλους ἀν. COCC.

s Ἀποβλέψας] Sic Vat. ἀναβλέψας in reliquis.

t Συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι] Ita cum MSS. in Editis συνέβαινε στρατοπεδεύεσθαι.

v Σκυλεύοντες] Σκυλεύοντες ἴσως Vat.

x Ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν] Ita cum MSS. ἀναγαγὼν in Editis.

y Κοινωνήσας] Sic Big. (Coccejus) Samb. & Vat. κοινώνας in Editis Aliisque, forsan pro κοινωνῶν.

z Εἴς τε Πόντον] Vide Bochartum in Animadvers. S. lib. 3. c. 6. p. 165. & Tornielliim in Annal. S. ad ann. 3138.

* Præ magnitudine periêre navigia:] Sc. quod regi non placerent.

a Ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον οὕτως εἶχεν.] Navigia ob magnitudinem absorpta. 1 Reg. xxii. 49. dicitur Rex Josaphat fecisse naves Tharsis (תרשיש) ad navigandum in Ophir. LXX. verò in MS. Alex. ἐποίησεν νῆας Θ

παραδοῦναι * Οἰμωγῇ. SPANH.

b Πρώτῳ παρανομήσαντι,] Πρῶτος Vat. & forsan Epiphan. qui vertit, & prius iniquitatem fecerat.

c Στέγους τῆς οἰκίας] Τέγους Big. & Samb.

d Τὸν Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ θεῷ,] Τὴν & mox τῇ θεῷ Big. Samb. Vat. Zonar. & Chron. Alex. Vide Seldenum de Diis Syris, Synt. 2. c. 6. & J. Clericum ad 2 Regum, c. 1.

e Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ θεῷ] In Editis Ἀκκαρών, atque ita vel Ἀκκαρῶν in MSS. Alibi quidem apud Josephum nostrum flectitur. hic vero sine flexione cum LXXII. Interpretibus Ἀκκαρὼν (ut & Coccejus) feci. HUDS. Ad Deum Acharo Muscam Rufinus. LXX. 2 Reg. 1. 2. ἐπιζητήσατε ἐν τῷ Βάαλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών. Hebr. בעל זבוב אלהי עקרון dominus muscarum seu Μυίαγρος vel Ἀπόμυιος Græcorum. SPANH.

f Ὑπαντήσαντα] Ὑπαντήσοντα Samb.

g Ἔπεμψε πρὸς τὸν ἀλλότριον] Πέμπει Vat.

h Ἐρησομένους,] Ita cum quinque MSS. & Vat. Interpr. συνθησομένους. ἀπελθεῖν τε αὐτοὺς in Editis.

i Τῆς

καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. τοῦ δὲ Ἠλία ποιήσαντος ἃ προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, παραχρῆμα ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [i] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλῦσαι μὲν προσωτέρω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σοὶ λέγειν ἐξ ἐντολῆς τοῦ Ἰσραηλιτῶν Θεοῦ, ὅτι χεῖρον ἕξει ἡ [k] νόσος. τοῦ δὲ βασιλέως σημαίνειν [l] αὐτῷ τὸν ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον [m] δασὺν καὶ ζώνην περιειλημμένον δερματίνην. συνεὶς δ' ἐκ τούτων Ἠλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον καὶ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ἠλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καθεζόμενον, καταβάντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν, ἄκοντα βιάσεσθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ τοῦ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχειν, εὔξεσθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι [n] τούς τε ὁπλίτας καὶ αὐτὸν, εὔχεται, καὶ πρηστὴρ κατενεχθεὶς διαφθείρει τόν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. τῆς δ' ἀπωλείας τῆς τούτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ἠλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσοις καὶ [o] τὸν πρότερον συναπέστειλεν. ἀπειλήσαντος δὲ καὶ τούτου τῷ προφήτῃ βίᾳ [p] λαβὼν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ καταβαίη θελήσας, [q] δεξαμένου κατ' αὐτοῦ, πῦρ διεχρήσατο καθὼς καὶ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυθόμενος δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρόνιμος ὢν καὶ λίαν ἐπιεικὴς τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ συνέβαινεν εἶναι τὸν Ἠλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γινώσκειν δ' ἔλεγεν, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως διακονῶν προστάγμασι [r] παρείη πρὸς αὐτὸν, καὶ [s] οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεῆσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίου [t] τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ἀποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων καὶ τὸ ἀστεῖον τοῦ ἤθους ὁ Ἠλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου λέγειν· "ἐπειδὴ κατέγνως αὐτοῦ [v] μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς "νόσου [x] οὐδὲν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ τὸν "Ακκαρωνιτῶν ἔπεμψας, παρ' αὐτοῦ πυνθανόμενος τί "σοι ἔσται [y] τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ."

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ἠλίας, ἀπέθανε. διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ἰώραμος· ἄπαις γὰρ κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ἰώραμος οὗτος, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν [z] Ἀχάβου παραπλήσιος γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Θεόν. παρεὶς γὰρ τοῦτον θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. [a] ἦν δὲ τἆλλα δραστήριος. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἠλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρι τῆς σήμερον αὐτοῦ τὴν τελευτήν. μαθητὴν δ' Ἐλισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. [b] περὶ μέντοι γε Ἠλία, καὶ Ἐνώχου τοῦ [c] γενομένου πρὸ τῆς ἐπομβρίας, ἐν

morbo non convalescet. Cum autem fecisset Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, statim ad regem se receperunt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & causam interrogante, responderunt hominem quendam illis occurrisse, & vetuisse quidem ulterius progredi, reversos autem tibi dicere ex mandato Dei Israëlitarum, quod ingravescet morbus. Cumque rex illis imperasset, ut illum qui ista dixerat ei indicarent, ajebant hominem esse hirsutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam esse, quem nuncii descriptum dederant, tribuno, quem ad eum misit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad se adduceret. Tribunus autem, qui missus fuerat, cum illum invenisset in montis vertice sedentem, jussit ut descenderet & ad regem veniret: hoc enim ipsum jubere. sin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixisset, se precaturum esse ut ignis de cœlo delapsus illum pariter ac milites perdat, quo verum esse vatem experiretur, preces adhibet, & prester *subito* delatus tribunum ejusque milites absumit. Quorum strage ad regem perlata, ira accensus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iste vati minatus esset se vi captum abducturum, nisi volens *propere* descendat, *vate* contra illum precato, ignis eum similiter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audivisset, tertium emisit. Ille vero prudens & moribus mansuetis, postquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande illum compellavit, & non nescire dicebat, quod invitus, regis mandato obsequens, ad ipsum venerit, quodque ii qui ante eum missi erant, non volente animo, sed eadem necessitate coacti venissent. Eum igitur obsecrabat, ut fortis ipsius misereretur, & illorum qui cum ipso aderant militum, factoque inde descensu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus apposita sermonis comitate morumque urbanitate, descendit, seque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem pervenisset, ei vaticinatus est, & declarabat Deum *ita* dicere: "quoniam ipsum contempsisti, "perinde ac si Deus non esset, nihilque veri de "valetudine prædicere potuisset, sed ad Accaro- "nensem *deum* misisti, illum percontans quem fi- "nem habiturus esset morbus, scito te moriturum.

Ochozias brevi moriturum, id quod audiit, prædicit Elias. 4 Regum, c. 1.

Elias ignem de cœlo devocat. 4 Regum, c. 1.

2. Atque ille quidem brevi post tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam sine liberis vita decessit. Hic vero Joramus, nequitia patris *sui* Achabi similis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conspectu sublatus est: nec in hodiernum usque diem quisquam novit qui fuerit ejus exitus. Discipulum autem reliquit Elissæum, sicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in sacris libris scriptum est,

Ochozia mors. 4 Regum, c. 1. Joramus Israëlitarum rex, sceleratus & impius.

i Τῆς ἐπανόδου,] Illud τῆς ex MSS. τοῦ τάχους τῆς ἐπ. habent Gallici MSS. quo modo alibi loqui solet *Josephus*.

k Νόσος.] Sic MSS. in *Editis* articulus desideratur.

l Αὐτῷ τὸν ταῦτα] Αὐτῷ τὸ εἶδος τοῦ ταῦτ' εἰρηκότος ἀπαγγεῖλαι Hom. & Busb.

m Δασὺν] איש בעל שער est in Hebr. quod ad vestes hirsutas alii referunt. REL.

n Τούς τε ὁπλίτας] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis τοὺς ὁπλ.

o Τὸν πρότερον] Ita cum MSS. τῷ προτέρῳ ἀπέστειλεν in *Editis*.

p Λαβὼν] Iterum cum MSS. βίᾳ λαβὼν αὐτὸν in *Editis*.

q Εὐξαμένου] Εὐξάμενος καὶ κατὰ τούτου π. δ. καθὼς καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

r Παρείη πρὸς αὐτὸν,] Ita in *Editis*. παρεῖναι in MSS.

s Οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες,] Sic MSS. & *Vet. Interpr.* πρὸ αὐτοῦ in *Editis*.

t Τούς τε σὺν αὐτῷ] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* aliisque τε deest.

v Μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ,] Illud μὲν etiam ex MSS.

x Οὐδὲν ἀληθὲς] Οὐκ ἀληθὲς Big. & Samb. [illegible] *Vat.*

y Τὸ τέλος τῆς νόσου,] Τὸ deest Big. & Samb.

z Ἀχάβου] Ita MSS. & *Vet. Interpr.* in *Editis* [illegible] τὸν Θ. ne Græce quidem, & nullo plane sensu. HUDS. Vet. *par fuit Achab malignitate, regnavitque annos XII. homo iniquitate circa Deum & impietate plenus.* Forte, *à patre amentatus.* vel, *patrem imitatus, malitia.* COCC.

a Ην δὲ τἆλλα] Forte ἦν τἆλλα. vel ἦν δὲ τἆλλα. COCC.

b Περὶ μέντοι γε Ἠλία, καὶ Ἐνώχου τοῦ γενομένου πρὸ τῆς ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Enochus & Elias ἀφανεῖς facti, ignorata eorum morte. Notus verò Eliæ raptus in cœlum per currum igneum è 2 Reg. II. 11. SPANH.

c Γενομένου πρὸ τῆς ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις.] Γεγονότος *Vat.*

est, quod evanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

τῶν ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν οὐδεὶς οἶδεν.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Josaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Elissæo editis, & de morte Josaphati.

Joramus cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 3.

CUM autem regnum suscepisset Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Misan, bellum inferre statuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipsius Achabo in tributum pensitaret * ovium intonsarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, misit etiam ad Josaphatum, obsecrans ipsum, ut, cum à principio amicus esset paternus, socia secum arma jungeret, bello Moabitas persequuturo, qui *tum recens* à regno suo defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in belli societatem pertracturum. Joramus autem, cum ad se delata essent hujusmodi de auxiliis promissa à Josaphato facta, cum exercitu suo Hierosolyma veniebat: & ab Hierosolymorum rege splendide exceptus, cum illis visum esset per Idumææ solitudinem contra hostes proficisci, (haud enim exspectaturos esse ut per deserta iter facerent) tres illi reges Hierosolymis egressi sunt, rex ipse Hierosolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum septem dierum iter circuivissent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & solicitudine essent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à se ductos Moabitarum regi sine pugna dediturus sit. Illum vero Josaphatus, quod justus esset, confirmabat & excitabat; jussitque ut in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum sciscitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem unus è servis regis dixisset, se vidisse illic Eliæ discipulum Elissæum Saphati filium, tres reges suasu Josaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum venissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero *instabat* Joramus. At cum dixisset Elissæus, ne illi molestiam facesseret, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim *procul-dubio* veros esse, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos servaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Josaphatum virum sanctum & justum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim *hunc* requisivit) eo psallente Dei spiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, "neque pluvia cum impetu delapsa, cernetis flu-"vium aqua repletum, ita ut & milites & jumen-"ta aquatione vobis conserventur. neque vero "hoc solum per Deum assequemini, sed & ejus "ope ex hostibus victoriam reportabitis, & pul-"cherrimas munitissimasque Moabitarum urbes

Elissæus vaticinatur. 4 Regum, c. 3.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώραμος καὶ Ἰωσάφατος ἐπεστράτευσαν τοῖς Μωαβίταις· περί τε θαυμάτων Ἐλισσαίου, καὶ τελευτῆς Ἰωσαφάτου.

[d] ΥΠολαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Ἰώραμος, ἐπὶ τὸν Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεῦσαι βασιλέα, [e] Μισᾶν ὄνομα. [f] τοῦ γὰρ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἐπέσχεν ἀποστάς, φόρους τελῶν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς πόκοις. συναθροίσας οὖν [g] τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε καὶ πρὸς Ἰωσάφατον παρακαλῶν αὐτόν, ἐπεὶ φίλος ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχεν αὐτοῦ τῷ πατρί, συμμαχῆσαι πόλεμον ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας ἐκφέρειν μέλλοντι, ἀποστάντας αὐτοῦ τῆς βασιλείας. ὁ δ' οὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ [h] καὶ τὸν Ἰδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτόν, [i] στρατεύσασθαι. Ἰώραμος δὲ τοιαύτας αὐτῷ τὰς παρὰ [k] Ἰωσαφάτου περὶ τῆς συμμαχίας κομισθέντας, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Ἰδουμαίας ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· οὐ γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς ταύτῃ ποιήσασθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅ, τε τούτων αὐτῶν, καὶ ὁ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδόν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τῆς ὁδοῦ αὐτοῖς τῶν ἡγεμόνων, ὡς ἀγωνιᾶν μὲν ἅπαντας, μάλιστα δὲ τὸν Ἰώραμον, καὶ [l] ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν αἰτιασάμενος ἄγοι τοὺς τρεῖς βασιλεῖς ἀμαχητὶ [m] παραδώσων αὐτοὺς τῷ [n] τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ Ἰωσάφατος δίκαιος ὤν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ προφήτης συνεληλύθει, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, τί ποιητέον ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτου δέ τινος τοῦ Ἰωράμου φήσαντος ἰδεῖν αὐτόθι τὸν Ἡλία μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπίασιν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου παραινέσαντος. ἐλθόντες δ' ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκώς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ἐπὶ τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. τοῦ δὲ, μὴ [o] διενοχλεῖν αὐτῷ φράσαντος, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, ἐδεῖτο προφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν οὐκ ἂν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ἰωσάφατον ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, [p] ἀχθέντος ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπεζήτησε γὰρ αὐτός, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἔνθεος γενόμενος προσέταξε τοῖς βασιλεῦσιν, [q] ἐν τῷ χειμάρρῳ πολλοὺς ὀρύξαι βόθρους. "οὔτε γὰρ νέ-"φους, οὔτε πνεύματος γενομένου, οὔτε ὑετοῦ καταρραγέν-"τος, [r] ὄψεσθε πλήρη τὸν ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν καὶ "τὸν στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια [s] διασωθῆναι ὑμῖν ἀπὸ "τοῦ ποτοῦ. ἔσται δὲ ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλ-"λὰ καὶ [t] κρατήσετε τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας καὶ ὀχυρω-"τάτας

d Ὑπολαβὼν] Ita *Bas. G. & Vet. Interpr.* παραλαβὼν *Big. Samb. & Vat.*

e Μισᾶν ὄνομα.] Μωσὰν *Vat.* Μεισὰ *Gall.* 1.

f Τοῦ γὰρ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,] Ita cum *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* Μισᾶν ὄνομα φόρους τελοῦντα Αχ.

* *Ovium intonsarum centena millia.*] Juxta *S. Literas*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

g Τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

h Καὶ τὸν Ἰδουμαίων] Sic *MSS.* καὶ τὸν Ἰδ. τὸν βασ. in *Editis.*

i Στρατεύσασθαι.] Συστρατεύσασθαι solus *Vat.*

k Ἰωσαφάτου] Τοῦ ante Ἰωσαφάτου delevimus auctoritate *MSS.*

l Ὑπὸ λύπης] Ita *Big. Samb. & Gen.* λυπεῖς *Bas. Aliique.*

m Παραδώσων] Ita *Big. & Vat.* παραδώσοντας *Bas. & G.* παραδώσοντ' *Samb.*

n Τῷ Μωαβιτῶν βασιλεῖ.] Illud τῶν ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσάφατος.

o Διενοχλεῖν] Sic *MSS.* διοχλεῖν in *Editis.*

p Ἀχθέντος ἀνθρώπου] Ita cum *Big. & Samb.* ἀχθέντος τε in *Editis Aliisque.*

q Ἐν τῷ χειμάρρῳ] Χείμαρρος pro *valle* quia נחל & vallem & flumen notat. REL.

r Ὄψεσθε πλήρη] Ὄψεσθαι *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

s Διασωθῆναι] Ita in *MSS.* σωθῆναι ὑμῖν in *Editis.*

t Κρατήσετε] Κρατῆσαι τε *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. & dein λά-

"πάσας πόλεις λήψεσθε τῶν Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν "αὐτῶν [v] ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς "δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ προφήτου, τῇ ἐπιούσῃ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν, ὁ χείμαρρος [x] πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ [y] ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τὸν Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια ποτὸν ἄφθονον. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ Μωαβῖται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τῆς ἐρήμου ποιουμένους τὴν ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, εὐθὺς συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν [z] ἐπὶ τῶν ὀρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δὲ ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ ὕδωρ, [a] καὶ γὰρ οὐδὲ μακρὰν ἦν τῆς Μωαβίτιδος, αἵματι τὴν χρόαν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνεται, ψευδῆ δόξαν περὶ τῶν πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς [b] ἀπεκτονηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψος, καὶ τοῦ ποταμοῦ αἷμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτ' οὖν οὕτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτοὺς ἐπὶ διαρπαγὴν τῶν πολεμίων ἐκπέμψαι τὸν βασιλέα. καὶ πάντες, [c] ἐφορμήσαντες ὡς ἐπὶ ἑτοίμην ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τῶν ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διεψεύσθη μὲν αὐτοὺς ἡ ἐλπὶς αὕτη. περιστάντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν [d] τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, τάς τε πόλεις [e] κατηρείψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ [f] ἠφάνισαν [g] πληρώσαντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων [h] ἐξέκοψαν, καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἀναιρεθῆναι κατὰ κράτος, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθὼν, διὰ τοῦ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος [i] αὐτοὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖσθαι. καὶ πειραθεὶς, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ἐπιτυχὼν γὰρ ἐπιμελῶς φρουρουμένου τοῦ τόπου. ὑποστρέψας δ' εἰς τὴν πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [k] τὸν υἱὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, [l] κατῴκτειραν τῆς ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τὴν πολιορκίαν, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν [m] οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγὼν, ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μετὰ τὴν [n] στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε, ζήσας [o] μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἦν μιμητὴς τῶν Δαυίδου ἔργων.

"expugnabitis, & arbores quidem illorum sativas "excidetis, & regionem devastabitis, prætereaque "fontes & fluvios obstruetis.

2. Vate ista loquuto, postero die, priusquam sol orirctur, torrens copiose fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra se adventare, & per solitudinem iter facere, rex illorum, collecto statim exercitu, jussit montibus castra figi, ne illos laterent hostes in regionem irrumpentes. Cum autem sub ortum solis aquam in torrente conspexissent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) sanguini colore non absimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubescit) falsam de hostibus opinionem acceperunt, ac si ipsos se mutuo propter sitim peremissent, & fluvius eorum sanguine redundasset. Hoc igitur ita se habere suspicati, à rege petierunt, ut illos ad hostium spolia legenda emitteret, atque omnes, quasi ad prædam paratam profecti, ad hostium, tanquam mortuorum, castra perveniunt. Et quidem ipsos sua spes valde frustrata est. nam, hostibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti sunt, alii vero fuga dispersi in regionem suam se receperunt. At reges, Moabitarum terram ingressi, & oppida subverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quasque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obsidione premeretur, urbemque eò discriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* septingentis egressus, equo evehi per hostium castra, quà excubias paulo negligentiores esse putabat, conatusque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præsidiis munitum. In urbem autem reversus rem extremæ necessitatis & desperationis aggressus est. Filium natu maximum, qui post eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hostibus facile cerni posset, in solidum sacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conspexissent, necessitatis miserti, & humanitate simul & pietate permoti, *confestim* obsidionem solverunt, & † ad suam quisque domum discessêre. Josaphatus autem Hierosolyma reversus, paceque vitâ actâ, cum non diu isti expeditioni superfuisset, diem obiit supremum: exacto quidem vitæ *suæ* anno sexagesimo, regni vero vigesimo quinto. Sepultusque est Hierosolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi sui* imitator erat.

Moabitarum rex se suosque in prælium parat.

Moabitæ vincuntur. 4 *Regum*, c. 3.

Moabitarum rex filium pro hostia mactat. 4 *Regum*, c. 3.

Josaphati mors. 4 *Regum*, c. 22.

λήψεσθαι. mox etiam κόψατε, & δηώσατε & ἐμφράξατε.

v Ἥμερα κόψετε,] Vocem ἥμερα insertum dedimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

x Πολὺς ἐρρύη·] Ita *MSS.* (& Cocc.) in *Editis* σφοδρῶς ἐρρύη. πολὺ γὰρ &c.

y Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ] Non est in Hebr. REL.

z Ἐπὶ τῶν ὀρῶν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* διὰ τῶν ὀρῶν συμβάλλεσθαι τὸ στ. in *Editis Aliisque.*

a Καὶ γὰρ οὐδὲ μακρὰν] Καὶ γὰρ οὐ μακρὰν *Vat.*

b Ἀπεκτονηκότων] Ita cum *MSS.* ἀπεκτονηκότων in *Editis.* HUDS. Lege ἀπεκτονότων, vel ἀπεκτακότων, vel ἀπεκτανηκότων. COCC.

c Ἐφορμήσαντες] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὁρμήσαντες in *Editis Aliisque.*

d Τῶν Μωαβιτῶν] Illud τῶν ex *MSS.*

e Κατηρείψαντο τὰς ἐν αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάς τε πόλεις καθαιρέψαντες τὰς in *Editis.*

f Ἠφάνισαν] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. ἠφάνισαν in reliquis.

* *Deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes,*] Eo quidem sensu ἀφανίζω accipio, quo reperitur *Matth.* 6. 16.

g Πληρώσαντες] Πληρώσαντες ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἐξέκοψαν,] Ἐκοψαν *Vat.* & mox ἔφραξαν.

i Αὐτοὺς ἐνόμιζε] Αὐτῷ ἐνόμιζε *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτῷ *Vat.*

k Τὸν υἱὸν τὸν πρεσβύτερον,] Τὸν υἱὸν solus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28.

l Κατῴκτειραν τῆς ἀνάγκης, καὶ παθόντες] LXX. 2 Reg. III. 27. καὶ ἐγένετο μετάμελος μέγας ἐπὶ Ἰσραήλ. Hebr. קצף גדול *furor magnus.* SPANH.

† *Ad suam quisque domum discessêre.*] *Vel*, in suum quisque regnum abierunt.

m Οἰκίαν ἀνέστρεψεν.] Οἰκείαν *Big.*

n Στρατείαν ἐκείνην,] Στρατιὰν *Big.*

o Μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα,] Illud μὲν ex *MSS.*

II.

CAP. IV.

Joramus successor Josaphati. quomodo ei cognominis Joramus, rex Israëlitarum, bellum gessit adversus Syros; & quæ miracula edidit vates Elissæus.

Joramus Judææ rex. 2 Paral. c. 21.

PORRO reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum successorem *suum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *suæ* fratre, Israëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Israëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, secum habuit vatem Elissæum, cujus res gestas percensere volo: quippe quæ magnæ sunt & memoratu dignæ, prout è libris sacris in notitiam nostram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi dispensatoris, ad eum adiisse, dixisseque, ipsum non nescire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi ‡ ad mortem quæsitos servarit. centum enim, ajebat, ipsum abdidisse & pecunia mutuo accepta aluisse; nunc vero post fata viri * ipsam cum liberis à creditoribus in servitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* sui misereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, respondit, nisi perexiguum olei in vasculo. Tum vates jussit ut discedat, atque vasa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribusque cubiculi occlusis oleum in universa transfundat: Deum enim ista *omnia* repleturum esse. Cum autem mulier jussis paruisset, præciperetque liberis ut vasa singula sibi admoverent, postquam omnia repleta erant, & nullum superabat, ista vati indicatum ivit. Ille vero consilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *suis* satisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam superfuturum esse, quo ipsi ad liberos sustentandos uti liceret. Et quidem Elissæus ita mulieris æs alienum dissolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Elissæo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

Elissæus Israëlitarum regem de Syrorum insidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

3. Porro Elissæus mature *quosdam* cum monitis ad Joramum misit, ut caveret locum illum, *quem isti indicarent*, esse enim illic Syrorum nonnullos in insidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obsequens, ad venationem † *paratam* non egressus est. Adadus autem, cum frustra essent dolosa consilia, quasi suorum aliqui in-

ΚΕΦ. δ΄.

Ἰώραμος ὁ Ἰωσαφάτου διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ καὶ παῖδας ἱκανούς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ἰώραμον. ταὐτὸ γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ τῆς [p] μητρὸς [q] μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν, Ἀχάβου παιδί. παραγενόμενος δ' [r] ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὐτῷ Ἐλισσαῖον τὸν προφήτην, οὗ τὰς πράξεις βούλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γάρ εἰσι καὶ ἱστορίας ἄξιαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β΄. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ [s] τὴν [t] Ὠβεδίου, τοῦ Ἀχάβου οἰκονόμου [v] γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας περιέσωσεν, ὑπὸ τῆς Ἀχάβου γυναικὸς Ἰεζαβέλης ἀναιρουμένους. [x] ἑκατὸν γὰρ, ἔλεγεν, ἀπ' αὐτοῦ δανεισάμενος τραφῆναι κεκρυμμένους· καὶ μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν ἄγεσθαι νῦν ὑπὸ τῶν δανειστῶν [y] αὐτήν τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν. παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν τἀνδρὸς ἐλεῆσαί τε καὶ παρασχεῖν τινα βοήθειαν. [z] πυθομένου δ' αὐτοῦ τί ἔχοι ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ [a] βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρήσασθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν τοῦ δωματίου, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα [b] τὸ ἔλαιον. τὸν γὰρ Θεὸν πληρώσειν [c] ταῦτα. τῆς δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα [d] ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προστειλάσης, ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη, καὶ οὐδὲν ἦν κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην [e] πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ [f] συμβουλεύει [g] τὸ ἔλαιον [h] ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανεισταῖς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· γενήσεσθαι δέ τι καὶ [i] περισσότερον ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ ἐλαίου, ᾧ πρὸς διατροφὴν τῶν τέκνων [k] καταχρήσεται. καὶ Ἐλισσαῖος μὲν οὕτως ἀπήλλαξε τῶν χρεῶν τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανειστῶν ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ΄. [l] Ἐλισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ἰώραμον ἐξαπέστειλε, [m] φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ παραινῶν· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ [n] Σύρους τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν [o] ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, οὐκ ἐπὶ τὴν θήραν [p] ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πειθόμενος. [q] Ἄδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς [r] διαμαρτὼν, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμηνυσάντων τὴν ἐνέδραν πρὸς

p Μητρὸς τῷ ἀδελφῷ.] Γυναικὸς Gall. 2. atque ita in versione sua Gelenius.

q Μὲν ἀδελφῷ,] Hic τῷ insertum dedimus ex MSS. & mox δὲ ante παιδὶ delevimus.

r Ἐκ τῆς Μωαβίτιδος] Sic MSS. ἀπὸ τῆς in Editis.

s Τὴν Ὠβεδίου,] 2 Reg. IV. SPANH.

t Ὠβεδίου,] Αὐδίου Vat.

v Γυναῖκα,] Idem sensit Chaldæus Interpr. ut & Rabbini Aliique. videsis Theodoretum in 4 Regum, ΕΡΩΤ. ιδ΄.

‡ *Ad mortem quæsitos servarit.*] Ita cum Epiphanio placuit interpretari vocem ἀναιρουμένους.

x Ἑκατὸν] Ita cum omnibus MSS. & Vet. Interpr. ἑκατὸν. ἔλεγε γὰρ, ὡς αὐτῷ in Editis.

y Αὐτήν] Αὐτήν τε καὶ τὰ τέκνα Vat.

* *Ipsam cum liberis à creditoribus in servitutem abripi.*] In S. Literis, instare creditores ut in servitutem ducant. Juxta Epiphanium, nunc vero post viri sui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad servitium rapi.

z Πυθομένου δ' αὐτοῦ] Πυνθανομένου Big. & Samb.

a Βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ.] Βραχὺ, ἀντὶ τοῦ ὀλίγον, ὀλίγον, μικρὸν Hesychius. Hebr. אָסוּךְ שָׁמֶן Vulg. parum olei LXX. ὃ ἀλείψομαι ἔλαιον, quod respondet Hebr. אָסוּךְ s. primæ futuri Verbi סוּךְ sc. perfundere. Sic Ezech. XVI. 9. וָאֲסֻכֵךְ בַּשָּׁמֶן & ungebam in oleo. SPANH.

b Τὸ ἔλαιον.] Τοῦ ἐλαίου Samb.

c Ταῦτα.] Ita Big. Samb. & Vat. πάντα Epiphan. αὐτὰ in Editis.

d Ποιησάσης,] Ita in omnibus MSS. atque ita fere legisse videtur Epiphan. qui vertit, quod dum mulier fecisset & ejus filii unumquodque vas obtulissent, dum completa fuissent &c. ποιούσης ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in Editis.

e Πάντα] Clariss. Coccejus jubet legere ταῦτα, verum deest forsan πλήρη. ut ita mulier nunciaverit vati vasa omnia jam plena esse. HAV.

f Συμβουλεύει] Συνεβούλευσε aut συμβουλεύσαι legisse videtur Epiphan.

g Τὸ ἔλαιον] Τοὔλαιον Big. Samb. & Gall. 1.

h Ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι,] Ita cum Cod. Vat. ἀπελθεῖν in Editis Aliisque. nihil huic voci respondet in versione Epiphanii.

i Περισσότερον] Περισσὸν Vat.

k Καταχρήσεται.] Ita cum Big. & Samb. καταχρήσασθαι in reliquis.

l Ἐλισσαῖος δὲ] Suspicor hic loci ingentem esse lacunam: non solum quod illorum pleraque desideremus, quæ de miraculis ab Elissæo editis narrant S. Litera, 4 Regum, c. 4, 5, & 6. sed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ἐλισσαῖος δὲ ταχέως &c. quæ sane optime se haberent, si S. Literarum vestigiis insisteremus, 4 Regum, c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Israëlitas bellum gereret, consilium cum suis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis:* Ἐλισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ἰώραμον ἐξαπέστειλε &c.

m Φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον] Forte τόπον τινὰ, nisi aliquid deest, Vetus: Inter hæc autem Helizæus misit ad Joram, ammonens, ut custodiret locum quendam &c. COCC.

n Σύρους τινὰς] Σύρων τινὰς τοὺς ἐκεῖ Big. & Samb. τοὺς ἐκεῖ Σύρων λοχ. Gall. 1. 2.

o Ἀναιρεῖν.] Ἀνελεῖν Big. Samb. & Gall. 1. 2.

p Ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ] Ita MSS. ὥρμησε in Editis.

† Paratam *non egressus est. Adadus autem,*] Vocem *paratam* agnoscit Epiphan.

q Ἄδαδος δὲ,] Ita cum Vet. Interpr. in reliquis Ἄδερ. Vide ad p. 463. §. 1. HUDS. Adadus Rex Syrorum Rasin. SPANH.

r Διαμαρτών,] Διαμαρτὸν Samb.

s Τε-

πρὸς Ἰώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτοὺς προδότας ἔλεγε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερῶς τὰς ἐπιχειρήσεις, ἃς μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ [s] γεγυμνωμένας. Φήσαντος δέ τινος τῶν παρόντων, "μὴ [t] ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδ' ὑπονοεῖν [v] αὐ-"τῶν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ κατηγορηκότων τὴν ἔκπεμψιν "τῶν ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι Ελισσαῖός "ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, καὶ φανερὰ "ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [x] βεβουλευμένα," προσέταξε [y] πέμψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει [z] τυγχάνει διατρίβων ὁ Ελισσαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἧκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν [a] Δωθαεὶμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν [b] Ἄδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν [c] ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τὸν Ελισσαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [d] κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φρουρᾷ. ἅμα δ' ἕῳ τοῦτο μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου διάκονος, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισσαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μετὰ βοῆς καὶ [e] ταραχῆς [f] δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τὸν θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρσυνε, καὶ [g] τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· [h] παρεκάλει τε, τῷ διακόνῳ, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν [i] εὔελπι θάρσος, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν εὐχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, πλῆθος ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι περὶ τὸν Ελισσαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφιέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τῆς νομιζομένης συμμαχίας. Ελισσαῖος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς τῶν πολεμίων ὄψεις ἀμαυρῶσαι τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐταῖς ἐπιβαλόντα, ἀφ' ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενομένου δὲ καὶ τούτου, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ἐπιζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τὸν προφήτην Ελισσαῖον εἰπόντων, παραδώσειν ὑπέσχετο, εἰ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγουμένῳ τῷ προφήτῃ, τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν διάνοιαν ἐπεσκοτισμένοι, προθύμως εἵποντο. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ελισσαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ἰωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ περιστῆσαι τοῖς Σύροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθᾶραι τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἀμαυρώσεως ἐκείνης [k] ἀφεθέντες, ἑώρων αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν ἐκπλήξει δὲ δεινῇ καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' οὕτως θείῳ καὶ παραδόξῳ πράγματι κειμένων, καὶ τοῦ βασιλέως Ἰωράμου πυθομένου τοῦ προφήτου εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς κατακοντισθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισσαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ ληφθέντας πολέμου ἀποκτείνειν [l] ἔλεγεν εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργασαμένους τὴν ἐκείνου χώραν, θείᾳ δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς οὐκ εἰδότας ἐλθεῖν. [m] συνεβούλευσέ τε ξενίων αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολῦσαι ἀβλαβεῖς. Ἰώραμος μὲν οὖν τῷ προφήτῃ πειθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Ἄδαδον τὸν αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Ἄδαδος τὸ παράδοξον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ

fidias Joramo prodidissent, & animo permotus est, & eos jussu suo accersitos accusabat, quod arcana ipsius patefecissent; mortemque intentabat, ut qui hosti conata aperuissent quæ illis solummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipsum monuisset, "ne falsa opinione teneretur, neque "suos suspectos haberet, quasi ipsius inimico de-"nunciassent missionem illorum, quibus mandatum "erat ut eum interficerent, sed scire deberet vatem "esse Elissæum qui hostium regi omnia indicat, "consiliaque illius *secreta* ei recludit," jussit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Elissæus. Illi vero, qui missi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum esse in *urbe* Dothaim. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Elissæum caperent. atque illi in custodia urbem undique obsessam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexisset vatis minister, quodque id voluissent hostes ut Elissæum caperent, vociferans metuque perculsus ad eum accurrit, & hoc ipsum ei nunciavit. Ille vero famulum bono esse animo hortabatur, & *ipse* ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut ministro, quo is fortius & meliori spe animatus esset, potentiam ejus & præsentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Elissæum multo equitatu circumdatum & curribus aspiceret, adeo ut ille metum posuerit animosque sumpserit ad conspectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Elissæus, ut hostium oculos obscuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoscere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hostes egressus, interrogavit *eos* quem quæsitum venerint. Cumque illi dicerent, se Elissæum vatem *quærere;* pollicebatur se hunc illis traditurum esse, si ad urbem in qua esset ipsum sequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, sine cunctatione vatem ducem sequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Elissæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syrosque suis copiis circumdaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illisque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate discussa, viderunt sese in mediis hostibus versari. Cum autem Syri, ut verisimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis essent consternati & consilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obstitit Elissæus: jure enim belli captos occidere fas esse, illos vero nihil damni ejus regioni intulisse, sed Dei ductu ignaros omnium eò pervenisse. ideoque consilium dedit, ut hospitio *benigne* exceptos mensæque *lautæ* adhibitos, illæsos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obsequens, Syros splendide & magnifice tractatos ad regem suum Adadum dimisit.

Syria rex mittit qui Elissæum capiant. 4 Regum, c. 6.

Elissæus Syros in Samariam pertrahit; qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 Regum, c. 6.

4. Cum autem isti reversi quæ illis acciderant ei nunciassent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Israëlitarum potentiam pariter ac præsentiam,

Adadus, bello Judæos rursus adortus, Samariam obsidet. 4 Regum, c. 6.

s Γεγυμνωμένας.] Ita *MSS.* γυμνώσας in *Editis.*

t Ψευδοδοξεῖν αὐτόν,] Ac falsa opinione tenerentur. *Rufinus.* SPANH.

v Αὐτῶν ὡς πρὸς] Αὐτῶν deest *Big.* & *Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατηγορηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo personæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτὸν & dein κατηγορηκότος habet *Samb.* κατηγορηκότος quidem *Vat.* sine αὐτῶν vel αὐτόν.

x Βεβουλευμένα,] Βουλευόμενα in quinque *MSS.*

y Πέμψασι μαθεῖν] Πέμψας *Big. Samb.* & *Vat.*

z Τυγχάνει διατρίβων] Ita cum *MSS.* in *Editis* διατρίβει τυγχάνων.

a Δωθαείμ] Ita etiam LXXII. Δωθαὶ *Vat.* Δωθαεὶμ & Δωθαεὶν *Gall.*

b Ἄδαδος] Hic loci Ἄδερ in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in versione *Epiphanii.*

c Ἵππων καὶ ἁρμάτων,] Ita & LXXII. ἱππέων *Vat.*

d Κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες] Ἐν κύκλῳ *Big.* & *Samb.*

e Ταραχῆς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. τάχους in *Editis.*

f Δραμὼν πρὸς αὐτόν.] Εἰσδραμὼν *Vat.*

g Τῷ Θεῷ] Similis loquutio exstat p. 464. §. 2. τῷ Θεῷ ὡς συμμάχῳ χρώμενος κατατε. *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ ὡς συμμάχῳ χρώμενος ἀδεὴς ἦν *Gall.* 1. τῷ Θεῷ ὡς συμμάχῳ κεχρημένος καταφρονῶν *Gall.* 2. τῷ Θεῷ ὡς συμμάχῳ θαῤῥῶν ἀδεὴς ἦν *Vat.* In *Epiphanii* versione. *Ille vero securus de auxilio Dei contemnebat hostes, ministrumque metuentem crebro fiduciam habere præcepit, sperans quoniam Deus virtutis suæ potentiaque præsentiam.*

h Παρεκάλει τε,] Deest τε in aliquod *MSS.*

i Εὔελπι] Εὔελπις Dinarch. advers. Demosth. p. 51. ult. lin. SPANH.

k Ἀφεθέντες,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀφέντες in *Editis.*

l Ἔλεγεν εἶναι δίκαιον,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* deest εἶναι.

m Συνεβούλευσέ τε] Συνεβούλευσέ τε ξ. α. μεταδιδόντα *Vat.*

tiam, insuper & vatem cui manifesto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Elissæi nihil contra Israëlitarum regem moliri statuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus se hostibus superiorem esse existimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiscitur. Qui secum reputans se non adeo viribus pollere, ut cum Syro acie dimicaret, sese in Samariam inclusit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus si non machinis *& operibus* se urbem capturum, fame tamen rerumque necessariarum inopia in potestatem suam redacturum esse Samarenses, copiis admotis urbem obsidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput asini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis sextarium stercoris columbini emerint Hebræi pro sale. Quo factum est ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hostibus proderet, & quotidie mœnia *ipse* obiret & excubias, dispiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quod * conspiceretur & curam adhiberet, aliis obstitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, si quis hujusmodi quid perpetrare prius instituisset. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miserere domine, ratus ipsam aliquid sibimet, quo vesceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, sibi neque areas esse neque torcularia, unde & ipsi egenti aliquid largiri posset. Cumque illa horum quidem nihil se desiderare diceret, neque ob cibum molestam esse, sed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui jusserat ipsumque de iis quæ requirit certiorem facere, "sibi cum alia muliere vicina suique "amica convenisse, dicebat, ut, cum famis & inediæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis "liberis *suis* (nam utrique infans erat masculus) "alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego "quidem, ait, prima meum jugulavi, hesternaque "die meo ambæ vescebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; sed à pactis recedit, filiumque "suum abscondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque vestem conscidisset & graviter exclamasset, postea in vatem Elissæum ira accensus est, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque statim misit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Elissæum vero haud latuit regis ira: sed domi *suæ* sedens una cum discipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, observate ut ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Elissæum missus erat, jussa

Gravis Samariæ fames incessit. 4 Regum, c. 6.

Mater filium comedit. 4 Regum, c. 6.

Ira regis in Elissæum. 4 Regum, c. 6.

τὸν προφήτην ᾧ τὸ θεῖον οὕτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν οὐκέτι διέγνω [n] τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τὸν Ελισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς δὲ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων περιέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατεύει μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιώραμον. ὃς οὐχ ἡγούμενος αὑτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὑτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος δὲ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ [o] σπάνει τῶν ἐπιτηδείων παραστήσεσθαι τοὺς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. οὕτω δ᾽ ἐπέλιπε τὸν Ιώραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων εὐπορία, ὡς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν [p] ἀργυρῶν νομισμάτων κεφαλὴν ὄνου, πέντε δ᾽ ἀργυρῶν νομισμάτων [q] ξέστην κόπρου περιστερῶν [r] ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τοὺς Εβραίους. ἦν δ᾽ ἐν φόβῳ μὴ διὰ τὸν λιμὸν προδῷ τις τοῖς ἐχθροῖς [s] τὴν πόλιν ὁ Ιώραμος, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπιπεριήρχετο τὰ τείχη καὶ τὰς φυλακὰς, μή τις ἔνδον εἴη [t] παρ᾽ αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι καὶ φροντίζειν ἀφαιρούμενος καὶ [v] τὸ βούλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ πάντως τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀνακραγούσης δέ τινος γυναικὸς, δέσποτα [x] ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τι μέλλειν αὐτὴν περὶ τροφῆς, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τὸν Θεὸν, καὶ μήτε [y] ἅλωνας αὐτῷ μήτε ληνοὺς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι καὶ παράσχοιεν αὐτῇ δεομένῃ. τῆς δ᾽ οὐδενὸς μὲν χρῄζειν εἰπούσης τούτων, οὐδ᾽ ἐνοχλεῖν τροφῆς ἕνεκα, κριθῆναι δ᾽ ἀξιούσης πρὸς ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν καὶ διδάσκειν περὶ ὧν ἐπιζητεῖ, "συνθήκας, ἔφη, "πεποιῆσθαι μετὰ τῆς ἑτέρας γυναικὸς [z] γειτνιώσης καὶ φίλης "αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ἐνδείας "ἦν ἀμήχανα, διαχειρισάμεναι τὰ τέκνα, ἦν δ᾽ ἄῤῥεν "ἑκατέρᾳ παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. "κἀγὼ [a] μὲν, φησὶ, πρώτη τοὐμὸν κατέσφαξα, καὶ "τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἐτράφημεν ἀμφότεραι. "ἡ δ᾽ οὐ βούλεται ταὐτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ παραβαίνει τὴν "συνθήκην, καὶ τὸν υἱὸν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ᾽ ἐλύπησε σφοδρῶς Ιώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἐκβοήσας, ἔπειτα ὀργῆς ἐπὶ τὸν προφήτην Ελισσαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται τοῦ Θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τῶν περιεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, εὐθὺς [b] ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τοῦ προφήτου, τὸν δὲ Ελισσαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ τοῦ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ᾽ οἴκαδε παρ᾽ ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ιώραμος ὁ τοῦ φονέως υἱὸς πέπομφε τὸν ἀφαιρήσοντα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. ἀλλ᾽ ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς ἀφίκηται, [c] παραφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα [d] προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [e] παραγενόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὸ κελευσθὲν, ὡς ἧκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἀναί-

n Τῷ τῶν Ισραηλιτῶν] Illud τῷ ex *MSS.*

o Σπάνει τῶν ἐπιτηδείων] *Gen.* σπάνῃ, vel σπάνει. Sophocl. Oedip. Col. v. 519. σπάνιν ἔχει. SPANH.

p Ἀργυρῶν νομισμάτων] Ἀργυρῶν hic & mox infra Samb. in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου.

q Ξέστην κόπρου περιστερῶν ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Sextarium fimi Columbarum pro sale comparabant Hebræi. *Rufin.* Hebr. quartum cabi stercoris columbarum. LXX. τέταρτον τοῦ κάβου κόπρου τῶν περιστερῶν. In *MS. Alex.* τέσσαρες πέντε κ. περ. nulla ibi ἀντὶ ἁλῶν aut salis mentione. Sale vero pro stercore usi Babylonii in fructificandis Palmis, juxta Theoph. de P. H. lib. III. c. XXII. p. 156. SPANH.

r Ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. κέ. Videsis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Mens.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7.

s Τὴν πόλιν] Τὴν πόλιν. ὁ δὲ Ιώραμος καθ᾽ ἑκάστην in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoscit *Vet. Interpr.*

t Παρ᾽ αὐτῶν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ᾽ αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* *Conspiceretur & curam adhiberet,*] *Al.* conspectus fuerit curam adhibere.

v Τὸ] Edit. *Gen.* τῷ.

x Ἐλέησον,] Δέσποτα κύριε ἐλέησον in plerisque *MSS.*

y Ἀλωνὰς] *Gen.* ἀλώνας. lege ἅλωνας vel ἀλωνὰς COCC.

z Γειτνιώσης,] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης.

a Μὲν, φησὶ,] Illud μὲν ex *MSS.*

b Ἐξέπεμψε.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in reliquis.

c Παραφυλάξαντες] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* κατάσχετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* παραφυλάξασθε εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ κατασχεῖν.

d Προσαποθλίψατε] 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἀποκλείσατε τὴν θύραν καὶ παραθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua cum prematis*, ut vertit *Castalio.*

e Παραγενόμενος ὁ βασιλεὺς,] Ita cum *MSS.* παραγινόμενος in *Editis.*

f Κα-

ἀναίρεσιν τοῦ Ἐλισσαίου, ἐποίησεν. Ἰώραμος δὲ [f] καταγνοὺς τῆς ἐπὶ τὸν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας [g] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς, ἔσπευδε κωλῦσαι γενέσθαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ᾐτιᾶτο ὅτι μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ᾽ οὕτως ὑπ᾽ αὐτῶν φθειρομένους [h] ὁρᾷ. Ἐλισσαῖος δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐπηγγέλλετο, κατ᾽ ἐκείνην τὴν ὥραν, [i] καθ᾽ ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν ἀφθονίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [k] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλου δύο κριθῆς [l] σάτα, [m] ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου. ταῦτα τόν τε Ἰώραμον καὶ τοὺς παρόντας εἰς χαρὰν μετέτρεψε. πιστεύειν γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἀλήθειαν οὐκ ὤκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ᾽ ἐκείνης ἐνδεὲς τῆς ἡμέρας καὶ ταλαίπωρον [n] ἡ προσδοκωμένη κοῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [o] ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὢν, καὶ [p] τότε φέρων αὐτὸν ἐπηρεισμένον, „ἄπιστα, εἶπε, λέγεις, „ὦ προφῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸν Θεὸν ἐξ οὐρανοῦ „[q] καταρράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, οὕτως ἀμήχανον καὶ „τὰ ὑπὸ σοῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι.“ καὶ ὁ προφήτης πρὸς „αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, „[r] ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα τὸ „τέλος, οὐ μεταλήψῃ δὲ οὐδενὸς τῶν [s] ὑπαρξάντων.

ε΄. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ἐλισσαίου προειρημένα. [t] νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τῆς τοιαύτης τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ λιμοῦ τροφὴν ἐκφέροντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, κἂν ἐπιτραπῇ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπορίᾳ τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὐτοὺς ἔκριναν, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δὲ ἀναιρεθεῖεν, [v] εὐθανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ᾖσαν εἰς τὸ στρατόπεδον [x] τὸ τῶν πολεμίων. ἤρχετο δὲ ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν καὶ ταράττειν ὁ Θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, ταῖς ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγγυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ᾽ αὐτῆς διετέθησαν, [y] ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Ἄδαδον, λέγοντες, ὡς Ἰώραμος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, [z] καὶ τὸν [a] τῶν νήσων, ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ [b] αὐτῶν ἀκούειν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Ἄδαδος, καὶ γὰρ αὐτὸς περιεψοφεῖτο ἤδη τὰς ἀκοὰς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσεῖχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, [c] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [d] οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον,

fecerunt. Joramus autem suæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidisset qui ad hoc missus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conservare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præsentium malorum remedium à Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elissæus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; foreque ut in foro bina quidem hordei sata siclo vendantur, similæ vero satum siclo ematur. Ista Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam & miseriam eis levavit futuri exspectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, amicus regis, qui tum forte cum reclinatum ferebat, „incredibilia, inquit, loque„ris, ô vates: & sicuti istud haud fieri potest ut „Deus è cœlo effunderet hordei & similæ cata„ractas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta „sunt.“ Cui vates dicebat, „tuis quidem oculis „ista videbis ad hunc plane modum evenire, cum „vero extiterint eorum nullatenus particeps eris.

Elissæus summam vilitatem pollicetur in posterum diem. 4 Regum, c. 7.

5. Quæ itaque ab Elissæo prædicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra scateant, & corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, nemine ad eos propter summam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, ut si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, * nocte se conferebant ad castra hostium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, auresque illorum, quasi in eo esset exercitus ut adventaret, sono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc cresceret suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus similiter ac militum aures *istiusmodi strepitu* circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum & perturbati, in castris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam se conjecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent,

Leprosorum consilium. 4 Regum, c. 7.

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

f Καταγνοὺς] Forsan μεταγνούς.
g Μὴ φθάσῃ κτείνας] Μὴ φθάσας κτείνῃ Vat.
h Ὁρᾷ.] Περιορᾷ Vat. ὑπερορᾷ Big. Samb. Gall. 1. 2. & Vet. Interpr.
i Καθ᾽ ἣν ὁ βασιλεὺς] Sic cum Big. Samb. & Vat. in reliquis præpositio deest.
k Ἐν τῇ ἀγορᾷ] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII.
l Σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] סאה σάτον Hebr. LXX. μέτρον σεμιδάλεως 2 Reg. VII. 1. SPANH.
m Ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] Ita Samb. ὠνήσασθαι Gall. 2. ὠνεῖσθαι in Editis Aliisque.
n Ἡ προσδοκωμένη] Sc. ὑπέρβ. Epiphanius ita vertit, ac si legisset aut saltem subintellexisset εὐπορίαν.
o Ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν] Ὁ δὲ τριστάτης LXXII. Triumvir ex versione Castalionis. HUDS. Hebr. שליש LXX. ex IV Reg. IX. 25. ὁ τριστάτης. item Exod. XV. 7. infra c. 6. §. 3. τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι· SPANH.
p Τότε φέρων] Ἐφ᾽ ᾧ ὁ βασιλεὺς ἐπανεπαύετο LXXII.
q Καταρράκτας κριθῆς] Alio sensu vocem καταρράκτας accipiunt LXXII. 4 Regum, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιεῖ Κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ.
r Ὄψει τοῦτο λαμβάνοντα] Ita in Editis Aliisque. ὄψῃ Big. Samb. & Gall. 1. 2.
s Ὑπαρξάντων.] Ita Samb. ὑπαρξάντων in reliquis.
t Νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τῆς τοιαύτης τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως.] Lex Samariæ, ut leprosi extra urbem haberent domicilium. vid. infr. de Ozia Rege Judææ, ubi leprosus evasit, ἐξιὼν τῆς πόλεως ἐν ἐρημίᾳ cap. 10. §. 4. SPANH.
v Εὐθανατήσοντες.] Al. εὐθανατήσαντες.
* Nocte se conferebant ad castra hostium.] Sub crepusculum juxta Verit. Hebr. ἐν τῷ σκότει LXXII.
x Τὸ τῶν πολεμίων.] Τὸ deest aliquibus MSS.
y Ὥστε τὰς σκηνὰς] Ὥστε συνελθεῖν πρὸς τὸν Ἄδαδον λέγοντας Hen. & Busb.
z Καὶ τὸν τῶν νήσων,] Hebr. החתים χετταίων supr. lib. 1. c. 6. §. 2. τῶν δὲ ἄλλων ἰσθμῶν, ἀσίαν, χετταίων &c. SPANH.
a Τῶν νήσων,] Rectius τῶν Χετταίων in LXXII. 4 Regum, c. 7. v. 6. Videsis N. L. Leidii Dictionarium, voce Cethim. HUDS. כתים Chittæorum est in Sacris. REL.
b Αὐτῶν ἀκούειν] Sic MSS. αὐτοῖς in Editis. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς Big. & Samb.
c Εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.] Ἔφυγον Hen. & Busb. pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.
d Οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας] Illud οἱ deest Vat.

ſent, & ad caſtra perveniſſent, multum ſilentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingreſſi, profectique in unum è tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti veſtes ſuſtulerunt, multumque auri elatum extra caſtra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingreſſi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipſum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hoſtes abſceſſiſſe, ſeipſos incuſare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia acceſſiſſent & ad cuſtodes clamaſſent, ipſis indicabant quid de hoſtibus factum ſit. Illi autem excubitoribus regiis iſta nunciarunt. A quibus cum ea accepiſſet Joramus, amicos duceſque accerſit. ad quos, ubi venerant dicebat; "ſibi inſidiarum "dolique ſuſpicionem dare Syrorum regis diſceſ"ſum, deſperantis fore ut vos fame intereatis, ut "ſi ad caſtra illorum quaſi fugâ deſerta diripienda "prodieritis, impetu repente facto vos quidem i"pſos perimat, urbem vero ſine pugna capiat. "Quare vos moneo ut urbem cuſtodiatis, & nuſ"quam ex ea exeatis, animis elati ex hoſtium re"ceſſu." Cum autem quidam dixiſſet, optime quidem eum & prudentiſſime *de illis* ſuſpicari; ſuaſiſſetque mittendos eſſe duos ex equitibus, qui regionem omnem uſque ad Jordanem explorarent, ut ſi ab hoſtibus inſidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egreſſus ſimile quid patiatur; * quin & iſtos, inquit, equites, ſi forte capti ab hoſtibus intereant, annumerabis iis quos fames abſumpſit: ab hac ſententia non averſus, miſit qui omnia diſpicerent. Illi autem per viam hoſtibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves eſſent *& expediti* ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in caſtris erant diripienda emiſit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; ſed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in ſomniis ſperare poterant, non ſolum malis prioribus liberati erant, ſed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei ſata empta fuerint ſiclo, ſimilæ vero ſatum *itidem* ſiclo, juxta Eliſſæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem ſoli bona iſta non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. conſtitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet prorumpentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati pereundi diſcrimen adirent, id ipſum ille paſſus eſt, oppreſſuſque *à turba* animam efflat; morte illius ab Eliſſæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum neceſſariarum copia loquutus erat, ille ſolus fidem non habuerit.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damaſcum venit, intellexitque Deum ipſique &

Leproſi Syrorum caſtra deſerta eſſe ſignificant. 4 Regum, c. 7.

Regis aliorumque conſilium de Syrorum fuga. 4 Regum, c. 7.

Syrorum caſtra diripiuntur. 4 Regum, c. 7.

Triumvir in turba oppreſſus. 4 Regum, c. 7.

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 Regum, c. 8.

ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [e] καὶ γενόμενοι πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [f] ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. [g] καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, [h] ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πιόντες ἐβάστασαν [i] ἐσθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τοῦτ' ἐποίησαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀνακεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, κατεγίνωσκον ἑαυτῶν μὴ ταῦτα [k] δηλούντων τῷ Ἰωράμῳ καὶ τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγειλαν τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ἰώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας. πρὸς οὓς ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑπονοεῖν ἔλεγε τὴν ἀνα"χώρησιν τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, [l] ἀπεγνωκότος ὑμᾶς "τῷ λιμῷ διαφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφευγότων ἐπὶ "διαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως "ἐπιπέσῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτοὺς, ἀμαχητὶ δὲ ἕλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, " [m] καὶ μηδαμῶς προϊέναι καταφρονήσαντας τῷ τοὺς πο"λεμίους ἀνακεχωρηκέναι." Φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ συνετώτατα ὑπονοήσειε, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος δύο τῶν ἱππέων τοὺς τὴν ἄχρι Ἰορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθέντες [n] ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυλακὴ τῇ στρατιᾷ γένοιντο, τοῦ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴν ἀνυπόπτως προελθοῦσαν, [o] προσαριθμήσεις δέ φησι τοῖς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τεθνηκόσι τοὺς ἱππεῖς, κἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ [p] γνώμῃ τοὺς [q] κατοψομένους [r] ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἤνυσαν, μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κοῦφοι πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [s] ῥίψαντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ διαρπαγὴν [t] τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφῆκεν. οὐ φαῦλα δὲ οὐδὲ ὀλίγου [v] ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺν μὲν χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [x] ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου [y] μυριάσι καὶ κριθῆς, οἷς οὐδ' ὄναρ ἤλπισαν, ἐπιτυχόντες, τῶν μὲν προτέρων κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δὲ εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν σάτα κριθῆς σίκλου, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλου, κατὰ τὴν Ἐλισσαίου προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥμισυ Ἰταλικόν. μόνος δὲ τούτων οὐκ ὤνατο τῶν ἀγαθῶν ὁ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμών. κατασταθεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῆς πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τῆς πολλῆς ὁρμῆς, καὶ μὴ κινδυνεύσωσιν ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέντες [z] ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τοῦτον ἀπέθανε τὸν τρόπον, τὴν τελευτὴν αὐτῷ προφητεύσαντος Ἐλισσαίου, ὅτι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἐσομένης εὐπορίας τῶν ἐπιτηδείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

ς'. Ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Ἄδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ τε καὶ τὴν στρα-

e Καὶ γενόμενοι] Ὡς γενόμενοι Big. & Samb.
f Ἀφωνίαν ἔβλεπον] Ita MSS. & Vet. Interpr. ἀσθένειαν in Editis.
g Καὶ παρελθόντες εἴσω] Ita MSS. καὶ παρελθόντες δ' εἴσω in Editis.
h Ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ,] Ὡς deest Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. & mox φαγόντες δὲ καὶ π. legunt Big. & Samb.
i Ἐσθῆτα,] Ἐσθῆτα καὶ πολὺν χρυσὸν, καὶ κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν Vat. atque ita forſan Epiphan.
k Δηλούντων] Δηλοῦντες ſolus Vat.
l Ἀπεγνωκότος] Ἀπεγνωκότας ὑμᾶς Big. & Samb. ἀπεγνωκότας ὑμᾶς Gall. 1. & 2.
m Καὶ μηδαμῶς προϊέναι] Ita Big. Vat. Gall. 1. Hen. & Bosb. μηδαμῶς προϊέναι καταφρονήσαντας Samb. διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν φρονήσαντας τῷ Baſ. & G. διὰ φ. ἔ. αὐτὴν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ Gall. 2. In Epiphanii verſione, *unde vos, inquit, moneo ut cuſtodiatis civitatem, & nuſquam abire tentetis, hoſtes fugiſſe credentes.*
n Ὑπὸ λοχώντων] Eo modo Samb. ὑπολοχώντων in reliquis.
* *Quin & iſtos, inquit, equites,*] Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos fortaſſis alioquin fames abſumeret, Gelen.
o Προσαριθμήσεις] Sic Big. Samb. (Cocc.) & Gall. 1. 2. προσαριθμοῦσι in Editis Aliiſque.
p Γνώμῃ τοὺς] Τόν poſt γνώμῃ delevimus auctoritate MSS. & Epiphanii.
q Κατοψομένους] Κατασκεψομένους ſolus Vat.
r Ἔπεμψεν.] Ἐξέπεμψεν Samb. Vat. & Gall. 1. 2.
s Ῥίψαντες κατέλιπον.] Ῥιπτοῦντες Samb. & Gall. 1.
t Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ] Illud τῶν è Cod. Vat.
v Ὠφελοῦντο,] Cotelerius (in Eccl. Gr. Mon. tom. 2. p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ὠφελοῦντο pro ὠφελοῦντο. infeliciter ſane, niſi voluerit ὠφέλοντο.
x Ἐλάμβανον.] Inſertum dedi è MSS.
y Μυριάσι] Ita cum MSS. (& Cocc.) μυριάδας in Editis.
z Ἀπολέσθαι,] Sic MSS. ἀπολέσθαι, ταῦτ' αὐτὸς in Editis.

a Βα-

στρατιᾷ αὐτοῦ πάσῃ εἰς τὸ δέος, καὶ τὴν ταραχὴν ἐκείνην [a] ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐλθεῖν, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [b] χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου, γνοὺς ὁ Αδαδος τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἐρέσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ [c] διαφεύξεται τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος [d] δὴ μετὰ καμήλων τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἳ τὰ κάλλιστα καὶ τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν Δαμασκῷ γενομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισσαίῳ, [e] καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως [f] πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [g] πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [h] ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Αζάηλον [i] ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐρρεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πείσεσθαι ὁ λαὸς ἔμελλε κακὰ, μετὰ τὴν Αδάδου τελευτήν. ἀνακρίναντος δ' αὐτὸν Αζαήλου τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ [k] πείσονται δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς προσρηγνὺς πέτραις, τὰς δ' ἐγκύους ἀναρρήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζαήλου λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [l] ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τοῦθ' ὅτι τῆς Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Αζάηλος μὲν οὖν παραγενόμενος πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὲν τὰ βελτίω περὶ τῆς νόσου [m] κατήγγελλε· τῇ δ' ἐπιούσῃ [n] δίκτυον ἐπιβαλὼν αὐτῷ διάβροχον, τὸν μὲν [o] στραγγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων παρὰ τῶν Σύρων εὔνοιαν, καὶ τοῦ δήμου τῶν Δαμασκηνῶν. ὑφ' οὗ μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [p] Αδαδος καὶ Αζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. [q] πομπεύουσι δ' [r] οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν [s] ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνονται τὴν τούτων ἀρχαιότητα· οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν οὗτοι οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τοῦ δέους ὃ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

exercitui ejus universo terrorem & perturbationem istam incussisse, quodque ab hostium invasione nequaquam metu fuerint perculsi, mœrore vehementer affectus, quod Deum sibi infensum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Elissæus vates è patria sua Damascum ivisset, *hoc* cognito, Adadus domesticorum suorum fidelissimum Azaëlum ei occursurum misit, munera etiam secum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato esset evasurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretiosissimis Damasci bonis quæque regia suppeditaret munera portabant, obviam factus Elissæo, cum benigne cum salutasset, dicebat, se ab Adado rege ad eum missum, ut & dona afferret, & de morbo sciscitaretur, an ex eo esset revaliturus. At vates Azaëlo quidem jussit, ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum esse. Ex quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Elissæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens mala quæ passurus esset populus post mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogasset, cur adeo *animo* perturbatus esset; fleo, inquit, quod me populi Israëlitici malorum misereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitissimas incendes, & infantes quidem lapidibus allisos perimes, mulieres vero gravidas dissecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut ista facerem? Deum, ajebat, id sibi ostendisse, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum venisset, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: postridie vero reti madido in eum injecto fauces strangulando occidebat, regnumque in ejus loco ipse occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damasceni gratiam sibi conciliaverat. à quo & ipse Adadus & Azaëlus qui post eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exstructiones templorum, quibus Damascenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus respiravit, & à metu quem propter ipsum habebat, lætè admodum pacem amplexus.

Azaëlus Elissæum de Adadi morbo consulit. 4 Regum, c. 8.

Elissæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum esse. 4 Regum, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damascenis divinis honoribus culti.

ΚΕΦ. έ.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττης, καὶ τελευτῆς.

Ιώραμος [t] δὲ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ ἦν [v] ταὐτὸ καθὼς προειρήκαμεν ἔμπροσθεν

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Jorami Hierosolymorum regis.

Joramus autem Hierosolymorum rex (nam & huic *cum Israelitarum rege*, ut jam ante diximus, idem

Joramus Judææ rex, crudelis & impius. 4 Regum, c. 8.

a Ενέβαλεν,] Ita *MSS.* ἐνέβαλεν in *Editis.*

b Χρόνον εἰς Δαμασκὸν] Καιρὸν in *MSS.*

c Διαφεύξεται] Eo modo *MSS.* διαφεύγει in *Editis.*

d Δὴ μετὰ καμήλων] Ita cum *Vet. Interpr.* δὲ in *reliquis.* HUDS. Ita in fœminino Græci solent & horum & aliorum animantium multitudinem efferre. Eustath. in Homer. REL.

e Καὶ προσαγορεύσας] Καὶ deest *Vat.*

f Πεμφθέντα] Πεμφθῆναι *Big. Samb. Vat. Hen. & Busb.*

g Πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου,] Ita *Samb.* in reliquis πεύσεσθαι.

h Ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ῥᾷον in *Editis.*

i Εκέλευσε] Ε[illegible] *Vat.*

k Πείσονται δεινῶν.] Π[illegible] *Big. Vat. Hen. Busb. & Gall.* 1. 2.

l Ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην] Illud ἐν non agnoscit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεὸν.

m Κατήγγελλε·] Κατήγγειλε *Vat.*

n Δίκτυον ἐπιβαλὼν αὐτῷ διάβροχον, τὸν μὲν στραγγάλῃ διέφθειρε,] *Machber, lectum Josepho,* verum *aliis* est *stragula.* Dici tamen potest, quod *stragula* fuerit *retiformis,* sive *operis reticulati.* HUDS. Infuso laqueo vinciens eum strangulavit. *Rufinus.* LXX. 2 Reg. VIII. 15. ἔλαβε τὸ Μαχβὰρ (MS. Alex. τὸ Ναβρὰ) καὶ ἔβαψεν ἐν τῷ ὕδατι, καὶ περιέβαλεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· Illud τὸ LXX. Μαχβὰρ ad Hebr. מכבר hoc loco. Joseph. autem à מכבר crates, rete, δίκτυον; sicut Exod. XXVII. 4. ἐσχάραν ἔργῳ δικτυωτῷ χαλκῆν. & 5. & supra lib. 3. c. 7. §.... δικτύῳ τὴν [illegible] χάραν ἐοικυῖαν· ubi מכבר crates, δίκτυον apud LXX. Exod. XXVII. 4. SPANH.

o Στραγγάλῃ διέφθειρε,] Videsis *Plutarchum* in *Ag. & Cl.* p. 804. A. HUDS. An inde character Syrorum *Estrangelo* dicitur & non à στρογγύλος. REL. Conf. sup. lib. 6. c. 8. §. 2. SPANH.

p Αδαδος] *J. Clerico* verisimilius videtur, Azaëlum & filium ejus cultos fuisse à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damasceni sub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix possit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuisse. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6.

q Πομπεύουσι] Ita *Vat.* & forsan *Vet Interpr.* τιμῶνται in *reliquis.* HUDS. Forte τιμῶνται δὲ πομπεῖς . . . ἐπὶ τῇ τιμῇ vel ἐπὶ τιμῇ COCC.

r Οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν] Sic *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* ut & mox infra ante finem capitis. αὐτοὶ utroque loco in *Editis, Aliisque.*

s Επὶ τῇ τιμῇ] Hoc modo *Big. Samb. & Vat.* ἐπί τε τιμῇ in *cæteris.*

t Δὲ ὁ τῶν] Δὴ legisse videtur *Vet. Interpr.*

v Ταὐτὸ καθὼς] Καὶ τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ *Big. & Samb.*

idem erat nomen) statim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipsius & paternorum amicorum, qui etiam principes erant, processit; inde regni sui initio facto, datoque malitiæ suæ specimine, nullaque in re dissimilis Israëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deique cultu discesserunt. Quin & ipsum ad impietatem instituit, Deosque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percusserat, noluit stirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non destitit. Cum autem sub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defecissent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patriis ipsius fide erat, interfecissent, quem vero voluerunt sibi regem creassent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipsius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, simul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo vesanus, ut etiam populum ad montium fastigia ire coëgerit, Deosque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paral. c. 21.

§. 2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum institutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum esse pœnas, quod suorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, sed regum Israëlitarum peccatis sectandis se addixerit, simulque compulerit Judæ tribum & cives Hierosolymitanos ad idolorum cultum, relicta sacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Israëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *suos* interfecerit, virosque bonos & justos occiderit; insuper & supplicium, quod pro istis erat luiturus, literis significabat vates, *scilicet* populi interitum, uxorumque ipsius regis & liberorum * stragem; quodque ipse *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejusque visceribus, tabe intus dirum in modum grassante, profluvio ejectis; ita ut ipse, cum calamitatem suam prospiceret, nullaque arte ei subvenire posset, hoc modo postea animam efflarit. Ista quidem Elias vates ei per literas significabat.

Elia ad Joramum literæ. 2 Paral. c. 21.

III. 3. At non multo post exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palæstinorum, facta impressione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipsius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus est filius, è manibus hostium elapsus,

Arabes & Palæstini Judæam invadunt, & intregis domum saviunt. 2 Paral. c. 21.

ὄνομα, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἐπὶ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν [x] πατρῴων φίλων, οἳ καὶ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν [y] τῶν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλέων, οἳ πρῶτοι παρηνόμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἑβραίων ἔθη, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξε τε αὐτὸν [z] τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ καὶ ξενικοὺς θεοὺς προσκυνεῖν, [a] Γοθολία θυγάτηρ μὲν Ἀχάβου, [b] συνοικήσασα δὲ αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τούτου τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ἰώραμος δὲ οὐ διέλειπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ᾽ ἀσεβείᾳ καὶ [c] λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δὲ αὐτοῦ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ἰδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτεινάντων βασιλέα, ὃς [d] ὑπήκουεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δὲ ἐβούλοντο αὐτοὶ καταστησάντων, Ἰώραμος, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν πέριξ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διέφθειρε, προσωτέρω δὲ οὐ προῆλθεν. ὤνησε μέντοι τοῦτο οὐδὲν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [e] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δὲ οὕτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ἐπὶ τὰ [f] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β΄. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ πράττοντι, καὶ τελέως ἐκβεβληκότι τῆς διανοίας τὰ πάτρια νόμιμα, [g] κομίζεται παρ᾽ Ἠλία τοῦ [h] προφήτου ἐπιστολή· ἣ [i] τὸν Θεὸν ἐδήλου μεγάλην παρ᾽ αὐτοῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνηνάγκασε τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν, καὶ τοὺς πολίτας Ἱεροσολύμων, ἀφέντας τὴν ὁσίαν τοῦ ἐπιχωρίου Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἴδωλα, καθὼς καὶ Ἀχάβος τοὺς Ἰσραηλίτας ἐβιάσατο, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτεινε, τήν τε τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [k] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τοῦ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [l] αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι τεθνήξεται νόσῳ τῆς νηδύος ἐπὶ πολὺ βασανισθεὶς, καὶ τῶν ἐντέρων [m] αὐτοῦ δι᾽ ὑπερβολὴν τῆς τῶν ἐντὸς διαφθορᾶς ἐκρυέντων, ὡς αὐτὸν [n] ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ᾽ οὕτως ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλου διὰ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Ἠλίας.

γ΄. Μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ στρατὸς [o] Ἀράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [p] τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ἰωράμου βασιλείαν [q] ἐνέβαλε, καὶ [r] τήν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· [s] ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [t] κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δὲ αὐτοῦ περι-

x Πατρῴων φίλων,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρῴων in *Editis Aliisque.*
y Τῶν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλέων,] Τῶν τοῦ λαοῦ βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*
z Τά τε ἄλλα εἶναι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτε ἄλλα κακὰ in *Editis.* In *Epiphanii* versione, *docuit quoque vulgus & in aliis esse malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam.*
a Γοθολία] Ita & LXXII. Ἀθαλία juxta *Hebr.*
b Συνοικήσασα] Συνοικοῦσα *Vat. Hen.* & *Busb.*
c Λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν.] Λύμαι Euripid. Hecub. v. 213. λώβαι, λῦμαι. SPANH.
d Ὑπήκουεν] Ὑπήκουσεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
e Λαβίναν] Λάβαναν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur, *Lebna*, *Labna* & *Lobana.* HUDS. לבנה Libna in Sacris. REL. Λοβνὰ LXX. MS. Alex. Λεμνὰ Hebr. לבנה. SPANH.
f Ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν] Ὑψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legisse videtur *Epiphan.*
g Κομίζεται παρ᾽ Ἠλία τοῦ προφήτου ἐπιστολή.] 2 Chronic. xxi. 12. SPANH.
h Προφήτου ἐπιστολή·] Ἔτι γὰρ ἐπὶ γῆς ἦν post προφήτου adjiciunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. De hac Eliæ epistola videsis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Aliosque* ad 2 *Paralip.* c. 21.
i Τὸν Θεὸν] Ἐφ᾽ ἧ aut ἐν ἧ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.*
k Ἐσήμαινε] Ἐσήμαινε ἐν τοῖς γρ. *Vat.*
l Αὐτοῦ τοῦ βασιλέως] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ τε in *Editis Aliisque.*
* *Stragem;*] Ita placuit interpretari, quod *S. Litera* nihil de illis illato stupro loquantur, sed de illarum nece.
m Αὐτοῦ δι᾽ ὑπερβολὴν] Αὐτῷ *Vat.*
n Ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν,] Ἐπιδόντα *Big. Samb.* & *Gall* 1.
o Ἀράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων,] Arabes vicini Æthiopiæ. 2 Chronic. xxi. 16. *Syr.* Arabum commorantium inter Indos. SPANH.
p Τῶν ἀλλοφύλων,] Illud τῶν ex *MSS.* Hic loci *Josephus* Παλαιστίνους vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in superiori historia non fecit. HUDS. At an non & Ἄραβες erant ἀλλόφυλοι? Philistæi ἀλλόφυλοι appellantur singulari nomine, de quo alias. Verum non perpetuo Josephus per ἀλλοφύλους Philistæos intelligit. vide mox capite 6. ne quis ἀλλόφυλος interesse, id est, ξένος, ἀλλογενὴς, uti ipse explicat. REL.
q Ἐνέβαλε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐνέβαλον in *Editis Aliisque.*
r Τήν τε χώραν διήρπασαν,] In quibusdam *MSS.* καὶ τὴν χώραν διήρπασε.
s Ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] 2 Chron. xxi. 18. 19. SPANH.
t Κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] Κατέσφαξε solus *Samb.*

y Ὀρῶ-

περιλείπεται τῶν παίδων, διαφυγὼν τοὺς πολεμίους, [v] Ὀχοζίας ὄνομα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν προειρημένην ὑπὸ τοῦ προφήτου [x] νόσον ἐπὶ πλεῖστον νοσήσας χρόνον· ἐνέσκηψε γὰρ εἰς τὴν γαστέρα τὸ θεῖον αὐτοῦ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ἐπιδὼν αὑτοῦ τὰ ἐντὸς ἐκρυέντα. περιύβρισε δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν νεκρὸν ὁ λαός. [y] λογισάμενοι γὰρ οἶμαι τὸν οὕτως ἀποθανόντα κατὰ μῆνιν Θεοῦ, μηδὲ κηδείας τῆς βασιλεῦσι πρεπούσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, οὔτε ταῖς πατρῴαις ἐνεκήδευσαν αὐτὸν θήκαις, οὔτε ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, [z] ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα δὲ ὀκτώ. [a] παραδίδωσι δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Ὀχοζίᾳ.

nomine Ochozias. Post hanc autem calamitatem, *rex* ipse morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira sua ventrem ejus perfuderat) miserabiliter vita decedebat, cum intestina sua egesta conspexisset. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum secum, ut opinor, reputassent, nequaquam dignum esse qui regiis exsequiis cohonestetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exspirarit, neque in paternis ipsum sepeliere monumentis, neque alio dignati sunt honore: sed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixisset quidem annos quadraginta, octo vero regnasset. Populus autem Hierosolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

Jorami mors. 4 Regum, c. 8.

Ochozias Judææ rex. 4 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 22.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἰηοῦς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, καὶ Ἰώραμον ἀνεῖλεν καὶ Ὀχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτοῦ ἐπράχθη εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

CAP. VI.

IV.

Quemadmodum Jehus unctus est rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo gesta sunt ad pœnas impiis irrogandas.

Ἰώραμος δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, μετὰ τὸν Ἀδάδου θάνατον ἐλπίσας [b] Ἀραμάθην πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος [c] ἀφαιρήσεσθαι τοὺς Σύρους, στρατεύει μὲν ἐπ' αὐτὴν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς. ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων οὐ καιρίως, ἀνεχώρησεν εἰς [d] Ἰεσραέλαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Ἀραμάθῃ τὴν στρατιὰν ἅπασαν, καὶ ἡγεμόνα τὸν [e] Νεμεσσοῦ παῖδα Ἰηοῦν. ἤδη γὰρ αὐτὴν [f] ᾑρήκει κατὰ κράτος. προύκειτο δὲ αὐτῷ μετὰ τὴν θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ἐλισσαῖος δὲ ὁ προφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ [g] τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἔπεμψεν εἰς Ἀραμάθην χρίσοντα τὸν Ἰηοῦν· καὶ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ᾕρηται βασιλέα. ἄλλα τε πρὸς τούτοις εἰπὼν ἐπιστείλας, [h] ἐκέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιήσασθαι τὴν πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῇ πόλει, τὸν [i] μὲν Ἰηοῦν εὑρίσκει καθεζόμενον μετὰ τῶν τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ἐλισσαῖος αὐτῷ προεῖπε. προσελθὼν δὲ ἔφη, βούλεσθαι περί τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. τοῦ δὲ ἀναστάντος καὶ ἀκολουθήσαντος εἰς [k] τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς· καὶ τὸν Θεὸν [l] ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ γένους τοῦ Ἀχάβου, καὶ ὅπως [m] ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν προφητῶν, τῶν ὑπὸ Ἰεζαβέλης παρανόμως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τὸν αὐτὸν τρόπον [n] ὅνπερ οἱ Ἱεροβοάμου τοῦ Ναβαταίου παιδὸς καὶ [o] Βαασὰ πρόρριζος διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, καὶ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τοῦ Ἀχάβου γενεᾶς. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ταμιείου, σπουδάζων μηδενὶ τῶν [p] ἐπὶ τῆς στρατιᾶς ὀφθῆναι.

β'. Ὁ δὲ Ἰηοῦς προελθὼν ἧκεν ἐπὶ τὸν τόπον ἔνθα μετὰ τῶν ἡγεμόνων [q] ἐκαθέζετο. πυνθανομένων δὲ καὶ φράζειν αὐτοῖς παρακαλούντων τί πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, καὶ προσέτι μεμηνέναι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ'

CÆterum Joramus Israëlitarum rex, post Adadi interitum in spem inductus se posse Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jesraëlam urbem se recepit, ut illic sanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemessi filio. jam enim urbem *istam* vi ceperat. Ei autem propositum erat, cum à vulnere revalesceret, Syros bello aggredi. Interim Elissæus vates unum è discipulis suis, dato ei sacro oleo, misit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipsum in regem elegisse. Mandatis etiam quibusdam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio sedentem inter exercitûs duces, prout Elissæus ei prædixerat. Cum autem ad eum accessisset, ajebat, se velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave sequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in stirpis Achabi perniciem, utque sanguinem ulciscatur vatum, quos Jezabela injusta nece peremit, ut domus eorum, similiter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baasæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat semen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi se proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conspiceretur.

2. Jehus autem foris egressus revertebatur ad locum ubi cum ducibus sedebat. Illis vero percontantibus simul & obsecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iste* juvenis venisset, prætereaque illum insanire dicentibus; sane de eo recte conjecistis, re-

Joramus Israëlitarum rex in obsidione sagitta ictus. 4 Regum, c. 8.

Elissæus mittit, qui Jehum ungat Israëlitarum regem. 4 Regum, c. 9.

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. 4 Regum, c. 9.

v Ὀχοζίας] Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.*

x Νόσον ἐπὶ πλεῖστον] Sic *Samb.* νόσον post προειρημένην habent *Vat.* & *Bas.* in *reliquis* vox ista omittitur.

y Λογισάμενοι γὰρ] *Al.* λογισάμενος, dein ἐνεκήδευσεν &c.

z Ἀλλ' ὡς ἰδιώτην] Illa ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Παραδίδωσι] Παρεδίδωσι *Vat.*

b Ἀραμάθην] De Ἀραμάθῃ supr. lib. 8. c. 15. §. 3. & 5. SPANH.

c Ἀφαιρήσεσθαι] Ἀφαιρεθήσεσθαι *Vat.*

d Ἰεσραέλαν] Ex p. 462. §. 8. & p. 460. §. 6. Ἰζάρελαν legi debuit pro Ἀζάρελαν *Editorum* & Ἰαζάρελαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. sed cum paulo infra p. 486. v. 7. Ἰεσραέλαν (ut & in Codice meo docet *Coccejus*) habeant libri omnes, (& hic loci in *Cod. Vat.* exstet Ἰεζαρέλαν, & Ἰεζιρέλαν in *Gall.* 2. & *Jezraëlem* in *Epiphanio*) Ἰεσραέλαν rescribendum censuimus.

e Νεμεσσοῦ παῖδα Ἰηοῦν] Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Aliisque.* Ἀμασὶ in *Editis*, Ἀμασῆ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Ἀμασίου *Vat.* Si quis Ναμεσὶ malit, non repugnabo.

f Ἡρήκει κατὰ κράτος.] Sic *Big. Samb. Hen. Bosb.* & *Gall.* 1. εἰρήκει *Bas.* εἵλεθ' *Gen.* εἰρήκει *Vat.* ἠρήκει *Gall.* 2.

g Τὸ ἅγιον ἔλαιον,] Unde ei Sacrum oleum, quod in loco Sancto ubi templum erat adservabatur? In Sacro codice non legitur id oleum sanctum fuisse. REL.

h Ἐκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε καὶ πέμπει in *cæteris.*

i Μὲν Ἰηοῦν εὑρίσκει] Illud μὲν ex *iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλεία in fine §. 4.

k Τὸ ταμιεῖον,] LXX. εἰς τὸ ταμεῖον ἐν τῷ ταμείῳ *MS. Alex.* ἐν τῷ ταμιείῳ. 2 Reg. IX. 2. *Vulg.* in interius cubiculum. Hebr. חדר בחדר *cubiculum in cubiculum* seu in penitissimum penetrale. infr. c. 7. §. 2. εἰς τὸ ταμιεῖον. SPANH.

l Ἔφησε βασιλέα] Ἔφη *Vat.*

m Ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα] Ἐκδικήσῃς *Vat.*

n Ὅνπερ οἱ Ἱεροβοάμου] Ita *Big.* & *Samb.* ὅνπερ οἱ Ἱερ. τ. N. παῖδες in *Editis.* ὅνπερ ὁ Ἱερ. τ. N. παιδὸς *Vat.* ὅνπερ ὁ Ἱερ. τ. N. παῖς *Gall.* 2.

o Βαασά] Supra (*sc.* p. 455. §. 3. 456. §. 4.) Βασάνης dicitur. Hic vero Ἀβασᾶ *Big.* & *Samb.* Ἀμασᾶ *Vat.* Βασὰ *Gall.* 2.

p Ἐπὶ τῆς στρατιᾶς ὀφθῆναι.] Ἐν τῇ στ. *Vat.*

q Ἐκαθέζετο.] Ita *Samb.* *Bas.* ἐκαθέζετο *Gen.* *Aliique.*

respondebat, nam & insani verba loquutus est. Cum autem magis adhuc instarent & audire postularent, regnum populi sibi à Deo delatum, ajebat illum dixisse. Hæc ubi dixerat, suam quisque vestem exeuntes eas illi substernebant, & signo cornibus dato Jehum regem esse pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jesraëlam: ubi, ut jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obsidione acceperat. Tum autem Ochozias Hierosolymorum rex propter cognationem eo se contulerat, (nam sororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præsertimque ad visendum quomodo se haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviso adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui ista Joramo nunciatum iret. hoc enim ipsi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti essent *bona fide* cum regem declarasse.

V. *Jehus Joramum Israëlitarum regem & Ochoziam Judæ regem interficit.* 4 *Regum, c.* 9.

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias custodierunt, ne quis clam Jesraëlam profectus iis qui isthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectissimis equitum assumptis, ipsoque in curru collocato, Jesraëlam petebat. Cumque non longe abesset, speculator, à rege Joramo constitutus ut venientes in urbem prospiceret, Jehum conspicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è vestigio præcepit obviam mitti equitem, quisnam veniat quæsitum. Cum autem eques ad Jehum accessisset, interrogabat quomodo se res habeant in exercitu. regem enim de istis percontari *ajebat*. Ille vero jussit, ut de istis quidem nihil solicitus esset, sed ipsum sequeretur. Cum hæc vidisset speculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege misso imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in speculis stabat, postremo *&* ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipsum visurus, quomodo se haberet ex vulnere) *illi* occursurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & composito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæsivit, satin' salvæ sint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jecisset, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipsumque nihil sani cogitare suspicatus, converso ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixisset, circumventos se dolo ac insidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret,

ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τοὺς λόγους μεμηνότος ἐποιήσατο. σπουδαζόντων δὲ ἀκοῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τὸν Θεὸν αὐτὸν ᾑρῆσθαι βασιλέα τοῦ πλήθους, εἰρηκέναι. τοῦτ' εἰπόντος ἕκαστος [p] περιδύων αὐτὸν [q] ὑπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ἰηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ἰώραμον εἰς [r] Ἰεζράηλα πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὴν πληγὴν, ἣν ἔλαβε πρὸς τῇ [s] Ἀραμαθῆς πολιορκίᾳ. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ἰώραμον· υἱὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ τῆς ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος, διὰ τὴν συγγένειαν ἐληλύθει. Ἰηοῦς δὲ, βουλόμενος αἰφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ἰώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποδράντα μηνῦσαι ταῦτα τῷ Ἰωράμῳ. τοῦτο [t] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτοῦ τῆς εὐνοίας, καὶ [y] τοὺς διακειμένους οὕτως ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡσθέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδοὺς, μή τις εἰς [z] Ἰεζράηλαν διαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ἰηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους [a] παραλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ἰεζράηλαν ἐπορεύετο. γινομένου δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰώραμος [b] καθεστάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾷν, ἰδὼν μετὰ πλήθους προσελαύνοντα τὸν Ἰηοῦν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ προσελαύνουσαν ἱππέων ἴλην. ὁ δὲ εὐθὺς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα [c] τῶν ἱππέων ὑπαντησόμενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν [d] οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πυνθάνεσθαι γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν [e] ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δὲ αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ τὸν ἱππέα, συγκαταμιγέντα τῷ πλήθει τῶν προσιόντων, σὺν ἐκείνοις παραγίνεσθαι. πεμφθέντος δὲ καὶ δευτέρου ὑπὸ βασιλέως, ταὐτὸ ποιεῖν προσέταξεν Ἰηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ἰωράμῳ, τελευταῖον αὐτὸς ἐπιβὰς ἅρματος σὺν Ὀχοζίᾳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς [f] ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, διὰ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ὑπαντησόμενος. [g] σχολαίτερόν τε καὶ μετ' εὐταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς. καταλαβὼν δὲ ἐν ἀγρῷ [h] Ναβώθου τοῦτον Ἰώραμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. [i] βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ [k] φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Ὀχοζίαν ἐνέδρᾳ καὶ δόλῳ [l] καταστρατηγηθῆναι. Ἰηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, τοῦ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐνεχθέντος. καὶ Ἰώραμος μὲν εὐθὺς πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. Ἰηοῦς δὲ προσέταξε [m] Βαδάκρῳ [n] τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥίψαι τὸν Ἰωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν

p Περιδύων αὐτὸν ὑπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Juxta morem Regum in Oriente. vid. Æschyl. Agamem. v. 919. & quæ ibi noto: πορφυρόστρωτος πόρος ad adventum Agamemnonis. SPANH.

q Επεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Lege ὑπεστρώννυεν. COCC.

r Ἰεζράηλαν πόλιν·] Ἰεζαρήλαν & mox Ἰζαρήλαν *Vat.* Ἰεζερήλαν *Gall.* 2. Videsis *Annott.* ad p. 462. §. 8.

s Ἀραμαθῆς] Ῥαμάθας *Vat.* & supra Ἀραμάθας, ut hic loci *Bas.*

t Γὰρ ἔσεσθαι] Illud γὰρ additum ex *MSS.*

y Τοὺς διακειμένους] Τοῦ διακ. *Big.*

z Ἰεζράηλαν] Ita cum *Samb.* ut p. 485. §. 1. Ἰεζράηλα in *Editis*. Ἰεζράηλαν *Big.* Ἰζαρήλαν *Vat.* Ἰεζέρηλαν *Gall.* 2. Ἰεζέρηλα *Gall.* 1.

a Παραλαβὼν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλαβὼν in *cæteris.*

b Καθεστάκει] Ita cum *MSS.* in *Editis* καθεστήκει, forsan pro καθεστάκει.

c Τῶν ἱππέων] Illud τῶν ex *MSS.*

d Οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν] Ita cum *MSS.* ἐλθὼν δὲ in *Editis.*

e Ἐκέλευσεν,] Ἐκέλευε *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

f Ἐκ τοῦ τραύματος] Ἐκ τραύματος *plerisque.*

g Σχολαίτερόν τε] Ita sane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (nisi quod δὲ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forsan *Josephus* exsculpserit ex verbis obscuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraica*: adeo ut hic forsan aliquis legendum esse suspicaretur, ἀσχολώτερόν τε καὶ μετ' ἀταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς.

h Ναβώθου] Ναβούθου in quibusdam *MSS.*

i Βλασφημήσαντος] Sic βλασφημεῖν pro conviciari proximum Plato l. xi. de Legib. p. 934. E. SPANH.

k Φαρμακὸν] Sic φαρμακοὺς veneficos LXX. Exod. xxii. 18. SPANH.

l Καταστρατηγηθῆναι.] Sic cum *MSS.* καταστρατηγῆσαι in *Editis.*

m Βαδάκρῳ] Ita pro Βαδάκῳ *Editorum Aliorumque* rescripsi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βιδεκὰρ malit *Schotanus* ex Βαδεκὰρ *Int.* LXXII.

n Τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι,] Confer. supr. c. 4. §. 4. SPANH.

o Κα-

ἀγρὸν τοῦ Ναβώθου, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ἠλία προφητείας ἣν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸν Νάβωθον ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπόλοιτο αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ ἐν τῷ ἐκείνου χωρίῳ. ταῦτα γὰρ [o] καθεζομένους ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Ἀχάβου λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ προφήτου. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γενέσθαι, κατὰ τὴν πρόῤῥησιν τὴν ἐκείνου. πεσόντος δὲ Ἰωράμου, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Ὀχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξέκλινε, λήσεσθαι τὸν Ἰηοῦν ὑπολαβών. ὁ δὲ ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προσβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν δὲ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππῳ φεύγει τὸν Ἰηοῦν εἰς [p] Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς πληγῆς τελευτᾷ. κομισθεὶς δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, τῆς ἐκεῖ ταφῆς τυγχάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς δὲ καὶ χείρων τοῦ πατρὸς [q] αὐτοῦ γενόμενος.

δ'. Τοῦ δὲ Ἰηοῦ [r] ἐλθόντος εἰς [s] Ἰεζράηλαν, κοσμησαμένη [t] ἡ Ἰεζαβέλα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύργου, "καλὸς, εἶπε, δοῦλος [v] ὁ ἀποκτείνας τὸν δεσπότην." ὁ δὲ ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, [x] ἐπυνθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβᾶσαν ἥκειν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργου βαλεῖν. καταφερομένη δὲ τό τε τεῖχος πεῤῥαινε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἵππων οὕτως ἀπέθανε. [y] τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ἰηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ [z] ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ τραπέζῃ. προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ἰεζαβέλαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δὲ οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσταχθέντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ [a] ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰηοῦς, ἐθαύμαζε τὴν Ἠλία προφητείαν. οὕτως γὰρ αὐτὴν εἰς Ἰεζράηλαν [b] προεῖπε τοῦτον [c] ἀπολέσθαι τὸν τρόπον.

ε'. Ὄντων δὲ Ἀχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δὲ ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ἰηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, [d] τὴν δὲ ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τῶν Σαμαρέων, λέγων, τὸν [e] ἀνδρειότατον τῶν Ἀχάβου παίδων [f] ἀποδεῖξαι βασιλέα· [g] καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος καὶ ἵππων καὶ ὅπλων καὶ στρατιᾶς, καὶ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ [h] τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράξασθαι δίκην ὑπὲρ τοῦ δεσπότου. ταῦτα δὲ [i] ἐγέγραφε, διαπειρᾶν βουλόμενος λαβεῖν τῆς τῶν [k] Σαμαρέων διανοίας. ἀναγνόντες δὲ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δυνήσεσθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίστων ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιεῖν ὃ ἂν κελεύῃ. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὐτοῖς τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τῶν Ἀχάβου παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δὲ ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τοὺς τρο-

sibi in memoriam revocato Eliæ vaticinio, quo patri ejus Achabo post cædem Nabuthi prædixerat, fore ut ipse *aliquando* cum sua progenie illius in agro periat *ubi eum interfecerat*. hujusmodi enim oraculum, cum à tergo Achabi in curru sederemus, vatem pronunciantem audivimus. id quod etiam, ita ut prædictum fuerat, evenit. Cum autem Joramus cecidisset, Ochozias, de sua salute solicitus, currum in aliam viam deflexit, se Jehum latiturum esse ratus. At ille eum persequutus, in clivo quodam deprehensum ictu sagittæ vulneravit. Quo fit ut is, curru relicto & equo conscenso, à Jehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo post ex vulnere moritur. atque *à suis* Hierosolyma vectus illic sepelitur; cum annum quidem & non amplius regnasset, nequam vero patreque suo pejor exstitisset.

Jorami cadaver in Nabuthi fundum projectum. *4 Regum, c. 9.*

Ochozia mors. *4 Regum, c. 9.*

4. Cum autem Jehus Jesraëlam accessisset, Jezabela, compta *admodum* in turri stans, "ô servum "egregium, ajebat, qui dominum *suum* occidit." Ille vero, oculis ad eam sublatis, interrogabat, quænam esset; jussitque ut descenderet, & ad se veniret: tandemque spadonibus imperavit, ut eam de turri præcipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum sanguine respersit, & ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, ubi hæc facta erant, Jehus ad regiam perrexit, & seipsum & amicos de via fessos inter alia mensâ reficiebat. Domesticis autem suis, qui Jezabelam interemerant, præcepit, ut eam in honorem generis sepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat ut funus curarent, nihil de corpore ejus reliquum invenerunt, * præter extrema. nam cætera omnia à canibus consumpta erant. Jehus, his auditis, Eliæ demiratus est vaticinium. ille enim prædixit, eam hujusmodi mortem obituram esse in Jesraëla.

VI. Jezabela conculcata & à canibus discerpta. *4 Regum, c. 9.*

5. Cum haberet autem Achabus septuaginta liberos, qui Samariæ alebantur, misit Jehus duas epistolas, unam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarensium principes: monens, ut ex Achabi filiis fortissimum *dispicerent quem* regem crearent; (illis enim magnam curruum esse vim & equorum & armorum & copiarum, & urbes quoque munitissimas) atque hoc facto, mortem domini ultum irent. Scripsitque in hæc verba, experiri volens quomodo Samarenses erga se animo essent affecti. Principes autem & nutritii, lectis literis, ingenti metu perculsi sunt. cumque cogitassent, se nihil adversus istum facere posse, qui duos reges maximos superârat, rescripserunt ita ut faterentur se illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad hæc alteram ad eos scripsit epistolam, præcipiens ut ei dicto essent audientes, & Achabi filiorum capita abscissa ad eum

Jehus scribit ad Samariensium principes. *4 Regum, c. 10.* *4 Regum, c. 10. v. 2.*

o Καθεζομένους] Ita in *Editis Aliisque*, convenienter *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 9. v. 25. καθεζομένου *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita vel καθεζόμενος legebat *Epiphan.* qui vertit, *cum sederet*. HUDS. Καθεζόμενοι videtur legisse interpres: atque in Sacris etiam hunc & Badacum ibi sedisse extat. REL.

p Μαγεδδώ.] Recte: Μαγεδδὼ & Μαγεδωὶ vitiose in *MSS.* HUDS. Conf. sup. lib. VIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Αὐτοῦ γενόμενος.] Illud αὐτοῦ inseruimus ex *Cod. MSS.* & *Vet. Interpr.*

r Ἐλθόντος] Εἰσελθόντος εἰς τὰ Ἰεζράηλα *Big.* & *Samb.* εἰσελθόντος quidem agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Ἰεζράηλαν,] Ita ut supra, p. 486. §. 3. Ἰεζράηλα in *Editis* & *plerisque MSS.*

t Ἡ Ἰεζαβέλα,] Ἰεζαβέλα sine articulo *Big.* & *Samb.* alibi (cum *Vat.*) Ἰεζαβέλη.

v Ὁ ἀποκτείνας τὸν δεσπότην.] Ὃς ἀπέκτεινας *Samb.* & *Vat.* ὃς ἀπέκτεινε, vel ὃς ἀπέκτεινε in *aliis MSS.* ὃς δοῦλος *Cedren.*

x Ἐπυνθάνετο τίς εἴη,] Ἐπυνθάνετό τε *Big.* & *Samb.*

y Τούτων δὴ γενομένων] Τούτων δὲ γεν. *Vat.*

z Ἀνεκτᾶτο] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκτᾶτο, προστάξας τοῖς οἰκέταις Ἰεζαβέλαν θάψαι in *Editis*.

a Ἀκρωτήρια.] Sunt extremitates membrorum, ut manuum, pedum, hinc ἀκρωτηριάζειν est præcidere has extremitates. REL.

* *Præter extrema.*] *Sc.* præter calvam, pedesque, & manuum palmas.

b Προεῖπε τοῦτον ἀπολέσθαι τὸν τρόπον.] Conf. supr. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

c Ἀπολέσθαι τὸν τρόπον.] *Al.* ἀπολεῖσθαι.

d Τὴν δὲ ἑτέραν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. eo fere modo quo *Demosth.* τὸ ψήφισμα τοῦτο γράψας, τὴν ἐπὶ τοῖς τόποις &c. in *Editis* λέγων εἰς τὸν ἀνδρ. & dein ἀποδεῖξαι *Bas.* ἀποδεῖξαι *Gen.*

e Ἀνδρειότατον] Ir. ἀρειότατον HUDS. in *Add.*

f Ἀποδεῖξαι] *Gen.* ἀποδεῖξαι. *Cocceius* ἀποδείξαντα, verum Ed. *Huds.* firmatur Collatione *Big.* HAV.

g Καὶ γὰρ ἁρμάτων] In *Editis* καὶ γὰρ ἁρμάτων τὸ [vel τὸ] ἀνδρειότατον αὐτοῖς &c. Verum illa τὸ ἀνδρειότατον (quæ nec *MSS.* agnoscunt, nec *Vet. Interpr.* quæque è superioribus in textum forsan irrepserint) plane ejecimus.

h Τοῦτο ποιήσαντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα in *Editis*.

i Ἐγεγράφει,] Sic in *Cod. Vat.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *hæc autem scripsit.* ἐγεγράφει *Big.* ἔγραφε in *Editis Aliisque*.

k Σαμαρέων διανοίας.] Σαμαρειτῶν solus *Vat.*

l Σα-

cum mitterent. Tum principes accersitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, postquam eos jugulassent, præciderent, & ad Jehum mittenda curarent. Illi vero ita jussis obsequuti sunt, ut nihil omnino omiserint: atque capita eorum, in fiscellas quasdam plexiles congesta, Jesraëlam miserunt. Ubi autem ista afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata esse. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis construi jussit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa visenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipse quidem in dominum suum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, istos vero omnes non ipse peremerit. Cæterum illud iis de stirpe Achabi persuasum esse volebat, omnia juxta Dei oraculum evenisse, ejusque domum, sicuti prædixerat Elias, funditus periisse. Præterea autem occisis quotquot apud Jesraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hierosolymorum regis consanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi respondissent, se salutatum venire Joramum, regemque suum Ochoziam, (nesciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam istos comprehensos interfici jussit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii septuaginta occisi.
4 Regum, c. 10.

Jehus Ochoziæ consanguineos interficit.
4 Regum, c. 10.

6. Post hos autem illi occurrit vir bonus & justus, nomine Jonadabus, vetus ipsius amicus, qui ipsum *pro more* salutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exstirpando domum Achabi. Jehus vero ipsum obsecrabat, ut conscenso curru Samariam usque eum comitaretur, dicens se illi ostensurum esse, quod nihil parcet improborum cuiquam; sed & falsos vates supplicio afficiet, & falsos sacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum desererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum esse spectaculorum, viroque bono & justo jucundissimum, malos videre pœna affectos. Istis obsequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquisitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falsis vatibus aut sacerdotibus deorum Achabi supplicium effugeret, fraude usus & dolo universos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, se Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum sacerdotes & vates & cultores ei adessent; quippe sibi in animo esse sacra splendida & magna Achabi diis facere, & siquis sacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque sacrificiis celebrandis indicto, per omnem Israëlitarum ditionem dimisit, qui Baalis sacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit Jehus, ut vestes omnibus

Jonadabi laus.
4 Regum, c. 10.

Jehus Baalis sacerdotes convocari jubet.
4 Regum, c. 10.

φοῖς τῶν παίδων, προσέταξαν ἀποκτείνασιν αὐτοὺς τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν, καὶ πέμψαι πρὸς Ἰηοῦν. οἱ δ' οὐδὲν ὅλως φεισάμενοι, τοῦτ' ἔπραξαν· καὶ [l] συνθέντες εἰς πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς, [m] ἀπέπεμψαν εἰς [n] Ἰεσραήλαν. κομισθεισῶν δὲ τούτων, ἀγγέλλεται δειπνοῦντι μετὰ τῶν φίλων τῷ Ἰηοῦ, ὅτι κομισθεῖεν αἱ τῶν Ἀχάβου παίδων κεφαλαί. ὁ δὲ [o] πρὸ τῆς πύλης ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆσαι βουνούς. γενομένου [p] δὴ τούτου, ἅμα ἡμέρᾳ προῆεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τὸν παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὸν δεσπότην τὸν αὐτοῦ στρατεύσαιτο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τούτους δὲ πάντας οὐκ αὐτὸς [q] ἀνέλοι. γινώσκειν δ' αὐτοὺς ἠξίου περὶ τῆς Ἀχάβου γενεᾶς, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν [r] γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, καθὼς Ἠλίας προεῖπεν, ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δὲ καὶ τοὺς παρὰ τοῖς [s] Ἰεσραηλίταις εὑρεθέντας ἐκ τῆς Ἀχάβου [t] συγγενείας εἰς Σαμάρειαν [v] ἐπορεύετο. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τοῖς Ὀχοζίου συμβαλὼν οἰκείοις τοῦ βασιλέως τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτοὺς, [x] τί δή ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασόμενοί τε Ἰώραμον καὶ τὸν αὐτῶν βασιλέα Ὀχοζίαν ἥκειν ἔφασκον· οὐ γὰρ [y] ᾔδεσαν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένους· Ἰηοῦς δὲ καὶ τούτους συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι προσέταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν [z] τεσσαρακονταδύο.

ϛ'. Συναντᾷ δ' αὐτῷ μετὰ τούτους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ἰωνάδαβος ὄνομα, [a] φίλος αὐτῷ πάλαι γεγονώς. ὃς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο [b] τοῦ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, τὴν οἰκίαν [c] ἐξαφανίσας τὴν Ἀχάβου· Ἰηοῦς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ἐπιδείξειν, πῶς οὐδενὸς φείσεται πονηροῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ τοὺς [d] ψευδιερεῖς, καὶ τοὺς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, ὡς τὴν μὲν τοῦ μεγίστου Θεοῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τοὺς δὲ ξενικοὺς προσκυνεῖν, τιμωρήσεται. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων, καὶ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένους πονηροὺς [e] ἰδεῖν. τούτοις πεισθεὶς ὁ Ἰωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν παραγίνεται. ἀναζητήσας δὲ πάντας τοὺς Ἀχάβου συγγενεῖς Ἰηοῦς, ἀπέκτεινε. βουλόμενος δὲ, μηδένα τῶν ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τῶν Ἀχάβου θεῶν τιμωρίαν διαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτοὺς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τὸν λαὸν, ἔφη [f] βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Ἀχάβος [g] θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, καὶ τοὺς ἐκείνων ἱερεῖς καὶ προφήτας ἠξίου καὶ δούλους [h] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [i] γὰρ πολυτελεῖς καὶ μεγάλας ἐπιτελεῖν [k] μέλλειν τοῖς Ἀχάβου θεοῖς· τὸν δ' ἀπολειφθέντα τῶν ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δὲ θεὸς Ἀχάβου [l] Βαὰλ ἐκαλεῖτο. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [m] τῶν Ἰεσραηλιτῶν χώραν, τοὺς ἄξοντας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βαάλ. [n] ἐκέλευσε δ' Ἰηοῦς τοῖς ἱερεῦ-

l Σαββίσεις] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* συναλέσεις in *Editis.*

m Ἀπέπεμψαν εἰς Ἰεσραήλαν.] Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.*

n Ἰεσραήλαν.] Ἰεσράηλαν ante SPANH.

o Πρὸ τῆς πύλης] Πρὸς τῇ πύλῃ *Big.* & *Gall.* πρὸς ταῖς πύλαις *Samb.*

p Δὴ τούτου,] Ita ut supra p. 487. §. 4. δὲ antea.

q Ἀνέλοι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνελεῖν in *Editis.*

r Γέγονε,] Γεγόνασι *Big.* & *Samb.*

s Ἰεσραηλίταις] Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ἰσραηλίταις *Bas.* Aliique

t Συγγενείας] Ἵπποις post συγγενείας inserunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.*

v Ἐπορεύετο.] Sic *MSS.* εἰσπορεύεται in *Editis.*

x Τί δή ποτε παρεγένοντο.] Iterum cum *MSS.* τί ποτε in *Editis.*

y Ἤδεσαν αὐτοὺς ἀμφοτέρους] Itidemque ex *MSS.* ἀμφοτέρους, quam ᾔδεσαν *Editorum.*

z Τεσσαρακονταδύο.] Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαράκοντα δύο in *aliis.*

a Φίλος αὐτῷ] Eo modo *MSS.* φίλος αὐτοῦ πάλαι γεγονὼς in *Editis.*

b Τοῦ πάντα] Illud τοῦ ex *MSS.* ut & mox alterum ante Θεοῦ.

c Ἐξαφανίσας] Sic *MSS.* ἐξαφανίσαντα in *Editis*

d Ψευδιερεῖς,] Ψευδοϊερεῖς *Samb.*

e Ἰδεῖν.] Ἰδεῖν post πονηροὺς insertum dedi ex *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

f Βούλεσθαι] Illud βούλεσθαι ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Θεῶν εἰσηγήσατο] Εἰσηγήσατο θεῶν *Gall.* 1. & 2. sed θεῶν non agnoscit *Samb.*

h Αὐτῷ παρεῖναι.] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

i Γὰρ πολυτελεῖς] Ita cum *Samb.* (*Corr.*) & *Bas.* καὶ in reliquis.

k Μέλλειν] Illud μέλλειν ex *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

l Βαὰλ ἐκαλεῖτο.] Videsis *N. Fullerum* in *Miscell. Sacr.* lib. 2. c. 7.

m Τῶν Ἰεσραηλιτῶν] Τῶν deest *Vat.*

n Ἐκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε δ' Ἰηοῦς τῷ ἱερεῖ *Gall.* 1. & 2. τοῦ Βαὰλ, καὶ ἐκέλευσε τοῖς ἱερεῦσι *Bas.* & *G.* ὡς ἀθροισθεῖσιν ἐκέλευσεν Ἰηοῦς τῷ ἱερεῖ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis jussit Hieus pontifici ut daret omnibus vestes* &c. cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere. In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 10. qui

post-

ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, περιελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ἰωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρευνῆσαι προσέταξεν. οὐ βούλεσθαι γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρατυγχάνειν. τῶν δ' εἰπόντων μηδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, περιέστησεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ᾔδει [o] πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς [p] ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς [q] πατρίοις ἔθεσι τιμωρεῖν πολὺν ἤδη χρόνον ὀλιγωρημένοις, ἀπειλήσας ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τὰς ἐκείνων [r] ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας [s] ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τοῦ [t] Βαὰλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν [v] ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. [x] οὗτος ὁ Βαὰλ Τυρίων ἦν θεός. Ἀχαάβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι [y] Ἰθωβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσαις θρησκείαις ἠξίου. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, [z] τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις Ἰηοῦς [a] ἐπέτρεψε. ταῦτα [b] δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοησαμένῳ τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ἐπὶ τέσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ [c] βασιλεύσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἰηοῦν ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in ædem cum amico *suo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem divinam facere exorsis, foris dispoſuit homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos noverat, quibus imperatum erat ut falsos vates interimerent, & patrios ritus jam diu desuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaserint. Atque isti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendissent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exstruxit, & vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Cæterum hoc deo è conspectu sublato, Israëlitis permisit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte fecisset, curassetque ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam usque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quæ ad Jehum spectant ita se habebant.

Jehus Baalis sacerdotes ad unum omnes interficit. 4 Regum, c. 10.

Jehu posteris in quartam usque stirpem regnum promisit Deus. 4 Regum, c. 10.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Γοθολία τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος, τὸν Ὀχοζίου παῖδα Ἰώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

CAP. VII.

VII.

Ut Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.

ΓΟθολία δὲ ἡ Ἀχάβου θυγάτηρ, ἀκούσασα [d] τήν τε Ἰωράμου τἀδελφοῦ τελευτὴν καὶ τὴν [e] Ὀχοζίου τοῦ παιδὸς, καὶ τοῦ γένους τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐσπούδαζε μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἴκου, πᾶν δ' ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδὲ εἷς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἔτι γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ᾤετο διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Ὀχοζίου, τρόπῳ δὲ τοιούτῳ τὴν τελευτὴν διέφυγεν. ἦν Ὀχοζίου ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, [f] Ἰωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτῃ συνῴκει ὁ ἀρχιερεὺς [g] Ἰώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις τὸν [h] Ἰώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ [i] παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον εὑροῦσα μετὰ τῆς τροφοῦ, βαστάσασα μετ' αὐτῆς [k] εἰς τὸ ταμιεῖον [l] τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λανθάνοντες ἀνέθρεψαν αὐτό τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἕξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

GOtholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii sui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, ſedeque regiæ stirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis superstes relinqueretur, utque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipsa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis servatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ soror erat eodem patre genita, cui nomen Josabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingressa Joasum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter cæsorum cadavera una cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter & illam sublatos in * conclave cubiculi inclusisset, illa simul & maritus ejus Jodaus ipsum etiam clam in templo *occultum* sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit.

Gotholia regum semen exstinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [m] ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ἰώδαος πέντε τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτοὺς [n] συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρε-

2. Verum septimo anno, Jodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis ut operam suam commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, se-cum-

Jodaus pontifex Joasum stirpis regiæ puerum conservat. 2 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

postquam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, jussit æditimo ut vestes ad omnes Baalis cultores promeret.

o Πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν,] Ita *Samb. Vat. Gall.* & *Vet. Interpr.* πιστοὺς in reliquis.

p Ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας.] Ἀποκτεῖναι in omnibus *MSS.*

q Πατρίοις] Ita *Vat.* πατρῴοις in reliquis.

r Ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς.] Ἀφαιρεῖσθαι *Samb.*

s Ἅπαντας κατέσφαξαν·] Sic *MSS.* πάντας in *Editis*.

t Βαὰλ ἐμπρήσαντες,] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* insuper hic loci Βῆλον habet *Vat.* ut & infra οὗτος ὁ Βῆλος. in *Editis* perperam βασιλέως.

v Ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* θεῶν in reliquis. HUDS. Βαὰλ MS. & videtur hoc suadere descriptio sequens. & in Sacris Literis etiam ita legitur. nec est quod aliquem offendat οἶκος, nam & infra cap. 7. legitur τοῦ Βαὰλ οἶκος. REL.

x Οὗτος ὁ Βαὰλ] Videsis pag. 457. §. 1.

y Ἰθωβάλῳ,] Ἰθοβάλῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθωβάλῳ *Gall.* 2. Vide *Annot.* ad p. 457. §. 1. & ad p. 468. §. 1.

z Τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις] Aurearum vaccarum cultus Israelitis à quo relictus, qui nempe erant in Bethel & in Dan. 2 Reg. 10. 29. SPANH.

a Ἐπέτρεψε.] Ita in *MSS.* ἐπέτρεπε in *Editis*.

b Δὲ διαπραξαμένῳ] illud δὲ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Βασιλεύσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν.] Βασιλεύειν *Samb. Bas. Busb.* & *Hen.*

d Τήν τε Ἰωράμου τἀδελφοῦ] Sic *MSS.* τὴν Ἰωράμου τἀδελφοῦ, καὶ τὴν Ὀχ. in *Editis*.

e Ὀχοζίου] *Al.* Ὀχοζίαν.

f Ἰωσαβεθὴ ὄνομα.] Ὠσαβεθὴ *Big.* & *Samb.* Ὠσαβεθ *Gall.* 2. Ἰωσαβεὲ *Vat.* LXXII. & *Zonar.*

g Ἰώδαος.] Sic *Big.* & *Samb.* Ἰωάδος in *Editis*. Ἰωδαὲ *Vat.* & LXXII. Ἰώδας *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Jojada*.

h Ἰώασον,] Ἰωάσην *Vat.* Ἰωὰς LXXII.

i Παιδίον ἐνιαύσιον,] Alii sic distinguunt παιδίον, ἐνιαύσιον ἐγκεκρυμμένον &c.

k Εἰς τὸ ταμιεῖον] Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

l Τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε,] Illa τῶν κλινῶν adjecimus ex *MSS.* eademque phrasi utuntur LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 2.

* *Conclave cubiculi inclusisset,*] *Al.* in cubiculum lectorum.

m Ἔτει κοινολογησάμενος] Vocem ἔτει non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συνεπιθέσθαι] Ita cum *Cod. Samb.* συνεπιθέσθαι in *Editis* *Aliisque.* συμπράξαι *Vat.*

cumque puero regnum assererent & vindicarent, cum jurejurando illos obstrinxisset, quo securitas ejusmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* societatem adsciverat, tota regione peragrata, cum sacerdotes & Levitas ex ea congregassent una cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem jurejurando dari postulavit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, ut quod taciturnitatem simul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, "Hic, "inquit, vobis rex, ex ista domo, quam probe "scitis Deum prædixisse in omne ævum regnatu- "ram esse. Itaque vos moneo hortorque ut tertia "pars vestrum in templo præsidio sit regi; pars "vero quarta statuatur in excubiis ad fani limina; "quæque huic proxima custodiam agat portæ "patentis, qua itur in regiam; reliqua vero multi- "tudo inermis versetur * in templo: neminemque "qui arma gestaverit, præter sacerdotem, intrare "permittatis." Præterea autem præcepit, ut pars quædam sacerdotum & Levitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita ut qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: utque neminem metuentes regem custodire & tueri perseverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua *in eum* voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat constitutum, distribuit centurionibus simul & sacerdotibus atque Levitis hastas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam imposuerunt, ac Jodaus sacro oleo à se inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia gestiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joasum Judææ regem creat.

4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audivisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste *sua*, magnoque clamore sublato, jussit eum occidi qui insidias sibi *perfide* struxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocasset, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandavit insuper, ut si quis ad o-

μένοις, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπεριποιῆσαι, [o] καὶ λαβὼν ὅρκους, εἰς τὸ ἀδεὲς παρὰ τῶν συνεργησόντων [p] βεβαιοῦσθαι, τὸ λοιπὸν ἐθάῤῥει ταῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δὲ ἄνδρες, οὓς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος κοινωνοὺς τῆς πράξεως [q] παρειλήφει, περιελθόντες [r] εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευΐτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν προεστηκότας, ἧκον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ, πίστιν ᾔτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἦ μὴν φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόῤῥητον παρ᾽ αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δὲ ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὀμωμοκότων ἐγένετο, παραγαγὼν ὃν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "οὗτος ὑμῖν, εἶπε, βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκίας, "[s] ἣν ἴστε τὸν Θεὸν ὑμῖν προφητεύσαντα βασιλεύειν ἄχρι "τοῦ παντὸς χρόνου. παραινῶ δὲ τὴν [t] τρίτην ὑμῶν μοῖ- "ραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, τὴν δὲ τετάρτην "ταῖς φυλακαῖς ἐφεστάναι τοῦ τεμένους ἁπάσαις, ἡ δὲ "μετὰ ταύτην ἐχέτω τὴν τῆς ἀνοιγομένης καὶ φερού- "σης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακὴν, τὸ δὲ ἄλλο "πλῆθος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· [v] μηδένα δὲ "ὁπλίτην εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ [x] μόνον ἱερέα." [y] προσδιέταξε δὲ τούτοις μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευΐτας περὶ αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐσπασμέναις δορυφοροῦντας, τὸν δὲ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖσθαι παραυτίκα· [z] δείσαντας δὲ μηδένα παραμένειν τῇ φυλακῇ τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβούλευσε, τούτοις πεισθέντες, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοίξας δὲ Ἰώδαος τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέριζε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευΐταις ἅπανθ᾽ ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλων κατέλαβε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν συναψαμένους τὰς χεῖρας, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς οὐ προσήκουσιν οὕτως [a] ἀποτειχίσοντας. συναγαγόντες δὲ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, [b] ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικόν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσας Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαῖρον καὶ κροταλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τοῦ δὲ θορύβου καὶ τῶν ἐπαίνων Γοθολία παρ᾽ ἐλπίδας ἀκούσασα, ταραχθεῖσα σφόδρα τῇ διανοίᾳ μετὰ τῆς ἰδίας ἐξεπήδησε στρατιᾶς ἐκ τοῦ βασιλείου. [c] καὶ παραγινομένην εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὴν οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τοὺς δὲ ἑπομένους ὁπλίτας εἶρξαν εἰσελθεῖν οἱ [d] περιεστῶτες ἐν κύκλῳ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦτο προστεταγμένων. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τὸν παῖδα ἐπὶ τῆς [e] στήλης ἑστῶτα, καὶ τὸν βασιλικὸν περικείμενον στέφανον, περιῤῥηξαμένη καὶ δεινὸν [f] ἀνακραγοῦσα, [g] φονεύειν ἐκέλευε τὸν ἐπιβουλεύσαντα αὐτῇ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφελέσθαι σπουδάσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς [h] ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν φάραγγα [i] τοῦ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βούλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τὴν [k] ἀλιτήριον [l] τιμωρησαμένους. προσέταξε

[o] Καὶ λαβὼν ὅρκους,] Καὶ abest quibusdam *MSS.*
[p] Βεβαιοῦσθαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιοῦσθαι *Basil.* *Aliisque.*
[q] Παρειλήφει,] Παρείληφε *Vat.*
[r] Εἰς ἅπασαν] Εἰς deest *Big. Samb.* & *Vat.*
[s] Ἣν ἴστε] Ita *Samb.* & *Vat.* ἣν ἴστε Θεὸν *Big.* ὡς ἴστε Θεὸν in *Editis Aliisque.*
[t] Τὴν δὲ τετάρτην] Τρίτην legit *Gelenius* interpres. REL.
[v] Μηδένα δὲ ὁπλίτην] Sic *Big.* & *Samb.* μηδ᾽ ἕνα δ᾽ ὁπλ. *Basil.* & *G.* μηδ᾽ ἕνα ὁπλ. *Vat.*
[*] *In templo:*] *In atriis templi juxta Hebr.* 2 *Paralip.* c. 23. v. 6. ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.
[x] Μόνον ἱερέα.] Μόνους ἱερέας legisse videtur *Epiphan.*
[y] Προσδιέταξε] Ita cum *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. προσδιετάξατο in *Editis Aliisque.*
[z] Δείσαντας δὲ] Eo modo *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. δείσαντες in *cæteris.*

[a] Ἀποτειχίσοντας.] Ἀποτειχίσαντας *Vat.* HUDS. Forte ἀποτειχίζοντας. COCC. Hic non est, ut sæpe alias, murum tollere, sed muro cingere. REL.
[b] Ἐπέθηκαν αὐτῷ] Ἐπέθεσαν *Vat.*
[c] Καὶ παραγινομένην] Sequutus sum *Cod. Vat.* in reliquis παραγινομένην δὲ εἰς τὸ ἱερ.
[d] Περιεστῶτες ἐν κύκλῳ] Περιεστηκότες *Vat.*
[e] Στήλης ἑστῶτα,] Ita ex *Cod. Vat.* στύλου LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 14. (על העמוד 2 Reg. 11: 14. *Coccejus*) αὐλῆς in *Editis Aliisque.*
[f] Ἀνακραγοῦσα.] Ἀνακραυγάσασα *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.*
[g] Φονεύειν ἐκέλευε] Φονεύσαι *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*
[h] Ἀγαγόντας] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄγοντας in *reliquis.*
[i] Τοῦ Κεδρῶνος,] Τὴν Κεδρῶνος *Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[k] Ἀλιτήριον] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀλαστόρων in *Editis Aliisque.*
[l] Τιμωρησαμένους.] Τιμωρησαμένου (*Coccejus*) *Vat.*

m Εκα-

ταχὺ δὲ, κἂν βοηθῶν τις προσέλθοι, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. [m] ἐπιλαβόμενοι τοίνυν τῆς Γοθολίας οἱ προστεταγμένοι τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς, ἐπὶ τὴν πύλην τῶν ἡμιόνων τοῦ βασιλέως ἤγαγον, κἀκεῖ διεχειρίσαντο.

δ'. Ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν Γοθολίαν τοῦτον [n] ἐστρατηγήθη τὸν τρόπον, συγκαλέσας τόν τε δῆμον καὶ τοὺς ὁπλίτας Ἰώδας εἰς τὸ ἱερὸν, [o] ἐξώρκησεν εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ προνοεῖν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς ἐπὶ πλεῖον ἀρχῆς. ἔπειτ᾽ αὐτὸν τὸν βασιλέα τιμήσειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ παραβήσεσθαι τοὺς Μωϋσέος νόμους ὀμνύειν πίστιν ἠνάγκασε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσδραμόντες [p] τὸν τοῦ Βαὰλ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ᾽ ὕβρει μὲν τοῦ [q] πατρῴου Θεοῦ, τιμῇ δὲ τοῦ Ἀχάβου, κατέσκαψαν· καὶ τὸν ἔχοντα τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ [r] Μααθὰν ἀπέκτειναν. τὴν δ᾽ ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τοῦ ἱεροῦ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπέτρεψεν Ἰώδας, κατὰ τὴν Δαυίδου τοῦ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτοὺς δὶς τῆς ἡμέρας ἐπιφέρειν τὰς νενομισμένας τῶν ὁλοκαυτωμάτων θυσίας, καὶ θυμιᾷν ἀκολούθως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τῶν Λευιτῶν τινας καὶ πυλωροὺς ἐπὶ φυλακῇ τοῦ τεμένους, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λανθάνοντα.

ε'. Τούτων δ᾽ ἕκαστα [s] διατάξας, μετὰ τῶν ἑκατοντάρχων καὶ ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ τοῦ ἱεροῦ παραλαβὼν ἄγει τὸν Ἰώασον εἰς τὸ βασίλειον. καὶ [t] καθίσαντος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐπευφήμησέ τε τὸ πλῆθος καὶ πρὸς εὐωχίαν τραπέντες ἐπὶ πολλὰς ἑώρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοιγε πόλις, ἐπὶ τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἤγαγε. ἦν δὲ Ἰώασος, ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ᾽ ἦν αὐτοῦ τὸ μὲν ὄνομα [v] Σαβία, πατρίδος δὲ Βηρσαβεέ. πολλὴν δ᾽ ἐποιήσατο τῶν [x] νόμων φυλακὴν, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν φιλοτιμίαν, παρὰ πάντα [y] τὸν χρόνον ὃν ὁ Ἰώδας ἐβίωσεν. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, δόντος τοῦ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν καὶ ἄρρενες αὐτῷ καὶ θήλειαι παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάσου, ὡς τὴν τῆς Γοθολίας ἐπιβουλὴν διέφυγε καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τούτοις δεδηλώκαμεν.

pem ei ferendam adveniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt.

Gotholia necatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam spectant, hujusmodi stratagemate gesta fuissent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, sacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præstandam, & ad ipsius prætereaque imperii salutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legesque Moysis *nullatenus* transgrederetur. Post hæc incursione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejusque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum sacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & custodiam sacerdotibus & Levitis permisit Jodaus, juxta Davidis regis institutum, jussis, ut bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, & suffitum juxta legis præscriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quosdam etiam janitores ad fani custodiam, ne quis *ulla re* pollutus posset intro subrepere.

Juramentum populi & regis. 4 Regum, c. 11.

Restauratio cultus Dei. 2 Paral. c. 23.

5. Ubi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse & centuriones & duces atque populus universus Joasum è templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes lætos clamores sustulerunt, & ad epulas conversi festivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turba excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. Fuit autem legum observantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Joaso, quomodo ex insidiis Gotholiæ evasit & regnum suscepit.

ΚΕΦ. η'.

Ἀζάηλος στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Ἱεροσολυμίτας. Ἰηοῦς τελευτᾷ, καὶ τὴν Ἰσραηλιτῶν ἀρχὴν Ἰώαζος διαδέχεται. Ἰώασος ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ἐπιμελεῖται, ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ἰωάσου ἀποθανόντος, τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει Ἀμασίας.

Ἀζάηλος δὲ, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, πολεμῶν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ἰηοῦ, διέφθειρε τὴν πέραν Ἰορδάνου χώραν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν Ῥουβηνιτῶν, καὶ Γαδιτῶν, καὶ Μανασσιτῶν· ἔτι δὲ καὶ τὴν Γαλααδῖτιν καὶ Βαταναίαν, πυρπολῶν πάντα καὶ διαρπάζων, καὶ τοῖς εἰς χεῖρας ἀφικνουμένοις βίαν προσφέρων. [z] οὐ γὰρ ἔφθη αὐτὸν Ἰηοῦς ἀμυνόμενος κακοῦντα τὴν χώραν· ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸ θεῖον ὑπερόπτης γενόμενος, καὶ καταφρονήσας τῆς ὁσίας καὶ τῶν νόμων ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἐτάφη δ᾽ ἐν Σαμαρείᾳ, τῆς ἀρχῆς διάδοχον [a] Ἰώαζον τὸν υἱὸν καταλιπών.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas & Hierosolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium succedit Joazus. Hierosolymitanorum rex Joasus primo cultûs Dei curam gerit, postea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

VIII.

Azaëlus autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tractus ad exortum solis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manassitis occupati erant, vastavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapin s, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulsare festinabat: sed [illegible] ipse, postquam res divinas despexisset, & jura legesque contempsisset, vitam finivit, cum in Israëlitas regnasset annos *septem & viginti. Samariæ autem sepultus est, Joazo filio, qui in imperium succederet, relicto.

Bellum inter Azaëlum & Jehum. 4 Regum, c. 13.

Jehus moritur, eique succedit Joazus. 4 Regum, c. 11.

2. Jo-

m Ἐπιλαβόμενοι] Sic Big. Samb. Vat. & Gall. 2. λαβόμενοι in ceteris.

n Ἐστρατηγήθη] Eo modo Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. ἐστρατηγεῖτο in reliquis.

o Ἐξώρκησεν εὐνοεῖν] Al. ἐξώρκισεν.

p Τὸν τοῦ Βαὰλ οἶκον,] Τὸν τοῦ Βαὰλ οἶκον, ὃν Γοθολία Vat.

q Πατρῴου Θεοῦ] Sic MSS. πατρίου in Editis.

r Μααθὰν ἀπέκτειναν.] Ita in Græcis omnibus. Matan Latinis. Μανθὰν & Ματθὰν LXXII.

s Διατάξας,] Eo modo MSS. & Vet. Interpr. διδάξας in Editis.

t Καθίσαντος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον] Sic cum Big. & Samb. καθίσαντος in Editis. καθίσαντος ἐπὶ τοῦ θ. Vat.

v Σαβία,] Σαβιὰ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ LXXII. Ἀβία Vat. Vide Epiphanium de Hæreticis, p. 469.

x Νόμων φυλακὴν,] Νομίμων Vat.

y Τὸν χρόνον] Illud τὸν ex MSS.

z Οὐ γὰρ ἔφθη] Οἷον ἔφθη Samb. & Vat. οἷς ἂν ἔφθη Big. & Gall. 1. 2. Incertum quomodo legerit Epiphan. nam vertit, *in quo potuit quidem ulcisci Jehus, dum cunctam provinciam devastaret; sed circa divinitatem superbus &c.*

* *Septem & viginti. Samaria autem sepultus est,*] *Duodetriginta* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36.

a Ἰώαζον] Ἰωάχαζ LXXII. *Cedren. Aliique.*

b Τὸν

Joasus Judææ rex templum curat instaurandum. 4 Regum. c. 12. 2 Paral. c. 24.

2. Joasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem & instaurationem templi, sub Joramo & Gotholia ejusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque & Levitas ad se accivisset, eosque objurgasset, quod iis quæ mandaverat non obsequuti essent, jussissetque ut in posterum templi reparationi prospicerent, ejusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clausum fecisset, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocasset, jussit ut singuli quantum quisque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum instaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & sacerdos fiscorum *præfecti* loculo exhausto, & cum rex adesset numerata quæ congesta erat pecunia, mox eôdem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniæ populus contulisse videbatur, Jodaus pontifex & Joasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas & structores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri & argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vasa impenderunt; fecerúntque ut magnificis sacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguescerent altaria. atque istis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur studium.

Mortuo Jodao, Joasus à pietate deficit. 2 Paral. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, justitia & probitate in omnibus insignis, & in regiis conditoriis sepultus est, quod Davidis stirpi regnum conservaverat) Joasus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, similiter ac ipse, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tulisset, misit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani desiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digressi erant: sed Zachariam etiam, * Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire

Zachariam vatem interfici jubet Joasus. 2 Paral. c. 24.

β΄. [b] Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἰώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c] ἀργυροῦ, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d] ὑπὸ Ἰωράμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e] αὐτῆς. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, συνεὶς ὡς οὐδεὶς [f] εὐγνωμόνως [g] προήσεται τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένου τοῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς [h] παρακούσαντας ὧν προσέταξεν αἰτιωμένου, καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, στρατηγήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεὺς, [i] ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως ἔσχε, τοιούτῳ. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρὸν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν [k] ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l] βάλλειν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὀπῆς, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὖ διετέθη· καὶ πολὺν ἄργυρον καὶ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενώσαντες δὲ τὸν θησαυρὸν, καὶ παρόντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον [m] ὅ τε γραμματεὺς καὶ [n] ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτ' ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δὲ ἀποχρώντως τὸ πλῆθος ἐδόκει βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθωσάμενοι λατόμους καὶ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰώασος, καὶ [o] ἐπὶ ξύλα μεγάλα καὶ τῆς καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὸν ὑπολειφθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον, οὐκ ὀλίγος δ' ἦν, εἴς τε κρατῆρας καὶ οἰνοχόας καὶ ἐκπώματα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίαις τε πολυτελέσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν πιαίνοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ἰώδαος χρόνον ἔζη, τῆς προσηκούσης ἐτύγχανε σπουδῆς.

γ΄. Ὡς δ' ἐτελεύτησεν οὗτος, ἔτη μὲν βιώσας [p] ἑκατὸν [q] καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ καὶ [r] πάντα χρηστὸς [s] γενόμενος, ἐτάφη δ' ἐν ταῖς [t] βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι [v] τῷ Δαυίδου γένει τὴν βασιλείαν [x] ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ἰώασος τὴν ἐπιμέλειαν τὴν πρὸς τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὥστε πλημμελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [y] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄριστα εἶναι. δυσχεράνας δ' ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τῆς πονηρίας αὐτούς. οἱ δ' ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν ἄρα ταύτης εἶχον, ὡς μήτε [z] οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα [a] ποινικὰ κολασθέντες ἔπαθον, μηθ' οἷς οἱ προφῆται προέλεγον [b] πεισθέντες [c] μετανοῆσαι, καὶ μεταλθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα [d] παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδάου λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ,

τὸν

b Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ.] 2 Chronic. xxiv. SPANH.

c Ἀργυροῦ,] Ita cum MSS. ἀργυρῶν in *Editis*.

d Ὑπὸ Ἰωράμου] Sic & *Samb.* in *cæteris* ὑπὸ τοῦ Ἰωράμου.

e Αὐτῆς.] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

f Εὐγνωμόνως] Ita *Bas. G.* & *Vat.* ἀγνωμόνως non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. neque legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Προήσεται] Προήσ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. προήσεσθ. *Vat.* προοῆσθ. *Gall.* 2.

h Παρακούσαντας] Παρακούσαντα solus *Vat.*

i Ὧ τὸ πλῆθος] Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forsan ὃ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phrasis hæc ᾧ τὸ πλ. ἡδ. ἔσχε, alibi, quod sciam, non occurrit. hujusmodi tamen constructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus sæpiuscule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄθλοις ἅπαντες εἰς ἐχαρησαν. si quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere potest, conjectura.

† *Quo populus libenter acquievit.*] *Al.* quod non gravatim tulit populus.

k Ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν,] Illud ἐν deest *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Βάλλειν εἰς αὐτὸν] Βαλεῖν *Vat.*

m Ὅ τε γραμματεὺς] 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ προστάτης τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου.

n Ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων,] Illud ὁ è *Cod. Vat.*

o Ἐπὶ ξύλα μεγάλα] Ita ex *MSS.* ἔτι in *Editis.*

p Ἑκατὸν καὶ τριάκοντα,] 2 Chronic. xxiv. 15. SPANH.

q Καὶ τριάκοντα.] Καὶ deest *Big.* & *Samb.*

r Πάντα χρηστὸς] Illud πάντα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Γενόμενος,] Ita cum *MSS.* γενόμενος καὶ ἐτάφη ἐν ταῖς in *Editis.* De *Jodao* vide *Montacutium* in Exercit. 2 §. 5. p. 59.

t Βασιλικαῖς θήκαις] Βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις: quia Davidici erat generis. Ita & Hebræi scribunt in urbe fuisse sepulcra generis Davidici. Male Interpres. REL.

v Τῷ Δαυίδου] Sic *MSS.* τοῦ Δαυίδου γένους in *Editis.*

x Ἐκτήσατο.] Ἀνεκτήσατο *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte ἀνεκτήσατο. *Vetus* repararat. COCC.

y Τὰ νενομισμένα] Τὰ insertum dedi ex *Big.* & *Samb.*

z Οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν] Ita *MSS.* & mox μηθ' οἷς. in *Editis* μήτε ὅσα & μηθ' ὅσα.

a Ποινικὰ κολασθέντες] Ποινικῶς LXX. Exod. 1. 1. SPANH.

b Πεισθέντες] Forte τούτοις πεισθέντες. COCC.

c Μετανοῆσαι,] Μετανοεῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

d Παρανομήσαντες] Παρανομήσαντες *Big.* & *Samb.*

* *Jodai pontificis filium,*] Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 470.

e Ἱερῷ,] Ἱερὸν interdum est tota structura templi, atria aliaque

τῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσιῶν λαθόμενος, ὅτι, τοῦ Θεοῦ [f] προφητεύειν αὐτὸν ἀποδείξαντος, στὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβούλευεν αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πειθόμενοι προύλεγε. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [g] ἔπασχε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, καὶ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ παρέσχεν Ἰωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Ἔδωκε μέντοι γ' οὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκας ὧν παρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὰρ Ἀζαήλου τοῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τήν τε [h] Γίτταν καταστρεψαμένου καὶ λεηλατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν εἰς Ἱεροσόλυμα. [i] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ἰώασος, πάντας [k] κενώσας τοὺς τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς καὶ τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελὼν, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι [l] μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [m] Ἰώασος, ἐπιθεμένων αὐτῷ [n] τῶν φίλων, οἱ τὸν τοῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες [o] τοῦ Ἰωδάου παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη πρὸς αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οὐκ ἐν ταῖς θήκαις δὲ [p] ταῖς βασιλικαῖς τῶν προγόνων, ἀσεβὴς γενόμενος. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ διαδέχεται Ἀμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [q] ἔτει τῆς Ἰωάσου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἡγεμονίαν [r] Ἰώαζος ὁ τοῦ Ἰηοῦ υἱὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτά, τοῦ μὲν πατρὸς οὐδ' αὐτὸς μιμητὴς [s] γενόμενος, [t] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ Θεοῦ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ [v] συνέστειλεν ἐκ τῆς τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυρίους καὶ [x] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτόν. [y] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτοῦ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν [z] λαὸς, κατὰ τὴν Ἐλισσαίου προφητείαν, ὅτι Ἀζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὢν δ' ἐν ἀπόροις ὢν τοῖς [b] κακοῖς Ἰώαζος, ἐπὶ δέησιν καὶ ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Ἀζαήλου χειρῶν αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ μὴ περιιδεῖν ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, [d] καὶ νουθετεῖν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκιμάζων αὐτοὺς, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρήνης δ' ἡ χώρα λαβομένη ἀνέδραμέ τι πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ηὐθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ [e] Ἰώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τρια-

jussferit in templo saxis obrutum; quod Dei spiritu instinctus ad vaticinandum, pro concione populum simul & regem adhortatus fuerit ad juste agendum, quodque prædixerit fore ut gravem subirent pœnam, si *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum testem fecit & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* consilio, atque iis quæ pater ipsius Joaso fecerat, morte periens acerba & violenta.

4. Cæterum rex non multo post pœnas maleficiis debitas persolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impressione in ditionem ejus facta, cum & Gittam evertisset & prædam abegisset, exercitum Hierosolyma in eum educit. Joasus autem metu perculsus, exhaustis Dei regumque thesauris, detractisque templo donariis, omnia ad Syrum misit; quibus eam sibi redimeret securitatem, ut nec obsidione premeretur, nec in rerum omnium discrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hierosolymis non admovebat. Joasus tamen, cum in morbum difficilem incidisset, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciscerentur regi insidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hierosolymis sepultus est; sed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos septem & quadraginta: eique in regnum succedit filius Amasias.

Azaëlus Judæorum fines populatur. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

Eum ab Hierosolymorum obsidione divertit Joasus templi spoliis. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

Joasi mors. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. 25.

Joasi successor Amasias. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 25.

5. Anno autem regni Joasi vigesimo primo, Israëlitarum imperium suscepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & septem; patris quidem sui nec ipse imitator, sed sceleribus æque addictus ac primi isti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depressit, ac copias ejus tam numerosas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equitesque quinquaginta, postquam expeditionem fecisset, urbesque magnas & multas ei abstulisset, ejusque exercitum clade affecisset. Hæc autem Israëlitarum populo mala acciderunt juxta Elissæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixisset, quod necato domino Syrorum & Damascenorum regnum esset occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate versaretur, ad preces & supplicationes se recipit, Deum obsecrans ut ipsum è manibus Azaëli liberaret, & in illius potestatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentusque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu esset de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad pristinum statum rediret, opibusque floreret.

IX.

Joazus Jehu filius, regno suscepto, bello premitur ab Azaëlo. 4 Regum, c. 13.

6. Joazo autem vitâ defuncto, successit filius ejus Joasus in regnum. Cum septimum jam & trige-

Joazo in Israëlitarum regnum succedit filius ejus Joasus. 4 Regum, c. 13.

que complectens; interdum pars illa, in qua erant sacerdotes, quæ alibi dicitur τέμενος *fanum*, seu οἶκος *ædes Templi*. Vide Auctores supra laudatos ad p. 473. §. 2.

f Προφητεύειν] Forte προφήτην. *Vatem*, quem cum Deus Prophetam constituisset. COCC.

g Ἔπασχε τὸν Θεὸν] Ita *Samb.* & *Bas.* Ἴπασχε in *ceteris*.

h Γίτταν καταστρεψαμένου] Γίτταν in plerisque *MSS.*

i Φοβηθεὶς δ' ὁ Ἰώασος,] Ὁ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.*

k Κενώσας] Ἐκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μηδὲ] *Gen.* μὴ δέ.

m Ἰώασος,] Articulum ὁ ante Ἰώασος delevimus, auctoritate *MSS.*

n Τῶν φίλων,] Ita cum *Vat. Coll.* 2. & *Epiphan.* τῶν φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τὸν in *Editis*. τῶν φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τὸν *Big.* & *Samb.*

o Τοῦ Ἰωδάου παιδὸς] Illud τοῦ ex *MSS.*

p Ταῖς βασιλικαῖς] Ταῖς βασιλικαῖς desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Ἔτει τῆς Ἰωάσου βασιλείας,] Illud ἔτει ex *MSS.* εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ ἔτει in *S. Literis*.

r Ἰώαζος] Ἰωάχαζ LXXII. Ἰωάχαζος *Vat.* passim, & infra etiam *Big.* & *Samb.*

s Γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Dist. & leg. γενόμενος, ἀσεβήσας, ὡς κ. ο. πρ. & ita *Rufinus*: impie vero gerens, sicut & primi Reges, qui Deum sprevisse videbantur. SPANH.

t Ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Ita in *MSS.* ἀσεβήσας καὶ οἱ πρῶτοι in *Editis*. ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Schotanus*.

v Συνέστειλεν ἐκ τῆς τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυρίους καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,] *Rufinus*: extenta potestate contrivit, dum adversus eum decem millibus armatis, & quinquaginta millibus equitum castra movisset. *Unde legisse hic eum patet*: ὁπλ. μυρ. καὶ πεντε μυρίοις ἱππεῦσι, aut πέντε μυριάδας ἱππέων. SPANH.

x Πεντήκοντα ἱππεῖς,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πεντακοσίους in *Editis*. juxta *S. Literas*, (4 *Regum* c. 13. v. 7.) πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν.

y Πόλεις τε] Καὶ πόλεις τε μ. κ. π. αὐτοῦ ἀφ. *Vat.*

z Λαὸς,] Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.*

a Ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην.] Ἀποκτείναντι *Big.* & *Samb.*

b Κακοῖς Ἰώαζος,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κακοῖς in *Editis*.

c Ἀρετὴν ἀποδεχόμενος,] Ita *Bas. O. Vat.* & *Epiphan.* ἀρίστην *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Καὶ νουθετεῖν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκιμάζων αὐτοὺς,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ν. μ. τ. δυναμένους τελέως ἀπολλύειν, δοκῶν αὐτῷ. in *Epiphanii* versione, *& corripere magis quam perdere hominem hujusmodi volens*. HUDS. Forte καὶ νουθετεῖν μᾶλλον τοὺς τότε ἐπιστρέφοντας (h. e. *μετανοοῦντας*) ἢ τελέως ἀπολλύειν δοκῶν αὐτῷ, COCC.

e Ἰώασος.] Ita legunt & distinguunt *MSS.* nisi quod in non-

gesimum annum regnaret Joasus in tribum Judæ, Israëlitarum regnum iniit iste Joasus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hierosolymorum rex) illudque annos sexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patrisque *sui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Elissæus vates jam senex admodum in morbum incidisset, ad eum visendum veniebat Israëlitarum rex. cumque eum in ipso fere mortis articulo invenisset, flere cœpit, ipso vidente, & lamentari, patremque & præsidium appellare. "nam & ipsi "acceptum ferre *dicebat*, quod nunquam *illis* contra inimicos opus fuisset armis, illius quippe vaticinia fecisse ut sine pugna de hostibus victoriam "reportarint: nunc quidem illum è vita discedere, "se vero relictos iri Syris armatis aliisque in illorum potestate hostibus. Itaque nec sibi amplius "vivere tutum esse, ajebat; sed expedire cum eo "exitum facere, simulque è vita migrare." Regem ista deplorantem consolatus est Elissæus; præcepitque ut arcu ad se allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex parasset, *vates* suis manibus illius manibus impositis eum jaculari jussit. cumque tribus telis emissis post tertium destitisset, "si, inquit, plura quidem misisses, tum Syrorum "regnum radicitus exscidisses: quoniam vero tribus "solis contentus fuisti, cum Syris congressus toti- "dem etiam præliis eos victurus es, ut regionem, "quam patri tuo ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo post vates diem obiit supremum: vir inclytæ justitiæ, magnique plane à Deo æstimatus. id quod testantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama est. Funere etiam magnifico elatus est, quali par erat virum Deo adeo charum cohonestari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à se occisum in Elissæi sepulchrum conjecissent, ut mortuus, simul ac vatis corpus tetigisset, reviviscer et. Atque hactenus quidem de Elissæo vate, deque iis quæ, dum in vivis esset, prædicebat, & quemadmodum, postquam fatis concessisset, etiam vi divina pollebat.

Joasus ægrotantem visit Elissæum. 4 Regum, c. 13.

Elissæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tactu Elissæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joasus Israëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbesque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Israëlitarum regno abstulerat. Hoc utique factum est quemadmodum Elissæus prædixerat. Postquam vero evenit ut etiam Joasus moreretur, ille quidem Samariæ sepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

Mortuo Azaëlo, oppida agrosque Adado ejus filio eripit Joasus. 4 Regum, c. 13.

κοστὸν ἔτος βασιλεύοντος Ἰωάσου τῆς Ἰούδα φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ἔτος ὁ Ἰώασος ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὴν αὐτὴν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσιν ἑκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ οὐδὲν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου γηραιοῦ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότος, ἧκεν ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέποντος αὐτοῦ, καὶ ποτνιᾶσθαι, καὶ [i] πατέρα τε [k] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ ταῖς ἐκείνου προφητείαις ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων· νῦν δ' [l] ἀπιέναι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, κα- "ταλιπεῖν δ' [m] ἐξωπλισμένοις τοῖς Σύροις [n] καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις. οὐκ αὐτῷ τοίνυν ζῆν ἔτι ἀσφαλὲς, "ἔλεγε· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [o] συνεξορμᾶν αὐτῷ καὶ "συναπαίρειν τοῦ βίου." τοῦτον ὀδυρόμενον Ἐλισσαῖος παραμυθεῖται τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθὲν ἐντεῖναι τοῦτο. ποιήσαντος οὖν [p] εὐτρεπὲς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ [q] τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τρία δὲ βέλη αὐτοῦ προεμένου [r] εἶτα διαπαυσαμένου, "πλείω μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ ῥιζῶν "ἂν τὴν τῶν Σύρων βασιλείαν ἐξῇρες. ἐπεὶ δὲ τρισὶν ἠρ- "κέσθης μόνοις, τοσαύτας καὶ μάχας κρατήσεις συμβα- "λὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέτεμον τοῦ σοῦ "πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόητος, καὶ φανερῶς σπουδασθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. θαυμαστὰ γὰρ καὶ παράδοξα διὰ τῆς προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀξιωθέντα. ἔτυχε δὲ καὶ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν οὕτω θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ἐλισσαίου τάφον ὃν ἦσαν ἀνῃρηκότες, τὸν νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσκολληθέντα [s] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν ἐπὶ δύναμιν [t] εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Ἀζαήλου, εἰς [v] Ἄδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία παρεγένετο, [x] πρὸς ὃν συνάψας πόλεμον Ἰώασος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀζάηλος πόλεις καὶ κώμας τῆς Ἰσραηλιτῶν βασιλείας παρείλαβε. τοῦτο μέντοι [y] κατὰ τὴν Ἐλισσαίου προφητείαν ἐγένετο. [z] ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ἰώασον [a] ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται), [b] καθῆκε δὲ εἰς Ἱεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

nonnullis sic Ἰωάζης. in *Editis* Ἰωάς. ἔτ. ἑξ. ... φυλῆς παρέλαβε τὴν ἀρχήν.

f Καὶ γὰρ αὐτὸς] Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.*

g Ἀγαθὸς δ' ἦν] Vide *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 13.

h Βλέποντος αὐτοῦ,] Illa αὐτοῦ βλέποντος & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Et scutum sui regni *Rufinus* vertit καὶ ὅπλον LXX. ἅρμα Ἰσραὴλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ 2 Reg. xvi. 14. SPANH.

k Ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἀπιέναι] Forte ἀπιόντα. *Vetus*, discederet. COCC.

m Ἐξωπλισμένοις] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐξωπλισμένους in *Editis Aliisque.*

n Καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῶν *Gall.* 2. καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις sine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* versione, *& aliis inimicis captivandos relinqueret.*

o Συνεξορμᾶν αὐτῷ] Καὶ ante συνεξορμᾶν ejectum volui, quod illud non agnoscant *Big.* & *Samb.*

p Εὐτρεπὲς τοῦ βασιλέως] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀτρεπὲς in *reliquis.*

q Τῶν χειρῶν,] Illa τῶν χειρῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

r Εἶτα διαπαυσαμένου,] Εἶτα δὲ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ἀναζωπυρῆσαι.] Vide *Cotelerium* ad Constit. Apostol. p. 289.

t Εἶχε θείαν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔχει in *Editis.*

v Ἄδαδον τὸν υἱὸν] Ita ut supra aliquoties. Ἄδερ *Vat.* Ἀδερ. LXXII. & *Cedren.* Ἀδὰν *Bas.* & *G.* Ἀδδὰν *Gall.* 2. & *Epiphan.* Βίραν *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβίραν *Samb.*

x Πρὸς ὃν συνάψας πόλεμον] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτον in *reliquis.*

y Κατὰ τὴν Ἐλισσαίου προφητείαν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* κατὰ τὴν τοῦ Ἐλισσαίου in *cæteris.*

z Ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ἰώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται), καθῆκε δὲ εἰς Ἱεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀρχή.] Aliter legit *Rufinus*, qui vertit: Cumque contigisset, ut etiam Joas moreretur, ille quidem sepultus est in Samaria, Regnum verò suo filio Hieroboam nomine dereliquit. SPANH.

a Ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται), καθῆκε δὲ εἰς Ἱεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* τελευτήσας in *Editis*, omissis quæ sequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται).

b Καθῆκε δὲ εἰς Ἱεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Hic sequutus sum *Cod. Vat.* (emendavit ita & *Coccejus* ex *Vet.* & *Gelenio*) καθῆκεν εἰς Ἱεράζην ἡ ἀρχὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Bas. G.* & *Gall.* 2. καθίστατο δὲ εἰς Ἰεάζην *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* versione, *regnum vero suo filio Gessaban nomine dereliquit.*

ΚΕΦ. θʹ.

Ὡς Ἀμασίας στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, αὐτοὺς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ἰώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀναιρεῖται, Ὀζία τὴν ἀρχὴν διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τῆς Ἰωάσου βασιλείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [c] Ἀμασίας τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, μητρὸς ὢν [d] Ἰωδαδῆς τοὔνομα, πολίτιδος δὲ τὸ γένος. θαυμαστῶς δὲ τοῦ δικαίου [e] προὐνόει, καὶ ταῦτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ἰωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ἐπιθεμένους αὐτῷ φίλους κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· [f] τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωυσέως νόμοις, [g] ὃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατὸν ἐπιλέξας ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ περὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, καὶ [h] συναθροίσας [i] ὡς τριάκοντα μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχους [k] κατέστησε· πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν [l] τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται [m] δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Ἀμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ἰδουμαίων καὶ [n] Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. [o] παρεσκευασμένου δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν [p] στρατὸν ἀπολῦσαι [q] συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, [r] καὶ τὸν Θεὸν ἧτταν αὐτῷ προλέγειν [s] χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις· περιέσεσθαι δὲ τῶν πολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βουλομένου τοῦ Θεοῦ. δυσφοροῦντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ [t] φθῆναι τὸν μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ἰσραηλίταις, παρῄνει ποιεῖν ὁ προφήτης ὃ τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτοῦ γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπέλυσε, χαρίζεσθαι τὸν μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τὰ προειρημένα τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν ἀπέκτεινε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οὓς ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγαγὼν [u] πέτραν, ἥπερ ἐστὶν ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν, [x] ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ [y] τούτων ἐθνῶν. Ἀμασίου δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὓς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ καταγνωσθέντας· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι [z] Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχιλίους δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν

CAP. IX.

X.

Quomodo Amasias, expeditione in Idumæos & Amalecitas suscepta, eos devicit: deinde bello Joasum lacessens vincitur, & non multo post interficitur, Ozia ei in regnum succedente.

Anno autem regni Joasi Israëlitarum regis secundo, regnare cœpit Amasias Hierosolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hierosolymitana*. atque mirum in modum justitiam colebat, idque *admodum* adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoveretur, statuit Joasum patrem sibi imprimis vindicandum esse, eosque suorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil grave admisit, convenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis pœnas à liberis reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore essent ætatis & * annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones præfecit: ac præterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset ut exercitum educeret, seque in eos moveret, vates *quidam eum* admonuit ut Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis uteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent: is vero cum suis copiis contra prædictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia est, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immensam *tulit* ex istis gentibus. At dum hæc ageret Amasias, Israëlitæ, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiæ esse rati, (haud enim illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progressi usque ad Bethsemera, regionem populati sunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

Amasias Judæa rex. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Deut. 24. 16. Ezech. 18, 20.

Bellum inferre statuit Amalecitis aliisque. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Israëlitarum copias, quas conduxerat, ex consilio vatis remittit. 4 Paral. c. 25.

Israëlitæ ab Amasia dimissi regionem populantur. 2 Paral. c. 25.

2. Cæterum Amasias victoria rebusque prospere

c Ἀμασίας τῆς Ἰούδα] Ἀμεσίας LXXII.

d Ἰωδαδῆς τοὔνομα.] Ita cum MSS. Ἰωάν in *Editis*, & in *Epiphanii* libris *Joad.* Ἰωαδὶν aut Ἰωαδεὶν LXXII.

e Προὐνόει.] *Al.* προενόει.

f Τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωυσέως νόμοις.] Mosis Legibus vetitum ob Parentum peccata liberos punire. Idem 2 Reg. xiv. 6. SPANH.

g Ὃς οὐκ ἐδικαίωσε] Illud ὃς non agnoscit *Vat.*

h Συναθροίσας ὡς τριάκοντα μυριάδας,] Et ex his congregans quasi trecenta millia *Rufin.* omisit *Gelenius.* SPANH.

i Ὡς τριάκοντα μυριάδας,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* εἰς in reliquis.

* *Annorum plus minus viginti*,] Qui vigesimum ætatis annum excesserant, *juxta S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 25. v. 5.

k Κατέστησε·] Ἀπέδειξε solus *Vat.*

l Τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα,] Τὸν deest *Vat.*

m Δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου.] Conduxit argenti talentis centum millia armatorum *Rufin. add.* talentis centum, centum millia. *Bene hæc in versione Gallica.* SPANH.

n Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι.] Ita *Samb. Bodl. Hen.* & *Vat.* Γαβαλιτῶν in *Editis Aliisque.* Vide Cl. *Relandum* in *Geogr. S.* l. 1. c. 15. HUDS. Γαβαλιτῶν *Gen.* Vel Γαβαλιτῶν à Γάβαλα U. Galilææ. vid. lib. xv. Antt. c. 8. §. 5. SPANH.

o Παρεσκευασμένου δὲ] Ita cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* παρεσκευασμένῳ τε in *reliquis.*

p Στρατὸν ἀπολῦσαι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* λαὸν in *Editis.*

q Συνεβούλευσεν.] Συνεβούλευε *Vat.*

r Καὶ τὸν Θεὸν ἧτταν αὐτῷ προλέγειν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὸν γὰρ Θεὸν in *Editis.*

s Χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις·] Χρησάμενον *Big. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

t Φθῆναι τὸν μισθὸν δεδωκέναι] Ὀφθῆναι in *reliquis.* HUDS. Lege φθῆναι. *Vetus*, jam præbuisset. COCC.

u Πέτραν, ἥπερ ἐστὶν ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν, ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Eam *fuisse*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra*, unde *Arabia Petræa* nomen. *Grotius.* HUDS. Πέτρα Arabiæ imminens; De hoc autem facto Amasiæ 2 *Chronic.* xxv. 12. ubi nulla Arabiæ mentio, sed tantum de *loco prærupto* ἐπὶ κρημνὸν juxta LXX. sermo, è quo hi præcipites dati. SPANH.

x Ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Sic *MSS.* ὑπ' αὐτῆς in *Editis.*

y Τούτων ἐθνῶν.] Ita cum *Vet. Interpr.* ἐκ τῶν ἐθνῶν *Vat.* ἐκ πάντων ἐθνῶν in *reliquis.*

z Βηθσεμήρων προελθόντες] Βηθωρῶν juxta meliores *Epiphanii* codices. ἕως Βαιθωρῶν LXXII. & 2 *Paralip.* c. 25. v. 13.

Amasias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25. A vate reprehensus.

re gestis elatus, Deum quidem, qui ei horum omnium auctor exstiterat, cœpit negligere: illorum vero *deorum*, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui se addixit. Cum autem vates cum adiisset, "se mirari, dicebat, quod illos Deos esse "credat, qui cultoribus suis nihil opis afferre po- "tuerunt, nec illos ab ejus manibus liberarunt: sed "illorum quamplurimos male pereuntes insuper "habuerunt, & semetipsos in captivitatem abdu- "ctos. illos enim Hierosolyma delatos esse, perin- "de ac si quis hostium quosdam captivos eo du- "ceret" Ista autem regi iram moverunt, quo fit ut vati silentium indiceret, supplicium ei minatus, si quid præter negotium suum agere pergeret. Tum quidem ille se quieturum dixit: *Deum* vero ea non præteriturum esse prædicebat, quibus rebus novis studens manus admoverat. At Amasias, cum semet regere & moderari in prospera fortuna non posset, (quam licet à Deo acceperit, contumeliis in eum non temperavit) sed magna de se opinione inflatus esset, scripsit Joaso regi Israëlitarum, jubens, "ut idem ipse cum omni *suo* popu- "lo sibi obsequium præstaret quod & olim præ- "stitum erat majoribus suis, Davidi & Solomoni: "sin vero nolit quod æquum est facere, scire *opor-* "*tet* bello esse decernendum de summa imperii." Joasus autem in hæc verba rescripsit. "JOASUS "REX AMASIÆ REGI. In monte Libano in- "gens erat cupressus, necnon & * rubus. ille "misit ad cupressum, poscens illius filiam suo filio "in matrimonium dari: sed interea fera quædam "præteriens rubum proculcavit. Hoc itaque tibi "exemplo erit; ne *solito* majora appetas; neve, "quod prospere rem gesseris contra Amalecitas, "ista cogitatione superbiens tibimet regnoque "tuo pericula asciscas.

Amasias ad Joasum literæ.

Joasi responsum. 4 Regum, c. 14.

Amasias Joaso bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

3. Amasias autem, cum ista legisset, majori adhuc cupiditate ad bellum incitatus est; Deo, ut arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ in eum admiserat peccatis pœnas exigeret. Ubi vero copias eduxerat contra Joasum, & pugnam conserturus erat, timor subitus & consternatio, qualem Deus non propitius solet immittere, Amasiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo præ timore dispersis, contigit ut Amasias à suis desertus ab hostibus caperetur: eique Joasus mortem minatus est, nisi hoc Hierosolymitanis persuaderet, ut portas aperirent ipsumque cum exercitu in urbem reciperent. Et quidem Amasias, necessitate compulsus metuque ex vitæ periculo, auctor erat ut hostis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quasi quadringentorum cubitûm spatio, quà perruptio facta est cum curru invehitur Hierosolyma, captivum præ se agens Amasiam. Atque hoc modo in

Amasias à Joaso victus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Joasus Hierosolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν ἠμέλει, ὑπερορᾷν ἤρξατο· ὓς δ' ἐκ τῆς [a] Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε, τούτους σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, "θαυμάζειν, ἔλεγε, [b] εἰ τούτους "ἡγεῖται θεοὺς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν "ὤνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐῤῥύσαντο τῶν ἐκείνου· ἀλλ' "ὑπερεῖδον πολλούς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ [c] αὐ- "τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ἱεροσό- "λυμα τούτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολε- "μίων τινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπειλήσας [d] αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· οὐκ ἀμελήσειν δ' ὧν [e] ἐπικεχείρηκε [f] νεωτερίζων τὸν Θεὸν προύλεγεν. Ἀμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ἐπὶ τῆς εὐπραγίας οὐ δυνάμενος, ἃς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ [g] φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ἰωάσῳ τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακούειν αὐτῷ "σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ὡς καὶ πρότερον ὑπήκουσε τοῖς "προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλό- "μενον εὐγνωμονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς [h] διακριθησόμενον." ἀντέγραψεν δὲ ὁ Ἰώασος τάδε. "ΒΑ- "ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ- "ΣΙΑ. Ἦν ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει [i] κυπάρισσος παμμε- "γέθης, καὶ [k] ἄκανθος. αὐτὴ πρὸς τὴν [l] κυπάρισσον "ἔπεμψε μνηστευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον "τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λεγούσης, θηρίον τι παρερχόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανθον. τοῦτο οὖν ἔστω σοι "παράδειγμα τοῦ μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι. μηδ' ὅτι τὴν "πρὸς Ἀμαληκίτας μάχην ηὐτύχησας, ἐπὶ τούτῳ "γαυρούμενος σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου κινδύνους ἐ- "πισπῶ."

γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνοὺς Ἀμασίας, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὴν [m] στρατείαν [n] παρωξύνθη, τοῦ Θεοῦ παρορμῶντος αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὴν, ἵνα τῶν [o] παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν δίκην ἀπολάβῃ. ὡς δ' ἐξῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τῷ Ἀμασίου στρατεύματι φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν Θεὸς οὐκ εὐμενὴς ὢν [p] τίθησιν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. [q] διασπαρέντων δὴ ὑπὸ τοῦ δέους αὐτῶν, μονωθέντα τὸν Ἀμασίαν ληφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτον, ἠπείλησε δ' αὐτῷ θάνατον [r] Ἰώασος, εἰ μὴ πείσει τοὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ [s] τοῦ περὶ τὸ ζῆν δέους, ἐποίησεν εἰσδεχθῆναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διακόψας [t] τι τοῦ τείχους [v] ὡς τετρακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τῆς διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύριος

a Ἀμαληκιτῶν] Vide sup. §. 1.

b Εἰ τούτους ἡγεῖται θεοὺς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν ὤνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐῤῥύσαντο τῶν ἐκείνου·] Mirum Deos à victoribus coli, qui victis cultoribus suis nihil profuerant. Vid. 2 Chron. xxv. 15. Aliter apud Æschylum Agam. v. 346. &c. ubi Deos victæ regionis rite colendos tradit, & victoribus, ne ipsi postea vincantur: Οὐκ ἂν γ' ἑλόντες αὖθις ἀνθαλοῖεν ἄν. juxta nempe Gentilium πολυθείαν. SPANH.

c Αὐτοὺς αἰχμαλωτισθέντας.] Sic Samb. (Cocc.) & Vat. καὶ τοὺς in cæteris.

d Αὐτὸν κολάσειν,] Sic MSS. αὐτῷ in Editis.

e Ἐπικεχείρηκε] Ita Samb. & Vat. ἐγκεχείρηκε in Editis aliisque.

f Νεωτερίζων τὸν Θεὸν] Νεωτερίζοντα Big. Samb. & Gall. 1.

g Φρονηματισθεὶς,] Φρονηματισθεὶς, Hesychio ἐπαρθεὶς φρονήματι. & Φρόνημα est fastuosa de se opinio apud Euripidem in Hecuba, v. 622. HUDS. Hesych. Φρονηματισθεὶς, ἐπαρθεὶς τῷ φρονήματι. Sic φρόνημα fastuosa de se opinio. Euripid. Hecub. v. 622. φρονήμασι τὸ περισσὸν φρονοῦντες· SPANH.

h Διακριθησόμενον.] Ita MSS. κριθησόμενον in Editis.

i Κυπάρισσος] ארז est in Hebræo, quod cedrum vulgo reddunt. Sed & Alexandrini κυπάρισσον aliquando pro ea habent. REL.

k Ἄκανθος.] Ἄκανθος LXX. ἀκχούχ & MS. Alex. חוח Hebr. חוח Sanctes Paliurus, Vulg. Carduus Syr. Prunus Arab. Abies 2 Chronic. xxv. 18. At 2 Reg. xiv. 9. LXX. ὁ ἄκανθος Carduus, & ita ibi Sancles & Chaldæus; Syr. & Arab. Prunus. Theophrast. H. Pl. lib. 6. c. 3. p. 123. ἄκανθος ὁ ἀκανθώδης, & in fine διαφοραὶ δὲ τῶν ἀκανῶν οὐκ εἰσί· Idem c. 4. p. 124. ἀκανίζει· SPANH.

l Κυπάρισσον] Κέδρον hic habent seu Cedrum LXX. Syr. Arab. Chald. 2 Reg. xiv. 9 & 2 Chron. xxv. 18. Hebr. in utroque loco ארז quæ Cedrum passim notat. SPANH.

* Rubus.] Ita placuit interpretari, non carduus cum aliis: quod ἄκανθος non herba sit, sed spinosus & aculeatus frutex. Vide Theophrastum in Hist. Plant. l. 6. c. 3. & c. 4.

m Στρατείαν] Sic Big. (Cocc.) Samb. & Gall. 1. ὀργὴν in reliquis.

n Παρωξύνθη,] Al. παρωξύνετο.

o Παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν] Παρανομησάντων Gall. 2.

p Τίθησιν,] Ἐνίησι Big. Samb. & Vat.

q Διασπαρέντων δὴ] Ita cum Epiphan. in reliquis διασπαρέντων οὖν.

r Ἰώασος,] Ἰώασος insertum dedi ex Busb. Vat. & Vet. Interpr.

s Τοῦ περὶ τὸ ζῆν δέους,] Illud τοῦ ex MSS. & mox περὶ τοῦ ζῆν Vat.

t Τι τοῦ τείχους] Voculam τι adjeci ex MSS.

v Ὡς τετρακοσίων πηχῶν,] Sic MSS. & Vet. Interpr. ὅσον τετρακοσίων Bas. ὡς τετρακοσίων Gen.

Τοὺς

ρείς τι τούτῳ τῷ τρόπῳ γενόμενος τῶν Ἱεροσολύμων, [x] τούς τε τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς ἀνεῖλε, καὶ ὅσος ἦν τῷ Ἀμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ οὕτως αὐτὸν ἀπολύσας τῆς αἰχμαλωσίας, ἀνέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο περὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἔτει τεσσαρεσκαιδεκάτῳ τῆς Ἀμασίου βασιλείας. ὃς, μετὰ ταῦτα ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, φεύγει μὲν εἰς [y] Λάχεισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δ' ὑπὸ τῶν ἐπιβούλων, πεμψάντων ἐκεῖ τοὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ἱεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέστρεψε δ' οὕτως Ἀμασίας τὸν βίον [z] διὰ τὸν νεωτερισμὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαράκοντα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ [a] παῖς Ὀζίας τοὔνομα.

potestatem suam redactis Hierosolymis, & Dei thesauros abstulit, & exportavit quicquid auri argentique Amasiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amasiam libertati restituisset, Samariam reversus est. Ista autem Hierosolymitanis acciderunt anno regni Amasiæ decimo quarto. qui post hæc, insidiis ei structis ab amicis, in urbem Lachisam profugit, & ab insidiatoribus occisus est, cum eò misissent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hierosolyma reportatum regiis exsequiis cohonestarunt. At vitam hoc modo finivit propter insolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixisset, novem vero & viginti regnasset: eique succedit filius *ejus* nomine Ozias.

Amasiæ interitus. *4 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 25.*

ΚΕΦ. ι.

Περὶ Ἱεροβοάμου Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ ὡς Ἱεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Ὀζίας Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ἐπιθυμιάζειν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

De Hieroboamo Israelitarum rege, & Jona vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium suscepit. Quomodo Ozias Hierosolymitanorum rex gentes finitimas subegit, quæque ei acciderunt postquam id egit ut Deo suffitum adoleret.

XI.

Πεντεκαιδεκάτῳ δ' ἔτει τῆς Ἀμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν [b] Ἰωάσου υἱὸς Ἱεροβόαμος ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη [c] τεσσαράκοντα. [d] οὗτος ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ παράνομος δεινῶς ἐγένετο, εἴδωλά τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος [e] ὑπῆρχε. τούτῳ [f] προεφήτευσέ τις Ἰωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατῦναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [g] Ἀμάθου πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως [h] τῆς [i] Ἀσφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τῆς Χαναναίας [k] ἦσαν οὗτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ἐπὶ τοὺς Σύρους ὁ Ἱεροβόαμος, καταστρέφεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ἰωνᾶς.

ANno autem decimoquinto regni Amasiæ cœpit Hieroboamus Joasi filius in Israelitas regnare, *idque* Samariæ, *&* annos quadraginta *regnavit.* Hic rex in Deum quidem erat contumeliosus legumque supra modum contemptor, ut qui deastros colebat & multis operibus absurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Israelitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipso, si cum Syris bellum gessisset, labefactandam fore illorum potentiam, suique regni fines proferendos: ex partibus quidem septentrionalibus usque Amathum urbem, ad meridiem vero usque Asphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, sicut Jesu imperatori visum est eam circumscribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem fecisset, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in potestatem suam redegit.

Hieroboamus Israelitarum rex. *4 Regum, c. 14.* *Ex Jonæ oraculo bellum infert Syris.* *4 Regum, c. 14.*

β'. Ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων παραδώσειν ὑπεσχημένος, ὅσα καὶ περὶ τοῦ προφήτου τούτου εὗρον ἐν ταῖς [l] Ἑβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ οὗτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ [m] γενόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολεῖ, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τὸν Θεὸν εἰς Ἰόππην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [n] Ταρσὸν ἔπλει τῆς Κιλικίας. ἐπιγενομένου δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τοῦ σκάφους, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ἰωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐβέβλητο, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἑώ-

2. Necessarium autem duxi, ut qui res gestas accurate perscripturum esse pollicitus fuerim, quicquid in Hebræorum libris de hoc vate relatum legi oratione persequi. Iste enim à Deo jussus in Nini regnum proficisci, cumque in urbem venisset illic prædicare, futurum ut *brevi* imperium amitteret, præ metu eò non concessit: sed à Deo profugit in urbem Joppen, navique, quam forte nactus est, conscensa, Tarsum Ciliciæ cursum intendebat. Cum autem vehemens coorta esset tempestas, & non procul abesset quin navis submergeretur, nautæ quidem & gubernator & *ipse* navicularius *Deo* voverunt se gratias *illi* acturos, si è maris periculo evaderent: Jonas vero *interea in navem* abditus jacebat, nihil eorum faciens quibus alios

Narratio de Jona vate.

x Τάς τε τοῦ Θεοῦ] Sic *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* τὰς τοῦ Θεοῦ in *Editis.*

y Λάχεισαν πόλιν.] Λαχὶς LXXII. & *Vet. Interpr.* HUDS. Lachis *Rufinus.* Λαχὶς LXX. 2 Reg. xiv. 19. *Hebr.* לכישה Λαχεῖς supr. lib. 8. c. 3. §. ult. SPANH.

z Διὰ τὸν νεωτερισμὸν] Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter superbiam & contemptum quem habuit circa Deum*, præsertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem νεωτερισμὸς per *insolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, διὰ τὸν νεωτερισμὸν τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ὀλιγωρίαν.

a Παῖς Ὀζίας] Ὀζίας, ὁ καὶ Ἀζαρίας, *Chron. Pasch.* Ἀζαρίας dicitur *Int.* LXXII. 4 *Regum*, c. 14. v. 21. Ὀζίας 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Verit. Hebr.* in *Bibliis* nostris.

b Ἰωάσου] In *Cod. Vat.* ὁ Ἰωάσου υἱός.

c Τεσσαράκοντα.] Τεσσαράκοντα καὶ ἓν juxta LXXII. *Editionis Rom.* & *Verit. Hebr.* 4 *Regum*, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Josepho* consentit.

d Οὗτος ὁ βασιλεὺς] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* οὕτως in reliquis.

e Ὑπῆρχε.] Ὑπῆρξε *Vat.*

f Προεφήτευσέ τις] Scilicet, Θεοῦ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἐλεήσαντος παραυτίκα, ut dicit *Zonaras.*

g Ἀμάθου πόλεως.] Urbs est quæ *S. Literis* (4 *Regum*, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. HUDS. Ἀμάθη Phœniciæ urbs dicta à Macedonibus Ἐπιφάνεια supr. lib. 1. c. 7. §. 2. vid. & lib. 7. c. 5. §. 4. Ἀμάθης βασιλεύς. SPANH.

h Τῆς Ἀσφαλτίτιδος] Conf. cap. 1. sup. §. 2. SPANH.

i Ἀσφαλτίτιδος] In Sacris Literis mare campi appellatur 2 Reg. 14. 25. τῆς μεγάλης πεδίου videlicet. REL.

k Ἦσαν οὗτοι,] Illud οὗτοι ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἑβραϊκαῖς βίβλοις] Præter *S. Literas* necesse est intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus justo habuit, ut ostendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144.

m Γενόμενον ἐν τῇ πόλει.] Γενόμενος ἐν τῇ πόλει *Vat.*

n Ταρσὸν ἔπλει] Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 5. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162.

o Πε-

alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, suspicati, ut fieri solet, aliquem à vectoribus esse illis tempestatis causam, constituerunt jactis sortibus, quisnam ille sit deprehendere. Hoc itaque facto, vati sors obtigit. Cumque interrogarent & unde esset & * quidnam rei ageret; respondit se genere quidem esse Hebræum, summi vero Dei vatem. illis itaque consilium dedit, ut ipsum in mare dejicerent, si vellent præsens periculum effugere: illos enim ejus causa tempestate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas esse existimantes in tam manifestum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam suam commiserat: tandem vero exsuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipso vate incitati, partim metu impulsi ne salutis discrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempestas quidem sævire desiit: hunc vero ajunt à pisce tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuisse, vivum & corpore nihil omnino læsum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco constitisset, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum post tempore Asiæ imperium amitterent. istisque annunciatis reversus est. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ scriptis consignata reperi.

Mors Hieroboami. *4 Regum, c. 14.*

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam summa felicitate egisset, regnassetque annos quadraginta, ad suorum manes concessit. Et Samariæ quidem sepelitur: ei vero in regnum succedit filius *ejus* Zacharias. Ozias item Amasiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hierosolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere vero cive *Hierosolymitana*. Erat autem natura bonus & justus, & magnanimus, providendisque rebus solers & industrius. Ac præterea cum exercitum eduxisset in Palæstinos eosque pugna vicisset, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus est Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præsidium in ea posuit. Posthæc Ammanitis subactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione usque ad Ægypti fines in potestatem suam redacta, cœpit in posterum Hierosolymis curam suam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetustate collapsum erat, vel superiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exstruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Israëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amasiam captivum ageret, ingressus est.

Zacharias Israëlitarum rex, & Ozias Judæ. *4 Regum, c. 15. & 2 Paral. c. 26.* *Oziæ laus & res ab eo gestæ.* *2 Paral. c. 26.*

ἐν ποιουμένας μεμέμενος. αὐξομένου δ' ἔτι μᾶλλον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας ° γινομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς θαλάσσης, ὑπονοήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέθεντο [p] κλήρῳ, τοῦτον [q] ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. [r] πυνθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. [s] συνεβούλευσεν οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλουσιν [t] ἀποδράναι τὸν παρόντα κίνδυνον, [v] ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· αἴτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, [x] κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὸν οὕτως ἀπώλειαν ἐκρῖψαι· τελευταῖον δ' ὑπερβιαζομένου τοῦ κακοῦ, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος βαπτίζεσθαι τοῦ σκάφους, ὑπό τε τοῦ προφήτου παρορμηθέντες [y] αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ δέους τοῦ περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐστάλη· τὸν δὲ, λόγος, [z] ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβρασθῆναι πόντον, ζῶντα καὶ μηδὲν τοῦ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τὸν Θεὸν δεηθεὶς συγγνώμην αὐτῷ παρασχεῖν τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν [a] Νινευὴν πόλιν· καὶ σταθεὶς [b] εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν, ὡς [c] μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ τοῦτο δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ἱεροβόαμος δ' ὁ βασιλεὺς, μετὰ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγὼν, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τῶν δύο φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν [d] Ἀχιάλας μὲν τοὔνομα, [e] ἀστῆς δὲ τὸ γένος. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοῆσαι τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους [f] καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, [g] Γίτλαν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῇ Αἰγύπτῳ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, [h] ἐγκατέστησεν αὐτῇ φρουράν. ἔπειτα τοὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πάντα [i] τὰ μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρξατο ποιεῖσθαι τὸ λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου [k] καταβέβληντο, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, [l] ταῦτά τε ἀνῳκοδόμει καὶ κατεσκεύαζεν· ὅσα τε ἦν [m] καταβεβλημένα ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως,

o Γενομένης] Γινομένης Samb. & Vat.
p Κλήρῳ,] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. κλήροις in Editis.
q Ὅστις ποτὲ] Ὅστις ποτ' ἦν Big. Samb. & Vat.
r Πυνθανομένων δὲ] Ita Vat. & Vet Interpr. in cæteris πυνθανομένων τε.
* Quidnam rei ageret;] Vel, quam artem exerceret.
s Συνεβούλευσεν] Συνεβούλευε in quibusdam MSS.
t Ἀποδράναι] Ἀποδρᾶσαι Big. Vat. Hen. & Bush.
v Ἐκβάλλειν αὐτὸν] Ἐκβαλεῖν in iisdem MSS. & Gall. 2.
x Κρίναντες ἀσέβημα] Κρίνοντες Vat. & Gall. 2.
y Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex MSS.
z Τὸν δὲ κήτους] Ita in Editis & MSS. tam Gr. quam Lat. præter Vat. qui habet, ὑπὸ κ. κ. τ. ἡ. κ. τ. νύκτας τὴν γῆν ἐκβρασθέντα ζῶντα &c. Epiphanius hoc modo legisse & distinxisse videtur, ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα, μετὰ τρεῖς ἡ. κ. τ. νύκτας ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἐκβρασθῆναι πόντῳ ζῶντα, καὶ κ. in Chron. Alex. καταποθέντα ὑπὸ τοῦ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μετὰ τρεῖς ἡ. κ. τ. ν. ἐκβρασθῆναι ζῶντα. apud Cedrenum vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μετὰ τ. ἡ. κ. τ. ν. ἐκβρασθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. in Zonara, κῆτος δὲ τὸν προφήτην κατέπιεν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξήμεσεν. denique apud Niceph. in Eclogis, τὸν Ἰωνᾶν λέγει, καταπέμπει εἰς Ἰόππην, ἐπὶ Ταρσὸν φεύγειν τῆς Κιλικίας. Θαρσεῖς γὰρ Ταρσὸν λέγει. ἐκβρασθῆναι δέ φησι τὸν προφήτην ὑπὸ τοῦ κήτους εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

a Νινευὴν πόλιν·] Νινευῒ Big. Gall. 1. & LXXII. Νινεΐν in Editis. Νινευῒ Samb. Νινευὶ Zonar. Νῖνον Vat. prout in Strabone Aliisque. HUDS. Supr. Νῖνος & lib. 1. c. 6. §. 4. Νῖνον ἐκτίζε πόλιν; & infr. c. 11. §. 3. Νινευὴ ubi Gen. Νινευῆς. De Ninives excidio vaticinium sc. Nahum. 2. v. 5. vid. ibid. hic Gen. Νινευὴ πόλιν lib. 10. Antt. c. 1. §. 5. τὴν Νῖνον προσαγορευθεῖσαν. SPANH.
b Εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν,] Illud εἰς (ita & Cocceius) ex MSS.
c Μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον] Sic MSS. & Vet. Interpr. μετ' ὀλίγον πάλιν χρόνον in Editis.
d Ἀχιάλας μὲν τοὔνομα,] Ita Big. Samb. Vat. & Gall. 1. Ἀχίας in Editis. Ἱεχελίας juxta Ints. LXXII. Τιλεχίας Auctori Chron. Alex.
e Ἀστῆς δὲ τὸ γένος.] Ἀστὴ de cive Hierosolymitana. Sic mox c. 11. §. 2. & c. 13. §. 1. SPANH.
f Καὶ νικήσας μάχῃ,] Illud καὶ ex MSS.
g Γίτλαν καὶ Ἰάμνειαν,] Sic Vat. Gall. 2. & Epiphan. Ἰτὼ καὶ Ἄζωτον in Editis. Ἠτὼν καὶ Ἰάμνειαν Big. Samb. & Gall. 1.
h Ἐγκατέστησεν] Ita Samb. & Vat. κατέστησεν in reliquis.
i Τὰ μέχρι] Illud τὰ ex Big. & Samb.
k Καταβέβληντο,] Sic Samb. & Vat. in cæteris καταπέπτωκε.
l Ταῦτά τε ἀνῳκοδόμει] Illa ταῦτά τε non agnoscit Vat.
m Καταβεβλημένα] Ita in MSS. omnibus, nec aliter legisse videtur Vet. Interpr. κατεσκαμμένα in Editis.

ο Προσγε-

σιλέως, ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῦ λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. [n] προσῳκοδόμησε δὲ καὶ πύργους [o] πολλοὺς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ [p] Φρουρὰς δὲ ἐνετείχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλοὺς ὀχετοὺς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. [q] εὐφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δὲ ὢν σφόδρα τῆς γῆς [r] ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς [s] τιθηνῶν σπέρμασι. στρατιὰς δὲ εἶχεν [t] ἐπιλέκτου περὶ αὐτὸν [v] μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ ταξίαρχοι καὶ χιλίαρχοι γενναῖοι καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατοι, τὸν ἀριθμὸν [x] δισχίλιοι. διέταξε δὲ εἰς [y] φάλαγγας τὴν ὅλην στρατιάν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν δοὺς ἑκάστῳ, καὶ θυρεοὺς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλα τε καὶ δορυβόλα, καὶ [z] ἁρπάγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

γ. Γενόμενος δὲ ἐν ταύτῃ τῇ συντάξει καὶ παρασκευῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν [a] ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ περιουσίᾳ τῆς ἀθανάτου καὶ πρὸς ἄπειρον διαρκοῦς τὸν χρόνον ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὕτη δὲ ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δὲ ὑπ' [b] εὐπραξίας, καὶ κατηνέχθη πρὸς τὰ τοῦ πατρὸς [c] ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ κἀκεῖνον ἡ τῶν ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, οὐ δυνηθέντα προστῆναι καλῶς αὐτῶν, ἤγαγεν. ἐνστάσης δὲ ἡμέρας ἐπισήμου, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἐχούσης, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ [d] τέμενος, [e] ἐπιθυμιάσων ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. τοῦ δὲ ἀρχιερέως Ἀζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτόν· οὐ γὰρ ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δὲ [f] ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους· [g] καταβοώντων δὲ ἐξιέναι καὶ μὴ παρανομεῖν εἰς τὸν Θεόν, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ δὲ, σεισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διαστάντος τοῦ ναοῦ, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, [h] ὡς τῷ μὲν εὐθέως λέπραν ἐπιδραμεῖν. πρὸ δὲ τῆς πόλεως, πρὸς τῇ καλουμένῃ [i] Ἐρωγῇ, τοῦ ὄρους ἀπορραγῆναι τὸ ἥμισυ [k] τοῦ κατὰ τὴν [l] δύσιν, καὶ κυλισθὲν τέσσαρας σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν [m] ὄρος στῆναι, ὡς τάς τε προόδους ἐμφραχθῆναι καὶ τοὺς παραδείσους τοὺς βασιλικούς. ἐπεὶ δὲ κατειλημμένην τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως ὑπὸ τῆς λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφοράν, καὶ ἐκέλευον [n] ἐξιέναι τῆς πόλεως ὡς ἐναγῆ. ὁ δὲ ὑπ' [o] αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ καὶ τοῦ μηκέτ' αὐτῷ παρρησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον

Construxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & stationibus in solitudine munimenta circumdedit, multosque aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipsi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta pascuis. Cumque esset agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & seminum excolebat. Habebat etiam circa se militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta septuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges dispoſuit, armiſque instruxit, unicuique dato gladio, & clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obsidione expugnanda, instrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hisce similia.

4. Cæterum cum ea ita constituisset & præparasset, ex fastu mente corruptus est, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam insuper habuit, (ista autem erat pietas erga Deum legumque observantia) rerumque successu sublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapsus est, ad quæ fortunæ splendor rerumque gestarum magnitudo etiam illum perduxerunt, istis moderandis imparem. Nam instante die celebri, quo festum erat solenne populo universo, veste indutus sacerdotali in fanum ingressus est, suffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta sacerdotes, eum prohibente (haud enim fas esse rem divinam facere, dicebant, iis vero solis hoc datum esse qui ex Aaronis stirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accensus mortem illis minatus est, nisi quiescerent. Interea autem ingens motus terram concussit: & scisso templo splendida lux solis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut statim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta est pars dimidia quæ ad occidentem *erat*, & voluta per stadia quatuor ad orientalem montis partem constitit, ita ut & viæ obstruerentur & horti regis. Porro sacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadvertissent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali sibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi supra humanam sortem elati, atque inde suæ in Deum impietatis miseram adeo

Ozias rebus secundis nimium elatus.

In templum ad suffitum ingreditur. 2 Paral. c. 26.

Ozias ob usurpatum sacerdotale munus lepra afficitur. 4 Regum. c. 15. 2 Paral. c. 26.

n Προσῳκοδόμησε δὲ] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἀνῳκοδόμησε in reliquis.

o Πολλοὺς πεντήκοντα] Ὑψηλοὺς solus *Samb.* μεγάλους *Hen.* & *Bosh.*

p Φρουρὰς δὲ ἐνετείχισε] Ita cum melioris notæ *MSS.* φρουροὺς & mox ἐνετείχισαν in *Editis Aliisque.*

q Εὐφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς.] Judæa apta pascuis vid. seq. lib. 15. c. 5. §. 1. SPANH.

r Επεμελεῖτο,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπιμελεῖται in *cæteris.*

s Τιθηνῶν σπέρμασι.] Sic de arboribus, quæ primum fructus ferunt, τὸ δὲ ἀστικὸν οἷον τιθηνήσεως δεῖ) *Theoph. de C. Pl.* lib. 11. c. 11. p. 253. Sophocles autem *Oedip. Col.* v. 1105. τιθηνῶν) τελεταί *Sacra*, nempe Cereris. SPANH.

t Επιλέκτου] Επιλέκτους *Big. Samb.* & *Vat.*

v Μυριάδας ἑπτὰ] Τριακοσίας χιλιάδας καὶ ἑπτακισχιλίας [καὶ ἑπτὰ χιλιάδας *Cod. Alex.*] καὶ πεντακοσίους LXXII.

x Δισχίλιοι.] Δισχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12.

y Φάλαγγας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* φάλαγγα in *Editis.*

z Αρπάγας,] Αρπῆρας *Samb.* ἁρπῆρας καὶ ἁρπάγας *Big.* ἁρπάγας καὶ ἁρπῆρας *Gall.* 2. HUDS. Conf. lib. VIII. sup. c. 3. §. 7. SPANH.

a Ὑπὸ τύφου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris* ὑπὸ τοῦ τύφου.

b Εὐπραξίας,] Εὐπραγίας *Samb.*

c Ἁμαρτήματα] Αμαρτήματα soli *Big.* & *Gall* 1.

d Τέμενος,] Gen. Σίμενος. SPANH.

e Επιθυμιάσων] Ita in plerisque *MSS.* ἐπιθυσιάσων in *Editis Aliisque.* HUDS. Posset in ἐπιθυμιάζων verti: quod & in Codd. quibusdam legitur. Sed θύειν etiam de incensione odorum usurpatur: & ita mox ἐπιθύειν sequitur. REL.

f Εφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν] Εστι, *Big. Samb* & *Vat.*

g Καταβοώντων δὲ] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοῶντος in *Editis.*

h Ὡς τῷ μὲν εὐθέως λέπραν ἐπιδραμεῖν.] Vid. 2 Chron. XXVI. 19. SPANH.

i Ερωγῇ,] Εἰρωγῇ *Big.* & *Gall.* 1. *à manu secunda.* in cæteris omnibus Ερωγῇ, ut & apud *Eusebium* lib 6. de *Demonstr. Evangel.* c. 18. p 291. eodemque modo legisse videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in suis ad *Vet. Test.* animadversionibus p. 325.) conjicit rescribendum esse Σιρωγῇ שער הגיא *porta vallis*, vertitque *ad portam cui nomen*, *Seroge.* At *Sam. Petitus* (in Animadversionibus suis ἀνεκδότοις in *Bibl Bodl.* adservatis, *tom.* 3. p. 326.) malit Γῇ ἀρωγῇ ab Hebraico (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) transposito גיא הרי *vallis montium.* Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox sit, non omnino dubito quin legendum sit πρὸς τῇ καλουμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Hesychio* ῥῆξις, διαῤῥωγὴ, διάῤῥηξις. Hoc ipsum forsan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment* ad *Amosum*, cap. 1.) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur.* &c.

k Τοῦ κατὰ τὴν] Τὸ κατὰ *Vat.*

l Δύσιν,] Ita ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Eusebio.* δυτικὸν in *Editis Aliisque.*

m Ορος στῆναι,] Μέρος *Vat.*

n Εξιέναι τῆς πόλεως ὡς ἐναγῆ.] Conf. supr. c. 4. §. 5. SPANH.

o Αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος] Αἰσχύνης τε τοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

p Τῆς

adeo miserandamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu versabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jothamo gubernaculo imperii admoto; postea *vero* præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & sexaginta vixisset, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuisset. Solus autem in hortis suis sepultus est.

Jothamus regnum administrat. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

διανοίας καὶ [p] τῆς διὰ τοῦτ' εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας ταλαίπωρον οὕτω καὶ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκην. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον, τοῦ παιδὸς [q] αὐτοῦ Ἰωθάμου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας [r] τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπέθανεν, ἔτη μὲν βιώσας [s] ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ἐκηδεύθη δὲ μόνος [t] ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.

CAP. XI.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Israëlitarum imperium adepti sunt; utque Israëlitas bello adorti sunt Phullus & Theglaphalassar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Assyriis vaticinatus est Nahumus.

Zacharias autem, cum in Israëlitas regnasset sex menses, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabesi filio. qui cum ei in regnum successisset, illud spatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharsa versaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepisset, castris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioque cum Sellumo congressus eum interimit: cumque semet regem constituisset, illinc ad urbem Thapsam proficiscitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiserunt. Ille vero, ut illos ulcisceretur, regionem circumcirca incendio vastavit; urbemque, cum eam obsedisset, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapsensibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil sibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur si in externos bello victos essent edita, ea ille fecit in populares suos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniisset, per decem annos perversus esse perstitit & *regum* omnium crudelissimus. A Phullo autem Assyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Assyriis non descendit; sed, cum *ei* suasisset ut mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc summam Manaëmo populus contulit, exactis in singula capita quinquaginta drachmis. Post hæc autem vita defunctus Samariæ quidem sepelitur: filium vero Phaceiam, qui ei in regnum succederet, relinquit. is, patris crudelitatem sequutus, duobus tantum annis regnavit: & non multo post in convivio cum amicis dolo occisus periit, à Phacea quodam, qui

Sellumus Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Manaëmus Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Phullus rex Assyriæ bellum infert Israëlitis. 4 Regum, c. 15.

Phaceias Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

ΚΕΦ. ιά.

Ὡς Ζαχαρίας, Σέλλουμος, Μανάημος, Φακείας καὶ Φακέας τὴν Ἰσραηλιτῶν ἀρχὴν παρέλαβον· καὶ ὡς Φοῦλλος καὶ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ἰώθαμος Οζίου παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ἰούδα φυλῆς· καὶ ἅ τινα περὶ Ἀσσυρίων προεφήτευσεν ὁ Νάουμος.

Ὁ δὲ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς [v] Ζαχαρίας [x] ἓξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ἰσραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ φίλου τινὸς, [y] Σελλούμου μὲν τοὔνομα, [z] Ἰαβήσου δὲ υἱοῦ· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν μετ' αὐτὸν παραλαβὼν, οὐ πλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτὴν κατέσχε τριάκοντα. ὁ γὰρ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν [a] Θαρσῇ πόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἧκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην [b] ἀναιρεῖ τὸν Σέλλουμον· καὶ βασιλέα καταστήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [c] Θαψὰν παραγίνεται πόλιν. [d] οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [e] κλείσαντες, οὐκ εἰσεδέξαντο τὸν βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτοὺς, [f] τὴν πέριξ [g] ἐδῄωσε χώραν, καὶ τὴν πόλιν κατὰ κράτος λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων [h] τε χαλεπῶς ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶν Θαψαλῶν πραχθεῖσι, πάντας αὐτοὺς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φειδόμενος, ὠμότητος ὑπερβολὴν οὐ καταλιπὼν οὐδὲ ἀγριότητος. ἃ γὰρ οὐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς συγγνωστὸν [i] διαθεῖναι γενομένους ὑποχειρίους, ταῦτα τοὺς ὁμοφύλους [k] οὗτος εἰργάσατο. βασιλεύσας οὖν τῷ τρόπῳ τούτῳ ὁ [l] Μανάημος, [m] ἐπ' ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος [n] διέμεινε. στρατεύσαντος δ' ἐπ' αὐτὸν [o] Φούλλου τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην οὐκ ἀπήντα τοῖς Ἀσσυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, διαλύεται τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνήνεγκε [p] τὸ πλῆθος Μαναήμῳ, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν [q] δραχμὰς πεντήκοντα. [r] τελευτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπει δὲ τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν [s] Φακείαν διάδοχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς κατακολουθήσας ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν. ἔπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπέθανε, [t] Φα-

p Τῆς διὰ τοῦτ' εἰς] Τὸν & mox ἀσεβοῦντα in iisdem *MSS.*

q Αὐτοῦ Ἰωθάμου] Αὐτοῦ *Hen.* & *Bush.*

r Τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις] Illa τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα,] Vide *Usserii* Chronol. Sacr. p. 22.

t Ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.] Juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in fundo sepulchreti regum*, vel, *in agro sepulchrorum, qui regibus erat.* Videsis *J. Clericum* in locum. HUDS. Ozias itaque fuit in hortis suis extra urbem sepultus, non autem ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις, de quibus cùm supra, tum seq. cap. 12. §. 1. De Manasse insr. lib. 10. c. 3. §. 2. SPANH.

v Ζαχαρίας] Ἀζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra.

x Ἓξ μῆνας] Ἓξ μηνὶ in *MSS.*

y Σελλούμου μὲν τοὔνομα,] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* Σιλλίουμος *Hen.* & *Bush.* Σελλοῦμος in *Editis.* infra tamen Σελλούμου in *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

z Ἰαβήσου δὲ υἱοῦ·] Sic cum *Big.* & *Samb.* Ἰαβήσου in *Editis.* Ἰαβίσου *Gall.* Si quis Ἰαβίσου malit, non repugnabo, cum Ἰαβὶς habeant LXXII. *Jotavis* apud *Epiphan.*

a Θαρσῇ πόλει,] Ita quidem in *Editis*, prout supra, p. 454. v. ult. Θερσεῖ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Θαρσεῖ *Hen.* & *Bush.* Θαρσιλᾷ *Vat.* HUDS. In civitate Tharso *Rufinus. Hebr.* תרצה LXX. Θαρσιλὰ *MS. Alex.* Θερσιλὰ *Ar.* Tersa; 2 Reg. xv. 14 SPANH.

b Ἀναιρεῖ τὸν Σέλλουμον·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναιρεῖ in *Editis Aliisque.* forsan pro ἀνεῖλε.

c Θαψὰν] Θάψαν *Samb. Bush.* & *Hen.* HUDS. Thabraim *Rufinus. Hebr.* תפסח LXX. Θερσὰ *Vulg.* Thapsa. 2 Reg. xv. 16.

d Οἱ δ' ἐν αὐτῇ] Οἱ δ' ἐν αὐτῇ *Samb.*

e Κλείσαντες,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. κλείοντες in *reliquis.*

f Τὴν πέριξ] Τὴν τε *Hen.* & *Bush.*

g Ἐδῄωσε χώραν,] Ἐδῄου in *MSS.*

h Τε χαλεπῶς] Δὲ *Samb.*

i Διαθεῖναι] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* διαθεῖσαι *ceteris.*

k Οὗτος εἰργάσατο.] Iterum ex *Big.* (*Coccejo*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* οὕτως in *Editis Aliisque.*

l Μανάημος,] Ἀμανάημος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

m Ἐπ' ἔτη δέκα] Ἐπ' ἔτη μὲν δέκα *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Præterea si post δέκα non post Μανάημος distinguatur, vertendum, *decem annos regnasset, ad extremum usque perversus mansit & regum omnium crudelissimus.*

n Διέμεινε.] Διέμεινεν ἐν *Big. Vat.* & *Samb.* διέμεινεν ἐν *Gall.* 1. & 2.

o Φούλλου τοῦ Ἀσσυρίων] *Al.* Φούλου. HUDS. Phoralus alias Phoidaphul Assyriorum Rex, *Rufin. Hebr.* פול *Chald.* LXX. Φουὰ 2 Reg. xv. 19. SPANH.

p Τὸ πλῆθος] Hebr. vero omnes potentes seu divites, quod retinuit *Vulg.* LXX. autem τῷ ἀνδρὶ τῷ ἑνί· seu viritim. SPANH.

q Δραχμὰς πεντήκοντα] Δραχμὰς *Samb.*

r Τελευτήσας δὲ] Sic *Samb.* & *Vat.* τελευτήσαντος in *ceteris.*

s Φακείαν διάδοχον.] Φακείαν *Hen. Bush.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φακεῖαν in *Alex.* Φακεῖαν *Chron. Alex.*

t Φα-

[t] Φακέε τινὸς, ὃς ἦν χιλίαρχος, ἐπιβουλευθεὶς αὐτοῦ, παιδὸς δὲ [v] Ρομελίου. [x] κατασχὼν δὲ καὶ οὗτος ὁ Φακέας τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβής τε ἦν καὶ παράνομος. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς [y] Θεγλαφαλάσσαρ τοὔνομα, ἐπιστρατευσάμενος τοῖς Ισραηλίταις, καὶ τήν τε [z] Γαλαδηνὴν ἅπασαν καταστρεψάμενος, καὶ τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου χώραν, καὶ τὴν [a] πρὸς αὐτὴν τὴν Γαλιλαίαν καλουμένην, καὶ [b] Κύδισσαν καὶ [c] Ασωρα, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ Ασσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β. Ιώθαμος δὲ [d] Οζία παῖς [e] ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν [f] ἀστῆς γεγονὼς, καλουμένης δὲ [g] Ιεράσης. οὗτος ὁ βασιλεὺς οὐδεμιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ [h] πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν· ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· στοάς μὲν τὰς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τῶν τειχῶν ἀνέστησε, πύργους παμμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. [i] καὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι κατὰ τὴν βασιλείαν [k] ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Αμμανίτας, καὶ κρατήσας [l] αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ηὔξησε δὲ [m] οὕτως τὴν βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτὴν ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ. Ην δέ τις κατὰ [n] τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Ναοῦμος τοὔνομα· ὃς, περὶ τῆς Ασσυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν οὕτως. "ἔσται [o] Νινευὴ κολυμβήθρα "ὕδατος κινουμένη, οὕτως καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταρασσό-"μενος καὶ κλυδωνιζόμενος οἰχήσεται φεύγων, λεγόν-"των πρὸς ἀλλήλους, [p] στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐ-"τοῖς καὶ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ' οὐδεὶς βουλησόμενος· "σώζειν γὰρ αὐτῶν ἐθελήσουσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ "κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἕξει καὶ "θρῆνος, [q] πάρεσίς τε τῶν μελῶν, αἵ τε ὄψεις ὑπὸ τοῦ "φόβου μέλαιναι τελέως αὐτοῖς [r] γενήσονται. ποῦ δὲ ἔσται τὸ "κατοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ μήτηρ σκύμνων; λέγει "[s] δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφανίσω σε, καὶ οὐκέτι "λέοντες ἐκ σοῦ προϊόμενοι ἐπιτάξουσι τῷ κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις [t] προεφήτευσεν οὗτος ὁ προφήτης περὶ [v] Νινευῆς, [x] ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δοκῶ,

tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus. Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem fecisset in Israëlitas, omnemque terram Galadenam subegisset, ut & regionem Transjordanianam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydisam & Azora, colonosque in captivitatem egisset, in regnum suum reversus est. Et quidem de iis quæ ad Assyriorum regem spectant, hæc nobis sufficiat dixisse.

Phaceas Israelitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28. Theglaphalassar Assyria rex Israelitas subegit, multosque eorum in Assyriam transfert.

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hierosolymis, matre quidem cive *Hierosolymitana* natus, nomine vero Jerasa. Huic regi nulla deerat virtus: sed semet erga Deum quidem pium, atque erga homines justum ostendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim instaurari desiderabat & ornari, id summo studio confecit & absolvit) nam cum porticus templo constituisset & vestibula, muros quoque collapsos restituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & siquid aliud in regno suo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas suscepta, iisque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipsi solvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *suum* auxit *& amplificavit*, ut & hostibus in contemptum non veniret, suisque felix *admodum* videretur.

4 Regum, c. 15. Jothamus Judaea rex. 4 Regum, c. 15. & 2 Paralip. c. 27.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Assyriorum & Nini subversione vaticinans, ista loquutus est. "Erit "Ninive piscina aquarum *ventis* agitata, ita & po-"pulus *ejus* omnis turbatus & fluctuans in fugam "se conjiciet, *cunctis* ad alterutros dicentibus, state "& resistite, aurumque & argentum diripite. ne-"mo autem erit, cui hoc persuadebitur: (volent "enim *omnes* magis vitam suam servare quam fa-"cultates) nam grave illos occupabit dissidium, "luctusque illis erit & lamentatio, & membra la-"bascent, & cunctorum facies præ pavore pallo-"rem contrahent. Ubi autem erit leonum lustrum, "& leunculorum mater? Porro tibi, Ninive, di-"cit Deus, te funditus perdam, & non amplius "leones ex te egressi mundo imperitabunt." Porro & alia adhuc multa vates iste de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non necessaria esse existimavi: sed *de industria* prætermisi, ne legentibus molestus esse viderer. Evenerunt autem omnia quæ

Nahumi vaticinium de Assyriorum excidio.

t Φακέε τινὸς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Φακέα *Hen.* & *Busb.* & Φακέου in sequentibus. Φακέα & Φακέου in *Editis.* Φακεὲ LXXII.

v Ρομελίου.] *Al.* Ρομελίου.

x Κατασχὼν δὲ καὶ οὗτος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* quomodo & infra Cap. seq. κατέσχε δὲ οὗτος, & mox ἀσεβής τε ἦν in *Editis Aliisque.*

y Θεγλαφαλάσσαρ] Θιλαφαλάσσαρ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. Θαγλαφαλάσαρ *Gall.* 2. Θεγλαφαλασσάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. HUDS. Teglat phalaser *Rufin. Hebr.* תגלת פלאסר LXX. Θαλγαθφελλάσαρ. SPANH.

z Γαλαδηνὴν] Sic *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Γαλαδηνὴν in *Editis Aliisque.* HUDS. Supr. lib. 1. c. 19. §... Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν· & lib. 5. c. 9. §..... πόλις τῆς Γαλαδηνῆς & eodem cap. §. ult. τῆς Γαλαδηνῆς δ' ἐστιν αὕτη· SPANH.

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς αὐτῇ τὴν Γαλιλαίαν *Vat.*

b Κύδισσαν] Ita vel Κύδισσαν in omnibus *MSS.* Κύδισαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarsan.* Forsan eadem est urbs quæ p. 274. v. ult. Κεδέση vel Κυδίσσα. HUDS. *Hebr.* קדש COCC. Adde *Relandum* in Palæst. p. 697.

c Ασωρα,] Pag. 291. §. 1. 292. §. 4. Ασωρος. HUDS. Ασώρ πόλις inf. lib. 13. c. 5. §. 7. Traza. At Azaran *Rufin.* LXX. τὴν Κενὲς καὶ τὴν Ασώρ. *Hebr.* קדש ואת חצור & supra lib. v. c. 6. §. 1. & 4. Ασώρου πόλεως. SPANH.

d Οζία] Ita *Hen.* & *Busb.* Οχοζία *Samb.* & *Bas.* Οζίου in reliquis.

e Εβασίλευσε] Sic *MSS.* ἐβασίλευε in *Editis.*

f Αστῆς] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

g Ιεράσης.] Ιεράσης *Vat.* Ιερουσὰ dicitur *Intt.* LXXII. HUDS. Itrasis *Rufin. Hebr.* ירושא. SPANH.

h Πρὸς ἀνθρώπους] Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.*

i Καὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι κατὰ τὴν βασιλείαν ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο.] Omittit hæc *Gelenius. Rufinus* autem: & in reliquis omnibus, quæ neglecta videbantur, opus fabricationis exhibuit. Επιστροφὴ nempe *Hesychio* Διατριβὴ, Δίαιτα; & apud Æschyl. Eumenid. v. 551. δωμάτων ἐπιστροφὰς, unde lux etiam huic Josephi loco. SPANH.

k Ημέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο.] Ita *MSS.* ἠμελεῖτο in *Editis.*

l Αὐτῶν τῇ μάχῃ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῶν ἐν τῇ μάχῃ ἐπέταξεν in *Editis.*

m Οὕτως τὴν βασιλείαν,] Οὗτος *Bas.*

n Τοῦτον τὸν καιρὸν] Vide *Usserium* ad *An. M.* 3246.

o Νινευὴ κολυμβήθρα] Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & supra edidimus c. 10. §. 2. & infra occurrit in libris plerisque. Νινεὶ *Bas.* & G. Νινὶ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Vid. Nahum. 11. 5. confer sup c. 10. §. 2. SPANH.

p Στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς &c.] Vid. Nahum 2. v. 9. 10. 11. SPANH.

q Πάρεσις] Πάρεσις infra lib. xi. c. 6. §. 9. SPANH.

r Γενήσονται.] Γενήσονται *Vat.*

s Δέ σοι ὁ Θεὸς] Δὲ *Vat.*

t Προεφήτευσεν οὗτος] Sic *MSS.* ὁ πρ. in *Editis.*

v Νινευῆς,] Νίνου *Vat.* Νινὶης *Gall.* 2.

x Απερ λέγειν] Illud ἅπερ insertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ἃ exstat.

quæ de Ninive prædicta sunt centum & quindecim post annos. Itaque de his quidem satis nobis dictum est.

περίλαιον. συνέβη δὲ πάντα τὰ προειρημένα περὶ [y] Νινευῆς, μετὰ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀπαγγείλαντος ἡμῶν δεδήλωται.

XII.

CAP. XII.

Quomodo Jothamo vita defuncto pro eo regnavit Achazes, quem Arases Damascenorum rex & Israëlitarum Phaceas bello adorti sunt: atque ut Theglaphalassares Assyriorum rex, ab Achaze in societatem belli adscitus, Syriam vastavit; & Damascenos transtulit in Mediam, aliis gentibus in Damasco collocatis.

ΚΕΦ. ιβʹ.

Ως Ιωθάμου τελευτήσαντος ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Αχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Αράσης Σύρων βασιλεὺς, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ασσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχος Αχάζῃ γενόμενος, Συρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τοὺς Δαμασκηνοὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

JOthamus autem diem suum obiit, cum vixisset annos quadraginta & unum, & sexdecim ex his regnasset; sepultusque est in regiis conditoriis. At in regnum successit Achazes ejus filius: qui in Deum nequissimus, contra leges patrias faciendo, Israëlitarum reges imitatus est, super altaribus, quæ Hierosolymis erexerat, deastris sacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium suum in solidum sacrificium immolavit. atque alia hisce similia perpetravit. Cæterum cum ita se haberet & insaniret, illum Syrorum & Damascenorum rex Arases & Israëlitarum Phaceas bello adorti sunt; (nam amici erant *sociique*) & cum ipsum in Hierosolyma compulissent, diu *urbem* obsederunt, nihil proficientes quod muris cincta esset validissimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum sita, incolisque ejus occisis, eo Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præsidiis erant, quam qui undique circumfusi *reperirentur*, interfecisset, multumque prædæ Damascum abegisset, cum exercitu reversus est. Hierosolymorum autem rex, cum intellexisset Syros domum rediisse, ratus se Israëlitarum regi viribus haud imparem esse, copias contra eum eduxit; congressusque *prælio* victus est, ira Dei in eum accensa ob tot tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum est*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Israëlitæ. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amasiam in ipso conflictu interfecit, & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in potestatem suam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *suis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuissent, *tum demum* Samariam se recipiebant.

Hierosolyma obsident Arases & Phaceas.

Ailath ad mare Rubrum decipit Syrorum rex.

Phaceas Judæis cladem infert. 2 Paral. c. 28.

Ο Δ' Ιώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας [z] ἓν καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δὲ ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα. θάπτεται δὲ [a] ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις. ἔρχεται δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ [b] Αχάζου ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τοὺς πατρίους παραβὰς νόμους, τοὺς Ισραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμοὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, εἷς καὶ [c] ἴδιον [d] ὡλοκαύτωσε παῖδα, [e] κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. καὶ τούτοις ἄλλα παραπλήσια διεπράσσετο. ἔχοντος δὲ οὕτως καὶ μεμηνότος, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς [f] Αράσης, καὶ [g] Φακέας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες [h] αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα, ἐπὶ πολὺν ἐπολιόρκουν χρόνον διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ερυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν [i] Αιλὰθ, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, [k] ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τοὺς δὲ ἐν τοῖς φρουρίοις ὁμοίως καὶ τοὺς πέριξ [l] Ιουδαίους διαφθείρας, καὶ λείαν πολλὴν [m] ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν [n] Ιεροσολύμων βασιλεὺς, γνοὺς τοὺς Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, καὶ νομίσας [o] ἀξιόμαχος εἶναι τῷ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἐνικήθη κατὰ μῆνιν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐπὶ ταῖς ἀσεβήμασιν αὐτοῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἶχε. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς [p] Ζαχαρίας τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ βασιλέως Αχάζου, [q] Αμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἁπάσης [r] Ερικὰν, καὶ τὸν τῆς Ιούδα φυλῆς στρατηγὸν [s] Ελκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγον, καὶ πολλὴν λείαν [t] διαρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

Obedas vetat Judæos captivos Samariam adduci prohibet. 2 Paral. c. 28.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per

βʹ. [v] Ωβηδαὶς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνον καιροῦ προφήτης ὑπῆρ-

y Νινευῆς,] Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινευὴ habet.

z Εν καὶ τεσσαράκοντα,] Juxta *S. Literas* ἓν καὶ τριάκοντα.

a Εν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις.] Conf. supr. c. 10. §. 4. SPANH.

b Αχάζου] Αχάζης passim *Vat.* Αχαζ LXXII.

c Ἴδιον ὡλοκαύτωσε παῖδα, κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Achazi filium proprium holocautoma obtulit, more Chananæorum LXX. τὸν υἱὸν αὐτοῦ διῆγεν ἐν πυρὶ κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν 2 Reg. XVI. 3. SPANH.

d Ωλοκαύτωσε παῖδα, κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη.] In *aliquibus* ὁλοκαύτωσε.

e Κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Hac de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 1. c. 6. & *Spencerum de Legibus Hebræorum*, p. 317.

f Αράσης,] Ita hic loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum in *uno* Αρασις, in *altero* Ραάσης. HUDS. Αράσης *Hebr.* רצין LXX. Ραασσὼν Syr. [illegible] Rasan 2 Reg. XVI. 5. conf. infr. §. 5. SPANH.

g Φακέας] Sic in plerisque *MSS.* (*Vat.* & *Coccejo*) Φακαίας perperam in *Editis Aliisque.*

h Αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὶ in *Editis.*

i Αιλὰθ,] Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ηλὰθ in *Editis.* Ηλάθαν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1 2. Dicitur etiam Αιλὼν & Αἰλάν. Sita est autem in ostio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. μδʹ, Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. HUDS. Ηλὰθ Ailath. *Rasa.* אילת *Hebr.* SPANH.

k Εγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους.] Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐγκατῴκησεν in *cæteris.*

l Ιουδαίους] Ιουδαίοις *Big.* & *Gall.* 1.

m Απελάσας] Ελάσας *Vat.*

n Ιεροσολύμων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis.*

o Αξιόμαχος εἶναι] Αξιόμαχοι solus *Vat.*

p Ζαχαρίας] Ζίχρεις *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Edidit quidem Cl. *Hudsonus* (cujus versionem hic interpolavimus) Ζαχαρίας, verum apparet ex collatione *Paralip* 28: 7. ubi Ζιχρὶ hic heros, filiusque Regis interfectus appellatur Μαασίας, permutanda hic esse eorundem nomina; quod & indigitare voluit *Coccejus*, adscribens in exemplari meo, *Lege Zacharias.* Imo ipsum Josephum non aliter scripsisse docet violenta alias constructio, qualem tersissimus scriptor haud adhibuisset. Neque quemquam offendat Αμασίας ὄνομα, quum id (si non pariter corruptum pro Αμασίας) dictum sit per interjectionem, quasi ὄνομα αὐτῷ ἦν Αμασίας. HAV.

q Αμασίας ὄνομα,] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. *Vet. Interpr.* Αμίας *Bas. G.* & *Samb.*

r Ερικὰν] Εζερικὰν juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ερικὰν faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

s Ελκὰν αἰχμάλωτον] Sic *Bas.* & *G.* forsan pro Ελκανάν. in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ελκάν. Suspicor locum esse perturbatum, legendumque: ὧν ὁ στρατηγὸς Αμασίας (vel Αμίας vel Μαασίας) τὸν υἱὸν ἀπ. ἐν τῇ σ. τ. β. Αχάζου, Ζαχαρίαν ὄνομα &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) καὶ ἀπέκτεινε Ζεχρὶ ὁ δυνατὸς τοῦ Εφραὶμ τὸν Μαασίαν [*Mασίαν Alex.* Αμασίαν *Ald.*] τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως &c.

t Διαρπάσαντες] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁρπάσαντες in *reliquis.*

v Ωβηδαὶς δέ τις,] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) convenienter *S. Literis.* Ωδὴ-

ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ πρὸ τῶν τειχῶν ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς οὐ διὰ τὴν οἰκείαν [x] ἰσχὺν ἔλεγε γεγενῆσθαι, διὰ δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ᾽ [y] Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν εὐπραγίᾳ τῇ κατ᾽ αὐτοῦ μὴ ἀρκεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολῦσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [z] δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀναστὰς δέ τις Βαραχίας ὄνομα τῶν εὐδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ᾽ αὐτοῦ [a] τρεῖς, ἔλεγον "οὐκ ἐπιτρέψειν τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν- "τες [b] ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· μόνον γὰρ ἀπόχρη τὸ "πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ- "γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾶν." [c] ταῦτα δ᾽ ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἐδόκει συμφέρειν. παραλαβόντες οὖν οἱ προειρημένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [d] ἔλυσάν τε καὶ ἐπιμελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. [e] οὐδὲν ἧττον καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ἱεριχοῦντος [f] περιπέμψαντες, οὐκ ἄπωθεν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέστρεψαν [g] εἰς Σαμάρειαν.

γ΄. Ἀχάζης δ᾽ ὁ βασιλεὺς, ταῦτα [h] παθὼν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα [i] Θεγλαφαλασσάρην, συμμαχίαν αὐτῷ παρασχεῖν παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνοὺς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δ᾽ αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [k] πρὸς αὐτὸν, ἧκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν κατὰ κράτος εἷλε, καὶ τὸν βασιλέα [l] Ἀράσην ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [m] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἀσσυρίων μεταστήσας τινὰς, εἰς τὴν [n] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν κακώσας, [o] πολλοὺς ἀπ᾽ αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ᾽ αὐτοῦ διαπραξαμένου τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [p] Ἀχάζης ἄρας τὸ χρυσὸν [q] ὅσον ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸ ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴ τι κάλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαστάσας ἧκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ κατὰ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἦν δ᾽ οὗτος ἀνόητος καὶ τοῦ συμφέροντος ἀσυλλόγιστος ὢν ὁ βασιλεὺς, ὡς οὐδὲ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπαύσατο τοὺς θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τούτους σεβόμενος ὡς περιεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τοὺς Ἀσσυρίων ἤρξατο τιμᾶν θεούς· καὶ πάντας ἐῴκει μᾶλλον τιμήσειν, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῆ Θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τῆς ἥττης ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ἐπὶ τοσοῦτον δ᾽ ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τὸν ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἐπιφέρειν, καὶ περιδύσαι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. ταῦθ᾽ ὑβρίσας τὸν Θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώ-

id tempus vates erat, obviam egressus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigisse non propria ex virtute, sed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eosque reprehendebat, quod prosper rerum contra ipsum successus illis non suffecerit, sed ausi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica consanguineos suos captivos abducere. illisque suadebat ut * istos illæsos domum dimitterent: nam sibi dicto non audientes Deo pœnas daturos esse. Populus igitur Israëlitarum, cum in concionem convenissent, de his consultabant. At cum surrexisset quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis visum "est non permittere civibus ut captivos in urbem "introducant, ne omnes à Deo pereamus. nostra "enim in ipsum peccata per se satis magna, uti "dicunt vates, adeo ut cavendum sit ne novis nos- "met sceleribus obstringamus." Cum autem ista audissent milites, concesserunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti sumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adjutos viatico domum remiserunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor isti eos convenerunt, & cum Hierichuntem usque adduxissent, non longe ab Hierosolymis *dissitam*, Samariam redierunt.

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassarem legatione, petiit ut secum iniret belli societatem contra Israëlitas & Syros & Damascenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipsi *in antecessum* misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus est, & Damascum vi cepit, & Arasem regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit; & ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra *direpta & vexata*, multos ex ea captivos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, &, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reversus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus & incogitans, & quid è re sua esset tam male subductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non destiterit; sed illos colere perseveraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum deos cœpit venerari; magisque *ceteros* omnes *deos* cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis *acceptæ* auctor exstiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & despicientiæ processit, ut templum denique clausum tenuerit, & solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum iverit. Post hanc Deo illatam contumeliam vi-

XIII. Achazes contra Israëlitas accersit Theglaphalassarem. 4 Regum, c. 16. 2 Paral. c. 28.

Theglaphalassar Damascenos in Assyriam transfert. 4 Regum, c. 16. 2 Paral. c. 28.

Achazes non modo nequam & improbus, sed fatuus & amens.

Achazes moritur. 4 Regum, c. 16.

Ὠδῆδας *Hen. Bush.* & *Epiphan.* Ὠβηδὰς *Big. Samb.* & *Gall.* 2. pro quo Ὠδῆλας in *Editis.*

x Ἰσχὺν ἔλεγε γεγενῆσθαι,] Αὐτῶν ἰσχὺν *Big. Samb.* & *Vat.*

y Ἀχάζην τὸν βασιλέα.] Hic loci in *libris* Ἀχαζον.

* *Istos illæsos domum dimitterent:*] Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τοιούτους cum *Editis.*

z Δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς] Ita cum *Epiphanio.* δὲ in *reliquis.*

a Τρεῖς,] Sc. *Azarias*, *Hezekias* & *Amasa*, ut constat ex 2 *Paralip.* c. 28. v. 14.

b Ἀπολώμεθα ὑπὸ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) ἀπολλύμεθα διὰ τοῦ Θεοῦ in *Editis.*

c Ταῦτα] In *nonnullis* ταῦτ᾽ ἀκούσαντες.

d Ἔλυσάν τε] Ἔλυσάν τε *Vat.* & *Vet. Interpr.*

e Οὐδὲν ἧττον] Οὐδὲν δ᾽ ἧττον *Big.* & *Samb.*

f Περιπέμψαντες,] Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis.*

g Εἰς Σαμάρειαν.] Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμαρείαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρεῖτιν χώραν in *MSS.*

h Παθὼν ὑπὸ τῶν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παθὼν in *reliquis.*

i Θεγλαφαλασσάρην,] Sic fere in *libris omnibus* hic loci, aut Τιγλαφαλασσάρην. Vide p. 501. §. 1.

k Πρὸς αὐτὸν,] Ὡς αὐτὸν *Samb.* & *Vat.*

l Ἀράσην] Ῥασσὴν *Samb.* & *Big.* Ῥασσὶν *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Vide p. 502. §. 1. HUDS. Conf. sup. §. 1. SPANH.

m Τὴν ἄνω Μηδίαν.] In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio* & *Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena.* Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9. & vide *Simpsonum* ad A.M. 3265. & *Bochartum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32.

n Δαμασκὸν] Δαμασκηνῶν *Vat.*

o Πολλοὺς] Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat.*

p Ἀχάζης] Ἀχάζης deest plerisque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ἱεροσολύμων legisse videtur *Vet. Interpr.*

q Ὅσον ἦν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.*

τὸν

vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex & triginta, & ex his sexdecim regnasset, Ezeciam vero filium reliquisset qui ei succesit.

σας ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσας δὲ ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα, [r] τὸν δὲ υἱὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas sublatus est Oseæ insidiis, quem non multo post edomuit Salmanasares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio justoque facta erant.

SUB idem vero tempus Israëlitarum etiam rex Phaceas fatis concessit, ab amico quodam circumventus, Osea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, sceleribus se obstrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Assyriorum rex Salmanasares expeditionem suscipit: prælioque victum (nam Dei forsan favore & auxilio erat destitutus) in potestatem suam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oseæ Hierosolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hierosolymitana*. Is autem natura erat bonus & justus & religiosus. nam statim à regno inito nihil prius habuit aut magis necessarium, utiliusve tam sibi quam subditis existimavit, quam ut Deum *sancte* coleret. Quamobrem populo & sacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus est: "Ne ipsi quidem ignoratis, quod propter peccata patris mei, qui contra ea fecerat quæ sacer "Dei honos postulabat, in multas magnasque calamitates incidistis, ab eo mente corrupti, eóque "adducti ut quos ille deos putabat eos coleretis. "Vos autem, qui experientia didicistis quanti constat peccare, hortor ut id facere jam desistatis, "& à prioribus fœditatibus volimet purgetis: atque adeo sacerdotes & Levitæ, ad templum convenientes, illud aperiatis, & lustratum prius expiatumque solennibus sacrificiis in antiquum patriumque honorem restituatis. ita enim Deum, "ira deposita, propitium habebimus.

2. Cum hæc rex dixisset, sacerdotes templum aperiunt, atque vasis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas solennes altari imponebant. Rex vero, dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma convocat, ut Azymorum festum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermissum. Quin & Israëlitas per nuncios hortatus est, ut, relicto præsentis vitæ instituto, ad veterem consuetudinem Deique cultum redirent. se enim illis permittere Hierosolyma venientibus, ut Azymorum agerent festivitatem, unaque cum ipsis solennibus interessent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipsi morem gererent nisi voluntate sua, sed ipsorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri essent beati. Israëlitæ vero, cum adessent legati, regisque sui mandata illis exposuissent, non modo non eis obsequuti sunt, sed etiam cum irrisione eos ut insipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eisque prædicentes quantæ calamitates instarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aspernabantur & respuebant; tandemque comprehensos morte multarunt. ac peccando eo usque procedere non con-

Phaceam interficit Oseas & regnum Israëlitarum occupat. 4 Regum, c. 17.

Ezecias Judæa rex. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 29.

Eius ad sacerdotes populumque oratio. 2 Paral. c. 29.

Ezecias templum lustrat: pascha agendum curat, & per omnes Israëlitarum fines edicit, ut Hierosolyma conveniretur. 2 Paral. c. 29. & c. 30.

Magna Israëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hierosolyma venerunt. 2 Paral. c. 30.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ὠσήου, ὃν μετ' οὐ πολὺ ἐκράτησε Σαλμανασσάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας ἀντ' Ἀχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

ΑΠέθανε δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ φίλου τινὸς Ὠσήου τοὔνομα· [s] ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τῶν πρὸς [t] τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δὲ ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασσάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως εὐμενῆ καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ [v] τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ὠσήου ἐβασίλευσεν [x] Ἐζεκίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀχάζου υἱὸς, καὶ Ἀβίας [y] ἀστῆς τὸ γένος. φύσις δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν οὐδὲ ἀναγκαιότερον, οὐδὲ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπέλαβε τῆς θρησκείας τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευΐτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς "τοῦ πατρὸς ἁμαρτίας τοῦ ἐμοῦ, παραβάντος τὴν πρὸς τὸν "Θεὸν [z] ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπειράθητε καὶ μεγάλων κακῶν, διαφθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀναπεισθέντες οὓς αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεοὺς τούτοις προσκυνεῖν. παραινῶ δὲ ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἐστὶ δεινὸν τὸ ἀσεβεῖν, τούτου μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθαι, καθῆραι δὲ αὐτοὺς ἐκ τῶν προτέρων μιασμάτων· τούς τε ἱερεῖς "καὶ Λευΐτας [a] συνελθόντας οὕτως [b] ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ "καθηράντας αὐτὸ ταῖς ἐξ ἔθους θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν "καὶ πάτριον ἀνακαλέσασθαι τιμήν. οὕτως γὰρ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιήσαιμεν, ἀφέντα τὴν ὀργήν.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγουσι τὸ ἱερόν· [c] καὶ εὐτρεπίσαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. διαπέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, [d] ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολλῷ γὰρ ἐκλελοίπει χρόνῳ διὰ τὰς τῶν προειρημένων βασιλέων παρανομίας. ἐξέπεμψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας προτρεπόμενος αὐτοὺς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς [e] παραγινομένοις εἰς Ἱεροσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ ἔλεγε, παραινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούσωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [f] θέλουσι. τοῦ δὲ ἐκείνων συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, παραγινομένων τῶν πρέσβεων, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ παρὰ τοῦ ἰδίου βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείσθησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτους διεχλεύασαν, καὶ τοὺς [g] προφήτας ὁμοίως ταῦτα παραινοῦντας, καὶ προλέγοντας ἃ πείσονται μὴ [h] μεταθέμενοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν τοῦ Θεοῦ, διέπτυον· καὶ τελευταῖον συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι [i] τού-

[r] Τὸν δὲ υἱὸν] Ita cum *Editis Aliisque.* τὸν υἱὸν Ἐζεκίαν Big. & Samb.

[s] Ὃς κατασχὼν] Ita cum *MSS.* prout supra p. 500. §. 1. ὃς κατασχὼν in *Editis.*

[t] Τὸν Θεὸν ὀλίγωρος.] Illud τὸν accepimus ex *MSS.*

[v] Τετάρτῳ τῆς βασιλείας] Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* desinente substituit, ut notavit *Usserius* in *Chr. S.* p. 13.

[x] Ἐζεκίας ἐν] 2 Reg. XVIII. &c. SPANH.

[y] Ἀστῆς τὸ γένος.] Conf. sup. c. 10. §. 3. SPANH.

[z] Ὁσίαν τιμὴν,] Ὁσίαν καὶ τιμὴν Vat.

[a] Συνελθόντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ συνελθόντας in *Editis.*

[b] Ἀνοῖξαι τὸ ἱερόν.] Ἀνοῖξαί τε τὸ Big. Samb. *Hen.* & Busb.

[c] Καὶ εὐτρεπίσαντες] Καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ εὐτρέπισαν Samb. Vat. & Gall. 1. καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα Gall. 2. *Aperuerunt templum & vasa Dei & pollutiones ejicientes*, in quodam *Epiphanii* exemplari.

[d] Ἐκάλει τὸν λαὸν] Ἀνεκάλει Vat.

[e] Παραγινομένοις] Παραμένειν Vat. & Gall. 2.

[f] Θέλουσι,] Ita in *MSS.* θέλωσι in *Editis.*

[g] Προφήτας] Προφήτας δὲ ὁμοίως Big. Samb. & *Vat.*

[h] Μεταθέμενοι] Μετατιθέμενοι Vat.

i Τού-

[i] τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε παρανομοῦσιν· ἀλλὰ καὶ χείρω τῶν προειρημένων [k] ἀπενόουν. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνόμενος τῆς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐποίησεν ὑποχειρίους. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς [l] Μανασσίτιδος φυλῆς καὶ [m] Ζαβουλῶνος καὶ [n] Ἰσαχάρου, πεισθέντες οἷς οἱ προφῆται παρῄνεσαν, εἰς εὐσέβειαν [o] μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἐζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γʹ. Ἀφικομένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, ἀναβὰς εἰς [p] τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς, ἔθυσεν [q] ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρους ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτους [r] καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσούτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας ταῖς κεφαλαῖς τῶν ἱερείων αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [s] ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὡλοκαύτουν, οἱ δὲ Λευῖται περιεστῶτες ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [t] ὑπὸ τοῦ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς [v] βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσι. τούτων δὲ γινομένων, ἐπὶ πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν [x] τὸν Θεόν. ἔπειτα θύει μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς εὐωχίαν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν [y] ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος εὐωχεῖτο μετὰ τοῦ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάριν [z] ἔχειν ὁμολογῶν. ἐνστάσης δὲ καὶ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὴν λεγομένην [a] πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, πέρα ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν [b] δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰρ [c] ταύρους ἔδωκαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ τεσσαράκοντα. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἥγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ παντὸς [d] ἐκάθηραν μιάσματος εἰδώλων, τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἐπιτελεῖσθαι [e] προσέταξε κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευΐταις [f] τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους [g] δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ παραμένωσι, καὶ τῆς θεραπείας ὦσιν ἀχώριστοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ [h] τοῖς Λευΐταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, καὶ [i] παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ὁ βασιλεὺς καταστησάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τοὺς Παλαιστίνους, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης [k] πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτοῦ καταστρέψασθαι τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τοὺς φόρους,

tenti erant, sed etiam ex amentia in pejora iis quæ supra retulimus prolapsi sunt flagitia: & non prius ista facere destiterunt, quam Deus eos pro sceleribus ulciscens in hostium potestatem tradidit. Et de his quidem posthæc nobis plura dicenda sunt. Multi tamen è tribu Manassitide & Zabulonis atque Isacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem se converterunt. Atque hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

Magnifice splendideque celebratur pascha. 2 Paral. c. 30.

3. Postquam autem ea multitudo convenerat, rex templum ascendit una cum principibus & populo universo, & immolavit pro se tauros septem & totidem arietes, & agnas septem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum imposuissent & rex ipse & principes, sacerdotibus ut sacra facerent permiserunt. Et illi quidem hostias mactabant & solida cremabant sacrificia; Levitæ vero in orbem circumfusi cum instrumentis musicis hymnos Deo canebant, & psallebant sicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui sacerdotes cum buccinis cantoribus istis accinebant. Cum autem hæc facta essent, rex populusque humi in faciem prostrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves septuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus est boves sexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præscripto exsequuti sunt sacerdotes. His vero rex lætatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Instante vero Azymorum festo, cum sacra Paschalia dicta fecissent, reliquam deinceps rem divinam diebus septem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipsi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero septem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit festum, tunc primum splendide & magnifice celebratum est. Peractis autem omnibus quæ ad festum spectant, in regionem *circumcirca* egressi eam lustraverunt: ac præterea urbem omni deastrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde sacra juxta legem rex de suo fieri mandavit; atque sacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias constituit, ut in religione curanda permaneant, Deique ministerio unice & assidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret sacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* construxisset, inde singulis sacerdotibus distribueret & Levitis, liberisque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad pristinum *numinis* cultum reverterunt. Hisce eo quem diximus modo constitutis, rex bellum intulit Palæstinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hostium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam usque. Assyriorum autem rex missis nunciis imperii eversionem ei minatus est, nisi vectigalia,

Tolluntur aliena dii, quotidiana sacrificia restituuntur, populoque imperatur ut decimas solvant. 2 Paral. c. 30.

Palæstinis bellum infert Ezecias. 4 Regum, c. 17.

i Τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτο in *Editis.*

k Απενόουν.] Επενόουν *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μανασσίτιδος φυλῆς] Μανασσίτιδος *Samb.* ut supra alicubi.

m Ζαβουλῶνος] Ita cum Cod. *Vat.* Ζαβούλου in *cæteris.*

n Ισαχάρου,] Alibi Ισσαχάρου.

o Μετεβάλοντο.] Sic *MSS.* μετεβάλλοντο in *Editis.*

p Τὸ ἱερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

q Υπὲρ αὐτοῦ] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest ὑπὲρ.

r Καὶ ἄρνας ἑπτὰ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἄρνας ἑπτὰ deerant in *Editis.*

s Εφῆκαν.] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἀφῆκαν in *reliquis.*

t Υπὸ τοῦ Δαυίδου·] Υπὸ Δαυίδου *Vat.*

v Βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον] Hinc βυκανισταὶ Athen. lib. XIV. p. 615. E. ἀνέβαινον ἐπὶ σκηνὴν μετὰ σαλπιγκτῶν καὶ βυκανιστῶν. SPANH.

x Τὸν Θεόν.] Τῷ Θεῷ *Vat.*

y Εξακοσίους,] Εξακοσίας *Samb.*

z Εχειν ὁμολογῶν.] Illud ἔχειν ex *MSS.*

a Πάσχα,] *Al.* φάσκα.

b Δισχιλίους,] Χιλίους LXXII. & *Verit. Hebr.*

c Γὰρ ταύρους ἔδωκαν αὐτοῖς,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* γὰρ deest *Editis Aliisque.*

d Εκάθηραν] Εκάθαιρον *Vat.*

e Προσέταξε] Διέταξε *Vat.*

f Τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Supr. Lib. 4. c. 4. §. 3. καὶ τὰς δεκάτας ἐκ παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνοντες, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν· ἔτι δὲ ἀπαρχὰς &c. & lib. IV. c. 8. §. 22. Εστω δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν ἐξαίρετος ἐκεῖ. &c. SPANH.

g Δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Ita cum *MSS.* διαδίδοσθαι in *Editis.*

h Τοῖς Λευΐταις·] Τοῖς abest *Big.* & *Samb.*

i Παισὶν αὐτῶν] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* καὶ πᾶσιν αὐτοῖς in *Editis.*

k Πόλεις τῶν πολεμίων.] Τὰς πόλεις *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πόλεις πολλὰς *Hen.* & *Busb.*

galia, quæ pater ejus ante pendebat, solvenda curaret. Ezecias vero de minis istis haud magnopere solicitus erat: sed suæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Esaiæ, cujus beneficio futura omnia certò rescivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præsentia dixisse sufficiat.

ὃς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐτέλει, τούτους ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπειλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθάρρει δ' ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ, παρ' οὗ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπυνθάνετο. καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως.

CAP. XIV.

Quomodo Salmanasares vi capit Samariam: utque, decem tribubus in Mediam translatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

Salmanasares, Samaria expugnata & Osea capto, Israëlitas in Mediam & Persidem transfert, & Persarum quosdam è Chutho Samariam migrare jubet. 4 Regum, c. 17.

Salmanasares autem Assyriorum rex, cum ei nunciatum esset quod Israëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miserat, invitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, ira incensus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oseæ septimo. A rege vero non admissus *in urbem*, post triennalem obsidionem Samariam expugnat, anno quidem Oseæ regis nono, septimo vero Ezeciæ Hierosolymorum regis. atque *ita* Israëlitarum imperium exstinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Persidem traduxit: in quibus Oseam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes transtulisset ex Chutho loco quodam (nam in Perside ejusdem nomenclaturæ est fluvius) eas Samariam Israëlitarumque regionem habitatum misit. Itaque ex Judæa † migraverunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta & septem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egressi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jesu post annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (sicuti à me ante dictum est) tradiderunt, anni sunt ducenti & quadraginta, ac *præterea* menses septem & septem dies. Et hunc quidem Israëlitæ exitum habuere, cum contra leges fecissent, & vatibus non obtemperassent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, nisi inique agere desisterent. Malorum autem illis initium fuit seditio, qua à Roboamo desciverunt Davidis nepote, cum servum ipsius Hieroboamum regem constituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infestus esset & inimicus, suo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanasares.

2. Assyriorum autem rex armis invasit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis scriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hisce vero testimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit &

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαλμανασσάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατοικίσας, τὸ Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

[l] Σαλμανασσάρης δ' ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ [m] ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς [n] Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τὴν [o] κατ' αὐτοῦ, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς Ὠσήου βασιλείας. οὐ δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἔνατον μὲν ἔτος Ὠσήου βασιλεύοντος, ἕβδομον δ' Ἐζεκίου τοῦ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ἰσραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ὠσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταναστήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [q] Χουθοῦ [qq] τόπου τινὸς, ἔστι γὰρ [r] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων τοὔνομα, κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν. μετῳκίσθησαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Ἰουδαίας μετὰ [s] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτὰ, ἀφ' οὗ χρόνου τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τήνδε κατέσχον τὴν χώραν· [t] ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ἰησοῦ [v] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' οὗ δ' ἀποστάντες ἀπὸ Ῥοβοάμου [x] τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ τὴν βασιλείαν Ἱεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐστὶ [y] διακόσια τεσσαράκοντα, μῆνες ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τέλος μὲν τοὺς Ἰσραηλίτας [z] τοιοῦτο κατέλαβε, παραβάντας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προὔλεγον ταύτην αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ῥοβόαμον [a] τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ἱεροβόαμον τὸν τούτου δοῦλον [b] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον [c] ἐξαμαρτὼν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἧς ἦν ἄξιος δίκης ταύτην ὑπέσχεν.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τήν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δὲ ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἐστράτευσε γὰρ ἐπὶ Τύρον βασιλεύοντος αὐτοῖς Ἐλουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ [d] τούτοις καὶ [e] Μένανδρος, [f] ὃς τῶν χρονικῶν ποιη-

l Σαλμανασάρης] *Al.* Σαλμανάσαρ & Σαλμανασσάρης.

m Ἠγγέλη αὐτῷ] Ἤγγειλε *Big. Samb.* & *Vat.* forsan pro ἤγγειλε.

n Σώαν] Ὠάν aut Ὠαν in plerisque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l. 2. c. 141. & 142.) Sethon appellat, uti observavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c. 8. p. 109. HUDS. Σώας Rex Ægyptiorum, Sua *Rufinus*. *Hebr.* סוא LXX. Σηγώρ. Sed *MS. Alex.* Σωά. SPANH.

o Κατ' αὐτοῦ,] Κατὰ τούτου *Vat.*

p Ἄρδην ἠφάνισε,] *Gen.* ἄρδην, vel ἄρδην. male etiam ἄρδην in Ed. *Basil.* SPANH.

q Χούθου] Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Is. Vossii* Epist. ad *Colvium*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hist. Samar.* c. 1. § 19. & in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vett. Pers.* c. 2. HUDS. Χοῦθος fl. Persidis. Authi *Rufin.* è *MS. Cathò.* SPANH.

qq Χούθου τόπου τινὸς] Videsis pag. 185. §. 4. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p. 108. *Edit. Paris.*

r Ἐν τῇ Περσίδι] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in *Editis Aliisque.*

† *Migraverunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta & septem,*] 10 tribus migraverunt anno post egressum ex Æg. & introitum in terram Sanctam

947.
800. a Josua.
240. a Jeroboami initio. REL.

s Ἐτῶν ἀριθμὸν] Ἐτῶν ϡλζ'. in *Chron. Alex.*

t Ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος] Illa ἀπὸ δὲ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Israëlitarum de Judæa post annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, sub principe Jesu. Ex quo autem recedentes à Roboam* &c.

v Ἐτῶν ὀκτακοσίων.] Ἐπὶ χρόνον ἐτῶν *Vat.* Ἴσα ἐτῶν *Gall.* 1. ἀπὸ Ἰησοῦ ἔτη ωλβ'. in *Chron. Alex.*

x Τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ] Τοῦ τοῦ Δαυίδου *Bas.* & *Samb.*

y Διακόσια τεσσαράκοντα,] Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξδ'. καὶ μῆνες ζ'. præcise. CCXL. numerat *Is. Vossius* in *Chr. S.* c. 8.

z Τοιοῦτο κατέλαβε,] Τοιοῦτον *Vat.*

a Τὸν Δαυίδου υἱωνὸν,] Illa τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ἱεροβόαμον ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Ἀποδείξαντες βασιλέα.] Ἑαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum cæteris.

c Ἐξαμαρτὼν,] *Al.* ἐξαμαρτών.

d Τούτοις καὶ Μένανδρος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*

e Μένανδρος,] Conf. sup. lib. VIII. c. 5. §. 3. SPANH.

f Ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν,] Ὁ τῶν χρ. & dein ὃς οὕτως *Big. Samb.* & *Vat.*

ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν, οὕτως ἐδήλωσε. [g] "καὶ Ἐλουλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. οὗτος, ἀποστάντων [h] Κιτταίων, ἀναπλεύσας, προσηγάγετο αὐτοὺς πάλιν. [i] ἐπὶ τούτους [k] πέμψας ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκην πολεμῶν ἅπασαν. ὅς τις σπεισάμενος εἰρήνην μετὰ πάντων ἀνεχώρησεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδὼν καὶ [l] Ἄκη καὶ [m] ἡ πάλαι Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἳ τῷ τῶν Ἀσσυρίων ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ [n] Τυρίων οὐχ ὑποταγέντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ὑπέστρεψε, Φοινίκων [o] συμπληρωσάντων αὐτῷ ναῦς [p] ἑξήκοντα, καὶ ἐπικώπους [q] ὀκτακοσίους. [r] αἷς ἐπιπλεύσαντες [s] οἱ Τύριοι ναυσὶ δεκαδύο, τῶν νεῶν τῶν ἀντιπάλων διασπαρεισῶν, λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄνδρας εἰς πεντακοσίους. [*] ἐπετάθη δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ διὰ ταῦτα. ἀναζεύξας δ' ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατέστησε φύλακας ἐπὶ τοῦ [v] ποταμοῦ καὶ [x] τῶν ὑδραγωγιῶν, οἳ [y] διακωλύσουσι Τυρίους [z] ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἔτεσι πέντε γενόμενον, ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ [a] κατὰ [b] Σαλμανασάρου τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως τοῦτ' ἐστιν.

γ'. Οἱ δὲ [c] μετοικισθέντες εἰς [d] τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι· [e] ταύτῃ γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς [f] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μετακχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τοῦτ' ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι κατὰ ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τούτους, καθὼς ἦν πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. [g] λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν, ὑφ' οὗ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν ἐπινοοῦντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σωτήριον [h] αὐτοῖς ὄν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἀσσυρίων βασιλέα πρέσβεις, ᾐτοῦντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλαβεν [i] αἰχμαλώτων τοὺς Ἰσραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖλαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ τὴν περὶ τὸν Θεὸν τοῦτον ὁσίαν [k] διδαχθέντες θρησκεύουσιν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τοῦ λοιμοῦ παραχρῆμα ἐπαύσαντο. χρῶνταί τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [l] ἔθεσι διατελοῦσιν, [m] οἱ κατὰ μὲν τὴν Ἑβραίων γλῶτταν Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων Σα-

Tyriorum archiva in linguam Græcam transtulerit, ista memoriæ prodidit. "Elulæus etiam nomine *apud Tyrios* regnavit annos triginta sex. Hic Cittæos, qui ab imperio suo defecerant, classe eò vectus ad obsequium reduxit. Contra hos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen omnem bello incursavit. qui *tamen* pace cum omnibus facta rediit retro. Desciverc etiam à Tyriorum imperio Sidon & Ace & antiqua Tyrus, multæque urbes aliæ, quæ se Assyriorum regi dediderunt. Cum tamen non ob id se subjicerent Tyrii, rex eis rursus bellum intulit, postquam à Phœnicibus acceperat naves sexaginta & remiges octingentos. In quas invecti Tyrii navibus duodecim, disjectis hostium navibus homines *numero* ad quingentos fecere captivos. [*] itaque ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse cœperunt. Cum autem reverteretur Assyriorum rex, constituit custodes ad flumina & aquæ-ductus, qui Tyrios ab aquæ haustu arcerent. Toleratumque id Tyriis per annos quinque, bibentibus interim ex puteis quos foderant." Et quidem hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus † contra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.

Menandri Historici ea de re testimonium.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuissent Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione sic nuncupata fuerint translati; est autem illa in Perside, & fluvius *illic* ita nominatus) & singuli pro gente quisque sua Deum suum Samariam *secum* attulissent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deus maximus illis irasceretur & succenseret. nam pestis ipsos invasit, à qua cum neci darentur, & nullum malorum levamen excogitando essent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis salutare esset. Missis igitur ad Assyriorum regem legatis, petierunt ut sacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus esset Israëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum instituti essent, cum certatim colere cœperunt; & mox sedata est pestilentia. atque iisdem etiamnum ritibus uti consuescunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cogna-

In Chuthæos, deos patrios Samariæ colentes, grassatur pestilentia: & quo modo sedata est. 4 Regum, c. 17.

g Καὶ Ἐλουλαῖος ὄνομα] Καὶ Ἐλουλαῖος [Ἐλυλαῖος *Gall.* 2.] θεμένων αὐτῷ Τύριοι ὄνομα ἐβασίλευσεν *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod ille habet εἰώθει ὄνομα, ἐκαλεῖτο, illi vero τούτῳ ὄνομα ἐβασίλευσε. Cum apud *Epiphanium* sit *Helisæus* aut *Helysæus*, ut dicit *Scaliger*, suspecta merito videatur vox Ἐλουλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice scriberetur, non licet divinare. videtur tamen esse *Elysæus*. Vide notas ad *Fragm. Vet. Græcorum*, p. 41.

h Κιτταίων,] *Cyprios* esse placet *Scaligero* de quibus vide *Meursii* Cyprum. Γιτταίων malit *Usserius* ad A. M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos esse. HUDS. In Cypro. Epiphanius lib. 1. adv. hæreses Κίτιον esse nomen insulæ Cypri scribit. REL.

i Ἐπὶ τούτους] Ἐπὶ τούτοις malit *Schotanus*.

k Πέμψας ὁ] Σαλμανασὰρ aut Σελαμψανάσσαρ ex *Vet. Interpr.* post πέμψας reponendum esse censet *Scalig*.

l Ἄκη] Ita cum Cod. *Vat.* *Scaligero* & *Usserio*. in cæteris Ἀρκη.

m Ἡ πάλαι Τύρος,] *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος substituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82.) libenter ἡ Βηρυτὸς, si mei res foret arbitrii.

n Τυρίων] Αὐτῷ post Τυρίων inserunt *Big.* *Samb.* & *Vat.*

o Συμπληρωσάντων] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus*.

p Ἑξήκοντα,] Ἑβδομήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teste *Scaligero*. in nostris omnibus *sexaginta*.

q Ὀκτακοσίους.] Ὀκτακοσίας *Big.* *Samb.* & *Gall.* 1.

r Αἷς ἐπιπλεύσαντες] Οἷς *Vat.* & *Epiphanii* libri.

s Οἱ Τύριοι] Illud οἱ ex *MSS.*

* *Itaque ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse cœperunt.*] *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius*.

t Ἐπετάθη] Ἐπεστάθη *Big.* *Samb.* & *Vat.* minus recte.

v Ποταμοῦ] Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro xvi. εἶναι περὶ Τύρον ποταμὸς legatur.

x Τῶν ὑδραγωγιῶν,] Nonnullis deest τῶν.

y Διακωλύσουσι] Διακωλύσωσι *Gall.* 2.

z Ἀρύσασθαι.] Ἀρδεύσασθαι *Vat.* ἀρύσασθαι *Gall.* 2.

a Κατὰ] Ita *Big.* *Samb.* *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* καὶ τά.

† *Contra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.*] Alii reddunt *de Salmanasare*.

b Σαλμανασάρου] *Al.* Σαλμανασάρου.

c Μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι·] Conf. *Ἀλιων*. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

d Τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι] Illud τὴν ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χουθαῖοι.

e Ταύτῃ γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς Χουθᾶς καλουμένης χώρας μετακχθῆναι,] Conf. infr. lib. 10. c. 8. §. 7. & mox infr. SPANH.

f Χουθᾶς καλουμένης χώρας μετακχθῆναι] Χούθας, *Samb.* *Hen.* & *Bosh.* Χουθὰς *Chron. Alex.*

g Λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν,] Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid *Josephum* moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* scriberet *pestem*, plane nescio. nisi forsan id sumpserit ex aliquo Judæorum Historico, qui *leonum* in Samaritanos incursum *pestem* vocaverit per metaphoram. HUDS. Leones immissos in Chuthæorum seu Samaritanorum gentem dicit Scriptura 2 Reg. xvii. 25. conf. inf. lib. xi. c. 1. §. 3. SPANH.

h Αὐτοῖς ὄν] Αὐτοῖς εἰσόμενον *Vat.*

i Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτους ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν *Hen.* & *Bosh.*

k Διδαχθέντες θρησκεύουσιν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τοῦ λοιμοῦ παραχρῆμα ἐπαύσαντο.] Ταχθέντες in omnibus *MSS.* HUDS. Aliter de religione Chuthæorum 2 Reg. xvii. 34. in *Hebr.* ac *Vulg.* vid. modo supr. SPANH.

l Ἔθεσι διατελοῦσι,] Ita *Samb.* ἔθεσι in reliquis.

m Οἱ κατὰ μὲν] Οἱ κατὰ μὲν τὴν γλῶτταν Ἑβραίων τὸ ἔθνος ὄντες Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων Σαμαρεῖ], olim scriptum fuisse fatebitur, qui vetera exemplaria & *Rufini* versionem consuluerit. *Is. Voss.* in *Epist.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro eo tamen faciunt *Ruffini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi siquidem se-*

cognationis, cum res Judæis prospere evenire videant, cognatos *se eorum* appellant, utpote à Josepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum vero illos in malis versari conspiciant, *tunc* se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris sibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex consanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente præ se ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Finis Libri noni.

μαρεῖται. [n] οἱ πρὸς μεταβολὴν καὶ συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι [o] τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ἰωσήπου φύντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οἰκειότητος· ὅταν δὲ [p] πταίοντας ἴδωσιν, οὐδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, οὐδ᾽ εἶναι δίκαιον οὐδὲν αὐτοῖς εὐνοίας ἢ γένους, ἀλλὰ μετοίκους [q] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἕξομεν εὐκαιρότερον εἰπεῖν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐνάτου.

secundum eloquium Hebræorum Hebræi, secundum genus Cuthei, Græce autem Samaritæ vocantur &c. Juxta alios (qui habent, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Cuthei secundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ κατὰ μὲν τὴν Ἑβραίων γλῶτταν τὸ γένος Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλ. &c.

n Οἱ πρὸς μεταβολὴν] Aut aliter legisse aut locum non intellexisse videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu semper parati sunt: & quando vident Jud.* &c. ut vero in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo semper parati sunt: & quando* &c. Εὐπραγοῦντας *Vat.* Vox συγγένειαν deest *MSS.* quod mirum, cum eam agnoscat *Epiphanius*.

o Τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν,] Samaritæ modo se Judæorum cognatos affirmantes, modo se gentes, pro ratione prosperi aut infelicis status Hebræorum. Idem infr. lib. xi. c. 8. §. 6. & lib. 12. c. 5. §. 5. SPANH.

p Πταίοντας ἴδωσιν,] Πταίοντας *Samb.* & *Gall.* 1.

q Ἀλλοεθνεῖς] Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphanium*.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

1. *Expeditio à Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, & obsessio regis Ezeciæ.*
2. *Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & rex eorum domum reversus filiorum insidiis periit.*
3. *Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.*
4. *Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manassen bello adorti, & victoria potiti, ipsum captivum factum Babylonem duxerunt; &, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.*
5. *Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverso occurrit Josias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finivit; ejusque filium Joazen regem crearunt Hierosolymitani.*
6. *Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluvium prælio congressus, & in Ægyptum revertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejusque fratrem Joacimum Hierosolymorum regem constituit.*

α΄. Στρατεία τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως Σενναχηρίβου εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολιορκία τοῦ [b] βασιλέως Ἐζεκίου.

β΄. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ἀσσυρίων στράτευμα [c] λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ΄. Ὡς τὸν μεταξὺ χρόνον μετ᾽ εἰρήνης [d] Ἐζεκίας διαγαγὼν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆν καταλιπών.

δ΄. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ᾽ αὐτὸν οἱ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e] ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες [f] αὐτόθι πολὺν χρόνον [g] εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε΄. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h] Νεχαὼ, στρατευσάμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ [i] ποιούμενον διὰ τῆς Ἰουδαίας τὴν [k] ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας [l] ἀπῄει· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ἱεροσόλυμα τελευτᾷ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάζην ἀπέδειξαν οἱ Ἱεροσολυμῖται βασιλέα.

ϛ΄. Ὡς συμβαλὼν ὁ [m] Νεχαὼ τῷ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεῖ κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ ὑποστρέφων εἰς Αἴγυπτον ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ἰωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [n] Ἰωάκειμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων.

ζ΄. Να-

a Ἐν τῇ δεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δεκάτῳ, vel ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ.
b Βασιλέως] Βασιλέως αὐτῶν Ἐζ. *Gall.* 1. 2.
c Λοιμικῶς] Στράτευμα ὅλον ἐν μ. *Vat.*
d Ἐζεκίας] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. διάγων Ἐζεκίας in *Editis*.
e Ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα,] Ἦγον *Vat.*
f Αὐτόθι] Αὐτοῦ *Vat.*
g Εἰς τὴν αὐτοῦ] Εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2.
h Νεχαὼ,] Ita cum LXXII. *Zonara*, *Chron. Alex.* *Aliis*que. Νεχάων in *Editis*, Νεχάωνα *Vat.* Νεχαῶνα *Gall.* 1. 2.
i Ποιούμενον] Ποιησάμενον *Vat.*
k Ὁδὸν,] Δίοδον *Vat.* & *Gall.* 1. 2.
l Ἀπῄει·] Ita *Vat.* ἐπῄει in *Editis*.
m Νεχαὼ] Prout paulo supra. Νεχάων in *Editis*, Νεχαὼς *Vat.*
n Ἰωάκειμον ἀπέδειξε βασιλέα] Ἰωακεὶμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ἰωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ἰωακεὶμ LXXII.

ζ΄. Ναβουχοδονόσορος τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως στρατεία εἰς Συρίαν. καὶ ὡς πᾶσαν αὐτὴν καταστρεψάμενος ἄχρι τῶν ὅρων τῶν Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἰωάκιμον [o] φίλον ἠνάγκασεν εἶναι καὶ σύμμαχον.

7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonosoro Babyloniorum rege suscepta. & quomodo, cum eam omnem subegisset usque ad fines Ægyptiorum, Hierosolyma profectus est, & regem Joacimum secum amicitiam bellique societatem inire coegit.*

η΄. Ὡς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν [p] τὴν τοῦ Βαβυλωνίου πάλιν [q] Ἰωάκιμος ἐφρόνησε τὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος καὶ πολιορκήσας, τῆς πόλεως παραδοθείσης [r] αὐτῷ μετὰ χρόνον, τὸν μὲν Ἰωάκιμον ἀπέκτεινεν, [s] Ἰωάχιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων εὐθέως εἰς Συρίαν ὑπέστρεψεν.

8. *Quomodo post Babylonii discessum, Joacimus rebus Ægyptiorum rursus studebat; & Nabuchodonosorus ipsum bello aggressus & obsidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem constituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hierosolymis accepisset, statim Syriam reversus est.*

θ΄. Ὅτι μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ἰωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τοῦ Ἰωαχίμου γίνεται, παραδόντος ἑαυτὸν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων.

9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adversus Hierosolyma suscepta, Joachimi potitur, qui semet ei dedidit una cum matre & amicis.*

ι΄. Ὅπως τ᾽ ἔλαβε πολλοὺς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βαστάσας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἀνέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τὸν [t] Ἰεχονίου θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

10. *Quomodo Babylonius multos captivos fecit, & cum donaria è templo extulisset Babylonem reversus est, Sedecia Jechoniæ patruo Hierosolymitanorum rege constituto.*

ια΄. Ὡς καὶ τοῦτον ἀκούσας βούλεσθαι πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, κατὰ κράτος αἱρεῖ τῇ πολιορκίᾳ· καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

11. *Quomodo, audito quod huic ipsi in animo erat societatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis suis Hierosolyma aggressus, urbem obsidione cinctam expugnat; temploque exusto, Hierosolymitanos & Sedeciam Babylonem transtulit.*

ιβ΄. Ὡς Ναβουχοδονόσορος τελευτήσας διάδοχον κατέλιπε τῆς βασιλείας τὸν υἱόν, καὶ ὡς κατελύθη ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅσα συνέβη τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις.

12. *Quomodo Nabuchodonosorus vita defunctus est, relicto filio qui in regnum successit: utque Assyriorum imperium eversum est à Cyro Persarum rege, & quæ Judæis sub idem tempus acciderunt à Babyloniis.*

o Φίλον ἠνάγκασεν] Καὶ φίλον *Vat.*
p Τὴν τοῦ Βαβυλωνίου] Τὴν deest *Vat.*
q Ἰωάκιμος ἐφρόνησε] Ὁ Ἰωάκιμος *Vat.*
r Αὐτῷ] Αὐτὸ in *Editis.* αὐτῷ *Vat.* ἑαυτὸν *Gall.*

s Ἰωάχιμον] Ἰωάκιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμέραις ὀλίγαις τυγχάνοντα ἀπέδειξε βασιλέα *Vat.*
t Ἰεχονίου] Joachimus dictus est etiam Jechonias.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

[v] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπβ΄. μηνῶν ς΄. ἡμέρας ι΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quae Rapsaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus est Ezeciae, cui animum confirmabat Esajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hierosolyma reversus, deprehensoque quod suae deletae erant copiae, domum rediit: & quae non multo post ei acciderunt.

Senacheribus bello adoritur Ezeciam. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Assyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omnesque tribûs Judae & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo esset ut copias Hierosolymis admoveret, praevenit eum missa legatione *Ezecias*, *se* imperata facturum & quicquid tributi ab illo *sibi* imponeretur soluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis statuit bello desistere, atque *regis* postulationi concedit; & promisit, si argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum se abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commisso. Ezecias autem, fide istis habita exhaustisque thesauris, pecunias *exactas* mittit, existimans se liberatum iri ab hoste omnique de regno dimicatione. Caeterum Assyrius, istis acceptis, nihil eorum quae fuerat pollicitus curavit: sed ipse quidem cum copiis profectus est contra Ægyptios & Æthiopas, Rapsacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hierosolyma vastanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Ingenti pecunia accepta à Judaeo discedere pollicetur Senacheribus, sed promissis non stetit. 4 Regum, c. 18.

Senacheribi duces Hierosolyma veniunt cum magnis copiis. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante moenia castra metati sunt, per nuncium ab Ezecia postula-

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά τε Ῥαψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους πορευθέντος, ἠπείλησεν Ἐζεκίᾳ, ὃν Ἡσαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' οὐ πολὺ αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τοῦ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν [x] Ἀσσυρίων βασιλεὺς [y] Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μετὰ πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτὸν, [z] καὶ κράτος τε ἁπάσας [a] αἱρεῖ τὰς πόλεις [b] τῆς τε Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν [c] ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, φθάνει πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτὸν, καὶ [d] ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν [e] τάξῃ, τελέσειν ὑπισχνούμενος. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν προσδέχεσθαι. καὶ, ἀργυρίου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβὼν, φίλος ἀναχωρεῖν ὡμολόγει, πίστεις δοὺς τοῖς πρεσβευταῖς ἐνόρκους, ἦ μὴν ἀδικήσας μηδὲν αὐτὸν οὕτως ἀναστρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πεισθεὶς, καὶ κενώσας τοὺς θησαυροὺς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ [f] πολεμίου, καὶ τοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἀγῶνος. ὁ δὲ Ἀσσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν [g] ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντιζεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ῥαψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος [h] σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει κατέλιπε, πορθήσοντας τὰ Ἱεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, [i] Θαρατὰ καὶ [k] Ἀνάχαρις ἦν.

β΄. Ὡς δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν [l] αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λό-

v Περιέχει] Ita Big. Samb. Vat. Gall. 1. 6. & Voss. περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πβ΄. ἡμέρας δέκα Gall. 2. — ἐτῶν πβ΄. μηνῶν ς΄. ἡμέρας ι΄. Bas. mendose. Pro nobis etiam facit Epiphanius in plerisque libris. in aliis vero CLXXXII. menses IX. dies X. aut CCXXX. menses VI. dies XV.

x Ἀσσυρίων βασιλεὺς] Conf. ἁλωσ. lib. 5. c. 9. §. 4. SPANH.

y Σεναχήριβος] Al. Σεναχηρεῖμος, & Σεναχήριβος, & Σεναχήριμος & Σεναχηρεῖμος.

z Κατὰ κράτος τε] Κατὰ κράτος ἅπ. in nonnullis MSS.

a Αἱρεῖ τὰς πόλεις] Ita Samb. (& Cocc.) αἱρεῖ aut αἱρεῖ Aliis.

b Τῆς τῆς Ἰούδα φυλῆς] Abest Big. Samb. & Hen.

c Ἐπὶ Ἱεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ Vat. & Hen.

d Ὑπακούσεσθαί τε,] Ita Vat. & Vet. Interpr. ὑπακούσεσθαί γε Hen. & Busb. ὑπακούσεσθαι καὶ φ. in reliquis.

e Τάξῃ,] Sic Big. Samb. & Vat. τάξηται in Editis Aliisque.

f Πολεμίου,] Πολέμου Gall. 2. & Epiphan.

g Ὡμολογημένων] Ὁμολογουμένων Hen. & Vat.

h Σὺν καὶ δυσὶν] Σὺν δυσὶν Hen. & Busb. & mox ἐπὶ τέλει Vat.

i Θαρατὰ] Θαρθᾶς Vat. in margine, prout in LXXII. 4 Regum, c. 18. v. 17. in Epiphanii libris Tharatha, & Dathara.

k Ἀνάχαρις ἦν.] In Samburi codice Αχαρις à prima mano, à secunda Ἀνάχαρις. Ἀρχάχαρις Gall. 1. 2. Δαβάχαρις Vat. in ora libri. Epiphanius habet Arathiris aut Arathiris. Ῥαψὰς LXXII. juxta Cod. Rom. Ῥαψάκης Alex. unde Ῥάψακες legendum puto.

l Αὐτὸν ἐλθεῖν] Αὐτοὺς ἐλθεῖν in quibusdam MSS. in aliis αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν.

λόγους. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας οὐ προέρχεται· τρεῖς δὲ τοὺς ἀναγκαιοτάτους φίλους [m] αὐτῷ ἐξέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον [n] Ελιακιμον ὄνομα, καὶ [o] Σοβναῖον, καὶ [p] Ιώαχον τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. οὗτοι μὲν οὖν προελθόντες ἄντικρυς τῶν ἡγεμόνων τῆς στρατιᾶς τῶν Ασσυρίων ἔστησαν. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας Εζεκίᾳ λέγειν· "ὅτι "[q] βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πυνθάνεται αὐτοῦ, "τίνι θαῤῥῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει δεσπότην αὐτοῦ, καὶ "[r] ἀκροᾶσθαι μὴ θέλει, καὶ τὴν στρατιὰν [s] αὐτοῦ οὐ δέχεται τῇ πόλει; ἢ διὰ τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν "ἐλπίζων [t] ὑπ' ἐκείνων [v] αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ "δὲ τοῦτο προσδοκᾷ, [x] δηλοῦτε αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ "ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος τεθλα"σμένῳ, [y] πρὸς τὸ καταπεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα δια"πείρας ᾔσθετο τῆς βλάβης. εἰδέναι δ' ὅτι καὶ βουλήσει "Θεοῦ τὴν ἐπ' αὐτὸν [z] στρατείαν πεποίηται, ὃς αὐτῷ κα"ταστρέψασθαι καὶ τὴν [a] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείαν [b] δέ"δωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀρχομένους ὑπ' "αὐτοῦ διαφθείρῃ." ταῦτα δὲ τὸν Ραψάκην Εβραϊστὶ λέγοντα, τῆς γὰρ γλώττης εἶχεν ἐμπείρως, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακοῦσαν εἰς ταραχὴν ἐμπέσῃ, Συριστὶ [c] φράζειν ἠξίου. συνεὶς δ' ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπ' [d] αὐτῷ δέος, μείζονι καὶ [e] διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Εβραϊστὶ λέγων, "ὅπως ἀκούσαντες τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα "πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται παραδόντες αὐτοὺς ἡμῖν. δῆ"λον γὰρ ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλπίσι προσ"κρουόμενοι ματαίαις, ἀντέχειν πείθετε. εἰ δὲ θαῤῥεῖτε, "καὶ τὴν δύναμιν ἡμῶν [f] ἀπώσασθαι νομίζετε, δισχιλίους "ἐκ τῶν ἐμοὶ παρόντων ἵππων εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν "ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἰσαρίθμους ἐπιβάτας δόντες, ἐμφα"νίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ' οὐκ ἂν ὡς γε μὴ ἔχε"τε, τούτους [g] δώητε. τί τοίνυν βραδύνετε [h] παραδι"δόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κρείττοσι, καὶ ληψομένοις [i] ὑμᾶς "καὶ μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκούσιον τῆς παραδόσεως "ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ δὲ ἀκούσιον πολεμουμένοις [k] ἐπικίν"δυνον, καὶ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσαντες ὅ, τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ασσυρίων λέγοντος, [l] ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα τὴν βασιλικὴν ἀποδὺς ἐσθῆτα, ἀμφιασάμενος δὲ σάκκους, καὶ σχῆμα ταπεινὸν ἀναλαβὼν, τῷ πατρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ βοηθῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἱκέτευε. πέμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ [m] ποιησάμενον θυσίας ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας παρακαλεῖν αὐτὸν, [n] νεμεσῆσαι μὲν ταῖς τῶν πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτοῦ λαόν. ὁ δὲ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρηματισθεὶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, παρεθάῤῥυνε [o] τὸν βασιλέα καὶ τοὺς

runt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis summa necessitudine sibi conjunctis misit, regni procuratorem nomine Eliacimum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum * prodiissent, ante duces exercitus Assyriorum constiterunt. Rapsaces autem imperator eos conspicatus, jussit ut abirent, & regi dicerent: "quod magnus "rex Senacheribus eum sciscitatur, cui confidens "quave spe fretus à domino suo refugiat, ipsique "nolit esse dicto audiens, ejusque exercitum in "urbem recipere? An propter Ægyptios *animos* "*sumit*, sperans fore ut ab illis ipsis debelletur ex"ercitus regis? Quod si hoc exspectat, facitote "sciat, quòd *dubio procul* desipit, similisque est ho"mini, qui confractæ arundini innixus, cum ce"ciderit ac præterea manum transfixam habuerit, "se male acceptum esse sensit. Scire autem opor"tere quod voluntate Dei in eum expeditionem "fecerit, qui Israëlitarum etiam regnum everten"di dedit ipsi potestatem, ut eodem modo popu"lum ei subditum perditum iret." Hæc autem Rapsace Hebraïce dicente (nam illius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore consternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexisset quid ille suspicaretur, utque ea de re metueret, voce magis sublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo respondit, dicens, "ut cum auditione accepissent "regis mandata, omnes quod suâ *maxime* intersit "eligant, & sese nobismet tradant. nam manife"stum est, quod vos simul & rex populum vana "spe lactatis & ad resistendum adducitis. Quod "si quid audetis, nostrasque copias posse repellere "existimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi "adsunt, vobis in usum præsentem tradere paratus "sum, totidem suppeditando sessores vires vestras "ostendite. sed non est ut vos eorum, quos non "habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctami"ni vosmet dedere validioribus, vosque vel invitos "capturis? equidem sponte facta deditio vobis tu"ta est, at vi ac necessitate extorta debellatis res "periculosa videtur & calamitatum causa."

Rapsacis ad Hierosolymitanos oratio. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Esa. 36.

3. Cum imperatorem ista loquentem audiissent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veste regali, & centone indutus, humilisque & demissi speciem præ se ferens, patrio more in faciem procidens Deo supplicabat, orabatque ut ei nullam aliam salutis spem habenti opem ferret & auxilium. Porro, missis ad Esajam vatem amicis aliquot & sacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factisque sacrificiis pro salute omnium eum obsecraret, ut iis quidem quæ *futura* sperant hostes indignaretur, sui vero populi sortem miseraretur. Vates autem, cum hæc *rite* fecisset, ex Dei oraculo regi ejusque amicis animum & auda-

Ezecias Rapsacis maledicta Esajæ nunciatum mittit. 4 Regum, c. 19. Esa. 37.

Esajas prospera fausta que omnia regi pollicetur.

m Αὐτῷ ἐξέπεμψε,] Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτοῦ *Vat.*
n Ελιάκιμον ὄνομα,] Ελιακεῖμ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
o Σοβναῖον,] Ita rescripsi pro Σουμαῖον *Editorum Aliorumque.* quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Sobonan*, aut *Sobnam.* Σουβαναῖον *Gall.* 2. Σομναῖον *Vat.* certe pro Σοβναῖον.
p Ιώαχον] Ιωσαφάτην *Vat.* Ιώακον *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Joan.*
* *Prodiissent*,] Lego προελθόντες.
q Βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος] Sic de eodem Herodotus lib. II. c. CXLI. τὸν μέγαν Σαναχάριβον. SPANH.
r Ακροᾶσθαι] Sic *MSS.* ἀκροάσασθαι in *Editis.*
s Αὐτοῦ οὐ δέχεται] Τὴν αὐτοῦ *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰν οὐ δέχεται *Big. Samb. Barb.* & *Han.*
t Υπ' ἐκείνων] Forte δι' ἐκείνων. COCC.
v Αὐτῶν] *Big.* αὐτόν.
x Δηλοῦτε αὐτῷ] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλοῦν αὐτῷ in *Editis Aliisque.* δῆλον αὐτῷ *Vat.* Sed duas hasce voces non agnoscit *Vet. Interpr.*
y Πρὸς τὸ] Lege πρὸς τῷ. COCC.
z Στρατείαν] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.*
a Τῶν Ισραηλιτῶν] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

b Δέδωκεν,] Εδωκεν *Vat.*
c Φράζειν ἠξίου.] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* κράζειν perperam in *Editis.*
d Αὐτῷ δέος,] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτοῦ *Editis.* HUDS. *Quid alter occulte apud se metueret.* ἐπ' αὐτοῦ, ut ἐφ' ἑαυτοῦ λογίζεσθαι vel γελᾶν. COCC.
e Διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος] Διαπρύσιῳ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Sic σάλπιγξ διάτορος apud *Æschyl. Eumenid.* v. 569. πρὸς τὴν διατορίαν· *Theophr. H. Pl.* lib. IV. c. 11. p. 92. ἰσχυρὸν καὶ διάτορον αὐλεῖν· *Dio Chrysost. Or.* II. p. 30. C. SPANH.
f Απώσασθαι νομίζετε,] Απώσεσθαι in *iisdem MSS.*
g Δώητε.] Μὴ ante δώητε delevi auctoritate *Codd. MSS.*
h Παραδιδόναι σφᾶς] Παραδιδόντες *Vat.*
i Υμᾶς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.*
k Επικίνδυνον,] Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κίνδυνον in *cæteris.*
l Απήγγειλαν Εζεκίᾳ] Απήγγειλαν *Vat.*
m Ποιησάμενον θυσίας] Ποιησάμενος *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.*
n Νεμεσῆσαι] Αιτίαι δὲ τοῦ ἐλεεῖν μάλιστα ὁ καλῶν νεμεσᾶν. *Aristot. Rhet.* l. 2. p. 79. *Ed. Wechel.* atque iterum, καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν.
o Τὸν βασιλέα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸν βασ. in *Editis.*

daciam addebat, prædicens fore ut hostes sine prælio victi discederent cum ignominia, positaque ea qua nunc se ostentant ferocia: Deo etenim curæ esse ut ad interitum veniant. Insuper prædicebat, ipsum quoque Assyriorum regem Senacheribum, cum ei male cesserint quæ contra Ægyptum molitus est, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri.

Senacheribus Ezeciæ minatur.

4. Eodem tempore & Assyrius forte literas dederat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit se posse servitutem effugere ab ipso intentatam, qui multas magnaque gentes subegerat. atque eum captum cum suis omnibus exitio daturum esse minabatur, nisi portis patefactis ipsi is exercitum in Hierosolyma sponte recipiat. Hisce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literasque complicatas in templo reposuit. Cum autem Deum precibus iterum implorasset, ut urbem respiceret omniumque salutem, *tum* Esajas vates ejus exauditam esse supplicationem dicebat, atque ea tempestate non obsidendos esse ab Assyrio, foreque ut in posterum securi sint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & absque omni metu rerum suarum curam agant. Brevi autem post tempore Assyriorum rex, cum ei male cessissent insidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de causa. Longum tempus ab ipso in oppugnatione Pelusii absumptum est: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *satis* alti viderentur, atque in eo fere esset ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum regem Tharsicen, magnum adducentem exercitum, ut suppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per solitudinem viam faceret, & statim in Assyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hisce rex Senacheribus, priusquam rem confecerat, ut *ante* dixi, discessit, Pelusio relicto. De hoc ipso Senacheribo etiam Herodotus in secundo ejus Historiarum libro testatur, quod rex ille contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani sacerdos erat, venerit: cumque Pelusium obsideret, hujusmodi de causa obsidionem solverit. Ægyptiorum sacerdos Deum supplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi pla-

Esajæ oraculum de Assyriis.

Herodoti testimonium de Senacheribo.

περὶ αὐτὸν φίλους, προλέγων ἀμαχητὶ τοὺς πολεμίους ἡττηθέντας ἀναχωρήσειν αἰσχρῶς, καὶ οὐχὶ [p] μεθ' οἵας νῦν εἰσι θράσους· τὸν γὰρ Θεὸν προνοεῖν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ [q] αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ἀσσυρίων Σεναχήριβον, [r] διαμαρτόντα τῶν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον πραγμάτων, καὶ παρερχόμενον εἰς τὴν [s] οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ προύλεγεν.

δ. Ἔτυχε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Ἐζεκίᾳ ὁ Ἀσσύριος ἐπιστολάς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγεν, ὑπολαμβάνοντα τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαφεύξεσθαι δουλείαν, ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα κεχειρωμένου. ἠπείλει δὲ πανωλεθρίᾳ διαφθείρειν αὐτὸν [t] παραλαβών, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτοῦ δέξηται τὴν στρατιὰν εἰς Ἱεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνοὺς, καταφρονεῖ διὰ τὴν [v] ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν· τὰς δ' ἐπιστολὰς [x] πτύξας εἰς τὸν ναὸν [y] ἔσω κατέθετο. πάλιν δὲ τῷ Θεῷ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ποιησαμένου περὶ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ἁπάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ προφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ [z] πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ τοῦ [a] Ἀσσυρίου, τοῦ δὲ μέλλοντα [b] πάντας ἂν εἶναι ἀδεεῖς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων, [c] γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τῶν ἰδίων ἐπιμελήσεσθαι κτημάτων οὐδὲν φοβουμένους. [d] ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος, καὶ ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, διαμαρτὼν τῆς ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους [e] ἐπιβουλῆς, ἄπρακτος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρόνος [f] ἐτρίβετο περὶ τὴν [g] Πηλουσίου πολιορκίαν, καὶ τῶν χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἤγειρε, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος προσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκούει τὸν τῶν Αἰθιόπων βασιλέα [h] Θαρσικὴν, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ἐπὶ [i] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὴν πορείαν διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἐμβαλεῖν. [k] ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. περὶ τούτου δὲ τοῦ Σεναχηρίβου καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων, [l] ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου, ἦλθε· πολιορκῶν δὲ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [m] ηὔξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων [n] τῷ Θεῷ, ὁ δὲ γενόμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς πληγὴν ἐνσκή-

πτει

αὐτόν τε τὸν βασ. Big. & Samb. αὐτὸν τὸν βασ. Gall. 1. 2. Hen. & Busb.

p Μεθ' οἵας νῦν] Ita MSS. μεθ' ἧς in Editis.

q Αὐτὸν δὲ] Sic MSS. & Vet. Interpr. αὐτὸν γὰρ in Editis.

r Διαμαρτόντα] Ita in melioris notæ MSS. διαμαρτάνοντα in Aliis cum Editis.

s Οἰκείαν,] Eo modo MSS. οἰκίαν in Editis.

t Παραλαβὼν,] Παραλαβὼν τὴν πόλιν legisse videtur Epiphan.

v Ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν·] Ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Big. & Samb.

x Πτύξας] In S. Literis 4 Regum, c. 19. v. 4. καὶ ἀνέπτυξεν αὐτὰ Ἐζεκίας ἐναντίον Κυρίου.

y Ἔσω κατέθετο.] Sic MSS. εἴσω in Editis.

z Πολιορκηθήσεσθαι] Sic Gall. 2. in reliquis πολιορκηθήσεται.

a Ἀσσυρίου,] Σύρου Vat. & Gall. 2.

b Πάντας ἂν εἶναι] Ita lego cum Big. & Samb. quibuscum nonnihil faciunt alii MSS. πάντας ἂν εἶναι ἀδεεῖς τ. ὑ. α. γινομένους Gall. 1. 2. πάντας εἶναι τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων Vat. In Editis πάντας ἀδεεῖς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένους, Epiphanius vertit, *& in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant esse reversuros, & tertio anno cum pace omnes opus suum facturos* &c. ac si legisset, τῷ δὲ μέλλοντι πάντας ἀνήσειν τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γινομένους, καὶ τρίτῳ ἔτει &c.

c Γεωργήσειν τε] Ita MSS. in Editis deest τε post γεωργήσειν.

d Ὀλίγου δὲ χρόνου] Iterum cum MSS. & Vet. Interpr. τοῦ δὲ χρόνου in Editis.

e Ἐπιβουλῆς,] Vocem ἐπιβουλῆς, quæ in Græcis omnibus exstat, non legisse videtur Epiphan. qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat frustratus*, ideoque mallem ἐπιβολῆς.

f Ἐτρίβετο] Διετρίβετο περὶ τὴν τοῦ Πηλ. Big. & Samb.

g Πηλουσίου] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.

h Θαρσικὴν,] Ex Epiphanii libris Θαρακὴν legendum. Θαρσίκην Samb. forsan pro Θαρσίκην. HUDS. Θαρσικὴς Rex Æthiopum Rufin. Tarachara. SPANH.

i Συμμαχίαν] Ita cum Big. Samb. & Vat. ἐπὶ συμμαχίᾳ in Editis Aliisque.

k Ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. περὶ τούτου δὲ τοῦ Σεναχηρίβου καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς] Ita locum restituimus ex Big. & Samb. quibus in omnibus consentiunt Vat. & Gall. 1. 2. nisi quod voculam ἦλθε desiderent. In Editis, ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἐπὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡφαίστου στρατεύεσθαι ἔλεγεν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου. πολιορκῶν &c. Epiphanius diversam ab ista lectionem sequutus videtur, hanc scilicet, ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡφαίστου στρατεύεσθαι ἔλεγεν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου· πολιορκῶν &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Ægyptiorum venisset, qui esset Vulcani sacerdos: & obsidionem Pelusii* &c. Verum *Josephum* hoc modo scripsisse olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Græc.*) ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύει τὴν πολιορκίαν· Ἡρόδοτος δὲ γράφει Σεναχήριβον] ἐπὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡφαίστου στρατεῦσαι, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἦλθεν (pro ἐλθὼν *Editorum*) ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου. πολιορκῶν. *turbatus ergo istis rex Senacheribus* [*solvit obsidionem. Herodotus vero scribit Senacheribum*] *in sacerdotem Vulcani expeditionem fecisse, dicens hunc regem venisse in regem Ægyptiorum, qui erat sacerdos* &c. HUDS. Hic desunt aliqua; ἀνεχώρησεν. Ἡρόδοτος δέ. Ita conjeceram. Sed codices MSS. ita; ἄπρακτος ὡς ἔφην ἀνεχώρησε καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. Περὶ τούτου τοῦ Σεναχηρίβου καὶ Ἡρόδοτος ἐν δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς. REL.

l Ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου] Desunt hic nonnulla, sicut in Edit. *Basil.* & *Rufini* versione. Rex Ægypti idem Sacerdos Vulcani, videndus *Herodot.* lib. II. c. CXLI. cui Σεθὼν vocatur Sacerdos ille Vulcani & simul R. Ægypti. SPANH.

m Ηὔξατο ὁ ἱερεὺς] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* nisi quod δ' deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliisque*, ηὔξατο δ' ὁ βασιλεὺς τῷ. Utraque lectio vera est: nam idem rex erat & sacerdos nomine *Sethon.* Vide *Usserium* ad *A. M.* 3292.

n Τῷ Θεῷ] Τῷ Θεῷ αὐτοῦ solus *Vat.*

o Πλη-

περὶ τῷ Ἀράβων. [o] πλανᾶται γὰρ κατὰ τοῦτο Ἡρόδοτος, [p] οὐκ Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' [pp] Ἀράβων. μυῶν γὰρ πλῆθός φησι, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ἀσσυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα [q] τόξα τὸν βασιλέα τὴν στρατιὰν [r] ἀπάγειν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου. καὶ Ἡρόδοτος μὲν [s] οὕτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ καὶ [t] Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, [v] καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων [x] ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστράτευσε τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, [y] λέγων οὕτως. * * * * *

gam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Assyriorum regem *fuisse*, sed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Assyriorum arma comedisse, qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Pelusio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Berosus Chaldaïcarum rerum scriptor regis Senacheribi meminit, & quod apud Assyrios regnaverit, quodque Asiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

ε. Ὑποστρέψας [z] δ' ὁ Σεναχήριβος [a] ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα [b] κατέλαβεν ἐκεῖ τὴν ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ῥαψάκῃ δύναμιν [διὰ λοιμοῦ κινδυνεύουσαν.] τοῦ [γὰρ] Θεοῦ λοιμικὴν [c] ἐνσκήψαντος αὐτοῦ τῷ στρατῷ νόσον, κατὰ τὴν πρώτην τῆς πολιορκίας νύκτα διεφθείροντο μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καταστὰς, καὶ δείσας περὶ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ [d] βασιλείαν εἰς τὴν [e] Νίνου προσαγορευθεῖσαν. καὶ διατρίψας ἐν ταύτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων [f] Ἀδραμελέχου καὶ [g] Σαρασάρου, [h] τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ [i] ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ [k] Ἀράσκῃ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῆραν· [l] διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου [m] Ἀσσαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τῆς Ἀσσυρίων στρατείας τῆς ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας τέλος τοιοῦτο συνέβη γενέσθαι.

5. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hierosolyma revertisset, copias sub imperatore Rapsace *relictas* illic offendit [in periculo ex peste.] morbo [enim] pestilenti in illius exercitum à Deo immisso, prima nocte qua urbem obsidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intereunt, cum ducibus & centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum gravemque animi dolorem conjectus, & de toto exercitu solicitus, cum copiis quæ supererant fugiens regnum suum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi postquam brevi tempore consedisset, insidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Sarasari vitam finivit, & in templo ipsius Arasca dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exsilium pulsi ob patris cædem, in Armeniam se contulerunt: in regnum vero Senacheribi succedit Assarachoddas. Atque Assyriorum quidem in Hierosolymitanos expeditio hujusmodi exitum habuit.

II. *Senacheribi exercitus clades.* *4 Regum, c. 19. 2 Paral. c. 32. Esa. c. 37. v. 36.*

ΚΕΦ. β'.

Ὡς ἀρρωστήσαντι τῷ Ἐζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. δι' ἀναποδισμοῦ τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμοῖς γενομένου.

CAP. II.

III.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos XV. *umbra per decem gradus regressa.*

Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς, παραδόξως ἀπαλλαγεὶς τῶν φόβων, χαριστηρίους σὺν [n] παντὶ τῷ λαῷ θυσίας ἐπετέλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειρούσης, τοὺς δὲ φόβῳ τῆς [o] ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ἀπὸ τῶν [p] Ἱεροσολύμων, ἢ τῆς συμμαχίας τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' οὐ πολὺ νόσῳ χαλεπῇ

Ezecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo sacra fecit cum universo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in causa fuerit ut hostes partim à *peste* absumerentur, partim similis interitus metu ab Hierosolymis discederent, quam auxilium à Deo suppeditatum. At cum omne studium curamque circa res divinas adhibuisset, non multo post in morbum incidit diffici-

Ezecias, post gratias Deo actas ob solutam obsidionem, in morbum gravem incidit. *4 Regum, c. 20. Esa. 38.*

o Πλανᾶται γὰρ κατὰ τοῦτο Ἡρόδοτος.] Ita cum *Big. Samb.* (*Corr.*) & *Vat.* in *Editis Aliisque* πλανᾶται γὰρ καὶ τοῦτο Ἡρόδοτος. Meminit (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Assyriorum, ut *Berosus* & *S. Litera*, sed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων.

p Οὐκ Ἀσσυρίων] Καὶ Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα καὶ Ἀράβων *Vat.* (& *Big.*) Quod forsan rectum, si (v. 4.) legatur Ἀράβων.

pp Ἀράβων.] Verum Arabiæ nomen adeo late patet, ut regio ab aliis Assyriorum nuncupata, ab aliis Ἀράβων dicatur. Vide Palæstinam nostram lib. 1. cap. 16. REL.

q Τόξα τὸν βασιλέα] Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis*.

r Ἀπάγειν] Ἀγαγεῖν *Vat.*

s Οὕτως ἱστορεῖ.] Οὕτως μαρτυρεῖ ἱστορῶν *Vat.*

t Βηρωσσὸς,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Βηρωσσὸς δ' ὁ τὰ in *Editis Aliisque*.

v Καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων ἦρχε,] Atqui *Herodotus* eundem Assyriorum simul & Arabum Regem tradit in narratione hujus facti loco suprà adducto, τὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων lib. 11. c. CXLI. SPANH.

x Ἦρχε,] Sic in *iisdem MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forsan pro ἐπῆρχε.

y Λέγων οὕτως.] Illa λέγων οὕτως non agnoscit *Vat.* & vel delenda sunt, vel dicendum (quod suspicor) *Berosi* verba excidisse. HUDS GROT & COCC.

z Δ' ὁ Σεναχήριβος] Ita *Samb.* & *Vat* δὲ Σεν. in *cæteris*.

a Ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων] Sic *Big. Samb.* & *Zonaras*. ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων in *reliquis*.

b Κατέλαβεν ἐκεῖ] In *Epiphanii* libris, *Reversus autem r. Sen. à præliis Ægyptiacis ad Jerosolymam, cum invenisset exercitum quem Rapsaces dimiserat in periculo pestilentiæ constitutum: deus enim morbum populo ejus immiserat, ita ut prima nocte eorum qui obsidebant &c.* aut, *Rev. a. r. Sen. à pr. Æg. ad Hierosolymam cum venisset, exercitum, q. r. R. d. invenit in periculo pestilentiæ constitutum &c.* In *Zonara* ex ipso *Josepho*, ὑποστρέψας ὁ Σεναχηρεὶμ ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου, κατέλαβε τὴν ὑπὸ τῷ Ῥαψάκῃ στρατιὰν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ τοῦ Θεοῦ λοιμώδη νόσον ἐνσκήψαντος τοῖς Ἀσσυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδες ὀκτωκαίδεκα φθείρονται καὶ π. unde ex *Zonara* visum est κατέλαβεν rescribere pro καταλαμβάνει *Editorum*; & ex *Epiphanio* διὰ λοιμοῦ κινδυνεύουσαν, & mox γὰρ uncis inclusum dare.

c Ἐνσκήψαντος αὐτοῦ] Ἐπισκήψαντος in plerisque *MSS.*

d Βασιλείαν εἰς] Forte βασίλειον τὴν subaudi πόλιν. COCC.

e Νίνου προσαγορευθεῖσαν.] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 2. SPANH.

f Ἀδραμελέχου] Ἀνδραμελέχου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

g Σαρασάρου.] Ita *Vat.* & LXXII. Σελεμάρου in *Editis*. Σελεμάρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Σελενάρου juxta *Epiphanium*.

h Τελευτᾷ τὸν βίον,] Illa τελευτᾷ τὸν βίον καὶ non agnoscit *Epiphanius*, omisitque *Zonaras*.

i Ἀνῃρέθη] Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum esse monuit etiam *Cl. Louthius*. ἀνῃρέθη (quod abundare ideo censebat *Cocceius*, & legendum forte ἐν τῷ) perperam tam in *MSS.* quam *Editis*.

k Ἀράσκῃ λεγομένῳ.] Νεσρὼχ juxta *Verit. Hebr.* Μεσερὰχ LXXII. in libro IV. *Regum*. Ἀσαρὰχ in *Esaia*. Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Synt.* 2. c. 10. HUDS. Νεσράκην scripsisse videtur pro eo, quod *Nisroch* Hebræi codices habent. REL.

l Διαδέχεται δὲ] In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν τὴν μετ' αὐτὸν καταστρεψαμένου Σεναχηρίβου υἱὸς Ναχαρδάς. Vulgatam lectionem sequitur *Epiphan.*

m Ἀσσαραχόδδας.] Ναχαρδὰς *Big. Samb. Aliique*. Ἀρχοδὰς *Vat.* Ἀσσαραδινὸς *Ptolemæo*. Ἀσαρδὰν LXXII.

n Παντὶ τῷ λαῷ] Sic *MSS.* ἅπαντι in *Editis*.

o Ὁμοίας τελευτῆς] Iterum cum *MSS.* ὁμοίως in *Editis*.

p Ἱεροσολύμων] Ita cum *Vat. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *cæteris*.

ficilem, adeo ut de illo quidem medici plane desperarint, ipse vero nihil bonæ spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipso rege *profectus*, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo hærede relicta, & regno absque legitimo successore. Mœrore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, ut sibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret ut antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus ejusque petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret ut daretur vitæ usura, sed ut liberos susciperet sibi in regnum successuros, misso Esaja vate, jussit ut ei nunciaret, post triduum è morbo evasurum esse, foreque ut postquam revaluerit annos quindecim vivat, liberosque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixisset, *rex*, quod morbus adeo ingravesceret, & res tam inopinata fuerit promissa, diffidens *dictis*, postulat ab Esaja ut signum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipsi haberet ista * dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & spe majora sunt, istiusmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri signum; solem petiit, quoniam in descensu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, postquam in † eundem locum redire fecisset, eam iterum ‡ exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellasset, ut regi hoc signum daret; viso quod *tantopere* volebat, ex morbo statim convaluit & in templum ascendit: cumque Deum adorasset, gratias *ei solennes* egit.

Deum precatur, qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbra regressio ad fidem Ezeciæ faciendam.

2. Sub id tempus Assyriorum imperium à Medis eversum iri contigit. alius vero de istis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obsecravit ut secum amicitiæ & societatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepisset & epulis adhibuisset, thesaurosque illis ostendisset & armorum apparatum, aliamque ipsius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, insuper & munera illis dedisset Baladæ deferenda, ad ipsum *eos* remisit. Tum vero Esajas vates illum adiit, quæsivitque unde essent qui aderant: cui respondit, illos è Babylone venisse à rege, seque illis universa monstrasse, ut divitias copiasque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de se magna* renunciare possent. Vates vero subjiciens inquit, scito non longe abhinc fore tempus, cum istæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum mittit. 4 Regum, c. 20. Esa. 39.

Ezecia in Balada legatos benignitas ei vitio vertitur ab Esaja. 4 Regum, c. 20.

περιπεσὼν, ἀπέγνωσμαι μὲν ὑπὸ τῶν [q] ἰατρῶν, χρηστὸν δὲ περὶ αὐτοῦ οὐδὲν προσδοκῶν, οὐδὲ οἱ φίλοι. τῇ δὲ νόσῳ προσετίθετο καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ τὴν ἀπαιδίαν λογιζομένου, καὶ ὅτι μέλλοι τελευτᾷν ἔρημον καταλιπὼν τὸν οἶκον καὶ τὴν ἀρχὴν γνησίας διαδοχῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτῆς τῆς [r] ἐννοίας μάλιστα καὶ [s] ὀδυρόμενος ἱκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδοῦναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ [t] πατὴρ γένηται τὴν ψυχὴν αὐτὸν ἐᾶσαι καταλιπεῖν. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τῆς [v] αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν στερεῖσθαι τῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἀγαθῶν ὠδύρετο τὴν ὑπονοηθεῖσαν τελευτὴν, [x] ἔτι χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθεὶς παρασχεῖν, ἀλλὰ τοῦ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τοὺς ὑποδεξομένους τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνου, πέμψας Ἠσαΐαν τὸν προφήτην, ἐκέλευσε δηλοῦν αὐτῷ, ὅτι [y] διαφεύξεται τὴν νόσον [z] μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτὴν ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδες αὐτῷ γενήσονται. ταῦτα τοῦ προφήτου φήσαντος κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ τὸ παράδοξον τῶν [a] ἀπηγγελμένων ἀπιστῶν, σημεῖόν τι καὶ τέρας ἠξίου ποιῆσαι τὸν Ἠσαΐαν, ἵνα αὐτῷ πιστεύσῃ λέγοντι ταῦτα, ἥκοντι παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὰ γὰρ παράλογα καὶ μείζω τῆς ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πιστοῦται πράγμασιν. ἐρωτήσαντος δ' [b] αὐτὸν, τί βούλεται σημεῖον γενέσθαι, τὸν ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπειδὴ σκιὰν ἐπὶ δέκα [c] βαθμοὺς ἀποκλίνας ἤδη πεποίηκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀναστρέψαι τόπον ποιήσας, αὐτὴν πάλιν παρασχεῖν. τοῦ δὲ προφήτου τὸν Θεὸν παρακαλέσαντος, δεῖξαι τὸ σημεῖον τοῦτ' ἐπιδεῖξαι τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, εὐθὺς [d] λυθεὶς τῆς νόσου, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, εὐχὰς ἐποιήσατο.

β'. [e] Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, συνέβη τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν ὑπὸ [f] Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, [g] Βαλάδας ὄνομα, πέμψας πρὸς τὸν Ἐζεκίαν πρέσβεις δῶρα κομίζοντας, σύμμαχόν τε αὐτὸν εἶναι παρεκάλει καὶ φίλον. ὁ δὲ τοὺς πρεσβευτὰς ἡδέως ἀποδεξάμενος καὶ ἑστιασάμενος, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν ὅπλων παρασκευὴν, καὶ τὴν ἄλλην πολυτέλειαν ὅσην ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δῶρά τε δοὺς κομίζειν τῷ [h] Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ἠσαΐου δὲ τοῦ προφήτου πρὸς αὐτὸν ἀφικομένου, καὶ πυνθανομένου πόθεν εἶεν οἱ [i] παρόντες, ἐκ Βαβυλῶνος ἔλεγε [k] παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν αὐτούς· ἐπιδεῖξαι δὲ πάντ' αὐτοῖς, ὅπως [l] ἰδόντες τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, ἐκ τούτου στοχαζόμενοι, σημαίνειν ἔχωσι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποτυχὼν, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς Βαβυλῶνά σου τοῦτον [m] μετατεθησόμενον τὸν πλοῦτον, καὶ [n] τοὺς ἐκγόνους, εὐνουχισθη-

[q] Ἰατρῶν, χρηστὸν δὲ] Ex Edit. Bas. levicula cum mutatione lego ἰατρῶν. χρηστὴ δὲ περὶ αὐτοῦ οὐδ' ἦν προσδόκια, οὐδὲ οἱ φίλοι —— *de ejus vita desperarunt medici, neque vel minima spes amicis supererat.* Ita unius literæ interpositione Grammaticæ leges servantur; & à veteri lectione vix receditur. IBBETSON.

[r] Ἐννοίας μάλιστα] Ita cum *Cod. Vat.* ἀνοίας, forsan pro ἐννοίας, *Big.* & *Samb.* δυσνοίας in *Editis.* Si quis διανοίας malit, per me licet.

[s] Ὀδυρόμενος] Ὀδυνώμενος *Vat.*

[t] Πατὴρ γένηται] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* πατὴρ τέκνων γένηται.

[v] Αἰτήσεως ἀποδεξάμενος,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αἰτίας in *Editis.*

[x] Ἔτι χρόνον ζωῆς] Ita *Samb.* in *cæteris* ὅτι.

[y] Διαφεύξεται τὴν νόσον] Καὶ διαφεύξεται *Vat. Hen.* & *Bosb.*

[z] Μετὰ τρεῖς ἡμέρας,] Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μετ' ταύτην in *iisdem MSS.*

[a] Ἀπηγγελμένων ἀπιστῶν,] Sic in omnibus *MSS.* ἐπηγγελμένων in *Editis.*

* *Dicenti,*] Missum illum ad se à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti sibi crederet, & à Deo eum missum cognosceret. *Epiphan.*

[b] Αὐτὸν,] Εἰπόντος post αὐτὸν adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Bosb.*

[c] Βαθμοὺς] Nihil hic de gradibus descriptis in materia aliqua ut horologium aut sciaterium fiat, sed gradus domus innuuntur. REL.

† *Eundem locum redire fecisset,*] *Id est*, primum gradum.

‡ *Exhiberet.*] *Sc.* decimo gradu.

[d] Λυθεὶς τῆς νόσου,] Λυθεὶσης *Big. Samb.* & *Gall.*

[e] Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρ. in quibusdam *MSS.*

[f] Μήδων καταλυθῆναι.] *Simsonus* in *Chron. Cathol.* part. 3. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario festinante scriptum fuisse Χδων. nisi Escharhaddon *Josepho* sit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Assyriorum imperium, sed se ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui sibi imperaret. *Tom.* 3. *Animadv.* ἀνεκδότων, p. 585.

[g] Βαλάδας ὄνομα,] Μαρωδὰχ υἱὸς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex.* p. 116. Vide *J. Clericum Aliosque.* ad 4 *Regum* c. 20. v. 12.

[h] Βαλάδᾳ,] Ita *Vat.* Βαλάδῃ in *Editis.* Βαλαδάν *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

[i] Παρόντες,] Παρελθόντες *Vat.* ἐλθόντες legisse videtur *Vet. Interpr.* atque ita forsan in *Sambuci* codice.

[k] Παρὰ] Παρὰ δὲ κυρίου αὐτῶν ἐλθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Ἰδόντες τὸν πλοῦτον] Ita *Samb.* (& Cocc.) εἰδότες in *Editis.* forsan pro εἰδεῖεν.

[m] Μετατεθησόμενον τὸν πλοῦτον,] Μετατεθησόμενοι *Vat.*

[n] Τοὺς ἐκγόνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσοντας τὸ ἄνδρας εἶναι] Vaticinium de Israëlitis Eunuchis redditis à Babyloniis *Hebræ-*

ἀφηρημένους, καὶ ἀπολέσαντας [o] τὸ ἄνδρας εἶναι, [p] τῷ Βαβυλωνίῳ [q] δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν Θεόν. ὁ δ' Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύταις συμφοραῖς [r] τὸ ἔθνος αὐτοῦ περιπεσεῖν. ἐπεὶ δ' οὐκ [s] εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ηὔχετο μέχρις τῆς αὐτοῦ ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσός. ὁ δ' οὖν προφήτης ὁμολογουμένως θεῖος καὶ θαυμάσιος τὴν ἀλήθειαν, πεποιθὼς τῷ μηδὲν ὅλως ψευδὲς εἰπεῖν, ἅπανθ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ἐκ τοῦ τέλους γνωρισθησόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ οὗτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τὸν ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γίνεται παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἕκαστον.

spadones fient, & virilitate *sua* amissa regi Babylonio servient. haec enim praedicere Deum. Ezecias autem, ex iis quae dicta erant dolore affectus, dicebat, se quidem nolle gentem suam in istas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non potest ut mutetur quod à Deo semel fuerit decretum, orabat, ut saltem dum ipse viveret pace res florerent. Berosus autem Baladae meminit Babyloniorum regis. Caeterum hic vates, cum ex confesso esset Dei spiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus se nihil prorsus falsi dixisse, quaecunque vaticinatus est scriptis mandata reliquit posteris ex eventu dijudicanda. Neque solus hic vates, sed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non secus ac illi praedixerant id ipsum evenit. Verum posthac de his quidem sigillatim sermonem faciemus.

Berosi testimonium de Balada.

Esaja vaticinatus.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μετὰ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

CAP. III.

Quomodo post Ezeciam regnavit Manasses: utque, cum in captivitate esset, ad Deum reversus est, & in regnum suum est restitutus, quod Amoso reliquit.

Ἐπιβιοὺς δὲ ὃν προειρήκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τοῦτον ἐν εἰρήνῃ [t] διάγων, τελευτᾷ πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἴκοσι δὲ βασιλεύσας καὶ ἐννέα. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, [v] ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς τοὔνομα πολίτιδος γεγονώς, ἀπέρρηξε μὲν αὐτὸν τῶν τοῦ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδεξάμενος [x] ἐν τῷ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπών, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν παρανομίας, [y] αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιαίνειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας [z] ὠμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἔσχε φειδώ· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, [a] ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεός, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ [b] πρὸς τὸ πλῆθος, δι' ὧν αὐτοῖς ἠπείλησε τὰς αὐτὰς συμφοράς, αἷς συνέβη περιπεσεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἰσραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὧν ἠδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πειραθῆναι κακοῦ. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ παρὰ τῶν προφητῶν.

β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς ἐκίνει, [c] παρὰ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως· [d] ὅς, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, [e] τήν τε χώραν ἐληλάτησε, καὶ τὸν βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ἣν [f] ἐβούλετο τιμωρίαν εἶχεν ὑποχείριον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε συνεὶς ἐν οἵοις κακοῖς ἐστι, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ παρασχεῖν αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τὸν πολέμιον. χαρίζεται δὲ τούτῳ τῆς ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς [g] αὐτοῦ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ [h] τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασω-

Ezecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, supervixisset, atque tamdiu vitam pace egisset, morti occumbit; anno vitae quarto & quinquagesimo exacto, regni vero nono & vigesimo. At Manasses filius ejus, qui in regnum successit, ex matre Achiba cive *Hierosolymitana* natus, à patris quidem studiis discessit, & contrarium vitae institutum sequutus est, dum omne genus nequitiam prae se tulit, & nihil impii *intentatum* reliquit; sed Israëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, ausus est etiam templum *sordibus* polluere, simul & urbem omnemque regionem. Exorsus enim à Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebraeis, justos caedibus grassabatur, adeo ut ne vatibus quidem pepercerit: nam & horum aliquos quotidie interfecit, ut sanguine Hierosolyma *passim* manarint. Deus itaque, ob ista illis iratus, ad regem & ad populum vates mittit, per quos easdem illis minatus est calamitates, in quas contigit ut fratres eorum Israëlitae inciderent ob suas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari potuerant ut nihil mali experirentur; re ipsa vero compeuerunt, vera esse quae praedixerant.

Ezeciae mors.

IV. *Manasses Judaeos cum Hierosolymis sceleribus se obstringit.*

4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

2. Cum enim in iisdem perseverarent *moribus*, bellum illis moveri *Deus* fecit à Babyloniorum & Chaldaeorum rege: qui, misso in Judaeam exercitu, & regionem depopulatus est, & Manassen regem, dolo captum & ad ipsum adductum, ad quodcunque voluit supplicium sibi obnoxium habuit. Caeterum Manasses, cum tum demum intellexisset quibus in malis versabatur, atque omnia sibimet accepta deberi cogitasset, Deum orabat obsecrabatque, ut hostem ad humanitatem in eum flecteret & misericordiam. Deus autem, exaudita supplicatione, votis ejus annuit. atque ita Manasses,

Manasses victus & in captivitatem abductus ab hostibus.

4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

Deum precatus in regnum suum remittitur: seque subditosque suos ad pietatem convertit.

סריסים יהיו LXX. καὶ ἔσονται εὐνοῦχοι ἐν τῷ οἴκῳ &c. Chald. &c. popul. magnates רברבין *Hebr.* סרים Eunuchus & aulicus Es. xxxix. 7. & alibi. SPANH.

o Τὸ ἄνδρας εἶναι] Sic *MSS.* (& Cocc.) τῷ in *Editis.*

p Τῷ Βαβυλωνίῳ] *Al.* τῶν Βαβυλωνίων.

q Δουλεύσοντας βασιλεῖ.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δουλεύειν in *Editis.*

r Τὸ ἔθνος αὐτοῦ] Τὸ ἔθνος αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Εἶναι] Lege ἦν. COCC.

t Διάγων,] Διαγαγὼν *Vat. Hen.* & *Bosb.*

v Ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς] Ἐκ μητρὸς μὲν Ἀχιβᾶς τοὔνομα, πολίτιδος δὲ γεγονὼς ἀπέρρηξεν ἑαυτὸν *Vat.* Ἀψιβᾶς ex LXXII. reponendum censeo. Vide *Cotelerium* ad PP. *Apostolicos*, p. 148.

x Ἐν τῷ τρόπῳ,] Ἐν τῷ πρώτῳ *Vat.* & *Gall.* 2. *Hen.* & *Bosb.* πρῶτον ἐπεδείξατο *Zonar.*

y Αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ εἰς τὸν Θεὸν in *Editis.*

z Ὠμῶς τοὺς δικαίους] Ὠμῶς neque agnoscit *Vat.* neque *Epiphan.*

a Ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι] Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.*

b Πρὸς τὸ] Illud πρὸς ex *MSS.*

c Παρὰ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων] Παρά τε τοῦ in *MSS.*

d Ὃς στρατιὰν] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in reliquis ὃς στρατιὰν ἐπιπέμψας.

e Τήν τε χώραν] Καὶ τήν τε χώραν ἐλ. *Big.* & *Samb.* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐλ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

f Ἐβούλετο τιμωρίαν] Ἠβούλετο *Big.* & *Samb.*

g Αὐτῷ.] Αὐτοῦ *Samb.* à *manu secunda.*

h Τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως] Illud τῶν ex *MSS.*

ſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixiſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

2 Paral. c. 33. v. 27.

Manaſſes moritur. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

γενόμενος δ᾽ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν μνήμην ἐσπούδαζεν, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τῆς ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν [i] μεταβουλεύειν ὥρμησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι περὶ αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάριν τε τῆς σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν εὐμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. [k] τὰ δὲ αὐτὰ πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἵᾳ παρὰ μικρὸν ἐχρήσατο συμφορᾷ, διὰ τὴν ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπισκευάσας δὲ καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπετέλει καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διοικησάμενος δὲ τὰ περὶ τὴν θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν· ὥστε [l] τὰ παλαιὰ τείχη μετὰ πολλῆς [m] ἐπισκευάσαι σπουδῆς, καὶ ἕτερον αὐτοῖς [n] ἐπιβαλεῖν, ἀναστῆσαί τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τῆς πόλεως φρούρια τοῖς τ᾽ ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων [o] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιῆσαι. ἀμέλει δὲ τῇ πρὸς ταῦτα μεταβολῇ χρησάμενος, οὕτω τὸν μεταξὺ διῆγε βίον, ὡς μακαριστὸς εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνου τοῦ χρόνου λογιζόμενος, ἀφ᾽ οὗ τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [p] ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸν βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς [q] ἐν τοῖς αὐτοῦ παραδείσοις· ἡ βασιλεία δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [r] περιέρχεται [s] Αμωσον, μητρὸς [t] Εμαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκότα, ἐκ δὲ πόλεως [v] Ιαβάτης ὑπαρχούσης.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emen-

Amoſus Judææ rex. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 34.

V. Joſiæ pietas.

ΚΕΦ. δ᾽.

Ὡς ἀντὶ Μανασσοῦ ἐβασίλευσεν Αμωσος, καὶ μετ᾽ Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβής. περί τε Ολδᾶς προφήτιδος.

ΟΥτος μιμησάμενος τὰ τοῦ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς [x] οἰκίας τῆς [y] αὐτοῦ, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ᾽ ἐξ αὐτῶν [z] δύο. μετῆλθε δ᾽ αὐτοῦ τὸ πλῆθος τοὺς φονεῖς [a] καὶ τῷ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν [b] Αμωσον, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Ιωσίᾳ [c] παραδιδοῦσι, ὀκταέτη τὴν ἡλικίαν ὄντι· οὗ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [d] Βοσκεθὶ, [e] Ιεδὴ δὲ τοὔνομα. τὴν δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονὼς, [f] τῶν Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἐπιτηδευμάτων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι [g] περὶ τῆς ὅλης τοῦ βίου ἐπιτηδεύσεως [h] κεχρημένος· γενόμενος δὲ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν γὰρ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῄνει, τῆς περὶ τῶν εἰδώλων δόξης [i] ὡς οὐκ θεῶν ὄντων ἀποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· κατὰ τῶν προγόνων ἐπισκοπῶν ἔργα, τὰ μὲν ἁμαρ-

[i] Μεταβουλεύειν ὥρμησε,] Επιβουλεύειν Big. Samb. & Vat.

[k] Τὰ δὲ αὐτὰ] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vat. Interpr.* ταῦτα δὲ αὐτὰ πρ. τὸ πλ. in *cæteris*.

[l] Τὰ παλαιὰ τείχη] Sic *MSS.* τὰ deeſt in *Editis*.

[m] Επισκευάσαι] Cum ἐπισκευάσαντα habeat *Vat.* ἐπισκευάσαι malui quam ἐπισκευάσας *Editorum Aliorumque*: nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Επιβαλεῖν,] Επιβάλλειν *Vat.*

[o] Πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων] Πλῆθος aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius*. ipſe τινὰ ſubintellectum puto. πάντων deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Deeſt vox ἀποθήκη aut ſimile quid. COCC.

[p] Επτὰ,] Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1.

[q] Εν τοῖς αὐτοῦ παραδείσοις] Conf. ſup. lib. 9. c. 10. §. 4. SPANH.

[r] Περιέρχεται] Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Αμωσον,] Ita in *Editis Aliiſque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμμωνα *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμμωνα *Heb.* & *Eus.* ex alia lectione τοῦ ο.

[t] Εμαλσέμης] Μεσσαλαμὼθ juxta *Verit. Hebr.* Μεσολλαμ, & Μασαλλαμὼθ, & Μεσαλλαμ, & Μεσαλαμ, & Μεσαλλμωθ in LXXII. Εμαρσεμης *Big. Samb.* & *Gall.* Εμασελμης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis*.

[v] Ιαβάτης] Ιεταμαίτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jachabeth*. Ιοτβὰ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετεβα aut Ιεττεβαλ LXXII.

[x] Οἰκίας τῆς] Ita *Big.* (*Corr.*) *Samb.* & *Vat. Interpr.* οἰκείας in *cæteris*.

[y] Αὐτοῦ.] Εαυτοῦ *Vat.*

[z] Δύο.] Sic *MSS.* prout ſupra, p. 504. v. 7. ἔτη δύο in *Editis*.

[a] Καὶ τῷ πατρὶ] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. καὶ τότε π. in *Editis Aliiſque*.

[b] Αμωσον,] Vide *Annott.* ad præced. c. §. 2.

[c] Παραδιδοῦσι,] Sic *Big.* & *Samb.* παρέδωκαν in *Editis Aliiſque*.

[d] Βοσκεθὶ,] Ita cum *Cod. Vat.* quod *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκὲθ in *Editis Aliiſque*.

[e] Ιεδὴ δὲ τοὔνομα.] Ed. *Vat.* Ιεδεὶς *Samb.* & *Gall.* 1. Ιεδὶς *Big.* & *Gall.* 2. Ιεδία, θυγάτηρ Εδεῖα ἐκ Βασουρὼθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.*

[f] Τῶν Δαυίδου] Illud τῶν ex *MSS.*

[g] Περὶ τῆς ὅλης] In pleriſque *MSS.* τῆς ὅλης περὶ τὸν βίον ἐπιτηδεύσεως.

[h] Κεχρημένος.] Ευνάμενος κεχρημένος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[i] Ως οὐκ θεῶν ὄντων] Illud ὡς ex *MSS.* & *Vat. Interpr.*

μαρτυρηθέντα [k] διόρθου συνετῶς, ὡς ἂν [l] πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ κατὰ χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. [m] ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ ἐπινοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ παραδόσει. [n] τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν, [o] οὕτω περὶ τὴν τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας [p] εὐοδεῖν τι συνέβαινε, διὰ τὸ τὴν τούτων παρανομίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. περιιὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς [q] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τά τε ἄλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνειμένα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [r] εἰ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο περιυβρίζων κατέσπα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τὰς συνήθεις [s] ἐπιφέρει θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. ἀπέδειξε δὲ τινὰς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, περὶ παντὸς τὸ δίκαιον ποιούμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ προτιμῶντες. διαπεμψάμενος δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους [t] ἐκέλευσε κομίζειν [v] εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως [x] ἔχει. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προΐστησι τόν τ' ἐπὶ τῆς πόλεως [y] Ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφὰν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων [z] Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα [a] Ἐλιακίαν· οἳ μηδὲν ὑστερηθέντες μηδ' ἀναβολῇ δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάνθ' ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα παρασκευάσαντες, εἴχοντο τῶν ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς οὕτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ὄγδοον δ' ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ περισσὸν τῶν χρημάτων [b] χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν διακονίαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσος ἂν ᾖ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτον προκομίσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προκομίζων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλιακίας, ἐντυγχάνει ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ταῖς Μωϋσέος ἐν τῷ ναῷ κειμέναις, καὶ προκομίσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνοὺς παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσειε γενέσθαι τέλος ἔχοντα ἐδήλου· [c] παραναγινώσκει δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἐλιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [d] Ὀλδὰν, γυναῖκα δὲ [e] Σαλλούμου, [f] τῶν ἐν δόξῃ τινὸς καὶ δι' εὐγένειαν ἐπιφανοῦς, καὶ προσελθόντας ἐκέλευσε [g] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [h] πειρᾶσθαι ποιεῖν εὐμενῆ· δέος γὰρ εἶναι μὴ παραβάντων τοὺς Μωϋσέος νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν [i] κινδυνεύσωσιν ἀνάστατοι γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας

dabat, quasi summa fuisset senectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac suo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Ita autem faciebat ex mentis suæ perspicacia & ingenii solertia, seniorumque consiliis & institutis obsequendo. cum enim legum ductum sequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *instauranda* prospere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* esset, sed è conspectu sublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hostias ut olim & solida sacrificia ejus ad altare afferri jubet. Constituit etiam certos judices & inspectores, ut res uniuscujusque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ essent pecuniæ, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiæ prætori urbano, & Saphani scribæ, & Ioadæ commentariensi, & Eliaciæ pontifici; qui sine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit ut omnibus innotesceret regis pietas.

Collapsum cultum stabilit Josias.

Templum reficiendum curat.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam potificem mittit, jubens, ut, conflata quæ supererat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad sacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras & istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribæ. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quæ imperârit: insuper & libros *Moysis* ei prælegebat. His autem auditis, vesteque scissa, cum Eliaciam pontificem accivisset, ipsumque scribam, & ex amicis aliquot maxime necessariis, misit *eos* ad Oldam vatem, uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illustris, jussitque dicere, cum ad eam accessissent, ut Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quæ patres contra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine ut extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis

Vasa fabricari jubet in Sacrorum usum.

Liber legis repertus. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 34.

Olda mulier vates.

k Διόρθου συνετῶς] Ita *MSS.* διόρθου in *Editis.*

l Πρεσβύτατος] Cum *Samb.* & *Vat.* articulum ὁ omisimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante κατὰ χώραν negligunt *Big.* & *Samb.*

m Ταῦτα δ' ἔπραττε,] Ταῦτα δ' ἔπραττεν ὁ σοφίᾳ καὶ ἐπινοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ δὲ καὶ παραδόσει *Vat.*

n Τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν,] Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους ὡς ἂν κατακολουθῶν in *Editis.* HUDS. Forte, τοὺς γὰρ νόμους, ὡς ἂν κατακολουθῶν, οὕτω π. τ. τ. τ. π. καὶ τ. π. τ. θ. εὐσεβείας, εὐοδεῖν συνέβαινε. *Leges enim, quas sequebatur, ita, quoad ordinem Reipublicæ & Divini cultus, recte procedere contigit, quod illarum violatio non extaret, sed abolita esset. Nam Rex* &c. COCC.

o Οὕτω περὶ τὴν τάξιν] Οὕτως forsan pro ὄντως ex literarum similitudine in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὡς περὶ τὴν *Vat.* & *Gall* 2. ὥσπερ τὴν τάξιν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sequens enim legem velut ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia prospere gubernabat, & maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce ὄντω videsis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 10. c. 21.

p Εὐοδεῖν] LXX. Gen. XXIV. 12. εὐόδωσον, & *Demosthen.* εὐοδῶ, *Aristoph.* Ran. v. 282. εὐοδίαν. SPANH.

q Καὶ τὴν πόλιν] Illud καὶ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Εἰ τι δ' ἀνάθημα] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἴτε δ' ἀνάθημα in *Editis Aliisque.*

s Ἐπιφέρει θυσίας,] Ἐπιφέρει *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιφέρειν *Big.* & *Samb.*

t Ἐκέλευσε κομίζειν] Ita *Big.* & *Gall.* 1. ἐκέλευε in *reliquis.*

v Εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ,] Eo modo *Big. Samb. Bosh.* & *Hen.* εἰς ἐπισκ. in *Editis.* εἰς ναόν. *Gall.* 1. 2.

x Ἔχει.] Forte ἔχοι. COCC.

y Ἀμασίαν,] Μαασὰ aut Μαασίαν LXXII.

z Ἰωάτην] Ἰωὰς aut Ἰωάχ LXXII. Ἰωὰ juxta *Epiphanium.*

a Ἐλιακίαν·] Χελκίαν LXXII.

b Χωνεύσαντα] Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

c Παραναγινώσκει δὲ] Παραναγινώσκει δ' αὐτῷ καὶ τὰς βίβλους αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Ὀλδὰν,] Ὀλδᾶ in *Editis.* Ὀλδάν, aut Ὀλδᾶν, aut Ὀλδᾶν in *MSS.* Ὀλδὰν LXXII.

e Σαλλούμου,] Σελλούμου *Vat.* μητέρα Σελλήμ LXXII. Reg. γυναῖκα Σελλὴμ LXXII. *Alex.*

f Τῶν ἐν δόξῃ] Τῶν ἐνδόξων τινὸς καὶ δ. εὐ. ἐπιφανῶν *Vat.*

g Λέγειν,] Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Bosh.* in *reliquis* λέγων.

h Πειρᾶσθαι] Ita in *iisdem MSS.* & *Vat.* πειρᾶσθαι in *cæteris.*

i Κινδυνεύσωσιν] Κινδυνεύσωσι *Samb.* & *Vat.*

ipsis, quos miserat rex, mandata ejus accepisset, praecepit illis ut ab ea digressi ad regem *ista* dicerent; "quod Deus jam contra illos sententiam "tulerit, quae nullis refigenda est precibus, fore "ut populus pereat, & è regione *sua* ejiciatur, & "omnibus quibus jam fruitur bonis mulctetur, "quod *scilicet* leges violarint, & cum tam multum "temporis interim fuerit poenitentiam non egerint, praesertim cum vates eos monuerint ut ad "saniorem mentem redirent, poenasque manere "scelera praedixerint, quas, ut Deum esse credant, "& nihil mendacii istis subesse quae per vates illis "denunciavit, omnino fore ut ab illis expetat, "propter ipsum tamen, quod justus extiterit, "etiam nunc moraturum esse calamitates; verum, "ut ille in vivis esse desierit, quae inferre decrevit "populo illaturum esse.

Ejus responsum oraculare.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidisset, reversi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, jussit ut Hierosolyma convenirent sacerdotes & Levitae, omnibus etiam cujuscunque aetatis adesse imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde, pro suggestu stans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, se Deum certe colituros esse atque Moysis leges observaturos. Illi vero & his prompte assenserunt, & regis consiliis obsequuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesque Deum precabantur, ut benigne illos & misericorditer respicere dignaretur. Porro jussit pontifici *maximo*, si quod vas superesset à majoribus deastris diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: & cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum * dispersit: denique deastrorum sacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Josiae pietas. 4 Regum, c. 23.

4. At cum ista Hierosolymis perfecisset, in *suae ditionis* regionem proficiscebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falsorumque vatum ossa super altari, quod primus Hieroboamus exstruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum se ad Hieroboamum contulisset, dum ille sacrificaret totusque populus audiret, quae eventura essent praenunciasse; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Josias, haec ipsa, quae jam memoravimus, facturus esset. atque accidit ut ista adimpleta fuerint, annis trecentis sexaginta & uno elapsis.

Achiae vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23.

5. Post haec autem rex Josias, ad alios etiam ex Israëlitis profectus, qui in captivitatem & servitium non abducti fuerant ab Assyriis, illis persuasit ut impie agere desisterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhaererent: domosque perscrutatus est & villas & urbes, suspicans fore ut aliquis intus custodiret deastros. Quinetiam *solis* currus, qui *in ascensu ad templum* steterant, à majoribus fabricatos, & si quid aliud adorabant ut Deum,

ἔρημοι πάντων καταστρέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. [k] ἀκούσασα δὲ ἡ προφῆτις παρὰ τῶν πεμφθέντων ταῦτα [l] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστελλεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπελθόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον [m] ἤδη "κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἣν οὐχ ἱκεσίαις ἄν τις "ἄκυρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τῆς χώρας ἐκβα-"λεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τῶν νῦν παρόντων ἀγαθῶν πα-"ραβάντας τοὺς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ με-"τανοήσαντας, τῶν τε προφητῶν ταῦτα παραινούντων σωφρο-"νεῖν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόντων, "ἣν, ἵνα πιστεύσωσιν [n] ὅτι Θεός ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐψεύσατο τού-"των ὧν αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως "αὐτοῖς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον γινόμενον ἐφέ-"ξειν ἔτι τὰς συμφορὰς, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν τὰ "κατεψηφισμένα [o] πάθη τοῖς ὄχλοις ἐπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τῆς γυναικὸς προφητευσάσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, περιπέμψας πανταχοῦ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [p] τὰ Ἱεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, [q] πάσης τε ἡλικίας προστάξας παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [r] στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, ὅρκους [s] ποιήσασθαι καὶ πίστεις ἠνάγκασεν, ἦ μὴν θρησκεύσειν τὸν Θεὸν καὶ φυλάξαι τοὺς Μωυσέος νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε [t] ἐπήνεσαν, καὶ τὰ παραινεθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιεῖν ὑπέσχοντο· θύοντές τε παραχρῆμα καὶ καλλιεροῦντες τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευον, εὐμενῆ καὶ [w] ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τῷ δὲ ἀρχιερεῖ προσέταξεν, εἴ τι περισσὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασταθὲν ἦν ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, κατακαύσας αὐτὰ τὴν σποδὸν αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

δ'. Ταῦτα δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διαπραξάμενος ἧκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [y] τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ἱεροβόαμος, κατέκαυσε. [z] ταῦτα δὲ τὸν προφήτην Ἀχίαν κατελθόντα πρὸς Ἱεροβόαμον, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγεῖλαι [a] τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ἰωσίας τοὔνομα ποιήσει τὰ προειρημένα. [b] συνέβη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μετὰ ἔτη τριακόσια καὶ ἑξήκοντα.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας πορευθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν δουλείαν [c] τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πάτριον καὶ μέγιστον Θεὸν εὐσεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τὰς οἰκίας τε καὶ τὰς κώμας ἠρεύνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἰ

k Ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις] Forte ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις παρὰ τῶν πεμφθέντων ἃ ἐπέστελλεν ὁ βασιλεύς, *Vet. Audiens prophetissa quae fuerant à rege mandata.* COCC.

l Αὐτῶν δι' ὧν] Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.*

m Ἤδη κατ' αὐτῶν] Illud ἤδη ex *MSS.*

n Ὅτι Θεός ἐστι,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεός ἐστι in *Editis Aliisque.*

o Πάθη] Παθήματα *Vat.*

p Τὰ Ἱεροσόλυμα] Illud τὰ deest in aliquot *MSS.*

q Πάσης τε ἡλικίας] Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.*

r Στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος] Vocem στὰς non agnoscit *Vat.*

s Ποιήσασθαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Bub.* ἐποιήσατο in *Aliis.*

t Ἐπήνεσαν,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ᾔνεσαν.

v Ἱκέτευον,] Ἤδη ante ἱκέτευον inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

w Ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν.] Ἵλεων in plerisque *MSS.*

* *Dispersit:*] Dispersit in fluvium, *Epiphan.*

y Τὰ κατασκευασθέντα] Illud τὰ ex *MSS.* & *Coccejo.*

z Ταῦτα δὲ τὸν προφήτην Ἀχίαν] Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα δὲ παρελθόντα προφήτην πρὸς Ἱεροβόαμον in *Editis Aliisque.*

a Τὰ γενησόμενα,] Delendum forte τά. COCC.

b Συνέβη δὲ] Deest ἐν τοῖς ἄνω δεδηλώκαμεν, aut simile quid. COCC.

c Τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον] Τὴν accepimus ex *MSS.*

d Τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα,] Vetus mendum huic loco inolevisse palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα plane omisit. Quin & *Gelenius* in sua versione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipse τοῖς βαθμοῖς τοῦ ἱεροῦ vel τοῖς βάθροις λιθίνοις, aut simile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. HUDS. Gelenius haec explicat de *Quadrigis Solis*, aliter *Rufinus*. Cum Gelenio Gallus Interpres Arnaldus, juxta 2 Reg. XXIII. 11. SPANH.

εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἦν [e] ὃ προσεκύνουν ὡς Θεῷ [f] ἐβάστασε. καὶ καθαρίσας οὕτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ἱεροσόλυμα τὸν λαὸν συνεκάλεσε, κἀκεῖ τὴν [g] ἀζύμων ἑορτὴν, [h] καὶ τὴν πάσχα λεγομένην ἤγαγεν· ἐδωρήσατό τε τῷ λαῷ [i] τὸ πάσχα, νεογνοὺς ἐρίφους καὶ ἄρνας τρισμυρίους, βοῦς δ᾽ εἰς [k] ὁλοκαυτώματα τρισχιλίους. παρεῖχον δὲ καὶ τῶν [l] ἱερέων οἱ πρῶτοι διὰ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, [m] ἄρνας δισχιλίους ἑξακοσίους· καὶ τοῖς Λευίταις πεντακισχιλίους ἄρνας ἔδωκαν οἱ προεστῶτες αὐτῶν, βοῦς δὲ πεντακοσίους. καὶ γενομένης οὕτως ἀφθόνου τῆς τῶν ἱερείων εὐπορίας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωϋσέος νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου [n] καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ τοῦ μηδεμίαν ἄλλην οὕτως ἀχθῆναι τοῖς Ἑβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμουήλου τοῦ προφήτου χρόνων αἴτιον ἦν, τὸ πάντα κατὰ νόμους καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παρατήρησιν τῆς πατρίου συνηθείας ἐπιτελεσθῆναι. ζήσας δ᾽ ἐν εἰρήνῃ μετὰ ταῦτα Ἰωσίας, [o] ἔτι τε καὶ πλούτῳ καὶ τῇ παρὰ πᾶσιν εὐδοξίᾳ, κατέστρεψε τοῦτον τὸν τρόπον τὸν βίον.

de medio sustulit. Cumque hoc modo regionem universam lustrasset, populum Hierosolyma convocavit, ibique festum Azymorum, quod & Pascha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paschales, hœdos agnosque lactentes ter mille, & in solida sacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paschatis sacerdotibus largiti sunt agnorum duo millia & sexcentos; & similiter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna esset victimarum copia, sacra fecerunt convenienter Moysis legibus, unoquoque ex sacerdotibus præeunte & ministrante populo. Atque ideo nullum tale Pascha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præscripto, priscisque patriæ ritibus observatis, peracta fuerint. Post hæc autem Josias, cum in pace vitam egisset, insuper & divitiis & gloria inter omnes floruisset, vitæ finem habuit hujusmodi.

Josias Pascha agit. 4 Regum, c. 23. 2 Paralip. c. 35.

ΚΕΦ. ϛ′.

Ὡς Ἰωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαῷ, καὶ τρωθεὶς μετ᾽ οὐ πολὺ τελευτᾷ· καὶ ὡς Ἰωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν, καὶ Ἰωακίμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. περί τε Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλου.

[p] Νεχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, [q] ἐγείρας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [r] ἤλασε ποταμὸν, Μήδοις [s] πολεμήσων καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις, οἳ τὴν [t] Ἀσσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. τῆς γὰρ Ἀσίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γενομένου δ᾽ αὐτοῦ κατὰ [v] Μένδην πόλιν, ἦν δ᾽ [x] αὕτη τῆς Ἰωσίου βασιλείας, μετὰ δυνάμεως εἶργεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ᾽ αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [y] ὡρμηκέναι· μὴ παροξύνειν δ᾽ αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν [z] αὐτῷ κωλύοντα βαδίζειν ἐφ᾽ οὓς διέγνωκεν. Ἰωσίας δὲ οὐ προσεῖχε τοῖς παρὰ τοῦ [a] Νεχαὼ, ἀλλ᾽ οὕτως εἶχεν, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. [b] τῆς πεπρωμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ᾽ αὐτὸν παρορμησάσης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ᾽ αὐτοῦ. διατάσσοντος γὰρ αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ᾽ ἅρματος ἀπὸ κέρως ἐπὶ κέρας [c] ὀχουμένου, τοξεύσας τις αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τῆς πρὸς τὴν μάχην σπουδῆς. τῷ τραύματι γὰρ περιαλγὴς ὢν, ἐκέλευσεν [d] ἀνακληθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ [e] ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

CAP. V.

VI.

Quomodo Josias cum Nechao congressus est, & vulneratus non multo post moritur: utque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

Nechao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphratem fluvium profectus est, Medis bellum illaturus & Babyloniis, qui Assyriorum everterant imperium. illum enim cupido incessit regnandi in Asia. Cumque ad Menden urbem pervenisset, (erat autem illa in ditione Josiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem suam facienda. Nechao autem, præcone ad eum misso, dicebat se non in illum exercitum educere, sed ad Euphraten ire contendisse, jubebatque cavere ne ipsum adeo irritaret, ut adversus eum præliaretur, semet à proposito itinere prohibentem. At Josias iis quæ Nechao dixerat haud assensit, sed secum constituebat iter ei non dare per suæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipsum impellente, ut illum perdendi occasionem arriperet. Nam dum aciem instrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum sagitta petierat, fecit ut ei deflagraret bellandi cupiditas.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35. Josiam rogat Nechao ut ejus voluntate iter per provinciam suam facere liceret. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip. 2. 35. Prohibetur à Josia.

e Ὃ προσεκύνουν] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall* 1. (& *Cocceja*) ὃ προσεκύνουν ὡς Θεῷ in *Editis Aliisque*. ὃ προσεκύνουν ὡς Θεῷ *Vat.*

f Ἐβάστασε.] Juxta *S. Literas* ἐκαυσε vel κατέκαυσε. Nolui tamen vocem ἐβάστασε loco movere, propter ista *Eustathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) ἔλεγον δὲ παλαιοὶ βαστάζειν ἐν καταχρήσει, τὸ μόνον αἴρειν αὐτὰς βαστάζεσθαι ἔφασαν.

g Ἀζύμων ἑορτὴν.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τῶν ἀζύμων *Vat.* ἀζύμων ἑορτὴν in *Editis*.

h Καὶ] Abundat. COCC.

i Τὸ πάσχα.] Ante τὸ πάσχα forsan subintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

k Ὁλοκαυτώματα] Ὁλοκαύτωσιν *Big.* & *Samb.*

l Ἱερέων οἱ πρῶτοι] Forsan Ἰουδαίων pro ἱερέων substituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἄρχοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

m Ἄρνας δισχιλίους ἑξακοσίους] *Agnos quinque & sexcenta millia & Levitis agnos duo millia* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia* & *Levitis agnos duo millia & sexcentos.* Videsis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2 *Paralip.* c. 35. v. 7 & 8.

n Καὶ διακονουμένου] Illa καὶ διακονουμένου inserta dedi, quod ἐξηγουμένων καὶ διακονουμένων habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* versio, *hostias singulas enarrantibus & ministrantibus* &c.

o Ἔτι τε καὶ πλούτῳ] Ἔτι δὲ καὶ *Vat.*

p Νεχαὼ] Ita *Big. Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νεχάως in *Editis*. Νεχαὼς *Vat.* Νεχάω *Samb.* Νεκῶς *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos semper vocat) congressus in Magdolo eos vicerit.

q Ἐγείρας] Forte ἀγείρας. COCC.

r Ἤλασε ποταμὸν,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Bodl.* ἤλαυνε in *Editis Aliisque.*

s Πολεμήσων] Ita in iisdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliisque.*

t Ἀσσυρίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Bodl.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* Ἀσσυρίαν in *reliquis*.

v Μένδην πόλιν,] Ita sine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Meden*, effluente sono (ut puto) literæ γ, prout fieri solet. Verum cum *Hebræis* sit מגדו, *Græcis* vero *Latinisque Interpretibus* Μαγεδδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Josephum* legisse *Migdo* aut *Megdo*, & hic loci Μέγδην scripsisse. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti, cujus *Jeremia* c. 44. v. 1. & c. 46. v. 14. fit mentio, an *Mageddo* supra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaici, aliis disquirendum relinquo. HUDS. Μενδήσιος νομὸς Ægypti apud *Diodor.* lib. 4. c. 21. §. 5. SPANH.

x Αὕτη] Ita *Samb.* αὐτὴ in *aliis*.

y Ὡρμηκέναι] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ὡρμηκέναι in *reliquis*.

z Αὐτῷ κωλύοντι] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.*

a Νεχαὼ,] Νεχαῶνος & mox εἶχε *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

b Τῆς πεπρωμένης,] Τῆς πεπρωμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibusdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoscat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* facessere jussi.

c Ὀχουμένου,] Ἐρχομένου *Samb.* & *Gall.* 1.

d Ἀνακληθῆναι τὸ στράτευμα,] Ita in *MSS.* ἀνακαλεῖσθαι *Bas.* & *Vet. Interpr.*

e Ὑπέστρεψεν] Hic sequutus est *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 35. v. 24. qui locus (ut notavit *Scheramus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29.

f Εαδ-

Josias, adversus Nechao in prælium egressus, sagitta ictus moritur. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 35.

Epicedium eo composuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

piditas. Nam cum vulnus ægre ferret, jussit ut receptui canerent, & *statim* Hierosolyma reversus est. ex illa autem plaga moritur: & sepultus est magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixisset, ex his vero regnasset triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori se dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit super eo næniam, quæ etiamnum extat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literisque mandavit & nunc factum excidium & * migrationem in Babylonem. Verum non solus iste populo illa prædixit, sed & Jezecielus vates qui primus de his duos libros conscriptos reliquit. Erant autem hi duo ex stirpe sacerdotali. Sed Hieremias quidem Hierosolymis commoratus est ab anno decimo tertio regni Josiæ, usquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt suo loco narrabimus.

Joachazus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 36.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Josia, regnum suscepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigesimum tertium egisset. Et hic quidem Hierosolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana: nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reversus, Joachazum ad se accersit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria est: & illum quidem, cum ad eum venisset, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ summam Joacimus solvebat: secum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita decessit, regno potitus tres menses & dies decem. Mater autem Joacimi vocata est Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injustus erat natura & maleficus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

Joacimus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 26.

τελευτᾷ δ' ἐκ τῆς πληγῆς [f] ἐκείνης τὸν βίον· καὶ [g] κηδεύεται ἐν τοῖς πατρῴοις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακονταεννέα, βασιλεύσας δὲ τούτων ἓν καὶ τριάκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα τοῦ λαοῦ παντὸς ἤχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένου καὶ κατηφοῦντος. Ἱερεμίας δ' ὁ προφήτης, ἐπικήδειον [h] αὐτῷ συνέταξε μέλος θρηνητικὸν, ὃ καὶ μέχρι νῦν διαμένει. οὗτος ὁ προφήτης καὶ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ προεκήρυξε, ἐν γράμμασι καταλιπὼν καὶ τὴν νῦν ἐφ' ἡμῶν γενομένην ἅλωσιν, τήν τε [i] Βαβυλωνίων αἵρεσιν. οὐ μόνον δὲ οὗτος προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκίηλος. [k] ὃς πρῶτος περὶ τούτων [l] δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐν Ἱεροσολύμοις διῆγεν, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ἰωσίου βασιλείας ἕως οὗ κατεσκάφη ἥ πόλις καὶ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα περὶ τοῦτον τὸν προφήτην, κατὰ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελευτήσαντος δὲ Ἰωσίου, καθὼς προειρήκαμεν, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ διαδέχεται [m] Ἰωάχαζος τοὔνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ οὗτος μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [n] μητρὸς Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μιαρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς μάχης, μεταπέμπεται τὸν Ἰωάχαζον πρὸς αὐτὸν [o] εἰς [p] Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα ἔδησε, τῷ δὲ [q] πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ἐλιακίμῳ τοὔνομα, τὴν βασιλείαν παραδίδωσι, μετονομάσας αὐτὸν [r] Ἰωάκιμον. τῇ δὲ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, [s] ἓν δὲ χρυσίου. καὶ [t] τοῦτο μὲν ἐτέλει ὁ Ἰωάκιμος τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸν δὲ Ἰωάχαζον ἀπήγαγεν εἰς Αἴγυπτον, ὃς καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τοῦ Ἰωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο [v] Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δ' ἦν [x] Ἀβούμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε πρὸς Θεὸν ὅσιος, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἐπιεικής.

VII.

CAP. VI.

Quomodo Nabuchodonosorus, superato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem constituit.

Nabuchodonosorus acie fundit Ægyptios.

ANno autem quarto ex quo is regnare cœpit, quidam nomine Nabuchodonosorus Babyloniorum imperium suscipit: qui sub idem tempus magno cum apparatu in urbem Charchamesam ascendit (illa autem ad Euphratem sita est) eo ani-

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς Ναβουχοδονόσορος, ἡττηθέντος Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Ἰωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ἰωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα.

ΕΤος δ' αὐτοῦ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τὴν Βαβυλωνίων [y] ἀρχὴν παραλαμβάνει τις Ναβουχοδονόσορος ὄνομα· ὃς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ [z] Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἔστι δ' αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διεγνωκὼς τῷ

f Εκείνης] Ita Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. αὐτοῦ in Editis Aliisque.

g Κηδεύεται ἐν ταῖς πατρῴαις θήκαις] Voculam καὶ post κηδεύεται ejecimus auctoritate Cod. Samb. & Vet. Interpr.

h Αὐτῷ συνέταξε] Αὐτῷ Hen. & Busb.

* Migrationem in Babylonem.] Sequutus sum Epiphanii versionem.

i Βαβυλωνίων αἵρεσιν.] Βαβυλῶνος Big. Samb. Gall. 1. 2. Hen. & Busb.

k Ὃς πρῶτος] Illud ὃς non agnoscunt MSS. & Vet. Interpr.

l Δύο βιβλία] Alterum volumen excidisse refert Pseudo-Athanasius in Synopsi. Ipse vero (inquit Huetius in Dem. Evang. prop. 4.) Ezechielis librum puto in duas partes olim distinctum fuisse, &, si conjecturis patet locus, XXXIX prioribus capitibus primum volumen, postremis novem constitisse alterum, quo templi reparatio & urbis dimensio continentur. Sic legit & distinguit S. Petitus, πρῶτος περὶ τούτων δύο (de his duobus, sc. τῆς ὑπὸ Τίτου γενομένης ἁλώσεως καὶ τῆς Βαβυλῶνος αἱρέσεως) βιβλία γράψας κατέλιπεν. Videsis Steph. Le Moine in Var. Sacr. tom. 2. p. 383. & J. A. Fabricium de Pseudepigraphis, p. 1117.

m Ἰωάχαζος] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. Ἰωάζος in Editis.

n Μητρὸς Ἀμιτάλης] Alibi ἐκ πατρός. Mox in MSS. Ἀμιτάλης (vel Ἀμιταάλης) καὶ πόλεως Τομάνης (vel Τομάνες) ἀσεβ. atque in Epiphanii libris, Amita de civitate Thobona (aut Abana) fuitque impius &c. denique Interpretibus LXXII. urbs hæc Λοβνά, aut Λοβνά, aut Λεβνά dicitur. unde (cum in Editis fuerit Ἀμιτάλης, ἀσεβὴς δὲ) rescripsi Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης.

o Εἰς Ἀμαθά.] Αἰναθὰ Vat. (Coccejus) & in Epiphanii libris Hemath aut Emath. ideo pro εἰς Σαμαθὰ reposui εἰς Ἀμαθά. Vide Cellarium in Geogr. Antiq. l. 3. c. 12. p. 281.

p Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας.] Gen. Σαμαθά. Urbs Syriæ, Rufino Emath. Hebr. חמת LXX. Ἐμαθ. SPANH.

q Πρεσβυτέρῳ] Vide Usserium ad A. M. 3371.

r Ἰωάκιμον.] Vide Grotium ad 4 Regum, c. 23. v. 34.

s Ἓν δὲ χρυσίου.] Καὶ χρυσίου τάλαντα ί. Chron. Alex. καὶ χρυσίου τάλαντον ἓν, ὡς ὅτι τινες ί. Syncell.

t Τοῦτο μὲν ἐτέλει] Ita ex MSS. & Vet. Interpr. καὶ τὸ μὲν in Editis.

v Ζαβούδα,] Ζαβουδία Vat. Ιελδάφ LXXII.

x Ἀβούμας.] Forsan pro Ῥούμας. nam urbs hæc Ruma aut Roma dicitur in S. Literis, 4 Regum, c. 23. v. 37.

y Ἀρχὴν παραλαμβάνει τις Ναβουχοδονόσορος ὄνομα·] 2 Reg. xxiv. 1. &c. SPANH.

z Καρχαμησὰν] Ita cum Samb. & Gall. 1. Καρχάμισαν Gall. 2. Καραμίχασαν Big. Καρχαβησὰν in Editis. In Epiphanii libris Archamin vel Circamin. juxta Verit. Hebr. (2 Paralip. c. 35. v. 20.) Charchemisch. Καρχαμίς Eusebio in Locis Hebr. Creditur oppidum hoc fuisse, quod à Græcis Latinisque Cercusium vel Circesium vocabatur, de quo vide Chr. Cellarium in Geogr. Antiq. l. 3. c. 15. p. 437. & de nominis origine J. Clericum ad 2 Paralip. c. 35. v. 20. HUDS. Circamia Rufin. SPANH.

a Ne-

τῷ Αἰγυπτίων [a] Νεχαῷ. ὑπὸ τούτῳ γὰρ ἦν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τοῦ Βαβυλωνίου προαίρεσιν καὶ τὴν [b] ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, οὐδὲ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν [c] Ναβουχοδονόσορον [d] ἀμυνούμενος, [e] ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι [f] Πηλουσίου παραλαμβάνει Συρίαν πλὴν τῆς Ἰουδαίας. τετάρτῳ δ' ἔτει βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Ναβουχοδονόσορος [g] ὀγδόου ἦν τῷ Ἰωακίμῳ τῷ τῶν Ἑβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατεύει μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, φόρους αἰτῶν τὸν Ἰωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τῶν χρημάτων, ἤνεγκεν αὐτῷ φόρους οὓς ἔταξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύειν τοὺς Αἰγυπτίους ἀκούσας ἐπὶ τὸν Βαβυλώνιον, καὶ τοὺς φόρους αὐτῷ μὴ δοὺς, διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι [illegible] τὴν στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δ' ὁ προφήτης Ἱερεμίας κατὰ πᾶσαν ἡμέραν προὔλεγεν, ὡς μάτην ταῖς παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχουσι, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [h] Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι [i] ὑπ' αὐτοῦ. [k] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς οὐδὲν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τῶν σωθησομένων, ἔλεγεν. καὶ γὰρ τὸ πλῆθος καὶ οἱ [l] ἄρχοντες ἀκούοντες περιημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, [m] ὡς οἰωνιζομένου κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ προφήτου, τὸν Ἱερεμίαν ᾐτιῶντο, καὶ [n] ὑπάγοντες [o] δίκην καταψηφισθῆναι πρὸς τιμωρίαν ἠξίουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, [p] οἱ δ' ἀπέγνωσαν τῶν πρεσβυτέρων· οἳ καὶ σοφῆς ὄντες διανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευσαν μηδὲν [q] διαθεῖναι κακὸν τὸν Ἱερεμίαν. ἔλεγον γὰρ οὐ μόνον τοῦτον προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, [r] καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπραΰναντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τῆς καταψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ἱερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος τοῦ δήμου καὶ ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἐνάτῳ τοῦ πέμπτου ἔτους [s] τῆς Ἰωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὴν βίβλον, ἣν περὶ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τοῖς ὄχλοις ἦν συντεταχώς. ἀκούσαντες δ' οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε καὶ τὸν γραμματέα Βαρουχον ἐκποδὼν [t] ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δήλους γενομένους· τὸ δὲ βιβλίον [v] αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ἱερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βαρουχον, ἐκέλευσεν [x] ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν διαφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

mo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi*. nam sub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio consilia & expeditionem in se factam iri intellexisset, non segniter ipse se gessit: sed cum valida manu, ut Nabuchodonosorum *à progressu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commisso autem prælio victus est, & in pugna multas myriadas *de suis* amisit. Atqui Babylonius, superato Euphrate, Syriam *omnem* usque ad Pelusium suam in potestatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonosori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, postulans à Joacimo tributum, bellumque, si detrectarit, ei illaturum esse minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præstitit in tres annos.

Joacimo tributa imperat.

2. Tertio autem *anno*, cum audisset Ægyptios in Babylonium bella movere, atque *adeo* tributa ei non dedisset, de spe sua decidit. non enim ausi sunt Ægyptii expeditionem suscipere. Atqui eos Hieremias vates singulis *fere* diebus præmonuit, frustra eos in Ægyptiis spem reposuisse, urbemque à Babyloniorum rege evertendam esse, atque Joacimum regem in ipsius potestatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quæ dicebat, quod nemo esset qui salutem erat consequuturus. nam & vulgus & proceres ista audita nihil curabant, & quæ dicta erant ægre ferentes, ac si male in regem ominaretur vates, Hieremiam accusabant, litemque ei intendentes postulabant ut pœna mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum suffragia tulerunt, seniores vero eum absolverunt: qui, cum mentis essent sanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiserunt, aliisque auctores fuerunt, ne quid mali adversus Hieremiam designarent. Ajebant enim non hunc solum urbi futura prædicere, sed & Michæam ante ipsum eadem esse vaticinatum, aliosque complures, quorum nullus à sui temporis regibus malo ullo, sed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis istis populi animos mitigassent, à supplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi sua omnia vaticinia scriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono mense anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hisce auditis librum ab ipso accipiunt, simulque jubent tam ipsum quam ejus scribam Baruchum è medio secedere, ne quis sciat ubi sint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adessent, jussit scribam suum *librum* sumere & legere. Ast ubi audierat rex quæ in libro scripta erant, ira accensus eum *manibus* discerpsit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquisitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.

Joacimus à Babyloniis defecit.

Hieremias cladem Hierosolymis imminere prædicit.

Accusatio in Hieremiam instituta. *Jer. 26.*

Hieremias absolvitur. *Jer. 26.*

Hieremiæ liber à Joacimo combustus. *Jer. 36.*

3. At

a Νεχαῷ.] Νεχάῳ in *Editis*. Νεχαῶνι *Big.* & *Samb.*
b Επ' αὐτὸν στρατείαν] Ita cum *MSS.* ὑπ' αὐτῷ in *Editis*.
c Ναβουχοδονόσορον] Sic *Samb.* & *G.* in *plerisque aliis* Ναβοχοδονόσορον.
d Αμυνούμενος,] Forte ἀμυνόμενος. COCC.
e Εξώρμησεν ἐπὶ τὸν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in *cæteris*.
f Πηλουσίου] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.
g Ογδόου ἦν] Sic *MSS.* ὄγδοος in *Editis*.
h Ιωάκιμον τὸν βασιλέα] Ιωακίμῳ τῷ βασιλεῖ mutavi in Ιωάκιμον τὸν βασιλέα ex Cod. *Vat.* qui legit ad hunc modum, καὶ ὡς πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ιωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι πρὸς αὐτοῦ. illud πρὸς αὐτοῦ habet *Big.* & πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἁλῶναι *Hen.* & *Busb.*
i Υπ' αὐτοῦ.] Post hæc deest forsan πέπρωται. COCC.
k Αλλὰ ταῦτ'] Sic *MSS.* in *Editis* deest ἀλλά.
l Αρχοντες ἀκούοντες] Ηγεμόνες ἀκούσαντες solus *Vat.*
m Ως οἰωνιζομένου κατὰ τοῦ βασιλέως] *Ut ominante adversus Regem.* SPANH.
n Υπάγοντες] Forte ἐπάγοντες. COCC.
o Δίκην] Δίκῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
p Οἱ δ' ἀπέγνωσαν] Sic *MSS.* pro οἱ καὶ *Editorum.* & mox pro οἱ δὲ reposui οἱ καὶ, nixus auctoritate *Epiphanii.* HUDS. Vetus: *Seniores autem recesserunt*; quasi legisset, ἀπεχώρησαν. Forte οἱ δὲ καὶ ἀπέγνωσαν. hoc est, *quidam vero absolverunt.* COCC.
* *Atrio dimiserunt.*] *sc.* carceris. nam αὐλὴ τῆς φυλακῆς habemus in *Jer.* 32. & alibi.
q Διαθεῖναι κακὸν] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) διαθεῖναι in *Editis*.
r Καὶ πολλοὺς ἄλλους,] Καὶ πολλοὺς μὲν ὧν οὐδεὶς *Vat.*
s Τῆς Ιωακίμου βασιλείας.] Illud τῆς ex *MSS.*
t Εαυτοὺς ποιῆσαι.] Αὐτοὺς γενέσθαι *Big.* & *Vat.*
v Αὐτὸ φέροντες] Αὐτοὶ *Samb.* & *Vat.*
x Αχθῆναι πρὸς αὐτὸν] Αναχθῆναι *Big.* & *Samb.*

VIII. *Nabuchodonosorus Hierosolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36. Joachimus Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.*

3. At non multo post venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iste prædixerat; nihil se mali passurum esse existimans, ut qui nec *eum* excluserit, nec ad bellum se pararit. Ille autem, ingressus in urbem, fidem *datam* non servavit; sed robustissimos quosque Hierosolymitarum & forma præstantes una cum Joacimo rege interfecit, quem insepultum extra muros abjici jussit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis constituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum esset adhuc puer. Et quidem hujusmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixisset annos triginta sex, ex illis vero undecim regnasset. At qui ei in regnum successit, Joachimus, cui mater erat Nosta nomine, civis vero *Hierosolymitana*, regnavit menses tres, decem dies.

γʹ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον στρατευσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [y] δέχεται, καὶ τὸ δέος τὸ περὶ τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ [z] προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [a] πείσεσθαι δεινὸν μηδὲ ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. [b] εἰσελθὼν δὲ εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωακίμου, [c] ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τειχῶν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάχιμον καθίστησι βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ἐν ἀξιώματι, τρισχιλίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, [d] αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς [e] τὴν Βαβυλῶνα· ἐν δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκίηλος παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἰωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Νοσῆς ὄνομα, [g] πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς [h] ἡμέρας δέκα.

IX.

CAP. VII.

Babylonius, cum pœnituisset quod Joachimum regem fecerat, ipsum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæam petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.

ΚΕΦ. ζʹ.

Ὅτι ὁ Βαβυλώνιος, μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ἰωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκίᾳ. οὗτος, ἀπιστῶν τοῖς προειρημένοις ἀπὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλου, τοῖς Αἰγυπτίοις προστίθεται· οὓς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἰουδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ἱερεμίᾳ.

Joachimi regis facti Babylonium pœnituit. Hierosolymis obsessis, Joachimus deditionem facit: qui postea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 14. & 2 Paral. c. 36.

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo post incessebat metus. Nam veritus est, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipsa abalienaret. Misso igitur exercitu Joachimum in Hierosolymis obsedit. Is vero, cum natura esset benignus & justus, noluit urbem circumspectare sua causa periclitantem: sed sumpta matre & cognatis, eos ducibus à Babylonio missis *obsides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipsos *mali aliquid* passuros esse nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem mansit. Nam Babyloniorum rex eam non servavit, sed per literas ducibus *suis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe essent captivos fecissent, adolescentes & artifices ad se vinctos adducerent (isti autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipsum deductos in custodia habuit. Sedeciam vero, Joachimi *abducti* patruum, regem constituit, cum jurejurando cum obstrinxisset, se regionem illi sane conservaturum esse, nec quidquam novi moliturum, fauturumve *ullatenus* Ægyptiis.

X. *Sedecias Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36. & Jer. c. 57.*

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti & unius cum imperium susceperit; natus eadem

ΤΟΝ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τὴν βασιλείαν Ἰωαχίμῳ, παραχρῆμα ἔλαβε δέος. ἔδεισε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τῆς τοῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀποστήσῃ τὴν χώραν αὐτοῦ. πέμψας τοιγαροῦν δύναμιν [i] ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει [k] χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, [l] οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν δι' αὐτὸν περιορᾶν· ἀλλὰ [m] ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μήτ' αὐτοὺς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. [n] οἷς οὐδ' ἐνιαυτὸν ἡ πίστις ἔμεινεν. οὐ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτὴν [o] ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέστειλεν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ οὗτοι πάντες [p] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· καὶ τὸν Ἰωάχιμον μετὰ τῆς μητρὸς τῶν καὶ φίλων. τούτους [q] δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον τοῦ Ἰωαχίμου [r] Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἦ μὴν φυλάξειν [s] αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις εὐνοήσειν.

βʹ. Σεδεκίας δ' ἦν [t] μὲν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· [v] ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου τοῦ ἀδελ-

---

y Δέχεται.] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure suscipit.*

z Προφήτου τούτου,] Ita cum *Cod. Vat.* sublata distinctione post προφήτου. nec aliter *Big. Samb.* & *Gall.* 1. nisi quod ὡς ante οὐδὲν inserant. in *Editis* προφήτου. τούτου οὐδὲν κ.τ.λ. Est qui τοῦτον legit, refertque ad Nabuchodonosorum. alter vero in ora libri sui τοῦ αὐ reposuerat.

a Πείσεσθαι δεινὸν] Ita passim in melioribus *MSS.* in *Editis* *Aliisque* πείσεσθαι. Vide *Stephani* Thes. Gr. voce πάσχω.

b Εἰσελθὼν δὲ εἰς αὐτὴν,] Ἀπελθὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

c Ὃν ἄταφον ἐκέλευσε] Videsis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Usserium* ad *A. M.* 3405.

d Αὐτοὺς,] Forte abundat. COCC.

e Τὴν Βαβυλῶνα·] Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox καὶ ante ὁ προφήτης.

f Νοσῆς ὄνομα,] Νεοσῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Νεσῆς *Vat.* Νεέσθα aut Νααέσθα LXXII. *Nechusta* Hebr. *Nohesta* Vulg. Lat. HUDS. LXX. Νεέσθα MS. Alex. Νααέσθα *Hebr.* נחשתא. SPANH.

g Πολίτιδος.] Uti Urbs, ἄστυ, πόλις nomina sunt uni urbi celeberrimæ data, sic Jerusalem πόλις & Hierosolymitana πολῖτις & ἀστή. Sic ἀστὴ non modo dicitur Atheniensis, sed quæ & ex alia urbe erat. Onomasticon Græcum à Montfauconio editum Ἀστὴ, πᾶσα ἡ ἐξ ἐκ τινὸς ἂν πόλεως, ἡ μόνη ἐξ Ἀθηνῶν. Josephus ipse antea voce Ἀστὴ indicavit mulierem Hierosolymitanam. REL.

h Ἡμέρας δέκα] Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoscunt *S. Literæ.*

i Ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον] Ita in *MSS.* (*Coisl.*) & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.*

k Χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος,] In Deum impius erat, ut constat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19.

l Οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν δι' αὐτὸν περιορᾶν· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν] Quo nomine idem Joachimus æternam laudem apud Judæos consequutus dicitur *alibi*. lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

m Ἐπάρας] Sic *MSS.* ἀπάρας in *Editis.*

n Οἷς οὐδ' ἐνιαυτὸν] Οἱ δ' οὐδεὶ αὐτοῖ *Samb.* ὡς οὐδ' ἐπὶ αὐτοῖς *Big.* ὡς οὐδ' ἐπ' αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς οὐδεὶ αὐτῶν *Gall.* 2. & *Vat.*

o Ὁ τῶν Βαβυλωνίων] Illa ὁ τῶν ex *MSS.*

p Εἰς μυρίους ὀκτακοσίους] Videsis *Tornellum* ad *A. M.* 3436. HUDS. Decem millia 2 Reg. xxv. 14. SPANH.

q Δὴ κομισθέντας] Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.*

r Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα·] Σαχχίαν passim in *MSS.*

s Αὐτῷ τὴν χώραν,] Sic *MSS.* αὐτοῦ in *Editis.*

t Μὲν ἐτῶν εἴκοσι] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μὲν deest cæteris.

v Ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου] Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hic loci aliam,

ἀδελφῷ αὐτοῦ, τῶν δὲ δικαίων καὶ τοῦ δέοντος ὑπερόπτης. [x] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτὸν, [y] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρετο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν δὲ τοῦ δικαίου· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηροὺς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπιστευκέναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσοι τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, οὐδ' οὕτως ὀφείλοντα γενέσθαι. ὁ δὲ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἤκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ συνετίθει πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστευκέναι. διέφθειραν δὲ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ [z] τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τὰς μελλούσας τῷ [a] λαῷ συμφορὰς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. τῆς δὲ προφητείας αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [b] συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε δὲ Ἰεζεκίηλος εἰπὼν, [c] οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ἱερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [d] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ περὶ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς οὐδ' ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι [e] κατεγνοὺς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπηντήκει, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ΄. Τὴν συμμαχίαν [f] δὲ τὴν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐπὶ ἔτη ὀκτὼ κατασχὼν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσέθετο, [g] καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, [h] ἂν μετ' ἐκείνων ἐγένοντο. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτοῦ, καὶ τὰ φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτὴν ἧκε τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτήν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπαντήσας δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὡς οὔτε ὁ Βαβυλώνιος [i] αὐτῷ ἔτι πολεμήσει καὶ τοὺς ὁμοφύλους, οὔτε ἀναστήσει ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μετὰ πάντων δὲ ἥξειν [k] τοὺς

matre qua frater Joacimus, justi vero & honesti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa se habuit impii erant, & populus universus licenter & insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abstineret, justitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos esse) animum adverteret, neque falsis vatibus cum decipientibus crederet, quasi non iterum urbem oppugnaturus esset Babylonius, & quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate esse, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, & è re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici ejus mentem subverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. sed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, istis auditis, *literis mandatas* misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujusmodi de causa. Accidit ut vates cætera quidem omnia sibi invicem consentientia dicerent, fore scilicet ut & urbs expugnetur, & ipse Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* dissidebat, dicendo, Sedeciam non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utriusque non convenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea haud vere dicta esse cognovisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

Hieremias de Hierosolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedecia ut vati fidem non habeat.

Quare Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia diffidebant.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita octo annos mansisset, non amplius fidem illis datam servavit, sed ad Ægyptios defecit, sperans fore, si secum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejusque regione vastata & castellis occupatis ad ipsam Hierosolymitarum urbem vi oppugnandam accessit. Ægyptius autem, audito in quibus *angustiis* esset socius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quasi animo ut obsidionem solveret. Quo fit ut Babylonius Hierosolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congressus est, & in fugam versos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hierosolymis recessit, operam dederunt falsi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipsi porro bellum illaturum esse Babylonium ejusque popularibus, neque *ipsos* è sedibus suis Babylonem translaturum: sed captivos etiam redituros esse cum omnibus templi vasis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detra-

Sedecias à Babyloniis deficit, seque Ægyptiis conjungit.

Ægyptios superat & Syria pellit Babylonius.

aliam, quam codices nostri præ se ferunt, lectionem sequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra justitiam superbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias &c.*

x Καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν] Καὶ γὰρ τὴν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἡλ. *Big.*

y Καὶ ὁ πᾶς ὄχλος] Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξύβριζεν, & dein ὡς αὐτόν.

z Τῶν τοῦ προφήτου] Illud τῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Λαῷ συμφορὰς,] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ναῷ in *Editis.*

b Συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας] Cum συμφωνοῦντας τοῖς πρ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall.* 2. & σύμφωνα τοὺς προφήτας *Vat.* ideo rescripsi συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη. Ferri tamen potest vulgata lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη.

c Οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ἱερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς.] Ενεντιοφανῆ quæsita inter Hieremiæ & Jezekielis vaticinia, eadem conciliata & completa infr. c. 8 §. 2. SPANH.

d Ἀπάξει βασιλεύς.] Ἄξει in *MSS.*

e Κατεγνοὺς,] In *Editis* λέγοντι γνοὺς, καί τοι &c. λέγοντι κατεγνοὺς. καίτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λέγοντι γνοὺς, ἐπίστευε· καὶ τοι *Hav.* & *Bod.* unde levicula cum mutatione rescribendum censui, λέγεσθαι κατεγνοὺς, ἠπίστησε· καίτοι &c. vel λέγεσθαι γνοὺς, ἠπίστησε &c.

f Δὲ τὴν πρὸς τοὺς] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ pro δὲ in *cæteris*, atque δὲ legisse videtur *Epiphan.*

g Καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας,] Καταλύσειν τοὺς Β. *Samb.* καταλύσειν τοὺς Β. *Vat.* καταλύσειν τοὺς πρὸς Β. *Big.* καταλύσειν πρὸς Βαβ. *Gall.* 1. *à prima manu.* HUDS. Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 10, §. 7. SPANH.

h Ἂν μετ' ἐκείνων ἐγένοντο.] Αἳ μετ' ἐκείνων *Samb.* & *Vat.* ἃ μετ' ἐκείνων *Big.* ἃ μετ' ἐκείνων in *Editis.* unde ausus sum rescribere, ἂν μετ' ἐκείνων ἐγένοντο. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνων ἐγένοντο, per me licet. HUDS. Forte, εἰ μετ' ἐκείνων γένοιτο. Vetus, *Sperans cum illis contra Babylonios prævalere.* COCC.

i Αὐτῷ ἔτι πολεμήσει] Ετι αὐτῷ πολεμήσειν καὶ τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diversam plane lectionem sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonem demigraverat, cum Dei vasis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.*

k Τοὺς αἰχμαλώτους] Illa τοὺς αἰχμαλώτους absunt *Edit. Bas.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

traxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiisset, his contraria atque vera vaticinatus est; "quod "male quidem faciunt, & regem *vana spe* deci-"piunt, nihilque commodi ipsis sperandum ab "Ægyptiis: sed illis prælio superatis Babylonius "castra Hierosolymis admovebit, populumque ob-"sidione premet & fame necabit, & quotquot *ma-"lis istis* superfuerint captivos abducet, & bona "*eorum* diripiet, ac, divitiis templi inde exporta-"tis, illud etiam igni cremabit, urbemque à fun-"damentis diruet, ipsique & posteris ejus servie-"mus annos LXX. quibus completis, nos ea quam "sub istis tulerimus servitute, everso Babylonio-"rum imperio, liberabunt Persæ & Medi, à qui-"bus dimissi hanc terram repetemus, & templum "denuo ædificabimus, & Hierosolyma restitue-"mus." Ista dicens Hieremias, plerisque persua-"debat: at viri principes hominesque nequam, quasi haud mentis suæ esset, ipsum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei visum esset in patriam suam se recipere, Anathoth nominatam, stadia viginti ab Hierosolymis distitam, quidam è magistratibus, illi forte obviam factus, manus ei injiciebat, calumniam adhibens, quod in eo esset ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat illum sibi falsum crimen inferre; seque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis motus ipsum comprehensum ad magistratus duxit ut judicio perfunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus servabatur ad supplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieremias prænuncias Hierosolymorum excidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehensus. Jer. c. 37.

Hieremias in carcerem compingitur. Jer. c. 27.

Hierosolymorum oppugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paral. c. 36.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & mensis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex suis copiis Hierosolyma aggreditur: cumque ante urbem consedisset, summa contentione octodecim menses eam oppugnabat. Porro accidit ut tum simul Hierosolyma obsessa invaderent fames & pestilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* grassata sunt. Interim autem Hieremias vates, in carceris custodia habitus, non quiescebat; sed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in urbem* reciperent. quod si fecerint, illos universos salutem consequuturos; sin minus, interituros esse. Prædicebatque *omnino* fore, ut, si quis in urbe manserit, alterutro pereat, aut fame consumptus, aut ferro hostili peremptus; sin vero ad hostes perfugerit, mortem evasurum esse. At principes, cum ista auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in summo licet periculo versarentur: sed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & accusatione instituta de vate querebantur, ut qui insanierit, & animos sibi in antecessum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & *promptitudinem* minuerit. illos enim paratos esse pro rege & patria *quodvis* adire discrimen: is vero minaciter monet, ut ad hostes fuga se recipiant, dicens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

Ad populum è custodia clamat Hieremias ut urbe excederent.

Quamobrem accusatur.

αἰχμαλώτους τῶν τοῦ ναοῦ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ναοῦ. τὰ ἐναντία δὲ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελθὼν [l] ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, "ὡς [m] ποιοῦσι μὲν κακῶς καὶ ἐξαπατῶσι τὸν βασιλέα, παρὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων "οὐδὲν ἐστιν αὐτοῖς ὄφελος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βα-"βυλώνιος ἐπιστρατεύσειν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλει, καὶ "πολιορκήσει τε καὶ τῷ λιμῷ [n] διαφθερεῖ τὸν δῆμον, καὶ "τοὺς [o] περιλειφθέντας αἰχμαλώτους [p] ἄξει, καὶ τὰς οὐ-"σίας διαρπάσει, καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον ἐκφορήσας "ἔτι καὶ αὐτὸν ἐμπρήσει καὶ κατασκάψει τὴν πόλιν, καὶ δου-"λεύσομεν αὐτῷ καὶ τοῖς [q] ἐκγόνοις αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη ἑβδομή-"κοντα. παύσουσι δ' ἡμᾶς τότε τῆς [r] ἐπ' αὐτοῖς δουλείας "Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' "ὧν εἰς τήνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸν ναὸν πάλιν, "καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασκευάσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πλειόνων ἐπιστεύετο· οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεστηκότα τῶν φρενῶν αὐτὸν [s] οὕτως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δὲ αὐτῷ πη εἰς τὴν [t] πατρίδα παραγενέσθαι, λεγομένην Ἀναθὼθ, σταδίους δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τις, συλλαβὼν κατεῖχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν ἐκεῖνον ἔλεγε τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφασκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' οὐ πεισθεὶς, ἀλλὰ συλλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους [v] ὑπομείνας, ἐφυλάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν οὕτως, ἀδίκως πάσχων τὰ προειρημένα.

δ. Ἔτει δ' ἐνάτῳ τῆς Σεδεκίου βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ τοῦ δεκάτου μηνὸς, στρατεύει τὸ δεύτερον ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ [v] προσκαθίσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μετὰ πάσης [x] ἐπολιόρκει φιλοτιμίας. συνεπέθετο δ' εἰς ταυτὸ πολιορκουμένοις τοῖς Ἱεροσολυμίταις δύο τὰ μέγιστα τῶν παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμικὴ, [y] ἐνσκήψαντα σφοδρῶς. ἐν δὲ τῇ εἱρκτῇ τυγχάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας οὐχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκεκράγει, καὶ ἐκήρυσσε παραινῶν τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐτοὺς πανοικὶ τοῦτο πράξαντας, εἰ δὲ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. προύλεγε δ' ὡς εἰ μὲν [z] ἐπιμένοι τις ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται [a] θατέρῳ, ἢ [b] λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τῶν πολεμίων· εἰ δὲ [c] φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διαδράσεται τὸν θάνατον. [d] καὶ οἱ μὲν οὐδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς δεινοῖς ἐπίστευον, οἱ ταῦτ' ἀκούοντες τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγοροῦντες [e] κατηξίουν τὸν προφήτην ὡς μεμηνότα, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκατακλῶντα, καὶ ταῖς τῶν χειρόνων καταγγελίαις [f] τὸ πρόθυμον ἐκλύοντα τοῦ πλήθους· ἕτοιμον γὰρ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος [g] κινδυνεύειν. ὁ δὲ ἀπειλεῖ πρὸς τοὺς πολεμίους [h] φεύγειν, ἁλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [i] πάντας ἀπολεῖσθαι.

ε'. O

l Ὁ Ἱερεμίας] Articulum negligunt *MSS.*

m Ποιοῦσι μὲν κακῶς] Ita in *MSS.* (ita & *Coccejus*, Vet. *male facerent*) ἐποίουν perperam in *Editis Aliisque.*

n Διαφθερεῖ τὸν δῆμον,] Ita ex vestigiis *MSS.* διαφθαρεῖ in *Editis.*

o Περιλειφθέντας αἰχμαλώτους] Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* περιλειφθέντας in *Editis.*

p Ἄξει,] Iterum ex *MSS.* ἄξει in *Editis.*

q Ἐκγόνοις αὐτοῦ] Εἰγόνοις *Big. Bush.* & *Hen.*

r Ἐπ' αὐτοῖς δουλείας] Ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* ἐπ' αὐτοὺς *Vat.* HUDS. Lege ὑπ' αὐτοῖς. COCC.

s Οὕτως ἐξεφαύλιζον.] Οὕτως deest *Vat.*

t Πατρίδα] Πατρὶς urbs, non regio natalis, uti Nazareth πατρὶς Χριστοῦ in N. T. REL.

v Ὑπομείναντος αὐτοῦ] Ita *MSS.* (& *Coc.*) ὑπομείνας in *Editis.*

x Ἐπολιόρκει φιλοτιμίας.] Iterum cum plerisque *MSS.* πολιορκεῖ in *Editis Aliisque.*

y Ἐνσκήψαντα σφοδρῶς.] Sic *MSS.* (& *Coc.*) ἐνσκήψαντα in *Editis.*

z Ἐπιμένοι τις] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐπιμένει in *ceteris.*

a Θατέρῳ,] Ita *MSS.* θατέρῳ τε λιμῷ δ. in *Editis.*

b Λιμῷ δαπανηθεὶς] Conf. intr. lib. 11. c. 6 §. 12. SPANH.

c Φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους,] Sic *Big.* (*Coc.*) & *Samb.* φύγοι pro φεύγοι in *Editis Aliisque.*

d Καὶ οἱ μὲν] Iterum cum *MSS.* ἐπίστευον. οὐδὲ ἐν αὐτοῖς δὲ ὄντες in *Editis.*

e Κατηξίουν τὸν προφήτην] Illud κατηξίουν pro καὶ ἠξίουν reposui ex Codd. *MSS.* in quibus aut κατηξίουν τὸν πρ. aut κατηξίουν κτείνειν τὸν π. *Epiphanius* videtur legisse, καὶ κατηγοροῦντες αὐτοῦ ὡς μεμηνότα, κατηξίουν κτείνειν τὸν προφήτην, τὰς ψυχὰς &c. nam vertit, *& accusantes eum quasi vesanum, occidendum esse prophetam poscebant, qui eorum animos frangeret.* πρὸς τὸν βασιλέα καὶ κτείνειν τὸν προφήτην ἠξίουν *Hen* & *Bush.*

f Τὸ πρόθυμον ἐκλύοντα] Ita *MSS.* (& *Coc.* Vet. *audaciam populi*) τὸ deest in *Editis.*

g Κινδυνεύειν.] Κινδυνεύειν insertum dedi ex *MSS.*

h Φεύγειν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* φεύγειν in *Editis.*

i Πάντας ἀπολεῖσθαι.] Πάντας ἐν αὐτῇ ἀπολεῖσθαι legisse videtur *Epiphan.*

k Οἱ-

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, [k] οὐδὲν διηγριαίνετο· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται παρὰ τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπράττων [l] αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τὸν προφήτην ἀφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τοῦτ' ἐφέντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως, εὐθὺς εἰς τὴν εἱρκτὴν εἰσελθόντες, καὶ παραλαβόντες αὐτὸν, εἰς τινα [m] λάκκον βορβόρου πλήρη [n] καθιμήσαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, [o] περὶ τοῦ αὐχένος [p] ὑπὸ τοῦ πλήθους περισχεθεὶς, ἐν τούτοις ἦν. τῶν δ' οἰκετῶν τις τοῦ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ περὶ τὸν προφήτην πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων οὐκ ὀρθῶς ταῦτα τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, καταποντίσαντας εἰς βόρβορον τὸν προφήτην, καὶ τοῦ διὰ τῶν δεσμῶν θανάτου πικρότερον οὕτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸν Αἰθίοπα, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ σχοινία, καὶ πᾶν ὃ [q] πρὸς τὴν τοῦ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μετὰ σπουδῆς ἀνελκύσαι τὸν Ἱερεμίαν. ὁ δὲ Αἰθίοψ, παραλαβὼν οὓς ἐπετάγη, ἀνέσπασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τὸν προφήτην, καὶ διαφῆκεν ἀφύλακτον.

ϛ'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φράζειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὰ παρόντα σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγεν, οὐ πιστευθήσεσθαι δ' εἰπὼν, οὐδὲ παραινέσας ἀκουσθήσεσθαι· [r] ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσαι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τὸν Βαβυλώνιον οὐκ ἐφ' ἡμᾶς [s] ἐπιστρατεύσειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [t] ὑμᾶς; [v] εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν γε τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, μή με κατακρίνῃς θανάτῳ. τοῦ δὲ βασιλέως ὅρκους αὐτῷ δόντος, ὡς οὔτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, οὔτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, [x] θαρρήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν [y] δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγεν, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαφυγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, [z] μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [a] αὐτὸν, ἔφη, ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγει συνοίσειν αὐτῷ γενόμενα· δεδιέναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν [b] ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ διαβληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [c] κολασθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μάτην ὑπονοεῖν τὴν τιμωρίαν ἔλεγεν. οὐδενὸς γὰρ κακοῦ πειραθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ἱερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, προστάξας αὐτῷ, [d] μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· πολ-

5. Rex autem ipse, ex naturæ suæ bonitate & justitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: sed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipsi censuissent faciens, vatem illis in manus tradi permisit, ut de eo pro arbitrio statuerent. At illi, quamprimum hoc ipsis concessum erat à rege, in custodiam protinus ingressi, captum eductumque inde in fossam quandam cœno oppletam funibus demiserunt, ut suffocatus suam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *angustiis*. Interim quidam è servis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos *ejus* & principes male egisse in eo quod vatem in cœnum demerserint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audisset rex, illumque pœnituisset, quod vatem in principum potestatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, assumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque sibi ad vatis salutem opus esse arbitraretur, quam cito posset Hieremiam *ex fossa* subduceret. Itaque Æthiops, sumptis quos adhibere jussus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimisit.

In fossam conjicitur. Jer. c. 37.

Abdemelechus Æthiops hoc obpraestitit, ut è fossa extraheretur. Jer. c. 37.

6. Cum autem rex illum ad se clam accivisset, & ab eo quæreret, ecquod ei posset ex Dei oraculo dicere & in præsens *auxilium* indicare? Ajebat se quidem habere *quod diceret*, at fidem sane non inventurum esse adjiciebat, ne quidem si *ille* præceperit ut sibi dicto audientes essent: etenim amici tui, inquit, me quasi egregie maleficum perdere secum statuerunt. Et ubi nunc sunt illi qui Babylonium non redintegraturum esse bellum dictitabant, vosque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum est dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei jurasset, nec se illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide consilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad ista Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, si modo velit incolumis esse, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem solo æquari, nec templum igne cremari. ipsum enim, * *ni pareat*, civibus fore horum malorum causam, & sibi suisque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, subjiciebat, se velle ista facere quæ suadet, dicitque è re sua fore ut fierent: sed in metu esse ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falso accusatus apud regem supplicio afficiatur. At vates illum bono animo esse jubebat, seque vanam sibi supplicii suspicionem augere dicebat. nihil enim mali passurum esse, si Babyloniis † *civitatem* dederet, neque ipsum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæsum manere. Et quidem Hieremiam ista loquutum rex dimisit, jussum nemini civium quæ illis facienda visa sunt prodere; ac ne principibus quidem, si cog-

Sedecias accersit Hieremiam, & quid factu opus sit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut urbis deditionem faceret, si salvus esse vellit. Jer. c. 38.

k Οὐδὲν διηγριαίνετο·] Sic Big. Samb. Vat. (Cocc.) & Gall. 1. 2. οὐδενὶ παρωξύνθη Hen. & Bas. οὐδὲν ἰδίᾳ παρωξύνθη in Editis.

l Αὐτῶν τῇ προαιρέσει,] Illud αὐτῶν ex MSS.

m Λάκκον βορβόρου πλήρη καθιμήσαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Hieremias in cœnosam fossam usque ad collum demersus. Rufin. in quendam locum. SPANH.

n Καθιμήσαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Ita Samb. Vat. Hen. & Bas. καθιμήσαντες in Editis Aliisque.

o Περὶ τοῦ αὐχένος] Verus, *usque ad guttur in luto depositus*. Lege, περὶ τοῦ αὐχένος ὑπὸ τοῦ πηλοῦ περισχεθείς. COCC.

p Ὑπὸ τοῦ πλήθους περισχεθεὶς,] [illegible] recte se habeat locus, βορβόρου subintelligendum. Forsan πηλοῦ ante πλήθους exciderit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ τοῦ πηλοῦ περιέχ.

q Πρὸς τὴν τοῦ προφήτου] Πρὸς τὴν τοῦ πρ. σωτηρίαν Big. Samb. & Gall. 1. 2.

r Ἀλλ' ὡς δὴ μέγα] Ita in Editis & Vet. Interpr. ἀλλ' ὡς τί δὴ κακὸν εἰργασμένον in plerisque MSS.

s Ἐπιστρατεύσειν] In nonnullis ἐπιστρατεύσεσθαι.

t Ὑμᾶς;] Illud ὑμᾶς ex MSS.

v Εὐλαβοῦμαι] Δέδια δὲ νῦν γε Vat. εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν τὴν Big. & Samb.

x Θαρρήσας] Ita cum Samb. & Vat. θαρρήσας τε τῇ in Editis Aliisque.

y Δι' αὐτοῦ προφητεύειν] Sic cum MSS. (Cocc. & Epiph. qui per se vertit) δι' αὐτοῦ in Editis.

z Μήτε τὸν ναὸν] Hic cum Editis consentit Vet. Interpr. μήτε τὸν ναόν. ἐμπρησθῆναι· αὐτὸν γὰρ αὐτοῦ τούτων in MSS.

* Ni pareat, *civibus fore horum malorum causam*,] Μὴ πειθόμενον aut simile quid post αὐτὸν γὰρ subintelligendum vel reponendum censeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod si non fieret, ipse malorum auctor* &c.

a Αὐτὸν, ἔφη,] Αὐτὸς Big. Samb. & Vat.

b Ὁμοφύλων] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. τῶν φίλων in Editis.

c Κολασθῇ.] Φονευθῇ Vat. Hen. & Bas.

† Civitatem *dederet*,] Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forsan παραδοῦναι τὴν πόλιν legerit.

d Μηδενὶ τῶν πολιτῶν] Πρὸς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in MSS.

cognito quod à rege fuerit accersitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujusmodi quid indicaret: sed ea ad illos simulatione uti, ac si precibus contenderit, ut vinclis & custodia liberaretur. Itaque retulit eis prorsus eodem modo, quo jusserat rex. nam cum vatem adiissent eum interrogabant, quidnam de illis ipsis consultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de istis* ita dicta sunt.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

λοὶ μηδὲ τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ μεταπεμπτὸν γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἴποι πρὸς αὐτὸν, φράζειν τι τούτων· ἀλλὰ ἱκετεύσαι πρὸς αὐτὸν, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμοῖς τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί περὶ αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸν βασιλέα [e] συμβουλευσόμενος; καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐλέχθη.

XI.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hierosolyma expugnabat; temploque incenso Hierosolymitanos & Sedeciam Babylonem transtulit: quique tempore regum summum Pontificatum gesserunt.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἷλε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσιν.

Hierosolyma oppugnat Nabuchodonosorus. 4 Regum, c. 25. & Jer. c. 39. & c. 52.

Hierosolymitani in obsidione nihil intentatum relinquunt.

At Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hierosolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggesta exstruxisset, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *sua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obsidionem ferebant. neque enim fami neque pestilentiæ succumbebant, sed quamvis intus malis istis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hostibus inventis & mœnibus admotis perterriti; sed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hierosolymitis plane solertiæ & *rei militaris* scientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, si hisce plus valerent, urbem se expugnaturos esse crederent, hi vero in eo salutis spem reponerent, ut novis ex adverso comminiscendis non defatigarentur fatiscerentve, quibus irrita fierent hostium machinamenta. Atque ista tolerarunt per menses XVIII. donec aut peste *plerique* consumpti essent, aut telis perempti, quæ hostes è turribus in eos conjecerint.

Τῆς δὲ πολιορκίας τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐντεταμένως σφόδρα [f] καὶ προθύμως εἴχετο· [g] πύργους τε μεγάλους οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τοὺς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτας. καὶ πολλὰ περὶ τὸν κύκλον ὅλον ἤγειρε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. [h] καρτερῶς δὲ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἔνδον τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ οὔτε πρὸς τὸν λιμὸν, οὔτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τούτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔρρωντο πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπεπληγμένοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [i] πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοοῦντες· ὡς εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τῆς ὀξύτητος καὶ συνέσεως, τῶν μὲν πλέον ἐν ταύτῃ δυνηθῆναι [k] τὴν ἀναίρεσιν οἰομένων εἶναι τῆς πόλεως, τῶν δὲ τὴν σωτηρίαν [l] οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν [m] μηδ' ἀπειπεῖν [n] ἀντιφιλοτεχνοῦντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [o] ἀπελεγχθήσεται μηχανήματα. καὶ τοῦτ' ὑπέμειναν, ἐπὶ μῆνας ὀκτωκαίδεκα, ἕως οὗ διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτοὺς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

Hierosolymorum expugnatio. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. & 52.

2. Urbs autem capta est anno undecimo regni Sedeciæ, quarti mensis die nona. Eam siquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonosorus urbem oppugnandam mandavit: nam ille in urbe Reblatha *tum* morabatur. Ducum autem nomina, qui Hierosolyma expugnata subegerunt, si quis ea scire desiderat, ista erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Nabosaris, Echarampsaris. Urbe autem capta circa mediam noctem, ac hostium ducibus in templum ingressis, Sedecias rex, ubi hoc sensit, assumptis uxoribus & liberis & ducibus & amicis, cum illis fugam ex urbe capessit * per fauces angustas munitasque in desertum. Cum autem quidam è transfugis hoc

β'. Ἡρέθη δ' ἡ πόλις, ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, τοῦ τετάρτου μηνὸς τῇ [p] ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. [q] εἷλον γοῦν οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἐπίστευσε τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβουχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [r] Ῥεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, [s] εἴ τις ἐπιζητήσειε γνῶναι, οἵτινες τὰ Ἱεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, [t] ταῦτα ἦν· [v] Νηργελέαρος, [x] Ἀρέμμαντος, [y] Σεμέγαρος, Ναβωσάρης, [z] Ἐχαράμψαρις. ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνοὺς [a] ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φραστο-

[e] Συμβουλευσόμενος] Ita *Vat.* (& *Cocceius*) συνετέλεσεν. ταῦτα in cæteris. ταῦτα μὲν οὕτως ἐπράχθη legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita gesta sunt.*

[f] Καὶ προθύμως εἴχετο.] Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Bas.* nec in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

[g] Πύργους τε μεγάλους] Πύργους τε γὰρ *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Καρτερῶς δὲ] Καρτερῶς τε *Vat.* καρτερῶς ἀντεῖχον *Hen.* & *Bas.* καρτερῶς καὶ προθύμως ἀντεῖχον legisse videtur *Epiphan.* qui vertit: *fortiter & promptissime resistebant.*

[i] Πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS.* & *Vet. Interpr.*

[k] Τὴν ἀναίρεσιν οἰομένων] Τὴν αἵρεσιν *Vat.*

[l] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων,] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.*

[m] Μηδ' ἀπειπεῖν] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[n] Ἀντεπιδειξαμένους,] Ἀντεκδεξαμένους *Vat.*

[o] Ἀπελεγχθήσεται μηχανήματα.] Ἀπελεγχθήσεται *Vat.*

[p] Ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, *4 Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ἐνδεκάτῃ *Big.* & *Samb.*

[q] Εἷλον γοῦν] Ita *MSS.* εἷλον δ' οὖν in *Editis.*

[r] Ῥεβλαθᾷ] Ἀρβαθᾷ *Samb.* & *Gall.* 2. Ἀρμαθᾷ *Big. Vat.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 382.

[s] Εἴ τις ἐπιζητήσειε] Εἴτις γε *Vat.*

[t] Ταῦτα ἦν·] Illa ταῦτα ἦν adjecta esse volui è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* Verum nomina quæ sequuntur corrupta admodum sunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitiosa in LXXII. *Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex istis in *Verit. Hebr.* sc. *Nergal-Sarezer*, *Samgar-Nebo*, *Sarsechim*, *Rabsaris*, *NergalSarezer*, *Rab-mag.* Videsis notas ad LXXII. *Editionis Franequeranæ* per Cl. *Lamb. Bos.* p. 977.

[v] Νηργελέαρος,] Ἡ Ῥαλαλίαρος *Samb.* Ῥαγλάραρος Ῥαλαλίαρος *Big.* Ῥεγλάραρος *Vat.* Ῥεγλάραρος Ῥελίαρος *Gall.* 2. HUDS. Nomina Ducum Babyloniorum, à quibus expugnata Hierosolyma, *apud Rufinum* Hergella, Serare Matusa, Magones, Nabuzardan, Saris. SPANH.

[x] Ἀρέμμαντος,] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρίμαντος.

[y] Σεμέγαρος,] Pro Ἐμέγαρος *Editorum* placuit Σεμέγαρος rescribere ex *MSS.*

[z] Ἐχαράμψαρις.] Ἀχαράμψαρις *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella*, *Serrarem*, *Matuse*, *Meganis*, *Nabuzardan*, *Saris.*

[a] Ὁ Σεδεκίας] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen.* & *Bas.*

* *Per fauces angustas munitasque in desertum.*] *Per viam portæ muro utrinque septam*, juxta *Verit. Hebr.*

b Καί·

αὐτομόλων δὲ τούτου τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸν ὄρθρον ὥρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ οὐκ ἄπωθεν Ἱεριχοῦντος, [b] ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπεὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσπάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. περιληφθέντα δὲ αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, [c] ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἦγον πρὸς τὸν βασιλέα. παραγενόμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ παράσπονδον ἀποκαλεῖν ἤρξατο, καὶ [d] ἀμνήμονα [e] τῶν πρόσθεν λόγων ὡς ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν [f] ὑποσχόμενος. ὠνείδιζε [g] δὲ καὶ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντα τὴν βασιλείαν, [h] Ἰωαχίμου γὰρ αὐτὴν ἦν ἀφελόμενος ἐκείνῳ δοῦναι, [i] χρησάμενον δὲ τῇ δυνάμει κατὰ τοῦ παρασχόντος. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεός, ὃς μισήσας σου τὸν τρόπον, ὑποχείριον ἡμῖν ἔθηκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε [k] παραχρῆμα καὶ τοὺς φίλους θῦσαι, [l] αὐτοῦ τε Σεδεκίου καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψας τοῦ Σεδεκίου, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ταῦτα αὐτῷ συνέβη, [m] ἃ [n] Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκιῆλος προεφητεύσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ἱερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτην οὐκ εἶδε καθὼς Ἰεζεκιῆλος [o] προεῖπε.

γʹ. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν τοῦ Θεοῦ [p] φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τέ ἐστι καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα καθ' ὥραν [q] ἀπαντᾷ πεπηγμένως, ἅ τε δεῖ γενέσθαι [r] προλέγει· τήν τε τῶν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς οὐδὲν [s] προϊδεῖν ἐάθησαν τῶν ἀποβησομένων, ἀφύλακτοι δὲ ταῖς συμφοραῖς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι [t] τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν διαφυγεῖν.

δʹ. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους βασιλεύσαντες οὕτως κατέστρεψαν τὸν βίον, [v] εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τοῦ τελευταίου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ [x] καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σάουλος, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

εʹ. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν [y] Ναβουζαρδάνην εἰς Ἱεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προστάξας ἅμα καὶ καταπρῆσαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τήν τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μεταστῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [z] ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναόν, καὶ βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λουτῆρα, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς στύλους τοὺς χαλκοῦς, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν,

Babyloniis indicassent, *illi* diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, cum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ se comites dederant, cum hostium in conspectum venissent, ipso relicto alius aliò dilapsi sunt, & suæ quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hostes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem sibi conservare promiserat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui, mores tuos aversatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuisset, jussit filios ejus & amicos è vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privasset, catenis vinctum Babylonem usque duxit. Atque ista ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Iezecielo erant ipsi prædicta; quòd captus ad Babylonium adduceretur, & præsens præsentem ore alloqueretur, & oculis *suis* oculos ejus videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occæcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus prædixit.

Sedeciam increpat Nabuchodonosorus.

Sedeciam excæcatum catenisque vinctum secum Babylonem ducit Nabuchodonosorus. 4 Regum, c. 25.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura satis explorata sit *rerum divinarum* imperitis; quod *scilicet* varia est & multimoda, & omnia statis temporibus & ordine servato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura sunt: utque hominum inscitia & incredulitas perspectæ habeantur, quibus præpediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improviso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

Hieremiæ & Jezecielis complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

4. Atque ita sane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *à primo* ad regem ultimum usque; regnarunt autem universi annos quingentos & quatuordecim, menses sex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quot & quamdiu reges Hierosolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hierosolyma, ut templum *ornamentis suis* spoliaret: mandavitque, ut illi ignem subjiceret regiæque, ac *præterea* urbem solo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma venisset anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vasa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum à Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra. His

b Ἐκύκλωσαν αὐτόν.] Ἐκυκλώσαντο Big. Samb. Hen. & Busb.

c Ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων] Ζωγρῆσαι Plato IX. de Legib. p. 868. B. SPANH.

d Ἀμνήμονα] Ἀγνώμονα in MSS. Sane paulo aliter quam in Græcis nostris legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *impium & infelicem vocare cœpit, & jurisjurandi immemorem, quòd præbuerat ut ei provinciam custodiret.*

e Τῶν πρόσθεν λόγων] Forte περὶ τῶν λόγων. COCC.

f Ὑποσχόμενος.] Ὑποσχόμενον Big. Samb. & Gall. 1.

g Δὲ καὶ ἀχαριστίαν,] Illud δὲ ex MSS.

h Ἰωαχίμου] Ἰεχονίου Vat.

i Χρησάμενον] Χρησάμενον Big. Samb. Gall. 2. & Vat.

k Παραχρῆμα] Malè infra distinguitur in Gen. παρὰ χρῆμα lib. XI. c. 6. §. 11. παραχρῆμα unâ voce & ita Demosth. initio Olynth. 1. aliique. SPANH.

l Αὐτοῦ τε Σεδεκίου] Ὁρῶντος αὐτοῦ τε Σαχχίου καὶ τῶν Big. Samb. Hen. & Busb. ὁρῶντος αὐτοῦ τοῦ Σεδ. Vat. ὁρῶντος Σαχχίου καὶ τῶν Gall. 1.

m Ἃ Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκιῆλος προεφητεύσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Conf. supr. c. 10. §. 2. SPANH.

n Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκιῆλος προεφήτευσεν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται) πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Ita MSS. & Vet. Interpr. οἱ προφῆται) προεφήτευσαν in Editis. Verba *Hieremiæ* exstant *cap.* 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, eumque præsens præsentem & ore alloquetur & oculis aspiciet.* & *cap.* 32. v. 4. *captus ei traderis, & oculis istis Babyloniæ regis oculos videbis, & ille te ore suo alloquetur, ibisque Babylonem.* ista vero *Jezecielis* occurrunt *cap.* 12. v. 13. *eum Babylonem in Chaldæam terram perducam, quam atque videbit, & ibi morietur.*

o Προεῖπε.] Εἶπε Vat.

p Φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν,] Alii distinguunt post φύσιν, & non post ἀγνοοῦσιν.

q Ἀπαντᾷ] Forte ποιεῖ ἀπαντᾶν. COCC.

r Προλέγει] Προλέγων Big. Samb. & Vat.

s Προϊδεῖν ἐάθησαν] Sic MSS. προϊδεῖν εἰάθησαν in Editis.

t Τὴν ἐξ αὐτῶν] Forte τὴν αὐτῶν. COCC.

v Εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τοῦ τελευταίου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα·] A Rege Saulo ad exitium Sedeciæ anni DXIV. *Rufin.* annis nongentis & quatuordecim. SPANH.

x Καὶ ἡμέρας δέκα·] Ἡμέρας ιʹ. Vat. Hen. Busb. & Zonar.

y Ναβουζαρδάνην] Nabuzardan *Rufin.* SPANH.

z Ἑνδεκάτῳ ἔτει] Ἐν δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidisse dicit *Clemens Alexandrinus* in *Stromatum* lib. 1. p. 329. rectius, (ut inquit *Usserius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Josephus.*

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

His itaque sublatis, templum incendit mense quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incensum autem est templum anno quadringentesimo septuagesimo, mense sexto, die decimo, postquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & sexaginta duo, menses sex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio usque ad templi devastationem intercessit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta septem, mensium sex, *&* dierum decem: ab Adamo vero condito usque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapsi* sunt ter mille quingenti tredecim, menses sex, *&* dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout singula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hierosolyma à fundamentis diruisset, & populum transtulisset, captivos fecit Sarcam summum pontificem, & Sophoniam secundarium pontificem, & duces templi custodes (isti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & septem de Sedeciæ amicis, ejusque scribam, & alios duces sexaginta: quos omnes una cum vasis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari jussit: captivos vero *reliquos* omnes & in istis Sedeciam ipse Babylonem duxit. Quin & vinctum secum deduxit Josadochum summum pontificem, filium Sareæ summi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

τάς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βαστάσας δὴ ταῦτα, ἀνῆψε τὸν ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, [a] τῇ νουμηνίᾳ, ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τῆς Ναβουχοδονοσόρου. ἐνέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν [b] κατέστρεψεν. ἐνεπρήσθη δὲ ὁ ναὸς [c] μετὰ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῆνας ἕξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' οὗ κατεσκευάσθη· τῇ δ' ἐξ Αἰγύπτου μετανάστει τοῦ λαοῦ τότε ἦν ἔτη χίλια ἑξηκονταδύο, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τῷ δὲ κατακλυσμῷ μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ πορθήσεως, χρόνος ἦν ὁ πᾶς ἐτῶν [d] χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα ἑπτὰ, [e] μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ οὗ δὲ ἐγεννήθη Ἀδάμος μέχρι τῶν περὶ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη ἐστὶ [f] τρισχίλια πεντακόσια δεκατρία, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τῶν ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ στρατηγὸς τοῦ [g] Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν λαὸν μεταναστήσας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τὸν ἀρχιερέα [h] Σαρέαν, καὶ τὸν [i] μετ' αὐτὸν ἱερέα [k] Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ τὸν ἐπὶ [l] τῶν [m] ὁπλιτῶν εὐνοῦχον, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σεδεκίου ἑπτὰ, καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· οὓς ἅπαντας, μεθ' ὧν ἐσύλησε σκευῶν, ἐκόμισε πρὸς τὸν βασιλέα εἰς [n] Ῥεβλαθὰν πόλιν τῆς Συρίας. ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἐκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν· αὐτὸς δὲ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' [o] ἐπήγετο καὶ [p] Ἰωσάδακον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τοῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν [q] Ῥεβλαθᾷ πόλει τῆς Συρίας, ὡς καὶ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

6. Quum vero genus regum recensuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, necessarium etiam visum est dicere, quibus nominibus summi pontifices appellabantur, quique sub regibus pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exstructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas successit, & post Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Isus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Sou-

Series summorum pontificum à templi conditu usque ad ejus conflagrationem.

ϛʹ. Ἐπεὶ δὲ τὸ γένος διεξήλθομεν τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην [r] καταδείξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν [s] Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐγένετο τοῦ ναοῦ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δ' ὁ υἱὸς Ἀχιμᾶς διαδέχεται τὴν τιμὴν, [t] καὶ μετὰ Ἀχιμᾶν [v] Ἀζαρίας. τούτου δὲ [x] Ἰώραμος, τοῦ δὲ Ἰωράμου [y] Ἰὸς, μετ' αὐτὸν [z] δὲ [a] Ἀξιώραμος. τούτου δὲ Φιδέας, τοῦ δὲ Φιδέα [b] Σουδέας, τοῦ δὲ Σουδέα [c] Ἰούηλος, τοῦ δὲ Ἰουήλου Ἰώθαμος,

a Τῇ νουμηνίᾳ,] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *mense quinto, die nono, anno decimo nono Nebuchodonosori*, prout in *S. Literis*. Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri sui rescribi jubet, vel ἐνάτῃ ex *Mischnis*, vel δεκάτῃ ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S. Petitus* in *Animadvers.* ἑνδεκάτῃ (ex ἀδαρ. l. 7. c. 16.) *Josephum* reliquisse conjicit, τῇ ι. λώου μην. ια'. ἔτει τοῦ Σεδ. unde, scribarum incuria litera λ in ν mutata, postea formata fuerit vox νουμηνίας.

b Κατέστρεψεν.] Κατέσκαψεν *Vat. Hen.* & *Bodl.*

c Μετὰ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα,] Juxta quosdam *Epiphanii* libros μετὰ τριακόσια. dein καὶ μῆνας ϛʹ. καὶ δέκα ἡμέρας rescribit *Petitus*. & mox infra v. 8. μῆνες ϛʹ. ἡμέραι δέκα. HUDS. *Rufin.* CCCLXX. SPANH.

d Χιλίων ἐνακοσίων] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara*. χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα, μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα in *Editis*. *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 1002.) legi jubet, χιλίων ἐνακοσίων πεντήκοντα ἑπτά. Videsis *Hottingerum* in *Hist. Sacr.* p. 347. HUDS. Mira confusio in Chronologicis, nec sibi ipse constat, si alios locos conferas. Post πεντήκοντα quidam codices habent ἑπτά. Quum adeo corrupti sint codices Josephi, quis speret se certam rationem in constituendis temporibus apud Josephum assecuturum? REL.

e Μηνῶν ἕξ,] Illa μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα delet *Petitus*. & mox sexta hinc linea seq. scribit μῆνες ϛʹ. ἡμέραι δέκα.

f Τρισχίλια] Τετρακισχίλια *Samb.* & *Gall.* 2. τετρακισχίλια πεντακόσια *Big.* probante *Is. Vossio* in *Chronol. S.* p. 129. & *Jo. Pearsonio* in Epist. ad *Dodwellum*.

g Βαβυλωνίων βασιλέως] Τῶν ante Βαβυλωνίων delevimus, quod desideretur in *MSS.*

h Σαρέαν,] Σίβαιον *Big.* & *Samb.* Σαρίαν *Vat.* quomodo *Samb.* & *Big.* mox infr. h. §. Σεβαῖον in *aliquibus MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18.

i Μετ' αὐτὸν ἱερέα] Ita *Big.* & *Samb.* μετ' αὐτὸν in *cæteris*.

k Σοφονίαν,] Sic *Vat.* & *S. Litera*. Σιφονίαν in *Editis Aliisque*. In *Epiphanii* libris *Josedech* dicitur.

l Ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν εὐνοῦχον.] Nota Eunuchum inter primos Sedeciæ Ministros. *Rufinus* (& tres Eunuchos, qui erant super armatos, ut legerit proinde: καὶ τρεῖς ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν εὐνούχους. SPANH.

m Ὁπλιτῶν εὐνοῦχον,] Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan.* πλείστων perperam in *Editis*, forsan pro πολεμιστῶν. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52.

n Ῥεβλαθὰν πόλιν] Σαλαμαθὰ *Samb.* & *Gall.* 1. Σαβαλαθὰ *Vat.* Σαχαβαθὰ *Gall.* 2.

o Ἐπήγετο] Sic *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Bodl.* ἐπάγεται in *Editis Aliisque*.

p Ἰωσάδακον] Ita *Big.* & *Samb.* Ἰωσάδοκον *cæteris*. Ἰωσέδεκον LXXII.

q Ῥεβλαθᾷ πόλει] Hic loci Ἀρβαθὰ *Samb.* Ἀρβαθὰ *Big.* & *Vat.* Ἀραμάθα *Gall.* 1. 2.

r Καταδείξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι.] Καταδείξαντες in omnibus *MSS.* HUDS. Forte κατασχόντες. Vetus: *qui Pontificatum Regum temporibus habuerunt.* COCC.

s Σάδωκος ὁ] Ita cum *Big.* & *Samb.* prout supra, l. 8. p. 416. v. 9. Σάδωκος in *Editis Aliisque*.

t Καὶ μετὰ Ἀχιμᾶν] Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.*

v Ἀζαρίας.] Ναζαρίας *Big.* & *Samb.* pro Ἀζαρίας, litera ν attracta ex voce præcedente.

x Ἰώραμος,] Quoniam post *Azariam* in *Seder Olam* sequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forsan *Joramus* & *Isus* apud *Josephum* ita commutandi, ut hic illi anteponendus. Nam *Isus* non male respondebit *Joahaz*, qui contractiore pronunciatione in *Isum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram*. *Selden.* de *Succ. in Pontif. Ebr.*

y Ἰὸς,] Ἰοὺ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. Ἰὸς *Bodl.* & *Hen.* Ὀσίας reponi jubet *S. Petitus*.

z Δὲ] Illud δὲ ex *MSS.*

a Ἀξιώραμος.] Τούτου δὲ Ἀρσαμώραμος *Big.* τοῦ δὲ Ἀξιωράμου *Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum istud *Axiorami* nomen (ut inquit *Seldenus*) satis mirum est, & valde discrepat à *Jehosaphat* in laterculo *Seder Olam*. Pro eo Ἰωσαφὰτ malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219.

b Σουδέας,] Σουδαίας & mox Σουδαία *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Nonne & hic (inquit *Seldenus*) Σουδίας pro Ἰωδίας, Ἰωδίας, aut simili vocabulo *Jehojadam* more *Hellenistarum* denotante, irrepsit? In *Seder Olam* post *Jehoiada* & *Phadea* (quibus in *Josepho*

μος, Ιωθάμου δὲ Οὐρίας, Οὐρίου δὲ Νηρίας, τοῦ δὲ Νηρία [d] Ωδέας, τούτου δὲ [e] Σαλλοῦμος, Σαλλούμου δὲ Ελκίας, [f] Ελκία δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ιωσάδακος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. οὗτοι πάντες, παῖδες παρὰ πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

ζ. Παραγινόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, [g] ἄχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν, ἐν εἱρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ [h] τοῦ Ιεροσολύμων συληθέντα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [i] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

deæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero sequutus est Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Josadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii post patres, pontificatum acceperunt.

7. Rex autem Babylonem reversus Sedeciam, usquedum moreretur, in carcere conclusum tenebat. cumque ipsum magnifice sepelisset, vasa, quibus Hierosolymorum templum spoliaverat, diis dicavit suis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit. *Mors Sedeciæ.*

ΚΕΦ. θ'.

Ως Ναβουζαρδάνης τοῖς Ιουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' οὐ πολὺ Ισμαῆλος ἀπέκτεινε. καὶ ὡς Ιωάννης, φυγαδευθέντος Ισμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· οὓς Ναβουχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

Ο Δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν [k] Ιουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [l] Γοδολίαν ὄνομα, [m] Αἰκάμου παῖδα τῶν εὖ γεγονότων, ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [n] ἐργαζομένοις, τῷ βασιλεῖ [o] τελεῖν φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἔπειθεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ παραγενέσθαι. κεκελεῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλεται, δηλοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [p] ἐπιστείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ' ἀλλαχόσε που μένειν· [q] ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς [r] ἐρειπίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς ταλαιπώροις αὐτῆς διαζῆσαι λειψάνοις. γνοὺς δ' αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν [s] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν [t] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμενος δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ιερεμίας μὲν [v] κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας [x] Μασφαθᾷ καλουμένῃ, παρακαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ συναπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [y] Νηρίου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ [z] πατρίῳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

β. [a] Ναβουζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμενος, [b] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ιεροσολύμων [c] φυγόντες, διασκεδασθέντες κατὰ τὴν χώραν, ἐπειδὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀνακεχωρηκότας, καὶ λεί-

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo post Ismaelus occidit. Utque Joannes, Ismaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonosorus, cum expeditionem suscepisset in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

NAbuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *sortis melioris* captivum abduxisset, pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præposito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & justo. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluissent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad se accito, suasit ut secum Babylonem iret: (regem enim mandavisse ut omnia ei præberet) sin vero nolit, diceret ubinam habitare statuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum sequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; sed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miserrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepisset summam ei curam adhibere, & quicquid desideraret *ei* suppeditare, cumque muneribus amplissimis ornasset, quocunque vellet ire permisit. Et quidem Hieremias commoratus est in istius regionis urbe, quæ Masphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut secum è carcere dimitteretur discipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illustri domo, & in patria lingua egregie doctus. *Nabuzardanes iis quos in terra Judæa reliquerat Godoliam præfecit. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. c. 40. & c. 52. Hieremiam solvit. Jer. c. 40.*

2. Cum autem ista fecisset Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obsessis Hierosolymis diffugerant, per regionem fusi dispersique, postquam Babylonios discessisse audiverunt, nonnul- *Judæi dissipati veniunt ad Godoliam. Jer. c. 40.*

...sepho ordine inverso respondent *Phideas*, *Sudias*) sequitur *Zedecias*, cujus ne vestigium quidem in *Josepho*, adeo ut hujus series eam quæ est in *Seder Olam* deinceps uno semper anticipet.

c Ιωῆλος,] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & mox Ιωήλου, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius sit Ιωῆλος quam Ιοῦλος, quod in *Editis Aliisque*, & dein Ιούλου.

d Ωδέας,] Rescribendum Ωσαίας, quo nomine (inquit *Seldenus*) uti molliori *Hoschajah* satis exprimitur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Osaias* in *vulgata* substituitur.

e Σαλλοῦμος,] Ita & mox Σαλλούμου in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σαλλοῦμος & Σαλλούμου *Gall.* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σάλδουμος & Σαλδούμου in *Editis Aliisque*. errore orto ex similitudine literarum Δ & Λ.

f Ελκία] Jam post *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum sequitur in *Seder Olam*. In *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *Sareas* abest & locum ejus obtinet Αζαρος. in *Epiphanii* versione *Arach*. in *Vat. Hen.* & *Bush.* Αζαραμαχος. quod forsan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hic loci excidisse manifestum est ex *Josepho* lib. XX. ubi octodecim fuisse scribit. Vide *Scheltanum* in *Hist. S.* p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9. 11. & *Nehem.* 11. 11.) censet *Azariam* & *Serajam* unum eundemque esse.

g Αχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν,] De Jechonia è vinculis exempto infr. c. XI. §. 2. SPANH.

h Τοῦ Ιεροσολύμων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τῶν Ιεροσολ. τοῦ ναοῦ in *Editis Aliisque*.

i Κατῴκισεν ἐν τῇ] Sic *MSS.* (& *Coc.*) κατῴκησεν in *Editis*.

k Ιουδαίων λαὸν,] Εβραίων *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Γοδολίαν ὄνομα,] Γαδαλίαν *Samb.* & *Gall.* 1.

m Αἰκάμου] Ικάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αχικάμου *Vat.* forsan ex LXXII.

n Εργαζομένοις,] Εργαζομένους *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Bush.*

o Τελεῖν φόρον ὡρισμένον.] Τελεῖν *Vat. Hen.* & *Bush.*

p Επιστείλῃ τῷ βασιλεῖ.] Επιστολῇ *Vat.*

q Ηδέως δ' εἶχεν] Ηδέως δ' ἔχειν *Vat. Hen.* & *Bush.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.*

r Ερειπίοις] Ita in *plerisque MSS.* (& *Coccejo*) ἐρημίοις in *Editis Aliisque*.

s Κατέλιπεν,] Κατέλιπεν, αὐτόθι πάντων *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

t Καὶ χορηγίαν] Καὶ χορηγεῖν *Vat.* & forsan *Epiphanius*.

v Κατέμεινεν ἐν πόλει] Εἰς Δαναὸν post κατέμεινεν inserunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἰς Αδανὸν *Vat.* *Mansit apud Godoliam* in versione *Epiphanii*. καὶ ἐκάθισε μετὰ Γοδολίου LXXII. *Jer.* 40. v. 6.

x Μασφαθᾷ καλουμένῃ,] Μασφαθὰ in *plerisque MSS.* *Masphat* in *Epiphanii* libris. Μασσηφάθ aut Μασσηφὰ LXXII. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

y Νηρίου δὲ παῖδα,] Νηρίου LXXII.

z Πατρίῳ γλώττῃ] Πατρίῳ *Big. Vat. Hen.* & *Bush.*

a Ναβουζαρδάνης] Ναβουζαρδάνης δὲ ταῦτα *Vat.*

b Ωρμησεν] Ωρμησεν ὡς εἰς *Bas.* & *Big.*

c Φυγόντες,] Ita in *Vat. Interpr.* & omnibus *MSS.* præter *Hen.* & *Bush.* in *Editis*, φυγόντες· ἐπειδὴ τοὺς Β. ἤ. ἀνακεχωρηκότας, συλλεχθέντες &c.

nullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Masphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus & astutissimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, suasit Godolias ut *ibi* manerent, posito in præsens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos se pro defensore habere, adeo ut, si cui molestia crearetur, mature ei subveniretur; idque eis consilii dedit ut urbes quascunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum suis mitterent, easque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus esset, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme vescerentur. Hæc ad illos loquutus, dimisit *eos* ad regionis loca, prout cuique visum fuerit, habitanda.

Godolia Judæis bene consulit. Jer. c. 40.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum esset, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reversos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari siverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concursus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertissent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perspectam habuissent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem missurum esse Ismaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipse Israëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum esse. Cæterum ipsum insidiis liberatum iri ajebant, si eis permittat Ismaëlum occidere, utpote nemine præterea conscio futuro. Vereri enim se adjiciebant, ne, ipso ab illo interfecto, funditus pereant populi Israëlitarum reliquiæ. Is vero se illis fidem non habere fatebatur, qui hujusmodi insidias sibi ab homine beneficiis à se affecto paratas detulerunt. haud enim esse verisimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à se* consecutus est, adeo ingratum in benefactorem suum & impium inveniri, ut, cui scelus foret insidiis ab aliis circumventum non servasse, is studeret quæreretque manu sua illius cædem patrare. At vero si hæc pro veris habenda, satius esse dicebat ut ipse ab illo

Judæorum principes frustra Godoliam monent de insidiis ei paratis ab Ismaëlo. Jer. c. 40.

ψαμά τινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τῶν Ἱεροσολύμων γῇ, καὶ τοὺς ταύτην ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἧκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [d] Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [e] ἐπ' αὐτοῖς, [f] Ιωάννης υἱὸς [g] Καρέα, καὶ [h] Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ δὲ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἦν τις Ισμαῆλος, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τῶν [i] Ἱεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα [k] Βααλείμ, καὶ [l] συνδιῆγεν αὐτῷ τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους τοίνυν γενομένους αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτόθι μηδὲν δεδιότας τοὺς Βαβυλωνίους. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν οὐδὲν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [m] προστάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴ τις ἐνοχλοίη, τεύξεσθαι τῆς προθυμίας, [n] καὶ συνεβούλευε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, [o] ἀποστέλλειν τε μετὰ τῶν ἰδίων, καὶ ἀνακτίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [p] κατοικεῖν· προεῖπέ τε παρασκευάζεσθαι αὐτοὺς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, [q] σιτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι διὰ τοῦ χειμῶνος τρέφεσθαι. ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς αὐτοὺς, ἀπέλυσε [r] διάγειν τῆς χώρας εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διαδραμούσης δὲ φήμης εἰς τὰ περὶ τὴν Ιουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργοῦσι κατοικεῖν ἐφῆκεν, [s] ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέδραμον [t] καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν κατῴκησαν. κατανοήσαντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τοῦ Γοδολίου χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ [v] Βααλείμ τὸν τῶν Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [x] πέμψειν Ισμαῆλον [y] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ [z] καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ [a] αὐτὸν ἐκ τοῦ γένους τοῦ βασιλικοῦ. ῥύσεσθαί γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τῆς ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς [b] ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαῆλον, ὡς οὐδενὸς γνωσομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελὴς ἀπώλεια γένηται τῶν [c] ὑπολελειμμένων τῆς τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δὲ [d] ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, κατ' ἀνδρὸς εὖ πεπονθότος ἐπιβουλὴν τοιαύτην [e] ἐμφανίσασιν. οὐ γὰρ [f] εἰκὸς εἶναι, τὸν ἐν τηλικαύτῃ ἐρημίᾳ ὢν [g] ἔχρῃζε μὴ διαμαρτόντα, τοῦτον πονηρὸν εἰς τὸν εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, [h] ὥσθ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [i] ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, [k] σπουδάζειν δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτοῦ γενέσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [l] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν [m] ὑπ' ἐκεί-

νου

[d] Μασφαθάν.] Μασφάθαν Big. Μασσφάθαν Samb. Μασσφάθαν Gall. 1. 2.

[e] Επ' αὐτοῖς.] Εν αὐτοῖς Big. Samb. & Gall. 1. 2.

[f] Ιωάννης] Ita in Editis & Aliis. Ιωάνης Big. Samb. & Gall. 1. In quibusdam Epiphanii libris Joad. Ιωνάν aut Ιωάναν aut Ιωάναν LXXII. Johanan in Verit. Hebr.

[g] Καρέα,] Καρέα Big. & Samb. Καρηὲ aut Καρηὲ aut Καρηὲ LXXII.

[h] Ιεζανίας.] Ita & LXXII. Ιεζανίας Big. Samb. & Vat. ut & Σαρέας καὶ Ιεζανίας Big. & Samb. inverso ordine.

[i] Ιεροσολύμων,] Sic MSS. & Vet. Interpr. Ιεροσολυμιτῶν in Editis.

[k] Βααλείμ,] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. favente Epiphanio, qui habet Bachalim aut Vachalim. Βαάλιν in Editis Aliisque. Βελισσά aut Βελισά LXXII. Balalis in Verit. Hebr.

[l] Συνδιῆγεν αὐτῷ] Συνδιάγειν Big. Samb. & Gall. 1. 2.

[m] Προστάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων,] Ita Samb. & Gall. 1. (Coccejus) atque ita forsan legerit Epiphan. qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & solatium cunctis præberet, & si quis ab alio gravaretur, illius mereretur auxilium: suasitque* &c. καὶ πρὸς ταύτην λέγων αὐτὸν ἔχειν ἂν εἶναι in Editis Aliisque.

[n] Καὶ συνεβούλευε] Illud καὶ ex Big. Samb. Vet. Interpr.

[o] Αποστέλλειν] Αποστέλλειν Big. & Samb. à prima manu.

[p] Κατοικεῖν·] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. κατοικεῖν προεῖπε. παρασκευάζεσθαι δὲ αὐτοὺς in Editis Aliisque.

[q] Σιτόν τε καὶ οἶνον] Ita Big. & Samb. σῖτον καὶ in cæteris.

[r] Διάγειν τῆς χώρας] Διάγειν διὰ τῆς χώρας Vat. in Editis ita distinguitur, διάγειν τῆς χώρας, εἰς ὃν &c.

[s] Εφ' ᾧ τελέσειν φόρον] Εφ' ᾧ τελέσωσι Vat.

[t] Καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν,] Illud καὶ è Big. & Samb.

* Pace regi,] Illa *pace regi* ex *Epiphanio* adjeci.

[v] Βααλείμ] Βαάλιμον Big. Samb. & Gall 1. 2. in Editis Βαάλιν. Vide p. præced. §. 2.

[x] Πέμψειν Ισμαῆλον] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. πέμψαντα in Editis. πέμψαι Hen. & Bas.

[y] Αποκτενοῦντα αὐτὸν] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. δόλῳ ἀποκτενοῦντα αὐτὸν Hen. & Bas. ἀποκτενοῦντα δόλῳ κρυφίως in Editis Aliisque.

[z] Καὶ κρυφίως,] Illud καὶ inserunt Big. Samb. & Gall. 1. 2.

[a] Αὐτὸν ἐκ τοῦ γένους,] Αὐτὸν ex Big. Samb. & Gall. 1. 2.

[b] Εφῇ κτεῖναι] Ita Samb. (Cocc.) & Bas. ἐφ' ᾗ Hen. ἐφῇ in Editis Aliisque.

[c] Υπολελειμμένων] Υπολελειμμένων Big. & Samb.

[d] Απιστεῖν αὐτοῖς] Illud ἀπιστεῖν ex Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. ὁ δὲ ἀπιστεῖ αὐτοῖς κατ' ἀνδρὸς Hen. & Bas.

[e] Εμφανίσασιν.] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. ἐμφανίσαντα in cæteris.

[f] Εἰκὸς εἶναι,] Εἰκὸς εἶναι λέγων Hen. & Bas.

[g] Εχρῃζε μὴ διαμαρτόντα,] Εχρῃζε Big. (Cocc.) Samb. Vat. & Gall. 1. 2.

[h] Ωσθ' ᾧ μὲν ἀδίκημα] Ως τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὴ in Edit. Bas. ὡς τὸ μὲν in Edit. Gen. ὡς τῷ μὲν in MSS. unde ex conjectura feci ὥσθ' ᾧ μὲν. HUDS. ὡς ὑπὲρ τό. COCC.

[i] Επιβουλευόμενον σῶσαι,] Ita Big. (Cocc.) & Samb. ἐπιβουλευόμενον Vat. ἐπιβουλευόμενον in Editis.

[k] Σπουδάζειν δὲ αὐτὸν] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. σπουδάσαι in cæteris.

[l] Δεῖ δοκεῖν,] Sic MSS. vel δεῖν δοκεῖν. in Editis δεῖν δοκεῖ.

[m] Υπ' ἐκείνου μᾶλλον,] Ita Big. Samb. Hen. (Cocc.) & Bas. ὑπ' ἐκείνου in reliquis.

n Απο-

τι μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ παρακατατιθέμενον αὐτῷ, [n] διαφθεῖραι.

δ΄. Καὶ ὁ μὲν [o] Ἰωάννης [p] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνου δὲ διελθόντος ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πόλιν Ἰσμάηλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, οὓς λαμπρᾷ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη, φιλοφρονούμενος τὸν Ἰσμάηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δὲ οὕτως αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπτισμένον εἰς ἀναισθησίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τῆς μέθης, ὁ Ἰσμάηλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κατακειμένους ἐν [q] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τοὺς ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίους, καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καταλειφθέντας [r] ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν. τῇ δ' ἐπιούσῃ μετὰ δώρων ἧκον [s] πρὸς Γοδολίαν τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς Ἰσμάηλος, εἴσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [t] γένοιτο, κατέβαλε. διεσώθησαν δὲ τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ [v] παραδῶσι, ἔπιπλά τε καὶ ἐσθῆτας καὶ σῖτον· ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ἰσμάηλος. τὸν δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ᾐχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ τὰς βασιλέως Σεδεκίου θυγατέρας, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ταῦτα διαπραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα.

ε΄. Ἀκούσας δ' Ἰωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν [x] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ἰσμαήλου, καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος παραλαβὼν ὁπλίτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τὸν Ἰσμάηλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν [y] Χεβρῶνι. οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ἰσμαήλου, τὸν Ἰωάννην ἰδόντες καὶ τοὺς ἡγεμόνας, εὐθύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τὸν αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀνεχώρησαν. Ἰσμάηλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φυγὼν πρὸς τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ἰωάννης παραλαβὼν οὓς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ἰσμαήλου χειρῶν, καὶ τοὺς εὐνούχους καὶ γυναῖκας καὶ [z] τὰ νήπια, εἴς τινα τόπον [a] Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην [b] ἐπέμενεν αὐτόθι. διεγνώκεισαν δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι [c] μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, [d] ὑπὲρ Γοδολία τοῦ κατασταθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονευμένου.

ς΄. Οὖσιν δ' ἐπὶ ταύτης τῆς βουλῆς, προσίασιν Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ἰωάννης ὁ τοῦ Καρέου, [e] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανοῦσιν αὐτοῖς [f] περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, [g] τοῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὀμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ [h] Ἱερεμίας εἴπῃ. ὑποσχομένου δὲ τοῦ προφήτου διακονήσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, συνέβη μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ἰωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ

perimeretur, quam ut hominem occideret, qui ad ipsum confugerat, suamque salutem ejus fidei commiserat & apud eum quasi sequestrem deposuisset.

4. Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ persuadere non potuissent, *ab eo* discesserunt. at triginta post diebus in urbem Masphatham ad Godoliam venit Ismaëlus, & cum eo viri decem, quos cum splendidæ mensæ adhibuisset, eisque lautia dedisset, ebrius factus est, dum Ismaëlum ejusque comites magna hilaritate excipit. Ismaëlus autem, cum ita se habentem conspicatus, vinoque gravem in stuporem & somnum immersum, ipse cum amicis suis derepente *à mensa* surrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et statim ab hac illorum cæde nocte egressus, Judæos omnes qui in urbe erant occidit, simulque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera secum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat sciente. Ismaëlus autem ubi eos conspexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingressi essent, clauso *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conspicerentur, in fossam quandam profundam demersit. Ex his autem octoginta viris illi servati sunt, qui cum obsecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris illis pepercit Ismaëlus. populum vero Masphathensen cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem se confert.

Godolia à Ismaelo cædes nefaria. Jer. c. 41.

Ismaeli frans impia. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant scelus ab Ismaëlo Masphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis suis quisque militibus profecti sunt ad inferendum Ismaëlo bellum, cumque offenderunt apud fontem Chebronensem. Qui vero ab Ismaëlo abducebantur, cum Joannem ducesque vidissent, lætitia affecti erant, rati auxilium sibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Ismaëlus cum octo viris *Joanni* elapsis ad Ammanitarum regem se contulit. Cæterum Joannes, assumptis quos de manibus eripuerat Ismaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui * Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus est. Statuerant autem *omnes* ut inde digressi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, si in regione manserint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi summæ rerum præfecerant.

Joannes Ismaëlum persequitur. Jer. c. 41.

6. Dum id consilii agitarent, ad Hieremiam vatem accedunt, Joannes Careæ filius, ejusque comites militiæ duces, ut Deum oraret obsecrantes, ut illis, præ consilii inopia quid agendum esset dubitantibus, id ipsum ostenderet, juratis facturos se quicquid illis Hieremias jusserit. Cum autem vates promisisset, se pro illis apud Deum intercessurum esse, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris

Judæi Hieremiam, quid sibi faciendum sit consulunt. Jer. c. 42.

n Διαφθεῖραι.] *Al.* φθεῖραι.
o Ἰωάννης] Ἰωάννης *Big.* & *Gall.* 1. Ἰωάννῃς *Samb.* Vide supr. §. 2.
p Καὶ οἱ σὺν] Οἱ σὺν αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων *Big.* & *Samb.*
q Τῷ συμποσίῳ.] Illud τῷ ex *MSS.*
r Ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν.] Ἐν αὐτοῖς στρατιώτας *Hen.* & *Busb.*
s Πρὸς Γοδολίαν] Πρὸς τὸν Γοδολίαν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*
t Γένοιτο,] Γένοιντο in iisdem *MSS.*
v Παραδῶσι,] Παραδώσουσι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
x Τῇ Μασφαθᾷ] Φασμάθᾳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
y Χεβρῶνι.] Ἐν Γαβαῶνι legendum conjicit Cl. *Lowthius* ex *Jer.* c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 417. v. 2. Ἐν Νεβρῶνι *Hen.* & *Busb.*

z Τὰ νήπια,] Illud τὰ ex *MSS.*
a Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται.] Μάνδρα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
b Ἐπέμενεν αὐτόθι.] Ὑπέμενεν *Big.* & *Samb.*
* *Mandra dicitur,*] *Caula* in versione *Epiphanii.*
c Μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ] Μείναντες *Big.* & *Samb.*
d Ὑπὲρ Γοδολία] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ὑπὸ in *Editis Aliisque.*
e Καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες,] Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ *Big.* & *Samb.*
f Περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν,] Περὶ τούτου τί χρὴ *Big.* & *Samb.*
g Τοῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ,] Τοῦτ' αὐτοῖς *Big.* & *Samb.*
h Ἱερεμίας εἴπῃ.] Articulum non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

i Me-

Eis consilium dedit ut in Judaea maneant. Jer. c. 42.

teris ducibus, populoque, se quidem illis, si in ista terra remanserint, adfuturum, curamque illorum gesturum, & à Babyloniis quos metuunt illæsos servaturum; in Ægyptum vero proficiscentes relicturum esse, foreque ut ira incensus vos iisdem malis afficiat, quæ patres vestros jam ante perpessos esse scivistis. Cum Joanni populoque dixisset, Deum eos ista præmonere, ei parum creditum est: quasi illos suo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam iniret à Barucho discipulo suo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne discedant persuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei consilio, quod eis vatis ministerio dederat, haud obsequuti, in Ægyptum concesserunt, secum ducentes Hieremiam & Baruchum.

In Ægyptum proficiscuntur Judæorum reliquiæ. Jer. c. 43.

Hieremias in Ægypto vaticinium de Babyloniorum rege. Jer. c. 44.

7. Cum autem eò pervenissent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; jussitque ei ut populo prædiceret captum iri Ægyptum, foreque ut alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto post Hierosolymorum vastationem anno, qui vicesimus tertius regni Nabuchodonosori, exercitum ipse eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Istis autem gentibus in potestatem suam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipsam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero constituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res ceciderunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Assyriis abducti, regnante Osea: deinde à Nabuchodonosoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus supererant, captis Hierosolymis. At enim Salmanasares, cum Israëlitas sedibus suis exciviffet, in easdem gentem Chuthæorum transtulit: qui prius interiora Persidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati sunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxisset, nullam gentem in *eam* regionem reposuit. Quo factum est, ut tota Judæa cum Hierosolymis & templo annos septuaginta deserta permanserit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem intercessit, annorum esset centum & triginta, mensium sex, & dierum decem.

Chuthæorum in Samariam migratio post decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

λαῷ παντὶ, ὅτι [i] μένουσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσται, καὶ πρόνοιαν [k] ἕξει, καὶ τηρήσει παρὰ τῶν Βαβυλωνίων οὓς δεδίασιν ἀπαθεῖς, [l] προδομένους δ' εἰς Αἴγυπτον [m] ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα [n] διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδασι παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ἰωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τὸν Θεὸν αὐτοῖς προλέγειν ὁ προφήτης, οὐκ ἐπιστεύετο, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύει· χαριζόμενος δὲ Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψεύδεσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πείθειν δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων διαφθαρῶσι. παρακούσας οὖν ὅ, τε λαὸς [o] καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ προφήτου παρῄνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων καὶ τὸν Ἱερεμίαν καὶ τὸν [p] Βαρούχον.

ζ. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ προφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους τὸν Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ προειπεῖν [q] ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τήν τε ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [r] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [s] τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ἱεροσολύμων πορθήσεως ἔτει, ὅ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν [t] τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [v] ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Ἀμμανίτας καὶ Μωαβίτας. ποιησάμενος δὲ ὑπήκοα ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε [x] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ἰουδαίους αἰχμαλωτίσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Ἑβραίων γένος ἐν τοιούτοις τέλει γενόμενον παρειλήφαμεν, δὶς ἐλθὸν [y] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Ἀσσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα φυλῶν λαὸς ἀπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος [z] Ὠσηέ· ἔπειτα [a] τῶν δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβουχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [b] ὃς ὑπελείφθη τῶν Ἱεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τοὺς Ἰσραηλίτας, [c] κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν [d] τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι [e] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τῆς χώρας εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τὰς δύο φυλὰς ἐξαγαγὼν, οὐδὲν ἔθνος εἰς τὴν χώραν [f] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' [g] ἔρημος ἡ Ἰουδαία πᾶσα, καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [h] ἑβδομήκοντα. τὸν δὲ σύμπαντα χρόνον, [i] ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἐπὶ τὴν τῶν δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐληλύθει, [k] ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, [l] μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

i Μονεῖ μετ' αὐτοῖς] *Μένουσι Samb. Busb. & Hen.*

k Ἕξει,] Παρέξει *Big.* παρέξειν *Samb.* & mox τηρήσειν.

l Προδομένους δ'] Προδομένοις *Samb. & Busb.*

m Ἀπολείψειν,] Ἀπολείψει *Big. Hen. Busb. & Gall.* 1. à manu *secunda.*

n Διαθήσειν ὀργισθεὶς] Διαθήσει *Big. & Gall.* 1.

o Καὶ ὁ Ἰωάννης] Καὶ Ἰωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμμαχίας *Big. Samb. & Gall.* 1.

p Βαρούχον.] *Al.* Βάρουχον.

q Ἐκέλευσε τῷ λαῷ,] Ἐκέλευσε *Big Samb. Hen. & Gall.* 2. κελεύει *Gall.* 1.

r Ἀποκτενεῖ,] Ita cum plerisque *MSS.* ἀποκτείνει in *Editis Aliisque*

s Τῷ γὰρ πέμπτῳ] Vide *Usserii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adversaria Chronol. c. 15.

t Τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας,] Sic *Big. Samb. & Vet. Interpr.* τῆς Ναβουχοδονοσόρου in *cæteris*

v Ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην] Illa ὁ αὐτὸς desiderant *Big. & Samb.* In suo tamen codice habuisse videtur *Epiphan.*

x Βασιλέα κτείνει,] *Jer.* c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephree.* Οὐαφρῆ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem sit qui Ἀπρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Josephus* falsi redarguatur, qui à Nabuchodonosoro occisum scribit.

y Πέραν Εὐφράτου.] Ita *Big. Samb. & Zonar.* πέραν τοῦ Εὐφράτου in *cæteris.*

z Ὠσηέ·] Ita *MSS.* prout supra, p. 504. §. 1. & alibi. Ὠσηέ in *Editis.*

a Τῶν δύο] Ὁ τῶν δ. φ. COCC.

b Ὃς ὑπελείφθη] Sic *Big. Samb. & Vet.* καὶ δὲ ὑπελείφθη in *Editis.*

c Κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν] Ita in plerisque *MSS.* (& Cocc.) κατῴκησεν in *Editis Aliisque.*

d Τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν.] Τὸ τῶν Χουθαίων *Big. & Samb.* Vide lib. IX. sub finem. HUDS. Conf. supr lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

e Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν,] Rursus locum eundem consulas velim.

f Αὐτῶν κατῴκισε.] Illud αὐτῶν è *Big. Samb. Hen. Busb. & Vet. Interpr.*

g Ἔρημος ἡ Ἰουδαία πᾶσα,] Sic *MSS.* ἔρημος Ἰουδαία in *Editis.*

h Ἑβδομήκοντα.] Aperte loquitur de his annis desolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simsonus* in Chron. *Cathol.* ad ann. 3486.

i Ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν] Ὅστις ἀπὸ *Big. & Samb.* ἕως ἀπὸ *Hen. & Busb.*

k Ἑκατὸν ἔτη] Imo cxxxiii. Vide *Is. Vossium* in Chron. S. c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* p. 1107.) scribendum ait, ἔτη ρλγ'. μῆνας ἕξ, ἡμέρας εἴκοσι.

l Μῆνας ἕξ,] Καὶ μῆνας ἕξ καὶ ἡμέρας δέκα *Big. & Samb.*

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ Δανιήλου· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος τοὺς [m] εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ καὶ τῇ ἀκμῇ τῶν σωμάτων, καὶ ταῖς εὐμορφίαις τῶν ὄψεων ἦσαν περίβλεπτοι, παιδαγωγοῖς καὶ τῇ δι' αὐτῶν θεραπείᾳ παραδίδωσι, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τοὺς [n] ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσα κατεστρέψατο ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας διαθεὶς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ καὶ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. [o] ἦσαν δ' οὗτοι σοφίας ἱκανοὶ, περὶ ἣν [p] ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δ' ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανίηλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀνανίας, ὁ δὲ Μισαῆλος, ὁ δὲ τέταρτος Ἀζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν [q] Δανίηλον ἐκάλει Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχην, Μισαῆλον δὲ Μισάχην, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, δι' ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ σπουδῆς τῆς περὶ τὴν παίδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν προκοπῇ γινομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ στέργων διετέλει.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μετὰ τῶν συγγενῶν σκληραγωγεῖν [r] αὐτὸν, καὶ τῶν τε ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ [s] καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν [t] Ἀσχάνῃ τῷ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν [u] ἐπιτετραμμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς κομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βούλοιτο· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην δίαιταν αὐτοὺς [x] κεκινῆσθαι, τῆς δ' ἑτέρας περιφρονεῖν. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ κατάδηλοι τῷ βασιλεῖ γενηθέντες, ἐκ τε τῆς τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τῆς τροπῆς τῶν χαρακτήρων· [y] συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων εὐπαθούντων ἐλεγχθέντες, αἴτιοι κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ καταστῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πρὸς τὴν εὐλάβειαν τὸν Ἀσχάνην πείθουσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ταῦτα παρασχεῖν αὐτοῖς πείρας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλούσης μὲν αὐτοῖς τῆς τῶν σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς οὐδὲν ἔτι εἰς αὐτὴν βλαβησομένους· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτοὺς ἐλύπει τὴν τροφὴν ἐκείνην προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐτραφέστεροι τὰ σώματα [z] καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τοὺς μὲν ἐνδεεστέρους [a] ὑπολαμβάνειν, οἷς τὴν βασιλικὴν συνέβαινεν εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ μετὰ τοῦ Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης [b] ἃ μὲν ἀπὸ τοῦ δείπνου καθ' ἡμέραν συνήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προειρημένα. οἱ δ' ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τὴν καθαρότητα καὶ πρὸς τὴν

CAP. X.

De Danielo: & quænam ei acciderunt in Babylone.

Cæterum Nabuchodonosorus Babyloniorum rex, cum *sibi* sumpsisset nobilissimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conspicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibusdam illorum * exsectis (id quod solitus est facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de sua mensa præbebat, curabatque ut regionis istius instituta & literas Chaldæas docerentur. Isti autem satis magnam consequuti erant sapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præstantes bonoque ingenio præditi. quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Misaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliisque nominibus uti jussit. Et Danielum quidem Baltasarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Misaëlum Misachen, Azariam vero Abdenago. Istos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum studiis adhibitam, & quod in sapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore prosequebatur.

Nabuchodonosorus Judæorum pueros nobiliores formæque elegantioris liberaliter institui jubet.

De Daniele ejusque sociis. Dan. c. 1.

2. Cum autem visum fuisset Danielo, ut ipse cum cognatis suis durius victitaret, & à mensæ regiæ eduliis abstineret, atque adeo ab universis vitali spiritu animatis, Aschanem adiit spadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur sibi caperet & absumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & si quid aliud præterea vellet inanime. ad hujusmodi enim victum se magno desiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero se paratum esse dicebat voluntati illorum obsequi: sed nonnihil vereri, ne, si hoc resciverit rex corporum ex gracilitate orisque lineamentis subinde mutatis (necesse enim esse corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene pastis *hujusce rei* manifesti, sibi auctores fiant periculi suppliciique. Aschani itaque ad hoc faciendum timido persuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita vescerentur: quod si corpora illorum nihilo deterius se inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi sint; sin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliisque pejus se habentes, ad priorem victus consuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo istiusmodi suppeditato non modo nihil eis decesserit, sed corpore magis quam alii bene curato esse & pinguiores apparuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia vesci contigit, ex pauperioribus esse quis suspicaretur, Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia summaque luxuria vixisse; exinde Aschanes, absque omni metu, quæ pueris quotidie de mensa sua rex mittere consuevit, sibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quasi propterea mentes eis es-

Eorum victus & sapientia. Dan. c. 1.

m Εὐγενεστάτους] Ita cum Big. Samb. & Vet. Interpr. ἀρετωτάτους in reliquis.

* Exsectis] Judæos ἐκτομίας prædixerat Hieremias.

n Ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν] Illud ἐκ non agnoscunt Big. & Samb.

o Ἦσαν δ' οὗτοι] Ita Big. & Samb. αὐτοὶ in Editis Aliisque.

p Ἐκέλευε διατρίβειν] Ita cum MSS. ἐκέλευσε in Editis.

q Δανίηλον ἐκάλει Βαλτάσαρον,] Δανίηλον (ut & supra Δανίηλος) Samb. & mox ἐκάλει Big. & Samb.

r Αὐτὸν,] Ita Samb. ἑαυτὸν Gall. 2. αὐτοὺς in reliquis.

s Καθόλου πάντων] Sic MSS. καθόλου in Editis.

t Ἀσχάνῃ] Ἀσπάνῃ malit Salmasius. Apud Chrysostomum sub initium Interpretationis in Danielem Ἀσφανὲζ pro Ἀσφανὲς ex LXXII. reponi suadet Cotelerius: qui Josephum Ἀσχάνην pro Ἀσφάνης dixisse existimat, ob similitudinem literarum Hebraïcarum.

u Ἐπιτετραμμένῳ εὐνούχῳ,] Ἐπιτετραμμένῳ Big. Samb. & Gall. 1. 2.

x Κεκινῆσθαι,] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. ἐκκεκινῆσθαι in Editis Aliisque.

y Συμμεταβαλεῖν] Συμμεταβάλλειν Big. & Samb. & infra mox ead. §. συμμεταβαλλόντων.

z Καὶ μείζονες ἐγίνοντο,] Ita MSS. καὶ ἐντεῦθεν μείζονες γίνονται in Editis.

a Ὑπολαμβάνειν,] Ὑπολαμβάνεσθαι malit Cl. Lowthius.

b Ἃ μὲν ἀπὸ τοῦ δείπνου] Om. μὲν Big. & Samb.

e Ex-

essent puræ, & defœcatæ adeo ut optime possent disciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque ista eadem ex causa molliora reddebant) facile instituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris satis jam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adjecit: numenque ei manifesto aderat.

Nabuchodonosorus somnium videt mirabile. Dan. c. 2.

Somnii oblitus Magis mortem minatur, nisi illud ejusque interpretationem sibi dicerent. Dan. c. 2.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è stratis surrexit obliviscitur. Accersitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quod ei acciderat visorum oblivione capi, jussit illis ut ipsi dicerent, quale esset somnium & quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse ut hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes *statim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant se quod jussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi jusserat, & inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quæsivisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut sapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexisset somnii negotium, & quod jussi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commovissent: obsecravit Ariochum, ut ad regem ingressus unam noctem *ad comminiscendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: spem enim sibi esse, si eâ Deum precatus fuerit, fore ut somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, ista postulare Danielum. atque ille cædem magorum differri jussit, tantisper dum certior fieret de promisso Danieli. Cæterum puer, ubi se cum cognatis *suis* domum receperat, supplex Deum per totam noctem obsecrat ut *somnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipsis pereundum est, ab ira regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapsa est. Deus autem, & periclitantes miseratus & Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum fecit simulque ejus interpretationem, ut quid significaret ex ipso rex intelligeret. Jamque Danielus cum ista à Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem postquam de vita jam desperarint & *cum solicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in spem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miserto, prima luce Ariochum adit, & ab eo petebat ut se ad re-

Magi morti adjudicantur, postquam rem fieri non posse pronunciarant. Dan. c. 2.

Quod ubi Danielo compertum, enuntiationem somnii interpretationemque ejus pollicetur. Dan. c. 2.

Mox, cum precibus Deum interpellasset, voti fit compos. Dan. c. 2.

παιδείαν ἀκραιφνῶν γεγενημένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν εὐτονωτέρων· οὔτε γὰρ ἐκείνας [c] ἐλωβοῦντο καὶ βαρείας εἶχον ὑπὸ [d] τροφῆς ποικίλης, οὔτε ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις ἦν παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανιῆλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, περὶ κρίσεις ὀνείρων ἐσπουδάκει· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν [e] ἐγίνετο.

γʹ. Μετὰ δὲ ἔτος [f] δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστόν, οὗ τὴν ἔκβασιν αὐτὸς αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεός, τοῦτο μὲν ἐπιλανθάνεται διαναστὰς ἐκ τῆς κοίτης. μεταπεμψάμενος [g] δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἴη τι ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὴν λήθην ὧν εἶδε μηνύων, [h] ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ, τι τε ἦν τὸ ὄναρ, [i] καὶ τί τὸ σημεῖον. τῶν δὲ ἀδύνατον εἶναι λεγόντων ἀνθρώποις τοῦθ' εὑρεῖν, εἰ δὲ αὐτοῖς ἐκθοῖτο τὴν ὄψιν τοῦ ἐνυπνίου φράσειν τὸ σημεῖον [k] ὑπισχνουμένων, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προσέταξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιῆσαι τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δύνασθαι. Δανιῆλος δὲ ἀκούσας ὅτι προσέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, [l] ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, πρόσεισιν [m] Ἀριόχῳ τῷ τὴν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχὴν πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἴη προστεταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦν ἐπιλελησμένῳ, φήσαντες μὴ δύνασθαι, [o] παρώξυναν αὐτόν, παρεκάλεσε τὸν Ἀριόχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, [p] μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ [q] ταύτῃ τὴν ἀναίρεσιν ἐπισχεῖν· ἐλπίζειν γὰρ [r] δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ Ἀριόχος τοῦτ' ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ Δανιῆλον ἀξιοῦν. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ἐπισχεῖν, ἕως γνῷ τὴν ὑπόσχεσιν [s] τοῦ Δανιήλου. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγενῶν ὑποχωρήσας πρὸς ἑαυτόν, δι' ὅλης ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῆς νυκτός, [t] γνωρίσαι, καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, οἷς δεῖ καὶ αὐτοὺς συναπολέσθαι, [v] ῥύσασθαι τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὴν ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλην ἧς ὁ βασιλεὺς [u] ἐπελέληστο διὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ἰδὼν κατὰ τοὺς ὕπνους. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τούς τε κινδυνεύοντας ἐλεήσας, καὶ τὸν Δανιῆλον τῆς σοφίας [y] ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν καὶ τὸ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτοῦ μάθῃ. Δανιῆλος δὲ γνοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τοὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τοῦ ζῆν καὶ [z] πρὸς τὸ τεθνάναι τὴν διάνοιαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν καὶ τὰς περὶ τοῦ βίου ἤγειρεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, γενομένης ἡμέρας παραγίνεται [a] πρὸς τὸν [b] Ἀριόχον, καὶ ἄγειν αὐτὸν ἠξίου πρὸς τὸν βασιλέα· δη-

c Ἐλωβῶντο] Ἐλελωβοῦντο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. quod forsan à *Josepho* manu. HUDS. Lege ἐλωβῶντο. COCC.

d Τροφῆς ποικίλης,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τρυφῆς in *Editis Aliisque.*

e Ἐγίνετο.] Ἐγένετο *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

f Δεύτερον τῆς Αἰγύπτου] Videsis Tornellum ad A. M. 3453. n. 2. & *L. Capellum* in *Chronol. S.* p. 223.

g Δὲ τοὺς Χαλδαίους] Δὴ pro δὲ lego.

h Ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν,] Ἐκέλευε *Big.* & *Samb.*

i Καὶ τί τὸ σημεῖον.] Καὶ ὅ, τι σημαίνει *Hen.* & *Bush.* HUDS. Forte σημαινόμενον, ut & paullo inferius. COCC.

k Ὑπισχνουμένων,] Ὑπισχνουμένων in *Iisdem.*

l Ἐν τούτοις] Ἐν τούτοις γὰρ αὐτοὺς σὺν τοῖς λοιποῖς κινδυνεύοντας *Hen.* & *Bush.*

m Ἀριόχῳ τῷ τὴν ἐπὶ] Ἀριόχῳ *Vat. Gall.* 2. & infra Ἀριόχῳ. Ἀριώχ LXXII. HUDS. Ariochim *Rufin.* sic mox τὸν Ἀριόχην. SPANH.

n Περὶ τὸ ἐνύπνιον,] Περὶ τοῦ ἐνυπνίου *Big.* & *Samb.*

o Παρώξυναν αὐτόν,] Ita *Samb.* παρωξυνόν *Big.* παρωξυνόν *Gall.* 1. 2. παρώξυνον in *Editis Aliisque.*

p Μίαν αἰτήσασθαι] Prudenter *Chrysostomus* & *Theodoretus* in ea re, quam *Sacer contextus* reticuit, negotium habere noluerunt. At *Josephus* tempus definit, *unam noctem*; *Tertullianus* quidem *triduum*. malim *Josepho* accedere. *Cotelerius* ad *Chrysost.* in *Dan.* p. 85.

q Ταύτῃ τὴν ἀναίρεσιν] Ταύτην *Vat.* & *Samb.*

r Δι' αὐτῆς δεηθείς] Διὰ ταύτης *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Τοῦ Δανιήλου.] Τὴν Δανιήλου *Big.* & *Samb.*

t Γνωρίσαι] Σῶσαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἰάσασθαι *Hen.* & *Bush.*

v Ῥύσασθαι τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς,] Ῥύσασθαι τῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

w Ἐπελέληστο] Sic *MSS.* ἐπιλέληστο in *Editis.*

y Ἀγασάμενος,] Ita *MSS.* (& *Coc.*) in *Editis* ἀγαπώμενος.

z Πρὸς τὸ τεθνάναι] Eo modo *Big.* & *Samb.* πρὸς τῷ in *reliquis.*

a Πρὸς τὸν Ἀριόχον] Πρὸς Ἀριόχον *Big.* & *Samb.*

b Ἀριόχον,] Confer supr. SPANH.

δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βούλεται τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [c] περὶ τῆς παρελθούσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Δανιῆλος, παρῃτεῖτο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τῶν ἄλλων Χαλδαίων καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εὑρεῖν δυνηθέντος, [d] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "οὐ γὰρ κατ' ἐμπειρίαν, οὐδ' ὅτι τὴν διάνοιαν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπόνηται, "τοῦτο [e] γέγονεν· ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, [f] φησὶν, ὁ Θεὸς κινδυνεύοντας ἀποθανεῖν, δεηθέντι περί τε τῆς [g] ἐμαυτοῦ ψυχῆς καὶ τῶν ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ φανερὰν ἐποίησεν. οὐχ ἧττον γὰρ τῆς ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς κατακριθεῖσι ὑπὸ σοῦ μὴ ζῆν λύπης, περὶ τῆς σῆς αὐτοῦ δόξης ἐφρόντιζον, ἀδίκως οὕτως ἄνδρας καὶ ταῦτα [h] καλοὺς κἀγαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντος, οἷς ὅλως μὲν ἀνθρωπίνης σοφίας ἐχόμενον προσέταξας, ὃ δ' ἦν ἔργον Θεοῦ τοῦτ' ἀπῄτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντίζοντι περὶ τοῦ, τίς ἄρξει τοῦ κόσμου παντὸς μετὰ σὲ, κατακοιμηθέντι βουλόμενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [i] βασιλεύσοντας, ὄναρ ἔδειξε τοιοῦτον. ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριάντα μέγαν ἑστῶτα, οὗ τὴν μὲν κεφαλὴν συνέβαινεν εἶναι [k] χρυσῆν, τοὺς δὲ ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν δὲ γαστέρα καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σιδηροῦς. ἔπειτα λίθον εἶδες [l] ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα ἐμπεσεῖν τῷ ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ μηδὲν αὐτοῦ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν ἀλεύρου λεπτότερον γενέσθαι· καὶ τοῦ μὲν ἀνέμου πνεύσαντος σφοδροτέρου ὑπὸ τῆς βίας ἁρπαγέντα διασπαρῆναι, τὸν δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς ἅπασαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲν οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλή σέ τε ἐδήλου καὶ τοὺς πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι βασιλέων τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἕτερός τις [m] ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει χαλκὸν ἠμφιεσμένος, καὶ ταύτην ἄλλη παύσει τὴν ἰσχὺν ὁμοία σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ [n] εἰς ἅπαν διὰ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν στερροτέραν τῆς τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ." ἐδήλωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιῆλος τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν οὐ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι. εἰ δέ τις τῆς [o] ἀληθείας γλιχόμενος οὐ [p] περιέσεται πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων [q] εἰ γενήσεται βούλεσθαι μαθεῖν, σπουδασάτω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι [r] τοῦ Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, [s] ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν τοῦ Δανιήλου φύσιν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ᾧ τρόπῳ τὸν Θεὸν προσκυνοῦσι, τούτῳ τὸν Δανιῆλον ἠσπάζετο, καὶ [t] θύειν δὲ ὡς Θεῷ προσέταξεν. οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμενος, ἀπάσης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, [v] πλάτος δὲ ἕξ, στήσας αὐτὸν ἐν τῷ μεγά-

gem duceret: velle enim ipsi effari id quod in somniis *se* vidisse dicit, proxima ante hanc nocte.

Danielus Nabuchodonosoro somnium in memoriam revocat, & interpretatur. Dan. c. 2.

4. Danielus autem ad regem ingressus, primum illud *ab eo* deprecatus est, ne ipsum aliis Chaldæis & magis sapientia præstare existimaret, quod, cum nemo illorum somnium invenire potuisset, ipse *id* ei indicaturus esset. "non enim *sua* peritia, vel "quod mentem quam alii magis exercuisset, id fieri: sed Deus, inquit, nostrûm misertus qui in "mortis periculum adducti eramus, oranti mihi "pro mea popularium vita & somnium & ejus interpretationem declaravit. non enim tam me solicitum habuit ea tristitia, quod nos ipsi à te fuerimus morti adjudicati, quam metus de tuæ existimationis gloria, ut qui inique viros bonos & honestos necari jusseris, quibus nihil, quod humana sapientia efficere potuit, imperasti, sed id "quod facere Dei solius est ab illis exegisti. Tibi "itaque, cogitanti, qui homo post te potiturus "esset totius orbis imperio, in lecto cubiculari volens Deus omnes regnaturos ostendere, ejusmodi immisit somnium. Spectare tibi videbaris ingentem statuam *ante oculos* tuos stantem cujus "caput sorte aureum erat, humeri & brachia argentea, venter & femora ex ære, crura ac pedes "ferrei. Deinde saxum ingens vidisti à monte avulsum, quod in statuam incidit, eamque dejectam adeo contrivit, ut nulla ejus pars integra "fuerit relicta; sed aurum & argentum & ferrum "& æs in pulverem abierint farina minutiorem: "atque illum, venti vehementioris flatu abreptum, "longe lateque dispersum esse; saxum vero adeo "crevisse ut tota terra ab eo occupata videretur. "Et somnium quidem quod vidisti hujusmodi est: "illud vero hoc modo, ut arbitror, interpretandum. Caput quidem aureum te significat, & "alios ante te reges Babylonios; duæ vero manus "& humeri indicant imperium vestrum à duobus "regibus eversum iri: illorum autem imperium "alius quidam ab occidente *veniens* destruet, ære "*totus* obductus; atque hujus vires alia vis debellabit ferro similis, easque in universum imperio "premet propter ferri naturam, quod ea sit auro "& argento & ære validior." Quin & Danielus regi ostendit omnia de saxo: sed mihi ista narrare non libuit, cui id negotii datum est ut præterita non futura literis consignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curiosius inquirendis desistere, ut qui de incertis, an futura sint, scire desiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in sacrorum librorum codice inveniet.

De statua quam vidit in somnis Nabuchodonosorus. Dan. c. 2.

Somnii explanatio. Dan. c. 2.

5. Rex autem Nabuchodonosorus, his auditis, suoque somnio agnito, Danieli indolis admiratione perculsus est, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum solent adorare, Danielum veneratus est, eique ut Deo sacrificari jussit. Nec hoc contentus, imposito ei Dei sui nomine, universæ ditionis suæ imperio eum præfecit, cognatosque suos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidisse contigit, ut qui regem hujusmodi de causa offenderint. Rex, facto aureo colosso altitudine cubitorum sexaginta, latitudine sex, cum eum in magna planitie Babylonis erexisset, ipsumque mo-

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

Nabuchodonosorus statuam sibi auream, immensa magnitudinis, posuit, adorarique eam præcepit. Dan. c. 3.

c Περὶ τῆς παρελθούσης νυκτός.] Περὶ τῆς Big. & Samb.
d Αὐτὸς αὐτῷ] Ita Big. Samb. & Vet. Interpr. αὐτὸς αὐτὸ in Editis Aliisque.
e Γέγονεν] Γίνεται Big. & Samb. γνώναι legisse videtur Epiphan.
f Φησὶν,] Φησὶν deest Big. & Samb.
g Ἐμαυτοῦ ψυχῆς] Ἐμῆς Big. & Samb.
h Καλοὺς κἀγαθοὺς] Καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς Big. & Samb.
i Βασιλεύσοντας] Βασιλεύοντας Gall. & Samb. 1.
k Χρυσῆν,] Al. (ut & Chr.) χρυσίνην.
l Ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα] Ἐξ ὄρους Big. Samb. & LXXII.
m Ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει] Ita Big. Samb. & Vet. ἐπὶ δύσεως in Editis Aliisque.
n Εἰς ἅπαν] Ita Big. Samb. Bush. & Hen. εἰς ἅπασαν in Editis Aliisque.
o Ἀληθείας] Ἀκριβείας Samb.
p Περιέσεται πολυπραγμονεῖν,] De voce περιέσεσθαι videsis Gatakerum ad Antoninum, pag. 92.
q Εἰ γενήσεται βούλεσθαι μαθεῖν,] Τί γενήσεται Big. & Samb.
r Τοῦ Δανιήλου·] Τὸ Δανιήλου Big. & Samb.
s Ἀκούσας ταῦτα] Ἀκούσας Big. & Samb.
t Θύειν δὲ ὡς Θεῷ] Ita cum MSS. in Editis θύειν.
v Πλάτος δὲ ἕξ,] Τὸ πλάτος Big. & Samb.

π Ἀν-

more solenni dedicaturus esset, principes ex omni sua ditione convocavit, eisque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ sonitum audiverint, tunc *in terram* procumberent & colossum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus est se illos conjecturum esse in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, simul ac audiverunt tubæ vocem, colossum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non fecisse dicunt, nolentes patria instituta violare. Atque illi criminis manifesti & statim in ignem conjecti divina servantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: sed, quasi sensisset viros *sceleris* puros in flammas suas præcipitatos esse, illos non afflavit; vique ad urendum debili esse videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut postea semper in maximo apud eum honore haberentur.

Danieli cognati, quod statuam non adorarint, in medias flammas conjiciuntur, & illæsi per eas ambulant. Dan. c. 3.

6. Non multo autem post in somnis rex aliam videt visionem; quòd imperio excidens inter bestias versabitur, & post exactos in solitudine septem annos denuo regnum recuperabit. Hac visione ipsi in somnio oblata, cum magos rursus convocasset, illos ea de re percontabatur, & quid significaret sibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit somnii sententiam invenire, regique explicare: solus vero Danielus ista exploravit; atque ita evenerunt prout ipse ei prædixit. Cum enim in solitudine tempus jam ante memoratum exegisset, nemine per septennium auso rerum gubernaculo sese admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rursus ei restituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum singula ita ut in antiquis libris ea reperio in scriptis meis referam. nam statim ab initio hujus historiæ contra eos qui in rebus *narratis* desiderabunt quidpiam, vel expostulabunt, à me præcautum est, asseverando quod Hebræorum solum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus istis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

Nabuchodonosorus, potestate regia abjecta, cum bestiis agrestibus degit: & post septennium in regnum repositus est & dignitate auctus. Dan. c. 4.

λον τῆς Βαβυλῶνος πεδίον, καὶ μέλλων καθιεροῦν [x] αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προστάξας, [y] ὅτι σημαινούσης ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸν ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὴν τοῦ πυρὸς [z] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μετὰ τὸ σημαινούσης ἀκοῦσαι τῆς σάλπιγγος προσκυνούντων τὸν ἀνδριάντα, [a] τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς [b] οὐ ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβῆναι τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, εὐθέως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θείᾳ σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. οὐ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι [c] τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐχ ἥψατο, καίειν δὲ ἀσθενὲς ἦν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς παῖδας, τοῦ Θεοῦ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τοῦτο συνέστησεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· [d] διὸ μετὰ πάσης ἀξιούμενοι παρ' αὐτοῦ [e] τῆς τιμῆς διετέλουν.

ϛ'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μετὰ θηρίων ἕξει τὴν δίαιταν, καὶ διαζήσας οὕτως ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἔτεσιν ἑπτὰ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεται. τοῦτο θεασάμενος [f] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [g] σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν τοῦ ἐνυπνίου διάνοιαν εὑρεῖν, οὐδ' ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανίηλος δὲ [h] μόνος καὶ τοῦτο ἔκρινε, καὶ καθὼς [i] οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διατελέσας γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρημίας τὸν προειρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ἐπιθέσθαι τοῖς πράγμασι παρὰ τὴν ἑπταετίαν, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεται. [k] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκω βιβλίοις. [l] καὶ γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς [m] ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ [n] μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τὸ μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους [o] εἰπὼν εἰς τὴν [p] Ἑλληνίδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, [q] μήτε προστιθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος.

CAP. XI.

De Nabuchodonosoro ejusque successoribus, & quomodo eorum imperium eversum erat à Persis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

REX autem Nabuchodonosorus, cum regnasset annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer, & regibus qui eum antecesserunt fortunatior. Rerum autem ab eo gestarum meminit etiam Berosus in tertio Historiæ Chaldaïcæ libro, hisce verbis. "Cumque audisset pa-

Nabuchodonosori mors.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβουχοδονοσόρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καὶ ὡς κατελύθη ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἅ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Ο Δὲ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, [r] ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων εὐτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δὲ αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ [s] Βηρωσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν [t] ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ " [v] Να-

[x] Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν ex Big. Samb. & Epiphanio.
[y] Ὅτε σημαινούσης] Ὅταν vel ὅτ' ἂν in MSS.
[z] Ἐμβληθήσεσθαι κάμινον.] Ἐμβληθῆναι Big. Samb. & Gall. 1. 2.
[a] Τοὺς Δανιήλου] Sic Big. Samb. Hen. Bosb. & Vet. Interpr. τοῦ Δανιήλου in Editis Aliisque.
[b] Οὐ ποιῆσαι τοῦτο] Μὴ ποιῆσαι Big. & Samb.
[c] Τὸ μηδὲν ἀδικήσαντας] Τοῦ μηδὲν Big. & Samb.
[d] Διὸ μετὰ πάσης ἀξιούμενοι] Ita cum Big. & Samb. διὰ μετὰ πάσης ἀξ. π. α. τῆς τιμῆς in Editis Aliisque.
[e] Τῆς τιμῆς διετέλουν.] Forte καὶ τῆς τ. δ. COCC.
[f] Τὸ ὄναρ.] Sic Big. Samb. Hen. & Bosb. ὄνειρος in cæteris.
[g] Σημαίνοι λέγειν ἠξίου] Ita Big. & Samb. σημαίνει in reliquis.
[h] Μόνος καὶ τοῦτο ἔκρινε,] Μόνος καὶ τοῦτ' (vel τοῦτο) ἔκρινε in plerisque MSS.
[i] Οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη.] Ita Big. Samb. Hen. & Bosb. ὡς τε αὐτῷ in Editis Aliisque.
[k] Ἐγκαλέσῃ δέ μοι] Ἐγκαλείτω Big. Samb. & Gall. 1. 2.
[l] Καὶ γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τὸ μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἰπὼν εἰς τὴν Ἑλληνίδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προστιθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος.] Josephus ait à se Hebræorum Volumina in Græcam linguam transferri, nec addente iis quicquam aut detrahente. Vid. Præf. Arχ. lib. 1. c. 1. §. 1. ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθηρμηνευμένην γραμμάτων. SPANH.
[m] Ἐπιζητήσοντας] Ἐπιζητήσοντάς τι περὶ τῶν in iisdem MSS.
[n] Μεμψομένους] Μεμφομένους Big. & Samb.
[o] Εἰπὼν εἰς τὴν] Ita cum MSS. εἰπεῖν in Editis.
[p] Ἑλληνίδα γλῶτταν,] Ἑλλάδα γλῶτταν Big. Samb. & Gall. 1. 2.
[q] Μήτε προστιθεὶς τι] Μήτε προστιθεὶς τοῖς πρ. αὐτοῖς ἴδιον in iisdem MSS.
[r] Ἔτη τεσσαράκοντα τρία] Ἔτη τρία καὶ τεσσαράκοντα Big. Samb. & Gall. 1. 2.
[s] Βηρωσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορος,] Berosi verba de Nabuchodonosore. Vid de eodem Beroso & Nabuchodonosoro adv. Apion. lib. 1. §. 19. ubi eadem verba. SPANH. Quædam etiam ibi rectius scripta videntur. COCC.
[t] Ἱστοριῶν,] Illud ἱστοριῶν ex MSS & Vet. Interpr. Rerum Chaldaïcarum Historiam Berosum tribus libris composuisse dicit Tatianus, p. 126. Edit. Oxon. Eadem Βαβυλωνιακὰ appellat Athenæus in Deipnosoph. 639.

[v] Na-

«[v] Ναβουχοδονόσορος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης, ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ [x] τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην τόποις, ἀποστάτης [y] αὐτῷ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ [z] υἱῷ Ναβουχοδονοσόρῳ [a] ὄντι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, [b] ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας δὲ Ναβουχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε [c] ἐκράτησε, καὶ τὴν χώραν [d] ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν [e] ἐποιήσατο. [f] τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβουχοδονοσόρῳ συνέβη, [g] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωστήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, [h] ἔτη βασιλεύσαντι εἰκοσιέν. αἰσθόμενος δὲ [i] μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Ναβουχοδονόσορος, καὶ καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν [k] κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν, [l] καὶ συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ τῆς [m] βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς διὰ τῆς ἐρήμου [n] παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα. [o] παραλαβὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα ὑπὸ [p] τῶν Χαλδαίων, καὶ [q] διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας [r] ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, [s] τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις συνέταξεν ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις [t] ἀποδεῖξαι· αὐτὸς δὲ [v] ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων [x] τό, τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, [y] καὶ ἑτέραν χαρισάμενος, καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν [z] ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, [a] περιεβάλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ [b] τῆς ἔξω, [c] τούτων δὲ τῆς ὀπτῆς πλίνθου. καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, [d] προσκατεσκεύασε τοῖς πατρικοῖς βα-

“ter ejus Nabuchodonosorus, cum, qui in Ægypto & Cœle-Syria & Phœnice præpositus fuerat, Satrapen ab eo defecisse, ipse ferendis laboribus *per ætatem* impar, filio Nabuchodonosoro adhuc juveni tradidit partem exercitus, misitque ad illum bello persequendum. Nabuchodonosorus vero congressus cum illo, qui desciverat, acieque conserta, & eum vicit, & regionem ab hoc initio in regni sui ditionem redegit. At sub id tempus evenit ut Nabuchodosorus pater, cum morbum contraxisset, in urbe Babyloniorum diem obiret supremum, postquam regnasset annis XXI. † Nabuchodonosorus vero, non multo post patris morte cognita, rebusque in Ægypto & reliqua regione ordinatis, ut & captivis ex Judæis & Phœnicibus & Syris & ex Ægypti populis, datoque in mandatis quibusdam ex amicis ut *eos* una cum gravis armaturæ militibus & impedimentis in Babyloniam deportaret, ipse cum paucis itinere per desertum facto Babylonem se conferebat. Potitus autem rerum quas Chaldæi administraverant, regnique sibi ab eorum potissimo adservati, totum patris quod fuerat imperium adeptus, captivis quidem, ubi *eò* venerant, colonias in Babyloniæ locis maxime opportunis assignari jussit: ipse vero, postquam de belli manubiis Beli templum aliaque largiter ornaverat, urbemque *Babylonis* quæ jam erat, *nova* etiam altera addita, instauraverat, ne possent posthac qui ad urbem venirent obsidendam abacto flumine eam *istam* *facilius* aggredi, ternos quidem interiori urbi, ternosque pariter exteriori murorum ambitus circumdedit, idque è coctis lateribus. Cumque urbem bene munivisset, & portas magnifice adornasset, paternæ regiæ contiguam

Berosi testimonium de Nabuchodonosoro.

[v] Ναβουχοδονόσορος,] Hic loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonosori mentio fit, Ναβοπολάσαρος rescribendum censet *J. Scaliger*, prout apud *Eusebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Josephum* lib 1. contra *Appionem* Ναβολάσσαρος decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολάσσαρος. Verum in hisce *Originum* libris tam vetus est mendum, ut agnoscatur etiam à *Vet. Interpr.*

[x] Τὴν Κοίλην Συρίαν] Συρίαν τὴν Κοίλην *Big. Samb. Syncell.* & lib. 1. c. *App.*

[y] Αὐτῷ γέγονεν,] Αὐτῷ deest *Syncello* & *Josepho* in *lib.* 1. *c. App.*

[z] Τῷ Ναβουχοδονοσόρῳ] Illud υἱῷ restituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* 1. c. *App.*

[a] Ὄντι ἐν ἡλικίᾳ] Ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ in *libro* 1. *c. App.* illa tamen omisit *Syncellus.*

[b] Ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* 1. c. *App.*

[c] Ἐκράτησε,] Ἐκυρίευσε in lib. 1. c. *App.* ἐκράτει *Syncell.*

[d] Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς] Ἐξ ἀρχῆς, *denuo ut ab initio fuerat*, in *Syncello* & *lib.* 1. c. *App.*

[e] Ἐποιήσατο.] Ἐποίησεν in *lib.* 1. c. *App.*

[f] Τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβουχοδονοσόρῳ] Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβολασσάρῳ [Ναβοπαλασάρῳ *Syncell.*] κατὰ τοῦτον τὸν κ. *Jos.* l. 1. c. *App.* Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν] Illa κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν & ἐν τῇ Βαβ. πόλει omittit *Syncell.*

[h] Ἔτη βασιλεύσαντι] Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello.* ἔτη βασιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἓν *Big.* & *Samb.* ἔτη βεβασιλευκότι εἰκοσιεννέα in *lib.* 1. c. *App.* quod rectum esse ostendit *Scaliger* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragmenta*, p. x. & *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 426. Verum aliter sentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 58.

† *Nabuchodonosorus vero,*] Vid. *Scalig.* in Prolegomenis ad lib. de E. T. p. 13. & notis ad Fragmenta Gr. p. 9.

[i] Μετ' οὐ πολὺν χρόνον] Μετ' οὐ πολὺ [πολὺν χρόνον] τὴν τοῦ π. τ. Ναβουχοδονόσορος *Jos.* l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

[k] Κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν,] Κατ' Αἴγυπτον *Big.* & *Samb.*

[l] Καὶ συντάξας] Illud καὶ desideratur in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[m] Βαρυτάτης δυνάμεως] Ita ex *Syncello.* (& *Coccejo*) βαρύτατος in *Editis.* βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μετὰ τῆς δυνάμεως in *lib.* 1. c. *App.*

[n] Παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα.] Παραγίνεται *Big.* & *Samb.*

[o] Παραλαβὼν δὲ] Καταλαβὼν in l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

[p] Τῶν Χαλδαίων,] Τῶν abest *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* Voce Χαλδαίων non gentem intelligit, sed *Sapientes* & *Philosophos* Babyloniæ. *Scalig.*

[q] Διατηρουμένην τὴν βασιλείαν] Διατηρουμένην *Big.* & *Samb.*

[r] Ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς,] Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* 1. c. *App.* ὁλοκλήρως *Syncell.*

[s] Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις] Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* 1. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τὴν κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορος ἐκ τῶν λαφύρων τό, τε Βήλου *Syncell.*

[t] Ἀποδεῖξαι·] Illud ἀποδεῖξαι ex *lib.* 1. c. *App.* adjeci, præsertim quod ἀποδεῖξαι post τόποις habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[v] Ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου] Ἀπὸ τῶν λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2.

[x] Τό, τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως,] Babylone opera à Nabuchodonozore extructa, nempe quæ Græci Semiramidi tribuunt. Vid. Scaliger Prolegom. de Emend. Temp. p. 37. & 38. SPANH.

[y] Καὶ ἑτέραν χαρισάμενος, καὶ ἀνακαινίσας,] Καὶ ἑτέραν χειρωσάμενος καὶ ἀναγκάσας *Bas.* & *G.* atqui in *l.* 1. c. *App.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & prisca reparavit, ita ut nequaquam obsidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prævalere.* & *lib.* 1. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinsecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam possent obsidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαρισάμενος pro χειρωσάμενος, & ἀνακαινίσας pro ἀναγκάσας reposuimus, levicula sane mutatione. ἐπιχαρισάμενος καὶ ἀνακαινίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καταχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας *Gall.* 2. καταχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσαι *Vat.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσκαταχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας *Syncell.* ubi in ora libri προσκαταχαρισάμενος apposuit *Editor.* καὶ ἑτέραν χαρισάμενος καὶ ἀνοικίσας legendum censet *Salmasius*, atque ita *Epiphanium* legisse sibi persuadet. *Petitus* vero in *Animadversionibus* ἀκινδύνους legit καὶ ἑτέραν προσχαρισάμενος καὶ ἀναχώσας; ac si *Berosus* dixisset, Nabuchodonosorum novam civitatem priori adjecisse, eamque excitatis aggeribus munivisse, ne in posterum hostes possent fluvium avertere. HUDS. *Grotius* quoque legit ἀνακαινίσας in libro de Veritate Religionis Christianæ. COCC.

[z] Ἀναστρέφοντας] Ita in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*, ἀναστρέψαντας in *Editis Aliisque.* ἀναστρέψας *Big.* & *Samb.* ἀναστρέψαι *Gall.* 1.

[a] Περιεβάλετο] Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* sed δὲ ejecimus, quod non exstet in *lib.* 1. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall.* 1. in quibus tamen ὑπερεβάλετο τρεῖς &c.

[b] Τῆς ἔξω.] Illud τῆς ex *Big. Samb. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[c] Τούτων δὲ τῆς ὀπτῆς πλίνθου.] Τούτων *Samb.* & *Vat.* τούτων δὲ τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hic loci legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinsecus de latere coctilo: decenterque muniens* &c.

[d] Προσκατεσκεύασε,] Sic ex *lib.* 1. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατεσκεύασε τοῖς. at hic loci

"tiguam aliam exſtruxit: cujus de altitudine reliquoque ſplendore dicere mihi forſan ſupervacaneum eſſet. Verum ampla quamvis fuerit & ſuperba, diebus tamen quindecim confecta erat & abſoluta. In hac regia ex lapide excitavit * pilas, quibus ſpeciem dedit montibus perſimilem; eaſque ita fabricavit, ut omne genus arboribus conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradiſum, ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote in Mediæ locis educata, ea deſiderarit quæ patriam *quodammodo* referrent." Quin & Megaſthenes in tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit, ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine & rerum geſtarum magnitudine longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Libyæ partem & † Iberiam. Imo & Diocles in ſecundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentionem facit; ut & Philoſtratus tam in Indicis ejus quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriæ prodita ſunt.

Megaſthenes laudatur.

Et Diocles.

Et Philoſtratus.

XII. 2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori, Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui, cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, cum inter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem regibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ *datam* non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & liberis omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat, pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugnatam excidi, ut jam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, poſtquam annos decem & octo regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi vendicat: cumque id tenuiſſet annos quadraginta vita

Abilamarodachus Nabuchodonoſoro in regnum ſuccedit, & Jechoniam vinculis eximit.

4 Regum, c. 25.

Poſt eum regnum adeptus eſt Nigliſarus.

"σιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχόμενα [e] αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέλειαν περισσὸν ἴσως ἂν εἴη λέγειν. πλὴν [f] ὄντα γε [g] μεγάλα καὶ ὑπερήφανα [h] συνετελέσθη ἡμέραις [i] δεκαπέντε. ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα [k] λίθινα ἀνοικοδομήσας, τὴν ὄψιν ἀποδοὺς [l] ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, [m] καὶ καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς [n] ἐξειργάσατο. καὶ κατεσκεύασε τὸν καλούμενον [o] κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς [p] οἰκείας διαθέσεως, [q] ὡς τεθραμμένην ἐν τοῖς [r] κατὰ Μηδίαν τόποις." καὶ [s] Μεγασθένης δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, [t] δι᾽ ἧς ἀποφαίνειν πειρᾶται [v] τοῦτον τὸν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ἡρακλέα. καταστρέψασθαι γὰρ αὐτόν φησι [x] Λιβύης τὴν [y] πολλὴν, καὶ Ἰβηρίαν. καὶ Διοκλῆς δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [z] Περσικῶν μνημονεύει τούτου τοῦ βασιλέως· καὶ [a] Φιλόστρατος ἐν ταῖς Ἰνδικαῖς αὐτοῦ καὶ Φοινικικαῖς ἱστορίαις, ὅτι οὗτος ὁ βασιλεὺς [b] ἐπολιόρκησε Τύρον [c] ἔτη ιγ΄. βασιλεύοντος κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [d] Ἰθωβάλου τῆς Τύρου. καὶ τὰ μὲν, ὑπὸ πάντων ἱστορούμενα περὶ τούτου τοῦ βασιλέως, ταῦτα ἦν.

β΄. Μετὰ δὲ τὴν [e] Ναβουχοδονοσόρου τελευτὴν [f] Ἀβιλαμαρώδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει· ὃς εὐθὺς [g] τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα [h] Ἰεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [i] φίλοις εἶχε, πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ ποιήσας αὐτὸν [k] ἔντιμον ἐπὶ τῶν [l] ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ἰεχονίᾳ, παραδόντι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς ἂν μὴ κατασκαφείη ληφθεῖσα [m] τῇ πολιορκίᾳ, καθὼς προειρήκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Ἀβιλαμαρωδάχου [n] μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα τῆς βασιλείας, [o] Νιγλίσαρος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, κατασχὼν αὐτὴν

συντετελέσθαι ἐν τοῖς in *Editis Aliiſque*.

e Αὐτῶν·] Εὐθέων, ὑπερμεγέθη ἀνάστημα καὶ πολλὴν πολυτέλειαν. μακρὸν δ᾽ ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται in *lib.* 1. c. *Ap.* αὐτῶν [ἐκεῖ] οὗ τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέλειαν μακρὸν ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται *Syncell.*

f Ὄντα γε] Πλὴν ὄντα τε τὰ μεγάλα in *Editis Aliiſque*. πλὴν ὄντα τὰ μεγάλα *Samb. Big.* & *Gall.* 1. πλὴν ὄντα γε ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα in *lib.* 1. c. *App.* πλὴν ὄντα ὑπερβολῇ μεγάλα *Syncell.* unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c.

g Μεγάλα καὶ ὑπερήφανα συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε.] Dum eſſent hæc magna & nimis eximia *Ruſin.* SPANH.

h Συνετελέσθη ἡμέραις] Ita in *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* συνετελέσθησαν in *Editis*.

* *Pilas,*] *Ambulacra* vertit *Grotius*. Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt *Curtius*, l. 5.

i Δεκαπέντε] Πεντεκαίδεκα *Big.* & *Samb.*

k Λίθινα ἀνοικοδομήσας,] Λίθινα ὑψηλὰ ἀνοικοδ. in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

l Ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι,] Ita *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncell.* (ὁμοιοτάτην Cocc.) ὁμοιοτάτη in *Editis*.

m Καὶ καταφυτεύσας δένδρεσι] In *pleriſque MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* deeſt καὶ.

n Ἐξειργάσατο.] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξειργάσατο καὶ κατεσκεύασε. in *lib* 1. c. *App.* ἐξειργάσατο. κατεσκεύασε.

o Κρεμαστὸν παράδεισον·] Penſilis hortus in Babylone à Nebuchadn. exſtructus ad Medici ſimilitudinem vid. contr. Apionem lib. 1. §. 19. SPANH.

p Οἰκείας διαθέσεως,] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* nec aliter in *MSS.* ὀρείας *lib.* 1. c. *App.* ὀρείας *Syncell.* & ἡδονῆς ex conjectura *Editoris*. Videſis *Scaligeri* notas ad *Vett. Gr. Fragmenta* ſub finem libri *de Emendatione Temporum*.

q Ὡς τεθραμμένην] Illud ὡς deeſt in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*.

r Κατὰ Μηδίαν τόποις.] Κατὰ τὴν Μηδίαν in *lib.* 1. c. *App.*

s Μεγασθένης δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν] Vide *Scalig.* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragm.* p. 18. *Jac. Cappellum* ad A. M. 1794. & *Simpſonum* in *Chron. Cathol.* A. M. 3426. HUDS. Megaſthenis Indica Contr. Apion lib. 1. §. 20. SPANH.

t Δι᾽ ἧς] Forte δι᾽ ὧν. COCC.

v Τοῦτον τὸν βασιλέα] Vide *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* L. IX. c. 41. & Græca *Euſebii Chron* p. 41.

† *Iberiam.*] Fabuloſa iſta videntur *L' Empereur*.

x Λιβύης τὴν πολλὴν,] Gelen. leg. τὴν Λιβύης τὴν πολλὴν. *Ruſinus* male: Libyen civitatem. Vid. Caſaub. ad Baron. p. 155. SPANH.

y Πολλὴν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & *lib.* 1. c. *App.* Λιβύης τὰ πλεῖστα καὶ Ἰβηρίας *Syncell.* nec aliter legiſſe videtur *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* lib. 9. c. 41. Λιβύης τὴν πόλιν in *Editis Aliiſque*. quam lectionem ſequutus eſt *Epiphanius*. Vide *Scalig.* ad *Fragm.* p 18. *Caſaub.* in *Exercit. Baronianis*, p. 155. *Edit. Lond.* & *Perizonium* in *Originibus Babylonicis*, p. 420.

z Περσικῶν μνημονεύει] Juxta *Epiphanium* ἐν β΄. τῶν Ἀποικιῶν, *in ſecundo Coloniarum*. Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 3. & *Joſ. Scalig.* in *Can. Iſagog.* p. 288.

a Φιλόστρατος] De eo *Voſſius* in *Hiſt. Gr.* l. 2. p. 235. *Edit. Lugd. Bat.*

b Ἐπολιόρκησε Τύρον] De hac Tyri obſidione infr. adv. Apion. lib. 1. §. 21. & Petav. de Doct. Temp. part. II. cap. LXIII. p. 147. & 148. SPANH.

c Ἔτη ιγ΄.] Ἔτεσι τρισὶ καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In *Epiphanii* libris, *annis tribus & decem menſibus*.

d Ἰθωβάλου] Ἰθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

e Ναβουχοδονοσόρου] De Nabuchodonoſore & ejus Succeſſoribus vid. ex Beroſo cont. Appion. lib. 1. §. 20. & Petav. de Doct. Temp. P. 11. p. 163. SPANH.

f Ἀβιλαμαρώδαχος] Εὐιλμαράδουχος in *lib.* 1. c. *App.* Εὐιλαμαρωδὰχ *4 Regum*, c. 25. v. 27. Εὐιλὰδ Μαρωδὰχ *Syncello* in *Chronogr.* p. 226. Ἀβιλμάδαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & infra Ἀβιλαμαδάχου *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβιλαμαδάχου *Samb.* & *Gall.* 2. Εὐιλμαλούρουχος *Euſeb.* in *Præp. Evang.* l. 6. c. 40. HUDS. Abilamarodachus Nabuchadn. filius & ſucceſſor *Ruſin.* Amilmadapacus qui & Abimarodochus. SPANH.

g Τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα] Τὸν τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Buſb.*

h Ἰεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς,] *Al.* Ἰεχονίαν. HUDS. Conf. ſupr. c. 8. § 7. SPANH.

i Φίλοις εἶχε,] Τῶν φίλων *Big. Samb. Hen.* & *Buſb.*

k Ἔντιμον] Ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν ἐν τ. β. βασιλέων *Big.* ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet *Gall.* 1. & dein ἐπὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι βασιλέων. atque *Epiphanius* vertit, *fecitque eum in Babylonia inter reges haberi*. unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. præſertim cum *S. Literæ* (*4 Regum* c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore, quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babylonia habebat*. Antea editum erat, ποιήσας ἐπὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι βασιλέων.

l Ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων.] Ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

m Τῇ πολιορκίᾳ,] Ὑπὸ τῆς πολιορκίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

n Μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα] Μετὰ ἔτη β΄. juxta *Beroſum* in *lib.* 1. c. *App.* & *Euſebium* in *Præp. Evang.* lib. 9. c. 40. Vide *Voſſii* Chron. S. p. 133.

o Νιγλίσαρος] Ἰγλίσαρος in *pleriſque MSS.* Νηριγλήσαρος *Syncello*. Νηριγλισάρος *Euſebio*. Νηριγλισσόορος in *lib.* 1. c. *App.* HUDS. Neglisar Abilam, filius *Ruſin.* Egreſſarius. SPANH.

p Ἔτη

τὴν [p] ἔτη τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον. μετ' αὐτὸν δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [q] Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τῆς βασιλείας ἡ διαδοχή, καὶ μῆνας ἐννέα [r] παρ' αὐτῷ τοὺς πάντας ὄντα, τελευτήσαντος αὐτοῦ μεταβαίνει πρὸς [s] Βαλτάσαρον τὸν καλούμενον [t] Ναβοάνδηλον [v] παρὰ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τοῦτον [x] στρατεύουσι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ [y] πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι καὶ τεράστιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δειπνῶν [z] ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, [a] καὶ σκευῶν ἦν πλῆθος ἀργυρῶν εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετὰ τῶν παλλακίδων καὶ τῶν φίλων. δόξαν δ' αὐτῷ, κομισθῆναι κελεύει ἐκ τοῦ ἰδίου ναοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβουχοδονόσορος [b] ἐξ Ἱεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς δὲ τὸν αὐτοῦ ναὸν [c] κατέθετο. αὐτὸς δ' ὑπὸ θράσους προαχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μεταξὺ πίνων καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν Θεὸν, ἐκ τοῦ τοίχου ὁρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ τινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τῆς ὄψεως, συνεκάλεσε τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς [d] βαρβάροις, τότε σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, ὡς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τῶν δὲ μάγων οὐδὲν [e] εὑρίσκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τῆς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ λύπης, κατὰ πᾶσαν ἐκήρυξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην διάνοιαν σαφῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑπισχνούμενος στρεπτὸν [f] περιαυχένιον χρύσεον, καὶ [g] πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τῶν Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς. τούτου γενομένου τοῦ κηρύγματος, ἔτι μᾶλλον οἱ μάγοι συνδραμόντες, καὶ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν γραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θεασαμένη τὸν βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρσύνειν ἤρξατο, καὶ λέγειν· ὡς ἔστι τις [h] ἐκ τῆς Ἰουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ [i] τοῦ Ναβουχοδονοσόρου πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανιῆλος ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς [k] ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβουχοδονοσόρῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν περὶ ὧν ἐχρῄζεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. [l] μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυθέσθαι περὶ τῶν γραμμάτων, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τῶν οὐχ εὑρόντων αὐτὰ κατακρίνειν, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τὸν Δανιῆλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς ἐπίνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνει μηνύειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι [m] πορφύραν [n] δώσειν ἐνδιδύσκεσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τὸν αὐχένα στρεπτὸν, καὶ τὸ τρίτον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τῆς σοφίας,

decedit. At post illum ad filium ejus Labosordachum successionis jure regnum pervenit, cumque ei mentes solummodo novem mansisset, eo sublato transit ad Baltasarum, qui † Naboandelus à Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt & Cyrus Persarum rex & Medorum Darius: eique, dum obsessus Babylone erat, mirabilis quædam & prodigiosa visio oblata est. Discumbebat cœnans in ampla domo, (& magnus erat apparatus vasorum argenteorum in regalis convivii usum factorum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. cumque ita ei collibuisset, jubet è suo templo afferri vasa Dei, quibus Nabuchodonosorus, spoliatis Hierosolymis, usus quidem non fuerat, sed in dei sui templo reposuerat. Ille vero, postquam eò usque audaciæ processerat, ut dum potaret Deoque malediceret iisdem uteretur, videt manum è pariete prodeuntem & tectorio syllabas quasdam depingentem. Cæterum visione perturbatus, convocavit magos & Chaldæos, & id genus quotquot inter Barbaros prodigia & somnia interpretari poterant, ut scriptum illud ei declararent. Cum autem magi se nihil posse invenire aut intelligere dicerent, rex solicitus mœstusque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; se illi daturum promittere, qui scriptum legerit & quid id sibi vellet enunciaverit, ut torquem auream in collo gestet, purpura amiciatur more regum Chaldæorum, & in tertia regni sui parte dominetur. Post hoc præconium, major etiam fit magorum concursus, certatimque contenderunt ut quid scriptum fuerit invenirent, nihilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia regis, ubi eum videret, ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare cœperit, dicereque; captivum esse quendam ex Judæa, inde etiam ortum, à Nabuchodonosoro Hierosolymis excisis abductum nomine Danielum, virum singularis sapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ summè difficilia solique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonosoro nemo alius dicere potuerit quæ percontatus est, quæsitorum obscura luce perfudit. Illum itaque ut accerseret rogabat, ut ab eo quæreret de literis *istis*, atque inscitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quamvis triste esse contigerit quod Deus fore significavit.

3. His auditis, Baltasarus Danielum evocat, præfatusque se *multa* de eo ejusque sapientia fama accepisse, quod *scilicet* Dei spiritu afflatus sit, & solus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut scripturam *istam* legeret & interpretando enuclearet. quod si fecerit, concessurum esse ut purpura vestiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in sapientiæ honorem præ-

Deinde Labosordachus.

Post quem regnat Naboandelus, qui & Baltasarus dicitur.

Manus visa est scribere in pariete. Dan. c. 5.

Accitus Danielus ut scripturam illud explicat. Dan. c. 5.

p Ἔτη τεσσαράκοντα,] Ἔτη τέσσαρα in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

q Λαβοσόρδαχον] Λαβοροσόαρχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Λαβοροσοάρχοδος in *lib.* 1. c. *App.* Λαβοσάρχος *Syncell.* Χαβασσοαρασχος *Eusebio.* HUDS. Labosordachus, ita & *Rufin.* SPANH.

r Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτοῦ in *Edit. Gen.* & aliquibus *MSS.*

† *Naboandelus*] Vid. eundem *L'Empereur* in Danielem. p. 90.

s Βαλτάσαρον] Βαλτασάρην aut Βαλτασάρον in *MSS.* Βαλτάσαρ *Dan.* c. 5. HUDS. Baltassarus *Rufin.* Balthazar idem à Cyro Persarum & Dario Medorum Regibus oppugnatus, quod impugnatur à Petav. Doct. Temp. P. II. p. 168. & cæt. atque antè à Scaligero, nisi Balthasar idem qui Labosordachus, quo occiso Nabonichus regnavit. SPANH.

t Ναβοάνδηλον] Ναβοάνδηλος in *lib.* 1. c. *App.* §. 20. Ναβόννηδος *Euseb.* & *Syncell.* HUDS. Naboandel, *Rufinus* Naboar. SPANH.

v Παρὰ Βαβυλωνίοις.] Παρὰ τοῖς Βαβ. *Big.* & *Samb.*

x Στρατεύουσι Κῦρος] Hoc falsi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p. 327. & post eum alii. Sed *Josephum* criminationibus plus debere notavit *Is. Vossius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Discours sur l'Hist. Universelle par J. B. Bossuet*, p. 40.

y Πολιορκουμένῳ αὐτῷ] Πολιορκουμένου ἐν *Big.* & *Samb.* forsan pro πολιορκουμένῳ ἐν.

z Ἐν οἴκῳ μεγάλῳ,] Οἶκος hic non est domus sed pars domus ita dicta vide Vitruvium. REL.

a Καὶ σκευῶν ἦν πλῆθος] Καὶ περὶ ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν in *plerisque MSS.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* καὶ σκ. ἦν π. ἀργυρῶν, εἰς ἑστίασιν πεποιημένων *Vat.*

b Ἐξ Ἱεροσολύμων,] Ἐκ τῶν Ἱερ. *Big.* & *Samb.*

c Κατέθετο.] Κατέθηκεν *Big.* & *Samb.*

d Βαρβάροις] Ita & *Epiphanius.* ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

e Εὑρίσκειν,] Ἀναγνῶναι post εὑρίσκειν addunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Περιαυχένιον χρύσεον,] Sic infra lib. XI. c. 3. §. 2. Gen. περιαυχένιον χρυσοῦν, ubi etiam mallem χρύσεον · vid. infr. lib. XI. c. 6. §. 10. SPANH.

g Πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τῶν Χαλδαίων βασιλεῖς] Purpurea veste usi soli Chaldæorum Reges, item Persarum; infr. lib. XI. c. 3. §. 2. & c. 6. §. 10. & mox infr. §. 3. SPANH.

h Ἐκ τῆς Ἰουδαίας αἰχμάλωτος,] Ἀπὸ τῆς *Samb.*

i Τοῦ Ναβουχοδονοσόρου πορθήσαντος] Articulus deest *Samb. Hen.* & *Busb.*

k Ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα] Εὑρεῖν *Big.* & *Samb.*

l Μεταπεμψάμενον] Μεταπεμψάμενος in *plerisque MSS.*

m Πορφύραν δώσειν ἐνδιδύσκεσθαι,] Conf. sup. §. 2. SPANH.

n Δώσειν ἐνδιδύσκεσθαι,] Δώσειν ἐνδύσασθαι.

præmiumque, ut ex iis illustrissimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid causæ fuerit quod ista assequutus sit. At Danielus obsecrabat ut dona quidem & *munera* sibi haberet (nam sapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non solere, sed egentibus gratuito prodesse) * quæ vero scripta erant *se velle ei* indicare ex illis ostendendo vitæ finem ei adesse, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob suas in Deum contumelias passus est, pietatem colere non didicerit, nihilque supra humanam naturam moliri: sed cum & Nabuchodonosorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & supplicationibus tantum misericordiæ consequutus, ut humanæ vitæ consuetudini & regno restitueretur, propterea que Deum, ut qui potestatem omnem habet, cuique res hominum curæ sunt, usque dum moreretur, celebrarit, ipse horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vasis sibi cum pellicibus ministrari voluerit. Deum itaque ista videntem illi iratum esse, & his literis prænunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Quæ autem scripta erant ita se habere indicavit. MANE. hoc autem dicebat Græca lingua significare ἀριθμὸς, *numerus*: quasi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi superesse. THEKEL. quod idem est ac σαθμὸς, *pondus*. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorsum ferri innuit. PHARES. & hoc, si Græce interpreteris, est κλάσμα, *fragmentum*. tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Persisque dividet.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

4. Cum autem dixisset Danielus, ista regi ex literis in tectorio significari, Baltasarum quidem, ut verisimile erat, ob calamitosa adeo denunciata dolor invasit & miseria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ se daturum promiserat dare recusavit, sed quicquid pollicitus est præstitit: secum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à seipso fatisque esse, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni justique officio functum esse, qui ea vere interpretatus est, quamvis tristia essent quæ forent eventura. Et quidem ille ita censebat, at non multo post ipse captus est, simul & urbs: exercitu in eum educto à Cyro Persarum rege. Baltasarus enim est, quo regnante Babylonem captam esse contigit, cum regnum ipse tenuisset annos septendecim. Et quidem regis Nabuchodonosori posteros hujusmodi exitum habuisse accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *suo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur sexagesimus secundus, quando Babylonem cepit: qui Astyagis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vatem assumptum

Danielo magni honores habiti.

Babylon capitur à Dario.

Danielus in Mediam deportatur.

ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἐπισημότατος γένοιτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ᾗ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανίηλος δὲ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ [o] τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ προῖκα τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μηνύειν δὲ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν [p] δι' αὐτῶν τοῦ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος αὐτοῦ διὰ τὰς εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβουχοδονοσόρου μεταστάντος εἰς δίαιταν θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντος ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνοῦντος, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ διὰ τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ τέλος. ἐδήλου δὲ τὰ [q] γεγραμμένα τάδε. [r] MANH. τοῦτο δ' [s] ἔλεγεν Ἑλλάδι γλώττῃ σημαίνοιτ' ἂν ἀριθμός· ὥσπερ τῆς ζωῆς [t] σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τῆς ἀρχῆς ἠρίθμηκεν ὁ Θεὸς, καὶ [v] περιλείπεσθαι ἔτι σοι βραχὺν χρόνον. [x] ΘΕΚΕΛ. [y] σημαίνει τοῦτο σταθμόν. στήσας οὖν σου λέγει τὸν χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλοῖ. [z] ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ κατὰ Ἑλλάδα γλῶτταν. κλάσει τοιγαροῦν σου τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις διανεμεῖ.

δ'. Δανιήλου δὲ ταῦτα σημάναντος τῷ βασιλεῖ φράσαντος τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τὸν μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' οὕτω χαλεποῖς τοῖς [a] δεδηλωμένοις, λύπη καὶ συμφορὰ κατέλαβεν. οὐ μὴν ὡς [b] προφήτῃ κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ πάσας [c] παρέσχε· τὸ μὲν ἐφ' οἷς ἐδίδοντο λογιζόμενος ἴδιον αὐτοῦ καὶ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὁμολογημένα [d] κρίνας ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, κἂν ᾖ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα [e] συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἔκρινε· μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον, αὐτός τε ἐλήφθη καὶ ἡ πόλις, Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντος. Βαλτάσαρος γάρ ἐστιν ἐφ' οὗ τὴν αἵρεσιν τῆς Βαβυλῶνος συνέβη γενέσθαι, βασιλεύσαντος αὐτοῦ ἔτη ἑπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβουχοδονοσόρου τοῦ βασιλέως [f] ἐγγόνων τὸ τέλος [g] τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ δὲ, τῷ καταλύσαντι τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου τοῦ συγγενοῦς, ἔτος ἦν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν [h] Ἀστυάγους υἱὸς, ἕτερον δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκαλεῖτο ὄνομα· ὃς καὶ, Δανιῆλον

o Τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι.] Τὸ deest Big. & Samb.

* *Quæ vero scripta erant* se velle ei *indicare*,] Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum, *ea vero quæ scripta videbantur ei significaturum se esse promisit, dicens hæc ejus vitæ significare subversionem.*

p Δι' αὐτῶν τοῦ βίου.] Αὐτῷ Big. & Samb. αὐτοῦ Bas. & Hen.

q Γεγραμμένα] Quidam MSS. γράμματα.

r MANH.] Μανη Chald. Græcè ἀριθμὸς Chald. [illegible] numerare. מנה numerus. SPANH.

s Ελεγεν] Delendum COCC.

t Σου τοσοῦτον] Illud σου non agnoscit Samb.

v Περιλείπεσθαι ἔτι σοι] Περιλείπεσθαι ἔτι σοι Samb. (Cocc.) & Gall. 1.

x ΘΕΚΕΛ.] Θεκὲλ, Chald. תקל appendere. SPANH.

y Σημαίνει τοῦτο σταθμόν.] Σημαίνει τοῦτον τὸν σταθμὸν Samb. τοῦτο τὸν σταθμὸν Big. & Gall. 1. 2.

z ΦΑΡΕΣ.] Φαρὲς Chald. פרס dividere. SPANH.

a Δεδηλωμένοις,] Ita cum MSS. δηλουμένοις in Editis.

b Προφήτῃ κακῶν] Προφήτην Samb. & Vat. dein γενόμενον Samb. γεγενημένον Big.

c Παρέσχε] Ita Bas. O. Vat. Aliique. ut & Epiphan. qui vertit, *sed cuncta concessit: cogitans, quia illa quidem pro quibus dantur propria ejus & non prophetantis essent; illum vero, qui hæc vere discreverit, virum bonum dicebat simul & justum* &c. παρέσχε. τὴν μὲν [illegible] ([illegible] Gall. 1.) τῆς βασιλείας καθαίρεσιν τῆς πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντος εἶναι λογισάμενος, τὴν δὲ τῶν [illegible] [illegible] κρίνας ἀνδρὸς ἀγαθοῦ Big. & Gall. 1. Παρέσχε, ἐφ' οἷς μὲν ἐδίδοσαν λογιζόμενος, ἴδιον αὐτοῦ καὶ τῆς πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὁμολογημένα κρίνας ἀνδρὸς ἀγ. Samb.

d Κρίνας ἀνδρὸς ἀγαθοῦ] Si κρίνων legamus cum MSS. vertendum censeo, *promissa vero præstare viri boni justique esse existimans* &c. ut post ὁμολογημένα suppleatur ποιεῖν.

e Συμβαίνειν.] Συμβαίνειν αὐτῷ ἔκρινε μετ' οὐ π. Samb. & Gall. 1. συμβ. οὕτως ἔκρινε Gall. 2. συμβ. καὶ οὕτως ἔκρινε Vat. συμβ. αὐτὸς καὶ οὕτως ἔκρινε Big. Incertum an ista in suo codice habuerit Epiphan.

f Εγγόνων τὸ τέλος] Εκγόνων Big. & Samb.

g Τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον.] Τοῦτο Big. & Samb.

h Αστυάγους] Ita (& non Αστυάγου, prout in *Editis Aliisque*) Big. Samb. Vat. necnon *Theodoretus* in *Danielem*. l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνον ὀλίγον Δαρείου τοῦ Μήδου βασιλεύσαντος, Κῦρος [illegible] τὴν ἀρχὴν εἰς Πέρσας αὐτὴν μετέθηκεν. Ἱστορεῖ δὲ ὁ ἱστοριογράφος τὸν Δαρεῖον [illegible] τοῦ Ἀστυάγους εἶναι φησι, τοῦ δὲ Κύρου θεῖον πρὸς μητρὸς, τινα δὲ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέας ἕτερον αὐτῷ τὸ ὄνομα τεθεικέναι. Κυαξάρην γὰρ αὐτὸν ὀνομάζουσι [illegible]. λέγει δὲ ὅτι [illegible] [illegible] τῇ Βαβυλῶνι Δαρεῖός τε καὶ Κῦρος ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν,

νίηλον[i] τὸν προφήτην λαβὼν, ἤγαγεν εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς [k] μεταδοὺς, εἶχε σὺν αὐτῷ. τῶν τριῶν γὰρ σατραπῶν ἦν, οὓς ἐπὶ τῶν [l] ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανίηλος τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ σπουδῇ παρὰ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνος, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [m] πεπιστευμένος, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ εὐδοκιμοῦντι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος κρείττων, [n] αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη [o] καλῶς, τι προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [p] ᾧ, κατειπόντες αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, [q] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰσχύνῃ καὶ διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσονται. ὁρῶντες οὖν [r] τὸν Δανίηλον, τρὶς τῆς ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τὸν Δαρεῖον ἐλθόντες [s] ἀπήγγελλον αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀνεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τις μήτε τοῖς θεοῖς δεόμενος αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοι γε αὐτῶν παραβάντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τὸν τῶν λεόντων ἔκριναν ῥίψαι λάκκον ἀπολούμενον.

ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, οὐ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, οὐδ' ἐπὶ τὸν Δανίηλον ταύτας [t] κατασκευασμένας ὑπονοήσας, [v] ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προτίθησι πρόγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὰ δόξαντα τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι [x] μὴ παραβῆναι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φροντὶς οὐδεμία τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱστάμενος ηὔχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τῆς ἀφορμῆς αὐτοῖς ἣν ἐσπούδαζον λαβεῖν ἐπὶ τὸν Δανίηλον παραφανείσης, εὐθὺς ἧκον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντος μόνου τοῦ Δανιήλου τὰ προστεταγμένα, [y] μηδενὸς τῶν ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' οὐ [z] δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ διατήρησιν ὑπὸ τοῦ φθόνου. ἀπὸ γὰρ μείζονος ἢ [a] προσεδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιεῖν τὸν Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καὶ καταφρονήσαντι τῶν ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [b] ἑτοίμως νέμειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο βα-

in Mediam duxit ad regiam suam, summoque honore auctum secum habebat. nam fuit unus ex tribus satrapis quos trecentis sexaginta satrapiis praeposuit. totidem enim fecit Darius.

5. Cum itaque Danielus in tanto esset honore, & egregio erga se Darii studio uteretur, eique soli, tanquam Dei spiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim solet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam semetipsos à regibus honorari. Caeterum iis, qui aegre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accusandi occasionem quaerentibus, causas omnes praecidebat. nam cum super pecuniam esset omniumque munerum contemptor, summae sibi turpitudini esse ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeste daretur, nullam omnino obtrectatoribus suis, quam arriperent, reprehensionis ansam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipsius apud regem delati existimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo supplicare, eis in mentem venit se illum perdendi occasionem invenisse. Cumque Darium adiissent, ei nunciabant, satrapis ejus praefectisque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipsum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipsorum decretum fecerit, statuerunt ut in leonum specum periturus conjiceretur.

Satrapae ei invident. Dan. c. 6.

6. Rex autem illorum malitiae ignarus, neque Danielo insidias istiusmodi commento paratas esse suspicatus, ait sibi placere hanc illorum sententiam; pollicitusque se sancitum ire id quod illis fieri visum est, edictum proposuit in publicum quo populo innotescerent quae satrapae decreverint. Atque alii quidem omnes quiescebant, sibi caventes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: sed more suo situs omnium in conspectu Deum orabat. Tum satrapae, occasione sibi oblata quam adversus Danielum captare *modis omnibus* studebant, è vestigio regem conveniebant, & accusationem instituebant, quod Danielus contra quam imperassent solus fecerit, cum nemo alius ausus esset diis supplicare; idque non pietate eò adducti, sed quod ex invidia observarint illum & animadverterint quid ageret. Suspicantes etenim Darium id agere ut ob majorem quam exspectabant benevolentiam mandati sui contemptori veniam daret, quod ipsum suam in Danie-

Conspirant in Danielum. Dan. c. 6.

καὶ τὴν Βαβυλῶνος ἅλωσιν μετ' ἐκείνην τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἐν τῷ τοίχῳ τὰς συλλαβὰς ἐκείνας γεγραμμένας ἐθεάσατο. ἀλλ' οὐ δεῖ τοῦτο παριδεῖν ὁ Δανιὴλ, ὃς λέγει, ὅτι κατευθύνετο ἐν τῇ βασιλείᾳ Δαρείου καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ Κύρου τοῦ Πέρσου, καὶ διέκρινεν (sc. Dan. c. 6.) ἑτέραν μὲν τὴν Δαρείου βασιλείαν, ἑτέραν δὲ τὴν Κύρου. εἰ δὲ μία αὐτοῖς μετὰ τὴν Βαβυλῶνος ἐγεγόνει στρατεία, μία ἄρα ἦν καὶ ἡ βασιλεία. νῦν δὲ ἄλλην μὲν ταύτην, ἄλλην δὲ ἐκείνην εἶναί φησι, "καὶ ὁ Ἀστυάγης προσετέθη "πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Κῦρος ὁ "Πέρσης." οὐ τοίνυν Δαρεῖος καὶ Κῦρος μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντες τὴν Βαβυλῶνος ἅλωσιν· ἀλλ' ὁ μὲν Δαρεῖος ὁ Ἀστυάγους πρότερον, ὕστερον δὲ Κῦρος παρείληφεν. οὐδὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου εἰρημένα συμβαίνει· οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν τὸν Κυαξάρην τὸν τοῦ Ἀστυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν ἅμα ὄντα σὺν τῷ Κύρῳ τὴν στρατείαν μετὰ τὸν Βαβυλῶνος πεποιῆσθαι. ὥστε ἀπίθανον εἶναι τὸν τοῦ Ἰωσήπου λόγον &c. Eodemque plane faciunt quae habet lib. 9. p. 649. Vide *Annot.* ad voc. σατράπαι praeced. §. 2. & confer *Petavium* de *Doctr. Temp.* part. 2. p. 168. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3447.

i Τὸν προφήτην] Agnoscit Danielem fuisse Prophetam, quod alii Judaei negant. REL.

k Μεταδοὺς,] *Μεταδιδοὺς Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε.] *Josephi ἁμάρτημα μνημονικὸν*, ut puto; cum haec habeat ex *Dan.* c. 6 v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciae. Videsis *J. Clericum* ad *Esthere* c. 1. p. 698.

m Πεπιστευμένος,] *Ἐν αὐτῷ περιλαμβανόμενος* post *πεπιστευμένος* addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.*

n Αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν,] *Αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν Big.* & *Samb.* *αἴσχιστος αὐτῷ δοκεῖν Gall.* 1. 2. & *Vat.* *αἴσχιστος αὐτῷ δοκῶν* in *Editis Aliisque.* HUDS. Verus: *cui turpe videbatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere.* f. *αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν καὶ ὑπὲρ ὧν ποιοίη καλῶν, πρός τινος τι λαβεῖν.* COCC.

o Καλῶς,] Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid accipere.* antea, *καλῶς πρός τι λαβεῖν.*

p ᾯ, κατειπόντες αὐτοῦ] Ita *Big.* & *Samb.* *οὗ κατειπόντες* in *reliquis.*

q Ζημιώσουσιν αὐτὸν] Eo modo *Big.* & *Samb.* *ζημιώσωσιν* in *Editis Aliisque.*

r Τὸν Δανίηλον,] Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante *τῶν λεόντων.*

s Ἀπήγγελλον αὐτῷ,] Ita *MSS.* *ἀπήγγειλαν* in *Editis*, forsan pro *ἀπήγγελλον.*

t Κατασκευασμένας] *Κατεσκευασμένας Big.* & *Samb.*

v Ἀρέσκεσθαι] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) *ἀρέσαι* in *Editis.*

x Μὴ παραβῆναι] *Τὰ προστεταγμένα μὴ παραβῆναι Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Μηδενὸς τῶν ἄλλων] *Μηδενὸς γὰρ τῶν Big. Samb. Hen.* & *Bush.*

z Δι' εὐσέβειαν,] *Δι' ἀσέβειαν* in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, sed propter custodiam fieret praeceptorum, ille contemnens praecepta, ad suum oraret Deum.*

a Προσεδόκων εὐνοίας] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) *προσεδόκα* in *Editis.*

b Ἑτοίμως νέμειν,] Iterum ex *MSS.* *ἑτοίμην* in *Editis.*

nielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, sed postulabant ut juxta latam legem in leonum specum conjiceretur. At Darius spei plenus, fore ut Deus eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus est eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in speluncam conjectus esset, *rex*, signato lapide qui pro ostio erat in ore specûs, discessit; totamque eam noctem sine cibo & somno exegit, de Danielo majorem in modum solicitus. Mane autem diluculo surrexit, & ad specum se contulit: cumque sigillum illæsum invenisset, quo lapidem obsignatum reliquerat, illo *protinus* reserato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc salvus esset. Qui cum regem audivisset, dixissetque, se nequaquam læsum esse, *rex* cum ex ferarum specu jussit extrahi. Inimici vero *ejus*, cùm vidissent nihil mali Danielo accidisse, Deo quidem ejusque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero sagina impletos neque Danielum attigisse neque ad eum accessisse existimantes, id ita factum esse regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *summe* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illisque jam saturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob saturitatem ad eos non accessuri essent. Tum manifestum erat Dario, postquam feris objecti essent satrapæ, Danielum miraculo servatum esse. Nam leones nemini illorum pepercerunt, sed eos omnes dilacerarunt, quasi valde esurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit *& exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad satietatem usque fuerant impleti, sed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipsa, Deo ita volente, etiam bestiis palam fiat ad pœnam exsequendam.

Danielus, quod edicto regis non paruisset, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

Danielus miraculo servatus. Dan. c. 6.

Danieli accusatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo insidias struxerant, Darius rex *nuncios* dimisit per universam regionem, qui juberent Deum istum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipsum solum verum esse *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum summo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus insignis adeo esset clarusque, *præcipue* quòd Deo charus existimaretur, * turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantissimum & arte mirabili constructum, quæ etiamnum quidem manet duratque: spectantibus vero apparet recentis esse structuræ, atque illa ipsa die condita qua quisque illam aspexerit. tanta quippe illi est novitatis species & formæ vigor integer, cui nihil decessit tam longo temporis decursu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque senescunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marcescat. Moris autem adhuc est ut in turri

Danielus clarus ante, clarior haberi cœpit.

Turrim Ecbatanis ædificat.

σκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, [c] οὐ μετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥιπτεῖν δὲ αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας δὲ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμως φέρειν τὰ [d] συμβαίνοντα. καὶ βληθέντος εἰς τὸν λάκκον, [e] σφραγίσας τὸν ἐπὶ τοῦ στομίου κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄσιτος τῆς νυκτὸς καὶ ἄυπνος διῆγεν, ἀγωνιῶν περὶ τοῦ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν δὲ ἀναστὰς ἐπὶ τὸν λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένην τὴν σφραγῖδα εὑρὼν, ᾗ σημηνάμενος τὸν λίθον καταλελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανιῆλον, [f] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. τοῦ δὲ [g] ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [h] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τῶν θηρίων. οἱ δὲ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιῆλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, διὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τὴν τούτου πρόνοιαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους δὲ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [i] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τοῦτ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μισήσας αὐτοὺς τῆς πονηρίας, παραβληθῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δανιήλου προσέταξεν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ διὰ κόρον [k] αὐτοῖς οὐ [l] προσάξουσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς δὲ ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν σατραπῶν παραβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τὸν Δανιῆλον. οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὥσπερεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς οὐ τὸ [m] πεινῆν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν [n] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [o] δήλη γὰρ καὶ τοῖς [p] ἀλόγοις ἂν αὐτὴ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γένοιτο, τοῦ Θεοῦ προαιρουμένου.

ζ. Διαφθαρέντων οὖν τῶν ἐπιβουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τὸν τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλην ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τὸν Θεὸν, ὃν Δανιῆλος [q] προσκυνεῖ, καὶ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. εἶχε δὲ καὶ τὸν Δανιῆλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν δὲ οὕτως ἐπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης τοῦ θεοφιλὴς εἶναι Δανιῆλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς [s] βάριν, [t] εὐπρεπέστατόν τι κατασκεύασμα καὶ θαυμασίως πεποιημένον, ὃ μέχρι δεῦρο μένει τε καὶ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως [v] κατεσκευάσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἕκαστος αὐτὴν ἡμέρας ἱστορεῖ γεγονέναι. οὕτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, καὶ μηδαμοῦ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταὐτὸν ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τὴν ἰσχὺν λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν μαραινόμενα. θάπτουσι δ' [x] ἐν τῇ βάρει τούς τε Μήδων βασιλεῖς,

c Οὐ μετεβάλλοντο] Οὔτε μετεβάλλοντο *Big.* & *Samb.*
d Συμβαίνοντα.] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*
e Σφραγίσας τὸν ἐπὶ τοῦ στομίου] Ne quid fieret contra Danielem. Daniel. c. VI. v. 17. SPANH.
f Καὶ πυνθανόμενος] Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.*
g Ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ,] Lege ὑπακούσαντος, quod proprie dicitur de janitoribus, & aliis ad fores auscultantibus, & responsa reddentibus iis qui adveniunt, Act. XII. 13. ubi vide Interpretes. IBBETSON.
h Ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου] Ἀνελκυσθῆναι ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ τῶν θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
i Ἅψασθαι] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἅψεσθαι in *reliquis.*
k Αὐτοῖς] Lege αὐτοὺς. COCC.
l Προσάξουσιν οἱ λέοντες] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *si ad eos minime accederent.* προσάξωσιν *Samb.* προσίξωσιν *Vat.* προσάξουσιν in *Editis.* quod sane αὐτῶν pro αὐτοῖς postularet. HUDS. Versio *Epiphanii* προσίξωσιν exprimit. Cæteris tamen, me judice, præferenda est lectio *Vat.* προσίξωσιν, *illis animum advertent*: neque quidem contemnenda prior lectio προσάξουσιν, si pro αὐτοῖς legatur αὐτοὺς. certe προσίξωσιν rejicienda. IBBETS.
m Πεινῆν οἶμαι,] Πεινῶν *Bas.*
n Ἐμπεπλησμένους,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπεπλησμένοις in *Editis Aliisque.* πεπληρωμένους *Samb.*
o Δήλη γὰρ] Ita in omnibus *MSS.* δεῖ γὰρ in *Editis.*

p Ἀλόγοις ἂν αὐτὴ ζώοις] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἦν αὐτὴ πρὸς τιμωρίαν ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ. sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.*
q Προσεκύνει,] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων, & dein πάντων κράτος in *Big.* & *Samb.*
* *Turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ,*] Vid. *Prideaux* parte 1. p. 163. & D. *Huetium* in D. E. p. 224.
r Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάριν,] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. HUDS. Μηδικοῖς Ἐκβατάνοις *Herodot.* Thal. p. 189. SPANH.
s Βάριν,] Βάρις *Rufino* Mausolæum. *Gelen.* Turris. *apud Æschyl. Pers.* v. 1080. navis; quæ collegit in hac voce *Hesychius.* Βάρις, πλοῖον, ἢ τεῖχος, ἢ στοὰ, ἢ πύργος, quod postremum arripuit in versione Gelenius. vid. infr. lib. XI. c. 4. §. 6. Vid. Esdr. VI. 2. ubi LXX. ἐν πόλει ἐν τῇ βάρει· De eadem Βάρει h. e. Arce munitissima, eademque, ut Judæorum fabula, Scaliger de Emend. Tempor. p. 37. conf. sequ. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. XI. §. 4. Alia Βάρις, quæ à Daniele Ecbatanis ædificata dicitur, de qua h. l. SPANH.
t Εὐπρεπέστατόν τι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπιφανέστατον in *reliquis.*
v Κατεσκευάσθαι,] Sic *Samb.* in cæteris κατασκευάσθαι.
x Ἐν τῇ βάρει] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Bas.*

3 Ἱερ-

πόλεις, καὶ [y] Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι τοῦ δεῦρο· [z] καὶ ὁ ταύτην πεπιστευμένος [a] Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δὲ τἀνδρὸς τούτου καὶ ὃ μάλιστα [b] θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήθη προφητῶν, καὶ παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον [c] τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ τελευτήσας δὲ μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγραψάμενος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανίηλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τῶν προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [d] διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανίηλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ἐπισπᾶσθαι παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θειότητος παρὰ τοῖς [e] ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. [f] κατέλιπε δὲ γράψας, [g] ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀπαράλλακτον ἐποίησε δῆλον. [h] Φησὶ γὰρ, "[i] αὐτοῦ γενόμενον ἐν [k] Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος, "[l] ὡς [m] ἐξῆλθεν μὲν εἰς τὸ πεδίον μετὰ ἑταίρων [n] αὐτοῦ, "σεισμοῦ [o] δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου [p] κατα"λειφθείη μόνος, φυγόντων [q] τῶν φίλων· καὶ [r] πέσοι "μὲν [s] ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, [t] τινὸς "δὲ ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ "[v] τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς "γενεάς. ἀναστάντι δὲ αὐτῷ δειχθῆναι [x] κριὸν [y] ἐοικότα "μέγαν, πολλὰ μὲν ἐκπεφυκότα κέρατα, [z] τελευταῖον δὲ "αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν [a] εἰς "τὴν δύσιν, θεάσασθαι δὲ [b] τράγον [c] ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος "φερόμενον, [d] συρράξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι "[e] πλήξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [f] ἐπὶ [g] τὴν γῆν,

illa Medorum reges sepeliantur, item Persarum & Parthorum: ejusque custodia sacerdoti Judæo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum usque diem. Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea que regum & vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia. Ait enim, "cum forte Susis esset in Persidos metropoli, quòd exiverit quidem cum sodalibus suis in planitiem, subito vero terræ motu & concussione oborta solus fuerit relictus, amicis diffugientibus; & ipse quidem in faciem devolutus in manus ambas conciderit, à quodam vero apprehensus, simulque ab eo surgere jussus, ac videre quæ post multas ætates civibus essent eventura. Cum autem surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arietem immani magnitudine, multa quidem cornua enata habentem, postremum vero illorum cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad occasum, vidisseque hircum inde per aërem delatum, qui arietem, ubi cum eo congressus erat, cumque bis cornibus percusserat, humi prostra-

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

y Περσῶν] At rudera Istachræ (Persepolitana vulgo credita) sunt illa, ubi sepulti sunt reges Persarum. vide Diodorum Siculum. Quod Josephus dicit adeo integra illa saxa ac si recentia essent perdurare, possum ostendere verum esse de saxis Mausolei illius regum Persicorum, quæ mihi donavit inde avulsa Corn. Brunius. Id ille adscribebat duritiei lapidis, quæ vix ferro cedit, & admotas ab ipso secures sæpe fractas reppulit. REL.

z Καὶ ὁ ταύτην πεπιστευμένος] Ita cum *Big.* & *Samb.* in reliquis ὁ deest.

a Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς.] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & consilio in mirabili ista turri exstruenda usum: quo munere cum is egregie functus esset, regem grati animi ergo sanxisse ut Judæorum fidei turris committeretur.

b Θαυμάσαιτό τις] Θαυμάσαι τις *Big. Samb.* & *Vat.*

c Τιμή τε καὶ δόξα] Τιμή τε καὶ δόξα ἡ παρὰ τῶν *Big.* & *Samb.*

d Διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διὰ τοῦτο in reliquis.

e Ὄχλοις ἀποφέρεσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *& opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Aliisque.*

f Κατέλιπε δὲ γράψας,] Hæc & quæ sequuntur *de visione Danielis* laudantur à *Chrysostomo* in *Homil. 2. contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hœschel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p. 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλιπε δὲ γράψας in textu *Hœschelians.* in margine κατέλιπε δὲ γραφάς ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* HUDS. Citatur hic Josephi locus à J. *Chrysost.* κατὰ Ἰουδ. B. p. 330. l. 41. ex T. vi. *ed. Savil.* & T. 1. *Ed. G. Lat. Paris.* p. 484. 485. SPANH.

g Ὅθεν ἡμῖν] Ita *Chrysost.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἄδηλον τὸ τῆς προφ. αὐτοῦ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ προφ. καὶ ἀπ. *Hen.* & *Bush.* τὸ τῆς ἀκριβείας αὐτοῦ προφητείας in *Editis.*

h Φησὶ γὰρ,] Ita *Samb. Gall.* & *Chrysost.* φασὶ in reliquis.

i Αὐτοῦ γενομένου] Αὐτὸν γενόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸς γενόμενος in *Editis Aliisque*, sed cum *Epiphanius* habeat. *cum esset in Susis in metrop.* placuit rescribere αὐτοῦ γενομένου. Duæ istæ voculæ omittuntur in *Chrysostomi* libris, qui mox habent ἐν Σούσοις τῇ μητρ.

k Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος,] Sic Ælian. de Animal. lib. v. c. xxvi. p. 901. Σοῦσα τῶν Περσικῶν· & Pausan. lib. x. p. p. 669. *Gen.* in Singulari, lib. xi. c. 6. §. 2. & §. 6. ἐν τῇ Σούσῃ· §. 7. verò Σούσοις in Plurali. Item infr. lib. xi. c. 5. §. 6. SPANH.

l Ὡς ἐξῆλθεν] Ita cum *Hœschelio* & *Savilio*, in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθεν, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod sane αὐτὸν γενόμενον (v. 21. & 22.) postularet.

m Ἐξῆλθεν] Variæ Lectiones in loco adducto J. Chrysost. T. vi. p. 330 & 331. ubi Josephi locus citatur à verb. κατέλιπε δὲ γράψας &c. ad verba τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον &c. *Gen.* ἐξῆλθεν. Chr. ἐξελθεῖν.

n Αὐτοῦ, σεισμοῦ] Τινῶν post αὐτοῦ habet *Chrysost.*

o Δὲ καὶ κλόνου] Illud δὲ ex *Chrysost.*

p Καταλειφθείη μόνος,] Ita *Samb.* (Cocc.) & *Vat.* in aliis *MSS.* καὶ καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταλειφθεὶς. at καταλειφθείη μόνος sine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & καταλειφθεὶς μόνος *Hœschel.* & *Savil.* omisso καὶ. HUDS. Chr. καταλειφθέντα μόνον. SPANH.

q Τῶν φίλων·] Γρ. τῶν ἄλλων pro τῶν φίλων. SPANH.

r Πέσοι] Ita in *Flavii* libris & *Chrysostomo Savilii.* Πεσεῖν edidit *Hœschel* πεσὼν *Fronto Duc.*

s Ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς] Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& conturbatus in faciem super ambas ceciderit (vel cecidit) manus.* στόμα συνταραχθεὶς *Samb.* στόμα καταρραχθεὶς *Big.* & *Gall.* 1. στόμα, καὶ ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δὲ ἁψαμένου *Fronto-Duc.* στόμα [καὶ] ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς [δὲ] αὐτοῦ. *Hœschel.* ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς αὐτοῦ. *Savil.*

t Τινὸς δὲ ἁψαμένου] Τινὸς ἁψαμένου. *Chrys.* SPANH.

v Τὰ μέλλοντα] Modo dixit se nolle futura ex Daniele describere. REL. Exstat locus ille sup. c. 10. §. 4. neque mirum id; noluit enim irritare Romanos, Æternæ (ut vocabant) Urbis desolationem indicando. HAV.

x Κριὸν] Κριὸν μέγαν sine voce ἐοικότα. *Chrys.* SPANH

y Ἐοικότα μέγαν,] Hæc vox desideratur in *Chrysostomi* libris. eam tamen similemve vocem agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ostensum sibi dixit*, &c.

z Τελευταῖον δὲ αὐτῶν] Τὸ δὲ τελευταῖον *Chrysost.*

a Εἰς τὴν δύσιν,] Πρὸς τὴν δύσιν. *Chrys.* SPANH.

b Τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Τράγον δι' ἀέρος φερόμενον, non exstante ἀπ' αὐτῆς. *Chrys.* SPANH.

c Ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Ita etiam *Epiphan.* sed ἀπ' αὐτῆς desunt *Chrysostomo.*

d Συρράξαντα τῷ κριῷ,] Ita *Samb.* & *Chrysost.* συρρήξαντα in *Editis Aliisque.*

e Πλήξαντα δὶς,] Ita cum *Savilio* apud *Chrysost.* πλήξαντι *Hœschel.* & *Fronto-Duc.* Ἀράξαντα in *Editis Flavii*, ἐάξαντα in *MSS.* κοπάξαντα tamen in *Gall.* 1. *à manu secunda*, forsan pro κνοπάξαντα. HUDS. *Gen.* ἀράξαντα δίς· Chr. πλήξαντα δίς. SPANH.

f Ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πατῆσαι.] Ἐπὶ τῆς γῆς *Chrysost.*

g Τὴν γῆν,] Τῆς γῆς. *Chrys.* SPANH.

"vit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte "hirci cornu eminentissimum, eoque fracto quatuor succrevisse, quatuor cœli plagas spectantia. "Ex his vero & aliud minus exortum esse scripsit: "quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui "hæc illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum "esse, & urbem vi expugnaturum, templique ceremonias perturbatum ire, sacrificiaque inhibiturum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum vero ipsi, quid sibi vellent quæ per visum apparuerant, in hunc modum exposuisse declarabat. "Arietem quidem regna Persarum & Medorum significare dicebat, cornua "vero reges ibi rerum potituros, & cornu novissimum designare regem ultimum, quique *cæteros* "omnes opibus & gloria superaturus esset. Hircum autem indicare, ex Græcis quendam regnaturum esse, qui bis cum Persa congressus victoriam ex acie reportabit, omnemque dominatum "& principatum in se transferet. Ingenti vero "cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, significari primum regem: quatuorque cornubus, illo cadente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes respexerunt, primi regis post mortem ejus successores ostendi, regnique inter eos partitionem, "illosque, *utpote* nec liberos ipsius nec cognatos, "multis annis orbis terrarum imperium habituros. "Porro ex his regem quendam exoriturum esse, "qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, "formamque institutæ juxta has reipublicæ evertet, & templum diripiet, perque triennium sacra fieri prohibebit." Et sane factum est ut hæc ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant scriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem *genti nostræ* illaturos esse. Ista omnia, à Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum; & Epicu-

Visi de ariete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

"καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸν τράγον [h] ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου μέγιστον [i] ἀναφύσαντα κέρας, οὗ [k] κλασθέντος [l] ἀναβλαστῆσαι τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ "αὐτῶν δ' ἀνασχεῖν καὶ ἄλλο μικρότερον [m] ἀνέγραψεν· ὃ "αὐξῆσαν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ [n] ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς, πολεμήσειν αὐτοῦ τὸ ἔθνος, καὶ [o] τὴν πόλιν αἱρήσειν κατὰ κράτος, καὶ [p] συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν, [q] καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν [r] γενέσθαι [s] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα "ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν [t] Σούσοις ὁ Δανίηλος ἔγραψε· κρῖναι δ' [v] αὐτῷ τὴν ὄψιν τοῦ φαντάσματος [x] ἐδήλου τὸν Θεὸν οὕτως. "τὸν μὲν κριὸν βασιλείας τὰς "Περσῶν καὶ Μήδων [y] σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τοὺς "βασιλεύειν μέλλοντας, τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸν "[z] ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον [a] δὲ διοίσειν ἁπάντων πλούτῳ τε "καὶ δόξῃ. τὸν δὲ τράγον [b] δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τις "βασιλεύων ἐστὶ, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει "τῇ μάχῃ, [c] καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δηλοῦσθαι δ' [d] ὑπὸ τοῦ μεγάλου κέρατος τοῦ ἐν τῷ μετώπῳ "τοῦ τράγου τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ τὴν τῶν [e] τεσσάρων [f] ἀναβλάστησιν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τὴν πρὸς τὰ [g] τέσσαρα κλίματα τῆς γῆς αὐτῶν ἀποστροφὴν ἑκάστου, τοὺς "διαδόχους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου βασιλέως [h] ἐμφανίζεσθαι, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας, [i] οὔτε δὲ "παῖδας αὐτοῦ τούτους ὄντας οὔτε συγγενεῖς, πολλοῖς ἔτεσιν "ἄρξειν τῆς οἰκουμένης. [k] γενέσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βασιλέα, τὸν ἐκπολεμήσοντα [l] τό, τε ἔθνος καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, καὶ τὴν [m] κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ "συλήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας [n] ἐπ' ἔτη τρία κωλύσοντα ἐπιτελεσθῆναι." καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη [o] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς [p] εἶδεν ὁ Δανίηλος, καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. [q] τὸν αὐτὸν δὲ [r] τρόπον Δανίηλος καὶ [s] περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημωθήσεται. [v] ταῦτα πάντα ἐκεῖνος, [x] Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας [y] κατέλειψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ [z] συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ παρὰ [a] τοῦ Θεοῦ τιμῇ [b] τὸν Δανίηλον· καὶ τοὺς [c] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων ἐλέγ-

h Ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου] Ἰδεῖν οὐδὲν ἕτερον, ἐκ τ. solus *Chrysost.*

i Ἀναφύσαντα κέρας,] Ἀναφύσαντα Chrysost. HUDS. Ἀναφύσαντα κέρας. *Chrys.* SPANH.

k Κλασθέντος] *Chrys.* Κλασθέντος ἄλλα ἀναβλ. SPANH.

l Ἀναβλαστῆσαι τέσσαρα] Ἄλλα ἀναβλ. *Chr.*

m Ἀνέγραψεν·] Ἀνέγραψεν αὐξῆσαν. ἔλεγε δὲ αὐτῷ *Hæschel.* & *Fronto Duc.*

n Ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς,] Ita *MSS.* & *Chrys.* τοιαῦτα in *Editis.*

o Τὴν πόλιν αἱρήσειν] Sic *Epiphan.* καὶ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel καὶ τὴν πόλιν ἀναιρήσειν *Chrysost.*

p Συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναόν.] Ita in *Editis Aliisque.* quomodo & in *Chrysost. Savilii.* συγχέειν τὰ π. τ. ναὸν *Samb. Hen.* & *Busb.* συγχεῖν τὸν ναὸν *Hæschel.* συλήσειν τὸν ν. *Fronto Duc.*

q Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθαι] Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας [illegible]. *Chrys.* SPANH.

r Γενέσθαι] Vocem γενέσθαι restitui ex *Samb. Epiphan.* & *Chrysost.* apud quem in *Edit. Hæschel* & *Frontonis-Duc.* κωλύσειν. γενέσθαι δὲ ἐφ' ἡμ.

s Ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ.] Ita *Big.* & *Samb.* ασϛ' in *Editis.* in *Epiphanii* libris, *diebus mille ducentis & sexaginta sex.* vel MLXVI vel MCCLXXV. im. χιλίας διακοσίας [illegible] vel [illegible] in *Chrysostomo.* HUDS. Et Sacrificia vetita per dies MCCXCVI. *Rufin.* MCCLXVI. SPANH.

t Σούσοις] Id est apud Susa. Ita ἐν usurpari alibi demonstramus. Mox etiam dixit [illegible] ἐν Σούσοις ἐξελθεῖν εἰς τὸ πεδίον. REL.

v Αὐτῷ τὴν ὄψιν τοῦ φαντάσματος] Ita & *MSS.* & *Chrysost.* αὐτῶν in *Editis.*

x Ἐδήλου τὸν Θεόν] Ita *Epiphan.* & *Savilii Chrysost.* Ἐδήλου καὶ Θεὸς, [illegible] *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Hæschelius.*

y Σημαίνειν ἔφασκε,] Σημαίνειν ἔφασκε abest in Chrys. SPANH.

z Ἔσχατον βασιλέα,] Ἔσχατ. βασιλ. τὸν μέλλοντα τοῦτον διοίσειν. *Chrys.* SPANH.

a Δὲ διοίσειν ἁπάντων] Ita cum *Chrysostomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον γὰρ δ. & in *Editis Chrysostomi*, τὸν μέλλοντα διοίσειν.

b Δηλοῦν,] Δηλοῦν ὡς ἐξ Ἑλλ. τε ὁ βασιλ. *Hæschel.* & *Fronto Duc.* δηλοῦν ὡς ἐξ Ἑλλ. τις βασιλ. *Savil.*

c Καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν.] Καὶ ἀφαιρεθήσεται in *Chrysostomi* libris. *& omnem gloriam ejus principatus auferet*, apud *Epiphan.*

d Ὑπὸ τοῦ μεγάλου κέρατος] Διὰ τοῦ πρώτου μεγάλου κέρατος *Chrys.*

e Τεσσάρων] Τεσσάρων βασιλέων ἀναβλ. *Big.* & *Samb.*

f Ἀναβλάστησιν] Ἀναβλάστησιν. ἐκπεσόντος δὲ ἐκείνου *Hæschel.* & & *Fronto-Duc.*

g Τέσσαρα κλίματα] Τέσσαρα κέρατα ἀποστροφὴν ἑκάστου τῶν διαδόχων *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα ἀποστροφὴν ἑκάστου, τοὺς διαδόχους *Savil.*

h Ἐμφανίζεσθαι] Ἐμφανίζεσθαι *Chrysost.*

i Οὔτε δὲ παῖδας αὐτοῦ] Ita in omnibus præter *Samb.* qui δὲ omittit. οὔτε παῖδας ὄντας αὐτοῦ [αὐτῷ *MSS.*] οὔτε συγγενεῖς *Chrysost.*

k Γενέσθαι δ' ἐκ τούτων] Ἔσεσθαι δὲ ἐκ τούτ. pro γενέσθαι· *Chrys.* SPANH.

l Τό, τε ἔθνος] Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in *reliquis.*

m Κατ' αὐτούς] Ita *Chrysost.* in *Flavii* libris κατὰ τούτους.

n Ἐπ' ἔτη τρία] Conf. [illegible] lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

o Τῷ ἔθνει παθεῖν] Ita *MSS.* & *Chrysost.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliisque.*

p Εἶδεν ὁ Δανίηλος,] Sic & *Epiphan.* οἶδεν *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

q Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον Δανίηλος] Τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον *Gen. Gelen.* hic legit τρόπον· Desunt autem hæc in Versione *Rufini*, quæ de Danielis Prophetia de vastandis Judæis à Romanis hic dicuntur. Τὸν αὐτὸν δὲ τρ. Eadem referuntur è Josepho Chrysost. M. p. 331. ab his verbis: Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον &c. SPANH.

r Τρόπον Δανίηλος] Ita *Big.* & *Samb.* χρόνον in *Editis Aliisque.*

s Περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων] Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* περὶ τῶν Ῥωμ. in *Editis Aliisque.*

t Ἐρημωθήσεται.] Ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα *Samb.* à manu secunda.

v Ταῦτα πάντα] Adducuntur eadem à Chrysost. loco indicato p. 332. lin. 2. SPANH.

x Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ,] Θεοῦ δηλώσαντος *Vat.*

y Κατέλειψεν·] Κατέλιπεν *Chrysost.* SPANH.

z Συμβαίνοντα σκοποῦντας] Ita *MSS.* σκοπῶντας in *Editis.*

a Τοῦ Θεοῦ τιμῇ] Articulum habuimus ex *MSS.*

b Τὸν Δανίηλον·] Τὸν Δανιὴλ *Chrysost.* SPANH.

c Ἐπικουρείους] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis*, Ἐπικουρίους.

d Τὸ

κουρείους πεπλανημένους, οἳ τήν τε πρόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [d] τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τῶν πραγμάτων, οὐδ' ὑπὸ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου πρὸς διαμονὴν τῶν ὅλων οὐσίας [e] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἀνηνίοχον δὲ καὶ ἀφρόντιστον τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [f] ὃς εἰ τοῦτον ἀπροστάτητος ἦν τὸν τρόπον, καθάπερ καὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [g] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ τὰ ἅρματα περιτρεπόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [h] συντριβεὶς ἂν ἀπὸ τῆς ἀπρονοήτου φορᾶς ἀπολώλει καὶ διεφθείρετο. [i] τοῖς γοῦν προειρημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσί μοι σφόδρα [k] τῆς ἀληθοῦς δόξης διαμαρτάνειν, οἱ τοῦ Θεοῦ μηδεμίαν εἶναι περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. οὐ γὰρ [l] ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [m] εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ τινι τὸν κόσμον διάγειν, πάντα [n] ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [o] ἀνέγνων, οὕτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βουλήσεται περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

Τέλος τοῦ βιβλίου δεκάτου.

reos magno in errore versari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non existimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad universitatis rerum perennitatem) regi & administrari *volunt*, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseverant. qui si ita ut illi autumant præside careret, quemadmodum naves sine gubernatoribus videmus procellis *& fluctibus* obrui, currusque aurigis destitutos percelli, temerario *sane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista prædicta fuerint à Danielo, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diversam opinionem sequi & tueri.

Finis Libri decimi.

d Τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.*
e Κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα,] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Bosh.* κυβερνᾶσθαι in reliquis.
f Ὡς εἰ τοῦτον ἀπροστάτητος ἦν] Ὡς οἱ *Big.* & *Samb.*
g Ὑπὸ τῶν πνευμάτων,] Ὑπὸ πν. *Big.* & *Samb.*
h Συντριβεὶς ἂν] Ita cum *Big.* & *Samb.* συντριβεὶς ἂν. *Gall.* 1. συντριβεὶς ἂν. in *Editis Aliisque.*
i Τοῖς γοῦν προειρημένοις] Τοῖς ἐν *Samb. Bosh.* & *Hen.*

k Τῆς ἀληθοῦς δόξης] Illud τῆς ex *MSS.*
l Ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν,] Particula deest *Big.* & *Samb.*
m Εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφητείαν συνέβαινεν οἱ αὐτ. in *Editis Aliisque.*
n Ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα.] Ita *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.*
o Ἀνέγνων,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ͂Ι ΕΝΔΕΚΑΤΗ͂Ι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

a Εν τῇ ἑνδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ.
b Επέτρεψεν αὐτοῖς] Επεμψεν αὐτοὺς in *Cassi Codd.*
c Αὐτοὺς οἱ] Ιουδαίους C.
d Οἰκοδομῆσαι] Κτίσαι *Hen.*
e Ὑστάσπου,] Ὑστάσπεως *Hen. Vat.* & *Gall.* Ὑστάσπου C.
f Καὶ τὸν ναὸν] Καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat.* & C.
g Παῖς αὐτοῦ Ξέρξης] Καὶ ὁ παῖς *Vat.* & C.
h Ἀρταξέρξου,] Ἀρταξέρξου, Ἰουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος C.
i Βαγώσης,] Ita hic loci in libris omnibus. alibi tamen in aliquibus Βαγώσης, quod minus rectum esse existimat *Schotanus.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] σνγ΄. μηνῶν ε΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menses* V.

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δ' ἦν [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μεταναστῆναι τὸν λαὸν ἡμῶν [d] ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [e] συνέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν [f] ἐκείνων τῶν ταλαιπώρων, [g] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μετὰ τὸ δουλεῦσαι Ναβουχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [h] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ ταύτην ὑπομεῖναι τὴν δουλείαν ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστήσει γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσουσι, καὶ τῆς ἀρχαίας ἀπολαύσουσιν εὐδαιμονίας. ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐποίησεν αὐτὸν γράψαι κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέ-"γιστος τῆς οἰκουμένης [i] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦ-"τον εἶναι ὃν τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ "τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν "αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ [k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ.

β΄. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τῆς αὐτοῦ [l] προφητείας ὁ Ἡσαΐας κατέλιπε, πρὸ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. οὗτος γὰρ ἐν ἀποῤῥήτῳ εἶπε ταῦτα λέγειν τὸν Θεὸν, ὅτι "βούλομαι [m] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ με-"γάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν "[n] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [o] προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ κατασκαφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα. ταῦτ' οὖν ἀναγνόντα τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα· [p] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους

CAP. I.

Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.

ANNO regni Cyri primo (iste autem erat septuagesimus ab illo die quo populum nostrum contigit è suis sedibus Babylonem migrare) Deum miseratio subiit captivitatis & ærumnarum, quas miseri isti tulerunt, sicuti ipsis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod postquam servierint Nabuchodonosoro ejusque posteris, & hanc sustinuerint servitutem per annos septuaginta, rursus eos in patriam terram restituet, eritque ut templum ædificent, & pristinam felicitatem consequantur. Ista illis præstitit. Nam cum Cyri animum exsuscitasset, effecit ut ille per universam Asiam scriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus "maximus orbis terrarum regem constituit, hunc "illum esse credo quem Israëlitarum gens adorat. "Is enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipsius templum instauraturus sim Hierosolymis in terra Judæa.

Cyrum excitat Deus ad Hierosolyma instauranda. 1 Esdr. c. 1. v. 1. & 3 Esdr. c. 2. v. 1. Jer. c. 25. v. 12. & c. 29 v. 10.

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Esajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim secreto Deum ista enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, quem multarum "& magnarum gentium regem constitui, populum "meum in propriam terram remittere, templum-"que meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque il-

Ex lectione Esaiæ (c. 14. v. 28.) Cyrum cupido incessit templi ædificandi.

---

a Σνγ΄. μηνῶν ε΄.] Ita MSS. *Voss.* & *Epiphan.* σνγ΄. μηνῶν ϛ΄. *Gall.* 2. & Codex *Cæs.* σνγ΄. μηνῶν ε΄. *Bas.* Videsis *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 134.

b Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας,] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει Κύρου τῆς βασιλείας Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII.

c Ἑβδομηκοστὸν] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos esse à tertio Ioachimi anno ostendit *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 133.

d Ἐκ τῆς οἰκείας] Ex propriis finibus *Rufin.* omisit *Gelen.* οἰκείας subaudi χώρας vel γῆς, ut infra c. 5. §. 3. τὴν οἰκείαν γῆν & §. 5. ἀνεχώρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα· SPANH.

e Συνέπεσεν,] Συνέπεσεν, παρώρμησεν ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς κτ. *Busb.* & *Big.*

f Ἐκείνων τῶν ταλαιπώρων,] Ἐκείνων *Hen.* συμφορὰν ἐκείνων ταλαιπώρων Ἰουδαίων *Epiphan.*

g Καθὼς προεῖπεν] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

h Ἐκγόνοις αὐτοῦ,] *Al.* ἐγγόνοις.

i Ἀπέδειξε βασιλέα,] Ἀνέδειξε in *MSS.*

k Ἰουδαίᾳ χώρᾳ] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ, *terra Judaa.* REL.

l Προφητείας ὁ Ἡσαΐας] Βασιλείας C.

m Κῦρον ἐγὼ,] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἐ. κ. μ. ἀπέδειξα βασ. *Hen.* & *Busb.* Κῦρον πολλῶν ἐ. κ. μ. ἀπέδειξας βασιλέα C.

n Ἰδίαν γῆν,] Ita *Hen. Busb. Big.* C. & *Epiphan.* Ἰουδαίαν in *Editis.*

o Προεφήτευσεν] Προεῖπεν in *plerisque MSS.*

p Καλέσας τε] Καὶ καλέσας τοὺς & καλέσας οὖν ὁ Κῦρος τοὺς in *MSS.* καλέσας δὲ τοὺς legisse videtur *Epiphan.*

Cyrus Judæos Hierosolyma remittit. *1 Esdr. c. 1. & 3 Esdr. c. 2.*

illustrissimis apud Babylonem Judæis, dixit, "se illis potestatem facere in patriam suam eundi, urbemque Hierosolyma & templum Dei iterum suscitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, ipsumque scripturum esse ducibus & satrapis in vicinia istius Judæorum regionis, ut conferant eis aurum atque argentum ad templi fabricam, insuper & pecora in sacrificia.

Judæi Hierosolyma redeunt. *1 Esdr. c. 1. & 2. & 3 Esdr. c. 2.*

3. Ista Cyrus cum Israëlitis dixisset, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, simulque Levitæ & sacerdotes, propere se Hierosolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manserunt, nolentes possessiones suas relinquere. Cumque eò pervenissent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi structuram conferebant, alii quidem aurum, alii vero argentum, rursusque alii magnam vim pecorum simul & equos: tumque & vota Deo solverunt, & consuetas olim victimas mactarunt, quasi jam urbs illis instaurata esset, & antiqua revivisceret sacrorum solennitas. Cyrus autem illis remisit & vasa Dei, quæ rex Nabuchodonosorus, templo spoliato, Babylonem deportaverat: atque ista perferenda tradidit Mithradati suo quæstori, cum mandatis ut illa Abassaro daret, ea lege ut illa asservaret usque dum templum ædificaretur, eoque absoluto traderet sacerdotibus populique principibus templo restituenda. Quin & epistolam misit Cyrus ad Syriæ satrapas, in hanc sententiam.

Vasa Hierosolyma deportata. *1 Esdr. c. 1.*

Cyri literæ de Hierosolymis instaurandis.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

"Judæis, quicunque volunt, permisi, in patriam suam profectis, & civitatem suam instaurare, & templum Dei Hierosolymis ædificare, in eodem quo antea fuerat loco. Misi autem eò etiam quæstorem meum Mithradatem & Zorobabelum Judæorum principem, ut templi fundamenta jaciant, illudque exstruant, *ea amplitudine*, ut altitudo quidem sexaginta, latitudo vero totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum saxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipsius provinciæ arboribus, similiter & altare *erigant* in quo Deo sacrificent. Sumptus vero in ista *omnes* de meo suppeditari volo. Vasa quoque, quæ rex Nabuchodonosorus, à templo *olim* sustulerat, tradidi in manus Mithradatis quæstoris mei, & Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant reponantque. Numerus autem illorum ita se habet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta, argentea quingenta; situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ duo millia & quadringentæ, & mille insuper vasa magna. Concedo etiam illis eosdem honores, quibus & majores eorum usi sunt, pro pecudibus & vino & oleo drachmas quinque mil-

τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρεῖν αὐτοῖς, ἔφη, βαδίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [q] ἀναστῆσαι τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [r] ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῦτον σύμμαχον, [s] αὐτόν τε γράψειν τοῖς γειτνιῶσιν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ [t] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόσιν καὶ σατράπαις, ἵνα συμβάλωνται [v] χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κύρου κατηγγελκότος τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο φυλῶν ἄρχοντες τῆς Ἰούδα καὶ [x] τῆς Βενιαμίτιδος, οἵ τε Λευῖται καὶ ἱερεῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [y] δὲ κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. καὶ παραγινομένοις αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάντες ἐβοήθουν καὶ συνεισέφερον εἰς [z] τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν, οἱ μὲν χρυσόν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος σὺν ἵπποις· καὶ τάς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας κατὰ τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [a] ὥσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς τῆς πόλεως, καὶ ἀναβιούσης τῆς ἀρχαίας περὶ τὴν θρησκείαν συνηθείας. [b] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ἃ συλήσας τὸν ναὸν [c] βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐκόμισε. παρέδωκε δὲ ταῦτα φέρειν [d] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι αὐτοῦ, προστάξας δοῦναι αὐτὰ [e] Ἀβασσάρῳ, ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πληρωθέντος δὲ αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τοῦ πλήθους, εἰς τὸν ναὸν [f] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ σατράπας Κῦρος, τάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [g] ΣΙΣΙΝΗι ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝΗι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθοῦσι πατρίδα, τήν τε πόλιν [h] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ καὶ πρότερον. κατέπεμψα δέ μου καὶ τὸν γαζοφύλακα Μιθραδάτην, καὶ Ζοροβάβηλον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωνται τοῦ ναοῦ, καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτόν, [i] ὕψος μὲν ἑξήκοντα πηχῶν, τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὸ εὖρος, λίθου μὲν ξεστοῦ τρεῖς ποιησάμενοι δόμους καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον ἐφ' οὗ [k] θύωσι τῷ Θεῷ. τὴν δὲ εἰς ταῦτα δαπάνην, ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ γενέσθαι βούλομαι. καὶ τὰ σκεύη δέ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ τοῦ ναοῦ Ναβουχοδονόσορος ὁ βασιλεύς, ἔπεμψα παραδοὺς [l] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐστι τοσοῦτος· [m] ψυκτῆρες χρύσεοι [n] πεντήκοντα, ἀργύρεοι [o] πεντακόσιοι, [p] Θηρίκλεια χρύσεα [q] τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντήκοντα, ἀργύρεοι [r] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀργύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργύρεαι δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χίλια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκ προγόνων εἰθισμένην τιμήν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι "μυ-

q Ἀναστῆσαι] Ita MSS. & Epiphan. ἀναστῆσαί τε in Editis.

r Ἔσεσθαι γὰρ] Paulo aliter legisse videtur Epiphan. qui vertit, *reconstruere, se scilicet eos adjuvante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.*

s Αὐτόν τε] Αὐτοῖς τε Hen. & Busb.

t Τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόσιν] Τῶν ἰδίων ἡγεμόσιν Hen. τῶν οἰκείων ἡγεμ. Busb.

v Χρυσὸν αὐτοῖς] Χρυσίον Chrys.

x Τῆς Βενιαμίτιδος,] Τῆς abest MSS.

y Δὲ κατέμειναν] Ita Big. & Epiphan. γὰρ in cæteris.

z Τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν,] Illud τὴν ex MSS.

a Ὥσπερ ἀνακτιζομένης] Ὥσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς πάλαι καὶ ἀναβιούσης Hen. & Chrys. ὥσπερ ἀνακτιζομένης καὶ αὐτῆς. Big. Busb. & Epiphan. qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redivivam.*

b Ἀπέπεμψε] Ἐπέπεμψε Gall.

c Βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος] Vox Βασιλεὺς deest quibusdam MSS.

d Μιθραδάτῃ] Μιθριδάτῃ Big. Μιθριδάτῃ Vulg. Μιθραδάτῃ in Græcis Esdra, & nummis antiquis, ut ostendit Ill. Spanhemius.

e Ἀβασσάρῳ,] Ἀβασάρῳ Vat. Proculdubio aut Σαναβασσάρῳ ex Esdra l. 1. aut Σαμαβασσάρῳ ex Esdra, l. 3. legendum.

f Ἀποδοθησόμενα.] Ἀποδοθησομένοις Vat. ἀποδοθησομένοις Chrys.

g Σισίνῃ] Σισίνῃ καὶ Σαραβαζάνῃ Hen. Σισίνῃ καὶ Σαθραβουζάνῃ Esdra l. 3. c. 6. & 7. Videsis & Esdram in l. 1. c. 5. & 6.

h Ἀνακτίσαι,] Ita MSS. ἀνεγεῖραι in Editis.

i Ὕψος μὲν ἑξήκοντα] Ita Hen. Busb. Chrys. Vat. & Epiphan. ὕψος μὲν πηχῶν ξ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὸ εὖρος in Editis Aliisque.

k Θύωσι τῷ Θεῷ.] Ita MSS. aut θύσωσι. in Editis θύουσι.

l Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι.] De Mithradate tanquam Duce eorum, qui Templi restaurationem voluerint impedire agit J. Chrysost. T. vi. p. 161. & 162. SPANH.

m Ψυκτῆρες χρύσεοι] Multò plura vasorum genera exprimit, quam in recensione sua, Esdras, l. 1. c. 1.

n Πεντήκοντα,] Ita Hen. C. & Epiphan. τεσσαράκοντα Bas.

o Πεντακόσιοι,] Ita Hen. & Epiphan. τετρακόσιοι Bas.

p Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα.] Illa Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια desiderantur in Epiphanii libris. HUDS. LXX. ψυκτῆρες χρυσοῖ MS. Alex. χαφουρὴ. Esd. 1. v. 10. ex Hebr. כפורי Expletoria. Vulg. Scyphi. SPANH.

q Τεσσαράκοντα,] Πεντήκοντα Gen.

r Πεντακόσιοι,] Ita Hen. Vat. & Epiphan. τετρακόσιοι Bas. Aliique.

"μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σε-
"μίδαλιν πυρῶν [u] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. κε-
"λεύω δὲ τὴν τούτων χορηγίαν [t] ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας γί-
"νεσθαι φόρων. ἐπιτελέσουσι δὲ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κατὰ τοὺς Μωϋ-
"σέως οἱ νόμους ἱερεῖς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ προσφέροντες εὔ-
"ξονται τῷ Θεῷ περὶ [v] σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ γένους
"αὐτοῦ, ὅπως ἡ Περσῶν βασιλεία [x] διαμένῃ. τοὺς δὲ
"παρακούσαντας τούτων καὶ ἀκυρώσαντας [y] ἀνασταυρωθῆναι
"βούλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς." καὶ
ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα ἐδήλου· τῶν δὲ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
συνελθόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ
δισχίλιοι, [z] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

"lia & quingentas, & triticeæ similæ artabas viginti millia & quingentas. Jubeo autem ut horum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis. atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hierosolymis juxta ritus Moysaïcos: & intra sacra Deum precabuntur pro salute Regis ejusque sobolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At quicunque istis non paruerint, eaque irrita fecerint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eorum redigi in fiscum regium". Et in hanc quidem sententiam scripta erat epistola: eorum vero, qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, myriades erant quatuor, duo millia, & quadringenti sexaginta duo.

ΚΕΦ. β´.

Ὡς Ἰουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων καὶ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις πρὸς τὴν τοῦ ἱεροῦ κατασκευήν, τοῦ Κύρου τελευτήσαντος ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

Βαλλομένων δὲ τοὺς θεμελίους τοῦ ναοῦ, καὶ περὶ τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ μάλιστα τὸ [a] Χουθαίων· οὓς [b] ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς [c] ἀγαγὼν Σαλμανασάρης [d] ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἀνάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς [e] ἐπιμελουμένους ἐμποδίζειν τοὺς Ἰουδαίους, πρός τε τὴν τῆς πόλεως ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν. οἱ δὲ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, [f] ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ περὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀμελὲς καὶ ῥᾴθυμον τῆς οἰκοδομίας. Κύρος γὰρ [g] περί τε ἄλλους ἀσχοληθέντι πολέμους ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [h] στρατευσαμένῳ ἐπὶ [i] Μασσαγέτας [k] ἐκεῖ συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμβύσου δὲ τοῦ Κύρου παιδὸς τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Ἀμμανῖτιδι καὶ Μωαβίτιδι καὶ Σαμαρείᾳ γράφουσιν ἐπιστολὴν [l] Καμβύσῃ δηλοῦσαν τάδε. "Δέσποτα, οἱ [m] παῖδές σου, [n] Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ προσπίπτοντα γράφων, καὶ [o] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ "οἱ τῆς βουλῆς τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κριταί. γινώσκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [p] ὅτι Ἰουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶνα ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ [q] τήν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσι, "καὶ τὰς [r] ἀγορὰς αὐτῆς, [s] καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη, "καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοι γε τούτων γενομένων, οὔτε "φόρους αὐτοὺς τελεῖν ὑπομενοῦντας, οὔτε δὲ ὑπακούειν "ἐθελήσαντας, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ "ἄρχειν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [t] ἐθελήσουσιν. ἐνεργουμένων οὖν τῶν περὶ τὸν ναὸν καὶ σπουδαζομένων, καλῶς ἔ-

CAP. II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

HI dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes finitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Perside ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum populum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe instauranda temploque exstruendo impedirent. Atque illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæorum res negligerent, & in ædificatione promovenda segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bellis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum adversus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœnicum & Ammanitarum & Moabitarum & Samaritanorum ad eum literas scripserunt in hunc modum. "Domine, servi tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, atque concilii in "Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te oportet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti "fuerant, *isthinc profectos* in regionem nostram venisse urbemque rebellem & improbam ædificare, simul & fora ejus *reficere*, atque mœnia instaurare, & templum exstruere. Nunc scito, si "ista fuerint *absoluta*, quod nec tributum pendere sustinebunt, nec imperata facere volent, sed "& regibus resistent, & imperare potius quam "servire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus "& in eo laboretur, nobis optimum visum est scribere ad te, Rex, & *ejusmodi rem* non negligere, "ut

Impeditur templi instauratio. 1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 2.

Cyri mors & in regnum succedit Cambyses, ad quem mittuntur literæ de impedienda Hierosolymorum instauratione. 1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 2.

s Ἀρτάβας] Ita *Hen.* ἀρτάβας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quingentas*) *artabas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π., ἀρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* HUDS. ἀρτάβα μέτρον Μηδικὸν ἐστιν, *Hesychius.* In Schol. *Aristoph. Acharn.* p. 376. Ἀρτάβα μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις· LXX. Es. V. v. 10. ὁ σπείρων ἀρτάβας ἕξ· in *Hebr.* [illegible]. SPANH.

t Ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας] Ἐκ τῶν Σαμαρείας ἐτησίων φόρων *Chrys.*

v Σωτηρίας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τε in *reliquis.*

x Διαμένῃ] Διαμείνῃ *Vat.* & *Chrys.*

y Ἀνασταυρωθῆναι] Ἀνασταυροῦν, non *rursus* cruci affigere. REL.

z Τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο] In *Editis* υξβ'. pro quibus τξβ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hic non habeant ac Hebræi τριακόσιοι ἑξήκοντα.

a Χουθαίων] Conf. supr. lib. IX. c. 14. §. 3. SPANH.

b Ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Vide de hoc molimine J. Chrysost. ab initio Serm. T. VI. p. 161. SPANH.

c Ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Ἄγων *Chrys.*

d Ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

e Ἐπιμελουμένους] Ἐπιμελουμένους *Vat.* & *Chrys.*

f Ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις] Aristoph. Acharn. p. 389. ἀποδώσομαι ἀπεμπολήσομαι· SPANH.

g Περί τε ἄλλους] Περί τε τοὺς ἄλλους *Hen.*

h Στρατευσαμένῳ] Στρατευσαμένῳ γε *Vat.*

i Μασσαγέτας] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασαγέτας. Videsis *Strab.* lib. XI.

k Ἐκεῖ συνέβη] Ita ex *MSS.* ἀλλὰ in *Editis.*

l Καμβύσῃ] Pro Καμβύσῃ LXX. Ἀρθασασθὰ· *Hebr.* [illegible] SPANH.

m Παῖδές σου,] Δοῦλοι *Chrys.*

n Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ προσπίπτοντα γράφων] *Rufinus*: mirabimur omnia accidentia scribens. LXX. Ῥεὼμ βαλτάμ· *MS. Alex.* Βαλτάμ· *Hebr.* [illegible] Rechum Præfectus rationis, *Santes Pagnin.* Esdr. IV. v. 8. SPANH.

o Σεμέλιος] Σαμέλιος aut Σεμέλιος *Esdra*, l. 4.

p Ὅτι Ἰουδαῖοι,] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι in *Editis.*

q Τήν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν] Ita ex *MSS.* (& *Cocc. Vetus* rebellem ac malevolam) τήν τε πόλιν ἀποστάτιν πονηρὰν in *Editis.*

r Ἀγορὰς] Ἀγυιὰς legi vult *Schotanus.* sed ἀγορὰς agnoscit *Esdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut *Editis* nonnullis.

s Καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐπισκευάζουσι τε sine καὶ in *reliquis.* HUDS. Ἀγοραὶ nempe seu Fora inter præcipuas condendarum aut restaurandarum urbium partes habitæ apud Gentiles. SPANH.

t Ἐθελήσουσι.] Ἐθέλουσι *Vat.*

"ut inspicias majorum tuorum commentarios. in "illis enim invenies Judæos defectionum auctores "& animis in reges inimicis, similiter & ipsorum "urbem, quæ propter hanc causam etiam nunc "vastata est. Nobis autem visum est & hoc tibi "indicare, quod forsan nescias, si urbs ita fuerit "instaurata & mœnibus cincta, nullam tibi deinceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere "viam.

Cambyses Hierosolymorum probibet instaurationem. 1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 2.

2. Cambyses vero postquam legisset epistolam, cum esset *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus est, & hoc modo rescripsit: "Cambyses rex Rathymo commentariensi, & Beltemo, & Semelio scribæ, reliquisque eorum sociis, "& *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc "dicit. Lectis quas misistis literis, meo jussu in"specti sunt majorum meorum commentarii, & "inventum est hanc urbem perpetuo regibus in"festam fuisse, ejusque incolas seditionum & bel"lorum causas exstitisse: ac reges illorum compe"rimus potentes acresque fuisse, & tributa ex Cœ"le-Syria & Phœnicia legisse. Quapropter ego "impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, "ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua "hactenus in regum detrimentum usi sunt." His literis perlectis, Rathymus & Semelius scriba, eorumque collegæ, è vestigio conscensis equis, Hierosolyma properarunt, ducta secum magna hominum multitudine, & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermissa jacuerunt usque ad annum secundum regni Darii Persarum regis. Cambyses enim, cum per sexennium regnasset, illoque tempore Ægyptum subegisset, inde reversus apud Damascum diem obiit supremum.

Cambysis obitus.

"χειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [w] περιιδεῖν, ὅπως [x] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σε βιβλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασιλέων ἐχθροὺς Ἰουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἠρήμωται. ἔδοξε δ᾽ ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δηλῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι τῆς πόλεως ἅπαξ συνοικισθείσης, καὶ τὸν κύκλον τῶν τειχῶν ἀπολαβούσης, ἀποκλεισθήσεταί σοι ἡ ὁδὸς ἡ [y] ἐπὶ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην.

β. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ [z] Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, καὶ φύσει πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· "Βασιλεὺς Καμβύσης Ῥαθύμῳ τῷ γράφοντι τὰ "προσπίπτοντα, καὶ [a] Βελσέμῳ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ "τοῖς λοιποῖς τοῖς συντασσομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ "καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰ [b] πεμφθέντα παρ᾽ ὑ"μῶν γράμματα, [c] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν προγό"νων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν "αἰεὶ γεγενημένη, καὶ στάσεις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες πρασ"σόμενοι· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυνατοὺς καὶ "βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. "ἐγὼ τοίνυν προσέταξα μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἀνοι"κοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [d] αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας "αὐτῶν, ᾗ χρώμενοι πρὸς τοὺς βασιλεῖς διατετελέκασι." τούτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ Ῥάθυμος καὶ Σεμέλιος [e] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συντεταγμένοι, παραχρῆμα ἐπιπηδήσαντες ἵπποις, ἔσπευσαν εἰς Ἱεροσόλυμα, πλῆθος ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδομεῖν τοὺς Ἰουδαίους τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπεσχέθη τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βασιλείας [f] τοῦ Περσῶν ἐπ᾽ ἄλλα ἔτη ἐννέα. Καμβύσης γὰρ ἓξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυπτον, [g] καὶ [h] ὑποστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

IV.

CAP. III.

Quomodo Dario post mortem Cambysis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præstiterit, instaurationem templi à Rege impetrat.

Sublatis Magis regnat Darius.

Darii votum de Hierosolymis instaurandis.

SUblatis autem Magis, qui post Cambysis obitum regnum anno tenuerunt, septem Persarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hystaspis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus esset, voverat Deo, si regnum adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem superetat remissurum ad fanum Hierosolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hierosolymis sub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat constitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum est, ut, cum aliis duobus corporis ipsius custodiæ adhibitus, honorem quem speraverat consequutus fuerit.

2. Primo autem regni *sui* anno, Darius splendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa se erant, & vernas, & Medorum principes, &

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Δαρείου, μετὰ τελευτὴν τοῦ Καμβύσου καὶ τὴν Μάγων ἀναίρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ προβλημάτων διαλύσει ἀριστεύσας, τοῦτο ἔτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μετὰ τὸν Καμβύσου θάνατον τὴν Περσῶν ἀρχὴν [i] ἐνιαυτῷ κατέσχον, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸν Ὑστάσπου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. ἔτι δὲ, ἰδιώτης ὢν, ηὔξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ὅσα ἦν ἔτι ἐν Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις. ἔτυχε δὲ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ἱεροσολύμων [k] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ἰουδαίων ἡγεμὼν [l] ἀποδέδεικτο. [m] πάλαι γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [n] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ᾽ ἄλλων δύο κριθεὶς ἄξιος, [o] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑποδέχεται λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς παρασκευῆς τούς τε περὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς [p] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ

w Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν τι τοιοῦτο *Esdra* l. 3. c. 2.

x Επισκέψῃ τα τῶν πατέρων] In vero *Esdra*, c. 4. v. 15. ἐπισκέψηται ἐν βιβλίῳ ὑπομνηματισμοῦ τῶν πατέρων. in *Pseudo-Esdra* ἐπισκεφθῇ ἐν τοῖς.

y Επι Κοίλην Συρίαν] Ad inferiorem Syriam *Rufin.* Pro ἀπέναντι ποταμοῦ LXX. οὐκ ἔσται σοι εἰρήνη Esdr. IV. 16. In *Hebr.* & *Vulg.* possessionem trans Fluvium non habebis. SPANH.

z Καμβύσης] Artaxerxes Esdr IV. 8. SPANH.

a Βελσέμῳ] Βελτεθμῷ juxta *Epiphanium.* Βεελζέμῳ *Vat.* Βεελζέμῳ C. Βελτέμῳ *Hen.* Βεελτεέμῳ *Esdra.*

b Πεμφθέντα] Πεμφθέντα μοι παρ᾽ ὑμῶν C. πεμφθέντα μοι γράμματα *Hen.*

c Εκέλευσα ἐπισκέψασθαι] Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπισκεψάμενος solus *Busb.*

d Αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* αὐξηθείη in *Editis.*

e Ὁ γραμματεὺς,] Illud ὁ ex *MSS.*

f Τοῦ Περσῶν] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου (τοῦ *Alex.*) βασιλέως Περσῶν *Esdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.*

g Καὶ] Sic cum *Hen.* & *Busb.* in reliquis καὶ deest.

h Υποστρέψας] Αποστρέψας *Hen.* & *Vat.*

i Ενιαυτῷ] Ita *MSS.* ἐνιαυτὸν in *Editis.*

k Ζοροβάβηλος,] Sic *MSS.* Ζοροβάβελος in *Editis.*

l Αποδέδεικτο.] Ita *MSS.* ἀποδέδεικται in *Editis.*

m Πάλαι] In aliquibus *MSS.* πολλὴ γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita *Epiphan.*

n ᾯ δὲ καὶ] Δι᾽ ὃ καὶ in *MSS.*

o Απέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.] Ita *Hen. Busb.* (*Coc.*) & *Vat.* ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in *Editis* ἀπέλαβεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

p Οἴκοι γεγονότας,] Πάντας τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ 3 *Esdra*, c. 3. v. 1.

q Τοὺς

καὶ σατράπας [q] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ἰνδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς [r] τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [s] σατραπειῶν. ἐπεὶ δὲ καταδειπνήσαντες ἄχρι κόρου καὶ πλησμονῆς ἀνέλυσαν κοιμηθησόμενοι [t] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γίνεται· καὶ μηκέτι καταχοιμηθῆναι δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μετὰ τῶν τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐροῦντι, περὶ ὧν αὐτοὺς ἀνακρίνειν μέλλει, τὸν ἀληθέστερον καὶ συνετώτερον, τούτῳ γέρας δώσειν ὑπισχνεῖται νικητήριον, [x] πορφύραν [y] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν ἐκπώμασι χρυσοῖς πίνειν, καὶ ἐπὶ χρυσοῦ καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ [z] περιαυχένιον [a] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἕξειν [b] προεδρίαν διὰ τὴν σοφίαν, [c] καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται. ταύτας ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεὰς, ἐρωτᾷ μὲν τὸν πρῶτον εἰ ὁ οἶνος ὑπερισχύει, τὸν δεύτερον δὲ εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸν τρίτον δὲ εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [d] μεγιστᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς, καὶ καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν εἰώθει [e] τόπῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι τὸ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ'. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν τὴν τοῦ οἴνου δύναμιν, οὕτως αὐτὴν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γὰρ, εἶπεν, ἐγὼ "τὴν ἰσχὺν τοῦ οἴνου τεκμηριούμενος, πάντα ὑπερβάλλουσαν εὑρίσκω τούτῳ τῷ τρόπῳ. [f] σφάλλει γὰρ τῶν πινόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως τῇ τοῦ ὀρφανοῦ καὶ δεομένου κηδεμόνος ὁμοίαν τίθησι, καὶ τὴν τοῦ δούλου διεγείρει πρὸς παῤῥησίαν τοῦ ἐλευθέρου, ἔτι τοῦ πένητος ὁμοία γίνεται τῇ τοῦ πλουσίου. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μετασχηματίζει τὰς ψυχὰς [g] ἐν αὐταῖς γινόμενος, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφορᾷ καθεστηκότων σβέννυσι τὸ λυπούμενον, τοὺς δὲ ἀλλότρια χρέα λαβόντας [h] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐτοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν φθέγγεσθαι, ταλάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς εὐδαίμοσι προσηκόντων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατηγῶν καὶ βασιλέων ἀναισθήτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων καὶ συνήθων [i] ἐξαιρεῖ μνήμην. ὁπλίζει γὰρ τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατὰ τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλλοτριωτάτους· καὶ ὅταν νήψαντες τύχωσι καὶ καταλίπῃ διὰ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος κοιμωμένους, ἀνίστανται μηδὲν ὧν ἔπραξαν παρὰ τὴν μέθην εἰδότες. τούτοις ἐγὼ τεκμηριούμενος εὑρίσκω τὸν οἶνον ὑπερκρατοῦντα πάντων καὶ βιαιότατον."

δ'. Ὡς δ' ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ οἴνου τὰ προειρημένα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως, ταύτην ἀποδεικνὺς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένην, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σύνεσιν δοκεῖ. τὸν δὲ τρόπον τῆς ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. "ἁπάντων μὲν, εἶπεν, "ἀνθρώπους περικρατεῖν, οἳ καὶ τὴν γῆν καταναγκάζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ

Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discesserant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusque inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis proposuerat, quievit. Mane autem, cum accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus.

Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus. 3 Esdr. c. 3.

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, "inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, "eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis comperio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, "fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupillis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum "ingenuis dicendi libertatem adspirent, & pauperes *magna de se opinione* cum divitibus adæquentur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subinde mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod "& calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in "æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet "videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil parvum loquantur, sed talenta crepent, & alia id "genus nomina quibus uti beatis conveniat. præterea ducum aut regum meminisse non patitur, "nec memoria tenere amicos & familiares. nam "& homines armat etiam adversus sibi charissimos, "facitque ut appareant omnium alienissimi: cumque sobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalando crapulam edormierint, surgunt ignari omnium quæ per ebrietatem commiserant. Ex "hisce ego conjectura assequor, vinum rerum omnium potentissimum esse, nihilque eo esse vehementius.

Vini vires. 3 Esdr. c. 3.

4. Postquam primus, ista de vini viribus loquutus, siluit, proximus cœpit de regis potestate verba facere, eam ostendendo validissimam esse, & majori vi pollere quàm cætera, quæ suos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonstrare conatus est ad hunc modum. "Omnium "quidem rerum, dicebat, penes homines esse imperium, qui & terras & maria sibi ad quoscunque usus, velint nolint, inservire faciunt; regibus "au-

Regis vires. 3 Esdr. c. 4.

q Τῶν Περσῶν,] Sic *Hen. Busb. & Epiphan.* τῆς Περσίδος in reliquis.

r Τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ] CXXVII. Satrapiæ III. Esdr. III. & IV. SPANH.

s Σατραπειῶν.] Καὶ ἔτι ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, lib. 1. p. 112.

t Παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι,] Παρ' αὐτοὺς *Hen. & Vat.*

v Ἀνέλυσαν] Ἀνέλυσαν καὶ συνετάξαντο *Hen. & Busb.*

x Πορφύραν ἐνδύσασθαι,] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 2. SPANH.

y Ἐνδύσασθαι,] Ἐνδύσαι *Hen. & Busb.*

z Περιαυχένιον χρύσεον,] Conf. supr. lib 10. c. 11. §. 2. SPANH.

a Χρύσεον,] Ita *MSS.* χρυσοῦν in *Editis*; forsan pro χρύσεον.

b Προεδρίαν] Προεδρίαν C. HUDS. ■ *ὁμοτίμων regio nostra.* REL.

c Καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται.] Ita *Busb. Hen. & C.* καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται, καὶ ἀκούσεται διὰ δόξαν ἴσην. ταύτας *Vat.* καὶ συγγενής μου ἐπικληθήσεται. ταύτας &c. in *Editis*. HUDS. Ita hodie Reges Galliæ & Britanniæ, viros quos honore Comitatus aut Episcopatus ornant, cognatos vocant: *mon tres cher cousin Archevesque de Paris.* Comitem de Athlone, *cognatum* suum *& consanguineum* vocavit Anna Britannorum regina in literis ad eum datis, quas vidi. REL.

d Μεγιστᾶνας καὶ σατράπας] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, p. 134. *Edit. Sylb.*

e Τόπῳ,] Τόπῳ deest *Hen. & Vat.*

f Σφάλλει γὰρ] Σφάλλει τε γὰρ τῶν *Hen.* σφάλλει γὰρ ἔτι τῶν *w.*

g Ἐν αὐταῖς γινόμενος,] Ἐν αὐταῖς γιν. *Hen.* ἐν αὐταῖς ἐγγινόμενος C. & *Vat.* Verum desiderantur in quibusdam *MSS.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

h Εἰς λήθην ἄγει,] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

i Ἐξαιρεῖ μνήμην.] Ita *Hen. & Busb.* ἐξαιρεῖ in *Editis* aliisque.

k Ἀνθρώ-

"autem in ipsos imperium esse summamque potestatem: ac proinde qui dominatum habent in animalium fortissimum & validissimum, isti jure merito censendi sunt ea esse potentia ac vi cui omnia cedant necesse est. Quid quod, si subditis imperarint bella suscipere & pericula adire, obtemperatur; & si eos inimicis obviam ire velint, propter potestatem suam obsequentes habent: atque est quidem cum jubeant ut montes demoliantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin & occidi & occidere, si præcipiatur, nunquam recusant; ne regum imperia haud ita, uti par est, exsequi videantur. quod si vicerint, prædam bello partam regi afferunt. Rursum qui à militia abstinentes terram colunt exercentque, ubi, post exantlatos labores operisque difficultates superatas, sata messuerint & fructus collegerint, tributa *similiter* regi afferunt. Quicquid autem is dixerit jusseritve, id necessitate coacti sine mora & cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem omne genus deliciis & voluptatibus saturatus dormit: ab aliis vero custoditur vigilantibus, & *ad eum* quasi timore alligatis. nemo enim illum, dum somnum capit, audet relinquere, neque tantillum, ut sua curet negotia, discedere; sed regi custodiendo, id unum sibi necesse esse ut faciat existimans, assiduitatem adhibet. Idcirco, fieri non potest quin rex omnium potentissimus sit, cui, si quid imperat, dicto audiens est tanta multitudo.

Mulierum vires.
3 Esdr. c. 4.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus eos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujusmodi oratione. "Vinum quidem multum potest, & magnus est rex cui omnes obediunt: sed istis præpotentiores sunt mulieres. nam & regem mulier in dias luminis oras protulit: & vinearum satores, ex quibus vinum gignitur, mulieres & pariunt & educant. In universum nihil est, quod non illis acceptum debemus. nam & illæ nobis vestes texunt, illarumque beneficio est quod res domesticæ curentur & serventur. Nec possumus vitam agere absque feminarum consortio. Sed si *forte* multum auri comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam pretiosum & magni faciendum, primo aspectu mulieris venustæ hæc omnia missa facimus, visque formam inhiamus *& deperimus*; imo bonisque nostris æquo animo cedimus, modo pulchritudine *illius* frui detur & potiri. Quinetiam patrem & matrem terramque altricem relinquimus, & in charissimorum sæpenumero oblivionem venimus propter mulieres; ac ne commori quidem cum illis refugimus. Ex hoc autem maxime licet intelligere, quantam feminæ potestatem habeant. nonne laborantes & omnem terra marique miseriam perferentes, id totum, quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in nos imperium tenentibus, afferimus damusque? Regem etiam *ipse*, tantarum rerum dominum, vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themasii filia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea non indignaretur, quod illa ei de capite diadema

"θήλυσι, τέτων δὲ ἄρχεσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τὴν ἐξεσίαν ἔχεσιν· οἱ δὲ τῦ κρατίςυ καὶ ἰσχυροτάτυ ζώυ [k] δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τὴν δύναμιν ἐσὶ κὶ τὴν ἰσχὺν εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμέλει πολέμυς ἐπιτάττοντες καὶ κινδύνυς τοῖς ἀρχομένοις, ἀκούονται, καὶ πέμποντες αὐτὺς [l] ἐπὶ τὺς ἐχθρὺς, καταπειθεῖς διὰ τὴν ἰσχὺν τὴν αὐτῶν ἔχυσι· καὶ ὄρη μὲν κατεργάζεσθαι καὶ τείχη [m] διασπᾶν καὶ πύργυς κελεύυσι. καὶ κτείνεσθαι δὲ οἱ κελευσθέντες καὶ κτείνειν ὑπομένυσιν, ἵνα μὴ τὰ τῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν προστάγματα. νικήσαντες δὲ, τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῦ πολέμυ τῷ βασιλεῖ κομίζυσι. καὶ οἱ [n] μὴ στρατευόμενοι δὲ, ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀρῦντες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων ταλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τὺς καρπὺς συνέλωσι, τὺς φόρυς τῷ βασιλεῖ κομίζυσιν. ὃ δὲ ἂν ὗτος εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τῦτο ἐξ ἀνάγκης ὐδὲν [o] ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔπειθ᾽ ὁ μὲν τρυφῆς ἁπάσης καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυλάσσεται δὲ ὑπὸ γρηγορύντων, καὶ ὡσπερεὶ δεδεμένων ὑπὸ τῦ φόβυ. καταλιπεῖν γὰρ ὐδεὶς τολμᾷ κοιμώμενον, ὐδὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρήσας ποιεῖσθαι πρόνοιαν· ἀλλ᾽ ἓν ἔργον ἡγύμενος [p] ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα, [q] τύτῳ προσμένει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βασιλεὺς δόξειεν τὴν πάντων ἰσχὺν ὑπερβάλλειν, ᾧ τοσῦτον πλῆθος πείθεται κελεύοντι.

ε'. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τύτυ, περὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐτὺς ἤρξατο, λέγων ὕτως. "ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος, καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακύυσιν, ἀλλὰ κρείττυς [r] τῇ δυνάμει τύτων αἱ γυναῖκες. τόν τε γὰρ βασιλέα γυνὴ παρήγαγεν εἰς τὸ φῶς, καὶ τὺς φυτεύσαντας ἀμπέλυς, αἳ ποιῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν αἱ τίκτυσαί τε καὶ τρέφυσαι. καθ᾽ ὅλυ δὲ ὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ [s] παρὰ τύτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται ὑφαίνυσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ᾽ οἶκον διὰ ταύτας ἐπιμελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦται. καὶ οὐκ ἔστιν ἀποζευχθῆναι γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺν κτησάμενοι καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλο τι τῶν πολυτελῶν, καὶ σπυδῆς ἄξιον, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὀφθείσης [t] προσκεχήναμεν, καὶ ὑπομένομεν παραχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν, ἵνα τῦ κάλλυς ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγκαταλείπομεν δὲ καὶ [v] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλάκις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέναι [x] μετ᾽ αὐτῶν καρτερῦμεν. ὕτως δὲ ἂν μάλιστα τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [y] καταμάθοιτε. οὐχὶ πονῦντες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς καὶ θαλάττης, ὅταν ἡμῖν περιγένηταί τινα ἐκ τῶν πόνων, [z] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ δίδομεν; καὶ τὸν βασιλέα δὲ τὸν τοσύτων κύριον εἶδόν ποτε ὑπὸ τῆς Ραβεζάκυ τῦ [a] Θεμασίυ παιδὸς Απάμης, παλλακῆς δὲ αὐτῦ, [b] ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαιρυ-

[k] Δεσπόζοντες.] Δεσπόζειν appositè hic de Regio Persarum imperio. vide *Æschyl.* Pers. v. 589. & *Aristid.* in Rem. p. 366. T. 1. de Persarum Regum dominio ἔτι ἀρχὴ καὶ τὸ δεσπόζειν. SPANH.

[l] Επὶ τὺς ἐχθρὺς,] Πρὸς ἐχθρὺς *Vat.* & C.

[m] Διασπᾶν καὶ πύργυς κελεύυσι.] Κατασπᾶν *Vat.* C. & *Hen.*

[n] Μὴ στρατευόμενοι δὲ,] Μὴ στρατευόμενοι μὲν δὲ γῆν ἐργαζόμενοι in quibusdam *MSS.*

[o] Υπερβαλλόμενον γίνεται.] Υπερβαλλομένων *Vat.*

[p] Αναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα,] Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.*

[q] Τύτῳ προσμένει.] Καὶ τύτῳ προσμένει C.

[r] Τῇ δυνάμει] Τὴν δύναμιν *Vat.*

[s] Παρὰ τύτων ἔχομεν.] Παρ᾽ αὐτῶν *Vat.*

[t] Προσκεχήναμεν,] Æschylus Agam. v. 929. προσχανὼν ἐμοὶ de luxu Barbarorum Regum. SPANH.

[v] Πατέρα καὶ μητέρα] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα desunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus usus est *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ se ferunt.

[x] Μετ᾽ αὐτῶν καρτερῦμεν.] Μετ᾽ αὐτῶν ἀξιῦμεν καὶ καρτερῦμεν C.

[y] Καταμάθοιτε.] Καταμάθετε *Vat.* συνάξετε *Hen.*

[z] Αὐτὰ φέροντες] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.*

[a] Θεμασίυ παιδὸς Απάμης,] Ita legisse videtur *Epiphan.* Θαυμασίυ C. Θαυμασίυ *Hen.* & *Gall.* Apud *Esdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαρτάκυ τῦ Θαυμαστῦ. Θαυμασίυ præfert *Petitus.* atque hunc Rabezacum è monte Thaumasio, (cujus incolæ, teste *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Persidem commigrasse existimat, ibidemque in Persicum nomen suum mutasse, & uxorem duxisse, è qua susceperit filiam Apamen.

[b] Ραπιζόμενον,] Ραπίζειν καὶ κόπτειν *Achill. Tatius* lib. v. p. 341. Sic ῥαπίζυσι *Plutarch.* in Themistocl. p. 117. B. SPANH.

c Περι-

"ῥαπιζομένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [c] περιτιθείσης ἀνεχόμενον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης δὲ σκυθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κολακεύοντα τὴν γυναῖκα, καὶ διαλλάττοντα [d] αὐτὴν ἐκ τοῦ σφόδρα ταπεινὸν [e] αὐτὸν ποιεῖν, εἴποτε δυσχεραίνουσαν ἔβλεπον.

ς'. Εἰς ἀλλήλους δὲ ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων περὶ τῆς ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. "[f] ἀπέδειξα μὲν, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεραι δὲ ὅμως καὶ αὗται καὶ [g] ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπάρχουσιν. εἰ γὰρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ταχὺς [h] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα δὲ πάντα κινεῖται κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὸς δέ ἐστιν οὗτος καὶ δίκαιος, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν [i] πρὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον. ἔτι γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ καὶ ὠκύμορα εἶναι συμβέβηκε, τῶν ἰσχὺν ἐχόντων· ἀθάνατον δὲ ἡ ἀλήθεια χρῆμα καὶ ἀΐδιον. [k] παρέχει δὲ ἡμῖν [l] οὐ κάλλος χρόνῳ μαραινόμενον, οὐδὲ περιουσίαν ἀφαιρετὴν ὑπὸ τύχης· ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνουσα ἀπ' αὐτῶν [m] τὰ ἄδικα καὶ ἀπελέγχουσα.

ζ'. Καὶ καταπαύσαντος μὲν ὁ Ζοροβάβηλος τὸν περὶ τῆς ἀληθείας λόγον, ἐπιβοήσαντος δὲ τοῦ πλήθους ὡς ἄριστα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγήρω μόνον ἔχοι, προσέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσασθαί τι [n] παρὲξ ὧν αὐτοῖς ἦν ὑπεσχημένος. δώσειν γὰρ ὄντι σοφῷ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανέντι συνετῷ. συγκαθεσθήσῃ δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. ταῦτ' εἰπόντος, ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς ἣν ἐποιήσατο, εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [o] αὕτη δ' ἦν ἀνοικοδομῆσαι μὲν Ἱεροσόλυμα, κατασκευάσαι δὲ ἐν αὐτοῖς τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Ναβουχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτ' ἔφη τὸ νῦν αἴτημά ἐστιν ὅ μοι νῦν ἐπιτρέπεις αἰτήσασθαι, κριθέντι σοφῷ καὶ συνετῷ.

η'. Ἡσθεὶς ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀναστὰς κατεφίλησέ τε αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις γράφει, κελεύων προπέμψαι τὸν Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι τοῦ ναοῦ. ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα κατακομίζειν ἐκ τοῦ Λιβάνου τέμνοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν πόλιν. καὶ πάντας ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [p] εἰς τὴν Ἰουδαίαν τῶν αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [q] καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν [r] ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσαν ἣν ἂν κατασχεῖν δυνηθῶσι τῆς χώρας ἀπλῆ φόρων [s] αὐτοὺς νέμεσθαι. προσέταξε δὲ καὶ τοὺς Ἰδουμαίους καὶ Σαμαρείτας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας ἀφεῖναι [t] τὰς κώμας ἃς τῶν Ἰουδαίων κατεῖχον, καὶ προσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ δοθῆναι. [v] θύειν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε· καὶ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν, ἣ θεραπεύουσι τὸν Θεὸν ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τῶν ἰδίων γίνεσθαι, καὶ τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, καὶ τοῖς φύλαξι τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ προσέταξε κλήρους γῆς δοθῆναι, καὶ κατ'

"abstulerit & sibi imposuerit, sed arridenti arrideret & succensenti tristis appareret, variosque inducendo affectus mulieri blandiretur, ipsamque sibi reconciliaret sese multum summittendo, quandocunque eam ægre aliquid ferre animadverteret.

6. Hic cum duces & satrapæ inter sese contuerentur, *ille* verba de veritate sic facere instituit. "Monstravi equidem, quantum mulieres pollent: debiles tamen istæ & rex, si cum veritate conferantur. Nam cum terra sit maxima, & cœlum excelsum, & sol cursu velox, & hæc omnia Dei voluntate moveantur, atque is verax sit & justus: consequitur ut veritas habeatur *omnium* potentissima, quodque nihil contra eam iniquitas valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere videntur, mortalia esse & caduca contigit; veritas vero res æterna est, vigetque in omnem perpetuitatem. Nobis autem non dat pulchritudinem quæ tempore marcescit, divitiasve quas fortuna solet auferre: sed justa & legitima, ab iis secernendo quæ injusta sunt, eáque redarguendo.

Veritatis vires. 3 *Esdr. c.* 4.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate loquutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod optime dixisset, & quod sola veritas suapte vi immutabilis sit, & nunquam senescat, jussit eum rex petere aliquid præter ea quæ ipse pollicitus est. illi enim daturum esse ut viro sapienti, quique visus fuerit cæteris prudentia præstare. mecum etiam, inquit, una sedebis, meusque vocabere cognatus. Tum ita loquutum voti monuit, quo se astrinxit, si regnum esset adepturus: voverat enim Hierosolyma instauraturum esse, Deique etiam templum illis ædificaturum, porroque vasa à Nabuchodonosoro sublata & Babylonem deportata restituturum. Et *nunc* hoc est quod à te peto, id quod mihi petere permisisti, quem sapientem & prudentem reputare dignatus es.

Zorobabelus victoriam reportat.

Zorobabelus à Dario petit, ut Hierosolymitanum fanum instauretur. 3 *Esd. c.* 4.

8. Rex istis lætus surrexit, eumque deosculatus scribit ad toparchas & satrapas, jubens ut Zorobabelum ejusque comites, ad Hierosolyma instauranda profecturos, deducerent. Deinde Syriæ Phœniciæque præsidibus per epistolas mandavit, ut ligna cedrina in Libano excisa Hierosolyma transferrent, cumque illo urbem exstruerent. prætereaque captivis omnibus Judæam petentibus scripto de libertate cavit, & procuratores suos & satrapas vetuit quidquam in regios usus à Judæis exigere: atque omnem, quam tenerent regionem, permisit eis à tributis immunem colere. Idumæis etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis imperavit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimitterent, itemque ad templi structuram quinquaginta talenta conferrent. ipsis etiam juxta patrias leges sacra facere permisit; omnemque apparatum, & sacrum vestitum, quo in re divina utuntur & pontifex & *reliqui* sacerdotes, de suis confici, ut & Levitis instrumenta quibus Deum laudant, itemque urbis & templi custodibus terras assignari

Darius dat literas Zorobabelo de instaurando fano. 3 *Esdr. c.* 4.

c Περιτιθείσης ἀνεχόμενον.] Περιθείσης *Hen.* ἐπιθείσης *Big.* & *Bosb.*

d Αὐτὴν] Illud αὐτὴν insertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.*

e Αὐτὸν ποιεῖν.] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

f Ἀπέδειξα μὲν.] Ἐπεδείξαμεν εἰπὼν *Hen.*

g Ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας] Ita C. & *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

h Δρόμῳ ὁ ἥλιος,] Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deest δρόμῳ.

i Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς αὐτὴν τι ἄδικον in *MSS.*

k Παρέχει δὲ ἡμῖν] Ὑπάρχει *Hen.* & C.

l Οὐ κάλλος] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* οὐκ ἄπο in *Editis*, οὐκ ἄπως *Hen.* & C.

m Τὰ ἄδικα] Illud τὰ ex *MSS.*

n Παρὲξ ὧν] Ita *Hen. Bosb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *praeter promissa.* adde quod *Esdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλεῖω τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέχων.

o Αὕτη δ' ἦν] Αὕτη δ' ἂν οὐκ εἰκεῖ. *Vat.*

p Εἰς τὴν Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat.* & C.

q Καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους] Ita *MSS.* καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτοῦ σατράπας in *Editis.*

r Ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας·] Operave imperare regalia *Rufinus.* SPANH.

s Αὐτοὺς νέμεσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

t Τὰς κώμας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.*

v Θύειν τε αὐτοῖς] Ita *Hen.* & *Bosb.* θύειν τε αὐτὰς C. θύειν δὲ αὐτοὺς in *Editis.*

ri jussit, certamque quotannis pecuniam ad usus vitæ necessarios. Missisque *Dei* vasis *Hierosolyma*, etiam quæcunque ante ipsum Cyro facere in animo erat in Judæorum restitutionem, ista quoque Darius fieri præcepit.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus suis nunciat. 3 Esdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam consequutus, quam primum regiam egressus est, sublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui sibi sapientiam dederit, ejusque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. ista enim haud assequutum fuisse, nisi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præsentibus gratias retulisset, petiissetque ut similem ei in posterum benevolentiam præstaret, Babylonem profectus est, suisque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi istis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipsis missionem dedisset in patriam terram; in compotationes vero & comessationes versi septem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & instauratam festa celebrantes. Postea delecti sunt ad profectionem Hierosolymitanam patriarum tribuum principes, cum suis uxoribus & liberis & jumentis. Missisque à Dario qui eas Hierosolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, psallentes & tibiis sonantes & cymbalis perstrepentes: prosequente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Quinam Babylone Hierosolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Esdr. c. 2. & 3 Esdr. c. 5.

10. Atque isti quidem ita profecti sunt, è singulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non visum est eas nominatim percensere, ne, *dum* lectoris mens à rerum serie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile assequatur. Omnium autem abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum superarent, summa erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant septuaginta & quatuor: promiscuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, septingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: sacrorum autem servi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui se ex Israëlitis esse dicebant, non tamen potuere suam familiam & stirpem ostendere, * sexcenti sexaginta duo. Quidam autem è sacerdotibus abdicati sunt *sacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipsi genus indicare potuere, nec in tabulis scriptis Levitarum & sacerdotum reperti sunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hierosolyma ascenderunt sequebatur servorum multitudo, qui erant septem millia trecenti triginta septem. cantores etiam & psaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recensitæ erat Zorobabelus Salathieli fi-

Sacerdotes, quorum stirps non inventa est in tabulis scriptis, sacerdotio abdicati sunt. 1 Esdr. c. 2. & 3 Esdr. c. 5.

ἕκαστον ἔτος ὡρισμένον τι πρὸς τὴν τοῦ βίου χρείαν δεχό-μενον. [x] πέμψας δὲ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος πρὸ αὐτοῦ ἐβουλήθη περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀποκαταστάσεως, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διέταξε.

θ΄. [y] Τυχὼν δὲ τούτων παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείου παρόντος ἔλαβεν. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σοῦ, φησί, δέσποτα, τυχὼν εὐμενοῦς. ταῦτ' οὖν περὶ τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἧκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγελίσατο τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, πάλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τὴν πάτριον γῆν· εἰς δὲ [z] πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διῆγον εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ [a] παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες. ἔπειτα τοὺς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ ὑποζυγίοις ἐπελέξαντο. οἱ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τῶν Ἱεροσολύμων ὥδευον μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [b] ψαλλόμενοι καὶ καταυλούμενοι καὶ περιψοφούμενοι τοῖς κυμβάλοις· προέπεμψε δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ἰουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι΄. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπῄεσαν ἐξ ἑκάστης πατριᾶς ἀριθμὸς ὤν τις [c] ὡρισμένος. ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε τὰ τῶν πατριῶν καταλέξαι ὀνόματα, ἵνα μή, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων διάνοιαν τῆς συναφῆς τῶν πραγμάτων ἀποσπάσας, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν ἀπερχομένων [d] περὶ ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἦν [e] μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι. Λευῖται δὲ [f] τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμὶξ καὶ [g] παιδίων σώματα ἦν τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο. παρὲξ δὲ [h] τούτων Λευῖται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, πυλωροὶ δὲ [i] ἑκατὸν καὶ δέκα, δοῦλοι δὲ ἱεροὶ [k] τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [l] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δὲ ἐπιδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [m] ἐξεβλήθησαν δέ τινες καὶ τῆς [n] ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς [o] ἠγμένοι γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γένος εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐν ταῖς γενεαλογίαις τῶν Λευιτῶν καὶ ἱερέων εὑρέθησαν. [p] ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. τὸ δὲ τῶν θεραπόντων πλῆθος εἵπετο τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [q] τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά. [r] ψάλται δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [s] κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε, [t] ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τοῦ κατηριθμημένου πλήθους ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος

ἐκ

x Πέμψας δὲ] Πέμψαι in *MSS.*

y Τυχὼν δὲ τούτων] Τυχὼν οὖν τούτων *Hen.* & C.

z Πότον] Πότος hic δοχή, sicut LXX. Gen. XIX. 3. & XXIX. v. 25. SPANH.

a Παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες.] Festum παλιγγενεσίας τῆς πατρίδος. SPANH.

b Ψαλλόμενοι] Συμψαλλόμενοι *Hen.* & C. HUDS. Ψαλλ. nempe citharis seu ναβλίοις. SPANH.

c Ὡρισμένος] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) ὡρισμένοι in *Editis.* Forsan ἀριθμοῦ ὄντες ὡρισμένοι.

d Περὶ ἔτη δώδεκα] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deërat περὶ mallem sane ὑπὲρ nisi forsan περὶ pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Esdra* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ δωδεκαετοῦς καὶ ἐπάνω.

e Μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι.] *Esdra* l. 1. c. 2. v. 64. & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti sexaginta.* Hic tamen *Josephum* sequitur *Zonaras.*

f Τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα] Non aliter *Esdras,* l. 1. c. 2. v. 58. τετρακισχίλιοι *Epiphan.*

g Παιδίων σώματα] Νηπίων in *MSS.*

h Τούτων Λευῖται] Tres Levitarum ordines ὑμνῳδοί, πυλωροί, δοῦλοι ἱεροί. REL.

i Ἑκατὸν καὶ δέκα] Ἑκατὸν δώδεκα C.

k Τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο.] Ita *MSS.* & *Esdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τπ΄. pro τϙβ΄.

l Ἄλλοι τε πρὸς τούτοις,] Ἄλλοι δὲ πρὸς τούτοις C.

m Ἐξεβλήθησαν δέ τινες] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ τῶν C. ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς in *Editis Aliisque.* In loco interpretando sequutus sum *Seldenum;* quem videsis in *lib. de Successione in Pontif. Hebr.* c. 3.

* *Sexcenti sexaginta duo.*] Ita cum *Hen. B.* & *Vet. Int.* in *Edit.* ξβ΄.

n Ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς] Lege ἱερέων τῆς τιμῆς. *Vet.* MS. Sacerdotali honore. COCC.

o Ἠγμένοι γυναῖκας,] Supra lib. 5. c. 7. § 13. γυναῖκας ἠγμένος. SPANH.

p Ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι] Illa ἦσαν δὲ absunt quibusdam *MSS.*

q Τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά.] Πεντακόσιοι τριάκοντα πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτὰ C.

r Ψαλτ.] Ψαλτ., non Levitæ aut ὑμνῳδοί. REL.

s Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε.] Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα juxta *Epiphanii* libros, perperam, ut constat ex *Esdra,* l. 3. c. 5. v. 43.

t Ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε.] Ita cum *MSS.*

[v] ἐκ τῶν ἡμῶν τοῦ Δαυίδου, γεγονὼς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκου τοῦ ἀρχιερέως. [x] πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [y] Σερεβαῖος, ἐκ τοῦ πλήθους [z] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἳ καὶ συνεβάλλοντο μνᾶς μὲν χρυσίου ἑκατὸν, ἀργύρου δὲ πεντακισχιλίας. οὕτω μὲν οὖν οἵ τε ἱερεῖς καὶ [a] οἱ Λευῖται καὶ μέρος τι τοῦ παντὸς λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, [b] ὅσον ἦν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

lius, tribûs Judæ, stirpe Davidis prognatus, & Jesus Josedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti sunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum sacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hierosolyma habitanda deducti sunt: reliqua vero multitudo ad sedes suas patrias discessit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμηται, τῶν Χουθαίων μάτην σπουδαζόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

Ἑβδόμῳ δὲ μηνὶ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτῶν ἐξόδου, περιπέμψαντες ὅ, τε [c] ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς καὶ [d] ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων, τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας συνήγαγον [e] εἰς Ἱεροσόλυμα πανδημεὶ, μηδὲν προθυμίας [f] ἀπολιπόντας. καὶ [g] κατεσκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ καὶ πρότερον ἦν [h] ἀνῳκοδομημένον τόπου, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ κατὰ τοὺς Μωϋσέος νόμους. ταῦτα δὲ ποιοῦντες οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς περιοίκοις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [i] ἤγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὡς ὁ νομοθέτης [k] περὶ αὐτῆς διετάξατο, καὶ προσφορὰς μετὰ ταῦτα, καὶ τοὺς καλουμένους [l] ἐνδελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἑορτῶν. οἵ τε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας τοῦ ἑβδόμου μηνός. ἤρξαντο δὲ καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ πρὸς τροφὴν τῶν [m] εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ καὶ κοῦφον ἦν, τά τε κέδρινα κατάγουσι ἐκ τοῦ Λιβάνου ξύλα, δῆσαι αὐτὰ καὶ [n] σχεδίαν πηξαμένους, εἰς τὸν τῆς Ἰόππης κομίζειν λιμένα. τοῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κῦρος ἐκέλευσε, τότε δὲ Δαρείου κελεύοντος ἐγίνετο.

β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς εἰς Ἱεροσόλυμα καθόδου, τῶν Ἰουδαίων μηνὶ δευτέρῳ παραγεγονότων, [o] συνείχετο ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευή· καὶ τοὺς θεμελίους [p] ἐγείραντες τῇ νουμηνίᾳ τοῦ [q] δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους ἐπῳκοδόμουν, προστησάμενοι τοῦ ἔργου, Λευιτῶν τε τοὺς εἰκοσαετεῖς ἤδη γεγονότας, καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ [r] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν Ἰούδα τοῦ Αμιναδάβου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ναὸς, πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ τῶν τὴν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ προσδο-

CAP. IV.

Quomodo exstructum est templum, Chuthæis frustra annitentibus ut opus impedirent.

Septimo autem mense, postquam illi Babylone egressi essent, Jesus pontifex & Zorobabelus princeps, missis circumquaque nunciis, universi populi multitudinem è regione Hierosolyma convocarunt, qui cupidissime eò conveniebant: aramque construxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut super ea Deo sacra solennia facerent juxta leges à Moyse præscriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aspiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infestæ. Quin & umbraculorum festum illo tempore egerunt, prout de eo legislator constituerat; ac deinde * oblationes, & jugis sacrificii, ut vocatur, holocausta, & sabbatorum, omniumque consecratorum festorum hostias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, sacrificiis fieri cœptis à septimi mensis novilunio. Insuper & templi exstructionem aggressi sunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præstabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum † Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero jussu Darii fiebat.

Judæi Hierosolyma conveniunt, instaurant aram, & sacra faciunt. 1 *Esdr.* c. 3. & 3 *Esdr.* c. 5.

2. Anno à reditu illorum in Hierosolyma secundo, cum Judæi mense secundo eò venissent, urgebatur templi instauratio: jactisque fundamentis novilunio secundi mensis anni secundi superstruere instituerunt; postquam operibus præfecissent Levitarum quotquot annum vigesimum excesserant, & Jesum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, summa diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius

Summa diligentia templo exstruendo adhibetur. 1 *Esdr.* c. 4. & 3 *Esdr.* c. 5.

MSS. & *Esdra Apocrypho.* quem plerumque sequitur *Josephus.* ὑπὸ ζεύγει φυλ. in *Editis.*

v Ἐκ τῶν ἡμῶν] Ἐκ τῶν ἡμῶν τοῦ C. ἐκ τῶν ἡμῶν ἐν τοῦ *Gall.*

x Πρὸς τούτοις] Πρὸς τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.*

y Σερεβαῖος,] Σερεβαῖος *Hen.* & *Big.* Γερεβ. *Zonar.*

z Κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν·] Κεχειρισμένοι in quibusdam *MSS.*

a Οἱ Λευῖται] Illud οἱ ex *MSS.*

b Ὅσον ἦν] Ὃς ἦν ἐν τ. C. & *Vat.* ὅσοι ἐν τ. *Hen.*

c Ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς] Ita *MSS.* & *Vat. interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ἰησοῦς in *Editis.*

d Ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων,] Illud ὁ ex *MSS.*

e Εἰς Ἱεροσόλυμα] Supra fin. §. 10. cap. 3. εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. & tam hic quam illic utroque modo in *MSS.*

f Ἀπολιπόντας.] Ἀπολιπόντες C. & *Gall.*

g Κατεσκεύασαν θυσιαστήριον,] Ita cum *Caji codice.* κατεσκεύασάν τε *Vat.* quibuscum consentire videtur *Epiphan.* favetque *Esdras* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. καὶ κατασκευάσαντες in *Editis.* quod sane ferri potest, si mox (v. prox. sequ.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρωσι legatur: quam vocem præ se ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legisse videtur *Epiphan.* πανδημεί, εἶτα, μηδὲν προθυμίας ἀπολιπόντες, κατεσκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' οὗ κ. π. ᾠ. τόπου, καὶ νομίμους ἀνέφερον &c.

h Ἀνῳκοδομημένον τόπου,] In *MSS.* ᾠκοδομημένον. unde ἀνῳκοδομημένον feci pro ᾠκοδομημένου vet. *Editorum.*

i Ἤγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν] Apud *Esdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἤγαγον τὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐντέταλται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν, καὶ μετὰ ταῦτα προσφορὰς ἐνδελεχισμοῦ, καὶ θυσίας σαββάτων καὶ νουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Esdram*, c. 3. v. 4. HUDS. Tabernaculorum festum celebratum 3 Esdr. v. 49. & Nehem. VIII. 15. 16. 17. Conf. inf. c. 5. §. 5. SPANH.

k Περὶ αὐτῆς διετάξατο,] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃ pro ὡς habet. περὶ αὐτῶν in *reliquis.*

* *Oblationes*,] Προσφορὰς hic accipio de *sacrificiis sponte factis.*

l Ἐνδελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων] Conf. Ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

m Εἰσαγομένων.] Lege ἐργαζομένων. *Vat.* alimenta quærentibus ministrabant. COCC.

n Σχεδίαν πηξαμένους,] Eadem phrasi utitur, l. 8. c. 2. §. 7.

† *Joppes mari convehrentur.*] Utrumque rectum Ἰόππη & Ἰόππα.

o Συνείχετο] Forte συνήχθη. *Vetus*, vecta sunt. COCC.

p Ἐγείραντες] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἀγείραντες in *Editis.*

q Δευτέρου μηνὸς] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) consentiente *Vero Esdra*, c. 3. v. 8. & *Pseudo-Esdra*, l. 3. c. 5. v. 56. δευτέρου ἔτους in *Editis.* Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die sequentis mensis anni secundi.* τοῦ δευτέρου μηνὸς rescribendum censet *Petitus* in *Animadversionibus ineditis*, tom. 3. p. 571.

r Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν] Ita è *Caji Cod.* quod Σωδμιὴλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Esdra*, l. 3. c. 5. v. 58) quam Ζωδμιὴλ *Editorum*, aut Σολμιὴλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & sequentes corruptæ sint, ut constabit ex loco *Esdra*, nec quidquam sanior *Epiphan.* qui habet, *& Abdoelum fratrem Juda & Aminadab.*

nielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, sed postulabant ut juxta latam legem in leonum specum conjiceretur. At Darius spei plenus, fore ut Deus eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus est eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in speluncam conjectus esset, *rex*, signato lapide qui pro ostio erat in ore specûs, discessit; totamque eam noctem sine cibo & somno exegit, de Danielo majorem in modum sollicitus. Mane autem diluculo surrexit, & ad specum se contulit: cumque sigillum illæsum invenisset, quo lapidem obsignatum reliquerat, illo *protinus* reserato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc salvus esset. Qui cum regem audivisset, dixissetque, se nequaquam læsum esse, *rex* eum ex ferarum specu jussit extrahi. Inimici vero *ejus*, cùm vidissent nihil mali Danielo accidisse, Deo quidem ejusque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero sagina impletos neque Danielum attigisse neque ad eum accessisse existimantes, id ita factum esse regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *summe* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illisque jam saturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob saturitatem ad eos non accessuri essent. Tum manifestum erat Dario, postquam feris objecti essent satrapæ, Danielum miraculo servatum esse. Nam leones nemini illorum pepercerunt, sed eos omnes dilacerarunt, quasi valde esurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit *& exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad satietatem usque fuerant impleti, sed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipsa, Deo ita volente, etiam bestiis palam fiat ad pœnam exsequendam.

Danielus, quod edicto regis non paruisset, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

Danielus miraculo servatus. Dan. c. 6.

Danieli accusatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo insidias struxerant, Darius rex *nuncios* dimisit per universam regionem, qui juberent Deum istum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipsum solum verum esse *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum summo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus insignis adeo esset clarusque, *præcipue* quòd Deo charus existimaretur, * turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantissimum & arte mirabili constructum, quæ etiamnum quidem manet duratque: spectantibus vero apparet recentis esse structuræ, atque illa ipsa die condita qua quisque illam aspexerit. tanta quippe illi est novitatis species & formæ vigor integer, cui nihil decessit tam longo temporis decursu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque senescunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marcescat. Moris autem adhuc est ut in turri

Danielus clarus ante, clarior haberi cœpit.

Turrim Ecbatanis ædificat.

ἐκπικραινόμενοι τῷ Δανιήλῳ, [c] οὐ μετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥιφῆναι δ' αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας δ' ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, καὶ οὐδὲν μὴ πάθη δεινὸν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμως φέρειν τὰ [d] συμβαίνοντα. καὶ βληθέντος εἰς τὸν λάκκον, [e] σφραγίσας τὸν ἐπὶ τοῦ στομίου κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄσιτος τῆς νυκτὸς καὶ ἄυπνος διήγαγεν, ἀγωνιῶν περὶ τοῦ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν δ' ἀναστὰς ἐπὶ τὸν λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένην τὴν σφραγῖδα εὑρὼν, ᾗ σημηνάμενος τὸν λίθον καταλελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανίηλον, [f] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. τοῦ δ' [g] ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [h] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τῶν θηρίων. οἱ δ' ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανίηλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, διὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τὴν τούτου πρόνοιαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους δὲ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [i] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τοῦτ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μισήσας αὐτοὺς τῆς πονηρίας, παραβληθῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δανιήλου προσέταξεν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ διὰ κόρον [k] αὐτοῖς οὐ [l] προσάξουσιν οἱ λέοντες μάθη. σαφὲς δ' ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν σατραπῶν παραβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τὸν Δανίηλον. οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραξαν, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς οὐ τὸ [m] πεινῆν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν [n] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [o] δήλη γὰρ καὶ τοῖς [p] ἀλόγοις ἂν αὐτὴ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γένοιτο, τοῦ Θεοῦ προαιρουμένου.

ζ. Διαφθαρέντων οὖν τῶν ἐπιβουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τὸν τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλην ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τὸν Θεὸν, ὃν Δανίηλος [q] προσεκύνει, καὶ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. εἶχε δὲ καὶ τὸν Δανίηλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν δ' οὕτως ἐπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης τοῦ θεοφιλὴς εἶναι Δανίηλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς [s] βᾶριν, [t] ἐκπρεπέστατόν τι κατασκεύασμα καὶ θαυμασίως πεποιημένον, ὃ μέχρι δεῦρο μένει καὶ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως [v] κατεσκευάσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἕκαστος αὐτὴν ἡμέρας ἱστορεῖ γεγονέναι. οὕτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, καὶ μηδαμοῦ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταυτὸν ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τὴν ἰσχὺν λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν μαραινόμενα. θάπτουσι δ' [x] ἐν τῇ βάρει τούς τε Μήδων βασιλεῖς,

c Οὐ μετεβάλλοντο] Οὔτε μετεβάλλοντο Big. & Samb.
d Συμβαίνοντα.] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*
e Σφραγίσας τὸν ἐπὶ τοῦ στομίου] Ne quid fieret contra Danielem. Daniel. c. vi. v. 17. SPANH.
f Καὶ πυνθανόμενος] Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.*
g Επακούσαντος τῷ βασιλεῖ,] Lege ὑπακούσαντος, quod proprie dicitur de janitoribus, & aliis ad fores auscultantibus, & responsa reddentibus iis qui adveniunt, Act. xii. 13. ubi vide Interpretes. IBBETSON.
h Ανελκυσθῆναι τοῦ λάκκου] Ανελκυσθῆναι ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ τῶν θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
i Αψασθαι] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἅψεσθαι in *reliquis.*
k Αὐτοῖς] Lege αὐτῶν. COCC.
l Προσάξουσιν οἱ λέοντες] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *si ad eos minime accederent.* προσάξωσιν *Samb.* προσίξωσιν *Vat.* προσάξουσιν in *Editis.* quod sane αὐτῶν pro αὐτοῖς postularet. HUDS. Versio *Epiphanii* προσάξωσιν exprimit. Cæteris tamen, me judice, præferenda est lectio *Vat.* προσίξωσιν, *illis animum adverterent:* neque quidem contemnenda prior lectio προσάξουσιν, si pro αὐτοῖς legatur αὐτῶν. certe προσάξωσιν rejicienda. IBBETS.
m Πεινῆν οἶμαι,] Πεινῶν *Bas.*
n Εμπεπλησμένους,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπεπλησμένοις in *Editis* Aliisque. πεπληρωμένους *Samb.*
o Δήλη γὰρ] Ita in omnibus *MSS.* δῆ γὰρ in *Editis.*

p Αλόγοις ἂν αὐτὴ ζώοις] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἂν αὐτὴ πρὸς τιμωρίαν ἐγένετο τ. sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.*
q Προσεκύνει,] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων, & dein πάντων κράτος in *Big.* & *Samb.*
* *Turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ,*] Vid. *Prideaux* parte 1. p. 163. & D. *Huetium* in D. E. p. 224.
r Ecbatanis τοῖς Μηδικοῖς βᾶριν,] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. HUDS. Μηδικοῖς Ἐκβατάνοισι *Herodot.* Thal. p. 189. SPANH.
s Βᾶριν,] Βᾶρις *Rufino* Mausolæum. *Gelen.* Turris. *apud Æschyl. Pers.* v. 1080. navis; quæ collegit in hac voce *Hesychius.* Βᾶρις, πλοῖον, ἢ τεῖχος, ἢ στοά, ἢ πύργος, quod postremum arripuit in versione Gelenius. vid. infr. lib. xi. c. 4. §. 6. Vid. Esdr. vi. 2. ubi LXX. ἐν πόλει ἐν τῇ βάρει· De eadem Βάρει h. e. Arce munitissima, eademque, ut Judæorum fabula, Scaliger de Emend. Tempor. p. 37. conf. sequ. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. xi. §. 4. Alia Βᾶρις, quæ à Daniele Ecbatanis ædificata dicitur, de qua h. l. SPANH.
t Ἐκπρεπέστατόν τι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* εὐπρεπέστατον in *reliquis.*
v Κατεσκευάσθαι,] Sic *Samb.* in *cæteris* κατασκευάσθαι.
x Ἐν τῇ βάρει] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Boch.*

πόλεις, καὶ [y] Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι τοῦ δεῦρο· [z] καὶ ὁ τούτων πεπιστευμένος· [a] Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δὲ τἀνδρὸς τούτου καὶ ὃ μάλιστα [b] θαυμάσαντί τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήθη προφητῶν, καὶ παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον [c] τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ τελευτήσας δὲ μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγραψάμενος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανίηλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τῶν προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [d] διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανίηλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ἐπισπᾶσθαι παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θειότητος παρὰ τοῖς [e] ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. [f] κατέλειπε δὲ γράψας, [g] ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀπαράλλακτον ἐποίησε δῆλον. [h] Φησὶ γὰρ, “[i] αὐτῷ γινομένῳ ἐν [k] Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος, “[l] ὡς [m] ἐξῆλθε μὲν εἰς τὸ πεδίον μετὰ τῶν ἑταίρων [n] αὐτοῦ, “σεισμοῦ [o] δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου [p] καταλειφθείη μόνος, φυγόντων [q] τῶν φίλων· καὶ [r] πέσοι “μὲν [s] ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, [t] τινὸς “δὲ ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ “[v] τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς “γενεάς. ἀναστάντι δὲ αὐτῷ δειχθῆναι [x] κριὸν [y] ἐσήμαινε “μέγαν, πολλὰ μὲν ἐκπεφυκότα κέρατα, [z] τελευταῖον δὲ “αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψας μὲν [a] εἰς “τὴν δύσιν, θεάσασθαι δὲ [b] τράγον [c] ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος “φερόμενον, [d] συῤῥήξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι “[e] πλήξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [f] ἐπὶ [g] τὴν γῆν,

illa Medorum reges sepeliantur, item Persarum & Parthorum: ejusque custodia sacerdoti Judæo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum usque diem. Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea que regum & vulgi odia in se concitarent, illis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia. Ait enim, “cum forte Susis esset in Persidos metropoli, quod exiverit quidem cum sodalibus suis in planitiem, subito vero terræ motu & concussione oborta solus fuerit relictus, amicis diffugientibus; & ipse quidem in faciem devolutus in manus ambas conciderit, à quodam vero apprehensus, simulque ab eo surgere jussus, ac videre quæ post multas ætates civibus essent eventura. Cum autem surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arietem immani magnitudine, multa quidem cornua enata habentem, postremum vero illorum cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad occasum, vidisseque hircum inde per aërem delatum, qui arietem, ubi cum eo congressus erat, cumque bis cornibus percusserat, humi prostra-

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

y Περσῶν] At rudera Istachræ (Persepolitana vulgo credita) sunt illa, ubi sepulti sunt reges Persarum. vide Diodorum Siculum. Quod Josephus dicit adeo integra illa saxa ac si recentia essent perdurare, possum ostendere verum esse de saxis Mausolei illius regum Persicorum, quæ mihi donavit inde avulsa Corn. Brunius. Id ille adscribebat duritiei lapidis, quæ vix ferro cedit, & admotas ab ipso secures sæpe fractas reppulit. REL.

z Καὶ ὁ τούτων πεπιστευμένος] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deest.

a Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς.] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & consilio in mirabili ista turri exstruenda usum: quo munere cum is egregie functus esset, regem grati animi ergo sanxisse ut Judæorum fidei turris committeretur.

b Θαυμάσαντί τις] Θαυμάσειε τις *Big. Samb.* & *Vat.*

c Τιμή τε καὶ δόξα] Τιμή τε καὶ δόξα ἡ παρὰ τῶν *Big.* & *Samb.*

d Διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διὰ τοῦτον *in reliquis.*

e Ὄχλοις ἀποφέρεσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *& opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Aliisque.*

f Κατέλειπε δὲ γράψας,] Hæc & quæ sequuntur *de visione Danielis* laudantur à *Chrysostomo* in *Homil.* 2. *contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hæschel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p. 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλειψε δὲ γράψας in textu *Hæschelianо.* in margine κατέλιπε δὲ γραφὰς ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* HUDS. Citatur hic Josephi locus à J. *Chrysost.* κατ' Ἰουδ. B. p. 330. l. 41. ex T. VI. *ed. Savil.* & T. 1. *Ed. G. Lat. Paris.* p. 484. 485. SPANH.

g Ὅθεν ἡμῖν] Ita *Chrysost.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἄδηλος τὸ τῆς προφ. αὐτοῦ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ προφ. καὶ ἀπ. *Hen.* & *Bosb.* τὸ τῆς ἀκριβείας αὐτοῦ προφητείας in *Editis.*

h Φησὶ γὰρ,] Ita *Samb. Gall.* & *Chrysost.* φασὶ in *reliquis.*

i Αὐτῷ γινομένῳ] Αὐτὸς γενόμενος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸν γενόμενον in *Editis Aliisque*, sed cum *Epiphanius* habeat, *cum esset in Susis in metrop.* placuit rescribere αὐτῷ γινομένῳ. Duæ istæ voculæ omittuntur in *Chrysostomi* libris, qui mox habent ἐν Σούσοις τῇ μητρ.

k Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος.] Sic Ælian. de Animal. lib. V. c. XXVI. p. 901. Σοῦσα τῆς Περσικῆς· & Pausan. lib. X. p. p. 669. *Gen.* in Singulari, lib. XI. c. 6. §. 2. & §. 6. ἐν τῇ Σούσῃ· §. 7. verò Σούσοις in Plurali. Item infr. lib. XI. c. 5. §. 6. SPANH.

l Ὡς ἐξῆλθεν] Ita cum *Hæschelio* & *Savilio.* in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθεν, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod sane αὐτῷ γινομένῳ (v. 21. & 22.) postularet.

m Ἐξῆλθε] Variæ Lectiones in loco adducto J. Chrysost. T. VI. p. 330 & 331. ubi Josephi locus citatur à verb. κατέλιπε δὲ γράψας &c. ad verba τὸν αὐτὸν δὲ τράγον &c. *Gen.* ἐξῆλθε. Chr. ἐξελθοι.

n Αὐτοῦ, σεισμοῦ] Τινὸς post αὐτοῦ habet *Chrysost.*

o Δὲ καὶ κλόνου] Illud δὲ ex *Chrysost.*

p Καταλειφθείη μόνος,] Ita *Samb.* (*Coc.*) & *Vat.* in *aliis MSS.* καὶ καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταλειφθείη. at καταλειφθείη μόνος sine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & κατελείφθη μόνος *Hæschel.* & *Savil.* omisso καὶ. HUDS. Chr. κατελείφθη μόνος. SPANH.

q Τῶν φίλων] Gr. τῶν ἄλλων pro τῶν φίλων. SPANH.

r Πέσοι] Ita in *Flavii* libris & *Chrysostomo Savilii.* πεσεῖν edidit *Hæschel.* πεσὼν *Fronto Duc.*

s Ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς] Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& conturbatus in faciem super ambas ceciderit* (vel *cecidit*) *manus.* στόματ' ἐπιταχθεὶς *Samb.* στόμα καταπλαγεὶς *Big.* & *Gall.* 1. στόμα, καὶ ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δὲ ἁψαμένου *Fronto-Duc.* στόμα [καὶ] ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς [δὲ] ἁψαμένου. *Hæschel.* ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς αὐτοῦ. *Savil.*

t Τινὸς δ' ἁψαμένου] Τινὸς ἁψαμένου. *Chrys.* SPANH.

v Τὰ μέλλοντα] Modo dixit se nolle futura ex Daniele describere. REL. Exstat locus ille sup. c. 10. §. 4. neque mirum id; noluit enim irritare Romanos, Æternæ (ut vocabant) Urbis desolationem indicando. HAV.

x Κριὸν] Κριὸν μέγαν sine voce ἐσήμαινε. *Chrys.* SPANH

y Ἐσήμαινε μέγαν,] Hæc vox desideratur in *Chrysostomi* libris, eam tamen similemve vocem agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ostensum sibi dixit*, &c.

z Τελευταῖον δ' αὐτῶν] Τὸ δὲ τελευταῖον *Chrysost.*

a Εἰς τὴν δύσιν,] Πρὸς τὴν δύσιν. *Chrys.* SPANH.

b Τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Τράγον δι' ἀέρος φερόμενον, non exstante ἀπ' αὐτῆς. *Chrys.* SPANH.

c Ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Ita etiam *Epiphan.* sed ἀπ' αὐτῆς desunt *Chrysostomo.*

d Συῤῥήξαντα τῷ κριῷ,] Ita *Samb.* & *Chrysost.* συῤῥάξαντα in *Editis Aliisque.*

e Πλήξαντα δὶς,] Ita cum *Savilio* apud *Chrysost.* πλήξαντι *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* ἀράξαντα in *Editis Flavii*, ῥήξαντα in *MSS.* προσαράξαντα tamen in *Gall.* 1. *à manu secunda*, forsan pro προσαράξαντα. HUDS. *Gen.* ἀράξαντα δὶς· Chr. πλήξαντα δίς. SPANH.

f Ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πατῆσαι.] Ἐπὶ τῆς γῆς *Chrysost.*

g Τὴν γῆν,] Τῆς γῆς. *Chrys.* SPANH.

vit

h Ἰδεῖν

"vit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte "hirci cornu eminentissimum, eoque fracto quatuor succrevisse, quatuor cœli plagas spectantia. "Ex his vero & aliud minus exortum esse scripsit: "quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui "hæc illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum "esse, & urbem vi expugnaturum, templique ceremonias perturbatum ire, sacrificiaque inhibiturum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum vero ipsi, quid sibi vellent quæ per visum apparuerant, in hunc modum exposuisse declarabat. "Arietem quidem regna Persarum & Medorum significare dicebat, cornua "vero reges ibi rerum potituros, & cornu novissimum designare regem ultimum, quique *cæteros* "omnes opibus & gloria superaturus esset. Hircum autem indicare, ex Græcis quendam regnaturum esse, qui bis cum Persa congressus victoriam ex acie reportabit, omnemque dominatum "& principatum in se transferet. Ingenti vero "cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, significari primum regem: quatuorque cornubus, illo cadente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes respexerunt, primi regis post mortem ejus successores ostendi, regnique inter eos partitionem, "illosque, *utpote* nec liberos ipsius nec cognatos, "multis annis orbis terrarum imperium habituros. "Porro ex his regem quendam exoriturum esse, "qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, "formamque institutæ juxta has reipublicæ evertet, & templum diripiet, perque triennium sacra fieri prohibebit." Et sane factum est ut hæc ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant scriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem *genti nostræ* illaturos esse. Ista omnia, à Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum; & Epicu-

Visi de ariete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

"καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸν τράγον [h] ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου μέγιστον [i] ἀναφύντα κέρας, οὗ [k] κλασθέντος [l] ἀναβλαστῆσαι τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ αὐτῶν δ' ἀνασχεῖν καὶ ἄλλο μικρότερον [m] ἀνέγραψεν· ὃ αὐξῆσαν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ [n] ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς, πολεμήσειν αὐτοῦ τὸ ἔθνος, καὶ [o] τὴν πόλιν αἱρήσειν κατὰ κράτος, καὶ [p] συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν, [q] καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν [r] γενέσθαι [s] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν [t] Σούσοις ὁ Δανίηλος ἔγραψε· κρῖναι δ' [v] αὐτῷ τὴν ὄψιν τοῦ φαντάσματος [x] ἐδήλου τὸν Θεὸν οὕτως. "τὸν μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων [y] σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τοὺς βασιλεύειν μέλλοντας, τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸν [z] ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον [a] δὲ διοίσειν ἁπάντων πλούτῳ τε καὶ δόξῃ. τὸν δὲ τράγον [b] δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τις βασιλεύσων ἐστὶν, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει τῇ μάχῃ, [c] καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δηλοῦσθαι δ' [d] ὑπὸ τοῦ μεγάλου κέρατος τοῦ ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ τράγου τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ τὴν τῶν [e] τεσσάρων [f] ἀναβλάστησιν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τὴν πρὸς τὰ [g] τέσσαρα κλίματα τῆς γῆς αὐτῶν ἀποστροφὴν ἑκάστου, τοὺς διαδόχους μετὰ τὴν θάνατον τοῦ πρώτου βασιλέως [h] ἐμφανίζεσθαι, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας, [i] οὔτε δὲ παῖδας αὐτοῦ τούτους ὄντας οὔτε συγγενεῖς, πολλοῖς ἔτεσιν ἄρξειν τῆς οἰκουμένης. [k] γενήσεσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βασιλέα, τὸν ἐκπολεμήσοντα [l] τό, τε ἔθνος καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, καὶ τὴν [m] κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ συλήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας [n] ἐπ' ἔτη τρία κωλύσοντα ἐπιτελεσθῆναι." καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη [o] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς [p] εἶδεν ὁ Δανίηλος, καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. [q] τὸν αὐτὸν δὲ [r] τρόπον Δανίηλος καὶ [s] περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημωθήσεται. [v] ταῦτα πάντα ἐκεῖνος, [x] Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας [y] κατέλειψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ [z] συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ παρὰ [a] τοῦ Θεοῦ τιμῇ [b] τὸν Δανίηλον· καὶ τοὺς [c] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων

εὑρί-

h Ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου] Ἰδεῖν ὑψηλὸν τράγον, ἐκ τ. solus Chrysost.

i Ἀναφύντα κέρας,] Ἀναφύεσθαι Chrysost. HUDS. Ἀναφύοντα κέρας. Chrys. SPANH.

k Κλασθέντος] Chrys. Κλασθέντος δὲ τούτου ἀναβλ. SPANH.

l Ἀναβλαστῆσαι τέσσαρα] Ἄλλα ἀναβλ. Chr.

m Ἀνέγραψεν·] Ἀνέγραψεν· αὐξῆσαν. ἔλεγε δὲ αὐτῷ Hœschel. & Fronto Duc.

n Ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς,] Ita MSS. & Chrys. τοιοῦτα in Editis.

o Τὴν πόλιν αἱρήσειν] Sic Epiphan. καὶ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel καὶ τὴν πόλιν ἀναιρήσειν Chrysost.

p Συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναὸν.] Ita in Editis Aliisque, quomodo & in Chrysost. Savilii. συγχεῖν τὰ π. τ. ναὸν Samb. Hen. & Bush. συγχεῖν τὸν ναὸν Hœschel. συλήσειν τὸν ν. Fronto Duc.

q Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθαι] Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα ἕξ, ἑξήκοντα ἕξ. Chrys. SPANH.

r Γενέσθαι] Vocem hanc restitui ex Samb. Epiphan. & Chrysost. apud quem in Edit. Hœschel & Frontonis-Duc. κωλύσειν. γενέσθαι δὲ ἐφ' ἡμ.

s Ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα ἕξ.] Ita Big. & Samb. ασϟς' in Editis. in Epiphanii libris, *diebus mille ducentis & sexaginta sex*. vel MLXVI vel MCCLXXV. ἢ, χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα vel ἑβδομήκοντα in Chrysostomo. HUDS. Et Sacrificia vetita per dies MCCXCVI. Rufin. MCCLXVI. SPANH.

t Σούσοις] Id est apud Susa. Ita eo usurpari alibi demonstramus. Mox etiam dixit γενόμενος ἐν Σούσοις ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδίον. REL.

v Αὐτῷ τὴν ὄψιν τοῦ φαντάσματος] Ita & MSS. & Chrysost. αὐτῶν in Editis.

x Ἐδήλου τὸν Θεὸν] Ita Epiphan. & Savilii Chrysost. Ἐδήλου τὸν Θεοῦ, &c. τὸν μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε, Fronto-Duc. & paulo aliter Hœschelius.

y Σημαίνειν ἔφασκε,] Σημαίνειν ἔφασκε abest in Chrys. SPANH.

z Ἔσχατον βασιλέα,] Ἐσχατ. βασιλ. τὸν μέλλοντα τοῦτον διοίσειν. Chrys. SPANH.

a Δὲ διοίσειν ἁπάντων] Ita cum Chrysostomi Codd. MSS. nec aliter ut puto Epiphan. in Flavii libris τοῦτον γὰρ δ. & in Editis Chrysostomi, τὸν μέλλοντα διοίσειν.

b Δηλοῦν,] Δηλοῦν ὡς ἐξ Ἑλλ. τις ὁ βασιλ. Hœschel. & Fronto-Duc. δηλοῦν ὡς ἐξ Ἑλλ. τις βασιλ. Savil.

c Καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν.] Καὶ ἀφαιρήσεται in Chrysostomi libris. *& omnem gloriam ejus principatus auferet*, apud Epiphan.

d Ὑπὸ τοῦ μεγάλου κέρατος] Διὰ τοῦ πρώτου μεγάλου κέρατος Chrys.

e Τεσσάρων] Τεσσάρων βασιλέων ἀναβλ. Big. & Samb.

f Ἀναβλάστησιν] Ἀναβλαστῆσαι. ἐκπεσόντος δὲ ἐκείνου Hœschel. & & Fronto-Duc.

g Τέσσαρα κλίματα] Τέσσαρα κέρατα ἀποστροφὴν ἑκάστου τῶν διαδόχων Hœschel. & Fronto-Duc. τέσσαρα κλίματα ἀποστροφὴν ἑκάστου, τοὺς διαδόχους Savil.

h Ἐμφανίζεσθαι] Ἐμφανίζεσθαι Chrysost.

i Οὔτε δὲ παῖδας αὐτοῦ] Ita in omnibus præter Samb. qui δὲ omittit. ὄντε παῖδας ὄντας αὐτοῦ [αὐτῷ MSS.] οὔτε συγγενεῖς Chrysost.

k Γενήσεσθαι δ' ἐκ τούτων] Ἐνεῖδεν δὲ ἐκ τούτ. pro γενήσεσθαι· Chrys. SPANH.

l Τό, τε ἔθνος] Ita cum Big. & Samb. τὸ ἔθνος in reliquis.

m Κατ' αὐτοὺς] Ita Chrysost. in Flavii libris κατὰ τούτους.

n Ἐπ' ἔτη τρία] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

o Τῷ ἔθνει παθεῖν] Ita MSS. & Chrysost. τὸ ἔθνος in Editis Aliisque.

p Εἶδεν ὁ Δανίηλος,] Sic & Epiphan. εἶπεν Hœschel. & Fronto-Duc.

q Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον Δανίηλος] Τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον Gen. Gelen. hic legit τρόπον· Desunt autem hæc in Versione Rufini, quæ de Danielis Prophetia de vastandis Judæis à Romanis hic dicuntur. Τὸν αὐτὸν δὲ τρ. Eadem referuntur è Josepho Chrysost. M. p. 331. ab his verbis: Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον &c. SPANH.

r Τρόπον Δανίηλος] Ita Big. & Samb. χρόνον in Editis Aliisque.

s Περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων] Ita Gall. 1. Hen. & Bush. περὶ τῶν Ῥωμ. in Editis Aliisque.

t Ἐρημωθήσεται.] Ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα Samb. à manu secunda.

v Ταῦτα πάντα] Adducuntur eadem à Chrysost. loco indicato p. 332. lin. 2. SPANH.

x Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ,] Θεοῦ δείξαντος Vat.

y Κατέλειψεν·] Καταλέλοιπε Chrysost. SPANH.

z Συμβαίνοντα σκοποῦντας] Ita MSS. συμβάντα in Editis.

a Τῇ Θεοῦ τιμῇ] Articulum habuimus ex MSS.

b Τὸν Δανίηλον·] Τὸν Δανιὴλ Chrysost. SPANH.

c Ἐπικουρείους] Ita MSS. (& Coc.) in Editis, Ἐπικουρίους.

d Τὸ

Ἐπικουρείους πεπλανημένους, οἳ τήν τε πρόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [d] τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τῶν πραγμάτων, οὐδ' ὑπὸ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου πρὸς διαμονὴν τῶν ὅλων οὐσίας [e] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνιόχου καὶ φροντιστοῦ τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [f] ὃς εἰ τοῦτον ἀπροστάτητος ἦν τὸν τρόπον, καθάπερ καὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [g] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ τὰ ἅρματα περιτρεπόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [h] συντριβεὶς ἂν ἀπὸ τῆς ἀπρονοήτου φορᾶς ἀπολώλει καὶ διεφθείρετο. [i] τοῖς γοῦν προειρημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσί μοι σφόδρα [k] τῆς ἀληθοῦς δόξης διαμαρτάνειν, οἱ τῷ Θεῷ μηδεμίαν εἶναι περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. οὐ γὰρ [l] ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [m] εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ τινι τὸν κόσμον διάγειν, πάντα [n] ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [o] ἀνέγνων, οὕτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βουλήσεται περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

Τέλος τοῦ βιβλίου δεκάτου.

reos *magno* in errore versari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non existimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad universitatis rerum perennitatem) regi & administrari *volunt*, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseverant. qui si ita ut illi autumant præside careret, quemadmodum naves sine gubernatoribus videmus procellis *& fluctibus* obrui, currusque aurigis destitutos percelli, temerario *sane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista prædicta fuerint à Danielo, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diversam opinionem sequi & tueri.

Finis Libri decimi.

d Τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσι] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.*
e Κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα,] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* κυβερνᾶσθαι in reliquis.
f Ὃς εἰ τοῦτον ἀπροστάτητος ἦν] Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.*
g Ὑπὸ τῶν πνευμάτων,] Ὑπό τε. *Big.* & *Samb.*
h Συντριβεὶς ἂν] Ita cum *Big.* & *Samb.* συντριβεῖς ἂν. *Gall.* 1. συντριβεῖσα ἂν. in *Editis Aliisque.*
i Τοῖς γοῦν προειρημένοις] Τοῖς ἐν *Samb. Busb.* & *Hen.*
k Τῆς ἀληθοῦς δόξης] Illud τῆς ex *MSS.*
l Ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν,] Particula deëst *Big.* & *Samb.*
m Εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφήτευσε συνέβαινεν εἰ αὐτ. in *Editis Aliisque.*
n Ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα.] Ita *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.*
o Ἀνέγνων,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.*
2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipsos in templo ædificando interpellarunt.*
3. *Quomodo, post Cyri mortem, Cambyses ejus filius, suscepto imperio, Judæis prorsus interdixit templi instauratione.*
4. *Quod Darius Hystaspis filius, Persarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*
5. *Quomodo post illum Xerxes ejus filius summa Judæos benevolentia prosequutus est.*
6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum discrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*
7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*
8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, postquam Judæam subegerat.*

α'. Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b]ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

β'. Ὅτι διεκώλυσαν [c]αὐτοὺς οἱ τοῦ βασιλέως ἡγεμόνες κατασκευάσαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γινόμενοι τοῖς ἔργοις.

γ'. Ὡς, Κύρου τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτοῦ, παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσε τοῖς Ἰουδαίοις [d]οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

δ'. Ὅτι Δαρεῖος ὁ [e]Ὑστάσπου, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, [f]καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

ε'. Ὡς μετ' αὐτὸν ὁ [g]παῖς αὐτοῦ Ξέρξης οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη.

ϛ'. Ὅτι, βασιλεύοντος [h]Ἀρταξέρξου, μικροῦ τῶν Ἰουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, δι' Ἀμάνου δόλον.

ζ'. Ὡς [i]Βαγώσης, ὁ Ἀρταξέρξου τοῦ νεωτέρου στρατηγὸς, πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐξύβρισεν.

η'. Ὅσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Ἀλέξανδρος εὐεργέτησεν αὐτοὺς, κρατήσας τῆς Ἰουδαίας.

a Ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ.
b Ἐπέτρεψεν αὐτοῖς] Ἐπέτρεψεν αὐτοῖς in *Caji Codd.*
c Αὐτοὺς οἱ] Ἰουδαίους C.
d Οἰκοδομῆσαι] Κτίσαι *Hen.*
e Ὑστάσπου,] Ὑστάσπεως *Hen. Vat. & Gall.* Ὑστάσπ. C.
f Καὶ τὸν ναὸν] Καὶ τὸν ναὸν αὐτοῖς ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat.* & C.
g Παῖς αὐτοῦ Ξέρξης] Καὶ ὁ παῖς *Vat.* & C.
h Ἀρταξέρξου,] Ἀρταξέρξου, Ἰουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος C.
i Βαγώσης,] Ita hic loci in libris omnibus. alibi tamen in aliquibus Βαγώσης. quod minus rectum esse existimat *Schotanus*.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] σνγ'. μῆνας ε'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menses* V.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] ΤΩ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δ' ἦν [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μεταναστῆναι τὸν λαὸν ἡμῶν [d] ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [e] συνέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν [f] ἐκείνων τῶν ταλαιπώρων, [g] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μετὰ τὸ δουλεῦσαι Ναβουχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [h] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ ταύτην ὑπομεῖναι τὴν δουλείαν ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστήσει γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσουσι, καὶ τῆς ἀρχαίας ἀπολαύσουσιν εὐδαιμονίας. ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐποίησεν αὐτὸν γράψαι καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέγιστος τῆς οἰκουμένης [i] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦτον εἶναι ὃν τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ [k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ."

β'. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τῆς αὐτοῦ [l] προφητείας ὁ Ἡσαΐας κατέλιπε, πρὸ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. οὗτος γὰρ ἐν ἀπορρήτῳ εἶπε ταῦτα λέγειν τὸν Θεὸν, ὅτι "βούλομαι.[m] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν [n] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [o] προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ κατασκαφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα. ταῦτ' οὖν ἀναγνόντα τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα· [p] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους

CAP. I.

Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.

ANNO regni Cyri primo (iste autem erat septuagesimus ab illo die quo populum nostrum contigit è suis sedibus Babylonem migrare) Deum miseratio subiit captivitatis & ærumnarum, quas miseri isti tulerunt, sicuti ipsis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod postquam servierint Nabuchodonosoro ejusque posteris, & hanc sustinuerint servitutem per annos septuaginta, rursus eos in patriam terram restituet, eritque ut templum ædificent, & pristinam felicitatem consequantur. Ista illis præstitit. Nam cum Cyri animum exsuscitasset, effecit ut ille per universam Asiam scriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus "maximus orbis terrarum regem constituit, hunc "illum esse credo quem Israëlitarum gens adorat. "Is enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipsius templum instauraturus sim Hierosolymis in terra Judæa.

Cyrum excitat Deus ad Hierosolyma instauranda. *1 Esdr. c. 1. v. 1. & 3 Esdr. c. 2. v. 1.* *Jer. c. 25. v. 12. & c. 29 v. 10.*

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Esajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim secreto Deum ista enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, quem multarum "& magnarum gentium regem constitui, populum "meum in propriam terram remittere, templum"que meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque il-

Ex lectione Esaiæ (c. 14. v. 28.) Cyrum cupido incessit templi ædificandi.

a Στγ'. μῆνας ε'.] Ita MSS. Voss. & Epiphan. σνγ'. μῆνας ς'. Gall. 2. & Codex Cait. σνγ'. μῆνας ε'. Bas. Videsis Is. Voss. in Chr. S. p. 135.

b Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας,] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει Κύρου τῆς βασιλείας Περσῶν juxta Epiphan. & LXXII.

c Ἑβδομηκοστὸν] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos esse à tertio Joachimi anno ostendit Is. Voss. in Chr. S. p. 133.

d Ἐκ τῆς οἰκείας] Ex propriis finibus Rufin. omisit Gelen. οἰκείας subaudi χώρας vel γῆς, ut infra c. 5. §. 3. τὴν οἰκείαν γῆν & §. 5. ἀναχωρήσαντας εἰς τὰ οἰκεῖα. SPANH.

e Συνέπεσεν,] Συνέπεσεν, παρώρμησεν ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς πρ. Bosb. & Big.

f Ἐκείνων τῶν ταλαιπώρων,] Ἐκείνην Hen. συμφορὰν ἐκείνων ταλαιπώρων Ἰουδαίων Epiphan.

g Καθὼς προεῖπεν] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum MSS. tam Lat. quam Gr.

h Ἐκγόνοις αὐτοῦ,] Al. ἐγγόνοις.

i Ἀπέδειξε βασιλέα,] Ἀπέδειξε in MSS.

k Ἰουδαίᾳ χώρᾳ] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ, terra Judaæ. REL.

l Προφητείας ὁ Ἡσαΐας] Βασιλείας C.

m Κῦρον ἐγὼ,] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἐ. κ. μ. ἀπέδειξα βασ. Hen. & Bosb. Κῦρον πολλῶν ἐ. κ. μ. ἀποδείξας βασιλέα C.

n Ἰδίαν γῆν,] Ita Hen. Bosb. Big. C. & Epiphan. Ἰουδαίαν in Editis.

o Προεφήτευσεν] Προεῖπεν in plerisque MSS.

p Καλέσας τε] Καὶ καλέσας τοὺς & καλέσας οὖν ὁ Κῦρος τοὺς in MSS. καλέσας δὲ τοὺς legisse videtur Epiphan.

Cyrus Judæos Hierosolyma remittit. 1 Esdr. c. 1. & 3 Esdr. c. 2.

illustrissimis apud Babylonem Judæis, dixit, "se illis potestatem facere in patriam suam eundi, urbemque Hierosolyma & templum Dei iterum suscitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, ipsumque scripturum esse ducibus & satrapis in vicinia istius Judæorum regionis, ut conferant eis aurum atque argentum ad templi fabricam, insuper & pecora in sacrificia.

Judæi Hierosolyma redeunt. 1 Esdr. c. 1. & 2. & 3 Esdr. c. 2.

3. Ista Cyrus cum Israëlitis dixisset, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, simulque Levitæ & sacerdotes, propere se Hierosolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manserunt, nolentes possessiones suas relinquere. Cumque eò pervenissent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi structuram conferebant, alii quidem aurum, alii vero argentum, rursusque alii magnam vim pecorum simul & equos: tumque & vota Deo solverunt, & consuetas olim victimas mactarunt, quasi jam urbs illis instaurata esset, & antiqua revivisceret sacrorum solennitas. Cyrus autem illis remisit & vasa Dei, quæ rex Nabuchodonosorus, templo spoliato, Babylonem deportaverat: atque ista perferenda tradidit Mithradati suo quæstori, cum mandatis ut illa Abassaro daret, ea lege ut illa asservaret usque dum templum ædificaretur, eoque absoluto traderet sacerdotibus populique principibus templo restituenda. Quin & epistolam misit Cyrus ad Syriæ satrapas, in hanc sententiam.

Vasa Hierosolyma deportata. 1 Esdr. c. 1.

Cyri litera de Hierosolymis instaurandis.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

"Judæis, quicunque volunt, permisi, in patriam suam profectis, & civitatem suam instaurare, & templum Dei Hierosolymis ædificare, in eodem quo antea fuerat loco. Misi autem eò etiam quæstorem meum Mithradatem & Zorobabelum Judæorum principem, ut templi fundamenta jaciant, illudque exstruant, *ea amplitudine*, ut altitudo quidem sexaginta, latitudo vero totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum saxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipsius provinciæ arboribus, similiter & altare *erigant* in quo Deo sacrificent. Sumptus vero in ista *omnes* de meo suppeditari volo. Vasa quoque, quæ rex Nabuchodonosorus, à templo *olim* sustulerat, tradidi in manus Mithradatis quæstoris mei, & Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant reponantque. Numerus autem illorum ita se habet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta, argentea quingenta; situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ duo millia & quadringentæ, & mille insuper vasa magna. Concedo etiam illis eosdem honores, quibus & majores eorum usi sunt, pro pecudibus & vino & oleo drachmas quinque mil-

τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρεῖν αὐτοῖς, ἔφη, βαδίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [q] ἀναστῆσαι τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [r] ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῦτον σύμμαχον, [s] αὐτόν τε γράψειν τοῖς γειτνιῶσιν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ [t] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων καὶ σατραπῶν, ἵνα συμβάλωνται [v] χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κύρου καταγγείλαντος τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο φυλῶν ἄρχοντες τῆς Ἰούδα καὶ [x] τῆς Βενιαμίτιδος, οἵ τε Λευῖται καὶ ἱερεῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [y] δὲ κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. καὶ παραγινομένοις αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάντες ἐβοήθουν καὶ συνέφερον εἰς [z] τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, οἱ μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος καὶ ἵππους· καὶ τάς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας κατὰ τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [a] ὥσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς τῆς πόλεως, καὶ ἀναβιούσης τῆς ἀρχαίας περὶ τὴν θρησκείαν συνηθείας. [b] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ἃ συλήσας τὸν ναὸν [c] βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐκόμισε. παρέδωκε δὲ ταῦτα φέρειν [d] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι αὐτοῦ, προστάξας δοῦναι αὐτὰ [e] Ἀβασσάρῳ, ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πληρωθέντος δὲ αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τοῦ πλήθους, εἰς τὸν ναὸν [f] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ σατράπας Κῦρος, τάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [g] ΣΙΣΙΝῌ ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝῌ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθοῦσι πατρίδα, τήν τε πόλιν [h] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ καὶ πρότερον. κατέπεμψα δέ μου καὶ τὸν γαζοφύλακα Μιθραδάτην, καὶ Ζοροβάβηλον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωνται τοῦ ναοῦ, καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτὸν, [i] ὕψος μὲν ἑξήκοντα πηχῶν, τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὸ εὖρος, λίθου μὲν ξεστοῦ τρεῖς ποιησάμενοι δόμους καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον ἐφ' οὗ [k] θύσουσι τῷ Θεῷ. τὴν δὲ εἰς ταῦτα δαπάνην, ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ γενέσθαι βούλομαι. καὶ τὰ σκεύη δὲ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ τοῦ ναοῦ Ναβουχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμψα παραδοὺς [l] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐστι τοιοῦτος· [m] ψυκτῆρες χρύσεοι [n] πεντήκοντα, ἀργύρεοι [o] πεντακόσιοι, [p] Θηρίκλεια χρύσεα [q] τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντήκοντα, ἀργύρεοι [r] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀργύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργύρεαι δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χίλια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκ προγόνων εἰθισμένην τιμὴν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι

"μυ-

q Ἀναστῆσαι] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀναστῆσαί τε in *Editis.*

r Ἔσεσθαι γὰρ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconstruere, se saluti vos adjuvante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.*

s Αὐτόν τε] Αὐτός τε *Hen.* & *Busb.*

t Τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τῶν οἰκείων ἡγεμ. *Busb.*

v Χρυσὸν αὐτοῖς] Χρυσίον *Chrys.*

x Τῆς Βενιαμίτιδος,] Τῆς abest *MSS.*

y Δὲ κατέμειναν] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *cæteris.*

z Τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν,] Illud ναοῦ ex *MSS.*

a Ὥσπερ ἀνακτιζομένης] Ὥσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς πάλιν τε ἀναβιούσης *Hen.* & *Chrys.* ὥσπερ ἀνακτιζομένης καὶ ἀναβ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redivivam.*

b Ἀπέπεμψε] Ἐπέπεμψε *Gall.*

c Βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος] Vox Βασιλεὺς deest quibusdam *MSS.*

d Μιθραδάτῃ] Μιθριδάτῃ *Big.* Μιθραδάτῃ *Vulg.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Esdræ*, & *nummis antiquis*, ut ostendit Ill. *Spanhemius.*

e Ἀβασσάρῳ,] Ἀβασσάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σαναβασσάρῳ ex *Esdra* l. 1. aut Σαμαβασσάρῳ ex *Esdra*, l. 3. legendum.

f Ἀποδοθησόμενα.] Ἀποδοθησόμενα *Vat.* ἀποδοθησόμενα *Chrys.*

g Σισίνῃ] Σισίνῃ καὶ Σαραβαζάνῃ *Hen.* Σισίνῃ καὶ Σαθραβουζάνῃ *Esdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videsis & *Esdram* in l. 1. c. 5. & 6.

h Ἀνακτίσαι,] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.*

i Ὕψος μὲν ἑξήκοντα] Ita *Hen. Busb. Chrys. Vat.* & *Epiphan.* ὕψος μὲν πήχεις ξ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὸ εὖρος in *Editis Aliisque.*

k Θύσουσι τῷ Θεῷ.] Ita *MSS.* aut θύσωσι. in *Editis* θύσουσι.

l Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι,] De Mithradate tanquam Duce eorum, qui Templi restaurationem voluerint impedire agit J. Chrysost. T. VI. p. 161. & 162. SPANH.

m Ψυκτῆρες χρύσεοι] Multo plura vasorum genera exprimit, quam in recensione sua, *Esdras*, l. 1. c. 1.

n Πεντήκοντα,] Ita *Hen. C.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.*

o Πεντακόσιοι,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas.*

p Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα,] Illa Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια desiderantur in *Epiphanii* libris. HUDS. LXX. ψυκτῆρες χρυσοῖ *MS. Alex.* χρυσοῖ. Esd. 1. v. 10. ex Hebr. כפורי Expletoria. *Vulg.* Scyphi. SPANH.

q Τεσσαράκοντα,] Πεντήκοντα *Gen.*

r Πεντακόσιοι,] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.* *Aliique.*

"μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σεμίδαλιν πυρῶν [s] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. Κελεύω δὲ τὴν τούτων χορηγίαν [t] ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας γίνεσθαι φόρων. ἐπιτελέσει δὲ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κατὰ τοὺς Μωϋσέως οἱ νόμους ἱερεῖς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ προσφέροντες εὔξονται τῷ Θεῷ περὶ [v] σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ, ὅπως ἡ Περσῶν βασιλεία [x] διαμένῃ. τοὺς δὲ παραβαίνοντας τούτων καὶ ἀκυρώσαντας [y] ἀνασταυρωθῆναι βούλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα ἐδήλου· τῶν δ' ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ δισχίλιοι, [z] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

"lia & quingentas, & triticeæ similæ artabas viginti millia & quingentas. Jubeo autem ut horum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis. atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hierosolymis juxta ritus Mosaicos: & intra sacra Deum precabuntur pro salute Regis ejusque sobolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At quicunque istis non paruerint, eaque irrita fecerint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eorum redigi in fiscum regium". Et in hanc quidem sententiam scripta erat epistola: eorum vero, qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, myriades erant quatuor, duo millia, & quadringenti sexaginta duo.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἰουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων καὶ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις πρὸς τὴν τοῦ ἱεροῦ κατασκευὴν, τοῦ Κύρου τελευτηθέντος ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

Βαλλομένων δὲ τοὺς θεμελίους τοῦ ναοῦ, καὶ περὶ τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ μάλιστα τὸ [a] Χουθαίων· οὓς [b] ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς [c] ἀγαγὼν Σαλμανασσάρης [d] ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἀνάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς [e] ἐπιμελουμένους ἐμποδίζειν τοὺς Ἰουδαίους, πρός τε τὴν τῆς πόλεως ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν. οἱ δὲ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, [f] ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ περὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀμελὲς καὶ ῥάθυμον τῆς οἰκοδομίας. Κύρῳ γὰρ [g] περί τε ἄλλους ἀσχοληθέντι πολέμους ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [h] στρατευσαμένῳ ἐπὶ [i] Μασσαγέτας [k] ἐκεῖ συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμβύσου δὲ τοῦ Κύρου παιδὸς τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Ἀμμανῖτιδι καὶ Μωαβίτιδι καὶ Σαμαρείᾳ γράφουσιν ἐπιστολὴν [l] Καμβύσῃ δηλοῦσαν τάδε. "Δέσποτα, οἱ [m] παῖδές σου, [n] Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ πραττόμενα γράφων, καὶ [o] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τῆς βουλῆς τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κριταί. γινώσκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [p] ὅτι Ἰουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶνα ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ [q] τήν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσι, καὶ τὰς [r] ἀγορὰς αὐτῆς, [s] καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη, καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοιγε τούτων γινομένων, ὡς οὔτε φόρους αὐτοὺς τελεῖν ὑπομενοῦντας, οὔτε δὲ ὑπακούειν ἐθελήσοντας, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ ἄρχειν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [t] ἐθελήσουσιν. ἐνεργουμένων οὖν τῶν περὶ τὸν ναὸν καὶ σπουδαζομένων, καλῶς ἔ-

CAP. II.

II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

Hi dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes finitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Perside ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum populum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe instauranda temploque exstruendo impedirent. Atque illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæorum res negligerent, & in ædificatione promovenda segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bellis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum adversus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœnicum & Ammanitarum & Moabitarum & Samaritanorum ad eum literas scripserunt in hunc modum. "Domine, servi tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, atque concilii in Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te oportet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti fuerant, *istbinc profectos* in regionem nostram venisse urbemque rebellem & improbam ædificare, simul & fora ejus *reficere*, atque mœnia instaurare, & templum exstruere. Nunc scito, si ista fuerint *absoluta*, quod nec tributum pendere sustinebunt, nec imperata facere volent, sed & regibus resistent, & imperare potius quam servire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus & in eo laboretur, nobis optimum visum est scribere ad te, Rex, & *ejusmodi rem* non negligere, "ut

Impeditur templi instauratio. 1 *Esdr.* c. 4. & 3 *Esdr.* c. 2.

Cyri morti et in regnum succedit Cambyses, ad quem mittuntur literæ de impedienda Hierosolymorum instauratione. 1 *Esdr.* c. 4. & 3 *Esdr.* c. 2.

s Ἀρτάβας] Ita *Hen.* ἀρτάβας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quingentas*) *artabas.* Verum illa καὶ εἰς π. π, αρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* HUDS. ἀρτάβη μέτρον Μηδικὸν ἐστι, *Hesychius.* In Schol. *Aristoph. Acharn.* p. 376. Ἀρτάβη μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις. LXX. Esd. V. v. 10. ὁ ἀρτάβαι ... in *Hebr.* ... SPANH.

t Ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας] Ἐκ τῶν Σαμαρείας ... φόρων *Chrys.*

v Σωτηρίας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τε in *reliquis.*

x Διαμένῃ] Διαμένοι *Vat.* & *Chrys.*

y Ἀνασταυρωθῆναι] Ἀνασκολοπίζειν, non *rursus* cruci affigere. REL.

z Τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.] In *Editis* υξβ'. pro quibus τξ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hic non habeant ac Hebræi τριακόσιοι ἑξήκοντα.

a Χουθαίων] Conf. supr. lib. IX. c. 14. §. 3. SPANH.

b Ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Vide de hoc molimine *J. Chrysost.* ab initio Serm. T. VI. p. 161. SPANH.

c Ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Ἄγων *Chrys.*

d Ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

e Ἐπιμελουμένους] Ἐπιμελουμένοις *Vat.* & *Chrys.*

f Ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις] Aristoph. Acharn. p. 389. ... ἀπημπολήμεθα. SPANH.

g Περί τε ἄλλους] Περί τε τοὺς ἄλλους *Hen.*

h Στρατευσαμένῳ] Στρατευσαμένῳ γε *Vat.*

i Μασσαγέτας] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασσαγέτας. Videsis *Strab.* lib. XI.

k Ἐκεῖ συνέβη] Ita ex *MSS.* ἐκεῖ in *Editis.*

l Καμβύσῃ] Pro Καμβύσῃ LXX. Ἀρθασασθά· *Hebr.* ארתחשסתא SPANH.

m Παῖδές σου,] Δοῦλοι *Chrys.*

n Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ προσπίπτοντα γράφων] *Rathumus* mirabimus omnia accidentia scribens. LXX. Ῥεοὺμ Βαλτάμ· *MS. Alex.* Βαλτάμ· *Hebr.* רחום בעל טעם Rechum Præfectus rationis, *Santes Pagnin.* Esdr. IV. v. 8. SPANH.

o Σεμέλιος] Σαμψαῖος aut Σαμέλιος *Esdræ*, l. 3.

p Ὅτι Ἰουδαῖοι,] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι in *Editis.*

q Τήν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν] Ita ex *MSS.* (& *Cod. Vetus* rebellem ac malevolam) τήν τε πόλιν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν in *Editis.*

r Ἀγορὰς] Ἀγυιὰς legi vult *Sebotanus.* sed ἀγορὰς agnoscit *Esdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut *Editis* nonnullis.

s Καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐπισκευάζουσι ... sine καὶ in *reliquis.* HUDS. Ἀγοραὶ nempe seu Fora inter præcipuas condendarum aut restaurandarum urbium partes habitæ apud Gentiles. SPANH.

t Ἐθελήσουσιν.] Ἐθέλουσι *Vat.*

v Πε-

"ut inſpicias majorum tuorum commentarios. in "illis enim invenies Judæos defectionum auctores "& animis in reges inimicis, ſimiliter & ipſorum "urbem, quæ propter hanc cauſam etiam nunc "vaſtata eſt. Nobis autem viſum eſt & hoc tibi "indicare, quod forſan neſcias, ſi urbs ita fuerit "inſtaurata & mœnibus cincta, nullam tibi deinceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere "viam.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſtolam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: "Cambyſes rex Rathymo commentarienſi, & Belſemo, & Semelio ſcribæ, reliquiſque eorum ſociis, "& *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc "dicit. Lectis quas miſiſtis literis, meo juſſu in"ſpecti ſunt majorum meorum commentarii, & "inventum eſt hanc urbem perpetuo regibus in"feſtam fuiſſe, ejuſque incolas ſeditionum & bel"lorum cauſas exſtitiſſe: ac reges illorum compe"rimus potentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœ"le-Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego "impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, "ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua "hactenus in regum detrimentum uſi ſunt." His literis perlectis, Rathymus & Semelius ſcriba, corumque collegæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſolyma properarunt, ducta ſecum magna hominum multitudine; & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt uſque ad annum ſecundum regni Darii Perſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexennium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem obiit ſupremum.

Cambyſis obitus.

"χειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [v] πε"ριιδεῖν, ὅπως [x] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σου βι"βλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασι"λέων ἐχθροὺς Ἰουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ διὰ "τοῦτο καὶ νῦν ἠρημώθη. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δη"λῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι τῆς πόλεως οὕτω συνοικι"σθείσης, καὶ τὸν κύκλον τῶν τειχῶν ἀπολαβούσης, ἀποκλεισθήσεταί σοι ἡ ὁδὸς ἡ [y] ἐπὶ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην.

β'. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ [z] Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, καὶ φύσει πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· "Βασιλεὺς Καμβύσης Ῥαθύμῳ τῷ γράφοντι τὰ "προσπίπτοντα, καὶ [a] Βελσέμῳ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ "τοῖς λοιποῖς τοῖς συντασσομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ "καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰ [b] πεμφθέντα παρ' ὑ"μῶν γράμματα, [c] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν προγό"νων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν "ἀεὶ γεγενημένη, καὶ στάσεις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες πρα"ματευσάμενοι· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυνατοὺς καὶ "βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. "ἐγὼ τοίνυν προσέταξα μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἀνοι"κοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλεῖον [d] αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας "αὐτῶν, ᾗ χρώμενοι πρὸς τοὺς βασιλεῖς διατετελέκασι." τούτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ Ῥάθυμος καὶ Σεμέλιος [e] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συντεταγμένοι, παραχρῆμα ἐπιπηδήσαντες ἵπποις, ἠπείχθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα, πλῆθος ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδομεῖν τοὺς Ἰουδαίους τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπεσχέθη τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βασιλείας [f] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔτη ἐννέα. Καμβύσης γὰρ ἓξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυπτον, [g] καὶ [h] ὑποστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

IV.

CAP. III.

Quomodo Dario poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

Sublatis Magis regnat Darius.

SUblatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem ſupererat remiſſurum ad fanum Hieroſolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hieroſolymis ſub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat conſtitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum eſt, ut, cum aliis duobus corporis ipſius cuſtodiæ adhibitus, honorem quem ſperaverat conſequutus fuerit.

Darii votum de Hieroſolymis inſtaurandis.

2. Primo autem regni *ſui* anno, Darius ſplendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa ſe erant, & vernas, & Medorum principes, &

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Δαρείου, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Καμβύσου καὶ τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ τῶν προβλημάτων διαλύσει ἀριστεύσας, τοῦτο ἔτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἳ μετὰ τὸν Καμβύσου θάνατον τὴν Περσῶν ἀρχὴν [i] ἐνιαυτῷ κατέσχον, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸν Ὑστάσπου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. οὗτος, ἰδιώτης ὢν, ηὔξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ὅσα ἦν ἔτι ἐν Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις. ἔτυχε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ἱεροσολύμων [k] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ἰουδαίων ἡγεμὼν [l] ἀποδέδεικτο. [m] πάλαι γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [n] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ' ἄλλων δύο κριθεὶς ἄξιος, [o] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑποδέχεται λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς παρασκευῆς τούς τε περὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς [p] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ

v Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν τι τούτων *Eſdra* l. 3. c. 2.
x Ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων] In vero *Eſdra*, c. 4. v. 15. ἐπισκέψηται ἐν βιβλίῳ ὑπομνηματισμοῦ τῶν πατέρων. in *Pſeudo-Eſdra* ἐπισκεφθῇ ἐν τοῖς.
y Ἐπὶ Κοίλην Συρίαν] Ad inferiorem Syriam *Ruſin.* Pro ἐπὶ etc. ad. LXX. οὐκ ἔσται σοι εἰρήνη Eſdr. iv. 16. In *Hebr.* & *Vulg.* poſſeſſionem trans Fluvium non habebis. SPANH.
z Καμβύσης] Artaxerxes Eſdr iv. 8. SPANH.
a Βελσέμῳ] Βελτεεμίῳ juxta *Epiphanium.* Βελζέμῳ *Vat.* Βεελζέμῳ C. Βελτέμῳ *Hen.* Βεελτέθμῳ *Eſdra.*
b Πεμφθέντα] Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν C. πεμφθέντα μοι γράμματα *Hen.*
c Ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι] Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπισκεψάμενος ſolus *Barb.*
d Αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* αὐξηθήσῃ in *Editis.*
e Ὁ γραμματεύς,] Illud ὁ ex *MSS.*

f Τοῦ Περσῶν] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου [τοῦ *Alex.*] βασιλέως Περσῶν *Eſdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.*
g Καὶ] Sic cum *Hen.* & *Barb.* in reliquis καὶ deeſt.
h Ὑποστρέψας] Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.*
i Ἐνιαυτῷ] Ita *MSS.* ἐνιαυτὸν in *Editis.*
k Ζοροβάβηλος,] Sic *MSS.* Ζοροβάβελος in *Editis.*
l Ἀποδέδεικτο.] Ita *MSS.* ἀπεδέδεικτο in *Editis.*
m Πάλαι] In aliquibus *MSS.* πολλὴ γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita *Epiphan.*
n Ὧ δὲ καὶ] Δι' ὃν καὶ in *MSS.*
o Ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.] Ita *Hen. Barb.* (*Corr.*) & *Vat.* ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in *Editis* ἀπέλαβεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.
p Οἴκοι γεγονότας,] Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ 3 *Eſdra*, c. 3. v. 1.

καὶ σατράπας [q] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ἰνδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς [r] τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [s] σατραπειῶν. ἐπεὶ δὲ καταδαισθέντες ἄχρι κόρου καὶ πλησμονῆς ἀνέλυσαν κοιμηθησόμενοι [t] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γίνεται· καὶ μηκέτι κατακοιμηθῆναι δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μετὰ τῶν τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐροῦντι, περὶ ὧν αὐτοὺς ἀνακρίνειν μέλλει, τὸν [v] ἀληθέστερον καὶ συνετώτερον, τούτῳ γέρας δώσειν ὑπισχνεῖται νικητήριον, [x] πορφύραν [y] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν ἐκπώμασι χρυσοῖς πίνειν, καὶ ἐπὶ χρυσοῦ καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ [z] περιαυχένιον [a] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἕξειν [b] προεδρίαν διὰ τὴν σοφίαν, [c] καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται. ταύτας ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεάς, ἐρωτᾷ μὲν τὸν πρῶτον εἰ ὁ οἶνος ὑπερισχύει, τὸν δεύτερον δὲ εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸν τρίτον δὲ εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [d] μεγιστᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς, καὶ καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν εἴωθε [e] τόπῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι τὸ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ΄. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν τὴν τοῦ οἴνου δύναμιν, οὕτως αὐτὴν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γάρ, εἶπεν, ἐγὼ "τὴν ἰσχὺν τοῦ οἴνου τεκμηράμενος, πάντα ὑπερβάλλου- "σαν εὑρίσκω τούτῳ τῷ τρόπῳ. [f] σφάλλει γὰρ τῶν πι- "νόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν τοῦ βα- "σιλέως τῇ τοῦ ὀρφανοῦ καὶ δεομένου κηδεμόνος ὁμοίαν τί- "θησι, καὶ τὴν τοῦ δούλου διεγείρει πρὸς παρρησίαν τοῦ "ἐλευθέρου, ἔτι τοῦ πένητος ὁμοία γίνεται τῇ τοῦ πλού- "του. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μεταγεννᾷ τὰς ψυχὰς [g] ἐν "αὐταῖς γινόμενος, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφοραῖς κα- "θεστηκότων σβέννυσι τὸ λυπηρόν, τοὺς δὲ ἀλλότρια "χρέα λαβόντας [h] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐ- "τοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν "φθέγγεσθαι, ταλάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς εὐ- "δαίμοσι προσηκόντων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατη- "γῶν καὶ βασιλέων ἀναισθήτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων "καὶ συνήθων [i] ἐξαιρεῖ μνήμην. ὁπλίζει γὰρ τοὺς ἀνθρώ- "πους καὶ κατὰ τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλ- "λοτριωτάτους· καὶ ὅταν νήψαντες τύχωσι καὶ καταλί- "πῃ διὰ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος κοιμωμένους, ἀνίσταν- "ται μηδὲν ὧν ἔπραξαν παρὰ τὴν μέθην εἰδότες. τού- "τοις ἐγὼ τεκμηράμενος εὑρίσκω τὸν οἶνον ὑπερισχύ- "οντα πάντων καὶ βιαιότατον.

δ΄. Ὡς δ' ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ οἴνου τὰ προειρημένα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως, ταύτην ἀποδεικνὺς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένην, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σύνεσιν δοκεῖ. τὸν δὲ τρόπον τῆς ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. "ἁπάντων μὲν, εἶπεν, "ἀνθρώπους περικρατεῖν, οἳ καὶ τὴν γῆν καταναγκά- "ζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ

Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discesserant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusque inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis proposuerat, quievit. Mane autem, cum accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus.

Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus. *3 Esdr. c. 3.*

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, "inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, "eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis comperio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, "fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupillis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum "ingenuis dicendi libertatem adspirent, & pauperes *magna de se opinione* cum divitibus adæquentur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subinde mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod "& calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in "æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet "videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil parvum loquantur, sed talenta crepent, & alia id "genus nomina quibus uti beatis conveniat. præterea ducum aut regum meminisse non patitur, "nec memoria tenere amicos & familiares. nam "& homines armat etiam adversus sibi charissimos, "facitque ut appareant omnium alienissimi: cumque sobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalando crapulam edormierint, surgunt ignari omnium quæ per ebrietatem commiserant. Ex "hisce ego conjectura assequor, vinum rerum omnium potentissimum esse, nihilque eo esse vehementius.

Vini vires. *3 Esdr. c. 4.*

4. Postquam primus, ista de vini viribus loquutus, siluit, proximus cœpit de regis potestate verba facere, eam ostendendo validissimam esse, & majori vi pollere quàm cætera, quæ suos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonstrare conatus est ad hunc modum. "Omnium "quidem rerum, dicebat, penes homines esse imperium, qui & terras & maria sibi ad quoscunque usus, velint nolint, inservire faciunt; regibus "au-

Regis vires. *3 Esdr. c. 4.*

q Τῶν Περσῶν,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τῆς Περσίδος in reliquis.

r Τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ] CXXVII. Satrapiæ III. Esdr. III. & IV. SPANH.

s Σατραπειῶν.] Ἐπὶ ἔτη ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, lib. 1. p. 112.

t Παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι,] Παρ' αὐτοῖς *Hen.* & *Vat.*

v Ἀληθέστερον] Ἀληθέστατον καὶ συνετώτατον *Hen.* & *Busb.*

x Πορφύραν ἐνδύσασθαι,] Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 2. SPANH.

y Ἐνδύσασθαι,] Ἐνδύεσθαι *Hen.* & *Busb.*

z Περιαυχένιον χρύσεον.] Conf. supr. lib 10. c XI. §. 2. SPANH.

a Χρύσεον,] Ita *MSS.* χρυσοῦν in *Editis*; forsan pro χρυσοῦν.

b Προεδρίαν] Προεδρίαν C. HUDS. H *πατρίᾳ regio nostra*. REL.

c Καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται.] Ita *Busb. Hen.* & C. καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται, καὶ πλείονος διὰ δόξαν ἔσται. ταύτας *Vat.* καὶ συγγενής μου ἐπικληθήσεται. ταύτας &c. in *Editis*. HUDS. Ita hodie Reges Galliæ & Britanniæ, viros quos honore Comitatus aut Episcoparus ornant, cognatos vocant: *mon tres cher cousin Archevesque de Paris*. Comitem de Athlone, *cognatum suum & consanguineum* vocavit Anna Britannorum regina in literis ad eum datis, quas vidi. REL.

d Μεγιστᾶνας καὶ σατράπας] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, p. 134. *Edit. Sylb.*

e Τόπῳ,] Τόπῳ deest *Hen.* & *Vat.*

f Σφάλλει γὰρ] Σφάλλει τε γὰρ [illegible] *Hen.* σφάλλει γὰρ [illegible] *Hen.*

g Ἐν αὐταῖς γινόμενος,] Ἐν αὐταῖς γιν. *Hen.* ἐν αὐταῖς εἰσφοιτώμενος C. & *Vat.* Verum desiderantur in quibusdam *MSS.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

h Εἰς λήθην ἄγει,] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

i Ἐξαιρεῖ μνήμην.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐξαίρει in *Editis* Aliisque.

"autem in ipsos imperium esse summamque potestatem: ac proinde qui dominatum habent in animalium fortissimum & validissimum, isti jure merito censendi sunt ea esse potentia ac vi cui omnia cedant necesse est. Quid quod, si subditis imperarint bella suscipere & pericula adire, obtemperatur; & si eos inimicis obviam ire velint, propter potestatem suam obsequentes habent: atque est quidem cum jubeant ut montes demoliantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin & occidi & occidere, si præcipiatur, nunquam recusant; ne regum imperia haud ita, uti par est, exsequi videantur. quod si vicerint, prædam bello partam regi afferunt. Rursum qui à militia abstinentes terram colunt exercentque, ubi, post exantlatos labores operisque difficultates superatas, sata messuerint & fructus collegerint, tributa *similiter* regi afferunt. Quicquid autem is dixerit jusseritve, id necessitate coacti sine mora & cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem omne genus deliciis & voluptatibus saturatus dormit: ab aliis vero custoditur vigilantibus, & *ad eum* quasi timore alligatis. nemo enim illum, dum somnum capit, audet relinquere, neque tantillum, ut sua curet negotia, discedere; sed regi custodiendo, id unum sibi necesse esse ut faciat existimans, assiduitatem adhibet. Idcirco, fieri non potest quin rex omnium potentissimus sit, cui, si quid imperat, dicto audiens est tanta multitudo.

Mulierum vires. *3 Esdr. c. 4.*

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus eos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujusmodi oratione. "Vinum quidem multum potest, & magnus est rex cui omnes obediunt: sed istis præpotentiores sunt mulieres. nam & regem mulier in dias luminis oras protulit: & vinearum satores, ex quibus vinum gignitur, mulieres & pariunt & educant. In universum nihil est, quod non illis acceptum debemus. nam & illæ nobis vestes texunt, illarumque beneficio est quod res domesticæ curentur & serventur. Nec possumus vitam agere absque feminarum consortio. Sed si *forte* multum auri comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam pretiosum & magni faciendum, primo aspectu mulieris venustæ hæc omnia missa facimus, visæque formam inhiamus *& deperimus*; imo bonisque nostris æquo animo cedimus, modo pulchritudine *illius* frui detur & potiri. Quinetiam patrem & matrem terramque altricem relinquimus, & in charissimorum sæpenumero oblivionem venimus propter mulieres; ac ne commori quidem cum illis refugimus. Ex hoc autem maxime licet intelligere, quantam feminæ potestatem habeant. nonne laborantes & omnem terra marique miseriam perferentes, id totum, quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in nos imperium tenentibus, afferimus damusque? Regem etiam *ipse*, tantarum rerum dominum, vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themasii filia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea non indignaretur, quod illa ei de capite diadema

"γέλυσι, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τὴν ἐξουσίαν ἔχουσιν· οἱ δὲ τοῦ κρατίστου καὶ ἰσχυροτάτου ζώου [k] δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τὴν δύναμιν ἤτοι καὶ τὴν ἰσχὺν εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμέλει πολέμους ἐπιτάττοντες καὶ κινδύνους τοῖς ἀρχομένοις, ἀκούονται, καὶ πέμποντες αὐτοὺς [l] ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, κατακούοντας διὰ τὴν ἰσχὺν τὴν αὐτῶν ἔχουσι· καὶ ὄρη μὲν κατεργάζεσθαι καὶ τείχη [m] διασπᾶν καὶ πύργους κελεύουσι. καὶ κτείνεσθαι δὲ οἱ κελευσθέντες καὶ κτείνειν ὑπομένουσιν, ἵνα μὴ τὰ τοῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν προστάγματα. νικήσαντες δὲ, τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [n] μὴ στρατευόμενοι δὲ, ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀροῦντες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων ταλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τοὺς καρποὺς συνέλωσι, τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσιν. ὃ δ' ἂν οὗτος εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν [o] ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔπειθ' ὁ μὲν τρυφῆς ἁπάσης καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυλάσσεται δὲ ὑπὸ γρηγορούντων, καὶ ὡσπερεὶ δεδεμένων ὑπὸ τοῦ φόβου. καταλιπεῖν γὰρ οὐδεὶς τολμᾷ κοιμώμενον, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρήσας ποιεῖσθαι πρόνοιαν· ἀλλ' ἓν ἔργον ἡγούμενος [p] ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα, [q] τούτῳ προσμένει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βασιλεὺς δόξειεν τὴν πάντων ἰσχὺν ὑπερβάλλειν, ᾧ τοσοῦτον πλῆθος πείθεται κελεύοντι.

ε'. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τούτου, περὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐτοὺς ἦρξατο, λέγων οὕτως. "ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος, καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ κρείττους [r] τῇ δυνάμει τούτων αἱ γυναῖκες. τόν τε γὰρ βασιλέα γυνὴ παρήγαγεν εἰς τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύσαντας ἀμπέλους, αἳ ποιοῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν αἱ τίκτουσαί τε καὶ τρέφουσαι. καθ' ὅλου δ' οὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ [s] παρὰ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται ὑφαίνουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ' οἶκον διὰ ταύτας ἐπιμελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦνται. καὶ οὐκ ἔστιν ἀποζευχθῆναι γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺν κτησάμενοι καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλο τι τῶν πολυτελῶν, καὶ σπουδῆς ἄξιον, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὀφθείσης [t] προσκεχήναμεν, καὶ ὑπομένομεν παραχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν, ἵνα τοῦ κάλλους ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγκαταλείπομεν δὲ καὶ [v] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλάκις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέναι [x] μετ' αὐτῶν καρτεροῦμεν. οὕτως δ' ἂν μάλιστα τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [y] καταμάθοιτε. οὐχὶ πονοῦντες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης, ὅταν ἡμῖν περιγένηταί τινα ἐκ τῶν πόνων, [z] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ δίδομεν; καὶ τὸν βασιλέα δὲ τὸν τοσούτων κύριον εἶδόν ποτε ὑπὸ τῆς Ραβεζάκου τοῦ [a] Θεμασίου παιδὸς Απάμης, παλλακῆς δ' αὐτοῦ, [b] ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαι-

"ρου-

[k] Δεσπόζοντες.] Δεσπόζειν apposite hic de Regio Persarum imperio. vide *Æschyl.* Pers. v. 589. & *Aristid.* in Rem. p. 366. T. 1. de Persarum Regum dominio ἔτι ἀρχὴ καὶ τὸ δεσπόζειν. SPANH.

[l] Ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς.] Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & C.

[m] Διασπᾶν καὶ πύργους κελεύουσι.] Κατασπᾶν *Vat.* C. & *Hen.*

[n] Μὴ στρατευόμενοι δέ.] Μὴ στρατευόμενοι μὲν δὲ γῆν ἐργαζόμενοι in quibusdam *MSS.*

[o] Ὑπερβαλλόμενον γίνεται.] Ὑπερβαλλόμενον *Vat.*

[p] Ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα.] Τὸ ἀναγκαῖον *Vat. Hen.* & *Busb.*

[q] Τούτῳ προσμένει.] Καὶ τούτῳ προσμένει C.

[r] Τῇ δυνάμει] Τὴν δύναμιν *Vat.*

[s] Παρὰ τούτων ἔχομεν.] Παρ' αὐτῶν *Vat.*

[t] Προσκεχήναμεν.] Æschylus Agam. v. 929. προσχάνης ἐμοί de luxu Barbarorum Regum. SPANH.

[v] Πατέρα καὶ μητέρα] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα desunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus usus est *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ se ferunt.

[x] Μετ' αὐτῶν καρτεροῦμεν.] Μετ' αὐτῶν ἀξιοῦμεν καὶ καρτεροῦμεν C.

[y] Καταμάθοιτε.] Καταμάθοιτε *Vat.* εἰκάζετε *Hen.*

[z] Αὐτὰ φέροντες] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.*

[a] Θεμασίου παιδὸς Απάμης.] Ita legisse videtur *Epiphan.* Θαυμασίου C. Θαυμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Esdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαρτάκου τοῦ Θαυμαστοῦ. Θαυμασίου præfert *Petitus*, atque hunc Rabezacum è monte Thaumasio, (cujus incolæ, teste *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Persidem commigrasse existimat, ibidemque in Persicum nomen suum mutasse, & uxorem duxisse, è qua susceperit filiam Apamen.

[b] Ῥαπιζόμενον.] Ῥαπίζειν κατὰ κόρρης *Achill. Tatius* lib. v. p. 341. Sic ῥαπίζειν *Plutarch.* in Themistocl. p. 117. B. SPANH.

c Πε-

"ρυμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [e] περιτιθείσης ἀνεχόμενον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης δὲ σκυθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κολακεύοντα τὴν γυναῖκα, καὶ διαλλάττοντα [d] αὐτὴν ἐκ τοῦ σφόδρα ταπεινὸν [e] αὐτὸν ποιεῖν, εἴποτε δυσχεραίνουσαν ἔβλεπεν.

ϛ'. Εἰς ἀλλήλους δὲ ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων περὶ τῆς ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. "[f] ἀπέδειξα μὲν, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεροι δὲ ὅμως καὶ αὗται καὶ [g] ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπάρχουσιν. εἰ γάρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ταχὺς [h] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα δὲ πάντα κινεῖται κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὸς δέ ἐστιν οὗτος καὶ δίκαιος, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν [i] πρὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον. ἔτι γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ καὶ ὠκύμορα εἶναι συμβέβηκε, τῶν ἰσχὺν ἐχόντων· ἀθάνατον δὲ ἡ ἀλήθεια χρῆμα καὶ αἴδιον. [k] παρέχει δὲ ἡμῖν [l] οὐ κάλλος χρόνῳ μαραινόμενον, οὐδὲ πλοῦτον ἀφαιρετὸν ὑπὸ τύχης· ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνουσα ἀπ' αὐτῶν [m] τὰ ἄδικα καὶ ἀπελέγχουσα.

ζ'. Καὶ καταπαύει μὲν ὁ Ζοροβάβηλος τὸν περὶ τῆς ἀληθείας λόγον, ἐπιβοήσαντος δὲ τοῦ πλήθους ὡς ἄριστα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγήρω μόνον ἔχει, προσέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσασθαί τι [n] παρὲξ ὧν αὐτοῖς ἦν ὑπεσχημένος. δώσειν γὰρ ὄντι σοφῷ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανέντι συνετῷ. συγκαθεδήσῃ δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. ταῦτ' εἰπόντος, ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς ἣν ἐποιήσατο, εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [o] αὕτη δ' ἦν ἀνοικοδομῆσαι μὲν Ἱεροσόλυμα, κατασκευάσαι δὲ ἐν αὐτοῖς τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Ναβουχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτ' ἔφη τὸ μὲν αἴτημα ἐστὶν ὅ μοι νῦν ἐπιτρέπεις αἰτήσασθαι, κριθέντι σοφῷ καὶ συνετῷ.

η'. Ἡσθεὶς ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀναστὰς κατεφίλησέ τε αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις γράφει, κελεύων προπέμψαι τὸν Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι τοῦ ναοῦ. ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα κατακομίζειν ἐκ τοῦ Λιβάνου τεμόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν πόλιν. καὶ πάντας ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [p] εἰς τὴν Ἰουδαίαν τῶν αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [q] καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν [r] ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσαν ἣν ἂν κατασχεῖν δυνηθῶσι τῆς χώρας ἀτελῆ φόρων [s] αὐτοὺς νέμεσθαι. προσέταξε δὲ καὶ τοὺς Ἰδουμαίους καὶ Σαμαρείτας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας ἀφεῖναι [t] τὰς κώμας ἃς τῶν Ἰουδαίων κατεῖχον, καὶ προσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ δοῦναι. [v] θύειν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε· καὶ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν, ἐν ᾗ θρησκεύουσι τὸν Θεὸν ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τῶν ἰδίων γενέσθαι, καὶ τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, καὶ τοῖς φύλαξι τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ προσέταξε κλήρους γῆς δοθῆναι, καὶ κατ'

"abstulerit & sibi imposuerit, sed arridenti arrideret & succensenti tristis appareret, variosque induendo affectus mulieri blandiretur, ipsamque sibi reconciliaret sese multum summittendo, quandocunque eam ægre aliquid ferre animadverteret.

Veritatis vires. *3 Esdr. c. 4.*

6. Hic cum duces & satrapæ inter sese contuerentur, *ille* verba de veritate sic facere instituit. "Monstravi equidem, quantum mulieres pollent: debiles tamen istæ & rex, si cum veritate conferantur. Nam cum terra sit maxima, & cœlum excelsum, & sol cursu velox, & hæc omnia Dei voluntate moveantur, atque is verax sit & justus: consequitur ut veritas habeatur *omnium* potentissima, quodque nihil contra eam iniquitas valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere videntur, mortalia esse & caduca contigit; veritas vero res æterna est, vigetque in omnem perpetuitatem. Nobis autem non dat pulchritudinem quæ tempore marcescit, divitiasve quas fortuna solet auferre: sed justa & legitima, ab iis secernendo quæ injusta sunt, eáque redarguendo.

Zorobabelus victoriam reportat.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate loquutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod optime dixisset, & quod sola veritas suapte vi immutabilis sit, & nunquam senescat, jussit eum rex petere aliquid præter ea quæ ipse pollicitus est. illi enim daturum esse ut viro sapienti, quique visus fuerit cæteris prudentia præstare. mecum etiam, inquit, una sedebis, meusque vocabere cognatus. Tum ita loquutum voti monuit, quo se astrinxit, si regnum esset adepturus: voverat enim Hierosolyma instauraturum esse, Deique etiam templum illis ædificaturum, porroque vasa à Nabuchodonosoro sublata & Babylonem deportata restituturum. Et *nunc* hoc est quod à te peto, id quod mihi petere permisisti, quem sapientem & prudentem reputare dignatus es.

Zorobabelus à Dario petit, ut Hierosolymitanum fanum instauretur. *3 Esd. c. 4.*

Darius dat literas Zorobabelo de instaurando fano. *3 Esdr. c. 4.*

8. Rex istis lætus surrexit, eumque deosculatus scribit ad toparchas & satrapas, jubens ut Zorobabelum ejusque comites, ad Hierosolyma instauranda profecturos, deducerent. Deinde Syriæ Phœniciæque præsidibus per epistolas mandavit, ut ligna cedrina in Libano excisa Hierosolyma transferrent, cumque illo urbem exstruerent. prætereaque captivis omnibus Judæam petentibus scripto de libertate cavit, & procuratores suos & satrapas vetuit quidquam in regios usus à Judæis exigere: atque omnem, quam tenerent regionem, permisit eis à tributis immunem colere. Idumæis etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis imperavit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimitterent, itemque ad templi structuram quinquaginta talenta conferrent. ipsis etiam juxta patrias leges sacra facere permisit; omnemque apparatum, & sacrum vestitum, quo in re divina utuntur & pontifex & *reliqui* sacerdotes, de suis confici, ut & Levitis instrumenta quibus Deum laudant, itemque urbis & templi custodibus terras assignari

c Περιθείσης ἀνεχόμενον,] Περιθείσης *Hen.* ἐπιθείσης Big. & *Busb.*

d Αὐτὴν] Illud αὐτὴν insertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.*

e Αὐτὸν ποιεῖν,] Εαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

f Ἀπέδειξα μὲν,] Επιδείξαμεν εἰπὼν *Hen.*

g Ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας] Ita C. & *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

h Δρόμῳ ὁ ἥλιος,] Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deest δρόμῳ.

i Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς αὐτὴν τι ἄδικον in *MSS.*

k Παρέχει δὲ ἡμῖν] Υπάρχει *Hen.* & C.

l Οὐ κάλλος] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* οὐκ ἄλλο in *Editis*, οὐκ ἄλλως *Hen.* & C.

m Τὰ ἄδικα] Illud τὰ ex *MSS.*

n Παρὲξ ὧν] Ita *Hen. Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promissa.* adde quod *Esdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλείω τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέξειν.

o Αὕτη δ' ἦν] Αὕτη δ' ἂν ἦν εἰπεῖν. *Vat.*

p Εἰς τὴν Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat.* & C.

q Καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους] Ita *MSS.* καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτοῦ σατράπας in *Editis.*

r Επιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας·] Operare imperare regalia *Rufinus.* SPANH.

s Αὐτοὺς νέμεσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

t Τὰς κώμας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.*

v Θύειν τε αὐτοῖς] Ita *Hen.* & *Busb.* θύειν τε αὐτοὺς C. θύειν δὲ αὐτοὺς in *Editis.*

ri jussit, certamque quotannis pecuniam ad usus vitæ necessarios. Missisque *Dei* vasis *Hierosolyma*, etiam quæcunque ante ipsum Cyro facere in animo erat in Judæorum restitutionem, ista quoque Darius fieri præcepit.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus suis nunciat. 3 Esdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam consequutus, quam primum regiam egressus est, sublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui sibi sapientiam dederit, ejusque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. ista enim haud assequutum fuisse, nisi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præsentibus gratias retulisset, petiissetque ut similem ei in posterum benevolentiam præstaret, Babylonem profectus est, suisque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi istis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipsis missionem dedisset in patriam terram; in compotationes vero & comessationes versi septem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & instauratam festa celebrantes. Postea delecti sunt ad profectionem Hierosolymitanam patriarum tribuum principes, cum suis uxoribus & liberis & jumentis. Missisque à Dario qui eas Hierosolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, psallentes & tibiis sonantes & cymbalis perstrepentes: prosequente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Quinam Babylone Hierosolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Esdr. c. 2. & 3 Esdr. c. 5.

10. Atque isti quidem ita profecti sunt, è singulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non visum est eas nominatim percensere, ne, *dum* lectoris mens à rerum serie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile assequatur. Omnium autem abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum superarent, summa erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant septuaginta & quatuor: promiscuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, septingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: sacrorum autem servi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui se ex Israëlitis esse dicebant, non tamen potuere suam familiam & stirpem ostendere, * sexcenti sexaginta duo. Quidam autem è sacerdotibus abdicati sunt *sacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipsi genus indicare potuere, nec in tabulis scriptis Levitarum & sacerdotum reperti sunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hierosolyma ascenderunt sequebatur servorum multitudo, qui erant septem millia trecenti triginta septem. cantores etiam & psaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recensitæ erat Zorobabelus Salathieli fi-

Sacerdotes, quorum stirps non inventa est in tabulis scriptis, sacerdotio abdicati sunt. 1 Esdr. c. 2. & 3 Esdr. c. 5.

ἕκαστον ἔτος ὡρισμένον τι πρὸς τὴν τοῦ βίου χρείαν ἀργύριον. [a] πέμψας δὲ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος πρὸ αὐτοῦ ἐβουλήθη περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀποκαταστάσεως, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διετάξατο.

θ΄. [y] Τυχὼν δὲ τούτων παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείου παρόντος ἔλαβεν. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σοῦ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν εὐμενοῦς. ταῦτ' οὖν περὶ τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἧκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγελίσατο τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, πάλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τὴν πάτριον γῆν· εἰς δὲ [z] πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διῆγον εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ [a] παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες. ἔπειτα τοὺς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ ὑποζυγίοις ἐπελέξαντο. οἳ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τῶν Ἱεροσολύμων ὥδευον μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [b] ψαλλόμενοι καὶ καταυλούμενοι καὶ περιψοφούμενοι τοῖς κυμβάλοις· προέπεμψε δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ἰουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι΄. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπῄεσαν ἐξ ἑκάστης πατριᾶς ἀριθμὸς ὄντες [c] ὡρισμένος. ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε τὰ τῶν πατριῶν καταλέγειν ὀνόματα, ἵνα μὴ, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων διάνοιαν τῆς συναφῆς τῶν πραγμάτων ἀποσπάσας, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν ἀπερχομένων [d] περὶ ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἦν [e] μυριάδες τετρακόσιαι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι. Λευῖται δὲ [f] τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμὶξ καὶ [g] παιδίων σώματα ἦν τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο. πάρεξ δὲ [h] τούτων Λευῖται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, πυλωροὶ δὲ [i] ἑκατὸν καὶ δέκα, δοῦλοι δὲ ἱεροὶ [k] τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [l] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δὲ ἐπιδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [m] ἐξεβλήθησαν δέ τινες καὶ τῶν [n] ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς [o] ἠγμένοι γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γένος εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐν ταῖς γενεαλογίαις τῶν Λευιτῶν καὶ ἱερέων εὑρέθησαν. [p] ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. τὸ δὲ τῶν θεραπόντων πλῆθος εἵπετο τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [q] τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά. [r] ψαλτῳδοὶ δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [s] κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε, [t] ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τοῦ κατηριθμημένου πλήθους ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος

[v] ἐκ

a Πέμψας δὲ] Πέμψαι in *MSS.*
y Τυχὼν δὲ τούτων] Τυχὼν οὖν τούτων *Hen.* & C.
z Πότον] Πότος hic εὐωχία, sicut LXX. Gen. XIX. 3. & XXIX. v. 25. SPANH.
a Παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες.] Festum παλιγγενεσίας τῆς πατρίδος. SPANH.
b Ψαλλόμενοι] Συμψαλλόμενοι *Hen.* & C. HUDS. Ψαλλόμ. nempe citharis seu ὀργάνοις. SPANH.
c Ὡρισμένος] Eo modo *MSS.* (& Cocc.) ὡρισμένοι in *Editis.* Forsan ἀριθμὸν ὄντες ὡρισμένον.
d Περὶ ἔτη δώδεκα] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deërat περὶ. mallem sane ὑπὲρ. nisi forsan περὶ pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Esdra* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ δωδεκαετοῦς καὶ ἐπάνω.
e Μυριάδες τετρακόσιαι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι.] *Esdra* l. 1. c. 2. v. 64. & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti sexaginta.* Hic tamen *Josephum* sequitur *Zonaras.*
f Τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα] Non aliter *Esdras,* l. 1. c. 2. v. 38. τετρακισχίλιοι *Epiphan.*
g Παιδίων σώματα] Νηπίων in *MSS.*
h Τούτων Λευῖται] Tres Levitarum ordines ὑμνῳδοὶ, πυλωροὶ, δοῦλοι ἱεροί. REL.
i Ἑκατὸν καὶ δέκα] Ἑκατὸν δυοκαίδεκα C.
k Τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο.] Ita *MSS.* & *Esdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τετ. pro τρι.
l Ἄλλοι τε πρὸς τούτοις,] Ἄλλοι δὲ πρὸς τούτοις C.
m Ἐξεβλήθησαν δέ τινες] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ τῶν C. ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν in *Editis Aliisque.* In loco interpretando sequutus sum *Seldenum*; quem videsis in *lib.* de *Successione in Pontif. Hebr.* c. 3.
* *Sexcenti sexaginta duo.*] Ita cum *Hen. B.* & *Vet. Int.* in *Edit.* ξιβ'.
n Ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς] Lege ἱερέων τῆς τιμῆς. *Vet.* MS. Sacerdotali honore. COCC.
o Ἠγμένοι γυναῖκας,] Supra lib. 5. c. 7. §. 13. γυναῖκας ἀγόμενος. SPANH.
p Ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι] Illa ἦσαν δὲ absunt quibusdam *MSS.*
q Τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά.] Πεντακόσιοι τριάκοντα πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτὰ C.
r Ψαλτ.] Ψάλτ. non Levitæ aut ὑμνῳδοί. REL.
s Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε,] Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut constat ex *Esdra,* l. 3. c. 5. v. 43.
t Ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε.] Ita cum *MSS.*

[v] ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Δαυίδου, γεγονὼς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκου τοῦ ἀρχιερέως. [x] πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [y] Σερεβαῖος, ἐκ τοῦ πλήθους [z] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἳ καὶ συνεβάλλοντο μνᾶς μὲν χρυσίου ἑκατόν, ἀργυρίου δὲ πεντακισχιλίας. οὕτω μὲν οὖν οἵ τε ἱερεῖς καὶ [a] οἱ Λευῖται καὶ μέρος τι τοῦ παντὸς λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, [b] ὅσον ἦν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

lius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμηται, τῶν Χουθαίων μάτην σπουδαζόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

Ἑβδόμῳ δὲ μηνὶ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτῶν ἐξόδου, περιπέμψαντες ὅ, τε [c] ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς καὶ [d] ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων, τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας συνήγαγον [e] εἰς Ἱεροσόλυμα πανδημεί, μηδὲν προθυμίας [f] ἀπολιπόντας. καὶ [g] κατεσκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ καὶ πρότερον ἦν [h] ἀνῳκοδομημένον τόπου, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ κατὰ τοὺς Μωϋσέος νόμους. ταῦτα δὲ ποιοῦντες οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς περιχώροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [i] ἦγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ὡς ὁ νομοθέτης [k] περὶ αὐτῆς διετάξατο, καὶ προσφορὰς μετὰ ταῦτα, καὶ τοὺς καλουμένους [l] ἐνδελεχισμούς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἑορτῶν. οἵ τε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας τοῦ ἑβδόμου μηνός. ἤρξαντο δὲ καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ πρὸς τροφὴν τῶν [m] εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ καὶ κοῦφον ἦν, τά τε κέδρινα κατάγουσι ἐκ τοῦ Λιβάνου ξύλα, δήσασιν αὐτὰ καὶ [n] σχεδίαν πηξαμένοις, εἰς τὸν τῆς Ἰόπης κομίζειν λιμένα. τοῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κῦρος ἐκέλευσε, τότε δὲ Δαρείου κελεύοντος ἐγίνετο.

β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς εἰς Ἱεροσόλυμα καθόδου, τῶν Ἰουδαίων μηνὶ δευτέρῳ παραγενημένων, [o] συνείχετο ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευή· καὶ τοὺς θεμελίους [p] ἐγείραντες τῇ νουμηνίᾳ τοῦ [q] δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους ἐπῳκοδόμουν, προστησάμενοι τοῦ ἔργου, Λευιτῶν τε τοὺς εἰκοσιν ἔτος ἤδη γεγονότας, καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ [r] Ζοδμιήλον τὸν ἀδελφὸν Ἰούδα τοῦ Ἀμιναδάβου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ναός, πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ τῶν τὴν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ προσεδό-

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

Judæi Hieroſolyma conveniunt, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. [1 Eſdr. c. 3. & 3 Eſdr. c. 5.]

Septimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde * oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum † Joppes *mari* converherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. [1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 5.]

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius

MSS. & *Eſdra Apocrypho*, quem plerumque ſequitur *Joſephus*. ὑπεζύγια φαί. in *Editis*.

v Ἐκ τῶν ἀπογόνων] Ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ C. ἐκ τῶν ἀπογόνων ἐκ τοῦ *Gall.*

x Πρὸς τούτοις] Πρὸς τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis*.

y Σερεβαῖος,] Σεραβαῖος *Hen.* & *Big.* Γερεβαῖος *Zonar.*

z Κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν·] Κεχειρισμένοι in quibuſdam *MSS.*

a Οἱ Λευῖται] Illud οἱ ex *MSS.*

b Ὅσον ἦν] Ὅς ἦν ἐν τ. C. & *Vat.* ὅσοι ἐν τ. *Hen.*

c Ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ἰησοῦς in *Editis*.

d Ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων,] Illud ὁ ex *MSS.*

e Εἰς Ἱεροσόλυμα] Supra fin. §. 10. cap. 3. εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, & tam hic quam illic utroque modo in *MSS.*

f Ἀπολιπόντας.] Ἀπολιπόντες C. & *Gall.*

g Κατεσκεύασαν θυσιαστήριον,] Ita cum *Caji codice*, κατεσκεύασάν τε *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* faveteque *Eſdras* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. καὶ κατασκευάσαντες in *Editis*. quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v. prox. ſequ.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρειν legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* πανδημεί, οἵ, μηδὲν προθυμίας ἀπολιπόντες, κατεσκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' ᾧ κ. π. ἦ. τόπῳ, καὶ νομίμους ἀναφέρειν &c.

h Ἀνῳκοδομημένον τόπου,] In *MSS.* ᾠκοδομημένον. unde ᾠκοδομημένου feci pro ἀνῳκοδομημένου *Editorum*.

i Ἤγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν] Apud *Eſdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἤγαγον τὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτήν, ὡς ἐντέταλται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν. καὶ μετὰ ταῦτα προσφορὰς ἐνδελεχισμοῦ, καὶ θυσίας σαββάτων καὶ νουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c. 3. v. 4. HUDS. Tabernaculorum feſtum celebratum 3 Eſdr. v. 49. & Nehem. VIII. 15. 16. 17. Conf. inf. c. 5. §. 5. SPANH.

k Περὶ αὐτῆς διετάξατο,] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃς pro ὡς habet. περὶ αὐτὴν in *reliquis*.

* *Oblationes*,] Προσφορὰς hic accipio de *ſacrificiis ſponte factis*.

l Ἐνδελεχισμούς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων] Conf. Αλαν. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

m Εἰσαγομένων.] Lege ἐργαζομένων. *Vet.* alimenta quærentibus miniſtrabant. COCC.

n Σχεδίαν πηξαμένοις,] Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. §. 7.

† *Joppes* mari *convehererentur.*] Utrumque rectum Ἰόπη & Ἰόππη.

o Συνείχετο] Forte συνήγετο. *Vetus*, vecta ſunt. COCC.

p Ἐγείραντες] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἐγείραντες in *Editis*.

q Δευτέρου μηνὸς] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v. 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δευτεραίου in *Editis*. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi*. τοῦ ἑπομένου μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 571.

r Ζοδμιήλον τὸν ἀδελφὸν] Ita è *Caji Cod.* quod Ζοδμιήλ propius accedat ad Καδμιήλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58.) quam Σαλαμιήλ *Editorum*, aut Σολομενιήλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ*. nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, *& Abdeelum fratrem Juda & Aminadab.*

rius opinione absolutum est. Consummato autem sacrario, sacerdotes cum tubis & pro more vestiti constiterunt, ut & Levitæ & Asaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus ostendit Davides. At sacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectissimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & sumptuosissimum, novum vero videntes ita constructum ut ob rerum penuriam superiori multum inferius esset, reputantes secum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidissent, tristes erant, & non valentes intra se comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præsentibus, satisque habebat quod templum sibi ædificatum esset, ad illud quod prius fuerat non respiciens, illudve in memoriam revocans, aut semet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quasi minori esset splendore quam animo præceperat. Tubarum tamen sonitum & multitudinis lætitiam vincebat seniorum & sacerdotum ejulatus, quod templum illud *altero exciso* longe inferius esse existimarent.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia gestit. 1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 5.

3. Ubi autem Samaritæ tubarum sonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infesto) accurrebant, desiderio cognoscendi quænam tumultûs causa extiterit. Postquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jesum & familiarum principes adeunt, postulantes ut sibi liceret una cum illis templum exstruere, & in ædificationis societatem admitti. "Deum enim, ajebant, non minus quam illi coli-"mus, eundemque precamur *&* *veneramur*, & re-"ligionis *ejus* studiosi fuimus, jam inde ab illo "tempore, quo Salmanasares Assyriorum rex nos "in hunc, *quem incolimus*, locum transtulit è Chu-"thia & Media." Cum hæc illi verba fecissent, Zorobabelus & Jesus pontifex & familiarum Israelitarum principes eis responderunt, "fieri non pos-"se ut in structura socios sibi adsciscerent, cum "*solis* ipsis templum construere mandatum fuerit, "prius quidem à Cyro, nunc vero à Dario. ve-"runtamen illis licere *in eo Deum* colere: & hoc "solum illis commune esse, si velint, cum omni-"bus hominibus, qui ad templum venerint adora-"re Deum.

Petunt Samaritæ ut in ædificationis societatem admittantur.

Judæorum ad Samaritas responsum.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tulerunt, Syriæque gentibus auctores sunt petendi à satrapis, ut, quemadmodum sub Cyro primum ac deinde sub Cambyse, templi ædificationem impedirent, & Judæis omni studio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hierosolyma ascendissent Sisines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibusdam, atque ex principibus Judæorum quæsivissent, "cujus permissu templum ita ædifica-"runt, ut arx potius quam fanum existimari pos-"sit, & cur porticus *ei* & mœnia tam valida urbi "circumdederunt;" Zorobabelus & Jesus pontifex responderunt, "se quidem servos esse Dei ma-"ximi: templum vero hoc, ei *olim* exstructum à "rege illorum felicissimo & virtute omnium præ-"stantissimo, per multas ætates incolume stetisse.

Quo accepto Samaritis in animo erat templi ædificationem impedire.

Judæorum responsum ad satrapas quærentes ab illis cur templum instauraverint.

κησεν ἄν τις ἔλαβε τέλος. ἀπηρτισμένου δὲ τοῦ ἱεροῦ, μετὰ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς τῇ συνήθει στολῇ κεκοσμημένοι, [s] καὶ οἱ Λευῖται καὶ οἱ Ἀσάφου παῖδες, ἀνέστησαν ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, ὡς τὴν εἰς αὐτὸν εὐλογίαν Δαυίδης κατέδειξε πρῶτος. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ Λευῖται καὶ τῶν πατριῶν οἱ πρεσβύτεροι, τὸν πρότερον ναὸν τῆς μνήμης ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγενημένον ὁρῶντες ὑπὸ πτωχείας [t] ἐνδεέστερον τοῦ πάλαι κατασκευαζόμενον, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [v] ὑποβεβηκότες καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι, [x] κατήφουν, καὶ, τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης κρατεῖν οὐ δυνάμενοι, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προήχθησαν. ὁ δὲ λαὸς ἠγάπα τοῖς παροῦσι, καὶ [y] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τὸ ἱερὸν, τοῦ προτέρου ὄντος οὐδένα λόγον ποιούμενος οὐδ' ἀνάμνησιν, οὐδὲ πρὸς τὴν σύγκρισιν [z] ἐκείνου βασανίζων αὐτὸν, ὡς [a] ἐπ' ἐλάττοσιν εἰς [b] ὑπέλαβεν. ὑπερεφώνει δὲ τὸν τῶν σαλπίγγων ἦχον, καὶ τὴν τοῦ πλήθους χαρὰν, ἡ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς ἐδόκουν ἐλαττοῦσθαι τὸν ναὸν τοῦ κατασκαφέντος, οἰμωγή.

γ'. Τῆς δὲ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκούσαντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰρ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ἰούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτιδι· συνέδραμον, τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας εἰς Βαβυλῶνα τῶν Ἰουδαίων ἀνακτίζοντας τὸ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῶν πατριῶν, ἀξιοῦντες αὐτοῖς ἐπιτρέψαι συγκατασκευάσαι τὸν ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. "σεβόμε-"θα γὰρ οὐκ ἧττον ἐκείνων τὸν Θεὸν, ἔφασκον, καὶ "[c] τοῦτον ὑποδεχόμεθα, καὶ τῆς θρησκείας ἐσμὲν ἐπι-"θυμηταὶ, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ Σαλμανασάρης, "ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, [d] ἐκ τῆς Χουθίας ἡμᾶς μετή-"γαγε καὶ Μηδίας ἐνθάδε." ταῦτα αὐτῶν ποιησαμένων τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλος καὶ Ἰησοῦς ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ τῶν πατριῶν ἡγεμόνες τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [e] ἔφασαν, "τῆς μὲν οἰκοδομίας [f] αὐτοὺς ἀδύνατον εἶναι κοινω-"νεῖν, αὐτῶν προσταχθέντων κατασκευάσαι τὸν ναὸν, "πρότερον μὲν ὑπὸ Κύρου, νῦν δὲ ὑπὸ Δαρείου. προσκυ-"νεῖν δὲ αὐτοῖς ἐφιέντες· [g] καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν, εἰ "βούλονται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνου-"μένοις εἰς τὸ ἱερὸν σέβειν τὸν Θεόν.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χουθαῖοι· τὴν γὰρ προσηγορίαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πείθουσι τὰ ἐν Συρίᾳ ἔθνη τῶν σατραπῶν δεηθῆναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν περ ἐπὶ Κύρου πρότερον, εἶτ' ἐπὶ Καμβύσου μετ' αὐτὸν, ἐπισχεῖν τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, καὶ σπουδάζουσι [h] περὶ αὐτὴν τοῖς Ἰουδαίοις ἀναβολὴν καὶ τριβὴν πραγματεύσασθαι. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναβάντων εἰς Ἱεροσόλυμα, [i] Σισίνου τε τοῦ τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπάρχου, καὶ [k] Σαραβαζάνου μετὰ καί τινων ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ἰουδαίων ἐρομένων, "τίνος αὐτοῖς συγχωρήσαντος "[l] οὕτως οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν, ὡς φρούριον αὐτὸν εἶναι "μᾶλλον ἢ ἱερὸν, καὶ τί δήποτε τὰς στοὰς καὶ τὰ τείχη περι-"βεβλήκασι [m] τῇ πόλει σφόδρα ὀχυρὰ," Ζοροβάβηλος καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς, "δούλους μὲν αὐτοὺς, ἔφασαν, "εἶναι τοῦ μεγίστου Θεοῦ· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον αὐτῷ κατασκευα-"σθέντα ὑπὸ βασιλέως αὐτῶν εὐδαίμονος, καὶ πάντας "ὑπερ-

s Καὶ οἱ Λευῖται] Καὶ οἱ Λευῖται οἱ Ἀσάφου παῖδες juxta *Esdram*.

t Ἐνδεέστερον] Ἐνδεέστερον *Vat.* & mox κατασκευαζόμενον legi potest.

v Ὑποβεβηκότες] Ita *MSS.* ὑποβεβηκὼς in *Editis*.

x Κατήφουν,] Κατηφεῖς ἦσαν *Chrys.*

y Τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Coccejo*) τὸ in *reliquis*.

z Ἐκείνου βασανίζων] Τῷ ἐκείνου *Vat.* & *Hen.*

a Ἐπ' ἐλάττοσιν] Ex conjectura ἐπ' ἐλάττοσιν reposui. ἐπ' ἐλάττονι aut ἐπελάττωσιν in *Editis Aliisque*.

b Ὑπέλαβεν.] Ὑπελάμβανον *Hen.* & *Vat.*

c Τοῦτον] Forte τοῦτον. COCC.

d Ἐκ τῆς Χουθίας] Vide supr. lib. 9. c. 14. §. 3. & lib. 10. c. 8. §. 7.

e Ἔφασαν,] Ita cum *MSS.* ἔφασκον in *Editis*.

f Αὐτοὺς ἀδύνατον] Αὐτοῖς *Vat.*

g Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν εἰ βούλονται *Hen.* & *Busb.*

h Περὶ αὐτὴν] Περὶ αὐτὸν *Vat.*

i Σισίνου] Σισίνου *Hen.* & *Busb.* tam hic quam infra.

k Σαραβαζάνου] Hic loci Σαραβαζάνου aut Σαραβαζάνης. mallem sane Σαθραβουζάνης. Vide *Annott.* ad p. 545. §. 3.

l Οὕτως οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν,] Vocem οὕτως non agnoscit *Hen.*

m Τῇ πόλει σφόδρα ὀχυρὰ,] Ita cum *MSS.* τὴν πόλιν in *Editis*. HUDS. Vetus: *vel cur porticus & civitatem tam munite cir-*

cum-

“ὑπερβάλλοντος ἀρετῇ, πολὺν διαμεῖναι χρόνον. ἐπεὶ δὲ, τῶν πατέρων ἀσεβησάντων εἰς τὸν Θεὸν, Ναβουχοδονόσορος ὁ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλεὺς, ἑλὼν τὴν πόλιν κατὰ κράτος αὐτήν τε καθεῖλε, καὶ τὸν ναὸν συλήσας ἐνέπρησε, καὶ τὸν λαὸν [n] μετῴκισεν αἰχμάλωτον, μεταγαγὼν εἰς Βαβυλῶνα, Κῦρος ὁ μετ' αὐτὸν τῆς Βαβυλωνίας καὶ Περσίδος [o] βασιλεὺς, ἔγραψεν οἰκοδομηθῆναι [p] τὸν ναόν· καὶ πάντα ὅσα [q] μετήνεγκεν ἐξ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορος ἀναθήματα καὶ σκεύη, Ζοροβαβήλῳ παραδοὺς καὶ Μιθριδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, προσέταξε κομίσαι εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάλιν εἰς τὸν ἴδιον [r] ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα. τοῦτο γὰρ ἐπέστελλεν ἐν τάχει γενέσθαι, [s] Ἀβάσσαρον κελεύσας ἀναβάντα εἰς Ἱεροσόλυμα, τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν. ὃς μετὰ τὸ λαβεῖν [t] παρὰ Κύρου γράμματα παραγενόμενος, εὐθὺς τοὺς θεμελίους [v] κατεβάλετο· καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου κατασκευαζόμενος μέχρι καὶ τοῦ δεῦρο, διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν κακοήθειαν ἐστὶν ἀτελής. εἰ τοίνυν βούλεσθε καὶ δοκιμάζετε, γράψατε ταῦτα Δαρείῳ, ὅπως ἐπισκεψάμενος τὰ τῶν βασιλέων ὑπομνήματα, εὕρῃ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [x] κατεψευσμένους.

ε'. Ταῦτα εἰπόντων [y] τοῦ Ζοροβαβήλου καὶ τοῦ ἀρχιερέως, ὁ [z] Σισίνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν μὲν οἰκοδομίαν ἐπισχεῖν [a] οὐ διέγνωσαν, ἕως ἂν ταῦτα δηλωθῇ [b] τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, παραχρῆμα δ' αὐτῷ περὶ [c] τούτων ἔγραψαν. τῶν δὲ Ἰουδαίων [d] καταπεπτηχότων καὶ δεδιότων μὴ μεταδόξῃ τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων [e] καὶ τοῦ ναοῦ κατασκευῆς, ὄντες κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δύο προφῆται παρ' αὐτοῖς Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, θαρρεῖν αὐτοὺς παρῄνουν, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ὑφορᾶσθαι δύσκολον, ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτα προλέγοντος αὐτοῖς. πιστεύοντες δὲ τοῖς προφήταις, ἐντεταμένως εἴχοντο τῆς οἰκοδομίας, μηδεμίαν ἡμέραν ἀνιέμενοι.

ς'. Δαρεῖος δὲ τῶν Σαμαρειτῶν αὐτῷ γραψάντων [f] καὶ κατηγορούντων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῶν Ἰουδαίων, ὡς τήν τε πόλιν ὀχυροῦσι, [g] καὶ τὸν ναὸν φρουρίῳ προσεοικότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκευάζουσι, [h] λεγόντων δὲ μὴ συνοίσειν αὐτῷ τὰ γινόμενα, καὶ προσέτι τὰς ἐπιστολὰς ἐπιδεικνύντων [i] τοῦ Καμβύσου δι' ὧν ἐκώλυσεν ἐκεῖνος οἰκοδομεῖν τὸν ναὸν, μαθὼν παρ' αὐτῶν οὐκ ἀσφαλῆ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀποκατάστασιν ἐσομένην, ἔτι καὶ τὰ παρὰ τοῦ Σισίνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ κομισθέντα ἀνέγνω γράμματα, προσέταξεν ἐν τοῖς βασιλικοῖς ὑπομνήμασι ζητηθῆναι τὰ περὶ τούτων· καὶ εὑρέθη ἐν [k] Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ, βιβλίον, ἐν ᾧ τάδε ἦν ἀναγεγραμμένα. [l] “ἐν τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει Κῦρος ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τὸν ναὸν οἰκοδομηθῆναι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τὸ θυσιαστήριον, ὕψος μὲν πηχῶν ἑξήκοντα, εὖρος δὲ τὸ αὐτὸ, διὰ δόμων λίθων ξεστῶν τριῶν, καὶ ξυλίνου δόμου ἑνὸς ἐγχωρίου· καὶ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως γίνεσθαι διετάξατο. [m] προσέταξε δὲ καὶ τὰ [n] σκεύη, ἃ συλήσας Ναβουχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισεν, ἀποδοθῆναι τοῖς Ἱεροσολυ-

“Postquam vero, flagitiis in Deum à majoribus commissis, Nabuchodonosorus Babyloniorum & Chaldæorum rex urbe expugnata ipsam delevisset, & templo spoliato illud incendisset, populumque Babylonem captivum abduxisset & in alias sedes transtulisset, Cyrus, qui ei in regnum Babyloniæ & Persidis successit, scripto mandavit, ut templum *hoc* exstrueretur: & donaria omnia & vasa, ex eo à Nabuchodonosoro sublata, Zorobabelo & Mithradati quæstori tradidit, ut ea Hierosolyma reportarent, & in templum instauratum reponerent. Nam ut ad celeritatem nihil sibi reliqui facerent, præcepit, jussitque Abassarum Hierosolyma ascendere, temploque curam omnem adhibere. Qui, postquam à Cyro literas acceperat, confestim *eò* profectus fundamenta jaciebat: atque ex eo tempore hactenus ædificatur, & nondum ob inimicorum malignitatem absolutum est. Quamobrem, si volueritis & ita vobis visum fuerit, hæc ipsa scribite ad Darium, ut inspectis regiis commentariis illi compertum sit, nos nihil eorum quæ diximus *improbe* confinxisse.”

Sisines sociique scribunt ad Darium. 1 Esdr. c. 5. & 3 Esdr. c. 6.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex loquuti essent, Sisines & qui cum eo erant decernere noluerunt ut ab ædificatione inhiberentur, donec regem Darium de istis certiorem facerent. Statim vero ei hisce de rebus scripserunt. Cum autem Judæi perterriti essent & sibi metuerent, ne Hierosolymorum templique instaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipsos bono animo esse jubebant, nec mali aliquid à Persis sibi eventurum esse suspicarentur, utpote quod Deus illis ista prædixerit. Quibus cum fidem haberent, summo studio ædificationi incubuerunt, ita ut ne diem quidem unum intermitterent.

Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet. 1 Esdr. c. 6. & 3 Esdr. c. 6.

6. Darius autem, cum Samaritæ ei scripsissent & literis Judæos accusarent, quod & urbem muniant, templumque arci quam fano similius exstruant, dicerentque haud è re sua esse quæ fierent, itemque Cambysis epistolas ostenderent, quibus ille templum ædificari prohibuit; ubi ex illis intellexerat, res suas, Hierosolymis instauratis, nequaquam in tuto esse, cumque literas etiam Sisinis & collegarum ejus ad se allatas legisset, jussit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & inventus est Ecbatanis, turri quæ in Media est, liber *commentariorum*, in quo hæc perscripta erant. “Anno regni *sui* primo Cyrus rex jussit templum cum altari in Hierosolymis instaurari, cujus altitudo cubitorum esset sexaginta, latitudo totidem, trinis lapidum bene politorum ordinibus, & uno domestici ligni ordine; edixitque ut sumptus in hæc è regis fisco suppeditarentur. Præcepit etiam ut vasa, quæ Nabuchodonosorus è *templo* ablata Babylonem deportaverat, Hierosolymitanis restituerentur. ista autem curanda man-

Cyri edictum inventum de instaurando fano. 1 Esdr. c. 6. & 3 Esdr. c. 6.

condidissent muro. quasi legisset τί δήποτε ναὸν καινὸν καὶ τῇ πόλει τείχη περιεβάλλεσθε οὕτως ὀχυρά. COCC.

n Μετῴκισεν αἰχμάλωτον,] Ita Hen. μετῴκησεν in Editis Aliisque.

o Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας Hen. & Busb.

p Τὸν ναόν·] Τὸ ἱερὸν Hen. & B.

q Μετήνεγκεν ἐξ αὐτοῦ] Μετήγαγεν Vat.

r Ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα.] Ἀποκατασταθῆναι Vat.

s Ἀβάσσαρον κελεύσας] Σαβανάσσαρον Hen. B. & Pseudo-Esdr. quomodo forsan legendum, p. 548. § 3. Σαβάσαρον Vat.

t Παρὰ Κύρου γράμματα παραγενόμενος,] Τὰ ὑπὸ Κύρου γε. Hen.

v Κατεβάλετο·] Ita Vat. ἐβάλετο Hen. ἐβάλλετο Busb. κατεβάλλετο in Editis.

x Κατεψευσμένους.] Κατεψευδομένους Hen. & Busb.

y Τοῦ Ζοροβαβήλου] Τότε Ζοροβ. Hen. & B.

z Σισίνης] Iterum Σισίνης Hen. & B.

a Οὐ διέγνωσαν,] Illud οὐ in suo *codice* non habuisse videtur Epiphan.

b Τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ,] Ita Hen. & Vat. Interpr. in reliquis desiderantur τῷ βασιλεῖ.

c Τούτων ἔγραψαν.] Sic Hen. Vat. & Epiphan. τούτου in cæteris.

d Καταπεπτηχότων καὶ δεδιότων] Eo modo in MSS. καταπεπληχότων perperam in Editis.

e Καὶ τοῦ ναοῦ κατασκευῆς,] Τῆς τοῦ ναοῦ Hen. Vat. & B.

f Καὶ κατηγορούντων] Illud καὶ ex MSS.

g Καὶ τὸν ναὸν φρουρίῳ προσεοικότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκευάζουσι,] Ita Tacitus *ædes ipsa, egregium propugnaculum*. REL.

h Λεγόντων δὲ μὴ συνοίσειν αὐτῷ] Λεγόντων τε μὴ Busb. λεγόντων μὴ Hen.

i Τοῦ Καμβύσου δι'] Τὰς Καμβύσου Busb. & Vat.

k Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ] Conf. sup. lib. 10. c. 11. §. 6. SPANH.

l Ἐν τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας] Illa ἐν τῷ absunt Hen. & Busb.

m Προσέταξε δὲ] Προσέταξε δὲ non agnoscunt Hen. & Busb. nec in suo *codice* habuisse videtur Epiphan. atque commode satis abesse possunt.

n Σκεύη,] Καὶ τὰ τοῦ ναοῦ σκεύη Busb.

"mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-
"niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi quidem eo
"loco abſtinerent, ſinerent vero Judæos, Dei ſer-
"vos, eorumque principes templum exſtruere.
"Porroque imperavit ut eos in opere adjuvarent,
"& ex tributo provinciæ, cujus procuratores
"erant, Judæis in ſacrificia ſuppeditarent tauros
"& arietes & agnos & hœdos, & ſimilam & oleum
"& vinum & cætera quæ ſacerdotes poſtulave-
"rint, qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Re-
"gis & Perſarum. quicunque autem contra ali-
"quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt; juſ-
"ſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſque
"bona in Regis fiſcum redigantur. Inſuper &
"Deum precatus eſt, ut, ſi quis operam dederit
"ad templi exſtructionem impediendam, Deus i-
"pſum feriendo ab *ejuſmodi* iniquitate inhiberet.

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis in-
veniſſet, reſcribit Siſinæ ejuſque collegis in hæc
verba. "Darius rex Siſinæ equitum magiſtro, &
"Sarabazanæ, illorumque collegis ſalutem. Ex-
"empla literarum, quas in commentariis Cyri in-
"veni, miſi ad vos; voloque ut omnia fiant quem-
"admodum in eis perſcriptum eſt. Valete." Cum
itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola
Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua
ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant o-
peribus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſe-
natûs principibus: magnaque cum diligentia per-
ficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo &
Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri &
Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt
intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii no-
no, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui no-
ſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſa-
cerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum mul-
titudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt ca-
ptivitatem priſtina felicitate proque recepto novo
templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos
quadringentos, & hircos duodecim pro numero
tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ)
ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin
& ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis
leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam
Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad
interius ſacrarium.

Templum perficitur. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe pri-
mo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis
vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in ur-
bem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum
conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victi-
mam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem
menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem
epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6 & 3 Eſdr. c. 7.

"μίσαις· τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τούτων εἶναι [o] Ἀβασσάρου τοῦ ὑ-
"πάρχου,[p] καὶ τῆς Συρίας τε καὶ Φοινίκης ἡγεμόνος, καὶ τῶν ἑταίρων
"αὐτοῦ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τοῦ τόπου, τοῖς δὲ δούλοις
"τοῦ Θεοῦ, Ἰουδαίοις καὶ ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν [q] οἰκο-
"δομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι δὲ πρὸς τὸ ἔργον διετάξατο,
"καὶ ἐκ τοῦ φόρου τῆς χώρας ἧς [r] ἐπιτροπεύουσι τελεῖν τοῖς Ἰου-
"δαίοις [s] εἰς θυσίας λόγον, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ ἄρνας καὶ ἐρί-
"φους, καὶ σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα
"ἂν οἱ ἱερεῖς [t] ὑπαγορεύσωσιν, εὔχωνται δὲ ὑπὲρ [v] τῆς σω-
"τηρίας τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν. τοὺς δὲ παραβαίνοντάς τι
"τῶν ἐπεσταλμένων, συλληφθέντας ἐκέλευσεν ἀνασταυρωθῆναι,
"καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς τὴν βασιλικὴν καταταγῆναι
"κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ὅπως εἴ τις
"ἐπιχειρήσειε διακωλῦσαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα-
"λὼν αὐτὸν ὁ Θεός, ἐπίσχῃ τῆς ἀδικίας.

ζ. Ταῦθ' εὑρὼν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος,
ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, τάδε λέγων.
"Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ [x] ἱππάρχῳ, καὶ Σαραβα-
"ζάνῃ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν χαίρειν. τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν
"τῆς ἐπιστολῆς, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εὗρον τοῖς Κύρου, ἀπέ-
"σταλκα· καὶ βούλομαι [y] γενέσθαι πάντα, καθὼς ἐν [z] αὐτῇ
"περιέχει. ἔρρωσθε." μαθόντες οὖν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Σισί-
νης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ταύτῃ
[a] τὰ λοιπὰ ἀκολούθως ποιεῖν διέγνωσαν. ἐπέστατουν τῶν ἱερῶν
ἔργων, συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων, καὶ
τῶν [b] γερουσίων ἄρχουσι. καὶ ἐγένετο μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἡ κα-
τασκευὴ τοῦ ναοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, κατὰ τὰ
προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ βουλήσεως [c] Κύρου τε καὶ Δαρείου
τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δὲ ἐν ἔτεσιν ἑπτά. τοῦ δὲ [d] ἐν-
νάτου τῆς Δαρείου βασιλείας ἔτους, [e] εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς
[f] δωδεκάτου, ὃς καλεῖται παρ' ἡμῖν μὲν Ἀδάρ, παρὰ δὲ
Μακεδόσιν Δύστρος, προσφέρουσι θυσίας οἵ τε ἱερεῖς [g] καὶ
Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰσραηλιτῶν πλῆθος, [h] ἀνανεω-
τικὰς τῶν προτέρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν [i] καὶ
τὸ ἱερὸν ἀνακαινισθὲν ἀπειληφέναι, [k] ταύρους ἑκατόν, κριοὺς
διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους, χιμάρους δώδεκα κατὰ φυ-
λήν, τοσαῦται γάρ εἰσιν αἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλαί, ὑπὲρ
ὧν ἥμαρτεν ἑκάστη. [l] ἀνέστησάν τε κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους,
οἵ τε ἱερεῖς [m] καὶ Λευῖται, θυρωροὺς ἐφ' ἑκάστου πυλῶνος.
ᾠκοδομήκεσαν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὰς ἐν κύκλῳ τοῦ ναοῦ
[n] στοὰς τοῦ ἔνδοθεν ἱεροῦ.

η'. Ἐνστάσης δὲ [o] τῆς τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, μηνὶ τῷ πρώτῳ,
κατὰ μὲν Μακεδόνας Ξανθικῷ λεγομένῳ, κατὰ δὲ ἡμᾶς Νισάν,
συνερρύη πᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὴν ἑορ-
τὴν ἤγαγον [p] ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῷ πα-
τρίῳ νόμῳ, καὶ τὴν Πάσχα προσαγορευομένην θυσίαν τῇ τε-
τάρτῃ καὶ δεκάτῃ [q] τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιτελέσαντες [r] κατευωχή-
θησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά, μηδεμιᾶς φειδόμενοι πολυτελείας,
ἀλ-

o Ἀβασσάρου] Σαβανασσάρου Hen. Bush. & Vat. Vide Annott. ad p. 548. § 3. & ſuper §. 4.

p Καὶ τῆς Συρίας] Illa καὶ τῆς abſunt Hen.

q Οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.] Ita Hen. & Bush. οἰκοδομηθῆναι in reliquis.

r Ἐπιτροπεύουσι τελεῖν] Ἐπιτρέπουσιν Hen. & B.

s Εἰς θυσίας λόγον,] Vetus, immolationis cauſa. COCC.

t Ὑπαγορεύσωσιν,] Ὑπαγορεύωσιν Hen. & B.

v Τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως] Illud τῆς è Cod. Vat.

x Ἱππάρχῳ.] Forſan ὑπάρχῳ. Gen. ἱππάρχῃ Vat. equitum præfecto.

y Γενέσθαι πάντα,] Γενέσθαι Hen. & Bush.

z Αὐτῇ περιέχει.] Ita Hen. B. Vat. & Epiphan. αὐτῷ in Editis.

a Τὰ λοιπὰ ἀκολούθως ποιεῖν διέγνωσαν.] Τὸ λοιπὸν ἀκολούθως Hen.

b Γερουσίων ἄρχουσι.] Ita cum Hen. & Vat. γερουσίων τοῖς ἄρχουσι in reliquis.

c Κύρου τε καὶ Δαρείου] Eo modo Vat. τοῦ Κύρου τε in cæteris.

d Ἐννάτου τῆς Δαρείου βασιλείας ἔτους,] Ἕκτου juxta utrumque Eſdram. Vide Iſ. Voſſium in Chronol. S. p. 146. Jac. Cappellum in Hiſt. Sacr. & Exot. ad A. M. 3485. Simſonum in Chron. Cathol. ad A. M. 3489. & Toruellum ad A. M. 3533. & 3540.

e Εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς] Sequitur hic, ut alibi, Pſeudo-Eſdram. in Hebræo legitur tertia menſis Adar. 1 Eſdr. c. 15.

f Δωδεκάτου,] Sic Hen. Bush. & Epiphanii libri notæ melioris. ἑνδεκάτου in Editis Aliiſque. Videſis Druſium in Animadverſ. Sacr. l. 6. c. 4. & Petavium in l. 1. de Doctr. Temp. p. 74. HUDS. At eſt Adar menſis 12. Et Antiq. xv. 8. ipſe hunc menſem ultimum eſſe anni ſcribit: qua re nihil eſt liquidius. & ipſe infra xi. 6. hunc menſem Adar vocat duodecimum, ιβ'. ergo pro ια' ſcribendum. 23. Adar. Ezr. 6. 16. eſt dies tertius. REL.

g Καὶ Λευῖται,] Ita cum MSS. καὶ οἱ Λευῖται in Editis. Vide infra lit. m.

h Ἀνανεωτικὰς] Θυσίας ἀνανεωτικάς· Heſychius. ἀνανέωσις, κατασκευὴ Κρήτες f. ἀνανεῶσαι. Conf. infr. lib. 12. c. 7. §. 7. SPANH.

i Καὶ τὸ ἱερὸν] Καὶ τοῦτο vel καὶ τοῦ τε in MSS.

k Ταύρους ἑκατόν,] Ita Hen. & Vat. ταύρων ἑκατόν, κριῶν σ', ἀρνῶν υ', χιμάρων ιβ'.

l Ἀνέστησάν τε] Ἔστησάν τε Vat.

m Καὶ Λευῖται,] Καὶ οἱ Λευῖται hic loci Hen. & Vat. Vide modo ſupr. lit. g.

n Στοὰς] Στοαὶ τοῦ ἔνδοθεν ἱεροῦ porticus in atrio magno. REL.

o Τῆς τῶν —— ἐπιτελέσαντες] Conf. Antiq. lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

p Ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν] Ita cum Hen. & Bush. ἁγνεύοντες in cæteris.

q Τοῦ αὐτοῦ μηνὸς] Τοῦ πρώτου μηνὸς Ξανθικοῦ λεγομένου Bush.

r Κατευωχήθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά.] Paſcha decima quarta Menſis celebrata Eſdr. vi. 22. SPANH.

ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐπιφέροντες τῷ Θεῷ, καὶ χαριστηρίους θυσίας [s] ἐπιτελοῦντες, ἀνθ' ὧν αὐτοὺς τὸ θεῖον πάλιν εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἤγαγε, καὶ τὴν τοῦ Περσῶν βασιλέως διάνοιαν εὐμενῆ κατέστησεν αὐτοῖς. καὶ οἱ μὲν, ὥσπερ τούτων [t] ἐπιδαψιλευόμενοι τῆς θυσίαις καὶ τῇ περὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμίᾳ, κατῴκησαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, πολιτείᾳ χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας. οἱ γὰρ [v] ἀρχιερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις οὗ τοὺς Ἀσαμωναίου συνέβη βασιλεύειν ἐκγόνους. πρὸ μὲν [x] γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς [y] ἀναστάσεως ἐβασίλευον ἀπὸ Σαούλου πρώτου [z] ἀρξαμένου καὶ Δαυίδου, ἐπὶ ἔτη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα. πρὸ δὲ τῶν βασιλέων τούτων ἄρχοντες αὐτοὺς διεῖπον, οἱ προσαγορευόμενοι κριταὶ καὶ μόναρχοι· καὶ τοῦτον πολιτευόμενοι τὸν τρόπον ἔτεσι [a] πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις διήγαγον μετὰ Μωϋσῆν ἀποθανόντα καὶ Ἰησοῦν τὸν στρατηγόν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἀνασωθέντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ἐν τοῖς Κύρου καὶ Δαρείου χρόνοις, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

θʹ. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλούτῳ τε πεποιθότες, καὶ συγγένειαν προσποιούμενοι [b] τὴν Περσῶν, ἐπειδήπερ ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [c] ἱππάρχους [d] σπουδάζοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας εἶχον· ἄλλα τε ὅσα βλάπτειν ἢ [e] δι' αὐτῶν ἢ δι' ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπώκνουν. ἔδοξεν οὖν πρεσβευσαμένοις τοῖς Ἱεροσολυμίταις πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, κατηγορῆσαι τῶν Σαμαρειτῶν. καὶ πρεσβεύουσι Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν ἐπέφερον, ἔγνω παρὰ τῶν πρέσβεων ὁ βασιλεὺς, δοὺς αὐτοῖς ἐπιστολὴν κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῆς Σαμαρείας καὶ τὴν βουλὴν ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγανᾷ καὶ [f] Σαμβαβᾷ τοῖς "ἱππάρχοις [g] Σαμαρειτῶν, Σαδράκῃ καὶ [h] Βοβήλωνι, καὶ τοῖς "λοιποῖς [i] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ. Ζοροβάβη"λος καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων πρεσβευταὶ, "ᾐτιῶντο ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν οἰκοδομίαν "τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ προσέταξα ὑμῖν εἰς τὰς "θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς "ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολὴν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βασι"λικοῦ γαζοφυλακίου [k] τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας, πάνθ' ὅσα "[l] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ἐστι χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς "ἀξιοῦσιν· ἵνα μὴ διαλείπωσι καθ' ἡμέραν θύοντες, καὶ "ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ Περσῶν εὐχόμενοι τῷ Θεῷ." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα περιεῖχεν.

sacrificia Deo offerentes, & sacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibusque avitis iterum restituisset, fecissetque ut rex Persarum animo esset erga ipsos benevolo. Et quidem illi maxima in sacrificiis largitate usi summaque in Dei cultu magnificentia Hierosolyma incoluerunt, instituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum est paucorum potestate mixta. nam pontifices summæ rerum præfuerunt, donec Asamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & eversionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menses sex, dies decem. At ante reges istos suberant imperio illorum qui dicti sunt judices & monarchæ: & sub hac reipublicæ forma annos plusquam quingentos egerunt post obitum Moysis & Jesu imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui sub Cyro & Dario regibus è captivitate evaserunt, ita se habebant.

9. Samaritæ autem, gens illis infesta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Persarum cognationem præ se ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre jussi erant à rege in sacrificia, *ea* dare recusabant, id assequuti, ut equitum magistri sibimet in hoc faverent operamque suam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per se aut per alios potuissent. Visum est itaque Hierosolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accusarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magistratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepisset, eos dimisit cum literis ad magistros equitum & senatum Samariæ perferendis. illæ autem scriptæ erant hujusmodi verbis. "Darius rex Tanganæ & Sambabæ equitum magistris apud Samaritas, Sadracæ & Bobeloni, "reliquisque illorum conservis in Samaria. Zorobabelus & Ananias atque Mardochæus, Judæorum legati, vos accusaverunt, quod ipsis in ædificatione templi molesti fueritis, neque impensas in sacrificia eis præbueritis quas vobis imperavi. Volo igitur, ut, lecta hac *nostra* epistola, è regio fisco tributorum Samariæ omnia "illis suppeditentur, quæ ex sacerdotum sententia illis usui esse possunt in sacris faciendis, ut "singulis diebus victimas immolare non cessent, "Deumque precari pro memet & Persarum gen"te." Atque in hanc quidem sententiam scripta erat epistola.

Samarita Judæis infesti.

Judæorum legatio ad Darium.

Darius templum instaurari imperat. 1 Esdr. c. 6.

ΚΕΦ. εʹ.

Ὅτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. καὶ περὶ Ἔσδρα καὶ Νεεμία.

[m] Δαρείου δὲ τελευτήσαντος παραλαβὼν τὴν βασιλείαν [n] Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐκληρονόμησεν αὐτοῦ καὶ τὴν

CAP. V.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia prosequutus est. itemque de Esdra & Neëmia.

Mortuo autem Dario, in regnum successit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & ho-

Xerxes Dario in regnum succedit.

s Ἐπιτελοῦντες,] Ἱερουργοῦντες *Hen.* & *Vat.*

t Ἐπιδαψιλευόμενοι] Ἐπιδαψιλευόμενοι. & mox κατῴκησαν δὲ ἐν τοῖς *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem* &c.

v Ἀρχιερεῖς,] Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar.* & *Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium de Rep. Hebr.* c. 54.

x Γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας] Γὰρ deest *Hen.*

y Ἀναστάσεως] Ita *Hen.* & *Vat.* in *Editis* ἀναβάσεως. *ante captivitatem & transmigrationem* vertit *Epiphan.*

z Ἀρξαμένου] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀρξάμενοι in *Editis.*

a Πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις] Eo modo *Hen. Busb.* & *Zon.* πλείω in *Editis.*

b Τὴν Περσῶν] Τῶν Περσῶν *Hen.* & *Busb.*

c Ἱππάρχους] Tam hic quam alibi mallem ὑπάρχους. nisi quod ἱππάρχους legerint *Epiphan.* & *Zonaras.*

d Σπουδάζοντας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* σπουδάζοντας εἰς τοῦτο in *Editis.*

e Δι' αὐτῶν] Δι' ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.*

f Σαμβαβᾷ] Juxta *Epiphanii* libros Σαρβαβᾷ aut Σαρβανᾷ.

g Σαμαρειτῶν,] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρείτας legisse videtur *Epiphan.*

h Βοβήλωνι,] Βοήλωνι *Vat.* Βούλωνι *Gall.* Βουήλωνι *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velveni.*

i Συνδούλοις αὐτῶν] Vide *Brissonium de Regno Persarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.*

k Τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας,] Τῶν φόρων τῆς Σαμ. *Vat.*

l Πρὸς τὰς θυσίας] Πρὸς θυσίας *Vat.*

m Δαρείου δὲ τελευτήσαντος παραλαβὼν τὴν βασιλείαν Ξέρξης] Artaxerxes seu *Artahsasta* vocatur Esdr. VIII. sub quo Esdras è Babylone in Judæam rediit. SPANH.

n Ξέρξης] *Al.* αὐτοῦ παῖς ὁ Ξέρξης.

honore Deum prosequutus est. ejus enim cultui omnem similiter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jesu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir justus, bonæque apud omnes existimationis, primarius populi sacerdos, Esdras appellatus. qui, utpote legum Moysaïcarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* consequitur. Cum autem statuisset Hierosolyma ascendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot secum ducere, petiit à Rege literas sibi dari ad Syriæ satrapas, ut ex illis cognoscerent qui vir esset. Atque Rex ad satrapas hujusmodi epistolam scripsit. "Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti atque divinæ legis professori salutem. Meæ humanitatis esse ratus, ut Judæis & sacerdotibus eorum & Levitis, qui *adhuc* in regno nostro agunt & Hierosolyma proficisci volunt, eò commigrare liceat, hanc potestatem ut habeant imperavi. Quicunque *igitur* id habet in animo, abeat, quemadmodum & mihi & septem meis consiliariis visum est, * ut convenienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa aguntur, ferantque munera Israëlitarum Deo, quæ ego & amici vovimus; item auri & argenti quicquid inventum fuerit in Babyloniorum regione Deo dicatum, id omne Hierosolyma deportent ut sacra Deo fiant. & quicquid ipse ex auro & argento conflare volueris, id tibi tuisque fratribus facere liceat. Sacra quoque vasa tibi *in manus* data *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in mentem venerit illud etiam fieri curabis, impensis è fisco regio sumptis. Quin & quæstoribus Syriæ Phœniciæque scripsi ut diligentiam adhibeant ad omnia quæ Esdras sacerdos & legum Dei interpres illis mandaverit. Et ut Deus nullam in me posterosque meos iram effundat, volo ut omnia usque ad tritici coros centum Deo ex lege præstentur. Ac vobis præterea denuncio, ne cui sacerdoti, aut Levitæ, aut sacro cantori, aut janitori, aut sacro ministro, aut templi scribæ, tributum ullum imperetis, neque aliud quodvis illis insidiarum ergo aut oneris. Tu vero, Esdra, pro ea qua præditus es divina sapientia, statuito judices legis tuæ peritos, qui in tota Syria & Phœnicia jus dicant, imperitosque istam docebis, ut si quis è popularibus tuis Dei aut Regis legem fuerit transgressus, pœnas det *meritas debitasque*, utpote qui non per ignorantiam contra eam fecerit, sed cum eam noverit, audacter spreverit & contempserit. ii autem plectantur vel morte vel pecunia. Vale.

Joacimus pontifex.

Esdras Babylone Hierosolyma profecturus. 1 Esdr. c. 7. & 2 Esdr. c. 8.

Artaxerxis literæ ad Esdram. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

2. Cum autem Esdras has literas accepisset, supra modum exhilaratus est, Deumque cœpit adorare, Regi erga ipsum benignitatem ei acceptam deberi agnoscens: quam ob rem gratias se ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epistolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud se retinebat, exemplar vero ejus in Me-

Esdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

πρὸς Θεὸν εὐσεβείας τε καὶ τιμῆς. ἅπαντα γὰρ ἀκολούθως τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐποίησε, καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶχε [o] φιλοτιμότατα. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἀρχιερεὺς ἦν Ἰησοῦ παῖς, Ἰωάκειμος ὄνομα. ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐν Βαβυλῶνι δίκαιος ἀνὴρ, καὶ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς παρὰ τῷ πλήθει, πρεσβύτερος ἱερεὺς τοῦ λαοῦ, καλούμενος [p] Ἔσδρας· ὃς, τῶν Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἔμπειρος ὢν, γίνεται φίλος τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ. γνοὺς δὲ ἀναβῆναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπαγαγέσθαι τινὰς τῶν ἐν Βαβυλῶνι τυγχανόντων Ἰουδαίων, παρεκάλεσε τὸν βασιλέα δοῦναι αὐτῷ πρὸς τοὺς σατράπας τῆς Συρίας ἐπιστολὴν, ἀφ' ἧς αὐτοῖς γνωρισθήσεται τίς εἴη. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς τοὺς σατράπας ἐπιστολὴν τοιάνδε. "[q] Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης Ἔσδρᾳ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ [r] τοῦ θείου νόμου χαίρειν. Τῆς ἐμαυτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νομίσας τοὺς βουλομένους [s] ἐκ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, καὶ ἱερέων καὶ Λευιτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ [t] συναπαίρειν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τοῦτο προσέταξα. καὶ ὁ βουλόμενος ἀπίτω, καθάπερ [u] ἔδοξε κἀμοὶ καὶ τοῖς ἑπτά μου συμβούλοις, ὅπως [x] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐπισκέψωνται τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ἀκολούθως, καὶ ἀπενέγκωσι δῶρα τῷ Ἰσραηλιτῶν Θεῷ, ἅπερ ηὐξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ φίλοι· [y] καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαβυλωνίων ὠνομασμένον τῷ Θεῷ, τοῦτο πᾶν [z] εἰς Ἱεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ Θεῷ εἰς τὰς θυσίας. πάντα τε ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευάσαι, ποιεῖν ἐξέστω σοι μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ τὰ δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθήσεις, καὶ ὅσων ἂν ἐπίνοιαν λάβῃς, καὶ ταῦτα προσεξεργάσῃ, τὴν εἰς αὐτὰ δαπάνην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ποιούμενος γαζοφυλακίου. ἔγραψα δὲ καὶ τοῖς γαζοφύλαξι τῆς Συρίας καὶ τῆς Φοινίκης, ἵνα τῶν ὑπὸ Ἔσδρα τοῦ ἱερέως καὶ ἀναγνώστου τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἐπιστελλομένων ἐπιμεληθῶσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπ' ἐμὲ λάβῃ τὸ θεῖον ἢ [a] τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους, πάντα ἀξιῶ καὶ [b] μέχρι τοῦ πυροῦ κόρων ἑκατὸν ἐπιτελεῖσθαι τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον. καὶ ὑμῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις, καὶ ἱεροψάλταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ [c] ἱεροδούλοις, καὶ γραμματεῦσι τοῦ ἱεροῦ, μήτε φόρους ἐπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ἐπιβουλὴν ἢ φορτικὸν εἰς αὐτοὺς γίνηται. καὶ σὺ δὲ, Ἔσδρα, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἀπόδειξον κριτὰς, ὅπως [d] δικάσωσιν ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ πάσῃ, τοὺς ἐπισταμένους σου τὸν νόμον, [e] καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ἄν τις τῶν ὁμοεθνῶν σου παραβαίνῃ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον ἢ τὸν βασιλικὸν, ὑπόσχῃ τιμωρίαν, ὡς οὐ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν παραβαίνων, ἀλλ' ὡς ἐπιστάμενος μὲν, τολμηρῶς δὲ παρακούων καὶ καταφρονῶν. κολασθήσονται δὲ ἢ θανάτῳ ἢ ζημίᾳ χρηματικῇ. ἔρρωσο.

β΄. Λαβὼν δὲ Ἔσδρας ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, ὑπερήσθη, καὶ τὸν Θεὸν προσκυνεῖν ἤρξατο, τῆς τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν χρηστότητος ἐκεῖνον αἴτιον ὁμολογῶν γεγονέναι· καὶ διὰ τοῦτο τὴν πᾶσαν αὐτῷ χάριν ἔλεγεν [f] εἰδέναι. ἀναγνοὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τὴν ἐπιστολὴν τοῖς αὐτόθι παροῦσιν Ἰουδαίοις, αὐτὴν μὲν κατεῖχε· τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς [g] παρὰ πάν-

τας

o Φιλοτιμότατα.] Φιλοτιμοτάτως Gall.

p Ἔσδρας·] Al. Ἔζδρας.

q Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης] Artaxerxes seu Arthasachsta dicitur Esd. VII. 11. SPANH.

r Τοῦ θείου νόμου χαίρειν.] Τοῦ τοῦ Θεοῦ νόμου Vat.

s Ἐκ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους.] Ἐκ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους Vat.

t Συναπαίρειν] Ἀπαίρειν LXX. Gen. XXXIII. 17. SPANH.

u Ἔδοξε κἀμοὶ] Ita MSS. & Vet. Interpr. Ἔδοξέ μοι in Editis.

x Τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐπισκέψωνται] Iterum ex MSS. & 3 Esdr. c. 8. v. 12. Videsis J. Clericum ad Esdra locum. τὰ deest Editis. HUDS. Vet. quatenus Judæam visitent, non legit itaque κατ'. COCC.

* Ut convenienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa aguntur.] Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex postulat, Castal.

y Καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον] Καὶ ἀργύριον καὶ χρυσὸς ὅσος Hen. Bas. Zonar. & mox ὠνομασμένος, & dein τοῦτον πάντα.

z Εἰς Ἱεροσόλυμα κομισθῆναι] Κομίζειν εἰς Ἱερος. &c. Zonar.

a Τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους.] Τοὺς ἐμοὺς οἴκους ἐκγόνους soli Hen. & Vat.

b Μέχρι τοῦ πυροῦ] Plenius aliquanto in utroque Esdra, in Vero Esdra ad hunc modum, usque ad argenti talenta centum, tritici coros centum, vini & olei batos centenos, & salis sine ulla præscriptione. in Pseudo-Esdra, paulo aliter, usque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abundanter &c.

c Ἱεροδούλοις.] Ἱερόδουλοι sunt quos Hebræi Nethinim vocant. & apud Græcos fuerunt servi & ancillæ consecratæ. Videsis Milnerum de Nethinim sive Nethinæis, sect. VI. Epiphanius legisse videtur ἱεροδούλοις, γραμματεῦσι τοῦ ἱεροῦ.

d Δικάσωσιν ἐν Συρίᾳ] Δικάζωσιν in MSS.

e Καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι] Sic MSS. Zonar. & Epiphan. καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι δὲ παρέξεις in Editis.

f Εἰδέναι.] Ita Hen. εἰδέναι in reliquis.

g Παρὰ πάντας ἔπεμψε τοὺς ὁμοεθνεῖς.] Πρὸς ἅπαντας Vat.

h Μα-

τας ἐπιμιγῆ τοὺς ὁμοεθνεῖς, τοὺς κατὰ τὴν Μηδίαν ὄντας. [h] μαθόντες δ' οὗτοι τοῦ βασιλέως καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν [i] εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἔσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [k] ὑπερηγάπησαν· πολλοὶ δ' αὐτῶν, καὶ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, ποθοῦντες τὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κάθοδον. ὁ δὲ πᾶς λαὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ χώραν ἔμεινε. διὸ καὶ δύο φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ἐπί τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, Ῥωμαίοις ὑπακουούσας. αἱ δὲ δέκα φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, καὶ ἀριθμῷ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. πρὸς δὲ Ἔσδραν ἀφικνοῦνται, ἱερέων, [l] καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ ἱεροδούλων πολλοὶ τὸν ἀριθμόν. συναγαγὼν δὲ τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας [m] εἰς τὸ πέραν τοῦ Εὐφράτου, καὶ τρεῖς ἐπιδιατρίψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως εὐχὰς ποιήσωνται τῷ Θεῷ περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ τοῦ μηδὲν κατὰ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄτοπον, ἢ πρὸς τῶν πολεμίων, ἢ τινὸς ἄλλου δυσκόλου προσπεσόντος αὐτοῖς. φθάσας γὰρ ὁ Ἔσδρας [n] εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι διασώσει αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [o] οὐ κατηξίωσεν ἱππεῖς αὐτὸν αἰτῆσαι τοὺς προπέμψοντας. ποιησάμενοι δὲ τὰς εὐχὰς, ἄραντες ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου δωδεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς Ξέρξου βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [p] τοῦ αὐτοῦ ἔτους. καὶ παραχρῆμα τοῖς γαζοφύλαξιν ὁ Ἔσδρας, οὖσιν ἐκ τοῦ τῶν ἱερέων γένους, παρέστησε τὰ ἱερὰ χρήματα, ἀργυρίου τάλαντα [q] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατὸν, [r] χρυσᾶ σκεύη ταλάντων εἴκοσι, [s] χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα [t] σταθμοῦ ταλάντων δώδεκα. ταῦτα γὰρ ἐδωρήσαντο ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ἰσραηλῖται. παραδοὺς δὲ ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Ἔσδρας, [v] ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὰς ἐκ τῶν ὁλοκαυτώσεων νενομισμένας γενέσθαι θυσίας, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ κοινῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας, [x] κριοὺς ἐνενήκοντα, καὶ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐρίφους εἰς παραίτησιν τῶν ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἐπάρχοις τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δὲ τὸ προσταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποιεῖν ἀναγκαίως ἔχοντες, ἐτίμησάν τε τὸ ἔθνος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτοῦ χρείαν συνήργησαν.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Ἔσδρας, [y] προεχώρησε δ' αὐτῷ, κρίναντος αὐτὸν ἄξιον εἶναι τοῦ Θεοῦ τῶν βουληθέντων διὰ χρηστότητα καὶ δικαιοσύνην. χρόνῳ δὲ ὕστερον προσελθόντων αὐτῷ τινῶν, καὶ κατηγορούντων ὡς τινες τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν παραβεβήκασι τὴν πολιτείαν, καὶ λελύκασι τοὺς [z] πατρίους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἠγμένοι γυναῖκας, καὶ τὸ ἱερατικὸν γένος [a] συγκεχύκασι, δεομένων δὲ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ κοινὴν ἐπὶ πάντας ὀργὴν λαβὼν [[b] ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτοὺς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέρρηξε μὲν εὐθὺς ὑπὸ λύπης τὴν ἐσθῆτα, [c] καὶ τὴν κεφαλὴν δὲ σπαράσσων καὶ τὰ γένεια ὑφέλκων [d] ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν

diam ad omnes gentis suæ homines misit. Illique, cognita Regis erga Deum pietate & erga Esdram benevolentia, omnes vehementer sunt lætati; multi vero ex iis cum re sua familiari Babylonem se contulerunt, ut qui Hierosolyma revertendi desiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Israëlitarum in ea regione mansit. Quapropter duæ tantum tribus per Asiam atque Europam sub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus usque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Esdram quamplurimi veniunt ex sacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & sacris cantoribus, & templi ministris. Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgisset, ibique per triduum moratus esset, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut saluti ipsorum prospiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hostibus, aut à re alia difficili illis objecta. Regi enim Esdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos servaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem supplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die mensis primi, anno regni Xerxis septimo, Hierosolyma perveniebant ejusdem anni mense quinto. Atque illico Esdras gazæ custodibus sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorum centum, vasa aurea viginti talentorum, & vasa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus consiliarii & omnes in Babylone manentes Israëlitæ donaverant. Esdras autem, cum ista sacerdotibus tradidisset, Deo in holocausta legitimas immolavit hostias, tauros duodecim pro universi populi salute, arietes nonaginta & agnos duos & septuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam dispensatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque scriptas à Rege reddidit epistolas. Illi vero, quod facere necesse habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *nostram* honorarunt, & ei si quid opus esset adjumento fuerunt.

Qui cum Esdra Babylone profecti sunt. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

Esdras jejunium indixit. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

Sacerdotibus sacram supellectilem committit. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipso Esdra consulebantur, eique *omnia* ex sententia successerunt; Deo ipsum, ut puto, ob probitatem & justitiam dignum existimante, cui *sapienter* consulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem post, cum nonnulli eum convenissent, & detulissent quosdam è populo, & sacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ instituta fecerant & patrias leges labefactarant, ex alienigenis ductis uxoribus, genusque sacerdotale confuderant; orassentque ut legibus subveniret, ne in universos absque discrimine sæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *istis auditis*, præ mœrore statim vestimenta conscidit, & vulsa capitis cæsarie barbaque mutilata

Esdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abstinere. 1 Esdr. c. 9. & 2 Esdr. c. 8.

Cogitabundus & mœstus humi jacet.

h Μαθόντες δ' οὗτοι] Μαθόντες δ' οὗτοι τὴν περὶ τοῦ βασιλέως καὶ αὐτοὺς Vat.

i Εὐσέβειαν] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. εὐνοιαν in Editis.

k Ὑπερηγάπησαν·] Ita etiam in plerisque MSS. & Epiphan. ὑπερηγάσθησαν Bush. & Zonar. ὑπερηγάσθησαν ex conjectura Cl. Lowthii.

l Καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν,] Tres species Levitarum, θυρωροὶ, ἱεροψάλται, ἱερόδουλοι. REL.

m Εἰς τὸ πέραν] Ad fluvium Ahavam jejunium indixisse dicit Verus Esdras, c. 5. (de quo videsis J. Clericum, ad locum) ad fluvium qui Thera dicitur id factum esse dicitur factum esse dicit Pseudo-Esdras, c. 8.

n Εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ,] Sic Vat. & Hen. deest in cæteris.

o Οὐ κατηξίωσεν ἱππεῖς] Ita Vat. αἰτεῖν ἠξίωσεν Hen. quo modo forsan Epiphan. qui vertit, jam non petiit &c. in Editis καὶ οὐ κατηξίωσεν.

p Τοῦ αὐτοῦ ἔτους.] Τοῦ ἑβδόμου ἔτους Vat.

q Ἑξακόσια πεντήκοντα,] Ita MSS. Vet. Interpr. & uterque Esdras. χν'. in Editis.

r Χρυσᾶ σκεύη] In Vero Esdra, c. 8. auri centum talenta, crateres aureos viginti, mille drachmarum. in Pseudo-Esdra, c. 8. auri talenta centum, aurea vasa viginti, ærea &c. Ex verbis Esdræ prioris legendum censet Petitus (in Animadvers. ἀνεκδότοις tom. 4. p. 160.) χρυσοῦ σκεύη ταλάντων ρ'.

s Χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα] Æs istud erat aurichalcum, quod olim omnium metallorum pretiosissimum habitum.

t Σταθμοῦ ταλάντων δώδεκα.] Σταθμὸν ἔχοντα ταλάντων Hen. & Bush. σταθμὸν ἔχοντα ταλάντων Vat. atque ita forsan Epiphan. qui vertit, habentia pondo talenta duodecim.

v Ἀπέδωκε τῷ Θεῷ] Ἐπέδωκε καὶ τῷ Θ. Hen. ἐπέδωκε δὲ τῷ Θ. Bush.

x Κριοὺς ἐνενήκοντα,] Ita MSS. & Vet. Interpr. perperam in Editis κριοὺς καὶ ἄρνας ϛ'. in Vero Esdra κριοὺς ἐνενήκοντα ἕξ, ἀμνοὺς ἑβδομηκονταεπτά. in Pseudo-Esdra κριοὺς ἐνενήκοντα ἕξ, ἄρνας ἑβδομηκονταεπτά.

y Προεχώρησε δ' αὐτῷ,] Προσεχώρησαν Vat. Verum hoc modo legisse videtur Epiphan. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Ἔσδρας, προεχώρησεν αὐτῷ.

z Πατρίους νόμους,] Ita MSS. πατρίους in Editis.

a Συγκεχύκασι,] Συγκεχυκότες Bush. & Vet. Interpr.

b [Ὁ Θεὸς,] Ut sensus constaret, ὁ Θεὸς inserui. uncis tamen inclusum dedi, quod absit tam MSS. quam Editis.

c Καὶ τὴν κεφαλὴν] Καὶ τὴν κεφαλὴν ἐσπάραττε καὶ τὰ γ. in MSS. Pro vulgata lectione facit Vet. Interpr.

d Ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν ἔρριψεν,] Ita cum Epiphanio. ἐπὶ τὴν γῆν

γῆν

tilata femet humi proftravit, quod primores populi hoc in fe crimen admiferint. atque fecum reputans, fibi non obtemperatum iri, fi juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat fe à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipfi lugentes fimiliterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Efdras humo furrexiffet, paffis in cœlum manibus dicebat, fe quidem pudere fublatis oculis illud contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus noftris ob peccata ab illis commiffa acciderant: Deum vero, qui femen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate confervaverat, & rurfus Hierofolyma fuamque in terram reduxerat, quique reges Perfarum eò perpulerat ut vicis illorum mifererentur, fupplex orabat, ut & illorum in præfentiarum delictis ignofceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen erga ipfos benignitati in laudem quammaxime ceffurum effe, fi illis fupplicium remiferit.

Efdras populi peccata confitens Dei mifericordiam implorat. 1 Efdr. c. 9. & 2 Efdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hierofolymitanorum primus, cum adiit, dicebatque, illos quidem fefe peccato obftrinxiffe, qui cum alienigenis habitarint uxoribus, eique fuadebat, ut omnes ad uxores cum liberis fuis repudiandas juramento adigeret, & fi quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque perfuafus Efdras, principibus facerdotum & Levitarum & Ifraëlitarum jusjurandum detulit, fe uxores liberofque fecundum Achonii confilium dimiffuros effe. Atque ubi jurarunt, è templo digreffus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliafibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum effet, ut omnes ex captivitate reduces Hierofolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non ftitiffet è populi cœtu femoveretur, ejufque bona facra forent ex fenatorum decreto, Judaicæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coiverunt vigefimo die menfis noni, qui Hebræis Chafleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At poftquam confederunt in fuperiore parte templi, fenioribus etiam una præfentibus, quibus moleftiam creabat frigus, Efdras, cum furrexiffet, accufabat eos, dicens, quod crimen commiferint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Veruntamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & fibimet falubrem & frugiferam, fi uxorum confortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, fe quidem hoc facturos effe: multitudinem vero magnam effe, & anni tempeftatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum effe. Quocirca qui iftis præfunt, quique cum alie-

Achonius Efdram confolatur, eique confilium dat. 1 Efdr. c. 10. & 2 Efdr. c. 8.

Populo fuadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Efdr. c. 10. & 2 Efdr. c. 8.

ἔρριψεν, ἐπὶ τῷ τὴν αἰτίαν ταύτην λαβεῖν τοὺς πρώτους τοῦ λαοῦ. λογιζόμενος δὲ, ὅτι, ἐὰν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προστάξῃ τέκνα, οὐκ ἀκουσθήσεται, διέμενεν ἐπὶ τῆς γῆς κείμενος. συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν [e] οἱ μέτριοι πάντες, κλαίοντες καὶ αὐτοὶ, [f] καὶ τῆς ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Εσδρας, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν, αἰσχύνεσθαι μὲν ἔλεγεν εἰς αὐτὸν ἀναβλέψαι, διὰ τὰ ἡμαρτημένα τοῦ λαοῦ, ὃς τῆς μνήμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπεσόντα· παρεκάλει δὲ τὸν Θεὸν σπέρμα τι καὶ λείψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας περισώσαντα, καὶ πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα καὶ [g] τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστήσαντα, [h] καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγγνωμονῆσαι τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτου πεποιηκόσιν, εἶναι δὲ ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τούτους ἀφεῖναι τῆς κολάσεως.

δ. Καὶ ὁ μὲν ἐπαύσατο τῆς εὐχῶν. θρηνούντων δὲ πάντων ὅσοι πρὸς αὐτὸν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [i] Αχώνιός τις ὀνόματι, πρῶτος τῶν Ιεροσολυμιτῶν προσελθὼν, αὐτοὺς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγεν, ἀλλοεθνεῖς συνοικησαμένους γυναῖκας· ἔπειθε δὲ αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτάς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγεννημένα, κολασθήσεσθαι δὲ τοὺς οὐχ [k] ὑπακούσαντας τοῦ νόμου. πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐποίησεν ὀμόσαι τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, ἀποπέμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κατὰ τὴν [l] Αχωνίου [m] συμβουλήν. λαβὼν δὲ τοὺς ὅρκους, ἐξελθὼν ὥρμησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ [n] παστοφόριον Ιωάννου τοῦ Ελιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσάμενος, [o] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγεν αὐτόθι. γενομένου δὲ κηρύγματος, ὥστε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀπαλλοτριωθησομένων τοῦ πλήθους, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, συνῆλθον οἱ [p] ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι τοῦ ἐνάτου μηνὸς, ὃς κατὰ μὲν Εβραίους [q] Τεβέθος, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος καλεῖται. καθεσθέντων δὲ ἐν τῷ [r] ὑπερῴῳ τοῦ ἱεροῦ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ὑπὸ τοῦ [s] κρύους ἀηδῶς διακειμένων, ἀναστὰς Εσδρας, ἠτιᾶτο ἐκείνους, λέγων παρανομῆσαι γήμαντας οὐκ ἐξ ὁμοφύλων. νῦν μέντοι γε ποιῆσαι αὐτοὺς, τῷ μὲν Θεῷ κεχαρισμένα, συμφέροντα δὲ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ δὲ ποιήσειν μὲν τοῦτο πάντες ἐξεβόησαν· τὸ δὲ πλῆθος εἶναι πολὺ, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ τὸ ἔργον οὐ μιᾶς οὐδὲ δευτέρας ὑπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' οἵ τε ἡγεμόνες [t] τούτοις, [v] καὶ οἱ συνοικοῦντες [x] ταῖς

γῆν τε in *Editis*. καὶ ἐπὶ τὴν γῆν *Hen.* & *Bush.*

e Οἱ μέτριοι] Μέτριοι, *bonæ mentis*. REL.

f Καὶ τῆς ἐπὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat*

g Τὴν οἰκείαν γῆν] Conf. fupr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

h Καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας] Illa καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen.* & *Vat. Interpr.*

i Αχώνιός τις ὀνόματι,] Αχώνιός τε *Hen. Vero Efdra* eft Ιεχονίας, *Pfeudo-Efdra* Σεχονίας aut Σαχονίας. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Athanamus*.

k Υπακούσαντας τοῦ νόμου.] Υπακούσαντος *Vat.*

l Αχωνίου] Σεχονίας LXX. Efdr. x. 2. שכניה. SPANH.

m Συμβουλήν.] Συμβουλίαν in *MSS.*

n Παστοφόριον] Eadem voce utitur *Pfeudo-Efdras*. occurrit etiam apud *Jerem.* c. 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 22 *Efaiæ* παστοφόριον *interpretatur thalamum in quo habitabat præfectus templi*. HUDS. לשכה *cella, conclave* LXX. παστοφόριον, γαζοφυλάκιον· Item παστοφόριον 1 Chron. xxxi. 11 Ezech. xl. 18 *Rufinus hic* habitaculum. παστοφόριον, Sic Ierem. xxxv. 4. εἰς τὸ παστοφόριον ... &c. LXX. hic Efdr. x. 6. εἰς γαζοφυλάκιον Ιωάννου; *Hebr.* אל לשכת ad cubiculum *Vulgat.* De παστοφόροις Ægyptiorum vid. Clem. Strom. lib. vi. p. 634. A & Porphyr. περ. ἀποχ. p. 171. Item παστοφόρος παρθένος incaftè apud Stobæ. Exc. H. Grot: p. 130. & in Anth. Obfc. SPANH.

o Εκείνην τὴν ἡμέραν] Εκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.*

p Εκ τῆς Ιούδα φυλῆς] Ita *Hen.* & *Bush.* ἐκ τῆς Ιουδαικῆς καὶ Β. in *Editis Aliifque*.

q Τεβέθος] Τεβέθ *Hen.* Σίνθος *Bush.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris plerifque *Casleu* aut *Kisleu*. in aliquibus tamen *Silios*. Antiquitatum lib. xii. Χασλεῦ refpondet menfi qui dicitur Απελλαῖος. ideoque & hic loci Χασλεῦ reponendum cenfeo. HUDS. Hebr. Menfis Απελλαῖος Macedonibus *Hebr.* טבת Efth. ii. 16. menfis decimus dicitur. etfi LXX. τῷ δωδεκάτῳ μηνί, ὅς ἐστιν Αδάρ. *Rufinus* verò hic habet: noni Menfis qui fecundum Hebræos Cafleu, fecundum Macedones Apellæos vocatur. Ut ita legerit hic *Rufinus* non Τεβέθος, fed Χασλεῦ feu *Hebr.* כסלו nonus Menfis, de quo Zachar. vii. 1. Menfe nono Chifleu. SPANH.

r Υπερῴῳ τοῦ ἱεροῦ,] Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliifque*. ὑπαίθρῳ *Hen.* ἐν πλατείᾳ οἴκου τοῦ Θεοῦ *Efdr.* ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἱεροῦ *Pfeudo-Efdr.*

s Κρύους ἀηδῶς διακειμένων,] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) pro ... , quod in *Editis* obtinuerat.

t Τούτοις,] Forte αὐτῶν. COCC.

v Καὶ οἱ συνοικοῦντες] In *Epiphanii* verfione, *duces & alii qui* ...

[x] ταῖς ἀλλοφύλοις, παραγενέσθωσαν, λαβόντες χρόνον, καὶ πρεσβυτέρους ἐξ ὧν ἂν θελήσωσι τόπων, τοὺς συνεπισκεψομένους τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [y] καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς, ἀρξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας ταῖς ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [z] ἐχομένου νουμηνίας ποιησάμενοι τὴν ἔρευναν, πολλοὺς ἔκ τε τῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐκγόνων [a] τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν, οἳ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγεννημένα, τῆς τῶν νόμων φυλακῆς ἢ τῶν πρὸς αὐτὰ φίλτρων ποιούμενοι [b] πλείονα λόγον, εὐθὺς [c] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας [d] ἐξευμενίζοντες τὸν Θεὸν ἐπήνεγκαν, κριοὺς καταθύσαντες αὐτῷ. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ περὶ τοὺς γάμους τῶν προειρημένων οὕτως ἐπανορθώσας Ἔσδρας, [e] ἐκαθάρισε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς πρὸς τὸ λοιπὸν [f] μόνιμον εἶναι.

ε΄. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ μηνὶ [g] τὴν [h] Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες, καὶ σχεδὸν παντὸς τοῦ λαοῦ συνεληλυθότος [i] ἐπ᾽ αὐτήν, ἀναβάντες εἰς τὸ [k] ἀνειμένον τοῦ ναοῦ πρὸς τὴν πύλην τὴν ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν ἀποβλέπουσαν, ἐδεήθησαν τοῦ Ἔσδρα τοὺς νόμους αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τοὺς Μωϋσέως. ὁ δὲ μέσος τοῦ πλήθους σταθεὶς ἀνέγνω, καὶ τοῦτο ἐποίησεν ἀπ᾽ ἀρχομένης ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δὲ, ἀκούοντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, [l] δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι· περὶ δὲ τῶν παρῳχημένων ἐδυσφόρουν, καὶ μέχρι τοῦ δακρύειν προήχθησαν, ἐνθυμούμενοι πρὸς ἑαυτούς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν πεπειραμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δὲ Ἔσδρας, οὕτως ὁρῶν αὐτοὺς ἔχοντας, ἐκέλευσεν ἀπιέναι πρὸς [m] αὐτοὺς καὶ μὴ δακρύειν· [n] εἶναι γὰρ ἑορτήν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. οὐ γὰρ [o] ἐξεῖναι. προτρέπειν δὲ, μᾶλλον πρὸς εὐωχίαν ὁρμήσαντας, ποιεῖν τὰ πρόσφορα τῇ ἑορτῇ [p] καὶ κεχαρισμένα· καὶ μετάνοιαν καὶ λύπην, τὴν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἔχειν καὶ φυλακὴν τοῦ μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δὲ, ταῦτα Ἔσδρα παραινοῦντος, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τοῦτο ποιοῦντες [q] ἐφ᾽ ἡμέρας [r] ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς, ἀνεχώρησαν [s] εἰς τὰ οἰκεῖα μεθ᾽ ὕμνων τοῦ Θεοῦ, τῷ ἐπανορθώσαντι τὰ περὶ τὸ πολίτευμα παρανομηθέντα Ἔσδρᾳ χάριν εἰδότες. ὃν συνέβη μετὰ τὴν παρὰ τῷ λαῷ δόξαν γηραιὸν τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ ταφῆναι μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας [t] ἐν Ἱεροσολύμοις. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρόν, καὶ [v] Ἰωακείμου τοῦ ἀρχιερέως ἀποθανόντος, παῖς αὐτοῦ [x] Ἐλιάσιβος τὴν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.

ϛ΄. Τῶν δὲ αἰχμαλωτισθέντων τις Ἰουδαίων οἰνοχόος.

nigenis habitant, ad certum tempus accedant & cum iis adsint seniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuisset; cœpta inquisitione prima die mensis decimi in eos qui alienigenas asciverant uxores, cum eam facere perrexissent usque ad primam diem mensis sequentis, multos invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quam suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Qui extraneas uxores habuerant. 1 Esdr. c. 10. & 3 Esdr. c. 9.

5. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus convenisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant, secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent, & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortabaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discesserunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Esdras legem populo recitat. 3 Esdr. c. 9.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 Esdr. c. 9.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis re-

Neemia in patriam petitas. Nehem. c. 1.

non cum alienigenis habitabant uxoribus, & apud *Gelenium* similiter, *principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa*, &c ac si legissent καὶ οἱ οὐ συνοικοῦντες. Verum particulam negantem abesse debere constat ex *Pseudo-Esdra*, l. 3. cap. ult. hisce verbis: οἱ ταγοὶ δὲ οἱ προηγούμενοι τῶν πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ κατοικίᾳ ἡμῶν ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, παραγενηθήτωσαν λαβόντες χρόνον, ἑκάστου δὲ τόπου τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς κριτὰς &c.

x Ταῖς ἀλλοφύλοις,] Ταῖς pro ταῖς reposui è (Cocceio quoque) Cod. *Vat.*

y Καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς,] Καὶ ταῦτα *Vat.*

z Ἐχομένου νουμηνίας] Πρώτης pro ἐχομένου ex *utroque Esdra* reponendum videtur. *Usque ad primam diem secundi mensis in Epiphanii* libris.

a Τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν,] Τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.*

b Πλείονα λόγον,] Πλεῖ. λόγον, & ita etiam in edit. *Basil.* SPANH.

c Ἐξέβαλλον.] Ita *MSS.* ἐξέβαλον in *Editis.*

d Ἐξευμενίζοντες τὸν Θεὸν] Conf. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

e Ἐκαθάρισε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν,] In *Editione Genevensi* omissa erat vox περὶ, forsan Typothetarum errore. καθάρισε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς τοῦ τὸν τοῦ λοιποῦ μὴ μένειν εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *impiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθαίρων.

f Μόνιμον εἶναι.] Νόμιμον *Hen.* & *Vat.*

g Τὴν Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] Ita *Hen.* & *Bock.* quo modo supra c. 3. §. 9. πανηγυρίζοντες ἑορτάζοντες. in *Editis Aliisque* τὴν σκηνοπηγίας.

h Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] De hoc Festo Tabernaculorum tum celebrato supr. c. 4. §. 1. SPANH.

i Ἐπ᾽ αὐτήν,] *Al.* εἰς αὐτήν.

k Ἀνειμένον τοῦ ναοῦ] Ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἱεροῦ πυλῶνος εὐρυχώρῳ *Esdra.* HUDS. Callimachus Hymn. in Cerer. v. 47. τὰ θεοῖσιν ἀνειμένα δένδρεα κόπτεις. Unde ἀνετὰ ζῶα, quæ Diis sacrata, & apud Athenæ. lib. VII. p. 284. C. ἱεροὶ ἰχθῦς, τοὺς ἀνέτ. SPANH.

l Δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν] Δίκαιοί τε πρὸς τὸ π. *Vat.*

m Αὐτοὺς καὶ μὴ δακρύειν.] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

n Εἶναι γὰρ ἑορτήν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. οὐ γὰρ ἐξεῖναι.] Non licuisse flere in die Festo hinc patet. Vid. *Nehem.* VIII. 12. SPANH.

o Ἐξεῖναι.] Ἔξεστι, licet, plus est, quam δεῖ. REL.

p Καὶ κεχαρισμένα.] Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deest *Editis.* πρόσφορα καὶ τῇ ἑορτῇ κεχ. *Hen.*

q Ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς,] Σκηνοπηγίαν etiam in nonnullis Gentilium Festis, ut in Festo Junonis Samiæ; de Samiis observat Polyænus Strat. l. VI. c. XLIV. p. 59. ὅτι τὸ τῆς Ἥρας ἱερὸν ἐσκηνοποιοῦντο, quod non adsecutus est ibi Interpres, & in Dionysiis Dio Chrysost. Orat. XXXIV. p. 447. τοῖς ὅτε βακχεῖοι τινας σκηνὰς ἀναλύοντες παρέρχονται ἐν ταῖς τρυγητικαῖς ἑορταῖς· Hebræorum verò Σκηνοπηγίαν Tentorii seu Tabernaculi rectè adumbrari in veteri Herodis nummo, alibi dudum docui. SPANH.

r Ὀκτὼ] At nonnisi 7 dies in tabernaculis degere solent. Sed adjecere diem octavum, etiamsi non esset necesse. REL.

s Εἰς τὰ οἰκεῖα] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

t Ἐν Ἱεροσολύμοις.] Nonnisi prophetas & regis generis Davidici licuisse Hierosolymis sepeliri, tradunt Hebræi. REL.

v Ἰωακείμου τοῦ ἀρχιερέως] Sic *Hen.* Ἰωακίμου *Bock.* & *Vat.* Ἰωακείμου in *Editis.*

x Ἐλιάσιβος τὴν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) Ἐλιάσιβος in *Editis.*

regis pincerna, nomine Neëmias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraice inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet ille populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant, passimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate misericordia commotus: oculisque ad cœlum sublatis, Quousque, inquit, patieris, Domine, gentem nostram adeo miseriis obrui? sic factum est ut omnibus in prædam & spolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & ista defleret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo esse ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è vestigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi ministratum ire properavit. Cum vero post cœnam rex multa esset hilaritate, solitoque magis se jucunditati daret, Neëmiam aspectavit, observatoque quod vultus ei tristis esset, tristitiæ causam percontatus est. Tum ille, Deum precatus ut sermonem gratia quadam suadaque imbueret, "Qui possum, inquit, ô "Rex, alius à te conspici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, ubi "sepulchra sunt majorum meorum, mœnia ad ter"ram dejecta esse, portasque igne consumptas? "Quæso liceat mihi eò proficisci, & muros ex"struere, temploque manum ultimam imponere." Rex hoc quod petiit *mox* ei concessit, literasque promisit ad satrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & necessariorum copiam, ad quoscunque vellet usus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, desine, ac deinceps mihi cum alacritate fac ministres. Tum quidem Neëmias, cum Deum adorasset, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egisset, vultum mœstitia dejectum confusumque cœpit attollere, lætitiaque ex promissis frontem exporrigere. Cum vero sequenti die *rex* eum accivisset, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præsidi redderet: in quibus mandabatur de Neëmia honorifice tractando, & de suppeditandis ei quibus ad ædificandum opus esset.

Neëmias patriæ calamitates luget deploratque. Neëm. c. 1.

Deum orat ut sibi apud Regem gratiam conciliet. Neëm. c. 1.

A Rege veniam impetrat eundi instauratum Hierosolyma. Neëm. c. 2.

7. Postquam igitur Babylonem venisset, & multos è popularibus ultro se adjungentes comites assumpsisset, *illico* Hierosolyma se contulit, cum jam annum quintum & vigesimum in regno ageret Xerxes: literisque Deo ostensis, mox eas

Hierosolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neëm. c. 2.

τοῦ βασιλέως [y] Ξέρξου, Νεεμίας ὄνομα, περιπατῶν πρὸ [z] τῆς μητροπόλεως [a] τῶν Περσῶν Σούσων, ξένων τινῶν ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὴν πόλιν ἰσιόντων ἐπακούσας Ἑβραϊστὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, προσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν παραγινόμενοι. [b] ἀποκριναμένων δὲ, ἥκειν ἐκ τῆς Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχει τὸ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δὲ ἔχειν εἰπόντων, [c] βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ πέριξ ἔθνη πολλὰ διατιθέναι κακὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν κατατρεχόντων τὴν χώραν καὶ διαρπαζόντων, τῆς δὲ νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλοὺς ἐκ τῆς χώρας καὶ [d] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους ἀπῆχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις εὑρίσκεσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τὰς συμφορὰς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἄχρι τίνος εἶπεν, ὦ δέσποτα, [e] ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν. οὕτως ἅρπαγμα πάντων καὶ λάφυρον [f] γεγόναμεν. διατρίβοντος δὲ αὐτοῦ πρὸς τῇ πύλῃ καὶ ταῦτ' ἀποδυρομένου, προσελθών τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ εὐθὺς ὡς εἶχε, [g] μηδ' ἀπολουσάμενος, διακονήσων ἔσπευσε τῷ βασιλεῖ τὴν ἐπὶ τοῦ [h] ποτοῦ διακονίαν. ὡς δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς [i] διεχύθη, καὶ ἱλαρώτερος [k] αὐτοῦ γενόμενος ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Νεεμίαν, [l] καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος, διὰ τί κατηφὴς εἴη ἀνέκρινεν. ὁ δὲ, τῷ Θεῷ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ πειθὼ παρασχεῖν αὐτοῦ λέγοντι, "πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δύναμαί σοι μὴ βλέπεσθαι "τοιοῦτος, μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀλγεῖν, ὅτε τῆς πατρίδος "μου Ἱεροσολύμων, [m] ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα προγόνων "τῶν ἐμῶν εἰσιν, ἀκούω βεβλῆσθαι κατὰ τῆς γῆς τὰ τείχη, "καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι προελθόντι τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τοῦ ἱεροῦ τὸ λοι"πὸν προσοικοδομῆσαι." ὁ δὲ βασιλεὺς διδόναι τε αὐτῷ τὴν δωρεὰν κατένευσε, καὶ πρὸς τοὺς σατράπας κομίσαι γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ πᾶσαν παρέχωσι χορηγίαν, εἰς ἅπερ βούλεται. παῦσαι δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τοῦ λοιποῦ διακόνει. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας προσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τῆς ὑποσχέσεως εὐχαριστήσας, τὸ κατηφὲς τοῦ προσώπου καὶ συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [n] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ἐπιούσῃ, δίδωσιν αὐτῷ πρὸς [o] Ἀδαῖον ἐπιστολὴν κομίσαι τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ἐν ᾗ περί τε τῆς τιμῆς τοῦ [p] Νεεμίου, καὶ [q] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐπέστελλε.

ζ. Γενόμενος οὖν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ πολλοὺς τῶν ὁμοφύλων [r] ἐθελοντὰς αὐτῷ ἀκολουθοῦντας παραλαβὼν, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [s] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου· καὶ [t] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδίδωσι

y Ξέρξου,] Ita *Baſ. MSS. Gr.* & *Lat.* & *Zonar.* Ἀρταξέρξου in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142.

z Τῆς μητροπόλεως τῶν Περσῶν Σούσων] Conf. ſupr. lib. 10. c. 11. §. 7. SPANH.

a Τῶν Περσῶν Σούσων,] Illud τῶν ex *MSS.*

b Ἀποκριναμένων δὲ ἥκειν ἐκ τῆς] Ἀποκριναμένων δ' ἐκείνων ἐκ τῆς *Hen.*

c Βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος] Κατηρεῖσθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat.* & *Busb.*

d Ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων] Ἐξ αὐτῶν τῶν *Hen.* & *Vat.*

e Ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον] Περιόψῃ *Hen.* & *Busb.*

f Γεγόναμεν.] Γεγόναμεν *Hen.*

g Μηδ' ἀπολουσάμενος,] Ita ex *MSS.* μὴ ἀπολ. in *Editis.*

h Ποτοῦ διακονίαν.] Sic *Busb.* πότου in *reliquis.*

i Διεχύθη,] Nota hic διεχύθη, nempe poſt cœnam jam *ſolutus* aut *remiſſus*, cui opponitur συνεχύθη, ut mox συγκεχυμένον, quo ſenſu εὐχύτως Eurip. Iphig. Aul. v. 112. & LXX. Gen. xi. SPANH.

k Αὐτοῦ γενόμενος] Ἑαυτοῦ *Hen.* αὐτοῦ in *cæteris.*

l Καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος,] Illud καὶ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωπακότα δὲ θεασάμενος *Vat.*

m Ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα προγόνων] Circa quæ monumenta Majorum, magna Veterum, Gentilium etiam religio, ut noto ad illud Æſchyli Perſ. v. 405. θήκας τε προγόνων, quarum nempe intuitu Græcos ad prælium navale contra Perſas, ſeu eundem hunc Xerxem hortabantur Duces ibidem. Ἠρία προγονικὰ eadem vocantur apud Plutarch. in Tib. & C. Gracchis p. 824. D. à quibus nempe diverſi apud Græcos ξενικοὶ τάφοι, de quibus Athenæ. lib. VIII. p. 351. B. SPANH.

n Τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ.] Παρὰ τῶν ἐπαγγ. *Hen.*

o Ἀδαῖον ἐπιστολὴν] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* Σαμαίου in *Editis.* ut & Σαδαίῳ mox ſeq. §. Σαδαῖον & Σαδαίῳ *Vat.*

p Νεεμίου,] Verus *juvenis*, quaſi legiſſet νεανίου. COCC.

q Χορηγίας] Καὶ τῆς χορ. *Hen.*

r Ἐθελοντὰς] Ἐθελοντὴν *Busb.*

s Πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου·] Anno xx. *Nehem.* c. 2. & 2 *Eſdr.* c. 2. Vide *Iſ. Voſſii* Chron. S. c. 10. p. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 2. p. 142. HUDS. xxv. Anno Regni Xerxis Nehemias Hieroſolyma venit Nehem. 11. 1. anno viceſimo Artaxerxis [illegible] contigiſſe dicitur item Nehem. V. 14. SPANH.

t Δείξας τῷ Θεῷ] Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς non agnoſcit *Epiphan.* Forſan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejuſmodi mos olim

δωσι τῷ Αδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [v] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτους ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. "Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, τὸν μὲν Θεὸν ἴστε μνήμην τῶν πατέρων Ἀβράμου καὶ Ἰσάκου καὶ Ἰακώβου διαφυλάττοντα, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνην οὐκ ἐγκαταλείποντα τὴν ὑπὲρ [x] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει συνήργησέ μοι παρὰ τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν τὸ τεῖχος ἀναστήσω, καὶ τὸ λεῖπον τοῦ ἱεροῦ τελειώσω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τὴν τῶν [y] γειτνιαζόντων ἡμῖν ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ ὅτι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς περὶ ταύτην φιλοτιμουμένους, ἐνστήσονται, καὶ πολλὰ πραγματεύσονται [z] πρὸς αὐτὴν ἡμῖν [a] ἐμπόδια, θαρρεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶτον, ὡς καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπέχθειαν στησομένῳ· μήτε δὲ ἡμέρας μήτε νυκτὸς [b] αὐτοὺς ἀνιέναι τῆς οἰκοδομίας, ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ χρωμένους [c] συνέχειν τὸ ἔργον, ὡς γε καιρὸς τούτου ἴδιός ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν εὐθὺς τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ τῷ λαῷ, [d] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, κατὰ τὸ ἑκάστοις δυνατόν. ὑποσχόμενος δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν οἰκετῶν συλλήψεσθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. [e] καὶ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ ἔργον παρεσκευάζοντο. [f] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [g] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα [h] τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

η'. Ἀκούσαντες δὲ τὴν τῶν τειχῶν [i] οἰκοδομὴν σπευδομένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ διετέλουν ἐπιβουλὰς αὐτοῖς [k] συντιθέντες, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰουδαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν διαφθεῖραι, μισθούμενοί τινας τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐτὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ ταραχὴν αὐτοὺς ἐνέβαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διεσπείρον, ὡς πολλῶν ἐπιστρατεύειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἐκταρασσόμενοι, μικροῦ τῆς οἰκοδομίας ἀπέστησαν. τὸν δὲ Νεεμίαν οὐδὲν τούτων [l] ἐξέστησε τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὸ ἔργον· ἀλλὰ στῖφός τι φυλακῆς ἕνεκα τοῦ σώματος περιβαλλόμενος [m] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [n] ὑπὸ τῆς εἰς τὸ ἔργον ἐπιθυμίας ἀναισθητῶν καὶ τῆς ταλαιπωρίας. οὕτως τε συντεταμένως καὶ προνοητικῶς [o] αὐτοῦ τῆς σωτηρίας [p] εἶχεν, οὐχὶ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τὴν [q] αὐτοῦ τελευτὴν οὐκ ἔτ' αὐτοῦ τοῖς πολίταις ἀναστήσεται τὰ τείχη· [r] ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τὴν ὕλην παρακομίζων· θυρεοὺς δ' ἐγγιστα αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπικτὰς ἀπὸ πεντακοσίων ἔστησε ποδῶν, προστάξας, ἂν ἐπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, τότε σημαίνειν τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιήρχετο τῆς πόλεως τὸν κύκλον,

Adæo reddidit cæterisque equitum magistris; convocato deinde Hierosolyma universo populo, cum in medio templi constitisset, sic eos est alloquutus. "Equidem scitis, Judæi, Deum adhuc in memoria retinere majores *vestros*, Abramum & Isacum & Jacobum, atque illorum justitiæ merito vestri curam non abjecisse. Mihi scilicet adjutor fuit, ut à Rege potestatem acciperem mœnia nostra instaurandi, perficiendique quod templo adhuc desit. Volo itaque vos (cum probe noritis quam maligno in nos animo sint gentes vicinæ, quodque nobis, ubi nostrum ædificandi studium resciverint, *pro virili* resistent, & modis omnibus agent ut opus *inceptum* impediant) Deo in primis confidere, ut qui semet illorum odio opponet; deinde nec die nec noctu ædificationem intermittere, sed summo studio curaque operi incumbere, quod tempus jam nobis in manibus sit." Ista loquutus continuo jussit magistratus mœnia dimetiri, atque opus conficiendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicitusque se quoque cum domesticis velle operam suam conferre dimisit concionem. Et Judæi ad opus se accingebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua ascenderunt è Babylone, à tribu *scilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipsis pariter ac regioni hujusmodi appellatio indita est.

Murorum instaurationem urget Neemias. Neëm. c. 2.

Quinam Judæi vocati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Samaritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non destiterunt, ut insidias illis struendo à proposito dimoverent: multis etiam Judæorum occisis operam dederunt ut ipsi Neëmiæ exitium machinarentur, quosdam ex alienigenis conducendo qui illum interimerent. Quin & metum illis & terrorem injiciebant, rumoresque *de industria* spargebant, quasi magni diversarum gentium exercitus eos essent invasuri. Ex quibus tantus eos timor incessit, ut parum abfuerit quin *protinus* ædificationem desererent. Neëmiam vero nihil horum à studio quod operi impendebat deterrere potuit: sed custodiæ causa corporis sui agmine satellitum stipatus constanter perseverabat, præ desiderio operis *promovendi* nihil molestiæ ex labore sentiens. Atque adeo omni cura & cogitatione suæ prospiciebat saluti, non quod mortem metueret, sed persuasum haberet se exstincto mœnia civibus suis non fore instauranda: jussitque in posterum ut ædificatores armis instructi operi se admoverent. Quo factum est ut cæmentarius quidem gladio esset accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quingentos passus tubicines disposuit, quibus imperatum erat ut classico accessus hostium, sicubi apparerent, populo significarent, ut essent qui armati pugnam inirent, [illegible] non quos nudos & inermes hostis adoriretur. Ille autem noctu urbem in ambi-

Hierosolymorum mœnia hostibus invitis reficiuntur. Neëm. c. 4.

olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut constare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14. HUDS. Vetus, *demonstrandas epistolas porrexit Addo & aliis* Puto legendum θαῤῥήσας τῷ Θεῷ. COCC. Recte *Huds.* Nam & supra lib. 10. c. 1. Ezechias literas Regis Assyrii postquam Deo tanquam præsenti ostendisset τὰς δὲ ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο, ut legi ibidem potest §. 4. quod sicuti ibi fit commonendi Dei gratia, ut memor esset datæ promissionis, ita hic gratitudinis ergo, quod pariter fidem suam impleverit. HAV.

v Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ,] Ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ *Hen.*

x Ὑμῶν πρόνοιαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.*

y Γειτνιαζόντων ἡμῖν ἐθνῶν] Γειτνιώντων ἡμῖν *Bosb.*

z Πρὸς αὐτὴν ἡμῖν] Πρὸς αὐτοὺς malit Cl. *Lowthius.*

a Ἐμπόδια,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

b Αὐτοὺς ἀνιέναι] Αὐτοὺς non agnoscunt *Hen.* & *Bosb.*

c Συνέχειν τὸ ἔργον,] Thucydides συνέχοντες εἰρεσίαν. COCC.

d Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Κατὰ κώμας τε καὶ πόλεις *Vat.*

e Καὶ Ἰουδαῖοι] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.*

f Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videsis etiam *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467.

g Ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν] Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.*

h Τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.] Τὴν προσηγορίαν αὐτὴν *Hen. Vat.* & *Bosb.*

i Οἰκοδομὴν σπευδομένην] Οἰκοδομίαν *Hen.* & *Bosb.*

k Συντιθέντες,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* συνιστάντες in *Editis.*

l Ἐξέστησε τῆς σπουδῆς] Ἐξέστησεν *Hen.* & *Bosb.*

m Ἀτρύτως ὑπέμενεν,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Bosb.* & *Zonar.* ἀπρώτως perperam in *Editis.* ἀτρύτως legisse videtur *Epiphan.*

n Ὑπὸ τῆς] Ὑπὸ τῆς περὶ τὸ ἔργον in *MSS.*

o Αὐτοῦ τῆς σωτηρίας] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Εἶχεν,] Ἐποίει pro εἶχεν in *Gall.* & *Vat.*

q Αὐτοῦ τελευτὴν] Ἑαυτοῦ τελ. *Hen.*

r Ἐκέλευσε] Ergo τε accepit pro manu, non pro multitudine hominum. REL.

bitum circuibat, nec laboribus succumbens, nec somno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, sed ad necessitatem usus est. Atque hanc ærumnam per biennium & menses quatuor toleravit. nam tanto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hierosolyma, anno imperii Xerxis vigesimo & octavo, mense nono. Cumque absoluti essent muri, Neëmias populusque Deo sacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies festum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam esse murorum exstructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neëmias, cum animadverteret exiguum in urbe populum esse, sacerdotes hortatus est & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique considerent; id agens ut illis domicilia exstruerentur suis sumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hierosolyma conferre jussit, ut sacerdotes & Levitæ, satis sibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non desererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neëmias imperarit: atque ita factum est ut in Hierosolymorum urbe major *indies* esset civium frequentia. Neëmias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice fecisset, ad senectutem provectus è vita discessit. eratque vir indole bonus ac justus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum sui reliquit monumentum Hierosolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante gesta sunt.

Mœnibus absolutis Neëmias populusque lætantur & epulantur. Neëm. c. 6.

Urbs Hierosolymitana incolis instruitur. Neëm. c. 11.

Neëmiæ obitus, & elogium.

οὐδὲν κάμνων οὐδὲ τοῖς ἔργοις, οὐδὲ τῇ διαίτῃ καὶ τοῖς ὕπνοις, οὐδενὶ [s] γὰρ τούτων πρὸς ἡδονὴν, ἀλλὰ πρὸς ἀνάγκην ἐχρῆτο. καὶ ταύτην ὑπέμεινε τὴν ταλαιπωρίαν ἐπ' ἔτη δύο καὶ μῆνας τέσσαρας. [t] ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, [v] ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει, μηνὶ ἐννάτῳ. τέλος δὲ τῶν τειχῶν λαβόντων, Νεεμίας καὶ τὸ πλῆθος ἔθυσαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [x] διῆγον ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ εὐωχούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [y] κατοικοῦντα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας πέρας ἐχούσης ἀκουσθείσης, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δὲ τὴν πόλιν ὁρῶν [z] ὀλιγανθρωπουμένην, τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευΐτας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μετελθεῖν εἰς τὴν πόλιν καὶ μένειν ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τόν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν [c] τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι διηνεκῶς ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ Λευΐται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν ἡδέως ὑπήκουσαν [d] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πολυανθρωποτέραν δὲ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν οὕτως συνέβη γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνου ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γῆρας ἀφιγμένος. ἀνὴρ δὲ ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ περὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς φιλοτιμότατος, [e] μνημεῖον αἰώνιον αὐτῷ καταλιπὼν τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ Ξέρξου βασιλέως ἐγένετο.

VI.

CAP. VI.

De Esthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum absuit quin tota Judæorum gens exstingueretur.

MOrtuo autem Xerxe, contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Persarum tenente, parum absuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei causam paulo post indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem spectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è stirpe regia, quam ferunt etiam gentem nostram conservasse. Artaxerxes enim, posteaquam regnum acceperat, & constituerat ab India ad Æthiopiam usque centum & viginti septem satrapas, anno regni *sui* tertio amicos & Persas sibi subditos & præsides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem ostentaret, per centum & octoginta dies. Eo exacto spatio, gentibus & legatis illorum in Susis per septem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curasset columnis aureis & argenteis suffultum, vela linea & purpurea eo usque præte-

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

Artaxerxis convivium plane regium. Esth. c. 1.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Ἐσθῆρος καὶ Μαρδοχαίου καὶ Ἀμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἅπαν ἀπολέσθαι.

ΤΕλευτήσαντος δὲ [f] Ξέρξου, [g] τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν Κῦρον, ὃν Ἀρταξέρξην Ἕλληνες καλοῦσι, συνέβη μεταβῆναι. τούτου τὴν Περσῶν ἔχοντος ἡγεμονίαν, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ἰουδαίων [h] ἔθνος ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν. [i] πρέπει γὰρ τὰ τοῦ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ἰουδαίαν γυναῖκα, τοῦ γένους οὖσαν τοῦ βασιλικοῦ, ἣν καὶ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. [k] παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Ἀρταξέρξης, καὶ καταστήσας ἀπὸ Ἰνδίας ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [l] καὶ εἰκοσιεπτὰ ἑπτὰ ἄρχοντας, τῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, τούς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑποδεξάμενος [m] εἱστία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς παρὰ βασιλεῖ τοῦ πλούτου παρασκευαζομένου τὴν ἐπίδειξιν ποιήσασθαι, ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπειτα τὰ ἔθνη καὶ τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατευώχησεν ἑπτά. τὸ δὲ συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τὸν τρόπον τοῦτον γεγονημένον. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσίων καὶ ἀργυ-

r Γὰρ τούτων] Illud γὰρ è MSS. & *Vet. Interpr.*

t Ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.*

v Ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει,] XXVIII. Anno Regni Xerxis Muri Hierosolymorum absoluti *Nehem.* v. 14. Ab anno XX. Artaxerxis ad annum XXXII. annonas, quæ ducibus debebantur, non concessisse dicit. SPANH.

x Διῆγον ἐφ' ἡμέρας] *Al.* διάγαγον.

y Κατοικοῦντα,] Κατοικήσαντα *Vat.*

z Ὀλιγανθρωπουμένην,] Ὀλιγανθρωπίας εἶδον. lib. VII. c. 4. §. 1. & ὀλιγανθρωπίας Plato de Leg. l. VI. p. 780. B. SPANH.

a Τὴν χώραν ἐκλιπόντας,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰ περὶξ πόλιν in *Editis.*

b Γεωργοῦντα λαὸν] Γεωργοῦντας *Vat.*

c Τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ἱεροσόλυμα,] De Decimis, Sacerdotibus ac Levitis persolvendis, supra lib. 4. c. 4. §. 4. καὶ τὰς δεκάτας, ἃς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν· & c. VIII. §. 8. Ἔστω δὲ καὶ δεκάτη ἐξαιρετικὴ &c. & §. 22. Ταῖς δεκάταις ταῖς δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου προεῖπον τελεῖν· SPANH.

d Οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο·] Οἷς Νεεμίας *Vat.*

e Μνημεῖον αἰώνιον αὐτῷ καταλιπὼν τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη.] Magni olim habitum Mœnia Urbium extruere. Hinc Dido eo nomine se jactans apud Maronem Æn. IV. *Mea Mœnia vidi.* SPANH.

f Ξέρξου,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis.*

g Τὴν βασιλείαν] Ἡ βασιλεία εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Αρ. Ε. καλοῦσι, μετέβη *Busb.* & ita quidem *Zonaras*, nisi quod μετέπεσε habeat pro μετέβη. De hoc *Artaxerxe* vide *Grotium* ad *Esdr.* c. 4. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Esth.* cap. 1.

h Ἔθνος ἅπαν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένος in *Editis.*

i Πρέπει γὰρ τὰ τοῦ βασιλέως] Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Ἐπεὶ [*lr.* πρέπει] γὰρ τὰ περὶ τοῦ βασ. *Hen.* ἐπείγει γὰρ τὰ τοῦ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis.*

k Παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Ἀρταξέρξης,] Præcedit in versione τῶν LXX. Artaxerxis somnium, quod in Hebræo non extat. SPANH.

l Καὶ εἰκοσιεπτὰ ἑπτὰ ἄρχοντας,] Illud καὶ è *MSS.*

m Εἱστία πολυτελῶς,] Εἱστιᾶτο *Busb.* ἑστιᾷ *Vat.*

n Τὸ

ἀργυρέων κιόνων, [n] ὕφη λίνεα καὶ πορφυρέα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ [o] ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς διὰ λίθων πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς διακόνοις [p] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [q] τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφέροντας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. διαπέμψας δὲ καὶ κατὰ τὴν χώραν παρήγγειλεν ἀνεῖσθαι τῶν ἔργων [r] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλαῖς ἡμέραις. ὁμοίως τε τῶν γυναικῶν [s] ἡ βασίλισσα [t] Οὐάστη συνήγαγε συμπόσιον ἐν τοῖς βασιλείοις. ἣν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος [v] τοῖς ἑστιωμένοις ὁ βασιλεὺς, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτὴν εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, κάλλει τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλουσαν. [x] ἡ δὲ φυλακῇ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπορεύετο πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ πολλάκις τοὺς εὐνούχους [y] ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν, οὐδὲν ἧττον [z] ἀνέμενε παραιτουμένη τὴν ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν παροξυνθέντα τὸν βασιλέα λῦσαι μὲν τὸ συμπόσιον, ἀναστάντα δὲ καὶ τοὺς ἑπτὰ τῶν Περσῶν, οἳ τὴν τῶν νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, καλέσαντα, κατηγορεῖν τῆς γυναικὸς, καὶ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [a] παρ' αὐτῆς. κληθεῖσα γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ἅπαξ. [b] προσέταξεν οὖν δηλοῦν τίνα κατ' αὐτῆς νόμον ὁρίζουσιν. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [c] Μυχαίου ὄνομα, εἰπόντος, οὐκ αὐτῷ μόνῳ [d] ταύτην γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ [e] πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύεται καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἰσχρῶς διαγεγονέναι τὸν βίον· οὐδεμία γὰρ τοῦ συνοικοῦντος ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσεται, παράδειγμα τὴν τῆς βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πρὸς σὲ τὸν κρατοῦντα ἁπάντων ἔχουσα· [f] παρακελευομένου τε τὴν οὕτως ἐνυβρίσασαν αὐτῷ ζημιῶσαι [g] μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τοῦτο ποιήσαντα διαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τῆς βασιλίσσης κεκυρωμένα, ἔδοξε τὴν Οὐάστην ἐκβαλεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

β΄. Διακείμενος δὲ [h] ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρων τὴν διάζευξιν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτῇ διὰ τὸν νόμον οὐκ ἠδύνατο· λυπούμενος δὲ, [i] ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετέλει. βλέποντες δ' αὐτὸν οὕτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [k] συνεβούλευον τὴν μὲν τῆς γυναικὸς μνήμην, καὶ τὸν ἔρωτα μηδὲν ὠφελούμενον [l] ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δὲ, περιπέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους εὐπρεπεῖς, ἣν τὴν προκριθεῖσαν [m] ἔχειν εἰς γυναῖκα. σβέννυσθαι γὰρ τὸ πρὸς τὴν [n] προτέραν φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸ [o] πρὸς ἐκείνην εὔνουν ἀποσπώμενον κατὰ μικρὸν [p] γίνεσθαι τῆς συνούσης. πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσέταξέ τισιν [q] ἐπι-

xi fecit, ut multæ myriades illic discumberent. Ministrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculum factis. Ministris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, sicut apud Persas fit; sed permitterent illis, prout accumbentium unicuique visum, hilariter agere. Dimissis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multosque dies pro regno suo festos agerent. Similiter & ipsa Vaste regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentissimam, convivis suis ostendere cupiens, ad se in convivium accersi jubet. Illa vero reverentia Persarum legum, quæ ab alienis spectari mulieres vetant, ad regem se non conferebat; & cum iterum iterumque spadones ad eam misisset, nihilominus ædibus suis mansit, venire recusans. adeo ut rex ira vehementi incensus solverit convivium, cumque surrexisset & septem è Persis accivisset, quibus apud ipsos commissa est legum interpretatio, uxorem accusarit, dixeritque quemadmodum cum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipso vocata, ne semel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid reginæ faciendum esse lege statuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipsi soli in injuriam cedere, verumetiam Persis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus despectui habiti vitam *deinceps* agant inhonestam (nulla enim mulier maritum suum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adversus te qui omnibus impetas) hortareturque ut tam contumacem erga ipsum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; visum est ut Vasten repudiaret, ejusque honorem alteri traderet.

Regina Vaste ad Regem venire jussa non paret. Esth. 1.

2. Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipsi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non cessabat, ut qui voluntate sua in *tantas* difficultates se conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, consilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venustas & elegantes sibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *sensim* exstinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum subtracta in ipsam transeat quæ cum eo versabitur. Huic consilio obsequutus isti negotio certos præfecit, qui virgines for-

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deligat in matrimonium. Esth. 2.

n Ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα] Ὑφὴν λινέαν καὶ πορφυρέαν *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri potest. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videsis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30.

o Ἐκπώμασι χρυσέοις] Ἐν ἐκπώμασι *Hen.*

p Μὴ βιάζεσθαι,] Videsis *Brissonium*, L. 2. de *Regno Persarum*, p. 215. *Edit. Commel.*

q Τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς] Τὸν ποτὸν *Vat.*

r Ἀφιεμένους,] Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφειμένοις in *Editis* *Aliisque*.

s Ἡ βασίλισσα] Ἡ βασίλισσα αὐτῇ συν. *Vat.* ὁ βασιλεὺς ἐν αὐτῷ legisse videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.*

t Οὐάστη] Ἀστιν LXX. ושתי *Hebr.* SPANH.

v Τοῖς ἑστιωμένοις ὁ βασιλεὺς,] Illud τοῖς ex *MSS.*

x Ἡ δὲ φυλακῇ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν,] Persarum lege vetitum Mulieres ab extraneis conspici. *Paraphr. Chald.* addit, jussum à Rege, ut nuda Vasthi compareret. SPANH.

y Ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν,] Ἀποστείλαντος *Vat.* εἴλαντος *Bosb.*

z Ἀνέμενε] Forte ἐνέμενε. apud Isocratem occurrit ἀναμένειν pro *perseverare*. COCC.

a Παρ' αὐτῆς.] Πρὸς αὐτῆς & mox πρὸς αὐτοῦ *Hen.* & *Vat.*

b Προσέταξεν οὖν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσέταττεν οὖν *Hen.* προσέταττε δ' οὖν in *Editis.*

c Μυχαίου ὄνομα] Ita etiam in *plerisque* LXXII. *Codd.* Μαμυχαίου in uno *Oxoniensi.* Ἀμυχαίου *Hen.* & *Bosb.* Forsan legendum Μαμυχαίου.

d Ταύτην γεγονέναι] Illud ταύτην è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

e Πᾶσι Πέρσαις,] Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Bosb.*

f Παρακελευομένου τε] Ita *Hen.* & *Bosb.* παρακελευομένου τὴν in *Editis.* παρακελευομένου δὲ *Vat.*

g Μεγάλῃ ζημίᾳ,] Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Bosb.*

h Ὁ βασιλεὺς] Illud ὁ βασιλεὺς nec agnoscunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

i Ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις] Ὡς ἐν ἀδυνάτοις *Vat.*

k Συνεβούλευον τὴν] Συνεβουλεύοντο *Vat.*

l Ἐκβάλλειν] Ita *MSS.* ἐκβαλεῖν in *Editis.*

m Ἔχειν εἰς γυναῖκα.] Ἔχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.*

n Προτέραν φιλόστοργον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἑτέραν in *cæteris.*

o Πρὸς ἐκείνην εὔνουν] Πρὸς ἐκείνης *Vat.*

p Γίνεσθαι τῆς συνούσης.] Eo modo *Vat.* (& *Cocceius*) atque ita vel συνοικούσης legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ad cohabitantem posse converti.* γίνεσθαι τῆς συνουσίας in *Editis Aliisque.*

q Ἐπιλεξαμένοις τὰς ἀδελφὰς] Ἐπιλεξαμένους & mox ἀδελφὰς in *MSS.*

r Ξανη-

forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii sui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ essent, inventa est quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Esther (hoc enim ipsi nomen erat) omnibus pulchritudine præstaret, vultusque gratia spectantium oculos in se præcipue converteret. Postquam vero, spadoni cuidam, qui ipsam curaret, tradita esset, ei abunde provisum est; ut quæ magna odorum copia & pretiosis unguentis, quibus corporibus opus est, *quotidie* fuerit delibuta. Atque ista illis, numero quadringentis, adhibita erant per sex menses. Quando autem illo tempore satis curatas existimaret virgines, ipsasque jam dignas esse quæ ad Regis lectum irent, unam singulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo consuesceret. Ille vero, postquam cum ea rem habuerat, statim *ipsam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Esther ad eum accessisset, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in justam uxorem sibi accepit: nuptiasque cum ea celebravit anno regni sui septimo, mense duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimisit, festum nuptiale eis indicens: ille vero Persas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum mensem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingressa esset *uxor*, diadema ei imposuit. Atque ita cum eo habitavit Esther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Susa Persidos migraverat, illic degebat, & quotidie in regia versabatur, quærebatque quomodo se haberet puella. amabat enim eam quasi filiam suam.

Mardochæus.
Esther.
Esther ab Eunucho curata. Esth. 2.
Rex Estherem ducit in matrimonium. Esth. c. 2.

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis suorum ad se, cum in solio sederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum securibus, ut si quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipse sedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem servare voluisset ex iis qui non vocati cum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem satis nobis dictum est.

Lege cautum ne quis ad Regem Persarum non vocatus accedat.

4. Aliquando autem post, cum Bagathous & Theodestes in eo essent ut insidias Regi struerent, Barnabazus alterius eunuchi servus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Estherem Regi insidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæsita*

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Esth. c. 2.

λεξαμένοις τὰς εὐδοκίμους ἐπ' εὐμορφίᾳ τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [r] συναχθεισῶν δὲ πολλῶν, εὑρέθη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανή, παρὰ τῷ [s] θείῳ Μαρδοχαίῳ, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ, τρεφομένη. ἦν δ' οὗτος ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τῶν δὲ πρώτων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. συνέβαινε δὲ τὴν Ἐσθῆρα, τοῦτο γὰρ ἦν [t] αὐτῇ τοὔνομα, τῷ κάλλει διαφέρειν πασῶν, καὶ [v] τὴν χάριν τοῦ προσώπου τὰς ὄψεις τῶν θεωμένων μᾶλλον [x] ἐπάγεσθαι. παραδοθεῖσα δὲ αὕτη τινὶ τῶν εὐνούχων [y] εἰς ἐπιμέλειαν, πάσης ἐτύγχανε προνοίας, ἀρωμάτων ἀφθονίᾳ καὶ πολυτελείᾳ τῶν ἀλειμμάτων, ὧν χρῄζει τὰ σώματα, καταρδομένη. καὶ τούτων [z] ἀπέλαβον ἐπὶ μῆνας ἕξ, τετρακόσιαι τὸν ἀριθμὸν οὖσαι. ὅτε δὲ ἐνόμιζεν ἀποχρώντως τοῦ προειρημένου [a] χρόνου [b] τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν τὰς παρθένους, καὶ τοῦ βαδίζειν αὐτὰς ἐπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [c] γεγονέναι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [d] μίαν ἔπεμπε τῷ βασιλεῖ συνεσομένην. ὁ δὲ πλησιάζων εὐθὺς ἀπέπεμπε πρὸς τὸν εὐνοῦχον. ἀφικομένης δὲ τῆς [e] Ἐσθῆρος πρὸς αὐτόν, ἡσθεὶς αὐτῇ, καὶ πεσὼν τῆς κόρης εἰς ἔρωτα, νομίμως αὐτὴν ἄγεται γυναῖκα· [f] καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖται τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ [g] ἑβδόμου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας, [h] Ἀδάρου καλουμένου. διέπεμψε δὲ τοὺς [i] ἀγγάρους λεγομένους εἰς πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [k] αὐτοῖς τοὺς γάμους παραγγέλλων· αὐτὸς δὲ Πέρσας [l] καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἐθνῶν εἱστία ἐπὶ μῆνα ὅλον ὑπὲρ τῶν γάμων αὐτοῦ. [m] εἰσελθούσης δὲ εἰς τὸ βασίλειον, περιτίθησιν αὐτῇ τὸ διάδημα. καὶ συνῴκησεν οὕτως Ἐσθὴρ, μὴ [n] ποιήσασα φανερὸν αὐτῷ τὸ ἔθνος, ἐξ ὅτου εἴη τυγχάνουσα. μεταβὰς δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτῆς ἐκ τῆς Βαβυλῶνος εἰς [o] Σοῦσα τῆς Περσίδος, αὐτόθι διῆγεν, ἑκάστης ἡμέρας [p] πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς κόρης τίνα [q] διάγει τρόπον. ἔστεργε γὰρ αὐτὴν, ὡς αὐτοῦ θυγατέρα.

γ΄. [r] Ἔθηκε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεὺς, ὥστε μηδένα τῶν [s] ἰδίων αὐτῷ προσιέναι μὴ κληθέντα, ὁπηνίκα ἐπὶ τοῦ θρόνου καθέζοιτο. [t] περιεστήκεσαν δὲ τὸν θρόνον αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι, πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ θρόνῳ. καθῆστο μέντοι [v] λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ἣν, ὅταν τινὰ σώζειν ἤθελε τῶν ἀκλήτως προσιόντων, ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἁψάμενος αὐτῆς, ἀκίνδυνος ἦν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δ΄. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλευσάντων τῷ βασιλεῖ [x] Βαγαθώου καὶ [y] Θεοδέστου, [z] Βαρνάβαζος τῶν εὐνούχων οἰκέτης τοῦ ἑτέρου, τὸ γένος ὢν Ἰουδαῖος, συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, τῷ θείῳ κατεμήνυσε τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. Μαρδοχαῖος δὲ διὰ τῆς Ἐσθῆρος φανερὰς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ τὰς [a] ἐπιβου-

r Συναχθεισῶν δὲ πολλῶν,] Συναχθεισῶν δὲ πασῶν αὐτῶν, &c. Vat. non ita *Epiphan. Aliique.*

s Θείῳ Μαρδοχαίῳ.] *Patruelem* non *patruum* fuisse dicunt alii. Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 8. c. 14. *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650.

t Αὐτῇ τοὔνομα.] Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.*

v Τὴν χάριν τοῦ προσώπου] Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius*, & mox ἐπιγάγεσθαι. *Coccejus* verò διὰ τὴν χάριν.

x Ἐπάγεσθαι.] Ita cum *MSS.* (& *Coccejo*) ἐπείγεσθαι in *Editis.*

y Εἰς ἐπιμέλειαν,] Φυλάττεσθαι εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum suspicor vocem φυλάττεσθαι, ad oram codicis appositam ἐξηγήσεως ἕνεκα, postea (ut fieri solet) irrepsisse.

z Ἀπέλαβον] Lege ἀπέλαυον. COCC.

a Χρόνου] Illud χρόνου ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

b Τὴν ἐπιμέλειαν] Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Bosb.*

c Γεγονέναι.] Γεγονυίας *Vat.* & *Hen.*

d Μίαν ἔπεμπε] Sic *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* deest μίαν.

e Ἐσθῆρος πρὸς αὐτόν,] *Al.* Ἐσθήρας.

f Καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖται] Ita *Vat.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖται δωδ. *Hen.* & *Bosb.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.*

g Ἑβδόμου ἔτους] Ἑβδόμῳ ἔτει *Vat.* & *Bosb.*

h Ἀδάρου καλουμένου] Mallem Ἀδάρου aut Ἀδάρ. HUDS. Ἀδάρ. Mensis xii. Ita LXX. hoc loco. In *Hebr.* autem Mense decimo, qui est טבת Esth. ii. v. 17. SPANH.

i Ἀγγάρους λεγομένους] Οὕτως ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλικοὺς ἀγγέλους. *Suid.* Videsis *Drusii* Observatt. l. 12. c. 19. & *Stanlejum* ad *Æschyli* Persas, v. 247.

k Αὐτοῖς τοὺς γάμους παραγγέλλων] Αὐτοῖς abest *Vat.*

l Καὶ τοὺς Μήδους] Illa καὶ τοὺς Μήδους desunt *Vat.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

m Εἰσελθούσης δὲ] Εἰσελθούσῃ *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoscit αὐτῇ.

n Ποιήσασα φανερὸν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησάσης in *Editis.* Legi potest, καὶ συνῴκησεν οὕτως Ἐσθῆρα (vel Ἐσθῆρι) μὴ ποιησάσῃ &c.

o Σοῦσα] Ita *Bosb.* & *Vat.* prout supra aliquoties. in *Editis* hic loci Σούσας. HUDS. Conf. sup. lib. 10. c. xi. §. 7. SPANH.

p Πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων,] Περὶ τὰ βασίλεια *Zonar.*

q Διάγει τρόπον.] Διάγοι *Hen.*

r Ἔθηκε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεύς,] Legem hanc à Dejoce primum latam ostendit *Herodotus*, l. 1. c. 99.

s Ἰδίων αὐτῷ] Ἰουδαίων *Vat.* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan. Aliique.*

t Περιεστήκεσαν δὲ τὸν θρόνον αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι.] *Al.* περιεστήκεσαν. HUDS. Sic Securigeri circa solium Teni aut Tenedi, quo securi continuo plecterentur rei. SPANH. Vide Nummos.

v Λύγον χρυσέαν] De corona è λύγῳ seu salice, & quare Athenæ. lib. xv. p. 671. F. & 672. SPANH.

x Βαγαθώου] Γαβαθῶου *Hen.* Forsan Βαγαθῶου legendum.

y Θεοδέστου,] Θεοδέστου *Vat.* An Θερέσου, aliorum esto judicium.

z Βαρνάβαζος] Forsan Φαρνάβαζος.

a Ἐπιβουλεύσαντας.] Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύοντας *Bas.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσαντας *Bosb.*

b Τὰ

συλλεύοντας. παραχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] τἀληθὲς ἐξεῦρε. καὶ τοὺς μὲν εὐνούχους [c] ἀνεσταύρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τότε μὲν οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτίῳ τῆς σωτηρίας γεγενότι· μόνον δὲ αὐτοῦ [d] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημειώσασθαι, καὶ προσμένειν αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄντα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

ε'. [e] Ἀμάνην δὲ [f] Ἀμαδάθου μὲν υἱὸν, τὸ γένος δὲ Ἀμαληκίτην, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσεκύνουν οἵ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, ταύτην αὐτῷ τὴν τιμὴν [g] παρ᾽ αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύσαντος γίνεσθαι. Μαρδοχαίου δὲ, διὰ σοφίαν καὶ τὸν οἴκοθεν αὐτοῦ νόμον, οὐ προσκυνοῦντος ἄνθρωπον, [h] παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [i] πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνοῦσιν αὐτὸν, [k] οὗτος δὲ δοῦλος ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [l] τιμωρήσασθαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν παρὰ τοῦ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθνος αὐτοῦ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰρ φύσει τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένος τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ᾽ αὐτῶν διεφθάρη. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθνος εἶναί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τοῦτο κατὰ τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ βασιλευομένης οἰκουμένης, [m] ἄμικτον, ἀσύμφυλον, οὔτε θρησκείαν τὴν αὐτὴν τοῖς ἄλλοις ἔχον, οὔτε νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῷ σῷ λαῷ καὶ ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθνος, εἴ τινα θέλεις τοῖς ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθέσθαι, κελεύσεις πρόρριζον [n] ἀπολέσαι· μηδέ τι αὐτοῦ λείψανον καταλιπεῖν, μήτε εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέντων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μέντοι μὴ ζημιωθῇ τοὺς φόρους τοὺς παρ᾽ αὐτῶν γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπηγγείλατο [o] μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τέσσαρας, ὅπου ἂν κελεύσῃ. τοῦτο δὲ τὰ χρήματα παρέχειν ἡδέως ἔλεγεν, ἵν᾽ ἀπὸ τούτων εἰρηνευθῇ τῶν κακῶν ἡ βασιλεία.

ϛ'. Ταῦτα τοῦ Ἀμάνου ἀξιώσαντος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοῖς ὅ, τι βούλεται. τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Ἀμάνης, παραχρῆμα πέμπει [p] διάταγμα ὡς τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, περιέχον τοῦτον τὸν τρόπον. "[q] Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ σατραπειῶν ἄρχουσι, τάδε γράφει. Πολλῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης ἧς ἐβουλήθην [r] κρατήσας οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερήφανον μηδὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον ἐμαυτὸν παρασχὼν, καὶ προνοησάμενος [s] εἰρήνης καὶ εὐνομίας αὐτοῖς, ἐζήτουν πῶς εἰς ἅπαντα ταύτην [t] ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο, τοῦ δὲ διὰ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην παρ᾽ ἐμοὶ τὴν πρώτην μοῖραν δόξης καὶ τιμῆς ἔχοντος, καὶ μετ᾽ ἐμὲ δευτέρου διὰ πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Ἀμάνου, [v] κηδεμονικῶς ὑποδείξαντός μοι παντάπασιν ἀνθρώποις ἀναμεμίχθαι

veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci suffixit, Mardochæo vero, ut qui salutis ipsi auctor fuerat, tunc quidem nihil præstitit: tantum nomen ejus à commentariensibus in annales referri jussit, ipsumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime necessarios.

5. Tum quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere * Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, summisse venerarentur tam Persæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperasset. Cum vero Mardochæus, propter sapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem non adoraret, Amanes, hoc observato, percontatus est undenam *ille* esset. Ubi autem didicit Judæum esse, indignatus est, sibique dixit, se quidem à Persis ingenuis adorari, illum vero utpote servum hoc facere dedignari. Cumque voluisset pœnas de Mardochæo sumere, parum quidem esse ratus est ipsum ad supplicium deposcere, illius vero ex gente universos delere secum statuit: etenim à natalibus erat Judæis infensus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accusationem instituit, dicens; "gentem "esse quandam malignam, eamque per universas "illius imperii regiones dispersam, segregem, in"sociabilem, neque religionem cum aliis commu"nem habentem, neque paribus utentem legibus, "sed & moribus & institutis pugnantem cum tuo "populo, cæterisque hominibus. Hanc gentem, "si quid beneficii & gratiæ subditis tuis vis con"ferre, jube radicitus exstirpari, ita ut nullæ ejus "reliquiæ superessent, nemine quidem aut ad ser"vitutem aut ad captivitatem servato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipse de suis bonis quadraginta argenti talentorum millia se daturum pollicitus est, ubicunque præceperit. Atque hanc summam libenter se largiturum esse dicebat, ut regnum *ejus* ab ista peste & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes Amalecita Judæis infestus. Esth. 3.

Amanes à Rege postulat ut Judæi perdantur. Esth. 3.

6. Postquam ista Amanes petiisset, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu suo statueret. Amanes autem, voti compos, statim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc sententiam. "Rex magnus "Artaxerxes centum & viginti septem satrapis, "ab India ad Æthiopiam, hæc scribit. Cum mul"tarum gentium dominatum, & totius orbis quam "late volui imperium consequutus fuerim, nihil"que superbum aut sævum in subditos necessitate "coactus admiserim, sed mitius & cum lenitate a"gendo, curandoque ut pace justisque legibus fru"antur, illis consuluerim, studuerimque quo mo"do in omne ævum hæc firma illis maneant & "perpetua; Amanes autem, qui propter pruden"tiam & justitiam à me præ cæteris decus & ho"norem adeptus est, & ob fidem constantemque "benevolentiam proximum mihi locum obtinet, "me pro summa sua cura submonuerit, omnibus "per orbem hominibus permixtam esse gentem in-"sen-

Edictum ad Judaici nominis excidium scriptum. Esth. 3.

b Τἀληθὲς ἐξεῦρε.] Καὶ τἀληθὲς ἐξευρὼν, τοὺς μὲν Hen. & Epiphan.

c Ἀνεσταύρωσε,] LXX. ἐκρέμασε, idque magis propriè juxta H. Grotium. SPANH.

* *Amalecitam*,] Vide Huetium D. E. p. 176.

d Τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα] Hac de re videsis *Brissonium* in lib. 1. de *Regno Persarum*. p. 91.

e Ἀμάνην δὲ] Ita *MSS.* Ἀμᾶν in *Editis.*

f Ἀμαδάθου] Sic *Gen. Vat.* & *Vet. Interpr.* Ἀμαδάνου *Bas.* & *Hen.*

g Παρ᾽ αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύσαντος γίνεσθαι.] Illa παρ᾽ αὐτῶν ex *MSS.*

h Παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης] Φυλάξας *Vat.*

i Πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν·] Ita *Vat.* & ut puto *Epiph.* πρὸς αὐτὸν in *cæteris.*

k Οὗτος δὲ δοῦλος] Ὁ δὲ *Hen.*

l Τιμωρήσασθαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον,] Τιμωρήσασθαι *Hen.* & *Vat.*

m Ἄμικτον, ἀσύμφυλον,] De Judæis *Tacitus*: Separati epulis, discreti cubilibus. SPANH.

n Ἀπολέσαι·] Ita *MSS.* & *Zonar.* ἀπολέσθαι in *Editis.*

o Μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τέσσαρας] Ἀργυρίου τάλαντα μύρια *Esth.* c. 3 v. 9.

p Διάταγμα ὡς τοῦ βασιλέως] Διατάγματα *Hen.* ut & *Epiphan.* qui mox etiam περιέχοντα legisse videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.*

q Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης] Exstat hæc Epistola in Versione LXX. Esth. III. post v. 13. cujus summa tantum traditur in *Hebr* III. v. 14. SPANH.

r Κρατήσας οἰκουμένης,] [illegible]. REL.

s Εἰρήνης καὶ εὐνομίας] Εἰρήνην καὶ εὐνομίαν *Hen.*

t Ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο,] Ita cum *Hen.* (*Cocceio*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύσειν in *Editis aliisque.* utraque lectio ferri potest.

v Κηδεμονικῶς] Sic in *Gall.* & *Hen.* qui ad hunc modum legit,

"fensam omnibus, & aversam à legibus, & regum "imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* dissentientem, summoque monarchiam odio habere, & maligno in res nostras animo esse: *jubeo ac* "edico, ut qui vobis significati fuerint ab Amane, "altero meo patre, eos omnes cum uxoribus & "liberis perdatis, nemini omnino parcentes, ne"que misericordiæ plus quam mandatis *nostris* tri"buentes, contra edicta faciatis. atque hoc fieri "volo decimo tertio die duodecimi mensis instan"tis anni, ut nostri undique inimici uno die deleti "vitam nobis in posterum quietam tranquillam"que præstent." Hoc mandato in urbes & regiones perlato, omnes in Judæorum exitium & universum interitum die constituta parati erant. Atque in hoc properatum etiam Susis. Interea quidem Rex & Amanes epulis accumbebant & compotationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardochæus cæterique Judæi lugent. Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indutus, & pulvere conspersus, per urbem ibat, clamitans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit. non enim illi ejusmodi vestitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ promulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ quidam nunciaverant, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re auditâ consternata, mittebat qui ei vestimenta mutarent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus est, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam triste ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque habitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem rogante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in omnes provincias Regi subditas missum, summamque pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetraverat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cumque ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propositi, exemplar dedisset Estheri perferendum, jubebat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter orandum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo deprecatura sit à Judæis interitus periculum. Amanem enim, Regi dignitate proximum, Judæos accusando fecisse, ut rex vehementer illis irasceretur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex

Esther ex Mardochæo sciscitatur quæ lugendi causa sit. Esth. 4.

Mardochæus urget Estherem ut Judæorum patrocinium susciperet.

"δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόκοτον, καὶ τοῖς "βασιλεῦσιν ἀνυπότακτον, καὶ παρηλλαγμένον [x] τοῖς ἔθε"σι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ δύσνουν τοῖς ἡμετέροις "πράγμασι· κελεύω τοὺς δηλουμένους ὑπὸ τοῦ [y] δευτέρου "μου πατρὸς Ἀμάνου, πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [z] ἀ"πολέσαι, μηδεμίαν φειδὼ ποιησαμένους, μηδ᾽ ἐλεῷ "πλέον ἢ τοῖς ἐπεσταλμένοις πιστεύσαντας παρακοῦσαι [a] τῶν "γραμμάτων. καὶ τοῦτο γενέσθαι βούλομαι τῇ τετάρτῃ καὶ [b] δε"κάτῃ τοῦ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὅπως οἱ "πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ διαφθαρέντες, "τὸ λοιπὸν μετ᾽ εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διάγειν παρέχωσι." τούτου [d] κομισθέντος τοῦ προστάγματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες ἐπὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπώλειαν [e] καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν προειρημένην ἡμέραν ἐγίνοντο. ἐσπεύδετο δὲ τοῦτο καὶ ἐν [f] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Ἀμάνης περὶ εὐωχίας καὶ πότους ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ᾽ ἦν ἡ πόλις.

ζ. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὸ [g] γενόμενον, περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [h] ἐνδυσάμενος, καὶ καταχεάμενος σποδιὰν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [i] μηδὲν ἀδικῆσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξῆν εἰσελθεῖν αὐτῷ τοῦτον περικειμένῳ σχῆμα. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [k] οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προετέθη γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τὰς κατηγγελμένας αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ᾽ ἀπήγγειλάν τινες τῇ βασιλίσσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν οὕτως οἰκτρῷ σχήματι [l] πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, ταραχθεῖσα πρὸς τὴν ἀκοὴν, [m] ἐξέπεμπε τοὺς [n] μεταμφιέσοντας αὐτόν. οὐ πεισθέντος δ᾽ ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, οὐ γὰρ ἐφ᾽ ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεπαῦσθαι τοῦτο, προσκαλεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [o] Ἀχράθεον, καὶ γὰρ [p] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρών, [q] ἀπέστειλε πρὸς Μαρδοχαῖον, γνωσόμενον τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ σκυθρωποῦ πενθεῖ, καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο περικείμενος οὐδ᾽ αὐτῆς παρακαλούσης ἀπέθετο. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπέδειξε τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό, τε γράμμα τὸ κατὰ τῶν Ἰουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ χώραν διαπεμφθὲν, καὶ τὴν [r] τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν, ᾗ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔθνους [s] ὠνήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀμάνης. δοὺς δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ ἐν [t] Σούσοις προτεθέντος κομίσαι τῇ Ἐσθήρᾳ, καὶ περὶ τούτων δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ἐνετέλλετο, καὶ σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἔθνους μὴ αἰδεσθῆναι λαβεῖν σχῆμα ταπεινὸν, ᾧ παραιτήσεται τοὺς Ἰουδαίους κινδυνεύοντας ἀπολέσθαι. τὸν γὰρ τὴν δευτέραν ἔχοντα τῷ βασιλεῖ τιμὴν Ἀμάνην, κατηγορήσαντα τῶν Ἰουδαίων, παρωξυγκέναι κατ᾽ αὐτῶν τὸν βασιλέα. ταῦτα γνοῦσα, [v] πέμπει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [x] ὅτι μήτε κληθείη πρὸς τὸν βασιλέα, [y] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἀκλη-

git. ... In cæteris ... Vocem ... non agnoscit *Epiphan.* qui, lectionem à nostra diversam sequutus, in hunc modum se habet, *unus qui sapientia ac fide cæteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus, & contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum jussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione violarit. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne genus hominum perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, jussimus, ut quoscunque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus meus est pater, monstraverat, cum conjugibus* &c. Confer etiam *Esth.* c. 3. v. 13. &c. HUDS. Vel ... A ..., qui curam gerit apud Æschyl. Suppl. v. 79. ... & apud Xenoph. ... p 297. A. Apud Euripid. verò pro genero in Medea v. 991. SPANH.

x Τοῖς ἔθεσι,] Ita *Hen.* & *Vat.* καὶ τοῖς ἔθεσι in *Editis.*

y Δευτέρου μου πατρὸς Ἀμάνου.] Eadem phrasis occurrit in *Esth.* c. 3. v. 17. & in *Pseudo-Esth.* c. 16. v. 11.

z Ἀπολέσαι,] Ἀπολέσθαι *Bodl.* & *Vat.*

a Τῶν γραμμάτων.] Τῶν γεγραμμένων *Hen.* & *Vat.*

b Δεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς] Nempe Adar de quo Esth. III. 7. & infr. §. 12. SPANH.

c Δωδεκάτου μηνὸς] Τοῦ δεκάτου *Hen.* ... *Vat.* perperam, ut constat ex *Esth.* c. 3. v. 17.

d Κομισθέντος τοῦ προστάγματος] Διὰ βιβλιοφόρων LXX. Esth. III. 13. SPANH.

e Καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν,] Illa καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν desunt *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.*

f Τῇ Σούσῃ.] Mallem ἐν τοῖς Σούσοις, ut supra aliquoties. HUDS. Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

g Γενόμενον,] Γινόμενον *Bodl.*

h Ἐνδυσάμενος,] Ἐνδὺς *Hen.* & *Bodl.*

i Μηδὲν ἀδικῆσαν] Αἴρεται ἔθνος μηδὲν ἠδικηκὸς LXXII.

k Οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ ê *Cod. Hen.*

l Πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα,] Πρὸς τῇ αὐλῇ *Hen.*

m Ἐξέπεμπε τοὺς] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐξέπεμψε in *cæteris.*

n Μεταμφιέσοντας αὐτόν.] Μεταμφιάσοντας *Gall. Vat.* & *Bodl.*

o Ἀχράθεον,] Ἀχραθαῖον LXXII.

p Ἐτύγχανεν αὐτῇ παρών,] Ἐτύχεν *Hen.* & *Vat.*

q Ἀπέστειλε πρὸς Μαρδοχαῖον,] Ἀπέστειλε Μαρδοχαίῳ *Vat.*

r Τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν.] Illud τῶν ex *MSS.*

s Ὠνήσατο παρὰ] Ὠνεῖτο *Hen. Gall.* & *Bodl.* ... *Vat.*

t Σούσοις] Conf. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

v Πέμπει πάλιν] Ἀποστέλλει *Vat.*

x Ὅτι μήτε κληθείη] Ὅτι μὴ μετακληθείη *Hen.*

y Καὶ ὁ εἰσερχόμενος] Καὶ ὁ παρ᾽ αὐτὸν [ἴσ. πρὸς αὐτὸν] εἰσελθὼν ἄκλητος *Hen.* & *Bodl.*

z Ἀκλή-

ἄκλητος ἀποθνήσκει, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βυλόμενος προτείνειν τὴν χρυσέαν ῥάβδον. ᾧ γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσειεν ὁ βασιλεὺς, [z] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντι, οὗτος οὐκ ἀποθνήσκει μόνος, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζε(ι). Μαρδοχαῖος δὲ, τούτους κομισαμένος αὐτῷ τοῦ εὐνούχου παρὰ τῆς Εσθῆρος τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους. εἰ γὰρ [a] ἀμελήσει τούτου νῦν, ἔσεσθαι μὲν αὐτοῖς βοήθειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ πάντως· αὐτὴν δὲ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὀλιγωρηθέντων διαφθαρήσεσθαι. ἡ δὲ Εσθὴρ [b] ἐπέστελλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ, τὸν αὐτὸν πέμψασα διάκονον, εἰς [c] Σοῦσα [d] παρελθόντα, τοὺς ἐκεῖ Ιουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι πάσης ἀπεχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ᾽ αὐτὸ [e] ποιήσειν μετὰ τῶν θεραπαινίδων, τότε προσελεύσεσθαι τῷ βασιλεῖ παρὰ τὸν νόμον ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομενεῖν.

η. Καὶ Μαρδοχαῖος μὲν κατὰ τὰς τῆς Εσθῆρος ἐντολὰς, τόν τε λαὸν ἐποίησε νηστεῦσαι, [f] καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑπεριδεῖν αὐτοῦ τὸ ἔθνος ἀπολλύμενον, ἀλλ᾽ ὡς καὶ πρότερον αὐτοῦ πολλάκις προενόησε καὶ [g] ἁμαρτάνοντι συνέγνω, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς κατηγγελμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h] ἁμαρτόν τι [i] κινδυνεύει ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k] ἀλλ᾽ αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς Αμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησεν, μηδ᾽ ἣν σοὶ, δέσποτα, φησὶ, τιμὴν παρεῖχον, ταύτην ἐκείνῳ παρασχεῖν [l] ὑπέμεινα, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ παραβαινόντων [m] τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ᾽ αὐτὰς ἠφίει καὶ τὸ πλῆθος φωνὰς, παρακαλοῦν [n] προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ισραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὴν εἶχον, ἤδη καὶ προσεδόκων. [o] καὶ Εσθὴρ δὲ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτὴν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα περιθεμένη, [p] καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν [q] ἀποταξαμένη τριῶν ἡμέρας, ἠξίου τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτὴν, [r] δόξαι δ᾽ ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πιθανὴν μὲν τοὺς λόγους παρακαλοῦσαν, τὸ δὲ εἶδος εὐπρεπεστέραν [s] τῆς προτέρας οὖσαν, ἵνα ἀμφοτέροις καὶ πρὸς τὴν παραίτησιν τῆς ὀργῆς, εἴ τι [t] παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, χρήσαιτο, καὶ πρὸς τὴν συνηγορίαν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις σαλευόντων, μῖσός τε ἐγείρῃ τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ιουδαίων, καὶ [v] τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ᾽ αὐτοῦ, κατασκευάσαντας.

θ΄. Ταῦτα ἱκετεύσασα τὸν Θεὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπεδύσατο μὲν τὴν ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ τὸ σχῆμα μετέβαλλε, κοσμησαμένη δ᾽ ὡς ἔπρεπεν τὴν βασίλισσαν, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲν ἐπερειδομένην αὐτὴν κούφως ἔφερεν, ἡ δὲ ἑπομένη τὸ βαθὺ τοῦ ἐνδύματος καὶ μέχρι τῆς γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀνῃρεῖτο τοῖς δακτύλοις, ἧκε πρὸς τὸν βασιλέα, μεστὴ μὲν τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος, προσηνὴς

ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis universæ rationem habere. nunc enim si hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipsam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempserat. Tum Esther, eodem ministro remisso, Mardochæo mandavit, ut Susa profectus Judæos omnes, qui illic adsint, in concionem advocaret, qui pro ipsa jejunent, triduo omni cibo atque potione abstinentes; se vero, ubi idem cum suis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram esse pollicebatur, & si perire necesse habeat hoc ipsum non recusare.

Esther Judæorum causam agere promittit. Esth. 4.

8. Et quidem Mardochæus, prout Esther jusserat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis supplex Deum precatus est, ne gentem suam in extremum periculum adductam nunc despiceret; sed, quemadmodum antea ipsius saluti sæpe prospexerat, vitiisque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim sua culpa accidisse ut vitæ per dedecus amittendæ discrimen adeat: sed ipsummet in causa esse cur Amanes adeo ira excandescat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præstare solebam, honorem ei habere non sustinui, iratus ista illis machinatus est, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obsecrans ut illorum saluti consuleret & provideret, omnesque per terrarum orbem Israëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam versabatur, & *diem ex die* exspectabant. Esther quoque Deo supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & veste lugubri amicta; ac per triduum à cibo abstinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut fortis quidem ipsius misereretur, ubi vero Regis in conspectum venerit, facunda videretur supplicantis oratio, & speciem præ se ferret pulchriorem quam usquam antea & venustiorem; ut ad Regis iram, si forte in eam exardescat, mitigandam utrisque uteretur, & in præsidium popularium suorum extremo in periculo versantium; Regisque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illisque exitium, si à Rege despectui habeantur, *brevi* occursurum pararunt.

Mardochæus Deum Judæis precatur propitium. Esth. 4.

Esther Regem aditura Deum orat, ut, suorum misereatur, Regis animum flectat. Esth. 4.

9. Cum ista per triduum supplex petiisset à Deo, vestem lugubrem exuit, habitumque mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipsam leviter inclinatam ferebat, altera insequebatur & vestem promissam & humi fusam summis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas suffusa, formæque venustate decora quæ cum dignitate erat conjuncta.
ad

Esther regem adit, pro Judæis intercessura. Esth. 5.

z Ακλήτῳ πρὸς] Ακλήτῳ προσελθόντι *Vat.*
a Αμελήσει] Ita *MSS.* (& *Cocceius*) ἀμελήσειε τοῦτο perperam in *Editis.*
b Επέστελλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ,] Sic *Baf.* & *Hen.* ἀπέστελλε in reliquis.
c Σοῦσα] Σοῦσαν *Hen.*
d Παρελθόντα,] Eo modo *MSS.* παρελθόντι in *Editis.*
e Ποιήσειν μετὰ τῶν θεραπαινίδων,] Ποιήσειν *Bod.* ποιήσασθαι *Vat.*
f Καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε,] Καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸς ἱκέτευσε μηδὲν ὑπεριδεῖν αὐτῷ *Vat.*
g Αμαρτάνοντι συνέγνω,] Αμαρτάνοντι *Hen.* à *manu secunda.*
h Αμαρτόν τι] Male in *Gen.* *Aliisque* ἁμαρτεῖν τι.
i Κινδυνεύει ἀκλεῶς ἀποθανεῖν,] Κινδυνεύειν *Hen.* & *Vat.*
k Αλλ᾽ αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν] Αλλ᾽ αὐτὸν δὲ εἶναι *Hen.* ἀλλ᾽ αὐτὸν γὰρ εἶναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman* &c. Quæ lectio præferenda sit, aliorum esto judicium.
l Υπέμεινα,] Υπέμενον *Hen.* & *Vat.*
m Τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο.] Τοὺς νόμους σου *Hen.*
n Προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προνοῆσαί τε τὸν Θεὸν in *Editis.*
o Καὶ Εσθὴρ δὲ ἱκέτευε] Ικέτευε δὲ καὶ ἡ Εσθὴρ *Hen.* & *Vat.*
p Καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν] Illa καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν ἀποταξαμένη desunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῇ καὶ ποτῷ τοῖς ἡδέσιν legit *Grotius* ad *Esth.* c. 4. v. 16.
q Αποταξαμένη] Αποταξαμένη infr. c. VIII. §. 6. SPANH.
r Δόξαι δ᾽ ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ] Ita *Hen. Bod.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis* *Aliisque.*
s Τῆς προτέρας οὖσαν,] Τῆς πάσης *Hen.*
t Παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς,] Ita *MSS.* (& *Cocceius*) παροξυνθείς in *Editis.*
v Τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν,] Illud τὴν ex *MSS.*

u Ean-

ad ipsum vero ingrediebatur metu anxia *& sollicita*. Cum autem in aspectum ejus veniret, in solio sedentis, stolis amicti regiis, ex veste variis coloribus intertexta, auro gemmisque distincta, atque ob ista, ut videre sibi visa est, terribilioris; cumque & ipse eam torvius intueretur, vultuque ira accenso, statim viribus ex metu destituitur, illisque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex consternatione pateretur, è solio desilut, eamque ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono esse animo, nullaque mali tristioris suspicione teneri, quod ad eum non vocata accesserit. nam legem istam subditis esse latam, ipsi vero, cui commune cum illo imperium est, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus sceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu solveret. Illa vero, cum istis adhibitis se collegisset, "Domine, inquit, eloqui haud facile possum, quid "mihi derepente acciderit. ut enim te videbam, "magnum & pulchrum & verendum, continuo "abscedebat spiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protulisset, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Estherem confirmare ut animum resumeret & meliora exspectaret, persuasumque haberet, se vel regni dimidium, si istud posceret, ei concessurum esse. Esther vero petiit, ut una cum Amane amico ad se comessatum veniret, nam ipsam convivium parasse dicebat. Quod cum annuisset, & *ambo* adessent, inter pocula *Rex* jussit Estherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamsi regni partem sibi dari postulaverit. At illa in crastinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, si modo cum Amane rediret ad convivium.

Esther benigne à Rege excipitur. Esth. 5.

Regem & Amanem ad convivium invitat. Esth. 5.

10. Rege vero *se adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egressus est, quod solus dignus sit habitus qui cum Rege ab Esthere convivio exciperetur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit assequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidisset Mardochæum, de eo vehementer indignatus est: nam ipsi, in conspectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *suos* accersit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto esset in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut scilicet & ea die solus cum Rege ab ea vocatus esset ad convivium, & in crastinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, sibi displicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei suggesserat, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: consilio laudato, domesticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi supplicium. Et hoc quidem paratum est. Deus autem spem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum nosset eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte somnum adimit. Ille vero, nolens vigilias nihil a-

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

Amanes Mardochæo crucem uxoris suasu parat. Esth. 5.

ἡ δὲ σεμνὸν ἐπικειμένη τὸ κάλλος. εἰσῄει δὲ πρὸς αὐτὸν μετὰ δέους. ὡς δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καθεζομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, γίνεται, τὸν βασιλικὸν περικειμένου κόσμον, ὃς ἦν ἐκ ποικίλης μὲν ἐσθῆτος, χρυσοῦ δὲ καὶ λίθων πολυτελῶν, φοβερώτερον καὶ δι' αὐτὸ μᾶλλον θεασαμένη, καί τι κἀκείνου προσιδόντος αὐτὴν ἀπηνέστερον, καὶ [x] διακεκαυμένου ὑπὸ τῆς ὀργῆς τῷ προσώπῳ. [y] παρεσις εὐθὺς αὐτὴν ὑπὸ δέους λαμβάνει· [z] καὶ τοῖς παρὰ πλευρὰν οὖσιν [a] ἀχανὴς ἐπέπεσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, κατὰ βούλησιν οἶμαι τοῦ Θεοῦ, τὴν διάνοιαν μετέβαλε, καὶ δείσας περὶ τῆς γυναικὸς, μὴ καὶ πάθῃ τι τῶν χειρόνων ὑπὸ τοῦ φόβου, ἀνεπήδησεν [b] ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν [c] ὑπολαβὼν ἀνεκτᾶτο, κατασπαζόμενός τε καὶ προσομιλῶν ἡδέως, καὶ θαρρεῖν παρακαλῶν, καὶ μηδὲν [d] ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἄκλητος ἔλθοι. τὸν γὰρ νόμον τοῦτον πρὸς τοὺς ὑπηκόους κεῖσθαι· τὴν δὲ, ὁμοίως αὐτῷ βασιλεύουσαν, πᾶσαν ἔχειν ἄδειαν. ταῦτα λέγων, τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐνετίθει τῇ χειρὶ, καὶ τὴν ῥάβδον ἐξέτεινεν ἐπὶ τὸν αὐχένα αὐτῆς διὰ τὸν νόμον, [e] εὐλαβείας αὐτὴν ἀπολύων. ἡ δ' ὑπὸ τούτων [f] ἀναζωπυρήσασα, "δέσποτα, εἶπεν, οὐκ ἔχω σοι τὸ αἰφνίδιον "τὸ συμβεβηκός μοι ῥᾳδίως εἰπεῖν. ὡς γὰρ εἶδόν σε, μέγαν "καὶ καλὸν καὶ φοβερὸν, εὐθὺς [g] ὑπεχώρει μου τὸ πνεῦμα, καὶ "καταλειπομένην ὑπὸ τῆς ψυχῆς." μόλις δ' αὐτῆς καὶ ταῦτα φθεγγομένης, καὶ μετ' ἀσθενείας, αὐτόν τε ἀγωνία καὶ ταραχὴ κατελάμβανε, καὶ τὴν Εσθῆρα εὐψυχεῖν καὶ τὰ κρείττω προσδοκᾶν παρεθάρρυνεν, ὡς αὐτῇ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας εἰ δέοιτο τούτου παραχωρήσοντος αὐτῇ. ἡ δὲ Εσθὴρ ἐπὶ ἑστίασιν αὐτὸν μετ' Αμάνου τοῦ φίλου [h] πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε. παρεσκευακέναι γὰρ αὐτῇ δεῖπνον ἔλεγε. ὡς δὲ ἐπένευσε καὶ παρῆσαν, μεταξὺ πίνων, τὴν Εσθῆρα ἐκέλευσεν αὐτῷ δηλοῦν τί βούλεται· μηδενὸς γὰρ ἀτυχήσειν, μηδ' ἂν τὸ μέρος τῆς βασιλείας ἐθελήσῃ λαβεῖν. ἡ δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀνεβάλλετο φράζειν αὐτῷ τὴν αὐτῆς βούλησιν, εἰ πάλιν ἔλθοι πρὸς αὐτὴν μετ' Αμάνου πρὸς ἑστίασιν.

ι. Τοῦ δὲ βασιλέως ὑποσχομένου, ὁ Αμάνης ἐξῆλθε περιχαρὴς, ἐπὶ τῷ [i] μόνον ἠξιώθη συνδειπνεῖν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῇ Εσθῆρι, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄλλος [k] τοσαύτης τυγχάνει παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δ' ἐν τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, ὑπερηγανάκτησεν· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ παρ' αὐτοῦ θεασαμένου πρὸς τιμὴν ἐγίνετο. καὶ παρελθὼν πρὸς αὐτὸν, τὴν γυναῖκα [l] Ζάρεζαν ἐκάλεσε καὶ τοὺς φίλους. ὧν παρόντων διηγεῖται τὴν τιμὴν, ἧς οὐ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπολαύει [m] μόνου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς βασιλίσσης· καὶ γὰρ σήμερον ὡς δειπνήσειε παρ' αὐτῇ μόνος σὺν τῷ βασιλεῖ, [n] καὶ κληθείη πάλιν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶντα ἐν τῇ αὐλῇ τὸν Ιουδαῖον. τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Ζαρέζας εἰπούσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, καὶ πρωῒ παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτησάμενον [o] ἀνασταυρῶσαι τὸν Μαρδοχαῖον· ἐπαινέσας τὴν γνώμην, προσέταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον [p] ἑτοιμασαμένοις, στῆσαι τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. καὶ τοῦτο μὲν ἦν ἕτοιμον. ὁ δὲ Θεὸς [q] κατεγέλα τῆς Αμάνου πονηρᾶς ἐλπίδος· καὶ τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἐτέρπετο τῷ γενησομένῳ. τοῦ γὰρ βασιλέως διὰ νυκτὸς ἐκείνης ἀφαιρεῖται τὸν ὕπνον. ὁ δ' οὐ βουλόμενος [r] ἀργῶς ἀπολέσαι τὴν

x Διακεκαυμένου] Διακεκαλυμμένου Vat.

y Παρεσις] Conf. supr. lib. 9. c. xi. §. 3. SPANH. Πάρεσις, languor. gloss. REL.

z Καὶ τοῖς παρὰ πλευρὰν οὖσιν] Καὶ τῇ π. πλ. ἱσταμ. Zonar. τοῖς παρὰ πλευρὰν οὖσιν legisse videtur *Epiphan.*

a Αχανὴς,] Αχανὴς, ἄφθογγος, ἄφωνος Hesych. Hæc autem de gravi illo Estheræ metu & deliquio non extant in Hebr. Estheræ, nec Græco LXX. SPANH.

b Ἀπὸ τοῦ θρόνου,] Ἐκ τοῦ θρόνου Vat.

c Ὑπολαβὼν ἀνεκτᾶτο,] Αναλαβὼν Vat.

d Ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν,] Ita MSS. (& Coccejus) ὑποπτεύοντα in *Editis*.

e Εὐλαβείας] Η δ' εὐλάβεια πάντα ποιεῖ · Sophocl. Oedip. Col. v. 116. SPANH.

f Αναζωπυρήσασα,] Forte ἀναζωπυρηθεῖσα. COCC.

g Ὑπεχώρει μου τὸ πνεῦμα,] Ὑπεχώρει μοι τὸ πν. Hen. & Bodl.

h Πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε.] Ἐπ' αὐτὴν Vat. & mox infr. hac §. ἐπὶ ἑστίασιν.

i Μόνον ἠξιώθη] Μόνος Bodl.

k Τοσαύτης τυγχάνει] Ταύτης τυγχάνει π. τ. β. τῆς τιμῆς Hen.

l Ζάρεζαν] זרש Hebr. Esth. v. 10. SPANH.

m Μόνου,] Μόνος Hen.

n Καὶ κληθείη πάλιν] Illud καὶ è MSS.

o Ανασταυρῶσαι] Ανασταυρῶσαι (pro simpliciter cruci affigere, prout & alibi) de Hamane. REL.

p Ἑτοιμασαμένοις,] Ἑτοιμασαμένους Hen. & Bodl.

q Κατεγέλα τῆς Αμάνου πονηρᾶς ἐλπίδος·] Ita Hen. Bodl. & Epiphan. κατεγέλασε in *Editis*.

r Ἀργῶς] ἀργὰς Hen.

τὴν ἀγρυπνίαν, ἀλλ' εἴς τι [u] τῶν τῇ βασιλείᾳ διαφερόντων αὐτὴν ἀναλῶσαι, τὸν γραμματέα κομίσαντα καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τὰ ὑπομνήματα καὶ τῶν [v] ἰδίων πράξεων, ἀναγινώσκειν αὐτῷ προσέταξεν. κομίσαντος δὲ καὶ ἀναγινώσκοντος, εὑρέθη τις δι' ἀριστείαν ἔν τινι γέρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἐγέγραπτο. ἕτερον δὲ διὰ πίστιν δωρεᾶς τετυχηκότα [w] μήνυον, ἦλθε καὶ ἐπὶ [x] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην τοὺς ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους τῷ βασιλεῖ, ὧν Μαρδοχαῖος μηνυτὴς ἦν [y] γενόμενος. φράσαντος δὲ τοῦτο μόνον τοῦ γραμματέως, καὶ [z] μεταβαίνοντος [a] εἰς ἑτέραν πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεύς, [b] πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μηδὲν εἶναι, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τῆς νυκτὸς ὥρα παρὰ τῶν [c] ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων ἐπυνθάνετο. μαθὼν δὲ, ὡς ὄρθρος εἴη ἤδη, προσέταξε τῶν φίλων ὃν ἂν πρὸ τῆς αὐλῆς εὕρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλοῦν. ἔτυχε δὲ ὥστε Ἀμάνην εὑρεθῆναι. θᾶττον γὰρ τῆς συνήθους ὥρας [d] ἐληλύθει, περὶ τοῦ Μαρδοχαίου θανάτου [e] δεησόμενος αὐτοῦ. τῶν οὖν θεραπόντων [f] εἰπόντων, ὅτι Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσκαλέσαι. εἰσελθόντος δὲ, "Φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτοῦ "[g] μόνον εὔνουν, συμβούλευσόν μοι παρακαλῶ, πῶς "ἂν τιμήσαιμί τινα στεργόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τῆς "ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως." ὁ δὲ Ἀμάνης λογισάμενος, ἣν ἂν δῷ γνώμην ταύτην δώσειν ὑπὲρ [h] αὐτοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον· ἣν ᾤετο ἀρίστην εἶναι, ταύτην φανερὰν ἐποίησεν. εἶπε γὰρ, "εἰ βούλοιο [i] τὸν ἄνθρωπον, ὃν φῂς ἀγαπᾶν, δό"ξης περιβαλεῖν, ποίησον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τὴν αὐ"τὴν ἐσθῆτα σοὶ φοροῦντα, καὶ [k] περιαυχένιον χρυσοῦν "ἔχοντα, καὶ προάγοντά τινα τῶν ἀναγκαίων φίλων ἵνα "κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι ταύτης τυγχά"νει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ." ὁ μὲν οὖν Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [l] ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ παραινέσει, "προελθὼν, φησὶ, ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὴν "στολὴν καὶ τὸν στρεπτὸν, ἐπιζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν "Ἰουδαῖον, καὶ ταῦτα ἐκείνῳ δοὺς, κήρυττε προάγων "αὐτοῦ τὸν ἵππον. σὺ γὰρ, ἔφη, μοι φίλος ἀναγκαῖος, "καὶ ἴσθι διάκονος ὧν χρηστὸς σύμβουλος ἔσῃ. ταῦ"τα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἔσται σώσαντι μου τὴν ψυχήν." τούτων ἀκούσας παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν διάνοιαν συνεχύθη, καὶ πληγεὶς ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ [m] τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον εὑρὼν πρὸ τῆς αὐλῆς, σάκκον ἐνδεδυμένον, ἐκέλευσεν ἀποθέμενον ἐνδύσασθαι τὴν πορφύραν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς τἀληθὲς, ἀλλὰ χλευάζεσθαι νομίζων, "ὦ κάκιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶ"πεν, οὕτως ἡμῶν ταῖς συμφοραῖς [n] ἐπιγελᾷς;" πεισθεὶς δὲ ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἴη δεδωκὼς, ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἣν αὐτῷ παρέσχε, τοὺς [o] τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους [p] ἐλέγξας, [q] ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, καὶ περιτίθεται τὸ

gendo conterere, sed in aliquid è summis imperii rebus impendere, præcepit scribæ ut rerum à se & à regibus sui antecessoribus gestarum commentarios afferret, sibique recitaret. Cum autem eos attulisset & legeret, inventus est quidam, quod in re aliqua egregium se præstiterit, in præmium accepisse provinciam, cujus nomen etiam adscriptum erat. alium vero ob fidem *suam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodestis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam. Et cum hoc tantum scriba dixisset, & ad alind rerum gestarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an scriptum haberet quid ex ea re præmii fuisset consequutus. Quo respondente, nihil *scriptum esse*, Rex jussit eum tacere, & quota hora noctis esset eos interrogabat, qui in id constituti erant. Cumque audisset quod jam diluculum esset, præcepit, ut si quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, sibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante consuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis supplicium posceret. Cumque famuli renunciassent, adesse Amanem in atrio, *tum Rex* jussit eum intro vocari. cui ingresso, "Cum norim, "inquit, te mihi amicum esse spectatæ præ cæte"ris benevolentiæ, da mihi obsecro consilium, "quo honore pro mea magnificentia eum afficere "debeam, quem valde diligo." Hic Amanes ratus, quam sententiam dixisset eam in rem suam dicturum, (se enim solum à Rege *usque eo* amari) quam optimam esse existimabat eam protulit. Ajebat enim, "Si hominem, quem à te dicis *adeo* "amari in magna gloria esse volueris, facito ut "equo vehatur, eadem qua tu veste indutus, & "collo torquem auream habens, illumque antece"dat aliquis ex amicis tuis necessariis, proclamet"que per totam urbem, hunc ei honorem haberi, "quem Rex vult honorari." Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret istud sibi datum iri præmium. Cum autem Regi hoc consilium valde placuisset, "Ergo, inquit, agedum "(nam licet tibi capere equum & vestitum & tor"quem) quære Mardochæum Judæum, &, cum "illum istis donaveris, præconium facito, equum "illius antecedens. Tu enim, adjiciebat, amicus "meus necessarius, ea exsequere, quæ me optime "monuisti ut fierent. Hæc autem illi à me tri"buentur ob vitam meam conservatam." Hisce præter omnem spem auditis, animo perturbatus & consilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *secum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum invenisset pro foribus regiæ sacco amictum, jussit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, sese illudi existimans, "ô bipedum nequissime, "inquit, itane irrides & ludificaris calamitates no"stras?" At ubi ei persuasum erat, Regem hoc ei præmium persolvisse, pro salute, patefactis olim eunuchorum insidiis, ab ipso sibi data, purpuram induit qua vestiri perpetui moris erat Regi, & colle torquem accommodat, & conscenso equo in am-

Rex jubet sibi legi commentarios. Esth. 6.

Mardochai nomen in iisdem perscriptum reperit.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Esth. 6.

[u] Τῶν τῇ βασιλείᾳ] Sic *Vat.* τῶν ἐν τῇ βασ. in *ceteris*.

[v] Ἰδίων πράξεων,] Sic *MSS.* ἰδίᾳ in *Editis*.

[w] Μήνυον,] Pro μήνυον f. μήνυτρα dona, quæ μηνυτήρια data, seu indicibus majoris alicujus rei, apud Æschyl. Eum. v. 245. μηνυτῆρες ἄφθογγοι. SPANH.

[x] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην] Ita ut supra (§. 4.) edere visum est. Hic vero Βαγαθὼ καὶ Θεοδέστην habent *Bas.* & *Gen.* Βαγαθὼ καὶ Θεοδοσίτην *Goll* & *Vat.* Γαβαθῶν καὶ Θεοδέστην *Hen.*

[y] Γενόμενος.] Γεγενημένος *Hen.* & *Busb.*

[z] Μεταβαίνοντος] Μεταβάντος *Busb.* & *Zonar.*

[a] Εἰς ἑτέραν πρᾶξιν,] Ἐφ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.*

[b] Πυθόμενος εἰ μὴ] Πυνθανόμενος *Hen.* & *Zonar.*

[c] Ἐπὶ τούτῳ] Εἰς τοῦτο *Vat.*

[d] Ἐληλύθει,] Εἰσεληλύθει *Vat.*

[e] Δεησόμενος αὐτοῦ.] Δεηθησόμενος *Busb.*

[f] Εἰπόντων,] Φρασάντων *Hen.*

[g] Μόνον εὔνουν,] Μόνον non agnoscit *Epiphan.*

[h] Αὐτοῦ·] Ἑαυτοῦ *Hen.* & *Busb.* αὐτοῦ in *Editis*.

[i] Τὸν ἄνθρωπον] Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον *Hen.* & *Busb.*

[k] Περιαυχένιον χρυσοῦν] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH. Περιαυχένιον, *Idiolum* gloss. REL.

[l] Ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἥκειν in *Editis*.

[m] Τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον.] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

[n] Ἐπιγελᾷς;] Ἐγγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπεγγελᾷς *Vat.*

[o] Τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους] Ita *MSS.* τοὺς in *Editis*.

[p] Ἐλέγξας,] Ἐλέγξαντα *Hen.* ἐλέγξαντι *Busb.*

[q] Ἐνδύεται] τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει,] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc cum à Rege consequuturum "esse, qui ab illo amabitur & honore dignus ha-"bebitur." Cumque urbem circuitu perlustrassent, Mardochæus quidem ad Regem se recipit, Amanes vero præ pudore domum se contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigissent, narravit. Cui illi dixerunt, non posse in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipso stare.

Esther Amanem apud Regem accusat. Esth. 7.

11. Adhuc autem eis ista inter se loquentibus, adfuere Estheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, visa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæsivit quam ob rem in promptu eam posuerant; cumque didicisset Reginæ avunculo *eam paratam esse*, fore enim ut Amanes ipsum à Rege postularet ad supplicium, tunc quidem silebat. Cæterum postquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogasset Reginam ut ipsi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuscunque desiderio teneretur id impetratura esset: cœpit populi periculum deplorare, seque cum gente sua dicebat exitio addictam esse, & ideo *nunc* de istis verba facere. neque enim se molestiam ei creaturam fuisse, si in amaram servitutem ipsos vendi jussisset. malum enim hoc leviusculum. Itaque supplex orabat ut ab istis liberarentur. Cum autem Rex quæsivisset, quisnam ista patraverat, tum demum Amanem palam accusabat; atque hunc, quod animo esset in eos maligno, insidias struxisse arguebat. At ubi Rex, hisce perturbatus, se è convivio in hortos proripuerat, Amanes Estherem orare cœpit, & obsecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat se in periculo esse. Cumque in Reginæ lectum prolapsus esset eique supplicaret, Rex ingressus, & hoc viso magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum scelestissime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus invenisset crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipsi famulum ejus interrogatum dixisse, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine esse quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipsi constituere supplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: jussitque ut è vestigio de cruce ista suspensus mortem obiret. Unde mihi subit mirari *Dei* numen, & sapientiam ejus & justitiam vel ex hoc uno colligere; quod non solum Amanis improbitatem *merito* affecerit supplicio, sed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat,

Rex ira accensus in Amanem.

περιαυχένιον, καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἐν κύκλῳ [r] περιῄει τὴν πόλιν, Ἀμάνου προάγοντος καὶ κηρύσσοντος, ὅτι "[s] ταῦτ' ἔσται παρὰ τοῦ βασιλέως [t] αὐτῷ, ὃν ἂν στέργῃ "καὶ τιμῆς [v] ἄξιον δοκιμάσῃ." ἐπεὶ δὲ ἐκπεριῆλθον τὴν πόλιν, ὁ μὲν Μαρδοχαῖος εἰσῄει πρὸς τὸν βασιλέα· Ἀμάνης δὲ ὑπ' αἰσχύνης [x] πρὸς αὐτὸν παραγίνεται, καὶ μετὰ δακρύων τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς φίλοις τὰ συμβεβηκότα [y] διηγεῖτο. [z] οἱ δὲ οὐκ ἔτ' ἀμύνασθαι τὸν Μαρδοχαῖον ἔλεγον δυνήσεσθαι, τὸν γὰρ Θεὸν εἶναι σὺν αὐτῷ.

ια'. Ταῦτα δὲ τούτων ἔτι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ἧκον οἱ τῆς Ἐσθήρας εὐνοῦχοι τὸν Ἀμάνην ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπισπεύδοντες. [a] Σαβουχάδας τις τῶν εὐνούχων εἷς, ἰδὼν τὸν σταυρὸν ἐν τῇ Ἀμάνου οἰκίᾳ πεπηγότα, ὃν ἐπὶ Μαρδοχαῖον παρεσκευάκεισαν, καὶ πυθόμενος παρά τινος τῶν οἰκετῶν [b] ἐπὶ τί τοῦτον ἦσαν ἑτοιμασάμενοι, γνοὺς [c] δὲ ὡς ἐπὶ τὸν τῆς βασιλίσσης θεῖον, τὸν γὰρ Ἀμάνην μέλλειν αὐτὸν αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τιμωρίαν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγεν. ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς, μετὰ τοῦ Ἀμάνου εὐωχηθεὶς, ἠξίου τὴν βασίλισσαν λέγειν αὐτῷ, τίνος βούλεται [d] δωρεᾶς [e] ἐπιτυχεῖν, ὡς ληψομένην ὑπὲρ ἂν ἐπιθυμίαν ἔχῃ· τὸν τοῦ λαοῦ κίνδυνον ἀπωδύρετο, καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἔλεγε μετὰ τοῦ ἔθνους ἐκδεδόσθαι, διὸ καὶ πεποιῆσθαι περὶ τούτων τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἂν ἠνωχληκέναι αὐτῷ, εἰ πρὸς δουλείαν πικρὰν ἐκέλευσε αὐτοὺς [f] ἀπεμπολη-θῆναι. μέτριον γὰρ τοῦτο τὸ κακόν. παρεκάλει τε τούτων ἀπαλλαγῆναι. ἐρωτηθεὶς δὲ τοῦ βασιλέως ὑπὸ τίνος εἴη ταῦτα γεγενημένα, κατηγόρει τὸ λοιπὸν ἤδη φανερῶς [g] τοῦ Ἀμάνου· καὶ τοῦτον, ὄντα πονηρὸν ἐπ' αὐτοὺς, κατεσκευακέναι τὴν [h] ἐπιβουλὴν [i] ἤλεγχε. ταραχθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως, καὶ ἀναπηδήσαντος εἰς τοὺς κήπους ἐκ τοῦ συμποσίου, τῆς Ἐσθήρας ὁ Ἀμάνης ἤρξατο δεῖσθαι, καὶ παρακαλεῖν [k] συγγνῶναι τῶν ἡμαρτημένων. συνῆκε γὰρ αὐτὸς ἐν κακοῖς ὤν. [l] ἐπί τε τῆς κλίνης [m] αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος, καὶ τὴν βασίλισσαν παρακαλοῦντος, ἐπεισελθὼν ὁ βασιλεὺς, [n] καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς, εἶπεν, ὦ κάκιστε [o] πάντων ἀνθρώπων, καὶ βιάζεσθαί μου τὴν γυναῖκα ἐπιχειρεῖς; Ἀμάνου δὲ πρὸς τοῦτο καταπλαγέντος, καὶ μηδὲν ἔτι φθέγξασθαι δυνηθέντος, καὶ [p] Σαβουχάδας ὁ εὐνοῦχος παρελθὼν κατηγόρει [q] τοῦ Ἀμάνου, ὡς εὕροι σταυρὸν ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ παρεσκευασμένον ἐπὶ Μαρδοχαῖον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πυνθανομένῳ τὸν οἰκέτην εἰπεῖν, ὅτε καλέσων αὐτὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔλθοι πρὸς αὐτόν. εἶναι δὲ τὸν σταυρὸν ἔλεγε πεντήκοντα πηχῶν τὸ ὕψος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, οὐκ ἄλλῃ τιμωρίᾳ [r] περιβαλεῖν ἔκρινε τὸν Ἀμάνην, ἢ τῇ κατὰ Μαρδοχαίου νενοημένῃ· καὶ κελεύει [s] παραχρῆμα αὐτὸν [t] ἐξ ἐκείνου τοῦ σταυροῦ ἀνακρεμασθέντα ἀποθανεῖν. ὅθεν ἐπέρχεταί μοι τὸ θεῖον θαυμάζειν, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην καταμανθάνειν, μὴ μόνον τὴν Ἀμάνου κολάσαντος πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ἄλλου μεμηχανημένην τιμωρίαν,

r Περιῄει τὴν πόλιν.] Sic MSS. περιῄει in Editis.

s Ταῦτ' ἔσται] Ita MSS & Vet. Interpr. τοῦτ' ἔσται in Editis.

t Αὐτῷ.] Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat Bosb. αὐτῷ malui reponere quam (ut in Editis factum est) subintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum.

v Ἄξιον δοκιμάσῃ.] Ἄξιον ὑπάρχοντα δοκ. Vat.

x Πρὸς αὐτὸν παραγίνεται,] Ita Bosb. πρὸς αὐτὸν ὁ παραγίνεται in Editis Aliisque. Ἐπέστρεψε δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλήν, Ἀμὰν δὲ ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια LXXII. Aman autem ad se vadens vertit Epiphan. Ἀμὰν δὲ οἴκαδε ὑπέστρεψε Zonar.

y Διηγεῖτο.] Al. διηγεῖται.

z Οἱ δὲ οὐκ ἔτ' ἀμύνασθαι] Ἡ δὲ οὐκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγεν Hen.

a Σαβουχάδας] Ἀβουχάδας τις Vat. & Gall. Σαβουχάνης δὲ Bosb. Βουγαθὰν LXXII. HUDS. Quod nomen non legitur in hac historia Esth. VII. 11. [Hebrew] LXX. v. 9. Βουγαθὰν Rufin. Ut hoc loco Sabuchadas. SPANH.

b Ἐπὶ τί τοῦτον] Ἐπὶ τίνα Vat. atque ita forsan legerit Epiphan. qui vertit cujus causa.

c Δὲ ὡς ἐπὶ τὸν τῆς βασιλίσσης θεῖον,] Δὲ non agnoscunt Hen. & Vat.

d Δωρεᾶς] Παρ' αὐτοῦ δωρεᾶς Hen.

e Ἐπιτυχεῖν,] Τυχεῖν Vat.

f Ἀπεμποληθῆναι.] Lib. VI. Ant. c. 5. §. 2. ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ὅταν τὴν θυγατέρα, μᾶλλον ὁ συνοικίζων· ἀπεμπολητὴς Lycophron. p. 61. SPANH.

g Τοῦ Ἀμάνου·] Illud τοῦ è Cod. Vat.

h Ἐπιβουλὴν] Ita MSS. & Vet. Interpr. βουλὴν in Editis.

i Ἤλεγχε.] Ita Bosb. & Vet. Interpr. ἔλεγε in Editis. ἐλέγχθαι Hen.

k Συγγνῶναι τῶν ἡμαρτημένων.] Συγγνώμην Vat.

l Ἐπί τε τῆς κλίνης] Ἐπεσεν ἐπὶ κλ. Hen.

m Αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος] Αὐτῆς deest Vat. & Vet. Interpr.

n Καὶ πρὸς τὴν ὄψιν] Ita MSS. & Vet. Interpr. πρὸς deest Editis.

o Πάντων ἀνθρώπων,] Ἀνθρώπων post πάντων non agnoscunt Cod. Vat. & Vet. Interpr.

p Σαβουχάδας ὁ εὐνοῦχος] Σαβαζάνης in uno Cod. Vat. Ἀβουχάδης in altero. Βουγαθᾶς Bosb. Forsan legendum Χαρβωνᾶς. nam Hebræis est Charbona.

q Τοῦ Ἀμάνου,] Αὐτοῦ pro τοῦ Ἀμάνου habet Bosb.

r Περιβαλεῖν] Περιβαλεῖσθαι Vat.

s Παραχρῆμα] Conf. supr. lib. 10. c. 8. §. 2. SPANH.

t Ἐξ ἐκείνου τοῦ σταυροῦ] Ita MSS. ἐξ ἐκείνου σταυροῦ κρεμασθέντα in Editis.

v Με-

ρεν, ταύτην ἐκείνε ποιήσαντ@ εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις [y] μαθεῖν ὅτως γνῶναι παρεσχηκότ@, ὡς ἃ καθ' ἑτέρε τις παρεσκεύασεν, ταῦτα λανθάνει καθ' ἑαυτοῦ πρῶτον ἡτοιμασμένος.

ιβ. Αμάνης μὲν οὖν [x] ἀμετρήτως τῇ παρὰ τοῦ βασιλέως χρώμεν@ τιμῇ, τοῦτον διεφθάρη τὸν τρόπον· τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦ ἐχαρίσατο τῇ βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δὲ προσκαλεσάμεν@· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν Εσθήρ· ὃν ἔδωκεν Αμάνῃ δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [y] δωρεῖται δὲ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὴν Αμάνου κτῆσιν· καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ περὶ τῆς ζωῆς φόβου τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθν@, δηλῶσα τὰ γραφέντα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπὸ Αμάνου τοῦ [z] Αμαδάθου. τῆς γὰρ πατρίδ@ αὐτῆς διαφθαρείσης, καὶ τῶν ὁμοφύλων [a] ἀπολομένων, οὐκ ἂν ὑπομένειν τὸν βίον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [b] ἐσπουδακέναι, μηδ' οἷς βούλεται ἐναντίον ἐσεσθαι· γράφειν δὲ ἃ βούλεται προσέταξε περὶ τῶν Ιουδαίων ἐκείνην ἐκ τοῦ βασιλέως ὀνόματ@, καὶ σημηναμένην αὐτοῦ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τοὺς γὰρ ἀναγινωσκομένους τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαντῆρ@ ἠσφαλισμένας ἐπιστολὰς, οὐδὲν περὶ τῶν ἐγγεγραμμένων [c] ἐναντιώσεσθαι. μεταπεμφθέντας οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων, τοῖς τε [d] οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ινδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιεπτὰ σατραπειῶν ἡγεμόνοις. τὰ δὲ γραφέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. " [e] Βασιλεὺς μέγας Αρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ " τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μέγεθ@ " εὐεργεσίας, καὶ τιμῆς ἣν δι' ὑπερβολὴν [f] τῆς χρηστότητ@ τῶν παρεχόντων [g] ἐκαρπῶντο, οὐκ εἰς τοὺς " ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἀ- " δικεῖν ὀκνοῦσι τοὺς εὐεργετοῦντας, τὸ εὐχάριστον ἐξ " ἀνθρώπων ἀναιροῦντες· καὶ δι' ἀπειροκαλίαν [h] τῶν " οὐκ ἐξ ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, κόρον εἰς τοὺς αἰτίους " ἀφέντες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ἐπὶ τούτοις νομίζουσι, καὶ " τὴν ἐξ αὐτοῦ διαφεύξεσθαι δίκην. ἔνιοι δὲ τούτων προστα- " σίαν πραγμάτων ἐπιτραπέντες παρὰ τῶν φίλων, καὶ " μῖσ@ ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, παραλογισάμενοι " τοὺς κρατοῦντας, ψευδέσιν αἰτίαις καὶ διαβολαῖς " ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [i] ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλαβεῖν, " ὑφ' ἧς ἐκινδύνευσαν ἀπολέσθαι. [k] τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ " τῶν ἀρχαιοτέρων, οὐδ' ἀκοῇ γνωρίμων ἡμῖν, οὕτως " ἰδεῖν ἐστιν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τῶν παρὰ τὰς ἡμετέρας " ὄψεις τετολμημένων· ὡς διαβολαῖς μὲν καὶ κατη- " γορίαις μὴ προσέχειν ἔτι τοῦ λοιποῦ, μηδ' οἷς ἕτεροι " πείθειν ἐπιχειροῦσι, κρίνειν δὲ ὅσα τις αὐτὸς οἶδε πε- " πραγμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ᾖ τοιαῦτα, χαρίζε- " σθαι δ' ἂν ἑτέρως ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ " τοῖς λέγουσι προστιθεμένους. ὡς μὲν οὖν Αμάνης [l] Αμα- " δάθου μὲν παῖς, Αμαληκίτης δὲ τὸ γέν@, [m] ἀλλό- " τρι@ ὢν τοῦ Περσῶν αἵματ@, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν ἀ- " πέλαυσε τῆς πρὸς [n] ἅπαντας χρηστότητ@, ἐπὶ τοσοῦτον

ipsum plectendum esse curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo inscius in se paraverit.

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abusus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad se accivisset (nam & Regi indicaverat Esther, quæ sibi cum eo intercederet necessitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipsum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita est possessiones Amanis; Regique supplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii sui* regiones scripta miserat Amanes Amadathæ filius. nam patria sua ad vastitatem redacta, suisque popularibus peremptis, vitam sibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus est, se nihil quod ipsi displiceret data opera facturum esse, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: jussitque de Judæis scribere quod sibi visum fuerit Regis nomine, ejusque sigillo signatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epistolas regio sigillo munitas leget, iis quæ scripta fuerint vel minimum adversaturum esse. Scribis itaque regiis accersitis, præcepit eis pro Judæis scribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam usque, centum & viginti septem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum scriptæ sunt. "Rex magnus Artaxerxes principibus, & iis qui stant à nobis, salutem. Multi magnitudine beneficiorum, & honoris ex nimia largientium benignitate in eos collati, non solum inferiores injuria conantur afficere, sed & in ipsos suos beneficos malum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex hominibus tollentes; &, inepta ex insperata felicitate insolentia elati, opum abundantiam in illos convertentes quorum beneficio iis aucti sunt, ista Deo latitura esse arbitrantur, seque manus ejus ultrices evasuros. Ex his vero quidam, ab amicis rebus administrandis admoti, & privato in nonnullos odio flagrantes, deceptis iis quos penes summum est imperium, falsis criminibus & calumniis effecerunt ut in innoxios ira efferrentur, ex qua salutis discrimen adierunt. id quod adeo cernere licet, non ex iis quæ de rebus antiquis memoriæ prodita sunt aut quæ fama & auditione accepimus, sed istis ex facinoribus quæ ante oculos nostros audacter patrata sunt: quo deinceps operam demus, ut calumniis & criminationibus fidem non habeamus, iisve quæ alii nobis persuaderi volunt; sed ea dijudicare quæ nobis in notitiam veniunt, atque in illa animadvertere, si pœnam commeruerint, diversaque ab his præmio afficere, rebus ipsis intendentes non aliorum sermonibus. Equidem simulac Amanes, Amadathæ filius, genere Amalecita, à Persarum sanguine alienus, & à nobis hospitio exceptus,

no-

Esther muneribus aucta à Rege. Esth. 8.

Petiit à Rege ut Amanis decretum rescindatur. Esth. 8.

Artaxerxis litera, quibus Amanis edictum rescindit. Esth. 8.

[y] Μαθεῖν ὅτως] Forsan μαθεῖν ὅτως καὶ γνῶναι.

[x] Αμετρήτως] Ita cum Hen. & Vat. Interpr. ἀμετρήτῳ τῇ παρὰ Vat. ἀμετρήτῳ παρὰ in Editis.

[y] Δωρεῖται δὲ] Δίδωσι Bodl.

[z] Αμαδάθου,] Αμαδάθου Vat. tam hic quam infra. Αμαδάθου Hen.

[a] Απολομένων,] Απολλυμένων Hen.

[b] Εσπουδακέναι,] Præteritum pro futuro aut præsenti: quod Græcis familiare esse ostendit *Vigerus*.

[c] Εναντιώσεσθαι.] Εναντιώσεσθαι Hen. & Gall.

[d] Οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσι,] Nota, Οἰκονόμοι καὶ ἄρχοντες *Rufinus* Primates & Magistratus. Sic LXX. Esth VIII. 9. SPANH.

[e] Βασιλεὺς μέγας] Literæ Artaxerxis quæ in Vers. LXX. Esth. VIII post v. 12. Sed paullo aliter, quàm hic apud Josephum. SPANH.

[f] Τῆς χρηστότητ@ τῶν παρεχόντων] Ita Hen. in reliquis τῆς desideratur.

[g] Εκαρπῶντο,] Ita legisse visus est *Epiphan.* ἐκαρπῶντο, πῶς ἐπιμελεστέρων, καὶ οὐκ εἰς τοὺς &c.

[h] Τῶν οὐκ ἐξ ὧν] Id est, ὧν οὐ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum esse monuit Cl. *Lowthius*.

[i] Ηδικηκότων ὀργὴν] Αδικηκότων in *Editis Aliisque*. ἀδικοῦντων Hen.

[k] Τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων,] Τοῦτο δ' οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀκοῇ γνωρίμων Hen. Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur.* & sic deinceps prout in *vulgata* versione *Bibliorum*.

[l] Αμαδάθου] Αμαδάθου παῖς, Αμαληκίτης τὸ γέν@ Hen. Αμαδάθου pro Αμαδάθου habet *Vat*.

[m] Αλλότρι@ ὢν] *Apocrypho* libro *Estheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότρι@ τοῦ τῶν Περσῶν αἵματ@, καὶ πολὺ διεστὼς τῆς ἡμετέρας χρηστότητ@, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν.

[n] Απαντας χρηστότητ@,] Ita pro ἅπαντα *Editorum* in *Codd. Bodl.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Esth.* c. 16. v. 11. ἔτυχεν ἧς ἔχομεν πρὸς πᾶν ἔθν@ φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον &c.

o Τοῖ

"nostra usus est humanitate, qua erga omnes præditi sumus, eousque ut pater noster postea appellaretur, & constanter ab omnibus coleretur, & regios honores secundum nos ab omnibus consequeretur, felicitatem *suam* ferre non potuit, neque bene & sapienter fortunæ magnitudinem temperare & moderari, sed conatus est nos, quibus potestatem *suam* acceptam debet, regno privare & spiritu, Mardochæum optime de nobis meritum & conservatorem nostrum, & Estherem vitæ nostræ dimidium regnique sociam nefarie & insidiose postulando ad necem. Hoc enim pacto, cum nos amicis orbasset, imperium ad alios transferre voluit. Nos vero, cum animadverterimus Judæos, ab isto scelerato ad exitium proditos, non esse maleficos, sed optimis legibus & institutis vivere, Deoque deditos esse, qui & nobis & majoribus nostris imperium conservavit, non solum illos à pœna absolvimus, cui eos subjecerunt literæ non ita pridem ab Amane missæ, quibus si non attendatis recte facietis: verumetiam volumus ut eos omni honore prosequamini, nam eum qui istas in illorum perniciem excogitavit ad portas Susorum crucifigendum curavimus cum tota sua familia, Deo, qui videt omnia, istas ei pœnas infligente. Vos autem jubemus, ut, epistolæ *hujus* exemplo locis omnibus regni nostri proposito, sinatis Judæos, suis utentes legibus, pace vivere, illosque adjuvetis in eis (à quibus adversis *suis* temporibus injurias acceperunt) ulciscendis eadem die, videlicet decimatertia mensis duodecimi qui est Adar. Hanc enim diem Deus pro funesta dedit eis salutarem. Sitque illis quidem læta, qui nobis bene volunt, monumentum vero ultionis de insidiarum machinatoribus. Volumus autem civitati & genti omni notum esse, quod, quæcunque istis singulis quæ scripta sunt non fuerit obsequuta, ferro & igni vastabitur. Atque hæ literæ *palam* proponantur in omnibus imperii nostri regionibus, sintque *Judæi* omnes ad eam diem parati suos ulcisci adversarios.

Mardochæus à Rege honoratur. Esth. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perferebant, è vestigio profecti itinera suscepta conficiebant. Mardochæus vero cum *in publicum* prodiisset regia veste amictus & corona aurea & torque circumdatus, Judæi Susiani, ubi cum conspexerant adeo honoratum à Rege, ejus felicitatem sibi cum illo communem esse existimarunt. *Ingens* præterea gaudium & lumen salutare, regis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaserat, pudenda circumcidentes, sibi securitatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem mensis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dystrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipsis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud satrapas & tyrannos & reges & scribas; nam formidine Mardochæi necesse habuerunt modeste se gerere.

Judæi adversarios ulciscuntur. Esth. 9.

Postquam vero Regis literæ per omnes ditionis suæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Susensis civitatis Judæi ex inimicis suis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex per-

"ὡς πατέρα μου τὸ λοιπὸν προσαγορεύεσθαι, καὶ προσκυνούμενον διατελεῖν, καὶ μεθ' ἡμᾶς τὰ δεύτερα τῆς βασιλικῆς παρὰ πάντων τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν ἐταμιεύσατο· ἀλλὰ τῆς βασιλείας ἐπιβουλεῦσαί με καὶ τῆς ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τῆς ἐξουσίας, ἀφελέσθαι, [o] τὸν εὐεργέτην μου καὶ σωτῆρα Μαρδοχαῖον, καὶ τὴν κοινωνὸν ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τῆς ἀρχῆς Ἐσθῆρα κακούργως καὶ μετ' ἀπάτης πρὸς ἀπώλειαν αἰτησάμενος. τούτῳ γάρ με τῷ τρόπῳ τῶν εὐνοούντων ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν. ἐγὼ δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀλιτηρίου πρὸς ἀπώλειαν ἐκδοθέντας Ἰουδαίους, οὐ πονηροὺς κατανοήσας, ἀλλὰ τὸν ἄριστον πολιτευομένους τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ προσανέχοντας, ὃς ἐμοί τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βασιλείαν διεφύλαξεν, οὐ μόνον ἀπολύω τῆς ἐκ τῶν προαπεσταλμένων ὑπὸ Ἀμάνου γραμμάτων τιμωρίας, οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέχοντες, ἀλλὰ καὶ τιμῆς αὐτοὺς ἁπάσης τυγχάνειν βούλομαι, καὶ τὸν ταῦτα κατ' αὐτῶν μηχανησάμενον, πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἐν Σούσοις ἀνεσταύρωσα μετὰ τῆς γενεᾶς, τοῦ πάντα ἐφορῶντος Θεοῦ ταύτην αὐτῷ τὴν δίκην ἐπιβαλόντος. κελεύω δὲ ὑμᾶς, τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπασαν τὴν βασιλείαν, τοὺς Ἰουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς, ὅπως τοὺς ἐν οἷς ἠτύχησαν καιροῖς ἀδικήσαντας αὐτοὺς ἀμύνωνται, [p] τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἄδαρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σωτήριον πεποίηκεν. ἔστω δὲ ἀγαθὴ μὲν τοῖς εὐνοοῦσιν ἡμῖν, ὑπόμνησις δὲ τῆς τῶν ἐπιβουλευσάντων κολάσεως. εἰδέναι μέντοι γε βούλομαι, καὶ πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, κἂν τῶν γεγραμμένων τινὸς παρακούσῃ, ὅτι καὶ [q] πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσεται. τὰ μέντοι [r] γεγραμμένα προτεθήτω καθ' ὅλης τῆς ἡμῖν ὑπηκόου χώρας, καὶ παρασκευαζέσθωσαν πάντες εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς μετέλθωσιν.

ιγ'. Οἱ μὲν οὖν [s] ἱππεῖς, οἱ τὰς ἐπιστολὰς διακομίζοντες, εὐθὺς ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἤνυον. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, [t] ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ τὸν στέφανον τὸν χρυσοῦν, καὶ τὸν στρεπτὸν περιθέμενος προῆλθεν, ἰδόντες αὐτὸν οὕτως τετιμημένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἱ ἐν Σούσοις ὄντες Ἰουδαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν εὐπραγίαν αὐτοῦ. χαρὰ δὲ καὶ σωτήριον φέγγος, ἐκτεθειμένων τῶν τοῦ βασιλέως γραμμάτων, καὶ τοὺς κατὰ πόλιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς κατὰ χώραν [v] περιεῖχεν· ὡς [x] πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, διὰ τὸν [y] ἐκ τῶν Ἰουδαίων φόβον περιτεμνόμενα [z] τὴν αἰδῶ, τὸ ἀκίνδυνον αὐτοῖς ἐκ τούτου πραγματεύσασθαι. καὶ γὰρ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς τῇ τρισκαιδεκάτῃ, ὃς κατὰ μὲν Ἑβραίους [a] Ἄδαρ καλεῖται, κατὰ δὲ Μακεδόνας Δύστρος, οἱ κομίσαντες τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ἐδήλωσαν, ὅπως καθ' ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπολέσωσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν σατραπῶν καὶ οἱ τύραννοι [b] καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ γραμματεῖς εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς Ἰουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς σωφρονεῖν. τοῦ δὲ γράμματος τοῦ βασιλικοῦ διὰ πάσης τῆς [c] ὑπ' αὐτῷ χώρας γενομένου, συνέπεσεν ὥστε καὶ τοὺς ἐν Σούσοις Ἰουδαίους ἀποκτεῖναι τῶν ἐχθρῶν περὶ πεντακοσίους. τοῦ δὲ βασιλέως

o Τὸν εὐεργέτην μου] Orosangæ εὐεργέται τῶν Περσῶν βασιλέων. REL.
p Τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἄδαρ,] Conf. supr. §. 6. SPANH.
q Πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσεται.] Conf. lib. 10. c. 7. §. 4. λιμῷ δαπανηθείς. SPANH.
r Γεγραμμένα προτεθήτω] Γράμματα Hen. & Busb.
s Ἱππεῖς,] Ἱππεῖς οἱ τὰς ἐπιστολὰς διακομίζοντες Vat.
t Ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν,] Illud ὡς deest Hen. & Busb. & mox (hac §.) ἰδόντες δὲ αὐτὸν habent.
v Περιεῖχεν·] Ita cum Epiphanio. ἐπεῖχεν in Editis Aliisque. εἶχεν Hen.
x Πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν,] Πολλοὶ τῶν ἐθνῶν LXXII.
y Ἐκ τῶν Ἰουδαίων φόβον περιτεμνόμενα] In Hebr. VIII. 17. multi è populis terræ Judaïzantes. SPANH.
z Τὴν αἰδῶ,] Τὰ αἰδοῖα Busb.
a Ἄδαρ καλεῖται, κατὰ δὲ Μακεδόνας Δύστρος,] Ἄδαρ Macedonibus Δύστρος infr. lib. XII. c. 10. §. 5. SPANH.
b Καὶ οἱ βασιλεῖς] Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII.
c Ὑπ' αὐτῷ χώρας γενομένου,] Ὑπ' αὐτοῦ Vat.

d Τὸν

λέως [d] τὸν τῶν ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλει δηλώσαντος ἀριθμὸν Ἐσθήρῃ, καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τῆς χώρας τί ποτ' εἴη γεγενὸς διαπορουμένου, [e] καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις [f] ἐπ' αὐτοὺς γενέσθαι βούλεται πυνθανομένου, [g] προσχθῆναι γὰρ, παρεκάλεσεν ἐπιτρέψαι τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὕτω χρήσασθαι τοῖς ὑπολειπομένοις τῶν ἐχθρῶν, [h] καὶ τοὺς δέκα τοῦ Ἀμάνου παῖδας ἀνασταυρῶσαι. καὶ τοῦτο μὲν προσέταξε τοῖς Ἰουδαίοις ὁ βασιλεὺς, μηδὲν ἀντιλέγειν Ἐσθήρῃ βουλόμενος. οἱ δὲ πάλιν συστραφέντες [i] τῇ τετράδι καὶ δεκάτῃ τοῦ Δύστρου μηνὸς, ἀπέκτειναν τῶν ἐναντίων ὡς [k] τριακοσίους, καὶ οὐδενὸς τῶν ἐκείνοις ὑπαρχόντων ἥψαντο κτημάτων. ἀπέθανον δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν Ἰουδαίων, τῶν ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἑπτακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι. καὶ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τὴν δὲ ἐχομένην ἑορτάσιμον ἐποίησαν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ἰουδαῖοι [l] τὴν τετράδα καὶ δεκάτην, καὶ τὴν ἐχομένην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συναθροισθέντες εὐωχήθησαν. ὅθεν καὶ νῦν [m] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἰουδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, διαπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε δὲ Μαρδοχαῖος τοῖς ἐν τῇ Ἀρταξέρξου βασιλείᾳ ζῶσιν Ἰουδαίοις, ταύτας παραφυλάσσειν τὰς ἡμέρας, καὶ ἑορτὴν ἄγειν αὐτὰς, καὶ τοῖς ἐκγόνοις παραδοῦναι, ἵνα πρὸς πάντα διαμείνῃ τὸν χρόνον ἡ ἑορτὴ, ἕνεκα τοῦ καὶ μὴ λήθῃ παραπολέσθαι. μελλήσαντας γὰρ αὐτοὺς ἐν ταύταις διαφθείρεσθαι ταῖς ἡμέραις ὑπὸ Ἀμάνου, δίκαια ποιήσειν, εἰ διαφυγόντες μὲν τὸν κίνδυνον ἐν αὐταῖς, τοὺς δ' ἐχθροὺς τιμωρησάμενοι, [n] παρατηρήσονται αὐτὰς, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. διὰ ταῦτα μὲν [o] οἱ Ἰουδαῖοι τὰς προειρημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, προσαγορεύοντες αὐτὰς [p] Φρουραίας. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μέγας τε ἦν καὶ λαμπρὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ συνδιέπων αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, ἀπολαύων ἅμα καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ βίου τῇ βασιλίσσῃ. ἦν δὲ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις τὰ πράγματα δι' αὐτοὺς ἀμείνω πάσης ἐλπίδος. καὶ τὰ μὲν τούτοις, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου, συμβάντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

emptorum in urbe numerum Estheri retulisset, & in provinciis quid actum fuisset *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam postridie liceret ita inimicos qui superessent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum est, nolente Estheri quidquam contradicere. Illi vero rursum conglobati decima quarta die mensis Adaris ex adversariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaserunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adversariorum septuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem mensis decima tertia facta est, sequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Susentes congregati, decima quarta die & sequenti ejusdem mensis conviviis versabantur. Unde hodieque omnes per totum terrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter sese fercula mittentes. Scripsit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot sub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret festiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum absuissent ab interitu, quam ipsis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, si periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hostes suos ulti, eos observent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi supra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illustri apud Regem, & ejus in imperio administrando socius, vitæque cum Regina societatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam sperare poterant. Atque hæc fere sunt quæ illis sub rege Artaxerxe evenerunt.

Phrurai dies. Esth. 9.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Ἰωάννης ἐν τῷ ναῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν ἀνεῖλε, καὶ ὡς Βαγώσης πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐξύβρισε· οἷά τε ἔπραξεν ὁ Σαναβαλλέτης.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀρχιερέως Ἐλιασίβου, τὴν ἀρχιερωσύνην [q] Ἰούδας ὁ παῖς αὐτοῦ διεδέξατο· τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου, τὴν τιμὴν [r] Ἰωάννης υἱὸς ὢν αὐτοῦ παρέλαβε, δι' ὃν καὶ [s] Βαγώσης, ὁ στρατηγὸς τοῦ [t] ἄλλου Ἀρταξέρξου, τὸν ναὸν ἐμίανε, καὶ φόρους ἐπέταξε τοῖς Ἰουδαίοις,

CAP. VII.

VII.

Quomodo Joannes fratrem suum Jesum in templo interemit, utque Bagoses multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballete.

Mortuo autem pontifice Eliasibo, successit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *summi sacerdotis* honorem accepit Joannes ipsius filius, propter quem Bagoses, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis imposuit, ut, priusquam quotidianas offerrent

Eliasibus pontifex moritur. Judas ei succedit, Judæ vero Joannes. Bagoses Judæis infestus.

d Τὸν τῶν ἀπολωλότων] Ita *Hen.* & *Bosb.* βασιλέως τῶν ἀπ. ἐν τῇ π. δ. τὸν ἀριθμὸν in cæteris.

e Καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις] Καὶ τί *Hen.* & *Vat.*

f Ἐπ' αὐτοὺς γενέσθαι βούλεται πυνθανομένου,] Ἐπ' αὐτῷ πυθέσθαι βούλεται *Vat.*

g Προσχθῆναι γὰρ,] Προσχθῆναι, φείσασθαι γὰρ παρ. *Hen.* προσχθῆναι φείσασθαι γὰρ παρ. *Vat.*

h Καὶ τοὺς δέκα τοῦ Ἀμάνου παῖδας ἀνασταυρῶσαι.] Καὶ τοὺς δέκα τοῦ Ἀμάνου π. in *MSS.* Notandum, antea occisos fuisse Amanis liberos, ut constat ex p. 576. §. 12. Jam vero Estherem postulare, ut corpora eorum mortua ponantur ostentui, more Hebræo.

i Τῇ τετράδι καὶ δεκάτῃ τοῦ Δύστρου μηνὸς,] Ita cum *Hen.* & *Vat.* τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ in *Editis*.

k Τριακοσίους,] Τετρακοσίους solus *Hen.*

l Τὴν τετράδα καὶ δεκάτην, καὶ τὴν ἐχομένην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς] Ita *Hen.* & *Vat.* quo modo fere in *Esth.* c. 9. v. 18. ut & *Epiphan.* qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta ejusdem mensis.* HUDS. *Gen.* τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐχομένην τοῦ μηνός. Non κοινὰ, sed ἴδια Susis festa Judæis Esth. VIII. 18. & LXX. x. *Additam.* SPANH.

m Πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἰουδαῖοι] Οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἰουδαῖοι πάντες τὰς *Vat.*

n Παρατηρήσονται αὐτὰς,] Παρατηρήσωσιν *Hen.* & *Vat.*

o Οἱ Ἰουδαῖοι τὰς προειρημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι,] Illud οἱ ex *MSS.*

p Φρουραίας.] Φρουραίας *Hen.* & *Vat.* Φρουραίους *Big.* & *Zonar.* Φουραίους *Phureas*, id est *fortium*, post alios legit *Grotius* ad *Esth.* c. 3. v. 7. Verum cum *Josephus* mendosos, ut existimatur, *septuaginta Interpretum* codices (in quibus Φρουραὶ pro Φουραὶ) fuerit sequutus, aut potius nomen à Φρουρᾶ *servare* videatur derivasse, ut ex sequentibus constat, vocem Φρουραίους (i. e. *Tutelares* aut *Præsidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, sed ab ipso *Josepho*, Græca forsan voce ad sonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius*. Vide *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* de libro *Esther*, §. 2. HUDS. Vel Φουραίους LXX. Φρουραὶ Esth. IX. 26. Sed Φουραὶ & Φουραίους legend. ab *Hebr.* פורים Esth. IX. 31. & quod monuit *H. Grot.* ad hunc locum. Nempe Hebr. Esth. IX. v. 26. הפורים. SPANH. Litera ρ abundat. Nil certius. *Purim* enim dicuntur hi dies. Interpres etiam Latinus quum *Phureas* habet, legerat Φουραίους. Sed Φοῦρος & Φρουρὸς confundi in codicibus manuscriptis aliquando quum videamus (confer Boecleri Lectiones Polybianas pag. 33.) quis miretur in voce exoticæ dialecti idem contigisse? REL.

q Ἰούδας ὁ παῖς αὐτοῦ διεδέξατο·] *Judai Zonar.* idem *Hebrais* est *Jojada.*

r Ἰωάννης υἱὸς ὢν αὐτοῦ παρέλαβε,] *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11.

s Βαγώσης,] Ita in *libris* omnibus, & *Vagoses* apud *Epiphanium.* Sunt tamen qui Βαγώας rescribendum censeat. Videsis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10.

t Ἄλλου Ἀρταξέρξου,] In *Editis* στρατηγὸς τοῦ λαοῦ Ἀρτ. unde τοῦ Ἄλλου Ἀρταξέρξου reponi jubet *Jos. Scaliger* στρατηγὸς τοῦ Ἀρτ. *Hen.* *Vat* & *Zonar.* Ex sententia autem *Vossii* (*Cocceji*) *Aliorumque* ἄλλου pro λαοῦ substituimus, quemadmodum olim in suo codice legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis.* Per alium Artaxerxem designat *Josephus* Artaxerxem Memorem, vel si mavis (inquit *Vossius*) Artaxerxem Ochum. Recteque (ait) *Josephum* omittere illos Persarum reges, quibuscum Ju-

dæis

rent hostias, in singulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujusmodi causa accidit. Erat Joanni frater Jesus: huic Bagoses ipsius amicus promisit, sese pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jesus, cum Joanne *fratre suo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem scelus, præsertim cum ipse sacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus exstiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob causam populus in servitutem redactus, & fanum à Persis profanatum est. Nam simulac Bagoses, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem suum in templo interemisset, statim Judæos adit, & eos cum iracundia sic alloqui insistit: "Vos in vestro templo ausi estis cædem facere?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos conversus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego sim purior, "quam qui in templo occisus est?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoses, id quod in animo habebat, exsequi volens, Judæos propter hanc Jesu necem septem annos infestavit.

Joannes fratrem in templo interficit.

2. Post Joannis vero obitum Jaddus ejus filius sacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manasses nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario missus in Samariam satrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti sunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem esse Hierosolyma, ejusque reges Assyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia facessisse, libenter filiam suam, Nicaso vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium sibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

Joanne mortuo ei in pontificatum succedit Jaddus.

Sanaballetes dat Manassi filiam suam in matrimonium.

[v] πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας ὑπὲρ [x] ἀρνῶν ἑκάστου τελεῖν αὐτοὺς δημοσίᾳ [y] δραχμὰς πεντήκοντα. τούτου δὲ τὴν αἰτίαν τοιαύτην συνέβη γενέσθαι. ἀδελφὸς ἦν τῷ Ἰωάννῃ Ἰησοῦς· τούτῳ φίλος τυγχάνων ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τὴν ἀρχιερωσύνην παρέξειν. ἀπὸ ταύτης οὖν τῆς πεποιθήσεως Ἰησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ἰωάννῃ, παρώξυνε τὸν ἀδελφὸν, [z] ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν. τηλικοῦτον δὲ ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἱερωμένον, δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε παρὰ βαρβάροις, ὠμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης δὲ, ὁ στρατηγὸς Ἀρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἰωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ πεφόνευκεν, εὐθὺς ἐπιστὰς τοῖς Ἰουδαίοις, μετὰ θυμοῦ ἤρξατο λέγειν· "[a] ἐτολμήσατε [b] ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πειρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἐκώλυον αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, "πῶς [c] οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι τοῦ [d] ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται. [e] ταύτῃ μὲν οὖν χρησάμενος τῇ ἐπινοίᾳ Βαγώσης, τοὺς Ἰουδαίους ἔτεσιν ἑπτὰ ὑπὲρ τῆς Ἰησοῦ τελευτῆς μετῆλθεν.

β'. Καταστρέψαντος δὲ τοῦ Ἰωάννου τὸν βίον, διαδέχεται τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ [f] Ἰαδδοῦς. ἦν δὲ καὶ [g] τούτῳ ἀδελφὸς Μανασσῆς ὄνομα, ᾧ [h] Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τοῦ τελευταίου βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν καὶ οἱ [i] Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πόλιν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ἀσσυρίοις καὶ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ κατοικοῦσι τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράγματα παρασχόντας, ἀσμένως συνῴκισε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, [k] Νικασὼ καλουμένην. οἰόμενος τὴν ἐπιγαμίαν ὅμηρον αὐτῷ γενήσεσθαι, πρὸς τὸ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους παντὸς εὔνοιαν.

VIII.

CAP. VIII.

De Sanaballete & Manasse, temploque ab illis exstructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hierosolymorum urbem ingressus est, & quanta in Judæos beneficia contulit.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Σαναβαλλέτου καὶ Μανασσοῦ, καὶ τοῦ ναοῦ ὃν ᾠκοδόμησαν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοὺς Ἰουδαίους εὐηργέτησεν.

CÆterum per id tempus Philippus etiam Macedonum rex Ægæis à Pausania, Cerastæ filio, ex Orestarum gente oriundo, per dolum occiditur. Ejus vero filius Alexander regnum adeptus, trajecto Hellesponto, Darii duces, apud Granicum prælio cum iis congressus, superat. Deinde Lydiam aggressus, Joniaque subacta, & percursa Caria, invasit in loca Pamphyliæ, sicuti alibi dictum est.

Philippus moritur, regnumque capessit Alexander.

2. Jam vero * senatores Hierosolymitani, ægre

1 [l] Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐν [m] Αἰγαίαις ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεράστου, ἐκ δὲ τοῦ τῶν Ὀρεστῶν γένους, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. παραλαβὼν δ' ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καὶ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ἐπὶ Γρανικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς. [n] ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ἰωνίαν δουλωσάμενος, καὶ τὴν Καρίαν ἐπιδραμὼν, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς [o] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Οἱ δὲ τῶν [p] Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δυσανασχετοῦντες ἐπὶ

dæis nihil intercessit negotii: Judæorum quippe, non Persarum tradit historiam. Post mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arsis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminisset, nisi satrapa illius Bagoses templum polluisset. HUDS. Leg. Ἄχω Ἀρταξέρξου Scalig. Emend. Temp. p. 389. alterius Artaxerxis *Rufinus*. SPANH.

v Πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας] Ita *Bosb.* πρὶν τὰς *Vat.* πρὶν τὰς in *Editis Aliisque.*

x Ἀρνῶ ἑκάστου] Vetus, *pro unoquoque anno.* lege agno & in Græco ἀρνὸς vel ἀρνῶ. COCC.

y Δραχμὰς πεντήκοντα.] Male in *Edit. Bas.* δραχμὰς μ'.

z Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν.] Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ διὰ τὴν ὀργὴν τηλικοῦτον ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς δεινὸν ἦν. καὶ τὸ δεινότερον ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε π. β. ὠ. οὕτως καὶ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι *Hen. Bosb.* & *Vat.*

a Ἐτολμήσατε] Cum interrogatione hæc, & sequentia πῶς οὐκ ἐγὼ κ. ε. τ. ἀ. ἐν. ναῷ, efferenda esse volui.

b Ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ] Ἐν τῷ ἱερῷ φόνον ἐργ. *Vat.*

c Οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι τοῦ ἀνῃρημένου] Οὐ κἀγὼ *Bosb.*

d Ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;] Ἀνῃρημένος *Bosb.*

e Ταύτῃ μὲν οὖν] Καὶ ταύτῃ μὲν οὖν *Hen.* & *Vat.*

f Ἰαδδοῦς.] Ἰαδδοὺς *Hen.* & *Bosb.* Ἰαδδ *Zonar.* In *Hebrais* est Jaddua.

g Τούτῳ ἀδελφὸς] Τούτου *Bosb.*

h Σαναβαλλέτης,] *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum esse cujus meminit *Nehemias* passim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is quo Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obesse conatus est ne Hierosolyma munirentur, cujus filiam duxit Jesus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit is, qui sub Alexandro templum Garizitanum exstruxit, cujus filia Nicaso nupserat Manassi fratri Jaddi. *Is. Voss.* in *Chron. Sacr.* p. 149 Videsis etiam *Jac. Cappellum* in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666.

i Σαμαρεῖς εἰσιν,] Σαμαρεῖται *Bosb.*

k Νικασὼ] *Rufin.* Yfocha. infra c. 8. §. 2. Νικασοῖ *Om.* SPANH.

l Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν] Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.*

m Αἰγαίαις ὑπὸ Παυσανίου] Αἰγίαις *Vat.* Αἰγαῖς *Bosb.* à manu secunda, & *Epiphan.* Αἰγίαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic.* lib. 16.

n Ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ,] Ἐπελθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.*

o Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Sc. lib. 2. c. 16. §. 5.

* *Senatores Hierosolymitani*,] Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12.

p Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι,] Ita *MSS.* & *Vat. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

q Ἰαδ-

ἐπὶ τῷ τὸν [q] Ἰαδδοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ἀλλοφύλῳ συνοικοῦντα, μετέχειν τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐστασίαζον πρὸς αὐτόν. ἡγοῦντο γὰρ τὸν τούτου γάμον ἐπιβάθραν τοῖς παρανομεῖν περὶ τὰς τῶν γυναικῶν συνοικήσεις βουλησομένοις γενέσθαι, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἀρχὴν τοῦτο ἔσεσθαι. ὑπάρξαι μέντοι καὶ τῆς προτέρας αἰχμαλωσίας αὐτοῖς καὶ τῶν κακῶν αἴτιον, τὸ περὶ τοὺς γάμους πλημμελῆσαί τινας, καὶ ἀγαγέσθαι γυναῖκας οὐκ [r] ἐπιχωρίας. ἐκέλευον οὖν τὸν Μανασσῆν διαζεύγνυσθαι τῆς γυναικὸς, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [s] τοῦ δ' [t] ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος, καὶ εἴργοντος τὸν ἀδελφὸν τοῦ βωμοῦ, παραγενόμενος ὁ Μανασσῆς πρὸς τὸν πενθερὸν Σαναβαλλέτην, στέργειν μὲν ἔλεγεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα [v] Νικασὼ, τῆς [x] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μεγίστης οὔσης ἐν τῷ ἔθνει καὶ τῷ γένει παραμενούσης, οὐ βούλεσθαι δι' αὐτὴν στέρεσθαι. τοῦ δὲ Σαναβαλλέτου μὴ μόνον τηρεῖν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν καὶ τιμὴν ὑπισχνουμένου, καὶ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, [y] βουλόμενον συνοικεῖν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [z] ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τοῦ [a] Γαριζεὶν ὄρους [b] ὃ κατὰ τὴν Σαμάρειαν ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, καὶ [c] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλομένου μετὰ τῆς Δαρείου γνώμης τοῦ βασιλέως, ἐπαρθεὶς ταῖς ὑποσχέσεσιν ὁ Μανασσῆς, [d] παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην οἰόμενος ἕξειν Δαρείου δόντος. καὶ γὰρ συνέβαινε τὸν Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν δὲ ἱερέων καὶ Ἰσραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ἐπιπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ ταραχὴ τοὺς Ἱεροσολυμίτας. ἀφίσταντο γὰρ ἅπαντες πρὸς τὸν Μανασσῆν, τοῦ Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς καὶ χρήματα, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ κατοίκησιν ἀπομερίζοντος, καὶ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον διαβὰς Ἀλέξανδρος, καὶ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ κατὰ Γρανικὸν μάχῃ [e] κρατήσας προσωτέρω χωρεῖ, στρατιὰν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν συνήθροιζεν, ἀπαντῆσαι [f] διαγνοὺς τοῖς Μακεδόσι πρὶν ἢ πᾶσαν αὐτοὺς ἐπιόντας καταστρέψασθαι τὴν Ἀσίαν. περαιωσάμενος οὖν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ τὸν Ταῦρον τὸ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθὼν, [g] εἴσω τῆς Κιλικίας τοὺς πολεμίους, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡσθεὶς δὲ τῇ Δαρείου καταβάσει ὁ Σαναβαλλέτης, εὐθὺς ἔλεγε τῷ Μανασσῇ τὰς ὑποσχέσεις [h] τελέσειν, ὡς ἂν Δαρεῖος κρατήσας [i] τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέπειστο γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μηδ' εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἥξειν τοὺς Μακεδόνας, διὰ τὸ πλῆθος. ἀπέβη δ' οὐχ ὡς προσεδόκησαν. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. καὶ πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας, ληφθέντων αἰχμαλώτων αὐτοῦ τῆς μητρὸς καὶ [k] γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Ἀλέξανδρος δὲ [l] εἰς Συρίαν παραγενόμενος, Δαμασκὸν αἱρεῖ, καὶ Σιδῶνος κρατήσας ἐπολιόρκει Τύρον· ἠξίου τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, καὶ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι παρέχειν, καὶ ὅσα

ferentes Jaddi pontificis fratrem, qui uxorem haberet externi generis, † consortem esse sacerdotii, ab eo dissidebant. Judicabant enim ejus matrimonium gradum esse iis qui in re uxoria peccare vellent, idque initium fore ineundae societatis cum extraneis. Jam vero superioris captivitatis & malorum caussam eis fuisse, quòd quidam in connubiis peccavissent, & peregrinas uxores duxissent. Itaque jubebant Manassi, ut aut divortium cum uxore faceret, aut ad aram ne accederet. Igitur cum pontifex pariter ac populus indigne hoc ferret, & fratrem ab ara arceret, adit Manasses socerum Sanaballetem, & se quidem amare dicebat filiam ejus Nicaso, sic tamen ut sacerdotali honore (qui in gente sit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad haec cum Sanaballetes promisisset non solum sacerdotium ei se servaturum, verumetiam pontificiam potestatem & honorem praestiturum, & omnium, quibus ipse praeerat, locorum praesidem effecturum, modo filiam suam retinere velit uxorem, dixissetque, templum se aedificaturum, Hierosolymitani simile, in monte Garizin, qui in Samaria est caeterorum montium altissimus, idque de Darii regis sententia facturum; his promissis elatus Manasses haesit Sanaballeti, pontificatum se Darii munere obtenturum sperans. nam & Sanaballetes jam senior erat. Et quia multi sacerdotes & Israëlitae erant ejusmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbae Hierosolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manassem, Sanaballete eis pecuniam suppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibusque modis genero gratificante.

Manasses uxorem, Sanaballetis filiam, repudiare vult.

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexisset Alexandrum trajecto Hellesponto, superatisque ipsius praefectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo consilio, ut Macedonibus obviam iret, priusquam totam pervasissent Asiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxisset, Taurumque Ciliciae montem superasset, hostes intra Ciliciae fines opperiebatur, ut ibi cum eis praelio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii descensu laetatus, Manassi dicebat, sese promissa praestiturum, simulac Darius victis hostibus rediisset. Erat enim persuasum non ei solum, sed etiam omnibus qui erant in Asia, ne congressuros quidem cum Persis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit, quam exspectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congressus victus est, & magna exercitûs parte amissa, & captis ejus matre & uxore & liberis, fugit in Persas. Alexander vero, in Syriam profectus, capit Damascum; & Sidone potitus Tyrum obsidet: missisque ad Judaeorum pontificem literis, postulat ut sibi auxilium mittat, & exercitui commeatum suppeditaret, ac quaecunque antea

De Dario per Alexandrum victo.

Alexander a Judaeis deditionem postulat.

q Ἰαδδοῦ τοῦ ἀρχιερέως] Ἰωαδδοῦ *Hen.* & *Bock.* Hic putatur esse *Jaddua*, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11.

† *Consortem esse sacerdotii*,] Pontificatus participem esse, *Seld.*

r Ἐπιχωρίας.] Ἐπιχωρίους *Hen.* & *Vat.*

s Τοῦ δ' ἀρχιερέως] Ita *Hen.* & *Vat.* Τῶν δ' ἀρχιερέως ἀγανακτοῦντος τῷ λαῷ in *Editis*. ἐν τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος *Bock.* forsan pro σὺν τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος. *Epiphanius* vertit, *principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.*

t Ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος,] Cum populo hoc indignè ferebat. *Rufin.* SPANH.

v Νικασὼ,] Ἰκασὼ juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. sup. c. 7. §. 2. SPANH.

x Μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς,] Ita *MSS.* (& *Cocceius*) μὲν in *Editis.*

y Βουλόμενον συνοικεῖν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις,] Conf. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

z Ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις,] Κρείττω ἐν Ἱεροσολύμοις *Bock.* & *Zonar.*

a Γαριζεὶν ὄρους] Ita *MS.* Γαριζὶν in *Editis.* HUDS. Γαριζεὶν ὄρος supra lib. 5. c. 1. §. 19. & infra §. 6. Γαριζεὶν ὄρος· ubi *Gen.* Γαριζὶν ὄρος· De Templo simili Hierosolymitano ibi extructo. SPANH.

b Ὃ κατὰ τὴν Σαμάρειαν ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον,] Ita *MSS.* & *Zonar.* & *Vet. Interpr.* τοῦ κατὰ Σαμάρειαν, ὃ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον in *Editis.*

c Τοῦτο ποιήσειν] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ταῦτα in reliquis.

d Παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ,] Κατέμενε παρὰ τῷ *Hen.*

e Κρατήσας προσωτέρω χωρεῖ,] Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.*

f Διαγνοὺς] Διεγνωκὼς *Hen.* & *Bock.*

g Εἴσω τῆς Κιλικίας] Ἐν Ἰσσῷ πόλει τῆς Κιλ. *Hen.* ἐν Ἰσσῷ τῆς Κιλ. *Bock.*

h Τελέσειν,] Sic *MSS.* τελεῖν in *Editis.*

i Τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ.] Τοὺς πολεμίους solus *Hen.*

k Γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων,] Τὰς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.*

l Εἰς Συρίαν παραγενόμενος,] Εἰς Πέρσας παρ. *Vat.* & *Bock.*

m Τό,

tea Dario stipendia pendebant ei solvat, & Macedonum sequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis respondisset, se Dario cum jurejurando promisisse, adversus eum arma non laturum, idque nunquam superstite Dario violaturum dixisset; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non statuit: sed minatus est sese, ea subacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus ostensurum, quibusnam jusjurandum servare debeant. Inde acrius obsidionem urgens, Tyrum expugnat: & constitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiscitur, atque Gazam & præsidiis in ea præfectum nomine Babemesem obsidet.

Sanaballetes ad Alexandrum se confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum se tempus nactum esse ad id quod instituerat, à Dario defecit, sumptisque octo subditorum suorum millibus, ad Alexandrum se contulit: & nactus cum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, sese quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admisisset, Sanaballetes, sumpta jam fiducia, de instituto suo sermonem injecit, demonstrans generum se habere Manassem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multosque alios ejusdem gentis homines ei adesse, qui jam velint in sua ditione fanum construere. & id quidem Regi utile esse, in duo dividi Judæorum vires, ne si quando consentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium facesseret, sicut & antea fecisset Assyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manassem sacerdotem constituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ suæ natis. Deinde, post septem menses in obsidione Tyri consumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hierosolymitarum urbem ascendere contendit.

Templi Garizin constructio.

Ast hoc audito pontifex Jaddus in angustia erat atque metu, solicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter superiorem contumaciam. Itaque indictis populo supplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* post sacrificium obdormiret, monuit eum in somnis Deus, ut bono esset animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis vestibus, ipse vero cum sacerdotibus ornatus ad præscriptum leg[illegible]iam irent, nihil

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

Δαρείῳ πρότερον ἐτέλουν δῶρα [m] τούτῳ διδόναι, τὴν Μακεδόνων φιλίαν [n] ἑλόμενον, οὐ γὰρ μετανοήσειν ἐπὶ τούτοις. τοῦ δ' ἀρχιερέως [o] ἀποκριναμένου τοῖς γραμματοφόροις, ὡς ὅρκους εἴη Δαρείῳ δεδωκὼς, μὴ βαστάζειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, καὶ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ παραβήσεσθαι φήσαντος, ἀκούσας Ἀλέξανδρος παρωξύνθη, καὶ τὴν μὲν Τύρον οὐκ ἔκρινε καταλιπεῖν, [p] ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι· [q] παραστησάμενος δὲ ταύτην, ἠπείλησε [r] στρατεύειν ἐπὶ τὸν [s] τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, καὶ διδάξειν πάντας [t] δι' αὐτοῦ, πρὸς τίνας [v] δεῖ αὐτοῖς φυλάττειν τοὺς ὅρκους. ὅθεν πονικώτερον χρησάμενος τῇ πολιορκίᾳ, λαμβάνει τὴν Τύρον· καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τὴν [x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, καὶ τήν τε Γάζαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ φρούραρχον ὄνομα [y] Βαβημήσην ἐπολιόρκει.

δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τῆς ἐπιβολῆς, Δαρεῖον μὲν ἀπέγνω, καὶ λαβὼν [z] ὀκτακισχιλίους τῶν ἀρχομένων [a] ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς Ἀλέξανδρον ἧκε· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν ἀρχόμενον τῆς Τύρου πολιορκίας, ὧν τε αὐτὸς ἄρχει τόπων, ἔλεγε, αὐτὸν παραδιδόναι τούτους, καὶ δεσπότην αὐτὸν ἔχειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως. ἀσμένως δὲ αὐτὸν προσδεξαμένου, θαρρῶν ἤδη περὶ τῶν προκειμένων ὁ Σαναβαλλέτης αὐτῷ λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς γαμβρὸν μὲν ἔχοι [b] Μανασσῆν, τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν· πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αὐτῷ συμπαρόντας τῶν ὁμοεθνῶν θέλειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκείνου τόποις ἤδη κατασκευάσαι. τοῦτο δ' εἶναι καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [c] διαιρεθῆναι τὴν τῶν Ἰουδαίων δύναμιν, ἵνα μὴ [d] ὁμογνωμονοῦν τὸ ἔθνος μηδὲ συνεστὸς, εἰ νεωτερίσειέ ποτε, χαλεπὸν ᾖ τοῖς βασιλεῦσι, καθὼς καὶ πρότερον τοῖς Ἀσσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, πᾶσαν εἰσενεγκάμενος σπουδὴν, ᾠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τὸν ναὸν καὶ ἱερέα τὸν Μανασσῆν κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐκ τῆς θυγατρὸς γενησομένοις τοῦτ' ἔσεσθαι. μηνῶν δὲ ἑπτὰ τῇ Τύρου πολιορκίᾳ διεληλυθότων, καὶ δύο τῇ [e] Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐξελὼν τὴν Γάζαν, [f] ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [g] ἀναβαίνειν ἐσπούδαζε. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [h] Ἰαδδοῦς, τοῦτο ἀκούσας, ἦν ἐν ἀγωνίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσει τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχανῶν, ὀργιζομένου τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ [i] πρότερον ἀπειθείᾳ. παραγγείλας οὖν ἱκεσίας τῷ λαῷ, καὶ θυσίαν μετ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ [k] προσφέρων, ἐδεῖτο ὑπερασπίσαι τοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξαι. κατακοιμηθέντι δὲ μετὰ τὴν θυσίαν ἐχρημάτισεν αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς θαρρεῖν, καὶ στεφανώσαντας τὴν πόλιν ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [l] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων ταῖς νομίμοις στολαῖς ποιεῖσθαι τὴν ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας

m Τούτῳ] Forte αὐτῷ. COCC.

n Ἑλόμενον,] Ἑλομένους Vat. & Gall.

o Ἀποκριναμένου] Ita cum Hen. & Busb. ἀποκρινομένου in cæteris.

p Ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι.] Ὅσον οὔπω Hen. & Busb. ὅσον οὐδέπω propemodum, ut vertit Politianus in Herodiano. Videsis Cl. Perizonium ad Ælianum, l. 12. c. 57. p. 764.

q Παραστησάμενος δὲ ταύτην,] Παραστησάμενος δὲ ταύτην ἠπείλει Hen. & Vat.

r Στρατεύειν] Στρατεύσειν solus Busb.

s Τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα,] Ita ex MSS. ut infra seq. post Μανασσῆν, τοῦ, ubi τοῦ deest Editis.

t Δι' αὐτοῦ.] Ita cum Hen. & Epiphan. qui vertit, ut omnes per eum discerent &c. in cæteris δι' αὐτοῦ desiderantur.

v Δεῖ αὐτοῖς φυλάττειν τοὺς ὅρκους.] Δεῖ αὐτοὺς Hen. quod sane mox postularet φυλάσσειν pro φυλακτέον.

x Γαζαίων πόλιν ἦλθεν,] Τῶν Γαζαίων Hen. Γάζαν Vat. & Busb. & mox ἐλθεῖν habet Vat. Ἐπὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτὴν καὶ τὸν &c. legisse videtur Epiphan.

y Βαβημήσην ἐπολιόρκει.] Βαβημάσην Vat. in Epiphanii libris Bibimasin, aut Babimasin, aut Abymasin. Verum Arriano dicitur Βάτις, Curtio autem Betis.

z Ὀκτακισχιλίους] Δὶς ὀκτακισχιλίους Vat.

a Ὑπ' αὐτοῦ,] Ita Hen. & Busb. quod usitatius quam παρ' αὐτῷ Editorum Aliorumque.

b Μανασσῆν, τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν·] Conf. supr. §. 2. SPANH.

c Διαιρεθῆναι] Διῃρῆσθαι in MSS.

d Ὁμογνωμονοῦν τὸ ἔθνος μηδὲ συνεστὸς,] Sic in MSS. ὁμογνωμονοῦν in Editis.

e Γάζῃ,] Forte Γάζης. COCC.

f Ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (consentientibus Talmudicis in Joma, f. 69. & Taanith, c. 9. & Auctore Commentarii Majoris in Leviticum, sect. 13.) pro fabulosis habentur ab Ant. Van-Dale in Dissertatione super Aristea, & Thoma Wagstaffe in Responsione ad Lloydii Epist. ad Sherlockium, Aliisque nonnullis; præcipue quod ea silentio præterierint Curtius, Diodorus, Arrianus & Plutarchus. Verum Justinum l. xi. c. 10. (ubi dicit Alexandrum obviam cum infulis multos Orientis reges habuisse) ad hanc historiam respicere existimat Is. Vossius, in notis ad Justini locum jam allatum. Hisque fidem habuisse Originem, constat ex lib. 5. contra Celsum, p. 265. ubi dicit, ὡς καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος παθεῖν τι αὐτοὺς ὑπ' αὐτοῦ, καί τοι γε μὴ βουληθέντας, διά τινας συνθήκας καὶ ὅρκους, ὁπλίσασθαι ὅπλα κατὰ τοῦ Δαρείου. τότε φασὶ καὶ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδύντα τὴν ἱερατικὴν στολὴν, προσκεκυνῆσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, φάσκοντος ἑωρακέναι αὐτὸν τοιῷδε σχήματι τινα, ἐπαγγελλόμενον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὑποτάξειν τὴν Ἀσίαν ὅλην.

g Ἀναβαίνειν ἐσπούδαζε.] Quo anni tempore id contigerit docemur in Megillath Taanith, videlicet mense Casleu, qui fere cum Novembri coincidit: nam diem 21 hujus mensis festum egerunt, quod favore Alexandri de Samaritanis triumpharent. REL.

h Ἰαδδοῦς,] Hic putatur esse Jaddua, F. Jonathanis, nominatus Nehemiæ xii. 11. HUDS. in Add.

i Πρότερον ἀπειθείᾳ·] Προτέρᾳ solus Busb.

k Προσφέρων,] Προσφέρειν Gall.

l Ἐσθῆσιν,] Ἐσθήμασιν hic & infra in MSS.

τῆς πίστεως δεινὸν, προνοουμένου τοῦ Θεοῦ. διαναστὰς δὲ ἐκ τοῦ ὕπνου, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτὸς, καὶ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μηνύσας, καὶ ποιήσας ὅσα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ παρηγγέλη, τὴν τοῦ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

έ. Πυθόμενος δὲ αὐτὸν, οὐ πόρρω τῆς πόλεως ὄντα, [m] πρόεισι μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ [n] πολιτικοῦ πλήθους, ἱεροπρεπῆ καὶ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ποιούμενος τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον τινὰ [o] Σαφὰ λεγόμενον. τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν [p] σκοπὸν σημαίνει· τά τε γὰρ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναὸν ἐκεῖθεν συνέβαινεν ἀφορᾶσθαι. τῶν δὲ Φοινίκων καὶ τῶν ἀκολουθούντων [q] Χαλδαίων, ὅσα βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ἐπιτρέψειν αὐτοῖς, τήν τε πόλιν διαρπάσειν, καὶ τὸν ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τὰ ἐναντία τούτων ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος, ἔτι πόρρωθεν ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν ταῖς [r] λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς δὲ ἱερεῖς προεστῶτας ἐν ταῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν τῇ [s] ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ Θεοῦ [t] ἐγγέγραπτο ὄνομα, προσελθὼν μόνος, [v] προσεκύνησε τὸ ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασαμένων, καὶ κυκλωσαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντος κατεπλάγησαν, καὶ διεφθάρθαι τῷ βασιλεῖ τὴν διάνοιαν ὑπελάμβανον. Παρμενίων δὲ μόνος προσελθὼν αὐτῷ, καὶ πυθομένου, τί δήποτε προσκυνούντων αὐτὸν ἁπάντων αὐτὸς προσκυνήσειε τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, "οὐ τοῦτον, εἶπε, προσεκύνησα, τὸν δὲ Θεὸν, οὗ [x] τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτὸς τετίμηται. τοῦτον γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδον "ἐν τῷ νῦν [y] σχήματι, [z] ἐν [a] Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων. "καὶ πρὸς ἐμαυτὸν διασκεπτομένῳ μοι πῶς ἂν κρατήσαιμι "τῆς Ἀσίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαίνειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τῆς [b] στρατιᾶς καὶ [c] τὴν Περσῶν παραδώσειν ἀρχήν. ὅθεν ἄλλον μὲν οὐδένα θεασάμενος ἐν [d] τοιαύτῃ στολῇ, τοῦτον δὲ νῦν ἰδὼν, καὶ τῆς κατὰ τοὺς "ὕπνους [e] ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ παρακελεύσεως, [f] νομίζω θείᾳ πομπῇ τὴν στρατείαν πεποιημένος Δαρεῖον "νικήσειν, καὶ τὴν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν, καὶ πάνθ' "ὅσα κατὰ νοῦν ἐστί μοι προχωρήσειν." ταῦτ' εἰπὼν πρὸς τὸν Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενος τὸν ἀρχιερέα, [g] τῶν ἱερέων παραθεόντων, εἰς τὴν πόλιν παραγίνεται· καὶ ἀνελθὼν [h] ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θύει μὲν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τοῦ [i] ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιερέα [k] καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. δειχθείσης δὲ αὐτῷ τῆς Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ τινα τῶν Ἑλλήνων καταλύσειν τὴν Περσῶν ἀρχὴν ἐδήλου, [l] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμενος,

mali ſibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex ſomno, & ipſe magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factiſque omnibus quæ ei in ſomnis mandata fuerant, Regis adventum præſtolabatur.

5. Atque ubi eum non procul abeſſe ab urbe intellexit, prodit una cum ſacerdotibus & civili turba, venerabili & diverſo ab aliis gentibus occurſu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, ſi Græce interpretemur, ſpeculam ſignificat: inde enim & Hieroſolyma, atque templum conſpiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* ſequebantur fore putarent (quæ veriſimile erat Regem præ iracundia illis permiſſurum eſſe) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra ſe haberent. Alexander enim, procul adhuc conſpicatus multitudinem in albis veſtibus, & ſacerdotes præcedentes in byſſinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veſte & auro diſtincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inſcriptum erat: ſolus acceſſit, & nomen veneratus eſt, priorque pontificem ſalutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum ſalutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obſtupuerunt, & Regem mentis impotem eſſe ſunt ſuſpicati: Parmenione vero ſolo eum aggreſſo & percontato, qui factum ſit ut omnibus eum adorantibus, ipſe Judæorum pontificem adorarit; "non hunc, inquit, adoravi, ſed "Deum, cujus ille ſummo ſacerdotio decoratus eſt. "Hunc enim ſecundum quietem vidi in hoc habitu, cum eſſem in Dio in Macedonia; ac cogitantem me apud meipſum, quonam pacto potiri "poſſem Aſia, hortatus eſt ne cunctarer, ſed confidenter trajicerem: ſeſe enim exercitui meo præiturum, mihique Perſarum imperium traditurum. Itaque cum alium nullum in tali veſte viderim, & nunc conſpicatus hunc, & illius in "quiete viſi & cohortationis recordatus ſim, puto "me, divino miſſu facta expeditione, Dario ſuperiorem fore, & Perſarum poteſtatem abolíturum, "atque omnia quæ mihi ſunt in animo ſucceſſura." Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, ſacerdotibus eum curſu comitantibus, in urbem venit; & in templum aſcendit, ac Deo ad ſacerdotis præſcriptum ſacrificavit, ipſumque pontificem & ſacerdotes magnifice honoravit. Oſtenſoque ei Danielis libro, in quo fore ſignificabat, ut Græcorum [illegible]uidam Perſarum imperium aboleret, ille [illegible]ſſe qui ſignificaretur exiſtimans, tunc quid[illegible]tus multitudinem dimiſit: poſtri-

Alexandri adventus in urbem Hieroſolymorum.

Alexandri ſomnium.

Alexander Hieroſolymorum templum adit, & ſacra facit.

m Προέισι μετὰ τῶν ἱερέων] Πρόεισι minus recte in *MSS.*

n Πολιτικοῦ πλήθους,] In Megillath Taanith dicuntur præcipui cives Hieroſolymitani & בולוטי *βουλευταί* cum eo profecti via Gaza Hieroſolymas per Σαφά. REL.

o Σαφὰ λεγόμενον.] Σαφὰν *Hen.* Σαφὶν *Busb.* Σαφεὶν *Vat.* Hebraice צפה. HUDS. In Megillath Taanith dicitur uſque Antipatrida urbem obviam iviſſe Alexandro Simeonem. Forſitan quia Antipatris olim dicta fuit Caphar vel vicus *Saba*, crediderunt Σαφὰ eſſe eundem locum ac *Caphar Saba*. REL. Conf. ſupr. lib. 8. c. 12. §. 1. SPANH.

p Σκοπὸν σημαίνει.] Σκοπιὰν *Busb.* & *Vat.* & rectè. HUDS. in *Add.* Locum itaque hunc *Speculatorem* appellarunt, urbi (ut videtur) ſuperimminentem, qualis Epipolæ erant Syracuſis. HAV.

q Χαλδαίων.] Χυθαίων (poſt *Schotanum* in Tom. 2. *Bibl. Hiſt. S.* p. 1214.) reponendum cenſet *LLoydius*, *Epiſcopus Wigornienſis*, in *Epiſtola* ad *Sherlockium* de Facto [addux, p. 16.

r Λευκαῖς ἐσθῆσι.] Id etiam in Megillath Taanith legitur, primores populi qui cum Pontifice erant בלבנים albis veſtibus fuiſſe indutos. In Gemara Joma, ubi eadem hiſtoria narratur, de eo nihil. REL.

s Ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ,] Ὑακινθίνῃ in *MSS.* ἐνδεδυμένον τὴν ὑακινθίνην στολὴν καὶ διάχρυσον *Zonar.* Per ὑακινθίνην intelligit *pallium*, per διάχρυσον *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Veſt. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 813.

t Ἐγγέγραπτο ὄνομα,] Ἐπεγέγραπτο *Busb.* & *Zonar.* *Cocceius* vero ἐνεγέγραπτο.

v Προσεκύνησε] Simeonem ipſum adoraſſe dicitur Alexander in Megillath Taanith, & ita mox etiam Parmenio rogat cur adoraret Pontificem, quod in Megillath ita extat מלך גדול כמותך משתחוה ליהודי *Rex magnus, qualis tu es, adorat Judæum?* REL.

x Τῇ ἀρχιερωσύνῃ] Ita in *MSS.* τὴν ἀρχιερωσύνην in *Editis.*

y Σχήματι,] Φασὶ poſt χρόνῳ inſerunt *Hen.* & *Busb.*

z Ἐν Δίῳ] Τῆς Μακεδονίας ἰδὼν aut ἰδεῖν τῆς Μακεδονίας in *MSS.* ἰδὼν ὢν ἔτι Μακεδονίας *Zonar.*

a Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων·] Alia urbs Syriæ *Gen.* Δίῳ, de qua inf. lib. 13. c. 15. §. 3. Δῖον πόλιν. & ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

b Στρατιᾶς καὶ] Ita cum *MSS.* στρατείας in *Editis.* ac præterea με pro μοι in uno *MSS.*

c Τὴν Περσῶν] Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, hac ead. §. τῶν in *Editis.*

d Τοιαύτῃ στολῇ,] Τῇ αὐτῇ *Busb.*

e Ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ παρακελεύσεως,] Ἀναμνησθεὶς in *MSS.*

f Νομίζω θείᾳ πομπῇ] Καὶ σὺν Θεῷ νομίζω τὴν στρατείαν πεποιημένος Δαρεῖον νικήσειν *Zonar.*

g Τῶν ἱερέων παραθεόντων,] Τῶν Ἰουδαίων ſolus *Vat.*

h Ἐπὶ τὸ ἱερὸν,] Judæi etiam in Megillath Taanith memorant, Alexandrum Macedonem in Templo Hieroſolymitano fuiſſe, ad 23 diem menſis Sivan. Gebiha ben Peſiſa aſtu uſus effecit ut quum ad montem templi adſcenderet, calceos exueret. REL.

i Ἀρχιερέως ὑφήγησιν] Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερέως in *cæteris.*

k Καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε.] ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* deſiderantur.

l Νομίσας αὐτὸς εἶναι] Νομίσας αὐτὸν εἶναι τὸν σημαινόμενον *Hen.*

m Χρῆ-

In Judæos beneficia confert.

postridie vero ejus diei eos advocat, quæque ipsi velint dona postulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque septimo quovis anno tributis essent immunes, omnia *eis* concessit. Cumque illi ab eo petiissent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus suis uti sineret, libenter promisit facturum quæ *ab eo* postularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, si qui secum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & secundum eos viverent, paratum esse *eos secum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritanorum ingenium.

6. Igitur Alexander, compositis in hunc modum Hierosolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem positam, & à desertoribus Judaïcæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, statuerunt Judæos se profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, sicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adversis negent suos esse cognatos, tunc quidem id quod verum est profitentes. Sed si forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem insiliunt, suos esse consanguineos dicentes, genusque suum à Josephi natis, Ephraimo & Manasse, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in eum studii significatione, Regi occurrunt haud procul Hierosolymis. Cumque illos Alexander laudasset, Sicimitæ ad eum accedunt, assumptis quos Sanaballetes ad eum miserat militibus: rogantque, ut ipsorum urbem adiret fanumque *sua præsentia* cohonestaret. Ipse vero ad eos se venturum promittit, simulatque redierit. Ac postulantibus sibi anni septimi tributa condonari, quippe cum nec ipsi eo anno sementem facerent, quæsivit, quinam essent qui hæc peterent. Cumque dixissent, Hebræos se esse, vocari autem Sicimorum Sidonios: iterum interrogavit, an Judæi essent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis ista dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi visum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimisit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipsum in Ægyptum sequerentur: illic enim agros eis divisurum. id quod paulo post fecit in Thebaide, ubi eis regionem tuendam mandavit.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

Jaddi obitus. Onias pontifex.

7. Alexandro autem vi[illegible]functo, imperium inter successores divisum e[illegible]lumque in monte Garizin mansit. Quo[illegible]s ab Hierosolymitis reus agebatur comesi pr[illegible]ni cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, seque injuste accusatum dicebat. Per id vero tempus vita decesserat Jaddus pontifex, cique in pontificatum successerat Onias ejus filius. Atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

Finis Libri undecimi.

τότε μὲν ἐθεὶς ἀπέλυσε τὸ πλῆθος· τῇ δ' ἐπιούσῃ προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτοὺς αἰτεῖσθαι δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοὶ θέλωσι. τοῦ δ' ἀρχιερέως αἰτησαμένου, χρήσασθαι τοῖς πατρῴοις νόμοις, καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἀνεισφόρον εἶναι, συνεχώρησε πάντα. παρακαλεσάντων δ' αὐτῶν, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ Μηδίᾳ Ἰουδαίους τοῖς ἰδίοις ἐπιτρέψῃ νόμοις [m] χρήσασθαι, ἀσμένως ὑπέσχετο ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δ' αὐτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [n] συστρατεύειν, τοῖς πατρῴοις ἔθεσιν ἐμμένοντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες, ἑτοίμως ἔχειν ἐπάγεσθαι, πολλοὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατείαν ἠγάπησαν.

ς'. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος, ταῦτα διοικησάμενος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ τὰς ἐχομένας πόλεις. πάντων δ' αὐτὸν πρὸς οὓς ἀφίκετο φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμαρεῖται, μητρόπολιν τότε τὴν [o] Σίκιμα ἔχοντες, κειμένην πρὸς τῷ [p] Γαριζεὶν ὄρει, καὶ κατῳκημένην ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ἰουδαίους Ἀλέξανδρος οὕτω λαμπρῶς τετίμηκεν, ἔγνωσαν [q] αὐτοὺς Ἰουδαίους ὁμολογεῖν. εἰσὶ γὰρ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τὴν φύσιν, ὡς ἤδη που καὶ [r] πρότερον δεδηλώκαμεν, [s] ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ἰουδαίους ἀρνοῦνται συγγενεῖς [t] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τὴν ἀλήθειαν. ὅταν δέ τι περὶ αὐτοὺς λαμπρὸν ἴδωσιν ἐκ τύχης, ἐξαίφνης ἐπιπηδῶσιν αὐτῶν τῇ κοινωνίᾳ, προσήκειν αὐτοῖς λέγοντες, καὶ ἐκ τῶν Ἰωσήπου γενεαλογοῦντες αὐτοὺς ἐκγόνων Ἐφραΐμου καὶ Μανασσοῦ. μετὰ λαμπρότητος οὖν καὶ πολλὴν [v] ἐνδεικνύμενοι περὶ αὐτὸν προθυμίαν, ἀπήντησαν τῷ βασιλεῖ, μικροῦ δεῖν ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δὲ αὐτοὺς Ἀλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προσπαραλαβόντες καὶ οὓς Σαναβαλλέτης πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ἀπέστειλε· καὶ παρεκάλουν, παραγενόμενον [x] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν, τιμῆσαι καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δ' ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑποστρέφων ἥξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δ' [y] ἀφιέναι τὸν φόρον αὐτοῖς τοῦ [z] ἑβδοματικοῦ ἔτους· οὐ γὰρ αὐτοὺς σπείρειν ἐν αὐτῷ· τίνες ὄντες ταῦτα παρακαλοῦσιν ἐπυνθάνετο. τῶν δ' εἰπόντων, Ἑβραῖοι μὲν εἶναι, [a] χρηματίζειν δ' οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι, πάλιν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ἰουδαῖοι; τῶν δ' οὐκ εἶναι φαμένων, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ἰουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοιγε καὶ διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοὺς μὲν οὖν Σικιμίτας οὕτως [b] ἀπετάξατο. τοὺς δὲ τοῦ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς δώσειν κλήρους γῆς. ὃ καὶ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φρουρεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [c] εἰς τοὺς διαδόχους [d] ἐμερίσθη· τὸ δ' ἐπὶ τοῦ Γαριζεὶν ὄρους ἱερὸν ἔμεινεν. εἰ δέ τις αἰτίαν ἔχοι παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις κοινοφαγίας, ἢ τῆς ἐν τοῖς [e] Σαββάτοις παρανομίας, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου ἁμαρτήματος, παρὰ τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [f] ἐγκεκλῆσθαι. τετελευτήκει δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην Ὀνίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρέλαβε. τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑνδεκάτου.

m Χρήσασθαι.] Χρῆσθαι hic loci in omnibus *MSS.* At supra post αἰτησαμένου, χρῆσθαι habet solus *Busb.*

n Συστρατεύειν,] Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.*

o Σίκιμα ἔχοντες,] Σίκιμαν *Hen.* & *Busb.* Σίκιμμα *Vat.* & infra p. 583. & mox Σικιμῖται.

p Γαριζεὶν ὄρει,] Conf. sup. §. 2. SPANH.

q Αὐτοὺς Ἰουδαίους ὁμολογεῖν.] Ἑαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra post γενεαλογοῦντες.

r Πρότερον δεδηλώκαμεν,] *Sc.* lib. 9. c. 14. §. 3. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7.

s Ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ἰουδαίους ἀρνοῦνται συγγενεῖς ἔχειν,] Conf. sup. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

t Ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε] Vocem ἔχειν non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*

v Ἐνδεικνύμενοι περὶ αὐτὸν προθυμίαν,] *Al.* δεικνύμενοι.

x Πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν,] Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.*

y Ἀφιέναι τὸν φόρον] Ἀφεῖναι in *MSS.*

z Ἑβδοματικοῦ] Lege ἑβδομαδικοῦ. COCC.

a Χρηματίζειν δ' οἱ] Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sicimitas autem à Sidoniis nuncupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer. l. XII. c. 7.

b Ἀπετάξατο.] Conf. supr. c. 6. §. 8. SPANH.

c Εἰς τοὺς διαδόχους] Εἰς διαδόχους *Vat.*

d Ἐμερίσθη· τὸ] Διεμερίσθη *Hen.* & *Busb.*

e Σαββάτοις παρανομίας,] Ita *MSS.* ἐν τοῖς Σάββασι in *Editis.*

f Ἐγκεκλῆσθαι.] Ita *MSS.* ἐγκαλεῖσθαι in *Editis.* HUDS. Corrigit D. Hoornbekius ἐγκεκλεῖσθαι. Vetus *culpari*; sed Basileensis ἐγκαλεῖσθαι. recte. COCC.

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΔΩΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

a Ἐν τῇ δωδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ.
b Κατῴκισεν.] Μετῴκισεν *Hen.*
c Ἰουδαίων νόμους] *Al.* Ἰουδαίους.
d Ἐπεκαλέσαντο] Ἀπεκαλέσαντο *Hen.*
e Ὁ Ἀσαμωναίου παῖς] Ita *MSS.* in *Editis* deest articulus.
f Ματθίας] Ita ubique cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Mathias passim in *Editis*.
g Ὡς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούδας,] Hunc titulum insertum dedi ex *MSS.*
h Λυσίου καὶ Γοργίου] Ita juxta *Epiphanii Codd. MSS.* Σίλωνος in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαίωνος *Hen.*
i Γαλααδίτιν.] Γαλααδίτιν *Vat.*
k Ὡς Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής] Λυσίου στρατεία, τοῦ Ἀντιόχου στρατηγοῦ, ἐπὶ Ἰουδαίους [Ἰούδαν *Gall.*] καὶ ἧττα inter hunc & præcedentem titulum inserunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

ι Τρ

l Τῷ στρατῷ.] Τῇ στρατιᾷ in duobus MSS.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hierosolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

Alexandri successores.

IGITUR Alexander Macedonum rex, subacto Persarum imperio, & constitutis (ut jam dictum est) Judææ rebus, vitam finiit: ac distracto in multos imperio, A[illegible]igonus Asia potitur, Seleucus [illegible]ne & illius tractus nationibus, Lysima[illegible]llespontum obtinuit, Macedoniam occup[illegible] Cassander, Ægyptum autem tenuit Ptolemæus Lagi filius. Hi dum inter sese dissident, & de imperio quisque suo contendunt, fiebat ut continua longaque bella gererentur, urbesque affligerentur, & multos civium in certaminibus amitterent, adeo ut omnis Syria à Ptolemæo Lagi filio (qui tum Soter, *hoc est Servator*, appellabatur) longe aliter afficeretur, quam ejus nomine dignum esset. Is etiam Hierosolymam per fraudem & proditionem occupavit. Ingressus enim Sabbato in urbem per speciem sacrificandi, ne prohibentibus quidem Judæis (neque enim hostem esse putabant, & tum quia nihil mali suspicabantur, tum propter diem ocium & quietem agebant) urbe nullo labore potitus est, eamque acerbe tractavit & in-

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

Judæi, Hierosolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν Ἰουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν προειρημένον καταστησάμενος τρόπον, τελευτᾷ τὸν βίον. μεταπεσούσης δὲ εἰς πολλοὺς τῆς ἀρχῆς, Ἀντίγονος μὲν τῆς Ἀσίας [c] ἐπικρατεῖ, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος καὶ [e] τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος δὲ τὸν Ἑλλήσποντον διεῖπε, τὴν δὲ Μακεδονίαν [f] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἰλήφει. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλονεικούντων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πολέμους τε συνεχεῖς καὶ μακροὺς [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πόλεις κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς καὶ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, Σωτῆρος τότε χρηματίζοντος, τἀναντία παθεῖν αὐτοῦ τῇ ἐπικλήσει. κατέσχε δὲ οὗτος καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς τὴν πόλιν ὡς θύσων, μήτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, οὐδὲ γὰρ ὑπενόουν πολέμιον, καὶ διὰ τὸ ἀνύποπτον καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἀργίᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ τυγχανόντων, ἀπονητὶ ἐγκρατὴς γίνεται τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἦρχεν αὐ-

a Ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.] Ita in omnibus MSS. tam *Latinis* quam *Græcis*. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol. S.* cap. xi. p. 150.
b Τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν] Illa τὰ κατὰ desunt *Cod. NC.*
c Ἐπικρατεῖ.] Ἐπεκράτει *NC.*
d Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος] Σέλευκος δὲ ὁ Νικάτωρ [illegible] *NC.*
e Τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν.] Τῶν ἄνω ἐθνῶν *NC.*
f Εἶχε Κάσσανδρος.] Εἶχε abest *Hm.* mox Κάσσανδρος ex [illegible] pro Κάσανδρος edidimus.
g Εἰλήφει.] Εἴληφεν in nonnullis *MSS.*
h Συνέβαινε γίνεσθαι] Συνέβη γίγνεσθαι *Hm.* συνέβαινε [illegible] *NC.*
i Ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων] Ἀπόλλυσθαι *NC.*
k Χρησάμενος.] Χ[illegible], [illegible] ὢν [illegible] ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

l Τὰς

αὐτῆς. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ τὰς τῶν διαδόχων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι' αὐτὴν ἀποβαλοῦσι τὴν ἐλευθερίαν, λέγων οὕτως. "ἔστιν ἔθνος Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ "πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες Ἱεροσόλυμα, ταύτην ὑ-"περεῖδον ὑπὸ Πτολεμαίῳ γενομένην, ὅπλα λαβεῖν οὐ θε-"λήσαντες, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον δεισιδαιμονίαν χαλεπὸν "ὑπέμειναν ἔχειν δεσπότην." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν ταῦτα περὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήνατο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ τῶν [m] ἐν Γαριζεὶν, κατῴκισεν [n] ἅπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών. [o] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τὴν τῶν ὅρκων φυλακὴν καὶ τὰς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [p] ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο Ἀλεξάνδρου πρεσβευσαμένου πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὸ κρατῆσαι Δαρείου τῇ μάχῃ· [q] πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια [r] καταλοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν [s] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις τοῦ παραθεμένου τὴν πίστιν διαφυλάξωσιν. οὐκ ὀλίγοι [t] δ' οὐδὲ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς τὴν Αἴγυπτον παρεγίνοντο, τῆς τε [v] ἀρετῆς τῶν τόπων αὐτοὺς καὶ τῆς τοῦ Πτολεμαίου φιλοτιμίας προσκαλουμένης. στάσεις μέντοιγε τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὴν πάτριον ἀγωγὴν τῶν [x] ἐθῶν ἀποσῴζειν προῃρημένοις, ἐγένοντο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκεῖ πέμπειν ἀξιούντων· τῶν δὲ [y] Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελευόντων.

clementer. Hisce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à successoribus *Alexandri* gestas conscripsit, testimonium perhibet, superstitionem nobis exprobrans, ut qui libertatem propter eam amiserimus, istiusmodi verbis. "Est "gens quæ Judæorum dicitur, qui urbem inco-"lentes magnam & bene munitam *nomine* Hiero-"solyma, passi sunt eam in Ptolemæi potestatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "superstitione intempestiva crudeli dominatui se-"se subjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente nostra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, locisque circa Hierosolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum transtulit. Cumque Hierosolymitanos jurisjurandi fideique observantissimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legatis post victum ab eo Darium responderant, multos eorum in præsidiis disposuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac sacramento adstrinxit, servaturos fidem posteris ejus, qui ipsis mandasset eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum sua sponte profecti sunt, allecti partim bonitate soli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum posteros instituta patria retinere studentes existebant contentiones, iique inter sese decertabant, dum Hierosolymitani suum templum sanctum esse contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæi in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος τεσσαράκοντα, ἔπειτα τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου παραλαβὼν ὁ Φιλάδελφος, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' [a] ἔτη ἑνὸς [b] δέοντος τεσσαράκοντα, [c] τόν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [d] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν [e] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα [f] τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνούμενος, [g] εἴ τί που μόνον

CAP. II. II.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaïcas Græce transferendas curavit, multosque captivos manumisit, & multa donaria Deo consecravit.

CUM autem Alexander duodecim annos regnasset, & post eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaïcam* curavit transferendam, & servientes in Ægypto Hierosolymitanos servitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujusmodi causa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, si fieri posset, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepisset [illegible]o dignum fore Regisque volun-

Ptolemæus Philadelphus summâ Ægypti rex.

Demetrius Phalereus bibliotheca Ptolemaica præfectus.

l Τὰς τῶν διαδόχων πράξεις συγγεγραφώς,] Forsan in libris περὶ Ἀσίας, quos laudant *Diodorus*, *Phlegon*, *Lucianus* & *Athenæus*.

m Ἐν Γαριζεὶν,] Ἐν τῷ ὄρει τῷ Γαριζεὶν *NC.*

n Ἅπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών.] Quorum Samaritanorum in Ægyptum deductorum reliquias putat *Scaliger. de Emend. Temp.* l. VII. p. 663. eos, qui Synagogam magnam habent in Caïro; Item qui Insulam in Mari Rubro occupant, teste Geographo Arabe. SPANH.

o Ἐγνωκὼς δὲ] Ἐπεγνωκὼς *Hen. Bush.* & *NC.*

p Ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰαδδοῦς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρου πρεσβευσαμένου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὡς μετὰ τὸ κρ. *NC.*

q Πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια καταλοχίσας] Vid. infr. c. 2. §. 4. & adv. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH.

r Καταλοχίσας] Καταλοχισάμενος *NC.*

s Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας,] Judæi in Alexandria cum Macedonibus Ἰσοπολῖται. Ita etiam Antiochiæ infr. c. 3. §. 1. SPANH.

t Δ' οὐδὲ] Forte δὲ καὶ. COCC.

v Ἀρετῆς] Ἀρετὴ hic pro εὐδαιμονία, ut quandoque apud Homerum. SPANH.

x Ἐθῶν ἀποσῴζειν προῃρημένοις,] Ἐθνῶν *Vat.* & *NC.*

y Σαμαρειτῶν] Σαμαρειτῶν (*Lugd. Bat*) *NC.* & *Vet. Interpr.* in nonnullis codicibus.

z Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου] Ita *Bush. NC.* & *Vet. Interpr.* nec non *Is. Vossii* MS. (nunc *Lugd. Bat.*) nisi quod τεσσαράκοντα καὶ ἓν pro τεσσαράκοντα præ se ferat. In *Editis* desiderantur ista, Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τεσσαράκοντα. In *Cod. NC.* (cui titulus est Πτολεμαϊκά) caput incipit ad hunc modum [illegible] Τελευτήσαντος δ' Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διὰ τὸ πρὸς τὸν Θεὸν θρησκευτικὸν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videsis *Usserium* ad A. M. 3721.

a Ἔτη ἑνὸς δέοντος τεσσαράκοντα,] Porphyrius apud Eusebium XXXVIII. annis regnasse eum dicit. SPANH.

b Δέοντος τεσσαράκοντα,] Δέοντα *Hen.* & *Bush.*

c Τόν τε νόμον ἡρμήνευσε,] De sola Legis versione sub hoc Ptolemæo. vid. Proœm. c. 1. §... ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν· & superius ibid. ὅτι ὁ μοι καὶ μικρᾶς ἐφεξῆς τηλικαύτην πραγματείαν ... εἰς ἀλλόφυλον ... ἑρμηνείαν ... · Vide quæ de hoc suo consilio, quæ in Hebræis voluminibus contenta in Græcam linguam transferendi, ait infr. §. 10. ubi διφθέραι, quibus Lex scripta, aureis litteris: ut ita de solis Legis Libris versis à LXX. agat semper Josephus, & sic infr. §. 12. de Versione illa facta ἀναγνωσθέντων τῶν Νόμων· & contr. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH. Nihil præter Pentateuchum tunc Græce versum fuisse ex istis colligunt viri docti. & certe Græcus cæterorum librorum stylus arguit, eos, qui Ptol. Philadelphi rogatu Pentateuchum Mosis interpretati sunt, reliquos libros sacros non convertisse. *Pet. Var. Lect.* IV. 9. HUDS. in *Add.*

d Ὄντας δώδεκα μυριάδας,] Ὄντας περὶ δώδεκα in *iisdem MSS.*

e Βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως,] Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Mensuris & Ponderibus*, p. 166. & *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3719.

f Τὰ] Abest a *L. B.*

g Εἴ τί που μόνον] Εἴ πού τε *Bush.* & *Lugd. Bat.*

Ptolemæus, ex consilio Demetrii, de legibus Judaicis Græce transferendis cogitat.

luntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum desiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Ptolemæo autem aliquando ab ipso quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? respondit esse jam circiter * ducenta millia, & brevi congesturum ad quingenta. sibi etiam, adjiciebat, indicatum multos esse apud Judæos de ipsorum institutis libros studio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & sermone scripti sint, rem fore magni laboris & molestiæ, si in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum scriptura plane similis esse Syrorum scripturæ, vocemque reddere consimilem, contigit tamen ut sui generis sit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in bibliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro suo libros colligendi studio, sibi optime consulere existimans, Judæorum pontifici scribit, ut hæc fiant.

2. Jam quidam *nomine* Aristæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modestiam, sæpe antea Regem orare statuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno essent, manumitteret, hoc vero sibi idoneum ad ea postulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum satellitum præfectis, Sosibio Tarentino & Andrea, eos obsecrans, ut se in eis quæ sit à Rege postulaturus adjuvent. Cumque Aristæus eorum, quos memoravimus, sententiam accepisset, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. "Non decet committere "nos, ô Rex, ut decipiamur, sed verum patefacere. Cum enim id nobismet negotii dari voluerimus, ut Judæorum leges in tuam gratiam "non solum transscribantur, verum etiam vertantur, quanam ratione hoc facere possimus, cum "multi Judæi serviant in regno tuo? Quos certe "non alienum erit à tua magnificentia & bonitate liberare à calamitate: quandoquidem qui "Deus eis leges tulit, is est qui tuum regnum "regit, quantum ego quidem quærendo comperi. Conditorem enim universitatis Deum & ipsi & nos colimus, familiari sermone Ζῆνα (i. "e. *Jovem*) vocantes, indito à vivendo nomine, "quod is vitam conferat omnibus. Quapropter "ad honorem Dei, iis, qui Deum præcipua religione venerantur, redde patriam, ut eis in natali solo vitam agere liceat. Illud quidem scito, "Rex, me nec genere eis, nec natione propinquum, hæc pro eis postulare. Sed cum omnes "homines Dei sint opificium, & sciam cum beneficientibus delectari, ad beneficiendum te "cohortor.

Aristæi oratio ad regem Ptolemæum.

3. Hæc loquutum Aristæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas esse eorum, qui manumittendi sunt? Cumque Andreas, qui tum forte adstiterat, subjecisset, paulo plura esse quam centum decem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Aristæe, postulas? Cumque Sosibius, & qui ad-

Ptolemæi ad Aristæum responsum.

ἀκοῆς σπουδῆς ἄξιον [h] ἢ χρῆσιν τῇ τοῦ βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰρ [i] περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συνηγωνίζετο. ἐρομένου δ' αὐτόν ποτε τοῦ Πτολεμαίου, πόσας ἤδη μυριάδας [k] ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων, τῶν μὲν ὑπαρχόντων [l] εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν, ὀλίγου δὲ χρόνου εἰς πεντήκοντα συναθροισθήσεσθαι. μεμηνῦσθαι δ' ἔλεγεν αὐτῷ πολλὰ εἶναι καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, σπουδῆς ἄξια καὶ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι καὶ τῇ διαλέκτῳ γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖ μὲν γὰρ εἶναι τῇ ἰδιότητι τῶν [m] Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς [n] ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον δὲ αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. οὐδὲν οὖν ἔλεγε κωλύειν καὶ ταῦτα μεταβαλόντα· δυνατὸς γὰρ τῆς εἰς ταῦτα χορηγίας ὑπάρχοντα· ἔχειν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. [o] δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἄριστα τὸν Δημήτριον φιλοτιμούμενον περὶ [p] τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν βιβλίων ὑποτίθεσθαι, γράφει τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γίνεσθαι.

β'. [q] Ἀρισταῖος δέ τις, φίλος ὢν [r] ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, [s] καὶ σπουδαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μετριότητα, πολλάκις μὲν καὶ πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι τὸν βασιλέα, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς [t] αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ. καιρὸν δ' ἐπιτήδειον εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τῆς δεήσεως, πρώτοις περὶ τούτου διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τῶν σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συναγωνίσασθαι περὶ ὧν ἐντυγχάνειν μέλλει τῷ βασιλεῖ παρακαλῶν αὐτούς. προσλαβὼν οὖν καὶ τὴν τῶν προειρημένων γνώμην ὁ Ἀρισταῖος, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους πρὸς αὐτὸν τοιούτους ἐποιήσατο. "οὐ χρὴ ἀπατωμένους ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, "[v] περιορᾶν, ἀλλὰ τἀληθὲς ἀπελέγχειν. τοὺς γὰρ τῶν Ἰουδαίων "νόμους οὐ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ [x] ἑρμηνεῦσαι διεγνω"κότες εἰς τὸ σοὶ κεχαρισμένον, [y] τίνι λόγῳ χρώμενοι τοῦτο "πράξαιμεν ἄν, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δου"λευόντων; οὓς, τῇ σαυτοῦ μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι ποιῶν "ἀκολούθως, ἀπόλυσον τῆς ταλαιπωρίας, τὴν βασιλείαν "σου διέποντος τοῦ θεμένου τοὺς νόμους αὐτοῖς Θεοῦ, καθὼς "ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν ὑπῆρξε. τὸν γὰρ ἅπαν"τα συστησάμενον Θεὸν καὶ οὗτοι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, Ζῆνα κα"λοῦντες αὐτὸν [z] ἐτύμως, ἀπὸ τοῦ σύμπασιν ἐμφύειν τὸ ζῆν "τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ [a] νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, "[b] τοῖς ἐξαίρετον τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, "ἀπόδος αὐτοῖς τὴν πατρίδα, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ βίον [c] ἀπειλη"φόσιν. ἴσθι μέντοι γε, ὦ βασιλεῦ, ὡς οὔτε γένει προσή"κων αὐτοῖς, οὔτε ὁμόφυλος [d] αὐτῶν ὢν ταῦτα περὶ αὐ"τῶν ἀξιῶ. πάντων δὲ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων τοῦ "Θεοῦ, [e] καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς εὐποιοῦσιν, [f] ἐπὶ "τούτῳ καὶ σὲ παρακαλῶ.

γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀρισταίου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ καὶ γεγηθότι τῷ προσώπῳ, πόσας, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τῶν ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας; ὑποτυχόντος δὲ Ἀνδρέου, παρειστήκει γὰρ, καὶ φήσαντος ὀλίγῳ πλείονας ἔσεσθαι τῶν [g] δέκα μυριάδων. ἦ μικρὰν ἄρα [h] ἡμᾶς, εἶπεν, Ἀρισταῖε, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν πα-

h Ἢ ἰδὲ] Οὐ ἐν εἴδει L. B.
i Περὶ] Τὰ περὶ L. B.
k Ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων.] Sic MSS. ἔχει in Editis.
l Εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν,] Illud εἶπεν ex MSS. agnoscunt etiam *Epiphanii* libri, *Aristeas*, & *Eusebius*.
* *Ducenta millia*,] In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta*.
m Σύρων] *L. B.* Συρίων.
n Ἀπηχεῖν,] *L. B.* ἀπήχειν.
o Δόξας] *L. B.* δέξας.
p Τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν βιβλίων] *L. B.* πλῆθος αὐτῷ βιβλίων.
q Ἀρισταῖος δέ τις,] Ita passim *Flavius*. Ἀρέας *Alii*.
r Ἐν τοῖς] *L. B.* ὢν ἐν τοῖς.
s Καὶ σπουδαζόμενος] *L. B.* ἐσπουδαζόμενος.
t Αἰχμαλώτους Ἰουδαίους,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deest *Editis*.
v Περιορᾶν,] Περιορᾶν τι *NC.*

x Ἑρμηνεῦσαι] Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.*
y Τίνι λόγῳ χρώμενοι] Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Bas.* τίνι τῷ λόγῳ *L. B.*
z Ἐτύμως, ἀπὸ τοῦ σύμπασιν] Lege ἐτύμως ἀπὸ πᾶσιν &c. COCC, & ita corrigere jubet HUDS. in *Addendis*, sicuti fecimus pro ἑτοίμως. HAV.
a Νοήσαντες] *L. B.* θέντες.
b Τοῖς ἐξαίρετον τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, ἀπόδος αὐτοῖς] *L. B.* τὴν ——— ——— πεπεισμένοις ἀπόδος τοῖς &c.
c Ἀπειληφόσιν.] Ἀπολελειφόσιν *Hen. Bas.* (Cocc.) & *NC.* HUDS. ἀπολελειπόσιν *L. B.*
d Αὐτῶν ὢν ταῦτα] Αὐτῶν desideratur in *iisd. MSS.*
e Καὶ γινώσκων αὐτὸν] Καὶ δὲ γινώσκων *Hen.* & *Bas.*
f Ἐπὶ τούτῳ καὶ σὲ παρακαλῶ.] Ἐπὶ τοῦτο NC. & *Lugd. Bat.*
g Δέκα μυριάδων.] Ita cum *Aristea*, *Eusebio*, *Vet. Interpr.* & *Josepho* ipso infr. §. 4. ἕνδεκα in *Edit. Bas.* & *Gen.* nec non in *MSS.*
h Ἡμᾶς, εἶπεν,] *L. B.* εἶπεν ἡμᾶς.

ἰδὼν

παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν [i] δεῖ τῆς αὑτοῦ μεγαλοψυχίας τῷ παρεσχηκότι τὴν βασιλείαν Θεῷ χαριστήριον ποιήσασθαι· [k] διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις ἀποδιδῶσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [l] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. καὶ περὶ ὧν [m] ἠξίου προθεῖναι γράμματα ὑπέσχετο [n] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀριστέου προαίρεσιν βεβαιοῦντα, καὶ [o] πρὸ ταύτης τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν· καθ' ἣν οὐ μόνον τοὺς [p] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀχθέντας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου [q] στρατιᾶς [r] ἀπολύσειν ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεισήχθησαν. πλειόνων [s] δ' ἢ τετρακοσίων ταλάντων [t] τῆς ἀπολυτρώσεως γενήσεσθαι φαμένων, ταῦτά τε συνεχώρει, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προστάγματος, εἰς δήλωσιν τῆς τοῦ βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [v] ἔγνωσαν διαφυλάξαι. ἦν δὲ τοιοῦτον. "Ὅσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῶν "τῷ πατρὶ, τήν τε [x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν "Ἰουδαίαν καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα, "διεκόμισαν εἴς τε τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ [y] τὴν χώραν, καὶ ταῦτα "ἀπημπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, "καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν, οἱ παρ' "αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνοντες "δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μετὰ καὶ τῶν ὀψωνίων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι "τὰ λύτρα. νομίζω γὰρ αὐτοὺς καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς προ-"αίρεσιν καὶ παρὰ τὸ δέον [z] ᾐχμαλωτίσθαι, τὴν δὲ χώραν αὐ-"τῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐθάδειαν κεκακῶσθαι, καὶ διὰ "τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μεταγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν ἐκ "τούτου τοῖς στρατιώταις γεγονέναι. τὸ δίκαιον οὖν σκοπῶν "καὶ τοὺς [a] καταδυναστευομένους παρὰ τὸ προσῆκον ἐλεῶν, "ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν ταῖς [b] οἰκετείαις ὄντας Ἰουδαίους, "τὸ προγεγραμμένον κομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφά-"λαιον [c] τοὺς κεκτημένους, καὶ μηδένα περὶ τούτων κα-"κουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προστεταγμένοις. [d] βούλομαι "δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέ-"ρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδει-"κνύντας [e] αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ [f] καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ "πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσαγγελλέτω δὲ τοὺς "ἀπειθήσαντας ὁ βουλόμενος, ὧν τὰς οὐσίας εἰς τὴν βασι-"λικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." τούτου δὲ [g] τοῦ προστάγματος [h] ἀναγνωσθέντος τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχοντος, μόνου δὲ λείποντος τοῦ περὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεσαφῆσθαι, προσέθηκεν αὐτὸς μεγαλοφρόνως καὶ τὸ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [i] διαφόρων δόσιν ἅπασαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν [k] πραγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς

erant, dixissent, debere eum dignam sua munificentia gratiam Deo rependere, qui ei regnum conciliasset: *Rex* ex illis gaudio perfusus jussit, ut cum militibus stipendia solverent, etiam pro captivis, qui apud eos essent, penderent in singula capita drachmas centum viginti. Ac de ipsius postulatis promisit libellos se magnifice scriptos editurum, quibus Aristæi propositum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non solum ductos à patre suo & ejus exercitu liberaturum se dixit, sed etiam eos qui ante erant in regno, & siqui postea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, nihilominus concessit; atque edicti exemplar, quo illustrior esset Regis magnanimitas, *posteris* conservari voluerunt. Erat autem hujusmodi. "Quicunque sub patre nostro militantes Syriam & Phœnicem incursarunt, pervastataque Judæa mancipia inde in urbes regionemque nostram deportarunt ac vendiderunt; itemque qui ante nos erant in meo regno, & si qui nunc adducti sunt, hos manumittunto, qui penes sese habent, accipientes pro singulis capitibus drachmas centum viginti, ita ut milites quidem una cum stipendiis, reliqui autem à mensa regia redemptionis pretium reportent. Arbitror enim eos contra patris voluntatem, contraque æquitatem, captivos esse factos, eorumque terram licentia militari afflictam, & ex eorum in Ægyptum translatione magnam utilitatem partam esse militibus. Quapropter justitiæ rationem habens, & eorum misericordiam capiens qui inique opprimuntur, impero iis, qui Judæos habent in suo servitio, ut eos manumittant domini pro præscripta summa; neve quisquam in hac re dolo malo agat, sed imperatis obediat. Volo autem ut intra triduum, ex quo allatum erit hoc edictum, apud eos, qui huic negotio præsint, profiteantur, eisque simul etiam corpora ostendant: hoc enim etiam è re mea esse duco. Quod si qui dicto audientes non fuerint, eorum nomina qui volet deferto, eorumque bona in fiscum regium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum esset Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero desideraretur, quo cautum esset illis quoque, qui vel ante *aderant* vel postea sunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid est benigni eis pro sua magnanimitate indulsit, jussitque solutionem, ut quæ multiplex & cumulata esset *futura*, inter rerum agendarum ministros partiri & regios nummularios. Hoc autem

Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.

Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.

i Δεῖ] Idem δεῖν.

k Διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν,] Διαχυθεὶς δὲ καλῶς τοῖς ὄψεσιν Aristeas.

l Δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι.] Pro ἑκατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Josephi* libris, tam Græcis quam *Latinis*) εἴκοσι iterum iterumque habent *Aristeæ* exemplaria. quod sane mihi verisimilius videtur. Vide *Usserium* in *Annalibus Vet. Test.* ad A. M. 3727.

m Ἠξίου] L. B. ἄξιον. Lege ἠξίου. COCC.

n Μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα,] Μεγαλοπρεπῶς δ' ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα *Busb.* & *L. B.*

o Πρὸ] *L. B.* περὶ.

p Ὑπὸ δὲ] Abest ultima a *L. B.*

q Στρατιᾶς] *Al.* στρατείας.

r Ἀπολύσειν ἔλεγεν,] Ita cum (*L. B.*) & *NC.* ἀπολύειν in ceteris.

s Δὲ ἢ] *L. B.* δ' ἤτα.

t Τῆς ἀπολυτρώσεως] Forte τὰ τῆς ἀπολ. COCC.

v Ἔγνωσαν διαφυλάξαι.] Ita *Busb.* (*L. B.*) *N. C.* & *Epiphan.* ἔγνω in *ceteris.*

x Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν ἢ Φοινίκην ἐπέδραμον in *Editis.*

y Τὴν χώραν,] Χώρα proprie Ægyptus interior. Græv. ad gloss. Isidori. REL.

z Ἠχμαλωτίσθαι,] Sic *MSS.* αἰχμαλωτίσθαι in *Editis.*

a Καταδυναστευομένους] Ita etiam apud *Aristeam.* καταδυναστευομένους in *MSS.*

b Οἰκετείαις] *L. B.* οἰκετείαις. Lege οἰκετείαις. COCC.

c Τοὺς κεκτημένους] Κεκτημένοι heri dicti respectu servorum. *Aristoph. Plut.* p. 1. τοῦ κεκτημένου. vid. Athen. lib. xiv. p. 657. E. Sic κεκτημένη hera *Aristoph. Ecclesiaz.* p. 717. & Lucian. in Asino p. 122. SPANH.

d Βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς,] In *Bas.* & *Gen.* βούλομαι δὲ τὰς προγραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. nec aliter in *MSS.* nisi quod αὐτοὺς pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* versione, *Dispositiones autem meas præcipio, ex quo missæ sunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora statim ostendentes.* Apud *Aristeam*, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ἐν ἡμέραις τρισὶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐκτεθῇ τὸ πρόσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς καθεσταμένους περὶ τούτων, παραδεικνύντας αὐτοὺς καὶ τὰ σώματα, unde rescribendum censui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπέμφθησαν [τὰ προστεταγμένα,] πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας ποιεῖσθαι, παραδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis αὐτοὺς pro αὐτοῖς malit, non repugnabo.

e Αὐτοῖς] *L. B.* αὐτοῖς. Lege αὐτοὺς. *Vetus* statim. COCC.

f Καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν] Καὶ deest *Hen.* & *NC.* Forsan τοῦτο γὰρ ἐμοὶ καὶ τοῖς πρ.

g Τοῦ προστάγματος ἀναγνωσθέντος] Τοῦ γράμματος ἀναγνωσθέντος *L. B.*

h Ἀναγνωσθέντος] Ita cum *Hen.* *NC.* & *Vet. Interpr.* ἀναγνωσθέντος in *Editis.*

i Διαφόρων] Ita *Gall.* & *Arist.* τῶν διὰ φόρων *NC.* τῶν φόρων in *Editis Aliisque.*

k Πραγμάτων ἀπομερίσαι] Sic *Hen.* *NC.* (*L. B.*) *Vet. Interpr.* & *Arist.* ταγμάτων in *Editis Aliisque.*

tem facto, Regis jussa septem non amplius diebus peracta sunt, impensis in eam liberationem talentis plus quadringentis sexaginta. Nam etiam pro parvulis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quasi Rex etiam eorum nomine solvi jussisset, dum scripsisset accipiendum pro singulis capitibus quod dictum est.

Ptolemæus jubet Demetrium suam de legibus Hebraicis interpretandis sententiam scriptis sibi proponere.

3. Hæc ubi ex sententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipse de Judæorum libris describendis sentiat sibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam administratum, sed omnia multa cum diligentia fieri consueverant. Unde mihi visum est libelli *hujus* & epistolarum exemplaria ordine collocare, necnon missorum etiam donariorum numerum, cum proprio singulorum apparatu, ut exquisita opificis magnificentia ab omnibus spectetur, & ex operum præstantia eximia quis uniuscujusque artifex sit primo intuitu cognoscatur. Et quidem libelli exemplar ita se habet.

Demetrii ad Regem supplex libellus.

"Regi magno Demetrius. Quod mihi dederas in "mandatis, ô Rex, ut qui ad bibliothecæ com"plementum deessent, ii per me libri congereren"tur, & ut illis, quibus aliqua forte exciderint, "cura debita adhiberetur, summa hac in re dili"gentia defunctus significo tibi libros legislatio"nis Judæorum à nobis desiderari cum aliis. Nam "cum Hebraïco charactere & patria ipsorum lin"gua scripti sint, intelligi à nobis non possunt. "Contigit autem & ipsos negligentius, quam *ab* "*auctoribus* se habent, * notatos esse; quod non"dum regia eis cura consuluerit. Oportet ideo ut "istos etiam ad amussim exactos penes te habeas. "nam ita comparata est ea legislatio, ut altioris cu"jusdam sapientiæ & sincerissimæ integritatis plena "sit, utpote à Deo profecta. Quare nec poëtæ, nec "qui historias conscripsere ejus meminerunt, quem"admodum Hecatæus Abderita testatur, adeo"que nec hominum illorum, qui ex ejus præce"ptis vitam instituerunt, quod casta esset *& augu*"*sta*, & profano ore *& sermone* exponi non opor"teret. Quam ob rem, si ita tibi visum fuerit, ô "Rex, scribes ad Judæorum pontificem, ut ad te "mittat seniores sex ex singulis tribubus, legum "peritissimos, à quibus postquam librorum illo"rum apertum & consonum sensum intellexeri"mus, & accuratam acceperimus rerum interpre"tationem, digna hæc desiderio tuo colligamus.

Hecatæus Abderita.

Regi visum est ad Judæorum pontificem scribere & dona mittere.

4. Hujusmodi itaque libello *supplice* oblato, jussit Rex, ut de his scriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique simul manumissio declararetur servientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices misit auri

τραπεζίταις. γινομένων δὲ τούτων, ταχέως ἐν ἑπτὰ ταῖς πάσαις ἡμέραις τέλος εἰλήφει τὰ δοχθέντα τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα καὶ τετρακόσια τῶν λύτρων ἐγένετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν νηπίων εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δραχμάς, ὡς τοῦ βασιλέως καὶ ὑπὲρ τούτων διδόναι κελεύσαντος, ἐν τῷ προσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν τὸ προειρημένον.

γʹ. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτ' ἐγέγονει κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τὸν Δημήτριον [l] ἐκδοῦναι καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. οὐδὲν γὰρ εἰκῇ τοῖς βασιλεῦσι [[m] τούτοις] [n] ᾠκονόμητο, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράττετο. διὸ καὶ τὸ τῆς [o] ἐκδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ἐπιστολῶν [p] κατατέταχα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθὲν, ὡς ἀκριβεστέραν εἶναι τὴν τοῦ τεχνίτου τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχὴν, τὸν ἑκάστου δημιουργὸν εἶναι εὐθέως γνώριμον. τῆς μέντοιγε ἐκδόσεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοῦτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ "[q] παρὰ Δημητρίου. Προστάξαντός σου, ὦ βασιλεῦ, πε"ρί τε τῶν ἔτι λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιο"θήκης συγγραμμάτων, ὅπως συναχθῇ, καὶ περὶ τῶν "διαπεπτωκότων ὅπως [r] τῆς δεούσης [s] ἐπιμελείας τύχῃ, "πάσῃ κεχρημένος περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶ σοι τὰ τῶν "Ἰουδαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. "χαρακτῆρσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ "ἐθνικῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσαφῆ. συμβέβηκε δὲ αὐτὰ καὶ ἀ"μελέστερον ἢ [t] ἔχει σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικῆς οὔ"πω τετυχηκέναι προνοίας. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ "ταῦτα παρὰ σοὶ διηκριβωμένα. φιλοσοφωτέραν γὰρ "καὶ ἀκέραιον τὴν νομοθεσίαν εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν "οὖσαν Θεοῦ. διὸ καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγρα"φεῖς τῶν ἱστοριῶν, οὐκ [v] ἐπιμνησθῆναι, φησὶν [x] Ἑ"καταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, οὐδὲ τῶν κατ' αὐτὴν πολιτευ"σαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἁγνῆς οὔσης, καὶ μὴ δέον αὐτὴν "βεβήλοις στόμασι διασαφεῖσθαι. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ, "βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως "ἀποστείλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἓξ ἀφ' [y] ἑκάστης φυλῆς, "τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν νόμων, [z] ἀφ' ὧν τὸ τῶν βι"βλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [a] ἐκμαθόντες, καὶ τὸ κα"τὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν [b] πραγμά"των, ἀξίως ταῦτα τῆς σῆς προαιρέσεως συναγάγοι"μεν.

δʹ. Τοιαύτης οὖν τῆς [c] ἐκδόσεως γενομένης, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων γραφῆναι περὶ τούτων, ἅμα καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν δουλευόντων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλώσαντας αὐτῷ. καὶ πρὸς [d] κατασκευὴν δὲ κρατήρων

καὶ

l Ἐκδοῦναι] In *Aristeæ* libris εἰσδοῦναι.

m [Τούτοις] Illud τούτοις, uncis inclusum, ex Aristea adjectum esse volui.

n Ωκονόμητο,] Διῴκειτο *Aristea*.

o Ἐκδόσεως ἀντίγραφον] Ita *NC.* & *Euseb.* de *Præp. Evang.* p. 353. in *Josephi Editis Aliisque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Aristea* libris.

p Κατατέταχα.] Κατακεχώρικα in *Aristea* libris. unde forsan aliquis hic loci malit κατατέταχα, aut media voce κατατετάγμαι, præsertim cum *Epiphanius* vertat *designavimus*.

q Παρὰ Δημητρίου.] Ita cum *Aristea* & *Eusebii* libris, ut & *NC.* (atque *L. B.*) qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίου. Verum *Aristea* Editores verba illa non pro inscriptione accipiunt, sed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video.

r Τῆς δεούσης] Καὶ τῆς δ. *NC.*

s Ἐπιμελείας] Ἐπισκευῆς *restitutionis* aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Aristeas*, significantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *specimine Emendationum Psalmorum* &c. p. 47.

* *Notatos esse;*] Id est *consonis literis absque subjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *scriptos interpunctosque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaica extitisse, sed imperfecta & mendosa. atque alii demum *expositos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quasdam* ante Alexandrum Græce redditas fuisse. Vide *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. § 1.

t Ἔχει σεσημάνθαι,] Καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει apud *Aristeam*, pro quo καὶ οὐχ ὡς ὑπ' ἀρχὴν ἔχει reponendum censet *Meibom.* p. 48. *Josephi* verbis mendum subesse existimant *Viri Erudit.* unde ἰχρῆν pro ἔχει post alios substituit *J. Clericus.* ἔδει *J. Davisius.* nihil mutari volui, sine auctoritate *MSS.* præsertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent*.

v Ἐπιμνησθῆναι,] Ita *MSS.* ἐμνήσθησαν in *Editis*.

x Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης,] In *Historia de Judæis*, cujus meminit *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 4. HUDS. Hecatæus Abderita, quæ de Judæis scripsit vid. adv. Apion. lib. 1. §. 22. ubi Hecatæi verba apud Euseb. *Præp.* F. p. 408. & contr. Apion. lib. 1 § 22. in & lib. 2. §. 4. SPANH.

y Ἑκάστης φυλῆς,] Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuisse abductas in Mediam, sed jam à temporibus Salmanassaris reliquias nonnullas permansisse.

z Ἀφ' ὧν τὸ τῶν βιβλίων] Παρ' ὧν in *MSS.*

a Ἐκμαθόντες.] Sic *MSS.* Συνθέντες in *Editis*.

b Πραγμάτων,] Γραμμάτων L. B.

c Ἐκδόσεως γενομένης,] In *Editis* εἰσδόσεως *suggestionis*, ut vocem hic loci interpretantur & *Epiph.* *Gelenius.* Supra tamen *Epiphanio* ἔκδοσις est *allegatio*. de qua voce videsis *Du-Cangium* in *Glossario*.

d Παρασκευὴν] Κατασκευὴν *NC.* (*L. B.*) & *Arist.*

e Πα-

καὶ φιαλῶν καὶ σπονδείων, ἔπεμψε χρυσοῦ μὲν ὁλκῆς τάλαντα [a] πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προσέταξε καὶ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτίων, ἐν αἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τὴν ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, ὅπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους, ἐπιτρέπειν. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματος εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μετὰ τὸ προεκθέσθαι τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, ταύτην λαβόντι τὴν τιμὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] τελευτήσαντος Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ [g] Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διά τε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. ἀποθανόντος δὲ τούτου, καὶ νήπιον υἱὸν καταλιπόντος τὸν κληθέντα Ονίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ελεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ γράφει Πτολεμαῖος τοῦτον τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ελεαζάρῳ "τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [h] Πολλῶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳ-"κισμένων Ιουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν "ὅτ' ἐκράτουν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐτίμησε, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρα-"τιωτικὰ κατέταξεν ἐπὶ μείζοσι μισθοφορίαις, τισὶ δὲ γενο-"μένοις ἐν Αἰγύπτῳ [i] σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλα-"κὴν παρέθετο, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ὦσι φοβεροί· [k] τὴν ἀρχὴν "ἐγὼ παραλαβὼν πᾶσι μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μά-"λιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας "αἰχμαλώτων δουλευόντων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν "ἐκ τῶν ἐμῶν λύτρα καταβαλών. τοὺς δὲ ἀκμάζοντας τῇ ἡλι-"κίᾳ εἰς τὸν [l] στρατιωτικὸν κατάλογον κατέταξα· τινὰς δὲ τῶν πε-"ρὶ ἡμᾶς [m] καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστοὺς εἶναι δυναμένων, ταύτης "ἠξίωκα, νομίζων ἡδὺ τῷ Θεῷ τῆς ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθη-"μα τοῦτο καὶ μέγιστον ἀναθήσειν. Βουλόμενος δὲ καὶ τούτοις χα-"ρίζεσθαι, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίοις, τὸν νόμον ὑ-"μῶν ἔγνων μεθερμηνεῦσαι, καὶ γράμμασιν Ελληνικοῖς ἐκ τῶν "Εβραϊκῶν μεταγραφέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. "καλῶς οὖν ποιήσεις ἐπιλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἓξ ἀφ' "ἑκάστης φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [n] πέμψας· οἳ καὶ διὰ τὸν "χρόνον ἐμπείρους ἔχουσι τοὺς νόμους, καὶ δυνήσονται τὴν ἑρμηνείαν "αὐτῶν ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τούτου ἐπιτελεσθέν-"τος, μεγίστην δόξαν ἡμῖν περιγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "περὶ τούτων διαλεξομένους, Ανδρέαν τὸν ἀρχισωματοφύλα-"κα καὶ Αρισταῖον, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀνα-"θημάτων εἰς τὸ ἱερὸν [o] καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλ-"κα, τάλαντα ἀργυρίου ἑκατόν. καὶ σὺ δὲ ἡμῖν ἐπιστέλλων, "περὶ ὧν ἂν ἐθέλῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

ε'. Τῆς δ' ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως κομισθείσης πρὸς Ελεάζαρον, ἀντιγράφει [p] πρὸς αὐτὴν ὡς ἐνῆν μάλιστα φιλοτίμως. "Αρχιερεὺς Ελεάζαρος Βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ερρωμέ-"νου σοῦ τε καὶ [q] τῆς βασιλίσσης Αρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς "ἡμῖν ἔχει πάντα. τὴν δ' ἐπιστολὴν λαβόντες, μεγά-"λως ἥσθημεν ἐπὶ τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροί-"σαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτὴν, ἐμφανίζοντες "αὐτοῖς ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπεδείξα-"μεν δ' αὐτοῖς καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς

quidem talenta quinquaginta, gemmarum vero inæstimabilem multitudinem: jussitque custodes capsarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuscunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad sacrificia & reliquos usus * in templum usque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo singula fabricata erant, si prius exemplar adduxero scriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob causam quam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon successit, is qui Justus cognominatus est, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & superstite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum suscepit; cui scripsit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus Eleazaro "pontifici salutem. Cum multi in regno meo ha-"bitarent Judæi, quos à Persis, dum imperium "tenebant, captos meus pater honoravit, & par-"tim ad militiam majoribus stipendiis destinavit, "partim videlicet iis, qui cum eo venerant in Æ-"gyptum, castella eorumque custodiam assigna-"vit, ut essent Ægyptiis terrori: ego principatum "adeptus, cum omnes humane tractavi, tum ma-"xime cives tuos, quorum supra centum millia "captivorum in libertatem vindicavi, soluto de "meis facultatibus pretio dominis eorum. Ex his "vero, quotquot per ætatem arma ferre possent "in militiam allegi: nonnullos etiam eorum qui "circa nos erant, quorum & fides id mereri vide-"batur, in aulicos meos cooptavi, cogitans gra-"tum Deo pro ejus de me cura donarium hoc & "maximum à me oblatum iri. Atque ut tum his "tum omnibus toto orbe Judæis gratum faciam, "statui legem vestram interpretatione donare, & "de Hebræo in Græcum traductam in mea bi-"bliotheca reponere. Quare recte facies si dele-"ctos viros, ex unaquaque tribu sex, jam ætate "provectos, ad me miseris, qui & per ætatem le-"gum sint periti, & eas accurate possint interpre-"tari. Sic enim existimo, his perfectis, maxima "nos gloria affectum iri. Misi autem colloquutu-"ros hisce de rebus tecum, Andream satellitum "præfectum & Aristæum, homines magnæ apud "nos existimationis, per quos etiam donariorum "primitias ad templum & sacrificiorum reliquo-"rumque misi, argenti talenta centum. Et tu, si "nobis quæ voles scripseris, rem gratam feceris.

Regis Ptolemæi litera ad pontificem Eleazarum.

5. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis respondit quam fieri potuit amicissime. "Eleazarus pontifex Ptolemæo regi salutem. Si "& tu vales, reginaque Arsinoë, & liberi, nobis "omnia bene se habent. Acceptis literis tuis, ma-"gnam ex *præclara* tua voluntate lætitiam cepi-"mus, convocataque multitudine illas recitavi-"mus, palam eis facientes tuam erga Deum pieta-"tem. Phialas etiam abs te missas protulimus, "aureas viginti, ac triginta argenteas, crateras item quin-

Eleazari pontificis responsum.

a Πεντήκοντα,] Πεντήκοντα καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑβδομήκοντα in *Aristea*.

* *In templum usque ad centum talenta erogari.*] *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legisse videatur, sicuti exstat in NC.

f Τελευτήσαντος Ονίου] Illa τελευτήσαντος Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διά τε τὸ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν, quæ in principio capitis habet NC. hic loci in eodem codice omittuntur: & post ταῦτα sequuntur ista, ἀποθανόντος δὲ Σίμωνος καὶ νήπιον &c.

g Σίμων] Is ipse est quem tanto encomio prosequitur Sirachides, *Ecclesiastici* cap. 2.

h Πολλῶν] Illud monendum est, Epistolas Ptolemæi & Eleazari non iisdem referri verbis ab *Aristea*, *Josepho*, *Eusebio*, & *S. Epiphanio* in lib. *de Mensuris & Ponderibus*. *J. Alb. Fabricius*.

i Σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακὴν] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

k Τὴν ἀρχὴν] Ita *Bas.* & nonnulli *MSS.* τὴν δ' ἀρχὴν ἐγὼ in *Edit. Gen.* τὴν ἀρχὴν δ' ἐγὼ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* καὶ ἡμεῖς δὲ παραλαβόντες τὴν βασιλείαν apud *Aristeam*.

l Στρατιωτικὸν κατάλογον κατέταξα·] Sic *MSS.* στρατιωτικὸν in *Editis*.

m Καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστῶν εἶναι δυναμένων,] Καὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν *Hen.* & *Busb.* τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν ἱκανῶν εἶναι &c. NC. τοὺς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι, τῆς περὶ τὴν αὐλὴν πίστεως ἀξίους ὑπεστήσαμεν *Arist.* HUDS. *Lugd. Bat.* [illegible]. Forte [illegible]. COCC.

n Πέμψας·] Illud πέμψας abest *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* nec agnoscit *Aristeas*.

o Καὶ θυσιῶν] Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Arist.*

p Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν &c. *Arist.*

q Τῆς βασιλίσσης Αρσινόης] Juxta *Aristeam* & *Eusebium*, τῆς βασιλίσσης Αρσινόης, τῆς ἀδελφῆς, καὶ τῶν τέκνων. Vide pag. seq. [illegible] & *Usserium* ad A. M. 3727.

* Men-

"quinque, & * mensam consecratis muneribus excipiendis addictam, ut & sacrificiis faciendis ac cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit, comparandis, centum talenta, quæ Andreas & Aristæus ex amicis tuis honoratissimi, viri honesti bonique ac doctrina præstantes, tuaque virtute digni, attulerunt. Scire autem te velimus, nos tibi in commodum tuum gratificaturos, etiamsi quid præter ingenium nostrum facere oporteat. nam tuis beneficiis in cives nostros multifariam collatis paria referre debemus. Quare hostias confestim & tua, & sororis, & liberorum, amicorumque causa immolavimus; & votis Deo nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant, regnumque tuum pacis tranquillitate conservetur, tibique bene vortat legis interpretatio, & felicem quem optas sortiatur exitum. Delegimus etiam seniores, ex unaquaque tribu sex, quos ad te una cum lege misimus. Tuæ autem erit pietatis ac justitiæ curare, ut lex, absoluta ejus interpretatione, ad nos remittatur, salvis etiam istis qui eam ad te apportarunt. Vale.

Septuaginta duo Interpretes.

Nominum recensio omissa.

6. Hæc quidem pontifex rescripsit. Mihi vero haud necessarium visum est nomina septuaginta seniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt: (illa enim subscripta erant epistolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, magnificentiam & opificium narrando percensere, non supervacaneum esse duxi, ut singulare Regis erga Deum studium omnibus innotescat. Etenim cum sumptus ad ista Rex large suppeditaret, & opificibus præsens adesset, atque opera inspiceret, nihil eorum quæ facta sunt oscitanter & negligenter fabricari sinebat. quorum uniuscujusque, quoad ejus fieri potest, magnificentiam persequar; non quod historia hujusmodi forsan narrationem postulet, sed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri existimem.

Ptolemæi in donariis parandis munificentia.

7. Primo autem quæ ad mensam spectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immensæ molis elaborare. jussit autem ut mensæ quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta esset, & an major confici posset. Cumque intellexisset qualis ea esset, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri posset, dixissetque se quintuplo ea majorem velle facere, sed vereri ne propter nimiam ejus molem ad ministeria fiat inutilis, (cupere enim se ut donaria, quæ ipse consecraret, non in spectaculum solum essent, sed ad sacrorum etiam usum accommodata) ideoque arbitratus esset priorem mensam non ob auri inopiam modica extitisse amplitudine; constituit eam, quæ ante posita erat, dimensionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præstantiorem efficere. Cumque ingenio esset ad rerum omnium naturas perspiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipse tum ista quibus nulla erat sculptura, inventione sua solerter adhibita ostensaque opificibus, fabricari jussit, tum quæ cœlata erant ad expressas rerum formas respiciendo identidem perfici.

Mensa aurea.

8. Itaque cum illud in se recepissent *opifices*,

"εἴκοσι, καὶ ἀργυρᾶς τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε, καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἔτι εἰς θυσίας καὶ εἰς ἐπισκευὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν, τάλαντα ἑκατὸν, ἅπερ ἐκόμισαν Ἀνδρέας καὶ Ἀρισταῖος οἱ τιμιώτατοί σου τῶν φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον, κἂν ᾖ τι παρὰ φύσιν, ὑπομενοῦντας. ἀμείβεσθαι γὰρ ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐεργεσίας, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμετέρους πολίτας κατατεθείσας. εὐθὺς οὖν ὑπὲρ σοῦ [r] καὶ τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων προσηγάγομεν θυσίας, καὶ τὸ πλῆθος εὐχὰς ἐποιήσατο γενέσθαι σοι τὰ κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναί σου τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ, τήν τε τοῦ νόμου μεταγραφὴν ἐπὶ συμφέροντι τῷ σῷ λαβεῖν ὃ [s] προαιρῇ τέλος. ἐπελέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἓξ ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης, οὓς ἐπέμψαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἔργον δὲ τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγραφέντα τὸν νόμον [t] εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μετ' ἀσφαλείας τῶν κομιζόντων. ἔρρωσο.

ϛ'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα [v] τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμιζον ὑπὸ Ἐλεαζάρου πεμφθέντες, δηλοῦν· ἦν γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ· τὴν μέντοι γε τῶν ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, ἣν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμην διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως [x] ἐπὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τὴν εἰς [y] ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥᾳθύμως εἴα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἑκάστου, ὡς [z] οἷόν τε, τὴν πολυτέλειαν διηγήσομαι· τὸ μὲν ἱστορίας ἴσως οὐκ ἀπαιτούσης τὴν ἀπαγγελίαν, τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον οὕτως συστήσειν τοῖς ἐντευξομένοις ὑπολαμβάνων.

ζ'. Πρῶτον δὲ τὰ περὶ τῆς τραπέζης ἐκθήσομαι. εἶχε μὲν οὖν διὰ ἐννοίας ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγεθέστατον τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα. προσέταξε δὲ μαθεῖν τὸ μέγεθος τῆς ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τί ἐστι, καὶ εἰ δυνατὸν μεῖζον [a] τούτου κατασκευασθῆναι. μαθὼν δὲ καὶ τὴν οὖσαν, ἡλίκη τις ἦν, καὶ ὅτι αὐτῆς οὐδὲν κωλύει μείζονα γενέσθαι, φήσας καὶ πενταπλασίονα τῆς ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ [b] καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενος σύμμετρον κατεσκευάσθαι τὴν προτέραν τράπεζαν, ἀλλ' οὐ διὰ σπάνιν τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ ἔγνω τὴν προϋπάρχουσαν ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ καὶ τῷ κάλλει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. δεινὸς δὲ ὢν [c] κατιδεῖν πραγμάτων παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβεῖν ἐπίνοιαν ἔργων καινῶν καὶ παραδόξων, καὶ ὅσα ἦν [d] ἄγραφα τὴν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὴν σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσε ταῦτα κατασκευάζεσθαι, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν ἀποβλέποντες ὁμοίως ἐπιτελεῖν.

η'. Ὑποστησάμενοι τοίνυν ποιήσασθαι τὴν τράπεζαν, [e] δύο μὲν

* *Mensam consecratis muneribus excipiendis addictam,*] Mensam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

r Τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων] Soror nempe simul & uxor Philadelphi. Hinc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inscrip. utriusque in Nummis antiquis. SPANH. Vide Tab. in fine Tomi II.

s Προαιρῇ τέλος.] Ita *Hav.* προαίρῃ aut προαιρῇ in *aliis.*

t Εἰς ἑκάστης] Εἰς ut hic pro πρὸς sæpe apud Atticos; sic εἰς ὑμᾶς [illegible] Demosth. adv. Spudiam p. 649. B. & adv. Leochar. p. 671. A. SPANH.

v Τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων,] Τῶν οβ'. *NC.*

x Ἐπὶ τὸν Θεόν] Περὶ τὸν Θεὸν *Hav.* (*L. B.*) & *NC.*

y Ταῦτα] L. B. αὐτά.

z Οἷόν τε,] *Lugd. Bat.* οἷον ἦν.

a Τούτου κατασκευασθῆναι.] Ita *Hav.* (& *Lugd. Bat.*) τούτου in *Editis Aliisque.*

b Καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα·] Illud καὶ ex *MSS.*

c Καινῶν πραγμάτων παντοδαπῶν,] Ξενικῶν *Hav. NC.* & *Arist.*

d Ἄγραφα τὴν εὕρεσιν] Ἄγραφον juxta *Aristeam.*

e Δύο μὲν κ. πλάτος] Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Aristea.* Vide *Exod.* c. 25. v. 23. & c. 37. v. 10. & *Josephum* ipsum, p. 135. §. 5.

f Ἐπ.

μὲν καὶ ἡμίσεος πηχῶν τὸ μῆκος, ἑνὸς δὲ τὸ εὖρος, τὸ δ' ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, ἐκ [f] χρυσοῦ τὴν ὅλην κατασκευὴν τοῦ ἔργου ποιούμενοι, τὴν μὲν οὖν [g] στεφάνην παλαιστιαίαν εἰργάσαντο, τὰ δὲ [h] κυμάτια στρεπτά, τὴν ἀναγλυφὴν ἔχοντα σχοινοειδῆ, τῇ τορείᾳ θαυμαστῶς ἐκ τῶν τριῶν μερῶν μεμιμημένην. τριγώνων γὰρ ὄντων αὐτῶν, ἑκάστη γωνία τὴν αὐτὴν τῆς ἐκτυπώσεως εἶχε διάθεσιν, ὡς στρεφομένων αὐτῶν μίαν καὶ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμπεριφέρεσθαι. τῆς δὲ στεφάνης τὸ μὲν ὑπὸ τὴν τράπεζαν [i] ἐγκεκλιμένον ὡραίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δ' ἔξωθεν περιηγμένον ἔτι μᾶλλον τῷ κάλλει τῆς ἐργασίας ἦν ἐκπεπονημένον, ὡς ὑπ' ὄψιν καὶ θεωρίαν ἐρχόμενον. [k] διὸ καὶ τὴν μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὀξεῖαν συνέβαινε γενέσθαι, καὶ μηδεμίαν γωνίαν, τριῶν οὐσῶν ὡς προειρήκαμεν, περὶ τὴν μεταγωγὴν τῆς τραπέζης ἐλάττονα βλέπεσθαι. ἐνδιέκειντο δὲ τοῖς σχοινίοις τῆς τορείας λίθοι πολυτελεῖς παράλληλοι, περόναις χρυσαῖς διὰ τρημάτων κατειλημμένοι. [l] τὰ δ' ἐκ πλαγίων τῆς στεφάνης καὶ [m] ὑπ' ὄψιν ἀνατείνοντα ᾠῶν ἐκ λίθου καλλίστου πεποιημένων θέσει [n] κατακεκόσμηται, ῥαβδώσεις τὴν ἀναγλυφὴν ἐοικότων πυκναῖς, αἳ περὶ τὸν κύκλον τῆς τραπέζης εἵλιντο. ὑπὸ δὲ τὴν τῶν ᾠῶν διατύπωσιν, στέφανον περιήγαγον οἱ τεχνῖται, παντοίου καρποῦ φύσιν ἐντετορευμένον, ὡς ἀποκρέμασθαί τε βότρυς, καὶ στάχυς ἀνεστάναι, καὶ [o] ῥοαῖς ἀποκεκλεῖσθαι. τοὺς δὲ λίθους εἰς πᾶν γένος τῶν προειρημένων καρπῶν, ὡς [p] ἑκάστῳ τὴν οἰκείαν τετυπῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι, συνέδησαν τῷ χρυσῷ περὶ ὅλην τὴν τράπεζαν. ὑπὸ δὲ τὸν στέφανον ὁμοίως ἡ τῶν ᾠῶν διάθεσις πεποίητο, [q] καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφή, τῆς τραπέζης ὡς ἑκατέρωθεν μέρος ἔχειν τὴν αὐτὴν τῆς ποικιλίας τῶν ἔργων καὶ γλαφυρότητος θέαν κατεσκευασμένην· ὡς καὶ τὴν τῶν [r] κυμάτων θέσιν καὶ τὴν τῆς στεφάνης, [s] μηδὲ τῆς τραπέζης ἐφ' ἕτερον μέρος ἐναλλαττομένης, γίνεσθαι διάφορον, τὴν δ' αὐτὴν ἄχρι καὶ τῶν ποδῶν ὄψιν τῆς ἐπιτεχνήσεως διατείνεσθαι. [t] ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ τὸ πλάτος τεσσάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ' ὅλου τοῦ τῆς τραπέζης πλάτους, εἰς τοῦτο τοὺς πόδας αὐτῆς [v] ἀνέθεσαν, ἔπειτα περόναις καὶ κατακλεῖσιν αὐτοὺς ἐνέσφιγξαν τῇ τραπέζῃ κατὰ τὴν στεφάνην· [x] ἵνα τὴν θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ὃ τις ἂν [y] στῇ τὴν τράπεζαν μέρει, παρέχωσι τὴν αὐτήν. ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης [z] μαίανδρον ἐξέγλυψαν, λίθους αὐτῷ κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα καὶ τὸν σμάραγδον, ἥδιστον προσαυγάζοντας αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τῶν τε ἄλλων γενῶν ὅσοι περισπούδαστοι καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς φύσεως ὑπάρχουσι. μετὰ δὲ τὸν [a] μαίανδρον πλέγμα τι σχοινοειδὲς [b] περιῆκτο, ῥόμβῳ τὴν κατὰ μέσον ὄψιν ἐμφερές, ἐφ' οὗ κρύσταλλός τε λίθος, καὶ ἤλεκτρον ἐνετύπωτο, [c] τῇ παραλλήλῳ τῆς ἰδέας γειτνιάσει ψυχαγωγίαν θαυμαστὴν παρέχον τοῖς βλέπουσι. τῶν δὲ ποδῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ἐκφύσεις, τῶν πετάλων ὑπὸ τὴν τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν δὲ τὴν βλάστησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ δὲ βά-

ut mensam exstruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & semis, atque in latitudinem unius, altitudine vero sesquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *mensæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura restis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum essent triangularia, unusquisque angulus eandem formarum dispositionem habebat: adeo ut situ mutato una eademque species ante oculos versaretur. Loricæ quidem pars inferior mensam versus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia splendescebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conspectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent nullusque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum mensa transfertur, *justo* minor videretur. Resticulis autem tornatis ordine alterno inserta erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehensæ. At circa latera loricæ, ad aspectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretiosis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam mensam intercurrente densa virgularum sculptura. Subter hanc ovalem speciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræsentans, adeo ut racemi pendere, spicæ surgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam secundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos mensæ circumdederunt. Sub hac corona rursum alia series ovorum priori similis facta est, eademque virgularum sculptura, ut in mensa ex utraque parte spectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne mensa quidem in utramvis partem versa, cerneretur diversitas, sed idem artificium ad imos usque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, mensæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta esset, in eam pedes ejus inseruerunt, deinde fibulis & clausuris eos mensæ adstrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque mensa verteretur, speciem exhiberent. Supra ipsam autem mensam sculpserunt mæandrum, qui lapides pretiosos, *tot* stellularum ad instar, varii coloris in medio haberet, carbunculum & smaragdum, ambos spectantium oculos grato fulgore irradiantes, aliosque diversi generis, quotquot, ex naturæ suæ præstantia, summa cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum resticulata quædam textura circumquaque discurrebat, relicta in medio specie quæ rhombo admodum similis, cui impressum erat crystallum, & electrum, quod, alterna formæ *suæ* vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis sub mensam resupinis, ita ut stamina

f Ἐκ χρυσοῦ τὴν ὅλην κατασκευὴν τοῦ ἔργου ποιούμενοι,] Κατεσκεύαζον ἐκ χρυσοῦ τὴν ὅλην καταβολὴν τοῦ ἔργου π. *Hen.* (& *L. B.* qui transponit τοῦ ἔργου καταβολήν) & C.

g Στεφάνην παλαιστιαίαν] Στεφάνην παλαιστοῦ LXX. *Exod.* xxv. 24. SPANH.

h Κυμάτια] Κυμάτιον LXX. *Exod.* xxv. v. 11. SPANH.

i Ἐγκεκλιμένον ὡραίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν·] Eo modo *Hen.* (ut & *L. B.* nisi quod ἀποτύπωσιν præferat.) & *Epiphan.* ἦν περικεκλεισμένον, ὡραίαν ἔχον τὴν διατύπωσιν in *Editis*. ἐγκεκλιμένον ὡραίαν εἶχε τὴν ἀποτύπωσιν NC.

k Διὸ καὶ τὴν μὲν ὑπεροχὴν] Διὰ τὴν ὑπεροχὴν ὀξεῖαν εἶναι τῶν δύο κλιμάτων συνέβαινε. *Arist.*

l Τὰ δ' ἐκ πλαγίων τῆς στεφάνης καὶ ὑπ' ὄψιν ἀνατείνοντα ᾠῶν] Partes, quæ per latera coronæ cernebantur in speciem ovorum. *Rufin.* SPANH.

m Ὑπ' ὄψιν] *L. B.* πρὸς ὄψιν.

n Κατακεκόσμηται,] *L. B.* κατακεκόσμηνται.

o Ῥοαῖς ἀποκεκλεῖσθαι.] Sic *MSS.* ῥοιὰς in *Editis*, forsan pro ῥοιάς.

p Ἑκάστῳ τὴν οἰκείαν τετυπῶσθαι] *L. B.* ἕκαστον τ. ο. ἐντετυπῶσθαι.

q Καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφή,] Ita distinxi : cum antea esset, καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ τῆς τραπέζης, ὡς ἑκατέρωθεν μέρος &c. Rectius forsan, ὡς ἐπ' ἀμφότερον μέρος τὴν τράπεζαν ἔχειν &c.

r Κυμάτων] *L. B.* ἄλλων κυμάτων.

s Μηδὲ] Idem *L. B.* μήτε.

t Ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ] Inf. mox ἔλασμα τῶν ποδῶν· Confer & lib. VIII. Ant. c. 3. §. 3. SPANH.

v Ἀνέθεσαν,] *L. B.* ἐνέθεσαν.

x Ἵνα τὴν θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ὃ τις] Sic *MSS.* διὰ τὴν θέαν τῆς κ. κ. πολυτελείας, ἵν' ἐφ' ὃ in *Editis*.

y Στῇ τὴν τράπεζαν μέρει,] Στρέφῃ in aliquot *MSS.*

z Μαίανδρον ἐξέγλυψαν,] Μαίανδρος· *Hesych.* μαίανδρος [illegible] τις ὀρθῶς· *Rufin.* Mæandrum fluvium sculpserunt. Ita *Gallic.* Interp. Iterum infr. hic §. 9. μαίανδρος, τειχωτός. SPANH.

a Μαίανδρον] In margine mſ. Lugd. Bat. [illegible] HAV.

b Περιῆκτο,] Περιέκειτο NC.

c Τῇ παραλλήλῳ] Ita *MSS.* τῇ νῦν παραλλήλῳ in *Editis*.

d Ac-

mina crocea intus inclusa crecta ostenderent. Basis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis speciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. singuli etiam pedes ornati erant toreumate tenuissimo & operosissimo, constante ex hedera & palmitibus & racemis, *idque ea arte*, ut nihil à veris discrepare putarentur. nam cum vento, propter subtilitatem & summitatis suæ extensionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis speciem præ se ferebant. Verum etiam opus ita designarunt, ut totius mensæ figuram velut triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti posset qua juncturæ coirent. Fiebat autem ut crassitudo mensæ *totius* non minor esset dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita se habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expressa: illo auctore & agente, ut si non magnitudine hæc mensam Deo prius appositam superatura esset, certe arte ipsa, & opificii novitate, & ornamentorum splendore longe præstantior & aspectu pulchrior redderetur.

Crateres. 9. Crateres autem duo quidem aurei erant, squamas habentes torno exsculptas ab imo usque ad præcincturam, variis lapidibus spiris insertis. Hanc sculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificiose admodum compositus. Secundum hunc erat virgata sculptura: ac deinde usque ad labrum rhomborum ad similitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad summum decus & splendorem deesset. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utrosque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis specula splendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expressius in iis corporis sui faciem contemplaretur. *Phialæ.* Insuper & Rex phialas triginta conficiendas curavit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretiosis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis sculptilibus solerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non solum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte sua excellebant, sed & multo magis Regis studio & munificentiæ, quæ in causa erant ut summam perfectionem acciperent. Etenim non solum sumptus ad artifices large & magnifice suppeditabat, verum etiam, omissa publicorum negotiorum administratione, ipse operi faciundo præsens aderat, totumque opus inspiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem ejusque hac in re studium spectantes, strenue magis & naviter operibus incubuerunt.

σας [d] αὐτοῖς ἦν ἐξ ἄνθρακος λίθου πλαισιαῖα πεποιημένη, σχῆμα κρηπῖδος ἀποτελοῦσα, τὸ δὲ πλάτος ὀκτὼ δακτύλων ἔχουσα, [e] καθ' ἣν τὸ πᾶν [f] ἔλασμα τῶν ποδῶν ἐρήρειστο. ἀνέγλυψαν δὲ λεπτομερῶς καὶ [g] φιλοπόνως τῇ τορείᾳ τῶν ποδῶν ἕκαστον, κισσὸν αὐτοῖς καὶ κλήματα ἀμπέλων σὺν [h] βότρυσιν ἐκφύσαντες, ὡς εἰκάσαι μηδὲν ἀποδεῖν τῆς ἀληθείας. καὶ γὰρ πρὸς τὸ πνεῦμα, διὰ λεπτότητα καὶ τὴν ἐπ' [i] ἄκρον αὐτῶν ἔκτασιν, κινούμενα, φαντασίαν τῆς κατὰ φύσιν μᾶλλον ἢ [k] τέχνης μιμημάτων παρεῖχεν. ἐπανηγόρησαν δὲ ὥστε τρίπτυχον οἱονεὶ τὸ [l] σχῆμα τῆς ὅλης κατασκευάσαι τραπέζης, τῆς ἁρμονίας πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν οὕτως συνδεδεμένης ὡς ἀόρατον εἶναι, καὶ μηδ' ἐπινοεῖσθαι τὰς συμβολάς. ἥμισυ δὲ πήχεως οὐκ ἔλαττον τῇ τραπέζῃ τὸ πάχος συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἀνάθημα τοῦτο κατὰ πολλὴν τοῦ βασιλέως φιλοτιμίαν τοιοῦτο, τῇ τε πολυτελείᾳ τῆς ὕλης, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῆς καλλονῆς, καὶ τῇ μιμήσει τῇ κατὰ τὴν τορείαν τῶν τεχνιτῶν συνετελέσθη· σπουδάσαντος εἰ καὶ μὴ τῷ μεγέθει τῆς προανακειμένης τῷ Θεῷ τραπέζης ἔμελλεν ἔσεσθαι διάφορος, τῇ μέντοιγε τέχνῃ, καὶ τῇ καινουργίᾳ, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατασκευῆς πολὺ κρείττονα καὶ περίβλεπτον ἀπεργάσασθαι.

θ. [m] Τῶν δὲ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· [n] φολιδωτὴν δὲ εἶχον ἀπὸ τῆς βάσεως [o] μέχρι τοῦ διαζώσματος τὴν τορείαν, [p] λίθων ταῖς σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων. εἶτα [q] ἐπ' αὐτῇ [r] μαίανδρος, πηχυαῖος τὸ ὕψος, ἐξείργαστο κατὰ σύνθεσιν λίθων παντοίων τὴν ἰδέαν. κατ' αὐτὸν δὲ ῥάβδωσις ἀνεγέγλυπτο· καθ' ἧς πλέγμα ῥομβωτὸν δικτύοις ἐμφερὲς ἕως τοῦ χείλους ἀνεῖλκυστο. τὰ δὲ μέσα λίθων [s] ἀσπίδια τετραδακτύλων [t] ἀνεπλήρου τὸ κάλλος. [u] περιεστέφετο δὲ τὰ χείλη τοῦ κρατῆρος κρίνων σμίλαξι καὶ ἀνθεμίσι καὶ βοτρύων χοινίαις εἰς κύκλον περιηγμέναις. [x] τοὺς μὲν οὖν χρυσοῦς κρατῆρας, δύο [y] χωροῦντας ἑκάτερον [z] ἀμφορέας, τοῦτον κατεσκεύασαν τὸν τρόπον. οἱ δ' ἀργύρεοι τῶν ἐσόπτρων τὴν λαμπρότητα πολὺ διαυγέστεροι γεγόνεσαν, ὡς τρανοτέρας διὰ τούτων τὰς τῶν [a] προσφερομένων ὄψεις ὁρᾶσθαι. προσκατεσκεύασε δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ φιάλας τριάκοντα, ὧν ὅσα χρυσὸς ἦν, ἀλλὰ μὴ λίθῳ πολυτελεῖ διείληπτο, σμίλαξι κισσοῦ καὶ πετάλοις ἀμπέλων ἐσκίαστο φιλοτέχνως ἐντετορευμένων. ταῦτα δ' ἐγένετο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐργαζομένων, θαυμασίων ὄντων περὶ τὴν τέχνην, πολὺ δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τοῦ βασιλέως σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας διαφερόντως ἀπηρτίζετο. οὐ γὰρ τῆς χορηγίας τὸ ἄφθονον καὶ μεγαλόψυχον τοῖς τεχνίταις παρεῖχε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρηματίζειν τοῖς δημοσίοις πράγμασιν ἀπειρηκώς, αὐτὸς τοῖς κατασκευάζουσι παρῆν, καὶ τὴν ὅλην ἐργασίαν ἐπέβλεπεν. αἴτιον δ' ἦν τοῦτο τῆς τῶν τεχνιτῶν ἐπιμελείας, οἳ, πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν τούτου σπουδὴν ἀποβλέποντες, φιλοπονώτερον τοῖς ἔργοις προσελιπάρουν.

ι. Ταῦ-

d Αὐτοῖς ἦν] Eo modo *Hen.* & *C.* αὐτῆς in *reliquis*.

e Καθ' ἣν] Ἐφ' ὃ ἐπίκειται τὸ παρέλασμα τῶν ποδῶν. *Arist.* apud quem forsan πᾶν ἔλασμα scribendum.

f Ἔλασμα τῶν ποδῶν] Vid. mox sup. SPANH.

g Φιλοπόνως τῇ] *L. B.* φιλοπονωτάτῃ.

h Βότρυσιν] *L. B.* καὶ βότρυσιν.

i Ἄκρον αὐτῶν] Sic *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἀκμὴν αὐτῶν in *Editis Aliisque*.

k Τέχνης] Ita *MSS.* τέχνῃ μιμητῶν in *Editis*.

l Σχῆμα τῆς ὅλης κατασκευάσαι τραπέζης,] Apud *Aristeam*, ἐποίησαν δὲ τριμερὲς τὸ σῶμα [*lr.* σχῆμα] τῆς τραπέζης οἱονεὶ τρίπτυχον.

m Τῶν δὲ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· φολιδωτοὶ] Crateres φολιδωτοί· *Rufin.* sculpturam viperam &c. *Gall. Interpr.* Sailles en ecailles. SPANH.

n Φολιδωτὴν] Ita ex *MSS.* & *Aristea.* φολιδωτὸν perperam in *Editis*.

o Μέχρι τοῦ διαζώσματος τὴν τορείαν,] Μέχρι τοῦ μέσου *Arist.* HUDS. Athenæ lib. v. p. 205. C. τὰ δὲ ἐπιστύλια ἐκ χρυσοῦ τὸ ὅλον, ἐφ' ὃ διάζωμα ἐφήρμοστο, *Dalechamp.* cui diazoma adaptatum, in Not. ad verbum *præcinctio*. Vitruvius lib. v. c. vii. p. 90. gradus, diazomata, pluteos ubi *Philander* Præcinctiones, & veluti transversa cingula, i. e. interjectas gradibus areolas. SPANH.

p Λίθων ταῖς σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων.] Cum λίθων τε σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων habeant *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) & λίθων ταῖς σπείραις ποικίλαις ἐνδεδεμένων *Bas. G. Aliique*; placuit edere λίθων ταῖς σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Aristeam*, τὰς τῶν λίθων ἀνὰ μέσον τῶν φολίδων τυπώσεις πολυτέχνους ἔχοντες &c.

q Ἐπ' αὐτῇ] Iterum cum *Cod. Hen.* ὑπ' αὐτῇ *NC.* ἐπ' αὐτῆς in *cæteris*. εἶτα μαίανδρος ἐπίκειται *Arist.*

r Μαίανδρος, πηχυαῖος] Conf. præced. §. 8. SPANH.

s Ἀσπίδια τετραδακτύλων] Ἀσπιδίσκαι *Arist.* ἀσπίδι *Hen.* perperam.

t Ἀνεπλήρου] Ita *MSS.* ἀνεπλήρουν in *Editis*.

u Περιεστέφετο] Iterum ex *MSS.* περιεστρέφετο male in *Editis*.

x Τοὺς μὲν οὖν χρυσοῦς κρατῆρας,] Ita *MSS.* τούτους in *Editis*.

y Χωροῦντας] Sic *MSS.* *Aristeas* & *Vet. Interpr.* φοροῦντας in *Editis*.

z Ἀμφορέας,] Μετρητὰς *Aristea*.

a Προσφερομένων] Προσαχθέντων *Arist.* προφερομένων *Lugd. Bat.*

b Προ-

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ἱεροσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος ἀναθεὶς αὐτὰ, καὶ τιμήσας τοὺς κομίσαντας, καὶ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα. παραγινομένων δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐληλυθότας, εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ἀνδρέαν καὶ τὸν Ἀρισταῖον τοὺς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ἐπιστολὰς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ἀπὸ λόγων ἐπέσκηπτε, ταῦτα ἐδήλωσαν. σπεύδων δὲ ἐντυχεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἥκουσι [b] πρεσβυτέροις [c] ἐπὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων, τοὺς μὲν ἄλλους, ὅσοι χρειῶν ἕνεκα παρεῖναι συνέβαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολύειν, παράδοξον τοῦτο ποιῶν καὶ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τοιούτων αἰτιῶν ἀχθέντες, διὰ πέμπτης ἡμέρας αὐτῷ προσῄεσαν· οἱ δὲ πρεσβεύοντες, διὰ μηνός. τότε πάντας ἀπολύσας ἐκείνους, τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ Ἐλεαζάρου περιέμενεν. ὡς δὲ παρῆλθον μετὰ καὶ τῶν δώρων οἱ γέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ [d] τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους [e] χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. ὡς δὲ ἀποκαλύψαντες τῶν [f] ἐνειλημάτων [g] ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς τὸ ἰσχνότατον τῶν ὑμένων, καὶ τὸ συμβολῆς τὸ ἀνεπίγνωστον, οὕτω γὰρ ἥρμοστο, καὶ τοῦτο ποιήσας χρόνῳ πλείονι, χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσι, καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, πρὸ δὲ πάντων τῷ Θεῷ, οὗ τοὺς νόμους εἶναι συμβέβηκεν. ἐκβοησάντων δὲ [h] ὑφ' ἓν καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων γενέσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβάλλουσαν ἡδονὴν εἰς δάκρυα προέπεσε. φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς προχωρούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. [i] κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι τοῖς ἐπὶ τῆς τάξεως, τότε τοὺς ἄνδρας ἠσπάσατο· δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρῶτον περὶ ὧν αὐτοὺς μετεπέμψατο ποιησάμενον τοὺς λόγους, ἔπειτα κἀκείνους προσειπεῖν. τὴν μέντοι ἡμέραν, καθ' ἣν ἦλθον πρὸς αὐτὸν, ἐπιφανῆ ποιεῖν, καὶ κατὰ πᾶν ἔτος ἐπίσημον εἰς ὅλον τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, ἐπηγγείλατο. ἔτυχε γὰρ ἡ αὐτὴ εἶναι τῆς παρουσίας [k] αὐτῶν, καὶ [l] τῆς νίκης, ἣν [m] Ἀντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε. συνεστιαθῆναί τε αὐτῷ αὐτοὺς ἐκέλευσε, καὶ καταλύσεις αὐτοῖς προσέταξε δοθῆναι τὰς καλλίστας [n] πρὸς τῇ ἄκρᾳ.

ια'. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς τῶν ξένων ὑποδοχῆς τεταγμένος [o] Νικάνωρ, Δωρόθεον καλέσας, ὃς εἶχε τὴν περὶ τούτων πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δίαιταν πρὸς τὴν δίαιταν. διετέτακτο δὲ [p] τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον. κατὰ γὰρ πόλιν ἑκάστην, [q] ὅσαι οὐ τοῖς αὐτοῖς χρῶνται περὶ τὴν δίαιταν, ἦν τούτων ἐπιμελόμενος, καὶ κατὰ τὸ τῶν ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκεύαζεν, ἵνα τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς διαίτης εὐωχούμενοι μᾶλλον ἥδωνται, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλότριον ἔχωσι δυσχεραίνοντες. ὃ δὴ καὶ περὶ τούτους ἐγένετο, Δωροθέου διὰ τὴν περὶ τὸν βίον ἀκρίβειαν ἐπὶ τούτοις καθεστῶτος. [r] συνέστρωσε δὲ πάντα

10. Ista quidem donaria à Ptolemæo Hierosolyma *ad templum* missa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocasset, eosque honorasset qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dedisset, ad Regem *eos* remisit. At postquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & septuaginta senatorum *simul* venisse, protinus legatos Andream & Aristæum curat accersendos. Qui, ubi ad eum accesserunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens senatores alloqui, Hierosolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti jussit: id quod insuetate & contra ejus consuetudinem factum est. Qui enim ob hujusmodi causam adducebantur, quinto demum die cum conveniebant; legati vero post unum mensem. Tunc igitur, dimissis alis, missos ab Eleazaro exspectavit. Atque ubi seniores illi advenerunt, dona secum sibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus scriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei ostendissent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiscretas earum commissuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias se illis habere dicebat, qui venissent, & majores ei qui misisset, longe vero maximas Deo, cujus leges ut essent contigit. Cumque seniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fausta omnia comprecati essent, pro nimio gaudio lachrymas emisit. ita *enim* à natura comparatum est, ut idem summæ lætitiæ, quod doloris, signum esset. Dein cum jussisset libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus est, dixitque æquum esse ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accersivisset, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promisit sese insignem facturum, eundemque singulis annis, quamdiu ipse viveret, solenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies esset eorum adventus, & victoriæ quam ipse de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos sibi convivas esse jussit, eisque sub ipsa arce dari pulcherrima hospitia.

Congressus regis Ptolemæi & Seniorum LXXII.

11. Nicanor autem, qui excipiendis hospitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, jussit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum constituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc administraret, & hospitibus omnia ad ipsorum morem curanda pararet, ut consueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *senioribus* factum est, Dorotheo, quod accurate nosset omnia ad victum perti-

Nicanoris jussu Dorotheus parat omnia LXXII. senioribus necessaria.

b Πρεσβυτέροις] L. B. πρεσβύταις.

c Ἐπὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων,] Conf. supr. §. 1. SPANH.

d Τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους χρυσοῖς γράμμασι,] Confer supr. §. 1. SPANH.

e Χρυσοῖς γράμμασιν,] *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari dicunt, si aureis literis scribatur. Vide *Vogelsangii* Exercitationes Theologicas, p. 176 HUDS. At non licere aureis literis Legem scribere in Talmude Judæi ajunt. Id est, codices, qui in Synagogis aut templo servantur, non licet scribere aureis literis. Sed in usum privatum licet: tales in nostra patria inveniuntur. REL.

f Ἐνειλημάτων] Libri legis involuti ἐνειλήμασιν. hæc *pallia* dicuntur Tertulliano. REL.

g Ἐπέδειξαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* Ἐπέδειξαν *Gen.*

h Ὑφ' ἓν καὶ τῶν] Ita *MSS.* ὑφ' ὧν in *Edit. Bas.* HUDS. καὶ ex *L. B.* est additum. HAV. ὑφ' ἕν, uno ore. SPANH.

i Κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι] Κελεύσας δὲ τοῖς τάξιν ἀποδοῦναι τὰ τεύχη, ἐπισπασάμενος τοὺς ἄνδρας, εἶπεν, εἰκὸς ἦν, ὦ θεοσεβεῖς ἄνδρες, ὧν χάριν ὑμᾶς μετεπεμψάμην, ταῦτα πρῶτον σεβασμῷ ἀποδοῦναι, μετὰ ταῦτα τὴν δεξιὰν ὑμῖν προτεῖναι. *Arist.*

k Αὐτῶν,] Ita legisse visus est *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.*

l Τῆς νίκης, ἣν Ἀντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] De classe Antigoni ab Ægypto fugata & instituto inde epulo à Ptolemæo, non Philadelpho quidem, sed patre ejus Lagi, vidend. Diodor. lib. xx. p. 806. SPANH.

m Ἀντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] Hac de re vide *Vogelsangium* in *Exercit. Theolog.* p. 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56.

n Πρὸς τῇ ἄκρᾳ.] Πλησίον τῆς ἄκρας *Arist.*

o Νικάνωρ,] Hic Nicanor ἀρχιατρὸς dicitur *Aristea.*

p Τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτον in *Editis.*

q Ὅσαι οὐ τοῖς αὐτοῖς] Ὅσαι τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἦν γὰρ ὅσα διατεταγμένα διὰ τοῦ βασιλέως. ὅσαι γὰρ πόλεις εἰσὶν, αἷς συγχρῶνται περὶ τὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ στρωμνὰς, τοσοῦτοι καὶ προστάται ἦσαν *Arist.*

r Συνέστρωσε] L. B. συνεστόρεσε. Vetus, *preparavit.* Forte συνεστόρεσε. COCC.

ι Κα-

tinentia, his rebus præfecto. Isque per seipsum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis jussu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta se collocari, alteram vero partem in altera mensa post suam, nihil omittens quod illis honori esset. Postquam ita discubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad cum ex Judæa venissent, eodem iis ministraret. Itaque sacros præcones, & sacrificos, & alios quibus preces peragere mos erat, ipsi visum est repudiare: & hospitum unum, nomine Elissæum, sacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, stans in medio, Regi ejusque subditis fausta precatus est. Deinde omnes cum lætitia applauserunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas se converterunt. Et Rex, cum moram, quantam satis esse judicabat, interposuisset, philosophari cœpit, & singulis eorum quæstionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæsitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, dissererent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujusmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæstiones in convivio agitatas singillatim scire desiderat, licet cognoscere ex Aristæi libello, quem hac de re conscripsit.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæstiones in convivio agitatæ.

12. Cum autem eos non solum *Rex* demiratus esset, sed & Menedemus philosophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem esse † indeptos, finis statim id genus disquisitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat sese jam maxima bona percepisse ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didicisset regis officium) jussitque singulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hospitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis assumptis heptastadium transgressus, aggerem in mari ad insulam pertinentem, & transito ponte, cum boream versus progressus esset, congregavit eos in domum prope littus extructam, ad contemplationem rerum ob solitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut postquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus esset, ad arbitrium suum haberent, negotium expedirent. Illi vero, summo studio & labore ad legem accurate interpretandam aggressi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando se dabant, iis quæ ad victum pertinerent large suppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipsius *Regis* jussu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum salutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, seque lustrantes, ita demum ad legum interpretationem

Menedemus Philosophus.

Demetrius ducit LXXII. seniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

δι' αὐτοῦ τὰ πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποδοχὰς, καὶ διμερῆ τὴν κλισίαν ἐποίησεν, οὕτως προστάξαντος τοῦ βασιλέως. τοὺς μὲν γὰρ ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ χεῖρα κατακλιθῆναι· τοὺς δὲ λοιποὺς μετὰ τὴν αὐτοῦ κλισίαν, οὐδὲν ἀπολιπὼν τῆς εἰς τοὺς ἄνδρας τιμῆς. ἐπεὶ δ' οὕτω κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τὸν Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, [s] κατὰ ταῦτα ὑπηρετεῖν. [t] διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας, καὶ θύτας, καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ τὰς κατευχὰς ἐποιοῦντο, [v] παρῃτήσατο· τῶν δὲ παραγεγονότων ἕνα, [x] Ἐλισσαῖον ὄνομα, ὄντα ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποιήσασθαι κατευχάς. ὁ δὲ, στὰς εἰς μέσον, ηὔχετο τῷ βασιλεῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπ' αὐτοῦ. εἶτα κρότος ἐξ ἁπάντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ἠγέρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς εὐωχίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρεσκευασμένων ἐτράπησαν. διαλιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὅσον ἔδοξεν ἀποχρῶντα καιρὸν εἶναι, φιλοσοφεῖν ἤρξατο· καὶ ἕκαστον αὐτῶν λόγους ἐπηρώτα [y] φυσικοὺς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων θεωρίαν. ἀκριβῶς δ' ἐκείνων περὶ παντὸς ὑποθέντων, ὃ λέγειν αὐτοῖς προβληθείη, διασαφούντων, [z] ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμέρας [a] δώδεκα [b] συμπόσιον ἐποιήσατο. ὡς τῷ βουλομένῳ τὰ κατὰ μέρος γνῶναι τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ζητηθέντων εἶναι μαθεῖν, ἀναγνόντα [c] τὸ Ἀρισταίου βιβλίον, ὃ συνέγραψε διὰ ταῦτα.

ιβ. Θαυμαζόντων δ' αὐτοὺς, οὐ μόνον τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ [d] Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου [e] προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα φήσαντος, [f] καὶ διὰ τοῦτ' εἰκὸς καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος εὑρῆσθαι, παύονται μὲν περὶ τούτων ἐπιζητοῦντες. γεγονέναι δ' αὐτῷ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ἤδη παρόντων αὐτῶν· ὠφελῆσθαι γὰρ παρ' αὐτῶν μεμαθηκότα πῶς δεῖ βασιλεύειν· κελεύει τε αὐτοῖς ἀνὰ τρία δοθῆναι τάλαντα, καὶ τοὺς ἀποκαταστήσοντας ἐπὶ τὴν κατάλυσιν. διελθουσῶν δὲ τριῶν ἡμερῶν, παραλαβὼν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ [g] ἑπταστάδιον, [h] χῶμα τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν [i] νῆσον, καὶ διαβὰς [k] πρὸς τὴν γέφυραν, [l] προελθὼν ἐπὶ τὰ βόρεια μέρη, συνέδριον ἐποιήσατο ἐν τῷ παρὰ τὴν ἠϊόνα κατεσκευασμένῳ οἴκῳ, πρὸς διάσκεψιν πραγμάτων ἠρεμίας καλῶς ἔχοντι· ἀγαγὼν οὖν αὐτοὺς ἐκεῖ παρεκάλει, πάντων, ὧν ἂν δεηθεῖεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν [m] τοῦ νόμου, παρόντων, ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον. οἱ δ' ὡς ἐνῆν μάλιστα φιλοτίμως [n] καὶ φιλοπόνως τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῆ ποιούμενοι, μέχρι μὲν ὥρας ἐνάτης πρὸς τοῦτο διετέλουν ὄντες· ἔπειτ' ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ἀπηλλάττοντο θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν πρὸς τὴν δίαιταν χορηγουμένων, καὶ προσέτι τοῦ Δωροθέου πολλὰ καὶ τῶν παρασκευαζομένων τῷ βασιλεῖ, προσέταξε γὰρ, αὐτοῖς παρέχοντος. πρωῒ δὲ πρὸς τὴν αὐλὴν παραγινόμενοι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι, πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν [o] ἀπῄεσαν τόπον, [p] καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀπονιπτόμενοι, καὶ καθαίροντες

s Κατὰ ταῦτα ὑπηρετεῖν.] Κατὰ ταῦτα καὶ τούτοις ὑπ. *Bosh.*

t Διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας,] Διὸ καὶ τοὺς *Hen.*

v Παρῃτήσατο·] Ita cum *MSS.* παρῃτήσατο in *Editis.*

x Ἐλισσαῖον ὄνομα,] Eleazarum appellat *Aristeas.*

y Φυσικοὺς,] Ex *Aristea* constat ζητήματα ista πολιτικὰ potius quam φυσικὰ extitisse. *Philo* (lib. II. de *Vita Mosis*) λόγους vocat ἀρετῆς καὶ ἀγαθῶν.

* *Etiam ad res quæsitas contemplandas.*] Et ad contemplationem quæstionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propositum pertinentem, *Castal.*

z Ἡδόμενος τούτοις] Ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμ. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡδόμενος μᾶλλον αὐτοῖς ἐφ' ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον.

a Δώδεκα συμπόσιον] Ἡμέρας ἑπτὰ juxta *Aristeam.*

b Συμπόσιον ἐποιήσατο.] *L. B.* τὸ συμπόσιον.

c Τὸ Ἀρισταίου βιβλίον,] De Aristæo, adv. Apion. lib. 2. §. 4. SPANH.

d Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου] De eo videsis *H. Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

e Προνοίᾳ διοικεῖσθαι] Quod vero *Menedemus* dixit προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα accepit à suo magistro *Platone*, qui primus philosophorum hanc vocem usurpavit, teste *Diogene Laërtio.*

f Καὶ διὰ τοῦτ'] Cum *Aristeas* habeat ἀκόλουθοι πᾶσαν δυναστείαν καὶ λόγου καλλονὴν ἀπὸ Θεοῦ κατέχεσθαι, *Pettus* suspicatur olim apud *Josephum* scriptum fuisse, καὶ διὰ Θεοῦ τ' εἰκὸς καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος δεδόσθαι, *etiam per Deum, ut verisimile est, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.*

† *Indeptos,*] *A Deo* & προνοίᾳ, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *ideoque consentaneum esse sermonis etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

g Ἑπταστάδιον.] Vide *Valesium* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22. c. 16. & *Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

h Χῶμα] *L. B.* χωρίον.

i Νῆσον,] Sc. Φάρον, de qua vide *Philonem*, l. 2. *de Vita Mosis*, p. 659.

k Πρὸς τὴν γέφυραν.] Apud *Aristeam*, καὶ διαβὰς τὴν γέφυραν.

l Προελθὼν] Ita *Bas.* Aliique. προσελθὼν habent nonnulli.

m Τοῦ νόμου,] Ita *MSS.* τῶν νόμων in *Editis.* mox alii distinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ.

n Καὶ φιλοπόνως] Illud καὶ è *MSS.*

o Ἀπῄεσαν] Sic *MSS.* ἀπίεσαν in *Editis.*

p Καὶ τῇ —— ἀπονιπτόμενοι.] Purificationes per aquam marinam apud Gentiles itidem usitatæ, unde Euripid. Iphig. Tau. v. 1039. πόντου τε πηγαῖς ἁγνίσαι βουλήσομαι· Philo autem περὶ θυόντων p. 848. C. docet, lustrationes quidem à Gentilibus factas aqua marina aut fluviatili &c. θαλάττῃ μὲν πολλοὶ, οἱ δὲ ποταμοῖς &c. Hebræorum verò purificationes Lege Mosis factas cinere præparato cum ignis reliquiis & tincto in eodem hyssopi ramento. SPANH.

q Av-

φύντες [q] αὐτοὺς, οὕτως ἐπὶ τὴν τοῦ νόμου ἑρμηνείαν ἐτράποντο. μεταγραφέντος δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἔργου τέλος ἐν ἡμέραις [r] ἑβδομήκοντα καὶ δυσὶ λαβόντος, συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας εἰς τὸν τόπον ἔνθα καὶ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων καὶ τῶν ἑρμηνέων, ἀνέγνω τούτους. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεδέξατο μὲν καὶ τοὺς διασαφήσαντας πρεσβυτέρους τὸν νόμον· [s] ἐπῄνεσαν δὲ καὶ τὸν Δημήτριον τῆς ἐπινοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὑρετὴν γεγενημένον, [t] παρεκάλεσάν τε δοῦναι καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀναγνῶναι τὸν νόμον. [v] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ, τε ἱερεὺς καὶ τῶν ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τοῦ πολιτεύματος οἱ προεστηκότες, ἐπεὶ καλῶς τὰ τῆς ἑρμηνείας [x] ἀπήρτισται, καὶ διαμεῖναι ταῦθ' ὡς ἔχει καὶ μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἁπάντων δὲ [y] αὐτῶν ἐπαινεσάντων τὴν γνώμην, ἐκέλευσαν, εἴ τις ἢ περισσόν τι προσγεγραμμένον ὁρᾷ τοῦ νόμου, ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοποῦντα τοῦτο καὶ ποιοῦντα φανερὸν διορθοῦν, σωφρόνως τοῦτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [z] εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.

ιγʹ. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [a] τετελειωμένην. ἥσθη δὲ μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτῷ, καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν σοφίαν ἐξεπλάγη τοῦ νομοθέτου· καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι λόγους, πῶς οὕτως θαυμαστῆς οὔσης τῆς νομοθεσίας, οὐδεὶς οὔτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς οὔτε τῶν ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δὲ Δημήτριος, μηδένα τολμῆσαι τῆς τῶν νόμων τούτων ἀναγραφῆς [b] ἅψασθαι, διὰ τὸ θείαν αὐτὴν εἶναι καὶ σεμνὴν, ἔφασκε, καὶ ὅτι βλαβεῖεν ἤδη τινὲς, τούτοις [c] ἐπιχειρήσαντες, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. δηλῶν [d] ὡς Θεόπομπός τε, βουληθεὶς ἱστορῆσαί [e] τι περὶ τούτων, ἐταράχθη τὴν διάνοιαν, πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἡμέραις, καὶ παρὰ τὰς ἀνέσεις ἐξιλάσκετο τὸν Θεὸν, ἐντεῦθεν αὐτῷ γενέσθαι τὴν παραφροσύνην ὑπονοῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τοῦτ' αὐτῷ συμβαίη περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα, [f] καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν [g] ἐπὶ κοινοὺς ἀνθρώπους θελήσαντι, καὶ ἀποσχόμενος κατέστη τὴν διάνοιαν. ἐδήλου δὲ καὶ περὶ [h] Θεοδέκτου τοῦ τῶν τραγῳδιῶν ποιητοῦ ἀναφέρεσθαι, ὅτι βουληθεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μνησθῆναι, τὰς ὄψεις [i] γλαυκωθείη, καὶ συνιδὼν τὴν αἰτίαν ἀπαλλαγείη τοῦ πάθους, ἐξευμενισάμενος τὸν Θεόν.

ιδʹ. Παραλαβὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Δημητρίου, καθὼς προείρηται, προσκυνήσας αὐτοῖς, ἐκέλευσε πολλὴν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων τὴν ἐπιμέλειαν, ἵνα διαμείνῃ ταῦτα καθαρῶς· [k] τούς τε ἑρμηνεύσαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰουδαίας παραγίνεσθαι. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς καὶ πρὸς τιμὴν τὴν παρ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν [l] δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν. νῦν μὲν γὰρ εἶναι δίκαιον αὐτοὺς ἐκπέμπειν ἔλεγεν, ἑκουσίως δὲ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων, ὧν ἥ τε αὐτῶν ἐστι σοφία δικαία τυχεῖν, καὶ ἡ ἐκείνου μεγαλοφροσύνη παρασχεῖν ἱκανή. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτοὺς, δοὺς ἑκάστῳ στολὰς ἀρίστας τρεῖς, καὶ χρυσοῦ τάλαντα δύο, καὶ κυλίκιον ταλάν-

sese conferebant. Deinde transcripta lege, & interpretationis opere duobus & septuaginta diebus absoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo versæ leges fuerant, Judæis omnibus, præsentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo seniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exstitisset; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus suis legem legendam daret, postularuntque omnes, tum sacerdos, tum interpretum seniores, & reipublicæ administratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum sententiam laudassent, jusserunt, ut si quis in lege vel superfluum aliquid scriptum videret, vel curtum, id iterum inspiceret, planumque redderet & corrigeret; sapienter hoc ipsum facientes, ut quod semel rectum judicatum esset, id perpetuo maneret.

Interpretatio legis absoluta & approbatur.

13. Et quidem Rex gavisus est, videns suum hac in re institutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus est recitatis ei legibus, & legislatoris mentem atque sapientiam stupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, qui fieret, ut cum tam admirabilis esset ea lex, nullus nec historicorum nec poëtarum ejus meminisset? Ad quod Demetrius respondit, propterea neminem ausum * eam attingere, quod divina esset & augusta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentassent, læsos fuisse divinitus. Eique demonstravit, ut Theopompus, cum horum aliquid scribere instituisset, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuisset; itaque intermittente malo, Deum precibus placasset, inde sibi insaniam ortam esse suspicatus: quinetiam in somnio vidisset id sibi propterea evenisse, quòd divina tractasset, & in profanum vulgus proferre voluisset; atque adeo, ubi destiterat, mentem ei constitisse. Narravit etiam ei de Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluisset in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in sacro libro scripta forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidisset; & intellecta causa convaluisset, propitiato Deo.

Theopompus Historicus.

Theodectes Poëta Tragicus.

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut supra memoratum est acceptis, eos veneratus, jussit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatusque est interpretes, ut ad se frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus esset. Nunc quidem æquum esse dicebat ut eos dimitteret: verum si deinceps ad se sua sponte venirent, assequuturos omnia quæ & ipsorum sapientiæ deberentur, & à liberalitate sua præstari possent. Igitur eos tum dimisit, cum quidem unicuique tres egregias vestes, & auri talenta duo dedisset, & * calicem unius

Regis in interpretes benignitas.

Dona interpretibus data & Eleazaro missa.

q Αὐτοὺς,] Εαυτοὺς NC.

r Ἑβδομήκοντα] Septuaginta dies juxta Epiphanium, numero rotundo.

s Ἐπῄνεσαν δὲ] Ἐπῄνεσεν Hen.

t Παρεκάλεσάν —— αὐτά.] Παρεκάλεσαν δ' ἐν Hen. & Lugd. Bat. HUDS. Conf. supr. §. 1. SPANH.

v Ἠξίωσάν] Ἀξιώσαντες πάντες Hen. (Lugd. Bat.) & NC.

x Ἀπήρτισται,] Ἀπήρτιστο Hen.

y Αὐτῶν ἐπαινεσάντων τὴν γνώμην,] Αὐτῶν deest NC.

z Εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.] Εσαεὶ διαμείνῃ NC.

a Τετελειωμένην.] Τετελειωμένην, μάλιστα δὲ τῶν γ. Bod. τετελειωμένην, μάλιστα ὡς δὲ τῶν γ. Hen. & NC.

* Eam attingere,] Vel, legum illarum descriptionem suscipere.

b Ἅψασθαι,] Ἅψασθαι ἐτολμήσατο Bod. qui mox omittit ἔφασκε.

c Επιχειρήσαντες,] Εγχειρήσαντες Hen. & Bod.

d Ὡς Θεόπομπός τε,] Ὡς ὁ Θεόπομπος NC.

e Τι περὶ τούτων,] Illud τι non agnoscit Lugd. Bat. & forsan non est ab Josepho, quum plerique etiam MSS. sicut & L. B. paullo post habeant καὶ ταῦτ' non καὶ τοῦτ'. HAV.

f Καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν] Ita MSS. καὶ τοῦτ' ἐκφέρειν in Editis.

g Ἐπὶ κοινοὺς] L. B. εἰς κοινοὺς.

h Θεοδέκτου] Θεοπέμπτου Hen. Verum non dubito quin vera lectio sit Θεοδέκτου: atque apud Syncellum pro Θεοδέκτης τραγικὸς legendum Θεοδέκτης τραγικὸς. HUDS. Legit quoque Θεοπέμπτου L. B. verum altera atque vera lectio ad marg. adscribitur. HAV. Theodectes Tragœdiarum Scriptor; cujus meminit Aristotel. de Poët. c. XVII. SPANH.

i Γλαυκωθείη,] Ita cum Gall. & Cod. NC. γλαυκωθεὶς in cæteris.

k Τούς τε ἑρμηνεύσαντας] Hinc colligit Is. Vossius (de LXXII. Interpr. cap. VIII.) istos Interpretes, si non omnes, saltem complures postea quoque Ægyptum petiisse, & quidem sæpius: ac tum demum cæteros (præter Pentateuchum) S. Scripturæ libros Græce vertisse. Videsis Vogelsangium in Exercitt. Theolog. p. 211. & H. Hodium contra Aristeam.

l Δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν.] Δώρων in MSS.

* Calicem unius talenti,] Potius poculorum thecam, juxta Casaubonum, ad Athenæi lib. XI. c. 5.

unius talenti, & tori vestem stragulam. Et hæc quidem ipsis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos misit decem lectos argenteis pedibus, una cum eorum instrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea vestes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byssinæ telæ ulnas centum: & insuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus est etiam eum per literas, ut si qui illorum hominum ad se venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia serere; sibique gratissimum esset, opes suas istiusmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus sunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præstitit.

τι, καὶ τὴν [m] τοῦ συμποσίου στρωμνήν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δὲ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ δι' αὐτῶν ἔπεμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα, καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐτῶν ἐπισκευήν, καὶ κυλίκιον ταλάντων [n] τριάκοντα. πρὸς τούτοις δὲ καὶ [o] στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν, καὶ στέφανον διαπρεπῆ, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἱστοὺς ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ τρυβλία, καὶ σπονδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ὅπως [p] εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων [q] θελήσειάν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἐπιτρέψῃ· περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν μετὰ τῶν ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων συνουσίαν, καὶ τὸν πλοῦτον εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων κατατίθεσθαι. καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν [r] τῶν Ἰουδαίων τοιαῦτα παρὰ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου συνέβη γενέσθαι.

III.

CAP. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore concessæ.

CONsequuti sunt & ab Asiæ regibus honorem, quoniam sub eis militassent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Asia & inferiore Syria, & in ipso regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento est, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ summa pro olei pretio solvitur à gymnasiorum præfectis. Quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et postea orbis terrarum imperium tenente Vespasiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenses, ut Judæi privarentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perspici & intelligi potest, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Vespasianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores sustinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, sed pugnantes ad extremum manserint, nulla tamen re jus ipsorum prædictum imminutum esse voluerunt: verum & iræ qua olim exarserunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni essent, precibus restiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel suæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio concesserint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra se arma tulerant & pugnam inierant jam satis suppliciorum dedisse, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum suis spoliari privilegiis.

Jus civitatis Antiochensis Judæis conservatum.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ἀσίας βασιλεῖς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν κτισθείσαις πόλεσιν.

[s] ΕΤυχον δὲ καὶ τῆς παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας τιμῆς, ἐπειδὴ συνεστρατεύσαντο αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [t] Νικάτωρ, ἐν αἷς ἔκτισε πόλεσιν ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ [v] τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Ἀντιοχείᾳ πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν [x] ἰσοτίμους [y] ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην [z] ἔτι καὶ νῦν διαμένειν. [a] τεκμήριον δὲ τοὺς Ἰουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [b] ἐλαίῳ χρῆσθαι, λαμβάνειν ὡρισμένον τι [c] παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἐλαίου [d] τιμὴν ἀργύριον. ὃ τοῦ δήμου τῶν Ἀντιοχέων ἐν τῷ νῦν πολέμῳ λῦσαι πειρωμένου, Μουκιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐτήρησε. καὶ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης, δεηθέντες οἱ Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἀντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τῆς πολιτείας μηκέτι μένῃ τοῖς Ἰουδαίοις, οὐκ ἐπέτυχον. [e] ἐξ ὧν τις ἂν κατανοήσειε τὴν Ῥωμαίων ἐπιείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μάλιστα δὲ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. ὅτι καίτοι πολλὰ πονήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ἰουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δὲ ἐσχάτου πολεμοῦντες ὑπέμειναν, οὐδενὸς αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὴν προειρημένην πολιτείαν [f] ἀφείλαντο· ἀλλὰ καὶ τῆς πρότερον ὀργῆς καὶ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ Ἀντιοχέων δήμων [g] μεγίστων παρακλήσεως ἐκράτησαν, ὥστε μηδὲν μήθ' ὑπὸ τῆς πρὸς τούτους χάριτος, μήθ' ὑπὸ τῆς πρὸς τοὺς πολεμηθέντας μισοπονηρίας ἐνδοῦναι, πρὸς τὸ λῦσαί τι τῶν ἀρχαίων τοῖς Ἰουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ἀντιαραμένους αὐτοῖς ὅπλα καὶ χωρήσαντας διὰ μάχης δεδωκέναι τιμωρίαν φήσαντες, [h] τοὺς δὲ οὐδὲν ἐξαμαρτόντας οὐ [i] δίκαιον ἀποστερεῖν τῶν ὑπαρχόντων.

β'. Ο-

m Τοῦ συμποσίου στρωμνήν.] Torumque convivatorium *Rufin.* SPANH.

n Τριάκοντα.] Ita edidit *Hudf.* atque etiam expresse legitur in *L. B.* sed Gen. λ'. HAV.

o Στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν,] Ita *MSS. Epiph.* & *Aristeas.* καὶ στολὰς δέκα πορφυρᾶς in *Editis.*

p Εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων] Εἴποτε *NC.*

q Θελήσειάν τινες] Θελήσειαν τινες *Hen. Gall.* & *Bas.* θελήσειεν τινες in *reliquis.*

r Τῶν Ἰουδαίων] *L. B.* Ἰουδαίοις.

† *Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præstitit.*] De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Casaub.* ad *Athenæ* lib. v. c. 9.

s Ἔτυχον δὲ] In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκόν) Μετὰ δὲ τὸν Φιλάδελφον τὴν βασιλείαν κατέσχε Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ὅλοις ἔτεσι κε'. τὴν δὲ τιμὴν τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ Ἐλεάζαρον ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς παρέλαβεν, μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν Μανασσῆν γίνεται ἀρχιερεὺς Ὀνίας Σίμωνος ὢν υἱὸς τοῦ Δικαίου. Σίμων δὲ ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου. ἀπέθανε δὲ καὶ Ὀνίας τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε δὲ καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος καὶ παρὰ τῶν &c.

t Νικάτωρ,] Ita *NC.* & *Bas.* cum *antiquis nummis.* Νικάνωρ in *reliquis.*

v Τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Ἀντιοχείᾳ] Antiochia Metropolis τῆς κάτω Συρίας καὶ τῆς κοίλης Συρ. conf. infr. lib. 13. c. 5. §. 2. SPANH.

x Ἰσοτίμους ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην ἔτι καὶ νῦν διαμένειν.] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

y Ἀπέδειξε Μακεδόσι] Ἀπέφηνε *Bas. Hen.* & *C.*

z Ἔτι καὶ νῦν διαμένειν.] Ἕως καὶ νῦν *C.*

a Ἐλαίῳ χρῆσθαι,] Τεκμήριον δὲ τούτου τὸ τοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bas.* τεκμήριον δὲ τὸ τοὺς *C.*

b Ἐλαίῳ χρῆσθαι,] Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnasiorum dedicatione: eorumque exemplum sequutus est Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. xiv. *Gymnasium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiti, senatui, Græca facilitate.* Idemque de eo testatur *Sueton.* in *Nerone*, c. 12.

c Παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἐλαίου τιμὴν ἀργύριον.] Nefas enim Judæis uti Oleo non præparato à tribulibus, qua de re *alibi.* lib. 2. c. 21. §. 2. & Vita Josephi §. 13. SPANH.

d Τιμὴν ἀργύριον.] Τίμημα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bas.*

e Ἐξ ὧν] Ἐξ οὗ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

f Ἀφείλαντο] Ita cum *C.* & *NC.* ἀφείλοντο in *Editis aliisque.*

g Μεγίστων παρακλήσεως] *Μεγίστην ὄντων NC.*

h Τοὺς δ' οὐδὲν ἐξαμαρτόντας] Τοὺς οὐδὲν vel τοὺς οὐδὲ in *MSS.*

i Οὐ δίκαιον ἀποστερεῖν] Οὐκ ὄντας δίκαιον *Hen.* (& *Lugd. Bat*) οὐκ ἔτι δίκαιον *NC.*

k Ξε-

β'. Ὅμοιον δέ τι τούτῳ καὶ Μάρκον Ἀγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ἰουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ἰώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ δεομένων τοῦ Ἀγρίππα, ἵνα τῆς πολιτείας ἣν αὐτοῖς ἔδωκεν Ἀντίοχος [k] ὁ Σελεύκου υἱωνὸς, [l] ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [m] μετέχωσιν, ἀξιούντων δ' εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ἰουδαῖοι, σέβεσθαι τοὺς [n] ἰδίους αὐτῶν θεοὺς, καὶ δίκης περὶ τούτων συστάσης, ἐνίκησαν οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς [o] αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ γὰρ Ἀγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτῷ καινίζειν ἐξεῖναι. τὸ δ' ἀκριβὲς εἴ τις βούλεται καταμαθεῖν, ἀναγνώτω τῶν Νικολάου ἱστοριῶν τὴν [p] ἑκατοστὴν καὶ εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετάρτην. περὶ μὲν οὖν τῶν ὑπ' Ἀγρίππα κριθέντων, οὐκ ἔστιν ἴσως θαυμάζειν, οὐ γὰρ ἐπολέμει τότε Ῥωμαίοις τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Οὐεσπασιανοῦ δ' ἄν τις καὶ Τίτου τὴν μεγαλοφροσύνην εἰκότως ἐκπλαγείη, μετὰ [q] πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὓς ἔσχον πρὸς ἡμᾶς, μετριοπαθησάντων. [r] ἐπανάξω δὲ τὸν λόγον ὅθεν νῦν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβην.

γ'. Τοὺς γὰρ Ἰουδαίους, ἐπ' [s] Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ ταλαιπωρῆσαι τῆς γῆς αὐτῶν κακουμένης, καὶ τοὺς τὴν Κοίλην Συρίαν νεμομένους. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὸν [t] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, τὸν [v] κληθέντα Ἐπιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς καὶ νικῶντος, καὶ πταίοντος ταὐτὰ πάσχειν. ὥστ' οὐδὲν ἀπέλειπον χειμαζομένης νεὼς, καὶ πονουμένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος, μεταξὺ τῆς εὐπραγίας τῆς Ἀντιόχου καὶ τῆς ἐπὶ θάτερον αὐτοῦ τροπῆς τῶν πραγμάτων κείμενοι. [x] νικήσας μέντοι τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀντίοχος, τὴν Ἰουδαίαν [y] προσηγάγετο. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Φιλοπάτορος, [z] ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλην ἐξέπεμψε δύναμιν, καὶ [a] στρατηγὸν [b] Σκόπαν, [c] ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῶν πόλεις ἔλαβε, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον [d] γὰρ αὐτῷ προσέθετο. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Σκόπαν Ἀντίοχος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [e] πρὸς [f] ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἰορδάνου, καὶ πολλὴν αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς διέφθειρεν. [g] ὕστερον δ' Ἀντιόχου χειρουμένου τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας κατεσχήκει, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἑκουσίως αὐτῷ προσέθεντο Ἰουδαῖοι, καὶ τῇ πόλει δεξάμενοι, [h] πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ καὶ τοῖς ἐλέφασιν [i] ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὸ Σκόπα καταλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντι προθύμως συνεμάχησαν. ὁ οὖν Ἀντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὴν τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς τε στρατηγοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις, [k] μαρτυρῶν τοῖς Ἰουδαίοις [l] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτὸν πάθοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων ἔγνω παρασχεῖν

2. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Iones, commoti adversus Judæos, Agrippam orassent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, soli fruerentur, postularentque, ut si Judæi eorum essent cognati, eosdem cum ipsis deos colerent, atque ea de re judicium esset constitutum, obtinuerunt Judæi, ut sibi solitis moribus uti liceret; usi patrocinio Nicolai Damasceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil sibi innovare fas esse. Quæ exactius si quis nosse cuperet, ipsum Nicolaum Damascenum legat Historiarum libro centesimo vicesimo tertio & quarto. Verum Agrippæ sententiam nihil est quod miremur; ea enim tempestate gens nostra bellum non gerebat adversus Romanos. Vespasiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obstupescat, qui, post tot bella & certamina nobiscum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digressa est, revertatur oratio.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

Nicolaus Damascenus.

Vespasiani & Titi in Judæos merita.

3. Regnante in Asia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vastata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adversa paterentur. Eo enim belligerante adversus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut si is superior fuerit, affligerentur, si inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud dissimiles essent navi in tempestate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res prospere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, misit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem nostram cepit. oppugnata enim, in ejus partes concessit. Non multo post, Scopam prælio vicit Antiochus, ad fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Postea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque subegisset, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiserunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde suppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hierosolymitana præsidiarios oppugnantem strenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum esse judicans, ut Judæorum erga se studium & liberalitatem remuneraretur, literas scripsit ad suos duces & amicos, testimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipso meriti fuerint, simulque significans quæ munera illis vicissim dare decreverat. Atque earum exemplar subjiciam,

Antiochus Magnus vexat Judæos.

Scopas, in Cœles-Syriæ incolas missus; victus ab Antiocho.

Antiocho M. se dedunt Judæi.

k Σελεύκου υἱωνός.] Σελεύκου Bas. Σελεύκου υἱὸς Hen.

l Ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι Θεὸς λεγόμενος.] Antiochus Seleuci Nepos, Græcis Θεὸς dictus, nempe à Milesiis. Appian. Syriac. p. 210. SPANH.

m Μετέχωσιν,] Ita cum Cod. Bas. μετέλθωσιν in reliquis. in Epiphanii versione, soli possiderent.

n Ἰδίους] Abest a L. B.

o Αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι,] Eo modo in NC. & Lugd. Bat. ex quo præterea illud οἱ additur. αὐτοῖς in cæteris. in Epiphanii versione, ut suis uterentur moribus.

p Ἑκατοστὴν καὶ εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετάρτην.] Sic MSS. & Vet. Interpr. (L. B. καὶ εἰκοστὴν καὶ τρίτην) τὴν ρκγ'. καὶ δ'. Bas. τὴν ἑκατοστὴν εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετ. Gen.

q Πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας,] Ita MSS. & Epiphan. πόλεμον in Editis.

r Ἐπανάξω δὲ] Ἐπανάξω δὲ τὸν λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβην Hen. & Lugd. Bat.

s Ἀντιόχου ——— Ἐπιφανῆ,] De Antiocho Magno, ut & ejus bellis cum Ptolemæo Philopatore & Ptolem. Epiphane, vid. Polyb. lib. v. c. lxxxv. SPANH.

t Εὐπάτορα Πτολεμαῖον,] Alibi constanter Philopatorem eum vocat.

v Κληθέντα Ἐπιφανῆ,] Ἐπικληθέντα in MSS. Plenius in Cod. NC. ad hunc modum. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς Φιλοπάτορα Πτολεμαῖον (ἦν γὰρ μετὰ τὸν Εὐεργέτην τῆς Αἰγύπτου βασιλεύων) πολεμοῦντος δὲ καὶ πρὸς τὸν τούτου υἱὸν Πτολεμαῖον, ἐπικληθέντα δὲ Ἐπιφανῆ, κακοπαθεῖν &c.

x Νικήσας μέντοι] Οὕτω μάλιστα ἀποσχίζεται εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ἐν τῷ ὀλεθρίῳ τῆς Πτολεμαίων ἀρχῆς, ἀπάσας &c. NC.

y Προσηγάγετο.] Προσηγάγετο NC.

z Ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλην ἐξέπεμψε δύναμιν,] Ὁ παῖς Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς μεγάλην NC. Melius (inquit Jac. Cappellus in Hist. S. & Exot. ad A. M. 3797.) Eusebius hæc tribuit Ptolemæo Philopatori viventi, quam Epiphani infanti. Contra Ussorius (in Ann. V. Test.) ad A. M. 3800.

a Στρατηγὸν Σκόπαν, ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ·] Vid. Polyb. Exc. Valesf. p. 76. SPANH.

b Σκόπαν,] Vide Excerpta Valesiana, p. 77. & Hieronymum in Danielis cap. xi.

c Ἐπὶ τοὺς] Absunt à L. B. Scribæ incuria.

d Αὐτῷ προσέθετο.] Παρ' αὐτοῦ Hen. NC. & Vet. Interpr.

e Πρὸς ταῖς πηγαῖς] Περὶ τὸ Πάνιον in Excerptis Valesf.

f Ταῖς ——— πόλεις,] Vid sup. lib. 8. c. 8. §. 4. & infr. lib. 13. c. 9. §. 2. SPANH.

g Ὕστερον ——— πόλεις,] Polyb. Excerpt. p. 77. & 79. ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ περὶ τὸ Πάνιον· SPANH.

h Πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ] Πάσῃ NC.

i Ἀφθονίαν] Φιλίαν NC.

k Μαρτυρῶν τοῖς Ἰουδαίοις] Ita Hen. C. NC. & Epiphan. μαρτυρῶν τε τοῖς in cæteris.

l Ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτὸν πάθοι,] Iterum ex iisdem MSS. ὑπὲρ ὧν ἀπέλαβον πρὸς αὐτοῦ in Editis Aliisque.

m Τοῖς

jiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis nostris faciendam scripsit Polybius Megalopolitanus. Nam in historiarum ejus libro decimo sexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptolemæi dux, ad regiones superiores verso impetu, "per hyemem Judæorum gentem subegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa "ab Antiocho superato, Antiochus Batanæam "& Samariam & Abila & Gadara recepit: atque "paulo post Judæi sese ei tradiderunt, quotquot "circa fanum Herosolyma nuncupatum incole"bant. de quo cum multa dicenda habeamus, de"que præsentia Dei in fano, quæ narranda su"persunt in aliud tempus differemus." Et hæc quidem Polybius in historia sua. Nos vero orationem vocabimus ad narrationem institutam, postquam ante oculos posuerimus Antiochi epistolas.

Polybius Megalopolitanus.

REX ANTIOCHUS PTOLEMÆO SALUTEM.

Antiochi Magni literæ in Judæorum gratiam.

"Cum Judæi, simulac in eorum fines ingressi "fumus, studium erga nos suum declaraverint, "& in urbem suam venientes splendide acceperint, cumque senatu obviam prodierint, & mi"litibus elephantisque omnia abunde præbuerint, "nosque in expugnando Ægyptiorum in arce "præsidio adjuverint: visum est nobis eos pro his "remunerari, & eorum urbem, casibus, qui so"lent hominibus accidere, adversis labefactatam, "recreare, atque frequentare, revocatis in eam iis "qui sunt dispersi. Ac primum eis decrevimus, "religionis causa * præbenda conficere ad sacri"ficia, de pecudibus quæ sacrificari solent, & "vino, & oleo, & thure, ad pretium argenteo"rum vicies mille, † & similæ artabas sacras se"cundum regionis istius morem sex, *&* tritici "medimnos mille quadringentos septuaginta, & "salis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis solvi "volo, quemadmodum imperavi: templique o"pus expediri, & porticus, & si quid aliud ædi"ficandum est. Materia autem apportetur ex i"psa Judæa, aliisque regionibus, & Libano, nec "ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* exigatur. "Idem dico de aliis, quibus ad speciosiorem tem"pli apparatum opus erit. Vivant autem omnes "ejus nationis homines ex legibus patriis: immu"nisque sit senatus, & sacerdotes, & scribæ tem"pli, & sacri cantores, & ab eo quod pro capi"te pendunt, & ab auro coronario, aliisque tri-

αὐτοῖς, ἐμφανίζων. παραθήσομαι δὲ τὰς ἐπιστολὰς [m] τοῖς στρατηγοῖς περὶ αὐτῶν γραφείσας, προσδιαλθὼν εἰς μαρτυρία τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις [n] Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰρ τῇ [o] ἑκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτῷ, φησὶν οὕτως. "ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς "τοὺς ἄνω τόπους, κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ἰου"δαίων ἔθνος." λέγει δὲ ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ "Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου, τὴν μὲν [p] Βατανέαν "καὶ Σαμάρειαν καὶ [q] Ἄβιλα καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντίο"χος· μετ᾽ ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ "περὶ τὸ [r] ἱερὸν [s] τὸ προσαγορευόμενον Ἱεροσόλυμα κατοι"κοῦντες. ὑπὲρ οὗ καὶ [t] πλείω [v] λέγειν ἔχοντες, καὶ μάλιστα "[x] διὰ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς [y] ἕτερον καιρὸν "[z] ὑπερθήσομεν τὴν διήγησιν." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα "[a] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ᾽ ἐπανάξομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν διήγησιν, παραθέμενοι πρῶτον τὰς ἐπιστολὰς [b] τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ἰουδαίων καὶ παραυτίκα μὲν, ἡνίκα τῆς χώρας ἐπέβη"μεν αὐτῶν, ἐπιδειξαμένων τὸ πρὸς ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ "παραγινομένους δ᾽ εἰς τὴν πόλιν [c] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδε"ξαμένων, καὶ μετὰ μὲν τῆς γερουσίας ἀπαντησάντων, ἄφθονον δὲ τὴν "χορηγίαν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, "συνεξελόντων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τῶν Αἰγυπτίων· "ἠξιώσαμεν [d] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τὴν πό"λιν αὐτῶν ἀναλαβεῖν κατεφθαρμένην [e] ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς "ἀνθρώπους συμπεσόντων, καὶ συνοικίσαι τῶν διασπαρμένων εἰς "αὐτὴν πάλιν συνελθόντων, πρῶτον δ᾽ αὐτοῖς ἐκρίναμεν "διὰ τὴν εὐσέβειαν παρασχεῖν τὴν εἰς τὰς θυσίας σύνταξιν, "κτηνῶν τε θυσίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [f] καὶ λιβάνου, τιμὴν "ἀργυρίου [g] μυριάδων δύο, καὶ [h] σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς "[ἓξ] κατὰ τὸν ἐπιχώριον νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τε"τρακοσίους καὶ ἑξήκοντα, καὶ ἁλῶν μεδίμνους τριακοσίους ἑβδο"μήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ᾽ αὐτοῖς ταῦτα βούλομαι, κα"θὼς ἐπέσταλκα· καὶ τὸ περὶ τὸ ἱερὸν ἀπαρτισθῆναι ἔργον, "τάς τε στοὰς, καὶ εἴ τι ἕτερον οἰκοδομῆσαι δέοι. ἡ δὲ τῶν ξύλων "ὕλη κατακομιζέσθω [i] ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλ"λων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδενὸς [k] πρασσομένου τέ"λος. [l] ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς ἂν ἐπιφανεστέραν "γίνεσθαι τὴν τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευὴν δέοι. πολιτευέσθωσαν δὲ "πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς [m] πατρίους νόμους· ἀπολυέ"σθω δὲ ἡ γερουσία, καὶ [n] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς [o] τοῦ ἱεροῦ, "καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τελοῦσι, καὶ τοῦ "[p] στε-

m Τοῖς στρατηγοῖς] Τοῖς τοῖς στρ. *Hen.* & C.

n Πολύβιος —— ἱστόρηκεν.] Desunt hæc hodie in Polybio, & in Excerptis, quæ de Judæis extant. SPANH.

o Ἑκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ] Τῇ ἑκκαιδεκάτῃ NC. & *Epiphan.* c. *Gen.* verum *Lugd. Bat.* habet prout est editum.

p Βατανέαν καὶ] In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Bathaniam*, aut *Bathinsam*.

q Ἄβιλα] Ἄβιδα *Gall.* & C. Ἄβιλλα juxta quosdam *Epiphanii* codices. HUDS. Ἀβίλη ad Jordanem supr. lib. IV. c. 7. §. ult. ἔστι καὶ αὕτη Ἀβίλη· & lib. V. c. 1. §. 1. ἀπὸ τῆς Ἀβίλης ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην· Alia forte est Ἄβιλα plur. neutr. hoc loco. SPANH.

r Ἱερὸν τὸ προσαγορευόμενον] Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, οὗ δὴ πλείονος περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας εἰς τὸ ἕτερον &c.

s Τὸ προσαγορευόμενον] Illud τὸ ex *L. B.* additum. HAV.

t Πλείω] *L. B.* πλεῖον.

v Λέγειν ἔχοντες,] Ita cum *Cod.* C. (& *L. B.*) ἔχειν λέγοντες in *cæteris*.

x Διὰ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν,] *Lugd. Bat.* περὶ τῆς γενομένης περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας.

y Ἕτερον] *Lugd. Bat.* ὕστερον.

z Ὑπερθήσομεν τὴν διήγησιν.] Ὑπερθησόμεθα *Gall.* C. (*L. B.*) & NC.

a Ἱστόρηκεν.] Ἱστόρησεν *Hen.* & C.

b Τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου.] Τὰς τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου μεγάλου NC.

c Αὐτῶν] Αὐτῶν deest *N.* & C.

d Καὶ ἡμεῖς] Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & NC.

e Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς ἀνθρώπους συμπεσόντων,] Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς πολέμους *Hen.* (*L. B.*) & C. non agnoscuntur ab *Epiphanio*.

* *Præbenda conficere ad sacrificia,*] *Al.* pensionem annuam (vel stipendium) dare.

f Καὶ λιβάνου,] Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμὴν μυριάδας δύο *Hen.* & NC. In *Epiphanii* versione, *libaminis pretium, argenti viginti millia.* unde (prout §. 1. præc. post εἰς ἐλαίου τιμὴν) forsan legendum λιβάνου τιμὴν ἀργυρίου μυριάδας β᾽. prout conjecerat *Cl. Lowthius.*

g Μυριάδων,] *L. B.* μυριάδας.

† *Et simila artabas sacras secundum regionis istius morem sex,*] Similæ artabas sacras (ἀρταβαίας vocabant Εὐλογίας) quantum lex postulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3806.

h Σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς] Ita cum *Grotio*, qui ἱερὰς ἐ. scriptum fuisse conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς κατὰ τ. ἐπ. νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ᾽ αὐτοῖς *Hen.* & NC. In *Epiphanii* versione, *&* ad *similam secundum provincialem legem tritici modios mille quadringentos septuaginta quinque & salis modios trecentos septuaginta quinque. Præberi autem* &c. ac si legisset, ὡς σεμιδάλεως (omissis ἀρτάβας ἱερὰς) κατὰ τ. ἐ. ν. πυρῶν μεδίμνους αυοε᾽. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοε᾽. Locum mutilum corruptumque esse suspicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum refingendum, καὶ σεμιδάλεως αυ᾽. ἀρτάβας ἱερᾶς κ. τ. ἐ. νόμον, καὶ πυρῶν μεδ. & sic deinceps prout edidimus. HUDS. Plane prout edidit *Huds.* exhibet *Lugd. Bat.* nisi quod non agnoscat ἓξ ante κατὰ neque καὶ ante ἑξήκοντα. HAV.

i Ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰουδαίας,] Ἐξ αὐτῆς τε τῆς NC. HUDS. ut & *Lugd. Bat.* non male. HAV.

k Πρασσομένου τέλος.] *L. B.* διαπραττομένου τέλος. ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις.

l Ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις,] Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς *Hen.* C. & NC.

m Πατρίους] *L. B.* πατρίους.

n Οἱ ἱερεῖς,] Illud οἱ ter restituimus ex iisdem *MSS.*

o Τοῦ ἱεροῦ,] Τοῦ λαοῦ NC.

"[p] στεφανίτου φόρου, καὶ τοῦ περὶ τῶν ἄλλων. ἵνα δὲ θᾶττον ἡ πό-
"λις κατοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν κατοικοῦσι, καὶ κατ-
"ελευσομένοις ἕως [q] τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς, [r] ἀτελέσιν εἶναι
"μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς
"τοῦ τρίτου μέρους τῶν φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν
"βλάβην· καὶ ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἁρπαγέντες δουλεύουσιν, αὐ-
"τούς τε τούτους καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν γεννηθέντας ἐλευθέρους
"ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι κελεύομεν.

δ. Η μὲν οὖν ἐπιστολὴ ταῦτα περιεῖχε. σεμνύνων δὲ καὶ
τὸ ἱερὸν, πρόγραμμα κατὰ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἐξέθηκε,
[s] περιέχον τάδε. "Μηδενὶ [t] ἐξὸν εἶναι ἀλλοφύλῳ εἰς τὸν περί-
"βολον εἰσιέναι τοῦ ἱεροῦ [v] τὸν ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ
"μὴ οἷς ἂν ἁγνισθεῖσιν ἐστιν ἔθιμον κατὰ τὸν πάτριον νόμον.
"μηδὲ εἰς τὴν πόλιν εἰσφερέσθω ἵππεια κρέα, μήτε ἡμιό-
"νεια, [x] μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων, παρδάλεών τε καὶ
"ἀλωπέκων καὶ λαγωῶν, καὶ καθόλου πάντων τῶν ἀπηγορευ-
"μένων ζώων τοῖς Ἰουδαίοις. μηδὲ τὰς δορὰς εἰσφέρειν ἐξεῖ-
"ναι, ἀλλὰ μηδὲ τρέφειν τι [y] τούτων ἐν τῇ πόλει. μόνοις
"δὲ τοῖς προγονικοῖς θύμασιν, ἀφ' ὧν καὶ τῷ Θεῷ δεῖ
"καλλιερεῖν, [z] ἐπιτετράφθαι χρῆσθαι. [a] ὁ δὲ τούτων τι
"παραβὰς, [b] ἀποτιννύτω τοῖς ἱερεῦσιν [c] ἀργυρίου δρα-
"χμὰς τρισχιλίας." ἔγραψε δὲ μαρτυρῶν ἡμῖν εὐσέβειάν
τε καὶ πίστιν, ἡνίκα νεωτερίζοντας τοὺς κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ
Λυδίαν ἐπύθετο, [d] καθ' ὃν ἦν καιρὸν ἐν ταῖς ἄνω σατρα-
πείαις, [e] κελεύων [f] Ζεῦξιν, τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ ἐν τοῖς
μάλιστα φίλον, πέμψαι τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶ-
νος εἰς Φρυγίαν. [g] γράφει δὲ οὕτως.

"4. Et epistola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi sunt. "Nemini liceat alienigenæ, intra templi conseptum ingredi, etiam Judæis interdictum, nisi quibus lustratis mos est *introire* ex lege patria. Neve in urbem importetur equina caro, neve mulina, neve asini, sive feri sive cicuris, neve pardalina, aut vulpina, aut leporina, aut cujusvis omnino eorum animalium quæ Judæis vetita sunt. Neve pelles inferre liceat, sed nec ullum tale animal in urbe alere: sed solis majorum sacrificiis uti liceat, quibus placari Deus debeat. Qui contra aliquid horum fecerit, solvito sacerdotibus argenti drachmarum tria millia." Literis etiam suis amplum pietatis ac fidei nostræ testimonium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepisset, eo tempore quo *ipse* in superioribus erat *Persarum* satrapiis, quibus jussit Zeuxidem ducem, amicumque suum intimum, mittere nostratum quosdam à Babylone in Phrygiam. Scribit autem in hunc modum.

"butis. Ac quo citius frequentetur urbs, concedo iis qui nunc eam habitant, quique usque ad mensem Hyperberetæum eo migraverint, immunitatem in triennium. Quin & in posterum tertiam tributorum partem eis remittimus, ad eorum damnum resarciendum: & quotquot ex urbe abrepti serviunt, & ipsos & eorum natos manumittimus, & facultates eis reddi imperamus.

Antiochi libelli in honorem templi.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ [h] ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩι ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός. πυν-
"θανόμενος τοὺς ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας,
"μεγάλης ἐπιστροφῆς ἡγησάμην τοῦτό μοι δεῖσθαι. καὶ βου-
"λευσαμένῳ μοι μετὰ τῶν φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς
"τὰ φρούρια, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τῶν ἀπὸ τῆς
"Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους δισχι-
"λίους σὺν ἐπισκευῇ μεταγαγεῖν. πέπεισμαι γὰρ εὔνους αὐ-
"τοὺς ἔσεσθαι τῶν ἡμετέρων φύλακας, [i] διὰ τὴν [k] πρὸς
"τὸν Θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρουμένους δ' αὐτοὺς
"ὑπὸ τῶν προγόνων [l] εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς
"ἃ παρακαλοῦνται. βούλομαι τοίνυν καίπερ ἐργώδους
"ὄντος [m] τούτους μεταγαγεῖν [n] ὑποσχόμενος νόμοις [o] αὐ-
"τοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δ' αὐτοὺς ἀγάγῃς εἰς τοὺς
"προειρημένους τόπους, εἰς τε οἰκοδομὰς οἰκιῶν δώσεις αὐ-
"τοῖς τόπον ἑκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ φυτείαν
"ἀμπέλων, καὶ ἀτελεῖς τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν [p] ἀνήσεις
"ἐπ' ἔτη δέκα. μετρείσθωσαν δὲ, καὶ ἄχρις [q] ἂν τοὺς πα-
"ρὰ τῆς γῆς ἄρτους λαμβάνωσιν, σῖτον εἰς τὰς τῶν θερα-
"πόντων διατροφάς· διδόσθω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας
"ὑπηρετοῦσι τὸ αὔταρκες, ἵνα, τῆς παρ' ἡμῶν τυγχά-
"νοντες φιλανθρωπίας, προθυμοτέρους παρέχωσιν αὐτοὺς
"περὶ τὰ ἡμέτερα. πρόνοιαν δὲ ποιοῦ καὶ τοῦ ἔθνους κατὰ τὸ δυ-

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

"Si vales, bene est, ego quoque valeo. Cum intelligerem quosdam in Lydia & Phrygia rebus novis studere, magnopere hoc mihi prospiciendum curavi. ac consultanti mihi cum amicis, quid facto sit opus, visum est in castella & loca maxime necessaria transferre ex Mesopotamia & Babylonia Judæorum bis mille familias, cum eorum supellectili. Credo enim nostrarum rerum custodes fore benevolos, tum propter eorum erga Deum pietatem, tum quia novi, eis à majoribus nostris testimonium datum fidei, & prompti obsequii in eis ad quæ rogantur. Itaque hoc volo, quamvis eos traducere laboriosum sit, fide illis data, ut suis legibus uti permitterentur. Cum autem eos in ea quæ dixi loca transtuleris, dabis singulis ad ædificandas domos locum, & agrum ad agriculturam, vinearumque sationem, & immunitatem frugum terræ concedes in annos decem; ac donec terræ fruges perceperint, dementium frumentum accipiant in famulorum alimoniam: illisque detur qui eis inservient, quantum opus erit, ut benigne à nobis habiti, studiosiores se rerum nostrarum præbeant. Da etiam operam, quoad ejus fieri potest, ut ei genti à nemine incommo-
"de-

Antiochi litera ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

p Στεφανίτου φόρου,] Στεφανιτικοῦ C. & L. B.
q Ὑπερβερεταίου μηνὸς,] Illud τοῦ ex MSS.
r Ἀτελέσιν εἶναι] Ita cum MSS. ἀτελεῖς in Editis.
s Περιέχον τάδε.] Sic Hen. & C. περιεῖχεν in Editis. περιεῖχε δὲ, μηδενὶ NC.
t Ἐξὸν εἶναι] Al. ἐξεῖναι τὸν ἀλλόφυλον. Lugd. Bat. ἐξεῖναι ἀλλοφύλῳ. Sed in Marg. ἐξόν.
v Τὸν ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις,] Ita Hen. C. & NC. perperam in Editis Aliisque τῶν ἀπηγορευμένων.
x Μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων,] Μήτε ἀγρίων καὶ ἡμέρων in Cod. C. quo fere modo & Epiphan.
y Τούτων ἐν τῇ πόλει.] Τοιοῦτον NC.
z Ἐπιτετράφθαι χρῆσθαι.] Ἐπιτέτραπται Hen. C. & NC. atque ita forsan Epiphan.
a Ὁ δὲ τούτων] Ὁ δέ τι τούτων π. Hen.
b Ἀποτιννύτω] Ἀποτινέτω Hen.
c Ἀργυρίου δραχμὰς τρισχιλίας.] Ita Hen. (L. B.) & NC. ἀργύρου in Editis Aliisque.
d Καθ' ὃν ἦν καιρὸν] Sic Hen. C. & NC. istiusmodi lectionis vestigia videre est apud *Epiphanium*, qui vertit, *eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat provincias*. καθ' ὃν καιρὸν in Editis.
e Κελεύων] Καὶ κελεύων NC.
f Ζεῦξιν,] Ζεύξιδα Hen. & Bodl.
g Γράφει δὲ οὕτως.] Ita MSS. γράφει οὕτως in Editis.
h Ζεύξιδι τῷ πατρὶ χαίρειν. Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός.] Simile initium litterarum Ciceronis; *Si vales bene est, ego quoque valeo*. SPANH.
i Διὰ τὴν] Sic MSS. διά τε τὴν in Editis.
k Πρὸς τὸν Θεὸν] Πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν NC.
l Εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν] Illud εἰς deest NC.
m Τούτους.] Ita ex Lugd. Bat. alii τοὺς. HAV.
n Ὑποσχόμενος] Lege ὑποσχόμενος COCC. Melius forte ὑποσχομένοις, ut velit suis non tantum, sed & promissis vivere legibus. HAV.
o Αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις.] Ita in Editis. αὐτοῖς in MSS.
p Ἀνήσεις ἐπ' ἔτη δέκα.] Εἶναι ἐπὶ ἔτη C.
q Ἂν τοὺς παρὰ τῆς γῆς ἄρτους] Lugd. Bat. ἂν οἱ τοὺς παρὰ τ. γ. α. Sed in Marg. καρπούς.

r Τὸν

"detur." Atque hæc à nobis in testimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno cum Judæis intercessit, dicta sufficiant.

"γελὸν, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἐνοχλῆται." περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀντιόχου φιλίας τοῦ Μεγάλου πρὸς [r] τοὺς Ἰουδαίους ταῦτα ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω [s] μαρτύρια.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percussit cum Ptolemæo. atque Onias ad iram commovit Ptolemæum Evergeten: & Josephus, rebus omnibus in integrum restitutis, cum ipso amicitiam iniit. quæque alia is gessit, & filius ejus Hyrcanus.

ΚΕΦ. δ.

Ὡς Ἀντίοχος ἐσπείσατο πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ονίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, ποιεῖται φιλίαν πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἔπραξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὑρκανός.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Postea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam suam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac divisis in duos reges tributis, optimates suæ quisque patriæ tributa redimebant: & redactam, quæ imperata erat, summam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus usi secundis, multa Judæos læserunt, agros eorum vastando, & corpora prædando; quæ quidem sub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, successit in pontificatum Manasses ejus avunculus: post cujus decessum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Justo cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, sicuti jam dixi. Hic Onias sordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non solvit, quod ejus majores regibus de suo pendere soliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Euergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque misso Hierosolymam legato, incusavit Oniam, qui tributa non solveret: minatusque est, sese eorum agrum divisurum, nisi solverentur, & eò militum coloniam deducturum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti sunt: sed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Eleazaro defuncto Manasses fit pontifex: eoque mortuo Onias Simonis filius. Onias ex avaritia tributa non solvit: quod acerbe tulit Ptolemæus.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλίαν καὶ σπονδὰς [t] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ [v] τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, παραχωρήσας αὐτῷ τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, φερνῆς ὀνόματι. καὶ διαιρεθέντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς τῶν φόρων, τὰς ἰδίας ἕκαστοι τῶν ἐπισήμων ὠνοῦντο πατρίδας φορολογεῖν, καὶ συναθροίζοντες τὸ προστεταγμένον κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐτέλουν. [x] ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πράσσοντες πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν τεμόντες, καὶ σώματα διαρπάσαντες. [y] ἐγένετο δὲ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ονίου. τελευτήσαντος γὰρ Ἐλεαζάρου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς [z] ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστρέψαντος τὸν βίον, Ονίας τὴν τιμὴν [a] ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ Δικαίου κληθέντος, Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου, καθὼς προεῖπον. οὗτος ὁ Ονίας, [b] βραχὺς ὢν τὴν διάνοιαν, καὶ χρημάτων ἥττων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, τάλαντα εἴκοσι ἀργυρίου μὴ δοὺς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ Φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα πρεσβευτὴν, ᾐτιᾶτο τὸν Ονίαν, [c] οὐκ ἀποδιδόντα τοὺς φόρους· καὶ ἠπείλει κληρουχήσειν αὐτῶν τὴν γῆν, οὐκ ἀπολαβὼν, καὶ πέμψειν τοὺς ἐνοικήσοντας στρατιώτας· ἀκούσαντες δὲ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ Ἰουδαῖοι συνεχύθησαν· τὸν δὲ Ονίαν οὐδὲν τούτων [d] ἐδυσώπησε διὰ τὴν φιλοχρηματίαν.

IV.

Josephus, patriæ amans, Oniam avaritiam ob-jurgat.

2. Josephus autem quidam, ætate juvenis, sed gravitate & prudentia & justitia apud Hierosolymitas celebris, patre Tobia natus ex sorore Oniæ pontificis, cum à matre didicisset adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipse) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium salutis rationem non haberet, sed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi administrationem & summi sacerdotis honorem adeptum esse dicebat. Quod si pecuniæ usque adeo cupidus erat, ut ejus causa sustineret videre patriam periclitantem, civesque suos indigna quæque passos, ei persuasum esse voluit, ut adiret Regem, & sibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari postularet. Cum autem Onias respondisset, se minime principatum velle, dixissetque se vel summum sacerdotium, si fieri posset, paratum esse deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim sese omnino non curare; tum cum rogavit *Josephus*, utrum sibi per-

Josephus statuit legationem obire ad Ptolemæum.

β. Ἰώσηπος δέ τις, νέος μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐπὶ σεμνότητι δὲ καὶ προνοίᾳ [e] καὶ δικαιοσύνῃ δόξαν ἔχων παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις, Τωβίου μὲν πατρὸς, ἐκ δὲ τῆς Ονίου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῆς γεγονὼς, δηλωσάσης αὐτῷ τῆς μητρὸς τὴν τοῦ πρεσβευτοῦ παρουσίαν· ἔτυχε γὰρ αὐτὸς ἀποδημῶν εἰς [f] Φιχόλαν κώμην ἐξ ἧς ὑπῆρχεν· ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐπέπληττε τῷ Ονίᾳ, μὴ προνοουμένῳ τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βουλομένῳ [g] περιστῆσαι διὰ τὸ τῶν χρημάτων ἀποστερεῖν, [h] δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ τὴν προστασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς ἐπιτυχεῖν. εἰ δ' ἐρωτικῶς οὕτως ἔχει τῶν χρημάτων, ὡς δι' αὐτὰ καὶ τὴν πατρίδα κινδυνεύουσαν ἰδεῖν ὑπομεῖναι, καὶ πᾶν ὁτιοῦν παθόντας αὐτοῦ τοὺς πολίτας, συνεβούλευσεν, ἀπελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, δεηθῆναι αὐτοῦ ἢ πάντων αὐτῷ παραχωρῆσαι τῶν χρημάτων ἢ μέρους. τοῦ δὲ Ονίου μήτε ἀρχῆς θέλειν ἀποκρινομένου, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δ' [i] εἰ δυνατὸν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθέσθαι λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, μέλειν γὰρ οὐδὲν αὐτῷ περὶ τούτων· εἰ πρεσβεύειν αὐτῷ [k] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον συγχω-

[r] Τοὺς Ἰουδαίους] Illud τοὺς ex *MSS.*

[s] Μαρτύρια.] Vocem μαρτύρια adjectam esse volui ex *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Bod.* C. & *Epiphan.* qui vertit, *pro testimonio dicta sint.*

[t] Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Επιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.*

[v] Τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον,] Appian. in Syriac. SPANH.

[x] Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Καθ' ὃ τοὺς χρόνους Πτολεμαίου [illegible] Εὐεργέτου οἱ Σαμαρεῖς εὖ διέπραττον *NC.*

[y] Ἐγένετο δὲ ταῦτα] Ἐγένετο δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ονίου. μετὰ γὰρ ἀποθανεῖν Μανασσῆν [τὴν ἀρχιερωσύνην] Ονίας ἐδέξατο *NC.*

[z] Ἔλαβε·] Παρέλαβε *Bod. Hen. Lugd. Bat.* & C.

[a] Ἐδέξατο,] *L. B.* εἰσεδέξατο.

[b] Βραχὺς ὢν τὴν διάνοιαν,] Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias sane legerem, παχὺς ὢν τὴν διάνοιαν, *esset stolidus & pinguis ingenii.*

[c] Οὐκ ἀποδιδόντα] Ὡς οὐκ ἀποδ. *Hen* (*L. B.*) & *NC.*

[d] Ἐδυσώπησε] Ἐδυσώπει *Hen. Bod.* & *NC.*

[e] Καὶ δικαιοσύνῃ] Δικαιοσύνης *Hen. Lugd. Bat* *NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *justitia gloriam habens.*

[f] Φιχόλαν] Φικόλαν in aliquot *MSS.* HUDS. Ægyptiacus articulus πι. uti in Piromis, Piouro, sed hic locus in Palæstina fuit. REL.

[g] Περιστῆσαι] Παραστῆσαι *Bod.* περιστῆσαι *Hen.*

[h] Δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ] Ita *NC.* & *Gen.* δι' ὃς *Bas.* *Aliique.* Est qui malit δι' ὃς, *dum per ipsum populum* &c. in versione *Epiphanii.*

[i] Εἰ δυνατὸν] Ἦν addit *Lugd. Bat.*

[k] Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Εὐεργέτην Πτολεμαῖον *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

χωρεῖ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἐπηρώτησε. φήσαντος δὲ ἐπιτρέπειν, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπος, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν ταράττεσθαι μηδὲ φοβεῖσθαι παρῄνει [l] διὰ τὴν Ὀνίου τοῦ θείου περὶ αὐτῶν ἀμέλειαν, ἀλλ᾽ ἐν ἀδείᾳ τῆς ἀπὸ τῆς σκυθρωποτέρας ἐλπίδος διάνοιαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· πρεσβεύσειν γὰρ αὐτὸς ἐπηγγέλλετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος, ταῦτα ἀκοῦσαν, ηὐχαρίστει τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ᾽ αὐτὸς [m] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ξενίᾳ τε ὑπεδέχετο τὸν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πεπρεσβευκότα, καὶ δωρησάμενος αὐτὸν πολυτελέσι [n] δωρεαῖς καὶ ἐπὶ πολλὰς ἑστιάσας φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [o] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμος πρὸς τὴν ἄφιξιν τὴν παρὰ τὸν βασιλέα, τοῦ πρεσβευτοῦ προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντος εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τυχεῖν αὐτὸν ποιήσειν [p] ὑπισχνουμένου. τὸ γὰρ ἐλευθέριον αὐτοῦ καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ ἤθους λίαν ἠγάπησεν.*

γ΄. Καὶ ὁ μὲν πρεσβευτὴς, ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τήν τε τοῦ Ὀνίου ἀγνωμοσύνην,† καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἰωσήπου χρηστότητος ἐδήλου, καὶ ὅτι [q] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν [r] παραιτησόμενος τῶν ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος· εἶναι γὰρ αὐτοῦ προστάτην. ἀμέλει τοσαύτῃ περὶ τῶν ἐγκωμίων τοῦ νεανίσκου διετέλεσε χρώμενος περιουσίᾳ, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, [s] προδιατεθῆναι οἰκείως ἔχειν πρὸς τὸν Ἰώσηπον οὔπω παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπος διαπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμενος ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἑτοιμασάμενος, ἐσθῆτάς τε καὶ ἐκπώματα καὶ ὑποζύγια, καὶ ταῦθ᾽ [t] ὡς περὶ δισμυρίας δραχμὰς παρασκευασάμενος, εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται. ἔτυχε δὲ καὶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάντας ἀναβαίνειν τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους [v] καὶ ἄρχοντας, ἐπὶ τὴν [u] τῶν τελῶν ὠνήν. καθ᾽ ἕτος δὲ ταῦτα τοῖς δυνατοῖς τοῖς ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπίπρασκεν ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες οὖν οὗτοι κατὰ τὴν ὁδὸν τὸν Ἰώσηπον, ἐχλεύαζον ἐπὶ πενίᾳ καὶ λιτότητι. ὡς δ᾽ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, ἐν Μέμφει τὸν [y] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ὑπαντησόμενος [z] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθεζομένου δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ ὀχήματος μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ Ἀθηνίωνος τοῦ φίλου· οὗτος δ᾽ ἦν ὁ [a] πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ παρὰ [b] Ἰωσήπῳ ξενωθείς· θεασάμενος αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, εὐθὺς ἐποίει τῷ βασιλεῖ γνώριμον, [c] λέγων τοῦτον εἶναι περὶ οὗ παραγενόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμος νεανίσκος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρῶτος τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ὄχημα [d] παρεκάλεσε. καὶ καθισθέντος περὶ τῶν Ὀνίου πραττομένων ἤρξατο ἐγκαλεῖν. ὁ δὲ, συγγνῶθι, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. οὐ γὰρ λανθάνει σε πάντως, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν συμβέβηκε. [e] παρὰ δὲ ἡμῶν ἔσται σοι τῶν νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ χάριτι καὶ [f] τῇ ἀστειότητι τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένος ἀγαπᾶν ἤρξατο, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g] κελεύσαι [h] ἐνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ᾽ ἡμέραν ἐπὶ τῆς ἑστιάσεως τῆς ἰδίας ἔχειν.

mitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum suscipere. Cum autem ille dixisset, *sese* permittere, *continuo* in templum adscendit Josephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus est, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quòd ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à tristi exspectatione liberarent obsecravit: se enim legatum ad Regem iturum esse promittebat, persuasurumque ■ *ipsos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, istis auditis, Josepho gratias egit. Ille verò, cum è templo descendisset, Ptolemæi legatum hospitio excipit, & ipsum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmisit ad Regem, dicens ei se quoque subsequuturum. nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, seque ei, quæcunque à Ptolemæo postulasset, impetraturum promiserat: quippe * Josephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Ptolemæi legatum Hierosolymis splendide excipit.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ † sordes regi commemorat, & Josephi bonitatem *multis* ostendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam amplissimis prosequutus tantis laudibus extulit, ut in antecessum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præsenti conciliaverit. Et Josephus, missis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratisque iis quæ ad iter pertinerent, & vestibus poculisque & jumentis comparatis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiscitur. Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiscerentur. illa enim Rex quotannis cujusque urbis potentissimis vendebat. Hi itaque videntes in via Josephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, postquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi esse audivit, ascendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru sedente cum uxore & Athenione amico suo, (ille vero erat qui Hierosolyma legatus iverat, & hospitio exceptus erat à Josepho) Athenion ipsum conspicatus statim Regi indicavit, dicens, hunc esse illum, de quo Hierosolymis reversus ipsi narravit, quod bonus esset juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipsum salutavit, & ut in currum ascenderet hortatus est. Deinde, sedente Josepho, cœpit de Oniæ facto expostulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus senectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum esse ut senum & infantium mens eadem sit. Sed à nobis juvenibus omnia consequeris, ita ut nihil conqueraris. Hac juvenis venustate & urbanitate Rex delectatus, eum, quasi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere jusserit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde post-

Legatus Ptolemæo Oniæ sordes commemorat, & Josephum multis laudibus prædicat.

Josephus Alexandriam proficiscitur.

Josephi & Ptolemæi congressus.

l Διὰ τὴν Ὀνίου] Illud διὰ ex Hen. (Lugd. Bat in quo τὸ διὰ & Cotteria) NC. & Epiphanio.
m Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ,] Ἐκ τοῦ ἱεροῦ Hen.
n Δωρεαῖς] Δώροις NC.
o Αὐτὸν ἀκολουθήσειν.] Αὐτὸς Bush. Hen. & NC.
* *Josephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.*] Al. Josephi liberalibus & honestis moribus mirifice delectatus.
p Ὑπισχνουμένου.] Ita cum Hen. & NC. ὑπισχνούμενος in cæteris.
† *Sordes Regi commemorat*,] Al. dementiam.
q Μέλλοι] Sic Hen. & NC. μέλλει in reliquis.
r Παραιτησόμενος] In marg. L. B. ἀντὶ τοῦ ἐξιλασόμενος.
s Προδιατεθῆναι] Οἰκείως ἔχειν προδιατεθῆναι Bush.
t Ὡς περὶ δισμυρίας] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. Lowthius.
v Καὶ ἄρχοντας,] Τοὺς ἄρχοντας Hen.
u Τῶν τελῶν ὠνήν.] Illud τῶν ex MSS. deest in Editis. τῶν τελῶν ὠνοῦσι NC.

y Βασιλέα Πτολεμαῖον] Βασιλέα omittunt Bush. Hen. & Epiphan.
z Ἀνέβαινεν αὐτῷ.] Αὐτῷ ἀνέβαινεν NC. αὐτῷ αὐτὸς Bush. ἀνεβαίνεν αὐτῷ ὁδηγῶν NC. HUDS. Ut & Lugd. Bat. in cujus præterea margine ὑπαντησόμενος συνέβαλεν αὐτῷ. HAV.
a Πρεσβεύσας] Πρεσβευσάμενος C.
b Ἰωσήπῳ ξενωθείς] Παρὰ Ἰωσήπῳ in MSS.
c Λέγων τοῦτον εἶναι] Paulo aliter legisse videtur Epiphanius, qui vertit, *dicens hunc esse quem ab Hierosolymis venturum esse nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.*
d Παρεκάλεσε.] Παρεκάλεσεν Bush. & Zonar.
e Παρὰ δὲ ἡμῶν] Παρ᾽ ἡμῶν δ᾽ ἔσται Bush.
f Τῇ ἀστειότητι τοῦ νεανίσκου] Illud τῇ, ut & mox καὶ post ἤδη, accepimus è MSS.
g Κελεύσαι] Ita MSS. & mox ἔχειν. In Editis κελεύσας & ἔχων.
h Ἐνδιαιτᾶσθαι] Διαιτᾶσθαι in aliquot MSS.

postquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Josephum cum eo sedentem vidissent, graviter ferebant.

Vectigalium auctio.

4. Post ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in suis patriis dignitate præstabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excrescerent, accessit Josephus, & licitatores quidem criminatus est, tanquam ex composito in se recepissent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipse vero duplum pollicetur, eique bona missurum eorum qui in ejus domum peccavissent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur. Cum autem Rex ista libenter audivisset, dixissetque se ei, ut qui reditus suos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos sponsores dare posset, festive admodum respondit. dabo enim, inquit, bonos & honestos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui sint isti diceret. Teipsum, subjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte sponsores do. Hic subridens Ptolemæus ei vectigalia sine fidejussoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui posthabiti fuerint. & illi quidem suas quisque in patrias non sine pudore redierunt.

Vectigalia Josepho addicit Ptolemæus.

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

5. Josephus autem, acceptis à Rege duobus peditum millibus (petiverat enim sibi copias *in auxilium*, ut si qui in urbibus ipsum contemnerent, cogere posset) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Ascalonem venit, tributumque ab Ascalonitis exegit, atque illi non modo nihil solvere voluerunt, sed ipsum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eosque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi misit, & quidnam egerit ei demonstrat. Ptolemæus itaque ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi potestatem permittit. Cum hoc fama accepissent Syri, perterriti sunt, & Ascalonis cives occisos in grave contumaciæ exemplum habentes, Josephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia solvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recusarent, quæ antea nihil hæsitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem misit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat stabiliendam * usus est: bene ac sapienter facturum ratus, si occasionem sibi & causam præsentis felicitatis conservaret, ope illorum quæ acquisiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Ascalonitæ pœnas luunt ob vectigalia non soluta.

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Josephus Regi & Reginæ multa dona mittit.

6. Ea autem felicitate usus est *Josephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore septem, & ex sui fratris Solymii filia unum no-

Josephi divitiæ & liberi. Hyrcani ortus.

γενομένου δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας συγκαθεζόμενον αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, ἀηδῶς ἔφερον.

δ'. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πιπράσκεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν ταῖς πατρίσι διαφέροντες. εἰς ὀκτακισχίλια δὲ τάλαντα συναθροιζομένων [i] τῶν τῆς Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τῆς Φοινίκης καὶ Ἰουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ἰώσηπος, τοὺς μὲν ὠνουμένους διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγην αὐτῷ τιμὴν [k] ὑφίστασθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς δὲ διπλασίονα δώσειν [l] ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m] ἁμαρτόντων εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὰς οὐσίας ἐκπέμψειν αὐτῷ. [n] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπιπράσκετο. τοῦ δὲ βασιλέως ἡδέως ἀκούσαντος, καὶ ὡς αὔξοντι τὴν πρόσοδον αὐτοῦ κατακυροῦν τὴν ὠνὴν τῶν τελῶν ἐκείνῳ φήσαντος, [o] ἐρομένου δὲ καὶ τοῦτο, εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν ἔχει [p] δοῦναι, σφόδρα ἀστείως ἀπεκρίνατο. δώσειν γὰρ, εἶπεν, ἀνθρώπους [q] ἀγαθούς τε καὶ καλούς, οἷς οὐκ ἀπιστήσετε. λέγειν δὲ τούτους οἵτινες [r] εἶεν εἰπόντος αὐτόν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σέ τε καὶ τὴν γυναῖκα τὴν σήν, ὑπὲρ ἑκατέρου [s] μέρους ἐγγυησομένους, δίδωμί σοι. γελάσας δ' ὁ Πτολεμαῖος, συνεχώρησεν αὐτῷ, δίχα τῶν ὁμολογούντων, ἔχειν τὰ τέλη. τοῦτο σφόδρα τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας ἐλύπησεν, ὡς παραδοκιμασθέντας. καὶ οἱ μὲν ἐπανῆλθον [t] εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας μετ' αἰσχύνης.

ε'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος, λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως πεζῶν στρατιωτῶν [v] δισχιλίους· ἠξίωσε γὰρ [x] τινὰ βοήθειαν λαβεῖν, ἵνα τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι καταφρονοῦντας ἔχῃ βιάζεσθαι· καὶ δανεισάμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως φίλων, τάλαντα πεντακόσια, εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γενόμενος δ' ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοὺς φόρους ἀπαιτῶν τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἐπεὶ μηδὲν ἐβούλοντο διδόναι, ἀλλὰ καὶ προσύβριζον [y] αὐτόν, συλλαβὼν αὐτῶν τοὺς πρωτεύοντας ὡς εἴκοσι, ἀπέκτεινε. καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς χίλια τάλαντα ἀθροισθείσας, ἔπεμψε τῷ βασιλεῖ, δηλῶν αὐτῷ καὶ τὰ γεγενημένα. θαυμάσας δ' αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ φρονήματος, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσας αὐτόν, ἐφῆκεν αὐτῷ ποιεῖν ὅ, τι βούλεται. τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ [z] Σύροι κατεπλάγησαν, καὶ παράδειγμα τῆς ἀπειθείας χαλεπὸν ἔχοντες τοὺς τῶν Ἀσκαλωνιτῶν ἄνδρας ἀνῃρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο προθύμως τὸν Ἰώσηπον, καὶ τοὺς φόρους ἐτέλουν. ἐπιχειρούντων δὲ καὶ [a] Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζειν αὐτόν, καὶ μὴ παρέχειν τοὺς φόρους αὐτῷ, οὓς μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς πρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. συναγαγὼν δὲ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ διαμεῖναι τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν τοῖς οὖσι [b] κατεχρήσατο, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς παρούσης εὐτυχίας τηρεῖν φρόνιμον ἡγούμενος ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν δυναστεύουσιν, ὠνούμενος διὰ τούτων τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ς'. Ἀπέλαυσε δὲ ταύτης τῆς εὐτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, πατὴρ μὲν γενόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτά, ποιησάμενος δὲ καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ [f] Σο-

i Τῶν τῆς Κοίλης Συρίας τελῶν,] Καὶ τῶν τῆς & mox καὶ τῆς Φ. in aliquot *MSS.*

k Ὑφίστασθαι] Ita *MSS.* ὑφίστασθαι in *Editis.* HUDS. Gen. ὑφίστασθαι. leg. ὑφίστασθαι. SPANH.

l Ὑπισχνεῖτο,] Sic *MSS.* ὑπισχνεῖται in *Editis.*

m Ἁμαρτόντων] *Al.* ἁμαρτανόντων.

n Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο,] Καὶ γὰρ ταῦτα τ. τ. συνεπιπράσκετο in aliquot *MSS.*

o Ἐρομένου δὲ καὶ τοῦτο,] Ἐρομένου δ' εἰ καὶ τοὺς *Hen.* (*L. B.*) C. & NC.

p Δοῦναι,] Δοῦναι deest nonnullis *MSS.* nec legisse videtur *Epiphan.* Erit forsan qui comma post ἔχοι ponendum censebit.

q Ἀγαθούς τε καὶ καλούς,] Atticismum non observat in ordine harum vocum. REL.

r Εἶεν εἰπόντος·] Εἶεν NC. & *Hen.*

s Μέρους ἐγγυησομένους.] Μέρους deest *Gall.*

t Εἰς τὰς οἰκείας] Εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστος πατρ. vel ὡς τὰς ἰδίας ἕκαστοι μετ' αἰσχ. in aliquot *MSS.*

v Δισχιλίους·] Χιλίους *Gall.* & *C.*

x Τινὰ βοήθειαν λαβεῖν.] Δύναμίν τινα λαβεῖν C.

y Αὐτόν,] Αὐτὸν deest *Hen.* C. & NC.

z Σύροι κατεπλάγησαν,] Ita *MSS.* Σύριοι in *Editis*

a Σκυθοπολιτῶν] Conf. lib. vi. cap. 14. §. 8. SPANH.

* [*Usus est:*] *Alii vertunt*, abusus est.

b Κατεχρήσατο] Κατεχρήσατο NC.

c Αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν] Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *cæteris.*

d Ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ] Τῷ ὑπὸ χεῖρα malit *Cl. Lowthius.*

e Ἔπεμπε,] Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.*

Σο-

[f] Σολυμίου θυγατρὸς ἕνα Ὑρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ δὲ ταύτην ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν τἀδελφῷ ποτε εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐλθὼν, ἄγοντι καὶ τὴν θυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὴν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος Ἰουδαίων, καὶ δειπνῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὀρχηστρίδος εἰσελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον εὐπρεποῦς ἐρασθεὶς, τῷ ἀδελφῷ τοῦτο μηνύει, παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ κεκώλυται [h] τοῖς Ἰουδαίοις ἀλλοφύλῳ πλησιάζειν γυναικὶ, συγκρύψαντα τὸ ἁμάρτημα, καὶ διάκονον ἀγαθὸν γινόμενον, παρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν διακονίαν, κοσμήσας τὴν αὐτοῦ θυγατέρα νυκτὸς ἤγαγε πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμησεν. ὁ δὲ, ὑπὸ μέθης ἀγνοήσας τὸ ἀληθὲς, συνέρχεται τῇ τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρί· καὶ τούτου γινομένου πολλάκις, ἠράσθη σφοδρότερον. ἔφη δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρῶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἣν ἴσως οὐκ ἂν αὐτῷ παραχωρήσειν τὸν βασιλέα. τοῦ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακαλοῦντος, [k] ἀπολαύειν δ' ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὴν φήσαντος, καὶ τἀληθὲς αὐτῷ φανερὸν ποιήσαντος, ὡς ἕλοιτο μᾶλλον τὴν ἰδίαν [l] ὑβρίσαι θυγατέρα, ἢ περιιδεῖν ἐκεῖνον ἐν αἰσχύνῃ γινόμενον· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ἰώσηπος τῆς φιλαδελφίας, συνῴκησεν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν Ὑρκανὸν [m] ὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. [n] ἐπεὶ δὲ ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν ἔτος ὁ παῖς νεώτερος ἐπεδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλοτυπηθῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φθονηθῆναι δυνάμενον, τοῦ δὲ Ἰωσήπου γνῶναι θελήσαντος τίς αὐτοῦ τῶν υἱῶν πρὸς ἀρετὴν [o] εὖ πέφυκε, καὶ καθ' ἕνα πέμψαντος πρὸς τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἔχοντας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥαθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς ἐπανῆκον αὐτῷ. μετὰ δ' ἐκείνους τὸν νεώτατον Ὑρκανὸν, δοὺς αὐτῷ τριακόσια ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τὴν [p] ἐρημίαν, σπερεῦντα τὴν γῆν, ἀποκρύψας τοὺς [q] ζευγατῆρας ἱμάντας. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῷ τόπῳ καὶ τοὺς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βοηλατῶν γνώμης κατωλιγώρησε, συμβουλευόντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιοῦντάς τινας τοὺς ἱμάντας· τὸν δὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλύειν περιμένοντα τοὺς ἀποσταλησομένους, ἐπινοεῖ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας πρεσβύτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε· τεμὼν δὲ τὰς δορὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [r] ἐνέδησε τούτοις τὰ [s] ζεύγλια· καὶ [t] τοῦτον τὸν τρόπον σπείρας ἣν ὁ πατὴρ αὐτῷ [v] προσέταξε γῆν, ὑπέστρεψε πρὸς αὐτόν. ἐλθόντα δ' ὁ πατὴρ ὑπερηγάπησε τοῦ φρονήματος· καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπαινέσας, ὡς μόνον ὄντα γνήσιον, ἔτι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ.

ζ. Ὡς δ' ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν υἱὸν τῷ βασιλεῖ [x] Πτολεμαίῳ γεγενῆσθαι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας καὶ τῆς ὑπηκόου χώρας ἑορτάζοντες [y] τὴν γενέσιον ἡμέραν τοῦ παιδὸς, μετὰ μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κα-

mine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujusmodi causa. Cum forte Alexandriam se contulisset una cum fratre, (ducente secum filiam nubilem, ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, saltatriculæ forma egregia, in convivium ingressæ, amore captus esset, hoc ipsum fratri indicavit, illum orans atque obsecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipse, peccato suo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem suam expleret. Frater autem, libenter pollicitus se voluntatis ejus ministrum fore, filiam suam ornatam noctu ad eum deduxit, & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc sæpiuscule fecisset, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, se de vita periclitari ex amore saltatriculæ ne forte Rex nollet eam sibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo esset anxio & solicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixisset, & quid factum fuerit ei aperuisset, quod maluerit filiæ suæ injuriam fieri, quam ipsum pati tale in sese dedecus admittere: Josephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipsius sibi matrimonio junxit: filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ se ferret animi fortitudinem & ingenii præstantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei inivideretur; ipseque Josephus scire voluerit quis præcipue omnium à natura esset ad virtutem factus formatusque, & unumquemque ad eos miserit qui ad alios instituendos tunc maxime idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob segnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Post illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis misit bidui itinere in solitudinem ad terram conserendam, loris jugalibus clam subductis. Ille vero cum ad locum pervenisset, & lora non haberet, contempsit quidem boves agitantium sententiam, qui suadebant ut ad patrem quosdam mitterent qui lora sibi afferrent: ratus vero non oportere se tempus perdere, dum exspectaret illos qui mitti deberent, rem callidi consilii prudentiæque magis senilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios distribuit; sectis autem in lora tergoribus, iis juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram consevisset, quam sibi in mandatis dederat pater, ad eum se recepit. Pater autem reversum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extulisset, quod non minus rem exsequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quasi solus ei germanus esset filius, ipsum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus.

Ejusque indoles.

Calliditas Hyrcani commentum.

7. Cum autem ei nunciaretur sub id tempus Ptolemæo natum esse filium, atque omnes primi Syriæ & regionis subjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem senio retine-

Josephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

[f] Σολυμίου θυγατρὸς] Σαλύμου juxta *Epiphanii* libros.
[g] Συνοικίσῃ τινὶ] Ita Bod. & C. συνοικήσῃ in *Editis Aliisque*.
[h] Τοῖς Ἰουδαίοις ἀλλοφύλῳ] Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις in plerisque *MSS.*
[i] Κινδυνεύοι] Κινδυνεύοιτο ζῆν in aliquot *MSS.*
[k] Ἀπολαύειν] Ἀπολαύσειν Bod.
[l] Ὑβρίσαι θυγατέρα,] Ὑβρίσθαι NC.
[m] Ὄνομα,] Illud ὄνομα abest plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[n] Ἐπεὶ δὲ ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν] Mallem sane τρισκαίδεκα.
[o] Εὖ πέφυκε,] Ita recte *Bas.* non ἀπέφυκε. IBBETSON.
[p] Ἐρημίαν,] Ἔρημον NC.
[q] Ζευγατῆρας] Ζευκτῆρας in *plerisque* (ut & *L. B.*) *MSS.* quorum nonnulli etiam ἱμάντας non agnoscunt.
[r] Ἐνέδησε τούτοις] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐνέδυσε in *Editis*.
[s] Ζεύγλια·] Τὰ ζυγὰ in *plerisque* (ut & *L. B.*) *MSS.*
[t] Τοῦτον τὸν τρόπον] Τούτῳ τῷ τρόπῳ Bod.
[v] Προσέταξε γῆν,] Κατέλιπε Bod.
[x] Πτολεμαίῳ γεγενῆσθαι.] Πτολεμαίῳ τῷ Ἐπιφανεῖ NC.
[y] Τὴν γενέσιον ἡμέραν,] Γενέσιος ἡμέρα *natalis*, non γενέθλιος. RELAND.

rebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficisci vellet. Cum grandiores recusassent, & sese ad tales congressus rusticiores esse dixissent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent consilium ei dedissent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire possit, paratusque sit, interrogat. Qui cum se iturum promisisset, dixissetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut satis futura sint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus est pueri moderatione. Deinde parvo spatio interjecto, patri consulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, sed sibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipsi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretiosissima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impensurum esse muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter cum monuisset, Arioni dispensatori scripsit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Josephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & instante die præstituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, scribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptisque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, scribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant.

Fratres insidias struunt Hyrcano.

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Postquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæsivisset, quot talenta vellet accipere (sperabat enim eum postulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille sibi mille opus esse diceret, iratus cum objurgabat, ut luxuriose admodum vivere volentem; eique ostendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus resistens, congesserit, monebatque, ut parentis imitatorem se præbeat. se quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accensus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipsum Cleopatræ indicasset, orassetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion summo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, missis ad Hyrcanum nunciis, dicebat se *magnopere* mirari, qui factum sit ut ad se à patre legatus in conspectum suum non venisset, & insuper procuratorem in vincula dedisset: itaque jussit ut ei significatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, responso ad Regis nuncium dato, ferunt dixisse, ipsum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius sacrificium gustaret, nisi prius in templum intrasset, Deoque sacrificasset. Eaque ratione neque se ad eum venisse, quod exspectaret, dum dona ferre posset homini de suo patre bene merito. Quod ad servum attineret, sese in eum propterea animadvertisse, quod sibi dicto audiens non fuisset. nihil enim interesse, utrum parvus aliquis sit herus an magnus. Quod nisi

Sese coram Rege defendit Hyrcanus.

πίχετο, τὸ δ' ὑπὸ ἀπειρίας εἴ τις αὐτῶν βούλεται ἀπελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα. τῶν δὲ πρεσβυτέρων παραιτησαμένων, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀγροικοτέρους ἔχειν φησάντων, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ὑρκανὸν πέμπειν συμβουλευσάντων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τὸν Ὑρκανὸν, καὶ εἰ δύναιτο πρὸς τὸν βασιλέα βαδίσαι, καὶ εἰ πρόθυμός ἐστιν ἀνέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου δὲ [x] πορεύσεσθαι, καὶ δεῖσθαι χρημάτων οὐ πολλῶν φήσαντος εἰς τὴν ὁδὸν, ζήσεσθαι γὰρ ἐπιεικῶς, ὥστε δέκα αὐτῷ δραχμὰς μυρίας, ἥσθη τοῦ παιδὸς τῇ [a] σωφροσύνῃ. διαλιπὼν δ' ὀλίγον ὁ παῖς [b] συνεβούλευε τῷ πατρὶ, δῶρα μὲν [c] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τῷ βασιλεῖ, δοῦναι δ' ἐπιστολὴν πρὸς τὸν [d] Ἀλεξανδρείᾳ οἰκονόμον, ὅπως αὐτῷ [e] παρέχῃ πρὸς ὠνὴν ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων καὶ πολυτελῶν χρήματα. ὁ δὲ νομίζων δέκα ταλάντων ἔσεσθαι τὴν εἰς τὰς δωρεὰς τῷ βασιλεῖ δαπάνην, καὶ τὸν υἱὸν ἐπαινέσας ὡς παραινοῦντα καλῶς, γράφει τῷ οἰκονόμῳ Ἀρίωνι, ὃς ἅπαντα τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτοῦ διῴκει, οὐκ ὄντα ἐλάσσω τρισχιλίων ταλάντων. ὁ γὰρ Ἰώσηπος τὰ ἀπὸ τῆς Συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ [f] τῆς [g] προθεσμίας ἐνισταμένης, καθ' ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ τοὺς φόρους ἀπαριθμεῖν, ἔγραφε τῷ [h] Ἀρίωνι τοῦτο ποιεῖν. πρὸς οὖν τοῦτον αἰτήσας τὸν πατέρα καὶ [i] λαβὼν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντος δ' αὐτοῦ, γράφουσιν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τοῦ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

η'. Ὡς δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τῷ Ἀρίωνι τὴν ἐπιστολὴν, ἐπερωτήσαντος αὐτοῦ, πόσα βούλεται τάλαντα λαβεῖν· [k] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βραχεῖ τούτων πλείονα· εἰπόντος χιλίων χρῄζειν, ὀργισθεὶς ἐπέπληττεν αὐτῷ, ὡς ἀσώτως ζῆν διεγνωκότι, καὶ πῶς ὁ πατὴρ αὐτοῦ συναγάγοι τὴν οὐσίαν, ὡς πονῶν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἀντέχων, ἐδήλου, καὶ μιμητὴν αὐτὸν ἠξίου γίνεσθαι τοῦ γεγεννηκότος. δώσειν δ' [l] οὐδὲν πλεῖον ταλάντων δέκα, καὶ τοῦτ' εἰς δωρεὰν τῷ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ παῖς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τῆς δὲ τοῦ Ἀρίωνος γυναικὸς τοῦτο δηλωσάσης τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ δεηθείσης ὅπως ἐπιπλήξῃ τῷ παιδί· σφόδρα γὰρ ἦν ὁ Ἀρίων ἐν τιμῇ παρ' αὐτῇ· φανερὸν τῷ βασιλεῖ τοῦτο ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἀποσταλεὶς πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὔτε ὀφθείη αὐτῷ, καὶ προσέτι δήσειε τὸν οἰκονόμον· ἐλθόντα οὖν τὴν αἰτίαν αὐτῷ μηνύειν ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [m] ἀποκρινάμενον τῷ παρὰ τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτῷ, ὅτι νόμος ἐστὶ [n] παρ' αὐτῷ κωλύων [o] τὸν γεννηθέντα γεύσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἔλθῃ καὶ θύσῃ τῷ Θεῷ. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λογισμὸν [p] οὐδ' αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, περιμένοντα δῶρα κομίσαι τοῦ πατρὸς εὐεργέτῃ [q] γενομένῳ. τὸν δὲ δοῦλον κολάσαι παρακούσαντα ὧν προσέταξε. διαφέρειν γὰρ οὐδὲν, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότην ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [r] κολάζωμεν τοὺς τοιούτους, καὶ σὺ προσδόκα ὑπὸ τῶν

x Παρ᾽ ...] Παρ᾽... in nonnullis *MSS.*
a Σωφροσύνῃ.] Ita cum plerisque *MSS.* (ut & *L. B.*) & *Vet. Interpr.* φρονήσει in *Editis.*
b Συνεβούλευε τῷ πατρὶ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* συνεβούλευσεν in *Editis.*
c Αὐτόθεν μὴ πέμπειν] Sic *MSS.* αὐτόθι in *Editis.*
d Ἀλεξανδρείᾳ] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ in aliquot (ut & *L. B.*) *MSS.*
e Παρέχῃ] Παράσχῃ *C.*
f Τῆς προθεσμίας] Illud τῆς ex *MSS.*
g Προθεσμίας] Hinc προθεσμίας νόμος seu præscripti temporis in Jure Attico *Demosth. adv. Phorm.* p. 603. & *adv. Nausim.* p. 635. B. Hinc ὑπερήμερος δίκη, & ὑπερήμερος, ultra præscriptum judicio tempus differre solutionem judicati, Ulpian. in Midiam. p. 399. C. SPANH.
h Ἀρίωνι] Ἀρίωνι passim in aliquot *MSS.*
i Λαβὼν ἐπιστολὴν,] Transponit hæc *L. B.* ἐπιστολὴν λαβών.

k Ἤλπισε δ'] Ita ex *Hen. Bosb.* C. & *NC.* ἤλπιζε δ' αἰτήσειν in *Editis.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.*
l Οὐδὲν πλεῖον] Οὐδὲν πλεῖον ἔλεγε ταλάντων δ'. in aliquot *MSS.*
m Ἀποκρινάμενον] Ἀποκρίνασθαι τῷ π. τ. β. ... λέγειν in aliquot *MSS.*
n Παρ' αὐτῷ κωλύων] Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τὸ γεννηθέντα γεύσασθαι θυσίας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem esse apud Judæos quæ prohibet communes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum esse suspicatur *Sheringam.*
o Τὸν γεννηθέντα] Horum verborum versio in aliis *Edit.* præter *Hudj.* desideratur, atque ab illis intelligitur, tanquam de Judæorum ritu sermo esset. HAV.
p Οὐδ' αὐτὸν ἐλθεῖν] Οὐδ' αὐτὸς & mox ... in aliquot *MSS.*
q Γενομένῳ.] Γεγενημένῳ *Hen.* C. & *NC.*
r Κολάζωμεν τοὺς τοιούτους,] Κολάζομεν *Bosb. Hen.* C. & *NC.*

τῶν δεχομένων καταφρονηθήσεσθαι· ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

θ'. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρίων ὅτι τοῦτον ὁ βασιλεὺς διετέθη τὸν τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοήθειά ἐστιν αὐτῷ, δοὺς τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τῶν δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τρεῖς διαλιπὼν ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἠσπάσατο τοὺς βασιλέας. οἱ δὲ ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ [x] φιλοφρόνως εἱστίασαν διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα τιμήν. λάθρα δὲ πρὸς τοὺς ἐμπόρους [t] ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα ἐπισταμένους καὶ ἀκμαιοτάτους, ἑνὸς ἑκάστου ταλάντου, ἑκατὸν δὲ παρθένους τῆς αὐτῆς τιμῆς ἑκάστην. κληθεὶς δ' ἐφ' ἑστίασιν πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ τῶν πρώτων τῆς χώρας, ὑποκατακλίνεται πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς παῖς ἔτι τὴν ἡλικίαν ὑπὸ τῶν τοὺς τόπους κατὰ τὴν ἀξίαν διανεμόντων. [v] τῶν δὲ συγκατακειμένων πάντων τῶν μερῶν τὰ ὀστᾶ· [u] ἀνῄρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωρευόντων ἔμπροσθεν τοῦ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν παρακειμένην αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὃς ἦν τοῦ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τοὺς ἐν τοῖς πότοις γέλωτας [y] ἀποδέδεικτο, παρακαλεσάντων αὐτὸν [z] τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ, παρεστὼς τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ παρακείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ τούτου [a] στοχάσαι, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ [b] τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν ὡς οὗτος ταῦτα τῶν σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ πρὸς τὸν τοῦ Τρύφωνος λόγον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐρομένου τὸν Ὑρκανὸν ὅτι τοσαῦτα αὐτῷ παράκειται ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τὰ ὀστέα σὺν τοῖς κρέασι κατεσθίειν ὥσπερ οὗτοι, πρὸς τοὺς κατακειμένους ἀποβλέπων, ὅτι [c] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τὸ κρέας ἐσθίουσι, τὰ δὲ ὀστᾶ ῥιπτοῦσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ σοφὴν οὕτω γενομένην, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τῆς εὐτραπελίας [d] ἀποδεχομένους αὐτόν. τῇ δ' ἐπιούσῃ πρὸς ἕκαστον τῶν τοῦ βασιλέως φίλων πορευόμενος καὶ τῶν [e] παρὰ τὴν αὐλὴν δυνατῶν, τοὺς μὲν ἠσπάζετο, παρὰ δὲ τῶν οἰκετῶν [f] ἀπεπυνθάνετο, τί μέλλουσι διδόναι τῷ βασιλεῖ δῶρον ἐν τῇ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ γενεθλίῳ. τῶν δὲ, τοὺς μὲν ἀνὰ [g] δώδεκα τάλαντα [h] μέλλειν διδόναι φασκόντων, τοὺς δ' ἐν ἀξίᾳ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς οὐσίας ἕκαστον αὐτῶν, [i] πρὸς ἕκαστον [k] ὑπεκρίνετο λυπεῖσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοιαύτην προσενεγκεῖν δωρεάν· πλέον γὰρ πέντε ταλάντων οὐκ ἔχειν. οἱ δὲ θεράποντες ταῦτ' [l] ἀκούσαντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς καταγνωσθησομένου τοῦ Ἰωσήπου, καὶ προσκρουσομένου τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν βραχύτητα τῆς δωρεᾶς, ἐνστάσης τῆς ἡμέρας, οἱ μὲν ἄλλοι προσέφερον τῷ βασιλεῖ [m] ταλάντων, οἱ λίαν μεγαλοδωρεῖσθαι νομίζοντες, οὐ πλεῖον εἴκοσιν· ὁ δὲ Ὑρκανὸς οὓς ὠνήσατο παῖδας ἑκατὸν καὶ παρθένους τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δοὺς προσήγαγε, τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ, τὰς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὴν παρ' ἐλπίδα τῶν δώρων πολυ-

tales puniemus, exspecta tu quoque futurum, ut à tuis subditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus est.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum esse, & opem sibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis solutus est: & triduo interjecto Hyrcanus * Reges salutavit. Illi vero cum libenter viderunt, & communiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde is mercatores secreto aggressus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eosdemque valentissimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis ex cujusque* dignitate loca assignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium ossa (nam carnes iis ipsi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut mensam ipsi appositam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad scommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adstiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum ossium ante Hyrcanum jaceat? Ex his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam spoliaverit, quemadmodum hic ista nudavit carnibus. Rege vero ad hunc Tryphonis sermonem in risum effuso, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent ossa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim est ossa una cum carnibus devorare, sicut isti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil ossium ante eos reperiatur: homines autem comesis carnibus ossa solent abjicere, quod & ego, homo cum sim, etiam nunc feci. Ibi Rex, responsi ejus acumen miratus, jussit universos ei plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipsos quidem salutavit, à famulis vero quæsivit, quæ munera Regi daturi essent die natali filii ejus. Cumque illi dixissent, quosdam largituros esse talenta duodecim, alios autem in dignitate constitutos pro suarum quemque facultatum magnitudine, coram singulis simulavit se dolere, quod ejusmodi munera afferre non potuerit: sibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta suppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciaverunt. Illis autem gaudentibus Josephum *parsimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offensurum esse muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad summum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis singula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipsisque adeo Regibus, insperatam largitionis magnificentiam & sumptus; insuper & amicis famulisque Regis do-

Benigne excipitur à Rege & Regina.

Jocus in Hyrcanum.

Facetum Hyrcani responsum.

Ejus munificentia.

* *Reges salutavit.*] *Id est*, Regem & Reginam.

x Φιλοφρόνως εἱστίασαν] Conf. ἀλωσ. lib. 5. c. 2. §. 4. SPANH.

t Ἐλθὼν] Ἀπελθὼν in iisdem *MSS.*

v Τῶν δὲ συγκατακειμένων] Τῶν δ' ἐν κακαι. *NC.*

u Ἀνῄρουν γὰρ] Ἀθῆρον Bosb. & Hen.

y Ἀποδέδεικτο,] Ita Hen. ἀποδέδεικτο Bosb. ἀποδέδεικτο in *Editis Aliisque.*

z Τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ,] Alii sic distinguunt. τῶν κατακειμένων, τῇ τραπέζῃ παρεστὼς, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπε, &c.

a Στοχάσαι] Στοχάσασθαι Bosb. Hen. & Gall. HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* haud pejus vulgari lectione, unde & recepi. Pariter Latini. Lucret. L. 2. versu 16. ——— ——— *Nonne videre*

Nil aliud sibi naturam latrare? HAV.

b Τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν] *Spoliavit* ἀπέδυσεν *usus infra* lib. 13. c. 15. §. 3. ἐξέδυσεν ἀλωσ. lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

c Μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο·] Μηδὲν τῶν ἔμπροσθεν Hen. forsan pro μηδὲν τῶν ἰδίων ἰδεῖν.

d Ἀποδεχομένους αὐτόν.] Ἀποδεχόμενος *Hen.* & *NC.*

e Παρὰ τὴν αὐλὴν δυνατῶν,] Περὶ τὴν αὐλὴν *Hen.* & *NC.*

f Ἀπεπυνθάνετο,] Ἐπυνθάνετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosb.*

g Ἀνὰ καὶ] *Lugd. Bat.* ἀνα.

h Μέλλειν διδόναι φασκόντων,] Illud μέλλειν acceptum debemus *MSS. Hen. Bosb.* & *NC.*

i Πρὸς ἕκαστον] Ita auximus ex *Lugd. Bat.* est enim significantius, atque propter præcedentium similitudinem ex aliis codicibus excidisse videtur. HAV.

k Ὑπεκρίνετο λυπεῖσθαι] Ὑπεκρίνατο *NC.*

l Ἀκούσαντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις.] Ἀκούοντες *Hen.* & *NC.* & mox ἀπήγγειλαν *NC.*

m Ταλάντων,] Τάλαντα & dein οὐ πλεῖον εἴκ. Bosb. ταλάντων, & οὐ πλείονα εἴκ. *Hen.* & *NC.* τῶν μὲν ἄλλων πάντων, τῶν μὲν ἀνὰ δέκα τάλαντα προσαγόντων τῷ βασιλεῖ, τῶν δὲ μείζω δωρεὰν οὐχ ὑπερβαινόντων τὰ εἴκοσι. *Zonar.*

dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim scripserunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adolescentis, jussit ut quod vellet donum postularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipso scriberet. Rex itaque eum maximo honore prosequutus, amplisque donis muneratus, scriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes suos præsides procuratoresque literis, eum dimisit. Fratres autem, cum auditione accepissent quæ Hyrcanus à Rege consequutus est, cumque redire cum ingenti honore, obviam egressi sunt ut eum necarent, etiam patre sciente. quippe ei iratus, ob insumptas in dona pecunias, de salute ejus minus erat solicitus. Verumtamen iram in filium dissimulabat Josephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congressis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos suorum fratrum interfecit: cæteri Hierosolyma ad patrem evaserunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, seque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens sibi tributa solvere, commoratus est.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggressi sunt, interficit, & trans Jordanem se recipit.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit &* in splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœnicesque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem successit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Josephus moritur, regnante Seleuco Antiochi Magni filio.

Onia & Simone mortuis, pontificatum obit Onias Simonis filius.

V.

REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem litera.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo invenimus ejusdem generis esse Judæos & Lacedæmonios, & ex Abrami domo oriundos. Quamobrem æquum est, ut vos, qui sitis fratres nostri, nobis significetis, si quid est quod velitis. Etenim nos idem faciemus, & quæ vestra sunt nostra existimabimus, & nostra vobiscum communia habebimus. Demoteles, qui literas affert, mandata *ad vos* gerit. Scriptura est quadrata, sigillum est aquila draconem tenens.

11. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter e-

Mortuo Josepho oritur seditio.

πέμψας, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν· καὶ τοῖς φίλοις ἔτι καὶ τοῖς περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως ὢν, πολλῶν ἄξια ταλάντων δῶρα ἔδωκεν, ὡς [n] διαφυγεῖν τὸν ἐξ αὐτῶν κίνδυνον. τούτοις γὰρ [o] ἐγεγράφεισαν αὐτοῦ οἱ ἀδελφοὶ διαχειρίσασθαι τὸν Ὑρκανόν. Πτολεμαῖος δὲ, τὴν μεγαλοψυχίαν [p] ἀγασάμενος τοῦ μειρακίου, προσέταττεν αὐτῷ δωρεὰν ἣν βούλεται λαμβάνειν. ὁ δ᾽ οὐδὲν πλέον ἠξίωσεν αὐτῷ γενέσθαι παρ᾽ αὐτοῦ, ἢ γράψαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς περὶ αὐτοῦ. τιμήσας οὖν αὐτὸν φιλοτιμότατα, καὶ δωρεαῖς δοὺς λαμπραῖς, [q] καὶ τῷ τε πατρὶ γράψας καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιτρόποις, ἐξέπεμψεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τούτων τετυχηκότα τὸν Ὑρκανὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μετὰ μεγάλης [r] ἐπανερχόμενον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντησόμενοι, καὶ διαφθεροῦντες αὐτὸν, καὶ τοῦ πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμενος γὰρ αὐτῷ, ἕνεκεν τῶν εἰς τὰς δωρεὰς χρημάτων, οὐκ ἐφρόντιζε τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. τὴν ὀργὴν μέντοι τὴν πρὸς τὸν υἱὸν ὁ Ἰώσηπος ἀπεκρύπτετο, φοβούμενος τὸν βασιλέα. συμβαλόντων δ᾽ αὐτῷ τῶν ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλους τε τῶν σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπέκτεινε, καὶ δύο τῶν ἀδελφῶν· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν πατέρα. παραγενόμενον δ᾽ αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [s] εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, κἀκεῖ διέτριβε φορολογῶν τοὺς βαρβάρους.

ι. Ἐβασίλευσε δὲ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς Ἀσίας Σέλευκος ὁ [t] Σωτὴρ ἐπικαλούμενος, υἱὸς ὢν Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου. τελευτᾷ δὲ καὶ ὁ τοῦ Ὑρκανοῦ πατὴρ Ἰώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος καὶ μεγαλόφρων, καὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν ἐκ πτωχείας καὶ πραγμάτων ἀσθενῶν εἰς λαμπροτέρας ἀφορμὰς τοῦ βίου καταστήσας, [v] εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο τὰ τῆς Συρίας τέλη καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας κατασχών. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ὀνίας, τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [x] καταλιπών. τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ διάδοχος τῆς τιμῆς αὐτοῦ Ὀνίας γίνεται, [y] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [z] Ἄρειος πρεσβείαν τε ἔπεμψε καὶ ἐπιστολάς, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι [a] τοιοῦτον.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ [b] ΑΡΕΙΟΣ, [c] ΟΝΙΑ. ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἐντυχόντες γραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς [d] ἐξ ἑνὸς εἶεν [e] γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, [f] καὶ ἐκ τῆς πρὸς [g] Ἄβραμον οἰκειότητος. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ὑμᾶς ὄντας διαπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιήσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ, καὶ τά τε ὑμέτερα ἴδια νομιοῦμεν, καὶ τὰ [h] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἕξομεν. Δημοτέλης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, διαπέμπει [i] τὰς ἐπιστολάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [k] τετράγωνα, ἡ σφραγίς ἐστιν ἀετὸς δράκοντος ἐπειλημμένος.

ια. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολή, ἡ πεμφθεῖσα [l] παρὰ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως, τοῦτον περιεῖχε τὸν [m] τρόπον. ἀποθανόντος δὲ Ἰωσήπου, τὸν λαὸν συνέβη στασιάσαι διὰ τοὺς παῖδας αὐτοῦ.

n Διαφυγεῖν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐκφυγεῖν *Bas.* & *G.*

o Ἐγεγράφεισαν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* ἐγεγράφεσαν in *Editis.*

p Ἀγασάμενος τοῦ μειρακίου,] Sic *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit *admiratus.* ἀνασπώμενος in *Editis.* ἀγωνιζόμενος *NC.*

q Καὶ τῷ τε πατρὶ] Καὶ τότε πατρὶ *Hen.*

r Ἐπανερχόμενον τιμῆς,] Ἐπανιόντα *Busb.*

s Εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ,] Εἰς τὸ πέραν *Busb. Hen. C.* & *NC.* ut & infra in libris omnibus (§. 10.) τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

t Σωτὴρ ἐπικαλούμενος,] In *Cod. NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* ad A. M. 3754 & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Foy-Vaillant* de *Seleucidarum Imperio*, p. 159.

v Εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο] Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτη *NC.* perperam, ut constat ex præced. §. 6. cæterisque omnibus dissentientibus.

x Καταλιπών.] Καταλιπών, ὡς ἀπέθανε solus *NC.*

y Πρὸς ὃν] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (in *Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p. 128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus.* hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821.

z Ἄρειος πρεσβείαν] Passim Ἄρεος in aliquot *MSS.*

a Τοιοῦτον.] Τοῦτο *Hen.*

b Ἄρειος,] Ὀνιάρης Βασιλεὺς &c. 1 Maccab. xii. 20. SPANH.

c Ὀνίᾳ,] Conf. infr. lib. 13. c. 5. §. 8. SPANH. Epistolæ hujus fit mentio in 1 Maccab c. 12. v. 7. Vide tamen *J. Scaliger.* in *Isag.* l. 3 p. 332. & in Euseb. p. 128. HUDS. *in Add.*

d Ἐξ ἑνὸς εἶεν γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Conf. *Apion.* lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

e Γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Ita cum *MSS.* γένος male in *Editis.* De illa, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. iv. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7.

f Καὶ ἐκ τῆς πρὸς] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Ἄβραμον οἰκειότητος.] Ita cum *Cod. Hen.* Ἀβράμου C. Ἀβραὰμ in *cæteris.*

h Αὐτῶν κοινὰ] Ἡμῶν ex conjectura *Schotani.*

i Τὰς ἐπιστολάς.] Hoc est, τὰς ἐντολάς. Non enim dubium est *Josephum* desumpsisse illa *prioris Machabaici*, ἐνετειλάμεθα οὖν ὅπως ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ ταῦτα. *Scalig.*

k Τετράγωνα,] Τετραγώνῳ juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτῃ. Verum verba illa, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josephi* potius quam *Arei* fuerint. PETITUS in *Observatt. ἀνεκδότοις*, tom. 4. p. 81. Atqui sequentia tum minus cohærent. HAV.

l Παρὰ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως,] Ὑπὸ τοῦ in aliquot *MSS.* & mox περιεῖχε *NC.*

m Τρόπον.] Forte τύπον. HUDS. *in Add.*

n Ὀν-

αὐτοῦ. τῶν γὰρ πρεσβυτέρων πόλεμον ἐξενηνοχότων πρὸς Ὑρκανὸν, ὃς ἦν νεώτατος τῶν Ἰωσήπου τέκνων, διέστη τὸ πλῆθος. καὶ οἱ μὲν πλείους τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχουν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δὲ Ὑρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [n] οὐκ ἔτι διέγνω εἰς Ἱεροσόλυμα. [o] προσκαθίσας δὲ τοῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, συνεχῶς ἐπολέμει τοὺς Ἄραβας, ὡς πολλοὺς αὐτῶν καὶ ἀποκτεῖναι καὶ λαβεῖν αἰχμαλώτους. ᾠκοδόμησε δὲ [p] βάριν ἰσχυρὰν, ἐκ λίθου λευκοῦ κατασκευάσας ἅπασαν [q] μέχρι καὶ τῆς στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγέθεστατα. περιήγαγε δὲ αὐτῇ εὔριπον μέγαν καὶ βαθύν. ἐκ δὲ τῆς [r] κατ' ἀντικρὺ τοῦ ὄρους πέτρας διατεμὼν αὐτῆς τὸ προέχον, σπήλαια πολλῶν σταδίων τὸ μῆκος κατεσκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια, τοὺς δὲ εἰς ὕπνον καὶ δίαιταν ἐποίησεν. [s] ὑδάτων δὲ διαθεόντων πλῆθος, ἃ καὶ τέρψις ἦν καὶ κόσμος τῆς αὐλῆς, εἰσήγαγε. τὰ μέντοι στόμια τῶν σπηλαίων, ὥστε ἕνα δι' αὐτῶν [t] εἰσιέναι καὶ μὴ πλείους, βραχύτερα ἤνοιξε. καὶ τοῦτ' ἐπίτηδες, ἀσφαλείας ἕνεκα τοῦ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν [v] κινδυνεῦσαι ληφθεὶς, κατεσκεύασε. [x] προσῳκοδόμησε δὲ καὶ αὐλὰς τῷ μεγέθει διαφερούσας, ἃς καὶ παραδείσοις ἐκόσμησε παμμήκεσι. καὶ τοιοῦτον ἀπεργασάμενος τὸν τόπον, [y] Τύρον ὠνόμασεν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος μεταξὺ τῆς τε Ἀραβίας καὶ τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οὐ πόρρω τῆς [z] Ἐσσεβωνίτιδος. ἦρξε δ' ἐκείνων τῶν μερῶν ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ, [a] πάντα τὸν χρόνον ὃν Σέλευκος τῆς Συρίας ἐβασίλευεν. ἀποθανόντος γὰρ τούτου, μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀντίοχος, ὁ κληθεὶς Ἐπιφανὴς, τὴν βασιλείαν κατέσχε. τελευτᾷ δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς καλούμενος Ἐπιφανὴς, καταλιπὼν δύο παῖδας, ἔτι βραχεῖς τὴν ἡλικίαν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο, [b] Φύσκων δὲ ὁ νεώτερος. Ὑρκανὸς δὲ ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τὸν Ἀντίοχον, καὶ δείσας μὴ καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κολασθῇ διὰ τὰ πρὸς τοὺς Ἄραβας αὐτῷ πεπραγμένα, τελευτᾷ τὸν βίον αὐτόχειρ αὐτοῦ γενόμενος. τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν Ἀντίοχος [c] λαμβάνει.

jus natos. Cum enim grandiores bellum intulissent Hyrcano, qui natu minimus erat, scissa est multitudo. majorque pars à grandioribus stabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hierosolyma deinceps non redire statuit. at trans Jordanem capta sede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum castellum, quod candido marmore totum exstruxit usque ad tectum, insculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppositi autem montis petra, saxa ejus prominentia *& prærupta* perforando, speluncas multorum stadiorum in longitudinem construxit. Deinde in illa œcos quosdam in convivia, alios vero ad somnum capiendum & ad vitæ consuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In speluncis vero ostia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus solus posset ingredi. idque de industria incolumitatis ergo, ne à fratribus obsessus in illorum manus incidendi discrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis spatiosis ornavit. Et cum hujusmodi locum absolvisset, Tyrum eum nominavit. Locus iste est inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Essebonitide. Illos autem tractus rexit per septennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipse vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Physcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehensus ab eo propter illatas Arabibus injurias supplicio afficeretur, vitam finivit mortem sibi consciscendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invasit.

Hyrcanus infestat Arabes, & castellum validum ædificat.

Tyrus nominatur Hyrcani castellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemæus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Physconem. Hyrcanus mortem sibi conscivit.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς στασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους τῶν Ἰουδαίων περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐστράτευσεν Ἀντίοχος ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ πόλιν παραλαβὼν τὸν ναὸν ἐσύλησε καὶ Ἰουδαίους ἐκάκωσε. καὶ ὡς Ἰουδαίων πολλοὶ τοὺς πατρίους νόμους κατέλιπον, καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ἑλληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζὶν ἱερὸν Ἑλληνίου Διὸς προσηγόρευσαν.

CAP. V. [VI.]

Quomodo Antiochus, Judæis de sacerdotio inter se discordantibus, exercitum duxit in Hierosolyma, captaque urbe templum spoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria instituta deseruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

ΥΠΟ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν [d] ἀποθανόντος καὶ [e] Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jesu summum sacerdotium

Onia defuncto, Jesus (Jason dictus) fit pontifex.

n Οὐκ ἔτι διέγνω] Οὐκ ἔτι ἔγνω in plerisque *MSS.*

o Προσκαθίσας] Ita *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *NC.* προκαθίσας in *Editis Aliisque.*

p Βάριν] Conf. supr. lib. x. c. 11. §. 7. SPANH.

q Μέχρι καὶ τῆς στέγης,] Μέχρι καὶ τῆς γῆς *Hen.* *NC.* & *Epiphan.* qui vertit *& totam usque ad terram sculpsit eam diversis animalibus*; quasi lectum & distinctum fuisset, ἐκ λίθου λευκοῦ κατασκευάσας, ἅπασαν μέχρι καὶ τῆς γῆς ἐγγλύψας ζώοις παμμεγεθεστάτοις.

r Κατ' ἀντικρὺ τοῦ ὄρ.] Καταντικρὺς *Hen.* forsan pro κατ' ἀντικρὺς, quod habet *NC.*

s Ὑδάτων δὲ διαθεόντων πλῆθος,] Ita cum *MSS.* ὑδάτων δὲ θεόντων in *Editis.* HUDS. Voluit & id *Lugd. Bat.* in quo διαθεόντων. Adscripserat Codici suo *Cocceius*, forte πλῆθος. HAV.

t Εἰσιέναι] Εἰσιέναι *Hen* (*Lugd. Bat.*) & *NC.* εἰσδύειν *Bosh.*

v Κινδυνεύσαι ληφθεὶς,] Καὶ κινδυνεύσαι *Hen.* πολιορκηθεὶς ὑ. τ. ἀδ. καὶ κινδυνεύσας *NC.*

x Προσῳκοδόμησε δὲ καὶ αὐλὰς] Προσῳκοδομήσας δὲ *NC.*

y Τύρον ὠνόμασεν.] Ea ratione qua plurima in terrâ Israëliticâ oppida nomine *Ramæ* insignita sunt, quia nempe loco edito sita erant; eadem etiam plurima nuncupata sunt nomine *Tyri*, quia scilicet ædificata fuerunt in loco petroso, HUDS. Vide Relandi Palæst. p. 134.

z Ἐσσεβωνίτιδος.] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνίτιδος. Verum cum Ἐσσεβὼν urbs alibi memoretur à *Josepho*, non dubito quin Ἐσσεβωνίτιδος vera sit lectio. Vide *Eusebium de Locis Hebr.* voce Ἐσσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. HUDS. Sebonitide regione *Rufin.* infr. l. 13. c. 15. § 4. Ἐσσεβὼν· SPANH.

a Πάντα τὸν χρόνον] Σέλευκος δὲ ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τῆς Συρίας καὶ Ἀσίας ἔτη δώδεκα. ἀποθανόντος δὲ τούτου &c. *NC.*

b Φύσκων δὲ ὁ νεώτερος.] Φύσκων δὲ ὁ νεώτερος. κατεῖχε δὲ τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ. τούτου ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας, ὅτε Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, Ὑρκανὸς &c. *NC.*

c Λαμβάνει.] Ἔλαβεν *NC.*

d Ἀποθανόντος] *Josephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabaicæ Scripturæ*, 2 *Maccab* iv. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, [illegible] 683. [illegible] τὴν [illegible] ἐπεπράκει Ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ ὑπὸ Ἰασῶνος καὶ Λα[illegible], καὶ Ὀνίου τοῦ καὶ (ita enim lego, nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενελάου. τούτων γὰρ [illegible] ὁ Ἰάσων, [illegible] τὸν Ἀντίοχον [illegible], τὸν [illegible] ἀδελφὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξέβαλεν· ὁ δὲ Μενέλαος [illegible] καὶ χρυσίον [illegible] τῷ Ἀντιόχῳ, [illegible] τὴν ἀρχιερωσύνην [illegible], ἐξέβαλε τὸν Ἰάσονα. Videsis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Success. ad Pontif. Ebr.* & *Usserium* ad A. M 3829. & *Simsonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.*

e Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, τῷ] Pontificiæ hujus domus hæc est Genealogia:

Onias

tium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum spectant, suo loco declarabimus. Jesum vero (nam ille frater Oniæ) summo sacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jesus quidem Jasoni sibi nomen imposuit: Onias vero Menelaus appellatus est. Igitur orta seditione inter priorem pontificem Jesum & Menelaum, qui postea pontifex factus est, scissaque in partes multitudine, à Menelao steterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jasonem sequuta est, cujus vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum se receperunt; ei dicentes, * velle se, relictis patriis legibus & institutis, iis qui regia & Græcanicos mores tenere. Itaque eum orarunt, ut sibi permitteret ædificare gymnasium Hierosolymis. Cumque hoc eis concessisset, genitalium etiam circumcisionem obtexere, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omissis, cæterarum gentium facta imitati sunt.

Jesus ab Antiocho pulsus Pontificatu: eique suffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta seditione inter Jesum & Menelaum, Menelaus se recepit ad Antiochum, moresque Græcorum assumpsit. 1 Maccab. c. 1.

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipsius arbitrium succedentibus, statuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; simulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc essent, necdum res tantas administrare possent. Igitur ad Pelusium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiisset, eamque cepisset, Alexandriam contendit, ut eam obsidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in suam potestatem redigeret. Verum repulsus est non solum ab Alexandria, sed etiam ab universa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abstineret, sicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem spectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere summatim *tantum* ea attigerim, necessarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius persequi & altius repetere.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

[f] δίδωσι. ὁ γὰρ παῖς, ὃν Ὀνίας καταλελοίπει, νήπιος ἦν ἔτι. δηλώσομεν δὲ τὰ περὶ τοῦ [g] παιδὸς τούτου κατὰ χώραν ἕκαστα. Ἰησοῦς δὲ, οὗτος γὰρ ἦν ὁ ἀδελφὸς [h] τοῦ Ὀνίου, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφῃρέθη, περιοργισθέντος αὐτῷ τοῦ [i] βασιλέως, [k] καὶ δόντος αὐτὴν τῷ νεωτάτῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Ὀνίᾳ τοὔνομα. Σίμωνι γὰρ ἦσαν τρεῖς ἐγένοντο παῖδες, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἧκεν ἡ ἀρχιερωσύνη, [l] καθὼς δεδηλώκαμεν. ὁ μὲν οὖν Ἰησοῦς [m] Ἰάσονα ἑαυτὸν μετωνόμασεν. ὁ δὲ Ὀνίας ἐκλήθη Μενέλαος. στασιάσαντος δὲ τοῦ προτέρου ἀρχιερέως Ἰησοῦ πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα κατασταθέντα Μενέλαον, καὶ τοῦ πλήθους διανεμηθέντος εἰς ἑκατέρους, ἐκ τῆς Μενελάου μοίρας οἱ Τωβίου παῖδες ἐγένοντο· τὸ δὲ [n] πλεῖον τοῦ λαοῦ τῷ Ἰάσονι συνελάμβανεν, ὑφ' οὗ καὶ πιεζόμενοι, [o] ὅ, τε Μενέλαος καὶ οἱ Τωβίου παῖδες, πρὸς Ἀντίοχον ἀνεχώρησαν, δηλοῦντες αὐτῷ ὅτι βούλονται, τοὺς πατρίους νόμους καταλιπόντες καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς πολιτείαν, ἕπεσθαι τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν ἔχειν. παρεκάλουν οὖν αὐτὸν ἐπιτρέψαι αὐτοῖς [p] οἰκοδομῆσαι [q] γυμνάσιον ἐν Ἱεροσολύμοις. συγχωρήσαντος δὲ, καὶ [r] τὴν τῶν αἰδοίων περιτομὴν ἐπεκάλυψαν, ὡς ἂν εἶεν καὶ τὰ περὶ τὴν ἀπόδυσιν Ἕλληνες. τά τε ἄλλα πάνθ' ὅσα ἦν αὐτοῖς πάτρια παρέντες, ἐμιμοῦντο τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἔργα.

β'. Ἀντίοχος δὲ, τῆς βασιλείας αὐτῷ χωρούσης κατὰ τρόπον, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον [s] διέγνω στρατεύσασθαι, πόθον αὐτῆς λαβὼν, καὶ διὰ τὸ τῶν [t] Πτολεμαίου παίδων καταφρονεῖν, ἀσθενῶν ἔτι τυγχανόντων, καὶ μηδέπω πράγματα τηλικαῦτα διέπειν δυναμένων. γενόμενος οὖν μετὰ πολλῆς δυνάμεως [v] κατὰ τὸ Πηλούσιον, καὶ δόλῳ τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον [x] περιελθὼν, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον· καὶ γενόμενος ἐν τοῖς περὶ Μέμφιν τόποις καὶ καταλαβὼν ταύτην ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [y] ὡς πολιορκίᾳ παραστησόμενος καὶ αὐτὴν καὶ τὸν ἐκεῖ βασιλεύοντα χειρωσόμενος Πτολεμαῖον. [z] ἀπεκρούσθη δ' οὐ τῆς Ἀλεξανδρείας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης Αἰγύπτου, Ῥωμαίων αὐτῷ [a] παραγγειλάντων ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, [b] καθὼς ἤδη πού [c] καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ [d] περὶ τοῦτον βασιλέα, [e] ὡς τήν τε Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο καὶ τὸν ναόν. ἐν γὰρ [f] τῇ πρώτῃ μου πραγματείᾳ κεφαλαιωδῶς αὐτῶν ἐπιμνησθεὶς, ἀναγκαῖον ἡγησάμην νῦν εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς αὐτῶν ἐπανελθεῖν ἀκρίβειαν.

γ'. [g] Ὑπο-

Onias
|
Simon Justus.
|
Onias
|
Simon
. . .

Onias — Jesus qui & Jason — Onias qui & Menelaus
|
Onias.
hic condidit in Ægypto templum. REL.

f Δίδωσι.] Ἀντίοχος δίδωσι *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

g Παιδὸς τούτου] Παιδὸς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

h Τοῦ Ὀνίου,] Ὁ τοῦ Ὀνίου *Hen.* & *NC.*

i Βασιλέως,] Βασιλέως Ἀντιόχου *NC.*

k Καὶ δόντος —— τοὔνομα.] Conf. Ἀλων. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

l Καθὼς δεδηλώκαμεν.] Illa καθὼς δεδηλώκαμεν absunt *NC. Bosh.* & *Hen.*

m Ἰάσονα] *Al.* Ἰάσωνα.

n Πλεῖον τοῦ λαοῦ] Πλεῖον *Bosh.* & *NC.*

o Ὅ, τε —— ἀνεχώρησαν,] Vid. ea de re Ἁλων. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

* *Velle se,*] Se velle, relictis patriis institutis ac legibus, imperata regia sequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden. de Synedriis,* l. 2. c. 15. §. 3.

p Οἰκοδομῆσαι —— ἐπεκάλυψαν,] 2 Maccab. 1. v. 15. 16. SPANH.

q Γυμνάσιον] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12.

r Τὴν τῶν αἰδοίων περιτομὴν] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam describit *Celsus*, VII. 25. quod sane prohibet *Apostolus* 1 *Corinth.* 7, 18. ad quem locum vide *G. Estium*, & *Th. Bezam.*

s Διέγνω στρατεύσασθαι,] Ἔγνω στρατεύσασθαι *Bosh.* διέγνω στρατεύσασθαι *Hen.* & *NC.*

t Πτολεμαίου παίδων] Πτολεμαίου Ἐπιφανοῦς *NC.*

v Κατὰ τὸ Πηλούσιον,] Meminit ejus expeditionis, sed & infra alias res gestas hujus Antiochi *Polyb.* in *Exc. Vales.* p. 132. & inde *Diodor.* in *Supp. Exc.* pag. 312. SPANH.

x Περιελθὼν,] Ἐπιπεριελθὼν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

y Ὡς πολιορκίᾳ] Ὡς πολιορκίᾳ παραστησόμενος Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omissis. atque ita fere legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.*

z Ἀπεκρούσθη —— χώρας,] Vid. Liv. XLV. c. XVII. SPANH.

a Παραγγειλάντων ἀπέχεσθαι] Vide *Justini* Hist. l. 34.

b Καθὼς ἤδη] Illa καθὼς ἤδη πού καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν non agnoscit *NC.* & cum nullibi, quod sciam, hujusce rei meminerit *Josephus*, quis non ea insititia esse suspicaretur?

c Καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.] Nempe Ἁλων. l. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

d Περὶ τοῦτον βασιλέα,] Περὶ τοῦτον τὸν βασ. *Bosh.* & *Hen.*

e Ὡς τήν τε Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο] Ὡς legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Et ita quum clare quoque exhibeat *Lugd. Bat.* totam ejus scriptionem expressi prout sese habet, non, prout in *Vulg.* legitur, atque *Hafn.* ὃς τήν. Verti itaque debet, *quomodo videlicet & Judæam* &c. HAV.

f Τῇ πρώτῃ μου πραγματείᾳ] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πτολεμαϊκὸς dicitur) in hæc verba desinit, διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ περὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὃς τήν τε Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμίανεν, ἐν τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. *Nicephorus* etiam in *Eclogis* ista habet, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰώσηππος ὅτι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συνέγραψε. λέγει γὰρ τὰ πράγματα Ἀντιόχου γενόμενα, καὶ φησιν· ὅτι νῦν ἐν πλάτει ταῦτα ἐρῶ, ἐκείνως ἐν τῇ πρώτῃ πραγ-

ματ-

γʹ. [g] Ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου διὰ τὸ περὶ Ῥωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐπὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἐξεστράτευσε· καὶ γενόμενος ἐν αὐτῇ ἔτει ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ μετὰ τοὺς ἀπὸ Σελεύκου βασιλεῖς, [h] ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς πύλας, ὅσοι τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δὲ [i] οὕτως τῶν Ἱεροσολύμων γενόμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινε [k] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

δʹ. Συνέβη δὲ μετὰ ἔτη δύο, τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει, μηνὸς [l] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃς καλεῖται κατὰ μὲν ἡμᾶς [m] Χασλεῦ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖος, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνην ἀπάτῃ περιγενέσθαι τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὴ τότε οὐδὲ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν διὰ τὸν ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσὸν γὰρ ἑώρα πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε τὰς πρὸς ἐκείνους αὐτοῦ σπονδὰς παραβῆναι. [n] περιδύσας οὖν τὸν ναόν, ὡς καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, [o] λυχνίας χρυσέας, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [p] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τῶν καταπετασμάτων ἀποσχόμενος, ἅπερ ἦν ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπών, εἰς μέγα τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ τούτοις πένθος ἐνέβαλε. καὶ γὰρ [q] τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν· [r] καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἔλαβεν, ὡς τὸ ζωγρηθέντων περὶ μυρίους γενέσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δὲ αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ καταβαλὼν τὰ τείχη, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει [s] ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ καὶ ὑπερκειμένη τὸ ἱερόν· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύργοις, φρουρὰν Μακεδονικὴν ἐγκατέστησεν. ἔμενον δὲ οὐδὲν ἧττον ἐν τῇ ἄκρᾳ καὶ τοῦ πλήθους οἱ ἀσεβεῖς καὶ πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [t] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὲ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ βωμὸν ὁ βασιλεύς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν οὐ νόμιμον οὐδὲ πάτριον τῇ Ἰουδαίων θρησκείᾳ ταύτην ἐπιτελῶν. ἠνάγκασε δὲ αὐτοὺς ἀφεμένους [v] τῆς περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβεσθαι· [x] οἰκοδομήσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ κώμῃ τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσαντας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς σῦς καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ [y] καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κόλασιν ἀπειλήσας, εἴ τις παρὰ ταῦτα ποιῶν εὑρεθείη. κατέστησε δὲ

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reversus, contra Hierosolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, absque pugna urbem capit, portas illi aperientibus suæ factionis hominibus. Ubi autem is in sua potestate habuit Hierosolyma, multos diversarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit.

VII. Contra Hierosolymitanos exercitum movet.

4. Accidit autem, post duorum annorum spatium, anno *Seleucidarum* centesimo quadragesimo quinto, vigesimo quinto die mensis, qui à nostris Chasleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hierosolyma ascenderet, paceque simulata, astu urbem circumveniret. Tunc sane ne ipsis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: sed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano viderat, aliumque donariorum ornatum pretiosissimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod ipse cum iis fecerat, violare sustinuit. Templum itaque depeculatus, ita ut vasa Dei *inde* auferret, candelabra aurea, & aram auream, & mensam, & thuribula; ac ne velis quidem abstinens quæ ex bysso coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis thesauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & sacrificia quotidiana, quæ offerre solebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam deprædatus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia esset. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectisque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipsique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisset, in ea præsidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum est ut cives multa & acerba subinde paterentur. Quin & rex cum aram altari superstruxisset, in ea sues mactavit, sacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui consentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipsorum cultu omisso, eos colere quos ipse Deos existimaret; &, cum fana ipsorum oppidatim vicatimque exstruxissent & aras collocassent, quotidie ibi immolare sues. Porro in mandatis dedit, ipsis non circumcidendos esse filios; pœnam comminatus, si quis contra hæc fecisse inveniretur. Constituit quoque curatores qui populum

Urbem dolo occupat, & templum depeculatur 1 Maccab. c. 1.

Antiochus, urbe vastata, sævit in Judæos, multosque Græcari cogit.

μετὰ τὰς ἀθυλακωδίας αὐτῶν ἱστοροῦσαν, ἀλλ' ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ ἀναγέγραπται τὰ κατὰ τὸν Ἀντίοχον, εἰ μὴ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraice scriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum historiam hausit *Josephus*.

g Ὑποστρέψας] Male hoc anno Antiochum jussu Romanorum ab Ægypto recessisse existimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt secunda, non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simsonus* ad A. M. 3835. Aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui locum istum ad hunc modum vertit, *Reversus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, vicesimo & quinto die mensis Kisleo, quem Macedones Apellæon appellant, cepit eam sine constitione cujuspiam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus consentiebant. Ingressusque civitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit: multasque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reversus est. Postquam autem exspoliavit templum, ita ut vasa Dei auferret* &c. At nostram lectionem sequutus est *Zonaras*.

h Ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν,] In 2 Maccab. v. 11. urbem δορυάλωτον *armis cepisse* dicitur. Ipseque *Josephus* in *Belli Judaici* l. 1. non solum τὴν πόλιν αἱρεῖ κατὰ κράτος, *vi urbem expugnavisse* eum refert; sed etiam κατὰ μνήμην ὧν παρὰ τὴν πολιορκίαν ἔπαθεν, *eorum quæ in obsidione pertulerat memoria efferatum* fuisse adjicit. *Usserius* ad *A. M.* 3834. quem videsis.

i Οὕτως τῶν Ἱεροσολύμων γενόμενος,] Οὕτως *Bas.* & *Hen.*

k Τῶν ἐναντία φρονούντων.] Τἀναντία φρονούντων in *iisdem*.

l Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι,] Πεντεκαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1. 55.

m Χασλεῦ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖος,] Ita legendum censui. Χασλεῦ in *Editis*. Χασλεῦ *Hen.* HUDS. Χασλεῦ Mensis, Macedonibus Ἀπελλαῖος, qui à 24. Septembr ad 24. Octobr. Ὀλυμπ. ρνγʹ. Ita etiam in Chronico Eusebii. 1 Maccab. 1. v. 57. Χασελεῦ inf. c. 7. §. 6. Χασλεῦ · *Gen.* χασελευ· SPANH.

n Περιδύσας οὖν τὸν ναόν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 26. §. 4 SPANH.

o Λυχνίας ——— θυσιαστήρια,] Vid. *Reland.* de Spoliis templi Hierosf. p. 19.

p Θυσιαστήρια,] Hic cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum censeo, nolui tamen sine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem istam in textum recipere

q Τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

r Καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν,] Omnia per Heliodorum gesta Antiocho tribuit, ut auctori: quod notatum *Usserio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2.

s Ὠκοδόμησεν ἄκραν.] Τὴν πόλιν Δαυὶδ & ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄκραν 1 Maccab. 1. v. 35. SPANH.

t Καὶ δεινὰ] Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

v Τῆς περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας,] Τὴν περὶ τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.*

x Οἰκοδομήσαντας δὲ] Οἰκοδομήσαντος & mox καθιδρύσαντος *Bas.*

y Καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 2. SPANH.

pulum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi eum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ ejus, quam ille non obedientibus minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali male peribant.

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, * *ut prius*, *fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infra ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho "Deo Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sicima habitantes. Majores noſtri propter crebras "in regione coörtas peſtilentias, veterem quandam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetudinem inſtituerunt diem iſtam obſervandi, qua apud "Judæos vocatur Sabbatum: temploque ſine nomine in monte qui Garizin appellatur ædificato, ibi victimas pro more ſolennes offerebant. "Cum autem tibi viſum fuerit cum Judæis agere "pro eo ac mereatur eorum malitia, regii miniſtri exiſtimantes nos, propter conſanguinitatem, eadem cum illis facere, ſimili nos damnant "crimine, cum ſimus ab origine Sidonii. id quod "manifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus "ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut mandare velis Apollonio regionis præſidi & Nicanori regiorum negotiorum procuratori, ne "quid *poſthac* nobis moleſti ſint, eadem ac Judæis crimini dantes, à quibus tam diverſi ſumus & moribus & origine: atque *obſecramus* "ut templum, quod nullo nomine inſignitur, "Jovis Hellenii appelletur. hoc enim facto erimus à moleſtiis liberi; operibuſque ſine metu "vacantes majora tibi poterimus tributa ſolvere." Samaritis iſta petentibus viciſſim miſit Rex epiſtolam hujuſmodi verbis. "Rex Antiochus Nicanori. Sidonii qui Sicima incolunt "miſerunt ad nos *petitionis* commentarium *quem* "hiſce incluſum *dedimus*. Quoniam igitur nobis & amicis in conſilium adhibitis repræſentarunt *legati* ab iis miſſi, ea quæ Judæis vitio vertuntur nihil ad ſe pertinere, ſed illis placere ex

Samaritanorum litera ad Antiochum.

Antiochi reſponſum ad Samaritas.

καὶ ἐπισκόπους, οἳ προσαναγκάσουσιν αὐτοὺς τὰ ἐπεσταλμένα ποιεῖν. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων, οἱ μὲν ἑκόντι, οἱ δὲ καὶ δι' εὐλάβειαν τῆς ἐπηγγελμένης τιμωρίας, κατηκολούθουν οἷς ὁ βασιλεὺς διετέτακτο, οἱ δὲ δοκιμώτατοι, καὶ τὰς ψυχὰς εὐγενεῖς, οὐκ ἐφρόντισαν αὐτοῦ, τῶν δὲ πατρίων ἐθῶν πλείονα λόγον εἶχον ἢ τῆς τιμωρίας, ἣν οὐ πειθομένοις ἠπείλησεν αὐτοῖς· καὶ διὰ τοῦτο κατὰ πᾶσαν ἡμέραν [z] αἰκιζόμενοι καὶ πικρὰς βασάνους ὑποφέροντες ἀπέθνησκον. καὶ γὰρ μαστιγούμενοι, καὶ τὰ σώματα λυμαινόμενοι, ζῶντες ἔτι καὶ ἐμπνέοντες [a] ἀνεσταυροῦντο· τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν οὓς περιέτεμνον, κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ἀπῆγχον, ἐκ τῶν τραχήλων αὐτοὺς τῶν [b] ἀνεσταυρωμένων γονέων ἀπαρτῶντες. ἠφανίζετο δὲ εἴ που βίβλος εὑρεθείη ἱερὰ καὶ νόμος, καὶ παρ' οἷς [c] εὑρέθησαν καὶ οὗτοι [d] κακοὶ κακῶς [e] ἀπώλλυντο.

ε. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ἰουδαίους, [f] οὐκέθ' ὡμολόγουν [g] αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν, οὐδὲ τὸν ἐν Γαριζεὶν ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [h] τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα, ἣν δεδηλώκαμεν, καὶ λέγοντες αὐτοὺς Μήδων ἀποίκους καὶ Περσῶν· καὶ γάρ εἰσι τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἀντίοχον πρέσβεις, καὶ ἐπιστολὴν, ἐδήλουν τὰ ὑπογεγραμμένα, "Βασιλεῖ Ἀντιόχῳ Θεῷ Ἐπιφανεῖ ὑπόμνημα παρὰ τῶν ἐν Σικίμοις Σιδωνίων. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι διά τινας [i] συχνὰς τῆς χώρας λοιμοὺς, "παρακολουθήσαντες ἀρχαίᾳ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἔθος "ἐποιήσαντο σέβειν τὴν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις λεγομένην "[k] Σαββάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι δ' ἀνώνυμον ἐν τῷ "Γαριζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἔθυον ἐπ' αὐτοῦ τὰς "καθηκούσας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ἰουδαίοις τῆς πονηρίας αὐτῶν ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ διοικοῦντες, οἰόμενοι κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [l] ταὐτὰ ποιεῖν "ἐκείνοις, ταῖς ὁμοίαις αἰτίαις [m] περιάπτουσιν, ὄντων "ἡμῶν τὸ ἀνέκαθεν Σιδωνίων. καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν "ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀναγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε, "τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, προστάξαι Ἀπολλωνίῳ τῷ "[n] μεριδάρχῃ, καὶ Νικάνορι [o] τῷ τὰ βασιλικὰ πράττοντι, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, προσάπτουσι τὰς τῶν Ἰουδαίων αἰτίας, ἡμῶν καὶ τῷ γένει καὶ τοῖς ἔθεσιν ἀλλοτρίων ὑπαρχόντων· προσαγορευθῆναι δὲ τὸ ἀνώνυμον ἱερὸν [p] Διὸς Ἑλληνίου. γενομένου γὰρ τούτου παυσόμεθα μὲν ἐνοχλούμενοι· τοῖς δ' ἔργοις μετ' ἀδείας "προσανέχοντες, μείζονάς σοι ποιήσομεν τὰς προσόδους." ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν δεηθέντων, ἀντέπεμψεν αὐτοῖς γράμματα ὁ βασιλεὺς τοιάδε. "Βασιλεὺς Ἀντίοχος Νικάνορι. Οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι "ἐπέδωκαν τὸ κατακεχωρισμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ "οὖν [q] συμβουλευομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων παρέστησαν οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς "τῶν Ἰουδαίων ἐγκλήμασι προσήκουσιν, ἀλλὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθεσιν αἱρούμενοι χρώμενοι ζῆν, ἀπολύομέν τε "αὐ-

z Αἰκιζόμενοι] Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. 11. v. 35. 36.

a Ἀνεσταυροῦντο] Crucifixio Syriaca pœna. REL.

b Ἀνεσταυρωμένων γονέων] *Al.* ἐσταυρωμένων.

c Εὑρέθησαν] *Al.* εὕρηνται & εὑρεθεῖεν.

d Κακοὶ] Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gatakerum* in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 10. HUDS. Tollendum putat *Coccejus*; immerito, nam omnes *MSS.* etiam *Lugd. Bat.* agnoſcit. HAV.

e Ἀπώλλυντο.] Ἀπώλλυντο Boſb. (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

f Οὐκέθ' ὡμολόγουν αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν,] Vid. lib. 11. c. 8. §. 6. lib. 9. c. 14. §. 3. *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdemque* Acta & Monumenta, p. 460. & 470. HUDS. Conf. ſup. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

g Αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς] *Al.* ἑαυτούς.

* *Ut prius*,] Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

h Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα,] Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα ὡς δεδηλώκαμεν.

i Συχνὰς] Λοιχμοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosb.*

k Σαββάτων ἡμέραν.] Τῶν σαββάτων in iiſdem *MSS.*

l Ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις,] Ita ex *Epiphanio* reſcripſi. ταῦτα in *Editis* & *MSS. Gr.*

m Περιάπτουσιν,] Περιάπτουσι (*Lugd. Bat.*) *Bosb.* προσάπτουσι *Hen.*

n Μεριδάρχῃ,] Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσάρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium*. HUDS. Μεριδάρχῃ, noſtrarum partium Judici. *Ruſin.* SPANH.

o Τῷ τὰ βασιλικὰ πράττοντι,] Ita *Hen.* τὰ deeſt *cæteris*.

p Διὸς Ἑλληνίου·] Ita & *Zonaras*. Διὸς Ἑλλήνιος *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Græci Jovis*, in aliis, *Cretæi Jovis*. Διὸς Ἑλληνίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſſerium* ad A. M. 3837. HUDS. Διὸς Ἑλληνίου templum, quod in monte Garizim. Ejuſdem Jovis eo nomine à Græcis culti mentio in antiquis nummis Syracoſanorum ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ, item in Ægina culti apud Ariſtophan. Equit. p. 157. & Pindar. Nem. Od. v. p. 370 καὶ βωμὸν πατέρος Ἑλλανίου· SPANH. Vide Nummos in fine Tomi II. & Commentarium noſtrum ad Paruam. HAV.

q Συμβουλευομένοις ἡμῖν] *Al.* συμβουλευσαμένοις.

r Ἐπίσε-

"αὐτοὺς τῶν αἰτιῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθά-"περ ἠξιώκασι, προσαγορευθήτω Διὸς Ἑλληνίου." ταῦτα δὲ καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ [t] ἐπέστειλεν ἔτει [u] ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ, μηνὸς [s] Ἑκατομβαιῶνος [v] ὀκτωκαιδεκάτῃ.

"Græcorum institutis vivere, & culpa quam "sustinent eos libero, voloque ut eorum tem-"plum, quemadmodum petierunt, Jovis Helle-"nii cognominetur." Eadem etiam & Apollonio regionis præsidi scripsit anno XLVI. mensis Hecatombæonis XVIII.

Templum Garizitanum Jovis Hellenii cognominatum.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ὡς Ἀντιόχου κωλύοντος τοῖς πατρῴοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους, μόνος ὁ Ἀσαμωναίου παῖς Ματταθίας κατεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Ἀντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ τελευτῆς Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

CAP. VI.

VIII.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Asamonæi filius Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit. De obitu Mattathiæ & successione Judæ.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ἐν [x] Μωδεεὶμ κώμῃ τῆς Ἰουδαίας, [y] ὄνομα [z] Ματταθίας, υἱὸς Ἰωάννου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [a] Ἀσαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίδος [b] Ἰωάριβος, Ἱεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε, Ἰωάννης ὁ καλούμενος [c] Γαδδὶς, καὶ Σίμων ὁ κληθεὶς [d] Ματθῆς, καὶ Ἰούδας ὁ καλούμενος [e] Μακκαβαῖος, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ κληθεὶς [f] Αὐρὰν, καὶ [g] Ἰωνάθης ὁ κληθεὶς [h] Ἀπφοῦς. οὗτος οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως διαρπαγὴν, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν σύλησιν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς συμφοράς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν οὕτως [i] ἀδόξως.

βʹ. Ἐλθόντων δὲ εἰς τὴν [k] Μωδεεὶμ κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως [l] καθεσταμένων [m] ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους ἃ διετέτακτο, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελευόντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσειε· διὰ δὲ τὴν δόξαν, τήν τε διὰ τἆλλα καὶ διὰ [n] τὴν εὐπαιδίαν, ἀξιούντων τὸν Ματταθίαν προκατάρχειν τῶν θυσιῶν, κατακολουθήσειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πολίτας, καὶ διὰ τοῦτο τιμηθήσεσθαι πρὸς τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε ποιήσειν, οὐδ' εἰ τἆλλα πάντα ἔθνη τοῖς Ἀντιόχου προστάγμασιν ἢ διὰ φόβον ἢ δι' [o] εὐαρέστησιν ὑπακούει, πεισθήσεσθαι [p] ποτ' αὐτοὺς

PER idem vero tempus habitabat in Modim, vico Judææ, quidam nomine Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, filii Asamonæi, sacerdos ex vice Joaribi, Hierosolymita. Huic autem erant filii quinque, Joannes cognomine Gaddes, & Simon Matthes appellatus, & Judas vocatus Maccabæus, & Eleazarus qui Auran dicebatur, & Jonathas cognomento Apphus. Ille ergo Mattathias deflebat apud filios *miserum* rerum statum, & urbis direptionem, & templi spoliationem, populique calamitates; ajebatque præstare mori eos pro patriis legibus, quam vivere tanto cum dedecore.

Mattathias Machabæorum pater. 1 Maccab. c. 2.

2. Cum autem in Modim vicum venissent, qui à Rege *in hoc* constituti erant ut Judæos ad mandata ejus exsequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex jusserit; atque Mattathiam rogassent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina assequutus fuerat, ut præiret immolando, sequuturos enim eum cives, & id ipsi honori fore apud Regem: Mattathias, se non ita facturum esse, dicebat, nec, si aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, sive ob metum sive placendi studio, obsequerentur,

r Ἐπέστειλεν ἔτει] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ἀπέστειλε. mallem sane ἐπεστείλαμεν, si illa ταῦτα δὲ καὶ, &c. pars essent Epistolæ Antiochi.

s Ἔτει ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ,] Anno XLVI. sed nescio à qua Epocha deducto. *Usserius.* Samaritani supplicationis ad Antiochum missæ responsum non anno XLVI. (ut est apud *Josephum*) sed CXLVI. mensis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* 21. pergratum acceperunt. *Foy-Vailant* in *Historia Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro μϛʹ. legendum sit ρμϛʹ. secundum æram *Seleucidarum*. Vide infr. c. 7. §. 2.

t Ἑκατομβαιῶνος] Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: nisi, quod credo, fuerit is Ἑκατομβαιὼν Calippicus Lunaris. & sane non dubito, quin verum sit SCALIG. lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Ἑκατομβαιῶνος hic ferri non potest. Asiæ enim reges non utuntur mensium Atticorum appellationibus. in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Ὑπερβερεταίου ιηʹ. [μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος Ὑπερβερεταίου ιηʹ. (ὀκτὼ καὶ δεκάτῃ Lugd. Bat.) *Vat.* & *Hen.*] Quæ scriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Ὑπερβερεταῖος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* versio, *mense Echare* [*mense Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐσχάτου *mensis ultimi*, id est, *Gorpiæi*. qua voce sciolus aliquis nomen proprium mensis Syro Macedonici mendosum latere existimans, Ἑκατομβαιῶνος rescripsit; quod ad ἐσχάτου ex omnibus mensium nominibus proxime accedit. PETITUS in *Animadvers. ἀνεκδότοις*, tom. 3. p. 675.

v Ὀκτωκαιδεκάτῃ.] Id est, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A M. 3833.

x Μωδεεὶμ] Μωδεεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῒ *Busb.* Μωδαεὶ (*Lugd. Bat.*) *Hen.* Μωδαεὶμ *Suid.* ex *Josepho.* Varie Μωδεεὶμ, Μωδεεὶν, Μωδεῒ, Μωδεὶν in *Maccabaicis.* Μωδεεὶμ *Eusebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videsis *Drusium* ad *Sulpicium* l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Palæstina Sacra*, p. 901. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 3. item infr. c. 11. §. 2. SPANH.

y Ὄνομα] Ὀνόματι *Hen.*

z Ματταθίας,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliisque.* HUDS. Ματταθίας 1 Maccab. 1. conf. infr. lib. 14. c. 10. §. 4. SPANH.

a Ἀσαμωναίου,] Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ἀσαμωναίου in *reliquis.* Videsis *Simsonum* ad *A. M.* 3837. & *Usserium* ad *A. M.* 3837.

b Ἰωάριβος,] Perperam Ἰωάβος *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίδας prima est 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

c Γαδδὶς,] Ita etiam *Zonaras.* Rectius forsan Γαδδὶς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Καδδὶς 1 Macc. II. 3. Conf. infr. lib. 13 c. 1. §. 2. SPANH.

d Ματθῆς,] Θασσὶς *Busb.* Θαθὶς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θασσὶ cum *Maccabaicis* legas an Ματθῆς cum *Josepho.* utrumvis enim dicas, Syriace *ferventem* significat. HUDS Pro Ματθῆς 1 Macc. II. v. 3. Θασσὶ *Rufin.* Thasi. SPANH.

e Μακκαβαῖος,] Ideo Judas dictus est *Maccabæus*, quod in vexillis scriptum habuerit per sigla (ut *Justinianus* loquitur) sententiam eam quæ exstat *Exod.* 15. v. XI. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis similis tui inter Deos, Domine.* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii causa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis.

f Αὐρὰν,] Non aliter *Zonaras.* Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. HUDS. Αὐαρὰν 1 Macc. I. 5. Confer infr. c. 9. §. 4. ὁ Σαυαρὰν 1 Maccab. VI. 43. SPANH.

g Ἰωνάθης] *Al.* Ἰωνάθαν & Ἰωνάθας.

h Ἀπφοῦς.] In Græcis *Josephi* Ἀπφοῦς vel Ἀφφοῦς, In *Latinis*, inverso ordine, *Eleazarus qui Apphus, Jonathan qui Abaren.*

i Ἀδόξως.] *Lugd. Bat* ἀτόπως.

k Μωδεεὶμ] Μωδαεὶ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) vide *Annott.* ad super. §. 1.

l Καθεσταμένων] Ita ex *Lugd. Bat.* Reliqui καθεσταμένων. HAV.

m Ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν,] Ἐπὶ τὸ ποιεῖν *Hen.*

n Τὴν εὐπαιδίαν,] Male vertitur *doctrina.* De Mattathiæ enim doctrina nihil, de liberis multum habet Josephus: neque unquam εὐπαιδία ad doctrinam, ad liberos semper refertur. Εὐτεκνίαν certe (id enim εὐπαιδία) in magna parte felicitatis ponit *Aristoteles*, & apud Judæos potissimum honorifica fæcunditas, infamis sterilitas. Non numerum autem solummodo, sed & indolem liberorum complectitur εὐπαιδία, sive εὐτεκνία, τέκνα (*St.*) ὦσι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, ut ait *Aristoteles* Rhetor. 1. 12. Ed. *Sturm.* IBBETSON.

o Εὐαρέστησιν] Εὐαρεστίαν solus *Busb.* HUDS. Εὐαρέστησιν in Schol. Græc. ad Exod. XXIV. 18. & εὐηρέστησε LXX. Gen. v. 23. VI. 9. &c. SPANH.

p Ποτ' αὐτοὺς] Ποτ' αὐτοῖς *Hen* & *Busb.*

q Ἐπε-

tur, eosque obsequuturum se cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, accessit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis sacrificavit. Id quod videns Mattathias indignatus, ipse cum filiis suis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipsum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *sacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "si "quis patrii ritus studiosus est Deique cultus, "exeat post me." Atque hæc loquutus cum filiis in solitudinem contendit, relictis in oppido suis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipsi cum liberis & uxoribus in desertum profugerunt, & in speluncis habitarunt. Illa cum audissent duces regii, assumptis quotquot in arce Hierosolymitana erant militibus, Judæos in solitudinem insequuti sunt: eosque assequuti, primum quidem illis persuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem suam essent, neque eam sibi necessitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, sed in diversam irent sententiam, pugna cum illis commissa est die Sabbati: & ita ut erant in speluncis combusti sunt, nihil repugnantes, & ne obsepto quidem *specus* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abstinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis essent, profanare. Lege enim sancitum est, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *suis* uxoribus & liberis in speluncis suffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaserunt, &, cum Mattathiæ sese adjunxissent, eum sibi ducem constituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "si hoc non fecerint, "legem etiam servantes, sibi ipsis hostes fore, "quandoquidem fiet ut inimici illos eo die aggrederentur, cum vim non propulsarent, adeo"que nihil prohibiturum esse, quin omnes hoc "pacto absque pugna pereant & tollantur." Ista loquutus *hoc ipsum* eis persuasit: atque hactenus nobis mansit *consuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente necessitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa se manum collegisset, & aras evertit, & defectores occidit, quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu dispersi fuere) puerosque nondum recutitos circumcidi jussit, pulsis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias Judæum desertorem sacrificantem obtruncat. 1 Maccab. c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 Maccab. c. 2.

Mattathiæ persuadetur etiam Sabbatis pugnare. 1 Maccab. c. 2.

3. Cum autem annum imperasset & in morbum incidisset, advocatis filiis, ubi illos circa se statuisset, "Equidem ego, inquit, filii, viam o"mnibus calcandam ingredior. At vobis consi"lium meum commendo, oroque & obsecro ne "male id custodiatis, sed, illius qui vos genuit "nutrivitque voluntatis non immemores, serva"te ritus patrios, veteremque reipublicæ for"mam, in discrimen adductam, ite restitutum, "non seducti ab iis, qui, aut sponte aut necessi"tate coacti, * eam *hostibus* produnt: sed volmet

Mattathias filios suos ad legis defensionem animat. 1 Maccab. c. 2.

μετὰ τῶν τέκνων τὴν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς δὲ σιωπήσαντος αὐτοῦ, προσελθών τις τῶν Ἰουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν καθ' ἃ προσέταξεν Ἀντίοχος, θυμωθεὶς ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν παίδων, ἐχόντων κοπίδας· καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον διέφθειρε, καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως Ἀπελλῆν, ὃς [q] ἐπηνάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν ἀνέκραγεν, εἴ τις ζηλωτής ἐστι τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας, ἐπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ [r] πολλοὶ ποιήσαντες [s] μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις ᾤκουν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶναι συνέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἱεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ἰουδαίους. καὶ καταλαβόντες, τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπεχείρουν πείθειν μετανοήσαντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσάγειν αὐτοῖς ἀνάγκην ὥστε αὐτοῖς [t] χρῆσθαι [v] πολέμου νόμῳ. μὴ προσδεχομένων δὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ τἀναντία φρονούντων, συμβάλλουσιν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτων ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον οὕτως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφράξαντας. τοῦ δὲ ἀμύνεσθαι διὰ τὴν ἡμέραν ἀπέσχοντο, μηδ' ἐν κακοῖς παραβῆναι τὴν τοῦ Σαββάτου τιμὴν θελήσαντες. ἀργεῖν γὰρ ἡμῖν ἐν αὐτῇ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [x] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ διασωθέντες, τῷ Ματταθίᾳ προσέθεντο, κἀκεῖνον ἄρχοντα ἀπέδειξαν. ὁ δὲ [y] καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ ποιήσουσι τοῦτο, [z] φυ"λαττόμενοι τὸ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσονται πολέμιοι, τῶν "μὲν ἐχθρῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτοῖς προσ"βαλλόντων, αὐτῶν δ' οὐκ ἀμυνομένων· [a] κωλύσειν τε "μηδὲν, οὕτως ἀμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι." ταῦτ' εἰπὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ [b] ἄχρι δεῦρο μένει παρ' ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δεήσει, μάχεσθαι. ποιήσας οὖν δύναμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας, τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἐξαμαρτόντας ἀπέκτεινεν, ὅσους λαβεῖν ὑποχειρίους ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι' εὐλάβειαν διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ ἔθνη. τῶν τε παίδων τοὺς οὐ περιτετμημένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι, τοὺς [c] ἐπὶ τῷ κωλύειν καθεσταμένους ἐκβαλών.

γ. Ἄρξας δ' ἐνιαυτὸν καὶ καταπεσὼν εἰς νόσον, προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ περιστησάμενος αὐτοὺς, "ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἄπειμι [d] τὴν τῆς "εἱμαρμένης πορείαν. [e] παρατίθεμαι δὲ ὑμῖν τοὐμὸν "φρόνημα, καὶ παρακαλῶ μὴ γενέσθαι κακοὺς αὐτοῦ "φύλακας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑ"μᾶς καὶ θρεψαμένου προαιρέσεως, ἔθη τε σώζειν τὰ "πάτρια, καὶ κινδυνεύουσαν οἴχεσθαι τὴν [f] ἀρχαίαν "πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ διὰ "βού-

q Ἐπηνάγκαζε.] Ἐπανάγκασε *Hen.*

r Πολλοὶ ποιήσαντες] Ita *Hen. Bosb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *ceteris.*

s Μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν] Μετὰ τέκνων *Bosb.*

t Χρῆσθαι πολέμου νόμῳ.] Χρήσασθαι *Hen.*

v Πολέμου] *Lugd. Bat.* πολεμικοῖς.

x Συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις] Ἐκπνιγέντες *Bosb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι,] Vid infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Hic de pugna Judæorum die Sabbati ante omissa; ibi vero Sabbatis, ut contra hostes pugnarent Iudæi, auctor Mattathias. Confer infr. lib 14. c. 4. §. 2. SPANH. An vitæ discrimen pellat Sabbatum olim ambigebatur. REL.

z Φυλαττόμενοι τὸ νόμιμον,] Id est Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati observandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones plerisque insint legibus, nulla est aut receptior aut justior quam ea quæ fluit ex necessitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

a Κωλύσειν τε μηδὲν,] Κωλύσειν μηδὲν τὸ ἀμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι *Bosb.*

b Ἄχρι —— μάχεσθαι.] Vid. antea lib. 1. c. 9. §. 3. & infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Ita apud Synesium Epist. IV. p. 162. C. Navis gubernator Judæus, omisso navis gubernaculo Parasceves tempore, in summa etiam tempestate, media nocte ad illud redit: νῦν γὰρ, φησὶν, ὁ νόμος ἐστὶν, ὅτε δὴ σαφῶς τὸ περὶ τῆς ψυχῆς θέομεν. Ita Thalmudici de Sabbato, & Ramban in Jad. adde Petav. in Not. ad Synes. p 47. SPANH.

c Ἐπὶ τῷ κωλύειν] Ἐπὶ τὸ κωλύειν *Hen.*

d Τὴν τῆς εἱμαρμένης πορείαν.] Τὴν εἱμαρμένην πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosb.*

e Παρατίθεμαι δὲ ὑμῖν] Παρατίθημι *Hen.*

f Ἀρχαίαν πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι·] Ita *Hen. Bosb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* πατρῴαν in *Editis Aliisque.*

* *Eam* hostibus *produnt:*] Ea aut perdunt aut produnt, *Epiphan.*

"βέλησιν ἢ δι' ἀνάγκην προδιδῶσιν αὐτήν, [g] ἀλλ'
"ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγ-
"κης ἐπάνω γενέσθαι, τὰς ψυχὰς οὕτως [h] παρεσκευασ-
"μένους, ὥστε ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δέῃ, λο-
"γιζομένους τοῦθ' ὅτι τὸ θεῖον, τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν, οὐχ
"ὑπερόψεται, τὸ δ' ἀρετῆς [i] ἀγασθὲν ἀποδώσει
"πάλιν ὑμῖν [k] αὐτὸ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐν ᾗ [l] ζήσεσθε
"μετ' ἀδείας τῶν ἰδίων ἀπολαύοντες ἐθῶν ἀποκαταστήσει.
"θνητὰ μὲν γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν καὶ ἐπίκηρα, τῇ δὲ τῶν
"ἔργων μνήμῃ τάξιν ἀθανασίας λαμβάνει· ἧς ἐρασθέν-
"τας ὑμᾶς βούλομαι διώκειν τὴν εὔκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα
"ὑφισταμένους, μὴ ὀκνεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον.
"μάλιστα δ' ὑμῖν ὁμονοεῖν παραινῶ, καὶ [m] πρὸς ὃ τὶς
"ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων θατέρου, πρὸς τοῦτ' εἴκοντας
"ἀλλήλοις οἰκείαις χρῆσθαι τῆς ἀρετῆς. καὶ Σίμωνα μὲν
"τὸν ἀδελφὸν, συνέσει προὔχοντα, πατέρα [n] ἡγεῖσθε, καὶ
"οἷς ἂν οὗτος συμβουλεύῃ πείθεσθε· Μακκαβαῖον δὲ τῆς
"στρατιᾶς, δι' ἀνδρείαν καὶ ἰσχὺν, στρατηγὸν ἕξετε. τὸ γὰρ
"ἔθνος οὗτος ἐκδικήσει, καὶ ἀμυνεῖται τοὺς πολεμίους.
"[o] προσίεσθε δὲ καὶ τοὺς δικαίους καὶ θεοσεβεῖς, καὶ τὴν δύνα-
"μιν αὐτῶν αὔξετε.

δ. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν εὐξάμε-
νος σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ τῷ λαῷ τὴν ἰδίαν ἀνα-
σῶσαι πάλιν τοῦ βίου συνήθειαν, μετ' [p] οὐ πολὺ τελευτᾷ, καὶ
θάπτεται μὲν ἐν [q] Μωδεΐμ. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα
τοῦ λαοῦ παντὸς ποιησαμένου, διαδέχεται τὴν προστασίαν τῶν
πραγμάτων ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος,
ἑκατοστῷ ἔτει καὶ τεσσαρακοστῷ [r] ἕκτῳ. συναιρομένων δ'
αὐτῷ προθύμως τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων, τούς τε πολε-
μίους ἐξέβαλεν ἐκ τῆς χώρας, καὶ τοὺς παρανομήσαντας εἰς
τὰ πάτρια τῶν ὁμοφύλων διεχρήσατο, καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ
παντὸς μιάσματος τὴν γῆν.

"liberos me dignos præstantes & vi omni & ne-
"cessitate superiores estote, paratis animis, ut
"pro lege, si ita res ferat, moriamini, cogitan-
"tes Deum vos ipsos, si tales videat, non ne-
"glecturum, † sed æstimatione virtutis reddituru-
"rum vobis quod amisistis, eamque vivendi li-
"bertatem restituturum, ut cum securitate mori-
"bus vestris perfruamini. Corpora enim vobis
"mortalia & caduca, sed *præclare* gestorum me-
"moriâ immortalitatem consequuntur; cujus a-
"more inflammatos vos aspirare volo ad gloriam,
"& ut maxima aggredientes non gravemini illis
"exsequendis immori. Præcipue autem vos ad
"concordiam hortor; & quâ præstantiorem na-
"tura quemque fecerit, eatenus alii aliis cedatis,
"virtutem quisque suam exercentes. Et Simo-
"nem quidem fratrem, prudentia præcellentem,
"patris loco habete, ejusque consiliis *semper* ob-
"temperate: Maccabæum vero, fortitudine &
"robore egregium, in bello gerendo militiæ du-
"cem habebitis. ille enim popularium injurias
"persequetur, atque ulciscetur hostes. Denique
"conciliate vobis justitiæ & pietatis cultores, &
"*hoc pacto* vires illorum augebitis.

4. Ista filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio esse dignaretur, & populo pristinum suum vivendi morem restitueret, non multo post diem supremum obit, & in Modim sepelitur. Postquam autem à populo universo planctu magno deploratus est, rerum administrationem in se suscepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centesimo quadragesimo sexto. Cumque ei opem alacriter tulissent ipsius fratres aliique, & hostes è regione expulit, & populares suos patria instituta violantes ferro peremit, terramque *suam* ab omni inquinamento expiavit.

IX. *Mattathia defuncto Judas Maccabeus principatum occupat.* 1 *Maccab.* c. 3.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίου καὶ Σήρωνος δυνάμεις κατέστρε-ψεν, αὐτούς τε στρατηγοὺς ἀπέκτεινεν· καὶ, μετ' οὐ πολὺ Λυσίου καὶ Γοργίου ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς τὸν ναὸν ἐκάθηρε.

CAP. VII.

X.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus profligavit, ipsosque duces occidit: &, non multo post Lysia & Gorgia superatis, Hierosolyma ascendit, templumque repurgavit.

Ταῦτ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατη-γὸς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, οὗ καὶ τὴν μάχαιραν, ᾗ [s] χρώμενος συνέβαινεν ἐκεῖνον, σκυλεύσας [t] εἶχε· πλείους δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλὴν λείαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δὲ, ὁ τῆς [v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσκεχωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δύναμιν ἤδη περιβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἔγνω στρατεύεσθαι· προσῆκειν ὑπολαμβάνων τοὺς εἰς τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα παρανομοῦντας πειρᾶσθαι κολάζειν. συναγαγὼν οὖν δύναμιν, ὅσην παρῆν αὐτῷ, προσκαταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν ἐστράτευσε. προελθὼν δὲ

Hæc cum audisset Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egressus est. Ille vero ei obviam ivit & consertis manibus prælio superat, atque hostium multos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti ensem, quo tum forte usus est, *postea semper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hostium castris direpta recessit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi sese Judæ adjunxerant, atque *is* satis copiarum ad prælia bellumque gerendum jam comparaverat, statuit exercitum contra eum educere, suâ interesse putans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes se habuit militibus, adjunctisque Judæorum etiam perfugis & impiis contra Judam profectus est. Cumque Bethoron usque Judææ vi-
cum

Judas Apollonium vincit. 1 *Maccab.* c. 3.

Seron Judam adoritur. 1 *Maccab.* c. 3.

g Ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης] Ἀλλ' ἀξιοῦντας παῖδας ὄντας ἐμοὺς ἐμμεῖναι καὶ βίας ἁπάσης *Hen.* (ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἐμμεῖναι, καὶ 3. v. *Lugd. Bat.*) ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀξίου βίας τε πάσης *Busb.*

h Παρεσκευασμένους,] Παρεσκευασμένους *Hen.* & *Busb.* παρεσκευασμένοι in *Editis Aliisque.*

† *Sed æstimatione virtutis reddituram vobis quod amisistis,*] Sed vestram virtutem inspiciens reddet vobis libertatem, & retribuet quandoque ut cum securitate vestris moribus perfruamini. *Epiphan.*

i Ἀγασθὲν,] Ἀπαγγελθὲν solus *Hen.*

k Αὐτὸ,] *L. B.* αὐτοῖς.

l Ζήσεσθε μετ' ἀδείας] Ita in *Cod. Gall.* (& *L. B.*) ζήσεσθαι in reliquis.

m Πρὸς ὃ τὶς ὑμῶν πέφυκεν] Πρὸς ὃ τὶς, dein πρὸς ταῦτα *Busb.*

n Ἡγεῖσθε,] Ita *Busb.* & mox πείθεσθε. quo modo legisse videtur *Epiphan.* ἡγεῖσθαι & πείθεσθαι in reliquis.

o Προσίεσθε δὲ] Προσίεσθαι *Hen.* & *Gall.* προσάξετε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου 1 *Maccab.* c. 2. v. 67.

p Οὐ πολὺ τελευτᾷ,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 3. SPANH.

q Μωδεΐμ.] Ita legit & distinguit *Hen.* Μωδεΐμ, πένθος ἐπ' αὐτῷ κ. τ. λ. π. ποιησαμένου. διαδέχεται δὲ τὴν π.

r Ἕκτῳ.] καὶ ἕκτῳ *L. B.*

s Χρώμενος] *L. B.* χρῆσθαι.

t Εἶχε·] Αὐτὸς εἶχε *Busb.* & *Hen.*

v Κοίλης Συρίας στρατηγὸς] Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13.

u Ἀχρι

cum processisset, illic castra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit suos, tum quia pauci & inedia confecti essent, (nam eo die jejunaverant) ad pugnam *ineundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, "non in multitudine *militum* sitam esse victoriam, triumphumque ex hostibus reportatum, sed in pietate erga Deum: idque compertissimum haberi *plurimis* majorum exemplis, qui cum ex jure & pro legibus suis & liberis dimicassent, multas saepe hostium myriadas fuderunt. nemini enim injuriam facere magnas dat vires." Haec ubi dixit, suis persuasit, ut, contempta hostium multitudine, cum Serone manus consererent; congressusque fugavit Syros. prostrato enim duce universi sese in fugam conjiciunt, quasi omnis in eo posita esset salutis spes. Illos vero in campum usque persequutus, ex hostibus occidit ad octingentos: reliqui evaserunt in regionem maritimam.

Judas suos animat. 1 Maccab. c. 3.

Seron à Juda caeditur. 1 Maccab. c. 3.

XI.

Antiochus Epiphanes in Persidem proficiscitur. 1 Maccab. c. 3.

2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, istis vehementer iratus, copias suas omnes coëgit, multisque ex insulis mercenariis militibus assumptis, paravit primo vere in Judaeam irrumpere. Verum cum, stipendio illis *in annum* numerato, vidisset thesauros deficere pecuniaeque inopiam esse (nam neque tributa omnia reddebantur propter seditiones in gentibus *conflatas*, & ipse, vir magni animi & largitor, iis quae habuerat non contentus erat) statuit primum in Persidem proficisci, & regionis istius tributa colligere. Cum itaque reliquisset Lysiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipsum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate usque ad fines Aegypti & inferioris Asiae, atque copiarum & elephantorum partem, jussit ut Antiochum filium suum usque ad reditum suum diligenter educaret, utque Judaea eversa, ejusque incolis in servitutem abductis, deleret Hierosolyma, & genus Hebraeorum extingueret. Et ista quidem cum Lysiae in mandatis dedisset rex Antiochus, profectus est in Persidem, anno centesimo quadragesimo septimo, & Euphrate trajecto ascendit ad superiores provincias.

Antiochus relinquit Lysiam, qui Judaeos ulciscatur. 1 Maccab. c. 3.

3. Lysias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemaeo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentissimis, eos cum quadraginta peditum millibus & septem equitum millibus dimisit in Judaeam. Illi vero, ad urbem usque Emmauntem progressi, in loco campestri castra metantur. Illisque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugae Judaei: necnon & mercatores quidam, veluti illos empturi qui in servitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent secum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, castris conspectis & adversariorum multitudine animadversa, milites suos hortabatur ut forti essent animo, suade-

Lysias milites colligit, ut cum Judaeis congrederetur. 1 Maccab. c. 3.

Judas suos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Maccab. c. 3.

[x] ἄχρι [y] Βεθωρὸν κώμης τῆς Ἰουδαίας, αὐτόθι στρατοπεδεύεται. ὁ δὲ Ἰούδας ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἑώρα πρὸς τὴν μάχην διά τε τὴν ὀλιγότητα καὶ δι' ἀσιτίαν, νενηστεύκεσαν γὰρ, ὀκνοῦντας, παρεθάρσυνε λέγων· "[z] οὐκ ἐν τῷ πλήθει τὸ νικᾶν εἶναι καὶ τῶν πολεμίων κρατεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβεῖν· καὶ τούτου σαφέστατον ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ διὰ δικαιοσύνην καὶ τὸ περὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ τέκνων ἀγωνίζεσθαι, πολλὰς πολλάκις ἥττησαν μυριάδας. τὸ γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δύναμις." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσαντας τοῦ πλήθους τῶν ἐναντίων, ὁμόσε χωρῆσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πάντες φυγῇ ὥρμησαν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῖς ἀποκειμένης. ἐπιδιώξας δ' [a] ἄχρι τοῦ πεδίου, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν [b] εἰς τὴν παραλίαν.

β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγενημένοις, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀθροίσας, καὶ πολλοὺς ἐκ [c] τῶν νήσων μισθοφόρους [d] ἀναλαβὼν, ἡτοιμάζετο περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ στρατιωτικὸν διανείμας, ἑώρα τοὺς θησαυροὺς ἐπιλείποντας, καὶ χρημάτων ἔνδειαν οὖσαν· οὔτε γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐτελοῦντο διὰ τὰς τῶν ἐθνῶν στάσεις, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος οὐκ ἤρκεῖτο τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα παρελθὼν, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναγαγεῖν. καταλιπὼν οὖν ἐπὶ τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, δόξαν ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ μέχρι τῶν Αἰγύπτου [e] ὅρων καὶ τῆς κάτωθεν Ἀσίας ἀπ' Εὐφράτου [f] διήκοντα ποταμοῦ, [g] καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐλεφάντων, τρέφειν μὲν [h] Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πάσης φροντίδος ἐνετείλατο ἕως ἂν παραγένηται, καταστρεψάμενον δὲ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν ἐξανδραποδισάμενον, ἀφανίσαι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἀπολέσαι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπιστείλας τῷ Λυσίᾳ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐξήλασεν εἰς τὴν Περσίδα [i] τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ περαιωσάμενος τὸν Εὐφράτην ἀνέβαινε [k] πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας.

γ'. Ὁ δὲ Λυσίας ἐπιλεξάμενος Πτολεμαῖον τὸν Δορυμένους καὶ Νικάνορα καὶ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς [l] τῶν τοῦ βασιλέως φίλων, καὶ παραδοὺς αὐτοῖς πεζῆς μὲν δυνάμεως μυριάδας τέσσαρας, ἱππεῖς δὲ ἑπτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν. οἱ δ', ἄχρις [m] Ἐμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες, ἐν τῇ πεδινῇ κατεστρατοπεδεύσαντο. προσγίνονται δὲ αὐτοῖς σύμμαχοι [n] ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς πέριξ χώρας, καὶ πολλοὶ τῶν πεφυγότων Ἰουδαίων· ἧκον μὲν καὶ τῶν ἐμπόρων τινὲς, ὡς ὠνησόμενοι τοὺς αἰχμαλωτισθησομένους, [o] πέδας μὲν κομίζοντες αἷς δήσουσι τοὺς ληφθησομένους, ἀργύριον δὲ καὶ χρυσὸν τιμὴν αὐτῶν καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ὁ Ἰούδας κατανοήσας, ἔπειθε τοὺς οἰκείους στρατιώτας θαρρεῖν· καὶ παρεκελεύετο τὰς ἐλπίδας

x Ἄχρι Βεθωρὸν] Ita in Editis Aliisque. Βαιθωρῶν Hen. ἕως ἀναβάσεως Βαιθωρών, vel Βεθωρών in 1 Maccab. c. 3. v. 6.

y Βεθωρὸν] Gen. Βεθωρῶν· 1 Macc. III. 16. Βαιθωρών. SPANH.

z Οὐκ ἐν —— εὐσεβεῖν] Victoria scil. non est in multitudine, sed infiducia in Deum & alacritate bellatorum posita. vid. lib. I. Ant. cap. XI. §... τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει ἢ τῇ πολυχειρίᾳ &c. SPANH.

a Ἄχρι τοῦ πεδίου,] Ἐν τῇ καταβάσει Βαιθωρῶν ἕως τοῦ πεδίου 1 Maccab. c. 3. v. 24.

b Εἰς τὴν παραλίαν.] Εἰς γῆν Φυλιστιείμ 1 Maccab. 3. v. 24.

c Τῶν νήσων] Αἱ νῆσοι, Graecia. [illegible] REL.

d Ἀναλαβὼν,] Παραλαβὼν Hen.

e Ὅρων] Gen. ὁρῶν.

f Διήκοντα ποταμοῦ,] Ex Epiphanio aliquis suspicaretur eum διείργοντα legisse.

g Καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως] Καὶ τὰς ἡμίσεις τῆς δυνάμεως 1 Maccab. c. 3. v. 34.

h Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ] Ita ex MSS. τὸν Ἀντίοχον in Editis.

i Τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει,] Æra Seleucidarum CXLVII. sic 1 Macc. III. 37. SPANH.

k Περὶ τὰς ἄνω σατραπείας.] Id est, πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad superiores provincias*: nisi forsan πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας legerit. πρὸς τὰς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 37.

l Τῶν τοῦ βασιλέως φίλων,] Τῶν φίλων τῶν τοῦ βασιλέως Hen. τῶν φίλων τοῦ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38.

m Ἐμμαοῦς πόλεως] Alibi apud *Josephum* Ἀμμαοῦς. Juxta Emmaus quae nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Ἐμμαοὺμ aut Ἐμμαοὺμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Grotius*, qui censet ultimas literas vocis Ἐμμαοῦς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palaestina S.* p. 758.

n Ἀπὸ τῆς Συρίας] Ἀπό τε Συρίας *Hen.* & *Busb.*

o Πέδας μὲν κομίζοντες] Πέδας μὲν κομίσοντες *Hen.* Ex hoc loco constat, πέδας pro παῖδας reponendum esse 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio.*

τῆς νίκης ἔχοντας ἐν τῷ Θεῷ, τοῦτον ἱκετεύειν τῷ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους περιθεμένους, καὶ τὸ σύνηθες αὐτῷ σχῆμα τῆς [p] ἱκετείας περὶ τοὺς μεγάλους κινδύνους ἐπιδειξαμένους, τούτῳ δυσωπήσειν παρασχεῖν αὐτοῖς τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν κράτος. Διατάξας δὲ τὸν ἀρχαῖον αὐτοὺς τρόπον καὶ πάτριον κατὰ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους, καὶ [q] τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τὴν τούτων ἀπόλαυσιν φιλοζωοῦντες ἀτολμότερον μάχωνται, κατασκευάσας τοιούτοις [r] παρορμᾷ λόγοις πρὸς τὸν ἀγῶνα τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας. "καιρὸς μὲν [s] ὑμῖν οὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος τοῦ παρόντος, ὦ ἑταῖροι, εἰς εὐψυχίαν καὶ κινδύνων καταφρόνησιν [t] καταλέλειπται. νῦν γάρ ἐστιν ἀνδρείως [v] ἀγωνισαμένους τὴν ἐλευθερίαν ἀπολαβεῖν, ἣν καὶ δι' αὐτὴν ἅπασιν ἀγαπητὴν οὖσαν, ὑμῖν [x] ὑπ' ἐξουσίας τοῦ θρησκεύειν τὸ θεῖον ἔτι ποθεινοτέραν εἶναι συμβέβηκεν. ὡς οὖν ἐν τῷ παρόντι κειμένου ὑμῖν, [y] ταύτην ἀπολαβεῖν, καὶ τὸν εὐδαίμονα καὶ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· οὗτος δ' ἦν ὁ κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον συνήθειαν· ἢ τὰ αἴσχιστα παθεῖν, καὶ μηδὲ σπέρμα τοῦ γένους ὑμῶν [z] ἀπολειφθῆναι, κακῶν ἐν τῇ μάχῃ γενομένων, οὕτως ἀγωνίζεσθε. τὸ μὲν οὖν ἀποθανεῖν καὶ μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν [a] ὑπάρξειν ἡγούμενοι· τὸ δ' ὑπὲρ τηλικούτων ἐπάθλων, ἐλευθερίας, πατρίδος, νόμων, εὐσεβείας, αἰώνιον τὴν εὔκλειαν κατασκευάζειν πεπιστευκότες, ἑτοιμάζεσθε σήμερον, οὕτως τὰς ψυχὰς [b] ἡτρεπισμένοι ὡς αὔριον ἅμ' ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις."

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰούδας τούτοις παραθαρσύνων τὴν στρατιὰν [c] ἔλεγε. τῶν δὲ πολεμίων πεμψάντων Γοργίαν μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων, ὅπως διὰ τῆς νυκτὸς ἐπιπέσῃ τῷ Ἰούδᾳ, καὶ πρὸς τοῦτο ὁδηγοὺς ἔχοντος αὐτοῦ τινας τῶν προσφύγων Ἰουδαίων, αἰσθόμενος ὁ τοῦ Ματταθίου παῖς, ἔγνω καὶ αὐτὸς τοῖς ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν πολεμίων ἐπιπεσεῖν, καὶ τότε διῃρημένης αὐτῶν τῆς δυνάμεως. καθ' ὥραν οὖν δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ἐπὶ τῆς στρατοπέδου, δι' ὅλης [d] ὥδευε τῆς νυκτὸς ἐπὶ τοὺς ἐν [e] Ἐμμαοῦς τῶν πολεμίων. οὐχ εὑρὼν δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑπονοήσας ἀναχωρήσαντας αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, προελθὼν ἔγνω ζητεῖν ὅπου ποτ' εἶεν. περὶ δὲ τὸν ὄρθρον ἐπιφαίνεται τοῖς ἐν Ἐμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ἰούδας μετὰ τρισχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄριστα πεφραγμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, παραθαρσυνάμενος [f] τοὺς Ἰουδαίους, ὡς καὶ γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι [g] δέοι, καὶ τὸ θεῖον ἤδη ποτὲ καὶ τοῖς οὕτως ἔχουσι τὸ κατὰ τῶν πλειόνων καὶ ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀγασάμενον αὐτοὺς τῆς εὐψυχίας, ἐκέλευσε σημαίνειν τοῖς σαλπικταῖς. [h] ἐπιπεσὼν δὲ ἀπροσδοκήτοις τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐκπλήξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ταράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνθισταμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς διώκων ἦλθεν [i] μέχρι [k] Γαδάρων, καὶ τῶν πεδίων τῆς [l] Ἰδουμαίας καὶ [m] Ἀζώτου καὶ [n] Ἰαμνείας. ἔπεσον δὲ αὐτῶν ὡς περὶ τρισχι-

batque ut spem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio supplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * consueverat supplicum habitum præ se ferentes, ad eum hoc modo exorandum ut vires illis contra hostes suppeditaret. Distributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimissis novis maritis, quique possessiones nuper acquisiverant, ne illis fruendi desiderio vitæ amantes timidius dimicarent, posthæc milites suos ad pugnam excitat hujusmodi oratione. "Non aliud quidem tempus, ô socii, magis necessarium vobis relictum est ad fortitudinem & periculorum contemptum, quam quod in manibus habetis. Nunc enim fortiter dimicantibus licet libertatem assequi, quæ suapte natura omnibus desiderabilis, nobis adhuc desiderabilior esse contigit, inde potestatem habituris Deum *rite* colendi. Quasi itaque res vestræ in eo essent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam beatam felicemque renovetis (ex legibus scilicet patriaque consuetudine institutam) vel turpissima patiamini, & cum omni stirpe vestra pereatis, minus strenue vosmet in pugna gerentes, cum hac cogitatione inite prælium. Et quidem vobis, etiamsi non pugnetis, moriendum esse existimantes, persuasique præter tanta præmia, libertatem, patriam, leges, pietatem, vos æternam manere gloriam, vos igitur accingite, ita animis parati ac si cras prima luce cum hostibus congressuri."

Cum hostibus congressurus suos oratione confirmat. 1 Maccab. c. 4.

4. Et ita quidem Judas, ut suis militibus animos adderet, verba faciebat. At hostes Gorgiam miserunt cum quinque peditum millibus & mille *delectis* equitibus, ut noctu Judæorum castra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipse etiam statuit in hostes castra tenentes impetum facere, idque *magis* quod divisæ essent illorum copiæ. Cœna itaque tempestive sumpta, multisque in castris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hostes qui circa Emmauntem consederant. Gorgias autem cum hostium neminem in castris offendisset, eosque suspicaretur metu cessisse & in montes sese abdidisse, *inde* profectus statuit ubinam essent quærere. At Juda sub diluculum in hostium, qui ad Emmauntem erant, conspectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidisset hostes valide loricatos periteque admodum castra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita se habentes fecerit superarare multitudinem majorem armatamque, eorum fortitudine mirifice delectatus, jussit tubicines signa dare. Hostes diende ex improviso adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *sibi* resistentes occidit, reliquos vero persequutus est usque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Ceciderunt autem il-

Judas stratagemate hostes superat. 1 Maccab. c. 4.

p Ἱκετείας] *L. B.* ἱκεσίας.

* *Consueverat supplicum habitum præ se ferentes,*] Sc. *Deus.* At malim *consueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

q Τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις] Vid. 1 Macc. III. v. 56. SPANH.

r Παρορμᾷ λόγοις] Παρώρμα *Hen.*

s Ὑμῖν οὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος τοῦ παρόντος,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* deest in *Editis Aliisque.*

t Καταλέλειπται.] *L. B.* καταλείπεται.

v Ἀγωνισαμένους] Ἀγωνισαμένοις *Hen.*

x Ὑπ' ἐξουσίας] Ὑπὲρ ἐξουσίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ταύτην ἀπολαβεῖν,] Ταύτην τε ἀπολαβεῖν *Hen.*

z Ἀπολειφθῆναι,] Ὑπολειφθῆναι *Hen.* ἀπολειφθῆναι perperam in *Editis.*

a Ὑπάρξειν ἡγούμενοι·] Ὑπάρξον *Hen.*

b Ἡτρεπισμένοι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter legisse videtur *Epiphan.* cæteris deest vox ἡτρεπισμένοι.

c Ἔλεγε.] *L. B.* ἔλεξε.

d Ὥδευε τῆς νυκτὸς] Ita *Hen.* ὥδευσε in reliquis.

e Ἐμμαοῦς τῶν πολεμίων.] Ἐμμαοῖ *Busb.* Ἐμμαοῦ *Hen.*

f Τοὺς Ἰουδαίους.] Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris.

g Δέοι,] *L. B.* δεῖ.

h Ἐπιπεσὼν δὲ ἀπροσδοκήτοις] Εἶτα ἐμπεσὼν ἀπροσδοκήτοις *Busb.* ἔπειτ' ἐμπεσὼν *Hen.*

i Μέχρι] Ἄχρι Γαζάρων *Busb.* ἄχρι Γαζάρων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679.

k Γαδάρων,] Γαζάρων in aliis MSS. SPANH.

l Ἰδουμαίας] Ἰουδαίας malit *Relandus*, tam hic loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. HUDS. Confer Relandi Palæstinam p. 68. 371. 598. 606. 759. 825. HAV

m Ἀζώτου] Ἀσαρημώθ. 1 Macc. iv. 15. SPANH.

n Ἰαμνείας.] Ἰαμνίας *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833.

Τῶ-

illorum quasi ad tria millia. Judas vero suos milites hortatus est, ut spolia non concupiscerent: adhuc enim illis superesse certamen & prælium cum Gorgia ejusque exercitu: illis autem debellatis tum securos spolia lecturos esse dicebat, ut qui hoc solum faciendum haberent, & nihil aliud exspectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani *è monte* eminentes prospiciunt exercitum, quem in castris reliquerunt, fusum fugatumque, & castra incensa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conspiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi ista ita se habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipsi etiam territi in fugam versi sunt. Judas vero, quasi devictis absque pugna Gorgianis militibus, reversus, spolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum se recepit, lætus laudansque Deum ob res prospere gestas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 Maccab. c. 4.

5. Lysias autem, clade illorum qui missi erant confusus, sequenti anno contractis delectorum hominum millibus sexaginta, & equitum quinque millibus assumptis, impetum in Judæam fecit; &, cum montana ascendisset, apud Bethsura Judææ vicum castra posuit. *Illi* obviam profectus est Judas cum decem *hominum* millibus; animadversaque hostium multitudine, Deum precatus ut sibi auxilio esset, præcursores hostium aggreditur, illosque superat; cumque ex iis ad quinque millia cecidissent, reliquis terrorem incussit. Lysias scilicet secum reputans quo animo essent Judæi, ad moriendum quidem parati, nisi cum libertate vitam agere liceret; eorumque desperationem, ut vim *insuperabilem* veritus, collectis quæ supererant copiis Antiochiam reversus est: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impressionem facere.

Lysias bellum redintegrare parat. 1 Maccab. c. 4. Judas cum Lysiæ exercitu inferior pugnaturus, Deum implorat. 1 Maccab. c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, post tot victorias eis à Deo concessas, Hierosolyma ascendere, & templum purificare, atque consuetas hostias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hierosolyma accessit, & fanum desertum inveniebat, & portas exustas, & sponte enata in templo ob solitudinem virgulta, lamentari cum suis cœpit, templi spectaculo confusus. Deinde quibusdam è suis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui custodiebant arcem oppugnarent, donec ipse fanum lustrasset. Cum autem illud summa cura repurgasset, *ei* intulit nova vasa, candelabrum, mensam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad ostia vela appendit, foresque ipsas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro accisis, exstruxit. Vigesima autem & quinta die mensis

Judas, hostibus toties profligatis, ad fanum instrandum se confert. 1 Maccab. c. 4.

λίας. Ἰούδας δὲ τῶν μὲν σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα καὶ μάχην εἶναι πρὸς Γοργίαν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατήσαντας δὲ καὶ τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγεν, [o] τοῦτο μόνον ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἔτι δ' αὐτοῦ διαλεγομένου ταῦτα πρὸς τοὺς στρατιώτας, [p] ὑπερκύψαντες οἱ τοῦ Γοργίου τὴν μὲν στρατιὰν, ἣν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι τετραμμένην, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόρρωθεν ὢν τοῦ συμβεβηκότος δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχοντα ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, καὶ τοὺς μετὰ Ἰούδα πρὸς παράταξιν ἑτοίμως κατενόησαν, καὶ αὐτοὶ δείσαντες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. ὁ δὲ Ἰούδας, ὡς ἀμαχητὶ [q] τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἡττημένων, [r] ἀποστρέψας [s] ἀνῃρεῖτο τὰ σκῦλα· πολὺν δὲ καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ ὑάκινθον λαβὼν, εἰς τὴν οἰκείαν [t] ὑπέστρεψε, χαίρων, καὶ ὑμνῶν τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις. οὐ μικρὸν γὰρ αὐτοῖς ἡ νίκη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν συνεβάλλετο.

έ. Λυσίας δὲ συγχυθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν ἐκπεμφθέντων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων συναθροίσας ἓξ, καὶ πεντακισχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐνέβαλεν εἰς τὴν [v] Ἰουδαίαν· καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐν [x] Βεθσούροις κώμῃ τῆς Ἰουδαίας ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπήντησε δὲ μετὰ μυρίων Ἰούδας· καὶ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, [y] σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν δεξάμενος, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, νικᾷ τούτους, καὶ φονεύσας αὐτῶν ὡς πεντακισχιλίους, τοῖς λοιποῖς ἦν ἐπίφοβος. ἀμέλει κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι τελευτᾶν, εἰ μὴ ζήσονται ἐλεύθεροι, καὶ δείσας αὐτῶν τὴν [z] ἀπόγνωσιν ὡς [a] ἰσχὺν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν· καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ξενολογῶν, καὶ παρασκευαζόμενος μετὰ μείζονος στρατοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν.

ϛ'. Τοσαυτάκις οὖν ἡττημένων ἤδη τῶν Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως στρατηγῶν, ὁ Ἰούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μετὰ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς δέδωκεν, ἀναβῆναι δεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν καθαρίσαι, καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς δὲ παραγενόμενος [b] μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἔρημον εὗρε, καὶ καταπεπρησμένας τὰς πύλας, καὶ φυτὰ διὰ τὴν ἐρημίαν αὐτόματα ἐν τῷ ἱερῷ [c] βεβλαστηκότα, θρηνεῖν ἤρξατο μετὰ τῶν ἰδίων, ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ ναοῦ συγχυθείς. ἐπιλεξάμενος δέ τινας τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, προσέταξε τούτοις ἐκπολεμῆσαι [d] τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας, ἄχρις ἂν αὐτὸς [e] τὸν ναὸν ἁγνίσῃ. καθάρας δ' ἐπιμελῶς αὐτὸν, [f] εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν, [g] ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, [h] ἀπήρτησε δὲ καὶ τὰ [i] παραπετάσματα τῶν θυρῶν, καὶ τὰς θύρας αὐτὰς ἐπέθηκε. καθελὼν δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, [k] οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ δὲ καὶ εἰκάδι τοῦ [l] Χασ-

o Τοῦτο μόνον ἔχοντας,] Ita *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.* jubebat quoque ita vel μηδὲν scribere *Cocceius*) τοῦτον in *Editis Aliisque.* quo admisso μηδὲν ἕτερον reponendum censeo.

p Ὑπερκύψαντες] Ἐκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. HUDS. Μέρος τι ἐκκύπτον ἐκ τοῦ ὄρους 1 Macc. IV. v. 19. SPANH.

q Τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἡττημένων,] Τῶν μετὰ Γοργίου *Hen.*

r Ἀποστρέψας] Ὑποστρέψας *Bosb.* (*L. B.*) & *Hen.*

s Ἀνῃρεῖτο τὰ σκῦλα·] Sic *Bosb.* (*L. B.*) & *Hen.* ἀνηρεῖτο perperam in *Editis.* Si quis ἀνῄρει malit, per me licet.

t Ὑπέστρεψε, χαίρων,] Ὑπέστρεψε χαίρων, χαίρων *Hen.* & *Lugd. Bat.*

v Ἰουδαίαν·] Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ἰδουμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 29. Verum cum munimentum fuerit Judæorum κατὰ πρόσωπον τῆς Ἰδουμαίας (ut 1 *Macc.* c. 4. v. 61. 2 *Macc.* c. 13. v. 19.) & urbs sita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adscribi potest tam Idumææ quam Judææ.

x Βεθσούροις κώμῃ] Βαιθσούρῃ *Hen.* Βαιθσούροις 1 *Macc.* 4. 29. & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 658. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

y Σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεόν] Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἔσεσθαι *Hen.* HUDS. Ἐπ' αὐτὸ *L. B.* quod forsan non est contemnendum. HAV.

z Ἀπόγνωσιν] Conf. supr. lib. 11. c. 3. §. ...... τὴν ἀπόγνωσιν ... &c. ἀπόγνωσις, ἀπελπισία *Hesychius*, malè ibi ἀπελπία, quod jam viderunt alii: hic *desperationem* dicit. SPANH.

a Ἰσχύν.] Ἰσχυρὰν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Bosb.* μεταστάντος τοῦ πλήθους perperam in *Editis.*

c Βεβλαστηκότα.] Ἀναβεβλαστηκότα *Hen.* & *Bosb.*

d Τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας] *Lugd. Bat.* τῆς. Rectior tamen videtur *vulg.* lectio, opponitur enim mox ἄχρις. HAV.

e Τὸν ναὸν ἁγνίσῃ.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὸν ναὸν αὐτὸς ἁγνίσει in *Editis.*

f Εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη,] Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσεκόμισε τὰ καινὰ σκ. in *Editis.*

g Ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα,] Ex ligno fuisse hunc lychnuchum in Gemara legitur; ex sententia nempe R. Jose. REL.

h Ἀπήρτησε] *L. B.* ἀπηρτῆσθαι.

i Παραπετάσματα τῶν θυρῶν,] Καταπετάσματα *Bosb.* (*L. B.*) & *Hen.* HUDS. Vela januarum παραπετάσματα, non καταπετάσματα. REL.

k Οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου] *L. B.* λελαξευμένων ὑπὸ σιδήρου.

[l] Χασλεῦ μηνὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Ἀπελλαῖον καλοῦσι, ἧψάν τε φῶτα ἐπὶ τῆς λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἄρτους [m] ἐπὶ τὴν τράπεζαν [n] ἐπέθηκαν, καὶ ὁλοκαυτώματα ἐπὶ τοῦ καινοῦ θυσιαστηρίου. ἔτυχε δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενέσθαι καθ᾽ ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μετὰ ἔτη τρία. τὸν γὰρ ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ᾽ Ἀντιόχου διαμεῖναι τοῦτον ἔτεσι συνέβη τρισίν· ἔτει γὰρ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταῦτα περὶ τὸν ναὸν ἐγένετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἀπελλαίου [o] μηνὸς, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ. ἀνεκαινίσθη δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Ἀπελλαίου μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δ᾽ ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλου προφητείαν, πρὸ [p] τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ γενομένην ἐτῶν. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτόν.

Chasleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram suffitum fecerunt, panes mensæ imposuerunt, solidaque sacrificia super novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta sunt, qua triennio elapso mutata est eorum religio in profanam impuramque consuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho desolatum eo in statu tribus annis permanserit. nam anno centesimo quadragesimo quinto ista templo contigerunt, vigesima & quinta die Apellæi mensis, Olympiade supra centesimam quinta & trigesima. Instauratum vero erat eadem die, quinta & vigesima Apellæi mensis, octavo & quadragesimo & centesimo anno, Olympiade vero centesima & quinquagesima quarta. Accidit autem ut templi desolatio fieret secundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. ostendit enim ipsum à Macedonibus eversum iri.

ζ. Ἑώρταζε δὲ Ἰούδας μετὰ τῶν πολιτῶν ἀνάκτησιν τῆς περὶ τὸν ναὸν θυσίας ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἶδος, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν καὶ λαμπραῖς ταῖς θυσίαις καταευωχῶν αὐτοὺς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [q] τιμῶν, αὐτοὺς δὲ τέρπων. τοσαύτη δ᾽ ἐχάρησαν τῇ περὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐθῶν ἡδονῇ, μετὰ χρόνον πολὺν ἀπροσδοκήτως ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενοι τῆς θρησκείας, [r] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ᾽ αὐτοὺς, ἑορτάζειν τὴν ἀνάκτησιν τῆς περὶ τὸν ναὸν ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [s] μέχρι δεῦρο τὴν ἑορτὴν ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν [t] φῶτα· ἐκ τοῦ παρ᾽ ἐλπίδας οἶμαι ταύτην ἡμῖν φανῆναι τὴν ἐξουσίαν, τὴν προσηγορίαν θέμενοι τῇ ἑορτῇ. τειχίσας δ᾽ ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πολεμίων πύργους οἰκοδομησάμενος ὑψηλοὺς, φύλακας ἐν αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ [v] τὴν Βεθσούραν δὲ πόλιν ὠχύρωσεν, ὅπως αὐτῇ φρουρίῳ αὐτῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθαι.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies instaurationem sacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, sed magnificis splendidisque sacrificiis eos excipiens, hymnis etiam & psalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum restitutione, libertate religionis post multum temporis inexspectato recuperata, ut legem posteris fecerint, quotannis solennes agere dies octo ob res templi restitutas: & ex eo tempore in hodiernum usque diem celebramus id solenne quod dicitur Lumina. hac festivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex insperato affulserit *agendi* potestas. Cum autem urbi mœnia circumdedisset, turresque altas ædificasset contra hostium incursus, custodias in eis imposuit, urbemque Bethsuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, si quando ab hostibus in necessitatem adactus esset.

Judæorum lætitia ob sacrorum instaurationem. 1 Maccab. c. 4.

Luminum festum institutum. 1 Maccab. c. 4.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἰούδας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίους καὶ Πτολεμαεῖς ἐνίκησεν· καὶ ὡς Ἰούδας τὸν Τιμόθεον νικηθέντα φυγεῖν ἠνάγκασε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τὴν Ἰωσήπου καὶ Ἀζαρίου ἧτταν.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas subegit, & Simon Tyrios & Ptolemæos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa gessit post Josephi & Azariæ cladem.

Τούτων οὕτω γενομένων, τὰ πέριξ ἔθνη πρὸς τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν Ἰουδαίων χαλεπῶς διακείμενα, πολλοὺς ἐπισυνιστάμενα διέφθειρεν, ἐνέδραις καὶ ἐπιβουλαῖς [x] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτους πολέμους συνεχεῖς [y] ἐκφέρων Ἰούδας, ἐπεῖχεν αὐτοὺς τῆς καταδρομῆς, καὶ ὧν ἐποίουν [z] κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπιπεσὼν καὶ τοῖς [a] Ἠσαῦ υἱοῖς Ἰδουμαίοις κατ᾽ [b] Ἀκραβατη-

HIS ita gestis, finitimæ gentes, Judæorum vires exsuscitatas recreatasque ægre admodum ferentes, conspiratione facta multos occiderunt, insidiis dolisque eos in potestatem suam redigentes. Cum istis Judas assiduè bellum gerens, conabatur eos ab incursibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Esavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & deprædatus

Judas Idumæos afflictit & Baanenses & Ammanitas. 1 Maccab. c. 5.

l Χασλεῦ μηνὸς,] Ex præced. c. 5. §. 4. Χασλεῦ μηνὸς rescripsi. Χορλαιῳ in *Editis Aliisque*. Χασελεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τεβέθου μηνὸς *Hen.* HUDS. Conf. sup. c. 5. §. 4. SPANH.

m Ἐπὶ τὴν τράπεζαν] *Gen.* ἐπὶ negligit.

n Ἐπέθηκαν,] Ἐπέθεσαν *Bosb.* ἔθεσαν *Hen.*

o Μηνὸς, ——— ἔτει,] Ita *Hen. Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δὲ ἐρήμωσιν &c. *Bas.* μηνὸς, ἡ κάθαρσις δ᾽ ἐγένετο ϛ. κ. ρ. καὶ μ. ἔτει, Ὀλυμπιάδι ρ. καὶ ν. καὶ δ. τὴν δ᾽ ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Isagog.* p. 294. & *Vossium* in *Chronol. S.* p. 152.

p Τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ] *Gen.* υ'. καὶ η'. Sed *Lugd. Bat.* τριακοσίων scripturæ vitio. Vetus quoque *quadringentos & octo*. HAV.

q Τιμῶν,] Ετίμων, αὐτοὺς δ᾽ ἔτερπον *Hen.* ἔτιμα, καὶ αὐτοὺς ἔτερπεν *Bosb.* ἔτιμα, καὶ ἑαυτοὺς ἔτερπεν legisse videtur *Epiphan.*

r Ὡς νόμον θεῖναι] Καὶ νόμον ἔθεντο *Bosb.* & *Vet. Interpr.*

s Μέχρι δεῦρο.] Μέχρι τοῦ νῦν δεῦρο *Hen.* (μέχρι τοῦ δεῦρο *L. B.*)

t Φῶτα] Vocabatur (ut inquit *Grotius* ad *Joann.* c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc festo & festo Sortium agitur, traditum est. Videsis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. HUDS. Festum annuum restaurati à Maccabæo Templi indictum, quod Φῶτα vocarunt, Judæi 1 *Macc.* IV. v. 59. ἡμέρας ἐγκαινισμοῦ *Hebr.* חנכה & *Gr.* Λυχνοκαΐα vid. Joseph. ἀρχ. lib. XI. c. 4. §. 7. & Scalig. de Emend. p. 435. Item Contra Apion. lib. 2. §. 9. & 39. λυχνοκαΐας apud Judæos frequentes. De cultu ἐθελοθρήσκῳ, de quo ibi vide Selden. de Jur. Græc. & Hebr. SPANH. Festum luminum. At חנכה nomen est, quod & olim & nunc huic festo datur. Id φῶτα non notat, sed ἐγκαίνια. Forsan tunc quoque ab usu lucernarum plurimarum, quibus hoc festum celebrant, nomen gessit. Ceterum quod putet Josephus lumine illo designari lumen libertatis, quod iis insperato affulsit, non existimem. Solebant Judæi lumina in signum lætitiæ, uti & aliæ gentes, accendere: & in festo tabernaculorum, ad cujus imitationem hos dies octo celebrarunt, thyrsos quoque manibus gestantes (uti notatur 2 Hasmon. 10. 6. 7.) notum est quales delicias fecerint lychnis noctu accensis; sic ut inde potius hanc λυχνοκαΐαν repetendam crediderim. REL.

v Βεθσούραν δὲ πόλιν] Βεθσουρίμων *Hen.* Vide *Annott.* ad præced. §. 5. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

x Αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα.] Αὐτῶν κρατήσαντα εἰάθεσαν *Hen.* (*L. B.*) *Bosb.* & C.

y Ἐκφέρων Ἰούδας,] Ἐκφέρων ὁ Ἰούδας *Hen.* & *Bosb.*

z Κακῶς τοὺς Ἰουδαίους ἐπεχείρουν.] Κακῶν *Hen. Bosb.* & C.

a Ἠσαῦ] Ita C. & *Vet. Interpr.* Ἠσαῦ υἱοῖς καὶ Ἰδουμαίοις *Hen.* Ἠσαῦ δὲ υἱοῖς Ἰδουμαίοις in *Editis*.

b Ἀκραβατηνὴν] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C. Ἀκραβαττηνὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5. 3. & Ἀκραβαττήνην in *MS. Collegii Novi*. Ἀκραβατίνην in *Editis*. Forsan Ἀκραβαττηνὴν legendum. Vide Relandum

datus est: porro & Baani filios, qui *per vias* insidiati sunt Judæis, conclusos *in* turribus admoto exercitu obsidebat, turresque illorum incendebat, hominesque *ferro* trucidabat. Postea inde progressus in Ammanitas, validam manum numerosumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductisque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incensa, in Judæam reversus est. Cum autem vicinæ gentes intellexissent ipsum revertisse, coëunt in Galaaditin adversus Judæos, qui in ipsorum finibus degebant. At illi in Dathema castellum fuga elapsi, missis ad Judam nunciis ei significabant, Timotheum festinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc istæ recitabantur epistolæ, cum *ecce* adsunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes convenisse Ptolemæeos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judæi à Juda per literas auxilium petunt. 1 Maccab. c. 5.

XII. *Id negotii Simoni dat ut Judæorum hostes abisceretur. 1 Maccab. c. 5. Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiscitur. 1 Maccab. c. 5. Simon in Galilæa vincit hostes. 1 Maccab. c. 5.*

2. Judas igitur, cum cogitasset quid fieri oporteret ad utrasque quæ *sibi* nunciatæ erant necessitates sublevandas, Simoni quidem fratri suo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defensum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipse vero assumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus est. Josephum autem Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præessent, reliquit, cum præcepto ut diligenter custodirent Judæam, & cum nemine ante ipsius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, postquam in Galilæam venit, congressus est cum hostibus, eosque terga vertere coëgit; & fugientes persequutus usque ad portas Ptolemaidis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum spolia sustulisset, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum sarcinulas abducens, domum se recepit.

Nabatæi Judæ opem implorant.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emensi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narrassent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multosque illorum malis conflictari, compulsos in castella & oppida Galaaditidis, atque cum monuissent ut properaret ire adversus alienigenas, summaque ope niteretur populares suos ab illis vindicare, *iis* obsequutus iter per solitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethsuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos conclusos esse contigit, Timotheo cum copiis suis locum obsidente, prima luce eò pervenit. Cum-

τὴν ἐπιπεσὼν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε καὶ ἐσκύλευσε. συγκλείσας δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ [c] Βαάνου λοχῶντας τοὺς Ἰουδαίους, περικαθίσας ἐπολιόρκει, καὶ τούς τε πύργους αὐτῶν ἐνεπίμπρα, καὶ [d] τοὺς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τοὺς Ἀμμανίτας [e] ὁρμήσας, δύναμιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [f] καὶ τούτους χειρωσάμενος, τὴν [g] Ἰαζωρὸν [h] ἐξεῖλε πόλιν· καὶ τάς τε γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, καὶ τὴν πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [i] ἀνέστρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ γειτνιῶντα τῶν ἐθνῶν [k] ἀναστραφέντα, συναθροίζεται εἰς τὴν [l] Γαλααδῖτιν ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς [m] ὁρίοις αὐτῶν Ἰουδαίους. οἱ δὲ [n] καταφυγόντες εἰς [o] Δάθεμα τὸ φρούριον, πέμψαντες πρὸς Ἰούδαν, ἐδήλουν αὐτῷ, ὅτι λαβεῖν ἐσπουδάκει ὁ Τιμόθεος τὸ χωρίον εἰς ὃ συμπεφεύγεσαν. ἀναγινωσκομένων δὲ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἧκον ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἄγγελοι παραγγέλλοντες, σημαίνοντες ἐπισυνῆχθαι τοὺς ἐκ Πτολεμαΐδος καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος, [p] καὶ τῶν ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.

β'. Πρὸς οὖν ἀμφοτέρας τὰς τῶν ἠγγελμένων χρείας σκεψάμενος ὁ Ἰούδας ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν προσέταξεν εἰς τρισχιλίους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ἰουδαίοις. αὐτὸς δὲ καὶ Ἰωνάθης ὁ ἕτερος ἀδελφὸς μετὰ στρατιωτῶν ὀκτακισχιλίων [q] ὥρμησαν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. [r] κατέλιπεν δὲ, ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων τῆς δυνάμεως, Ἰώσηπόν τε τὸν τοῦ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίαν, προστάξας αὐτοῖς φυλάττειν ἐπιμελῶς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συνάπτειν πόλεμον πρὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων παραγενόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἔτρεψε, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτεινεν αὐτῶν ὡς περὶ τρισχιλίους. καὶ τά τε σκῦλα λαβὼν τῶν ἀνῃρημένων, καὶ τοὺς ᾐχμαλωτισμένους ὑπ' αὐτῶν Ἰουδαίους, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

γ'. Ἰούδας δὲ ὁ Μακκαβαῖος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης, διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὁδὸν ἀπ' αὐτοῦ τριῶν ἀνύσαντες ἡμερῶν, [s] τοῖς Ναβαταίοις εἰρηνικῶς ὑπαντῶσι περιτυγχάνουσιν. ὧν διηγησαμένων τὰ περὶ τοὺς ἐν Γαλααδίτιδι, ὡς πολλοὶ κακοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις [t] ἀπειλημμένοι καὶ ταῖς πόλεσι τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ παραινεσάντων αὐτῷ σπεύδειν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τοὺς ὁμοεθνεῖς, πεισθεὶς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἔρημον· καὶ προσπεσὼν πρώτοις τοῖς τὴν [v] Βοσσόραν κατοικοῦσι, καὶ λαβὼν αὐτὴν, [x] καταβαλὼν πᾶν τὸ ἄρρεν καὶ μάχεσθαι δυνάμενον διέφθειρε, καὶ τὴν πόλιν ὑφῆψεν. ἐπιγινομένης δὲ νυκτὸς, οὐδ' οὕτως ἐπέσχεν, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ φρούριον, ἔνθα τοὺς Ἰουδαίους ἐγκεκλεῖσθαι συνέβαινε, περικαθεζομένου τὸ χωρίον Τιμοθέου μετὰ τῆς δυνάμεως, ἕωθεν

landem in *Palæstina S.* p. 176. & 191. HUDS. Λαγχαβαῖδαν 1 Macc. v. 3. Λαγχαβαῖται & MS. Big. Λαγχαβαῖται ἔθνος. lib. 11. c. 12. §. 4. Big-*Ox.* & cap. 20. §. 4. & lib. 4. c. 9. §. 3. ubi Com. Λαγχαβαῖται & c. 22. §. 2. Λαγχαβαῖται. SPANH.

c Βαάνου λοχῶντας τοὺς Ἰουδαίους,] Σαβαάνου *Hen.* & C. Βαιάν 1 *Maccab.* c. 5. v. 4.

d Τοὺς ἄνδρας διέφθειρεν.] Τοὺς ἄνδρας αὐτῶν διέφθειρεν *Hen.* & C.

e Ὁρμήσας,] Ἐξώρμησε *Hen.* & C.

f Καὶ τούτους χειρωσάμενος,] Χειρωσάμενος δὲ καὶ τούτους *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Ἰαζωρὸν] Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 5. v. 8.

h Ἐξεῖλε πόλιν·] Ἐξαιρεῖ *Hen.* (*L. B.*) & C.

i Ἀνέστρεψε.] Ὑπέστρεψεν *Hen.* & C.

k Ἀναστραφέντα,] Ἀναστρέφοντα *Hen.* & C.

l Γαλααδῖτιν] Γαλααδηνὴν *Hen.*

m Ὁρίοις] Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5 v. 9. (ὅροις *L. B.*) ὀρεινοῖς in *Editis.* HUDS. Ὀρεινοῖς est montanis: at interpres ὁρίοις finitimis legisse videtur. REL.

n Καταφυγόντες] Καταφεύγοντες *Hen.* & *Epiphan.*

o Δάθεμα τὸ φρούριον,] Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Δάθεμα *Hen.* & C. HUDS. Δάθεμα τὸ ὀχύρωμα 1 Maccab v. 10. SPANH.

p Καὶ τῶν ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.] Τοὺς τῶν ἀλλοφύλων Γαλιλαίας malit *Schotanus.* Πᾶσαν Γαλιλαίαν ἀλλοφύλων 1 *Macc.* c. 5. v. 15. καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Γαλιλαίας *Hen.* (*L. B.*) C. & *Epiphan.*

q Ὥρμησαν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν.] Ὥρμησε C. & *Vet. Interpr.*

r Κατέλιπε δὲ] Κατέλιπεν C.

s Τοῖς Ναβαταίοις] Ναβαταίους Ἄραβας infr. lib. 13. c. 1. §. 2. SPANH.

t Ἀπειλημμένοι] Συνειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* ὑποτεθλιμμένοι legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod mali ex eis tribularentur.*

v Βοσσόραν] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 26. (*L. B.* Βοσόρραν) Βοσορρὰ juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis *Bosofa*, ut & in vulgata versione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσσόρα distinguitur à Βοσὸρ urbe Gileaditide ab ipso *Josepho* & *Scriptore* lib. 1. *Maccab.* sic ut Βοσὸρ possit haberi eadem atque בצר in tribu *Ruben*, & Βοσσόρα pro *Bostris.* *Relandus* in *Palæst.* p. 665. בצרה significat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx inversis literis Βύρσα Græcis, ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Esaias* c. 34 v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidos, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24. illa in 1 *Maccab.* & *Josepho* Βοσορρὰ dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βόστρα, hæc vero Βοσὸρ tam 1 *Macc.* quam *Josepho.* *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26. HUDS. Βοσὸρ 1 Macc. v. 28. supra lib. 4. c. 7. §. 4. Βόσορα μὲν, ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς Ἀραβίας. SPANH.

x Καταβαλὼν] Καταλαβὼν *Hen.* & *L. B.*

θεν [y] ἐπ' αὐτὸ προσάγειν). καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς τείχεσι [z] προσβεβληκότας τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς μὲν κλίμακας ὥστε ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτὰ, τοὺς δὲ μηχανήματα προσφέροντας, κελεύσας τὸν σαλπιγκτὴν [a] σημᾶναι, καὶ παρορμήσας τοὺς στρατιώτας [b] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν διακινδυνεύειν προθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸν στρατὸν ἐπιπίπτει κατὰ νώτου τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ περὶ τὸν Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖος εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις εὐτυχίας εἰληφότες, [c] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐφεπόμενος δὲ μετὰ τοῦ στρατεύματος ὁ Ἰούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [d] εἰς ὀκτακισχιλίους. ἀπονεύσας δ' εἰς [e] Μάλλην πόλιν [f] οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαμβάνει καὶ ταύτην· καὶ τοὺς μὲν ἄῤῥενας ἅπαντας ἀποκτείνει, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [g] ἐμπιμπρησιν. ἄρας δ' ἐκεῖθεν, τήν τε [h] Χάσφωμα, καὶ [i] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καταστρέφεται.

que jam offendisset hostes mœnibus admotos, atque alios scalas ad ea ascendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, jussò tubicine canere, suosque adhortatus milites, ut alacriter sese periculis objicerent pro fratribus & cognatis, divisis trifariam copiis hostes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum esse cognoscentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti essent, è vestigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu suo eos insequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipsam incendit. Illinc autem profectus, & Chasphoma & Bosor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Judas Timotheanis cladem infert. 1 Maccab. c. 5.

δ. Χρόνοις δ' ὕστερον οὐ πολλοῖς Τιμόθεος δύναμιν μεγάλην παρασκευασάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε παραλαβὼν, καὶ Ἀράβων τινὰς μισθῷ πείσας αὐτῷ συστρατεύειν, ἧκεν ἄγων τὴν στρατιὰν πέραν [k] τοῦ χειμάῤῥου [l] Ῥαφὼν ἀντικρύς. πόλις δὲ ἦν αὕτη. καὶ παρεκελεύετο τοὺς στρατιώτας, εἰ συμβάλοιεν εἰς μάχην τοῖς Ἰουδαίοις, προθύμως ἀγωνίζεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸν χείμαῤῥον. διαβάντων γὰρ ἥττασθαι αὐτοὺς προύλεγεν. Ἰούδας δ' ἀκούσας παρεσκευάσθαι τὸν Τιμόθεον πρὸς μάχην, ἀναλαβὼν [m] πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἐσπούδευσεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ περαιωσάμενος τὸν χείμαῤῥον [n] ἐπιπίπτει τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν [o] ὑπαντιάζοντας ἀναιρεῖ, τοὺς δ' εἰς δέος ἐμβαλὼν ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν ἠνάγκασε. καί τινες μὲν αὐτῶν διέδρασαν· οἱ δ' εἰς τὸ καλούμενον ἐν [p] Καρναῒν τέμενος συμφυγόντες, ἤλπισαν [q] τεύξεσθαι σωτηρίας. Ἰούδας δὲ τήν πόλιν [r] καταλαβόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησε, ποικίλῃ χρησάμενος ἰδέᾳ τῆς ἀπωλείας τῶν πολεμίων.

4. Non multo post Timotheus cum magnas coegisset copias, aliosque sibi in auxilium assumpsisset, & Arabibus quibusdam mercede suasisset secum in bellum ire, trans torrentem duxit exercitum, *castraque posuit* ex adverso urbis * Raphon: & milites hortabatur, ut, si forte prælio congrederentur cum Judæis, alacriter dimicarent, & arcerent eos à transitu torrentis. Si enim transirent, prædicebat fore ut cladem sui acciperent. Judas autem, audito quod Timotheus ad pugnam ineundam esset paratus, copiis suis omnibus assumptis hostem versus ire properavit, trajectoque flumine inimicos adoritur, & quosdam eorum sibi occurrentes peremit; alios vero metu perculsos, abjectis armis, in fugam compulit. atque horum nonnulli *è periculo* evaserunt: quidam vero in fanum, quod erat Carnaï *ita* vocatum, confugientes, se salvos fore *religione loci* sperarunt. At Judas, capto oppido, & ipsos interemit & fanum incendit, hostibus variis modis morte affectis.

Timotheus bellum renovat. 1 Maccab. c. 5.

Judas Timotheanos profligat. 1 Maccab. c. 5.

ε. Ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι Ἰουδαίους μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀποσκευῆς, οἷός τε ἦν εἰς τὴν [s] Ἰουδαίαν ἐπανάγειν. ὡς δ' ἧκεν ἐπί τινα πόλιν [t] Ἐφρὼν ὄνομα, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, καὶ οὐκ ἦν ἄλλην αὐτῷ τραπομένῳ βαδίζειν δυνατὸν ἦν, οὐκ ἀναστρέφειν ἤθελεν, πέμψας πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ, παρεκάλει τὰς πύλας ἀνοίξαντας ἐπιτρέπειν αὐτῷ διὰ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν. τάς τε γὰρ πύλας λίθοις ἐμπεφράχεσαν, καὶ τὴν διέξοδον [v] ἀπετετμήκεσαν. μὴ πειθομένων δὲ τῶν Ἐφραίων, παρορμήσας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ κυκλωσάμενος, ἐπολιόρκει· καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [x] προσκαθίσας, [y] ἐξαιρεῖ τὴν πόλιν, καὶ πᾶν ὅσον ἄῤῥεν ἦν

5. His gestis, cum Galaaditidis Judæos liberosque & uxores omnemque eorum supellectilem coëgisset, in eo erat ut illos in Judæam reduceret. Ubi autem ventum est ad urbem Ephronem nomine, in via positam, & neque sibi potestas erat declinandi in alterutram partem, neque animus retrorsum revertendi, missis ad eos qui in ea erant nunciis, orabat ut portas aperirent, eumque per urbem discedere paterentur. nam & portas lapidibus obstruxerant, & transitum *ei* præciderant. Sed cum Ephronitæ ei noluissent parere, milites suos adhortatus, coronaque facta, urbem obsidebat. Et postquam diem noctemque assederat, urbem expugnat; omnibusque in ea maribus occisis, eaque

Judas Ephronem urbem obsidet & expugnat. 1 Maccab. c. 5.

y Επ' αὐτὸ προσάγειν.] Επ' αὐτῷ C.

z Προσβεβληκότας τοὺς πολεμίους,] Ita mallem cum *Bas.* (*L. B.*) & *Hen.* προσβεβληκότας perperam in *Gen.* *Aliisque.*

a Σημᾶναι,] Σημῆναι *Hen.*

b Υπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν] Ita *Bas. Hen.* & C. ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.*

c Εἰς φυγὴν τρέπονται.] Φυγῇ χρῶνται *Hen.* & *L. B.*

d Εἰς ὀκτακισχιλίους.] Illud εἰς omittunt *Genevenses.*

e Μάλλην] Μάλλαν *Hen.* Μαάφην C. in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μάλλην *Josephi* eandem esse credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Μασφὰ, & in *Codd. Alex.* & *NC* Μασφὰ, & *Ptolemæo* Μαλιάθα. & *Stephano* Μαλλών. unde pro ἐν Αλίμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis transpositis ἐν Μαλλοις. HUDS. Μασφὰ 1 Macc. v. 35. SPANH.

f Οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων,] Illa οὕτω λεγομένην non agnoscit *Epiphan.*

g Εμπιμπρησιν.] Sic *Hen.* & C. ἐμπίπρησιν in *Editis.*

h Χάσφωμα, καὶ Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις] Χασφωμάλα C. (Κασφωμάχην *Lugd. Bat.* & in marg. Κασφωμάχην.) Κασφωμαχὴν *Hen.* in *Epiphanii* libris *Castomachi* vel *Casthomachi.* Χασφὼρ 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque semel *Chesbbon* habet *Vulgatus Interpres.* HUDS. Χασφὼν, Μακέδ. Βοσὸρ καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις· 1 Macc. v. 36. SPANH.

i Βοσὸρ,] Σεβωρὰν, C. transpositis (ut credo) literis pro Βοσοῤῥὰν (ita exstat in *L. B.*) sicuti Σασφὼρ pro Χασφὼρ habet *NC.*

k Τοῦ χειμάῤῥου] Sic Ῥαφὼν ἐκ πέραν τοῦ χειμάῤῥου 1 Macc. v. 37. SPANH.

l Ῥαφὼν] *L. B.* Ῥαμφῶν.

* *Raphon*:] Κατὰ πρόσωπον Ῥαφὼν ἐκ πέραν τοῦ χειμάῤῥου 1 *Macc.* c. 5. v. 37. *Raphana* urbs Syriæ *Plinio*, l. 5. c. 18. Ῥαφανέαι *Ptolemæo* & *Stephano.* Ῥαφὼν *Hen.*

m Πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Ἅπασαν *Hen.* & C. & mox post τὸν χείμαῤῥον, ἐπιπίπτει in utrisque, & post τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδεν, & post τὰ ὅπλα φεύγειν, ἠνάγκαζε *Hen.*

n Επιπίπτει] *L. B.* ἐμπίπτει.

o Υπαντιάζοντας ἀναιρεῖ,] Ita *MSS.* perperam ὑπαντιάζοντας in *Editis.*

p Καρναῒν τέμενος] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 43. In *Epiphanii* libris *Grana*, &, literis (ut puto) trajectis, *Crana* pro *Carna.* (ἐν Καρναΐμ *L. B.*) ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ Ατεργατεῖον 2 *Macc.* c. 12. v. 26. Videsis Grotium ad loca ista, & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 598, 621, 696. HUDS. Τὸ τέμενος ἐν Καρναῒν 1 Maccab. v. 44. SPANH.

q Τεύξεσθαι σωτηρίας] Τεύξεσθαι *Hen.* & C.

r Καταλαβόμενος,] Ita ex C. (ut & *L. B.*) *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 44. καταβαλόμενος in *Editis.* HUDS.

s Ἰουδαίαν] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν διεγνώκει C. quod ferri potest, omissis οἷός τε ἦν, quorum ad ἐξήγησιν forsan ora libri primitus appositum erat.

t Εφρὼν] Quod *Epiphanii* libri *Ephron* & *Efron* habeant & Ἐφρωνιτῶν paulo infra *Hen.* (*L. B.* habet Ἐφρών, sed mox inferius Ἐμφραίων) ut & Ἐφρὼν 1 *Macc.* c. 5. v. 46. mutavi Ἐμφρὼν *Editorum* in Ἐφρὼν & mox Ἐμφραίων in Ἐφραίων. Videsis *Grotium.* HUDS. Ἐφρὼν 1 Macc. v. 46. Ἐμφρὼν hic etiam *edit. Basil. Rufin.* Ephron. SPANH.

v Απετετμήκεσαν.] Ἐπετετμήκεσαν in *Edit. Gen.*

x Προσκαθίσας,] Προσκαθίσας *Hen.*

y Εξαιρεῖ τὴν πόλιν,] Ita cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

que tota exusta, facere iter incipiebat. tantus autem erat occisorum numerus, ut super mortuorum corpora transirent. Ita trajecto Jordane, pervenerunt in Campum magnum, in conspectu urbis Bethsanæ positum, quæ Græcis dicitur Scythopolis. atque inde profecti in Judæam venerunt, cum cantibus & laudibus, omnique ludendi licentia, qua in victoriis celebrandis uti solent: hostias etiam votivas mactarunt pro rebus feliciter gestis, pariterque pro incolumitate exercitus. nam Judæorum nemo istis in præliis cadebat.

Josephus & Azarias cum Gorgianis male pugnant. 1 Maccab. c. 5.

6. Interea Josephus Zachariæ filius & Azarias, quos copiarum duces reliquerat Judas, quo tempore Simon in Galilæa bellum gerebat contra Ptolemæos, ipse vero Judas & frater ejus Jonathas in Galaaditide, volentes & ipsi ducum bellica virtute insignium gloriam sibi acquirere, cum suis militibus profecti sunt ad Jamniam. sed eis obviam egresso Gorgia Jamniæ præfecto, pugnaque commissa, homines de suis ad duo millia amittunt, & terga vertentes usque ad Judææ fines fugati sunt. Hæc autem clades illis propterea accidit, quod iis non obsequuti sunt quæ mandavit Judas, ut scilicet cum nemine, antequam ipse adesset, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus consilia solertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Josephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram esse intellexit, si vel tantillum ab iis discederent quæ in mandatis dederat.

Judæ expeditio in Idumæam. 1 Maccab. c. 5.

At Judas ejusque fratres Idumæos bello persequi non destiterunt: sed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepissent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incensis, extraneorum regionem depopulabantur, urbemque Marissam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem spoliorum & prædæ secum asportantes, in Judæam reversi sunt.

ἐν αὐτῇ κτείνας, καὶ καταπρήσας ἅπασαν αὐτὴν, ὁδὸν ἐχώρει. τοσοῦτον δ' ἦν τὸ τῶν πεφονευμένων πλῆθος, ὡς ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν τῶν νεκρῶν. Διαβάντες δὲ τὸν Ἰορδάνην, ἧκον εἰς [z] τὸ Μέγα πεδίον, οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις [a] Βεθσανὴ, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις. κἀκεῖθεν ἀρθέντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεγένοντο, ψάλλοντές τε καὶ [b] ὑμνοδοῦντες· [c] καὶ τὰς συνήθεις ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς ἄγοντες· ἔθυσαν δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπέρ τε τῶν [d] κατορθωμένων, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ στρατεύματος σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ ἐν τούτοις τοῖς πολέμοις τῶν Ἰουδαίων ἀπέθανεν.

ϛ'. Ἰώσηπος δὲ ὁ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας, οὓς [e] κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας, καθ' ὃν καιρὸν Σίμων μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πολεμῶν τοὺς ἐν Πτολεμαΐδι, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, βουληθέντες καὶ αὐτοὶ δόξαν περιποιήσασθαι στρατηγῶν τὰ πολεμικὰ γενναίων, τὴν ὑπ' αὐτοὺς δύναμιν ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Ἰάμνειαν. Γοργίου δὲ τοῦ τῆς Ἰαμνείας στρατηγοῦ ὑπαντήσαντος, συμβολῆς γενομένης δισχιλίους ἀποβάλλουσι τῆς στρατιᾶς, [f] καὶ φεύγοντες ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὅρων διώκονται. συνέβη δ' αὐτοῖς τὸ πταῖσμα τοῦτο παρακούσασιν ὧν αὐτοῖς Ἰούδας [g] ἐπέστειλε, μὴ συμβαλεῖν εἰς μάχην μηδενὶ πρὸ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ στρατηγήμασι, καὶ τὸ κατὰ τοὺς περὶ τὸν Ἰώσηπον καὶ τὸν Ἀζαρίαν πταῖσμα θαυμάσειεν ἄν τις, ὃ συνῆκεν εἰ παρακινήσουσί τι τῶν ἐντεταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [h] πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο πανταχόθεν αὐτοῖς. τήν τε Χεβρῶνα πόλιν [i] καταλαβόμενοι, ὅσον ἦν ὀχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδῄουν τὴν [k] ἀλλοφύλων χώραν, καὶ [l] Μάρισσαν πόλιν, εἰς τε Ἄζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκῦλα καὶ λείαν [m] κομίζοντες, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψαν.

XIII.

CAP. IX.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipsum in templo obsidebat: ac postea, pace facta, discessit. De Alcimo & Onia.

Antiochus Epiphanes ab Elymaide repulsus. 1 Maccab. c. 6.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, superiores tractus peragrans, audivit urbem esse in Perside opibus præstantem, Elymaida nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertum; arma etiam & loricas *ibi* esse, quæ fama acceperat reliquisse Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaida properavit, admotoque exercitu eam obsidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. Cum enim illum ab urbe repulissent, facta eruptione eum

ΚΕΦ. θ'.

Περὶ τελευτῆς Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς. ὡς Ἀντίοχος Εὐπάτωρ στρατευσάμενος πρὸς Ἰούδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Ἀλκίμου καὶ Ὀνία.

[n] ΥΠΟ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, [o] τὴν ἄνω χώραν [p] ἐπερχόμενος, ἀκούει πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν [q] Ἐλυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ παντοδαπῶν ἀναθημάτων πλῆρες εἶναι· ἔτι γε μὴν ὅπλα καὶ θώρακας, ἃ καταλιπεῖν ἐπυνθάνετο [r] τὸν υἱὸν τοῦ Φιλίππου, βασιλέα δὲ Μακεδόνων Ἀλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν [s] ὑπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἐλυμαΐδα, καὶ προσβαλὼν [t] αὐτὴν ἐπολιόρκει. τῶν δ' ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντισχόντων, ἀποκρούεται τῆς ἐλπίδος. ἀπωσάμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐπεξελθόντες ἐδίωξαν·

z Τὸ Μέγα πεδίον,] Conf. sup. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

a Βεθσανὴ,] Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 5. v. 52. atque Σκυθῶν πόλις dicitur 2 *Macc.* c. 12. v. 29. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

b Ὑμνοδοῦντες·] *L. B.* ὑμνοῦντες.

c Καὶ τὰς ——— ἄγοντες·] Καὶ τὰς συνήθεις ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς (*L. B.* παιδὰς) ἄγοντες *Hen.* & C.

d Κατορθωμένων,] Κατωρθωμένων *Gall.* & C.

e Κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας,] Κατέλειπε στρατηγοὺς Ἰούδας C.

f Καὶ φεύγοντες] Καὶ φεύγουσιν ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὅρων. συνέβη *Hen.*

g Ἐπέστειλε,] *Gen.* ἀπέστειλε.

h Πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους] Πολεμοῦντες τοὺς Ἰουδαίους in *Cod.* C. Πολεμοῦντες τοὺς ἀλλοφύλους *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους in *Editis Aliisque.* ipse mutavi in πολ. τοὺς Ἰδουμαίους. Si quis malit πρὸς τοὺς Ἰδουμαίους, per me licet.

i Καταλαβόμενοι,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & C. καταλαμβανόμενοι in *Editis Aliisque.*

k Ἀλλοφύλων χώραν,] Ἀλλόφυλον *Hen.* & C.

l Μάρισσαν] Μάρησαν *Hen.* & C. atque ita vel Μαρησὰν juxta *Epiphanii* libros. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 889. HUDS. Conf. ἁλωσ. l. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

m Κομίζοντες,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Vet. Interpr.* κομίσαντες in *Editis Aliisque.*

n Ὑπὸ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον] Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν *Hen.* (*L. B.*) & C.

o Τὴν ἄνω ——— διαφέρουσαν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 4. & infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

p Ἐπερχόμενος,] Ὑπερχόμενος solus *Hen.*

q Ἐλυμαΐδα τοὔνομα,] Ita *Hieronymus* in *Danielem*, cap. 11. *Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaide, quod erat ditissimum, spoliare conatum.* In Elimæis etiam Dianæ templum collocat *Strabo*, l. 16. p. 744. D. Vide *Bocharti* Phaleg. l. 2. c. 2. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 16. p. 491.

r Τὸν υἱὸν τοῦ Φιλίππου,] Sic in *Cod.* C. τὸν υἱὸν τὸν Φιλίππου in *Editis Aliisque.*

s Ὑπὸ τούτων,] Ἐπὶ τούτῳ *Hen.*

t Αὐτὴν ἐπολιόρκει.] Αὐτῇ *Bodl.* & *Hen.*

ξαν· ὥς' αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῆς στρατιᾶς. λυπουμένῳ δὲ ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ ταύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τὴν τῶν στρατηγῶν ἧτταν, οὓς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις [v] καταλελοίπει, καὶ τὴν ἰσχὺν ἤδη τὴν τῶν Ἰουδαίων. προσγινομένης οὖν καὶ τῆς περὶ τούτων φροντίδος τῇ προτέρᾳ, συγχυθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μηκυνομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, συνεὶς ὅτι [x] μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τήν τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὴν οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ τοῦτο ἔπαθεν ὅτι [y] κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος παρεδήλου, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τοῦ Θεοῦ καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, [z] ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βουληθέντα τὸ τῆς ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. [a] τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βουλευσάμενον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχος οὕτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ τελευτῆσαι τὸν [b] βασιλέα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου οὐ [c] διαφέρομεν, τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγαλοπολίτου λεγομένην [d] αἰτίαν, παρὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζουσιν.

β'. Ὁ δὲ Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾶν, [e] καλέσας Φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, [f] τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἐκέλευσε κομίσαντα δοῦναι, δεηθεὶς [g] προνοῆσαι τῆς ἀνατροφῆς [h] αὐτοῦ, καὶ τηρῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐνάτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δὲ, αὐτοῦ τὸν θάνατον δηλώσας τῷ πλήθει, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, [i] ἀποδείκνυσι βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτορα.

γ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [k] θῦσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκτρέχοντες οἱ φρουροὶ διέφθειραν. ἐπέκειτο γὰρ τῷ ἱερῷ [l] ἡ ἄκρα. τούτων οὖν συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν ἔγνω τὴν φρουράν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ καρτερῶς ἐπολιόρκει. [m] ἔτος δ' ἦν τοῦτο τῆς ἀρχῆς τοῖς ἀπὸ Σελεύκου, ἑκατοστὸν καὶ πεντηκοστόν. κατασκευάσας οὖν μηχανήματα, καὶ χώματα [n] ἐγείρας, φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τῆς ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν, καί τινας τῶν ὁμοίων καὶ ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἧκον πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "οὐκ ἀξιοῦντες ἑαυτοὺς ὑπεροραθῆναι δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων, καὶ ταῦθ' ὑπομένοντας διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὴν μὲν πάτριον αὐτῶν [o] καταλιπόντας θρησκείαν, ἣν δὲ προσέταξε ταύτης ἀλλαξαμένους. κινδυνεύειν οὖν ὑπὸ Ἰούδα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς ὑπὸ τοῦ βασιλέως κατασταθέντας, εἰ μή τις παρ' αὐτοῦ βοήθεια πεμφθείη." ταῦτ' ἀκούσας ὁ [p] παῖς

persequuti sunt: adeo ut fuga se Babylonem receperit, magna exercitus parte amissa. Dolenti autem, quod tam male ei res ceciderant, nunciant quidam duces etiam profligatos esse, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepisse incrementa. Hac de re nova solicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam sibi esse moriendum, amicos convocat, & morbum suum illis gravem esse significabat, ac præterea illud declarabat, se ista passum esse, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque spoliaverat, & Deum contempserat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari subeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir esset alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periisse, quod Dianæ templum apud Persas expilare voluisset. voluisse enim tantum nec fecisse haud pœna dignum erat. Quod si Polybio videatur Antiochum ob hujusmodi causam finiisse vitam: multo verisimilius est, ob sacrilegam templi Hierosolymitani direptionem exstinctum esse. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui causam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic nostræ præferendam esse arbitrantur.

Antiochus moriens suos alloquitur.
1 Maccab. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

2. Cæterum Antiochus, priusquam moreretur, Philippo uno de sodalibus suis vocato, ipsum regni curatorem constituit: traditoque ei diademate, vestituque suo & annulo, jussit ut ad Antiochum filium suum perferret eique redderet, orans *& obsecrans* ut ipsum educandum curaret, & regnum ei servaret. Atque *ita* diem supremum obiit Antiochus anno centesimo quadragesimo nono. At Lysias, postquam ipsum mortuum esse populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

XIV.
Antiochus Philippum regni curatorem constituit.
1 Maccab. c. 6.
Moritur, eique in regno succedit Antiochus Eupator.
1 Maccab. c. 6.

3. Hoc autem tempore arcis Hierosolymitanæ custodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo ascendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis acciderint, id Judæ in animo erat ut præsidium istud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centesimus quinquagesimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *obsidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egressi, &, coactis quibusdam sui similibus & impiis, ad Antiochum regem se conferebant, postulantes "ut ipsos non negligeret, dum à popularibus suis dira paterentur, "atque illa sustinerent patris ipsius gratia, quod "religionem patriam reliquissent, illamque ab eo "institutam sequerentur. nunc vero periculum esse, ne Judas & qui cum eo sunt & arcem capiant "& præsidium à Rege *in ea* constitutum, nisi *matare* ab ipso suppetiæ mitterentur." His auditis, An-

Judas arcem Hierosolymitanam oppugnat.
1 Maccab. c. 6.

Israëlitæ quidam Judam apud Eupatorem criminantur.

v Κατελελοίπει.] Al. καταλελοίπει.

x Μέλλει τελευτᾶν.] Μέλλοι Hen. (L. B.) & C.

y Κακώσας τὸ Ἰουδαίων] Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν Hen.

z Ὃς, ἀγαθὸς —— ἄξιον.] Desunt hæc hodie in Polybio, ac proinde hinc inter ejus fragmenta à Casaubono relata pag. 997. SPANH.

a Τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον] Vide *Seldenum de Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

b Βασιλέα.] Ita cum *Hen. C. & Vet. Interpr.* τελευτῆσαι τὸν βίον in *Editis*.

c Διαφέρομεν.] Διαφέρομαι *Hen.*

d Αἰτίαν,] Αἰτίαν, ταύτην ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζοντες *Hen.* & C.

e Καλέσας Φίλιππον,] 1 Maccab. vi. 14. SPANH.

f Τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον] 1 Macc. vi. 15. SPANH.

g Προνοῆσαι τῆς ἀνατροφῆς] Ita cum *MSS.* (in *L. B.* προνοῆσαι scribentis vitio) & *Vet. Interpr.* προνοῆσαι in *Editis*.

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphanio*.

i Ἀποδείκνυσι βασιλέα,] Ἀναδείκνυσι in *MSS.* ut & *L. B.*

k Θῦσαι βουλομένους,] Καὶ θῦσαι solus *Hen.*

l Ἡ ἄκρα.] Arx igitur olim Templo Hierosolym. imminens. de *Acra alias*. lib. 5. c. 4. §. 1. SPANH.

m Ἔτος —— πεντηκοστόν.] Æræ caput Seleuci imperium. REL. Quia scilicet eadem à principio regni ejus venit computanda. Confer doctissimum Norisii librum de Epocha Syro-Macedonum. HAV.

n Ἐγείρας,] Alii sic distinguunt, *ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο* &c.

o Καταλιπόντας —— θρησκείαν.] Ita locum hunc restituimus ex *L. B.* in *Vulg.* enim hactenus legebatur καταλιπόντας θρησκείαν & ταύτην προσταχθεῖσαν. nimis languide. HAV.

p Παῖς Ἀντίοχος,] Nonum ætatis annum agebat, cum vita discederet Antiochus Epiphanes, teste *Appiano* in *Syriacis*, p. 177.

Antiochus puer iratus est: accersitisque ducibus & amicis, jussit eos milites colligere mercenarios, virosque è regno *suo* qui militaris essent ætatis. & *brevi* coactus est exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiscitur. 1 Maccab. c. 6.

4. His copiis Rex Antiochia profectus est cum Lysia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam pervenisset, inde ad Bethsuram ascendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumsessam oppugnare cœpit. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & machinas ab ipso paratas, incursionibus *subinde* factis, incendentibus, multum temporis in obsidione consumptum est. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis destitit: Regique obviam profectus, castra posuit ad angustias in loco qui Bethzacharia dicebatur, septuaginta stadiorum intervallo ab hostibus. At Rex, digressus Bethsura, exercitum duxit ad fauces, versusque Judæ castra. Primo autem mane copias in aciem instruxit. Cumque non posset elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum angustias, jussit ut unus post alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique stiparent: gestabantque elephanti turres excelsas & sagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium ascendere, amicis in duces eis præpositis. Cum autem jussisset exercitum clamorem *militarem* tollere, hostes aggreditur, aureis æreisque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes respondebant. Nec tamen Judas his visis animo consternatus est: sed, excepto fortiter hostium impetu, ad sexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conspicatus elephantum alios omnes supereminentem, regiis thoracibus loricatum, suspicatus in eo esse Regem, animose admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremisset, aliosque dimovisset, sub ventrem subiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapsus, suo pondere virum oppressit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hostibus perdidisset, hoc modo vitam finivit.

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. 1 Maccab. c. 6.

Eleazarus occiso elephanto ab ipso opprimitur. 1 Maccab. c. 6.

5. At Judas, ubi hostium vires animadvertit, Hierosolymas se recepit, seque ad obsidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethsuram missa, cum reliquis copiis Hierosolyma profectus est. At enim Bethsuritæ *hostium* multitudine territi, videntesque commeatus eos deficere, semet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta se nihil mali à Rege passuros esse. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem suorum præsidio firmavit. Verum cum longo tempore assideret oppugnando fanum Hierosolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro salute sua* propugnantibus. nam contra

Judæi cedunt. 1 Maccab. c. 6.

Bethsuritæ obsessi deditionem faciunt. 1 Maccab. c. 6.

Fanum Hierosolymitanum oppugnatum. 1 Maccab. c. 6.

Ἀντίοχος, ὠργίσθη· καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ φίλους μεταπεμψάμενος, ἐκέλευσε μισθοφόρους συναγαγεῖν, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. καὶ συνήχθη στρατιὰ [q] πεζῶν μὲν, [r] ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ δισμύριοι, ἐλέφαντες δὲ δύο καὶ τριάκοντα.

δ'. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Λυσίου, πάσης τῆς στρατιᾶς ἔχοντος τὴν ἡγεμονίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [s] Βεθσούραν ἀναβαίνει πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν καὶ δυσάλωτον. καὶ περικαθίσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς δὲ ἀντεχόντων τῶν [t] Βεθσουρείων, καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ τῶν μηχανημάτων ἐμπρησάντων, ἐπεξῆλθον γὰρ αὐτῷ, χρόνος ἐτρίβετο πολὺς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ἰούδας δὲ, τὴν ἔφοδον τοῦ βασιλέως ἀκούσας, ἀφίσταται μὲν τῆς τὴν ἄκραν πολιορκίας· ἀπαντήσας δὲ τῷ βασιλεῖ, βάλλεται στρατόπεδον ἐπὶ τῶν στενῶν, ἔν τινι τόπῳ [v] Βεθζαχαρίᾳ λεγομένῳ, σταδίους ἀπέχοντι τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Βεθσούρας, ἦγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὰ στενὰ, καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα στρατόπεδον. ἅμ' ἡμέρᾳ δὲ πρὸς μάχην διέταττε τὴν στρατιάν. τοὺς μὲν οὖν ἐλέφαντας ἐποίησεν ἀλλήλοις ἕπεσθαι διὰ τὴν στενοχωρίαν, οὐ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλάτος παραταχθῆναι. εἰς δὲ κύκλον ἐλέφαντος ἑκάστου [u] συνεπορεύοντο πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι· ἔφερον δὲ [y] οἱ ἐλέφαντες πύργους τε [z] ὑψηλοὺς καὶ τοξότας. τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐποίησεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὄρη, τοὺς φίλους [a] αὐτῆς προστάξας. κελεύσας δὲ ἀλαλάξαι τὴν στρατιὰν, προσέβαλλε τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τάς τε [b] χρυσᾶς καὶ [c] χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχει δὲ τὰ ὄρη κεκραγότων αὐτῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ἰούδας οὐ κατεπλάγη, δεξάμενος δὲ γενναίως τοὺς πολεμίους, τῶν προδρόμων περὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. Ἐλεάζαρος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὃν [d] Αὐρὰν ἐκάλουν, ἰδὼν τὸν ὑψηλότατον τῶν ἐλεφάντων ἐσταλισμένον θώραξι βασιλικοῖς, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτοῦ τὸν βασιλέα εἶναι, [e] παρεβάλλετο σφόδρα εὐκαρδίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσας. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα κτείνας, τοὺς ἄλλους διεσκέδασεν· ὑποδὺς δὲ ὑπὸ τὴν γαστέρα καὶ πλήξας, ἀπέκτεινε τὸν ἐλέφαντα. ὁ δὲ ἐπικατενεχθεὶς τῷ Ἐλεαζάρῳ, [f] διαφθείρει τὸν ἄνδρα ὑπὸ τοῦ βάρους. καὶ [g] οὗτος μὲν, εὐψύχως πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τούτῳ τὸν βίον κατέστρεψεν.

ε'. Ὁ δὲ Ἰούδας, ὁρῶν τὴν τῶν πολεμίων ἰσχὺν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] καὶ πρὸς πολιορκίαν παρεσκευάζετο. Ἀντίοχος δὲ, τὸ μὲν τῆς στρατιᾶς εἰς Βεθσούραν ἔπεμψε, πολεμήσον αὐτὴν, τῷ λοιπῷ δὲ τῆς δυνάμεως αὐτὸς ἧκεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ μὲν οὖν [i] Βεθσουρῖται, τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες, καὶ σπανίζοντα βλέποντες τὰ ἐπιτήδεια, παραδιδόασιν [k] αὐτοὺς, ὅρκους λαβόντες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἀντίοχος δὲ, λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν αὐτοὺς οὐδὲν διέθηκεν, ἢ μόνον γυμνοὺς ἐξέβαλε. φρουρὰν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ἐν τῇ πόλει. πολλῷ δὲ χρόνῳ τὸ ἱερὸν πολιορκῶν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις [l] προσεκαθέζετο, καρτερῶς τῶν [m] ἔνδον ἀμυνομένων.

[n] πρὸς

q Πεζῶν —— δισμύριοι,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

r Ὡσεὶ δέκα μυριάδες,] *Jason Cyrenæus* (2 *Macc.* c. 13.) totam hanc historiam aliter narrat; atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide *Jac. Cappellum* ad A. M. 3837.

s Βεθσούραν] Βαιθσουρ *Busb.* Βαιθσουρ & Βεθσουρ alibi apud *Josephum*. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

t Βεθσουρείων,] Iidem Βεθσουρῖται mox §. 5. SPANH.

v Βεθζαχαρίᾳ,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

u Συνεπορεύοντο πεζοὶ μὲν χίλιοι] Προῄεσαν *Busb.* & *Hen.* συμπορεύονται *L. B.*

y Οἱ ἐλέφαντες πύργους τε ὑψηλοὺς καὶ τοξότας] Julian. Imp. Orat. II. p. 63. B. καὶ ἵστησιν ἐπ' αὐτῶν πύργους τοξοτῶν πλήρεις. SPANH.

z Ὑψηλοὺς] Ὑψηλοὺς καὶ ἰσχυροὺς, καὶ τοξ. *Hen.*

a Αὐτῆς προστάξας.] Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.*

b Χρυσᾶς] Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato.

c Χαλκᾶς —— λαμπράν.] 1 Maccab. VI. v. 39. SPANH.

d Αὐρὰν] Ita etiam *Zonara*. Αὐρὰν C. Αὐαρὰν 1 *Macc.* c. 2. v. 6. Vide *Annot.* ad p. 611. §. 1. HUDS. Vid supr. c. 6. §. 1. SPANH. Αὐράν, filius Sauca. 1 Macc. 6. 43. REL.

e Παρεβάλλετο σφόδρα εὐκαρδίως] Παρεβάλετο *Hen.* (*L. B.*) & C.

f Διαφθείρει τὸν ἄνδρα] Διέφθειρε *Hen.* C. & *Epiphan.*

g Οὗτος μὲν,] Οὕτως *Hen.*

h Καὶ πρὸς πολιορκίαν] Ita *Busb.* (*L. B.*) C. & *Zonaras*. πρὸς deest *Editis Aliisque*.

i Βεθσουρῖται,] Βεθσουραῖοι *Busb.* HUDS. Conf. sup. §. 4. SPANH.

k Αὐτοὺς,] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis*.

* *Nulla alia injuria eos affecit*,] Quod quidem à Rege non nisi salute tenus servatum est: alioqui nudis ejectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit, *Gelen.*

l Προσεκαθέζετο,] Προσεκαθίζετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C.

m Ἔνδον ἀμυνομένων.] Ita etiam *Epiphan.* ἔνδοθεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & C.

n Πρὸς

[n] πρὸς ἕκαστον γὰρ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ἐκίνει μηχάνημα, κἀκεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [o] αὐτοῖς ἐπιλελοίπει, τῶν μὲν ὄντων ἀπανηλωμένων καρπῶν, τῆς δὲ γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεωργημένης, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃ νόμος ἦν ἡμῖν ἄσπορον ἐᾶν τὴν χώραν, ἀσπόρους μεμενηκυίας. πολλοὶ τοιγαροῦν τῶν πολιορκουμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ἐν τῷ ἱερῷ καταλειφθῆναι.

ϛʹ. Καὶ τοῖς μὲν πολιορκουμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς [p] Ἀντίοχος, ἐπειδὴ [q] Φίλιππος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Περσίδος ἥκων ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν κατασκευάζων, εἶχον μὲν οὕτω τὴν πολιορκίαν ἀφέντες ἐπὶ τὸν Φίλιππον ὁρμᾶν· οὐ μὴν τοῦτο ποιῆσαι φανερὸν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἔγνωσαν. ἀλλ' ἐκέλευσε τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διαλεχθῆναι, μηδὲν μὲν τῶν [r] περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [s] χρονιωτάτη γένοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ χωρίου, καὶ ὅτι τὰ τῆς τροφῆς αὐτοὺς ἤδη ἐπιλελοίπει, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταστῆσαι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι σπονδὰς ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ἐπιτρέψαντας αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες [t] νῦν ἐξεπολεμώθησαν, χωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα τοῦ Λυσίου φράσαντος, ἠρέσθη τό, τε στράτευμα καὶ [v] οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

ζʹ. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκουμένους, εἰρήνην τε ἐπαγγειλάμενος, καὶ συγχωρεῖν τοῖς [x] πατρίοις νόμοις [y] χρωμένους ζῆν. οἱ δὲ, ἀσμένως δεξάμενοι τοὺς λόγους, λαβόντες ὅρκους τε καὶ πίστεις, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. εἰσελθὼν δὲ Ἀντίοχος εἰς αὐτὸ, καὶ θεασάμενος ὀχυρὸν οὕτως τὸ χωρίον, παρέβη τοὺς ὅρκους, καὶ κελεύει τὴν δύναμιν [z] περιελθοῦσαν καθελεῖν τὸ τεῖχος εἰς ἔδαφος. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἀνέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐπαγόμενος Ονίαν τὸν ἀρχιερέα, ὃς καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο. Λυσίας γὰρ συνεβούλευσε τῷ βασιλεῖ, τὸν Μενέλαον ἀνελεῖν, εἰ βούλεται τοὺς Ἰουδαίους ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν αὐτῷ. τοῦτον γὰρ ἄρξαι τῶν κακῶν, πείσαντ' αὐτοῦ τὸν πατέρα τοὺς Ἰουδαίους ἀναγκάσαι τὴν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. πέμψας οὖν τὸν Μενέλαον ὁ βασιλεὺς εἰς [a] Βέροιαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἀρχιερατεύσαντα μὲν ἔτη δέκα, πονηρὸν δὲ γενόμενον καὶ ἀσεβῆ, καὶ, ἵνα αὐτὸς ἄρχῃ, τὸ ἔθνος ἀναγκάσαντα παραβῆναι τοὺς ἰδίους νόμους. ἀρχιερεὺς δ' ἐγένετο μετὰ [b] τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον [c] Ἄλκιμος ὁ καὶ [d] Ἰάκειμος κληθείς. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀντίοχος, εὑρὼν ἤδη τὸν Φίλιππον κρατοῦντα τῶν πραγμάτων, ἐπολέμει πρὸς αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸν ὑποχείριον, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς Ονίας, [e] ὃν προειπομεν ἔτι παῖδα τελευτήσαντος ἀφεῖσθαι τοῦ πατρὸς, ἰδὼν ὅτι τὸν θεῖον αὐτοῦ Μενέλαον ὁ βασιλεὺς ἀνελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀλκίμῳ δέδωκεν, [f] οὐκ ὄντι ἐκ τοῦ τῶν [g] ἀρχιερέων γένους, ἀλλ' ὑπὸ Λυσίου πεισθεὶς [h] μεταθεῖναι τὴν τιμὴν ἀπὸ ταύτης τῆς οἰκίας εἰς ἕτερον οἶκον, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα· καὶ τιμῆς ἀξιωθεὶς ὑπό τε αὐτοῦ καὶ τῆς

singulas, à Rege in eos adhibitas, machinationes, illi etiam alias fecerunt. Commeatus autem eos deficere cœperat, frugibus, quos condiderant, absumptis, terraque eo anno non culta, &, quod septimus erat annus quo secundum legem *tota* regio feriatur, nulla semente facta. Multi igitur obsessorum propter necessariorum inopiam diffugiebant, adeo ut pauci in templo relicti fuerint.

Lysias persuadet Antiocho ut cum Judæis componat. 1 Maccab. c. 6.

6. Atque illis quidem, qui in fano obsidebantur, ita res ceciderunt. Lysias vero copiarum dux & Antiochus rex, postquam eis nunciatum erat, Philippum è Perside venire, & rerum summam sibimet vendicare, in ea erant sententia ut soluta obsidione adversus Philippum ire contenderent; id tamen *consilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lysiæ, ut in concione cum ipsos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero subindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque esse munitissimum, & commeatus eos jam defecisse, multaque in regno constituenda esse, adeoque longe melius videri fœdus cum obsessis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & sinere eos uti patriis legibus *&* *institutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum ista Lysias loquutus esset, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit sententia.

Antiochus Lysiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda. 1 Maccab. c. 6.

XV.

Antiochus fœdus init cum Judæis. 1 Maccab. c. 6.

7. Tum Rex, missis ad Judam & qui cum eo obsessi erant nunciis, pacem illis se datum ire promisit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis istis libenter obsequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingressus animadvertisset locum egregie adeo munitum, datum à se jusjurandum violavit, præcepitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent soloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reversus est, secum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lysias consilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, si vellet Judæos quiescere, nullumque sibi negotium facessere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem extitisse, patri ipsius persuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Berœam Syriæ urbem ablegatum, interfici jussit, post decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum sibi adstrueret, gentem coëgit à propriis legibus desciscere. Post Menelai autem obitum pontifex factus est Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendisset Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in potestatem suam redactum extremo supplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo suo sublato, pontificatum Alcimo dedisset, qui non erat de genere pontificali, persuasus nempe à Lysia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra

Fidem datam violat. 1 Maccab. c. 6.

Menelaus supplicio afficitur. 2 Maccab. c. 13.

Alcimus fit pontifex.

Philippus occiditur.

n Πρὸς ἕκαστον] Καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν τοῦ Ἀντιόχου μηχανημάτων Bod.
o Αὐτοῖς ἐπιλελοίπει,] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*
p Ἀντίοχος] Vocem Ἀντίοχος insertam dedi ex *Bod.* & *Vet. Interpr.*
q Φίλιππος] Ita *C.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ὁ βασιλέως Φίλιππος.
r Περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα,] Περὶ τοῦ Φιλίππου *C.*
s Χρονιωτάτη] Πολυχρονιωτάτη *Hen.* & *C.*
t Νῦν ἐξεπολεμώθησαν,] Ex *Lugd. Bat.* additum νῦν. HAV.
v Οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.] Illud οἱ ex *Hen.* & *Bod.*
x Πατρίοις] *L. B.* πατρίους.
y Χρωμένους ζῆν.] Χρωμένοις *Hen.* & *Lugd. Bat.*
z Περιελθοῦσαν καθελεῖν] Περιελεῖν *Hen.* & *Epiphan.*

a Βέροιαν τῆς Συρίας] Ita *Hen. C.* & *Nummi Veteres.* Βέῤῥοιαν in *Editis Aliisque.*
b Τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον] Τὸν Μενελάου *Hen.* & *C.* ut alicubi supra.
c Ἄλκιμος] Hisce repugnare videtur locus in 1 *Macc.* c. 7. v. 5. Sed *Josepho* eum conciliat *Grotius.*
d Ἰάκειμος] Ἰωάκειμος ἐπικληθεὶς *Bod.* & *C.* Ἰάκιμος *Hen.*
e Ὃν προειπομεν] Scilicet, supr. c. 5. §. 1.
f Οὐκ ὄντι] Ita ex *Hen.* & *C.* οὐκ ὄντι τοῦ ἀρχιερέων γένους in *Editis.*
g Ἀρχιερέων γένους.] Erat tamen stirpis Aaronicæ. 1 *Macc.* c. 7. v. 14. Vide *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontific. Hebr.* c. 9.
h Μεταθεῖναι τὴν τιμὴν] Μεθεῖναι *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

tra

i Αὐ-

Onias in Ægypto templum ædificat.

tra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione † Heliopolitana, ubi templum Hierosolymitano simile ædificavit. Sed de istis dicendi locus erit magis opportunus.

γυναικὸς [i] αὐτοῦ Κλεοπάτρας, λαμβάνει τόπον ἀξιώσας [k] ἐν τῷ νομῷ τῷ Ἡλιοπολίτῃ, ἐν ᾧ καὶ ὅμοιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις οἰκοδόμησεν ἱερόν. [l] περὶ τούτου μὲν οὖν ἐν οἰκειοτέρῳ ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

CAP. X.

XVI. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos suscepta, infecto negotio reversus est: utque Nicanor non multo post contra Judam missus cum universo exercitu periit. De obitu Alcimi, & successione Judæ.*

ΚΕΦ. ι.

Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐπιστρατευσάμενος τοῖς Ἰουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετ' οὐ πολὺ κατ' Ἰούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ. περὶ τελευτῆς Ἀλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Maccab. c. 7.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema sibi imposuit: atque militibus aliquot mercenariis sibi comparatis, * regiam ingressus est, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & semet ei submittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lysiam comprehendissent, *ipsos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è vestigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnasset Antiochus, sicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum sese aggregassent, & cum eis Alcimus pontifex, accusabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipsius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus studebant ipsumque exspectabant, etiam illos perdiderint, & ipsos propria ∗ terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; postulabantque ut *uno* aliquo ex amicis suis misso ex ipso disceret quæ à Juda patrata fuerint.

Eupator & Lysias ab eo necantur. 1 Maccab. c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Maccab. c. 7.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ἀπὸ Ῥώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [m] καταλαβόμενος τῆς Συρίας Τρίπολιν, περιτίθησι μὲν [n] αὐτῷ διάδημα· συναγαγὼν δέ τινας περὶ αὐτὸν μισθοφόρους [o] εἰς τὴν βασιλείαν [p] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [q] καὶ παραδιδόντων αὐτούς. συλλαβόντες δὲ καὶ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα καὶ Λυσίαν, ζῶντας ἀνάγουσιν αὐτῷ· καὶ οὗτοι μὲν, κελεύσαντος παραχρῆμα Δημητρίου, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Ἀντιόχου [r] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη πού καὶ [s] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συρραφέντες δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων πονηροὶ καὶ φυγάδες, καὶ μετ' αὐτῶν Ἄλκιμος ὁ ἀρχιερεὺς, κατηγόρουν τοῦ ἔθνους παντὸς, καὶ τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [t] ἀπεκτόνασι, καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνου [v] φρονοῦντες καὶ περιμένοντες αὐτὸν ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολωλέκασιν, αὐτούς τε τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [x] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν, [y] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἰούδαν πεπλημμελημένα.

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Maccab. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Mesopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipsi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, postquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere. Sed ille fidem *ipsi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adesset, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique sibi ab Alcimo, *utpote* populari suo, nihil mali eventurum esse, ad eos se contulerunt: & jurejurando ab utrisque accepto, nec ipsos nec qui ejusdem secum erant voluntatis mali quidquam passuros esse, eorum fidei sese commiserunt. Bacchides autem, jurejurando insuper habito, sexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipsum se recipere, *à proposito* a-

Bacchides Judæ insidias struit. 1 Maccab. c. 7.

Multos sibi fidem habentes interficit. 1 Maccab. c. 7.

β. Ὁ δὲ Δημήτριος παροξυνθεὶς ἐκπέμπει Βακχίδην, φίλον [z] Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς βασιλέως, ἄνδρα χρηστὸν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἅπασαν πεπιστευμένον, δοὺς αὐτῷ δύναμιν, καὶ τὸν ἀρχιερέα παραθέμενος αὐτῷ Ἄλκιμον, [a] ἐντειλάμενος ἀποκτεῖναι Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐξορμήσας δὲ ἀπὸ [b] τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βακχίδης μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ περὶ φιλίας καὶ εἰρήνης διαλεγόμενος. δόλῳ γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο λαβεῖν. ὁ δ' οὐκ ἐπίστευσεν· ἑώρα γὰρ ὅτι μετὰ στρατιᾶς [c] παρέσιν τοσαύτης, μεθ' ὅσης ἐπὶ πόλεμόν τις, ἀλλ' οὐκ ἐπ' εἰρήνην ἔρχεται. τινὲς μέντοιγε τῶν ἐκ τοῦ δήμου προσέχοντες οἷς ὁ Βακχίδης ἐκεκηρύκευτο, καὶ νομίσαντες οὐδὲν αὐτοὺς ὑπὸ Ἀλκίμου [d] πείσεσθαι δεινὸν ὄντος ὁμοφύλου, πρὸς αὐτοὺς ἀνεχώρησαν. καὶ λαβόντες ὅρκους [e] παρ' ἀμφοτέρων, μήτε αὐτούς τι παθεῖν, μήτε τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντας προαιρέσεως, ἐπίστευσαν αὐτοῖς ἐκείνοις. ὁ δὲ Βακχίδης ὀλιγωρήσας τῶν ὅρκων, ἑξήκοντα μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἄλλους ὅσοι διενοοῦντο πρὸς αὐτὸν ἀναχωρεῖν [f] ἀπέτρεψε, τοῖς πρώ-

[i] Αὐτοῦ Κλεοπάτρας,] Αὐτοῦ abest *Hen.* & C. agnoscitur tamen ab *Epiphanio.*

* *Heliopolitana,*] *Josephum* de Onia erroris arguit D. *Hieronymus* in Comment. in Esaiam, p. 132. Edit. *Bened.*

[k] Ἐν τῷ ——— ἱερόν.] Templum in Heliopolitana præfectura in Ægypto extructum, simile Hierosolymitano. vid. infr. lib. 13. c. 3. §. 2. & cap. 10. §. 4. ut & lib. 20. c. 9. §. 1. item ἁλωσ. lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[l] Περὶ τούτου μὲν] Ita etiam *Epiphan.* περὶ τούτου μὲν οὖν αὖθις. *Hen.* & C.

[m] Καταλαβόμενος τῆς Συρίας Τρίπολιν,] Λαβὼν *Bosh.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 1.

[n] Αὐτῷ διάδημα.] Ἑαυτῷ *Bosh.* & C.

* *Regiam ingressus est,*] *Vel*, regni sedem.

[o] Εἰς τὴν βασιλείαν] Εἰσπορεύεται εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *sc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Usserius* ad A. M. 3842.

[p] Εἰσῆλθε,] Ita *Bosh. Hen.* C. & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ἡ. π. κ. π. αὐτοὺς, ουκ. in *Editis.*

[q] Καὶ παραδιδόντων αὐτούς.] Illa καὶ παραδιδόντων αὐτοὺς nec agnoscit *Bosh.* nec *Vet. Interpr.*

[r] Ἔτη δύο,] Sic & *Eusebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in Græc. *Euseb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2. c. 21.) unus tantum annus & sex menses illi adscribantur. *Usser.*

[s] Ἐν ἄλλοις δεδήλωται,] Ἐν ἄλλῳ C. Sed ubi? suspicor verba illa, καθὼς ἤδη πού καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται, hic loci & alibi margini à sciolo aliquo adscripta, postea in textum irrepsisse.

[t] Ἀπεκτόνασι,] Ἀνῃρήκασι *Bosh.* & *Hen.*

[v] Φρονοῦντες] Ἐφρόνουν *Bosh.*

[x] Ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν,] Ἀλλοτρίας *Gall.*

[y] Ἠξίουν τε πέμψαντα] Ita *Bosh. Hen.* C. & *Epiphan.* ἀξιοῦντες πέμψαντα in *Editis.*

[z] Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς βασιλέως,] Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς βασ. ἄνδ. *Hen.* Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἄνδρα χρ. C.

[a] Ἐντειλάμενος] Ita *Bosh. Hen.* & C. ἐντειλάμενος αὐτῷ πολεμεῖν in *Editis.*

[b] Τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βακχίδης] Τῆς Ἀντιόχου *Bas.*

[c] Παρέστιν τοσαύτης,] Πάρεστι *Bosh.* (*Coccejus*) C. & *Epiphan.*

[d] Πείσεσθαι δεινὸν] Πείσεσθαι C.

[e] Παρ' ἀμφοτέρων,] Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Ἀλκίμου *Bosh.* ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[f] Ἀπέτρεψε,] Ἐπέστρεψε *Hen.* & C. ἀνέστρεψε *Bosh.*

g Βοηθ-

προδότης τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἀπελθὼν, κατὰ κώμην [g] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐγένετο, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομολησάντων καί τινας τοῦ λαοῦ, καὶ, πάντας ἀποκτείνας, προσέταξε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [h] πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ· καὶ μετὰ στρατιᾶς τινος, ἵν᾽ ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν [i] αὐτοῦ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

γ΄. Ἄλκιμος δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ βουλόμενος βεβαιῶσαι, καὶ συνεὶς ὅτι κατασκευάσας εὔνουν τὸ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἄρξει, χρηστοῖς ἅπαντας ὑπήγετο λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλλετο· τούτων δ᾽ ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ πεφυγαδευμένων, οἷς ὑπηρέταις καὶ στρατιώταις χρώμενος ἐπήρχετο τὴν χώραν, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τὰ Ἰούδα φρονοῦντας εὕρισκεν, ἐφόνευεν. ὁρῶν δὲ τὸν Ἄλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ἰούδας γινόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ [k] ὁσίων τοῦ ἔθνους, καὶ αὐτὸς, ἐπιπορευόμενος τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [l] τὰ αὐτοῦ ἐκείνου φρονοῦντας. βλέπων δὲ αὐτὸν ὁ Ἄλκιμος ἀντέχειν τῷ Ἰούδᾳ μὴ δυνάμενον [m] ἀλλ᾽ ἡττώμενον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος, ἐπὶ τὴν παρὰ Δημητρίου τοῦ βασιλέως συμμαχίαν ἔγνω τραπέσθαι. παραγενόμενος οὖν εἰς Ἀντιόχειαν, παροξύνει αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεπονθὼς κακὰ, πλείω δὲ γένοιτ᾽ ἂν, εἰ μὴ προκαταληφθείη, καὶ δοίη δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ᾽ αὐτὸν ἀποσταλείσης.

δ΄. Ὁ δὲ Δημήτριος, τοῦτ᾽ ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ἐπισφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι, τὸ περιιδεῖν Ἰούδαν ἐν ἰσχύϊ τοσαύτῃ γινόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τὸν εὐνούστατον αὐτοῦ καὶ πιστότατον τῶν φίλων· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δοὺς δύναμιν ὅσην ἀρκέσειν ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τὸν Ἰούδαν, ἐκέλευσεν [n] αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους. ὁ δὲ Νικάνωρ, παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν εὐθὺς οὐκ ἔγνω τῷ Ἰούδᾳ, δόλῳ δὲ ὑποχείριον λαβεῖν κρίνας, [o] προσέπεμψε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, "μηδεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὅρκους δ᾽ αὐτῷ δίδοσθαι περὶ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι δεινόν. ἥκειν γὰρ μετὰ φίλων ἐπὶ τῷ ποιῆσαι φανερὰν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως διάνοιαν, [p] ὡς περὶ τοῦ γένους αὐτῶν φρονεῖ." ταῦτα διαπρεσβευσαμένου τοῦ Νικάνορος, ὁ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πεισθέντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, διδόασι πίστεις αὐτῷ, καὶ δέχονται τὸν Νικάνορα μετὰ τῆς δυνάμεως. ὁ δὲ ἀσπασάμενος τὸν Ἰούδαν, [q] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [r] οἰκείοις τι σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, ἐκπηδήσας πρὸς τοὺς ἰδίους ἀνέφυγε. φανερᾶς δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνέδρας γενομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ἰούδᾳ· [s] καὶ συγκροτήσας [t] καὶ παρασκευασάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβαλὼν κατά τινα κώμην [v] Καφαρσαλαμὰ, [x] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τὸν Ἰούδαν [y] ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν φυγεῖν.

vertebat, prioribus fide non servata. Postquam vero Hierosolymis digressus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum, quibusdam è suis emissis, comprehendit perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, jussit ut quotquot in ea regione essent Alcimo parerent: relictisque cum eo militibus, qui ipsum in provincia sua custodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reversus est.

Bacchides in Bethzetitas cæde grassatur. 1 Maccab. c. 6.

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum sibi firmaret, sentiensque securius se regnaturum esse, si populum sibi benevolum fecerit, omnes blandis sermonibus deliniebat, & ad gratiam singulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum sibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus ministris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judæ rebus studere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam crevisse potentiam, multosque de gente *sua* viros bonos sanctosque interfecisse, ipse quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns se non posse Judæ *exercitui* resistere, viribusque eo inferiorem esse, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere cum in Judam irritabat, ipsum accusando, quod plurimas ab eo passus esset injurias, pluresque ab eo fierent, nisi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum misso exercitu.

Alcimus; quotquot Judæ rebus studere comperit, morte afficit. 1 Maccab. c. 7.

Judas Alcimum sævientem reprimit. 1 Maccab. c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium acerbe criminatur. 1 Maccab. c. 7.

4. Tum Demetrius id suis rebus periculosum esse existimans, si Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis summæ erga ipsum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipso urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum satis esse putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *ista* parceret. Nicanor autem, cum Hierosolyma venisset, è vestigio adversus Judam præliari non decrevit, dolo vero ipsum in potestatem suam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, dicens, "nihil causæ esse cur armis decertarent & discrimen adirent, seque paratum "esse fidem jurejurando dare, illum nihil mali passurum esse. ideo enim se venire cum amicorum "comitatu, ut mentem Demetrii regis illis pate"faceret, qualiter de genere illorum sentiat." Cum ista per legatos promisisset Nicanor, Judas ejusque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi suspicantes, fidem ei *vicissim* dant, & Nicanorem cum exercitu suscipiunt. Ille vero, cum Judam *amice* salutasset, signum quoddam, dum inter se colloquerentur, suis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, insidiis intellectis, prosiluit, & ad suos se recipiebat. Nicanor autem, consilio suo patefacto, dolisque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere statuit: cumque copias *undique* contraxisset & ad pugnam *eas* parasset, prælio commisso ad vicum quendam Capharsalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hierosolymis erat, fugere compulit.

XVII. Nicanor à Demetrio contra Judam missus. 1 Maccab. c. 7.

Cum Juda dolose agit. 1 Maccab. c. 7.

Dolis detectis ad prælium se parat. 1 Maccab. c. 7.

Fundit fugatque Judæ milites.

5. Cum

g Βηθζηθὼ] Βηζηθὼ *Hen.* & C. Βηζαιθ forsan pro Βηθζαιθ 1 *Macc.* c. 7. v. 19. HUDS. Βηζὲθ 1 Maccab. vii. 19. infr. c. 11. §. 1. *Gen.* Βηρζηθὼ· Ἐλασα 1 Maccab. viii. 5. *Rufin.* Barziton. SPANH.

h Πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ·] Sic *Busb.* *Hen.* & C. πάσῃ in Editis.

i Αὐτοῦ,] Αὐτῷ solus *Busb.*

k Ὁσίων τοῦ ἔθνους,] Ὅσιοι τοῦ ἔθνους. Inde nomen Essæorum. REL.

l Τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας.] Ita *Bas.* ταῦτα ἐκείνῳ φρ. habet *Hen.* τὰ αὐτὰ Ἰωνάθῃ φρ. *Busb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. C. τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ *Gen.*

m Ἀλλ᾽ ἡττώμενον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος,] Ἀλλὰ μετὰ πολὺ λειπόμενον αὐτοῦ *Hen.*

n Αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους.] Αὐτῷ deest *Hen.* *Busb.* & C.

o Προσέπεμψε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ,] Προσέπεμπε C.

p Ὡς περὶ τοῦ γένους.] Ὅτι περὶ τοῦ γ. *Hen.* & C.

q Μεταξὺ προσομιλῶν] Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.*

r Οἰκείοις τι σημεῖον,] Οἰκείοις σημεῖον C. & *Vet. Interpr.*

s Καὶ συγκροτήσας] Est qui legit, ὁ συγκροτήσας, & post καὶ νικήσας, infr. ἀναγκάζει τὸν Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuisse ostendit auctor libri 1 *Macc.* in c. 7. v. 32.

t Καὶ παρασκευασάμενος πρὸς τὴν μάχην,] Καὶ παρασκευασάμενος τὰ πρὸς τὴν μάχην *Hen.* (*L. B.*) & C.

v Καφαρσαλαμὰ.] Χαφαρσαλαμὰ 1 Maccab. vii. 32. SPANH.

x Καὶ νικήσας,] Καὶ νικᾷ, νικήσας δὲ ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾷ. Ἰούδας δὲ εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν ἠναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839.) legendum censet, καὶ νικᾶται, καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ἰούδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.*

y Ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν φυγεῖν.] Ita etiam *MSS.*

(sed

Nicanor, templo minatur excidium. 1 Maccab. c. 7.

5. Cum autem in eo esset ut ex arce in templum descenderet, sacerdotum nonnulli & senatorum obviam facti eum salutabant, ostensis sacrificiis, quæ se Deo pro Rege oblaturos esse dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus est, nisi populus Judam sibi traderet, templum excisurum esse cum rediret. Et post has quidem minas jactatas exiit Hierosolymis: sacerdotes vero, propter mœrorem ex istis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque supplicabant ut ipsos ex hostium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hierosolymis egressus ad vicum quendam pervenisset Bethoron vocatum, illic castra locavit, ubi & alius ei ex Syria accessit exercitus: Judas autem castra posuit apud Adasa, alium vicum, qui à Bethoro triginta stadiis aberat, non amplius quam mille homines *secum* habens. Istos valde hortatus, ut animis minime consternati essent ad hostium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi essent, sed ut, quales ipsi & pro qualibus præmiis periculum subeunt secum reputantes, animose obviam irent hostibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congressus, editoque acri certamine, adversarios superat, & multos illorum peremit, tandemque ipse Nicanor egregie pugnans occubuit. Quo cæso, nequaquam substitit exercitus: sed ubi ducem amiserat, abjectis armis sese fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos persequens magnam stragem edidit, signumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hostes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, istis auditis, armati prosiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti opposita. adeo ut ex hac pugna nemo *salvus* evaserit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die mensis, qui à Judæis Adar, à Macedonibus Dystrus appellatur. atque in eo votiva sacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro festo habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: postea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congressus superatur & occiditur. 1 Maccab. c. 7. 2 Maccab. c. 15.

Alcimi mors. 1 Maccab. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à sanctis prophetis exstructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multisque diebus cruciatus vita decessit, quadriennium functus pontificatu. Illo vero mor-

Judas pontificatum obit.

έ. [z] Ἐπεὶ δ' αὐτῷ κατιόντι [a] ἐκ τῆς ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν, [b] ἀπαντήσαντες τῶν ἱερέων τινὲς καὶ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [c] ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἔλεγον [d] προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δὲ βλασφημήσας [e] αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [f] παραδῷ τὸν Ἰούδαν ὁ λαὸς αὐτῷ, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τὸν ναόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων· οἱ δὲ ἱερεῖς εἰς δάκρυα διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις λύπην [g] προέπεσον, καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευον ῥυσθῆναι ἐκ τῶν πολεμίων αὐτούς. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελθὼν, ἐγένετο κατά τινα κώμην [h] Βεθωρὼν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύεται, προσγενομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως· Ἰούδας δὲ ἐν [i] Ἀδασῇ ἑτέρᾳ κώμῃ, σταδίους ἀπεχούσῃ τριάκοντα τῆς [k] Βεθωρῶν, στρατοπεδεύεται, εἰς [l] χιλίους [m] ἅπαντας ἔχων. τούτους παρορμήσας μὴ καταπλαγῆναι τὸ τῶν ἐναντίων πλῆθος, μηδὲ λογίζεσθαι πρὸς πόσους ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ περὶ οἵων ἐπάθλων κινδυνεύουσιν ἐνθυμουμένους, εὐψύχως ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ τὴν μάχην ἐξάγει· καὶ [n] συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, κρατεῖ τῶν ἐναντίων, καὶ πολλούς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [o] τελευταῖον αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. οὗ πεσόντος, οὐδὲ τὸ στράτευμα ἔμεινεν· ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν ἀπολέσαντες, [p] εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, ῥίψαντες [q] τὴν πανοπλίαν. ἐπιδιώκων δὲ ὁ Ἰούδας ἐφόνευε, καὶ [r] ταῖς σάλπιγξι ταῖς πέριξ κώμαις ἐσήμαινεν, ὅτι νικᾷ τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἐν αὐταῖς ἀκούσαντες, ἐξεπήδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτοὺς, γινόμενοι κατὰ πρόσωπον. ὥστε ἐκ τῆς μάχης μηδένα διαφυγεῖν, ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. τὴν δὲ νίκην συνέβη γενέσθαι πρότερον τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τοῦ λεγομένου παρὰ μὲν Ἰουδαίοις [s] Ἀδὰρ, παρὰ δὲ Μακεδόσι Δύστρου. [t] ἄγουσι δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια κατὰ πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [v] χρόνου πρὸς ὀλίγον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος τῶν [x] πολέμων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦον, [y] ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους κατέστη.

ς'. Τῷ δ' [z] ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τεῖχος τοῦ ἁγίου, ὂν παλαιὸν καὶ κατεσκευασμένον ὑπὸ τῶν [a] ἁγίων προφητῶν, πληγή τις αἰφνίδιος ἐκ τοῦ Θεοῦ προσέπεσεν· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ἐπὶ τὴν γῆν κατηνέχθη, καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερατεύσας [b] ἔτη

(sed L. B. ὅτι) & Vet. Interpr. ἐν τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἀκροπόλει Zonar. εἰς τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν legendum censet Grotius ad 1 Macc. c. 7. v. 32.

z Ἐπεὶ δ' αὐτῷ κατιόντι] Ita Hen. Bosb. & C. ἐπεὶ δ' in Editis.

a Ἐκ τῆς ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν.] Ἀπὸ τῆς ἄκρας Hen.

b Ἀπαντήσαντες] Ὑπαντήσαντες Hen. & C.

c Ἐπεδείκνυον] Ὑπεδείκνυον C.

d Προσφέρειν τῷ Θεῷ.] Ἐπιφέρειν Hen. (L. B.) & Bosb.

e Αὐτοῖς ἠπείλησεν.] Ita legisse videtur Epiphan. τῷ λαῷ ἠπείλησε habet Zonaras. in Editis Aliisque βλασφημήσας αὐτοῖς ἠπείλησεν. quæ quomodocunque distinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸς ἠπείλησεν in uno Cod. quæ sane ferri possunt, modo comma ponatur post αὐτός.

f Παραδῷ τὸν Ἰούδαν] Παραδώσῃ Bosb. Hen. C. & Zonar.

g Προέπεσον,] Περιέπεσον C.

h Βεθωρὼν] Βεθώρων Hen. Βαιθωρὼν C. Vide Annot. ad præced c. 7. §. 1. HUDS Βεθωρὼν πόλις prope Hierosolyma Euf. H. Eccl. l. IV. c. VI. p. 118. Βαιθωρὼν 1 Maccab VII. 39. infr. lib. 13. c. 1. §. 3. ubi Gen. Βεθωρῶ. SPANH.

i Ἀδασῇ] Sic Hen. C. & Vet. Interpr. ἐν Ἀδασσοῖ in Editis. ἐν Ἀδασὰ 1 Macc. c. 7. HUDS. Conf. Ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 6. SPANH.

k Βεθωρῶν,] Ita mox supra post τινὰ κώμην & Vet. Interpr. Librariorum vitio Βεθωρρῶν in Editis. Βεθώρων Hen. Βαιθωρῶν C. HUDS. Gen Βεθωρῶν leg. Βεθωρῶ. SPANH.

l Χιλίους] Haud aliter & hic loci & infra c. XI. §. 1. initiò. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto Cod. C. qui δισχιλίους habet. τρισχιλίους 1 Macc. c. 7. v. 40.

m Ἅπαντας ἔχων] In Hen. & aliquot Epiphanii libris ἔχων τοὺς ἅπαντας ἐν παρεμβολῇ.

n Συμβαλὼν τῷ Νικάνορι,] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox κρατεῖ τούτων Bosb.

o Τελευταῖον αὐτὸς] Καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν πολέμῳ 1 Macc. c. 7. v. 43.

p Εἰς φυγὴν ἐτράπησαν,] Εἰς φυγὴν οἱ αὐτοῦ ἐτράπησαν Bosb.

q Τὴν πανοπλίαν.] Ita cum Bosb. & Hen. τὰς πανοπλίας in Editis Aliisque.

r Ταῖς σάλπιγξι] L. B. τῇ σάλπιγγι.

s Ἀδὰρ, παρὰ δὲ Μακεδόσι Δύστρου.] Conf. sup. lib. XI. c. 6. §. 13. SPANH.

t Ἄγουσι δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια κατὰ πᾶν ἔτος,] Νικητήρια singulis annis à Judæis celebrata in memoriam devicti à Juda Nicanoris. 1 Maccab. VII. 49 SPANH. Festum anniversarium die 13 Adar ob devictum Nicanorem. Ita & in Megillath Taanith legitur. nunc eo die jejunant ob Jejunium Estheræ ante Purim. REL.

v Χρόνου πρὸς ὀλίγον] Τοῦ χρόνου C. Bosb & Hen.

x Πολέμων ἀναπαυσάμενον,] Πολεμίων solus Hen.

y Ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας] Πάλιν εἰς ἀγ. καὶ κινδ. C. Hac in re manifesti erroris ex 1 Macc. 9. 54, 55, 56. convincitur Josephus: ubi post Judæ excessum vita functum fuisse Alcimum clarissime ostenditur. Ipseque Josephus, errore postea agnito (f. l. 20. c. 8.) Jacimo sive Alcimo nullum omnino successisse retulit, sed per totum septennium Hierosolymam pontifice caruisse. Usserius ad A. M. 3843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ usque ad πεντεκαιδεκάτου, in hunc locum intrusum esse suspicatur Petitus (in Animadv. ἀνεκδότοις in Josephum, Tom. 4. p. 89.) atque inseri debere lib. 13. c. 1. §. 5. post verba illa, καὶ τοῦτον ἀφείλετο τὸ τεῖχος.

z Ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ] Ἀρχιερεῖ Ἀλκίμῳ Hen. ἀρχιερεῖ Ἰωακείμῳ Bosb.

a Ἁγίων προφητῶν,] Vocem προφητῶν additam fuisse existimat Jos. Scaliger. (in Elencho Trihæres. N. Serarii, p. 316.) ob verba ista in Chronico Eusebii, Ἄλκιμος ὁ ἱερεὺς ἐκέλευσε καθελεῖν τὸ τεῖχος τῆς αὐλῆς τῆς ἁγίας εἶναι ἔλεγε τῶν θεῶν. Verum locus Esdræ, c. 5. v. 6. quem suæ sententiæ firmandæ affert Scaliger, vulgatæ potius lectioni favet.

Ἔτη

ᵇ ἔτη τέσσαρα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ λαὸς τῷ Ἰούδᾳ δίδωσιν· ὃς ἀκούσας περὶ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅτι καταπεπολεμήκασι τήν τε Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, καὶ Καρχηδόνα τὴν Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τὴν Ἑλλάδα κεχείρωνται, καὶ τοὺς βασιλεῖς ᶜ Περσέα τε καὶ Φίλιππον, καὶ τὸν ᵈ μέγαν Ἀντίοχον, ᵉ ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τὴν Ῥώμην τῶν αὐτοῦ φίλων Εὐπόλεμον τὸν Ἰωάννου υἱὸν, καὶ Ἰάσονα τὸν Ἐλεαζάρου, παρεκάλει δι' αὐτῶν συμμάχους εἶναι καὶ φίλους, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς παρὰ τοῦ Ἰούδα πρεσβευτὰς ἡ σύγκλητος ἐδέξατο· καὶ, διαλεχθεῖσα περὶ ὧν ἐπέμφθησαν, ᶠ τὴν συμμαχίαν ἐπῄνεσε. ποιεῖται δὲ περὶ τούτου δόγμα, τὸ μὲν ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δ' εἰς τὸ Καπετώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγχαράξασα δέλτους, ἀνέθηκεν. ᵍ ἦν δὲ ʰ τοιοῦτον. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Μηδένα τῶν ὑποτεταγμένων Ῥωμαίοις πολεμεῖν τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, μηδὲ τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον ἢ πλοῖα ἢ χρήματα. ἐὰν δὲ ⁱ ἐπίωσί τινες Ἰουδαίοις, βοηθεῖν Ῥωμαίους αὐτοῖς κατὰ τὸ δυνατόν. καὶ πάλιν, ἂν τῇ Ῥωμαίων ἐπίωσί τινες, Ἰουδαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν δέ τι πρὸς ταύτην τὴν συμμαχίαν θελήσῃ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἢ ᵏ προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν, τῇ κοινῇ ˡ γνώμῃ γενέσθω τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων. ὃ δ' ἂν προστεθῇ, τοῦτ' εἶναι κύριον. ᵐ ἐγράφη τὸ δόγμα ὑπὸ Εὐπολέμου τοῦ Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ Ἐλεαζάρου, ἐπὶ ἀρχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, στρατηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τὴν μὲν πρώτην Ῥωμαίων πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, οὕτω συνέβη γενέσθαι.

tuo populus Judæ pontificatum dedit: qui cum *multa* audiisset de Romanorum potentia, cosque subegisse, * & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa, ac præterea Græciam in suam potestatem redegisse, regesque Perseum & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Missis igitur Romam, ex amicis suis, Eupolemo Joannis filio & Jasone Eleazari filio, voce illorum obsecrabat, ut societatem secum inirent & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne *posthac* Judæos bello lacesseret. Cumque Romam venissent Judæ legati, *benigne* eos excipit senatus: habitoque de iis quorum gratia missi erant sermone, societatem coire placuit. *Mox* facto hac de re senatus-consulto, exemplar ejus in Judæam missum est; illud vero ipsum, in tabulas æneas incisum, in Capitolium relatum est. Erat autem hujusmodi. "Decretum senatûs de societate & benevolentia erga gentem Judæorum habenda. Ne quis Romanæ ditionis cum gente Judæorum bellum gerito, neque bellum gerentibus frumentum aut naves aut pecuniam subministrato. Si quis Judæos invadat, Romani illis opem ferunto pro viribus. vicissim, si quis Romanos invadat, Judæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc *sociale* fœdus voluerit gens Judæorum addere aut ab eo demere, id fiat cum consensu populi Romani. & quod sic additum fuerit, ratum esto. Scriptum est hoc Senatus-consultum per Eupolemum Joannis filium & Jasonem Eleazari, Juda gentis pontifice & duce Simone fratre ipsius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & societatem factam esse.

Romanorum potentia. 1 Maccab. c. 8.

Judas mittit qui societatem cum Romanis coëant. 1 Maccab. c. 8.

Romanorum senatus-consultum de inita cum Judæis societate. 1 Maccab. c. 8.

ΚΕΦ. ια'.

Ὅτι πάλιν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, καὶ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

Δημήτριος δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τῆς Νικάνορος τελευτῆς, καὶ τῆς ἀπωλείας τῆς σὺν αὐτῷ στρατεύματος, πάλιν τὸν Βακχίδην μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν ⁿ Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύεται. καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ ᵒ συμπεφεύγασιν· ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν, ἄρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα σπουδὴν ἐποιεῖτο. μαθὼν δὲ τὸν Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ ᵖ Βηθζηθοῖ τοὔνομα κατεστρατοπεδευμένον, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο μετὰ πεζῶν μὲν δισμυρίων, ἱππέων δὲ ᵍ δισχιλίων. τῷ Ἰούδᾳ δ' ἦσαν ʳ οἱ πάντες ˢ χίλιοι. οὗτοι τὸ Βακχίδου πλῆθος θεασάμενοι ἔδεισαν, καὶ τὴν παρεμβο-

CAP. XI.

XVIII.

Quod Bacchides denuo in Judam missus ipsum superavit: utque Judas strenue se gerens occubuit.

CÆterum Demetrius, nunciata sibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, misit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem castra metatur. Cumque illos qui in istius loci speluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digressus Hierosolyma properabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto castra posuisse, adversus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures secum habebat quam mille homines. Illi, visâ *exercitûs* Bacchidis multitudine, territi erant, relictisque castris omnes diffugerunt præ-

Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 Maccab. c. 9.

Judas multis è suis dilapsis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 Maccab. c. 9.

b Ἔτη τέσσαρα.] Triennium vero ei assignat in lib. 20. c. 8. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. 10.

* *Et Galatiam*] Gallias *Epiphan* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta est, intelligendam esse censet *Grotius*: quod tota Galatia serius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio subacta post pacem cum Antiocho Magno.

† *Et Iberiam*,] Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis, Vaccæis vero per L. Posthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illustris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

c Περσέα τε καὶ Φίλιππον,] Περσέα καὶ Φιλ. *Bas.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perses victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio.

d Μέγαν Ἀντίοχον,] Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8.

e Ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι.] Conf. ἀνακ. lib. 1. c. 1. §. 4. SPANH.

f Τὴν συμμαχίαν ἐπῄνεσε] Συμμαχίαν ἐπῄνεσε *Bas.*

g Ἦν δὲ τοιοῦτον. Δόγμα συγκλήτου,] Vid. infr. lib. 14. c. 8. §. 5. & lib. 16. c. 2. §. 4. SPANH.

h Τοιοῦτον.] Ita ipse distinxi. prius erat, ἦν δὲ τοιοῦτον δόγμα &c.

i Ἐπίωσί τινες Ἰουδαίοις,] Ἐπιθῶσι hic & seq. lineâ secundâ in *Cod. Hen.*

k Προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν] Προσθεῖναι *Hen.*

l Γνώμῃ] Γνώμῃ *Hen.*

m Ἐγράφη τὸ δόγμα] Hanc ὑπογραφὴν commentitiam esse & à *Josepho* adjectam existimat *Usserius* ad A. M. 3843. nam quis credet Juda superstite alium imperatorem fuisse quam ipsum Judam; aut si alius extitisset, illum non Jonathanem potius fuisse, quam Simonem, qui post illius demum mortem principatum est adeptus.

n Ἀρβήλοις πόλει] Ἀρβάττοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 575. HUDS. Conf. de Vita §. 37. SPANH.

o Συμπεφεύγασι.] Ita in *Editis.* συμπεφεύγεσαν *Hen.* & *Bas.*

p Βηθζηθοῖ] Hoc modo etiam supr. c. 10. §. 2. Βηζηθοὶ hic loci in *Editis.* Βηζηθοῦ *Hen.* Βηζηθοῖ *Bas.* HUDS. Conf. sup. c. 10. §. 2. SPANH.

q Δισχιλίων.] Χιλίων solus *Hen.*

r Οἱ πάντες χίλιοι.] Verum 1 Maccab. VIII. v. 6. dicuntur τρισχίλιοι ἄνδρες ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ· *Rufin.* verò hic, Judæi verò fuerunt omnes duo millia, ut pro χίλιοι legerit hic δισχίλιοι· SPANH.

s Χίλιοι.] Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 640.) quin litera numeralis è *Josephi codicibus* exciderit, & à manu ipsius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. τρισχιλίους. *Zonaras* tamen receptam *Josephi* lectionem agnoscit.

præter octingentos. Judas autem à suis militibus desertus, cum hostis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula sustinerent, jussit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus se nequaquam posse cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque suadentibus ut in præsentia quidem recederet & saluti suæ consuleret, postea vero copiis suis collectis cum hostibus manus consereret, "ne hoc, "inquit, sol factum aspiciat, ut terga mea hostibus obversa ostendam. Sed si nunc fatalis hora "venit ut moriar, & omnino necesse est ut peream si pugnem, * fortiter *tamen* stabo, & quicquid futurum sit malo excipere, quam ut res "præclare gestas gloriamque ex illis partam turpi "fuga jam dedecorem." Atque istis quidem verbis reliquos de suis hortabatur, ut spreto contemptoque periculo cum hostibus prælium committerent.

Suos hortatur. 1 Maccab. c. 9.

XIX. *Prælium atrox inter Bacchidem & Judam. 1 Maccab. c. 9.*

2. Interea Bacchides, cum copiis ex castris egressus, aciem ad pugnam instruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & sagittarii totam phalangem præcederent; ipse vero esset in dextro cornu. Sic instructa acie, quamprimum hostium exercitui admoveretur, jussit tubicinem signum dare, militesque clamore sublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hostibus congreditur, & utrinque acriter dimicantibus, pugnaque ad solis occasum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro esse cornu, assumptis animosissimis quibusque in istam aciei partem impetum fecit: eosque qui illic erant aggressus dissolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hostes* penetrasset, eos in fugam compulit, persequiturque usque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in sinistro cornu, pulsos qui erant in dextro conspicati, Judam sequentes circumiverunt, atque in tergum conversi ipsum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, sed undique hostibus septus esset, constitit cum suis & *strenue* pugnabat. Cumque multos adversariorum fudisset, atque labore *& vulneribus* conficeretur, ipse etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare gestis, quam ex similibus dum moreretur *conspicuus*. Juda autem prostrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem sequerentur, tantoque duce orbati, fugæ sese mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hostibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi sepelierunt, cum illum populus *universus* aliquammultis diebus luxisset, atque solennibus exsequiis honorasset. Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicosissimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium suorum libertate omnia & agere & pati sustinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *post se* reliquit gloriam suique memoriam, gente *sua* in libertatem vindicata & è Macedonum servitute erepta: cumque tres esset

Judas occumbit.

Magno cum ploratu sepelitur. 1 Maccab. c. 9.

λοιπὴν καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ὀκτακοσίων. Ἰούδας δὲ καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ πολεμίων ἐπικειμένων, καὶ μηδένα καιρὸν αὐτῷ πρὸς συλλογὴν τῆς δυνάμεως ἐπιτρεπόντων, οἷός τε ἦν μετὰ τῶν ὀκτακοσίων συμβαλεῖν τοῖς μετὰ τοῦ Βακχίδου· καὶ παρεγγυώμενός γε τούτους εὐψύχως ὑφίστασθαι τὸν κίνδυνον, παρεκάλει χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχην. τῶν δὲ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ πρὸς τοσοῦτον μέγεθος στρατιᾶς ἀξιόμαχοι, συμβουλευόντων δὲ νῦν μὲν ἀναχωρεῖν καὶ σώζειν αὐτοὺς, αὖθις δὲ συναγαγόντα τοὺς ἰδίους τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, "μὴ τοῦτ᾽, εἶπεν, ἥλιος ἐπίδοι γινόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ "νῶτά μου δείξω τοῖς πολεμίοις. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τελευτὴν ὁ "παρών μοι καιρὸς φέρει, καὶ δεῖ πάντως ἀπολέσθαι μαχό-"μενον, στήσομαι γενναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ "τοῖς ἤδη κατωρθωμένοις καὶ τῇ περὶ αὐτῶν δόξῃ προσ-"βαλὼν τὴν ἐκ τῆς νῦν φυγῆς ὕβριν." [t] καὶ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας, παρακαλῶν τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, [v] ἔλεγεν.

β΄. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὴν δύναμιν, πρὸς μάχην παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τῶν κεράτων ἔταξε, τοὺς δὲ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεστήσατο ἁπάσης τῆς φάλαγγος, αὐτὸς δ᾽ ἦν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως. οὕτως δὲ συντάξας τὴν στρατιὰν, ἐπεὶ προσέμιξε τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆναι τῷ σαλπιγκτῇ ἐκέλευσε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀλαλάξασαν προσιέναι. τὸ δ᾽ αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ καρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ τῆς μάχης μέχρι δυσμῶν παρατεινομένης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τὸν Βακχίδην καὶ τὸ κράτιστον ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνον τῆς στρατιᾶς, παραλαβὼν τοὺς εὐψυχοτάτους, ὥρμησεν ἐπ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς τάξεως, καὶ προσβαλὼν τοῖς ἐκεῖ, διασπᾷ αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὠσάμενος δ᾽ εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐβιάσατο, καὶ διώκει μέχρις [x] Ἀζᾶ ὄρους οὕτω λεγομένου. θεασάμενοι δὲ τὴν τροπὴν τὴν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ εὐώνυμον ἔχοντες, [y] ἐκυκλώσαντο τὸν Ἰούδαν διώκοντες, καὶ λαμβάνουσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γενόμενοι. ὁ δὲ [z] φεύγειν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ περιεσχημένος ὑπὸ τῶν πολεμίων, στὰς ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλοὺς δὲ κτείνας τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατάκοπος [a] γινόμενος, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, ἐπὶ καλοῖς μὲν πρότερον γεγενημένοις, ἐφ᾽ ὁμοίοις δὲ ὅτε ἀπέθνησκε τὴν ψυχὴν [b] ἀφεὶς. πεσόντος δὲ Ἰούδα, πρὸς μηδένα τὸ λοιπὸν ἀφορᾷν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, στρατηγοῦ δὲ τοιούτου στερηθέντες ἔφυγον. λαβόντες δὲ τὸ σῶμα παρὰ τῶν πολεμίων ὑπόσπονδον Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰούδα, κομίσαντες εἰς τὴν [c] Μωδεΐμ κώμην, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τέθαπτο, κηδεύουσι, [d] πενθήσαντος ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν τοῦ πλήθους ἡμέρας, καὶ τιμήσαντος κοινῇ τοῖς νενομισμένοις. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδαν, ἄνδρα γενναῖον καὶ μεγαλοπόλεμον γενόμενον, καὶ τῶν τοῦ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίου μνήμονα, καὶ πάνθ᾽ ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας καὶ δρᾶσαι καὶ παθεῖν ὑπομείναντα. τοιοῦτος οὖν τὴν ἀρετὴν ὑπάρξας, μέγιστον αὐτοῦ κλέος καὶ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος, καὶ τῆς ὑπὸ Μακεδόσιν ἐξαρπάσας [e] αὐτὸ δουλείας· καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην

* Fortiter *tamen* stabo,] *Al.* stabo *tamen* omnia potius sustinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομένων μᾶλλον ἢ τοῖς.

t Καὶ ὁ μὲν ταῦτα] Ita distinxi, prius erat, καὶ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας παρακαλῶν, τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione servata, est qui ἔπειθεν pro ἔλεγεν reponit.

v Ἔλεγεν.] Forte ἔπειθεν. COCC.

x Ἀζᾶ ὄρους] In *Epiphanii* libris *Gazara* aut *Gazarat.* 1 *Macc.* c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτου ὄρους. perperam, ut puto. HUDS. Conf. sup. lib. VII. c. 12. §. 2. SPANH.

y Ἐκυκλώσαντο τὸν Ἰούδαν διώκοντες,] Ἐκύκλωσαν τὸν Ἰούδαν διώκοντα *Busb.*

z Φεύγειν οὐ δυνάμενος,] Ita *Hen.* φυγεῖν in *Editis Aliisque.*

a Γινόμενος,] Iterum cum *Hen.* γενόμενος in *cæteris.*

b Ἀφεὶς.] Sic *Hen.* ἀφιεὶς in *reliquis.*

c Μωδεΐμ κώμην,] Μωδαεῖ *Hen.* Vide præced. c. 6. §. 1. HUDS. Conf. ἁλώσ. lib. 1. c. 1. §. 3. & vid. 1 Maccab. 12. 18. SPANH.

d Πενθήσαντος] *L. B.* πενθήσαντες.

e Αὐτὸ δουλείας·] Illud αὐτὸ non agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

f Ετ

αὐτὸς [f] ἔτος τρίτον κατέχων, ἀπέθανεν.

Τέλος τοῦ βιβλίου δωδεκάτου.

annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Finis Libri duodecimi.

f Ἔτος τρίτον κατέχων, ἀπέθανεν.] Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3839.) ac si dixisset, obiisse triennio solido post repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit Alcimus. Vide super. cap. 9. §. 7.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ͂Ι ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ͂Ι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς Ἰωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ἰούδα, [b] τελευτήσαντος αὐτοῦ, τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

β'. Ὡς πολεμήσας Βακχίδην, ἠνάγκασε, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας.

γ'. Ὅτι Ἀλέξανδρος, ὁ τοῦ Ἐπιφανοῦς Ἀντιόχου υἱὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

δ'. Ὡς Δημήτριος, πρεσβευσάμενος πρὸς Ἰωνάθην, ποιεῖται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμενος καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

ε'. Ὡς Ἀλέξανδρος, ταῦτ' ἀκούσας, καὶ ὑπερβαλὼν τὰ παρὰ [d] τοῦ Δημητρίου, καὶ ἀποδείξας Ἰωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

ϛ'. Ἡ Ὀνίου φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν γινομένη. καὶ ὡς ᾠκοδόμησε τὸν Ὀνίου καλούμενον ναὸν πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ὅμοιον.

ζ'. Ὅτι Ἀλέξανδρος, ἀποθανόντος Δημητρίου, σφόδρα ἐτίμησεν Ἰωνάθην.

η'. Ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, πλεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, καὶ πολεμήσας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ἰωνάθην ποιησάμενος.

θ'. Ὡς Τρύφων ὁ Ἀπαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην.

ι'. Ὡς Δημητρίου ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τὸν Ἰωνάθην, καὶ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα.

ια'. Ὡς Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τὴν στρατηγίαν ἐνεχείρισε [f] τὸ ἔθνος, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

ιβ'. Ὡς [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχος γινόμενος Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, τοῦ καὶ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος.

ιγ'. Ὡς Τρύφωνος ἀναιρεθέντος, [g] Ἀντίοχος ἐπολέμησε Σίμωνα, κἀκεῖνος Κενδεβαῖον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ νικήσας, τῆς Ἰουδαίας ἐξέβαλεν.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum susceperit.*

2. *Quomodo bello cum Bacchide gesto, coëgit eum, post factam cum ipso amicitiam, è Judæa discedere.*

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

4. *Quomodo Demetrius, missa legatione ad Jonatham, cum eo societatem init, multis ipsi gentique nostræ datis muneribus.*

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus superasset & Jonatham pontificem fecisset, ipsum in suas partes pertraxit.*

6. *Sub id tempus Oniæ intercessit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad similitudinem Hierosolymitani.*

7. *Quod Alexander, post mortem Demetrii, Jonatham summo in honore habuit.*

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajecisset, belloque Alexandro illato eum devicisset, ipse regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

9. *Quomodo Tryphon Apamensis, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto.*

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipsumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipsumque pontificem creavit.*

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita societate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*

13. *Quomodo, Tryphone sublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio superatum Judæa expulit.*

14. *Quod*

a Ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ, vel ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ λόγῳ.
b Τελευτήσαντος] Τοῦ τελευτήσαντος, αὐτὸς τὴν *Hen.*
c Αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμενος] Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & mox καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν desunt in *Editis Aliisque.*
d Τοῦ Δημητρίου,] Illud τοῦ ex *MS.*
e Ὁ Τρύφων] Ita *Gen.* ὁ Τρύφων desunt *Aliis.*
f Τὸ ἔθνος] Illa τὸ ἔθνος non agnoscit *Hen.*
g Ἀντίοχος] Ita cum *Cod. Hen.* in cæteris Ἀντίοχος ἐπολέμησε Σίμωνα, καὶ Κενδεβαῖον &c.

24. *Quod Simon, à genere suo Ptolemæo inter convivandum dolo occisus, diem supremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus est imperium sibimet asserere.*

15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obsedit, in arcem inclusum, cui nomen erat Dagon.*

16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hierosolymitanæ, obsidionem solvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & societate cum eo amicitiaque facta.*

17. *Hyrcani, post mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*

18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*

19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obsessis ferendum venisset, fusus fugatusque est, & ab Hyrcani filiis Judæa pulsus.*

20. *Quod Aristobulus, suscepto imperio, primus sibi diadema imposuit.*

21. *Quomodo, Aristobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium successit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hostibus subegit.*

22. *Ptolemai Lathuri cum eo pugna & victoria.*

23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipsum superavit.*

24. *Antiochi, Dionysi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*

25. *Quomodo post obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novennium tenuisset, & in pace & gloria vixisset, vita decessit.*

ιδ'. Ὅτι ὑπὸ [h] τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμαῖος, δήσας αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπιχείρησε κατασχεῖν.

ιε'. Ὡς ὁ νεώτατος τῶν Σίμωνος υἱῶν Ὑρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τὸν Πτολεμαῖον, εἴς τι φρούριον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.

ιϛ'. Ὡς στρατευσάμενος ἐφ' Ὑρκανὸν Ἀντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ περικαθίσας τῇ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν παρὰ Ὑρκανοῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν [i] συνθέμενος.

ιζ'. Ὑρκανοῦ στρατεία, μετὰ τὴν Ἀντιόχου τελευτὴν ἐν Μήδοις ἀποθανόντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις κατὰ κράτος εἷλεν.

ιη'. [k] Φιλία πρὸς Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ [l] Ζεβινᾶ κληθέντος.

ιθ'. [m] Ὡς Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθήσων τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκουμένοις πρὸς Ὑρκανοῦ, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωξάντων αὐτὸν τῆς Ἰουδαίας τῶν υἱῶν Ὑρκανοῦ.

κ'. Ὅτι παραλαβὼν Ἀριστόβουλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [n] πρῶτος ἐπιτίθεται.

κα'. Ὡς τελευτήσαντος Ἀριστοβούλου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Ἀραβίαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.

κβ'. Πτολεμαίου τοῦ Λαθούρου πρὸς αὐτὸν μάχη καὶ νίκη.

κγ'. Ὡς στρατευσάμενος Δημήτριος ὁ Εὔκαιρος ἐπὶ Ἀλέξανδρον ἐκράτησεν αὐτοῦ.

κδ'. Ἀντιόχου [o] τοῦ Διονύσου λεγομένου στρατεία ἐπὶ Ἰουδαίαν, καὶ ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ.

κε'. Ὡς μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετ' εἰρήνης καὶ δόξης ἀπέθανεν.

h Τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου] Hoc lemma, pariter ac istud quod sequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Henneb.* In *cæteris* ita se habebant: Ὅτι ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Ὅτι Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπεχείρησε κατασχεῖν, καὶ πῶς Ὑρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

i Συνθέμενος.] Sic *Cod. Hen.* Θέμενος in reliquis.

k Φιλία πρὸς Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου] Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.*

l Ζεβινᾶ] Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Eusebii*, p. 227.

m Ὡς Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς.] Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* Ὡς ἡττηθεὶς ὑφ' Ὑρκανοῦ Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέωσε τῆς Ἰουδαίας.

n Πρῶτος ἐπιτίθεται.] Περιέθετο πρῶτος *Hen.*

o Τοῦ Διονύσου] Καὶ Διονυσίου *Hen.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀγδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰωνάθης μετὰ τὸν ἀδελφὸν Ἰούδαν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

[b] ΤΙΝΙ μὲν οὖν τρόπῳ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καταδουλωσαμένων αὐτὸ τῶν [c] Μακεδόνων, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πηλίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ἰούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἰούδα, πάλιν ὅσον ἦν τῶν ἀσεβῶν, καὶ παραβεβηκότων τὴν πάτριον πολιτείαν, [d] ἐπεφύη τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀκμάζον [e] ἐκάκου. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὴν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ἀπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ἰουδαίων τοὺς ἀποστάντας τῆς πατρίου συνηθείας, καὶ τὸν κοινὸν βίον προῃρημένους συναθροίσας, τούτοις ἐνεχείρισε τὴν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ἰούδα φίλους, καὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [f] παρέδοσαν. ὁ δὲ, βασανίζων πρῶτον αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, [g] ἔπειθ' οὕτω διέφθειρε. ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοῖς Ἰουδαίοις τηλικαύτης γινομένης, ἡλίκης οὐκ ἦσαν πεπειραμένοι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [h] περιλειφθέντες τῶν ἑταίρων τοῦ Ἰούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [i] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσελθόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν

CAP. I.

Quomodo Jonathas, post Judam fratrem, principatum susceperit; utque una cum Simone ejus fratre bellum gesserit adversus Bacchidem.

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in servitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantisque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *strenue* pugnans; superiori libro declaravimus. Judæ vero post interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria instituta violaverant, Judæos adoriebantur, [*] animisque resumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob necessariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hostibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus defeciverant & profanam vitæ consuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis administrationem commisit. At illi, comprehensis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate constitutis, quantam non experti fuerant post *suum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ sociis, cum viderent gentem miserabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fra-

Juda defuncto, Bacchidis permissu male tractantur Judæi. 1 Maccab. c. 9.

a Ὀγδοήκοντα καὶ δύο.] Ita *Hen. Bosb. Gall.* 2. 3. 5. *Voss.* & *Bas.* Vide *Is. Vossium* in *Chronologia S.* c. XII. p. 152. & 155.

b Τίνι μὲν οὖν τρόπῳ] Τίνα μὲν οὖν τρόπον *Hen.* (*L. B.*) & *Gall.*

c Μακεδόνων,] Hebræi solent reges Syriæ מלכי יון & hos quidem solos reges Græcos nominare. Μακεδόνων nomen alii usurpant non pro Syris modo, sed aliis ex successoribus Alexandri. Eusebius histor. eccles. lib. v. c. 8. ex Irenæo. Πρὸ γὰρ τοῦ Ῥωμαίους κρατῦναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ἀσίαν κατεχόντων Πτολεμαῖος ὁ Λάγου. *Antequam Romani imperium suum confirmassent, quum Macedones adhuc Asiam obtinerent, Ptolemæus Lagi.* &c. mox narrat Judæos Ptolemæo petenti codicem Sacrum annuisse, ὑπήκουον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσι τότε, *parebant enim tunc Macedonibus*, id est, Ægyptiis. Ceteroquin enim ratio non esset cur regi Ægyptio debuerint ■ concedere, quia parebant Macedonibus, nisi ipse inter Macedones habeatur. Syncellus in Chronographia p. 277. notat illam Monarchiam, quæ Persicam secuta est Ἑλλήνων & Μακεδόνων dici, Ἕλληνας γὰρ καὶ Μακεδόνας ἐκ τῶν τῶν Μακκαβαίων τοὺς αὐτοὺς μεμαθήκαμεν, *ex libris enim Maccabaicis didicimus eosdem esse qui Græci & Macedones dicuntur*, addens imperium τὸ τῶν Μακεδόνων post Alexandri mortem divisum fuisse in Ægyptium, Syriacum & Macedonicæ ipsius. Africanus in Chronico (vide Syncellum p. 276) Ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ κτιστοῦ χρόνων ὑποτελοῦντες Ἰουδαῖοι τῇ Μακεδόνων ἀρχῇ ποτὲ μὲν Πτολεμαίοις, ποτὲ δὲ Ἀντιόχοις ὑπέκλιναν ὑποτελοῦντες. *A tempore Alexandri conditoris imperii Judæi fuerunt subjecti regno Macedonum, & modo Ptolemæis, modo Antiochis paruerunt.* Hic & Ægyptii & Syri appellantur Macedones. Tacitus lib. v. histor. 8. *Judæi Macedonibus invalidis sibi ipsi reges imposuere.* REL.

d Ἐπεφύη τοῖς Ἰουδαίοις,] Adhæsere Judæis, i. e. eos urfere & infectati sunt. Sic דבק Hebræis. In vernacula etiam lingua similis locutio. IBBETSON.

* *Animisque resumptis eos undique vexabant.*] *Vel numeroque aucti, aut viribusque pollentes.*

e Ἐκάκου.] Ita *Bosb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκάκουν in *Editis Alisque.*

f Παρέδοσαν.] Παρεδίδοσαν *Bosb.* & *Hen.*

g Ἔπειθ' οὕτω διέφθειρε.] Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum οὕτω nec agnoscitur à *Bosb.* nec ab *Epiphanio.* præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε.

h Περιλειφθέντες] Ita *Gen.* & *Gall.* ἀπολειφθέντες *Bas.* & *Hen.*

i Οἰκτρῶς τὸ ἔθνος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (*Lugd. Bat.* idem volebat scribens οἰκτρῶν) ὠμῶς in reliquis.

k Ἀπο-

fratrem suum sibi in exemplum proponeret, ejusque de popularibus suis curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & sine defensore non relinqueret gentem, præsertim cum in extremum discrimen adduceretur. Tum Jonathas, cum dixisset se prò illis mortem obiturum esse, atque existimaretur nihilo inferior esse quam frater, Judæorum dux declaratur.

Jonathas Judæ fratri succedit. 1 Maccab. c. 9.

2. Quod ubi rescivit Bacchides, is veritus ne Jonathas negotium facesseret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *vafrum* consilium nec Jonatham, nec Simonem ipsius fratrem latebat: sed enim illi, hac re cognita, sociisque suis omnibus assumptis, in solitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant, cumque venissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animisque deficerentur, & illic loci considerent, adversus eos cum omnibus suis copiis profectus est, & positis trans Jordanem castris * exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra se veniret, mittit fratrem suum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amaræi filii, ad insidiandum ex urbe Medaba egressi, & ipsum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctisque quæ ferebantur direptis, & Joannem & socios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob ista, quam commeruerunt, fratribus ipsius persolvebant, de qua haud multo post verba faciemus.

Bacchides Jonathæ & Simoni insidias struit. 1 Maccab. c. 9.

Deinde adversus eos cum copiis proficiscitur. 1 Maccab. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Maccab. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus castra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero socios adhortatus, additoque insuper quod vita illis in periculo esset, in medio hostes inter fluviumque conclusis, ut qui non habeant quò se fuga reciperent (nam hostes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hostibus. quorum multis prostratis, ubi cernebat Bacchidem in se cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinasset, *Jonathas* cum sociis in fluvium insiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaserunt, quod hostes non amplius amnem transirent, sed Bacchides è vestigio ad arcem Hierosolymitanam se reciperet. De suo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amisit. Cæterum multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Hierichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha,

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hierosolyma se recepit. 1 Maccab. c. 9.

Per Judæam præsidia statuit. 1 Maccab. c. 9.

ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνου περὶ τῶν ὁμοφύλων πρόνοιαν ἐξίσειν, ἀποθανόντος ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας, καὶ μὴ περιορᾶν [k] ἀπροστάτευτον τὸ ἔθνος, μηδ' [l] ἐν οἷς φθείρεται. ὁ δ' Ἰωνάθης φήσας ἑτοίμως ἔχειν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς [m] κατὰ μηδὲν εἶναι χείρων τοῦ ἀδελφοῦ, στρατηγὸς ἀποδείκνυται τῶν Ἰουδαίων.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης ἀκούσας τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ παρέχῃ πράγματα τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ἰωνάθης, ὡς καὶ πρότερον Ἰούδας, ἀποκτεῖναι δόλῳ τοῦτον ἐζήτει. ταύτην δ' ἔχων τὴν προαίρεσιν οὐκ ἔλαθε τὸν Ἰωνάθην, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα· ἀλλὰ γὰρ μαθόντες ταῦτα καὶ παραλαβόντες τοὺς ἑταίρους ἅπαντας, εἰς [n] τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως τὸ τάχος ἔφυγον, καὶ παραγενόμενοι ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸ καλούμενον [o] λάκκου Ἀσφὰρ, αὐτόθι διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτοὺς [p] ἀπηρτηκότας, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου στρατοπεδευσάμενος, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. Ἰωνάθης δὲ, γνοὺς τὸν Βακχίδην ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμπει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ [q] Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τοὺς [r] Ναβαταίους Ἄραβας, ἵνα παρ' αὐτοῖς ἀπόθηται τὴν ἀποσκευὴν, [s] ἕως οὗ πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰρ φίλοι. τὸν δὲ Ἰωάννην ἀπιόντα πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐνεδρεύσαντες ἐκ [t] Μηδάβας πόλεως [u] οἱ [x] Ἀμαραίου παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζοντο, [y] κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ πάντας. δίκην μέντοι γε τούτων ὑπέσχον τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ἣν μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν.

γ'. Ὁ δὲ Βακχίδης, γνοὺς τὸν Ἰωνάθην [z] ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου κατεστρατοπεδευμένον, παραφυλάξας [a] τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ' αὐτὸν ἧκεν, ὡς οὐ μαχούμενον [b] ἐν ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τοὺς ἑταίρους, καὶ περὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς εἶναι τὸν κίνδυνον εἰπὼν, μέσοις ἀπειλημμένοις τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τῶν πολεμίων, ὡς φυγεῖν οὐκ ἔχουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν [c] ἐπῄεσαν, ὁ ποταμὸς δ' ἦν κατόπιν αὐτῶν· εὐξάμενος δὲ τῷ Θεῷ νίκην αὐτοῖς παρασχεῖν, συνάπτει τοῖς πολεμίοις. ὧν πολλοὺς καταβαλὼν, ἐπεὶ τολμηρῶς εἶδε ἐπερχόμενον αὐτῷ τὸν Βακχίδην, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς πλήξων αὐτόν. τοῦ δὲ προϊδομένου τε τὴν πληγὴν ἐκκλίναντος, ἀποπηδήσας μετὰ τῶν ἑταίρων εἰς τὸν ποταμὸν, διενήξατο, καὶ τοῦτον διασώζονται τὸν τρόπον εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τῶν πολεμίων οὐκ ἔτι τὸν ποταμὸν ἐπιδιαβάντων, ἀλλ' ὑποστρέψαντος εὐθὺς τοῦ Βακχίδου εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν. ἀπέβαλε δὲ τῆς στρατιᾶς [d] ὡς περὶ δισχιλίους. πολλὰς δὲ τῆς Ἰουδαίας [e] καταβεβλημένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν [f] Ἱεριχοῦντα καὶ [g] Ἐμμαοῦν, καὶ [h] Βεθωρὸν, καὶ [i] Βεθήλ-

k Ἀπροστάτευτον] Ἀπροστάτευτον Bas. & Hen. HUDS. Chrysost. Serm. xi. T. V. p. 56. ἀπροστάτευτος ὥσπερ καὶ ἔρημος. SPANH.

l Ἐν οἷς φθείρεται.] Ἐν οἷς κακοῖς φθείρεται Bas. ἐν οἷς κακοῖ (lr. κακοῖς) φθείρεται Hen.

m Κατὰ —— Ἰουδαίων.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

n Τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως] Ἔρημον Θεκωὲ 1 Maccab. IX. 33. vid. de Vit. §. 75. & ἁλωσ. lib. 6. c. 6. §. 3. SPANH.

o Λάκκου Ἀσφὰρ,] Ita & 1 Macc. c. 9. v. 33. Λακκασφὰρ Hen. Non lacum fuisse, sed fossam existimat Grotius. Ad occasum lacûs Asphaltitis fuisse videtur. Videsis Relandum in Palæstina S. pag. 267. HUDS. Lacus Assur Rufin. 1 Maccab. IX. 34. iisdem ut hic λάκκου Ἀσφάρ. SPANH.

p Ἀπηρτηκότας,] L. B. ἀπηρτηκότας.

* Exercitum reficiebat.] Confluentem illic militem recipiebat, Gelen.

q Γαδδὶν] Conf. supr. lib. 12. c. 6. §. 1. SPANH.

r Ναβαταίους Ἄραβας.] Conf. supr. lib. 12. c. 8. §. 3. SPANH.

s Ἕως οὗ πολεμήσωσι] Ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην Hen.

t Μηδάβας πόλεως] Ita & Suida. Μήδαβα Ptolemæo. In Græcis 1 Macc. c. 9. v. 36. Ναβαδὰθ, & in quibusdam Epiphanii libris Nabath. Γαβαθὰ veram lectionem esse apud Josephum suspicatur Grotius. Vide Relandum in Palæstina S. p. 893. HUDS. Ex Μηδαβὰ 1 Maccab. IX. 36. Nabath Rufin. SPANH.

u Οἱ Ἀμαραίου παῖδες,] Υἱοὶ Ἰαμβρὶ 1 Maccab. IX. 36. filii Amri Rufin. SPANH.

x Ἀμαραίου παῖδες,] Fuerit illorum parenti nomen Amri, quale regi cuidam Israëlis, 1 Reg. 16, 22.

y Κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην] Κτείνουσιν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς Hen. αὐτόν τε κτείνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Bas.

z Ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου] Jordanis paludes vid. inf. §. 5. SPANH.

a Τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν,] Conf. supr. lib. 12. c. 6. §. 2. & ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

b Ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον.] Ἐν ἐκείνῃ Hen.

c Ἐπῄεσαν,] Ἐφῄεσαν Hen. & L. B.

d Ὡς περὶ δισχιλίους.] Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 Macc. c. 9. v. 49.

e Καταβεβλημένας πόλεις] Καταλελυμένας Bas. (καταλελυμένας L. B.) Hen. & Vet. Interpr.

f Ἱεριχοῦντα —— Γάζαρα.] Urbes Judææ præsidiis à Bacchide munitas legimus etiam 1 Maccab. IX. 50. eratque Ἱεριχὼ, Ἐμμαοὺς, Βαιθωρὼν, Βαιθὴλ, Θαμναθὰ καὶ Φαραθωνὶ καὶ τὴν Τεφών. SPANH.

g Ἐμμαοῦν,] Ἀμμαοῦν Hen. (L. B.) & Epiphan.

h Βεθωρὸν,] Βαιθωρὼν (forsan pro Βαιθωρὼν, Hen. Βεθωρὼν mavult Grotius ad 1 Macc. c. 9. v. 50. Adi Relandum in Palæstina S. p. 637. HUDS. Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 5. SPANH.

i Βεθήλ-

[i] Βεθήλαν, καὶ [k] Θαμναθὰ, καὶ [l] Φαραθὼ, καὶ [m] Τοχόαν, καὶ Γάζαραν. καὶ πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων οἰκοδομήσας, καὶ τείχη περιβαλὼν αὐταῖς καρτερὰ, καὶ τῷ μεγέθει διαφέροντα, δύναμιν εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως κακῶς ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ἰουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν [n] ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ καὶ τοὺς τῶν πρώτων τῆς Ἰουδαίας παῖδας ὁμήρους, εἰς τὴν ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [o] καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.

δ'. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν [p] δὴ καιρὸν παραγενόμενός τις πρὸς Ἰωνάθην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Ἀμαραίου παῖδας ἀπήγγειλεν αὐτοῖς γάμον ἐπιτελοῦντας, καὶ τὴν νύμφην ἄγοντας, ἀπὸ [q] Γαβαθὰ πόλεως, θυγατέρα τινὸς ὄντος τῶν ἐπιφανῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι, μέλλειν δὲ γίνεσθαι [r] παραπομπὴν τῆς κόρης λαμπρὰν καὶ πολυτελῆ. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰωνάθην καὶ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐκδικίαν τἀδελφοῦ [s] νομίσαντες αὐτοῖς [t] παραφανῆναι, καὶ λήψεσθαι τὴν ὑπὲρ Ἰωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας ὑπολαβόντες, ἐξώρμησαν εἰς [v] Μηδάβαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τὴν παρθένον, καὶ τὸν νυμφίον, καὶ φίλων σὺν αὐτοῖς οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀπέκτειναν ἅπαντας· καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὴν ἄλλην ἣ τότε εἵπετο λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. καὶ τιμωρίαν μὲν ὑπὲρ Ἰωάννου τἀδελφοῦ παρὰ τῶν υἱῶν Ἀμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ οὗτοι καὶ οἱ συνεπόμενοι φίλοι καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [x] ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν καὶ Ἰωνάθης, εἰς [y] τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ ὑποστρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν φρουραῖς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα. [z] καὶ τότε μὲν ἐπ' ἔτη δύο τὰ τῶν Ἰουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ φυγάδες καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τὸν Ἰωνάθην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἀδείας ἐνδιατρίβοντας τῇ χώρᾳ διὰ τὴν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα, παρακαλοῦντες [a] ἀποστεῖλαι Βακχίδην ἐπὶ τὴν Ἰωνάθου σύλληψιν. [b] ἐδήλουν γὰρ αὐτὴν ἀπόνως ἐσομένην, καὶ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδεχομένοις αὐτοῖς ἐπιπεσόντας, [c] ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [d] τοῦ δὲ βασιλέως ἐκπέμψαντος τὸν Βακχίδην, γενόμενος οὗτος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πᾶσιν ἔγραψε τοῖς φίλοις καὶ Ἰουδαίοις καὶ συμμάχοις, [e] συλλαβεῖν αὐτῷ τὸν Ἰωνάθην. σπουδαζόντων δὲ πάντων καὶ μὴ δυναμένων κρατῆσαι τοῦ Ἰωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [f] σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [g] ᾐσθημένος· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα, πεντήκοντα [h] αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης σὺν τἀδελφῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [i] Βηθαλαγὰν

& Pharathonem, & Techoam, & Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificasset, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdedisset, in illis præsidia collocavit, ut factis inde excursionibus Judæos infestarent. Maxime vero *omnium* Hierosolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obsides accepisset, eos in arcem inclusit, atque ita custodiebat.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illisque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, sponsam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujusdam de viris illustribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum splendido & sumptuoso apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus sibi opportunissimum oblatum esse ad fratrem ulciscendum, opinatique se facillime posse Joannis *occisi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti sunt, & ad montem in insidiis locati inimicos exspectabant. Cumque eos animadvertissent virginem ducentes, sponsumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri solet, amicorum turbam, exsilierunt in eos ex insidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc sequebatur præda, reversi sunt. Atque hujusmodi supplicium ab Amaræi filiis sumpserunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipsi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occisi sunt.

Jonathas & Simon opprimunt Nabatæos nuptias celebrantes. 1 Maccab. c. 9.

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reversi, illic consederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præsidiis munivisset, ad Regem se recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & scelerati, cum viderent Jonatham cum suis pacis beneficio quietos securosque in regione agere, ad Demetrium regem *quosdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore significabant, unaque nocte omnes, si eos de improviso adoriretur, opprimi posse. Cum autem Rex *eò* Bacchidem misisset, ille ubi in Judæam venit, scripsit ad amicos suos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehensum ad se adducerent. Postquam vero omnes summo studio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *sibi* valde cavebat, intellectis *eorum* insidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falso ad ipsum pariter ac Regem detulissent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre suorum-

Proditores Bacchidem accersunt ad occidendum Jonatham. 1 Maccab. c. 9.

Bacchides, frustra id conatus, perfugis irascitur. 1 Maccab. c. 9.

i Βεθήλαν,] Βεθάλα *Hen.* HUDS. Βεθήλε supr. lib. 1. c. 19. §. ult. & lib 5. c. 2. §. 22. ὅσοι δὲ Βεθήλαν εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πεδίον· & lib. 6. cap. 4. §. 2. & Βέθηλος supr. lib. 6. cap. 3. §... & cap 7. §. 1. ἐν πόλει Βεθήλῳ. SPANH.

k Θαμναθὰ,] *Eusebio* Θαμνὰ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. HUDS. Θαμνὰ supr. lib. 5. c. 10. § 1. vel 2. εἰς Θαμνὰ πόλιν τῆς Παλαιστινῶν· nempe hic additur terminatio Syriaca θά. SPANH.

l Φαραθὼ,] Βαραθὼ *Hen.* Φαραθῶνα aut Φαραθῶν legisse videtur *Vet. Interpres.* HUDS. Φαραθωνιτῶν supr. lib. v. c. 9. §. ult. πόλεως δὲ Φαραθωνιτῶν γεγονώς· & mox ibid. ταφεὶς ἐν Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει· SPANH.

m Τοχόαν,] Θοχόαν *Hen.* Τεκόαν mallit *Grotius* ex 1 *Macc.* c. 9. v. 50.

n Ἰσχύρωσε.] Ὠχύρωσε *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.] Illa καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον non legisse videtur *Epiphan.* ἐνέκλεισε, καὶ ἐφύλαττεν. ὑπὸ &c. *Bas.*

p Δὴ καιρὸν παραγενόμενος] Δὲ *Hen.*

q Γαβαθὰ] Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Ναδαβὰθ mallit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαβαθὰ præfert *Grotius*. HUDS. Supr. lib. 5. c. 1. §. ult. τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει &c. lib. 6. c. 4. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ & §. 6. ἀνεχώρησεν εἰς Γαβαθὰ, & lib. 8. c. 7. §. ult. περὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Γαβαθῶν. SPANH.

r Παραπομπὴν τῆς κόρης] Μετὰ παραπομπῆς λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς *Bas.* μετὰ πολυτελοῦς προπομπῆς *Zonar.* μετὰ παραπομπῆς μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37.

s Νομίσαντες αὐτοῖς] Τοῦτο νομίσαντες *Bas.*

t Παραφανῆναι,] Παραφανῆναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

v Μηδάβαν,] Τὰ Μήδαβα *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. *Ἁλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

x Ὡς τετρακόσιοι.] Ita *Bas.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄντες υ'. in *Editis.*

y Τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ] Conf. supr. §. 3. SPANH.

z Καὶ τότε μὲν] Post Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9. v. 57.

a Ἀποστεῖλαι Βακχίδην] Ὑποστεῖλαι *Hen.*

b Ἐδήλουν γὰρ αὐτὴν] Ita legisse videntur *Epiphan.* & *Zonaras.* male in libris omnibus ἰδήλου.

c Ἀποκτενεῖν ἅπαντας.] Ἀποκτεῖναι *Hen.*

d Τοῦ δὲ βασιλέως] Ὁ δὲ Βακχίδης ταχέως παραγενόμενος *Bas.* ὁ δὲ Βακχίδης ὑπὸ τοῦ βασιλέως ταχέως παρ. juxta *Epiphanium.*

e Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαβόντας.

f Σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν] Illud σφόδρα ex MSS. & *Vet. Interpr.*

g Ἠσθημένος,] Αἰσθόμενος *Hen.*

h Αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας] Ἐξ αὐτῶν *Bas.*

i Βηθαλαγὰν ——— ἐρήμῳ,] Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaica*, בית חגלה. nam ע per Γ sæpe vertitur Græce, & literæ frequenter transponi solent in ejusmodi nominibus. Βαιθβασὶ dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuisse in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* HUDS. Βαιθβασὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ Maccab. 1. 12. 62. Vithalagam *Rufin.* SPANH.

rumque manu Bacchidis metu Bethalagam secessit, vicum in solitudine situm: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, sese à periculo securum conservabat. At Bacchides, istis auditis, cum copiis quæ tum sibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus est, ejusque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipsum obsidebat. Ille vero acri oppugnantium studio nihil cedit, sed, cum fortiter restitisset, Simonem fratrem in urbe relinquit, adversus Bacchidem præliaturum: ipse vero clam in regionem egressus, magnaque inter suæ factionis homines manu collecta, nocte in castra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidisset, Simoni etiam fratri palam fit, quod hostes esset adortus. nam & is sentiens stragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obsidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos grassatur. Bacchides autem, cum vidisset sese ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipsum urgentes, in desperationem animique consternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obsidionis præter spem cecidérint. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipsum à Rege accersiverant, convertit, quasi ab eis deceptus: volebatque, obsidione finita, cum dignitate, si fieri posset, domum redire.

Bacchides Bethalagam oppugnat. 1 Maccab. c. 9.

Obsidionem solvit. 1 Maccab. c. 9.

6. Quod ejus consilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & societate *ineunda*, *ea conditione* ut sibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujusmodi discessionem sibi *aliâ* honestiorem fore ratus, paciscitur cum Jonatha amicitiam, sibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptisque captivis, Antiochiam ad Regem reversus est: & post hunc discessum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc securitatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res administrabat: atque sceleratos & impios supplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

II. Jonathas cum Bacchide componit. 1 Maccab. c. 9.

ἀναχωρεῖ, κώμην οὖσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· καὶ οἰκοδομήσας πύργους, καὶ τείχη [k] περιβαλόμενος, [l] αὐτὸν εἶχεν ἀσφαλῶς πεφρουρημένον. Βακχίδης δὲ [m] ταῦτα ἀκούσας, τήν τε [n] μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων, καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς συμμάχους παραλαβὼν, ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην ἧκε, καὶ προσβαλὼν αὐτοῦ τοῖς ὀχυρώμασιν, ἐπὶ πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ δὲ πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς πολιορκίας οὐκ ἐνέδωκεν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιστὰς, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [o] ἐν τῇ πόλει καταλείπει, τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λαθὼν δ' αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐξελθὼν, καὶ συναγαγὼν χεῖρα πολλὴν παρὰ τῶν [p] τὰ αὐτοῦ φρονούντων, [q] νυκτὸς ἐπιπίπτει [r] τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ, καὶ συχνοὺς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς καὶ τἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ γὰρ οὗτος αἰσθόμενος [s] τοὺς πολεμίους ὑπ' αὐτοῦ κτεινομένους, ἐπέξεισιν [t] αὐτοῖς, καὶ τά τε μηχανήματα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἱκανὸν εἰργάσατο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ Βακχίδης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπειλημμένον, καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοὺς δ' ὄπισθεν προσκειμένους, εἰς ἀθυμίαν ἅμα καὶ ταραχὴν τῆς διανοίας ἐνέπεσε, τοῦ παρ' ἐλπίδας ἀποβαίνειν [v] τῆς πολιορκίας συγχυθείς. τὸν μέντοιγε ὑπὲρ τούτων θυμὸν εἰς τοὺς φυγάδας, οἳ μετεπέμψαντο παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτὸν, [x] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο δὲ [y] παύσας τὴν πολιορκίαν εὐπρεπῶς, [z] εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν [a] οἰκείαν [b] ὑποστρέψαι.

ς΄. Μαθὼν δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Ἰωνάθης, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις οὓς εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας δὲ ταύτην [c] εὐπρεπεστέραν ὁ Βακχίδης τὴν ἀναχώρησιν, σπένδεται πρὸς τὸν Ἰωνάθην φιλίαν· καὶ ὤμοσαν μὴ [d] στρατεύειν ἔτι κατ' ἀλλήλων. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους ἀποδοὺς, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενος, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, οὐκ ἔτι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης, ταύτης τῆς ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιούμενος ἐν [e] Μαχμᾷ πόλει τὴν δίαιταν, αὐτόθι τοῖς ὄχλοις διέτασσε τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς κολάζων [f] ἐκάθηρεν οὕτως ἀπὸ τούτων τὸ ἔθνος.

III.

CAP. II.

Quomodo Alexander bellum gerens adversus Demetrium Jonthæ multa elargitus est, & pontificatu ei delato ipsum in societatem suam pertraxit, quamvis illi majora pollicitus esset Demetrius. De obitu Demetrii.

ANno autem centesimo sexagesimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam ascendisset, Ptolemaidem occuparet, proditione militum qui eam præsidio tenebant. infensi enim erant Demetrio, tum quod is superbus esset, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus muni-

Alexander Ptolemaidem occupat. 1 Maccab. c. 10.

Demetrii malum ingenium.

ΚΕΦ. β΄.

Ὡς Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ἰωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ, εἰ καὶ μείζονα ἐκείνῳ ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

ΕΤΕΙ δ' ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ [g] Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς [h] υἱὸν, ἀναβάντα εἰς Συρίαν, συνέβη καταλαβέσθαι Πτολεμαΐδα, ἐκ προδοσίας τῶν ἔνδοθεν στρατιωτῶν. ἀπηχθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσέντευκτον. ἀποκλείσας γὰρ [i] αὐτὸν εἰς [k] τετραπύργιόν τι βασίλειον, ὃ κατεσκευ-

---

k Περιβαλόμενος,] Περιβαλλόμενος Hen. & Bas.

l Αὐτὸν εἶχεν ἀσφαλῶς] Ἑαυτὸν εἶχεν Bas. αὐτὸν εἶχεν Hen. αὐτὴν εἶχεν ἀσφαλῶς πεφρουρημένην juxta Vet. Interpr.

m Ταῦτα ἀκούσας,] Ταῦτα [illegible] Bas.

n Μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων,] Μετ' αὐτοῦ Hen.

o Ἐν τῇ πόλει] Ἐν τῇ πόλει εἴασε τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα Bas. & Hen.

p Τὰ αὐτὰ φρονούντων,] Τὰ αὐτὰ Hen.

q Νυκτὸς ἐπιπίπτει] Νύκτα Bas.

r Τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ.] Τῷ τοῦ Βακχίδου Hen.

s Τοὺς πολεμίους] Τοὺς πολεμίους adjecimus è Cod. Hen. & Vet. Int.

t Αὐτοῖς,] Αὐτοὺς Bas. sed nec αὐτοῖς nec αὐτοὺς agnoscit Epiphan.

v Τῆς πολιορκίας συγχυθείς.] Περὶ τὴν πολιορκίαν Hen.

x Ἀπέσκηψεν,] Ita malui cum Bas. & Hen. præsertim quod eodem sensu occurrat apud Dionys. Halic. p. 368. v. 37. Edit. Oxon. ἐπέσκηψεν in Editis. HUDS. Vers. convertit, potius effudit. IBBETSON.

y Παύσας] L. B. τελευτήσας.

z Εἰ δυνατὸν,] Εἰ δυνατὸν adjectum esse volui ex Hen. Bas. (Lugd. Bat.) & Vet. Interpr.

a Οἰκείαν] Οἰκίαν Hen.

b Ὑποστρέψαι.] Ὑποστρέψαι Bas. & Hen.

c Εὐπρεπεστέραν] Εὐπρεπεστάτην Bas. & Hen.

d Στρατεύειν ἔτι κατ'] Lugd. Bat. στρατεύσειν ἐπὶ τὴν.

e Μαχμᾷ πόλει] Conf. lib. VI. c. 6. §. 1. SPANH.

f Ἐκάθηρεν] Ἐκάθαιρεν Bas. ἐκάθαιρεν Hen.

g Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς] Verum non Antiochi filius, sed sortis extremæ juvenis à Justino dicitur lib. XXXV. c. 1. & Appian. in Syriac. Alexander Bala dictus Euseb. Gr. p. 505. Item in ejus Nummis ΘΕΟΠΑΤΩΡ. 1 Maccab. c. x. v. 1. Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Ἀντιόχου ὁ Ἐπιφανής. SPANH.

h Υἱὸν,] Id est, qui se filium Antiochi illustris dicebat. Nomen ei (ut inquit Justinus, l. 35.) Alexandri inditur, genitusque ab Antiocho dicitur, sortis extremæ juvenis &c. in Epitome Livii, l. 2. 11. Alexander homo ignotus & incertæ stirpis. [illegible] Appian. Dictus est ab adversariis Balles. Straboni l. XVI. ὁ Βάλας Ἀλέξανδρος. Grotius ad 1 Macc. c. 10. v. 1. Vide Historiam Regum Syriæ per Foy Vaillant, p. 245.

i Αὐτὸν] Αὐτὸν Bas. & Hen.

k Τετραπύργιόν τι] Τετραπύργιον τὸ βασίλειον Bas. HUDS.

For-

κατεσκεύαστο αὐτὸς οὐκ ἄπωθεν τῆς Ἀντιοχείας, οὐδένα προσίετο, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ πράγματα ῥάθυμος ἦν καὶ ὀλίγωρος. ἐξ ὧν αὐτῷ καὶ μᾶλλον τὸ παρὰ τῶν ὑποτεταγμένων μῖσος ἐξήφθη, [l] καθὼς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. διαιτώμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούσας ὁ Δημήτριος, ᾔει ἅπασαν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε δὲ καὶ πρὸς Ἰωνάθην πρέσβεις περὶ συμμαχίας καὶ εὐνοίας. φθάσαι γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον ἔγνω, μὴ προδιαλεχθεὶς ἐκεῖνος αὐτῷ λάβῃ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. [m] τοῦτο δ' ἐποίει, φοβηθεὶς μὴ μνησικακήσας ὁ Ἰωνάθης αὐτῷ τῆς ἔχθρας συνεπιθῆται. προσέταξεν οὖν αὐτῷ συναθροίζειν δύναμιν, καὶ [n] κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ τοὺς ὁμήρους, οὓς τῶν Ἰουδαίων ἐνέκλεισε Βακχίδης ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων, [o] ἀπολαβεῖν. τοιούτων οὖν αὐτῷ τῶν παρὰ Δημητρίου προσπεσόντων, ὁ Ἰωνάθης παραγενόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνω τοῦ βασιλέως, ἀκούοντος τοῦ τε λαοῦ καὶ τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν. ἀναγνωσθείσης δὲ τούτων, οἱ ἀσεβεῖς καὶ φυγάδες ἐκ [p] τῆς ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν, [q] ἐπιτετροφότος Ἰωνάθῃ τοῦ βασιλέως στρατιὰν συλλέγειν καὶ τοὺς ὁμήρους ἀπολαβεῖν. ὁ δὲ τοῖς γονεῦσιν ἑκάστῳ τὸν ἴδιον ἀπέδωκε. καὶ οὕτως μὲν Ἰωνάθης ἐν Ἱεροσολύμοις τὴν μονὴν ἐποιεῖτο, καινίζων τὰ κατὰ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ βούλησιν κατασκευάζων ἕκαστον. ἐκέλευσε γὰρ οἰκοδομηθῆναι καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων, ὡς ἂν ᾖ πρὸς τοὺς [r] πολεμίους ἀσφαλέστερα. ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ τῶν φρουρίων τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φύλακες, ἐκλιπόντες αὐτὰ πάντες ἔφυγον εἰς Ἀντιόχειαν, πάρεξ τῶν ἐν [s] Βεθσούρᾳ πόλει, καὶ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων. ἦν γὰρ ἡ πλείων μοῖρα τῶν ἀσεβῶν Ἰουδαίων καὶ [t] πεφυγότων ἦσαν, καὶ διὰ τοῦτο τὰς φρουρὰς οὐκ ἐγκατέλιπον.

β'. Γνοὺς δὲ Ἀλέξανδρος τάς τε ὑποσχέσεις ἃς ἐπέσχετο Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθην, καὶ εἰδὼς καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, καὶ ὅσα διέθηκε πολεμῶν τοὺς Μακεδόνας, καὶ πάλιν οἷα πεπονθὼς αὐτὸς εἴη ὑπὸ Δημητρίου καὶ Βακχίδου τοῦ [v] Δημητρίου στρατηγοῦ, σύμμαχον οὐκ ἂν εὑρεῖν Ἰωνάθου ἀμείνω πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ· ὃς καὶ πρὸς τοὺς [x] πολεμίους ἐστὶν ἀνδρεῖος, καὶ μῖσος οἰκεῖον ἔχει πρὸς Δημήτριον, πολλὰ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ κακὰ καὶ πεποιηκώς. εἰ τοίνυν δοκεῖ φίλον ποιεῖσθαι [y] αὐτὸν κατὰ Δημητρίου, νῦν ἐστιν οὐκ ἄλλο τι χρησιμώτερον παρακαλεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὐτῷ, καὶ τοῖς φίλοις πέμπειν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, γράφει τοιαύτην ἐπιστολήν. [z] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑΘΗι ΤΩ ΑΔΕΛΦΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. "Τὴν μὲν "ἀνδρείαν σου καὶ πίστιν ἀκηκόαμεν πάλαι, καὶ διὰ "τοῦτο πεπόμφαμεν πρὸς σὲ περὶ [a] φιλίας καὶ συμμα"χίας. [b] χειροτονοῦμεν δέ σε σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ἰου"δαίων, καὶ φίλον ἐμὸν καλεῖσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "καὶ δωρεάς, στολὴν πορφυρᾶν καὶ στέφανον χρύσεον, "καὶ παρακαλῶ τιμηθέντα ὑφ' ἡμῶν ὅμοιον γίνεσθαι περὶ "ἡμᾶς.

γ'. Δεξάμενος [c] δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωνάθης, ἐνδύεται

tam se conclusisset, quam ipse non procul ab Antiochia extruxerat, neminem *in eam* admittebat: sed in rebus administrandis socors erat & negligens. unde & subditorum in eum odium magis accensum erat, sicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama acceperat Alexandrum esse in *urbe* Ptolemaide, copiis suis omnibus assumptis contra eum profectus est. Quin & legatos ad Jonatham misit, ut eum sibi socium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior colloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipsum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obsidesque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hierosolymorum arcem concluserat. Igitur cum mandata ejusmodi ad eum à Demetrio delata essent, Jonathas, ubi ad Hierosolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præsidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi sunt, quod Jonathæ facta esset à Rege exercitum colligendi potestas, obsidesque sibi habendi. Ille vero eos parentibus suis quemque reddidit. Atque ita quidem Jonathas Hierosolymis habitabat, urbem instaurans & pro arbitrio suo unumquodque construens. jussit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut essent illi ab hostibus tutiores. Ista autem cum animadverterent qui in præsidio erant munitionum per Judæam, cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethsuram tenebant & Hierosolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præsidia non deserebant.

IV. *Demetrius Jonatham sibi conciliare conatur.* 1 *Maccab.* c. 10.

2. Alexander autem, cum didicisset, quid Demetrius Jonathæ promiserit, simul & rescivisset, & quam egregie se gesserit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque vicissim ille passus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium habere quam Jonatham: qui & fortis est adversus hostes, & singulari Demetrium odio prosequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multisque vicissim eum affecerit. Itaque si *idem ipsis* videatur, ut illum sibi amicum *sociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re sua erit illum invitare ad societatem ineundam. Cum igitur ita visum esset ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujusmodi literas scribit. REX ALEXANDER JONATHANI FRATRI S. "Jamdudum audivimus de fide tua & fortitudine: "ideoque ad te misimus *qui* de amicitia & societate *agant*. Porro te facimus hodie Judæorum pontificem, & ut noster amicus dicare *statuimus*. "Quin & munera tibi mittenda curavi, stolam "purpuream & auream coronam: teque obsecro, "ut à nobis honoratus similiter erga nos affectus "sis.

V. *Alexander id etiam agit ut Jonatham sibi concilia.* 1 *Maccab.* c. 10.

Alexandri litera ad Jonatham. 1 *Maccab.* c. 10.

Jonathas stolam pontificalem induit. 1 *Maccab.* c. 10.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem stolam

Forte περιέπεσεν τι &c. COCC.

l Καθὼς ἤδη] Ubi hoc demonstratum dedit, plane nescimus.

m Τοῦτο δ' ἐποίει] Ita cum *Hen.* τοῦτο δὲ ποιεῖ in *Editis Aliisque*.

n Κατασκευάζειν ὅπλα,] Ita *Hen.* & in 1 *Maccab.* c. 10. v. 6. παρασκευάζειν in *Editis*.

o Ἀπολαβεῖν.] Ἀπολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.*

p Τῆς ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν,] Οἱ ἐκ τῆς ἀκρ. *Hen.* καὶ οἱ ἐκ τῆς *Busb.*

q Ἐπιτετροφότος] *L. B.* ἐπιτετραφότος.

r Πολεμίους ἀσφαλέστερα.] Sic *Busb.* & *Hen.* πολέμους in *Editis*.

s Βεθσούρᾳ πόλει,] Βαιθσουρᾷ *Hen.* Vide lib. 12. c. 8. §. 4. & *Relandum* in *Palæstina* S. p. 658. HUDS. Βεθσούρα, locus Judææ munitissimus. vid. infr. c. 5. §. 6. SPANH.

t Πεφυγότων ἦσαν] Τὸν νόμον καταλελοιπότων 1 *Macc.* c. 10. v. 14.

v Δημητρίου στρατηγοῦ] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τοῦ στρατηγοῦ in *Editis Aliisque*.

x Πολεμίους] Πολέμους solus *Hen.*

y Αὐτὸν κατὰ Δημητρίου,] Τὸν Ἰωνάθην *Busb.*

z Βασιλεὺς —— χαίρειν.] Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθαν χαίρειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teste *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inscriptione Antiq. Grut.* HUDS. Conf. infr. c. 4. §. 9. SPANH.

a Φιλίας καὶ συμμαχίας.] Illa φιλίας καὶ absunt *Busb.* *Hen.* & *Epiphan.*

b Χειροτονοῦμεν] Καὶ χειροτονοῦμέν σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legisse videtur *Epiphan.* De voce χειροτονία videsis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Heb.* p. 730.

c Δὲ τὴν ἐπιστολὴν] Δὲ abest *Hen.* & mox ὁ deest *Hen.* & *Busb.*

d Me-

ftolam induit, inſtante Umbraculorum feſto, quadriennio poſt fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque ſuam ſibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obſequio Jonathæ benevolentiam demerendo, ſed illi ſatis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipſe literas ſcribit ad Jonatham populumque in hanc ſententiam. "REX "DEMETRIUS JONATHÆ ET JUDÆORUM GENTI S. Quoniam amicitiam nobiſcum initam ſervaſtis, & ad noſtros inimicos qui vos tentarunt non deſeciſtis, hanc veſtram fidem "laudo, hortorque ut in iiſdem permaneatis, beneficii gratiam à nobis viciſſim conſequuturi. "Pleroſque enim veſtrum tributis & penſionibus "levabo, quæ & regibus anteceſſoribus meis & mihi jam ante pendebatis. Et nunc vobis vectigalia remitto quæ ſolvere ſemper conſueviſtis. Ac "præterea pretium ſalis vobis condono, & coronarum, quas nobis afferre ſoliti eratis; & quod "mihi, pro tertiis frugum & dimidiis fructûs arborum, jure cedebat, ex hodierno die *in* poſterum vobis remitto. Et quod in ſingula capita "mihi dari oportebat, ab his qui Judæam incolunt & qui ſunt in tribus toparchiis, quæ Judææ "adjacent, Samariæ & Galilææ & Peræææ, id vobis concedo ab hoc tempore in perpetuum. Et "urbem Hieroſolymitarum ſacram & inviolabilem eſſe volo, & à decumis vectigalibuſque im"munem qua patet ejus territorium. Arcem etiam "ejus permitto pontifici veſtro Jonathæ, & quos "ipſe pro amicis & fidis habuerit præſidio ejus "adhibere, ut eam nobis cuſtodiant: ac præterea "Judæorum eos, qui bello capti in terris noſtris "ſerviunt, dimitto liberos. Ad hæc jubeo ut Judæorum jumenta ad angarias non adigantur: atque Sabbata & feſta omnia & tres dies feſtum "antecedentes immunes ſint. Similiter & Judæos "in meo regno degentes dimitto liberos nulliſque "injuriis affectos: & qui mecum militare voluerint, "eos ſino, liceatque illis *in exercitum meum deſcribi* ad *hominum* millia triginta: idemque ſtipendium, quod noſtri milites accipiunt, illis, ubicunque ierint, numerabitur. Ex iis autem quoſdam in præſidiis collocabo, alios vero in cor-

Demetrii literæ ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

μὰν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τῆς Σκηνοπηγίας ἐσάσης [d] μετὰ ἔτη τέσσαρα, ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰούδαν ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ οὐδεὶς κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συνῆγε δὲ δύναμιν πολλὴν, καὶ πλῆθος ὅπλων ἐχάλκευε. Δημήτριον δὲ ταῦτα [e] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τῆς βραδυτῆτος [f] ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι, ὅτι μὴ προλαβὼν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [g] ἐφιλανθρωπεύσατο τὸν Ἰωνάθην, ἀλλ' ἐκείνῳ καταλίποι καιρὸν εἰς τοῦτο. γράφει [h] μέντοι καὶ αὐτὸς ἐπιστολὴν τῷ Ἰωνάθῃ καὶ τῷ δήμῳ δηλοῦσαν τάδε. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗι ΚΑΙ ΤΩι ΕΘΝΕΙ "ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἐπειδὴ [i] διετηρήσατε τὴν "πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ πειράζουσιν ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς "ἐχθροῖς οὐ προσέθεσθε, καὶ ταύτην μὲν ὑμῶν ἐπαινῶ "τὴν πίστιν, [k] καὶ παρακαλῶ δὲ τοῖς αὐτοῖς [l] ἐπιμένειν, [m] ἀποληψομένους ἀμοιβὰς παρ' ἡμῶν καὶ χάριτας. τοὺς γὰρ πλείστους ὑμῶν ἀνήσω τῶν φόρων καὶ τῶν "συντάξεων ἃς [n] προσετελεῖτε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦσι καὶ ἐμοί. νῦν τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀεὶ "παρείχετε. πρὸς τούτοις καὶ τιμὴν ὑμῖν χαρίζομαι τῶν "[o] ἁλῶν. καὶ τῶν [p] στεφάνων οὓς προσεφέρετε ἡμῖν· καὶ ἀντὶ "τοῦ [q] τρίτου τοῦ καρποῦ, καὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ ξυλίνου καρποῦ τὸ "γινόμενον ἐμοὶ μέρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας. [r] καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης ὃ ἔδει μοι δίδοσθαι [s] τῶν ἐν "τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων, καὶ [t] τῶν τριῶν τοπαρχιῶν τῶν τῇ Ἰουδαίᾳ προσκειμένων, Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας καὶ Περαίας, "[v] τοῦτο παραχωρῶ ὑμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. "καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [x] ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι βούλομαι, καὶ ἐλευθέραν ἕως τῶν [y] ὅρων αὐτῆς [z] ἀπὸ τῆς δεκάτης "καὶ τῶν τελῶν. τὴν δὲ ἄκραν ἐπιτρέπω τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν "Ἰωνάθῃ, οὓς δ' ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστοὺς καὶ φίλους, "τούτους ἐν αὐτῇ φρουροὺς καταστῆσαι, ἵνα φυλάσσωσιν "[a] ἡμῖν αὐτήν· καὶ Ἰουδαίων δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας καὶ "δουλεύοντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω "δὲ μηδὲ [b] ἀγγαρεύεσθαι [c] τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια· τὰ δὲ "Σάββατα, καὶ ἑορτὴ ἅπασα, [d] καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς "ἡμέραι, ἔστωσαν ἀτελεῖς. [e] τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐν τῇ "ἐμῇ κατοικοῦντας Ἰουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρεάστους "ἀφίημι· καὶ τοῖς στρατεύεσθαι μετ' ἐμοῦ βουλομένοις ἐπιτρέπω, καὶ μέχρι τρισμυρίων ἐξέστω τοῦτο· τῶν δ' αὐτῶν, ὅποι ἂν ἀπίωσι, τευξομένων ὧν καὶ τὸ ἐμὸν στράτευμα μεταλαμβάνει. καταστήσω δ' αὐτῶν, οὓς μὲν "εἰς τὰ φρούρια, τινὰς δὲ καὶ περὶ τὴν φυλακὴν [f] τοῦ-

"μα

[d] Μετὰ ἔτη τέσσαρα,] Anno *nono* poſt mortem Jonathanis, non *quadriennio* poſt, ut vult *Joſephus*. qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo ſuccedente, eſt prognatus, quem ab ipſo *Joſepho* (ſc. l. 20. c. 8.) agnitum fuiſſe comperimus. *Uſſerius* ad *A. M.* 3852. *Octennio* poſt mortem Jonathanis pontificem factum eſſe cenſet *Petitus*, adeoque reſcribendum, μετὰ ἔτη δ' ἀρχ. ἢ ὀ τ ἀδ. ac ſi excidiſſet numeralis ὀ'. propter ὁ ſequens, & librarius mutaſſet δ' ἀρχ. in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadverſ.* p. 93. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. xi. p. 151.

[e] Σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα,] Illud σφόδρα e *Bosb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[f] Ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι,] Ἑαυτὸν ᾐτιᾶτο *Bosb.* ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι *Hen.*

[g] Ἐφιλανθρωπεύσατο τὸν Ἰωνάθην,] Φιλανθρωπεύσατο *Bosb.*

[h] Μέντοι καὶ αὐτὸς] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere* &c. γράφει ſolum in *Editis*, *Aliiſque*.

[i] Διετηρήσατε] Ἐτηρήσατε *Hen.*

[k] Καὶ παρακαλῶ] Καὶ abeſt *Hen.*

[l] Ἐπιμένειν,] Ἐμμένειν *Bosb.*

[m] Ἀποληψομένους] Ita *Bosb. Hen.* & *Gall.* ἀποληψομένοι in *Editis*.

[n] Προσετελεῖτε] Ἐτελεῖτε *Hen* & mox ἐμοί.

[o] Ἁλῶν,] Ita *Cod. aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἄλλων *Baſ.* & *Hen* perperam. Id enim ſibi vult *Joſephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad ſal eximendum è ſalinis in Judæa. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10 v. 29 & c. 11. v. 35.

[p] Στεφάνων] Coronas Judæi ſoliti erant regibus offerre quotannis: poſtea *aurum* quod vice coronarum ſolvebatur aut in coronas impendebatur, dictum eſt *coronarium*, & φόρος στεφανίτης ſupr. lib. 12. c. 3. §. 3. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29.

[q] Τρίτου τοῦ καρποῦ,] Ita cum *Bosb.* & *Hen.* τρίτου τοῦ τοῦ καρποῦ in *Editis Aliiſque*.

[r] Καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης] Καὶ ὡς ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκ. ἔδει μοι δίδοσθαι. *Bosb.* & *Hen.*

[s] Τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων,] Τῶν omittit *Hen.*

[t] Τῶν τριῶν τοπαρχιῶν] Τῶν πατρῴων τοπαρχιῶν ſolus *Hen.* τῶν τριῶν νομῶν τῶν προστεθειμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τῶν τρ. τοπ. τῶν ἐν τῇ Ἰουδ. in *Editis Aliiſque*. Voculam ἐν (cum *Cod. Hen.*) ejectam eſſe volui, præſertim quod nec eam agnoſcat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samaria* &c. ac ſi legiſſet τριῶν τοπαρχιῶν τῶν ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum eſſe monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui præterea ſcribendum cenſet ἐκ Σαμαρείας &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii*.

[v] Τοῦτο παραχωρῶ] Ita *Bosb.* τούτων in *Editis Aliiſque*. πάντα aut πᾶν legiſſe videtur *Vet. Interp.* qui habet *univerſa concedo*.

[x] Ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι] Videſis *Ez. Spanhemium* de *præſtantia & uſu Numiſm.* in *Diſſert.* IX.

[y] Ὅρων αὐτῆς] Ita *Bosb.* & *Epiphan.* ἱερῶν in *reliquis*.

[z] Ἀπὸ τῆς δεκάτης] Ὑπὸ τελῶν ὁ δεκάτου *Bosb.* ὑπὸ τελῶν τῆς δεκάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.*

[a] Ἡμῖν αὐτήν·] Sic *Hen. Bosb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis*.

[b] Ἀγγαρεύεσθαι] Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparſione ad Paſſ. Chriſti*, p. 182. HUDS. Menander in Σικυωνίῳ in Exc. H. Grot. p. 745. ἐὰν ἔχῃ τι μαλακόν, ἀγγαρεύεται. SPANH.

[c] Τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια·] Τὰ τῶν Ἰουδαίων ſolus *Bosb.*

[d] Καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἡμέραι,] Καὶ τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέραι μετὰ ἑορτὴν 1 *Macc.* c. 10. v. 34.

[e] Τὸν αὐτὸν τρόπον] Τὸν δὲ αὐτὸν *Hen.*

[f] Τοῦ σώματος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τῶν σωμάτων in *reliquis*.

g Τῶν

"μοῦ σώματος, καὶ ἡγεμόνας δὲ ποιήσω [g] τῶν περὶ "τὴν ἐμὴν αὐλήν. ἐπιτρέπω δὲ καὶ τοῖς πατρίοις "χρῆσθαι νόμοις καὶ τούτους φυλάσσειν, [h] καὶ τοῖς τρισὶ "τοῖς προσκειμένοις τῇ Ἰουδαίᾳ νομοῖς ἐπιτάσσεσθαι βού-"λομαι, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπιμελὲς εἶναι, ἵνα μηδὲ εἷς "Ἰουδαῖος ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν προσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ ἐν "Ἱεροσολύμοις. [i] δίδωμι δ' ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τὴν δαπά-"νην τῶν θυσιῶν κατ' ἔτος [k] μυριάδας πεντεκαίδεκα, τὰ "δὲ περισσεύοντα τῶν χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι· "τὰς δὲ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ "βασιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, διὰ τὸ [l] προσήκειν αὐτὰς [m] τοῖς "ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. καὶ ὅσοι δ' ἂν φύγωσιν εἰς "τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ εἰς τὰ [n] ὑπ' αὐτοῦ χρημα-"τίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα, ἢ δι' ἄλλην "αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [o] οὗτοι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς "σῶα ἔστω. ἐπιτρέπω δὲ καὶ ἀνακαινίζειν τὸ ἱερὸν καὶ οἰκοδο-"μεῖν, τῆς εἰς ταῦτα δαπάνης ἐκ τῶν ἐμῶν γινομένης, καὶ τὰ "τείχη δὲ συγχωρῶ τὰ τῆς πόλεως [p] οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πύρ-"γους ὑψηλοὺς ἐγείρειν, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν [q] ἀνιστάν-"τας. εἰ δέ τι καὶ φρούριόν ἐστιν, ὃ συμφέρει [r] τῇ Ἰουδαίων "χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, καὶ τοῦτ' ἐκ τῶν ἐμῶν κατασκευα-"σθήτω".

δ'. Ταῦτα [s] μὲν ὑπισχνούμενος καὶ χαριζόμενος τοῖς Ἰουδαίοις [t] ἔγραψε Δημήτριος. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς, δύναμιν μεγάλην συναγαγὼν μισθοφόρων καὶ τῶν προσθεμένων ἐκ τῆς Συρίας αὐτῷ στρατιωτῶν, ἐπὶ τὸν Δημήτριον ἐστράτευσε. καὶ μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας τοῦ Δημητρίου ἐτρέψατο τοὺς ἐναντίους εἰς φυγὴν, καὶ ἐδίωξεν ἄχρι πολλοῦ, κτείνει τε συχνοὺς αὐτῶν καὶ διαρπάζει τὸ στρατόπεδον· [v] τὸ δὲ δεξιὸν, οὗ συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ἡττᾶτο. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτριος δὲ γενναίως μαχόμενος οὐκ ὀλίγους μὲν ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων, διώκων δὲ τοὺς ἄλλους, εἰσελαύνει τὸν ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ καὶ δυσπεριόδευτον, ἔνθα συνέβη, πεσόντος [x] αὐτῷ τοῦ ἵππου, μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς περὶ αὐτὸν ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, καὶ κυκλωσάμενοι τὸν Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠκόντιζον. ὁ δὲ, πεζὸς ὢν, γενναίως ἀντεμάχετο, καὶ τελευταῖον τραύματα λαβὼν πολλὰ, καὶ μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμενος, κατέπεσε. [y] καὶ τέλος μὲν τοιοῦτο τὸν Δημήτριον κατέλαβεν, ἔτη βασιλεύσαντα [z] ἕνδεκα, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

"poris mei custodes habebo, præfectosque faciam "illorum qui sunt in regia mea. Permitto etiam "eis patriis legibus vivere, easdemque servare; "voloque illos imperare tribus præfecturis Judææ "attributis, pontificique id curæ esse, ut nemo "Judæus aliud templum habeat, ad Deum vene-"randum, præter illud quod Hierosolymis est. "Insuper singulis annis de meo *fisco* largior cen-"tum & quinquaginta millia *drachmarum* in sum-"ptum sacrificiorum, & quicquid pecuniæ super-"est *id* vestrum esse volo: illa autem decem mil-"lia drachmarum, * quæ de templo reges accipie-"bant, vobis remitto, quod pertineant ad sacerdo-"tes rem divinam in templo procurantes. Qui-"cunque etiam confugerint in templum Hieroso-"lymitanum † & in ejus pomœria, qui debitores "essent pecuniæ fiscalis, aut ex alia re, absolvantur "& ipsi, & res eorum ipsis salvæ sunto. Tum au-"tem permitto ut instauretur templum & ædifice-"tur, sumptibus ad ista ex fisco meo suppeditatis: "quinetiam concedo ut mœnia urbis exstruantur, "turresque altæ excitentur, ita ut ista *omnia* meis "impensis erigantur. Denique si quod castellum "sit, quod Judæorum regioni expediat munitum "esse, sumptibus meis opera fiant & munitiones.

4. Ista quidem Demetrius, promissa faciens volensque gratificari Judæis, *ad eos* scripsit. Alexander autem rex, ingenti exercitu coacto, tam ex mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum accesserant, contra Demetrium profectus est. Cumque pugna committeretur, sinistrum Demetrii cornu eos qui sibi oppositi erant in fugam vertit, & diu persequutum est, multosque illorum occidit & castra diripit; dextrum vero, in quo forte erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem omnes in fugam se conjecerunt: at Demetrius, fortiter dimicans, hostium non paucos interfecit, dumque alios subsequitur, equo invectus est in cœnum profundum & transitu difficile, ubi contigit ut ille, cum prolapso equo effugere non potuerit, occideretur. nam hostes, viso quod ei acciderat, reversi sunt; cumque Demetrium circumdedissent, cum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam pedibus esset, fortiter propugnabat, tandemque multis vulneribus confectus, cum diutius resistendo non esset, occubuit. Atque hoc modo vitam finivit Demetrius, anno regni sui undecimo, sicut & alibi declaravimus.

Pugna inter Demetrium & Alexandrum. 1 Maccab. c. 10.

Demetrius occisus. 1 Maccab. c. 10.

ΚΕΦ. γ'.

Ἡ Ὀνίου φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον· καὶ ὡς ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις.

ΟΝΙΑΣ δὲ [a] Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, ὁμώνυμος δὲ ὢν τῷ πατρὶ, ὃς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φυγὼν πρὸς τὸν [b] βα-

CAP. III. VI.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: atque Onias in Ægypto templum exstruxit Hierosolymitano simile.

ONiæ autem pontificis filius, eodemque nomine quo pater appellatus, (qui profugus ad Pto-

Onias statuit templum in Ægypto ædificare.

g Τῶν περὶ τὴν ἐμὴν αὐλήν.] Iterum cum *Hen.* τῶν deest ceteris.

h Καὶ τοῖς τρισὶ] Ita cum *Grotio* ex præcod. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38. antea erat καὶ τ. π. τ. προσκ. ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, *tribus propositis in Judæa legibus obedire*, ut vertit *Epiphan.* καὶ τοὺς τρεῖς νομοὺς τοὺς προσκειμένους ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, rescribit *Schotanus* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 1291.

i Δίδωμι δ' ἐκ τῶν ἐμῶν,] Δίδωμι δὲ καὶ ἐκ solus *Hen.*

k Μυριάδας πεντεκαίδεκα,] Locus hic plerisque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel subintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Jac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας ε'. & mox τὰς δὲ δισμυρίας. Videsis *Villalpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401.

* *Quæ de templo reges accipiebant*,] Sc. quæ ex primitiis, unde vivebant sacerdotes ἐν ἀπαρχαῖς, decerpebant.

l Προσήκειν αὐτὰς] Ἀνήκειν 1 *Macc.* c. 10. v. 42.

m Τοῖς ἱερεῦσι] Καὶ τοῖς λειτουργοῖς τοῦ ἱεροῦ *Hen.* & *Busb.*

† *Et in ejus pomœria*,] Vel, *& in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus asyli dat templo, & spatio definito circa templum. *Grotius.*

n Τὰ ὑπ' αὐτοῦ χρηματίζοντα,] Ἀπ' αὐτοῦ *Hen.*

o Οὗτοι,] Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτοὶ pro ταῦτα.

p Οἰκοδομεῖσθαι,] Οἰκοδομεῖν *Hen.*

q Ἀνιστάντας.] Ἀνιστῶν πάντα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

r Τῇ Ἰουδαίων χώρᾳ] Τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων *Hen.*

s Μὲν ὑπισχνούμενος] Μὲν οὖν ἐπισχνούμενος *Hen.*

t Ἔγραψε Δημήτριος.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἔγραψε Δημήτριος τοῖς Ἰουδαίοις in *Editis Mssque.*

v Τὸ δὲ δεξιὸν,] Τὸ δὲ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ὑπεῖξε *Busb.*

x Αὐτῷ τοῦ ἵππου.] Αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.*

y Καὶ τέλος μὲν] Similiter & lib. 12. c. 21. §. 2. circiter fin. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχε Ἰούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτριος *Busb.*

z Ἕνδεκα,] *Polybius*, *Porphyrius*, *Eusebius*, & *Severus Sulpicius* ei assignant annos XIII. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3854. & Simsonum ad A. M. 3853.

a Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς,] Σίμωνος υἱὸς dicitur in *Bello Judaico*, l. 1. ἁμαρτήματι μνημονικῷ, ut puto. de Onia vide Hieronymum in Isaiam, p. 182. Ed. *Ben.*

b Βασιλέα Πτολεμαῖον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deest in reliquis.

Ptolemæum regem cognomine Philometorem *se contulit* & Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque sibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, missis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut sibi liceret in Ægypto templum ædificare Hierosolymitano simile, & in eo Levitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem volebat, præsertim quod Esajæ vate confideret, qui, cum ante sexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ hujusmodi literas scribit.

Hæc de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

"CUM MULTA magnaque belli munera Dei "auxilio in vestram utilitatem confecissem, atque "in Cœlen-Syriam Phœnicemque me contulissem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfecturæ Heliopolitanæ urbem aliaque *istius* gentis loca pervenissem, & quamplurimos animadvertissem templa contra atque oporteret habentes, & "idcirco sibi invicem infensos, id quod Ægyptiis "etiam accidit propter multitudinem templorum "& diversas de religione sententias, invento loco "maxime opportuno in arce, Dianæ agrestis nomine vocata, varia materia abundante, sacrisque "animalibus pleno, rogo ut fanum illthic nulli sacratum numini jamque collapsum mihi liceat repurgare, & in templum Deo maximo exstruere "ad similitudinem Hierosolymitani, iisdem *plane* "mensuris, pro te tuaque conjuge & liberis, ut "Judæi qui Ægyptum incolunt, illic convenientes ex mutua inter se concordia, tuis utilitatibus "pareant. Nam & Esajas vates hoc prædixit: futurum esse in Ægypto altare domino Deo *sacratum*. & multa id genus alia propter locum *illum* "vaticinatus est.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exstruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi scribit: de ipsius autem & Cleopatræ ejus sororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis istis responderunt epistola. fecerunt enim ut peccatum hoc legisque prævaricatio in caput Oniæ reciderent. nam in hunc modum *ei* rescripserunt.

Ptolemæi & Cleopatræ litera ad Oniam.

"PTOLEMÆUS REX ET CLEOPATRA REGINA ONIÆ S. Legimus tuam "petitionem, qua *nos* oras ut tibi permittatur illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ templum, quod Bubastis agrestis vocatur, collapsum repurgare. Unde fit ut mirari subeat, an "poterit Deo gratum esse templum, quod exstructurus es in loco impuro & sacrorum animalium "pleno. Quandoquidem vero tu dicas id ipsum "ab Esaja vate jamdudum prædictum esse, pote-

σιλέα Πτολεμαῖον τὸν ἐπικαλούμενον Φιλομήτορα διῆγε, ὡς καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ἰουδαίαν κακουμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, [c] βουλόμενος δὲ αὑτῷ μνήμην καὶ [d] δόξαν αἰώνιον κατασκευάσαι, διέγνω πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσειε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παραπλήσιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ Λευΐτας καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου γένους καταστήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο θαρρῶν μάλιστα [e] τῷ προφήτῃ [f] Ἠσαΐᾳ, ὃς, ἔτεσιν ἔμπροσθεν [g] ἑξακοσίοις πλέον γενόμενος, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου. διὰ ταῦτα οὖν ἐπηρμένος ὁ Ονίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [h] τοιαύτην ἐπιστολήν. "ΠΟΛΛΑΣ καὶ μεγάλας ὑμῖν χρείας τετελεκὼς ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις "μετὰ τῆς [i] τοῦ Θεοῦ βοηθείας, καὶ γενόμενος [k] ἐν τῇ Κοίλῃ "Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, [l] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν τὴν Ἡλιοπολίτου σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ [m] εἰς ἄλλους τόπους ἀφικόμενος τοῦ ἔθνους, καὶ πλείστους εὑρὼν παρὰ τὸ καθῆκον "ἔχοντας ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὃ καὶ Αἰγυπτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ "[n] περὶ τῆς θρησκείας οὐχ [o] ὁμοδοξεῖν, ἐπιτηδειότατον [p] τόπον εὑρὼν ἐν τῷ προσαγορευομένῳ [q] τῆς ἀγρίας [r] Βουβάστεως ὀχυρώματι, βρύοντα ποικίλης ὕλης καὶ τῶν ἱερῶν ζώων "μεστόν, δέομαι συγχωρῆσαί μοι, τὸ ἀδέσποτον ἀνακαθάραντι ἱερὸν καὶ συμπεπτωκός, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίστῳ "Θεῷ, καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέτροις, ὑπέρ τε σοῦ καὶ τῆς [s] γυναικὸς καὶ [t] τῶν τέκνων, ἵν' "ἔχωσιν οἱ τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, εἰς αὐτὸ "συνιόντες κατὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, τοῖς σοῖς ἐξυπηρετεῖν χρείαις. καὶ γὰρ Ἠσαΐας ὁ προφήτης τοῦτο προεῖπεν· "ἔσται θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ, Κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "δὲ προεφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα διὰ τὸν τόπον.

β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ονίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. κατανοήσειε δ' ἄν τις αὐτοῦ τὴν εὐσέβειαν καὶ Κλεοπάτρας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικός, ἐξ ἧς [v] ἀντέγραψαν ἐπιστολῆς. τὴν γὰρ ἁμαρτίαν καὶ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν εἰς τὴν Ονίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντέγραψαν γὰρ οὕτως. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑι ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἀνέγνωμέν σου τὴν [x] παράκλησιν, ἀξιοῦντος ἐπιτραπῆναί σοι τὸ ἐν [y] Λεοντοπόλει [z] τοῦ Ἡλιοπολίτου ἱερὸν συμπεπτωκὸς ἀνακαθᾶραι, προσαγορευόμενον δὲ τῆς ἀγρίας "[a] Βουβάστεως. διὸ καὶ θαυμάζομεν, εἰ ἔσται τῷ Θεῷ κεχαρισμένον τὸ [b] καθιδρυσόμενον ἱερὸν ἐν ἀσελγεῖ τόπῳ καὶ πλήρει [c] ζώων [d] ἱερῶν. ἐπεὶ δὲ σὺ φὴς Ἠσαΐαν τὸν "προφήτην ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦτο προειρηκέναι, συγχω-

"ροῦμεν

c Βουλόμενος.] Hoc modo *Busb.* atque ita, vel *βουλήθεις* τε legisse videtur *Epiphan.*

d Δόξαν αἰώνιον] Quod Oniæ consilium Templum illud exstruendi arguitur *ἀλωσ.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

e Τῷ προφήτῃ Ἠσαΐᾳ,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

f Ἠσαΐᾳ,] Locus, quo ad sacrilegam suam ambitionem stabiliendam abusus est Onias, reperitur apud *Esajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עיר ההרס *civitate destructionis*, ob maximam literarum similitudinem עיר החרס olim legebatur, id est, πόλις Ἡλίου, ut interpretatus est *Symmachus*. Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una.* & *Chaldæus paraphrastes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ destruetur.* Qua occasione fortasse & Ἡλιοπολίτου νομὸν Oniam elegisse, in quo templum suum construeret, conjicit *Scaliger. Usserius* ad A. M. 3854. Videsis *Hieronymum* in *Esaja* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Biblioth.* S. p. 1300.

g Ἑξακοσίοις πλέον γενόμενος,] Ἑξακοσίοις πλείοσι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

h Τοιαύτην ἐπιστολήν.] Περὶ τούτων ante τοιαύτην inserit *Busb.*

i Τοῦ Θεοῦ βοηθείας,] Ita *Hen.* τοῦ deest reliquis.

k Ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ,] Sic *Hen.* ἄνευ τῇ in cæteris.

l Καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν] Est qui malit καὶ Λεόντων δὲ πόλει τῇ Ἡλ.

m Καὶ εἰς ἄλλους τόπους] Illud καὶ non agnoscit *Hen.*

n Περὶ τῆς θρησκείας] Ita malui cum *Hen.* περὶ τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξοι in cæteris.

o Ὁμοδοξεῖν.] Ita quoque in *Lugd. Bat.*

p Τόπον εὑρὼν] Sic *Hen.* εὑρὼν τὸν τόπον in *Editis Aliisque.*

q Τῆς ἀγρίας Βουβάστεως ὀχυρώματι,] Βουβαστίτην ποταμὸν Advers. Apion. lib. 1. §. 14. SPANH.

r Βουβάστεως] Sc. *Dianæ.* nam Ægyptiace Βούβαστος erat *felis.* & Βούβαστις *Diana*, teste *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* lib. 1. c. 10. p. 63.

s Γυναικός] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in reliquis.

t Τῶν τέκνων,] Καὶ τέκνων *Hen.*

v Ἀντέγραψαν ἐπιστολῆς.] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντέγραψεν hic loci in *Græcis* omnibus, at infra post ἀνέθεσαν cum *Epiphanio* ἀντέγραψαν habet *Busb.* hoc modo, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντέγραψαν οὕτως.

x Παράκλησιν,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστολὴν in reliquis

y Λεοντοπόλει] Λεόντων πόλει *Busb.*

z Τοῦ Ἡλιοπολίτου ἱερὸν συμπεπτωκὸς ἀνακαθᾶραι,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

a Βουβάστεως.] Βουβάστιος hic & [illegible]per. §. 1. *Hen.*

b Καθιδρυσόμενον] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* καθιδρυμένον.

c Ζώων ἱερῶν.] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* ἀνιέρων· ἐπειδὴ. at mox ἱερῶν ζώων.

d Ἱερῶν.] Ita etiam *Epiphan.* ἀνιέρων *Hen.* & *Busb.*

"ῥῶμέν σοι, εἰ μέλλει τοῦτο ἔσεσθαι κατὰ τὸν νόμον, ὥστε μηδὲν "ἡμᾶς δοκεῖν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

γ'. [e] Λαβὼν οὖν τὸν τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, μικρότερον δὲ καὶ πενιχρότερον. τὰ δὲ μέτρα αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη νῦν οὐκ ἔδοξέ μοι δηλοῦν, [f] ἐν γὰρ τῇ [g] ἑβδόμῃ μου βίβλῳ τῶν Ἰουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε δὲ Ονίας καὶ Ἰουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τούτου [h] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δ'. Τοὺς δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίους καὶ Σαμαρεῖς, [i] οἳ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει προσεκύνουν ἱερὸν οἰκοδομηθὲν κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου χρόνους, συνέβη στασιάσαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐπ' αὐτοῦ Πτολεμαίου διεκρίνοντο· τῶν μὲν Ἰουδαίων λεγόντων κατὰ τοὺς Μωϋσέος νόμους [k] οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις, τῶν δὲ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζείν. [l] παρεκάλεσαν οὖν τοὺς φίλους καθίσαντα τὸν βασιλέα, τοὺς περὶ τούτων ἀκοῦσαι λόγους, καὶ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [m] ζημιῶσαι. τὸν μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν Σαμαρέων λόγον Σαββαῖος ἐποιήσατο, καὶ Θεοδόσιος· [n] τὸν δ' ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν καὶ Ἰουδαίων, Ἀνδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν δὲ τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ἦ μὴν ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κατὰ τὸν νόμον· [o] παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ παραβαίνοντα τοὺς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλοὺς τῶν φίλων εἰς συμβούλιον παραλαβὼν, ἐκάθισεν ἀκουσόμενος τῶν λεγόντων. οἱ δ' ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ἰουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τῶν ἀνδρῶν, οἷς [p] ἀγωνιᾶν [q] ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεροῦ συνέβαινε. χαλεπῶς γὰρ ἔφερον εἰ τοῦτό τινες καταλύσουσιν, οὕτως ἀρχαῖον καὶ διασημότατον τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχον. τοῦ δὲ Σαββαίου καὶ Θεοδοσίου συγχωρησάντων τῷ Ἀνδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τοὺς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων [r] ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν [s] διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἕκαστος παρὰ πατρὸς τὴν τιμὴν ἐνδεξάμενος ἦρξε τοῦ ναοῦ, καὶ ὅτι πάντες οἱ τῆς Ἀσίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι καὶ λαμπροτάταις δωρεαῖς· τοῦ δ' ἐν Γαριζεὶν, ὡς οὐδὲ ὄντος, οὐδεὶς λόγον οὐδ' ἐπιστροφὴν ἐποιήσατο. [t] ταῦτα λέγων Ἀνδρόνικος καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κρῖναι μὲν κατὰ τοὺς Μωϋσέος νόμους οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερὸν, [v] ἀποκτεῖναι δὲ Σαββαῖον καὶ Θεοδόσιον. καὶ τὰ μὲν γενόμενα τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίοις κατὰ Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα, ταῦτ' ἦν.

"statem tibi facimus, modo res futura sit ex lege, "ne nos in Deum deliquisse videamur.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad instar Hierosolymitani, sed minusculum & pauperculum. Mensuram vero ejus & vasa mihi non visum est in præsentia indicare: nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro septimo quem scripsi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quosdam sui similes, & sacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic instaurarent. Sed de hoc quidem templo satis nobis dictum est.

Templum in Ægypto conditum.

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, sub Alexandro *Magno* exstructi, religionem introduxerunt, forte exorta est seditio: atque istuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis disceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moysis præscripta conditum esse templum Hierosolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogarunt, ut ab eo in amicorum consessu causa hæc cognosceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur. Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodosius; pro Hierosolymitanis vero & Judæis Andronicus Messalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, sese probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut cum morte multaret, quem jurejurando non stetisse deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in consilium amicis, consedit causam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hierosolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, si quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorsus est rem demonstratam dare, & à successione pontificum, uti quisque post patrem dignitatem adeptus templo præfuisset, quodque omnes Asiæ reges majestatem ejus donariis muneribusque splendidissimis auxissent, Garizitani vero, ac si ne quidem exstitisset, neminem habuisse rationem illudve respexisse. Dum hæc diceret Andronicus & his multa similia, Regi persuasit, uti decerneret, templum Hierosolymitanum de sententia Moysis exstructum esse, Sabbæum vero & Theodosium morti addicendos. Atque ista quidem sunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt sub Ptolemæo Philometore.

Contentio inter Judæos & Samaritas.

Provocant ad Regem.

Is, causa audita, judicium fert pro Judæis.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀλέξανδρος σφόδρα ἐτίμησεν Ἰωνάθην· καὶ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Ἀλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ἰωνάθην ἐποιήσατο.

Δημητρίου δ' ἀποθανόντος ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Ἀλέξανδρος, τὴν [x] τῆς Συρίας παραλαβὼν βασιλείαν, γράφει τῷ Φιλομήτορι Πτο-

CAP. IV.

VII.

Quomodo Alexander Jonatham summo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

CUM autem Demetrius vitam in pugna amisisset, sicut superius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, scribit Ptolemæo Philome-

Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium.

1 Maccab. c. 10.

[e] Λαβὼν οὖν τὸν τόπον ὁ Ονίας,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[f] Ἐν γὰρ —— ἀναγέγραπται.] Conf. ἁλωσ. lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH. Libros de bello antea scripsit. REL.

[g] Ἑβδόμῃ μου βίβλῳ τῶν Ἰουδαϊκῶν πολέμων] Non procul à fine.

[h] Ἀρκούντως] Πλεονάκις ἐστὶ γεγραμμένον Busb.

[i] Οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει] Ita Busb. & Hen. & forsan Epiphan. qui vertit, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizin montem construxerunt. οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν προσκυνοῦσιν ἱερὸν, κατὰ τοὺς Αλ. in Editis.

[k] Οἰκοδομηθῆναι] Sic Busb. οἰκοδομῆσαι in Editis. οἰκοδομηθῆναι Hen. (& Lugd. Bat.) non male

[l] Παρεκάλεσαν οὖν] Ita Busb. (& Lugd. Bat.) παρεκάλεσαν γὰρ Hen. παρεκάλεσάν τε in Editis.

[m] Ζημιῶσαι.] Sic MSS. ζημιοῦσαι in Editis.

[n] Τὸν δὲ ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν] Ita Hen. τοὺς in reliquis.

[o] Παρεκάλεσάν τε] Παρακαλέσαντες τὸν Πτολεμαῖον ὃν ἂν λάβῃ π. τ. ὅρκους ἀποκτείνῃ Hen.

[p] Ἀγωνιᾶν] Ita in Græcis omnibus: mallem tamen ἀγωνίζεσθαι, quo modo legisse visus est Epiphan.

[q] Ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις] Ita cum Busb. & Hen. ubi in ceteris.

[r] Ἐκ τοῦ] L. B. ἀπό τε τοῦ.

[s] Διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων,] Διαδόχων Hen.

[t] Ταῦτα λέγων Ἀνδρόνικος] Διαλεχθέντων μόνου τοῦ ἀλλήλοις συμπειθόντων, ὁ βασιλεὺς κρίνει μὲν Busb.

[v] Ἀποκτεῖναι δὲ] Ἀποκτεῖναι δὲ τοὺς τῷ αὐτῷ ζητοῦντας καθαίρειν π. καὶ τὰ μὲν Busb. ἀποκτεῖναι δὲ τοὺς περὶ τὸν Σαββ. Hen.

[x] Τῆς Συρίας παραλαβὼν βασιλείαν.] Illud τῆς è MSS.

metori, filiam ejus nuptum sibi dari deposcens; æquum esse dicens, ut ipsum affinitate dignetur; cum paternum imperium recuperasset, Deique providentia eò provectus fuisset, & Demetrium superasset, atque cætera futurus esset ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus postulatis annuisset, rescripsit, dicens, se gaudere quod paternum regnum adeptus esset, promisitque filiam *ei* daturum esse; jussitque ut ad Ptolemaidem sibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipsum enim eam ab Ægypto huc usque comitaturum esse, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his scriptis, omni festinatione Ptolemaidem pervenit cum Cleopatra filia *sua*. Cumque Alexandrum, sicuti per epistolam imperaverat, illic jam obviam ipsi profectum invenisset, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Jonathas Ptolemaidem venit ad Alexandri nuptias. 1 Maccab. c. 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, jussit ei ut Ptolemaidem veniret. Qui cum ad Reges venisset, eosque splendidis muneribus donasset, honorem ab utroque consequutus est. Alexander eum, veste sua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum secum in solio sedere fecisset, ducibus *suis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progressi edicerent, nemini licere eum criminis insimulare, sive ulla de re negotium facessere. Quod cum duces fecissent, ubi illi, qui ad accusationem *instituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propensaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipsum etiam primum amicorum *suorum* scripserit.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiscitur. 1 Maccab. c. 10. Apollonius Demetrii prætor Jonathan ad pugnam provocat. 1 Maccab. c. 10.*

3. Anno autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Lasthenes Cretensis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem misit, dicens, "rem indignam esse, ut is solus securus "ageret * suique ad arbitrium, Regi non subje-"ctus: idque ipsi ab omnibus opprobrio verti, "quod illum Regi non subjecerit. Ne igitur, *in-"quit*, in montibus desidens teipsum decipias, va-"na opinione tui roboris: sed si quid viribus tuis "confidis, descende in planum, ut cum nostris mi-"litibus fiat contentio; & palam erit, fortissimum "esse qui victoriam consequetur. Veruntamen sci-"to, quod è singulis urbibus fortissimi quique me-"cum militant. nam & illi sane ipsi sunt qui tuos

λεμαίῳ μνηστευόμενος αὐτοῦ πρὸς γάμον τὴν θυγατέρα· δίκαιον εἶναι λέγων τῷ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν κομισαμένῳ, καὶ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν εἰς αὐτὴν προαχθέντι, καὶ κρατήσαντι [y] Δημητρίου, καὶ μηδὲ τἄλλα ἐσομένῳ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀναξίῳ, συνάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος δὲ προσδεξάμενος ἡδέως τὴν μνηστείαν, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ἐπὶ τῷ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πατρῴαν ὕστερον ἀνειληφέναι, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπισχνεῖται, [z] ἀπαντᾶν δὲ [a] αὐτοῦ εἰς Πτολεμαΐδα τὴν θυγατέρα μέλλοντα ἄγειν ἐκέλευσεν· [b] αὐτὸν γὰρ αὐτὴν μέχρι ταύτης παραπέμψειν ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτῷ τὴν παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας παραγίνεται μετὰ σπουδῆς εἰς Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα. εὑρὼν δὲ ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, καθὼς ἐπέστειλε, προαπηντηκότα, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ φερνὴν, ἀργυρόν τε καὶ χρυσὸν, [c] ὅσον εἰκὸς ἦν δοῦναι βασιλέα.

β'. Τῶν δὲ γάμων ἐπιτελουμένων, Ἀλέξανδρος Ἰωνάθῃ τῷ ἀρχιερεῖ γράψας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. παραγενόμενος δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ δωρησάμενος [d] αὐτοὺς λαμπρῶς, τῆς παρ' ἀμφοτέρων ἀπήλαυσε τιμῆς. Ἀλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [e] ἀποδυσάμενον τὴν [f] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθεσθῆναι ποιήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος, προσέταξε τοὺς ἡγεμόνας εἰς μέσην μετ' αὐτοῦ [g] παρελθόντας τὴν πόλιν κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν κατ' αὐτοῦ [h] ἐφεῖσθαι, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τοῦτο δὲ ποιησάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁρῶντες τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως κεκηρυγμένην [i] Ἰωνάθῃ τιμὴν οἱ κατηγορεῖν [k] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μὴ καὶ προσλάβωσί τι κακὸν, δεδιότες. τοσαύτῃ δὲ σπουδῇ [l] πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος [m] ἐχρήσατο, ὥστε αὐτὸν καὶ [n] πρῶτον ἀναγράψαι τῶν φίλων.

γ'. [o] Ἔτει δὲ πέμπτῳ καὶ ἑξηκοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, οὓς παρέσχεν αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρας [p] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλευσεν εἰς Κιλικίαν. [q] τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ ταραχὴν [r] ἐνέβαλε· καὶ παραχρῆμα ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς Ἀντιόχειαν ἠπείγετο, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [s] πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς θῆται. κατέλιπε δὲ τῆς Κοίλης Συρίας Ἀπολλώνιον τὸν [t] Δάον ἡγεμόνα. ὃς, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Ἰάμνειαν ἐλθὼν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, "ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν "ἐπ' ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, οὐχ ὑποτασσόμενον τῷ "βασιλεῖ· τοῦτο δὲ αὐτῷ παρὰ πάντων ὄνειδος φέρειν, "ὅτι μὴ ὑποτάξειν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ τοίνυν [v] σαυ-"τὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενος ἐξαπάτα, νομίζων ἰσχὺν "ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαρρεῖς τῇ σαυτοῦ δυνάμει, καταβὰς εἰς "τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ στρατιᾷ συγκρίθητι, καὶ τὸ τέλος "τῆς νίκης ἀποδείξει τὸν [x] ἀνδρειότατον. ἴσθι μέντοι γε τοὺς "ἀρίστους [y] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἐμοὶ συστρατευομένους. [z] καὶ "γὰρ

[y] Δημητρίου,] Ita cum *Cod. Hen.* Δημήτριον in reliquis.
[z] Ἀπαντᾶν δὲ] Συναντᾶν δὲ *Hen.* & *Busb.*
[a] Αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα] Sic cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὸν & dein μέλλοντα in *Editis*.
[b] Αὐτὸν γὰρ αὐτὴν] Ita *Hen.* αὐτὸς in *cæteris*. quod si quis malit, per me licet.
[c] Ὅσον εἰκὸς] Ὡς εἰκὸς ἦν δοῦναι *Hen.*
[d] Αὐτοὺς λαμπρῶς] *Hen.* solus αὐτοῖς, αὐτὸς in *reliquis*. Verum vocem hanc in T receptam minime oportuit, cum sine dubio αὐτοὺς vera sit lectio, quæ in omnibus excepto *Hen.* habetur. firmant multa Josephi loca. v. l. 13. c. 15. §. 1. l. 15. c. 4. §. 2. appositissime etiam ad hunc locum l. 15. c. 6. §. 7. δωρησάμενος τοῖς δώμασιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους ---- neque unquam, quod scio, aliter, nisi forsan l. 15. c. 9. §. 5. ἐν ἑκάστοις ἐδωρεῖτο; ubi tamen si ejusdem *Hen.* auctoritate legatur αὐτοὺς, sibi constabit *Josephus*. IBBETSON. & HUDS. *in Add.*
[e] Ἀποδυσάμενον] Sic *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἀποδ. in *Editis*.
[f] Οἰκείαν ἐσθῆτα,] Ἰδίαν *Hen.* & *Busb.* & mox βαλεῖν.
[g] Παρελθόντας] Ita *Hen.* προελθόντας in *cæteris*.
[h] Ἐφεῖσθαι,] Sic *Busb.* & *Hen.* ἐρίζειν in *reliquis*.

[i] Ἰωνάθῃ τιμὴν] Τῷ Ἰωνάθῃ *Hen.*
[k] Παρεσκευασμένοι,] Παρεσκευασμένοι *Hen.* & *Busb.*
[l] Πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς] Περὶ τὸν Ἰωνάθην *Hen.* & *Busb.*
[m] Ἐχρήσατο,] Ἐχρῆτο *Busb.*
[n] Πρῶτον ἀναγράψαι τῶν φίλων] Conf. infr. §. 4. Fibula aurea solis Regis cognatis permissa 1 Maccab. x. v. 89. vid. inf. c. 5. §. 4. SPANH.
[o] Ἔτει δὲ πέμπτῳ] Forsan Ἐν ἔτει, vel Ἐπ' ἔτει.
[p] Ἀπὸ Κρήτης,] Ita cum *MSS.* ἀπὸ τῆς Κρήτης in *Editis*.
[q] Τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον] Τοῦτο Ἀλεξάνδρῳ *Hen.* τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα τοῦτο *Busb.*
[r] Ἐνέβαλε·] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐνέβαλε in *cæteris*.
[s] Πρὶν ἢ] Πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν ἀσφαλίσηται *Busb.*
[t] Δάον ἡγεμόνα.] Ita etiam apud *Zonaram*. Ταὸν *Gall.*
* *Suique ad arbitrium*,] *Al.* cum potestate.
[v] Σαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι] Σαυτὸν deest *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατῶ habent.
[x] Ἀνδρειότατον.] Ἀνδρειότατον *Busb.* & *Hen.*
[y] Ἐξ ἑκάστης πόλεως] Ita malui cum *Hen.* ἐξ deest *cæteris*.
[z] Καὶ γὰρ δὴ] 1 *Macc.* c. 10. v. 72. δὶς ἐτροπώθησαν οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.

4 Oi

" γὰρ δὴ τοὺς σοὺς προγόνους [a] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν ἡμῶν. " [b] πόνησον δὲ τὸν πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [c] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ " λίθοις οὐκ ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [d] ἀμύνεσθαι, οὐδὲ τόπος " εἰς ὃν ἡττώμενος φεύξῃ.

δ'. Παροξυνθεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰωνάθης, μυρίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ἱεροσολύμων, μετὰ καὶ Σίμωνος [e] τἀδελφοῦ· καὶ [f] γενόμενος ἐν [g] Ἰόππῃ, στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως ἔξω, τῶν Ἰοππηνῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. φρουρὰν γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Ἀπολλωνίου καταστηθεῖσαν. τοῦ δὲ Ἰωνάθου [h] πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν παρασκευαζομένου, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐξέλῃ κατὰ κράτος, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ἀκούσας τὴν Ἰόππην ὑπὸ Ἰωνάθου κατειλημμένην, τρισχιλίους ἱππεῖς παραλαβὼν καὶ πεζοὺς ὀκτακισχιλίους, εἰς Ἄζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἄρας, ἠρέμα καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [i] ἀνελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἰόππην, [k] ὡς ἀναχωρῶν, εἷλκε τὸν Ἰωνάθην εἰς τὸ πεδίον, τῇ ἵππῳ [l] μέγα φρονῶν, καὶ τὰς τῆς νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῇ. προελθὼν δὲ ὁ Ἰωνάθης, ἐδίωκεν [m] εἰς Ἄζωτον τὸν Ἀπολλώνιον. ὁ δὲ, ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέβη [n] γενέσθαι [o] τὸν πολέμιον, [p] ὑποστρέψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. τοῦ δ' Ἀπολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν [q] ἔν τινι χειμάρρῳ, ὡς ἂν κατόπιν [r] ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθόμενος ὁ Ἰωνάθης οὐ καταπλαγεὶς, τάξας δὲ τὴν στρατιὰν ἐν πλινθίῳ, κατ' ἀμφότερα τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ [s] καθ' ὄπισθεν ἐπελευσομένοις [t] ἐναντίον ἀντιτάξας. τῆς δὲ μάχης ἕως ἑσπέρας προβαινούσης, δοὺς Σίμωνι [v] τἀδελφῷ μέρος τῆς δυνάμεως, τοῦτον μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ φάλαγγι τῶν ἐχθρῶν· αὐτὸς δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ προσέταξε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [x] ἀποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τῶν ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δὲ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφιέντες τὰ βέλη μέχρις οὗ ἐξεκενώθησαν, οὐδὲν αὐτοὺς ἔβλαπτον. οὐ γὰρ διικνεῖτο τῶν σωμάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμέναις δὲ ταῖς ἀσπίσι καὶ συνῃνωμέναις ὑπὸ πυκνότητος ἐπαφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκρατεῖτο, καὶ ἄπρακτα ἐφέρετο. ὡς δὲ παρείθησαν ἀπὸ πρωῒ μέχρι δείλης ὀψίας ἀκοντίζοντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτοὺς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· καὶ προθυμίᾳ χρησαμένων πολλῇ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. θεασάμενοι δὲ τοὺς πεζοὺς [y] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, οὐδ' αὐτοὶ μένουσιν, ἀλλὰ παρεῖτοι μὲν ὄντες αὐτοὶ διὰ τὸ μέχρι δείλης μάχεσθαι, τῆς δὲ παρὰ τῶν πεζῶν ἐλπίδος αὐτοῖς [z] ἀπολωλυίας, ἀκόσμως καὶ συγκεχυμένως ἔφευγον, ὡς διασπασθέντας αὐτοὺς διὰ παντὸς διασκορπισθῆναι τοῦ πεδίου. διώκων δὲ αὐτοὺς Ἰωνάθης μέχρι τῆς Ἀζώτου, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογνόντας τῆς σωτηρίας ἠνάγκασεν ἐπὶ τὸν τοῦ [a] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, [b] ὃς ἦν ἐν Ἀζώτῳ. λαβὼν δὲ ἐξ ἐπιδρομῆς Ἰωνάθης τὴν πόλιν, αὐτήν τε ἐνέπρησε, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κώμας. [c] ἀπέσχετο δὲ οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἐνέπρησε, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος

" majores semper vicerunt. Quin & prælio nobiscum dimicabis in ejusmodi terra, ubi armis non saxis pugnandum est, neque locus victo ad perfugium *erit*.

4. His *verbis commotus* animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hierosolymis egressus est, excito in auxilium Simone fratre suo: cumque Joppen venisset, extra urbem castra metatur, quod portas ipsi clauserant Joppenses. nam intus illis præsidium erat ab Apollonio constitutum. Jonatha autem ad obsidionem semet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque ascensum Joppen *versus* fecisset, recessu simulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, spemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progressus, Apollonium ad Azotum usque persequitur. Ille vero, ubi factum est ut hostis in campum processerit, conversus pugnam cum eo commisit. cumque mille equites in insidiis ad torrentem quendam posuisset Apollonius, qui à tergo sese hostibus in conspectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo consternatus est: sed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus est suos ut utrinque hostem propulsarent, acie ex adverso ita instructa ut tam à tergo quam à fronte adorituris resisterent. Cumque prælium vesperam usque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, jussit hunc cum hostium phalange congredi; ille vero suo agmini imperavit, ut objectis scutis se muniendo tela hostium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exsequuti sunt: hostium vero equites, jaculati in eos tela usque dum exhaurirentur, nihil eos læserunt. nam missilia in corpora non pervadebant, sed in clypeos projecta, in unum coactos interque se densissime junctos, facile superata erant & in irritum cadebant. Cum vero hostes à mane ad vesperam in eos jaculando *tandem* languescerent, ubi illos defatigatos esse animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum esset, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipsi, simul ac conspexerunt pedites terga vertentes, non amplius restiterunt, sed, quod defessi essent usque ad vesperam pugnando, spesque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periisset, turpiter confuseque fugiebant, ut dissipati lateque per planitiem dispersi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum usque persequens, multisque cæsis, reliquos desperata salute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepisset, & ipsam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abstinuit; sed & illud igni cremavit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque.
1 Maccab. c. 10.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit.
1 Maccab. c. 10.

a Οἱ ἀεὶ νικῶντες] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* οἱ abest *Editis Aliisque.*
b Πονήσον δὲ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ποιεῖσθαι *Bas.* ποιήσεις *Gen.*
c Τοιαύτῃ γῇ.] Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.*
d Ἀμύνεσθαι.] Ἀγωνίσασθαι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
e Τἀδελφοῦ] Ita *Hen.* prout paulo infra τἀδελφῷ.
f Γενόμενος ——— πύλας.] 1 Maccab. x. v. 75. &c. SPANH.
g Ἰόππῃ.] Haud aliter *Hen* Ἰόπῃ & mox Ἰοπηνῶν *Busb.*
h Πρὸς πολιορκίαν] Πρὸς πολιορκεῖν αὐτοὺς *Hen.* αὐτὸς τὸ πολ. αὐτοὺς *Lugd. Bat.*
i Ἀνελθών] Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.*
k Ὡς ἀναχωρῶν.] Iterum cum *iisdem.* in *Editis* ἀναχωρῶν absque ὡς.
l Μέγα φρονῶν.] Ita ex *Lugd. Bat.* in reliquis καταφρονῶν. HAV.
m Εἰς Ἄζωτον τὸν Ἀπολλώνιον.] Ita cum *Hen.* prout supra, mox hac §. εἰς τὴν Ἀζ. in *reliquis.*
n Γενέσθαι] Sic *Busb.* & *Hen.* γενέσθαι omissum in *cæteris.*
o Τὸν πολέμιον.] Πολέμιον solus *Hen.*
p Ὑποστρέψας εἰς μάχην] Ὑποστρέψας *Busb.* & *Hen.*
q Ἔν τινι χειμάρρῳ.] Ἐν χειμάρρῳ i. e. in valle נחל. REL.

r Ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις.] Ita *Bas. Big.* & *Samb.* (ἐπιφανεῖ δὲ *Lugd. Bat.*) ἐπιβαῖεν *Gen.*
s Καθ' ὄπισθεν ἐπελευσομένοις] Τοῖς ὄπισθεν *Hen.* & *Busb.*
t Ἐναντίον ἀντιτάξας.] Ἐναντίον ἀντιτ. *Busb.* αὐτῶν *Hen.* & *Lugd. Bat.*
v Τἀδελφῷ] Τῷ ἀδελφῷ solus *Busb.*
x Ἀποδέχεσθαι] Ἀποδέξασθαι *Busb.* & *Hen.*
y Φεύγοντας οἱ ἱππεῖς.] Φεύγοντες *Busb.*
z Ἀπολωλυίας.] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀπολωλυίας in *Editis Aliisque.*
a Δαγῶνος ναὸν] *Dagon* apud *Philistinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Græcos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2.
b Ὃς ἦν ἐν Ἀζώτῳ.] Dagonis Templum Azoti, de quo capto & incenso à Jonatha 1 Maccab. x. v. 84. SPANH.
c Ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ,] De Dagonis forma ex pisceo corpore & humana facie constante, eodemque cum *Atargati*, *Astargate* aut *Derceto* Syrorum numine vid. Seld. de D. Syr. Syntagm. 11. c. 111. SPANH.
d Συμφυγόντας διέφθειρε.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.* Cæteri na-

omnis hostium numerus, qui vel prælio ceciderе vel flammis in templo interiere, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Ascalonem venit: & cum extra urbem castra posuisset, ei Ascalonitæ obviam prodierunt, munera ei hospitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digressus Hierosolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit superatis hostibus. Alexander autem, audito quod victus esset dux ejus Apollonius, lætitiam simulabat, quòd *ille* præter animi sui sententiam adortus esset Jonatham, sibi amicitia & societate junctum: & Jonathæ in hujus rei testimonium pariter ac in præmium honoremque * monile mittit aureum, quale solet regum dari consanguineis; tum & Accaronem ejusque toparchiam hæreditatis jure possidendam ei concedit.

Ptolemæus Philometor in Syriam se confert. 1 Maccab. c. 11.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedestribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omnesque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accusabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vastaverat, multosque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, istis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & splendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hierosolyma revertit.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Maccab. c. 11.

Ptolemæo per Ammonium insidiæ structæ ab Alexandro.

6. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exspectationem pervenisset, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro insidiis petitus per Ammonium, qui ipsi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad Alexandrum, ut Ammonium ad supplicium deposceret, dicens insidias ipsi ab eo intentatas esse; ideoque se postulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recusaret, conjectura inde facta illum *ipsum* esse insidiarum auctorem, vehementer ei iratus est. Antiochenos autem jam ante sibi infensos habuerat Alexander propter Ammonium. nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, cum id egisset ut muliebri amictu sese occultaret, sicut alibi diximus.

Ammonius cæsus.

Ptolemæus filiam suam Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 Maccab. c. 11.

7. At Ptolemæus, de se questus, quod & filiam suam Alexandro locaverat, & adversus Demetrium societatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim sua *ei* ablata, confestim ad Demetrium mittit *legatos* de societate & amicitia, pollicitus se filiam ei in uxorem daturum esse, ipsumque in regnum paternum restituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & societatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo supererat certamen, ut Antiochensibus per-

τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων καὶ κατεφλεγμένων ἐν τῷ ἱερῷ τῶν πολεμίων, ἦσαν ὀκτακισχίλιοι. κρατήσας οὖν τοσαύτης δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τῆς Ἀζώτου εἰς Ἀσκάλωνα παραγίνεται· καὶ καταστρατοπεδευσαμένου ἔξω τῆς πόλεως αὐτοῦ, [e] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ [f] οἱ Ἀσκαλωνῖται, ξένια προσφέροντες αὐτῷ καὶ τιμῶντες. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τῆς προαιρέσεως, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος λείαν, ἣν [g] ἔλαβεν ἐκεῖθεν νικήσας τοὺς πολεμίους. Ἀλέξανδρος δὲ, ἀκούσας ἡττημένον τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην συνέβαλεν Ἰωνάθῃ, φίλῳ ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ πέμπει πρὸς Ἰωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ καὶ γέρα καὶ [h] τιμὰς διδοὺς, [i] πόρπην χρυσέαν, [k] ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς τῶν βασιλέων συγγενέσι, καὶ Ἀκκάρωνα καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς εἰς κληρουχίαν ἐπιτρέπει.

ε'. Ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν [l] καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος, ὁ Φιλομήτωρ ἐπικληθεὶς, ναυτικὴν ἄγων δύναμιν καὶ πεζὴν, εἰς Συρίαν ἧκε, συμμαχήσων Ἀλεξάνδρῳ. [m] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ. καὶ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος ἐκδεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Ἀζώτου πόλεως, [n] ἔνθα πάντες κατεβόων αὐτῷ περὶ τοῦ ἐμπεπρησμένου ἱεροῦ αὐτῶν Δαγῶνος, κατηγοροῦντες Ἰωνάθου τοῦτον ἀφανίσαντος, καὶ τὴν χώραν πυρπολήσαντος, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντος. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα ἀκούσας [o] ἡσύχασεν· Ἰωνάθης δὲ, εἰς Ἰόππην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνει καὶ τιμῆς ἁπάσης· ἔπειτα προπέμψας αὐτὸν ἕως τοῦ [p] Ἐλευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ς'. Γενόμενος δ' ἐν [q] Πτολεμαΐδι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, μικροῦ [r] διεφθάρη Πτολεμαῖος, ἐπιβουλευθεὶς ὑπ' Ἀλεξάνδρου δι' Ἀμμωνίου, ὃς ἐτύγχανεν αὐτοῦ φίλος ὤν. φανερᾶς δὲ τῆς ἐπιβουλῆς γενομένης, Πτολεμαῖος γράφει τῷ Ἀλεξάνδρῳ, πρὸς κόλασιν ἐξαιτῶν τὸν Ἀμμώνιον, ἐπιβουλευθῆναι λέγων [s] πρὸς αὐτοῦ, καὶ δίκην διὰ τοῦτ' αὐτὸν ἀξιῶν [t] ὑποσχεῖν. οὐκ ἐκδιδόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνεὶς [v] ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἐπιβουλεύσαντα, χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διετέθη. τοῖς δ' Ἀντιοχεῦσι καὶ πρότερον ἦν προσκεκρουκὼς Ἀλέξανδρος διὰ τὸν Ἀμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ [x] πεπόνθεσαν κακά. τιμωρίαν μέντοι τῶν τετολμημένων Ἀμμώνιος ὑπέσχε, κατασφαγεὶς αἰσχρῶς ὡς γυνὴ, κρύπτειν ἑαυτὸν σπουδάσας στολῇ γυναικείᾳ, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζ'. Πτολεμαῖος δὲ, μεμψάμενος αὐτὸν τοῦ τε συνοικίσαι τὴν θυγατέρα Ἀλεξάνδρῳ, τῆς τε συμμαχίας τῆς κατὰ Δημητρίου, διαλύεται [y] τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν. ἀποσπάσας γὰρ τὴν θυγατέρα, πέμπει πρὸς Δημήτριον εὐθὺς περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας, συντιθέμενος τὴν θυγατέρα δώσειν αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ καταστήσειν αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δὲ Δημήτριος ἡσθεὶς [z] τοῖς πρεσβευσαμένοις, δέχεταί τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὸν γάμον. [a] ἐν δέ τι Πτολεμαίῳ [b] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Αν-

κατακαυθέντας) κατεφλεγμένων in *Editis*.

e Προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ] Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10. v. 86. προσῆλθον mutavi in προῆλθον.

f Οἱ Ἀσκαλωνῖται,] De Ascalonitis, qui obviam Jonathæ facti 1 Maccab. x. 86. SPANH.

g Ἔλαβεν ἐκεῖθεν νικήσας] *Lugd. Bat.* ἦλασεν νικήσας.

* *Monile mittit aureum*,] *Al.* fibulam auream.

h Τιμὰς ——— ἐπιτρέπει.] Conf. supr. §. 2. SPANH.

i Πόρπην χρυσέαν,] Καὶ πόρπην legisse videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis*.

k Ὡς ἔθος ἐστὶ] Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forsan legendum conjiceret, ἣν οὐκ ἔστιν ἔθος δίδοσθαι εἰ μὴ τοῖς &c.

l Καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* καὶ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, inverso in *ceteris*.

m Γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ.] Γαμβρὸς ὢν αὐτοῦ *Busb.*

n Ἔνθα ——— Δαγῶνος,] 1 Maccab. xi. v. 4. &c. SPANH.

o Ἡσύχασεν·] Mallem ἡσύχαζεν.

p Ἐλευθέρου καλουμένου ποταμοῦ,] Hujus etiam fluvii meminit lib. 1. de Bell. Jud. Ἐλευθέρου *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. De hoc Syriæ fluvio vid. infr. De Bell. Jud lib. 1. c. 18. §. 5. τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις· & Ant. lib. 15. c. 4. §. 1. & lib. 13. c. 5 §. 10. SPANH.

q Πτολεμαΐδι] Alii sic distinguunt, Πτολεμαΐδι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μικροῦ &c.

r Διεφθάρη Πτολεμαῖος,] Διεφθάρη δὲ *Hen.* *Busb.*

s Πρὸς αὐτοῦ.] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.*

t Ὑποσχεῖν.] Ὑπέχειν *Hen.*

v Ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἐπιβουλεύσαντα,] Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.*

x Πεπόνθεσαν κακά.] Πεπόνθεισαν *Busb.* & *Hen.*

y Τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν.] Illud τὴν ex *MSS.*

z Τοῖς πρεσβευσαμένοις,] Τοῖς πρεσβευσαμένοις non agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

a Ἐν δέ τι] *L. B.* ἓν δ' ἔτι.

b Λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο,] Vel λοιπὸν vel ὑπελείπετο redundare videtur.

c Καὶ

Ἀντιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπηχθῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρῳνόμησε. κατέπραξε δὲ καὶ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὸν Ἀμμώνιον, ὡς δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Ἀντιοχείας, ἧκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν στρατευμάτων ἀναδείκνυται, [c] καὶ ἀναγκασθεὶς δύο περιτίθεται διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ἀσίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. χρηστὸς δὲ ὢν φύσει καὶ δίκαιος, [d] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ μέλλοντα λογίσασθαι συνετὸς, φείσασθαι ἔγνω [e] μὴ δόξαι εἶναι τοῖς Ῥωμαίοις ἐπίφθονος. ἐκέλευε καὶ συναγαγὼν τοὺς Ἀντιοχεῖς [f] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτοὺς, [g] λέγων, "ὡς οὐδενὸς μνησικακήσειν "αὐτοῖς περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργετηθείς· διδάσκαλόν τε "ἀγαθὸν αὐτοῦ καὶ ἡγεμόνα ἔσεσθαι διωμολογήσατο, καὶ φαύ"λοις [h] ἐγχειροῦντι πράγμασιν οὐκ ἐπιτρέψειν ὑπισχνεῖ"το. αὐτῷ δ' ἔφασκεν ἀρκεῖν τὴν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

η'. Τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου σὺν στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντος ἐκ τῆς Κιλικίας [i] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Ἀντιοχέων γῆν ἐμπρήσαντος καὶ διαρπάσαντος, [k] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [l] μετὰ τοῦ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ αὐτῷ πρὸς γάμον ἐκδεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Ἀλέξανδρον. οὗτος μὲν οὖν εἰς Ἀραβίαν φεύγει. συνέβη δ' ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τοῦ Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, ταραχθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀποσεισάμενον [m] καταβαλεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τραύματα πολλὰ δόντας αὐτῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τὸν περὶ θανάτου καταστῆσαι. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἐξαρπασάντων, χαλεπῶς οὕτως εἶχεν ὡς ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας μήτε συνιέναι τι, μήτε [n] φθέγξασθαι δυνηθῆναι. τοῦ [o] δὲ Ἀλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν ὁ τῶν Ἀράβων [p] δυνάστης ἀποτεμὼν [q] Ζάβηλος, ἀπέστειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [r] ἀνενεγκὼν ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ φρονήσας, ἥδιστον ἄκουσμα καὶ θέαμα, τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν, ἀκούει καὶ θεᾶται· καὶ μετ' οὐ πολὺ πλησθεὶς τῆς ἐπ' Ἀλεξάνδρου τεθνηκότι χαρᾶς, καὶ αὐτὸς κατέστρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ἀσίας [s] Ἀλέξανδρος, ὁ [t] Βάλας λεγόμενος, ἔτη [v] πέντε, [x] καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

θ'. Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Δημήτριος ὁ [y] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος, [z] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν τὸ τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικὸν, [a] τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας ἐκλαθόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς ἦν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς Κλεοπάτρας γάμον συγγενής. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται φεύγουσιν αὐτοῦ [b] τὴν πονηρίαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· τῶν δὲ ἐλεφάντων Δημήτριος ἐγκρατὴς γίνεται. Ἰωνάθης δ' ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ἰουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν,

suaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipsum perfecit. nam Antiochenses Alexandrum perosi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti sunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulsus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenses se contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactusque duo sibi diademata imposuit, unum Asiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura esset bonus justusque & alieni non appetens, sciensque præterea de futuris bene conjicere, *ab Asiæ regno*, ne Romanis sibi invidendi occasionem daret, abstinere decrevit: atque Antiochensibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, "quod beneficiis ipse "affectus illis ignosceret ob injurias patri illatas: "se quoque *illi* magistrum fore ducemque declara"vit, & si mali quidpiam aggrederetur, *illum se* "non permissurum esse promisit. Ægyptique re"gnum sibi satisfacere, ajebat." His dictis, eò "perducit Antiochenses ut Demetrium reciperent.

Demetrio Antiochia pulso, Ptolemæo regnum deferunt Antiochenses. 1 Maccab. c. 11.

Antiochenses hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 Maccab. c. 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupisset, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vastasset, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam suam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam se recipit: in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorso* excussum humi prosterneret: adeo ut hostes hoc viso in eum impetum fecerint, multisque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hostibus* eum eripuissent satellites, tam male se habebat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynasta, Alexandri caput abscissum Ptolemæo misit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad se reversus, rem auditu visuque jucundissimam, Alexandrum mortuum esse caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo post satiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipse vitam finivit. Asiæ vero imperio per quinquennium potitus est Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum est.

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 Maccab. c. 11.

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 Maccab. c. 11.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & societatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipsius esset, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam concesserunt: sed elephanti Demetrio in potestatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hierosolymorum arcem oppugnandam ag-

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi milites.

c Καὶ —— Αἰγύπτου.] 1 Maccab. xi. v. 13. SPANH.

d Καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος,] Ita *Hen. Bavb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis.*

e Μὴ δόξαι εἶναι] Μὴ δόξαι Ῥωμαίοις *Hen.*

f Εἰς ἐκκλησίαν,] Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.*

g Λέγων,] Λέγων οὐδενὸς μνησικακήσειν αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ [illegible], διδάσκαλός τε ἀγαθὸν αὐτῷ καὶ ἡγεμὼν ἔσεσθαι διωμολόγει *Hen.* & *Bavb.*

h Ἐγχειροῦντα πράγματα] Ἐγχειροῦντι *Hen.*

i Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων.

k Πτολεμαῖος] Ὁ Πτολεμαῖος *Hen.* & *Bavb.*

l Μετὰ τοῦ γαμβροῦ Δημητρίου] Μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ.

m Καταβαλεῖν] Ita *Hen.* & *Bavb.* ἀποβαλεῖν in *Editis Aliisque.*

n Φθέγξασθαι] Φθέγξασθαι *Hen.* & *Bavb.*

o Τοῦ δὲ —— Ζάβηλος,] Alexandri Balæ caput ab Arabum Dynasta abscissum & missum Ptolemæo. vid. 1 Maccab. xi. v. 17. SPANH.

p Δυνάστης ἀποτεμὼν] Id est, unus duodecim Φυλάρχων.

q Ζάβηλος,] Ζαβδιὴλ 1 *Macc.* c xi. v. 14. unde Ζαβδίηλος apud *Josephum* reponendum censet *Grotius.* HUDS. Pro Ζάβηλος Maccab. Ζαβδιὴλ. *Syr.* Zarid. SPANH.

r Ἀνενεγκὼν] Ita cum *Hen. Bavb.* & *Zonara.* ἀνανεύων in *Editis.*

s Ἀλέξανδρος, ὁ Βάλας λεγόμενος,] Ὁ Βάλας *Gen.*

t Βάλας λεγόμενος,] Sic *Bavb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλας *Gall.* ὁ Βάλας in *Editis Græcis.* Est qui malit Βαλᾶς aut Βάλλας.

v Πέντε,] Alexandro quinquennium tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menses quinque circiter quinquennio detrahendos esse censet *Usserius*, ad A. M. 3859.

x Καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν in *Editis Aliisque.*

y Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος,] Ita ex *Nummis.* Νικάνωρ in *libris.* HUDS. Lege Νικάτωρ è Nummis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. SPANH.

z Ὑπὸ πονηρίας] Πονηρίᾳ *Bavb.* & *Hen.* atque ita legisse videtur *Epiphan.*

a Τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας] Ita *Hen.* & *Bavb.* τῆς τε συμμαχίας in *Editis Aliisque.*

b Τὴν πονηρίαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.] Τὴν πονηρίαν solus *Bavb.*

alge-

Jonathas arcem Hierosolymitanam oppugnat. *1 Maccab. c. 11.*

aggressus est, occupatam à Macedonum præsidio, & a sceleftis quibusdam, aliisque qui mores patrios deserurrant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confisi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapsi ad Demetrium veniebant, arcisque obsidionem ei nunciabant. Ille vero, istis ad eum delatis iratus, cum exercitu ex Antiochia profectus est adversus Jonatham: cumque Ptolemaïdem pervenisset, literas ei scripsit, imperavitque ut è vestigio Ptolemaïdem ad se properaret. Cæterum ille obsidionem non omisit, verum cum populi senioribus & sacerdotibus, & aurum secum deferens & argentum & vestem & alia multa munera, ad Demetrium profectus est, istisque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, similiter ac ab ejus antecessoribus eum nactus est, sibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accusarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa universa, & tribus toparchiis, Samariæ & Peræ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de istis omnibus literas, in hunc modum scriptas. "REX DEMETRIUS "JONATHÆ FRATRI ET GENTI JUDÆORUM SALUTEM. Exemplum epistolæ, quam ad Lasthenem consanguineum nostrum "scripsimus, vobis misimus ut *eam* sciatis. REX "DEMETRIUS LASTHENI PATRI S. "Genti Judæorum nobis amicæ, & necessitudinis, "quam nobiscum habent, jura servanti, decrevi "benevolentiæ gratiam referre. Itaque tres præ"fecturas, Apherima, & Lydda, & Ramatha, "quæ Judææ ex Samaria additæ sunt, omniaque "ad eas pertinentia, ac præterea quicquid ante me "regibus moris erat accipere à sacra facientibus "Hierosolymis, & tributa omnia ex terræ frugi"bus & arborum fructibus, aliaque quæ nobis de"bebantur, ut & lacuum salis vectigal, coronasque "ad nos adferri solitas, illis remitto, & nihil horum "hinc in perpetuum *ab illis* extorquebitur. Qua"re operam da, ut harum literarum exemplum "exscribatur, & Jonathæ detur, & in illustri loco "adyti templi collocetur". Et literæ quidem *regiæ* ita se habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum sublatum esse, dimisit milites, eorumque stipendium minuit; & solis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliisque insulis ascenderant, illud *in posterum* numerabat. Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipse quidem nihil amplius dari vo-

A Demetrio accersitus ad eum proficiscitur. *1 Maccab. c. 11.*

Ab eo Judæa immunitatem impetrat. *1 Maccab. c. 11.*

Militum in Demetrium odium. *1 Maccab. c. 11.*

[c] προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν, ἔχουσαν Μακεδονικὴν φρουρὰν, καὶ τῶν ἀσεβῶν τινας καὶ τῶν πεφευγότων τὴν πάτριον συνήθειαν. οὗτοι δὲ τὸ μὲν πρῶτον κατεφρόνουν ὧν Ἰωνάθης ἐμηχανᾶτο περὶ τὴν αἵρεσιν, πεπιστευκότες τῇ ὀχυρότητι τοῦ χωρίου· νυκτὸς δέ τινες τῶν ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἧκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ τῆς ἄκρας ἐμήνυον. ὁ δὲ τοῖς ἠγγελμένοις παροξυνθεὶς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἧκεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην. γενόμενος δ᾽ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφει κελεύων αὐτὸν σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα· ὁ δὲ, τὴν μὲν πολιορκίαν [d] οὐκ ἔπαυσε, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ παραλαβὼν καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα καὶ πλῆθος ξενίων κομίζων, ἧκε πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπεύει τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ λαμβάνει [e] βεβαίαν ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς καὶ [f] παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἐκέκτητο. κατηγορούντων δὲ αὐτοῦ τῶν φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ [g] παρακαλέσαντος αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, [i] τριακόσια [k] τελῇ τάλαντα, δίδωσι [l] καὶ περὶ πάντων ἐπιστολὰς αἳ περιεῖχον τὸν τρόπον τοῦτον. "[m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑ"ΘΗι ΤΩι ΑΔΕΛΦΩι [n] ΚΑΙ ΤΩι ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψαμεν "Λασθένει τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [o] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν ἵν᾽ εἰ"δῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΣΘΕΝΕΙ ΤΩι "[p] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ἰουδαίων ἔθνει ὄντι φίλῳ, "καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς φυλάττοντι, τῆς εὐνοίας "ἔκρινα χάριν παρασχεῖν. καὶ τοὺς τρεῖς [q] νομοὺς, "[r] Ἀφαίρεμα καὶ [s] Λύδδα καὶ Ραμαθὴ, οἳ τῇ Ἰουδαίᾳ προσε"τέθησαν [t] ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, [v] καὶ τὰ προσκυροῦ"ντα τούτοις, ἔτι τε ὅσα παρὰ τῶν θυόντων ἐν Ἱεροσολύ"μοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἀπὸ "τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τἆλλα τὰ "προσήκοντα [x] ἡμῖν, καὶ [y] τὰς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ "τοὺς κομιζομένους ἡμῖν στεφάνους, ἀφίημι αὐτοῖς, καὶ "οὐδὲν [z] παραβιασθήσεται τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν, οὐδ᾽ εἰς τὸν "[a] ἐπίοντα χρόνον. φρόντισον οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον "γένηται, καὶ δοθῇ Ἰωνάθῃ, [b] καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ τοῦ ἁγίου "ἱεροῦ τεθῇ." τὰ μὲν δὴ γραφέντα ταῦτ᾽ ἦν. ὁρῶν δὲ ὁ Δημήτριος εἰρήνην οὖσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πολέμου φόβον ὑπάρχοντα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῶν ἐμείωσε· καὶ μόνοις [c] τοῦτον ἐχορήγει τοῖς ξεναγηθεῖσιν, οἳ συνανέβησαν ἐκ Κρήτης αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων. ἔχθρα [d] τοιγαροῦν αὐτῷ καὶ μῖσος ἐκ τούτου γίνεται παρὰ τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν οὐδὲν οὐκ

ἔτι

c Προσβαλὼν,] Προσβαλὼν omittunt Bosh. & Hen. qui mox habent ἐν τοῖς Ἱερῶν.

d Οὐκ ἔπαυσε,] Negationem retinet & Textus Maccab. L. i. c. 23. quidam tollunt.

e Βεβαίαν ἔχειν] Βεβαίως Bosh. (Lugd. Bat.) & Hen.

f Παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ] Ἐπὶ τῶν solus Hen.

g Παρακαλέσαντος αὐτὸν] Ita Hen. Bosh. & Epiphan. παρακαλέσαντος in Editis.

h Περαίας καὶ Γαλιλαίας,] Ita ex praeced. c. 3. §. 5. & 1 Macc. c. 10, 30. si quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam MSS. quam Editis) Ἰόππης inseritur loco Περαίας. Videsis Grotium ad 1 Macc. c. x. v. 30. & c. xi. v. 28. ut & Relandum in Palæstina S. p. 178, 179.

i Τριακόσια τελῇ τάλαντα, δίδωσι] Tributum 300 Talentorum de universa Judæa, & tribus Toparchiis, Samaria, Joppe & Galilæa 1 Maccab. xi. 28. SPANH.

k Τελῇ τάλαντα,] Sic Bosh. (& L. B.) τέλη in Editis Aliisque.

l Καὶ] Abest καὶ à L. B.

m Βασιλεὺς ——— Ἀδελφῷ] Ita supra c. 2. §. 2. Alexandri Balæ Epistola ad eundem Jonatham cum Fratris titulo; 1 Maccab. xi. v. 30. SPANH.

n Καὶ τῷ Ἰουδαίων ἔθνει] Καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων solus Hen. Eadem epistola extat 1 Macc. c. xi. v. 30 &c. sed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam studiosus fuerit Josephus purioris Græcitatis.

o Ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν] Ita ex Vet. Interpr. & 1 Macc. c. xi. v. 31. ἔγραψα in Editis Aliisque. non refragabor, si quis malit ἔγραψα & mox ἀπέσταλκα μὲν.

p Πατρὶ χαίρειν.] Solebant reges viros summæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani postea *imperatores*.

q Νομοὺς,] Perperam antea νόμους.

r Ἀφαίρεμα καὶ Λύδδα καὶ Ραμαθὴ,] Ἀφαίρεμα in quibusdam MSS. ἀφαίρεμα in L. B. HUDS. Ἀφαίρεμα καὶ Λύδδαν (MS. Alex. Λύδδα) καὶ Ραμαθέμ. in MS. Alex. Ραθαμεὶν· Rufin. Afferema, Belscalidai vel Ramathe Lydda prima Samaritica Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. Vid. infr. lib. 14. c. 10. § 6. SPANH.

s Λύδδα] Λύδδαν καὶ Ραμαθέμ Macc.

t Ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος,] Synecdoche, pro ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ Περαίας καὶ Γαλιλαίας. Grot. ad 1 Macc. c. x. v. 30. & Macc. c. xi. v. 34.

v Καὶ τὰ προσκυροῦντα τούτοις,] Καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς 1 Macc. c. xi. v. 34. προσκυρῶντα L. B. Vetus. his attinentia.

x Ἡμῖν,] Ita Hen. (L. B.) & Macc. ut & mox infra ἡμῖν male in Editis Aliisque.

y Τὰς λίμνας τῶν ἁλῶν,] Λίμνας τῶν ἁλῶν· sic 1 Maccab. xi. 35. τοῦ ἁλὸς λίμνας, salis stagna. Vulgat. areas Salinarum. SPANH.

z Παραβιασθήσεται τούτων] Παραβιασθήσεται Hen.

a Ἐπίοντα] L. B. ἐπιόντα.

b Καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ] Καὶ τεθήτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ 1 Macc. c. xi. v. 37.

c Τοῦτον ἐχορήγει] Ita Bosh. & Hen. τοῦτον in Editis.

d Τοιγαροῦν αὐτῷ] Sic Bosh. & Hen. τῷ δὲ in cæteris.

e Μάλ-

ὑποπαρέχειν, οἱ δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἐπ' εἰρήνης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν' εὐνοοῦντας ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἰ δεήσειέ ποτε προθύμους.

luit, reges vero ejus antecessores id ipsum etiam pacis tempore illis persolvebant, ut eos *sibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus esset, obeunda promptos paratosque.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Τρύφων, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμενος καὶ αὐτοῖς σύμμαχον Ἰωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπρέσβευσεν Ἰωνάθης.

CAP. V.

IX.

Quomodo Tryphon, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto: & quas res gessit Jonathas bellis & legationibus.

Ἀμέλει ταύτην νοήσας τὴν δύσνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Ἀλεξάνδρου τις στρατηγός, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθείς, παραγίνεται πρὸς [e] Μάλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν [f] Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [g] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν τοῦ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν ὑπ' ἀπιστίας· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος τοῦ Τρύφωνος ἐνικήθη τὴν προαίρεσιν εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦτον [h] τὸν ἄνδρα ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

β. Ὁ δ' ἀρχιερεὺς Ἰωνάθης [i] ὑπεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς Ἰουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [k] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ φρουρίοις, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ πρεσβευτὰς παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τῆς Ἰουδαίας ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ οὐ ταῦτα μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ὑπισχνεῖται, μετὰ τὸν ἐν χερσὶ πόλεμον· [l] τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν. ἠξίου δ' αὐτὸν καὶ συμμαχίαν πέμψαι, δηλῶν ἀποστῆναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. καὶ Ἰωνάθης μὲν τρισχιλίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ἔπεμψεν.

γ. Ἀντιοχεῖς δὲ μισοῦντες τὸν Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [m] πεπόνθεσαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς, ἀπεχθανόμενοι δ' αὐτῷ καὶ διὰ τὸν πατέρα Δημήτριον, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [n] ἐξαμαρτόντα, καιρὸν ἐπιτήδειον λαβεῖν καθ' ὃν [o] ἐπιθοῖντο αὐτῷ. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παροῦσαν παρὰ Ἰωνάθου τῷ Δημητρίῳ, καὶ συμφρονήσαντες ὅτι πολλὴν ἀθροίσει δύναμιν εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτόν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ περιστάντες τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους διαλαβόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τὸν βασιλέα. [p] ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Ἀντιοχέων ἐκπεπολεμωμένον πρὸς αὐτὸν [q] καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα, παραλαβὼν τοὺς μισθοφόρους, καὶ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ [r] τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους, συμβάλλει τοῖς Ἀντιοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἡττᾶται. βλέποντες δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς κρατοῦντας [s] οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπὶ τὰς στέγας τῶν βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [t] αὐτούς, καὶ τοῦ μὲν αὐτοὶ τι πάσχειν ὑπ' αὐτῶν ὄντες πόρρωθεν διὰ τὸ ὕψος, ποιοῦντες δ' αὐτοὺς κακῶς διὰ τὸ ἄνωθεν μάχεσθαι, [v] τῶν συνεγγὺς αὐτοῖς οἰκιῶν ἀπώσαντο, καὶ ταύτας μὲν εὐθὺς πυρ

Verumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexisset quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuisset quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei suadebat ut Antiochum sibi traderet; ut qui regem eum facturus esset, & in regnum paternum restituturus. Ille primum quidem se difficilem præbebat, quod non satis ei fideret; postea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perseverasset, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita se habebant.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem deficit. 1 Maccab. c. 11.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hierosolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus istius regionis præsidiis, missa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, se non hæc solum ei præstiturum, sed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim se jam totum occupari. ipsum autem, ut auxiliares mitteret copias orabat, indicans suos omnes defecisse milites. Et quidem Jonathas tria millia lectissimorum militum *ei* misit.

3. Cæterum Antiochenses, infensi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos affecerat, tempus observabant quo possent eum adoriri. Cumque animadvertissent auxilia ei à Jonatha suppetias venisse, secumque reputassent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, nisi ipsum mature prævenirent, correptis armis regiam circumsteterunt, ac si eam oppugnaturi essent, exitibusque viarum occupatis, regem in potestatem suam redigere studebant. Ille vero videns populum Antiochensem sibi hostem factum, & in armis esse, assumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliaribus cum Antiochensibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* cessit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna esse superiores, in tectum regiæ ascenderunt, & inde *missilibus* ipsos feriebant, atque longius quidem ab illis distantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è sublimi pugnarent, facile eos

Jonathas cum suis Demetrium Antiochia in seditione tuetur. 1 Maccab. c. 11.

e Μάλχον τὸν Ἄραβα,] Μαλχοῦλον mallit Grotius ad 1 *Macc.* c. xi. v. 39.

f Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 1. πρὸς τε τὸν Ἀντίοχον &c. item ἐπιτροπεύοντα τὸν Ἀντιόχου παιδὸς &c. ibid. SPANH.

g Τὸν Δημήτριον,] Illud τὸν ex *MSS.*

h Τὸν ἄνδρα ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.] Τὸ ἀνδρὸς *Hen.*

i Ὑπεξελεῖν] Ita rescripsi, sensu id postulante. ὑπεξελθεῖν in *Editis* ἐξελεῖν *Basb.* eraso θ. ἐλεῖν juxta *Vet. Interpr.* HUDS. ὑπεξελθεῖν est *persequi*, *ulcisci*, *punire*, qui sensus huic loco optime convenit. IBBETSON.

k Τοὺς ἐν ἅπασι] Ita fere in 1 *Macc.* c. xi. v. 41. καὶ τοὺς ἐν ἁπάσῃ τῇ χώρᾳ φρουροὺς *Basb. Hen.* & *Epiphan.*

l Τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν.] Ita cum *Basb.* τούτου γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν in *Editis*, τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Lugd. Bat.*

m Πεπόνθεσαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς,] Ita *Hen.* πεπόνθεισαν *Basb.* πεπόνθεσαν in *Editis*. Vide supra c. 4. §. 3.

n Ἐξαμαρτόντα,] Ita *Basb.* (*L.B.*) & *Epiphan.* ἐξαμαρτάνοντα in *Editis Aliisque.*

o Ἐπιθοῖντο αὐτῷ.] Ἐπιθῶνται *Basb.*

p Ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Ἀντιοχέων] Ὁ δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁρῶν ἐκπεπολ. *Basb.* ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν ἐκπ. juxta *Epiphanium.*

q Καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα,] Illud καὶ non agnoscunt *Hen.* & *Basb.*

r Τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους,] Articulum insertum dedimus è *Cod. Hen.*

s Οἱ Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è *Cod. Basb.*

t Αὐτούς,] Ita *Basb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Ἀντιοχεῖς in *Editis Aliisque.*

v Τῶν συνεγγὺς αὐτοῖς οἰκιῶν] Τῶν συνεγγὺς οἰκιῶν αὐτοῖς ἀνάπτουσι *Hen.* & *Basb.*

eos repulerunt à propinquis ædibus, illisque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte constructis, universam *fere* depascebatur. Antiochenses vero, cum non potuissent opem ferre, aut incendium exstinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud transilirent, atque ita eos persequerentur, contigit ut incredibilis esset insectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in servandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum stragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, seque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dedisset, seditionem compescuit. Judæos autem spoliis locupletatos, gratiisque iis quasi auctores ei victoriæ exstiterant relatis, Hierosolyma ad Jonatham remisit, auxilii *opportune* lati testimonium ei tribuens. At postea maligne in eum se gessit, & promissa fefellit, bellumque ei minatus est, nisi tributa omnia ei redderet, * quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque ista peregisset, nisi Tryphon eum inhibuisset, fecissetque ut copias in Jonatham paratas ad sui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reversus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adolescentulus admodum) diadema ei imposuit; & deficientibus ad se omnibus militibus, qui Demetrium deseruerant ob stipendia non soluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commisso eum superat, & tum elephantos in suam potestatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 Maccab. c. 11.

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam se recepit: puer vero Antiochus, missis ad Jonatham legatis literisque, *illum* amicum sibi sociumque adscivit, & pontificatum ei confirmavit, cessitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vasa aurea & pocula vestemque purpuream, data illis utendi potestate, ad eum misit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratrem imperatorem constituit à Scala Tyriorum usque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, missis ad eum simul & Tryphonem legatis, promittebat se illi amicum fore sociumque, & cum ipso arma juncturum adversus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retulisset, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo consequutus, sed maleficia pro beneficiis reposuisset.

Antiochus Alexandri filius, victo Demetrio, Jonatham sibi conciliat. 1 Maccab. c. 11.

5. Cum igitur Antiochus ei concessisset, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, statim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem cum splendide exceperunt, sed milites ei dare distulerunt. Cum autem illinc ad urbem Ascalonem se contulisset, & Ascalonitæ certatim cum muneribus ei occurrissent, & hos ipsos hortabatur & singulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent &

Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in potestatem redigeret. 1 Maccab. c. 11.

[x] ἔθηκαν. ἡ δὲ φλὸξ ἐφ' ὅλην διανεμηθεῖσα τὴν πόλιν, πυκνῶν τῶν οἰκιῶν οὐσῶν, καὶ τὰ πλεῖστα ἐκ ξύλων ᾠκοδομημένων, πᾶσαν αὐτὴν ἐνέπρησεν. οἱ δὲ Ἀντιοχεῖς, μὴ δυνάμενοι [y] βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τοῦ πυρὸς, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. τῶν δὲ Ἰουδαίων ἀπὸ δώματος ἐπὶ δῶμα διαπηδώντων, καὶ τοῦτον αὐτοὺς διωκόντων τὸν τρόπον, παράδοξον συνέβη γίνεσθαι τὴν δίωξιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Ἀντιοχεῖς, σώζειν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἐσπουδακότας, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι μαχομένους, δι' ἄλλων αὐτοῖς στενωπῶν ἐπιτίθεται, καὶ συμβαλὼν πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὡς ἀναγκασθῆναι ῥίψαι τὰς πανοπλίας, καὶ παραδοῦναι αὐτοὺς τῷ Δημητρίῳ. συγγνοὺς δὲ αὐτοῖς τῶν τετολμημένων, κατέπαυσε τὴν στάσιν. δωρησάμενος δὲ τοὺς Ἰουδαίους τῆς ἐκ τῶν σκύλων ὠφελείας, καὶ [z] ὡς αἰτίοις αὐτῷ τῆς νίκης γεγενημένοις εὐχαριστήσας, ἀπέπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἰωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ τῆς συμμαχίας. ὕστερον δὲ πονηρὸς εἰς αὐτὸν ἐγένετο, καὶ τὰς ὑποσχέσεις διεψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπείλησεν, εἰ μὴ τοὺς φόρους αὐτῷ πάντας ἀποδοίη, ὡς ὤφειλε τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων. καὶ ταῦτα ἐποίησεν ἄν, εἰ μὴ Τρύφων αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην αὐτῷ παρασκευὴν ἀντιμετέστησεν εἰς [a] τὰς περὶ αὐτοῦ φροντίδας. ὑποστρέψας γὰρ ἐκ τῆς Ἀραβίας εἰς τὴν Συρίαν μετὰ τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου· μειράκιον δὲ ἦν ἔτι [b] ἐπὶ τὴν ἡλικίαν· περιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καὶ προσχωρήσαντος τοῦ στρατιωτικοῦ παντὸς, [c] ὃ καταλελοίπει τὸν Δημήτριον διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν μισθῶν, πόλεμον ἐκφέρει πρὸς τὸν Δημήτριον· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ, κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τούς τε ἐλέφαντας, καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων πόλιν λαμβάνει.

δ'. Δημήτριος μὲν οὖν ἡττηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν· ὁ δὲ παῖς Ἀντίοχος, πέμψας πρὸς Ἰωνάθην πρεσβευτὰς καὶ γράμματα, φίλον τε καὶ σύμμαχον αὐτὸν [d] ἐποίησεν, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [e] ἐβεβαίου, καὶ τῶν τεσσάρων συνεχώρει νομῶν, οἳ [f] τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων προσετέθησαν. ἔτι γε μὴν σκεύη χρυσᾶ καὶ ἐκπώματα, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα, χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέψας, ἀπέστειλε. καὶ [g] πόρπῃ δὲ αὐτὸν δωρεῖται [h] χρυσέᾳ, καὶ [i] τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων. τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτοῦ Σίμωνα, στρατηγὸν τῆς στρατιᾶς [k] ἀπὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου καθίστησιν. Ἰωνάθης δὲ, [l] ἐπὶ τούτοις παρ' Ἀντιόχου γεγενημένοις εἰς αὐτὸν ἡσθεὶς, πέμψας πρὸς αὐτόν τε καὶ Τρύφωνα πρεσβευτὰς, εἶναί τε φίλος ὡμολόγει καὶ σύμμαχος, καὶ πολεμήσειν σὺν αὐτῷ πρὸς Δημήτριον, διδάσκων ὡς οὐδὲ αὐτῷ χάριτας ἀποδοίη, πολλῶν παρ' αὐτοῦ χρηστῶν ἐν οἷς ἐδεῖτο τυχὼν, ἀλλὰ προσαδικήσειεν ἀνθ' ὧν εὖ πάθοι.

ε'. Συγχωρηθεὶς οὖν παρ' Ἀντιόχου δύναμιν αὐτῷ συναγαγεῖν πολλὴν ἔκ τε Συρίας καὶ Φοινίκης τοῖς Δημητρίου πολεμῆσαι στρατηγοῖς, εὐθὺς ὥρμησεν [m] εἰς τὰς πόλεις. αἱ δὲ λαμπρῶς μὲν [n] αὐτὸν ἐξεδέξαντο, στρατιὰν δὲ οὐκ ἔδοσαν. παραγενόμενος δὲ ἐκεῖθεν εἰς Ἀσκάλωνα πόλιν, καὶ τῶν Ἀσκαλωνιτῶν φιλοτίμως αὐτῷ μετὰ δώρων [o] ὑπαντησάντων, αὐτούς τε τούτους παρεκάλει, [p] καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων ἑκάστην,

ἀπο-

x Ἔθηκαν.] Ita Bosb. (Lugd. Bat.) & Hen. ἔθηκαν in Editis.
y Βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τοῦ πυρὸς,] Illa βοηθῆσαι μηδὲ desunt Bosb. & Vet. Interpr.
z Ὡς αἰτίοις] Ὡς αἰτιωτάτοις L. B.
* *Quæ Judæorum gens debuit à primis* Syriæ *regibus.*] Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus solvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*
a Τὰς περὶ αὐτοῦ φροντίδας.] Τὰς ἑαυτοῦ φροντίδας *Hen.*
b Ἔτι τὴν ἡλικίαν·] Illud ἔτι è *MSS.*
c Καταλελοίπει] Καταλελοίπει *Bosb.*
d Ἐποίησεν,] Ita è *Cod. Hen.* ἐποιήσατο *Bosb.* ποιεῖται in *Editis.*
e Ἐβεβαίου,] Ἐβεβαίωσε *Bosb.*
f Τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque supra emendata dedimus c. 2. §. 3. ubi χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων οὖσιν. in *Editis Aliisque.*
g Πόρπῃ —— φίλων.] Conf. supr. c. 4. §. 2. SPANH.
h Χρυσέᾳ,] Χρυσῇ solus *Hen.*

i Τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων.] Καὶ εἶναι τῶν φίλων τοῦ βασιλέως 1 *Macc.* c. 11. v. 57. τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων *Hen.* & *Lugd. Bat.*
k Ἀπὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου] Ita è *Cod. Hen.* nisi quod (ex *Josepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. 11. v. 59.) Κλίμακος pro Κλίματος reposuerim. Ἀπὸ τοῦ κλίματος τῶν Τυρίων ἕως τῆς Αἰγύπτου in *Editis Aliisque.* HUDS. A Regione Tyri usque ad Ægyptum *Rufin.* Lege κλίμακος. sic alias. lib. 2. c. 10. §. 2. τῷ δὲ ὑψηλοτάτῳ, κατ' ἀρκτον, ὃ καλοῦσι Κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι· SPANH. Κλίμακος lego. Κλίμαξ Τυρίων est scala Tyriorum. REL.
l Ἐπὶ τούτοις] Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.*
m Εἰς τὰς πόλεις.] Ἐπὶ τὰς πόλεις *Bosb.* & *Hen*
n Αὐτὸν ἐξεδέξαντο,] Ita *Bosb. Hen* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deest *Editis.*
o Ὑπαντησάντων,] Ἀπαντησάντων *Bosb.* & *Hen.*
p Καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων] Καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ K. *Bosb.* & *Hen.*

q Εἰς

ἀποστάντας Δημητρίου, προσθέσθαι μὲν Ἀντιόχῳ, σὺν αὐτῷ δὲ πολεμήσαντας πειρᾶσθαι παρὰ Δημητρίου δίκας λαμβάνειν ὧν ἡμάρτοι ποτὲ εἰς αὐτούς. εἶναι δ' αὐτοῖς βουλομένοις ταῦτα φρονεῖν πολλὰς αἰτίας. πείσας δ' ὁμολογῆσαι πρὸς τὸν Ἀντίοχον συμμαχεῖν τὰς πόλεις εἰς Γάζαν παρεγένετο, προσαξόμενος καὶ τὴν παρὰ τούτων εὔνοιαν Ἀντιόχῳ. πολὺ δ' εὗρε τῆς προσδοκίας τοὺς Γαζαίους ἀλλοτριώτερον ἔχοντας. ἀπέκλεισαν γὰρ αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὸν Δημήτριον ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Ἀντιόχῳ προσχωρῆσαι. τοῦτο παροξῦναν [q] εἰς πολιορκίαν τὸν Ἰωνάθην καὶ τῆς χώρας τὴν κάκωσιν· [r] μέρος γὰρ τῆς στρατιᾶς περικαθίσας τῇ Γάζῃ, τῷ λοιπῷ τὴν γῆν αὐτῶν ἐπιὼν διέφθειρε καὶ ἐνεπίμπρα. ταῦτα δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυποῦν ἤδη παρὸν, τὸ δ' ὠφελῆσον μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ παραγένοιτο, [s] σῶφρον ἔκριναν [t] τὸν αὐτὸν ἀφέντες περιμένειν [u] ἐκεῖνον θεραπεύειν. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, φιλίαν τε ὡμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὸ πείρας τῶν δεινῶν, οὐ συνιᾶσι τὸ συμφέρον, ἀλλ' ὅταν ἔν τινι κακῷ γενόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ' ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν ποιεῖν, ταῦτα ὕστερον ζημιωθέντες αἱροῦνται. ὁ δὲ συνθέμενος πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [x] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

ϛʹ. [y] Τῶν δὲ Δημητρίου [z] στρατηγῶν ἀκουσθέντων αὐτῷ προσελθεῖν εἰς [a] Κέδασαν πόλιν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, [b] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάξειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπέλαβον [c] ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τοὺς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτοῦ οὐ περιόψεσθαι πολεμουμένους, [d] ὑπηντίαζεν αὐτοῖς, τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ὃς [e] τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐδύνατο ἱκανωτάτην, τὴν [f] Βεθσούραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [g] φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [h] ὡς δὲ, χώματα μὲν ἐγείραντος τοῦ Σίμωνος, [i] μηχανήματα [k] δ' ἐστῶτος, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρωμένου περὶ τὴν τῆς Βεθσούρας πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἐξαιρεθέντος τοῦ χωρίου διαφθαρῶσι, πέμψαντες πρὸς τὸν Σίμωνα, ἠξίουν ὅρκους λαβόντες, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν, [l] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὲ, δοὺς τούτους αὐτοῖς τὰς πίστεις, ἐκβάλλει μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ φρουρὰν καθίστησιν ἰδίαν.

ζʹ. Ἰωνάθης δὲ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων

Antiocho se adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illisque volentibus causas multas esse cur ista facere in animum inducerent. Cum autem civitatibus persuasisset, ut pollicerentur cum Antiocho belli societatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipsum animo esse invenit quam expectabat. nam portas ei occluserunt, relictoque Demetrio noluerunt sese Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infestaret: nam urbe ab una exercitus parte obsessa, cum reliqua, excursionibus factis, terram vastavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent se ista pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præsens esse, quod vero adjumento foret longe abesse, spemque ejus adventus esse incertam, bene ac sapienter se facturos judicarunt, si illo deserto Jonatham obsequiis demererentur. Missis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* societatem *ei* promittebant. nam ita comparatum est ut homines, antequam mala *subeant* & experiantur, quid è re sua futurum sit non intelligant, sed ubi in calamitatem aliquam inciderunt, tunc mutata sententia, quæ priusquam læderentur facere præstitisset, illa demum male mulctati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obsidibusque acceptis, istos quidem Hierosolyma misit, ille vero totam regionem ad Damascum usque peragravit.

Gazæi à Jonatha male mulctati.

6. Cum autem audivisset Demetrii duces cum magnis copiis profectos esse ad urbem Cedasam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quasi *suis* opem laturum, Galilæos enim suæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum esse) illis obviam ivit, fratre *suo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethsuram castris eam oppugnavit; locum *totius* Judææ munitissimum. is enim *valido* tenebatur præsidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum est. Cum autem, postquam Simon aggeres excitasset, machinasque *ei* adhibuisset, & ingenti studio obsidionem urgeret, veriti essent custodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, missis ad Simonem nunciis, obsecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea jurasset, illos urbe ejicit, suoque eam præsidio firmavit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethsuram oppugnat, eaque potitur. 1 Maccab. c. 11.

7. Interim Jonathas, castris motis è Galilæa ab * aquis

Jonathæ prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 Maccab. c. 11.

q Εἰς πολιορκίαν] Πολιορκίαν αὐτῶν legisse videtur *Epiphan.*
r Μέρος —— Γάζῃ,] Ergo non adeo ἔρημος Gaza à tempore Alexandri. REL.
s Σῶφρον —— θεραπεύειν.] Optimum esse decreverunt, hunc dimittentes, illi obedire *Rufin.* SPANH.
t Εἰ' αὐτῷ ἀφέντες] *L. B.* εἶναι ταῦτα ἀφέντες περιμένειν ἐκεῖνον &c. Forte εἶναι τὸ αὐτῷ ἀφέντας περιμένειν ἐκεῖνον &c. COCC.
u Ἐκεῖνον θεραπεύειν.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἐκεῖνο in reliquis.
x Μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.] Ἐπῆλθεν *Hen.*
y Τῶν δὲ Δημητρίου] Τῶν Δημ. *Hen.* & *Bas.* HUDS. Totum locum ita concipit *L. B.* Τῶν δὲ Δημητρίου στρατηγῶν αὐτῷ προσελθόντων εἰς Κέδασαν σὺν πολλῇ στρατιᾷ· μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ Γαλιλαίας. HAV.
z Στρατηγῶν ἀκουσθέντων αὐτῷ προσελθεῖν] Ita ex *Hen. Bas.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audisset* (al. *audissent*) *ad Cedessam cum multa manu venisse.* quo fere modo 1 *Macc.* xi. v. 63. καὶ ἤκουσε Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατηγῶν αὐτῷ προσελθόντων εἰς K. in *Editis.*
a Κέδασαν] 1 *Macc.* c. xi. v. 63. Κάδης & Κέδες in *Cod. Alex.* Κέδες *Josh.* c. xix. v. 37. HUDS. Κέδασαν τὴν Τυρίων· ὁ *Auct.* lib. 2. c. 18. §. 1. ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων Κάδες τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ 1 Maccab. xi. 63. *MS. Alex.* Κάδης. SPANH.
b Μεταξὺ] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ ὄντα τῆς τε T. *Bas.* πλησίον δ' ἐστὶν αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας in *Editis.*
c Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον,] Ἐπὶ τῆς Γαλιλαίων συμμαχίαν *Hen.* (ut & *L. B.* qui addit τὴν post ἐπὶ) ὡς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omissis, legisse videtur *Epiphan.*
d Ὑπηντίαζεν αὐτοῖς,] Ὑπηντίαζεν ἐν αὐτοῖς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bas.*
e Τὴν στρατιὰν] Καὶ στρατὸν *Hen.*
f Βεθσούραν] Βεθσοῦραν ἐπολιόρκει, χωρίον *Bas.* HUDS. Conf. supr. c. 2. §. 1. SPANH.
g Φρουρὰ Δημητρίου.] Ita *Hen. Bas.* & *Vet. Interpr.* φρουρὰ Δημήτριος in *Editis.*
h Ὡς δὲ, —— ἑστῶτος,] Sic *Hen.* & *Bas.* ὡς δὲ χ. λ. ἐγείραντος τοῦ Σίμωνος, μηχανήματα δ' ἐστήσατο in *Editis.* Mallem sane, quo modo legisse visus est *Epiphanius*, rescribere, ὡς δὲ χώματα μὲν ἐγείραντος τοῦ Σίμωνος, μηχανήματα (vel μηχανήματα) δ' ἐστάντα, κ. π. σ. χρώμενον. atque ita recte sequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *intererant. Et mittentes* &c.) πέμψαντες εἰς τὸν Σίμωνα.
i Μηχανήματα δ' ἐστῶτος,] *Gen.* μηχανήματος.
k Δ' ἐστῶτος.] *L. B.* δ' ἱστάντος.
l Καταλιπεῖν τὸ χωρίον] Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ. π. Δ. ἀπελθεῖν desunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.*

m Τῶν

[*] aquis Gennesaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu consedisset, ad campum Asor appellatum processit, ignorans illic hostes esse. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præsenserant, cum insidias ei posuissent & homines in monte *delitescentes* collocassent, ipsi cum exercitu *ex adverso* ei in planitie occurrebant. Quos conspicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipse cum suis militibus, quoad potuit, aciem instruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in insidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hostibus* circumdati perirent, in fugam se conjecerunt: atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, substiterunt, & *cum iis* Mattathias Absalomi filius & Judas Chapsæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quasi *de salute* desperantes in hostes irruissent, & animis intrepidi in consternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hostium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos persequendi; & id fecerunt usque ad Cedasa, ubi castra erant hostium.

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hostium millibus cæsis, Hierosolyma reversus est. Cumque videret omnia, providentia Dei, sibi ex voto succedere, legatos Romam misit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim intercesserat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reversione sua à Roma Spartanos adirent, illisque in memoriam revocarent *veterem* cum ipsis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam venissent, & in Senatum ingressi ea exposuissent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *scilicet* illos misisset ad priorem societatem confirmandam, postquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eisque literas dederat ad reges omnes Asiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *suo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum est hoc.

Jonathæ litera ad Lacedæmonios.

"JONATHAS GENTIS Judæorum "Pontifex & Senatus & Commune Judæorum, "Lacedæmoniorum Ephoris & Senatui Populoque fratribus *suis* salutem. Si valetis, & res vestræ publicæ privatæque prospere cedunt, erunt "omnia ex voluntate nostra: nam nos quoque valemus. Superioribus temporibus cum perlata esset ad Oniam pontificem nostrum ab Ario rege "vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione quam nobiscum habetis, cujus exemplum "infra positum est, & literas eas cupide accepi-

[m] τῶν Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐστρατοπεδευκὼς, εἰς τὸ καλούμενον [n] Ἀσὼρ πεδίον προῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὄντας ἐν αὐτῷ τοὺς πολεμίους. μαθόντες δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ τοῦ Δημητρίου μέλλειν [o] Ἰωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐνέδραν αὐτῷ καὶ τοὺς [p] λοχήσοντας ἐν τῷ ὄρει καθίσαντες, αὐτοὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀπήντων εἰς τὸ πεδίον. οὓς ἰδὼν ὁ Ἰωνάθης ἑτοίμους πρὸς μάχην, παρεσκεύαζεν καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους στρατιώτας πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὡς ἠδύνατο. τῶν δὲ εἰς τὴν ἐνέδραν ὑπὸ τῶν Δημητρίου στρατηγῶν κατασταθέντων κατὰ νώτου τοῖς Ἰουδαίοις γενομένων, δείσαντες μὴ μέσοι [q] ληφθέντες ἀπόλωνται, φεύγειν ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, τὸν Ἰωνάθην κατέλιπον, ὀλίγοι δέ τινες, [r] ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ὑπέμειναν, καὶ [s] Ματταθίας ὁ Ἀψαλώμου, καὶ Ἰούδας ὁ [t] Χαψαίου, τῆς ἁπάσης δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [v] οἱ τολμηρῶς δὲ καὶ μετὰ ἀπογνώσεως εἰς τοὺς πολεμίους ὠσάμενοι, τῷ τε [x] θάρσει κατέπληξαν αὐτοὺς, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες τῶν Ἰωνάθου στρατιωτῶν, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ἐπισυλλεγέντες ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοὺς διώκειν· καὶ τοῦτ' ἐποίησαν μέχρι Κεδασῶν, οὗ τὸ στρατόπεδον ἦν [y] τῶν πολεμίων.

η'. Κρατήσας οὖν Ἰωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [z] δισχιλίους τῶν ἐχθρῶν ἀποκτείνας ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὁρῶν δὲ ὅτι πάντ' αὐτῷ κατὰ νοῦν προνοίᾳ Θεοῦ χωρεῖ, πρὸς Ῥωμαίους πρεσβευτὰς ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι [a] βουλόμενος τὴν γενομένην τῷ ἔθνει πρὸς αὐτοὺς ἔμπροσθεν φιλίαν. τοῖς δὲ αὐτοῖς πρεσβευταῖς ἐπέστειλεν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἀναστρέφουσι πρὸς [b] τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπομνῆσαι φιλίαν [c] καὶ συγγένειαν. οἱ δὲ ὡς [d] ἦλθον εἰς τὴν Ῥώμην, παρελθόντες εἰς τὴν βουλὴν αὐτῶν, καὶ τὰ παρὰ Ἰωνάθου τοῦ ἀρχιερέως εἰπόντες, ὡς πέμψειεν αὐτοὺς [e] ἐπὶ τὴν τῆς συμμαχίας βεβαίωσιν, τῆς βουλῆς ἐπικυρωσάσης τὰ πρότερον αὐτῇ περὶ τῶν Ἰουδαίων [f] φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ δούσης ἐπιστολὰς πρὸς ἅπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς κομίζειν, ὅπως [g] ἀσφαλοῦς τῆς εἰς τὴν [h] οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τὴν Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τὰς ἐπιστολὰς, ἃς ἔλαβον παρὰ Ἰωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δὲ ἀντίγραφον ἦν τόδε. "ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩ"ΝΑΘΗΣ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοι"νὸν [i] τῶν Ἰουδαίων, Λακεδαιμονίων ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ "καὶ [k] δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. Ἐρρωμένοις ὑμῖν "καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια χωρεῖν κατὰ νοῦν, οὕτως ἂν ἔχοι "ὡς βουλόμεθα· ἐρρώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. [l] ἐπὶ τοῖς ἔμ"προσθεν χρόνοις [m] κομισθείσης Ὀνίᾳ, τῷ γενομένῳ ἀρ"χιερεῖ παρ' ἡμῖν, παρὰ Ἀρείου τοῦ [n] βασιλεύσαντος ὑμῶν "ἐπιστολῆς διὰ Δημοτέλους, περὶ τῆς ὑπαρχούσης ἡμῖν "πρὸς

m Τῶν Γεννησάρων] Eo modo *Hen.* Γεννησαρίτων in *cæteris.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Palæstina* S. HUDS. Aqua τοῦ Γεννησάρ· Ὕδωρ Γεννησάρ 1 Maccab. XI. v. 67. SPANH.

* *Aquis Gennesaris*,] *Id est*, lacu Genesaret.

n Ἀσὼρ πεδίον] Conf. supr. lib. 9. c. XI. §. 1. SPANH.

o Ἰωνάθην] Τὸν Ἰωνάθην *Hen.* & mox Ἰωνάθης sine articulo.

p Λοχήσοντας] Λοχέσοντας *Bosh.*

q Ληφθέντες ἀπόλωνται,] Ita *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* λειφθέντας in *Editis.*

r Ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν,] Sic *Bosh.* & *Hen.* ὑπέμειναν ὡς περὶ ν'. τὸν ἀριθμὸν in *Editis.*

s Ματταθίας.] Ita *MSS.* Ματθίας in *Editis.*

t Χαψαίου,] Ὁ Χαλφὶ, 1 *Macc.* c. XI. v. 70. unde forsan hic loci Χαλφαίου scribendum, ut notavit *Grotius.*

v Οἱ τολμηρῶς δὲ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosh.* οἱ deëst *cæteris.*

x Θάρσει κατέπληξαν αὐτοὺς,] Θράσει *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Τῶν πολεμίων.] Τοῖς πολεμίοις *Hen.*

z Δισχιλίους τῶν ἐχθρῶν] Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam *Gr.* Verum in 1 *Macc.* c. XI v. 74. τρισχιλίους habemus. unde forsan & *Josephum* ita scripsisse conjicit *Grotius.*

a Βουλόμενος τὴν γενομένην] Βουλόμενος deëst *Bosh.* agnoscitur tamen ab *Epiphanio Aliisque.*

b Τοὺς —— συγγένειαν.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 15. §. 1. SPANH.

c Καὶ συγγένειαν.] Ita *Hen.* & *Bosh.* καὶ τὴν συγγένειαν in *Editis Aliisque.*

d Ἦλθον εἰς τὴν Ῥώμην,] Sic in iisdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθον in *Editis.*

e Ἐπὶ τὴν τῆς συμμαχίας βεβαίωσιν,] Ἐπὶ τῷ τὴν συμμαχίαν βεβαιῶσαι *Hen.*

f Φιλίας ἐγνωσμένα,] Vide supr. lib. 12. c. 4. §. 10. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7.

g Ἀσφαλοῦς] *Gen.* ἀσφαλείας.

h Οἰκείαν κομιδῆς] *L. B.* interserit χώραν. quod satis tuto abesse potest. HAV.

i Τῶν Ἰουδαίων] *Lugd. Bat.* ἱερέων.

k Δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.] Καὶ δημόταις (τοῖς ἀδελφοῖς addit *L. B*) χαίρειν. Εἰ ἐρρωμένοις κ. α. τ. κ. κ. τ. ἴ. χωρεῖ *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.*

l Ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις,] Ἐπειδὴ *Hen.*

m Κομισθείσης Ὀνίᾳ, τῷ γενομένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῖν,] Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

n Βασιλεύσαντος ὑμῶν] Ita *Bos.* (*L. B.*) & *Hen.* Βασιλεύοντος *Gen. Aliique.*

* Non

"πρὸς ὑμᾶς συγγενείας, ἧς ὑποτέτακται τὸ ἀντίγραφον, "τήν τε ἐπιστολὴν ἐδεξάμεθα προθύμως, καὶ τῷ Δημοτέλει καὶ τῷ Ἀρείῳ φιλοικείως διετέθημεν, [o] οὐ δεόμενοι τῆς "τοιαύτης ἀποδείξεως, διὰ τὸ ἐκ [p] τῶν ἱερῶν ἡμῶν [q] πεπεῖσθαι γραμμάτων. τὸ μὲν οὖν προκατάρχειν τῆς ἀναγνωρίσεως οὐκ ἐδοκιμάζομεν, μὴ [r] καὶ προαρπάζειν δοκῶμεν τὴν παρ' ὑμῶν [s] δεδομένην δόξαν. πολλοῦ δὲ χρόνου "διαγεγενημένου ἀπὸ τῆς ἐξ ἀρχῆς [t] ἀνανεωθείσης ἡμῖν "οἰκειότητος, ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυσίας τῷ "Θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας τε καὶ "νίκης αὐτὸν παρακαλοῦμεν. πολλῶν δ' ἡμᾶς πολέμων "περιστάντων διὰ τὴν τῶν γειτνιώντων πλεονεξίαν, οὔθ' "ὑμῖν οὔτ' [v] ἄλλοις τῶν προσηκόντων ἡμῖν ἐνοχλεῖν ἐκρίναμεν. καταγωνισάμενοι δὲ τοὺς [x] πολεμίους, πέμποντες "πρὸς Ῥωμαίους Νουμήνιον τὸν [y] Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρον τὸν "Ἰάσονος, τῶν ἀπὸ τῆς γερουσίας ὄντων [z] παρ' ἡμῖν ἐν τιμῇ, ἐδώκαμεν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολάς, ὅπως "ἀνανεώσωνται τὴν πρὸς ὑμᾶς [a] ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν. καλῶς οὖν ποιήσετε καὶ αὐτοὶ γράφοντες ἡμῖν, καὶ "περὶ ὧν ἂν δέησθε ἐπιστέλλοντες, ὡς εἰς ἅπαντα προτεθυμημένοις ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας προαιρέσεως." [b] οἱ "μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τούς τε πρεσβευτὰς φιλοφρόνως ὑπεδέξαντο, καὶ ψήφισμα ποιησάμενοι περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλαν.

θ'. [c] Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [d] τρεῖς αἱρέσεις [e] τῶν Ἰουδαίων ἦσαν, αἳ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαφόρως ὑπελάμβανον. [f] ὧν ἡ μὲν Φαρισαίων ἐλέγετο, ἡ δὲ Σαδδουκαίων, ἡ τρίτη δὲ Ἐσσηνῶν. οἱ μὲν οὖν [g] Φαρισαῖοί τινα καὶ οὐ πάντα τῆς εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον, τινὰ δ' [h] ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε [i] καὶ οὐ γίνεσθαι. τὸ δὲ τῶν Ἐσσηνῶν γένος, πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷ. Σαδδουκαῖοι δὲ, τὴν μὲν εἱμαρμένην ἀναιροῦσιν, οὐδὲν εἶναι ταύτην ἀξιοῦντες, οὔτε κατ' αὐτὴν τὰ [k] ἀνθρώπινα τέλος λαμβάνειν, ἅπαντα δὲ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς τίθενται, ὡς καὶ τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς [l] αὐτοὺς γινομένους, καὶ τὰ χείρω παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀβουλίαν λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβεστέραν [m] πεποίημαι δήλωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ [n] τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.

"mus & Demoteli atque Ario summam benevo-"lentiam exhibuimus; * non egentes hujusmodi "testimonio, quod nobis ea de re persuasum esset "ex sacris libris nostris. Et quidem nos non con-"sultum esse judicabamus ut recognitionis initium "primi faceremus, † ne præripere etiam videre-"mur gloriam à vobis concessam. Cum autem "multum temporis intercesserit, ex quo primum "‡ nobiscum renovata fuerit hæc necessitudo, in "sacris *tamen* festisque diebus rem sacram Deo fa-"cientes, ipsi supplicamus ut & salutem vobis im-"pertiat & victoriam. Et cum multa nos circum-"stetissent bella ex nimia in vicinis habendi cupi-"dine, noluimus *tamen* vobis aut aliis ex propin-"quis *nostris & amicis* graves esse. Nunc vero, "hostibus debellatis, cum ad Romanos miserimus "Numenium Antiochi & Antipatrum Jasonis "filium, viros ex ordine Senatorio apud nos ho-"noratos, illis etiam dedimus literas ad vos, ut mu-"tuam inter nos amicitiam renovarent. Quare "recte facietis, si vos quoque nobis rescripseritis, "atque significaveritis ecqua re *nostra* opus habea-"tis, persuasi nos in omnibus vestræ voluntati "prompte obsequuturos esse." Et quidem Lace-"dæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum decretum de amicitia & societate factum ad illos miserunt.

Pharisæorum, Essenorum & Sadducæorum secta.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum sectæ, quæ de rebus humanis diverse sentiebant, quarum una Pharisæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Essenorum. Et quidem Pharisæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati esse opera, esse enim & quædam in nostra potestate, ut fiant aut non fiant. Esseni vero omnia in fati potestate esse affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil esse existimantes, neque ista quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, sed omnia etiam nostro arbitrio subjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipsis auctores simus, tum mala nobismet per stultitiam nostram accersamus. Verum ista plenius & accuratius indicavi in secundo rerum Judaïcarum libro.

10. Cæ-

* *Non egentes hujusmodi testimonio*,] Non egentes hujus rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è sacris nostris scripturis, *Gelen.* Non egentes hujusmodi declaratione, quod sacræ literæ nostræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c.

o Οὐ δεόμενοι] Vid *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* prop. IV c. 8. §. 10, 11, 12.

p Τῶν ἱερῶν ἡμῶν] In quibus scilicet de *Cethura* scriptum est posteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelasgis*: illi vero *Pelasgi*, sive *exsules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami* & *Cethuræ* posteri sedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* XI. 17, 18.) ubi dicitur *Phalegum* fuisse filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelasgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: Ideoque cognationem habuere cum *Judæis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. lib. 3. c. 4.

q Πεπεῖσθαι γραμμάτων.] Ita cum Cod. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πεπιστεῦσθαι in *reliquis.*

r Καὶ προαρπάζειν] Illud καὶ non agnoscunt *Hen.* & *Vet. Interpr.*

† *Ne præripere etiam videremur gloriam à vobis concessam.*] Ne præripere videamur gloriam vestram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere, *Gelen.*

s Δεδομένην δόξαν.] Διδομένην *Hen.*

t Ἀνανεωθείσης ἡμῖν οἰκειότητος,] Ἀνανεωθείσης *Hen.* Est qui ἀνανεωθείσης scribendum conjicit. HUDS. Sophocl. Philoctet. v. 1270. καὶ τρὶς ἀνακαλεῖν μ' ἔπη. SPANH.

‡ *Nobiscum renovata fuerit hæc necessitudo*,] Ita cum *Gelenio*, cujus versionem firmant ista ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. *Δὶς ταῦτα βούλῃ καὶ τρὶς ἀνακαλεῖν μ' ἔπη. Bis me eundem ac ter vis iterare sermonem.* ubi notat, *Scholiastes*, ἀνακαλεῖν, τὰ αὐτὰ λέγειν, ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ἀνακαλοῦντος τὴν προειρημένην γῆν.

v Ἄλλοις τῶν προσηκόντων ἡμῖν] Ita *Hen.* ut & mox (cum *Lugd. Bat.*) ἡμῖν. quo modo legisse visus est *Epiphan.* ὑμῖν & ὑμῖν in *cæteris.*

x Πολεμίους,] Iterum cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* πολεμίους in *reliquis.*

y Ἀντιόχου] Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii* Ἀντιμάχου.

z Παρ' ἡμῖν ἐν τιμῇ,] Ista παρ' ἡμῖν è Cod. *Hen* (*Lugd. Bat.*) *Vet. Interpr.* desunt in *Editis Aliisque.*

a Ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν.] Ita *Hen.* ὑπάρχουσαν abest *cæteris.*

b Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι] Οἱ δὲ Λακ. *Hen.* & *Busb.* & forsan *Epiphan.*

c Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον] Annos circiter viginti post Hasidæos exstinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c. 22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891.

d Τρεῖς αἱρέσεις,] De tribus istis Sectis vide lib 2. ἁλώσεως, ut & *Scholtetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apostol. Dissert. poster.* c. XV.

e Τῶν Ἰουδαίων ἦσαν,] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

f Ὧν ἡ μὲν —— Ἐσσηνῶν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 5. §. 1. item inf. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

g Φαρισαῖοί τινα] Φαρισαῖοι λέγουσί τινα καὶ οὐ π. τ. εἱ. ἔργον εἶναι *Hen.* τῆς εἱμαρμένης λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c *Busb.*

h Ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν,] Cum l. 18. c. 2. dicat, πράττεσθαι εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud.* c. 12. εἱμαρμένῃ τε καὶ Θεῷ προσάπτουσι πάντα, illa καὶ οὐ è margine in textum irrepsisse suspicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv. ineditor.* p. 546.) & quidem corrupta, ex hisce, τί; καὶ οὐ; *quid? etiam & non?* quæ studiosus aliquis oræ libri adscripserat, existimans *Josephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Casaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconstantia liberat *Josephum*, docens Pharisæos, mediam inter Essenos & Sadducæos viam ingressos, ita fato tribuisse omnia, ut hominum liberum arbitrium non tollerent. Ἐφ' ἑαυτοῖς αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

i Καὶ οὐ γίνεσθαι.] Cl. *Lowthius* mallet ἢ οὐ γ. *Lugd. Bat.* καὶ μὴ γ.

k Ἀνθρώπινα τέλος λαμβάνειν] Ἀνθρώπινα *Busb.* & *Hen.*

l Αὐτοὺς] Αὐτοὺς pro αὐτοῖς rescripsi è Cod. *Hen.*

m Πεποίημαι —— πραγματείας.] Vid. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

n Τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.] Justusne פרגמטיא librorum de bello titulus? Ἰουδαϊκῆς πραγματείας. REL.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non ausi, fugiunt. 1 Maccab. c. 12.

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam resarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam processit in regionem Amathitim. cessando enim noluit spatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta stadia ab hostibus consedisset, mittit qui castra illorum explorarent & *perspicerent* quo modo ea se haberent. Cum autem speculatores ei omnia nunciassent, & aliquos noctu comprehendissent, qui *ei* indicabant hostibus in animo esse eum aggredi; hoc præcognito securitati suæ prospexit, & procubias extra castra habendo, & faciendo ut milites sui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo essent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte si opus fuerit pugnaturi, * ne illis fraudi sit *callidum* eorum consilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexisse, non amplius animis valebant, sed *territi* erant & perturbati, quod in re ipsa deprehensi essent ab hostibus; nullaque illis superesset spes alio modo vincendi, postquam insidiæ male adeo ceciderant: nam si aperto Marte certaminis aleam subirent, se Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati sunt, & multis *per castra* ignibus incensis, ut hostes his visis ipsos arbitrarentur *illic* manere, *clam* discesserunt. Jonathas autem, cum prima luce sese illorum castris admovisset, eaque deserta esse deprehendisset, cognito hostes aufugisse, illos insequebatur: non tamen eos assequutus est. jam enim fluvium Eleutherum trangressi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converso illinc in Arabiam itinere, fusisque Nabatæis, & multa præda abacta captivisque abductis, Damascum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæstina usque ad Ascalonem, castella munivit: cumque ea & ædificiis & custodiis firmasset, Joppen se contulit, eaque occupata validum ei præsidium imposuit. audiverat enim Joppenses *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fusi. 1 Maccab. c. 12.

Jonathas Hierosolyma & Judæam communit. 1 Maccab. c. 12.

11. Itaque cum has res *gessissent* & ordinassent Jonathas & Simon, Hierosolyma reversi sunt. atque Jonathas, populo universo in templum convocato, cum eis statuit Hierosolymorum mœnia instaurare, & templi septum, quod dirutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præsidiarios in arce foro excludere, eosque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea castella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc sententia etiam populo visa fuisset se recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimisit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Mesopotamiam pervenit, eo animo ut hanc simul &

ί. Οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ τὴν γεγενημένην ἧτταν [o] ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι, πλείω τῆς προτέρας δύναμιν συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην. ὁ δὲ, ἐπιόντας πυθόμενος, ὀξέως ὑπαντήσιν αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀμαθῖτιν. [p] οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν αὐτοῖς παρασχεῖν, ὥστ' εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δὲ τῶν πολεμίων ἄπωθεν σταδίοις πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πῶς εἶεν ἐστρατοπεδευκότες. τῶν δὲ κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καί τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἳ αὐτῷ μέλλειν ἐπιτίθεσθαι τοὺς πολεμίους ἐμήνυον· προγνοὺς ἠσφαλίσατο, προφυλακάς τε ποιησάμενος ἔξω τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὴν δύναμιν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς [q] ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων [r] ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐτοῖς [s] τὰς ψυχὰς ἐρρωμένας εἶναι, καὶ τὴν διάνοιαν οὕτως ἔχειν, ὡς καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εἰ δέησειε μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτῶν τὴν προαίρεσιν. οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸν Ἰωνάθην [t] ἐγνωκότα, οὐκ ἔτι τὴν γνώμην εἶχον ὑγιῆ, ἀλλ' ἐτάραττεν [v] αὐτοὺς τὸ καταφωρᾶς τοῖς ἐχθροῖς γεγενῆσθαι, [x] καὶ μηδενὶ προσδοκῶντες αὐτῶν ἐπικρατήσειν ἑτέρῳ, τῆς ἐπιβουλῆς διημαρτημένης· ἐκ γὰρ τοῦ φανεροῦ διακινδυνεύοντες οὐκ ἐνόμιζον εἶναι τοῖς Ἰωνάθου ἀξιόμαχοι. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Ἰωνάθης ἕωθεν προσμίξας αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ καταλαβὼν ἔρημον αὐτὸ, συνεὶς ὅτι πεφεύγασιν, ἐδίωκεν· οὐ μέντοι φθάνει καταλαβεῖν. ἤδη γὰρ τὸν [y] Ἐλεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος οὖν ἐκεῖθεν τὴν ὑποστροφὴν [z] πρὸς Ἀραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς [a] Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα [b] ἀπέδοτο. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [c] τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν ἐπελθὼν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἕως Ἀσκάλωνος, [d] ἠσφαλίσατο τὰ φρούρια, καὶ ποιήσας ταῦτα καὶ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ ταῖς φυλακαῖς [e] ὀχυρώτατα, [f] ἦλθεν εἰς Ἰόππην, καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ἰοππηνοὺς [g] βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τὴν πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διοικησάμενοι ὅ, τε Σίμων καὶ Ἰωνάθης, [h] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν ἅπαντα εἰς τὸ ἱερὸν Ἰωνάθης, [i] συνεβούλευεν τοῖς τῶν Ἱεροσολύμων [k] ἐπικατασκευάσασθαι τείχη, καὶ τὸ καθῃρημένον τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν περιβόλου πάλιν ἀναστῆσαι, καὶ πύργοις ὑψηλοῖς ἐξοχυρῶσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δὲ καὶ μέσον τῆς πόλεως ἄλλο τεῖχος [l] ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοῖς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροῖς τὴν [m] ἀγορὰν, καὶ τῆς εὐπορίας αὐτοὺς τῶν σιτίων τούτον ἀποκλεῖσαι τὸν τρόπον· ἔτι γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τῆς δὲ γνώμης δοκιμασθείσης καὶ τῷ πλήθει καλῶς ἔχειν, αὐτὸς μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ᾠκοδόμει, Σίμωνα δὲ τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δὲ Δημήτριος διαβὰς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἧκε, ταύτην βουλόμενος καὶ τὴν

o Ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι,] Ita etiam *Zonaras*. ἀναμάχεσθαι *Hen.*

p Οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.*

q Ἐν τοῖς ὅπλοις] Ἐν ὅπλοις [illegible] *Hen.*

r Ἅπασαν,] Vox ἅπασαν deest *Busb.*

s Τὰς ψυχὰς ἐρρωμένας εἶναι,] Ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμένους εἶναι *Hen.* & *Lugd. Bat*

* *Ne illis fraudi sit* callidum *eorum consilium.*] Nequid eos fallat hostium consilium, *Gelen.* non ignorato eorum consilio, *Al.*

t Ἐγνωκότα,] Μεμαθηκότα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

v Αὐτοὺς —— μηδενὶ] Conf. [illegible] lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

x Καὶ μηδενὶ] Ita *Bas. Gen.* & pleraque *MSS.* καὶ μηδὲν προσδοκῶντες αὐτῶν ἔτι κρατήσειν ἑτέρως *Hen.*

y Ἐλεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν,] Ἐλεύθερον solus (ut & *Lugd. Bat.*) *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 4. §. 4. SPANH.

z Πρὸς Ἀραβίαν,] Εἰς τὴν Ἀραβίαν *Busb.* & *Hen.*

a Ναβαταίους,] Ναβαταίοις *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* Ζαβαδαίους aut Ζαβεδαίους 1 *Macc.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic scribendum esse monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quanquam olim amici Judæ, manserint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum sequuti fuerint.

b Ἀπέδοτο.] Ἐπώλει *Hen.*

c Τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν] Ἰουδαίαν πᾶσαν ἐπελθὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ἰουδαίαν ἅπασαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Busb.*

d Ἠσφαλίσατο τὰ φρούρια,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* nec aliter *Epiphanius*. ἐσφαλίσατο φρουρίοις in *Editis*.

e Ὀχυρώτατα] Ita *Lugd. Bat.* Reliqui ἰσχυρά. HAV.

f Ἦλθεν εἰς Ἰόππην,] Ἧκεν *Busb.* & *Hen.* (εἰς Ἰόππην ἦκε *Lugd. Bat.*)

g Βουλομένους] Βούλεσθαι *Busb.* βουλομένοις *Hen.*

h Ὑπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα.] Sic *Busb.* & *Hen.* atque ita, vel ὑπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35.) legisse visus est *Epiphan.*

i Συνεβούλευεν] Eo modo *MSS.* συνεβούλευσε τῶν ἱερ. in *Editis*.

k Ἐπικατασκευάσασθαι τείχη,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπισκευάσαι in *Editis*.

l Ἀνοικοδομησαμένους] Ἀνοικοδομηθέντος *Busb.* & *Hen.*

m Ἀγορὰν,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* πόλιν in *cæteris*.

τὴν Βαβυλῶνα καλασχεῖν, κ̀ τ̃ ἄνω σαΐραπειῶν ἐγκραλὴς γενόμενος ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι τὰς ὅλης τῆς βασιλείας ἀφορμάς. κ̀ γδ οἱ ταύτῃ καλοικοῦνλες Ἕλληνες ϗ Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτὰς ἀφίκοιτο, [n] παραδώσειν μὲν αὐτὰς ὑπισχνέμενοι, συγκαλαπολεμήσειν ἢ Αρσάκην τ̃ Πάρθων βασιλέα. ταύταις ἐπαρθεὶς τ̃ ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτὰς, εἰ [o] καλαστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, κ̀ γένοιτο αὐτῷ δυνάμεις, τ̃ Τρύφωνα πολεμήσας [p] διωγνὺς, κ̀ τῆς Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, συναγαγὼν δύναμιν ἐπολέμησε [q] πρὸς τ̃ Αρσάκην, κ̀ τὴν στρατιὰν ἅπασαν [r] ἀποβαλὼν, αὐτὸς ζῶν ἐλήφθη, καθὼς ϗ ἐν ἄλλοις [s] δεδηλώκαμεν.

Babylonem occuparet, utque potitus superioribus satrapiis, * inde occasionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, sese deditionem facturos, simulque cum eo bellum suscepturos contra Arsacen Parthorum regem. Hac spe elatus ad eos contendit, eo consilio, ut, si Parthos debellaret viresque ei suppeterent, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepissent istius regionis homines, copiasque coëgisset, bellum intulit Arsaci, totoque exercitu amisso, ipse vivus captus est, sicut alibi jam retulimus.

Demetrius ab Arsace capitur. 1 Maccab. c. 13.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς, Ιωνάθης ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ιεδαῖοι· ὅσα τε ἐκεῖνος ἀνδρείως ἐπράτλεν, μάλισα κ̀ Τρύφωνος.

CAP. VI.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiso, Judæi Simonem constituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter gesta erant, præcipue adversus Tryphonem.

[t] Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τ̃ Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόνλα τέλος, οὐκ ἔτ' ἦν Αντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὥστ' αὐτὸν ἀποκλείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς καλασχεῖν. ἐνεπόδιζε γε μὴν αὐτῷ τὴν προαίρεσιν ταύτην ὁ περὶ Ιωνάθην φόβος, φίλος τυγχάνοντος [v] Αντιόχῳ. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τ̃ Ιωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τ̃ Αντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν κ̀ δόλῳ κρίνας ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην ἐκ τ̃ Αντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλεμένην ὑφ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων αὐτῷ μυριάδων Ιωνάθης ἀπήντησεν ἐπιλέκλε στρατιᾶς. πολεμήσοντα γδ αὐτὸν ἥκειν ὑπέλαβεν. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γνοὺς τ̃ Ιωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν ϗ φιλοφρονήσει, ϗ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῷ πείθαρχεῖν Ιωνάθῃ [z] προσέταξε· τέτοις πιστώσασθαι βελόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑποψίαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καλαφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἐδὲν προορώμενον. τὴν τε στρατιὰν [a] συνεβέλευσεν ἀπολῦσαι· κ̀ γδ νῦν ἐ δεόντως αὐτὴν ἐπάγεσθαι, πολέμε μὲν οὐκ ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχέσης τὰ πράγμαλα· καλασχόντα μέντοιγε περὶ αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γδ αὐτῷ τὴν πόλιν, τά τε ἄλλα πάνθ' ὅσα κ̀ τὴν χώραν εἰσὶν ὀχυρώμαλα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· κ̀ γδ τέτων ἕνεκα παρεῖναι.

Erga Antiochum perfidus Trypho.

Trypho Jonatha insidiatur. 1 Maccab. c. 12.

TRyphon autem, postquam res Demetrii hujusmodi exitum habuisse cognoverat, non amplius Antiocho fidus erat, sed cogitabat quonam pacto, eo sublato, regnum ipse posset occupare. nam & huic illius consilio obstabat metus ei incussus à Jonatha, Antiochi amico. Itaque decrevit prius illum è medio tollere, atque ita demum Antiochum aggredi. Cum autem statuisset eum fraude & dolo interficere, Antiochia Bethsanam proficiscitur, quæ Græcis dicitur Scythopolis: ubi ei occurrit Jonathas cum quadraginta delectorum *hominum* millibus. ipsum enim ad bellum gerendum venisse suspicabatur. Ille vero, cognito Jonatham ad dimicandum paratum esse, ipsum muneribus & blanditiis subdole aggreditur, suisque ducibus, ut ei *perinde ac sibimetipsi* obedirent, imperavit: hisce volens fidem *fictæ* benevolentiæ adstruere, omnemque *illi* suspicionem eximere, ut curis & custodibus solutum, sibi non consulentem, caperet. *postremo* suasit ut exercitum dimitteret; (cum enim jam sine necessitate adduci, cessante bello & pacatis rebus omnibus) paucis tamen circa se retentis, rogabat ut ipsum usque Ptolemaïdem comitaretur. se enim urbem aliaque omnia in ea regione loca munita ei subjecturum; quippe qui harum rerum causa affuerit.

β'. Ὁ μὲν οὖν Ιωνάθης, ἐδὲν τέτων ὑπονοήσας, ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας ϗ [c] γνώμῃ ἀληθεῖ τ̃ Τρύφωνα συμβελεῦσαι ταῦτα πιστεύσας, τὴν μὲν στρατιὰν ἀπέλυσε. τρισχιλίας ἢ καλασχὼν μόνες, τὰς μὲν δισχιλίας ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καλέλιπεν, αὐτὸς ἢ μετὰ τ̃ χιλίων [d] ἧκεν εἰς Πτολεμαΐδα [e] σὺν Τρύφωνι. τ̃ δ' ἐν τῇ Πτολεμαΐδι κλεισάνλων τὰς πύλας, τῦτο γδ ἦν αὐτοῖς ὑπὸ τ̃ Τρύφωνος προστεταγμένον, [f] τ̃ μὲν Ιωνάθην ἐζώγρησε, τὰς ἢ σὺν αὐτῷ πάνλας [g] ἀπέκτεινεν. ἔπεμψε ἢ καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καταλειφθένλας δισχιλίας, ὅπως ἂν ϗ τέτους ἀπολέσωσιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν, ὑπὸ φήμης τ̃ περὶ τ̃ Ιω-

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* suspicatus, confisusque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi sententia ista suaderet, exercitum dimisit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero secum duces Ptolemaïdem cum Tryphone se contulit. Portis autem à Ptolemaïdensibus clausis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Misit etiam *suos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, istis quæ Jonathæ

Capitur Jonathas. 1 Maccab. c. 12.

n Παραδώσειν μὲν αὐτὰς] Καὶ παραδώσειν & mox ἢ τ̃ Πάρθων βασ. Hen.

* *Inde occasionem arriperet totum imperium occupandi.*] *Al.* inde in universum regnum sese inferret.

o Καταστρέψαιτο] Καταστρέψοιτο Hen.

p Διωγνὺς.] Διωγνωκὼς Hen.

q Πρὸς τ̃ Αρσάκην,] Πρὸς Αρσάκην, & τ. ς. πᾶσαν ἀποβαλὼν, α. ζ. ἐπελήφθη Bub. & Hen. Arsacen & Josephus & Maccabæorum auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.*

r Ἀποβαλὼν, —— δεδηλώκαμεν.] Demetrius II. Nicator à Parthis captus, postea dimissus ab Arsace inf. c. 7. §. 1. & c. 8. §. 4. De eo capto ab Arsace 1 *Maccab.* c. XIV. v. 3. Idem Ζαβίας dictus Demetrius II. vid. c. 10. §. 1. SPANH.

s Δεδηλώκαμεν.] Alii δεδήλωται.

t Τρύφων] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

v Αντιόχῳ.] Αντιόχῳ Bub. (*Lugd. Bat.*) & Hen.

x Βεθσάνην] Ita prout edidimus supr. lib. 12. c. 8. §. 5. Βίθσαν in *Editis Aliisque.* Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. HUDS. Βεθσάν supr. lib. VI. c. 14. §. 8. infr. c. 10. §. 2. SPANH.

y Ὁ δ' ἕτοιμον] Ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην Ιωνάθην ἰδὼν Bub. & Hen.

z Προσέταξε·] Προσέταξεν Hen. προσέταττε Bub.

a Συνεβέλευσεν ἀπολῦσαι·] Συνεβέλευσεν Bub. & Hen.

b Ὑπ' αὐτῷ.] Ἐπ' αὐτῷ Hen.

c Γνώμῃ ἀληθεῖ] Γνώμης ἀληθῶς Hen.

d Ἧκεν εἰς Πτολεμαΐδα] Ita Bub. & Hen. ἦλθεν in *Editis Aliisque.*

e Σὺν Τρύφωνι.] Σὺν τῷ Τρύφωνι Bub. & Hen. & mox ὑπὸ Τρύφωνος.

f Τὸν μὲν Ιωνάθην ἐζώγρησε,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

g Ἀπέκτεινεν] Ἀνεῖλεν Hen.

h Ἐπὶ

nathæ acciderant exauditis, priusquam advenerint quos miserat Tryphon, armis tecti è regione excesserunt. Qui vero ad eos persequendos missi erant, ubi viderunt paratos esse ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reversi sunt.

XI. *Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.*

3. Hierosolymitani autem, cum fama accepissent Jonatham captum esse & qui cum eo erant interiisse milites, & illum ipsum ob ea quæ evenerant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus justusque eis incussus animos valde solicitabat, ne, cum Jonathæ virtute simul & cura & moderatione destituti essent, gentes finitimæ illis infestæ, Jonathæque metu *eousque* quiescentes, nunc in eos insurgerent, belloque illato extrema discrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exspectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipse etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam ascenderat, bellum gerere adversus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hierosolymitanos ex istis in terrore esse atque metu, volens eos oratione audaciores reddere ad Tryphonis impressionem alacriter sustinendam, populi concione in templum vocata, hujusmodi verbis eos consolari cœpit.

Simon populum consolatur. 1 Maccab. c. 13.

"Equidem jam non "est ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum "patre meo & ego & fratres mei pro libertate "vestra ausi fuerimus mortis periculum libenter "adire. Cumque hujusmodi exemplorum abunde habeam, etiam ex eo quod decretum sit nostræ familiæ mortem obire pro lege & religione, "nullus tantus erit metus, qui hanc nostrorum "sententiam ex anima mea ejiciet, ejusque in locum inducet vitæ amorem & gloriæ contemptum. Quapropter, tanquam ductore non egentes, qui vel maxima pro vobis pati atque facere "paratus sit, sequimini me alacriter quocunque "vos duxero; neque enim meis sum fratribus præstantior ut vitæ meæ parcam, neque deterior "quam illi, ut quod iis pulcherrimum visum est, "mori pro legibus cultuque Dei vestro, hoc ipse "fugiam & *aliis* relinquam. quibus autem me oportet meipsum germanum illorum fratrem præstare, illis memet ejusmodi esse ostendam. persuasum enim habeo me pœnas ab hostibus repetiturum esse, vosque omnes cum uxoribus & "liberis ab illorum injuriis erepturum, atque templum Dei auspiciis ab omni vastatione sartum "tectum conservaturum. nam gentes video, contemptu vestrûm, utpote ducem non habentium, "bellandi impetum cepisse.

Summa rerum à populo ei defertur. 1 Maccab. c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixisset, populum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exanimatus esset & dejectus *statim* melius se haberet, & ad bene sperandum excitaretur: ita ut universi * confertim exclamarent, Simonem sibi ducem esse, ipsumque pro Juda & Jonatha fratribus suis principatum habere, seque ei, in omnibus quæ imperaverit, di-

Ἰωνάθην συμβεβηκότων, [b] ἔφθασαν πρὶν ἢ τοὺς ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος ἀπεσταλμένους ἀφικέσθαι, φραξάμενοι τοῖς ὅπλοις, ἐκ τῆς χώρας ἀπελθεῖν. οἱ δ' ἐπ' αὐτοὺς πεμφθέντες, [i] ἰδόντες ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἀγωνίζεσθαι, μηδὲν αὐτοῖς ἐνοχλήσαντες, πρὸς τὸν Τρύφωνα ὑπέστρεψαν.

γʹ. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀκούσαντες τὴν Ἰωνάθου σύλληψιν, καὶ τὴν τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπώλειαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ὠλοφύροντο, καὶ δεινὴ πάνδημος ἐπιζήτησις παρὰ πᾶσιν ἦν, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [k] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τῆς Ἰωνάθου ἀνδρείας ἅμα καὶ προνοίας [l] ἀφῃρημένοι, τὰ πέριξ ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτοὺς, καὶ διὰ Ἰωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ἐπιθῆται, καὶ πολεμοῦντες εἰς τοὺς περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνους ἀναγκάζωνται [m] καθίστασθαι. καὶ δὴ [n] τοῦτ' αὐτοῖς ὡς ὑπενόουν συνέπεσε. τὸν γὰρ Ἰωνάθου ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τοὺς Ἰουδαίους [o] ὡς ἀποροῦντας ἡγεμόνος. αὐτὸς δὲ ὁ Τρύφων, δύναμιν [p] συναγαγὼν, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ἰουδαίαν πολεμεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ. Σίμων δὲ ὁρῶν πρὸς ταῦτα τοὺς Ἱεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸ ὑποστῆναι προθύμως ἐπιόντα τὸν Τρύφωνα θαρραλεωτέρους ποιῆσαι τῷ λόγῳ, [q] συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς παρακαλεῖν ἤρξατο. "τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς [r] ὑμετέρας ἐ"λευθερίας, [s] ἄνδρες ὁμόφυλοι, μετὰ τοῦ πατρὸς ἐγώ "τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου ὡς ἐτολμήσαμεν ἀσμένως ἀπο"θανεῖν, [t] οὐκέτ' ἀγνοεῖτε. παραδειγμάτων δὲ τοιούτων "εὐποροῦντός μου, καὶ τοῦ θνήσκειν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ "τῆς θρησκείας [v] τοῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμέ"νου, φόβος οὐδεὶς ἔσται τηλικοῦτος, ὃς ταύτην ἡμῶν "τὴν διάνοιαν [x] ἐκβάλῃ τῆς ψυχῆς, [y] ἀντεισάξῃ δ' εἰς "αὐτὴν φιλοζωΐαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. ὅθεν [z] ὡς "οὐκ ἀποροῦντες ἡγεμόνος, οἵου τε καὶ πάσχειν ὑπὲρ [a] ὑ"μῶν τὰ μέγιστα καὶ δρᾶν, ἕπεσθέ μοι προθύμως ἐφ' "οὓς ἂν ἡγῶμαι· οὔτε γὰρ κρείττων ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀδελ"φῶν ἵνα φείδωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, οὔτε χείρων, "ἵνα ὃ κάλλιστον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ τελευτᾶν ὑπὲρ τῶν "νόμων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, τοῦτ' ἐγὼ φύγω "καὶ καταλίπω. οἷς δέ με δεῖ γνήσιον ἀδελφὸν ἐκείνων "φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν [b] δείξω. θαρρῶ γὰρ ὡς καὶ "δίκην ληψόμενος παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ πάντας "ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως "ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπόρθητον μετὰ τοῦ Θεοῦ δια"φυλάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέπω καταφρονήσαντα ὑ"μῶν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, πρὸς τὸ πολεμεῖν ὡρ"μηκέναι.

γʹ. Τούτους ποιησαμένου τοῦ Σίμωνος τοὺς λόγους ἀνεθάρρησε τὸ πλῆθος, καὶ τὰς ψυχὰς ἐκδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [c] ἀνηγέρθη πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἀθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [d] ἀντὶ τοῦ Ἰούδα καὶ Ἰωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [e] αὐτὸν τὴν προστασίαν ἔχειν, ἐπειδὴ γὰρ πρὸς ὅ, τι [f] κε-

λεύσῃ

b Ἔφθασαν] Ita cum Cod. Busb. ἔφθησαν in cæteris.
i Ἰδόντες ἑτοίμους] Ὡς εἶδον Hen.
k Αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει,] Illud αὐτοῖς insertum dedi ex Hen. Busb. & Vet. Interpr.
l Ἀφῃρημένοι.] Ἀφῃρημένων Hen. (& Cocceius, quod & volebat L. B. in quo ἀφῃρημένοι) sed ἀφῃρημένοι loco suo movere nolui, quod sæpe pro Genitivis absolutis Nominativus more Attico videri possit adhibitus.
m Καθίστασθαι.] Ita MSS. καθίστατο Gen. Aliisque.
n Τοῦτ' αὐτοῖς] Ταῦτ' αὐτοῖς Busb. & Hen.
o Ὡς ἀποροῦντας ἡγεμόνος.] Illud ὡς ex Hen. Busb. & Vet. Interpr.
p Συναγαγὼν,] Συλλέξας Hen.
q Συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν] 1 Maccab. XIII. 2. &c. SPANH.
r Ὑμετέρας ἐλευθερίας,] Ita Hen. Busb. & Epiphan. ἡμετέρας in Editis Aliisque.
s Ἄνδρες ὁμόφυλοι,] Vocem ἄνδρες ex iisdem (& Lugd. Bat.) reposui.
t Οὐκέτ' ἀγνοεῖτε.] Οὐκ ἀγνοεῖτε Busb.
v Τοῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμένου,] Ita cum Cod. Busb. favente nonnihil Hen. qui habet τῆς ἐκ. in Editis Aliisque deest τοῖς. Quid sibi velint Codd. Gall. in quibus καὶ τῆς θρησκείας ἐκ τ. ἡ. οἰκίας [illegible], φόβος &c. plane nescio.
x Ἐκβάλῃ τῆς ψυχῆς,] Ἐκβαλεῖ Hen. & Lugd. Bat.
y Ἀντεισάξῃ] L. B. ἀντεισάξει.
z Ὡς οὐκ ἀποροῦντες ἡγεμόνος,] Illud ὡς reposui ex Hen. Busb. & Vet. Interpr.
a Ὑμῶν τὰ μέγιστα] Ἡμῶν Hen.
b Δείξω.] L. B. ἐπιδείξω.
c Ἀνηγέρθη] Ἀνήχθη πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ ἀγαθὴν ἐλπίδα Hen. Vat. & Busb.
* Confertim exclamarent,] Al. continue.
d Ἀντὶ τοῦ Ἰούδα] Ἀντὶ Ἰούδα Hen.
e Αὐτὸν τὴν προστασίαν] Ita cum Cod. Hen. αὐτῷ in cæteris.
f Κελεύσῃ πειθαρχήσειν.] Κελεύοι Busb. κελεύσειν Hen.

g Βο-

λεύοι παθῆναι. συναθροίσας δὲ πᾶν [g] εὐθὺς ὅσον ἦν τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἐσπούδαζε τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτὴν [h] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμενος, ἀπέστειλε μὲν Ἰωνάθην τινὰ φίλον Ἀψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ἰόππην, προστάξας αὐτῷ τοὺς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει γὰρ μὴ παραδῶσιν οὗτοι τὴν πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δ' [i] ὑπομείνας ἐφύλαττε τὰ Ἱεροσόλυμα.

δ'. Ὁ δὲ Τρύφων, ἄρας ἐκ Πτολεμαΐδος μετὰ στρατιᾶς πολλῆς, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [k] παραγίνεται, [l] καὶ τὸν Ἰωνάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δ' αὐτῷ καὶ Σίμων μετὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [m] Ἀδίδα πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ἰουδαίας πεδία. γνοὺς δὲ [n] ὁ Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων [o] καθεστάντα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦτον ἀπάτῃ καὶ δόλῳ περιελθεῖν βουλόμενος, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλει λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ἰωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ δύο τῶν παίδων [p] Ἰωνάθου ὁμήρους ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστήσῃ τὴν Ἰουδαίαν [q] τοῦ βασιλέως. ἄρτι γὰρ αὐτὸν διὰ τὸ ἀργύριον, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμενος [r] ὤφειλε, φυλάττεσθαι δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὴν τέχνην τὴν τοῦ Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ συνεὶς ὅτι καὶ τὸ ἀργύριον [s] ἀπολέσει δοὺς καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐ λύσει, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος δὲ μὴ διαβληθῇ πρὸς τὸ πλῆθος ὡς αἴτιος αὐτὸς τἀδελφῷ θανάτου γενόμενος, ὅτι μήτε τὰ χρήματα μήτε τοὺς υἱοὺς [t] δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, συναγαγὼν τὴν στρατιὰν, [v] ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ τοῦ Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα καὶ ἐνέδραν καὶ ἐπιβουλὴν ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον [x] εἶναι πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος προβαλλομένοις μὴ ὑπακούσαντα λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σίμων μὲν τούς τε Ἰωνάθου παῖδας [y] ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [z] οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην· ἀλλὰ, τὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν, ἐκπεριῄει τὴν χώραν, καὶ διὰ τῆς Ἰδουμαίας ἀναβαίνειν διεγνώκει τὸ λοιπὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ παραγενόμενος ἧκεν εἰς [a] Ἀδωρεὰ πόλιν τῆς Ἰδουμαίας. [b] ἀντιπαρῆγε δ' ὁ Σίμων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἀεὶ καταστρατοπεδευόμενος ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

έ. [c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ παρακαλούντων σπεῦσαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκεύασε τὴν ἵππον, ὡς διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ἱεροσολύμοις ἐσόμενος. ἀλλὰ χιὼν [d] διὰ νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τάς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵπποις μάλιστα [e] ὁδεύειν ὑπὸ βάθους τὴν πορείαν [f] παρέχουσα, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [g] εἰς Ἱεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὴν Κοίλην ἀφικνεῖται Συρίαν· σπουδῇ τε εἰς τὴν [h] Γαλααδῖτιν ἐμβαλὼν, τόν τε Ἰωνάθην ἀποκτείνας αὐτόθι καὶ ταφῆ-

ἐτο audientes fore. Itaque coactis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, festinavit urbis mœnia denuo ædificare. Et cum turribus eam celsis validisque firmasset, Jonatham quidem, unum ex amicis, Absalomi filium, cum exercitu Joppen misit, eique in mandatis dedit ut incolas ejiceret, (metuebat enim ne isti urbem Tryphoni traderent) ipse vero Hierosolymis mansit ad urbis custodiam.

4. Tryphon autem, Ptolemaïde profectus magno cum exercitu, in Judæam se confert, Jonatham etiam vinctum secum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum suis copiis ad urbem Addida, in monte positam, cui subjecta erant Judææ campestria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis ducem constitutum esse, misit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipsum etiam fraude doloque circumveniret; eique mandat, si fratrem Jonatham dimitti vellet, ut mitteret argenti talenta centum & duos de Jonathæ filiis obsides, ne dimissus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipsum in vinclis retineri propter pecuniam, † quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis astutias non ignoravit; sed cognito quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus insuper hosti dediturus esset, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri causa fuisset interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito insidias fraudemque sub illis latere, optabilius tamen esse & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propositis à Tryphone non auscultando dare suspicioni locum, se fratrem servare noluisse. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* misit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non servavit Tryphon, neque Jonatham dimisit: sed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hierosolyma ascendere statuit, factoque itinere veniebat Adora usque Idumææ urbem. cui Simon cum suis copiis contra venire, castris ex adverso castrorum illius semper positis.

5. Interea qui erant in arce, missis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad se veniret, sibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quasi ea nocte futurus Hierosolymis. sed multa nix, noctu delapsa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis transitum reddens, illi obstitit quo minus Hierosolyma proficisceretur. Itaque Tryphon, inde digressus, in Cœlen-Syriam abiit: festinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & sepeliri jusso, ipse Antiochiam reversus est.

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 *Maccab.* c. 13.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum aufert. 1 *Maccab.* c. 13.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 *Maccab.* c. 13.

g Εὐθὺς ὅσον] Εὔθετος *Hen.*
h Ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς] Ὑψηλοτάτοις καὶ καρτεροῖς *Hen.* & *Vat.*
i Ὑπομείνας] Παραμείνας *Hen.*
k Παραγίνεται,] Παρεγένετο *Hen.* & *Bosb.*
l Καὶ τὸν Ἰωνάθην] Καὶ deest *Bosb.* & commode abesse potest.
m Ἀδίδα] *Al.* Ἀδιδά. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338 HUDS. 1 Maccab. XIII. 13. Ἀδιδὰ *MS. Alex.* Ἀδίδοις· ἁλωσ. lib. 4. c. 9. §. 1. Ἀδίδοις vid. infr. c. 15. §. 2. SPANH.
n Ὁ Τρύφων ἡγεμόνα] Articulum accepi ex *MSS.*
o Καθεστῶτα,] Καθεστάμενον *Hen.*
p Ἰωνάθου] Τοῦ Ἰωνάθου *Bosb.* & *Hen.*
q Τοῦ βασιλέως.] Illud τοῦ è *Cod. Bosb.*
r Ὤφειλε,] Ita *Bosb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὤφειλε in *Editis Aliisque.*
† *Quam regi acceptam deberet.*] Potius, *quam mutuam à Rege acceptam deberet.* IBBETS.
s Ἀπολέσει] Sic *Bosb.* & *Hen.* ἀπολέσῃ in *Editis*, forsan pro ἀπολέσοι.
t Δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ,] Ita *Hen.* Ἔδωκεν in *ceteris.*
v Ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ] Sic *MSS.* ἐδήλωσε παρὰ αὐτῇ τὰ τοῦ Τρύφωνος in *Editis.*
x Εἶναι πέμψαι] Sic *Bosb.* & *Epiphan.* ἔχει in *ceteris.* L. B. εἶναι ἔχειν.
y Ἐξέπεμψε] Ἔπεμψε *Bosb.* & *Hen.*
z Οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην·] Sic *MSS.* οὐδὲ ἀπέλυσε τὸν Ἰωνάθην in *Editis.*

a Ἀδωρεὰ] In Græcis omnibus Δῶρα. Verum cum in *lib.* 2. *contra Ap.* scribat Δῶρα esse *urbem Phœnices*, & *quatuor dierum itinere distare ab Idumæa*, ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13. v. 20. ipsoque *Josepho*, infr. c. 9. §. 1. Ἀδωρὰ pro Δῶρα rescripsi: præsertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *adderam civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem*. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ἰουδαίας solus *Hen.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. & contra Apion. lib. 2. §. 9. nullam dari in Idumæa Doram, sed quatuor dierum spatio eandem Doram ab Idumæa distitam, ac prope Carmelum montem sitam, sed pro Δῶρα ibi legendum puto Ἀδωρα, de qua Idumææ aut in vicino tractu ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. & cap. 8. §. 4. & 1 Maccab. XIII. 20. in narratione hujus facti Ἀδωρα. SPANH.
b Ἀντιπαρῆγε δ' ὁ Σίμων] Παρῆγε *Bosb.*
c Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων] Ita *Bosb.* & *Hen.* τῶν δ' ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.*
d Διὰ νυκτὸς] Sic *Hen.* διὰ τῆς νυκτὸς in *ceteris.*
e Ὁδεύειν ὑπὸ βάθους] Πεζεύειν *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἵπποις μάλιστα καὶ πεζοῖς legisse videtur *Epiphan.*
f Παρέχουσα,] Παρεχοῦσα *Bosb.* καταχέουσα *Hen.* & *Lugd. Bat.*
g Εἰς Ἱεροσόλυμα.] Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ἱεροσ. in reliquis.
h Γαλααδῖτιν] Γαλααδῖτιν *Bosb.* & *Hen.*

est. Simon autem, missis quibusdam ad Basca urbem, ossa *Jonathæ* fratris *inde* transfert. Atque is quidem eis justa solvit in *ipsius* patria Modim: magno vero luctu à populo universo deploratus est *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus suis monumentum amplissimum exstruxit ex lapide candido & polito. Cum autem illud in magnam & conspicuam altitudinem extulisset, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide singulas, opus visu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas septem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc usque diem servantur. Et Jonathæ quidem sepulturæ, structuræque monumentorum pro Simonis domesticis, hujusmodi studium adhibitum fuisse novimus. Diem autem supremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egisset & genti præfuisset. Atque ita quidem se habent quæ ad hujus interitum spectant.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 13.

6. Simon autem, pontifex constitutus à multitudine, primo sui pontificatus anno populum è servitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti sunt post annum septuagesimum & centesimum regni Assyriorum, ex quo Syria potitus est Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter se quam in publicis tabulis scriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna usi sunt felicitate, hostesque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in suam potestatem redegit Simon: expugnataque Hierosolymorum arce, solo eam æquavit, ne *posthac* esset hostibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti sunt*. Quo facto optimum visum est & è re sua, ut & montem deprimerent, cui arcem impositam esse contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præsidiariis & à Judæis perfugis passi sunt, porroque passuri essent, si regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præsidio teneret. His dictis populo persuasit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, mon-

Gazara aliasque urbes capit, & arcem Hierosolymitanam diruit. 1 Maccab. c. 13.

καὶ κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [i] Βασκὰ πόλιν, μετακομίζει τὰ τοῦ ἀδελφοῦ ὀστᾶ. καὶ κηδεύει μὲν ταῦτα ἐν [k] Μωδεεὶμ τῇ πατρίδι· πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς [l] ἐποιήσατο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον οἰκοδόμησε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἀνεξεσμένου. εἰς πολὺ δ' αὐτὸ καὶ περίοπτον ἀναγαγὼν ὕψος, στοὰς περὶ αὐτὸ βάλλεται, καὶ στύλους μονολίθους, [m] θαυμαστὸν ἰδεῖν χρῆμα, ἀνίστησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτὰ, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [n] ἑκάστῳ μίαν ᾠκοδόμησεν, εἰς ἔκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένας, [o] αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ περὶ μὲν τὴν Ἰωνάθου ταφῆς, καὶ τῆς τῶν μνημείων οἰκοδομίας τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσαύτην σπουδὴν οἴδαμεν γενομένην. ἀπέθανε δὲ Ἰωνάθης, [p] ἀρχιερατεύσας [q] ἔτη τέσσαρα, [r] προστὰς τοῦ ἔθνους. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν τούτου τελευτὴν ἐν τούτοις ἦν.

ς'. Σίμων δὲ, κατασταθεὶς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτει [s] τῆς ὑπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [t] αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ [v] ἀνείσφορον [x] Ἰουδαίοις μετὰ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῆς [y] Ἀσσυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος [z] ὁ Νικάτωρ ἐπικληθεὶς κατέσχε Συρίαν, ὑπῆρξε· τοσαύτη δ' ἦν ἡ τοῦ πλήθους [a] περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία, ὥς τ' ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, [b] ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους γράφειν [c] Σίμωνος τοῦ εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ [d] ἐθνάρχου. εὐτύχησαν γὰρ ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τῶν [e] ἐχθρῶν τῶν περιοίκων ἐκράτησαν. κατέστρεψε γὰρ Σίμων [f] Γάζαρά τε πόλιν καὶ Ἰόππην καὶ Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [g] ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ᾖ καταλαμβανομένοις αὐτὴν, τοῦ κακῶς ποιεῖν ὡς καὶ τότε. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄριστον ἔδοξε καὶ συμφέρον εἶναι, καὶ τὸ ὄρος, [h] ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτο ἔπειθεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτοῦ γενέσθαι, [i] ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἅ τε πάθοιεν ἂν, εἰ πάλιν κατάσχοι τὴν βασιλείαν ἀλλόφυλος, φρουρᾶς ἐν αὐτῇ κατασκευασθείσης. [k] ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος παραινῶν αὐτοῖς τὰ [l] συμφέροντα. καὶ πάν-

i Βασκὰ] Βασκάμαν, ut supra Βαισκαμὰν Hen. Βασκαμὰ 1 Macc. c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem esse urbem quæ Βοσκάθ vocatur *Josue*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt esse *Botzkath* urbem Judæ. HUDS. 1 Maccab. XIII. 23. Βασκαμά. SPANH

k Μωδεεὶμ] Ita ut supra lib. 12. c. 6. §. 1. Μωδεεὶ in *Editis*. Μωδαεὶ Hen. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 1. §. 3.

l Εποιήσατο.] Εποίησεν Hen.

m Θαυμαστὸν ἰδεῖν] Ita Hen. θαυμαστόν τε ἰδεῖν χρῆμα ἀνέστησεν in *Editis Aliisque*.

n Εκάστῳ μίαν] Sibi etiam meta una reservata. De hisce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 513. &c.

o Αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται] Sic & *Euseb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

p Αρχιερατεύσας] Ita *Bosb.* & *Hen.* Αρχιερατεύων in *Editis Aliisque*.

q Ετη τέσσαρα,] Apud *Zonaram*, μετὰ τεσσάρων τῆς ἀρχιερωσύνης. HUDS. Scaliger animadverf. in Eusebium pag. 146. legit τέσσαρα καὶ δέκα προστὰς τοῦ ἔθνους τὰ πάντα ιη'. *annum agens Pontificatus* 14, *quum jam* 18 *annos nationi præfuisset*. REL.

r Προστὰς τοῦ ἔθνους.] At *Josephus* lib 20. c. *penult.* septem annos pontificatui ejus adsignat. Iraque *Scaliger* (in *Animadverf. Euseb.* p. 134.) mendum loco subesse putans scribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, προστὰς τοῦ ἔθνους τὰ πάντα ιη'. probante *Casaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη θ'. vel ι'. καὶ πλεῖον τέσσαρας. Ab utrisque dissentit *Is. Vossius* qui (in *Chronol.* S. c. XII.) legit, ἀρχιερατεύων ἔτη ἑπτά, καὶ ἔτη τέσσαρα προστὰς τοῦ ἔθνους. Videsis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, post illa προστὰς τοῦ ἔθνους sequuntur ista, *Et de labore quidem mortis ejus in mutuis documentis, publicisque monumentis* &c. aliquammultis omissis quæ in *Græcis* omnibus exstant.

s Τῆς ὑπὸ ——— τελεῖν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

t Αὐτοῖς τελεῖν.] Ita cum *Hen.* & *Bosb.* αὐτοὺς in *cæteris*.

v Ανείσφορον] Τὸ ἀνείσφορον idem quod αὐτοτελές. SPANH.

x Ιουδαίοις μετὰ ἑβδομηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος] Eo modo *Hen.* τοῖς Ιουδαίοις in *reliquis*.

y Ασσυρίων βασιλείας.] Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Assyrios* & *Syros* confundi solere notarunt *Geographi Aliique*. Sic apud *Justinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Assyrii*, *qui postea Syri dicti sunt*.

z Ο Νικάτωρ] Ο Νικάτωρ ut in Nummis. SPANH.

a Περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία,] Ita in *Editis Aliisque*, περὶ τὸν Σιμ. *Bosb.* & *Hen.*

b Επὶ τοῦ ——— Ιουδαίων] Επὶ Σίμωνος Αρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγουμένου Ιουδαίων 1 Maccab. XIII. 42. SPANH.

c Σίμωνος τοῦ εὐεργέτου Ιουδαίων] Σίμωνος εὐεργέτου Ιουδαίων καὶ ἐθνάρχου *Bosb.* & *Hen*

d Εθνάρχου.] *L. B.* ἐνάρχου.

e Εχθρῶν] In marg. MS. *Lugd. Bat.* manus antiqua jubet legere ἐθνῶν. HAV.

f Γάζαρά τε πόλιν] Ita lego cum *Epiphanio*. in *Editis* Γάζαράν τε π. Verum Γάζαν τ. π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. rescribi jubet *Grotius*. malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Josepho* corrigere. præsertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάδαρα appellat *Strabo*, l. 16. litera sibilante Syrorum more in δ converso: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 778. & *Casaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

g Ακραν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

h Εφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι] Εφ' ᾗ in *Cod. Bosb.*

i Ων τε ——— Ιουδαίων] Ita *Bosb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουράρχων καὶ τῶν φυγάδων Ιουδαίων ὑπ. in *Editis*.

k Ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος] Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Bosb.*

l Συμφέροντα.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) συμφέρειν perperam in

πάντες προσβαλόντες καθῄρουν τὸ ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [m] ἀπολυόμενοι τοῦ ἔργου, τρισὶν ὅλοις τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήγαγον εἰς ἔδαφος καὶ πεδινὴν λειότητα· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξεῖχεν [n] ἁπάντων τὸ ἱερόν, τῆς ἄκρας καὶ τοῦ ὄρους ἐφ' ᾧ ἦν [o] ἀνῃρημένων. καὶ τὰ [p] μὲν ἐπὶ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

tem sustulerunt; tribusque in universum annis neque die neque nocte ab opere cessando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in posterum omnia superemineret templum, arce & monte in quo posita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem gesta sunt in hunc modum se habuerunt.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σίμων, σύμμαχος γενόμενος Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ' οὐ πολὺ Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὥς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

CAP. VII.

XII.

Quomodo Simon, inita societate cum Antiocho Pio, bellum gessit adversus Tryphonem, & non multo post contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occisus à genero suo Ptolemæo.

ΜΕΤ' οὐ πολὺ δὲ [q] τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, [r] ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν, ἐπιτροπεύων αὐτοῦ, τέσσαρα [s] βασιλεύσαντος ἔτη. [t] καὶ τὸν μὲν, [v] ὡς [x] χειριζόμενος ἀποθανεῖν, διήγγελλε· τοὺς δὲ φίλους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν· [y] Δημήτριον μὲν ὑπὸ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μηνύων, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοὺς κακὰ, τῆς [z] ἀποστασίας ἀμυνόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες εὐπορίαν ἐκ τῆς Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἄρχοντα. γενόμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν πονηράν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸ πλῆθος, καὶ μετριότητα ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἅπερ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπεδύσατο τὴν ὑπόκρισιν, [a] καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τοὺς οὖν ἐχθροὺς [b] διὰ ταῦτα [c] ἐποιεῖτο κρείττονας. τὸ μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισοῦν ἀφίσταται πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ἐν Σελευκείᾳ μετὰ τῶν τέκνων ἐγκεκλεισμένην. [d] ἀλωμένου δὲ καὶ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, καὶ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτρα, καλοῦσα πρὸς αὐτὴν ἐπί τε γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. ἐκάλει δὲ τὸν Ἀντίοχον ἐπὶ τούτοις, ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτὴν ἀναπεισάντων, ἅμα δὲ καὶ τὴν πόλιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

β'. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν αὐξομένης, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτοῦ τῇ μάχῃ, [h] τῆς ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι ταύτης, εἴς τι [i] Δώρων φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπολιόρκει συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρέσβεις. ὁ δὲ προσδέχεται προθύμως αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ τροφὴν τοῖς τὴν Δώραν πολιορκοῦσι στρατιώ-

NON multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita excesserat, sermonibus divulgabat; amicos vero suos & necessarios passim ad milites mittebat, promissa faciens se multum pecuniæ illis largiturum si ipsum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, si potiretur imperio, multa illis mala illaturum esse ad defectionem ulciscendam. Illi, in spem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum esset rerum summa, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obsequebatur, & moderationem simulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus est, larvam exuebat, & verum præ se ferebat Tryphonem. Itaque ex istis fiebat, ut hostes ipso potentiores evaserint. Nam milites, cum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipsum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium simul & regnum accersens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici ista ei persuaserant, tum quod sibi metuit, cum nonnulli è Seleuciensibus urbem Tryphoni tradere studerent.

2. Postquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie crescerent, *inde* profectus est Tryphoni bellum illaturus: cumque prælio victum è superiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo usque *illum* persequutus obsidione cinxit in Dora, quo se fuga receperat, præsidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & societate *cum eo ineunda*. Ille vero postulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mitten-

Demetrio capto Antiochum Deum perimit Tryphon.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

Postea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, se conferunt.

Antiochus, ad conjugium simul & regnum à Cleopatra accersitus, Tryphoni bellum infert.

Cum Simone amicitiam jungit.

1 Maccab. c. 15.

In *Editis Aliisque*, errore orto ex similitudine vocum ἀμφότερα & συμφέροντα in abbreviaturis.

m Ἀπολυόμενοι τοῦ ἔργου,] Αφιστάμενοι *Bush.*

n Ἁπάντων τὸ ἱερόν,] Ita *Hen.* & *Bush.* ἄνω in *Editis.*

o Ἀνῃρημένων.] Docet margo *L. B.* in altero codice quodam fuisse κατηρειπωμένων. HAV.

p Μὲν ἐπὶ Σίμωνος] Illud μὲν ex *MSS.*

q Τῆς αἰχμαλωσίας] Hic *Josephus* dissentit ab auctore *Maccabæorum*, c. 13. Videsis *Jac. Cappellum* ad A. M. 3860.

r Ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη,] Item in nummis ejus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. SPANH.

s Βασιλεύσαντος] *L. B.* βασιλεύσαντα.

t Καὶ τὸν ——— διήγγελλε·] Κ. τ. μ. ὡ. χειρ. &c. omittit hæc *Rufin.* in Versione. SPANH.

v Ὡς χειριζόμενος ἀποθανεῖν, διήγγελλε·] In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipsum calculi dolore consumi ad populum mentiti, dum secant, occidunt.

x Χειριζόμενος ἀποθανεῖν,] *L. B.* χειριζόμενον ἀποθανεῖν.

y Δημήτριον ——— γεγονέναι] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Ἀποστασίας ἀμυνόμενον.] Ἀποστασίας *Hen.* & *Bush.*

a Καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν.] Καὶ ἀληθὴς *Hen.*

b Διὰ ταῦτα] Διὰ τοῦτο *Hen.*

c Ἐποιεῖτο κρείττονας.] Ἐποίει *Hen.* & *Bush.*

d Ἀλωμένου ——— βασιλείᾳ.] Antiochus Soter frater Demetrii Cleopatram eandem ducit. vid. inf. c. 10. §. 1. ubi Cleopatra uxor duorum fratrum, primo Demetrii, dein Antiochi Soteris SPANH.

e Σωτὴρ,] *Sc.* paterno cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius*. Apud *Trogum Pompeium*, in *prologo* lib. 39. & *Eusebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, sive à venatione (quæ Syris צידא est, & cui summe illum deditum fuisse tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, sive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem obsidendum profectum illum fuisse scribit *Syncellus*. *Usserius* ad *A. M.* 3864.

f Ἐκδιδόντων τινῶν] Ita cum *Hen* (*Lugd. Bat.*) & *Bush.* διδόντων in *cæteris*.

g Αὐτοῦ τῇ μάχῃ,] Αὐτὸν *Hen.*

h Τῆς ἄνω Συρίας] Conf. ἀνωτ. lib. 1. c. 1. §. 4. sic Συρία ἄνω supr. lib. 12. c. 3. §. 1. & ἄνω χώρα de Syria ibid. c. 9. §. 1. SPANH.

i Δώρων] Δώρα *Hen.* pluraliter. Δωρᾶ 1 *Macc.* c. 15. v. 13.

&

tendo ad Antiochum, large suppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime necessarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugisset, atque in ea obsidione captus esset, interfectus est, postquam tres annos regnaverat.

XIII. *Simon cum filiis adversus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiscitur. 1 Maccab. c. 16.*

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus est eorum quæ Simon ei, cum necessitate premeretur, subministraverat: copiisque militaribus Cendebæo amico *suo* traditis, cum ad Judæam vastandam & Simonem comprehendendum emisit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil justi ab Antiocho fieri experiretur, sumptoque animo supra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnacissimis præmittit: ipse vero cum exercitu processit diverso itinere. Ac multis è suis ad angustias montium in insidiis collocatis, nusquam ausis excidit; sed, ubique hostibus superior reliquum vitæ tempus in pace agebat, inita etiam ab ipso cum Romanis societate.

XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit. 1 Maccab. c. 16.*

4. Et quidem octo in universum annos in Judæos regnavit: in convivio autem interiit ex insidiis, ei à genero suo Ptolemæo instructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehensis & in vincula conjectis, misit qui tertium quoque interficerent, Joannem *scilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adolescens cum missos venire intellexisset, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat.

της, πέμψας πρὸς Ἀντίοχον, ἀφθόνως ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον καιρὸν κριθῆναι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ τῆς Δώρας φυγὼν εἰς [k] Ἀπάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διεφθάρη, βασιλεύσας ἔτη τρία.

γ΄. Ὁ δ᾽ Ἀντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας καὶ φαυλότητος, λήθην [l] τῶν ἐκ Σίμωνος αὐτῷ πρὸς τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν [m] Κενδεβαίῳ παραδοὺς τῷ φίλῳ, ἐπὶ τὴν τῆς Ἰουδαίας πόρθησιν καὶ τὴν Σίμωνος ἅλωσιν ἐξαπέστελλε. Σίμων δ᾽ ἀκούσας τὴν ὑπ᾽ Ἀντιόχου παρανομίαν, [n] καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ τοῦ μὴ δικαίου τῆς παρ᾽ Ἀντιόχου γενομένης τυγχάνειν παροξυνθεὶς, καὶ τῆς ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [o] λαβὼν, νεανικῶς ἐστρατήγει τοῦ πολέμου. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τῶν μαχιμωτέρων προεκπέμπει στρατιωτῶν· αὐτὸς δὲ κατ᾽ ἄλλο μέρος προῄει μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν ταῖς φάραγξι τῶν ὀρῶν [p] τούτων εἰς ἐνέδρας καταστήσας, διημάρτανε μὲν οὐδεμιᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων, κρατήσας δὲ [q] διὰ πάσης τῶν πολεμίων, ἐν εἰρήνῃ τὸν λοιπὸν διῆγεν χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν.

δ΄. [r] Ἦρξε μὲν οὖν [s] ὀκτὼ τὰ πάντα τῶν Ἰουδαίων ἔτη· τελευτᾷ δὲ [t] ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίου τοῦ γαμβροῦ ταύτην [v] αὐτῷ συσκευασαμένου. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τρίτον, τούτῳ δὲ καὶ Ὑρκανὸς ἦν ὄνομα, [x] τοὺς διαφθεροῦντας. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, διαφυγὼν τὸν [y] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, θαῤῥῶν τῷ πλήθει διὰ τὰς τοῦ πατρὸς εὐεργεσίας, καὶ διὰ τὸ Πτολεμαίου τοῖς ὄχλοις μῖσος. σπουδάσαντα δὲ καὶ Πτολεμαῖον εἰσελθεῖν δι᾽ ἄλλης πύλης ὁ δῆμος [z] ἀπέωσε, τὸν Ὑρκανὸν ἤδη προσδεδεγμένος.

XV.

CAP. VIII.

Hyrcanus pontificatum suscipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac postea societatis fœdus cum eo jungit.

ΚΕΦ. η΄.

Ὑρκανὸς ἀρχιερωσύνην ὑποδέχεται, καὶ Πτολεμαῖον τῆς χώρας ἐκβάλλει. Ἀντίοχος στρατεύεται ἐφ᾽ Ὑρκανὸν, καὶ ἔπειτα συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιεῖται.

Hyrcanus fit pontifex, & adversus Ptolemæum expeditionem facit.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam recessit, supra Hierichuntem positam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum sacrificiis exorasset, fecit adversus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò se receperat* oppugnato, aliis quidem rebus superior erat, tantum misericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conspicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, nisi ille ab obsidione desisteret. Atque is, putans quantum de studio locum capiendi remitteret, tantum se gratiæ charissimis lucraturum, ne quid gravius paterentur, segnior aliquanto erat ad obsidionem urgendam. Veruntamen mater passis manibus cum orabat, ne

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἴς τι τῶν ὑπὲρ Ἱεριχοῦντος ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, [a] Δαγὼν λεγόμενον. [b] ἀπολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Ὑρκανὸς, καὶ [c] τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις παραιτησάμενος, ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν τῷ [d] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις περιῆν αὐτοῦ, ἡττᾶτο δὲ μόνου τοῦ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οἴκτου. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος [e] ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ἀπόπτου ᾐκίζετο, καὶ κατακρημνιεῖν οὐκ ἀφισταμένου τῆς πολιορκίας ἠπείλει. ὁ δ᾽ ὅσον ἂν ἐνδῷ τῆς περὶ τὴν αἵρεσιν τοῦ χωρίου σπουδῆς, [f] τοσοῦτο χαρίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἡγούμενος πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ πρόθυμον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ μαλα-

& 25. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

k Ἀπάμειαν] Primo *Orthosiadem* sive *Orthosiam*, inde *Apameam* se contulit. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 27. HUDS. 1 Maccab. xv. 37. Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἔφυγεν εἰς Ὀρθωσιάδα· in Homil. Cleopatra xii. sect. 1. p. 701. ἐν Ὀρθωσίᾳ & Tropoli vicina. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

l Τῶν ἐκ Σίμωνος] Τῶν ἐκ τοῦ Σιμ. *Busb.*

m Κενδεβαίῳ] Κενδεβαίῳ τινὶ παραδοὺς τῶν φίλων *Hen.* & *Busb.*

n Καὶ πρεσβύτερος] *L. B.* καίτοι πρεσβ.

o Λαβὼν,] Ἀναλαβὼν *Hen.*

p Τούτων εἰς ἐνέδρας] Illud τούτων non agnoscit *Vet. Interpr.* & commode abesse potest. ad ὀρῶν refertur à *Gelenio.*

q Διὰ πάσης] *L. B.* διὰ παντός.

r Ἦρξε μὲν οὖν] Ita *Hen.* ἦρξε μὲν ὀκτὼ *Busb.* ἦρξεν οὖν in *Editis.* ἦρξε γ᾽ οὖν τὰ π. *Petitus* in *Animadvers. ἀνεκδότοις*, Tom. iv. p. 118.

s Ὀκτὼ τὰ πάντα] Octo annos & circiter tres menses, post mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuisse ex *Maccabaica Historia* colligit *Usserius* ad *A. M.* 3869.

t Ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

v Αὐτῷ συσκευασαμένου.] Ἐπ᾽ αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

x Τοὺς διαφθεροῦντας.] Τοὺς αὐτὸν διαφθ. *Hen.* & *Busb.*

y Ἐξ αὐτῶν κίνδυνον] Ita *Bas. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐξ αὐτοῦ *Gen.*

z Ἀπέωσε,] *L. B.* ἀπεώσατο.

a Δαγὼν —— Ὑρκανὸς, καὶ] 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δὼκ vel Δῶκος. HUDS. Vid. Arab. Maccabæis additis in Polyglot. Anglicanis c. xx. SPANH.

b Ἀπολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Ὑρκανὸς,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

c Τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις παραιτησάμενος,] Sic cum *Busb.* (*Coislin. Lugd. Bat.*) & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hostiis placavit.* τοῦ Θεοῦ πρῶτας θυσίας παραιτησάμενος in *Editis.* si quis malit τῷ Θεῷ πρώτας θυσίας παραστησάμενος, aut τῷ Θεῷ πρώτας θυσίας παραστησάμενος, per me licet.

d Χωρίῳ,] Θρηκίῳ lib. 1. de *Bello Jud.* c. 2.

e Ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ἀπόπτου ᾐκίζετο,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τοσοῦτο χαρίζεσθαι] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis.*

g He-

χαλάσαι δι' αὐτὴν, ἀλλὰ [g] πολὺ πλεῖον ὀργῆς χρώμενον ἑλεῖν σπουδάσαι τὸ χωρίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν [h] ὑπ' αὐτῷ ποιήσοντα τιμωρῆσαι τοὺς φιλτάτους. [i] ἡδὺν γὰρ αὐτῇ τὸν μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον, εἰ δίκην ὑπόσχοι τῆς εἰς αὐτοὺς παρανομίας ὁ ταῦτα ποιῶν πολέμιος. τὸν δ' Ὑρκανὸν, ταῦτα μὲν λεγούσης τῆς μητρὸς, ὁρμή τις ἐλάμβανε πρὸς τὴν αἵρεσιν τοῦ φρουρίου. ὁπότε δ' αὐτὴν τυπτομένην ἴδοι καὶ σπαραττομένην, ἐξελύετο, καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς εἰς τὴν μητέρα πραττομένοις συμπαθείας ἥττων [k] ἐγίνετο. ἑλκομένης δ' οὕτως εἰς χρόνον τῆς πολιορκίας ἐνίσταται τὸ ἔτος ἐκεῖνο, [l] καθ' ὃ συμβαίνει [m] τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν. [n] καὶ γὰρ ἑπτὰ ἔτη τοῦτο παρατηροῦσιν, ὡς ἐν ταῖς ἐν ἑβδομάσιν ἡμέραις. καὶ Πτολεμαῖος, ὑπὸ ταύτης ἀνεθεὶς τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου, ἀποκτείνει τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ὑρκανοῦ καὶ τὴν μητέρα· καὶ τοῦτο δράσας πρὸς Ζήνωνα φεύγει, τὸν ἐπικληθέντα Κοτυλᾶν, τυραννοῦντα τῆς [o] Φιλαδελφέων πόλεως.

β. [p] Ἀντίοχος δὲ, χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ὑπὸ Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλε, [q] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρώτῳ δὲ τῆς Ὑρκανοῦ ἀρχῆς, [r] Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ καὶ δευτέρᾳ· δῃώσας δὲ τὴν χώραν, τὸν Ὑρκανὸν εἰς αὐτὴν ἐνέκλεισε τὴν πόλιν. ἣν ἑπτὰ στρατοπέδοις περιλαβὼν, ἤνυε μὲν οὐδὲν ὅλως τὸ πρῶτον, διά τε τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, καὶ δι' ἀρετὴν τῶν [s] ἔνδον πολιορκουμένων, [t] ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτοὺς ἀπέλυσεν ὄμβρος καταρραγεὶς πολὺς δυομένης πλειάδος. κατὰ δὲ τὸ [v] βόρειον μέρος τοῦ τείχους, καθ' ὃ συνέβαινεν αὐτὸ καὶ ἐπίπεδον εἶναι, πύργους ἀναστήσας ἑκατὸν [x] τριωρόφους, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ προσβολὰς ὁσημέραι ποιούμενος, τάφρον τε βαθεῖαν καὶ πολλὴν τὸ εὖρος καὶ [y] διπλῆν [z] τεμόμενος, [a] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ δὲ, πολλὰς ἐκδρομὰς ἀντεπινοοῦντες, εἰ μὲν ἀφυλάκτοις που προσπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτοὺς, [b] αἰσθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [c] εὐχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὰν κατενόησεν Ὑρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τῶν ἐπιτηδείων τάχιον ὑπ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς οἷον εἰκὸς [d] ἐκ πολυχειρίας ἔργου γινομένου, τὸ μὲν ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκρίνας ἐξέβαλεν, ὅσον δ' ἦν ἀκμαῖον καὶ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Ἀντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀποκλεισθέντας ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ τείχεσι πλανώμενοι καὶ προσαναλισκόμενοι [e] τῷ λιμῷ, ἀπ-

sua causa remollesceret, quin eo majori indignatione commotus operibus instaret, ad locum expugnandum & hostem in potestatem suam redigendum, ut sibi charissimos ulcisceretur. Ipsi enim suave esse cum cruciatibus necari, dummodo pœnas scelerum in ipsos editorum luat hostis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elanguescebat, vincente misericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obsidione, annus ille instat, in quo Judæis ociari mos est. nam per *singulos* annos septenos hoc ipsum observant, sicuti septimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de causa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem se recipit, cognomento Cotylam, Philadelphensium urbis tyrannum.

Annus Jubilæus.

Ptolemæus fuga dilabitur ad Zenonem.

2. Antiochus vero, Simonis adversum se facta ægre ferens, Judæam invasit anno regni sui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centesima sexagesima secunda: vastatisque agris Hyrcanum in urbem ipsam compulit. quam cum septenis castris cinxisset, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obsessorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus sub occasum vergiliarum multus imber. A parte autem muri septentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impressionem *in mœnia* fecisset, atque altam & valde latam fossam duxisset, eamque duplicem, incolas conclusit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excursiones facerent, sicubi hostes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, sin sentirent, facile se in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, postquam animadvertit suorum multitudinem sibi detrimento esse, propterea quod & necessaria *ad victum* ab eis celerius absumerentur, & verisimile esset nihil à multis manibus quod sit operæpretium fieri, inutilem turbam secrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id solum retinuit. Et quidem Antiochus exclusos prohibet exitu: illi vero, * inter muros oberrantes & fame confecti,

XVI.
Antiochus Demetrii frater oppugnat Hierosolyma.

g Πολὺ πλεῖον ὀργῆς] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosb.* πολλῇ πλείονι ὀργῇ in *Editis*.

h Ὑπ' αὐτῷ ποιήσοντα τιμωρῆσαι] Ὑφ' ἑαυτῷ *Bosb.*

i Ἡδὺν γὰρ αὐτῇ τὸν μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. § 4. SPANH.

k Ἐγίνετο.] Ἐγένετο *Hen.*

l Καθ' ὃ συμβαίνει τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν.] Hic *Josephum* erroris arguit *Salianus* (ad *A. M.* 3919.) recteque monet, anno Sabbatico belli administrationem, aut obsidionem urbium, aut propugnationem, nusquam in lege Judæis fuisse prohibitam. Cui & nos hoc addimus: præsentem quidem annum revera fuisse Sabbaticum, non tamen post, sed quatuor mensibus ante Simonis cædem illum cœpisse. *Usserius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluisse videatur, obsidionem esse solutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deesset, ob incultos agros. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

m Τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν.] Τοῖς Ἰουδαίοις *Hen.* & *Bosb.*

n Καὶ —— ἡμέραις.] Hoc de soluta obsidione annô Sabbaticô refellit è 1 Maccab. c. xv. 10. Petav. de D. Temp. lib. 11. p. 154. SPANH.

o Φιλαδελφέων] Φιλαδελφηνῶν infra lib. 20. c. 1. §. 1. SPANH.

p Ἀντίοχος —— ἔπαθεν] In Arabicis additis Maccabæorum libris in Polyglot. Anglic. c. xxi. & ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 4. πολιορκεῖ τὸν Ὑρκανὸν στρατοπεδευσάμενος τοῖς Ἱεροσολύμοις. SPANH.

q Τετάρτῳ μὲν ἔτει] Anno Antiochi quarto desinente (inquit *Usserius*) Hyrcani primo ineunte.

r Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ καὶ δευτέρᾳ·] Ita in *Editis* *Aliisque*. Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosb.* Certe hic (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euseb.* p. 134, 135.) dormitabat *Josephus*. nam mendum in codice non esse ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum est in Olympiade, si non in annis Sideræ & Hyrcani. Ὀλυμπιάδος ρ'. καὶ ξα'. τῷ β'. *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ὀλυμπιάδος ρ'. καὶ ξ'. καὶ α' β'. olim scriptum fuisse existimat *S. Petitus*, (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id est, Olymp. centesimæ sexagesimæ primæ β'. ἔτει, *scilicet* anno secundo. imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ α'. expunxerunt. Ὀλυμπιάδος ρ' καὶ ξα' ἔτει β'. etiam scribendum contendit *Is. Vossius* in *Chron. S.* c. 12. p. 154.

s Ἔνδον πολιορκουμένων,] Ita etiam legisse & distinxisse videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἐκ αὐτοὺς ἀπ. in *Editis*. ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ἀπορίᾳ, αὐτοὺς *Hen.* Quod si mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. ἀπορίαν, ἣ τῆς ἐνδείας αὐτοὺς ἀπέλυσεν &c. *Bosb.* καὶ ὕδατος ἀπορίας, ἐξ ἧς ὀμβρίας ἀπηλλάγησαν *Zonar.* HUDS. Ita restitui ex *Lugd. Bat.* pro ἐμπολιορκουμένων, quod alii omnes habent. HAV.

t Ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν,] Ita etiam *Lugd. Bat.* & verti potest: *quantum enim ad aquæ penuriam, eam exemit iis* &c. Dubium vero est, utrum ista aquæ penuria obsessi, an obsidentes (ut ego puto) pressi fuerint. HAV.

v Βόρειον μέρος τοῦ τείχους,] Sic *MSS.* & *Zonaras*. βόρρειον perperam in *Editis*.

x Τριωρόφους.] Ita *MSS.* *Al.* τριωρόφων. *Gen.* τριωρόφους. HUDS. F. τριωρόφους· sic τριώροφα LXX. Gen. vi. *Hesych.* τριώροφα τρίστεγα· *Rufinus* verò hic turres &c. numero centum tres, rectè quoque &c. Editio *Basil.* quam postea inspexi itidem, ut emendarem, τριωρόφους. SPANH.

y Διπλῆν] Διὰ πλάτους solus *Hen.*

z Τεμόμενος,] Θέμενος *Hen.* & *Bosb.*

a Ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosb.* ἀπετείχισε in *Editis*.

b Αἰσθομένοις δὲ,] Ita scribendum esse existimo. αἰσθομένους in libris omnibus quod ferri nequit, nisi suppleatur καταλαβόντες, aut simile verbum. HUDS. Forte αἰσθομένων COCC.

c Εὐχερῶς.] Εὐμαρῶς *Hen.* & *Vet. Int.*

d Ἐκ πολυχειρίας,] Forte ἐν πολυχειρίᾳ. COCC.

* *Inter muros oberrantes & fame confecti,*] *Al.* circa pomœria.

e Τῷ λιμῷ,] Τοῖς βαρύνοις *Hen.* & *Vet. Int.*

f Ex-

cti, miserabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum festum instaret, qui erant in urbe, eos, miseratione commoti, rursum intro receperunt. Cumque Hyrcanus misisset ad Antiochum & petiisset inducias in septem dies propter festum, ille, pietati in Deum cedens, eas paciscitur, ac præterea magnificum sacrificium intromisit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem sacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum dissimilis Antiocho Epiphani, qui capta urbe sues super altari mactabat, & jure carnium earum ædem aspergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarserit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter singularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus est.

Antiochi Epiphanis flagitia.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum studio, legatos misit ad eum, petitum ut ipsis concederet ex patriis legibus & institutis vivere. Atque ille, cum repudiasset eorum consilium qui gentem utpote nullam cum aliis vitæ consuetudinem habentem, delendam suadebant, hac de re non deliberabat: sed illud sibi persuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis respondit, ut obsessi arma traderent, & sibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præsidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera consentiebant, præsidium vero non admittebant, propter insociabilitatem suam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præsidio obsides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præsentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuisset obsides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero * murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus soluta obsidione discessit.

Hyrcanus immunitatem petit ab Antiocho Pio.

Antiochus, acceptis obsidibus & talentis ccc. init cum Hyrcano societatem.

4. Hyrcanus vero aperto sepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & societatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice subministravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, cum comitatus est Hyrcanus. De his vero testimonium nobis perhibet Nicolaus Damascenus, ista narrans. "At Antiochus, erecto trophæo ad Lycum fluvium, cum Indatem Parthorum ducem superasset, illic per biduum substitit, ad preces Hyrcani Judæi, quod forte inciderat patrium quoddam festum, in quo Judæis non licebat iter facere." Et hæc quidem dicendo non fallitur habetur. nam instabat Pentecoste post Sabbatum: atque nobis non licet

Hyrcanus aperit sepulchrum Davidis.

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos.

Nicolaus Damascenus.

θρησκον εἶναί φασι. [f] Ἐπιστάσης γε μὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς, ἐλεοῦντες αὐτοὺς οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψαντος δὲ Ὑρκανοῦ πρὸς Ἀντίοχον, καὶ σπονδὰς ἡμερῶν ἑπτὰ διὰ τὴν ἑορτὴν ἀξιώσαντος γενέσθαι, [g] τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴξας συνέθετο, καὶ προσέτι θυσίαν εἰσέπεμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [h] χρυσοκεράτας, [i] καὶ μετὰ παντοίων ἀρωμάτων, ἐκπώματα χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ. καὶ τὴν μὲν θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἀντίοχος δὲ τὴν στρατιὰν εἱστία, πλεῖστον Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς διενέγκας, ὃς τὴν πόλιν ἑλὼν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τὸν βωμὸν, τὸν ναὸν δὲ τῷ ζωμῷ τούτων περιέρραινε, συγχέας τὰ Ἰουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐξεπολεμώθη τὸ ἔθνος, καὶ ἀκαταλλάκτως εἶχε. τοῦτον μέντοι τὸν Ἀντίοχον δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ'. Ἀποδεξάμενος δὲ αὐτοῦ τὴν ἐπιείκειαν Ὑρκανὸς, καὶ μαθὼν τὴν περὶ τὸ θεῖον σπουδὴν, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν τὴν πάτριον αὐτοῖς πολιτείαν ἀποδοῦναι. ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [k] τὴν συμβουλὴν τῶν [l] παραινούντων ἐξελεῖν τὸ ἔθνος διὰ τὴν πρὸς [m] ἄλλους αὐτῶν τῆς διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε· [n] πεπεισμένος δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα ποιεῖν, τοῖς πρεσβευταῖς ἀπεκρίνατο, παραδοῦναι μὲν τὰ ὅπλα τοὺς [o] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν αὐτῷ τελεῖν Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [p] πόλεων, τῶν πέριξ τῆς Ἰουδαίας, φρουράν τε δεξαμένους ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάχθαι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τἄλλα μὲν [q] ὑπέμενον, τὴν δὲ φρουρὰν οὐχ ὡμολόγουν, διὰ τὴν ἀμιξίαν [r] οὐκ ἐπιμισγόμενοι πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοι γε τῆς φρουρᾶς ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν εὐθὺς τὰ τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους προσδεξαμένου [s] Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως, ἔδοσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Ὑρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τὴν στεφάνην τῆς πόλεως. ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ [t] τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας, ὃς πλούτῳ τοὺς πώποτε βασιλεῖς ὑπερέβαλλε, τρισχίλια μὲν [v] ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν. ὁρμώμενος δὲ [x] ὑπὸ τούτων [y] πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο. γίνεται δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς Ἀντίοχον φιλία καὶ συμμαχία· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πάντα τῇ στρατιᾷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιουμένῳ τὴν ἐπὶ Πάρθους αὐτῷ στρατείαν συνεξώρμησεν Ὑρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ἐστι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, οὕτως ἱστορῶν. "τρόπαιον δὲ στήσας Ἀντίοχος ἐπὶ τῷ Λύκῳ ποταμῷ, νικήσας [z] Ἰνδάτην τὸν Πάρθων στρατηγὸν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας δύο· δεηθέντος Ὑρκανοῦ τοῦ Ἰουδαίου διά τινα ἑορτὴν πάτριον, ἐν ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἦν νόμιμον ἐξοδεύειν." καὶ ταῦτα μὲν οὐ ψεύδεται λέγων. ἐνέστη γὰρ ἡ Πεντηκοστὴ ἑορτὴ μετὰ τὸ Σάββατον· [a] οὐκ ἔστιν δὲ

f Ἐπιστάσης —— εἰσεδέξαντο.] Eadem in *Arab.* SPANH.

g Τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴξας συνέθετο,] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἴκων, ἴσα συνθέσθαι, καὶ π. *Busb.* Ut & Margo *Lugd. Bat.*

h Χρυσοκεράτας,] Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poetis & Historicis notus.

i Καὶ, μετὰ παντοίων ἀρωμάτων,] Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.*

k Τὴν συμβουλὴν] Τὴν ἐπιβουλὴν *Hen.* *pessimum consilium* in versione *Epiphanii.*

l Παραινούντων] Παρορμώντων *Hen.* Hac de re videsis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro xxxiv

m Ἄλλους αὐτῶν] Ita, ut mox infra hac §. è Cod. *Busb.* legere placuit.

n Πεπεισμένος] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πεπεισμένος in Editis *Aliisque*

o Πολιορκουμένους,] Vocem λέγων post πολιορκουμένους adjicit *Busb.*

p Πόλεων, τῶν πέριξ] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πόλεων, πέριξ τῆς Ἰουδ. in *Editis Aliisque.* ἐκτὸς τῆς Ἰουδαίας *Zonar.*

q Ὑπέμενον,] Iterum cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὑπέμενον in *Editis.*

r Οὐκ ἐπιμισγόμενοι πρὸς ἄλλους.] Ἐπιμισγόμενοι *Busb.* & *Hen.*

s Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως,] Ἀντιόχου insertum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.*

* *Murorum urbis pinnas dejecit.*] *Al.* loricam urbis.

t Τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

v Ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν·] Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἀργυρίου deest *Editis.*

x Ὑπὸ τούτων] Ἐπὶ τούτων solus *Hen.* HUDS. Forte διὰ τούτων. COCC.

y Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

† *Magnifice subministravit.*] *Al.* cupide.

z Ἰνδάτην] In Chronico Eusebii est Σινδὰν τινα στρατηγὸν p. 71. REL.

a Οὐκ ἔστιν δὲ ἡμῖν] Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Σάβ-

ἡ ἡμῖν οὔτε ἐν τοῖς [b] Σάββασιν οὔτε ἐν τῇ ἑορτῇ ὁδεύειν. [c] συμβαλὼν δὲ Ἀντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλήν τε [d] τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [e] ἀπόλλυται. τὴν δὲ τῶν Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται Δημήτριος, Ἀρσάκου αὐτὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσαντος, καθ' ὃν χρόνον Ἀντίοχος εἰς τὴν [f] Παρθυηνὴν ἐνέβαλεν, ὡς καὶ πρότερον [g] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

aut Sabbato aut festo *patrio* iter suscipere. Antiochus autem, commisso prælio cum Arsace Partho, & magnam exercitus sui partem amisit, & ipse mortuus est. Ei vero in regnum Syriæ successit ejus frater Demetrius, per Arsacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impressionem fecerat, ut alibi jam ante dictum est.

Antiochus in prælio cadit.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς μετὰ τὸν Ἀντιόχου θάνατον Ὑρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ῥωμαίους. περὶ τῆς τελευτῆς Δημητρίου βασιλέως καὶ Ἀλεξάνδρου.

CAP. IX.

XVII.

Quomodo, post Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obitu Demetrii regis & Alexandri.

Ὑρκανὸς δὲ, ἀκούσας τὸν Ἀντιόχου θάνατον, εὐθὺς ἐπὶ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [h] εὑρήσειν, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τῶν μαχίμων καὶ ῥύεσθαι δυναμένων. [i] Μήδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ταλαιπωρηθείσης, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [k] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [l] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε πρὸς τούτοις καὶ Γαριζεὶν, τό τε Χουθαίων γένος, ὅπερ ᾤκει τὸν εἰκασθέντα τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῷ ναὸν, ὃν Ἀλέξανδρος ἐπέτρεψεν οἰκοδομῆσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ στρατηγῷ, διὰ τὸν γαμβρὸν [m] Μανασσῆν τὸν Ἰαδδοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, [n] ὡς καὶ [o] πρότερον δεδηλώκαμεν. συνέβη δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μετὰ ἔτη διακόσια. Ὑρκανὸς δὲ καὶ τῆς Ἰδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [p] Ἄδωρα, καὶ [q] Μάρισαν· καὶ, ἅπαντας τοὺς Ἰδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [r] περιτέμνοιντό τε τὰ αἰδοῖα καὶ τοῖς [s] Ἰουδαίων νόμοις χρῆσθαι θέλοιεν. οἱ δὲ πόθῳ τῆς πατρίου γῆς καὶ [t] τὴν περιτομὴν καὶ τὴν ἄλλην τοῦ βίου δίαιταν ὑπέμειναν τὴν αὐτὴν Ἰουδαίοις ποιήσασθαι. [v] κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ἰουδαίους.

Cæterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confestim in urbes Syriæ expeditionem suscipit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defensoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus sui labore sexto *demum* mense cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hierosolymitani simile, quod Alexander permisit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipsius Manassis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vastari, postquam ducentos duravit annos. Hyrcanus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Marissam: subactisque omnibus Idumæis, permisit in regione *sua* manere, si pudenda circumcidere, Judæisque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *suæ* amore tum circumcisionem admiserunt, tum vitam in cæteris similiter ac Judæi agere sustinuerunt. Atque eo tempore ipsis contigit, ut deinceps Judæi essent.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Templum Garizitanum deletum.

Idumæi fiunt Judæi.

β. Ὑρκανὸς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ ἡ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν φιλίαν τοῦτον τὸν τρόπον. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΥΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴν συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ [x] εἰ-"δῶν Φεβρουαρίων ἐν [y] Κομετίῳ, παρόντος Λουκίου [z] Μαν-"λίου Λουκίου υἱοῦ [a] Μεντινᾶ, καὶ Γαΐου Σεμπρωνίου [b] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾶ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσαν Σίμων Δοσιθέου, καὶ Ἀπολλώ-"νιος Ἀλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ἰάσονος, ἄνδρες καλοὶ "κἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τοῦ Ἰουδαίων, οἳ καὶ διελέ-"χθησαν περὶ φιλίας τῆς ὑπαρχούσης τούτοις καὶ συμμαχίας "πρὸς Ῥωμαίους, καὶ περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ἰόππη "καὶ λιμένες, καὶ [c] Γάζαρα καὶ [d] πηγαὶ, καὶ ὅσας πόλεις αὐτῶν "ἄλλας καὶ [e] χώρας πολεμῶν [f] ἔλαβεν Ἀντίοχος παρὰ τὸ τῆς

2. Hyrcanus autem summus sacerdos, amicitiam volens cum Romanis *olim factam* renovare, mittit ad eos legationem. Et Senatus, acceptis quas dederat literis, amicitiam cum eo paciscitur in hunc modum: "FANIUS MARCI FILIUS PRÆ-"TOR Senatum convocavit ante diem octavum "Iduum Februarii in Comitio, præsente Lucio "Manlio Lucii filio Mentina, & Cajo Sempro-"nio Caji filio Falerna, propter eas res quas *Ju-"dæorum* legati retulerunt, Simon Dosithei *filius*, "atque Apollonius Alexandri, & Diodorus Jaso-"nis, viri honesti & boni, missi à populo Judæo-"rum, qui etiam egerunt de amicitia & societate "quæ eis cum Romanis intercedit, & de publicis "negotiis, ut Joppe & portus, & Gazara & fon-"tes, & quascunque alias eorum urbes & loca bel-"lo

Romanorum senatusconsultum pro Judæis.

b Σάββασι] L. B. Σαββάτοις.
c Συμβαλὼν δὲ Ἀντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ,] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.
d Τῆς στρατιᾶς] L. B. στρατιᾶς.
e Ἀπόλλυται.] Ἀπώλετο Busb. & forsan Epiph. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3874.
f Παρθυηνὴν] Παρθυλαίαν Busb. Παρθυηνὴν (*Lugd. Bat.*) *Hen.*
g Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Supr. c. 5. §. 11.
h Εὑρήσειν,] Ita *Hen.* αἱρεῖν in *cæteris.*
i Μήδαβαν] Μηδαβὰ *Hen.* Vide supr. c. 1. §. 2. & 4. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.
k Σαμεγὰν,] Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaico* c. 2. Σαμογὰν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.* HUDS. Pro Σαμεγὰν ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 6. Σαμαίαν. SPANH.
l Αὐτῆς αἱρεῖ,] Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*
m Μανασσῆν τὸν Ἰαδδοῦ] Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis.*
n Ὡς καὶ πρότερον δεδηλώκαμεν.] Vid. lib. xi. c. 8. §. 2. & 4. SPANH.
o Πρότερον δεδηλώκαμεν.] *Sc.* lib. xi. c. 8 § 4.
p Ἄδωρα, καὶ Μάρισαν] In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum.* Vide *Annot.* ad super. c. 6. §. 4. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.
q Μάρισαν.] Μάρησαν *Hen.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.
r Περιτέμνοιντό τε τὰ αἰδοῖα] Περιτέμνοντο Busb. & *Hen.* Hac de re videsis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ἰδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Præadamitis*, p. 105. & *Usserium* ad A. M. 3875.
s Ἰουδαίων νόμοις χρῆσθαι] Ἰουδαίων νομίμοις *Hen.* & *Busb.*
t Τὴν περιτομὴν] Idumæi tum circumcisi, ac inter Judæos relati. Hinc una cum iisdem Judæis accedunt ad Pentecosten. seq. lib. 15. c. 7. §. 9. & lib. 17. c. 12. §. 2. vid. & ἁλωσ. lib. 2. c. 3. §. 1. SPANH.
v Κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρχεν,] Κἀκείνοις αὐτοῖς χρόνος ἦρχεν *Hen* & *Lugd. Bat.*
x Εἰδῶν Φεβρουαρίων] Ἰδῶν Φεβρουαρίων *Hen.*
y Κομετίῳ,] Ita rescripsi cum *Brissonio.* ἐν κομιτίῳ in libris omnibus, literis ει in ι coalescentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius.* Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit Francof.*
z Μανίου Λουκίου] Μανλίου υἱοῦ M. *Hen.*
a Μεντινᾶ,] Μεντινᾶ & mox Φαλερνᾶ mallit *Pighius*, in *Annal. Rom.* lib. 13. p. 59.
b Γαΐου υἱοῦ Φαλερνᾶ,] Πεντιναίου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall. L. B.* Πεντιναίου & in Marg. πενίας.
c Γάζαρα] Γάζαρα *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris *Abora.* Vide *Annot.* ad cap. sup. 6. § 6
d Πηγαὶ,] Conf. supr. lib. 8. c. 8. §. 4. SPANH.
e Χώρας πολεμῶν] Χωρία *Hen.* in *Epiphanii* versione *villas.*
f Ἔλαβεν Ἀντίοχος] Vox ἔλαβεν deest *Hen.* qui mox legit, δόγμα ἐφύλαττο ταῦτα ἀποκατασταθῆναι.

"lo cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat per i- "psorum aut subditorum fines iter facere. Item, "ut quæ per id bellum ab Antiocho attentata "sunt præter Senatus sententiam, irrita fiant: ut- "que missis legatis curent eis reddenda quæ per "Antiochum ablata sunt, & regionem æstiment, "quæ ab eo bello vastata est: utque eis ad reges "& liberos populos dentur literæ ad redeundum "tuto domum. Igitur de his rebus decreta sunt "hæc, renovari amicitiam & societatem cum viris "bonis, & à bono amicoque populo missis." De literis autem *allatis* responderunt se deliberaturos esse, cum Senatui per sua negotia vacaverit; operamque daturos ut in posterum nulla ejusmodi afficiantur injuria; mandatumque esse prætori Fanio, ut eis pecuniam suppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimisit, data eis pecunia ex ærario, necnon senatusconsulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum usque eis præstare deberent.

Demetrius rex militibus invisus. 3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum status hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris esset tum militibus invisus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi misissent ad Ptolemæum, cui Physcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut sibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus *Alexander Zebinas Demetrium vincit, & regnum adipiscitur.* misisset Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaidem; atque ab uxore non admissus, inde Tyrum profectus capitur, multaque passus ab osoribus suis diem supremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

"συγκλήτου δόγμα, τοῦτο ἀποκατασταθῇ, ἵνα τε τοῖς στρα- "τιώταις τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῇ διὰ τῆς χώρας [g] τῆς αὐτῶν "καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν διέρχεσθαι, καὶ ὅπως τὰ κατὰ τὸν πόλεμον "ἐκεῖνον [h] ψηλαφηθέντα ὑπ' Ἀντιόχου παρὰ τὸ τῆς συγκλή- "του δόγμα, ἄκυρα γένηται, ἵνα τε πρέσβεις πέμψαντες "ἀποδοθῆναί τε αὐτοῖς ποιήσωσι τὰ ὑπ' Ἀντιόχου ἀφαιρε- "θέντα, καὶ τὴν χώραν διατιμήσωνται, τὴν ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένην, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς καὶ δήμους "ἐλευθέρους γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς εἰς οἶκον "ἐπανόδου. ἔδοξεν οὖν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φι- "λίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, καὶ ὑπὸ δήμου "πεμφθέντας ἀγαθοῦ καὶ φίλου." [i] περὶ μέντοι γραμμάτων, ἀπεκρίναντο [k] βουλεύσεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἡ σύγκλητος εὐσχολήσῃ, σπουδάσειν τε τοῦ λοιποῦ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτο γενήσεσθαι, δοῦναί τε αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν Φάννιον χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανέλθοιεν. Φάννιος μὲν οὖν οὕτως ἀποπέμπει τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ δόγμα συγκλήτου πρὸς τοὺς [l] διαπέμψοντας, καὶ ἀσφαλῆ παρεξομένους τὴν οἴκαδε παρουσίαν.

γ'. Τὰ μὲν οὖν [m] περὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα ἐν τούτοις ὑπῆρχε. Δημητρίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ προθυμουμένῳ στρατεύειν ἐπὶ Ὑρκανὸν, οὐκ ἐξεγένετο καιρὸς οὐδ' ἀφορμὴ, τῶν τε Σύρων καὶ τῶν στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πονηρὸς γὰρ ἦν. καὶ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φύσκωνα ἐπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως τινὰ τῶν ἐκ τοῦ Σελεύκου γένους παραδῷ αὐτοῖς ἀποληψόμενον τὴν βασιλείαν, τοῦ δὲ Πτολεμαίου πέμψαντος Ἀλέξανδρον [n] μετὰ στρατοῦ τὸν [o] Ζεβινᾶν ἐπιλεγόμενον, καὶ μάχης πρὸς τὸν Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τὴν γυναῖκα εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τῆς γυναικὸς, ἐκεῖθεν εἰς Τύρον ἀπελθὼν ἁλίσκεται, [p] καὶ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τῶν μισούντων ἀπέθανεν. Ἀλέξανδρος δὲ, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα. [q] ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ τοῦ Δημητρίου παιδὸς Ἀντιόχου τοῦ Γρυποῦ ἐπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [r] διαφθείρεται.

CAP. X.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam penitus delevit: utque Hyrcanus, a Pharisæis avulsus, in Sadducæorum sententiam concessit.

Duobus Antiochis inter se dissidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur. CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito suum ex matre fratrem (cui & ipsi Antiocho nomen erat) contra se apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines suos se continens, statuit in fratris sui incursum semet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus esset, cognominatus est. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς, δύο ἀδελφῶν, Ἀντιόχου Γρυποῦ καὶ Ἀντιόχου Κυζικηνοῦ, περὶ τῆς βασιλείας μαχομένων, Ὑρκανὸς τὴν Σαμάρειαν ἑλὼν πάμπαν ἠφάνισε· καὶ ὡς Ὑρκανὸς τῇ τῶν Σαδδουκαίων προσετέθη μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀπορραγείς.

ΠΑραλαβὼν δὲ τὴν τῆς Συρίας βασιλείαν [s] Ἀντίοχος, ἐπὶ μὲν τὴν Ἰουδαίαν στρατεύειν εὐλαβὴς ἦν, τὸν ἀδελφὸν [t] ἀκούων [v] τὸν ὁμομήτριον, Ἀντίοχος δὲ κἀκεῖνος ἐκαλεῖτο, δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Κυζίκου συλλέγειν. μένων δὲ κατὰ χώραν, ἔγνω παρασκευάζειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἔφοδον τὴν τἀδελφοῦ, [x] ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐκλήθη, διὰ τὸ τραφῆναι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. πατρὸς δ' ἦν [y] Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [z] οὗτος δὲ ἀδελφὸς ἦν

g Τῆς αὐτῶν καὶ τῶν ὑπηκόων] Τῆς αὐτῶν ὑπηκόων ὄντων *Hen.* quo modo forsan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum subjecti sint, transeant.*

h Ψηλαφηθέντα] Ψηφισθέντα *Hen.* HUDS. LXX. *Gen.* xxvii. 12. ψηλαφήσῃ & *Exod.* x. v. 21. ψηλαφητόν. SPANH.

i Περὶ μέντοι γραμμάτων,] Περὶ μέντοι τῶν γραμμάτων *Hen.*

k Βουλεύσεσθαι.] Ita *Hen.* βουλεύσασθαι in *cæteris.*

l Διαπέμψοντας,] Sic *Hen.* διαπεμψαντας in *reliquis.*

m Περὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα] Immo ab eo tempore Hyrcanum Regem etiam appellatum tradit Arabic. Append. Maccab. c. xxii. SPANH.

n Μετὰ στρατοῦ] Μετὰ στρατιᾶς *Busb.* & *Hen.*

o Ζεβινᾶν] Infra c. 10. §. 1. dicitur Ἀλέξανδρος ὁ Ζεβινναῖος. Zabinas apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro xxxiv. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3877. HUDS. Alexander Ζεβινᾶς Diod. Exc. Peiresk. p. 378. inf. c. 10. §. 1. Ζεβινναῖος. SPANH.

p Καὶ πολλὰ παθὼν] Aliter *Justinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Eusebii*, p. 227. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3882. & ex eo *Pagi* in *Apparatu* ad *Crit. Baron.* p. 9.

q Ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ] Ἔπειτα δὲ πολ. αὐτῷ Δημ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

r Διαφθείρεται.] *Al.* ἐκδιαφθείρεται.

s Ἀντίοχος,] Ὁ Ἀντίοχος *Hen.* & *Busb.*

t Ἀκούων —— συλλέγειν.] Antiochus Cyzicenus ejus frater Antiochi Soteris filius seu Eusebii item supr. c. 5. §. 11. εὐσεβὴς dictus ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

v Τὸν ὁμομήτριον,] Τὸν deëst *Hen.*

x Ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐκλήθη,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

y Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος,] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Οὗτος δὲ ἀδελφὸς ἦν Δημητρίου τοῦ Γρυποῦ πατρός.] Scilicet *Antiochus Soter.* quo subintellecto nec opus est ut πατρὸς ejiciatur, aut παῖς ante Δημητρίου addatur, aut ut ista omnia οὗτος δὲ ἀδελφὸς ἦν τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυποῦ πατρὸς tollantur. HUDS. Hæc corrupta sunt, & ut puto glossa, quæ è Margine in textum irrepsit,

τὴν Δημητρίου τοῦ Γρυποῦ πατρός. συνέβη μὲν γὰρ [a] μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις [b] ἱστορήκαμεν. ὁ δὲ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος παραγενόμενος [c] εἰς Συρίαν, [d] πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Ὑρκανὸς δὲ πάντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε. καὶ γὰρ αὐτὸς μετὰ τὴν Ἀντιόχου τελευτὴν τῶν Μακεδόνων ἀπέστη, καὶ οὔτε ὡς ὑπήκοος, οὔτε ὡς φίλος, αὐτοῖς οὐδὲν ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἦν αὐτοῦ τὰ πράγματα ἐν ἐπιδόσει πολλῇ καὶ ἀκμῇ κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου τοῦ [e] Ζεβιναίου καιρούς, καὶ μάλιστα ἐπὶ τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰρ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς πόλεμος σχολὴν Ὑρκανῷ καρποῦσθαι [f] Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχειν, ὡς ἄπειρόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. οὐ μήν γε Κυζικηνοῦ τὴν γῆν κακοῦντος, φανερῶς καὶ αὐτὸς τὴν [g] ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐνεδείκνυτο· [h] καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τὸν Ἀντίοχον, καὶ αὐτόν τε πράττοντα κακῶς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [i] κατεφρόνησεν.

β'. Καὶ στρατεύει μὲν ἐπὶ Σαμάρειαν πόλιν ὀχυρωτάτην, περὶ ἧς ὅτι καλεῖται νῦν [k] Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ἡρώδου, κατὰ [l] χώραν δηλώσομεν. περιβαλὼν δ' αὐτῇ φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, ὑπὲρ ὧν [m] Μαρισηνοὺς, ἀποίκους ὄντας Ἰουδαίων καὶ συμμάχους, ἠδίκησαν, ὑπακούοντες τοῖς τῶν Σύρων βασιλεῦσι. περιβαλὼν οὖν τάφρον περιτειχισθῆναι τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίστησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. ὧν [n] ἐπικειμένων, εἰς τοσαύτην ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ προαχθῆναι τοὺς Σαμαρεῖς συνέπεσεν, ὡς [o] ἅψασθαι μὲν τῶν ἀήθων, ἐπικαλέσασθαι δὲ βοηθὸν Ἀντίοχον τὸν Κυζικηνόν. ὃς, ἑτοίμως ἐπὶ τὴν συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τῶν περὶ Ἀριστόβουλον ἡττᾶται· διωχθεὶς δ' ἄχρι [p] Σκυθοπόλεως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διέφυγεν. οἱ δ' ἐπὶ τοὺς Σαμαρεῖς ὑποστρέψαντες, συγκλείουσι πάλιν εἰς τὸ τεῖχος αὐτούς, ὡς καὶ δεύτερον ἐπικαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [q] πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, παρὰ Πτολεμαίου τοῦ [r] Λαθούρου μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, οὓς ἄκοντος τῆς μητρὸς ἐκεῖνος, καὶ ὅσον οὔπω τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβεβληκυίας, [s] ἐξαπέστειλε, τὸ μὲν πρῶτον ἐπιὼν ἐπόρθει τὴν Ὑρκανοῦ χώραν μετὰ τῶν Αἰγυπτίων λῃστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον [t] οὐ τολμῶν, οὐ γὰρ ἦν ἀξιόχρεως ἡ δύναμις αὐτοῦ, νομίζων δὲ τῇ κακώσει τῆς γῆς, ἀναγκάσειν Ὑρκανὸν λῦσαι τὴν [v] ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν. ἐπεὶ δὲ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπώλλυεν ἐνέδραις περιπίπτων, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ἐπιτρέψας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν οὖν, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [x] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [y] παραχρῆμα διεφθάρη. Ἐπικράτης δὲ, [z] ὑπὸ φιλοχρηματίας, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ τἆλλα [a] πρὸς ταύτην χωρία, προὔδωκε φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν δὲ Σαμαρείας πολιορκίαν διαλῦσαι οὐκ ἠδύνατο. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέσθη μόνῳ

Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ficut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

XVIII. *Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.*

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, cum denuo acceſſiverint in auxilium. qui, accitis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, * & ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

Samaritæ fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, † quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, ‡ ſed & eam funditus delevit, inductis eò torrentibus.

Samariæ excidium.

eam

pſit, paullo ante *Antiochus Grypus Demetrii filius* dictus, unde aut tollenda hæc, aut legendum *ad.* τὴν Ἀντιόχου τοῦ Γρυποῦ, παῖς Δημητρίου πατρός· Idem error in *Rufino: frater erat Demetrii Criſpi* (l. Grypi) *Patris.* SPANH.

a Μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν,] Conf. ſupr. c. 7. §. 1. SPANH.

b Ἱστορήκαμεν.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

c Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.*

d Πολλοῖς] Vid. infr. c. 12. §. 2. SPANH.

e Ζεβιναίου] Ζεβιναίου *Busb.* Ζαβιναίου *Vat.* HUDS. Vid. ſup. c. 9. §. 3. SPANH.

f Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχειν,] Τὴν Ἰουδαίαν *Hen. Vat.* & *Busb.* & mox παρέσχεν *Hen.*

g Ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐνεδείκνυτο·] Αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.*

h Καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων] Καὶ τόν τε *Busb.* & *Hen.*

i Κατεφρόνησεν.] Κατεφρόνησεν ὁ Ὑρκανὸς *Busb.* & *Hen.*

k Σεβαστὴ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

l Χώραν δηλώσομεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* χώρα in *Editis Aliisque*

m Μαρισηνοὺς] Μαρισηνοὺς *Hen.* Μαρισσηνοὺς *Vat.*

n Ἐπικειμένων,] Ἐγκειμένων *Hen.* & *Busb.*

o Ἅψασθαι μὲν τῶν ἀήθων,] Ἅψασθαι καὶ τῶν *Hen. Vat.* & *Busb.*

p Σκυθοπόλεως] Σκυθόπολις antea Βεθσὰν vel Βαιθσὰν ſupr. lib. VI. c. 14. §. 8. & lib. XIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Lowthius.* πρὸς deeſt *Editis.*

r Λαθούρου] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888.

* *Et ab ea principatu propemodum deturbatus,*] Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.*

s Ἐξαπέστειλε,] Ἐξαπέστειλεν· ὡς τὸ μὲν πρ. *Hen.* & *Busb.*

t Οὐ τολμῶν,] Μὴ τολμῶν *Busb.*

v Ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν,] Ἐπὶ τῆς Σαμαρείας *Hen.* & *Busb.*

x Προσενεχθεὶς,] Συμπεσὼν *Busb.*

y Παραχρῆμα διεφθάρη.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* παραχρῆμα deeſt *Editis.*

† *Quippe quod pecuniæ avidus,*] *Al.* pecunia corruptus.

z Ὑπὸ φιλοχρηματίας,] Ὑπὸ χρημάτων *Hen.* & *Busb.* *Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.*

a Πρὸς ταύτην χωρία,] Πρὸς ταύτῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

‡ *Sed & eam funditus delevit,*] *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

eam enim effodiendo ita subruit, ut in cavernas delaberetur, & ne vestigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congressum* ejus & colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille solus in templo pontifex thura adoleret, vocem audivisse, quæ significaret superatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipse egressus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in statu erant res Hyrcani.

Hyrcanus vates.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non solum qui Hierosolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: sed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio suo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diffidens, duces constituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hierosolymitani simile construxerat, prout alibi narravimus. Cum autem istis exercitum tradidisset Cleopatra, nihil absque eorum sententia faciebat, sicut & nobis testimonio est Strabo Cappadox, ita dicens. "Plerique enim, & qui "nobiscum se contulerunt Cyprum, & qui postea "à Cleopatra eò missi sunt, confestim deficiebant "ad Ptolemæum: soli vero ex Oniæ factione Ju"dæi *fidi* permanebant, eo quod cives eorum Chel"cias & Ananias maxima essent in gratia apud Re"ginam." Et hæc quidem Strabo dicit.

Cleopatra duces constituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios.

Strabo Cappadox.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res secundæ: & maxime Pharisæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum secta, ut superius memoravimus. Tantæ autem sunt auctoritatis apud plebem, ut si quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum discipulus & Hyrcanus erat, eisque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocasset, & opipare accepisset, postquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, sese velle esse justum, & omnia facere quibus Deo placere possit; id quod ipsi quoque Pharisæi profiterentur: petere tamen si quid peccare se & de via deflectere viderent, ut se in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus testimonium dedissent, is quidem laudibus eorum delectatus est. sed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & seditionis amans, quoniam, inquis, verum scire expetis, si vis esse justus, pontificatu tete abdica, & solo populi principatu contentus esto. Cum autem causam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuisse tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falsum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Pharisæi omnes graviter offensi sunt.

Pharisæorum in Hyrcanum odii causa.

τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πάσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, ἐπικλύσας τοῖς χειμάρροις ποιήσας. διασκάψας γὰρ αὐτὴν ὥστε εἰς [b] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα τοῦ γενέσθαι ποτὲ πόλιν αὐτὴν [c] ἀφείλετο. παράδοξον δέ τι περὶ τοῦ ἀρχιερέως Υρκανοῦ λέγεται, τίνα τρόπον αὐτῷ τὸ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. φασὶ γὰρ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ὢν [d] ὁ ἀρχιερεύς, ἀκούσειε φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [e] νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον. καὶ τοῦτο, προελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, παντὶ τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη οὕτως γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν [f] περὶ Υρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.

δ'. Κατὰ δὲ τοῦτον ἔτυχε τὸν καιρὸν μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τῇ χώρᾳ Ἰουδαίους εὐπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [g] βασίλισσα πρὸς τὸν υἱὸν στασιάζουσα Πτολεμαῖον, τὸν Λάθουρον ἐπιλεγόμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [h] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱοὺς ὄντας Ὀνίου τοῦ οἰκοδομήσαντος [i] τὸν ναὸν ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ [k] νομῷ πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς καὶ [l] ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. παραδοῦσα δὲ τούτοις ἡ Κλεοπάτρα τὴν στρατιάν, οὐδὲν δίχα τῆς τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππάδοξ, λέγων οὕτως. "οἱ γὰρ "[m] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν καὶ οἱ ὕστερον ἐπιπεμ"πόμενοι παρὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, μετέβαλλον "παραχρῆμα πρὸς τὸν Πτολεμαῖον· μόνοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ὀνίου "λεγόμενοι συνέμενον Ἰουδαῖοι, διὰ [n] τὸ τοὺς πολίτας αὐ"τῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα παρὰ τῇ βασιλίσσῃ Χελκίαν τε "καὶ Ἀνανίαν." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε'. Υρκανῷ δὲ [o] φθόνον [p] ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία παρὰ τῶν Ἰουδαίων· μάλιστα δὲ [q] οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τῶν Ἰουδαίων, ὡς [r] καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν. τοσαύτην δὲ ἔχουσι τὴν ἰσχὺν παρὰ τῷ πλήθει, ὡς καὶ κατὰ βασιλέως τι λέγοντες καὶ κατὰ ἀρχιερέως, εὐθὺς πιστεύεσθαι. μαθητὴς δὲ [s] αὐτῶν ἦν καὶ Υρκανός, καὶ σφόδρα ὑπ' αὐτῶν ἠγαπᾶτο. καὶ δὴ καλέσας αὐτοὺς [t] ἐφ' ἑστίασιν, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [v] ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴσασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἶναι δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν τῷ Θεῷ, [x] καὶ αὐτοὶ δὲ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν· [y] ἠξίου γε μήν, [z] εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὴν [a] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τῶν δὲ μαρτυρησάντων αὐτῷ πᾶσαν ἀρετήν, ὁ μὲν ἥσθη [b] τοῖς ἐπαινοῦσιν. εἷς δέ τις τῶν κατακειμένων Ἐλεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ στάσει χαίρων, ἐπεί, φησίν, ἠξίωσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [c] εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκεῖται σοι τὸ ἄρχειν τοῦ λαοῦ. τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ πυθομένου, δι' ἣν ἀποθεῖτο τὴν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησίν, [d] ἀκούομεν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, [e] αἰχμάλωτόν σου γεγονέναι τὴν μητέρα βασιλεύοντος Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. ψευδὴς δὲ ὁ λόγος ἦν· καὶ πρὸς αὐτὸν Υρκανὸς παρωξύνθη, καὶ πάντες δ' οἱ Φαρισαῖοι [f] σφοδρῶς ἠγανάκτησαν. ς'. Τῶν

b Χαράδρας μεταπεσεῖν,] Χαράδραν *Hen.* & *Busb.*
c Ἀφείλετο.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπώλεσε in *cæteris.*
d Ὁ ἀρχιερεύς,] Articulus abest *Busb.* & *Vat.*
e Νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον·] Νενικήκασι *Busb.*
f Περὶ Υρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.] Περὶ Υρκανοῦ *Hen.*
g Βασίλισσα] Βασιλὶς *Busb.*
h Χελκίαν,] Et hic & infra mox hac ead. §. Χαλκίαν *Gall.* nobiscum faciunt *Epiphanii* libri.
i Τὸν ——— Ἱεροσολύμοις,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.
k Νομῷ] *L. B.* νομῷ.
l Ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.] Προείρηται *Hen. St.* supr. lib. 12. c. 8. §. 7.
m Πλείους,] Πλείους συγκατελθόντες κ' οἱ ὕσ. *Hen.*
n Τὸ τοὺς πολίτας] Illud τὸ abest *Hen.*
o Φθόνον ——— Ἰουδαίων·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.
p Ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία] Ἐκίνησε παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν εὐπραγία *Hen.*
q Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 5. § 2. SPANH.
r Καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν.] Καὶ προεῖπον ἤδη *Busb.*

s Αὐτῶν ἦν] Αὐτῶν καὶ Υρκανὸς ἐγεγόνει *Hen. Busb. Zonar.* & forsan *Epiphan.*
t Ἐφ' ἑστίασιν,] Ita *Hen.* ἐφ' ἑστιάσεις *Busb.* πρὸς ἑστίασιν in *Editis.*
v Ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα,] Ἐπεὶ σφόδρα *Hen.*
x Καὶ αὐτοὶ δὲ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν·] Καὶ αὐτοὶ γὰρ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* verba ista non agnoscit *Epiphan.*
y Ἠξίου γε μήν.] Ἠξίου *Hen.* forsan pro ἀξιῶν.
z Εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα.] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέποιεν in *Editis Aliisque.*
a Ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν.] Illa ἐπανάγειν κ' è *MSS.*
b Τοῖς ἐπαινοῦσιν.] Τοῖς ἐπαίνοις *Busb.* & *Hen.*
c Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος,] Εἰ θέλεις *Busb.* & *Hen.*
d Ἀκούομεν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων,] Ἀκούομεν *Hen.*
e Αἰχμάλωτόν σου] Captam fuisse in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog.* 3. *Pr.* p. 77. in *versione Vorstii*, quem videsis in *Annott.* & *Relandum* in *Palæstina* 5. p. 901.
f Σφοδρῶς ἠγανάκτησαν.] Σφόδρα ἠγανάκτησαν *Busb.*

ς'. Τῶν δ' ἐκ τῆς Σαδδουκαίων αἱρέσεως, [g] οἱ τὴν ἐναντίαν τοῖς Φαρισαίοις προαίρεσιν ἔχουσιν, [h] Ἰωνάθης τις ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Ὑρκανῷ, τῇ κοινῇ πάντων Φαρισαίων γνώμῃ, πεποιῆσθαι τὰς βλασφημίας τὸν Ἐλεάζαρον ἔλεγε· καὶ τοῦτ' ἔσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ' ἐκείνων, τίνος ἄξιός ἐστιν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. τοῦ δ' Ὑρκανοῦ τοὺς Φαρισαίους [i] ἐρομένου, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πεισθήσεσθαι γὰρ οὐ μετὰ τῆς ἐκείνων γνώμης γεγονέναι τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τῆς δίκης· πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. [k] οὐ γὰρ ἐδόκει λοιδορίας ἕνεκα θανάτῳ ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ἐπιεικῶς ἔχουσιν οἱ Φαρισαῖοι. πρὸς τοῦτο λίαν [l] ἐχαλέπηνε, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκείνοις πεποιῆσθαι τὰς βλασφημίας τὸν ἄνθρωπον ἐνόμισε. μάλιστα δ' αὐτὸν ἐπιπαρώξυνεν Ἰωνάθης, καὶ διέθηκεν οὕτως, ὥστε [m] τῇ Σαδδουκαίων [n] ποιῆσαι προσθέσθαι μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀποστάντα, καὶ τά τε ὑπ' αὐτῶν κατασταθέντα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τοὺς φυλάττοντας αὐτὰ κολάσαι. μῖσος οὖν ἐντεῦθεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς υἱοῖς παρὰ τοῦ πλήθους [o] διεγένετο. περὶ μέντοι τούτων αὖθις ἐροῦμεν. νῦν δὲ δηλῶσαι βούλομαι ὅτι νόμιμα πολλά τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ [p] οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἅπερ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα τὸ Σαδδουκαίων γένος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τῶν πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ περὶ τούτων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφορὰς γίνεσθαι συνέβαινε μεγάλας, [q] τῶν μὲν Σαδδουκαίων τοὺς εὐπόρους μόνον πειθόντων, τὸ δὲ δημοτικὸν οὐχ ἑπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τῶν δὲ Φαρισαίων τὸ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν δύο καὶ [r] τῶν Ἐσσηνῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ μου τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀκριβῶς [s] δεδηλώκαμεν.

ζ'. Ὑρκανὸς δὲ, παύσας τὴν στάσιν, καὶ μετ' αὐτὴν βιώσας εὐδαιμόνως, καὶ τὴν ἀρχὴν διοικησάμενος τὸν ἄριστον τρόπον [t] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα, τελευτᾷ, καταλιπὼν υἱοὺς πέντε· [v] τριῶν τῶν μεγίστων ἄξιος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριθεὶς, [x] ἀρχῆς τοῦ ἔθνους, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. συνῆν γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τὴν τῶν μελλόντων πρόγνωσιν παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν οὕτως, ὥστε καὶ περὶ [y] τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι, προεῖπεν. ὧν τὴν καταστροφὴν εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τῆς τοῦ πατρὸς ἀπέβησαν εὐτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

6. Tum Jonathas quidam de secta Sadducæorum, qui contrarium tenent Pharisæis institutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Pharisæorum sententia conviciatum esse Eleazarum: idque ipsi fore manifestum, si ab illis quærat quanam pœna dignus sit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus a Pharisæis sciscitaretur, quam pœnam illum commeritum esse censeant, (se enim persuasum habiturum non ex illorum sententia sibi factum esse convicium, si illum pœna, quam postulat flagitium, affecerint) responderunt illi, verberibus & vinculis dignum esse. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Pharisæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes sint. Ea re graviter adeo offensus est *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum sententia contumeliam dixisse existimaverit. Et maxime Jonathas insuper incendit, & ita affecit, ut suaderet ei à Pharisæis deficere, & ad Sadducæorum partes transire, & præscripta à Pharisæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea servarint animadvertere. Itaque hinc natum est multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his postea dicemus. In præsentia autem demonstrare volo, Pharisæos multa instituta populo * tradidisse à patribus accepta, quæ in Moysis leges non relata sunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro institutis habenda quæ scripta sunt, quæ autem à patribus tradita sunt non esse servanda. Atque accidit ut de his quæstiones eis gravesque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes solum in suas partes pertrahentibus, Pharisæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *sectis* & Essenorum *tertia* accurate tractavimus in secundo quem scripsimus de rebus Judaïcis libro.

Jonathas Sadducæus Hyrcanum in Pharisæos irritat.

De Pharisæorum institutis.

7. Cæterum Hyrcanus, sedata contentione, cum post eam feliciter vixisset, & imperio optime annos unum & triginta præfuisset, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima consequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præsensionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus suis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio mansuros. De quorum interitu operæpretium est narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate supergressus est.

Hyrcani mors, & elogium.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Ἀριστόβουλος, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν, διάδημα πρῶτος ἐπιτίθησι· καὶ τῆς ἐσχάτης ὠμότητος περὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν οὐδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μετὰ τὴν Ἀντιγόνου ἀναίρεσιν αὐτὸς τελευτᾷ.

Τελευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ πατρὸς, ὁ [z] πρεσβύτατος [a] Ἀριστόβουλος [b] τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν

CAP. XI. XIX.

Quomodo Aristobulus imperio suscepto diadema sibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratresque reliqui facit. atque ut ipse post Antigoni cædem vitam finit.

Defuncto enim eorum patre Aristobulus ejus filiorum natu maximus, * cum sibi visum fuisset

Aristobulus ex pontifice primus rex Judæorum.

g Οἱ τὴν ἐναντίαν] Ita Hav. οἱ τὴν in Editis. οἵ τινες Bas.

h Ἰωνάθης] Ἰωάννης in nonnullis MSS. HUDS. Ut & Lugd. Bat. at Jonathas, quoque est apud Epiphan. Inferius etiam idem nomen olim scriptum fuerat, sed mutatum est in Ἰωνάθην. HAV.

i Ἐρομένου,] Τοῦ ἐρομένου· om. Bas.

k Οὐ γὰρ —— Φαρισαῖοι.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 1. SPANH.

l Ἐχαλέπηνε,] Ἐχαλέπαινε Hav. & Bas.

m Τῇ Σαδδουκαίων] Τῇ τῶν Σαδδ. Hav. & Bas. ut & mox infra.

n Ποιῆσαι] Ποιῆσαι deëst Bas. ἐποίησε Hav.

o Διεγένετο.] Ἀεὶ ἐγένετο Hav. & Lugd. Bat.

p Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

* *Tradidisse*] Vel, *ex patrum continuata traditione*. IBBETS.

q Τῶν μὲν —— ἐχόντων.] Ditiores à parte Sadducæorum, plebs pro Pharisæis. vid. infr. c. 15. §. 5. SPANH.

r Τῶν Ἐσσηνῶν, —— δεδηλώκαμεν.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. per tot. & Antt. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

s Δεδηλώκαμεν.] Δεδήλωται Hav. & Bas.

t Ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα,] Ἐν καὶ τριάκοντα ἔτη πλήρη legit *Scalig. in Animadv.* ad *Euseb.* p. 145. vel 147. Joannem Hyrcanum mortuum esse, cum per annos XXIX summo functus fuisset sacerdotio, ex *Josepho* refert *Eusebius*, l. 8. *Demonstrat. Evang.* c. 2. ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. 11. licet in nostris libris & in *Epiphanii* versione, nunc anni XXXIII. (ut in lib. 1. *de Bello Jud.*) nunc XXXI, ut hic loci, & lib 20. *Usserius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vossius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p. 277.) in *lib. de Bello* censendus est loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni sumpserit pro integris annis. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol. S.* c. 12. p. 154, 155.

v Τριῶν τῶν μεγίστων ἄξιος] Καὶ τριῶν Hav.

x Ἀρχῆς —— προφητείας.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.

y Τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων,] Τῶν deëst Hav.

z Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος Bas. & Epiphan.

a Ἀριστόβουλος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 1. SPANH.

b Τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν] Alio nomine Judas dictus & Philellen.

* *Cum sibi visum fuisset*] *Aut*, cum in regium imperium tran-

isset (nam ita ipsi constitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema sibi primus imponit, post annos numero quadringentos octoginta & unum, mensesque tres, quam populus Babylonica servitute liberatus in proprias sedes revenerat. cumque Antigonum fratrum suorum sibi *ætate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipso de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis processit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in primis regni socium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficisci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo essent ut festum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Aristobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero ascenderet splendidissime ornatus in templum, ad festum celebrandum, una cum suis militibus armatis, potissimumque ad vota pro fratris salute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occasionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebusque ab eo feliciter gestis, regem adirent, eique festi apparatum, rem malitiose in majus augentes, exponerent, quasi singula quæ ab illo fierent non essent hominis privati, sed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eo venerit valida armatorum manu stipatus, quod stultum existimet, cum regnare liceat, communicato honore sibi videri *fas* magna assequutus.

Crudelis in fratres Matremque.

Antigonus calumniis petitus.

2. Aristobulus autem his ægre inductus, quo & fratris suspicionem vitaret, & simul saluti suæ prospiceret, satellites suos in obscuro quodam loco subterraneo collocavit (decumbebat enim in turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eisque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; sed & Antigonum, si armatus intraret ad se, interficerent: ipse tamen ad Antigonum misit qui rogaret ut sine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono insidiabantur, nuncio persuadent ut contraria diceret, fratrem *scilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum parasse audierit, rogare ut ad se veniat armatus, quo cum apparatum videat. Antigonus vero, nihil mali fraudisve suspicans, sed fratris benevolentiæ con-

Regina Aliique Antigono necem machinantur.

[c] μεταθεῖναι δόξας, ἐκεῖνον γὰρ οὕτως, διάδημα [d] πρῶτος ἐπιτίθεται μετὰ [e] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ' οὗ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος δουλείας ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τὴν οἰκείαν [f] ἐπανῆλθε. στέργων δὲ [g] τῶν ἀδελφῶν τὸν μετ' αὐτὸν [h] Ἀντίγονον, τοῦτον μὲν τῶν ὁμοίων ἠξίου, τοὺς δ' ἄλλους εἶχεν ἐν δεσμοῖς. εἶρξε δὲ καὶ τὴν μητέρα περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ διενεχθεῖσαν· ἐκείνην γὰρ Ὑρκανὸς [i] τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μέχρι τοσαύτης ὠμότητος προῆλθεν, ὡς αὐτὴν καὶ λιμῷ [k] διαφθεῖραι δεδεμένην. προστίθησι δὲ τῇ μητρὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, [l] ὃν στέργειν ἐδόκει, μάλιστα δὲ καὶ κοινωνὸν [m] εἶχε τῆς βασιλείας, ἐκ διαβολῶν ἀπαλλοτριωθεὶς πρὸς αὐτόν. αἷς τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευε, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ φιλεῖν αὐτὸν οὐ προσέχων τοῖς λεγομένοις, τὰ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος διαβάλλεσθαι. [n] τοῦ δὲ Ἀντιγόνου ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [o] στρατιᾶς ἐπανελθόντος, καὶ τῆς ἑορτῆς καθ' ἣν σκηνοπηγοῦσι τῷ Θεῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνστάσης, [p] ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τὸν δὲ Ἀντίγονον ἐπιτελοῦντα [q] τὴν ἑορτὴν ἀναβῆναι λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν, εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τὰ πλεῖω περὶ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας εὔχεσθαι· τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ διαστῆσαι τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν ἐσπουδακότας, ἀφορμῇ χρησαμένους τῇ τε πρὸς τὴν πομπὴν τοῦ Ἀντιγόνου φιλοτιμίᾳ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κατορθουμένοις, ἐλθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κακοήθως ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξαίροντας τὰ περὶ τὴν πομπὴν τὴν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς οὐ κατ' ἰδιώτην ἕκαστον ἦν τῶν γενομένων, ἀλλὰ φρονήματος ἔνδειξιν ἔχειν βασιλικοῦ τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κτείνων αὐτὸν μέλλοι μετὰ στίφους ἐληλυθὼς καρτεροῦ, [r] λογιζόμενον εὐήθως αὐτὸν, βασιλεύειν ἐξὸν, τιμῆς μεταλαμβάνοντα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

β'. Ἀριστόβουλος δὲ [s] τούτοις ἄκων πειθόμενος, καὶ τοῦ ἀνύποπτος εἶναι τἀδελφῷ προνοῶν, καὶ τῆς ἀσφαλείας ἅμα φροντίζων, [t] διίστησι τοὺς σωματοφύλακας ἔν τινι τῶν ὑπογείων ἀφωτίστῳ· κατέκειτο δὲ [v] ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ· καὶ προσέταξεν ἀνόπλου μὲν ἀπέχεσθαι [x] μηδενὸς, κτείνειν δὲ τὸν Ἀντίγονον ἂν ὡπλισμένος πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τὸν Ἀντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ Βασίλισσα καὶ [y] οἱ συνεπιβουλεύοντες αὐτῇ κατ' Ἀντιγόνου, πείθουσι [z] τὸν πεμφθέντα τὰ ἐναντία λέγειν, [a] ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας ὅτι κατασκευάσαιτο ὅπλα καὶ κόσμον [b] πολεμικὸν, παρακαλεῖ πρὸς αὐτὸν ὡπλισμένον, ὅπως [c] ἴδοι τὴν κατασκευήν. ὁ δ' Ἀντίγονος μηδὲν [d] ὑπιδόμενος κακοῦργον,

transferendum (ita enim ipsi placuit) suum statuisset principatum.

c Μεταθεῖναι δόξας,] Μεταθεῖναι Bock. Hen. & Zonar.

d Πρῶτος ἐπιτίθεται] Alexandrum illius fratrem & successorem primum hoc fecisse dicit *Strabo* non habita ratione Aristobuli, quod is fortasse post assumptum diadema parum vixerit. *Usserius* ad A. M. 3892.

e Τετρακοσίων ——— ἑνὸς] Ita etiam apud *Zonaram*. Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum CCCCLXXI huic intervallo tribuit: & sic scripsisse *Josephum* contendit *Vossius*, demonstratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Aristobuli principatum sunt anni CCCCLXXXI. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus est *Josephus*. υπθ'. *Nicephorus* in *Eclogis*. Videsis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 137.

f Ἐπανῆλθε.] Κατῆλθε *Hen.* & *Bock.* Ita etiam *Zonar.*

g Τῶν ἀδελφῶν] Τὸν ἀδελφὸν τὸν μετ' αὐτὸν Ἀντίγονον legisse videtur *Epiphan.* τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Ἀντιγ. *Zonar.*

h Ἀντίγονον,] Id quod πρῶτος ἀνθ' ἱερέως ἀνέδειξε ἑαυτὸν βασιλέα de Alexandro Aristobuli fratre & successore dicit Strabo lib. XVI. p. 762. G. H. Unde Josephum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 24. SPANH.

i Τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει·] Τῶν ὅλων κυρίαν *Hen.*

k Διαφθεῖραι δεδεμένην.] Διέφθειρεν *Hen.*

l Ὃν στέργειν ἐδόκει, μάλιστα δὲ καὶ κοινωνὸν] Levicula mutatio nescio quomodo commodiorem reddit sensum, ὃν στέργειν ἐδόκει μάλιστα δὴ, καὶ κοινωνόν. IBBETS.

m Εἶχε τῆς βασιλείας,] Ἔχων *Hen.* & *Epiphan.*

n Τοῦ δὲ] *Gen.* τε δὲ, Vel τοῦ δὲ Ita etiam *editio Basil.* SPANH.

o Στρατιᾶς ἐπανελθόντος] Στρατείας *Bock.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & *Zonar.*

p Ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον] Ἔτυχεν ὄντα τὸν *Bock.*

q Τὴν ——— κεκοσμημένον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 2. SPANH.

r Λογιζόμενον εὐήθως αὐτὸν, βασιλεύειν ἐξὸν,] *Lugd. Bat.* λογιζόμενον εὐήθεις &c. Malebat *Coccejus* λογιζόμενος. Si quid mutandum esset, ita scribi posset: λογιζόμενον, εὐήθως αὐτὸν βασιλεύειν ἐξὸν, ἢ τιμῆς &c. i. e. reputante illo secum, melius esse ut solus regnaret, quam participato imperio credere, sese satis magna esse assecutum. Verum satis proba est vulgata lectio. εὐήθως enim conjungi debet cum δοκεῖν, atque hic illam animi significat facilitatem & segnitiem, quæ stultitiæ vitium incurrit. HAV.

s Τούτοις ἄκων πειθόμενος,] Τούτων ἀκούων καὶ πειθ. solus *Hen.* HUDS. *Lugd. Bat.* similiter. sed καὶ πειθ. non agnoscit. HAV.

t Διίστησι τοὺς σωματοφύλακας] Διέστησε *Hen. Vat.* & *Bock.*

v Ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

x Μηδενὸς,] Ita *Hen. Bock.* & *Vat. Interpr.* μηδένα in *Editis*.

y Οἱ συνεπιβουλεύοντες] Illud οἱ ex *MSS.*

z Τὸν πεμφθέντα τὰ ἐναντία λέγειν,] Τὸν ἀγγελιαφόρον *Hen.* & *Bock.*

a Ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας] Ita etiam l. 1. de *Bello Jud.* ὡς ὁ ἀδελφὸς *Bock. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

b Πολεμικὸν,] Ita *Bock. Hen.* & l. 1. *de Bello Jud.* πολέμου in *Editis*.

c Ἴδοι τὴν κατασκευήν.] Sic *Bock.* & *Hen.* ἴδῃ *Bas.* εἴδῃ *Gen.*

d Ὑπιδόμενος] Forte ὑπιδόμενος. COCC.

e Ka-

γον, ἀλλὰ θαρρῶν τῇ παρὰ τἀδελφοῦ διαθέσει, ὡς εἶχεν ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν [e] παρεγίνετο πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον, ἐπιδείξων αὐτῷ τὰ ὅπλα. γενόμενον δ' αὐτὸν κατὰ τὸν Στράτωνος καλούμενον πύργον, οὗ συνέβαινεν ἀφώτιστον εἶναι σφόδρα τὴν πάροδον, ἀποκτείνουσιν οἱ σωματοφύλακες. διέδειξε γε μὴν ὁ τούτου θάνατος, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνου μήτε διαβολῆς ἰσχυρότερον, μηδ' ὅ τι μᾶλλον εὐνοίας καὶ φυσικῆς οἰκειότητος διίστησιν ἢ ταῦτα τὰ πάθη. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε καὶ [f] Ἰούδαν τινά, [g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος, οὐδέποτε δ' ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον τἀληθές. οὗτος [h] γάρ, ἰδὼν τὸν Ἀντίγονον παριόντα τὸ ἱερόν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ καὶ γνωρίμοις, οἳ διδασκαλίας ἕνεκα τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [i] διεψευσμένῳ ζῶντος Ἀντιγόνου, ὃν σήμερον τεθνήξεσθαι προειπὼν ἐν τῷ καλουμένῳ Στράτωνος πύργῳ [k] παριόντα ὁρᾷ. [l] καὶ τοῦ μὲν χωρίου σταδίους ἀπέχοντος ἑξακοσίους, ἔνθα φονευθήσεσθαι προεῖπεν αὐτόν, τῆς δ' ἡμέρας ἤδη τοῦ πλείονος ἠνυσμένου, ὥστ' αὐτῷ κινδυνεύειν τὸ μάντευμα ψευδὲς εἶναι. [m] ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ καὶ κατηφοῦντος, ἀγγέλλεται τεθνεὼς Ἀντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, [n] ὃ καὶ αὐτὸ Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο, [o] ὁμώνυμον τῇ παραλίῳ Καισαρείᾳ. τὸν μὲν οὖν μάντιν τοῦτο διετάραξεν.

γ'. Ἀριστόβουλον δὲ τῆς ἀδελφοκτονίας εὐθὺς εἰσῆλθε μετάνοια, καὶ νόσος [p] ἐπ' αὐτῇ, τῆς διανοίας ὑπὸ τοῦ [q] μύσους κεκακωμένης, ὡς, διαφθαρέντων αὐτῷ ὑπὸ ἀκρασίας τῆς ὀδύνης τῶν ἐντός, αἷμα ἀναφέρειν. ὃ τῶν διακονουμένων τις παίδων, κατὰ [r] δαιμόνιον οἶμαι πρόνοιαν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, οὗ σφαγέντος Ἀντιγόνου σπίλους ἔτι τοῦ αἵματος ἐκείνου συνέβαινεν εἶναι, κομίζων, [s] ὀλισθὼν ἐξέχει. γενομένης δὲ βοῆς παρὰ τῶν ἰδόντων, ὡς τοῦ παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχέαντος ἐκεῖ τὸ αἷμα, ἀκούσας Ἀριστόβουλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. καὶ μὴ λεγόντων, ἔτι μᾶλλον [t] ἐπεπόνει μαθεῖν, φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπονοούντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δ' ἀπειλοῦντος καὶ βιαζομένου τοῖς φόβοις, τἀληθὲς εἶπον, προχέεται μὲν αὐτῷ πληγέντι τὴν διάνοιαν ὑπὸ τοῦ συνειδότος πολλὰ δάκρυα, βύθιον δὲ ἀνοιμώξας, "οὐκ ἄρα, εἶπε, λή-
"σειν ἐπ' ἀσεβέσιν οὕτω καὶ μιαροῖς τολμήμασι τὸν Θεὸν "ἔμελλον, ἀλλά με ταχεῖα ποινὴ συγγενοῦς φόνου με-"τελήλυθε. καὶ μέχρι τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, "ψυχὴν ὀφειλομένην [v] ἀδελφῶν καὶ μητρὸς καθέξεις "δαίμοσι; τί δ' οὐκ [x] ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδί-"δως, κατὰ μέρος δ' [y] ἐπισπένδω τοὐμὸν αἷμα τοῖς μιαι-"φονηθεῖσι;" ταῦτ' εἰπὼν ἐπαποθνήσκει τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτόν, χρηματίσας μὲν φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας [z] Ἰτουραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τῆς χώρας τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων νόμους ζῆν. [a] φύ-

fidens, sicut erat toto corpore armatus, adit Aristobulum, arma ei ostensurus. At postquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obscurus erat aditus, occiditur à satellitibus. Hujus sane mors ostendit, nihil livore & calumnia esse fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam istas perturbationes. Maxime autem alicui subeat mirari Judam quendam, genere Essenum, qui in prædictionibus suis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conspicatus præter templum euntem, exclamavit apud socios familiaresque suos, qui discendæ futurorum prædictionis gratia assiduo cum eo erant, sibi *quidem* mortem esse optandam, postquam falsum dixisset, vivente Antigono: quem, cum prædixisset moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo cum occisum iri prædixisset, *illinc* stadiis sexcentis abesset, & diei jam major pars præterita esset: adeo ut periculum subeat, ne falsum sit suum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in subterraneo loco, qui & ipse Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæsarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat.

Antigonus occisus.

Ejus mors à Juda Esseno prædicta.

3. Aristobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo sceleris conscientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, sanguinem emiserit. quem dum quidam puerorum, qui ei ministrabant, divina ut opinor providentia, exportat usque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapsus effudit. Hic orto clamore ab iis qui viderunt, quasi puer data opera sanguinem illic effudisset, eo audito Aristobulus causam sciscitatus est. Atque illis non dicentibus, eo magis scire avebat, quod natura ita comparatum sit, ut homines, cum quid ejusmodi accidit, quæ silentio premuntur deterrima esse suspicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorsit, ex conscientiæ stimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, "ergo, inquit, fieri non poterat, "ut mea tam impia & conscelerata facinora Deum "laterent, quin me celeris pœna cognati cædis invasit. Et quousque, ô corpus impudentissimum, "retinebis deditam fratrum matrisque manibus "animam? Cur vero non universam simul reddis, "sed paulatim meum sanguinem iis libo, quos ne-"farie interfeci." Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnasset, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Ituriâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactisque incolis, si in sua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat &

Fratris interitum dolet Aristobulus.

Aristobulus diem obit.

e Παρεγίνετο πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον,] Παρεγίνετο Bush. παρεγένετο *Hen.* & *Vat.*

f Ἰούδαν τινά, Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. & infr. lib. 17. c. 15. § 3 SPANH.

g Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Ἐσσαῖον *Bush.* & *Hen.* atque ita in lib. 1. de *Bello Jud.*

h Γάρ, ἰδών] Illud γὰρ ἐ *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Διεψευσμένῳ] Διαψευσαμένῳ *Hen.* HUDS. ■ melius mihi inquit mori, quam si mortem fuero mentitus Antigoni *Rufin.* SPANH.

k Παριόντα ὁρᾷ.] Ita *Hen. Bush.* & *Vet. Interpr.* περιόντα in *Editis.* HUDS. Editorum περιόντα multum antepono huic lectioni, quæ forsan ex superioribus παριόντα τὸ ἱερὸν, irrepsit. Hominem prophetam male habuit, quod Antigonum *superstitem* i. e. περιόντα, nec, ut prædixerat, fato functum videret. IPBETSON.

l Καὶ τοῦ μὲν χωρίου] Ita *Bush.* & *Vat.* quo modo & *Vet. Interpr.* & *Josephus* ipse l. 1. de *Bello Jud.* καὶ τοῦ χωρίου μὲν σταδίους ἀπέχοντος τοὺς χ. in *Editis Aliisque*: juxta *Pseudogorionidem* stadiis distantes φ'. Existimo per notam numeralem χ non significari stadiorum *sexcentorum* numerum, sed mille, χ posito pro χιλίων. *Petavius* in *Animadv.* ἀνωδότους tom. 3. p. 719. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 443.

m Ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ] Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ *Hen.* & *Bush.*

n Ὁ καὶ ——— Καισαρείᾳ.] Illud ὁ non agnoscit *Hen.* reperitur tamen & in l. 1. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

o Ὁμώνυμον] Ὁμωνύμως *Hen.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

p Ἐπ' αὐτῇ,] Ἐπ ταύτης τῆς δ. *Bush.*

q Μύσους κεκακωμένης,] Ita *Bush.* (*Caesarius*) & in lib. de *Bello Jud.* μύσους perperam in *Editis Aliisque.*

r Δαιμόνιον] *Lugd. Bat.* δαιμονίαν.

s Ὀλισθὼν] In Marg. *L. B.* ὀλισθάνων.

t Ἐπεπόνει μαθεῖν,] Ἐπέτεινε τοῦ μαθεῖν *Bush.* & *Lugd. Bat.*

v Ἀδελφῶν καὶ μητρός,] Ἀδελφοῦ *Bush. Hen. Vat.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

x Ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδίδως,] Ἀθρόον *Hen.* & *Bush.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 6 SPANH.

y Ἐπισπένδω τοὐμὸν αἷμα] Ἐπισπένδεις *Bush.*

z Ἰτουραίαν,] Ἰτουραίους *Bush.* Ἰτουραίους *Hen.* & *Vat.*

a Φύσει δ' ἐπιεικεῖ κέχρητο,] Φύσει δὲ ἐπιεικεῖ ἐκέχρητο *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐχρῆτο *Bush.* Dubium an hoc de Aristobulo ex sua sententia dixerit *Josephus*, an ex auctoritate *Timagenis*, pro *Jo-*

Strabo & Timagenes.

& admodum verecundus, ita attestante Strabone ex auctoritate Timagenis, hisce verbis. "æquum "etiam sese ostendebat hic vir, valideque Judæis "utilem, quippe qui & ditionem eorum ampliasset, & partem gentis Ituræorum, circumcisionis "fœdere devinctam, illis adjunxisset.

ἐπιεικείᾳ κέχρητο, καὶ σφόδρα ἦν αἰδοῦς [b] ἥττων, ὡς μαρτυρεῖ τούτῳ καὶ [c] Στράβων ἐκ τοῦ Τιμαγένους [d] ὀνόματος λέγων οὕτως. "Ἐπιεικής τε ἐγένετο οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὰ "τοῖς Ἰουδαίοις χρήσιμος· χώραν τε γὰρ αὐτοῖς προσεκτή-"σατο, καὶ τὸ μέρος τοῦ τῶν Ἰτουραίων ἔθνους [e] οἰκειώσατο, "δεσμῷ συνάψας [f] τῇ τῶν αἰδοίων περιτομῇ.

XX.

CAP. XII.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaïdem, & metu Ptolemæi Lathuri obsidionem solvit: utque ipsi, quod Cleopatram adversus Ptolemæum accersit & cum eo amicitiam simulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna superat.

ΚΕΦ. ιβ΄.

Ὡς Ἀλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν, στρατεύει ἐπὶ τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ ὑπὸ δέους Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου πολιορκίαν λύει· καὶ ὡς ἐκεῖνος, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον διεπέμψατο, καὶ φιλίαν πρὸς αὐτὸν ὑπεκρίνατο, πολεμεῖ Πτολεμαῖος, καὶ Ἰουδαίους μάχῃ νικᾷ.

Salome quæ & Alexandra. Alexander Jannæus Judæorum rex.

Aristobulo autem vita defuncto, Salome ejus uxor, quæ à Græcis Alexandra dicitur, solutis ejus fratribus (eos enim in vinculis ut jam diximus, habebat Aristobulus) Jannæum, qui *idem est* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præstabat: cui accidit, ut, simulatque natus est, patri esset invisus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conspectum veniret. Odium autem ex hujusmodi causa fuisse perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum suorum grandiores, Antigonum & Aristobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in somnis apparuit) quisnam filiorum sibi futurus esset successor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam ostendisset, ægre ferens, eum sibi omnium bonorum hæredem fore, * in Galilæa ubi natus est educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, post Aristobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere instituentem, in honore habuit.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀριστοβούλου, [g] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λεγομένη δὲ ὑφ' Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρα, λύσασα τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, δεδεμένους γὰρ [h] αὐτοὺς εἶχεν Ἀριστόβουλος, ὡς προειρήκαμεν, [i] Ἰανναῖον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι, [k] τὸν καθ' ἡλικίαν προύχοντα καὶ μετριότητα· ᾧ καὶ συνέβη γεννηθέντα εὐθὺς μισηθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ μηδέποτ' εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι. τὸ δ' αἴτιον τοῦ μίσους τοιόνδε λέγεται γενηθῆναι. [l] στέργων μάλιστα τῶν παίδων Ὑρκανὸς τοὺς πρεσβυτέρους, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον, φανέντα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τὸν Θεὸν ἐπηρώτα, τίς αὐτοῦ τῶν παίδων μέλλει ἔσεσθαι διάδοχος. τοῦ δὲ Θεοῦ τοὺς τούτου χαρακτῆρας δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅτι τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ πάντων οὗτος ἔσται κληρονόμος, γενόμενον εἴασεν ἐν τῇ [m] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέντοι Θεὸς οὐ διεψεύσατο τὸν Ὑρκανόν. τὴν δὴ βασιλείαν, μετὰ τὴν Ἀριστοβούλου τελευτὴν, οὗτος παραλαβὼν, τὸν μὲν τῶν ἀδελφῶν ἐπιχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [n] τὸν δ' ἕτερον, ἀπραγμόνως ζῆν προαιρούμενον, εἶχεν ἐν τιμῇ.

Alexander in Ptolemaïdenses expeditionem facit.

2. Composito deinde principatu *ejus*, quo modo sibi conducere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civesque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obsidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza solæ subigendæ restabant, necnon Zoïlus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejusque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter se bellum gerunt, suasque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdensibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obsidione, aderat Zoïlus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, † legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdensibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis sperari aliquid subsidii posset. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus de-

β΄. Καταστησάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν, ὃν ᾤετο συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, στρατεύει ἐπὶ Πτολεμαΐδα· τῇ δὲ μάχῃ κρατήσας, ἐνέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν, καὶ περικαθίσας αὐτοὺς ἐπολιόρκει. τῶν γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ Πτολεμαῒς αὐτῷ καὶ Γάζα μόναι χειρωθῆναι ἀπελείποντο, καὶ Ζώϊλος δὲ ὁ κατασχὼν τὸν Στράτωνος πύργον τύραννος καὶ Δῶρα. [o] τοῦ δὲ [p] Φιλομήτορος Ἀντιόχου, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀντιόχου, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, πολεμούντων ἀλλήλους, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἀπολλύντων, ἦν οὐδεμία τοῖς Πτολεμαεῦσι βοήθεια παρ' αὐτῶν. ἀλλὰ πονουμένοις τῇ πολιορκίᾳ, Ζώϊλος, ὁ τὸν Στράτωνος πύργον κατεσχηκὼς καὶ τὰ Δῶρα, παρῆν σύνταγμα τρέφων στρατιωτικὸν, καὶ τυραννίδι ἐπιχειρῶν, διὰ τὴν τῶν βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἅμιλλαν, μικρὰ τοῖς Πτολεμαεῦσι παρεβοήθει. οὐδὲ γὰρ οἱ βασιλεῖς οὕτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτοὺς ὥς ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἑκάτεροι γὰρ ταυτὸ τοῖς ἀθληταῖς ἐπε-

Josepho tamen responderi potest, cum dixisse Aristobulum fuisse natura mitem & modestum, non in vita vel rebus gestis. nam sæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex necessitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229

b Ἥττων,] Ita cum *Bodl. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & *MSS.* quibus usus est *Petitus.* κρείττων in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius*, qui vertit *natura valde modesta erat & pudoris ingenui*, aliis conjiciendum relinquo.

c Στράβων] Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ supersunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suspicor tamen potius Timagenem Syrum fuisse quam Milesium, quem laudat *Josephus.*

d Ὀνόματος] ἐν τῷ ὀνόματι, בשם. REL.

e Οἰκειώσατο.] Lege ᾠκειώσατο. COCC.

f Τῶν αἰδοίων περιτομῇ.] Τῇ τῶν *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Σαλώμη ἡ] Ita in omnibus libris, quibus usi sumus, tam *Lat.* quam *Gr.* præter *MSS Gall.* & *Vat.* qui habent Σαλίνα cum *Eusebio Aliisque.* ut videre est apud *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diversam facit *Usserius* ad *A. M.* 3892. Videsis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897. HUDS. Judæi in Megillath Taanith hoc nomen scribunt שלציון, & id nomen dant uxori Regis Jannæi. Sic μήτηρ αὐτῶν Σαλαμίνα appellatur mater 7 fratrum, in MSto codice libri quarti de Machabæis. REL.

h Αὐτοὺς εἶχεν] Αὐτοὺς non agnoscit *Hen.*

i Ἰανναῖον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι,] Ἰανναῖον *Hen. Bodl. Nicephor.* in *Eclogis* & *Zonar.*

k Τὸν καθ' ἡλικίαν] Τὸν καὶ καθ' ἡλ. & mox ᾧ συνέβη *Hen.*

l Στέργων] *Lugd. Bat.* στέργων οὖν. Adscripsit Codici meo *Cocceius*, Forte ἐστέργεν. HAV.

* *In Galilæa ubi natus est educandum curavit.*] Genitum in Galilæa nutriri dimisit, *Epiphan.*

m Γαλιλαίᾳ] Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut constat ex *Actis* c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73.

n Τὸν δ' ἕτερον,] Qui Absalomus dictus est.

o Τοῦ δὲ —— ἀλλήλους,] Antiochus Philometor & Antiochus Cyzicenus *Philometor* idem qui *Grypus* in Exc. Scalig. p. 227. vid. de mutuis eorum bellis supra c. 10. §. 1. SPANH.

p Φιλομήτορος] Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. in Græcis *Eusebii*, p. 227.

† *Legionem militum alens*,] *Al.* una cum legione militum quam alebat.

ὑπεῖχον, εἰ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορευκότες, αἰσχυνόμενοι δὲ παραχωρῆσαι διετέλουν, ἀργίᾳ δὲ ἀναπαύσει διαφέροντες τὸν ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ παρὰ τῶν Αἰγύπτου βασιλέων, καὶ τὸν Κύπρον ἔχοντος Πτολεμαίου τοῦ Λαθούρου, ὃς ὑπὸ τῆς μητρὸς Κλεοπάτρας τῆς ἀρχῆς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετο. πέμψαντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλουν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τῶν Ἀλεξάνδρου χειρῶν αὐτοὺς ῥύσασθαι κινδυνεύοντας. ἐμπλησάντων δ' αὐτὸν τῶν πρέσβεων, ὡς διαβὰς εἰς Συρίαν ἕξει Γαζαίους [q] ἑστῶτας μετὰ τῶν Πτολεμαέων καὶ Ζωίλον, ἔτι γε μὴν Σιδωνίους καὶ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς [r] πρὸς τὸν ἔκπλουν ἐσπούδαζεν.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς Πτολεμαεῖς [s] Δημαίνετος, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε καὶ δημαγωγῶν, μεταβαλέσθαι τὰς γνώμας [t] ἔπεισεν, "ἄμεινον εἶναι φάσκων ἐπ' ἀδήλῳ τῷ [v] γενησομένῳ διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μᾶλλον ἢ φανερὰν [x] εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότῃ παραδόντας αὐτούς, καὶ πρὸς τούτῳ μὴ τὸν παρόντα μόνον ἔχειν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μείζονα τὸν ἀπ' Αἰγύπτου. τὴν γὰρ Κλεοπάτραν οὐ περιόψεσθαι δύναμιν αὐτῷ [y] κατασκευαζόμενον Πτολεμαῖον ἐκ γειτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ μεγάλης στρατιᾶς· σπουδάσειν γὰρ αὐτὴν ὥστε καὶ τῆς Κύπρου τὸν υἱὸν ἐκβαλεῖν. εἶναι δὲ Πτολεμαίῳ μὲν [z] διαμαρτόντι τῆς ἐλπίδος ἀποφυγεῖν πάλιν εἰς τὴν Κύπρον· αὐτοῖς δὲ [a] κίνδυνον τὸν ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος [b] κατὰ τὸν πόρον μαθὼν τὴν τῶν Πτολεμαέων [c] μεταβολήν, οὐδὲν ἧττον ἔπλευσε, καὶ καταχθεὶς εἰς τὴν λεγομένην Συκάμινον, ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐξεβίβασεν. ἦν δὲ ὁ πᾶς στρατὸς [d] αὐτοῦ [e] πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι περὶ τρισμυρίους· οὓς προσαγαγὼν πλησίον τῆς Πτολεμαΐδος, καὶ στρατοπεδευσάμενος, ἐπεὶ μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τῶν λόγων ἠκροῶντο, μεγάλως ἐφρόντιζεν.

δ'. Ἐλθόντων δὲ πρὸς αὐτὸν Ζωίλου τε καὶ τῶν Γαζαίων, καὶ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς πορθουμένης [f] αὐτῶν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀλεξάνδρου, λύει μὲν τὴν πολιορκίαν δείσας τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀλέξανδρος· ἀπαγαγὼν δὲ τὴν στρατιὰν εἰς τὴν οἰκείαν ἐστρατήγει τὸ λοιπόν, λάθρα μὲν τὴν Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον μεταπεμπόμενος, φανερῶς δὲ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμενος. καὶ τετρακόσια δὲ ἀργυρίου τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζωίλον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν τύραννον, καὶ τὴν χώραν τοῖς Ἰουδαίοις προσνεῖμαι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἡδέως τὴν [g] πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν χειροῦται τὸν Ζωίλον· ὕστερον δὲ ἀκούσας λάθρα [h] διαπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύει τοὺς γεγενημένους πρὸς αὐτὸν ὅρκους, καὶ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν Πτολεμαΐδα, μὴ δεξαμένην αὐτόν. καταλιπὼν δ' ἐπὶ τῆς πολιορκίας στρατηγοὺς καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, αὐτὸς [i] τῷ λοιπῷ [k] τὴν Ἰουδαίαν καταστρεψόμενος ὥρμησεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τὴν τοῦ Πτολεμαίου διάνοιαν μαθών, συνήθροισε καὶ αὐτὸς περὶ πέντε μυριάδας τῶν ἐγχωρίων, ὡς δ' ἔνιοι συγγραφεῖς εἰρήκασιν, ὀκτώ· καὶ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν [l] ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτολεμαῖος δ' ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν [m] Ἀσωχεῖ τῆς Γαλιλαίας πόλει, Σάββασιν αἱρεῖ κατὰ κράτος αὐτήν, καὶ περὶ μυρία σώματα καὶ πολλὴν ἑτέραν ἔλαβε λείαν.

fecti & lassati, cedere tamen erubescentes, perseverarent, atque quiescentes & respirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una spes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum se contulerat. Igitur hunc oratum miserunt Ptolemaïdenses, ut sibi suppetias ferret, ipsosque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei spem fecissent legati, quod in Syriam trajectus habiturus esset Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdensibus stantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium accessuros, his rebus ille elatus navigationem adornare festinabat.

Ptolemæum Lathurum in auxilium accersunt Ptolemaïdenses.

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenses valebat, fecit ut sententiam illi mutarent, dicens "præstare incerto eventu periclitari cum "Judæis, quam manifestam accipere servitutem, "domino se tradendo: & insuper non modo præ-"sens habere bellum, sed etiam multo majus ab "Ægypto *exspectare*. Non enim rerum suarum "adeo negligentem fore Cleopatram ut permissu-"ra esset Ptolemæum vires sibi comparare ex vi-"cinis, sed eos magna manu aggressuram esse: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere co-"netur. Esse autem Ptolemæo, si sua spe dejectus "sit, receptum rursus in Cyprum; ipsis vero ex-"tremum periculum *adeundum*." Et quidem Ptolemæus, cognito dum proficisceretur, quod Ptolemaïdenses consilium mutarint, nihilominus navigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulsus, ibi cum copiis suis exscensionem fecit. Erat autem in universum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factisque castris, cum *cives* neque ipsius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æstuabat.

Demænetus suadet Ptolemaïdensibus, ut Ptolemæum in urbem non recipiant.

4. Postquam vero Zoilus & Gazæi ad eum venissent, orassentque ut sibi auxilium ferret, agris eorum vastatis à Judæis & Alexandro, obsidionem quidem, præ metu Ptolemæi, solvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps astu rem gerebat, clanculum Cleopatram adversus Ptolemæum accersens, aperte vero amicitiam & societatem cum eo simulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum se promisit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, libenter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in potestatem suam redigit: verum postea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem suam Cleopatram nuncios mittere, solvit quod ei præstiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem, quæ cum non admiserat, adgressus obsidet: atque relictis in obsidione ducibus & parte copiarum, ipse cum reliquis ad Judæam populandam profectus est. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipse ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut scriptores quidam tradiderunt, octoginta; & assumptis copiis Ptolemæo obviam proficiscitur. Ptolemæus vero Asochin Galilææ urbem Sabbato de improviso adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit.

Ptolemaïdis obsidionem solvit Alexander.

Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum.

Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus.

Asochim expugnat.

5. Dein-

q Ἑστῶτας μετὰ τῶν Πτολεμαέων] *Lugd. Bat.* συνεστῶτας μετὰ τῶν Πτολεμαέων.

r Πρὸς τὸν ἔκπλουν ἐσπούδαζε.] Τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν *Bash.* & *Hen.*

s Δημαίνετος,] Δημήτριος juxta quosdam *Epiphanii* libros.

t Ἔπεισεν,] Ἔπειθεν *Bash.* & *Hen.*

v Γενησομένῳ διακινδυνεύειν] Γενησομένῳ διακινδυνεύσειν *Vat.*

x Εἰσδέξασθαι δουλείαν,] Ita *Bash.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & forsan *Epiphan.* qui vertit *suscipere.* ἐνδέξασθαι in *Editis Aliisque.* Forsan ἐκδέξασθαι legendum.

y Κατασκευαζόμενον] *L. B.* κατασκευαζόμενον.

z Διαμαρτόντι τῆς ἐλπίδος] Διαμαρτοῦσι *Hen.*

a Κίνδυνον τὸν ἔσχατον.] Κινδυνεύειν *Hen.*

b Κατὰ τὸν πόρον μαθὼν] Καθ' ὃν πορίον *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bash.*

c Μεταβολήν.] *L. B.* μεταβουλήν.

d Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Hen* & *Vat.*

e Πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι] *L. B.* πεζοί τε ἅμα σὺν ἱππεῦσι.

f Αὐτῶν τῆς χώρας] Ita *Gen.* αὐτοὶ *Bas.* αὐτοῖς *Vat.*

g Πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν] Πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον *Bash.*

h Διαπεμπόμενον αὐτὸν] Διαπεμψάμενον *Vat.*

i Τῷ λοιπῷ] Μετὰ τοῦ λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Bash.*

k Τὴν Ἰουδαίαν] Ita *MSS.* τῶν Ἰουδαίων in *Editis.*

l Ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ.] Ita *Bash. Hen.* & *Vat.* ἀπαντᾷ in *Editis.*

m Ἀσωχεῖ] Hæc urbs alibi *Josepho* dicitur Ἀσωχὶς & Ἀσῶχις. *Epiphanio* autem *Aschiten* aut *Asceron.* at *Sichan* appellat *Pseudegesionides.* Ἀσωχεῖτα τῆς Γαλ. in *Cod. Vat.* HUDS. Conf. de Vita §. 41. SPANH.

n Συν-

XXI. *Ptolemæus & Alexander pugna se petunt.*

5. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multisque ibi amissis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Asophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hostes castra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui scutis ære tectis utebantur. itemque Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos gestabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum subierunt: sed non parum eis audaciæ addidit Philostephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens transire fluvium qui inter castra positus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non existimavit. nam facilius hostes, si fluvium à tergo haberent, se superaturum esse credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriusque exercitûs facta erat cædes. Cumque superiores evaderent Alexandri milites, Philostephanus, partitus copias *suas*, cedentibus commode subsidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti succurrente, fiebat ut isti fugerent, qui in proximo erant *illis* non subvenientibus, sed simul cum eis in fugam se conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. Nam Judæis instantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos persequebantur, tanta strage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delassarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occisa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidisse*) atque alios partim captos, partim domum fuga dilapsos.

Acies quomodo ordinata. *Alexandri copia fusa fugataque.* *Timagenes historicus.*

6. Ptolemæus vero, post victoriam regionem populatus, vespere mansit in quibusdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & frustatim dissecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjecissent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio elapsi fuerint & ad eos venerint, hostes humana carne vesci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

Ptolemæi Lathuri crudelitas. *Strabo & Nicolaus Damascenus.*

έ. Πειράσας δὲ καὶ [n] Σέπφωριν μικρὸν ἄπωθεν τῆς πεπορθημένης, πολλοὺς ἀποβαλὼν ᾔει πολεμήσων Ἀλεξάνδρῳ. [o] ὑπηντίαζε δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ Ἀλέξανδρος, περί τινα τόπον λεγόμενον [p] Ἀσωφὼν, οὐ πόῤῥωθεν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ· καὶ βάλλεται στρατόπεδον πλησίον τῶν πολεμίων. εἶχε μέντοι τοὺς [q] προμαχομένους ὀκτακισχιλίους, οὓς Ἑκατοντομάχους προσηγόρευεν, ἐπιχάλκοις χρωμένους τοῖς θυρεοῖς. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς τοῦ Πτολεμαίου [r] προμαχοῦσιν ἐπίχαλκοι αἱ ἀσπίδες. τοῖς μέντοιγε ἄλλοις ἔλαττον ἔχοντες οἱ τοῦ Πτολεμαίου, εὐλαβέστερον συνῆψαν εἰς τὸν κίνδυνον· θάρσος δὲ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον [s] ἐποίησεν ὁ τακτικὸς Φιλοστέφανος, διαβῆναι κελεύσας τὸν ποταμὸν, ὃ μεταξὺ ἦσαν ἐστρατοπεδευκότες. Ἀλεξάνδρῳ δὲ κωλύειν αὐτῶν τὴν διάβασιν οὐκ ἔδοξεν. [t] ἐνόμισε γὰρ εἰ κατὰ νώτου λάβοιεν τὸν ποταμὸν, ῥᾷον αἱρήσειν τοὺς πολεμίους, φεύγειν ἐκ τῆς μάχης οὐ δυναμένους. [v] κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν παρ' ἀμφοτέρων ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμίας παραπλήσια, καὶ πολὺς ἐγένετο φόνος ἐξ ἑκατέρων [x] τῶν στρατευμάτων. ὑπερτέρων δὲ τῶν Ἀλεξάνδρου γενομένων, Φιλοστέφανος, διελὼν τὴν δύναμιν, δεξιῶς τοῖς ἐνδιδοῦσιν ἐπεκούρει· μηδενὸς δὲ τῷ κλιθέντι μέρει τῶν Ἰουδαίων προσβοηθοῦντος, [y] τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθούντων [z] τῶν πλησίον, ἀλλὰ κοινωνούντων τῆς φυγῆς, οἱ δὲ τοῦ Πτολεμαίου τἀναντία τούτων ἔπραττον. ἑπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὸ τελευταῖον τρεψάμενοι αὐτοὺς ἅπαντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως οὗ καὶ ὁ σίδηρος [a] αὐτοῖς ἠμβλύνθη κτείνουσι, καὶ αἱ χεῖρες παρείθησαν. τρισμυρίους γοῦν ἔφασαν [b] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης δὲ, πεντακισμυρίους εἴρηκε· τῶν δὲ ἄλλων, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθῆναι, τοὺς δ' εἰς τὰ οἰκεῖα διαφυγεῖν χωρία.

ς'. Πτολεμαῖος δὲ μετὰ τὴν νίκην [c] προκαταδραμὼν τὴν χώραν, ὀψίας [d] ἐπιγενομένης ἔν [e] τισι κώμαις τῆς Ἰουδαίας κατέμεινεν· ἃς γυναικῶν εὑρὼν μεστὰς καὶ νηπίων, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτοὺς καὶ κρεουργοῦντας, ἔπειτα εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπάρχεσθαι. τοῦτο δὲ προσέταξεν, ἵν' οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης, [f] καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους ὑπολάβωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [g] καταπλαγῶσι ταῦτ' ἰδόντες. [h] λέγει δὲ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐχρήσαντο τὸν τρόπον, καθὼς κἀγὼ προείρηκα. [i] ἔλαβε δὲ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φανερὸν πεποιήκαμεν.

n Σεπφώριν] Ita *Hen.* & *Vat.* & recte, cum ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σιπφώριν in *Editis Aliisque*. Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304 & *Relandum* in *Palæstina* S. p. 999. HUDS. *Gen.* Σιμφώριν, vel Σίπφωριν. malè etiam *Gen.* Σαμφώριν seq. lib. 14. c. 5. §. 3. Vel Σεπφωρις lib. 17. c. 12. §. 5. Σιπφώριν, ubi *Gen.* Σίπφωριν & alii. lib. 2. c. 4. §. 1. Nummi ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. SPANH.

o Ὑπηντίαζε δ' αὐτῷ] Ὑπηντίασε *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

p Ἀσωφὼν,] Σαφὼν veram scripturam esse existimat *Petitus* in *Animadv. misc.*, tom. 3. p. 724. eundemque locum esse credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon*.

q Προμαχομένους ὀκτακισχιλίους,] Μαχομένους legisse videtur *Epiphan.* unde nonnihil firmari videtur, quod loco jam citato asserit *Petitus*, scilicet, eos non fuisse qui in prima acie pugnant, *velites*, sed *triarios*, in quibus totius exercitus spes, quorum singuli *centum hominum* impetum sustinere poterant.

r Προμαχοῦσιν] Ita cum *Hen.* προμαχοῦσιν in *cæteris*.

s Ἐποίησεν] Ἐνεποίησεν *Hen.* & *Vat.*

t Ἐνόμισε γὰρ] Ἐνόμιζε *Vat.*

v Κατ' ἀρχὰς] [illegible] κατ' ἀρχὰς μὲν παρ' ἀμφοτέρων ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμία παραπλησία, καὶ πολὺς [illegible] φόνος ἐξ ἑκατ. *Bosh.*

x Τῶν στρατευμάτων.] Illud τῶν ex *MSS.*

y Τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν,] Τούτοις *Hen.* & *Bosh.*

z Τῶν πλησίον,] Μηδὲ τῶν πλ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Αὐτοῖς ἠμβλύνθη κτείνουσι,] Αὐτῶν *Vat.*

b Ἀνδρῶν ἀποθανεῖν.] Ita *Hen.* ἄνδρας *Bosh.* αὐτῶν in *Editis*.

c Προκαταδραμὼν] Προκαταλαβὼν *Vat.*

d Ἐπιγενομένης] Ita *Bosh. Hen.* & *Vat.* γενομένης in *Editis*.

e Τισι κώμαις τῆς Ἰουδαίας] Hoc modo *Hen.* & *Vat.* ταῖς in reliquis. & χώραις pro κώμαις *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosh.*

f Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες,] Καὶ abest *Hen.* & *Bosh.*

g Καταπλαγῶσι ταῦτ' ἰδόντας.] Καταπλαγῶσι *Vat. Hen.* & *Bosh.* καταπλαγῶσι in *Editis*. mox ταῦτα ἰδόντες *Hen.* quod una cum καταπλαγῶσι ferri potest, si αὐτοὶ pro αὐτοὺς scriberetur.

h Λέγει δὲ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος,] Illi λέγει δὲ καὶ & cætera usque ad ἔλαβε desunt in *Epiphanii* libris.

i Ἔλαβε δὲ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος,] Ita *Hen. Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἔλαβον in *Editis*.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αλέξανδρος, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν πεποιημένης, στρατεύεται ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτει· καὶ ὡς πολλὰς Ιουδαίων κατ' αὐτοῦ στασιασάντων μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Αντιόχου Γρυποῦ, Σελεύκου, Αντιόχου Κυζικηνοῦ καὶ Εὐσεβοῦς, καὶ ἄλλων.

Κλεοπάτρα δὲ ὁρῶσα τὸν υἱὸν αὐξανόμενον, καὶ τήν τε Ιουδαίαν ἀδεῶς πορθοῦντα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ὑπήκοον ἔχοντα, περιιδεῖν οὐκ ἔγνω τοῦτον ἐπὶ ταῖς πύλαις ὄντα, καὶ ποθοῦντα τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω γινόμενον· ἀλλὰ [k] παραχρῆμα καὶ μετὰ ναυτικῆς καὶ [l] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τῆς ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [m] Χελκίαν καὶ Ανανίαν τοὺς Ιουδαίους. τὰ δὲ πολλὰ τοῦ [n] πλούτου, καὶ τοὺς υἱωνοὺς καὶ διαθήκας πέμψασα [o] Κώοις [p] παρέθηκεν. κελεύσασα [q] δὲ τὸν υἱὸν Αλέξανδρον στόλῳ μεγάλῳ [r] περιπλεῖν εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταστάσης αὐτῆς ἧκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὴν τῶν [s] Πτολεμαέων [t] ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Πτολεμαῖος δὲ ἀπελθὼν ἐκ τῆς Συρίας [v] εἰς Αἴγυπτον ἔσπευδεν, αἰφνιδίως αὐτὴν οἰόμενος κενὴν οὖσαν στρατιᾶς καθέξειν. ἀλλὰ διημάρτανε τῆς ἐλπίδος. κατὰ [u] τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, συνέβη καὶ Χελκίαν, τὸν ἕτερον τῶν τῆς Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν περὶ Κοίλην Συρίαν, [y] διώκοντα Πτολεμαῖον.

β'. Ακούσασα δὲ ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ παιδὸς υἱοῦ, καὶ ὅτι τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον οὐχ ὃν προσεδόκα τρόπον [z] προκεχώρηκεν αὐτῷ, πέμψασα μέρος τι τῆς στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [a] ἀπὸ τῆς χώρας. καὶ ὁ μὲν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάλιν ὑποστρέψας, τὸν χειμῶνα [b] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δὲ ἐν τούτῳ τὴν ἐν Πτολεμαΐδι φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [c] λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν. Αλεξάνδρου δὲ αὐτῇ μετὰ δώρων προσελθόντος, καὶ θεραπείας ὁποίας ἄξιον ἦν, [d] πεπονθότος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου, καταφυγῆς δὲ οὐκ ἄλλης ἢ ταύτης εὐποροῦντος, τινὲς μὲν τῶν φίλων καὶ ταῦτα συνεβούλευον [e] αὐτὴν λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθοῦσαν κατασχεῖν, καὶ μὴ περιιδεῖν ἐπὶ ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ιουδαίων κείμενον. Ανανίας δὲ συνεβούλευε τούτοις [f] ἐναντία, λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτὴν, εἰ "σύμμαχον ἄνθρωπον [g] ἀφαιρήσεται τῆς ἰδίας ἐξουσίας, καὶ "ταῦτα συγγενῆ ἡμέτερον. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι "τὸ πρὸς τοῦτον ἄδικον ἐχθροὺς ἅπαντας ἡμᾶς σοι τοὺς Ιουδαίους "[h] κατασκευάσει." ταῦτα δὲ [i] Ανανίου παρακαλέσαντος, ἡ Κλεοπάτρα πείθεται μηδὲν ἀδικῆσαι τὸν Αλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλει τῆς Κοίλης Συρίας.

γ'. Ο δὲ, τοῦ ἐκ Πτολεμαίου φόβου ἐλευθερωθεὶς, στρατεύεται μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· [k] αἱρεῖ δὲ Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ καὶ Αμαθοῦντα μέγιστον ἔρυμα τῶν [l] ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου κατῳκημένων, ἔνθα καὶ τὰ

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, postquam Cleopatra cum ipso societatem iniisset, expeditionem facit in Cœlen-Syriam, & Gazæorum urbem funditus evertit: utque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipsum seditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliisque.

Cleopatra autem videns filium crescere, & Judæam arbitratu suo vastare, urbemque Gazæorum in sua potestate habere, statuit non adeo sui negligens esse ut eum pateretur, cum jam ad portas esset, majorque factus Ægypti imperium cuperet: sed confestim cum navalibus pedestribusque copiis adversus eum proficiscitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis. magnam autem facultatum suarum partem, nepotesque & testamentum ad Coos depositum misit: jussoque filio suo Alexandro in Phœnicen ingenti cum classe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem fecisset, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdensibus non admissa, urbem obsidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, existimans ab exercitu vacuam posse de improviso opprimi. Sed eum spes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum persequitur.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiscitur.

Cleopatra Ptolemaum obsidet.

2. At Cleopatra, audito filii conatu, & ut in Ægypto non qualem sperabat successum res habuissent, missa exercitus parte eum è regione *ista* expulit. Atque ille quidem, ab Ægypto iterum reversus, Gazæ hyemabat. Cleopatra interea Ptolemaidis præsidium urbemque obsidione capit. Cum autem eam Alexander adiisset cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus esset, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei suadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet: neque permitteret ut tanta strenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum Ananias longe aliter consulebat, dicens, "injuste facturam si socium hominem sua "potestate privaret, idque cognatum nostrum. "Non enim ignorare te volo, inquit, si huic facta "fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis "hostes." Cum autem ista *eam* admonuisset Ananias, adducta est Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin societatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Ptolemaïdem capit.

Cum Alexandro societatem facit.

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem mensium obsidione expugnat. Insuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jor-

Alexander, expeditione facta, multas urbes in potestatem suam redigit.

k Παραχρῆμα καὶ μετὰ ναυτικῆς] Παραχρῆμα μετὰ καὶ ναυτ. Vat. παρ. μετὰ ν. Busb. & Hen.

l Πεζικῆς δυνάμεως] Πεζῆς Hen. & Busb.

m Χελκίαν καὶ Ανανίαν] Vide supr. c. 10. §. 4.

n Πλούτου,] Πλοῦτον αὐτῆς Hen. & Busb. τοῦ αὐτῆς L. B.

o Κώοις] *Apud Côn insulam commendans* in Editis Epiphanii, In MSS. vero *apud Coos commendans*. Κῶς πόλις Αἰγύπτου Steph. Byzant. Κῶς νομὸς Ægypti, apud Ptolemæum.

p Παρέθηκεν.] Παρέθετο Hen. Vat. (Lugd. Bat.) & Busb.

q Δὲ τὸν υἱὸν] L. B. τὸν υἱόν.

r Περιπλεῖν ——— Πτολεμαΐδα] Παραπλεῖν, οἱ δὲ φασὶ προσ. Κλεοπάτρα δὲ μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως Hen (Lugd. Bat.) παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἧκεν Vat. & Busb in Epiphanii libris, cumque jussisset filium suum Alexandrum cum maxima classe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit.

s Πτολεμαέων] Πτολεμαιέων Busb. & Hen.

t Επολιόρκει τὴν πόλιν.] Πολιορκεῖ Vat.

v Εἰς Αἴγυπτον ἔσπευδεν,] Επὶ τὴν Αἴγυπτον Vat. & Hen. εἰς τὴν Αἴγυπτον Busb.

u Τοῦτον δὴ] L. B. τοῦτον γάρ.

y Διώκοντα Πτολεμαῖον.] Ita etiam Epiphan. διώκοντα τὸν Πτολ. solus Hen.

z Προκεχώρηκεν αὐτῷ,] Προσκεχωρηκότων Hen. satis recte, modo deleatur ὅτι in superioribus. προκεχώρηκεν Lugd. Bat.

a Από τῆς χώρας.] Ex τῆς χ. Hen. & Busb.

b Διέτριβεν ἐν Γάζῃ.] Ita Hen. & Busb. διέτριβεν in Editis.

c Λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν.] Ita Hen. (& Lugd. Bat.) πολιορκίᾳ λαμβάνει Busb. λαβεῖν ἐκ πολιορκίας καὶ τὴν π. in Editis.

d Πεπονθότος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου,] Καὶ ἀξιόνος ἱκετεύοντι πεπονθότι & mox εὐποροῦντι Busb.

e Αὐτὴν λαβεῖν,] Αὐτῇ & mox ἐπελθόντι Hen.

f Εναντία,] Τἀναντία Busb.

g Αφαιρήσεται τῆς ἰδίας ἐξουσίας,] Αφαιρεθήσεται Hen.

h Κατασκευάσει.] Κατασκευάσειν Busb.

i Ανανίου παρακαλέσαντος,] Ανανίου παρακαλέσαντος Busb. Ανανίου παραινέσαντος Hen.

k Αἱρεῖ δὲ Γάδαρα] Αἱρεῖ Hen.

l Υπὲρ τοῦ Ιορδάνου κατῳκημένων,] Υπὲρ τὸν Ιορδάνην Hen. Vat. atque l. 1. de Bello Jud. in MS. Lipsiensi ὑπὲρ Ιορδάνην, forsan pro περὶ Ιορδάνην. Vide Relandum in Palæstina S. p. 560. & Cellarium in Geogr. Antiq. p. 401.

m Θεό-

Jordanem sitæ erant maximam, ubi rerum suarum pulcherrimas & charissimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggressus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non est attonitus, sed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui postea rex Herodes Agrippiadi nomen imposuit) expeditionem facit, quam & ipsam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejusque matrem Cleopatram in Ægyptum recessisse, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem implorassent, urbem obsidebat agrumque eorum vastabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem millibus domesticorum noctu, Judæorum castra invasit; ac quamdiu nox erat vincebant Gazæi, (hostes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum esse qui ipsos adortus esset) verum orta die, animisque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, sese in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi resisterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæsorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hostis potestatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem sibi auxilio venturum sperabant, quod ita promiserat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lysimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille statim ut ingressus est placide se gerebat; verum postea milites in Gazæos immisit, & eos ulcisci permisit. Illi autem alii aliò versi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem segnes animos præbuerunt, quin in se irruentibus ita restiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipsi. Nonnulli vero deserti domos incenderunt, ne ulla ex eis spolia superessent quibus potirentur hostes. Erant etiam qui liberos uxoresque *suas* suis manibus perimebant, coacti eos hostium servitute ita liberare. erant autem consiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs est, senatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hierosolyma, postquam eam unum annum obsederat.

Gazam obsidet.

Gazæi fortiter se gerunt.

Gaza capta.

Magna strages Gazæorum & Judæorum.

4. Cæterum sub id ipsum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex insidiis Heracleonis, cum quidem annos vixisset quinque & quadraginta, regnasset vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum successisset, bellum adversus Antiochum movebat, patris *sui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; i-

Mors Antiochi Grypi.

Seleucus ei in regnum succedit.

κάλλιςα ἐ σπουδῆς ἄξια [m] Θεόδωρ☉ ὁ Ζήνων☉ εἶχεν. ὃς ἐ προσδοκῶσιν ἐπιπεσὼν τοῖς Ιουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [n] ἀποκτείνει, καὶ τὴν ἀποσκευὴν Αλεξάνδρου διαρπάζει. τούτοις μὲν οὖν [o] ἐ καταπλήττει τ Αλέξανδρον, ἀλλ' ἐπιςρατεύει [p] τοῖς [q] ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, Ραφίᾳ καὶ Ανθηδόνι, ἣν ὕςερον [r] μὲν Ηρώδης ὁ βασιλεὺς Αγριππιάδα μετωνόμασε, καὶ κτ κράτ☉ εἷλε ἐ ταύτην. ὁρῶν δὲ τ Πτολεμαῖον ἐκ τ Γάζης εἰς Κύπρον [s] ἀνακεχωρηκότα, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμεν☉ δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαῖον ἐπεκαλέσαντο βοηθὸν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [t] προνομεύων. Απολλοδότου δὲ τ̃ ςρατηγοῦ τ Γαζαίων, μετὰ δισχιλίων ξένων καὶ [v] μυρίων οἰκετῶν, νύκτωρ ἐπιπεσόντ☉ τῷ τῶν Ιουδαίων ςρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑπῆρχεν ἡ νὺξ, ἐνίκων οἱ Γαζαῖοι· δόκησιν παρέχοντες τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπεληλυθότ☉ αὐτοῖς Πτολεμαίου· γινομένης δ' ἡμέρας καὶ τ δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες οἱ Ιουδαῖοι τἀληθὲς, ἐπισυςραφέντες, καὶ τοῖς Γαζαίοις προσβαλόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν περὶ [x] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντεχόντων, καὶ μήτε [y] ὑπὸ τ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τ̃ πλήθους τῶν ἀναιρουμένων ἐνδιδόντων· πᾶν γὰρ ὁτιοῦν ὑπέμενον παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ γενέσθαι· [z] προετρέψατο αὐτῶν τὴν [a] προθυμίαν ἐ Αρέτας ὁ Αράβων βασιλεὺς, ἐπίδοξ☉ ὢν [b] ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχ☉ ἐπαγγειλάμεν☉. ἀλλὰ συνέβη πρῶτον τ Απολλόδοτον διαφθαρῆναι. [c] Λυσίμαχ☉ γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [d] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τῷ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν, κτείνας αὐτὸν καὶ ςρατιωτικὸν συγκροτήσας, ἐκδίδωσιν [e] Αλεξάνδρῳ τὴν πόλιν. ὁ δ' εὐθὺς μὲν [f] εἰσελθὼν ἠρέμει· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν δύναμιν ἐπαφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ἐπιτρέψας τιμωρεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῆ [g] τραπόμενοι, τοὺς Γαζαίους ἀπέκτεινον· ἦσαν δ' οὐδ' ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀγεννεῖς, ἀλλὰ ἐ τοῖς προσπίπτουσιν ἀμυνόμενοι τοὺς Ιουδαίους οὐκ ἐλάττονας αὐτῶν διέφθειραν. ἔνιοι δὲ μονούμενοι τὰς [h] οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἶναι [i] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν αὐτόχειρες ἐγένοντο, τῆς ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [k] αὐτοὺς δουλείας οὕτως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τῶν δὲ βουλευτῶν ἦσαν οἱ πάντες [l] πεντακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τ̃ Απόλλων☉ ἱερόν· συνεδρευόντων γὰρ τὴν ἐπίθεσιν συνέβη γενέσθαι· ὁ δ' Αλέξανδρ☉ [m] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [n] αὐτοῖς ἐπικατασκάψας ὑπέςρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα ἐνιαυτῷ πολιορκήσας.

δ'. [o] Υπὸ τ αὐτὸν ᾗ τοῦτον καιρὸν καὶ Αντίοχ☉, ὁ Γρυπὸς ἐπικληθεὶς, ἀποθνήσκει ὑπὸ Ηρακλέων☉ ἐπιβουλευθεὶς, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαράκοντα ἐ πέντε, [p] βασιλεύσας δ' ἐννέα ἐ εἴκοσι. διαδεξάμεν☉ ᾗ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκ☉, ἐπολέμει μὲν τῷ τ̃ [q] πατρὸς ἀδελφῷ Αντιόχῳ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, νική-

σας

m Θεόδωρ☉] De hoc Theodoro infr. §. 5. SPANH.

n Αποκτείνει.] Απέκτεινε & mox διήρπασε Busb.

o Οὐ καταπλήττει] *L. B.* οὐ non agnoscit.

p Τοῖς —— μετωνόμασε,] Rhaphia & Anthedon, maritima loca, posterior *Agrippias* ab Herode dicta. Idem ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. & lib. 4. c. xi. §. 5. Ραφεία, Συρίας ἀρχή· SPANH.

q Επιθαλαττίοις] Τοῖς θαλαττίοις *Hen.* & *Busb.* Legi potest, τοῖς ἐπὶ θαλάττῃ.

r Μὲν Ηρώδης] Illud μὲν ex *MSS.*

s Ανακεχωρηκότα,] Μετακεχωρηκότα *Busb.* & *Hen.*

t Προνομεύων.] Προνομεύων legendum censeo.

v Μυρίων οἰκετῶν,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* χιλίων in *Editis.*

x Χιλίους.] Δισχιλίους solus *Hen.*

y Υπὸ τ ἐνδείας,] Mallem sane ὑπὸ δέους aut δειλίας.

z Προετρέψατο αὐτῶν] Προετρέψατο αὐτῶν *Busb.* Προετρέψατο δ' αὐτῶν forsan pro προετρέψατο δ' αὐτῶν *Vat.* προετρέψατο δ' αὐτῶν in *Editis.*

a Προθυμίαν ἐ Αρέτας] Εὐψυχίαν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

b Ηξειν αὐτοῖς σύμμαχ☉ ἐπαγγειλάμεν☉.] Ηκειν *Busb.*

c Λυσίμαχ☉ γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,] Illud γὰρ ē *MSS.* & *Vet. Interpr.*

d Ζηλοτυπῶν αὐτὸν] Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ *Busb.*

e Αλεξάνδρῳ τὴν πόλιν.] Gazæ deditio & vastatio. Hinc *Act.* VIII. 26. de Gaza αὕτη ἐςὶν ἔρημ☉· Eadem ab Alexandro M. ante vastata, ἐ μένουσα ἔρημ☉ *Strabo* lib. XVI. SPANH.

f Εἰσελθὼν ἠρέμει·] Εἰσελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρέμει *Busb.* ἠρεμεῖ *Hen.* ἠρέμα *Vat.* εἰσελθὼν ἠρέμα in *Editis.* in *Epiphanii* versione *statim cum ingressus fuisset quievit.*

g Τραπόμενοι] Ita *Busb.* & *Vat.* τετραμμένοι in *Editis.*

h Οἰκίας ἐνεπίμπρασαν,] Ita *Busb.* & *Vat. Interpr.* οἴκους in reliquis.

i Τοῖς πολεμίοις λαβεῖν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολέμιοι λάβωσιν *Busb.* ὡς μ. αὐτῶν λ. εἶ. τοὺς πολεμίους λ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *ne aliqua spolia adversarii possent invenire.*

k Αὐτοὺς δουλείας] Αὐτῶν *Hen.*

l Πεντακόσιοι,] Συμφυγόντων *Busb.*

m Τούτους] Τούτους μὲν *Busb.*

n Αὐτοῖς ἐπικατασκάψας] Αὐτῶν ἐπικατ. *Busb.*

o Υπὸ τ αὐτὸν ᾗ τοῦτον καιρὸν] Υπὸ τ̃ αὐτῶν ᾗ τούτων καιρῶν *Busb.*

p Βασιλεύσας δ' ἐννέα ἐ εἴκοσι.] Βασιλεύσας ᾗ ἓξ ἐ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Eusebii*, p. 227. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3907.

q Πατρὸς ἀδελφῷ Αντιόχῳ,] Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. *Busb.*

r Αν-

κας δ' αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἀπέκτεινε. μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ παῖς [r] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, παραγενηθεὶς εἰς Ἄραδον, καὶ περιθέμενος διάδημα πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, καὶ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [s] τῆς Συρίας. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Κιλικίαν, καὶ γενόμενος [t] ἐν τῇ Μόψου ἑστίᾳ πάλιν αὐτοὺς εἰσέπραττε χρήματα. ὁ δὲ τῶν [v] Μοψουεστιῶν δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [x] αὐτοῦ τὰ βασίλεια, καὶ [y] διέφθειρεν αὐτὸν μετὰ τῶν φίλων. Ἀντιόχου δὲ τοῦ Κυζικηνοῦ παιδὸς [z] βασιλεύοντος τῆς Συρίας, Ἀντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἐκφέρει πόλεμον πρὸς [a] αὐτὸν, καὶ νικηθεὶς ἀπόλλυται μετὰ τῆς στρατιᾶς. μετὰ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, περιθέμενος διάδημα, μέρους τινὸς τῆς Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάθουρος τὸν τέταρτον αὐτοῦ ἀδελφὸν [b] Δημήτριον, τὸν [c] Εὔκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατέστησεν ἐν Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις δὲ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς καρτερῶς [d] ἀνθιστάμενος Ἀντίοχος, ταχέως ἀπέθανεν. [e] Λαοδίκῃ γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῇ τῶν [f] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ, Πάρθοις πολεμούσῃ, μαχόμενος [g] ἀνδρείως ἔπεσε. τὴν δὲ Συρίαν [h] κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Φίλιππος, καθὼς ἐν ἄλλοις [i] δεδήλωται.

ε'. Ἀλέξανδρος δὲ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὸν στασιασάντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, καὶ ἑστῶτος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ θύειν μέλλοντος, [k] κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμου ὄντος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [l] θύρσους ἐκ φοινίκων καὶ [m] κιτρίων, δεδηλώκαμεν δὲ καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [n] προσεξελοιδόρησαν δ' αὐτὸν [o] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, καὶ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ θύειν [p] ἀνάξιον. ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς, κτείνει μὲν αὐτῶν περὶ ἑξακισχιλίους· δρύφακτον δὲ ξύλινον περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενος μέχρι τοῦ [q] θριγκοῦ, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τούτῳ τὴν τοῦ πλήθους

ipsumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo post Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum pervenisset & diadema sibi imposuisset, Seleuco bellum infert; & *armis* superatum ex universa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus esset in Ciliciam & in Mopsuestiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopsuestiensis, *ista re* irritatus, regiæ ipsius flammas subjecit, ipsumque cum amicis *illic* perire fecit. Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victusque vitam simul & exercitum amittit. Post eum vero pater ejus Philippus, imposito *sibi* diademate, in parte Syriæ regnavit. Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damascum constituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus strenue resisteret, brevi diem obiit supremum. Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adversus Parthos *tum* bellum gerenti, fortiter dimicans *in prælio* cecidit. Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, sicut alibi narratum est.

Antiochus Cyzicenus occiditur.

Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum infert.

Seleuci interitus.

Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.

Demetrius Eucærus rex Syriæ.

Antiochus, in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.

Demetrius & Philippus Syriæ reges.

5. Quod autem ad Alexadrum attinet, cum in ipsum seditionem sui movissent, (in eum enim gens insurrexit) dum festum ageretur, & ipse aræ astaret rem divinam facturus, citriis eum petebant (more eo apud Judæos obtinente in Umbraculorum festo, ut singuli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque convicia ei dixerunt, quasi ex captiva genitus esset, ideoque honore *pontificali* & sacra faciendi potestate indignus. istis *ille* iratus occidit eorum ad sex millia: & exstructo circa aram & templum septo ligneo usque ad *septum* illud intra quod solis sacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis ad

Motus in Alexandrum seditio.

r Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς] Ita lego ex fide Historicorum (*Appiani* in *Syr*. p. 132. & *Gr. Eusebii* p. 252) non auctoritate librorum *Josephi*, qui nobis supersunt. in quibus (tam *Lat*. quam *Gr*.) Ἀντίοχος ὁ Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος παραγενηθέντες εἰς Ἄ. καὶ περιθέμενοι διαδήματα πολεμοῦσι τῷ Σ. καὶ κρατήσαντες ἐξήλασαν. nisi quod unicus *Bob*. habeat Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσ. & mox παραγενηθεὶς. erasis in fine tribus aut quatuor literis, deinde διάδημα. postremoque αὐτὸν τὸν Σελ. Verum quod hoc (inquit *Petav*. l. 10. de *Doctr. Temp*. c. 45. p. 233.) historiæ portentum? aut quis ille est Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in historia reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præst. & Usu Numism*. p. 410. *Edit. Lond*.) dicit ex verbis illis *Josephi* expungendum esse ὁ Ἀντωνῖνος, tanquam Glossema alicujus Magistelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβὴς nomine dictus sit apud Romanos Antoninus, in marginem forte adnotatum, inde autem librariorum imperitia in textum assumptum. idque sane à seculis aliquot ante Epiphanium natum. HUDS. Antiochus Cyzicenus à Seleuco v. cæsus Trog. Epit. 21. At hic *Antonini* nomen glossema est, quod ideo, quia Εὐσεβὴς etiam dictus, è margine, ubi adscriptum fuerat, in Textum irrepsit. Quod mirum, idem occurrit apud *Rufinum*: Antiochus & Antonius Pius. Idem etiam glossema in Edit. Basil. SPANH.

s Τῆς Συρίας.] Illud τῆς ex *MSS*.

t Ἐν τῇ —— χρήματα.] Vide de hoc Antiochi Grypi interitu Mopsuestiæ Appian. qui idem tradit Syriac. p. 132. SPANH.

v Μοψουεστιῶν δῆμος,] Ita *Bob*. & *Hen*. Μοψουεστίων in *Editis Aliisque*.

x Αὐτοῦ τὰ βασίλεια,] Sic *Bob*. & *Vat*. (*Lugd. Bat*.) αὐτοῦ βασίλεια in *Editis Aliisque*.

y Διέφθειρεν αὐτὸν] Vide *Usserium* ad *A. M*. 3911.

z Βασιλεύοντος τῆς Συρίας,] Sic *Bob. Hen*. & *Vet. Interpr*. βασιλεύοντι in *cæteris*.

a Αὐτὸν,] Ita *Bob. Hen*. & *Epiphan*. αὐτῷ in *reliquis*.

b Δημήτριον,] Demetrius Eucærus IV. frater, Rex Damasci. Hi Antiochus & Philippus fratres *Gemelli* dicti à *Porphyrio* in *Exc. Scaligeri* SPANH.

c Εὔκαιρον λεγόμενον,] Ἄκαιρον *Bob. Hen*. (*Lugd. Bat*.) & *Vat*. Potuit quidem Demetrius per ludibrium ita appellari (uti observavit Cl. *Aldrichius*) sicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes*, & Ptolemæus *Kakergetes* pro *Energetes*.

d Ἀνθιστάμενος Ἀντίοχος,] Ἀνθιστάμενος *Bob*.

e Λαοδίκῃ] Ἐν Λαοδίκῃ *Hen*. ἐν Λαοδικείᾳ *Bob*. ἐν Λαοδικείᾳ in *Editis Aliisque*. Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodicia Gaminorum regina contra Parthos bellanti cum socius advenisset*, rescripsi Λαοδίκῃ è *Cod. Hen*. & voculam ἐν delevi, ut quæ detracta fuisset ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videsis *Foy-Vaillant*, in *Historia Regum Syriæ*, p. 376. HUDS. Ἐν Λαοδίκῃ *Rufinus*. Nam Laodiciæ Gæmiorum reginæ &c. *Edit. Basil*. ut hoc ἐν Λαοδικείᾳ τῶν Γαλαδηνῶν. Laodicea quippe urbs in Galadena regione trans Jordanem. Verum hunc Antiochum Eusebem non mortuum in eo prælio, sed fugientem in Oronte submersum tradit Porphyrius Exc. Græc. Scalig. Eundem verò Antiochum regno Syriæ à Tigrane spoliatum tradit Appianus Syriac. p. 119. Laodice verò hæc Calamanorum Regina Porphyr. SPANH.

f Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ,] Γαλαμηνῶν *Hen*. & *Bob*. (Γαλαμηνῶν *Lugd. Bat*.) in *Epiphanii* versione *Gaminorum*.

g Ἀνδρείως ἔπεσε.] Quod negat *Vaill*. quem consule in Hist. Regum Syriæ pag. 376.

h Κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ] Κατεῖχον *Bob*.

i Δεδήλωται.] Δεδηλώκαμεν *Hen*.

k Κιτρίοις —— ἄλλοις.] Conf. supr. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

l Θύρσους ἐκ φοινίκων] Sc. lib. 3. c. 10. §. 4. Videsis *Pfeudogorionidem*, l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv*. ἀνεκδότοις tom. 3. p. 729. & *Simsonum* in *Chron. Cathol*. ad *A. M*. 3910.

m Κιτρίων,] Κιτρέα leg. nam citrea gestabant mala læva, non thyrsos ex citreis. REL.

n Προσεξελοιδόρησαν δ' αὐτὸν] Προσεξελοιδόρησαν *Bob*. & *Hen*. προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες ὡς &c. legendum censet *Petitus* (in *Animadv*. ἀνεκδότοις tom. 3. p. 738.) quod hoc fere modo legisse videatur *Epiphan*. qui vertit, *contumeliose eum aggressi sunt, cum ingressi fuissent, dicentes de captiva genitum*.

o Ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα,] Ita ex *Epiphanii* versione item allata, & *MSS*. (ut & *L. B*.) lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτων. In *Editis* ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non potest nam sacerdoti captivo, qui olim fuisset, non interdicebatur summo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτου, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide supr. c. 10. §. 5.

p Ἀνάξιον.] Εἶναι ἀνάξιον *Hen*.

q Θριγκοῦ.] Τειχίου *Bob*. & *Hen*. *Josephus* in templi descriptione γεῖσον vocat *sepimentum* ὅσον πηχυαῖον ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum sepimentum, quo ἀλλόφυλοι arcebantur, vocat δρύφακτον λίθινον *loricam è lapide*. Idem alibi quod Græci vocant θριγκὸν id ait γεῖσον vocari κατ' ἐπιχώριον γλῶτταν, cum tamen ea vox Hebræa non sit origine, sed, ut multæ aliæ, ex Græco sermone in Hebræum traducta. *Grot*. ad *Matt*. p. 181. Existimo (inquit *Petitus*, p. 741.)

Moabitas aliasque gentes subigit Alexander.

ad se aditum obstruxit. Alebat & peregrinos milites, Pisidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infensius, non utebatur. Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes sunt, subegisset, ut inde tributum exigeret, demolitus est etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conserere. Congressus autem cum Obeda Arabum rege, inque insidias delatus in locis asperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detrusus est apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipse ægre evasit. Cumque inde fugeret, Hierosolyma pervenit: atque præter acceptam cladem à gente lacessitus, bello cum ea sex annos gesto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut simultatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus esset, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miserunt, qui *ipsum* in auxilium adsciscerent.

Multa cum cæde in Judæos grassatur.

Demetrius Eucærus à Judæis in auxilium accersitus.

ἐπ' αὐτὸν [r] ἀπέφραττεν εἴσοδον. ἔτρεφε δὲ καὶ ξένους, Πισίδας, καὶ Κίλικας. [s] Σύροις γὰρ πολέμιος ὢν οὐκ ἐχρῆτο. καταστρεψάμενος δὲ [t] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [v] κατέσκαψε καὶ Ἀμαθοῦντα, [x] Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. συνάψας δὲ μάχην πρὸς [y] Ὀβέδαν τὸν Ἀράβων βασιλέα, [z] καὶ [a] πεσὼν εἰς ἐνέδρας ἐν χωρίοις τραχέσι καὶ δυσβάτοις, ὑπὸ πλήθους [b] καμήλων εἰς βαθεῖαν κατερράχθη [c] φάραγγα κατὰ Γάδαρα κώμην τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διασώζεται. φεύγων δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα παραγίνεται. καὶ πρὸς τὴν κακοπραγίαν αὐτοῦ ἐπιθεμένου τοῦ ἔθνους, πολεμήσας πρὸς αὐτὸ [d] ἔτη ἕξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἐλάττους πέντε [e] μυριάδας. παρακαλοῦντος δὲ παύσασθαι τῆς πρὸς αὐτὸν δυσμενείας, ἔτι μᾶλλον ἐμίσουν αὐτὸν διὰ τὰ συμβεβηκότα. πυνθανομένου δ' αὐτοῦ [f] τὸ ὀφεῖλον γίνεσθαι, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ πρὸς Δημήτριον τὸν [g] Εὔκαιρον ἔπεμψαν [h] παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.

XXII.

CAP. XIV.

Quomodo Demetrius Eucærus superavit Alexandrum & non multo post Judæorum metu discessit: utque Alexander, magna Judæorum strage edita, turbis ab illis concitari solitis liberatur. De obitu Demetrii.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Δημήτριος [i] ὁ Εὔκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' οὐ πολὺ δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρησε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, τῆς ὑπ' αὐτῶν ταραχῆς ἀπηλλάττετο. Περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Is Alexandrum bello petit & superat.

At ille, cum exercitu profectus, iisque assumptis qui se acciverant, apud urbem Sicima castra fecit. Alexander vero cum mercenariorum sex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adversus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata sunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem sollicitat; ille vero stantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris persuaderi potuit, in prælium descenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique sunt fideliter & fortiter se gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.

2. Cæterum cum Alexander ad montes profugisset, Judæorum sexies mille, ejus fortunam mutatam miserati, ad eum congregantur. Ac tum quidem metuens Demetrius discessit: post hæc vero Judæi bellum intulerunt Alexandro, victique frequentes occubuerunt in præliis. *Is* vero, cum eorum potentissimos in urbem Bethomam compulisset, *eam* oppugnat: captaque urbe, & iis potitus, Hierosolyma eos adducit, atque facinus perpetravit omnium immanissimum. Nam dum epu-

Alexandri crudelitas.

Ὁ δὲ, μετὰ [k] στρατοῦ ἐλθὼν, καὶ παραλαβὼν [l] τοὺς ἐπικαλεσαμένους, περὶ Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπεδεύσατο. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ διακοσίων, Ἰουδαίων τε [m] περὶ δισμυρίους οἳ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου παραλαβὼν, ἀντήει τῷ Δημητρίῳ· τούτῳ δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν δὲ μυριάδες τέσσαρες. [n] πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη, τοῦ μὲν ἀποστῆσαι τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πειρωμένου, τοῦ δὲ τοὺς σὺν Δημητρίῳ Ἰουδαίους. μηδετέρου δὲ πεῖσαι δυνηθέντος, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τι ἅμα καὶ ἀνδρείας ἐπίδειξιν ποιησάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν.

β'. Φυγόντος δ' Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ ὄρη, κατ' οἶκτον τῆς μεταβολῆς συλλέγονται παρ' αὐτὸν [o] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι· καὶ τότε μὲν δείσας, [p] ὑπεχώρει Δημήτριος· μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. κατακλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν [q] Βεθόμῃ πόλει, ἐπολιόρκει. λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀνήγαγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἔδρασεν. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπόπτῳ μετὰ

τῶν

τῷ θριγκῷ conjungendum esse atque referendum ad τὸ ξύλινον, nam τῷ θριγκῷ nomine intelligitur *testacea lorica*, qua sepes ista lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, est itaque vertendum quasi ita scriptum esset, *δρυφάκτῳ δὲ ξυλίνῳ μέχρι τοῦ θριγκοῦ περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενος*, *sepem de ligno ad loricam testaceam usque circa altare & templum exstruxit.* Hujus *sepis ligneæ* vice suffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. *περιέτρεχε δὲ τὸν ναὸν καὶ τὸν βωμὸν λίθινόν τε καὶ χαρίεν γεῖσον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὃ διεῖργεν ἔξωθεν τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν ἱερέων.*

r Ἀπέφραττεν εἴσοδον.] Ἐπέφραττεν *Busb.* & *Hen.*

s Σύροις γὰρ πολέμιος ὢν οὐκ ἐχρῆτο.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

t Τῶν Ἀράβων Μωαβίτας] Ita *Busb.* & *Hen.* τὴν Ἀράβων in *Editis Aliisque.*

v Κατέσκαψε καὶ Ἀμαθοῦντα,] Κατέσκαψεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

x Θεοδώρου] Vid. de Theodoro supr. §. 3. SPANH.

y Ὀβέδαν τὸν] Ὀβέδαν τὸν Ἀρ. *Busb.* & *Hen.* Ὀβόδαν in *lib.* 1. de *Bello Jud.*

z Καὶ πεσὼν] In *Epiphanii* versione, *& incidisset in insidias altissimæ vallis juxta Galaaditidem.* adeo ut aut verba nonnulla in suo codice non habuerit, aut inter vertendum omiserit.

a Πεσὼν —— παραγίνεται·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

b Καμήλων] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. *de Bello Jud.* καμίλων hic loci in *cæteris*, tam *MSS.* (præterquam *Lugd. Bat.* in quo καμήλων) quam *Editis*. Scio *Schol. Aristoph.* & *Suidam* distinguere inter κάμηλον & κάμιλον. sed an hoc discrimen ullibi obtineat, me nescire fateor.

c Φάραγγα] Χαράδραν solus *Hen.*

d Ἔτη ἕξ,] Ἔτεσιν ἕξ *Busb. Hen.* & *Vat.*

e Μυριάδας.] Μυριάσιν *Busb.* Legi potest πέντε ἐλάττους ἢ μυριάδα. Sed conjecturis parum tribuo.

f Τὸ ὀφεῖλον γίνεσθαι,] Τί δεῖ γ. *Busb.*

g Εὔκαιρον] Ἄκαιρον *Vat.* (*Coislin.* & *L. B.*) vid. supr. c. 13. § 4. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

h Παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.] Παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ τ. *Busb.* & *Vet. Interpr.*

i Ὁ Εὔκαιρος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

k Στρατοῦ ἐλθὼν.] Στρατιᾶς *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Τοὺς ἐπικαλεσαμένους.] Αὐτοὺς ἐπικαλεσαμένους *Busb.*

m Περὶ δισμυρίους] Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.*

n Πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη,] Vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 5. SPANH.

o Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliisque.*

p Ὑπεχώρει Δημήτριος·] Ὑποχωρεῖ *Hen.* & *Busb.*

q Βεθόμῃ πόλει,] Βεθόμαις *Busb.* & forsan *Epiphan.* (Βεθόμαι *Lugd. Bat.*) Βεθομῆς *Hen.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 6. SPANH.

r Ἐπί

τῶν παλλακίδων, ἀνασταυρῶσαι προσέταξεν αὐτῶν ὡς ὀκτακοσίους· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων παρὰ τὰς ἐκείνων ὄψεις [r] ἀπέσφαττεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον ποινὴν εἰσπραττόμενος τὴν δίκην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὑπὲρ ἦν εἰκὸς ἐταλαιπωρήθη τοῖς [s] πρὸς αὐτὸν πολέμοις, καὶ εἰς τὸ ἔσχατον ἦλθε [t] κινδύνων ψυχῆς τε πέρι καὶ βασιλείας, οὐκ ἀρκουμένων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγομένων, καὶ τὸ τελευταῖον εἰς τὴν ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε ἣν κατεστρέψατο γῆν ἐν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ παραδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ συναίρηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, ἀλλά τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ἐπήρειαν πραξάντων. ἀλλ' οὖν οὐκ ἐπιτηδείως [v] δοκεῖν ταῦτα δρᾶσαι· ὥστε διὰ τὴν τῆς ὠμότητος ὑπερβολὴν ἐπικληθῆναι αὐτὸν [x] παρὰ τῶν Ἰουδαίων [y] Θρακίδαν. οἱ δὲ [z] ἀντιστρατευσάμενοι αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτὸς, καὶ παρ' ὃν ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ οὗτος μὲν, ἀπηλλαγμένος τῆς ἐκ τούτων ταραχῆς, μετὰ πάσης τὸ λοιπὸν ἠρεμίας [a] ἐβασίλευσε.

γ'. Δημήτριος δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπελθὼν εἰς [b] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ πεζῶν μὲν μυρίων, χιλίων δὲ ἱππέων. Στράτων δὲ ὁ τῆς Βεροίας τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, [c] Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπικαλεῖται, καὶ Μιθριδάτην τὸν Σινάκην, τὸν [d] Παρθυαίων ὕπαρχον. ὧν ἀφικομένων μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκούντων Δημήτριον ἐντὸς τοῦ χαρακώματος, [e] εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι [f] καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τοὺς σὺν αὐτῷ σφᾶς παραδοῦναι. λαφυραγωγήσαντες δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὸν Δημήτριον παραλαβόντες, τὸν μὲν τῷ Μιθριδάτῃ, τῷ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν. [g] τῶν δὲ Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἶναι συνέβαινε, τούτους προῖκα τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθριδάτης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ πάσῃ τιμῇ, μέχρι νόσῳ κατέστρεψε Δημήτριος τὸν βίον. Φίλιππος δὲ, ἀπὸ τῆς μάχης εὐθὺς, ἐπὶ Ἀντιόχειαν ἐλθὼν, καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

laretur in conspicuo loco cum *suis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: cisque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipsorum conspectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciscens, sed tamen severius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala gravissima, quod verisimile erat, ab ipsis conjectus, dum adversum illum belligerarent, & in extremum vitæ regnique discrimen fuerit adductus, cum non illis suffecerit contra se invicem dimicare, sed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo angustiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione subegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipsum societatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen ista non ex necessitate fecisse videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter summam crudelitatem, Thracidas. Cæterum ejus adversarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietissime.

Alexander dictus Thracidas.

3. At Demetrius, à Judæa Berœam profectus, Philippum fratrem suum oppugnavit, secum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Berœæ tyrannus, Philippi socius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithradatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, postquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in castris obsident: in quibus cum telis & siti constrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, cum quidem ad Mithradatem, qui tum in Parthis regnabat, miserunt, Antiochensium vero quotquot captivos factos esse contigit, eos gratis Antiochensibus reddiderunt. At Mithradates Parthorum rex Demetrium apud se omni in honore habuit, donec *ipse* Demetrius morbo interiit. Philippus vero statim post pugnam *istam* profectus est Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus est.

Demetrius & Philippus fratres inter se bellum gerunt.

Demetrius captus.

Ad Mithradatem delatus moritur.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας στρατεύει ἐπὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπὶ τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἷά τε συνεβούλευσε τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

CAP. XV.

XXIII.

Quomodo Antiochus Dionysus, & post eum Aretas expeditionem facit in Judæam: atque Alexander, multis civitatibus captis, reversus est Hierosolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ consuluit.

Ἔπειτα [i] Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [k] Διόνυσος, [l] ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τῆς ἀρχῆς ἀντιποιούμενος, εἰς Δαμασκὸν

POstea Antiochus cognomine Dionysus, Philippi frater, ad principatum aspirans Damascum ve-

Antiochus Dionysus Syriæ rex.

r Ἐπέσφαττεν,] Ἀνέσφαττεν Hen. & Busb.

s Πρὸς αὐτὸν πολέμοις,] Περὶ αὐτοῦ Hen. & Vat. in Epiphanii versione *bello contra eos.* Est qui malit πρὸς αὐτούς.

t Κινδύνων] Κίνδυνον Hen.

v Δοκεῖν ταῦτα δρᾶσαι·] Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* HUDS. Mavult & *Cocceius*, quod *Epiphan.* quoque *videtur* habeat. Sed & superius quoque isto infinitivo usus est *Josephus.* HAV.

x Παρὰ τῶν Ἰουδαίων] Ὑπὸ τῶν Hen. & Busb.

y Θρακίδαν.] Vocem Θρακίδας *Jos. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *trucida*, quasi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidarit.* Sed probabilius est eum nomen hoc invenisse à crudelitate qua non inferior erat ipsis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris: multas enim habebat pellices, uti Thraces uxores, teste *Heraclide Pontico*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraïcum verbum דקר alluserit. HUDS. דקרי Ἀγρεύς. ita Titum vocat. Sed magis placet ita dictum à cognomine ipsi dato à Judæis ob hoc facinus דוקר transfodiens. Σάκερας. Syncellus in chronico pag. 294. scribit eum Θρακίδαν ab inimicis dictum esse ὡς ἀπηνέστατον, *ut injustissimum.* REL.

z Ἀντιστρατευσάμενοι αὐτοῦ,] Ἀντιστασιῶται solus *Vat.*

a Ἐβασίλευσε.] Ἐβασίλευε Busb.

b Βέροιαν,] Ita *Hen.* Βέῤῥοιαν in *Aliis.*

c Ζίζον] *Lugd. Bat.* Τίζον.

d Παρθυαίων] Παρθυαίων ἔπαρχον Busb. Παρθυαίων ὕπ. in *Editis Aliisque.* Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων rescripsi, & supra (cap. 8. §. 4.) Παρθυηνὴν pro vulgato Παρθυηνὴν ex iisdem scribendum censeo.

e Εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι] Εἴσω τοῖς τοξ. Busb.

f Καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν,] Καὶ τῇ δίψῃ hic loci omittit *Busb.* & post ἠνάγκασαν inserit. adeo ut forsan legendum sit, εἰς ὃ τοῖς τοξεύμασι συνέχοντες αὐτὸν ἠνάγκασαν τῇ δίψῃ τοὺς τ.

g Τῶν δὲ Ἀντιοχέων] Τῶν δὲ αἰχμαλώτων ὅσοι [ὅσους *Hen.*] Ἀντιοχεῖς εἶναι πολίτας συνέβη. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* versione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.*

h Μιθριδάτης δὲ] Μιθριδάτης δὲ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι ο. *Busb.*

i Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς Διόνυσος,] Antiochus Dionysus quintus frater, seu Antiochi Grypi filius. Dictus in Nummis ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ SPANH.

k Διόνυσος,] Διονύσιος perperam *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς Διόνυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater.

l Ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου,] Conf. *ἀνωτ.* lib. 1. c. 4. § 7. SPANH.

venit, & ibi rerum potitus rex factus est. Cum autem ille expeditionem fecisset in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damascum se contulit. Urbe autem ipsi à Milesio qui arcis relictus erat præfectus & à Damascenis tradita, cum in * Milesium ingratum sese ostendisset, nihilque eorum quæ speraverat ab eo *in urbem* recepto præstitisset, maluissetque videri sui terrore urbem cepisse quam gratiâ Milesii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in suspicionem venit, & rursus Damascum perdidit. Nam ipsum in circum *equestrem* egressum exclusit Milesius, & Damascum Antiocho servavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reversus est: moxque profectus in Judæam ducit exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, fossam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua sola parte aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus illis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum recederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

Ut Philippus Damasci potiunda spe excidit.

Antiochi in Judæam expeditio.

Antiochus in prælio occumbit.

2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi * Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

Aretæ Syriæ regis in Judæam expeditio.

3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Ex triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit.

4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Marissam, & Samariam,

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliarumque gentium subactæ.

προσαγορευθεὶς), καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἐγκρατὴς γενόμενος ἐβασίλευσεν. ἐκστρατεύσαντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Ἄραβας, Φίλιππος ὁ ἀδελφὸς, τοῦτο ἀκούσας, ἐπὶ Δαμασκὸν ἦλθε. Μιλησίου δὲ, ὃς [m] κατελέλειπτο [n] τῆς ἄκρας φύλαξ, [o] καὶ τῶν Δαμασκηνῶν παραδόντος αὐτῷ τὴν πόλιν, ἀχάριστος εἰς αὐτὸν γενόμενος, καὶ μηδὲν ὧν ἐλπίσας ἐδέξατο αὐτὸν παρασχὼν, ἀλλὰ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ βουληθεὶς δοκεῖν παραλαβεῖν τὴν πόλιν ἢ τῇ χάριτι τῇ Μιλησίου, [p] μὴ δωρησάμενος αὐτὸν εἰς ἐχθρὸν ὑπωπτεύετο, καὶ πάλιν ἐκπίπτει τῆς Δαμασκοῦ. ἐξορμήσαντα γὰρ αὐτὸν εἰς ἱππόδρομον ἀπέκλεισεν ὁ Μιλήσιος, καὶ τὴν Δαμασκὸν Ἀντιόχῳ διεφύλαξεν. ὁ δὲ, ἀκούσας τὰ περὶ τὸν Φίλιππον, ὑπέστρεψεν ἐκ τῆς Ἀραβίας. στρατεύεται δὲ εὐθὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ὁπλίτας μὲν ὀκτακισχιλίους, ἱππεῦσι δὲ ὀκτακοσίοις. δείσας δὲ Ἀλέξανδρος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, τάφρον ὀρύττει βαθεῖαν, ἀπὸ τῆς [q] Χαβαρζαβᾶ κατατξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης, ᾗ καὶ μόνον ἦν ἐπίμαχον· τεῖχός τε ἐγείρας καὶ πύργους ἀναστήσας ξυλίνους, καὶ [r] μεσοπύργια, ἐπὶ σταδίους ἑκατὸν πεντήκοντα, τὸν Ἀντίοχον ἐξεδέχετο. ὁ δὲ, ταῦτα πάντα ἐμπρήσας, διεβίβαζε ταύτῃ τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν. ἀναχωροῦντος δὲ τοῦ Ἄραβος τὰ πρῶτα, ἔπειτα μετὰ μυρίων ἱππέων ἐξαίφνης ἐπιφανέντος, ὑπαντήσας τούτοις Ἀντίοχος καρτερῶς ἐμάχετο· καὶ δὴ νικῶν ἀπέθανε, παραβοηθῶν τῷ πονοῦντι μέρει. πεσόντος δὲ Ἀντιόχου, καὶ τὸ στράτευμα [s] φεύγει εἰς [t] Κανὰ κώμην, ἔνθα τὸ πλεῖστον αὐτῶν λιμῷ φθείρεται.

β'. Βασιλεύει δὲ μετὰ τοῦτον τῆς Κοίλης Συρίας Ἀρέτας, κληθεὶς εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τῶν τὴν Δαμασκὸν ἐχόντων, διὰ τὸ πρὸς Πτολεμαῖον [v] τὸν Μενναίου μῖσος. στρατεύσας δ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ περὶ [x] Ἀδιδὰ χωρίον μάχῃ νικήσας Ἀλέξανδρον, ἐπὶ συνθήκαις ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

γ'. Ἀλέξανδρος δὲ ἐλάσας αὖθις ἐπὶ [y] Δίον πόλιν, αἱρεῖ ταύτην· καὶ στρατεύεται ἐπὶ [z] Ἔσσαν, οὗ τὰ πλείστου ἄξια Ζήνωνι συνέβαινεν εἶναι. καὶ τρισὶ μὲν περιβάλλει τείχεσι τὸ χωρίον· [a] μάχῃ δὲ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐπὶ [b] Γαύλαναν καὶ Σελεύκειαν ἐξώρμησε. παραλαβὼν δὲ καὶ ταύτας, προσεξεῖλε καὶ [c] τὴν Ἀντιόχου λεγομένην φάραγγα καὶ [d] Γάμαλα τὸ φρούριον. ἐγκαλῶν δὲ Δημητρίῳ πολλὰ τῷ τῶν τόπων ἄρχοντι, [e] περιέδυσεν αὐτόν· καὶ τρίτον ἤδη πεπληρωκὼς ἔτος τῆς στρατείας εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψε, προθύμως αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν εὐπραγίαν δεχομένων.

δ'. Κατὰ τοῦτον [f] δὲ τὸν καιρὸν ἤδη τῶν Σύρων καὶ Ἰδουμαίων καὶ Φοινίκων [g] πόλεις εἶχον [h] Ἰουδαῖοι. πρὸς θαλάσσῃ μὲν Στράτωνος πύργον, Ἀπολλωνίαν, Ἰόππην, Ἰάμνειαν, Ἄζωτον, Γάζαν, Ἀνθηδόνα, Ῥαφίαν, [i] Ῥινοκόλουραν· ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ κατὰ τὴν Ἰδουμαίαν, [k] Ἄδωρα, καὶ Μάρισσαν, [l] καὶ Σαμά-

m Κατελέλειπτο] Κατελέλειπτο Busb. & Hen.

n Τῆς —— παραδόντος] Vel corrigenda distinctio —— φύλαξ καὶ τῶν Δαμασκηνῶν, παραδόντος —— vel, quod verius puto, legendum —— τῆς ἄκρας φύλαξ τῶν Δαμασκηνῶν, παρὰ —— IB. BETSON.

* *Milesium ingratum sese ostendisset*,] Suspicor *Eudemum* aut simile nomen excidisse.

o Καὶ τῶν Δαμασκηνῶν] Forsan μετὰ τῶν Δαμ.

p Μὴ δωρησάμενος αὐτὸν] Sensus postulat voculam μὴ, quam uncis inclusam dedi. nam abest *Editis* & *MSS*. & quæ sequuntur δωρησάμενος αὐτὸν εἰς ἐχθρὸν nec agnoscit *Busb*. nec ea legisse videtur *Epiphan*. HUDS. Recte inseruit *Hudsonus* voculam μὴ, & quoniam in præstantissimo nostro *Lugd. Bat*. exstat, uncinulas quoque illas, quibus incluserat, delevi. HUDS.

q Χαβαρζαβᾶ] Καβαρσαβᾶ Busb. & Hen. nec aliter in Epiphanii libris. L. B. Χαβαρσαβᾶ.

r Μεσοπύργια,] Μεταπύργια Hen.

s Φεύγει εἰς Κανὰ κώμην.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

t Κανὰ κώμην,] Καναν πόλιν Busb. & mox διαφθείρεται.

v Τὸν Μενναίου] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

* *Mennæi*.] Lego τοῦ Μενναίου ex infr. c. 16. §. 3. & in Lib. de Bello. non τὸν Μενναίου ut in *Editis* & *MSS*.

x Ἀδιδὰ] Ἀδιδαν χώραν Busb. Ἀδιδὰ χωρίον Hen. HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 4. SPANH.

y Δίον πόλιν,] Ita cum *Epiphanio*, ipsoque *Josepho* non multo post. Δίαν hic in *Editis* & *MSS*. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

z Ἔσσαν,] *Essemon* aut *Essamon* in *Epiphanii* versione.

a Μάχῃ] *Lugd. Bat*. ἀμαχεὶ, id est sine pugna, tradentibus se oppidanis, melius forsan. HAV.

b Γαύλαναν] Γαυλανὰ Hen. Γαυλάνα in lib. 1. de *Bello Jud*. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq*. lib. 3. c. 13. p. 385. & *Relandum* in *Palæstina S*. p. 815. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

c Τὴν Ἀντιόχου λεγομένην φάραγγα] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

d Γάμαλα τὸ φρούριον.] Γάμαλα πόλις infr. lib. 18. c. 1. §. 1. & ἁλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. lib. 2. c. 20. §. 4. SPANH.

e Περιέδυσεν αὐτόν·] Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

f Δὲ τὸν καιρὸν] Ita cum *MSS*. δὲ abest *Editis*.

g Πόλεις εἶχον] Καὶ Κιλίκων adjicit *Busb*. HUDS. Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

h Ἰουδαῖοι.] Οἱ Ἰουδαῖοι *Busb*. & *Hen*.

i Ῥινοκόλουραν.] Ita cum *Epiphanii* libris. Ῥινοκόραν in *Editis* *Aliisque*. Ῥινοκόλουρα Hen. forsan pro Ῥινοκόλουραν. Ῥινοκόρουραν *Vat*. (& *Lugd. Bat*.) Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq*. lib. 3. c. 13. p. 610. & *Relandum* in *Palæstina S*. p. 969. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

k Ἄδωρα,] *Aboram* in omnibus *Epiphanii* libris.

l Καὶ Σαμάρειαν,] *L. B*. ὅλη Ἰδουμαίων καὶ Σαμ.

m Γά-

μάρξαν, Καρμήλιον ὄρος, καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος, Σκυθόπολιν, [m] Γάδαρα, Γαυλανῖτιν, Σελεύκειαν, [n] Γάβαλα, Μωαβίτιδας, [o] Ἐσσεβὼν, Μήδαβα, [p] Λεμβᾶ, [q] Ὀρώνας, [r] Γελίθωνα, Ζάρα, [s] Κιλίκιον αὐλῶνα, Πέλλαν· ταύτην δὲ [t] κατέσκαψαν, οὐχ ὑποσχομένων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι. ἄλλας τε πόλεις πρωτευούσας τῆς Συρίας, [v] αἳ ἦσαν κατεστραμμέναι.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἐκ μέθης εἰς νόσον καταπεσὼν, καὶ τρισὶν ἔτεσι [x] τεταρταίῳ πυρετῷ συσχεθεὶς, οὐκ ἀπέστη τῶν [y] στρατειῶν, ἕως οὗ [z] τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὅροις, πολιορκῶν Ῥαγαβᾶ φρούριον πέραν τοῦ Ἰορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [a] πρὸς τὸ τελευτᾶν ὄντα, καὶ μηδεμίαν [b] ὑπογράφοντα μηκέτι σωτηρίας ἐλπίδα, κλαίουσα καὶ [c] κοπτομένη, τὴν μέλλουσαν ἐρημίαν αὐτήν τε καὶ τοὺς παῖδας [d] ἀπωδύρετο, καὶ "τίνι καταλείπεις οὕτως "ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [e] τῆς παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα, "πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς διάκειται πρὸς "σὲ δυσμενῶς τὸ ἔθνος". ὁ δὲ συνεβούλευεν [f] αὐτῇ, "πείθεσθαι μὲν οἷς ὑποθήσεται, πρὸς τὸ τὴν βασιλείαν ἀσφαλῶς κατέχειν μετὰ τῶν τέκνων, κρύψαι δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ "πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλῃ τὸ χωρίον· ἔπειτα "[g] ὡς ἂν νικήσασα λαμπρῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα [h] παραγενομένη, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ παρασχεῖν. τούτους γὰρ, "ἐπαινέσαντας αὐτὴν ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνουν καταστήσειν αὐτῇ "τὸ ἔθνος. [i] δύνασθαι δὲ πολὺ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τούτους "ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους διακειμένους "ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεσθαι παρὰ τῷ πλήθει περὶ ὧν "[k] ἂν καὶ φθονοῦντές τι χαλεπὸν λέγωσιν, αὐτόν τε προσκροῦσαι τῷ ἔθνει διὰ τούτους ἔλεγεν, ὑβρισθέντας [l] παρ' αὐτοῦ. "σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις γενομένη, μεταπέμψαι μὲν τοὺς [m] πρωτεύοντας αὐτῶν· ἐπιδείξασα δὲ τὸ σῶμα τοὐμὸν ἐκείνοις, ὅπως μοι βούλονται χρήσασθαι μετὰ πολλῆς "ἀξιοπιστίας ἐπίτρεψον, εἴτε καθυβρίζειν ἀταφίᾳ μου θελήσουσι τὸν νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλην "τινὰ κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι προσφέρειν βουλόμενοι. "καὶ μηδὲν δίχα τῆς ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ [n] διαπράξασθαι ὑπισχνοῦ. [o] ταῦτά σου πρὸς αὐτοὺς εἰπούσης, "[p] ἐγώ τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι πρὸς αὐτῶν κηδείας, "ἧς ἂν ἔτυχον ἐκ σοῦ, μηδὲν διὰ τὸ ἐξεῖναι ποιεῖν μου κακῶς τὸν νεκρὸν διαθεῖναι θελησάντων· [q] σὺ δὲ βεβαίως ἄρξεις." ταῦτα παραινέσας τῇ γυναικὶ τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, βιώσας δ' ἑνὸς [r] δέοντος πεντήκοντα.

montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala, Moabitidas *etiam*, Essebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt, ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt se ad ritus Judaicos transituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ itidem erant eversæ.

5. Postea autem Alexander ex ebrietate lapsus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non destitit, donec laboribus exhaustus obiit in Gerasenorum montibus, obsidens præsidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis esse, & nullam amplius salutis spem præ se ferentem, flebat & lamentabatur, se suosque natos deplorans, qui deserti futuri essent: &, "cui me, ipsi dicebat, ita relinquis & liberos ope aliena indigentes, propterea quod non ignores quam infensa sit tibi *Judæorum* gens." Ille vero ei consuluit, "ut suis monitis pareret, ut regnum & liberos tuto conservaret, mortem vero suam milites celaret, donec locum expugnasset: deinde quasi victrix splendide Hierosolyma se conferret, & Pharisæis potestatem aliquam præberet. hos enim, eam ob honorem laudantes, conciliaturos ei nationis benevolentiam. Hos scilicet plurimum posse apud Judæos dicebat, & lædere quos oderint, & juvare quibus bene velint: maxime enim eis vulgò credi, si de quopiam, quamvis per invidiam, maledicant; seque adeo in odium gentis propter eos incurrisse, quod eos affecisset contumelia. Quare tu, subjiciebat, ubi Hierosolyma perveneris, accersito eorum primarios: illisque meo corpore ostenso, potestatem eis facito, probe composita ad fidem oratione, utendi me arbitratu suo, sive cadaveri meo, sepulturæ honore privato, voluerint illudere, ut qui multa à me perpessi fuerint, sive aliam quamcunque injuriam corpori meo ex iracundia facere libuerit. teque nihil in regno sine eorum sententia facturam promittito. Hæc te ad eos loquutâ, & ego splendidiore funere ab eis efferar, quam à te efferrer, propterea quod, quia eis me mortuum injuriose tractare licebit, id facere non libebit: & tu tuto regnabis." Hæc ille postquam uxorem monuit, vitam finivit, cum quidem regnasset annos viginti septem, vixissetque undequinquaginta.

Alexander gravi morbo laborat.

Alexandri prudens consilium.

Pharisæorum auctoritas.

Alexandri obitus.

m Γάδαρα.] Γάζαρα *Hen.* Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679. Verum ejus verba non respiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, sed alteram non procul à Joppe & Jamnia.

n Γάβαλα,] Mallem hic Γάμαλα rescribere cum *H. Norisio* in *Dissert.* III. de *Epochis Syro-Maced.* p. 294. *Edit. Lips.*

o Ἐσσεβὼν] In *Epiphanii* libris *Sebon.* eadem est ac *Chesbon.* HUDS. Conf supr. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. 8. §. 5. SPANH.

p Λεμβᾶ,] Λίμβα, Ὀρῶν, Ἄλυα, Γαλαθῶνα, Ζάρα *Hen.* Λεμβᾶ, Ὀρώνας, Δίμα, Τελίθωνα, Ζαρᾶ *Vat.* in *Epiphanii* Editis, *Lembeeronem*, *Mega*, *&* *Onzarom*, & similia aut majora nominum portenta in *MSS.*

q Ὀρώνας, Γελίθωνα, Ζάρα,] Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

r Γελίθωνα,] *Lugd. Bat.* Μαναὶ, Λαιθανά.

s Κιλίκιον αὐλῶνα,] In *Rufino* distinguuntur ut diversa loca, *Cilicum*; *Aulonem*: Certe αὐλὼν de Syriæ convalli seu potius Hierichuntina dicta, ubi balsamum. Ita forte pro Κιλίκιον legendum Κιλικαν, seu Κιλλίτας, de quibus in Palæstinorum ditione supra lib. 6. c. 13. §. 1. ἐμπεβληκότας εἰς τὴν Κιλλανῶν χώραν & §. ead. χώρας τῆς Σιφ ἐλθὼν ἀπιόντας ἐκ Κίλλα τὸν Δαβίδην· mox οἱ Κιλλῖται ἐκδώσουσι· item παρὰ τῶν Κιλλιτῶν· SPANH.

t Κατέσκαψαν,] *L. B.* Κατέσκαψεν.

v Αἳ ἦσαν κατεστραμμέναι.] Quæ erant subversæ. SPANH.

x Τεταρταίῳ πυρετῷ] Conf. alibi lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

y Στρατειῶν,] Στρατιωτῶν *Hen.*

z Τοῖς πόνοις] Ἐν τοῖς πόνοις *Hen.* & *Busb.* Crediderim (inquit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 959.) in hoc nomine Ῥαγαβᾶ esse vestigium nominis *Argob in Basan*, uti *Sacer Codex* loqui solet. Vide *Euseb.* in *Locis Hebr.* v. Ἀργώβ.

a Πρὸς τὸ] Πρὸς τῷ solus *Busb.*

b Ὑπογράφοντα] Ὑποφαίνοντα *Busb.*

c Κοπτομένη,] Vox propria in luctu, sic Jeroboami uxor κοπτομένη, plangens filium mortuum supra lib. 8. c. xi. §. 1. τὸν υἱὸν κοπτομένη τελευτήσαντα· & lib. 7. c. 1. §. 6. κοπτόμενος τε καὶ τοῖς δακρύοις &c. Hinc κοπετὸς & κοπτὸς de tali luctu in funere proximorum. vid. Æschyl. Choeph. v. 21. ἰάλεμος ἐμοὶ κόπτος, & de luctu ob cædem Agamemnonis. sic LXX. Gen. L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν (f. κόπτον) de inferiis Jacobi. SPANH.

d Ἀπωδύρετο,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀποδύρετο sine augmento in reliquis.

e Τῆς παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα,] Sic in Cod. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem*; παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis* *Aliisque*. τῆς παρ' ἀλλήλων βοηθ. *Vat.*

f Αὐτῇ,] Iterum ex *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* αὐτὴν in cæteris.

g Ὡς ἂν νικήσασα λαμπρῶς] Ὡς δὴ νικῶσα *Busb.* & *Zonar.*

h Παραγενομένη,] Παραγενομένην *Busb.* & *Zonar.*

i Δύνασθαι — ὠφελῆσαι] Confr. supr. c. 10. §. 6. SPANH.

k Ἂν καὶ φθονοῦντες] Κἂν φθονοῦντες *Hen.* κἂν φθονοῦντες *Lugd. Bat.*

l Παρ' αὐτοῦ.] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

m Πρωτεύοντας αὐτῶν] Στρατιώτας *Hen.* & *Vat.*

n Διαπράξασθαι ὑπισχνοῦ.] Διαπράξεσθαι *Busb.* & *Cocceius.*

o Ταῦτά σου πρὸς αὐτοὺς εἰπούσης,] Καὶ ταῦτα *Hen.*

p Ἐγώ τε λαμπροτέρας] Ἔγωγε *Busb.*

q Σὺ δὲ βεβαίως ἄρξεις] Σύ τε *Hen.* & *Busb.*

r Δέοντος] Δέοντα *Lugd. Bat.*

XXIV.

CAP. XVI.

Quomodo Alexandra, Pharisæorum benevolentia sibi conciliata, regnum per novennium tenuit; & cum multa præclare gessisset, cum gloria è vita excessit.

Alexandra, Pharisæis sibi conciliatis, regnum administrat.

ALexandra vero, expugnato præsidio, * ut mariti monita postulabant, & Pharisæos alloquuta est, & omnibus in eorum potestate positis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram sedavit, eosque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progressi conciones habebant, res gestas Alexandri recensentes & justum sibi regem periisse dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius sit elatus, quam quisquam regum qui eum antecesserant. Cæterum reliquit Alexander duos filios, Hyrcanum & Aristobulum, sed regnum Alexandræ testamento commisit. E pueris autem Hyrcanus ad res administrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Aristobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus & Aristobulus filii Alexandri.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus segnitiem, & omnia Pharisæis gerenda permisit: quibus & multitudinem obedire jussit; & si quod institutum Hyrcanus ejus socer aboleverat, eorum quæ Pharisæi à patribus accepta tradiderant, id illa restituit. Itaque regni nomen habebat ipsa, potestatem vero *habebant* Pharisæi. nam & exsules isti revocabant, & vinctos solvebant, & prorsus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multosque milites mercede conductos collegit, & suas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obsides ab eis acceperit: eratque universa regio quieta, exceptis Pharisæis. nam illi reginam turbabant, suadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *simul* necaret. Tandemque ipsi eorum unum occiderunt, *nomine* Diogenem, & post eum alios supra alios, donec potentiores in regiam ingressi, una cum Aristobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ se ferebat, si vires nactus esset, non se ea permissurum matri) commemorabant *ei*, "quanta feliciter gesserunt pericula adeundo, quibus se fidos firmosque domino probaverant, adeo ut ab eo maxima consequuti fuerint, orantque ne suas spes velit prorsus in contrarium vertere. nunc enim qui ex hostium periculo elapsi essent, domi ab inimicis more pecudum mactari, nemine ipsis opem ferente. ajebantque si adversariis jam interfectis contenti sint, propter innatum erga Dominos affectum patienter se laturos quæ acciderant; sin in eisdem perseveraturi sint, petebant inpri-

Hyrcanus fit pontifex. Pharisæi, omnia iis permittente Alexandra, sæviunt in Judæos.

Aristobulus aliique hac de re queruntur.

ΚΕΦ. ιϛ´.

Πῶς Ἀλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν ὑπαγαγοῦσα τοὺς Φαρισαίους, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατέσχε, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μετὰ δόξης ἀπέθανεν.

[a] Ἡ Δὲ Ἀλεξάνδρα, τὸ φρούριον ἐξελοῦσα, κατὰ τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποθήκας, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις θεμένη, [b] τά τε περὶ τοῦ νεκροῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς βασιλείας, τῆς μὲν ὀργῆς αὐτοὺς τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον ἔπαυσεν, εὔνους δ' ἐποίησε καὶ φίλους. οἱ δ' εἰς τὸ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [y] τοῦ Ἀλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιος αὐτοῖς [x] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὸν δῆμον εἰς πένθος, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερον ἤ τινα τῶν [y] πρὸ αὐτοῦ βασιλέων αὐτὸν ἐκκομίσαι. δύο μέντοι υἱοὺς Ἀλέξανδρος καταλέλοιπεν, Ὑρκανὸν καὶ Ἀριστόβουλον, τὴν δὲ βασιλείαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν διέθετο. τῶν δὲ παίδων, Ὑρκανὸς [z] μὲν ἦν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠγαπηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Ἀριστόβουλος, δραστήριός τε ἦν καὶ θαρσαλέος. ἐστέργετο μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνή, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσχεραίνειν.

β. Ἡ δὲ ἀρχιερέα μὲν ἀποδείκνυσιν Ὑρκανόν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἀπράγμον αὐτοῦ. καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπει ποιεῖν· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἐκέλευσε πειθαρχεῖν, καὶ εἴ τι δὲ [a] καὶ τῶν νομίμων Ὑρκανὸς ὁ πενθερὸς αὐτῆς κατέλυσεν, [b] ὧν εἰσήνεγκαν οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τὴν πατρῴαν παράδοσιν, τοῦτο πάλιν ἀποκατέστησε. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτή, [c] τὴν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι. [d] καὶ γὰρ φυγάδας οὗτοι κατῆγον, καὶ δεσμώτας ἔλυον, καὶ καθάπαξ οὐδὲν δεσποτῶν διέφερον. ἐποιεῖτο μέντοι καὶ ἡ γυνὴ τῆς βασιλείας πρόνοιαν, καὶ πολὺ μισθοφορικὸν [e] συνέστησε, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν [f] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς καταπλῆξαι τοὺς πέριξ τυράννους, καὶ λαβεῖν ὅμηρα αὐτῶν. ἠρέμει δὲ ἡ χώρα πᾶσα, παρὲξ τῶν Φαρισαίων. οὗτοι γὰρ ἐπετάραττον τὴν βασίλισσαν, πείθοντες ὡς [g] κτείνειε τοὺς Ἀλεξάνδρῳ παραινέσαντας ἀνελεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶτα αὐτοὶ τούτων ἕνα σφάττουσι [h] Διογένην, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [i] εἰς τὸ βασίλειον, καὶ μετ' αὐτῶν Ἀριστόβουλος· ἐῴκει γὰρ τοῖς [k] γινομένοις δυσανασχετῶν, καὶ δῆλος ἦν καθάπαξ εἰ ἀφορμῆς [l] λάβοιτο, μὴ ἐπιτρέψων τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον "ὅσα [m] κατορθώσαιντο τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [n] τὸ σφίσι βέβαιον τῆς πίστεως "πρὸς τὸν δεσπότην ἐπεδείξαντο, ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτοῦ μεγίστων "ἠξιώθησαν, καὶ ἐδέοντο [o] μὴ ἄχρι τοῦ παντὸς ἐμπαλιν τρέ-"ψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [p] ἀποφυγόντας γὰρ [q] τὸν ἐκ πο-"λεμίων κίνδυνον, [r] ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκη-"μάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [s] τιμωρίας οὔσης. ἔλεγόν τε, "ὡς εἰ μὲν ἀρκεσθεῖεν τοῖς ἀνῃρημένοις οἱ ἀντίδικοι, διὰ "τὸ πρὸς τοὺς δεσπότας γνήσιον μετρίως οἴσειν τὰ ξυμβάν-"τα, εἰ δ' αὖ μέλλοιεν ταὐτὰ [t] μένειν, ἠτοῦντο μάλιστα "μὲν

[a] Ἡ δὲ —— θυμόν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. οὐδὲ καὶ διαμονὰς τῶν ὅλων ἐγένετο.

* *Ut mariti monita postulabant,*] *Vel*, ex mariti consilio.

[b] Τά τε περὶ τοῦ νεκροῦ,] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ περὶ in *Editis Aliisque.*

[y] Τοῦ Ἀλεξάνδρου διηγούμενοι,] Τὰς Ἀλεξ. *Hen.* & *Busb.*

[x] Ἀπόλοιτο] Ἀπώλετο *Hen.* ἀπόλοιτο *Busb.*

[y] Περὶ αὐτοῦ] Deest in *Gen.*

[z] Μὲν ἦν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν] Illud μὲν è *MSS.*

[a] Καὶ τῶν νομίμων] Κατὰ τῶν ν. *Busb.*

[b] Ὧν εἰσήνεγκαν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς εἰσ. in *aliis.*

[c] Τὴν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

[d] Καὶ γὰρ φυγάδας] Καὶ γὰρ καὶ *Busb.*

[e] Συνέστησε,] Συνέστησε *Busb.*

[f] Ἀπέδειξε πλείονα,] Ἐπέδειξε ἀνδρειοτέραν *Busb.* & forsan *Epiphan.* ἐπίδειξε πλείονα *Hen.*

[g] Κτείνειε] Κτείνειε *Busb.* & *Hen.* κτείνειν *Lugd. Bat.*

[h] Διογένην,] *L. B.* Διογένη.

[i] Εἰς τὸ βασίλειον,] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.*

[k] Γινομένοις δυσανασχετῶν,] Γενομένοις *Busb.*

[l] Λάβοιτο,] *Gen.* Γένοιτο.

[m] Κατορθώσαιντο τοῖς κινδύνοις,] Κατωρθώσαντο *Busb.*

[n] Τὸ σφίσι βέβαιον] Τὸ βέβαιον ἐν σφίσι πίστεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Μὴ ἄχρι τοῦ παντὸς ἔμπαλιν] *L. B.* μὴ ἔμπαλιν, reliquis deletis.

[p] Ἀποφυγόντας] Ἀποφυγόντες *Hen.*

[q] Τὸν ἐκ πολεμίων κίνδυνον,] Τοὺς ἐκ π. κινδύνους *Busb.*

[r] Ἐν τῇ οἰκίᾳ] Ἐν τῇ οἰκείᾳ *Busb.* & *Coccejus.*

[s] Τιμωρίας οὔσης.] Τιμωρία, βοήθεια *Schol.* ad *Thucyd.* p. 15. *Edit. Oxon.* HUDS. Sic τιμωρία pro βοήθεια sæpe apud Thucydidem, ut l. 1. p. 18. B. & l. 111. p. 183. SPANH.

[t] Μένειν,] Μενεῖν *L. B.*

"μὴ δοθῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν. οὐ γὰρ ἂν ὑπομεῖναι "χωρὶς [v] αὐτῆς πορίσασθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμενιζεῖν "[x] θνήσκοντες πρὸς τοῖς βασιλείοις, ὡς μὴ [y] συγγνῶναι [z] αὐ- "τοῖς. αἰσχρόν τε εἶναι σφίσι καὶ τῇ βασιλίσσῃ, εἰ πρὸς αὐ- "τῆς ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐκδεχθήσονται· "ἀντὶ πολλοῦ γὰρ ἂν [a] τιμήσασθαι Ἀρέταν τε τὸν Ἄραβα καὶ τοὺς "[b] μονάρχας, εἰ ἀποξενολογήσαιντο τοιούσδε ἄνδρας, οἷς "ἦν τάχα φρικώδες καὶ τοὔνομα πρὶν ἀκουσθῆναι. εἰ δὲ μὴ "τοῦτο δεύτερον, εἰ τοὺς Φαρισαίους αὐτῇ προτιμᾶν ἔγνωσται, "καταστῆσαι ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις. εἰ γὰρ ὧδε "δαίμων τις ἐνεμέσησε τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτούς γε "μὴν ἂν [c] ἀποδεῖξαι καὶ ἐν ταπεινῷ σχήματι βιοτεύοντας.

γʹ. Πολλὰ δὲ [d] τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς οἶκτον τῶν τεθνεώτων καὶ τῶν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμονας ἐπικαλουμένων, ἅπαντες οἱ περιεστῶτες ὥρμησαν εἰς δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλος, ὅπως [e] ἔχοι γνώμης, ἐδήλου, πολλὰ τὴν μητέρα κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν αἴτιοι σφίσιν [f] αὐτοῖς τῶν συμφορῶν ἐγένοντο, κατὰ φιλαρχίαν ἐκλελυσσηκυίᾳ γυναικὶ παρὰ τὸ εἰκὸς βασιλεύειν, γονέας [g] ἐν ἀκμῇ ὄντας, ἐπιτρέψαντες. ἡ δὲ, οὐκ ἔχουσα ὅ, τι πράξειε μετὰ τοῦ εὐπρεποῦς, τὴν φυλακὴν τῶν χωρίων σφίσιν ἐπίστευσεν, ὅτι μὴ [h] Ὑρκανίας καὶ [i] Ἀλεξανδρείου καὶ Μαχαιροῦντος, ἔνθα τὰ πλείστου ἄξια ἦν αὐτῇ. καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν υἱὸν Ἀριστόβουλον μετὰ στρατιᾶς ἐξέπεμψεν ἐπὶ Δαμασκὸν, κατὰ Πτολεμαίου τοῦ Μενναίου λεγομένου, ὃς βαρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ' ὁ μὲν οὐδὲν ἐργασάμενος σπουδῆς ἄξιον [k] ὑπέστρεψεν.

δʹ. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἅμα μυριάσι στρατιωτῶν [l] πεντήκοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἀφιξόμενος. τοῦτ' ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν καὶ τὸ ἔθνος· [m] καὶ δῶρα δὲ πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμπουσιν αὐτῷ καὶ πρέσβεις, [n] πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα. βασίλισσα γὰρ [o] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη, τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [p] ἣ καὶ συνῆγε τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκλεῖσαι Τιγράνην. [q] συνετύγχανον οὖν αὐτῷ, καὶ ἠξίουν χρηστὰ περὶ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ ἔθνους συγγινώσκειν. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τῆς ἐκ διαστήματος θεραπείας, ἐλπίδας [r] ὑπέθετο χρηστάς. ἄρτι δὲ τῆς Πτολεμαΐδος ἑαλωκυίας, ἀγγέλλεται Τιγράνῃ, [s] Λεύκολλον διώκοντα Μιθραδάτην, ἐκείνου μὲν διαμαρτεῖν, εἰς τοὺς [t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν πορθήσαντα πολιορκεῖν. Τιγράνης δὲ, τοῦτο ἐπιγνοὺς, ἀνεχώρει τὴν ἐπ' οἴκου.

εʹ. Μετὰ δὲ τοῦτο, τῆς βασιλίσσης εἰς νόσον χαλεπὴν ἐμπεσούσης, δόξαν Ἀριστοβούλῳ τοῖς πράγμασιν [v] ἐπιτίθεσθαι, τῆς νυκτὸς ὑπεξελθὼν μεθ' ἑνὸς τῶν θεραπόντων, [x] ᾔει ἐπὶ τὰ φρούρια, [y] ἵνα οἱ πατρῷοι κατετετάχατο αὐτοῦ φίλοι. πάλαι γὰρ ἀχθόμενος οἷς ἔπραττεν ἡ μήτηρ, πολὺ μᾶλλον [z] ἔδεισε, μὴ ἀποθανούσης ἐπὶ τοῖς Φαρι-

"mis sibi dari missionem: neque enim eos esse qui "sine regina salutem ullam sibi quaerere sustine- "ant, qui libenter in regia morituri sint, si ipsis "venia non detur. turpe *quidem* & ipsis esse & re- "ginae, si ab ea neglecti à mariti inimicis excipian- "tur: in maximis enim posituros Aretam Arabem "caeterosque principes, si liceat conducere tot vi- "ros, quorum vel nomen fortasse terribile erat eis "priusquam *plane* auditum. Quod si nec posterius "hoc placeat, si Pharisaeis tantum tribuere statuit, "se diversos in praesidiis disponat. Si enim daemon "aliquis Alexandri domum usque adeo persequa- "tur, se quidem non recusare quo minus in humi- "li conditione vivant.

3. Haec autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque misericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumstantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Aristobulus quomodo esset animatus ostendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem sibiipsis calamitatum auctores fuerunt, qui feminae imperii cupidine furenti contra fas commiserunt regni habenas, *Regia* prole aetate jam florente. Itaque ipsa non habens, quod honeste faceret, custodiam locorum *munitorum* ipsis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machaerunte, ubi pretiosissima quaeque habebat. Et haud multo post filium suum Aristobulum cum exercitu misit Damascum, adversus Ptolemaeum cognomine Mennaeum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili gesta reversus est.

Aristobulus etiam Alexandra convicia facit.

Illis locis plerisque munitis credit.

Aristobulus adversus Ptolemaeum Mennaeum missus, re infecta redit.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invasisse Syriam, & adoriturus Judaeam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *universam*: quo factum est ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obsidenti Ptolemaidem. Regina enim Selene, quae & Cleopatra dicebatur, Syriae imperabat; quae & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur cum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judaeorum* nihil nisi bonum statueret, orarunt. Ille verò collaudatis eis, quod ex longinquo se coluissent, bonam spem eis fecit. Jam vero Ptolemaide modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithradatem persequitur, illum quidem non esse assequutum, quia in Iberas effugisset, sed Armeniam depopulatum esse, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum se recipere contendit.

Tigranis adversus Syros & Judaeos expeditio.

Cleopatra Selene.

Tigranes metu Luculli domum revertitur.

5. At post haec, Regina difficili morbo correpta, Aristobulus aggrediendas sibi res arbitratus, noctu clam egressus, cum uno famulo, adiit praesidia, ubi paternos amicos dispositos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus universum genus esset in Pharisaeorum potestate. videbat

Morbus Alexandrae, & Aristobuli conatus.

v Αὐτῆς πορίσασθαι] *L. B.* πορίσασθαι tantum.
x Θνήσκοντες] *L. B.* θνήσκοντας.
y Συγγνῶναι] Συγγνῶναι *Gall.*
z Αὐτοῖς.] *L. B.* ἑαυτοῖς.
a Τιμήσασθαι Ἀρέταν] Τιμήσασθαι *Hev.*
b Μονάρχας,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. μονάρχους *L. B.*
c Ἀποδεῖξαι] Ἀποδεῖξαι *Hev.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
d Τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν,] Illud τοιαῦτα è *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.*
e Ἔχοι γνώμης] *L. B.* ἔχοι γνώμης.
f Αὐτοῖς] Abest à *L. B.*
g Ἐν ἀκμῇ ὄντας.] Fortius multo videtur, quod in *Lugd. Bat.* est ἐν ἀκμῇ ὄντων, *prole* (*Regia*) *aetate florente*, quod scilicet maxime populo periculosum erat, quam, quod hactenus in editis circumferebatur ὥσπερ μὴ ὄντας, quodque ideo verterat *Hudsonus* ita: *quasi* Alexandro *deessent posteri*. HAV.
h Ὑρκανίας] Conf. ἀλωσ. l. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
i Ἀλεξανδρείου] Conf inf. lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.
k Ὑπέστρεψεν.] Ἀνέστρεψεν *Hev.* ἀλλ' οἱ τῶν ἄλλων ἐργασάμενος σπ. ἄ. ὑπέστρεψεν *Bodl.* & *Epiphan.*
l Πεντήκοντα,] Ita in *Editis* & omnibus *MSS. Gr.* praeter *Bodl.* qui habet τριάκοντα, consentiens cum *Epiphanii* libris. Suspicor à *Josepho* fuisse μυριάσι τριάκοντα Δ.
m Καὶ δῶρα δὲ] Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὲ πολλὰ *Hev.* (*Lugd. Bat.*) & *Bodl.*
n Πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.] Πολιορκοῦντι δὲ Πτολ. *Hev.* & *Vat.*
o Σελήνη,] Videsis *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3934. & *Usserium* ad A. M. 3934.
p Ἣ καὶ συνῆγε τοὺς ἐνοικοῦντας,] Ἡ καὶ ... συνῆγε *Hev.* & *Lugd. Bat.*
q Συνετύγχανον οὖν αὐτῷ] Συνετύγχανον *Hev.*
r Ὑπέθετο χρηστάς.] Ὑπέθετο *Bodl.*
s Λεύκολλον διώκοντα Μιθραδάτην,] Λεύκολλον *Bodl.* & *Zonar.*
t Ἴβηρας ἀναφυγόντος,] Vide *Usserii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.*
v Ἐπιτίθεσθαι,] Ἐπιθέσθαι *Hev.*
x Ἤει ἐπὶ τὰ φρούρια,] Ita *Bodl.* (& *Lugd. Bat.*) ᾗ in *Editis Aliisque.*
y Ἵνα οἱ πατρῷοι κατετετάχατο αὐτοῦ φίλοι.] Apud *Zonaram* ὅπου οἱ π.
z Ἔδεισε,] Ita *Hev.* (& *Lugd. Bat.*) ἤδει in *Editis Aliisque.*

debat enim infirmitatem fratris, qui in principatum fucceffurus erat. Ejus autem facti confcia erat fola conjux; quam ibi cum prole fua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæftes *unus* ex potentibus erat, admiffus eft ab eo. Orta autem die fentit Regina fugam Ariftobuli: & aliquandiu arbitrata eft non rerum novarum ftudio difceffiffe. Verum poftquam alii fuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præfidium occupaffe, deinde fecundum, & univerfa: (ftatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium fequebantur) tunc quidem in maximis turbis effe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeffe Ariftobulum, quin fibi principatum confirmare poffet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiffent. Itaque vifum eft eis ejus uxorem & liberos in præfidio collocare, quod fupra fanum erat. Ad Ariftobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ftiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus fibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem fequentes, facile obtemperabant: accedebat eò, quod fperabant, fi cum in rebus non fperatis adjuviffent, non minorem ex regno fructum ad fe rediturum, ut qui ei ejus obtinendi caufa exftitiffent. Judæorum autem feniores & Hyrcanus adierunt Reginam, & ut fuper inftantibus confilium daret, orarunt. Ariftobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. fe autem non decere, etiamfi maxime ipfa ægrotet, ea fuperftite, confilii aliquid feorfim capere. periculum autem jam effe pene pro foribus. At illa juffit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reftare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fifci pecuniam. fibi quidem parum jam curæ effe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Ariftobulo crefcunt vires & potentia.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus fit.

Alexandra confilium.

6. Poftquam ifta dixiffet, non multo poft obiit; cum regnaffet annos novem, & vixiffet in univerfum LXXIII. Mulier * quæ fexûs fui imbecillitatem nulla in re adhibuit *prodiditve*. nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut quæ maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oftendit, & quam hebetia fint virorum ingenia, qui in imperandi poteftate titubare folent. Nam præfentia futuris potiora exiftimans, aliifque omnibus infuper habitis modo imperiofe dominaretur, nec honefti nec jufti, illorum faltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res fuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam mul-

Moritur Alexandra. Eius elogium.

ἀκαίροις τὸ πᾶν ἔργον αὐτῆς ὑπάρξειν. ἑώρα γὰρ τὸ ἀδύνατον τοῦ μέλλοντος διαδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν ἀδελφοῦ. [a] ξυνῄδει δ' ἡ [b] αὐτοῦ γυνὴ τῇ πράξει μόνη, ἣν κατέλιπεν αὐτόθι μετὰ τῶν γενεᾶς. καὶ πρῶτον ἀφικόμενος εἰς [c] Ἀγαβα, ἔνθα [d] Γαλαιστὴς ἦν τῶν δυνατῶν, ὑπεδέχθη πρὸς αὐτοῦ. μεθ' ἡμέραν δὲ τῇ βασιλίσσῃ αἴσθησις γίνεται τῆς Ἀριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ᾤετο γεγονέναι τὴν ἀναχώρησιν οὐκ ἐπὶ νεωτερισμῷ. ὡς μέντοι ἧκον [e] ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις, ὅτι κατείληφε τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· ἅπαξ γὰρ ἑνὸς δεξαμένου πάντα [f] ὑπήκουε πρὸς τὸ ἐκείνου βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίσταις ταραχαῖς ὑπῆρχεν ἥ τε βασίλισσα καὶ τὸ ἔθνος. ἤδεισαν γὰρ οὐ πόῤῥω τοῦ δυνάσθαι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ κρατῦναι τὸν Ἀριστόβουλον ὄντα· μάλιστα δ' ἔδεισαν μὴ ποινὴν εἰσπράξαιτο ὧν παρῳνήκεσαν [g] αὐτοῦ τὸν οἶκον. [h] δόξαν οὖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γενεὰν [i] εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατέθεντο. Ἀριστοβούλῳ δὲ [k] ὡς ἂν ἐκ πολλῶν [l] συχνὰ [m] συναναμίχθη, ἀφ' ὧν δὴ καὶ κόσμος ἤδη βασίλειος περὶ αὐτὸν ἦν. σχεδὸν γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὅθεν ἀφορμὰς ἔχων, στρατιὰν ἤθροιζεν ἀπό τε Λιβάνου καὶ [n] Τράχωνος, καὶ τῶν [o] μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῷ πλείονι ὑπαγόμενοι, ῥᾳδίως ὑπήκουον· ἄλλως δὲ νομίζοντες εἰ [p] ξυλλάβοιεν αὐτῷ [q] τῶν μὴ προσδοκωμένων οὐχ ἧττον καρπώσασθαι τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ τοῦ κρατῆσαι πρόφασις γενηθέντες. τῶν δὲ Ἰουδαίων οἱ πρεσβύτεροι καὶ Ὑρκανὸς εἰσῄεσαν [r] ὡς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐδέοντο ὑποθέσθαι γνώμην περὶ τῶν ἐνεστώτων. τὸν γὰρ Ἀριστόβουλον, τῶν πάντων σχεδὸν ἤδη κυριεύειν, ὁπότε χωρίων τοσούτων κρατήσειεν. ἄτοπον δὲ εἰ καὶ τὰ μάλιστα κάμνοι περιούσης αὐτῆς καθ' σφᾶς βουλεύεσθαι. περιεστάναι δὲ τὸν κίνδυνον οὐ διὰ μακροῦ σφίσιν. ἡ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσε πράττειν ὅ, τι δοκοῦσι χρήσιμον εἶναι· πολλὰς δὲ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιπέσθαι, τὸ ἔθνος ἐῤῥωμένον, καὶ [s] τὴν δύναμιν, καὶ τὰ ἐν τοῖς γαζοφυλακίοις χρήματα· αὐτῇ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τῶν πραγμάτων, ὡς [t] ὑπολείποντος ἤδη τοῦ σώματος.

ς'. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα. [v] γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ τοῦ φύλου κατ' οὐδὲν χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον [x] ἐν τοῖς μάλιστα γενομένη διήλεγξεν ἔργοις τό, τι πρακτικὸν τῆς ἐν αὐτῇ γνώμης, [y] καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἀεὶ πταιόντων περὶ τῆς δυναστείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα τοῦ μέλλοντος, καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη τοῦ [z] ἐγκρατοῦς ἀρχῆς, οὔτε καλοῦ οὔτε δικαίου, ἕνεκά γε τούτων, [a] ἐπεστρέφετο. εἰς γοῦν τοῦτο [b] τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε ἣν μετὰ πλείστων κινδύνων καὶ πο-

λαι-

a Ξυνῄδει δ'] Ita ex *MSS.* συνῄδει in *Editis*. forfan pro συνῄδει, ut in *Codd. Gall.*

b Αὐτοῦ γυνὴ] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Ἀγαβα] Ἀγαβαν *Bosb.* Ἀγαβᾶ *Hen.* Γαβαθα juxta *Epiphanii* libros.

d Γαλαιστὴς ἦν τῶν δυνατῶν] Παλαιστὴς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeftis*.

e Ἀπαγγέλλοντες,] Ἀγγέλλοντες *Hen.* & *Bosb.*

f Ὑπήκουε] *Lugd. Bat.* ὑπήκουσε.

g Αὐτοῦ τὸν οἶκον.] Αὐτῷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

h Δόξαν οὖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ] Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12.

i Εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατέθεντο.] *Gen.* εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἱερ. Caftrum infra Templum *Antonia*, antea *Baris* dictum *ἀρχ.* lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

k Ὡς ἂν ἐκ πολλῶν] *Al.* ἀνιών.

l Συχνὰ] Illud συχνὰ è *Cod. Bosb.* (& *Lugd. Bat.*) idemque agnoviffe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariftobulum autem cum multi frequenter nunciaffent regio circumdatum ornatu*.

m Συναναμίχθη,] Συνῄχθη *Bosb.* συναπήχθη *Hen.* ἀνεμίχθη *Lugd. Bat.*

n Τράχωνος,] Τραχωνίτιδι juxta exemplaria *Epiphanii*.

o Μοναρχῶν.] Conf. *ἀρχ.* lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. Μεγιστάνων *Lugd. Bat.*

p Ξυλλάβοιεν αὐτῷ] Συλλάβοιεν folus *Hen.*

q Τῶν μὴ προσδοκωμένων] *Lugd. Bat.* τῶν προσδοκωμένων.

r Ὡς τὴν βασίλισσαν,] Εἰς τὴν folus *Bosb.*

s Τὴν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

t Ὑπολείποντος ἤδη τοῦ σώματος.] Ὑπολιπόντος *Hen.*

v Γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ τοῦ φύλου] Γυνὴ ὡς ἀσθενεῖ τῷ φύλῳ κατ' οὐδὲν χρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Quæ fexûs fui imbecillitatem nulla in re adhibuit* prodiditve.] Quæ debilitati fui fexus nunquam fuccubuit, *Epiphan.*

x Ἐν τοῖς μάλιστα γενομένη] Ἐν ταῖς μάλιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἀεὶ πταιόντων] Sufpicor hunc locum in mendo cubare. HUDS. Neque temere, nam neque optimus ille *Lugd. Bat.* probam omnino lectionem exhibuit, mendum tamen latere, dum variat a vulgata, monftrat. Scriptio ejus hæc eft: καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἐν αὐτῇ πταιόντων &c. Puto fcripfiffe Jofephum καὶ τὸ συνετὸν τῶν ἐν ἀκμῇ παρόντων &c. Ut ita dicat mulierem iftam, anum licet, oftendiffe tamen operibus, melius fefe regnum adminiftrare potuiffe, quam multos viros, qui ætate integra & florente ad rempublicam gerendam accefferunt. Eadem hæc vox immerito fedibus fuis expulfa fuerat fuperius hoc cap. §. 1. ubi ex eodem hoc Codice *Lugd. Bat.* a nobis in priftina fede locata fuit. HAV.

z Ἐγκρατοῦς ἀρχῆς,] Eadem phrafi utitur *Thucydides* p. 41. *Edit. Oxon.*

a Ἐπεστρέφετο.] Juxta *Hefychium* φροντίδα ἐποιεῖτο.

b Τῷ οἴκῳ ἀτυχίας] Ita cum *Cod. Hen.* τὸν οἶκον in cæteris. HUDS. Τῶν οἴκων *Lugd. Bat.* Lego τοῦ οἴκου. COCC. Sed recte *Vulg.* Lectio. HAV.

c Περιέστ-

λαμπρῶν περικτησαμένη δυναστείαν, ἐπιθυμίᾳ τῶν μὴ προσηκόντων γυναικὶ, χρόνοις οὐ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρεθῆναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ γένος αὐτῶν τὴν αὐτὴν γνώμην [c] προσθεῖσα, τὴν δ' ἀρχὴν ἔρημον τῶν [d] προηγουμένων ποιησαμένη. καὶ ξυμφορῶν δ' ἐνέπλησε καὶ ταραχῆς ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τὸ βασίλειον. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτως ἄρξασα, ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [e] τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τοῦτ' ἔσχε [f] τέλος.

Τέλος τοῦ βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

tis periculis & laboribus paraverat, desiderio eorum quæ mulieri non conveniebant, haud multo post amiserit; ut quæ eadem cum illis senserit qui animo essent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præsidio destitutum reliquerit. præterea que ex sua dum viveret reipublicæ administratione regiam post obitum calamitatibus turbisque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio se gesserit, gentem in pace conservavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Finis Libri decimi tertii.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς τῶν παίδων Ἀριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Ὑρκανὸν τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτὸν συνεδίωξεν εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις βάριν· ἔπειθ' ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δ' ἰδιωτεύειν.

β'. Περί τε Ἀντιπάτρου καὶ γένους αὐτοῦ, καὶ τίνα τρόπον [b] ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [c] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶ προήχθη, καὶ μέγεθος δυνάμεως· καὶ ὅτι πείσαντος Ὑρκανὸν Ἀντιπάτρου φυγὼν ἐξ Ἱεροσολύμων πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων βασιλέα, ἱκέτευσεν ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν, γῆν τε πολλὴν δώσειν καὶ χρήματα ὑπισχνούμενος.

γ'. Ὡς Ἀρέτας, προσδεξάμενος τὸν Ὑρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον, καὶ συμβαλὼν καὶ κρατήσας τῇ μάχῃ συνεδίωξεν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ περικαθίσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

δ'. Ὡς Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Ἀρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνου Πομπηίου, ἧκον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Ὑρκανοῦ καὶ Ἀριστοβούλου πρέσβεις περὶ συμμαχίας παρακαλοῦντες αὐτόν.

ε'. [d] Ὅτι Σκαῦρος τετρακοσίοις διαφθαρεὶς ταλάντοις Ἀριστοβούλῳ προσέθετο.

ς'. Ὡς Πομπηίου εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἐλθόντος, Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς ἐπ' αὐτὸν ἧκον περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι. [e] ὑπερέθετο Πομπήιος, περὶ ὧν ἐνεκάλουν διαγνώσεσθαι φήσας, ἕως ἂν εἰς τὴν ἐκείνων χώραν παραγένηται.

1. *Quomodo post mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Aristobulus de regno bellum gessit cum Hyrcano fratre, victumque persequutus est usque ad arcem Hierosolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*

2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipse ejusque filii pervenerunt: utque ejus suasu Hyrcanus, Hierosolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipsum restitueret in regnum, supplicavit, factis promissis se ei daturum multum terræ pecuniæque.*

3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepisset, bellum intulit Aristobulo: utque cum prælio congressus eum vicisset, persequutus est eum usque Hierosolyma, exercituque urbi admoto eam obsidet.*

4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miserat Pompejus Magnus, legati ab Hyrcano & Aristobulo venerunt, ipsius auxilium implorantes.*

5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Aristobuli rebus studebat.*

6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damascum profecto, Aristobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno disceptantes. utque Pompejus, cum se causam querelarum cogniturum dixisset, rem distulit donec in eorum regionem veniret.*

7. Quod

c Προσθεῖσα, *Lugd. Bat.* προθεῖσα.
d Προηγουμένων] *L. B.* προκινδυνευσόντων. *Coccejus* corrigit προκινδυνευόντων. Josephi sensus est mulierem hanc ambitione sua populum privasse viris, qui joste cum imperio (quales filii ejus) ipsi præesse possent. HAV.
e Τὰ μὲν οὖν] In *Cod. Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τοῦτο ἔσχε τέλος. ἄρχομαι δὲ λέξων τὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῆς συμβάντα, Ἀριστοβούλῳ καὶ Ὑρκανῷ, μετὰ τὴν ἐκείνης τελευτὴν ἐν τῇ μετὰ ταύτην μου βίβλῳ.
f Τέλος] *Lugd. Bat.* τὸ τέλος.
a Εν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ λόγῳ.
b Εκ μικρᾶς] Non dicit *Josephus* Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum esse, sed solummodo ducem totius Idumææ, ab Alexandro & Alexandra constitutum. Summariorum auctor hic sequi videtur *Eusebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuisse, ut filium à latronibus captum pro inopia redimere non potuerit.* Quam sententiam redarguit *Christ. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 1, 2 &c. Videsis *Usserum* ad *A. M.* 3932.
c Δόξαν ἅμα] Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμεως in *Edit. Bas.*
d Ὅτι Σκαῦρος] Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.*
e Ὑπερέθετο Πομπήιος,] Illa ὑπερέθετο ὁ Π. &c. usque ad εἰς παραγένηται desunt in *Edit. Bas.*

f Ω

7. *Quod Aristobulus, cum intellexisset quo esset in eum animo Pompejus, in Judæam discessit: utque Aristobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adversus eum profecto, in Alexandrium se recepit, præsidium bene firmum & expugnatu difficile.*

8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc resciverat, stratagemate usus suasit Aristobulum relicto præsidio ad ipsum descendere, ut qui principatum ei firmaturus esset. quibus obsequutum, postquam cum fratre sæpius disceptaverat, coëgit Pompejus præsidiorum præfectis sua manu scribere, ipsique castella tradere.*

9. *Quomodo Aristobulus, cum hoc præ metu fecisset, & postea rem ægre tulisset, quod nihil eorum quæ sperabat à Pompejo nactus esset, discessit, in Hierosolyma semet inclusurus.*

10. *Quomodo Aristobulus, Pompejo è vestigio eum cum exercitu subsequuto, sententiam mutavit, & Hierichuntem usque progressus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus est: utque Gabinio cum militibus lectissimis à Pompejo misso ad urbem & pecuniam accipiendam, Hierosolymitani, cum viderent Aristobulum in custodia detentum, Romanis portas occluserunt.*

11. *Quomodo hanc ob rem ira incensus Pompejus Aristobulum in vincula conjecit, adductisque copiis urbem obsidebat: ipsumque in urbem superiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Aristobulo stabant in fanum fugiunt.*

12. *Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio mense expugnat Pompejus. deque ipsius modestia & religione.*

13. *Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic esset pecuniæ vis.*

14. *Quod cum ista gessisset & Judæam Romanis vectigalem fecisset, & Hyrcanum ethnarcham constituisset, Aristobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.*

15. *Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabum regiam, eaque obsessa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi persuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.*

16. *Quomodo Alexander Aristobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam se contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.*

17. *Quomodo Alexander à Gabinio pugna superatus, & in castellum Alexandrium compulsus obsidetur.*

18. *Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexisset ut sui castellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimisit; ac præterea scripsit Senatui, ut fratres ipsius cum Aristobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicata quâ esset in Romanos fide, quodque digna esset cui hæc gratia tribueretur.*

19. *Quomodo Aristobulum à Roma in Judæam pro-*

ζ'. Ὅτι συνεὶς ὁ Ἀριστόβουλος τίνα ἔχει διάνοιαν ὁ Πομπήιος, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ ὡς ἀγανακτήσαντος αὐτοῦ, καὶ στρατευσαμένου ἐπ' αὐτὸν, εἰς Ἀλεξάνδρειον Ἀριστόβουλος ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν [f] ὂν καὶ δυσκαταμάχητον.

η'. Ὡς Πομπήιος, τοῦτο συνιδὼν, στρατηγήματι χρησάμενος ἔπεισε τὸν Ἀριστόβουλον, καταλιπόντα τὸ φρούριον, καταβῆναι πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πεισθέντα, καὶ πολλάκις δικαιολογησάμενον πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς φρουράρχοις τῇ αὐτοῦ χειρὶ γράψαι, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὰ φρούρια.

θ'. Ὡς Ἀριστόβουλος τοῦτο ποιήσας διὰ φόβον, ἔπειτα δυσχεράνας, [g] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα παρὰ Πομπηίου τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ἱεροσόλυμα [h] ἐγκλείσων αὐτόν.

ι'. Ὡς, Πομπηίου κατὰ πόδα μετὰ τῆς στρατιᾶς κατακολουθήσαντος, μετενόησεν Ἀριστόβουλος, καὶ προελθὼν ἄχρι Ἱεριχοῦντος ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συγγνώμης τυχεῖν δεηθεὶς περὶ τῶν ἡμαρτημένων, τήν τε πόλιν καὶ τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπέσχετο· καὶ Πομπηίου πέμψαντος Γαβίνιον μετ' ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ἐπί τε τὴν τῆς πόλεως παράληψιν καὶ τῶν χρημάτων, οἱ Ἱεροσολυμῖται, τὸν Ἀριστόβουλον ὁρῶντες ἐν φυλακῇ καθεστῶτα, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ῥωμαίοις.

ια'. Ὡς ἐπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς Πομπήιος Ἀριστόβουλον μὲν [i] ἔδησεν, προσαγαγὼν δὲ τὴν δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· καὶ δέχονται μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Ὑρκανοῦ φρονοῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δὲ Ἀριστοβούλου στασιασταὶ φεύγουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

ιβ'. Ὡς αἱρεῖ κατὰ κράτος τὸ ἱερὸν καὶ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπήιος τῷ τρίτῳ μηνί. καὶ περὶ τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ καὶ θεοσεβείας.

ιγ'. Ὅτι Πομπήιος μηδενὸς ἔψαυσε τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

ιδ'. Ὡς ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ τὴν Ἰουδαίαν ποιήσας φόροις ὑποτελῆ, καὶ Ὑρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Ἀριστόβουλον μὲν δέσμιον μετὰ τῆς γενεᾶς εἰς Ῥώμην [k] ἀνήγαγεν, Σκαῦρον δὲ τῆς Συρίας [l] ἐπίτροπον κατέστησεν.

ιε'. Ὅτι Σκαύρου στρατευσαμένου ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον οὖσαν τῶν Ἀράβων, καὶ πολιορκοῦντος, ἐν ἐνδείᾳ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ γινομένων, Ἀντίπατρος πείθει τὸν Ἀράβα, δόντα Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθαι.

ιϛ'. Ὡς Ἀλέξανδρος Ἀριστοβούλου παῖς, φυγὼν Πομπήιον, καὶ παραγινόμενος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, στρατιᾶς αὐτῷ πολλῆς γινομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν πρὸς Ὑρκανὸν καὶ Ἀντίπατρον.

ιζ'. Ὡς ὑπὸ Γαβινίου κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ κατακλεισθεὶς εἰς Ἀλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο.

ιη'. Ὡς Γαβίνιος, πεισάσης τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου παραδοῦναι αὐτόν τε καὶ τὸ φρούριον, λαβὼν τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἀφῆκεν· [m] ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οἳ ἦσαν μετὰ Ἀριστοβούλου τοῦ πατρὸς δεδεμένοι, λῦσαι, καὶ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [n] αὐτῆς τὸ πρὸς Ῥωμαίους πιστὸν, καὶ ὡς ἐστὶν ἀξία ταύτης τῆς χάριτος τυγχάνειν.

ιθ'. Ὡς μετὰ ταῦτα φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον εἰς τὴν Ἰου-

f Ὂν καὶ δυσκαταμάχητον.] Τυγχάνον post δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

g Ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα] Ἐπὶ τὸ *Vat.*

h Ἐγκλείσων αὐτόν.] Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Bas.*

i Ἔδησεν,] Ἔδωσεν perperam *Ed. Bas.*

k Ἀνήγαγεν.] Ἤγαγεν in *Ed. Bas.*

l Ἐπίτροπον κατέστησεν.] Κατέλιπεν ἐπίτροπον in *Ed. Bas.*

m Ἔγραψε δὲ] Ita *Codd. Vat.* & *Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δὲ καὶ & quæ sequuntur usque ad finem *Summarii* desiderantur in *Ed. Bas.*

n Αὐτῆς] Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.*

Ἰουδαίων λαβὼν Γαβίνιος αἰχμάλωτον, πάλιν [o] ἀνέπεμψεν εἰς Ῥώμην.

κ'. Κράσσου μετὰ τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀνάβασις, καὶ σύλησις τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

κα'. Φυγὴ Πομπηΐου εἰς Ἤπειρον, καὶ Σκιπίωνος ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, [p] ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον.

κβ'. [q] Ὅτι Καῖσαρ, λύσας Ἀριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μετὰ δύο ταγμάτων εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἔφθη δὲ ὑπὸ τῶν τὰ Πομπηΐου φρονούντων διαφθαρεὶς Ἀριστόβουλος [r] φαρμάκῳ.

κγ'. Καίσαρος εἰς Αἴγυπτον στρατεία, καὶ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Ὑρκανός τε καὶ Ἀντίπατρος, καὶ τοὺς Ἰουδαίους αὐτῷ συμμάχους ἐποίησαν.

κδ'. Ἀντιπάτρου προθύμως ἀγωνισαμένου μετὰ τὴν μάχην ἀριστεία, καὶ διὰ τοῦτο φιλία πρὸς Καίσαρα· καὶ ὡς Ὑρκανὸν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίρων ἐτίμησε μεγάλως, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὰ τῆς πατρίδος ἀναστῆσαι κατεστραμμένα τείχη, ἔτι τε Ἀντιπάτρῳ τὴν τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπὴν ἐνεχείρησεν.

κε'. Καίσαρος ἐπιστολαὶ, καὶ δόγματα συγκλήτου περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους φιλίας.

κς'. Ὡς Ἀντίπατρος τοῖς παισὶν, Ἡρώδῃ μὲν τὴν τῆς Γαλιλαίας προνοίαν, Φασαήλῳ δὲ ἐπιτρέψει τὴν Ἱεροσολύμων· καὶ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑφ' Ἡρώδου ἡγεμὼν ὄντος ἐν Συρίᾳ, μέγαν καὶ ἔνδοξον ἐποίησεν Ἡρώδην, καταστήσας ἄρχοντα τῆς Κοίλης Συρίας.

κζ'. Ὡς Κάσσιος, Καίσαρος ἀποθανόντος, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀναβὰς, τήν τε χώραν ἐκάκωσε, καὶ τάλαντα ἑπτακόσια παρ' αὐτῶν εἰσεπράξατο φορολογήσας· καὶ πῶς Ἡρώδης ἐκ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων σπουδαῖος [s] ἔδοξε Κασσίῳ.

κη'. Ὡς Μάλιχος ἐπιβουλεύων Ἀντίπατρον ἀνεῖλε φαρμάκῳ, διακονησαμένου χρήμασι τοῦ οἰνοχόου Ὑρκανοῦ.

κθ'. Ὡς Ἡρώδης ἐπιτρέψαντος αὐτῷ Κασσίου τὸν Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.

λ'. Ὡς Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου βοηθούμενον παρὰ τοῦ Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ἡρώδης ἀπαντήσας τρέπει τε καὶ τῆς Ἰουδαίας ἐκβάλλει.

λα'. Ὅτι μετὰ τὸ ἡττηθῆναι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τοῦ νέου Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου, Ἡρώδης ἐν Βιθυνίᾳ παραγεγονότα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Ἀντώνιον· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν αὐτοῦ βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο Ἀντώνιος. καὶ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν.

λβ'. Ὅτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Ἀντωνίου, καὶ κατηγορούντων τινῶν Ἡρώδου καὶ Φασαήλου, οὐ μόνον οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τετράρχας αὐτοὺς κατέστησε, τῶν δὲ κατηγόρων δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.

λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τὸν Ἀριστοβούλου υἱὸν Ἀντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.

λδ'. Ὡς Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου αἰχμαλώτους ἔλαβον.

λε'. Ὡς Ἡρώδης φυγὼν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ δεηθεὶς Ἀντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποσχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.

λς'. Ἔκπλους Ἡρώδου μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ μάχη πρὸς Ἀντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ῥωμαϊκῆς ἑπομένης, καὶ ἡγεμόνος Σίλωνος.

λζ'. Ὡς, Σίλωνος Ἱεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσσίου καὶ Ἡρώδου Ἀντίγονος διεφθάρη.

fugam comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.

20. *Crassus in expeditione contra Parthos in Judæam ascendit, sacrasque pecunias depeculatur.*

21. *Pompeji fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.*

22. *Quod Cæsar, cum Aristobulum vinclis exemisset, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Aristobulus à Pompejanis veneno necaretur.*

23. *Cæsaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, fecerunt que ut Judæi semet ei adjungerent.*

24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæsare amicitia: & quemadmodum Cæsar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permisso ei ut eversos patriæ civitatis muros excitaret; ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem constituit.*

25. *Cæsaris literæ, & Senatusconsulta de amicitia cum Judæis inita.*

26. *Antipater filiis administrationem mandat, Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum: utque Sextus Cæsar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux esset, acceptis, magnum & gloriosum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præsidem eum constituendo.*

27. *Quomodo Cassius, cum in Judæam Cæsare mortuo ascendisset, & regionem afflixit, & septingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Cassio sui studiosus visus est.*

28. *Quomodo Malichus per insidias Antipatrum veneno sustulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*

29. *Quomodo Herodes jussu Cassii dolo interfecit Malichum.*

30. *Quomodo Antigonum Aristobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*

31. *Quomodo, Cassio in Macedonia superato à Cæsare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum sibi conciliavit: ideoque Herodem accusare volentes non admisit. quodque Tyriis pro Judæis scripsit.*

32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam venisset & nonnulli Herodem & Phasaelum accusarent, non solum hos repudiavit, sed & illos tetrarchas constituit, & decem ex accusatoribus interfecit.*

33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Aristobuli filium in regnum restituerunt.*

34. *Quomodo Hyrcanum & Phasaelum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*

35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & postea Romam profectus, cum Antonium obsecrasset multum pecuniæ pollicitus, creatus est à Senatu & Cæsare rex Judææ.*

36. *Herodes post hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono, adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*

37. *Quomodo, Hierosolymis à Silone obsessis, Antigonus à Sosio & Herode oppressus est.*

o Ἀνέπεμψεν εἰς Ῥώμην.] Legi potest ἀνέπεμψε.

p Ἐντολὴν ἔχοντος.] Sic Cod. Vat. & Epiphanii MSS. illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Ἀλεξάνδρον omittit Ed. Bas.

q Ὅτι Καῖσαρ,] Hoc Summarium habuimus è Codd. Vat. & Gall. & Epiphanii MS. nihil ejus reperitur in Ed. Bas.

r Φαρμάκῳ.] Καὶ ὅτι Σκιπίων, [illegible] αὐτῷ Πομπηΐου, τὸν Ἀλέξανδρον πελέκει διεχρήσατο adjicit Gall.

s Ἔδοξε Κασσίῳ.] Ita cum Edit. Bas. ἔδοξεν ὑπάρχειν Κασσίῳ in Cod. Vat.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν * *τριάκοντα καὶ δύο.*

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Aristobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Aristobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: atque non multo post Hyrcanus, suasu Antipatri, ad Aretam fugit.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejusque obitum spectant. Quæ vero deinceps consequuta sunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut historiam scribamus, resque propter vetustatem plerisque ignoratas *pro virili* prosequamur, idque dictionis elegantia illustratas, quantum fieri potest, ex verbis eorumque structura, aliisque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum suavitate & voluptate rerum peritiam assequantur. Omnium vero maxime, scriptoribus curæ esse debet accurata diligentia, verumque istis dicendi studium, qui in iis quæ ipsi plane nesciunt fidem illis habituri sunt.

Josephi in scribendo propositum.

Historici munus.

Aristobuli & Hyrcani de regno bellum.

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniisset, anno tertio Olympiadis * centesimæ septimæ, Romæ consulibus Quinto Hortensio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confestim infert Aristobulus: & commisso apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Aristobuli uxor & liberi ipsius à matre in custodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adversarios, qui intra templi septum con-

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστοβούλου καὶ Ὑρκανοῦ περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' οὐ πολὺ Ὑρκανὸς, ὑπ' Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

[b] ΤΑ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ προσεχῆ νῦν ἐροῦμεν· οὐκ ἄλλου τινὸς, ἢ τοῦ [c] μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάματον τῆς μνήμης, προμηθούμενοι. τὴν γὰρ ἱστορίαν καὶ τὴν μήνυσιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὴν ἀρχαιότητα [d] δίημεν, καὶ τὸ τῆς [e] ἐπαγγελίας κάλλος, ὅσον δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἔκ τε τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγνωσομένοις, ὡς ἂν μετὰ χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς τὴν ἐμπειρίαν παραλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, [f] τῆς ἀκριβείας τοὺς συγγραφεῖς στοχάζεσθαι δεῖ, καὶ τοῦ τἀληθῆ λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.

β'. [g] Ἀρξαμένου τοίνυν τῆς ἀρχιερωσύνης [h] Ὑρκανοῦ τῷ [i] τρίτῳ ἔτει ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς τὴν ἑκατὸν Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Ῥωμαίων [k] Κοΐντου Ὁρτησίου, καὶ Κοΐντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπεκαλεῖτο, πόλεμον εὐθὺς ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτοῖς γενομένης πρὸς Ἱεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. οὗ γενομένου, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα συνέβαινε [l] κατεῖρχθαι τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς προειρήκα-

a Τριάκοντα καὶ δύο.] Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque esse demonstrat *Is. Vossius in Chronol. S.* c. XIII. p. 156.

b Τὰ μὲν οὖν] Τῶν μὲν οὖν π. & mox τὰ τούτοις δ' ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ περὶ Ἀλ. & dein δεδηλωμένων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hea.* atque ita legisse videtur *Epiphan.*

c Μηδὲν παραλιπεῖν] Ergo Jesu quoque mentionem fecisse Josephus credendus est. REL.

d Δίημεν,] Si cui duriusculum videatur δίημεν κελεύοντα, in locum vocis δίημεν, per me licet, substituat δίζομεν. HUDS. *Lugd. Bat.* δίημεν κ. Lege (inquit *Coccejus*) δεῖ μὲν κ. Ego nihil mutandum censeo. HAV.

e Ἐπαγγελίας] Forte ἀπαγγελίας.

f Τῆς ἀκριβείας ——— μέλλουσιν.] Accurationis & Veritatis studium in Historico vid. supr. lib. 8. c. 2. §. 8. ἀλλὰ μὴ ἀνομίας ἀποδοχῆς συγγράφειν παραλαμβάνουσι, ἂν καὶ μετὰ ἀποδείξεως, καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν δυναμένων τὴν ἀλήθειαν. SPANH.

g Ἀρξαμένου τοίνυν] Παραλαβόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ὑρκανοῦ *Bosb.* verum nec ista, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ἀ. Ὑρκανοῦ agnoscit *Vet. Interpr.* & mox hac §. egit περὶ Ὑρκανοῦ.

h Ὑρκανοῦ] Πρῶτον Ὑρκανοῦ *Vat.*

i Τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς] Pro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Versione* aut *centesima octogesima tertia Olympiade*, aut *centesima octogesima Olympiade*, aut *centesima septuagesima tertia Olympiade*. Videsis *Langium de Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 356. HUDS. Malè *Rufinus* centesima octuagesima Olympiade, mutatione τοῦ π ολ. pro τοῦ ζ καὶ ο ολ. vid. Casaub. Exer. Baron. p. 155. SPANH.

* *Centesime*] Vide *Casaub.* contra Baron. p. 155.

k Κοΐντου Ὁρτησίου.] Κοΐντου Ὁρτησίου *Hea.* & *Vat.* Κοΐντου τοῦ Ὁρτησίου *Bosb.*

l Κατεῖρχθαι] *Lugd. Bat.* κατειλῆφθαι.

m Κα-

νίκησεν· καὶ τοὺς ἀντιστασιώτας δὲ [l] καταφυγόντας εἰς τὸν τοῦ ἱεροῦ περίβολον, [m] αἱρεῖ προσβαλών. καὶ λόγους ποιησάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν περὶ [n] συμβάσεως, καταλύει τὴν ἔχθραν, ἐπὶ τῷ βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, καρπούμενον ἀδεῶς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ κτῆσιν. ταῦτα [o] ἐπὶ τούτοις ἐν τῷ ἱερῷ συνθέμενοι, καὶ ὅρκοις καὶ δεξιαῖς πιστωσάμενοι τὰς ὁμολογίας, καὶ καταπασάμενοι τοῦ πλήθους παντὸς ὁρῶντος ἀλλήλους, ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, Ὑρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [p] εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀριστοβούλου.

γ'. Φίλος δέ τις Ὑρκανοῦ [q] Ἰδουμαῖος, Ἀντίπατρος λεγόμενος, πολλῶν μὲν εὐπορῶν χρημάτων, δραστήριος δὲ τὴν φύσιν ὢν καὶ στασιαστὴς, ἀλλοτρίως εἶχε πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον καὶ διαφόρως, διὰ τὴν [r] πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μέντοι φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [s] τοῦτον εἶναι [t] γένος ἐκ τῶν πρώτων Ἰουδαίων, τῶν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικομένων. ταῦτα δὲ λέγει χαριζόμενος Ἡρώδῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, βασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τύχης τινὸς [v] γενομένῳ. περὶ οὗ κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. οὗτος τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, [x] Ἀντίπας τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ [y] τοῦτ' ἦν τοὔνομα· ὃν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ στρατηγὸν ἀποδειξάντων ὅλης τῆς Ἰδουμαίας, ποιήσασθαι φιλίαν πρὸς τοὺς [z] ὁμοροῦντας αὐτῷ Ἄραβας καὶ Γαζαίους καὶ Ἀσκαλωνίτας λέγουσι, πολλαῖς αὐτοὺς καὶ μεγάλαις ἐξιδιωσάμενον δωρεαῖς. τὴν οὖν τοῦ Ἀριστοβούλου δυναστείαν ὁ νεώτερος Ἀντίπατρος ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι πάθῃ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, [a] ἐπισυνιστᾷ κρύφα κατ' αὐτοῦ διαλεγόμενος τῶν Ἰουδαίων τοὺς δυναστεύοντας· ἄδικον εἶναι λέγων περιορᾶν Ἀριστόβουλον ἀδίκως ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν αὐτῆς ἐκβεβληκότα, πρεσβύτερον ὄντα, κατέχοντα δ' αὐτὴν οὖσαν ἐκείνου διὰ τὸ πρεσβεῖον. [b] τούτους δὲ συνεχῶς καὶ πρὸς τὸν Ὑρκανὸν [c] ποιούμενος διετέλει τοὺς λόγους, καὶ ὅτι κινδυνεύσει [d] τὸ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ποιήσας αὐτὸν ἐκποδών. τοὺς γὰρ φίλους τοῦ Ἀριστοβούλου μηδένα [e] παραλιπεῖν καιρὸν ἔλεγε, συμβουλεύοντας αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς τότε βεβαίως ἕξοντα τὴν ἀρχήν. τούτοις Ὑρκανὸς ἠπίστει τοῖς λόγοις, φύσει χρηστὸς ὢν, καὶ διαβολὴν δι' ἐπιείκειαν οὐ προσιέμενος ῥᾳδίως. ἐποίει δὲ αὐτὸν τὸ ἄπραγμον καὶ τὸ παρειμένον τῆς διανοίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγεννῆ καὶ ἄνανδρον δοκεῖν· τῆς δ' ἐναντίας φύσεως ἦν Ἀριστόβουλος, δραστήριος καὶ διηγερμένος [f] τὸ φρόνημα.

δ'. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, οὐ προσέχοντα ἑώρα τοῖς λόγοις τὸν Ὑρκανὸν, οὐ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας πλαττόμενος καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλον, ὡς [g] ἀποκτεῖναι θέλοντα· καὶ μόλις ἐγκείμενος πείθει πρὸς Ἀρέταν αὐτῷ συμβουλεύσας φυγεῖν, τὸν Ἀράβων βασιλέα. πεισθέντι γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι σύμμαχος [h] ὑπισχνεῖτο. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούων ἔλεγε, [i] συμφέρον εἶναι τὸ πρὸς τὸν Ἀρέταν ἀποδρᾶναι. ἔστι δὲ ὅμορος τῇ Ἰουδαίᾳ ἡ Ἀραβία. καὶ δὴ πέμ-

fugerant, vi expugnat. Deinde cum ad fratrem de compositione verba fecisset, inimicitias deponit iis conditionibus, ut regnaret Aristobulus, ipse vitam otiosam ageret, suisque facultatibus placide frueretur. Hoc fœdere ita facto in templo, cum *quidem* pacta jurejurando & dextris confirmassent, & invicem spectante universa multitudine complexi fuissent, discesserunt: ille quidem in regiam, Hyrcanus vero ut homo privatus in ædes Aristobuli.

Fœdus ineunt Aristobulus & Hyrcanus.

3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & seditiosus, qui alieno ab Aristobulo erat animo & ab eo dissidebat ex sua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damascenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *suo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipsius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum constituissent, ajunt fecisse amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Ascalonitis, qui secum sentirent; eosque sibi multis & magnis muneribus conciliavisse. Itaque *hic* juvenis Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter suum in illum odium, excitat adversus eum clandestinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum esse dicens pati ut Aristobulus injuste principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter * ætatem deberetur imperium. Hos autem sermones assidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum esse dicebat, nisi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Aristobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei consulerent, ut Hyrcanum interimeret, quasi ita demum firmum habiturus principatum. His sermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro sua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remissio fecerunt ut degener & imbellis spectantibus videretur: at natura diversus erat Aristobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto.

II. Antipater Idumæus Herodis pater. Nicolaus Damascenus.

Antipater Judæos excitat in Aristobulum.

Hyrcani elogium.

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum suis dictis aurem non præbere videt, non desinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Aristobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; vixque acrius urgendo persuadet, cum ei consuluisset ut ad Aretam Arabum regem perfugeret. nam pollicebatur, si sibi obtemperaret, se quoque ei socium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re sua esse ad Aretam fugam maturare. Est autem Ju-

Antipater auctor est Hyrcano ut ad Aretam fugæ se recipiat.

l Καταφυγόντας εἰς τὸν τοῦ ἱεροῦ περίβολον, αἱρεῖ προσβαλών] Καταφεύγοντας εἰς τὸ ἱερὸν περιβάλλοντα αἱρεῖ. προσβαλὼν δὲ καὶ λ. Busb. αἱρεῖ, προσβαλὼν δὲ καὶ Hen.

m Αἱρεῖ προσβαλών.] Gen. περὶ. L. B. ἱερῷ. Legendum αἱρεῖ. COCC.

n Συμβάσεως,] Συμβιβάσεως Hen.

o Ἐπὶ τούτοις] Ita ex *Vet. Interpr.* & lib. 1. *de Bello Jud.* ἐπὶ τοῖς in *Codd. Gr.* & *Editis* & *MSS.* Est qui vertit, *in eorum præsentia qui in templo erant.*

p Εἰς τὴν οἰκίαν] Εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ἀρ. *Vat.* εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ἀρ. *Hen.*

q Ἰδουμαῖος,] Ἰουδαῖος in *Cod. Gall.* Ἰδουμαῖος in *cæteris* omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 2. SPANH.

r Πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν.] Πρὸς τὸν Ὑρκ. *Hen.* & *Busb.*

s Τοῦτον εἶναι γένος] Idem in *Historia Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum πολυγλώττων Parisiensium* [& *Londinensium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Usserius* ad *A. M.* 3932. quem videsis.

t Γένος] *L. B.* γενόμενος. Forte γενόμενον inquit *Casaubon.* Nihil tamen muto. HAV.

v Γενομένῳ.] Γεγενημένῳ *Busb.*

x Ἀντίπας] *Antipatri* & *Antipa* idem est nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Grot.* ad *Luc.* c. 1.

y Τοῦτ' ἦν τοὔνομα·] Dissentit *Eusebius* (*Hist. Eccl.* l. 1. c. 6.) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuisse scribit. Verum fidem potius *Josepho* quam *Eusebio* habendam esse ostendit *Chr. Noldius*, sub initium *Historiæ Idumææ.*

z Ὁμοροῦντας] Ὁμόρους αὐτῷ *Busb.* ὁμοροῦντας αὐτῷ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* versione, *cum finitimis Arabibus.*

a Ἐπισυνιστᾷ κρύφα κατ' αὐτοῦ] Ἐπισυνιστᾷ κατ' αὐτοῦ κρύφα τῶν Ἰουδ. *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

* *Ætatem deberetur imperium.*] *Al.* ætatis prærogativam.

b Τούτους δὲ] Ita *Hen.* & *Busb.* τούτους τε συνεχῶς πρὸς in *Editis Aliisque.*

c Ποιούμενος] Ἐποιεῖτο τοὺς λόγους *Busb.*

d Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* (certe *Lugd. Bat.*) τὸ ζῆν *Busb.* τοῦ ζῆν *Gen. Aliisque.*

e Παραλιπεῖν] *L. B.* παραλείπειν.

f Τὸ φρόνημα.] Φρονήματι *Busb.*

g Ἀποκτεῖναι θέλοντα·] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀνελεῖν in *reliquis.*

h Ὑπισχνεῖτο.] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* ὑπισχνεῖται in *Editis Aliisque.*

i Συμφέρον] *Lugd. Bat.* σύμφορον.

Judææ finitima Arabia. Itaque misit Hyrcanus primum Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non esse inimicis traditurum si ad eum supplex venisset. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hierosolyma. Et haud multo post assumpto eo, noctu egressus est urbe, & longo itinere expedito cum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc singulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* persuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promisit, si reductus & in regnum restitutus esset, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipsius pater ab Arabibus abstulisset. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lyssa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

θει [k] πρῶτος Ὑρκανὸς πρὸς τὸν Ἀράβων βασιλέα τὸν Ἀντίπατρον, ληψόμενον πίστεις, ὡς οὐκ ἐκδώσει τοῖς ἐχθροῖς ἱκέτην αὐτοῦ γενόμενον. λαβὼν δὲ τὰς πίστεις ὁ Ἀντίπατρος, ὑπέστρεψε πρὸς Ὑρκανὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ μετ' οὐ πολὺ παραλαβὼν αὐτὸν, καὶ τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν νύκτωρ, καὶ [l] πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν, ἧκεν ἄγων αὐτὸν εἰς τὴν καλουμένην [m] Πέτραν, [n] ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τοῦ Ἀρέτα· μάλιστα δὲ ὢν φίλος τῷ βασιλεῖ, κατάγειν τὸν Ὑρκανὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεκάλει. καὶ τοῦθ' ἑκάστης ἡμέρας ποιῶν καὶ οὐκ ἀνιεὶς, ἀλλὰ καὶ δωρεὰς προσιέμενος, πείθει τὸν Ἀρέταν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ὑρκανὸς ὑπέσχετο αὐτῷ, κατελθὼν καὶ τὴν βασιλείαν κομισάμενος, ἀποδώσειν τήν τε χώραν καὶ τὰς δώδεκα πόλεις, ἃς Ἀλέξανδρος [o] ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῶν Ἀράβων ἀφείλετο. ἦσαν δ' αὗται, Μήδαβα, [p] Ναβαλλὼ, [q] Λιβιὰς, [r] Θαραβασὰ, [s] Ἀγαλλὰ, Ἀθώνη, [t] Ζώαρα, [v] Ὀρώναι, Μάρισσα, Ῥύδδα, [x] Λύσσα, Ὄρυβα.

III.

CAP. II.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adversus Aristobulum, & Hierosolyma obsident: utque Scaurus Romanus obsidionem solvit. De obitu Oniæ.

HIS promissis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Aristobulum, cum quinquaginta equitum simul & peditum millibus, cumque prælio vincit. Cum autem multi post hanc victoriam ad Hyrcanum defecissent, desertus Aristobulus fugit Hierosolyma. At rex Arabum, copiis suis omnibus secum adductis, fanum aggressus oppugnat Aristobulum, populo ab Hyrcano stante & oppugnationem adjuvante, cum soli sacerdotes essent apud Aristobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque castris, obsidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum festum, quod Pascha vocamus, Judæorum præcipui, relictis suis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir justus & * Deo charus, (qui aliquando, cum siccitas esset, Deum oravit ut ardores depelleret, Deusque precibus exauditis pluviam misit) sese

Aretas in Aristobulum expeditionem facit, eumque superat, dein templum oppugnat.

Onias, vir justus, & Deo charus.

ΚΕΦ. β΄.

Ὡς Ἀρέτας καὶ Ὑρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον, καὶ πολιορκοῦσιν Ἱεροσόλυμα. καὶ ὡς Σκαῦρος ὁ Ῥωμαῖος λύει τὴν πολιορκίαν. Περὶ Ὀνίου τελευτῆς.

ΤΟύτων αὐτῷ τῶν ὑποσχέσεων γενομένων, Ἀρέτας στρατεύει ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον, μετὰ πέντε μυριάδων ἱππέων ἅμα καὶ πεζῆς στρατιᾶς, καὶ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν δὲ μετὰ τὴν νίκην πρὸς Ὑρκανὸν αὐτομολησάντων, μονωθεὶς ὁ Ἀριστόβουλος ἔφυγεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὁ δὲ τῶν Ἀράβων βασιλεὺς, πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἀναγαγὼν, καὶ προσβαλὼν τῷ ἱερῷ, τὸν Ἀριστόβουλον ἐπολιόρκει, προστεθειμένου καὶ τοῦ δήμου τῷ Ὑρκανῷ, καὶ συμπολιορκοῦντος αὐτῷ, μόνων δὲ τῶν ἱερέων [y] Ἀριστοβούλῳ προσμενόντων. ὁ μὲν οὖν Ἀρέτας ἑξῆς [z] βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Ἰουδαίων, ἰσχυρῶς ἐνέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τούτων δὲ [a] γενομένων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, ἣν [b] Φάσκα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατοι τῶν Ἰουδαίων, ἐκλιπόντες τὴν χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. [c] Ὀνίας δέ τις ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ καὶ θεοφιλὴς, [d] ὃς ἀνομβρίας ποτὲ οὔσης ηὔξατο τῷ Θεῷ λῦσαι τὸν αὐχμὸν, καὶ ἐπακούσας ὁ Θεὸς ὗσεν, ἔκρυψεν αὐτὸν διὰ τὸ τὴν στά-

σιν

k Πρῶτος Ὑρκανὸς] Πρῶτον Busb. & Lugd. Bat.

l Πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν,] Ita Hen. (Lugd. Bat.) & Busb. πολλοὺ in Editis Aliisque.

m Πέτραν, ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τοῦ Ἀρέτα·] Πέτρα Arabum Regia. Eadem Ἀρκέμη dicta, supr. lib. 4. c. 7. §. 1. quæ Arabum primaria urbs, Græcis Πέτρα. supra Πέτρα hæc eadem, quæ prius Ἄρκη dicta lib. 4. c. 4. §. 7. Alia nempe hæc Ἄρκη ab altera in Phœnice, quæ Ἄρκη ἐν τῷ Λιβάνῳ dicitur supr. lib. 1. c. 7. §. 1. ubi natus Alexander Severus Imperator. *Lamprid.* in Alexand. Sever. Ab hac Ἄρκη Phœniciæ alia Arabiæ, postea Πέτρα dicta, de qua loc. cit. lib. 4. c. 7. §. 1. superioris Ἄρκης mentio iterum lib. 5. c. 1. §. 22. Ἄρκη δὲ πόλις ὑπερέχει αὐτοῦ &c. item lib. 8. c. 2. §. 3. Ἄρκην τὴν ἐν Λιβάνῳ. SPANH.

n Ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τοῦ Ἀρέτα·] Ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τοῦ Ἀρέτα. παρεκάλει ἐν αὐτοῖς Ὑρκανὸς ἱκετεύων αὐτὸν, καὶ καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκαταστῆσαι, ὑπισχνούμενος δώσειν αὐτῷ &c. Busb. atque ita fere *Zonaras*.

o Ὁ πατὴρ —— Ἀγαλλὰ,] XII. Urbes Arabibus ereptæ ab Alexandro Judæorum Rege, vid. supr. lib. 13. c. 15. §. 4. SPANH.

p Ναβαλλὼ,] In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabalatha*.

q Λιβιὰς] Λαβιὰς juxta aliquot *Epiphanii* libros.

r Θαραβασὰ,] Θαραβάθα Hen. Ἀραβαθὰ aut Ἀραβαθὰ *Epiphan.*

s Ἀγαλλὰ,] *Galata & Galathone* in *Epiphan.* pro Ἀγαλλὰ, Ἀθώνη.

t Ζώαρα,] Ζωὰρ τῆς Ἀραβίας· πόλις. lib. 4. c. 8. §. 4. & Ἀρχ. lib. 1. c. 11. §. 4. ζώαρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· *Hebr.* ὀλίγος, nempe צער. SPANH.

v Ὀρώναι,] Ὀρῶν Ἀγνοῦ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Monsingo Adissa* aut *Edissa*: dein *Rabdalosa*, *Oriblo*. HUDS. Conf. supra Antt. lib. 13. c. 15. §. 4. Ὀρώνας· SPANH. Post Ὀρώνας in *Lugd. Bat.* subjungitur Ἀγνοῦ, inque ejusdem MS. margine adnotatur alia lectio Ἀγνοῦν. Quum vero tot Codices novam adjungant urbem, plurimi vero legant Ἀγνοῦ, substitui debere judico Ἀλοῦσα, quam urbem conjungit Josephus cum Oronis, Marissa aliisque ex his urbibus, quas enumerat etiam superius Lib. 13. c. 15. §. 4. HAV.

x Λύσσα,] Λοῦσα *Hen.* Λοῦσα *Ptolemæo*. Vide *Bocharti* Phaleg. p. 350.

y Ἀριστοβούλῳ προσμενόντων.] Τῷ Ἀριστοβούλῳ Busb. Hen. & Vat.

z Βαλόμενος τὰ στρατόπεδα] Ita Busb. βαλλόμενος in reliquis. Forsan ἔξω βαλλόμενος, inquit *Cl. Lowthius*.

a Γενομένων,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γενομένου in *cæteris*.

b Φάσκα λέγομεν,] Πάσχα Busb.

c Ὀνίας δὲ] Ὀνίαν δέ τινα, δίκαιον ὄντα καὶ θεοφιλῆ Busb. atque ita *Zonaras*, qui subjungit, ὃς εὐχῇ ποτε ἀνομβρίας, ἀρχῇ τῷ Θεῷ δυνηθέντα, ἔλυσε τὴν ἀνομβρίαν, ἤξίουν οἱ Ἰουδαῖοι ἀρᾶσθαι κατ' Ἀριστοβούλου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο. ὡς δ' ἐβιάζετο, ὦ Θεὸς β. τ. ὅλων, εἶπεν &c.

d Ὃς ἀνομβρίας ποτὲ οὔσης] Illud ὃς deest *Hen.* HUDS. Historia hæc narratur in Gemara Taanith fol. 23. 1. & his verbis in Megillath Taanith fol. 49. fac. 2. יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים הלך אצל להבו חוני המעגל אמרו לו התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי אמר רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמים יורדין. *Maxima pars mensis Adar jam effluxerat, & pluvia nondum descenderant. Adierant Oniam, circularem dictum* (ob rationem mox indicandam) *rogantes ut pluviam à Deo peteret. Respondit, ite & furnos paschales intro ferte, ne à pluvia liquefiant. Precatus est, at non descenderunt aquæ pluviæ. Tunc circulum designavit humi & se in medio ejus constituit, exemplo Chabacuci, qui dixit* cap. 2. 1. in custodia mea stabo & figam gradum super locum munitum (undique qualis est figura circuli) & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi & quid respondeam arguenti me. *Dixit Onias, Domine hujus universi, oculi filiorum tuorum in me conversi sunt, quoniam veluti plus domus tuæ sum coram te: juro per nomen tuum magnum me ex hoc loco non degressurum antequam misertus fueris filiorum tuorum. Mox cœperunt pluviæ descendere.* REL.

* *Deo Charus,*] *Al.* Dei amicus.

e Ὀρῶν

σεν [e] ὁρῶν ἐπιμένουσαν. ἀναχθέντα δ' εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰουδαίων, ἠξίουν ὡς ἔπαυσε τὴν ἀνομβρίαν εὐξάμενος, [f] ἵν' οὕτως ἀρὰς κατὰ Ἀριστοβούλου καὶ τῶν συστασιαστῶν αὐτοῦ ἐπιθῇ. ἐπεὶ δὲ ἀντιλέγων καὶ παραιτούμενος ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, [g] στὰς μέσος αὐτῶν εἶπεν, "[h] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπεὶ οἱ μετ' ἐμοῦ νῦν "ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ πολιορκούμενοι δὲ ἱερεῖς "σοί, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [i] ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, "μήτε κατ' ἐκείνων ἃ οὗτοι παρακαλοῦσιν εἰς τέλος ἀγα-"γεῖν." καὶ τὸν μὲν ταῦτ' εὐξάμενον περιστάντες οἱ πονηροὶ τῶν Ἰουδαίων κατέλευσαν.

β. Ὁ δὲ Θεὸς τούτους αὐτίκα παραχρῆμα ἐτιμωρήσατο τῆς ὠμότητος, καὶ δίκην εἰσεπράξατο τοῦ Ὀνίου φόνου τοῦτον τὸν τρόπον. [k] πολιορκουμένων τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Ἀριστοβούλου, συνέβη τὴν ἑορτὴν ἐπιστῆναι τὴν καλουμένην Φάσκα, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν τῷ Θεῷ. ἀπορούντες δὲ θυμάτων οἱ περὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἠξίουν [l] αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους παρασχεῖν, χρήματα [m] λαβόντας ἀντὶ τῶν θυμάτων ὅσα θέλουσι. τῶν δέ, εἰ [n] βούλονται λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, προθύμως ὅ, τε Ἀριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέστησαν, καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθιμήσαντες [o] ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοῦτο πονηρίας ἦλθον, ὥστε παραβῆναι τὰς πίστεις καὶ ἀσεβῆσαι εἰς τὸν Θεόν, τὰ πρὸς τὴν θυσίαν μὴ [p] παρασχόντες τοῖς δεομένοις. [q] παρασπονδηθέντες δὲ οἱ ἱερεῖς ηὔξαντο τῷ Θεῷ, δίκην [r] αὐτῶν εἰσπράξασθαι παρὰ τῶν ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, τὸν καρπὸν ἁπάσης τῆς χώρας διέφθειρεν, ὡς τὸν μόδιον τοῦ σίτου τότ' [s] αὐτοῖς ἐξωνεῖσθαι δραχμῶν ἕνδεκα.

γ. [t] Ἐν τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήιος, αὐτὸς ὢν ἐν [v] Ἀρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἔτι Τιγράνῃ. ὁ δέ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκόν, Λόλλιον μὲν καὶ Μέτελλον νεωστὶ τὴν πόλιν ᾑρηκότας εὑρών, αὐτὸς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἠπείγετο. [x] παραγινομένῳ δὲ πρέσβεις ἧκον παρ' αὐτόν τε Ἀριστοβούλου πρὸς αὐτὸν καὶ Ὑρκανοῦ, [y] συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ. [z] ὑπισχνουμένου δέ, Ἀριστοβούλου μὲν [a] τετρακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προσδέχεται τὴν Ἀριστοβούλου ὑπόσχεσιν, καὶ γὰρ εὔπορος χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος ἦν, καὶ μετριωτέρων ἠξίου τυγχάνειν· ὁ δὲ καὶ πτωχὸς ἦν, καὶ γλίσχρος, [b] καὶ περὶ μειζόνων τὴν ἄπιστον προτείνων ὑπαγγελίαν. οὐ γὰρ ἴσον ἦν βίᾳ πόλιν ἑλεῖν, [c] ἐν ταῖς μάλιστα ὀχυρὰν καὶ δυνατήν, [d] ἢ φυγάδας ἐκβαλεῖν μετὰ τοῦ [e] Ναβαταίων πλήθους, οὐκ εὖ πρὸς πόλεμον [f] διακειμένου. τούτῳ τοίνυν προσθέμενος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τὴν πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Ἀρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ῥωμαίων ἀποδειχθή-

abdidit, quoniam durare seditionem videbat. Sed *illi*, eo in Judæorum castra perducto, postulant, ut quemadmodum siccitatem precibus finierat, ita nunc Aristobulum & ejus factionis homines diris ageret. cumque contradicens & deprecans coactus esset à multitudine, stans in medio eorum dicebat, "O Deus rex universitatis, quandoqui-"dem qui mecum nunc stant, tuus populus est, "itemque qui obsidentur sacerdotes tui sunt, pre-"cor ut neque contra hos illos audias, neque quæ "hi contra illos orant ad exitum perducas." Et illum quidem ista precatum circumstantes Judæorum pessimi quique lapidibus necarunt.

Onias lapidatur.

2. Deus autem mox illos ob hanc crudelitatem ultus est, cædisque Oniæ pœnas exegit ad hunc modum. Obsessis sacerdotibus & Aristobulo, accidit ut festum instaret quod Pascha vocatur, in quo nobis moris est multas hostias Deo immolare. At cum victimis carerent qui cum Aristobulo erant, populares suos rogarunt ut eas *ipsis* præberent, & pro iis quantam vellent pecuniam acciperent. cumque illi, si habere velint, in singula capita mille drachmas dari postularent, Aristobulus & sacerdotes conditionem libenter acceperunt, & demissam per muros pecuniam illis dederunt. Atqui illi, accepta pecunia, victimas non dederunt: sed eo improbitatis processerunt, ut fidem violarent, & impii essent in Deum, ea quibus ad sacra facienda opus erat egentibus non suppeditando. Sacerdotes autem contra fidem datam decepti Deum orarunt, ut se in populares suos ulcisceretur. Atque ille vindictam non distulit: sed immisso magno violentoque vento totius regionis fruges corrupit, adeo ut eo tempore tritici modius undecim drachmis emeretur.

Fides violata ab obsidentibus.

Illos ob scelus ulciscitur Deus.

3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pompejus, cum ipse esset in Armenia & adhuc adversus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damascum profectus, Lolliumque & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è vestigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Aristobulo & Hyrcano legati, auxilium postulantes utrique. Cumque Aristobulus quidem promitteret se quadringenta talenta daturum esse; Hyrcanus vero his non pauciora datum iri, Aristobuli promissionem accipit, quippe hominis pecuniosi & magnifici & æquiora postulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus esset, & incredibilia polliceretur cum majora postularet. non enim ejusdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitissimam & potentissimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur causas cum Aristobulo paciscitur, acceptaque pecunia solvit obsidionem, jubens Aretam discedere, aut *ni pareat* hostem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damascum

IV. Scaurus, in Syriam à Pompeio missus, mox in Judæam contendit.

Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Aristobulus.

Scaurus, accepta ab Aristobulo pecunia, Hierosolyma ab obsidione liberat.

e Ὁρῶν ἐπιμένουσαν] Ὁρῶν ἰσχυρὰν ἐπ. *Hen.* HUDS. Et *Lugd. Bat.* neque male forsan. HAV.

f Ἵν' οὕτως ἀρὰς] Ἵν' οὕτως ἀρὰς θῇ κατὰ Ἀρ. κ. τ. συστασιαστῶν αὐτοῦ. ἐπεὶ *Hen.* & *Busb.*

g Στὰς μέσος αὐτῶν] Semper stabat in circulo, ut dicitur ibid. abusus ad id verbis Haggæi. REL.

h Ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων,] Ὦ Θεὲ *Bar. Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Vat.* & *Zonar.* HUDS. Eadem fere phrasi utitur in precibus suis, quas Talmudici habent. REL.

i Ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, μήτε κατ' ἐκείνων] Ita *Hen. Vat.* & forsan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) nisi quod ὑπακούσῃς habeant. ἐκείνοις ἀκοῦσαι, μήτε ἐκείνων in *Editis.* ἐκείνοις ἐπαρκέσῃς, μήτε μὴν κατ' ἐκείνων τούτοις *Zonar.*

k Πολιορκουμένων τῶν ἱερέων] Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* πολιορκουμένων γὰρ τῶν in *Editis.*

l Αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους] Αὐτοῖς non agnoscit *Busb.* αὐτοὺς habet *Vat.*

m Λαβόντας] Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.*

n Βούλονται λαβεῖν,] Βούλονται *Busb.* & *Vat.* εἰ βούλονται μοσχίας χιλίας δραχμὰς *Hen.*

o Ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα.] Ἔδοσαν & mox ἀπέδοσαν *Hen.*

p Παρασχόντες τοῖς δεομένοις.] Παρασχόντες *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Παρασπονδηθέντες] Conf. de Vita §. 59.

r Αὐτῶν εἰσπράξασθαι] Αὐτῶν deest *Hen.* & εἰσπράξασθαι habet *Busb.* paulo post ὡς pro ὡς.

s Αὐτοῖς] *Lugd. Bat.* αὐτοῖς.

t Ἐν τούτῳ —— Πομπήιος,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 2. item infra c. 5. §. 1. SPANH.

v Ἀρμενία] Vide *Usserii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.*

x Παραγινομένῳ] *L. B.* παραγινομένου.

y Συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ.] *Lugd. Bat.* εἰ βούλοιτο συμμαχεῖν, ἑκατέροις.

z Ὑπισχνουμένου δ.] Ὑπισχνουμένων *Hen.* & *Busb.*

a Τετρακόσια δώσειν τάλαντα,] Τετρακόσια *Vat.* & *Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex seq. cap. 2. §. 5. ab init. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

b Καὶ περὶ μειζόνων] Ita *Bas. Hen. Busb.* & *Vat.* ὑπὲρ μειζόνων in *Ed. Gen.*

c Ἐν ταῖς μάλιστα] Ἐν ταῖς μ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Ἢ φυγάδας] Cl. *Lowthius* καὶ pro ἢ reponendum censet.

e Ναβαταίων] Ναβαταῖοι de Arabibus. SPANH.

f Διακειμένου.] Διακειμένων *Busb.* & *Lugd. Bat.*

scum iterum petiit: Aristobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congressus, prælio superat, & hostium circiter septem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

σαθῆ. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Ἀριστόβουλος δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπί τε Ἀρέταν καὶ Ὑρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [g] ἐπὶ τὸν καλούμενον [h] Παπυρῶνα, νικᾷ τῇ μάχῃ καὶ κτείνει περὶ [i] ἑξακισχιλίους τῶν πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [k] καὶ Φαλίων ὁ Ἀντιπάτρου ἀδελφός.

V.

CAP. III.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant de regno disceptantes: utque Aristobulo in castellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones sibi traderet.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς πρὸς Πομπήϊον ἔρχονται περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι· καὶ ὡς Ἀριστοβούλου εἰς Ἀλεξάνδρειον φεύγοντος, Πομπήϊος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει, καὶ τὰ ἐρύματα παραδιδόναι κελεύει.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Aristobulus.

NON multo autem post, cum Pompejus Damascum venisset, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Misit enim ei ingens donum Aristobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, cum "corona aureorum quatuor mille, & ex Judæa sive "vitis sive hortus: quod opus τερπωλὴ delectatio-"nem nominabant. Hoc donum vidimus etiam "nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedica-"tum, cum inscriptione ALEXANDRI JU-"DÆORUM REGIS. Æstimabatur autem "quingentis talentis. Et quidem fertur, Aristo-"bulum Judæorum dynasten hoc misisse.

Strabonis de ea testimonium.

ΜΕΤ' οὐ πολὺ δὲ Πομπηΐου εἰς Δαμασκὸν ἀφιγμένου, καὶ Κοίλην Συρίαν ἐπιόντος, ἧκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῆς Ἰουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πεντακοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων οὕτως. "ἦλθε δὲ καὶ ἐξ Αἰγύπτου πρεσ-"βεία, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς "Ἰουδαίας εἴτε [l] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [m] τερπωλὴν [n] ὠνό-"μαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον ἱστορήκαμεν "καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπε-"τωλίου, ἐπιγραφὴν ἔχον [o] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐτιμήθη δὲ εἶναι πεντακοσίων "ταλάντων. Ἀριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτον λέγεται πέμψαι [p] τὸν "Ἰουδαίων δυνάστην.

Hyrcani & Aristobuli legati ad Pompejum veniunt.

2. Non multo autem post venerunt rursus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Aristobulo: * qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat*; hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* jussis iis, qui controversias habebant, ineunte vere *ad se venire*, educto ex hybernis exercitu in agrum Damascenum contendit: & in transitu arcem Apamiæ, quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, & † Ptolemæi Mennæi regionem consideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus, securi percussus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus stipendium solvit. Expugnavit etiam Lysiada præsidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertransisset, & montem superasset Cœlen-Syriam ut appellatur disterminantem, à Pella Damascum se contulit;

Multa in Syria præclare gesta à Pompejo.

β'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ [q] ἧκον πάλιν πρέσβεις πρὸς αὐτὸν, Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Ὑρκανοῦ, Νικόδημος δὲ ὑπὲρ Ἀριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγορεῖ τῶν λαβόντων χρήματα, [r] Γαβινίου μὲν πρότερον, Σκαύρου δὲ ὕστερον, τοῦ μὲν τριακόσια, τοῦ δὲ τετρακόσια τάλαντα, [s] πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐχθροὺς καὶ τούτους αὐτῷ κατασκευάζων. κελεύσας δὲ ἥκειν τοὺς διαμφισβητοῦντας, ἐνισταμένου τοῦ ἔαρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν [t] χειμαδίων, ὥρμησεν [v] ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν· καὶ τήν τε ἄκραν ἐν παρόδῳ τὴν ἐν Ἀπαμείᾳ κατέσκαψεν, ἣν ὁ Κυζικηνὸς [u] ἐτείχισεν Ἀντίοχος, καὶ τὴν Πτολεμαίου τοῦ Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [y] οὐδὲν ἐλάττονος Διονυσίου τοῦ Τριπολίτου, τοῦ πελεκισθέντος, [z] ὥσπερ καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίοις μέντοι ταλάντοις ἐξωνησαμένου τὴν ὑπὲρ τῶν [a] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήϊος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξεῖλε δὲ καὶ Λυσιάδα χωρίον, οὗ τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ἰουδαῖος. διελθὼν δὲ [b] τὰς πόλεις τήν τε [c] Ἡλιόπολιν καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὸ διεῖργον ὄρος ὑπερβαλὼν τὴν Κοίλην προσαγορευομένην Συ-

g Επὶ τ̃ καλούμενον] Περὶ Bush.
h Παπυρῶνα,] Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.
i Εξακισχιλίους] Ita *Hen. Bush.* & *Epiphan.* ἑπτακισχιλίους *Bas. Gen.* & *aliquot MSS.* HUDS. Οκτακισχιλίους, ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. MSS. ibi ἑξακισχιλίους, unde Ox. ἑπτακισχιλίους. SPANH.
k Καὶ Φαλίων] Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φαλλίωνα, hic loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10. §. 1.) καὶ Φαλίων rescripsi pro Κεφαλίων. (*Lugd. Bat.* Κεφαλίων) Verum juxta *Vet. Interpr.* hic Κεφαλὼν legendum, illic Κεφαλῶνα. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.
l Αμπελος εἴτε κῆπος·] Vide *Plinii* Nat. Hist. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuisse videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt: sed, ut verisimile est, κειμήλιον erat domus Hassamonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Trihæres. Nic. Serrarii*, c. 5.
m Τερπωλὴ] Ita *Hen.* τερπωλὴ in *Editis Aliisque.* τερπνὸν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Τερπωλὴ de vite aurea Hierosolymis Romam missa. SPANH. Τερπωλή. תרפולי. REL.
n Ωνόμαζον τὸ δημιούργημα.] Iterum cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant.* in *cæteris* ὀνομάζει.
o Αλεξάνδρου] Ita in *Græcis* plerisque, tam *Editis* quam *MSS.* Αριστοβούλου pro Αλεξάνδρου habet *Bush.* in *Epiphanii* versione *Aristobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forsan rescribendum censeret, Αριστοβούλου τ̃ Αλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Usserio* (in *Annalibus* V. T. p. 548. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hierosolymitano repositum, & à filio ejus Aristobulo ad Pompejum inde transmissum.

p Τῶν Ιουδαίων δυνάστην.] Τὸν Ιουδ. *Hen.* τ̃ τ̃ Ιουδ. *Vat.*
q Ηκον πάλιν] Ηκον πρὸς αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.*
* *Qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant*,] Qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepissent, ille trecenta talenta, alter quadringenta. *Epiphan.*
r Γαβινίου] Ita cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* Γαβινίῳ in cæteris.
s Πρὸς τοῖς ἄλλοις] Πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τούτους ἐχθροὺς αὐτῷ κατ. *Hen.*
t Χειμαδίων,] Χειμαδείων *Hen.*
v Επὶ τὴν Δαμασκηνὴν·] Επὶ τ̃ Δαμασκηνοῦ *Bush.* (ut & margo *Lugd. Bat.*) ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν *Gall.*
u Ετείχισεν] Ita ex *MSS.* (etiam *L. B.*) & *Vet. Interpr.* ἐτύγχανεν perperam in *Editis.*
† *Ptolemæi Mennæi regionem consideravit*,] Id est qui *Mennæus* dicebatur: aliis vero, *Mennæi* filii. Vide supr. lib. 13. c. 16. §. 3. & supr. lib. 13. c. 15. §. 2.
y Οὐδὲν ἐλάττονος] Οὐδὲν ἧττον *Bush.*
z Ωσπερ καὶ κηδεύων] Sic in plerisque *MSS.* (ut & *L. B.*) ὅσπερ in *Editis.*
a Ημαρτημένων τιμωρίαν,] Sequutus sum *Cod. Hen.* in *Editis Aliisque* ἁμαρτημάτων.
b Τὰς πόλεις] Καὶ πόλεις ἱερὰς solus *Bush.*
c Ηλιόπολιν] Ita cum *Cod. Hen.* Ηλίου πόλιν in reliquis. In *Epiphanii* versione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, & in inferiorem Syriam Damascumque pervenit.*

d Hæc

Συρίαν, ἀπὸ τῆς Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [d] ἧκεν· ἔνθα δὴ καὶ τῶν Ἰουδαίων διήκουσε καὶ τῶν [e] ἡγουμένων αὐτῶν, οἳ πρός τε ἀλλήλους διεφέροντο, ὅ, τε Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, καὶ τὸ ἔθνος πρὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν οὐκ ἀξιοῦν [f] βασιλεύεσθαι, πάτριον γὰρ εἶναι τοῖς ἱερεῦσι τοῦ [g] τιμωμένου παρ᾽ αὐτοῖς Θεοῦ πειθαρχεῖν, ὄντας δὲ τούτους ἀπογόνους τῶν ἱερέων εἰς ἄλλην μετάγειν ἀρχὴν τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως καὶ [h] δοῦλοι γένοιντο. Ὑρκανὸς δὲ κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [i] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον ὑπ᾽ Ἀριστοβούλου, καὶ μικρὸν ἔχοι μέρος τῆς χώρας ὑφ᾽ αὑτῷ, τὴν δὲ ἄλλην βίᾳ [k] λαβὼν Ἀριστόβουλος· τάς τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, καὶ τὰ πειρατήρια τὰ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἶναι τὸν συστησάμενον [l] διέβαλλεν, οὐκ ἂν οὐδ᾽ ἀποστῆναι λέγων τὸ ἔθνος, [m] εἰ μὴ βίαιός τε καὶ ταραχώδης ὑπῆρχε. συνηγόρουν δὲ αὐτῷ [n] ταῦτα λέγοντες πλείους ἢ χίλιοι τῶν δοκιμωτάτων Ἰουδαίων, Ἀντιπάτρου παρασκευάσαντος. ὁ δὲ τοῦ μὲν ἐκπεσεῖν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς τὴν ἐκείνου φύσιν ᾐτιᾶτο, ἄπρακτον οὖσαν, καὶ διὰ τοῦτ᾽ εὐκαταφρόνητον. αὐτὸν δὲ ἔλεγε φόβῳ τοῦ μὴ πρὸς ἄλλους μεταστῆναι τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν ὑπελθεῖν, προσαγορεύεσθαι δὲ αὐτὸν τοῦθ᾽ ὅπερ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν πατέρα. καὶ δὴ μάρτυρας τούτων ἐκάλει τοὺς νέους καὶ σοβαρωτέρους, ὧν ἐβδελύττοντο τὰς πορφυρίδας καὶ τὰς κόμας καὶ τὰ φάλαρα, καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, ὃν ὥσπερ οὐ δίκην ὑφέξοντες ἀλλ᾽ ὡς εἰς πομπὴν προϊόντες [o] ὑπείκοντο.

γ'. Πομπήϊος δὲ τούτων ἀκούσας, καὶ καταγνοὺς Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲν αὐτοὺς ἀπέπεμψε διαλεχθεὶς πρᾴως· ἐλθὼν δ᾽ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔλεγε διατάξειν ἕκαστα, [p] ἐπειδὰν τὰ τῶν Ναβαταίων πρῶτον [q] ἴδοι. τέως δ᾽ [r] ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, θεραπεύων ἅμα τὸν Ἀριστόβουλον, μὴ τὴν χώραν ἀποστήσῃ καὶ διακλεισθείη τῶν παρόδων. ἔτυχε μέντοι τοῦτ᾽ ἐξ Ἀριστοβούλου γενόμενον. οὐ γὰρ ἀναμείνας οὐδὲν ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Πομπήϊος, [s] εἰς [t] Δῆλιον πόλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζεται δὲ ἐπὶ τούτοις Πομπήϊος, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς Ναβαταίους ἀναλαβὼν στρατιὰν, ἔκ τε Δαμασκοῦ καὶ τῆς ἄλλης Συρίας [v] ἐπικουρίαν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ Ῥωμαϊκοῖς τάγμασιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ παραμειψάμενος Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἧκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς Ἰουδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγειον, [x] ἐνταῦθα εἴς τι περικαλλὲς ἔρυμα, ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ ὄρους ἱδρυμένον, [y] Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφευγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, προτρεπόντων πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ῥωμαίοις, κατέβη· καὶ, δικαιολογησάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς ἀρχῆς, πάλιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέβαινε Πομπηΐου συγχωρήσαντος. καὶ τοῦτ᾽ ἐποίησε δὶς καὶ τρὶς, [z] ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἐλπίδα, καὶ πρὸς ἕκαστον ὧν [a] ἐκέλευσε Πομπήϊος ὑπακούειν ὑποκρινόμενος, ἅμα δὲ ἀναχωρῶν εἰς [b] τὰ ἐρύματα [c] ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλύειν αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ πόλε-

ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipsi inter se dissidebant, Hyrcanus scilicet & Aristobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio subjici detrectans, quod patrium esset, sacerdotibus ejus Dei, qui apud ipsos coleretur, ut obedirent, hosque sacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in servitutem redigatur: Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipse ab Aristobulo privatus esset jure ætatis; parvamque terræ partem sub se haberet, reliquam vi abstulisset Aristobulus; eumque esse criminabatur, qui & incursionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor extitisset: gentem nunquam fuisse rebellaturam dicens, nisi ille violentus & turbidus fuisset. Atque hæc ei attestabantur supra mille de Judæorum illustrissimis, quos Antipater subornaverat. At Aristobulus eum principatu excidisse suæ ipsius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava esset, ideoque facile contemneretur. se vero, ajebat, imperium necessario subiisse ne ad alios transferretur; ipsum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante se* usus est. Atque harum rerum testes citabat juvenes quosdam insolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioso *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quasi causam dicturi, sed quasi pompam obituri sumpserant.

Querela Judæorum de Hyrcano & Aristobulo.

Hyrcani querela de Aristobulo.

Aristobuli defensio.

3. Pompejus, his auditis, Aristobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimisit: seque in terram eorum profectum omnia compositurum dicebat, postquam prius Nabatæorum res inspexisset. at interea quietos se tenere jussit; Aristobulum simul colens, ne nationem averteret & transitum ei intercluderet. neque tamen non est id ab Aristobulo factum. Nam nulla re exspectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam se contulit.

Pompejus, Hyrcano favens, Aristobulum dimittit.

4. Istis autem Pompejus irascitur, & assumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damasco reliquaque Syria auxilio, aliisque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus est adversus Aristobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium est Judææ, illic in quoddam præsidium pulchrum admodum, in montis vertice situm, Alexandrium *dictum*, cum Aristobulus confugisset, *Pompejus ei* significatum misit ut ad se veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, descendit: &, postquam cum fratre de potentatu disceptaverat, iterum in arcem ascendit permissu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, simul semet adulari sinens spe regni ab ipso obtinendi, & ad omnia ejus imperata se obedientem esse simulans, simulque in castellum se, ne vires amitteret, recipiens, &

VI. Pompejus in Aristobulum exercitum ducit.

Aristobulus castella Pompejo tradit.

d Ἧκεν·] Ἦλθεν *Busb.*
e Ἡγουμένων αὐτῶν,] Ἡγεμόνων *Busb.*
f Βασιλεύεσθαι,] Βασιλεύεσθαι *Busb.*
g Τιμωμένου] Τιμωμένου *Hen.*
h Δοῦλοι γένοιντο] Δοῦλοι γένοιντο *Busb.* & *Hen.*
i Ἀφαιρεθείη] Ἀφαιρεθῇ τὸ πρεσβεῖον *Vat.* ἀφαιρεθείη τοῦ πρεσβείου *Busb.*
k Λαβὼν Ἀριστόβουλος·] Λαβόντα Ἀριστόβουλον *Busb.*
l Διέβαλλεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* διέβαλεν in *ceteris.*
m Εἰ μὴ βίαιός τε] Αὐτὸς post ἔθνος addit *Busb.*
n Ταῦτα λέγοντες] Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *ceteris.* id quod admitti potest. si λέγοντα legamus cum duobus *MSS.*
o Ὑπείκοντο.] *Lugd. Bat.* non male ὑπείκοντο. HAV.
p Ἐπειδὰν] Καλῶς post ἕκαστα addit *Hen.*
q Ἴδοι.] Ἴδῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
r Ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν,] Ἔδοξεν *Busb.*
s Εἰς Δῆλιον πόλιν ἦλθε,] In *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζεται, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delum civitatem venit.*
t Δῆλιον πόλιν] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.
v Ἐπικουρίαν,] Ἐπικουρίαις, σὺν τοῖς ὑπ. *Hen.*
x Ἐνταῦθα] Ἐνταῦθα εἰς τι περικ. ἔ. ἐ. ἄ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, ὡς ὁ Ἀρ. συμπεφευγότος, πέμψας in *Editis.* ὃ ἐστὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον συμπεφευγότος Ἀριστοβούλου, ἔρυμα δὲ τοῦτο περικαλλὲς ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non displiceret, nisi quod nimium à *vulgata* recedat. Ἐνταῦθα ὡς τι περικ. ἔρ. ἐ. ἄ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, ὡς Ἀριστ. *Hen.* &c. unde textum (omisso ὡς ὁ *Editorum*, aut ὡς *Cod. Hen.* & εἰς in ὥς τι mutato) restituendum censui.
y Ἀλεξάνδρειον,] Ἀλεξάνδρειον Castrum Judææ infr. c. 5. §. 2. item supr. lib. 13. c. 16. §. 3. SPANH
z Ἅμα μὲν κολακεύων] Ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
a Ἐκέλευσε Πομπήϊος] Κελεύοντι *Hen.*
b Τὰ ἐρύματα] Ita *Lugd. Bat.* quomodo scribendum esse etiam sequentia docent. *Alii* τὸ ἔρυμα. HAV.
c Ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλύειν αὐτὸν] Ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλύειν ἔξω αὐτοῦ, *ne extra illud deverteret,* legendum conjicit *Scheltamus.* Ὡς μὴ συγκαταλύειν δόξειεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.*

d Πολ-

& ad bellandum opes sibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum. At jubente Pompejo ut castella traderet & præsidiorum præfectis sua manu scriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit ille quidem, sed ægre id ferens, Hierosolyma concessit, seque ad bellum præparavit. Atque haud multo post Pompejo, adversus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithradatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio suo peremptus erat.

Mithradates à Pharnace occisus.

μὴν ἀφορμὴν αὐτοῦ παρασκευαζόμενος, δεδιὼς μὴ τὴν ἀρχὴν εἰς Ὑρκανὸν περιστήσῃ. κελεύοντος δὲ Πομπηΐου [d] παραδιδόναι τὰ ἐρύματα, καὶ τοῖς [e] φρουράρχαις ἐπιστέλλειν τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ, παραδέχεσθαι δὲ ἄλλως [f] ἀπείρητο, πείθεται μὲν, δυσχεραίνων δὲ ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐν παρασκευῇ τοῦ πολεμεῖν ἐγίνετο. καὶ μετ' οὐ πολὺ Πομπηΐῳ, στρατιὰν ἐπ' αὐτὸν ἄγοντι, καθ' ὁδὸν [g] ἀφικόμενοί τινες ἐκ Πόντου τὴν [h] Μιθραδάτου τελευτὴν ἐμήνυον, διὰ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς [i] αὐτοῦ γενομένην.

CAP. IV.

VII.

Quomodo Pompejus Hierosolyma, postquam cives ei portas clauserant, obsidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Πομπήϊος Ἱεροσόλυμα, τῶν πολιτῶν αὐτῷ τὰς πύλας ἀποκλεισάντων, πολιορκεῖ καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ· οἷά τε πρὸς τούτοις ἔπραξεν ἐν Ἰουδαίᾳ.

Pompejus Hierosolyma contendit.

CUM autem apud Hierichuntem castra posuisset *Pompejus*, (ubi palmæ nascuntur vigentque, & opobalsamum unguentum præstantissimum, quod fruticibus acuto lapide incisis instar succi exsudat) mane Hierosolyma contendit. Et Aristobulus mutata sententia eum adit; atque pecuniam se ei daturum, & Hierosolymis recepturum esse pollicens, orabat ut bello supersedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dedisset Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum est: quin reversus est Gabinius, urbe exclusus, nec accepta pecunia, quod Aristobuli milites conventa servari non permiserunt. Has ob causas ira incensus est Pompejus, &, cum Aristobulum in custodiam dedisset, ipse ad urbem proficiscitur, cætera quidem firmam, tantum septentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra se fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum.

Gabinio, Pompeji legato, portas claudunt Hierosolymitani.

ΣΤρατοπεδευσάμενος δὲ [k] ἐπὶ Ἱεριχοῦντα, [l] οὗ τὸν φοίνικα τρέφεσθαι συμβέβηκε, [m] καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον, ὃ τῶν [n] θάμνων τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ [o] ἀναπιδύει ὥσπερ ὀπὸς, ἕωθεν ἐπὶ [p] Ἱεροσόλυμα ἐχώρει. καὶ μετανοήσας Ἀριστόβουλος ἀφικνεῖται πρὸς Πομπήϊον· καὶ χρήματα [q] διδοὺς, καὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις αὐτὸν εἰσδεχόμενος, παρεκάλει παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πράττειν μετ' εἰρήνης ὅ, τι βούλεται. συγγνοὺς [r] δὲ Πομπήϊος αὐτῷ δεομένῳ, πέμπει Γαβίνιον καὶ στρατιώτας, ἐπί τε τὰ χρήματα καὶ τὴν πόλιν. οὐ μὴν ἐπεράχθη τι τούτων, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῆς τε πόλεως ἀποκλεισθεὶς, καὶ τὰ χρήματα μὴ λαβὼν, τῶν Ἀριστοβούλου στρατιωτῶν οὐκ ἐπιτρεψάντων τὰ συγκείμενα γενέσθαι. ὀργὴ δ' ἐπὶ τούτοις Πομπήϊον λαμβάνει, καὶ, τὸν Ἀριστόβουλον ἐν φυλακῇ κατασχὼν, αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ἔρχεται, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἱκανῶς ὀχυρὰν, μόνῳ δὲ τῷ βορείῳ μέρει φαύλως ἔχουσαν. περιέχεται γὰρ αὐτὴν φάραγξ εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα, ἐντὸς ἀπολαμβάνουσα τὸ ἱερὸν, λιθίνῳ περιβόλῳ καρτερῶς πάνυ τετειχισμένον.

VIII.

Hierosolymorum una pars Pompejo tradita, altera obsessa.

2. Erat autem hominum intus dissidium, quid facto opus esset non consentientium. nam quidam censebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Aristobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum esse suadebant, quoniam Aristobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, sese ad sustinendam obsidionem parantes: alii vero, admisso exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, misso Pisone legato cum exercitu, urbem & regiam præsidiis firmabat: domosque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non descenderent, circumjecta loca muro sepsit, Hyrcano ad omnia studiose ei subserviente. Porro Pompejus castra collocavit extra, à fani parte septentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & fossa depressa erat, profundaque valle circun-

Pompejus templum oppugnare parat.

β'. Ἦν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἔνδον στάσις, οὐχ ὁμονοούντων περὶ τῶν ἐνεστώτων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει παραδιδόναι Πομπηΐῳ τὴν πόλιν· οἱ δὲ τὰ Ἀριστοβούλου φρονοῦντες ἀποκλείειν τε καὶ πολεμεῖν παρῄνουν, τῷ καὶ ἐκεῖνον ἔχεσθαι δεδεμένον. φθάσαντες δὲ οὗτοι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τείνουσαν ἀπ' αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκοψαν, εἰς πολιορκίαν ἑτοιμαζόμενοι. οἱ δὲ ἕτεροι δεξάμενοι τὴν στρατιὰν [s] ἐνεχείρισαν Πομπηΐῳ τὴν τε πόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Πομπήϊος δὲ Πείσωνα [t] τὸν ὑποστράτηγον πέμψας σὺν [v] στρατῷ, τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐφρούρει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [x] πρὸς τὸ ἱερὸν, καὶ ὅσα ἦν ἔξω περὶ τὸ ἱερὸν ὠχύρου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, λόγους συμβατηρίους τοῖς ἐντὸς προσέφερεν· οὐχ ὑπακουόντων δὲ εἰς ἃ προσεκάλει, τὰ πέριξ ἐτείχιζε χωρία, πρὸς ἅπαντα Ὑρκανοῦ προθύμως ὑπηρετοῦντος. Πομπήϊος δὲ ἔξωθεν στρατοπεδεύσατο, κατὰ [y] τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος, ὅθεν ἦν ἐπίμαχον. ἀνειστήκεσαν δὲ καὶ ἐνταῦθα μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ [z] ὠρώρυκτο, καὶ βα-

d Παραδιδόναι τὰ ἐρύματα,] Παραδοῦναι *Hen.*
e Φρουράρχαις] Φρουράρχοις *Hen.* & *Busb.*
f Ἀπείρητο,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* ἀπείρητο in *Editis.* ἀπείρηται *Gall.*
g Ἀφικόμενοί] In *Epiphanii* versione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hausto veneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat.*
h Μιθραδάτου τελευτὴν] Mithridates à filio Pharnace occisus. Item ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.
i Αὐτοῦ γενομένην.] Αὐτοῦ solus *Hen.*
k Ἐπὶ Ἱεριχοῦντα,] Περὶ Ἱερ. *Busb.* & *Hen.*
l Οὗ τὸν ——— ὀπὸς,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.
m Καὶ τὸ ὀποβάλσαμον] Καὶ τὸ ἀπὸ βαλσάμου μύρον *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον *Busb.* τὸ μύρον τὸ ἀκρότατον *Zonar.*
n Θάμνων τεμνομένων] Πρέμνων in l. 1. de *Bello Jud.*
o Ἀναπιδύει] Similiter fere ac *Josephus* scribit *Strabo* l. 16. p. 763. τὸ φλοιὸν ἐπιχαράττοντες ὑπολαμβάνουσιν ἀγγείοις τὸν ὀπὸν, γλίσχρῳ γάλακτι παραπλήσιον. HUDS. In marg. *Lugd. Bat.* adnotatur, αὐτὶ τοῦ ἀναδίδωσι τὸν ὀπὸν διὰ τῶν ἱδρῶτος· γίνεται γὰρ ἐκ τοῦ ἰδίου τὸ ἱδρῶς. αἱ δὲ ἐκ τῶν [illegible] φ. αὐτοῖ. [illegible] HAV.
p Ἱεροσόλυμα ἐχώρει.] Ἱεροσολύμων, *Hen.* & *L. B.*
q Διδοὺς.] Hic loci est temporum ἐναλλαγὴς, præsenti pro futuro posito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131.
r Δὲ Πομπήϊος] Ita etiam *Zonaras* & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet οὖν.
s Ἐνεχείρισαν Πομπηΐῳ] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) ἀνεχείρισαν in *cæteris.*
t Τὸν ὑποστράτηγον] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* τὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν) τὸν στρατηγὸν in *Editis.*
v Στρατῷ,] *L. B.* στρατιᾷ.
x Πρὸς τὸ ἱερὸν,] Πρὸς τῷ ἱερῷ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
y Τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος,] Πρὸς τὸ προσάρκτιον κλίμα· ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.
z Ὠρώρυκτο,] Ὤρυκτο solus *Busb.*

a Τα-

βαθεία περιείχετο φάραγγι. ἀπέῤῥωγε γὰρ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, τῆς γεφύρας ἀνασπασθείσης ἐφ' ᾗ διῆγε Πομπήϊος· καὶ τὸ χῶμα ὁσημέραι [a] ταλαιπωρούμενον ἠγείρετο, [b] περιτεμνόντων τὴν πέριξ ὕλην Ῥωμαίων. καὶ ἐπειδὴ τοῦτ' εἶχεν ἱκανῶς, μόλις πληρωθείσης τῆς τάφρου διὰ βάθος ἄπειρον, προσβαλὼν μηχανὰς καὶ ὄργανα ἐκ Τύρου [c] κομισθέντα, ἐπιστήσας κατήρασσε τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ δὲ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἀργεῖν [d] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. [e] ἄρχοντας [f] γὰρ μάχης καὶ τύπτοντας ἀμύνασθαι δίδωσιν [g] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι δρῶντας τοὺς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ'. Ὃ δὴ καὶ Ῥωμαῖοι [h] συνιδόντες, κατ' ἐκείνας τὰς [i] ἡμέρας, ἃς δὴ Σάββατα καλοῦμεν, οὔτ' ἔβαλλον τοὺς Ἰουδαίους, οὔτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [k] ἀπήντων, χοῦν δὲ καὶ πύργους ἀνίστασαν, καὶ τὰ μηχανήματα προσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐνεργὰ ταῦτα εἶναι. μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιορκίας διὰ φόβον [l] ἐμποδιζομένων πρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε καὶ περὶ ἐνάτην ὥραν, ἱερουργούντων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ μηδ', εἴ τι περὶ τὰς προσβολὰς δύσκολον εἴη, τὰς θυσίας παραλειπόντων. καὶ γὰρ ἁλούσης τῆς πόλεως [m] περὶ [n] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [o] νηστείας ἡμέρᾳ, [p] κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Ἀντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ πρὸς ταῖς θυσίαις οὐδὲν ἧττον ἱερουργοῦντες διετέλουν, οὔτε ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς, οὔτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκασθέντες ἀποδρᾶναι, πᾶν δ' ὅ, τι δέοι παθεῖν τοῦτο παρ' αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοῖς βωμοῖς κρεῖττον εἶναι νομίζοντες, ἢ παρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅτι δὲ οὐ λόγος ταῦτα μόνον [q] ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδοῦς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀλήθεια, μαρτυροῦσι πάντες οἱ τὰς κατὰ Πομπήϊον πράξεις ἀναγραψάμενοι· ἐν οἷς καὶ [r] Στράβων καὶ Νικόλαος, καὶ πρὸς τούτοις [s] Τίτος Λίβιος, ὁ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας συγγραφεύς.

δ'. Ἐπεὶ δὲ τοῦ μηχανήματος προσαχθέντος, σεισθεὶς ὁ μέγιστος τῶν πύργων κατηνέχθη, καὶ περιέῤῥηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. πρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα παῖς σὺν [t] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τοῦ τείχους, μετὰ δὲ αὐτὸν, [v] Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις κατὰ θάτερον μέρος· [x] διὰ μέσων δὲ Φάβιος, καὶ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν στίφει καρτερῷ. φόνου δ' ἦν πάντα [y] ἀνάπλεα. [z] καὶ τῶν Ἰου-

data. Erat enim prærupta pars ea quæ in urbem spectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore surgebat, secantibus proximas arbores Romanis. Ac postquam ab.olutum erat opus, fossa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum saxis missilibus quatere instituit. At nisi nobis patrium fuisset septimis diebus feriari, non fuisset perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim lacessentes & ferientes hostes repellere permittit lex, sed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

3 Itaque cum id intellexissent Romani, istis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conserebant, sed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis postridie uterentur. Licet autem vel hinc discere, quam immenso pietatis studio Deum colamus, & quam observantes legum simus, quod *sacerdotes* ex obsidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus sacra peragerent; sed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, siquid in oppugnatione difficile inciderit, sacrificia omiserint. Etenim capta urbe, tertio *demum* mense, die jejunii, Olympiade centesima septuagesima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone consulibus, cum vi ingressi hostes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui sacra procurabant nihilo secius rem divinam facere perseverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæsorum multitudine in fugam compulsi, quicquid pati necesse erat illud ad aras ipsas laturos esse melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præscriptum omitterent. Quod autem ista non sint fabula, unice ad falsæ pietatis laudem ostendendam adhibita, sed *ipsamet* veritas, testimonio sunt qui res à Pompejo gestas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, historiæ Romanæ Scriptor.

Templum captum.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

4. Atque postquam admota machina maxima turrium concussa cecidit, secumque ruinam traxit & locum aperuit, hostes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Faustus Syllæ filius cum sua militum cohorte murum ascendit; post eum vero Furius centurio, cum eis qui ipsum sequebantur ex altera parte: atque inter utrumque Fabius, & ipse centurio, cum valida suorum manu. Omnia autem plena cædibus erant.

Magna Judæorum cædes.

a Ταλαιπωρούμενον ἠγείρετο,] Ταλαιπωρουμένοις *Busb.* ταλαιπωρούμενος *Hen.* ταλαιπώρως *Lugd. Bat.*

b Περιτεμνόντων] Ita ex *Lugd. Bat.* Alii τεμνόντων. HAV.

c Κομισθέντα,] Alii sic distinguunt, κομισθέντα ἐπιστήσας, κατήρασσε τ. ἱ. τ. πετροβόλοις.

d Τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας,] Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37. p. 141. *Edit. Sylburg.*

e Ἄρχοντας —— οὐκ ἐᾷ.] Die Sabbati licet Judæis vim inferentes repellere, non autem impedire hostem opus prementem. Vid. infr. lib. 18. c. 10. §. 2. & 6. & supr. lib. 12. c. 6. §. 2. Item ἁλωσ. lib. 1. c. 7. 3. SPANH.

f Γὰρ μάχης] Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.*

g Ὁ νόμος,] Lege utique non scripta, sed à Doctoribus tradita, post tempora Mattathiæ Maccabæi.

h Συνιδόντες,] Συνειδότες *Hen.*

i Ἡμέρας,] Ἡμέρας ὁ καταβαλοῦμεν *Hen.* reliquis omissis.

k Ἀπήντων,] Ὑπήντων *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Ἐμποδιζομένων] Aut ἱερέων subintelligendum monuit Cl. *Louthens*, aut ἡμῶν.

m Περὶ —— Ὀλυμπιάδα,] Pro περὶ τρίτον μῆνα, *Scaliger* & *Casaubon.* legunt περὶ τέταρτον &c. & explicant de Jejunio *Tammus*, qui quartus mensis Judæorum. Quod improbat & *Petavius* ac *Steph. le Moyne* Observat. in V. L. p. 663. qui de tertio obsidionis Mense, quo expugnata à Pompejo Hierosolyma & *Jejunium* τεσσαρ de solenni Judæorum jejunio nempe *Copperna* explicant. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 4. SPANH.

n Τρίτον μῆνα,] Τέταρτον post *Scaligerum* malit *Casaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic mensis (ut inquit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις) non est anni sed obsidionis, ut constat ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit τρίτῳ μηνὶ τῆς πολιορκίας &c. Adde *Langium* de *Annis Christi*, l. 1. c. 18. p. 137. & *Steph. le Maine* in notis ad *Barnabæ* Epist. p. 602. Monet tamen *Usserius* ad *A. M.* 3940. intelligi mensem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) mensis Cisleu vicesimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani vicesimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompeio Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum significare.

o Νηστείας ἡμέρᾳ,] Τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐν προσηγορίᾳ τῆς ... ἐπὶ Πομπηΐου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς *Jos.* sub finem hujus libri. De Jejunio isto videsis *Langium*, *Monachum*, & *Usserium* locis jam citatis.

p Κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα,] Eadem etiam Olympias de Tempore capti Templi, in Epitom. Temp. Scalig. pag. 259. SPANH.

q Ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδοῦς εὐσεβείας] Illud ἐστὶ non agnoscit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legisse videtur ἐγκώμιον ψευδῆ.

r Στράβων] Lib. XVI. p. 762. *Edit. Paris.* HUDS. & SPANH.

s Τίτος Λίβιος,] *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hist. c. 9. HUDS. & SPANH.

t Τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphanius* qui vertit, *cum suis militibus.* Τοῖς ὑπ' αὐτῷ in *Editis Aliisque*, est qui legendum censet, τοῖς ὑπ' αὐτόν.

v Φούριος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 4. SPANH.

x Διὰ μέσων δὲ Φάβιος] Διὰ μέσου *Hen.* διὰ μέσου *Lugd. Bat.*

y Ἀνάπλεα.] Ἀνάπλεω *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

z Καὶ τῶν Ἰουδαίων,] Τῶν γὰρ Ἰουδ. *Busb.*

erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à suis occidebantur: nonnullique per prærupta sese dejiciebant, aut succensis ædibus seipsos comburebant, non sustinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam est Absalomus, Aristobuli avunculus & idem socer. Non mediocriter autem læsa est templi religio, inaccessi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingressi sunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, nisi pontificibus solis, videre fas erat. Cum autem intus essent & mensa aurea, & sacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, præterea que in thesauris sacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: sed hac in re convenienter suæ virtuti se gessit. Sequenti vero die, jussis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum restituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga se officia, tum quia Judæos incolas Aristobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores securi percussit. At Fausto & aliis, qui primi murum conscenderunt, digna præmia persolvit. & urbem quidem Hierosolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius subegerant ab eis abstulit, & Romano prætori subjecit: universamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra suos fines conclusit. Et Gadara quidem, paulo ante eversa, instauravit, in gratiam Demetrii Gadarensis, liberti sui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Marissam, & Azotum, & Jamniam, & Arethusam, suis habitatoribus restituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter eversa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est) Pompejus omnia libera esse sivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abstinet sacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hierosolyma Romanis subdita.

Gadara instaurata.

Urbes Judæis ademptæ.

5. Hujus cladis Hierosolymis causam dederunt dissensione sua Hyrcanus & Aristobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus potestatem; & regionem, quam armis captam à Syris abstulimus, hanc ipsam compulsi sumus Syris denuo restituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: † sublataque regia administratione, honore *scilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta est. Et de his quidem suo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam usque ad

Dissensio fratrum cladis Hierosolymitanæ causa.

δαίων, οἱ μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, οἱ δὲ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀνῃροῦντο· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ κατὰ κρημνῶν ἑαυτοὺς [a] ἔρριπτον, καὶ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπραντο, τὰ γινόμενα καρτερεῖν οὐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δὲ, τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [b] μυρίους καὶ δισχιλίους, Ῥωμαίων δὲ πάνυ ὀλίγοι. ἐλήφθη δὲ αἰχμάλωτος καὶ [c] Ἀψάλωμος, θεῖος ἅμα καὶ πενθερὸς Ἀριστοβούλου. [d] παρηνομήθη δὲ οὐ μικρὰ περὶ τὸν ναὸν, ἄβατόν τε ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ καὶ ἀόρατον. παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήϊος, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι, καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ [e] μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. [f] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, καὶ λυχνίας ἱερᾶς, καὶ σπονδείων, καὶ πλήθους ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν τοῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δύο χιλιάδας ταλάντων, [g] οὐδενὸς ἥψατο δι᾽ εὐσέβειαν, ἀλλὰ κἀν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὸν ἀξίως ἔπραξεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθαίρειν παραγγείλας τὸ ἱερὸν τοῖς [h] ναοπόλοις, καὶ τὰ νόμιμα ἐπιφέρειν τῷ Θεῷ, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· διά τε τἆλλα ὅσα χρήσιμος ὑπῆρξεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τοὺς κατὰ τὴν χώραν Ἰουδαίους Ἀριστοβούλῳ συμπολεμεῖν ἐκώλυσε· καὶ τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου τῷ πελέκει διεχρήσατο. τὸν δὲ Φαῦστον, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι [i] τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν, τῶν πρεπόντων ἀριστείων ἠξίωσε. καὶ [k] τὰ μὲν Ἱεροσόλυμα ὑποτελῆ φόρου Ῥωμαίοις ἐποίησεν· ἃς δὲ οἱ ἔνοικοι πρότερον πόλεις ἐχειρώσαντο τῆς Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἔταξε, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ἐπὶ μέγα πρότερον αἰρόμενον, ἐντὸς τῶν ἰδίων ὅρων συνέστειλεν. καὶ [l] Γάδαρα μὲν, μικρὸν ἔμπροσθεν [m] κατασκαφεῖσαν, ἀνέκτισε, [n] Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ἵππον, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ [o] Δῖον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισαν, καὶ Ἄζωτον, καὶ Ἰάμνειαν, καὶ Ἀρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ ταύτας μὲν ἐν τῇ μεσογείᾳ, χωρὶς τῶν κατεσκαμμένων, [p] Γάζαν τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ Ἰόππην, καὶ [q] Δῶρα, καὶ Στράτωνος τὸν πύργον ἣ, κτίσαντος αὐτὴν Ἡρώδου μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος, μετωνομάσθη Καισάρεια· πάσας ὁ Πομπήϊος ἀφῆκεν ἐλευθέρας, καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

ε΄. Τούτου τοῦ πάθους [r] τοῖς Ἱεροσολύμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τήν τε γὰρ ἐλευθερίαν [s] ἀπεβάλομεν, καὶ [t] ὑπήκοοι Ῥωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς ὅπλοις ἐκτησάμεθα τοὺς Σύρους ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ προσέτι πλείω τῶν μυρίων ταλάντων Ῥωμαῖοι ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρ᾽ ἡμῶν εἰσεπράξαντο· [v] καὶ βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς κατὰ γένος ἀρχιερεῦσι διδομένη [x] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν. Πομπήϊος δὲ τὴν

Κοί-

a Ἐῤῥιπτον,] Ἐῤῥίπτουν Busb. ἔῤῥιψαν Hen.

b Μυρίους καὶ δισχιλίους,] Δισμυρίους καὶ δισχιλίους Hen. & Epiphan. Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea consentiat Eutropius.

c Ἀψάλωμος,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

d Παρηνομήθη ——— ἀόρατον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

e Μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν.] Ἢ μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ in lib. 1. de Bello Jud.

f Ὄντων δὲ ——— ἀρωμάτων,] Εὑρὼν δὲ τραπέζας χρυσᾶς, καὶ λυχνίας ἱερὰς, καὶ σπονδεῖα καὶ πλῆθος ἀργυρωμάτων Hen. (ut & Lugd. Bat.) quo fere modo Epiphan. qui vertit, *invenerunt autem mensam auream & circa eam candelabra, & libatoria non pauca* &c. Videsis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586.

g Οὐδενὸς ἥψατο δι᾽ εὐσέβειαν,] Habemus & Pompeji moderationis illustre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco*, hisce verbis, *Cn. Pompejus, captis Hierosolymis, victor ex illo fano nihil attigit.*

h Ναοπόλοις] Ναόπολοι videntur esse iidem ac Νεώκοροι, qua voce utitur ipse *Josephus*, lib. 1. *de Bello.*

i Τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν,] Τῷ τείχει Hen. & Vat.

k Τὰ μὲν ——— ἐποίησεν·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. & lib. 2. c. 16. §. 4. & 5. SPANH.

l Γάδαρα ——— ἀπέδωκε,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

m Κατασκαφεῖσαν] Ad πόλιν, quæ post vocem Γάδαρα subintelligenda est, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda sunt, ostendit Cl. *Norisius* in Dissert. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lips.*

n Δημητρίῳ χαριζόμενος] Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate*, c. 8. & *Plutarchus* in *Pompejo* & *Catone Uticensi*.

o Δῖον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

p Γάζαν τε ——— ἐπαρχίᾳ.] Gaza, Joppe, Dora, Strabonis Turris seu Cæsarea, Liberæ à Pompejo declaratæ. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς παραλίους, γάζαν, Ἰόππην, δῶρα &c. Inde etiam initium æræ Græcorum in Eus. Coll. Gr. Scalig. p. 195. nempe Olymp. CLXXIX. Coss. Silano & Murena. SPANH.

q Δῶρα,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

r Τοῖς Ἱεροσολύμοις] Τῶν Ἱεροσολύμων Busb. τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις Hen.

s Ἀπεβάλομεν,] Ita Busb. & Hen. ἀπεβάλλομεν in cæteris.

t Ὑπήκοοι] Al. ὑπήκοοι Ῥωμαίοις.

† *Sublataque regia administratione*] *Al.* & regnum, quod prius Sacerdotalis generis hominibus conferebatur, Honor plebejorum virorum factum est. Herodis scilicet & ejus posterorum. Vide Cl. Cleric. in Proleg. ad Hist. Eccles. p. 21. HUDS. in *Add.*

v Καὶ βασιλεία,] Καὶ ἡ βασιλεία Busb. Hen. & Vat.

x Τιμὴ,] Τιμὴ abest Hen. nec legisse videtur Epiphan.

Κοίλην Συρίαν, ἕως Εὐφράτου ποταμοῦ καὶ Αἰγύπτου, Σκαύρῳ παραδοὺς καὶ δύο τάγματα Ῥωμαίων, ἐπὶ Κιλικίαν ᾔχετο, ἐπειγόμενος εἰς Ῥώμην. [y] ἐπήγετο δὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ Ἀριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ [z] νεώτερος Ἀντίγονος [a] συνεκομίζετο εἰς Ῥώμην ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς.

Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidisset, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire festinans. Duxit autem secum etiam Aristobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum suis sororibus deportabatur.

Scaurus Cœles Syriæ præfectus.

Aristobulus liberique ejus Romam abducti.

ΚΕΦ. έ.

Ὡς Σκαῦρος συμμαχίαν πρὸς Ἀρέταν ποιεῖται· εἶτά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱὸν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

[b] ΣΚαύρου δ᾽ ἐπὶ Πέτραν τῆς Ἀραβίας στρατεύσαντος, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολωτάτην εἶναι τὰ ἐν κύκλῳ δῃοῦντος αὐτῆς, καὶ τοῦ στρατεύματος λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ᾽ ἐντολὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἄλλα ὅσων ἐνδεὲς [c] παρεῖχεν. πεμφθεὶς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβευτὴς ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δῃωθῆναι τὴν χώραν δοῦναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ ἐπὶ τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐχ ἧττον αὐτὸς ἢ συνέβαινεν Ἀρέταν ἐπιθυμεῖν τοῦτο γενέσθαι βουλόμενος.

β΄. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τὴν Ἰουδαίαν κατατρέχοντος τοῦ Ἀριστοβούλου παιδὸς, [d] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ῥώμης εἰς Συρίαν ἧκεν· ὃς ἄλλα τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ἐπὶ Ἀλέξανδρον ἐστράτευσε, μηκέτι Ὑρκανοῦ πρὸς τὴν ἐκείνου ῥώμην ἀντέχειν δυναμένου, ἀλλ᾽ ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ἐπιχειροῦντος, ὅπερ εἷλε Πομπήιος. ἀλλὰ τούτου μὲν αὐτὸν ἐπέσχον οἱ ἐντεῦθεν Ῥωμαῖοι. περιιὼν δὲ ἐν κύκλῳ τὴν χώραν, πολλοὺς ὥπλιζε τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, [e] Ἀλεξάνδρειόν τε ὠχύρου, τὸ πρὸς ταῖς [f] Κορέαις ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [g] ἔρχεται οὖν ἐπ᾽ αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Ἀντώνιον προπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν· οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ῥωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ὑπηκόους Ἰουδαίους, ὧν Πειθόλαος ἡγεῖτο καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἐπικουρικὸν ὑπήντων Ἀλεξάνδρῳ· ἠκολούθει δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γινομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πολεμίων περὶ τρισχιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

γ΄. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον ἐλθὼν, προὐκαλεῖτο τοὺς ἔνδον εἰς διαλύσεις, συγγνώσεσθαι περὶ τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ὁμολογῶν. στρατοπεδευομένων δὲ πολλῶν πρὸ τοῦ ἐρύματος πολεμίων, ἐφ᾽ οὓς ἀνῄεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, Μάρκος Ἀντώνιος ἐπιφανῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας, ἔδοξεν ἠριστευκέναι. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς στρατιᾶς [h] ἐνταῦθα καταλιπὼν, ὡς ἂν ἐκπολιορκηθῇ τὸ χωρίον, [i] αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ᾔει, καὶ ὅσαις γε ἐνετύγχανε καθῃρημέναις τῶν πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδὼν, καὶ Ῥαφία, καὶ [k] Δῶρα, Μάρισσά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δὲ ἀνθρώπων πειθομένων

CAP. V.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Aristobuli filio, in Judæa gessit.

IX.

CUM autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem fecisset, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani jussu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hospes esset, persuasit *ei* ut pecunia vastationem agri redimeret. & ipse trecentorum talentorum sponsor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipse hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit.

Scauri expeditio in Petram.

2. Aliquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Judæam incursante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna gessit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires sustinere amplius nequiret, sed jam Hierosolymorum murum à Pompejo dirutum erigere instituerret. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (castellum prope Coreas situm) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur eum aggreditur Gabinius, præmisso Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, assumpto insuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipse cum * gravi armatura sequebatur. Et quidem Alexander prope Hierosolyma se recepit: cum vero ad manus illic ventum esset, præliumque committeretur, interfecerunt quidem Romani hostium circiter tria millia, vivosque ceperunt non pauciores.

X.

Gabinius it in Syriam venit.

Alexandrum, Judæam incursantem, persequitur.

Prælio superat.

3. Interea Gabinius, ad Alexandrium profectus, eos qui intus erant ad compositionem invitabat, veniam eis ante peccatorum sese daturum promittens. Cum autem multi ex hostibus ante munimentum castra haberent, quos adorti sunt Romani, Marcus Antonius egregie pugnando, magnamque cædem faciendo *reliquis* palmam præripuisse visus est. Cæterum Gabinius, relicta ibi parte exercitûs, ad locum expugnandum, ipse reliquam Judæam obibat, & in qualcunque incidebat urbes eversas, instaurari jubebat: & refectæ sunt Samaria, & Azotus, & Scythopolis, & Anthedon, & Raphia, & Dora, & Marissa, & Gaza, & aliæ non paucæ. Dumque homines Gabinii

Alexandrium it oppugnatum.

Urbes aliquot eversas instaurari jubet.

y Ἐπήγετο δὲ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἀπήγετο in *Editis Aliisque.*

z Νεώτερος] *Lugd. Bat.* νέατος.

a Συνεκομίζετο] Συναπεκομίζετο *Busb.* συναπεκομίζετο *Hen.*

b Σκαύρου —— στρατεύσαντος,] Conf. supr. c. 1. §. 3. SPANH.

c Παρεῖχεν.] Παρεῖχε *Hen.*

d Στρατηγὸς Γαβίνιος] Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275.

e Ἀλεξάνδρειόν] Conf. supra lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.

f Κορέαις ἔρυμα,] Al. Κορεαῖς.

g Ἔρχεται οὖν ἐπ᾽ αὐτὸν Γαβίνιος,] Ἔρχεται δ᾽ οὖν *Busb.*

* *Gravi armatura sequebatur.*] Cum legione, *Epiphan.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

h Ἐνταῦθα καταλιπὼν,] Ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum esse puto vocis ἐνταῦθα. *Lugd. Bat.* ἐνταυθοῖ.

i Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην] Αὐτὸς ᾔει τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ὅσ. *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

k Δῶρα,] Conf. alibi. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

l Πειθό-

binii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, postquam diu deserta fuerant.

Alexandrium aliaque castella diruta à Gabinio.

4. Ille vero, istis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obsidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de castellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et ista quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat, quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum venisset, concessit ei quæcunque postulabat: & compositis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hierosolyma, sani curam habiturum. Deinde constitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem divisit: ita ut alii jus peterent ad Hierosolyma, alii ad Gadara, alii ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Judæorum politiæ mutatio.

εἰς ὃ Γαβίνιος [l] προσέταξε, βεβαίως [m] οἰκηθῆναι συνέβαινε τότε τὰς πόλεις, πολὺν χρόνον ἐρήμους γενομένας.

δ'. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος κατὰ τὴν χώραν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρειον· καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ κρατύνοντος διαπρεσβευσαμένου πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρος, συγγνῶναί τε αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος, καὶ παραδιδοὺς τῶν ἐρυμάτων [n] Ὑρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὲ καὶ Ἀλεξάνδρειον. καὶ [o] ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. τῆς Ἀλεξάνδρου δὲ μητρὸς πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης, [p] ἣ ἐφρόνει τὰ Ῥωμαίων, ὑπό τε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ἐν Ῥώμῃ ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ πάνθ' ἅπερ ἠξίου· καὶ διοικησάμενος τὰ πρὸς αὐτὴν, Ὑρκανὸν κατῆγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔχοντα τὴν τοῦ ἱεροῦ ἐπιμέλειαν. [q] πέντε δὲ συνέδρια καταστήσας, εἰς ἴσας μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος· καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ ἐν [r] Γαδάροις, οἱ δ' ἐν Ἀμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν Ἱεριχοῦντι, καὶ τὸ πέμπτον ἐν [s] Σαπφώροις τῆς [t] Γαλιλαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι [v] τῆς δυναστείας, ἐν ἀριστοκρατείᾳ διῆγον.

XI.

CAP. VI.

Quomodo Gabinius Aristobulum, post fugam à Roma captum, Romam remittit: utque Gabinius ex Ægypto reversus prælio superat Alexandrum & Nabatæos.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον λαβὼν Γαβίνιος ἀναπέμπει εἰς Ῥώμην· καὶ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Ἀλεξάνδρου καὶ Ναβαταίων.

Res gestæ ab Aristobulo à Roma in Judæam profugo.

CUM autem Aristobulus Roma in Judæam profugisset, & Alexandrium, quod nuper erat eversum, reficere institueret, mittit Gabinius adversus eum milites, & duces Sisennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipsumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Aristobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus studebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hierosolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: sed eorum qui ei se adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Aristobulus ad Machæruntem se conferre statuisset, eos dimisit, quod non essent instructi (sibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) assumptisque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus est. Sed Romanis eos acriter aggressis, victi sunt egregie Judæi: & animose præliati hostium vi in fugam versi sunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero dissipati, sibimet, ut poterant, consulere conabantur. Aristobulus tamen, plus mille secum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire instituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas spes habebat. Sed postquam duos dies obsidionem sustinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio suo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Aristobulus, cum ea sibi fortuna obtigisset, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, postquam rex & Pontifex fuisset annos tres & sex menses, vir præclarus & magni animi. Verum

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

Ἀριστόβουλος δὲ διαδρὰς ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ [x] τὸ Ἀλεξάνδρειον, ὅπερ ἦν νεωστὶ κατεσκαμμένον, ἀνατειχίζειν προαιρούμενος, πέμπει Γαβίνιος [y] πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας, Σισένναν τε καὶ Ἀντώνιον καὶ [z] Σερουΐλιον, [a] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν καταλαβεῖν, καὶ συλληψομένους αὐτόν. πολλοὶ δ' Ἀριστοβούλῳ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν παλαιὰν εὔκλειαν προσέρρεον, καὶ δὴ καὶ νεωτέροις χαίροντες πράγμασι. Πειθόλαος γοῦν τις, ὑποστράτηγος ἐν Ἱεροσολύμοις ὢν, μετὰ χιλίων ηὐτομόλησε πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τῶν προστιθεμένων ἦσαν ἄνοπλοι. διεγνωκὼς δὲ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίστασθαι Ἀριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [b] ἀόπλους ὄντας· οὐ γὰρ ἐγίνοντο αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ὡπλισμένους περὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας ἀναλαβὼν ᾤχετο. καὶ προσπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων καρτερῶς, ἡττῶνται τῇ μάχῃ γενναίως οἱ Ἰουδαῖοι· [c] καὶ προθύμως ἀγωνισάμενοι βιασαμένων [d] τε τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπονται. καὶ φονεύονται μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [e] σκεδασθέντες, ὡς ἐδύναντο σώζειν [f] αὐτοὺς ἐπειρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Ἀριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγε, ὠχύρου τε τὸ χωρίον, καὶ πράττων κακῶς οὐδὲν ἧττον ἐλπίδος ἀγαθῆς εἴχετο. δύο δ' ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Ἀντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγεν ἐκ Ῥώμης αὐτῷ, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ τοιαύτῃ μὲν Ἀριστόβουλος χρησάμενος τύχῃ, πάλιν εἰς Ῥώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [g] αὐτόθι κατείχετο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας [h] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς καὶ μεγαλόψυχος γενόμενος. τὰ μέντοι τέκνα αὐτοῦ

l Προσέταξε,] Παρεκελεύσατο Busb.
m Συνέβαινε οἰκηθῆναι] Οἰκισθῆναι Busb.
n Ὑρκανίαν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
o Ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε.] De diruta à Gabinio Macherunte ἁλωσ. lib. 7. c. 6. §. 2. SPANH.
p Ἣ ἐφρόνει] Ἐφρόνει δὲ Hen. Lugd. Bat. simpliciter ἐφρόνει.
q Πέντε δὲ συνέδρια καταστήσας,] Vide *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. § 5. & *Versiium* de *Synedriis*, §. 14. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.
r Γαδάροις,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.
s Σαπφώροις] Ita *Busb* (*Lugd. Bat.* in quo Σαπφωρεῖ) *Vat.* & *Epiphan.* Σαμφώροις in *Editis.* Σαμφώροις *Hen.* HUDS. Conf. supr. lib. 13. c. 12. §. 5. & ἁλωσ. lib. 1. c. 16. §. 2. SPANH.
t Γαλιλαίας.] Sic *Busb. Gall.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & ipse *Josephus* l. 1. *de Bello Jud.* Ἰουδαίας in *cæteris.*
v Τῆς δυναστείας,] Τῆς abest *Busb.* & *Hen.*
x Τὸ Ἀλεξάνδρειον, —— ἀνατειχίζειν] Herodes fratrem Pheroram jubet ἀνατειχίζειν τὸ Ἀλεξάνδρειον infra c. 15. §. 4. hic Aristobulum. SPANH.
y Πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας,] Ἐπ' αὐτὸν Busb.
z Σερουΐλιον,] *L. B.* Σαρουΐλιον.
a Κωλύσοντάς τε] Κωλύσοντας τε *Busb.* & *Hen.*
b Ἀόπλους ὄντας·] In *Cod. Busb.* ἀόπλους, *armis inopes*, ut vertit *Epiphan.*
c Καὶ] *L. B.* καίπερ.
d Τε] Abest à *L. B.*
e Σκεδασθέντες,] Διασκεδασθέντες *Busb.*
f Αὐτοὺς ἐπειρῶντο.] Ἑαυτοὺς *Busb.*
g Αὐτόθι κατείχετο,] Sic *Bas. Busb.* & *Epiphan.* αὐτὸς in reliquis.
h Ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ,] Ita in omnibus *Josephi* libris, tam *Lat.* quam *Gr.* βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία *Zonar.* præcise. ἔτη ϛ'. καὶ μῆνας γ'. legendum censet *Jac. Capellus* ad *A. M.* 3937. Cum regnum tenuisse dicitur annos tres & menses sex,

αὐτοῦ ἀνῆκεν ἡ σύγκλητος, Γαβινίου γράψαντος τοῦθ' ὑποσχέσθαι τῇ μητρὶ παραδιδούσῃ τὰ ἐρύματα. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν [i] Ἰουδαίαν [k] ἐπανέρχεται.

β'. [l] Γαβινίου δ' ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντος, καὶ τὸν Εὐφράτην [m] ἤδη περαιουμένου, μετέδοξεν εἰς Αἴγυπτον [n] ὑποστρέψαντα καθιστᾶν Πτολεμαῖον εἰς αὐτήν. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, κατὰ τὴν [o] στρατείαν ἣν [p] ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων ἔτι αὐτῷ προσηγάγετο καὶ συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀριστοβούλου παῖς Ἀλέξανδρος, περιελθὼν ἐξ ὑστέρου πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ βίαν, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων ἀπέστησε· στρατεύματι δὲ μεγάλῳ τὴν χώραν ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσοις ἐπιτύχοι τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσεκάθητο πολιορκῶν.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαύτην κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβὼν, Ἀντίπατρον, συνετὸς γὰρ ἦν, προπέμπει πρὸς τοὺς νενοσηκότας, εἰ παῦσαι δυνηθείη τῆς παραφροσύνης αὐτοὺς, καὶ πεῖσαι πρὸς τὸν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [q] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο τῷ δέοντι· [r] τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατὸν γὰρ τρεῖς οὗτος ἔχων μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπήντησε Γαβινίῳ, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, πεσόντων αὐτοῦ μυρίων περὶ τὸ [s] Ἰταβύριον ὄρος.

δ'. Καταστησάμενος δὲ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, ὡς ἦν Ἀντιπάτρῳ θέλοντι, ἐπὶ Ναβαταίους ἔρχεται. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ· [t] Πάρθων δὲ φυγάδας Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, [v] προέπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν [x] στρατείαν δράσας, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κράσσῳ παραδοὺς τὴν ἀρχήν. περὶ δὲ τῆς Πομπηΐου καὶ Γαβινίου στρατείας ἐπὶ Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, οὐδὲν [y] ἕτερος ἑτέρου καινότερον λέγων.

ejus liberos dimisit Senatus, propterea quod scripsit Gabinius, id se eorum matri castella tradenti promisisse. atque ita rediere tum in Judæam.

Aristobuli liberi dimissi.

2. Gabinius vero, cum in eo esset, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit sententiam; & reversus est in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum restitueret. * Et hæc quidem etiam in aliis *scriptis* memorata sunt. Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adversus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam suppeditavit: eique Judæos, qui supra Pelusium collocati custodes erant aditum Ægypti, idem conciliavit, sociosque fecit. Deinde reversus ex Ægypto Syriam offendit seditione & tumultu laborantem. Nam Aristobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incursans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, eosque obsidione urgebat.

Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducentem, adjuvat.

Alexander Aristobuli filius principatum occupat.

3. Gabinius autem, cum hoc in statu Syriam offendisset, Antipatrum (nam prudens erat & *rerum peritus*) ad rebelles præmittit, si forte posset eorum amentiam sanare, eosque ad meliorem mentem consilio suo revocare. Ille eo profectus multos quidem repressit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congressus victus est, amissis suorum decem millibus apud montem Itabyrium.

Gabinius contra Alexandrum proficiscitur.

Eum prælio superat.

4. Deinde Gabinius, constitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hierosolymitarum rebus, adversus Nabatæos proficiscitur. Et hos quidem prælio superat: Mithradatem vero & Orsanem Parthorum perfugas, qui ad ipsum se receperant, deduxit, sparso rumore, quod ab eo fuga dilapsi essent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras gessisset, Romam discessit, tradita Crasso provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert.

Aliis rebus gestis Romam redit.

Nicolaus Damascenus & Strabo.

sex, hoc ipsum *Arabica Hist. Jud. Collector* (ad calcem *Bibliorum πολυγλώττων* editus) cap. 40. de prioris principatûs spatio accipit, *donec captivus adductus est prima vice.* quum de priore illo & posteriore hoc, simul sumptis, intelligendum potius fuisse videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menses totidem (ut in lib. 20. *Antiq.* c. 8. diserte *Josephus* confirmat) post reditum vero ex urbe Roma, & ante secundam captivitatem tres alios menses in regno ille exegerit. *Usserius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.*

i Ἰουδαίαν] Ῥωμαίων *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

k Ἐπανέρχεται.] Ita *Hen.* (*L. B.* ἐπανῆλθε *Bas.*) & *Vat.* ἐπανήρχοντο in *reliquis.* HUDS. Si vertas *rediere*, ἐπανήρχοντο cum cæteris legendum. IBBETSON.

l Γαβινίου δ' ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντος,] *Απον.* lib. 1. c. 8. §. 7. Γαβινίου δ' ἐπὶ Πάρθους ὡρμημένου &c. SPANH.

m Ἤδη περαιουμένου,] Ita *Hen.* ἤδη deest *cæteris.*

n Ὑποστρέψαντα ——— αὐτήν.] Ὑποστρέψαντι *Vat.* & *Hen.*

* *Et hæc quidem etiam in aliis* scriptis *memorata sunt.*] Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt, *Epiphan.*

o Στρατείαν ἣν] Στρατείαν ἣν ἐφ' Ἱερ. *Bas.* HUDS. Forte ἐπ' Αἴγυπτον. COCC.

p Ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο,] Prius erat ἐφ' Ἱερανὸν ἐστείλατο in *Edit. Bas.* quod falsum, & contra omnem Historiæ fidem, cui etiam ipse *Josephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἐφ' Ἱερανὸν in *Edit. Gen.* quod nulla nititur verisimilitudine. Γαβινίῳ μέντοι στρατιώτας Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *Gabinii deinde militibus Antipater ministravit* &c. (Unde *Montacutius* in *Apparat.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 175.) legendum esse conjicit, Γαβινίῳ μέντοι κατὰ τὴν στρατείαν ἣν ἐστείλατο, Ἱερανὸς καὶ Ἀντίπατρος ὑπηρέτησαν &c. Est qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐστείλατο. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV.) dixerit, *A. Gabinius proconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem sibi regem adsciverant* &c. placuit rescribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο.

q Ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο] Ita *Bas.* & *Hen.* ἐσωφρόνησε in *Editis Aliisque.*

r Τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν.] Conf. infr. c. 8. §. 4. SPANH.

s Ἰταβύριον ὄρος.] Vid. *Απον.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

t Πάρθων δὲ φυγάδας,] Eo ordine *Hen.* Πάρθων δὲ Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην φυγάδας in *cæteris.* Καὶ Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην φυγόντας ἐκ Πάρθων κρύφα μὲν ἀπέπεμψε, πρὸς δὲ τοὺς στρατιώτας ἔλεγεν διαδεδρακέναι, lib. 1. *de Bello Jud.*

v Προέπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν.] Conf. *Απον.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

x Στρατείαν δράσας] Στρατηγίαν *Bas. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Ἕτερος ἑτέρου καινότερον λέγων.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* οὐδὲν ἕτερον in *Editis Aliisque.*

XII.

CAP. VII.

Quomodo Crassus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Cassius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam ascendit.

Crassus in Judæam venit & sacras pecunias depeculatur.

CRassus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & sublata quæ in templo erat pecunia, quam Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à se impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum spoliaret. Cepit & trabem solido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit sacerdos *sacri* thesauri custos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & justus, sed cum concreditam haberet velorum templi custodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere sumptuosa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Crassum colligendo auro incumbentem, metuens de universo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando astrinxisset, nihil aliud ex templo moturum, sed eo contentum fore quod ab ipso daretur, quod quidem esset multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, solus vero sciebat Eleazarus. At Crassus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ essent in templo, sumpsit, & contra jusjurandum omne templi aurum sustulit.

Fidem, Eleazaro sacrorum thesaurorum custodi datam, violat Crassus.

Unde sacra Judæorum pecunia.

2. Ne cui autem mirum sit, quod tantæ divitiæ in nostrum templum congestæ essent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Asia, per multa retro secula eò munera contulerint. Nec testibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex ostentatione nostra, aut rem verbis exaggerandi studio, in immensum adeo extollitur: sed cum alii multi ex scriptoribus nobis testimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hisce verbis. "Mithradates autem in Co misit qui sibi *inde* pecuniam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, ut & Judæorum octingenta talenta". Nobis autem nulla est publica pecunia nisi quæ Deo sacra. Atque perspicuum est, Judæos in Asia hanc pecuniam in Co transtulisse metu Mithradatis. Haud enim verisimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co misisse. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipsum fecisse credibile est, ut qui nihil Mithradatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco testatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum gesturus contra Mithradatem, Lucullum etiam misisse ad compescendam in Cyrene seditionem gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. "In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant *hominum classes*,

Strabonis testimonium.

Aliud ejusdem testimonium.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Κράσσος, εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ τὸν ναὸν συλήσας, ἐπὶ Πάρθους ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν περιποιησάμενος, τοὺς Πάρθους ἐμποδὼν ἦν, καὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀνέβη.

ΚΡάσσος δ' ἐπὶ Πάρθους μέλλων στρατεύειν ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομπήιος καταλελοίπει, δισχίλια [z] δ' ἦν τάλαντα, βαστάσας, [a] οἷός τε ἦν καὶ τὸ χρυσίον ἅπαντα, τάλαντα δὲ καὶ τοῦτο ἦν ὀκτακισχίλια, περιδύειν [b] τὸν ναόν. λαμβάνει δὲ καὶ δοκὸν ὁλοσφύρηλατον χρυσῆν, ἐκ μνῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ δὲ μνᾶ παρ' ἡμῖν [c] ἰσχύει λίτρας δύο καὶ ἥμισυ. παρέδωκε δὲ αὐτῷ ταύτην τὴν δοκὸν ὁ τῶν [d] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεὺς, Ἐλεάζαρος ὄνομα, οὐ διὰ πονηρίαν, ἀγαθὸς γὰρ ἦν καὶ δίκαιος, ἀλλὰ πεπιστευμένος τὴν τῶν καταπετασμάτων τοῦ ναοῦ φυλακὴν, ὄντων θαυμασίων τὸ κάλλος καὶ πολυτελῶν τὴν κατασκευὴν, ἐκ δὲ τῆς δοκοῦ ταύτης ἐκκρεμαμένων, ἐπεὶ τὸν Κράσσον ἑώρα περὶ τὴν τοῦ χρυσοῦ γενόμενον συλλογὴν, δείσας περὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τοῦ ναοῦ, τὴν δοκὸν αὐτῷ τὴν χρυσῆν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν μηδὲν ἄλλο κινήσειν [e] τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ, μόνῃ δὲ ἀρκεσθήσεσθαι τῇ ὑπ' αὐτοῦ δοθησομένῃ, πολλῶν οὔσῃ μυριάδων ἀξίᾳ. ἡ δὲ δοκὸς αὕτη ἦν ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κοίλῃ· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ δὲ Ἐλεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος καὶ ταύτην, ὡς οὐδενὸς ἁψόμενος ἄλλου τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ παραβὰς τοὺς ὅρκους ἅπαντα τὸν ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

β. [f] Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς εἰ τοσοῦτος ἦν πλοῦτος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [g] πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίων, καὶ σεβομένων τὸν Θεὸν, [h] ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι δὲ ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προειρημένων χρημάτων, οὐδὲ [i] ὑπὸ ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιττολογίας ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαίρεται πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ οὕτω λέγων. "[k] πέμψας δὲ Μιθραδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ ἔθετο ἐκεῖ Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων ὀκτακόσια τάλαντα." ἡμῖν δὲ δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι ταῦτα μετήνεγκαν εἰς Κῶ τὰ χρήματα οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸν ἐκ Μιθραδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ τὸν ναὸν, πέμψαι χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ἰουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐστὶ ποιῆσαι, μηδὲν Μιθραδάτην [l] δεδιότας. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι καθ' ὃν καιρὸν διέβη [m] Σύλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολεμήσων [n] Μιθραδάτην, [o] καὶ Λεύκολλον πέμψας ἐπὶ τὴν ἐν Κυρήνῃ στάσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, οὗ [p] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται, λέγων οὕτως. "[q] τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἥ τε τῶν

z Δ' ἦν τάλαντα,] *Vaticanus* habet ℨ pro δὲ.
a Οἷός τε ——— τὸν ναόν.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 8. SPANH.
b Τὸν ναόν.] *L. B.* τοῦ ναοῦ.
c Ἰσχύει λίτρας δύο καὶ ἥμισυ.] Ἰσχύε *Bas.*
d Θησαυρῶν φύλαξ ἱερεὺς,] Χρημάτων *Bas.*
e Τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ,] Τῶν ἐν ναῷ *Bas.*
f Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς] Θαυμάσει *Hen.* & mox ναῷ pro ἱερῷ in *Eodem.*
g Πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίων.] Tanta vis auri Hierosolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis sparsi sedes incolebant disjunctissimas, ut ad summum culmen evecta fuerit Hierosolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Mesopotamia, & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitissimas, Neerdam & Nisibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam siti omnes thesauri erant, quos in Palæstinam identidem, cum tempus esset, infinita hominum multitudo devehebat. *Cunæus de Rep. Hebr.* l. 2. c. 23.
h Ἔτι δὲ ——— χρόνων.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 5. c. 5. §. 2. SPANH.
i Ὑπὸ] *Lugd. Bat.* ἀπό.
k Πέμψας δὲ ——— τάλαντα.] Πλεύσας pro πέμψας aliquis legendum suspicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* HUDS. Strabonis verba, quæ in eo hodie non exstant. SPANH.
l Δεδιότας.] Ita *Hen.* δεδοικότας in *Editis Aliisque.*
m Σύλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα,] Sic *Hen.* Σύλλας in *cæteris.*
n Μιθραδάτην.] *Lugd. Bat.* in *Marg.* Μιθραδάτῃ.
o Καὶ Λεύκολλον πέμψας] Hic Λεύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λεύκουλλον.
p Ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται,] Illud ἡ è *MSS.*
q Τέτταρες δ'] Ista quæ sequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* desumpta, in ejus *Geographicis* non exstant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* sint, ex ejus *Historicis*, sive ὑπομνή-

"πολιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοίκων, καὶ τετάρτη ἡ τῶν Ἰουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν πόλιν ἤδη [v] παρεληλύθει, καὶ τόπον οὐκ ἔστι ῥᾳδίως εὑρεῖν τῆς οἰκουμένης, ὃς οὐ παραδέδεκται [x] τοῦτο τὸ φῦλον, μηδ' ἐπικρατεῖται ὑπ' αὐτοῦ. τήν τε Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρηναίαν, ἅτε τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων τυχοῦσαν, τῶν τε ἄλλων συχνὰ ζηλῶσαι συνέβη, καὶ δὴ τὰ συντάγματα τῶν Ἰουδαίων θρέψαι [z] διαφερόντως, καὶ συναυξῆσαι χρώμενα τοῖς πατρίοις τῶν Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γοῦν Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἀποδεδειγμένη, χωρὶς καὶ τῆς [v] τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἀφώρισται μέγα μέρος τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίσταται δὲ καὶ ἐθνάρχης αὐτῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ διαιτᾷ κρίσεις, καὶ συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προσταγμάτων, ὡς ἂν πολιτείας ἄρχων αὐτοτελοῦς. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν ἴσχυσε τὸ ἔθνος, διὰ τὸ Αἰγυπτίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὸ πλησίον ἱδρῦσθαι [w] τὴν κατοικίαν τοὺς ἀπελθόντας ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τὴν Κυρηναίαν μετέβη, διὰ τὸ καὶ ταύτην ὅμορον εἶναι τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, καθάπερ τὴν Ἰουδαίαν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον." Στράβων [y] δὴ οὖν ταῦτα λέγει.

γ'. Κράσσος δὲ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρόπον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Παρθυαίαν· καὶ αὐτὸς [z] μὲν δὴ σὺν παντὶ διεφθάρη τῷ στρατῷ, ὡς [a] καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσσιος δὲ εἰς Συρίαν φυγὼν, καὶ περιποιησάμενος αὐτὴν, Πάρθοις ἐμποδὼν ἦν, [b] ἐπιτρέχουσιν ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν κατὰ Κράσσου νίκην· αὖθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. [c] Ταριχαίας μὲν οὖν προσπεσὼν [d] εὐθέως αἱρεῖ, καὶ περὶ τρισμυρίους ἀνθρώπους ἀνδραποδίζει, Πειθόλαόν τε τὴν Ἀριστοβούλου στάσιν διαδεδεγμένον κτείνει, πρὸς τοῦτο αὐτὸν Ἀντιπάτρου [e] παρεσκευασμένου, ὃν πολὺ καὶ παρ' αὐτῷ συνέβαινε δύνασθαι, καὶ πλεῖστον τότε ἄξιος ἦν καὶ παρὰ Ἰδουμαίοις, παρ' ὧν ἄγεται γυναῖκα τῶν ἐπισήμων ἐξ Ἀραβίας [f] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο παῖδες, Φασάηλος, καὶ Ἡρώδης, [g] ὃς ὕστερον βασιλεὺς ἐγένετο, Ἰώσηπός τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. οὗτος ὁ Ἀντίπατρος [h] ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φιλίαν καὶ ξενίαν, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἄραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀναστρατοπεδευσάμενος ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἠπείγετο, ὑπαντιάσων τοῖς ἐκεῖθεν ἐπιοῦσιν, ὡς καὶ ὑπ' ἄλλων δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καῖσαρ, κατασχὼν Ῥώμην μετὰ τὸ Πομπήϊον καὶ τὴν σύγκλητον φυγεῖν πέραν τοῦ Ἰονίου, παραλύσας τῶν δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διεγνώκει πέμπειν, δύο παραδοὺς αὐτῷ τάγματα, ὡς ἂν ἐπιστήσει τὰ κατὰ ταύτην δυνατὸς ὤν. [i] Ἀριστόβουλος δὲ οὐκ ἀπώνατο τῶν ἐλπίδων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τῆς παρὰ Καίσαρος ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸν φθάσαντες [k] οἱ τὰ Πομπηΐου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθείρουσι, θάπτουσι δ' αὐτὸν οἱ τὰ Καίσαρος θεραπεύοντες πράγματα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο [l] ἐν μέλιτι κατακείμενος

"una civium, altera agricolarum, tertia inquilinorum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in urbes universas *fere* invaserat, haudque facile est locum in toto orbe invenire, quin hoc genus hominum *sedibus* exceperit, & ab eo teneatur. nam factum est ut & Ægyptus & Cyrenæa, utpote iisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum mores imitentur, magnumque Judæorum numerum peculiariter foveant, & cum iis *opibus viribusque* crescant, patriis Judæorum usi institutis. Etenim in Ægypto concessum est Judæis habitare, & magna pars urbis Alexandrinæ seorsim huic genti assignata est. Quin & suus illis ethnarcha est, qui gentis res administrat, & judicia exercet, curatque contractus & mandata, quasi esset perfectæ reipublicæ princeps. Et quidem in Ægypto plurimum pollet hæc gens, quod Judæi ex Ægyptiis originem habuerint, & quod ab iis digressi sedibus *illis* vicini essent. Transgressum autem est in Cyrenæam, quod hæc finitima sit Ægyptiorum ditioni, quemadmodum etiam Judæa est, vel potius pars olim fuerit regni Ægyptiaci." Strabo nimirum hæc dicit.

3. Crassus autem, omnibus arbitratu suo compositis, in Parthorum regionem profectus est: & ipse quidem *illic* cum universo exercitu periit, ut alibi narratum est. Cassius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Crasso victoriam, incursionibus vexabant. Deinde rursus ad Tyrum profectus, ascendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Aristobuli seditionis successorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat existimationis etiam apud Idumæos, à quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor sustulit, Phasaëlum, & Herodem, eum qui postea rex erat, & Josephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios sibi principes conjunxerat amicitia & hospitio, & potissimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Aristobulo. Et quidem Cassius, motis castris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hostibus occursurus, ut ab aliis memoriæ proditum est.

Crassus in Parthia perit.

Cassius Parthis repressis, in Judæam tendit.

Antipatri uxor & liberi.

Herodes rex.

4. Aliquanto autem post Cæsar, potitus Roma postquam Pompejus & senatus trans Ionium mare fugerant, Aristobulum, vinculis solutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui posset illic negotia componere. At Aristobulo nihil profuit spes, quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat: sed, antequam id agere posset, Pompejani Aristobulum veneno sustulerunt, ipsum vero Cæsareani sepeliverunt. Atque corpus ejus, * melle conditum, aliquandiu jacuit, do-

XIII.

Pompeji fuga in Epirum.

Aristobulus à Pompejanis veneno sublatus.

...μένων. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7.

v Παρεληλύθει,] Ita *Gall.* (*Coccejus*) & *Hav.* παρεληλύθει in *Editis Aliisque.*

x Τοῦτο τὸ φῦλον,] Τοῦτο δὲ φῦλον τὸ πλῆθος *Hav.* & *Lugd. Bat.*

z Διαφερόντως,] Διαφερόντων in *Codd. Gall.*

v Τῶν Ἀλεξανδρέων ——— τούτῳ.] Infr. lib. 19. c. 5. §. 2. ἴσης πολιτείας παρὰ τῶν βασιλέων τετυχότας. & ἁλωσ. lib. 2. c. 18. §. 7. ac & mox infr. c. 10. §. 1. Alexandrinæ urbis magna pars Judæorum, quibus etiam Ἐθνάρχαι, quare Judæi Alexandriæ cives in Columnis æreis declarati à J. Cæsare. Hinc apud *Philon. ad Caium* p. 1020. A. de jure Alexandrinæ civitatis, quo gaudebant Judæi, eoque in periculum adducto. vid. Philon. in Flaccum p. 971. B. C. & p. 975. D. de *Γερουσίᾳ* Judæorum Alexandriæ Augusti decreto constituta. De Jul. Cæs. vid. mox infr. c. 10. §. 1. SPANH.

w Τὴν ——— ἀπελθόντας.] Præpositionem εἰς subintelligendam puto.

y Δὴ οὖν ταῦτα λέγ.] Μὲν δὴ *Hav.* & mox seq. §. μὲν οὖν σὺν π.

z Μὲν δὴ σὺν παντὶ] *L. B.* μὲν σὺν παντί.

a Καὶ ἐν ——— αὐτῷ,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

b Επιτρέχουσιν ἐπ' αὐτὴν] Εἰστρέχουσιν *Bas.*

c Ταριχαίας] Ταριχέας *Hav.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. § 9. SPANH.

d Εὐθέως αἱρεῖ,] Ita *Hav.* & *Vet. Interpr.* ἀθρόως προσπεσὼν αἱρεῖ in *cæteris.*

e Παρεσκευασμένου, ὃν πολὺ] *L. B.* παρεσκευασμένου, ὃν πολύ τι.

f Κύπρον ὄνομα,] *Al.* (ut & *Lugd. Bat.*) Κύπριν. Sed male, quum Κύπρις Græcum sit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraïcum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris suæ construxit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadvers* in *Eusebium*, p. 149. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. c. 9. SPANH.

g Ὃς ὕστερον βασιλεὺς ἐγένετο,] Ὃς καὶ ὕστερον *Bas.*

h Επεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας] Εξεπεποίητο *Hav.*

i Ἀριστόβουλος δὲ] Ἀριστόβουλος δὲ οὗτος οὐκ *Hav.*

k Οἱ τὰ ——— διαφθείρουσι,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

* *Melle conditum,*] Mellis natura est, ut corpora non sinat computrescere *Plinius Nat. Hist.* XIV: 19. HUDS. In *Add.*

l Ἐν μέλιτι] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

donec id Antonius postea misit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei significatum fuisset literis Pompeji, ut Alexandrum Aristobuli filium interficeret, instituta in juvenem accusatione propter superiora ejus in Romanos commissa, ipsum securi percussit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus vero fratres ad se recepit Ptolemæus Mennæi filius dynasta Chalcidis sub monte Libano *positæ*: missoque filio suo Philippione Ascalonem ad Aristobuli conjugem, jussit eam una mittere filium suum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Postea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejusque fratrum deinceps curam gerebat.

Alexander ejus filius jussu Pompeji à Scipione occisus.

Ptolemæus ad se recipit Aristobuli liberos.

ἐπὶ χρόνον πολὺν, ἕως Ἀντώνιος αὐτὸν ὕστερον ἀποπέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐν τοῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐποίησε τεθῆναι. [m] Σκιπίων δὲ, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηΐου ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον τὸν Ἀριστοβούλου, αἰτιασάμενος τὸν νεανίσκον ἐπὶ τοῖς τὸ πρῶτον εἰς Ῥωμαίους ἐξημαρτημένοις, τῷ πελέκει διεχρήσατο. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐν Ἀντιοχείᾳ τελευτᾷ. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτοῦ [mm] Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου παρέλαβε, δυναστεύων Χαλκίδος [n] τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· καὶ πέμψας τὸν υἱὸν Φιλιππίωνα εἰς Ἀσκάλωνα παρὰ τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα, ἐκέλευσεν [o] αὐτὴν συναποστέλλειν τὸν υἱὸν Ἀντίγονον, καὶ τὰς θυγατέρας, ὧν τῆς ἑτέρας [p] Ἀλεξάνδρας [q] ἐρασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνελὼν αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [r] γαμεῖται τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς προνοίας ποιούμενος διετέλει.

CAP. VIII.

XIV.

Judæi auxilium ferunt Cæsari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæsare amicitia. Honores à Romanis & Atheniensibus habiti Judæis.

ΚΕΦ. η'.

Ἰουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ' Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Ἀντιπάτρου ἀριστεία, καὶ φιλία πρὸς Καίσαρα. τιμαὶ παρὰ Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων πρὸς Ἰουδαίους.

Cæsari in Ægypto succurrit Antipater.

POst Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæsari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem se præbuit Antipater Judæorum administrator, idque jussu Hyrcani. Ad Mithradatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Pelusium iter facere valentem, sed apud Ascalonen hærentem, veniebat Antipater, secum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipsum Syri omnes opem Cæsari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæsarem, & Jamblichus dynasta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithradates vero, motis è Syria castris Pelusium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortissime se gessit, & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Pelusium obtinuit. Antipatrum autem & Mithradatem ad Cæsarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis persuasit, ut idem cum popularibus suis sentirent, maxime ostensis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæsaris essent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibusque necessariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem consentire, *Mithradati* parebant. Illos vero ubi accessisse audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipsi ad se Mithradatem: & ille, eò profectus, eos quoque assumpsit.

Mithradati in Pelusio capiendo operam navat.

XV. *Mithradates cum Ægyptiis congreditur.*

2. Postquam autem locum qui Delta vocatur jam circuivisset, cum hostibus congreditur ad Castra Judæorum, ut appellantur. Dextrum quidem cornu habebat Mithradates, sinistrum vero Antipater. Commisso autem prælio, inclinat Mithra-

Μετὰ δὲ τὸν Πομπηΐου θάνατον καὶ τὴν νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον [s] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέσχεν Ἀντίπατρος, ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐπιμελητὴς, ἐξ ἐντολῆς Ὑρκανοῦ. Μιθραδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ [t] κομίζοντι [v] ἐπικουρικὸν, καὶ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου ποιήσασθαι τὴν πορείαν, περὶ δὲ Ἀσκάλωνα διατρίβοντι, ἧκεν Ἀντίπατρος ἄγων Ἰουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Ἀραβίας τε συμμάχους ἐλθεῖν ἐπραγματεύσατο τοὺς ἐν τέλει· καὶ δι' αὐτὸν οἱ κατὰ τὴν Συρίαν ἅπαντες ἐπεκούρουν, ἀπολείπεσθαι τῆς ὑπὲρ Καίσαρος προθυμίας οὐ θέλοντες, Ἰάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, [x] καὶ [y] Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν, αἵ τε πόλεις σχεδὸν ἅπασαι. Μιθραδάτης δὲ ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [z] ἀφικνεῖται· καὶ μὴ δεχομένων αὐτὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἠρίστευε δὲ Ἀντίπατρος, καὶ πρῶτος [a] καταρρήξας τι τοῦ τείχους, ὁδὸν εἰσπεσεῖν παρέσχε τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὸ μὲν Πηλούσιον οὕτως εἶχε. τοὺς δὲ περὶ Ἀντίπατρον καὶ Μιθραδάτην, ἀπιόντας πρὸς Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ἰουδαῖοι Αἰγύπτιοι, [b] οἱ τὴν Ὀνίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πείθει δὲ καὶ τούτους τὰ αὐτῶν φρονῆσαι [c] κατὰ τὸ ὁμόφυλον Ἀντίπατρος, καὶ μάλιστα ἐπιδείξας αὐτοῖς τὰς Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἐπιστολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, καὶ ξένια καὶ πάντα τὰ ἐπιτήδεια χορηγεῖν τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν, ὡς ἑώρων τὸν Ἀντίπατρον καὶ τὸν ἀρχιερέα [d] συνθέλοντας, ὑπήκουον. τούτους δὲ προσθεμένους ἀκούσαντες [e] οἱ περὶ Μέμφιν, ἐκάλουν καὶ αὐτοὶ τὸν Μιθραδάτην [f] πρὸς αὐτούς· κἀκεῖνος ἐλθὼν καὶ τούτους παραλαμβάνει.

β'. [g] Ἐπεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα ἤδη περιεληλύθει, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις περὶ τὸ καλούμενον [h] Ἰουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθραδάτης, τὸ δὲ εὐώνυμον Ἀντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνεται τὸ τοῦ

m Σκιπίων δὲ, —— Ἀριστοβούλου,] Conf. infr. lib. 15. c. 7. §. 4. SPANH.

mm Πτολεμαῖος —— ὄρει·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

n Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει·] Τῆς ἐν τῷ Λιβ. Busb.

o Αὐτὴν συναποστέλλειν] Αὐτῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλειν Busb.

p Ἀλεξάνδρας] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

q Ἐρασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα.] Ἐρασθεὶς ὁ Φιλιππίων Hen. Busb. & Vat.

r Γαμεῖται τὴν Ἀλεξάνδραν,] Γαμεῖ τε Hen. & Vat.

s Εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν] Εἰς deest Busb. & Vat.

t Κομίζοντι ἐπικουρικὸν,] *Rufinus inepte*: dum per Choracum transiret. *leg.* ἐπὶ Κορακῶν. Vid. *Casaub. ad Apparat.* Baron. p. 155. & Dion. lib. xxxix. p. 104. SPANH.

v Ἐπικουρικὸν] Καὶ κορακὸν certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane sensu, vertit, *dum per Choricum transiret.*

x Καὶ Θολομαῖος] Illa καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoscit *Hen.* (ut nec *Lugd. Bat.*) nec legisse videtur *Epiphan.* ὁ [illegible] καὶ Πτολεμαῖος ὁ Θοέμου Λιβ. *Vat.* cæteris omissis. Confer l. 1. de Bello Jud.

y Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. § 3. SPANH.

z Ἀφικνεῖται·] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐφικνεῖται in reliquis.

a Καταρρήξας τι τοῦ τείχους,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

b Οἱ τὴν Ὀνίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

c Κατὰ τὸ ὁμόφυλον] Nota Antipatrum contribulem dici hic Judæis, qui erat Idumæus. De Herode tamen ejus filio infra c. 15. §. 2. ἰδιώτῃ τε ὄντι, καὶ Ἰδουμαίῳ τουτέστιν ἡμιιουδαίῳ. SPANH.

d Συνθέλοντας,] Ita cum *Cod. Vat.* συνελθόντας in reliquis.

e Οἱ περὶ Μέμφιν,] Οἱ περὶ Μέμφιν i. e. Memphitæ ipsi. REL.

f Πρὸς αὐτούς·] Πρὸς αὐτοὺς *Busb.* πρὸς ἑαυτοὺς *Vat.*

g Ἐπεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα] Ita è *Cod. Vat.* favente *Josepho* in lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit, κἀκεῖνος ἤδη τὸ Δέλτα περιελθὼν συνέβαλε &c. ἐπὶ δὲ [ἐπεὶ δὲ *Gen.*] τὸ κ. Δέλτα ὡς ἤδη παρελθὼν [illegible] *Bas. Aliique.*

h Ἰουδαίων στρατόπεδον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

i Τῶν

τὸ Μιθραδάτου κέρας, καὶ πεσεῖν ἂν ἐκινδύνευσεν τὰ δεύτερα, εἰ μὴ παρὰ τὴν ᾐόνα τοῦ ποταμοῦ, σὺν τοῖς οἰκείοις στρατιώταις, Ἀντίπατρος παραδραμὼν, νενικηκὼς ἤδη τοὺς πολεμίους, τὸν μὲν ῥύεται, τρέπει δὲ εἰς φυγὴν τοὺς νενικηκότας Αἰγυπτίους. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ στρατόπεδον, ἐπιμείνας τῇ διώξει· τόν τε Μιθραδάτην ἐκάλει, πλεῖστον ἐν τῇ τροπῇ διεσχηκότα. ἔπεσον δὲ [i] τῶν μὲν περὶ τοῦτον ὀκτακόσιοι, τῶν δὲ Ἀντιπάτρου [k] πεντήκοντα. Μιθραδάτης δὲ περὶ τούτων ἐπέστελλε Καίσαρι, τῆς τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τῆς σωτηρίας αἴτιον τὸν Ἀντίπατρον ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινεῖν αὐτὸν, χρῆσθαι δὲ παρὰ πάντα τὸν πόλεμον εἰς τὰ κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι συνέβη παρὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτόν.

γ'. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μετὰ χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [l] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ δοὺς καὶ [m] ἀτέλειαν πανταχοῦ. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν ταύτης κοινωνῆσαι τῆς στρατείας, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων ἐξ [n] Ἀσινίου ὀνόματος οὕτως. "μετὰ δὲ τὸν Μιθραδάτην [o] εἰσβαλεῖν εἰς "τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ὑρκανὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει οὕτως. "τὸν μὲν Μιθρα-"δάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα δ' εἰς Ἀσκάλωνα "Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιμελητὴν, "τρισχιλίους αὐτῷ στρατιώτας συμπαρασκευάσαι, καὶ τοὺς "ἄλλους δυνάστας προτρέψαι, κοινωνῆσαι δὲ τῆς στρα-"τείας καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα." ταῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δ'. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε πρὸς Καίσαρα, τήν τε τοῦ πατρὸς [p] ἀπωδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν ἀποθάνοι φαρμάκοις ἀναιρεθεὶς Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτανθεὶς πελέκει [q] Σκιπίωνος, ἐδεῖτό τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένου· Ὑρκανοῦ δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγουμένων τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς αὐτὸν παρανομησάντων. παρὼν δὲ Ἀντίπατρος ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἑώρα κατ' αὐτοῦ τὴν κατηγορίαν [r] γινομένην. νεωτεριστὰς δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [s] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπεμίμνησκεν ἐπὶ τοῖς [t] στρατηγήμασι, ποιούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς ἦν μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγεν Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [v] ἀνάρπαστον γεγονέναι, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· [x] τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [y] κρατηθέντα ἐπὶ λῃστείᾳ ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος ἦν, ἀλλ' οὐ κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [z] ὑπὸ τοῦ δράσαντος.

ε'. Τούτους Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δὲ δίδωσι δυναστείαν, ἣν αὐτὸς προαιρεῖται, [a] τοῦτο ἐπ' αὐτῷ [b] ποιησάμενος τὴν κρίσιν, [c] ἐπίτροπον αὐτὸν [d] ἀποδείκνυσι τῆς

datis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset. Cumque in iis persequendis perseverasset, castris eorum potitur; & Mithradatem revocat, qui pulsus longissime aberat. Ceciderunt autem ex Mithradatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithradates vero de his scripsit ad Cæsarem, victoriam simul salutemque suam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæsar & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis usus sit; usque adeo ut Antipatrum in prœliis vulnerari contigerit.

Antipatri egregium facinus.

Cum Cæsare amicitia.

3. Cæterum aliquanto tempore post Cæsar, cum finito bello in Syriam navigasset, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis socium fuisse & in Ægyptum venisse: atque verbis meis testimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Asinii ita dicens. "Postquam Mithradates Ægy-"ptum invasit, & cum eo Hyrcanus Judæorum "pontifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, ex auctoritate Hypsicratis, in hæc verba. "Mi-"thradatem quidem solum profectum esse, Anti-"patrum vero Judææ procuratorem, ab ipso "Ascalonem accitum, cum tribus militum milli-"bus auxilium ei tulisse, & *ad idem faciendum* "alios dynastas hortatum esse, atque expeditioni "etiam Hyrcanum pontificem interfuisse." Et "hæc quidem Strabo.

Cæsar magnum Antipatro honorem habet.

Strabonis testimonium ex Asinio.

Alterum ejusdem ex auctoritate Hypsicratis.

4. Quin & eodem tempore Antigonus Aristobuli filius, cum ad Cæsarem venisset, & patris *sui* fortunas deplorabat, quodque propter ipsum mortuus esset Aristobulus veneno sublatus, atque frater ejus à Scipione securi percussus, orabatque ut sui misereretur è paterno imperio expulsi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, qui gentem per vim regerent, & ipsi *Antigono* injuriam fecissent. Verum Antipater, qui præsens aderat, pro se respondebat iis de quibus accusationem contra se institutam videbat, & Antigonum novarum rerum studiosum seditiosumque esse ostendebat: commemorabat etiam quantum ipse laborasset, eumque in consiliis militaribus adjuvisset, verba de iis faciens, quorum ille testis erat *oculatus*. Aristobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum esse, ut qui perpetuo hostis esset & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipsius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas subiisse, non autem per vim & injuriam id ipsum passum esse ab eo qui intulerat.

Antigonus Aristobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accusat.

Antipatri defensio.

5. Cum hæc Antipater verba fecisset, Cæsar Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro potestatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipsum *totius* Judææ procuratorem faciens. * Hyrcano vero etiam patriæ muros

Cæsar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro dat potestatem.

XVI.

i Τῶν μὲν περὶ τοῦτον ὀκτακόσιοι,] Ita Bush. & Vat. τούτων μὲν περὶ ὀκτακοσίους in *Editis Aliisque*.

k Πεντήκοντα.] Τεσσαράκοντα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & nonnulli *Epiphanii* Codd. juxta alios ὀγδοήκοντα prout in *lib.* 1. *de Bello Jud.* HUDS. Ογδοήκοντα ἀλωσ. lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

l Αποπλεύσας] Vide *Usserii* Annales V. T. p. 551. *Edit. Lond.*

m Ατέλειαν πανταχοῦ.] Ατέλειαν πανταχοῦ δὲ λέγεται ὑπὸ π. Bush.

n Ασινίου ὀνόματος οὕτως.] Utrum Asinius fuerit *Trallianus*, ut volt *Usserius*, an *Quadratus*, & quinam fuerit *Hypsicrates* mox laudatus, aliis dispiciendum relinquo.

o Εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον,] Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσβάλλοντα in *cæteris*.

p Απωδύρετο τύχην] Ita cum *MSS.* (ut & *L. B.*) ἀπωδύρετο in *Editis*.

q Σκιπίωνος,] *L. B.* Σκιπίωνος.

r Γινομένην,] Γενομένην *Vat.* γινομένην *Hen.*

s Οσα τε πονήσειεν αὐτὸς] Οσα τε πονήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς Bush. & *Vat.*

t Στρατηγήμασι,] Στρατεύμασι Bush. & *Vat.*

v Ανάρπαστον γεγονέναι,] Ανάσπαστον *Vat.* & *Hen.* & mox γεγονέναι pro γεγονέναι in Bush. & *Vat.*

x Τὸν δὲ ——— ἦν,] Nempe Antigoni. Uterque enim, ille & Alexander securi percussus jussu Scipionis, Aristobuli filii, vid. infr. c. 6 §. 3. SPANH.

y Κρατηθέντα ἐπὶ λῃστείᾳ] Κολασθέντα Bush. *Vat.* & *Epiphan.*

z Υπὸ τοῦ δράσαντος.] Illud ὑπὸ è *Cod.* Bush.

a Τοῦτο ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος] Τοῦτο δὲ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ταύτης δὲ Bush.

b Ποιησάμενος] *L. B.* ποιησάμενος.

c Επίτροπον ——— τείχη,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

d Αποδείκνυσι] Αποδείκνυσι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) Bush & *Vat.*

* *Hyrcano*,] In Libro *de Bello Jud.* primo Antipatro hoc concessit. HUDS. in *Add.*

e Επι-

Hyrcano permittit Cæsar urbis muros reficere.

ros reficere permisit, ut qui hanc gratiam rogaverat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) scripsitque Romam ad consules ut hoc *ipsum* in Capitolio perscriberetur. atque Senatusconsultum factum est in hunc modum; "LUCIUS VALE-"RIUS LUCII FILIUS PRÆTOR retulit "ad senatum idibus Decembribus in æde Concor-"diæ. Decreto scribendo adfuerunt Lucius Co-"ponius Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius "Quirina, quibus de rebus Alexander Jasonis, "Numenius Antiochi, & Alexander Dorothei, "legati Judæorum, viri boni & socii, egerunt, ve-"terem erga Romanos benevolentiam & amicitiam "renovantes, & clypeum aureum, in signum so-"cietatis, attulerunt, ex quinque millibus aureo-"rum, & literas sibi dari petierunt & ad liberas "civitates & ad reges, ut regionem eorum & por-"tus secure possint adire, & nemini fiat injuria. "Placuit igitur *Senatui* cum iis amicitiam & gra-"tiam inire, & quæ à nobis postularunt illa ipsis "concedere, clypeumque allatum accipere."

Senatusconsultum de fœdere cum Judæis renovando.

Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono mense Panemo. Quinetiam Hyrcano honos habitus est à populo Atheniensi, quoniam in eos multa beneficia contulisset: miseruntque ad eum decretum in hæc verba. "PRYTA-"NE ET SACERDOTE DIONYSIO FI-"LIO Asclepiadis mensis Panemi desinentis die "quinto, traditum est Ducibus decretum Athe-"niensium, archonte Agathocle. Eucles Me-"nandri Alimusius scribam agebat, Munychionis "*mensis* undecimo die Prytaniæ, habito præsidum "concilio in theatro. Dorotheus pontifex popu-"lum in suffragia misit, cæterique præsides ejus "collegæ. Dionysius Dionysii filius *hanc sententiam* "dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri filius, Pon-"tifex & Judæorum Ethnarcha, perpetuo tam "publice populum quam privatim civium unum-"quemque benevolentia prosequitur, summumque "studium in eos confert; & quotquot Athenien-"sium, vel legationis causa, vel propter privata "negotia, eò profecti fuerint, perhumaniter apud

Antipatro honos ab Atheniensibus habitus. Decretum Atheniensium.

Ἰουδαίας. [e] ἐπιτρέπει δὲ καὶ Ὑρκανῷ τὰ τῆς πατρίδος ἀναστῆσαι τείχη, τούτην αἰτησαμένῳ τὴν χάριν· [f] ἐρρίπτο [g] γὰρ ἐπὶ Πομπηίου καταβαλόντος· καὶ [h] ταῦτ' ἐπιστέλλει τοῖς ὑπάτοις εἰς Ῥώμην ἀναγράψαι ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. καὶ [i] τὸ γενόμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγμα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. "[k] ΛΕΥΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ "ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ συνεβουλεύσατο τῇ συγκλήτῳ εἰδοῖς "Δεκεμβρίαις ἐν τῷ τῆς Ὁμονοίας ναῷ. [l] γραφομένῳ "τῷ δόγματι παρῆσαν Λεύκιος Κωπώνιος Λευκίου υἱὸς "Κολλίνα καὶ Παπίριος Κυρίνα, περὶ ὧν Ἀλέξαν-"δρος Ἰάσονος, καὶ Νουμήνιος Ἀντιόχου, καὶ Ἀλέξαν-"δρος Δωροθέου, Ἰουδαίων πρεσβευταὶ, ἄνδρες ἀγαθοὶ "καὶ σύμμαχοι, διελέχθησαν, ἀνανεούμενοι τὰς προϋ-"πηργμένας πρὸς Ῥωμαίους [m] χάριτας καὶ τὴν φιλίαν, "καὶ ἀσπίδα χρυσῆν [n] σύμβολον τῆς συμμαχίας γενομένην "ἀνήνεγκαν ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ γράμ-"ματ' αὐτοῖς ἠξίωσαν δοθῆναι, [o] πρός τε τὰς αὐτονομου-"μένας πόλεις καὶ πρὸς βασιλεῖς, ὑπὲρ τοῦ τήν τε χώραν "αὐτῶν καὶ τοὺς λιμένας ἀδείας τυγχάνειν, [p] καὶ μηδένα "ἀδικεῖσθαι. [q] ἔδοξεν οὖν συστήσασθαι φιλίαν καὶ χάριτας "πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν ταῦτ' αὐτοῖς πα-"ρασχεῖν, καὶ τὴν κομισθεῖσαν ἀσπίδα [r] προσδέξασθαι." [s] ταῦτα ἐγένετο ἐπὶ Ὑρκανοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου, ἔτους ἐνάτου [t] μηνὸς Πανέμου. [u] ἔλαβε δὲ καὶ παρὰ τοῦ τῶν Ἀθηναίων δήμου τιμὰς Ὑρκανὸς, [x] πολλὰ χρήσιμος γενόμενος εἰς αὐτούς· ἔπεμψάν τε ψήφισμα γράψαντες αὐτῷ, τοῦτον ἔχον τὸν τρόπον. [y] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [z] ΙΕ-"ΡΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ Ἀσκληπιάδου μηνὸς Πανέμου "πέμπτῃ ἀπιόντος, ἐπεδόθη τοῖς στρατηγοῖς ψήφισμα Α-"θηναίων, ἐπὶ Ἀγαθοκλέους ἄρχοντος. Εὐκλῆς Μενάν-"δρου Ἀλιμούσιος ἐγραμμάτευε, [a] Μουνυχιῶνος ἑνδεκά-"τῃ τῆς Πρυτανείας, ἐκκλησίας γενομένης ἐν τῷ θεάτρῳ "[b] τῶν προέδρων. ἐπεψήφισε Δωρόθεος [c] ἀρχιερεὺς καὶ οἱ "συμπρόεδροι τοῦ δήμου. Διονύσιος Διονυσίου εἶπεν· ἐπει-"δὴ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰου-"δαίων, διατελεῖ κοινῇ τε τῷ δήμῳ καὶ ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν "ἑκάστῳ εὐνοῶν, καὶ πᾶσαν χρώμενος περὶ αὐτοὺς σπουδῇ,

"καὶ

e Ἐπιτρέπει —— τείχη.] Confer ἄνω, lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

f Ἐρρίπτο] Ἐῤῥίπτετο *Vat.*

g Γὰρ ἐπὶ Πομπηίου] Hic γὰρ pro δὲ substitui ex auctoritate *MSS.*

h Ταῦτ' ἐπιστέλλει] Ταῦτα *Bodl.* & *Hen.*

i Τὸ γενόμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγμα] Conf. supr. lib. 12. c. 10. § 6 SPANH.

k Λεύκιος —— συνεβουλεύσατο] Hic *Josepho* (inquit *Kepplerus* de *Anno Natali Christi*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de restauratione Hierosolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *super amicitia & societate*. Credibile est aliud *Josephum* præcepisse, aliud exsequutum esse Amanuensem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum*. ad primum enim hujus nominis sacerdotem pertinet, quod *Josephus* hic refert ad posteriorem. Decretum vero, quod hic profitetur, paulo infra sequitur in fasciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæsare V. Cos. Vide *Scaligerum* in *Notis ad Eusebium*, p. 145. *Usserium* in *Annalibus*. p. 169. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p 250. HUDS. De his duobus decretis Romanorum & Atheniensium, ut alieno loco positis, & quæ Joannis Hyrcani Avi tempore data fuerant, non sub Nepote. vide *Petav. Doct. Temp.* P. 11. p. 250. SPANH.

l Γραφομένῳ —— Κυρίνα.] Ita lego & distinguo ex *MSS.* (ut & *L. B.*) prius erat γραφομένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν δὲ Λεύκιος Κωπώνιος Λευκίου υἱὸς καὶ Παπίριος Κυρίνας.

m Χάριτας καὶ τὴν φιλίαν.] Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας· καὶ τὴν φιλίαν, καὶ ἀσπ. in *Editis Aliisque*.

n Σύμβολον τῆς συμμαχίας γενομένην] Ista delenda censet Scaliger.

o Πρός τε τὰς αὐτονομουμένας] Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt καὶ πρὸς βασιλεῖς, & dein legunt τὴν χώραν.

p Καὶ μηδένα ἀδικεῖσθαι.] Μηδὲν *Hen.* & *Bodl.*

q Ἔδοξεν οὖν συστήσασθαι] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε δὲ in *Editis Aliisque*, forsan pro ἔδοξε δέ.

r Προσδέξασθαι.] Προσδέξασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

s Ταῦτα ἐγένετο.] Annus ille ix. Hyrcani sumendus ab eo jam Ethnarchia à Gabinio illi concessa. vid. Dodwell. p. 81. 83. SPANH.

t Μηνὸς Πανέμου.] Quomodo hoc fieri potest, quum scriptum fuerit Idibus Decembribus (ut constat ex superior.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano respondeat? *Usser.* in *Annalibus*, p. 110. 271. Locum sanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ἐνάτου. μηνὸς Πανέμου ἔλαβε δὲ καὶ &c. ut quod hic habetur de mense Panemo referendum sit ad Atheniensium psephisma. unde sequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum senatusconsultum & hoc Atheniensium psephisma, scripta fuisse anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero mense Panemo. HUDS. Mensis Πάνεμος, de quo hac §. initium à xxv. Junii Juliani statuitur à Dodwell. de Cycl. Calyp. p 83. de quo vide Usserium & Dodwell. de hoc Josephi loco Dissert. de Cycl. Calyp. p. 81. SPANH.

u Ἔλαβε δὲ] Εἴληφε δὲ *Vat.* ἔλαβε δὲ *Hen.*

x Πολλὰ χρήσιμος] Πολλὰ χρήσιμος εἰς αὐτοὺς γενόμενος *Hen.* πολλὰ καὶ αὐτοῖς εἰς αὐτοὺς χρήσιμος γενόμενος, ἔπεμψάν τε αὐτῷ ψήφισμα, τοῦτο &c. *Vat.*

y Ἐπὶ πρυτάνεως —— ἀπιόντος,] Atheniensium decretum pro Judæis, quod refertur in Chronico Eusebii ad Ann. MDCCCCLXX. sed quod incertum putat Scaliger Anim. p. 157. SPANH.

z Ἱερέως Διονυσίου] De decretis Pontificum nominibus signatis videsis *Ez. Spanhemium* in Diss. viii. de *Præst. Numism.* p. 693. & *Dodwellum* in *Diss* 3 de *Cyclis Veterum* p. 191. 192.

a Μουνυχιῶνος ἑνδεκάτῃ τῆς Πρυτανείας,] Hic mensis Attici nomen habemus, sed numerum diei duntaxat secundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l. 1. p. 77.) suspicatur librarii culpa diei numerum excidisse, sive *Munychionis*, sive τῆς Πρυτανείας. nam & ἑνδεκάτη ad Μουνυχιῶνος referri potest, quod & *Epiphanius* sequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omissum. Quid si rescribamus Μουνυχιῶνος ἐνάτῃ καὶ δεκάτῃ, ἐνάτῃ τῆς Πρυτανείας, aut aliquid hujusmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18.

b Τῶν προέδρων,] Περὶ γοῦν פרנסים REL.

c Ἀρχιερεὺς] Is non alius ab eo fuisse videtur, qui olim Πρυτανέων ἐπιστάτης appellari solebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in suffragia mittebant, πρόεδροι dicti sunt, & primus eorum ἐπιστάτης, & reliqui συμπρόεδροι.

d Pa-

"καὶ τοὺς [d] παραγινομένους Ἀθηναίων, ἢ κατὰ πρεσβείαν ἢ "κατ' ἰδίαν πρόφασιν, ὡς αὐτὸν ὑποδέχεται φιλοφρόνως, καὶ προπέμπει τῆς ἀσφαλοῦς αὐτῶν ἐπανόδου προνοούμενος, ἐμαρτυρήθη μὲν καὶ πρότερον περὶ τούτων, [e] δέδοκται δὲ καὶ νῦν, "[f] Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου Σουνιέως εἰσηγησαμένου, καὶ περὶ [g] τῆς τἀνδρὸς ἀρετῆς ὑπομνήσαντος τὸν δῆμον, καὶ ὅτι προαίρεσιν ἔχει ποιεῖν ἡμᾶς ὅ, τι ποτ' ἂν [h] δύνηται ἀγαθὸν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ, ἀριστείῳ κατὰ τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτοῦ εἰκόνα χαλκῆν ἐν τῷ τεμένει τοῦ [i] Δήμου καὶ τῶν Χαρίτων, ἀνειπεῖν δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳδῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [k] Παναθηναίων καὶ Ἐλευσινίων, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἐπιμεληθῆναι δὲ τοὺς στρατηγοὺς διαμένοντί τε αὐτῷ, καὶ διαφυλάττοντι τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, εἶναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐπινοήσωμεν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς τἀνδρὸς σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας. ἵνα τούτων γενομένων φαίνηται ὁ δῆμος ἡμῶν ἀποδεχόμενος τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ τῆς προσηκούσης ἀμοιβῆς ἀξιῶν, καὶ ζηλώσῃ τὴν περὶ ἡμᾶς σπουδὴν ἐκ τῶν ἤδη τετιμημένων. ἑλέσθαι δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, οἵτινές τε αὐτῷ κομιοῦσι τὸ ψήφισμα, καὶ παρακαλέσουσι προσδεξάμενον τὰς τιμὰς πειρᾶσθαί τι ποιεῖν [l] ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν παρὰ Ῥωμαίων καὶ τοῦ [m] δήμου τῶν Ἀθηναίων τιμαὶ πρὸς Ὑρκανὸν ἡμῖν δεδήλωνται ἱκανῶς.

"se excipit, curatque deducendos, ut salvi & incolumes redeant prospiciens, quibus & antea quidem perhibitum fuit testimonium, visum est etiam nunc, Theodosio Theodori filio Suniensi referente, populumque de virtute hujus viri admonente, deque voluntate ejus nobis quoad potuit benefaciendi, honorare ipsum corona aurea, præmio legitimo, statuamque *ei* ex ære item collocare in Templo * Populi & Gratiarum: & præconis voce pronunciari coronæ donationem in theatro, Dionysiis, dum Tragœdiæ novæ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in Gymnicis certaminibus; curæque esse Ducibus, ut, dum ille *in amicitia colenda* perseverat, & in benevolentia erga nos conservanda, omnia, quæ in honorem ejus & gratiam excogitari possunt pro ipsius in nos studio & liberalitate, ei *vicissim* tribuantur, quibus rebus fiet ut se ostendat populus noster grato esse erga bene merentes animo, velleque alios, ut par est, remunerare; quò ille jam honoribus affectus studium nostrum imitetur: prætereaque legatos ex omni Atheniensium numero legi, quibus id negotii datum erit ut & ad illum decretum hoc perferant, ipsumque hortentur ut honores *à nobis* assequutus deinceps studeat de civitate nostra bene mereri." Et quidem de honoribus, qui à Romanis & populo Atheniensi habiti sunt Hyrcano, satis à nobis dictum est.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς Ἀντίπατρος Ἡρώδῃ τὴν τῆς Γαλιλαίας προστασίαν, Φασαήλῳ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιτρέπει· καὶ ὡς Ἡρώδης, Ἰουδαίων τῷ Ἀντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται πρὸς Ὑρκανόν.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ administrationem mandat, Phasaëlo Hierosolymorum: utque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accusatur.

Ὁ Καῖσαρ δὲ, διοικήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέπλευσεν. ὡς δὲ Καίσαρα προπέμψας ἐκ τῆς Συρίας Ἀντίπατρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν, [n] ἀνήγειρε μὲν εὐθὺς τὸ τεῖχος, ὑπὸ Πομπηΐου καθῃρημένον, καὶ τὸν κατὰ τὴν χώραν [o] θόρυβον ἐπιὼν κατέστελλεν, ἀπειλῶν τε ἅμα καὶ συμβουλεύων ἠρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Ὑρκανοῦ φρονοῦντας ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, καὶ βιώσεσθαι τῶν ἰδίων ἀπολαύοντας κτημάτων ἀταράχως· προστεθειμένους δὲ ταῖς ἐκ τοῦ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι προσανέχοντας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ προστάτου δεσπότην, Ὑρκανὸν δὲ [p] ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ῥωμαίους δὲ καὶ Καίσαρα πικροὺς ἀνθ' ἡγεμόνων πολεμίους. οὐ γὰρ ἀνέξεσθαι μετακινούμενον ὃν αὐτοὶ κατέστησαν. ταῦτα λέγων [q] καθίστα δι' ἑαυτοῦ τὰ κατὰ τὴν χώραν.

β. Βραδὺν δὲ ὁρῶν καὶ [r] νωθῆ τὸν Ὑρκανὸν, Φασάηλον μὲν τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ τῶν παίδων Ἱεροσολύμων καὶ τῶν πέριξ στρατηγὸν ἀποδείκνυσι· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρώδῃ τὴν Γαλιλαίαν [s] ἐπέτρεψε, [t] νέῳ παντάπασιν ὄντι. [v] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.

CÆsar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare discessit. Antipater vero, postquam, deducto à Syria Cæsare, in Judæam reversus est, confestim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum qui in ea erat, compescebat, partim minando, partim ut quiescerent consulendo. Si enim ab Hyrcano starent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, suisque bonis absque turba fruentes vitam agerent: sin rerum novarum spe ducerentur, & ab eis quæstum sectarentur, ipsum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæsarem pro ducibus hostes acerbos. non enim passuros eum summoveri, quem constituissent ipsi. Cum hæc dixisset, ad res regionis ordinandas se solum accingebat.

Antipater Hierosolymorum mœnia reficit.

Tumultuantes compescit.

2. Videns autem Hyrcanum tardum esse atque segnem, Phasaëlum filiorum suorum natu maximum Hierosolymorum finitimique agri præfectum constituit; Herodi vero, qui illum ætate sequebatur, Galilæam commisit, cum esset omnino juvenis. nam * quindecim tantum annos natus erat. ve-

XVII. *Phasaëlo mandat Hierosolyma, Herodi Galilæam.*

d Παραγινομένους Ἀθηναίων.] Παραγινομένους Hen. & Vat.

e Δέδοκται] δὲ καὶ νῦν.] Δεδέχθαι Vat.

f Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου] Διονυσίου τοῦ Θεοδώρου Vat.

g Τῆς τἀνδρὸς ἀρετῆς] Ita Hen. τοῦ ἀνδρὸς in reliquis.

h Δύνηται] Δύνη Hen. & Vat.

i Δήμου] Videsis *Meursium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. HUDS. Δήμου, *Demi* recte, non *populi*. REL. & SPANH.

k Παναθηναίων καὶ Ἐλευσινίων,] Forsan legendum Παναθηναίοις καὶ Ἐλευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius*.

l Ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν.] Illud ἀεὶ ex *MSS.*

m Δήμου τῶν Ἀθηναίων] Ita cum *Cod. Hen.* καὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν Ἀθ. in *Editis Aliisque*. παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων legendum conjiciebat *Lowthius*.

n Ἀνήγειρε —— καθῃρημένον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

o Θόρυβον] *L. B.* θρύλον.

p Ἀντὶ βασιλέως τύραννον.] Βασιλέως nomen solum gerere Hyrcanum ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 6. τοὔνομα μόνον βασιλέως ἔχειν ἔρημον ἐξουσίας. SPANH.

q Καθίστα δι' ἑαυτοῦ] Καθίστη *Bas.* *antiqua* in lib. 1. de *Bello Jud.*

r Νωθῆ τὸν Ὑρκανὸν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

s Ἐπέτρεψε,] Ἐπέτρεψεν *Bas.*

t Νέῳ παντάπασιν ὄντι.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. & infr. lib. 19. c. 9. §. 2. SPANH.

* *Quindecim tantum annos natus erat.*] Quid mirum (inquit *Noldius* p. 59) cum etiam infra eam ætatem, *Alexander Severus*, adhuc puer, in imperio &c. vide *Prideaux*.

v Πεντεκαίδεκα] Isaacus Casaubonus epistola ad Thuanum, quæ est 936. contendit κε legendum: *nos*, scribit, *contendimus & clarissime demonstramus scribendum esse κε, nec movemur librorum consensu aut Photii assensu.* Mox dixerat: magni momenti est hic locus ad investigationem annorum τοῦ Σωτῆρος. REL.

Cum

verum illi juvenilis ætas nihil est quidquam incommodi: sed quoniam animi generosi erat adolescens, statim invenit exercendæ suæ virtutis occasionem. Cum enim offendisset Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incursantem, illum nactus interficit, & multos ejus gregales latrones. Ipsum autem ob hoc facinus magno amore prosequuti sunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari desiderabant, purgavit. itaque cum hanc ob causam passim per urbes vicosque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut bonis suis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam Sexto Cæsari innotesceret, cognato magni Cæsaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata est Phasaelo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus est, ut studuerit non deteriorem sibi parare famam, & Hierosolymitas sibi reddiderit amicissimos, urbem quidem per se regendo, sed ita ut nec inhoneste rebus uteretur, neque potestate ad cujusquam injuriam abuteretur. His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui solent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto esset ex rebus illis splendore, decessit quidquam, ut plerumque evenit, suæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Herodes Ezechiam latronem interficit.

Sextus Cæsar procurator Syriæ.

Antipater magno in honore.

3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum crescere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam instituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulso ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipse muneris gratiam ad se transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* misit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam Antipatrum accusabant; &, "Quousque, inquiunt, ista quæ fiunt quietus feres? Annon vides "Antipatrum & ejus filios principatu succinctos, "teipsum vero regni solum nomen audientem? "Atqui hæc ignorare non debes, neque te extra "periculum putare, dum temet atque regnum "juxta negligis. non enim jam rerum tuarum pro-"curatores sunt Antipater & ejus filii, ne te fal-"lat hæc opinio, sed domini manifeste habentur. "Etenim Herodes ipsius filius Ezechiam & ejus "socios interfecit contra legem nostram, quæ ho-"minem quamvis malum interfici vetat, nisi prius "ad hoc supplicium ex sententia Synedrii damna-"tus fuerit: & tamen ille, non accepta à te po-"testate, hoc ausus est.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium.

Antipatrum ejusque filios accusant.

4. His auditis Hyrcano persuasum est: atque

Hyrcano ira in Herodem accenditur.

βλάπτει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τῷ φρονήματι γενναῖος ὁ νεανίας, ἀφορμὴν εὐθὺς εὗρε τῆς ἀρετῆς εἰς ἀπόδειξιν. καταλαβὼν γὰρ Εζεκίαν τὸν ἀρχιληστὴν, [x] τὰ προσεχῆ τῆς Συρίας καταστρέχοντα σὺν μεγάλῳ στίφει, τοῦτον [y] καταχὼν κτείνει, καὶ πολλοὺς τῶν σὺν αὐτῷ λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτὸ τὸ ἔργον τοῦτο ἠγάπησαν οἱ Σύροι· ποθοῦσι γὰρ αὐτοῖς ἀπαλλαγῆναι τῆς λῃστείας τὴν χώραν, ἐκαθήρατο. ὕμνουν γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ [z] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, [a] ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα, καὶ ἀσφαλῆ τῶν κτημάτων ἀπόλαυσιν. ἐγένετο δὲ διὰ τοῦτο καὶ [b] Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμος, ὄντι συγγενεῖ τοῦ μεγάλου Καίσαρος, καὶ [c] διέποντι [d] τὴν Συρίαν. ζῆλος δ' ἐμπίπτει τῶν Ηρώδη πεπραγμένων Φασαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [e] ἐφιλοτιμεῖτο μὴ ἀπολειφθῆναι τῆς ὁμοίας εὐφημίας, [f] καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις εὐνουστάτους ἐποίει, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, οὔτε δ' ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι προσφερόμενος, οὔτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. πόθεν Αντίπατρον ἐποίει θεραπείας παρὰ τοῦ ἔθνους τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἵων ἄν τις [g] μεταλαμβάνοι τῶν ὅλων ὢν δεσπότης. οὐ μέντοι τι ἐκ τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, οὐδὲν [h] τῆς πρὸς Υρκανὸν εὐνοίας καὶ πίστεως παρέβη.

γ΄. Οἱ δ' ἐν τέλει τῶν Ιουδαίων, ὁρῶντες τὸν Αντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλους αὐξανομένους, εὐνοίᾳ τε τῇ παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ προσόδῳ τῇ τε παρὰ τῆς Ιουδαίας καὶ τῶν Υρκανοῦ χρημάτων, κακονοϊκῶς εἶχον πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ φιλίαν Αντίπατρος ἦν πεποιημένος πρὸς τοὺς Ρωμαίων αὐτοκράτορας· καὶ χρήματα πείσας πέμψαι τὸν Υρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν [i] νοσφίζεται τὴν δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Υρκανοῦ διδόντος, ἐπέμψε. τοῦθ' Υρκανὸς ἀκούων οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. ἐν δέει δὲ ἦσαν οἱ πρῶτοι τῶν Ιουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ηρώδην βίαιον καὶ τολμηρὸν, καὶ τυραννίδος γλιχόμενον· καὶ προσελθόντες Υρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Αντιπάτρου, καὶ "μέχρι "πότ' ἔφασαν, ἐπὶ τοῖς πραττομένοις ἡσυχάσεις; ἢ οὐχ ὁ-"ρᾷς Αντίπατρον μὲν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν διε-"ζωσμένους, [k] σαυτὸν δὲ τῆς βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκούον-"τα. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε ταῦτα, μηδὲ ἀκίνδυνος "εἶναι νόμιζε, ῥαθυμῶν περί τε σαυτοῦ καὶ τῇ βασιλείᾳ. "οὐ γὰρ ἐπίτροποί σου τῶν πραγμάτων Αντίπατρος καὶ οἱ "παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσὶ, μὴ δὲ ἀπάτα σαυτὸν τοῦτο οἰόμε-"νος, ἀλλὰ δεσπόται φανερῶς ἀνωμολόγηνται. καὶ γὰρ "Ηρώδης ὁ παῖς αὐτοῦ Εζεκίαν ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, "παραβὰς τὸν ἡμέτερον νόμον, [l] ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον "ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον καταχριθείη "τοῦτο παθεῖν ὑπὸ τοῦ [m] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ ἐξουσίαν "παρὰ σοῦ, ταῦτα ἐτόλμησεν.

δ΄. Υρκανὸς δὲ, ἀκούσας ταῦτα, πείθεται· προσεξῆψαν

δὲ

Cum hucusque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, absque auctoritate *MSS.* etiam hic nolui κε'. pro ιε'. rescribere id quod faciendum esse monuerunt viri quamplurimi eruditissimi, quos laudat *Casaubonus* in *Exercit. c. Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Casaubonus* etiam in *Epist.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat. Christi*, p. 52. immo demonstratum dederunt *Usserius* in *Annalibus V. T.* p. 252. *Edit. Lond.* & *Norisius* in *Cenotaphiis Pisanis*, *Dissert.* 2. c. 6. p. 160. illis assentiente viro doctissimo *Antonius Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum est ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 334. *Edit. Amst.*) ex scribarum lapsu arripit occasionem sugillandi *Josephum*. Quam male autem sese tueatur ex verbis νέῳ παντάπασιν ὄντι, perspicere licet omnibus, qui cum eo conferent *Is. Casaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

x Τὰ προσεχῆ τῆς Συρίας] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

y Καταχὼν κτείνει,] Συλλαβὼν *Bosh.* & *Hen.*

z Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Ita etiam *Vet. Interpr.* κατά τε χώρας καὶ κατὰ πόλιν *Bosh.* κατὰ τὰς κώμας καὶ κατὰ πόλιν *Hen.*

a Ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

b Σέξτῳ Καίσαρι] Sextus Cæsar Συρίας ἡγεμών. REL.

c Διέποντι τὴν Συρίαν.] Διοικοῦντι τὴν Συρίαν· ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

d Τὴν Συρίαν.] Τὰ τῆς Συρίας *Hen.*

e Ἐφιλοτιμεῖτο μὴ ἀπολειφθῆναι] Ἐφιλοτιμεῖτο *Bosh.*

f Καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις] Καὶ τοὺς ἐν Ιεροσολύμοις εὐνουστάτους *Bosh.*

g Μεταλαμβάνοι] Παραλαμβάνοι *Hen.*

h Τῆς πρὸς Υρκανὸν εὐνοίας] Τῆς πρὸς Υρκανὸν εὐνοίας ὃ παρέβη καὶ πίστεως *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) Vel propositio ἐκ aut ἀπὸ subintelligenda est, aut dicendum οὐδὲν ἐκ τοῦ scriptum fuisse à *Josepho*.

i Νοσφίζεται —— ἔπεμψε.] Νοσφίζεται, ἰδιοποιεῖ *Hesychius*. quandoque pro *interfici* Æschyl. Choëph. v. 489. ἐνοσφίσθη· SPANH.

k Σαυτὸν —— ἀκούοντα.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 6. & supra §. 1. SPANH.

l Ὃς κεκώλυκεν —— συνεδρίου·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 6. SPANH.

m Συνεδρίου.] Videsis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14. §. 3. & l. 3. 9. §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22.

ο Πο-

δὲ αὐτοῦ τὴν ὀργὴν καὶ αἱ μητέρες τῶν ὑπὸ Ἡρώδου [m] πεφονευμένων. αὗται γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ παρακαλοῦσαι τὸν βασιλέα καὶ τὸν δῆμον, ἵνα δίκην Ἡρώδης ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν πεπραγμένων ὑπόσχῃ, διετέλουν. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων Ὑρκανὸς Ἡρώδην ἐκάλει δικασόμενον, ὑπὲρ ὧν διεβάλλετο. ὁ δὲ ἧκε, τοῦ πατρὸς [o] αὐτῷ παραινέσαντος, μὴ ὡς ἰδιώτης, μετ' ἀσφαλείας δὲ [p] προσελθεῖν, καὶ φυλακῆς τῆς περὶ τὸ σῶμα, καὶ τὰ κατὰ τὴν Γαλιλαίαν ὃν ἐνόμιζεν [q] αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος, καὶ [r] μετὰ στίφους ἀποχρῶντος αὐτῷ πρὸς τὴν ὁδὸν, ὡς μήτε ἐπίφοβος Ὑρκανῷ [s] δόξειε μετὰ μείζονος [t] παραγενόμενος τάγματος, μήτε γυμνὸς καὶ [u] ἀφύλακτος ἥκοι πρὸς τὴν δίκην. Σέξτος μέντοι, ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, γράφει παρακαλῶν Ὑρκανὸν ἀπολῦσαι τὸν Ἡρώδην ἐκ τῆς δίκης, καὶ προσαπειλῶν παρακούσαντι. [x] τῷ δ' ἦν ἀφορμὴ [y] καὶ τὰ παρὰ τοῦ Σέξτου γράμματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ συνεδρίου παθόντα ἀπολῦσαι τὸν Ἡρώδην· ἠγάπα γὰρ αὐτὸν ὡς υἱόν. καταστὰς δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ μετὰ τοῦ σὺν αὐτῷ τάγματος Ἡρώδης, [z] κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐθάρρει τὸ λοιπὸν οὐδεὶς τῶν πρὶν ἀφικέσθαι διαβαλλόντων· ἀλλ' ἦν ἡσυχία, καὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. διακειμένων δ' οὕτως, εἷς τις [a] Σαμέας τοὔνομα, δίκαιος ἀνὴρ, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ [b] δεδιέναι κρείττων, ἀναστὰς [c] εἶπεν· "Ἄνδρες σύνεδροι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκην μὲν οὔτ' αὐτὸς οἶδά τινα τῶν πώποτε [d] ὑπ' αὐτῆς εἰς ὑμᾶς κεκλημένων οὕτω παραστάντα, ἵνα ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δήποτ' οὖν ἀφῖκται εἰς τοῦτο τὸ συνέδριον κριθησόμενος, ταπεινὸς παρίσταται, καὶ τῷ σχήματι δεδοικότος, καὶ ἔλεον θηρωμένου παρ' ἡμῶν, [e] κόμην τε ἐπιτρέψας καὶ ἐσθῆτα μέλαιναν ἐνδεδυμένος. ὁ δὲ βέλτιστος Ἡρώδης, [f] φόνου δίκην φεύγων καὶ ἐπ' αἰτίᾳ τοιαύτῃ κεκλημένος, ἕστηκε τὴν πορφύραν περικείμενος, καὶ τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ συνθέσει τῆς κόμης, καὶ περὶ αὐτὸν ἔχων ὁπλίτας, ἵν' ἂν κατακρίνωμεν αὐτὸν κατὰ τὸν νόμον, κτείνῃ μὲν ἡμᾶς, αὐτὸς δὲ σωθῇ βιασάμενος τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ἡρώδην μὲν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἂν μεμψαίμην, εἰ τὸ αὐτῷ συμφέρον ποιεῖται περὶ πλείονος ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς δὲ καὶ τὸν βασιλέα τοσαύτην ἄδειαν αὐτῷ παρασχόντας. ἴστε μέντοι μέγαν τὸν Θεὸν, καὶ οὗτος ὃν νῦν δι' Ὑρκανὸν ἀπολῦσαι βούλεσθε, [g] κολάσει ὑμᾶς ποτὲ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα." διήμαρτε δ' οὐδὲν τῶν εἰρημένων. ὁ γὰρ Ἡρώδης, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, πάντας ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ,

insuper ejus iram accenderunt matres occisorum ab Herode. nam & illæ singulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium subiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat * ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuisset pater, ut non privati hominis more, sed cum præsidio corporisque custodia *Hyrcanum* adiret, compositis Galilææ rebus quo modo è re sua esse judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter satis esset, ut nec Hyrcano metuendus videretur, si cum majoribus copiis venisset, neque nudus & incustoditus committeret se judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præses Hyrcanum literis monuit, ut Herodem ‡ judicio liberaret, minis si non pareret adjectis. Huic autem in causa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio supplicio affectum dimiserit; quippe quem amaret ut filium. Postquam vero Herodes in Synedrio cum agmine constitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* ausus est accusationem instituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: sed *altum* erat silentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem sic se habentibus, unus quispiam nomine Sameas, justus homo, ideoque timere nescius, surrexit, & *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, viri mecum judices, tuque ô Rex, neque ipse quenquam unquam novi, neque vos nominare posse arbitror, qui in judicium apud vos ut causam diceret vocatus ita stiterit: quin quisquis omnium unquam in hoc synedrium venit judicium subiturus, humilis comparet, & habitu metuentis, & à nobis misericordiam aucupantis, capillis promissis *horridus*, & veste pulla indutus. At iste bonus Herodes, cædis reus, & ob tam grave crimen appellatus, astat hic purpura amictus, & caput ornatus cæsarie *pulchre* composita, & armatis hominibus stipatus, ut si eum ex lege condemnaverimus, trucidet nos, ipse vero violato jure evadat. At Herodem haud equidem ob ista reprehenderem, si utilitatis suæ majorem quam legum rationem habuerit: sed vosmet & Regem, qui tantam ei licentiam præbuistis. Veruntamen scitote potentem esse Deum, & quod iste, quem nunc propter Hyrcanum vultis absolvere, & vos aliquando & ipsum Regem *merita* pœna afficiet." Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit. nam Herodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Syne-

Herodes in judicium vocatur.

Sameas oratio contra Herodem.

Sameas postea magno in honore apud Herodem.

m Πεφονευμένων.] Sc. eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pseudo-Gorionides*, l. 6. c. 24.

* *Judicium subiret Herodes.*] Ita placuit interpretari δίκην ὑπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus sonant, *pœnas subire*. Ut coram consessu judicum facti sui rationem cogeretur reddere, *Gelen.* Ut facti causam diceret coram concilio, *Castal.* Ante concilium de actis suis redderet rationem, *Epiphan.*

* *Ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur.*] Rationem redditurum de iis quorum accusabatur, *Alios.* Satisfacturum de criminibus sibi illatis, *Epiphan.*

o Αὐτῷ παραινέσαντος,] Αὐτὸν solus *Bas.*

p Προσελθεῖν,] Εἰσελθεῖν *Hen.* & *Bas.*

q Αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* αὐτὸς in cæteris.

r Μετὰ στίφους ἀποχρῶντος] Μετὰ συμμέτρου στίφους· ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

s Δόξειε μετὰ μείζονος] Sic *Bas. Bosh.* & *Hen.* δόξειεν *Gen.* & *aliquot MSS.*

t Παραγενόμενος τάγματος,] Ita *Hen.* παραγενομένου in reliquis.

u Ἀφυλάκτως ἴη] Ἀφύλακτος ἴη *Vat.* ἀφύλακτος ἥκοι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bosh.*

† *Veruntamen Sextus Syriæ*] Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præses, *Aliis.*

‡ *Judicio liberaret,*] *Al.* crimine absolveret.

x Τῷ δ' ἦν ἀφορμὴ] Ita *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* τὸ δ' ἦν in *Editis Aliisque.* τούτῳ δ' ἦν legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

y Καὶ τὰ παρὰ τοῦ Σέξτου γράμματα,] Καὶ τὸ παρὰ τοῦ Σέξτου γράμμα *Bosh.*

z Κατέπληξεν ἅπαντας,] Κατέπληξε πάντας.

a Σαμέας τοὔνομα,] Σαμαίας ὄνομα *Hen.* Σαμαῖος ὀνόματι *Bosh.* & *Zonar.* Vide *Annot.* sub initium libri XV. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 9. §. 5. SPANH.

b Δεδιέναι κρείττων,] Ita cum *Bosh.* & *Hen.* δεδοικέναι in *Editis Aliisque.*

c Εἶπεν·] Hæc conveniunt cum historia, quam Talmudici narrant de Simeone ben Shetach. Gem. Sanhedrin. 19. 1. REL.

d Ὑπ' αὐτῆς] Ὑφ' ὑμῶν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit à vobis. id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forsan ὑπ' αὐτοῖς.

e Κόμην τε ἐπιτρέψας] Id opponitur homini τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένῳ τῇ συνθέσει τῆς κόμης, uti liquet ex iis quæ mox sequuntur. Id Hebræi dicunt פרוע ראש & גדל פרע, quod caput incomtum indicat & comas non in statione positas sed demissas. Vetus Scholiastes Juvenalis Sat. XV. 137. *puellares capilli tristitia & squalore longiores. Cum enim rei tenemur & capillos demittimus.* Solebant veteres non fœminæ modo sed viri capillos componere. Servius id docet ad X Æneid. *Antiquo more quo viri sicut mulieres componebant capillos. Quod verum esse statuæ nonnullæ antiquorum docent & personæ, quas in tragœdiis videmus, similes in utroque sexu quantum ad ornatum pertinet.* REL.

f Φόνου δίκην φεύγων] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

g Κολάσει —— βασιλέα.] Hæc non Sameæ, sed Pollioni tribuit infra lib. 15. c. 1. §. 1. De Pollione & Samea eorumque sectæ moribus eod. libr. c. 10. §. 4. & lib. 15. c. 10. §. 1. SPANH. Simillimam plane de Julio Cæsare divinationem monitionemque Sullæ eventus quoque, teste Suetonio, comprobavit *Vincerent*, ajebat apud illum in Vita Cæsaris cap. 1. *ac sibi haberent, dummodo scirent, eum, quem incolumem tanto opere cuperent, quandoque Optimatium partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum.* HAV.

Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipsum, interfecit, excepto Samea. ipsum enim propter ejus justitiam magno habebat in honore; quodque, postea obsessa urbe ab Herode & Sosio, populum monuisset, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipsos* eum propter peccata effugere non posse. Et de istis quidem suo loco dicemus.

Hyrcanus suasit Herodem effugere. *Herodes ad Sextum Cæsarem proficiscitur.*

5. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem distulit, & clam Herodi consultum misit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evasurum. Et ille quidem Damascum se, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæsarem venisset, resque suas in tuto collocasset, ita erat animatus, ut si denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipsum facere. idque cum non latebat, sed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præsidem fecisset (hoc enim ipsi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes sibi etiam bellum inferret: * id quod non multo post hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipsum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad causam dicendam in Synedrio vocatus fuisset. Verum *ejus* pater Antipater & frater, cum prohibuerunt ab impressione in Hierosolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hostile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adversus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus est. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio se sisteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimissus, atque adeo gratiam haberet, & non ad severiora se reciperet, & pro salute accepta ingratum semet ostenderet: utque secum reputaret, quod, si belli casus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipsi sperandam esse, bellum illaturo regi & socio, qui multis *ipsum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiserit; & quod ad ea quorum insimulatur, ut ut per malos consiliarios, per se nullam ipsi suspicionem dederit, feceritve quidpiam quod rei durioris speciem præ se ferebat. Istis flectitur Herodes, arbitratus sibi satis esse ad *futuras* spes ratas habendas, quod hoc saltem assequutus esset ut genti potentiam suam ostenderet. Et hoc quidem in statu erat Judæa.

Ab eo Cœle-Syriæ præficitur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hierosolymitanis.

καὶ Ὑρκανὸν αὐτὸν, [h] χωρὶς τοῦ [i] Σαμαίου. σφόδρα γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐτίμησε, καὶ ὅτι τῆς πόλεως μετὰ ταῦτα πολιορκουμένης ὑπό τε Ἡρώδου καὶ [k] Σοσσίου, παρῄνεσε τῷ δήμῳ δέξασθαι τὸν Ἡρώδην, εἰπὼν, διὰ τὰς ἁμαρτίας οὐ [l] δυνήσεσθαι διαφυγεῖν αὐτόν. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

ε'. Ὑρκανὸς δὲ ὁρῶν ὡρμημένους πρὸς τὴν ἀναίρεσιν [m] Ἡρώδου τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, τὴν δίκην εἰς ἄλλην ἡμέραν [n] ἀνεβάλετο, καὶ πέμψας κρύφα πρὸς Ἡρώδην, [o] συνεβούλευσεν αὐτῷ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ τὸν κίνδυνον διαφεύξεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν εἰς Δαμασκὸν, ὡς φεύγων τὸν βασιλέα. καὶ παραγινόμενος πρὸς Σέξτον Καίσαρα, καὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἀσφαλισάμενος, οὕτως εἶχεν, ὡς εἰ καλοῖτο πάλιν εἰς τὸ συνέδριον ἐπὶ δίκην οὐχ ὑπακουσόμενος. ἠγανάκτουν δὲ οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἐπειρῶντο διδάσκειν, ὅτι πάντα ταῦτ' εἴη κατ' αὐτοῦ. τὸ δὲ οὐκ ἐλάνθανε μὲν, πράττειν δὲ οὐδὲν εἶχεν ὑπὸ ἀνανδρίας καὶ ἀνοίας. Σέξτου δὲ ποιήσαντος Ἡρώδην στρατηγὸν τῆς Κοίλης Συρίας, [p] χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἀπέδοτο, Ὑρκανὸς ἦν ἐν φόβῳ μὴ στρατεύσηται Ἡρώδης [q] καὶ ἐπ' αὐτόν. οὐ πολὺ δὲ [r] τούτου τοῦ δέους ἐβράδυνεν. ἀλλ' ἧκεν ἄγων ὁ Ἡρώδης [s] στρατὸν ἐπ' αὐτὸν, ὀργιζόμενος τῆς δίκης αὐτῷ καὶ τοῦ κληθῆναι [t] πρὸς τὸ λόγον ὑποσχεῖν ἐν τῷ συνεδρίῳ. διεκώλυσαν δὲ αὐτὸν [v] προσβαλεῖν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ὑπαντήσαντες ὅ, τε πατὴρ Ἀντίπατρος καὶ ὁ ἀδελφὸς, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ καταπαύσαντες, καὶ παρακαλέσαντες [x] ἔργῳ μὲν ἐγχειρεῖν μηδενὶ, καταπληξάμενον δὲ ἀπειλῇ [y] μόνον, μὴ χωρῆσαι περαιτέρω κατὰ τοῦ παρασχόντος αὐτὸν εἰς τοῦτο προελθεῖν τὸ ἀξίωμα. ἠξίουν τε περὶ τοῦ [z] κληθέντα ἐπὶ [a] δίκην ἐλθεῖν ἀγανακτοῦντα, μεμνῆσθαι καὶ τῆς ἀφέσεως, καὶ χάριν αὐτῆς εἰδέναι, καὶ μὴ πρὸς μὲν τὸ σκυθρωπότερον ἀπαντᾶν, περὶ δὲ τῆς σωτηρίας ἀχαριστεῖν· λογίζεσθαι δὲ, ὡς, [b] εἰ καὶ πολέμου ῥοπὰς βραβεύει τὸ θεῖον, πλέον ἐστὶ τῆς στρατείας τὸ ἄδηλον, διὸ καὶ τὴν νίκην μὴ πάντη προσδοκᾷν μέλλοντα πολεμεῖν βασιλεῖ καὶ συντρόφῳ, καὶ πολλὰ μὲν εὐεργετήσαντι, μηδὲν δὲ χαλεπὸν [c] αὐτὸν εἰργασμένῳ, περὶ δὲ ὧν ἐγκαλοίη, διὰ πονηροὺς συμβούλους, ἀλλὰ μὴ δι' αὐτὸν, ὑπόνοιαν αὐτῷ καὶ σκιὰν δυσκόλου τινὸς [d] παρεσχημένῳ. πείθεται τούτοις Ἡρώδης, ὑπολαβὼν εἰς τὰς ἐλπίδας ἀποχρῆσαι [e] αὐτῷ καὶ τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξασθαι τῷ ἔθνει μόνον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν οὕτως εἶχεν.

CAP. X.

Honos à Romanis aliisque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

Hyrcani legatio ad Cæsarem.

CÆsar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum gesturus. Cæterum Hyrcanus ad eum misit rogatum, ut amicitiam secum initam

ΚΕΦ. ι'.

Ῥωμαίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν τιμαὶ καὶ συμμαχίαι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

[f] Ὁ δὲ Καῖσαρ, διελθὼν εἰς Ῥώμην, ἕτοιμος ἦν πλεῖν ἐπ' Ἀφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι καὶ Κάτωνι. πέμψας δὲ Ὑρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλει βεβαιώ-

h Χωρὶς —— πολιορκουμένης] Vid. infra lib. 15. c. 1. §. 1. SPANH.

i Σαμαίου.] Σαμαίαν Busb. & Hen.

k Σοσίου,] Σοσσίου in aliquot MSS.

l Δυνήσεσθαι διαφυγεῖν αὐτόν.] Ita Hen. δυνήσεσθαι διαφυγεῖν Busb. δύνασθαι φυγεῖν in Editis.

m Ἡρώδου] Τοῦ Ἡρώδου Hen. τὸν Ἡρώδην Lugd. Bat.

n Ἀνεβάλετο,] Ita Busb. ἀνεβάλλετο in cæteris.

o Συνεβούλευσεν αὐτῷ] Συνεβούλευεν Hen. & Lugd. Bat.

p Χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο,] Ita cum Busb. (Lugd. Bat.) & Hen. χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο Bas. χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο Gen. Aliisque. HUDS. F. διὰ χρημ. nam hoc ei pecuniis vendidit Rufin. SPANH.

* *Id quod non multo post hunc metum accidit.*] Nec morabatur diu post hunc metum sed ven. Schotan.

q Καὶ ἐπ' αὐτόν.] Illud καὶ ex MSS. est.

r Τούτου τοῦ δέους ἐβράδυνεν.] Τοῦ δέους Vat. τὸ δέος Busb.

s Στρατὸν] Lugd. Bat. στρατιάν.

t Πρὸς τὸ λόγον ὑποσχεῖν] Ita Bas. (Lugd. Bat.) & Busb. πρὸς τὸ λ. Gen. Aliique.

v Προσβαλεῖν τοῖς Ἱεροσολύμοις,] Προσβαλεῖν Busb.

x Ἔργῳ] L. B. ἔργον.

y Μόνον] Μόνον deest Busb. μόνῃ legit Hen. & Lugd. Bat.

z Κληθέντα] Κληθῆναι Busb. qui mox omittit ἐλθεῖν, & (post χάριν infr.) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit.

a Δίκην] L. B. δίκης.

b Εἰ καὶ —— ἄδηλον,] Eadem habet lib. 1. c. 10. §. 9. nisi quod ibi est στρατείας τὸ ἄδηλον· SPANH.

c Αὐτὸν εἰργασμένῳ] Εἰς αὐτὸν εἰργασμένῳ Hen. & Lugd. Bat.

d Παρεσχημένῳ.] Παρεσχημένον Hen. qui mox legit αὐτὸς) τούτοις ὁ Ἡρώδης.

e Αὐτῷ καὶ τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξασθαι] Αὐτῷ τὸ καὶ Hen. & Vat.

f Ὁ δὲ Καῖσαρ,] Καῖσαρ δὲ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην Busb.

βεβαιώσασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [g] συμμαχίαν. [h] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πάσας ἐκθέσθαι τὰς γεγενημένας Ῥωμαίοις καὶ τοῖς αὐτοκράτορσιν αὐτῶν τιμὰς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ σπουδῆς ἔσχον ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστοῦσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ καὶ ταῦτα πανταχοῦ μηδ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀποκεῖσθαι τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καί τισιν ἄλλοις τῶν βαρβάρων· πρὸς δὲ τὰ ὑπὸ Ῥωμαίων δόγματα οὐκ ἔστιν ἀντειπεῖν, ἔν τε γὰρ δημοσίοις ἀνάκειται τόποις τῶν πόλεων, καὶ ἔτι νῦν ἐν τῷ [i] Καπετωλίῳ, ἀλλὰ καὶ στήλαις ἀναγέγραπται χαλκαῖς. [k] οὐ μὴν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [l] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκῆν στήλην, ἐδήλωσεν, ὅτι [m] Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. ἐκ τούτων ποιήσομαι καὶ τὴν ἀπόδειξιν. παραθήσομαι δὲ καὶ τὰ γενόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, πρός τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

β. " [n] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Σιδωνίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε εὖ ἂν ἔχοι, κἀγὼ δὲ ἔρρωμαι σὺν τῷ στρατοπέδῳ. Τῆς γενομένης ἀναγραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Ὑρκανὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέα καὶ ἐθνάρχην Ἰουδαίων, πέπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον, ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακέηται γράμμασι. βούλομαι δὲ καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ Ῥωμαϊστὶ ἐν δέλτῳ χαλκῇ τοῦτ' ἀνατεθῆναι. ἔστι δὲ δὴ τοῦτο. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς, μετὰ συμβουλίου γνώμης ἐπέκρινα. Ἐπεὶ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος, καὶ νῦν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, πίστιν τε καὶ σπουδὴν περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [o] καὶ ἐν τῷ ἔγγιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων πεντακοσίων στρατιωτῶν ἧκε σύμμαχος, καὶ πρὸς Μιθριδάτην ἀποσταλεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς [p] ἐν τάξει ὑπερέβαλε, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶναι βούλομαι, ἀρχιερωσύνην τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [q] κατὰ τὰ πάτρια ἔθη, εἶναί τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῖν, ἔτι τε καὶ ἐν τοῖς [r] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν [s] ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα, ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἂν δὲ μεταξὺ γένηταί τις ζήτησις περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀγωγῆς, ἀρέσκει μοι κρίσιν [t] γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς. παραχειμασίαν δὲ ἢ χρήματα [v] πράσσεσθαι οὐ δοκιμάζω.

γ. " [x] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδογμένα,

& societatem denuo firmaret. Mihi autem jam necessarium esse visum est percensere omnes honores genti nostræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & societatis fœdera memorare, ut alios universos non lateat, quod & Asiæ & Europæ reges nostrûm studiosi fuerint, ex amore fortitudinis nostræ fideique. Siquidem multi, propter suum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Persæ & Macedones de nobis scripserunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis existent, sed apud nos & alios quosdam Barbarorum asserventur: non est tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant, nam in urbium locis publicis reposita sunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inscripta. Quin & Julius Cæsar, Judæis qui Alexandriæ sunt factâ æneâ columnâ, palam fecit omnibus, eos cives Alexandrinos esse. atque ex istis rem demonstrabo. præterea etiam decreta à senatu facta & Julio Cæsare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque nostram spectant.

Recensio honorum Judæis habitorum à Romanis & aliisque.

2. "CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPERATOR, & pontifex maximus, dictator iterum, Sidoniorum magistratibus, senatui, populo salutem. Si valetis bene est, ego quoque & exercitus valemus. Misi ad vos exemplar decreti in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexandri filium, pontificem & ethnarcham Judæum, attinet, ut in vestris actis publicis reponatur. Volo etiam ut Græce Latineque tabulis æreis mandetur. Est autem hoc. JULIUS CÆSAR imperator iterum, & pontifex maximus, ex concilii sententia decrevi. Quoniam Hyrcanus Alexandri *filius* Judæus, & nunc & superioribus temporibus, tam pace quam bello, fidem & diligentiam nostris in negotiis præstitit, id quod ei multi Imperatores attestati sunt; & nuperrime in bello Alexandrino in auxilium venit cum mille & quingentis militibus, & ad Mithradatem à me missus omnes in agmine fortitudine superavit; has ob causas Hyrcanum Alexandri *filium*, filiosque ejus Judæorum ethnarchas esse volo, & pontificatum Judæorum perpetuo retinere more patrio; esseque ipsum & filios ejus socios nobis, prætereaque in singularibus amicis recenseri; quæcunque etiam, propriis illorum legibus ad pontifices pertinent, aut *aliorum* benignitate illis concessa sunt, ipsum filiosque ejus habere jubeo: siqua vero inter eos de Judaicis institutis quæstio oriatur, placet mihi judicium penes ipsum esse. ut vero illic hyemetur, aut pecuniæ ab illis exigantur, mihi non placet.

C. Julii Cæsaris litteræ ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

3. "CAII CÆSARIS consulis placita, concessa,

Alia à C. Cæsare decreta.

g Συμμαχίαν.] Post συμμαχίαν adjicit Busb. ἐξ, μετὰ τὸ συγκλήτου δόγμα περὶ τούτου πεποίηκε. dein statim subjicit ea quæ sequuntur. πρὸς τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio sunt omissis.

h Ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναι] Ἔδοξα Gall.

i Καπετωλίῳ.] Καπιτωλίῳ Gall.

k Οὐ μὴν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος,] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ K. Vat.

l Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκῆν στήλην,] Ita distinxi. antea erat, Ἰουδαίοις, ποιήσας χαλκῆν στήλην ἐδήλωσεν, ὅτι.

m Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσι.] Conf. supr. c. 7. §. 2. SPANH.

n Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ,] Γ. Ι. Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς malit Petitus in Animadv. ἀνεκδότοις, tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β. ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25.

o Καὶ ἐν τῷ ἔγγιστα] Hæc verba non sinunt nos dubitare (inquit Petitus p. 24.) quin Hyrcanus ipse in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæsarem, prout testatur Strabo apud nostrum paulo supra, cap. 8. §. 3.

p Ἐν τάξει] L. B. ἐν τῇ τάξει. Legendum ἐν τῇ τάξει. HAV.

q Κατὰ πάτρια ἔθη,] Κατὰ τὰ πάτρια ἔθη Vat. & Lugd. Bat.

r Κατ' ἄνδρα φίλοις] Inter varia amicorum epitheta, frequens est illud apud Latinos, quo *singulares* dicuntur. Id usurpaverat dubio procul Julius Cæsar in hoc decreto. unde *Josephus*, vel si quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amicissimos esse censendos.* bene ad sensum, quanquam errorem Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Cotelerius* in notis ad *Monumenta Eccles. Gr.* ad p. 64 *Tom.* 2.

s Ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα.] Ita primus rescribendum esse monuit *Is. Casaubonus*, teste *Seldeno* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12. id quod firmatur ex sequentibus, §. 6. & ex *Cotelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, p. 180. Ἀρχιερατικὰς καὶ φιλανθρώπους reponendum censet *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. 2. p. 26. HUDS. Vel ἀρχιερατικὰ καὶ φιλάνθρωπα, immo è MSS. ἀρχιερατικὰ καὶ φιλάνθρωπα· *Seldon. de Success. Pontif.* ex Casaubono p. 157. SPANH. Quum itaque optimus *L. B.* lectioni Casaub. adstipuletur, non est cur de alia solliciti simus. HAV.

t Γίνεσθαι παρ' αὐτῷ.] *L. B.* γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς.

v Πράσσεσθαι] *L. B.* πράττεσθαι.

x Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου] Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου Vat. ὑπ' αὐτοῦ Lugd. Bat. Γαΐου Καίσαρος, δικτάτορος, ὑπάτου legisse videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου ε. Sed & alia desunt. nam Hyrcani mentio certe præcesserat, unde hic habes cum pronomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani scilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere ut sint nota temporis quo factum est decretum, *C. Cæsare Cos.* nam vix est ut significent ista à Cæsare decreta & concessa: cum ad hunc sensum exprimendum addi oporteat præpositio.

y Περ-

"cessa, decreta, ita se habent. Ut filii ejus principatu Judæorum gentis & locis sibi concessis fruantur; atque pontifex ipse & Judæorum ethnarcha eos defendat qui injuria afficiuntur. mittendosque esse ad Hyrcanum Alexandri filium Judæorum pontificem legatos de societate & amicitia acturos; æreamque tabulam, ista continentem dedicandam, & in Capitolio, & apud Sidonem & Tyrum, & Ascalonem, & in templis inscriptam Romanis Græcisque literis; *curandumque* ut & hoc decretum ad omnes singularum urbium quæstores earumque prætores & ad amicos *suos* perferantur, quo legatis lautia præbeantur, & mandata hæc passim divulgentur.

C. Cæsaris alterum decretum.

4. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator, consul, honoris & virtutis & benignitatis ergo, concessit, quod felix faustumque sit senatui populoque Romano, uti Hyrcanus Alexandri filius, & pariter ac ipse ejus filii, pontifices & sacerdotes fiant Hierosolymorum totiusque gentis, eodem jure rituque quo & majores eorum sacerdotium tenuerunt.

Ejusdem aliud decretum.

5. "CAIUS CÆSAR, quintùm consul, decrevit, ut isti habeant muniantque Hierosolymorum urbem, atque Hyrcanus Alexandri *filius* Judæorum pontifex & ethnarcha eam occupet quemadmodum ipse voluerit: & ut Judæis secundo *quoque* frugum locationis anno de reditibus eorum subducant; * & neque fiat *tributorum* redemptio, nec eadem tributa *semper* solvantur.

Iterum aliud ejusdem.

6. "CAIUS CÆSAR, imperator iterum, statuit, ut † propter urbem Hierosolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio, excepta Joppe, idque singulis annis, nisi sit annus septimus, quem Sabbaticum appellant, quod mos est in eo neque fructus arborum legere neque seminare. utque in Sidone secundo quoque anno tributum reddant quartam satorum partem; ac præterea Hyrcano ejusque filiis decimas solvant, quas eorum etiam majoribus solvebant. utque nemo vel Præses vel dux vel legatus in finibus Judæorum auxilia colligat: neve militibus liceat pecunias ab his exigere ad hybernandum, aut alio quocunque nomine, sed ubique sint injuriâ immunes. quæcunque etiam postea habuerint & possederint, aut emerint, his omnibus fruantur. Joppen civitatem præterea, quam ab initio habuerunt Judæi, cum societatem cum Romanis facerent, illorum esse, quemadmodum & antea, nobis placere: tributa quoque hujus civitatis nomine habere Hyrcanum Alexandri filium ejusque filios ab agri cultoribus, propter frumentum è regione & portu quotannis in Sidonem exportatum, modios viginti mille sexcentos septuaginta quinque,

"συγκεχωρημένα, προσκεκριμένα, ἐστὶν οὕτως ἔχοντα. ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἄρχῃ, καὶ τοῖς δεδομένοις τόποις καρπίζωνται, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων [y] προΐστηται τῶν ἀδικουμένων. πέμψαι δὲ πρὸς Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, πρεσβευτὰς τοὺς περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας διαλεξομένους· ἀνατεθῆναι δὲ καὶ χαλκῆν δέλτον ταῦτα περιέχουσαν, ἔν τε τῷ Καπετωλίῳ, καὶ Σιδῶνι καὶ Τύρῳ, καὶ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχαραγμένην [z] γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς, ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο πᾶσι τοῖς κατὰ πόλιν ταμίαις καὶ τοῖς τόπων ἡγουμένοις, εἴς τε τοὺς φίλους ἀνενέγκωσι, καὶ ξένια τοῖς πρεσβευταῖς παρασχεῖν, καὶ διατάγματα πέμψαι πανταχοῦ.

δ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, [a] δικτάτωρ, ὕπατος, τιμῆς καὶ ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἕνεκεν, συνεχώρησεν ἐπὶ συμφέροντι τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων, Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν, αὐτόν τε καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ ἔθνους εἶναι ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις, οἷς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν τὴν ἱερωσύνην [b] κατέσχον.

ε'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [c] ὕπατος τὸ πέμπτον, ἔκρινε, τούτους ἔχειν καὶ τειχίσαι τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, καὶ κατέχειν αὐτὴν Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέα Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχην, ὡς ἂν αὐτὸς [d] προαιρῆται· ὅπως τε Ἰουδαίοις [e] ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς μισθώσεως ἔτει τῆς προσόδου [f] κόρον ὑπεξέλωνται, καὶ μήτε [g] ἐργολαβῶσί τινες, μήτε φόρους τοὺς αὐτοὺς τελῶσι.

ϛ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, ἔστησε κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως τελῶσιν [h] ὑπὲρ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως, Ἰόππης ὑπεξαιρουμένης, χωρὶς τοῦ ἑβδόμου ἔτους, ὃν [i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ μήτε ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι μήτε σπείρουσι· καὶ ἵνα ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τὸν [k] φόρον ἀποδιδῶσι, τὸ τέταρτον τῶν σπειρομένων· πρὸς τούτοις ἔτι καὶ Ὑρκανῷ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐτέλουν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν. καὶ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε στρατηγὸς ἢ πρεσβευτὴς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ἰουδαίων [l] ἐνιστᾷ συμμαχίαν, καὶ [m] στρατιώταις [n] ἐξείη, ἢ τὰ χρήματα τούτων εἰσπράττεσθαι, ἢ εἰς παραχειμασίαν, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρεάστους. ὅσα τε μετὰ ταῦτα ἔσχον [o] καὶ [p] ἐνεμήθησαν, ἢ ἐκτήσαντο, ταῦτα πάντα αὐτοὺς ἔχειν. Ἰόππην δὲ πόλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἔσχον Ἰουδαῖοι ποιούμενοι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν, αὐτῶν εἶναι καθὼς καὶ τὸ [q] πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκει· φόρους τε ὑπὲρ ταύτης τῆς πόλεως Ὑρκανὸν [r] ἔχειν Ἀλεξάνδρου υἱὸν καὶ παῖδας αὐτοῦ, παρὰ τῶν τὴν γῆν νεμομένων, χώρας καὶ λιμένος ἐξαγωγίου κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίους δισμυρίους [s] ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑπεξαιρουμένου τοῦ

"[t] ἑ-

y Προΐστηται τῶν ἀδικουμένων.] Vim passis adesset *Rufin.* SPANH. *L. B.* π. τ. Ἰουδαίων.

z Γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. infr. c. 12. §. 5. SPANH.

a Δικτάτωρ, ὕπατος.] Abest à *Lugd. Bat.*

b Κατέσχον.] *Lugd. Bat.* διακατέσχον.

c Ὕπατος τὸ πέμπτον,] Ὕπατος τὸ τρίτον rescribendum censet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam misit ad Cæsarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore, eoque anno Cæsar, quo tertium consul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit.

d Προαιρῆται·] *L. B.* προαιρεῖται.

e Ἐν τῷ —— προσόδου] *Rufin.* in secundo anno locationis ex reditibus cori p. e. triginta modii subducantur, neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. SPANH.

f Κόρον ὑπεξέλωνται,] Κόρους malit Cl. *Lowthius*, suspicans numerum *corerum* librariorum negligentia excidisse. *Petitus* censet κόρον pro singulis *binis jugeribus* solutum fuiße.

g Ἐργολαβῶσί τινες,] Conf. ἀρχ. lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

* *Et neque fiat* tributorum *redemptio,*] Immunesque sint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.*

h Ὑπὲρ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν] *Epiphanius* legisse videtur, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς πόλεως Ἰοππαῖοι, ὑπεξαιρουμένου τοῦ ἑβδόμου ἔτους. Sed male, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere hac ead. §

† *Propter urbem Hierosolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio,*] *Id est*, ad reficienda Hierosolymorum mœnia.

i Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν,] Confer mox infr. §. eadem & ἀρχ. lib. 3. c. 17. §. 1. SPANH.

k Φόρον] *Gen.* φόρων. SPANH.

l Ἐνιστᾷ συμμαχίαν] Ἀνιστᾷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

m Στρατιώταις ἐξείη,] Ita ex conjectura. prius erat στρατιῶται. dein μὴ ἐξεῖν legendum conjicit Cl. *Lowthius*. quod sane postulare videtur loci sententia.

n Ἐξείη,] *L. B.* ἐξῇ.

o Καὶ ἐνεμήθησαν, ἢ ἐκτήσαντο,] *L. B.* καὶ ἐκτήσαντο καὶ διακατέσχον, καὶ ἐνεμήθησαν.

p Ἐνεμήθησαν,] Cum alii existimarint ἐνεμήθησαν nulla significatione verbi νέμομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμήθησαν rescribere è *Cod. Vat.* Ἐνθυμάθησαν, levicula mutatione, voluit *Petitus*, ab ἐνθυμάζω *invado*, ex *Hesychio* voce ἐνθύμημα.

q Πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκει·] *L. B.* πρῶτον ἡμῖν ἀρέσκει.

r Ἔχειν] Abest à *L. B.*

s Ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε,] *L. B.* ἑξήκοντα ἑβδομήκοντα πέντε.

t E-

"" ἑβδόμυ ἔτυς ὃ ⁿ Σαββατικὸν καλῦσι, καθ' ὃ ˣ ὔτε ἀρῦσιν ὔτε τ̃ ἀπὸ τ̃ δένδρων καρπὸν λαμβάνυσι. τάς τε κώμας τὰς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ, ἃς Ὑρκανὸς Ϗ οἱ πρόγονοι αὐτῦ πρότερον διεκατέσχον, ʸ ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ ταῦτα Ὑρκανὸν ἔχειν ϗ Ἰυδαίυς ἐπὶ τοῖς δικαίοις οἷς ϗ πρότερον εἶχον· μένειν ἣ Ϗ τὰ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια, ὅσα πρὸς ἀλλήλυς Ἰυδαίοις Ϗ ᶻ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἦν, ταῦτα φιλάνθρωπα, ὅσα τῦ τε δήμυ ψηφισαμένυ Ϗ τ̃ συγκλήτυ ἔσχον. ἐπὶ τύτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆσθαι αὐτοῖς ἐξεῖναι ἐν ᵃ Λύδδοις. τύς τε τόπυς Ϗ χώρας καὶ ἐπαύλια, ὅσα βασιλεῦσι Συρίας Ϗ Φοινίκης συμμάχοις ὖσι Ῥωμαίων κτ̃ δωρεὰν ὑπῆρχε καρπῦσθαι, ταῦτα δοκιμάζει ἡ σύγκλητ☉ Ὑρκανὸν τ̃ ἐθνάρχην Ϗ Ἰυδαίυς ἔχειν. δίδοσθαί τε Ὑρκανῷ, ϗ παισὶ τοῖς αὐτῦ Ϗ πρεσβευταῖς τοῖς ὑπ' αὐτῦ πεμφθεῖσιν, ἔν τε ποσμαῖς μονομάχων Ϗ θηρίων καθεζομένυς μετ̃ τ̃ συγκλητικῶν θεωρεῖν· ᵇ ϗ αἰτησαμένυς παρὰ δικτάτορ☉ ἢ παρὰ ἱππάρχυ προελθεῖν, ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ ᶜ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα τ̃ ἀπασῶν, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

ζ. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ᵈ αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ τέταρτον, ὕπατός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ἀποδεδειγμέν☉ διὰ βίυ, λόγυς ἐποιήσατο περὶ τ̃ δικαίων τ̃ Ὑρκανῦ τῦ Ἀλεξάνδρυ, ἀρχιερέως Ἰυδαίων ϗ ἐθνάρχυ, τοιύτυς. ᵉ Τῶν πρὸ ἐμῦ αὐτοκρατόρων ᶠ ἐν τ̃ ἐπαρχίαις μαρτυρησάντων Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ Ἰυδαίων ϗ Ἰυδαίοις, ἐπί τε συγκλήτυ ϗ δήμυ Ῥωμαίων, εὐχαριστήσαντός τε τῦ δήμυ ϗ τ̃ συγκλήτυ αὐτοῖς, ᵍ καλῶς ἔχει ϗ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν ϗ προνοεῖν ὅπως Ὑρκανῷ ϗ τῷ ἔθνει τ̃ Ἰυδαίων ϗ τοῖς Ὑρκανῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτυ καὶ δήμυ Ῥωμαίων ἄξια τ̃ πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν καὶ ὧν εὐεργέτησαν ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῇ.

η. " ʰ ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατ☉ Ῥωμαίων, Παριανῶν ἄρχυσι, βυλῇ, ⁱ ϗ δήμῳ χαίρειν. ἐνέτυχόν μοι Ἰυδαῖοι ἐν Δήλῳ, καί τινες τ̃ παροίκων Ἰυδαίων, παρόντων ϗ τ̃ ὑμετέρων πρέσβεων· καὶ ἐνεφάνισαν ὡς ὑμεῖς τε ψηφίσματι κωλύετε αὐτὺς, τοῖς πατρίοις ἔθεσι καὶ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν ὐκ ἀρέσκει κτ̃ τ̃ ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψηφίσματα, καὶ κωλύεσθαι αὐτὺς ζῆν κτ̃ τὰ αὐτῶν ἔθη, ᵏ καὶ χρήματα εἰς σύνδειπνα καὶ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τῦτο ποιεῖν ˡ αὐτῶν μηδ' ἐν Ῥώμῃ κεκωλυμένων. καὶ γδ Γάι☉ Καῖσαρ, ὁ ἡμέτερ☉ στρατηγὸς καὶ ὕπατ☉, ἐν τῷ διατάγματι κωλύων θιάσυς συνάγεσθαι κτ̃ πόλιν, μόνυς τύτυς ὐκ ἐκώλυσεν, ὔτε χρήματα συνεισφέρειν, ὔτε σύνδειπνα ποιεῖν. ὁμοίως ἣ κἀγὼ τὺς ἄλλυς θιάσυς κωλύων,

"exceptο septimo anno quem Sabbaticum vocant, "in quo neque arant neque fructum ex arboribus "colligunt. vicos autem quos in Magno campo "Hyrcanus ejusque majores olim possederunt, Se-"natui placere istos habere Hyrcanum & Judæos, "eodem jure quo & prius habuerunt: manere "etiam jura quæ ab initio erant inter Judæos & "pontifices, ut & beneficia quæ à populo & senatu "concessa habuerunt. prætereaque eodem jure li-"cere uti & in Lyddis. loca etiam & agros & vil-"las, quæ fuerunt regum Syriæ & Phœniciæ so-"ciorum populi Romani, quorum usumfructum "ceperunt ex eorum donatione, placet senatui ut "Hyrcanus ethnarcha & Judæi habeant. item "Hyrcano licere ejusque filiis & legatis ab eo mis-"sis, ut in ludis Gladiatoriis & pugnis cum bestiis "inter senatores spectandi gratia sedeant: cumque "petiverint à dictatore aut magistro equitum ut "in publicum prodeant, illis, in senatum introdu-"ctis, responsum reddendum, intra decem in uni-"versum dies, ex quo factum fuerit senatusconsul-"tum.

7. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator "quartum, consul quintum, perpetuus dictator de-"claratus, hujusmodi verba fecit de jure Hyrcani "Alexandri filii, Judæorum pontificis & ethnar-"chæ. Quandoquidem imperatores, qui ante me "fuerunt, testimonium dederunt Hyrcano ponti-"fici Judæorum & Judæis, tam in provinciis quam "coram senatu populoque Romano, atque gratias "eis populus & senatus egerit, bonum factum, ut "nos quoque meminerimus & operam demus, ut "Hyrcano & Judæorum genti filiisque Hyrcani "à senatu populoque Romano debitæ eorum erga "nos benevolentiæ & beneficiis in nos collatis "gratiæ referantur.

C. Cæsaris postremum decretum.

8. "CAIUS JULIUS, prætor, consul Roma-"norum, Pariorum magistratibus, senatui, *ac* po-"pulo salutem. Convenerunt me Judæi in Delo, "& quidam ex Judæis *insulæ* inquilinis, præsenti-"bus etiam vestris legatis; & significarunt, quod "vos etiam decreto eos prohibetis patriis ritibus "& sacris uti. Quocirca mihi non placet ejusmo-"di decreta contra amicos & socios nostros fieri, "vetarique eos ex suis institutis vivere, & confer-"re pecunias in epulas & rem divinam, præsertim "cum nec Romæ ista facere prohibeantur. Nam "Cajus Cæsar, prætor noster & consul, cum edicto "vetaret ullas in urbe coitiones haberi, solum istæ "ne fierent, simulque ne pecuniam conferrent aut "convivia agitarent, non interdixit: similiter & "ego, alias coitiones prohibens, illis solis permit-"to

Caii Julii decretum.

t Ἑβδόμυ ἔτυς] Ita expresse è *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat*) & *Vet. Interpr.* τ̃ ο'. ἔτος in *Editis Aliisque.* [illegible] *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. ο pro κύκλῳ posito, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis, recurrebat quippe in orbem. Sed pari jure rescribere liceret τ̃ ὅλυ ἔτυς, quod ο sit litera initialis vocis ὅλυ.

v Σαββατικὸν] Paullo antè §. ead. SPANH.

x Οὔτε ἀρῦσιν] Abest à Gen

y Ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ] Ita ex præced. h. ejusd §. [illegible] ἀρέσκειν· si quis utroque loco malit ἀρέσκει, per me licet.

z Τοῖς ἀρχιερεῦσιν] Hisce etiam ϗ τοῖς ἱερεῦσιν addit *L. B.* HAV.

a Λύδδοις.] Λύδδα, Samaritica antea Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. supra lib. 13. c. 4. § 9. SPANH.

b Καὶ αἰτησαμένυς] Locus antea sic se habebat, θεωρεῖν· αἰτησαμένυς παρὰ δικτάτορ☉ ἢ παρὰ ἱππάρχυ προελθεῖν ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι. ϗ τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα τ̃ ἀπασῶν, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται. aliter distinxi, ϗ transtuli ab hac voce ad αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι, ἀποδίδοσθαι rescripsi, & ἀφ' ἧς restitui ex MSS.

c Ἀποκρίματα] *L. B.* ὑποκρίματα.

d Αὐτοκράτωρ,] Αὐτοκράτωρ τὸ τέταρτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omissa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet recte expungatur δικτάτωρ, male se habet αὐτοκ. τὸ τέταρτον, nam imperator sextum dictus est in quinto consulatu, si nummis fides, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QUINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare rescribendum αὐτοκράτωρ τὸ ς', ὕπατός τε τὸ ε'. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui suspicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duorum rescriptorum Cæsaris inscriptiones diversas in unam coaluisse, librariorum vitio. Præterea videsis *Petitum*, p. 57.

e Τῶν πρὸ ἐμῦ αὐτοκρατόρων] Imperatores hi videntur fuisse, *Pompejus, Scaurus, Gabinius.*

f Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις] Ἐν τοῖς ἐπ' ἀρχῆς malit *Petitus*, ut sensus sit, *cum ii qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à se in magistratu gestis, in Senatu & apud populum Romanum testim. &c.*

g Καλῶς ἔχει] Quod autem dixit in hac oratione Cæsar, καλῶς ἔχει ϗ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν &c. eo monente præstitum fuisse à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatusconsulti fuisse, quod legitur in hæc verba, Γαΐυ Καίσαρ☉ δόγματα &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Petitus*, p. 58. & 59.

h Ἰύλιος Γάϊος,] Ἰύλιος Γάϊος, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte se habere, sed ὕπατος delendum esse censet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuisse Ἰύλι☉ Γάϊος.

i Καὶ δήμῳ χαίρειν.] Illud ϗ additum ex *Lugd. Bat.* HAV.

k Καὶ —— εἰσφέρειν,] Conf. infr. § 12. SPANH.

l Αὐτῶν μηδ' ἐν Ῥώμῃ κεκωλυμένων.] *L. B.* αὐτοῖς μ. ε. Ρ. κεκωλυμένων.

m Τε

"to ex patriis moribus & institutis congregari &
"in eo persistere. Quare bonum factum *erit*, ut
"vos etiam, si quid contra amicos nostros & so-
"cios edixeritis, id *ipsum* abrogatum iretis, pro-
"pter illorum erga nos merita & benevolen-
"tiam.

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in senatum introducunt.

9. Post mortem autem C. Cæsaris, M. Antonius & P. Dolabella consules senatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum postulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi senatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonstrationem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus historiæ. Erat vero tale.

M. Antonii & P. Dolabellæ decretum.

10. "Senatusconsultum ex ærario descriptum
"ex tabulis publicis quæstoriis, Quinto Rutilio
"C. Cornelio quæstoribus urbanis, tabula secunda
"& ex primis. ANTE DIEM TERTIUM i-
"dus Apriles in æde Concordiæ scribendo adfue-
"runt Lucius Calpurnius *tribu* Menenia Piso,
"Servius Papinius Lemonia Potitus, Cajus Cani-

"τούτους μόνους ἐπιτρέψαι κατὰ τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα
"συνάγεσθαί [m] τε καὶ ἑστιᾶσθαι. καὶ ὑμᾶς οὖν καλῶς ἔχει,
"εἴ τι κατὰ τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων ψήφισμα
"ἐποιήσατε, τοῦτο [n] ἀκυρῶσαι διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς αὐτῶν
"ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν.

Θ. Μετὰ δὲ τὸν [o] Γαΐου θάνατον, Μάρκος Ἀντώνιος καὶ Πόπλιος Δολαβέλλας, ὕπατοι ὄντες, τήν τε σύγκλητον συνήγαγον, καὶ [p] τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις εἰσαγαγόντες, διελέχθησαν περὶ ὧν ἠξίουν, καὶ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς [q] ἐποίησαν· καὶ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, ὅσων [r] τυγχάνειν ἐβούλοντο. [s] Παρατίθημι δὲ καὶ τὸ δόγμα, ὅπως τὴν ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἑτοίμην ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τὴν [t] πραγματείαν. ἔστι δὲ τοῦτο.

ι. "Δόγμα συγκλήτου [v] ἐκ τοῦ ταμιείου ἀντιγεγραμμέ-
"νον [x] ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιευτικῶν, [y] Κοΐντῳ
"Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις κατὰ πόλιν, [z] δέλτῳ δευτέρᾳ καὶ
"[a] ἐκ τῶν πρώτων. [b] ΤΗι ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ εἰδῶν Ἀπριλλίων ἐν
"τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας γραφομένῳ παρῆσαν, Λεύκιος [c] Καλ-
"πούρνιος Μενηνίᾳ Πείσων, Σερούιος Παπίνιος Λεμωνίᾳ
Πο-

[m] Τε καὶ ἑστιᾶσθαι.] Voces τε καὶ ἑστιᾶσθαι non interpretatur *Epiphan.* καὶ ἑστιᾶσθαι legendum esse conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi displicet conjectura.

[n] Ἀκυρῶσαι] *L. B.* ἀκυρῶσαι.

[o] Γαΐου θάνατον,] Καίσαρος *Busb.* Forsan Γαΐου Καίσαρος.

[p] Τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις εἰσαγαγόντες,] Τοὺς malui cum *Busb.* quam τῶν *Editorum Aliorumque.*

[q] Ἐποίησαν·] Ἐποιήσαντο *Busb.*

[r] Τυγχάνειν ἐβούλοντο.] Ita ex *Codd. Voss.* in *Vulgatis & cæteris* omnibus (quod sciam) libris *MSS.* τυγχάνειν ἐβούλοντο· καὶ Δολαβέλλας δὲ λαβὼν παρὰ Ὑρκανοῦ γράμματα ἐπέστειλε τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασι, καὶ τῇ Ἐφεσίων πόλει, μητροπόλει τῆς Ἀσίας οὔσῃ. Δολαβέλλας αὐτοκράτωρ &c. reliquis omissis. Non ita tamen in codicibus *Latinis*, utpote plenioribus: quorum etiam defectus in sequentibus notare non gravabor.

[s] Παρατίθημι δὲ καὶ τὸ δόγμα,] Hic incipit ingentis lacunæ supplementum à *Jacobo Gronovio* sartum, cujus deinceps integras notas subjecimus. Dedicationem vero, atque Præfationem, inter similia Collectanea suis locis collocavimus. HAV.

[t] Πραγματείαν.] MS. πραγματείαν.

[v] Ἐκ τοῦ ταμιείου] Satis caute peculiarem hanc designationem loci vel ipse auctor addidit, vel istæ urbes, quibus id SCtum exhibitum fuit, & unde Josephus exscripsit ac reperiit, eas voces habuerunt adscriptas. Sic enim probabatur legitima ejus auctoritas, non tantum quod hinc patebat exstare, sed quoniam decretum tale vix ante posset vindicare aliquam vim, nisi postquam illuc delatum esset, quo spectat locus Taciti lib. III. Annal. cap. 51. & alia tam multa antiquorum verba, ut fere erubescendum sit recentiores fecisse, ut id ipsum adeo sæpe ab ipsis iteretur, ac denuo per typos moneretur, tanquam non unicuique patens. Inde ergo petitum est hoc fidei & probationis pignus, quo illa tum vigere incepit. GRONOV.

[x] Ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιευτικῶν.] An non satis multa verba? & posset videri abundantia supervacua. Quum enim ærarium foret cura propria quæstorum, non tantum ratione pecuniarum sed etiam tabularum publicarum, ut per quos etiam consulta publica in id deferebantur, certe alterutrum suffecturum erat. Nimirum ita res se habuit, ut & tabulæ de pecuniis seu redactis ex provincia seu variorum redituum imperii, omnes illæ forent etiam publicæ & per quæstores conficerentur, ut hinc quum distincte loqui oporteret, videatur suffecisse ad has pecuniarias intelligendas, si dicerentur tabulæ publicæ, quod ab initio quæsturæ inceptum videtur continuavisse in perpetuum. Sed postea quum ad eosdem quæstores fuit delata etiam cura servandi Senatusconsulta & decreta, tabulas, quas de iis conficiebant, & ex quarum dispositione patebat singulorum locus, & ex delatione firmitas, videntur dixisse tabulas, ut erant, etiam quidem publicas, sed simul quæstorias, quod in ea potissimum parte ærarii servarentur, quæ in cura quæstorum esset. Quippe haud dubie ærarium sic fuit distinctum, ut conclave aliud (unum sive plura) inservierit custodiæ pecuniarum, aliud SCtis. Itaque quum Josephus supponi debeat hæc olim hausisse vel ex exemplo, quod patuit in templo Hierosolymitano, vel loco ærarii Saturni quo æra legum & SCtorum deferri & servari solebant, apparet unicum specimen præscriptionis, quæ solebat præponi apographis illis, quæ auctoritate publica ex authentico sumptæ & descriptæ erant, cui simile nullum memini legisse. GRON.

[y] Κοΐντῳ Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ] Memorandi istius anni pcc1x quæstorum urbanorum nomina penitus interciderunt, ut patet ex Fastis per viros doctos collectis. Est quidem apud Pigium Cornelius Spinther, sed non alia ejus mentio, quam quod titulo Exquæstoris extra urbem & Italiam fuerit, ut hinc ea pars instaurari queat. Notabis tamen vocem Ῥουτιλίῳ tantum esse positam in margine, ut quædam quoque alia, sed tamen omnia egregia ad restitutionem hujus loci, ut videatur ea vir doctus in margine notavisse collecta ex pleniore codice Manuscripto, ut idcirco etiam de hoc nomine dubitare non sustineam & ideo posui suo ordine. Alioquin si res ita habuisset, facile & credibile erat auctorem scripsisse Καὶ Κορνηλίῳ ταμίαις, ut solent in his collegiis Romani per negligentiam copulativæ. GRON. In *Epiphanii* libris, *sub Quinto Rutilio ærarii custode; dum tertio idus Aprilis in templo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calphurnio & reliquo Senatu. Publius Dolabella & M.*

[z] Δέλτῳ δευτέρᾳ] Magis etiam notabilis est hæc designatio, nempe quod hoc SCtum fuerit tabula secunda & ex primis. Sic enim videmus in hoc specimine finiri velut ex more communi verba solita præmitti exemplis decretorum publicorum; quæ describerentur publico jussu, & descripta in alias mitterentur regiones aut provincias aut urbes, addito non tantum loco, quem in ærario obtinebant, sed etiam præpositis nominibus quæstorum, qui tunc erant, quum illa describerentur; prout nunc censeo considerari debere nomina quæstorum, quæ hic posita cernimus. Illud itaque ταμιεῖον τῶν δέλτων τῶν ταμιευτικῶν supponi oportet bene magni spatii, sive id haberi oporteat unum conclave, sive in plura diductum, ut illic tot æra, quæ fuerunt innumera in tanto & tanti temporis imperio, in manifesto penderent oculis statim exposita, & ibidem δέλτῳ δευτέρᾳ καὶ ἐκ τῶν πρώτων hanc fuisse, ut decretorum tabulæ illic fuerint fixæ numero facto & collecto ab ipso ingressu, ut diceretur tabula prima, secunda, tertia &c. prout propinqua esset ingressui: nec tantum, sed etiam primæ aut secundæ aut tertiæ pro ordine, in quem erant digestæ ab summo tabulato ad infimum solum, vel vice versa, ubi profecto potuerunt plures esse ordines, non secus ac hodie forulos librorum formamus. Est aliquid simile in tabernis veterum, quas ita depingit Martialis I, 18.

Hoc nomen dominus gerit tabernæ,
De primo dabit alteroque nido
Rasum pumice, purpuraque ditum.

Quinimo talis ordo tabularum in porticibus ornandis apud Cl. Sponium in Miscellan. pag 337. [illegible] ubi vir doctus reddidit *statuam ejus collocent juxta tabulas primas* (h. e. incipientis, & prope ingressum, ut ego explico) *porticus Dorica*, confundens tabulas & mensas. GRON.

[a] Ἐκ τῶν πρώτων.] Diversi, ut puto, foruli erant, Decretis adservandis destinati, signatique numeris, I. II. III. &c.

[b] Τῇ πρὸ τριῶν εἰδῶν Ἀπριλλίων] Itaque nec mensis integer prælapsus fuit ab Idibus Martiis occiso Cæsare inclitis, ut hinc pateat, quantopere urserint Judæi, homines ardenti fervidoque ingenio & præsertim in suis commodis, confirmationem favoris & privilegii ab Julio sperati; quum tantæ curarum moles confluerent de universi imperii lapsantis custodia, hi tamen de suis per Asiam sparsis civibus cupiverunt esse certi. Nempe ad id impetrandum ab utroque consule plurimum valuit imber aureus, ut palam de M. Antonio scribunt cum infamia ejus perpetua veteres scriptores. GRON.

[c] Καλπούρνιος Μενηνίᾳ.] Ita nisi fallor jure edidi, quum in MSto reperirem vitiosum καὶ παρνίνιος μενηνίᾳ, quum in eo sequerer exempla doctorum hominum, quibus in aliis scriptoribus occurrit idem error. Mox in MS. erat Σεργίνιος Παπίνιος Νεμωνίᾳ Πότιτος, ubi prima vox videbatur abundare duabus literis ιν, quas expuli. Certe id mihi probabilius visum fuit, ad similitudinem præcedentis decemius, (ubi etiam tamen poterat videri scripsisse Αὖλος Γαΐου υἱὸς Καλπ.) quam si vellem tentare Σεργ. Σεργ. υἱός, hoc est, *Servius Servii filius.* Falsa ista Nemonia tribus mox adhuc occurrit. Et recte spero mutavisse. GRON. Καὶ Καλπούρνιος Μενηνίᾳ Πείσων Σεργίνιος Παπίνιος Νεμωνίᾳ Πότιτος in *MSS. Voss.* Verum in textu exprimendo sequutus sum *Gronovium*, cui in notis non displicet ut legatur Αὖλος Γαΐου υἱὸς Καλπ.

d Te-

"Ποτίνος, Γάιος Κανίνιος [d] Τηρητίνα [e] Ῥεβίλιος, Πόπλιος [f] Τιδήτιος, Λεύκιος [g] Ἀπουλήιος Λευκίου υἱὸς Σεργία, [h] Φλάβιος Λευκίου Λεμωνία, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίου Παπειρία, Μάρκος [i] Ἀκύλιος Μάρκου Μαικία, Λεύκιος [k] Ἐρούκιος Λευκίου [l] Στελλατίνα, [m] Μάρκος Κουίντιος [n] Μάρκου υἱὸς Πολλία [o] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέριος. Πόπλιος Δολαβέλλας, Μάρκος Ἀντώνιος ὕπατοι [p] λόγους ἐποιήσαντο. περὶ ὧν [q] δόγματι συγκλήτου Γάιος Καῖσαρ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔκρινε, καὶ εἰς τὸ ταμιεῖον οὐκ ἔφθασεν ἀνενεχθῆναι, περὶ τούτων ἀρέσκει ἡμῖν γενέσθαι, [r] ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολαβέλλᾳ καὶ Μάρκῳ Ἀντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ταῦτα εἰς δέλτους καὶ πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν ταμίας, ὅπως φροντίσωσι καὶ αὐτοὶ ἐν δέλτοις ἀναθεῖναι διπτύχοις. [s] ἐγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας. οἱ δὲ πρεσβεύοντες παρ᾽ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἦσαν οὗτοι· Λυσίμαχος Παυσανίου, Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, Πάτροκλος Χαιρέου, Ἰωνάθης Ὀνίου.

ια. Ἔπεμψε δὲ τούτων Ὑρκανὸς [t] τῶν πρεσβευτῶν ἕνα καὶ [v] πρὸς Δολαβέλλαν τὸν τῆς Ἀσίας τότε ἡγεμόνα, παρακαλῶν ἀπολῦσαι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας, καὶ τὰ πάτρια τηρεῖν αὐτοῖς ἔθη, [x] ἐπιτρέπειν τε κατὰ ταῦτα ζῆν. [y] λαβὼν γὰρ ὁ Δολαβέλλας τὰ παρὰ τοῦ Ὑρκανοῦ γράμματα, μηδὲ βουλευσάμενος ἐπιστέλλει [z] τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Ἐφεσίων πόλει [a] πρωτευούσῃ τῆς Ἀσίας, [b] περὶ τῶν Ἰουδαίων. ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦτον περιεῖχε τὸν τρόπον.

"nius Terentina Rebilius, Publius Tidetius, Lucius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Favius Lucii *filius* Lemonia, Publius Platius Publii *filius* Papiria, Marcus Acilius Marci *filius* Mæcia, Lucius Erucius Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quintius Marci filius Pollia Plancillus, Publius Serius. Publius Dolabella, Marcus Antonius consules verba fecerunt. In quibus rebus senatusconsulto Cajus Cæsar pro Judæis decrevit, neque ante curavit in ærarium deferri, de his placet nobis fieri, sicut etiam Publio Dolabellæ & Marco Antonio consulibus visum fuit, & deferre ista in tabulas, & ad quæstores urbanos, ut & ipsis curæ sit ea in tabulis duplicibus reponere. Factum est ante diem quintum idus Februarias apud ædem Concordiæ. Legati autem ab Hyrcano pontifice erant isti: Lysimachus Pausaniæ *filius*, Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Jonathas Oniæ.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Asiæ præerat, Hyrcanus unum ex his legatis misit, obsecrans ut dimitteret Judæos à militia, & servaret eis patria instituta, sineretque ex illis vitam agere. Dolabella vero post acceptas ab Hyrcano literas, nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Asiaticis epistolam misit, tum etiam Ephesiorum urbi, quæ prima erat Asiæ, de Judæis. Atque epistola illa erat hoc exemplo.

Legatum ad Dolabellam mittit Hyrcanus.

12. "PRY-

d Τηρητίνα Ῥεβίλιος,] Id quoque probatum iri spero, quum sic repono pro τηρητίνα ῥεβίλιος, etsi potuit Josephus, & in prima voce literam ν omisisse quocunque casu. Nam ultimam partem cognominis etiam extulerit per λιος, ut sæpe Græci, & infra adest Κυίντιος. sed quum non sit credibile etiam sic exstitisse in primigenio, opinor recte etiam me vertisse. GRON.

e Ῥεβίλιος, Πόπλιος] Sic *Gronov.* Ῥεβίλιος in *MSS.* Forsan Τερητίνα Ῥεγίλιος

f Τιδήτιος, Λεύκιος], Mallem Τιδίτιος.

g Ἀπουλήιος Λευκίου υἱὸς Σεργία,] Forsan Ἀπουλίιος.

h Φλάβιος Λευκίου Λεμωνία,] Huic nomini præreptum est suum prænomen, quod videtur fuisse ei antepositum, forsan interceptum ab voce præcedente Σεργία, quasi fuerit *Aulus Flavius.* GRON. Α. Φλάβιος legendum recte conjicit *Gronov.* prænomine forsan absorpto à litera finali in voce præcedente.

i Ἀκύλιος Μάρκου Μαικία,] Nomen valde dubium ad Latine exprimendum, utrum fuerit *Acilius*, an *Aquilius.* GRON. Ita edidit *Gronov.* Ἀκούλιος in *MSS.* an pro Ἀκίλιος vel Ἀκύλιος, aliorum esto judicium.

k Ἐρούκιος Λευκίου Τηλατίνα.] Sic erat in MS. plana aberratione, ut mihi videbatur, pro Στελλατίνα. GRON.

l Στελλατίνα,] Non dubitavi Στελλατίνα in textum recipere, prout legendum esse conjecerat *Gronov.* Τηλατίνα corrupte in *MSS.*

m Μάρκος Κυίντος Μάρκου υἱὸς Πολλίᾳ] Verba ista sic exstant in MS. varie corrupta, quum secunda vox ut alterum prænomen tolerari nequeat, unde ad Quintios retuli. quorum quum sint talia cognomina jam olim, quæ deducuntur ex nominibus familiarum aut aliis cognominibus, ut Crispinus ab Crispus, Flamininus ab Flaminius, potest etiam tolerari Plancillus pro Plancillus ab Plancus vel Plancius, ut in Arriis est Balbillus, quamvis exstare hactenus hoc tantum loco novi Plancillum, cui valde affine est cognomen Pacilus jam in republica usurpatum. Tribum illi dedi, quæ proxima erat scripturæ corruptæ. GRON.

n Μάρκου υἱὸς Πολλίᾳ] Ita *Gronov.* Μάρκος Κύιντος Μάρκου υἱὸς Ποπλίᾳ in *MSS.* Ποπλίᾳ forsan pro Ποπλιλίᾳ vel Ποβλιλίᾳ.

o Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέριος.] Πλαγκίλλος in *MSS.* Πλαγκίλλος *Gronov.*

p Λόγους ἐποιήσαντο.] Sic *Gronov.* λόγοις & mox δόγματι in *MSS.* Sed in posteriori verbo sextæ literæ superscribitur Τ.

q Δόγματι —— ἔκρινε,] Sic loquitur, quasi plane ista res jam fuisset acta in senatu & consulto ejus firmata ante necem Julii. Quod si ita est, jam intelligimus interiorem causam, cur in cæterarum gentium multitudine necem Julii ejulante sic eminuerit insania Judæorum, ut diserte notat Suetonius, quod viri docti non satis perspiciunt, quum in hoc arcano ea res sita sit. Quid si tamen non videatur factum fuisse vivo Cæsare, sed universum hoc includi & pendere ab uno SCto de ratis habendis actis Cæsaris, ut sint verba plena doli & ex violentia ac jussu M. Antonii sic composita? Hactenus tamen sequimur quod scriptum est. GRON.

r Ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολαβέλλᾳ] Ὡς καὶ συγκλήτῳ ἔδοξεν juxta *Epiphanium*, qui vertit, *sicut & Senatui visum est ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per singulas civitates transmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum est. Quinto idus Februarias &c.*

s Ἐγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν] Nempe ista delatio SCti in ærarium. Tantum scilicet temporis traxit ista ad plenissimam SCti confirmationem requisita nota, antequam posset peragi, sive ob molestias reipublicæ exortas, sive artibus utriusque Consulis capacissimi per annum suum, ut inde adhuc fieret hæc res Judæis pretiosa magis & carior, & per decem menses concursare debuerint ad impetrandam hujus rei consummationem, ac SCtum æri incidendum, & quidem ita, ut tabulæ essent duplices. Erant enim alioquin ἁπλαῖ. & hinc quoque talia inde sumpta exempla, ut notum satis. Sed nunc etiam id ipsum singulare est, tanquam SCta omnia in ærario non sint incisa uni & patenti tabulæ, sed multa duplicibus, ut haberentur plane δίπτυχα, atque unum per duas tabulas extensum complicari posset & sic dimidium loci tantum occupare, quam alioquin teneret. An vero pertinuit hoc ad SCta de provinciis & regionibus exteris, ut illis separatim destinatum fuerit conclave, idque juxta parietes habuerit suspensas δέλτους διπτύχους vel διθύρους, tam bene illustratas olim ab Salmasio, quam facinorose tractatas nuperrime ab clericato omnium librorum, quos non legit, editore. Ex hoc loco utique præclara antiquitatis illustratio non tantum ærarii Saturni, sed ubi illa δίπτυχα vel δίθυρα fuerint, notabiliter usurpata. GRON.

t Τῶν πρεσβευτῶν ἕνα] Quis ille speciatim fuerit exprimitur ab Josepho in sequentib. ex testimonio ipsius Dolabellæ ad civitatem Ephesinam, nempe Alexander Theodori filius. Sed pariter inde probatur illic scribi admodum minute Δολαβέλλας δὲ λαβὼν τὰ Ὑρκανοῦ γράμματα, sed quæ patet per fraudem quandam & astum ex pleniore historia fuisse repetita; item, quam absurde vertatur ibidem *Atque ita Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est.* locus ille Græcus καὶ ταῦτα μὲν Δολαβέλλας Ὑρκανῷ πρεσβεύσαντι πρὸς αὐτὸν ἐχαρίσατο. GRON.

v Πρὸς Δολαβέλλαν τὸν τῆς Ἀσίας τότε ἡγεμόνα,] Eximie [illegible] convenit cum historia, quæ dictat jam mense Junio Dolabellam has regiones petiisse & occupavisse. GRON.

x Ἐπιτρέπειν τε κατὰ ταῦτα ζῆν.] Ἐπιτρέπειν τε habui è *Cod. Bodl.* qui nisi in hoc loco convenit cum *Editis*, in quibus καὶ κατὰ τ. ζ.

y Λαβὼν γὰρ ὁ Δολαβέλλας] Voculas aliquot ante λαβὼν excidisse suspicor: eoque magis, quod in *Epiphanio* sit, *quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella &c*

z Τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Ἐφεσίων πόλει] Si inspexeris vulgatas editiones, agnosces alteram fraudem. Cæterum hæc urbs speciatim notanda erat velut caput omnium; in cujus titulo isto, quo dicitur πρωτεύουσα, quale resederit privilegium & quæ auctoritas, apparet ex fine epistolæ, ut nempe illa partim exemplo suo, partim dignitate aliis imperaret. Et certe in ea urbe multos fuisse Judæos etsi Acta Apostolorum non habuerint occasionem significandi, tamen ibi consedisse multitudinem discimus ex Suida in voce Ἰωσήπος, ubi legimus Τρύφωνος ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Ἐφέσῳ Ἰουδαίων. Quin etiam Norbani Flacci epistola ad Ephesios memorat apud Philonem pag. 1036. GRON.

a Πρωτευούσῃ τῆς Ἀσίας,] Ita in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* Ἐφεσίων πρωτευούσῃ in *MSS.* ut dicit *Gronov.*

b Περὶ τῶν Ἰουδαίων.] Forsan ὑπὲρ τ. nisi περὶ hic idem valeat ac ὑπέρ.

Dolabella literæ ad Ephesios.

12. "PRYTANE ARTEMONE, die primo Lenæonis, Dolabella imperator senatui Ephesiorum & magistratibus & populo salutem. "Alexander Theodori filius, legatus Hyrcani, "filii Alexandri, pontificis Judæorum & ethnarchæ, mihi significavit non posse populares suos "militiæ nomen dare, idcirco quod nec arma ferre queant, nec iter illi facere diebus Sabbatorum, neque cibos patrios & quibus consueverant "seorsum comparare. Propterea ego do illis, sicut "etiam magistratus, qui ante me fuerunt, immunitatem à militia, permittoque ut utantur patriis "institutis, cum propter sacra & res divinas ex "more suo congregantur, & ad oblationes in sacrificia faciendas, & vos volo literas de istis per "urbes singulas dimittendas curare.

Decretum L. Lentuli consulis.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos misisset, gratificatus est nostris. "LUCIUS vero Lentulus consul dixit; Cives "Romanos Judæos, * sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso, pro tribunali religionis ergo ab militia dimisi, ante diem duodecimum calendas Octobres, Lucio Lentulo "Cajo Marcello consulibus. Adfuerunt Titus Appius Titi filius Balgus Horatia legatus, Titus "Tongius Titi filius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi *filius* "Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina "Bracchus tribunus militum, Publius Clusius "Publii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Ca-

ιβ. "[c] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [d] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Ληναιῶνος πρώτῃ, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Ἐφεσίων "βουλῇ καὶ ἄρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβευτὴς Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ ἀρχιερέως "καὶ ἐθνάρχου τῶν Ἰουδαίων, ἐνεφάνισέ μοι περὶ τοῦ μὴ δύνασθαι στρατεύεσθαι τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ [e] μήτε ὅπλα "βαστάζειν δύνασθαι, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἡμέραις "τῶν Σαββάτων, μήτε τροφῶν τῶν πατρίων καὶ συνήθων [f] κατ' αὐτοὺς εὐπορεῖν. ἐγώ τε οὖν αὐτοῖς, καθὼς "καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [g] τὴν ἀστρατείαν, καὶ "συγχωρῶ χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα "καὶ ἁγίων συναγομένοις, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ "τῶν πρὸς τὰς θυσίας [h] ἀφαιρεμάτων, ὑμᾶς τε βούλομαι ταῦτα γράψαι κατὰ πόλεις.

ιγ'. Καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας [i] Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου πρὸς αὐτὸν [k] ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. "ΛΕΥΚΙΟΣ "δὲ Λέντλος ὕπατος [l] εἶπε· Πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, "ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ἔχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, [m] πρὸ τοῦ βήματος [n] δεισιδαιμονίας ἕνεκα στρατείας ἀπέλυσα, [o] πρὸ "δεκαδύο καλανδῶν Ὀκτωβρίων, Λευκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ "Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. [p] παρῆσαν [q] Τίτος Ἄππιος Τίτου "υἱὸς Βάλγος Ὁρατία πρεσβευτής, Τίτος Τόγγιος Τίτου υἱὸς Κρουστομίνα, Κόιντος [r] Ῥαίσιος Κοΐντου, Τίτος "Πομπήιος Τίτου Λογγῖνος, Γάιος Σερουίλιος Γαΐου "[s] Τηρητίνα Βράκχος χιλίαρχος, Πόπλιος [t] Κλούσιος [v] Ποπλίου [x] Ἐρμείᾳ Γάλλος, Γάιος [y] Σέντιος "[z] Γα-

c Ἐπὶ Πρυτάνεως] Atqui ex nummis docent viri docti summos magistratus in urbe Epheso fuisse aut Ἀρχιερεῖς aut Γραμματεῖς, sicut Rhodo præfuisse Prytaneis tam ex nummis quam ex scriptoribus probant. Discamus igitur in urbe Epheso si non fuit magistratus, quia mox agnoscit ἄρχοντας, certe Prytanes usos hoc honore fuisse, ut præscriberentur in decretis; id quod jam pertractatum est. Cæterum ex instauratione hujus præscriptionis apparet violentia illorum, qui in Josepho dominari voluerunt sublata ista parte, quæ erat curiosissima. GRON.

d Ἀρτέμωνος] Ita juxta meliores *Epiphanii* libros, & in *Gronovii Editione*, & uno ex *Apographis* nostris: Ἀρτεμώνος in altero, & Ἀρτεμῶνος in *MSS. Voss.* teste *Gronovio*.

e Μήτε ὅπλα βαστάζειν δύνασθαι,] Vide simile Rescriptum nomine Augusti ad Ephesios pro Judæis apud Philon. Leg. ad Cajum p. 1036. A. B. & infra lib. 16. c. 6 §. 4. SPANH.

f Κατ' αὐτοὺς] Forte καθ' αὐτούς. COCC.

g Τὴν ἀστρατείαν,] Ita *Gronov.* τὴν ἀστρατίαν in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* τὴν στρατείαν in *MSS. Voss.* ut ait (in Var. Lect. in ima pagina subjectis) *Gronov.*

h Ἀφαιρεμάτων,] Retinui hanc vocem ex Josepho, quum in MS. legatur id quod subnotatum vides contextui ἀφερεμάτων, solita hæsitatione inter diphthongum αι & vocalem ε, unde & infra notabam in MSto ἱερατείας, item ἁγίων, & antea Μαίας. Sed miror cur hunc locum non annotaverit in Thesauro Stephanus, quum male in Josepho vertatur *& conferentes in offerenda templo sacrificia.* Video autem quid ex Christianis apportet idem Stephanus. Ego aliter censui. GRON. Sic etiam in *Apographis* nostris. ἀφερεμάτων in *MSS. Voss.* teste *Gronov.*

i Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ sine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Josephi.*

k Ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις.] Quanto rectius & mollius hoc ipsum occurrit tibi, mi lector, quam ista compilatio & mutatio nominis cum participio Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ? GRON.

l Εἶπε·] Forte tollendum. COCC.

* *Sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso*,] Judaicis sacris addictos, iisque operatos, *Gronov.*

m Πρὸ τοῦ —— ἀπέλυσα,] Plura hic sequuntur in *Rufino* cap. XXI. p. CXVI. Decreta Romanorum, Deliorum, Sardianorum &c. in gratiam Judæorum, quæ hic in Græco Josephi contextu aut Gelenii Versione non leguntur. Eadem omissa in postrema Versione Gallica. Vide etiam infra lib. 16. c. 6. §. 1. & 4. ubi similia Decreta Sardianorum, Cyrenæorum, Ephesiorum referuntur. SPANH.

n Δεισιδαιμονίας ἕνεκα] Non de se ita jactavit Lentulus, sed sic loquutus fuit respectu Judæorum, a quibus scrupulum omnem removere voluit, ut possent indulgere δεισιδαιμονίᾳ, qua esse obsessos Judæos & noverant & videbant quotidie Romani: unde in bonam partem accepi de religione, prout aptissime descriptio ejus huc convenit ex lapide, qui scribitur esse in urbe Pola, *Matri pientissimæ religioni Judaïcæ metuenti*, apud Gruterum p. 721., 11, quamvis meminerim Romanos ubique Judaicam superstitionem agitare. GRON.

o Πρὸ δεκαδύο καλανδῶν] Πρὸ δώδεκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ ἄλλα &c. in *Editis Josephi*, reliquis omnibus omissis usque ad c. 10. §. 25. v. 13. In *Epiphanii* libris: *duodecimo Kalendarum Octobris*, *L. Lentulo & C. Marcello Coss. præsente Senatu*, *Balbus Legatus & vicarius Ephesiorum &c.*

p Παρῆσαν Τίτος Ἄππιος] Satis clara diversitas est, qua nunc illud γραφομένῳ, vel ut Latini dicunt *scribendo*, omittit, quod supra addebat. Istic enim agebatur de legitimo SCto in urbe facto: nunc autem etsi præscribantur etiam Consulum duorum nomina, tamen illi cum Pompejo non tantum ex urbe fugerant, sed & ex Italia, ut tanquam in provincia hoc decernatur, ubi non licuit implere solennitatem Romæ usurpatam. Et sic habuerunt alia Collegia hinc quandam imitationem, sed ut abstinerent ab illo senatorio *scribendo*. Certe apud Sponium in Miscellaneis pag. 5. in decretis Fratrum Arvalium occurrit identidem *in collegio adfuerunt*, & *adstantibus fratribus Arvalibus.* Item pag. 69. *Nomina quæ adscripserunt decuria ea quæ i. s. s.* Ex quibus primum exstat etiam apud Brissonium libro 1. de Form pag. 104. in voto Fratrum Arvalium pro Nerone & Octavia. *In collegio adfuerunt Sulpicius &c.* Ea vero quæ recensentur deinceps octo nomina vere Romana sunt, eorum scil. qui adhærebant Pompeio & consulibus fugientibus, ut adversarii Cæsaris. quos idcirco satis magno numero oportuit illic fuisse, quocunque in oppido id decretum fuerit conceptum, ut plane hic sit eadem species, quam describit Tacitus 1. annal. 74. *Consultatum inde inter legatos, quique alii senatorum erant.* GRON.

q Τίτος Ἄππιος Τίτου υἱὸς Βάλγος] Retineo (quippe venerabile est antiquum) in hoc incerto lectionem in MS. positam, exponens more Romano de Appio Valgo, alioquin ignoto, quum etiam Valgus inter cognomina Romana ignoretur; attamen nihil vetat fuisse, perinde ut Varus, aut Vatia. Alioqui sunt Romana alia nomina his admodum vicina, sive Ampius Balbus, sive Atius Balbus: sed infra plane repetitur Ἄττιος Βάλβος, qui videtur non fuisse multum ab hoc remotus, etsi augeatur titulo ἀντιστρατήγου, ut multi tunc fuerunt. GRON.

r Ῥαίσιος Κοΐντου,] Ita *Gronov.* Ῥαίσιος in *MSS.* & mox Τηρητίνα.

s Τηρητίνα Βράκχος] Prius more sueto corruptum adjuvi, ut antea. Posterius quod rarissimum in Romanis, quum haberet sibi proximum Γράκχος, tamen non sustinens mutare, sibi reliqui, quamvis facile quarta litera transiret ad molliorem ac vicinam illi γ, ut fieret Βράγχος sumpto cognomine ex Mileti oraculo, Latine Branchus; tamen quia nec ■ invenio inter cognomina Romana, intactum transii. Sunt quidem Brochus, Broccus, Brocchus Furiorum cognomen, Broccius, Brocchius, Brocco, Barchius. Sed quis aliquid pro vero præstet? Etiam apud Reinesium est Julius Barneus. GRON.

t Κλούσιος] Κλούσιος in *Apographis* nostris.

v Ποπλίου Ἐρμείᾳ Γάλλος,] Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐετουρίᾳ legendum esse. Videsis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409.

x Ἐρμείᾳ] Tali appellatione non memini censeri ullam tribum, nec in libris, nec in monumentis aliis. In hoc tamen fragmento bis occurrit. Idcirco nisi placuerit referre inter ignota inscriptionum nomina, quæ in tribubus passim causantur viri docti, fere correxeram Ὠφεντίνᾳ, quod tamen remotius est. Sed quum adverteram antecedere vocem Ποπλίου, credidi ultimam diphthongi formam non iteratam a scriba sic obumbravisse lectionem Josephi, qui scripserat Ποπλίου Οὐετουρίᾳ;

La-

"[z] Γαΐου * * υἱὸς Σαβατίνα. [a] Τίτος Ἄπλιος Τίτου υἱὸς Βάλβος, πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λεύκιος Λέντλος ὕπατος, ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τῆς στρατείας. [b] αἰτησάμενος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ παρὰ Φαννίου τοῦ ἀντιστρατήγου καὶ παρὰ Λευκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιταμίου ἐπέτυχον, ὑμᾶς τε βούλομαι φροντίσαι μή τις διενοχλῇ.

ιδ'. ΨΗΦΙΣΜΑ [c] ΔΗΛΙΩΝ. "Ἐπὶ ἄρχοντος Βοιωτοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ, χρηματισμὸς στρατηγῶν. [d] Μάρκος Πείσων πρεσβευτής, ἐνδημῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν, ὁ καὶ τεταγμένος ἐπὶ τῆς στρατολογίας, προσκαλεσάμενος ἡμᾶς καὶ ἱκανοὺς τῶν πολιτῶν, προσέταξεν, ἵνα, εἴ τινες [e] Ἰουδαῖοι πολῖται Ῥωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ περὶ στρατείας, διὰ τὸ τὸν ὕπατον Κορνήλιον Λέντλον δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας. διὸ πείθεσθαι ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ." ὅμοια δὲ τούτοις καὶ Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

ιε'. "[f] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου υἱός, στρατηγός, ὕπατος, Κῴων ἄρχουσι χαίρειν. Βούλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι πρέσβεις Ἰουδαίων μοι προσῆλθον, ἀξιοῦντες λαβεῖν τὰ ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γεγονότα. ὑποτέτακται δὲ τὰ δεδογμένα. ὑμᾶς θέλω φροντίσαι καὶ προνοῆσαι τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ συγκλήτου δόγμα, ὅπως διὰ τῆς ὑμετέρας χώρας εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀνακομισθῶσι.

ιϛ'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [g] λέγει, πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, οἵτινές μοι ἱερὰ ἔχειν καὶ ποιεῖν Ἰουδαϊκὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα. τοῦτο ἐγένετο πρὸ [h] δεκαδύο καλανδῶν Ὀκτωβρίων.

ιζ'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου υἱός, [i] ἀντιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι προσελθόντες μοι ἐπέδειξαν ἑαυτοὺς σύνοδον ἔχειν ἰδίαν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν ᾧ τά τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας κρίνουσι· τοῦτό τε αἰτησαμένοις, ἵν' ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν, τηρῆσαι καὶ ἐπιτρέψαι ἔκρινα.

"ji * * filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius Bulbus, legatus & proprætor, Ephesiorum magistratibus, senatui, populo salutem. Judæos qui in Asia sunt Lucius Lentulus consul, me pro illis intercedente, dimisit à militia. Postea vero cum idem petiissem à Fannio imperatore & à Lucio Antonio proquæstore *id ipsum* impetravi, vosque volo curare, ne quis *eis* molestiam creet.

Decretum Deliorum.

14. DECRETUM DELIORUM. "Archonte Bœoto mensis Thargelionis die vigesimo responsum prætorum. Marcus Piso legatus, cum in urbe nostra ageret, præessetque delectui habendo, nobis multisque civium advocatis imperavit, si qui Judæi cives Romani *essent*, eos ne quis vexaret propter militiam, idcirco, quòd consul Cornelius Lentulus religionis ergo Judæos à militia dimiserit. Quam ob causam vos oportet prætori obtemperare". Similia autem his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

Decretum C. Fannii consulis.

15. "CAIUS FANNIUS Caji filius, imperator, consul, Coorum magistratibus salutem. Volo vos scire, legatos Judæorum ad me accessisse, orantes ut acciperent decreta senatus de ipsis facta. Ea vero consulta subjuncta sunt. Vos volo ex senatusconsulti sententia his hominibus curam adhibere & prospicere, ut per regionem vestram secure in suam revehantur.

L. Lentuli decretum.

16. "LUCIUS LENTULUS consul dicit, cives Romanos Judæos, qui mihi videbantur sacra habere & colere Judaïca in urbe Epheso, religionis ergo dimisi. Id factum est ante diem tertium decimum calendas Octobres.

L. Antonii litera ad Sardianos.

17. "LUCIUS ANTONIUS Marci filius, proquæstor & proprætor, Sardianorum magistratibus, senatui, populo salutem. Judæi cives nostri, cum ad me accessissent, ostenderunt, se suos habere cœtus ex legibus patriis jam inde ab initio, & locum proprium, in quo de negotiis & controversiis inter ipsos ortis judicium ferunt: cumque à me petiissent ut id ipsis facere liceret, eadem illis servari permittique decrevi.

18. MAR-

Latine *Vatinia*, quæ apud Sponium in Itiner. tom. 1. pag. 409. Οὐατινία. GRON.

y Σέντιος Γαΐου * * υἱὸς Σαβατίνα.] Ecce genus fraudis, quod perfrequens libris antiquis illatum est, ut vox aliqua, quoniam in proximo aut sequente illum versu iterabatur, traxerit oculos describentis ab suo loco ad illum, quem debebat differre paulisper, & sic aliqua iste omiserit, immo etiam falsa ad posteros propagaverit. Id fecit in hac parte vocabulum Γαΐου, quod prænomen quum fuisset hujus patri, eodemque usus fuisset ille Cajus Pompejus, ut infra scribitur, qui vere erat tribu Sabatina, eam false transfert scriba ad Sentium, qui censebatur tribu Æmilia, ut egregie & liquide in repetitione hujus consularis auctoritatis, quæ infra posita est, discimus; unde hunc locum in versione supplevi, Græca notavi lacuna paris spatii, ut oportebat. Hoc quidem opinor necessarium factu fuisse, quoniam falsa tribus adsignabatur Sentio. In eodem infra loco etiamnum in proxime sequentibus vides citari plures, quos hic locus prætermittit; quo casu aut jure, nescio, sed in illis nihil ausus fui. GRON.

z Γαΐου * * υἱὸς Σαβατίνα.] In nostris *Apographis*, Γαΐου υἱὸς Σαβατίνα, nullo intercedente hiatu. Lacunam hic in *Græcis* inter Γαΐου & υἱὸς Σαβατίνα reliquit *Gronovius*: supplevit tamen in *Latinis* ex seq. §. 19. Locum in versione eo modo repræsentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clarissimus.

a Τίτος Ἄπλιος Τίτου υἱὸς Βάλβος,] Erit Ἀτίλιος, si vetera monumenta sequimur, ubi Atilius Bulbus occurrit, & videtur ipsa corruptela huc ducere, idque exhibui in versione; sunt alioqui affines & Aufidius Balbus & Aurelius Balbus & super omnes notus Atius Balbus. Sed abstinere præstat. GRON. Erit Ἀτίλιος, si vetera monumenta sequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum vestigia huc ducere, ait *Gronov.*

b Αἰτησάμενος δὲ] Ita in nostris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii*. Αἰτησάμενος in *MSS. Voss.* teste *Gronovio*.

c Δηλίων] In quibus tum frequentes etiam fuisse Judæos patet ex ipso Josepho, ubi inter Cæsaris Julii decreta, hoc est, in ipsa fere hujus narrationis parte ac tempore refert verba hæc ex ejus edicto ad Parianos: *Ἐνέτυχόν μοι Ἰουδαῖοι ἐν Δήλῳ καί τινες τῶν παροίκων Ἰουδαίων.* Magnum profecto fuit in tam urgente necessitate Judæis remitti potuisse ab Pompejanis militandi vexationem, quum alios omnes ad eam compellerent nulla adhibita connivenia. Oppressit haud dubie Pisonem admiratio auri & argenti, quod in vicem ipsorum Judæorum cessit. GRON. Judæos multos fuisse in Delo constat supr. ex §. 8.

d Μάρκος Πείσων.] Admodum notabile indicium in Pompejanorum consiliis, qui quum versus omnia miserint ad colligendas copias, ad Cycladas hunc illustris nominis virum delegarunt tali muneri exsequendo: ut ita historia hujus Pisonis alioqui in toto bello civili non nominati, referri debeat ad libri III. de bello isto caput IV. apud Cæsarem, ubi ex Bœotia & Achaja magnus numerus supplementi nomine distributus legitur. Et hinc Cæsar III. Civil. cap. 4. ait Pompejum effecisse legiones duas ex Asia, quas Lentulus conscribendas curaverat. GRON. Historia hujus *Pisonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæsaris de Bello Civili*, c. 4.

e Ἰουδαῖοι] MS. Ἰουδαῖοι.

f Γάϊος Φάννιος Γαΐου υἱὸς στρατηγός, ὕπατος] Est hic ergo Fannius alius illo, quem ponit Josephus XIII, 17, ubi tractatur materia similis, sed quem ponit absque prænomine, & dicitur Μάρκου υἱός, & tantum στρατηγός. Itaque hæc est momentosa accessio ad consummandos fastos hujus temporis, si constaret quo anno titulum hunc usurpaverit. Certe enim inter Consules, ne quidem suffectos, occurrit quisquam Fannius consul. Itaque ut hoc nescimus, ita egregie evenit, ut hunc Fannium noscamus ex Cicerone, unde allegavit Pigius pag. 443 inter duces Cn. Pompeii eumque in Græciam sequutos C. Fannium C. F. Strabonem cognomine, quod ut inde accipimus, ita ex hoc loco haurimus patrem ei fuisse Cajum. Neque enim causa ulla nos monet de Cæpione cogitare. Interea consulatum hujus Fannii videbimus, quum exorietur notitia consulatus C. Rabilii, qui infra citatur. GRON. De hoc Fannio videsis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.*

g Λέγει,] Εἶπεν legisse videtur *Epiphan.*

h Δεκαδύο καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.*

i Ἀντιταμίας] *MSS.* ἀντὶ ταμίας.

M. Publii aliorumque testimonium.

18. "MARCUS PUBLIUS Spurii filius & "Marcus Marci & Publii filius Lucius dicunt. "Cum Lentulum proconsulem adiissemus, illum "edocuimus, de quibus rebus Dositheus Cleopa-"tridæ filius, Alexandrinus, verba fecit, ut Judæos "cives Romanos sacra Judaica celebrare solitos, "* siquidem ei videretur, religionis ergo dimitte-"ret; & dimisit ante diem tertium decimum ca-"lendas Octobres.

Senatus decretum.

19. "*Mense* QUINTILI Lucio Lentulo, Ca-"jo Marcello consulibus. Aderant Titus Appius "Titi filius Balbus Horatia legatus, Titus Ton-"gius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, "Titus Pompejus Titi filius, Cornelius Longi-"nus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Brac-"chus tribunus militum, Publius Clusius Publii "filius Veturia Gallus, Cajus Teutius Caji *filius* "Æmilia tribunus militum, Sextus Atilius Sexti "filius Æsquilina Serranus, Cajus Pompejus Caji "filius Sabatina, Titus Appius Titi *filius* Menan-"der, Publius Servilius Publii filius Strabo, Lu-"cius Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus "Furius Auli filius Tertius, Appius Menas. His "præsentibus Lentulus decretum pronunciavit; "Judæos cives Romanos, qui sacra Judaica facere "consueverunt in urbe Epheso, pro tribunali re-"ligionis ergo dimisi.

Laodicensium literæ ad C. Rabilium.

20. "LAODICENSIUM magistratus Cajo "Rabilio Caji filio consuli salutem. Sopater Hyr-"cani pontificis legatus reddidit nobis à te episto-"lam, qua significabat nobis, ab Hyrcano Judæo-"rum pontifice quosdam profectos attulisse literas "de gente ipsorum scriptas, ut Sabbata Judæis li-

ιη'. "[k] ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [l] Σπορίου υἱὸς καὶ Μάρ-"κος Μάρκου καὶ Ποπλίου υἱὸς Λούκιος λέγουσι. Λέν-"τλῳ τῷ ἀνθυπάτῳ προσελθόντες ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ "ὧν [m] Δοσίθεος Κλεοπατρίδου Ἀλεξανδρεὺς λόγους ἐ-"ποιήσατο, ὅπως [n] πολίτας Ῥωμαίων [o] Ἰουδαίους ἱερὰ Ἰου-"δαϊκὰ ποιεῖν εἰωθότας, ἂν αὐτῷ φανῇ, δεισιδαιμονίας "ἕνεκα ἀπολύσῃ· καὶ [p] ἀπέλυσε πρὸ [q] δεκατριῶν κα-"λανδῶν Ὀκτωβρίων.

ιθ'. "[r] ΚΥΙΝΤΙΛΙΟΙΣ Λευκίῳ [s] Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρ-"κέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτος Ἄππιος Τίτου υἱὸς "Βάλβος Ὁρατία πρεσβευτής, Τίτος Τόγγιος Κρουστο-"μίνα, Κόιντος [t] Ραίσιος Κοΐντου, Τίτος [v] Πηῖος "Τίτου υἱός, [x] Κορνήλιος Λογγῖνος, Γάιος Σερουί-"λιος Γαΐου Τηρητίνα Βράκχος χιλίαρχος, Πόπλιος "Κλούσιος Ποπλίου υἱὸς Ουετουρία Γάλλος, Γάιος [y] Τεύ-"τιος Γαΐου Αἰμιλλία χιλίαρχος, Σέξτος Ἀτίλλιος Σέξτου "υἱὸς [z] Αἰσυμία Σέσερανος, Γάιος [a] Πομπήιος Γαΐου υἱὸς Σα-"βατίνα, Τίτος Ἄππιος Τίτου Μένανδρος, Πόπλιος [b] Σε-"ρουίλιος Ποπλίου υἱὸς Στράβων, Λεύκιος Πάκκιος Λευκίου "Κολλίνα Καπίτων, [c] Αὖλος Φούριος Αὔλου υἱὸς Τέρτιος, "Ἄππιος Μηνᾶς. ἐπὶ τούτων ὁ Λέντλος δόγμα [d] ἐξή-"νεγκε· πολίτας Ῥωμαίων [e] Ἰουδαίους, οἵτινες ἱερὰ Ἰου-"δαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Ἐφέσῳ, πρὸ τοῦ βήματος δει-"σιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κ'. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ραβελλίῳ Γαΐου υἱῷ "ὑπάτῳ χαίρειν. [f] Σώπατρος Ὑρκανοῦ τοῦ [g] ἀρχιερέως πρεσ-"βευτὴς ἀπέδωκεν ἡμῖν τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐδή-"λου ἡμῖν παρὰ Ὑρκανοῦ τοῦ Ἰουδαίων ἀρχιερέως ἐληλυθότας "τινὰς γράμματα κομίσαι περὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν γεγραμμένα,

"ἵνα

k Μάρκος Πόπλιος] Quinam fuerint isti duo Marci cum tertio Lucio, quum in scripto nulla quidem sit nota dignitatis, sed varia habeant addita forsan ad distinctionem, tamen nihil ad eam nobis conferunt, & in Romanum morem admitti queunt. si statuamus eos ex plebe fuisse, & hinc Judaicis sacris addictos, ut præter prænomina de illis nihil dicatur; unde licet alia cogitari possint, judicavi tamen intacta relinqui. GRON.

l Σπορίου υἱός] Ita in nostris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* (in V. L. Gronovii ἱερὰ ες πορίου. Sic MS. media sunt in margine) Ποπλίου juxta *Epiphanium*.

m Δοσίθεος Κλεοπατρίδου Ἀλεξανδρεύς] Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voss.* δῶσι κλεοπατρίδου ἀλεξανδρεὺς λόγους.

n Πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους ποιεῖν] Hoc postremum verbum sic plane exstat in MSto, quum prorsus sit supervacuum nec ullum tueatur locum: non enim agitur de Judæis ut fiant cives Romani, sed ut illi, qui jam erant cives Romani, beneficio aliquo per eum adficerentur. Hinc satis mihi fuit id verbum uncis inclusisse, & in vertendo omisisse. GRON.

o Ἰουδαίους ἱερά] Verbum ποιεῖν (quod post Ἰουδαίους habent *MSS.* & uncis inclusum dedit *Gronov.*) omisi, præsertim cum illud non agnoscat *Epiphan.*

* *Siquidem ei videretur*,] *Vel*, si hoc ad eum deferatur.

p Ἀπέλυσε] Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσα in *MSS.*

q Δεκατριῶν καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] *MSS.* δεκατριῶν ὀκτωβρίων.

r Κυιντιλίοις Λευκίῳ Λέντλῳ,] Prima vox continet Romanum nomen satis bene notum ubique, sed ut opinor, male huc conveniens, ut illud aberraverit forsan ad illudendum lectoribus, quippe destitutum voce antecedenti; ut hinc fere videatur jus sibi arrogare veniendi in censum propriarum appellationum sequentibus annectendum. Cæterum existimo vocem μηνὶ præcessisse, ut temporis titulus inter prima legeretur, etsi fatear eum aliter conceptum esse in antecedentibus. Ita certe egi in versione, & ideo signum defectus non apposui. GRON. Vox Κυιντιλίοις abest *Vet. Interpr.* Μηνὶ excidisse suspicatur *Gronov.* ideoque *Mense* ante *Quintili* posuit in versione. Hoc decretum, omissis senatorum nominibus, in *veteri versione* sic se habet. *L. Lentulo & C. Marcello Coss. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud. &c.*

s Λέντλῳ, Γαΐῳ] MS. Λεντλογαΐῳ.

t Ραίσιος Κοΐντου, Τίτος Πηῖος] En locum plenum nodi, & tantum ulceris, ut difficulter expurges. Immo hinc apparet scribam hujus codicis non esse laudandum ab doctrina, sed ab fide, qua persequutus est vestigia literarum in volumine, quod describebat. An noluerunt hic Ræsius cum Cornelio ostentare suam tribum, quum in inscriptionibus occurrant duo Ræsii, alter Palatina, alter Fabia, etiam cognominibus diversi? Quumque omnes gaudeant prænomine, an Cornelius Longinus id fuit aversatus solus? In MS. tamen non aliter habetur. Si placet nos exercere in appellatione Πηῖος quidem potuit latere aliquis Pedius, cujus familia bene clara. Sed ex loco superiore nequimus ambigere, quin istæ quinque literæ sint posterior pars vocis Πομπήιος, ut omnino significetur hic tres illos adfuisse Κόιντος Ραίσιος Κοΐντου, Τίτος Πομπήιος Τίτου υἱός, Κορνήλιος Λογγῖνος. Et quid opus est alia tentare? Mox pro Τεύτιος probabilius ante exstat nomen Σίλιος. GRON.

v Πηῖος Τίτου υἱός,] Ita *MSS.* Verum e super. §. 13. Πομπήιος legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.*

x Κορνήλιος Λογγῖνος,] Supra §. 13. deerat Κορνήλιος.

y Τεύτιος Γαΐου Αἰμιλλία] Pro Τεύτιος ante exstat Σίλιος, supr. §. 13. ei affines sunt Τίτιος & Τ-ιος.

z Αἰσυμία Σέσερανος.] Sic edidi omissa litera ς, quæ insuper in fine adhærebat. Vult enim exprimere nomen tribus, quæ quomodo vocata fuisse supponetur? Utique istud nomen est ignotum Romæ. Vicina sunt *Aesonia* itemque *Auximia* ab claro oppido *Auximum*, sane colonia quondam & municipio; etiam quandoque scriptum *Aasimum*, ut vides in Cluverio. Verum & has tanquam tribuum appellationes perinde illic insolitas animadvertimus, ut sic idem lusus fit. An vero dicemus aliquid in his contigisse, quod nos docent scholia in Luciani Vitam Demonactis? Οὐ γὰρ ἰδὲ τινὲς ὅτι τῇ Ῥωμαίων ἐτίμησέ με πολιτείᾳ. ἀλλ' ἠγνόηται γὰρ τοῦτο καὶ ἄδηλον, ποίᾳ τινι ἐνεγράφησαν αὐτοὶ φατρίᾳ ἐκ πολλῶν φατριῶν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας συγκειμένης, οἷον Οὐετίνων, Φλαβίων, καὶ ἄλλων πλείστων. Cæterum meditanti varia visum fuit latere illic nomen tribus Esquilinæ, quomodocunque illud fuerit editum, & forsan Αἰσκυλίνα. Notant diversitatem ab Græcis admissam in hoc Latino ad suam linguam concinnando tutores Dionysii Halicarnassei, ut modo Ισκ, modo Εσκ, incipere, sed & occurrere Αἰσκυλῖνοι deprehenderint. Nam quod statim sequebatur nomen Πολυπώιος in MS. codice, non existimo me peccasse, dum celebratissimum supposui. GRON Αἰσυμία Σέσερανος, pro quibus verisimiliter Αἰσκυλίνα vel Αἰμιλίᾳ Σέῤῥανος reponendum censuit *Gronov.*

a Πομπήιος Γαΐου υἱός] Πομπήιος pro Πολυπώιος substitui cum *Gronovio.*

b Σερουίλιος Ποπλίου υἱός] Οὐιλίων in *Apographis* nostris.

c Αὖλος Φούριος Αὔλου.] Ita firmus reparavi simpliciter morem & nomen Romanum, quum in MS. vitiaretur Αὖλος Φρέριος Παύλου. GRON. Ita *Gronov.* Αὖλος Φρέριος Παύλου υἱὸς in *MSS.*

d Ἐξήνεγκε· πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, εἶναι] Hæc optime cohærere possunt, si modo sola possent in se considerari, & non sequentia deberent his annecti; unde apparet non egisse Lentulum de eo, si Judæi tales forent cives Romani, sed si illi Judæi, qui sacra sua Ephesi colerent, ac cives Romani essent, immunitatem haberent aut habituri essent ab militia. Hinc clare colligis verbum εἶναι ex supervacuo his insertum esse, idque omisi in versione. GRON

e Ἰουδαίους,] Ἰουδαίους εἶναι in *MSS.* sed εἶναι (quod non agnoscit *Epiphan.* & in versione sua omisit *Gronov.*) facessere jussi.

f Σώπατρος Ὑρκανοῦ τοῦ] Σωσίπατρος juxta *Epiphanium.*

g Ἀρχιερέως] *MSS.* ἀρχιερείας sed correctum.

h Συν-

"ἵνα τὰ Σάββατα τοῖς Ἰουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ἐπι-
"τελεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς
"[h] ἐπιτάσσῃ, [i] διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ συμ-
"μάχους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ,
"ὡς Τραλλιανῶν τε [k] ἀντειπόντων κατὰ πρόσωπον μὴ ἀρέσκεσθαι
"τοῖς περὶ αὐτῶν δεδογμένοις [l] ἐπιτάξας ταῦτα οὕτως γίνεσθαι·
"παρακεκλῆσθαι δέ γε, ὥστε καὶ ἡμῖν ταῦτα γράψαι περὶ αὐτῶν.
"ἡμεῖς οὖν, κατακολουθήσαντες τοῖς ἐπεσταλμένοις ὑπὸ σοῦ,
"τήν τε ἐπιστολὴν τὴν ἀποδοθεῖσαν ἐδεξάμεθα καὶ κατεχω-
"ρίσαμεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλ-
"λων ὧν ἐπέσταλκας, προνοήσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

κα'. "ΠΟΠΛΙΟΣ Σερουίλιος Ποπλίου υἱὸς [m] Γάλβας
"ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ, καὶ δήμῳ χαίρειν.
"Πρύτανις Ἑρμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, προσελθών μοι
"ἐν Τράλλεσιν ἄγοντι τὴν [n] ἀγόραιον, ἐδήλου παρὰ τὴν ἡμε-
"τέραν γνώμην Ἰουδαίοις ὑμᾶς [o] προσφέρεσθαι, καὶ κω-
"λύειν αὐτοὺς τά τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πά-
"τρια τελεῖν, καὶ τοὺς καρποὺς μεταχειρίζεσθαι, [p] καθὼς
"ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτόν τε κατὰ τοὺς νόμους τεθεικέναι τὸ
"ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ
"[q] λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γινομένων, ἐπέκρινα μὴ κω-
"λύεσθαι Ἰουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι.

κβ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ [r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [s] Ἐπὶ Πρυτάνεως
"Κρατίππου [t] Δαισίου πρώτῃ γνώμη στρατηγῶν. Ἐπεὶ οἱ Ῥω-
"μαῖοι, κατακολουθοῦντες τῇ τῶν [v] προγόνων ἀγωγῇ, τοὺς
"ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους
"ἀναδέχονται, καὶ φιλοτιμοῦνται [x] τοὺς συμμάχους καὶ φίλους
"ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ [y] καταστῆσαι εἰρήνῃ, πέμψαν-
"τος πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων καὶ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρ-
"χιερέως αὐτῶν πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Ἀπολ-
"λώνιον Ἀλεξάνδρου, Αἰνείαν Ἀντιπάτρου, Ἀριστόβουλον
"Ἀμύντου, Σωσίπατρον Φιλίππου, ἄνδρας καλοὺς κἀγα-
"θοὺς, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐμφανισάντων, ἐδογμάτισεν ἡ
"σύγκλητος, περὶ ὧν ἐποιήσαντο τοὺς λόγους, ὅπως μηδὲν
"ἀδικῇ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς Ἀντιόχου υἱὸς Ἰουδαίους συμ-
"μάχους Ῥωμαίων, ὅπως τε φρούρια καὶ λιμένας καὶ χώ-
"ραν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐτῶν, ἀποδοθῇ, [z] καὶ
"ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξάγειν, ἵνα τε μηδεὶς
"ἀτελὴς [a] ἢ τῆς Ἰουδαίων χώρας ἢ τῶν λιμένων αὐ-
"τῶν ἐξάγειν βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μόνος Πτολε-
"μαῖος ὁ Ἀλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ εἶναι σύμ-
"μαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τὴν ἐν Ἰόππῃ δὲ
"φρουρὰν ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς τε βου-
"λῆς ἡμῶν [b] Λεύκιος Πέττιος ἀνὴρ καλὸς κἀγα-
"θὸς προσέταξεν, ἵνα [c] φροντίσωμεν ταῦτα οὕτως γε-
"νέσθαι, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, προνοῆ-
"σαί τε τῆς ἀσφαλοῦς εἰς οἶκον τῶν πρεσβευτῶν [d] ἀνακο-
"μιδῆς. ἀπεδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν

"ceret ac reliqua sacra peragere ex patriis legibus,
"& ut nullus eis imperet, quia amici nostri sunt
"& socii, ac nemo eos injuria afficiat in nostra
"provincia, utpote qui & Trallianis coram con-
"tradicentibus non placere hæc de illis decreta,
"imperaris illa sic fieri: sed insuper hoc se roga-
"tum esse, ut nobis quoque ista de illis scriberes.
"Nos igitur, præceptis tuis obsequentes, episto-
"lam traditam accepimus & in publicas nostras
"tabulas reposuimus; & cætera *omnia*, quæ in
"mandatis dedisti, nobis curæ erunt, ne quid re-
"prehendatur.

21. "PUBLIUS Servilius Publii filius Galba
"proconsul Milesiorum magistratibus, senatui,
"& populo salutem. Prytanes Hermæ filius ci-
"vis vester, cum ad me venisset in *urbe* Tralli-
"bus, ubi conventum agebam, significabat vos
"præter sententiam nostram tractare Judæos, &
"prohibere illos tum Sabbata celebrare, tum sa-
"cra patria facere, & fructus pro sua consuetu-
"dine administrare, ipsumque se ex legibus au-
"ctorem fuisse hujus decreti. Volo igitur vos
"scire, me, verbis auditis quæ ultro citroque ha-
"bita sunt, tandem decrevisse, non prohibendos
"Judæos uti suis moribus.

P. Servilii literæ ad Milesios.

22. "DECRETUM PERGAMENO-
"RUM. Prytane Cratippo, primo Dæsii men-
"sis die decretum prætorum. Quoniam Roma-
"ni, majorum institutis obsequentes, pericula
"pro communi omnium hominum securitate su-
"scipiunt, & certatim id agunt ut socios ami-
"cosque in felicitate & firma pace constituant,
"cum ad illos misisset natio Judæorum & Hyrca-
"nus eorundem pontifex legatos, Stratonem
"Theodoti, Apollonium Alexandri, Æneam
"Antipatri, Aristobulum Amyntæ, Sosipatrum
"Philippi *filium*, viros bonos & probos, atque
"hi præcipua quæque negotiorum significassent,
"decrevit senatus, de quibus rebus verba fece-
"runt, ne qua injuria Antiochus rex Antiochi fi-
"lius Judæos socios Romanorum afficiat, utque
"præsidia & portus & regionem & si quid aliud
"ab eis abstulit, id reddatur, atque liceat *illis suis*
"ex portubus exportare *quodcunque volunt*, & ne
"quis sine vectigalibus ex Judæorum regione aut
"ex portubus eorum quidquam exportet, *sive*
"rex sive populus, præter solum Ptolemæum
"Alexandrinorum regem, quia est socius noster
"& amicus; immo & præsidium quod est Joppe
"expellendum esse, sicuti petiverunt, & sena-
"tus nostri *unus* Lucius Pettius, vir bonus &
"probus, mandavit, ut nobis curæ esset illa ita
"fieri quemadmodum senatus decrevit, atque
"provideremus ut legati in patriam salvi & inco-
"lumes redeant. Quin etiam admisimus in sena-
"tum

Pergamenorum decretum.

h Ἐπιτάσσῃ.] Ἐμποδίζῃ forsan in *suo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quicquam impediat.*

i Διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι] Sic *Gronov.* διὰ τῶν in *MSS.*

k Ἀντειπόντων] *MSS.* ἀντεχόντων.

l Ἐπιτάξαι ταῦτα οὕτως γίνεσθαι·] Ita in *Apographis* nostris. ἐπιτάξας in *Editione Gronovii.* forsan *Typothetarum* errore.

m Γάλβας ἀνθύπατος] Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάλλιας in *MSS.*

n Ἀγόραιον.] *MSS.* ἀγόρον sed correctum.

o Προσφέρεσθαι.] Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. προσφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις ἡμερώτατα *hostes mitissime tractare.*

p Καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς.] Ita scribitur in MSto, quod quum sit manifeste vitiosum, ita interpretatus sum, ut minima mutatione unius tantum literæ ε in ω defungerer, ut simplex sit usurpatum pro composito ἔξεσι. Utrum id sufficit? an apparet etiam satis clare coaluisse in unum voces καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς? prout hic sensus aliquoties ante occurrit. GRON. Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus sua consuetudine colligere.* καθὼς ἔσιν in *MSS.* quod in καθὼς ἔσιν mutavit *Gronov.* ut ἔσι acciperetur pro ἔξεσι, quo modo & supra, p. 583. v. 30.

q Λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γινομένων,] Sic *Gronov.* λόγων in *MSS.*

r ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ] Forte ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. HUDS. In *Add.* Inde, opinor, id putat *Hudsonus*, quod in fine hujus §. dicant majores suos amicos Judæis Abrahami fuisse temporibus, verum (ut ex Josepho *Ant.* l. 12. c. 4. §. 10. & *de Bello* l. 2. c. 25. §. 1. patere potest) Lacedæmoni non modo de amicitia, sed & propinquitate generis cum Abrahamo & Judæis gloriabantur. HAV.

s Ἐπὶ Πρυτάνεως Κρατίππου Δαισίου] Verba illa Ἐπὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine extent *MSS. Voss.*

t Δαισίου] *MSS.* Περγαμηνῶν δισίου.

v Προγόνων] *MSS.* προγενῶν.

x Τοὺς συμμάχους] *MSS.* τοὺς ὁμαίχμους.

y Καταστῆσαι] *MSS.* Καταστῆναι.

z Καὶ ἐξῇ αὐτοῖς] Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius.* in *Apographis nostris*, καὶ μὴ ἐξῇ. unde καὶ ἐξῇ rescripsi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat &c.*

a Ἢ τῆς Ἰουδαίων χώρας] In *MSS.* ἐκ. atque ita edidit *Gronov.* verum ἐκ expunxi, quod ἐξῇ in superiori versiculo detractum voculæ μὴ adhæsisse suspicor.

b Λεύκιος Πέττιος] *Lucius Peticus* in *Editis Epiphanii.* at *Lucius Petitus* in *MSS*

c Φροντίσωμεν] *MSS.* φροντίσωμεν μὲν, unde tres literæ μεν postea fuerunt inductæ

d Ἀνακομιδῆς.] *MSS.* ἀνακομιδῆς.

e Ἀν-

"tum & in concionem Theodorum, cumque ab "ipso epistolam accepissemus & senatusconsultum, atque ipse magno studio verba fecisset, "& virtutem Hyrcani declarasset ac magnanimitatem, quod tam communiter universos quam "privatim singulos, qui ad ipsum veniunt, beneficiis afficiat, ideo & literas in publicis archivis nostris deposuimus, & nos quoque ipsi, utpote Romanorum socii, omnia etiam Judæis "præstare ex senatusconsulto decrevimus. Insuper Theodorus, qui epistolam nobis reddidit, "prætores nostros obsecravit, ut mitterent Hyrcano exemplum decreti, & legatos qui populi "nostri *erga illos* studium significarent, & hortarentur ad conservandam augendamque ipsorum "erga nos amicitiam, & ad novum aliquod beneficium conferendum, ut qui debitam gratiam "meritamque consequuturi sint, meminerintque "quemadmodum etiam Abrami temporibus, qui "pater erat omnium Hebræorum, majores nostri "fuerint illis amici, prout in * acta publica relatum invenimus.

"ἐκκλησίαν τὸν Θεόδωρον, ἐπιλαβόντες τε τὴν ἐπιστολὴν παρ' αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα, καὶ ποιησαμένου μετὰ πολλῆς σπουδῆς [e] αὐτοῦ λόγους, καὶ τὴν Ὑρκανοῦ ἐμφανίσαντος ἀρετὴν καὶ μεγαλοψυχίαν, καὶ ὅτι κοινῇ πάντας εὐεργετεῖ, [f] καὶ κατ' ἰδίαν τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένους, τά τε γράμματα εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν ἀπεθέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάντα ποιεῖν ὑπὲρ Ἰουδαίων, σύμμαχοι ὄντες Ῥωμαίων, κατὰ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα ἐψηφισάμεθα. ἐδεήθη δὲ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἡμῖν ἀποδοὺς, τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν, ἵνα πέμψωσι πρὸς Ὑρκανὸν τὸ ἀντίγραφον τοῦ [g] ψηφίσματος, καὶ πρέσβεις δηλώσοντας τὴν τοῦ ἡμετέρου δήμου σπουδὴν, καὶ παρακαλέσοντας συντηρεῖν καὶ αὔξειν αὐτῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθοῦ τινος αἴτιον γίνεσθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς πρεπούσας ἀποληψόμενον, μεμνημένον τε [h] ὡς καὶ ἐν τοῖς κατὰ Ἀβραμον καιροῖς, ὃς ἦν πάντων Ἑβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν αὐτοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις εὑρίσκομεν γράμμασι.

Decretum Halicarnassensium.

23. "DECRETUM HALICARNASSENSIUM. Sacerdote Memnone Oreitidæ *filio*, & "per adoptionem Euonymi, Anthesterionis die

κγ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Ἐπὶ ἱερέως "Μέμνονος τοῦ [i] Ὀρεστίδου, κατὰ δὲ ποίησιν Εὐωνύμου, "[k] Ἀνθεστηριῶνος ... ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἰσηγησαμένου "Μάρ-

e *Αὐτοῦ λόγους*,] Ita rescribendum censui. αὐτοῖς edidit *Gronovius ex MSS.*

f *Καὶ κατ' ἰδίαν*] *MSS.* καὶ κατιδίαν.

g *Ψηφίσματος*,] *MSS.* ψηφίσματος.

h *Ὡς καὶ ἐν τοῖς κατὰ Ἀβραμον καιροῖς*,] En Chronologiæ caput novum & incognitum, & fere deridendum ab unoquoque, qui Abrahamum, illum verum & priscum, cogitet, quem hi Phryges aut Pergameni statuunt quasi principem constitutæ reipublicæ fuisse, qui fœdera cum externis non tantum, sed & longissime remotis sanciverit, ut vel ipse Abrahamus vel propinquo gradu ab eo orti habuerint jam Phrygas amicos, idque signatum hi publice servaverint. Habes medii temporis testationem inconditam & fraudulente captatam ex veteris Ilii & veterrimorum Phrygum recordatione ad insinuandum, cui forsan occasionem dedit historia Herodoti, unde tradebatur Ægyptios etiam sub Psammiticho, aliis testantibus de Sesonchosi, inquirentes agnovisse tandem Phrygas fuisse ipsis vetustiores, quum sese antea jactavissent tales esse. GRON.

* *Acta publica*] Vide *Grotium* in 1 Maccab. cap. 12. & *Huet.* in D E. p 96. HUDS in *Add.*

i *Ὀρεστίδου*,] Ἀνεστίδου in *Apographis* nostris. Ἀρεστίδου edidit *Vossius* in notis ad *Catullum*, p. 313. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.*

k *Ἀνθεστηριῶνος*] Nihil amplius exhibetur in MS Sed spatii aliquid vacui sequitur, quod Vossius hanc partem edens in Observationibus ad Catullum corripuit ac plane abolevit, nescio an satis perite & licite, quum ipse opiner non frustra evenisse; sed esse locum, ubi posita fuerit nota diei in isto mense, forsan Ἀνθεστηριῶνος ε' id est, πέμπτῃ, nisi velis primam sequentis verbi excidisse ε, ut de quinta die intelligatur, ut solebat fieri in decretis Græcorum & sequitur infra in Ephesino. Sed ipse nihil prætento, quia lectori cuivis facile patet ex contextu hujus decreti aliqua excidisse, non tantum quia post ἔδοξε τῷ δήμῳ sequitur δεδόχθαι, sed etiam quia in fine dicitur τῷδε τῷ ζημιώματι, quod nullum deprehenditur in ipso decreto, nec aliquod nominatum est, forsan omittente ipso Josepho, qui tantum sectatus fuit verba ad Judæos pertinentia Etiam nosci oportet Vossium edidisse Ἀνθεστηρίωνος, quasi non statuisset appellationem mensis, sed viri, sed vane & contra MS. Insuper scias eundem Vossium dedisse in citando & describendo ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ & Ἀρεστίδου, item Ἰουδαίους τοὺς βουλομένους aliter quam in MS. exhibentur.

Neque tamen vel laudis vel necessitatis, cur publicari hæc decreta & istam operam Josephi in vitam velut revocari interrat, summa etiamnum mihi expressa fuit. Aliud commoditatis publicæ quasi cornu & inde enascentem magnæ hæsitationis dispulsionem prodere statuebam. Etenim inter ea, quæ tum me nondum nato, tum per meam ætatem agitavisse eruditas plurium horas deprehendi, fuit illud caput de Apostolo Paulo, unde illi nascenti adfuerit jus civitatis Romanæ. Quod quum distraheretur inter duas sententias, utrum contingeret ex natalis urbis Tarsi a Cæsaribus locupletatæ communi privilegio, an ex peculiari patriæ domus, quæ id sibi impetraverit, lætitia & successione in Paulum transgressu, non vidi ab ullo tale quid proferri, quo anxietas illa tollatur. Novissimus se ad eam causam exuit Conditor Romani Orbis, in quo magna pars capitis XVII. impenditur huic deliberationi velut summam manum impositura. In qua etsi denique vergat ad rectum, & ad Grotii opinionem, tamen sic quoque quam turbide & parum constanter pag. 145.? [ut nempe civitate Romana iidem (majores S. Pauli) quacunque tandem causa, sint donati: aut vero ut eam, quod de Pauli patre dicitur, pecunia, haut insolito maxime illa ætate more, iidem redemerint] Nihil ergo habuit in hoc bivio, quorsum flecteret; unde quamvis haberet Græcorum scholia clare hic testari ausa, tamen suspensus & vacillans suspicari maluit de *quacunque tandem causa*, quam esset nunquam repertus. Verissime scripserunt Græci. Neque pater S. Pauli aliam existimavit se inventurum viam ad tranquille & credule vivendum in urbe Tarso, quam tot alii Judæi per alias Asiæ minoris urbes constituerant & muniverant, nempe ex empto ab Romanis ducibus circa tempus belli civilis pecuniam solam spectantibus. Hinc alienam patet esse pronunciationem de ἰσοπολιτείᾳ Judæorum per Antiochiam, Alexandriam, Cyrenen & Cæsaream & quæ inde trahuntur privilegia huc non pertinentia. Judæi enim jam non curabant jus æquum cum aliis per illas urbes habere, sed obtrudebant se illis, quod clare apparet ex his decretis. Si quid tale proprium fuit in istis quatuor oppidis, certe id non desideraverunt obtinere per Asiam minorem, quum videmus invitis incolis urbium istarum ab Romanis imperari, ut tolerent Judæos, quorum sacra ante turbabantur ab iis: Romani ab eis fuerunt implorati, ut in hac & illa urbe nanciscerentur securitatem non solum vitæ, sed & religionis, non per aliam causam, quam quod uterentur titulo civitatis Romanæ, & dicere se possent Romanos, quod eis non adfuisset, nisi ab Romanis magistratibus per provinciam interventu pecuniæ unico impetravissent. Nihil ergo ad Judæos vel civitatis Laodiceæ aut Pergami & aliarum jus. Sed sicut Laodicea & Pergamum & omnes patebant civibus Romanis; hunc modum conati sunt in se transferre Judæi, ut quum essent facti cives Romani, irent habitatum ubique, nec tamen electi ad habitationem oppidi jura quidquam curarent, aut laborarent quoque dici cives Laodicenses aut Pergameni, quum essent cives Romani, & hoc titulo tuti contra insultationes. Aliquid sublimius adfectaverunt Judæi, ut in urbibus nequaquam jure civitatis Romanæ fruentibus ipsi viverent honore isto ipso decorati, & ex hoc capite cogerentur reliqui incolæ istarum urbium non tantum indulgere illis vitam disciplinæ, quam profitebantur, nempe Mosaicæ, convenientem, adeo ut & loca ad hanc rem eis adsignare & separare cogerentur; atque adeo sine molestia essent in iis, per quæ cultus inquinari videtur, ut loquuntur Digesta juris; sed etiam habere illos pro civibus Romanis, unde plura in eos derivabantur privilegia, quorum unum manifeste nunc innuit ipse Paulus Apostolus, qui non mittitur ad virgas, ut in eo cultus inquinaretur. Quo quid arrogantius poterat ab Romanis statui? quid magis recusandum ab Judæis postulari? quid intolerabilius illis, qui gentilismo ab majoribus addicti erant, imperari? Sed & insuper in ista ratiocinatione incongruum est, quod quum in principio paginæ 144. agat de Agrippa & Antipatro & Josepho, & mox adjiciat verba Philonis de Augusti ætate, atque inde sic ut dixi sermocinetur, mox id probet per Ulpianum & Modestinum in longe ulteriora sæcula post varias temporum mutationes & hinc edictorum diversitates delapsos, ut illorum verba nihil de isto anteriori tempore adfirmare possint, sed tantum ut appareat eos de eadem materia loqui.

Ex hoc igitur supplemento patet hanc vitam tunc Judæorum fuisse. Quum per expeditionem Alexandri Magni, certe ab ejus tempore contigerit, ut Judææ civitates magis magisque cœperint ab gentilibus simul incoli, (exemplum in Jamnia refert Philo pag. 1021.) etiam ipsi inde, avaritiæ dediti homines, excesserunt ad urbes gentilium, (patet ex loco Strabonis, quem

"Μάρκυ Ἀλεξάνδρυ. Ἐπεὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβὲς καὶ
"ὅσιον ἐν ἅπαντι καιρῷ διὰ σπυδῆς ἔχομεν, κατακο-
"λυθῦντες τῷ δήμῳ τ̃ Ῥωμαίων πάντων ἀνθρώπων ὄντι

"... placuit populo, relatione facta à Marco
"Alexandro. Quoniam pietatem erga Deum &
"religionem omni tempore studiose colimus, ve-
"li-

quem citat Josephus XIV, 12. pag. 479. atque item ex Philone pag. 1031.) præsertim ubi apparebant illecebræ & oportunitates ditescendi. Ad hanc rem usi diu regibus tum Syriæ, tum aliarum gentium, postquam viderunt ad Romanos fortunam declinare, præsertim in Asia minore, contemplati morem reipublicæ istius, viderunt statim illic adminiculum firmius, quam ab Regibus nancisci poterant. Hi enim ornare eos tantum solebant & poterant, quum nihil aliud haberent, jure civitatium earum, in quibus morari constituerant, ut insigni loco docet Hieronymus ex Eusebio: *Seleucus Babylonem obtinet, & in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.* At respublica Romana afferebat aliquid sanctius, & magis invictum, & antea inauditum, nempe jus civitatis Romanæ, per quod & libertate agendi & inviolata securitate eminebant ultra gradum incolarum illius urbis, in quam erant adsciti. Ad divitias autem maturandas perinde ut Romani fœneratores videbant satis nullam regionem Asia minore efficaciorem. Hinc eam nubes & examina Judæorum per singula fere oppida insederunt, ut non tantum ubique occurrant in Actis Apostolorum, sed diserte scribat Philo pag. 1027. Petronius ἐπιτετραμμένος τ̃ χώρας, ὅτι εἰσὶ Ἰυδαῖοι καθ' ἑκάστην πόλιν εἰσὶ παμπληθεῖς Ἀσίας τε καὶ Συρίας. Quem ipsum locum citat etiam Grotius ad Lucam VII, 5. ut habuerit eum ante oculos, & eo magis mirari oporteat notam ejus ad eundem Evangelistam XIX, 9. qua scribit aliquammultos Judæos fuisse donatos Romana civitate credibile esse. Qui enim in illis oppidis possent vivere, aut quod providendum erat, satisfacere palam sacris, nisi jure illo fruerentur? ut de omnibus fere id supponi debeat per Asiam minorem versantibus. In numero istarum urbium ab Judæis electarum ad habitandum fuit etiam hæc ipsa Tarsus, in eamque concesserunt majores Pauli, sive jam sub dominatione Regum Syriæ, sive demum prolato istuc imperio Romano, quando non solum id curarunt ut essent jure civium Tarsensium, (quippe quod nequaquam erat satis validum) sed ut, ne à gentilibus possent ludibrio haberi ac vexari, ipsum quoque jus civitatis Romanæ adipiscerentur, fruerenturque iis omnibus, quæ occasione hujus juris ab magistratibus provincialibus in eos conferri potuisse & fuevisse patet ex hoc Supplemento. Non erant ab hac donatione alieni isti magistratus; quippe quam statuo ab eis non contigisse, nisi expugnatis magnitudine mercedis. Non alia ratione id impetrabatur, quam qua Herodes ab Sexto Cæsare impetravit στρατηγίαν τ̃ κοίλης Συρίας, de quo scribit Josephus in hoc ipso nostro loco, χρημάτων ᵹ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο, & XIV, 4 Aristobulo & Hyrcano certantibus de pace apud Scaurum: ὑπισχνυμένων ᵹ Ἀριστοβύλυ μὲν ὐ δώσειν τάλαντα, τ̃ ᵹ Ὑρκανῦ τούτων οὐκ ἐλαττόνα. Immo vel unum exemplum Julii Cæsaris hic licet divulgare ad omnes, quem testatur Suetonius in administratione Galliarum pretio dedisse societates ac regna; multo enim facilius hi per Asiam sive Judæis sive aliis voluerunt civitatem Romanam dare, si quis pretio redimere cuperet. Tempestive in rem suam hoc commune jam inter Romanos proceres vitium traxerunt Judæi, quum & plus videantur offerre potuisse, quam alii, & causas graves habuisse, ut promptius ad id adspirarent. Hoc simplex & clarum est: hoc sequitur ex universa ratione hujus Supplementi, ut jejune iterans eadem scribat Orbis Romanus pag. 148. *quocunque demum titulo aut jure id majores ejus essent adepti.* Titulus fuit honestus & amicitia Hyrcani cum Romanis per legatos aliquoties commemorata: sed hic titulus in publico propositus non fuit nisi particulatim magno argenti vel auri pondere eum ante corroborante.

Hæc igitur quum sic conarer instaurare, debui tandem confirmari in eo, quod diu in ambiguo me suspenderat. Nam quum ipse Cl. Vossius in verbis, quæ citavi in præfatione, memoret de antiqua interpretatione, quæ locum hunc exhibeat, ut idcirco & ista extet, & ejus auctor in Græcis codicibus ipsum legerit: opinor miraturos plurimos, cur eam nunc non usurpaverim & Græcis apposuerim. Sed arcessitam inspectamque ut cœpi noscere, ut fidem Musarum imploravi! adeo credere nequivi talia unquam scribi posse, nedum ut implerent interpretationem Latinam. Secunda dubitatio fuit, an ista versio etiam hic publico esset exponenda conspectui, necne. Ut posterius censerem, faciebat fœditas ejus, quæ tanta est, ut merito instar obscœni monstri debeat removeri ab oculis nostris; atque ita huc usque pro certo constituebam. Nunc quum res venit ad ipsam ἀκμὴν, immutor, & fateor additam me volente, vel ob illam causam, ut quum gratulari Josepho conveniat de loco hoc certe aliquatenus restituto, etiam ex ipsa versionis fœditate ab tempore nostro abacta, rei literariæ gratulemur. Eheu! quæ fuit illius temporis ignorantia, quam foedida cœcitas? Cui amovendæ non parum contulit hæc ipsa Lugduno-Batava Academia, tot nævis in doctrina humana abstersis inclita, cui famæ utinam perpetim inserviat! & Christiani non pro vili negotio ducant intelligere Græca! Quin etiam quum editio ista non sit in omnium manibus, putabam oportune his admisceri, ut posset in tempore inspici. Denique id tertia causa exigebat, quo pluribus testibus præsentibus constaret fides ac veritas hujus Supplementi, non uni tantum innixa codici, sed simul huic nostro, simul alteri vel pluribus, quot adesse concinnatoribus versionis illius potuerunt.

Sumta est ex editione Coloniensi anni 1524. *Subjuncto etiam Senatusconsulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc historiam relegunt, quod tale fuit senatusconsultum ab ærario transscriptum de tabulis publicis, sub Quinto Rutilio ærarii custode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calphurnio, & reliquo senatu. Publius Dolabella & Marcus Antonius consules, dixerunt: De his quæ per senatus decretum Cajus Cæsar pro Judæis decernens in ærario deponere non meruit, sic placet nobis, sicut & senatui visum est, ut hæc in tabulis æneis deponantur, & per singulas civitates transmittantur, quatenus inveniant & illi in tabulis reponere quod decretum est; Quinto idus Februarias, in Templo Concordiæ. Legati autem principis sacerdotum fuerunt Lysimachus Pausania, Alexander Theodori, Patroclus Cerea, Jonathas Onia. Misit autem & ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Asiæ proconsulem, petens eum solvere Judæos a militia, ut patriam custodirent consuetudinem, quod facillime impetravit. Siquidem Dolabella cum suscepisset literas Hyrcani, nihil remoratus scribit per totam Asiam Judæis, & ad Ephesinam civitatem, primam totius Asiæ, quæ hujusmodi legebant, sub judice Artemone, mensis Lenconis die prima: Dolabella imperator Ephesiorum curiæ & magistratibus vel populo salutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filii Alexandri principis Sacerdotum & rectoris Judæorum, intimavit mihi, quod non possent cives sui militare, dum nec arma portare possint, nec iter facere diebus sabbatorum, nec alimentorum secundum patrias leges copiam habere: itaque ego sicut prædecessores mei imperatores, præbeo eis militiæ remissionem, & concedo patriis uti legibus secundum solennes & sacras immolationes, & congregare sicuti solent pro sacrificiis pecunias, & volo vos hæc per singulas conscribere civitates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, nostris donavit licentiam. Lucius autem Lentulus consul dixit. Cives Romanos Judæos, templa habentes, Ephesi ante tribunal, religionis causa à militia dimisi duodecimo Kalendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello consulibus, præsente senatu. Balbus legatus & vicarius, Ephesiorum magistratibus, curiæ, & populo salutem. Judæos per Asiam constitutos, Lucius Lentulus me pro ipsis petente, à militia dimisit. Postulans vero post hæc & Fannium tribunum plebis & Lucium Antonium ærarium, impetravi. Vos aut ispio curare, ne quis eis molestiam inferat. Decretum Deliorum sub præside Bæto: mense Thrageliove, vicesima die ad stipulationem judicum. Marcus Piso legatus, adveniens in civitatem nostram, pro delectu militum convocans nos, & multos civium, præcepit, ut si qui sunt Judæi cives Romani, nequaquam militare cogantur, eo quod Cornelio Lentulo consuli religionis causa Judæos dimittere placuit. Quapropter obedire consuli vos oportet. His similia Sardiani quoque de nobis decreverunt. Cajus Fannius Caii filius, Dux, consul, magistratibus Coorum salutem. Volo vos scire, quod legati Judæorum adierunt me, petendo accipere senatusconsulta pro ipsis constituta, quæ etiam subjuncta sunt. Igitur volo vos curare vel providere his hominibus secundum senatusconsultum, quatenus per vestram provinciam incolumes ad propria revertantur. Lucius autem Lentulus consul dixit. Cives Romanos Judæos qui templa Judaica habere Ephesi videntur, dicentur religionis causa dimissi. Hoc factum est duodecimo Kalendarum Juliarum. Lucius Antonius, Marci filius vicarius ærarii vel proconsul, Sardianorum magistratibus curiæ & populo, salutem. Judæi cives nostri adeuntes probaverunt nobis consilium habuisse proprium secundum patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia vel judicia invicem movent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod custodiri vel permitti decrevi. Marcus Publius, filius Publii, & Marcus Lucius Marci Publii filius dicunt: Lentulum proconsulem adeuntes intimavimus ea, de quibus Dositheus Cleopatrida pilius Alexandrinus verba fecit, ut cives Romanos Judæos templa Judaica facere solitos, si illi visum fuerit religionis causa eos fecisse, dimittat: & dimisit duodecimo Kalendas Julias. Lucio Lentulo & Caio Marcello consulibus, Lentulus decretum protulit. Cives Romanos Judæos, sacraria Judaica facere solitos, Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium principes C. Rabilio Caji filio consuli salutem: Sosipater Hyrcani principis sacerdotum legatus, porrexit nobis epistolam tuam, per quam designavit nobis, ab Hyrcano principe & sacerdote Judæorum destinatos quosdam cum literis, pro sua gente conscriptis, quatenus sabbata Judæis liceat secundum patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores nostri probantur: aut ne quis eis violentiam inferat in nostra provincia: & licet Tralliani palam dicant, non sibi placuisse quæ pro his decreta sunt, tamen præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem itaque, ut & nobis scribas de his & eadem obsequentibus tuis præceptis. Epistolam autem porrectam suscepimus, quam reposuimus inter publica nostra monumenta: & de reliquis quæ præcepisti providemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Servilius, Publii Galba filius, proconsul, Milesiorum magistratibus, curiæ & populo salutem. Pritanus Mercurii filius civis vester, dum in Trallibus negotia tractarem, insinuavit mihi præter nostram sententiam Judæis vos inquietudinem inferre, & prohibere eos sabbata celebrare, vel templa patria perficere, fructusque sua consuetudine colligere. Volo igitur vos scire, quomodo audiens verba ejus vel eorum qui contra eum disserebant, decrevi ne prohiberentur.*

Decretum Pergamenorum sub judice Cratippo mense Desio, sententia principum. Quod Romani sequentes suos majores, pro communi

"litigiis sequentes populum Romanum de hominibus omnibus bene meritum & respicientes ad "ea quæ de Judæorum amicitia & societate ad "*hanc* urbem scripserunt, *scilicet* ut illis liceat Dei "sacris operari, festa solennia & cœtus celebrare; "nobis placuit ut jus potestatemque habeant Judæorum quicunque volunt, sive viri sive mulieres, tum Sabbata observandi, tum sacra peragendi ex legibus Judaicis, & proseuchas faciendi ad "mare pro more patrio, quod si quis quidquam "eos impedierit, vel magistratus vel privatus, huic "mulcta esto & urbi debeto.

Decretum Sardianorum.

24. "DECRETUM SARDIANORUM. "Visum est senatui & populo, relatione facta à "prætoribus. Quoniam cives Judæi, urbem hanc "nostram incolentes, multis magnisque à populo "per omne tempus cumulati fuerunt beneficiis, & "nunc ingressi ad senatum & populum obsecrarunt, restitutis ipsis legibus & libertate à senatu "& populo Romano, ut more rituque à legibus "præscripto cœtus agitent, & nullam illis controversiam moveamus, locusque illis sit assignatus, in quo congregatis cum uxoribus & liberis

"εὐεργέτῃ, καὶ οἷς περὶ τῆς Ἰουδαίων φιλίας καὶ [l] συμμαχίας πρὸς τὴν πόλιν ἔγραψεν, ὅπως [m] συντελῶνται "αὐτοῖς αἱ εἰς τὸν Θεὸν [n] ἱεροποιίαι καὶ ἑορταὶ αἱ εἰθισμέναι καὶ σύνοδοι· [o] δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλομένους [p] ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τά τε Σάββατα ἄγειν "καὶ τὰ ἱερὰ συντελεῖν κατὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς νόμους, καὶ "τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, ἂν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης, "[q] ὅδε τῷ ζημιώματι ὑπεύθυνος ἔστω καὶ ὀφειλέτω τῇ "πόλει.

κδ΄. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ "τῷ δήμῳ, στρατηγῶν [r] εἰσηγησαμένων. Ἐπεὶ οἱ κατοικοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι πολῖται, πολλὰ καὶ "μεγάλα φιλάνθρωπα ἐσχηκότες διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ "δήμου, καὶ νῦν εἰσελθόντες ἐπὶ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον "παρεκάλεσαν, ἀποκαθισταμένων αὐτοῖς τῶν νόμων καὶ τῆς "ἐλευθερίας ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων, "ἵνα κατὰ τὰ νομιζόμενα ἔθη συνάγων), καὶ μὴ διαδικαζώμεθα πρὸς αὐτούς, [s] δοθῇ τε αὐτοῖς καὶ τόπος, εἰς "ὃν συλλεγόμενοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐπιτελοῖεν τὰς "πα-

omnium hominum tutela pericula suscipiunt, & student auxiliatores & amicos suos in felicitate vel firma pace consistere, cum transmisisset ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gentis Judææ legatos, Stratonem Theodori, Apollonium Alexandri, Æneam Antipatri, Aristobulum Amintæ, Sosipatrum Philippi, viros optimos, & hi singula demonstrassent, decrevit senatus de his quæ postulaverunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius lædat Judæos auxiliatores Romanorum, imò ut & castella & portus, vel provinciam, & si quod aliud ab eis abstulit redderet: & liceat eis à portulus Judæorum seu vectigalibus deportare quæ volunt, & ut nullus rex vel populus à portubus Judæorum seu vectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipse auxiliator hic & amicus noster existit, imò etiam custodiam à Joppe depelli, sicut petiverunt. Nostra vero curia Lucius Peticus vir optimus, jussit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum senatus decrevit, & provideamus, quatenus incolumes legati ad propria possint redire, nec non etiam Theodorum in curia, vel in conventu suscepimus: Qui cum nobis Epistolam ex senatusconsulto porrexisset, verba faciens, demonstravit Hyrcani virtutem & liberalitatem, quia publice vel privatim cunctis prodest, qui ad eum convenerint: Literas vero inter publica conscripta reposuimus, & nos quoque omnia pro Judæis agere, tanquam auxiliatores Romanorum secundum senatusconsultum decrevimus. Quippe etiam postulavit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret, quatenus à magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantes nostri populi sententiam, & petentes custodiri vel ampliari nostras cum eis amicitias: & ut meminerit, temporibus Abraham, qui omnium Judæorum pater extitit, nostros majores amicos ei fuisse, sicut & in publicis conscriptis invenimus. Decretum Halicarnassæorum, sub sacerdote Memnone Aristidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro insinuante, quod Judæi pietatis studium omni tempore habent, populi Romani omnium hominum benefactores, pro Judæorum amicitiis vel auxiliis ad nostram civitatem præcepta miserunt, quatenus permittantur immolationes deo solennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Judæis viris vel mulieribus sabbata celebrare, vel sacrificia producere secundum leges Judaicas. Siquis vero hos prohibuerit, multæ reus & debitor civitatis existat. Decretum Sardianorum. Placuit curia, vel populo, ducibus intimantibus, quomodo nostram civitatem habitantes Judæi, multa vel maxima beneficia à populo sæpe meruerunt: nunc quoque cum ingressi fuissent in curiam populum petere, quatenus suis legibus, & libertate data à senatu populoque Romano secundum consuetudinem congregentur, & judicia sua disponant, datus est illis locus, in quo cum uxoribus vel filiis possint celebrare deo patrias orationes. Igitur visum est curia vel populo, concedere eis convenientibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locum quem aptum ædificationibus vel habitaculis putaverint. Habeant etiam curatores annonæ civitatis diligentiam, ut si quæ opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub judice Menophilo, mense Arthemisio, prima die. Nicanor Euphimi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus, quomodo interpellaverunt in civitate Judæi, Marco Julio Bruto proconsule, quatenus agerent sabbata, & omnia facerent secundum patrias leges, nemine penitus impediente, proconsul concessit. Placuitque populo propter Romanos, nullum prohiberi observare sabbatorum diem: imo concedere eis omnia facere, secundum Judaicas suas leges.

Ita habes, mi lector, non Josephum, præclara & justa Romanorum in variis locis decreta sic colligentem, ut inde cognosci queat mos eorum agendi in provinciis, si quid sine exceptione vellent illic admitti & peragi; atque unde simul veritas ipsarum rerum ita pellucet, ut mereatur fidem & ostendat Judæos illum titulum Romani civis affectantes; sed profecto aliquem multiplicem sonum velut bovis mugientis a capite ad ipsam calcem. Quid enim istam interpretationem perlegens solarii experiris, dum vel in Romano tempore vel in hac parte historiæ proficere cupiens illuc te confers? Et est tamen hoc splendidissimum tempus, quo ipsius DEI nomen ab Judæa sic paulatim tenebrosis idolorum ineptiis immixtum intra eadem mœnia audiri cœpit, quæ modo nihil nisi μάταια complectebantur; & Romani licet tunc perditissimi, illi tamen fuerunt, qui suis mandatis illum DEUM & cultum ejus, quo nihil mirabilius, propugnaverunt. Inprimis autem manifeste declaratur aut ignorantia aut malignitas interpretis, qui quum tot speciatim ex Romano more nomina proferrentur, ea consulto obscurare voluit ponendo *reliquo senatu*, quod ibi nequit intelligi. Et tamen postea ne tantillum quidem admonere voluit; plane ut in decreto peregre facto, ubi nomina consulum Lentuli & Marcelli adscribuntur, vides addi *præsente senatu* vice tot nominum. Non mens senatusconsulti bene percepta aut expressa, ut ad singulas civitates referantur, quæ proprie includebantur urbi Romæ. Sic Balbum vicarium, sic Fannium tribunum plebis, sic Antonium ærarium, sic adtitulationem judicum, sic Kalendas Julias circumfert Lentulus consul, plane obnubilante ipso sermone, cur toties nominetur Lentulus & decretum ejus iteretur. Quam mendax finis decreti Laodicensium, qui velint postulentque ut ipsis scribat Rabillius? Hic cernis Mercurii filium, negotia in Trallibus, Marcum Julium Brutum proconsulem, & talia infinita; quæ tamen omnia augentur in editione antecedente Veneti anni MCCCCXCIX. die XVIII. Octobris per Albertinum Vercellensem, ubi rubricæ dicuntur si non antiquitatum, certe belli Judaici factæ per magistrum Franciscum Macærata ordinis minorum, & in qua Hieronymus Squarzaficus scribit libros Josephi a Rufino in linguam Latinam translatos. Ibi longe graviora monstra deprehendes.

Quæ quum ita comparata sunt, tamen licet ex his tantis sordibus aliquid proficere. Nam per hæc confirmatur in principio nomen Rutilii, ut in Græco illud adscriptum ex alio MS. credi debeat: hinc Dositheus Cleopatridæ filius, ubi in Græco erat tumultus: hinc dum scribit *& dimisit duodecimo &c.* quasi pag. 710. v. 7. in suo MS. invenisset ἀπέλυσε: hinc ibid. v. 24. Σώπατρος Latine dicitur *Sosipater*, quasi idem nomen foret, quod in pag. 711. v. 42. Immo perquam notabile in decreto Pergamenorum quum id dicitur factum *sub judice Cratippo*, ut prorsus quoque obvia isti interpreti fuerint in MS. ἐπὶ Πρυτάνεως Κρατίππου, quæ sane extant etiam in MS. Lugdunensi, sed non in recto verborum & versiculi ordine, sed tantum adposita in margine, unde non sustinui pro mere legitimis inserere, quum tamen nunc hæc interpretatio plane istud exigat. Mox notabilis ille *Lucius Peticus*, quasi aliquem Sulpicium innuisset Josephus, cujus familia habuit istud cognomen. Prima autem editio exhibet plane *Halicarnassæorum*. GRON. Proculdubio legendum, Ἀνθεστηριῶνος ς΄. vel Ἀνθεστηριῶνος ι΄. prout monuit Gronov. qui ex contextu hujus Decreti nonnulla excidisse suspicatur, non tantum quia post ἔδοξε τῷ δήμῳ sequitur (hac ead. §.) in MSS. δεδόχθαι, sed etiam quia (in iisdem MSS.) in fine dicitur (hac §.) τῷδε τῷ ζημιώματι, cum nulla ζημιώματος facta sit mentio in decreto.

l Συμμαχίας] MSS. συμμαχίας.

m Συντελῶνται] Συντελῶν αὐτοῖς in MSS.

n Ἱεροποιίαι] MSS. ἱεροποιίαι.

o Δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλομένους] Ita (infr. §. 24.) rescripsi pro δεδόχθαι, quod habent MSS.

p Ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας] MSS. ἄνδρας τε γυναῖκας, & super scr. καὶ.

q Ὅδε τῷ ζημιώματι] Ὅδε lego, sensu id postulante, pro τῷδε, quod exhibent MSS. Vide *Annot.* ad superiora hac ead. §.

r Εἰσηγησαμένων] MSS. ἐξηγησαμένων.

s Δοθῇ τε] Ita lego. δέδοται τε in MSS.

t Συν-

"πατρίους εὐχὰς καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοκται οὖν τῇ "βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκεχωρῆσθαι αὐτοῖς, [t] συνερχομένοις ἐν ταῖς [v] προαποδεδειγμέναις ἡμέραις, πράσσειν τὰ "κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆναι δ' αὐτοῖς καὶ τόπον "ὑπὸ τῶν [x] στρατηγῶν εἰς οἰκοδομίαν καὶ οἴκησιν αὐτῶν, ὃν "ἂν ὑπολάβωσι πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον, ὅπως τε τοῖς τῆς "πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ ἐκείνοις πρὸς τροφὴν ἐπιτήδεια ποιεῖν εἰσάγεσθαι.

"liceat patrias preces & sacra Deo facere; placuit "igitur senatui & populo, ut illis concessum sit "diebus præstitutis convenire, & perfungi omnibus prout leges postulant, insuper ut locus etiam "illis separetur à prætoribus ad ædificandum eisque habitandum, quem ad id accommodatum "existimaverint, utque ædilibus urbanis curæ sit, "etiam illa importare quæ ad victum ipsis idonea "habeantur.

κε'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ἐπὶ Πρυτάνεως Μηνοφίλου, [y] μηνὸς Ἀρτεμισίου τῇ προτέρᾳ, ἔδοξε τῷ δήμῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τῶν στρατηγῶν. Ἐπεὶ ἐντυχόντων τῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίων Μάρκῳ "Ἰουλίῳ Πομπηΐῳ υἱῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ "Σάββατα, καὶ πάντα ποιῶσι κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη, "μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς συνεχώρησε· [z] δέδοκται τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, τοῦ πράγματος "Ῥωμαίοις ἀνήκοντος, μηδένα κωλύεσθαι παρατηρεῖν "τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, μηδὲ πράσσεσθαι ἐπιτίμιον, "ἐπιτετράφθαι δ' αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους.

25. "DECRETUM EPHESIORUM. Prytane Menophilo, die primo mensis Artemisii, "placitum est populo. Nicanor Euphemi filius "dixit, relatione à prætoribus facta. Quoniam "Judæis qui in urbe sunt, Marco Julio Pompejo "Bruti filio proconsule compellato, ut liceret illis "Sabbata observare, & omnia facere ex patriis "eorum institutis, nemine eos quidquam impediente, hoc ipsum prætor concessit; placuit senatui & populo, præsertim cum res ad Romanos pertineat, neminem prohiberi à die Sabbatorum celebrando, neque mulctam exigendam "esse, sed illis potestatem datum iri omnia ex propriis ipsorum legibus faciendi.

Decretum Ephesiorum.

κς'. Πολλὰ [a] μὲν οὖν ἐστι καὶ ἄλλα [b] τῇ συγκλήτου τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ῥωμαίων δόγματα πρὸς Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν γεγενημένα, καὶ πόλεσι ψηφίσματα, καὶ γράμματα πρὸς τὰς [c] περὶ τῶν ἡμετέρων δικαίων ἐπιστολὰς ἀντιπεφωνημένα τοῖς ἡγεμόσι. περὶ ὧν ἁπάντων ἐξ ὧν [d] παρατεθείμεθα πιστεύειν τοῖς [e] ἀναγνωσομένοις οὐ βασκάνως ἡμῶν τὴν συγγραφὴν πάρεστιν. ἐπεὶ γὰρ ἐναργῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἡμῖν φιλίας γινομένης, ἐπιδεικνύντες αὐτὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ μέχρι νῦν διαμένοντα καὶ διαμενοῦντα, τὴν μὲν πάντων παράθεσιν, ὡς περιττήν τε ἅμα καὶ ἀτερπῆ, παρῃτησάμην. οὐδένα δ' οὕτως ἡγησάμην σκαιὸν, ὃς οὐχὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡμῖν πιστεύσει φιλίας, ὅτι ταύτην καὶ διὰ πλειόνων ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς οὐχ ὑπολήψεται περὶ ὧν εἶναί φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ἐπεδείξαμεν. τὴν μὲν οὖν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γινομένην, δεδηλώκαμεν.

26. Et multa quidem exstant & alia hujusmodi decreta à senatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentisque nostræ; necnon civitatum psephismata, & prætorum rescripta ad literas de juribus nostris *missas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis persuasissimum habere, qui nostra hæc scripta candide lecturi sunt. Quoniam enim clara & manifesta nostræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, universis hic loci apponendis, ut qui id supervacaneum duximus simul & *legentibus* injucundum, supersedimus. Quippe neminem adeo perversum *fore* credidimus, ut de amicitia nostra cum Romanis inita, nobis non habiturus sit fidem, præsertim cum decretis pluribus nostrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonstravimus, nos id quod verum est dicere, animo præsumet. Atque ita quidem amicitiam & societatem, quæ Romanis nobiscum intercessit, declaravimus.

Alia decreta non affert, utpote supervacanea putans.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα διαδέχεται Μάρκος, ἐπί τε τῷ Καίσαρος θανάτῳ Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀφικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν ἐκάκωσε· καὶ ὡς Μάλιχος Ἀντίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Basso insidiis perempto succedit Marcus, & post Cæsaris mortem in Syriam venit Cassius & Judæam afflixit: utque Malichus Antipatrum interfecit, & ipse ab Herode interficitur.

Συνέβη δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ταραχθῆναι τὰ κατὰ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] Βάσσος [g] Καικίλιος, εἷς τῶν τὰ Πομπηΐου φρονούντων, ἐπιβουλὴν συνθεὶς ἐπὶ Σέξτον Καίσαρα, κτείνει μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ, τὸ στράτευμα αὐτοῦ παραλαβὼν, ἐκράτει τῶν πραγμάτων. [h] πόλεμός τε μέγας [i] περὶ Ἀπάμειαν συνέστη, τῶν Καίσαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μετὰ ἱππέων καὶ πεζῆς δυνάμεως. τούτοις δὲ καὶ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμψε [k] μετὰ τῶν παίδων, κατὰ μνήμην ὧν [l] εὐεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ καὶ δίκην παρὰ τοῦ

Accidit autem per idem tempus ut tumultuatum esset in Syria, ob hujusmodi causam. Bassus Cecilius, unus è Pompejanis, structis in Sextum Cæsarem insidiis, illum quidem interficit, ipse vero, accepto ejus exercitu, rerum potiebatur. Hinc etiam grave bellum apud Apamiam conflatum est, Cæsaris ducibus cum cum equitatu & peditatu adortis. Quin & Antipater iis subsidium misit cum filiis, memor beneficiorum in ipsos à Cæsare collatorum; & idcirco justum esse existimans & ipsum vindicare & pœnas ab

Sexto Cæsare ex insidiis occiso Bassus Cecilius rerum potitur.

t Συνερχομένοις] MSS. συνερχομένοις.
v Προαποδεδειγμέναις] MSS. προαποδεδειγμέναις.
x Στρατηγῶν.] MSS. στρατηγῶν.
y Μηνὸς] MSS. μηνός.
z Δέδοκται, τῇ βουλῇ] Iterum δέδοκται reposui pro δεδόχθαι, quod exstat in MSS. & ἐπιτετράφθαι (mox infer.) mutavi in ἐπιτετράφθαι.
a Μὲν οὖν] Illud οὖν è MSS. Voss.
b Τῇ συγκλήτου] Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum censet Cl. Lowthius & mox παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων. proculdubio rectius, quam ut subintelligantur præpositiones
c Περὶ] Hæc vox inserta est ex Lugd. Bat. HAV.
d Παρατεθείμεθα πιστεύειν] Ita ex Epiphanio legendum esse censui. παρατεθείμεθα in Editis. (παρατεθείμεθα Lugd. Bat.) παρατεθείμεθα Vat. & Gall.
e Ἀναγνωσομένοις οὐ βασκάνως] Transponuntur in Lugd. Bat.
f Βάσσος Καικίλιος,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 10. SPANH.
g Καικίλιος,] Al. Καικίλιος.
h Πόλεμός τε μέγας περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 10. §. 10. seq. SPANH.
i Περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Περὶ τὴν Ἀπάμειαν Vat. & Bodl. & mox (infr. post εὐεργετήθησαν) ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Bodl.
k Μετὰ τῶν παίδων,] Διὰ τῶν υἱῶν Zonar.
l Εὐεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος·] Εὐεργετηθέντων Vat. (Lugd. Bat.) & Bodl. εὐηργετήθη Zonar. juxta canonas εὐηργετήθησαν.

Marcus Sexto in imperium succedit.

ab ejus interfectore repetere. Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *suscipiendum* Roma venit, & Cæsar à Cassio & Bruto in curia occisus est, postquam principatum tenuerat annos tres & sex menses. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum est.

XVIII. *Post mortem Cæsaris Cassius Syriæ prætor.*

2. Bello deinde ex morte Cæsaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias dispersis, venit in Syriam Cassius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: solutaque obsidione, ambos sibi conciliat Bassum & Marcum; urbesque peragrans, arma colligebat & milites, & ipsis *urbibus* gravia tributa imperabat.

Judæam affligit.

Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* septingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione esse videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho sibi parum amico, partimque aliis *quibusdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Cassium gratiam init.

Herodes apud Cassium gratiam init.

Sapientis enim esse sibi visum est, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum suis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in servitutem redigit Cassius, quarum erant potentissimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Insuper eò præ iracundia processit Cassius, ut etiam Malichum occidisset, (nam in ipsum incitatus erat) nisi ejus impetum cohibuisset Hyrcanus, missis ei per Antipatrum centum talentis de suo.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

3. Postquam vero Cassius à Judæa profectus est, Malichus Antipatro insidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus consilium latuit Antipatrum.

Malichus Antipatro struit insidias.

Id enim cum sensisset, recepit sese trans Jordanem, & ex Arabibus simul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, insidias inficiabatur, se cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicensque*, fieri non posse, Phasaëlo Hierosolymorum præsidium tenente, & Herode armorum custodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns * sibi negotium non succedere, reconciliatus est Antipatro, conventumque est inter eos, cum Marcus Syriæ prætor esset: qui, postquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, sed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

XIX. *Summa rerum Herodi commissa.*

4. Nesciebat Antipater, se sui interfectorem conservasse. Certe quidem Cassius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & eum Cœles-Syriæ præsidem fecerunt, attribu-

πεφονευκότος εἰσπράξασθαι δίκαιον ἡγούμενος. [m] χρονιζομένου δὲ τοῦ πολέμου, [n] Μάρκος μὲν ἦλθεν [o] ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν ἀρχὴν [p] τοῦ Σέξτου, Καῖσαρ δ' ὑπὸ τῶν περὶ Κάσσιον καὶ Βροῦτον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κτείνεται, [q] κατασχὼν τὴν ἀρχὴν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Τοῦ δ' ἐπὶ τῷ Καίσαρος θανάτῳ πολέμου συνερρωγότος, καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων ἐπὶ στρατιᾶς συλλογὴν ἄλλων ἄλλῃ διεσπαρμένων, ἀφικνεῖται Κάσσιος ἐκ [r] Ῥώμης εἰς Συρίαν, παραληψόμενος [s] τὸ περὶ τὴν Ἀπάμειαν στρατόπεδον· καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρους προσάγεται τόν τε Βάσσον καὶ τὸν [t] Μάρκον, τάς τε πόλεις ἐπερχόμενος ὅπλα τε καὶ στρατιώτας συνήθροιζε, καὶ φόρους αὐταῖς μεγάλους ἐπετίθει. μάλιστα δὲ τὴν Ἰουδαίαν ἐκάκωσεν, [v] ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου εἰσπραττόμενος. Ἀντίπατρος δὲ, ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ καὶ ταραχῇ τὰ πράγματα, μερίζει τὴν τῶν χρημάτων εἴσπραξιν, καὶ ἑκατέρῳ τῶν υἱῶν συνάγειν δίδωσι, τὰ δὲ Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακειμένῳ, τὰ δὲ ἄλλοις προσέταξεν εἰσπράττεσθαι. καὶ πρῶτος Ἡρώδης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰσπραξάμενος [x] ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα, φίλος ἦν εἰς τὰ μάλιστα Κασσίῳ. σῶφρον γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ Ῥωμαίους ἤδη θεραπεύειν, καὶ παρ' αὐτῶν κατασκευάζειν εὔνοιαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ἐπιπράσκοντο δ' αὔτανδροι ἅπασι τῶν ἄλλων πόλεων ἐπιμεληταὶ, καὶ τέσσαρας πόλεις [y] ἐξανδραποδίζετο Κάσσιος, ὧν ἦσαν αἱ δυνατώταται, [z] Γόφνα τε καὶ [a] Ἐμμαοῦς, πρὸς ταύταις δὲ [b] Λύδδα καὶ Θαμνά. ἐπεξῆλθε δ' ἂν [c] ὑπ' ὀργῆς Κάσσιος ὥστε καὶ Μάλιχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, [d] εἰ μὴ Ὑρκανὸς δι' Ἀντιπάτρου ἑκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς.

γ'. Ἐπεὶ δὲ Κάσσιος ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπῆρε, [e] Μάλιχος ἐπιβουλεύσων Ἀντιπάτρῳ, τὴν τούτου τελευτὴν ἀσφάλειαν Ὑρκανοῦ τῆς ἀρχῆς ἔσεσθαι νομίζων. οὐ μὴν [f] ἔλαθε τὸν Ἀντίπατρον ταῦτα φρονῶν. αἰσθόμενος γὰρ ἐκεῖνος ἐχώρει πέραν Ἰορδάνου, καὶ στρατὸν Ἀράβιον ἅμα καὶ ἐγχώριον συνήθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχος, ἠρνεῖτο τὴν ἐπιβουλὴν, ἀπολογούμενος μεθ' ὅρκων αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶ, καὶ ὡς Φασαήλου μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα φρουροῦντος, Ἡρώδου δὲ ἔχοντος τὴν φυλακὴν τῶν ὅπλων, οὐδ' ἂν εἰς νοῦν ἔβαλε τοιοῦτον ἰδεῖν. ὁρῶν δὲ τὴν ἀπορίαν καταλλάσσεται πρὸς τὸν Ἀντίπατρον, καὶ συνέβησαν, [g] Μάρκου κατὰ Συρίαν στρατηγοῦντος· ὃς, αἰσθόμενος νεωτεροποιοῦντα κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὥστε παρὰ μικρὸν αὐτὸν ἀνελεῖν, Ἀντιπάτρου δὲ παραιτησαμένου περιέσωσεν.

δ'. Ἔλαθε δὲ ἄρα φονέα περισώσας Ἀντίπατρος αὑτοῦ τὸν Μάλιχον. Κάσσιος μὲν γὰρ καὶ [h] Μάρκος, στρατὸν ἀθροίσαντες, [i] τὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν [k] ἐνεχείρισαν Ἡρώδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐποίησαν, πλοῖα δόν-

τες

m Χρονιζομένου δὲ τοῦ πολέμου,] Τρεχομένου δὲ τοῦ κατὰ ἐν τῷ πολέμῳ Bosb. & Zonar. Qui factum est ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752. D.

n Μάρκος μὲν ἦλθεν] An *Josephus* hic in errore sit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* Μάρκος habemus) incertum est. Marcum quidem Crispum *Dio* docet cum Cæcilio Basso depugnasse. Verum *Appianus* expresse dicit Murcum adversus Bassum à Cæsare missum fuisse. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Aliisque*, Μοῦρκος rescribi placet Viris doctissimis, *Casaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond.* *Montacutio* in Exercit. VIII. p. 279. *Usserio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edit. Lond.* & *Ez. Spanhemio* in Diss. VI. *de Præst. Numism.* Vide *Annott.* in lib. I. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. I. c. [illegible] §. 10. SPANH.

o Ἐκ Ῥώμης] Hausimus id ex *Lugd. Bat.* HAV.

p Τοῦ Σέξτου] *Lugd. Bat.* τὴν τοῦ Σέξτου.

q Κατασχὼν τὴν ἀρχὴν] Statim à Pompeji morte honores in Cæsarem effusi erant, & quamvis extra Italiam esset, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Josephus* arcessiverit, tres annos cum dimidio illi assignans. *Usserius*, p. 337.

r Ἐκ Ῥώμης,] Ἐκ Ῥώμης insertum dedi ex *Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ἰταλίας l. I. de *Bello Jud.*

s Τὸ περὶ τὴν Ἀπάμειαν στρατόπεδον] Τὸ περὶ τ. Α. στρατόπεδον *Vat.* & *Bosb.*

t Μάρκον,] Vel Μοῦρκον. SPANH.

v Ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου] In Lemmate XXVII. ὀκτακόσια.

x Ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα,] Nempe 100 Talenta ἁλωσ. lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

y Ἐξανδραποδίζετο Κάσσιος] Ἐξηνδραποδίσατο τότε Κάσσιος Bosb.

z Γόφνα] Conf. ἁλωσ. lib. I. c. I. §. 5. & lib. 5. c. 2. §. I. SPANH.

a Ἐμμαοῦς,] Conf. ἁλωσ. lib. I. c. XI. §. 2. SPANH.

b Λύδδα καὶ Θαμνά.] Conf. ἁλωσ. lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

c Ὑπ' ὀργῆς Κάσσιος] Ὑπ' ὀργῆς *Vat.*

d Εἰ μὴ ——— τάλαντα] Ab Antipatro data illi C. Talenta ἁλωσ. lib. I. c. XI. §. 2. SPANH.

e Μάλιχος] Ita *Bosb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μάλιστα δὲ, in *Editis Aliisque*.

f Ἔλαθε τὸν Ἀντίπατρον] Ἐλάνθανε, & mox ἀλλ' αἰσθόμενος ἐκεῖνος ἐχώρει Bosb. ἀλλ' αἰσθόμενος habet *Vat.*

* *Sibi negotium non succedere,*] *Vel*, rei tentata difficultatem.

g Μάρκου] Vel Μούρκου vid. ἁλωσ. lib. I. c. 10. §. 10. SPANH.

h Μάρκος,] Μοῦρκος. SPANH.

i Τὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν] Τήν τε ἐπιμ. Bosb.

k Ἐνεχείρισαν Ἡρώδῃ,] Ita cum Cod. Bosb. ἐνεχείρησαν in cæteris.

l Τὸν

τες καὶ δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικήν· ὑπεσχόμενοι δὲ καὶ βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ἀναδείξειν μετὰ [l] τὸν πόλεμον. συνειστήκει γὰρ τότε πρός τε Ἀντώνιον καὶ τὸν νέον Καίσαρα. Μάλιχος δὲ τότε δείσας μάλιστα τὸν Ἀντίπατρον, ἐκποδὼν ἐποιεῖτο· καὶ πείσας ἀργυρίῳ τὸν Ὑρκανοῦ οἰνοχόον, παρ' ᾧ ἑκάτεροι εἱστιῶντο, [m] φαρμάκῳ κτείνει τὸν ἄνδρα. καὶ, ὁπλίτας ἔχων, ἐξήρτιζε τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γνόντων δὲ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς Ἡρώδου καὶ Φασαήλου, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, [n] ἠρνεῖτο πάντα ὁ Μάλιχος, καὶ ἔξαρνος ἦν τοῦ φόνου. καὶ Ἀντίπατρος μὲν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διενεγκὼν, καὶ τῇ περὶ τὴν πατρίδα σπουδῇ, τοῦτον ἐτελεύτησε τὸν τρόπον. τῶν δὲ παίδων αὐτοῦ Ἡρώδης μὲν εὐθὺς ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρὶ, μετὰ στρατιᾶς ἐπὶ Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον ἐδόκει περιγίνεσθαι τἀνδρὸς, μὴ πολέμου κατάρχειν νομισθῶσιν ἐμφυλίου. τήν τε οὖν ἀπολογίαν [o] Μαλίχου προσδέχεται, καὶ πιστεύειν ὑποκρίνεται, μηδὲν αὐτὸν περὶ τὸν Ἀντιπάτρου κακουργῆσαι θάνατον, [p] τάφον δὲ ἐκόσμει τῷ πατρί. καὶ παραγινόμενος Ἡρώδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [q] ἀνεκτᾶτο καὶ τὰ νείκη διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ, ἐνστάσης τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἑορτῆς, παραγίνεται σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν· [r] καὶ δείσας Μάλιχος, ἔπεισεν Ὑρκανὸν μὴ ἐπιτρέψαι αὐτῷ εἰσιέναι. καὶ πείθεται μὲν Ὑρκανός· προεβάλλετο δὲ αἰτίαν τῆς ἀποκωλύσεως τὸ μὴ δεῖν [s] ὄχλον ἀλλοδαπῶν ἁγνεύοντος εἰσδέχεσθαι τοῦ πλήθους. ὀλίγον δὲ φροντίσας Ἡρώδης τῶν ἀγγέλων, νύκτωρ εἴσεισιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φοβερὸς μὲν ἦν τῷ Μαλίχῳ· ὁ δὲ οὐκ ἀνίησι τὴν ὑπόκρισιν, ἀλλ' ἐδάκρυε τὸν Ἀντίπατρον καὶ ἀνεκαλεῖτο φανερῶς [t] ὡς φίλος, κρύφα δὲ φυλακὴν τοῦ σώματος ἐποιεῖτο. ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς περὶ Ἡρώδην μὴ ἀπελέγχειν αὐτοῦ τὴν προσποίησιν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, εἰς τὸ ἀνύποπτον, ἀντιφιλοφρονεῖσθαι τὸν Μάλιχον.

ς'. Κασσίῳ μέντοι περὶ τῆς τελευτῆς [v] τοῦ πατρὸς Ἡρώδης [x] ἐπέσταλκε. κἀκεῖνος, εἰδὼς οἷος εἴη τὸν τρόπον Μάλιχος, ἀντεπέστειλε τιμωρεῖν τῷ πατρί· καὶ λάθρα διαπέμπει πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ χιλιάρχους, κελεύων αὐτοὺς συμπράττειν Ἡρώδῃ, [y] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς δὲ Λαοδίκειαν ᾑρήκει Κάσσιος, [z] πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ, στεφάνους τε αὐτῷ καὶ χρήματα κομίζοντες, Ἡρώδης μὲν προσεδόκα δώσειν τὸν Μάλιχον τιμωρίαν ἐκεῖ γενόμενον. ὁ δὲ περὶ Τύρον τῆς Φοινίκης ὑπιδόμενος τὸ πρᾶγμα, μειζόνων [a] ἐφήπτετο· καὶ, τοῦ παιδὸς [b] αὐτοῦ ὁμηρεύοντος ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔγνω [c] τοῦτόν τε ὑποκλέψαι, καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπαίρειν, σπεύδοντός τε ἐπ' Ἀντώνιον Κασσίου, τὸ ἔθνος ἀποστήσας, αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καθέξειν. τοῖς δὲ βεβουλευμένοις ὅ, τι δαιμόνιον ἀντέπραξε, καὶ δεινὸς ὢν Ἡρώδης, τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ κατανοήσας, προαποστείλας θεράποντα, τῷ μὲν δοκεῖν ἐπὶ δείπνου παρασκευὴν, καὶ γὰρ ἑστιᾶν αὐτοὺς ἅπαντας προῄρητο, τῷ δὲ ἀληθείᾳ πρὸς τοὺς χιλιάρχους, [d] ἐξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον πείθει μετὰ ξιφιδίων. οἱ δὲ ἐξελθόντες, καὶ πλησίον τῆς πόλεως αὐτῷ περιτυχόντες ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, κατακεντοῦσι τὸν ἄνδρα. Ὑρκανὸς μὲν οὖν, [e] ὑπ' ἐκπλήξεως

ta ei classe, & equestribus pedestribusque copiis. polliciti etiam Judææ regem eum creaturos post bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæsare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia persuasisset pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum insidias patri *suo* factas rescivissent Herodes & Phasaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus, & cædem *strenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & justitia & studio in patriam excellebat, hoc modo interiit. Ex filiis autem ejus Herodes protinus * patrem vindicare statuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phasaëlo natu grandiori potius videbatur hominem astu circumvenire, ne civile bellum incepisse putarentur. Itaque *ille* Malichi defensionem accipit, seque credere simulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admisisse, patrique sepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam venisset, eamque afflictam offendisset, *urbem* recreabat & hominum dissidia composuit.

Antipater ex insidiis à Malicho occisus.

Herodes statuit patris mortem ulcisci.

5. Non multo autem post, instante Hierosolymis † festo, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus suasit Hyrcano, ut eum intrare non sineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit: idque per speciem prohibendi alienigenarum turbam in lustratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de simulatione remittit, sed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, sed clam corporis sui custodiam agebat. Herodi autem visum est ejus simulationem non coarguere; sed, ad tollendam suspicionem, eum vicissim comiter accipere.

Hierosolyma ingreditur.

Malichum ex simulatione comiter accipit,

XX.

6. Attamen ad Cassium de obitu patris scripsit Herodes. Atque ille, sciens quo ingenio esset Malichus, Herodi rescripsit, ut patrem ulcisceretur: & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipsi adjuvarent, ‡ quatenus æqua facturus esset. Capta autem à Cassio Laodicea, cum communiter ad ipsum ivissent, coronas ei & pecuniam ferentes, sperabat quidem Herodes fore, ut postquam eò veniret Malichus pœnas daret. Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem suspectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obses servaretur, in animum induxit ut ingressus in urbem eum surriperet, & in Judæam proficisceretur, &, dum properaret adversus Antonium Cassius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipsemet occuparet. Sed consiliis ejus & Deus restitit, & Herodes homo astutus, animadverso illius proposito, per famulum præmissum, specie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, persuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egressi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus est Hyrcanus, ut vox ejus

Cassio placet ut Herodes patrem ulcisceretur.

Malichus astute agit.

Herodis tamen astutia occiditur.

[l] Τὸν πόλεμον.] Illud τὸν è *MSS. Bush.* & *Vat.* ut & mox τοῦ post κατὰ ante πατρὸς.

[m] Φαρμάκῳ κτείνει τὸν ἄνδρα.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. xi. §. 4. SPANH.

[n] Ἠρνεῖτο πάντα] Ἠρνεῖτο πάλιν ὁ M. *Vat.*

* *Patrem vindicare statuit,*] *Al.* parentare patri.

[o] Μαλίχου προσδέχεται,] Τὴν Μαλίχου *Vat.*

[p] Τάφον δὲ ἐκόσμει τῷ πατρί.] Τάφον τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Bush.*

[q] Ἀνεκτᾶτο καὶ τὰ νείκη] Ita *Bush.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκτᾶτο] *Gall.* ἀνεκτᾶ τε in *Edit.*

† *Festo,*] Sc. Pentecostes.

[r] Καὶ δείσας Μάλιχος,] Καὶ δείσας ὁ Μάλιχος ἀνέπεισεν *Bush.*

[s] Ὄχλον —— ἁγνεύοντος.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. xi. §. 6. SPANH.

[t] Ὡς φίλος,] Ὡς φίλον *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

[v] Τοῦ πατρὸς Ἡρώδης] Illud τοῦ è *MSS.*

[x] Ἐπέσταλκε.] Ἐπέστειλε *Bush.* & mox ἀντεπέστειλε.

[y] Δίκαια μέλλοντι πράξειν.] Ἐπὶ δικαίῳ πρᾶξιν *Bush.*

‡ *Quatenus æqua facturus esset.*] Non *quatenus*, vel sub aliqua conditione, sed omnino justum aliquid, quodque ipse probabat, acturum HAV.

[z] Πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ,] Ἄμφω (ὅτε Μάλιχος καὶ Ἡρώδης) πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν, *Zonar.*

[a] Ἐφήπτετο·] *Lugd. Bat.* ἥπτετο.

[b] Αὐτοῦ] *L. B.* αὐτῷ.

[c] Τοῦτόν τε ὑποκλέψαι,] Τοῦτον ἀποκλέψαι *Bush.*

[d] Ἐξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον] Λάθρα ἐξελθεῖν *Bush.*

[e] Ὑπ' —— ἐκπλήξεως.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. xi. §. 8. SPANH.

ejus defecerit. Ubi autem ægre ad se rediit, quærit ab Herode quidnam accidisset, & quis Malichum occidisset. Cumque illi Cassium id jussisse dixissent, laudavit factum: hominem enim nequam exstitisse, & patriæ insidiatorem. Et has quidem pro scelere in Antipatrum admisso pœnas persolvit Malichus.

Factum laudat Hyrcanus.

7. Cassio autem ex Syria profecto, oritur in Judæa tumultus. Felix enim relictus Hierosolymis cum exercitu, in Phasaëlum impetum fecit, & populus arma sumpsit. Herodes vero Fabium adibat Damasci præfectum: volensque ad fratrem currere, morbo impeditur, donec Phasaëlus per se superatum Felicem compellit in turrim, ac deinde per compositionem dimittit, & Hyrcanum accusabat, quod multis per eos beneficiis affectus hostes adjuvet. nam Malichi frater non pauca tum loca, ad defectionem perducta, præsidio tenebat, in quibus & Masadam omnium munitissimum. Haud ita multo post Herodes, cum convaluerat, illuc venit; & eum, de omnibus quæ tenebat locis deturbatum, * per compositionem dimisit.

Tumultus in Judæa motus ab Felice.

Superatur Felix.

τοῦ γεγονότος εἰς [f] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ' ἀνενεγκὼν, ἐπυνθάνετο τῶν περὶ τὸν Ἡρώδην, [g] τί ποτ' εἴη τὸ γεγενημένον, καὶ τίς ὁ Μάλιχον ἀνῃρηκώς; εἰπόντων δὲ Κάσσιον τοῦτο προστάξαι, ἐπῄνεσε τὸ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶναι πάνυ, καὶ τῆς πατρίδος ἐπίβουλον. καὶ Μάλιχος μὲν ποινὴν ὑπὲρ τῆς εἰς Ἀντίπατρον παρανομίας δίκην ἐξέτισε.

ζ. Κασσίου δ' ἐκ Συρίας ἀπελθόντος, ταραχὴ γίνεται κατὰ τὴν Ἰουδαίαν. [h] Ἕλιξ γὰρ, ὑπολειφθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ στρατιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ Φασάηλον, ὅ, τε δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ἡρώδης δὲ παρὰ Φάβιον ἐπορεύετο ἐν [i] Δαμασκῷ στρατηγοῦντα, καὶ βουλόμενος προσδραμεῖν πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὑπὸ νόσου κωλύεται, ἕως ὁ Φασάηλος, [k] δι' αὐτοῦ [l] Ἕλικος κρείττων γενόμενος, κατακλείει μὲν αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δὲ ὑπόσπονδον ἀφίησι, τόν τε Ὑρκανὸν ἐμέμφετο, [m] ὡς πολλὰ μὲν εὖ παθόντα ὑπ' αὐτῶν, συμπράττοντα δὲ τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχου τότε ἀποστήσας οὐκ ὀλίγα χωρία ἐφρούρει, καὶ [n] Μασάδαν τὸ πάντων ἐρυμνότατον. ἐπὶ μὲν οὖν [o] τοῦτον [p] ῥαΐσας ὁ Ἡρώδης ἐκ τῆς νόσου παραγίνεται, καὶ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑπόσπονδον ἀπέλυσεν.

XXI.

CAP. XII.

Antigonum Aristobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium sibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accusare volentes non admisit. Quænam Tyriis pro Judæis scripsit Antonius.

Antigonum autem, Aristobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coegerat & Fabium sibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupasset, tyrannorum dominatu *eam* custodivit. Marion vero in Galilæam etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit, & tribus castellis potitus ea præsidiis munivit. Sed & eum aggressus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præsidia benigne dimisit, nonnullis etiam dona dedit ex sua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, & prælio cum eo congressus victoriam reportat, atque † *eum* jamjam extremos Judææ fines ingressum *inde* depulit. Postquam vero Hierosolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit. Erat autem jam per sponsalia gener factus Hyrcani: eoque magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Aristobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *postea* pater factus est trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius.

Marion in Antigoni gratiam in Galilæam irrumpit.

Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit.

Ab Hyrcano & Hierosolymitanis honorifice excipitur.

Mariamne Hyrcani neptis Herodi desponsata.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου τῆς Ἰουδαίας ἐκβάλλει Ἡρώδης· καὶ Ἀντώνιον ἐν Βιθυνίᾳ παραγενόμενον πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν, ὃς διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν Ἡρώδου βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν Ἀντώνιος.

Ἀντίγονον δὲ τὸν Ἀριστοβούλου, στρατιὰν ἀθροίσαντα, καὶ Φάβιον τεθεραπευκότα χρήμασι, [q] κατάγει Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου διὰ τὸ κῆδος. συνεμάχει δ' αὐτῷ [r] Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κάσσιος τύραννον. [s] τυραννίσι γὰρ διαλαβὼν τὴν Συρίαν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐφρούρησεν. ὁ δὲ Μαρίων καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον οὖσαν, ἐνέβαλε, καὶ τρία καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦτον Ἡρώδης, [t] ἅπαντα μὲν [v] αὐτὸν ἀφείλατο· τοὺς δὲ Τυρίων φρουροὺς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς καὶ [x] δωρεὰς δοὺς διὰ τὸ πρὸς τὴν πόλιν εὔνουν. ταῦτα διαπραξάμενος ὑπαντήσας Ἀντιγόνῳ, καὶ μάχην αὐτῷ συνάψας νικᾷ, καὶ [y] ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβάντα τῆς Ἰουδαίας ἐξήλασεν. εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ παραγινόμενον στεφάνοις [z] ἀνέδει Ὑρκανός τε καὶ ὁ δῆμος. [a] ἐγγεγαμβρευκὼς δὲ ἤδη καθ' ὁμολογίαν τῷ Ὑρκανοῦ γένει, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτοῦ [b] προειστήκει, [c] μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα, Ὑρκανοῦ δὲ θυγατριδῆν, ἐξ ἧς πατὴρ γίνεται [d] τριῶν μὲν ἀρρένων, δύο δὲ θηλειῶν. ἠγά-

δὲ

f Ἀφωνίαν ἐτράπη.] Ita cum Bush. ἀφωνίαν in reliquis.

g Τί ποτ' εἴη] L. B. ὅ, τι &c.

h Ἕλιξ γὰρ.] Ita Bush. & in lib. 1. de Bello Jud. atque in Epiphanii libris Felix, aspiratione in digamma mutatâ. In Editis Josephi hic loci & reliquis MSS. Ἕλιξ cum spiritu leni, & Elicus in Pseud-Hegesippo.

i Δαμασκῷ στρατηγοῦντα] De Bello l. 1. c. 12. §. 1. eodem modo loquitur. SPANH.

k Δι' αὐτοῦ] Bis τὸν Ἕλικα κρείττων Bush.

l Ἕλικος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ὡς πολλὰ μὲν] L. B. πολλὰ μὲν.

n Μασάδαν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

o Τοῦτον] L. B. ταῦτα.

p Ῥαΐσας] Vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 1. SPANH.

* Per compositionem dimisit.] Sub pactionis fœdere Epiphan.

q Κατάγει] Ita Bush. & forsan Epiphanius, qui vertit, ad Judæam ducebat. atque hoc modo legendum esse conjiciebat Cl. Lowthius, quod cap. 13. §. 3. κατάγοντες Ἀντίγονον, regnum Antigono afferentes, habeamus. In Editis Aliisque ἀνῆγε, sibi ascivit, sicuti vertit Castalio. HUDS. In Lugd. Bat. κατῆγε, etiam satis bene. HAV.

r Μαρίων, ——— τύραννον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. SPANH.

s Τυραννίσι γὰρ διαλαβὼν] Ita rescribendum censui ex lib. 1. de Bello Jud. ubi τυραννίσι πᾶσαν διαλαβὼν τὴν Συρίαν, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat, prout vertit Rufinus. τυραννίδι in Editis & MSS qua lectione admissa, vertendum occupatam per vim Syriam præsidiis munivit. HUDS. Itaque quum in L. B. etiam clare διαλαβὼν exstet, alterum λαβὼν, ut spurium, pariter ejeci. HAV.

t Ἅπαντα μὲν αὐτὸν ἀφείλατο·] Ἀφείλατο τὸ πολίχνιον infr. c. 15. §. 10. SPANH.

v Αὐτὸν ἀφείλατο·] Ita Bush. & Vat. prout supra post παραγίνεται, καὶ αὐτὰ in cæteris.

x Δωρεὰς δοὺς] Δῶρα solus Bush.

y Ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβάντα] Ἀντίγονον ἄρτι τῶν ἄκρων τῆς Ἰουδαίας ἐπιβάντα ὑπαντήσας, μάχῃ νικήσας ἐκ τῶν ὁρίων ταύτης ἐξέωσε, Zonar.

† Eum jamjam extremos Judææ fines ingressum inde depulit.] Al. ex ipso, quo ferme processerat, Judææ fastigio eum depulit.

z Ἀνέδει Ὑρκανός τε] Ἀνέδησαν Bush. L. B. στεφάνοις ἀνέδησαν.

a Ἐγγεγαμβρευκὼς δὲ] Ἐγγεγαμβρευκὼς Bush. ut & L. B.

b Προειστήκει.] Προειστήκει Bush. (Lugd. Bat.) & Vat.

c Μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου] Ita Bush. (Lugd. Bat.) & Gall. μέλλων Editorum forsan ferri potest, nominativo pro genitivo absoluto adhibito, more Attico.

d Τριῶν ——— θηλειῶν.] Herodis è priori uxore Antipater,

ἠγάγετο δὲ καὶ πρότερον γυναῖκα [e] δημότιν, [f] Δορὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος γίνεται παῖς, Ἀντίπατρος.

β'. Κάσσιον μὲν οὖν χειροῦνται Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ περὶ [g] Φιλίππους, ὡς καὶ παρ' ἄλλοις δεδήλωται. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [h] ἐπὶ μὲν [i] Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῄει. γενομένῳ δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἀπήντων πρεσβεῖαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἰουδαίων οἱ ἐν τέλει, κατηγοροῦντες τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, [k] σχῆμα μὲν εἶναι λέγοντες τῆς βασιλείας Ὑρκανόν, τούτους δὲ τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ἡρώδην δὲ Ἀντώνιος διὰ πολλῆς εἶχε τιμῆς, ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἐπ' ἀπολογίᾳ τῶν κατηγορούντων, καὶ διὰ τοῦτο συνέβη μηδὲ λόγου τυχεῖν τοὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο δὲ τοῦτο χρήμασιν Ἡρώδης παρ' Ἀντωνίου. ἐπεὶ δ' εἰς Ἔφεσον ἧκεν Ἀντώνιος, ἐπέμψεν Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος [l] τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· στέφανόν τε κομίζουσαν χρυσοῦν, καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Κασσίου Ἰουδαίους, οὐ νόμῳ πολέμου, γράψαντα τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐλευθέρους ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν ἐν τοῖς Κασσίου καιροῖς ἀφῃρέθησαν, ἀποδοῦναι. ταῦτα κρίνας Ἀντώνιος δίκαια τοὺς Ἰουδαίους ἀξιοῦν, παραχρῆμα ἔγραψεν Ὑρκανῷ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέστειλε δὲ ἅμα καὶ [m] Τυρίοις διάταγμα περιέχον [n] ταῦτα.

γ'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε, "εὖ ἂν ἔχοι, ἐρρώμεθα δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύματος. Λυσίμαχος Παυσανίου, καὶ Ἰώσηπος Μενναίου, "καὶ Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβευταί, ἐν Ἐφέσῳ "μοι συντυχόντες, τήν τε ἔμπροσθεν ἐν Ῥώμῃ τελεσθεῖσαν αὐτοῖς πρεσβείαν [o] ἀνανεώσαντο, καὶ τὴν νῦν ὑπὲρ "σοῦ καὶ τοῦ ἔθνους σπουδαίως διέθεντο, ἣν ἔχεις εὔνοιαν πρὸς "ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος οὖν καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὅτι οἰκειότατα ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, "καὶ τὸ [p] ἀραρὸς ὑμῶν ἦθος καὶ τὸ θεοσεβὲς κατανοήσας, "ἴδιον [q] ἥγημαι. καταδραμόντων δὲ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τῶν "ἐναντιωθέντων ὑμῖν τε καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μήτε πόλεων μήτε [r] ἱερῶν ἀποσχομένων, μήτε ὅρκους "οὓς [s] ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς, ὡς οὐχ ὑπὲρ "ἰδίου μόνον ἀγῶνος, [t] ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων κοινοῦ, "τοὺς αἰτίους καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους παρανομιῶν καὶ "τῶν εἰς θεοὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· [v] δι' ἃ καὶ τὸν "ἥλιον [x] ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν, ὃς καὶ αὐτὸς ἀηδῶς ἐπεῖδε τὸ ἐπὶ Καίσαρι [y] μῦσος. ἀλλὰ [z] καὶ τὰς ἐπιβουλὰς "αὐτῶν τὰς θεομάχους, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία, "[a] καθάπερ ἴδιος [b] αὐτὸς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων [c] ἀήρ, "καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ἡμιμανοῦς [d] κακοήθους γνώμης, "ἣν κατὰ Φιλίππους τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν,

etiam prius uxorem plebeiam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium sustulit natu maximum Antipatrum.

XXII.

2. Cæterum Cassium Antonius & Cæsar in *campis* Philippicis vicerunt, sicut & ab aliis demonstratum est. Post victoriam autem Cæsar in Galliam profectus est, Antonius in Asiam inde movit. Atque ubi venit in Bithyniam, occurrebant ei undique legationes. Aderant etiam & Judæorum primarii, qui Phasaëlum & Herodem accusarent, dicentes Hyrcanum quidem regni speciem habere, illos vero omnem potestatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna existimatione, qui ad eum venerat, ut semet contra accusatores defenderet; eamque ob causam accidit, ut ne dicendi quidem locum adversarii obtinuerint, id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Ephesum venit Antonius, misit Hyrcanus pontifex & natio nostra legationem ad eum, quæ ei coronam ferret auream, oraretque ut scriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Cassius captivos reddidisset, utque eis restitueretur ager, quo Cassii temporibus mulctati fuissent. Hæc Judæorum postulata æqua esse judicans Antonius, confestim scripsit Hyrcano & Judæis, simulque Tyriis mandatum misit in hæc verba.

Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati.

Legati accusant Phasaëlum & Herodem.

Herodes pecunia Antonium sibi conciliat.

Altera legatio ad Antonium.

3. "MARCUS ANTONIUS imperator "Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum salutem. Si valetis bene est, ego quoque & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ *filius*, Josephus Mennæi, Alexander Theodori, legati "*vestri*, cum apud Ephesum me convenissent, & "eandem quam prius Romæ gesserant legationem "renovarunt, & quam illis nunc mandasti diligenter obierunt, cum testificatione tuæ erga "nos benevolentiæ. Cum itaque tam ex rebus "quam verbis persuasum habuerim, vos animo esse "in nos amicissimo, vestrosque mores constantes "& pietatem reputaverim, meam rem *quidem* agi "existimo. Quoniam vero nostri atque populi "Romani adversarii incursibus vastarunt totam Asiam, & neque civitatibus neque Divorum fanis "manus abstinuerunt, neque fidem jurejurando "datam servarunt, nos, ut qui non pro nostra "tantum salute, sed communi omnium dimicaverimus, eos vindicta persequuti sumus, qui & injuriarum erga homines & flagitiorum in Deos "auctores extiterunt; propter quæ solem etiam "aversum fuisse credimus, qui & ipse scelus in "Cæsarem admissum invitus aspexit. Quin & insidias illorum cœlo minantes, quas Macedonia "excepit, ceu propria impiorum facinorum regio, "& colluviem hominum animi malignitate furentium, quam ad Philippos Macedoniæ congregabant,

M. Antonii responsum ad legationem.

è secunda seu Mariamne tres filii & duæ filiæ. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. *Zonaras* autem *Annal.* Tom. 1. p. 228 C. εἶχε δὲ πρότερον ἑτέραν γυναῖκα δημότιν, Δωρίδα καλουμένην. SPANH.

e Δημότιν.] Cocceius mavult ἀστήν.

f Δορὶν ὄνομα,] Ita *Bod.* & in lib. 1. *de Bello Jud.* Δωρὶν in cæteris.

g Φιλίππους] Post Φιλίππους in suo *Codice* habuisse videtur *Epiphan.* ὡς καὶ ἐν ἄλλοις ἐδηλώθη. nam vertit, *sicut & ab aliis demonstratum est.* HUDS. Adstipulante itaque *Epiphanio* Codice nostro *Lugd. Bat.* reposuimus ejus lectionem, atque versionem interpolavimus HAV.

h Ἐπὶ] Illud μὲν ex *MSS.*

i Γαλλίας] Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίας hic loci rescribendum esse monuit Cl. *Aldrichius.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 4. SPANH.

k Σχῆμα ——— Ὑρκανόν.] Vide quæ noto ad Julium Cæsarem p. 314. & Philon. in Flaccum p. 968. A. SPANH.

l Τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν] Illa τὸ ἡμέτερον absunt *Hen.* & *Bod.*

m Τυρίοις] M. Antonii literæ ad Tyrios pro Judæis infra §. 4. SPANH.

n Ταῦτα.] Mallem τοιαῦτα.

o Ἀνανεώσαντο,] Ἀνενεώσαντο solus *Hen.*

p Ἀραρὸς] Μέσον ἀραρότως *Æschyl.* Suppl. v. 952. SPANH.

q Ἥγημαι] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡγούμαι in reliquis.

r Ἱερῶν] *Lugd. Bat.* ἱερῶν.

s Ἐποιήσαντο] *L. B.* ἐποίησαν.

t Ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων] Ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.*

v Δι' ἃ ——— μῦσος.] Vid. Plutarchum in M. Antonio. SPANH.

x Ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν.] Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis* & *Aliisque*

y Μῦσος.] Antea erat μισος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non potest. proculdubio levicula cum mutatione μῦσος legendum. HUDS & COCC.

z Καὶ τὰς ἐπιβουλὰς] Illud καὶ reposui, quod ex hoc loco excidisse suspicor, & in versum sequentem irrepsisse. nam antea erat, αὐτὰ τὰς ἐπ. ἃ. ὑ. θ. ἃς ὑ. ἡ. M. καὶ καθάπερ. nostræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante καθάπερ non agnoscit.

a Καθάπερ] *Gen.* καὶ καθάπερ. verum *Hudf.* & *MSS.* illud καὶ non agnoscunt. HAV.

b Αὐτὸς] *L. B.* αὐτοῖς.

c Ἀήρ,] *Gen.* αἰνὴ.

d Κακοήθους γνώμης.] Forsan κακοήθως legendum. τῆς ἡμιμανοῦς κακοηθείας κατὰ Φιλ. *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) τῆς ἡμιμανοῦς κακοήθους γνώμης κατὰ Φ. *Vat.*

e Τὴν

"bant, locis etiam opportunis occupatis & usque "ad mare montium vallo munitis, ut per unicam "veluti portam pateret aditus, Diis ipsos ob injusta molimina exitio addicentibus, vicimus. Atque Brutus, cum Philippos confugisset, & à nobis obsessus teneretur, communem cum Cassio "habuit interitum. His *merito* supplicio affectis, "pace in posterum frui licere arbitramur, *nos*que "fecisse ut Asia à bello requiescat. Pacem itaque "à Deo nobis donatam cum sociis nostris communicamus: adeoque *universum* Asiæ corpus nostrâ "victoriâ quasi è gravi valitudine nunc se recolligit. Tui igitur memor gentisque *beneficiis* augendæ, curæ mihi erit quicquid è re vestra futurum sit. Immo & literas edidi singulas per urbes, ut si qui liberi vel servi hastæ subjecti fuerint à C. Cassio, ejusve ducibus, illi dimittantur. "Voloque vobis rata esse quæcunque mea & Dolabellæ benignitate concessa habetis. Veto etiam "Tyrios vim vobis intentare, & quicquid de Judæis abreptum occupant, id totum restituendum "esse jubeo. Coronam autem, quam mittendam "curasti, accepi.

M. Antonii literæ ad Tyrios in gratiam Judæorum.

4. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salutem. Cum mihi Ephesi declarationem fecerint "Hyrcani pontificis & ethnarchæ legati, agros "ipsorum ditionis vos occupare dicentes, quos invasistis cum adversarii nostri rerum potirentur: "quoniam *itaque* bellum pro imperio suscepimus, "atque justitiæ & pietati prospicientes eos vindicavimus, qui neque beneficiorum memoriam neque jurisjurandi fidem servarunt, volo etiam "vos pacem colere cum sociis nostris, & quæcunque ab adversariis nostris accepistis *vobis* "non cedere, sed ipsa illis reddi à quibus ablata fuerint. Nemo enim illorum aut provinciam à senatu accepit aut exercitum, sed per "vim *omnia* sibimet arripuerunt, *aliisque erepta* "per vim largiti sunt injustitiæ suæ ministris. "Quandoquidem igitur illi *meritas* pœnas dederint, æquum censemus ut socii nostri ea quæ "ante habuerunt, nemine vetante, retineant: "vosque, si quos agros, qui Hyrcani Judæorum ethnarchæ erant vel una diecula antequam C. Cassius bello illicito moto provinciam "nostram invaserit, nunc possidetis, *eos* illi restituatis; nec ullam vim Judæis adhibeatis, quò minus valeant suis dominari. Si quid vero in vestri "defensionem ipsi dicendum habeatis, cum eò locorum venerimus, vobis licebit illud apud nos "proferre, ut qui constituimus singula sociis *nostris* æquo jure servare.

Altera ejusdem ad Tyrios literæ.

5. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salutem. Edictum meum ad vos misi, de quo id vobis curandum esse volo, ut illud in tabulas publicas literis Græcis Latinisque referatis, idemque "scriptum reponatis in loco maxime illustri, ut ab "omnibus legi possit. MARCUS ANTONIUS imperator, *unus* è triumviris pro rebus

M. Antonii decretum pro Judæis.

"καὶ τόπους εὐφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάττης ἀποτετειχισμένους ὄρεσιν, ὡς πύλῃ μιᾷ [e] τὴν "πάροδον ταμιεύεσθαι, τῶν θεῶν [f] αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς "ἀδίκοις ἐγχειρήμασι κατεψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν. "καὶ Βροῦτος συμφυγὼν εἰς Φιλίππους, καὶ συγκλεισθεὶς "ὑφ' ἡμῶν, ἐκοινώνησε Κασσίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας. "τούτων κεκολασμένων, εἰρήνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν "[g] νομίζομεν, καὶ [h] ἀναπεπαῦσθαι τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ "πολέμου. κοινὴν οὖν ποιούμεθα καὶ τοῖς συμμάχοις "τὴν [i] ὑπὸ θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην. ὥσπερ οὖν ἐκ "νόσου μεγάλης τὸ τῆς Ἀσίας σῶμα νῦν διὰ τὴν ἡμετέραν νίκην [k] ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ διὰ μνήμης καὶ τὸ ἔθνος αὔξειν, φροντίσω τῶν ὑμῖν [l] διαφερόντων. ἐξέθηκα δὲ καὶ [m] γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως "εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [n] ἐπράθησαν ὑπὸ "Γαΐου Κασσίου ἢ τῶν [o] ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων, ἀπολυθῶσιν οὗτοι. τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσι καὶ Δολοβέλλα φιλανθρώποις χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. Τυρίους τε κωλύω "βιαίους εἶναι περὶ ὑμᾶς, καὶ ὅσα κατέχουσιν Ἰουδαίων, "ταῦτα ἀποκαταστῆσαι κελεύω. τὸν δὲ στέφανον, ὃν ἔπεμψας, ἐδεξάμην.

δ. "[p] ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [q] Ἐμφανισάντων μοι "ἐν Ἐφέσῳ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβευτῶν, χώραν αὐτῶν ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς ἣν "ἐνέβητε, [r] κατὰ τὴν τῶν [s] ἐναντιωμένων ἡμῖν ἐπικράτειαν· ἐπεὶ τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξάμεθα, καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ δικαίων ποιούμενοι πρόνοιαν "ἠμυνάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύσαντας, "μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τὴν ἀφ' ὑμῶν "εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ὑπάρχειν, καὶ ὅσα παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν, "ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. οὔτε γὰρ ἐπαρχίας ἐκείνων οὐδεὶς οὔτε στρατόπεδα τῆς συγκλήτου δούσης ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχαρίσαντο "βιαίως τοῖς πρὸς ἃ ἠδίκουν χρησίμοις αὐτοῖς γενομένοις. δίκην αὐτῶν οὖν δεδωκότων, τοὺς τε συμμάχους τοὺς ἡμετέρους ὅσα ποτ' εἶχον ἀξιοῦμεν ἀκωλύτως "διακατέχειν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χωρία Ὑρκανοῦ ὄντα "τοῦ ἐθνάρχου Ἰουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάϊον Κάσσιον πόλεμον οὐ συγκεχωρημένον ἐπαγαγόντα ἐπιβῆναι τῆς "ἐπαρχίας ἡμῶν, νῦν ἔχετε, ἀποδοῦναι αὐτῷ· βίαν τε "αὐτοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ἐπὶ τῷ ἀσθενεῖς αὐτοὺς ποιεῖν "τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτὸν δικαιολογίαν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς τόπους, ἐξέσται "ὑμῖν ταύτῃ χρῆσθαι, ἡμῶν ἅπασι τοῖς συμμάχοις ὁμοίως τὰς κρίσεις φυλασσόντων.

ε. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. διάταγμα ἐμὸν [t] ἀπέσταλκα "πρὸς ὑμᾶς, περὶ οὗ βούλομαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς "τὰς δημοσίους [v] ἐντάξητε δέλτους, [x] γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς "καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ ἔχητε αὐτὸ γεγραμμένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγινώσκεσθαι [y] δύνηται. ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [z] τριῶν ἀνδρῶν καταστά-

e Τὴν πάροδον ταμιεύεσθαι.] Τὴν πάντων πάροδον Hen.
f Αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις] Ita Hen. (& Lugd. Bat.) αὐτοῖς ἐπ. ἀδ. in reliquis.
g Νομίζομεν] Lugd. Bat. ἐνομίζομεν.
h Αναπεπαῦσθαι τὴν Ἀσίαν] Sic Hen. & Vat. ἀναπαῦσαι in ceteris.
i Ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν] Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Hen.
k Αναφέρεται.] Lugd. Bat. ἀναφέρειν.
l Διαφερόντων.] L. B. συμφερόντων.
m Γράμματα κατὰ πόλεις,] Ita Hen. & Epiphan. γράμμα in reliquis.
n Ἐπράθησαν ὑπὸ Γαΐου] Sic MSS. ἐπράχθησαν perperam in Editis.
o Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτὸν solus Hen.
p Μάρκος —— χαίρειν.] Conf. supra §. 2. SPANH.

q Ἐμφανισάντων] Ἐντυχόντων & mox καὶ χώραν legisse videtur Epiphan.
r Κατὰ —— περὶ τῆς] Καθ' ἣν τῶν ἀντιταξαμένων, & (versu seq.) ὑπὲρ τῆς in Cod. Hen. κατὰ τὴν τῶν ἀντιταξαμένων & dein ὑπὲρ τῆς Vat.
s Ἐναντιωμένων] L. B. ἀντιταχθέντων.
t Ἀπέσταλκα] L. B. ἐπέσταλκα.
v Ἐντάξητε δέλτους,] Ἐντάξαι solus Hen.
x Γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.
y Δύνηται.] Δύναται Hen. (Lugd. Bat.) & Vat.
z Τριῶν ἀνδρῶν καταστάντων] Τυρίων in Editis & MSS. Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate Epiphanii, qui vertit, Marcus Antonius imperator & triumvir dixit. HUDS. Forte τριῶν. v. triumphatot. Gelen. recte Triumvir. COCC.

"στάντων περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Ἐπεὶ Γάιος Κάσ-
"σιος πιστεύσας τῇ [a] ἀποστάσει ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν κατεχομένην
"[b] ὑπὸ στρατοπέδων καὶ συμμάχους ὄντας διήρπασε, καὶ ἐξεπο-
"λιόρκησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, φίλον ὑπάρχον τοῦ Ῥωμαίων
"δήμου, τὴν ἀπόνοιαν τὴν ἐκείνου τοῖς ὅπλοις κρατήσαντες, δια-
"τάγμασι καὶ κρίμασιν ἐπανορθωσάμεθα [c] τὰ ὑπ' αὐτοῦ [d] διηρ-
"πασμένα, ὥστε ἀποκατασταθῆναι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡ-
"μῶν· καὶ ὅσα ἐπράθη Ἰουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ [e] κτῆσις, ταῦτα
"ἀφεθήτω, τὰ μὲν σώματα [f] ἐλεύθερα, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἡ
"δὲ κτῆσις τοῖς [g] προτέροις κυρίοις. τὸν δὲ μὴ ὑπακούσαντα
"τῷ ἐμῷ διατάγματι δίκην [h] ὑφεστηκέναι βούλομαι· κἂν
"ἁλῷ, τούτου κατὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀξίαν μελήσει μοι [i] ἐπεξελ-
"θεῖν τὸν οὐχ [k] ὑπακούσαντα.

ϛ'. Τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ Σιδωνίοις καὶ Ἀντιοχεῦσι καὶ [l] Α-
ραδίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [m] μὲν οὖν καὶ ταῦτα εὐκαί-
ρως, τεκμήρια [n] γενησόμενα ἧς φαμὲν Ῥωμαίους πεποιῆ-
σθαι προνοίας [o] ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

"publicis constitutis, dixit: Quoniam C. Cassius
"in hac defectione provinciam, quæ præsidiis te-
"nebatur, alienam diripuit, & socios expilavit,
"& Judæorum gentem oppugnavit, populo Ro-
"mano amicam, insolentia ejus armis *nostris* per-
"domita, edictis & judiciis quæ ab ipso deprædata
"ta erant redintegramus, ita ut illa sociis reddan-
"tur; & quæcunque Judæorum vendita fuerint,
"sive corpora sive bona, illa dimittantur, corpora
"quidem libera ut antea erant, bona vero ut prio-
"ribus dominis cedant. quisquis autem edicto meo
"non paruerit, pœnas luere volo: atque si depre-
"hendatur tunc pro rei dignitate curæ mihi erit
"persequendum esse contumacem.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochensibus & Aradiis scripsit. Et quidem ista opportune, *ut putamus*, apposuimus, ut quæ *manifesta* futura sint curæ illius indicia, quam Romanos genti nostræ adhibuisse dicimus.

Antonius Sidoniis aliisque scripsit, ut Judæis faveant.

ΚΕΦ. ιγ'.

Πῶς Ἀντώνιος Ἡρώδην καὶ Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας καθίστησιν· καὶ ὡς Πάρθοι, Ἀντίγονον εἰς τὴν Ἰουδαίαν κατάγοντες, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ἡρώδου φυγὴ, καὶ οἷα ἔπαθον Ὑρκανὸς καὶ Φασάηλος.

CAP XIII.

XXIII.

Quomodo Antonius Herodem & Phasaelum frustra accusatos tetrarchas constituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phasaelum captivos fecerunt. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phasaeli.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Ἀντωνίου παραγενομένου, Κλεοπάτρα περὶ Κιλικίαν ἐντυχοῦσα δι' ἔρωτος αὐτὸν [p] ἐχειρώσατο. καὶ δὴ πάλιν Ἰουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [q] παραγίνονται πρὸς αὐτὸν, κατηγοροῦντες Ἡρώδου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, προστησάμενοι σφῶν αὐτῶν τοὺς δεινοτάτους λέγειν. ἀντέλεγε δὲ αὐτοῖς [r] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων [s] παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ, [t] ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γινόμενος. ἀκροασάμενος δὲ ἀμφοτέρων Ἀντώνιος [v] ἐπὶ Δάφνης, πυνθάνεται Ὑρκανοῦ, πότεροι τοῦ ἔθνους ἄμεινον προΐστανται; φήσαντος δὲ τοὺς περὶ Ἡρώδην, Ἀντώνιος, καὶ πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, ἣν ἡνίκα σὺν Γαβινίῳ [x] παρῆν ἐπεποίητο πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, [y] τούτους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίστησι, [z] καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων αὐτοῖς ἐπιτρέπει πράγματα, γράφει δὲ καὶ γράμματα, [a] καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν ἔδησε. μέλλοντος δὲ καὶ κτείνειν αὐτοὺς, παρῃτήσαντο οἱ περὶ Ἡρώδην.

β'. Ἠρέμουν δὲ οὐδ' οὕτως ἐπανελθόντες ἐκ τῆς πρεσβείας· ἀλλ' ἀπήντων πάλιν Ἀντωνίῳ χίλιοι εἰς Τύρον, ἐκεῖ δόξαντα ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Ἀντώνιος, πολλοῖς ἤδη διεφθαρμένος χρήμασιν ὑπό τε Ἡρώδου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῷ κατὰ τόπον ἄρχοντι προσέταξε κολάσαι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ἰουδαίων, νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγ-

CUM autem postea in Syriam venisset Antonius, Cleopatra in Cilicia ei obviam facta, amore illius captus erat. Ac tum centum Judæorum viri potentissimi cum iterum conveniunt, ut Herodem cum suis accusarent, delectis ad eam rem suorum eloquentissimis. Illis vero contradicebat Messalas pro adolescentibus, præsente etiam Hyrcano, * qui jam Herodis socer erat. Antonius vero, auditis apud Daphnem utrisque, quæsivit ab Hyrcano, utri gentem melius regerent? Cum autem *ille* respondisset, Herodem & suos, Antonius, cui jam ante cum illis intercesserit familiaritas ob paternum hospitium, quod, cùm una cum Gabinio adesset, cum patre eorum fecerat, ambos quidem tetrarchas constituit, eisque rerum Judaïcarum administrationem mandat, & ea de re literas scripsit, & quindecim adversariorum in vincula dedit. At cum ipsos etiam occisurus esset, *eum* pro illis deprecatus est Herodes.

Antonius Cleopatra amore captus.

Herodem accusant Judæi.

Antonius tamen Herodem & Phasaelum tetrarchas constituit.

2. Neque tamen illi à legatione reversi quiescebant: quin Antonium rursus *eorum* mille adierunt apud Tyrum, quò venturum fama erat. & Antonius, multis jam pecuniis ab Herode & ejus fratre corruptus, ejus loci administratori præcepit, ut de Judæorum legatis supplicium sumeret, qui no-

Iterum accusationem instituunt Judæi.

a Ἀποστάσει ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν] In *libris* omnibus ὑποστάσει. quod ferri non potest. ταύτῃ vel προστάσει legendum esse conjicit Cl. *Lowthius*, ipse levicula mutatione ἀποστάσει reposui.

b Ὑπὸ στρατοπέδων] ὑπὸ στρατοπέδῳ καὶ συμμάχῳ *Hen.*

c Τὰ ὑπ' αὐτοῦ] Καὶ τὰ *Bosh.*

d Διηρπασμένα,] Ita *Hen* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Vet. Interpr.* διηρπαγμένα *Bosh.* διηρπασμένων in *Editis Aliisque.*

e Κτῆσις] *L. B.* κτήσεις.

f Ἐλεύθερα,] Addit *L. B.* εἶναι.

g Προτέροις κυρίοις.] Πρότερον *Bosh.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

h Ὑφεστηκέναι βούλομαι] Ita ex conjectura rescripsi pro ὑφεστηκέναι. quod mihi vix ferendum videtur, nisi paulo ante scribatur, τὸν δὲ οὐχ ὑπακούσαντα.

i Ἐπεξελθεῖν] *L. B.* ἐπεξελθεῖν.

k Ὑπακούσαντα.] *L. B.* ὑπακούσαντα.

l Ἀραδίοις ἔγραψε] Ἀραδίοις *Vat.* (*Lugd. Bat.*) Ἀδίοις *Hen.*

m Μὲν οὖν καὶ ταῦτα εὐκαίρως,] Illud μὲν è *Cod. Vat.*

n Γενησόμενα] *L. B.* γεγενημένα.

o Ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.] Quæ hic sequi debent vel potius supra, Cl. Gronovius edidit in libro cui titulus, Decreta Romana & Asiatica pro Judæis, in 8vo. quæ vide. Exstant & in veteri Latina interpretatione. REL.

p Ἐχειρώσατο.] Rectius forsan ἐχειροῦτο. vel ἐχειρώσατο. nisi hic Attica usus fuerit temporum ἐναλλαγῇ.

q Παραγίνονται πρὸς αὐτὸν,] Παρεγένοντο, & mox περὶ αὐτοῦ *Hen.*

r Μεσσάλας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (Μεσάλας *Lugd. Bat.*) Μεσσαλᾶς in *reliquis.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

* *Qui jam Herodis socer erat.*] Qui jam Herodi affinis erat, mallit *Basnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quod non nisi post quadriennium Herodis cum Mariamne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clarissimi, æque potuit dici *socer* ac *affinis*, postquam neptem jam suam Herodi desponderat. HUDS. Virgil. de Chorœbo, futuro Priami genero,

Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat.

Æneid. lib. 2. ẏu. 344. HAV.

s Παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12 §. 5 SPANH.

t Ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γινόμενος.] Κηδεστὴς γὰρ ἦν. *Hen.*

v Ἐπὶ Δάφνης,] Conf ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

x Παρῆν ἐπεποίητο] Sic *Bosh.* (& *Lugd. Bat.*) παρῆν in cæteris. ἣν σὺν Γαβινίῳ παρὼν ἐπ. legisse videtur *Epiphan.*

y Τούτους ——— πράγματα,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

z Καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων] Ita *MSS.* (ut & *Lugd. Bat.*) καὶ τῶν Ἰουδαίων in *Editis.*

a Καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν] *L. B.* καὶ πέντε καὶ δέκα δὲ τῶν στασιαστῶν.

Eosque Antonius supplicio affici jubet.

novis rebus studerent, Herodique principatum stabiliret. Herodes vero (nam ante urbem in arena constiterant) protinus antegressus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut discederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, si ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, statim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga dilapsi, quietos se trepidi tenuerunt. Populo vero adversus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant. Lysanias Antigoni amicitiam ambit.

XXIV.

3. Anno autem secundo Syriam occuparunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius, ejusque filius Lysanias, occupato principatu, amicitiam instituit cum Antigono Aristobuli filio, usus ad id opera satrapæ, qui apud Antigonum multum poterat. Antigonus autem Parthis mille talenta & quingentas feminas pollicebatur, si sibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum suis interficerent: neque vero dedit. & tamen Parthi eam ob causam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero satrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluserunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaïdenses admiserunt. Cæterum Pacorus equitum turmam misit in Judæam, quæ regionem speculareturr & Antigonum adjuvaret, ducemque *una cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum se contulissent, & parati essent cum eo una irrumpere, sperabat Antigonus se horum opera partem aliquam regionis adepturum esse: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurrissent, Hierosolyma dein homines *isti* clam pergunt: & quorundam accessione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque oppugnabant. opem autem ferentibus Phasaëlo & Herode, commissaque in foro pugna, adversarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulsis, miserunt armatos quosdam in vicinas domos, qui eas custodirent, quos aggressus populus auxilio destitutos cum ipsis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo post adversarios ulciscitur Herodes, cum iis prælio congressus, ita ut multos illorum interfecerit.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

Hierosolyma oppugnant Parthi.

Fanum & urbem occupant.

4. Cum autem quotidianæ velitationes inter eos fierent, exspectabant hostes multitudinem ad Pentecosten, ut vocatur (ipsa autem festum est) è

μάτων, καὶ τοὺς περὶ Ἡρώδην συγκαθεστάναι τὴν ἀρχήν. ταχὺ δὲ Ἡρώδης, [b] ἵδρυντο γὰρ ἐπὶ τῆς ψάμμου πρὸ τῆς πόλεως, [c] προϊὼν ἀπιέναι παρεκαλεῖτο, συνὼν δὲ [d] αὐτῷ καὶ Ὑρκανὸς, ὡς μεγάλου κακοῦ, εἰ προέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένου. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. παραχρῆμα δὲ ἐκδραμόντες [e] Ῥωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [f] πλείους δὲ κατέτρωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ διαφυγόντες [g] ἐπ' οἴκου περιδεεῖς ἡσύχαζον. τοῦ δὲ δήμου καταβοῶντος Ἡρώδου, παροξυνθεὶς Ἀντώνιος τοὺς δεδεμένους ἀπέκτεινεν.

γ'. [h] Δευτέρῳ δὲ ἔτει Συρίαν κατέσχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [i] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [k] Πάρθων. τελευτᾷ δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ [l] Μενναίου. καὶ τὴν ἀρχὴν [m] αὐτοῦ ὁ παῖς [n] Λυσανίας παραλαβὼν διαπράττεται φιλίαν πρὸς Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου, πρὸς τοῦτο χρήσιμον τὸν σατράπην παραλαβὼν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον. Ἀντίγονος δὲ [o] ὑπισχνεῖτο [p] χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχὴν Ὑρκανὸν ἀφελόμενοι παραδώσουσιν αὐτῷ, καὶ τοὺς περὶ [q] τὸν Ἡρώδην [r] ἀνέλοιεν· οὐ μὴν ἔδωκεν. ἀλλ' οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐστράτευσαν, [s] κατάγοντες Ἀντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τῆς παραθαλαττίου, ὁ δὲ σατράπης [t] Βαρζαφάρνης διὰ τῆς μεσογαίου. Τύριοι μὲν οὖν ἀποκλείουσι Πάκορον, Σιδώνιοι δὲ καὶ [v] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [x] εἴλην μέντοι Πάκορος ἱππέων εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκεψομένην τε τὰ [y] κατὰ τὴν χώραν, καὶ Ἀντιγόνῳ συμπράξουσαν, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον τοῦ βασιλέως οἰνοχόον. ἐκ δὲ τῶν περὶ Κάρμηλον τὸ ὄρος Ἰουδαίων πρὸς Ἀντίγονον ἐλθόντων, καὶ συνεισβαλεῖν ἑτοίμως ἐχόντων, προσεδόκα [z] δι' αὐτῶν τῆς χώρας μέρος τι λαβεῖν ὁ Ἀντίγονος· [a] Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. καί τινων ὑπαντησάντων αὐτοῖς, [b] διεκπίπτουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. προσγενομένων δέ τινων, πολλοὶ συστραφέντες ἐπὶ τὰ βασίλεια ᾔεσαν, καὶ ταῦτα ἐπολιόρκουν. προσβοηθούντων δὲ τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, καὶ μάχης γενομένης κατὰ τὴν ἀγορὰν, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ συγκλείσαντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τὰς πλησίον οἰκίας, φρουρήσοντας αὐτοὺς, οὓς ἐπαναστὰς ὁ δῆμος συμμάχων ὄντας ἐρήμους σὺν αὐταῖς [c] οἰκίαις κατέπρησεν. ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς ἀδικίας ταύτης Ἡρώδης μετ' ὀλίγον τιμωρίαν παρὰ τῶν ἀντιστασιωτῶν λαμβάνει, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας.

δ'. [d] Γινομένων δὲ ὁσημέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμενον οἱ πολέμιοι τὸν ἐκ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὴν καλουμένην [e] Πεντηκοστὴν, [f] ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη, μέλλοντα ἥξειν.

b Ἵδρυντο γὰρ ἐπὶ τῆς ψάμμου] Ita cum Cod. *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἱδρῦσθ in *cæteris*.

c Προϊών] *L. B.* προϊών.

d Αὐτῷ καὶ Ὑρκανός.] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud.* quod me monuit Cl. *Lowthius*.. in Græcis omnibus αὐτοῖς. nec aliter *Epiphan.* Ita si legas, verte, *hortabatur* (*aderat una cum eis etiam Hyrcanus*, *quippe* &c.

e Ῥωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις,] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις in *Editis Aliisque*.

f Πλείους δὲ κατέτρωσαν.] Πλείους *Busb.* ἰσίως (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

g Ἐπ' οἴκου] Ἐπ' οἴκου *Gen.* ἐν οἴκῳ. SPANH.

h Δευτέρῳ δὲ ἔτει] Scilicet ab adventu Antonii in Asiam.

i Βαρζαφάρνης] Βαρζαφαρνάνης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφαρνης *Hen.* atque ita nonnullis *Epiphanii* libris.

k Πάρθων.] Πάρθος *Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Μενναίου] *Al.* Μεναίου.

m Αὐτοῦ] Αὐτοῦ παῖς *Vat.* Lysaniam Iturææ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum esse narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.*

n Λυσανίας] Imo Lysanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut notavit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum susciperent.

o Ὑπισχνεῖτο] Ita cum *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὑπισχνεῖται in *reliquis*.

p Χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 1. SPANH.

q Τὸν Ἡρώδην] Ita *Vat.* τῶν perperam in *cæteris*, τὸν omittit *Zonar.*

r Ἀνέλοιεν·] Ἀνέλωσιν *Busb.* ἀνελεῖν *Vat.*

s Κατάγοντες Ἀντίγονον·] Καταγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono secum adducto*.

t Βαρζαφάρνης] Vox ea ex *Epiphan.* (*Lugd. Bat.*) & Cod. *Hen.* qui legit Βαρζαφαρνης.

v Πτολεμαεῖς] Πτολεμαΐδες *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliisque*.

x Εἴλην μέντοι] Id malui cum *Hen.* etymologiæ causa. ἴλην in *reliquis*.

y Κατὰ τὴν χώραν,] Περὶ *Busb.*

z Δι' αὐτῶν τῆς χώρας] Cum in *Editis Aliisque* fuerit, προσεδόκα διὰ τῆς χ. constat voculam aliquam excidisse διά τινος τῆς χ. legendum monuit *Lowthius*, ipse δι' αὐτῶν prætuli. δι' ὧν προσεδόκα legisse videtur *Epiphan.* προσεδόκα δὲ τῆς χ. *Hen.* HUDS. A *Lugd. Bat.* illud διὰ abest, ubi ita legitur προσεδόκα τῆς χώρας μέρος τι λαβεῖν. & forte suo loco motum fuit, debuitque conjunctim legi διαλαβεῖν. in compositis enim illud διὰ amavit auctor. HAV.

a Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον] Δρυμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in versione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 25. Per δρυμοὺς campestria *Sarona* intelligenda esse docet Cl. *Relandus* in *Palæst.* S. p. 188. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

b Διεκπίπτουσιν] Forsan διεκπίπτουσιν.

c Οἰκίαις κατέπρησεν.] Τὰς οἰκίας *Busb.*

d Γινομένων δὲ] Γινομένων *Busb.*

e Πεντηκοστήν,] Vide *Langium* de *Annis Christi*, p. 340. &c.

f Ἑορτὴ δ' ἐστίν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

g Ka-

ἥξειν. τῆς δ' ἡμέρας ἐνςάσης πολλαὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡπλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν οἱ παρόντες, πλὴν τῶν περὶ τὰ βασίλεια· ταῦτα γὰρ σὺν ὀλίγοις ςρατιώταις οἱ περὶ Ἡρώδην ἐφρούρουν. Φασάηλος μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλασσεν, Ἡρώδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέξεισι τοῖς πολεμίοις [g] κατὰ τὸ προάςειον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος πολλὰς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν φευγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, ἐςι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἦν γάρ τι αὐτόθι. παρεβοήθει δὲ καὶ Φασάηλος. Πάκορος δὲ ὁ [h] Πάρθων ςρατηγὸς σὺν ἱππεῦσιν ὀλίγοις Ἀντιγόνου δεηθέντος εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [i] καταπαύσων τὴν ςάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασάηλον δ' ὑπαντήσαντος καὶ δεξαμένου ξενίᾳ, Πάκορος πείθει πρεσβεύσασθαι πρὸς [k] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον τινὰ τοῦτον [l] συντιθείς. καὶ Φασάηλος οὐδὲν ὑποπτευόμενος πείθεται, μὴ ἐπαινοῦντος Ἡρώδου τοὺς πραττομένους, διὰ τὸ τῶν βαρβάρων ἄπιςον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ἐπιτίθεσθαι κελεύοντος.

δ'. Ὤχοντο γοῦν πρεσβεύοντες, Ὑρκανός τε καὶ Φασάηλος· Πάκορος δὲ καταλιπὼν Ἡρώδῃ διακοσίους ἱππεῖς καὶ δέκα [m] τῶν Ἐλευθέρων λεγομένων, προέπεμψεν αὐτούς. γενομένοις δ' ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μεθ' ὅπλων ὑπαντῶσιν οἱ ταύτης τῶν [n] πόλεων ἐφεςῶτες. καὶ Βαρζαφάρνης τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται προθύμως, καὶ δῶρα δίδωσιν· [o] εἶτα ἐπεβούλευε. πλησίον δὲ μετ' ἱππέων [p] ὑπὲρ θαλάττης [q] οἱ περὶ Φασάηλον κατάγονται. καὶ ἐνταῦθα ἀκούσαντες, ὡς Ἀντίγονος ὑπέσχετο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτῶν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς βαρβάρους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐπιβουλευομένους αὐτοὺς [r] ἀπήγγειλέ τις, φυλακῆς [s] αὐτοῖς [t] ἐν ἀφανεῖ περιϊςαμένης. καὶ συνελήφθησαν ἂν εἰ μὴ περιέμενον ἕως ἂν οἱ περὶ Ἱεροσόλυμα Πάρθοι Ἡρώδην συλλάβωσιν, μὴ προανῃρημένων τούτων ἐκεῖνος αἰσθόμενος [v] διαφύγοι. καὶ ἦν ταῦτα οὕτως ἔχοντα, καὶ οἱ φύλακες αὐτῶν ἑωρῶντο. Φασάηλον μὲν οὖν παρῄνουν τινὲς εὐθὺς [x] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ περιμένειν· [y] μάλιςα μέντοι πρὸς ταῦτα αὐτὸν [z] Ὀφέλλιος ἐνῆγεν, ὃς [a] ἠκηκόει παρὰ [b] Σαραμάλλα τοῦ πλουσιωτάτου τῶν ἐν Συρίᾳ τότε, καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν [c] ὑπισχνεῖτο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δὲ Ὑρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, οὐδὲ παρακινδυνεύειν τῷ ἀδελφῷ· προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, οὐ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν ἔλεγε, τοιαῦτα βουλευόμενον περὶ αὐτῶν. χρημάτων τε γὰρ δεόμενος πλείονα ἕξειν παρ' αὐτοῦ ὧν Ἀντίγονος δίδωσι· καὶ ἄλλως, δεινὸν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πίςει συνελθόντας πρεσβευτὰς ἀποκτεῖναι μηδὲν ἀδικοῦντας. ὁ δὲ βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [d] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψευδέσιν αὐτὸν ὑποψίαις ταράττεσθαι· ᾤχετό τε πρὸς Πάκορον.

ς'. Οἰχομένου δὲ, τῶν Πάρθων τινὲς Ὑρκανὸν,

tota regione venturam. Atque instante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phasaëlus mœnia custodiebat, Herodes vero cum suorum manu in hostes per suburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phasaëlus auxilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per speciem quidem compescendæ seditionis, re autem vera ut illum in adipiscendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiisset Phasaëlus, & eum hospitio excepisset, persuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipse legatus iret: id quod fraudulenter egit. Et Phasaëlus nihil *mali* suspicatus obtemperat, non assentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, sed Pacorum cæterosque venientes invadi jubente.

Pacorus Hierosolyma adit.

5. Igitur in eam legationem profecti sunt Hyrcanus & Phasaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum est, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos studiose excepit, & muneribus donavit: deinde insidiabatur. Diversabatur autem Phasaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audivissent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promisisse Parthis contra ipsos, cœperunt suspectos habere Barbaros. Accessit eo, quod insidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita custodia. Et sane comprehensi fuissent, nisi exspectatum esset, donec Parthi, qui ad Hierosolyma erant, Herodem cepissent: ne, si hi prius essent interfecti, ille id sentiens effugeret. Atque ista sic se habebant, & eorum custodes cernebantur. Itaque Phasaëlum monebant nonnulli, ut statim equo aufugeret, nec exspectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Saramalla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletissimo, hoc ei suasit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deserendum censebat, neque fratri periculum creandum: sed Barzapharnem aggressus, cum non recte facere dicebat, qui hæc in ipsos moliatur. nam si pecunia egeat, majorem à se habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus esse, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere insontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum esse eorum quæ suspicaretur, sed eum falsis suspicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus est.

Insidiatur Hyrcano & Phasaëlo.

6. Eo digresso Parthorum quidam Hyrcanum con-

XXV. *Eosque in vincula conjici jubet.*

g Κατὰ τὸ προάςειον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.
h Πάρθων ςρατηγὸς] Πάρθων βασιλέως *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan.* cæterique.
i Καταπαύσων τὴν ςάσιν,] Καταπαύσοντα *Bock.* καταλύσων *Zonar.*
k Βαρζαφάρνην] Hic loci Βαρζαφαρμάνην *Vat.* & infra seq. §. 5. ut & Βαρζαφαρμάνης ibid. superius. Vide Annott. ad super. §. 3. HUDS. Βαζαφαρμάνην Zonaras Annal. Tom. 1. p. 229. D. SPANH.
l Συντιθείς.] Συνθεὶς *Hen.* & *Lugd. Bat.*
m Τῶν Ἐλευθέρων λεγομένων,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.
n Πόλεων ἐφεςῶτες.] Πολιτικῶν *Vat.* & *Bock.*
o Εἶτα ἐπεβούλευε.] Ἔπειτα *Bock.* & *Zonar.*
p Ὑπὲρ θαλάττης] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.
q Οἱ περὶ] *L. B.* ὑπὲρ.
r Ἀπήγγειλέ —— περιϊςαμένης.] Nempe Saramalla Syrus ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.
s Αὐτοῖς] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bock.* αὐτοῖς in reliquis.
t Ἐν ἀφανεῖ] Vel ἐκ τ' ἀφανοῦς· SPANH.
v Διαφύγοι.] Eo modo *Hen.* & *Bock.* διαφύγῃ in cæteris & *Zonara.*
x Ἀφιππάσασθαι.] Παριππάσασθαι solus *Bock.* παριππάσασθαι *Zonar.*
y Μάλιςα μέντοι πρὸς ταῦτα] Μάλιςα δὲ *Bock.*
z Ὀφέλλιος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.
a Ἠκηκόει παρὰ] Ita *Vat.* ἀκηκόει in cæteris. utrum horum fuerit à manu *Josephi*, incertum est.
b Σαραμάλλα] Παρὰ Σαραμάλλα in lib. 1. de *Bello Jud.* HUDS. *Lugd. Bat.* Σαραμάλλα quoque hic, & Σαραμάλλαν ibi alter Codex *Lugd. Bat.* ita ut non dubitem, quin hic quoque ita scripserit Josephus, non Σαμαράλλα, quod *Alii* habent, & in textu ipse *Hudsonus* retinuerat. HAV.
c Ὑπισχνεῖτο.] Ita *Bock.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ὑπισχνεῖτο in reliquis.
d Ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι] Ita *Bock.* & *Gall.* ὤμνυε in *Editis Aliisque.*

constringunt, & Phasaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pocillator autem ad Herodem missus, in mandatis habebat, cum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phasaëlo missi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hostes cepissent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentissimos quoque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conscii, malitiose dissimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipsis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adversariis comprehensos, sed ad significandum Phasaëli successum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehensionem audivisset. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipse sibi desponderat) magis etiam suspectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auscultabant: ipse vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

Herodes sibi à Parthis cavet.

7. Interim dum Parthi quid facto opus sit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in posterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione constitutus, magisque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum insidiis acceperat, * quam allatis in contrarium fide habita, statuit ea ad fugam uti, ubi vespera venit, & non ideo cunctari quasi in incerto essent pericula ex hostibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impositis in jumenta mulieribus, matre sua, & sorore, & filia Alexandri Aristobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujusque matre, Hyrcani filia, & fratre suo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, insciis hostibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus est, qui, cum iis quæ agerentur adesset, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctosque amicos, & de se nihil quod bene habeat exspectantibus.

Cum suis noctu aufugit.

8. Verum Herodes, animo supra calamitatis ictum sublato, & ipse, periculo impendente, fortiter se gerebat; atque per viam singulos obeundo bono esse animo hortabatur, & mœrori nequaquam succumbere: hoc enim ipsis officere & obstare in fuga, in qua sola salutis spem positam esse contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obsequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipse sibi manus afferret, everso vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipsa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hostes insequentes eum comprehenderent. ipsum itaque, cum gladium strinxisset, & in eo esset ut seipsum ense feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluissent, dicerentque non committendum esse, ut ipsos in hostium potestate futuros relinqueret, non enim viri fortis esse, ut, cum semet è periculis liberasset, amicos in ipsis *hærentes* negligeret. Itaque à vi sibimet intentata abstinere coactus, partim verecundia illorum quæ diceban-

Quænam Herodi in fuga acciderint.

καὶ Φασάηλον, πολλὰ τῆς ἐπιορκίας κακίζοντα τοὺς Πάρθους. ὁ δ' ἐπὶ τὸν Ἡρώδην ἀπεσταλμένος [e] οἰνοχόος, ἐντολὰς εἶχε [f] προαγαγὼν αὐτὸν ἔξω τοῦ τείχους συλλαμβάνειν. ἔτυχον δὲ ἄγγελοι παρὰ Φασαήλου πεμφθέντες ἐπὶ δηλώσει τῆς Πάρθων ἀπιστίας· οὓς τῶν πολεμίων συλλαβόντων, γνοὺς Ἡρώδης προσῄει Πακόρῳ καὶ [g] τῶν Πάρθων τοῖς [h] δυνατωτάτοις, ὡς οὖσι τῶν ἄλλων δεσπόταις. οἱ δὲ, τὸ πᾶν εἰδότες, ὑπεκρίνοντο [i] δολίως· καὶ δεῖν αὐτὸν ἔφασαν μετὰ σφῶν ἐξελθόντα πρὸ τοῦ τείχους ὑπαντᾶν τοῖς τὰ γράμματα κομίζουσιν· οὐδέπω γὰρ αὐτοὺς εἰλῆφθαι πρὸς τῶν ἀντιστασιαστῶν, ἥκειν μέντοι δηλοῦντας ὅσα κατορθώσειε Φασάηλος. τούτοις Ἡρώδης οὐκ ἐπίστευεν· ἠκηκόει γὰρ τὴν σύλληψιν τἀδελφοῦ παρ' ἑτέρων. καὶ παραινούσης δὲ [k] τῆς Ὑρκανοῦ θυγατρὸς, ἧς ἐνεγγύητο τὴν [l] θυγατέρα, ἔτι μᾶλλον [m] ὑπώπτευε τοὺς Πάρθους. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι [n] αὐτῇ οὐ προσεῖχον· αὐτὸς δ' ἐπίστευε λίαν ἔμφρονι γυναικί.

ζ. Βουλευομένων δὲ τῶν Πάρθων τί χρὴ ποιεῖν· οὐ γὰρ ἤρεσκεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐπιχειρεῖν ἀνδρὶ τηλικούτῳ· καὶ [o] ὑπερτιθεμένων εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἐν τοιαύταις ταραχαῖς Ἡρώδης γενόμενος, καὶ μᾶλλον οἷς ἤκουσε περὶ τἀδελφοῦ καὶ τῆς Πάρθων ἐπιβουλῆς, ἢ τοῖς ἐναντίοις [p] προσθέμενος, ἑσπέρας ἐπελθούσης ἔγνω ταύτῃ πρὸς φυγὴν χρήσασθαι, καὶ μὴ διαμέλλειν ὡς ἐπ' ἀδήλοις τοῖς [q] παρὰ τῶν πολεμίων κινδύνοις. ἄρας οὖν σὺν οἷς εἶχεν ὁπλίταις, καὶ τὰς γυναῖκας τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιθέμενος, μητέρα τε αὐτοῦ καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἣν ἔμελλεν ἄξεσθαι πρὸς γάμον Ἀλεξάνδρου θυγατέρα τοῦ Ἀριστοβούλου παιδὸς, τήν τε ταύτης μητέρα, Ὑρκανοῦ δ' οὖσαν θυγατέρα, καὶ τὸν νεώτατον ἀδελφὸν, τήν τε θεραπείαν [r] πᾶσαν, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον τὸν σὺν αὐτοῖς, ἐδίωκε τὴν ἐπὶ Ἰδουμαίας, λαθὼν τοὺς πολεμίους. ὧν οὐδεὶς ἂν οὕτω στερρὸς τὴν φύσιν εὑρέθη, ὃς τότε παρὼν τοῖς πραττομένοις οὐκ ἂν ᾤκτειρεν αὐτοὺς τῆς τύχης, γυναικῶν ἐπαγομένων νήπια τέκνα, καὶ μετὰ δακρύων καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπουσῶν τὴν πατρίδα καὶ φίλους ἐν δεσμοῖς, καὶ περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσδεχομένων.

η. Ἀλλ' Ἡρώδης ἐπάνω τῆς ἐκ τοῦ δεινοῦ πληγῆς τὸ φρόνημα πεποιημένος, αὐτός τε ἦν πρὸς τὸ δεινὸν εὔψυχος, καὶ παριὼν κατὰ τὴν ὁδὸν θαρρεῖν ἅπασι [s] παρεκάλει, καὶ μὴ παρέχειν [t] αὑτοὺς ἐνδόντας τῇ λύπῃ. τοῦτο γὰρ αὐτοὺς βλάπτειν πρὸς τὴν φυγὴν, ἐν ᾗ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς μόνῃ κεῖσθαι συμβέβηκε. καὶ οἱ μὲν, ὡς Ἡρώδης παρῄνει, φέρειν τὴν συμφορὰν ἐπειρῶντο. μικροῦ δ' αὐτὸν διεχρήσατο τοῦ ζεύγους περιτραπέντος, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κινδυνευσάσης ἀποθανεῖν, διά τε τὸ ἐπ' [v] αὐτῇ πάθος, καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι μὴ καταλάβωσιν αὐτοὺς οἱ πολέμιοι διώκοντες, τριβῆς [u] περὶ τὸ πτῶμα γενομένης. σπασάμενον γοῦν αὐτὸν τὸ ξίφος, καὶ μέλλοντα πλήττειν αὑτὸν, κατέσχον οἱ παρόντες, τῷ τε πλήθει κατακρατοῦντες, καὶ ὡς οὐκ ἐχρῆν αὐτοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐσομένους λέγοντες, οὐ γὰρ εἶναι γενναίου, τῶν δεινῶν αὑτὸν ἐλευθερώσαντα, τοὺς φίλους ἐν αὐτοῖς ὑπεριδεῖν. βιασθεὶς οὖν ἀποσχέσθαι τοῦ [y] κατ' αὐτὸν τολμήματος, αἰδοῖ τε τῶν λεγομένων, καὶ πλήθει τῶν οὐκ ἐπι-

[e] Οἰνοχόος,] Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur supr. §. 3. & lib. 1. *de Bello Jud.* ἀνοχὸς in *reliquis.*

[f] Προαγαγὼν αὐτὸν] Παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τειχῶν *Bosh.*

[g] Τῶν Πάρθων] Τῶν deest *Vat.* & *Bosh.*

[h] Δυνατωτάτοις,] *L. B.* δυνατοῖς.

[i] Δολίως·] δολερῶς *Bosh.* & *Lugd. Bat.*

[k] Τῆς Ὑρκανοῦ θυγατρὸς,] Mariamne dicitur hæc Hyrcani filia ἀλων. lib. 1. c. 13. §. 5. Ὑρκανοῦ θυγάτηρ Μαριάμμη συνετωτάτη γυναικῶν. SPANH.

[l] Θυγατέρα,] *Lugd. Bat.* παῖδα.

[m] Ὑπώπτευε] Ita *Bosh.* ὑπώπτευε *Vat.* ὑπώπτευσε *in Editis Aliisque.*

[n] Αὐτῇ οὐ προσεῖχον·] Ταύτῃ *Vat.*

[o] Ὑπερτιθεμένων] Ita *MSS. Gen.* ὑποθεμένων.

[p] Προσθέμενος,] Προστιθέμενος *Vat.*

* *Quam allatis in contrarium fide habita,*] *Epiphanius* vertit; *quam adversariis fides hab.* &c.

[q] Παρὰ τῶν πολεμίων κινδύνοις.] Est qui malit περὶ τῶν πολ. HUDS. Neque video, cur περὶ fuerit ab Editore prælatum, nisi quod MS. abfuerit auctoritas, qua nunc videlicet *Lugd. Bat.* accedente, illud παρὰ prætuli. HAV

[r] Πᾶσαν,] Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Bosh. Epiphan.* & *Zonara.*

[s] Παρεκάλει,] *L. B.* παρεκάλεσε.

[t] Αὐτοὺς ἐνδόντας τῇ λύπῃ.] Ἑαυτοὺς *Bosh.* ut & mox hac eod. §. αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

[v] Αὐτῇ] *L. B.* αὐτῆς.

[u] Περὶ τὸ πτῶμα γενομένης.] Περὶ τὸ πταῖσμα *Bosh.* atque ita forsan *Epiphan.*

[y] Κατ' αὐτὸν] Forte καθ' αὑτόν. COCC.

ἐπιχειρήσαντα αὐτὸν τῇ χειρὶ διαχρήσασθαι εἰς [z] ἐνεθύμησεν, ἀνακτησάμενος τὴν μητέρα, [a] καὶ, θεραπείας ἧς ὁ καιρὸς ἐπεῖχεν ἀξιώσας, ἐβάδιζε τὴν προκειμένην ὁδὸν, συντονωτέραν ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς [b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα. πολλὰς δὲ μάχας πρὸς τοὺς ἐπεξελθόντας καὶ διώκοντας τῶν Πάρθων μαχεσάμενος, ἐνίκησε [c] πάσας.

θ'. Ἔμενε δ' αὐτῷ παρὰ τὴν φυγὴν οὐδὲ τὸ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀσφαλές. [d] συνεπέθεντο γὰρ καὶ οὗτοι γενομένῳ ἀπὸ [e] σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν. οὓς δὴ καὶ τρεψάμενος καὶ κρατήσας, οὐχ ὡς ἐν ἀπόροις καὶ ἀνάγκῃ τῇ τοιαύτῃ καθεστὼς, ἀλλ' ὡς κάλλιστα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος πρὸς πόλεμον [f] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε, μετὰ χρόνον [g] βασιλεύσας, ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ, [h] Ἡρωδίαν προσαγορεύσας. γενομένῳ δὲ τῆς [i] Ἰδουμαίας ἐν [k] Θρήσᾳ χωρίῳ οὕτω καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ἰώσηπος ὑπήντησε· καὶ βουλὴν περὶ τῶν ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλοῦ μὲν πλήθους ἑπομένου, καὶ δίχα τῶν μισθοφορούντων αὐτοῖς, τοῦ δὲ χωρίου τῆς Μασάδας, [l] εἰς ὃ προῄρηντο συμφυγεῖν, ἐλάττονος ὄντος ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τοὺς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ἐννέα χιλιάδας ὄντας, ἄλλον ἀλλαχῇ κελεύσας διὰ τῆς Ἰδουμαίας σώζειν αὑτοὺς, δοὺς ἐφόδια. ὅσοι δ' ἦσαν κοῦφοι, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους παραλαβὼν εἰς τὸ ἔρυμα παραγίνεται· καὶ καταθέμενος αὐτόθι τάς τε γυναῖκας [m] καὶ τοὺς ἑπομένους, ἦσαν δ' ὡς ὀκτακόσιοι, σίτου τε ὄντος ἐν τῷ χωρίῳ καὶ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἀπάντων [n] διαρκούντως, ἐξώρμησεν αὐτὸς ἐπὶ [o] Πέτραν τῆς Ἀραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι καὶ τὸ βασίλειον, μόνων δ' ἀπείχοντο τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων· τὰ δ' ἦν [p] εἰς τριακόσια τάλαντα. πολλὰ δὲ τῶν Ἡρώδου [q] διέφυγον, καὶ μάλιστα ὅσα καὶ [r] προεκκομίσας κατὰ προμήθειαν τἀνδρὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἔφθασε. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν οὐκ ἀπήρκει τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες ἐκάκωσαν, Μάρισάν τε πόλιν δυνατὴν ἀνέστησαν.

ι'. Καὶ Ἀντίγονος, μὲν οὕτω κατενεχθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τοῦ Πάρθων βασιλέως, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας παραλαμβάνει. σφόδρα δ' ἦν ἄθυμος τῶν γυναικῶν αὐτὸν διαφυγουσῶν, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνεθυμεῖτο δώσειν, [s] τοῦτον αὐτοῖς μετὰ τῶν χρημάτων τὸν μισθὸν ὑπεσχημένος. φοβούμενος δὲ τὸν Ὑρκανὸν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστήσῃ [t] παρ' αὐτοῖς, ἐτηρεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Πάρθων, [v] ἀποτέμνει αὐτοῦ [x] τὰ ὦτα, πραγματευόμενος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην διὰ τὸ λελωβῆσθαι, τοῦ νόμου τοὺς ὁλοκλήρους εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιοῦντος. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσειε τῆς εὐψυχίας, ὃς, γνοὺς αὐτὸν ἀποσφάττεσθαι

tur, partim multitudine eorum qui non finebant ut manu sua exsequeretur quæ in animo versaverat, matre recreata & pro temporis angustia curata, iter institutum persequitur, majori cum festinatione rectâ pergens ad Masadam castellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *subinde* incursantes & persequentes dimicasset, universis victoriam reportavit.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipsi sexagesimo ab urbe stadio illos aggressi sunt, in itinere eos adorti manusque conserentes. Quos nimirum cum fudisset fugassetque, ac si non in angustiâ fuisset & necessitate, sed quasi optime & magna rerum copia ad bellum instructus, eo ipso in loco, ubi Judæos vicit, postea rex factus, ædificavit, & exstruxit palatium excellentissimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Thressam venit, occurrit ei frater ejus Josephus, & de toto negotio quid agendum esset deliberationem proposuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos sequeretur, locus vero Masadæ, in quem confugere decrevissent, angustior esset, quam ut posset tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimisit, quæ fuit supra novem millia: jussitque ut diversi per Idumæam abeuntes saluti suæ consulerent, eisque viaticum dedit. Deinde assumptis expeditissimis quibusque & maxime necessariis, in castellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna esset frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium necessariarum copia, ipse ad Petram Arabiæ ire contendit. Cæterum, simul ac orta dies est, Parthi reliqua omnia Hierosolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abstinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaserunt, præsertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non suppetebant, sed egressi suburbanam regionem affligebant, & Marissam urbem potentem everterunt.

Judæi Herodem in fuga adoriuntur.

Masadam venit Herodes.

Inde Petram se confert.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hostibus dare in animo habebat, hanc *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis custodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum restitueret, aures ei abscidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus esset, cum lex id munus integrorum esse velit. Verum Phasaëlum alicui mirari subeat ob animi fortitudinem, qui, cum se

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phasaëlum.

Hyrcano aures amputat Antigonus.

z Ἐνεθύμησ.,] *L. B.* ἐνεθύμησε.

a Καὶ, θεραπείας] Θεραπείας ἧς ὁ in *Vat.* θεραπείας, ἧς ὁ καιρὸς ἐπεῖχεν *Zonar.*

b Μάσαδαν τὸ ἔρυμα.] Μασάδα passim *Bosh.*

c Πάσας.] Abest à *L. B.*

d Συνεπέθεντο δὲ] Συνεπέθεντο δ' αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι scripsit *Bosh.*

e Σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως,] Ita in *Ed. Gen.* & aliquibus *MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* σταδίων ν'. *Bas.* (*L. B.*) & *Vat.*

f Παρεσκευασμένος,] Sic *Vat.* παρασκευασμένος in cæteris. παρεσκευασμένος in *L. B.*

g Βασιλεύσας, ——— αὐτὸ,] Βασιλεύσας, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. καὶ πόλιν ἔκτισε περὶ αὐτὸ mallit Cl. *Lowthius.* HUDS. Forte, καὶ βασ. κατ. ἀξ. καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ ἔκτισε. COCC.

h Ἡρωδίαν] Alibi Ἡρώδειον & Ἡρωδεῖον. Forsan Ἡρωδία cum de urbe, Ἡρώδιον cum de *castello* accipitur. Verum Ἡρώδιον legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

i Ἰδουμαίας] Ita ex *Epiphan* & l. 1. *de Bello Jud.* Ἰουδαίας in *Editis Aliisque.* Frequenter in codicibus *Josephi* permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία.

k Θρήσᾳ] Alibi Ῥήσα. quod forsan rectum, voce θ orta ex aspiratione. (*Lugd. Bat.* Θρέσᾳ) in *Epiphanis* libris, *Resa*, & *Ressa.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

l Εἰς ὃ προῄρηντο συμφυγεῖν,] Εἰς ὃ προῄρητο *Bosh.* προῄρηντο *Lugd. Bat.*

m Καὶ τοὺς ἑπομένους,] Ex lib. 1. *de Bello Jud.* suspicaretur aliquis hic legendum, καὶ τοὺς ἑπομένους σὺν τοῖς Φύλαξιν, ὄντας δ' ὀκτακοσίους, &c. nam illic legimus, καταλιπὼν δ' ἐνταῦθα τὰς γυναῖκας ἱκανωτάτους Φύλακας καὶ διαρκῆ τὰ ἐπιτήδεια &c.

n Διαρκοῦντας,] Διαρκοῦντα αὐτοῖς *Bosh.*

o Πέτραν τῆς Ἀραβίας.] Idem Zonaras Annal. T. 1. p. 250. B. SPANH. *Lugd. Bat.* πέτρας τῆς Ἀραβ.

p Εἰς τριακόσια τάλαντα.] Εἰς ὀκτακόσια *Bosh.* & *Zonar.*

q Διέφυγον,] Διέφυγε *Bosh.*

r Προεκκομίσας] Ὅσα προεκκομίσθη *Bosh.* qui mox habet Ἰουδαίαν pro Ἰδουμαίαν, quo modo & *Vat.*

s Τοῦτον] Rectius forsan τούτων. HUDS. Addo & verius, teste *Lugd. Bat.* ejeci itaque τοῦτον, & pro *harum* reposui *hanc* in Versione. HAV.

t Παρ' αὐτοῖς,] Illud παρ' αὐτοῖς omittunt *Epiphan.* & *Zonar.*

v Ἀποτέμνει αὐτοῦ.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 9. Eadem *Zonaras* p. 254. B. vid. & infr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

x Τὰ ὦτα,] Τὸ οὖς *Vat.*

se occisum iri rescivisset, mortem nihil habere quod sit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miserabile ac turpissimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus sibimet inferre, alliso ad saxum capite, semet quidem vita privavit, pulcherrime ut sibi visum est in tali angustia, hosti vero potestatem præripuit ipsum ad libidinem perimendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere saucius esset, Antigonum, summissis medicis per speciem curandi cum occidisse, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorsus animam egisset Phasaëlus, audito à quadam muliercula fratrem suum Herodem ex hostibus evasisse, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis suæ ultorem post se reliquerit, cui in manu esset ab inimicis pœnas exigere.

Phasaëlus vinctus, alliso ad saxum capite, vitam finit.

Phasaëlus, audito Herodem effugisse, placide obit.

μέλλοντα, οὐχὶ τὸν θάνατον ἡγήσατο δεινόν, τὸ δ' ὑπ' ἐχθρῶν τοῦτο παθεῖν [y] πικρότατον καὶ αἴσχιστον ὑπολαβών, ἐπεὶ τὰς χεῖρας οὐκ εἶχεν ἐλευθέρας ὑπὸ δεσμῶν πρὸς ἀναίρεσιν, [z] πέτρᾳ [a] προσρήξας τὴν κεφαλὴν, ἐξάγει μὲν ἑαυτὸν τοῦ ζῆν, ὡς ἐδόκει κάλλιστα παρὰ τοιαύτην ἀπορίαν, τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ κτεῖναι πρὸς ἡδονὴν αὐτὸν [b] ἀφείλετο τῶν πολεμίων. λέγεται δ' ὡς τραύματος μεγάλου γενομένου, φαρμάκοις αὐτὸν, ὑποπέμψας ἰατροὺς Ἀντίγονος ὡς ἐπὶ θεραπείᾳ, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένους εἰς τὸ τραῦμα. πρὶν μέντοι τοῦ [c] τελέως ἀφεῖναι τὴν ψυχὴν ὁ Φασάηλος, ἀκούσας παρά τινος γυναικὸς τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδην τοὺς πολεμίους διαπεφευγότα, σφόδρα τὴν τελευτὴν εὐθύμως ὑπέμεινε, καταλιπὼν [d] τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege recedens, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæsare creatus est rex Judææ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἡρώδης, ἀπὸ τῶν Ἀράβων βασιλέως ἀπελαθεὶς, σπεύδει ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἐπείγεται· καὶ, χρήματα πολλὰ Ἀντωνίῳ ὑπισχνούμενος, ἀποδείχθη ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.

At Herodem malorum, quæ ipsum circumsteterint, magnitudo non perterruit, sed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occasiones. Ad Malchum enim regem Arabum, pluribus à se beneficiis antea affectum, proficiscebatur, ab eo vicissim aliquid reportaturus, cum maxime opus esset, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præsertim cum ab ipso multa consequutus fuerit. Ignarus enim quo in statu res fratris essent, properabat eum ab hostibus liberare, etiamsi in pretium ejus redemptionis nummum solverit ad trecenta usque talenta. Hanc ob causam ducebat secum & Phasaëli filium septennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurrissent ei *missi* à Malcho nuncii, per quos jussit eum discedere; interdictum enim sibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depositum, quod acceperant, interverterent) illis respondit, non se venisse ut eis ulla in re molestus esset, sed ut duntaxat cum rege de rebus ipsi maxime necessariis colloqueretur.

Herodes ab Arabiæ rege se recipit & repudiatur.

Ἡρώδην δὲ τὸ μέγεθος τῶν περιεστηκότων αὐτὸν κακῶν οὐ κατέπληττεν, ἀλλ' ἐποίει δεινὸν εὑρίσκειν [e] ἐπιβολὰς ἔργων [f] παραβόλων. πρὸς γὰρ Μάλχον τὸν Ἀράβων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [g] εὐηργετημένον ἀπῄει, τὴν ἀμοιβὴν κομιούμενος, ὅτε μάλιστα ἔδει, χρήματα ληψόμενος εἴτε δάνειον εἴτε δωρεὰν, [h] ὡς παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτοῦ τετυχηκότος. οὐ γὰρ εἰδὼς τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι [i] παρὰ τῶν πολεμίων αὐτὸν, λύτρον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπῆγε δὲ καὶ τὸν Φασαήλου παῖδα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ἑπταέτη τυγχάνοντα, [k] παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι. ἄγγελοι δ' αὐτῷ ὑπηντηκότες παρὰ τοῦ Μάλχου, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [l] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθους Ἡρώδην μὴ δέχεσθαι· τούτῳ δ' ἐχρῆτο προφάσει [m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα, καὶ τῶν ἐν τέλει παρὰ τοῖς Ἄραψιν εἰς τοῦτ' ἐναγόντων, ὅπως ἀποστερήσωσι τὰς παρακαταθήκας, ἃς παρὰ τοῦ Ἀντιπάτρου λαβόντες εἶχον· ἀπεκρίνατο αὐτοῖς μηδὲν ἐνοχλήσων [n] ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς, μόνον δὲ διαλεξόμενος περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πραγμάτων.

2. Deinde ubi discedere visum est, * caute admodum abiit Ægyptum versus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum suorum multos reliquit. Postero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, post Herodem cucurrit, sed nihil eo profecit: quippe cum ille abesset longissime properans ad Pelusium. Quò postquam pervenit, cum naves, quæ illic in statione erant, eum navigatione ad Alexandriam prohibuissent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen persuadere non potuit, ut apud se maneret, quippe qui Romam

In Ægyptum proficiscitur.

β'. [o] Ἔπειτα δόξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῄει μάλα σωφρόνως τὴν ἐπ' [p] Αἰγύπτου. καὶ τότε μὲν ἔν τινι ἱερῷ κατάγεται· καταλελοίπει γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραγενόμενος εἰς [q] Ῥινοκόλουρα, ἐκεῖ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκουσε. Μάλχῳ δὲ [r] μεταγνόντι, καὶ μεταθέοντι τὸν Ἡρώδην, οὐδὲν τούτου πλεῖον ὄφελος ἐγένετο. πορρωτάτω γὰρ ἦν ἤδη σπεύδων τὴν ἐπὶ Πηλουσίου. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὁρμοῦσαι αὐτόθι εἶργον τοῦ ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλοῦ, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' αἰδῶ καὶ πολλὴν ἐπιστροφὴν προπεμφθεὶς εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πείθειν μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ῥώ-

y Οἰκτρότατον καὶ αἴσχιστον ὑπολαβὼν,] Ἀπιότατον Busb.
z Πέτρᾳ ——— τοῦ ζῆν,] Phasaëlus in vinculis alliso ad saxum capite periit. Vid. ἀρχαιολ. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.
a Προσρήξας] Προσαράξας (præter Lugd. Bat.) Busb. & mox αὐτὸν pro ἑαυτόν.
b Ἀφείλετο τῶν πολεμίων.] Conf. supr. c. 12. §. 1. SPANH.
c Τελέως ἀφεῖναι τὴν ψυχὴν] Τελείως ἀφεῖναι Busb. & Cocceius.
d Τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ,] Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικήσοντα καὶ τοὺς Busb.
e Ἐπιβολὰς ἔργων] Ἐπιβολὰς Vat.
f Παραβόλων] Conf. ἀρχαιολ. lib. 5. c. 11. §. 3. SPANH.
g Εὐηργετημένον αὐτῷ] Ita Vat. εὐεργετηθέντα Busb. εὐεργετημένον in reliquis, omisso augmento.
h Ὡς παρὰ πολλῶν] L. B. ὡς ἐν πολλοῖς.
i Παρὰ τῶν πολεμίων.] Ex Lugd. Bat. additum παρά. HAV.
k Παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι.] Ῥύσιον δοὺς τοῦ δανεισμοῦ παῖδα. ἀρχαιολ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.
l Παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ] Παρηγγέλκει Busb. & Lugd. Bat.
m Ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα,] Nihil tamen de pecunia Herodi à Malcho debita dicitur, vel ante vel ἀρχαιολ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.
n Ἀφικέσθαι] L. B. ἀφικνεῖσθαι.
o Ἔπειτα δόξαν ἀναχωρεῖν,] Ita cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. ἐπεί τε in ceteris.
p Αἰγύπτου.] Ita Busb. & Vat. Αἴγυπτον in ceteris.
* Caute admodum abiit Ægyptum versus:] Al. modeste.
q Ῥινοκόλουρα,] Ita ex Epiphan. quo modo apud Strabonem. Ῥινόκουρα in Editis Aliisque. Ῥινοκόρουρα Busb. [& Lugd. Bat.] juxta Ptolemæum & Steph. Byzant. HUDS. Conf. ἀρχαιολ. lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.
r Μεταγνόντι,] Sic Vat. (Lugd. Bat.) & Busb. μετανοήσαντι in reliquis.

† Cum

Ῥώμην ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντος, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν ταραχῇ καὶ σάλῳ πολλῷ [s] δηλουμένων.

γ'. Ἀναχθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ἐπὶ Παμφυλίας, καὶ χειμῶνι σφοδρῷ περιπεσὼν, μόλις εἰς Ῥόδον διασώζεται, φορτίων ἀποβολῆς γενομένης. καὶ δύο μὲν ἐντυγχάνουσι τῶν φίλων αὐτῷ συνήντησαν, Σαππίνας τε καὶ Πτολεμαῖος. εὑρὼν δὲ τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ πρὸς Κάσσιον πολέμου [t] κεκακωμένην, [v] οὐδ' ἐν ἀπόροις ὢν εὖ ποιεῖν αὐτὴν ὤκνησεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ δύναμιν αὐτὴν [x] ἀνεκτᾶτο. τριήρη τε κατασκευάσας, καὶ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ἐπὶ [y] Ἰταλίαν, εἰς Βρεντήσιον καταίρει· κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος, [z] πρώτῳ μὲν Ἀντωνίῳ φράζει τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φασάηλος ὑπὸ Πάρθων [a] ἀπόλλυτο συλληφθεὶς, καὶ Ὑρκανὸς ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος ἔχοιτο, καὶ ὡς Ἀντίγονον καταστήσαιεν βασιλέα, χρήματα δώσειν ὑποσχόμενον χίλια τάλαντα, καὶ γυναῖκας πεντακοσίας, αἳ τῶν πρώτων [b] καὶ τοῦ γένους [c] τοῦ αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. καὶ ὅτι ταύτας νυκτὸς [d] ἐκκομίσειε, καὶ διαφύγοι τὰς τῶν ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας ταλαιπωρίας. εἶτα ἐπιδιακινδυνεύειν αὐτοῦ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ πολιορκουμένους, καὶ ὡς πλεύσειέ τε διὰ χειμῶνος, καὶ πάντος καταφρονήσειε δεινοῦ, σπεύδων ἐπὶ τὰς ἐλπίδας τὰς παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν μόνην βοήθειαν.

δ'. Ἀντώνιον δ' οἶκτος εἰσέρχεται τῆς Ἡρώδου μεταβολῆς, καὶ τῷ κοινῷ χρησάμενος λογισμῷ περὶ τῶν ἐν ἀξιώματι τοσούτῳ καθεστώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κατὰ μνήμην τῆς Ἀντιπάτρου ξενίας, τὰ δὲ καὶ ὑπὸ χρημάτων ὧν αὐτῷ Ἡρώδης ὑπέσχετο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεὺς, καθὼς καὶ πρότερον [e] ὅτι τετράρχης ἀποδέδεικτο, πολὺ μέντοι μᾶλλον διὰ τὸ πρὸς Ἀντίγονον μῖσος, στασιαστὴν γὰρ καὶ Ῥωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπελάμβανε, πρόθυμος ἦν ὧν Ἡρώδης παρεκάλει συλλαμβάνεσθαι. Καῖσαρ μὲν οὖν καὶ διὰ τὰς Ἀντιπάτρου στρατείας, ἃς κατ' Αἴγυπτον αὐτοῦ τῷ πατρὶ συνδιήνεγκε, καὶ τὴν ξενίαν, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν εὔνοιαν, [f] χαριζόμενος δὲ καὶ Ἀντωνίῳ, σφόδρα περὶ τὸν Ἡρώδην ἐσπουδακότι, πρὸς τὴν ἀξίωσιν καὶ τὴν ὧν ἐβούλετο Ἡρώδης συνεργίαν ἑτοιμότερος ἦν. συναγαγόντες τε τὴν βουλὴν Μεσσάλας [g] καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος, παραστησάμενοι τὸν Ἡρώδην, τάς τε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσίας διεξῄεσαν, καὶ ἣν αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους εἶχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγοροῦντες ἅμα καὶ πολέμιον [h] ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον, οὐκ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον προσέκρουσεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' [i] ὅτι καὶ παρὰ Πάρθων τὴν ἀρχὴν λάβοι, Ῥωμαίους ὑπεριδών. τῆς δὲ βουλῆς [k] ἐπὶ τούτοις παρωξυμμένης, παρελθὼν Ἀντώνιος ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ὡς καὶ πρὸς τὸν κατὰ Πάρθων πόλεμον, Ἡρώδην βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτο πᾶσι ψηφίζονται.

ε'. Καὶ τοῦτο μέγιστον ἦν τῆς Ἀντωνίου περὶ τὸν Ἡρώδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτῷ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐλπίζοντι περιεποίησεν· [l] οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτην αἰτησόμε-

festinaret, † cum & tempus esset procellosum, resque Italiæ magno in motu esse & perturbatione nunciarentur.

Herodes Rhodum appulsus inde Romam se confert, quæque acciderant Antonio exponit.

3. Igitur cum inde solvisset Pamphyliam versus, & in gravem tempestatem incidisset, ægre in Rhodum evasit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem invenisset Cassiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus est ei benefacere, immo & supra vires eam recreabat. Deinde exstructa triremi, cum illinc cum amicis solvisset in Italiam, Brundusium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio exposuit quæ sibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phasaëlus captus à Parthis occisus sit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem constituissent, pecuniam eis pollicitum usque ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atque è genere ipsorum: & quod eas noctu asportasset, & è manibus hostium evasisset, multas passus ærumnas. Deinde *narravit* suos sibi maximo esse in periculo, ex obsidione; utque *ipse* per medias tempestates navigasset, & mala omnia *impendentia* contempsisset, festinans ad ipsum, in quo omnem spem repositam habuit & unicum auxilium.

XXVI. Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judææ.

4. Antonium autem subit miseratio mutatæ Herodis fortunæ, cumque secum, quod fieri solet, animo reputasset fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate constituti sunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipse usus fuerat hospitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum se promittebat Herodes, si rex factus esset, quemadmodum antea, cùm tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipsum enim seditiosum & Romanis infensum existimabat) paratus erat Herodem in suis postulatis adjuvare. Et quidem Cæsar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipsius patre functus fuerat, propterque ejus hospitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis studiosissimo gratificaretur, ‡ promptiori erat animo ad dignitatem *ipsius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato senatu, Messala & post eum Atratinus, producto Herode, patris ipsius beneficia narrando recensuerunt, ejusque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accusantes simul hostemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, sed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. His commoto senatu, Antonius in medium progressus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuisset, decretum faciunt.

Summum Antonii erga Herodem studium.

5. Atque hoc summum erat Antonii erga Herodem studium, quod non solum id egit ut is præter spem suam regno potiretur (non enim *eò* ascen-

† *Cum & tempus esset procellosum,*] Ita interpretatus sum, sicuti Usserius in *Annalibus V. T.* p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p. 16. *Norisius* in *Cenotaph. Pisan.* p. 116. & *Basnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Christi* p. 341.

s Δηλουμένων,] Κινουμένων *Bosb.*

t Κεκακωμένην,] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 3. & lib. 7. c. 4. §. 1. SPANH.

v Οὐδ' ἐν ἀπόροις ὢν] Ita elegantius *Lugd. Bat.* quam reliqui, qui habent ἤδ' ἄπορος ὤν. HAV.

x Ἀνεκτᾶτο. —— καταίρει·] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 3. SPANH.

y Ἰταλίαν,] *Lugd. Bat.* Ἰταλίας.

z Πρώτῳ μὲν Ἀντωνίῳ] Πρῶτον *Bosb.* & *Vat.* πρῶτα *Lugd. Bat.*

a Ἀπόλλυτο συλληφθεὶς,] Ἀπόλοιτο *Bosb.* & *Lugd. Bat.*

b Καὶ τοῦ γένους] Καὶ τοῦ γ. *Bosb.* & αὐτὰς ead. §. & ἐκκομιδο- ... ead. §.

c Τοῦ αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι.] Τοῦ αὐτοῦ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *de genere suo. Lugd. Bat.* τῶν αὐτῶν.

d Ἐκκομίσειε,] Abduxisset. SPANH.

e Ὅτι τετράρχης ἀποδέδεικτο,] Ita lego cum *Cod. Vat.* ὁ τετράρχης in *ceteris* tam *Editis* quam *MSS.*

f Χαριζόμενος δὲ καὶ Ἀντωνίῳ] Καὶ χαριζόμενος Ἀντωνίῳ *Bosb.*

‡ *Promptiori erat animo ad dignitatem* ipsius tuendam,] *Al.* promptiori animo ejus petitioni concessit, & ad ea quæ volebat Herodes operam suam contulit.

g Καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος,] Καὶ μετ' αὐτὸν Σατρατῖνος *Vat.* & *Lugd. Bat.* καὶ μετ' αὐτὸν Σατρατῖνος *Gall.*

h Ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον,] Ἀποφαίνοντες τὸν Ἀντίγονον *Vat.*

i Ὅτι καὶ παρὰ —— πᾶσι ψηφίζονται.] Herodes Judæorum Rex in Senatu declaratus Olympiade, uti mox, CLXXXIV. SPANH.

k Ἐπὶ τούτοις παρωξυμμένης,] Ἐπὶ τούτῳ *Bosb.*

l Οὐ γὰρ —— αἰτησόμενος,] Verba illa, οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν αὐτὴν ταύτην αἰτησόμενος, otiosa esse & Græculi alicujus glossatoris manum redolere, pronunciat *G. E. Phaletranus* in *Diss. de Sceptri*

scendit illud sibimet petiturus, nam minime putabat id ipsi concessuros Romanos, qui id regii generis hominibus dare consuessent, sed uxoris suæ fratri illud ambiturus, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani) verum etiam quod intra septem in universum dies efficiebat, ut ipsi, quæ non speraverat assequuto, liceret ex Italia discedere. Et hunc quidem adolescentem *postea* Herodes interfecit quod suo tempore indicabimus. Dimisso autem Senatu, medium stipantes Herodem Antonius & Cæsar exierunt; deducentibus consulibus, una cum aliis magistratibus, ad sacrificandum, & decretum in Capitolio reponendum. Ac primo regni Herodis die convivio eum excepit Antonius. Atque ita quidem ille regnum suscipit, illud adeptus Olympiade centesima octogesima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum & Cajo Asinio Pollione consulibus.

Herodem, regem à senatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæsar.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Masadæ oppugnat, cæteris quidem necessariis abundantes, sed aquæ penuria laborantes; ut eam ob causam Herodis frater Josephus cum ducentis suorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commissorum in Herodem pœnitere. Ipsum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam cisternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: sed cum omnes jam animos sumpsissent, idque magis ex rei desideratæ affluentia, quasi Dei providentia hæc ipsa illis contigisset, eruptiones *crebro* facientes, manusque cum Antigonianis conferentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ad Parthos Syria arcendos, post illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Josepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque castris proxime Hierosolyma positis, satis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipse discessit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipsum coluit Antigonus, ne quid sibi noceret, sperans iterum Parthos sibi subsidio futuros.

Herodis familia ab Antigono obsessa & oppugnata.

Ventidius in Judæam venit.

νος, οὐ γὰρ ἐνόμιζεν αὐτῷ τοὺς Ῥωμαίους παρέξειν, [m] τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἔθος ἐχόντας αὐτὴν διδόναι, [n] ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων, υἱωνῷ τυγχάνοντι πρὸς μὲν πατρὸς Ἀριστοβούλου, πρὸς δὲ μητρὸς Ὑρκανοῦ· ἀλλ' ὅτι καὶ ἑπτὰ ταῖς πάσαις ἡμέραις παρέσχεν αὐτῷ, τυχόντι τῶν οὐδὲ προσδοκηθέντων, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας. τοῦτον μὲν οὖν τὸν νεανίσκον Ἡρώδης ἀπέκτεινεν, ὡς κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς, [o] μέσον ἔχοντες Ἡρώδην Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξῄεσαν, [p] προαγόντων ἅμα ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τῶν ὑπάτων, θύσοντές τε καὶ τὰ δόγματα [q] καταθησόμενοι εἰς τὸ Καπιτώλιον. εἱστία δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν Ἡρώδην τῆς βασιλείας Ἀντώνιος. καὶ ὁ μὲν οὕτως τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει, τυχὼν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ [r] τετάρτης Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος [s] Γαΐου Δομιτίου [t] Καλουίνου τὸ δεύτερον, καὶ Γαΐου Ἀσινίου [v] Πωλίωνος.

ϛ'. Τοῦτον δὲ ἅπαντα τὸν χρόνον Ἀντίγονος ἐπολιόρκει τοὺς ἐν [x] Μασάδᾳ, τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῖς ἐπιτηδείων ὑπαρχόντων, μόνου δὲ [y] σπανίζοντος ὕδατος· ὡς καὶ διὰ τοῦτο [z] καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Ἰώσηπον σὺν διακοσίοις τῶν οἰκείων ἀποδρᾶναι βουλεύσασθαι πρὸς Ἄραβας. ἠκηκόει γὰρ [a] καὶ Μάλχον τῶν εἰς Ἡρώδην ἁμαρτημάτων μετανοεῖν. κατέσχε δ' αὐτὸν ὕσας διὰ τῆς νυκτὸς ὁ Θεός. τῶν γὰρ ἐκδοχείων πλησθέντων τοῦ ὕδατος, [b] οὐκ ἔτι τῆς φυγῆς ἐδεῖτο· ἀλλὰ τεθαρρηκότες ἤδη, [c] καὶ πλέον κατὰ τὴν εὐπορίαν τοῦ σπανίζοντος, ὡς ἐκ Θεοῦ [d] προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης, ἐπεξιόντες, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον, τοῖς μὲν φανερῶς τοῖς δὲ καὶ [e] λαθραίως, πολλοὺς αὐτῶν διέφθειραν. κἀν τούτῳ [f] Οὐεντίδιος ὁ Ῥωμαίων στρατηγός, πεμφθεὶς ἐκ Συρίας ὥστε Πάρθους ἀνείργειν, μετ' ἐκείνους εἰς Ἰουδαίαν [g] περιέβαλε, τῷ λόγῳ μὲν Ἰωσήπῳ συμμαχήσων, τὸ δ' ὅλον ἦν αὐτοῦ στρατήγημα, χρήματα παρ' Ἀντιγόνου λαβεῖν. ἔγγιστα γοῦν Ἱεροσολύμων στρατοπεδευσάμενος, [h] ἀποχρώντως [i] ἠργυρίσατο τὸν Ἀντίγονον, καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν σὺν τῇ πλείονι δυνάμει. ἵνα δὲ μὴ [k] κατάφωρον γένηται τὸ τόλμημα, Σίλωνα μετὰ μέρους τινὸς τῶν στρατιωτῶν κατέλιπεν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐθεράπευσεν Ἀντίγονος, ὅπως μηδὲν ἐνοχλοίη, προσδοκῶν καὶ πάλιν αὐτῷ Πάρθους ἐπαμυνεῖν.

---

ptri Jud. ablatione, p. 435. *Edit. Ultraject.* A *Gelenio* quidem, ut multa alia, omittuntur: sed ea agnoscit *Epiphan.* ideoque retinuimus. HUDS. Quem minime petiturus adscenderat supplex. *Rufin.* SPANH.

m Τοῖς ἐκ τοῦ —— Ὑρκανοῦ·] De Regis dignitate eadem, ab Augusto restituta, infr. lib. 15. c. 6. §. 7. SPANH.

n Ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ] Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Ἀλεξάνδρῳ, υἱωνῷ &c. Quid enim? (Inquit *Phalerranus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teste *Josepho* ipso supr. c. 13. §. 7.) pater fuit, ut & Aristobuli junioris, quem in piscina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum esse, infra narratur. Ipse vero Alexander, filius fuit senioris Aristobuli, fratris Hyrcani, ipsius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib xv. ipse indicat *Josephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum est, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Ἀριστοβούλῳ Ἀλεξάνδρου ὄντι τυγχάνοντι, υἱωνῷ δὲ πρὸς μητρὸς Ἀρ. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati consentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Ἀλεξάνδρῳ delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri suæ conjugis id præberi volebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. si quis Ἀριστοβούλῳ pro Ἀλεξάνδρῳ reponi vult, absque ulla alia mutatione, per me licet.

o Μέσον —— Καπιτώλιον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 14. §. 4. SPANH.

p Προαγόντων] *L. B.* προπεμπόντων.

q Καταθησόμενοι εἰς Καπιτώλιον.] Θησόμενοι *Vat.*

r Τετάρτης Ὀλυμπιάδος,] Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Christi*, lib. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) post *Usserium* (in *Ann. V. T.* p. 424.) ϛ'. pro δ'. substituendum censet, nisi *Josephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra scriptorum suumque morem, quo Olympias absolute posita pro ineunte non expleta capi solet. Vide *Norisium* in *Diss. secunda de Cenotaph. Pisanis*, p. 139. & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron* p. 17. ut & *Basnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16.

s Γαΐου] Κ...ου legendum esse ostendit *Toinardus* in Proleg. ad Harm. Evang. p. 9.

t Καλουίνου] Al. Καλβίνου. *L. B.* & Ἀλβίνου.

v Πωλίωνος·] In *Lugd. Bat.* Πολλίωνος. Sed quomodocunque scribatur, id certum est per duplex λ scribi oportere, ita enim in Nummis quoque utroque modo scribitur, sicuti patere potest ex Spanhemii Opere Majore Tom. 1. p. 510. atque ex ipsis Nummis, à nobis in fine Tomi II. in suis Tabulis exhibendis. HAV.

x Μασάδᾳ,] Ita cum *Bosb.* quod alibi Μασάδας in *cæteris* Μασάδῃ.

y Σπανίζοντος] *L. B.* σπανίζοντας.

z Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Ἰώσηπον] Illud καὶ omittit *Vat* & mox τὸν ante Ἡρώδου ponit *Bosb.*

a Καὶ Μάλχον] *L. B.* Ὡς Μάλχον.

b Οὐκ ἔτι τῆς φυγῆς ἐδεῖτο·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 1. SPANH.

c Καὶ πλέον] Καὶ πλέον ὁ κατὰ *Bosb.*

d Προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης,] Τῆς προνοίας τ. *Bosb.* προνοίας αὐτῆς *Lugd. Bat.*

e Λαθραίως,] *L. B.* λάθρᾳ.

f Οὐεντίδιος ὁ] *Al.* Βεντίδιος.

g Περιέβαλε,] Ita *Bas. Bosb.* & *Vat.* παρέβαλε *Gen.* (*Lugd. Bat.*) cum *Aliis.*

h Ἀποχρώντως] Καὶ ἀποχρώντως ἀργυρισάμενος τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς μὲν *Bosb.*

i Ἠργυρίσατο τὸν Ἀντίγονον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

k Κατάφωρον γένηται τὸ τόλμημα,] Ita *Bosb.* (& *Cocceius*) κατάφορον in *reliquis.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Ἡρώδης ἐκπλεῖ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Ἰταλίας καὶ μάχεται πρὸς Ἀντίγονον· οἷά τε ἄλλα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ἰουδαίᾳ συνέβη.

Ἡρώδης δ' ἐκ τῆς Ἰταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [l] συναγηοχὼς δύναμιν οὐκ ὀλίγην ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Γαλιλαίας ἐπ' Ἀντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [m] Δελλίου συγκαταγαγεῖν Ἡρώδην, τοῦ πεμφθέντος ὑπ' Ἀντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς ταραχὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν ταῖς πόλεσιν ἴσως καθιστάμενος, Σίλων δ' ἐν Ἰουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Ἀντιγόνου διεφθαρμένος. Ἡρώδῃ μέντοι προσιόντι καθ' ἑκάστην ἡμέραν [n] δύναμις ηὔξατο, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσέθετο. [o] ὁρμήσαντι δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τὸ σῶσαι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ἰόππη γίνεται. πολεμίαν γὰρ οὖσαν αὐτὴν ἐχρῆν ἐξελεῖν πρότερον, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωροῦντος ἐπὶ Ἱεροσολύμων. ποιησαμένου δὲ καὶ Σίλωνος ταύτην πρόφασιν τῆς ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ἰουδαίων διωκόντων αὐτὸν, Ἡρώδης μετ' ὀλίγου στίφους ἐπέξεισι, καὶ τρέπεται μὲν τοὺς Ἰουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἑλὼν δὲ τὴν Ἰόππην, ἔσπευδε ῥυσόμενος τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ κατ' ἀμοιβὴν τῆς παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, [q] ὡς εἰς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἶχον.

β'. Ἠθροίζετο δ' ἡ δύναμις βαρεῖα, καὶ προϊόντος Ἀντίγονος τῶν παρόδων τοὺς ἐπιτηδείους τόπους ἐνέδραις καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπερ οὐδὲν ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ [r] μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ἡρώδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἀναλαβὼν, καὶ [s] Ῥῆσαν τὸ φρούριον, ᾔει πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, συνείπετο δ' αὐτῷ τὸ μετὰ Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένου δὲ κατὰ τὸ [t] πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλίμα, οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι φύλακες ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον [v] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ καὶ κατὰ στῖφος ἐκθεόντων, καὶ τοῖς προτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ἡρώδης [x] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν περὶ τὸ τεῖχος, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [y] παρείη τοῦ δήμου καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, μηδὲν μηδὲ [z] τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων καὶ τοῖς διαφορωτάτοις ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων." τοῦ δὲ Ἀντιγόνου πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου κηρυχθέντα λέγοντος, πρός τε Σίλωνα καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα, "ὡς παρὰ τὴν αὐτῶν δικαιοσύνην Ἡρώδῃ δώσουσι τὴν βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε ὄντι καὶ [a] Ἰδουμαίῳ τουτέστιν [b] ἡμιιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ τοῦ γένους οὖσι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νῦν πρὸς αὐτὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βασιλείαν, ὡς λαβόντος παρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [c] διεγνώκασιν, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους κατὰ νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ῥωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν εἰκότως τύχοιεν τῆς τιμῆς [d] ἐστερημένοι." τοιαῦτα πρὸς ἀλλή-

CAP. XV.

XXVII.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia sub idem tempus in Judæa acciderunt.

Herodes autem, cum jam ab Italia Ptolemaïdem navigasset, & copias non mediocres partim conductitiorum partim popularium contraxisset, properabat per Galilæam adversus Antigonum Ipsum vero adjuvabant Silo & Ventidius, à Dellio ab Antonio misso persuasi, ut Herodi reducendo operam darent. Et quidem Ventidius *jam* in eo erat, ut excitatas propter Parthos in urbibus turbas componeret: Silo vero in Judæa *manebat*, pecuniis ab Antigono corruptus. Attamen Herodi progredienti quotidie vires augebantur: omnisque Galilæa, paucis exceptis, flabat ab ejus partibus. Illi vero, adversus eos qui in Masada erant contendenti, (nam necesse habuerat eos qui in castello obsidebantur, utpote cognatos, servare) impedimento erat Joppe. nam cum illa hostis esset, capienda erat, ne qua à tergo relinqueretur hostibus munitio, dum Hierosolyma adoritur. Cum autem Silo hanc occasionem discedendi arripuisset, & Judæi ipsum persequerentur, egreditur cum exigua manu Herodes, versisque Judæis, Silonem male repugnantem servavit. Deinde, capta Joppe, ad liberandos suos, qui in Masada erant, properat. Ex indigenis autem, alii quidem propter paternam amicitiam illi se adjungebant, alii vero propter ipsius gloriam, & nonnulli ut utrique ob beneficia gratiam referrent; plerique vero propter spes quas in eo, rege deinceps certo futuro, habebant.

Herodes Roma reversus copias ducit adversus Antigonum.

Silo suspectæ fidei dux.

Herodes Joppen capit.

2. Cum autem valida manu coacta procederet, Antigonus adituum loca opportuna obsessione & insidiis occupabat. sed nihil omnino hac ratione hostibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, suis ex Masada receptis, necnon Ressa munitione, Hierosolyma adibat: ipsumque subsequebantur Silonis copiæ, cum multis Hierosolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem castra fecerat, qui illac dispositi erant custodes, sagittis eum & missilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus consererent, Herodes primum proclamari jussit circa mœnia, "Sese pro-"pter populi utilitatem urbisque salutem adesse; "ne apertos quidem adversarios ulturum, sed etiam "inimicissimorum in se peccata oblivioni tradi-"turum." Cum è contra Antigonus ad ista Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, "Præter ipsorum justitiam facturos, si He-"rodi regnum dederint, homini privato & Idu-"mæo, hoc est semi-Judæo, cum id *regii* generis "hominibus præberi deberet, ut est eorum con-"suetudo. Quod si nunc sibi succensent, & à se "regnum auferre, quoniam id à Parthis accepe-"rit, statuerunt, esse quidem multos sui generis, "in regnum *jure* successuros, qui, cum neque quic-"quam contra Romanos peccassent, & sacerdotes "essent, indigne paterentur honore *isto* privari." Hæc

Herodes suis è Masada receptis, captaque Ressa, Hierosolyma oppugnat.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

l Συναγηοχώς.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

m Δελλίου] Sic lego (prout monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δελλίου hic loci in *Impressis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βελλίου. ut & *Lugd. Bat.* qui Βελλίου. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

n Δύναμις ηὔξατο,] Η δύναμις ηὔξετο *Busb.*

o Ὁρμήσαντι δ' αὐτῷ] Ὁρμήσαντα δὲ αὐτὸν *Busb.* & *Vat.*

p Ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται] Ὅπως ἂν μηδὲν ὑπολείπηται] *Busb.*

q Ὡς εἰς ἐπὶ βασιλεῖ] Illud ὡς ex *Lugd. Bat.* adjecimus. HAV.

r Μικρόν] *L. B.* μικρά.

s Ῥῆσαν τὸ φρούριον,] Supra Θρῆσα dicitur. Hic *Lugd. Bat.* Ῥῆσαν. *Vet. Rissan.* Vide *Annott.* ad p. 646. v. 11.

t Πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλίμα,] Κατὰ τὸ πρὸς ἑσπέραν κλίμα· ἁλωσ. lib. 1. c. 7. §. 2. SPANH.

v Πρὸς αὐτόν.] Εἰς αὐτὸν *Busb.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

x Τὸ πρῶτον ἐκέλευσε] Τὸ μὲν πρῶτον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Παρείη τοῦ δήμου] Παρῆν *Gall.* παρείη in lib. 1. de *Bello Jud.*

z Τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν] Conf. ἁλ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

a Ἰδουμαίῳ τουτέστιν ἡμιιουδαίῳ.] Conf. supr. c. 8. §. 1. SPANH.

b Ἡμιιουδαίῳ] Ita cum *Cod. Bas.* ἡμιουδαίῳ in *cæteris.*

c Διεγνώκασι,] Διεγνώκεσαν εἶναί τε κ. *Vat.*

d Ἐστερημένοι.] *L. B.* στερηθῆναι.

Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, * Antigonus suis de muro propugnare permittit. Illi vero, cum jacularentur, magnamque contra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

Silonis perfidia se prodit.

3. Tunc & Silo palam fecit, se pecunia corruptum esse. nam militum suorum non paucos summisit, qui & clamitarent commeatus esse penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, seque in idonea loca ad hybernandum deduci *postularent*, vastatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis sublata fuissent omnia. Ita exercitum movebat & discedere conabatur. Verum Herodes instabat, subjectos Siloni duces & milites cohortando ne se derelinquerent, missum à Cæsare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui provisurum, eisque abundantiam eorum quæ postularent facile præbiturum. Ac statim post eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni discedendi occasionem reliquit. Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo sperasset; suisque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimisit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, consederunt montibus ut illos observarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: sed assumptis decem cohortibus, quarum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiscuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem se confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum suis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimisit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas. Et quidem rex, relicto Hierichunte præsidio, reversus est: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimisit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lydda acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum est ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quiescerent.

Herodes Silonianis commeatum abunde suppeditat.

Romani Hierichuntem diripiunt.

4. Herodi autem otium agere non visum est, sed fratrem suum Josephum cum peditibus bis mille & equitibus quadringentis misit in Idumæam: ipse vero in Samariam profectus, & deposita ibi matre aliisque suis consanguineis, qui jam è Masada fuerant egressi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præsidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum esset, & Antigoni præsidium clam inde proficisceretur, nactus est summam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in speluncarum recessibus habitarent, equitum turmam

Herodes, Josepho fratre in Idumæam misso, Sepphorim capit.

λας αὐτῶν λεγόντων καὶ προελθόντων εἰς βλασφημίας, [e] Ἀντίγονος ἀμύνασθαι [f] τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς ἰδίοις. οἱ δὲ, τοξεύοντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ κατ' αὐτῶν χρώμενοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ἐτρέψαντο.

γ'. Τότε καὶ Σίλων ἀπεκάλυψε τὴν δωροδοκίαν. [g] καθῆκε γὰρ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους, [h] σπάνιν τε τῶν ἐπιτηδείων καταβοᾶν, καὶ χρήματα εἰς τροφὰς αἰτεῖν, καὶ χειμάσοντας [i] ἀπαγαγεῖν εἰς τοὺς ἐπιτηδείους τόπους, τῶν [k] περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Ἀντιγόνου στρατιωτῶν ἀνεσκευάσθαι. ἐκίνει τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἀναχωρεῖν ἐπειρᾶτο. Ἡρώδης δὲ ἐνέκειτο, παρακαλῶν τούς τε ὑπὸ τῷ Σίλωνι ἡγεμόνας, καὶ στρατιώτας μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν, Καίσαρός τε καὶ Ἀντωνίου καὶ τῆς συγκλήτου προπεμψάντων αὐτόν. προνοήσειν γὰρ [l] αὐτῶν τῆς εὐπορίας, καὶ παρέξειν αὐτοῖς ἀφθονίαν ὧν ἐπιζητοῦσι ῥᾳδίως. καὶ μετὰ τὴν δέησιν εὐθὺς ἐξορμήσας εἰς τὴν χώραν, οὐκ ἔτ' οὐδὲ μίαν Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως πρόφασιν ὑπελείπετο. πλῆθος γὰρ ὅσον οὐδ' ἤλπισέ τις τῶν ἐπιτηδείων ἐκόμισε, τοῖς τε περὶ Σαμάρειαν ᾠκειωμένοις πρὸς αὐτὸν ἐπέστελλε, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ βοσκήματα τά τε ἄλλα πάντα [m] κατάγειν εἰς Ἱεριχοῦντα, τοῦ μηδὲ τὰς ἑξῆς ἡμέρας τὴν χορηγίαν [n] τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ταῦτ' Ἀντίγονον, ἀλλ' εὐθὺς ἀπέπεμψε κατὰ τὴν χώραν τοὺς εἴρξοντας καὶ λοχήσοντας τοὺς σιταγωγοῦντας. οἱ δὲ πειθόμενοι τοῖς Ἀντιγόνου προστάγμασι, καὶ πολὺ πλῆθος ὁπλιτῶν περὶ Ἱεριχοῦντα συναθροίσαντες, παρεφύλασσον [o] ἐπὶ τῶν ὀρῶν καθίσαντες τοὺς τὰ ἐπιτήδεια κομίζοντας. ὁ μὲν Ἡρώδης τούτων πραττομένων ἠρέμει· [p] δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν, ὧν πέντε μὲν Ῥωμαίων, πέντε δὲ Ἰουδαίων ἦσαν, καὶ μισθοφόρους μιγάδας, πρὸς οἷς ὀλίγους τῶν ἱππέων, ἐπὶ τὴν Ἱεριχοῦντα [q] παραγίνεται· καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐκλελειμμένην καταλαβὼν, πεντακοσίους δὲ τὰ ἄκρα κατειληφότας σὺν γυναιξὶ καὶ γενεαῖς, τούτους μὲν ἀπέλυσε λαβὼν, Ῥωμαῖοι δὲ εἰσπεσόντες [r] διήρπασαν τὴν πόλιν μεστῆς ἐπιτυχόντες παντοίων κειμηλίων τῆς οἰκίας. Ἱεριχοῦντος μὲν οὖν φρουρὰν ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν ὑπέστρεψε· καὶ χειμάσουσαν τὴν Ῥωμαίων στρατιὰν εἰς τὰς προσκεχωρηκυίας διαφῆκεν, Ἰδουμαίαν καὶ Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν. ἔτυχε δὲ καὶ Ἀντίγονος παρὰ Σίλωνος ἀντὶ τῆς δωροδοκίας, ὥστε ὑποδέξασθαι τοῦ στρατοῦ μοῖραν ἐν Λύδδοις, θεραπεύων Ἀντώνιον. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐν ἀφθόνοις διῆγον, ἀνειμένοι τῶν ὅπλων.

δ'. Ἡρώδῃ δὲ οὐκ ἐδόκει μένειν ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν τὸν ἀδελφὸν Ἰώσηπον [s] σὺν δισχιλίοις ὁπλίταις καὶ τετρακοσίοις ἱππεῦσιν ἐξέπεμψεν· αὐτὸς δὲ εἰς Σαμάρειαν παραγενόμενος, καὶ καταθέμενος αὐτόθι τήν τε μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἐξεληλυθότας ἤδη ἐκ τῆς Μασάδας, ἐπὶ Γαλιλαίας ᾤχετο, ἐξαιρήσων τινὰ τῶν χωρίων ὑπ' Ἀντιγόνου φρουραῖς κατειλημμένα. διελθὼν δὲ εἰς [t] Σέπφωριν νίφοντος τοῦ θεοῦ, καὶ τῶν Ἀντιγόνου φρουρῶν ὑπεξελθόντων, ἐν ἀφθόνοις ἦν τοῖς ἐπιτηδείοις. εἶτ' ἐκεῖθεν λῃστῶν τινῶν ἐν σπηλαίοις κα-

τοι-

e Ἀντίγονος ἀμύνασθαι τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Antigonus*] Vide de Bello lib. 1. c. 15. §. 5.

f Τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους] Ἀμύνασθαι τοῖς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνασθαι τοῖς *Bush.* ἀμύνασθαι τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς [illegible] in lib. 1. de *Bello Jud.*

g Καθῆκε] In *Marg. Lugd. Bat.* καθίει.

h Σπάνιν] Σπάνιν τῶν ἐπιτ. *Bush.* καταβοᾶν τοῦ Ἡρώδου διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων *Zonar.*

i Ἀπαγαγεῖν] *Lugd. Bat.* ἄγειν.

k Περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων,] Περὶ τὴν πόλιν *Vat.*

l Αὐτῶν τῆς εὐπορίας,] Αὐτὸν *Bush.*

m Κατάγειν εἰς Ἱεριχοῦντα.] Κατάγειν *Bush.*

n Τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν.] Τοῖς στρατιώταις *Bush.*

o Ἐπὶ τῶν ὀρῶν καθίσαντες] Ἐπὶ τῶν ὀρῶν [illegible] &c. in lib. 1. de *Bello Jud.*

p Δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν,] Ἀλλὰ πλῆθος ἀναλαβὼν solus *Bush.*

q Παραγίνεται] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

r Διήρπασαν —— οἰκίας.] Hierichus plena κειμηλίων à Romanis direpta. ἁλωσ. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

s Σὺν δισχιλίοις ὁπλίταις] Ita non modo scribitur in Lib. 1. de Bello c. 16. §. 1. verum & hic agnovit *Epiphan.*, scribens *cum duobus millibus* &c. ut mirer effugisse *Hudsoni* industriam, qui nihil hoc loco adnotavit. Securos denique de numero jubet nos esse *Lugd. Bat.* cum quo reposuimus δισχιλίοις, & in Versione *bis mille*, duplicato numero. HAV.

t Σέπφωριν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) & in lib. 1. de *Bello Jud.* Σίπφωριν in *Editis Aliisque.* HUDS Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 16. §. 2. & supr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.

v E-

παροικούντων, ἱππέων ἐπ' αὐτοὺς [v] εἴλην ἐκπέμπει, καὶ ὁπλιτικοῦ τρία τέλη, παύσων κακουργοῦντας ἐγχωρίους. ἔγγιστα δ' ἦν ταῦτα [x] κώμης Ἀρβήλων λεγομένης. εἰς δὲ τεσσαρακοστὴν ἡμέραν αὐτὸς ἧκε πανστρατιᾷ, καὶ [y] θρασέως ἐξελθόντων τῶν πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ δεξιὸν αὐτῶν κέρας τῆς φάλαγγος· ἐπιφανεὶς δ' αὐτὸς μετὰ σπείρας, τρέπει μὲν εἰς φυγὰς τοὺς πάλαι νικῶντας, ἀναστρέφει δὲ τοὺς φεύγοντας. ἐνέκειτο δὲ διώκων τοὺς πολεμίους ἄχρι Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ, φεύγοντας κατ' ἄλλας ὁδούς. καὶ προσποιεῖται μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν, [z] πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. [a] διανέμει δὲ [b] καὶ ἀργύριον κατ' ἄνδρα δὶς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα δραχμάς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλεῖον, [c] καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἧκε πρὸς αὐτὸν [d] καὶ ἡγεμόνες τῶν ἐν τοῖς χειμαδίοις, Ἀντιγόνου τροφὰς παρέχειν οὐ θέλοντος. μῆνα γὰρ οὐ πλέον ὁ ἀνὴρ αὐτοὺς ἔθρεψε. διέπεμψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς κύκλῳ κελεύων τὰ κατὰ τὴν χώραν ἀνασκευάσασθαι, καὶ εἰς τὰ ὄρη φυγεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντες Ῥωμαῖοι τῶν ἀναγκαίων λιμῷ διαφθαρεῖεν. Ἡρώδης δὲ τὴν μὲν τούτων πρόνοιαν Φερώρᾳ τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπιτρέπει, [e] κελεύσας αὐτὸν ἀνατειχίζειν καὶ Ἀλεξάνδρειον. ὁ δὲ ταχέως τε τοὺς στρατιώτας ἐν ἀφθονίᾳ πολλῇ τῶν ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Ἀλεξάνδρειον ἠρημωμένον ἀνέκτισεν.

ε. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀντώνιος μὲν [f] ἔτριβεν ἐν Ἀθήναις· κατὰ δὲ Συρίαν Οὐεντίδιος Σίλωνα μεταπεμπόμενος ἐπὶ τοὺς Πάρθους [g] ἐπέστελλε πρῶτα μὲν Ἡρώδῃ συλλαμβάνεσθαι τόνδε τὸν πόλεμον, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τὸν σφέτερον καλεῖν τοὺς συμμάχους. ὁ δ' ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς σπηλαίοις λῃστὰς ἐπειγόμενος, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν Οὐεντιδίῳ· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἦν δ' ἐν ὄρεσι τὰ σπήλαια τελέως [h] ἐξερρωγότα, καὶ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἀποκρήμνους ἔχοντα τὰς προσόδους, καὶ πέτραις ὀξείαις ἐμπεριεχόμενα. ἐν δὴ τούτοις μετὰ πάντων τῶν οἰκείων [i] ἐφώλευον. ὁ δὲ βασιλεύς, λάρνακας ἐπ' αὐτοὺς πηξάμενος, καθίει ταύτας σιδηραῖς ἁλύσεσιν ἐκδεδεμένας διὰ μηχανῆς ἀπὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους, μήτε κάτωθεν ἀνιέναι διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ ὄρους δυναμένων, μήτε ἄνωθεν καθέρπειν ἐπ' αὐτούς. αἱ δὲ λάρνακες πλήρεις ὁπλιτῶν [k] ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς ἔμελλον τοὺς ἀνθισταμένους ἐπισπώμενοι κτείνειν καταφερομένους. τὴν μέντοι [l] κάθεσιν τῶν λαρνάκων σφαλερὰν εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθους ἀπείρου [m] γινομένην· ἔνδον [n] μέντοι παρῆν αὐτοῖς καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ὡς δὲ [o] καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες, ἐτόλμα δ' οὐδεὶς προσελθεῖν τῶν ἐπὶ τῶν στομίων, ἀλλ' ὑπὸ δέους ἠρέμουν, μάχαιράν τις περιζωσάμενος τῶν ὁπλοφόρων, καὶ ταῖν χεροῖν ἀμφοτέραιν δραξάμενος ἁλύσεως ἀφ' ἧς ἐκρέματο ἡ λάρναξ, κατῆλθεν ἐπὶ τὸ στόμα, δυσχεράνας τὴν τριβὴν τῶν ἐπεξιέναι μὴ τολμώντων. καὶ γενόμενος κατά τι στόμιον, πρῶτα μὲν [p] παλτοῖς ἀνακόπτει τοὺς πολλοὺς τῶν ἐπὶ τοῦ στομίου, ἔπειτα ἅρπῃ τοὺς ἀνθισταμένους [q] ἐπισπώμενος ὤθει κατὰ τοῦ κρημνοῦ, καὶ τοῖς ἔνδον ἐπεισελθὼν ἀποσφάττει πολλούς, καὶ εἰσελθὼν εἰς

& peditum cohortes tres adversum eos mittit, eo consilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem ista *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipse quadragesimo die eò venit cum omni exercitu, atque hostibus audacter *ad pugnam* egressis, sinistra ejus aciei pars inclinavit: sed ubi ipse cum sua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *suos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hostes usque ad Jordanem fluvium diversis viis dilapsos persequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in speluncis habitabant. Deinde suis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimisit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recusarit. nam mense uno & non amplius eos sustentavit. Quin & ad omnes in circuitu misit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *destruerentve*, & ad montes se reciperent, ut Romani necessariis *ad victum* destituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum suorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è vestigio curavit, ut & milites magna necessariorum copia affluerent, & Alexandrium desolatum refecit.

Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat eosque vincit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

5. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adversus Parthos accersens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod sibi in manibus erat socios vocaret. At Herodes, ad latrones speluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimisit; ipse vero adversus illos ire contendit. Erant hæ speluncæ sitæ in montibus abruptissimis, ac in media circiter altitudine *angustos* & præcipites habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas sese abstrudentes cum domesticis suis delitescebant. Rex autem, cum arcas compegisset, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ subsidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis fastigium ascendere, nec è summitate ad eos reptando quidem devenire quisquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eosque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demissionem periculosam esse contigit, propter immensam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia necessaria. Cum autem demissæ essent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora speluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, sed præ timore quieti consisterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehensa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tulisset cunctationem illorum, qui in eos egredi non sustinuerunt. Cumque ori cuidam *speluncæ* appropinquasset, primo quidem jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde resistere conatos falcata hasta attractos præcipites dejiciebat, moxque penitius reconditos ador-

Silo à Ventidio jussus Herodi suppetias ferre.

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

v Εἴλην] Ita prout supra. Ἴλην in *Editis Aliisque*.
x Κώμης Ἀρβήλων] Conf. de Vita §. 37. SPANH.
y Θρασέως] *Lugd. Bat.* ταχέως.
z Πλὴν —— κατοικούντων.] Conf. *Ἁλώσ.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
a Διανέμει δὲ] Διένειμε *Busb.* & ita forsan *Epiphan.*
b Καὶ] *L. B.* τό.
c Καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε.] Illud καὶ deest *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε.
d Καὶ ἡγεμόνες τῶν] Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac si verba hoc modo distincta fuissent, καὶ ἡγεμόνες, τῶν ἐν τοῖς χειμαδίοις Ἀντιγόνου τροφὰς &c.
e Κελεύσας —— Ἀλεξάνδρειον.] Conf. sup. c. 5. §. 3. SPANH.
f Ἔτριβεν ἐν Ἀθήναις] Διέτριβεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
g Ἐπέστελλε πρῶτα] Ἐπέστειλε in *iisdem*. Vide *Montacutii* Apparat. p. 153.
h Ἐξερρωγότα,] Ἐξερρωγότα, καὶ μετὰ τὸ μ. *Vat.* De speluncis istis videsis *Fulleri Miscell.* lib. IV. c. VI. & *Steph. Monachi* notas in *Barnabæ* Epist. p. 812.
i Ἐφώλευον] *L. B.* ἱδρύοντο.
k Ἦσαν,] Ὑπῆρχον *Busb.*
l Κάθεσιν τῶν λαρνάκων] Ita è Cod. *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθέσεων in *reliquis*.
m Γινομένην·] Γενομένην *Busb.*
n Μέντοι παρῆν αὐτοῖς] Illud μέντοι non agnoscit *Epiphan.*
o Καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες,] Καθιμῶν ἐν λάρναξιν· *Ἁλώσ.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
p Παλτοῖς ἀνακόπτει] Βέλεσι *Busb.* & *Vat.*
q Ἐπισπώμενος ὤθει] Ἐπισπασάμενος ὤθει *Busb.*

r Καὶ

ortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reversus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & salutis desperatio. ne tamen opus perficeretur nox superveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, sui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex canistris impetum in eos faciendo, & ante ostia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint speluncæ. in ipsis enim multa congesta erat materia. Senex autem quidam intus erat inclusus cum septem liberis & uxore, qui, orantibus ipsis ut sibi permitteret exire & hostibus semet tradere, stetit in ostio, & ut natorum quisque egressus est cum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, postremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, seipsum insuper dejecit, mortem servituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant prospiciebat) dextram porrigente & omnimodam securitatem. Et quidem hac ratione specus omnes tandem subactæ sunt.

Latronis veterani atrox facinus.

6. Deinde rex, præposito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiscitur cum equitibus sexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum prospere cessit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipsum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inaccessa loca confugiunt, regionem universam vastantes ac diripientes. Herodes autem reversus supplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipsos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi studio urbes etiam centum talentis mulctat.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiscitur.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuisset, & Parthi male pugnassent, mittit subsidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum sollicitante, præter Herodis sententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipsius exploraturus. Verum Antigonus suspectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admisit, sed fundis impetitum repulit, & qua esset voluntate non dissimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem sibi optima suasisse, seque peccasse consilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem se recepit: & in quoscunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, sive hostes sive amicos, iratus ob ea quæ sibi acciderant. At rex istis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus sociis egere, qui ipsum magis quam hostes læderent: se etiam ad debellandum Antigonum satis esse. Machæras vero cum comitatus, orabat ut maneat: atque si adeo ire cupiit, at fratrem suum Josephum sibi adjunctum esse velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes*: & Josepho cum exercitu illic relicto, monuit

Ventidius, cæso Pacoro, Parthos debellat.

Machæra Herodi subsidio venit, sed male se agit.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

τὴν λάρνακα ἀνέχασκε· φόβος δὲ εἶχε τοὺς ἄλλους τῆς οἰμωγῆς ἀκούοντας, [r] καὶ τῆς σωτηρίας ἀπόγνωσις. τὸ μέντοι γε πᾶν ἔργον [s] ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα· καὶ πολλοί, συγχωρουμένου τοῦ βασιλέως [t] ἐπικηρυκευσαμένου, παρέδοσαν σφᾶς [u] ὑπηκόους. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐχρήσαντο τῇ προσβολῇ, μᾶλλον ἔτι τῶν ἐν τοῖς πλέγμασιν ἐπεξιόντων αὐτοῖς καὶ κατὰ θύρας μαχομένων, πῦρ τε ἐνιέντων, ἐξαφθέντων τε τῶν ἄντρων. πολλὴ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. πρεσβύτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις καὶ γυναικί, δεομένων τούτων ἐᾶσαι σφᾶς [x] ὑπεξελθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, [y] στὰς ἐπὶ τοῦ στομίου, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἐξιόντα τῶν παίδων ἀπέσφαττεν, εἶθ' [z] οὕτως καὶ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, [a] καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ τοὺς νεκρούς, ἐπικατέβαλεν ἑαυτόν, θάνατον πρὸ δουλείας ὑπομένων. [b] πολλὰ δὲ πρῶτον ὠνείδισεν τὸν Ἡρώδην εἰς ταπεινότητα, καίτοι τοῦ βασιλέως, ἦν γὰρ αὐτῷ κάτοπτα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτείνοντος καὶ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν σπήλαια τούτῳ γενομένῳ ἤδη πάντα ἐνεχείρωσε.

ς'. Καταστήσας δ' ὁ βασιλεὺς τοὺς αὐτόθι στρατηγὸν Πτολεμαῖον, εἰς τὴν Σαμάρειαν ᾔχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τρισχιλίοις, ὡς μάχῃ κριθησόμενος πρὸς Ἀντίγονον. οὐ μὴν τῷ Πτολεμαίῳ προὐχώρησε τὰ κατὰ τὴν στρατηγίαν· ἀλλ' οἱ καὶ πρότερον τὴν Γαλιλαίαν ταράξαντες, ἐπεξελθόντες αὐτὸν διεχρήσαντο, καὶ τοῦτο δράσαντες συμφεύγουσιν εἴς τε τὰ ἕλη καὶ τὰ δύσβατα τῶν χωρίων, [c] ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες τὴν αὐτόθι πᾶσαν. τιμωρεῖται δὲ τούτους Ἡρώδης ἐπανελθών· τοὺς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τῶν ἀποστάντων, τοὺς δὲ ἀναφυγόντας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ παραστησάμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δέ, παύσας οὕτως τὴν νεωτεροποιίαν, καὶ τὰς πόλεις ἑκατὸν ταλάντοις.

ζ'. [d] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρου πεσόντος ἐν μάχῃ, καὶ τῶν Πάρθων [e] πταισάντων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ἡρώδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ τάγμασι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ἐπισπεύδοντος Ἀντωνίου. Μαχαιρᾶς μὲν οὖν, Ἀντιγόνου καλοῦντος αὐτὸν παρὰ τὴν Ἡρώδου γνώμην, χρήμασι διεφθαρμένος, ἀπῄει ὡς κατασκεψόμενος αὐτοῦ τὰ πράγματα. τὴν δὲ διάνοιαν ὑποπτευόμενος αὐτοῦ τὴν τῆς ἀφίξεως Ἀντίγονος, [f] οὐ δὲ προσεδέξατο, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀνεῖρξε, καὶ διεδήλου τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν. αἰσθόμενος δὲ τὰ βέλτιστα Ἡρώδην αὐτῷ παραινέσαντα καὶ ἑαυτὸν διημαρτηκότα, παρακούσαντα τῆς ἐκείνου συμβουλίας, ἀνεχώρει μὲν εἰς [g] Ἐμμαοῦν πόλιν· οἷς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Ἰουδαίοις περιετύγχανε, [h] τούτους ἀπέσφαττεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους, ὀργιζόμενος ὑπὲρ ὧν [i] πεπόνθει. παροξυνθεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Σαμαρείας ᾔει· πρὸς γὰρ Ἀντώνιον ἔγνω περὶ τούτων ἀφικέσθαι. δεῖσθαι γὰρ οὐχὶ τοιούτων συμμάχων, οἳ βλάψουσιν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους· [k] ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν Ἀντιγόνου καθαίρεσιν. παρακαλέσας δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἐδεῖτο μένειν· εἰ δὲ οὕτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰώσηπον παρακαθιστάναι σφίσιν προσπολεμοῦσιν Ἀντιγόνῳ. καὶ διαλλάττεται μὲν τῷ Μαχαιρᾷ πολλὰ δεηθέντος· καταλιπὼν

r Καὶ τῆς σωτηρίας ἀπόγνωσις,] Περὶ τῆς σωτ. *Vat.* & *Busb.*

s Ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα·] Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lowthio* (ut & *Cocceio* in ora codicis mei) legendum censui. Antea erat ὑπέσχεν ὑπεξελθοῦσι, nullo plane sensu. Ἐπέσχεν ἐπεξελθοῦσι *Busb.*

t Ἐπικηρυκευσαμένου,] Ἐπικηρυκευσαμένου deëst *Vat.* & inter vertendum omisit *Epiphan.* HUDS. Lege ἐπικηρυκευσαμένοι. COCC.

u Ὑπηκόους.] Ἑαυτοὺς post ὑπηκόους addit *Busb.* ut & *Lugd. Bat.*

x Ὑπεξελθεῖν] *Lugd. Bat.* ἐπεξελθεῖν.

y Στὰς ἐπὶ —— ἀπέσφαττεν,] Singulare factum Senis Judæi, de quo etiam ἁλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

z Καὶ πάντας διεχρήσατο,] Illud καὶ ê *Cod. Busb.*

a Καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ τοὺς νεκρούς,] Καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ, τοὺς νεκροὺς ἐπικατέβαλεν *Busb.*

b Πολλὰ δὲ —— ταπεινότητα,] Ἐξ ἀφανοῦς ἀρξάμενον· ἁλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. Vid. infr. lib. 15. c. 2. §. 3. SPANH.

c Ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες] Ἄγοντές τε *Busb.* & mox τιμ. δὲ καὶ, & hac §. ἀποστάντων.

d Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ] *Sc.* Octavo mensis Julii die, ut demonstrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.

e Πταισάντων,] Τραπέντων *Busb.* & forsan *Epiphan.*

f Οὐ δὲ] *L. B.* ὁ.

g Ἐμμαοῦν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

h Τούτους —— φίλους,] Πάντας *Busb.*

i Πεπόνθει.] *L. B.* πεπόνθη.

k Ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν] Ἐξαρκεῖν δ' ἑαυτῷ *Busb.* ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτῷ *Vat.*

λιπὼν δὲ τὸν Ἰώσηπον αὐτόθι σὺν στρατῷ, παρῄνεσε μὴ διακινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η'. Αὐτὸς δὲ πρὸς Ἀντώνιον ἔσπευδε· [l] ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν [m] Σαμόσατα, τὸ [n] πρὸς τῷ Εὐφράτῃ χωρίον· σὺν ἱππεῦσί τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ παροῦσι. παραγενόμενος δ' εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πολλοῖς ἐπιτυχὼν ἠθροισμένοις, καὶ πρὸς Ἀντώνιον μὲν βαδίζειν ἔχουσι σπουδὴν, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιτίθεσθαι τοὺς βαρβάρους καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖν, οὐ τολμῶντας ἐξορμᾷν, παραθαρρύνας αὐτοὺς ἡγεμὼν γίνεται τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δεύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν βαρβάρων ἐνέδρα τοὺς φοιτῶντας πρὸς Ἀντώνιον, [o] δρυμῶν δὲ [p] τὰς εἰσβολὰς [q] εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, προλοχίζουσιν αὐτόθι τῶν ἱππέων οὐκ ὀλίγους, ἠρεμήσοντας ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον οἱ διεξιόντες ἔλθωσιν. ὡς δ' οἱ πρῶτοι διεξῆλθον, [r] ὀπισθοφυλάκει μὲν Ἡρώδης, προσπίπτουσι δὲ ἐξαπιναίως οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ τρεψαμένων τοὺς πρώτους, ἐπιδραμὼν ὁ βασιλεὺς τῇ [s] ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν παραχρῆμα μὲν ἀνακόπτει τοὺς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ θαρραλέους ἀπεργάζεται· καὶ τῶν πάλαι φευγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχόθεν οἱ βάρβαροι. ἐπέκτεινε δὲ ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διηρπασμένα, πολλὰ δ' ἦν σκευοφόρα καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος προῄει. καὶ πλειόνων αὐτοῖς ἐπιτιθεμένων τῶν ἐν τοῖς δρυμοῖσιν, οἳ πλησίον τῆς εἰς τὸ πεδίον [t] ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις προσμίξας αὐτὸς μετὰ στίφους καρτεροῦ τρέπεται, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δὲ σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτὸν [v] ἀπεκάλουν.

θ'. Ἐπεὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων [x] ἐγεγόνει, πέμπει τὸ στράτευμα ὑπαντησόμενον Ἀντώνιος σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμὴν Ἡρώδῃ ταύτην ἀπονέμων, καὶ ἐπικουρίας ἕνεκα. τὴν γὰρ τῶν βαρβάρων ἠκηκόει κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν. καὶ δὴ παρόντα τε εἶδεν ἀσμένως, καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε περιλαβὼν αὐτὸν Ἀντώνιος ὡς εἶδεν [y] ἀσμένως ἠσπάζετο, προτίμα τε [z] ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Ἀντιόχου δὲ μετ' οὐ πολὺ τὸ ἔρυμα παραδόντος, καὶ διὰ τοῦτο παυσαμένου τοῦ πολέμου, [a] Σοσσίῳ μὲν Ἀντώνιος [b] παραδίδωσι· παρακελευσάμενος δὲ Ἡρώδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς [c] ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσσιος μὲν δύο τάγματα, [d] ἐπικουρήσοντα Ἡρώδῃ, προέπεμψεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἠκολούθει.

ι'. Ἐτύγχανε δ' ἤδη κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τεθνεὼς Ἰώσηπος τρόπῳ [e] τούτῳ. λήθην μὲν ὧν αὐτῷ παρήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Ἀντώνιον [f] ἀνερχόμενος λαμβάνει. στρατοπεδευσάμενος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη· πέντε γὰρ αὐτῷ σπείρας Μαχαιρᾶ δόντος [g] ἐπὶ Ἱεριχοῦντος ἠπείγετο βουλόμενος ἐκθερίσαι τὸν σῖτον αὐτῶν· καὶ [h] νεοσυλλέκτου τοῦ [i] Ῥω-

ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samosata, locum munitum apud Euphratem *situm*) cum equitibus & peditibus qui ipsi in auxilium adessent. Cum autem Antiochiam pervenisset, & quamplurimos *illic* congregatos offendisset, qui ad Antonium ire magnopere volebant, præ metu tamen ne se in via Barbari adorirentur multosque interficerent, proficisci non audebant, ipse *eos* cohortatus viæ ducem se præbuit. Cum autem duabus mansionibus abessent Samosatis, illic quidem Barbari erant in insidiis locati, qui commeantes ad Antonium infestarent, quà vero sylvæ clauderent aditus in campestria præstructæ erant insidiæ ab equitibus aliquammultis, tantisper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui transituri erant. Ubi vero primi pertransierant, in Herodem, qui novissimis præsidio erat, ex improviso irruunt equites fere quingenti in insidiis dispositi; cumque eos qui præcesserant in fugam vertissent, rex, cum eo quod circa se erat robore in eos invectus, hostem statim repulit. Qua re suorum animos erigit, & paulum à metu respirare facit: iisque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum strages. Rex autem cæde *eos* persequebatur: cumque erepta recuperasset, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam institerat* perrexit. Et cum plures è saltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipsos adorirentur, hos quoque ille valida suorum manu aggressus in fugam vertit, multisque illorum occisis, securum iis qui sequerentur iter præstitit. Illi vero servatorem eum & protectorem *suum* appellabant.

Herodes Antonium adit ad Samosata.

Barbaros multos fundit fugatque.

9. Postquam vero prope Samosata ventum est, exercitum ei occursurum suo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium suppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos fecisse. Itaque & præsentia ejus & aspectu lætatus est, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius suspiciebat: ipseque eum ut in conspectum venit complexus Antonius alacriter admodum salutabat, * majoremque ei honorem habebat, ut qui nuperrime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem fecisset, & propterea finiretur bellum, Sosio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandavisset ut Herodem adjuvaret, ipse proficiscebatur in Ægyptum. Tum Sosius duas legiones Herodi auxiliares præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur.

Herodes ab Antonio honorifice excipitur.

Antiocho deditionem faciente, Sosio provinciam mandat Antonius.

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria exciderunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bel-

Josephi Herodis fratris mors.

[l] Ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν] Ἐτύγχανε γὰρ πολ. *Bush.*

[m] Σαμόσατα, —— χωρίον] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 16. §. 7. SPANH.

[n] Πρὸς τῷ Εὐφράτῃ] Περὶ Εὐφράτην *Bush.*

[o] Δρυμῶν] *L. B.* δρυμώνων.

[p] Τὰς] Forte κατὰ τάς. COCC.

[q] Εἰς] *L. B.* τὰς εἰς.

[r] Ὀπισθοφυλάκει μὲν Ἡρώδης,] Ita *Bush.* ὀπισθοφυλάκει in *cæteris.*

[s] Ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν] Sic visum est rescribere è *Cod. Bush.* qui habet τῇ ῥώμῃ τῇ π. in *Editis Aliisque.* τῇ ῥύμῃ τῇ π.

[t] Ἐκβολῆς ἦσαν,] Ἐκβολαῖς *Bush.* & mox συμμίξας.

[v] Ἀπεκάλουν.] *L. B.* ἐπεκάλουν.

[x] Ἐγεγόνει,] Γεγόνει *Bush.* & *Vat.*

[y] Ἀσμένως ἠσπάζετο,] Ἀσμένως non agnoscunt *Bush.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.*

* *Majoremque ei honorem habebat,*] Sibique præponebat quem paulo ante regem monstraverat, *Epiphan.*

[z] Ὡς νεωστὶ] Abest à *L. B.* ὡς.

[a] Σοσσίῳ] Al. Σοσίῳ & Σοσσίῳ. HUDS. Conf. *Ἁλωσ.* lib. 1. Proœm. §. 7. SPANH.

[b] Παραδίδωσι·] Σοσσίῳ παραδίδωσι forsan legendum lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χώραν παραδ. malit, per me licet.

[c] Ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει.] Ita *Bush.* ἐπ' Αἰγυπτίων in *cæteris.*

[d] Ἐπικουρήσοντα Ἡρώδῃ,] Ἐπικουρεῖν *Bush.* & *Lugd. Bat.*

[e] Τούτῳ.] *L. B.* τοιούτῳ.

[f] Ἀνερχόμενος λαμβάνει.] Ἀπερχόμενος *Vat.* nec aliter infra alicubi.

[g] Ἐπὶ Ἱεριχοῦντος ἠπείγετο] Ita *Bush.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ Ἱεριχοῦντι perperam in *cæteris.*

[h] Νεοσυλλέκτου] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 17. §. 1. SPANH.

[i] Ῥωμαίων στρατεύματος] Ῥωμαίων *Bush.*

bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus descivissent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Machæras Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu movisset cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandum* occurrebant: & prælio victi conclusi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coörta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in proximos pagos abducit. Cumque ad eum venisset ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulcisci in animo habens. Postquam vero castra fecisset, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimisisset, in cubiculum se recepit: Hic liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo nutuum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos territabant: levisque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, sese tanquam viribus superiorem bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se opposuit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidisque incensis adversus Pappum rediit. is autem castra habebat ad vicum Isanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hostes ventum est, cum illi audacter eum invasissent, collatis signis prælio eos superat, &, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde persequebatur. Cumque domus armatis essent re-

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

Herodes Pappum superat, hostesque in domos compulsos conficit.

μένε στράτευμα ὄντος, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντος, καὶ γὰρ πολὺ ἐκ Συρίας ἦν [k] καταλελεγμένον, [l] ἐπιθεμένων αὐτόθι τῶν πολεμίων, ἀποληφθεὶς ἐν [m] δυσχωρίαις, αὐτός τε ἀποθνήσκει γενναίως μαχόμενος, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπέβαλεν· ἓξ γὰρ σπεῖραι διεφθάρησαν. κρατήσας δὲ τῶν νεκρῶν Ἀντίγονος, ἀποτέμνει τὴν Ἰωσήπου κεφαλὴν πεντήκοντα ταλάντων [n] αὐτὴν ῥυομένου Φερώρα τἀδελφοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο ἀποστάντες Γαλιλαῖοι τῶν παρὰ σφίσι δυνατῶν, τοὺς τὰ Ἡρώδου φρονοῦντας [o] ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν· καὶ τῆς [p] Ἰουδαίας πολλὰ ἐνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς δὲ [q] Γιτθὼν χωρίον ἐξετείχιζε.

ια΄. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ [r] ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν κατὰ τὸν ἀδελφὸν τύχην, προσδεχομένῳ μέντοι καὶ αὐτῷ διά τινας ὀνείρων ὄψεις, τρανῶς προφαινούσας τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον. ἐπειχθεὶς οὖν κατὰ τὴν πορείαν, ὡς κατὰ Λίβανον τὸ ὄρος γίνεται, ὡς ὀκτακοσίους μὲν τῶν αὐτόθι προσλαμβάνει, ἔχων δὲ καὶ Ῥωμαϊκὸν ἓν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα παραγίνεται· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναστὰς μετὰ τοῦ στρατοῦ, προῄει διὰ τῆς Γαλιλαίας. ὑπαντῶσι δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [s] εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὁρμηθέντες τῇ προτεραίᾳ. προσβολὰς δὴ τοὐντεῦθεν ἕωθεν ἐποιεῖτο. καὶ πολλοῦ χειμῶνος καταρραγέντος οὐδὲν ποιεῖν δυνάμενος, ἀπῆγε τὴν στρατιὰν εἰς τὰς πλησίον κώμας· ἐλθόντος δ' αὐτῷ παρ' Ἀντωνίου καὶ δευτέρου τάγματος, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες φοβηθέντες νυκτὸς ἐξέλιπον αὐτό. καὶ ὁ βασιλεὺς ἠπείγετο ἐπὶ Ἱεριχοῦντος, τιμωρήσασθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτοὺς ὑπὲρ τἀδελφοῦ. ἐπεὶ δὲ κατέζευξεν, εἱστία μὲν τοὺς ἐν τέλει· μετὰ δὲ τὴν συνουσίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπολύσας τοὺς παρόντας. ἐνταῦθα ἴδοι τις ἂν τὴν βασιλέως τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ εὔνοιαν. πίπτει μὲν γὰρ ἡ στέγη τοῦ οἰκήματος, οὐδένα δὲ ἀπολαβοῦσα διέφθειρεν. ὥστε πάντας πιστεῦσαι τὸν Ἡρώδην εἶναι θεοφιλῆ, μέγαν οὕτω καὶ παράδοξον διαφυγόντα κίνδυνον.

ιβ΄. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῶν πολεμίων ἑξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων κατιόντες τῶν ὀρῶν εἰς μάχην, ἐφόβουν τοὺς Ῥωμαίους. οἱ δὲ [t] γυμνῆτες προσιόντες τοῖς [v] πελτοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἐξεληλυθότας, αὐτόν τε πελτῷ τις παρὰ τὴν [x] λαπάραν ἔβαλεν. Ἀντίγονος δ' ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πέμπει στρατηγὸν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμει τινὶ, βουλόμενος παρασχεῖν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμοῦντος ἐκ περιουσίας. [y] ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾷ τῷ στρατηγῷ [z] παρεκάθητο· Ἡρώδης δὲ πέντε πόλεις παραλαβὼν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας περὶ δισχιλίους ὄντας ἐφόνευσεν, αὐτάς τε τὰς πόλεις ἐμπρήσας ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὸν Πάππον. ἐστρατοπεδεύετο δ' οὗτος ἐπὶ κώμην [a] Ἰσάνας καλουμένην. καὶ πολλῶν αὐτῷ προστρεχόντων ἐκ τῆς [b] Ἱεριχοῦντος καὶ τῆς Ἰουδαίας, ἐπεὶ πλησίον γίνεται, τῶν πολεμίων ἐπεξελθόντων αὐτοῖς ὑπὸ θάρσους, [c] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τιμωρῶν τἀδελφῷ, φεύγοντας εἰς τὴν κώμην [d] ἐπιδιώκων ἔκτεινεν. πεπληρωμένων

δὲ

[k] Καταλελεγμένον,] L. B. τὸ κατ.

[l] Ἐπιθεμένων αὐτόθι] Ἐπιτεθειμένων Bosb.

[m] Δυσχωρίαις,] Sic Bosb. Epiphan. & Zonar. δυσχερίαις in Editis Aliisque. forsan pro δυσχωρίαις.

[n] Αὐτὴν ῥυομένου] Ita Bosb. (Lugd. Bat.) & Vat. αὐτὸν in Editis Aliisque.

[o] Ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν·] Idem Zonaras T. 1. p. 232. C. SPANH.

[p] Ἰουδαίας] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 2. SPANH.

[q] Γιτθὼν] Forsan legendum Γιτθὼν vel Γιτθῶν. Vide Cl. Relandum in Palæstina S. p. 813. HUDS. Conf. Antiq. Jud. lib. VI. c. 1. §. 2. SPANH.

[r] Ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας] Idem Zonaras p. 232. C. SPANH.

[s] Εἰς χωρίον,] Εἴς τι χωρίον Bosb.

[t] Γυμνῆτες] L. B. γυμνῆτες.

[v] Πελτοῖς —— πελτῷ] Ita ut supra, §. 5. πελτοῖς in libris & mox πελτῷ. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 4. SPANH.

[x] Λαπάραν] De voce λαπάρα Galen. de Officin. Medic. p. 51. T. XIV. & prognost. lib. II. p. 480. T. VIII. & Hippocr. de Artic. T. XII. p. 224. vid. etiam Athenæ. p. 286. C. SPANH.

[y] Ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾷ τῷ στρατηγῷ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

[z] Παρεκάθητο·] [illegible] Bosb. & mox [illegible].

[a] Ἰσάνας] Conf. supra lib. 8. c. 21. §. 3. & ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

[b] Ἱεριχοῦντος καὶ τῆς Ἰουδαίας,] Ita ut alibi edere placuit, Ἱεριχοῦς hic loci in libris.

[c] Συμβαλὼν κρατεῖ] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις Bosb.

[d] Ἐπιδιώκων] L. B. οἴκτῳ.

ἢ τῶν [e] οἰκιῶν ὁπλιτῶν. καὶ πολλῶν ἀναφυγόντων ἐπὶ τὰς στέγας, κρατεῖ τούτων· [f] καὶ τὰς ὀροφὰς τῶν οἰκιῶν ἀνασκάπτων, ἐμπλέα τὰ κάτω τῶν στρατιωτῶν ἑώρα [g] ἀθρόων ἀπειλημμένων. τούτους μὲν οὖν πέτραις ἄνωθεν βάλλοντες [h] σωρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνῄρουν. καὶ θέαμα τοῦτο δεινότατον ἦν κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον, νεκρῶν τὸ πλῆθος ἄπειρον [i] ἐκτὸς τῶν τειχῶν ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα τὰ φρονήματα τῶν πολεμίων ἔκλασεν, καραδοκούντων τὸ μέλλον. ἑωρῶντο γὰρ παμπληθεῖς πόρρωθεν συγγινόμενοι περὶ τὴν κώμην, εἰ τότε ἔφυγον· καὶ εἰ μὴ [k] χειμὼν ἐπέσχε βαθύς, ἧκεν ἂν καὶ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ἡ βασιλέως στρατιά, θαρροῦσα τῷ νενικηκέναι, καὶ τὸ πᾶν ἦν ἂν εἰργασμένη. καὶ γὰρ Ἀντίγονος ἤδη τὴν παντελῆ φυγὴν ἐσκόπει καὶ ἀπανάστασιν ἐκ τῆς πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεύς, ὀψίας γὰρ ἦν, δειπνοποιεῖσθαι κελεύει τοὺς στρατιώτας. αὐτός τε, ἐκεκμήκει γάρ, εἰσελθὼν εἴς τι δωμάτιον, περὶ λουτρὸν ἦν. [l] ἔνθα καὶ κίνδυνος αὐτῷ μέγιστος συνέπεσεν, ὃν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν διέφυγε. γυμνοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, καὶ μετὰ παιδὸς ἑνὸς ἀκολούθου λουομένου, ἐν τῷ ἐντὸς οἰκήματι τῶν πολεμίων τινὲς ὡπλισμένοι συμπεφευγότες αὐτόθι διὰ φόβον ἦσαν· καὶ μεταξὺ λουομένου, ὁ πρῶτος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν καὶ διὰ θυρῶν χωρεῖ, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος, καὶ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, οὐδὲν βλάψαντες τὸν βασιλέα ὑπ' ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες δὲ τῷ μηδὲν αὐτοὶ παθόντες εἰς τὸ ὕπαιθρον διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τὴν μὲν Πάππου κεφαλήν, [m] ἀνῄρητο γάρ, ἀποκόψας Φερώρᾳ ἔπεμψε, ποινὴν ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πάθοι· ἦν γὰρ [mm] καὶ ἦν [n] αὐτόχειρ ἐκείνου γεγενημένος.

ιδ'. Λήξαντος δὲ [o] τοῦ χειμῶνος, ἄρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων ἔρχεται, καὶ πλησίον στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως. τρίτον δὲ [p] αὐτῷ τοῦτ' ἔτος ἦν ἐξ οὗ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ ἀποδέδεικτο. ἀναστρατοπεδευσάμενος δέ, καὶ πλησίον ἐλθὼν τοῦ τείχους κατὰ τὸ ἐπιμαχώτατον, πρὸ τοῦ ἱεροῦ κατεστρατοπεδεύσατο, [q] προσβαλεῖν διεγνωκὼς ὡς καὶ [r] πρότερον ποτὲ Πομπήιος. τρισὶ δὲ διαλαβὼν χώμασι τὸν τόπον πύργους [s] ἀνίστησι, πολλῇ τε χειρὶ πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, καὶ τέμνων τὴν πέριξ ὕλην. ἐπιστάτας δὲ καταστήσας τοῖς ἔργοις τοὺς ἐπιτηδείους, ἱδρυμένης ἔτι τῆς στρατιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ἐπὶ τὸν γάμον ᾤχετο, ἀξόμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα. ταύτην γὰρ ἦν [t] ἠγγυημένος, ὡς καὶ [v] πρότερον εἴρηται.

fertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evulsis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conspicit. Et hos quidem jactis superne saxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat spectaculum, quam immensa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congesta. Atque hæc res maxime fregit animos hostium, sollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hos conspicati* refugiebant: & nisi hyemis asperitas prohibuisset, invasisset Hierosolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregisset. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe discessionem.

13. Et tunc quidem rex (jam enim serum erat) jussit milites cœnatum ire; atque ipse, utpote defatigatus, in cubiculum ingressus ad lavandum se parabat. ubi & maximum discrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evasit. Cum enim ipse inermis esset & cum uno puero, qui ei pedissequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hostium aliquot armati in fugam conjecti sese præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus stricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter, itidemque tertius, similiter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læserint, contenti sine noxa sese ex ædibus proripere. Postero autem die Herodes Pappi caput, nam occisus erat, amputatum Pheroræ misit, † pœnam repetens ob ea quæ fratri ipsius acciderant. nam & is eum sua manu interfecerat.

Ut Herodes è magno discrimine evasit.

14. Hyeme autem * finita, cum inde exercitum movisset, Hierosolyma venit, & prope urbem castra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde castra movisset & prope muros accessisset, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obsepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores secans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, sedente adhuc exercitu, ipse Samariam ad nuptias proficiscitur, filiam ducturus Alexandri Aristobuli filii. nam illa ei desponsata erat, ut jam ante à me dictum est.

Ad Hierosolyma castra facit.

Mariamnem uxorem ducit.

ΚΕΦ. ις'.

Ὡς Ἡρώδης, Μαριάμμην γεγαμηκώς, μετὰ Σοσσίου Ἱεροσόλυμα κατὰ κράτος αἱρεῖ· καὶ ὡς ἡ τῶν Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

Μετὰ δὲ τοὺς γάμους, ἦλθε μὲν διὰ Φοινίκης Σόσσιος, προεκπέμψας τὴν δύναμιν διὰ τῆς μεσογείας· ἦλθε δὲ καὶ ὁ στρατηγός, πλῆθος ἔχων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. παρεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [x] πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων· περὶ τρισμυρίους γὰρ ἦσαν. πάντες δὲ ἐπὶ τὸ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο τεῖχος, καὶ διεκάθηντο πρὸς τῷ [y] βορείῳ τείχει τῆς πό-

CAP. XVI. XXVIII.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Sosio Hierosolyma vi expugnat: atque Asamonæorum principatus deficit.

POST nuptias autem venit per Phœnicem Sosius, præmissis per mediterranea copiis: post quas venit etiam dux ipse *magnam* habens equitum peditumque multitudinem. Ipse quoque rex advenit à Samaritide, non parvum exercitum præter veterem agens: quippe qui esset plus minus triginta millium. Isti autem omnes ad mœnia Hierosolymorum convenerunt, & à muri parte septentrionali

Sosius & Herodes ingentes copias contra Hierosolyma ducunt.

e Οἰκιῶν] L. B. οἰκείων.

f Καὶ τὰς ὀροφὰς τῶν οἰκιῶν] Ita Busb. & Zonar. (ut & L. B. nisi quod οἰκείων habeat) καὶ τὰς ὀροφὰς τὰς οἰκιῶν ἀνασκάπτων, ἐμπλέα ταῦτα τῶν στ. in Editis Aliisque.

g Ἀθρόων] L. B. ἀθρόον.

h Σωρηδὸν] Cod. σωρηδόν.

i Ἐκτὸς τῶν τειχῶν] Ita lego (id quod me monuit Cl. Lowthius) ex iis quæ sequuntur πόῤῥωθεν &c. & ex ipso Josepho in lib. 1. de Bello Jud.

k Χειμὼν ἐπέσχε βαθύς,] Vide Usserium in Annalibus V. T. p. 433. Edit. Lond. & Norisium in Cenotaphiis Pisanis, p. 144. & Pagi Apparat. ad Baron. tom. 1. p. 19.

l Ἔνθα καὶ —— λουομένου,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 7. SPANH.

m Ἀνῄρητο γάρ.] Ἀνῄρητο Busb.

mm Καὶ ἦν] Cod. altera γὰρ ἦν.

n Αὐτόχειρ ἐκείνου] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 8. SPANH.

† *Pœnam repetens ob ea*] Proprie, *in pœnam pro iis, quæ* &c. HAV.

o Τοῦ χειμῶνος,] Χειμῶνος de hyeme explicandum benè monet Pagius in Critic. ad Baron. p. 20. & 21. SPANH.

* *Finita.*] *Al.* ubi hyems defæviit, *aut* rigor hyemis cessit, *aut* ineunte vere.

p Αὐτῷ τοῦτ' ἔτος ἦν] Αὐτοῦ Busb.

q Προσβαλεῖν διεγνωκὼς] Προσβάλλειν ἐγνωκὼς Busb.

r Πρότερον ποτὲ Πομπήιος.] Πρόσθεν Busb.

s Ἀνίστησι,] L. B. ἀνίστη.

t Ἠγγυημένος] Ἐγγεγυημένος Busb. & Vat.

v Πρότερον εἴρηται.] Sc. c. 12. §. 1.

x Πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων·] Πρὸς τῷ Busb. & Lugd. Bat.

y Βορείῳ] Vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 1. κατεστρατοπεδεύσαντο τοῦ βορείου τείχους πλησίον· SPANH.

nali confœderunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus sex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro seipso, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hostis declaratus esset) ipse pro illo regnaret ex senatusconsulto.

Judæi obsessi strenue se defendunt.

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote universa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia conclusi; multaque circa templum jactabant, & populo fausta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia sustulerunt, ut nec alimenta relicta essent hominibus aut jumentis, & clandestinis latrociniis *hosti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes ista animadvertisset, adversum latrocinia locis opportunis insidias disponebat: atque, ad necessaria missis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus esset copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere versaretur, facile perfecti sunt tres aggeres: nam & æstas erat, nihilque ad structuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipsi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excursionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, sed ingenio superabantur. Quin & adversus machinas dirutis primis ædificiis alia exstruebant, & sub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac desperatione magis quam providente consilio utentes, bellum ad extremum persequebantur, idque magno licet exercitu circumsessi, & fame rerumque necessariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem muros conscendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Sosii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, secundus vero quindecim, & quædam circa templum porticus combustæ erant; quas *postea* Herodes ab Antigono incensas calumniabatur, data industria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem superiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo sacra peragere prohiberentur, legatos miserunt qui postularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni concessit, deditionem facturos arbitratus. Ast ubi nihil ab eis eorum quæ suspicabatur fieri videbat, sed eos fortiter pro Antigoni regno propugnare, * urbem aggressus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obsidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adversarium relinquere studentibus. Ita densi in angiportibus, & per domos constipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec senum

Romani muros ascendunt.

Templi pars exterior & ima urbs in hostium potestatem redacta.

Urbs superior & interiora templi capta.

λεως, στρατιὰ ἕνδεκα μὲν ἦσαν τέλη [z] ὁπλιτικῶν, ἓξ δὲ χιλιάδες ἱππέων, ἄλλα τε συμμαχικὰ ἀπὸ τῆς Συρίας. δύο δὲ [a] ἡγεμόνες, Σόσσιος μὲν ὑπ' Ἀντωνίου σταλεὶς σύμμαχος, Ἡρώδης δὲ ὑπὲρ αὑτοῦ, ὡς Ἀντίγονον ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, ἀποδειχθέντα ἐν Ῥώμῃ πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου βασιλεύσῃ κατὰ τὸ συγκλήτου δόγμα.

β. Μετὰ πολλῆς δὲ προθυμίας καὶ ἐρίδος, ἅτε συμπαντὸς ἠθροισμένου τοῦ [b] ἔθνους, οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς περὶ τὸν Ἡρώδην ἀντεπολέμουν, κατακλεισθέντες ἐντὸς τοῦ τείχους, [c] πολλά τε [d] ἐπεφήμιζον περὶ τὸ ἱερὸν, καὶ πολλὰ ἐπ' εὐφημίᾳ τοῦ δήμου, ὡς ῥυσομένου τῶν κινδύνων αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ· τά τε [e] ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀπεσκευάσαντο, ὡς μηδὲ ὅσα τροφὴ δύναται εἶναι ὑπολιπεῖν ἢ ἀνθρώποις ἢ ὑποζυγίοις, λῃστείαις τε λαθραίαις χρώμενοι ἀπορίαν παρεῖχον. τοῦτο δὲ Ἡρώδης συνιδὼν, πρὸς μὲν τὰς λῃστείας [f] τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους προελόχιζε· πρὸς δὲ τὰ ἐπιτήδεια πέμπων ὁπλιτικὰ τέλη, πόρρωθεν ἀγορὰν συνεκόμιζεν, ὡς ὀλίγου χρόνου πολλὴν ἀφθονίαν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν ἀναγκαίων. ἤρετο δὲ, συχνῆς πάνυ πολλῆς χειρὸς ἐργαζομένης, καὶ τὰ τρία χώματα εὐπετῶς· θέρος τε γὰρ ἦν, καὶ οὐδὲν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάστασιν, οὔτ' ἀπὸ τοῦ ἀέρος, οὔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήματα προσάγοντες, κατέσειον τὸ τεῖχος, καὶ πάσης εἴχοντο πείρας. οὐ μὴν ἐξέπληττον τοὺς ἔνδον, ἀλλ' ἀντετεχνῶντο κἀκεῖνοι πρὸς τὰ παρὰ τούτων γινόμενα οὐκ ὀλίγα· ἐπεκθέοντές τε, τὰ μὲν ἡμίεργα ἐνεπίμπρασαν, τὰ δὲ ἐξειργασμένα, εἴς τε χεῖρας ἰόντες, οὐδὲν κακίους Ῥωμαίων ἦσαν τὰς τόλμας, ἐπιστήμῃ δὲ ἐλείποντο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀντετείχιζον, ἐρειπομένων τῶν πρώτων οἰκοδομημάτων, ὑπό γῆν τε ἀπαντῶντες [g] μεταλλεύουσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ δὲ τὸ πλέον ἢ [h] προμηθείᾳ χρώμενοι [i] προσανελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τοὔσχατον, καὶ ταῦτα μεγάλου στρατοῦ περικαθημένου σφᾶς, καὶ λιμῷ ταλαιπωρούμενοι καὶ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων. τὸ γὰρ [k] ἑβδοματικὸν ἐνιαυτὸν συνέβη [l] κατ' ἐκεῖνον εἶναι. ἀναβαίνουσι δὲ ἐπὶ τὸ τεῖχος πρῶτοι μὲν λογάδες εἴκοσι, ἔπειτα [m] ἑκατοντάρχαι Σοσσίου. ἡρέθη γὰρ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχος, ἡμέραις τεσσαράκοντα, τὸ δὲ δεύτερον πεντεκαίδεκα, καί τινες τῶν περὶ τὸ ἱερὸν ἐνεπρήσθησαν στοῶν· ἃς Ἡρώδης Ἀντίγονον ἐμπρῆσαι διέβαλλε, μῖσος αὐτῷ πραγματευόμενος παρὰ τῶν Ἰουδαίων γενέσθαι. ᾑρημένου δὲ τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ καὶ τῆς κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἔσωθεν ἱερὸν καὶ τὴν ἄνω πόλιν Ἰουδαῖοι συνέφυγον. δείσαντές τε μὴ διακωλύσωσιν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ Θεῷ, πρεσβεύονται ἐπιτρέψαι [n] παρακαλοῦντες θύματα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσασθαι. ὁ δὲ ὡς ἐνδωσόντων αὐτῶν συνεχώρει ταῦτα. καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἑώρα γινόμενον παρ' αὐτῶν ὧν ὑπενόει, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντέχοντας ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνου βασιλείας, προσβαλὼν κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν, καὶ πάντα εὐθὺς ἦν φόνων ἀνάπλεα· τῶν μὲν Ῥωμαίων ἐπὶ τριβῇ τῆς πολιορκίας διωργισμένων, τοῦ δὲ περὶ Ἡρώδην Ἰουδαϊκοῦ μηδὲν ὑπολιπεῖν σπεύδοντος ἀντίπαλον. ἐσφάττοντο δὲ [o] συνεχεῖς ἔν τε τοῖς στενωποῖς καὶ κατὰ τὰς οἰκίας συνωθούμενοι, καὶ τῷ ναῷ προσφεύγοντες. ἦν τε οὐ-

z Ὁπλιτικῶν,] L. B. ὁπλιτικοί.

a Ἡγεμόνες,] Ἦσαν post ἡγεμόνες habet Busb. & mox καὶ Ἡρώδης ὑπέρ.

b Ἔθνους,] Πλήθους Busb.

c Πολλά τε ——— ἐπεφήμιζον] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

d Ἐπεφήμιζον] L. B. ἐφήμιζον.

e Ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀπεσκευάσαντο,] Ita Busb. & Vet. Interpr. ἐντὸς in reliquis.

* *Difficultatem afferebant.*] *Al.* inopiam faciebant.

f Τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους προελόχιζε·] Ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις Busb. & Lugd. Bat.

g Μεταλλεύουσι διεμάχοντο·] Ita ex Vet. Interpr. μεταλλεύουσι Bas. μεταλλεύοντες Gen. ἐν τοῖς μεταλλεύουσι Busb. & Vat.

h Προμηθείᾳ χρώμενοι] Ita Busb. (Lugd. Bat.) & Epiphan. προθυμίᾳ in reliquis.

i Προσανελιπάρουν τῷ πολέμῳ] Καὶ ante προσανελιπάρουν delevi, auctoritate Cod. Vat. (Lugd. Bat.) & Busb.

k Ἑβδοματικὸν ἐνιαυτὸν συνέβη] Vide *Scaligerum* in Can. Chron. p. 282. HUDS Annus septimus Sabbaticus. de hoc loco vid. Petav. Doct. Temp P. 11. p. 276 & contra Scaligerum. SPANH. Forte ἑβδοματικόν. COCC.

l Κατὰ ταῦτα εἶναι.] Κατ' αὐτὸ Busb.

m Ἑκατοντάρχαι Σοσσίου.] Ita Busb. Vat. (Lugd. Bat.) & Epiphan. ἑκατόνταρχοι in reliquis.

n Παρακαλοῦντες αὐτόν] Ita Busb. (Lugd. Bat.) Vat. & Epiphan. καλοῦντες in Editis.

* *Urbem aggressus vi cepit,*] *Al.* totis viribus urbem aggressus eam cepit.

o Συνεχεῖς] L. B. παρατυχόντες.

p Ἦν

οὔτε νηπίων οὔτε γήρως ἔλεος, οὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλὰ καίτοι [p] περιπέμποντος τοῦ βασιλέως, καὶ φείδεσθαι παρακαλοῦντος, οὐδεὶς ἐκράτησε τῆς δεξιᾶς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπεξῄεσαν. ἔνθα καὶ Ἀντίγονος, μήτε τῆς πάλαι μήτε τῆς τότε τύχης ἔννοιαν λαβών, κάτεισι μὲν ἀπὸ τῆς βάρεως, προσπίπτει δὲ τοῖς Σοσίου ποσί. κἀκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας πρὸς τὴν μεταβολήν, ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς, καὶ Ἀντιγόνην ἐκάλεσεν· οὐ μὴν ὡς γυναῖκα γε φρουρᾶς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁ μὲν δεθεὶς ἐφυλάττετο.

γʹ. Πρόνοια δ' ἦν Ἡρώδῃ κρατοῦντι τῶν πολεμίων, ἤδη κρατῆσαι καὶ τῶν [q] ἀλλοτριοφύλων συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν πλῆθος ἐπὶ θέαν τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν ἁγίων. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς μὲν παρακαλῶν, τοῖς δὲ ἀπειλῶν, ἔστι δ' οὓς καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέστελλεν, ἥττης χαλεπωτέραν ἡγούμενος τὴν νίκην, εἴ τι τῶν ἀθεάτων παρ' αὐτῶν ὀφθείη. διεκώλυε τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἁρπαγάς, πολλὰ [r] διατεινόμενος πρὸς Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ῥωμαῖοι τὴν πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ἐπὶ τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βραχὺ καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀντάλλαγμα [s] κρίνοι. τοῦ δὲ ἀντὶ τῆς πολιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοῖς στρατιώταις ἐπιτρέπειν φαμένου, αὐτὸς ἔφη διανέμειν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων τοὺς μισθοὺς ἑκάστοις. οὕτω τε τὴν λοιπὴν ἐξωνησάμενος πόλιν, τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν γὰρ ἕκαστον στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τοὺς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δ' αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων εὐποροῦντας.

δʹ. [t] Τοῦτο τὸ πάθος συνέβη τῇ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπατεύοντος ἐν Ῥώμῃ Μάρκου Ἀγρίππα καὶ [v] Κανινίου Γάλλου, [u] ἐπὶ τῆς πέμπτης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς [y] Ὀλυμπιάδος, [z] τῷ τρίτῳ μηνί, τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐκ περιτροπῆς τῆς γενομένης ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς. καὶ γὰρ ὑπ' ἐκείνου τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, [a] μετὰ ἔτη [b] εἰκοσιεπτά. Σόσιος δέ, χρυσοῦν [c] ἀναθέμενος τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων, Ἀντίγονον ἄγων δεσμώτην Ἀντωνίῳ. δείσας δὲ Ἡρώδης, μὴ φυλαχθεὶς Ἀντίγονος ὑπ' Ἀντωνίου, καὶ κομισθεὶς εἰς Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ δικαιολογήσηται πρὸς τὴν σύγκλητον, [d] ἐπιδεικνὺς [e] αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ἡρώδην δὲ ἰδιώτην, καὶ ὅτι προσῆκεν αὐτοῦ βασιλεύειν τοὺς παῖδας διὰ τὸ γένος, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ῥωμαίους ἐξήμαρτε· ταῦτα φοβούμενος, πολλοῖς χρήμασι πείθει τὸν Ἀντώνιον ἀνελεῖν τὸν Ἀντίγονον. οὗ γενομένου, τοῦ δέους μὲν Ἡρώδης ἀπηλλάττετο· παύεται δ'

misertum est; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, sed tanquam rabiosi in omnem ætatem sævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præsentis fortunæ memor, ex arce descendit, Sosioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miseratus mutatam ejus fortunam, intemperanter ei insultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è custodia liberum emisit; sed in vinculis quidem ipse asservabatur.

Antigonus Sosio se dedit.

3. Herodi autem curæ erat, postquam hostes superaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum sacraque templi res aspiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repressit, victoriam clade graviorem existimans, si quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aspici fas est. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Sosium etiam atque etiam interrogasset, utrum Romani, urbe pecuniis virisque exinanita, regem se solitudinis essent relicturi: quippe se vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum esse putare. Cumque ille pro obsidionis labore prædam se militibus merito concedere dixisset, respondit Herodes, se sua pecunia mercedem singulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promissum præstitit. Nam & singulos milites magnifice, & duces pro rata parte, & Sosium plane regie muneratus est, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati discederent.

Herodes laborabat ne in templum grassarentur peregrini milites.

Urbisque direptioni obstitit.

4. Hæc urbi Hierosolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Caninio Gallo consulibus, Olympiade centesima & octogesima quinta, mense tertio, jejunii solennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam & eodem die ab illo post septem & viginti annos *Hierosolyma* capta fuerant. Sosius vero, corona aurea Deo consecrata, Hierosolymis profectus est, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio servatus Antigonus & ab eo Romam perductus causam suam apud senatum ageret, ostendens se quidem regia stirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios suos, licet ipse in Romanos deliquerit, nascendi sorte regnare pertineat: ista metuens multa pecunia persuasit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero desiit domus Asamonæi prin-

Quando expugnata erant Hierosolyma.

Antigonus captivus.

Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.

p Περιπέμποντος τοῦ βασιλέως.] Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* Παριστάμενος in libris Græcis omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui vertere, *rege desistente.*

q Ἀλλοτριοφύλων] *L. B.* ἀλλοφύλων.

r Διατεινόμενος πρὸς Σόσιον,] Διατεινάμενος *Bodl.*

s Κρίνοι.] *L. B.* κρίνει.

t Τοῦτο τὸ ——— Ῥώμῃ,] Hierosolyma à Sosio capta A. ab U.C. 718. contendit *Harduin.* in *Num. Herodiad. p.* 4. & 19. & eò refert Nummum, in quo hinc cap. Antonii Triumviri, illinc SOSIUS IMP. Tropæum & infr. duo Captivi manibus vinctis post terga, ob captam Judæam. nummus à reperto Gazæ Regiæ. SPANH.

v Κανινίου Γάλλου,] Κανιδίου ex Josepho profert Georgius Syncellus chronici pag. 306. REL. Antea erat: Κανιδίου veteri mendo ex Historicorum fide non dubitavi rescribere Κανινίου. HUDS. *Agrippa* Caninii Galli vid. Pagium ad Annal. Baron. p. 21. SPANH.

u Ἐπὶ τῆς ——— Ὀλυμπιάδος,] Apud *Euseb.* in *Coll. Scal. Græc.* p. 197. A. IV. Olymp. ΡΠΕ. SPANH.

y Ὀλυμπιάδος,] Anno illius tertio: ut inquit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videsis *Apparatum Ant. Pagi* ad Ann. *Baron.* p. 22.

z Τῷ τρίτῳ μηνί,] *Sc.* Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Usserius* in *Annalibus Veteris Testamenti*, p. 261. *Edit. Lond.* Confer cum eo *Langium* de *Annis Christi*, lib. 2. c. 18. p. 343. & *Petitum* in *Animadversionibus ἀνεκδότοις*, tom 1. p. 47. qui de Anno tertio obsidionis intelligendum esse contendit.

a Μετὰ ἔτη εἰκοσιεπτά.] Nempe capta Hierosolyma à Pompeio Anno U. C. . . . . . . II. Olymp. CLXXVIII. ab Herode & Romanis IV. Olymp. CLXXXV. Vid. Græc. Eusebiana. SPANH.

b Εἰκοσιεπτά.] Ita quidem in *Græcis Eusebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p. 306. Verum *Jos. Scaliger* (in libro de *Emend. Temp.* p. 451. *Edit. Colon.*) μετ' ἔτη κϛʹ. legendum esse contendit. Atque ita *Usserius*, nisi μετ' ἔτη κζʹ. *anno post vicesimo septimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μετὰ τρεῖς ἡμέρας *post dies tres* resurrecturum fuisse Christum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propositum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipsum *Josephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μετ' ἔτη δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δευτέρῳ ἔτει exponitur. Plura in hanc sententiam ab eodem allata videre est, p. 435. εἰκοσιεπτὰ ἔτεσιν habet *Cod. Bodl.*

c Ἀναθέμενος τῷ Θεῷ] Ἀναθεὶς *Bodl.*

d Ἐπιδεικνύς] Ἀποδεικνὺς ex Josephi hoc loco Eusebius profert in Chronico pag. 73. pro καὶ ὅτι, ὡς ὅτι Eusebius loc. cit. διὰ τὸ γένος Eusebius non agnoscit. pro Ἀσαμωναίου, Eusebius legit Ἀσαμωναίων, (quod præfero. Ita mox Eusebius quoque Ἀσαμωναίων γενεάς. Sed tamen Syncellus in Josepho hoc loco legit τοῦ Ἀσαμωναίου. vide Chronicon ejus pag. 307. pro ρκϛ MS. *L. B.* p. ρκζ. Sed Syncellus ρκϛ. pro γένει Euseb. γένους ει. REL.

e Αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων,] Eadem *Zonar.* αὐτὸς in *Editis Aliisque.*

Asamonæorum finis.

principatus, postquam centum viginti sex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illustris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione gestis. Verum hi, propter mutuas dissensiones, principatum amiserunt; isque ad Herodem translatus est, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus subjecti. Atque hunc quidem Asamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Finis Libri decimi quarti.

ἔπαυσε [f] ἡ τῶν Ἀσαμωναίων ἀρχὴ μετὰ [g] ἔτη ἑκατὸν καὶ εἰκοσιέξ. οἶκος λαμπρὸς οὗτος ἦν, καὶ διάσημος [h] γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς, ὧν τε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους οἱ γονεῖς αὐτῶν διεπράξαντο. ἀλλ' οὗτοι μὲν, διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους στάσιν, τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλον· μετέβη δὲ εἰς Ἡρώδην τὸν Ἀντιπάτρου, οἰκίας ὄντα [i] δημοτικῆς, καὶ γένους ἰδιωτικοῦ, καὶ [k] ὑπακούοντος τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τοῦτο μὲν τὸ τέλος [l] τῆς Ἀσαμωναίων γενεᾶς παρειλήφαμεν.

Τέλος τοῦ βιβλίου τεσσαρεσκαιδεκάτου.

f Ἡ τῶν —— ἕξ.] Assamonæorum in Judæa Imperium per annos CXXVI. Apud Zonaram verò T. 1. p. 231. D. *ἐπ' ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι*· à Mattathia primo Judæorum Principe ex Assamonæorum genere, de quo supr. lib. 12. c. 6. §. 1. seq. Nempe juxta Eusebianos calculos Mattathiæ hujus incepit principatus A. 4. Olymp. CLIII. Desiit autem in Antigono Regnum Assamonæorum A. 2. Ol. CLXXXV. qui efficiunt annos CXXVI. *Ἀσαμωναῖοι* dicuntur in Collect. Græcis Eusebii p. 69. SPANH.

g Ἔτη ἑκατὸν] Velim omnino videas *Usserium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Vossium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156.

h Γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς.] *Γένους τε ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς. Bodl.* & *Vat.* *γένους τε* quoque legit *L. B.* verum in reliquis consentit.

i Δημοτικῆς,] *Sc. non Sacerdotali.* Nam qui è familia *sacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obscuri, ignobiles, & privati censebantur ab Hebræis: sicut in Romanis Historiis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Casaubonum* hac de re fuse agentem, in *Exerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.*

k Ὑπακούοντος τοῖς βασιλεῦσι] Herodes ΕΘΝΑΡΧΗΣ in Nummis hoc anno dictus apud *Harduin. de Num. Herod.* p. 4. Judæa tantum cum Samaria Herodi mandata, & qui in solutionem Æris alieni, quod J. Cæsari fœnori dederat Herodes *Herod.* p. 21. Nugæ & tabulæ Galilææ non sane fuerunt Herodi Ibid. p. 25. SPANH.

l Τῆς Ἀσαμωναίων γενεᾶς] Ita cum *Bodl.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* *Græcis Eusebii*, *Zonara* & *Syncello*. *τῶν Ἀσαμωναίων γένους* in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

a Επανείλετο.] Ita Vat. ἐπανελθὼν ἀνείλετο in Editis MSSque.
b Ο πρῶτος] Gen. πρῶτος. Forte ὁ πρὸ F. COCC.
c Καὶ ὡς ἔσχε] Sic in MSS. Vat. Ὡς Ἡρώδης ἔσχε κ. τ. λ. in ceteris.
d Ὡς Ἡρώδης] Hoc lemma habuimus è Cod. Vat.
e Ο αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è Cod. Vat.

f Περὶ κτίσεως πόλεων Ἑλληνίδων] Iterum è Cod. Vat. Κτίσεις π. ἃς Ἡρώδης ἐποίησεν in reliquis.
g Καθελὼν] Ita demum è Cod. Vat. Ὡς καθελὼν ἐκ θεμελίων τὸν ἀρχαῖον τῶν Ἰουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀνέστησε μετὰ ἔτη ξ'. διπλοῦν τοῖς μέτροις.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιη'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Pollione & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero illis cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum adeptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus aucti.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quin-

Judæi divitiis spoliati.

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος καὶ Σαμέου. Ἡρώδης τοὺς Ἀντιγόνου φίλους τοὺς πρώτους ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν ἀργυρολογεῖ· Ἀντώνιος πελεκίζει Ἀντίγονον.

ΣΟΣΙΟΣ μὲν οὖν καὶ Ἡρώδης ὡς κατὰ κράτος ἔλαβον Ἱεροσόλυμα, καὶ πρὸς τούτοις αἰχμάλωτον [b] Ἀντίγονον, ἡ πρὸ ταύτης ἡμῖν ἐδήλωσε βίβλος. [c] τὰ δὲ ἐκείνοις συνεχῆ νῦν ἐροῦμεν. [d] ἐπειδὴ δὲ [e] τῆς ὅλης Ἰουδαίας ἐνεχειρίσθη τὴν ἀρχὴν Ἡρώδης, τὸ κατὰ τὴν πόλιν πλῆθος [f] ὅσοι μὲν ἔτι ἰδιωτεύοντες ἦσαν τὰ ἐκείνου φρονοῦντες, [g] ἐν προαγωγῇ τούτους ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ τὰ τῶν ἐναντίων ἑλομένους οὐκ ἐπέλειπε τιμωρούμενος καὶ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐτιμῶντο δὲ μάλιστα παρ' αὐτῷ [h] Πολλίων [i] ὁ Φαρισαῖος καὶ [k] Σαμέας ὁ τούτου [l] μαθητής. πολιορκουμένων γὰρ τῶν Ἱεροσολύμων, οὗτοι συνεβούλευον [m] τοῖς πολίταις δέξασθαι τὸν Ἡρώδην, ἀνθ' ὧν καὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀπελάμβανον. ὁ δὲ [n] Σαμέας οὗτος, καὶ [o] κρινομένου ποτὲ Ἡρώδου τὴν ἐπὶ θανάτῳ, [p] προεῖπεν ὀνειδίζων Ὑρκανῷ καὶ τοῖς δικασταῖς ὡς περισωθεὶς Ἡρώδης ἅπαντας αὐτοὺς [q] μεταλεύσεται. καὶ τοῦτο χρόνῳ πρόβη, τοῦ Θεοῦ τοὺς λόγους αὐτοῦ πληρώσαντος.

β'. Ἐν δὲ τῷ τότε κρατήσας τῶν Ἱεροσολύμων, πάντα συνεφόρει τὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι καὶ τοὺς εὐπόρους ἀφαιρούμενος, καὶ συναγαγὼν πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου, πάντα τοῦτον τὸν Ἀντώνιον ἐδωρεῖτο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δὲ [r] τεσσαρακονταπέντε τοὺς πρώ-

---

a Ιη'.] Ita *Bas. Voss. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Vossium* in *Chronol.* S. c. 14. p. 157.

b Ἀντίγονον,] Conf. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

c Τὰ δὲ ἐκείνοις] Ita refinximus ex *Lugd. Bat.* Antea erat τὰ δὲ ἐκείνους. at non agetur in posterum, quid libro priori sit cohærens, sed quid acciderit post captas Hierosolymas & vinctum Antigonum. Debet itaque verti *illis*, sicuti fecimus pro *ei*. HAV.

d Ἐπειδὴ] Ita *Bosb.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὲ in *Editis Aliisque*.

e Τῆς —— Ἡρώδης,] A captis Hierosolymis nova etiam Epocha regni Herodis quandoque apud Josephum; vid. Petav. D.Temp. P. 11. p. 290. 291. vid. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

f Ὅσοι μὲν] Sic *Vat.* & *Bosb.* ὅσοι in *reliquis*.

g Ἐν προαγωγῇ τούτους ἐποιεῖτο,] In dignitatibus eos constituit. *Rufinus.* Sic ea de re *alibi*. lib. 1. c. 18. §. 5. ταῖς τιμαῖς καθίσατο· SPANH.

h Πολλίων ὁ Φαρισαῖος καὶ Σαμέας] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. infr. c. 10. §. 1. SPANH.

i Ὁ Φαρισαῖος καὶ] Ita è *Cod. Bosb.* in *cæteris* deest articulus.

k Σαμέας] Σαμαίας *Bosb.* Σαμαῖος malit *Drusius* in *Observat.* l. XI. c. 22. Vide *Annott.* ad lib. 14. c. 9. §. 4.

l Μαθητής.] Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 10.

m Τοῖς πολίταις] Eo ordine *Bosb.* δέξασθαι τοῖς πολίταις in *cæteris*.

n Σαμέας οὗτος,] Cum Σαμαίας habeat *Cod. Bosb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi quo modo (nisi ἁμάρτημα fuerit *memoriæ Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi, *Drusius*, loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium*, p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 251. & *Vorstius* de *Synedriis Hebræorum*, §. 12. HUDS. Id de Samea ante retulit, non de Pollione. REL.

o Κρινομένου] Καὶ κριν. Ἡρώδου πρόβη *Bosb.*

p Προεῖπεν —— δικασταῖς] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. SPANH.

q Μεταλεύσεται.] Ita cum *Cod. Bosb.* *Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho*, sup. c. 9. §. 4. ἀπολέσεται in *reliquis*.

r Τεσσαρακονταπέντε] Τεσσαράκοντα τοὺς πρ. *Bosb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

πρώτους ἐκ τῆς αἱρέσεως Ἀντιγόνου, φύλακας περιστήσας ταῖς πύλαις τῶν τειχῶν, ἵνα [a] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τοὺς νεκροὺς ἠρεύνων, καὶ πᾶν τὸ εὑρισκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ βασιλεῖ. πέρας τε κακῶν οὐδὲν ἦν. τὸ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία τοῦ κρατοῦντος διεφόρει ἐν χρείᾳ γινομένου, τὴν δὲ χώραν μένειν ἀγεώργητον τὸ [s] ἑβδοματικὸν ἠνάγκαζεν ἔτος. [v] ἐνεστήκει γὰρ τότε, καὶ σπείρειν ἐν ἐκείνῳ τὴν γῆν ἀπηγορευμένον ἐστὶν ἡμῖν. Ἀντώνιος δὲ, λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι τοῦ θριάμβου φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθνος, κἀκ τοῦ πρὸς Ἡρώδην μίσους εὔνουν Ἀντιγόνῳ διαμένον, ἔγνω τοῦτον ἐν Ἀντιοχείᾳ [x] πελεκίσαι· σχεδὸν γὰρ οὐδαμῶς ἠρεμεῖν ἠδύναντο Ἰουδαῖοι. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ λέγων οὕτως. "[y] Ἀντώνιος "μὲν Ἀντίγονον τὸν Ἰουδαῖον ἀχθέντα εἰς Ἀντιόχειαν πελε"κίζει· καὶ ἔδοξε μὲν [z] οὗτος πρῶτος Ῥωμαίων βασι"λέα πελεκίσαι, οὐκ οἰηθεὶς ἕτερον τρόπον μεταθεῖναι "ἂν τὰς γνώμας τῶν Ἰουδαίων, ὥστε δέξασθαι τὸν ἀντ' "ἐκείνου καθεσταμένον Ἡρώδην. οὐδὲ γὰρ βασανιζόμε"νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμειναν, οὕτως μέ"γα τι ἐφρόνουν περὶ τοῦ [a] πρώτου βασιλέως. τὴν οὖν "ἀτιμίαν ἐνόμισε μειώσειν τῆς πρὸς αὐτὸν μνήμης, μειώ"σειν δὲ [b] καὶ τὸ πρὸς Ἡρώδην μῖσος." ταῦτα μὲν ὁ Στράβων.

que primos Antigoniarum partium, constitutis ad murorum portas custodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum preciosarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter summam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus septimus. tunc enim instabat, & in illo nobis ne terram feramus interdictum est. Antonius autem, cum captivum cepisset Antigonum, decreverat usque ad triumphum servare vinctum. Sed cum audiret rebus novis studere gentem, & prae Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, statuit cum Antiochiae securi feriendum: alioquin quiescere Judaei minime poterant. verbisque meis testimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius Antigonum Judaeum "Antiochiam perductum securi ferit: & hic quidem Romanorum primus, visus est regem secu"ri percussisse; ratus non posse alia via flecti Ju"daeorum animos, ut Herodem in illius locum "suffectum *pro rege* agnoscerent. nam ne tormen"tis quidem adigi poterant, ut eum regem appel"larent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur existimavit, ut memoria ejus "ignominiâ *sensim* minueretur, & odium illorum "in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* haec quidem Strabo.

Antigonus securi percussus.

Ea de re testimonium Strabonis.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ὑρκανὸς ὑπὸ τῶν Πάρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ἡρώδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἔπραξεν Ἀλεξάνδρα, ὅτε Ἀνάνηλον ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἐπύθετο.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem redit: quaeque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

Κατασχόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρώδου, πυθόμενος Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ὢν δὲ παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος, ἀφικνεῖται πρὸς Ἡρώδην τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς [c] τρόπῳ τοιούτῳ. [d] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορος οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοὶ, λαβόντες αἰχμαλώτους, Ὑρκανὸν τὸν πρῶτον ἀρχιερέα γενόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Φασάηλον, εἰς Πάρθους ἀνῆγον. καὶ Φασάηλος μὲν οὐ φέρων τὴν ἐν τοῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης δὲ ζωῆς κρείττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμενος θάνατον, αὐτὸς ἑαυτοῦ γίνεται [e] φονεὺς καθὼς προεῖπον.

β'. [f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, τὸ τῆς εὐγενείας [g] αὐτοῦ διάσημον προπεπυσμένος. διὰ τοῦτο δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι δὲ κατάγεσθαι παρεῖχεν, ἔνθα καὶ [h] πλῆθος ἦν Ἰουδαίων. οὗτοι τὸν Ὑρκανὸν ἐτίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτου

CUM autem Herodem regnum occupasse fama accepisset Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus est & deinde rex, & fratrem Herodis Phasaëlum captivos fecissent, eos ad Parthos abducebant. Et Phasaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori satius esse ducens quam quomodocunque vivere, ipse sua se manu jugulavit, sicuti jam ante diximus.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

2. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiisset, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimisit, & Babylone degere concessit, ubi erat etiam Judaeorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & universa Judaeorum gens, quae usque ad Euphratem

II.

Id agit, contra obtestantibus Judaeis, ut ad Herodem redeat.

[a] Μή τι συνεκκομισθῇ] Ita cum Busb. & Epiphanio, qui vertit, *ne quid deportari possit cum defunctis.* atque hanc veram esse lectionem declarant sequentia, καὶ τοὺς νεκροὺς ἠρεύνων, *scilicet*, ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur.

[s] Ἑβδοματικὸν] Forte ἑβδοματικὸν. COCC.

[v] Ἐνεστήκει ——— ἡμῖν.] Anno Sabbatico nefas Judaeis serere: ἐνεστήκει γὰρ τότε, qui in cursu jam erat, juxta Petav. D. Temp. P. 11. p. 277. non, *qui instabat*, quod ἐνεστήκει sit tempus plusquam perfectum. SPANH.

[x] Πελεκίσαι] Cum *Josepho* facit *Plutarchus* in *Antonio*. Et *Dio* l. 49. Ἀντίγονον ἐμαστίγωσε σταυρῷ προσδήσας. *Euseb.* ad A. MDCCCCLXXVIII. Ἀντίγονος διαμαχεσάμενος ἀναιρεῖται. Ubi *Scaliger* fortasse nimis rigide, qui hos auctores sibi contrarios facit. Nam non necesse est ποτὲ διαμαχεσάμενος interpretari, *post multa tandem praelia*. sed sufficiat ita reddere, *cum multum repugnasset*, ut apud *Euripidem* διαμάχεσθαι τί μὴ θανεῖν. Atque nihil aliud innuisse videtur *Dio*, quam Antigonum alligatum ad palum securi percussum fuisse. nam σταυρὸς apud *Thucydidem* aliosque *auctores Graecos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. Idemque plane significat vox Danica *staure*, Graecae certe originis, & apud Anglos septentrionales *stowre*. HUDS. Dio à Josepho non dissentit, quamvis eum σταυρῷ alligatum dicat & dein occisum. σταυρὸς crux non est, sed palus, ὀρθὸν ξύλον. REL.

[y] Ἀντώνιος ——— μῖσος.] Antigonus securi Antiochiae percussus, Strabo; quae hodie apud eum non leguntur. conf. infr. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[z] Οὗτος πρῶτος] Videsis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis*, c. 13. §.

[a] Πρώτου] Forte περὶ τοῦ.

[b] Καὶ τὸ] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[c] Τρόπῳ τοιούτῳ] Τοῦτον τὸν τρόπον *Busb.*

[d] Βαρζαφάρνης] Βαρζαφαρμάνης *Vat.* Βαρζαφαρμάνης *Gall.*

[e] Φονεὺς καθὼς προεῖπον.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. SPANH.

[f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι,] Hic dativus absolutus loco genitivi, sicuti alibi apud *Josephum*, *Aelianum*, *Aliosque*. Ἀναχθέντι γὰρ αὐτῷ πρὸς Φραάτην τὸν βασιλέα [illegible] προσηνέχθη, διὰ τὸ τῆς εὐγενείας αὐτοῦ διάσημον, καὶ [illegible] *Busb.*

[g] Αὐτοῦ] Gen. αὐτῷ.

[h] Πλῆθος ἦν Ἰουδαίων.] Babylone multitudo Judaeorum; hinc apparet quosdam de Petro Babylonem ac Romam profecto ad Judaeos ibi convertendos argumentum hausisse, quod convellere tentat *Pearf.* de Success. Episc. p. 52. vide tamen seq. c. 3. §. 1. οὐ γὰρ ὀλίγας μυριάδας &c. Judaeorum in Babylone. Item lib. 18. c. 10. §. 1. & *Philon. Leg. ad Cajum.* de insecuta clade Judaeorum in Babylonia. Adde infr. Contra Apion. lib. 2. §. 5. & 6. SPANH.

ὁ Ἀν-

tem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexisset, spem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod cum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & supplicio liberavit. Itaque hac de re Judæis sermonem injecit, qui ipsum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret suadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei deesse quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præstari potest: quodque majus esset, hæc eum Hierosolymis propterea consequi non posse, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui vafro consilio favet Herodes.

3. Cum ista ei è re sua esse suggererent, discedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic essent Judæos, ne ei communem regni potestatem habituro inviderent. Nunc enim tempus esse & sibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conservatus fuisset, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano scribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramallam, & complura dona: cum etiam comiter orans ne se homini bene de se merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo desiderabat: sed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus est, quærebatque Hyrcanum in potestate sua habere, aut etiam omnino tollere. id quod postea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus & in magno honore habetur.

4. Cæterum tunc, postquam spei plenus aderat, à Partho dimissus & à Judæis pecunia instructus, cum eum honorificentissime excepisset *Herodes*, primam in conventibus sedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco superiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem insidiarum suspicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domesticam seditionem excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illustribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine sacerdotem, eique pontificatum dat.

Ananelo Herodes dat pontificatum.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Aristobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Aristobulum, alteram vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venustate insignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, si eo superstite adscitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* scribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam suam ei præstante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

6. Antonio autem segnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter

Dellius persuadet Alexandræ, ut Aristobuli & Mariamnes picturas Antonio mittat.

τιμώμενον Ἰουδαίων ἔθνος· τῷ δ᾽ ἦν ἀγαπητὰ ταῦτα. πυθόμενος δὲ τὸν Ἡρώδην παρειληφέναι τὴν βασιλείαν [i] ἀντιμετεχώρει ταῖς ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοστόργως διακείμενος, καὶ τὴν χάριν ἀπομνημονευθήσεσθαι προσδοκῶν, ὅτι κρινόμενον, καὶ μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τοῦ κινδύνου καὶ τῆς κολάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν [k] προσεφέρετο τοῖς Ἰουδαίοις, ἰέναι παρ᾽ αὐτὸν [l] ἐσπουδακώς. οἱ δὲ περιείχοντο καὶ μένειν ἠξίουν, τὰς ὑπουργίας ἅμα καὶ τὰς τιμὰς λέγοντες, ὡς οὐδὲν ἐνδεὲς αὐτῷ τῆς εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς ἢ βασιλεῖς τιμῆς ἐξ αὐτῶν εἴη· καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ ἐκεῖ τούτων μεταλαβεῖν δύναιτο, [m] κατὰ λώβην τοῦ σώματος ἣν ὑπ᾽ Ἀντιγόνου πάθοι, τάς τε χάριτας οὐχ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν βασιλέων ἃς ἔλαβον ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτοὺς οὐκ ὀλίγως τῆς τύχης.

γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτεινόντων, Ὑρκανὸς πόθον εἶχεν ἀπιέναι· καὶ γράφων Ἡρώδης παρεκάλει δεῖσθαι Φραάτου καὶ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων, μὴ φθονῆσαι [n] δυνάμει κοινὴν ἕξοντι τὴν βασιλείαν. ἄρτι γὰρ εἶναι καιρὸν αὐτῷ μὲν ἐκτῖσαι τὰς χάριτας ὧν εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ περισωθεὶς, ἐκείνῳ δὲ κομίζεσθαι. τοιαῦτα γράφων Ὑρκανῷ, πέμπει καὶ παρὰ τὸν Φραάτην πρεσβευτὴν [o] Σαραμάλλαν, καὶ δῶρα πλείω, μὴ διακωλῦσαι τὰς εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπευόμενος. ἦν δ᾽ οὐκ ἐντεῦθεν ἡ σπουδή. [p] διὰ δὲ τὸ μὴ κατ᾽ ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ εὐλόγου μεταβολάς, καὶ τὸν Ὑρκανὸν ὑποχείριον ἔχειν ἐσπεύδεν, ἢ καὶ παντάπασιν [q] ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τοῦτο γὰρ ἔπραξεν ἐν ὑστέρῳ.

δ'. Τότε μέντοιγε ἐπειδὴ παρῆν [r] πεπεισμένος, ἀφέντος τε τοῦ Πάρθου καὶ τῶν Ἰουδαίων χρήματα παρασχομένων, πάσῃ τιμῇ [s] διαδεξάμενος αὐτὸν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τὸν πρῶτον ἔνεμε τόπον, καὶ παρὰ τὰς ἑστιάσεις προκατακλίνων ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ [t] παντελῶς τὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἀνύποπτον πραγματευόμενος. [v] ἀπεκαθίστατο δὲ καὶ τἄλλα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀρχῆς, ἐξ ὧν αὐτῷ καὶ τὰ περὶ τὴν οἰκίαν ἐστασιάσθη. φυλαττόμενος γάρ τινα τῶν ἐπισήμων [u] ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ, μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἱερέα τῶν ἀσημοτέρων [y] Ἀνάνηλον ὄνομα, τούτῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν.

ε'. Εὐθὺς οὖν οὐκ ἤνεγκεν Ἀλεξάνδρα τὴν ἐπήρειαν, θυγάτηρ μὲν Ὑρκανοῦ, γυνὴ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου βασιλέως, ἐξ Ἀλεξάνδρου παῖδας ἔχουσα· [z] τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον, Ἀριστόβουλον καλούμενον, τὴν δ᾽ Ἡρώδῃ συνοικοῦσαν [a] Μαριάμμην, εὐμορφίᾳ διάσημον. ἐτετάρακτο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀτιμίαν τοῦ παιδὸς, εἰ ζῶντος ἐκείνου τῶν ἐπικλήτων τις ἀξιοῦται τῆς ἀρχιερωσύνης· καὶ γράφει Κλεοπάτρᾳ, μουσουργοῦ τινὸς αὐτῇ συμπραγματευομένης τὰ περὶ τὴν κομιδὴν τῶν γραμμάτων, αἰτεῖσθαι παρ᾽ Ἀντωνίου τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην.

ς'. Ἀντωνίου δὲ ῥᾳθυμότερον ὑπακούοντος, ὁ φίλος αὐτοῦ [b] Δέλλιος [c] εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν ἐπί τινας χρείας, ὡς

i Ἀντιμετεχώρει] Ἀντιμετεχώρει Busb. & Lugd. Bat.
k Προσεφέρετο τοῖς Ἰουδαίοις,] Προσέθετο Busb. & L. B.
l Ἐσπουδακώς.] Ἐσπουδακὼς Busb. & L. B.
m Κατὰ —— τύχης.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. & ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.
n Δυνάμει] Ita reposui ex L. B. Reliqui δυνάμεως. HAV.
o Σαραμάλλαν,] Σαραμάλλαν juxta Epiphanii libros. HUDS. Nos & hic & superius Epiphanium & L. B. sumus secuti, nam cum uno λ extulerat [illegible] Anglus. HAV.
p Διὰ δὲ —— μεταβολάς,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. & supra lib. 14. c. 15. §. 5. πολλὰ δὲ πρότερον ἀπεῖπεν τοῦ Ἡρώδου εἰς τα... SPANH.
q Ἐκποδὼν ποιήσασθαι.] Ἐκ ποδῶν διαχ τὸν Ὑρκανὸν Zonaras p. 234. C. SPANH.
r Πεπεισμένος,] Συμπεπεισμένος Busb. & L. B.
s Διαδεξάμενος] L. B. δεξάμενος.
t Παντελῶς] Παντοδαπῶς Busb.
v Ἀπεκαθίστατο δὲ] Ita cum Cod. Busb. ὑπεκαθίστατο in cæteris.
u Ἀποδεικνύειν] Ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα τοῦ λαοῦ Busb.
y Ἀνάνηλον ὄνομα] Ἀνάηλον passim in Codd. Busb. & Vat. HUDS. Ἀνάηλ ὄνομα Zonaras p. 234. SPANH.
z Τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον,] Ita Busb. (Lugd. Bat.) Vat. & Zonar. τὸν μὲν ὥραν κάλλιστον in Editis Aliisque.
a Μαριάμμην,] Clarum est ita scribi oportere, si nominis originem spectemus. מרים Miriam enim est, quod more Syrorum in Mariam vertitur, uti solent illi [illegible] initiali pro Chirek dare Petocho, sed Syncellus & alii Μαριάμνην scribunt: quod mihi videtur suavius esse pronuntiatu. REL.
b Δέλλιος] Hic Dellius (inquit *Usserius*) fuit Historicus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta est mentio, & cujus epistolæ lascivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suasoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi consuetudine ipsi Antonio devinctum fuisse innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Vossium* de *Hist. Gr.* l. 6. c. 15. *L. B.* Γέλλιος hic & infra. HUDS. Δέλλιος, Gellius *Rufino*. *Zonaras* p. 234. D. SPANH.
c Εἰς Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν Busb.

d H-

ὡς εἶδε τὸν Ἀριστόβουλον, [d] ἠγάσθη τι τῆς ὥρας, καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τοῦ παιδὸς, οὐχ ἧττον δὲ τὴν Μαριάμμην συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά τινα τὴν Ἀλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης δὲ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πείθει γραψαμένην ἀμφοτέρων εἰκόνας Ἀντωνίῳ διαπέμψασθαι. θεασαμένου γὰρ οὐδενὸς [e] ἀτυχήσειν ὧν ἀξιοῖ. τούτοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Ἀλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Ἀντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐτερατεύετο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν ἀλλά τινος Θεοῦ γενέσθαι τοὺς παῖδας. ἐπραγματεύετο δὲ δι' αὐτοῦ πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ, τὴν μὲν κόρην ᾐδέσθη μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένην Ἡρώδῃ, καὶ τὰς εἰς Κλεοπάτραν διαβολὰς ἐκ τῶν τοιούτων φυλαττόμενος. ἐπέστελλε δὲ [f] πέμπειν τὸν παῖδα σὺν εὐπρεπείᾳ, προσθεὶς, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τούτων ἀπενεχθέντων πρὸς Ἡρώδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρᾳ τι κάλλιστον ὄντα τὸν Ἀριστόβουλον, ἑκκαιδεκαέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ γένει προύχοντα πέμπειν παρὰ τὸν Ἀντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλος [g] τότε Ῥωμαίων, ἕτοιμον δὲ τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποθεῖναι, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀπαρακαλύπτως ἐκ τοῦ δύνασθαι πορίζόμενον. ἀντέγραψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειράκιον, ἅπαντα πολέμου καὶ ταραχῆς ἀναπλησθήσεται, Ἰουδαίων ἐλπισάντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐπ' ἄλλῳ βασιλεῖ.

ζ. Τούτοις δὲ παραιτησάμενος τὸν Ἀντώνιον, ἔγνω μὴ μέχρι παντὸς ἀτιμάζειν τὸν παῖδα καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ τῆς γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδοῦναι τἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κρίνων, ἵνα μηδ' ἀποδημῆσαι δυνατὸν ᾖ τετιμημένῳ, [h] σύλλογον ποιήσας τῶν φίλων, ᾐτιᾶτο πολλὰ τὴν Ἀλεξάνδραν· "κρύφα τι ἐπιβουλεύειν, λέγων, τῇ "βασιλείᾳ, καὶ διὰ τῆς Κλεοπάτρας πράττειν ὅπως "αὐτὸς μὲν ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν, τὸ δὲ μειράκιον ἀντ' "αὐτοῦ παραλάβοι τὰ πράγματα δι' Ἀντωνίου, καὶ ταῦ-"τα βούλεσθαι μὴ ἐκείνην οὐ δικαίως, ὅπου καὶ τὴν "θυγατέρα [i] συναποστεροίη τῆς οὔσης αὐτῇ τιμῆς, καὶ τα-"ραχὰς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ πραγματεύοιτο, πολλὰ πονή-"σαντος αὐτοῦ, καὶ κτησαμένου κινδύνοις τοῖς οὐ τυχοῦ-"σιν, οὐ μὴν, ἀπομνημονεύων αὐτὸς ὧν οὐ καλῶς ἐκεί-"νη πράξειεν, ἀποστήσεσθαι τοῦ δίκαιος εἶναι περὶ αὐτοὺς, "ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφη, διδόναι τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερω-"σύνην, καὶ πάλαι προκαταστήσασθαι τὸν Ἀνάνηλον, πα-"ρὰ παντάπασιν ὄντος Ἀριστοβούλου." τοιαῦτα λέγον-τος οὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ' ὅπερ ᾔει μάλιστα πεφροντι-σμένως, εἰς ἀπάτην γυναικῶν καὶ τῶν συμπαρειληφθέν-των φίλων, περιχαρὴς ἅμα, καὶ χαρᾷ τῶν οὐ προσδο-κηθέντων καὶ δέει τῆς ὑποψίας, Ἀλεξάνδρα μετὰ δακρύων ἀπελογεῖτο, "περὶ μὲν τῆς ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁ-"τιοῦν ὑπ' ἀδοξίας σπουδάσαι, βασιλείας δὲ [k] μήτε "ἐπιτηδεῦσαι, μήτ' ἂν εἰ καὶ προσίοι βούλεσθαι λαβεῖν, "καὶ νῦν ἀποχρώντως τιμῆς ἔχουσα, διά τε τὴν ἀρχὴν "τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐκ τοῦ δύνασθαι "μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι τῷ γένει προσοῦσαν, "νῦν τε νενικημένη ταῖς εὐεργεσίαις, δέχεσθαι μὲν εἰς τὸν "υἱὸν τὴν τιμὴν, ἔσεσθαι δὲ πρὸς πάντα ὑπήκοος, παραι-"τεῖσθαι δὲ κἂν εἴ τι διὰ τὸ γένος καὶ τὴν οὖσαν αὐτῇ "παρρησίαν προπετέστερον ὑπ' [l] ἀναξιοπαθείας δράσειεν."

quædam negotia venerat, ut vidit Aristobulum, & pueri venustate *plane* obstupuit, & proceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus est, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac se pulchrorum matrem natorum Alexandram existimare præ se ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium venisset, persuadet ut depictas amborum imagines Antonio missum iret. iis enim visis, nihil non ab illo impetraturam esse. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immensum exaggeravit, dicens non ab hominibus sed à quopiam Deo natos videri sibi pueros. eo enim animo ipse id agebat, ut ad voluptates Antonium alliceret. Ille vero puellam quidem accersere verecundatus est, quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejusmodi re criminationes vitaret: sed * ut puerum mitteret scripsit, idque honeste fecit, addens, nisi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *sibi* tutum esse judicavit, forma & ætate florentem Aristobulum (erat enim annorum sexdecim) & genere praestantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentissimum, eundemque paratum ut illo ad amores *suos* uteretur, & voluptates inverecunde (quoniam quicquid sibi lubebat facere posset) conquirentem. Rescripsit igitur Herodes, si vel pedem è regione efferret adolescentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes resque novas *sub* alio rege sperantibus.

Aristobulum ad se mittendum postulat Antonius: sed per Herodem stetit, quo minus mitteretur.

7. Cumque ita Antonio se excusasset, statuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxore ejus Mariamne assiduis precibus illum obtundente, ut fratri suo pontificatum restitueret, cum & è re sua esse judicaret, ut ei in honore constituto non fas sit peregre abesse, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur, dicens, "& ipsam clam regno insidiari, & per Cleopatram "id agere, ut ipse regno exueretur, & adolescens "ope Antonii rerum administrationem susciperet, "idque eam haud juste constituisse, quando & filiam suam de honoris possessione deturbaret, & "tumultus faceret in regno, quod ille multis laboribus ac periculis non levibus quæsisset, neque "tamen ipsum, memorem eorum quæ nefarie egerit, desiturum esse semet illis æquum præbere, "sed & nunc, dicebat, se filio ejus pontificatum "dare, atque antea Ananelum pontificem creasse, "quod puerulus omnino esset Aristobulus." Cum ista non temere, sed, quod maxime volebat, consulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exspectaverat tum metu ne suspecta foret, cum lachrymis pro se verba faciebat, dicens, "se de sacerdotio quidem præ ignominia magnopere laborasse, "de regno vero nequaquam cogitasse, neque, si ad "se delatum foret, *illud* velle accipere, ut quæ satis honoris habuerit, quod ille principatum teneret, & abunde securitatis *suæ* familiæ, quod "is magis quam alii ad imperandum à natura factus sit; atque nunc quidem sibi gratum esse honorem in filium collatum, se vero ad omnia *posthac* obedientem fore, veniamque petere si quid "propter generis necessitudinem suique nimiam "fiduciam rei indignitate commotus inconsultius "fecisset." Post hoc colloquium, majori etiam cum

Herodes statuit ab Aristobulo & Alexandro gratiam inire.

Herodis de Alexandra querela.

Herodi se excusat Alexandra.

[d] Ἠγάσθη τι τῆς ὥρας] Ita Busb. (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἠγάσθη in cæteris.

[e] Ἀτυχήσειν ὧν ἀξιοῖ.] Ἀντιτυχήσειν Busb. (& *Lugd. Bat.*) quod forsan olim margini appositum, ἐξεγένετο ἴσως. Nam ἀτυχεῖν cum genitivo construi notavit *Suidas*, atque vocem per *fraudari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi*. HUDS. Ἀποτυχήσειν ὧν ἀξιοῖ· *Zonaras p.* 235. A. SPANH.

[f] Πέμπειν —— εἰ μὴ] Quid si mutata paulum distinctione legatur, πέμπειν τὸν παῖδα, σὺν εὐπρεπείᾳ προσθεὶς, εἰ μὴ &c. ut mitteret puerum, honestatis gratia addens, nisi &c. HUDS. *in Add.*

* *Ut puerum mitteret scripsit*,] Scripsit ut aliquo honesto prætexto puerum ad se mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

[g] Τότε Ῥωμαίων,] Ἐν τῷ τότε Ῥωμ. Busb. τῶν τότε Ῥωμ. *Vat.*

[h] Σύλλογον ποιήσας] *L. B.* σύλλογον ἐν ποι.

[i] Συναποστεροίη] In marg. *L. B.* est συναποστεροίη.

[k] Μήτε ἐπιτηδεῦσαι,] Μηδέποτε ἐπιτηδεῦσαι *Vat.*

[l] Ἀναξιοπαθείας] Mox infra c. 3. §. 2. ἀναξιοπαθῶν. & lib. 16. c. 7. §. 2. ut & lib. 18. c. 3. §. 4. ἀναξιοπαθοῦσα. SPANH.

m Καὶ

Gratia fide reconciliata. cum studio quam antea, fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur suspicione sublata.

ἔτεος ἀλλήλοις ἐμπλέκοντες [m] καὶ σπουδαιότερον ἢ θᾶττον ἐν δεξιαῖς [n] διαλύονται, πάσης ὑποψίας ὡς ἐδόκουν ἐξῃρημένης.

CAP. III.

III.

Quomodo Herodes Aristobulum pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit: atque coram Antonio causam super Aristobulo dicebat. Deque Josepho & Mariamne.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἡρώδης Ἀριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' οὐ πολὺ διαφθαρῆναι παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Ἀντώνιον τὰ εἰς Ἀριστόβουλον ἀπελογεῖτο. Περί τε Ἰωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat. IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, sed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujusce populi millia circa Babylonem habitatum deportata sunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu sibi consuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus est, ipse vero *postea* honorem ei abrogavit, ut domesticas turbas sedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quispiam honore illo privatus fuit, ubi semel eum acceperit. Sed primus quidem Antiochus Epiphanes eam legem violavit, abdicato Jesu & fratre ejus Onia substituto: secundus vero Aristobulus Hyrcanum fratrem summovit; tertius autem Herodes principatum *sacerdotii* Aristobulo puero reddidit.

Ὁ Δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης, εὐθὺς μὲν ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀνάνηλον, [o] ὄντα μὲν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐκ ἐπιχώριον, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἀπῳκισμένων Ἰουδαίων. [p] οὐ γὰρ ὀλίγαι μυριάδες τοῦδε τοῦ λαοῦ περὶ τὴν Βαβυλωνίαν ἀπῳκίσθησαν, ἔνθεν ὢν Ἀνάνηλος, ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ἡρώδῃ σπουδαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [q] ἐτίμησεν ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, αὖθις δὲ κατέλυσεν, ἐπὶ τῷ παῦσαι τὰς [r] οἰκίας ταραχάς, παράνομα ποιῶν. οὐ γὰρ [s] ἄλλως γέ τις ἀφῃρέθη τὴν τιμὴν ἅπαξ παραλαβών. ἀλλὰ πρῶτος μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ἰησοῦν, καταστήσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ὀνίαν· δεύτερος δὲ Ἀριστόβουλος Ὑρκανὸν ἀφείλετο τὸν ἀδελφὸν, Ἡρώδης δὲ τρίτος [t] ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλῳ τῷ παιδί.

Alexandra Herodi suspecta observatur. 2. Et tunc quidem sibi visus est malis domesticis remedium adhibuisse. neque tamen, ut par fuit, post gratiam reconciliatam à suspicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur sibi justam causam esse arbitratus, tum si res novas moliendi occasionem nacta sit. Itaque jussit eam in regia degere, neque quicquam * per potestatem facere. Quin & custodes eam ita observarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi consuetudinem agere posset quod non rescisceretur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* succrescebat. Cum enim superbia muliebri esset inflata, curam suspiciosam sibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiduciâ privata, honoris specie in servitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus suis continenter conquerendo, & illam ut sibi pro viribus subveniret orando. Illa vero jussit, ut clanculum cum puero ad se perfugeret in Ægyptum. id quod ei facere visum est, & artem hujusmodi comminiscitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has seipsam & filium imposuit, postquam famulis consciis imperasset ut se noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, navisque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æsopus, cum forte in Sabbionem ejusdem amicum incidisset, quasi cum conscio lo-

Fugam adornat in Ægyptum.

β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει τεθεραπευκέναι τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. οὐ μὴν ὥσπερ εἰκὸς ἐν διαλλαγαῖς ἀνύποπτος διετέλει, τὴν Ἀλεξάνδραν ἐπί τισι τοῖς [v] ἐγχειρισθεῖσιν ἤδη, καὶ καιρὸν εἰ [x] λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἡγήσασθαι δεδοικέναι. προσέταξεν οὖν ἔν τε τοῖς βασιλείοις διατρίβειν, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾶν. ἐπιμελεῖς τε ἦσαν αἱ φυλακαὶ, λανθάνοντος οὐδ' εἴ τι πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ἐπιτηδεύοιτο. ταῦτα πάντα κατὰ μικρὸν αὐτὴν ἐξῆγεν, καὶ μῖσος ὑπέφυεν. φρονήματος γὰρ ἔμπλεως οὖσα γυναικείου, ἐν τῇ ὑπόπτῳ ἐπιμελείᾳ [y] ἀνηξιοπάθει, [z] παντὸς ὁτουοῦν ἀξιοῦσα μᾶλλον, ἢ τῆς [a] παρρησίας στερομένη, τιμῆς ὑποκρίσει, μετὰ δουλείας καὶ [b] φόβου καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν παρὰ τὴν Κλεοπάτραν [c] ἐν οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ παρακαλοῦσα προσβοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσαν ἐκέλευεν εἰς Αἴγυπτον σὺν τῷ παιδὶ πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. ἐδόκει τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται τοιάδε. δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν, κατασκευασαμένη, ταύταις αὐτήν τε καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ἐπιτάξασα τῶν οἰκετῶν τοῖς συνειδόσι διὰ νυκτὸς ἐκφέρειν. ἦν δὲ τοὐντεῦθεν ἐπὶ θάλατταν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [d] ὡς διαπλεῦσον εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλεν [e] παρεσκευασμένον. τοῦτο Σαββίωνι τῶν ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει προσπεσὼν, ὡς εἰδότι φράσας. πυθόμενος δὲ [f] Σαββίων, καὶ

m Καὶ σπουδαιότερον ἢ θᾶττον] Illa καὶ σπ. ἢ θᾶττον ἐν δεξιαῖς non agnoscunt *Busb.* & *Zonar.*

n Διαλύονται,] Διελύοντο *Busb.* & *Vat.*

o Ὄντα μὲν] Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲν ὡς καὶ πρ. usque ad ἐπὶ τῷ παῦσαι) tollendum esse existimo, ut quæ olim in *Josephi* codicibus non extiterit, quod in *Epiphanii* versione de illa nec vola, quod dicitur, nec vestigium apparet: aut legendum, hac ead. §. οὐκ ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco καὶ pro καίπερ reddendum est) *ob veterem consuetudinem Herodi esset in pretio. Phaletranus* in *Dissert. de Ablatione stirpis* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικοῦ γένους retineamus, cum verba intelligi possint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Asamonæorum, qui quidem illustres erant, cæterique omnes, si cum iis contendantur, pro obscuris & ἀσημοτέροις habendi.

p Οὐ γὰρ —— ἀπῳκίσθησαν,] Conf. sup. c. 2. §. 2. SPANH.

q Ἐτίμησεν] Ἐτίμησεν τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν *Vat.*

r Οἰκίας ταραχάς,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* οἰκείας in cæteris.

* *Haud enim aliter quispiam honore isto privatus fuit,*] *Id est,* non enim sine injuria quispiam &c.

s Ἄλλως γέ] Sic lego. αἰτίως γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore semel accepto privare.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim solebat honor hic semel assumptus abrogari.*

t Ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν] Sic in *plerisque.* παρέδωκε τὴν ἀρ. Ἀρ. τ. παιδὶ, τοῦτο μὲν εἰδὼς *Busb.*

v Ἐγχειρισθεῖσιν] *L. B.* ἐγκεχειρημένοις.

x Λάβοι] *L. B.* λάβοιτο.

* *Per potestatem facere.*] *Vel*, suapte auctoritate.

y Ἀνηξιοπάθει,] Conf. supr. c. 2. §. 7. SPANH.

z Παντὸς ὁτουοῦν] Παντὸς ὁτουοῦν *Busb.*

a Παῤῥησίας] *L. B.* παρεσίας.

b Φόβου καταζῆν.] Φόβων *Busb.* & *Zonar.*

c Ἐν οἷς εἴη συνεχῶς] Forsan aliquis malit, ἐν οἷς ἦν συνεχῶς.

d Ὡς διαπλεῦσον] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Zonar.* & *Epiphan.*

e Παρεσκευασμένον.] Sic *Vat.* & *Busb.* παρασκευασμένον in *cæteris.*

f Σαββίων,] Σαβίων *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* libris.

g Τεχνά-

καὶ γὰρ ἦν ἐχθρὸς Ἡρώδῃ πρότερον, ὅτι τῶν ἐπιβουλευσάντων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τὴν φαρμακείαν εἷς ἐνομίζετο, τὸ μῖσος [g] ὑπαλλάξεσθαι [h] τῇ περὶ τὴν μήνυσιν εὐνοίᾳ προσεδόκησε. καὶ καταλέγει τῷ βασιλεῖ τὴν τῆς Ἀλεξάνδρας ἐπιβουλήν. ὁ δὲ, τὴν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τοῦ δρασμοῦ συνέλαβε. συγγνοὺς δὲ τὴν ἁμαρτίαν, χαλεπὸν μὲν οὐδὲν, εἰ καὶ σφόδρα [i] βουλόμενος ἦν [k] αὐτῇ [l] διαθεῖναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀνασχέσθαι Κλεοπάτραν αἰτίαν ἐπὶ τῷ πρὸς αὐτὸν μίσει λαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ἐπιεικείας αὐτοῖς συγγνωμονεῖν· προὔκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μειράκιον ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδ' ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

γ'. Καὶ τῆς σκηνοπηγίας ἐνστάσης, [m] ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τηρουμένη, ταύτας τὰς ἡμέρας ὑπερεβάλλετο, καὶ πρὸς [n] εὐφροσύνας αὐτός τε καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος ἦν. ἐνήγειρε δ' αὐτὸν ὅμως κἀκ τούτων ἐπισπεῦσαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς προεξάγων ὁ φθόνος. τὸ γὰρ μειράκιον Ἀριστόβουλος, [o] ἕβδομον ἐπὶ τοῖς δέκα [p] γεγονὼς ἔτος, ἐπειδὴ κατὰ νόμον ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν βωμὸν συντελέσων τὰς θυσίας, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τῶν ἀρχιερέων, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐκτελῶν, κάλλει τε κάλλιστος, καὶ μεγέθει πλεῖον ἢ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὑπερέχων, τοῦτό γε μὴν [q] περὶ τοῦ γένους ἀξίωμα πλεῖστον ἐν τῇ μορφῇ διαφαίνων, ὁρμή τε τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἐγένετο, καὶ τῶν Ἀριστοβούλου τοῦ πάππου πεπραγμένων [r] ἐναργὴς μνήμη παρῄει. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο τὰς διαθέσεις, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχεόμενοι, καὶ φωνὰς εὐφήμους εἰς αὐτὸν ἀφιέντες εὐχαῖς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν εὔνοιαν τῶν ὄχλων, καὶ προπετεστέραν [s] ἐν βασιλείᾳ δοκεῖν τὴν ὧν εὖ πεπόνθεσαν ὁμολογίαν. ἐπὶ τούτοις πᾶσιν Ἡρώδης ἔγνω τὴν προαίρεσιν ἣν εἶχεν εἰς τὸ μειράκιον ἐξεργάσασθαι. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἱστιᾶτο μὲν ἐν Ἱεριχοῦντι, δεχομένης αὐτοὺς τῆς Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος δὲ τὸ μειράκιον καὶ προέλκων εἰς [t] ἀδεᾶ τόπον, ἕτοιμος ἦν συμπαίζειν καὶ [v] νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῳ. τῆς δὲ περὶ τὸν τόπον ἰδιότητος θερμοτέρας τυγχανούσης, συνειλεγμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες· καὶ ταῖς [vv] κολυμβήθραις ἐπιστάντες, αἳ μεγάλαι περὶ τὴν αὐλὴν ἐτύγχανον, ἀνέψυχον τὸ θερμότατον τῆς μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἑώρων [x] τινὰς νέοντας τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων· ἔπειτα προαχθέντος καὶ τοῦ μειρακίου τῇ καὶ τῆς Ἡρώδου παροξύνσεως, τῶν φίλων οἷς ταῦτα ἐπετέτακτο, σκότους [y] ἐπέχοντος, βαροῦντες ἀεὶ καὶ βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον, οὐκ ἀνῆκαν ἕως καὶ παντάπασιν ἀποπνῖξαι. [z] καὶ διαφθείρεται μὲν οὕτως Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [a] μὲν ἄπαντα βιοὺς ἔτη, τὴν δ' ἀρχιερωσύνην κατασχὼν ἐνιαυτὸν, ἣν Ἀνάνηλος ἐκομίσατο πάλιν.

δ'. Ἐξαγγελθέντος δὲ τοῦ πάθους ταῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ἐκ μεταβολῆς θρῆνος ἦν [b] ἐπὶ προκειμένῳ

querelur rem enunciat. Quo cognito Sabbion (qui prius Herodi invisus esset, quod unus eorum esse putaretur qui Antipatri venenum porrexissent) speravit hujus indicii benevolentia sese odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandrae consilium narrat. Ille vero passus eam usque ad *rei* aggressionem procedere, cum jam in eo esset ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadversurus esset, *statuere* ausus: († non enim Cleopatram, propter suum in eum odium, laturam putabat, ut illa accusaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementia ignovisse putaretur: sed omnino adolescentem è medio tollere ei propositum erat. Verum ut probabilius latere posset, non statim id, neque mox post illa quae perpetraverant, faciendum videbatur.

A servo proditur; eique moto Cleopatra ignoscit Herodes.

3. Cumque jam instaret umbraculorum festum, quod apud nos maxima cum solennitate servatur, eos dies praeteriit, atque voluptati una cum populo sese dedidit: quae tamen res in causa fuit, ut eum invidia manifeste ad id quod statuerat celerius exsequendum incitarit. Nam adolescens Aristobulus, annos septemdecim natus, cum ad aram ex lege sacra facturus ascendisset, & vestitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens, tam pulchritudine quam magnitudine aetatem antecellens, neque non in forma plurimam generis sui nobilitatem ostendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eisque non obscure avi ejus Aristobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipsum animo palam faciebant, gaudentes simul & moerentes faustisque acclamationibus preces miscentes, adeo ut populi in ipsum benevolentia facile perspiceretur, & plus justo *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum testificationi studere. His omnibus de causis decrevit Herodes, quod instituerat adversus adolescentem perficere. Itaque festis transactis, cum Hierichunte epulatus esset ipsos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum securum adolescentem proliceret. quo facto ita se comparabat, ut simul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo aestuosior esset, congregati cito exierunt prae languore, & piscinis adstantes, quae satis magnae aulam circumfluebant, plagae meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum spectabant quosdam è servulis & amicis *suis* natantes: deinde postquam provocante Herode adolescens quoque eis se miscuisset, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebrae essent, per lusionis speciem deprimere & mergere natantem non prius destiterunt, quam eum plane suffocassent. Atque ita quidem exstinctus est Aristobulus, cum annos in universum octodecim vixisset, & pontificatum anno tenuisset, quem Ananelus iterum suscepit.

Ut populus gaudio gestit ex conspectu Aristobuli.

Aristobulo Herodes insidias struit.

Aristobuli mors.

4. Cum autem id quod accidisset mulieribus nunciatum esset, statim quidem ex mutatione *in-* ex-

Luctus Alexandrae ex morte Aristobuli.

g Ὑπαλλάξεσθαι] Ὑπαλλάξασθαι *Vat.* & *Goll.*

h Τῇ περὶ τὴν μήνυσιν εὐνοίᾳ] Ita ex *L. B.* Nam alii habent τῆς περὶ τ. μ. εὐνοίας. HAV.

i Βουλόμενος] Forsan βουλομένῳ, ut apud *Athenaeum*. ὅ ἐστι βουλομένῳ ἐστί.

k Αὐτῇ] Gen. αὐτῆ.

l Διαθεῖναι, τολμήσας·] Διαθεῖναι Busb.

† *Non enim Cleopatram.*] *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accusaretur quod ipsum odio habuerit.

m Ἑορτὴ —— τηρουμένη,] Conf. sup. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

n Εὐφροσύνας] Forte εὐφροσύναις. COCC.

o Ἕβδομον ἐπὶ τοῖς δέκα γεγονὼς ἔτος,] At ne Sacerdotes quidem ante vigesimum aetatis annum fas fuisse munere sacerdotali fungi tradunt Talmudici. REL.

p Γεγονὼς] Scribe γεγονώς. COCC.

q Περὶ τοῦ γένους] Περὶ τὸ γένος Busb. & *Vat.*

r Ἐναργὴς μνήμη παρῄει.] Ἐναργὴς ἡ μνήμη Busb. & *L. B.*

s Ἐν βασιλείᾳ] Forte ἡ ἐν βασιλείᾳ. COCC.

t Ἀδεᾶ τόπον,] Ita *Busb.* prout supra alicubi. ἀδεῆ in *Editis Aliisque.*

v Νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως] Ἐνεανιεύετο Zonaras de Herode in narratione hujus facti p. 236. B. SPANH.

vv Κολυμβήθραις] In Jordane suffocatum Aristobulum scribit auctor דברי מלכי בית שני Chronici regum templi secundi pag. 104. 1. Sed non tanti est, quisquis ille est, ut Josepho opponi mereatur, quem ipse citat. Josephus hic contrarium testatur, & ultimo capite libri XX Antiqq. ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐν Ἱεριχοῖ πνιγῆναι μηχανησάμενος κολυμβῶντα, *sustulit illum dolo Jerichunte natantem.* REL.

x Τινὰς νέοντας τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων·] Τινὰς νηχομένους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων νηχομένους Busb. τὰς νέως τ. οἰ. κ. φίλων *Vat.* sine νηχομένους.

y Ἐπέχοντος,] *L. B.* ἐπιχέοντος.

z Καὶ —— πάλιν.] Conf. ἁλωσ. lib. I. c. 22. §. 2. SPANH.

a Μὲν ἄπαντα βιοὺς ἔτη.] Οὐ πάντα Busb. ἔτος τὸ ὀκτωκαιδέκατον ἀνύσας ἐκεῖνος Zonar.

b Ἐπὶ προκειμένῳ] Ita Busb. (Cant.) & *Vat.* ὅτι in *Editis Aliisque.*

c Ἐπι

exspectata fletus fiebat & luctus continuus super mortuo ante oculos jacente; totaque urbs sparso rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum rescivit, vehementer affecta est; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum necesse habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et sæpe quidem eo ventum est, ut sibi manus afferendo vitam finiret, tamen se cohibuit si forte vivendo posset opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per insidias injuste peremptus erat; proptereaque magis vitam retinebat: ac, dissimulando se scire filium de industria necatum fuisse, existimabat hoc sibi satis esse ut aliquando factum ulcisci posset. Et illa quidem se reprimebat, † ne eum suspicaretur. Herodes vero omnibus qui foris essent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuisse, non solum id agendo ut nihil ad luctus *solennes* deesset, verum etiam lachrymas emittendo, & se ex animo vereque lugere ostendendo. ac fortasse à dolore victus fuerit ad conspectum exstincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametsi arbitraretur pueri mortem sibi in securitatem cedere: sed perspicuum erat illa ab eo facta esse, ut semet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum excessit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimisque cum eo sepultis ornamentis; adeo ut * mulieribus excusserit mœstitiam & dolorem, atque hac *saltem* parte solamen eis præbuerit.

Herodis dissimulatio.

5. At hujusmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; sed indies magis magisque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atque adeo per literas Cleopatræ significat Herodis insidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus satisfacere cuperet ejusque vicem doleret, eam rem pro sua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciscendam impellere non desinit: haud enim æquum esse, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad se nihil pertinens adeptus est, ejusmodi scelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad causam super Aristobulo dicendam veniat: insidias enim, si ab ipso factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ simultatem veritus, quæ Antonium in se incitare non intermitteret, statuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Josepho avunculo suo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, si quid ipse ab Antonio passus esset, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum esse, ut contumeliam timeret, si se mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. summatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiisset. Et quidem Herodes, his præceptis, cum spe de summa rerum dubia ad Antonium proficiscitur.

IV. Insidias Herodis filiique necem Cleopatra per literas significat Alexandra.

Antonius Herodem ad causam dicendam evocat.

Herodis mandatum secretum de conjuge occidenda.

6. Josephus autem, cum regni negotia administraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id postularent & ho-

Josephus arcanum detegit.

τοῦ νεκροῦ καὶ πένθος ἄσχετον· ἦν πόλεως τοῦ λόγου διαδοθέντος ὑπεραλγῆ, πάσης ἰδίως οἰκειουμένης τὴν συμφορὰν ὡς οὐκ ἐπ' ἀλλοτρίῳ γεγενημένην. Ἀλεξάνδρα δὲ καὶ μᾶλλον ἐκπαθὴς ἦν συνεῖσα τῆς ἀπωλείας. τὸ μὲν ἀλγεινὸν ἐκ τοῦ γινώσκειν ὅπως ἐπράχθη πλεῖον ἔχουσα, τὸ δὲ καρτερεῖν ἀναγκαῖον ἐπὶ μείζονος κακοῦ προσδοκίᾳ ποιουμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρίᾳ προαναχωρήσασθαι βίον, ἐπέσχεν δ' ὅμως εἰ δύναιτο ζῶσα προσγενομένη τῷ κατ' ἐπιβουλὴν ἀνόμως διεφθαρμένῳ, τό τε πλέον ἐκ τούτου αὐτῇ παρεκράτει τὸν βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑποψίαν [c] ἐπιδοῦναι τοῦ κατὰ πρόνοιαν ἀπολέσθαι τὸν υἱὸν ἱκανὸν εἰς ἀφορμὴν [d] ἀμύνης [e] ἐνόμιζεν. κἀκείνη μὲν ἐγκρατῶς ἔφερε τὴν ὑποψίαν. Ἡρώδης δὲ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πιθανῶς [f] ἐπεσκευάζετο, μὴ μετὰ προνοίας γενέσθαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα πρὸς πένθος ἐπιτηδείων μόνον ἀλλὰ καὶ δακρύοις χρώμενος, καὶ σύγχυσιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινήν. τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ἀπονικῶντος αὐτὸν, ἐν ὄψει τῆς τε ὥρας καὶ τοῦ κάλλους, εἰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος τοῦ παιδὸς ἐνομίζετο· [g] δῆλον δ' εἰς ἀπολογίαν αὐτὰ πραγματευόμενος. περὶ μέν γε τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον [h] ὑπερεδείξατο, πολλὴν μὲν τὴν παρασκευὴν περί τε τὰς θήκας καὶ τὸ πλῆθος τῶν θυμιαμάτων ποιησάμενος, πολὺν δὲ συγκαταθάψας κόσμον, ὡς ἐκπλῆξαι τὸ λυπηρὸν τῆς ἐν ταῖς γυναιξὶν ἀλγηδόνος, καὶ παραμυθήσασθαι τούτῳ τῷ μέρει.

ε'. Τὴν δ' Ἀλεξάνδραν ἥττησε μὲν οὐδὲν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ δὲ καὶ μᾶλλον ἡ μνήμη τοῦ κακοῦ παρέχουσα τὴν ὀδύνην ὀδυρτικὴν ἐποίει καὶ φιλόνεικον· καὶ γράφει τὴν ἐπιβουλὴν Ἡρώδου τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ παιδός. ἡ δὲ, καὶ πάλαι σπεύδουσα προσαναχεῖν δεομένῃ, καὶ τὰς ἀτυχίας οἰκτείρουσα τῆς Ἀλεξάνδρας, [i] αὐτῆς ἐποιεῖτο τὸ πᾶν πρᾶγμα, καὶ Ἀντώνιον οὐκ ἀνίει ποιεῖσθαι τὸν φόνον τοῦ παιδὸς [k] παροξύνουσα. οὐ γὰρ ἄξιον Ἡρώδην, δι' αὐτοῦ καταστάντα βασιλέα τῆς οὐδὲν προσηκούσης ἀρχῆς, εἰς τοὺς ὄντως βασιλεῖς τοιαύτας ἐπιδείκνυσθαι παρανομίας. τούτοις ἀναπεισθεὶς Ἀντώνιος, ὡς ἐπὶ Λαοδικείας ἦλθε, πέμπει κελεύων Ἡρώδην ἐλθόντα τῶν εἰς Ἀριστόβουλον [l] ἀπολογήσασθαι· πεπρᾶχθαι γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὴν ἐπιβουλὴν, εἰ δι' αὐτοῦ γέγονεν. ὁ δὲ τήν τε αἰτίαν δεδοικὼς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ὡς οὐκ ἀνίησιν ἐξεργαζομένη κακοήθως αὐτῷ τὸν Ἀντώνιον ἔχειν, ἔγνω μὲν ὑπακούειν· οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἐξῆν· καταλιπὼν δὲ τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἰώσηπον ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἐντειλάμενος λεληθότως, [m] εἰ πάθῃ τι παρ' Ἀντωνίου, παραχρῆμα [n] καὶ τὴν Μαριάμμην ἀνελεῖν. [o] οὕτως τε γὰρ ἔχειν φιλοστόργως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἰ καὶ τεθνηκότος ἐκείνη κατ' εὐμορφίαν ἄλλῳ τινὶ σπουδάζοιτο. τὸ δὲ σύμπαν ἐνέφαινεν ὁρμὴν Ἀντωνίου περὶ τὴν ἄνθρωπον, [p] ὅτι καὶ πάλαι προακηκοὼς ὑπὲρ τῆς εὐμορφίας ἐτύγχανεν. Ἡρώδης μὲν οὖν ἐπιστείλας ταῦτα, καὶ τὰς ἐλπίδας οὐκ ἀσφαλῶς [q] ἔχων [r] ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀπῄει πρὸς Ἀντώνιον.

ς'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐπὶ τῆς διοικήσεως [s] ὢν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, περί τε πραγματείας καὶ τιμῆς ἕνεκεν ἰδίᾳ

c Ἐπιδοῦναι] L. B. ἐνδοῦναι.
d Ἀμύνης ἐνόμιζε] Ἴσως καὶ ἀμύνειν (Gen. ἀμύνειν) ὡσπερ infr. lib. 19. c. 4. §. 6 SPANH.
e Ἐνόμιζεν.] L. B. ἐν μοίρᾳ.
† *Ne eum suspicaretur*] Dicere vult, astute & magnanime odium atque suspicionem de Herodis perfidia texisse Alexandram. HAV.
f Ἐπεσκευάζετο] Ἀπεσκευάζετο Bas. Ἡρώδης δὲ πάντα ἐποιεῖτο, ἀποσκευαζόμενος [amoliens] τὴν ὑπόνοιαν, καὶ δακρύων, καὶ συγχεόμενος &c. Zonaras.
g Δῆλον δ' εἰς ἀπολογίαν] Aliquis forsan malit, δῆλος δ' ἦν εἰς ἀπολογίαν ταῦτα πραγματευόμενος.
h Ὑπερεδείξατο,] Lugd. Bat. ἐπεδείξατο.
* *Mulieribus excusserit mœstitiam & dolorem,*] *Vel*, mulieres mœstas & dolentes in stuporem dederit.
i Αὐτῆς] Αὐτῆς Gen. forte αὐτῆς. SPANH.
k Παροξύνουσα.] Ἐρεθίζουσα Busb. atque ita legisse videtur Zonaras.
l Ἀπολογήσασθαι] L. B. ἀπολύσασθαι.
m Εἰ πάθῃ] Εἰ πάθοι τι παρ' Ἀντωνίου Busb.
n Καὶ τὴν] L. B. interserit αὐτοῦ.
o Οὕτως τε] L. B. αὐτὸς τε.
p Οὗ καὶ πάλαι] Ita lego pro ὅτι καὶ ex *Epiphanio*, qui vertit, *cum olim* &c.
q Ἔχων] Ita distinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀπῄει.
r Ὑπὲρ τῶν ὅλων,] Ὑπὲρ τῶν ὅλων Busb.
s Ὢν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων,] Τῶν post ἐν addunt Busb. (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

ἤδη βασιλευούσῃ παρ' αὐτῷ γενέσθαι, [t] καθὰ εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας ὑπὲρ τῆς Ἡρώδου πρὸς αὐτὴν εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας. ἐξειρωνευομένων δὲ [v] γυναικείως τοὺς λόγους, καὶ μάλιστα τῆς Ἀλεξάνδρας, ὑπερεσπουδακὼς ὁ Ἰώσηπος ἀποδεῖξαι τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως, προήχθη καὶ τὰ περὶ τὴν ἐντολὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτὸ ποιούμενος, ὡς οὐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δυναμένου, κἂν εἰ πάσχοι δεινὸν οὐκ ἀξιοῦντος οὐδὲ θανάτῳ διαζευχθῆναι. ταῦτα μὲν ὁ Ἰώσηπος. αἱ δὲ γυναῖκες, ὡς εἰκὸς, οὐ τὸ φιλόστοργον τῆς περὶ τὸν Ἡρώδην διαθέσεως, τὸ δὲ χαλεπὸν, εἰ μηδ' ἀποθνήσκοντος ὑστερήσειαν ἀπωλείας καὶ θανάτου τυραννικοῦ, [x] προσλαμβάνουσαι, χαλεπὴν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ ῥηθέντος εἶχον.

ζ. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ λόγος ἠγέρθη κατὰ τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν παρὰ τῶν ἐν ἔχθρᾳ τὸν Ἡρώδην ἐχόντων, ὡς Ἀντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [y] ἀποκτείνειεν. ἡ δὲ φήμη πάντας μὲν [z] ἐτάραξεν, ὡς εἰκὸς, τοὺς περὶ τὸ βασίλειον, [a] μάλιστα δὲ τὰς γυναῖκας. Ἀλεξάνδρα δὲ καὶ τὸν Ἰώσηπον ἀναπείθει, τοῦ βασιλείου ἐξελθόντα, σὺν αὐταῖς [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τάγματος, ὃ τότε περὶ τὴν πόλιν ἐπὶ φρουρᾷ τῆς βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγουμένου Ἰουλίου. διὰ γὰρ τούτου πρῶτον μὲν, εἰ καί τις ἀπαντήσειε [d] ταραχὴ περὶ τὴν αὐλὴν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ διάξειν αὐτοὶ Ῥωμαίους εὐμενεῖς ἔχοντες· ἔπειτα καὶ [e] τεύξεσθαι παντὸς ἠλπικέναι, τὴν Μαριάμμην Ἀντωνίου θεασαμένου, δι' οὗ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν ἀξιώσει βασιλικῇ γεγονόσιν.

η. Ἐπὶ τούτων δὲ τῶν λογισμῶν [f] τετυχηκόσιν αὐταῖς, γράμματα παρ' Ἡρώδου περὶ τῶν ὅλων [g] ἀφίκετο, τῆς φήμης ἐναντία καὶ τῶν προληφθέντων. ἐπειδὴ γὰρ ἦλθεν παρ' Ἀντώνιον, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἧκεν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων· ταχὺ δὲ τῆς ὁμιλίας παρεστήσατο μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, οἵ τε τῆς Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τὴν [i] ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν. οὐ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Ἀντώνιος βασιλέα περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν γεγενημένων εὐθύνας ἀπαιτεῖν, οὕτως γὰρ ἂν οὐδὲ βασιλεὺς εἴη· δόντας δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τῆς ἐξουσίας καταξιώσαντας, ἐᾶν αὐτῇ χρῆσθαι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [k] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι περὶ τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔγραφεν Ἡρώδης, καὶ τὰς ἄλλας διεξῄει τιμὰς, ἃς ἔχει παρ' Ἀντωνίῳ, [l] συνθακῶν ἐν τῷ διαγνώσεσιν, καὶ συνεστιώμενος ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, [m] καὶ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπῶς εἰς τὰς διαβολὰς αὐτοῦ τῆς Κλεοπάτρας οὔσης· [n] ἢ, πόθῳ τῆς χώρας [o] ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσγενέσθαι, πάντα τρόπον [p] ἐσπουδάκει ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. δικαίου μέντοι τυγχάνων Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ καὶ θᾶττον ἥξειν, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτοῦ προσειληφὼς τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τῆς πλεονεξίας, δόντος Ἀντωνίου ἀνθ' ὧν ἠξίου τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ διὰ τούτου παρηγορημένου ἅμα καὶ ἀποκεκλεισμένου τὰς ἐντεύξεις, ἃς ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἐποιεῖτο.

nos quem reginæ ab ipso haberi oportuit, eò devenit ut sæpe memoraret Herodis erga ipsam benevolentiam & amorem. Cumque illæ, præsertim Alexandra, id quod diceret feminco more deriderent, Josephus monstrandi regis animi plus justo cupidus, eò provectus est etiam ut ea detegeret quæ sibi data in mandatis essent, illa in argumentum patefaciens, quod nec sine ea vivere posset, neque si quid gravius pateretur ab ea disjungi vellet. Hæc quidem Josephus. Mulieres vero, ut verisimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, sed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quasi illo mortuo ipsis pereundum esset & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad gravissima quæque suspicanda adductæ sunt.

7. Interea rumor per urbem Hierosolymitarum sparsus erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum esse. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata est, præsertim feminæ. Itaque persuasit Alexandra Josepho, ut ex regia egressus sese una cum ipsis sub legionis Romanæ signa reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce castra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, si quis in aula tumultus oriretur: ipsos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde sibi spem factam esse omnia se consequuturam si Mariamnem vidisset Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Rumor vanus de morte Herodis.

Alexandra consilium init.

8. Cum autem hac de re sermonem instituissent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum statim donis (quæ Hierosolymis apportaverat) sibi conciliavit: ac statim ut cum eo colloquutus est, effecit ut ei ne succenseret quidem aut irasceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adversus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere à rege rationem eorum reposci, quæ gessisset in imperio, ita enim ne regem quidem eum fore; atque par esse ut qui honorem ei dederint & potestatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti sinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum esse curiosam. Hisce de rebus scripsit Herodes, necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi assideret, & quotidie conviviis ejus interesset, atque ista ab eo assequeretur, infensa licet atque ipsum incusante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut sibi regnum obveniret, modis omnibus studuerat ut eum è medio tolleret. Verum sibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exspectandum esse, sed brevi venturum, firmiore illius erga regnum resque suas fretum benevolentia, & Cleopatræ nullam amplius plus habendi spem reliquam esse; cum Antonius, vice eorum quæ postulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo simul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ desisteret.

Antonium Herodes muneribus placat & sibi conciliat.

Herodis litera ad amicos suos de honoribus ipsi ab Antonio habitis.

9. His

t Καθὰ εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας] Sic Busb. (& Lugd. Bat.) καθὼς συνεχὴς in Editis Aliisque.
v Γυναικείως] Τῶν γυναικῶν Busb. & Epiphan. Vulgata lectio bene ferri potest.
x Προσλαμβάνουσαι.] Περιλαμβάνουσαι Vat.
y Αποκτείνειεν.] Αποκτείνοι Busb.
z Ετάραξεν,] Ita MSS. ἐπετάραξεν in Editis.
a Μάλιστα δὲ] Μάλιστα δὲ καὶ τὰς γ. Vat.
b Συμφυγεῖν τοῖς σημείοις] Προσφυγεῖν Vat.
c Ηγουμένου Ιουλίου.] Ηγουμένου τοῦ Ιουλίου Vat.
d Ταραχὴ] Ita Busb. ταραχὴν in Editis Aliisque.
e Τεύξεσθαι παντὸς ἠλπικέναι,] Τεύξεσθαι Busb.
f Τετυχηκόσιν αὐταῖς] Οὖσιν pro τετυχηκόσιν habet Busb.
g Αφίκετο,] Αφίκετο τῆς φ. ἐν. τε τῶν προληφθέντων Vat.
h Πρὸς —— ἐδυνήθησαν.] Πρὸς τὴν ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν Vat. πρὸς τὴν ἐκείνου θεραπείαν ἧσσον ἐδυνήθησαν Busb.
i Ἐξ ἐκείνου] L. B. ἐξ ἐκείνων.
k Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς συμφέρειν Vat.
l Συνθακῶν ἐν ταῖς διαγνώσεσιν,] Usitatius συνθακῶν. in Busb. & Vat. συνθακῶν HUDS. M. Antonio assidens in conventu, seu disceptationibus Judiciorum h. e. pro tribunali. Sic Zonaras p. 237. A. συνέδρευεν αὐτῷ ἐν ταῖς διαγνώσεσι. SPANH.
m Καὶ τούτων] Καὶ τούτων ὅπως τυγχάνοι, χαλεπῶς Vat. καὶ ὅτι τούτων τυγχάνει, καὶ ταῦτα τῆς Κλεοπάτρας χαλεπῶς οὔσης αὐτῷ πρὸς διαβολὰς Zonar.
n Ἢ, πόθῳ τῆς χώρας] Πόθῳ γὰρ τῆς χώρας (absque ἢ) in Cod. Vat.
o Ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν] Ἐξαιτουμένη γὰρ αὐτῇ τὴν β. Busb.
p Ἐσπουδάκει ἐκποδὼν ποιεῖσθαι.] Ita Busb. Vat. (Lugd. Bat.) & Epiphan. in reliquis deest ἐσπουδάκει. præterea ποιῆσαι pro ποιεῖσθαι habet (præter L. B. quoque) Busb.

Accusatio contra Josephum & Mariamnem instituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos se recipiendi, tanquam mortuus esset *Herodes*, statim restinctus est. neque tamen non rescitum est illorum consilium. Nam postquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiscente, in Judæam rediit, ejus soror Salome & mater ei protinus Alexandræ institutum declararunt: & insuper Salome contra maritum suum Josephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne consuetudinem habuerit. Ista autem hac de causa dicebat, quòd ei jampridem infensa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa, plus justo fastidiosa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in Mariamnem semper ardore flagrabat amatorio, statim turbatus est, & obtrectationis impatiens erat: verum semet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem seorsum interrogavit de congressibus cum Josepho. Sed ea jurante, & omnia quæ insontibus inesse solent ad sui purgationem allegante, regi paulatim persuadebatur, & ira sedabatur, vincente eum conjugis amore eousque ut sese excusaret, quòd iis quæ audierat credidisse videretur, ejusque modestiæ magnas gratias ageret, & singularem suum erga ipsam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaserunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magisque ei fidem faceret, eamque ad ipsum redamandum pertraheret: *sane* non est amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, si quid ipsi gravius accideret ab Antonio, ego una peream nihil commerita. Hoc elapso verbo, rex percussus eam statim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipse sibi capillos vellebat: manifestum se dicens indicium habere Josephi cum ea consuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuisse quæ seorsum audisset, nisi magna illis apud se invicem fides fuisset. Sic affectus parum absuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, postquam se dolenter & ægre continuisset, hunc impetum reprimebat: veruntamen Josephum, ne in conspectum quidem suum admissum, necari jussit; & Alexandram, tanquam omnium causam, in custodiam dedit.

Mariamne apud Herodem sese excusat, & cum eo in gratiam redit.

Postea ob verbum sibi elapsum in vitæ periculum venit.

Herodes Josephum necari jubet, & Alexandram in custodiam dat.

θ'. Τούτων τῶν γραμμάτων ἀπενεχθέντων ἐπαύσατο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς, ἣν ὡς ἀπολωλότος εἶχεν καταφυγεῖν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους. οὐ μὴν ἔλαθεν αὐτῶν ἡ προαίρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ προπέμψας ὁ βασιλεὺς Ἀντώνιον ἐπὶ Πάρθους εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν, q εὐθὺ μὲν ἥ τε ἀδελφὴ Σαλώμη καὶ ἡ μήτηρ r αὐτῷ τὴν διάνοιαν, ἣν ἔσχον αἱ περὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, ἀπεσήμαινον· ἡ δὲ Σαλώμη καὶ s κατ' ἀνδρὸς Ἰωσήπου λόγον εἶπεν, ἐν διαβολῇ ποιοῦσα, καὶ τῇ Μαριάμμῃ συγγινόμενον διατελεῖν. ἔλεγε δὲ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὴν ἐκ πλείονος, ὅτι κατὰ τὰς διαφορὰς φρονήματι χρωμένη μείζονι, τὴν ἐκείνων ἐξωνείδιζε δυσγένειαν. Ἡρώδης δὲ θερμῶς ἀεὶ καὶ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὴν Μαριάμμην ἔχων, εὐθὺ μὲν t ἐξεταράχθη, καὶ τὴν ζηλοτυπίαν οὐκ ἔφερεν· ἐπικρατούμενος δὲ, τοῦ μὴ προπετῶς τι ποιῆσαι διὰ τὸν ἔρωτα, συντόνῳ τῷ πάθει καὶ τῷ ζήλῳ παρωξυμμένος, ἰδίᾳ τὴν Μαριάμμην ἀνέκρινεν ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν Ἰώσηπον. ἀπομνυμένης δ' ἐκείνης, καὶ πάνθ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτούσῃ προσῆν εἰς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθετο κατὰ μικρὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ μετέβαινεν ἐκ τῆς ὀργῆς v ἡττώμενος τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογεῖσθαι περὶ ὧν ἔδοξεν ἀκούσας πεπιστευκέναι, καὶ περὶ τῆς κοσμιότητος αὐτῇ πολλὴν ὡμολόγει χάριν, αὐτός τε ὅπως ἔχοι στοργῆς, καὶ εὐνοίας πρὸς αὐτὴν x ἀνωμολόγει· καὶ τέλος, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς φιλεῖ, προύπεσον εἰς δάκρυα μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον τοῦ βασιλέως y πιστουμένου, καὶ ἐπὶ τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἕλκοντος· οὐ φιλοῦντος, εἶπεν ἡ Μαριάμμη, τὸ κατὰ τὴν ἐντολὴν, εἰ πάσχοι τι χαλεπὸν ὑπ' Ἀντωνίου, z κἀμὲ συναπολέσθαι τὴν οὐδενὸς αἰτίαν. τούτου a προσπεσόντος τοῦ λόγου, περιπαθήσας ὁ βασιλεὺς, εὐθὺ μὲν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐβόα δὲ, b καὶ τῶν αὐτοῦ τριχῶν αὐτὸς ἐδράττετο, περιφανὲς c φώριον ἔχειν τῆς τοῦ Ἰωσήπου πρὸς αὐτὴν κοινωνίας λέγων. οὐ γὰρ ἂν ἐξειπεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως d ἐγγεγενημένης. οὕτως δ' ἔχων, ὀλίγου μὲν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα. νικώμενος δὲ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, e ταύτην μὲν τὴν ὁρμὴν ἐκαρτέρησεν, ἑαυτῷ διαμαρτυρήσας ὀδυνηρῶς καὶ δυσχερῶς· f τὸν μέντοι Ἰώσηπον οὐδ' εἰς ὄψιν ἐλθόντα διαχρήσασθαι προσέταξεν· καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, ὡς ἁπάντων αἰτίαν, δήσας ἐφύλαττεν.

CAP. IV.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetrasset, in Judæam venit: utque Herodes, ipsam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Κλεοπάτρα, τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἀραβίας μέρη τινὰ παρ' Ἀντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖται· καὶ ὡς Ἡρώδης, αὐτὴν πολλοῖς δωρούμενος, ἐπ' Αἴγυπτον προπέμπει.

Cleopatra insana avaritia.

INterea autem turbatum est in Syria, Cleopatra non desinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim persuadebat, ut auferens cuique suam dynastiam ipsi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura esset alieni appetens, nihil utcunque injustum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem sibi in regnum successurum norit, ve-

ΕΝ g δὲ τούτῳ καὶ τὰ περὶ τὴν Συρίαν ταραχὰς εἶχε, οὐκ ἀνιείσης τῆς Κλεοπάτρας τὸν Ἀντώνιον μὴ πᾶσιν ἐπιχειρεῖν. ἔπειθε γὰρ ἀφαιρούμενον ἑκάστους τὰς δυναστείας αὐτῇ διδόναι. καὶ πλεῖστον ἴσχυσεν ἐκ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἐπιθυμίας. φύσει δὲ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, παρανομίας οὐδὲν ἔλιπε, τὸν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ἤδει γενησομένην, προσαπολέσασα φαρμάκοις, πεντεκαιδέκατον ἔτος ἔχοντα· τὴν δ' ἀ-

q Εὐθὺ] Ita MS. quoque *Lugd. Bat.* & mox ipse Josephus, ne quis cogitet εὐθὺς esse reponendum. HAV.

r Αὐτῷ τὴν διάνοιαν,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμαινον.

s Κατ' ἀνδρὸς] Κατὰ τοῦ ἀνδρὸς *Busb.* κατ' τἀνδρὸς *Vat.*

t Ἐξεταράχθη.] Ἐξεταράχθη *Busb.*

v Ἡττώμενος] Ἡττώμενος τῇ π. τ. γ. φιλοστοργίᾳ *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra cap. iv. §. 1. post τὸ μὲν ὅλον, ἡττώμενος τῆς γυναικὸς exstet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam censui.

x Ἀνωμολόγει·] Ἀνωμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.*

y Πιστουμένου,] Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.* πιστεύοντος nullo plane sensu in *Editis*.

z Κἀμὲ συναπολέσθαι] Κἀμὲ ἐν ἀπωλείᾳ *Vat.*

a Προσπεσόντος] *L. B.* προπεσόντος.

b Καὶ τῶν αὐτοῦ τριχῶν] Καὶ τῶν αὐτοῦ ἑαυτοῦ τριχῶν ἐδράττετο *Vat.*

c Φώριον] Julian. Orat. 11. p. 52. C. καὶ τὰ φώρια τὰ ἐντεῦθεν φωρῶν, κλέμμα *Hesychius.* SPANH.

d Ἐγγεγενημένης] Ἐγγεγενημένης *Vat.* & *Busb.* HUDS. F. ἐγγεγενημένης. SPANH.

e Ταύτην μὲν τὴν ὁρμὴν] *L. B.* ταύτης μὲν τῆς ὁρμῆς. Utrumque dicitur, sed malo Lect. Vulg. ob secundum casum mox sequentem. HAV.

f Τὸν μὲν —— προσέταξεν·] Confer infr. c. 7. §. 9. SPANH.

g Δὲ] *Gen.* δέ.

h Ag-

δ' ἀδελφὴν [h] Ἀρσινόην ἱκετεύουσαν ἐν Ἐφέσῳ [i] πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἀπέκτεινε δι' Ἀντωνίου. χρημάτων [k] μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπου μόνον ἐλπισθείη, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [l] παρηνομήθησαν, οὐδ' ἱερὸς τόπος οὕτως ἄσυλος δόξας ὡς μὴ [m] περιαιρεθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βέβηλος, μὴ πᾶν ὁποιοῦν τῶν ἀπηγορευμένων πεισόμενος, εἰ μέλλοι μόνον [n] πρὸς προσθήκην τῇ τῆς ἀδικούσης πλεονεξίᾳ. τὸ δ' ὅλον οὐδὲν αὔταρκες ἦν γυναικὶ [o] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ ταῖς ἐπιθυμίαις, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς τὴν ἐπίνοιαν ἐνδεῖν ἂν ἐσπουδάκει. διὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀντώνιον [p] ἤπειγεν ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενον αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβᾶσα σὺν ἐκείνῳ τὴν Συρίαν ἐπινόει κτῆμα ποιήσασθαι. [q] Λυσανίαν μὲν οὖν τὸν Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ᾔτει δὲ παρ' Ἀντωνίου τήν τε Ἰουδαίαν καὶ τὴν τῶν Ἀράβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας [r] αὐτῶν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡττᾶσθαι συνέβαινε τῆς γυναικός, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπακούειν εἰς ὅ,τι ἂν ἐκείνη [s] θέλοι. τὸ μέντοι περιφανὲς τῆς ἀδικίας [t] ἐξεδυσώπει, μὴ μέχρι [v] τοσούτου κατήκοον γενόμενον ἐπὶ μεγίστοις ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μήτ' [x] ἀρνηθεὶς ἀντικρυς, μήθ' ὅσα προσέταττεν ἐκείνη διαπραξάμενος [y] ἐν φανερῷ δόξῃ κακός, μέρη τῆς χώρας ἑκατέρου περιελόμενος, τούτοις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ [z] τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χωρὶς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ προγόνων εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῇ δοθῆναι.

β. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, καὶ παραπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' Ἀρμενίαν στρατευόμενον, [a] ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ Δαμασκῷ, παρῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν· Ἡρώδου συντυχόντος αὐτῇ, καὶ τῆς τε Ἀραβίας τὰ δοθέντα καὶ τὰς περὶ τὴν Ἱεριχοῦντα προσόδους Ἡρώδῃ μισθωσαμένη. [b] Φέρει δ' ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, ὃ τιμιώτατον τῶν ἐκεῖ, καὶ παρὰ μόνοις φύεται, τόν τε φοίνικα πολὺν καὶ καλόν. ἐν τούτοις οὖσα, καὶ πλείονος αὐτῆς συνηθείας [c] περὶ τὸν Ἡρώδην γενομένης, διεπειρᾶτο εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπαρακαλύπτως ταῖς ἐντεῦθεν ἡδοναῖς χρωμένη, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικόν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ἐνέδρας ἀρχὴν τὴν [d] ἐπ' αὐτὴν γενησομένην ὕβριν ὑποκατασκευάζουσα. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ἐπιθυμίας ἡττᾶσθαι διέφαινεν. Ἡρώδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὔνους ἦν τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπὴν εἰς ἅπαντας ἐπιστάμενος, τότε δὲ καὶ μισεῖν ἄξιον εἰ δι' ἀσέλγειαν εἰς τοῦτο προήκοι, καὶ [e] φθῆναι τιμωρούμενος, εἰ συνεδρεύουσα τοιούτοις [f] ἐγχειροίη, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g] βουλὴν δ' ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὑποχείριον ἔχων ἀποκτεῖναι. πολλῶν γὰρ ἀπαλλάξειν κακῶν ἅπαντας οἷς ἦν τέ ἤδη χαλεπὴ καὶ προσδοκᾶται· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ

nuper pridem sustulerat; & sororem Arsinoën, Ephesi in templo Dianæ supplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, sicubi vel minima ejus spes affulgeret, & templa & sepulchra violata erant: nec quis locus sacer adeò à violentia tutus existimatus, quem non suis ornamentis spoliavit, nec profanus qui non passus est quodcunque fieri nefas esset, si vel tantillum faceret conferretque ad injustam alieni cupidinem. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ atque cupiditatibus servienti, quo minus omnia ei deesse viderentur, quorum studio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* solicitabat, ut aliis ablata ipsi largiretur, atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in possessionem suam redigere cogitabat. Et Lysaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipsum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipsum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Conficebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non solum quod cum ea consuesceret, sed fascinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quousque ipsa voluerit. veruntamen manifestæ injuriæ verecundia ipsum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obsequendo in maximis offenderet. Ne itaque *postulanti* prorsus recusaret, neve quæcunque ipsa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abstulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ sunt intra Eleutherum flumen usque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas esse sciret, licet illa ut sibi darentur multum flagitante.

Arsinoën sororem interficit.

Cleopatra Lysaniam necem machinatur.

Arabiæ & Judææ partem ab Antonio impetrat.

2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, usque ad Euphratem deducto, reversa est, & Apamiam Damascumque venit, & in Judæam processit; Herode ipsam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balsamum fert, rem ejus loci pretiosissimam, & nusquam alibi provenientem; itemque palmas multas, easque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic essent, & forsan etiam illius amore capta, aut, quod verisimilius, clam id agens, ut ex stupro quod ab illo passura esset, insidiarum occasionem nancisceretur. Summâ autem, amore irretitam esse præ se ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes molestam esse, insuper & tunc, si ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipsa pœnas sumendo, si ex insidiis ad hujusmodi aliquid aggrederetur, ejus sermonem à se repulit, & cum amicis consultavit, utrum eam cum posset occidere deberet. malis enim multis omnes *se* liberaturum esse, quibus & jam molesta fuit ac porro futura sit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipsum fa-

V.

Cleopatræ in Judæam adventus.

Balsamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo erat Cleopatram necare.

h Ἀρσινόην —— Ἀντωνίου.] Arsinoën apud Miletum, Dianæ Leucophryenes supplicem, immissis percussoribus ab Antonio sublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676.

i Πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος] *L. B.* πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ.

k Μὲν] Abest à *L. B.*

l Παρηνομήθησαν,] Eo modo *MSS.* παρανομήθησαν in *Editis*.

m Περιαιρεθῆναι] *L. B.* ἀφαιρεθῆναι.

n Πρὸς πρόσθήκην] *L. B.* εἰς προσθήκην.

o Πολυτελεῖ,] Πολυτελῶς, ἐπιθυμίαις τε δουλευούσῃ *Bock.*

p Ἤπειγεν ἀεὶ] Ita cum *Cod. Bock.* in *Editis Aliisque* ἤπειγεν ἀεί τι, dein mox Λυσανίαν μὲν τὸν & post ἀπέκτεινε.

q Λυσανίαν] *Sc.* Lysaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Ituræꝫ regem.

r Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῶν. forte melius. HAV.

s Θέλοι] *L. B.* θέλῃ.

t Ἐξεδυσώπει,] Δυσωπούμενος Zonaras p. 237. D. SPANH.

v Τοσούτου κατήκοον] Aut μέχρι τοσούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοσῶνδε (cum *Bock.*) legendum. perperam μέχρι τοσούτου in *Editis*.

x Ἀρνηθῇ] *L. B.* ἀρνηθείς.

y Ἐν φανερῷ] Εἰς τὸ φανερὸν *Bock.*

z Τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις] Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 4. & ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 5. SPANH.

a Ἀνέστρεψε.] *L. B.* ἀνέστρεψεν.

b Φέρει δ' —— φύεται,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

c Περὶ τὸν Ἡρώδην γενομένης,] Πρὸς τὸν Ἡρώδην γενομένης *Bock.*

d Ἐπ' αὐτὴν] Ἐπ' αὐτῷ *Bock.* & *Vat.*

e Φθῆναι] *L. B.* φθάσαι.

f Ἐγχειροίη,] Lege ἐγχειροίη. COCC.

g Βουλὴν δ' ἐποιήσατο] Βουλὴν δ' ἐποιεῖτο *Bock.*

Ab eo re amici eum avertunt.

cturum, quandoquidem nec ei se fidelem præstituraesset, * si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem suggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifestum adire discrimen; deinde urgendo & obsecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipsi perspicuum foret magno id ei esse emolumento: immo & amorem ipsi magis accendet, quod vi & ex insidiis ea orbari existimaretur, nec aliquid adesse quod in commodam excusationem afferri posset, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentissimam, & utilitas, si qua esse putaretur, cum audacia & amoris illius reprehensione conjuncta videatur. Ex quibus manifestum, regnum ipsius & domum malis impletum iri magnis & non desituris: cum nihil vetet, quin amoliendo peccatum, ad quod ipsa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum absterrendum dicentes, & periculum ex verisimilibus repræsentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulsisset, ad Ægyptum eam deduxit.

Herodes Cleopatram ad Ægyptum deducit.

Armenia ab Antonio debellata. Artabazes. Artaxias. Tigranes.

3. Antonius autem, Armenia subjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & satrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eosque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapsus est. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar ejecissent, Tigranem juniorem ipsius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem postea contigerunt.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite solvebat Herodes; parum tutum existimans, Cleopatræ causam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipso exigendam recepisset, quippe qui pro eo spopondisset, aliquandiu ducenta illa talenta ei solvit; sed postea pravus tardusque ad pensiones factus est: quod si quam partem ægre solvebat, ne [illegible] quidem sine fraudatione faciebat.

Ἀντωνίῳ λυσιτελήσειν, οὐδ' ἐκείνῳ πιστῆς ἐσομένης, εἴ τις αὐτὸν καιρὸς ἢ χρεία κατάσχῃ, τοιούτου δεησόμενον. ταῦτα βουλόμενον ἐκώλυον οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράττοντα [h] κίνδυνον φανερώτατον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοι δὲ καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ προπετείας ἐπιτηδεύειν. οὐ γὰρ ἀνασχέσθαι τὸν Ἀντώνιον, οὐδ' εἰ σφόδρα τις αὐτῷ τὸ συμφέρον εἴη περὶ τῶν ὀμμάτων· τόν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ἐπεκκαίειν, τὸ δοκεῖν βίᾳ [i] καὶ κατ' ἐπιβουλὴν αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε οὐδὲν εἰς τὴν ἀπολογίαν [k] φανεῖσθαι, τοῦ μὲν ἐπιχειρήματος εἰς γυναῖκα γεγενημένου, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐσχηκυῖαν τὸν χρόνον, τῆς δ' ὠφελείας, εἰ καὶ τοῦτό τις οἰηθείη, σὺν αὐθαδείᾳ καὶ κατηγορίᾳ τῆς ἐκείνου διαθέσεως φανουμένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπαύστων κακῶν ἀναπλησθήσεσθαι τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὸ γένος, ἐξὸν, ἀποκρουσάμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἣν ἐκείνη προκαλεῖ, θέσθαι τὸν καιρὸν εὐσχημόνως. τοιαῦτα δεδιττόμενοι καὶ τὸ κινδυνῶδες [l] ἐξ εἰκότων προσδηλοῦντες, ἐπέσχον αὐτὸν τῆς [m] ἐπιχειρήσεως. ὁ δὲ τὴν Κλεοπάτραν δωρεαῖς θεραπεύσας ἐπ' Αἴγυπτον προέπεμψεν.

γʹ. Ἀντώνιος δὲ, τὴν Ἀρμενίαν [n] καταλαβὼν, [o] Ἀρταβάζην τὸν Τιγράνου, [p] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δέσμιον εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμπει, δωρούμενος τούτοις τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τῆς βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Ἀρμενίας δ' ἐβασίλευσεν [q] Ἀρταξίας ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐκείνου παίδων, διαδρὰς ἐν τῷ τότε. καὶ τοῦτον Ἀρχέλαος καὶ Νέρων Καῖσαρ ἐκβαλόντες, [r] Τιγράνην τὸν νεώτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν κατήγαγον. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ὑστέρῳ.

δʹ. Περὶ δὲ τοὺς φόρους οὓς ἔδει τελεῖν, τῆς ὑπ' Ἀντωνίου δοθείσης χώρας, ὁ μὲν Ἡρώδης δίκαιος ἦν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος διδόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δ' Ἄραψ, Ἡρώδου τὴν φορὰν [s] ἐπιδεξαμένου, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ διακόσια τάλαντα· μετὰ ταῦτα δὲ κακοήθης ἦν καὶ βραδὺς εἰς τὰς [t] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἰ καὶ μέρη τινὰ διαλύσειεν, οὐδὲ ταῦτα διδόναι δοκῶν ἀζημίως.

VI.

CAP. V.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis præliis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptus est. Deque magno terræ motu.

ΚΕΦ. εʹ.

Ὡς Ἡρώδης ἐχώρει κατὰ τοῦ Ἄραβος, καὶ συμβαλὼν πολλάκις τελευταῖον νικᾷ, καὶ προστάτην τοῦ ἔθνους ὑπὸ τῶν Ἀράβων ᾑρέθη. Περί τε σεισμοῦ μεγάλου.

Herodes cogitat de auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

HErodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet justo & debito, in eo erat ut armis illum persequeretur, sed rem distulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exspectaretur pugna Actiaca, quæ in centesimam & octogesimam septimam Olympiadem incidit, Cæsar quidem cum Antonio de summa rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, &

ΗΡώδης δὲ, τούτου τὸν τρόπον ἀγνωμονοῦντος καὶ τελευταῖον οὐδὲν ἔτι τῶν δικαίων ποιεῖν ἐθέλοντος, εἶχε μὲν ὡς ἐπελευσόμενος, [v] προθεσμίᾳ δὲ ἐχρῆτο [x] Ῥωμαϊκῷ πολέμῳ. τῆς γὰρ ἐπ' Ἀκτίῳ μάχης προσδοκωμένης, ἣν ἐπὶ [y] τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος γενέσθαι συνέβη, Καῖσαρ μὲν Ἀντωνίῳ περὶ τῶν ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ἡρώδης δὲ καὶ [z] τῆς χώρας εὐβότου μενούσης αὐτῷ πο-

λλοῦ

---

* *Si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret.*] *Vel*, si quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco essent) ut illius officio opus haberet.

h Κίνδυνον] *L. B.* κινδύνων τ.

i Καὶ κατ' ἐπιβουλὴν] Illud καὶ ē *MSS.*

k Φανεῖσθαι,] *L. B.* φανῆναι.

l Ἐξ εἰκότων] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εἰκότος in reliquis.

m Ἐπεγχειρήσεως.] Ἐπιχειρήσεως *Vat.* & *L. B.*

n Καταλαβὼν,] Παραλαβὼν *Busb.*

o Ἀρταβάζην τὸν Τιγράνου,] Aliis *Artavasdes* dicitur, *Orosio* vero *Arabanes*. Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.*

p Σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις,] Ita *Busb.* σὺν τοῖς παισὶ σατράπαις in *aliis*. Forsan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. HUDS. Id etiam innuitur in *Margine L. B.* cui adscribitur plane eadem lectio. HAV.

q Ἀρταξίας] Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54. p. 526.

r Τιγράνην τὸν νεώτερον] A *Vellejo* patris nomine *Artavasdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes*. Adi *Lipsium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Usserium* p. 510.

s Ἐπιδεξαμένου,] Ἐπιδεξαμένης *Busb.*

t Ἀποδόσεις,] Sic *MSS.* δόσεις in *Editis*.

v Προθεσμίᾳ] Προθεσμία pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hic loci: nonnihil favente *Vet. Glossario*. atque eundem sensum voci tribuit *Valesius* ad *Eusebium* in *Hist. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius*.

x Ῥωμαϊκῷ πολέμῳ.] Τῷ Ῥωμαϊκῷ π. *Busb.*

y Τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς] *L. B.* ἑβδόμης καὶ εἰκοστῆς περὶ τὰς ἑκατόν.

z Τῆς χώρας εὐβότου] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 3. SPANH.

α Κα-

λοιπὸν ἤδη χρόνον, καὶ πολλῶν τῶν δυνάμεων ὡρμημένον, Ἀντωνίῳ συμμαχίαν [a] κατέλεξεν, [b] ἐπιμελέστατος τῶν παρασκευαῖς χρησάμενος. Ἀντώνιος δὲ, τῆς μὲν ἐκείνου συμμαχίας οὐδὲν ἔφη δεῖσθαι, τὸν δ' Ἄραβα, καὶ γὰρ ἠκηκόει παρά τε αὐτοῦ καὶ τῆς Κλεοπάτρας τὴν ἀπιστίαν, ἐπεξελθεῖν προσέταττε. [c] ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα τοῦτο, λυσιτελοῦν αὐτῇ τὸν ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη. τούτων αὐτῷ παρ' Ἀντωνίου λεχθέντων, ὑποστρέψας Ἡρώδης συνεῖχε τὸ στρατιωτικὸν, [d] ὡς εὐθὺς εἰς τὴν Ἀραβίαν [e] ἐμβαλῶν. καὶ παρασκευασθέντος ἱππικοῦ καὶ πεζῆς δυνάμεως, εἰς [f] Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τῶν Ἀράβων ἐκεῖ συναντησάντων· οὐ γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτούς· καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης, ἐκράτησαν οἱ Ἰουδαῖοι. μετὰ δὲ ταῦτα πολλὴ στρατιὰ τῶν Ἀράβων [g] εἰς Κανὰ συνῆλθε, χωρία δ' ἐστὶ ταῦτα τῆς Κοίλης Συρίας. Ἡρώδης δὲ προπεπυσμένος, ἧκεν ἄγων ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλεῖστον ἧς εἶχε δυνάμεως· καὶ πλησιάσας ἐν [h] Κανᾷ στρατοπεδεύεσθαι διεγνώκει, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ εὐκαίρου τῆς μάχαις ἐπιχειρεῖν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐπιτάττοντος, ἐβόα τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων, παρελόμενον τὴν τριβὴν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας. ὥρμητο δὲ καὶ τῷ συντετάχθαι πιστεύειν καλῶς, καὶ τῆς προθυμίας ἄμεινον ἔχοντες ὅσοι τὴν πρώτην μάχην νενικήκεσαν, οὐδ' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιτρέψαντες τοῖς πολεμίοις. θορυβούντων οὖν καὶ πάνυ ἐπιδεικνυμένων σπουδὴν, ἔγνω τῇ προθυμίᾳ τοῦ πλήθους ὁ βασιλεὺς ἀποχρήσασθαι· καὶ προειπὼν οὐκ ἀπολείψεσθαι τῆς ἐκείνων ἀρετῆς, [i] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγεῖτο, πάντων κατ' εἰκότα [k] τέλη συνακολουθησάντων. ἔκπληξις δ' εὐθὺς ἐμπίπτει τοῖς Ἄραψιν. ἀντιστάντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς ἑώρων ἀμάχους ὄντας, καὶ μεστοὺς φρονήματος, ἔφυγον οἱ πλείους ἐκκλίναντες· κἂν διεφθάρησαν, [l] εἰ μὴ [m] Ἀθηνίων κακόνους ἐγένετο Ἡρώδῃ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις. ὢν γὰρ οὗτος στρατηγὸς μὲν Κλεοπάτρας ἐπὶ τῶν ἐκεῖ, [n] διάφορος δὲ Ἡρώδῃ, τὸ μέλλον οὐκ ἀπαρασκεύως ἐσκόπει, δρασάντων μέν τι λαμπρὸν τῶν Ἀράβων ἔγνωκὼς ἡσυχίαν ἄγειν, [o] ἡττωμένων δὲ, ὃ καὶ συνέβη, τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας συνεληλυθόσι [p] τῶν οἰκείων [q] παρεσκευασμένος ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκόσι τε καὶ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν, πολὺν ἐποίει φόνον. τάς τε γὰρ προθυμίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἐκδαπανήσαντες Ἰουδαῖοι, καὶ τῷ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, ταχὺ τῶν ἐπιχειρησάντων ἡττῶντο καὶ πολλὰς ἐλάμβανον πληγὰς ἐν χωρίοις [r] ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πλείω τὴν ἐμπειρίαν εἶχον οἱ τὴν ἐπίθεσιν ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πασχόντων, οἵ τε Ἄραβες [s] αὐτοὺς ἀνελήφεσαν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες [t] ἔκτεινον ἤδη τετραμμένους. ἐγίνοντο δὲ παντοδαπαὶ κτεινομένων ἀπώλειαι· καὶ τῶν διαπεσόντων [v] οὐ πολλοὶ συνέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης, ἀπεγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν μάχην, ἀφιππάζετο βοήθειαν ἄξων. [x] οὐ μὴν ἔφθη καίπερ ἐσπουδακὼς ὑπηρετεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν στρατόπεδον ἑάλω τῶν Ἰουδαίων. οἱ δ' Ἄραβες οὐ μετρίως εὐτυχήκεσαν ἐκ παραλόγου, νίκην τε ἧς πλεῖστον ἀπεδέησαν ἀνειληφότες, καὶ πολλὴν τῆς ἐναντίας ἀφῃρημένοι δυνάμεως. τὸν-

magnos reditus atque opes quæsivisset) delectum habuit, apparatu accuratissimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus se subsidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipso Herode, tum à Cleopatra, audivisset) *bello* adoriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ existimaret è re sua esse, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuissent ab Antonio, reversus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invasurus esset Arabiam. Cumque equestres pedestresque copias parasset, ad Diospolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus: (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commisso prælio, Judæi victores evaserunt. Postea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam suarum virium partem: atque ubi ad Cana appropinquavit, statuerat castra facere, eaque fossa valloque munire, ut cum opportunum esset prælia faceret. Sed hæc eo instituente, conclamat Judæorum multitudo, ut se in Arabes nulla interposita mora ducat. Quippe incesserat eos cupiditas, quod se pulchre ordinatos credebant: & omnes qui superiorem pugnam, ne ad manus quidem hostes venire passi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ se ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti; præfatusque se eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus cum ordine sequentibus. Statim autem terror Arabes invasit. quippe cum paulisper restitissent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam versi sunt; atque concisi fuissent, nisi Athenion Herodi & Judæis injuriam fecisset. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux esset illius tractus, & ab Herode dissideret, quid futurum erat non imparatus attendebat: ut qui statuerat, si quid egregium Arabes gessissent, quietum se tenere, sin inferiores essent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus una cum suis qui ex ea regione convenerant. Et tunc lassos & se vincere putantes aggressus de improviso, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hostes manifestarios effudissent Judæi, & paulo remissius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti sunt, & magnam cladem accipiebant in locis petrosis & ad equitandum parum idoneis, in quibus assuetiores erant qui lacessebant. Posteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos resumpserunt, & conversi eos in fugam jam versos occiderunt. Atque ita modis omnibus perempti interibant: paucique admodum elapsi in castra se recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna desperasset, citato equo subsidium accersit: neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, subvenire potuit, quin capta sunt castra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hostiumque viribus

Herodes, jussu Antonii, bellum Arabibus infert.

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male ceciderunt Judæis, ex Atheionis perfidia.

a Κατέλεξεν.] Κατέλεγεν *Vat.*

b Επιμελέστατος] *L. B.* ἐπιμελέστατα.

c Ηξίου γὰρ] Ita distinxi. antea erat, ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελοῦν αὐτῇ, τὸν ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη.

d Ὡς εὐθὺς] Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in cæteris

e Εμβαλῶν.] Εμβαλῶν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingressurus*.

f Διόσπολιν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

g Εἰς Κανὰ] Εἰς Κάναθα συνῆλθε *Vat.* Εἰς Κάναθα adjecta terminatione in lib. 1. de *Bello Jud.* Sibi equidem persuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. *Αυα*) hanc esse urbem quæ *Stephano* Αυα, *Josepho* l. v. Αἶνα, & *Jos.* c. 8. v. 8. *Ai.* & inde forsan terminatione addita Αἶνα. In textu Hebraico *Jos.* xix. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII. diversa scribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad asperiorem sonum molliendum, sæpissime permutant literas, *Ajin*, *Caph*, *Coph*. &c. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 14. §. 7. SPANH.

h Κανᾷ] Κάνῳ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon*.

i Πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγεῖτο,] Πρῶτος αὐτὸς ἐν τοῖς *Bush.*

k Τέλη] Abest à *L. B.*

l Εἰ μὴ] Deest in *L. B.*

m Αθηνίων κακόνους] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 19. §. 2. ubi ὁ τῶν Κανάθων ἐπιχωρίων ἀνὴρ Ἀθηνίων &c. SPANH.

n Διάφορος δὲ Ἡρώδῃ,] Διάφορος δὲ ὢν Ἡρώδῃ *Bush.*

o Ηττωμένων δὲ,] Ηττωθέντων *Bush.*

p Τῶν οἰκείων] Forte ἀπὸ τῶν οἰκείων. COCC.

q Παρεσκευασμένος ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις.] Ita *Vat.* & *Bush.* παρεσκευασμένος in *Editis*.

r Αφίπποις καὶ πετρώδεσιν,] Πετρώδη καὶ δύσβατα χωρία· ἁλωσ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

s Αὐτοὺς] *L. B.* ἑαυτούς.

t Εκτεινον ἤδη τετραμμένους.] Sic *Vat.* ἔκτεινον in reliquis, & mox συνέφυγον.

v Οὐ πολλοὶ] *L. B.* οἱ πολλοί.

x Οὐ μὴν ἔφθη] Οὐ μὴν ἔφθη *Vat.* & *L. B.*

Postea Herodes incursibus Arabiam infestat.

ribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multisque factis excursionibus Arabiam incursibus vastabat in montibus castra faciens; atque in universum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hostibus assiduitate & labore incommodabat, & suorum casum omni ratione corrigere studebat.

VII. Terræ motus in Judæa.

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæsari cum Antonio fuit anno regni Herodis septimo, concussa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum stragem fecit per *totam* regionem, oppressaque sunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: sed exercitui, quòd erat sub dio, in ea, quam alii passi sunt, calamitate, illæsus mansit. Quæ cum Arabes fama accepissent, plura etiam quam vera essent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adversus Judæos* gratificabantur, majores spiritus sumpserunt, quasi, eversa hostium terra deletisque hominibus, nihil jam superesse videretur quod ipsis obstaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant post ista quæ acciderant pacem facturi) comprehensos interfecerunt, & in eorum exercitum omni studio ire contenderunt. At Judæi incursum illorum excipere detrectarunt, animoque ex calamitate despondentes omnem de rebus suis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde desperatæ essent. non enim sperabant post tot clades in prœliis acceptas æquis viribus decertaturos esse, neque auxilium ullum exspectabant rebus suis domi afflictis. Igitur cum ita se haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione persuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibusdam de præstantioribus, ad universam multitudinem jam verba facere ausus est, cum antea gravaretur id facere, ne sibi difficile esset eos tractare, utpote adversis casibus vexatos. Cohortationem autem suscipiebat, hujusmodi ad vulgum habita oratione.

Arabes Judæis bellum inferunt.

VIII. Herodis concio ad exercitum.

3. "Non nescii sumus, Viri fortissimi, quod "multa hoc tempore evenerint conatibus nostris "adversa: & fortasse vix iis in hujusmodi rebus "bono esse animo detur qui fortitudine plurimum "præstant. Sed quoniam bello urgemur, & nihil eorum quæ acciderint ejusmodi est, quod "non una re præclara gesta in melius restituere "potestis, maxime sane volui vos cohortari, simulque monere quo pacto vobis constabit animi vestri *robur & magnitudo*. Primum quidem, quod ad bellum attinet, vobis declarabo, "quam justis de causis illud suscipiamus, adversariorum injuriis eò compulsi; nam & hoc, si "rescisceatur, maximam vobis alacritatem afferet: deinde ostendam, quare pro nihilo habendum sit quicquam malorum quæ nos premunt, & magnam nobis superesse victoriæ "spem. A primo autem exordiar, vosque ipsos "testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis "utique & ipsi quam injuste egerint Arabes, & "quanta fuerint erga alios quoque omnes perfidia, ut usu venit barbaris & de Deo nihil co-

ταῦϑ' ὁ μὲν Ἡρώδης λῃστείαις [y] ἐχρῆτο, καὶ τὰ πολλὰ κατέτρεχεν τὴν τῶν Ἀράβων ἐκ ταῖς ἐπιδρομαῖς, στρατοπεδευόμενος ἐπὶ τῶν ὀρῶν, καὶ τὸ μὲν σύμπαν ἐξίστατο τοῦ κατὰ τὸ ἐμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν· οὐκ [z] ἀζήμιος δὲ γενόμενος τῇ συνεχείᾳ καὶ τῷ [a] φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπεμελεῖτο παντὶ τρόπῳ τὸ πταῖσμα διορθούμενος.

β. [b] Ἐν τούτῳ καὶ τῆς ἐπ' Ἀκτίῳ μάχης συνεστηκυίας Καίσαρι πρὸς Ἀντώνιον [c] ἑβδόμου ὄντος Ἡρώδῃ τῆς βασιλείας ἔτους, σεισθεῖσα ἡ γῆ τῆς Ἰουδαίων, ὡς οὐκ ἄλλοτ' ἐδόκει, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλὴν φθορὰν ἐποίησεν, ἐφθάρησαν δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς πτώσεως τῆς οἰκίας [d] περὶ μυρίους· τὸ μέντοι στρατιωτικὸν, ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμενον, οὐδὲν ὑπὸ τοῦ πάθους κατεβλάβη. ταῦτα πυνθανομένοις τοῖς Ἄραψιν, καὶ μᾶλλον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τοὺς ὑπὲρ τῶν γεγονότων λόγους τῷ μίσει τῶν ἀκουομένων ἐχαρίζοντο, μεῖζον ἐπῆλθε φρονεῖν, ὡς τῆς τε χώρας ἀνατετραμμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθαρμένων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μηδ' εἰς αὐτοὺς ἀντίπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τούς τε Ἰουδαίων τοὺς πρέσβεις, ἧκον γὰρ ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις εἰρήνην ποιησόμενοι, [e] συλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ἐχώρουν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. οἱ δ' οὔτε τὴν ἔφοδον ἐξεδέξαντο, καὶ, πρὸς τὰς συμφορὰς ἀθύμως διακείμενοι, προΐεντο τὰ πράγματα, πλεῖστον ἀπογνόντες ἐπ' αὐτοῖς πεπονθότες. οὐ γὰρ ἦν οὔτε ἰσοτιμίας ἐλπὶς περιειλημμένοις ἐν ταῖς μάχαις, οὔτε βοηθείας κεκακωμένων αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. οὕτως οὖν ἐχόντων, ἐπῄει ὁ βασιλεὺς λόγῳ τε πείθειν τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμενος ἀναλαμβάνειν αὐτῶν [f] πεπτωκότα τὰ φρονήματα. προδιακινήσας δὲ καὶ παραθαρρύνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐτόλμησεν ἤδη καὶ τῷ πλήθει διαλέγεσθαι, πρότερον ὀκνῶν αὐτὸ, μὴ καὶ [g] χαλεποὺς χρήσηται διὰ τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δὲ τοιούτους ποιούμενος [h] εἰς τὸν ὄχλον τοὺς λόγους.

γ. "[i] Οὐκ [k] ἀγνοοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ περὶ τόνδε τὸν καιρὸν γέγονεν πρὸς τὰς πράξεις ἡμῶν ἐναντιώματα, καὶ θαρρεῖν εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις οὐδὲ τοὺς πλεῖστον ἀνδραγαθίᾳ διενηνοχότας. ἀλλ' ἐπειδὴ κατεπείγει τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων οὐδέν ἐστιν τοιοῦτον, ὃ [l] μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθέντος ἐπανορθωθείη, παρακαλέσαι προειλόμην ὑμᾶς ἅμα καὶ διδάξαι [m] δι' ὧν ἂν ἐμμένοιτε τοῖς οἰκείοις φρονήμασιν. βούλομαι δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιοῦμεν ἐπιδεῖξαι, διὰ τὴν ὕβριν τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον γὰρ, εἰ μάθοιτε τοῦτο, προθυμίας αἴτιον ὑμῖν ἔσται· μετὰ δὲ [n] τοῦτο δεῖξαι διότι καὶ τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν οὐδέν ἐστιν, καὶ τελείους εἰς τὸ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου, μάρτυρας ὑμᾶς ποιούμενος ὧν λέγω. τὴν γὰρ τῶν Ἀράβων παρανομίαν ἴστε μὲν δήπου, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως ἀπίστως [o] διακειμένην, ὡς εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον καὶ ἀνεννόητον Θεοῦ. πλεῖστα μέντοι προσκεκρούκασιν ἡμῖν πλεονεξίᾳ καὶ φθόνῳ, καὶ τῆς ταραχαῖς

y Ἐχρῆτο] Ἐχρᾶτο Bas.
z Ἀζήμιος] Ita ex *L. B. Reliqui* ἀζημίως. HAV.
a Φιλοπόνῳ,] *Gen.* φιλονείκῳ.
b Ἐν τούτῳ —— συνεστηκυίας] Accidit itaque pugna Actiaca anno septimo imperii Herodis. REL.
c Ἑβδόμου ὄντος] Scilicet à morte Antigoni, circa mensem Sextilem anni *Periodi Julianæ* 4676. hic & deinceps numerati. *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 466.
d Περὶ μυρίους·] Περὶ τριςμυρίους Bas. (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* περὶ μυριάδας in lib. 1. *de Bello Judaico*. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 5. SPANH.
e Συλλαβόντες ἀπέκτειναν,] Legati Judæorum ab Arabibus necati. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.

f Πεπτωκότα τὰ φρονήματα.] Πεπτωκότων Bas.
g Χαλεποὺς] Forte χαλιποῖς. COCC.
h Εἰς τὸν ὄχλον τοὺς λόγους.] Πρὸς τὸν ὄχλον Bas.
i Οὐκ —— πολλὰ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.
k Ἀγνοοῦμεν,] *L. B.* ἀγνοοῦμεν.
l Μὴ δι' ἑνὸς ἔργου] Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editio Altisque*. utra lectio melior sit, aliorum esto judicium.
m Δι' ὧν ἂν ἐμμένοιτε] Δι' ὧν ἂν ἐμμένοιτε *Vat.*
n Τοῦτο δεῖξαι] Illud τοῦτο δεῖξαι habui è *Cod. Vat.* (adstipulante in ora codicis sui *Cocceio*) sensu plane ejusmodi quid postulante. antea editum erat μετὰ δὲ τὸ ὑποδεῖξαι.
o Διακειμένην,] Διακειμένων *Vat.*

p H.

“χαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑπογύου. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ λέγειν; ἀλλὰ κινδυνεύοντας αὐτοὺς τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἐκπεσεῖν, καὶ δουλεύειν Κλεοπάτρᾳ, τίνες ἄλλοι τοῦ δέους ἀπήλλαξαν; ἡ γὰρ ἐμὴ πρὸς Ἀντώνιον φιλία, κἀκείνου πρὸς [p] ἡμᾶς διάθεσις αἰτία γεγένηται, μηδὲ τούτους ἀνήκεστόν τι παθεῖν, φυλαττομένου τἀνδρὸς μηδὲν ἐπιτηδεύειν, ὃ δύναιτ’ ἂν ὕποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθείσης δ’ ὅμως Κλεοπάτρας μέρη τινὰ παρασχεῖν ἀφ’ ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦτο διῳκησάμην ἐγώ· καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς [q] ἴδια, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἀμφοτέροις ἐπορισάμην, τὰς δὲ δαπάνας αὐτὸς ἀνέλαβον, διακόσια μὲν ἰδοὺς τάλαντα, διακοσίων δὲ [r] ἐγγυητὴς γενόμενος, ᾗ τῇ μὲν γῇ προσοδευομένῃ [s] γεγόνε, αὐτοὶ δ’ ὑπὸ τούτων ἀπεστερήμεθα. καίτοι γε ἄξιον μὲν ἦν μηδενὶ τῶν ὄντων Ἰουδαίους φόρον, ἢ τῆς χώρας ἀπόμοιραν τελεῖν. εἰ δ’ οὖν, ἀλλ’ οὐχ ὑπέρ γε τούτων οὓς αὐτοὶ σεσώκαμεν· οὐδὲ τοὺς Ἄραβας ὁμολογήσαντας [t] μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως καὶ χάριτος, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἔδοξαν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ἀποστεροῦντας, καὶ ταῦτα οὐ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους. ὡς ἥ γε πίστις ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [v] πολεμιωτάτους τόπον, τοῖς γε φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετήρηται. ἀλλ’ οὐ παρὰ τούτοις οἱ τὸ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου κάλλιστον ὑπειλήφασι, [x] τὸ δ’ ἀδικεῖν οὐκ ἐπιζήμιον εἰ μόνον κερδαίνειν δυνηθεῖεν. ἔστιν οὖν ἔτι ζήτησις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκους [y] τιμωρήσασθαι, τοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ βουλομένου, καὶ παραγγείλαντος ἀεὶ μισεῖν τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ ταῦτα οὐ μόνον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον ἐπεξιόντων; ἃ γὰρ [z] ὁμολόγηται παρανομώτατα τοῖς τε Ἕλλησι, καὶ τοῖς βαρβάροις, ταῦτα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις ἀποσφάξαντες αὐτούς. τῶν μὲν Ἑλλήνων ἱεροὺς καὶ ἀσύλους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων, ἡμῶν δὲ τὰ κάλλιστα τῶν δογμάτων, καὶ τὰ ὁσιώτατα τῶν ἐν τοῖς νόμοις δι’ ἀγγέλων παρὰ τοῦ Θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα καὶ ἀνθρώποις Θεὸν εἰς ἐμφάνειαν [a] ἄγειν, καὶ πολεμίους διαλλάττειν δύναται. ποῖον οὖν μεῖζον ἂν γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀποκτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ τοῦ δικαίου διαλεγομένους; πῶς δ’ ἂν ἔτι δύναιντο, ἢ περὶ τὸν βίον εὐσταθεῖν, ἢ περὶ τὸν πόλεμον εὐτυχεῖν, τοιούτων αὐτοῖς πεπραγμένων; ἐμοὶ μὲν οὐδαμῶς δοκοῦσιν. ἴσως τοίνυν [b] ἐρεῖ τις, τὸ μὲν ὅσιον καὶ δίκαιον μεθ’ ἡμῶν, ἀνδρειότεροι δὲ ἢ πλείους ἐκεῖνοι τετυχήκασιν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ὑμῶν ταῦτα λέγειν. μεθ’ ὧν γὰρ τὸ δίκαιόν ἐστι, μετ’ ἐκείνων ὁ Θεός. Θεοῦ δὲ παρόντος καὶ πλῆθος καὶ ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ τὰ καθ’ ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, ἐνικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ, συμβαλόντες τὴν δευτέραν οὐδὲ ἀντέσχον ἡμῖν, ἀλλ’ ἔφυγον εὐθὺς οὐχ ὑπομείναντες τὴν ἔφοδον καὶ τὰ φρονήματα. νικῶσι δ’ ἡμῖν Ἀθηνίων ἐπῆλθε, πόλεμον ἀκήρυκτον ἐπάγων. πότερον ἀνδραγαθία τοῦτ’ ἐστὶν ἐκείνων, ἢ δευτέρα παρανομία, καὶ ἐνέδρα; τί οὖν ἔλαττον φρονοῦμεν, ἐφ’ οἷς μείζους ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας; πῶς δ’ ἂν καταπλαγείημεν τούς, ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνίζωνται, πάντοτε νικωμένους· ὅταν δὲ κρατεῖν νομισθῶσιν, ἐξ ἀδικίας αὐτὸ πράττοντας; πῶς δ’ ἄν, εἰ καὶ γενναίους ἡγῆταί τις αὐτούς, οὐ παρ’ αὐτὸ τοῦτο καὶ μᾶλλον ὁρμηθείη; τὸ γὰρ εὔψυχον, οὐκ ἐν τῷ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιχειρεῖν, ἀλλ’ ἐν τῷ δύνασθαι καὶ τῶν ἰσχυροτέρων κρατεῖν. εἰ δέ τινας [c] καταπλήττει τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ τὰ περὶ τὸν

“gitantibus. Sed in nos maxime offenderunt avaritia & invidia, & cum in turbis eramus subito nos & insidiose aggrediendo. Multa quidem quid memorem? Verum, cum illis immineret è principatu excidere & Cleopatræ servire, quinam alii *eos* metu liberarunt? Nam meus erga Antonium amor, & illius in nos benevolentia in causa fuit, ne quid gravius isti paterentur, illo cavente aliquid agere quod nobis suspectum foret. Attamen cum vellet partes ex utraque ditione quasdam Cleopatræ dare, ipse hujus rei curam in me suscepi: &, datis de meo magnis muneribus, securitate utriusque viam munivi, impensasque ipse feci, talenta præstando cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ terræ imperata erant, cujus reditus perceperunt; nos vero defraudarunt. quamvis par erat ut Judæi nemini de bonis suis tributum penderent, aut terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero, saltem non pro iis quos ipsi servavimus: neque Arabes, qui cum nos compellarunt gratiasque egerunt, fassi sunt, quod *nostra opera* imperium tenere videantur, *decet* injuria nos afficere & fraudare, idque non hostes sed amicos. quippe cum fides etiam inter inimicissimos locum habeat, inter amicos necessario servanda sit: at non apud eos qui omni modo lucrum quærere honestum putant, injustitiam autem cum lucro conjunctam haud damno futuram. Vobisne igitur dubium est, an injustos ulcisci oporteat, Deo hoc jubente & volente ut semper odio habeamus injuriam & improbitatem; præsertim, cum non modo justum, sed & necessarium bellum persequamini? Quæ enim & apud Græcos & Barbaros habita sunt iniquissima, ista admiserunt in legatos nostros, quos jugularunt: cum Græci legatos sacros esse & inviolabiles dicant, & nos dogmatum potissima & sanctissimam legum partem per * Angelos à Deo acceperimus. hanc enim vim habet hoc nomen, ut Deum hominibus coram sistat, & hostes cum hostibus in gratiam redire faciat. Quæ major igitur esse potest impietas, quam legatos trucidare de jure agentes? Vel quî dehinc aut in vita tranquilli aut in bello felices esse possunt, hoc in se suscepto facinore? Mihi quidem minime videntur. Dicat tamen fortasse aliquis, fas quidem & jus nobiscum est, illos tamen fortiores esse vel plures contigit. Sed primum quidem vobis haud convenit hæc oratio. Cum quibus enim est jus, cum illis & Deus: Deus autem si adsit, adsunt simul & copiæ & robur. Ut autem & res à nobis gestas consideremus, prima pugna vicimus, commissa secunda, vix nobis restiterunt, sed statim fugiebant, non sustinentes impressionem adeo animosam. Victores autem nos aggressus est Athenio, bellum inferens non denunciatum. Utrum hæc est eorum virtus, an secunda iniquitas, & insidiæ? Cur igitur abjectiore sumus animo ob eam rem, quæ efficere debet ut majorem spem concipiamus? Et quî fit ut illi terrorem nobis injicerent, qui, quoties sine dolo congrediuntur, semper superati sunt; si quando autem victores esse existimentur, id ex improbitate consequuntur? Quod si quis eos etiam fortes putet, cur non ea ipsa de causa majori *pugnandi* ardeat cupiditate? Animosum enim arguit non imbecillos adoriri, sed posse etiam viribus superiores vincere. Si quem autem

p Ἡμᾶς διάθεσις] Ita ex *Epiphanio*. ὑμᾶς in *Græcis* omnibus.
q Ἴδια.] Forte ἰδίᾳ. COCC.
r Ἐγγυητὴς γενόμενος,] Ποιητὴς *Vat.*
s Γεγόνε,] Juxta canones ἐγεγόνει. verum γέγονεν habet *Vat.* & *L. B.*
t Μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως] Illa μετὰ πολλῆς desunt *Vat.*
v Πολεμιωτάτους τόπον,] Πολεμίους *Vat.*
x Τὸ δ’ ἀδικεῖν] Τὸ δ’ ἄδικον *Vat.*
y Τιμωρήσασθαι.] Τιμωρεῖσθαι *Vat.*
z Ὁμολόγηται] Ὁμολογεῖται *Vat.*
* *Angelos à Deo acceperimus.*] *Sc.* nuncios, aut legatos.
a Ἄγειν,] Ἄγει *Vat.*
b Ἐρεῖ τις,] Illa ἐρεῖ τις desunt *Vat.* & *Epiphanio.*
c Καταπλήττει τὰ οἰκεῖα πάθη,] Καταπλήξει *Vat.* In *Marg. L. B.* καταπλήττει.

"tem terrent domestici casus, & quæ in terræ "motu acciderunt, primum quidem reputet, quod "hoc ipsum etiam Arabibus imponit, majora quæ "facta sunt quam pro rei veritate existimantibus; "deinde non decere, ut quæ illis audaciæ, nobis "sit ignaviæ causa. Neque enim illi quidem, quod "boni aliquid ipsis obtigerit, animos sumunt, sed "quia sperant nos jam malis succumbere. Si nos "autem contra eos proficiscamur, magnos eorum "animos contundemus; & hoc etiam lucrabimur, "ut non iterum cum ferocibus pugnemus. Ne- "que enim adeo affligimur; neque, ut putant qui- "dam, id quod accidit Dei iræ indicium est: sed "casus sunt hæc, & infortunia. Atque si Dei con- "silio facta sunt, patet ejusdem consilio desiisse, "ut qui præteritis contentus sit. Si enim voluis- "set adhuc amplius nobis nocere, non *tam cito* mu- "tasset *sententiam*. Bellum autem illius voluntate "suscipi, & justum ab eo existimari, ipse ostendit. "Nonnullis enim terræ motu per totam regionem "peremptis, nemini armatorum mali aliquid acci- "dit, sed vos omnes salvi estis; *hoc ipso* declarante "Deo, quod si universi cum liberis & conjugibus "militassetis, ne quidem gravius aliquid pati vobis "contigisset. Cum hæc vobiscum reputaveritis, "& quod plus est, quod propugnantem semper "habeatis Deum, juste & fortiter persequimini in "amicitia infidos, in bello implacabiles, in legatos "impios, & à vobis semper virtute superatos.

Judæi Arabes vincunt.

4. Judæi, istis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, sacrificiis rite peractis, eos secum assumptos propere adversus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hostibus castra metatur. Sibi utique visum est castellum in medio positum occupare: nam & sibi id usui fore putavit, tum ad hostem celeriter prælio lacessendum, tum ad castrorum munitionem, si pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo esset, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquam multi, cum res ad manus venisset, utrinque cadebant, donec victi Arabes cesserunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad spem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad castra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulsi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ spe freti. Veruntamen manus conseruerunt, tum quia numero superabant, tum quia eos animum sumere cogebat pugnandi necessitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam versi sunt. Tantaque eorum cædes facta est, postquam cedere cœperunt, ut non solum ab hostibus interierint, verum etiam sibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem, tum quia confusi ruebant, conculcatis & suis ipsorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæsa sunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evasit. Sed certa salutis spe destituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perse-

"σεισμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἐννοηθῆναι, ὅτι τοῦτ' "αὐτὸ καὶ τοὺς Ἄραβας ἐξαπατᾷ, μείζω τὰ γινόμενα τῆς "ἀληθείας ὑπειληφότας· ἔπειτα ὡς οὐ καλὸν ἐκείνοις τε "τόλμης καὶ ἡμῖν δειλίας τὴν αὐτὴν αἰτίαν γενέσθαι. οἱ "μὲν γὰρ, οὐκ ἐξ οἰκείου τινὸς ἀγαθοῦ τὸ εὔψυχον ἔχουσιν· "ἀλλ' ἐκ τῆς περὶ ἡμᾶς, ὡς καμνόντας ἤδη τοῖς κακοῖς, "ἐλπίδος. ἡμεῖς δὲ χωρήσαντες ἐπ' αὐτοὺς, ἀφαιρησόμε- "θα μὲν ἐκείνων τὸ μεῖζον φρονεῖν· ἀναληψόμεθα δ' "αὐτοὶ, τὸ μηκέτι θαρσοῦσι μαχεῖσθαι. καὶ γὰρ οὔτε κεκακώ- "μεθα τοσοῦτον, οὔθ' ὅπερ οἴονταί τινες ὀργὴν Θεοῦ [d] παρέ- "χει τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ταῦτα συμπτώματα γίνεται καὶ "πάθη τινά. καὶ εἰ κατὰ Θεοῦ γνώμην ταῦτα γέγονε, δῆλον ὡς καὶ "πέπαυται κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην ἀρκουμένου τοῖς γεγονό- "σι. βουλόμενος γὰρ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐκ ἂν [e] μετε- "βάλλετο. τὸν δὲ πόλεμον, ὅτι καὶ θέλει τοῦτον [f] ἐνεργεῖσθαι, "καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐνίων γὰρ ἐν τῷ σει- "σμῷ περὶ τὴν χώραν ἀπολομένων, οὐδεὶς οὐδὲν ἔπαθε τῶν "ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθητε· φανερὸν ποιοῦν- "τος τοῦ Θεοῦ, διότι κἂν εἰ πανδημεὶ μετὰ τέκνων καὶ γυναι- "κῶν ἐστρατεύσασθε, περιῆν ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν. "ταῦτα ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ μεῖζον ἔτι [g] παρὰ πάντα και- "ρὸν προϊστάμενον ἔχετε τὸν Θεὸν, ἐπεξέλθετε δικαίαις "ἀνδραγαθίαις τοὺς ἀδίκους μὲν περὶ φιλίαν, ἀσπόνδους "δὲ ἐν ταῖς μάχαις, ἀνοσίους δὲ εἰς πρέσβεις, ἀεὶ δὲ τῆς ὑμε- "τέρας ἀρετῆς ἡττημένους.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνους ἐγένοντο πρὸς τὴν μάχην. Ἡρώδης δὲ, θύσας κατὰ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, καὶ μετὰ σπουδῆς ἀναλαβὼν αὐτοὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν· [h] καὶ τῶν μὲν πολεμίων στρατοπεδεύεται πλησίον. ἐδόκει δ' αὐτῷ φρούριον ἐν μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. οὕτως γὰρ αὐτοῖς μὲν ὠφεληθήσεσθαι, καὶ πρὸς τὸ θᾶττον συνάψαι τὴν μάχην, κἂν εἰ [i] παρέλκειν δέοι, ἐρυμνὸν αὐτῷ τετειχισμένον τὸ στρατόπεδον. [k] τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν Ἀράβων προνοούντων, ἅμιλλα γίνεται περὶ τοῦ χωρίου. [l] καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [m] εἶτα δὲ καὶ πλείους, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον, ἕως ἡττηθέντες οἱ τῶν Ἀράβων ἀπεχώρουν. τοῦτο εὐθὺς εἰς ἐλπίδας τοῖς Ἰουδαίοις οὐ μικρὸν ἐγεγόνει. καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν [n] ἐννοούμενος πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἰέναι βουλομένην, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τὸν χάρακα διασπᾶν, καὶ τοῦ στρατοπέδου [o] προσάγων [p] ἀπελεῖν. τούτοις γὰρ ἐκβιασθέντες, [q] προήεσαν ἄτακτοι, καὶ προθυμίας καὶ τῆς εἰς τὸ νικᾶν ἐλπίδος οὐδοτιοῦν ἔχοντες. ὅμως δ' οὖν εἰς χεῖρας ᾖεσαν, πλείους τε ὄντες καὶ διὰ τὸ κατεπείγειν ἐπὶ τὸ τολμηρὸν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στρατηγούμενοι· καὶ μάχη γίνεται καρτερὰ, πιπτόντων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγων. τέλος [r] δὲ τραπέντες οἱ Ἄραβες ἔφυγον. [s] ἦν δὲ τοσοῦτος φόνος ἐκκλινάντων, ὡς μὴ μόνον ὑπὸ τῶν πολεμίων θνήσκειν, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς παραιτίους γενέσθαι τῶν κακῶν, ὑπό τε πλήθους καὶ φορᾶς ἀτάκτου συμπατουμένων, καὶ περιπιπτόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντακισχίλιοι γοῦν αὐτῶν ἐγένοντο νεκροί· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἔφθη μὲν εἰς τὸ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δ' οὐκ ἐν βεβαίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ μᾶλλον ὕδατος. [t] οἱ δὲ Ἰουδαῖοι διώκοντες συνεισπεσεῖν μὲν

d Παρέχει τὸ γεγονὸς,] Παρέχει Vat. & Coccejus.
e Μετεβάλλετο.] L. B. μετέβαλλε.
f Ενεργεῖσθαι,] Ita Vat. & Hen. ἀνεργεῖσθαι perperam in Editis Aliisque.
g Παρὰ πάντα καιρὸν] Ita Vat. ἀεὶ πάντα καιρὸν in cæteris.
h Καὶ —— πλησίον.] Circa Philadelphiam ἀλλ. lib. 1. c. 19. §. 5. στρατοπεδευσάμενος δὲ περὶ Φιλαδέλφειαν, ἐγγὺς τῶν πολεμίων· SPANH.
i Παρέλκειν δέοι,] Sic Vat. παρελθεῖν in reliquis.
k Τὸ δ' αὐτὸ] Τοῦ δ' αὐτοῦ Bush.
l Καὶ πρῶτον] Ita Bush. καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς Vat. καὶ πρῶτος μὲν ἀκροβολισμοῖς in Editis.
m Εἶτα δὲ καὶ πλείους,] Εἶτα δὲ καὶ Vat. εἶτ' ἤδη καὶ in Editis. εἶτα καὶ Bush. unde mihi visum est εἶτα δὲ rescribere.

n Εννοούμενος] Καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἑτοίμην πάντα μ. in Editis. καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐννοούμενος πάντα μ. Vat. unde ipse edidi, καὶ τὴν δ. αὐτῶν ἐννοούμενος π. id quidem sensu postulante. L. B. ἐννοούμενος π. μ. ἢ π. μ. ι. βουλομένην. Coccejus legit αὐτὸς δ' ἐννοούμενος &c.
o Προσάγων] L. B. πρὸς ἀγῶνα.
p Απελεῖν. τούτοις] Videndum an nihil hic desit. SPANH.
q Προήεσαν ἄτακτοι,] Ita Vat. & Epiphan. προήεσαν in Editis Aliisque.
r Δὲ τραπέντες] Illud δὲ è Codd. Vat. & Bush. ut & mox καὶ ante σφίσιν ex eodem Cod. Vat.
s Ην δὲ τοσοῦτος] Ην δὲ φόνος ἐκκλινόντων πολὺς Vat. & Bush.
t Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι] Ita ex Epiphanio, qui vertit, *Judæi autem licet persequerentur* &c. οἱ τε in *Græcis* omnibus.

μὲν οὐ κατίσχυσαν, περικαθεζόμενοι δὲ τὸ χάρακα, καὶ παραφυλάττοντες [v] εἰσόδους τε τοὺς ἐπικουροῦντας καὶ ἐξόδους φυγεῖν βουλομένους εἶργον.

έ. Ἐν τούτοις οὖν ὄντες οἱ Ἄραβες ἐπρεσβεύοντο [x] περὶ τὸν Ἡρώδην, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ διαλύσεως, ἔπειτα, τὸ γὰρ δίψος ἤπειγε, πᾶν ὁτιοῦν [y] ὑφίστασθαι, καὶ τυχεῖν εἰς τὸ παρὸν ἀδείας ἠξιωκότες. ὁ δὲ οὔτε πρέσβεις, οὔτε λύτρα τῶν ἡλωκότων, οὔτ' ἄλλο τι μέτριον προσίετο, φιλόνεικος ὢν ἐκδικῆσαι τὰς παρανομίας τὰς εἰς αὐτοὺς ἐξ ἐκείνων γεγενημένας. [z] καταναγκαζόμενοι οὖν τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ δίψει, προϊόντες αὐτοὺς ἐνεχείριζον ἄγειν καὶ δεῖν· καὶ πέντε μὲν ἡμέραις [a] τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἑάλωσαν. τῇ δὲ ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [b] ἐξιέναι πολέμου νόμῳ χωρήσαντες ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἐγχειρεῖν· εἰ καὶ δέοι τι πάσχειν αἱρούμενοι, καὶ μὴ διαφθείρεσθαι κατ' ὀλίγους ἀδόξως. ταῦτα δὲ γνόντες, ἐξῆλθον μὲν ἐκ τοῦ χαρακώματος, διήρκεσαν δ' οὐδαμῶς τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲν ἀγωνίσασθαι κεκακωμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τόπον οὐκ ἔχοντες, κέρδος δ' εἰ θνήσκοιεν, τὴν συμφορὰν [c] τὸ ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἐν τῇ πρωτεργία μάχῃ [d] περὶ [e] ἑπτακισχιλίους. τοιαύτῃ δὲ πληγῇ χρησαμένων, φρονήματος μὲν ὅσον ἦν αὐτοῖς πρότερον ἀφῄρηντο· τεθαυμακότες δὲ ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς τὴν Ἡρώδου στρατηγίαν, εἴς τε τὸ λοιπὸν εἶξαν, καὶ [f] προστάτην [g] ἀπέφηναν τοῦ ἔθνους. ὁ δὲ πλεῖστον ἐπὶ τοῖς [h] εὐημερήμασιν ἠξιωκὼς φρονεῖν, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν οἰκείαν, μέγα προσειληφὼς ἀξίωμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνδραγαθίαν.

quuti, cum una cum eis irrumpere nequivissent, vallum circumsident; &, custodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capessentes exitu prohibebant.

5. Quamobrem eò *angustiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compositione mittunt: deinde, utpote siti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præsens ab interitu securis esse. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciscendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & siti coacti seipsos abducendos constringendosque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti sunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus visum est, facta more bellico eruptione cum hostibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc statuissent, extra vallum prodierunt, sed prælium sustinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, lucro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: cecideruntque primo conflictu circiter septem millia. Cum autem hanc cladem accepissent: priorem quidem fiduciam omnem amiserunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in suis calamitatibus mirati, & in posterum ei cesserunt, & pro gentis domino eum habuerunt. Qua felicitate ille multum elatus domum reversus est, cum magna existimatione ob rem fortiter gestam.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

Magna Arabum clades.

IX.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Ὑρκανὸν ἀποκτείνας, ἠπείχθη πρὸς Καίσαρα, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἔσχεν· ὥς τε Καίσαρα μετ' οὐ πολὺ ἐν Πτολεμαΐδι πάσῃ τιμῇ ἐδέξατο.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα [i] καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δυσεπιχείρητος κατὰ πάντα γεγενημένῳ· κίνδυνος δ' ἐμπίπτει τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Ἀντώνιον Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἄκτιον μάχῃ νενικηκότος. τότε γὰρ [k] ἀπέγνωσαν αὐτῷ τε Ἡρώδῃ τὰ πράγματα, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις. [l] οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀτιμώρητον μένειν τοσαύτης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας γεγενημένης. ἦν μὲν οὖν, τοῖς μὲν φίλοις ἀπόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' [m] ἐχθροὶ εἶχον, ἐδόκουν μὲν ἐξ ἐμφανοῦς συνάχθεσθαι, πάθος δὲ λεληθὸς ἡδόμενον εἶχον, ὡς ἀμείνονος τευξόμενοι τῆς μεταβολῆς. [n] αὐτός τε Ἡρώδης, τὸν Ὑρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐπ' ἀξιώματος βασιλικοῦ, συμφέρειν ᾤετο μηκέτ' ἐμποδὼν ἐᾶν. εἰ μὲν περισωθείη καὶ διαφύγοι τὸν κίνδυνον, ἀσφαλὲς ἡγούμενος, πρὸς τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις [o] αὐτοῦ καιροῖς [p] ἐφορμᾶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ δὲ καὶ πάσχοι τι διὰ Καίσαρος, φθόνῳ τὸν μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας γενησόμενον ἐπιθυμῶν ἐξελεῖν.

β'. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ δι' ἐννοίας ἔχοντος, ἐνεδόθη τι καὶ

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidisset, properavit ad Cæsarem, & ab ipso regnum obtinuit: utque non multo post Cæsarem apud Ptolemaïdem honorifice admodum excepit.

At enim dum cæteræ res suæ bene se haberent, utpote quod difficile esset ipsum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, postquam Cæsar Antonium in pugna Actiaca vicisset. Tunc enim actum de se putavit & Herodes ipse, ejusque amici pariter ac inimici. nam haud verisimile erat ut ipse pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta intercessit amicitia. Quo sane factum est, ut amici quidem de spe sua deciderent deque eo desperarent; quotquot vero ipsi inimici erant infestique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito gestiebant, quasi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipse, cum Hyrcanum solum videret in dignitate regia esse, suâ referre plurimum existimabat ut is è medio tolleretur: si quidem incolumis foret & è periculo evaderet, sibi provisum esse putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno se dignior; sin vero quid gravius à Cæsare de ipso statuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui solus sibi in regnum successurus sit.

2. Quæ dum in animo versat *Herodes*, illi ei non-

Pugna Actiaca.

Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

Hyrcanus, suasu Alexandræ, ad Malchum se recipere decrevit.

v Εἰσόδους] Εἰσόδῳ & mox ἐξόδῳ *Vat.* (& *L. B.*) utraque lectio ferri potest.
x Παρὰ τὸν Ἡρώδην,] Περὶ τὸν Ἡρώδην *Vat.*
y Ὑφίστασθαι,] Ita in *Editis Aliisque.* ὑφιστάμενοι *Busb.* & *Vat.*
z Καταναγκαζόμενοι] Καταναγκαζόμενοι τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb.* & *Vat.*
a Τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος] Τετρακισχίλιοι ὅσοι ἑάλωσαν *Busb.* (*L. B.*) & *Vat.*
b Ἐξιέναι] Ita cum *Busb.* ἐξιέναι in *reliquis.*
c Τὸ ζῆν ποιούμενοι·] Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea esset τοῦ ζῆν. ἐν συμφορᾷ τὸ ζῆν *Vat.*
d Περὶ ἑπτακισχιλίους.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 19. §. 6. SPANH.
e Ἑπτακισχιλίους.] Ἑξακισχιλίους *Busb.*
f Προστάτην ἀπέφηναν τοῦ ἔθνους.] Conf. ἁλωσ. l. 1. c. 19. §. 6. SPANH.
g Ἀπέφηναν] Ἀπέφαινον *Busb.* & *Vat.*
h Εὐημερήμασιν] Τὰς εὐημερίας infrà c. 7. §. 2. Callimach. Hymn. in Cerer. v. 136. Ἐν τ' εὐημερίᾳ. SPANH.
i Καλῶς εἶχεν αὐτῷ,] Ἀσφαλῶς εἶχεν *Busb.*
k Ἀπέγνωσαν αὐτῷ,] Ita *Vat. Hen.* (*L. B.*) & *Busb.* ἀπέγνωσαν in *Editis.*
l Οὐ γὰρ ἦν] Sic in *iisdem MSS.* οὐ γὰρ ἄρα in *Editis.*
m Ἐχθροὶ] *L. B.* ἐχθρωδῶς.
n Αὐτός τε Ἡρώδης,] Ἡρώδης δὲ τ. *Busb.*
o Αὐτοῦ καιροῖς] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in *cæteris.* Fuit cum mallem ut αὐτοῦ proponatur τῷ ἀξιώτερον quam voci καιροῖς.
p Ἐφορμᾶν] *L. B.* ἐφορμᾶν.

nonnullam ejus rei occasionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti esset ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis se miscere volebat, nec novis rebus studebat, fortunæ concedens, ut quodcunque sors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis spe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem suum solicitabat, ne Herodis in domum suam scelera in perpetuum perferret, sed futuras spes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem scriberet, utque illos acciperet & eo salvos perduceret: si enim post ipsorum discessum Herodi accideret, ut Cæsaris inimico accidere consentaneum esset, ipsos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum ista ipsi suadere niteretur, Hyrcanus ejus sermonibus non auscultabat: cum vero pertinacia muliebri ipsa uteretur; & nec die nec nocte cessaret, sed de istis continuo & de insidiis ipsis ab Herode structis verba faceret, tandem ei persuadetur ut cuidam Dositheo literas daret, in quibus statuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & usque ad lacum Asphaltiten deduceretur, qui à finibus Hierosolymitanis abest trecentis stadiis. Dositheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipsum tum Alexandram colebat, neque non minimas causas Herodem odio prosequendi habebat. nam & consanguineus erat Josephi ab Herode occisi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen istis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano se ministrum præstaret: sed cum pluris fecerit quæ à rege speraret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit. Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc insuper officium injunxit, ut clausas signatasque literas Malcho redderet, literasque vicissim ab illo acciperet. nam sua maxime interesse, ut ejus quoque animum cognosceret. Cum autem ista libenter fecisset Dositheus, rescripsit Arabs, se Hyrcanum ejusque comites omnes, atque adeo quicunque ab eo starent Judæos *non gravatim* recipere, & homines missurum qui eos tuto perducerent, neque ul[l]a in parte illius postulatis defuturum. Postquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è vestigio accersit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille negasset, literas in concilio ostendit, & Hyrcanum *protinus* interfici jussit.

Per Dositheum ea de re literas mittit.

Dosithei perfidia.

Hyrcanus occiditur.

3. Atque hæc ita scribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita se rem habuisse. Non enim ob hujusmodi quid Herodem, sed magis ex insidiis accusationem adversus Hyrcanum instituisse existimant, atque ita illum occidisse. nam sic scribunt. Quæsivisse in convivio quodam (nullam dando suspicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepisset: illumque literas in quibus ab illo salutaretur, accepisse confessum. atque Herodem rursus interrogasse, ecquod donum accepisset: cumque respondisset, nullum nisi quatuor jumenta ab eo missa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, eum ad supplicium duci imperasse. Atqui nullius culpæ affinem

Alia de Hyrcano narratio.

παρ' [q] ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Ὑρκανὸς ἐπιεικείᾳ τρόπου, καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, οὐκ ἠξίου πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν τὸ δι' [r] ἐκείνην γενόμενον ἠγαπηκέναι. φιλόνεικος δ' ἦν Ἀλεξάνδρα, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ἀκρατῶς φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πατέρα, μὴ μέχρι παντὸς ἀναμένειν τὴν Ἡρώδου παρανομίαν εἰς τὸν [s] αὐτῶν οἶκον, [t] ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὖθις ἐλπίδας, ἠξίου τε περὶ τούτων Μάλχῳ γράφειν τῷ τὴν [v] Ἀραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτοὺς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑπεξελθόντων γὰρ εἰ τὰ [x] περὶ Ἡρώδην οὕτως χωρήσειεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἔχθρᾳ Καίσαρος, αὐτοὺς ἔσεσθαι τοὺς τὴν ἀρχὴν ἀπολαμβάνοντας μόνους, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τῶν ὄχλων. τούτοις πειθούσης, ὁ μὲν Ὑρκανὸς διωθεῖτο τοὺς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεπονθυίας, καὶ μήτε νύκτα μήθ' ἡμέραν ἀπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ περὶ τούτων καὶ τῆς Ἡρώδου πρὸς αὐτοὺς ἐπιβουλῆς διαλεγομένης, ἀνεπείσθη τέλος ἐπιστολὴν δοῦναι [y] Δοσιθέῳ τινὶ τῶν περὶ αὐτὸν φίλων, ἐν ᾗ συντέτακτο πέμψειν αὐτῷ τὸν Ἄραβα τοὺς ἀναληψομένους καὶ παραπέμψοντας ἱππέας ἐπὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην· αὕτη δὲ ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [z] ὅρων, σταδίους τριακοσίους. ἐπίστευε δὲ τῷ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτὸν καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τῆς πρὸς Ἡρώδην [a] δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντος. Ἰωσήπου τε γὰρ ὃν ἐκεῖνος ἀνῃρήκει συγγενὴς ἦν, καὶ τῶν ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Ἀντωνίου πρότερον ἀδελφός. οὐ μὴν [b] ἐπήγαγε ταῦτα τὸν Δοσίθεον Ὑρκανῷ πιστὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν γενέσθαι· προτιμήσας δὲ τῶν ἐκείνου τὰς ἐκ τοῦ βασιλεύοντος ἐλπίδας, ἐπιδίδωσιν Ἡρώδῃ τὴν ἐπιστολήν. ὁ δὲ τῆς εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔτι καὶ τοῦτο [c] προσυπουργῆσαι παρεκελεύετο, πτύξαντα τὴν ἐπιστολὴν καὶ κατασημηνάμενον ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διάφορον, καὶ τὴν ἐκείνου γνώμην αὐτὸν εἰδέναι. τοῦτο δὲ τοῦ Δοσιθέου προθύμως ὑπουργήσαντος, ὁ μὲν Ἄραψ [d] ἀντεπέστελλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέχεσθαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [e] ἢ καὶ Ἰουδαίων ὅσοι τὰ ἐκείνου φρονοῦσι, δύναμίν τε [f] πέμψειν τὴν μετ' ἀσφαλείας αὐτοὺς κομιοῦσαν, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταύτην Ἡρώδης ἐδέξατο τὴν ἐπιστολὴν [g] εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ περὶ τῶν γενομένων αὐτῷ συνθηκῶν πρὸς τὸν Μάλχον ἀνέκρινεν. [h] ἀρνησαμένου δὲ, τὰς ἐπιστολὰς δείξας τῷ συνεδρίῳ [i] διαχειρίζεται τὸν ἄνδρα.

γ'. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ βασιλέως Ἡρώδου περιείχετο. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. τὸν γὰρ Ἡρώδην οὐκ ἐπὶ τοιούτοις δοκοῦντα, ἀλλ' [k] ἐξ ἐπιβουλῆς μᾶλλον Ὑρκανῷ τὴν αἰτίαν [l] ἐπαγαγόντα, κατὰ τὸν [m] αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι. γράφουσι γὰρ οὕτως. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας [n] ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ἐπιστολὰς παρὰ τοῦ Μάλχου λάβοι· καὶ τὸν μὲν ὁμολογῆσαι προσαγορευτικὰ γράμματα κομίσασθαι. τοῦ δ' εἰ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερομένου· τοῦ δὲ, μηδὲν πλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πεπομφότος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν καὶ τοῦτον ἐπαναφέροντα δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [o] ἀπαγαγεῖν προστάξαι τὸν ἄνθρω-

τιμωρ-

q Ἐκείνων.] Ἐκείνῳ Bush.
r Ἐκείνην γενόμενον ἠγαπηκέναι.] Ἐκείνως γενόμενον Hen. (L. B.) & Vat.
s Αὐτῶν οἶκον] Αὐτῶν Bush. αὐτοῦ Hen. & Vat.
t Ἀλλὰ προλαβεῖν] Ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὖθις ἐλπίδας δέξασθαί τε αὐτοὺς καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίου περὶ τ. Vat.
v Ἀραβίαν] L. B. Ἀραβίας ἀρχὴν.
x Περὶ Ἡρώδην] Περὶ Ἡρώδην Hen. & Vat.
y Δοσιθέῳ τινὶ] Δοσιθέῳ Hen.
z Ὅρων,] Ὁρῶν Hen. (L. B.) & Bush.
a Δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντος.] Δυσνοίας οὐ μικρᾶς Bush. & Hen.
b Ἐπήγαγε ταῦτα] Ita cum Bush. & Hen. ἀνήγαγε in Editis Aliisque.
c Προσυπουργῆσαι παρεκελεύετο,] Προσυπουργήσειν Bush. & Vat.
d Ἀντεπέστελλεν αὐτόν] Ἀντεπέστειλεν Hen. & Zonar.
e Ἢ καὶ Ἰουδαίων] Vocula ἢ abest Hen.
f Πέμψειν τὴν] Πιστεῖν Hen. quod sane mallem, nisi è mox præc. cum Zonara δέξασθαι legatur.
g Εὐθὺς μεταπέμπεται] Illud αὖθις è Codd. Bush. Hen. & Epiphan.
h Ἀρνησαμένου ——— ἄνδρα.] Conf. infr. c. 7. §. 4. SPANH.
i Διαχειρίζεται τὸν ἄνδρα.] Διαχειρίσασθαι Hen.
k [illegible] ἐπιβουλῆς] Ita Vat. & Hen. ἐξ deest ceteris.
l Ἐπαγαγόντα,] Ἐπάγοντα Bush. & Vat.
m Αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι.] Αὐτοῦ Vat.
n Ἐνδιδόντα,] L. B. ἐνδόντα.
o Ἀπαγαγεῖν] Ἀπάγχειν solus Hen. & Lugd. Bat.

p A-

πεπιστεύκασι δὲ τὸν μηδὲν [p] ἁμαρτόντα τοιούτῳ τέλει περιπεσεῖν, καταλογιζόμενοι τὴν ἐπιείκειαν τοῦ τρόπου, καὶ τὸ μηδ' ἐν νεότητι θράσους ἢ προπετείας ἐπίδειξιν [q] πεποιῆσθαι, μηδ' ὅτε τὴν βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τότε τὰ πλεῖστα τῆς κατὰ τὴν διοίκησιν Ἀντιπάτρῳ παρακεχωρηκέναι. [r] τότε δὲ πλείω μὲν ἢ ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἐτύγχανεν ἔτη, κρατοῦντα δὲ μετὰ πάσης ἀσφαλείας τὸν Ἡρώδην [s] ἠπίστατο, διαβεβήκει δὲ καὶ τὸν Εὐφράτην, τοὺς ἐν τῷ πέραν τιμῶντας αὐτὸν καταλιπών, [t] ὅλος ἐπ' [v] ἐκείνῳ τε γενησόμενος· ἐγχειρεῖν [x] τε καὶ καινοτέρων ἅπτεσθαι πάντων ἀπιθανώτατον, καὶ οὐ πρὸς τῆς ἐκείνου φύσεως, [y] ἀλλὰ ταῦτα σκῆψιν Ἡρώδου γενέσθαι.

δ'. [z] Τούτῳ μὲν τὸ τέλος Ὑρκανοῦ συνέπεσε τοῦ βίου, ποικίλαις καὶ πολυτρόποις χρησαμένου ταῖς ἐν τῷ ζῆν τύχαις. εὐθὺς μὲν [a] γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλευούσης [b] αὐτοῦ τῆς μητρὸς Ἀλεξάνδρας, ἀρχιερεὺς καταστὰς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἐπ' ἔτη ἐννέα τὴν τιμὴν κατεῖχε· παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν ἀποθανούσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ταύτην κατασχὼν [c] τρεῖς μῆνας, ἐξέπεσε μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ· κατήχθη δ' αὖθις ὑπὸ Πομπηίου, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀπολαβών, [d] ἔτη τεσσαράκοντα διετέλεσεν ἐν αὐταῖς. ἀφαιρεθεὶς δὲ τὸ δεύτερον ὑπ' Ἀντιγόνου, καὶ λωβηθεὶς τὸ σῶμα, παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος ἐγένετο. κἀκεῖθεν εἰς τὴν [e] οἰκείαν ἐπανῆλθε χρόνῳ, διὰ τὰς ἐξ Ἡρώδου [f] προσδοκωμένας ἐλπίδας· ὧν οὐδὲν αὐτῷ κατὰ προσδοκίαν ἀπέβη, πολυπαθείᾳ βίου χρησαμένῳ. [g] τὸ δυσχερέστατον δέ, ὡς προειρήκαμεν, ἐν γήρᾳ [h] τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν. δοκεῖ γὰρ ἐπιεικὴς καὶ μέτριος ἐν πᾶσι γενέσθαι καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀρχῆς ὑπὸ διοικηταῖς ἄγειν, οὐ πολυπράγμων, οὐδὲ δεινὸς ὢν βασιλείας ἐπιστατεῖν· Ἀντιπάτρῳ τε καὶ Ἡρώδῃ μέχρι τῶνδε προελθεῖν ἐγένετο διὰ τὴν ἐπιείκειαν τὴν ἐκείνου, καὶ τὸ πέρας οὔτε δίκαιον οὔτε εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὕρετο [i] τοιούτου τέλους.

ε'. Ὁ δὲ Ἡρώδης, ὡς καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἐκποδὼν ἐποιήσατο, συνιδὼν πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδὲν ἐλπίσαι περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων δυνάμενος χρηστὸν ἐκ τῆς γενομένης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὕποπτον μὲν εἶχε τὴν Ἀλεξάνδραν, μὴ τοῦ καιροῦ συνεπιθεμένη [k] τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ καὶ στασιάσῃ τὰ περὶ τὴν βασιλείαν πράγματα. περιτίθησι δὲ πάντα Φερώρᾳ τἀδελφῷ, καὶ τὴν μητέρα Κύπρον καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν γενεὰν ἅπασαν ἐν Μασάδοις καθίστατο· παρακελευσάμενος, εἴ τι [l] περὶ αὐτοῦ ἀκούσῃ δυσχερές, ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων. Μαριάμμην δὲ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα· δυνατὸν γὰρ οὐκ ἦν ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τὴν ἀδελφὴν [m] καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου δίαιταν τὴν αὐτὴν ἔχειν· [n] ἐν Ἀλεξανδρείῳ σὺν Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ καθίστησιν, Ἰώσηπον τὸν ταμίαν καὶ τὸν Ἰτουραῖον Σόαιμον [o] ἐπ' αὐτῷ καταλιπών, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γενομένους αὐτῷ, τότε δὲ προφάσει τιμῆς φρουρὰν ἀποληφθέντας τὰς γυναῖκας. ἦν δὲ κἀκείνοις ἐντολή, μαθόντας τι περὶ αὐτοῦ δυσχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [p] διαχειρίσασθαι, τήν τε βασιλείαν εἰς δύνα-

hujusmodi exitum habuisse, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitissimus, ut cum juvenis esset nihil audaciæ aut temeritatis præ se tulerit, ac ne tum quidem cum regno potiretur, sed in eo pleraque omnia administranda Antipatro permiserit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogesimum excesserit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto esse, quin & Euphratem transierat, relictis qui trans amnem eum in summo honore habuerant, atque semet ejus potestati subjecturus: adeoque maxime omnium incredibile esse, & ejus ab ingenio alienum ut aliquid moliretur, novisque rebus studeret; potiusque ista ab Herode conficta videri.

Varia Hyrcani fortuna.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diversas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, statim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium suscepisset, illudque tribus mensibus tenuisset, eo excidit à fratre Aristobulo ejectus. restituitur autem à Pompejo, receptisque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permansit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem passus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto post tempore domum reversus est, spe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ speraverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque gravissimum est, ut modo diximus, in *summa* senectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuisse videtur & moderatus in omnibus, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, à negotiis aversus, regnandique artium imperitus: fiebatque ut Antipater & Herodes, quod is tanta fuerit lenitate, eo usque processerint; atque ad extremum coactus est ab illis contra jus ac fas hujusmodi mortem oppetere.

Herodis ad Augustum properantis mandata de Mariamne necem.

5. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, nihilque boni habens quod de rebus suis speraret propter suam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem suspicabatur, ne per occasionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus seditionem suscitaret. Itaque omnia Pheroræ fratri suo mandat, & Cyprum matrem & sororem & liberos omnes apud Masada collocat: dato *fratri* in mandatis, ut si quid durius sibi accidisse fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à sorore & matre ipsius *regis* differet, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Josepho quæstore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidissimis, tunc vero honoris specie ad mulieres custodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut si quid *mali* gravioris de ipso intellexissent, statim ambas necarent, regnumque suis filiis una cum fratre

p Ἁμαρτόντα τοιούτῳ] Ita *Bosb.* & *Hen.* ἁμαρτόντα in reliquis.
q Πεποιῆσθαι,] Πεποιῆσθαι *Hen.*
r Τότε ——— γεγονὼς] Τότε δὲ ἐτῶν πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Bosb.* tamen non ita *Epiphan.* HUDS. Ὀγδοήκοντα πρὸς ἓν seu LXXXI. annos Hyrcano tribuit Zonaras p. 231. D. SPANH.
s Ἠπίστατο,] Sic *Hen.* & *Bosb.* ἐπίστατο in *Editis.*
t Ὅλος] *L. B.* ὡς ὅλος.
v Ἐκείνῳ τε γενησόμενος·] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐκείνων *Bas.* ἐκείνων *Gen.* *Aliique.*
x Τι] *L. B.* ὄν τι.
y Ἀλλὰ ταῦτα] Διὸ ταῦτα καὶ πλείω ἔτεσιν σκῆψιν Ἡρώδου τὰ κατὰ Ὑρκανὸν ἐκείνου γενέσθαι *Bosb.*
z Τούτῳ ——— βίου.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 22. §. 1. SPANH.
a Γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλευούσης] Illud γὰρ è *Cod.* (*Lugd. Bat.* quoque) *Hen.*
b Αὐτοῦ τῆς μητρὸς Ἀλεξάνδρας,] Ita *Bas.* in *plerisque aliis* αὐτῷ.
c Τρεῖς μῆνας,] Τρεῖς ἐνιαυτοὺς vel τρία ἔτη forsan scribendum, ut monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.*
d Ἔτη τεσσαράκοντα] Ἔτη κγ'. pro ἔτη μ'. rescribi debere censet *Scaliger* in *Animadversionibus Eusebianis*, p. 118.
e Οἰκείαν ἐπανῆλθε χρόνῳ.] *Al.* οἰκείαν. atque ita *Cottonus.* *L. B.* οἰκείας.
f Προσδοκωμένας ἐλπίδας·] Προσδοκωμένας *Hen.*
g Τὸ δυσχερέστατον δέ,] Ita *Gall.* antea erat τῷ δυσχερέστατον.
h Τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν.] Τέλους οὐκ ἀξίου τινὸς τυχεῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*
i Τοιούτου τέλους.] Mallem τοιοῦτο τέλος.
k Τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ] Τό, τε πλῆθος *Hen.*
l Περὶ αὐτοῦ ἀκούσῃ δυσχερές.] Περὶ αὐτὸν *Hen.* & *Bosb.* dein ἀκούσειε *Hen. Bosb.* & *Vat.*
m Καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου] Καὶ τὴν μητέρα ἐκείνου *Hen.* & *Vat.*
n Ἐν Ἀλεξανδρείῳ ——— διαχειρίσασθαι.] Eadem *Zonaras*, & iisdem verbis. p. 279. A. SPANH.
o Ἐπ' αὐτῷ καταλιπών,] Ita *Hen.* & *Bosb.* ἐπ' αὐτὸν *Vat.* ἐπ' αὐτῷ in *Editis* *Aliisque.*
p Διαχειρίσασθαι,] Μεταχειρίσασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

tre pro viribus conservarent.

X. *Herodes, cum in Cæsaris conspectum venisset, diadema deponit.*

6. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæsarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema deposuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Postquam vero in ejus congressum colloquiumque venisset, multo magis animi sui magnitudinem ostendit, neque ad supplicationes (ut par erat in hujusmodi rebus) versus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; sed impune factorum rationem reddens.

Magna cum fiducia Cæsarem alloquitur.

Nam Cæsari dicebat, "& amicitiam sibi maximam "cum Antonio fuisse, seque omnia pro virili præ"stitisse, ut summa rerum penes illum esset, armis "tamen cum non adjuvisse, quod tum bello Ara"bico distineretur, sed tantum ei pecuniam fru"mentumque suppeditasse. nec tamen se hac in "parte officio suo satisfecisse. Qui enim se *alicui* "amicum esse profitetur, sibique conscius est il"lum de se bene meruisse, debet ad vitam nor mi"nus ac opes profundendam omne cum eo discri"men adire. ex quibus licet ipse minus quam "oportebat ei reddiderit; hoc tamen se præclare "fecisse sibi persuasissimum esse, quod cum pugna "Actiaca victum non deseruerit; neque fortuna "jam plane mutata, ad spes novas se transtulerit, "sed quamvis pro auxiliatore satis idoneo sese non "gesserit, consiliarium tamen Antonio optimum "semet probaverit, ut qui unicam salutis viam ra"tionemque sibi omnia salva conservandi ei osten"derit, nempe ut Cleopatram interficeret: ipsa "enim perempta sibi rerum potiundi spem subes"se, atque illi facilius esse gratiam à te inire quam "inimicitias tecum habere. Quæ cum ille nulla"tenus secum reputasset, temerarium consilium "meo prætulit, quod sibi in damnum tibi in com"modum cessit. Nunc igitur si Antonio subiratus "me *hoc crimine* condemnaveris, quod huic adeo "studuerim, confitentem habes reum, neque me "pigebit coram dicere, quanto illum amore pro"sequutus sim. Sin vero, commutata persona, re"quiras qui vir sim erga beneficos, qualisque ami"cus, licebit tibi ex præteritis edocto nos *optime* "cognoscere. Mutato enim nomine, erit nihilo"minus ut amicitiæ nostræ firmitudinem alteri "approbemus.

Herodes ab Augusto Cæsare regnum obtinet.

7. Cum ista diceret, & quo esset animo ingenuo ei ostenderet, non mediocriter Cæsarem allexit, virum generosum & magnificum; ita ut illa ex quibus accusatio institueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rursus imposuit, eumque monuit ut sibi non minus amicus esset quam ante fuisset Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad se scripsisse, Herodem omni studio sibi opem tulisse in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus esset, atque ex insperato videret regnum rursus ab integro sibi magis confirmatum, tam dona-

μιν τοῖς πίστιν αὐτῷ καὶ [q] τἀδελφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.

ϛ'. [r] Ταῦτα ἐντειλάμενος, εἰς Ῥόδον ἠπείγετο Καίσαρι συντυχεῖν. κἀπειδὴ κατέπλευσεν εἰς τὴν [s] πόλιν, ἀφῄρητο μὲν τὸ διάδημα, τοῦ δ' ἄλλου περὶ αὐτὸν ἀξιώματος [t] οὐδὲν ὑφεικώς. ἐπεὶ δὲ καὶ κοινωνῆσαι λόγου κατὰ τὴν συντυχίαν ἠξιώθη, πολὺ μᾶλλον ἐνέφηνε τὸ μεγαλεῖον τοῦ κατ' αὐτὸν φρονήματος, οὔτ' εἰς ἱκεσίας ὡς εἰκὸς ἐπὶ τοιούτοις τραπόμενος, οὔτε δέησίν τινα προτείνων, ὡς ἐφ' [v] ἁμαρτήμασιν, ἀποδοὺς δὲ τὸν λογισμὸν τῶν πεπραγμένων [x] ἀνυποτιμήτως. [y] ἔλεγε γὰρ τῷ Καίσαρι, "καὶ φιλίαν "αὐτῷ μεγίστην γενέσθαι πρὸς Ἀντώνιον, καὶ πάντα πρᾶξαι "[z] κατὰ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ γένοιτο τὰ πράγμα"τα· στρατείας μὲν οὐ κοινωνήσας κατὰ περιολκὰς τῶν Ἀρά"βων, πέμψας δὲ καὶ χρήματα καὶ σῖτον ἐκείνῳ. καὶ ταῦτ' "εἶναι μετριώτερα τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῷ γενέσθαι. τὸν γὰρ ὁ"μολογοῦντα μὲν εἶναι φίλον, εὐεργέτην δ' ἐκεῖνον ἐ"πιστάμενον, παντὶ μέρει καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ πε"ριουσίας συγκινδυνεύειν δεῖν, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ κα"λῶς εἶχεν ἀναστραφείς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε συνειδέναι κα"λῶς ἑαυτῷ πεποιηκότι, τὸ μηδ' ἡττηθέντα τὴν ἐν Ἀκτίῳ "μάχην καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβαλεῖν ταῖς ἐλπίσι φα"νερῶς ἤδη [a] μεταβαινούσης τῆς τύχης, φυλάξαι δ' αὐ"τὸν εἰ καὶ μὴ συναγωνιστὴν ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [b] σύμ"βουλόν τε ἀξιώτατον Ἀντωνίου, τὴν μίαν αἰτίαν τοῦ καὶ "σώζεσθαι, καὶ μὴ τῶν πραγμάτων ἐκπεσεῖν, [c] ὑπο"δεικνύντα Κλεοπάτραν ἀνελέσθαι· [d] προανῃρημένης "γὰρ ἐκείνης, αὐτῷ τε τῶν πραγμάτων ἄρχειν ὑπεῖναι, "καὶ τὰς πρὸς σὲ συμβάσεις ῥᾷον εὑρήσεσθαι τῆς ἔχθρας. "ὧν οὐδὲν ἐκεῖνος ἐννοηθείς, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, "συμφερόντως δὲ σοὶ προετίμησε τὴν ἀβουλίαν. νῦν οὖν "εἰ μὲν τῇ πρὸς Ἀντώνιον ὀργῇ κρίνεις καὶ τὴν ἐμὴν "προθυμίαν, οὐκ ἂν εἴη μοι τῶν πεπραγμένων ἄρνησις, "οὐδ' ἀπαξιώσω τὴν ἐμαυτοῦ πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν ἐκ "τοῦ φανεροῦ λέγειν. εἰ δὲ τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, τίς "εἰμι πρὸς τοὺς εὐεργέτας, καὶ ποῖος φίλος ἐξετά"ζοις, [e] ἔσται σοι πείρᾳ τῶν ἤδη γεγενημένων ἡμᾶς εἰδέ"ναι. τοῦ γὰρ ὀνόματος ὑπαλλαγέντος, οὐδὲν ἔλατ"τον αὐτὸ τὸ τῆς φιλίας βέβαιον ἐν ἡμῖν εὐδοκιμεῖν δυ"νήσεται.

ζ'. Τοιαῦτα λέγων, καὶ [f] παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ τῆς ψυχῆς ἐλευθέριον, οὐ μετρίως ἐπεσπάσατο τὸν Καίσαρα, φιλότιμον ὄντα καὶ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ τὰς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύστασιν ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας πραγματεύσασθαι. καὶ τότε [g] διάδημα πάλιν ἀποκαθίστησιν αὐτῷ, καὶ, προτρεψάμενος μηδὲν ἔλαττον περὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ἦν περὶ τὸν Ἀντώνιον φαίνεσθαι, διὰ πάσης ἦγε τιμῆς. προσθεὶς ὅτι [h] Κόϊντος Δίδιος γράψειεν, [i] ἁπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τοὺς [k] μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τὸν Ἡρώδην. τοιαύτης ἀποδοχῆς [l] ἀξιούμενος, καὶ παρ' ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν

ἐξ

q Τἀδελφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.] Conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 2. SPANH.

r Ταῦτα ἐντειλάμενος,] Ταύτας δὲ τὰς ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ῥόδον *Busb.* & *Hen.* atque ita forsan *Epiphan.*

s Πόλιν,] Πόλις de Roma *Zonaras* p. 239. εἰς Ῥόδον ἠπείγετο πρὸς τὸν Καίσαρα· καταπλεύσας δὲ &c. nempe εἰς τὴν πόλιν, & quod malè ibi expressit Zonaræ Interpres. SPANH.

t Οὐδὲν ὑφεικώς.] Οὐδὲν ὑφεὶς, ἀλλ' ὡς καὶ κοινολογῆσαι λόγου *Busb.*

v Ἁμαρτήμασιν,] Ἡμαρτηκὼς *Busb.* & *Hen.*

x Ἀνυποτιμήτως.] Forte ἀνυπεσταλμένως. COCC.

y Ἔλεγε —— γενέσθαι] Herodis Oratio ad Cæsarem ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 1. & seq. SPANH.

z Κατὰ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ] Κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui (cum *Lugd. Bat.*) mox habet ἐπ' ἐκείνῳ.

a Μεταβαινούσης τῆς τύχης,] Μεταβαινούσης καὶ τῆς τύχης *Vat.*

b Σύμβουλόν τε ἀξιώτατον Ἀντωνίου,] Σύμβουλόν γε δεξιώτατον *Vat.*

c Ὑποδεικνύντα Κλεοπάτραν] Ita cum *Cod. Vat.* ὑποδεικνύντα Κλ. ὑπεξελέσθαι *Bas.* & *Hen.* προδεικνύντα Κλ. ὑπεξελέσθαι *Gen.* HUDS. Eadem ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 1. SPANH.

d Προανῃρημένης γὰρ ἐκείνης,] Πρὸς ἀνῃρημένης in *Editis.* προανῃρημένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum censui προανῃρημένης, id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

e Ἔσται σοι πείρᾳ] Ἔσται σοι *Vat.*

f Παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων] Ἐν ἅπασι *Busb.* παρῄνει *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Διάδημα πάλιν ἀποκαθίστησιν αὐτῷ.] Conf. sup. lib. 14. c. 14. §. 5. SPANH.

h Κόϊντος Δίδιος] Ita & hic loci & libro 1. *de Bello Jud.* rescripsi ex *Dione*, p. 447. cum assensu virorum Clarissimorum, *Casauboni*, *Usserii*, *Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 147.) utroque in loco Βειδίδιος malit. Antea editum erat Καινίδιος, pro quo Ταίδιος vel Τοίδιος in *MSS.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

i Ἁπάσῃ προθυμίᾳ] Ἐν ἁπάσῃ προθυμίᾳ *Vat.*

k Μονομάχους] Μονομάχους pro μονάρχους (*L. B.* μονάρχους) substitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum esse monuerunt Viri jam laudati, *Casaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond. Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 20 §. 2. SPANH.

l Ἀξιούμενος] Ἠξιωμένος *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Vat.*

m Παρ'

ἐξ ὑπαρχῆς βεβαιοτέραν τὴν βασιλείαν, δόσει Καίσαρος, καὶ δόγματι Ῥωμαίων, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτῷ πρὸς τὸ βέβαιον ἐπραγματεύσατο, παρέπεμψεν [m] ἐπ' Αἴγυπτον Καίσαρα, δωρησάμενος ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶσαν ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν. ᾔτεῖτο δὲ καὶ τῶν Ἀντωνίου συνήθων [n] Ἀλέξανδρον, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τούτου μὲν οὐκ ἔτυχεν, ὅρκῳ προκατειλημμένου Καίσαρος. [o] ἐπανῄει δὲ πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πλείονί τε τιμῇ καὶ παρρησίᾳ, καὶ τοῖς τὰ ἐναντία προσδοκήσασιν ἔκπληξιν παρεῖχεν, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κινδύνων κατ' εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ προσεπικτώμενος. [p] εὐθὺς μὲν οὖν περὶ τὴν ὑποδοχὴν ἐγεγόνει Καίσαρος ἀπὸ Συρίας εἰς Αἴγυπτον [q] εἰσβαλεῖν μέλλοντος. κἀπειδὴ παρῆν, δέχεται μὲν αὐτὸν ἐν Πτολεμαΐδι [r] πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρεῖχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονίαν. κἀν τοῖς εὐνουστάτοις ἐξητάζετο, τάς τε δυνάμεις [s] ἐκτάττοντος [t] συνιππαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐτὸν καὶ φίλους [v] ἀνδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [x] πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρεῖχε δὲ καὶ τὴν [y] ἄνυδρον διερχομένοις, τὴν τῶν ἐπιτηδείων χορηγίαν, ὡς μήτε οἴνου, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ στρατιώταις, ὑστερηθῆναι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα ταλάντοις ὀκτακοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέστησεν ἅπασιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [z] ἔτυχε πολὺ μείζω καὶ [a] λαμπρότερα τὰ κατὰ τὰς ὑπουργίας ἐνεδείξατο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πίστιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ἐπιτηδείων, καὶ πλεῖστον ὠφέλησε τῇ χρείᾳ τοῦ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν πρότερον [b] οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας ἥττων ἐφάνη.

tione Cæſaris, quam Romanorum ſenatuſconſulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæſarem in Ægyptum *proficiſcentem* deduxit, eumque & ejus amicos ſupra vires muneratus eſt, ſeſe quam potuit magnificentiſſime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: ſed illud quidem non impetravit, impediente Cæſarem jurejurando. Rurſus autem in Judæam ſe recepit, majore cum honore & fiducia, eoſque qui contraria exſpectaverant attonitos reddidit, quaſi Dei benignitate majorem ſemper ex periculis ſplendorem ſibi acquireret. Et quidem continuò Cæſarem ut acciperet operam dedit, qui à Syria invaſurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaïdem cum omni regio apparatu excepit: inſuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum neceſſariarum copiam. quo factum eſt ut inter fidiſſimos *poſtea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & luſtraret, ipſumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaginta viris *comitatus*, qui ad miniſteria ſplendidiſſima & ſumptuoſiſſima omnes exercitati erant. Quin & ipſos per eam regionem tranſeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis neceſſaria erat militibus, caruerint. immo Cæſari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes exiſtimarent, quod majorem in modum & luculentius quam regni facultates ferebant omnia ſuppeditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia prioribus non minora præſtitit.

Cæſarem magnis muneribus donatum in Ægyptum deducit.

Poſtea Cæſarem ejuſque exercitum honorifice excipit.

Cæſarem DCCC. talentis donat.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Ἡρώδης Σόαιμον καὶ Μαριάμμην ἀπέκτεινεν· ἔπειτα Ἀλεξάνδραν, καὶ Κοστόβαρον, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτοῦ φίλους, πλὴν δὲ τοὺς Βαβᾶ υἱούς.

Τότε μέντοι γενόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ, τεταραγμένην αὐτῷ τὴν οἰκίαν καταλαμβάνει, καὶ χαλεπῶς ἐχούσας [c] τήν τε γυναῖκα Μαριάμμην καὶ τὴν μητέρα τὴν ἐκείνης Ἀλεξάνδραν. οἰηθεῖσαι γὰρ, ὅπερ γ' [d] ἦν ὕποπτον, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τῶν σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καθεστῆναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς [e] φρουράν, [f] μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων μηθ' αὑτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, χαλεπῶς ἔφερον. ἥ τε Μαριάμμη τὸν μὲν ἔρωτα τοῦ βασιλέως, ὑπόκρισιν ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ [g] γινομένην, ἀπάτην ὑπελάμβανεν· ἤχθετο δὲ τῷ μηδ' εἰ πάσχοι τι δεινὸν ἐκεῖνος ἐλπίδα τοῦ [h] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσχηκέναι· καὶ τῆς Ἰωσήπῳ δοθείσης ἐντολῆς ἀνεμνημόνευεν, ὥστ' ἤδη διὰ θεραπείας εἶχε τοὺς φρουροὺς καὶ μᾶλλον τὸν Σόαιμον, ἐν ἐκείνῳ τὸ πᾶν ἐπιστάμενη. Σόαιμος δὲ [i] κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς πιστὸς ἦν, οὐδὲν ὧν Ἡρώδης [k] ἐνετείλατο παρείς. λόγοις δὲ καὶ δωρεαῖς λιπαρέστερον τῶν γυναικῶν ἐκθεραπευουσῶν αὐ-

CAP. VII.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandram, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

Tunc vero in regnum reverſus, domum ſuam turbatam offendit, uxoremque Mariamnen & illius matrem Alexandram male compoſitas. ratæ enim, id quod ſuſpicabantur, non ſecuritatis causâ ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut & nihil rerum alienarum ſuarumve in ſua poteſtate haberent, ægerrime *id* ferebant: & Mariamne regis amorem, ipſius præſertim commodo ſimulatum, fallaciam eſſe exiſtimabat. Illam autem *vehementer* angebat, quod per eum ſteterit, quo minus, ſi quid gravius pateretur, ipſi vitæ ſpes ſupereſſet: ſibique in memoriam revocabat quæ mandata erant Joſepho, ita ut cuſtodes modis omnibus demereri ſtuderet, & in primis Soëmum, gnara ejus in manu eſſe omnia. Ab initio quidem Soëmus fidus erat, ita ut nihil eorum omiſerit quæ præceperat Herodes. Cum autem mulieres ſtudioſius cum blandis ſermonibus & muneribus demu-

Mariamne & Alexandra infenſæ Herodi.

Soëmus ad Herodis mandata enuncianda adductus.

[m] Ἐπ' Αἴγυπτον Καίσαρα,] *Al.* (ut & *L. B.*) ἐπ' Αἴγυπτον.
[n] Ἀλέξανδρον,] Ἀλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Ἀλέξας & Ἀλέξανδρος idem nomen, ut pluribus oſtendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Luca.* HUDS. Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
[o] Ἐπανῄει δὲ πάλιν] Ita *Bass.* & *Hen.* perperam ἐπανιὼν in *Editis Aliisque.*
[p] Εὐθὺς μὲν οὖν] Εὐθὺς δὲ *Hen.*
[q] Εἰσβαλεῖν μέλλοντος.] Ἐμβαλεῖν *Hen.* & *Bass.*
[r] Πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ·] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ (præter *Lugd. Bat.*) *Hen.*
[s] Ἐκτάττοντος] An ἐξετάζοντος prout in *de Bello*?
[t] Συνιππαζόμενος] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. συνιππάσατο στρατηγοῦντι περὶ Πτολεμαΐδα τὰς δυνάμεις ἐξετάζοντι· SPANH.
[v] Ἀνδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα.] *Epiphanius* vertit, in ea, *dotibus ornatis cum amicis ſuſcepit*, ac ſi legiſſet ἀνδρῶσι.

[x] Πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις.] Ita *Hen.* πλούτου in *reliquis.*
[y] Ἄνυδρον διερχομένοις,] Iterum cum *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ἀνυδρίαν in *cæteris.*
[z] Ἔτυχε πολὺ] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*
[a] Λαμπρότερα] Λαμπρότερα κατὰ τὰς ὑπουργίας ἐπεδείκνυτο *Hen.*
[b] Οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας] Οὐδὲν ἐν ταῖς ὑπουργίαις *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[c] Τήν τε γυναῖκα] Sic *MSS.* τὴν γυναῖκα in *Editis.*
[d] Γ' ἦν ὕποπτον,] Ita *Lugd. Bat.* nam *Alii* ἦν ὕποπτον. HAV.
[e] Φρουράν] *L. B.* φρουρᾷ. Forte ἐν φρουρᾷ. COCC.
[f] Μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων] *Al.* μηδ' ἑτέ.
[g] Γινομένην,] *L. B.* γινομένην.
[h] Βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσχηκέναι·] Βιώσεσθαι *Bass.*
[i] Κατὰ μὲν] *L. B.* καὶ τὰ μὲν.
[k] Ἐνετείλατο παρείς.] Ita *Hen.* ἐνετείλατο παρεὶς in *cæteris.*

mulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata exposuit: præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reversurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas verisimile erat suam retenturas esse dignitatem, immo & majorem gratiam sibi referendi potestatem habere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura esset. nec tamen minorem spem concipiebat, si Herodes, rebus ex sententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam sciebat regem Mariamnes amore justo vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optansque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem esse sibi persuaderet. id quod postea non dissimulavit, aperte fassa quid ipsam male haberet.

Herodes reversus parum benigne à Mariamne excipitur.

2. At ille quidem cum *domum* revertisset; magna præter spem feliciter assequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de istis nunciabat, solamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more suo salutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris sui successum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem suum occultare potuit; sed, dignitatis quippe & nobilitatis suæ conscia, dum salutaretur ingemiscebat, & ex narratione ejus tristitiam magis quam lætitiam præ se ferebat: ut jam Herodes non tam suspicionibus quam factis manifestis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in se habere odium inopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquissime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, semperque ab uno ad alterum transiens in utroque varius erat & inconstans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum sæpe eam ob superbiam pœna persequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à se* summoveret. Adsummam, cum valde eam punire cuperet, veritus est ne in seipsum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

3. Cum autem soror ejus & mater animum illius in Mariamnen intellexissent, pulcherrimam se occasionem nactas existimarunt suum in eam odium exercendi: & Herodem, dum sermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci posset. Atqui neque ille hujusmodi verba libenter audiebat, neque in uxorem, quasi illis fidem haberet, aliquid statuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliscebatque utrinque malum, dum & illa affectum suum non dissimulat, & hic amorem assidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid staturus. Sed cum interea nunciaretur Cæsar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuisse, Cæsari celeriter obviam proficiscens domum suam in eo statu reliquit. At discedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui sui sedulo curam gessisset, eique præfe-

Acriores ei stimulos subdunt mater ejus & soror.

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Augustus.

τὸν, εἶτα κατὰ μικρὸν ἤδη, καὶ πλῆθος ἐξεῖπεν ἁπάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ βασιλέως, μάλιστα μὲν οὐδ' ἐλπίσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς [l] ἐπιστρέψειν ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον [m] ἐκφεύγειν τὸν ἀπ' αὐτοῦ κίνδυνον, οὐ μικρὰ [n] χαριεῖσθαι ταῖς γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, αἷς ἦν εἰκὸς οὐκ ἀποτεύξεσθαι τοῦ παρόντος ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ πλέον εἰς τὴν ἀμοιβὴν ἐξεῖναι, [o] βασιλευούσης ἢ τοῦ βασιλεύοντος ἐγγὺς γινομένης. ἐπήλπιζε δ' αὐτὸν οὐχ ἧττον, εἰ καὶ πάντα κατὰ νοῦν πράξας ὑποστρέψειεν Ἡρώδης, μηδὲν ὅτι τῇ γυναικὶ δυνήσεσθαι βουλομένῃ γε ἀντιτείνειν. ἠπίστατο γὰρ τὸν πρὸς τὴν Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγου τῷ βασιλεῖ. [p] ταῦτα τε [q] προσελκυσάμενα τὰς ἐντολὰς ἐξαγγεῖλαι. Μαριάμμη δὲ χαλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τῶν ἐξ Ἡρώδου κινδύνων ἔσται· χαλεπῶς δὲ διέκειτο, μηδενὸς μὲν τυχεῖν αὐτὸν τῶν ἴσων εὐχομένη, δυσοίστον δ' εἰ [r] τύχη τὸν μετ' αὐτοῦ βίον κρίνουσα. καὶ τοῦτο [s] διέδειξεν ἐν ὑστέρῳ, μηδὲν ἐπικρυψαμένη τοῦ κατ' αὐτὴν πάθους.

β΄. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ μεγάλαις οἷς παρ' ἐλπίδας [t] ηὐτυχηκὼς καταπεπλευκὼς, πρώτῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τούτων εὐηγγελίζετο. μόνην δ' [v] ἐκ πάντων διὰ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ὑπὸ αὐτοῦ συνήθειαν προτιμῶν ἠσπάζετο. τῇ δ' ὅτι τὰς [x] εὐημερίας διηγουμένου χαίρειν μᾶλλον ἢ χαλεπῶς φέρειν συνέβαινεν, οὐκ ἐπικρύψασθαι τὸ πάθος δυνατὸν ἦν. ἀλλ' ὑπ' [y] ἀξίας καὶ τῆς περιούσης εὐγενείας, πρὸς μὲν τοὺς ἀσπασμοὺς ἀνέστενε, τοῖς δὲ διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συγχαίρειν ἐνέφαινεν, [z] ὡς οὐχ ὕποπτα μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφανῆ γενόμενα τὸν Ἡρώδην [a] ἐπιταράττειν. ἠδημόνει μὲν γὰρ ὁρῶν τὸ παράλογον τῆς γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσος οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο δὲ τῷ πράγματι καὶ τὸν ἔρωτα φέρειν [b] ἀδυνατῶν, ὑπό τε ὀργῆς καὶ τῆς διαλλαγῆς οὐκ ἐνέμενε, ἀεὶ δὲ ἀπὸ θατέρου μεταβαίνων εἰς θάτερον ἐφ' ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. [c] οὕτως ἦν ἐν μέσῳ τοῦ στυγεῖν καὶ στέργειν ἀποληφθεὶς, καὶ πολλάκις ἕτοιμος ὢν ἀμύνασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτὴν, διὰ τὸ προκατειλῆφθαι τὴν ψυχὴν ἀσθενέστερος εἰς τὸ [d] μεταστήσασθαι τὴν ἄνθρωπον ἐγίνετο. τὸ δὲ σύμπαν ἡδέως ἂν ἐκείνην κολάσας, ἐδεδοίκει μὴ λάθῃ παρ' [e] αὐτοῦ μείζονα τὴν τιμωρίαν ἀποθανούσης εἰσπραττόμενος.

γ΄. Συνιδοῦσαι δὲ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα πρὸς τὴν Μαριάμμην ἥ τε ἀδελφὴ καὶ ἡ μήτηρ, κάλλιστον ᾠήθησαν τὸν καιρὸν τοῦ πρὸς ἐκείνην μίσους εἰληφέναι· καὶ διελάλουν οὐ μικραῖς παροξύνουσαι τὸν Ἡρώδην διαβολαῖς, μῖσος ὁμοῦ καὶ ζηλοτυπίαν ἐμποιεῖν δυνησομέναις. ὁ δ' οὔτε τῶν τοιούτων ἀηδῶς ἤκουε λόγων, οὔτε δρᾶν τι κατὰ τῆς γυναικὸς ὡς πεπιστευκὼς ἐπεθάρρει. χεῖρον μέντοι πρὸς αὐτὴν εἶχεν ἀεὶ, καὶ τὸ πάθος ἀντεξεκαίετο, τῆς μὲν οὐκ ἀποκρυπτομένης τὴν διάθεσιν, τοῦ δὲ τὸν ἔρωτα πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντος· κἂν εὐθὺς ἐπράχθη τι τῶν ἀνηκέστων. νῦν δὲ Καίσαρος ἀγγελθέντος κρατεῖν τῷ πολέμῳ, καὶ τεθνηκότων Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπειγόμενος εἰς τὸ Καίσαρι ἀπαντᾶν, κατέλιπεν ὡς εἶχε τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ἐξιὼν δὲ Μαριάμμῃ παραστησάμενος τὸν Σόεμον, πολλήν τε χάριν τῆς ἐπιμελείας ὡμολόγει, καὶ μεριδαρχίαν αὐτῷ τῆς

l Ἐπιστρέψειν] *L. B.* ὑποστρέψειν.
m Ἐκφεύγειν] *L. B.* ἐκφυγεῖν.
n Χαριεῖσθαι ταῖς γυναιξὶν] Χαριεῖσθαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*
o Βασιλευούσης ἢ τοῦ βασιλεύοντος] Βασιλευούσαις & mox γινομέναις *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) unde aliquis (sicuti & *Cocceius* in ora codicis sui) forsan βασιλευούσαις & γινομέναις legendum esse conjiceret. βασιλευούσης τοῦ βασ. *Vat.*
p Ταῦτα —— ἐξαγγεῖλαι] *Rufinus*: Itaque cum hujusmodi illum fefellisset spes, secreta omnia indicavit. SPANH. *L. B.* ταῦτ' ἂν.
q Προσελκυσάμενα] Ita ex conjectura. προσελκύσαντα in *libris* omnibus, nullo plane sensu.
r Τύχῃ] *L. B.* τύχοι.
s Διέδειξεν] *L. B.* δ' ἔδειξεν.
t Ηὐτυχηκὼς] Ita *Busb.* ἀτυχηκὼς in *cæteris*.

v Ἐκ πάντων] Ἐκ πασῶν legisse videtur *Gelenius*, non item *Rufinus* Solamque præponens omnibus. SPANH.
x Εὐημερίας] Conf. supr. c. 5. §. 5. SPANH.
y Ἀξίας καὶ τῆς περιούσης εὐγενείας.] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀδοξίας in *Editis Aliisque*. Est qui legendum conjicit, ὑπ' ἀδοξίας αὐτοῦ καὶ τῆς περιούσης αὐτῆς εὐγενείας.
z Ὡς οὐχ] *L. B.* ὡς δ' οὐχ.
a Ἐπιταράττειν.] Ἐπιτάραττεν *Hen.*
b Ἀδυνατῶν.] Ἀδύνατος ἦν *Hen.* & *Lugd. Bat.* sed in *marg.* ἀδυνατῶν.
c Οὕτως ἦν] *L. B.* ὄντως ἦν.
d Μεταστήσασθαι τὴν ἄνθρωπον ἐγίνετο.] Μεθιστᾶσθαι *Busb.* μεταστῆσαι *Hen.* & *Vat.*
e Αὐτοῦ] *L. B.* αὐτῆς.

f Ta.

τοῦ βασιλέως ἐπέτυχε. κἀκεῖνος μὲν τυγχάνει τῆς τιμῆς. Ἡρώδης δὲ γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τε μετὰ πλείονος συντυγχάνει τῆς παρρησίας, ὡς ἤδη φίλος, καὶ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτρᾳ δορυφορούντων [f] Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτῷ ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν, ἣν δι' ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δὲ καὶ τῇ βασιλείᾳ [g] Γάδαρα καὶ Ἵππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δὲ τῆς παραλίου Γάζαν καὶ Ἀνθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

δ'. Ἐπιτυχὼν δὲ καὶ τούτων λαμπρότερος ἦν· καὶ τὸν μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Ἀντιοχείας. αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν, ὅσον ᾤετο τὰ πράγματα αὐτῷ διὰ τῆς ἔξωθεν ἐπιδιδόναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἔκαμνε τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τὸν γάμον, ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. [h] ἤρα γὰρ οὐδενὸς ἔλαττον τῶν ἱστορουμένων ἐκπαθῶς μετὰ τοῦ δικαίου τῆς Μαριάμμης. ἡ δὲ, [i] τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν ἦν. εἶχε δέ τι καὶ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἱκανῶς μὲν [k] ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι καὶ κρατεῖν [l] ἄλλον αὐτῆς οὐ συγκαταλογιζομένη τῷ καιρῷ, πολλάκις μὲν ὑβριστικῶς αὐτῷ προσηνέχθη, καὶ τοῦτ' ἐκεῖνος ἐξειρωνευόμενος ἔφερεν ἐγκρατῶς καὶ μετρίως. ἀναφανδὸν δὲ [m] τήν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπὶ δυσγενείᾳ διεχλεύαζε, καὶ κακῶς ἔλεγεν· ὥστ' ἤδη στάσιν ἐν ταῖς γυναιξὶν εἶναι καὶ μῖσος ἄσπονδον, ἐν δὲ τῷ τότε καὶ διαβολὰς μείζονας. ἥ τε ὑποψία τρεφομένη παρέτεινεν ἐνιαυτοῦ μῆκος, ἐξ οὗ παρὰ Καίσαρος Ἡρώδης ὑπέστρεψε. τέλος μέντοι προῳκονομημένον ἐκ πλείονος ἐξερράγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [n] ἐκφυομένης. κατακλινόμενος ὁ βασιλεὺς [o] ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας οὔσης, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὸ φιλοστοργίας ἧς ἀεὶ περὶ αὐτὴν εἶχεν. ἡ δὲ εἰσῆλθε μὲν, οὐ μὴν καὶ κατεκλίθη, [p] σπουδάζοντος ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα, [q] τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν [r] αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει. χαλεπῶς δ' ἐκείνου τὴν ὕβριν ἐνεγκόντος, καὶ γεγονότος εἰς προπέτειαν ἑτοίμου, τῆς ταραχῆς αἰσθομένη μείζονος ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ πλείστου τὸν οἰνοχόον [s] εἰσπέμπει, κελεύσασα λέγειν, ὡς πείθει Μαριάμμη φίλτρον αὐτῇ συγκατασκευάσαι τῷ βασιλεῖ. κἂν ταραχθῇ καὶ πυνθάνηταί τί ποτε τοῦτ' ἦν, λέγειν ὅτι φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχούσης, αὐτὸς δὲ διακονῆσαι παρακαλούμενος. μὴ κινηθέντος δὲ [t] ἐπὶ τὸ φίλτρον, τὸν λόγον ἀργὸν ἐᾶν· οὐδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰσπέμπει διαλεξόμενον. ὁ δὲ [v] πιθανὸς ἅμα καὶ μετὰ σπουδῆς εἰσῄει, δῶρα μὲν αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [x] παρεσχῆσθαι λέγων, ἀναπείθειν δὲ φίλτρον αὐτῷ διδόναι. [y] πρὸς τοῦτο διακινηθέντος, τὸ φίλτρον ἔλεγεν εἶναι φάρμακον ὑπ' ἐκείνης διδόμενον, οὗ τὴν δύναμιν αὐτὸς οὐκ [z] εἰδείη· διὸ

sturam à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæsare confidenter, jam ut amicus, colloquutus est, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæsar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ stipatores, dono dedit, terramque ei restituit, qua propter Cleopatram mulctatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim.

Herodis ditionem auget.

4. Quas ille insuper res consequutus, magnificentior evasit: & Cæsarem quidem ad Antiochiam usque comitatus est. Ille vero reversus, quantum res suas prospero foris successu crescere putabat, tanto plus malorum in domesticis habebat, præsertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus esse videbatur. Flagraverat enim, idque merito, Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur historiæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: sed ingenium habebat muliebre paulo odiosius; quippe quæ cum amore devinctum satis imperiose tractaret, atque tum quidem, non secum reputans quod in regno viveret & alterius imperio subesset, sæpe in eum petulantius se gereret, id quod ille dissimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipsa palam regis matrem & sororem, & de eis ob ipsarum generis obscuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* esset simultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ. atque ea suspicio *magis magisque* fota integrum annum duravit post Herodis a Cæsare reditum. Postremo alitum diu malum erupit ex hujusmodi occasione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro suo perpetuo in eam amore ad se vocabat. Illa vero ingressa quidem est, tamen non cum eo cubuit, sed cum hoc vellet contempsit & contumelia affecit, quasi patris ipsius fratrisque necis auctor extitisset. Cum autem ille graviter contumeliam tulisset, & ad temerarium aliquid committendum se parasset, Salome regis soror, majorem turbam sentiens, eò summisit regis pocillatorem à se jampridem subornatum, jussitque ut diceret, à Mariamne rogatum se ut ipsam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod si rex turbatus quæsivisset quid esset, diceret amatorium penes ipsum esse, sed se ab ea oratum ut id regi porrigeret. sin hac amatorii mentione rex non moveretur, sileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita instructum tempore ipso misit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compositus ad fidem & cum studio ingressus, dicit, Mariamnen sibi dona dedisse, suasisseque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat esse pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis esset nescire se: hac de causa se id *regi* indicasse, ra-

Herodes ab externis rebus magis offensus est.

Mariamnes ingenium paulo morosius.

Mariamne ex superbia odium sibi concitat.

Herodi molestia exprobrat.

Salome falsum testem contra Mariamnem subornat.

f Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτῷ ἐδωρήσατο.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.

g Γάδαρα —— πύργον.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. Verum mox Gazam etiam Costobaro datam ab Herode §. 9. seq. scribit, ubi regnum adeptus. Unde repugnantia hic à Josepho dici contendit Harduin. de Numm. Herod. p. 21; vid. & de Costobaro isto è Primatibus Idumæorum & Salomes marito *ἁλωσ.* lib. 2. c. 17. §. 4. SPANH.

h Ἤρα γὰρ] Ἤρα μὲν γὰρ *Bosb.*

i Τὰ μὲν ἄλλα σώφρων] Ita *MSS.* & *Zonar.* τὸ μὲν ἄλλο in *Editis.*

k Ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ] Καὶ ἐντρυφῶσα *Zonar.*

l Ἄλλον αὐτῆς] Sic *Bosb.* & *Hen.* ἄλλων in *ceteris.*

m Τήν τε μητέρα] Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis.*

n Ἐκφυομένης.] Ἐμφυομένης *Hen.*

o Ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας οὔσης.] Ὡς ἀναπαύσαιτο *Hen.* & *Bosb.*

p Σπουδάζοντος ἐκφαυλίσασα] Σπουδάζοντος (hic absolute sumptum) non agnoscunt *Hen. Bosb.* & *Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam esse vellem, ut esset, οὐ μὴν κατεκλίθη καὶ σπουδάζοντος, ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, οὐ μὴν κατεκλίθη, καὶ σπουδάζοντος ἐκφ. aut demum, οὐ μὴν κατεκλίθη, καὶ σπουδάζοντα ἐκφ. quo modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *festinantem eam depulit.*

q Τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν] Τὸν πάππον αὐτῆς habet hic *Zonaras* p. 240. A. Alexander enim Mariamnes Pater non ab Herode cæsus, sed Antiochiæ à Scipione Pompeii jussu securi percussus supr. lib. 14. c. 7. §. 4. *Patris* tamen & *fratris* habet hic etiam *Rufinus.* Hyrcanus verò ab Herode cæsus Avus Maternus Mariamnes. vid. supr. c. 6. §. 2. SPANH.

r Αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει.] Sic *MSS.* αὐτῷ perperam in *Editis.*

s Εἰσπέμπει] Ita cum *Bosb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκπέμπει in *ceteris.*

t Ἐπὶ τὸ φίλτρον,] Ἐπὶ τῷ φίλτρῳ *Bosb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* utraque lectio satis commoda.

v Πιθανὸς ἅμα] Πιθανῶς *Bosb.* & *Hen.*

x Παρεσχῆσθαι λέγων,] Παρεσχηκέναι *Bosb.*

y Πρὸς τοῦτο διακινηθέντος,] Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, πρὸς τοῦτο διακινηθέντος, καὶ τί τὸ φίλτρον εἴη πυθομένου, φάρμακον εἶναι ὑπ' ἐκείνης διδόμενον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui.

z Εἰδῇ] *L. B.* εἰδείη.

a Πρὸ-

ratum id & sibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus esset, etiam magis exacerbatus est: & de spadone, qui erat Mariamne fidissimus, quæstionem habuit super pharmaco, sciens absque illo nihil tantum tantulumve potuisse fieri. At homo in angustias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in se odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixisset. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore sublato, dicebat, Soëmum, antea & sibi & regno *suo* fidelissimum, nunquam fuisse mandata enunciaturum, nisi majus ei, quam par esset, cum Mariamne commercium intercessisset. Atque ita Soëmum quidem è vestigio comprehendi & necari jussit: de uxore vero judicium habuit, convocatis suis familiarissimis, & accusatione in ipsam magno studio instituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam esse in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt. Tamen lata sententia, & ipsi & nonnullis qui præsentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, sed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome sedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi persuasit, consulendo ut populi motus caveret, qui possent existere, si ea viva conservaretur. Atque ita quidem ad necem ducta est Mariamne.

Soëmum necari jubet Herodes.

Mariamne capite damnata.

5. Alexandra vero, quo loco res esset animadvertens, & sibi exiguam spem superesse videns ne ipsa ita plecteretur ab Herode, contra quam in superiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta est. Ut enim se eorum, de quibus illa accusaretur, insciam esse ostenderet, exsiliit foras, & omnium in præsentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adversus maritum ingratam fuisse, & merito ei accidere quæ ejusmodi res ausa fuisset. haud enim quæ oportebat retribuisse, de omnibus ipsis bene merito. Hæc dum inhoneste simulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut verisimile erat, fœdam ejus simulationem culpabant; maxime vero eam culpare visa est illa ipsa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorsus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offensionem respiciebat; sed excelso quasi animo ut erraverit, præsertimque manifestam ejus turpitudinem se ægre ferre monstravit. Ipsa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta est, generis sui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conspiceretur, præ se ferens.

Alexandra indecore se gerit erga Mariamnen.

Mariamnes mors.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata. ipsi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congressibus, plus quam dici potest, cæteris suæ ætatis antecellebat: quæ potissima causa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minusque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil asperius duriusve ab eo exspecta-

Ejus elogium.

καὶ προσαγγεῖλαι τοῦτ' ἀσφαλέστερον αὐτῷ καὶ τῷ βασιλεῖ ὑπειληφότα. τούτων ἀκούσας ὁ Ἡρώδης λόγων, καὶ πρότερον κακῶς διακείμενος, ἔτι μᾶλλον [a] ἠρεθίσθη, τόν τ' εὐνοῦχον, ὃς ἦν τῇ Μαριάμμῃ πιστότατος, ἐβασάνιζεν ὑπὲρ τοῦ φαρμάκου, γινώσκων ὡς χωρὶς ἐκείνου οὐ δυνατὸν ἦν ἔτι μεῖζον οὔτ' ἔλαττόν τι πεπρᾶχθαι. γενόμενος δ' ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν μὲν ὧν ἕνεκεν ἐβασανίζετο λέγειν εἶχε· τὸ μέντοι τῆς γυναικὸς ἔχθος εἰς αὐτὸν ἔφη γενέσθαι, διὰ τοὺς λόγους οὓς ὁ Σόαιμος αὐτῇ [b] φράσειε. ταῦτα δ' ἔτι λέγοντος, μέγα βοήσας ὁ βασιλεύς, οὐκ ἄν, ἔφη, Σόαιμον πιστότατον ὄντα τὸν ἄλλον χρόνον αὐτῷ τε καὶ τῇ βασιλείᾳ καταπροδοῦναι τὰς ἐντολάς, εἰ μὴ καὶ περαιτέρω [c] προεληλύθει τῆς πρὸς τὴν Μαριάμμην κοινωνίας. καὶ τὸν μὲν Σόαιμον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀποκτεῖναι συλλαβόντας· τῇ δὲ γυναικὶ κρίσιν ἀπεδίδου, συναγαγὼν τοὺς οἰκειοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν κατηγορίαν [d] ἐσπουδασμένην ποιούμενος, ὑπὲρ τῶν κατὰ τὰς διαβολὰς φίλτρων καὶ φαρμάκων. ἦν δὲ ἀκρατὴς ἐν τῷ λόγῳ, καὶ κρίσεως [e] ὀργιλώτερος· καὶ τέλος οὕτως ἔχοντα γινώσκοντες αὐτὸν οἱ παρόντες, θάνατον αὐτῆς κατεψηφίσαντο. [f] διενεχθείσης δὲ τῆς γνώμης, [g] ὑπεγίνετο μέν τι καὶ τοιοῦτον αὐτῷ τε καί τισι τῶν παρόντων, μὴ προπετῶς οὕτως ἀναιρεῖν, καταθέσθαι δὲ εἰς ἕν τι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ φρουρίων. ἐσπουδάσθη δὲ [h] τοῖς περὶ τὴν Σαλώμην, ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὴν ἄνθρωπον· καὶ μᾶλλον ἔπεισαν τὸν βασιλέα, τὰς ταραχὰς τοῦ πλήθους, εἰ ζῶσα [i] τύχη, φυλάξασθαι συμβουλεύουσαι. Μαριάμμη μὲν [k] οὖν οὕτως ἤγετο τὴν ἐπὶ θανάτῳ.

ε'. Συνθεωρήσασα δὲ τὸν καιρὸν ἡ Ἀλεξάνδρα, καὶ ὅτι μικρὰς ἐλπίδας ἔχει μὴ καὶ αὐτὴ τῶν ὁμοίων ἐξ Ἡρώδου τύχοι, ἐναντίως πρὸς τὸ πρῶτον θράσος καὶ λίαν ἀπρεπῶς μετέβαλλεν. [l] βουλομένη γὰρ ἐμφῆναι τὴν ἄγνοιαν ὧν ἐκείνη τὰς αἰτίας εἶχεν, ἐκπηδήσασα καὶ λοιδορουμένη τῇ θυγατρὶ πάντων ἀκουόντων, ἐβόα, κακὴν καὶ ἀχάριστον πρὸς τὸν ἄνδρα γενέσθαι, καὶ δίκαια πάσχειν [m] ἐπὶ τοιούτοις τολμήμασιν. οὐ γὰρ ἀμείψασθαι δεόντως τὸν πάντων αὐτῶν εὐεργέτην. τοιαῦτα μεταξὺ καθυποκρινομένης ἀσχημόνως, καὶ τολμώσης ἐφάπτεσθαι καὶ τῶν τριχῶν, πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἡ κατάγνωσις ἦν τῆς ἀπρεποῦς προσποιήσεως· μᾶλλον δὲ ἐνεφάνη περὶ αὐτῆς τῆς ἀπολλυμένης. οὔτε γὰρ λόγον δοῦσα τὴν ἀρχήν, οὔτε ταραχθεῖσα πρὸς τὴν ἐκείνης δυσχέρειαν ἐπέβλεπεν· ἀλλ' ὡς ὑπὸ φρονήματος τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μᾶλλον ἀχθεσθῆναι περιφανῶς ἀσχημονούσης ἐνέφηνεν. [n] αὐτή γε μὴν ἀτρεμαίως τῷ καταστήματι, καὶ τῇ χροιᾷ τῆς σαρκὸς ἀμεταβλήτως πρὸς τὸν θάνατον ᾔει, τὴν εὐγένειαν οὐδ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἄδηλον τοῖς ἐπιθεωροῦσιν αὐτὴν ἐμφαίνουσα.

ς'. Καὶ ἐκείνη μὲν οὕτως ἀπέθανεν, γυνὴ καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ πρὸς μεγαλοψυχίαν ἄριστα γεγονημένη. τὸ δ' ἐπιεικὲς ἔλειπεν αὐτῇ, καὶ πλεῖον [o] ἦν ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον, κάλλει δὲ σώματος καὶ τῷ περὶ τὰς ἐντεύξεις ἀξιώματι μειζόνως [p] ἢ ὡς φράσαι τὰς κατ' αὐτὴν [q] ὑπερεῖχε· ἥ τι πλείων ἀφορμὴ τοῦ μὴ κεχαρισμένως τῷ βασιλεῖ μηδὲ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐντεῦθεν [r] ἐγεγόνει. θεραπευομένη γὰρ διὰ τὸν ἔρωτα, καὶ δυσχερὲς οὐδὲν ἐξ ἐκείνου προσδοκῶσα, τὴν παρρησίαν ἀσύμμετρον αἰ-

a Ηρεθίσθη,] L. B. ἀνηρεθίσθη.
b Φράσειε.] Ita Busb. & Zonar. φράσῃ Gall. φράσειεν in Editis Aliisque.
c Περιεληλύθει] Sic Hen. & Busb. προεληλύθει in reliquis.
d Εσπουδασμένην ποιούμενος,] Εσπουδασμένως Busb.
e Οργιλώτερος·] Οργίλως κατ' αὐτῆς εἰπεῖν Zonaras p. 240. C. SPANH.
f Διενεχθείσης δὲ τῆς γνώμης,] Διελεγχθείσης Vat. in Epiphanii versione, dum hæc sententia pronunciaretur.
g Υπεγίνετο μὲν] Ita Busb. (Lugd. Bat.) Hen. & Epiphanius, qui vertit, subvenit. ὑπεγένετο in cæteris.
h Τοῖς περὶ τὴν Σαλώμην] Τοῖς περὶ τὴν Σ. Hen.
i Τύχη,] Τύχοι Busb. & Hen.
k Οὖν οὕτως ἤγετο] Illud οὖν è Cod. Hen. & Epiphan.
l Βουλομένη γὰρ] Βουλομένη δὲ ἐκφῆναι Vat. βουλομένη δὲ ἐμφῆναι in Editis.
m Επὶ τοιούτοις τολμήμασιν.] Ita in MSS. ἐπὶ τοῖς τοιούτοις in Editis.
n Αὕτη] L. B. αὐτή.
o Ην ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον,] Illud ἦν è MSS.
p Η ὡς φράσαι] L. B. ἢ φράσαι.
q Υπερεῖχε·] Forte ὑπερεῖχεν.
r Εγεγόνει.] Εγένετο Hen.

εἶχεν· ἔνια δ' αὐτὴν καὶ τὰ περὶ τοὺς οἰκείους, [s] καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπιτηδεύει λέγειν ἠξίου· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐχθρὸς αὐτῇ γενέσθαι τήν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ζ. [t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε καὶ μᾶλλον ἐξήφθη τὰ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, ἔχοντος μὲν οὕτως ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. οὐ γὰρ ἀπαθὴς οὐδ' οἷος ἂν [v] ἐκ συνηθείας ἦν ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως· ἀλλὰ καὶ πρότερον ἦρξεν ἐνθουσιαστικῶς, καὶ τῇ παρρησίᾳ τῆς συμβιώσεως οὐκ [x] ἀπενικήθη μὴ πλείων ἀεὶ γενέσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐδόκει κατὰ νέμεσίν τινα [y] τῆς κατὰ τὴν Μαριάμμην ἀπωλείας ἐπιθέσθαι, καὶ πολλάκις μὲν ἀνακλήσεις ἐποιεῖτο αὐτῆς, πολλάκις δὲ καὶ θρῆνος ἀσχήμων, ἐπινοῶν δὲ πᾶν εἴ τι δυνατὸν εἰς ψυχαγωγίαν, πότους καὶ συνουσίας αὐτῷ πραγματευόμενος, καὶ τούτων οὐδὲν ἤρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τῆς κατὰ τὴν βασιλείαν παρῃτεῖτο, καὶ τοσοῦτον ἥττητο τοῦ πάθους, ὥστ' αὐτὸν ἤδη καὶ καλεῖν τὴν Μαριάμμην προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις, [z] ὡς ζώσης ἔτι καὶ δυναμένης ὑπακούειν. οὕτως δὲ ἔχοντος, ἐπιγίνεται λοιμώδης νόσος, [a] ἣ καὶ τὸν ὄχλον καὶ τῶν φίλων τοὺς πλείους καὶ τιμιωτάτους διέφθειρε, καὶ παρεῖχεν ἅπασιν [b] ὑπονοεῖν κατὰ μῆνιν [c] τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, διὰ τὴν γεγενημένην παρανομίαν ἐπὶ τῇ Μαριάμμῃ. χεῖρον οὖν διετίθει καὶ τοῦτ' αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν διδοὺς, καὶ προφάσει κυνηγεσίων πάνυ κακοπαθῶν, οὐκ ἔφθη πλείους διενεγκὼν ἡμέρας, καὶ περιπίπτει νόσῳ δυσχερεστάτῃ. [d] Φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πόνος τοῦ ἰνίου, καὶ τῆς διανοίας παραλλαγή· τῶν τε θεραπευμάτων οὐδὲν ὅ, τι καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐξήνυεν, ἀλλ' ἐναντιούμενα πλέον εἰς ἀπόγνωσιν ἦγεν. ὅσοι τε περὶ αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν ὡς αὐτοῖς προσφέρον βοηθήμασιν οὐδὲν ὑπεικούσης τῆς νόσου, τὰ δὲ καὶ τοῦ βασιλέως οὐκ ἔχοντος ἄλλως ἢ κατὰ τὸ βιαζόμενον τῆς ἀρρωστίας διαιτᾶσθαι, πᾶν θ' οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθείη παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τῆς σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τῆς διαίτης ἀνατιθέντες τῇ τύχῃ. κἀκεῖνος μὲν ἐν [e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [f] Σεβαστῇ, τοῦτον τὸν τρόπον ἐνοσηλεύετο.

η'. Διατρίβουσα δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἀλεξάνδρα, καὶ πυθομένη τὰ κατ' αὐτὸν, ἐσπουδάκει τῶν περὶ τὴν πόλιν φρουρίων ἐγκρατὴς γενέσθαι. [g] δύο δ' ἦν, ἓν μὲν αὐτῆς τῆς πόλεως, ἕτερον δὲ τοῦ ἱεροῦ· καὶ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑποχείριον τὸ πᾶν ἔθνος ἐσχήκασι. τὰς μὲν γὰρ θυσίας οὐκ ἄνευ τούτων οἷόν τε γενέσθαι. τὸ δὲ μὴ ταύτας συντελεῖν οὐδενὶ Ἰουδαίων δυνατὸν, τοῦ ζῆν ἑτοιμότερον ἂν παραχωρησάντων ἢ τῆς θρησκείας, ἣν εἰς τὸν Θεὸν εἰώθασι συντελεῖν. τοῖς οὖν ἐπὶ τούτων τῶν φυλακτηρίων Ἀλεξάνδρα προσενήνοχε τοὺς λόγους, ὡς δέον αὐτῇ καὶ τοῖς ἐξ Ἡρώδου παραδοῦναι παισὶ, μὴ καὶ [h] φθῇ τις, ἐκείνου μεταλλάξαντος, ἕτερος ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων· ῥᾳθέντι μὲν γὰρ, οὐδεὶς ἀσφαλέστερον τῶν [i] οἰκείων διατηρεῖν. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς οὐκ ἐπιεικῶς ἤνεγκαν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρό-

ret libertate usa est immoderata. Quin & ea ipsam male habebant quæ suis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum passa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infestas sibi reddidit & matrem regis & sororem, illumque ipsum, cui unice fidebat quod non laturus esset ut gravius aliquid pateretur.

Herodes ex uxoris nece perturbatus.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi desiderium exarsit, ut qui ita se haberet sicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis esse solet, ejus erga illam erat amor: sed cum primum ad insaniam usque eam deperiret, *postea*, licet liberius fidentiusque se in vitæ consuetudine gesserit, nihil de amore remisit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: adeo ut eam subinde inclamaret, subinde turpiter ploraret, omnesque quas poterat voluptates consectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus desiderium leniret. sed istis nihil proficiebat. Quare & res regni administrare recusabat, & adeo affectu victus est, ut etiam famulis suis imperaret ut Mariamnen appellarent, quasi ea adhuc viveret & audire posset. Cum autem ita se haberet, oritur pestis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem sustulit, eosque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus suspicionem fecit, divina ira id accidisse, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipsum affecit: tandemque in solitudinem egressus, & ibi per speciem venationis semet affligens, non potuit sese per aliquot dies sustinere, quin difficillimum in morbum inciderit. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla, quæ vel minimum ei prodesset, sed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita desperaretur. Atque omnes circa ipsum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere censebant quæ postularet, spem salutis, in victus potestate sitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaste appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

Deo vindice oritur pestis.

Herodis morbus.

Alexandra absente Herode id agit, ut arces in potestatem suam redigeret.

8. Alexandra autem, quæ Hierosolymis degebat, his de eo intellectis conata est urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipsius, altera vero templi; quibus qui potiuntur, universam gentem in sua potestate habent. nam sine iis sacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à seipso impetrare potest ut sacra non faciat; quippe quod eo sint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem solebant Deo præstare. Alexandra igitur cum harum munitionum præsidiis colloquuta est, demonstrans eas sibi & Herodis filiis debere tradi, ne, si ille mortuus esset, alius quispiam rerum administrationem occupare anteverteret: sin convaluisset, neminem tutius eas servaturum quam ejus domesticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide sua tunc persliterunt, quam & antea regi præ-

s Καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον] Additur ex *L. B.* πάντα. nihil non videlicet, & magna & parva male habuerunt irritaveruntque Mariamnes asperitatem. HAV.

t Ἀναιρεθείσης δὲ τότε] Ἀναιρεθείσης δ' αὐτῆς *Hen. & Bas.*

v Ἐκ συνηθείας ἦν] Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως ἦν *Gall.*

x Ἀπενικήθη] *L. B.* ἀπενικᾶτο.

y Τῆς κατὰ τὴν Μαριάμμην ἀπωλείας] Forte τῇ κ. M. ἀπωλείᾳ.

z Ὡς ζώσης ἔτι καὶ δυναμένης ὑπακούειν.] *Anon.* lib. 1. c. 22. §. 4. ὑπὸ ἀπονοίας δὲ ὡς ζῶσαν προσελάλει. SPANH.

a Ἣ καὶ —— τιμιωτάτους] Ἣ καὶ τῶν ὄχλων τοὺς πλείους καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς τιμιωτάτους *Hen. & Bas.* HUDS. *Lugd. Bat.* vulgata (ut puto) concinnius, ita scribit. Ἣ καὶ τὸν ὄχλον τοὺς πλείους καὶ τῶν φίλων τοὺς τιμιωτάτους διέφθειρε. HAV.

b Ὑπονοεῖν κατὰ μῆνιν] Ἐξυπονοῆσαι *Hen. Bas.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

c Τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι,] Ita è *Cod. Vat.* τοῦτο Θεοῦ συν. in cæteris.

d Φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πόνος τοῦ ἰνίου,] Eadem Zonaras p. 241. SPANH.

e Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ Σεβαστῇ,] Conf. *Anon.* lib. 1. c. 2. §. 7. & c. 21. §. 2. SPANH.

f Σεβαστῇ,] Id est *Augusta*; in honorem Augusti.

g Δύο δ' —— ἐσχήκασι.] Duæ Arces Hierosolymis, una in Urbe circa Regiam, altera ad Templum Antonia dicta, quas qui obtinent, totius gentis Domini. Vid. infr. c. 8. §. 5. SPANH.

h Φθῇ τις,] Gen. φθάσῃ· *Distingue* φθῇ τις, præveniat aliquis. SPANH.

i Οἰκείων διατηρεῖν.] Οἰκειοτάτων *Hen. & Bas.*

præstiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege desperare quamdiu superstes esset. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat consobrinus. Itaque cum continuo, nunciis missis, de Alexandræ instituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici jussit: ipse vero, postquam ex morbo difficulter, nec sine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ simul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de causa supplicium sumeret. Quinetiam amicos ejus maxime necessarios interficit, Costobarum, & Lysimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, insuper & Dositheum, ex hujusmodi causa.

Quam ob rem Herodis jussu interficitur.

Herodes sævit in amicos.

9. Erat Costobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere sacerdotum Coze; quem Deum existimant Idumæi. Hunc Costobarum, postquam Hyrcanus eos ex patriis institutis in Judæorum mores legesque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum constituit; eique sororem suam Salomen nuptum dedit, interfecto Josepho qui eam ante duxerat, ut *supra* indicavimus. Costobarus autem, ista læte admodum & præter spem assequutus, felicitate *sua* valde elatus est, paulatimque modum excessit, neque sibi honestum existimans imperantis Herodis jussa facere, nec Idumæis in Judæorum potestate esse, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, significans Idumæam semper majoribus ipsius Cleopatræ paruisse; ideoque æquum esse ut ea ab Antonio regionem illam postularet: se enim paratum esse, suam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; sed quod arbitrabatur, accisis Herodis viribus, facile se posse gentis Idumææ dominatum adipisci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem spem, occasionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas assidua quæsiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem istam ab Antonio *impense* flagitasset, eam non impetravit. Herodes autem ista de re certior factus est, atque in eo erat ut Costobarum interficeret; sed, sororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; sic tamen ut eum deinceps suspectum haberet propter illum conatum.

Costobarus Idumæus Salomes maritus.

Conatur Idumææ principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & sorore exoratus, ei veniam dat.

10. Aliquanto deinde post, cum forte inter Salomen & Costobarum ortum esset dissidium, ea illi continuo misit libellum ad dissuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ sponte discesserit, alteri

Dissidium inter Costobarum & Salomen.

νον πιςοὶ ὄντες, ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ τότε διέμειναν, μίσει τε τῆς Ἀλεξάνδρας, καὶ τῷ μηδ' ὅσιον ὑπολαμβάνειν ζῶντα τὸν Ἡρώδην ἀπεγνωκέναι. Φίλοι γὰρ ἄνωθεν ἦσαν· εἷς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως [k] Ἀχίαβος ἦν. εὐθὺς οὖν ἐξήγγειλαν πέμψαντες ἐκείνῳ τὴν γνώμην τῆς Ἀλεξάνδρας. ὁ δὲ τὴν μὲν οὐδὲν ἀναβαλλόμενος ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὲ μόλις καὶ μετὰ κακοπαθείας διαφυγὼν τὴν νόσον, [l] χαλεπὸς ἦν [m] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος ὁμοῦ πρὸς τὸ δυσάρεστον, καὶ πάσης τῆς αἰτίας [n] ἑτοιμοτέρως εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχρῆτο. Φονεύει δὲ καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, Κοστόβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τὸν Γαδίαν καλούμενον Ἀντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

θ'. [o] Κοστόβαρος ἦν γένει μὲν Ἰδουμαῖος, ἀξιώματος τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευσάντων τῷ [p] Κοζέ· θεὸν δὲ τοῦτον Ἰδουμαῖοι νομίζουσιν. [q] Ὑρκανοῦ δὲ τὴν πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταστήσαντος, [r] Ἡρώδης τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἄρχοντα τῆς Ἰδουμαίας καὶ Γάζης ἀποδείκνυσι τὸν Κοστόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, [s] Ἰώσηπον ἀνελὼν τὸν εἰληφότα πρότερον αὐτὴν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοστόβαρος δὲ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ παρὰ δόξαν, ἤρθη [t] μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, οὐθ' αὑτῷ καλὸν ἡγούμενος, ἄρχοντος Ἡρώδου τὸ προστεταγμένον ποιεῖν, οὔτε τοῖς Ἰουδαίοις ἔθεσι τοὺς Ἰδουμαίους χρωμένους ὑπ' ἐκείνοις εἶναι. [v] Διαπέμπεται οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ἰδουμαίαν φάμενος ἀεὶ τῶν ἐκείνης προγόνων γεγονέναι, καὶ διὰ τοῦτ' εἶναι δίκαιον αἰτεῖσθαι [x] παρ' Ἀντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος εἶναι μεταφέρειν τὴν εὔνοιαν εἰς ἐκείνην. ἔπραττε δὲ ταῦτα, τῇ Κλεοπάτρᾳ μὲν οὐδέν τι μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀρεσκόμενος· εἰ δὲ [y] περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ἡρώδης [z] εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὑτὸν ἄρξαι τοῦ τῶν Ἰδουμαίων ἔθνους, καὶ [a] μεῖζον πράξειν. ἐπιδιέβαινε γὰρ ταῖς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ γένους καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ διηνεκοῦς αἰσχροκερδίας ἐπεπόριστο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Ἀντωνίου δεηθεῖσα περὶ τῆς χώρας ταύτης ἀποτυγχάνει. λέγονται δὲ πρὸς Ἡρώδην οἱ λόγοι, κἀκεῖνος ἕτοιμος [b] ἦν ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφίησι καὶ συγγνώμης ἠξίωσεν, οὐκ ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τότε.

ί. Χρόνου δὲ διελθόντος, [c] ἐπεὶ συνέβη τὴν Σαλώμην στασιάσαι πρὸς Κοστόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῷ [d] γραμματεῖον, ἀπολυομένη τὸν γάμον, οὐ κατὰ τοὺς [e] Ἰουδαίους νόμους. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ διαχωρισθείσῃ καθ' αὑτὴν γαμηθῆναι,

[k] Ἀχίαβος ἦν.] Ἐχίαβος Vat. in Epiphanii versione Amabec.
[l] Χαλεπὸς ἦν] Χαλεπὸς Hen. (Cocceius) & Bush.
[m] Ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος] Τὴν ψυχὴν καὶ σῶμα Bush.
[n] Ἑτοιμοτέρως] Ἑτοιμότερος Bush.
[o] Κοστόβαρος] Vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 24. §. 6. & supr. §. 3. SPANH.
[p] Κοζέ] Κοζὲ Idumæorum Deus, Goze Rufino. SPANH.
[q] Ὑρκανοῦ —— μεταστήσαντος,] Vid. sup. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.
[r] Ἡρώδης —— Κοστόβαρον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
[s] Ἰώσηπον —— ἐδηλώσαμεν.] Vid. sup. c. 3. §. 9. SPANH.
[t] Μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,] Μάλα Bush.
[v] Διαπέμπεται δὲ] Ita Hen. & Epiphan. καὶ διαπέμπεται πρὸς Κλ. in reliquis.
[x] Παρ' Ἀντωνίου τὴν χώραν·] Iterum cum Cod. Hen. παρ' Ἀντωνίῳ in cæteris.
[y] Περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ἡρώδης] Rursus prout Hen. (& Lugd. Bat.) παρείη in Editis Aliisque. HUDS. Confer lib. vi. c. 13. §. 8. & lib. 5. ἁλωσ. c. 1. §. 5. SPANH.
[z] Εὐεπιχείρητον εἶναι] Εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὑτὸν Vat. (& Lugd. Bat.) Εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων [illegible] αὐτὸν Hen.
[a] Μεῖζον πράξειν.] Καὶ μεῖζον αὐτὸν πράξειν Vat.
[b] Ἦν ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον,] Sic Hen & Bush. ὢν in reliquis.
[c] Ἐπεὶ συνέβη] Ἐπειτα [illegible] Hen. & Bush.
[d] Γραμματεῖον,] L. B. γραμματεῖον.
[e] Ἰουδαίους νόμους.] Ἰουδαίων Hen. & Bush.
* *Neutiquam vero feminæ,*] Uxori vero nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione connubium separavit. *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra instituta Judaica, & ipsi *Josepho* inauditum. & miror à viris doctissimis (*Josepho Scaligero* in *Animadversionibus in Eusebium*, p. 159. & *Nic. Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Geleni*. Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ sponte abierit nubere, nisi prius a viro dimittatur. Veruntamen Salome, non lege generali* (*seu communi, sc. Hebraïca*) *sed tamen ea qua auctoritatem ac vim obtinuit usa conjugio renunciavit.*

f Περ-

ναι, μὴ τοῦ [f] πρότερον ἀνδρὸς [g] ἀφιέντος. οὐ μὴν ἡ Σαλώμη [h] τὸν ἐν ἔθει νόμον, ἀλλὰ τὸν [i] ἐπ' ἐξουσίας ἑλομένη, τήν τε συμβίωσιν προαπηγόρευσε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδην ἔλεγεν ὑπὸ τῆς εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ἀποστῆναι τἀνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Ἀντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε τοῦ λόγου, τοὺς [k] Βάβα παῖδας, ὅτι διασώζοιντο [l] παρ' αὐτῷ χρόνον ἐνιαυτῶν ἤδη δώδεκα. τοῦτο δὲ εἶχεν οὕτως· [m] καὶ πολλὴν ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας ἀκουσθὲν, ἐκεκίνητό τε μᾶλλον ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ λόγου. τὰ γὰρ περὶ τοὺς Βάβα παῖδας [n] ἐσπουδάσει πρότερον ἐπεξελθεῖν αὐτοὺς, δυσμενεῖς γενομένους τῇ διαθέσει. τότε δὲ διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξεληλύθεισαν. ἡ δὲ ἔχθρα πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μῖσος ἀπὸ τοιούτων ἦν. Ἀντιγόνου τὴν βασιλείαν ἔχοντος, Ἡρώδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τὴν τῶν [o] Ἱεροσολύμων πόλιν· ὑπὸ δὲ χρείας καὶ κακῶν [p] ὅσα πολιορκουμένοις [q] παρέστη, πλείους ἤδη οἱ τὸν Ἡρώδην ἐπικαλούμενοι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπονεύοντες ἤδη ταῖς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματος οἱ τοῦ Βάβα παῖδες, καὶ παρὰ τῷ πλήθει δυνατοὶ, πιστοὶ διετέλουν Ἀντιγόνῳ, τόν τε Ἡρώδην διέβαλλον ἀεὶ, καὶ συμφυλάττειν τοῖς βασιλεῦσι τὴν ἐκ γένους ἀρχὴν προὔτρεπον. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτοῖς νομίζοντες, ἐπὶ τούτων ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ κρατοῦντος τῶν πραγμάτων Ἡρώδου, Κοστόβαρος ἀποδειχθεὶς [r] τὰς διεξόδους ἀναφράττειν καὶ φρουρεῖν τὴν πόλιν, ὡς μὴ διαπίπτειν ἐξ αὐτῆς τοὺς ὑπόχρεως τῶν πολιτῶν ἢ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένους, [s] εἰδὼς ἐν ὑπολήψει καὶ τιμῇ τοὺς τοῦ Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρος αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυψεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ἡρώδην, διελήλυθε γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ὑποψία, πιστωσάμενος ὅρκοις, ἦ μὴν οὐδὲν εἰδέναι τῶν κατ' ἐκείνους, ἀφεῖλε τῆς ὑπονοίας. αὖθις δὲ [t] κηρύγματα καὶ μήνυτρα τοῦ βασιλέως ἐκτεθέντος, καὶ πάντα τρόπον ἐρεύνης ἐπινοοῦντος, οὐκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῷ τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι, τὸ φωραθῆναι τοὺς ἄνδρας [v] οὐκ ἀνεπιτίμητος αὐτῷ πεπεισμένος, οὐ μόνον ἐκ τῆς εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἤδη τοῦ λανθάνειν αὐτοὺς περιεῖχεν. [x] περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ διὰ τῆς ἀδελφῆς, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τοὺς τόπους ἐν οἷς διατρίβειν ἐμεμήνυντο, ἐκείνους τε καὶ τοὺς συγκαταιτιαθέντας ἀπέκτεινεν· ὥστε εἶναι μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τῆς Ὑρκανοῦ συγγενείας, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν αὐτεξούσιον [y] αὐτῷ, μηδενὸς ὄντος ἐπ' ἀξιώματος ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς παρανομουμένοις.

nubere fas est, nisi prius à marito dimittatur. Veruntamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, sed eâ quæ tum valebat, usa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, se propter suam in eum benevolentiam à marito discessisse: quoniam comperisset eum & Antipatrum & Dositheum novis rebus studere. Atque ad fidem sermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Costobarus decimum jam annum servaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obstupuit rex, ejusmodi quid audiens quod nunquam suspicatus est, eoque magis commotus est, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam sibi infensi repugnassent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum causa fuit hujusmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obsidebat Hierosolymorum urbem, & propter necessitatem & calamitates quibus obsessi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & spe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *esse* perseverarunt, Herodemque semper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam suam præstarent in tenendo principatu quem à patribus accepissent. atque illi quidem, dum & ista *magno* commodo fieri existimarent, hujusmodi rebus studuerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Costobarus, præcludendis exitibus & urbi custodiendæ præfectus, ne cives qui sontes essent & regis adversarii evaderent; cum sciret Babæ filios esse in existimatione & honore apud universum populum, cogitaretque, si eis salutem daret, id sibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos subtraxit & † certis in locis abscondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat suspicatus est, jurejurando fidem fecit, se nihil quicquam de illis scire, eique suspicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium proposuisset, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: sed quòd primum inficiatus esset, si postea viri deprehenderentur non se impune laturum persuasum habens, non solum benevolentia sed necessitate tenebatur eos occultare. De istis quæ sibi nunciata erant à sorore cum rex misisset ad loca ubi esse dicebantur, & ipsos, & alios cum ipsis accusatos interfecit: ut nihil jam reliquum esset de Hyrcani *genere & cognatione*, sed regnum plane in sua potestate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis superstite, qui quæ contra legem fierent impedire posset.

Salome et repudium mittit, & accusationem infert.

De Baba filiis a Costobaro servatis.

Babæ filios necari jubet Herodes.

f Πρότερον ἀνδρὸς] Προτέρου forsan *Epiphan.* Vide Grotium ad Matth. c. 5. v. 31.

g Ἀφιέντος.] Ἐφιέντος solus *Busb.*

h Τὸν ἐν ἔθει νόμον,] Εὐθεῖ *Hen.* forsan pro ἐγχωρίῳ (in *Lugd. Bat.* ἐγχώριον νόμον) prout in *Cod. Busb.*

i Ἐπ' ἐξουσίας] Ἐπ' ἐξουσίας *Hen.* & *Busb.*

k Βάβα παῖδας,] Baba vir erat pietate insignis, ex stirpe Asamonæorum (ut constat ex hac ead. §.) qui singulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus mensis *Tisri*, sacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat sibi conscius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cherithoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchasin.*

l Παρ' —— δώδεκα.] Παρ' αὐτοῦ *Busb.* mallem παρ' αὐτῷ.

m Καὶ πολλὴν ἔκπληξιν] In *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ὃ καὶ, & mox *Cod. Hen.* ἐκινήθη.

n Ἐσπουδάσει πρότερον] Ἐσπουδάσθη μὲν αὐτῷ πρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Ἱεροσολύμων πόλιν·] Ἱεροσολυμιτῶν *Gen. Hen.* & *Epiphan.*

p Ὅσα πολιορκουμένοις] Ὅσα τοῖς πολίταις πολιορκ. *Hen.* & *Busb.*

q Παρέστη,] Παρέστη in *iisdem* (ut *Lugd. Bat.* nam in aliis est ἐπέστη) & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.*

r Τὰς διεξόδους ἀναφράττειν] Τὰς ἐπιβολὰς ἀναφράττειν καὶ φρ. *Vat.* ut & Margo *Lugd. Bat.*

s Εἰδὼς] *L. B.* εἰδὼς δ'.

* *Ad novas res moliendas*,] *Al.* Siqua intervenisset rerum mutatio.

† *Certis in locis abscondit.*] In propriis prædiis, *Epiphan.* suis in agris, *Gelen.*

t Κηρύγματα καὶ μήνυτρα] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) μήνυτρα καὶ κηρύγματα in *cæteris.*

v Οὐκ ἀνεπιτίμητος αὐτῷ πεπεισμένος,] Illud οὐκ, quod in sua versione agnovit *Epiphanius*, inserendum esse volui, sensu id postulante. HUDS. Recte, confirmante nunc etiam clara lectione MS. *Lugd. Bat.* ex quo insuper reposuimus ἀνεπιτίμητος, pro quo hactenus lectum fuit ἀνεπιτίμητον, non quidem male, sed fides Cod. nostri ostendit maluisse Josephum hoc in versu dicere ἀνεπιτίμητος, sicuti in præcedenti ἔξαρνος. HAV.

x Περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων] Vocula περὶ (quam delet & *Cocceius*) commode satis abesse potest. Si quis τὸ περὶ τούτων malit, per me licebit.

y Αὐτῷ,] Τυγχάνειν post αὐτῷ adjicit *Busb.*

CAP.

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria instituta, decem cives conjurarunt. De exstructione Sebastes & Cæsareæ, aliarumque munitionum.

Herodes à patriis moribus recedit.

HAC de causa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis institutis antiquum rerum statum subinde labefactavit, quem inviolatum esse, & integrum mansisse oportebat. unde temporis processu magna mali labes nobis illata est, illis insuper habitis, quibus populus antea adductus erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos quinquennales instituit Cæsari, & theatrum Hierosolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conspiciendum, sed à moribus Judaicis alienum. horum enim usum & spectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum splendore celebravit, missis qui cum finitimis indicerent, & *spectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accersiti erant spe præmii propositi gloriæque ex victoria. confluxeruntque exercitatissimi quique in ludicris hisce studiis. nam non solum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, sed & in musica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine constituit præmia; atque in id omni cura incumbebat ut nobilissimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo singulari *vincentibus* proponenda curavit: & quæcunque uspiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant studiose æmulabatur, modis omnibus agens ut spectaculum eximium daret & illustre. Theatrum vero ipsum splendidissime ornatum erat, depictis per circuitum Cæsaris gestis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat vestis adeo pretiosum, nihil gemmarum ornatûs *adeo splendidum*, quod non cum ludionibus qui spectarentur simul in conspectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quamplurimis ipsius jussu conquisitis, aliisque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel illæ inter se committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *summa* erat admiratio sumptuum, simul & animorum oblectatio ex periculorum conspectu: indigenis vero manifesta videbatur morum, qui ipsis summo in honore erant, dissolutio. Res ipsa enim indicabat plane impium esse, homines ad bestias projicere in hominum ex spectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam cum ea putarent imagines esse armis inclusas, ideo quod patriis legibus illiusmodi quid colere nefas esset, indignissime eas ferebant.

Ludi & theatra ab Herode facta.

Herodes spectacula exhibet magnifica.

Judæi offendunt trophæa.

2. Neque vero nesciebat Herodes eos turbari,

Herodis ista de re consilium.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς κατ' Ἡρώδου, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι παραβαίνοντος τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες συνώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαστῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτειχισμάτων.

ΔΙΑ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶν [a] πατρίων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ὑποδιέφθειρε τὴν πάλαι κατάστασιν, ἀπαρεγχείρητον οὖσαν. ἐξ ὧν οὐ μικρὰ καὶ πρὸς τὸν αὖθις χρόνον ἠδικήθημεν, ἀμεληθέντων ὅσα πρότερον ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ἦγε τοὺς ὄχλους. [a] πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν, αὖθίς τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, περίοπτα μὲν ἄμφω τῇ πολυτελείᾳ, τοῦ δὲ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους ἔθους ἀλλότρια. [b] χρῆσίς τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ἐπίδειξις, οὐ [c] παραδέδοται. τὴν μέντοι πανήγυριν ἐκεῖνος ἐπιφανεστάτην τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγγείλας τε τοῖς πέριξ, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθληταὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς νίκης [d] εὐδοξίαν, συνελέγησάν τε οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ [e] διαγινομένοις, [f] θυμελικοῖς καλουμένοις, προὔθηκε μέγιστα νικητήρια· καὶ διεσπούδασε πάντας τοὺς ἐπισημοτάτους ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν. προὔθηκε δὲ καὶ [g] τεθρίπποις καὶ συνωρίσι καὶ κέλησιν οὐ μικρὰς δωρεάς· καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ σεμνοπρέπειαν παρ' ἑκάστοις ἐσπούδαστο, φιλοτιμίᾳ τοῦ διάσημον αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ἐπίδειξιν, ἐξεμιμήσατο. τό γε μὴν θέατρον ἐπιγραφαὶ κύκλῳ περιεῖχον Καίσαρος, καὶ τρόπαια τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [h] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσοῦ τε ἀπέφθου καὶ ἀργύρου πάντων αὐτῷ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν οὐδὲν οὕτως ἦν, οὔτ' ἐσθὴς τίμιος, οὔτε σκεῦος λίθων, ὃ μὴ τοῖς ὁρωμένοις ἀγωνίσμασι συνεπεδείκνυτο. παρασκευὴ δὲ καὶ θηρίων ἐγένετο, λεόντων τε πλείστων αὐτῷ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τὰς [i] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ σπανιώτερα· τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτὰ τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὴν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ἐπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν τετιμημένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβὲς μὲν γὰρ ἐκ προδήλου κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑπορρίπτειν, [k] ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας· ἀσεβὲς δὲ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [l] θεσμούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δοκοῦντες γὰρ εἰκόνας εἶναι τὰς τοῖς ὅπλοις περιειλημμένας, ὅτι μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ἐλάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν Ἡρώδην ἐκταραττόμενοι,

καὶ

z Πατρίων] L. B. πατρίων.

a Πρῶτον μὲν γὰρ —— ἀλλότρια.] Conf. Ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. [Greek quotation only partly legible] &c. Athletica certamina quinquennalia in honorem Cæsaris, & Theatrum Hierosolymis ab Herode erectum, & Amphitheatrum in Campo. SPANH.

b Χρῆσίς τε] L. B. χρῆσίς τε. & mox ἐπίδειξις.

c Παραδέδοται.] Παραδίδοται, Vat.

d Εὐδοξίαν,] Ita Hen. favente Epiphanio, qui vertit, victoriæ gloria. (Εὐδοξία Lugd. Bat.) Δόξαν in reliquis.

e Διαγινομένοις.] L. B. διαγινομένοις.

f Θυμελικοῖς καλουμένοις,] In Græcis omnibus καὶ θυμελικοῖς. verum auctoritate Epiphanii, (qui vertit, quos Thymelicos vocant) καὶ expunxi: quasi per θυμελικοὺς intelligendi essent Citharœdi, Citharistæ, Lyristæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si καὶ retineatur, necesse est ut per Thymelicos Histriones intelligamus. Thymele quidem suggestum erat: & qui semet illic exercebant Thymelici appellabantur. Videsis Baldi Lexicon Vitruvianum, p. 130.

g Τεθρίπποις καὶ συνωρίσι] Gen. nec non quadrigarii ac trigarii, immo bigarii. SPANH.

h Ἐκεῖνος ἐκτήσατο,] Ita Bosb. & Hen. ἐκείνοις in Editis aliisque.

i Ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας] Ἀλκὰς ὑπερβολαῖς Hen.

k Ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας·] Ἐπὶ τέρψει Bosb.

l Θεσμούς] Ἐθισμοὺς Vat.

καὶ [m] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ᾤετο· καθωμίλει δ' ἐνίους καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν ἐκεῖνον πλημμελεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [n] εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν οἰστά, [o] μὴ φέρειν εἰκόνας [p] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ εἶναι πάτριον αὐτοῖς. Ἡρώδης δὲ τεταραγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν μεταπεσόντας, εἰ μὴ τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους, εἰς τὸ θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [q] τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα ἐπύθετο. τῶν δ' ἐκβοησάντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ἐπιτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸν περικείμενον κόσμον, ἐπιδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [r] τὰ ξύλα. τὸ δ' εὐθὺς ἦν ἀποσυληθέντα, γέλως καὶ πλεῖστον εἰς διάχυσιν ἐδωκήθη, τῷ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἐν εἰρωνείᾳ τεθεικέναι τὰς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον αὐτοῦ παρακρουσαμένου τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ὁρμὴν ἣν [s] ἐπεπόνθεισαν ἐξ ὀργῆς διαχέαντος, οἱ πλείους μὲν εἶχον ὡς μεταβεβλῆσθαι καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἔτι. τινὲς δ' αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τῶν οὐκ ἐξ ἔθους ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὸ καταλύεσθαι τὰ πάτρια μεγάλων ἡγούμενοι ἀρχὴν κακῶν, [t] ὅσιον ᾠήθησαν ἀποκινδυνεῦσαι μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἐξαλλαττομένης αὐτοῖς τῆς πολιτείας, περιορᾶν Ἡρώδην, πρὸς βίαν ἐπεισάγοντα τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲν βασιλέα, τῷ δ' ἔργῳ πολέμιον φαινόμενον τοῦ παντὸς ἔθνους. [v] ἐκ δὲ τούτου συνωμοσάμενοι πάντα κίνδυνον ὑποδύεσθαι δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, καὶ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις [x] ὑπολαβόντες· ἦν δ' αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [y] ἤκουσεν, καὶ τῶν διεφθαρότων τις τοὺς ὀφθαλμοὺς συνομωμοσμένος, οὐχ ὡς [z] συνεργῆσαί τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανός, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταστήσας αὐτόν, παθεῖν εἴ τι κἀκείνοις [a] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὴ μετρίαν τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν γενέσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συνθήματος εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδ' αὐτὸν Ἡρώδην [b] διαφεύξεσθαι, προσπεσόντων [c] ἐξ ἀφανοῦς, πολλοὺς δ', εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκείνου, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ ταῦτ' αὐτοῖς ἀρκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζων ἠδίκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [d] οὖν προκατασκευάσαντες, ἐπὶ τοιαύτης ἦσαν [e] προθυμίας. εἷς δὲ τῶν [f] ὑφ' Ἡρώδου πολυπραγμονούντων καὶ διαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξευρηκὼς ὅλην τὴν ἐπιβουλήν, εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι μέλλοντι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δ', οὐ γὰρ ἀνείκαστον ᾠήθη τὸν λόγον, εἴς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ συνῄδει παρὰ τῶν πλειόνων αὐτῷ, καὶ τὰς ταραχὰς τὰς ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστα [g] γενομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνόματι τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις ἐκάλει. προσπεσόντων δ' αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτόφωροι λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν διαφύγοιεν ᾔδεσαν· ἐπεκόσμησαν δὲ τὴν ἀναγκαίαν [h] καταστροφὴν τοῦ τέλους, τῷ μηδὲν ὑφιέναι τοῦ φρονήματος. οὐ γὰρ ἐντραπέντες, οὐδ' ἀρνησάμενοι τὴν πρᾶξιν, ἀνέδειξαν ἤδη [illegible] τὰ ξίφη· [i] διωμολογήσαντο δὲ καλῶς καὶ

& vim illis inferre intempestivum existimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione solveret. Verum nihil proficiebat: sed quod moleste ferrent ea, quibus illum flagitium admittere existimabant, uno consensu vociferabantur, si omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non passuros. haud enim moribus patriis fas esse. Herodes vero, cum videret illos turbatos esse, & non facile ei cessuros, nisi solatii aliquid adhiberetur, eorum præcipuos vocat, & in theatrum ductis trophæa monstrat, quæritque quidnam hæc eis videantur. Cumque exclamassent, hominum esse imagines, *tunc ille*, ubi jusserat ornamenta detrahi, merum lignum eis ostendit. Atque ista repente suo denudata erant ornatu, & risus in omnium ora vultusque diffusus est; quippe qui jam ante imaginum apparatus pro ridiculo ducerent.

3. Cum autem populum hoc pacto repulisset, atque impetum quo irati ferebantur dissipasset, plerique sic erant ut mutati pacatique esse viderentur. tamen eorum nonnulli in offensione ex mutatis moribus perseverabant; &, cum crederent ex patriis institutis violatis magna oritura esse mala, satius esse putarunt vel quodvis periculum subire, quam videri Herodem sinere, mutato rerum statu, quidquam contra receptos per vim introducere, &, dum pro rege se gereret, revera se toti genti inimicum infestumque ostendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones sub vestibus sumpserunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quasi eos in facinore patrando multum adjuturus, sed cum eis adversa pati paratus, si eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offensi.

Decem viri contra Herodem conjurant.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, spei pleni ne Herodem quidem ipsum evasurum, cum ex improviso eum adorituri essent: aut certe si ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atque ita regi ipsi occasionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamsi ipsis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emissariis, cui datum erat istiusmodi de rebus satagere eique referre, totum negotium, ab ipso deprehensum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere visum est, si vel ad odium respiceret, quod sibi à plerisque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere singulis coortas) recepit se in regiam, & conjuratos suis nominibus evocabat. Cum autem à satellitibus, illos adortis, in ipso facinore comprehensi essent, ubi intellexerunt se crimen effugere non posse, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honestarent, de animo suo nihil remittendo. non enim eos facti suppuduit, aut quidquam sunt inficiati; sed cum jam tenerentur, pugiones ostenderunt: confessique sunt

Detegitur conjuratio.

Libera conjuratorum confessio.

m Βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ᾤετο·] Ita Bosb. βία vel βίᾳ in ceteris.
n Εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν] Εἰ καὶ τὰ πάντα Hen.
o Μὴ φέρειν —— λέγοντες.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. & infr. lib. 17. c. 6. §. 2. SPANH.
p Ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει,] Ἀνθρώπων ἱερῷ ἐν τῇ π. Bosb.
q Τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς] Τί ποτ' ἔστιν ὃ δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα Vat.
r Τὰ ξύλα.] Τὰ ξύλα ἃ δ' ἰδεῖν Vat.
s Ἐπεπόνθεισαν ἐξ ὀργῆς διαχέαντος,] Sic Hen. & Bosb. ἐπεπόνθεισαν in Editis.
t Ὅσιον ᾠήθησαν ἀποκινδυνεῦσαι μᾶλλον,] Ita Hen. & Bosb. ὅσιον δ' ᾠήθησαν in Editis Aliisque.
v Ἐκ δὲ τούτου συνωμοσάμενοι] Ἐκ δὲ τούτου Bosb.
x Ὑπολαβόντες·] Ὑποβαλόντες Hen.
y Ἤκουσεν,] Ita cum Epiphanio, qui vertit, audiebat. ἤκουσαν in Editis Aliisque. ἤκουεν Hen. ἤκουε L. B. ἤκουσε Cocceius.

z Συνεργῆσαί τι] Ἐνεργῆσαί τε καὶ δρᾶν τις Hen.
a Συμβαίνῃ δυσχερές·] Συμβαίνοι Vat. συμβαίνει L. B.
b Διαπεφεύξεσθαι,] Διαφεύξεσθαι Hen.
c Ἐξ ἀφανοῦς,] Ita cum Hen. & Bosb. δι' ἀφανοῦς in reliquis.
d Οὖν προκατασκευάσαντες,] Illud οὖν è Codd. Hen. Bosb. & Vat.
e Προθυμίας.] Ita Hen. & Bosb. qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τ. αὐτῆς. Non est cur dubitem, quin Epiphanius legerit προθύμως, qui vertit, eoque parati cum audacia properarent. προθυμίας in Editis Aliisque. mallem tamen ἐπὶ ταύτης ἦσαν προθυμίας.
f Ὑφ' Ἡρώδου] Sic Bosb. & Vat. ἐπ' Ἡρώδου in reliquis.
g Γινομένας,] Γενομένας παρανομίας, ἀναχωρήσας Hen.
h Καταστροφὴν τοῦ τέλους,] Ex hoc loco aliquis forsan suspicaretur Josephum scripsisse τὸ πέρας τοῦ τέλους supr. cap. 6. §. 4.
i Διωμολογήσαντο] Ita Hen. & Bosb. διομολογήσαντες in Editis Aliisque.

Τὸ

sunt se pulchre ac pie conjurationem fecisse, ne quidem quæstus ullius gratia, neque suis ut obsequerentur affectibus; sed, quod majus, pro institutis publicis, quæ par est ut omnes aut custodirent aut pro illis vitam amitterent. Illis quidem ab illis de suo insidiandi proposito magna cum fiducia dictis, a regiis circumdati *militibus* abducti sunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt. Verum cum & indicem illum, qui illis odio erat, quidam non multo post corripuissent, non solum interfecerunt, sed & membratim discerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quisquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæstionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confessæ sunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadversum est, à totis familiis pro temerario ausu pœnas repetendo. At populi perseverantia, & in legum tuitione intrepida constantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, nisi se tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumsepire, ne hujusmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim discerptus.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipse, & templum validitate munitionis, quæ Antonia vocabatur, quam ipse construxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum esse posse Samariam, quam nominavit Sebasten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris esse momenti, locum valide munivit, distantem quidem Hierosolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter usui esse posset. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem, quæ quondam Stratonis turris appellabatur, ab ipso vero Cæsarea nominata est. item in Magno campo, cum ex lectis circa ipsum militibus sorte quosdam duxisset, castellum construxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Esebonitim. Et ista quidem in singulis, ad *locorum* securitatem semper aliquid adjiciens, totamque gentem custodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu levissimo fieri solebant, neque laterent cum concitari cœperint, dum nonnulli semper in promptu haberentur qui motus rescissere & impedire possent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eo coloniam, tum eorum quorum opera in bello usus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate erigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in sui securitatem etiam munificentiæ valde studebat; atque nomine ejus mutato Sebasten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, divisit incolis, ut in

Herodes seipsum munit.

Stratonis turris dicta Cæsarea.

Samaria munitur & Sebaste vocatur.

σὺν εὐσεβείᾳ τὴν συνωμοσίαν αὐτοῖς γενέσθαι, κέρδους μὲν οὐδενὸς, οὐδ' οἰκείων ἕνεκεν παθῶν, [k] τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐθῶν, [l] ἃ καὶ πᾶσιν ἢ φυλάττειν ἢ θνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν ἄξιον. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῇ προαιρέσει τῆς ἐπιβουλῆς ἐμπαρρησιασάμενοι, περιστάντων [m] αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν ἤγοντο, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν ταῦτα μηνύσαντα κατὰ μῖσος ἁρπασάμενοί τινες, οὐκ ἀπέκτειναν μόνον, ἀλλὰ καὶ [n] μέλη διελόντες προῦθεσαν κυσίν. ἑώρων δὲ πολλοὶ τῶν πολιτῶν [o] τὰ γινόμενα, καὶ κατεμήνυσεν οὐδεὶς, ἕως Ἡρώδου [p] πικρότερον καὶ φιλόνεικον ποιουμένου τὴν ἔρευναν, ἐκβασανισθεῖσαι γυναῖκές τινες ὡμολόγησαν ἃ πραχθέντα εἶδον. καὶ τῶν μὲν ἐνεργησάντων ἐγένετο τιμωρία, πανοικὶ τὴν προπέτειαν αὐτῶν ἐπεξιόντος. ἡ δ' [q] ἐπιμονὴ τοῦ πλήθους, καὶ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκατάπληκτον, οὐ ῥᾴδιον ἐποίει τὸν Ἡρώδην, εἰ μὴ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας [r] κρατοίη. καὶ διέγνω πάντοθεν περιειληφέναι τὸ πλῆθος, ὡς μὴ νεωτερίζοντων φανερὰν γενέσθαι τὴν ἀπόστασιν.

ε'. Ἐξωχυρωμένης οὖν αὐτῷ τῆς πόλεως μὲν [s] ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἐν ᾗ [t] διῃτᾶτο, τοῦ δὲ ἱεροῦ τῷ περὶ τὸ φρούριον ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Ἀντωνίαν, τὸ κατεσκευασθὲν ὑπ' αὐτοῦ, τρίτον κατὰ τοῦ λαοῦ τὴν Σαμάρειαν [v] ἐπινόησεν ἐπιτείχισμα, [x] καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν, οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας [y] γενέσθαι τοῦτο οὐδὲν ἔλαττον, ἰσχυροποιεῖ τὸν τόπον, ἀπέχοντα μὲν Ἱεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὔχρηστον δ' ὄντα καὶ πρὸς ὃν ἐπί τε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει γινομένοις. τῷ δὲ ἔθνει κατὰ φρούριον ἐνῳκοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲν καλούμενον [z] Στράτωνος πύργον, Καισάρειαν δ' ὑπ' αὐτοῦ προσαγορευθέν. [a] ἔν τε [b] τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῶν ἐπιλέκτων ἱππέων περὶ αὐτὸν [c] ἀποκληρώσας, χωρίον συνέκτισεν ἐπί τε τῇ Γαλιλαίᾳ [d] Γάβα καλούμενον, καὶ τῇ Περαίᾳ τὴν [e] Ἐσεβωνῖτιν. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [f] ἐπεξευρίσκων, καὶ διαλαμβάνων φυλακαῖς τὸ πᾶν ἔθνος, ὡς ἥκιστα μὲν [g] ἀπ' ἐξουσίας εἰς τὰς ταραχὰς προπίπτειν, αἷς ἐκ μικροῦ κινήματος ἐγγινομένας συνεχῶς ἐχρῶντο, λανθάνειν δὲ μηδ' εἰ παρακινοῖεν, ἐφεστηκότων ἀεί τινων πλησίον οἳ καὶ γινώσκειν καὶ κωλύειν ἐδύναντο. τότε δὲ τὴν Σαμάρειαν ὡρμημένος τειχίζειν, πολλοὺς μὲν τῶν [h] συμμαχησάντων κατὰ τοὺς πολέμους, πολλοὺς δὲ τῶν ὁμόρων συμπολίζειν [i] ἐπετήδευεν, ὑπό τε φιλοτιμίας τοῦ [k] ναὸν ἐγείρειν, καὶ [l] διὰ τὸ πρότερον οὐκ ἐν τοῖς ἐπισήμοις οὖσαν, καὶ μᾶλλον [m] ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐπετηδεύετο, τήν τε προσηγορίαν ὑπαλλάττει, [n] Σεβαστὴν καλῶν, καὶ τῆς χώρας ἀρίστην οὖσαν τὴν πλησίον καταμερίζει τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς [o] ἐπι-

k Τὸ δὲ πλέον] Τὸ δ' ἄλλο Bob.
l Ἃ καὶ πᾶσιν ἢ φυλάττειν ἢ θνήσκειν] Ita Bob. & Hen. ὃ καὶ πᾶσι φυλάττειν in Editis Aliisque.
m Αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν ἤγοντο,] Αὐτοὺς Hen.
n Μέλη διελόντες προῦθεσαν,] Μέλη διελόντες itidem Zonaras p. 241. B. SPANH.
o Τὰ γινόμενα,] L. B. ταῦτα γινόμενα.
p Πικρότερον καὶ φιλόνεικον] Eo modo Hen. πικρότερον in reliquis.
q Ἐπιμονὴ] L. B. ἐπίδονη.
r Κρατοίη.] L. B. κρατοῖ.
s Ὑπὸ τῆς —— Ἀντωνίαν,] Conf. supra cap. 7. §. 9. SPANH. Hic duo φρούρια Hierosolymitana indicat. REL.
t Διῃτᾶτο] Lege διῃτᾶτο. COCC.
v Ἐπινόησεν] Ita L. B. ἐπινοήσας Alii, minus recte. HAV.
x Καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 2. & c. 21. §. 2. SPANH.
y Γενέσθαι τοῦτο οὐδὲν ἔλαττον,] Ita Hen. in reliquis οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας οὐδὲν ἔλαττον ἰσχυροποιεῖ τὸν τόπον.
z Στράτωνος πύργον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 4. Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος. SPANH.
a Ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Ἐν δὲ τῷ μεγ. Hen.
b Τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Conf. sup. lib. VIII. c. 2. §. 3. SPANH.
c Ἀποκληρώσας] Ἀποκληρώσας iterum in Cod. Hen.
d Γάβα] Eo modo Hen. (Lugd. Bat.) & Epiphan. adsentiente Stephano Byzantino, apud quem Γάβα πόλις Γαλιλαίας. in Editis Aliisque Γάδαρα. HUDS. Eusebius in Chron. pag. 76. vocat τὴν ἐν Γαλιλαίᾳ Γαμαλά. Locus est mutilus. At Gamala legendum videtur גבלא בגליל nota est Hebræis. de qua alibi. REL. Conf. supr. lib 9. c. 9. §. 1. SPANH.
e Ἐσεβωνῖτιν.] Ita Hen. (& Lugd. Bat.) nec aliter Epiphan. cujus in libris Sebonitidem, aut Sebonitidem. Ἐσσμωνῖτιν in Editis Aliisque, ε mutato in σ, & β in μ. Vide lib. 13. c. 15. §. 4.
f Ἐπεξευρίσκων,] Iterum cum Cod. Hen. ἐξευρίσκων in ceteris.
g Ἀπ' ἐξουσίας] Ita ex inser. c. 9. §. 3. ὑπ' ἐξουσίας in (Lugd. Bat.) Editis Aliisque.
h Συμμαχησάντων κατὰ τοὺς πολέμους,] Συμμαχησάντων αὐτῷ Vat.
i Ἐπετήδευεν,] Sic MSS. ἐπετήδευε, & mox ἐπετηδεύετο in Editis.
k Ναὸν ἐγείρειν,] Aut ναὸν aut ναὸν scribendum. male in libris νέον. HUDS. Atque etiam in L. B. expresse ναὸν (quod reponi pro νέον jussi) exstat. HAV.
l Διὰ τὸ πρότερον] Δι' αὐτὴν πρότερον οὖσαν Hen. (Lugd. Bat.) & Vat.
m Ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ] Ὅτι καὶ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτοῦ τὸ φιλ. Hen. & Vat.
n Σεβαστὴν καλῶν,] De Samariæ sub Σεβαστῆς nomine ab

[o] ἐπιδῆς ἐν εὐδαιμονίᾳ [p] συνιόντες εἰκῶν· καὶ τείχει καρτερῷ τὴν πόλιν [q] περιέλαβε, τότε τῷ χωρίῳ προσπαῖς εἰς ἐρυμνότητα καταςκευαζόμενος, καὶ μεγέθει οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὥστε μηδὲν ἀποδεῖν τῶν ἐλλογιμωτάτων πόλεων περιλαμβάνων. σταδίοι γὰρ ἦσαν εἴκοσιν. ἐντὸς δὲ καὶ κατὰ μέσον τεμένος [r] ἡμισταδίου τόπον ἀνῆκε, ποικίλοις κεκοσμημένον, [s] καὶ ναὸν ἐν αὐτῷ μεγέθει καὶ κάλλει τῶν ἐλλογιμωτάτων ἤγειρεν· ἔν τε τοῖς κατὰ μέρος [t] διὰ πάντων ἐκεῖσε κοσμῶν τὴν πόλιν, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῆς ἀσφαλείας ὁρῶν, καὶ τῇ τῶν περιβόλων ἐρυμνότητι φρούριον αὐτὴν ποιούμενος ἐπὶ τῇ μείζονι, τὸ δ' εὐπρεπὲς, ὡς ἂν ἐκ τοῦ φιλοκαλεῖν καὶ μνημεῖα φιλανθρωπίας καταλιπεῖν ἐν ὑστέρῳ.

ipso statim adventu feliciter agerent: & valido muro urbem circumdedit, usus declivitate loci ad firmitatem, comprehensoque spatio, non quantum fuerat prius, sed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque stadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio sacrum sesquistadii locum reliquit, omnibus rebus ornatissimum, & ibi templum exstruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in singulis ejus partibus indies decorabat, sibi quidem necessarium esse videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam castelli ad instar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut posset ex elegantiæ studio beneficentiæ etiam monumenta posteris relinquere.

Templum Samariæ ab Herode exstructum.

ΚΕΦ. θ'.

Περὶ τοῦ λιμοῦ κατὰ τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος· καὶ ὡς Ηρώδης, γάμον ἑαυτῷ προσκατεργασάμενος, Καισάρειαν καὶ πόλεις ἄλλας Ελληνίδας ἀνακτίζει.

CAP. IX.

XII.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias sibimet adornasset, Cæsaream & alias urbes Græcas instaurat.

ΚΑτὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν, [v] τρισκαιδέκατον ὄντα τῆς Ηρώδου βασιλείας, πάθη μέγιστα τὴν χώραν [x] ἐπέλαβεν, εἴτε δὴ τοῦ Θεοῦ μηνίσαντος, ἢ καὶ κατὰ περιόδους [y] ἀπαντήσαντος τοῦ κακοῦ. [z] πρῶτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διηνεκεῖς [a] ἐγένοντο, καὶ [b] διὰ τὸ τοιοῦτον ἄκαρπος ἡ γῆ, [c] μηδ' ὅσα κατ' αὐτὴν εἰώθει ἀναβλαστάνειν φέρουσα· ἔπειτα καὶ τῆς διαίτης κατὰ τὴν ἔνδειαν τῶν σιτίων ἐξαλλαττομένης, νόσοι τῶν σωμάτων καὶ πάθος ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διηνεκῶς ἀντιφοιτιαζομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν. τό, τε γὰρ [d] ἠπορῆσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς ἐπέτεινεν εἰς πλέον δεξαμένην ἰσχυρῶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥτε φθορὰ τῶν οὕτως ἀπολλυμένων ἀφῃρεῖτο καὶ τοὺς περιόντας εὐθυμίας, ἐπεὶ συμπορεύειν τοῖς ἀπορίαις ἐξ ἐπιμελείας [e] οὐκ ἦν. φθαρέντων γε μὴν τῶν [f] ἐπ' ἔτους καρπῶν, καὶ τῶν ἀποθέτων ἀπάντων δεδαπανημένων, οὐδὲν εἰς ἐλπίδα [g] χρηστὸν ὑπελείπετο, μᾶλλον ἢ κατὰ προσδοκίαν ἐπιτείνοντος τοῦ κακοῦ, καὶ οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν μόνον. ὡς αὐτοῖς εἶναι μὲν οὐδὲν ὑπόλοιπον, ἀπολωλέναι δὲ [h] καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα, [i] μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνιείσης τῆς γῆς. ἥ τε ἀνάγκη πολλὰ διὰ τὰς χρείας ἐκαινούργει. καὶ τὰς ἀπορίας οὐκ ἐλάττους εἶναι συνέβαινεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τῶν τε φόρων ὧν ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς γῆς ἀφῃρημένῳ, καὶ τὰ χρήματα δεδαπανηκότι [k] πρὸς φιλοτιμίαν ἐν αἷς τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. [l] ἦν τε οὐδὲν ὅ, τι καὶ βοηθείας ἄξιον [m] ἐδόκει, προκατειληφότος τοῦ κακοῦ καὶ μίσος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὖ πράττειν φιλαίτιον [n] ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.

β'. [o] Εν τοιούτοις διενοεῖτο βοηθεῖν τῷ καιρῷ. χαλεπὸν δ' ἦν, ὅτε τῶν πλησίων ἐχόντων ἀποδίδοσθαι σιτία, τῷ μηδ' αὐτοὺς ἐλάττω πεπονθέναι, χρημάτων

CÆterum eodem anno, qui regni Herodis xxx[us] fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaserunt, sive ex Dei ira, sive malo statis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat siccitas, & inde insequuta est sterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ solita erat sponte sua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & pestilentiæ morbus grassabatur, *aliis post alias* calamitatibus perpetuo in ipsos [*] irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, pestis vehementer ingravescens magis exacerbatur, & strages eorum qui ita moriebantur etiam superstitibus omnem de se spem eripuit, ut qui necessitatibus suis nulla cura subvenire possent. Porro corruptis anni fructibus, & absumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod sperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, & non in istum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis restaret, sed etiam semina reservata perierint, terra secunda vice nihil reddente. Quin & necessitas fecit ut ad inopiam sublevandam novis quamplurimis excogitandis studerent. fiebatque ut ipse rex non minus egestate laboraret: ut qui nihil tributi, prout consueverat, è terra acceperit, & pecuniam consumpserit in liberalitate erga eos, quorum urbes instauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum esset subditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus prospere cedant, in eos qui præsunt querelas adhibeant.

Fames in Judæa, & ex fame pestis.

2. Cum ita se res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum suppeditaret, ut qui

Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.

Herode restauratæ anno. *Harduin* de Nu Herod p. 60. SPANH.

o Επιδῆς ἐν εὐδαιμονίᾳ] Εὐθὺς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Συνιόντες εἰκῶν·] Συνιόντας solus *Hen.*

q Περιέλαβε,] Ita *Hen.* ἐπέλαβε *Vat.* περιέβαλε in *reliquis.*

r Ημισταδίου] *L. B.* ἡμισυ σταδίου, *Epiphan.* unius & semis.

s Καὶ —— ἤγειρεν·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 2. ναὸν τε ἐνιδρυσάμενος τῷ Καίσαρι μέγιστον· SPANH.

t Διὰ πάντων ἐκεῖσε κοσμῶν] Διὰ πάντων ἐκόσμει *Hen.*

v Τρισκαιδέκατον] Sic ab Antigoni morte, ut dicit *Usserius* ad A. M. 3979.

x Επέλαβεν,] Ita *MSS.* ἐπέβαλεν *Gen.*

y Απαντήσαντος τοῦ κακοῦ.] Οὕτως ἀναντήσαντος *Hen. Bush.* & *Vat*

z Πρῶτον —— ἡ γῆ,] Gelu percussa terra. *Rufin.* SPANH.

a Εγένοντο,] Εγένετο *Bush.* & *Hen.*

b Διὰ τὸ τοιοῦτον] Διὰ τοῦτο *Bush.*

c Μηδ' ὅσα κατ' αὐτὴν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bush.* μηδ' ὅσα κατ' αὐτὴν in *Editis Aliisque.*

* *Irruentibus.*] Ita verto auctoritate *Glossarii Veteris*, in quo, ἐφοδιάζω impetum facio, irruo.

d Ηπορῆσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς] Ita sane cum *Hen.* (& *Cocceio*) vel ἀπορῆσθαι legendum. antea erat ἐμπορῆσθαι.

e Οὐκ ἦν.] Οὐκ ἐδύναντο *Hen.* ἐδύναντο. *Lugd. Bat.*

f Επ' ἔτους καρπῶν,] Επ' ἔτος *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Bush.*

g Χρηστὸν] Lege χρηστόν. COCC.

h Καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα,] Ita *Hen.* καὶ τὰ in *ceteris.*

i Μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνιείσης τῆς γῆς.] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.*

k Πρὸς φιλοτιμίαν] Πρὸς φιλοτιμίας *Bush.*

l Ην τε —— προεστηκότων.] Deest horum explicatio in *Rufino.* SPANH.

m Εδόκει, —— μίσος] Εδόκει, προκατειληφότος τοῦ κακοῦ. καὶ μ. *Bas.* & *Lugd. Bat.* ἐδόκει, προκατειληφότος τοῦ κακοῦ, καὶ μ. *Gen.*

n Αεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.] Ita cum *Cod. Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀεὶ κατὰ τῶν ἐφεστηκότων *Bush.* ἀεὶ τῶν ἐν προεστηκότων in *Editis Aliisque.*

o Εν τοιούτοις διενοεῖτο] Ita *Bas.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις δὲ διεν. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

qui iisdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* suppeteret, si quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuisset. Par tamen esse existimans, ut nihil omnino omitteret ad illos sublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vasis cura elaboratis nec arte pretiosiori factis pepercerit. Mittebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæsare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem necessitatem ad eum confugientibus, cum privatim esset Herodis amicus, ejusque subditos conservatos esse vellet, primis ipsis concessit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in universum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ causam suæ *populi* curæ adscribendo, non modo eos qui prius illi succensebant, in aliam de se opinionem traduxit, sed & palam omnibus fecit, se animo plane benigno illorum saluti prospicere. Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant sibi ipsis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactissimo, distribuit: deinde quia multi erant quibus propter senium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia sibimet præparanda, his *etiam* providebat pistores illis assignando, & quæ ad victum suppeditant parando. Porro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui vestium etiam inopia laborarint, perditis planeque consumptis pecoribus, ut nec lana illis ad usum suppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta esset, finitimis quoque urbibus subvenire cogitabat, Syriæ incolis semina subministrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde provisum fuerit. In summa, messe appetente, divisit per regionem quinquaginta millia hominum, quos ipse aluerat, atque hac ratione cum regnum afflictum summa cura sublevasset, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iisdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipsius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus prospiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipsum confugientes quæ desiderarunt assequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum distracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipso vero regno ad octogies mille. Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ sibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum sermone percrebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipso violata, ex animis populi universi jam fuerit deletum, sibique persuaserint ex ejus liberalitate abunde satisfactum esse, ope in malis gravissimis suppeditata. Quin & magna erat apud ex-

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum suppeditat.

Herodis cura & diligentia in populo sublevando.

Inde populi benevolentiam sibi conciliavit.

τι οὐκ ὄντων, εἰ καὶ δυνατὸν ὀλίγον ἐπὶ πολλοῖς εὐπορηθῆναι. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [p] πάντως εἰς τὴν βοήθειαν μὴ ἀμελεῖν, τὸν ὄντα κόσμον ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ συνέκοψεν ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν, μήτε τῆς ἐν ταῖς κατασκευαῖς ἐπιμελείας, μήτ᾽ εἴ τι τέχνῃ τίμιον ἦν, τούτου φεισάμενος. ἔπεμπε δ᾽ ἐπ᾽ Αἴγυπτον τὰ χρήματα, [q] Πετρωνίου [r] τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ Καίσαρος εἰληφότος. ὅτος οὐκ ὀλίγων ἐπ᾽ αὐτὸν [s] καταφευγόντων διὰ τὰς αὐτὰς χρείας, ἴδιός τε φίλος ὢν Ηρώδῃ, καὶ διασώσασθαι θέλων τοὺς [t] ὑπ᾽ αὐτῷ, πρώτοις μὲν ἔδωκεν ἐξάγειν τὸν σῖτον, εἰς ἅπαντα δὲ κατὰ τὴν ὠνὴν καὶ τὸν ἔκπλουν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν γενέσθαι τούτῳ [v] τῆς βοηθείας. ὁ γὰρ Ηρώδης, τούτων ἀφικομένων, ἐν ἀφορμῇ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν αὑτοῦ [x] προσθεὶς, οὐ μόνον ἀντιμετέθηκε τὰς γνώμας τῶν πρότερον χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μεγίστην ἐποιήσατο τὴν [y] ἐπίδειξιν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς προνοίας. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι᾽ αὐτῶν [z] τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν, ἔνειμε τοῦ σίτου τὴν [a] ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιησάμενος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἳ κατὰ γῆρας ἤ τινα προσοῦσαν ἄλλην ἀσθένειαν οὐχ ἱκανῶς εἶχον αὐτοῖς παρασκευάζειν τὰ σιτία, πεσσοὺς κατασκευάσας ἀρτοποιοὺς, καὶ παρέχων [b] ἑτοίμας τροφάς. ἐπιμελήθη δὲ καὶ τοῦ μὴ διαχειμάσαι μετὰ κινδύνων αὐτοὺς ἐποίησεν, συγκαταληφθείσης καὶ τῆς περὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπορίας, ἐφθαρμένων καὶ παντάπασιν ἐξαναλωθέντων τῶν βοσκημάτων, ὡς οὔτε ἐρίων εἶναι χρῆσιν, οὔτε τῶν ἄλλων σκεπασμάτων. ἐκπορισθέντων δ᾽ αὐτῷ καὶ τούτων, ταῖς πλησίον ἤδη πόλεσιν ἐπεβάλλετο τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς ἐν Συρίᾳ διδούς. καὶ τοῦτ᾽ ὤνησεν οὐχ ἧττον [c] αὐτὸν, [d] εὐτυχηθείσης εἰς εὐφορίαν τῆς χάριτος, ὡς ἅπασιν ἱκανὰ τὰ περὶ τὰς τροφὰς γενέσθαι. τὸ δὲ σύμπαν ἀμήτου περὶ τὴν γῆν ἐπιφανέντος, οὐκ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, ἃς αὐτὸς [e] ἔθρεψεν, εἰς τὴν χώραν διέπεμψε, καὶ [f] τούτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὑπὸ πάσης [g] φιλοτιμίας καὶ σπουδῆς ἀναλαβὼν, οὐκ ἥκιστα καὶ τοὺς πέριξ, ἐν ταῖς αὐταῖς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπεκούφισεν. οὐ γὰρ ἔσθ᾽ ὅστις ὑπὸ χρείας ἐντυχὼν ἀπελείφθη μὴ βοήθειαν [h] εὑρέσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τῶν ἰδιωτῶν ὅσοις ἀπορία διὰ τὸ πλειόνων προνοεῖσθαι συνετύγχανεν, ἐπ᾽ αὐτὸν καταφεύγοντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε γενέσθαι λογιζομένῳ, τοὺς μὲν ἔξω τῆς ἀρχῆς δοθέντας, σίτου κόρους μυρίους· ὁ δὲ κόρος δύναται [i] μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα· τοὺς δ᾽ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν περὶ ὀκτάκις μυρίους. τοσαύτην δὲ αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν τῆς χάριτος εὐκαιρίαν, ὥστε ἐν αὐτοῖς τε τοῖς Ιουδαίοις ἰσχῦσαι συνέβη, καὶ διαβοηθῆναι [k] παρὰ τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μὲν πάλαι μίση κινηθέντα, διὰ τὸ [l] παρακεχαραχθαι ἔνια τῶν ἐθῶν καὶ τῆς βασιλείας, ἐξαιρεθῆναι [m] τοῦ παντὸς ἔθνους, ἀντικατάλλαγμα δὲ φαίνεσθαι τὴν ἐν τῇ βοη-

p Πάντως εἰς τὴν βοήθειαν] Sic *Hen.* & *Lugd. Bat.* εἰς παῖδας *Busb.* πάντας in *Editis.* πάντας εἰς τὴν βοήθειαν ἀνελεῖν τὸν ὄντα κόσμον *Vat.*

q Πετρωνίου ——— εἰληφότος.] Petronius Ægypti Præfectus sub Augusto. Strabo lib. XVII. Dio Cass. lib. LIV. p. 524. SPANH.

r Τὴν ἐπαρχίαν] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὴν ἀρχὴν in *Editis Alüsque.*

s Καταφευγόντων] Καταπεφευγότων *Busb.* & *Hen.*

t Ὑπ᾽ αὐτῷ,] Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ᾽ αὐτὸν in *cæteris*, forsan pro ὑπ᾽ αὐτῷ.

v Τῆς βοηθείας.] *L. B.* τῆς βοηθείας τῆς Ηρώδου. quæ ex sequentibus nata videntur; de Petronio enim jam est sermo, non de Herode. HAV.

x Προσθεὶς,] *L. B.* προθεὶς.

y Ἐπίδειξιν] In Marg. *L. B.* ἀπόδειξιν.

z Τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν,] Τὰ περὶ τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

a Ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιησάμενος·] Forsan ἐξέτασιν. HUDS. In *Marg. L. B.* legitur ἐξέτασιν καὶ ἐξέτασιν. HAV.

b Ἑτοίμας τροφάς.] Ἑτοίμους τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

c Αὐτὸν,] Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *cæteris.*

d Εὐτυχηθείσης εἰς εὐφορίαν τῆς χάριτος,] Sic *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀτυχηθείσης *Busb.* εὐτυχηθείσης in *Editis Alüsque.*

e Ἔθρεψεν,] Ἔθρεψε καὶ ἀπεκαίνισεν εἰς τὴν χ. *Busb.* & *Hen.*

f Τούτῳ τῷ τρόπῳ] Τοῦτον τὸν τρόπον *Hen.* & *Busb.*

g Φιλοτιμίας] Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel industria recuperasset.*

h Εὑρέσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν.] Eo modo *Hen.* εὑρέσθαι in *Editis Alüsque.* si quis malit εὑρέσθαι, per me licet.

i Μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα·] Hic vel legendum (inquit *Capellus* de *Mensuris* & *Pond.* p. 108.) μαρεῖς vel μεδίμνους Σικελικούς, ut causa erroris sit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Σικελικοὺς pro Ἀττικοὺς rescribendum esse contendit G. *Agricola de Mens.* & *Pond.* Receptam *Josephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & *Zonaras* hisce verbis, ὁ δὲ κόρος δύναται, κατὰ τὸν Ἰώσηπον μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα. Videsis *Salmasii* Epist. 67. p. 142.

k Παρὰ τοῖς ἄλλοις,] Illud παρὰ è Codd. *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

l Παρακεχαράχθαι ἔνια τῶν ἐθῶν] Demosth. Philip. 1. SPANH.

m Τοῦ παντὸς] *L. B.* καὶ τοῦ παντὸς. non male. HAV.

βοηθείᾳ τὴν δεινοτάτην φιλοτιμίαν. εὔκλεια δὲ καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν ἦν, καὶ δοκεῖ τὰ δυσχερῆ συμβῆναι μὲν αὐτῷ μείζω λόγου, κακώσαντα δὲ τὴν βασιλείαν οὐχ ἥκιστα πρὸς εὐδοξίαν ὠφελῆσαι. τὸ γὰρ ἐν ταῖς ἀπορίαις μεγαλόψυχον παρὰ δόξαν ἐπιδεικνύμενος ἀντιμετέστησε τοὺς ὄχλους, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τὸν πάλαι γεγενημένον, ἀλλ' οἷον ἡ μετὰ τῆς χρείας ἐπιμέλεια [n] παρέστησε.

γ'. Περὶ δὲ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καὶ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πεντακοσίους ἐπιλέκτους τῶν σωματοφυλάκων, οὓς [o] Γάλλος Αἴλιος περὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἦγε, εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτῷ γενομένους. πάλιν οὖν αὐτῷ τῶν πραγμάτων πρὸς ἐπίδοσιν [p] εὐθυνομένων, βασίλειον ἐξῳκοδόμει περὶ τὴν ἄνω πόλιν, ὑπερμεγέθεις οἴκους ἐγείρων, καὶ κόσμον κατασκευάζων πολυτελέστατον χρυσοῦ καὶ λίθων καὶ [q] κατακλιμάτων· ὡς ἕκαστον αὐτῶν κλισίας μὲν [r] ἔχειν παμπόλλους ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, [s] κατὰ μέγεθος δὲ καὶ τὰς προσηγορίας. ὁ μὲν γὰρ Καίσαρος, ὁ δὲ Ἀγρίππα [t] ἐκέκλητο. προσελάμβανε δὲ καὶ γάμον αὐτῷ, κρατηθεὶς ἐξ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, μηδένα τὸν κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν [v] ὑπολογισμὸν ποιούμενος. ἀρχὴ δὲ αὐτῷ τῶν γάμων ἐγίνετο τοιάδε. [x] Σίμων ἦν Ἱεροσολυμίτης, υἱὸς Βοηθοῦ τινος Ἀλεξανδρέως, ἱερεὺς ἐν τοῖς γνωρίμοις, εἶχε δὲ θυγατέρα καλλίστην τῶν τότε νομιζομένων. ὄντος οὖν λόγου παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις περὶ αὐτῆς, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀκοῆς κεκινῆσθαι τὸν Ἡρώδην συνέβαινεν. ὡς δὲ καὶ θεασάμενον ἡ τῆς παιδὸς ἐξέπληττεν ὥρα, τὸ μὲν [y] ἀπ' ἐξουσίας χρώμενος διαπλέκειν ἅπαν ἀπεδοκίμαζεν, ὑπονοῶν, ὅπερ ἦν, εἰς βίαν καὶ τυραννίδα διαβληθήσεσθαι· βέλτιον δὲ ᾤετο γάμῳ τὴν κόρην λαβεῖν. καὶ τοῦ Σίμωνος ὄντος ἀδοξοτέρου μὲν ἢ πρὸς οἰκειότητα, μείζονος δὲ ἢ καταφρονεῖσθαι, τὸν ἐπιεικέστερον τρόπον μετῄει τὴν ἐπιθυμίαν, αὔξων αὐτοὺς καὶ τιμιωτέρους ἀποφαίνων. αὐτίκα γοῦν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Φαβητος ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα δὲ καθίστησιν ἐπὶ τῆς τιμῆς, καὶ τὸ κῆδος πρὸς αὐτὸν συνεπλέκετο.

δ'. Τελεσθέντος δὲ αὐτῷ τοῦ γάμου, προσκατεσκεύασεν φρούριον ἐπὶ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐνίκα Ἰουδαίους, ὅτε [z] τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος Ἀντίγονος ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦν. τοῦτο δὲ τὸ φρούριον ἀπέχει μὲν Ἱεροσολύμων περὶ ἑξήκοντα σταδίους, φυσικῶς δὲ ἰσχυρὸν, καὶ πρὸς κατασκευὴν ἐπιτηδειότατον. ἔστι γὰρ ἐγγὺς [a] ἐπιεικὴς κολωνὸς, εἰς ὕψος ἀνιὼν χειροποίητον, ὡς εἶναι μαστοειδῆ τὴν περιφοράν· διείληπται δὲ κυκλοτερέσι πύργοις, ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον, ξεστοῖς βαθμοῖς ἐξῳκοδομημένην εἰς διακοσίους. ἐντὸς δὲ αὐτοῦ κατάγωγαι βασίλειοι πολυτελεῖς, εἰς ἀσφάλειαν ὁμοῦ καὶ κόσμον πεποιημέναι· περὶ δὲ τὴν βάσιν τοῦ λόφου, διατριβαὶ κατασκευῆς ἀξιοθέατοι, τά τε ἄλλα καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὑδάτων, οὐ γὰρ ἔνυδρος ὁ τόπος ἐτύγχανεν, ἐκ μακροῦ [b] καὶ πλειόνων ἀναλωμάτων πεποιημένης. τὰ δὲ ἐπίπεδα περιῳκοδόμητο, πόλεως οὐδεμιᾶς ἐλάττω, τὸν λόφον ἀκρόπολιν

teros gloria: videturque in difficultates incidisse pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *summis* angustiis *omnium* opinione majorem ostenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio cum extitisse putarint, non qualem jam ante experti sunt, sed qualem ex cura illorum in necessitatibus sese exhibuit.

3. Sub illud autem tempus misit & Cæsari subsidio quingentos lectos homines de suis satellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno usui fuerunt. Cumque iterum res secundas & auctiores haberet, regiam in superiore urbe condidit, tricliniis exstructis amplissimis exornatisque auro sumptuosissime & marmoribus & lectis decubitoriis, ut illorum unumquodque lectis instrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujusque illorum* & appellationis. nam unum Cæsaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem sibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulsu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo suo obsequeretur. Nuptiæ autem factæ sunt ex hujusmodi occasione. Erat Simon *quidam* Hierosolymitanus, Alexandrini cujusdam nomine Boëthi filius, sacerdos, vir illustris, habebatque filiam omnium ejus (ut existimabatur) temporis formosissimam. Itaque cum in ore atque sermone Hierosolymitanorum esse cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, simul vero ac visa formæ venustate animum illi perculit puella, noluit uti sua potestate ad desiderium explendum, suspicans id, quod erat, sibi vitio versum iri ac si per vim & tyrannice ageret, satius vero arbitrabatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis esset, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati suæ satisfaciendi viam persequutus est, illos honoribus augendo & illustriores reddendo. Mox igitur Jesu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *istum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

4. Cum autem nuptias celebrasset, castellum etiam in eo loco construxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod castellum abest ab Hierosolymis plus minus sexaginta stadiis, natura munitum & ædificationi aptissimum. est enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu suo mammæ formam & similitudinem præ se ferat: distinguitur autem turribus rotundis, arduum habens ascensum, cumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis structum. intus vero diversoria sunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes structuræ spectatu dignissimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua destitutus erat) ex longo intervallo & magnis impensis factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro ar-

Cæsari quingentos ex suis satellitibus mittit Herodes.

Regiam Hierosolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jesu pontificatum abrogat, Simonem in ejus locum substituit, filiamque ejus uxorem ducit.

Castellum ædificat stadiis circiter LX ab Hierosolymis.

n Παρέστησε.] L. B. παρεστήσατο.

o Γάλλος —— θάλασσαν] Pro Αἴλιος Γάλλος Petav. Doct. Temp. P. II. p. 291. leg. Αἴλιος Λάργος è Dion. l. LIII. ubi Ælius Largus in Arabiam Felicem expeditionem duxisse dicitur. Male autem ex hoc Josephi loco Casaub. ad Sueton. Aug. cap. LXVI. pro Cornelio Gallo Ægypti Præfecto Aulum Gellium legendum putat. Decesserat hic enim antequam Petronius, de quo paullo antè, Ægypto præesset. SPANH.

p Εὐθυνομένων.] Ita Bodl. Hen (Cocceius) & Vat. Lugd. Bat. [illegible]. [illegible] in Editis.

q Κατακλιμάτων·] [illegible] Bodl. (Cocceius) & Hen. [illegible] Vat. [illegible] L. B.

r Ἔχειν παμπόλλους ἄνδρας] Εἶχε Vat.

s Κατὰ μέγεθος] Κατὰ τὰ μέγεθος Hen. καὶ μέγεθος [illegible] οἶκον, τὸν μὲν Καίσαρος καλῶν, τὸν δὲ Ἀγρίππα. κτ. Bodl., καὶ τὰ μέγεθος L. B.

t Ἐκέκλητο.] Κέκληθ Hen & Vat.

v Ὑπολογισμὸν ποιούμενος.] Ὑπόλογον ποιούμενος juxta Demosthenem.

x Σίμων —— [illegible].] Conf. Ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 7. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2 SPANH.

y Ἀπ' ἐξουσίας χρώμενος] Ἐπ' ἐξουσίας Hen.

z Τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος] Ita Hen. Lugd. Bat. & Bodl. ubi ἀρχῆς in cæteris.

a Ἐπιεικὴς κολωνὸς,] Ἐπιεικῶς Hen. & Vat

b Καὶ πλειόνων ἀναλωμάτων] Ita Bodl. & Vat. ἐκ μακροῦ δὲ καὶ δι' ἐκ. in Editis Aliisque.

arce subjectis domibus imminente.

Herodis mores.

5. Cum autem omnia quæ speraverat bene ei cecidissent, ne minima quidem tenebatur suspicione de ullo in regno suo motu, ut qui subditos utrinque ad obsequium adstrictos haberet, & timore, quod nemini supplicium remittebat, & cura sua, quod dum premerentur calamitatibus sese magnificum ostenderit. Veruntamen foris securitatem quæsivit, quasi in sui munimentum contra subditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynastas ex occasione colebat, quorum singulos muneribus prosequebatur, majoribus non omissis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus esset; ita ut sua omnia undique incrementa caperent ex prospero rerum successu. Atqui ex hac magnificentia, studioque demerendi Cæsarem & Romanorum potentissimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria instituta violare, dum & urbes ambitiosa sui ostentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tulissent, cum nobis interdictum sit statuas & simulachra Græcorum more colere, sed alias regiones & urbes *ita* instruxit & ornavit, Judæis semet quidem purgans, quod non suapte sponte sed ex jussu & mandatis hæc faceret, à Cæsare vero & Romanis gratiam iniens, quasi non adeo patriis moribus ac illorum honori studeret; dum tamen ipse in summa suæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illustriora sui dominatus monumenta posteris relinqueret. Quo factum est ut in animum induxerit urbes instaurare, & in eum finem immanes profuderit sumptus.

XIII. *Cæsarea constructio.*

6. Cumque animadvertisset in ora maritima locum urbi *condendæ* aptissimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice describendam aggressus est, & ædificia ejus universa dilapsa non tenui opera excitando, sed è candido lapide, tamque regiis sumptuosissimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operosissimum, portu quam tutissimo, magnitudine Piræeo pari, in quo naves commode stationem haberent & subducerentur, eoque magis structura visendo, quod locus ipse nihil suppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, sed materia aliunde advecta & immensis sumptibus omnia perfecta essent & absoluta. Sita quidem est hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen. Istæ autem urbeculæ maritimæ sunt, im-

Cæsareæ situs.

portuosæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam stationem quietam esse patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in salo morari necesse habeant. Cum autem in eo esset ut hanc regionis incom-

[c] ἔχουσα τ̃ ἄλλης οἰκήσεως.

ε'. Πάντων δὲ αὐτῷ προκεχωρηκότων εἰς ὅσον ἂν ἤλπιζε, τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ ταραχὰς οὐδ' ὁπωσοῦν δι' ὑποψίας εἶχεν, ἑκατέρωθεν ὑπηκόους [d] παρεσκευασμένος, φόβῳ μὲν ὡν ἀπαραίτητος εἰς τὰς τιμωρίας, τὴν ἐπιμέλειαν δὲ μεγαλόψυχος ἐν τ̃ περιστάσεις εὑρίσκων. περιεβάλλετο δὲ τὴν [e] ἔξωθεν ἀσφάλειαν, ὥσπερ ἐπιτείχισμα [f] αὐτῷ καὶ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιούμενος. πόλεσι μὲν γὰρ ὁμιλῶν δεξιῶς καὶ φιλανθρώπως, καὶ τοὺς δυνάστας ἐθεράπευεν [g] ἐν εὐκαιρίαις, ὧν [h] ἑκάστοις ἐδωρεῖτο, μείζους τὰς χάριτας ἐμποιῶν, καὶ τὸ μεγαλόψυχον φύσει πρὸς τὴν βασιλείαν εὐπρεπῶς ἔχων· ὡς αὐτῷ πάντα διὰ πάντων αὔξεσθαι πρὸς τὸ πλέον ἀεὶ προχωρούντων. ὑπὸ δὲ τ̃ εἰς τοῦτο φιλοτιμίας καὶ τ̃ θεραπείας, ἣν ἐθεράπευε Καίσαρα καὶ Ῥωμαίων τοὺς πλεῖστον δυναμένους, ἐκβαίνειν τ̃ [i] ἐθῶν ἠναγκάζετο, καὶ πολλὰ τ̃ νομίμων παραχαράττειν, πόλεις τε κτίζων ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ναοὺς ἐγείρων, οὐκ ἐν τῇ τ̃ Ἰουδαίων, οὐδὲ γὰρ ἂν ἠνέσχοντο, τ̃ τοιούτων ἀπηγορευμένων ἡμῖν, [k] ὡς ἀγάλματα καὶ τύπους μεμορφωμένους τιμᾷν πρὸς τ̃ Ἑλληνικὸν τρόπον, τὴν δ' ἔξω χώραν καὶ τὰς πόλεις οὕτως κατασκευάζειν, [l] Ἰουδαίοις μὲν ἀπολογούμενος, μὴ καθ' αὑτὸν, ἀλλ' ἐξ ἐντολῆς καὶ προσταγμάτων ταῦτα ποιεῖν, Καίσαρι δὲ καὶ Ῥωμαίοις, [m] τὸ μηδὲν τῶν οἰκείων ἐθῶν ὅσον τ̃ ἐκείνων τιμῆς ἐστοχάσθαι χαριζόμενος, αὐτὸς μέντοι τὸ σύμπαν αὑτοῦ στοχαζόμενος, ἢ καὶ φιλοτιμούμενος μείζω τὰ μνημεῖα τ̃ ἀρχῆς τοῖς αὖθις [n] ὑπολείπεσθαι. [o] ὅθεν καὶ περὶ τὰς ἐπισκευὰς τῶν πόλεων ἐκεκίνητο, καὶ πλείστας εἰς τοῦτο δαπάνας ἐποιεῖτο.

ϛ'. [p] Κατιδὼν δὲ καὶ πρὸς τῇ θαλάττῃ χωρίον ἐπιτηδειότατον δέξασθαι πόλιν, ὃ πάλαι Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος, τῇ τε διαγραφῇ μεγαλοπρεπῶς [q] ἐπεβάλλετο, καὶ τοῖς οἰκοδομήμασιν ἀνιεὶς ἅπασιν οὐ περιέργως, ἀλλ' ἐκ λευκῆς πέτρας, καὶ διακοσμῶν βασιλείοις τε πολυτελεστάτοις καὶ διαίταις πολιτικαῖς, τὸ δὲ μέγιστον καὶ πλείστου ἐργασίας παρασχὸν, ἀκλύστῳ λιμένι, [r] μέγεθος μὲν κατὰ τ̃ Πειραιᾶ, καταγωγὰς δ' ἔνδον ἔχοντι καὶ δευτέρους [s] ὑφόρμους, τῇ δὲ δομήσει περίβλεπτον, ὅτι μηδ' ἐκ τ̃ τόπου τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς μεγαλουργίας εἶχεν, [t] ἀλλ' ἐπισάκτοις καὶ πολλαῖς ἐξεπληρώθη ταῖς δαπάναις. κεῖται μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐν τῇ Φοινίκῃ, [v] κατὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον παράπλουν, Ἰόππης μεταξὺ καὶ Δώρων. πολισμάτια [x] ταῦτ' ἐστὶ παράλια, δυσόρμα διὰ τὰς κατὰ λίβα προσβολὰς, [y] αἳ, τὰς ἐκ τ̃ πόντου θῖνας ἐπὶ τὴν ἠϊόνα σύρουσαι, καταγωγὴν οὐ μαλίσκειν διδόασιν, ἀλλ' ἐστὶν ἀναγκαῖον ἀποσαλεύειν τὰ πολλὰ τοὺς ἐμπόρους ἐπ' ἀγκύραις. [z] τοῦτο τὸ δυσθετὸν τῆς χώρας ἐπανορθούμενος, [a] καὶ περιγράψας

[c] Ἔχουσα τ̃ ἄλλης οἰκήσεως.] Est perplexa constructio & σολοικοφανής. quam si quis omnino retinendam esse duxerit, utpote quod eam habeant *MSS.* vox πόλις subintelligenda videtur. Verum σολοικοφανία tollitur, ἔχοντα legendo.

[d] Παρεσκευασμένος,] Παρεσκευασμένους *Hen. Lugd. Bat. Busb.* & *Vat.*

[e] Ἔξωθεν ἀσφάλειαν,] Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Lugd. Bat. Hen. Epiphan.* & *Zonar.*

[f] Αὐτῷ καὶ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιούμενος.] *L. B.* transposita oratione, τοῦτο τοῖς ἀρχ. αὐτῷ ποιούμενος.

[g] Ἐν εὐκαιρίαις,] Vocula ἐν deest *Busb.* & *Hen.*

[h] Ἑκάστοις ἐδωρεῖτο,] Ἑκάστους *Hen.*

[i] Ἐθῶν ἠναγκάζετο] Sic *Busb.* (& *Cocceius*) ἰδιῶν *Hen.* proculdubio mendose pro ἰθῶν, in *Editis Aliisque* ἐθῶν.

[k] Ὡς ——— τρόπον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

[l] Ἰουδαίοις ——— ἐποιεῖτο.] Ἰουδαίοις μὲν &c. usque ad finem sectionis ἐποιεῖτο, non explicantur à *Rufino*. SPANH.

[m] Τὸ μηδὲν τ̃ οἰκείων] Τῷ μηδὲν *Hen.*

[n] Ὑπολείπεσθαι.] In *Marg. L. B.* ὑπολιπεῖσθαι.

[o] Ὅθεν ——— ἐποιεῖτο,] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[p] Κατιδὼν δὲ καὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo fere modo in lib. 2. *de Bello Jud.* κατιδὼν δὲ πρὸς τ. in *Editis*. HUDS. De Cæsarea exstructa infra lib. XVI. c. 5. §. 1. & *Harduin. de Num. Herod.* p. 28. Hinc *Jos. Scaliger Prolegom. in Euseb.* merito redarguit id, quod dicitur in *Justiniani Novell.* CIII. Vespasianum Stratonis Turrim CAESAREAM à se vocasse, quia is in partibus Palæstinæ Cæsar fuit salutatus &c. Sed imposuit Triboniano Colonia deducta in eam Urbem à Vespasiano non Patre, sed Tito, cujus Nummus habet ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. *In Nummis*: AUG. CAESAREA. SPANH.

[q] Ἐπεβάλλετο,] Ἐπεβάλετο *Busb.* & *Hen.*

[r] Μέγεθος μὲν κατὰ τ̃ Πειραιᾶ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

[s] Ὑφόρμους,] Λιμένα δὲ λιμένα vocat Strabo, ubi de Tyro. REL. Innuit forte locum Strabonis, qui exstat p. 757. ubi urbs illa similiter dicitur habere δύο λιμένας. HAV.

[t] Ἀλλ' ——— δαπάναις.] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[v] Κατὰ ——— Δώρων.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 5. Cæsarea inter Dora & Joppen, in Phœnice hic dicitur sita, ab aliis in Palæstina. *Flavia* eadem in Nummis dicta à Flaviorum temporibus. Hoc de Cæsareæ situ à Josepho adscriptum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 28. SPANH.

[x] Ταῦτ' ἐστὶ παράλια,] Ταῦτ' ἐστὶ καὶ παράλια *Busb.*

[y] Αἳ, τὰς ἐκ τ̃ πόντου] Αἱ ἀεὶ τὰς *Busb.*

[z] Τοῦτο τὸ δυσθετὸν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* τοῦτο τε δύσθετον in *ceteris*.

[a] Καὶ περιγράψας τ̃ πόλιν] Περιγράψας *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo admisso mox puto legendum (prout in lib. 1. de Bello

γραψε τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἦν αὐτάρκης πρὸς τῇ χέρσῳ μεγάλοις στόλοις ἐνορμεῖσθαι, λίθους ὑπερμεγέθεις καθιεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυιὰς εἴκοσιν, [b] οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ [c] πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτώ, [d] τὸ βάθος δὲ ἐννέα, τούτων οἱ μὲν μείζους οἱ δὲ ἐλάττους. ἡ δὲ ἐνδόμησις ὅσην ἐνέβαλεν κατὰ τῆς θαλάττης εἰς διακοσίους [e] πόδας. τούτων τὸ μὲν ἥμισυ προβέβλητο τῆς [f] κυμαγωγίας εἰς ἀπομάχεσθαι περικλώμενον ἐκεῖ τὸν κλύδωνα, [g] προκυμάτια γοῦν ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ λοιπὸν περιεῖχε λίθινον τεῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος [h] Δροῦσος ὀνομάζεται, πάνυ καλόν τι χρῆμα, τὴν προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ Δρούσου τοῦ Καίσαρος προγόνου, τελευτήσαντος νέου. ψαλίδες δὲ ἐνετετεύχατο συνεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ δὲ [i] πρὸ αὐτῶν ἀπόβασις [k] πλατεῖ κύκλῳ περιεστεφάνωκε τὸν πάντα λιμένα, περίπατος τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. ὁ δὲ εἴσπλους καὶ τὸ στόμα πεποίηται πρὸς βορρᾶν, [l] ὃς ἀνέμων αἰθριώτατος. βάσις δὲ τοῦ περιβόλου παντὸς, ἐν ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλεόντων, πύργος [m] περιελιγμένος ἐπὶ πολὺ στερρῶς ἀντέχειν· κατὰ δεξιὰν δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, καὶ τοῦ [n] κατὰ θάτερα πύργου μείζους, ὀρθοὶ δὲ καὶ συνεζευγμένοι. [o] προσέκειντο δὲ ἐν κύκλῳ τὸν λιμένα, λειοτάτου λίθου κατασκευῆς, συνεχεῖς οἰκήσεις, κἀν τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' οὗ ναὸς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ῥώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥτε πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [p] καλῆς τε ὕλης καὶ κατασκευῆς τετυχηκυῖα. τὰ δὲ [r] ὑπ' αὐτὴν, ὑπόνομοί τε καὶ λαῦραι, πραγματείαν οὐκ ἐλάττω τῶν ὑπερῳκοδομημένων ἔχουσι. τούτων αἱ μὲν κατὰ σύμμετρα διαστήματα φέρουσιν εἰς τὸν λιμένα καὶ τὴν θάλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑπέζωκεν, ὡς τούς τε ὄμβρους εὐμαρῶς καὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδίδοσθαι, τήν τε θάλατταν, ὅταν ἔξωθεν ἐπιφέρηται διαρρεῖν, καὶ τὴν σύμπασαν ὑποκλύζειν πόλιν. [s] κατεσκεύασε δὲ αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας, καὶ πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος ὄπισθεν ἀμφιθέατρον, πολὺν ὄχλον ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, καὶ κείμενον ἐπιτηδείως ἀποβλέπειν εἰς τὴν θάλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις οὕτως ἐξεπλήσθη [t] δωδεκαέτη χρόνῳ, καὶ τῆς ἐργασίας οὐκ ἐγκαμόντος, καὶ τῆς δαπάνης [v] ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

moditatem corrigeret, tantum in circuitu portus spatium descripsit quantum terram versus magnis classibus recipiendis sufficeret, immensæ magnitudinis saxis in viginti ulnarum profundum demissis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hisce majora, rursusque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exstruxit, ducentorum pedum latitudine erat. horum dimidium undarum agitationi opposuit, ut fluctuum circumquaque allisorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus distinctum, quarum maxima (quæ speciosa admodum erat) Drusus nominabatur, appellatione desumpta à Druso privigno Cæsaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diversoria: præque fornicibus exscensus lato ambitu toti portui circumdatus erat, locus ad inambulandum animi causa jucundissimus. Aditus autem & ostium portûs obversum est Aquiloni, ventorum placidissimo. Ad imum vero totius ambitus, à sinistra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini insistens, ad firmius resistendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverso majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata serie, lapide politissimo exstructæ, tumulo in medio exstante, in quo templum Cæsaris iis qui adnavigant eminus visum, habens statuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæsaris: atque urbs ipsa Cæsarea appellatur, tam materia quam structuræ artificio conspicua. Quod autem ad subterranea spectat, cuniculos meatusque angustos, non minori opere constantes quam quæ superstructa erant. horum nonnulli paribus à se invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero transversus omnes succinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æstu foris accedente, totam etiam urbem subluat. Exstruxit autem urbi & theatrum è saxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportunissimo situm, ut ei pateat prospectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta est annis XII, cum nec operi rex succubuisset, nec ei defuisset unde sumptus faceret.

Turris Drusus nominata.

ΚΕΦ. ι.

Ὡς Ἡρώδης αὐτοῦ παῖδας εἰς Ῥώμην πέμπει· καὶ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρου καὶ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, καὶ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ Φαρισαίων καὶ Ἐσσηνῶν, καὶ Μαναήμου.

Ἐπὶ τούτοις δὲ ὢν, καὶ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτοῦ πέμπειν εἰς Ῥώμην, Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον, [x] συντευξομένους Καίσαρι.

CAP X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: utque à Zenodoro & Gadarenis accusatus absolvitur, & Cæsaris benevolentiam sibi conciliat. De Pharisæis & Essenis, & Manahemo.

HIS autem absolutis, & Sebaste jam ante ædificata, statuit Romam filios suos mittere, Alexandrum & Aristobulum, [*] ut se Cæsari offerrent.

Herodes filios Romam mittit.

de Jud.) καθώς. Quin & καὶ ante περιέγραψε tollendum videtur.

b Οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν] *L. B.* πεντήκ. π. ἦσαν οἱ πλείους.

c Πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτώ,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

d Τὸ βάθος δὲ ἐννέα,] Εὖρος ὄντων, τοὺς δὲ καὶ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.*

e Πόδας.] *L. B.* πόδες.

f Κυμαγωγίας] Forte κυματωγῆς. COCC.

g Προκυμάτια] Προκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* προκυμία *Busb.* forsan pro προκυμία, aut προκυμαία. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

h Δροῦσος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

i Πρὸ αὐτῶν ἀπόβασις] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* πρὸ αὐτοῦ in *Editis.*

k Πλατεῖ κύκλῳ περιεστεφάνωκε] Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.*

l Ὃς ἀνέμων αἰθριώτατος] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

m Περιελιγμένος ἐπὶ πολὺ] Περιεγραμμένος *Hen.* περιγράφεται *Busb.*

& *Vat.*

n Κατὰ θάτερα πύργου] Ita cum *Cod. Busb.* καθ' ἑκάτερα in *Editis Aldisque.*

o Προσέκειντο δ' ἐν κύκλῳ τὸν λιμένα,] Sic *Hen.* & *Busb.* περίκειντο δὲ κύκλῳ in *ceteris.*

p Καλῆς τε ὕλης] Καλλίστης καὶ τῆς ὕλης *Busb.* Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

r Ὑπ' αὐτὴν,] *Gen.* ὑπ' αὐτῆς.

s Κατεσκεύασε —— ἀποβλέπειν,] Hoc modo legisse videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος, καὶ ὄπισθεν ἀμφ.

t Δωδεκαέτη χρόνῳ.] Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Thesauro Gr.* tom. 1. p. 1294. antea erat δωδεκαετῇ. verum δωδεκαετεῖ habent *Busb. Coccejus* & *Hen.* HUDS. Scribe (inquit *Huds.* in *Add.*) δωδεκαετεῖ χρόνῳ. Vide ad l. 15. c. 5. HAV.

v Ἐπαρκέσαντος] *L. B.* παντεπαρκέσαντος.

* *Ut se Cæsari offerrent.*] *Al.* ut salutarent Cæsarem.

x Συντευξομένους Καίσαρι.] Ἐντευξομένους *Busb.* & *Zonar.*

y Πολ-

Herodis filii à Pollione hospitio excipiuntur.

rent. Eò postquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ studiosissimum, diverterunt: eisque permissum est etiam apud Cæsarem diversari. nam & ipse eos accepit humanissime, & Herodi potestatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi, eique insuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atque Auranitidem: & dedit ob hujusmodi causam. *Erat* Zenodorus quidam, *qui* Lysaniæ domum conduxerat. Hic quidem non satis magnos reditus habebat, eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat supplebatque. Nam ea loca incolebant desperatæ vitæ homines, qui Damascenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impediebat, quin & ipse prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adversus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæsari de Zenodori injuriis scriberet flagitabant. Cæsar, his ad eum allatis *querelis*, rescripsit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, isque Herodi traderetur, ut ejus cura & diligentia cautum sit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum possessiones erant, sed tantum receptacula subterranea & speluncæ, ubi vitam cum pecoribus suis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut possent ex occulto diu resistere. Verum aditus *ad eos* sunt angusti, ut non plures quam singuli transire possint, sed interiora incredibili sunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum superius solum non supereminet, sed propemodum terræ æquale est. Id totum rupes est dura, & aditu difficilis nisi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ sed valde flexuosæ factæ sunt semitæ. His hominibus, si quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris est ut alii alios spolient, adeo ut à nullo scelerum genere sibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donatus à Cæsare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abstinerent, finitimisque pacem & securitatem præstitit.

De Zenodoro & Trachonitide.

Zenodorus & Gadarenses Herodem accusatum proficiscuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus esset præfectura, deinde, & quidem potissimum, quod Herodi principatum assequuto invideret, profectus est Romam ut eum accusaret. Et ille quidem re infecta reversus est. Agrippa vero missus est, ut provincias trans mare Ionium Cæsaris nomine procuraret: cumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amicissimus & familiarissimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenses quidam Herodem apud Agrippam accusatum iverunt: ac ille, eos nullo dignatus responso, regi vinctos remisit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus dissidium creare conabantur, idque de causa ut tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim, de suis rebus jam despe-

τούτοις ἀνελθοῦσι καταγωγὴ μὲν ἦν ὁ [y] Πολλίωνος οἶκος, ἀνδρὸς τῶν μάλιστα σπουδασάντων περὶ τὴν Ἡρώδου φιλίαν. ἐφεῖτο δὲ κἀν τοῖς Καίσαρος καταγίνεσθαι, καὶ γὰρ ἐδέξατο μετὰ πάσης φιλανθρωπίας τοὺς παῖδας, καὶ δίδωσιν Ἡρώδῃ τὴν βασιλείαν ὅτῳ βούλεται βεβαιοῦν τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων, καὶ χώραν ἔτι τόν τε [z] Τράχωνα καὶ [a] Βαταναίαν καὶ [b] Αὐρανῖτιν· ἔδωκε δὲ διὰ τοιαύτην [c] αἰτίαν. [d] Ζηνόδωρός τις [e] ἐμεμίσθωτο τὸν οἶκον τοῦ Λυσανίου. τούτῳ τὰ μὲν κατὰ τὰς προσόδους οὐκ ἤρκει· λῃστήρια δὲ ἔχων ἐν τῷ Τράχωνι, πλείω τὴν πρόσοδον ἐφέρετο. οἰκοῦσι γὰρ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ζῶντες τοὺς τόπους, οἳ τὰ Δαμασκηνῶν ἐλῄζοντο. καὶ Ζηνόδωρος οὐκ εἶργε, καὶ αὐτὸς τῶν ὠφελειῶν ἐκοινώνει. κακῶς δὲ πάσχοντες οἱ [f] πλειστόχωροι, [g] Οὐάρρωνος κατεβόων [h] τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος, καὶ γράφειν ἠξίουν Καίσαρι τοῦ Ζηνοδώρου τὴν ἀδικίαν. Καῖσαρ δὲ, ἀνενεχθέντων τούτων, [i] ἀντέγραφεν ἐξελεῖν τὰ λῃστήρια, τὴν δὲ χώραν Ἡρώδῃ [k] προσνέμειν, ὡς διὰ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκείνου μηκέτ᾽ ἂν ὀχληρῶν τῶν περὶ τὸν Τράχωνα γινομένων τοῖς πλησίον. οὐδὲ γὰρ ῥᾴδιον ἦν ἐπισχεῖν αὐτοὺς, ἐν ἔθει τὸ λῃστεύειν πεποιημένους, καὶ βίον οὐκ ἄλλοθεν ἔχοντας. οὔτε γὰρ πόλις αὐτοῖς, οὔτε κτῆσις ἀγρῶν ὑπῆρχε, [l] ὑποφυγαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, καὶ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων δίαιτα. μεμηχάνηνται δὲ καὶ συναγωγὰς ὑδάτων καὶ προπαρεσκευασμένας σιτίων, καὶ δύνανται πλεῖστον ἐξ ἀφανοῦς ἀντέχειν. αἵ γε μὴν εἴσοδοι στεναὶ [m] καὶ καθ᾽ ἕνα παρερχομένων, τὰ δ᾽ ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ πρὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ᾽ ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος οὐχ ὑψηλὸν, ἀλλ᾽ οἷον ἐξ ἐπιπέδου. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρὰ, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ τρίβῳ χρῷτό τις ἐξ ὁδηγίας. οὐδὲ γὰρ αὗται κατ᾽ ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [n] ἐξελίττονται. τούτοις ἐπειδὴ τῶν εἰς τοὺς πλησίον κακουργημάτων ἐκωλύοντο, καὶ [o] κατ᾽ ἀλλήλων ἦν ὁ τῆς λῃστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τούτῳ [p] λελεῖφθαι. λαβὼν δὲ τὴν χάριν Ἡρώδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν χώραν, ὁδηγῶν ἐμπειρίᾳ, τούς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς πέριξ ἀδεῆ τὴν εἰρήνην παρεῖχεν.

β. Ὁ δὲ Ζηνόδωρος ἀχθόμενος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῇ τῆς ἐπαρχίας ἀφαιρέσει, μᾶλλον δὲ καὶ φθόνῳ τὴν ἀρχὴν Ἡρώδου μετειληφότος, ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατηγορήσων αὐτοῦ. κἀκεῖνος μὲν ἄπρακτος ἀνεστράφη. πέμπεται δὲ Ἀγρίππας [q] τῶν πέραν Ἰονίου διάδοχος Καίσαρι· καὶ τούτῳ περὶ [r] Μιτυλήνην χειμάζοντι συντυχὼν Ἡρώδης, ἦν γὰρ εἰς τὰ μάλιστα φίλος καὶ συνήθης, εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ἀνεστράφη. [s] Γαδαρέων δέ τινες ἐπ᾽ Ἀγρίππαν ἦλθον κατηγοροῦντες Ἡρώδου, καὶ τούτους ἐκεῖνος, οὐδὲ λόγον αὐτοῖς δοὺς, ἀναπέμπει τῷ βασιλεῖ δεσμίους. οἵ τε Ἄραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡρώδου, διεκινοῦντο, καὶ στασιάζειν ἐπεχείρουν αὐτῷ τὰ πράγματα τότε, καὶ μετ᾽ αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογωτέρας. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ἀπογινώσκων

ἤδη

y Πολλίωνος οἶκος.] Videsis *Casaub.* adv. *Baron.* p. 90. & *Montacutium* in *Exercit.* IV. p. 158. HUDS. Asinii Pollionis, alius proinde à Pollione Pharisæo, de quo supr. lib. 14. c. 9. §. 4. item lib. 15. c. 1. §. 1. & paulo post §. 4. SPANH.

z Τράχωνα] Vid. infr. §. 3. SPANH.

a Βαταναίαν] Βαταναίᾳ supr. lib. 4. c. 7. §. 4. vid. & ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

b Αὐρανῖτιν] Sic lego ex lib. 1. de *Bello Jud.* Αὐρανῖτιν in *Editis.* Αὐρανίτιδα *Hen.* καὶ Αὐρανῖτιν ἔδωκε διὰ τ. *Bas.* HUDS. Conf. infr. §. 2. & ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

c Αἰτίαν.] *L. B.* αἰτίαν παραλαβὼν, quasi delendum foret διὰ. HAV.

d Ζηνόδωρός —— Λυσανίου.] Hic forsan ille est, cujus meminit Strabo lib. 16. p. 756. Ed. *Paris.* HUDS. in *Add.* Id. de Zenodoro ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

e Ἐμεμίσθωτο τὸν οἶκον] Ἐμισθώσατο *Bas.*

f Πλειστόχωροι,] Lege πλησιόχωροι.

g Οὐάρρωνος κατεβόων τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita cum *Casaubono* lego ex *Vet. Interpr.* antea erat Οὐάρρωνος. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 20. § 4. SPANH.

h Τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita *Hen.* & *Vat.* τοῦ Τράχωνος ἡγεμ. *Bas.* τοῦ ἡγεμ. in *Editis.*

i Ἀντέγραφεν ἐξελεῖν] Ἀντέγραψεν *Bas.* & *Hen.*

k Προσνέμειν,] Προσνέμειν *Bas.*

l Ὑποφυγαὶ] Ita ex *L. B.* posuimus. *Vulgati* & *Alii* φυγαὶ. HAV.

m Καὶ καθ᾽ ἕνα] Illud καὶ è *Cod. Hen.*

n Ἐξελίττονται.] Ἐξελίσσονται, solus *Vat.*

o Καὶ κατ᾽ ἀλλήλων] Ita *Hen.* κατ᾽ ἀλλήλων absque καὶ in *ceteris.*

p Λελεῖφθαι.] Ita *Hen.* (*Cocceius*) & *Gall.* λελῆφθαι in *ceteris.*

q Τῶν πέραν Ἰονίου διάδοχος] Trans Ionium *Ruff.* SPANH.

r Μιτυλήνην] Μυτιλ. ex Nummis. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ. SPANH.

s Γαδαρέων] Mox §. 3. Γαδαρεῖς. Nummi ΓΑΔΑΡΕΩΝ seu ΓΑΔΑΡΩΝ. SPANH.

t Αὐ-

ἤδη τῶν κατ᾽ αὐτὸν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τι τὴν [t] Αὐρανῖτιν αὐτοῖς ἀποδόσθαι ταλάντων πεντήκοντα. ταύτης ἐμπεριεχομένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρούμενοι, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν ταῖς καταδρομαῖς, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ πρὸς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπειθον δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν στρατιωτῶν, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [v] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἐνδιδόντες, οὗ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πράττοντες τοῦ βίου. ταῦτα ἐκ μακροῦ γινώσκων Ἡρώδης, ὅμως οὐκ εἰς τὸ δυσμενὲς, ἀλλ᾽ ἐξ ἐπιλογισμοῦ περιῄει, ταραχαῖς οὐκ ἀξιῶν ἀφορμὰς ἐνδιδόναι.

rans, eis suæ præfecturæ partem, Auranitidem *scilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæsar, continebatur, tanquam injuste ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incursiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & sibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infesti erant, semper sperantes, & novis rebus studentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hostiliter agebat, sed eos prudenter leniebat, neque turbis occasionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ suæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodi infensi.

γ΄. Ἤδη δ᾽ [x] αὐτῷ [y] τῆς βασιλείας [z] ἑπτακαιδεκάτου [a] περιελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γάδαρα κατοικούντων οἱ πλεῖστοι κατεβόων Ἡρώδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐπιτάγμασι καὶ τυραννικὸν εἶναι. ταῦτα δὲ ἀπετόλμων μάλιστα μὲν ἐγκειμένου καὶ [b] διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ παρέχοντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφαιρεθῆναι μὲν τῆς Ἡρώδου βασιλείας, προσθήσειν δὲ τῇ διοικήσει τοῦ Καίσαρος. τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ [c] Γαδαρηνοὶ [d] οὐ μικρὰν [e] καταβοὴν ἐποιήσαντο, θράσει τοῦ μηδὲ τοὺς ὑπ᾽ Ἀγρίππα παραδοθέντας ἐν τιμωρίᾳ γενέσθαι, διαφέντος Ἡρώδου καὶ μηδὲν κακὸν εἰργασμένου· καὶ γὰρ, εἴ τις ἄλλος, ἐδόκει δυσπαραίτητος μὲν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτάνοντας ἀφιέναι. κατηγορούντων οὖν ὕβρεις καὶ ἁρπαγὰς καὶ κατασκαφὰς ἱερῶν, ὁ μὲν Ἡρώδης ἀταράκτως ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδεξιοῦτο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, οὐδὲν ὑπὸ τῆς ταραχῆς τοῦ πλήθους μεταβαλὼν τῆς εὐνοίας. καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, οἱ περὶ τούτων [f] ἐρρήθησαν λόγοι· ταῖς δ᾽ ἑξῆς οὐκέτι [g] προῆλθε διάγνωσις. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ τε Καίσαρος καὶ τοῦ συνεδρίου, καὶ προσδοκήσαντες ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐκδοθήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, κατὰ φόβον αἰκίας οἱ μὲν ἀπέσφαττον αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτί, τινὲς δὲ καθ᾽ ὕψους [h] ἀφίεσαν, ἄλλοι δ᾽ εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπίπτοντες ἑκόντες διεφθείροντο. ταῦτα δὲ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τῆς προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ὅθεν οὐδὲ μελλήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ἡρώδην. ἐπισυμπίπτει δὲ οὐ μέτριον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. [i] ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ σπλάγχνου, καὶ πολλοῦ κατὰ τὴν ἀσθένειαν ὑποχωροῦντος αἵματος, [k] ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐκλείπει τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τὴν τούτου μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ἡρώδῃ δίδωσιν, ἣ μεταξὺ τοῦ [l] Τράχωνος καὶ τῆς Γαλιλαίας ἦν, [m] Οὐλάθαν καὶ [n] Πανιάδα καὶ τὴν πέριξ χώραν. ἐγκαταμίγνυσι δ᾽ αὐτὸν καὶ τοῖς ἐπιτροπεύουσι τῆς Συρίας, ἐντειλάμενος μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τό, τε ὅλον εἰς τοῦτο προῆλθεν εὐτυχίας, ὥστε δύο τούτων τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διεπόντων, τοσήνδε τὸ μέγεθος οὖσαν, [o] Καίσαρος καὶ μετ᾽ αὐτὸν Ἀγρίππα, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, Καῖσαρ μὲν οὐδένα μετ᾽ Ἀγρίππαν Ἡρώδου προετίμησεν, Ἀγρίππας

3. Cum autem jam annum decimum septimum in regno egisset *Herodes*, venit Cæsar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expostulare cœperunt, imperiosum esse acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, instigando, & de Herode conquerendo, jurandoque se nunquam deserturum eos, quin Herodis regno adempturum esse & Cæsaris ditioni adjecturum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* sustulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dedissent, sed ab Herode dimissi, nihilque mali ab eo passi fuissent: etenim, si quis alius, in suos inexorabilis esse existimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem se præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum eversionibus accusaretur, Herodes imperturbatus parabat causam suam defendere: sed Cæsar ei dextram dedit, neque quidquam de sua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hisce rebus actum est; die vero sequenti non perrectum est in cognitione. Nam Gadareni, propensionem tum ipsius Cæsaris tum assessorum videntes, & se regi traditum iri (ut erat verisimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim se noctu interfecerunt, partim *ex alto* se præcipitarunt, aliique se in fluvium dejicientes mortem sibimet consciverunt. Ista autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæsar sine ulla dubitatione Herodem absolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum cessit. Nam Zenodorus, rupto intestino, multoque, cum viribus deficeretur, amisso sanguine, vita decessit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæsar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam posita) *scilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eisque, ne quid sine Herodis sententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo isti regerent, Cæsar eique proxime Agrippa, ex *singulari* in eum benevolentia, Cæsar quidem neminem secundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero secundum Cæsarem Herodi primum in amicitia sua locum tribuerit. Itaque

Augustus Cæsar in Syriam venit.

Gadareni Herodem accusant.

Causæ suæ diffisi semetipsos male mulctant.

Zenodori mors.

Cæsaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

Herodes tetrarchiam à Cæsare Pheroræ impetrat.

t Αὐρανῖτιν] Supra §. 1. Gen. Ἀβρανῖτιν SPANH.

v Ἐλπίζοντες ἀεὶ] Ἐπελπίζοντες Bodl. & Vat.

x Αὐτῷ τῆς βασιλείας ἑπτακαιδεκάτου] Anno XVII. Regni Herodis profectio Augusti in Syriam. *Petav D. Temp.* l. IV. c. 1. vertenda hæc statuit: *Cum jam regni XVII. annus Herodi præteriisset.* quod probat Pagius adv. Baron. p. 18. SPANH.

y Τῆς βασιλείας] Τῇ βασιλείᾳ *Hen.*

z Ἑπτακαιδεκάτου] *Sc.* à morte Antigoni. *Usserius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 347.

a Περιελθόντος ἔτους.] Περιελθόντος Bodl. περιελθόντος *Hen.*

b Διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου,] Καὶ διαβάλλοντος αὐτὸν Bodl.

c Γαδαρηνοὶ] Γαδαρεῖς *Hen.* & *Bodl.* & in *Epiphanii* versione *Gadarenses*, HUDS. Supra §. 2. Γαδαρέων. SPANH.

d Οὐ μικρὰν] Illud οὐ è *MSS.*

e Καταβοὴν] Sic καταβοὴν sup. lib. 4. c. 3. §. 1. ὁ δὲ πᾶς δῆμος φιλεῖ χαίρειν τῇ καταβοῇ τῶν ἐν τέλει· καταβοὴ *Thucyd. lib.* 1. *p.* 48. SPANH.

f Ἐρρήθησαν λόγοι·] Ἐρρήθησαν *Bodl.* rectius ἐρρήθησαν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Προῆλθε] *L. B.* προσῆλθε.

h Ἀφίεσαν.] Ἠφίεσαν *Hen* & *Bodl.*

i Ὁ γὰρ —— αἵματος,] Vixisse Zenodorum Tetrarcham ad Initia Herodis & Philippi Tetrarcharum censet Harduin. de Numm. Herod. p. 25. 26. SPANH.

k Ἐν —— τὸν βίον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

l Τράχωνος] Verum Trachonitida Zenodoro tribuit infr. lib. 16. c. 9. §. 1. & supr. §. 1. & Dio Cassius lib. LIV. 602. SPANH.

m Οὐλάθαν] Infra lib. 17. c. 2. §. 3. Οὐλαθά. SPANH. Οὐλάθαν *Lugd. Bat.*

n Πανιάδα] Πανειάδα *Eusebio Aliisque.* HUDS. Vel Πανεάδα. SPANH.

o Καίσαρος —— Καῖσαρ] Idem ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

p Πρὸ-

que pro ea quæ sibi ex *gratia* nata est fiducia, à Cæsare * tetrarchiam petiit fratri suo Pheroræ, atque ipse ei centum talentorum reditum de suo regno dedit, ut si forte moreretur *Herodes*, esset in tuto Pheroræ res, nec ea potirentur Herodis filii. Postquam autem Cæsarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exstruxit, ex candido saxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus est pulchra admodum in monte, eique subjectus est terræ hiatus & vorago prærupta immensæ altitudinis, stagnantis aquæ plena: supra autem mons ingens imminet, & infra specum oriuntur fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo insuper exornavit *Herodes*, quod Cæsari sacrum esse voluit.

Jordanis ortus.

4. Tunc etiam sui regni hominibus tertiam vectigalium partem remisit, prætextu quidem ut semet post *terræ* sterilitatem recrearent reficerentque: sed id magis faciebat, ut ab illis sibimet infensis gratiam iniret. Nam ejusmodi opera quibus adeo studuerit, quasi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant. atque in ore erat omni populo, quippe semper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occasiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, simulve ambulare aut vivere non liceret, observantibus omnia custodibus: atque si quis deprehensus esset, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum secreto, in Hyrcaniam castellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui observarent si qui convenirent. Quin ipsum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexisse: ac sæpe vestitu privati hominis sese noctu turbis immiscuisse, ut experiretur & rescisceret quid de principatu *illius* sentirent. Quod si qui obstinate in mores consentire recusarent, eos modis omnibus persequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos censebat, atque ipsos compulit ut sacramento se astringerent fidelitatem ei in imperio conservaturos esse. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ postulabat consenserunt: qui vero fastidiose stomachabantur, & sese cogi non sustinebant, eos quavis ratione è medio tollebat. Volebat etiam Pollionem Pharisæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: sed illi in eam rem non consenserunt; neque tamen, ut cæteri qui juramentum detrectarunt, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem necessitate ex-

Herodes Judæos indies majore servitute premit.

Pollio & Sameas Pharisæi.

Essæi Pythagoricis similes.

ἐν δὲ τῷ μετὰ Καίσαρος [p] πρῶτον ἀπέδιδε φιλίας τόνον Ἡρώδης. τοιαύτης δ' ἐχόμενος παρρησίας, τῷ μὲν ἀδελφῷ [q] Φερώρᾳ παρὰ Καίσαρος ᾐτήσατο τετραρχίαν, αὐτὸς ἀπονείμας ἐκ τῆς βασιλείας πρόσοδον ἑκατὸν ταλάντων, ὡς, [r] εἰ καί τι πάσχοι, τὰ κατ' ἐκεῖνον ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ μὴ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κρατεῖν. Καίσαρα δ' ἐπὶ θάλατταν προπέμψας, ὡς ἐπανῆκεν, ἐν τῇ Ζηνοδώρου περικαλλέστατον αὐτῷ ναὸν ἐγείρει πέτρας λευκῆς, [s] πλησίον τοῦ [t] Πανείου καλουμένου. [v] σπήλαιον ἐν ὄρει περικαλλές ἐστιν, ὑπ' αὐτῷ δὲ γῆς ὀλίσθημα, καὶ βάθος ἀπέρρωγος [x] ἄφατον, ὕδατος ἀκινήτου πλέων· καθύπερθεν δ' ὄρος παμμέγεθες, ὑπὸ δὲ τὸ σπήλαιον ἀνατέλλουσιν [y] αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. τοῦτον ἐπισημότατον ὄντα τὸν τόπον, καὶ τῷ ναῷ προσεκόσμησεν, ὃν ἀφιέρωσε Καίσαρι.

δ'. Τότε καὶ τὸ τρίτον μέρος ἀφῆκε τῶν φόρων τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ, πρόφασιν μὲν ὡς ἀναλάβοιεν ἐκ τῆς ἀφορίας, τὸ δὲ πλέον ἀνακτώμενος ἔχοντας δυσμενῶς. κατὰ γὰρ τὴν ἐξεργασίαν τῶν τοιούτων ἐπιτηδευμάτων, ὡς ἂν λυομένης αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας, καὶ μεταπιπτόντων τῶν ἐθῶν, χαλεπῶς ἔφερον. [z] καὶ λόγος δὲ πάντων ἐγίνετο παροξυνομένων ἀεὶ καὶ περιστελλομένων. ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο, ἀφαιρούμενος μὲν τὰς εὐκαιρίας, ἐπιτάττων δ' ἀεὶ γίνεσθαι πρὸς τοῖς πόνοις, [a] ἦν δ' οὔτε σύνοδος ἐφειμένη τοῖς περὶ τὴν πόλιν, οὔτε κοινωνία περιπάτου καὶ διαίτης, ἀλλ' ἐπετηρεῖτο πάντα. καὶ χαλεπαὶ τῶν φωραθέντων ἦσαν αἱ κολάσεις· πολλοί τε καὶ φανερῶς [b] καὶ λαθόντες εἰς τὸ φρούριον ἀναγόμενοι, τὴν [c] Ὑρκανίαν, ἐκεῖ διεφθείροντο. κἂν τῇ πόλει, κἂν ταῖς ὁδοιπορίαις ἦσαν οἱ τοὺς συνιόντας εἰς ταὐτὸν ἐπισκοποῦντες. ἤδη δέ φασιν οὐδ' αὐτὸν ἀμελεῖν τούτου τοῦ μέρους, ἀλλὰ πολλάκις ἰδιώτου σχῆμα λαμβάνοντα καταμίγνυσθαι νύκτωρ εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ πεῖραν αὐτὸν ἣν ἔχουσιν [d] ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς λαμβάνειν. τοὺς μὲν οὖν παντάπασιν [e] ἐξαυθαδιαζομένους, πρὸς τὸ μὴ [f] συμπεριφέρεσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι, πάντας ἐπεξῄει τρόπους· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ὅρκοις ἠξίου πρὸς τὴν πίστιν ὑπάγεσθαι. καὶ [g] συνηνάγκασεν αὐτῷ ἐνώμοτον τὴν εὔνοιαν ἦ μὴν διαφυλάξειν [h] ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁμολογεῖν. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ, κατὰ θεραπείαν καὶ δέος, εἶκον οἷς ἠξίου· τοὺς δὲ φρονηματώδεις καὶ δυσχεραίνοντας ἐπὶ τῷ καταναγκάζεσθαι, παντὶ τρόπῳ ἐκποδὼν ἐποιεῖτο. [i] συνέπειθε δὲ καὶ [k] τοὺς περὶ Πολλίωνα τὸν Φαρισαῖον καὶ [l] Σαμέαν, καὶ τῶν ἐκείνοις συνδιατριβόντων τοὺς πλείστους ὀμνύειν· οἱ δ' οὔτε συνεχώρησαν, οὔθ' ὁμοίως τοῖς ἀρνησαμένοις ἐκολάσθησαν, ἐντροπῆς διὰ τὸν Πολλίωνα τυχόντες. [m] ἀφείθησαν δὲ ταύτης τῆς ἀνάγκης καὶ οἱ παρ' [n] ἡμῖν [o] Ἐσ-

p Πρῶτον —— Ἡρώδης.] Illa πρῶτον ἀπέδιδε φιλίας τόνον Ἡρώδης accepta debemus *Codd. Hen. Lugd. Bat.* & *Bosb.* τὰ μετὰ Καίσαρος ἐπίδοξα μετ' Ἀγρίππαν, ὑπ' Ἀγρίππα δὲ μετὰ Καίσαρα, lib. 1. *de Bello Jud.*

* *Tetrarchiam petiit fratri suo Pheroræ,*] *Id est*, unam de quatuor regionis partibus.

q Φερώρᾳ —— τετραρχίαν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.

r Εἰ καί τι πάσχοι,] Sic *Bosb. Lugd. Bat.* & *Hen.* εἰ καὶ πάσχοι in *Editis Aliisque.*

s Πλησίον τοῦ Πανείου καλουμένου.] Conf. sup. lib. VIII. c. 8. §. 4. Πάνειον montem extitisse negat, sed factum Harduin. de Num. Herod p. 10 Verum mons etiam dicitur infr. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. § 3. SPANH.

t Πανείου] Ita in libris omnibus *Josephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνειον σπήλαιον Πελλαμονίως *Stephano Byzant.* Juxta *Eusebium* tamen (in *Hist. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνειας scribendum. Videsis *Scalig.* in *Euseb.* p. 157. *Salmasium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Norisium* de *Epochis Syro-Maced.* Diss. IV. *Spanhemium* de *Præst. Num.* Diss. IX. *Basnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 918.

v Σπήλαιον] Πανείου ὄρους meminerunt *Euseb.* & *Philostorgius.* nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Josephus*, nec alii Veterum quod sciam ulli præter istos. Nec est quod quis nummum objiciat, qui habet, ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ ΚΑΙ ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. cum illa ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ possint æque referri ad specum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut ostendit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 324.

x Ἄφατον] Ἄβατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto.

y Αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ.] Vide *Nildium* p. 274. & *Reland.* in P. S. 922. HUDS in *Add.* Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

z Καὶ λόγος δὲ πάντων ἐγίνετο] Καὶ λόγος δὲ πάντων ἐγίνετο *Hen.* & *Vat.*

a Ἦν δ' —— ἀναχώρησις,] Idem Zonaras p. 242. SPANH.

b Καὶ λαθόντες] Ita *MSS. Gen. ms. Coccejus* ι.

c Ὑρκανίαν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς λαμβάνειν] Ita *Bosb. Hen.* & *Epiphan.* (περὶ *Lugd. Bat.* at *Coccejus* conjicit pro οἱ reponendum forte esse ἔχουσιν) οἱ περὶ in *Editis Aliisque.*

e Ἐξαυθαδιαζομένους,] In *Editis* ἐξαυθαδιαζομένους, proculdubio pro (ut & corrigit *Coccejus*) ἐξαυθαδιαζομένους. verum ἐξαυθαδιζομένους habent *Bosb.* & *Hen.*

f Συμπεριφέρεσθαι] Ita *Bosb. Lugd. Bat.* & *Hen.* συμπαραφέρεσθαι in *Editis Aliisque.*

g Συνηνάγκασεν αὐτῷ] Συνηνάγκαζεν *Vat.*

h Ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁμολογεῖν.] Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς *Hen. Lugd. Bat.* & *Bosb.*

i Συνέπειθε δὲ] Ita *MSS.* & *Zonar.* συνέπεισε perperam in *Editis.*

k Τοὺς —— Σαμέαν,] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. & supr. hoc eod. cap. 1. SPANH.

l Σαμέαν,] Σαμαίαν *Bosb.* & *Hen.* sicuti lib. 1. c. 1. §. 1. Videsis *Casaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Historia Doctorum Misnicorum.*

m Ἀφείθησαν δὲ ταύτης] Ita in *MSS.* ἀφίθησαν in *Editis.*

n Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.

o Ἐσ-

ἡμῖν καλούμενοι. γένος δὲ τοῦτ' ἐστὶ διαίτῃ χρώμενον τῇ παρ' Ἕλλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις σαφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Ἐσσηνοὺς ἀφ' οἵας αἰτίας ἐτίμα, μεῖζόν τι φρονῶν ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπρεπὴς ὁ λόγος φανεῖται τῷ τῆς ἱστορίας γένει, συνδηλῶν καὶ τὴν ὑπὲρ τούτων ὑπόληψιν.

ε'. Ἦν τις [p] τῶν Ἐσσηνῶν [q] Μανάημος ὄνομα, καὶ τἄλλα κατὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ βίου καλοκἀγαθίᾳ [r] μαρτυρούμενος, καὶ [s] πρόγνωσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων. οὗτος ἔτι παῖδα τὸν Ἡρώδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα κατιδὼν, βασιλέα Ἰουδαίων προσηγόρευσεν. ὁ δὲ ἀγνοεῖν ἢ κατειρωνεύεσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δὲ, μειδιάσας ἠρέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [t] κατὰ τῶν γλουτῶν, "ἀλλά τοι καὶ βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [v] ἀπάρξεις, [x] ἠξίωσαι γὰρ ἐκ Θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μανάημου πληγῶν, ὥστε καὶ τοῦτό σοι σύμβολον εἶναι τῶν κατὰ τὴν τύχην μεταπτώσεων. ἄριστος γὰρ ὁ τοιοῦτος λογισμὸς, [y] εἰ καὶ δικαιοσύνην ἀγαπήσειας, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ἐπιείκειαν δὲ πρὸς τοὺς πολίτας· ἀλλ' οὐ γὰρ οἶδά σε τοιοῦτον ἐσόμενον, τὸ πᾶν ἐπιστάμενος. [z] εὐτυχίᾳ μὲν γὰρ ὅσον οὐκ ἄλλος διοίσεις, καὶ τεύξῃ δόξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας ἕξεις καὶ τοῦ δικαίου. ταῦτα δ' οὐκ ἂν λάθοι [a] τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου, [b] τῆς ἀντ' αὐτῶν ὀργῆς [c] ὑπομνημονευομένης." τούτοις αὐτίκα μὲν ἥκιστα τὸν νοῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτῶν, Ἡρώδης. κατὰ μικρὸν δὲ ἀρθεὶς, ἕως καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς [d] μεταπέμπεται τὸν Μανάημον, καὶ περὶ τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [e] ἐπυνθάνετο. Μανάημος δὲ, τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δὲ σιωπῶντος αὐτοῦ, μόνον εἰ δέκα γένοιντο τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὶ προσεπύθετο· καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπὼν, ὅρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τῆς προθεσμίας. Ἡρώδης δὲ καὶ τούτοις ἀρκεσθεὶς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ [f] πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Ἐσσηνοὺς τιμῶν διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ παράδοξα, δηλῶσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ [g] διὰ τοιαύτην ὑπὸ καλοκἀγαθίας καὶ τῆς τῶν θείων ἐμπειρίας ἀξιοῦνται.

cepti fuerunt etiam qui Essæi appellantur. isti autem sunt genus hominum qui simili vitæ instituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Essenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab historica narratione alienus videbitur hujusmodi sermo; præsertim cum ostendat, quam de istis opinionem homines habuerint.

5. Erat Essenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ instituto ob morum honestatem bene audiens, & qui futura divino instinctu prævideret. Hic conspicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut sui notitiam non habere aut jocari arbitratus, submonuit *eum*, se privatum esse. At Manahemus, leniter subridens, & ei nates manu feriens, "Atqui & regnabis, inquit, & imperium "(à Deo quippe dignus habitus) feliciter auspicaberis: & memento ictuum Manahemi, ut hoc "tibi sit indicium mutationum fortunæ. Optima "enim erit hujusmodi cogitatio, si justitiam & "pietatem erga Deum amaveris, & erga cives clementiam: verum ego, totius rei gnarus, scio te "non talem futurum. Vitam enim fortunatam tu "quidem, si quisquam alius, ages, & laudem tibi "paries æternam, sed pietatis & justitiæ oblivionem capies. Hæc autem Deum sane non latebunt, dum sub vitæ tuæ finem de te pœnas ob "ista sumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei spem nullam haberet. sed postquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus est, in ipso imperii vigore Manahemum accersit, & ex eo quamdiu regnaturus esset quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: sed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum esset regnum: ad quod ille respondit, etiam viginta aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præstituit. Herodes vero etiam hisce contentus, & Manahemum dextra ei data dimisit, ac deinceps Essenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene superant, nobis tamen visum est lectoribus indicare, & de nostris id palam facere, quod multi illorum in hujusmodi rebus propter vitæ honestatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Manahemus Essenus, vates.

Quare Essenos in honore habuit Herodes.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Ἡρώδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μεῖζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξετέλεσε· καὶ περὶ τῆς βάρεως, ἣν Ἀντωνίαν ἐκάλεσεν.

Τότε [h] νῦν [i] ὀκτωκαιδεκάτου τῆς Ἡρώδου βασιλείας [k] γεγονότος ἐνιαυτοῦ, μετὰ τὰς προειρημένας πράξεις,

CAP. XI. XIV.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atque altius & magnificentius exstruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

TUnc igitur decimo octavo regni Herodis anno, post ea facta quæ superius dicta sunt, arduum

o Ἐσσηνοὶ καλούμενοι.] Ἐσσηνοὶ, qui Ἐσσαῖοι, Ἐσσαῖος apud Zonaram p. 243. A. B. conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. item supr. lib. 13. c. 10. §. 8. Porphyr. de Abstin. lib. IV. c. XI. XII Euseb. Præp. lib. IX. c. 11. Item *Philo* libro Quod omnis studiosus liber. SPANH.

p Τῶν Ἐσσηνῶν] Conf. sup §. 4. SPANH.

q Μανάημος ὄνομα,] Hunc illum Manahemum esse ajunt, cujus meminit Autor *Juchasin*, tanquam collegæ ipsius *Hillelis*, antequam ei accesserat *Schamejas*. Vide *Juchasin*, fol. 19

r Μαρτυρούμενος,] Μαρτυρούμενος *Busb. & Vat.* Vide *Pricæum* ad *Act.* c 6 v. 3.

s Πρόγνωσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 12. SPANH.

t Κατὰ τῶν γλουτῶν,] Κατὰ τῶν γλουτῶν *Busb. Lugd. Bat. & Hen.*

v Ἀπάρξεις,] Ἀπάρξεις *Busb. Lugd. Bat. & Vat.*

x Ἠξίωσαι γὰρ ἐκ Θεοῦ.] Sic è *MSS.* ἀξίωσαι in *Editis*

y Εἰ καὶ δικαιοσύνην] Voculam καὶ ex *L. B.* additam esse volui. HAV.

z Εὐτυχίᾳ μὲν γὰρ] Εὐτυχίας *Busb. & Hen.*

a Τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου] Τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. *Busb. & Hen.*

b Τῆς ἀντ' αὐτῶν ὀργῆς] Vers. *de te pœnas ob ista sumet*, potius *pœnæ ob ista te manebunt.* vel totam periodum sic verterem, *Hæc autem Deum non latere, pœnæ ob ista sub vitæ finem in te immissæ monebunt.* Dele itaque comma post βίου. IBBETS.

c Ὑπομνημονευομένης.] Ἀπομνημονευομένης *Busb. & Hen.*

d Μεταπέμπεται τὸν Μανάημον,] Μεταπέμπεται *Busb. Hen. & Vat.* μεταπέμπεται *Zonar.*

e Ἐπυνθάνετο.] Διεπυνθάνετο *Hen & Vat.*

f Πάντας —— διετέλει.] De Essenis & eorum institutis vid. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

g Διὰ] Abundat. COCC.

h Νῦν] *L. B.* δ' οὖν.

i Ὀκτωκαιδεκάτου] *Sc.* postquam Herodes regnum adierat, captis Hierosolymis, ut dicit *Casaub.* quem videsis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. HUDS. Malè ιε in Ed. Gr. vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p. 222. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 1. anno πεντεκαιδεκάτῳ Herodis instauratum Templum dicitur. *Zonaras* autem p. 243. C. ὀκτωκαιδέκατῳ seu A. Regni XVIII. id factum dicit. SPANH.

k Γεγονότος ἐνιαυτοῦ,] Non de ineunte sed adulto jam Herodis

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

dum opus aggressus est, *scilicet* ut Dei templum sua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentissimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam fecisset præclarius, sicuti erat, si illud perficere ei contigerit, atque futurum ad sempiternam *sui* memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum esse intelligeret, neque facilem habiturum esse ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocasset, verba fecit in hunc modum. "De "aliis quidem ex quo regnare cœpi à me factis, "viri populares, nihil necesse mihi dicere arbitror, "quanquam ita comparata fuerint, ut vobis plus "securitatis quam mihimet ornamenti attulerint. "Nam cum in rebus difficillimis neque ea neglexerim quæ ad vestras necessitates levandas facerent, neque in iis quæ ædificavi studuerim ut ipse magis quam vos omnes ab injuriis sarti tecti "essetis, mihimet persuadeo quod Dei voluntate "Judæorum gentem ad eam, quam nunquam antea "habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæterum, "*ut dixi*, sigillatim omnia, quæ per provinciam "perfecimus, quotque urbes in ea & regione ei "contributa excitando genus vestrum maximis ornamentis auximus, vobis commemorare, qui ea "probe nostis, supervacaneum mihi videtur. Quod "autem in præsentia mihi in animo est aggredi, "id omnium pientissimum, vobisque pulcherrimum fore nunc *paucis* ostendam. Fuit quidem "templum hoc summo Deo à parentibus nostris "ædificatum, cum à Babylone revertissent. Verum ei ad altitudinem desunt cubiti sexaginta: "tanto enim altius erat primum illud à Solomone constructum. nemo tamen negligentiam pietatis nostrorum parentum accuset. nam per illos non stetit, quo minus hoc magnitudine prius adæquaret: sed Cyrus & Darius Hystaspis filius hunc "ædificii modum præscripserunt; quibus illi subjecti, eorumque filiis, & post illos Macedonibus, "facultatem non habuerunt * primum *hoc* pietatis *illorum* exemplar ad eandem magnitudinem "perducendi. Quoniam vero nunc ego quidem "Dei beneficio regnum adeptus sum, & longa pace fruor, & divitiis affluo, & magnis reditibus "abundo: quodque maximum est, cum Romanis, "omnium (ut ita loquar) dominis, in amicitia sum "& gratia, operam dabo, ut, id quod necessitate "& superiorum temporum servitute omissum est "resarciendo, perfectam Deo, pro illius in me beneficiis, hujusce regni pietatem reddam.

Herodis concio ad populum.

Solomonis templi altitudo.

Populus mœstus & solicitus, ne Herodes opus nimis arduum & impeditum aggrederetur.

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero sermone ejus attoniti sunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredibile minime-

ἔργον οὐ τὸ τυχὸν ἐπεβάλετο, τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ [l] δι' αὐτοῦ [m] κατασκευάσασθαι, μείζω τε τὸν περίβολον, καὶ πρὸς ὕψος ἀξιοπρεπέστερον ἐγείρειν, ἡγούμενος ἁπάντων αὐτῷ τῶν [n] πεπραγμένων [o] ἐπισημότερον, ὥσπερ ἦν, ἐκτελεσθήσεσθαι τοῦτο, καὶ πρὸς αἰώνιον μνήμην ἀρκέσειν. οὐχ ἕτοιμον δὲ τὸ πλῆθος ἐπιστάμενος, οὐδὲ ῥᾴδιον ἐσόμενον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἠξίου λόγῳ προπαρασκευασάμενος ἐγχειρῆσαι τῷ παντί, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. "τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν βασιλείαν [p] πραγμάτων, ἄνδρες [q] ὁμόφυλοι, περισσὸν "ὑπολαμβάνω λέγειν, καίτοι τοῦτον ἐσχηκότα τὸν "τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ τὸν [r] ἀπ' αὐτῶν κόσμον, πλείω δὲ ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. οὔτε "γὰρ ἐν τοῖς δυσχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς "ὑμετέρας χρείας διαφερόντων, [s] οὔτε ἐν τοῖς κατασκευάσμασιν ἐπιτηδεύσας ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ "πᾶσιν ὑμῖν τὸ ἀνεπηρέαστον, οἶμαι σὺν [t] τῇ τοῦ Θεοῦ "βουλήσει, πρὸς εὐδαιμονίαν ἣν οὐ πρότερον ἀγηοχέναι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος "ἐξειργασθέντα περὶ τὴν χώραν καὶ πόλεις, ὅσας ἐν "αὐτῇ καὶ ταῖς ἐπικτήτοις ἐγείραντες κόσμῳ τῷ καλλίστῳ, τὸ γένος [v] ὑμῶν ηὐξήσαμεν, περίεργόν μοι "δοκεῖ λέγειν εἰδόσι. τὸ δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως, [x] ἧς "νῦν ἐπιχειρεῖν βούλομαι, πάντων εὐσεβέστατον καὶ "κάλλιστον ἐφ' ἡμῶν γενήσεσθαι νῦν ἐμφανιῶ. τὸν γὰρ ναὸν "τοῦτον ᾠκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέτεροι, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [y] ἀνάστασιν. ἐνδεῖ δ' αὐτῷ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [z] ἑξήκοντα πήχεις· τοσοῦτον γὰρ ὑπερεῖχεν ὁ πρῶτος "ἐκεῖνος ὃν Σολομὼν ἀνῳκοδόμησεν. καὶ μηδεὶς [a] ἀμέλειαν εὐσεβείας τῶν πατέρων καταγινωσκέτω. γέγονε "γὰρ οὐ παρ' ἐκείνους ἐλάττων ὁ ναός· ἀλλὰ ταῦτα "καὶ Κῦρος καὶ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, τὰ μέτρα "τῆς δομήσεως ἔδοσαν, οἷς ἐκεῖνοι καὶ τοῖς ἀπογόνοις δουλεύοντες, καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ "ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ πρῶτον τῆς εὐσεβείας ἀρχέτυπον εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν μέγεθος. [b] ἐπειδὴ δὲ νῦν "ἐγὼ μὲν ἄρχω Θεοῦ βουλήσει, περίεστι δὲ καὶ μῆκος "εἰρήνης, καὶ κτῆσις χρημάτων, καὶ μέγεθος "προσόδων, τὸ δὲ μέγιστον, φίλοι καὶ δι' εὐνοίας "οἱ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν κρατοῦντες Ῥωμαῖοι, πειράσομαι, τὸ παρημελημένον ἀνάγκῃ καὶ δουλείᾳ τοῦ "πρότερον χρόνου διορθούμενος, τελείαν ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ τὴν ἀνθ' ὧν ἔτυχον τῆσδε τῆς βασιλείας εὐσέβειαν.

β'. Ὁ μὲν Ἡρώδης ταῦτ' εἶπεν, [c] ἐξέπληττε δὲ τοὺς πολλοὺς ὁ λόγος παρὰ δόξαν ἐμπεσών· καὶ τὸ μὲν τῆς ἐλπίδος ἄπιστον οὐκ ἐπῆρεν αὐτούς. ἠθυμοῦντο δὲ, μὴ φθά-

dis anno XVIII capiendum esse *Josephum*, ostendit *Basnagius*, tom. I. p. 66.

l Δι' αὐτῶ] Δι' αὐτῶ, id est δι' αὐτῶ, vel δι' ἑαυτῶ. Verum δι' αὐτῶ non agnoscunt *Busb.* & *Epiphan.* τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν legit *Hen.*

m Κατασκευάσασθαι.] Ita *MSS.* κατασκευάσαι in *Editis*, κατασκευάζειν legit *Montacutius*. Exercit 10. §. 6. *Harduinus* (in *Nummis Herodiadum*, p. 336.) *Josephi* historiam de instaurato ab Herode Templo in angustiorem formam mendacii insimulat! sed frustra; quod ostenderunt viri summi, *Casaubonus*, c. *Baron.* n. 22. *Simsonus* ad A. M. 3987. & *Tornielius* ad A. M. 4032. Vide infra ad §. 2.

n Πεπραγμένων] Πραγμάτων *Gen.* perperam.

o Επισημότερον.] *L. B.* ἐπιφανέστερον.

p Πραγμάτων.] *L. B.* πεπραγμένων. forte melius. HAV.

q Ομόφυλοι.] Judæos vocat ὁμοφύλους, quamquam fuit Idumæus ad captandam benevolentiam. SPANH.

r Απ' αὐτῶν κόσμον.] Τὸν ἀπάντων κόσμον solus *Hen.*

s Οὔτε —— ἔθνος.] Instauratio tamen Templi potius, quam Novum Templum ob ἐνδελεχισμὸν seu continuata sacrificia. vid. Scalig. de Emend. Tempor. lib. VI. p. 635. Eadem Templi hujus structura finita demum LXXXIII. annis tribus ab Herode cœpto anno XVIII. regni & circa belli Judaici initium infra lib. 20. c. 8. § 7. De Templo Herodis marmoreo loquuntur Talmudistæ Ord. 2. Moed. Cod. 9. Succ. & p. 9. tractat. Quo tempore antea hanc illi fabulam consignarint, aliàs Deo dante aperimus. Fictam autem ac fabulis refertam Josephi narrationem, de renovatione Ædis ab Herode &c. jamdudum Salianus docuit ad A. M. 4035. Harduin. de Numm. Herod. p. 27. SPANH.

t Τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει.] Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.*

v Υμῶν ηὐξήσαμεν.] Ἡμῶν *Hen.* & *Vet. Interpr.* Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.*

x Ης νῦν ἐπιχειρεῖν βούλομαι.] Ἣν νῦν ἐπιχειρεῖν ἐπιβάλλομαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ανάστασιν.] Ἐπάνοδον *Hen.* & *Lugd. Bat.* quod pro interpretamento habeo.

z Εξήκοντα πήχεις.] Ἑνὸς *Busb.* & *Vat.* errore orto ex similitudine inter ξ & ζ. in *MSS.*

a Αμέλειαν εὐσεβείας] Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμαθίαν in *cæteris.*

* *Primum hoc pietatis illorum*] *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem &c. ut τῷ ante πρῶτον subintelligatur.

b Επειδὴ δὲ νῦν] Sic *Hen.* ἐπεὶ δὲ νῦν *Vat.* ἐπειδὴ γὰρ in *Editis.*

c Εξέπληττε δὲ] Ἐξέπληξε *Busb.* & *Hen.*

d Αι-

φοβοῦντας καταλύσῃ τὸ πᾶν ἔργον οὐκ ἐξαρκέσει πρὸς τέλος ἀγαγεῖν τὴν προαίρεσιν· ὅ, τε κίνδυνος αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς. οὕτω δὲ αὐτῶν διακειμένων, παρεμυθεῖτο ὁ βασιλεὺς, οὐ πρότερον καθαιρήσειν φάμενος τὸν ναὸν ἢ πάντων [d] αὐτῷ τῶν εἰς τὴν συντέλειαν παρεσκευασμένων. καὶ ταῦτα προειπὼν οὐκ ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [e] εὐτρεπίσας ἁμάξας, αἳ βαστάσουσι τοὺς λίθους, ἐργάτας δὲ μυρίους τοὺς ἐμπειροτάτους ἐπιλεξάμενος, καὶ ἱερεῦσιν τὸν ἀριθμὸν χιλίοις [f] ἱερατικὰς ὠνησάμενος στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [g] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἥπτετο τῆς κατασκευῆς, ἁπάντων αὐτῷ προθύμως προδιηρτισμένων.

γ΄. [h] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν ἤγειρε, μῆκος μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δὲ ὕψος εἴκοσι περιττοῖς, [i] οὓς τῷ χρόνῳ [k] συνιζησάντων τῶν θεμελίων ὑπέβη. καὶ τοῦτο μὲν [l] ἐπὶ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπεγείρειν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, ἐκ λίθων μὲν, λευκῶν τε καὶ [m] κραταιῶν, τὸ μέγεθος ἑκάστων περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [n] πήχεις ἐπὶ μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ περὶ δώδεκα. καὶ παντὸς αὐτοῦ καθάπερ καὶ τῆς [o] βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότατον, ὑψηλότατον δὲ τὸ μεσαίτατον, ὡς περίοπτον ἐκ πολλῶν σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [p] κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες ἢ προσιόντες τύχοιεν. [q] θύρας δὲ ἐπὶ τῆς εἰσόδου σὺν τοῖς ὑπερθυρίοις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμητο, τὰ μὲν ἄνθη [r] ἁλουργέσι, κίονας δὲ [s] ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [t] ὑπὸ τοῖς θριγχώμασιν, ἄμπελος [u] διετέτατο χρυσῆ, τοὺς βότρυς [x] ἀπηωρημένους ἔχουσα· θαῦμα καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον ἐν πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἦν. περιελάμβανε δὲ καὶ στοαῖς μεγίσταις [y] τὸν ναὸν ἅπαντα, πρὸς τὴν ἀναλογίαν ἐπιτηδεύων, καὶ ταῖς δαπάναις τῶν πρὶν ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐδόκει ἐπικεκοσμηκέναι τὸν ναόν. [z] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλῳ τείχει, αὐτὸ δὲ τὸ τεῖχος ἔργον μέγιστον ἀνθρώποις ἀκουσθῆναι. λόφος ἦν

que sperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. sed anxii erant & soliciti, ne si totum opus jam dissolveret, non satis opum haberet ad perficiendum quod proposuerit: atque in majus illis crescebat periculum, & augeri visa est rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti essent, rex eos confirmabat, dicens, non se prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id absolvendum pertinerent, præparasset. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparasset, & decem peritissimorum opificum millia delegisset, & mercatus mille sacerdotibus vestes sacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuisset, opus aggressus est, omnibus diligenter præparatis.

Templi ab Herode instaurati & exstructi descriptio.

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum super eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem *totidem* & viginti amplius, * qui viginti aliquanto post considentibus fundamentis retro cesserunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem est templum ex lapidibus candidis & firmis; & singulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depressius, medio vero editius, adeo ut à multis stadiis regionis incolis conspicuum esset, maxime si qui ex adverso habitarent aut eo accederent. Fores in ingressu cum superliminaribus, ipsi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea, cum racemis ex illa sublime pendentibus; eâ quasi materiæ profusione facta, ut aspicientibus tam magnitudine quam arte stuporem incuteret. Quin & templo universo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habens, & sumptibus majores superans, ut nec quisquam alius videretur ita templum exornasse. Ambæ autem magno innitebantur muro: ipse vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petrosus, arduus, ad orientale

Vitis aurea.

d Αὐτῷ τῶν εἰς τὴν συντέλειαν] Sic *Bosb. Lugd. Bat.* & *Hen.* αὐτοῦ in *reliquis.*

e Εὐτρεπίσας ἁμάξας,] Ita *MSS.* [illegible] perperam in *Editis*, ut & mox [illegible].

f Ἱερατικὰς] Videsis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. 11. p. 172. 173.

g Διδάξας οἰκοδόμους,] Vocem διδάξας in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & quosdam cæmentarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* [illegible] legendum esse conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & [illegible] in *Antidiatriba* p. 247. Verum licet utrumque ferri possit, (aut [illegible] ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox [illegible] repugnat *Josepho*, qui postea [illegible] οἰκοδομηθῆναι.

h Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους] Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Christ. Rel.*) non ex ruinis resuscitatum fuit, sed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. *de Emend. T.* p. 500.) quia [illegible] & continuatio sacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. HUDS. Ex his verbis nonnulli collegerunt hoc, quod struxisse dicitur Herodes ædificium, habendum esse pro templo novo & quidem tertio, quod distinctum erat à templo secundo, quod ædificarunt Hebræi reduces facti ex Babylonia. Verum Judæi ipsi (quorum tamen maxime intererat hoc templum, si fieri posset, tertium appellare ut ita Messias noster dici non posset venisse stante illo templo, quod à Zorobabele & sociis ejus conditum fuit) templum hoc, uti ab Herode erat exædificatum & dein a Tito versum fuit, nunquam alio nomine in Talmude & aliis scriptis nuncupant, quod sciam, quam בית שני Templum secundum. Christiani autem nequeunt ullo modo dubitare, quin templum uti Herodes illud renovavit idem fuerit, adeoque templum secundum appellandum, ac illud quod Zorobabel excitavit, quoniam stante eodem illo templo secundo, quod Zorobabelis opera constitutum est, Messias venire debuit, uti Haggai cap. 2. prædictum est. Si autem templum Herodis fuerit templum tertium & plane novum haberi debeat, ac diversum a secundo, quomodo Christus venit stante Templo secundo? Denique, num cultus sacer unquam legitur interruptus fuisse tempore Herodis, quod factum oportuit, si Sanctum & Sanctum Sanctorum plane nova facta sunt, sublatis veteribus. REL.

i Οὓς τῷ ——— ὑπέβη.] Per tempus fundamentis desiccatis resederunt. *Rufinus.* SPANH.

k Συνιζησάντων] Ita in *MSS.* [illegible] perperam in *Editis.* Hanc rem pro impossibili habet *Villanpandus* ad *Ezech.* tom. 2. p. 577.

* *Qui viginti aliquanto post*] Versio nostra & sensus postulat ut sit ellipsis vocis [illegible] ante [illegible], integre enim [illegible].

l Κατὰ τοὺς Νέρωνος] Vide lib. 20. c. 8. & *Tornielium* ad A. M. 4082. n. 7. 8. & *Usserium* ad A. M. 3987.

m Κραταιῶν] [illegible] *Hen. Lugd. Bat.* & *Bosb.*

n Πήχεις ἐπὶ μῆκος,] Ita *Bosb.* & *Hen.* πηχῶν in *ceteris.*

o Βασιλικῆς στοᾶς] [illegible] *Hen. Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.*

p Κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες] Κατ' ἐναντίον dicit, ut orientalem plagam designet. *L'Empereur* de *Mensuris Templi.*

q Θύρας δὲ] Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, sed interiorem portam, quæ ad fanum ducebat, intelligi vult.

r Ἁλουργέσι,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* [illegible] *Gall.* [illegible] in *Editis Aliisque.*

s Ἐνυφασμένοις.] [illegible] *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

t Ὑπὸ τοῖς θριγχώμασιν,] Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. *de Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 214.) probante *Petito* in *Animadv.* tom. 4. p. 144. [illegible] in *Græcis* omnibus. in versione *Epiphanii* omittuntur.

† *Supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea,*] *Id est*, in fronte supra fores, ut *explicat Seldenus.*

u Διετέτατο χρυσῆ,] [illegible] *Hen.*

x Ἀπηωρημένους ἔχουσα·] Ita *Vat.* [illegible] *Hen.* [illegible] in *Editis Aliisque.* [illegible] lib. 5. *de Bello*, c. 6.

y Τὸν ναὸν ἅπαντα,] Est qui sic distinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα [illegible].

z Ἄμφω δ' ἦσαν] Videtur esse Ellipsis præpositionis ἐπὶ, ut sit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλῳ τείχει.

tale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit, Dei *ipſius* inſtinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta eſt vallis admodum depreſſa, *eundem* vallavit ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis, ſemper aliquid ſpatii intus concludens, & alte progrediens, adeo ut immanis eſſet magnitudo pariter ac profunditas ſtructuræ, forma quadrangulari factæ, ut vaſtitas quidem lapidum à fronte quoad ſuperficiem in conſpectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulſas haberent. Opere ita continuato ut ſummitati collis jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigaſſet & cavitates intra murum comprehenſas repleviſſet, ſuperficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atque univerſum hoc ſeptum erat, quatuor ſtadiorum in circuitu, unoquoque * angulo in longitudinem ſtadium complectente. interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem ſuſtinens porticum pari cum muro longitudine, ſpectantem ad januas templi, quod ad medium ejus conſtitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique fixa erant ſpolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipſe reportarat.

Ingens opus Salomonis.

Spolia Barbarica.

4. Ad ſeptentrionale autem *ſepti* latus arx conſtructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem anteceſſerunt, Aſamonæo prognati, reges & ſacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi ſtola ſacerdotalis illis reponeretur, quam ipſe pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere ſolebat. Hanc ſtolam rex Herodes eo in loco cuſtodivit, & poſt ejus obitum fuit in poteſtate Romanorum, uſque ad tempora Tiberii Cæſaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hieroſolyma veniſſet, & à populo honorificentiſſime exceptus fuiſſet, volens eis gratiam referre, ipſe, quoniam obſecrarunt ut *ſacra* ſtola illis in poteſtatem permitteretur, hac de re ſcripſit ad Tiberium Cæſarem, atque ille eam conceſſit *eis*: manſitque penes Judæos ſtolæ ſacerdotalis poteſtas uſque ad deceſſum regis Agrippæ. Poſt eum Caſſius Longinus, qui tum Syriam adminiſtrabat, & Cuſpius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut ſtolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes ſe habere, ſicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæſarem miſerunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam perveniſſent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit ſuo rogatu

Turris Antonia.

Stola pontificalis ubi cuſtodita.

Caſſius Longinus Syriæ præſes.

Cuſpius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæſarem.

περιώδης, ἀνάντης, ἠρέμα πρὸς τὸ ἑῷον μέρος τῆς πόλεως [a] ὑπτιούμενος ἐπὶ τὴν κορυφαίαν ἄκραν. τοῦτον [b] ὁ πρῶτος ἡμῶν [c] βασιλεύσας Σολομών, κατ' ἐπιφροσύνην τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐργασίαις ἀπετείχιζεν [d] ἄνωθεν τὰ περὶ τὴν ἄκραν, ἀπετείχιζε δὲ κάτωθεν [e] ὑπὸ τῆς ῥίζης ἀρχόμενος, ἣν βαθεῖα περιθεῖ φάραγξ, [f] κατὰ λίβα ταῖς πέτραις μολίβδῳ δεδεμέναις πρὸς ἀλλήλας ἀπολαμβάνων [g] ἀπὸ τῆς ἔσω χώρας, καὶ προβαίνων εἰς βάθος, ὥστ' [h] ἄπορον εἶναι τό, τε μέγεθος τῆς [i] οἰκοδομῆς καὶ τὸ ὕψος τετραγώνου [k] γινομένης, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μετώπου κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὁρᾶσθαι, τὰ δ' ἐντὸς σιδήρῳ διησφαλισμένα συνέχειν τὰς ἁρμογὰς ἀκινήτους τῷ παντὶ χρόνῳ. τῆς δ' ἐργασίας οὕτω συναπτούσης εἰς ἄκρον τὸν λόφον, [l] ἀπεργασάμενος αὐτοῦ τὴν κορυφὴν, καὶ τὰ κοῖλα τῶν περὶ τὸ τεῖχος ἐμπλήσας, ἰσόπεδον τοῖς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τὴν ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δ' ἦν τὸ πᾶν περίβολος, τεττάρων σταδίων τὸν κύκλον ἔχων, ἑκάστης γωνίας στάδιον μῆκος ἀπολαμβανούσης. ἐνδοτέρω δὲ τούτου καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἄκραν ἄλλο τεῖχος ἄνω λίθινον περιθεῖ, κατὰ μὲν ἑῴαν ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ τείχει στοὰν ἔχον διπλῆν, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τετυχηκότος, ἀφορῶσαν εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ. ταύτην πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. τοῦ δ' ἱεροῦ παντὸς ἦν ἐν κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικά, καὶ ταῦτα πάντα βασιλεὺς Ἡρώδης ἀνέθηκε, προσθεὶς ὅσα καὶ τῶν Ἀράβων ἔλαβεν.

δ'. Κατὰ δὲ τὴν βόρειον πλευρὰν, ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐερκὴς ἐπετείχιστο, διαφόρως ὀχυρωτάτη. ταύτην οἱ πρὸ Ἡρώδου τοῦ [m] Ἀσαμωναίων γένους βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ᾠκοδόμησαν, καὶ [n] Βάριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱερατικὴν αὐτοῖς ἀποκεῖσθαι στολήν, [o] ἣν ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [p] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐφύλαξεν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν [q] ὑπὸ Ῥωμαίοις ἦν, μέχρι τῶν Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ἐπὶ τούτου δὲ [r] Οὐϊτέλλιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ἱεροσολύμοις, δεξαμένου τοῦ πλήθους αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, θέλων αὐτοὺς τῆς εὐποιΐας ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν [s] αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε· καὶ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία [t] τῆς ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ἰουδαίοις, μέχρις ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς [v] Ἀγρίππας. μετὰ τοῦτον δὲ Κάσσιος Λογγῖνος, ὁ τὴν Συρίαν τότε διοικῶν, καὶ Κούσπιος Φάδος, ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, κελεύουσι τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν [x] Ἀντωνίαν καταθέσθαι τὴν στολήν· Ῥωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς καὶ πρότερον ἦσαν. πέμπουσιν οὖν Ἰουδαῖοι πρέσβεις πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτου παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [y] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Ἀγρίππας, ἐν Ῥώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐντει-

λα-

a Ὑπτιούμενος] Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑπτιούμενος perperam *Gen.*
b Ὁ πρῶτος ἡμῶν βασιλεύσας Σολομών,] Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, τοῦ πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερὸν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) τοῦ Σολομῶνος βασιλέως, ὃς καὶ τὸν ναὸν ἔκτισε.
c Βασιλεύσας] *L. B.* βασιλεὺς.
d Ἄνωθεν τὰ περὶ] Τὰ περὶ τὴν ἄκραν ἄνωθεν *Hen.*
e Ὑπὸ τῆς ῥίζης ἀρχόμενος,] Ἀπὸ τῆς ῥίζης *Hen.* & *Lugd. Bat.*
f Κατὰ λίβα] *L. B.* ἐλαύνων.
g Ἀπὸ τῆς ἔσω χώρας,] Ἀπό τε τῆς ἔσω χώρας *Hen.* & *Lugd. Bat.* qui habet in *Marg.* τα περὶ. unde forſan legendum, ἀπό τε τῆς ἔσω χώρας.
h Ἄπορον] *L. B.* ἄπειρον.
i Οἰκοδομῆς] Οἰκοδομήματος *Hen.* & *Lugd. Bat.*
k Γινομένης,] *L. B.* & *Hen.* γεγονυίας.
l Ἀπεργασάμενος αὐτοῦ] Τῆς ἄκρας κατεργασάμενοι τὸ ὕψος in lib. 6. *de Bello Jud.* c. 6.
* *Angulo longitudinem ſtadium complectente.*] *Id eſt*, latere inter angulos.
m Ἀσαμωναίων γένους] Ἀσαμωναίων *Bas.* & *Hen.*
n Βάριν] Conf. ſupr. lib. 2. c. 21. §. 7. SPANH.
o Ἣν ὅταν δέῃ θύειν,] Videſis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152.

p Ταύτην ὁ βασιλεὺς] Ταύτην Ἡρώδης ὁ βασ. *Hen.*
q Ὑπὸ Ῥωμαίοις ἦν,] Archelai tempore penes Judæos fuiſſe dicit, l. xvɪɪɪ.
r Οὐϊτέλλιος —— ἐπέτρεψε·] De hoc facto Vitellii infra lib. 18. c. 5. § 3. & lib. 20. c. 1. §. 2. ſtolam Pontificalem in Antonia Arce ſervatam Sacerdotibus in Templo cuſtodiendam permittit. Juſſi poſtea Judæi eandem ſtolam denuo in Antonia reponere. Stola Pontificalis ante prope Templum aſſervari ſolita, Judæis ſub Tiberio Imp. conceſſa. Eadem ſub Claudio primo in Arce Antonia, poſtea junioris Agrippæ cuſtodiæ. SPANH.
s Αὐτῶν] Ita *L. B.* αὑτῶν HUDS. Αὐτοῦ *Gen.* HAV.
t Τῆς ἱερατικῆς στολῆς] Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* ultima vox *L. B.* deeſt.
v Ἀγρίππας.] *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* recte appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. *Grotius* ad *Act.* 12. v. 1.
x Ἀντωνίαν] Confer de Antonia Arce prope Templum infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.
y Ὁ νεώτερος βασιλεὺς Ἀγρίππας] Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo ſupra hac ead. §. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25. 13.

λαμένῳ Οὐϊτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας [z] ὄντι στρατηγῷ. [a] πρότερον δ' ἦν ὑπὸ σφραγῖδι τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν γαζοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [b] τῆς ἑορτῆς, ἐπὶ τὸν Ῥωμαίων φρούραρχον ἀναβαίνοντες οἱ γαζοφύλακες, καὶ καταμανθάνοντες τὴν [c] ἑαυτῶν σφραγῖδα, τὴν στολὴν ἐλάμβανον. εἶτ' αὖθις τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τὸν αὐτὸν κομίσαντες τόπον, καὶ τῷ φρουράρχῳ δείξαντες [d] σύμφωνον τὴν σφραγῖδα, κατετίθεντο. ταῦτα μὲν οὖν [e] ὑπὸ τοῦ πάθους τῶν ἐπισυμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς Ἡρώδης καὶ ταύτην τὴν βάριν ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Ἀντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ, Ῥωμαίων δὲ ἄρχοντι, [f] προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν.

ε'. Ἐν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τοῦ περιβόλου, [g] πύλαι τέσσαρες ἐφεστήκεσαν, ἡ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσα, τῆς ἐν μέσῳ φάραγγος εἰς δίοδον ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ προάστειον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμῖσι πολλαῖς κάτω τε εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ ταύτης ἄνω πάλιν ἐπὶ τὴν πρόσβασιν. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τοῦ ἱεροῦ, θεατροειδὴς οὖσα, περιεχομένη βαθείᾳ φάραγγι [h] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [i] τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶχε μὲν καὶ αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τὴν [k] βασιλικὴν στοάν, τριπλῆν κατὰ μῆκος διήκουσαν ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ἐπὶ τὴν ἑσπέριον. οὐ γὰρ ἦν [l] ἐκτεῖναι προσωτέρω δυνατόν. ἔργον δ' ἦν ἀξιαφηγητότατον τῶν ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλου γὰρ ὄντος τοῦ τῆς φάραγγος ἀναλήμματος, καὶ [m] οὐδ' ἀνεκτοῦ κατιδεῖν εἴ τις ἄνωθεν εἰς τὸν βυθὸν [n] εἰσκύπτοι, παμμέγεθες ὕψος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέστησεν, ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρου τοῦ ταύτης [o] τέγους ἄμφω συντιθεὶς τὰ βάθη διοπτεύοι, σκοτοδινιᾶν, οὐκ [p] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφεστήκεσαν κατ' [q] ἀντίστοιχον ἀλλήλοις ἐπὶ μῆκος τετράστιχοι· συνῳκοδόμητο γὰρ ὁ τέταρτος στοῖχος λιθοδομήτῳ τείχει· καὶ πάχος ἦν ἑκάστου κίονος [r] ὡς τρεῖς ἐπισυναπτόντων ἀλλήλοις τὰς ὀργυιὰς περιλαβεῖν· μῆκος δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς σπείρας [s] ὑπειλημμένης. πλῆθος δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ τὸν Κορίνθιον τρόπον ἐπεξειργασμένων γλυφαῖς, ἔκπληξιν ἐμποιούσης διὰ τὴν τοῦ παντὸς μεγαλουργίαν. τεσσάρων δὲ στίχων ὄντων, τρεῖς ἀπελάμβανον τὰς διὰ μέσου χώρας τῆς στοᾶς. τῶν δὲ αἱ δύο παράλληλοι τὸν αὐτὸν γεγόνασι τρόπον, εὖρος ἑκατέρας πόδας τριάκοντα, μῆκος δὲ στάδιον, ὕψος δὲ πόδας ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρος μὲν ἡμιόλιον, ὕψος δὲ διπλάσιον. [t] ἀνεῖχε γὰρ πολὺ πρὸς τὰς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ἐξήσκηντο γλυφαῖς, πολυτρόποις σχημάτων [v] ἰδέαις. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθος ἐπὶ μεῖζον [x] ἤγειρε, περιτετμημένου τοῖς ἐπιστυλίοις προμετωπι-

apud imperatorem ut eam illis potestatem traderet, hoc ipso Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc* præætori. Antea erat sub sigillo pontificis & *sacri* ærarii quæstorum: & pridie festorum ibant quæstores ad præfectum Romani præsidii, & agnito suo sigillo eam auferebant. deinde rursum festis transactis in eundem locum referebant, &, sigillo quod concordabat ostenso præsidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui postea acciderunt casibus declarata sunt. Verum hanc turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi securitatem & custodiam; & in gratiam Antonii, amici sui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

Vitellius Syriæ præses.

Turris Antonia unde dicta.

5. A septi autem parte occidentali quatuor erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad transitum intercepta *& completa*; duæ in suburbium; postrema in * aliam urbem, multis gradibus distincta, ut in vallem descendatur, & deinde ab ea rursus esset ascensus. nam urbs posita erat è regione templi, speciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipsa portas in † medio, simulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem usque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam sol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depressa admodum esset, ut inde caligarent oculi cujusquam ex alto in fundum despicientis, porticum immanis altitudinis super ea extruxit, ut si quis ex tecti ejus summitate altitudinem simul utramque visu penetrare vellet, periculum esset ne vertigine corriperetur, priusquam visus ad immensum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum series, ita ab uno porticus fine in alterum dispositæ, ut ex adverso sibi responderent, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque crassitudo cujusque columnæ tanta erat, quantam possent tres *hominum* inter se contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum septem & viginti, duplici spira *cuilibet columnæ* subjecta. Numero autem universæ erant centum & sexaginta duæ, capitellis ipsarum more Corinthio sculptura obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor essent *columnarum* versus, ex illis tres spatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ sibi mutuo respondentes similiter factæ erant, ut utraque haberet XXX pedes in latitudinem, in longitudinem vero stadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine sesquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum supereminebat. Tecta vero sculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum species elaboratis: atque medium in majorem altitudinem evectum est, muro

Digressione facta, templi descriptio prosequitur.

z Οὐ̃ι στρατηγῷ.] Ἀντιστρατήγῳ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Πρότερον ——— γαζοφυλάκων,] Conf. infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

b Τῆς ἑορτῆς] Notat P. *Molinæus* in *Vate* suo, c. 25. stolam hanc tribus tantum festis solennibus, sc. *Paschatis*, *Pentecostes*, & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuisse.

c Ἑαυτῶν σφραγῖδα,] *Τὴν σφραγῖδα δείξαντες σύμφωνον Hen. sc.* sigillum de quo convenerant. *σύμφωνος, συμπεφωνημένον Hesych.* atque eo sensu vocem accipio.

d Σύμφωνον] Ita reponi jussi ex *L. B.* quum magis convenire huc videatur, quam *Vulg.* hactenus σύμφυτον, quod dicit rem rei adeo arcte adhærentem, ut una cum illa nata atque orta videatur. Hic vero agitur de obsignationis cera & sigillo obsignante, quæ quidem duo semper debent esse σύμφωνα, seu secum convenientia; at σύμφυτα esse nunquam possunt. *Epiphanius* vertit, *simul cum sigillis*. At *Hudf.* ita, *& sigillo quod eam comitabatur ostenso*; pro quo reposuimus, *quod concordabat* &c. HAV.

e Ὑπὸ τοῦ πάθους] Forsan ὑπὲρ & mox προεδηλώθη.

f Προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν.] Conf. mox supr. & infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

g Πύλαι τέσσαρες ἐφεστήκεσαν,] Ita *Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* πύλας in *Editis Aliisque.*

* *Aliam urbem,*] *Sc.* Hierosolyma.

h Κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα.] Κατὰ τὸ νότιον κλίμα *Vat.*

† *Medio,*] *Sc.* latere inter angulos

i Τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὸ δὲ τέταρτον τοῦ μετώπου *Vat.* τὸ δὲ τέταρτον μέτωπον in *Editis Aliisque.*

k Βασιλικὴν] *L. B.* βασίλειον.

l Ἐκτεῖναι] *L. B.* in *Marg.* ἐκβῆναι.

m Οὐδ' ἀνεκτοῦ] Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν ἐκ τοῦ. in *Editis Aliisque* οὐ δυνατοῦ.

n Εἰσκύπτοι] *L. B.* εἰσκύπτει.

o Τέγους ἄμφω] Στέγης *Hen.*

p Ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως] Ἐξικνουμένης *Hen.*

q Ἀντίστοιχον ἀλλήλοις] *Al.* Ἀντίστοιχοι.

r Ὡς τρεῖς] Ita lego, sensu hujusmodi quid postulante. antea erat, οἱ τρεῖς ἐπὶ συναπτόντων.

s Ὑπειλημμένης] Ἐπειλημμένης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

t Ἀνεῖχε] *L. B.* ἀνεῖ.

v Ἰδέαις.] *L. B.* εἰδέαις.

x Ἤγειρε, περιτετμημένου] Ἤγειρε προσῳκοδομημένου *Hen.* ὑψηλότε-

ro frontali epistyliis circumtecto, & columnis infertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem illis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum, in quod paucis gradibus ascendebatur, circumdante lapidea maceria, cum inscriptione quæ vetaret alienigenam intrare sub pœna capitis. Habebat autem interius conceptum à parte meridionali & septentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter se distantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare consuevimus. Adhuc autem interius erat sanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quo non nisi sacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo solida sacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingressus est rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam sacerdos non esset, sed totus in eo erat ut porticus & exteriora consepta curaret exstruenda. & illa octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν octo annis exstruitur.

6. Postquam autem ædes à sacerdotibus uno anno & sex mensibus exædificata est, universus populus lætitiæ plenus erat, Deoque gratias agebant, primum quod tam cito factum fuisset, deinde quod eam operi diligentiam adhibuisset rex, festum diem agentes, & templi instaurationem faustis ominibus prosequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro sua quisque facultate: quorum numerum dicere haud fas est, quod ad veritatem quo pacto dicendus sit nos lateat. nam acciderat, ut idem esset dies inaugurationis regis, quem celebrare solitus erat, ac ille, quo templum fuit absolutum; atque adeo his duabus de causis festum illustrius.

Ναὸς, sive Ædes, anno & sex mensibus absolvitur.

7. Præterea regi facta est fossa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, super quam etiam sibimet turrim exstruendam curavit, ut per subterranea in ipsam ascenderet, quo caveretur à populo si quando adversus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum construebatur, non nisi noctu pluisse, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile est, si quis animum advertat ad alia quibus semet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem spectant hoc modo exædificata erant.

Crypta subterranea.

Finis Libri decimi quinti.

διου [y] τείχου, κίονας ἔχοντες ἐνῳκοδομημένους, καὶ ξεστοῦ παντὸς ὄντος, ὡς [z] ἀπιστεῖσθαι τοῖς οὐκ [a] εἰδόσι καὶ σὺν ἐκπλήξει θεατὰ τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. τοιοῦτος [b] μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ἐν μέσῳ δὲ ἀπέχων οὐ πολὺ δεύτερος, προσβατὸς βαθμίσιν ὀλίγαις, ὃν [c] περιεῖχε ἑρκίον λίθινον δρυφάκτου, γραφῇ [d] κωλύων εἰσιέναι τὸν ἀλλοεθνῆ, θανατικῆς ἀπειλουμένης τῆς ζημίας. εἶχε δ᾽ ὁ μὲν ἐντὸς περίβολος, κατὰ μὲν τὸ νότιον καὶ βόρειον κλίμα, [e] τριστίχους πυλῶνας, ἀλλήλων διεστῶτας· κατὰ δὲ ἡλίου βολὰς, ἕνα τὸν μέγαν, δι᾽ οὗ [f] παρῄειμεν ἁγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ κἀκείνου γυναιξὶν ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκείνου δ᾽ [g] ἐνδότερον τρίτον, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἐξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ἐν τούτῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς ἦν, ἐφ᾽ οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. [h] τούτων [i] εἰς οὐδένα τῶν τριῶν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶ τοῖς [k] ἔργοις τοῖς περὶ τὰς στοὰς καὶ τοὺς ἔξω περιβόλους ἐπραγματεύετο, καὶ [l] ταῦτα ᾠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.

ς΄. Τοῦ δὲ [m] ναοῦ διὰ τῶν ἱερέων οἰκοδομηθέντος [n] ἐνιαυτῷ καὶ μησὶν ἕξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ τοῦ τάχους πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐπιστεῦον, μετὰ δὲ καὶ [o] τῆς προθυμίας τοῦ βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ κατευφημοῦντες τὴν [p] ἀνάκτισιν. ὁ δὲ βασιλεὺς τριακοσίους ἔθυσε τῷ Θεῷ [q] βόας, καὶ τῶν ἄλλων οἱ κατὰ δύναμιν· ὧν οὐχ οἷόν τε τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν, ἐκφεύγει γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπεπτώκει γὰρ τῇ [r] προθεσμίᾳ τοῦ περὶ τὸν ναὸν ἔργου, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους [s] ἑόρταζεν, εἰς ταυτὸν ἐλθεῖν· καὶ περισημοτάτην δι᾽ ἀμφοῖν τὴν ἑορτὴν γενέσθαι.

ζ΄. Κατεσκευάσθη δὲ καὶ [t] κρυπτὴ διῶρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας μέχρι τοῦ ἔσωθεν ἱεροῦ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θύραν, ἐφ᾽ ἧς αὐτῷ καὶ πύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ διὰ τῶν ὑπογαίων εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, τὸ ἐκ τοῦ δήμου νεωτερισμὸν ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι φυλαττόμενος. λέγεται δὲ, καὶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἰκοδομουμένου τοῦ ναοῦ, τὰς μὲν ἡμέρας οὐχ ὕειν, ἐν δὲ ταῖς νυξὶ γίνεσθαι τοὺς ὄμβρους, ὡς μὴ [v] κωλύειν τὸ ἔργον. καὶ τοῦτον τὸν λόγον οἱ πατέρες ἡμῖν παραδεδώκασιν. οὐδ᾽ ἔστιν ἄπιστον, εἰ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀποδείξεις τις ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν ναὸν ἐξῳκοδομήθη τοῦτον τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πεντεκαιδεκάτου.

τα ἐνῳκοδομημένα *Lugd. Bat.*

y Τείχου.] Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τείχη, præter *Gall.* qui habet τείχους. HUDS. Recte, & ita expresse *Lugd. Bat.* HAV.

z Ἀπιστεῖσθαι] Ἄπιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Εἰδόσι] Lege ἰδοῦσι. COCC.

b Μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν,] Ita *Vat.* & *Bosb.* & in *cæteris.*

c Περιεῖχε] *L. B.* εἶχε.

d Κωλύων εἰσιέναι] Legi etiam potest κωλύον, ut referatur ad ἑρκίον.

e Τριστίχους] *L. B.* τριστίχους, & in *Marg.* τριστοίχους.

f Παρῄειμεν ἁγνοὶ] Ita *Bosb. Lugd. Bat. Vat. Hen.* & *Vet. Interpr.* παρῄεσαν in *Editis.*

g Ἐνδότερον] *L. B.* ἐνδοτέρω

h Τούτων —— παρῆλθεν.] Horum atrium nullo modo Rex intravit &c. *Rufin.* SPANH

i Εἰς οὐδένα.] Locus hic de mendo suspectus, adeo ut forsan legendum τούτων εἰς οὐδέτερον ὁ βασ. vel τούτων εἰς οὐδέτερον τῶν δύο ὁ βασ. nisi βωμὸς in τῶν τριῶν numerum veniat, aut aliquid exciderit textui de *Sancto Sanctorum.*

k Ἔργοις] Ita *Bosb. Hen. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut & mox ἔξω. ἱεροῖς & ἔσω perperam in *Editis Aliisque.*

l Ταῦτα ᾠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.] Ἐν δὲ ὀκτὼ ᾠκοδόμησεν ἔτεσι· *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

m Ναοῦ] Notandum hic τὸν ναὸν & τὸ ἱερὸν distingui, ut illa voce *ædes ipsa* sive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & structuræ designentur. Verum hæc distinctio non perpetuo observatur.

n Ἐνιαυτῷ] Etsi illa totidem annis ædificasse dicatur Herodes, non tamen nisi Agrippæ junioris temporibus, sexaginta circiter post Christum natum annis, absolutum esse totum templi ædificium, testatur *Jos.* l. 20. c. 8. Videlis *Casaub.* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Cappellum* in *Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20 p 60 & *Usserium* ad *A. M.* 3987.

o Τῆς προθυμίας] Ita lego cum *Cod. Hen.* τῇ προθυμίᾳ in *Editis Aliisque.*

p Ἀνάκτισιν.] Ἀνακτίζειν Græcis urbem restaurare, ut apud Dion. Chrysost. Orat. 11. p. 36. SPANH.

q Βόας,] *L. B.* βοῦς.

r Προθεσμίᾳ] Hæc Encænia ab Herode semel sunt peracta, ob renovatum à se templum; itaque diversa sunt ab Encæniorum festo (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum.

s Ἑόρταζεν,] Ἑώρταζε *Vat.* ἑώρταζεν *Gen.* ἑώρταζε emendavit *Cocceius.*

t Κρυπτὴ διῶρυξ τῷ βασιλεῖ,] Simillimum fuit institutum Tyrannorum Siciliæ, qui in urbe Syracusis tales etiam subterraneas exstruxerunt cryptas; in ea parte quæ *Acradina* appellabatur; cujus mirandæ adhuc supersunt reliquiæ, laudatæ à *Jo. Bonanno*, in *Syracusis Antiquis* pag. ed. Italæ 79. nostræ vero Latinæ pag. 57 atque singulari cum cura descriptæ atque depictæ à *Vincentio Mirabella*, in *Syracusis suis Antiquis* pag. ed. Italæ 78. nostræ vero Latinæ 98. Sunt autem hi libri inserti in Thesauro Antiq. Siciliæ. HAV.

v Κωλύειν τὸ ἔργον.] *L. B.* uno verbo κωλυσιεργεῖν.

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ Τῌ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤῌ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOSEXTO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὃν τρόπον Ἀλέξανδρος καὶ Ἀριστόβουλος ἀπὸ Ῥώμης ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν πατέρα· καὶ ὡς Σαλώμη καὶ Φερώρας, οἱ τοῦ βασιλέως ἀδελφοί, τὰς κατ' αὐτῶν διαβολὰς ἐκίνουν.

β'. Ὡς γυναῖκας δοὺς τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρώδης πρὸς Ἀγρίππαν ἐξέπλευσεν εἰς Μιτυλήνην, κἀκεῖθεν αὐτὸν ἔπεισεν εἰς Ἰουδαίαν παραγενέσθαι.

γ'. [a] Ἔφοδος Ἀγρίππα εἰς Ἰωνίαν, καὶ ὡς Ἡρώδης τὸ δεύτερον ἐξέπλευσεν πρὸς Ἀγρίππαν εἰς τὸν Βόσπορον.

δ'. Ἔντευξις τῶν κατὰ Ἰωνίαν Ἰουδαίων Ἀγρίππᾳ, παρόντος Ἡρώδου, περὶ ὧν ᾐτιῶντο τοὺς Ἕλληνας.

ε'. Ὡς Ἀγρίππας ἐβεβαίωσε μὲν αὐτοῖς τοὺς νόμους, Ἡρώδης δὲ εἰς Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν.

ς'. [b] Ὡς διεδέξατο Ἱεροσολυμίτας Ἡρώδης, καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῖς ἀφῆκεν τῶν φόρων τοῦ παρεληλυθότος ἔτους.

ζ'. Ὡς ἐστασιάσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ἡρώδου, [c] προτιμῶντι μὲν Ἀντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱόν, χαλεπῶς δὲ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν.

η'. Ὡς Ἀντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ῥώμῃ, τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρος, αὐτῶν κατηγόρησεν.

θ'. Ἀλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρος, καὶ διαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα.

ι'. Ὡς ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς Ἡρώδης ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει.

ια'. Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ἀσίας Ἰουδαίων εἰς Καίσαρα περὶ ὧν ᾐτιῶντο τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν ταῖς πόλεσιν.

ιβ'. Ὡς ἀπορῶν χρημάτων Ἡρώδης κατῆλθεν εἰς τὸν Δαυίδου τάφον, καὶ δειμάτων αὐτὸν ταραξάντων, μνημεῖον ἔστησεν ἐπὶ τοῦ τάφου.

ιγ'. Ὡς Ἀρχέλαος ὁ Καππαδοκῶν βασιλεὺς Ἀλέξανδρον τῷ πατρὶ διήλλαξεν, [d] δεθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρότερον· καὶ ὡς ὁ μὲν εἰς Καππαδοκίαν, Ἡρώδης δὲ εἰς Ῥώμην ἀνῆλθεν.

ιδ'. Ἀπόστασις τῆς Ἡρώδου βασιλείας τῶν τὸν Τράχωνα οἰκούντων, καὶ παράληψις διὰ τῶν στρατηγῶν [e] τῆς χώρας.

ιε'. Ὡς Ἡρώδης τοὺς εἰς τὴν Ἀραβίαν διαφυγόντας τῶν ἀποστάντων ἐξῄτει, καὶ μὴ τυγχάνων ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς, ἐπιτρέποντος Σατουρνίνου τοῦ ἡγεμόνος.

ις'. Ὡς κατηγόρησε Συλλαῖος ὁ Ἄραψ ἐπὶ Καίσαρος,

1. *Quomodo Alexander & Aristobulus Roma redierunt ad patrem: atque Salome & Pheroras, Regis fratres, eos calumniantur.*

2. *Quomodo Herodes, cum Alexandro & Aristobulo uxores locasset, ad Agrippam in Mitylenen navigavit, eique persuasit ut inde in Judæam veniret.*

3. *Agrippæ in Ioniam profectio. & quomodo Herodes denuo ad Agrippam navigavit in Bosporum.*

4. *Judæorum in Ionia supplicatio ad Agrippam, præsente Herode, de iis quorum Græcos accusabant.*

5. *Quomodo Agrippa suas illis leges confirmavit, & Herodes Judæam repetiit.*

6. *Quomodo Herodes excepit Hierosolymitanos, & quartam superioris anni vectigalium partem eis condonavit.*

7. *Quomodo domi Herodis oritur dissidium, quod ille Antipatrum filium suum natu maximum pluris faceret, & res ista ut contumelia doleret Alexandro.*

8. *Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Aristobulum ad Cæsarem ductos accusat.*

9. *Alexander causam suam agit ad Cæsarem, & pater cum filiis in gratiam redit.*

10. *Quemadmodum Herodes quinquennale certamen ob Cæsaream ædificatam celebravit.*

11. *Judæorum Cyrenensium & Asianorum legatio ad Cæsarem de iis quorum Græcos accusabant: & exemplaria literarum quas Cæsar & Agrippa pro ipsis ad civitates scripserunt.*

12. *Quomodo Herodes pecunia egens descendit in sepulchrum Davidis, & terroribus perturbatus in ostio sepulchri monumentum exstruxit.*

13. *Quomodo Archelaus Cappadocum rex Alexandrum à patre in vincula conjectum ei reconciliat: utque Archelaus in Cappadociam, & Herodes Romam profectus est.*

14. *Trachonitæ deficiunt ab Herodis regno, atque à regionis præfectis iterum ei adjiciuntur.*

15. *Quomodo defectores, qui se in Arabiam receperant, deposcebat Herodes; cumque iis potiri nequisset, exercitum in eos duxit permissu Saturnini ducis Cæsareani.*

16. *Quomodo Syllæus Arabs Herodem apud Cæsarem ac-*

a Ἔφοδος Ἀγρίππα εἰς Ἰωνίαν,] Illa ἔφοδος Ἀγρίππα εἰς Ἰωνίαν, καὶ supplevimus ex *MSS.*

b Ὡς διεδέξατο Ἱεροσολυμίτας Ἡρώδης,] Ita in *MSS.* antea in *Editis* hoc modo, ὑπέστρεψεν, καὶ τὸ τέταρτον &c.

c Προτιμῶντι τὸν Ἀντίπατρον] Sic *Vat.* προτιμῶν in *Editis* Aliisque.

d Δεθέντα ὑπ' αὐτοῦ] Eo modo *Vat.* δεθέντα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὡς in reliquis.

e Τῆς χώρας.] Illa τῆς χώρας adjecimus è Cod. *Vat.*)

f Καὶ

accusavit de impressione in Arabiam facta: utque Cæsare irato Herodes ope Nicolai crimina diluit.

ὑπὲρ τῆς ἐμβολῆς τῆς εἰς τὴν Ἀραβίαν, τοῦ Ἡρώδου· καὶ ὡς διὰ Νικολάου ἀπελύσατο τὰς αἰτίας Ἡρώδης, ὀργιζομένου Καίσαρος.

17. *Euryclis ad Herodem calumniæ adversus ipsius filios, & quomodo eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit.*

ιζ΄. Διαβολαὶ Εὐρυκλέους κατὰ τῶν παίδων πρὸς Ἡρώδην· [f] καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψεν.

18. *Quomodo Herodes Cæsaris permissu, Beryti in judicum assessu filios accusavit. Mors juvenum & corporum eorum sepultura in Alexandrio.*

ιη΄. Ὡς, Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ ἐπὶ τοῦ συνεδρίου κατηγόρησε τῶν παίδων Ἡρώδης. [g] θάνατος τῶν νεανίσκων, καὶ ταφὴ τῶν σωμάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

f Καὶ ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατήρ.] Quæ sequuntur usque ad Ὡς Καίσαρος accepta debemus *MSS.*
g Θάνατος τῶν νεανίσκων.] Καὶ ὡς θανόντες ἐτάφησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ *Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιβ΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUSSEXTUS.

Continet hic liber tempus annorum XII.

CAP. I.

Herodis lex de furibus. Alexandrum & Aristobulum Roma reversos Salome & Pheroras calumniantur: iis tamen uxores dat Herodes.

Herodis lex de furibus. CUM in reipublicæ administratione operam dedisset rex ut privatas omnes injurias, quæ tam in urbe quam in agris grassarentur, coerceret, *inter cætera* legem tulit, prioribus plane dissimilem, quam & ipse sanciit, *scilicet* ut extra regni terminos fures venditi educerentur. quæ res non solum facinorosis gravis erat, sed & ad mores patrios dissolvendos plurimum conferebat. nam servitutem servire apud exteros & diversam vivendi rationem habentes, & necessitate cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, magis religioni in injuriam cedebat, quam scelere deprehensis in supplicium, dum in priscis legibus de hujusmodi pœna cautum fuisset. Illæ enim jubebant furem quadruplo mulctari, aut si solvendo non esset vendi, sed non alienigenis, neque ut perpetuo serviat. oportebat enim ut post annos sex

Furti pœna juxta Moysis legem. Exod. 22.

ΚΕΦ. α΄.

Ἡρώδου νόμος περὶ κλεπτῶν. Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον ἀπὸ Ῥώμης ὑποστρέψαντας διαβάλλουσι Σαλώμη καὶ Φερώρας· αὐτοῖς μέντοι Ἡρώδης γυναῖκας δίδωσιν.

ΕΝ δὲ τῇ διοικήσει τῶν [b] ὅλων πραγμάτων ἐσπουδακὼς ὁ βασιλεὺς τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας ἀναστεῖλαι, τῶν περὶ τὴν πόλιν τε καὶ τὴν χώραν ἁμαρτανομένων, τίθησι νόμον οὐδὲν ἐοικότα τοῖς πρώτοις, ὃν αὐτὸς ἐβεβαίου, τοὺς [c] τειχωρύχους [d] ἀποδιδόμενος ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τῆς βασιλείας. ὅπερ ἦν οὐκ εἰς τιμωρίαν μόνον τῶν παθόντων φορτικὸν, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν [e] περιέχον τῶν [f] πατρίων ἐθῶν. τὸ γὰρ ἀλλοφύλοις, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν δίαιταν τοῦ ζῆν, δουλεύειν, καὶ βιάζεσθαι πάνθ᾽ ὅσα προστάττοιεν [g] ἐξ ἀνάγκης ἐκείνοις ποιεῖν, ἁμαρτία πρὸς τὴν θρησκείαν ἦν, οὐ κόλασις τῶν ἁλισκομένων, πεφυλαγμένης ἐν τοῖς πρώτοις τῆς τοιαύτης τιμωρίας. [h] ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι [i] τετραπλάσιον καταβαλεῖν τὸν κλέπτην, οὐκ ἔχοντα δὲ πιπράσκεσθαι μὲν, [k] ἀλλ᾽ οὔτι γε τοῖς ἀλλοφύλοις, οὐδ᾽ ὥστε διηνεκῆ τὴν δουλείαν ὑπομένειν. ἔδει γὰρ

a ΙΒ΄.] In hoc numero consentiunt *Codices* fere omnes, tam *Græci* quam *Latini*, adeo ut ista de re ne minima quidem occurrat difficultas.

b Ὅλων πραγμάτων] Vox ὅλων deest *Bush.*

c Τειχωρύχους —— ζῆν,] Ita in *libris omnibus*. Alibi (prout & emendavit *Coccejus*) semper (quod sciam) in aliis auctoribus, τοιχωρύχους. Apud *Zonaram*, τοὺς τοιχωρύχους ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τῆς χώρας πιπράσκεσθαι. HUDS. Idem *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

d Ἀποδιδόμενος] Ἀποδίδοσθαι *Bush.* Hunc locum, ut innumera alia non percepit *Vet. Interpr.* ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τῆς βασιλείας vendi, est *peregre venum ire*, & *sub ea lege*, *ne in patria moretur*, *exportandum venire*. Phrasi hac utitur *Dio*, l. 54. ut ostendit *Cujac.* ad *Paratitl. Cod.* l. 4. t. 55.

e Περιέχον] Περιεῖχε *Bush.* & *Vat.*

f Πατρίων] Lege πατρίων. COCC.

g Ἐξ ἀνάγκης ἐκείνοις ποιεῖν] Mallem hoc ordine, ἐκείνοις ἐξ ἀνάγκης ποιεῖν.

h Ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι] Vide *Antiquitatum* lib. IV. c. 27.

i Τετραπλάσιον καταβαλεῖν] Τετραπλῆ καταβαλεῖν *Bush. Gall.* & *Vat.* τετραπλοῦν *Zonar.*

k Ἀλλ᾽ οὔτι γε τοῖς ἀλλοφύλοις.] Ἀλλ᾽ οὐ τοῖς ἀλλοφύλοις, οὐδὲ γε ἀσεβέσιν, ἵνα μήτε τῆς θρησκείας ἀπείργωνται, μήτε παρ᾽ ὅλον τὸν βίον δουλεύωσιν, ἀλλὰ τυγχάνωσι μετ᾽ ἐξαετίαν ἀφέσεως. *Zonar.*

γὰρ ἀφεῖσθαι μὴ ἐξαιτεῖν. [l] τόδε, ὥσπερ ὠρίσθη τότε χαλεπὴν καὶ παράνομον ἡγεῖσθαι τὴν κόλασιν, ὑπερηφανίας ἐδόκει μέρος, οὐ βασιλικῶς, ἀλλὰ τυραννικῶς αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ τῶν ἀρχομένων ὀλιγώρως, θεῖναι τὴν τιμωρίαν νενοηκότος. ταῦτα μὲν οὖν, καθ' ὁμοιότητα τῶν [m] λοιπῶν τρόπων γινόμενα, μέρος ἦν τῶν διαβολῶν, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ δυσνοίας.

β'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ τὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ἐποιεῖτο, Καίσαρί τε συντυχεῖν ἱέμενος, καὶ θεάσασθαι τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβοντας. Καῖσαρ δὲ τά τε ἄλλα φιλοφρόνως αὐτὸν [n] ἐδέξατο, καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἤδη πληρωθέντας ἐν τοῖς μαθήμασιν, [o] ἀπέδωκεν ἄγειν εἰς τὴν οἰκείαν. ὡς δ' ἧκον ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, σπουδὴ περὶ τὰ μειράκια τῶν ὄχλων ἦν, καὶ περίοπτοι πᾶσιν ἐγεγόνεισαν, τῷ τε μεγέθει τῆς περὶ αὐτοὺς [p] τύχης κεκοσμημένοι, καὶ βασιλικοῦ κατὰ τὰς μορφὰς ἀξιώματος οὐκ ἀποδέοντες. ἐπίφθονοί τε εὐθὺς ἐδόκουν, Σαλώμῃ τε τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ, καὶ τοῖς Μαριάμμην ταῖς διαβολαῖς καταγωνισαμένοις. [q] οὗτοι γὰρ ᾤοντο [r] δυναστευόντων αὐτῶν δίκην δώσειν τῶν εἰς τὴν μητέρα τὴν ἐκείνων παρανομηθέντων. τὴν αὐτὴν οὖν ταύτην ὑπόθεσιν τοῦ δέους εἰς τὴν κατ' ἐκείνων διαβολὴν μετέφερον, λογοποιοῦντες οὐ καθ' ἡδονὰς συνεῖναι τῷ πατρί, διὰ τὸν τῆς μητρὸς θάνατον, ὡς μηδὲ ὅσιον εἶναι δοκεῖν ἐπὶ ταύτην συνεῖναι τῷ τῆς τεκούσης φονεῖ. ταῦτα γὰρ [s] ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τὸ πιθανὸν τῆς αἰτίας φέροντες, κακοῦν ἐδύναντο, καὶ τῆς εὐνοίας ἧς εἶχεν εἰς τοὺς παῖδας ἀφαιρεῖν. οὐ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἄντικρυς ἔλεγον, ἀλλ' εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος [t] ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους· [u] ἐξ ὧν πρὸς Ἡρώδην ἀναφερομένων ὑποκατεσκευάζετο μῖσος, οὐδ' αὐτῇ τῇ φύσει χρόνῳ νικώμενον. ἐν μέντοι τῷ τότε πάσης ὑποψίας καὶ διαβολῆς μείζονι χρώμενος ὁ βασιλεὺς τῇ κατὰ γεγεννηκέναι φιλοστοργίᾳ, καὶ τιμῆς ἧς ἔδει μετεδίδου, καὶ γυναῖκας [v] ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἔζευγνυεν, Ἀριστοβούλῳ μὲν τὴν Σαλώμης [x] θυγατέρα Βερενίκην, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὴν Ἀρχελάου τοῦ [y] Καππαδόκων βασιλέως Γλαφύραν.

manumitteretur. Hoc ipsum, sicuti tunc æstimatum erat in animadversione pœnaque durum & iniquum, ita cum arrogantia conjunctum videbatur, quasi non regio sed tyrannico more, nulla ratione habita Judæorum reipublicæ, pœnam constituere in animum induxisset. Atque ista quidem, eo modo quo consueverat facta, in parte erant criminationum odiique in ipsum *popularis*.

2. Per id autem tempus profectus est in Italiam, quod desideraret & cum Cæsare colloqui, & filios suos, qui *tum* Romæ agebant, videre. Eumque Cæsar tum alias comiter excepit, tum filios ei, ut jam in disciplinis perfectos, reddidit domum reducendos. Ubi ab Italia revertebantur, magnum erat populi erga juvenes studium, & conspicui fiebant omnibus, tum quod fortunarum amplitudine ornati erant, tum quod illis non deerat regiæ formæ dignitas: statimque invisi esse cœperunt & Salomæ regis sorori, & iis qui calumniis suis Mariamnen confecerant. ita enim fore putabant, ut, si illi rerum potirentur, ipsi pœnas luerent ob illatam matri eorum injuriam. Itaque hanc ipsam metus causam adhibebant, ut calumnias illis struerent, dictitantes, eos patris consuetudine non delectari, propter necem matris, ut qui religioni sibi ducerent cum illius interfectore degere. Ita enim à rei veritate ad rationem verisimilem progredientes lædendi potestatem habuerunt, patrique eripiendi suam erga filios benevolentiam. neque enim illi quidquam palam dicebant, sed in vulgus hujusmodi rumores spargebant: quibus Herodi relatis, subinde oriebatur odium, quod postea natura ipsa vincere non potuit. Eo tamen tempore rex, cum adhuc ei maneret amor genitoris in liberos, omni suspicione & criminatione potentior, & eis honorem habuit, quem debuit, & adultis uxores dedit, Aristobulo Berenicen Salomæ filiam, Alexandro vero Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam.

Herodis in Italiam profectio.

Herodis filii Roma reversi calumniantur Salome & Pheroras.

II.

Herodes filiis suis uxores locat.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἡρώδης δὶς ἐξέπλευσε πρὸς τὸν Ἀγρίππαν· καὶ ὡς τῶν κατὰ Ἰωνίαν Ἰουδαίων τοὺς Ἕλληνας ἐπαιτιασαμένων, Ἀγρίππας Ἰουδαίοις τοὺς νόμους ἐβεβαίωσεν.

Ταῦτα διοικήσας, ἐπειδὴ καὶ Μάρκον Ἀγρίππαν ἐπύθετο καταπεπλευκέναι πάλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπειχθεὶς πρὸς αὐτόν, ἠξίωσεν εἴς τε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ παρελθεῖν, καὶ τυχεῖν ὧν ἔδει παρὰ ἀνδρὸς ξένου καὶ φίλου. κἀκεῖνος μὲν εἴξας λιπαρῶς ἐγκειμένου, [z] ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ἡρώδης δ' οὐδὲν ἀρεσκείας ἀπέλειπεν, ἔν τε ταῖς νεοκτίστοις πόλεσιν ὑποδεχόμενος αὐτόν, καὶ [a] μετὰ τοῦ τὰς κατασκευὰς ἐπιδεικνύειν, πάσαις ἀπολαύσεσι διαίτης καὶ πολυτελείας ἐξαλλάττων αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους, ἔν τε τῇ Σεβαστῇ, καὶ Καισαρείᾳ περὶ τὸν λιμένα τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατεσκευασμένον, κἀν τοῖς ἐρύμασιν, ἃ πολλαῖς δαπάναις ἐξῳκοδόμησεν, [b] τό, τε Ἀ-

CAP. II.

Quomodo Herodes semel & iterum ad Agrippam navigavit: utque Agrippa, accusatione à Judæis in Ionia contra Græcos instituta, Judæis leges suas confirmavit.

HIS factis, cum Marcum Agrippam iterum ab Italia in Asiam navigasse intellexisset, cum propere adiit, obsecravitque ut in regnum suum veniret, & iis quibus affici oportebat apud hospitem & amicum uteretur. Et ille quidem, cum instaret urgeretque *Herodes*, annuit, & in Judæam profectus est. atque Herodes nihil, quod ei placeret, omisit, & in oppidis recens conditis eum excipiens, dumque ædificia ostenderet, ipsi ejusque amicis omne genus deliciarum & magnificentiæ apparatum exhibens, & apud Sebasten, & Cæsaream in portu à se exstructo, & in propugnaculis itidem à se multis sumptibus excitatis, Alexandrio

Herodes ad Agrippam navigat.

Agrippa in Judæam venit.

Agrippa magnificè excipitur ab Herode.

l Τόδε, ὥσπερ ὠρίσθη] Ita rescripsi. in libris τὸ δ' ὥσπερ. Si quis malit, τοῦθ', ὅπερ ὠρίσθη, per me licet.

m Λοιπῶν τρόπων γινόμενα,] Sic Busb. & Vat. κοινῶν τρόπων in ceteris

n Ἐδέξατο,] Ἐξεδέξατο Vat.

o Ἀπέδωκεν ἄγειν] Ἀπεδίδωκεν Vat.

p Τύχης κεκοσμημένοι,] Ita Vat. & Lugd. Bat. ψυχῆς in ceteris. ut vertendum sit, *& quod animi magnitudinem præ se ferebant.*

q Οὗτοι —— ἔσεσθαι] Forte ἵνα. HUDS. in *Add.* Dum putarent, si prævalerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem suam commissa videbantur. *Rufinus* Unde pro ἵνα γ. legisse videtur, ἄν γὰρ ἐκεῖ φασὶ δυναστεύσειν, εἰ &c. SPANH.

r Δυναστευόντων αὐτῶν δίκην δώσειν] Iterum cum Cod. Vat. & Lugd. Bat. adsentiente *Epiphanio*, qui vertit, *dum putarent, quod si prævalerent, ultionem exigerent de his quæ in matrem suam commissa videbantur.* δυναστεύσειν, εἰ μὴ δίκην in *Editis Aliisque.*

s Ἀπὸ —— αἰτίας,] Ita plane cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* in *Editis Aliisque*, διὰ τῆς ἀληθείας ἄλλης αἰτίας φέροντες &c.

t Ἐσκόρπιζον] Conf. lib vi. c. 6 § 3. SPANH.

u Ἐξ ὧν πρὸς Ἡρώδην ἀναφερομένων] Ἐξ ὧν Busb. Hen. & Vat.

v Ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἔζευγνυεν,] Ἐν ἡλικίᾳ Vat.

x Θυγατέρα Βερενίκην] De Berenice Matre Agrippæ. infr. lib. 18. c. 7. § 1. SPANH.

y Καππαδόκων] Ita Vat. Busb. & Zonar. Καππαδόκος in *Editis Aliisque.*

z Ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.] Vide *Philonem Judæum* in Legatione ad Cajum, p 1033.

a Μετὰ —— ἐπιδεικνύειν,] Sic lego cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αὐτοῦ ἐπιδεικνύς in ceteris.

b Τό, τε Ἀλεξάνδρειον] Perplexa est constructio, qualis Atticis familiaris est, ut ostendit *H. Steph.* in *Append. ad Dial. Gr.* p. 125. &c.

drio *scilicet* & Herodio & Hyrcania. Quin & in urbem Hierosolymitarum eum duxit, ubi ei populus obviam festo vestitu prodiit, faustisque acclamationibus eum excepit. Agrippa autem Deo centum boves immolavit, & populo convivium præbuit, nemini rerum lautissimarum copia cedens. Is vero, cum ad semet oblectandum etiam plures adhuc dies mansisset, propter anni tempus festinabat: sibi enim, necesse habenti Ioniam repetere, hyeme appetente navigare haud adeo tutum esse arbitrabatur.

Convivium lautissimum populo dat.

2. Atque ille quidem oram solvit, Herode ei, ejusque comitum clarissimis, multa largito. Rex vero, cum in sua ditione hyemem exegisset, ineunte vere eum iterum convenire properavit, sciens eum in Bosporum expeditionem parasse: Rhodumque & Coon navigando prætervectus prope ad Lesbum appulit, ratus se eo loco offensurum esse Agrippam. Sed à vento aquilonari correptus prohibetur navibus portum tenere. Ille vero *hac de causa* aliquot diebus apud Chium morabatur; *ubi* & multos, ipsum *salutatum* adeuntes benigne excipiens, regiis prosequitur muneribus: cumque urbis portam prolapsam animadvertisset, (quam, bello Mithridatico dejectam, haud facile erat illis, quemadmodum in cæteris fecerant, propter ejus magnitudinem & pulchritudinem instaurare) tantum pecuniarum eis contulit quantum satis superque esse posset ad structuram absolvendam, hortatus ut non cessarent, idque ocius facerent, ut suum urbi ornamentum restituerent. Ille vero, cum ventus leniter flaret, primum Mitylenen, deinde Byzantium delatus, ut audivit Agrippam jam ultra Cyaneos scopulos provectum, quanta potuit contentione eum sequutus est. Cumque apud Sinopen in Ponto eum invenisset, ex insperato quidem visus est cum classe appellere, se tamen gratum præstitit, multumque inter se amicissime consalutabant, quippe quod Agrippa existimasset se maximum ejus erga ipsum benevolentiæ & amoris testimonium accepisse, cum rex tantum mari cursum confecisset, & illius rebus opportune interfuisset, quibus, regno utpote relicto rerumque suarum administratione, nihil prius & antiquius habuit. In universis itaque ei in illa expeditione aderat Herodes, in rebus gerendis socius & adjutor, & in singulis consiliarius & autor. ei etiam cum animum remitteret gratus & acceptus, solusque omnium particeps, difficilium quidem propter benevolentiam, jucundorum vero honoris ergo. Quamprimum autem ab illis confecta erant negotia Pontica, quorum causa Agrippa illuc missus fuerat, minime placuit navibus uti ad revertendum, sed Paphlagoniam & Cappadociam pertranseuntes, ac deinde itinere pedestri in Phrygiam majorem profecti Ephesum pervenerunt, unde in Samum navibus trajecerunt. Et quidem multa per singulas civitates, Herodis in gratiam, data erant ab *Agrippa* beneficia, prout supplicantibus opus erat. Quin & *Herodes* ipse nihil prætermisit, quod, pecuniam largiendo & amice *omnes* recipiendo, præstare potuit, sumptibus etiam de suo erogatis; quotiesque desideraretur aliquid intercessit apud Agrippam, effecitque ut voti compotes fierent quicunque opem rogabant. Cum autem & ille esset *natura* benignus, animique magnifici ad largien-

III. Herodes Agrippam denuo adit.

Apud Sinopen comiter exceptus ab Agrippa.

Magna apud Agrippam est in gratia.

Agrippa, Herode intercessore, multa multis condonat.

Ἀλεξάνδρειον καὶ [c] Ἡρώδειον καὶ τὴν Ὑρκανίαν. ἦγεν δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, ὑπαντῶντός τε τοῦ δήμου παντὸς ἐν ἑορτώδει στολῇ, καὶ δεχομένου τὸν ἄνδρα σὺν [d] εὐφημίαις. Ἀγρίππας δὲ τῷ Θεῷ μὲν ἑκατόμβην κατέθυσεν, [e] εἱστία δὲ τὸν δῆμον, οὐδενὸς τῶν μεγίστων [f] πλήθει λειπόμενος. αὐτὸς δὲ, ἐσὸν ἐπὶ τῷ καθ' ἡδονὴν κἂν ἔτι πλείους ἐπιμεῖναι ἡμέρας, διὰ τὸν καιρὸν ἠπείγετο· τὸν γὰρ πλοῦν, ἐπιβαίνοντος τοῦ χειμῶνος, οὐκ ἐνόμιζεν ἀσφαλῆ κομιζομένῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν Ἰωνίαν.

β'. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀπέπλει, πολλαῖς αὐτὸν δωρεαῖς τετιμηκότος Ἡρώδου, [g] καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπιτιμοτάτους. ὁ δὲ βασιλεὺς, χειμάσας ἐν τοῖς οἰκείοις, ἔαρος ἠπείγετο συντυχεῖν αὐτῷ [h] τὴν εἰς Βόσπορον εἰδὼς στρατιὰν προῃρημένου· καὶ πλεύσας διὰ Ῥόδου, καὶ Κῶ προσίσχεν περὶ Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τὸν Ἀγρίππαν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ἀπολαμβάνει πνεῦμα βόρειον, εἶργεν τὴν ἀναγωγὴν τῶν νεῶν. ὁ δὲ ἐπιδιετέλεσεν ἡμέρας πλείους ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν προσιόντων αὐτῷ δεξιούμενος ἀνελάμβανεν βασιλικαῖς [i] δωρεαῖς. αὐτῆς δὲ τῆς πόλεως ἰδὼν πεπτωκυῖαν στοὰν· ἣν, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ καθῃρημένην, οὐχ ὥσπερ τὰ ἄλλα διὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀναστῆναι ῥᾴδιον ἦν· χρήματα δοὺς ὅσον μὴ μόνον ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ περιττεύειν ἰδίως πρὸς τὴν συντέλειαν τοῦ κατασκευάσματος, ἐνετέλλετο μὴ περιορᾶν, ἀλλὰ θᾶττον ἐγείρειν, ἀποκαθιστάντας τῇ πόλει τὸν ἴδιον κόσμον. αὐτὸς δὲ, λήξαντος τοῦ πνεύματος, εἰς [k] Μιτυλήνην κἀκεῖθεν εἰς Βυζάντιον παρακομισθεὶς, ὡς ἤκουσεν ἔσω Κυανέων ἤδη παρεληλυθέναι τὸν Ἀγρίππαν, μετεδίωκεν ὡς εἶχεν. καὶ περὶ Σινώπην [l] τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν, ἀπροσδόκητος μὲν ὤφθη ταῖς ναυσὶ προσπλέων, ἀσμένως δὲ ἐφάνη, πολλαί τε φιλοφρονήσεις [m] ἦσαν, ὥστε καὶ μεγίστην πίστιν εἰληφέναι δοκοῦντος εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν [n] Ἀγρίππα, τοσοῦτον μὲν πλοῦν ἀνύσαντος τοῦ βασιλέως, οὐκ [o] ἀπολειφθέντος δὲ τῆς ἐκείνου χρείας, ἣν μετὰ τὸ καταλιπεῖν ἀρχὴν καὶ διοίκησιν οἰκείων πραγμάτων προυργιαιτέραν ἡγεῖτο. πάντα γοῦν ἦν αὐτῷ κατὰ τὴν στρατιὰν Ἡρώδης, ἔν τε τοῖς πραγματικοῖς συναγωνιστὴς, καὶ τοῖς κατὰ μέρος σύμβουλος. ἡδὺς δὲ κἂν ταῖς ἀνέσεσι, καὶ μόνος ἁπάντων κοινωνὸς, ὀχληρῶν μὲν διὰ τὴν εὔνοιαν, ἡδέων δὲ διὰ τὴν τιμήν. ὡς δὲ αὐτοῖς κατείργαστο καὶ τὰ περὶ τὸν Πόντον, ὧν ἕνεκεν Ἀγρίππας ἐστάλη, τὴν ἀνακομιδὴν οὐκ ἔτ' ἐδόκει ποιεῖσθαι πλέουσιν. ἀλλὰ [p] διαμειψάμενοι τήν τε Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, κἀκεῖθεν ἐπὶ τῆς μεγάλης Φρυγίας ὁδεύσαντες, εἰς Ἔφεσον ἀφίκοντο, [q] πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου διέπλευσαν εἰς Σάμον. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν εὐεργεσίαι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς χρείας τῶν ἐντυχανόντων ἐγίνοντο. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅσα διὰ χρημάτων ἦν ἢ δεξιώσεως οὐ παρέλειπεν, ἐξ αὑτοῦ τὰς δαπάνας ποιούμενος· καὶ τῶν παρ' Ἀγρίππα [r] τινῶν ἐπιζητουμένων μεσίτης ἦν, καὶ διεπράττετο μηδένας ἀτυχῆσαι τῶν δεομένων. ὄντος δὲ κἀκείνου χρηστοῦ καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τὸ παρέχειν ὅσα τοῖς ἀξιοῦσιν ὠφέλιμα ὄντα, μηδένα τῶν ἄλλων ἐλύπει, πλεῖστον ἡ τοῦ Βα-

c Ἡρώδειον] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.
d Εὐφημίαις.] *L. B.* εὐφημία.
e Εἱστία δὲ τὸν δῆμον,] Ἑστιᾷ *Busb.* & *Hen.*
f Πλήθει λειπόμενος.] Πλῆθος λειπόμενος *Vat.* πλήθους λειπόμενος *Busb.* πλῆθος λειπόμενος *Lugd. Bat.*
g Καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπιτιμοτάτους.] Καὶ τὸν σὺν αὐτῷ *Busb.*
h Τὴν εἰς Βόσπορον] Videsis *Dionem*, l. 54. p. 538.
i Δωρεαῖς] Hæc & sequentia, usque verbum αὐτοῖς quod initio §. 4. occurrit, desunt in *L. B.*
k Μιτυλήνην] Conf. supr. lib. 15. c. 10. §. 2. SPANH.
l Τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν,] Τὴν ἐν Πόντῳ *Vat.*
m Ἦσαν,] Ἦσαν πρὸς αὐτὸν *Busb.*
n Ἀγρίππα,] Ἀγρίππαν *Hen.* à prima manu. Ἀγρίππου *Vat.*
o Ἀπολειφθέντος] Ita ex *Gall.* (adstipulante *Cocceio*) οὐκ ἀπολειφθέντος in *cæteris.*
p Διαμειψάμενοι] Mallem παραμειψάμενοι.
q Πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου] Ita *Vat.* πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου διαπλεύσαντες εἰς Σάμον in *Editis Aliisque.*
r Τινῶν ἐπιζητουμένων] Τινὸς *Gall.*

s Λιπο-

βασιλέως ἐποίει ῥοπὴ, προτρέψαι πρὸς τὰς εὐεργεσίας εὖ βεβουλευμένον τὸν Ἀγρίππαν. ' Ἰλιεῦσι μὲν γὰρ αὐτὸν διήλλαξεν ὀργιζόμενον, διέλυσε δὲ Χίοις τὰ πρὸς τοὺς Καίσαρος ἐπιτρόπους χρήματα, καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπήλλαξε· τοῖς δὲ ἄλλοις καθ᾽ ἃ δεηθεῖεν ἑκάστοις παρέστη.

γ΄. Τότε δὲ περὶ τὴν Ἰωνίαν αὐτῶν γινομένων, πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων, οἳ τὰς πόλεις ᾤκουν, προσῆλθε, καιροῦ καὶ παῤῥησίας ἐπειλημμένοι· καὶ τὰς ἐπηρείας ἔλεγον ἃς ἐπηρεάζοντο, μήτε νόμοις οἰκείοις ἐώμενοι χρῆσθαι, δίκας τε ἀναγκαζόμενοι διδόναι κατ᾽ ἐπήρειαν τῶν [s] εὐθυνόντων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις, καὶ τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα χρημάτων ἀνατεθειμένων ἀφαιροῖντο, στρατειῶν καὶ λειτουργιῶν ἀναγκαζόμενοι κοινωνεῖν, καὶ πρὸς ταῦτα δαπανᾶν τῶν ἱερῶν χρημάτων, ὧν ἀφείθησαν ἀεὶ, Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπιτρεψάντων κατὰ τοὺς οἰκείους ζῆν νόμους. τοιαῦτα καταβοώντων, [v] παρῃτήσατο μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκοῦσαι τὸν Ἀγρίππαν αὐτῶν [x] δικαιολογουμένων· Νικόλαον δέ τινα τῶν αὐτοῦ φίλων ἔδωκεν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δίκαια. τοῦ δὲ Ἀγρίππα Ῥωμαίων τε τοὺς ἐν τέλει, καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν τοὺς παρόντας αὐτῷ συνέδρους πεποιημένου, καταστὰς ὁ Νικόλαος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων [y] ἔλεξεν.

δ΄. "Ἅπασι μὲν, ὦ μέγιστε Ἀγρίππα, τοῖς ἐν χρείᾳ "γεγενημένοις, ἀνάγκη καταφεύγειν ἐπὶ τοὺς ἀφελεῖν "τὰς ἐπηρείας αὐτῶν δυναμένους· τοῖς δὲ νῦν ἐντυγχά-"νουσι καὶ παῤῥησία. τυχόντες γὰρ πρότερον [z] ὑμῶν "οἵων ηὔξαντο πολλάκις, τὸ μὴ τὰς χάριτας ἀφαι-"ρεθῆναι δι᾽ ὑμῶν [a] αἰτοῦνται τῶν δεδωκότων, καὶ ταῦ-"τα εἰληφότες μὲν αὐτὰς παρὰ τούτων, οἷς μόνοις δι-"δόναι δύναμις, ἀφαιρούμενοι δὲ ὑπ᾽ οὐδενὸς κρείτ-"τονος, ἀλλ᾽ ὡς ἴσον ἔχειν αὐτοῖς [b] ἀρχομένοις ὁμοίως "[c] ὑμῶν ἴσασιν. καί τοι γε εἰ μεγάλων ἠξιώθησαν, ἔ-"παινός ἐστι τῶν τετυχηκότων, ὅτι τοσούτων παρέσχον αὐ-"τοὺς ἀξίους· εἴτε μικρῶν, αἰσχρὸν μὴ καὶ ταῦτα βε-"βαιοῦν τοὺς δεδωκότας. οἵ γε μὴν ἐμποδὼν ὄντες "καὶ πρὸς ἐπήρειαν χρώμενοι Ἰουδαίοις, εὔδηλον ὡς "[d] ἀμφοῖν ἀδικοῦσι, τοὺς εἰληφότας, εἰ μὴ νομίζοιεν "ἀγαθοὺς οἷς [e] οἱ κράτιστοι ἐμαρτύρησαν, ἐν τῷ καὶ "τοιαῦτα δεδωκέναι, καὶ τοὺς δεδωκότας, εἰ τὰς χά-"ριτας αὐτῶν ἀβεβαίους ἀξιοῦσι γενέσθαι. [f] εἰ δέ τις "αὐτοὺς ἔροιτο δύο τούτων θάτερον ἐθέλοιεν ἂν ἀφαιρε-"θῆναι, τὸ ζῆν, ἢ τὰ πάτρια ἔθη, τὰς πομπὰς, τὰς "θυσίας, τὰς ἑορτὰς, ἃς τοῖς νομιζομένοις προσάγου-"σι θεοῖς, εὖ οἶδ᾽ ὅτι πάντα μᾶλλον αἱρήσονται πα-"θεῖν, ἢ καταλύσαι τι τῶν πατρίων. καὶ γὰρ τοὺς "πολέμους οἱ πολλοὶ διὰ ταῦτα αἱροῦνται, φυλαττό-"μενοι [g] μὴ παραβαίνειν αὐτά· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, "ἣν νῦν τὸ σύμπαν τῶν ἀνθρώπων γένος δι᾽ ὑμᾶς ἔχει, "τούτῳ μετροῦμεν, τῷ ἐξεῖναι κατὰ χώραν ἑκάστοις "τὰ οἰκεῖα τιμῶσιν ἄγειν, καὶ διαζῆν. τοῦτο μὲν οὖν "οὐκ ἂν αὐτοὶ [h] παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται δρᾶν κατ᾽ "ἄλλων, ὥσπερ οὐχ ὁμοίως ἀσεβοῦντες, εἴ τε τῶν οἰ-"κείων εἰς θεοὺς [i] ὁσίων ἀμελοῖεν, εἴ τε τὰ οἰκεῖά τι-

dum quicquid petentibus prodesset, modo alios non læderet, non leve momentum erat & in rege, ad incitandum Agrippam vel sponte currentem ad beneficentiam. Nam Iliensibus, cum eis irasceretur, illum reconciliavit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persolvit, & à tributis *eos* liberavit; itemque aliis, quacunque in re singulis opus esset, *libenter* adfuit.

3. Tunc vero, cum in Ioniam venissent, magna Judæorum multitudo (qui urbes illas incolebant) ad Agrippam, occasione fiduciaque sumpta, se contulerunt: & apud eum de injuriis, quæ sibi fierent, expostulabant, ut qui suis uti legibus prohibeantur, & sacris *diebus* in jus vocentur magistratuum iniquitate, & pecuniis spolientur quas Hierosolyma *ad templum* mittere vellent, coganturque ad obeundam militiam & publica munera, & in ea sacras pecunias insumere, quibus semper soluti erant, cum eis Romani secundum patrias leges vivere permisissent. Hæc dum vociferantur, rogavit Herodes Agrippam, ut illorum rationes audire vellet: allegavitque quendam suum amicum, nomine Nicolaum, qui Judæorum causam ageret. Cumque assessores sibi advocasset Agrippa, Romanorum primos & qui aderant reges & principes, Nicolaus pro Judæis dicere aggressus est.

IV. *Iones Judæi de Græcis apud Agrippam expostulant.*

4. "Equidem omnes, Agrippa potentissime, "qui in angustiis sunt, necesse habent ad eos con-"fugere, qui malis ipsos levare possunt: hi vero, "qui nunc supplices adsunt, etiam fiducia freti *ac-"cedunt*. Cum enim vos jam ante habuerint quales "*ut effetis* multis votis expetiverunt, ne beneficia "illis *vestra* eripiantur per vos postulant qui ea de-"distis: præsertim cum ea quidem ab istis accepe-"rint, quibus unica erat dandi potestas; eisdem "vero privati sint, non à superioribus, sed ab illis, "quos sciunt æque ac ipsos vestro imperio subje-"ctos esse. quanquam si magna assequuti fuerint, "id ipsis in laude ponendum, quod tantis sese di-"gnos præstiterint; sin parva, turpe erit, quod ea "confirmare nolint ii ipsi qui dederint. Minime "enim dubium est quin isti, qui Judæos impediunt "& modis indignis tractant, utrisque injurii sint; "eis qui *beneficia* acceperint, si bonos esse non exi-"stiment, quibus viri optimi, tam præclare de il-"lis merendo, testimonium tribuerunt; & illis "etiam *injurii sint* qui ea dederint, si gratiam illo-"rum irritam fieri postulant. Si quis autem eos "interroget, utrum horum malint sibi eripi, vi-"tam, an patrios ritus, pompas, sacrificia & festa, "quæ Diis suis *in honorem* adhibentur; probe novi "quod omnia potius perpetienda esse ducent, quam "ut aliquid ex institutis patriis imminui sinant. "Quin & multi propter ista bella movent, sum-"mopere caventes ne quis ea transgrediatur: atque "felicitatem, qua nunc universum hominum ge-"nus per vos fruitur, eo ipso metimur, quod per "provincias singulis liceat sua solennia observare, "moreque suo vivere. Et hoc quidem, quod illi "ipsi ægre ferrent, contra alios facere vi conantur; "quasi non æque nefarie agant, sive suam in deos "pietatem negligant, sive aliis contra jus fasque fa-

Nicolai Damasceni concio.

s Ἰλιεῦσι μὲν] Vide Excerpta ex *Nicolao Damasceno* edita per *Valesium*, p. 418.

s Εὐθυνόντων] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀδικούντων in cæteris.

v Παρῃτήσατο] Ita *Hud.* παρῃτήσατο *Busb.* παρεσκεύαστο in *Editis Aliisque*.

x Δικαιολογουμένων] Sic *MSS.* διαλεγομένων in *Editis*.

y Ἔλεξεν] Ἔλεγεν *Busb.*

z Ὑμῶν οἵων] Ita cum *Cod. Vat.* ὑμῶν deest in cæteris.

a Αἰτοῦνται τῶν δεδωκότων] Iterum è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* αἰτοῦντες in *Editis Aliisque*.

b Ἀρχομένοις] Eo modo *Vat. Lugd. Bat.* & *Hud.* à prima manu. ἀρχομένους in *Editis Aliisque*. HUDS. Lege ἀρχομένους ὁμοίως ὑμῶν. COCC.

c Ὑμῶν] *L. B.* ὑμῖν.

d Ἀμφοῖν ἀδικοῦσι,] Præclara hæc emendatio debetur MS. *Lugd. Bat.* vulgatum enim fuerat hactenus ἐφ᾽ ᾧ sensu valde contorto, atque verterat *Hudj. eo ipso, quod injurii sint eis* &c. pro quo *utrisque* reposuimus. HAV.

e Οἱ κράτιστοι ἐμαρτύρησαν] Οἱ κρατοῦντες *Vat.*

f Εἰ δέ τις] Ita *Vat.* εἴτις in *cæteris*.

g Μὴ παραβαίνειν] *Lugd. Bat.* μὴ τὰ. *Coccejus.*

h Παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται] *Gall.* παθεῖν θέλοιεν ὑβρίζονται. *Lugd. Bat.* vero in *Marg.* π. ἐθέλοιεν ὑβρίζονται.

i Ὁσίων ἀμελοῖεν,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ὅσιοι in *Editis Aliisque*.

 k Κα-

"sacra sua adimi velint. Alterum vero *illud* jam consideremus. nunquid populus est, aut civitas, aut hominum natio, cui non maximum bonorum visum est imperii vestri patrocinium, & populi Romani potestas. Estne ullus qui vestra beneficia irrita esse desiderat? nemo certe, nisi mentis inops. neque enim reperiuntur qui illorum publice privatimque participes non fuerunt. Atqui vestro quicunque munere concessa aliis auferre volunt, nihil sibimet, ex iis quæ vobis accepta debent, firmum & incolume relinquunt: quanquam ea ejusmodi sint beneficia quæ ex dignitate æstimari nequeunt. Nam si regnorum quæ olim fuerint præsentisque imperii rationem haberent, inter multa ab eo ad felicitatem illis suppeditata, etiam & hoc instar omnium agnoscendum, quod non amplius servi sed liberi videantur. Nostræ autem res, licet præclare nobiscum agatur, non ita comparatæ sunt ut invidiam nobis pariant. per vos enim factum est ut una cum omnibus vitam feliciter degamus; & hoc solum cum aliis commune habere postulavimus, ut sine impedimento nobis liceat patriam pietatem colere. id quod & in se videatur haud invidendum, & è re illorum esse qui concesserint. nam si Deus honore delectetur, illis etiam delectatur qui permittunt ut honore afficiatur. Porro nostris in institutis nihil ab humanitate alienum, sed pietati omnia consentanea, & cum justitia salutari conjuncta. Neque enim præcepta *nostra* occultamus, quibus ad vitam instituendam utimur, ut *veteris* pietatis monumentis nostræque inter homines professionis. Septimum etiam diem addicimus institutis nostris & legibus perdiscendis, volentes ut hisce, æque ac aliis quibuscunque, meditandis incumbamus, quibus obtemperando peccata vitabimus. Et pulchra quidem *apparebunt*, si cui lubet sigillatim ea discutere; nobis vero etiam antiqua esse *persuasum est*, licet nonnullis haud ita videantur: adeo ut à vetustatis illorum honore ægre discessuri sint, qui pia mente ea acceperunt & observant. Ista *tamen* nobis vi & injuria auferunt: immo & pecuniam, quam Deo dicandam colligimus, sacrilege diripiunt, & tributa à nobis exigunt, & festis diebus in judicia nos vocant, atque ad alia negotia obeunda, quibus non opus esset ex rerum contractarum fide, sed ut religionem nostram injuria afficerent: cui & *illi* nobiscum conscii sunt, ut qui odio in nos præter jus & fas omne flagrarint. Nam cum vestrum in universos imperium ex æquo sit, ita comparatum est ut benevolentiam *mutuam* alat odioque obsistat, si qui huic potius quam illi studeant. Ista itaque te rogamus, Agrippa potentissime, ne quid mali patiamur, neque injuriose tractemur, neque institutis nostris uti prohibeamur, neque fortunis nostris spoliemur, neque illorum vi opprimamur cum vim iis nullam adhibeamus. nam & ista non solum æqua & justa sunt, sed & antea vestro beneficio concessa.

"σιν ἀνοσίως [k] καταλύσειεν. τὸ δὲ ἕτερον ἤδη [l] σκοπήσωμεν. ἔστι τις δῆμος, ἢ πόλις, ἢ κοινὸν ἔθνος [m] ἀνθρώπων, οἷς οὐ μέγιστον ἀγαθὸν πέφηνεν ἡ προστασία τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς, καὶ τὸ Ῥωμαίων κράτος; ἐθέλοι δὲ ἄν τις ἀκύρους τὰς ἐντεῦθεν εἶναι χάριτας; οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος. οὐδὲ γὰρ εἰσὶν οἱ μὴ μετέχοντες αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ κοινῇ. καὶ μὴν οἱ [n] τινες ἂν ὑμᾶς ἴδωσι περιαιρούμενοι, [o] βέβαιον οὐδ᾽ αὐτοῖς οὐδὲν ὧν δι᾽ ὑμᾶς ἔχουσιν [p] ὑπολείπονται. καί τοι τὰς μὲν τούτων χάριτας, οὐδὲ μετρῆσαι δυνατόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἐκλογίσαιντο τὴν [q] πάλαι βασιλείαν, καὶ τὴν νῦν ἀρχὴν, πολλῶν ὄντων ὅσα πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτοῖς ἐπιδέδωκεν, ἐπὶ κατὰ πάντων ἀρκεῖ τὸ μηκέτι δούλους, ἀλλ᾽ ἐλευθέρους φαίνεσθαι. τὰ δὲ ἡμέτερα, καὶ λαμπρῶς πραττόντων, οὐκ ἔστιν ἐπίφθονα. δι᾽ ὑμᾶς γὰρ καὶ μετὰ πάντων εὐτυχοῦμεν, καὶ τούτου μόνου μετέχειν ἠξιώσαμεν, ἀκωλύτως τὴν πάτριον εὐσέβειαν διαφυλάττειν, ὃ καὶ καθ᾽ αὑτὸ δόξειεν οὐκ ἐπίφθονον, καὶ πρὸς τῶν συγχωρούντων εἶναι. τὸ γὰρ θεῖον, [r] εἰ χαίρει τιμώμενον, χαίρει τοῖς ἐπιτρέπουσι τιμᾶν. ἐθῶν τε τῶν ἡμετέρων, ἀπάνθρωπον μὲν οὐδέν ἐστιν· εὐσεβῆ δὲ πάντα καὶ τῇ [s] σωζούσῃ δικαιοσύνῃ συγκαθωσιωμένα. καὶ οὔτ᾽ ἀποκρυπτόμεθα τὰ παραγγέλματα οἷς χρώμεθα πρὸς τὸν βίον, [t] ὑπομνήμασιν [v] τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιτηδευμάτων. τήν τε ἑβδόμην τῶν ἡμερῶν [x] ἀνίεμεν τῇ μαθήσει τῶν ἡμετέρων ἐθῶν [y] καὶ νόμων, [z] μελέτην ὥσπερ ἄλλου τινὸς καὶ τούτων ἀξιοῦντες εἶναι, [a] δι᾽ ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα. καλὰ μὲν οὖν ἐὰν ἐξετάζῃ τις καὶ καθ᾽ αὑτὰ τὰ ἔθη, παλαιὰ δὲ ἡμῖν κἂν μή τισι [b] δοκῇ· ὡς αὐτῶν καὶ τὸ τοῦ χρόνου τίμιον [c] δυσαποδίδακτον εἶναι τοῖς ὁσίως παρειληφόσιν καὶ διαφυλάττουσιν. τούτων ἡμᾶς ἀφαιροῦνται κατ᾽ ἐπήρειαν, χρήματα μὲν ἃ τῷ Θεῷ συμφέρομεν [d] ἐπώνυμα [e] διαρπάζοντες, καὶ φανερῶς ἱεροσυλοῦντες, τέλη δὲ [f] ἐπιτιθέντες, [g] καὶ τῆς ἑορτῆς ἄγοντες ἐπὶ δικαστήρια, καὶ πραγματείας ἄλλας, οὐ κατὰ χρείαν τῶν συναλλαγμάτων, ἀλλὰ κατ᾽ ἐπήρειαν τῆς θρησκείας· ἣν [h] καὶ συνίσασιν ἡμῖν, μῖσος οὐ δίκαιον οὐδ᾽ αὐτεξούσιον αὐτοῖς πεπονθότες. ἡ γὰρ ὑμετέρα κατὰ πάντων ἀρχὴ, γινομένη μία, τὴν μὲν εὔνοιαν ἐνεργὸν, τὴν δύσνοιαν [i] ἀεργὸν ποιεῖ τοῖς τοιοῦτον ἀντ᾽ ἐκείνου προαιρουμένοις. τοῦτ᾽ οὖν ἀξιοῦμεν, ὦ μέγιστε Ἀγρίππα, μὴ κακῶς πάσχειν, μηδὲ ἐπηρεάζεσθαι, μηδὲ κωλύεσθαι τοῖς ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις, μηδ᾽ ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων, μηδ᾽ ἃ μὴ βιαζόμεθα τούτους, ὑπὸ τούτων βιάζεσθαι. καὶ γὰρ οὐ δίκαια μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν δεδομένα πρότερόν ἐστι. καὶ [k] δυναίμεθα καὶ [l] πολλὰ δόγματα τῆς συγκλήτου, καὶ τὰς ἐν τῷ Καπετωλίῳ κειμένας δέλτους,

k Καταλύσειεν.] Καταλύσειν Vat. καταλύσειεν L. B.
l Σκοπήσωμεν.] Ita Hen. & Epiphan. σκοπήσωμεν in reliquis.
m Ἀνθρώπων,] Sic Vat. & Epiphan. ἀνθρώποις in cæteris.
n Τινες] L. B. τινά.
o Βέβαιον] G. βεβαίων.
p Ὑπολείπονται.] G. ἀπολείπονται.
q Πάλαι βασιλείαν,] Iterum cum Cod. Vat. Lugd. Bat. & Epiphan. παρὰ in Editis Aliisque.
r Εἰ χαίρει τιμώμενον,] Ita Vat. Lugd. Bat. & Epiphan. ut puto. ἀεὶ χαίρει in Editis Aliisque qua lectione retenta, mox legendum, καὶ χαίρει. vel χαίρει τε τιμώμενον.
s Σωζούσῃ δικαιοσύνῃ] [illegible] Vat. forsan pro [illegible].
t Ὑπομνήμασιν] Gen. ὑπομνημάτων.
v Τῆς] G. καὶ.
x Ἀνίεμεν] L. B. in Marg. ἀνῶμεν.
y Καὶ νόμων,] Καὶ νόμων μελέτην Hen. καὶ νόμων μελέτη Vat. forsan pro νόμων μελέτην.
z Μελέτην] L. B. μελέτη.

a Δι᾽ ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.] Illud δι᾽ habuimus è Cod. Vat.
b Δοκῇ.] Δοκεῖ Hen. δοκῇ L. B.
c Δυσαποδίδακτον εἶναι] Ita rescribere placuit è Cod. Vat. (& Lugd. Bat.) ὡς αὐτῶν καὶ τῇ τοῦ χρόνου τιμῇ τὸ δυσαποδίδακτον εἶναι in Editis Aliisque. in Epiphanii versione, *ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt.*
d Ἐπώνυμα] An? ἐπώνυμα τοῦ ἱεροῦ. HUDS. in Add.
e Διαρπάζοντες,] Διαφθείροντες Vat. non ita Epiphanius, qui vertit, *rapientes.*
f Ἐπιτιθέντες,] Ita Vat. ἐπιθέντες in reliquis.
g Καὶ] G. κἄν.
h Καὶ συνίσασιν] Καὶ non habet L. B.
i Ἀεργὸν] Ita reponi in Addend. jussit Huds. L. B. vero expresse habet ἀνεργόν. Coccejus emendat οὐκ ἀεργόν. Editi ἀργόν. HAV.
k Δυναίμεθα] Δυναίμεθ᾽ ἐν Vat.
l Πολλὰ δόγματα τῆς συγκλήτου,] Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 6. SPANH.

το Υπάρ-

"τους, ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκειν. ὧ δῆλον μὲν "ὡς μετὰ πεῖραν τῆς ἡμετέρας εἰς ὑμᾶς πίστεως "ἐδόθη, κύρια δὲ κἂν εἰ μηδενὸς [m] ὑπάρξαν-"τος ἐχαρίσασθε. σχεδὸν γὰρ οὐ μόνοις ἡμῖν, ἀλ-"λὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ μὲν ὄντα [n] ἐφυλάξα-"σθε, μείζω δὲ τῶν ἐλπισθέντων προσθέντες, εὐ-"εργετεῖτε τῷ κρατεῖν. καὶ δύναιτ' ἄν τις ἐπεξιὼν "τὰς ἑκάστων εὐτυχίας, ἃς δι' ὑμῶν [o] ἔχουσιν, "ἀπεράντον ποιῆσαι τὸν λόγον. ἵνα μέντοι καὶ δι-"καίως ἁπάντων αὐτῶν τυγχάνοντας ἑαυτοὺς ἀπο-"δείξωμεν, ἀρκεῖ πρὸς παρρησίαν ἡμῖν, τὰ πρό-"τερον σιωπήσασιν, τὸν βασιλεύοντα νῦν ἡμῶν, καὶ "σοὶ παρακαθεζόμενον, εἰπεῖν. ποῖα μὲν εὐνοίας "πρὸς τὸν ὑμέτερον οἶκον παραλέλειπται; ποία δὲ πίστις "ἐνδεὴς ἐστιν; τίς δὲ οὐ νενόηται τιμή; [p] ποία δὲ "χρεία μὴ εἰς [q] πρῶτον [r] ὁρᾷ; τί δὴ κωλύει, καὶ "τὰς [s] ὑμετέρας χάριτας τῶν εἰς τοσοῦτον εὐεργε-"σιῶν ἀριθμὸν εἶναι; [t] δίκαιον δ' ἴσως μηδὲ τὴν "τοῦ πατρὸς Ἀντιπάτρου παραλιπεῖν ἀνδραγαθίαν ἀμνη-"μονεύτως, ὅς, [v] εἰς Αἴγυπτον εἰσβεβληκότος Και-"σαρος, δισχιλίοις ὁπλίταις βοηθήσας, οὔτ' ἐν τοῖς "κατὰ γῆν ἀγῶσιν, οὔθ' ὅτε νεῶν ἔδει, δεύτερος "ἐξητάζετο. καὶ τί δεῖ λέγειν ὅσην ἐκεῖνοι περίεχον "ῥοπὴν τῷ τότε καιρῷ, καὶ πόσων καὶ τίνων δω-"ρεῶν ὑπὸ Καίσαρος ἠξιώθησαν; [x] ἀναγκαῖον ὂν [y] ὑ-"πομνῆσαι τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἔγραψε τότε Καῖσαρ "τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμὰς καὶ πολιτείαν "ἔλαβεν Ἀντίπατρος. ἀρκεῖ γὰρ [z] ταῦτα τεκμήρια-"ναι καὶ τὰς χάριτας ἡμᾶς κατ' ἀξίαν ἔχειν, καὶ "παρὰ σοῦ τὸ βέβαιον αὐτῶν αἰτεῖν, παρ' οὗ καὶ "πρότερον μὴ [a] δοθείσας ἦν ἐλπίσαι, τὴν τοῦ βα-"σιλέως πρὸς ὑμᾶς διάθεσιν καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς "αὐτὸν ὁρῶσιν. [b] ἀπαγγέλλεται δὲ ἡμῖν ὑπὸ τῶν "ἐκεῖ Ἰουδαίων, ὡς μὲν ἐπέβης τῆς χώρας εὐμε-"νής, ὡς δὲ ἀπέδωκας τῷ Θεῷ τέλεια θύματα, τι-"μῶν αὐτὸν [c] ἐπιτελείαις εὐχαῖς, ὡς δὲ τὸν δῆ-"μον [d] ἑστιάσας, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου ξένια "προσήκω. ταῦτα γὰρ πάντα καὶ ἐν [e] ἔθνει καὶ πό-"λει πρὸς ἄνδρα τοσούτων ἐπιτετραμμένον πραγμάτων "δεξιώματα, καὶ σύμβολα φιλίας χρὴ δοκεῖν, ἣν "ἀπέδωκας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, τῆς Ἡρώδου προξε-"νίας αὐτὴν ἑστίας. τούτων ὑπομιμνήσκοντές σε, καὶ "αὐτοῦ τοῦ παρόντος καὶ συγκαθεζομένου βασιλέως ἠξιώ-"καμεν περιττὸν οὐδέν, ἃ δ' αὐτοὶ δεδώκατε, ταῦτ' ὑπ' "ἄλλων μὴ περιιδεῖν ἀφαιρουμένους.

ε'. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Νικολάου διελθόντος, ἐγένετο μὲν οὐδεμία τῶν Ἑλλήνων ἀντικατάστασις· οὐδὲ γὰρ ὡς ἐν δικαστηρίῳ, περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων διελάμβανον, [f] ἀλλ' ἦν ἔντευξις ὧν ἐβιάζοντο. κἀκεῖνοι ἀπολογίαν μὲν οὐδεμίαν, τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν· πρόφασις δὲ, ὡς τὴν χώραν αὐτῶν νεμόμενοι, πάντα νῦν ἀδικοῖεν. οἱ δὲ [g] εὐγενεῖς τε [h] αὐτοὺς ἐδείκνυσαν, κἂν τοῦ τὰ οἰκεῖα τιμᾶν, μηδὲν λυποῦντας οἰκεῖν. συνιδὼν οὖν Ἀγρίππας βιαζομένους, ἀπεκρίνατο ταῦτα. "Διὰ "μὲν τὴν Ἡρώδου πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν, "ἕτοιμος εἶναι πᾶν ὅπερ χαρίζεσθαι [i] Ἰουδαίοις ἀξιῶ-

"Possumus & multa de iisdem senatus consulta, "& tabulas in Capitolio positas recitare. quibus "sane, fide nostra perspecta, nosmet ornastis, sa-"crosanctis alioqui futuris, etiamsi gratiam vestram "nostra non præcessissent merita. Nam nonsolum "nobis sed & omnibus mortalibus sua conservastis, "multisque præter opinionem in majus auctis vin-"cendo benefacitis. adeo ut in immensum dicen-"di campum excurreret, qui singulorum res pro-"speras, quas vobis acceptas referunt, numerando "perccnseret. Verum ut nosmet istis omnibus *be-"nefi iis*, quæ in nos contulistis, non indignos "ostendamus, sufficiat nobis ad confidentiam, "priora omnia si tacuerimus, de eo, qui jam re-"gno potitur tibique assidet, *pauca* dicere. Quod "enim ille benevolentiæ *aut officii* genus vestræ fa-"miliæ non præstitit? qua in re fides ejus deside-"rata? quemnam erga vos honorem non excogita-"vit? ad quam necessitatem non primus adfuit? "Quid igitur vetat, quo minus vestra beneficia "tantis ejus in vos meritis respondeant? Forsan & "par est ut patris ejus Antipatri fortitudinem si-"lentio non prætereamus, qui, expeditione in "Ægyptum facta à Cæsare, cum duobus armato-"rum millibus suppetias tulit, & tam terrestribus "quam navalibus prælis nemini cedere compertus est. Et quidni dicerem, quantum illi eo tem-"pore rebus ejus momentum attulerint, & quan-"tis & qualibus muneribus à Cæsare donati fue-"rint? cum antea debuerim literarum mentionem "fecisse, quas tunc Cæsar senatui scripsit; & quo-"modo à populo honores & jus civitatis obtinuit "Antipater. Hæc enim satis indicant, nos non "immerito vestra consequutos esse beneficia, nec "*sine ratione* petere, ut ea nobis confirmares, quæ, "si prius data non fuissent, à te sperare nobis li-"cuisset, spectantibus regis erga vos animum, ve-"strumve in illum. Quin & nunciatum est à Ju-"dææ incolis, quam amice & benevole provinciam "ingressus es, utque Deo justa sacrificia obtulisti, "& votis rite factis illum honorasti, utque popu-"lum epulis adhibuisti, ejusque non dedignatus es "hospitalia munera. Atque hæc omnia, quibus "vir in tanta dignitate constitutus à gente & ur-"be exceptus fuerit, pro argumentis haberi debent "amicitiæ inter te & Judæorum gentem sancitæ, "propter necessitudinem quæ tibi cum Herodis "domo intercessit. Horum te admonentes, regis-"que, qui jam præsto est tibique assidet, nihil præ-"terea postulamus, quam ut ea, quibus nos imper-"tiri voluistis, aliorum vi & injuria nobis eripi "non patiamini.

5. Cum ejusmodi orationem Nicolaus habuisset, Græci quidem nullatenus intercesserunt: non enim ut in judicio de rebus istis litigabatur, sed supplicatio erat contra vim. nec illi quidem omnino inficiabantur, se ista fecisse: sed eo se tegebant, quod dicerent Judæos ipsorum finibus uti, & in eo nunc injurios esse. Illi vero se bono genere esse demonstrarunt, quodque *ubi versarentur ibi* leges suas haberent in pretio, in eo illis injuriam non facere. Quamobrem Agrippa, intellecto quod vim paterentur, sic respondit. "Se quidem propter "Herodis in ipsum benevolentiam & amicitiam "paratum esse Judæis postulata concedere, eaque "etiam

V. *Agrippa Judæorum immunitates confirmat.*

m Ὑπάρξαντος ἐχαρίσασθε.] Ὑπαρξα Vat.
n Ἐφυλάξασθε,] Φυλάξαντες Vat.
o Ἔχουσιν,] Ἔχοντα Vat.
p Ποία δὲ χρεία] Ita lego. ποῖα δὲ χρεία in libris.
q Πρῶτον] L. B. in Marg. πρῶτος.
r Ὁρᾷ;] Sic Hen. ὁρᾷ in cæteris. quod Ibbetson præfert.
s Ὑμετέρας χάριτας] Ita lego. ἡμετέρας in libris.
t Δίκαιον δ' ἴσως] Καλὸν Vat. & Lugd. Bat. interpretamentum, ut puto, vocis δίκαιον.
v Εἰς —— Καίσαρος,] Illud εἰς è Cod. Vat.
x Ἀναγκαῖον] Lugd. Bat. καὶ ἦν & forsan melius. HAV.
y Ὑπομνῆσαι τῶν ἐπιστολῶν,] Ἀναμνῆσαι Vat. & Lugd. Bat. ὑπομνῆσαι G.

z Ταῦτα τεκμήρια] Ταῦτα τὰ τεκμήρια Vat. & Lugd. Bat.
a Δοθείσας ἦν ἐλπίσαι] Ita Vat. Lugd. Bat. & Gall. δοθείσας in Editis Aliisque.
b Ἀπαγγέλλεται] Lugd. Bat. in Marg. ἀπήγγελται.
c Ἐπιτελείαις] Forte ἐπὶ τελείαις. COCC.
d Ἑστιάσας,] L. B. εἱστίασας.
e Ἔθνει καὶ πόλει] Illud ἐν adjectum esse volumus è Cod. Vat.
f Ἀλλ' ἦν ἔντευξις] Ita è Cod. Vat. & Lugd. Bat. ἀλλ' ἡ ἔντευξις in Editis Aliisque.
g Εὐγενεῖς] L. B. εὐσεβεῖς.
h Αὐτοὺς] Ita lege, non αὐτοὺς. COCC.
i Ἰουδαίοις ἀξιῶσιν,] Ἰουδαίοις, ἃ δὲ ἀξιοῦσιν καὶ καθ' αὑτὰ δίκαια δοκεῖ Vat.

 ἡ Μὴ

"etiam in se justa existimare: adeo ut si plura quidem petiissent, non gravaretur ea illis largiri, dummodo sine incommodo fieret imperii Romani. quoniam vero *tantum* postulant ut quæ prius acceperint rata maneant, se confirmatum ire, ut nemo illis injuriam faciat instituta sua observare perseverantibus". Cum ista dixisset, concionem dimisit. Atque Herodes coram stans ipsum salutabat, & quod ita in illos affectus esset gratias agebat. Ille vero hisce delectatus paria referebat, illum in suos complexus accipiens salutansque. Et tunc quidem à Lesbo discessit. Rex autem Samo mari domum reverti statuit, atque ubi Agrippæ valedixerat oram solvit: & non multis post diebus Cæsaream appulit, vento usus secundo. Indeque Hierosolyma profectus convocavit omnem populum (ingens autem erat etiam ex agris multitudo) atque in mediam concionem progressus, eis totius itineris sui rationem exposuit, seque Judæis in Asia perfecisse, ut deinceps sua jura quiete retenturi essent. Prolixam etiam de rebus suis prosperis regnique administratione narrationem fecit, ut in omnibus utilitatis eorum studiosus fuerit; atque lætitia elatus, quartam superioris anni vectigalium partem eis condonavit. Illi vero, & gratia & oratione *regis* mirifice capti, vehementer lætati discesserunt, bona multa *prosperaque omnia* regi optantes.

A Lesbo digreditur.

Herodes, Hierosolyma reversus, quæ in itinere gesserit, populo exponit.

"σιν, καὶ καθ' αὑτὰ δὲ δίκαια δοκεῖν· ὡς εἰ μὲν "ἐδέοντο καὶ πλειόνων, οὐκ ἂν ὀκνῆσαι τὸ [k] μὴ "λυποῦντι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν παρασχεῖν. [l] ἐπεὶ "δὲ ἃ καὶ πρῶτον εἰλήφασιν ἄκυρα [m] μὴ γενέσθαι, "[n] βεβαιοῦν αὐτοῖς ἀνεπηρεάστως ἐν τοῖς οἰκείοις διατελεῖν ἔθεσι". τοιαῦτα εἰπὼν, [o] διέλυσεν τὸν σύλλογον. Ἡρώδης δὲ [p] προσιὼν κατησπάζετο, καὶ τῆς [q] πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ὡμολόγει χάριν. ὁ δὲ καὶ εἰς ταῦτα φιλοφρονούμενος, ἴσον αὐτὸν παρεῖχεν ἀντιπεριπλεκόμενος καὶ κατασπαζόμενος. καὶ τότε μὲν ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λέσβου. [r] ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς ἐπ' οἴκου διέγνω, καὶ τὸν Ἀγρίππαν προσαγορευσάμενος ἀνήχθη· κατήχθη δὲ εἰς Καισάρειαν οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις, πνεύματι ἐπιτηδείῳ τυχών. κἀκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, συνήγαγεν ἐκκλησίαν πάνδημον. ἦν δὲ πολὺς καὶ ὁ ἐκ τῆς χώρας ὄχλος. ὁ δὲ παρελθὼν, ἀπολογισμόν τε τῆς ὅλης [s] ἀποδημίας ἐποιήσατο, καὶ τὰ περὶ τοὺς Ἰουδαίους ὅσοι κατὰ τὴν Ἀσίαν ἦσαν, ὡς δι' αὐτὸν [t] ἀνεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἕξουσιν. [v] διηγήσατό τε σύμπαν ἐπὶ τῆς εὐτυχίας, καὶ τῇ διοικήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς [x] οὐδενὸς παραλείποιτο τῶν ἐκείνοις συμφερόντων, [y] ἀγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον τῶν φόρων ἀφίησιν αὐτοῖς τοῦ παρεληλυθότος ἔτους. οἱ δὲ, καὶ τῇ χάριτι καὶ τῷ λόγῳ δεδημαγωγημένοι, μετὰ πλείστης ἀπῄεσαν χαρᾶς, πολλὰ ἀγαθὰ [z] συνευχόμενοι τῷ βασιλεῖ.

VI.

CAP. III.

Quomodo domi Herodis oritur dissidium, quod ille Antipatrum filium suum natu maximum pluris faceret, & res ista ut contumelia doleret Alexandro.

GLiscebat autem indies domesticum dissidium, crescendoque in deterius vergebat, dum Salome quasi jure hereditario in adolescentes odium exercebat, atque ex iis quæ bene cesserant contra matrem eo temeritatis & audaciæ efferebatur, ut neminem relinquere è natis conaretur, qui occisæ mortem ulcisci posset: atque adolescentes è contra feroces & in patrem malevoli fiebant, tum recordatione injuriæ matri illatæ, tum regnandi cupidine. Iterumque malum erat quale prius, quod & adolescentes Salomæ & Pheroræ libere & aperte maledicebant, atque illi maliciosi erant in adolescentes, eisque enixe insidias struebant. Nam odium quidem utrinque par erat, modus vero illud exercendi dissimilis. dum hi quidem palam conviciarentur & temere probra jacerent, præ rerum imperitia animi ingenui esse existimantes iram non dissimulare: illi vero, alia via aggredientes, calumniis callide & improbe confictis utebantur, juvenes ex omni occasione provocantes, reputantesque audaciam illorum versum iri in vim contra genitorem. nam, cum matris criminum eos non puderet, neque eam jure occisam esse putarent, fieri non posse colligebant, ut non eum ultum irent suis etiam manibus, quem cædis auctorem

Oritur domi Herodis dissidium. Salome hereditario odio Mariamnes filios prosequitur.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ἐστασιάσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ἡρώδου, προτιμῶντος μὲν Ἀντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τοῦ περὶ Ἀλέξανδρον φέροντος τὴν ὕβριν.

ΠΡοὔβαινε δὲ [a] ἀεὶ τὰ κατὰ τὴν στάσιν τῆς οἰκίας, καὶ χαλεπωτέραν ἐλάμβανε τὴν ἐπίδοσιν, ἀντιπεπλαβούσης μὲν ὥσπερ ἐκ κληρονομίας τὸ κατὰ τῶν νεανίσκων μῖσος τῆς Σαλώμης, καὶ πᾶν ὅσον εὐδοκιμήκει κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς ἀπόνοιαν καὶ θράσος λαμβανούσης, μηδένα τῶν ἐξ ἐκείνης καταλιπεῖν, ὃς [b] δυνήσεται τιμωρῆσαι τοῦ θανάτου [c] τῆς ἀνῃρημένης· ἐχόντων δέ τι καὶ τῶν νεανίσκων θρασὺ καὶ δύσνουν εἰς τὸν γεγεννηκότα, μνήμῃ τε τῆς μητρὸς οἷα πάθοι παρὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τῇ τοῦ κρατεῖν ἐπιθυμίᾳ. πάλιν τε τὸ κακὸν ὅμοιον ἐγεγόνει τοῖς πρώτοις, βλασφημίαι μὲν ἐξ ἐκείνων εἴς τε τὴν Σαλώμην καὶ τὸν Φερώραν, κακοήθεια δὲ τούτων εἰς τὰ μειράκια, καὶ μετὰ πραγματείας ἐπιβουλή. τὸ μὲν γὰρ μῖσος ἴσον ἦν ἐξ ἀλλήλων, ὁ δὲ τρόπος τοῦ μισεῖν οὐχ ὅμοιος. ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τῷ φανερῷ λοιδορηθῆναι, καὶ προσονειδίσαι προπετεῖς, εὐήθως ὑπὸ τῆς ἀπειρίας οἰόμενοι τὸ τῆς [d] ὀργῆς ἀνυπόσταλον. [e] οἱ δ' οὐ τοῦτον τρόπον, ἀλλὰ πραγματικῶς καὶ κακοήθως ἐχρῶντο ταῖς διαβολαῖς, [f] προσκαλοῦντες ἀεὶ τὰ μειράκια, καὶ τὸ θρασὺ καταλογιζόμενοι βίαιον ἔσεσθαι πρὸς τὸν γεγεννηκότα. τὸ γὰρ οὐκ αἰδεῖσθαι τὰς τῆς μητρὸς ἁμαρτίας, οὐδ' οἴεσθαι δίκαια πεπονθέναι ἐκείνην, ἄγχιστον εἶναι πρὸς τὸ μὴ τὸν αἴτιον ἀμυνοῦ-

---

k Μὴ λυποῦντι] Μὴν perperam *Vat.* & *Hen.* à prima manu.
l Ἐπεὶ δὲ ἃ] Ἐπειδὴ ἃ καὶ πρότερον *Vat.* Ἰδὲ δὲ ἃ καὶ πρότερον *Busb.*
m Μὴ γενέσθαι] Ita in plerisque *MSS.* μὴ γεγενῆσθαι *Hen.* & *Bas.* Post μὴ γενέσθαι subintelligendum ἀξιοῦσι, quod forsan alieno loco positum, mox supr.
n Βεβαιοῦν αὐτοῖς] Δεῖ βεβαιοῦν *Busb.*
o Διέλυσεν] *L. B.* διέλυε.
p Προσιὼν] *L. B.* προσιών.
q Πρὸς αὐτὸν διαθέσεως] Εἰς αὐτὸν *Vat.*
r Ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς] Ita quum expresse exstet in *L. B.* veram credidi lectionem, atque eam recepi. *Vulgati* omnes πλεῖν δ' ὁ βασιλεὺς. HAV.
s Ὁ βασιλεὺς ——— ἀνήχθη] Rex autem domi (domum! reverti volens *Rufin. adde:* exorato Agrippa, *aut* impetrata ejus rei venia ab Agrippa; navigavit. *Omittit hæc Gelenius.* SPANH.
s Ἀποδημίας ἐποιήσατο.] Εὐδαιμίας *Vat.*
t Ἀνεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἕξουσιν] *Erit*, quod imperturbatè & tranquille deinceps degerent. SPANH.
v Διηγήσατό τε σύμπαν] Διηγήσατο τότε σύμπαν *Vat.* (Cocceius) & *Busb.*
x Οὐδενὸς παραλείποιτο] Παραλείποιτο *L. B.* Οὐδὲν παραλείπει τῶν ἐκ. *Busb.*
y Ἀγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον] Ἀγαλλόμενος τὸ τ. *Busb. Lugd.Bat. Hen.* & *Vat.*
z Συνευχόμενοι τῷ βασιλεῖ.] Ἐπευχόμενοι *Busb.*
a Ἀεὶ τὰ κατὰ τὴν στάσιν] Αὐτῷ pro ἀεὶ *Busb.*
b Δυνήσεται] *L. B.* Δυνήσεται.
c Τῆς ἀνῃρημένης] Τῆς δὲ αὐτὴν ἀνῃρηκότος *Vat.*
d Ὀργῆς ἀνυπόσταλον.] Ἀνδρείας τε καὶ ἀνυποστάλως Dio Chryſ. Or. XXXII. p. 223. B. SPANH.
e Οἱ δ' οὐ τοῦτον τρόπον,] Οἱ δὲ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον *Vat.* & *Lugd. Bat.*
f Προσκαλοῦντες ἀεὶ τὰ μειράκια,] Προκαλοῦντες *Vat.*

g Τε-

κοινῶσαι [g] τιμωρήσασθαι, καὶ δι' αὐτοχειρίας. τέλος οὖν [h] ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις τῶν τοιούτων λόγων, καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγωνίσμασιν, [i] ἠλέει μὲν ἡ τῶν μειρακίων ἀπειρία, κατίσχυε δὲ ἡ τῆς Σαλώμης ἐπιμέλεια, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὰς ἀφορμὰς τοῦ μὴ ψευδῆ λέγειν ἐλάμβανεν. οἱ γὰρ οὕτως ἀχθόμενοι τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς, ἐπειδὴ κἀκείνην καὶ σφᾶς αὐτοὺς κακῶς [k] ἔλεγον, ἐφιλονείκουν ἐλεεινὴν μὲν ὥσπερ ἦν ἀποφαίνειν τὴν καταστροφὴν τῆς μητρὸς, ἐλεεινοὺς δὲ αὐτοὺς οἳ τοῖς ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκάζονται συζῆν, καὶ τῶν αὐτῶν μεταλαμβάνειν.

β. Ταῦτα προὔκοπτε μειζόνως, καιρὸν ἐχόντων τῆς αὐξήσεως ἐν ἀποδημίᾳ τοῦ βασιλέως. ὡς δ' ἐπανῆλθεν Ἡρώδης, καὶ τῷ πλήθει διελέξατο καθὼς προειρήκαμεν, προσέπιπτον εὐθὺς οἱ λόγοι παρά τε τοῦ Φερώρα καὶ τῆς Σαλώμης, μέγαν αὐτῷ τὸν κίνδυνον εἶναι, τὸν παρὰ τῶν νεανίσκων ἀναφανδὸν διαπειλουμένων, ὡς οὐκ ἀνέξονται μὴ ποιούμενοι τῆς μητρὸς τὸν φόνον. προσετίθεσαν [l] δέ τι, καὶ ὡς ταῖς παρ' Ἀρχελάου τοῦ Καππάδοκος ἐλπίσιν ἐπανέχοιεν, ὡς δι' ἐκείνου πρὸς τὸν Καίσαρα ἀφιξόμενοι, καὶ κατηγορήσοντες τοῦ πατρός. Ἡρώδης δὲ τετάρακτο μὲν εὐθὺς ἀκούσας τοιούτων, ἐξεπέπληκτο δὲ μᾶλλον ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ἀπήγγελλον. [m] καὶ ἀνεκάμπτε τῇ συμφορᾷ τά τε πρῶτα καταλογιζόμενος, ὡς ὑπὸ τῶν φιλτάτων οὐδὲ τῆς στεργομένης αὐτῷ γυναικὸς ὤνατο, διὰ τὰς [n] ἐγγινομένας ταραχὰς κατὰ τὴν οἰκίαν. [o] τό, τε μέλλον τοῦ προαπεληλυθότος ἤδη βαρύτερον καὶ μεῖζον ἕκαστα ὑπολαμβάνων, ἐν συγχύσει τῆς ψυχῆς ἦν. τὰ γὰρ ἔξω πλεῖστα μὲν τῶν ἔξωθεν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς εὐτυχίαν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον προὔστησε· μέγιστα δὲ τῶν οἴκοι, καὶ μηδὲ προσδοκώμενα, δυστυχεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἑκατέρων [p] προϊόντος ὡς οὐκ ἄν τις εἰκάσῃ, καὶ παρέχοντος ἀμφήριστον τὴν ὑπερβολὴν, εἰ δέον τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν τῶν ἔξωθεν πραγμάτων [q] ἀλλάξαι τῶν οἴκοι κακῶν, ἢ τοῦτο μέγεθος τῶν περὶ τὰς οἰκείας συμφορῶν διαφυγεῖν, ἐν τῷ μηδὲ [r] τὰ [s] τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.

γ. Ταρασσόμενος [t] δὴ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον, [v] ἐπὶ καθαιρέσει τῶν μειρακίων ἕτερον αὐτῷ γενόμενον ἰδιωτεύοντι παῖδα προῆγεν, καὶ τοῦτον ἐδόκει τιμᾶν· ἐκαλεῖτο δὲ Ἀντίπατρος· οὐχ ὥσπερ ἐν ὑστέρῳ καὶ τελέως ἡττηθεὶς αὐτοῦ, καὶ πάντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, οἰόμενος δὲ [x] περιαιρήσειν τοῦ θράσους τοὺς ἐκ Μαριάμμης, καὶ μᾶλλον εἰς νουθεσίαν τὴν ἐκείνων [y] οἰκονομῶν αὐτό. τὸ γὰρ αὔθαδες οὐκ ἂν εἴη παρ' αὐτοῖς, εἰ τοῦτο πεισθεῖεν, ὅτι μὴ μόνοις μηδὲ ἐξ ἀνάγκης ἡ διαδοχὴ τῆς βασιλείας ὀφείλεται. διὸ καὶ [z] καθάπερ ἔφεδρόν τινα τὸν Ἀντίπατρον [a] εἰσήγαγεν, οἰόμενος ὀρθῶς προνοεῖν, καὶ καταστελλόντων τῶν μειρακίων ἐξεῖναι εὐκαίρως χρῆσθαι βελτίοσιν. τὸ δ' οὐχ ὥσπερ ἐνόησεν ἀπέβη. τοῖς τε γὰρ παισὶν οὐ μετρίως ἐδόκει

esse arbitrarentur. Tandem itaque factum est ut urbs hujusmodi sermonibus plena fuerit, &, ut fit in certaminibus, juvenum quidem imperitiæ misertum est, prævalebat autem Salomes cura & diligentia; atque ab illis ipsis occasionem captabat ad dicendum quod verisimile erat. Illi enim ægre adeo ferentes matris occasum, postquam & ipsi & illis maledictum esset, studiose agebant, ut miserabilis, sicuti revera erat, videretur matris interitus, ipsique etiam miserandi, qui necesse haberent una cum parentis interfectoribus vivere, & eadem cum illis participare.

2. Ista propterea crescebant, quod absente rege major erat dissensionis occasio. Quam primum vero reversus est Herodes, & cum populo, ut jam ante diximus, colloquutus est, statim sermones ferebant Pheroras & Salome, magnum illi periculum imminere ab adolescentibus, qui ei aperte minarentur, non se matris necem inultam relicturos. Addebant & illud, eos sperare ab Archelao Cappadoce, fore ut ejus ope ad Cæsarem irent & patrem accusarent. His sermonibus auditis statim turbatus est Herodes, eoque magis perculsus est, quod eadem ab aliis accipiebat. Atque ex hac calamitate ei in memoriam & cogitationem veniebant quæ prius acciderant, quod propter dissidia inter domesticos orta nec charissimis sibi nec conjuge dilectissima frui potuerit. Atque futura præteritis graviora & majora fore suspicans, plane confusus erat animo. Nam revera foris quidem pleraque, etiam magis quam speraret, ad voluntatem fluebant, Dei beneficio: fiebat autem ut quæ maxima essent domi, etiam præter exspectationem, male ei cederent; rebus utrinque aliter quam opinio tulerit evenientibus, & incertum reddentibus utrum præstabilius fuisset, res foris quam felicissime gessisse ac deinde malis domi implicari, an calamitates adeo magnas inter domesticos effugisse, regnum detrectando & quæ homines in eo mirari solent.

Pheroras & Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.

3. Turbatus itaque & in hunc modum afflictus, ut pueros deprimeret, alterum filium, sibi natum cum adhuc privatus esset, (vocabatur autem Antipater) accersivit; & illum in honore habere statuit; non sicut postea cum ab eo plane victus esset & ad eum omnia referret: sed eo animo ut audaciam filiorum Mariamnes coërceret, magisque ut eos admoneret, id ita constituens. eo enim minus sibi arrogaturos, si illis persuasum esset, regni successionem neque solis sibi neque necessario deberi. Hac de causa Antipatrum, * quasi æmulum, ad se domum recepit, putans se bene ac sapienter rebus suis providere; atque, repressa juvenum ferocia, licere tempestive eos meliores habere. Verum longe aliter evenit ac putarat. Nam &

Antipater Herodis filius.

g Τιμωρήσασθαι] Τιμωρήσασθαι Vat. (Lugd. Bat.) Bodl. & Gall.
h Ανεπλήσθη] L. B. ἐπλήσθη.
i Ηλέει μὲν] Ηλέειτο Gall. & Lugd. Bat.
k Ελεγον,] L. B. ἔλεγε.
l Δέ τι] L. B. δ' ἔτι.
m Καὶ ἀνεκάμπτε] L. B. ἀνεκάμπτε δέ.
n Εγγινομένας] L. B. ἐξ-ἀρθείσας.
o Τό, τε μέλλον τοῦ] Ita lego, sicut in ora libri à docta manu emendatum inveni. prius erat τότε μᾶλλον τ. π. ἤ. βαρ., καὶ μεῖζον ἐκ ἑκάστα ὑπολ. in Cod. Vat. τότε μᾶλλον τ. π. ἤ βαρ. ἢ μεῖζον ἐκ τούτων ὑπ' si rectum esset τότε μᾶλλον, (quod & in L. B. exstat) in sequentibus legendum ἐκεῖνο pro ἕκαστα.
p Προϊόντος] L. B. προϊόντος.
q Αλλάξαι τῶν οἴκοι κακῶν.] Αλλάξασθαι Vat.
r Τὰ τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.] Ita Vat. τὰ βασίλεια θαυμαζόμενα κτήσασθαι in Edd. Aliisque. Omnia fere à τῷ γὰρ ἔσω &c. à §. 2. usque ad ταρασσόμενος in versione sua prætermisit Epiphan. At Gelenius in hunc modum interpretatus est, Revera enim quemadmodum foris supra spem fortuna utebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebant; ut merito ambiguum sit, possitne pensari tanta felicitate externa ejus calamitas domestica; an satius esset carere ea aquo utraque, & intra privatam fortunam consistere.

s Τῆς] Illud τῆς ex L. B. additum, qui in reliquis Vat. adstipulatur. HAV.
t Δὴ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον] Ita lego & interpungo auctoritate Epiphanii. antea in Editis, ταρασσόμενος δὲ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον ἐπὶ κ. τ. μειρακίων, ἕτερον &c.
v Επὶ καθαιρέσει τῶν μειρακίων] De cæde filiorum, quæ omittit Gelenius, aut aliter vertit. SPANH.
x Περιαιρήσειν δὲ] Forsan περιαιρήσειν.
y Οἰκονομῶν αὐτό.] Ita Vat. ἀκολουθῶν αὐτὸν in Editis Aliisque. HUDS. Omnia in eum transtulit Rufinus. SPANH.
z Καθάπερ ἔφεδρόν τινα] Apposite hic ἔφεδρος Antipater, quasi tertiarius in duorum fratrum vicem subsidiarius juxta Schol. ad Ajac. Sophocl. v. 618. ἔφεδρος δὲ παρακαθήμενος, ὅταν δύο τινὲς παλαίωσι, παλαίειν τῷ νικήσαντι· Hinc Lucianus in Gallo. ἔφεδρος ἐγὼ καὶ ἀνήσυχος καὶ διάδοχος ἀναδείκνυμαι· Vide plura quæ noto de hac voce ad Æschyli Choëph. v. 861 μόνος ὢν ἔφεδρος Δίσσοις μέλλει Θεῖος Ορέστης &c. Idem vero hic Zonaras p. 245. B. ὡς ἔφεδρόν τινα τὸν Ἀντίπατρον ἐπεισήγαγεν. Infra Αλωσ. lib. 1. c. 41. ὥσπερ ἐπιτείχισμα τοῖς υἱοῖς &c. SPANH.
* Quasi æmulum,] Succedaneum, Gelen.
a Εἰσήγαγεν,] Εἰσῆγεν Vat.

b Παῖ-

& pueri gravi se injuria affici interpretabantur: & Antipater, homo versutus, postquam semel eo venit ut sperare auderet quod antea non sperabat, id unum dabat operam, ut fratres male tractaret, & primum eis locum non cederet, patrique adhæreret, qui jam ab illis alienatus erat per calumnias, & in id cui studuerat facile adduci potuit, ut in eos indies magis magisque irritaretur, calumniis oneratos. Omnes itaque rumores ab illo erant disseminati, qui *tamen* cavebat ne ipse videretur hujusmodi quid *ad patrem* deferre: sed in eam rem uti maluit opera hominum, in quos nulla caderet suspicio, quique id ex sua in regem benevolentia facere crederentur. Jam vero multi Antipatrum propter ejus spem colebant, & hujusmodi sermonibus Herodi plane persuadebant, quod ex suo in illum amore profecti viderentur. Cumque hæc per multos inter sese fideles certatim agebantur, tum etiam ipsi adolescentes magnam ejus rei præbebant occasionem. Nam frequenter lachrymas ob contumeliam, qua afficerentur, emittebant, & matrem appellabant: quinetiam aperte apud amicos patrem ut iniquum redarguere conabantur. quæ omnia, pro ea qua erat malitia, opportune aucupatus Antipater, Herodi non sine additamento renunciabat, quibus factum est, ut domestica lis sensim deterior evaderet. Rex enim calumniis *istis* offensus, & Mariamnes filios deprimere volens, Antipatrum indies novis augebat honoribus; adeo ut tandem victus ejus matrem domum asciverit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, privatim hunc ei officiosissime commendabat. Cumque Agrippa quidem in eo esset ut Romam, postquam annos decem res Asiæ administrasset, peteret, à Judæa profectus *Herodes* ad illum navigavit, eique Antipatrum, quem unum secum duxerat, tradidit, Romam ducendum cum multis donis, ut fieret Cæsaris amicus: adeo ut jam omnia penes illum esse, adolescentes vero spe regni prorsus excidisse viderentur.

Mariamnes filios male tractat, eisque insidias struit.

Atque Herodes ad eos deprimendos Antipatrum ad honores evehit.

Antipater Romam mittitur ad Cæsarem.

κεχρῆσθαι τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐπηρείᾳ· καὶ δεινὸς ὢν τὸν τρόπον Ἀντίπατρος, ἐπειδὴ [b] παῤῥησίας τινὸς τῆς οὐ πρότερον οὔσης ἐλπίδος ἀντεποιήσατο, μίαν εἶχεν ὑπόθεσιν [c] κακοῦν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ παραχωρεῖν τῶν πρωτείων, ἀλλ' [d] ἐνέχεσθαι τοῦ πατρὸς, ἤδη μὲν ἠλλοτριωμένου ταῖς διαβολαῖς, εὐμεταχειρίστου δ' ὄντος εἰς ὅπερ ἐσπουδάκει, πολὺ χαλεπώτερον ἀεὶ γενέσθαι τοῖς διαβεβλημένοις. ἦσαν οὖν [e] οὔτε παρ' αὐτοῦ μόνου οἱ λόγοι, φυλαττομένου δι' αὐτοῦ δόξαι τὰ τοιαῦτα καταμηνύειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχρῆτο συνεργοῖς τοῖς ἀνυπόπτοις, καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πεπιστευμένοις αὐτὸ ποιεῖν. ἤδη δὲ πλείους [f] ἐγεγόνεισαν οἱ κἀκεῖνον ἐφ' οἷς ἠλπίκει θεραπεύοντες, καὶ τὸν Ἡρώδην ἐκ τοῦ δοκεῖν κατ' εὔνοιαν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὑπαγόμενοι. καὶ τούτων πολυπροσώπως καὶ πιστῶς ἀλλήλοις συναγωνιζομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον αἱ [g] παρὰ τῶν μειρακίων ἀφορμαὶ [h] προσεγίνοντο. καὶ γὰρ καὶ δάκρυα πολλάκις ἦν κατ' ἐπήρειαν ὧν ἠτιμάζοντο, καὶ τῆς μητρὸς [i] ἀνάκλησις, καὶ τὸν πατέρα φανερῶς ἤδη πρὸς τοὺς φίλους οὐ δίκαιον ἐλέγχειν ἐπετήδευον. ἅπερ ἅπαντα κακοήθως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον [k] καιροφυλακτούμενα, καὶ μειζόνως πρὸς τὸν Ἡρώδην ἐξαγγελλόμενα, προὔβαινεν οὐ μικρὰν ἀπεργαζόμενα τὴν τῆς οἰκίας στάσιν. ἀχθόμενος γὰρ ὁ βασιλεὺς ταῖς διαβολαῖς, καὶ ταπεινῶσαι βουλόμενος τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης, μείζονα ἀεὶ πρὸς τιμὴν Ἀντιπάτρῳ παρεῖχεν· καὶ τέλος ἡττηθεὶς, ἐπεισήγαγεν [l] τὴν ἐκείνου μητέρα. Καίσαρι δὲ πολλάκις γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ συνίστη σπουδαιότερον. [m] Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι εἰς τὴν Ῥώμην, μετὰ τὴν διοίκησιν τὴν ἐπὶ τῆς Ἀσίας [n] δεκαετῆ γεγενημένην, πλεύσας ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ συντυγχάνων μόνον τε τὸν Ἀντίπατρον [o] ἐπηγάγετο, καὶ παρέδωκεν εἰς Ῥώμην ἀνάγειν μετὰ πολλῶν δώρων, Καίσαρι φίλον ἐσόμενον· ὥστε ἤδη πάντα δοκεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, καὶ [p] παρεῶσθαι παντάπασιν ἐκ τῆς ἀρχῆς τὰ μειράκια.

VII.

CAP. IV.

Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Aristobulum ad Cæsarem ductos accusat. Alexander causam suam agit ad Cæsarem, & pater cum filiis in gratiam redit.

Antipater Romæ id agit ut literis patrem commoveret adversus fratres.

At enim ista peregrinatio plurimum Antipatro profuit, tum ad honorem, tum ut *fratribus* prælatus videretur: quippe Romæ, cum de eo scripsisset Herodes ad omnes amicos suos, illustris fiebat. Cæterum ægre ferebat quod *patri* non adesset, neque commodam haberet occasionem fratribus perpetuo maledicendi: eoque magis veritus est ne pater mutaretur, si quid mitius de Mariamnes filiis sentire in animum induceret. Dum ista secum reputaret, à proposito suo non desistebat: sed & Roma, quoties sperabat se posse patrem contristare & irritare in fratres, assidue literas mittebat, magnam de eo solicitudinem simulando, * revera autem, qua erat ingenii malignitate, ex spe in se magna quæstum faciens, donec eo indi-

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ῥώμῃ, τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρος, αὐτῶν κατηγόρησεν. Ἀλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρος, καὶ διαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα.

Πρὸς μὲν οὖν τιμὴν, καὶ τὸ πρῶτον εἶναι δοκεῖν, Ἀντιπάτρῳ προὐχώρει τὰ κατὰ τὴν ἀποδημίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ, πᾶσιν ἐπεσταλκότος Ἡρώδου τοῖς φίλοις, διάσημος ἦν. ἤχθετο δὲ τῷ μὴ παρεῖναι, μηδὲ ἔχειν ἐξ εὐκαίρου διαβάλλειν ἀεὶ τοὺς ἀδελφούς· καὶ μᾶλλον ἐδεδοίκει μεταβολὴν τοῦ πατρὸς, εἴ τι καὶ καθ' αὑτὸν ἀξιώσειεν ἐπιεικέστερον εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης φρονεῖν. ταῦτα δὲ δι' ἐννοίας ἔχων, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως· ἀλλὰ κἀκεῖθεν, [q] ὅτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν ἤλπιζεν τὸν πατέρα κατὰ τῶν ἀδελφῶν, συνεχῶς ἐπέστελλεν· πρόφασιν μὲν, ὡς [r] ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ, τὸ δὲ ἀληθὲς, ἀφ' ἧς εἶχεν ἐν φύσει κακοηθείας, τὴν

b Παῤῥησίας] Forte διὰ vel μετὰ addi debet. COCC.

c Κακοῦν τοὺς ἀδελφοὺς,] Ita e *Codd. Gall. & Lugd. Bat.* κακοῦν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ παραχ. *Bosb.* κακοῦ τοῖς ἀδελφοῖς καὶ παραχ. *Hen. & Vat.* κακοῦ, τοῖς ἀδελφοῖς καὶ παραχωρεῖν in *Editis*.

d Ενέχεσθαι τοῦ πατρὸς,] Εχέσθαι *Bosb. & Zonar.* ἀνέχεσθαι *Lugd. Bat.*

e Οὔτε παρ' αὐτοῦ] *L. B.* οὐ παρ' αὐτοῦ.

f Εγεγόνεισαν οἱ κἀκεῖνον] Ita *Vat.* γεγόνεισαν in reliquis.

g Παρὰ τῶν μειρακίων ἀφορμαὶ] Vox παρὰ deest *Hen. & Vat.*

h Προσεγίνοντο.] Προσεγίνοντο *Bosb.*

i Ανάκλησις,] Ανακλήσεις *Bosb.*

k Καιροφυλακτούμενα,] Καιροφυλαττόμενα *Bosb.*

l Τὴν] Μετ' τὴν *G.*

m Αγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι] Αγρίππα G. Αγρίππου τε ... *Lugd. Bat. Cocceius* legit Αγρίππαν γε μὴν ἀνιόντα. HAV.

n Δεκαετῆ γεγενημένην,] Sc. ex quo à Cæsare in Syriam & Asiam missus Lesbi permansit. *Usserius* ad *A. M.* 3992. vide *Casaub.* contra *Baron* p. 136.

o Επηγάγετο,] Επήγετο *Bosb. & Hen.*

p Παρεῶσθαι ——— μειράκια.] Eadem hic *Zonaras* p. 245. C. SPANH.

q Οτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν] *L. B.* ὅ, τι ἀνιάσειν καὶ ὅ, τι καὶ π.

r Υπεραγωνιῶν αὐτοῦ] Ita *Vat. & Gall.* ὑπὲρ ἀγωνιῶν & ὑπὲρ ἀγωνίας perperam *Editis*.

* *Revera autem,*] *Sed revera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec &c.* vertit Gelen. plane omisit *Epiphan.*

t Ex

τὴν ἐλπίδα μεγάλην καθ᾽ ἑαυτὴν ἐποιεῖ ἐμπρεσβευόμενος, ἕως εἰς τοῦτο προήγαγε τὸν Ἡρώδην ὀργῆς [a] ἐκ δυσφημίας, ὡς ἤδη μὲν ἔχειν δυσμενῶς τοῖς μειρακίοις. [t] ἐν δὲ τῷ κατοκνεῖν εἰς τοιοῦτον [v] ἐμβῆναι πάθος, [x] ὡς μήτ᾽ ἀμελῶν [y] μήτ᾽ ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι, κρεῖττον ἡγήσατο πλεύσας εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν παρὰ Καίσαρι, [z] καὶ μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέπειν, ὃ καὶ διὰ μέγεθος τῆς ἀσεβείας ὕποπτον ἦν. ὡς δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἔσπευσε μὲν μέχρι τῆς [a] Ἀκυληίας πόλεως Καίσαρι συντυχεῖν ἐπειγόμενος. ἐλθὼν δ᾽ εἰς [b] λόγους, καὶ καιρὸν αἰτησάμενος ἐπὶ μεγάλοις [c] οἷς ἐδόκει δυστυχεῖν, [d] παρεστήσατο μὲν τοὺς παῖδας, ᾐτιᾶτο δὲ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, "ὡς ἐχθρῶς ἔχοιεν "ἅπαντα τρόπον ἐσπουδακότες μισεῖν τὸν ἑαυτῶν [e] πα-"τέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτὸν καὶ τὴν βασι-"λείαν ὠμοτάτῳ τρόπῳ παραλαβεῖν. ὁ δ᾽ οὐδὲ θνή-"σκων ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ κρίσει παραδοῦναι τῷ "διαμείναντι πρὸς αὐτὸν εὐσεβεστέρῳ παρὰ Καίσαρος "ἐξουσίαν ἔχοι. τοῖς δ᾽ οὐχ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τὸ πλέον, "ἀλλ᾽ εἰ καὶ ταύτης στεροῖντο καὶ τοῦ ζῆν [f] ἔλαττον λόγος, εἰ "μόνον ἀποκτεῖναι τὸν πατέρα δυνηθεῖεν. οὕτως ἄγριόν τι "καὶ μιαρὸν ἐντετηκέναι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν [g] μῖσος. καὶ "ταύτην τὴν ἀτυχίαν αὐτὸς ἐκ μακροῦ φέρων ἀναγκα-"σθῆναι νῦν ἐξηγεῖσθαι Καίσαρι, καὶ μιαίνειν αὐτοῦ τὰς "ἀκοὰς τοιούτοις λόγοις. καί τοι τί μὲν εἴησαν πεπονθότες "ἐξ αὐτοῦ δυσχερές; ἐπὶ τίνι δὲ μέμφονται [h] βαρυνόμενοι; πῶς "δ᾽ οἴονται καὶ δίκαιον ἣν αὐτὸς ἐκτήσατο πολλοῖς χρόνοις "καὶ κινδύνοις ἀρχήν, τοῦτον οὐκ ἐᾶν κύριον εἶναι, κρα-"τεῖν τε, καὶ διδόναι τῷ κατ᾽ ἀξίαν. ὡς τοῦτό γε μετὰ τῶν ἄλ-"λων ἄθλων εὐσεβείας [i] ἐκτεθεῖσθαι τῷ [k] μέλλοντι πρὸς "τὸ πατὴρ γίνεσθαι τοιαύτην τὴν ἐπιμέλειαν, ἅτε καὶ "τῆς ἀμοιβῆς τοσῆσδε οὔσης ἐπιτυγχάνειν. ὅτι δὲ μηδὲ "εὐσεβὲς αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου πολυπραγμονεῖν, εὔδηλον. "ὁ γὰρ ἀεί τι περὶ τῆς βασιλείας ἐνθυμούμενος, συγκα-"ταλογίζεται τὸν θάνατον τοῦ γεγεννηκότος, μεθ᾽ ὃν ἄλλως "οὐκ ἔστιν τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν. αὐτοῖς δ᾽ ὅσα βασι-"λευομένοις καὶ βασιλέως παισὶν οὐχ ὑστέρησεν, μέχρι νῦν "ἀποδιδούς, οὐ κόσμον, οὐχ ὑπηρεσίαν, οὐ τρυφήν, ἀλλὰ "καὶ γάμους τοὺς ἐπισημοτάτους περιεχώρησε, τῷ μὲν ἐκ τῆς "ἀδελφῆς, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὴν Ἀρχελάου τοῦ βασιλέως θυ-"γατέρα συνοικίσας. τὸ δὲ μέγιστον οὐδὲ ἐπὶ τούτοις ἣν "εἶχεν ἐξουσίαν ταύτῃ κατ᾽ αὐτῶν χρησάμενος ἀναγαγεῖν "ἐπὶ τὸν κοινὸν εὐεργέτην Καίσαρα, καὶ περιελόμενον αὐτὸν "πᾶν ὅσον ἢ πατὴρ ἀσεβούμενος ἢ βασιλεὺς ἐπιβουλευό-"μενος δύναται, κρίσεως ἰσοτιμίας παρεσχηκέναι. [l] δεῖσθαι "μέντοι μὴ παντάπασιν αὐτὸν ἀτιμώρητον γενέσθαι, μηδὲ "ἐν τοῖς μεγίστοις φόβοις καταζῆν, [m] οὐδ᾽ ἐκείνοις λυ-"σιτελοῦντος, ἐφ᾽ οἷς ἐπιθυμήσειαν, ὁρᾶν τὸν ἥλιον, εἰ

gnationis ex falsis rumoribus Herodem perduxit, ut jam adolescentulus infensus esse coeperit. Dum vero pigratur talem induere affectum, ne quid negligenter aut temere committeret, visum est ei fatius Romam navigare, ibique eos coram Cæsare accusare, nihilque sibi tale permittere, quod ex magnitudine *suæ* impietatis suspicionem daret. Ac postquam Romam pervenit, progressus est ad *urbem* Aquilejam, Cæsarem convenire festinans. Quamprimum vero datum esset sermonem cum eo habere, cumque orasset ut se de maximis, quibus implicari videbatur, incommodis, audire vellet, filios coram adduxit, deque eorum indole deplorata querebatur, atque de *nefario* eorum conatu, "quam sibi inimici infestique erant, ut qui "modis omnibus id egerunt ut suum in patrem o-"dium ostenderent, eo usque ut illum perimerent, "regnumque crudelissimo facinore sibimet arripe-"rent. dum & ipse potestatem habeat à Cæsare "regnum relinquendi, cum moreretur, non ex "necessitate sed judicio, filio illi qui in maxima "erga se pietate perseverarit. Illis vero non tam "magni imperium, quam, si illo priventur, parvi "penditur vita, dummodo patrem possent inter-"ficere. adeo immane & fœdum illorum animis "penitus insedit & inveteravit odium. eamque "calamitatem diu toleratam nunc demum se coa-"ctum esse Cæsari aperire, & aures ejus hujusmodi "sermonibus offendere. Atqui, quid ab eo durius "perpessi sint? aut qua de re graviori querantur? "Quomodo justum & æquum esse putant, ut quem "ipse principatum longo tempore per multa pe-"ricula quæsisset, ejus non sinant esse dominum, "eoque potiri, & optime merenti dare. nam hoc "cum aliis pietatis præmiis proponitur ei cui in "animo est præcedentem diligentia æquare, ut-"pote qui speret talem sibi gratiam relatum iri. "Quod vero nefas sit illis hac de re satagere, ma-"nifestum. nam qui semper regnum in animo ha-"bet, simul cogitat de patris interitu, cum non "nisi post illum assequuturus sit regnum. Ille vero "quænam ipsis, ut in regio imperio viventibus "regiisque liberis, hactenus non largiendo deesse "passus est, non ornamenta, non ministerium, non "delicias; immo & conjugia illis honoratissima "procurasse, alteri suæ sororis, Alexandro vero "Archelai regis filia collocata. Et quod maxi-"mum est, ne post talia quidem *ausa* sua se pote-"state in eos usum, sed ad communem benefacto-"rem Cæsarem adduxisse, & cedendo de omni eo "quod aut pater læsus aut rex insidiis petitus age-"re potuit, æquo cum illis jure disceptatum ve-"nisse: rogare tamen ne ipse omnino inultus sit, "neque in summo metu ætatem agat; cum, post "ea quæ moliti sunt, ne ipsis quidem, si nunc *pœ-*"*nam* effugiant, expediat diutius vivere, malorum "ex-

Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ducit.

Apud Cæsarem eos accusat.

a Ἐκ δυσφημίας] Ita lego ex conjectura, καὶ in ἐκ mutato, cum antea esset καὶ δυσφημίας. Verum καὶ μανίας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ad tantum iræ vel furoris perduxisset.* HUDS. Forte δυσθυμίας. COCC.

t Ἐν δὲ τῷ κατοκνεῖν] Ἐν καθεστῶτι *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

v Ἐμβῆναι πάθος,] Ita *Vat. Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐκβῆναι in reliquis.

x Ὡς] *L. B.* ὡς δὲ.

y Μήτ᾽ ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι,] Μήτε καὶ προπ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

z Καὶ ——— ἐπιτρέπειν,] Sic *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* nec aliter ut puto *Epiphanius*, qui vertit, *nihilque sibi tale permittere* &c. ὡς μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐνδῶσαι πάθος in *Editis Aliisque.*

a Ἀκυληίας πόλεως.] Ἀκυλείας *Hen.* unde pro Ἀκυλίας Editorum fecimus Ἀκυληίας è *Cod.* (cui & adstipulatur *Lugd. Bat.*) *Gall.* HUDS. Id Romæ factum tradit *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

b Λόγους,] Καίσαρι post λόγους addit *Bust.*

c Οἷς ἐδόκει δυστυχεῖν,] Οἷς ἐδόκει προδυστυχεῖν *Vat.* & *Hen.* à prima manu in *L. B* in *Marg.* exstat ἀτυχεῖν.

d Παρεστήσατο μὲν τοὺς παῖδας] Solum tamen Alexandrum ad Cæsarem adduxisse dicitur, & accusasse apud eum *Αλωσ.* lib. 1. c. 23. §. 3. τὸν γοῦν Ἀλέξανδρον εἰσήγαγε μέχρι Ῥώμης ὁ πατὴρ &c. Cum Josephi hoc loco: καὶ τοὺς παῖδας &c. *Zonaras* p. 245. D SPANH.

e Πατέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτόν,] Ita è *Cod. Bust.* nonnihil favente *Zonara*, hisce verbis, ᾐτιᾶτο δὲ τῆς ἀπονοίας, ὡς τὸν ἑαυτῶν πατέρα μισοῦντας, καὶ διαχειρίσασθαι μελετῶντας αὐτόν, καὶ οὕτως τὴν βασιλείαν λαβεῖν. in *Editis* πατέρα καὶ μεταχειρίσασθαι τὴν βασ. paulo aliter *Vat.* & *Lugd. Bat.* πατέρα μεταχειρίσασθαι καὶ τὴν βασ.

f Ἔλαττον] *Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐλάττων.

g Μῖσος.] Deest *Gall.* & *L. B.*

h Βαρυνόμενοι;] *L. B.* βαρυνόμενοι.

i Ἐκτεθεῖσθαι] *L. B.* ἀνακεῖσθαι.

k Μέλλοντι ——— ἀμοιβῆς] Ita *Hen.* & *Vat.* μέλλοντι ποτὲ γίνεσθαι τοιαύτης τῆς ἐπιμελείας τε (ὅτε *L. B.* ὅτι *Coccejus*) καὶ τῆς ἀμ. in *Editis Aliisque.*

l Δεῖσθαι μέντοι] Mallem δεῖσθαι.

m Οὐδ᾽ ἐκείνοις λυσιτελοῦντος,] Quæ sequuntur usque ad finem orationis corrupta esse suspicor. neque facile existimari potest quomodo legerit *Epiphanius*, qui vertit, *Et auferens à se totum quantum aut pater læsus aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in judicio secum fuisse astare: & reliquum esse aut eos occidi, ne cum timore maxima ipse viveret; aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum aut opprobrium forent.* Cum hæc Herodes &c.

n Ἐξ-

"extrema, quemadmodum patrarunt, certissime "passuris.

Patri patris accusatione confusi lachrymabantur.

2. Ista quidem Herodes magna cum vehementia filiis suis objecit coram Cæsare. Juvenes autem etiam eo dicente confusi lachrymabant, magis vero postquam Herodes dicendi finem fecit. nam se quidem extra hujusmodi impietatem esse ex conscientia bonæ mentis persuasum habuerunt, contra ea vero quæ illis pater crimini dedisset, difficile esse, id quod erat, sese defendere probe noverant, cum libere etsi opportune verba facere haud eos deceret, ut patrem, dum violenter semper & nimium festinanter ageret, in errorem inductum ostenderent. Quid ideo dicerent non habebant, lachrymæque illis obortæ sunt & tandem vehementius suspirabant, veriti quidem, ne, si silerent, ex conscientia *sceleris* viderentur hæsitasse, haud vero invenientes quo pacto defensionem sui expedirent, propter ætatis infirmitatem animique consternationem. Non tamen Cæsar, aspiciens ipsos quemadmodum perturbati erant, non sentiebat eos ex imperitia & modestia potius hærere & impediri, quam ex facinorum conscientia. nec quisquam aderat quem non eorum miseresceret: immo & patrem ita affecerunt, ut vere animo moveretur.

VIII.

Ex populi misericordia paululum recreantur.

3. Postquam vero *juvenes* animadvertunt & patrem illis aliquanto magis benevolum, ipsumque etiam Cæsarem, insuper & aliorum singulos, partim vicem ipsorum dolentes, partim à lachrymis non temperantes, alter illorum Alexander, patre appellato, crimina diluere aggressus est, dicebatque, "Pater, qua es in nos benevolentia satis de-

Alexandri oratio.

"clarat hoc ipsum judicium. nam si quid in nos "durius in animo agitasses, nunquam ad omnium "servatorem nos adduxisses. etenim poteras, vel "pro regia vel patria potestate, de sontibus sup-"plicium sumere. Cæterum Romam nos ducere, "& hunc ipsum testem adhibere, servare volentis "*indicium* est. nemo enim, cui in animo est quen-"quam interficere, ad templa eum sacrariaque per-"ducit. Verum pejori adhuc statu res nostræ "sunt. non enim amplius vivere sustineremus, si "talem patrem nos læsisse cuiquam persuasum es-"set. Fortasse & hoc isto deterius: ut cum mori "debuissemus boni & innocentes, sceleris suspecti "viveremus. Jam vero si quid valeret fiducia ex "veritate, nobis lætissimum esset tibi fidem face-"re, & periculum effugere. Quod si ita vincit "calumnia, satis superque nobis præsens hic dies, "quem quorsum suspecti intueremur? Et quidem "dum dicis nos regnum affectare, accusationem "in juvenes bene accommodas, dumque adjicis "istam à matris miseræ interitu petitam, ex hac "infelicitate præsenti cumulus accedit. Sed vide "obsecro, annon hæc nobis cum omnibus com-"munia similiter *de iis* dici possint. Nihil enim "vetabit, quin rex, cui filii sint juvenes & matri "defunctæ superstites, eos in suspicionem vocet, "quasi *patri* struant insidias. sed suspicio non sa-"tis est ad fidem hujusmodi impietati faciendam.

"νῦν διαφεύγοιεν, [n] ἔργῳ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων καὶ "δράσαντας καὶ πεισομένους.

β΄. Ταῦτα [o] μὲν Ἡρώδης ἐμπαθῶς ἠτιάσατο παρὰ Καίσαρι τοὺς αὐτοῦ παῖδας. τῶν δὲ νεανίσκων ἤδη μὲν καὶ λέγοντος δάκρυα καὶ σύγχυσις ἦν, μᾶλλον δ' ἐπεὶ κατέπαυσεν Ἡρώδης τὸν λόγον. τὸ μὲν γὰρ ἔξω τῆς τοιαύτης ἀσεβείας [p] γενέσθαι, [q] τὸν λόγον πρὶν [r] εἶδον ἐν τῷ συνειδότι, τὸ δ' ἐκ τοῦ πατρὸς ἐπιφέρεσθαι τὰς διαβολὰς, δυσαπολόγητον, ὥσπερ ἦν, ᾔδεσαν, οὐκ εὐσχημονοῦντος οὐδὲ τοῦ κατὰ παῤῥησίαν λόγου πρὸς τὸν καιρὸν, εἰ μέλλοιεν ἐκ βίας ἀεὶ καὶ κατὰ σπουδὴν ἐλέγχειν πεπλανημένον. ἦν οὖν ἀπορία τοῦ δύνασθαι λέγειν, καὶ δάκρυα, καὶ τέλος οἰμωγὴ συμπαθεστέρα, δεδιότων μὲν [s] ὡς εἰ σιγῷεν δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότος ἠπορῆσθαι, ῥᾳδίαν [t] δ' οὐχ εὑρισκομένων τὴν ἀπολογίαν [v] ὑπὸ νεότητος καὶ ταραχῆς ἧς ἐπεπόνθεισαν. [x] οὐ μὴν γε ὁ Καῖσαρ, ἐπιβλέπων αὐτοὺς [y] ὡς εἶχον, ἀσυνέτων [z] ἐποιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνείδησιν [a] ἀπονωτέρων, ἀλλὰ ἐξ ἀπειρίας καὶ μετριότητος ὀκνεῖν. ἐλεεινοί τε ἐγεγόνεισαν [b] τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ, καὶ τὸν πατέρα διεκίνησαν ἀληθινῷ [c] τῷ πάθει συνεχόμενον.

γ΄. Ἐπεὶ δὲ συνεῖδον εὐμένειάν τινα, καὶ παρ' ἐκείνῳ, καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος, [d] καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἕκαστον, τοὺς μὲν συνδακρύοντας, ἅπαντας δὲ συναλγοῦντας, θάτερος αὐτῶν Ἀλέξανδρος, ἐπικαλεσάμενος αὐτὸν, ἐπεχείρει διαλύειν τὰς αἰτίας, καὶ, "πάτερ, εἶπεν, ἡ μὲν σὴ πρὸς ἡμᾶς εὔνοια δήλη, "καὶ παρ' αὐτὴν τὴν κρίσιν. οὐκ ἂν γὰρ εἴ τι δυσ-"χερὲς [e] ἐνενόεις ἐφ' ἡμῖν, ἐπὶ τὸν [f] πάντα σώζον-"τα προήγαγες. καὶ γὰρ ἐξῆν, [g] παρόντος μὲν ἐξου-"σίας ὡς βασιλεῖ, παρόντος δὲ ὡς πατρὶ, τοὺς ἀδι-"κοῦντας ἐπεξιέναι. τὸ δ' εἰς Ῥώμην ἄγειν, καὶ τοῦ-"τον ποιεῖσθαι μάρτυρα, σώζοντος ἦν. οὐδεὶς γὰρ ἀ-"ποκτεῖναί τινα προαιρούμενος, εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἄ-"γει. τὸ δ' ἡμέτερον ἤδη χεῖρον. οὐ γὰρ ἂν ὑπομεί-"ναιμεν ἔτι ζῇν, εἰ τοιοῦτον ἠδικηκέναι πατέρα πε-"πιστεύμεθα. καὶ μήποτε τοῦτ' ἐκείνου χεῖρον, ἀντὶ "τοῦ τεθνάναι μηδὲν ἀδικοῦντας, [h] τὸ ζῇν ἀδικεῖν ὑ-"ποπτευομένους. εἰ μὲν οὖν εὕροι λόγον τῆς ἀληθείας ἡ "παῤῥησία, μακάριον [i] καὶ σὲ πεῖσαι, καὶ τὸν κίν-"δυνον διαφυγεῖν. εἰ δ' οὕτως ἡ διαβολὴ κρατεῖ, "περιττὸς ἡμῖν ὁ νῦν ἥλιος, ὃν τί δεῖ βλέπειν μετὰ "τῆς ὑποψίας; τὸ μὲν οὖν φάναι βασιλείας ἐπι-"θυμεῖν, εὔκαιρος εἰς νέους αἰτία, καὶ τὸ προσ-"θεῖναι τὴν τῆς ἀθλίας μητρὸς ἱκανὸν ἐκ τῆς πρώ-"της τὴν νῦν ἀτυχίαν ἐξεργάζεσθαι. βλέψον δὲ εἰ "μὴ κοινὰ ταῦτα καὶ πᾶσιν ὁμοίως λέγεσθαι δυνησό-"μενα. κωλύσει γὰρ οὐδὲν τῷ βασιλεύοντι, παῖδες εἰ "εἰσὶ νέοι καὶ μήτηρ αὐτῶν ἀποθανοῦσα, πάντας ὑ-"πόπτους εἶναι τοῦ πατρὸς ἐπιβουλῆς δοκεῖν. ἀλλ' οὐ "τὸ ὕποπτον πρὸς τοιαύτην ἀσέβειαν ἀρκετόν. εἰπάτω "[k] δή τις, ἡμῖν εἰ τετόλμηταί τι τοιοῦτον, ᾧ καὶ τὰ μὴ "πιστὰ

n Ἔργῳ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων] L. B. ἔργον μ. τ. ἀνθρωπίνων.
o Μὲν Ἡρώδης] Illud μὲν è Codd. Barb. & Vat.
p Γενέσθαι,] Gall. γεγονέναι.
q Τὸν λόγον πρὶν] Τὸν λόγον redundare puto.
r Εἶδον ἐν τῷ συνειδότι,] Εἶπον Hen. & Vat. Forsan εἶχον.
s Ὡς εἰ σιγῷεν] Illud ὡς ante εἰ, ut & σιγῷεν, quod statim sequitur, habuimus ex *Zonara*, qui præterea legit, δόξωσιν ἐκ τοῦ συνειδότος καὶ ἀπορεῖν ἀπολογίας.
t Δ' οὐχ εὑρισκομένων] In Cod. Vat. δ' ὡς οὐχ.
v Ὑπὸ νεότητος] Ista ὑπὸ νεότητος καὶ ταραχῆς ἧς ἐπεπόνθεισαν desunt in Cod. Hen. nec agnoscuntur ab *Epiphanio*. ὑπὸ τε τῆς ν. Vat.
x Οὐ μὴν γε ὁ Καῖσαρ,] Ita lego. οὐ μὴν ἔγε Καῖσαρ in libris omnibus.
y Ὡς εἶχον] Ὡς εἶχε Vat. & Hen. à prima prima.

z Ἐποιεῖτο] L. B. ἡγεῖτο.
a Ἀπονωτέρων,] Ita Gall. & Lugd. Bat. ἀπονωτέρων in Editis Aliisque. ἀπονοίᾳ facinerosus in Vet. Glass. nec aliter intellexit *Epiphanius*, qui vertit ex conscientia facinerosa.
b Τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ,] Forsan sic distinguendum, τοῖς παροῦσιν, ἰδίᾳ καὶ τὸν π.
c Τῷ πάθει] Ita lego è Cod. Gall. & Lugd. Bat. τὸ πάθει in Editis Aliisque.
d Καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἕκαστον,] L. B. καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἑκάστου καὶ &c.
e Ἐνενόεις] L. B. ἐνόεις.
f Πάντα] L. B. πάντας.
g Παρόντος] L. B. in Marg. παρόντος δὲ ὡ. π. τὸ τοὺς.
h Τὸ ζῇν ἀδικεῖν] L. B. primam voculam delet.
i Καὶ σὲ πεῖσαι,] Gall. καὶ πεῖσαι.
k Δή τις,] L. B. δή τις.

“πρὸς πίστιν εἴωθεν [l] ὑπὲρ εὐεργεσίας λαμβάνειν. φαρμάκου παρασκευὴν ἐλέγχειν δύναταί τις, ἢ συνωμοσίαν ἡλικιωτῶν, ἢ διαφθορὰν οἰκετῶν, ἢ γράμματα κατὰ σοῦ γεγραμμένα; καίτοι τούτων ἕκαστον ἔσθ' ὅτε καὶ μὴ γινόμενον ἐκ διαβολῆς ἐπλάσθη. χαλεπὸν γὰρ οὐχ ὁμονοῶν οἶκος ἐν βασιλείᾳ· καὶ τὴν ἀρχὴν, ἣν σὺ φῂς ἔπαθλον εὐσεβείας, συμβαίνει πολλάκις αἰτίαν [m] γίνεσθαι τοῖς πονηροτάτοις ἐλπίδων, δι' ἃς οὐδὲ μίαν ὑπερβάλλει τινὰ κακοηθείας. ἀδίκημα μὲν οὖν οὐδεὶς ἐρεῖ καθ' ἡμῶν. τὰς δὲ διαβολὰς πῶς ἂν λύσειεν, ὁ [n] ἀκοῦσαι μὴ θέλων; ἐλαλήσαμέν τι μετὰ παῤῥησίας; οὐκ εἰς σέ, τοῦτο γὰρ ἦν ἄδικον, ἀλλ' εἰς τοὺς οὐδ' ὅ, τι λελάληται μὴ σιωπῶντας. τὴν μητέρα τις ἡμῶν ἔκλαυσεν; οὐχ ὅτι τέθνηκεν, ἀλλ' ὅτι καὶ νεκρὰ κακῶς ἤκουσεν ὑπὸ τῶν οὐκ ἀξίων. ἀρχῆς ἐπιθυμοῦμεν, ἧς [o] ἴσμεν ἔχοντα τὸν πατέρα; τί καὶ θέλοντες; εἰ μὲν εἰσὶν ἡμῖν τιμαὶ βασιλέων, ὥσπερ εἰσὶν, οὐ κενοσπουδοῦμεν; εἰ δ' οὐκ εἰσὶν, οὐκ ἐλπίζομεν; ἢ σὲ διαχειρισάμενοι κρατήσειν τὴν βασιλείαν προσεδοκήσαμεν, οἷς οὔτε γῆ βάσιμος, οὔτε πλωτὴ θάλαττα μετὰ τοιοῦτον ἔργον; ἡ δὲ τῶν ἀρχομένων εὐσέβεια, καὶ θρησκεία τοῦ παντὸς ἔθνους, ἠνέσχετ' ἂν πατροκτόνους ἐπὶ τῶν πραγμάτων εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον ὑπὸ σοῦ κατασκευασθέντα ναὸν εἰσιέναι; τί δ' εἰ καὶ τῶν ἄλλων κατεφρονήσαμεν, ἐδύνατό τις φονεύσας ἀτιμώρητος μένειν, ζῶντος Καίσαρος; οὔτ' ἀσεβεῖς οὕτως ἐγέννησας, οὔτε ἀλογίστους, ἀτυχεστέρους δ' ἴσως ἢ σοὶ καλῶς εἶχεν. εἰ δὲ μήτ' αἰτίας ἔχεις, μήτ' ἐπιβουλὰς εὑρίσκεις, τί σοι πρὸς πίστιν αὐταρκὲς τοιαύτης δυσσεβείας; ἡ μήτηρ τέθνηκεν. ἀλλά τοι τὸ [p] κατ' ἐκείνην, οὐ παροξύνειν ἡμᾶς, ἀλλὰ νουθετεῖν ἐδύνατο. πλείω μὲν ἀπολογεῖσθαι βουλόμεθα, λόγον δ' οὐκ ἐπιδέχεται τὰ μὴ γινόμενα. διόπερ, ἐπὶ τοῦ πάντων δεσπότου Καίσαρος μεσιτεύοντα τὸν παρόντα καιρὸν, συντιθέμεθα ταύτην τὴν συνθήκην. εἰ μὲν ἀνύποπτον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας τὴν πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν ἀπολαμβάνοις, ὦ πάτερ, ζήσομεν, οὐδ' οὕτως μὲν εὐτυχῶς. δεινὸν γὰρ τῶν μεγάλων κακῶν καὶ ψευδὴς αἰτία. παρούσης δέ τινος ὀῤῥωδίας, σὺ μὲν ἐν τῇ κατὰ σαυτὸν εὐσεβείᾳ μένε, δώσομεν δὲ λόγον ἡμεῖς ἑαυτοῖς. οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡμῖν τίμιος, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδωκότος.”

δ'. Τοιαῦτα δὲ λέγοντος, ὅ, τε Καῖσαρ, οὐδὲ πρότερον πιστεύων τῷ μεγέθει τῆς διαβολῆς, ἔτι μᾶλλον ἐξηλλάττετο, καὶ [q] συνεχὲς εἰς τὸν Ἡρώδην ἀπέβλεπεν, ὁρῶν κἀκεῖνον [r] ὑποσυγχεόμενον· ἀγωνία τε τοῖς παροῦσιν ἐνεπεπτώκει, καὶ περὶ τὴν αὐλὴν ὁ λόγος διαδοθεὶς ἐπίφθονον ἐποίει τὸν βασιλέα. τὸ γὰρ ἄπιστον τῆς διαβολῆς, καὶ τὸ περὶ τοὺς νεανίσκους ἐν ἀκμῇ καὶ κάλλει σωμάτων ἐλεεινὸν [s] ἐπεσπᾶτο βοήθειαν. [t] ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὴ καὶ τῷ λόγῳ δεξιῶς καὶ μετὰ φρονήσεως ἀντειρήκει Ἀλέξανδρος. [v] ἦν δ' οὐδ' ἐκείνοις ἔτι ταυτὸν σχῆμα, κλαίουσι μὲν ὅμως καὶ κατηφεῖς πρὸς τὴν γῆν νε-

“Dicat itaque quispiam, an tale aliquid ausi fuerimus, unde & incredibilia propter *hominum* credulitatem fidem acquirere consueverunt. Potest ne quisquam indicare venenum paratum, aut conjurationem cum æqualibus, aut corruptos *pecunia* famulos, aut scriptas contra te literas? atqui horum singula interdum de nihilo fingit calumnia. Grave enim regno est dissidium & dissensio in regia: atque sæpe fit ut principatus, quem tu dicis esse pietatis præmium, homines flagitiosissimos ad spem excitet, quæ facit ut nihil mali intentatum relinquant. Cæterum injuriam alicui factam nemo nobis objicit. nos vero calumniis quomodo liberabit, qui nobis auscultare recusat? An paulo liberius loquuti sumus? at non in te; nam hoc nefas esset: sed in eos, qui nihil quod dictum fuerit silentio premunt. An nostrûm quis matrem deflevit? *at* non quod interierit: sed quod mortua ab hominibus inhonestis male audierit. Num regnum appetimus quod scimus à patre teneri? at quid in animo habentes? si enim nobis sint regii honores, id quod fatendum, nonne frustra laboramus? sin minus, nonne eos sperare licet? An te interfecto in regnum successuros esse exspectavimus; quibus, tali facinore commisso, nec terra ambulanda nec mare navigandum? num subditorum pietas, & totius gentis religio ferre potuerit, ut parricidæ summa rerum potirentur, & in sanctissimum à te instauratum templum ingrederentur? Sed quid? si cæteros contemnere datum fuisset, num qui te interfecerit, dum Cæsar in vivis esset, pœnam effugere potuerit? Non tam impios genuisti, neque tam stultos, sed infeliciores forsan quam rebus tuis expediat. Quod si nec aliquid nobis vitio vertendum habes, nec insidias *tibi locatas* invenisti, quid tanti erat ut posset ejusmodi impietatis tibi fidem facere? Mater *quidem* occidit. illius vero casus *miserabilis* nullam nos irritandi, sed admonendi vim habuit. Equidem pluribus causam agere nobis in animo est: sed excusationem non admittunt quæ nunquam commissa erant. Quapropter coram Cæsare, omnium domino nostroque in præsentia sequestro, hanc tecum pactionem facimus. Si possis, ô pater, revera affectum in nos induere ab omni suspicione vacuum, liceat nobis vivere, quamvis haud ita feliciter. grave enim est magnorum malorum etiam falso insimulari. verum si quid est quod timeas, perge tibimet cautionem adhibere, nos nobismet rationem reddemus. non enim usque adeo chara nobis est vita, ut eam in autoris damnum conservare velimus.”

4. Cum ita causam ageret, tum Cæsar, qui jam ante gravi adeo calumniæ non credebat, magis adhuc mutatus est, & Herodem, quem nonnihil etiam confusum animadvertit, continenter aspexit; tum omnes, qui aderant, anxii erant & soliciti de juvenibus, sermoque *de illis* per aulam diffusus regem in odium adducebat. Nam quod calumnia parum credibilis illis visa est, juvenesque in flore ætatis erant summaque corporum pulchritudine, illorum misertum est, & miseratio omnes ad opem illis ferendam trahebat. Sed multo magis postquam Alexander tam solerter prudenterque patris accusationi respondisset. Verum non illis idem manebat oris vultûsque habitus, lachrymantibus qui-

Subit omnes juvenum miseratio.

l Τοῖς εὐεργεσίας λαμβάνειν.] Εὐεργεσία, ἀσιτία *Hesych.* Verum ὑπ' εὐεργεσίας habet *Vat.* ὑπερεργίας *Lugd. Bat.* ὑπὲρ εὐεργεσίας *Hen.*

m Γενέσθαι] *L. B.* γίνεσθαι.

n Ἀκοῦσαι] *L. B.* ἀκούειν.

o Ἴσμεν ἔχοντα] Ita *Gall.* ἴσμεν in *cæteris.*

p Κατ' ἐκείνην,] Κατ' ἐκείνης *Vat.* & mox οὐδὲ παρ. & statim ἐδύνατο.

q Συνεχὲς εἰς τὸν Ἡρώδην] Συνεχῶς *Bush.*

r Ὑποσυγχεόμενον] Ὑποσυγχεόμενον *Bush.* & *Zonar.* ut & alibi apud *Josephum.*

s Ἐπεσπᾶτο βοήθειαν,] Ἐπεσπάσατο *Bush.*

t Ἔτι δὲ μᾶλλον] Ἔτι δὲ μ. *Bush. Vat.* & *Hen.* à prima manu.

v Ἦν δ' οὐδ' ἐκείνοις] Ἦν οὐδ' ἐκείνοις *Hen.* ἦν δ' ἐκείνοις *Bush.* atque ita accepisse videtur *Gelenius*, qui vertit *manentibus vero in eodem habitu, & præ mæstitia humentes oculos in terram dejicientibus.*

quidem & præ mœstitia in terram intuentibus: spes tamen melioris nonnihil effulgebat, atque rex, ex iis quibus ipse ad persuadendum usus est haud juste accusasse visus, excusatione aliqua egebat, ut qui nihil ipse haberet quo dicta redargueret. At Cæsar, paulatim cunctatus, adolescentes, licet à crimine abesse viderentur, tamen in eo peccasse dicebat, quod non se tales erga patrem præstitissent, ut hominum sermones reprimerent. Herodemque hortatus est, ut, deposita omni suspicione, cum pueris in gratiam rediret. Iniquum enim esse talia de iis, quos genuisset, credere; fierique posse ut animorum mutatio non solum medeatur iis quæ utrisque acciderant, sed & alliciat ad benevolentiam, dum invicem excusantes suspicionis temeritatem, æquum censebunt ut majori studio ad mutuum amorem ferantur. Has inter admonitiones pueris innuit: cumque illi patri ad pedes accidere & veniam orare pararent, antevertit pater eos orantes complecti, & in collum utriusque invadere; adeo ut nemo præsens esset, sive ingenuus sive servus, qui non ad misericordiam adduceretur.

Quid de illis senserit Cæsar.

Patri reconciliantur.

5. Et tunc quidem Cæsari gratias egerunt, & una discesserunt, comitante Antipatro cum simulatione lætitiæ ob amoris redintegrationem. Sequentibus autem diebus largitus est Herodes Cæsari trecenta talenta, ludos agenti & Romano populo congiaria dividenti: & Cæsar ei dimidium reditum æris Cyprii donavit, & alterius dimidii curam commisit, & præterea hospitiis & mansionibus eum honoravit, atque de regno ei potestatem dedit, quem vellet filiorum successorem suum constituendi, aut honorem in singulos pro rata parte dividendi. Cumque Herodes id è vestigio facere vellet, negavit Cæsar permissurum se, ut non per omnem vitam dominus esset & regni & filiorum.

Antipater lætitiam simulat ex reconciliatione patris & fratrum.

6. Postea ille rursus in Judæam rediit. Dum autem peregre abesset, Trachonitæ, ejus ditionis pars non exigua, rebellarunt: sed relicti illic duces eos subegerunt, iterumque sub imperium redegerunt. Cæterum Herodes, cum filiis navigans, ubi juxta Ciliciam appulit ad *insulam* Eleusam, quæ nunc mutato nomine Sebaste dicitur, illic offendit Archelaum Cappadociæ regem, qui eum perhumaniter excipit, lætus admodum quod cum filiis in gratiam rediisset, quodque Alexander, qui filiam ejus *in matrimonio* habuit, crimina ei objecta diluisset: atque munera, quæ regibus convenirent, sibi invicem largiti sunt. Inde Herodes in Judæam reversus, ingressusque in templum, de iis, quæ in profectione sua egisset orationem habuit, Cæsaris in ipsum liberalitatem narrando persequens, ut & præcipua quæque ab ipso gesta, quæ non nescire aliorum interesse existimabat: & in extremo suæ orationis filios suos monitis instruxit, aulicosque & reliquum populum admonuit, ut concordiam tuerentur; declaravitque filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde Mariamnes liberos, Alexandrum & Aristobulum. In

Trachonitæ rebelles domantur.

Herodis post reditum concio ad populum.

νήσεσιν· ἡ δ' ἐλπὶς ἀμείνων ὑπέφαινεν, καὶ δόξας ὁ βασιλεὺς ἐξ ὧν [x] αὐτὸς ἐπῆλθεν [y] οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι, [z] διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν ἐξελέγχειν, ἀπολογίας τινὸς ἐδεῖτο. Καῖσαρ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν, τοὺς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ πόρρω τῆς ἐπ' αὐτοῖς διαβολῆς δοκοῦσιν, αὐτό γε τοῦτ' ἁμαρτεῖν ἔφη, τὸ μὴ τοιούτους αὐτοὺς παρασχεῖν τῷ πατρὶ, ὡς μηδὲ γενέσθαι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. Ἡρώδην δὲ παρεκάλει, πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀφελόντα, διαλλάττεσθαι τοῖς παισίν. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον οὐδὲ πιστεύειν τὰ τοιαῦτα κατὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ· δύνασθαι δὲ τὴν μετάνοιαν ἀμφοτέροις οὐ μόνον ἰάσασθαι τὰ συμβεβηκότα, προσξενῶσαι δὲ τὴν εὔνοιαν, ἐν ᾧ τὸ προπετὲς ἑκάτεροι τῆς ὑποψίας ἀπολογούμενοι, σπουδῇ πλείονι περὶ ἀλλήλους ἀξιοῦσι κεχρῆσθαι. ταῦτα νουθετῶν, [a] ἐνδοῦσι τοῖς νεανίσκοις. ἐκείνων δὲ βουλομένων ὑποπεσεῖν ἐπὶ δεήσει, προαναλαβὼν αὐτοὺς ὁ πατὴρ δακρύοντας ἠσπάζετο, παρ' ἕκαστον ἐν μέρει περιπλεκόμενος, ὡς μηδένα τῶν παρατυγχανόντων, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀπαθῆ γενέσθαι.

ε'. Τότε μὲν οὖν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπῄεσαν, [b] καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀντίπατρος ὑποκρινόμενος ἐφήδεσθαι ταῖς διαλλαγαῖς. [c] ἐν δὲ ταῖς ὑστέραις ἡμέραις Ἡρώδης μὲν ἐδωρεῖτο Καίσαρα τριακοσίοις ταλάντοις, θέας τε καὶ διανομὰς [d] ποιούμενον τῷ Ῥωμαίων δήμῳ· Καῖσαρ δὲ αὐτῷ τοῦ μετάλλου τοῦ Κυπρίων χαλκοῦ τὴν ἡμίσειαν πρόσοδον καὶ τῆς ἡμισείας τὴν ἐπιμέλειαν ἔδωκεν, καὶ τἆλλα ξενίαις καὶ καταγωγαῖς ἐτίμησεν, καὶ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν ἐφῆκεν, ὃν ἂν αἱρῆται τῶν παίδων διάδοχον [e] καθιστάναι, ἢ καὶ διανέμειν μέρος ἑκάστῳ τῆς τιμῆς εἰς πάντας [ee] διαλυσομένης. ἐκείνου δὲ ἤδη θέλοντος αὐτὸ ποιεῖν, [f] οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη ζῶντα μὴ καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῶν παίδων κρατεῖν.

ς'. Ἐπὶ τούτοις ἐπανῄει πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ἀποδημοῦντος δὲ, οὐ μικρὸν μέρος ἀπέστη τῆς ἀρχῆς, τὸ περὶ τὸν [g] Τράχωνα· καὶ τούτους οἱ καταλειφθέντες στρατηγοὶ χειρωσάμενοι, πάλιν ὑπακούειν ἠνάγκασαν. Ἡρώδης δὲ πλέων σὺν τοῖς παισὶν, ὡς ἐγένετο [h] κατὰ Κιλικίαν ἐν [i] Ἐλεούσῃ, τῇ μετωνομασμένῃ νῦν [k] Σεβαστῇ, καταλαμβάνει τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀρχέλαον, ὃς αὐτὸν ἐκδέχεται φιλοφρόνως, ἡδόμενος ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων διαλλαγαῖς, καὶ τῷ τὸν Ἀλέξανδρον, ὃς εἶχεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, [l] τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι· δωρεάς τε [m] ἀντίδωκαν ἀλλήλοις ὡς εἰκὸς βασιλεῦσιν. ἐντεῦθεν Ἡρώδης, ἐπὶ [n] Ἰουδαίας ἐλθὼν, καὶ γενόμενος [o] ἐν τῷ ἱερῷ, [p] περὶ τῶν πεπραγμένων [q] κατὰ τὴν ἀποδημίαν διελέγετο, τὴν Καίσαρος εἰς αὐτὸν φιλοφροσύνην, καὶ τἆλλα διεξιὼν, ὅσα κατὰ μέρος αὐτοῦ πραχθέντα συμφέρειν ἡγεῖτο καὶ [r] τοὺς ἄλλους εἰδέναι· τέλος ἐπὶ νουθεσίᾳ τῶν παίδων κατέστρεψε τὸν λόγον, τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος εἰς ὁμόνοιαν παρακαλῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς μετ' αὐτὸν ἀποδεικνύων βασιλέας γενέσθαι, [s] πρῶτον μὲν Ἀντίπατρον, εἶτα καὶ τοὺς ἐκ Μα-

x Αὐτὸς ἐπῆλθεν] Ita lego. αὐτὸς (quod tamen abest a *Lugd. Bat.*) in libris tam *Editis* quam *MSS.*

y Οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι,] Illud οὐκ inserui è *Cod. Bosb.*

z Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν] Διὰ τὸ μηδὲν αὐτὸν ἐλέγχειν *Bosb.* διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ἀπολ. *Hen.* & *Vat.*

a Ἐνδοῦσι τοῖς νεανίσκοις.] Apud *Zonaram*, Ἰδόντες τοὺς νεανίσκους προσπεσεῖν τῷ πατρί. atque ita forsan *Epiphanius* legebat, qui vertit, *juvenibus innuit ad vestigia patris sese projicere. quos supplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter complexus* &c.

b Καὶ σὺν αὐτοῖς] Καὶ μετ' αὐτῶν *Bosb.*

c Ἐν δὲ ταῖς ὑστέραις ἡμέραις] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ *Bosb.* & *Zonar.* ἐν δὲ ταῖς ὑστεραίαις *Lugd. Bat.*

d Ποιούμενον] *L. B.* ποιούμενος.

e Καθιστάναι,] Καθιστᾶν *Zonar.*

ee Διαλυσομένης.] Ἐκδυσομένης *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

f Οὐκ ἐπιτρέψειν] Οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη, ζῶντι δὲ τῆς βασιλείας ἐφῆκε. *Hen.* & *Vat.*

g Τράχωνα·] *L. B.* τράχωνα.

h Κατὰ Κιλικίαν ἐν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 22. §. 4. SPANH.

i Ἐλεούσῃ,] Ἐλεοῦσα νῆσος, προσεχὴς τῇ ἠπείρῳ, ἣν συνῴκισεν Ἀρχέλαος, καὶ κατεσκευάσατο βασίλειον. *Strabo*, l. 14.

k Σεβαστῇ,] Νῆσος Κιλικίας, ἡ νῦν Σεβαστή. *Steph. Byzant.* voce Ἐλαιοῦσα.

l Τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι.] Τῆς αἰτίας *Bosb.* & *Coccejus.*

m Ἀντίδωκαν ἀλλήλοις] Ita *Vat.* ἀντίδωσιν in reliquis.

n Ἰουδαίας ἐλθὼν,] Ἰουδαίαν *Bosb.*

o Ἐν τῷ ἱερῷ,] Quomodo itaque ante dixit Herodi, quia Sacerdos non erat, non licuisse in ullum e tribus περιβόλοις intrare, ubi templum describit. REL.

p Περὶ —— διελέγετο,] Exstat ea Herodis Oratio infr. ἁλωσ. lib. 1. c. 22. §. 4. & seq. SPANH.

q Κατὰ τὴν ἀποδημίαν] Περὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τοὺς ἄλλους εἰδέναι·] Τοὺς ἄλλους *Vat.* & *Hen.* à prima manu, ut & mox κατέστρεψε.

s Πρῶτον μὲν Ἀντίπατρον,] Πρῶτον μὲν τὸν Ἀντίπατρον, ἔπειτα δὲ τοὺς Μαριάμμης *Bosb.*

tt Ano-

Μαριάμμης Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον. ἐν δὲ τῷ τέως πάντας [u] ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν ἀξιῶν, καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην ἁπάντων δοκεῖν, μήτε γήρᾳ παραποδιζόμενον, ἐν ᾧ τε χρόνῳ τὸ πρὸς ἀρχὴν ἐμπειρότατον ἔχειν, ὄντι τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν ἐλαττούμενον, ἃ δύναται καὶ βασιλείας κρατεῖν καὶ παίδων ἄρχειν· τούς τε ἡγεμόνας καὶ τὸ στρατιωτικὸν, εἰ πρὸς ἕνα βλέποιεν αὐτὸν, ἀπράγμονα ἔφη τὸν βίον ἕξειν, καὶ πᾶσιν ἀφορμὴν εὐδαιμονίας ἐξ ἀλλήλων ὑπάρξειν. ταῦτ' εἰπὼν, ἀφίησι τὴν ἐκκλησίαν· τοῖς πλείστοις μὲν [t] ἀρεστὰ [v] διειλεγμένος, ἐνίοις δ' οὐχ ὁμοίως. ἤδη γὰρ ὑπὸ τῆς ἁμίλλης καὶ τῶν ἐλπίδων ἃς ἐδεδώκει τοῖς παισὶν, ἐνεωτέριζον πολλά, καὶ νεωτέρων ἐφιέμενα.

præsentia autem edixit ut omnes in ipsum intuerentur, eumque pro domino & rege ducerent, nihil senectute impeditum, quæ ex omni vitæ tempore rerum usu aptissima ad imperium exercendum, atque aliis non cedit institutis, quibus possumus regna moderari & liberos regere: duces quoque cum exercitibus, si se unum respiciant, summa tranquillitate vitam acturos esse dicebat, sibique invicem omnino fore felicitatis auctores. His dictis, conventum dimisit: fuitque ejus oratio grata multis, sed aliis non item. jam enim ex contentione & spe quam filiis dederat, multi res novas moliebantur earumve desiderio tenebantur.

ΚΕΦ. ε΄.

Πῶς Ἡρώδης ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει· ὡς τε τόπους πλείους μεγαλοπρεπῶς οἰκοδόμησε καὶ ἐκόσμησε, πολλά τε ἄλλα λαμπρῶς ἔπραξεν.

Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [x] συντέλειαν ἔλαβεν ἡ Καισάρεια [y] Σεβαστὴ τὴν οἰκοδομὴν, [z] δεκάτῳ μὲν ἔτει πρὸς τέλος ἐλθούσης αὐτῷ τῆς ὅλης κατασκευῆς, ἐμπεσούσης δὲ τῆς προθεσμίας εἰς [a] ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἀρχῆς, [b] ἐπ' [c] Ὀλυμπιάδος δευτέρας καὶ ἐνενηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατόν. [d] ἦν οὖν εὐθὺς πρὸς τῇ καθιερώσει μεγίστη ἑορτὴ, καὶ παρασκευαὶ πολυτελέσταται. κατηγγέλκει μὲν γὰρ ἀγῶνα μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν ἀθλημάτων. παρεσκευάκει δὲ πολὺ πλῆθος μονομάχων καὶ θηρίων, ἵππων τε δρόμον, καὶ τὰ πολυτελέστερα τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ [e] καὶ παρ' ἄλλοις τισὶν ἐπιτηδευμάτων. ἀνετίθει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι, [f] κατὰ πενταετηρίδα παρεσκευασμένος ἄγειν αὐτόν· ὁ δ' αὐτὸς πᾶσαν τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα παρασκευὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων διεπέμπετο, τὴν φιλοτιμίαν ἐπικοσμῶν. [ff] ἰδίᾳ δὲ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος [g] Ἰουλία, τὰ πολλὰ τῶν ἐκεῖ πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν, ὡς [h] μηδὲν ὑστερεῖν. τὰ πάντα συντιμώμενα ταλάντων πεντακοσίων. συνελθόντος δὲ εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πλείστου κατὰ θεωρίαν, [i] καὶ πρέσβεων οὓς ἔπεμπον οἱ δῆμοι, δι' ἃς εὐεπεπόνθεσαν εὐεργεσίας, ἅπαντας ἐξεδέξατο καταγωγαῖς, καὶ τραπέζαις, καὶ διηνεκέσιν ἑορταῖς, τὰς παρηγορίας ἐν μὲν ταῖς ἡμέραις ἐχούσας τὰς ἀπὸ τῶν θεαμάτων ψυχαγωγίας, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ τὰς εὐφροσύνας καὶ τὴν εἰς ταῦτα πολυτέλειαν, ὡς ἐπίσημον γενέσθαι τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. εἰς πάντα γὰρ, ἅπερ ἂν ἐπιτηδεύσειεν, ἐφιλονείκει τὴν τῶν ἤδη γεγενημένων ἐπίδειξιν ὑπερβάλλεσθαι. καὶ φασὶν αὐτόν τε Καίσαρα καὶ Ἀγρίππαν πολλάκις εἰπεῖν, ὡς ἀποδέοι τὰ τῆς ἀρχῆς Ἡρώδῃ τῆς ὅσης ἐν αὐτῷ μεγαλοψυχίας· ἄξιον γὰρ εἶναι καὶ Συρίας ἁπάσης καὶ Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ἔχειν.

CAP. V. IX.

Quomodo Herodes quinquennale certamen ob Cæsaream ædificatam celebravit: utque loca quamplurima magnifice ædificavit ornavitque, atque alia multa splendide gessit.

Circa id tempus Cæsarea Augusta, quæ ab eo condebatur, perfecta & absoluta est, decimo quidem anno ad finem perducto toto opere, stata autem solennitate in annum ejus regni duodetrigesimum & Olympiadem centesimam nonagesimam secundam incidente. Statim itaque ad eam dicandam magnam adhibuit celebritatem & sumptuosissimum apparatum. Indixit enim certamen musicum, & ludos gymnicos. nam gladiatorum magnum numerum & ferarum præparaverat, cursusque equorum & quicquid ejusmodi studii pretiosius erat & Romæ & alibi uspiam. Quin & hoc certamen Cæsari consecravit: quod ita instituit, ut per singula quinquennia instauraretur. * Ille autem omnem ad istiusmodi spectacula apparatum propriis sumptibus suppeditari voluit, ut inde major esset liberalitatis suæ laus. Verum & de suo † Julia, Cæsaris uxor, multa ex iis, quæ in Italia maximo in pretio habita, mittenda curavit, ut nihil ad *splendorem* deesset. summa omnium efficiebat quingenta talenta. Cum autem in urbem spectatum convenisset ingens multitudo, & legationes, quæ à *diversis* populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diversoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu vero lætitiis & sumptibus in eas profusis: adeo ut ab universis extolleretur ob animi magnitudinem. Nam in omnibus, quibus studeret, id agere contendebat, ut quæ prius ostensa erant longe superaret. Atque perhibetur & Cæsarem ipsum & Agrippam aliquoties dixisse, Herodis imperium minime respondere animi ejus magnitudini: dignum enim esse qui totius etiam Syriæ & Ægypti regno potiretur.

Herodes, exædificata Cæsarea, ludos agit.

Ludorum magnificentia.

2. Post

u Ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν] Confer dictum Severi apud *Spartianum* cap 18. *Tandem sentitis caput imperare, non pedes.* HAV.

t Ἀρεστὰ] Ἀρεστὰ *Bosb. Hen.* & *Vat.*

v Διειλεγμένος,] Ita *Bosb.* διειλεγμένος *Vat.* διαλεγμένος in *Editis Aliisque.*

x Συντέλειαν —— οἰκοδομήν,] Conf. supr. lib. xv. c. 9. §. 6. SPANH.

y Σεβαστὴ τὴν οἰκοδομὴν,] Σεβαστὴ abest ab *Epiphanii* libris. ἐς μετεωρισθεῖσαν ἐν τῇ μετροπόλει εἰς τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τοῦ προπάππου Σεβαστοῦ. *Philo* in Legat. ad Cajum, 1034.

z Δεκάτῳ μὲν ἔτει] Lib. XV. c. IX. p. 695, v. 39. ἡ μὲν δὲ πόλις (Καισάρεια) ἐξετελέσθη δωδεκαέτει χρόνῳ. adeo ut forsan hic rescribendum *δωδεκάτῳ*. id quod probare conatur *Petitus* in *Animadvers. ανεκδότοις*, tom. 3. p. 319.

a Ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν] Anno regni Herodis (post Antigoni mortem inchoati) xxviii. *Usser.* ad A. M. 3994.

b Ἐπ' —— ἑκατόν] Ἀκαιν lib. 1 c. 21. §. 8. ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς ἐνενηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος. Olymp. xcv. 11. Harduin. Num. Herod. p. 28. SPANH.

c Ὀλυμπιάδος —— ἑκατόν.] Anno videlicet illius tertio. *Id.* Vide *Norisii* Cenotaphia Pisana, p. 155.

d Ἦν οὖν εὐθὺς] Ἦν οὖν εὐθὺς καθιερώσει μεγίστη ἑορτὴ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

e Καὶ παρ' ἄλλοις] Καὶ παλαιοῖς τισιν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

f Κατὰ πενταετηρίδα] Καὶ ταύτην *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

* *Ille*] Immo Augustus. SPANH.

ff Ἰδίᾳ δὲ] In libris ἰδία, absque puncto subscripto.

g Ἰουλία,] Ita Liviam, Augusti uxorem, passim appellat, ut & alii, postquam in familiam Juliam adsumeretur ex testamento Augusti, ut narrat *Tacitus* in *Annalium* libro primo. Vide quæ habet *Casaub.* ad *Sueton.* p. 291. HUDS. Livia, Καίσαρος Ἰουλία h. e. Livia. Unde de utroque Augusto & Livia explicandum puto duos hujus Cæsareæ nummos sub Nerone percussos cum Inscrip. ΜΗΤΡ. ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΩ. ΣΕΒΑΣΤΩΝ. non verò de Augusto & Claudio cum Eumenio Pacato, seu P. Harduino. SPANH.

h Μηδὲν ὑστερεῖν] In libris, ὡς μηδὲν ὑστερεῖν τὰ πάντα &c. nulla distinctione adhibita.

i Καὶ πρέσβεων] Ita *Bosb.* & ut puto, *Epiphan.* καὶ πρεσβείας ἃς in *Editis Aliisque.*

Herodes oppida quædam condit.

2. Post hanc autem celebritatem & lætitiam aliam urbem condidit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc loco irriguo, & terra arboribus accommodata, & amne urbem ipsam circircumfluente, & luco *eam* circumdante pulcherrimo, pro arborum magnitudine. Hanc ab Antipatro patre nominavit Antipatridem.

Antipatris exstructa.

Ædificavit & alium locum supra Hierichuntem, magnæ securitatis nec minoris ad habitandum amœnitatis, quem matris suæ nomine Cypron appellavit.

Cypron conditum.

Porro fratri Phasaëlo, ex suo erga illum amore, monimentum dedicavit pulcherrimum, turrim in ipsa urbe exstructam, quæ magnitudine Phariam adæquaret, eamque Phasaëlum nuncupavit, quæ & urbi partim esset in securitatem & *fratri* defuncto in memoriam propter appellationem.

Phasaëlus turris & oppidum.

Itemque urbem ipsi cognominem construxit in valle Hierichuntia, qua itur boream versus: quæ in causa erat, ut terra omnis finitima, *antea fere* deserta, incolarum industria cultior evaderet. hanc autem Phasaëlidem nominabat.

Herodis in exteros liberalitas.

3. Quin & alia ejus beneficia longum esset dicere, quæ contulit in civitates, tum in Syria, tum in Græcia, & ubicunque eum versari contigit. nam & ingentem pecuniæ vim impendisse videtur pluribus muneribus publicis, & publicorum operum exstructionibus, operibusque non satis curatis, exhausta, quæ jam ante suppeditata erat, pecunia. Maxima vero & nobilissima ab eo facta erant in Rhodiorum gratiam, quibus Pythium templum suis sumptibus exædificavit, & ad naves compingendas multa argenti millia præbuit.

Pythium templum ab Herode exstructum.

Nicopolitarum autem urbi, apud Actium à Cæsare conditæ, ad pleraque loca publica exstruenda, plurimum contulit. Antiochensibus etiam, maximam in Syria urbem habitantibus, plateam, mediam ejus longitudinem secantem, porticibus ex utraque parte inclusam dedit, & viam ejus subdialem lapide polito stravit, ad maximum ejus ornamentum & incolarum commoditatem. Porroque fecit ut ludi Olympiaci, propter pecuniæ inopiam nominis gloriæ haud satis respondentes, majori in honore haberentur, annuos eis reditus assignando: & quoad sacrificia aliumque apparatum magnum celebritati honorem conciliavit. Ob hanc itaque liberalitatem fere omnium voce perpetuus in tabulas relatus erat Agonotheta.

Ludi Olympii ab eo magnifice instaurati.

Herodis ingenium varium, & hujus diversitatis causa.

4. Jam vero alios forsan subeat mirari tantam in eo animi ingeniique diversitatem. Nam si ejus liberalitatem spectemus & beneficentiam, qua erga omnes usus est, non est sane ut quisquam, qui vel minimum ei tribuerit, inficias eat, quod natura propensissimus fuerit ad benefaciendum. Sin autem quis respexerit supplicia & injurias, quibus subditos affecit & sibi conjunctissimos, secumque perpendat quam durus fuerit & inexorabilem se præbuerit, victus fatebitur ipsum videri ferum & immanem & ab omni mansuetudine alienum. unde *plerique* existimant voluntatem ei variam fuisse &

β'. Μετὰ δὲ τὴν πανήγυριν ταύτην καὶ τὰς ἑορτὰς, πόλιν ἄλλην ἀνήγειρεν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ λεγομένῳ [k] Καφαρσαβᾷ, τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίστην φυτοῖς ἐκλέξας, ποταμοῦ τε περιρρέοντος τὴν πόλιν αὐτὴν, καὶ καλλίστου κατὰ μέγεθος τῶν φυτῶν περιειληφότος ἄλσους. ταύτην ἀπὸ Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς Ἀντιπατρίδα προσηγόρευσεν. ἐπώνυμον δὲ καὶ τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα οἰκοδομήσας, ἀσφαλείᾳ τε διάφορον, καὶ καταγωγαῖς ἥδιστον, ἐκάλεσε [l] Κύπρον. Φασαήλῳ τε τῷ ἀδελφῷ μνημεῖα διὰ τὴν γενομένην πρὸς αὐτὸν φιλοστοργίαν [m] ἀνέστησε τὰ κάλλιστα, πύργον ἐπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἀναστήσας, [n] οὐδὲν ἐλάττω τοῦ [o] κατὰ τὴν Φάρον, ὃν προσηγόρευσε [p] Φασάηλον, ἀσφαλείας τε τῇ πόλει μέρος ὄντα, καὶ μνήμης τῷ τετελευτηκότι διὰ τὴν προσηγορίαν. ὁμώνυμον δὲ αὐτῷ, καὶ πόλιν περὶ τὸν [q] αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος ἔκτισεν, [r] ἀπιόντων κατὰ Βορρᾶν ἄνεμον, δι' ἧς καὶ τὴν πέριξ χώραν ἔρημον οὖσαν ἐνεργοτέραν ἐποίησεν τῆς ἐπιμελείας τῶν οἰκητόρων. [s] Φασαηλίδα καὶ ταύτην ἐκάλει.

γ'. Τὰς δὲ ἄλλας εὐεργεσίας ἄπορον εἰπεῖν, ὅσας ἐπιδέδωκεν ταῖς πόλεσιν, ἔν τε Συρίᾳ, καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρ' οἷς ποτ' ἂν ἀποδημήσας τύχοι. καὶ γὰρ πλείστας λειτουργίας, καὶ δημοσίων ἔργων κατασκευὰς, καὶ χρήματα τοῖς δεομένοις ἔργοις [t] εἰς ἐπιμέλειαν, τῆς προτέρας ἐκλελοιπότων, ἄφθονα χαρίσασθαι δοκεῖ. τὰ δὲ μέγιστα καὶ διασημότατα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, [v] Ῥοδίοις μὲν τό τε Πύθιον ἀνέστησεν οἰκείοις ἀναλώμασι, καὶ παρέσχεν ἀργυρίου πολλὰ τάλαντα πρὸς ναυπηγίαν. [x] Νικοπολίταις δὲ τοῖς ἐπ' Ἀκτίῳ κτισθεῖσιν ὑπὸ Καίσαρος τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων συγκατεσκεύασεν. [y] Ἀντιοχεῦσι δὲ, τοῖς ἐν Συρίᾳ μεγίστην πόλιν οἰκοῦσι, ἣν κατὰ μῆκος τέμνει πλατεῖα, [z] ταύτην αὐτὴν στοαῖς παρ' ἑκάτερα, καὶ λίθῳ τὴν ὕπαιθρον ὁδὸν ξεστῷ καταστρώσας, πλεῖστον εἰς κόσμον καὶ τὴν τῶν οἰκούντων εὐχρηστίαν ὠφέλησεν. τόν γε μὴν Ὀλυμπιάσιν ἀγῶνα, πολὺ τῆς προσηγορίας ἀδοξότερον ὑπ' ἀχρηματίας [a] διατεθειμένον, τιμιώτερον ἐποίει, χρημάτων προσόδους καταστήσας· καὶ [b] πρὸς θυσίας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον [c] ἐσεμνοποίησεν τὴν πανήγυριν. διὰ δὴ ταύτην τὴν φιλοτιμίαν [d] διηνεκὴς ἀγωνοθέτης παρὰ τοῖς πλείσοις ἀνεγράφη.

δ'. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐπέρχεται θαυμάζειν τὸ διττὸν τῆς ἐν τῇ φύσει προαιρέσεως. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰς φιλοτιμίας καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀπίδωμεν, αἷς ἐχρήσατο πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἄν τις αὐτὸν καὶ [e] τῶν ἐλάττον [f] τετιμηκότων ἀρνήθῃ μὴ συνομολογεῖν εὐεργετικωτάτῃ κεχρῆσθαι τῇ φύσει. ὅταν δὲ εἰς τὰς τιμωρίας καὶ ἀδικίας, ἃς εἰς τοὺς ἀρχομένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους ἐπεδείξατο βλέψῃ [g] τις, καὶ καταμάθῃ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ [h] δυσπαραίτητον τοῦ τρόπου, νικηθήσεται θηριώδη δοκεῖν καὶ πάσης με-

[k] Καφαρσαβᾶ,] Lib. XIII. c. XV. p. 598. v. 4. ἀπὸ τῆς Χαβαρσαβᾶ, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται. adeo ut idem esse videatur nomen urbis & campi. Hic loci etiam Καβαρσαβᾶ habet *Cod. Gall.* HUDS. Καφαρτόβα Urbs Idumææ ἁλωσ. lib. 4. c. 8 §. 1. SPANH.

[l] Κύπρον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 4. & lib. 2. c. 18. §. 6. hic de Castro condito ab Herode. SPANH.

[m] Ἀνέστησε τὰ κάλλιστα,] Εἴασε *Vat.* & *Bush.*

[n] Οὐδὲν ἐλάττω] Οὐδὲν ἐλάττων *Hen. Bush.* & *Vat.*

[o] Κατὰ τὴν Φάρον,] Tacitus. *procul intuentibus Phari.* de turribus Hierosolymitanis, vulgo *pares* legitur. REL.

[p] Φασάηλον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[q] Αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος] De hoc Theophr. H. Pl. IX. c. VI. de Balsamo: γίνεται ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν· vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[r] Ἀπιόντων] *L. B.* ἰόντων.

[s] Φασαηλίδα] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[t] Εἰς ἐπιμέλειαν,] Mallem εἰς ἐπιτέλεσιν.

[v] Ῥοδίοις ——— ἀναλώμασι,] Munifica opera Herodis apud Rhodios lib. 1. c. 21. §. 10. ἐνεπρήσθη δὲ τὸ Πύθιον, ἰδίοις ἀναλώμασι &c. SPANH.

[x] Νικοπολίταις δὲ] Ita *Suetonius* de Nicopoli: *Quoque Actiacæ victoriæ memoria celebratior in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit, ludosque illic quinquennales constituit.*

[y] Ἀντιοχεῦσι ——— πλατεῖα.] Idem ἁλωσ. lib. 1. cap. 21. §. 10. SPANH.

[z] Ταύτην αὐτὴν] Hic verbum aliquod excidisse suspicor, quod agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ex utraque parte porticibus ornavit.*

[a] Διατεθειμένον,] Διατεθειμένον *Bush.*

[b] Πρὸς] *L. B.* πρός τε.

[c] Ἐσεμνοποίησεν] Ita *MSS.* ἐσεμνοποιήσατο in *Editis.*

[d] Διηνεκὴς ἀγωνοθέτης] Vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 10. SPANH.

[e] Τῶν ἐλάττω] Ita *Gen.* τὸν ἐλάττω τετιμηκότων *Bas.*

[f] Τετιμηκότων] Τετιμωρημένων *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[g] Τις, καὶ καταμάθῃ] Illud τις è *Cod. Bush.*

[h] Δυσπαραίτητον τοῦ τρόπου,] Δυσπαραίτητον *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

ἡ Ηγ-

μετρεότητος ἀλλότριον. ἔνθεν καὶ διάφορόν τινα καὶ μαχομένην ἐπ' αὐτῷ νομίζουσι γεγενῆσθαι τὴν προαίρεσιν. ἐγὼ δ' οὐχ οὕτως ἔχων, μίαν αἰτίαν ἀμφοτέρων τούτων ὑπολαμβάνω. φιλότιμος γὰρ ὤν, καὶ τούτου τοῦ πάθους [i] ἡττημένος ἰσχυρῶς, προήγετο μὲν εἰς μεγαλοψυχίαν, εἴπου μνήμης εἰς αὖθις ἢ κατὰ τὸ παρὸν εὐφημίας ἐλπὶς ἐμπέσοι. ταῖς δὲ δαπάναις ὑπὲρ δύναμιν χρώμενος, ἠναγκάζετο χαλεπὸς εἶναι τοῖς ὑποτεταγμένοις. τὰ γὰρ εἰς οὓς ἐδαπάνα πολλὰ γενόμενα, [k] κακὸν πορισμὸν ἐξ ὧν ἐλάμβανεν ἐποίει. καὶ συνειδὼς ἐφ' οἷς ἠδίκει τοὺς ὑποτεταγμένους μισούμενον ἑαυτόν, τὸ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τὰς ἁμαρτίας οὐ ῥᾴδιον ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ εἰς τὰς προσόδους λυσιτελὲς ἦν. ἀντεφιλονείκει δὲ τὴν δύσνοιαν αὐτὴν εὐπορίας ἀφορμὴν ποιούμενος. περὶ μὲν [l] οὖν τοὺς οἰκείους εἴ τις λόγῳ μὴ θεραπεύοιτο δοῦλον ἐξομολογούμενος, [m] ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι παρακινεῖν, οὐχ ἱκανὸς ἑαυτοῦ κρατεῖν ἐγίνετο, καὶ διεξῄει ὁμοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἴσα πολεμίοις τιμωρούμενος, ἐκ τοῦ μόνος θέλειν τετιμῆσθαι τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἀναλαμβάνων. μαρτύριον δέ μοι τούτου τοῦ πάθους, ὅτι μέγιστον περὶ αὐτὸν ἦν, καὶ τὰ γενόμενα κατὰ τὰς Καίσαρος καὶ Ἀγρίππα καὶ τῶν ἄλλων φίλων τιμάς. οἷς γὰρ ἐθεράπευεν τοὺς κρείττονας, τούτοις κἀυτὸς ἠξίου θεραπεύεσθαι. [n] καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ᾤετο παρέχειν, τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου. τό γε μὴν Ἰουδαίων ἔθνος ἠλλοτρίωται νόμῳ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ συνείθισται τὸ δίκαιον ἀντὶ τοῦ πρὸς δόξαν ἠγαπηκέναι· διόπερ οὐκ ἦν αὐτῷ κεχαρισμένον, ὅτι μὴ δυνατὸν [o] εἰκόσιν, ἢ ναοῖς, ἢ τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν κολακεύειν τοῦ βασιλέως τὸ φιλότιμον. αἰτία μὲν αὕτη μοι δοκεῖ τῆς Ἡρώδου περὶ μὲν τοὺς οἰκείους καὶ συμβούλους ἁμαρτίας, περὶ δὲ τοὺς ἔξω καὶ μὴ προσήκοντας εὐεργεσίας.

sibi dissentientem. Ego vero, seorsum ab iis sentiens, unam eandemque utriusque causam fuisse arbitror. Eo enim quod honoris esset cupidissimus & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis aut in posterum memoriæ: quare quod profusior esset sumptibus quam res pateretur, subditis asper & iniquus esse cogebatur. nam cum aliis plurimum largiretur, necesse erat id aliquando ab aliis male quærere. sibique conscius, quod subditorum in odium incurrerit ob injurias illis factas, difficile quidem arbitrabatur vitia ista corrigere *& offensas lenire* (neque enim fieri potuit nisi reditus suos minueret) contra vero nitebatur, ex illorum malevolentia captans occasionem suas augendi facultates. Et quidem ad familiares quod attinet, si quis ad ejus voluntatem non loqueretur, servum se ei *obsequentissimum* profitendo, aut aliquid in regnum ejus moliri creditus fuerit, ex impotentis animi effrenatione cognatos simul & amicos persequebatur, tanquam in hostes vindicatum esset, istiusmodi in se peccata admittens, quod ipse solus honorari vellet. Quam vehementi autem hujus rei desiderio teneretur, mihi testimonio sunt isti honores, quos Cæsari & Agrippæ aliisque amicis deferendos curavit. quemadmodum enim majores colebat ipse, ita sibi *à minoribus* fieri volebat; & quod ille optimum se dare putabat, id *ab aliis* ipsum desiderare indicio erat. Atqui Judæorum gens lege sua ab istis omnibus abhorrebat, & assuefacta erat majorem justi & æqui quam gloriæ rationem habere. quapropter ipsi non adeo grata erat & accepta, quod non potuisset statuis & templis & hujusmodi rebus *insanam* regis ambitionem adulari. Mihi quidem hæc causa videtur, cur familiares & consiliorum participes male tractando peccaverit, dum exteros & alienos beneficiis demereri studuerit.

Herodes cur in exteros liberalis, in suos sævus fuerit.

ΚΕΦ. ϛ'.

Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ἀσίας Ἰουδαίων πρὸς Καίσαρα περὶ ὧν ᾐτιῶντο τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν ταῖς πόλεσιν.

Τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰουδαίους, καὶ ὅσους [p] ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη κατεῖχεν ἐκάκουν αἱ πόλεις, τῶν μὲν [q] πρότερον βασιλέων ἰσονομίαν αὐτοῖς παρεσχημένων, ἐν δὲ τῷ τότε δι' ἐπηρείας ἐχόντων τῶν Ἑλλήνων αὐτούς, ὡς καὶ χρημάτων [r] ἱερῶν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι καὶ καταβλάπτειν [s] ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους. πάσχοντες δὲ κακῶς, καὶ πέρας οὐδὲν εὑρίσκοντες [t] τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας, ἐπρεσβεύοντο [v] πρὸς Καίσαρα καὶ περὶ τούτων. ὁ δ' αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἰσοτέλειαν ἔδωκεν, γράψας τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας· ὧν ὑπετάξαμεν τὰ ἀντίγραφα μαρτύρια τῆς διαθέσεως ἣν ἔσχον ὑπὲρ ἡμῶν ἄνωθεν οἱ κρατοῦντες.

β. " [x] ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, ΔΗ-"ΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. ἐπειδὴ τὸ ἔθνος

CAP. VI.

X.

Judæorum Cyrenensium & Asianorum legatio ad Cæsarem de iis quorum Græcos accusabant: & exemplaria literarum quas Cæsar & Agrippa pro ipsis ad civitates scripserunt.

Cæterum Judæi, qui in Asia & Lybia Cyrenensi degebant, à civitatibus vexabantur, cum à superioribus quidem regibus in suo jure defensi fuissent, tunc vero per Græcos injuriis afficerentur, adeo ut sacra pecunia spoliarentur, & privatim læderentur. Quapropter cum in ea calamitate essent, neque Græcæ crudelitatis finem ullum invenirent, miserunt etiam istis de rebus legatos ad Cæsarem. Ille vero iis eadem jura concessit, & ad provinciales ea de re scripsit: cujus rescripti exemplar subjecimus, ut nobis testimonio sit, qua in nos voluntate erant imperatores superiores.

Judæorum Asianorum legatio ad Cæsarem.

2. "CÆSAR AUG. PONT. MAX. TRIB. "POTEST. EDICIT. Quandoquidem Judæo-"rum

Augusti Cæsaris edictum.

i Ἡττημένος ἰσχυρῶς,] Ἡττώμενος Bas.

k Κακὸν πορισμὸν] Κακὸν πορισμὸν ἔξωθεν ὑπελάμβανέ μοι ποιεῖν Vat. & Hen. à pr. m.

l Οὖν τοὺς οἰκείους] Οὖν deest Vat.

m Ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχήν τι παρακινεῖν,] Ἢ καθ' ὅντινα ὑπόνοιαν ἔσχεν ἐφιέναι τῆς ἀρχῆς, ἤ τι περὶ αὐτὴν παρακινεῖν, Zonaras.

n Καὶ τὸ κάλλιστον] Plenius in Cod. Vat. καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ᾤετο παρέχειν ἐν τῷ εἰδέναι τὴν τοῦ τυχεῖν τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου.

o Εἰκόσιν,] L. B. εἰκὸς ἦν. Cocceius εἰκασ[..] ἦν.

p Ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη] Judæos illic plurimos fuisse etiam docerent Act. 2. 10. Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην. quare sæpe junguntur Judæi Libyes, Cyrenenses & Alexandrini. Syncellus chronographiæ pag. 347. de iis quæ Trajano imperante contigerunt, Ἰουδαῖοι κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν, *Judæi qui in Libya & Cyrene, & Ægypto & Alexandria erant.* Quare quum Act. 6. 9. junguntur Synagogæ Judæorum Λιβερτίνων, Ἀλεξανδρέων, Κυρηναίων, non dubito quin iidem intelligantur, & corrupta sit ibi in Actis Apost. lectio Λιβερτίνων. Notum est Libystinus formari a Libya æque ac Libys. Catullus epig. 60.

—— *leæna montibus Libystinis.* REL.

q Πρότερον βασιλέων] Προτέρων Bas.

r Ἱερῶν ἀφαίρεσιν] Illud ἱερῶν è Codd. Gall. Bas. & Vet. Interpr.

s Ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους.] Αὐτοὺς ἐπὶ μέρος Bas.

t Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας,] Κατὰ τῆς τῶν Ἑλλ. Vat. & Hen. à prima manu.

v Πρὸς Καίσαρα,] Πρὸς τὸν Καίσαρα περὶ τούτων Bas. παρὰ Καίσαρα καὶ π. Vat. & Hen. à pr. m.

x Καῖσαρ —— λέγει.] Conf. supr. lib. 14. c. 10. §. 8. & 13. SPANH.

Ζαρ-

"rum gens non solum hoc tempore fida & grata populo Romano inventa fuerit, sed & multo ante, maximeque sub patre meo Cæsare imperatore, & in primis pontifex maximus Hyrcanus: placuit mihi & consiliariis meis auctoratis, de sententia populi Romani, ut Judæi suis moribus uti ex patria ipsorum lege sinerentur, quemadmodum usi fuissent tempore Hyrcani pontificis summi Dei; neque eorum donaria attingerentur, sed Hierosolyma mitti *permitterentur*, & iis tradi quibus esset recipiendi munus Hierosolymis delegatum: neve cogerentur ad vadimonia præstanda Sabbatis, aut quæ ante hæc fuerit præparatio ab hora nona. Quod si quis furatus sacros eorum libros aut sacram pecuniam, ex cella Sabbataria aut ex cella conclavium virorum, compertus esset, pro sacrilego haberetur, ejusque bona in publicum populo Romano addicerentur. Decretum etiam quod mei in honorem scripserunt, ob meum in universum hominum genus pietatem, & ob Caji Marcii Censorini *in illos* merita, una cum hoc edicto reponendum esse jubeo in loco celeberrimo à communi Asiæ mihi Ancyræ consecrato. Si quis contra ea, quæ ediximus, fecerit, non levi mulctabitur pœna". Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris.

Augusti Cæsaris literæ.

3. "CÆSAR NORBANO FLACCO S. Judæis ubicunque gentium degentibus, qui ex veteri instituto soliti erant etiam pecuniam sacram Hierosolyma mittere, liceat hoc facere nemine prohibente". Atque hæc quidem Cæsar.

Agrippæ literæ ad Ephesios.

4. Porro & ipse Agrippa pro Judæis scripsit in hunc modum. "AGRIPPA EPHESIORUM MAGISTRATIBUS, SENATUI, ET POPULO S. Pecuniæ sacræ, quæ Hierosolyma in templum mitti solebat, procurationem & custodiam penes Judæos in Asia esse volo more patrio: & si qui sacram Judæorum pecuniam furati ad asyla confugerint, eos inde abstrahi volo & Judæis *in supplicia* dari, quo jure abstrahi solent sacrilegi. Insuper & Silano prætori scripsi, ne quis Judæum Sabbatis compellat ad vadimonia præstanda.

Ejusdem literæ ad Cyrenenses.

5. "M. AGRIPPA CYRENÆORUM MAGISTRATIBUS, SENATUI, POPU-

"τὸ τῶν Ἰουδαίων εὐχάριστον εὑρέθη, οὐ μόνον ἐν τῷ ἐνεστῶτι καιρῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προγεγενημένῳ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς αὐτοκράτορος Καίσαρος, πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων, ὅ, τε ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ὑρκανός, ἔδοξέ μοι καὶ τῷ ἐμῷ [y] συμβουλίῳ μετὰ ὁρκωμοσίας γνώμῃ δήμου Ῥωμαίων, τοὺς Ἰουδαίους χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις [z] θεσμοῖς κατὰ τὸν [a] πατρῷον αὐτῶν νόμον, καθὼς ἐχρῶντο ἐπὶ Ὑρκανοῦ ἀρχιερέως Θεοῦ ὑψίστου, [b] τά τε ἱερὰ εἶναι ἐν ἀσυλίᾳ, καὶ ἀναπέμπεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα, [c] καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ τοῖς ἀποδοχεῦσιν Ἱεροσολύμων, ἐγγύας τε μὴ ὁμολογεῖν αὐτοὺς ἐν σάββασιν, ἢ τῇ [d] πρὸ ταύτης παρασκευῇ, [e] ἀπὸ ὥρας ἐνάτης. ἐὰν δέ τις φωραθῇ κλέπτων τὰς ἱερὰς βίβλους [f] αὐτῶν, ἢ τὰ ἱερὰ χρήματα, [g] ἔκ τε σαββατείου, ἔκ τε [h] ἀνδρῶνος, εἶναι αὐτὸν ἱερόσυλον, καὶ τὸν βίον αὐτοῦ ἐνεχθῆναι εἰς τὸ δημόσιον τῶν Ῥωμαίων. [i] τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν, ὑπὲρ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας, ἧς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ ὑπὲρ Γαΐου Μαρκίου Κηνσωρίνου, καὶ τοῦτο τὸ διάταγμα κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἐπισημοτάτῳ τόπῳ [k] γενηθέντι μοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐν [l] Ἀγκύρῃ. ἐὰν δέ τις παραβῇ τι τῶν προειρημένων, δώσει δίκην [m] οὐ μετρίαν". ἐστηλογραφήθη ἐν τῷ Καίσαρος ναῷ.

γ΄. "ΚΑΙΣΑΡ ΝΟΡΒΑΝΩι ΦΛΑΚΚΩι ΧΑΙΡΕΙΝ· Ἰουδαῖοι, ὅσοι ποτ' οὖν εἰσιν [n] οἱ δι' ἀρχαίαν συνήθειαν εἰώθασιν χρήματά τε ἱερὰ φέροντες ἀναπέμπειν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀκωλύτως τοῦτο ποιείτωσαν". καὶ ταῦτα μὲν Καῖσαρ.

δ΄. Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς ἔγραψεν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων τὸν τρόπον [o] τοῦτον. "[p] ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. τῶν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναφερομένων ἱερῶν χρημάτων τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν βούλομαι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἰουδαίους ποιεῖσθαι κατὰ τὰ πάτρια· τούς τε κλέπτοντας ἱερὰ χρήματα τῶν Ἰουδαίων, καταφεύγοντάς τε εἰς τὰς ἀσυλίας, βούλομαι ἀποσπᾶσθαι καὶ παραδίδοσθαι τοῖς Ἰουδαίοις, ᾧ δικαίῳ ἀποσπῶνται οἱ ἱερόσυλοι. [q] ἔγραψα δὲ καὶ Σιλανῷ τῷ στρατηγῷ, ἵνα σάββασι μηδεὶς ἀναγκάζῃ Ἰουδαῖον ἐγγύας ὁμολογεῖν.

ε΄. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, [r] ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν Κυρήνῃ "Ἰου-

y Συμβουλίῳ] Συμβούλοις *Hen.* à pr. m.

z Θεσμοῖς] *L. B.* ἐθισμοῖς. in Marg. ἐθισμοῖς. Cott. ἐθισμοῖς. minus recte, ut Legum Græcarum periti norunt. HAV.

a Πατρῷον αὐτῶν νόμον,] Πάτριον *Vat.*

b Τά τε ἱερὰ εἶναι] Id est, ut nemo ἱερόσυλος rapaces in sacram pecuniam manus injiciat

c Καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ] Καὶ ἀποδίδοσθαι τοῖς ἀποδοχεῦσιν *Vat.* & rectius, ut puto, quam in *Editis Aliisque.*

d Πρὸ ταύτης παρασκευῇ,] Nota παρασκευὴν Judæos incipere pridie Sabbati, seu Veneris hora nona, ad Solem occidentem. Παρασκευὴ tamen etiam de tota die Veneris dicta & *Evang. Johan.* vid. Scalig. de Emend. Temp. lib. vi. p. 569. SPANH.

e Ἀπὸ ὥρας ἐνάτης.] Vid. infr. Ἀλωσ. lib. 6. c. 9 §. 3. & supra lib. 3. c. 10. §. 5. καὶ δὲ τελοῦμεν αὐτὴν κατὰ φρατρίας· *Rufin.* per contubernia. Aliter Philo de Septen. p. 1192. A B. qui à Meridie ad Vesperam *Phase* sacrificatum dicit. SPANH.

f Αὐτῶν,] Illud αὐτῶν è Cod. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Ἔκ τε σαββατείου,] *Ex Synagogis* vertit *Epiphanius*; quæ Σαββατεῖα (vel Σαββάτεια juxta *Cod. Gall.*) forsan dicebantur, quia singulis Sabbatis in eas conveniebant Judæi. Porro in Synagogis erant arcæ, in quas conjiciebant stipem, quam singuli conferebant, sive ad levandam tenuiorum inopiam, sive in usos sacros. Harum arcarum formam descriptam habes apud Judæorum magistros. σαββατεῖον videtur Synagoga esse, in quam viri & feminæ communiter in Sabbatis (unde nomen suum habet) solebant convenire, ἀνδρῶνες vero scholæ publicæ, in quibus sapientiæ studiosi erudiebantur & exercebantur. *Vitringa* de Synagog.

h Ἀνδρῶνος,] Ἀνδρὼν, inquit *Suidas*, οἶκος ἔνθα οἱ ἄνδρες διαιτῶνται ἀθροιζόμενοι. Forsan ἀνδρῶνας hic vocat Augustus, quæ *Andronitides* appellantur *Vitruvio*, in quibus solis erant Bibliothecæ, non in *Gynæconitidibus.* HUDS. Forsitan scripsit Ἀαρῶνος. Nam ארון, *armarium*, ἐν τῷ Ἀαρὼν Epiphanius scribit sacros libros servari, at hoc erat ἐν σαββατείῳ. & in Glossis *Androna*, ἀνδρὼν exponitur & ἀνδρῶν *Andronæ. Andron* pars est ædium. Themistius oratione xviii. ὁ μὲν πρόδομον ἐγείρει, ὁ δὲ θάλαμον, ὁ δὲ ἀνδρῶνα, ὁ δὲ ἑπτάκλινον ἢ ἐννεάκλινον οἶκον. *Hic prodomum, hic thalamum, hic androna, alius œcon, sive conclave septem vel novem lectorum capax exstruit.* Locus a viris ibi congregatis ἀνδρὼν dicitur. Idem orat. xxxi. Τὸν μὲν ἀνδρῶνα ἀκατάσκευον καταλιπεῖν οὐκ αἰσχρόν, πειθόμενον Ἡσιόδῳ τῷ ποιητῇ. *Androna impolitum non est turpe relinquere, ab Hesiodo persuasus.* Hesiodus λέσχην habet, quod Themistius reddit ἀνδρῶνα. REL.

i Τό τε] *L. B.* τὸ δέ.

k Γενηθέντι] Ἀνατεθέντι malit *Casaubonus.* Sed vulgata lectio bene ferri potest. nam apud *Dionem*, τέμενος γενέσθαι τῷ Καίσαρι &c.

l Ἀγκύρῃ.] Ita cum *Scaligero*, *Casaubono*, *Aliisque.* Ἀρχύρῃ in *Græcis* omnibus. At *Sam. Petitus* (in lib. IV. *Var. Lect.* c. XI. & in *Animadvers.* ἀνεκδότοις, tom. ii. p. 126.) ἐν ἀργυρῷ pro ἐν ἀρχύρῃ legendum putat, hoc est, *argentea* seu *stela* seu *tabella.* Verum istam emendationem (tum ob alia tum quod insolitus sit vocis illius ἀργυρῷ usus) rejicit Ill. *Ez. Spanhemius* in *Epistola prima* ad *Mollerum*, quam videsis, p. 91. HUDS. *Rufinus* sine ullo loci nomine vertit, *locoque quem omnis Asia meo nomini dedicavit.* SPANH. Et tamen *Petiti* conjecturam firmat *L. B.* in quo expresse ἀργυρῷ legitur. HAV.

m Οὐ μετρίαν".] *L. B.* οὐχὶ μετρίαν.

n Οἱ δὲ ἀρχαῖοι] Voculam οἱ uncis inclusam dedi ad sensum supplendum, qua non admissa, vertendum, *Judæi, quotquot ubibi gentium sunt, soliti erant sacram pecuniam Hierosolyma mittere. id ipsis facere nunc liceat*; pleniore distinctione posita post Ἱεροσόλυμα. HUDS. At ego uncinulas delevi, quum jam *L. B.* auctoritate illud οἱ sese satis tueri possit. HAV.

o Τρόπον.] Τοῦτον solus *Hen.*

p Ἀγρίππας —— χαίρειν.] Conf. supr. lib. 14. c. 10. §. 12. SPANH.

q Ἔγραψα δὲ] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & melioribus *Epiphanii* libris. ἔγραψε δὲ καὶ Σιλανῷ in *Editis Aliisque.*

r Δήμῳ χαίρειν.] Illud δήμῳ è *Cod. Vat.* & *Hen.* consentientibus *Epiphanii* libris.

s Τὸν

"Ἰουδαῖοι, ὑπὲρ ὧν ἤδη ὁ Σεβαστὸς ἐπέμψεν πρὸς τὸν ἐν Λιβύῃ στρατηγὸν [s] τότε ὄντα [t] Φλάβιον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπιμελουμένους, ἵνα ἀνεπικωλύτως ἀναπέμπηται τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ἱεροσόλυμα, ὡς ἐστὶν αὐτοῖς πάτριον, ἐνέτυχόν μοι νῦν, ὡς ὑπό τινων συκοφαντῶν [v] ἐπηρεάζοιντο, καὶ ὡς ἐν προφάσει τελῶν μὴ ὀφειλομένων κωλύοιντο· οἷς ἀποκαθιστάνειν κατὰ μηδένα τρόπον [x] ἐνοχλουμένοις, καὶ εἴ τινων ἱερὰ χρήματα ἀφῄρηνται τῶν πόλεων τοὺς εἰς ταῦτα ἀποκεκριμένους, καὶ ταῦτα διορθώσασθαι τοῖς ἐκεῖ Ἰουδαίοις κελεύω."

ς. "ΓΑΙΟΣ ΝΟΡΒΑΝΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ [y] ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ [z] ΑΡΧΟΥΣΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Καῖσάρ μοι ἔγραψε κελεύων μὴ κωλύεσθαι τοὺς Ἰουδαίους, [a] ὅσοι ἂν ὦσι κατὰ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος [b] συναγαγόντες, χρήματα ἀναπέμπειν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἔγραψα οὖν ὑμῖν, ἵν᾽ εἰδῆτε ὅτι Καῖσαρ κἀγὼ οὕτως θέλομεν γίνεσθαι."

ζ. Οὐδὲν ἧττον καὶ [c] Ἰούλιος Ἀντώνιος ἀνθύπατος ἔγραψεν. "ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. Οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι εἰδοῖς Φεβρουαρίαις δικαιοδοτοῦντί μοι ἐν Ἐφέσῳ ὑπέδειξαν, Καίσαρα τὸν Σεβαστὸν καὶ Ἀγρίππαν συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς χρῆσθαι [d] τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἐκ τῆς ἰδίας προαιρέσεως εὐσεβείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ θεῖον [e] ἀνακομιδῆς συμπροπεμπομένους, ποιεῖν ἀνεμποδίστως. ἠξίουν τε ὅπως κἀγὼ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Ἀγρίππα δοθεῖσιν τὴν ἐμὴν γνώμην βεβαιώσω. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἰδέναι, [f] ἐν τοῖς τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Ἀγρίππα βουλήμασιν, συνεπιτρέπειν [g] αὐτοῖς χρῆσθαι καὶ ποιεῖν κατὰ τὰ πάτρια χωρὶς ἐμποδισμοῦ."

η. Ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἰέναι, δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι πάσης τιμῆς [h] ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες, οὐδὲν τῶν πατρίων ἐκωλύθημεν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων πράττειν, [i] ἀλλὰ καὶ συνεργούμεθα τὰ τῆς θρησκείας ἔχοντες καὶ τῶν εἰς τὸν Θεὸν τιμῶν. ποιοῦμαι δὲ πολλάκις αὐτῶν τὴν μνήμην ἐπιδιαλλάττων τὰ γένη, καὶ τὰς ἐμπεφυκυίας [k] ἀλογίστους ἡμῶν τε [l] καιρίου μίσους αἰτίας ὑπεξαιρούμενος. ἔθος μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι γένος ὃ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ χρῆται, [m] κατὰ πόλεις ἔσθ᾽ ὅτε πολλῆς ἐγγινομένης τῆς διαφορᾶς. τὸ δίκαιον δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως [n] ἐπιτήδευμα λυσιτελέστατον ἐν Ἕλλησί τε καὶ Βαρβάροις, οὗ πλεῖστον οἱ παρ᾽ ἡμῖν νόμοι λόγον ἔχοντες ἅπασιν ἡμᾶς, εἰ καθαρῶς ἐμμένοιμεν αὐτοῖς, εὔνους καὶ φίλους ἀπεργάζονται. διὸ καὶ ταῦτα παρ᾽ ἐκείνων ἡμῖν ἀπαιτητέον, καὶ δεῖν οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἐπιτηδευμάτων οἴεσθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ πρὸς καλοκἀγαθίαν ἐπιτηδείως ἔχειν. τοῦτο γὰρ κοινὸν [o] ἅπασιν, καὶ μόνον ἱκανὸν διασώζειν τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον. [p] ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς ἱστορίας.

"LO S. Judæi Cyrenenses, pro quibus jam Augustus scripsit Flavio Libyæ prætori, aliisque illius provinciæ procuratoribus, non esse vetandos mittere ex more patrio sacram pecuniam Hierosolyma, nunc me interpellarunt, dicentes se vexari à delatoribus quibusdam improbis, vetarique hoc facere simulatione quorundam tributorum quæ minime debentur: quibus sine ulla molestia in integrum restitui jubeo, etiam sacram urbis uniuscujusque pecuniam, si quæ hominibus erepta fuerit ad eam colligendam custodiendamve delectis, curarique *in posterum* ut res istæ Judæis, qui illic sint, in melius cedant.

6. "CAJUS NORBANUS FLACCUS PROCOS. SARDIANORUM MAGISTRATIBUS S. Cæsar mihi scripsit, jubere se, ut Judæi, qui more patrio *sacram* pecuniam collegerint, nequaquam vetentur eam Hierosolyma mittere. Vobis itaque scripsi, ne vos lateat quod & Cæsar & ego hoc ita fieri volumus.

7. Nec aliter Julius Antonius procos. rescripsit "EPHESIORUM MAGISTRATIBUS, SENATUI, POPULO S. Judæi, Asiam habitantes, mihi, idibus Februariis Ephesi jus reddenti, indicaverunt, Cæsarem Augustum & Agrippam ipsis concessisse, ut ex suis legibus & institutis viverent, & primitias, quas unusquisque sponte sua ex pietate in Deum solvet, liceat, nemine prohibente, cum comitatu *Hierosolyma* deportare. rogabantque ut ipse, convenienter iis quæ à Cæsare & Agrippa concessa erant, meam sententiam decreto sancirem. Volo itaque vos scire, Cæsaris & Agrippæ voluntatem esse, ut permittantur pro libitu vivere atque agere juxta patriam consuetudinem.

Julii Antonii literæ ad Ephesios.

8. Et hæc quidem apponere necesse habui, ut ostenderem Græcis, quorum in manus maxime perventura sunt quæ de rebus nostris gestis perscripsi, quod superiore tempore omni in honore habiti, nequaquam à magistratibus prohibiti fuerimus ex patriis legibus vitam instituere; sed eorum etiam auctoritate freti & muniti religionem Deique cultum conservavimus. Sæpius autem illorum mentionem facio, ut gentes *nobis* reconciliem, odiique in nos & illum causas in hominibus nihil pensi habentibus insitas ejiciam. Nam gens quidem nulla est, quæ tota eisdem utitur institutis, sed oppidatim *fere* discrepatur plurimum. At jus ipsum omnibus ex æquo hominibus accommodatur, tam Barbaris utile quam Græcis: cujus quidem rationem habentes maximam quæ apud nos sunt leges, faciunt nos, eas recte modo observemus, cunctis hominibus benevolos & amicos. Quamobrem par est, ut & ista ab illis expetamus, neque nos arbitrari à se alienos debent *alii*, in eo quod institutis differamus, sed id potius spectare an ad virtutem & probitatem comparata sint. Hoc enim ad omnes communiter pertinet, solumque per se sufficit ad tuendam hominum vitam. Sed ad narrationem institutam redeo.

s Τότε ὄντα] Τόν τε ὄντα *Vat.* & *Hen.*
t Φλάβιον,] *L. B.* Φαβίον.
v Ἐπηρεάζοιντο,] Ἐπηρεαζόμενοι *Vat.*
x Ἐνοχλουμένοις,] Ἐνοχλουμένους *Hen.* & *Vat.*
y Σαρδιανῶν] ΕΦΕΣΙΩΝ apud *Philonem* in lib. *de Legatione ad Cajum*, p. 1036.
z Ἄρχουσι] *L. B.* ἄρχουσι καὶ βουλῇ.
a Ὅσοι ἂν ὦσιν] Forsan ὅ,τι ἂν ὦσι, ut apud *Philonem.*
b Συναγαγόντες,] *L. B.* συνάγοντες.
c Ἰούλιος Ἀντώνιος ἀνθύπατος] *Rufinus* Proconsul. SPANH.
d Τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε] Desunt in *L. B.*
e Ἀνακομιδῆς συμπροπεμπομένους,] Rectius forsan ἐν κομιδῇ. Verum hoc non sufficit ad locum integritati suæ restituendum. Videsis *Annott.* HUDS. Videntur quædam deësse. Fortassis hoc modo defectus supplebitur: καὶ ἀγόντων, ἀνακομιδῆς χάριν συμπροπεμπομένους ποιεῖν. COCC.

f Εἰ] Forte ἵνα. COCC.
g Αὐτοῖς χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Vat.*
h Ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες,] Αὐτοῖς *Vat.* & *Hen.* à prima manu.
i Ἀλλὰ καὶ] Ita è *Cod. Vat.* vel συνηγορούμεθα, quomodo *Epiphanius* legisse videtur, qui vertit, *sed & defendebamur, religiones & honores in Deum servantes.* ἀλλὰ καὶ συνεργοὺς μαθημάτων τῆς θρ. in *Editis Aliisque.*
k Ἀλλοτρίους ἡμῶν] Τοὺς ἀλλοτρίους ἡμῶν *Vat.* & *L. B.* τοὺς ἀλλοτρίους ἡμῶν *Hen.*
l Καιρίου] *L. B.* κακίους.
m Κατὰ] *L. B.* καὶ κατά.
n Ἐπιτηδεύσεως λυσιτελεῖν ἐστὶν] Ἐπιτηδεύοντες *Vat.* & *Hen.* à pr. m. HUDS. *L. B.* ὡς ἐπιτηδεύοντες, sed *Coccejus* ita corrigit ὅμοιον ἐπιτήδευμα, vel ἐπιτηδεύματα ὡς λυσιτελέστατον. HAV.
o Ἅπασιν,] *L. B.* ἅπασιν ὄν.
p Ἐπάνειμι δὲ] Ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὰ c. *Vat.*

CAP. VII.

XI. *Quomodo, post Herodis descensum in sepulchrum Davidis, ingravescebat dissidium in domo Herodis.*

Herodes pecunia egens descendit in sepulchrum Davidis.

HErodes vero, qui tum in regno suo tum extra ingentes sumptus faciebat, cum jam ante audivisset, Hyrcanum suum in regno antecessorem, aperto sepulchro Davidis, inde tria millia talentorum argenti abstulisse, atque ibi multa adhuc plura restare, quæ ejus largitioni abunde sufficerent, multo quidem ante in animo habebat ut idem faceret: tunc vero noctu recluso sepulchro, eo cum amicorum suorum fidelissimis intravit, cavens ne id in urbe rescisceretur. Et pecunias quidem depositas similiter ac Hyrcanus non invenit, sed aurea ornamenta multumque supellectilis pretiosæ, quæ omnia abstulit. Ac, dum accurate rimatur, voluit & ulterius progredi etiam usque ad conditoria, in quibus sita erant corpora Davidis & Solomonis. Et duos quidem è suis satellitibus amisit, flamma ex adytis (ut ferebatur) prodeunte quæ in intrantes incidit: ille vero perterritus exiit, & placandi numinis gratia, exstruxit in ostio sepulchri magnis sumptibus monumentum albo lapide. Hujus etiam operis meminit Nicolaus historiarum scriptor, qui eo tempore floruit; non tamen *memoravit* quod *in sepulchrum* descenderit *rex*, ut qui præter decorum id factum esse noverit. Quin & in aliis ad hunc modum scribit. * Nam cum & in regno ejus vixerit & simul cum eo, quæ illi grata essent, eique inservirent, scriptis mandavit, ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinerent: insuper & multa ejus facinora manifesto injusta aliis coloribus depingens, & quantum potuit occultare studens. Ille etiam Mariamnes ejusque liberorum cædi, crudeliter à rege perpetratæ, speciosam causam astruere volens, illam calumniatur quod impudice se gesserit, juvenesque quod insidias struxerint. totoque opere idem fecit, quæ à rege præclare gesta erant nimium extollens, quæ vero improbe egerit excusare laborans. Cæterum illi, ut dixi, facile quis potest ignoscere. nam id sibi negotii dedit, non ut res gestas aliis narraret, sed ut regi gratificaretur. Nos vero, qui etiam generis propinquitate Asamonæorum reges attingimus, propterea que sacerdotii honore fungimur, minime id nos decere rati ut illorum gratia falsi quid audeamus, incorrupte sincereque res *ante* actas exponimus, multos quidem è posteris illius regno potitos adhuc reverentes, ita tamen ut veritatem quam eos pluris fecerimus, † etsi, dum id honeste fiebat, acciderit etiam, ut eos ipsos nobis iratos habuerimus.

Nicolaus Damascenus notatur.

Josephus ex stirpe Asamonæorum.

Herodis domestica turbæ.

2. Cæterum Herodis domesticæ res, posteaquam sepulchrum aggressus est, indies deterius ha-

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς μετὰ τὴν Ἡρώδου κατάβασιν εἰς τὸν Δαυίδου τάφον, μειζόνως ἐστασιάσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ἡρώδου.

q Ο Γὰρ Ἡρώδης, πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, εἴς τε τὰς ἔξω καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χρώμενος, ἀκηκοὼς ἔτι τάχιον ὡς Ὑρκανὸς ὁ πρὸ αὐτοῦ r βασιλεὺς, ἀνοίξας τὸν Δαυίδου τάφον ἀργυρίου λάβοι τρισχίλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων s ἔτι, καὶ δυναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι τῆς χορηγίας, ἐκ πλείονος μὲν δι᾽ ἐννοίας εἶχεν τὴν ἐπιχείρησιν· ἐν δὲ τῷ τότε νυκτὸς ἀνοίξας τὸν τάφον, εἰσέρχεται t πραγματευσάμενος ἥκιστα μὲν ἐν τῇ πόλει v φανερῶς εἶναι, παρειληφὼς δὲ τοὺς πιστοτάτους τῶν φίλων. ἀποθέσιμα μὲν οὖν χρήματα, καθάπερ Ὑρκανὸς, οὐχ εὗρεν· x κόσμον δὲ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολὺν, ὃν y ἀνείλετο πάντα. σπουδὴν δ᾽ εἶχεν, ἐπιμελεστέραν ποιούμενος τὴν ἔρευναν, ἐνδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κατὰ τὰς θήκας, ἐν αἷς ἦν τοῦ Δαυίδου καὶ τοῦ Σολομῶνος τὰ σώματα. καὶ z δύο μὲν αὐτοῦ τῶν δορυφόρων διεφθάρησαν, φλογὸς a ἔνδοθεν εἰσιοῦσιν b ἀπαντώσης ὡς ἐλέγετο. περίφοβος δ᾽ αὐτὸς ἐξῄει, καὶ τοῦ δέους ἱλαστήριον μνῆμα λευκῆς πέτρας c ἐπὶ τῷ στομίῳ κατεσκεύασεν, πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ· τούτου καὶ Νικόλαος, ὁ κατ᾽ αὐτὸν ἱστοριογράφος, μέμνηται τοῦ κατασκευάσματος, οὐ μὴν d ὅτι κατῆλθεν, οὐκ εὐπρεπῆ τὴν πρᾶξιν ἐπιστάμενος. διατελεῖ δὲ καὶ τὰ ἄλλα τοῦτον τὸν τρόπον χρώμενος τῇ γραφῇ. e ζῶντι γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ σὺν αὐτῷ, κεχαρισμένως ἐκείνῳ καὶ καθ᾽ ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν, f μόνον ἁπτόμενος g τῶν πρὸς εὔκλειαν αὐτοῦ φερόντων· πολλὰ δὲ καὶ τῶν h ἐμφανῶς ἀδίκων ἀντικατασκευάζων, καὶ μετὰ i πάσης σπουδῆς ἐπικρυπτόμενος. ὅς γε καὶ τὸν Μαριάμμης θάνατον, καὶ τὸν παίδων αὐτῆς k ὠμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον, εἰς εὐπρέπειαν ἀνάγειν βουλόμενος, ἐκείνης τε ἀσέλγειαν, καὶ τῶν νεανίσκων ἐπιβουλὰς καταψεύδεται. καὶ διατετέλεκεν τῇ γραφῇ, τὰ μὲν πεπραγμένα δικαίως τῷ βασιλεῖ, περιττότερον ἐγκωμιάζων, ὑπὲρ δὲ τῶν παρανομηθέντων ἐσπουδασμένως ἀπολογούμενος. ἐκείνῳ μὲν οὖν, πολλὴν ἄν τις, ὡς ἔφην, ἔχοι τὴν συγγνώμην. οὐ γὰρ ἱστορίαν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ ὑπουργίαν τῷ βασιλεῖ ταύτην ἐποιεῖτο. ἡμεῖς δὲ καὶ γένους ὄντες l ἀγχοῦ τῶν ἐξ Ἀσαμωναίων βασιλέων, καὶ διὰ τοῦτο σὺν τιμῇ m τὴν ἱερωσύνην ἔχοντες, τὸ ψεύσασθαί τι n ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ εὐπρεπὲς ὑπειληφότες, καθαρῶς καὶ δικαίως ἐκτίθεμεν τὰς πράξεις, πολλοὺς μὲν τῶν ἐγγόνων τῶν ἐκείνου βασιλεύοντας ἔτι δι᾽ ἐντροπῆς ἔχοντες, τὴν δ᾽ ἀλήθειαν πρὸ ἐκείνων τετιμηκότες, o ἣν, ὅτε δικαίως ἐγίνετο, p συνέβη τε παρ᾽ αὐτοῖς ἐκείνοις ὀργῆς τυγχάνειν.

β΄. Ἡρώδης δὲ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἣν ἐποιήσατο τοῦ τάφου, χεῖρον ἐδόκει πράττειν ἐν τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν, εἴτε

---

q Ο γὰρ Ἡρώδης,] Ἡρώδης δὲ Busb.
r Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας Busb. & Zonar.
s Ἔτι, καὶ δυναμένων] Ita lego cum Cod. Hen. πλειόνων ὄντων καὶ δ. in aliis.
t Πραγματευσάμενος] Πραγματευόμενος Busb.
v Φανερῶς εἶναι,] Φανερὸς Hen. (Coccejus) & Busb.
x Κόσμον δὲ χρυσοῦ] Κόσμον δὲ πολὺν κειμηλίων χρυσῶν Busb. & Zonar. κόσμον δὲ χρυσοῦ κειμηλίων πολὺν Vat. & Gall.
y Ἀνείλετο] Ἀνείλατο in Editis Alijsque.
z Δύο ——— ἀπαντώσης] Inde Zonaras p. 247. A. B. SPANH.
a Ἔνδοθεν] Ἔνδον Vat. verum ἔνδοθεν juxta Epiphan.
b Ἀπαντώσης ὡς ἐλέγετο.] Ἀπαντησάσης Zonar.
c Ἐπὶ τῷ στομίῳ] Ἐπὶ τοῦ στομίου κατεσκεύασε πολυτελεστάτῃ δ. Busb. ἐπὶ τοῦ σ. κατεσκεύασε πολυτελεστάτῃ δ. Gall.
d Οὐ κατῆλθεν,] Καὶ κατῆλθεν Busb. & Vat. ὅτι κατῆλθεν Hen. à prima manu.
* Nam cum & in regno eius vixerit & simul cum eo,] Nam cum vivente illo & regnante scriberet, regique, cujus gratiam magni faciebat, obsecutus est, eaque tantum attigit, quæ ad ipsius gloriam pertinerent, &c. Grot. in Epist. p. 49.

e Ζῶντι] L. B. συνὼν sed Coccejus jubet scribere ζῶν τε.
f Μόνον] Μόνων legit Coccejus.
g Τῶν πρὸς εὔκλειαν] Sic forsan Epiphanius, qui vertit, quæ ad gloriam ejus pertinebant. τῶν εὔκλειαν αὐτῷ φερόντων Vat.
h Ἐμφανῶς] Ἐμφανῶν ἀδίκων Hen. & Vat. atque in forsan Epiphan.
i Πάσης] Abest a L. B.
k Ὠμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον,] Οὕτως ὠμῶς τ. β. πεπραγμένον Vat. οὕτως ὠμῶς τ. β. πεπραγμένων Hen.
l Ἀγχοῦ τῶν ἐξ Ἀσαμωναίων] Ἀγχοῦ τῶν ἐξ Ἀσαμωναίου Vat. ἀγχοῦ τῶν ἐξ Ἀσαμωναίου Hen. & L. B.
m Τὴν ἱερωσύνην] L. B. καὶ τὴν ἱερωσύνην.
n Ὑπὲρ αὐτῶν] L. B. περὶ αὐτῶν
o Ἣν, ὅτε δικαίως ἐγίνετο,] Ita lego, ἣν Hen. à prima manu. ἣ in Editis Alijsque mox pro συνέβη τε mallem συνέβαινε. HUDS. Forte ἣ εἰ καὶ &c. COCC.
p Συνέβη τε] Forte ᾗ συνέβη. SPANH. L. B. συνέβη δέ. Coccejus συνέβη δέ.
† Etsi,] Vel, si quid forte, dum honeste fiebat, ipsos offenderit. ac si lectum fuisset συνέβη τι.

q Πολλοὶ

εἴτε δὴ κατὰ μήνιμα τοῦ ἐπιλειφθέντος εἰς ἃ μάλιστα καὶ πρότερον ἐνόσει, [q] πλείω γενομένης [r] πρὸς ἀνηκέστους ἐξελθεῖν συμφοράς, εἴτε καὶ τῆς τύχης ἐν [s] ἐκείνοις τὴν ἐπίθεσιν ποιουμένης, [t] ἐν οἷς τὸ κατὰ τὴν αἰτίαν εἰκυῖαν οὐ μικρὰν πίστιν [v] παρεῖχε τοῦ διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῷ τὰς συμφορὰς ἀπηντηκέναι. στάσις γὰρ ἦν ὥσπερ ἐμφυλίου πολέμου [x] κατὰ τὴν αὐλήν, καὶ μίσους πρὸς ἀλλήλους ἀντεπιβαλλομένων ταῖς διαβολαῖς. ἐστρατήγει δ' ἀεὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν Ἀντίπατρος, δεινὸς ὤν, [y] ἔξωθεν μὲν [z] περιβάλλειν αὐτοὺς ταῖς αἰτίαις, αὐτὸς δὲ πολλάκις ἀπολογούμενος τινῶν [a] λαμβάνειν, ἵν' ἡ τὸ δοκεῖν εὔνουν πίστιν αὐτῷ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ὧν ἐδόκει. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποικίλως ἐκπεριεληλύθει τὸν πατέρα, μόνος ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἅπαντα πράττειν αὐτοῖς [b] πεπιστευκώς. ὁ δὲ καὶ Πτολεμαῖον, ὃς ἦν [c] αὐτῷ διοικητὴς τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, Ἀντιπάτρῳ συνίστη, καὶ μετὰ τῆς ἐκείνου μητρὸς ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἐβουλεύετο. καὶ καθόλου τὰ πάντα ἦσαν οὗτοι, καὶ πράττειν ὅσα θέλοιεν, καὶ πρὸς δυσμένειαν ἄγειν τὸν βασιλέα τῶν ἔξωθεν [d] οἷς ἐδόκει συμφέρειν. οἱ δ' ἐκ τῆς Μαριάμμης χαλεπώτερον ἀεὶ διετέθησαν, [e] καὶ τὴν ἀτιμίαν ἐπ' εὐγενείας οὐκ ἔφερον [f] παρωσμένοι, καὶ τάξιν ἀτιμοτέραν ἔχοντες. αἵ γε μὴν γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα, θυγάτηρ Ἀρχελάου Γλαφύρα, μῖσος εἶχεν εἰς τὴν Σαλώμην, κατά τε τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα διάθεσιν, καὶ τῷ πρὸς τὴν ἐκείνης θυγατέρα δοκεῖν ὑπερηφανώτερον διακεῖσθαι. συνῴκει μὲν γὰρ Ἀριστοβούλῳ, τὴν δὲ ἰσοτιμίαν αὐτῆς [g] ἀνηξιοπάθει Γλαφύρα.

γ. Δευτέρας δὲ ταύτης ἔριδος ἐμπεπτωκυίας, οὐδ' ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Φερώρας ἔξω ταραχῆς ἦν. ἰδίαν δὲ ὑπόθεσιν ὑποψίας καὶ μίσους εἶχεν. [h] ἐπεπτώκει μὲν γὰρ εἰς ἔρωτα δουλευούσης αὐτῷ γυναικός, οὕτω δὲ τῆς ἀνθρώπου μεμηνότως ἐπὶ τοσοῦτον κρατούμενος, ὡς αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐγγυηθεῖσαν θυγατέρα, τὴν μὲν ὑπερηφανῆσαι, πρὸς δὲ [i] τῇ δούλῃ τὸν νοῦν εἶχεν. ἤχθετο δὲ ἀτιμασθεὶς Ἡρώδης τὰ πολλὰ μὲν εὐεργετήσας τὸν ἀδελφόν, [k] δυνάμεως δὲ καὶ κοινωνὸν ἔχων τῆς βασιλείας, οὐχ ὅμοιον εἰς τὰς ἀμοιβὰς ὁρῶν, καὶ τῷ προσώπῳ δυστυχεῖν ᾤετο. καὶ τὴν μὲν κόρην, μὴ τυχοῦσαν Φερώρα δικαίου, παιδὶ Φασαήλου δίδωσιν· αὐτὸς δέ, χρόνου διελθόντος, οἰόμενος ἤδη παρηκμακέναι τὴν ἐπιθυμίαν [l] τἀδελφῷ, περί τε τὴν πρώτην ᾐτιᾶτο, καὶ τὴν δευτέραν ἠξίου λαμβάνειν· Κύπρος δ' ἐκαλεῖτο. Φερώρᾳ δὲ [m] συμβουλεύει Πτολεμαῖος ἤδη παυσαμένῳ τῆς εἰς τὸν ἀδελφὸν ἀτιμίας, καταβαλεῖν τὸν ἔρωτα. καὶ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι δούλης ἡττώμενον, ἀποστερεῖν μὲν αὑτὸν τῆς εὐνοίας τῆς παρὰ βασιλέως, αἴτιον δὲ κἀκείνῳ ταραχῆς καὶ μίσους πρὸς αὑτὸν καθίστασθαι. τοῦτ' ἐκεῖνος [n] εἰδὼς λυσιτελήσοντα, τῷ καὶ πρότερον ἐν διαβολαῖς γενόμενος [o] συνεγνώσθη, τὴν μὲν ἄνθρωπον, ἤδη καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἔχων, ἀποπέμπεται· βασιλεῖ δὲ ὡμολόγει λήψεσθαι τὴν δευτέραν αὐτοῦ θυγατέρα, καὶ τριακοστὴν ἡμέραν συνέθετο τοῦ γάμου, συνεπομνύμενος ὡς οὐδὲν ἔτι κοινώνημα πρὸς τὴν ἀποπεμφθεῖσαν ἔσται. διελθουσῶν δὲ τῶν τριάκοντα ἡμερῶν, τοσοῦτον ἦν ἥττων τοῦ ἔρωτος, ὥστε μηδὲν μὲν ἔτι ποιῆ-

bebant, sive diris ultricibus in eam partem invadentibus quae jam ante maxime laborabat, ut malum ingravesceret ad insanabilem usque calamitatem, sive fortuna eo tempore in illum impetum faciente, quo res opportune adeo ceciderant, ut fidem haud parvam facerent ipsum propter impietatem in miserias illas incidisse. Dissidium enim erat in regia quod belli civilis speciem prae se ferebat, & mutua crescebant odia, unde alii alios certatim calumniis onerabant. Antipater autem semper aliquid adversus fratres moliebatur, adeoque malitiose versutus erat, ut eos ab aliis insimulandos curaret, & ipse saepe eos simulate excusaret, ut quoniam benevolus videretur facilius conata sua perficere posset. Atque hoc pacto ita callide patrem circumveniebat, ut crederet unum esse Antipatrum, cui patris salus summae curae foret. Quinetiam Ptolemaeum, negotiorum regni sui procuratorem Antipatro commendavit rex, ac magnis de rebus cum Antipatri matre consultabat. In summa ii omnia erant, ut & quae vellent facerent, & in alios prout iis videretur regis odium commoverent. Erat autem ea res Mariamnes filiis indies gravior; & quod ad omnia summa nati essent, minimum eos pupugit dedecus, neque se repelli suamque dignitatem minui ferre poterant. Immo & de feminis, Glaphyra Archelai filia Alexandri conjux, simultatem cum Salome exercebat, partim propter suum in maritum amorem, partim quia habita esset paulo insolentior in ejus filiam. nam nupta quidem erat Aristobulo, quam illa pari secum dignitate esse indigne ferebat.

Antipatri calliditas.

Dissidia inter mulieres.

3. Caeterum altera hac lite exorta, etiam turbas ciebat Pheroras regis frater. Illi vero erat privata suspicionis & odii causa. Nam amore quidem captus est servae muliercule, quam habebat, atque ita perdite eam adamavit, ut spreta regis, quam sibi despondérat, filia, servae totus adhaeresceret. Quam rem aegre ferebat Herodes, quasi contumelia affectus, cum frater quem tot beneficiis ornaverat & eo potentiae evexerat ut pene regni socius esset, sibi in amore parum responderet: atque in eo homine sese infelicem esse existimabat. Et puellam quidem, cum parum aequum haberet Pheroram, Phasaeli filio nuptam locavit: tempore vero aliquanto post, arbitratus fratris amores jam refrixisse, de prima apud eum expostulavit, & ut secundam, nomine Cypron, duceret, postulavit. Tum Ptolemaeus Pherorae consilium dat ut omissis amoribus suis * fratri opprobrio esse desineret. Turpe enim esse, servam deperiundo, semet privare regis amicitia, eique molestiam facessere & sibi odium conflare. Ille itaque, id è re sua esse videns, quod sibi ante accusato venia data fuisset, cum muliere, quamvis ex ea jam filium haberet, divortium facit: regique pollicebatur, se filiam ejus secundam ducturam, & nuptias in diem trigesimum constituebat, fide jurejurando data sibi cum repudiata nihil amplius rei fore. Verum praeteritis triginta diebus, adeo amore victus erat, ut nihil eorum praestiterit quae pepigerat, sed iterum servae adhaeserit.

Pheroras in regis odium incurrit, quod servam mulierculam regis filiabus praetulerit.

q Πλείω γενομένης] Supple ὡς. COCC.
r Πρὸς] L. B. καὶ πρός.
s Ἐκείνοις τὴν ἐπίθεσιν ποιουμένης] Ἐν ἐκείνῳ Vat. & Hen.
t Ἐν οἷς] L. B. [illegible].
v Παρεῖχε δὲ] L. B. παρεῖχετο.
x Κατὰ τὴν αὐλήν,] Κατὰ τὴν αὐλὴν τὴν βασιλικὴν Zonar.
y Ἔξωθεν] Δι' ἄλλων μὲν αὐτοὺς περιβάλλων αἰτίαις, αὐτὸς δὲ πολλάκις ὑπεραπολογούμενος, ἵνα δοκοίη εὔνους ἐκείνοις, ἀξιόπιστος εἰς τὸν πατέρα πρὸς τὰς ἐγχειρήσεις, καὶ μόνος τῆς ἐκείνου σωτηρίας φροντίζειν ἐδόκει. Zonar.
z Περιβάλλειν αὐτοὺς] Περιβάλλων Busb.
a Λαμβάνειν,] Λαμβάνων Busb. & Vat.
b Πεπιστευκώς] L. B. in Marg. πεπεικώς.
c Αὐτῷ διοικητὴς] Ἐπὶ τῶν πραγμάτων Busb.
d Οἷς] L. B. ὅσοις.
e Καὶ τὴν ἀτιμίαν] Καὶ τὴν αἰτίαν τὴν ἐπ' εὐγ. Vat.

f Παρωσμένοι,] L. B. in Marg. habet [illegible].
g Ἀνηξιοπάθει] Ita Busb. (& Cocc. L. B. ἀνεξιοπάθει) [illegible] Hen. à prima manu. ἀνεξιοπάθει in Editis Aliisque. HUDS. Conf. sup. lib. 15. c. 2. § 7. SPANH.
h Ἐπεπτώκει ——— κρατούμενος,] Conf. ἁλώσ. lib. 1. c. 24. § 5. SPANH. L. B. [illegible].
i Τῇ δούλῃ τὸν νοῦν εἶχεν.] Τὴν δούλην Busb.
k Δυνάμεως δὲ καὶ κοινωνὸν ἔχων τῆς βασιλείας,] Conf. ἁλώσ. lib. 1. c. 24. § 5. SPANH.
l Τἀδελφῷ,] L. B. τἀδελφοῦ.
m Συμβουλεύει] Ita Gall. συμβουλεύειν in caeteris.
* Fratri opprobrio esse desineret.] Al. fratri obtemperaret. Vel, fratrem non amplius contemneret.
n Εἰδὼς λυσιτελήσοντα,] Ἰδὼν Hen. à pr. m. εἰδὼν Vat.
o Συνεγνώσθη,] L. B. in Marg. habet συγγνώμης ἠξιώθη.

ſerit. Quam rem Herodem ægre tuliſſe iratoque animo palam erat: dum ſibi ſemper aliquod ea de re verbum elabi ſinebat; unde multi ab ira regis occaſionem ſumebant de Pherora detrahendi. Jamque eo proceſſum eſt, ut non dies, non hora ulla quieta foret, quin ſemper novæ aliquæ ſimultates intervenirent, quas ejus conſanguinei & ſummi amici inter ſe exercebant. Nam hinc quidem Salome, quæ animo infenſo infeſtoque erat in Mariamnes filios, ne filiam quidem ſuam, Ariſtobuli juvenum alterius conjugem, paſſa eſt ita ſe in maritum gerere ut poſtulabat conjugium, ei perſuadens ut ſecreta illius colloquia renunciaret, ipſique proderet; & cum aliquid (ut fieri ſolet) offenſionis accidiſſet, multas ſuſpiciones injiciens. Quibus factum eſt ut omnia illorum arcana reſciſceret, & filiæ animum alienaret à marito. Atque illa matri gratificans narrabat, illos ſæpiuſcule, dum ſeorſum eſſent, mentionem facere Mariamnes, patrem vero odiſſe, atque identidem denunciare, ſi unquam rerum potirentur, facturos de filiis, quos Herodes ex cæteris uxoribus ſuſtuliſſet, ſcribas paganos; (ad quod munus idoneum fore ſtudiam quod tum in literas impenderent) feminis vero, ſi unquam matris ſuæ mundo comptas viderent, minari, facturos, ut pro præſenti veſtitu & deliciis centonibus induti includerentur, ut ne ſolem quidem aſpicerent. Hæc continuo à Salome regi referebantur: atque ille ea dolenter quidem audiebat, operam vero dabat ut omnia componeret. Suſpicionibus autem adeo erat exagitatus, ut deterior indies fieret & omnibus contra omnes crederet. Quanquam tunc filios quidem objurgavit, & audita eorum purgatione, paulo melius in præſentia ſe habuit. at poſtea tamen longe pejora evenerunt.

Salome filiam ſuam eo perducit, ut ſecreta domus mariti proderet.

Nonnulla à Salomes filia patefacta contra maritum.

4. Nam Pheroras cum ad Alexandrum veniſſet, qui Glaphyram, ut memoravimus, Archelai filiam *in uxorem* habuit, ſeſe ex Salome audiviſſe dicebat, Herodem efflictim amare Glaphyram, nec facile deſiderium ejus leniri poſſe. Qua re audita, ille, ex juventutis fervore & zelotypia vehementer inflammatus erat; & quam comitatem Herodes erga puellam ſæpe honoris cauſa exhibuit in pejorem partem vertebat, ſuſpicione injecta ex iis quæ audierat. Atque doloris ex ea re impatiens, patrem adiit, eique Pheroræ verba non ſine lachrymis refert. Herodes autem multo magis ira percitus, & ſe turpis adeo criminis falſo inſimulari non ferens, turbatus eſt, ſuorumque malitiam ſæpe deplorabat, exprobrans ipſis, quàm magnis eos affecerit beneficiis & quam indigne ab iis acceptus fuerit. Moxque Pheroram evocat, &, cum multis cum opprobriis oneraſſet, "Omnium, inquit, *hominum* nequiſſime, adeone ſupra modum "& inſigniter ingratus evaſeris, ut talia de nobis "cogites, talia loquaris? Nonne perſpectam habeo "quid velis, quod non ſolum ut nobis convicia "faceres hujuſmodi ſermones cum filio inſtitueris, "ſed ut ſuaderes mei in interitum inſidias & ve"neficia parari? Quis enim, niſi qui Deum præ"ſentem haberet ut iſte puer, non ultum iret pa"trem ob hujuſmodi criminis ſuſpicionem? Utrum "tibi videris ſermonem in animum, an in dex-

Pheroras calumniatur Herodem de amore Glaphyræ.

Quod ægre fert Herodes.

σιν τῶν ὡμολογημένων, πάλιν δὲ διατελῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ. πάντα Φερώρας ἤδη τὸν Ἡρώδην ἐλύπει, καὶ πρὸς ὀργὴν ἤγειρον οὖν λόγοι τινὲς ἀεὶ [p] παραπίπτοντες παρ' αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως ἀφορμὴν τῆς κατὰ Φερώρου διαβολῆς ἐποιοῦντο. διέλειπε δὲ [q] οὐκέτι τῆς ἡμέρας οὐδ' ὥρα, καθ' ἣν ἀταραχοῦν αὐτοῖς συνέβαινεν, ἀλλ' ἀεί τι προσέπιπτεν [r] καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν καὶ φιλτάτων εἰς ἀλλήλους [s] πεποιημένων. [t] τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Σαλώμη χαλεπὴ καὶ δύσνους οὖσα τοῖς ἐκ Μαριάμμης, οὐδὲ τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα συνοικοῦσαν Ἀριστοβούλῳ θατέρῳ τῶν νεανίσκων εἴα τῇ τοῦ γάμου πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ χρῆσθαι, λέγειν εἴ τι [v] λαλήσειεν κατ' ἰδίαν ἀναπείθουσα καὶ μηνύειν ἑαυτῇ, κἄν τι τοῖς προσκρούσμασιν, οἷα συμβαίνει, πολλὰς ὑποψίας εἰσάγουσα. δι' ὧν αὐτὴ μὲν ἅπαντα τὰ κατ' ἐκείνους ἐμάνθανε, δύσνουν δὲ τὴν παῖδα τῷ νεανίσκῳ πεποίηκε. χαριζομένη δ' ἐκείνη τῇ μητρὶ πολλάκις ἔλεγεν ὡς μεμνῇντο μὲν ἰδιάζοντες ἐκεῖνοι τῆς Μαριάμμης, ἐχθραίνοιεν δὲ τὸν πατέρα, συνεχὲς δὲ διαπειλοῖεν, εἰ τύχοιεν αὐτοί ποτε τῆς ἀρχῆς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν παῖδας Ἡρώδῃ γεγενημένους, [x] κωμογραμματεῖς καταστήσειν· [y] ἁρμόσειν γὰρ εἰς τοιαύτην χρείαν τὴν νῦν ἐπιμέλειαν αὐτῶν καὶ πρὸς [z] παιδείαν ἐσπουδασμένην· τὰς δὲ γυναῖκας, εἴ ποτε καὶ ταύτας [a] ἴδοιεν τοῦ μητρῴου κόσμου μετειληφυίας, ἀντὶ τῆς παρούσης ἁβρότητος ἀπειλεῖν ὡς [b] τριχίνοις ἠμφιεσμέναι [c] καθειρχθήσονται, μηδὲ τὸν ἥλιον βλέπουσαι. ταῦτ' εὐθὺς ἀπήγγελλε διὰ τῆς Σαλώμης τῷ βασιλεῖ· κἀκεῖνος ἤκουεν μὲν ἀλγεινῶς, ἐπειρᾶτο δὲ διορθοῦν. ἐκάκου δὲ τῆς ὑποψίας, καὶ χείρων ἀεὶ γινόμενος ἅπασιν κατὰ πάντων ἐπίστευεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε μὲν ἐπιπλήξας τοῖς παισὶν, ἀπολογησαμένων ῥᾴων εἰς τὸν καιρὸν ἐγένετο. τὰ δ' ἑξῆς πολὺ [d] χείρω προσέπιπτεν.

γ'. Ὁ γὰρ Φερώρας ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἔχοντα τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα Γλαφύραν, ὡς ἐδηλώσαμεν, Σαλώμης ἔφη λεγούσης ἀκηκοέναι, τὸν Ἡρώδην ἡττῆσθαι τοῦ τῆς Γλαφύρας ἔρωτος, καὶ δυσπαρηγόρητον αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐκεῖνος ἀκούσας, ὑπό τε νεότητος καὶ ζηλοτυπίας ἐξεκαίετο· καὶ τὰ κατὰ τὴν τιμὴν εἰς τὴν παῖδα γινόμενα παρ' Ἡρώδου, πολλάκις δὲ ἦσαν αἱ τοιαῦται φιλοφρονήσεις, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐλάμβανεν, ἐξ ὑπονοιῶν διὰ τὸν ἐκείνου λόγον. οὐκ ἐκαρτέρησε τε τὴν ὀδύνην τοῦ πράγματος, ἀλλὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν πατέρα, [e] κατωδύρετο τὰ ὑπὸ τοῦ Φερώρα ῥηθέντα μετὰ δακρύων. Ἡρώδης δὲ πολὺ μᾶλλον ἐκπαθὴς γενόμενος, καὶ τὸ οὕτως αἴσχιστον τῆς διαβολῆς ἐψευσμένον οὐ φέρων, ἐτετάρακτο. καὶ πολλάκις μὲν ὠδύρετο τὴν πονηρίαν τῶν οἰκείων, οἷος εἰς αὐτοὺς γενόμενος, οἵων τυγχάνοι. μεταπεμψάμενος δὲ τὸν Φερώραν, καὶ προσονειδίσας, "[f] κάκιστε ἁπάντων, εἶπεν, εἰς τοῦτο τῆς ἀμέτρου καὶ πρώτης ἦλθες "ἀχαριστίας, ὡς τοιαῦτα μὲν περὶ ἡμῶν [g] νοῆσαι, τοιαῦτα δὲ λαλεῖν; ἆρ' οὐχ ὁρῶ τὴν σὴν προαίρεσιν, ὡς οὐ "βλασφημίας ἐσχεδιασμένος, τοὺς τοιούτους λόγους τῷ "παιδὶ προσενήνοχας, ἐπιβουλὴν δὲ καὶ φάρμακον αὐ"τοὺς ποιούμενος τῆς ἐμῆς ἀπωλείας; τίς γὰρ ἂν, εἰ μὴ "δαιμόνιον ἀγαθὸν ἔτυχεν ὥσπερ [h] οὗτος ὁ παῖς, ἠνέ"σχετο

p Παραπίπτοντες] L. B. [illegible].
q Οὐκέτι τῆς ἡμέρας] Οὐκ ἔτι [illegible] Vat. & Hen. à pr. m.
r Καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν] Ita Lugd. Bat. nam Alii exhibent καινῶν ἀγωνισμάτων συγγενῶν, quæ mihi minus recta lectio viſa fuit. HAV.
s Πεποιημένων.] Forte [illegible]. COCC.
t Τοῦτο μὲν] Vide Sylburgii Indicem ad Herodianum, voce [illegible].
v Λαλήσειεν] Ita Bodl. Hen. Vat. & Epiphan. [illegible] in Editis Aliiſque.
x Κωμογραμματεῖς] Conf. ſupr. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.
y Ἁρμόσειν γὰρ] Sic Bodl. Lugd. Bat. & Hen. ab altera manu. [illegible] in cæteris.

z Παιδείαν ἐσπουδασμένην] Ita Hen. & Bodl. [illegible] in Editis Aliiſque.
a Ἴδοιεν τοῦ μητρῴου κόσμου] Idem Bodl.
b Τριχίνοις] Τριχίνοις Bodl. HUDS. Conf. [illegible] lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.
c Καθειρχθήσονται,] [illegible] Bodl. & Lugd. Bat.
d Χείρω προσέπιπτεν.] Ita Bodl. (Cocceius χείρω) χείρων in reliquis.
e Κατωδύρετο] [illegible] Vat.
f Κάκιστε ἁπάντων,] [illegible] Vat.
g Νοῆσαι,] [illegible] Vat.
h Οὗτος ὁ παῖς,] [illegible] ὁ παῖς Vat.

"χεῖρα τὸν πατέρα μὴ πέποιθας ἀλλὰ πειρᾶν ὑπέστης;
"πότερον δὲ λέγειν [i] εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ ξίφος εἰς τὴν
"δεξιὰν ἐμβαλεῖν [k] αὐτῷ δοκεῖς κατὰ τοῦ γεγεννηκότος; τί
"δέ σοι βούλεται, τὸ μισοῦντά τι αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν
"αὐτοῦ, πρὸς μόνην τὴν κατ' ἐμοῦ βλασφημίαν, εὔ-
"νοιαν ὑποκρίνασθαι, καὶ περὶ τούτων λέγειν ἃ τῆς σῆς
"ἀσεβείας ἦν καὶ νοῆσαι καὶ διαβαλεῖν; ἔρρε κάκιστε εἰς
"εὐεργέτην καὶ ἀδελφὸν γενόμενος, καὶ σὲ μὲν ἡ συνείδη-
"σις [l] αὐτὴ συζήτω· ἐγὼ δὲ [m] νικῶν ἀεὶ τοὺς ἐμοὺς,
"μήτε ἀμυνόμενος κατ' ἀξίαν καὶ μείζονος εὐεργετῶν ἢ
"τυχεῖν [n] εἰσι δίκαιοι.

"tram gladium inferuisse, quo parentem confice-
"ret? aut quid tibi voluisti, qui, cum & ipsum
"oderis ejusque fratrem, benevolentiam simulasti,
"duntaxat ut in me calumnias projiceres, atque
"ea *liberius* diceres, quæ tu solus, qua es impieta-
"te, in animo & in ore habere potuisti? Apage,
"pessime de benefactore & fratre meritus, & quam-
"diu vivas te angat crucietque scelerum conscien-
"tia: ego vero non desinam meos *benignitate* vin-
"cere, & debitas pœnas ab illis non exigendo, &
"majoribus quam merentur beneficiis eos prose-
"quendo.

ε. Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεύς. Φερώρας δὲ ἐπ' αὐτο-
φώρῳ τῇ μοχθηρίᾳ [o] ἁλοὺς, Σαλώμην ἔφη ταῦτα [p] συν-
θεῖναι, καὶ παρ' ἐκείνης εἶναι τοὺς λόγους. ἡ δὲ ὡς μό-
νον ἤκουσεν, ἐτύγχανε δὲ παροῦσα, πιθανῶς ἀνεβόησεν,
ὡς οὐδὲν εἴη [q] παρ' αὐτῆς τοιοῦτον, καὶ ὅτι διὰ σπουδῆς ἐστιν
ἅπασιν εἰς μῖσος [r] ἀγαγεῖν αὐτὴν τοῦ βασιλέως, καὶ
πάντα τρόπον [s] ἀνελεῖν διὰ τὴν εὔνοιαν ἣν [t] ἔχει περὶ τὸν
Ἡρώδην, ἀεὶ προγινώσκουσα τοὺς κινδύνους· ἐν δὲ τῷ πα-
ρόντι καὶ μᾶλλον ἐπιβουλεύεσθαι. μόνη γὰρ ἀναπείθουσα [v] τὸν
ἀδελφὸν [x] ἐκβαλεῖν ἣν [y] εἶχε γυναῖκα, λαμβάνειν δὲ
θυγατέρα τὴν βασιλέως, εἰκότως ὑπ' ἐκείνου μεμισῆσθαι.
τοιαῦτα λεγούσης, καὶ πολλάκις μὲν ἀποσπαραττομένης τὰς τρί-
χας, πολλάκις δὲ τυπτούσης τὰ στέρνα, ἡ μὲν ὄψις εἶχέ τι
πρὸς τὴν ἄρνησιν πιθανὸν, ἡ δὲ κακοήθεια τοῦ τρόπου τὴν ἐν
τοῖς [z] γινομένοις ὑπόκρισιν ἀπεσήμαινεν. ὁ δὲ Φερώρας εἰς
μέσον ἀπείληπτο, μηδὲν εὔσχημον εἰς ἀπολογίαν ἔχων, εἰ-
πεῖν μὲν ὡμολογηκὼς, ἀκοῦσαι δ' οὐ πιστευόμενος. ἐγίγνετο
[a] δὲ ἐπὶ πλεῖον ἡ σύγχυσις, καὶ ἡ τῶν λόγων εἰς ἀλλήλους
ἅμιλλα. τέλος δὲ ὁ βασιλεὺς, τόν τε ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελ-
φὴν μεμισηκὼς, ἀπέπεμψε, καὶ τὸν υἱὸν ἐπαινέσας τῆς ἐγκρα-
τείας, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀνενεγκεῖν τοὺς λόγους, ὀψὲ τῆς ὥρας
περὶ θεραπείαν τοῦ σώματος ἐγένετο. ταύτης δὲ τῆς μάχης
ἐμπεσούσης, κακῶς ἤκουσεν ἡ Σαλώμη, παρ' αὐτῆς γὰρ ἐδόκει
κεκινῆσθαι τὰ [b] περὶ τὴν διαβολήν· αἵ τε τοῦ βασιλέως γυ-
ναῖκες ἤχθοντο, φύσει δυσχερεστάτην εἰδυῖαι, καὶ γενομένην
ἄλλοτ' ἄλλην κατὰ καιροὺς [c] ἐχθρὰν καὶ φίλην. ἔλεγον οὖν
ἀεί τι πρὸς τὸν Ἡρώδην κατ' αὐτῆς, καί τι σύμπτωμα ἐπὶ
μεῖζον [d] ἤγαγε τὴν εἰς τοῦτο παρρησίαν.

5. Atque ista quidem rex. Pheroras vero, in manifesto facinore deprehensus, Salomen ista commentam esse dicebat, & ab ea *prima* hæc verba prodiisse. At illa, cum præsens adesset, simulac hæc audivit, exclamavit ratione probabili, nihil tale ab ipsa profectum esse, sed omnes studere eam regi invisam facere, idque modis omnibus agere ut occideretur, propter suam erga Herodem benevolentiam, dum semper pericula prævidet: ac tunc sibi multo infensiores esse. ipsam enim solam fratri suadere, ut quam habebat uxorem repudiaret, regisque filiam duceret; itaque non mirum esse, si fratri invisa foret. Hæc dicens, & sibi capillos subinde vellens pectusque pulsans, ore vultuque fidem faciebat se vere omnia negare, sed ingenii ejus perversitas simulationem in factis esse coarguebat. Interea Pheroras medius tenebatur, nihil quidem ad semet excusandum habens, ut qui se ista dixisse non inficias iverit, sed aliunde audivisse non crederetur. Itaque duravit diutius ea perturbatio, & verborum mutua contentio. tandemque rex, & fratrem & sororem exosus, *eos* dimisit, filioque collaudato, qui ita continens fuisset, & eos sermones ad patrem tulisset, sero admodum ad curam corporis se contulit. Post id dissidium male audiebat Salome, quippe quæ prima videretur istam confinxisse calumniam: & eam regis uxores oderant, scientes eam natura difficilem esse, & quæ subinde mutaretur, & modo inimica modo amica, pro temporis opportunitate, fieret. Itaque Herodi semper aliquid adversus eam dicebant, & ad id majorem audaciam eis addidit casus quidam.

Culpam in Salomen rejicit Pheroras.

Salome se purgat.

Male audit Salome.

ϛ. Ἦν μὲν γὰρ ὁ τῆς [e] Ἀραβίας βασιλεὺς [f] Ὀβό-
δας, ἀπράγμων καὶ νωθὴς τὴν φύσιν· Συλλαῖος δ'
αὐτῷ [g] διῴκει τὰ πολλὰ, δεινὸς ἀνὴρ καὶ τὴν ἡλικίαν
νέος ἔτι καὶ καλός. [h] οὗτος ὑπὸ χρείας οὖν τινος
ἐλθὼν ὡς τὸν Ἡρώδην, συνδειπνῶν [i] ἰδεῖν τὴν Σαλώμην,
καὶ τὸν νοῦν ἔχειν πρὸς αὐτήν· γινώσκων δ' ὅτι καὶ χή-
ρα [k] τυγχάνει, διελέγετο. Σαλώμη δὲ καὶ χεῖρον ἢ
πάλαι φερομένη παρὰ τἀδελφῷ, καὶ τοῦ νεανίσκου οὐκ
ἀπαθῶς ἐρῶσα, πρὸς τὸν γάμον ὥρμητο· [l] τῆς τε με-
ταξὺ φοιτήσεως ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίνετο πλείω τε καὶ
μὴ μέτρια τῆς ἐκείνων ὁμολογίας. ταῦτα δὲ αἱ γυναῖ-
κες ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, διαγελῶσαι τὴν ἀσχημοσύ-

6. Erat Arabiæ quidem rex Obodas, homo natura segnis & tardus: hujus autem negotiorum pleraque administrabat Syllæus, vir acer & juvenis adhuc, idemque formosus. Hic *Syllæus* cum aliquando ad Herodem ob aliquod negotium venisset, & inter cœnandum Salomen vidisset, animum ad eam adjecit: & viduam esse cum sciret, cum ea verba fecit. Et Salome, quæ fratri minus quam antea chara esset, neque non juvenem valde amaret, in conjugium consentiebat: ac sequentibus diebus, cum ad cœnam ibatur, multa magnaque signa cernebantur eorum conventionis. Hæc regi referebant uxores, ejusmodi turpitudinem deridentes: & Herodes eadem de re quæsivit etiam ex

Syllæi & Salomæ amores.

i Εἰς τὴν ψυχὴν] Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς *Bosb.* & *Zonar.*
k Αὐτῷ δοκεῖς] Αὐτὸ *Bosb.* & *Zonar.*
l Αὐτὴ συζήτω·] Ita vel αὕτη (prout expresse in *Lugd. Bat.* exstat) legendum censeo pro αὐτῇ, quod præ se ferunt libri omnes.
m Νικῶν] *L. B.* νικᾷν.
n Εἰσι δίκαιοι.] Εἰσιν ἄξιοι *Vat.*
o Ἁλοὺς,] Abest a *Lugd. Bat.*
p Συνθεῖναι,] Συμπεῖσαι *Vat.* (ut & *Lugd. Bat.* & in *Marg.* συνθεῖναι. *Coccejus* legit συνθεῖναι) *Bosb.* & *Hen.* à pr. m. συνθεῖναι *Zonar.*
q Παρ' αὐτῆς τοιοῦτον,] Sic *MSS.* παρ' deest *Editis.*
r Ἀγαγεῖν αὐτὴν] Καταστῆσαι *Bosb.*
s Ἀνελεῖν] Κείσεσθαι *Vat.* ἀνελεῖν *Hen.* à prima manu. & in *Marg. L. B.*
t Ἔχει] *L. B.* ἔχοι.
v Τὸν ἀδελφὸν ἐκβαλεῖν] Pheroram. SPANH.
x Ἐκβαλεῖν] Ἐκβαλεῖν ἣν εἶχε γυναῖκα, λαβεῖν δὲ θυγατέρα τοῦ βασιλέως· διὰ τοῦτο μεμισῆσθαι *Bosb.*

y Εἶχε] *L. B.* ἔχει τινί.
z Γινομένοις] *L. B.* συλλεγομένοις.
a Δὲ] *L. B.* μὲν οὖν.
b Περὶ τὴν διαβολήν·] Περὶ τῆς διαβολῆς *Bosb.*
c Ἐχθρὰν] *L. B.* ἐχθρὸν.
d Ἤγαγε] Περὶ τὴν κατ' ἐκείνης ἔχθραν *Bosb.*
e Ἀραβίας] *Sc.* Ναβαταίων, ut apud *Strabonem*, l. 16. p. 780.
f Ὀβόδας,] Ὀβάδας *Bosb.* perperam, ut constat ex *Strabone*, l. 16. p. 781. ubi Ὀβόδας dicitur. HUDS. Conf. ἀπον. lib. 1. c. 24. §. 6. SPANH.
g Διῴκει τὰ πολλὰ,] Hic Syllæus Ναβαταίων ἐπίτροπος dicitur *Strabone*, p. 780
h Οὗτος ὑπὸ χρείας] Ὑπὸ χρείας δέ τινος *Bosb.* sine οὗτος.
i Ἰδεῖν τὴν Σαλώμην,] Εἶδε *Bosb.*
k Τυγχάνει,] *L. B.* τυγχάνοι.
l Τῆς τε μεταξὺ] Ita vero ac si lectum esset τοῖς τε ἑξῆς, scilicet, aut μεταξὺ acciperetur pro *postea*. Est qui legendum esse conjicit, τοῖς τε μεταξὺ φοιτῶσιν, aut τοῖς τε μεταξὺ φοιτήσεσιν.

ex Pherora, jussitque ut in cœna observaret, quomodo se erga se invicem gererent. Ille vero retulit, facile ex eorum aspectibus & nutibus intelligi posse, utrumque ad eam rem proclivem esse. Postea discessit suspectus Arabs: deinde post duos aut tres menses rediit ob eam rem nominatim, & de ea cum Herode loquutus est, ab eo Salomen petens in matrimonium. fore enim ei hanc affinitatem non inutilem, ut commercium habeat cum Arabum * regno, quod & jam, si potestas spectetur, sibi contigit, multoque magis penes ipsum futurum esset. Cum autem hoc ad sororem referret Herodes, & eam interrogaret an ad nuptias consentiret, protinus quidem illa annuit. Syllæus vero, cum rogaretur ut ipse in Judæorum mores concederet, atque tum demum matrimonium iniret, (aliter enim fieri non posse) non consensit, dixitque, si faceret, se ab Arabibus lapidatum iri: atque ita discessit. Inde Salome à Pherora, ut mulier intemperans, vituperabatur, magisque etiam à feminis, quæ eam cum Arabe rem habuisse dicerent. Cum autem Salome filio suo è Costobaro nato puellam peteret, à rege fratri suo Pheroræ desponsam, ei tamen non nuptam, quòd, ut antea dixi, *alterius* uxoris amore captus esset, *rex* quidem voluit illam ei locare; sententiam vero mutavit suasu Pheroræ, dicentis, haud fore ut amaret *eum* propter patris sui cædem; atque satius esse ut sibi *in generum* caperet ipsius filium, qui in Tetrarchiam successurus erat. Atque ita *prioris offensæ* veniam impetravit, simulque in suam sententiam regem adduxit. Tum illa quidem, mutatis sponsalibus, nuptum datur Pheroræ puero, rege centum talentorum dote eam locupletante & ornante.

Non fiunt nuptiæ, quod Syllæus in Judæorum mores concedere noluerit.

Herodis filia Pheroræ filio nupta datur.

νίαν. Ἡρώδης δὲ καὶ παρὰ τοῦ Φερώρα προσεπυνθάνετο, καὶ τηρεῖν ἠξίου παρὰ τὸ δεῖπνον, πῶς τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐσχήκασιν. ἐκεῖνος δὲ ἀπήγγελλεν, ὅτι καὶ νεύμασι καὶ βλέμμασιν οὐκ ἄδηλοι τῆς ὁρμῆς εἰσιν ἀμφότεροι. μετὰ τοῦτο, ὁ μὲν Ἄραψ ὕποπτος ὢν ἀπῄει· διαλιπὼν δὲ δύο μῆνας ἢ τρεῖς, ἔρχεται πάλιν ὡς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ λόγους Ἡρώδῃ προσέφερεν, ἀξιῶν αὐτῷ τὴν Σαλώμην δοθῆναι πρὸς γάμον. ἔσεσθαι γὰρ οὐκ ἀλυσιτελὲς τὸ κῆδος ἐπιμιξίᾳ τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς, ἣν αὐτῷ καὶ νῦν ἤδη προσεῖναι δύναμιν, καὶ μᾶλλον ὀφείλεσθαι. τοῦ δὲ Ἡρώδου τὸν λόγον ἀναφέροντος, καὶ πυνθανομένου τῆς ἀδελφῆς, εἰ πρὸς γάμον ἑτοίμως [m] ἔχει, ταχέως μὲν ἐκείνη προσήκατο. Συλλαῖος δὲ, ἀξιούντων αὐτὸν ἐγγραφῆναι τοῖς τῶν Ἰουδαίων ἔθεσιν, καὶ τότε γαμεῖν, ἄλλως γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν, οὐχ ὑπομείνας, ἀλλὰ καὶ καταλευσθήσεσθαι πρὸς τῶν Ἀράβων εἰπὼν, εἰ τοῦτο πράξειεν, ἀπαλλάττεται. Σαλώμην οὖν ὅ, τε Φερώρας ἤδη διέβαλλεν εἰς ἀκρασίαν, καὶ μᾶλλον αἱ γυναῖκες, λέγουσαι κοινωνίαν αὐτῇ γενέσθαι πρὸς τὸν Ἄραβα. τὴν δὲ κόρην ἣν τἀδελφῷ κατηγγύησεν ὁ βασιλεὺς, ἣν ὁ μὲν Φερώρας οὐκ ἔλαβεν, ὡς προεῖπον, [n] ἡττημένος τῆς γυναικὸς, αἰτούσης Σαλώμης εἰς τὸν υἱὸν [o] τὸν ἐκ Κοστοβάρου γενόμενον, ὥρμητο μὲν ἐκείνῳ [p] συνοικίσαι. μετεπείσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Φερώρα, τὸν νεανίσκον [q] οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι λέγοντος, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρὸς, καὶ δικαιότερον εἶναι λαβεῖν τὸν αὐτοῦ παῖδα τῆς τετραρχίας ὄντα διάδοχον. οὕτω δὲ συγγνώμην ᾔτει, [r] καὶ μετέπεισεν οὕτως. [s] ἐκείνη μὲν οὖν, ἀντιμετατεθείσης τῆς ἐγγύης, ἐγαμεῖτο [t] τῷ Φερώρα μειρακίῳ, φέρνην ἐπιδόντος ἑκατὸν τάλαντα τοῦ βασιλέως.

CAP III.

Quomodo Herodes Alexandrum in vincula conjecit: quem non multo post Archelaus Cappadocum rex patri ejus Herodi reconciliat.

Novæ turbæ domi Herodis.

ATtamen in tranquillo non erant res domesticæ, sed magis magisque indies crescebant turbæ. Atque ejusmodi quid accidit, quod ab initiis non adeo honestis profectum magnas peperit difficultates. Erant spadones *quidam* regi propter formæ elegantiam charissimi. quorum unus ei erat à poculis; alter à mensa; tertius sopiendi regis procurationem habebat, & regni maxima negotia administrabat. atque hos ab Alexandro *ejus* filio multa pecunia corruptos quidam regi indicavit. Illi vero, cum interrogati essent, an cum eo consueverint & congressi fuerint, rem fassi sunt; aliud quiddam in patrem flagitium nullum scire. Sed cum acrius cruciarentur & in necessitatibus essent, & à ministris in gratiam Antipatri semper crudelius torquerentur, *in hanc sententiam* dixerunt, Alexandrum scilicet patri esse infensum, innatumque odium alere; seque ab eo monitos, † Hero-

Eunuchorum de Alexandro confessio.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἡρώδης συλλαβὼν ἔδησε τὸν Ἀλέξανδρον, ὃν μετ' οὐ πολὺ Ἀρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Ἡρώδῃ αὐτοῦ πατρὶ διήλλαξεν.

ΟΥΚ ἀνεῖτο δὲ τὰ [x] κατὰ τὴν οἰκίαν ἀεὶ καὶ [x] μείζους τὰς ταραχὰς λαμβάνοντα. [y] καὶ συνέπεσε τοιοῦτον, ἐξ αἰτίας μὲν οὐκ εὐπρεποῦς, χωρῆσαν δὲ πρόσω κατὰ δυσχέρειαν. ἦσαν εὐνοῦχοι τῷ βασιλεῖ διὰ κάλλος οὐ μετρίως ἐσπουδασμένοι. τούτων ὁ μὲν οἰνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον προσφέρειν, ὁ δὲ [z] κατακοιμίζειν [a] τὸν βασιλέα πεπίστευτο, καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς. [b] καί τις ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ [c] διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ παιδὸς ἐπὶ πολλοῖς χρήμασιν. [d] ἀνακρινόμενοι δὲ περὶ [e] μὲν τῆς γεγενημένης πρὸς αὐτὸν κοινωνίας καὶ μίξεως, ὡμολόγουν· ἄλλο δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰς τὸν πατέρα συνειδέναι. βασανιζόμενοι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὄντες, ἐπιτεινόντων ἀεὶ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ χαριζομένων τῷ Ἀντιπάτρῳ τὸ τοιοῦτον, ἔλεγον, ὡς εἴη δυσμένεια πρὸς τὸν πατέρα καὶ μῖσος ἔμφυτον Ἀλεξάνδρῳ· παραινοίη δ' αὐτοῖς Ἡρώδην

* *Regno*,] Principatu, quem jam sibi nunc adesse, magis vero futurum ex plano credebat, *Epiphan.* cum Arabibus, quorum principatum & sibi deberi & jam magna ex parte contigisse, *Gelen.*

m Ἔχει,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Bosb.* ἔχῃ in *cæteris.*

n Ἡττημένος τῆς γυναικὸς,] Ita *Vat.* & *Bosb.* [illegible], forsan pro [illegible] (ut vult *Coccejus*) in *Editis Aliisque.*

o Τὸν ἐκ Κοστοβάρου] Articulus τὸν ex *L. B.* accessit. HAV.

p Συνοικίσαι.] Ita *Bosb.* (& *Coccejus*) συνοικῆσαι in *reliquis.*

q Οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι] *Fidam non mansuram* vertit *Noldius* in *Hist. Idum.* p. 121. 122 qui negat puellam hanc Herode prognatam HUDS. in *Add.*

r Καὶ μετέπεισεν οὕτως.] Καὶ μὴ πείσας οὕτως *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μετέπεισεν αὐτὸν *L. B.* sed superscribitur οὕτως. Legit autem αὐτὸν *Coccejus.*

s Ἐκείνη μὲν οὖν,] Exulat *Hen.* & *Bosb.*

t Τῷ Φερώρα μειρακίῳ,] Ita *Bas.* τῷ τοῦ Φερώρα μειρ. *Bosb.* τῷ Φερώρα μειρ. *Gen.*

x Κατὰ τὴν οἰκίαν ἀεὶ] Sic lego (adstipulante nunc *Lugd. Bat.*) & distinguo, quo fere modo *Bosb.* qui οἰκίαν habet & καὶ post ἀεὶ omittit. κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀεὶ καὶ in *Editis Aliisque.*

x Μείζους τὰς ταραχὰς] Μείζω *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Καὶ συνέπεσε τοιοῦτον.] Καὶ συνέπεσέ τι τοιοῦτον *Bosb.* [illegible] *Zonar.*

z Κατακοιμίζειν] Κατακλίνειν *Zonar.*

a Τὸν βασιλέα πεπίστευτο,] Illud τὸν è Cod. *Bosb.*

b Καί τις ἀγγέλλει] Καί τις ἀπαγγέλλει *Bosb.* & *Lugd. Bat.*

c Διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου] Conf. ἁλώσ. lib. 1. c. 24. §. 7. SPANH.

d Ἀνακρινόμενοι] Ita *Vat.* & *Bosb.* ἀνακρινόμενοι in *Editis Aliisque.*

e Μὲν τῆς γεγενημένης] Illud μὲν è Cod. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

† *Herodem imperium abdicasse,*] Herodem quidem spernere velut superfluum, & cooperientem senectutis suæ tempora; dum annos ætatis celaret &c. *Epiphan.*

δὴν μὲν [f] ἀπεγνωκέναι πλείστου ἤδη τετυχηκότα, καὶ [g] τοῦ γήρως περικάλυμμα τοῦ χρόνου ποιούμενον, μελαίνοντα τὰς τρίχας, καὶ κλέπτοντα τὸν ἔλεγχον τῆς ἡλικίας. [h] εἰ δ᾽ αὐτῷ προσέχοιεν τὸν νοῦν [i] περιελθομένης τῆς βασιλείας, ἣν καὶ μὴ βουλομένου τοῦ πατρὸς οὐκ ἄλλου τινὸς εἶναι, ταχὺ τὴν πρώτην ἕξειν ἐν αὐτῇ τάξιν. οὐ γὰρ μόνον διὰ τὸ γένος, [k] ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ταῖς παρασκευαῖς ἕτοιμον αὐτῷ τὸ κρατεῖν εἶναι. πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἡγεμόνων, πολλοὶ δὲ τῶν φίλων συνεστῶσιν, [l] οὐχ οἱ πονηροὶ, πᾶν ὅτι σὺν αὐτῷ δρᾶν καὶ πάσχειν.

β. Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας Ἡρώδης, ὅλος ἐγένετο τῆς ἐπηρείας καὶ τοῦ δέους, τὰ μὲν εἰς ὕβριν ῥηθέντα χαλεπῶς, τὰ δ᾽ εἰς ὑπόνοιαν οὐκ ἀκινδύνως ἐκλαβών· ὥστε καὶ μᾶλλον ἐξ ἀμφοτέρων ἠρεθίζετο, καὶ πικρὸς ὢν ἐδεδοίκει [m] μηκέτι τῆς ἀληθείας συνεστηκέναι ἐπ᾽ αὐτὸν ἰσχυρότερον, ἢ φυλάξασθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. [n] ἔνθεν οὐδ᾽ ἐκ φανεροῦ τὴν ἔρευναν ἐποιεῖτο, κατασκόπους δὲ τῶν ὑπονοουμένων διέπεμψεν· ὑποψία τε καὶ μίσει πρὸς ἅπαντας ἦν, καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ λαμβάνων πολλὴν, [o] καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων αὐτῇ χρώμενος διετέλει. πέρας τε οὐδὲν ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον [p] οἱ νομιζόμενοι μᾶλλον, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἰσχύοντες, ἐδόκουν αὐτῷ φοβεροί· τοῖς δ᾽ οἷς οὐκ ἦν συνήθεια πλείων ὀνομάσαι μόνον ἐδόκει, καὶ μέρος εὐθὺς ἀσφαλείας ἐδόκουν ἀπολλύμενοι. τέλος τε οἱ περὶ αὐτὸν, ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν βέβαιον εἰς ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπ᾽ ἀλλήλους ἐτράποντο, [q] νομίζοντες μὲν εἰ φθάσας ἕτερος τὸν ἕτερον διαβάλοι, τοῦτ᾽ αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν φέρειν. ἐπίφθονοι δ᾽ εἴ ποτε τύχοιεν ὧν ἤξιον γενόμενοι, καὶ [r] τῷ δικαίως αὐτοὶ παθεῖν ἐφ᾽ οἷς ἀλλήλους ἠδίκησαν [s] προλαμβάνοντες μόνον. ἤδη δ᾽ οἰκείας [t] τινὰς ἔχθρας ἐπεξῄεσαν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, καὶ καταφωραθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐζημιοῦντο, τὸν καιρὸν ὥσπερ ὄργανον καὶ πάγην ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς νοοῦντες, καὶ συναλισκόμενοι τῇ πείρᾳ, καθ᾽ ἣν ἑτέροις ἐπεβούλευον. ἥτε γὰρ μετάνοια τῷ βασιλεῖ ταχὺ διὰ τὸ μὴ προφανῶς [v] ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο, καὶ ταύτης τὸ χαλεπὸν, οὐκ εἰς τὸ παύσασθαι τὰ ὅμοια δρᾶν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ τιμωρήσασθαι τοῖς ἴσοις τοὺς ἐνδεξαμένους ἀπηρτίζετο.

γ. Τοιαύτη μὲν ἦν τῶν περὶ τὴν αὐλὴν [x] ἡ ταραχή. [y] πολλοῖς δὲ τῶν φίλων ἤδη καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ προεῖπεν, ὡς οὐδ᾽ ἐμφανίζεσθαι δέον αὐτῷ λοιπὸν, οὐδ᾽ [z] εἰς [a] τὸ βασίλειον εἰσιέναι· τούτων δὲ τὴν παραγγελίαν ἐποιεῖτο, [b] καθὸ τῆς παρρησίας ἐλάττονος ἢ πλείονος ἐντροπῆς μετείληφε. καὶ γὰρ Ἀνδρόμαχον καὶ [c] Γέμελλον, ἄνδρας ἄνωθεν φίλους αὐτῷ, καὶ πολλὰ μὲν περὶ τὰς βασιλικὰς χρείας, ἔτι πρεσβείαις, καὶ συμβουλίαις ὀνήσαντας αὐτοῦ τὸν οἶκον, συμπαιδεύσαντας δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τί γὰρ ἢ πρῶτον παρρησίας τόπον ἐσχηκότας, ἀπεστήσατο τότε· τὸν μὲν, ὅτι Δημήτριος ὁ παῖς αὐτοῦ συνήθης ἦν Ἀλεξάνδρῳ, [d] Γέμελλον δὲ εὔνουν ἐπιστάμενος ἐκείνῳ. καὶ γὰρ ἐν τῇ

dem imperium abdicasse, ut qui jam inutilis esset, & senectuti annorum operimentum faceret, capillos denigrando, occultandoque quicquid ætatem proderet. Quod si ejus partes sequi vellent; fore ut eo regnum adepto (quod vel invito patre ad alium neminem venturum esset) brevi primas in regno tenerent. sibi enim facile esse imperio potiri, non solum propter genus, sed etiam propter apparatum quem haberet. quippe quod multi & ducum & amicorum, nec ii mali homines, ab ipso starent, ad quidvis & faciendum & patiendum parati.

2. His auditis, Herodes iræ timorisque plenus erat, contumeliose dicta ægre ferens, quæque suspicionem movebant pro periculosis habens: adeo ut ex utrisque magis irritaretur, & exacerbatus metuerit ne quid revera gravius contra se conflatum esset, quam ut illo tempore de eo satis cavere posset. Quo factum est ut eam rem aperte non excusserit, sed homines miserit ad observandos eos quos suspectos habebat: atque adeo in omnes suspicione & odio laborabat, ratusque tutius esse ut multos suspicaretur, etiam de innocentium fide magnopere dubitabat. In summa, nullus modus erat: quo quisque magis eum frequentabat, eo magis timebatur, tanquam qui lædere magis posset; qui vero ad eum non itabant, eos plerumque vel tantum nominasse sat erat, statimque ad sui securitatem facere credebatur ut interficerentur. Ad extremum eò versi sunt aulici, quoniam certa spe salutis carerent, ut alii in alios inveherentur, dum pro se quisque cogitat, si alterum accusare anticipet, se posse esse salvum. Deinde, ubi quis alterum oppresserat, invisus erat, adeoque merito ob ea ulciscendus videbatur, quibus alios læserat, solummodo quod eos anteverteret. Quin hac ratione sese nonnunquam de privatis inimicitiis vindicabant: & ipsi vicissim deprehensi similiter pœnas dabant, & occasione tanquam machina & decipula in adversarios utebantur, ac deinde eodem, quem aliis obtenderant, laqueo capiebantur. Nam regem mox pœnitebat, quoniam quos necasset convicti non essent: quodque pejus erat, non utebatur ea pœnitentia ad talia deinceps cavenda, sed ad eos similiter puniendos, qui alios accusassent.

3. Hujusmodi quidem turbis agitabatur aula. Quinetiam multis amicorum denunciavit, non fore deinceps cur ad se officii causa ventitarent, aut in regiam intrarent: idque edicti eò fecit, quod propter eorum reverentiam minus peccare licenter audebat. Nam & tunc expulit *aula* Andromachum & Gemellum, qui erant de ejus veteribus amicis, & multum ejus domui, tum curandis regiis negotiis, tum legationibus & consiliis, profuerant, ejusque filios docuerant, * & sane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum: & alterum quidem, quod Demetrius ejus filius Alexandrum frequentaret; Gemellum vero, quod illum nosceret animo esse in Alexandrum benevolo. nam & ei pue-

Ex qua irritatur Herodes.

Herodes, calumniis fidem habens, sævit in suos.

Turbis miseris in modum agitatur regia.

Andromachus & Gemellus regia pulsi.

f Ἀπεγνωκέναι] Non de abdicante dici puto ἀπεγνωκέναι, nisi addito ἀρχὴν vel tale quid. Verto itaque, *monitus*, *Herodem omnem vitæ longioris spem abjecisse, utpote ætate provectum*, &c. multo autem facilius flueret sensus, si legeretur, πρεσβύτην ἤδη τετυχηκότα τῷ γήρᾳ καὶ περικάλυμμα. IBBETSON.

g Τοῦ γήρως ——— ἡλικίας.] De tincto Herodis capillitio sic *Bell.* lib. 1. c. 24. §. 7. ἀναδεῖ γέροντα καὶ βαπτόμενον τὰς τρίχας. SPANH.

h Εἰ δ᾽ αὐτῷ προσέχοιεν] Ἣν δ᾽ αὐτῷ *Vat.*

i Περιελθομένης] *L. B.* περιελθούσης.

k Ἀλλ᾽ ἤδη] Ἀλλὰ δὴ *Busb.*

l Οὐχ οἱ] *L. B.* in *Marg.* habet οὐχὶ, quasi vellet haud ineptos esse hos duces ad quidvis patiendum vel faciendum. HAV.

m Μηκέτι τῆς ἀληθείας] Hic τι post μηκέτι subintelligendum videtur.

n Ἔνθεν οὐδ᾽ ἐκ φανεροῦ] Ἐνθένδε δ᾽ ἐκ φ. *Busb.*

o Καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων] Καὶ deest *Busb.*

p Οἱ νομιζόμενοι] *L. B.* ὁ νομιζόμενος.

q Νομίζοντες] Νομίζοντες δὲ εἰ φθ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τῷ δικαίως] Τῷ pro τοῦτο. *L. B.* τό.

s Προλαμβάνοντες μόνον.] Προλαμβάνοντες *Vat.* & *Lugd. Bat.* προκαταλαμβάνοντες *Busb.*

t Τινὰς] *L. B.* τινές.

v Ἁμαρτάνοντας] Ἁμαρτάνοντα ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο *Vat.* ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν γίνεται *Hen.*

x Ἡ ταραχή.] Illud ἡ præponitur ex *L. B.* HAV.

y Πολλοῖς δὲ τῶν φίλων] Πολλοῖς δὲ τῶν φίλων ἤδη καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ προεῖπεν *Vat.*

z Εἰς τὸ βασίλειον εἰσιέναι·] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.* & *Zonar.*

a Τὸ βασίλειον] Conf. *Bell.* lib. 1. c. 24. §. 8. SPANH.

b Καθὸ ἡ παρρησίας] Καθ᾽ ὃν ἡ παρρησία *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Γέμελλον,] *L. B.* Γέμαλλον.

* *Et sane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum:*] Magis ad verbum, & quid enim aliud quam primum &c.

d Γέμελλον] *L. B.* Γέμαλλον.

ε Παι-

puero adhuc in ludo literario adfuerat, & Romæ commoranti comes adhæserat. Cæterum & hos expulit, porroque graviori pœna libenter affecisset: sed ne licenter grassari videretur in viros tantæ dignitatis, satis habuit honore eos & potestate sibimet peccanti obstandi privare.

Malorum auctor Antipater.

4. Horum autem omnium causa erat Antipater, qui, postquam insanam patris licentiam animadverterat, cum jam diu ei a consiliis fuisset, vehementer eum urgebat, eoque facilius quæ vellet perficere putabat, si omnes qui sibi resistere possent è medio tollerentur. Tunc igitur ejectis Andromacho & Gemello, ut regem alloqui & admonere non possent, cœpit rex in omnes tormentis quæstionem habere, quos Alexandro fideles esse credebat, ut extorqueret si quid ille contra se molitus esset. Illi vero cum nihil dicere haberent, moriebantur. id quod regem reddebat furiosiorem, quia nihil eorum quæ male suspicaretur deprehendi posset: & Antipater ita malitiosus erat, ut cum quis reipsa innocens reperiebatur, negaret innocentiam esse, sed *erga Alexandrum* constantiam atque fidem, regemque instigaret ad quærendum ex aliis de arcanis insidiis. Atque accidit, inter complures qui cruciabantur, ut unus fateretur, se nosse Alexandrum dicere solitum, cum à corporis proceritate & jaculandi peritia cæterarumque virtutum singulari excellentia collaudaretur, eas sibi naturæ dotes magis pulchras esse quam bonas, quippe patri invisas & invidiosas. itaque se cum patre ambulantem scipsum supprimere solere atque demittere, ne illo major videretur: & in venatione cum patre jaculantem data opera aberrare, ut qui patrem gloriæ studiosiorem norit, quam ut alios ferret sibi laudem ex istis comparare. Deinde super ea re tormentis interrogatus, remisso cruciatu illud addidit, Alexandrum cum fratre suo Aristobulo statuisse in venatione patrem insidiis perimere, & tum patrato facinore Romam ad petendum regnum perfugere. Repertæ sunt præterea Alexandri ad fratrem literæ, in quibus de patre conquerebatur, qui inique Antipatro regionem daret, ex qua ducenta talenta ad eum redirent. Hic continuo sibi visus Herodes certum aliquod habere argumentum suspicionis, quam de pueris conceperat, Alexandrum comprehendi & in vincula tradi jubet. Deinde ne sic quidem molestus esse desinebat, partim quia auditis non multum fidei adjungebat, partim quia rem perpendendo nihil apparebat cur deberet ab illis per insidias appeti, sed videbat querimonias esse & contentiones juveniles, neque credi posse ut qui patrem interfecerat palam Romam proficisceretur. Quapropter majus argumentum culpæ filii habere volebat, & sollicitus erat ne eum inconsideratius in vincula dedisse videretur. Itaque summos amicorum Alexandri eousque excruciavit ut multos ne-

Multi ex Alexandri amicis in tormentis necati.

Quidam, tormentorum vim non perferens, Alexandrum accusat.

Alexander in vincula conjicitur.

τροφαῖς καὶ τῇ [e] παιδίᾳ παραγεγόνει, καὶ τὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ συνδιέτριβεν ἀποδημίαν. περιῄτητο δὲ καὶ τούτους [f] ἡδέως μὲν ἂν καὶ χεῖρον· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ κατ' ἀνδρῶν οὕτως ἀσήμων ἔχειν τὴν ἄχρι τοσούτου παρρησίαν, τήν τε τιμὴν καὶ τὸ [g] δυνάμενον κωλύειν [h] ἁμαρτάνοντα περιαιρούμενος.

δ'. Ἦν δὲ τούτων ἁπάντων αἴτιος Ἀντίπατρος, ὃς, ἐπειδὴ τὸ νενοσηκὸς τῆς τοῦ πατρὸς παρρησίας κατέμαθεν, ἐκπάλαι μὲν συνεδρεύων αὐτῷ προσέκειτο, καὶ μᾶλλον ἐδόκει τι περαίνειν, εἰ τῶν ἀντέχειν δυναμένων ἕκαστος ὑπεξαιρεθείη. τότε γοῦν τῶν περὶ τὸν Ἀνδρόμαχον ἀπελαθέντων λόγου καὶ παρρησίας, πρῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσους ᾤετο πιστοὺς Ἀλεξάνδρῳ, βασάνοις ἀνέκρινεν, εἴ τι κατ' αὐτοῦ τολμηθὲν εἰδείησαν. οἱ δὲ ἀπέθνησκον, οὐδὲν ἔχοντες λέγειν. [i] τὸ δὴ ἦν φιλονεικίας αἴτιον, εἰ μή τι τοιοῦτον εἶεν [k] ἐνὸν κακῶς εὑρίσκοιτο· καὶ δεινὸς [l] Ἀντίπατρος τὸ μὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναίτιον εἰς ἐγκράτειαν καὶ πίστιν διαβαλεῖν, ἐπιπαροξύνειν δὲ ζητεῖν ἐκ πλειόνων τὸ λανθάνον τῆς ἐπιχειρήσεως. καί τις ἐν πολλοῖς τοῖς βασανιζομένοις εἶπεν, ὡς [m] εἰδείη τὸν νεανίσκον λέγοντα πολλάκις, ὅταν ἐπαινούμενος αὐτὸς τύχοι τό τε σῶμα ὡς εἴη μέγας, καὶ τὴν τοξικὴν εὔστοχος, καὶ τἄλλα τὰ πρὸς ἀρετὴν ὑπὲρ ἅπαντας, [n] ὅτι ταῦτα αὐτῷ καλὰ μᾶλλον ἤπερ ἀγαθὰ παρὰ τῆς φύσεώς ἐστιν· ἄχθεσθαι γὰρ ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέρα καὶ φθονεῖν. αὐτός τε [o] ὅταν μὲν ἅμα περιπατοίη συστέλλειν αὐτὸν, καὶ [p] καθαιρεῖν ὡς μὴ [q] μεῖζον ὁρῷτο· τοξεύων δὲ ἐν ταῖς κυνηγεσίαις ἐκείνου παρόντος [r] ἀπὸ σκοποῦ ῥίπτειν. τὴν γὰρ [s] φιλοτιμίαν εἰδέναι τοῦ γεγεννηκότος, [t] τούτων εὐδοκιμούντων. [v] βασανιζόμενος οὖν τοῦ λόγου, καὶ προσγινομένης ἀνέσεως τῷ σώματι, προσετίθει, ὅτι, καὶ συνεργὸν [x] ἔχων τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον, [y] βουλεύσαιτο ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ἀνελεῖν τὸν πατέρα, καὶ [z] φεύγειν εἰς Ῥώμην, ἐπειδὰν τοῦτ' αὐτῷ πραχθῇ, τὴν βασιλείαν αἰτησόμενος. εὑρέθη δὲ καὶ γράμματα τοῦ νεανίσκου πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐν οἷς ἐμέμφετο τὸν πατέρα μὴ δίκαια [a] ποιεῖν, Ἀντιπάτρῳ χώραν ἀπονέμοντα πρόσοδον διακοσίων ταλάντων φέρουσαν. ἐπὶ τούτοις εὐθὺς μὲν [b] ἔδοξέ τι πιστὸν ἔχειν Ἡρώδης, ὡς ᾤετο, [c] κατὰ τῆς τῶν παίδων ὑποψίας· καὶ συλλαβὼν ἔδησε τὸν Ἀλέξανδρον. αὖθις δὲ οὐκ [d] ἀνῆκε χαλεπὸς ὢν, τὰ μὲν ἤδη οἷς ἤκουσεν ἄγαν πεπιστευκώς· ἀναλογιζομένῳ [e] δὲ ἄξιον μὲν ἐπιβουλῆς ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἐφαίνετο, μέμψεις δὲ καὶ νεανικαὶ φιλοτιμίαι, [f] καὶ τὸν κτείναντα φανερῶς εἰς τὴν Ῥώμην ὁρμᾶν ἀπίθανον. ἠξίου δὲ καὶ μεῖζόν τι λαβεῖν τῆς περὶ τὸν υἱὸν παρανομίας τεκμήριον, καὶ φιλόνεικος ἦν μὴ δόξαι προπετῶς τὰ δεσμὰ κατεγνωκέναι. τῶν δὲ φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου βασανίζων τοὺς ἐν τέλει, διέφθειρεν αὐτῶν οὐκ ὀλί-

e Παιδίᾳ] Lege παιδείᾳ. COCC.
f Ἡδέως μὲν] Ἡδέως μὲν ἂν καὶ τούτους, ὑπὸ *Vat.* & *Han.* à pr. m.
g Δυνάμενον κωλύειν] Δυνάμενον λύειν *Vat.*
h Ἁμαρτάνοντα περιαιρούμενος.] Ἁμαρτάνοντας *in libris.*
i Τὸ δὴ ἦν] *L. B.* τῷ δὴ ἦν.
k Ἐνὸν κακῶς εὑρίσκοιτο·] Ἐνιὸν *Busb.*
l Ἀντίπατρος τὸ μὲν] *Lugd. Bat.* melius videtur legisse Ἀντίπ. ὢν, τὸ μὲν &c. ut ita *innocentia* & *fides* opponantur, non vero *fides* & *innocens*; mavult tamen *Coccejus* Ἀντίπ. ἦν τὸ μὲν &c. HAV.
m Εἰδείη τὸν νεανίσκον] Οἶδε *Busb.*
n Ὅτι ταῦτα αὐτῷ καλὰ] Ὅτι ταῦτα αὐτῷ τὰ καλὰ, λυπηρὰ μᾶλλον *Busb.* ὅτι ταῦτα αὐτῷ κακὰ μᾶλλον ἤπερ *Vat.*
o Ὅταν μὲν ἅμα περιπατοίη] Ὅταν μὲν περιπατοίη *Vat.* & *Han.* à prima manu. *Lugd. Bat.* o. μ. α. περιπατοίη.
p Καθαιρεῖν] *Gen.* καθαίρων· forte καθαιρεῖν à καθαιρέω· καθαίρειν enim à καθαίρω hic non quadrat. SPANH. & COCC. Atque ita edidit *Hudsonus*. *L. B.* καθαιρεῖν.
q Μεῖζον] *L. B.* μείζων.
r Ἀπὸ σκοποῦ ῥίπτειν.] Ita edendum censui. ἀποσκοπεῖ in *libris.* si quis ἀποσκοπὸς malit, per me licet.
s Φιλοτιμίαν] *L. B.* in *Marg.* habet κενοδοξίαν.
t Τούτων] Forte περὶ τῶν. COCC.

v Βασανιζόμενος οὖν τοῦ λόγου,] Βασανιζομένῳ τῷ τε λόγῳ *Vat.* & *Han.* à pr. m. βασανιζομένου . . . τῷ λόγῳ *L. B.* βασανιζομένου οὖν τοῦ λόγου mavult *Coccejus.*
x Ἔχων τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον,] Ita *Vat.* *Lugd. Bat.* & *Han.* à pr. m. ἔχειν in *Editis Aliisque.*
y Βουλεύσαιτο] Eo modo *Bas.* atque ita fere *Zonaras*, προσετέθει δὲ, ὡς [δ' ὅτι *Busb.* *Vat.* & *Han.* à pr. m.] καὶ βουλεύσαιτο σὺν Ἀριστοβούλῳ ἐν κυνηγεσίῳ ἀνελεῖν τὸν πατέρα καὶ εἰς Ῥώμην φυγεῖν, τὴν βασιλείαν μεταλαβησόμενος. *Epiphanius* vertit, *addebat, quod patrem Aristobulum conscium haberet, ut in venatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumque peterent.* antea editum erat, sensu plane mutilo. Ἀριστόβουλον ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας φεύγειν εἰς Ῥώμην.
z Φεύγειν] *L. B.* φεύγειν.
a Ποιεῖν,] *L. B.* ποιεῖ.
b Ἔδοξέ τι πιστὸν] *L. B.* τι delet.
c Κατὰ τῆς] *L. B.* τῆς περί.
d Ἀνῆκε χαλεπὸς ὤν,] Ἀνίει *Busb.* & *Lugd. Bat.*
e Δὲ ἄξιον μὲν ἐπιβουλῆς] Γὰρ *Han.* *L. B.* *Busb.* & *Vat.*
f Καὶ τὸν κτείναντα] Καὶ τὸν πατέρα κτείναντα *Busb.* καὶ κτείναντας legisse videtur *Epiphan.*

ὀλίγυς, ὐδὲν εἰπόντας [g] ὧν ἐκεῖνος ᾤετο. πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιῦτον ἑτοιμότητος ὔσης, καὶ φόβου καὶ ταραχῆς περὶ τὸ βασίλειον, εἷς τις τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν ταῖς ἀνάγκαις ἐγένετο, διαπέμψασθαι ἔφη τοῖς ἐν Ρώμῃ φίλοις τὸν Ἀλέξανδρον, ἀξιοῦντα κληθῆναι θᾶττον ὑπὸ Καίσαρος, ἔχειν [h] δὲ αὐτὸ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνεσκευασμένην μηνῦσαι, Μιθραδάτην τὸν βασιλέα Πάρθων τῷ πατρὸς ᾑρημένου κατὰ Ρωμαίων φίλον· εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι [i] παρεσκευασμένον.

ε'. Τύτοις ἐπίστευσεν Ἡρώδης, καί τινα παραμυθίαν τῆς προπετείας εἴληφεν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν χειρόνων κολακευόμενος. καὶ τὸ μὲν φάρμακον εὐθὺς ἐπισπουδάσαντι ζητεῖν ὐχ εὑρέθη, [k] τὴν δὲ ὑπερβολὴν τῶν κακῶν Ἀλέξανδρος ἐκ φιλονεικίας ἐπιρρῶσαι θέλων, εἰς μὲν ἄρνησιν ὐκ ἐτράπετο· μετῄει δὲ τὴν προπέτειαν τῷ πατρὸς ἁμαρτίᾳ μείζονι, τάχα δὲ καὶ διὰ τύτυ δυσωπῆσαι [l] βυλόμενος τὸ πρὸς τὰς διαβολὰς ἕτοιμον, ὐχ ἥκιστα δὲ εἰ καὶ ἔτυχεν πισθεὶς κακῶσαι αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν προῃρημένος. γράμματα γὰρ γράψας ἐν βιβλίοις [m] τέτταρσιν ἀπέστειλεν, ὡς ὐδὲν δεῖ βασανίζειν, ὐδὲ περαιτέρω χωρεῖν, γενέσθαι γὰρ τὴν ἐπιβυλὴν, καὶ [n] ταύτης συλλαμβάνειν τόντε Φερώραν καὶ τὺς πιστοτάτυς αὐτῷ τῶν φίλων, Σαλώμην δὲ καὶ νύκτωρ ἐπεισελθῦσαν [o] ἀκυσίως μιγῆναι· καὶ πάντας ἐπὶ ταὐτὸν ἥκειν, τῷ θᾶττον ἐκεῖνον ἐκποδὼν ποιησαμένυς, ἄδειαν τῆς ἀεὶ προσδοκίας ἔχειν. ἐν τύτοις καὶ Πτολεμαῖος διεβέβλητο καὶ [p] Σαπίννιος, οἱ πιστότατοι τῷ βασιλεῖ. [q] καὶ τί γὰρ ἢ καθάπερ λύττης τινὸς ἐμπεσύσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι τεθήροντο, μήτ' ἀπολογίας μήτ' ἐλέγχυ τόπον [r] ὡς ἀληθείας ἐχόντων, ἀλλ' ἀεὶ γενομένης ἀκρίτυ τινὸς εἰς ἀπαραίτητος ἀπωλείας. καὶ τῶν μὲν δεσμὰ, τῶν δὲ [s] θάνατον, τῶν δὲ τὸ ταῦτα μέλλειν ἐπ' αὐτοῖς ὀδυρομένων, ἡσυχία τε καὶ κατήφεια τὸ βασίλειον ἀπεκόσμει τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. καὶ χαλεπὸς ἦν Ἡρώδῃ πᾶς ὁ βίος ἐκτεταραγμένος, καὶ τὸ μηδενὶ πιστεύειν μέγα τῆς προσδοκίας κόλαστήριον ἔχοντι. πολλάκις γοῦν ὡς ἐπανιστάμενον αὐτῷ τὸν υἱὸν, ἢ καὶ ξιφήρη παρεστῶτα διὰ φαντασίας ἐλάμβανεν. ὕτως ἡ ψυχὴ, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πρὸς τύτῳ γινομένη, πάθος ἀνεμάξατο μανίας καὶ ἀγνοίας ὐκ ἧττον. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐκεῖνον εἶχεν ὕτως.

ς'. Ἀρχέλαος δὲ ὁ τῶν Καππαδόκων βασιλεὺς, [t] ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὸν Ἡρώδην, ἀγωνιῶν τι ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς καὶ τῷ νεανίσκυ, καὶ συναλγῶν ἀνδρὶ φίλῳ τῆς ἐπὶ τοσόνδε ταραχῆς, ἧκεν [v] ὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος τὰ πράγματα. καὶ καταλαβὼν ὕτως ἔχοντα, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν ἢ φάναι γενέσθαι τι προπετῶς αὐτῷ τελέως ἀνοίκειον εἰς τὸν καιρὸν ἡγήσατο. φιλονεικήσειν γὰρ κεκακωμένον, καὶ μᾶλλον ἀπολογεῖσθαι συνιδόντα πλείονος ὀργῆς ἀναπλησθήσεσθαι. [x] μετῄει δὲ πρᾶξιν ἑτέραν [y] εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἠτυχημένων, [z] ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ, κἀκεῖνον ἐπιεικῆ λέγων,

càrit, nec tamen quicquam extorserit eorum quæ exspectabat. Huic ille rei dum vehementer incumbit, & regia timorum turbarumque plena est, fuit juvenis quidam, qui, ubi tormenta ei admota erant, fatebatur, Alexandrum Romam ad amicos literas misisse, ut se curarent à Cæsare cito accersendum, habere se novas adversus eum res, quas ei indicare vellet, videlicet suum patrem cum Mithradate Parthorum rege amicitiam contra Romanos coiisse: atque illud adjecit, Alexandrum habere paratum venenum Ascalone.

Alteri etiam extorquetur confessio.

5. His rebus credidit Herodes, & in iis malis nonnullam temeritatis suæ consolationem cepit, sibiipsi assentando & majora esse quam erant mala persuadendo. Verum non est inventum venenum, licet diligentissime quærendum curaverit; neque tamen id negavit Alexander, ut qui de industria malorum magnitudinem augere vellet: sed patris temeritatem majori adhuc crimine incitavit, forsan ut hoc ipso facilitatis in calumniis fidem habendo pudorem ei incuteret, non minima tamen dedita opera, ut, si forte crederetur, ipsum cum tota regia malis exagitaret. Dimisit enim quaternas literas, in quibus significabat, "nihil opus esse "tormentis, neque procedendum ulterius, quip-"pe quod ipse insidias fecerit, & quidem socio "Pherora & regiorum amicorum fidissimis; Sa-"lomen quoque ad se venisse noctu & secum per "vim concubuisse: atque omnium conatus eo "tendere, ut regem de medio tollerent, atque "ita perpetuo metu liberarentur". Inter cæteros etiam accusabantur Ptolemæus & Sapinnius, qui regi fidelissimi habiti sunt. Quid enim multis? haud aliter ac si rabies eos occupasset, in se invicem efferabantur qui aliquando fuerant amicissimi, cum neque sui defendendi neque alios refellendi, ad veritatem patefaciendam, locum haberent, sed omnes nullo judicio neci darentur. atque dum alii vincula, alii necem, vel eorundem exspectationem deflerent, solitudo & mœstitia, pro præteriti temporis felicitate, regiam complebant. Itaque tota Herodis vita ei erat acerba, ut qui *perpetuo* turbaretur, &, quod nemini se auderet credere, tristi futuri exspectatione cruciaretur. Quinimo frequenter animo suo persuadebat, invadi se à filio, & eum stricto gladio astare. adeo ut, dum in ea cogitatione dies noctesque versatur, non secus ac furiosus & mente captus bacchiaretur. Atque ita quidem ille se habebat.

Alexander, quo magis Herodem irritaret, insidias Pherorae esse fatetur.

Conjurationis socios indicat, viros regi fidissimos.

Herodem vitæ tædet.

XII.

6. Ubi autem ista de Herode intellexit Archelaus Cappadocum rex, & de filia & de adolescente sollicitus, amicique vicem dolens qui in tantas inciderit turbas, *Hierosolyma* profectus est de industria ut res componeret. Cumque eum *sicut audiverat* affectum invenisset, tempori nequaquam congruere existimavit, ut eum reprehenderet aut temeritatis argueret. fore enim ut ille æger animi irritaretur, & quo majori studio semet excusaret ira vehementiori exardesceret. Quapropter alia via aggressus est ad ea quæ tam male cecciderant emendanda, adolescenti quidem succensendo, & He-

Archelaus astute agit, ut Alexandrum patri reconciliet.

g Ὧν ἐκεῖνος ᾤετ.] Οἷον ἐκεῖνος Zonar.
h Δὲ αὐτῷ] Γὰρ *Hen. Busb.* & *Vat.*
i Παρεσκευασμένον.] *L. B.* κατεσκευασμένον.
k Τὴν δ' ὑπερβολὴν] Διὰ δὲ τὴν τῶν κακῶν ὑπερβολὴν ὁ Ἀλέξανδρος φιλονεικῶν· [illegible] Zonar.
l Βυλόμενος] Κατασκευαζόμενος *Busb.*
m Τέτταρσιν] *L. B.* τέτταρσι.
n Ταύτης] *L. B.* ταύτην.
o Ἀκυσίως μιγῆναι] Ita lego (atque huic jam lectioni accedit auctoritas optimi codicis *Lugd. Bat.*) ἀκυσί in libris *Editis* & plerisque *MSS.* αὐτῷ μιγῆναι ἄκυσι *Busb.* αὐτῷ μιγῆναι καὶ ἄκυσι *Zonar.*
p Σαπίννιος,] Σαπίνιος *Busb.* Σαπφίνιος *Gall.* in *Epiphanii* versione *Sapphinius.*
q Καὶ τί γὰρ] Ita legendum censui, prout supr. §. 3. καὶ τί γὰρ ἢ in *Editis* & *MSS.* plenius καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ, *quid enim aliud nisi*, vel *quid enim aliud quam.*
r Ἕως] *L. B.* ὡς. *Cocc.* ὥστε.
s Θάνατον,] Θάνατος in *libris.* in *L. B.* θανάτυς.
t Ὡς ἐπύθετο] Illud ὡς abest *Hen.* & *Vat.*
v Οὐκ ἐν] Abest à *L. B.*
x Μετῄει δὲ πρᾶξιν ἑτέραν] Μετῄει δ' ἑτέραν *Busb.*
y Εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν] Illud εἰς, quod sensus postulare videtur, clare addit *Lugd. Bat.* itaque ex illo expressimus. HAV.
z Ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 25. §. 3. SPANH.

ἀ δυ-

Herodem hominem æquum esse pronunciando, qui nihil temere fecisset. atque illud insuper adjecit, se filiæ suæ & Alexandri matrimonium dissoluturum, ac ne filiæ quidem jure parsurum esse, si quid ea sciret quod Herodi non indicasset. Rex autem ubi Archelaum (quem sibi adversaturum putabat) à se stare vidit, suique in gratiam tantam præ se ferre iracundiam, aliquantulum de acerbitate sua remisit, & dum putaret jure facta videri quæ fecisset, paulatim animum paternum induit. Jamque in utramque partem miserandus erat. cum quidem nonnulli conjectas in Alexandrum calumnias refellebant, turbabatur; cum vero Herodem defendebat Archelaus, ad fletum convertebatur, graviterque dolore affectus erat: eò usque ut eum oraverit, ne connubium dissolveret, neque adeo juveni ob maleficia irasceretur. Itaque ubi paulo æquiorem factum vidit Archelaus, vertit in amicos calumnias, ab iis dicens corruptum Alexandrum, qui juvenis esset, neque malitiam sentiret: & suspicionem etiam magis in *regis* fratrem detorsit. nam cum Pheroras etiam in Herodis indignationem incurrisset, ille, cum neminem haberet per quem cum rege in gratiam redire posset, videns magnam esse Archelai auctoritatem, cum adiit atratus, omniaque signa de salute desperantis præ se ferens. Tum Archelaus supplicis preces admisit, fieri tamen posse negavit, ut tantam regis iram cito restingueret; proinde præstare, ut ipse ab illo veniam petitum iret, seque totius mali auctorem esse confiteretur. ita enim immodicam *regis* iram interquieturam, se vero tum in auxilium commode adfuturum. Cum autem hæc ei persuasisset, perfecit ut pax utrique componeretur. atque ita juvenis præter opinionem crimine sublevatus est, & Pheroram Herodi reconciliavit: deinde se in Cappadociam recepit, Herodi ut temporibus illis gratior quam quisquam alius. adeo ut cum muneribus pretiosissimis honoraverit Herodes, & in aliis magnificus fuerit, cumque pro summo amico habuerit. Pepigit etiam iturum se Romam, quoniam de suis negotiis ad Cæsarem scripsisset: iveruntque una Antiochiam usque: & litem ibi composuit Herodes inter Archelaum & Titium Syriæ * præsidem; atque ita in Judæam reversus est.

Archelaus in Herodis amicos Alexandri crimina transfert.

Herodes cum Alexandro & Pherora redit in gratiam.

Herodes comitatur Archelaum Antiochiam usque, & lites componit inter Archelaum & Titium.

τῷ μηδὲν ἐκ προπετείας ἐργάσασθαι. τόν τε γάμον διαλύσειν ἔφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μηδ᾽ ἂν τῆς θυγατρὸς φείσασθαι· [a] δικαίως εἴ τι συνειδυῖα τούτῳ μὴ κατεμήνυσεν. τοιούτου δ᾽ ὄντος [b] Ἀρχελάου καὶ παρὰ προσδοκίαν [c] ὃν ὁ Ἡρώδης ᾤετο, [d] τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ἐπιδεικνυμένου, μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς τῆς χαλεπότητος, καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ δικαίως δοκεῖν τὰ πεπραγμένα πεποιηκέναι, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τοῦ πατρὸς ἀντιμεθίστατο πάθος. [e] οἰκτρὸς δ᾽ ἦν ἐν ἀμφοτέροις, ὅτι μὲν ἀπελύοντό τινες τὰς τοῦ νεανίσκου διαβολὰς εἰς ὀργὴν ἐκπαρεχθόμενος, ἐπειδὴ δ᾽ Ἀρχέλαος συγκατηγοροίη, πρὸς δάκρυα καὶ λύπην οὐκ ἀπαθῆ μεθιστάμενος· ἐδεῖτο γοῦν ἐκείνου μὴ διαλύειν τὸν γάμον, ὀργῆς τε ἔλαττον ἔχειν, ἐφ᾽ οἷς ὁ νεανίσκος ἠδίκηκεν. Ἀρχέλαος δὲ, παραλαβὼν ἐπιεικέστερον, εἴς τε τοὺς φίλους μετέφερεν τὰς διαβολάς, ἐκείνους εἶναι λέγων νέον ὄντα καὶ κακοηθείας ἀναίσθητον διαφθεῖραι· τόν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ μᾶλλον εἰς ὑποψίαν καθίστη. τοῦ γὰρ Ἡρώδου χαλεπῶς καὶ πρὸς τὸν Φερώραν ἔχοντος, ὁ μὲν ἀπορίᾳ τοῦ διαλλάξαντος, Ἀρχέλαον ὁρῶν μάλιστα δυνάμενον, αὐτὸς [f] τυχὼν πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο [g] μελανείμων, καὶ πάντα τὰ σημεῖα τῆς οὐ μικρὸν ἀπωλείας ἔχων. Ἀρχέλαος [h] τε οὔτε ὑπερεῖδεν τὴν ἔντευξιν, οὔτ᾽ ἔφη δυνατὸς εἶναι ταχὺ μεταπείθειν οὕτως ἔχοντα τὸν βασιλέα· βέλτιον δ᾽ εἶναι αὐτὸν προσιέναι καὶ δεῖσθαι, τῶν πάντων αἴτιον αὐτὸν ὁμολογοῦντα. [i] λωφήσειν γὰρ οὕτως τοῦ θυμοῦ τὸ περιττὸν, αὐτὸς δὲ [k] συλλήψεσθαι παρών. τοῦτο δὲ [l] πεισθέντος αὐτοῦ, [m] σὺν ἀμφοτέροις ἦν διαπεπραγμένον. αἵ τε διαβολαὶ παρὰ δόξαν ἀφῄρηντο τοῦ νεανίσκου, καὶ Φερώραν Ἀρχέλαος διαλλάξας, οὕτως εἰς Καππαδοκίαν ἀπῄει, κεχαρισμένος, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῷ τότε περιστάσει τῶν καιρῶν, Ἡρώδῃ γενόμενος. ὅθεν καὶ [n] δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις, κἀν τοῖς ἄλλοις [o] μεγαλοπρεπὴς ἐν τοῖς μάλιστα φίλτατον ἡγησάμενος. ἐπεὶ καὶ συνθήκας εἰς Ῥώμην ἐλθεῖν, ἐπειδὴ περὶ τούτων ἐγεγράπτο Καίσαρι, καὶ μέχρις Ἀντιοχείας ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρῆλθον. ἐκεῖ καὶ τὸν ἡγεμόνα Συρίας [p] Τίτιον, ἐκ διαφορᾶς Ἀρχελάῳ κακῶς ἔχοντα, διήλλαξεν Ἡρώδης, καὶ πάλιν εἰς Ἰουδαίαν ὑπεστρέφετο.

XIII.

CAP. IX.

De Trachonitarum defectione. Quomodo Syllæus Herodem apud Cæsarem accusavit: utque Herodes, iratum habens Cæsarem, Nicolaum Romam mittere decrevit.

ΚΕΦ. θ΄.

Περὶ ἀποστάσεως τῶν Τραχωνιτῶν. ὡς Ἡρώδου κατηγόρησεν ὁ Συλλαῖος ἐπὶ Καίσαρος· καὶ ὡς Ἡρώδης, ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἔγνω εἰς Ῥώμην Νικόλαον ἀποστέλλειν.

POstquam autem Romam ivit, & inde revenit, bellum ortum est adversus Arabas ob hujus-

Trachonitarum rebellio, ejusque causa.

ΓΕνομένῳ δ᾽ ἐν τῇ Ῥώμῃ, κἀκεῖθεν ἐπανήκοντι, συνέστη πόλεμος πρὸς τοὺς Ἄραβας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [q] οἱ κα-

a Δικαίως εἴ τι συνειδυῖα] Δικαίως abest *Vat.* & *Busb.*

b Ἀρχελάου] Ἀρχελάῳ reposui è *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.*

c Ὢν ὁ Ἡρώδης ᾤετο,] Ὢν Ἡρώδης *Vat.* ὡς ὁ Ἡρώδης *Hen.* à pr. m.

d Τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ] Τὸ δὲ πλέον ἐφ᾽ αὐτοῦ *Vat.* Ita interpretatur *Epiphanius*, ac si legisset καὶ πλέον αὐτῷ.

e Οἰκτρὸς δ᾽ ἦν] Ita lego cum *Cod. Busb.* (adstipulante jam *Lugd. Bat.*) οἰκτρὸς in reliquis.

f Τυχὼν] Forte τυχεῖν. COCC.

g Μελανείμων,] *Æschyl Eum.* v. 372. ὀρχηθμοῖς ἡμετέροις μελανείμοσιν. SPANH.

h Τε] *L. B.* δὲ

i Λωφήσειν γὰρ οὕτως] In *Editis Aliisque* ὠφελήσειν. veteri mendo, quod & codices obsedit *Epiphanii*, qui vertit, *quia prodessent hæc ad ejus indignationem mitigandam.* Verum cum ὠφελεῖν habeat *Busb.* λωφήσειν reposui, prout legendum esse docuit *Cotelerius* in *Notis* ad *Monumenta Eccl. Gr.* Vol. 2. p. 578. Μαλάξειν γὰρ οὕτω τὰ σπλάγχνα τῆς ὀργῆς *Zonar.* HUDS. Veram lectionem sine dubio repræsentat *Lugd. Bat.* ex quo illam recepimus, atque juxta eandem versionem *Hudsoni* interpolavimus; verterat enim ille: *ita ipsum immodicam regis iram diminuturum.* Λωφᾶν autem significat *respiro*, *laxo*, *interquiesco*, ut ita dicat pausam fore iræ regis, illumque a rabie se interim collecturum, atque quieturum. HAV.

k Συλλήψεσθαι παρών.] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Hen.* & *Zonar.* συλλέξεσθαι in *Editis*, nullo plane sensu.

l Πεισθέντος αὐτοῦ,] Πεισθέντος δὲ τοῦ Φερώρα *Busb.*

m Σὺν ἀμφοτέροις ἦν] *L. B.* συναμφότερα.

n Δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις,] Vid. *supr.* lib. 1. c. 25 §. 6. ἀντίδωρα δὲ αὐτῷ Ἡρώδης δωρεῖται, ταλάντων ἑβδομήκοντα δώροις &c. SPANH.

o Μεγαλοπρεπὴς] Ita cum *Cotelerio* in *Notis* ad *Mon Eccl. Gr.* vol. 2. p. 634. μεγαλοπρεπῶς in *libris* omnibus. *&* *omnibus magnifice ditavit* in versione *Epiphanii.*

p Τίτιον,] Ita rescripsi, prout exstat in *Cod. Mediceo* & plerisque *Epiphanii* libris *MSS.* atque apud *Strabonem*, l. 16. p. 515. Τίτιον in *Editis Aliisque.* quod male se habere post *Casaubonum* (in *Exercitt.* p. 136.) contra *Montacutium* (in *Apparatu*, p. 154.) ostendit *Ill. Card. Norisius* (adstipulante jam etiam *Lugd. Bat.*) in *Cenotaphiis Pisanis*, pag. 206. &c.

* *Præsidem;*] Procuratorem, *Epiphan.*

q Οἱ —— Ἡρώδῃ] Conf. sup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

r Τῶ-

κατοικοῦντες τὸν Τράχωνα, Καίσαρος ἀφελομένου Ζηνόδωρον καὶ προσθέντος Ἡρώδῃ τὴν χώραν, λῃστεύειν μὲν οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἔτι, γεωργεῖν δὲ καὶ ζῆν ἡμέρως ἠναγκάζοντο. [r] τοῦτο δ' οὖν ἐκείνοις οὐχ αἱρετὸν, οὐδὲ λυσιτέλειαν ἔφερεν ἡ γῆ πονούντων. ὅμως δὲ [s] κατ' ἀρχὰς μὲν, οὐκ ἐπιτρέποντος τοῦ βασιλέως, ἀπείχοντο τῶν εἰς τοὺς περιοίκους ἀδικημάτων. καὶ πολλὴ διὰ τοῦτο ἦν εὐδοξία τῆς ἐπιμελείας Ἡρώδου. πλεύσαντος δὲ εἰς τὴν Ῥώμην, ὅτε καὶ τοῦ παιδὸς Ἀλεξάνδρου κατηγόρει, καὶ παραθησόμενος Ἀντίπατρον τὸν υἱὸν παρεληλύθει Καίσαρι, λόγον ὡς [t] ἀπολωλὼς εἴη [v] διασπείροντες οἱ τὸν Τράχωνα νεμόμενοι, τῆς τε ἀρχῆς ἀπέστησαν, καὶ πάλιν ἐπὶ τὰ συνήθη τοὺς πλησιοχώρους [x] ἀδικεῖν ἐτρέποντο. τότε μὲν οὖν αὐτοὺς οἱ στρατηγοὶ, τοῦ βασιλέως ἀπόντος, ἐχειρώσαντο. [y] περὶ τετταράκοντα δέ τινες ἀρχιλῃσταὶ, [z] κατὰ δέος τῶν ἡλωκότων, ἐξέλιπον μὲν τὴν χώραν, εἰς δὲ τὴν Ἀραβίαν ἀφορμήσαντες, Συλλαίου δεξαμένου μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Σαλώμης γάμου, τόπον τε ἐρυμνὸν ἐκείνου δόντος, ᾤκησαν· καὶ κατατρέχοντες οὐ μόνον τὴν Ἰουδαίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Κοίλην Συρίαν ἅπασαν ἐλῄζοντο, παρέχοντος ὁρμητήρια τοῦ Συλλαίου, καὶ κακῶς [a] ποιοῦσιν ἄδειαν. Ἡρώδης δὲ, ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, ἔγνω πολλὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ κεκακωμένα· καὶ τῶν μὲν λῃστῶν ἐγκρατὴς οὐ δυνάμενος γενέσθαι διὰ τὴν ἀσφάλειαν, ἣν ἐκ τῆς τῶν Ἀράβων προστασίας ἐπορίζοντο, χαλεπῶς δὲ ἔχων αὐτὸς τῶν ἀδικημάτων, [b] περιελθὼν τὸν Τράχωνα, τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἀπέσφαξεν. ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι καὶ μᾶλλον πρὸς ὀργὰς ὧν [c] ἐπεπόνθεισαν, ὄντος αὐτοῖς καὶ νόμου παντὶ τρόπῳ [d] ἐπεξιέναι τοὺς τῶν οἰκείων φονεῖς, ἀνυποστόλως τὴν Ἡρώδου πᾶσαν ἄγοντες καὶ φέροντες διετέλουν. ἐκεῖνος δὲ διελέγετο περὶ τούτων τοῖς [e] Καίσαρος ἡγεμόσιν Σατουρνίνῳ τε καὶ Οὐολουμνίῳ, [f] ἐπὶ κολάσει τοὺς λῃστὰς ἐξαιτούμενος. ὅθεν ἔτι καὶ μᾶλλον ἰσχυρῶς ἐχόντων, πλείους μὲν ἐγένοντο, πάντα δὲ ἐπίφοβον ἐπανεστήσαν, τῆς Ἡρώδου βασιλείας χώραν καὶ κώμας πορθοῦντες, καὶ τοὺς λαμβανομένους τῶν ἀνθρώπων [g] ἀποσφάττοντες, ὡς εἶναι πολέμῳ τὴν ἀδικίαν [h] ἐοικυῖαν. ἐγεγόνεισαν γὰρ ἤδη περὶ χιλίους· ἐφ' οἷς ἀχθόμενος Ἡρώδης, τούς τε λῃστὰς ἐξῄτει, καὶ χρέος ὃ διὰ Συλλαίου δανείσας ἔτυχεν Ὀβόδᾳ, τάλαντα [i] ἑξήκοντα, παρῳχηκυίας αὐτῷ τῆς προθεσμίας, ἀπολαβεῖν ἠξίου. Συλλαῖος δὲ τὸν μὲν Ὀβόδαν παρεωσμένος, αὐτὸς δὲ ἅπαντα διοικῶν, τούς τε λῃστὰς ἔξαρνος ἦν μὴ κατὰ τὴν Ἀραβίαν εἶναι, καὶ περὶ τῶν χρημάτων ἀνεβάλλετο, περὶ ὧν ἐπί τε Σατουρνίνου καὶ Οὐολουμνίου τῶν Συρίας ἐπιστατούντων, ἐγένοντο λόγοι. πέρας δὲ [k] συνέθεντο δι' ἐκείνων ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα, τά τε χρήματα τὸν Ἡρώδην ἀπολαβεῖν, [l] καὶ τοὺς ἀλλήλων ἐν ἑκατέρᾳ τῇ βασιλείᾳ. καὶ παρὰ μὲν Ἡρώδῃ, τῶν Ἀράβων οὐδεὶς εὑρέθη τὸ σύνολον, οὔτ' ἐπ' ἀδικίας, οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον· οἱ δ' Ἄραβες ἠλέγχοντο τοὺς λῃστὰς παρ' αὐτοῖς ἔχειν.

β'. Διελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας ὁ Συλλαῖος, οὐδὲν τῶν δικαίων [m] πεποιηκὼς, εἰς Ῥώμην ἀνέρχεται.

modi causam. Incolæ Trachonis, postquam Cæsar eam regionem, Zenodoro ademptam, Herodi attribuerat, amplius quidem latrocinari nequibant, terram vero colere & quiete vivere cogebantur; id quod eis parum placebat, † nec admodum idoneum agriculturæ solum *hab. bant*. veruntamen à principio, rege eos coërcente, finitimos nullis lacessebant injuriis. qua ex re Herodes magnam diligentiæ laudem adeptus est. Illo autem Romam profecto, cum & puerum Alexandrum accusabat, & Antipatrum suum filium commendaturus Cæsarem adibat, Trachonis incolæ mortuum esse Herodem sermonibus divulgarunt, rebellaruntque, & iterum finitimum agrum, ut ante consueverant, diripere & vastare cœperunt. At tum regii duces, absente ipso, eos domuerunt. Cæterum fuerunt circiter quadraginta latronum principes, qui, captorum exemplo territi, ex iis finibus cesserunt, seque in Arabiam receperunt, & à Syllæo, postquam is à Salomes conjugio aberraverat, accepti sunt, qui eis locum munitum dedit: qua habitatione usi, cœperunt non solum Judæam incursare, verum etiam universam Cœlen-Syriam, receptum & præsidium maleficis sceleratisque præstante Syllæo. Herodes autem, Roma reversus, comperit eos gravia damna suis intulisse: & quoniam latronibus ipsis potiri nequibat, quippe securitate ex Arabum tutela fretis, eas contumelias ægre ferens, Trachonem obiit, & latronum consanguineos necavit. Ea res, quam pro gravi injuria habuerunt, tanto reddidit irritatiores, præsertim quod legem habebant, quæ suorum interfectores omnibus modis ulcisci juberet: adeo ut, quicunque tandem sequuturus esset eventus, ex universa Herodis ditione prædas agere eamque diripere non cessarint. Ille vero, hac de re loquutus cum Saturnino & Volumnio, Cæsarianis ducibus, latrones ad supplicium deposcit. Quamobrem latrones seipsos magis etiam confirmare, & numero aucti omnia perdere, loca pagosque Herodiani regni vastando, hominesque quos ceperant interficiendo: adeo ut hujusmodi incursiones bellicis similes essent. homines enim jam circiter mille erant. Quam rem moleste ferens Herodes latrones deposcebat, & sexaginta talenta exigebat, quæ Obodæ per manus Syllæi mutua dederat, quorumque dies transacta jam erat. At Syllæus, qui Oboda rejecto omnia regebat, negare in Arabia esse latrones, & pecuniæ solutionem differre: qua de re curam Saturnino & Volumnio, qui tum Syriæ * præessent, disceptatum est. Tandem vero, illis ita decernentibus, convenit, Herodi intra dies triginta pecuniam solutum iri, & utrumque alterius homines redditurum, quos in suo regno haberet. Atque Herodes quidem neminem omnino Arabem habere compertus est, neque ob maleficium, neque ob aliam causam: at Arabes convicti sunt habere in suis finibus latrones.

Latrones à Syllæo recepti.

Eos ad supplicium deposcit Herodes.

2. Cæterum cum jam elapsa esset dies præstituta, Syllæus, antequam aliquid eorum quæ debebat

XIV. *Syllæus, cum promissis non stetisset, Romam proficiscitur.*

r Τοῦτο δ' οὖν] Τὸ δ' ἦν Bush. & Vat.

† *Nec admodum idoneum agriculturæ solum* habebant.] Neque terra respondebat laboribus. *Gelen.*

s Κατ' ἀρχὰς μὲν,] Διὰ εἶδος τοῦ βασιλέως Bush.

t Ἀπολωλὼς εἴη] Ita rescripsi è *Cod. Gall.* (corrigente quoque sic *Cocceio*) cum ἀπολωλὼς & mox περιόδφοι antea editum esset. διαδίδοι λόγος ὡς ἀπολωλὼς εἴη. διασπείροντες οἱ τὸν Τρ. Bush.

v Διασπείροντες] Διασπείραντες. COCC.

x Ἀδικεῖν ἐτρέποντο.] Hæc pro ἀδικεῖν ἐτρέποντο in *Cod. Bush.* ἐτράποντο *Gall.*

y Περὶ τετταράκοντα] Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *ex quibus* XL. *principes latronum cum cognatione sua à Trachone proviac.*

z Κατὰ δέος] *Gen* τοῦ ϑ.

a Ποιοῦσιν ἄδειαν.] Ποιοῦντος *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

b Περιελθὼν τὸν Τράχωνα,] Εισελθὼν *Bush* & *Lugd. Bat.*

c Ἐπεπόνθεισαν,] Ἐπεπόνθεσαν [illegible] *Bush.*

d Ἐπεξιέναι] Ita cum *Cod. Bush.* (& *Cocceio*) ἐπεξιέναι in Editis *Aliisque*.

e Καίσαρος —— Οὐολουμνίῳ.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 27. §. 2. & infr. c. 10. §. 8. SPANH.

f Ἐπὶ κολάσει] Eo plane modo *Vat.* τῇς ἐπὶ κολ. in *reliquis.*

g Ἀποσφάττοντες] Ἀποσφάξοντες *Bush.* ἀπεσφάξαν *Vat.*

h Ἐοικυῖαν.] *Gen.* ἐρημίαν.

i Ἑξήκοντα,] Πεντακόσια *Bush.* non ita in *cæteris*, aut in *Epiphanii* libris.

* *Præessent*,] *Sc.* non æquata potestate & imperio. cum Saturninus id temporis esset Legatus Proprætor Syriæ, Volumnius vero tantum Procurator ejusdem provinciæ, ut ostendit *Norisius in Cenotaph. Pis.* p. 206. & *Pagi* ad *Ann Baronii*, p. 30.

k Συνέθεντο δι' ἐκείνων] Συνέθεντο *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Καὶ τοὺς ἀλλήλων] Καὶ τοὺς ἀλλήλων ἑκατέρῳ ἀποκαταστῆναι τῇ βασιλείᾳ *Bush.* quo sane modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& eos qui de utraque regno aufugissent invicem reddere.*

m Πεποιηκὼς,] Πεποιηκὼς, ἀλλ' εἰς P. *Bush.*

bat fecisset, Romam profectus est. Herodes vero exsequebatur redditionem pecuniarum & latronum qui apud Arabas erant, Saturnino & Volumnio permittentibus ut contumaces etiam armis persequeretur. Atque exercitum habens in Arabiam eum duxit, septem mansiones triduo emensus. Et postquam ad præsidium, quod latrones habebat, pervenit, omnes primo impetu cepit, & locum *munitum*, qui Raëpta vocabatur, complanavit: aliorum vero nihil violavit. Cumque latronibus Arabes, Nacebo duce, subsidio venissent, prælium committitur: in quo pauci quidem ex Herodianis *desiderati sunt*, Arabum vero dux Nacebus una cum suorum circiter viginti quinque ceciderunt: reliqui in fugam compulsi sunt. Isto autem de illis sumpto supplicio, cum tria Idumæorum millia in Trachonitidem deportasset, regionis illius latrones coërcuit: totaque de re literas dedit ad duces qui erant in Phœnicia, quibus eos certiores fecit, quod nihil amplius, quam in contumaces Arabes *fieri* oportebat, ab eo actum fuisset. Et ista quidem illi, cum in ea diligenter inquirerent, vera esse comperiebant.

Herodis expeditio in Arabiam.

XV. *Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.*

3. Nuncii autem Romam celeriter ad Syllæum res gestas pertulerunt, &, ut fere fit, singulas in majus auxerunt. Ille vero, qui jam id consequutus erat ut Cæsari innotesceret, & forte tum circa palatium erat, his auditis, confestim mutata veste pullatus Cæsari indicatum ibat: Arabiam bello esse vexatam, & universum regis exercitum eversum ab Herode, qui regionem vastaverat. Ad hæc lachrymans querebatur, duo millia quingentos Arabiæ primarios cecidisse: eorumque ducem Nacebum occubuisse, amicum cognatumque suum: direptasque divitias, quæ Raëptis essent, contempto Oboda ut ad bellum sustinendum inferiore, quoniam nec ipse Syllæus, nec Arabum exercitus adesset. Cum istiusmodi verba faceret Syllæus, &, ut invidiosiorem redderet Herodem, illud etiam adjiceret, se eam profectionem suscepturum non fuisse, nisi Cæsarem putasset daturum operam, ut cum omnibus omnes pacem haberent, neque, si ipsum ibi adesse contigisset, faustum Herodi bellum futurum fuisse; his verbis irritatus Cæsar, quæsivit ab Herodis amicis qui aderant, & à suis, qui ex Syria venerant, hoc solum, an Herodes exercitum duxisset. id quidem cum illi fateri necesse haberent, Cæsar vero quam ob causam & quo pacto non auscultaret, cum ille magis ira exardescebat, tum scripsit acerbius Herodi, & inter alia, literarum summa hæc fuit, "Se eum aliquando in "amicis habuisse, nunc pro servo habiturum". Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabes. atque illi *literis ejus* elati neque prædones elapsos dediderunt, neque pecuniam solverunt, insuper & pascuis, quæ Herodis erant & ipsi conduxerant, gratis utebantur, quoniam Judæorum rex esset Cæsaris ira dejectus. Item Trachonitæ, hanc occasionem nacti, in Idumæorum præsidium consurgunt, atque una cum Arabibus latrocinantes, qui Idumæorum agrum populabantur, non solum lu-

Cæsar in Herodem irritatur.

Trachonitæ in eum insurgunt.

[n] ῥύσια δὲ τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρ' ἐκείνοις λῃστῶν Ἡρώδης ἐποιεῖτο, καὶ τῶν περὶ τὸν Σατουρνῖνον καὶ Οὐολούμνιον ἐπιτρεπόντων ἀγνωμονοῦντας [o] ἐπεξιέναι. στρατιάν τε ἔχων, προσήγαγεν εἰς τὴν Ἀραβίαν, τρισὶν ἡμέραις ἑπτὰ σταθμοὺς διανύσας. καὶ γενόμενος ἐπὶ τοῦ φρουρίου τοῦ τοὺς λῃστὰς ἔχοντος, [p] αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας αὐτούς, κατασκάπτει δὲ τὸ χωρίον, [q] Ῥαεπτὰ καλούμενον· τῶν δὲ ἄλλων [r] οὐδὲν ἐλύπησεν. ἐκβοηθησάντων δὲ τῶν Ἀράβων ἡγουμένου Νακέβου, μάχη γίνεται· καθ' ἣν ὀλίγοι μὲν [s] τῶν Ἡρώδου, Νάκεβος δὲ ὁ τῶν Ἀράβων στρατηγὸς, καὶ περὶ εἴκοσι πέντε τῶν σὺν αὐτῷ πίπτουσιν, οἱ δὲ ἄλλοι πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. ποινώμενος δὲ τούτους, τρισχιλίους [t] Ἰδουμαίων ἐπὶ τῇ Τραχωνίτιδι κατῴκισεν, [v] εἴργειν λῃστὰς τοὺς ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτων τοῖς ἡγεμόσιν ἔπεμπεν περὶ Φοινίκην οὖσιν, ἀποδεικνὺς ὅτι μηδὲν πλέον ὧν ἀγνωμονοῦντας ἐπεξελθεῖν ἔδει τοὺς Ἄραβας αὐτὸς πεπράχει. ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι πολυπραγμονοῦντες εὕρισκον οὐ ψευδόμενον.

γ'. Ἄγγελοι δὲ Συλλαίῳ καταταχήσαντες, εἰς Ῥώμην τὰ πεπραγμένα διεσάφουν, εἰς μεῖζον ὡς εἰκὸς ἕκαστον τῶν γεγονότων αἴροντες. ὁ δὲ ἤδη μὲν ἐπεπραγματεύετο γνώριμος εἶναι Καίσαρι, τότε δὲ περὶ τὴν αὐλὴν ἀναστρεφόμενος, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς μεταμφιέννυται μέλαιναν ἐσθῆτα, καὶ παρελθὼν ἔλεγεν [x] ὡς αὐτὸν, ὅτι πολέμῳ τὰ [y] περὶ τὴν Ἀραβίαν εἴη κεκακωμένα, [z] καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθηθεῖσα αὐτὴν Ἡρώδου. [a] δακρύων δὲ, πεντακοσίους μὲν ἐπὶ δισχιλίοις Ἀράβων ἀπολωλέναι τοὺς πρώτους ἔλεγεν, ἀνῃρῆσθαι δὲ [b] καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Νάκεβον, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ συγγενῆ, πλοῦτον δὲ διηρπάσθαι τὸν ἐν Ῥαέπτοις. καταπεφρονῆσθαι δὲ τὸν Ὀβόδαν, ἀσθενείας οὐκ ἀξιόμαχον τοῦ πολέμου, διὰ τὸ μήτ' αὐτὸν, μήτε τὴν Ἀραβικὴν δύναμιν παρεῖναι. τοιαῦτα τοῦ Συλλαίου λέγοντος, καὶ προστιθέντος ἐπιφθόνως, ὡς οὐδ' ἂν αὐτὸς [c] ἀπέλθοι τῆς χώρας μὴ πεπεισμένος ὅτι Καίσαρι μέλοι τὴν εἰρήνην ἅπασιν εἶναι πρὸς ἀλλήλους, μηδ' εἰ παρὼν ἐτύγχανεν ἐκεῖ λυσιτελῆ ποιῆσαι τὸν πόλεμον Ἡρώδῃ, παροξυνθεὶς ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὁ Καῖσαρ, ἀνέκρινε τῶν Ἡρώδου τοὺς παρόντας, καὶ τῶν ἰδίων τοὺς [d] ἀπὸ Συρίας ἥκοντας, αὐτὸ μόνον, εἰ τὴν στρατιὰν Ἡρώδης [e] κατήγαγε. τῶν δὲ τοῦτο μὲν αὐτὸ λέγειν ἀνάγκην ἐχόντων, τὸ δὲ ἐφ' ὅτῳ καὶ πῶς οὐκ ἀκούοντος, ὀργῇ τε μείζονι ἐχρῆτο ὁ Καῖσαρ, καὶ γράφει πρὸς τὸν Ἡρώδην, τά τε ἄλλα χαλεπῶς, καὶ τοῦτο τῆς ἐπιστολῆς τὸ κεφάλαιον, "ὅτι πάλαι χρώμενος αὐτῷ "φίλῳ, νῦν ὑπηκόῳ χρήσεται." γράφει δὲ καὶ Συλλαῖος ὑπὲρ τούτων τοῖς Ἄραψιν. οἱ δὲ ἐπαρθέντες οὔτε τῶν λῃστῶν ὅσοι διέφυγον ἐξεδίδοσαν, οὔτε τὰ χρήματα [f] διέλυον, νομάς τε ἃς ἐκείνου μισθωσάμενοι διακατεῖχον, ἀμισθὶ πάντως ἐκαρποῦντο, τεταπεινωμένου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Καίσαρος. ἐπιτίθενται δὲ τῷ καιρῷ καὶ οἱ τὴν Τραχωνῖτιν ἔχοντες, τῆς τῶν [g] Ἰδουμαίων φρουρᾶς κατεξαναστάντες, καὶ λῃστείαις χρώμενοι μετὰ τῶν Ἀράβων, οἱ ἐλῃ-

n Ῥύσια δὲ τῶν χρημάτων] Redditionem pecuniarum. *Rufinus.* SPANH.

o Ἐπεξιέναι.] Τοὺς Ἄραβας post ἐπεξιέναι addit *Bosb.*

p Αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας] Ita *Bosb.* αἱρεῖ in *Editis Alisque.*

q Ῥαεπτὰ καλούμενον] Ἀεπτὰ *Vat.* Ῥάιπτα *Gall.* & *Lugd. Bat.* in *Epiphanii* libris *Repta.*

r Οὐδὲν] *L. B.* οὐδένα.

s Τῶν Ἡρώδου,] Illud τῶν insertum dedi è *Cod. Bosb.*

t Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίους *Bosb.*

v Εἴργειν] Lege Εἴργει. atque ita (cum *Coccejo*) *Bosb.* IBBETS.

x Ὡς αὐτὸν,] Illa ὡς αὐτὸν desunt *Bosb.*

y Περὶ τὴν Ἀραβίαν] Κατὰ τὴν Ἀραβίαν *Bosb.*

z Καὶ πᾶσα ἀνάστατος] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθηθεῖσα αὐτὴν Ἡρώδου in *Editis Alisque.* καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθηθεῖσα τῇ Ἡρώδου *Vat.* unde rescribere non dubitavi, καὶ π. α. ἡ βασιλεία στρατιᾷ π. nec aliter, ut puto, legebat *Epiphanius*, qui vertit, *totumque regnum commotum ab Herodis exercitu fuisset.*

a Δακρύων δὲ] Δακρύων μὲν *Hen.* à prima manu, & *Vat.* qui mox μὲν post πεντακοσίους negligit.

b Καὶ τὸν στρατηγὸν] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

c Ἀπέλθοι τῆς χώρας] Ita lego pro ἐπέλθοι, quod in *Editis* exstat & *MSS.* (præter *Lugd. Bat.* tamen, in quo edita hæc nova lectio invenitur) in *Epiphanii* versione, *quod nec ipse vederet in provinciam, neque si præsens fuisset, commodum fuisset cum Herode bellum committere.*

d Ἀπὸ Συρίας ἥκοντας,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπὶ Συρίας in *Editis Alisque.*

e Κατήγαγε.] Κατηγάγετο *Bosb.* & *Bas.* ἐξηγάγετο *Lugd. Bat.*

f Διέλυον,] Διέλυσαν *Bosb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

g Ἰδουμαίων] Ἰουδαίων *Bosb.* & *Hen.* à pr. m.

§ E-

ἐλεηλάτουν τὴν ἐκείνων χώραν, οὐχ [h] ἐπ᾽ ὠφελείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μνησικακίας χαλεπώτεροι [i] τῆς ἀδικίας ὄντες.

δ΄. Ἡρώδης δὲ ταῦτα πάντα φέρων ἠνείχετο, μεταβεβληκυίας αὐτῷ τῆς παῤῥησίας, ἣν εἶχε διὰ Καίσαρα, [k] καὶ τὸ μεῖζον [l] ἀφῄρητο τοῦ φρονήματος. οὐδὲ γὰρ πεμφθεῖσαν αὐτοῦ πρεσβείαν ἀπολογησομένην ὁ Καῖσαρ ἠνέσχετο, πάλιν δὲ τοὺς συνελθόντας ἀπράκτους ἀνέπεμψεν. ἦν δ᾽ οὖν ἐπὶ τούτοις ἀθυμία καὶ δέος, ὅ, τε Συλλαῖος οὐ μετρίως ἐλύπει, πιστευθεὶς τε καὶ παρὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δὲ καὶ μειζόνων ἀπτόμενος. ὁ μὲν γὰρ Ὀβόδας ἐτεθνήκει, παραλαμβάνει δὲ τὴν τῶν Ἀράβων ἀρχὴν Αἰνείας, ὁ μετονομασθεὶς [m] αὖθις Ἀρέτας. τοῦτον γὰρ ἐπεχείρει διαβολαῖς παρωσάμενος αὐτὸς [n] ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχήν, χρήματα μὲν πολλὰ διδοὺς τοῖς περὶ τὴν αὐλήν, πολλὰ δὲ Καίσαρι δώσειν ὑπισχνούμενος. ὁ δὲ τῷ μὴ τὸν Ἀρέταν ἐπιστείλαντα πρότερον αὐτῷ βασιλεύειν ὠργίζετο. πέμπει δὲ κἀκεῖνος ἐπιστολὴν καὶ δῶρα τῷ Καίσαρι, στέφανόν τε χρυσοῦν ἀπὸ πολλῶν ταλάντων. ἡ δὲ ἐπιστολὴ κατηγόρει Συλλαίου ὄντα πονηρὸν δοῦλον, Ὀβόδαν [nn] τε φαρμάκοις διαφθεῖραι, καὶ ζῶντος ἔτι κρατεῖν αὐτόν, τάς τε τῶν Ἀράβων μοιχεύοντα, καὶ χρήματα δανειζόμενον, ὥστ᾽ ἐξιδιώσασθαι τὴν ἀρχήν. προσεῖχεν δὲ οὐδὲ τούτοις ὁ Καῖσαρ, ἀλλ᾽ ἀπέπεμπε μηδὲν τῶν δώρων λαβών. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἀραβίαν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπεδίδου, τὰ μὲν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ᾽ ὡς καταφρονούμενα μηδένα προεστάναι. τῶν γὰρ βασιλέων ὁ μέν, [o] οὔπω τὴν ἀρχὴν βεβαίαν ἔχων, οὐχ ἱκανὸς ἦν κωλύειν τοὺς ἀδικοῦντας· Ἡρώδης δέ, ἐφ᾽ οἷς [p] ἠμύνατο τάχιον ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἁπάσας τὰς εἰς αὐτὸν παρανομίας φέρειν ἠναγκάζετο. πέρας δ᾽ οὐδὲν ὁρῶν τῶν περιεστώτων κακῶν, ἔγνω πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, εἴ τι δύναιτο μετριώτερον εὑρεῖν διά τε τῶν φίλων, καὶ πρὸς αὐτὸν Καίσαρα τὴν ἐντυχίαν [q] ποιησάμενος. κἀκεῖ μὲν ὁ Δαμασκηνὸς ᾔει Νικόλαος.

cri sed etiam ultionis causa miris modis in eos sæviebant.

4. Herodes autem ista omnia ferre cogebatur, perdita, quam in Cæsare habuerat, fiducia, & animum multo quam ante demissiorem gerebat. nam Cæsar legationem missam ab Herode ob causæ suæ defensionem audire nolebat, eamque iterum venientem re infecta remisit. Itaque erat ex istis in magna solicitudine atque metu, & ei permolestus erat Syllæus, tum quod ei crederetur, tum quod Romæ esset, & eo tempore ad majora spiraret. Nam Obodas quidem diem supremum obierat, Æneas vero, mutato deinde nomine dictus Aretas, Arabum imperium occupat. Cæterum Syllæus eum per calumnias deturbare, regnumque invadere nitebatur, magnas largitiones aulicis faciens, multasque Cæsari promittens. Aretæ quoque Cæsar succensebat, quod regnum usurpasset, neque prius ad se scripsisset. Verum & ille literas cum muneribus ad Cæsarem mittit, & in his auream coronam multa talenta pendentem: quibus in literis Syllæum accusabat, ut qui malus servus esset & Obodam veneno sustulisset, quo etiam vivo rerum dominus fuisset, dum & Arabum uxores adulteraret, & pecuniam mutuaretur, ut imperium sibimet vendicaret. Cæsar autem ne hos quidem *legatos* audire dignatus est, sed nullo accepto dono remisit. Judææ vero & Arabiæ regna indies deterius se habebant, tam propter turbas, quibus agitabantur, quam quia nemo erat qui ei malo mederetur. Nam *duorum* regum alter nondum certo rex erat; alter vero Herodes, quod semet vindicatum iverit, Cæsarem iratum habens, omnes contumelias perpeti cogebatur. Cum autem nullum finem videret malorum, qui eum circumsteterant, Romam iterum mittere decrevit, si quid æquius amicorum gratia & precibus apud Cæsarem posset obtinere. Atque istam quidem legationem suscepit Nicolaus Damascenus.

Legatos ad Cæsarem frustra mittit Herodes.

Aretas Obodæ in Arabum regnum succedit.

Cæsar ei offensus.

Nicolaus Damascenus ad Cæsarem missus.

ΚΕΦ. ι΄.

Ὡς Εὐρυκλῆς τοὺς Ἡρώδου παῖδας διέβαλεν· καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατήρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψε. περὶ Συλλαίου ὑπὸ Νικολάου κατηγορηθέντος.

Ἐκεκίνητο δὲ τὰ περὶ τὴν [r] οἰκείαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ [s] πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. ὅλως μὲν γάρ, [t] οὐδὲ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον [v] ἀσύνοπτον ἦν, ὡς τὸ μέγιστον καὶ δυσχερέστατον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν [x] ἠπείλεσεν τῇ βασιλείᾳ διὰ τῆς τύχης· ἐπέβαινε δὲ καὶ μᾶλλον ηὐξήθη τότε παρὰ τοιαύτην αἰτίαν. Εὐρυκλῆς ἀπὸ Λακεδαίμονος, οὐκ ἄσημος τῶν ἐκεῖ, κακὸς δὲ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος, καὶ περὶ τρυφὴν καὶ κολακείαν δεινὸς [y] ἑκάτερον αὐτῶν ἔχειν τε καὶ μὴ δοκεῖν, ἐπιδημήσας ὡς τὸν Ἡρώδην, δῶρά τε δίδωσιν αὐτῷ, καὶ πλείω παρ᾽ ἐκείνου λαβών, τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐντεύξεων ἐπραγματεύσατο φίλος ἐν τοῖς μάλιστα γενέσθαι βασιλέως. ἦν δ᾽ αὐτῷ καταγωγὴ μὲν ἐν τοῖς

CAP. X.

Quomodo Eurycles Herodis filios ad ipsum calumniatus est: utque eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit. De Syllæo à Nicolao accusato.

Verum res suæ domi, filiorumque, qui multo magis in ipsum eo tempore exacerbati erant, valde turbari cœperunt. Omnino enim nec jam ante obscurum erat, fortunam malorum, quæ in homines cadunt, maximum & gravissimum regno *ipsius* minatam esse: tunc autem ingruebat & in majus crevit ex hujusmodi causa. Eurycles *quidam* Lacedæmonius, honesto loco natus, sed homo nequam, voluptatibus & assentationi deditus, ita tamen tecte ut non animadverteretur, cum peregre ageret apud Herodem, multis muneribus ei datis & majoribus acceptis, urbanitate sua sese in intimam regis amicitiam insinuavit. Antipatri quidem hospitio utebatur, ad Alexandrum vero itabat, multumque cum eo erat; ut qui se Archelao Cappado-

XVI.

Eurycles Lacedæmonius.

Eurycles in Herodis & Antipatri & Alexandri amicitiam se insinuat.

h Ἐπὶ ὠφελείας μόνον,] Ἀπὸ ὠφελείας *Hen.* & *Vat.* ἀπωφελείας *Lugd. Bat.* ἐπ᾽ ὠφελείας *Coccejus* mavult.

i Τῆς] Lege ἐκ τῆς. COCC.

k Καὶ τὸ μεῖζον] Καὶ μεῖζον *Hen.* & *Vat.*

l Ἀφῄρητο] *L. B.* ἀφῄρειτο

m Αὖθις Ἀρέτας] Ex *L. B.* αὖθις hoc loco inseruimus, & in versione pariter expressimus. Regium enim illud nomen postea videtur assumpsisse, in regno confirmatus ab Augusto. Minus recte verterat *Hudson* cognomento Aretas. HAV.

n Ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχήν,] Ἀναλαμβάνει *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

nn Τε] *L. B.* δέ.

o Οὔπω τὴν ἀρχὴν βεβαίαν,] Ὁ μὲν οὐδέπω τὴν ἀρχ. *Vat.*

p Ἠμύνατο] Ἠμύνατο *Bodl.* & *Lugd. Bat.*

q Ποιησάμενος] *L. B.* ποιησόμενος.

r Οἰκείαν] Οἰκίαν *Boib.* & *Zonar.*

s Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας] Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότα *Boib.* & *Lugd. Bat.* περὶ τὸ in cæteris. χεῖρον εἶχε τὰ κατὰ τοὺς παῖδας *Zonar.*

t Οὐδὲ —— Λακεδαίμονος,] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

v Ἀσύνοπτον] Ἀνύποπτον legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *&* *licet sine suspicione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex hujusmodi causa prævaluit.*

x Ἠπείλεσεν] Ἀπείλεσεν in *Editis* & *MSS.* unde ἠπείλησεν fecimus.

y Ἑκάτερον] Cum in *Editis Aliisque* fuerit ἑκατέρων, rescripsimus ἑκάτερον. in *Cod. Vat.* ἑκάτερον. quod & *Coccejus* malebat.

dociæ regi familiarissimum esse dictitaret. ideoque Glaphyræ honorem se præbere simulabat: atque in eo totus erat ut omnes clam coleret, & quæ dicerentur & fierent semper observabat, ut ita calumniis retineret hominum benevolentiam. Postremo id consequutus est, ut, cum se in familiaritatem alicujus dedidisset, ejus amicus esse videretur; quod si alium frequentaret, id ejus gratia facere putaretur. Alexandrum itaque, ut juvenem, adeo sibi conciliavit, ut ei persuaserit, se tuto posse ei querelas de iis quæ passus fuerat concredere, id quod alii audebat nemini. Suam igitur vicem dolens ei aperuit, ut pater *ab ipso* alienatus esset, narravitque ei cuncta de matre, itemque de Antipatro, quod is, ipsis ab honoribus repulsis, omnem sibimet potestatem arripuisset. Atque ista haud ferenda esse dicebat, præsertim quod pater tantum in eos odium jam conceperat, ut cum ipsis, prout adjiciebat, nec convivia nec colloquia communicare sustineat. Talia quidem ipsi, ut verisimile erat, dolor suggerebat. Hæc autem verba Eurycles Antipatro referebat, dicens quidem, non illius gratia hoc ipsum se facere, sed tanti esse momenti rem ut tacere nequeat, quo illi ab Alexandro cavendum esse putet. neque enim singula illorum sine affectu eum dicere, quin non obscuram præ se ferre nocendi voluntatem. Jam vero Antipater, cum ex istis eum sibi amicum opinaretur, ei sæpe liberaliter largiebatur: & ad extremum persuasit, ut ea referret Herodi. Ille vero, dum ex iis quæ se audivisse dicebat de Alexandri malevolentia verba faceret, non difficulter fidem inveniebat, atque ita regem affecit, orationis calliditate eum circumagens atque irritans, ut odium inexpiabile *in filium* susciperet. id quod ea ipsa hora ostendit. nam Euryeli extemplo quinquaginta talenta dedit. Is vero cum ista accepisset, & Archelaum Cappadociæ regem adiisset, *ei* laudabat Alexandrum, seque ei in componenda cum patre pace magno usui fuisse prædicabat. Hac arte Archelao etiam pecunia emuncta, antequam detegeretur malitia, discessit. Et quidem Eurycles iste, cum *postea* in Lacedæmone improbus esse non desiisset, ob multa facinora à patria relegatus est.

Ab Antipatro & Herode muneribus donatur.

Archelao etiam pecuniam extorquet.

2. Judæorum autem rex non ut ante satis habebat criminationes adversus Alexandrum & Aristobulum audire: verum etiam tam intestino in eos odio flagrabat, ut, si nemo criminaretur, ipse ad criminandum induceret, omnia speculando & explorando; & omnibus, si quid contra eos haberent, dicendi potestatem faciendo: ac perfecit ut ei referretur, Evaratum Coum cum Alexandro conspirasse. Et hoc quidem omnium libentissime audivit Herodes.

Herodes filiis fit infensior.

3. Huc & majus quiddam contra juvenes accedit, dum novæ semper in eos excogitantur calumniæ, & omnes ut ita dicam certatim id agunt, ut grave aliquid de iis ad regem deferrent, quod pro salute ipsius facere videretur. Erant Herodi satellites duo, qui propter corporis fortitudinem

Jucundus & Tyrannus se sollicitatos ab Alexandro; ut inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

Ἀντιπάτρῳ, προσποιούμενος δὲ καὶ φιλίαν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον· Ἀρχελάῳ γὰρ ἔλεγεν εἶναι τῷ Καππάδοκι διὰ σπουδῆς. ἦγεν καὶ τὴν Γλαφύρας ὑποκρινόμενος τιμήν· καὶ πολὺς ἦν ἀφανῶς μὲν ἐκθεραπεύων ἅπαντας, ἀεὶ δὲ τοῖς λαλουμένοις ἢ γενομένοις προσέχων, ὡς ἐξ αὐτῶν ἀντιχαρίζεσθαι τὰς διαβολάς. τέλος δὲ [z] τοιοῦτος [a] ἑκάστῳ κατὰ τὰς συντυχίας [b] ἀπέβαινεν, ὡς ἐκείνῳ μὲν εἶναι φίλος, τοῖς δὲ ἄλλοις δοκεῖν κατὰ τὸ συμφέρον ἐκείνῳ [c] προσιέναι. [d] τὸν οὖν Ἀλέξανδρον προσεκτήσατο νέον ὄντα, καὶ περὶ ὧν ἐπιτηδεύει μηδενὶ μὲν, πρὸς ἐκεῖνον δὲ μόνον ἀδεῶς πεπεισμένον ἐξεῖναι λέγειν· ἐνέφαινεν οὖν ἀχθόμενος ὡς ὁ πατὴρ ἠλλοτρίωτο, καὶ τὰ περὶ τὴν μητέρα διηγεῖτο καὶ τὸν Ἀντίπατρον, ὅτι παρωσάμενος αὐτοὺς τῆς τιμῆς τὰ πάντα ἤδη δύναται. τούτων δὲ ἀνεκτὸν οὐδὲν ἔφη, κατεσκευασμένου πρὸς μῖσος ἤδη τοῦ πατρὸς, [e] μηδὲ συμποσίοις μηδὲ συλλόγοις ἀνέχεσθαι, λέγων. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνος, ὡς εἰκὸς, ἐφ' οἷς ἤλγει. τοὺς δὲ λόγους Εὐρυκλῆς Ἀντιπάτρῳ τούτους ἀνέφερεν, λέγων μὲν ὡς οὐχ ἕνεκα σοῦ τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, [f] νικᾶσθαι δὲ ὑπὸ σοῦ τιμώμενος τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος, καὶ φυλάττεσθαι παρακελευόμενος τὸν Ἀλέξανδρον. οὐ γὰρ ἀπαθῶς [g] τούτων ἕκαστον λέγειν, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς εἶναι τὴν αὐτοχειρίαν. Ἀντίπατρος μὲν οὖν εὔνοιαν ὑπολαμβάνων [h] ἐκ τούτων, μεγάλας αὐτῷ παρ' ἕκαστα δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τέλος ἤδη πείθει πρὸς τὸν Ἡρώδην ἀναφέρειν τὸν λόγον. ὁ δ' οὐκ ἦν τὴν Ἀλεξάνδρου δύσνοιαν ἐξ ὧν ἔλεγεν ἀκηκοέναι διηγούμενος [i] ἀπίθανος, ἀλλ' οὕτω διέθηκε τὸν βασιλέα, παράγων ἀεὶ τοῖς ῥήμασι καὶ παροξύνων, ὡς ἀμεταγνώστως ποιῆσαι τὸ μῖσος. ἐδήλωσε δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν καιρόν. εὐθὺς γὰρ Εὐρυκλεῖ δίδωσιν πεντήκοντα τάλαντα δωρεάν. ὁ δὲ ταῦτα λαβὼν, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον [k] ἀναβὰς τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων, τὸν Ἀλέξανδρον ἐπῄνει, καὶ χρήσιμος ἔλεγεν αὐτῷ εἰς πολλὰ πρὸς τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τὸν πατέρα γεγονέναι. χρηματισάμενος δὲ καὶ παρ' ἐκείνου, πρὶν καταφωραθῆναι τὴν κακοήθειαν, ἀπῄει. Εὐρυκλῆς μὲν οὖν, οὐδὲ ἐν τῇ Λακεδαίμονι παυσάμενος εἶναι μοχθηρὸς, ἐπὶ πολλοῖς ἀδικήμασιν ἀπεστερήθη [l] τῆς πατρίδος.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς οὐχ ὥσπερ πρότερον εἶχεν πρός τε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἀκούειν μόνον τὰς κατ' αὐτῶν διαβολὰς, ἀλλ' ἤδη διὰ μίσους οἰκείου γεγενημένος αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ λέγοι τις, [m] ἐξειργάζετο, περιτηρῶν ἕκαστα, καὶ πυνθανόμενος, καὶ πᾶσιν ἐνδιδοὺς τοῖς βουλομένοις, εἴ τις ἔχοι τι κατ' ἐκείνων εἰπεῖν, [n] Εὐάρατόν τε Κῷον Ἀλεξάνδρῳ συνειδέναι. καὶ τοῦτ' μὲν ἦν [o] καθ' ἡδονὴν τὸ πάντων ἥδιστον Ἡρώδης ἐλάμβανεν.

γ'. Ἐπεγίνετο δὲ καὶ τῶν νεανίσκων μεῖζόν τι, [p] σεσωρευμένης ἀεὶ τῆς κατ' αὐτῶν διαβολῆς, καὶ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν ἆθλον τούτου προκειμένου, λέγειν τι περὶ ἐκείνων [q] δυσχερὲς, ὃ πρὸς τὴν τοῦ βασιλεύοντος ἐδόκει σωτηρίαν. σωματοφύλακες ἦσαν Ἡρώδῃ δύο, κατ' ἰσχὺν καὶ μέγεθος

z Τοιοῦτος] Τοιοῦτο in *Cod. Gall.*

a Ἑκάστῳ] Ἐν ἑκάστῳ *Vat.*

b Ἀπέβαινεν.] Ita *Vat.* & *Bosb.* ὑπέβαινεν in *Editis Aliisque.*

c Προσιέναι.] Προσιέναι *Bosb.*

d Τὸν οὖν Ἀλέξανδρον] Οὕτως Ἀλέξανδρον προσήγαγε νέον ὄντα περὶ ὧν ἐπιτήδευε ὡς οὐ πεπεισμένον μηδενὶ μὲν, πρὸς ἐκεῖνον *Vat.*

e Μηδὲ συμποσίοις] Ὡς μηδὲ συμποσίοις ἢ συλλόγοις ἀνέχεσθαι *Vat.*

f Νικᾶσθαι ——— πράγματος,] *Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio, sed tuis jam victus honoribus, & rei magnitudine*, vertit *Rufinus*, ut legisse videatur, νικᾶσθαι δὲ ὑπὸ σοῦ τιμ. &c. SPANH. Quomodo legerit *Vet. Interpres* seu *Rufinus*, apparet ex lectione Cod. *Lugd. Bat.* qui distincte τιμώμενος exhibet, quod inserui pro vulgato τιμώμενος, unde patet totum locum ita esse legendum, λέγων μὲν ὡς οὐχ ἕνεκα σοῦ (pro vulgato σοῦ) τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, νικᾶσθαι δὲ, ὑπὸ τῶν ἐκείνου τιμώμενος, τῷ &c. i. e. *Dicens quidem, non sui ipsius gratia sese illud facere, verum illius, quod victus esset honore ejusdem erga se, atque ipsius sceleris magnitudine.* HAV.

g Τούτων ἕκαστον] Ita rursus ex *Lugd. Bat.* quod fortius quam vulgatum ταῦτα ἕκαστα, & in versione *singula illorum* reposui pro *hæc* &c. HAV.

h Ἐκ τούτων.] Illa ἐκ τούτων è Codd. *Hen.* & *Vat.*

i Ἀπίθανος.] Πιθανὸς *Vat.*

k Ἀναβὰς τὸν βασιλέα] Διαβὰς *Bosb.*

l Τῆς πατρίδος.] Τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος.

m Ἐξειργάζετο,] Παρεξειργάζετο juxta *Zonaram*, qui hoc ipsum ex *Josepho* ad hunc modum narrat; Ἡρώδης δὲ τοσοῦτον πρὸς τοὺς παῖδας ἐξώργιστο, ὡς μηκέτι δεῖσθαι διαβολῶν, ἀλλ' αὐτὸς παρεξειργάζεσθαι τὰ ἐκείνων, καὶ διατηρεῖν ἕκαστα.

n Εὐάρατόν τε Κῷον] De hoc Eurato Coo. *Ἀλεξ.* lib. 1. c. 26. §. 5. SPANH.

o Καθ' ἡδονὴν τὸ πάντων] Forsan κατ' ἀκοήν.

p Σεσωρευμένης ——— διαβολῆς,] Ἀλεξ. lib. 1. c. 26. §. 5. SPANH.

q Δυσχερὲς.] Δυσχερὲς πρὸς τὴν τοῦ βασιλεύοντος σωτηρίαν *Vat.*

r Τὸ-

θος τιμώμενοι, Ἰούκουνδος καὶ [r] Τύραννος. οὗτοι, προσκρούσαντες αὐτοῖς τοῦ βασιλέως ἀπωσμένοι, [s] τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον ἤδη συνιππαζόμενοι, καὶ κατὰ [t] γυμνασίαν τιμώμενοι, καὶ τὶ χρυσίον καὶ δωρεὰς ἄλλας ἐλάμβανον. εὐθὺς οὖν καὶ τούτους ὁ βασιλεὺς ἔχων ἐν ὑποψίᾳ, ἐβασάνιζεν. [v] οἱ δὲ, διακαρτερήσαντες πολὺν χρόνον, ὕστερον ἔλεγον, ὅτι πείθοι φονεύειν αὐτοὺς Ἡρώδην Ἀλέξανδρος, [x] ἐπεὶ περὶ κυνηγέσιον θηρίων διώκων [y] προσβάλοι. [z] δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὡς ἀπὸ τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς [a] ἀναπαρείη τοῖς ἑαυτοῦ λόγχαις. καὶ γὰρ πρότερον αὐτῷ τοιοῦτον [b] γεγονέναι πάθος. [c] ἐπέδειξαν δὲ καὶ χρυσίον μὲν ἐν ἱππῶνι κατορωρυγμένον, καὶ τὸν ἀρχικυνηγὸν ἐξήλεγχον, ὅτι τὰς [d] λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς, καὶ τοῖς Ἀλεξάνδρου θεραπεύουσιν ὅπλα, κελεύοντος ἐκείνου.

δ'. Μετὰ τούτους ὁ φρούραρχος [e] Ἀλεξανδρείου ληφθεὶς ἐβασανίζετο· [f] καὶ γὰρ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε [g] δέξασθαι τῇ φρουρᾷ, καὶ παρέξειν τοῖς νεανίσκοις χρήματα ὑπεσχῆσθαι, τὰ κείμενα τῶν βασιλικῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ φρούριον. αὐτὸς μὲν οὖν οὐδὲν ὡμολόγησεν· υἱὸς δὲ αὐτοῦ παρελθὼν ταῦτα ἔφη γενέσθαι, καὶ γράμματα ἐπέδωκεν, [h] ὡς εἶναι εἰκάσαι τῆς Ἀλεξάνδρου [i] χειρός. "Τελέσαντες, σὺν Θεῷ εἰπεῖν, ἃ προεθέμεθα πάντα, ἥξομεν πρὸς ὑμᾶς· ἀλλὰ πράξητε, καθὼς [k] ὑπέσχησθε, δέξασθαι ἡμᾶς τῷ φρουρίῳ." μετὰ τοῦτο τὸ γραμματεῖον, ὁ μὲν Ἡρώδης [l] οὐκέτι ἐνδοιασμοὺς εἶχε περὶ τῆς τῶν παίδων εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς. Ἀλέξανδρος δὲ [m] Διόφαντον ἔφη τὸν γραμματέα μεμιμῆσθαι τὸν τύπον, καὶ δι' Ἀντιπάτρου κακουργηθῆναι τὸ γραμματίδιον. [n] ὁ γὰρ Διόφαντος ἐδόκει τὰ τοιαῦτα δεινός· ἐν ὑστέρῳ δὲ διελεγχθεὶς ἐπ' ἄλλοις, οὕτως ἀπέθανε.

ε'. Τοὺς δὲ βασανισθέντας ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸ πλῆθος προήγαγεν ἐν Ἱεριχοῦντι [o] κατηγορήσοντας τῶν παίδων· [p] καὶ τούτους μὲν [q] ἐκ χειρὸς οἱ πολλοὶ βάλλοντες ἔκτειναν. ὡρμημένων δὲ καὶ [r] τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον ὁμοίως κτεῖναι, τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς ἐκώλυσεν, διὰ Πτολεμαίου καὶ Φερώρα τὸ πλῆθος ἀναστείλας. ἦν δὲ φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν, καὶ προσῄει μὲν [s] οὐδεὶς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γινόμενα καὶ λαλούμενα. [t] καὶ τί γὰρ ἢ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. ἕτερος δὲ αὐτῶν Ἀριστόβουλος, ἐκ βαρυθυμίας [v] ἐπαγόμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ [x] τηθίδα καὶ πενθερὰν συναλγεῖν αὐτῷ τῆς συμφορᾶς καὶ μισεῖν τὸν τὰ τοιαῦτα πειθόμενον, "οὐ γὰρ, ἔφη, καὶ σοὶ κίνδυνος ἀπωλείας, "[y] διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ κατ' ἐλπίδα [z] γάμου "ἅπαντα τἀνθάδε προμηνύειν"; τούτους ἐκείνη ταχὺ μάλα τἀδελφῷ προσφέρει τοὺς λόγους. ὁ δὲ, οὐκ ἔτι κατασχὼν αὐτὸν, δῆσαί τε κελεύει, καὶ διαχωρίσαντας ἀπ' ἀλλήλων ὅσα κακῶς ἐποίησαν ἐπὶ τῷ

& proceritatem habebantur in pretio, videlicet Jucundus & Tyrannus. Ii, offenso rege depulsi, cum Alexandro equitabant, &, quoniam homines exercitati essent, erant in honore, & auri aliquantum, aliaque dona accipiebant. Quapropter rex eos statim suspectos habuit, & in quæstionem vocavit. Illi vero, postquam diu perstiterant, tandem dixerunt, Alexandrum sibi persuadere voluisse, ut Herodem in venatione feras persequentem occiderent. facile enim confingi posse, equo delapsum sumet venabulis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. simulque indicaverunt aurum in equili defossum esse, & venatorum præfectum convicerunt, sibi regia venabula, & Alexandri aulicis arma, ipsius jussu, dedisse.

4. Post hos comprehenditur & torquetur præfectus præsidii Alexandrii: quippe accusatus, promisisse adolescentibus sese eos castello recepturum, eisque regiam pecuniam, quæ in ea munitione esset, traditurum. Atque ipse quidem *præfectus* nihil confessus est: sed prodiit ejus filius, & ita esse dixit; literasque tradidit scriptas, ut videbatur, manu Alexandri, *in hanc sententiam.* "Perfectis, si "Deus voluerit, omnibus quæ instituimus, venie- "mus ad vos: sed date operam, sicut promisistis, "ut nos castello recipiatis". Post hanc schedam non dubitabat Herodes, quin insidiæ sibi à filiis paratæ fuerint. Alexander autem dicebat, manum suam à Diophanto notario assimulatam, eamque schedam ab Antipatro malitiose effictam. Erat enim Diophantus assimulandarum literarum peritissimus; tandemque alias simulasse convictus morte pœnas dedit.

In Alexandri præfectum quæstio.

Literæ fictæ à Diophanto, manum Alexandri assimulante.

5. Eos autem, in quos fuerat habita quæstio, produxit rex Hierichunte ad populum, ut accusarent pueros: atque illos quidem † multi lapidibus obrutos necarunt. cum vero idem Alexandro & Aristobulo facturi essent, hoc ipsum quidem nè fieret prohibuit rex, per Ptolemæum & Pheroram populi impetum reprimendo. at pueros ita concludendos custodiendosque curavit, ut eos adiret nemo, cunctaque eorum facta & dicta observarentur. Et nihil omnino à condemnatis differebant infamia & *futuri* metu. Eorum autem alter Aristobulus tantum animi dolorem concepit, ut Salomæ amitæ socruique suæ persuadere tentaverit, ut ipsius calamitatem acerbe ferret, eumque odio haberet, qui se eò perduci sineret. "Etenim non- "ne tu quoque, inquit, in mortis periculo versa- "ris, cum omnia quæ hic fiunt Syllæo spe con- "jugii detegere dicaris"? Hæc verba illa protinus *Herodi* fratri narratum it. Ille vero, ut qui non amplius semet cohibere potuerit, cum sine ulla cun-

Alexander & Aristobulus in carcerem conjecti.

Operam dat Aristobulus ut Salomen Herodi infensam reddat.

Aristobulus, Salome ejus consilia Herodi narrante, constringitur.

r Τύραννος.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

s Τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον] Τοῖς deest *Vat.*

t Γυμνασίαν τιμώμενοι.] Γυμνάσια *Vat. Lugd. Bat. Busb.* & *Hen.* à manu secunda.

v Οἱ δὲ, ——— ἔλεγον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

x Ἐπεὶ περὶ κυνηγέσιον] Ἐπεί τις κυν. *Busb.* atque ita *Hen.* voce περὶ in ora libri posita. ἐπεὶ περί τι *Lugd. Bat.* ἐπεί τι περὶ καὶ *Vat.*

y Προσβάλοι.] *L. B.* προσβάλοι, in *Marg.* προσπαλῇ.

z Δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν,] Δυνατὸν γὰρ εἶη λέγειν *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

a Ἀναπαρείη τοῖς ἑαυτοῦ λόγχαις.] Ἐμπαρείη *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἀναπαρεὶς *Hen.* à pr. m. ἀναπαρείη ταῖς ἑαυτοῦ λόγχαις *Gen.*

b Γεγονέναι] *L. B.* γενέσθαι.

c Ἐπέδειξαν δὲ] Ἐπέδειξαν δὲ καὶ τὸ χρυσίον *Vat.*

d Λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς,] Eadem *Zonaras* p. 250. D. SPANH.

e Ἀλεξανδρείου] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

f Καὶ γὰρ ἐκεῖνος] Κἀκεῖνος αἰτίαν εἶχεν ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τῷ φρουρίῳ *Busb.* καὶ ὁ φρούραρχος δὲ τοῦ Ἀλεξανδρείου ᾐτιάζετο, ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τοὺς νεανίσκους ἐν τῷ φρουρίῳ *Zonar.*

g Δέξασθαι] Forte δέξεσθαι.

h Ὡς εἶναι εἰκάσαι] Ὡς εἰκάσαι *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

i Χειρός.] Φράζοντα post χειρὸς addit *Busb.*

k Ὑπέσχεσθε,] Ὑπέσχησθε *Vat.*

l Οὐκέτι ἐνδοιασμοὺς εἶχε] Οὐκέτι ἐνδοιάζων ἦν *Zonar.* HUDS. Ita etiam *Zonaras* p. 251. A. SPANH.

m Διόφαντον ἔφη] Hujus Diophanti meminit *Tzetzes*, Chil. VI.

n Ὁ γὰρ Διόφαντος] Ὁ γάρ τοι Δ. *Vat.*

o Κατηγορήσοντας] Καὶ τοὺς κατηγορήσοντας τῶν παίδων legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& accusatores eorum.*

p Καὶ τούτους] Καὶ βάλλοντες ἔκτειναν *Busb.*

q Ἐκ ——— ἔκτειναν.] Manu jaculantes multi interemerunt. *Rufinus.* malè *Gelenius*: saxis sunt obruti. Βάλλειν tamen pro *saxis obruere* dictum infra cap. XI. §. 2. ubi *Zonaras* pro βάλλειν habet λιθοβολεῖν· & §. 6. in genere τοῖς προστυχοῦσι βάλλοντες. item ἁλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. ξύλοις βαλλόμενοι καὶ λίθοις. SPANH.

† *Multi*] Melius vertas per *vulgus.* HAV.

r Τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον] Id est, *Alexandrum*; ut aliquanto post τοῖς περὶ Ὄλυμπον, ubi de Olympo agitur §. 9. REL.

s Οὐδεὶς,] Οὐδεὶς ἔτι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ τί γὰρ] Καὶ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος *Zonar.*

v Ἐπαγόμενος] Ὑπαγόμενος *Vat.*

x Τηθίδα καὶ πενθερὰν] Salomen vid. infr. lib. 17. c. 1. §. 1. ubi *Rufinus* male vertit *eversam nuptam.*

y Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ] Ita *Busb. Gall.* & *Zonar.* διαβεβλημένως in *Editis Aliisque.*

z Γάμου] Γάμῳ *Vat.*

cunctatione constringi jubet, & utrumque ab altero separatum scripto prodere quicquid mali in patrem commisissent. Illi vero, quoniam ita ipsis mandatum esset, scribunt, se in patrem insidias neque cogitasse neque struxisse: fugam autem adornasse, idque vi coactos, quia suspectam molestamque vitam degerent.

Nonnulla ab Alexandro quærit Herodes coram Mela Archelai legato.

6. Eo tempore, cum venisset ex Cappadocia legatus ab Archelao, Mela quidam, unus ex illius dynastis, volens Herodes ei ostendere Archelai in se malevolentiam, Alexandrum vinctum accivit ad se, & ex eo iterum quæsivit de fuga, quonam & quo pacto discedere decrevissent? Ad quod respondit Alexander, "ad Archelaum, qui se inde "Romam eos missurum promisisset: verum in patrem nihil quidem sceleris aut maleficii conatos "fuisse, neque eorum quæ ipsis ab adversariis malitiose imponerentur, quicquid verum esse. vo"luisse etiam *se*, ut de Tyranno & illo altero cir"cumspectius haberetur quæstio, sed illos celerius "periisse, auctore Antipatro, qui amicos suos in"ter multitudinem summisisset.

Interrogatur etiam de iisdem Glaphyra.

7. Hæc eo dicente, jussit *Herodes*, ut Melas & Alexander ad Glaphyram Archelai filiam ducerentur; & ex ea quæreretur, ecquid insidias Herodi structas sciret. Quò ut ventum est, Glaphyra, simulac vinctum conspexit Alexandrum, caput sibi percussit, animoque consternata magnum tristemque ploratum edit. Quin & juveni manarunt lachrymæ, atque iis qui aderant miserabile adeo erat spectaculum, ut diu id cujus causa venerant dicere aut facere nequirent. Tandem vero cum Ptolemæus (huic enim mandatum erat ut illum duceret) jussisset dicere, ecquid ei factorum conscia foret mulier; "qui potuit, inquit, non con"scia esse, quæ mihi sit vel ipsa anima charior, & "communes mecum natos habeat?" Ad hæc quidem illa exclamavit, "nullius se malæ rei con"sciam: sed *tamen* si ejus utilitas postulet, ut ali"quid vel contra seipsam mentiatur, omnia con"fessuram". Tum Alexander, "scelus quidem, "inquit, nullum eorum quæ suspicantur quos mi"nime omnium decebat, neque ego cogitavi, ne"que tu nosti, nisi quod ad Archelaum nos reci"pere decreveramus, & inde Romam". Ista etiam illa fatente, Herodes, ratus Archelaum malevolentiæ in se convictum esse, dedit Olympo & Volumnio literas, jussitque ut inter navigandum ad Eleusam Ciliciæ * *insulam* appulsi Archelao scriptum de his redderent, &, post expostulationem quod insidiarum particeps cum filiis suis fuisset, recta inde Romam navigarent. & si quid illic à Nicolao expeditum invenirent, adeo ut Cæsar † ipsi non succenseret, literas *ei* & testimonia traderent, quæ contra adolescentes parata mittebat.

De fuga ad Archelaum se cogitasse fatetur. Alexander. Olympus & Volumnius Romam missi.

Cæterum Archelaus sese purgabat, de susceptione quidem juvenum confitendo, quod è re illorum ipsorum esset patrisque, * ne quid præterea du-

Archelaus Herodi se excusat.

πετρὶ [a] ταῦτα γραψαμένους ἀποφέρειν. οἱ δὲ, ἐπεὶ τοῦτο προστέτακτο αὐτοῖς, ἐγγράφουσιν, ἐπιβουλὴν μὲν [b] οὔτε νοῆσαι κατὰ τοῦ γεγεννηκότος, οὔτε συσκευάσασθαι, δρασμῷ δὲ ἐπιβαλέσθαι, καὶ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ὑπόπτῳ καὶ δυσχερεῖ ὄντος αὐτοῖς τοῦ βίου.

ϛʹ. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἥκοντος [c] ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβευτοῦ παρὰ Ἀρχελάου, Μήλα τινὸς, ὃς ἦν δυνάστης τῶν ἐκείνου, βουλόμενος Ἡρώδης ἐνδείξασθαι τὴν δύσνοιαν Ἀρχελάου πρὸς αὐτὸν, ἐκάλει τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἦν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ πάλιν ἠρώτα περὶ τῆς φυγῆς, ὅποι καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν; ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "πρὸς Ἀρχέλαον, ἔφη, [d] κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ὁμολο"γήσαντα διαπέμψειν· ἀλλ' οὐδὲν ἔτι ἄτοπον ἢ δυσχερὲς "ἐνθυμηθῆναι κατὰ τοῦ πατρὸς, οὐδὲ ὅσα συνεσκεύασεν κα"κοηθείᾳ τῶν ἐναντίων ἀληθὲς εἶναί τι τούτων. βουλέσθαι "δὲ [e] ἀνετάζειν καὶ τοὺς περὶ Τύραννον εἰς ἐξέτασιν ἀ"σφαλεστέραν, ἀλλὰ καὶ τούτους [f] ἀπολέσθαι θᾶττον, Ἀντι"πάτρου τῷ πλήθει τοὺς ἰδίους [g] ἐγκαθιέντος φίλους.

ζʹ. Τοιαῦτα λέγοντος, ἐκέλευσεν ἅμα τόν τε Μήλαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄγειν ὡς Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῆς εἰ μηδὲν ἠγνόει τῶν εἰς ἐπιβουλὴν Ἡρώδου γεγονότων. [h] ὡς δ' ἧκον, εὐθὺς μὲν ἡ Γλαφύρα, δεσμώτην ἰδοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν, καὶ καταπεπληγμένη, μέγα καὶ [i] συμπαθὲς ἀνῴμωξεν. ἦν δὲ καὶ τῷ νεανίσκῳ δάκρυα, καὶ τῶν παρόντων ὀδυνηρά τις θέα, μέχρι πλείονος οὐδ' ἐφ' οἷς ἧκον εἰπεῖν ἢ πράττειν δυναμένων. ὀψὲ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, [k] τούτῳ γὰρ ἄγειν αὐτὸν ἐπετέτακτο, φράζειν [kk] κελεύοντος, [l] εἴ τι τῶν πραττομένων ἡ γυνὴ συνοίδεν αὐτῷ· "τί δὲ οὐκ ἂν, ἔφη, "συνέγνω [m] τῆς ψυχῆς ἐμοὶ στεργομένη πλέον, καὶ κοι"νωνήσασα τέκνων;" ἡ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν ἀνεβόησεν, "ὡς συνειδείη μὲν οὐδὲν ἄτοπον· εἰ δὲ φέροι [n] πρὸς σω"τηρίαν τὴν ἐκείνου τὸ καὶ [o] κατ' αὐτῆς τι ψεύσασθαι, "πάντα ὁμολογεῖν." ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "ἀσεβὲς μὲν "οὐδὲν, εἶπεν, οὐδ' ἂν ὑπονοοῦσιν οὓς ἥκιστα ἐχρῆν, οὔτε "αὐτὸς ἐνενόησα, οὔτε [p] σὺ οὐδὲν οἶσθα, ἀλλ' ὅτι πρὸς "Ἀρχέλαον ἀποχωρεῖν ἐγνώκειμεν κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην." ταῦτα κἀκείνης ὁμολογούσης, ὁ μὲν Ἡρώδης, Ἀρχέλαον [q] ἐξεληλέγχθαι τῆς πρὸς αὐτὸν δυσνοίας [r] ὑπολαβὼν, δίδωσιν Ὀλύμπῳ καὶ Οὐολουμνίῳ γράμματα, κελεύσας [s] ἐν παράπλῳ μὲν [t] Ἐλαιούσῃ τῆς Κιλικίας προσχόντας, [v] Ἀρχελάῳ τὸ [x] περὶ τούτων ἀποδοῦναι, καὶ μεμψαμένους ὅτι τῆς [y] ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο τοῖς παισὶν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην πλεῖν. κἂν εὕρωσιν ἀνυσάμενόν τι Νικόλαον, ὡς μηκέτι αὐτῷ δυσχεραίνειν Καίσαρα, διδόναι τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τοὺς ἐλέγχους, οὓς κατὰ τῶν νεανίσκων [z] κατεσκευασμένους ἀπέστελλεν. Ἀρχέλαος μὲν οὖν ἀπελογεῖτο, δέξασθαι μὲν τοὺς νεανίσκους ὁμολογήσας διὰ

τὸ

a Ταῦτα γραψαμένους] Ταῦτα γραψαμένους Καίσαρι ἀποφέρειν Bush. & Lugd. Bat.

b Οὔτε νοῆσαι] Οὔτ' ἐννοῆσαι Bush.

c Ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβευτοῦ] Ἐκ Καππαδοκίας τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ παρὰ Vat.

d Κἀκεῖθεν] Forte ἐκεῖθεν. COCC.

e Ἀνετάζειν] L. B. ἂν ἔτι ζῆν.

f Ἀπολέσθαι] Ἀπολέσθαι Lugd. Bat. & Vat.

g Ἐγκαθιέντος] L. B. Ἐγκαθιστάντος.

h Ὡς δ' ἧκον,] Ita Vat. & Bush. nec aliter Epiphanius, qui vertit, *qui cum venissent.* ὡς δ' ἧκε in Editis.

i Συμπαθὲς ἀνῴμωξεν.] Περιπαθὲς Bush.

k Τούτῳ γὰρ ἄγειν] Τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἐπετέτακτο Bush.

kk Κελεύοντος,] Κελεύσας Vat.

l Εἴ τι τῶν πραττομένων] Εἴ τι τῶν πραττομένων συνοίδε γυνὴ Bush. quo ferè modo Epiphan. qui vertit, *interrogante Glaphyram* [*Ptolemæo*] *si quid de his quæ fiebant cognosceret.*

m Τῆς ψυχῆς ἐμοὶ στεργομένη] Ὑπὲρ τῆς ψυχῆς Bush.

n Πρὸς σωτηρίαν τὴν ἐκείνου] Πρὸς τὴν σωτ. Hen. & Vat.

o Κατ' αὐτῆς] Lege καθ' αὑτῆς. COCC.

p Σὺ οὐδὲν οἶσθα,] Illud σὺ è Cod. Bush. & Epiphan.

q Ἐξεληλέγχθαι] Ἐξεληλέγχθαι Vat.

r Ὑπολαβὼν,] Καταλαβὼν Bush. περιλαβὼν Hen. à pr. m.

s Ἐν παράπλῳ μὲν] Ἐν παράπλῳ τῇ Κιλικίᾳ προσχόντας Zonar. unde pro Ἐλαιοῦς, quod (in Lugd. Bat. tamen est Ἐλαιούσῃ) in libris omnibus exstat, rescripsi Ἐλαιούσῃ. Vide supr. c. 4. §. 6.

t Ἐλαιούσῃ τῆς Κιλικίας προσχόντας.] Ἡσίδι τῆς ἐν Κιλικίᾳ Gen. infr. lib. 18. c. 6. §. 4. Ubi Rufinus: Lesidi Ciliciæ civitatis, vel Ἡσίδι Hesidis. SPANH.

* Insulam ——— redderent,] Civitatem Epiphanio. Vide Annott. supr. ad cap. 4. §. 6.

v Ἀρχελάῳ] Ἀρχελάῳ τε Bush. Hen. & Vat.

x Περὶ τούτων ἀποδοῦναι,] Περὶ τούτων ἐντυχεῖν Bush. & Zonar.

y Ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο] Ita è Codd. Bush. & Gall. ἐπιβουλῆς in reliquis.

† *Ipsi non succenseret,*] Sc. Herodi.

z Κατεσκευασμένους ἀπέστελλεν,] L. B. Κατεσκευασμένους ἐπέστελλεν.

* *Ne quid præterea durius in eos statueret.*] Ne quod illi suspicionibus adacti minus se obsequentes patri præbuerant, id ipsa ico-

τὸ συμφέρον αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τῷ πατρὶ, [a] μὴ χαλεπώτερόν τι [b] προστῆναι κατ' ὀργὴν ὧν ὑπόπτως ἔχοντες ἐστασίαζον, οὐ μὴν δὲ πρὸς Καίσαρα πέμψειν, οὐδὲ ἄλλό τι κατὰ δύσνοιαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμολογῆσαι τοῖς νεανίσκοις.

η'. Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἀποκομισθέντες, ἔσχον τι καιρὸν [c] ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα τῷ Καίσαρι, διηλλαγμένον εὑρόντες Ἡρώδῃ. τὰ γὰρ περὶ τὴν Νικολάου πρεσβείαν ἀπέβη τοῦτον τὸν τρόπον. ὡς ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ περὶ τὴν αὐλὴν ἐγένετο, πρῶτον μὲν οὐκ ἐφ' οἷς ἐληλύθει μόνον, ἀλλὰ καὶ Συλλαίου κατηγορεῖν ἠξίου. καὶ [d] οἱ Ἄραβες δ' ἄλλοι πρὸ τῆς ἐντυχίας ἦσαν ἀλλήλους πολεμοῦντες, [e] ὑπονοσήσαντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῷ Νικολάῳ προσελθόντες, τὰς ἀδικίας ἁπάσας ἐμήνυον, καὶ τῶν Ὀβόδου ὡς διαφθαρέντων πλείστων ἐμφανῆ τεκμήρια παρέχοντες. ἦν γὰρ καὶ τῶν γραμμάτων [f] αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπόστασιν [g] ὑφῃρημένα, διὰ τούτων ἤλεγχον. ὁ δὲ Νικόλαος [h] ἐπιτυχίαν ταύτην ὁρῶν αὐτῷ προσγεγενημένην, δι' αὐτῆς ἐπραγματεύετο τὸ μέλλον, ἐπείγων ἐλθεῖν εἰς διαλλαγὰς Ἡρώδῃ [i] ποιῆσαι Καίσαρα. σαφῶς γὰρ ἠπίστατο βουλόμενος μὲν ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν ἔπραξεν οὐκ ἐσομένην παρρησίαν· ἐθέλοντι δὲ κατηγορεῖν Συλλαίου, γενήσεσθαι καιρὸν ὑπὲρ Ἡρώδου λέγειν. συνεστώτων οὖν ἐπ' ἀλλήλους καὶ δοθείσης ἡμέρας, [k] Νικόλαος, παρόντων αὐτῷ τῶν Ἀρέτα πρέσβεων, τά τε ἄλλα κατηγόρει τοῦ Συλλαίου, "τήν τε τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν λέγων καὶ πολλῶν Ἀράβων, χρήματά τε ὡς εἴη δεδανεισμένος ἐπ' οὐδὲν ὑγιές, καὶ μοιχείας ἐξελέγχων, οὐ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν· προσετίθει δὲ τὸ μέγιστον, ὡς ἐξαπατήσειε Καίσαρα, μηδὲν ἀληθὲς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ἡρώδου πεπραγμένων". ὡς δὲ ἧκεν ἐπὶ τοῦτον τὸν τόπον, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐξεῖργεν αὐτὸν τοῦτο μόνον ἀξιῶν ὑπὲρ Ἡρώδου λέγειν, "[l] εἰ οὐ στρατιὰν ἤγαγεν εἰς Ἀραβίαν, μηδὲ δισχιλίους καὶ πεντακοσίους ἀπέκτεινεν τῶν ἐκεῖ, μηδὲ αἰχμαλώτους λάβοι τὴν χώραν διαρπάσας". [m] πρὸς ταῦτα ὁ Νικόλαος, "ὑπὲρ τούτων, ἔφη, καὶ μάλιστα διδάξειν, ὅτι μηδὲν ἢ τὰ πλεῖστά γε αὐτῶν οὐ γέγονεν [n] ὡς σύ τε ἀκήκοας, καὶ δίκαιον ἦν [o] χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς φέρειν". πρὸς δὲ τὸ παράδοξον Καίσαρος ἐνδόντος αὐτῷ ἀκρόασιν, τὸ δάνειον [p] εἰπὼν τῶν πεντακοσίων ταλάντων, καὶ τὴν συγγραφὴν, ἐν ᾗ καὶ τοῦτ' ἦν [q] προσγεγραμμένον, ἐξεῖναι τῆς προθεσμίας παρελθούσης ῥύσια λαμβάνειν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας, "τὴν μὲν [r] στρατιὰν οὐ στρατιὰν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ [s] δικαίαν τῶν ἰδίων ἀπαίτησιν χρημάτων· καὶ μηδὲ ταχὺ [t] ταύτην, μηδὲ ὡς ἐπέτρεπον αἱ συγγραφαὶ, πολλάκις μὲν ἐπὶ [v] Σατουρνῖνον ἐλθόντα καὶ Οὐολούμνιον τοὺς τῆς Συρίας ἡγεμόνας· τελευταῖον δὲ, ἐν Βηρυτῷ τούτων ἐναντίον Συλλαίου τὴν σὴν τύχην ἐπομόσαντος, ἦ μὴν ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα παρέξειν τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἡρώδου προσφυγόντας. ὧν οὐδὲν ποιήσαντος Συλλαίου

rius in eos statueret, dum illis succenseret ob ea quorum ex suspicione orta esset dissensio; non tamen missurum fuisse ad Cæsarem, neque aliud quidquam ex sua in illum malevolentia juvenibus promisisse.

Literæ ab Olympo & Volumnio traditæ Cæsari, Herodi ope Nicolai reconciliato.

8. Cum autem Romam pervenissent, opportunitatem habuerunt literas tradendi Cæsari, quod cum Herodi reconciliatum offenderunt. Nam Nicolai legatio hunc in modum se habuit. Quamprimum Romam venit & in palatium profectus est, visum est ei non solum id agere cujus causa venerat, verum etiam Syllæum accusare. Nam Arabes, priusquam cum iis colloqueretur, aperte inter se dissentiebant, quorum nonnulli cum se à Syllæo subduxissent, ad Nicolaum se applicuere, facta omnia injusta ei indicantes, manifestisque indiciis ostendentes, cum multos ex Obodæ hominibus interfecisse. cum enim discessionem fecissent subreptæ erant literæ, quibus ipsum redarguebant. Quam rem sibi valde opportunam videns Nicolaus, ea utebatur ad id quod sibi agendum erat, modis omnibus studens ut Cæsarem cum Herode in gratiam redire faceret. Certo enim sciebat, si vellet Herodis facta defendere, non habiturum audientiam; sin Syllæum accusare constitueret, fore ut occasio sibi daretur Herodis causam *melius* agendi. Contestata igitur lite, dictaque die, Nicolaus, adsistentibus sibi Aretæ legatis, & alia Syllæo objiciebat, "& quod regi suo Arabumque "multis perniciem attulisset, quodque † ad per- "turbandum statum pecunias mutuo sumpsisset; "eum etiam arguebat mulieres corrupisse, tam "Romæ quam in Arabia: &, quod maximum esset, adjiciebat, Cæsarem alienasse, quod *ipsum* "nihil veri de gestis ab Herode docuerit." ‡ Ubi autem ad hunc locum ventum est, eum interpellabat Cæsar, jubens hoc unum diceret de Herode, "annon exercitum in Arabiam duxisset, & bis "mille & quingentos homines illic occidisset, & "direpto agro abduxisset captivos?" Ad hæc Nicolaus, "de his se vel maxime, ajebat, docere posse, hæc partim nihil habere veri, partim non ita "facta, ut tute intellexisti, nec ut ob ea merito "succensere *Herodi* debeas". His præter opinionem auditis, & Cæsare attentiorem se præbente, cum narrasset de quingentis talentis mutuo datis, & de Syngrapha, in qua cautum fuerat, ut liceret Herodi, ubi dies præstituta cessisset, pignora capere ex universa *Arabum* terra, "hanc expeditionem non expeditionem esse dicebat, sed justis "de causis pecuniæ sibi debitæ exactionem. neque tamen huc festinanter decurrisse *Herodem*, ne "tum quidem cum formula cautionis id permitteret, sed post aditos aliquoties Syriæ duces Saturninum & Volumnium: denique, postquam "apud Berytum his coram Syllæus * per tuam "fortunam jurasset, omnino intra trigesimum "diem se & nomen exsoluturum, & dediturum "qui ex ditione Herodis *in Arabiam* profugerant. "& cum horum nihil Syllæus præstitisset, iterum "ab

Syllæum apud Cæsarem accusat Nicolaus.

Herodem criminibus ei falso objectis purgat.

racunde magis quam paterne vindicaret, *Gelenius.*

a Μὴ χαλεπώτερον] Μὴ καὶ χαλεπώτερον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

b Προστῆναι] Forte προστιθῆ. COCC.

c Επιδοῦναι τὰ γράμματα] Ἀποδοῦναι *Busb.*

d Οἱ Ἄραβες] Illa οἱ Ἄραβες desunt *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu. mox autem post πολεμοῦντες in iisdem habentur οἱ δ' Ἄραβες.

e Ὑπονοσήσαντες] Forte καὶ ὑπονοσήσαντες. COCC.

f Αὐτοῦ —— ἤλεγχον.] [illegible] *Vat.* Forsan, [illegible]

g [illegible] *L. B.* [illegible] & in *Marg.* [illegible]

h Επιτυχίαν ταύτην] [illegible] *Busb.* & *Vat.*

i Ποιῆσαι Καίσαρα.] Ποιῆσαι deest *Vat.*

k Νικόλαος,] Ὁ Νικόλαος [illegible] *Busb.*

† *Ad perturbandum statum pecunias mutuo sumpsisset;*] Pro nullo reip. commodo, *Epiphan.*

‡ *Ubi autem ad hunc locum ventum est,*] *Vel*, in hac orationis parte interfatus est Cæsar.

l Ὡς οὐ στρατιὰν] Εἰ μὴ στρατιὰν, & mox [illegible], *Busb.* & *Vat.*

m Πρὸς ταῦτα] Ὁ δὲ Νικόλαος *Busb.*

n Ὡς σύ τε ἀκήκοας,] [illegible] *Vat.* [illegible] *Hen.* à pr. m. [illegible] ab altera manu.

o Χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς] *L. B.* ἐπ' αὐτοῖς χαλεπῶς.

p Εἰπὼν τῶν πεντακοσίων] Εἶπεν *Vat.*

q Προσγεγραμμένον.] [illegible] *Vat.*

r Στρατιὰν οὐ στρατιὰν ἔλεγεν,] Hic στρατιὰ sumitur pro [illegible].

s Δικαίαν τῶν ἰδίων ἀπαίτησιν] Ita cum *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ut [illegible] aut [illegible] subintelligatur. forsan delendum [illegible] ante δικαίαν. in *Editis* δικαίων.

t Ταύτην,] Ita *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m. ταῦτα in reliquis.

v Σατουρνῖνον —— ἡγεμόνας.] Conf. [illegible] lib. 1. c. 27. §. 2. SPANH.

* *Per tuam fortunam jurasset,*] *Al.* per tuum Genium.

"ab Herode appellatos duces; cumque hi ei permisissent pignora capere, vix tandem cum suis "profectum in Arabiam. Equidem hoc, inquit, "est quod, tragice exaggerantes bellum appellant, atque ejusmodi erat illa expeditio. At quo "modo bellum dicatur *hæc juris persequutio*, post "impetratam à ducibus à te datis veniam, idque "ex præscripto cautionis, post violatum & Deorum aliorum numen & tui, Cæsar, nominis majestatem. Jam restat dicere, quæ ad captos homines pertinent. Cum Trachonitæ latrocinari "cœpissent, quadraginta primum, mox etiam complures, ne ab Herode ad supplicium raperentur, "in Arabiam perfugerunt. Hos recepit Syllæus, "& omnium hominum in damnum aluit, locumque ad habitandum dedit, immo & horum ex "latrociniis quæstûs partem in se vertit. Eodem "tamen juramento spopondit, hos se dediturum "illa ipsa die, quæ & pecuniæ exsolvendæ erat "præstituta. nec potest ostendere in præsenti "quenquam alium præter hos ex Arabia abductum, ac ne hos quidem omnes, sed qui latebras "reperire nequibant. Jam cum videris illud invidiæ plenum de hominibus captis nihil esse nisi "calumniam, rogo aliud, Cæsar, cognoscas nequissimum figmentum & mendacium, quo usus "hic est, ut te ad iram concitaret. Pro cognito "enim affirmo, cum in nostras partes irrupisset "Arabum exercitus, & eorum qui Herodi parebant unus atque alter periissent, tum demum, "& non ante, sua tutante Herode, occubuisse Nacebum illorum ducem, & una homines non supra xxv. è quorum iste singulis centenos faciens, "bis mille & quingentos narrabat occisos.

Syllæus capitis damnatur.

9. Cæsarem *jam ante mutantem* hæc *maxime* commoverunt; & ad Syllæum versus, jam manifestus iræ, quærit quot Arabes interierint. Illo autem hærente, & male se edoctum fatente, lecta est rei creditæ cautio, lectæ & ducum literæ, & civitatum querelæ de latrociniis. Tandem eò perductus est Cæsar, ut capitis quidem Syllæum damnaret, Herodi vero conciliaretur, ut quem jam pœniteret eorum, quæ calumniis inductus duriora ipsi scripserat; & Syllæo hoc quoque exprobraret, sese ejus falsis verbis adductum † ut in amicum *veterem* amicitiæ officia exueret. In summa, remittitur Syllæus jure facturus, & æs alienum soluturus, deinde afficiendus supplicio. Aretæ autem parum amicus erat Cæsar, quod per se non exspectata ipsius voluntate regnum arripuisset. ‡ Constituerat enim & Arabiam Herodi dare: sed huic rei obstiterant literæ, quas *de pueris* miserat Herodes. Nam cum Olympus & Volumnius placatum esse Cæsarem audivissent, illico eis, prout jusserat Herodes, visum est, literas de filiis ei reddere & argumenta *ad insidias illorum patefaciendas*. Quibus lectis Cæsar haud consultum putavit, alterum imperium & seni & circa pueros laboranti addere. Itaque Aretæ homines admisit: & eo ob id duntaxat reprehenso, quod temere fecisset, non exspectando dum regnum à se haberet, munera accepit & ei principatum confirmavit.

Aretæ reconciliatur Cæsar.

"πάλιν ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας ἐλθεῖν Ἡρώδην, κἀκείνων "ἐφέντων αὐτῷ λαμβάνειν τὰ ῥύσια, μόλις οὕτως ἐξελθεῖν σὺν τοῖς περὶ αὐτόν. [x] ὁ μὲν δὴ πόλεμος ὡς "ὄντι τραγῳδοῦντες ἔλεγον, καὶ τὰ τῆς ἐπιστρατείας τοιαῦτα. καί τοι πῶς ἂν εἴη πόλεμος, ἐπιτρεψάντων μὲν τῶν σῶν ἡγεμόνων, δεδωκυίας δὲ τῆς "συνθήκης, ἠθετημένου δὲ μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν, καὶ "τοῦ σοῦ, Καῖσαρ, ὀνόματος. τὰ δὲ περὶ τοὺς "αἰχμαλώτους ἑξῆς ἤδη λεκτέον. λῃσταὶ [y] τῶν τὸν "Τράχωνα κατοικούντων, τεσσαράκοντα τὸ πρῶτον, "εἶτα αὖθις πλείονες, τὰς Ἡρώδου κολάσεις διαφεύγοντες, ὁρμητήριον ἐποιήσαντο τὴν Ἀραβίαν. τούτους ὑπεδέξατο Συλλαῖος ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους τρέφων, καὶ χώραν ἔδωκε νέμεσθαι, καὶ τὰ "κέρδη τῶν λῃστῶν αὐτὸς ἐλάμβανεν. ὡμολόγησε δὲ "καὶ τούτους ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅρκοις ἀποδώσειν κατὰ "τὴν αὐτὴν τοῦ δανείου προθεσμίαν. καὶ [z] δύναιτο ἂν οὐκ ἐπιδεῖξαι κατὰ τὸ παρὸν ἄλλον τινὰ "τῆς Ἀράβων χώρας, ἢ τούτους ἐξῃρημένους, οὐδὲ "πάντας, ἀλλ' ὅσοι μὴ λαθεῖν ἴσχυσαν. οὕτως οὖν "καὶ τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιφθόνου συκοφαντήματος πεφηνότος, μέγιστον, ὦ Καῖσαρ, κατάμαθε "πλάσμα καὶ ψεῦσμα πρὸς τὴν σὴν ὀργὴν [a] αὐτῷ "ποιηθέν. φημὶ γὰρ, ἐπελθούσης ἡμῖν [b] τῆς Ἀράβων "δυνάμεως, καὶ τῶν περὶ Ἡρώδην [c] πεσόντος ἑνὸς "καὶ δευτέρου, τότε μόλις ἀμυνομένου, Νάκεβον τὸν "στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [d] τοὺς "πάντας, ὧν ἕκαστον αὐτὸς εἰς ἑκατὸν ἀναφέρων, δισχιλίους [e] καὶ πεντακοσίους τοὺς ἀπολωλότας ἔλεγε.

θ'. Ταῦτα μᾶλλον ἐκίνει τὸν Καίσαρα, καὶ πρὸς τὸν Συλλαῖον ἐπιστραφεὶς, ὀργῆς μεστὸς, ἀνέκρινεν ὁπόσοι τεθνήκασι τῶν Ἀράβων. ἀπορουμένου δὲ αὐτοῦ, καὶ παρακρουσθῆναι λεγομένου, αἵ τε συνθῆκαι τῶν δανείων ἀνεγινώσκοντο, [f] καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα, πόλεις τε [g] ὅσαι λῃστήρια κατῃτιῶντο. καὶ πέρας εἰς τοῦτο κατέστη Καῖσαρ, ὡς τοῦ μὲν Συλλαίου καταγνῶναι θάνατον, Ἡρώδῃ δὲ διαλλάττεσθαι, μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἐκ διαβολῆς πικρότερον ἔγραψεν αὐτῷ πεπονθὼς, καί τι τοιοῦτον εἰπεῖν εἰς τὸν Συλλαῖον, ὡς ἀναγκάσειεν αὐτὸν ψευδεῖ λόγῳ πρὸς ἄνδρα φίλον ἀγνωμονῆσαι. τὸ δὲ σύμπαν, ὁ μὲν Συλλαῖος [h] ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα τοῖς δεδανεικόσιν ἀποδώσων, εἶτα οὕτω κολασθησόμενος. Ἀρέτᾳ δὲ οὐκ εὐμενὴς ἦν Καῖσαρ, ὅτι τὴν ἀρχὴν μὴ δι' ἐκείνου καθ' αὑτὸν ἔλαβεν. ἐγνώκει γὰρ καὶ τὴν Ἀραβίαν Ἡρώδῃ διδόναι· διεκώλυσε δὲ τὰ [i] παρ' ἐκείνου πεμφθέντα γράμματα. [k] τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ Οὐολούμνιον, εὐμενῆ Καίσαρα [l] πυθομένοις, εὐθὺς ἔδοξεν ἐξ ἐντολῆς Ἡρώδου τὰ περὶ τῶν παίδων γράμματα καὶ τοὺς ἐλέγχους ἀναδιδόναι. Καῖσαρ δὲ ἀναγνοὺς, τὸ μὲν ἀρχὴν ἄλλην [m] προσθεῖναι γέροντι, καὶ κακῶς πράττοντι τὰ περὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ᾤετο καλῶς ἔχειν. δεξάμενος δὲ τοὺς περὶ Ἀρέταν, καὶ τοῦτο μόνον ἐπιτιμήσας, ὡς προπετείᾳ χρήσαιτο, τῷ μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀναμεῖναι λαβεῖν, τά τε δῶρα προσήκατο, καὶ τὴν ἀρχὴν [n] ἐβεβαιώσατο.

x Ὁ μὲν δὴ πόλεμος.] Ὁ μὲν οὖν δὴ πολ. *Vat.*
y Τῶν τὸν Τράχωνα κατοικούντων,] Illud τὸν è *Codd. Bosh. & Vat.*
z Δύναιτο ἂν] Notatu dignum, adverbium negativum verbo postponi, licet constructio & Latinitas exigant ut præponatur. καὶ δύναιτο ἂν οὐκ ἐπιδεῖξαι κ. τ. παρὸν ἄλλ' ἄλλον τινα *Vat.* καὶ δυναίμην ἂν ἐπιδ. κ. τ. παρὸν οὐκ ἄλλον τινα *Bosh.*
a Αὐτῷ ποιηθέν.] Αὐτῷ πεποιηκὼς *Vat.* αὐτὸ ποιηθὲν *Bosh.*
b Τῆς Ἀράβων δυνάμεως,] Τῆς τῶν Ἀράβων *Vat.*
c Πεσόντος ἑνός] Πεσόντων *Bosh.*
d Τοὺς πάντας,] [illegible] *Bosh.*
e Καὶ πεντακοσίους] Illud καὶ è *Codd. Bosh. & Vat.*
f Καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα,] Ita *Hen. Bosh. & Vat.* καὶ τὰ ἡγ. in *Editis.*
g Ὅσαι λῃστήρια κατῃτιῶντο.] Ὅσαι τὰ λῃστήρια *Vat.*

† *Ut in amicum veterem amicitiæ officia exueret.*] *Vel*, ut in amicum delinqueret. *vel*, discederet ab officiis amicitiæ. *vel*, virum sibi amicum offenderet.
h Ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα] Dist. ἀνεπέμπετο, τὰς δίκ. κ. τ. χρ. &c SPANH.
‡ *Constituerat enim & Arabiam Herodi dare:*] *Alii vertunt*, Itaque statuerat &c.
i Παρ' ἐκείνου] Παρ' ἐκείνου pro περὶ ἐκείνου reposui è *Cod. Bosh.*
k Τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ Οὐολούμνιον,] Ita supra cap. 10. §. 5. τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον, de ipso Alexandro. REL.
l Πυθομένοις,] Πυθομένους *Vat.*
m Προσθεῖναι γέροντι,] Προσθεῖναι *Hen.* à prima manu. προσθεῖναι *Vat.*
n Ἐβεβαιώσατο.] Ἐβεβαίωσε *Vat. & Bosh.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιά.

Ὡς, Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ παρὰ τῷ συνεδρίῳ κατηγόρησε τῶν παίδων Ἡρώδης· οἷά τε Τήρων, ἀμέτρῳ καὶ στρατιωτικῇ παρρησίᾳ χρώμενος, πέπονθε. περὶ τελευτῆς νεανίσκων, καὶ ταφῆς αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείῳ.

Ἡρώδῃ δὲ γράφει διηλλαγμένος ἐπί τε τοῖς παισὶν ἄχθεσθαι, λέγων, "καὶ δεῖν εἰ μὲν ἀνόσιόν τι τετολμήκασιν [o] ἐπεξιέναι [p] πατραλοίας "ὄντας· [q] αὐτῷ γὰρ ἐφιέναι ταύτην τὴν ἐξουσίαν. εἰ "δὲ δρασμὸν ἐνενόησαν, ἄλλως νουθετήσαντα μηδὲν "ἀνήκεστον διαπράττεσθαι· [r] συμβουλεύειν δὲ ἔχειν αὐ"τῷ συνέδριον ἀποδείξαντα περὶ [s] Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κα"τοικοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ παραλαβόντα τούς τε ἡγεμό"νας, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων Ἀρχέλαον, "ὅσους τε τῶν ἄλλων οἴεται φιλίᾳ τε καὶ [tt] ἀξιώμα"τι εἶναι ἐπιφανεῖς, μετὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὅ τι χρὴ "διαλαμβάνειν." Καῖσαρ μὲν τοιαῦτα [t] ἐπέστελλεν. ὁ δὲ Ἡρώδης, τῶν γραμμάτων ὡς αὐτὸν ἀπενεχθέντων, περιχαρὴς μὲν εὐθὺς ἐπὶ τῆς διαλλαγῆς ἐγεγόνει, περιχαρὴς δὲ καὶ τῷ πάντα ἐξεῖναι κατὰ τῶν παίδων αὐτῷ. καὶ πως [v] τὸ μὲν εὐπραγεῖν, ἐν τῷ πρότερον χαλεπὸν μὲν, ἀλλ' οὔτε θρασὺν, οὔτε προπετῆ, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων παρεῖχεν αὐτόν· ἐν δὲ τῷ τότε μεταβολῆς ἀμείνονος καὶ παρρησίας ἐπιλαβόμενος, τὸ μῖσος [x] ἐκαινοδόξει τὴν ἐξουσίαν. [y] διέπεμπεν οὖν ὅσους ἐδόκει καλεῖν εἰς τὸ συνέδριον, Ἀρχελάου χωρίς. ἐκεῖνον γὰρ [z] δι' ἔχθος οὐκ ἠξίου παρατυγχάνειν, ἢ καὶ τῇ προαιρέσει νομίζων ἐμποδὼν ἔσεσθαι.

β'. Γενομένων δὲ ἐν Βηρυτῷ, τῶν τε ἡγεμόνων, καὶ τῶν ἄλλων [a] ὅσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε, τοὺς μὲν παῖδας, οὐ γὰρ ἠξίου παράγειν εἰς τὸ συνέδριον, ἐν κώμῃ τινὶ [b] Σιδωνίων εἶχε, [c] Πλατάνῃ καλουμένῃ, πλησίον τῆς πόλεως, ὡς ἔχειν εἰ κληθεῖεν παραστῆσαι. μόνος [d] δὲ καθ' αὑτὸν εἰσελθὼν, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συγκαθημένων ἀνδρῶν, κατηγορεῖ κατηγορίαν οὐκ ὀδυνηρὰν ὡς πρὸς ἀνάγκην ὧν ἐτύγχανε, πλεῖστον δὲ ἀπεοικυῖαν ἢ πατὴρ ἐπὶ παισὶν εἴποι. βίαιος γὰρ ἦν, καὶ περὶ τὴν [e] ἐπίδειξιν τῆς αἰτίας ἐπιταράττετο, καὶ μεγίστου θυμοῦ καὶ ἀγριότητος ἐνεδίδου σημεῖα, τοὺς δὲ ἐλέγχους οὐκ ἐκείνοις ἐπιτρέπων καταμαθεῖν· ἀλλὰ συνηγορίαις αὐτοῖς προστιθεὶς, πατρὶ κατὰ παίδων ἀσχήμονα, καὶ τὰ γραφέντα δι' αὐτῶν ἐκείνων ἀναγινώσκων, ἐν οἷς ἐπιβουλὴ μὲν ἤ τις ἐπίνοια δυσσεβείας οὐκ ἐγέγραπτο, μόνον δὲ ὡς φυγεῖν βουλεύοιντο, καὶ λοιδορίαι τινὲς εἰς αὐτὸν ἐπειδὴ περιέχουσι διὰ τὴν δύσνοιαν. [f] ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ὡς ἐγίνετο, μᾶλλόν τι ἐξεβόα, καὶ τὸ πλεῖον εἰς ὁμολογίαν τῆς ἐπιβουλῆς δι' ἐκείνων ηὔξανε, ἐπομνύμενος, ὡς ἥδιον ἂν στέροιτο [g] τῆς ζωῆς ἢ τοιούτων ἀκούειν λόγων. τὸ δὲ τελευταῖον εἰπὼν, "ὅτι καὶ τῇ φύσει, καὶ "τῇ Καίσαρος [h] δόσει τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχει", [i] προσ-

CAP. XI.

Quomodo Herodes, Cæsaris permissu, Beryti in Judicum assessu filios accusavit: quæque Teron, immoderata & militari libertate usus, passus est. De morte juvenum & eorum sepultura in Alexandrio.

Cæsaris ad Herodem litera.

HErodi autem reconciliatus *Cæsar* ad eum scribit hujusmodi verbis, "Dolere se vicem "ejus, qui tales haberet filios, oportereque in eos, "si quid gravioris sceleris susceperant, ut parrici"das animadvertere: se enim ei ejus rei potesta"tem facere. Sin nihil nisi fugam instituerant, "corrigendos aliter, neque ad extrema veniendum. "Se etiam suadere, ut ea de re judicium haberet "concilio indicto apud Berytum, * in qua Ro"mani degerent, & advocatis ducibus, & Cappa"dociæ rege Archelao, omnibusque reliquis quos "sibi amicos & dignitate illustres putaret, eorum "sententiam in judicio ferendo sequeretur." Ita quidem Cæsar ad eum scripsit. Herodes vero, literis ad ipsum perlatis, lætitia statim gestiens exsultabat, tum quod Cæsar secum in gratiam rediisset, tum propter potestatem sibi factam de filiis pro arbitrio statuendi. Et *nescio* quo modo factum est, ut qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius, aut præceps ferebatur ad filiorum interitum; nunc rebus suis in melius mutatis & fiducia fretus, novo more laxaverit habenas odiis. Advocavit itaque quos visum est ad concilium; sed Archelaum non advocavit: noluit enim ut is interesset ex suo in eum odio, aut quod vereretur ne voluntati suæ repugnaturus esset.

Herodis in filios immanitas.

Eos accusat in concilio Beryti habito.

2. Postquam autem duces, atque alii, quos ab urbibus accersivit, Berytum advenerunt, filios quidem (nam in concilium eos adducere noluit) in vico Sidoniorum, nomine Platana, collocavit, prope urbem, ut sisti possent si *forte* vocarentur; solusque per se *in curiam* ingressus, centum & quinquaginta virorum in consessu usus est accusatione, non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri filios criminanti valde indecora. Nam vehemens erat, & in crimine demonstrando turbidus, & maxima furoris & agrestis immanitatis præ se ferebat indicia; non permittens assessoribus ut argumenta ponderarent atque perpenderent: sed, haud convenienter patri contra filios, ipse ea tuens atque defendens, & quæ ab illis scripta erant legens, in quibus nihil insidiarum inerat, aut sceleris quod machinati fuerant, sed tantum cogitatam fugam continebant, & maledicta quædam in patrem contumeliosa, propter ejus in eos malevolentiam. Ad quæ ubi ventum est, exclamabat etiam vehementius, crimenque exaggerabat, perinde ac si de insidiis confessi fuissent, jurans se vitam amittere maluisse quam talia audire. Postremo autem, cum dixisset, "se tum jure "naturæ, *utpote patrem*, tum permissu Cæsaris po"te-

o Ἐπεξιέναι] Ἐπεξιέναι Bosb. (ut & Coccejus. Lugd. Bat. ἐξεῖναι.) ἐπεξιέναι ὡς πατραλοίαις Zonar.

p Πατραλοίας ὄντας] Πατραλοίους, forsan pro πατραλῴας, Gall. & Vat.

q Αὐτῷ γὰρ ἐφιέναι] Αὐτῷ γραφεῖ εἶναι v. Vat.

r Συμβουλεύειν δὲ ἔχειν] Συνεδρεύειν Vat. & forsan Epiphan.

s Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι,] Romani Beryti habitantes. Colonia enim erat ab Augusto deducta, unde *Ulpianus de Cens. Bel. L. T. xv Berytensis Colonia Augusti beneficiis gratiosa*, ac inde in Nummis Augusti COL. IUL. AUG. FEL. BER. . . . SPANH.

* *In qua Romani degerent,*] *Id est*, quæ esset Romanorum colonia.

tt Ἀξιώματι εἶναι ἐπιφανεῖς,] Ἀξιώματα Bosb. ἀξιώματι ἐπιφανεῖς Vat.

t Ἐπέστελλεν.] Ἐπέστελλε Bosb.

v Τὸ μὲν οὐκ εὐπραγεῖν] Τὸ μὲν οὐκ εὐπραγεῖν Vat. & Lugd. Bat.

x Ἐκαινοδόξει] In *Marg. L. B* legitur ἐν ἄλλ' γρ. ἐκαινοδόξει.

y Διέπεμπεν οὖν] Εὐθὺς οὖν διέπεμπε Bosb. (& Lugd. Bat. neque male, nisi ex superioribus influxerit) & *Epiphan.*

z Δι' ἔχθος] Δι' ἔχθραν Bosb. δι' ἔχθραν Zonar.

a Ὅσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε,] Ὅσους τῶν πόλεων Vat.

b Σιδωνίων εἶχε,] Ita Bosb. Lugd. Bat. Vat. & Epiphan. & lib. 1. *de Bello Jud.* Σιδωνίᾳ in *Editis*.

c Πλατάνῃ καλουμένῃ,] Παλαιᾷ Vat.

d Δὲ καθ' αὑτὸν εἰσελθὼν,] Δὲ καὶ καθ' αὑτὸν Bosb. Lugd. Bat. & Hen.

e Ἐπίδειξιν τῆς αἰτίας ἐπιταράττετο,] Ἀπόδειξιν Vat.

f Ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ὡς ἐγίνετο,] Ἐφ' οἷς Bosb. & Gall.

g Τῆς ζωῆς] Τῷ ζῆν Vat. & Bosb.

h Δόσει] In *Marg. L. B.* legitur δόξῃ.

i Προστίθησι] Προστίθησι δὲ κ. Hen. à prima manu.

Lex Judæorum de filiis contumacibus.

"testatem habere," addidit & legem patriam quæ jussit, "ut, si parentes filio accusato manus "in caput imponant, necesse habeant circumstantes in eum lapides mittere atque ita eum occidere. quod cum ipse in sua patria & regno facere "potuisset, illorum tamen sententiam exspectasse: "qui tamen eo non ut judices (utpote in tam manifestis *insidiis*, quibus parum abfuit quin ipse "*extrema* passus fuisset à filiis) sed ut iræ suæ adjutores opportune venissent, ac si par esset, nemini, quamvis remoto, negligendas esse ejusmodi insidias.

3. Hæc loquuto rege, & juvenibus ne ad causæ quidem suæ dictionem introductis, assessores, cum eum iratiorem esse percepissent, quam ut ad æquitatem aut concordiam perducere possent, potestatem ei confirmarunt. Et primus quidem Saturninus, vir consularis, & magnæ auctoritatis, sententiam protulit moderatissimam cum pietatis adjuncto. dicebat enim, "se damnare quidem Herodis filios, non vero justum censere ut morte "multentur, ut qui ipse filios haberet, cum majus esset hoc supplicium, quam omnia quæ ab "ipsis accidere mala potuissent." Deinde Saturnini filii (nam tres una secum legatos habebat) eandem sententiam sequuti sunt. Sed Volumnius è contra morte plectendos pronunciabat, qui se in patrem tam impie gessissent. In eadem deinceps ivit maxima pars reliquorum, adeo ut nil aliud crederetur, quam capite damnatos iri juvenes. Moxque illinc Tyrum proficiscitur Herodes, pueros secum ducens: & Nicolaum ad se Roma reversum interrogat, postquam ei acta Beryti narraverat, quænam fuerit amicorum suorum, qui Romæ essent, de pueris sententia. Cui ille respondit, "videri eis impios quidem esse filiorum in te conatus, debere tamen eos à te vinculis custodia"que teneri. postea, si severior sententia placuerit, *morte* posse puniri, ne iracundia magis quam "ratione usus esse videare. sin mitiora malis, posse "absolvi, ne in immedicabile infortunium incidas. "Hæc sunt quæ plerique omnes amici tui Romæ "degentes censent." Tum ille, cum aliquandiu in tacita cogitatione fuisset, Nicolaum secum navigare jussit.

Mitem sententiam ferunt Saturninus ejusque filii.

Duriorem Volumnius aliique.

Nicolai responsum ad Herodem.

Herodes filios secum ducit Cæsaream.

4. Ubi autem Cæsaream ventum esset, cœperunt statim vulgo de pueris loqui: atque per regnum ejus suspensi tenebantur, *cunctis* quo tandem res illorum evasuræ essent exspectantibus. metuebant enim omnes ne propter inveteratum dissidium immineret eis exitium, atque vicem illorum graviter dolebant: tamen nec vocem ullam temere vel emittere vel etiam audire ab alio licebat sine periculo; sed misericordiam, *quam de pueris habebant*, clausam tenebant, & tam atrox facinus dolenter quidem, sed taciti ferebant. Unus autem, nomine Tero, regis olim miles, qui filium habebat Alexandro æqualem atque amicum, quicquid alii quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe palam in vulgus exclamare cogebatur, di-

Tero verba facit ad populum paulo liberiora.

ἔθηκε καὶ πάτριον αὐτῷ νόμον, [k] ὃς ἐκέλευσεν, "[l] εἰ "τοῦ κατηγορηθέντος οἱ γονεῖς ἐπιθεῖεν [m] τῇ κεφαλῇ "τὰς χεῖρας, ἐπάναγκες εἶναι τοῖς περιεστῶσι [n] βάλ"λειν, καὶ τοῦτον ἀποκτείνειν τὸν τρόπον. ὅπερ ἕτοι"μος ὢν αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῇ βασιλείᾳ ποι"εῖν, ὅμως ἀναμένειν τὴν ἐκείνων κρίσιν· ἥκειν μέν"τοι, δικαστὰς μὲν οὐχ οὕτως ἐπὶ φανεροῖς οἷς ἐκ "τῶν παίδων ὀλίγου πάθοι, [o] συνοργισθῆναι δὲ καιρὸν ἔχον"τας, ὡς οὐδενὶ καὶ τῶν πόρρω γεγονότων ἀμελῆσαι τοιαύτης "ἐπιβουλῆς ἄξιον.

γʹ. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος, καὶ τῶν νεανίσκων οὐδὲ ἕως τῆς ἀπολογίας παρηγμένων, συμφρονήσαντες οἱ κατὰ τὸ συνέδριον ὡς ἐπιεικείας καὶ διαλλαγῶν χεῖρον ἔχοιεν, τὴν ἐξουσίαν [p] ἐβεβαίωσαν αὐτῷ. καὶ [q] πρῶτος μὲν Σατουρνῖνος ἀνὴρ ὑπατικὸς, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος, ἀπεφήνατο γνώμην [r] αἰδημονεστέραν περιστάσει χρώμενος. ἔφη γὰρ "κατακρίνειν μὲν τῶν Ἡρώδου παίδων, κτείνειν δὲ οὐχ οἴεσθαι "[s] δίκαιον, αὐτὸς παῖδας ἔχων, καὶ τοῦ πάθους μείζο"νος ὄντος, εἰ καὶ πάντα δι' αὐτοὺς δεδυστύχηκε." [t] μετ' ἐκεῖνον οἱ Σατουρνίνου παῖδες, εἵποντο γὰρ αὐτῷ [v] τρεῖς ὄντες πρεσβευταὶ, τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπεφήναντο. Οὐολούμνιος δὲ ἄντικρυς ἔφη κολάζειν θανάτῳ τοὺς οὕτως ἀσεβήσαντας εἰς τὸν πατέρα. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τῶν ἑξῆς οἱ πλείους, [x] ὥστε μηκέτι ἄλλο τι δοκεῖν, ἢ καταδεδικάσθαι τὴν ἐπὶ θανάτῳ τοὺς νεανίσκους. κἀκεῖθεν μὲν εὐθὺς Ἡρώδης ἧκεν, ἄγων αὐτοὺς εἰς Τύρον, καὶ τοῦ γε Νικολάου πλεύσαντος ὡς αὐτὸν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπυνθάνετο, προδιηγησάμενος τὰ ἐν Βηρυτῷ, ἥν τινα ἔχοιεν γνώμην περὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ [y] αὐτοῦ φίλοι. κἀκεῖνος εἶπεν, "ὅτι δοκεῖ μὲν [z] ἀσεβῆ εἶναι τὰ ἐκείνοις περὶ σὲ ἐγνωσμένα, "χρῆναι μέντοι αὐτοὺς [a] καθείρξαντα, δεσμώτας φυ"λάττειν. καὶ εἰ μὲν [b] ἑτέρως σοι δοκοίη, κολάζειν αὐ"τοὺς, μὴ φαίνεσθαι ὀργῇ τὸ πλέον ἢ γνώμῃ κεχρῆσθαι· "εἰ δὲ τἀναντία, ἀπολύειν, μὴ ἀνεπανόρθωτον εἴη σοι "τὸ ἀτύχημα. τὰ αὐτὰ δὲ δοκεῖ καὶ ἐν Ῥώμῃ τοῖς πλεί"οσι τῶν σῶν φίλων". καὶ ὃς σιωπήσας [c] ἐν πολλῇ ἰσχύϊ συννοίᾳ, κἀκεῖνον ἐκέλευσε συμπλεῖν αὐτῷ.

δʹ. Ὡς δὲ [d] ἧκεν εἰς Καισάρειαν, γίνεται λόγος [e] εὐθὺς ἅπασι τῶν παίδων, καὶ μετέωρος ἡ βασιλεία, [f] ποῖ ποτε χωρήσει τὰ κατ' αὐτοὺς ἐκδεχομένων. δεινὸν γὰρ ὑπῄει πάντας δέος ἐκ παλαιοῦ κατεστασιασμένους εἰς αὐτὸ τὸ πέρας ἐλθεῖν, καὶ τοῖς μὲν πάθεσιν ἐδυσχέραινον· οὐκ ἦν δὲ οὐδὲ εἰπεῖν τι προπετὲς, οὔτε ἄλλου λέγοντος ἀκούειν ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐγκεκλεισμένοι τὸν ἔλεον, ὀδυνηρῶς μὲν, ἀναύδως δὲ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάθους ἔφερον. εἷς δὲ [g] αὐτοῦ πάλαι στρατιώτης, [h] ὄνομα [i] Τήρων, υἱὸν [k] αὐτοῦ καθ' ἡλικίαν ὄντος Ἀλεξάνδρου φίλου, πάντα, ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδυόμενα δι' ἡσυχίας ἦν, [l] αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερότητος ἐξελάλει, καὶ βοᾶν ἠναγκάζετο πολλάκις ἐν τοῖς πλήθεσιν, ἀπαρακαλύπτως λέγων,

k Ὃς ἐκέλευσεν,] Ἐκέλευεν Busb.
l Εἰ τοῦ κατηγορηθέντος] Εἴτε κατηγορούμενος Busb. Vat. & Zonar. Hac de lege confer *Deut.* c. 21. v. 19, & 20. & *Josephum* in *Antiq.* l. 4. c. 8. p. 168. 169. Videsis etiam *Seldenum* l. 3. de *Synedriis*, c. 13. p. 555. & *Grotium* ad *Deut.* c. 21. v. 20.
m Τῇ κεφαλῇ] Ἐν τῇ κεφαλῇ Vat. & Hen. à pr. m.
n Βάλλειν,] Conf. supr. c. 10. §. 5. SPANH.
o Συνοργισθῆναι δὲ καιρὸν ἔχοντας,] Συνοργισθῆναι δὲ καὶ καιρὸν Hen. à pr. m.
p Ἐβεβαίωσαν αὐτῷ.] Ἀνεβεβαίωσαν Gall.
q Πρῶτος μὲν] Πρῶτοι Vat.
r Αἰδημονεστέραν] Αὐστηρὰν Vat. αἰδημονεστάτην Busb. & Lugd. Bat.
s Δίκαιον,] Ita Gen. Gall. & Vat. δίκαιον Bas. Busb. & Hen.
t Μετ' ——— αὐτῷ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 2. & 3. SPANH.
v Τρεῖς ——— θανάτῳ] Δύο πρεσβευταὶ hic dicuntur ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 3. &c. SPANH.
x Ὥστε μηκέτι] Ὥστε καὶ μηκέτι Vat.
y Αὐτοῦ] Gen. αὐτῷ.
z Ἀσεβῆ εἶναι] Ἀσεβῆ μὲν εἶναι Hen.
a Καθείρξαντα.] Καθείρξας Hen.
b Ἑτέρως σοι δοκοίη,] Ἑτέρως Busb. Lugd. Bat. & Vat.
c Ἐν πολλῇ ἰσχύϊ συννοίᾳ,] Ἐν πολλῇ συννοίᾳ Hen. à pr. m. ἐν πολλῇ ἰσχύϊ συννοίᾳ Vat.
d Ἧκεν εἰς Καισάρειαν,] Ἦλθεν Busb. & Vat.
e Εὐθὺς] L. B. ὡς ἦν εὐθύς.
f Ποῖ ποτε χωρήσει] Ita Busb. Hen. & Bas. ποῖ ποτε in aliis.
g Αὐτοῦ πάλαι στρατιώτης,] Αὐτοῦ Busb. & Vat.
h Ὄνομα Τήρων,] Ὄνομα Busb. Vat. & Zonar.
i Τήρων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 4. SPANH. Τύρων L. B.
k Αὐτοῦ καθ' ἡλικίαν ὄντος Ἀλεξάνδρου] L. B. αὐτῷ καθ' ἡλικίαν ὄντος Ἀλεξάνδρῳ.
l Αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερότητος ἐξελάλει,] Αὐτὸς ὑπ' ἐλ. Vat.

m Κρ-

γων, "ὡς ἀπόλοιτο μὲν ἡ ἀλήθεια, τὸ δὲ δίκαιον ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀνῃρημένον εἴη, [m] κρατείη δὲ τὰ ψεύσματα καὶ ἡ κακοήθεια, καὶ τοσοῦτον νέφος ἐπάγοι τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ὁρᾶσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν". τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει μὲν οὐκ ἀκινδύνως παρρησιάζεσθαι· τὸ δὲ εὔλογον ἐκίνει πάντας, οὐκ ἀνάνδρως αὐτοῦ πρὸς τὸν καιρὸν ἱσταμένου. διὸ καὶ πάντα, ἅπερ αὐτὸς εἶπεν, ἕκαστος ἡδέως ἤκουεν ὑπ' ἐκείνου λεγόμενα, καὶ τὸ καθ' αὐτοὺς ἀσφαλὲς ἐν τῷ σιγᾶν προορώμενοι, τὴν ἐκείνου παρρησίαν ὅμως ἀπεδέχοντο. τὸ γὰρ προσδοκώμενον πάθος, ἐβιάζετο πάντα ὄντινα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ λαλεῖν.

δ. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης παρρησίας ὠσάμενος, μόνος μόνῳ λέγειν ἠξίου· καὶ συγχωρηθέντος, "[n] οὐ δυνάμενος, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, [o] διακαρτερεῖν ἐπὶ τοιούτοις πάθεσι, τὴν τολμηρὰν ταύτην παρρησίαν, ἀναγκαίαν δὲ σοὶ, καὶ συμφέρουσαν εἰ [p] λάβοις τι χρήσιμον ἐξ αὐτῆς, προὔκρινα τῆς ἐμῆς ἀσφαλείας. [q] ποῖ ποτε ᾤχοντό σου, καὶ πεπλοίκασιν ἐκ τῆς ψυχῆς αἱ φρένες; ποῦ δὲ καὶ ὁ περιττὸς ἐκεῖνος νοῦς, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα [r] κατώρθωσας; τίς δὲ ἡ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; κρίνω δὲ, οὐδὲ παρόντας αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς ἢ φίλους, οἳ περιορῶσι τοιοῦτον [s] μύσος ἐπὶ τῇ μακαριζομένῃ ποτὲ βασιλείᾳ. σὺ δὲ οὐ σκέψῃ τί πραττόμενόν [t] ἐστι; [v] δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος [x] σοι γυναικὸς [y] γεγεννημένους, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρους, [z] ἀναιρήσεις, σαυτὸν ἐν γήρᾳ καταλιπὼν ἐφ' ἑνὶ παιδὶ κακῶς οἰκονομήσαντι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, καὶ συγγενέσιν ὧν αὐτὸς ἤδη τοσαυτάκις [a] κατέγνως θάνατον; οὐκ ἐννοήσεις ὅτι καὶ τῶν ὄχλων ἡ σιωπὴ τὴν ἁμαρτίαν ὅμως ὁρᾷ καὶ μισεῖ τὸ πάθος· ἥ τε στρατιὰ πᾶσα, καὶ ταύτης οἱ πρωτεύοντες, ἔλεον μὲν τῶν ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τῶν ταῦτα διαπραττομένων ἐσχήκασιν"; ἤκουε τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐν ἀρχῇ μὲν οὐ παντάπασιν ἀγριαινόμενος· ἀλλὰ, τί δεῖ καὶ λέγειν, [b] διεκίνησεν ἑαυτὸν ἁψαμένου τοῦ [c] Τήρωνος ἐναργῶς τοῦ τε πάθους καὶ τῆς περὶ τοὺς οἰκείους ἀπιστίας. αὖθις δὲ ὁ μὲν ἐπεδίδου κατὰ μικρὸν ἀμέτρῳ καὶ στρατιωτικῇ χρώμενος παρρησίᾳ. [d] τὸ γὰρ ἀπαίδευτον [e] ἐξέπιπτε τοῦ καιροῦ. ταραχθεὶς δὲ Ἡρώδης ἐνεπίμπλατο, καὶ μᾶλλον ὀνειδίζεσθαι δοκῶν, ἢ πρὸς τὸ συμφέρον ἀκούειν τῶν λόγων, [f] ἐπεὶ καὶ τοὺς [g] διακεκλιμένους στρατιώτας καὶ τοὺς ἀγανακτοῦντας ἡγεμόνας ἐπύθετο, προσέταξε [h] τούς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἅπαντας, καὶ τὸν Τήρωνα δεσμώτας ἔχειν ἐν φυλακῇ.

ε. Τούτου γενηθέντος, ἐπιτηδεύεται τῷ καιρῷ καὶ Τρύφων τις κουρεὺς τοῦ βασιλέως, ὃς ἔφη προσελθὼν ὡς πείθοι πολλάκις ὁ Τήρων, [i] ὁπόταν [k] θεραπεύῃ τὸν βασιλέα ξυρῷ τὸν λαιμὸν [l] ἀποτεμεῖν· ἔσεσθαι γὰρ ἐν πρώτοις [m] τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον, καὶ μεγάλας λήψεσθαι δωρεάς. ταῦτα εἰπόντα συλλαβεῖν κελεύει, καὶ μετὰ τούτου βάσανος ἦν τοῦ τε Τήρωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦ κουρέως. διακαρτεροῦντός τε τοῦ Τήρωνος, ὁρῶν ὁ νεανίσκος τὸν πατέρα, χαλεπῶς μὲν ἤδη διακείμενον, ἔχοντα δὲ οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, [n] αὐτό τε τὸ μέλλον ἐκ τῆς περὶ τὸν πάσχοντα δυσχερείας προϊδὼν, ἔφη

cens, "interiisse veritatem, sublatum jus ex hominibus, vigere mendacium & malitiam, & tantam nubem rebus inducere, ut à peccantibus ne maxima quidem mala in homines cadentia cerni possent." Hæc tam libere dicens, videbatur quidem non sine periculo facere: sed movebat omnes æquitas rei, quod animose & fortiter se illis temporibus gereret. quapropter omnia quæ ille diceret libenter omnes audiebant ut ab eo dicta, & cum sibi cavendum esse silentio providerent, tamen ejus confidentiam collaudabant. nam tanti mali exspectatio unumquemque cogebat quodcunque liberet pro eo loqui.

Pari fiducia alloquitur regem.

4. Ille vero regem ipsum adiit audacissime, & solum cum solo colloqui velle dicebat: ac facta potestate. "Non possum, inquit, ô Rex, diutius ferre hanc animi anxietatem. Equidem audacem hanc confidentiam, sed tibi necessariam & conducibilem, si quid ab ea utilitatis perceperis, meæ vitæ antepolui. Sanusne es, aut ubi est excellens illud ingenium, quo tot tantasque res assequutus es? quæ est ista amicorum cognatorumque solitudo? quos equidem, quamvis præsentes, nec cognatos nec amicos judico, qui tantum scelus in quondam felici regno perpetrari sustineant. Et tu non aspicies quid agatur? duos juvenes regina conjuge tibi natos, omni virtute ornatissimos interficies, tuamque senectutem uni puero committes, qui susceptam de se spem male sustinuit, & consanguineis, quos ipse toties jam capitis damnasti? Nonne cogitabis vulgus silere, tamen peccatum videre, & facinus odisse: exercitumque universum, & maxime præcipuos, misericordia commoveri erga infelices, odio erga infelicitatis auctores?" Audiebat rex ista, principio quidem non omnino * intemperanter: sed ubi scilicet Tero facinus & domesticorum perfidiam aperte taxavit, commovit se rex. Et Tero è contra paulatim modum excessit immoderata & militari libertate usus. nec tempus satis scite & commode cepit. Unde ita turbatus est Herodes, ut, ea verba pro conviciis magis quam pro utili admonitione ducens, ubi milites rem ægre ferre & duces indignari audivit, tam eos qui nominati fuerant quam ipsum Teronem in custodia vinctos adservari jusserit.

Regem nimia libertate usus offendit.

Tryphon Herodis tonsor Teronem accusat.

5. Hoc facto Tryphon quidam, regis tonsor, arrepta occasione, regem adiit, eique nunciabat, Teronem sæpe sibi persuadere voluisse, ut regi barbam tondens eum novacula jugularet: ita principem locum apud Alexandrum habiturus, & magna præmia consequuturus. Hæc loquutum jussit rex comprehendi: ac deinde de Terone & ejus filio & tonsore quæstio habita est. Cumque Tero persisteret, juvenis patrem male jam mulctatum, nec ullam spem salutis habere videns, & quid futurum esset ex summis ejus angoribus conjiciens

m Κρατείη] Lege κρατοίη. COCC.
n Οὐ δυνάμενος,] Ita cum Cod. Vat. Lugd. Bat. & Epiphan. ἐδυνάμην εἶπεν, ὦ βασιλεῦ διακαρτερεῖν in Editis Aliisque, nisi quod διακαρτερῶ habeat Hen. à pr. m.
o Διακαρτερεῖν] Ita quoque L. B.
p Λάβοις τι χρήσιμον] Ita Vat. & L. B. λάβοι in cæteris.
q Ποῖ ποτε ᾤχοντό σου,] Ποῖ ποτε οἴχονταί σου Bas. ποῖ ποτε οἴχονταί σου Vat.
r Κατώρθωσας;] L. B. κατώρθωσε.
s Μύσος] L. B. μῖσος.
t Ἐστι;] L. B. ἔτι. unde Coccejus legit τὸ πραττόμενον ἔτι.
v Δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος] Ἐκ σοι ε. Bas.
x Σοὶ γυναικὸς γεγεννημένους,] Illud σοὶ deest Vat.
y Γεγεννημένους,] L. B. γεγενημένους.
z Ἀναιρήσεις,] L. B. οἱ ἀναιρήσεις.
a Κατέγνως θάνατον;] Κατέγνωκας Bas. & Vat.
* Intemperanter:] Al. libenter, aut non iracunde, aut æquis auribus.
b Διεκίνησεν ἑαυτὸν] Διεκίνησεν αὐτὸν Vat.
c Τήρωνος] L. B. Τείρωνος.

d Τὸ γὰρ ἀπαίδευτον ἐξέπιπτε τοῦ καιροῦ] Verto, rerum enim imperitia mala decori magistra, ut sumatur γνωμικῶς ——— Si ad Teronem ——— referatur, sic potius, ——— præ rerum enim imperitia à decoro deflexit. IBBETSON.
e Ἐξέπιπτε τοῦ καιροῦ.] Ὑπεξέπιπτε Vat. ἀπεξέπιπτε Bas.
f Ἐπεὶ καὶ τοὺς] Ἐπειδὴ Bas.
g Διακεκλιμένους στρατιώτας,] Ἀπεχθῶς, aut aliud adverbium excidisse aut subintelligendum esse existimo. Epiphanius vertit, quia milites tam abhorrerent, & primates eorum sibi indignarentur.
h Τούς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἅπαντας,] Τῷ τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων Vat. L. B. τῷ τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων. Coccejus μετὰ τοῦ ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων. τούς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἅπαντας Bas.
i Ὁπόταν ——— ἀποτεμεῖν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. SPANH.
k Θεραπεύῃ τὸν βασιλέα ξυρῷ] Θεραπεύοι Bas. ὡς πείθοι πολλάκις αὐτὸν ὁ Τήρων, ὁπόταν θεραπεύῃ Vat.
l Ἀποτεμεῖν·] Ἀποτέμνειν Vat. τεμεῖν Zonar.
m Τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον,] Τοῖς abest Vat.
n Αὐτό τε τὸ μέλλον] Ἑαυτῷ τε τὸ μ. Vat. αὐτῷ τε τὸ μ. Bas.

o Μν-

ens, dicebat "ſe regi veritatem patefacturum, ſi "fore polliceretur ut & ipſi & patri tormenta & "cruciatus remitteret." Ubi autem rex ei fidem dedit, ajebat, "conſtitutum fuiſſe, ut Tero regi "manum afferret; ac factu facile eſſe ut ſolus ſolum "aggrederetur: quo perpetrato, ſi quid ei ſiniſtrum "accidiſſet, id honori fore, dum Alexandro gra- "tificaretur." Iſtis quidem ab illo dictis, patrem à neceſſitate redemit: neque ſcitur, verumne dixerit vi coactus, an id fecerit ut à ſemetipſo & patre dolorem depelleret.

Confeſſio filii Teronis.

6. Herodes vero ſi vel minimam antea de filiis *ſuis* occidendis dubitationem habuerit, jam ei nullo in anima loco relicto, ſed ejectis omnibus quæ ſibi vel tantillum melioris conſilii ſuggerere poſſent, inſtitutum exſequi properavit. Cumque in cœtu produxiſſet trecentos duces, in reos relatos, & Teronem cum ſuo filio, & tonſorem indicem, eos omnes accuſavit: atque populus, conjectis quæcunque venerunt in manum, eos necavit. Alexander vero & Ariſtobulus, ducti Sebaſten, juſſu patris ibi ſtrangulantur: & corpora noctu portantur Alexandrium, ubi ſiti erant maternus avunculus & multi ex majoribus eorum.

Teron, filius ejus, & tonſor lapidati.

Ariſtobulus & Alexander juſſu Herodis ſtrangulati.

7. Et forſan quidem aliquibus minime mirum videbitur, odium inveteratum adeo creviſſe, & euſque proceſſiſſe, ut ipſam naturam vinceret. Merito autem dubitari poſſit, an adoleſcentibus ejuſmodi quid vitio vertendum, quod patri juſtam illis ſuccenſendi cauſam dederint; ac deinde ita eum perverſitate ſua irritarint, ut implacabilis evaderet: an quod ipſe adeo durus fuerit & ferreus, & tam in aliis rebus gloriæ quam dominationis vehementer cupidus, ut neminem ſibi *ſocium* aſſumendum putaret, quod quicquid ei placeret firmum ratumque haberi voluerit: an *quod dicendum* fortunam vim obtinuiſſe, omni conſilio prudentiæ licet pleno potentiorem; unde & credere ſolemus, humanos actus à neceſſitate quadam præſancitos eſſe ut omnino fiant, eamque vim fatum vocamus, quòd nihil ſit quod illa non efficiat. Cæterum ſatis erit, ut arbitror, ſententiam hanc, *quò refellatur*, cum illa conferre, quæ nobiſmet aliquid *in agendo* tribuit, nec prohibet quo minus ſua cuique imputetur morum pravitas: quæ jam olim ante nos ſapienter in * Lege tractata ſunt. Ex duabus autem reliquis cauſis, ea quæ ad filios ſpectat *merito* culpari poteſt, tam ex juvenili arrogantia quam faſtu regio, quod calumniis in patrem auſcultarint, & in acta ejus & vitam parum æqui inquiſitores fuerint; malitioſe ſuſpicaces, & linguæ temperare neſcii, & ob utrumque iis obnoxii qui id egerunt ut eos obſervarent, & ad gratiam captandam *Herodi*

"[o] μηνύσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, εἰ παραιτήσοιτο διὰ τοῦ "φόβου τῆς βασάνου καὶ τῆς αἰκίας αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα". δόντος δὲ πίστιν ἐπὶ τούτοις, ἔλεγεν "ὡς εἴη συνθήκη τις "ἐπιθέσθαι δι' αὐτοχειρίας βασιλεῖ τὸν Τήρωνα. προσελθεῖν "γὰρ εὔπορον εἶναι μόνον μόνῳ, καὶ δράσαντα παθεῖν τι τῶν "εἰκότων οὐκ ἀγεννὲς Ἀλεξάνδρῳ χαριζόμενον". ταῦτα μὲν [p] ἂν ἐκεῖνος εἰπὼν, ἐξαιρεῖται τὸν πατέρα τῆς ἀνάγκης, ἄδηλον εἴτε τὴν ἀλήθειαν ἐκβιασθεὶς φράζειν, εἴτε καὶ παραγραφὴν νοήσας τινὰ ταύτην τῶν κακῶν αὐτῷ καὶ τῷ γεγεννηκότι.

ϛ'. Ὁ δὲ Ἡρώδης, [q] οὐδ' εἴ τι πρότερον ἐνδοιάσιμον ἦν αὐτῷ περὶ τῆς τεκνοκτονίας, τούτῳ τόπον ἢ χώραν καταλελοιπὼς ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πᾶν ἐξῃρημένος τὸ δυνάμενον αὐτῷ [r] ὑπόνοιαν ἀμείνονος λογισμοῦ παρασχεῖν, ἐσπούδαζεν ἤδη τέλος ἐπιθεῖναι τῇ προαιρέσει. καὶ [s] προσαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν, τριακοσίους τε τῶν ἡγεμόνων τοὺς ἐν αἰτίᾳ γενομένους, καὶ τὸν Τήρωνα σὺν τῷ παιδὶ, [t] καὶ τῷ πρὸς ἐκείνους διελέγξαντι κουρεῖ, κατηγορίαν [v] ἁπάντων αὐτῶν ἐποιήσατο· κἀκείνους μὲν τὸ πλῆθος αὐτοῖς [x] τοῖς παρατυχοῦσι βάλλοντες, ἀπέκτειναν. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Ἀριστόβουλος, ἀχθέντες εἰς Σεβαστὴν, ἐπιτάξαντος τοῦ πατρὸς, στραγγάλῃ κτείνονται. τὰ δὲ σώματα νύκτωρ εἰς Ἀλεξάνδρειον ἀπέθεντο, οὗ τε μητροπάτωρ ἐκεῖ, καὶ τῶν πλείστων αὐτοῖς [y] προγόνων [z] κειμένων.

ζ'. Ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἄλογον ἐνίοις καταφαίνεται, τρεφόμενον ἐκ πολλοῦ τὸ μῖσος ἕως αὐξηθῆναι, καὶ περαιτέρω προελθὸν ἀπονικῆσαι τὴν φύσιν. ἐπίσκεψις δὲ γένοιτ' ἂν εἰκότως, εἴτε εἰς τοὺς νεανίσκους ἀνοιστέον [a] τὴν τοιαύτην αἰτίαν, [b] πρὸς αὐτὸν ὀργῆς [c] ἀναγαγόντας τὸν πατέρα, καὶ χρόνῳ παρασκευάσαντας ὑπὸ χαλεπότητος ἀνήκεστον αὐτοῖς, εἴ τι καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀπηνὴς καὶ περιττὸς ὢν περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς ἄλλης εὐδοξίας, ὡς μηδένα εἰσδέχεσθαι παραληπτέον, ἐφ' ᾧ πᾶν τὸ βουλόμενον ἀκίνητον ἔχειν, ἢ καὶ [d] τὴν τύχην παντὸς εὐγνώμονος λογισμοῦ μείζω τὴν δύναμιν ἐσχηκέναι, ὅθεν καὶ πειθόμεθα τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ὑπ' ἐκείνης [e] προκαθωσιῶσθαι τῷ τοῦ γενέσθαι πάντως ἀνάγκης, καὶ καλοῦμεν αὐτὴν [f] εἱμαρμένην, ὡς οὐδενὸς ὄντος, ὃ μὴ δι' αὐτὴν γίγνεται. τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον ὡς [g] νομίζω πρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν, ἡμῖν τε αὐτοῖς [h] ἀποδιδόντα τι, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἀνευθύνους ποιοῦντας· ἃ πρὸ ἡμῶν ἤδη πεφιλοσόφηται καὶ τῷ νόμῳ. τῶν δὲ ἄλλων δύο, τὴν μὲν ἀπὸ τῶν παίδων μέμψαιτ' ἄν τις αἰτίαν, ὑπό τε αὐθαδείας [i] νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως, ὅτι καὶ διαβολῶν ἠνείχοντο κατὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν πραττομένων αὐτῷ [k] κατὰ τὸν βίον οὐκ εὐμενεῖς ἦσαν ἐξετασταὶ, καὶ κακοήθεις μὲν ὑπονοεῖν, ἀκρατεῖς δὲ λέγειν, εὐάλωτοι δὲ δι' ἀμφότερα τοῖς ἐπιτηροῦσιν αὐτοὺς, καὶ πρὸς χά-

o Μηνύσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν,] Μηνύσειν *Vat.*
p Οὖν ἐκεῖνος εἰπὼν,] Illud ἂν è *Cod. Vat.*
q Οὐδὲ εἴ τι πρότερον] Οὐδ' εἰ τὸ πρ. *Vat.* & *Hud.* à pr. m.
r Ὑπόνοιαν —— παρασχεῖν,] Ita cum *Cod. Vat.* μείζονα in *Editis Aliiſque.*
s Προσαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν] Προάγων *Vat.* συναγαγὼν *Zonar.*
t Καὶ τῷ πρὸς ἐκείνους] Καὶ τῷ ἐκείνους *Busb.*
v Ἁπάντων αὐτῶν] Ἁπάντων ἐποιεῖτο *Busb.*
x Τοῖς παρατυχοῦσι βάλλοντες,] Conf. ſupr. c. 10. §. 5. SPANH.
y Προγόνων κειμένων.] Rufini Verſio hujus libri hic deſinit in morte & ſepultura Herodis filiorum. Reliqua à verbis: ἴσως μὲν οὖν &c. ad finem libri & capitis non ibi comparent SPANH.
z Κειμένων.] Poſt κειμένων habemus τοῦτο τὸ τέλος τῶν νεανίσκων in *Cod. Busb.*
a Τὴν —— ἀναγαγόντας] Forte τὴν τοιαύτην αἰτίαν, πρὸς τοσοῦτο ὀργῆς ἀγαγόντας. COCC.
b Πρὸς αὐτὸν] *L. B.* πρὸς τοῦτο.
c Ἀναγαγόντας] Εισαγόντας *Vat.* forſan pro εἰσαγαγόντας. *L. B.* ἀγαγόντας.
d Τὴν τύχην —— γίγνεται.] De Fortuna & vi Fati, ſine qua nihil fiat, quæ Phariſæorum ſententia, è quorum numero Joſephus, vid. lib. 8. c. 13. §. 6. & ἁλωσ. lib. 5. c. 13. §. 7. SPANH.
e Προκαθωσιῶσθαι] Προκαθωσιῶσθαι τῷ τοῦ γενέσθαι πάντως ἀνάγκῃ. & *Lugd. Bat.* Eſt qui malit ὑπ' ἐκείνης προκαθωσιῶσθαι τῷ τ. γ. π. ἀνάγκῃ, per illam (*ſc.* fortunam) quod eos evenire omnino neceſſe ſit, à culpa eſſe præexemptos &c.
f Εἱμαρμένην,] Alludere videtur ad notationem Latini nominis potius quam Græci. nam *fatum* à *faciendo* dictum videri poteſt: at in Græco idiomate, quo uſus eſt *Joſephus*, εἱμαρμένη non ab *efficiendo* ſed *ſortiendo* deducitur. *Salianus* in *Ann. Eccl.* l. 6. p. 386.
g Νομίζω πρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν,] Ita conjicit vir doctiſſimus, *T. Terry Gr. L. Prof.* Antea in *Editis* erat, ὡς μείζω π. ἐ. ἀ. κρίνω, & mox διαφοραῖς, nullo plane ſenſu.
* *Lege tractata ſunt.*] *Id eſt*, in Legis commentariis.
h Ἀποδιδόντα τι,] Ἀποδιδόντας τι & mox ποιοῦντας *Vat.* & *Hud.* à pr. m. ἀποδεχόμεθα δὲ ἐκεῖν τε αὐτοῖς ἀποδιδόντα τι &c. legendum cenſet *Salianus*, vertendumque, *verum hunc ſermonem, qui cauſas humanis ſuperiores attingat, moviſſe ſufficiat; eum autem amplectamur, qui & nobis ipſis aliquid tribuit, nec varietatem ſtudiorum obnoxiam faciat rationi reddendæ.* Vel, certe nihil addendo, ita ſi placet interpretemur, *hunc ergo ſermonem, quem ſcilicet ſubjicio, ut illo meliorem movere ſufficiat, qui nobis ipſis tribuat aliquid, & non omnia fato, & multiplices actiones noſtras examini ſubjiciat.*
i Νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως,] Vide *J. A. Boſii* diſſertationem de νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ad 2 *Tim.* c. 2. v. 22. in *Theſauro Theologico Philologico*, vol. 2. p. 687.
k Κατὰ —— ἐξετασταί,] Περὶ τὸν βίον *Vat.*

l Τὰ

χάριν κατεμέμψαντο. ὁ μέντοι πατὴρ, οὐδὲ ταύτης εἶναι ἄξιος φαίνεσθαι τοῦ περὶ ἐκείνους ἀσεβήματος, ὃς, οὔτε πίστιν ἐπιβουλῆς ἐναργῆ λαβὼν, οὔτε παρασκευὴν ἐπιχειρήσεως ἐλέγχειν ἔχων, ἐτόλμησεν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐξ αὐτοῦ φύντας, ἀρίστους μὲν τὰ σώματα, καὶ περιποθήτους πᾶσι τοῖς ἀλλοτρίοις, οὐκ ἀποδέοντας δὲ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, εἴτε θηρᾶν, ἢ γυμνάζεσθαι [l] τὰ πολέμια, ἢ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων ἔδει. τούτων γὰρ ἁπάντων μετεῖχον, Ἀλέξανδρος δὲ καὶ μᾶλλον ὁ πρεσβύτερος. ἤρκει γὰρ, εἰ καὶ κατέγνω, καὶ ζῶντας ὅμως ἐν δεσμοῖς, ἢ ξενιτεύοντας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν, μεγάλην ἀσφάλειαν αὐτοῦ περιβεβλημένου τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, δι' ἣν οὐδὲν οὔτε [m] ἐξ ἐφόδου καὶ βίας παθεῖν ἐδύνατο. τὸ δὲ ἀποκτεῖναι ταχὺ, καὶ πρὸς ἡδονὴν τοῦ νικῶντος [n] αὐτὸν πάθους, ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποτιμήτου. καὶ τῆς [o] ἡλικίας ἔτι οὔσης πρὸς γῆρας τοιοῦτον ἐξήμαρτεν. ἔργου μὴν [p] παρολκὴ, καὶ τὸ χρονίζον συγγνώμην οὐκ [q] ἂν αὐτῷ τινα φέροι. ταχὺ μὲν γὰρ ἐκπλαγέντα καὶ κεκινημένον χωρῆσαι πρός τι τῶν ἀτόπων, εἰ καὶ δυσχερὲς, ἀλλὰ ἀεὶ συμβαῖνον· [r] ἐν ἐπισκέψει δὲ, καὶ πολλάκις μὲν ὁρμήσαντα πολλάκις δὲ μελλήσαντα, τὸ τελευταῖον δὲ ὑποστῆναι καὶ διαπράξασθαι, φονικῆς καὶ δυσμετακινήτου ψυχῆς ἀπὸ τῶν χειρόνων. ἐδήλωσε δὲ καὶ τοῖς αὖθις, οὐκ ἀποσχόμενος οὐδὲ τῶν περιλοίπων ὅσους [s] ἐδόκει [t] φιλτάτους, ἐφ' οἷς τὸ μὲν δίκαιον ἔλαττον ἐποίει συμπαθεῖσθαι τοὺς ἀπολλυμένους, τὸ δὲ ὠμὸν ὅμοιον ἦν, τῷ μηδὲ ἐκείνων [v] φεισαμένῳ. δηλώσομεν δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἑξῆς ἀφηγούμενοι.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑκκαιδεκάτου.

omnia indicarent. Veruntamen, non est ut pater justam excusationem inveniat suæ in filios impietatis, qui omni re ad fidem certam insidiis faciendam destitutus, nec aliud habens ad eos convincendos hujusmodi conatûs in *ipsius perniciem* parati, sustinuit ex se genitos interficere; forma egregia *juvenes*, & ab alienigenis omnibus valde expetitos, quibus nihil ad studia & exercitationes deerat, si aut venationi sese dare, aut militiæ muneribus vacare, aut pro re nata dicere oporteret. Horum vero omnium gnari erant peritique, præsertim Alexander natu major. Satis enim fuisset, etiamsi *eos* damnare libuisset, aut vivos in vinclis asservare, aut procul à regno relegare, cum abunde tutus ageret Romanorum potentia munitus, qua fretus non erat ut vel repentinum impetum aut vim *apertam* metueret. Tam cito autem eos occidisse, & ut impotenti affectui gratificaretur, quid aliud est quam argumentum impiæ licentiæ. præsertim quod adeo peccaverit, cum esset ætate provectior. Quin & neque mora aut dilatio facit ut ei quodammodo ignoscatur. Nam ut quis repentino casu perculsus & commotus ad atrocia facinora impelleretur, utut grave sit, sæpe tamen solet accidere. Verum ut re perpensa, cum sæpe incitaretur & subinde cunctaretur, postremo tale quidpiam aggrederetur & perpetraret, sanguinarii animi est & obstinati in deterius. id quod & postea declaravit, dum nec reliquis parceret quos charissimos habuerit: qui tametsi minus miserabiles erant, quod jure merito perirent; similem tamen exercuit crudelitatem, eò quod ab illorum cædibus non temperarit. Sed de his dicturi sumus in sequentibus.

Finis Libri decimi sexti.

l Τὰ πολέμια,] Τὰ πόλεμα *Vat.*

m Ἐξ ἐφόδου καὶ βίας] Vid. alibi lib. 5. c. 6. §. 1. ἐξ ἐφόδου αἱρήσειν. & cap. 7. §. 1. ἐκ πρώτης ἐφόδου. *Julian. Imp. Orat.* 1. p. 48. de Persis, ὡς ἐξ ἐφόδου τὴν Συρίαν ληψόμενοι, ubi *Petavius*: tanquam primo impetu Syria potituri. SPANH.

n Αὐτὸν πάθους,] Ita lego (adstipulante jam quoque *Lugd. Bat.*) αὐτοῦ in libris.

o Ἡλικίας ἔτι οὔσης πρὸς γῆρας] *L. B.* ἡλικίας οὔσης ἐν γήρᾳ.

p Παρολκὴ,] Παρολκὴ de re aliqua superflua Basil. Epist. cccxxiv. p. 1011. B. SPANH.

q Ἂν αὐτῷ τινα φέροι.] Illud ἂν è *Cod. Vat.* Cui jam quoque favet *L. B.* in quo totus locus ita legitur, ἐκ τ. χ. οὐκ ἂν αὐτῷ συγγνώμην τ. φ.

r Ἐν ἐπισκέψει δὲ,] Ἐν ἐπισκέψει δὲ καὶ μικρῷ παλ. *Vat.* & *Elm.*

s Ἐδόκει] *Gen.* ἐδόξε.

t Φιλτάτους,] Forte supplendum ἔχων.

v Φεισαμένῳ.] Φεισαμένου *Vat.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO SEPTIMO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

a Ἐγκατῴκισεν αὐτῇ.] Ἐγκατῴκησεν in Editis & *MSS.*
b Ὡς Ἀντίπατρος ἔπεισε] Illa ὡς Ἀντίπατρος ἔπεισε &c. usque ad vocem Ἡρώδου accepta debemus Codd. *Vat.* & *Gall.*

c Κυιντιλίου Οὐάρου] Ita cum *Strabone Aliisque.* Κυιντιλίου in *Editis* & *MSS.*
d Πρεσβεία πεμφθεῖσα] Hoc summarium nobis conservatum dederunt *MSS. Vat.* & *Gall.*

e Δι

θʹ. Περὶ τῆς Ἡρώδου νόσου καὶ στάσεως τῶν Ἰουδαίων [e] δι᾽ αὐτήν· καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

9. *De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.*

ιʹ. Ὡς δόξαντος Ἀντιπάτρου Ἡρώδην τετελευτηκέναι, Ἀντίπατρος διαλεχθείη τῷ σωματοφύλακι περὶ ἀφέσεως· [f] καὶ διὰ τοῦτο Ἀντιπάτρου ἀναίρεσις.

10. *Quemadmodum Antipater, cum ei crederetur mortuum esse Herodem, verba fecit ad custodem de liberatione è vinculis: quam ob rem patris jussu interimitur.*

ιαʹ. Ἡρώδου [g] τελευτή, καὶ διαθήκη τῶν αὐτοῦ πρὸς Καίσαρα, καὶ μερισμὸς πρὸς τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ὡς Ἀρχέλαον βασιλέα ποιεῖ τῆς Ἰουδαίας.

11. *Herodis mors, & quænam testamento legavit Cæsari, qualisque facta erat divisio in tres filios, & quomodo Archelaum Judææ regem constituit.*

ιβʹ. [h] Ἐπιστολὴ Ἡρώδου πρὸς τὸ στρατὸν, καὶ ἑκάστῳ αὐτῶν δωρεὰ, καὶ παράκλησις πίστεως πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρχέλαον.

12. *Herodis epistola ad exercitum, & munificentia erga milites, & cohortatio ad eos ut fidem Archelao filio suo præstarent.*

ιγʹ. [i] Ταφὴ Ἡρώδου ἐν Ἡρωδίῳ τῷ Φρουρίῳ, καὶ ὡς ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρχέλαον ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ ὡς Ἀρχέλαος τρισχιλίους αὐτῶν ἀνεῖλεν, αὐτὸς δὲ ἐξέπλευσε πρὸς Καίσαρα σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἡρώδῃ εἰς Ῥώμην, πιστεύσας τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Φιλίππῳ.

13. *Sepultura Herodis in Herodio castello, utque in festo seditionem movit populus contra filium ejus Archelaum: & ut Archelaus tria seditiosorum millia occidit, atque ipse cum fratre suo Herode Romam navigavit ad Cæsarem, regni cura fratri suo Philippo commissa.*

ιδʹ. Ὡς Σαβῖνος ὁ ἐν τῇ Συρίᾳ Καίσαρος ἐπίτροπος ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, βίᾳ αἰτῶν τὰ Ἡρώδου χρήματα καὶ φρούρια παρὰ τῶν Ἀρχελάου ἐπιμελητῶν. καὶ ὡς ἔπεισαν οἱ [k] Ἀρχελάου ἐπιμεληταὶ τὸν λαὸν χωρεῖν ἐπὶ ὅπλα, καὶ πολιορκῆσαι τὸν Σαβῖνον καὶ στρατὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ. καὶ ὡς ταῦτα ἀκούσας ὁ Οὔαρος μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ῥυσάμενος τὸν Σαβῖνον ἐκ τῆς πολιορκίας, τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως ἐκόλασε· καὶ καλῶς διαθεὶς τὰ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἔγραψε Καίσαρι, δηλῶν [l] αὐτῷ τὰ πραχθέντα.

14. *Quomodo Sabinus Cæsaris in Syria procurator Hierosolyma ascendit, vi contendens ut sibi Herodis pecuniæ & munitiones traderentur ab Archelai curatoribus. utque curatores ab Archelao relicti populo suaserunt, ut arma caperent, & Sabinum exercitumque ejus in Antonia obsiderent. & ut Varus, istis auditis, magna cum militum manu Hierosolyma ascendit, Sabinoque ab obsidione liberato in seditionis auctores animadvertit; ac deinde, rebus in Judæa compositis literis Cæsari significavit res a se gestas.*

ιεʹ. Ὡς Καῖσαρ τὰς Ἡρώδου διαθήκας βεβαίας ἐποίησε, φυλάξας τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὴν διαδοχήν· καὶ περὶ Ψευδαλεξάνδρου.

15. *Quomodo Cæsar Herodis testamentum sancivit, custodita ejus filiis successione: & de falso Alexandro.*

ιςʹ. [m] Καὶ ὡς κατηγορεῖται Ἀρχέλαος ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπὶ Καίσαρος, καὶ νικήσας ἔλαβε τὴν βασιλείαν· καὶ βασιλεύσας μοχθηρῶς δεκαετίαν, πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίενναν, τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ μετέθηκε Καῖσαρ εἰς ἐπαρχίαν.

16. *Et ut Archelaus à consanguineis suis coram Cæsare accusatur, & illis superatis regnum accepit; cumque decem annos imperasset, accusatione iterum in eum instituta, Viennam relegatus est, quo facto regnum ipsius in provinciam mutavit Cæsar.*

e Δι᾽ αὐτήν·] Ita *Gall.* δι᾽ αὐτὸν *Vat.* desunt *Editis Aliisque.*

f Καὶ —— ἀναίρεσις.] Sic *Gall.* διὰ ταῦτα in reliquis

g Τελευτὴ,] Eo modo *Vat.* τελευτᾷ, διαθήκη πρὸς κ. in *Editis Aliisque.*

h Ἐπιστολὴ Ἡρώδου] Hoc summarium etiam debemus *MSS. Vat.* & *Gall.*

i Ταφὴ Ἡρώδου ἐν Ἡρωδίῳ] Illa καὶ ταφὴ Ἡρώδου ἐν Ἡρωδίῳ φρουρίῳ, quæ in *Editis* subjiciuntur verbis istis βασιλέα ποιεῖ τῆς Ἰουδαίας, in principio hujusce summarii habent *MSS. Vat.* & *Gall.*

k Ἀρχελάου ἐπιμεληταὶ] Illud Ἀρχελάου è *Cod. Vat.*

l Αὐτῷ τὰ πραχθέντα.] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα desunt in libris omnibus præter *Vat.*

m Καὶ ὡς κατηγορεῖται Ἀρχέλαος] Illa καὶ ὡς κατηγορεῖται usque ad vocem πάλιν accepta referimus *Codd. Vat.* & *Gall.*

ΦΛ.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιδ′.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XIV.

CAP. I.

Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem, atque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliabat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant. De Herodis conjugiis & liberis.

Antipater fratribus sublatis populo & militibus invisus.

ANTIPATRO autem, postquam fratres sustulisset, & patrem extrema nequitia & furiis illorum injurias ulciscentibus circumdedisset, nihil ad spem, quam de reliqua vita conceperat, firmandam affulgebat. Nam omni de imperio metu liberatus, quod nihil cum fratribus commune habiturus esset, tamen ut regnum adipisceretur opus arduum fore & impeditum sentiebat: odium in ipsum tam inveteratum genti penitus insederat. Cum autem & hoc ei grave esset & molestum, majorem adhuc solicitudinem ei injiciunt milites, animos ab ipso alienos habentes, quorum ex fide pendet omnis regnantium securitas, si quando gens *ipsa* novarum rerum studio teneatur. tantum periculi sibi conflavit ex fratrum interitu. Neque tamen non cum patre regnabat, nihil plane à rege discrepans: & majorem apud eum auctoritatem habebat, benevolentia sibi ex iis ob quæ periisse debuerat firmiori conciliata, quasi in Herodis securitatem fratrum delator exstitisset, non autem ex odio quo illos prosequebatur & in primis patrem. tales ipsum agitabant diræ. Quæ scilicet omnia Antipatro viam sternebant ad Herodem *submovendum*, id agenti ut nemo esset qui ipsum accusaret de iis quæ perpetrare cogitabat, utque Herodes perfugium non haberet aut auxilium, si Antipater semet hostem ei aperte profiteretur. Proinde ex odio in patrem factum est, ut fratribus insidiaretur. Sed tunc longe magis sti-

Cum patre rex Judæorum administrat.

Antipater patris necem machinatur.

ΚΕΦ. α′.

Ὡς Ἀντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐπροσηταιρίσατο τοὺς ἐν Ῥώμῃ πολλοῖς χρήμασιν, καὶ τὸν πεπιστευμένον τὴν Συρίαν Σατουρνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας. Περὶ Ἡρώδου γάμων καὶ παίδων.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι δὲ, ἀραμένῳ τοὺς ἀδελφοὺς, [b] ἀσεβείᾳ τε τῇ ἐσχάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ τῇ ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέρα περιβεβληκότι, οὔ τι [c] κατὰ γνώμην ἡ ἐλπὶς τοῦ αὖθις βίου ἦν. ἀπηλλαγμένος γὰρ φόβου τοῦ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ διὰ τὸ τῶν ἀδελφῶν μὴ ἐπικοινωνήσειν, [d] ἐργωδέστερον καὶ ἄπορον αὐτῷ εὕρισκεν [e] τὸ τὴν βασιλείαν περιγενέσθαι· [f] τοσόνδ' ἐφύη τοῦ ἔθνους μῖσος πρὸς αὐτόν. ὄντος δὲ [g] αὐτῷ καὶ τοῦδε χαλεποῦ, πλειόνως ἐπελύπει τὸ στρατιωτικὸν, ἀλλοτρίως ἔχον τῇ γνώμῃ πρὸς αὐτὸν, εἰς οὓς τὰ πάντα ἦν τοῖς βασιλεῦσιν ἀνακείμενα τοῦ οἰκείου ἀσφαλοῦς, ὁπότε τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων [h] ὀρεγόμενον πραγμάτων. τοσόνδε κίνδυνον ἐμνηστεύσατο αὐτῷ ὁ ὄλεθρος τῶν ἀδελφῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [i] συνῆρχέ τι τῷ πατρὶ, οὐδὲν ἄλλο [k] ἢ βασιλεὺς ὤν· καὶ ἐπιστεύετο παρ' αὐτῷ μειζόνως, ἐξ ὧν ἀπολωλέναι καλῶς εἶχεν, εὐνοίας βεβαιώματα εὑρημένος, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τῆς Ἡρώδου τοὺς ἀδελφοὺς [l] ἐνδεδειχὼς, ἀλλ' οὐκ ἔχθρᾳ τῇ πρὸς ἐκείνους καὶ [m] πρὸ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. τοιαίδε αὐτὸν περιεστάδον ἀραί. ἅπερ δὴ πάντα μηχαναὶ τῆς ἐπὶ τὸν Ἡρώδην ὁδοῦ ἴσχυον Ἀντιπάτρῳ, ἐρημοῦντι αὐτὸν μὲν [n] κατηγόρων ἐφ' οἷς πράττειν διενοεῖτο, Ἡρώδην δὲ αὖ καταφυγῆς, [o] οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ, τοῦ Ἀντιπάτρου φανερῶς πολεμίου καταστάντος. ὥστε μίσει μὲν τῷ πρὸς τὸν πατέρα ἔπραττε τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἀδελφῶν. τότε δὲ [p] ἔπλειν μειζόνως

a Ιδ′.] Ita in *Græcis* omnibus & plerisque *Latinis*.

b Ἀσεβείᾳ τε τῇ ἐσχάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ] Ἀσεβείας τε ὑπ. & mox ἀλάστορα τὸν π. *Bush.*

c Κατὰ γνώμην] *L. B.* κατὰ γνώμας.

d Ἐργωδέστερον] Ἐργωδέστερα τε ἐς τὸ βασιλείας ἐπιτυχεῖν *Zonar.*

e Τὸ τὴν βασιλείαν περιγενέσθαι.] *L. B.* τὸ τῆς βασιλείας περιγενέσθαι.

f Τοσόνδ' ἐφύη τοῦ ἔθνους] Ita *Bush. Lugd. Bat. Gall.* & *Epiphan.* τοσαύτης φύσις in *Editis Aliisque*.

g Αὐτῷ καὶ τοῦδε χαλεποῦ,] Ita ex conjectura. αὐτοῦ in *libris*. HUDS. Quam conjecturam verissimam esse, præclari codicis *L. B.* fides docet. HAV.

h Ὀρεγόμενον] Euripid. Bacch. v. 1253. θηρῶν ὀρεγνᾶτ'. infra c. 6. τοῖς ἀεὶ τοῦ ὀρεγομένοις. & c. 9. §. 2. ὀρεγνᾶσθαι· & sic Gen. h. l. ὀρεγόμενον ut & 8. 13. §. 3. SPANH.

i Συνῆρχέ] *L. B.* συνῆρχεν.

k Ἢ βασιλεὺς] *L. B.* οὐ βασιλεύς.

l Ἐνδεδειχὼς,] Περιδέδωκε legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *proditor exstitisset*.

m Πρὸ αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

n Κατηγόρων] *Gen.* κατηγορῶν.

o Οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ,] Ἢ βοηθείας, αὐτοῦ δὲ &c. Ita lego ex conjectura. οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ in *Editis* & *MSS.* in *Epiphanii* versione *non habens qui sibi auxiliaretur*. HUDS. At conjectura doctiss. viri jam opus non est, quum certiorem lectionem nobis suppeditaverit inviolata *L. B.* manus; ex quo Codice distinctionem posuimus post illud αὐτῷ, δὲ &c. HAV.

p Ἔπλειν μειζόνως] Sic *Hen.* (*Coccejus*) & *Gall.* ἐπλεῖον in *Editis Aliisque*. ἐπεὶ δὴ in *L. B.*

q Ἔχθ-

τοῦ [q] ἰσχύσειν μὴ ἀφίξεσθαι τῆς πράξεως. ἀποθνήσκοντος μὲν γὰρ Ἡρώδου, βεβαίως αὐτῷ περιεγνωσμένης τῆς ἀρχῆς· ἐξικνουμένου δὲ εἰς τὸ πλέον ἐπιζῆν, κινδύνων [r] ἂν περιεστάναι ἐξαγγελθείσης γινομένης τῆς πράξεως, ἧς τεχνίτης γεγονὼς, πολέμιον ἀναγκάζει τὸν πατέρα καταστῆναι. [s] Καὶ διὰ τοῦτο χαρίζεσθαι πολυτελὴς ἦν [t] τοὺς περὶ τὸν πατέρα, κέρδεσι μεγάλοις ἐκπλήσσων τὸ τῶν ἀνθρώπων μῖσος πρὸς αὐτὸν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπὶ Ῥώμης φίλους τιμιωτάτας μεγάλων δωρεῶν εὔνους [v] καθιστάμενος, πρὸ πάντων δὲ Σατουρνῖνον, τὸν τῆς Συρίας ἐπιμελητήν. [x] ὑποδέξασθαι δέ τι ἦν ἐλπὶς αὐτῷ καὶ τὸν Σατουρνίνου ἀδελφὸν μεγέθει δώρων ὧν ἐδίδου, καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως, ἀνδρὶ πρώτῳ τῶν περὶ τὸν Ἡρώδην συνοικοῦσαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ χρώμενος. ψευδόμενός τε φιλίαν πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας δεινότατος ἦν πεπιστεῦσθαι, καὶ μῖσος ἀφανέστατος ἐφ' ἧς τινας ἐπικρύψασθαι συνειλεγμένος. οὐ μὴν ἠπάτα γε τὴν [y] τηθίδα, προκατανενοηκυῖαν ἐκ πλείονος αὐτὸν, καὶ μηκέτ' εἶναι οἵαν παραλογισθῆναι, καὶ διὰ τὸ ἤδη παρεσκευάσθαι τῇ πάσῃ [z] ἀντιτεχνᾶσθαι αὐτῷ πρὸς τὸ κακουργότατον· καίπερ τῇ θυγατρὶ αὐτῆς συνοικοῦντος [a] θείου πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρου προνοίᾳ τῇ ἐκείνου καὶ διαπραξαμένου, [b] λαβὼν τὴν πρότερον Ἀριστοβούλῳ γεγαμημένην, [c] τὴν γὰρ ἑτέραν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς [d] Καλλέα παῖς γυναῖκα εἶχεν· ἀλλ' οὐδὲν ἐπὶ τῷ μὴ καταμανθάνεσθαι πονηρὸν ὄντα [e] ἦν ἡ ἐπιγαμία τεῖχος, ὥσπερ οὐδ' ἡ πρότερον συγγένεια πρὸς τὸ οὐ μεμισῆσθαι. τὴν δὲ Σαλώμην Ἡρώδης, ἐσπουδακυῖαν Συλλαίῳ τῷ Ἄραβι γαμηθῆναι κατ' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν, βιάζεται τῷ Ἀλεξᾷ συνοικεῖν, συμπραξάσης αὐτῷ [f] Ἰουλίας, καὶ πειθούσης τὴν Σαλώμην μὴ ἀνήνασθαι τὸν γάμον, μὴ καὶ [g] ἔχθρα καθίσταιτο αὐτοῖς προδήλως, [h] ὀμωμοκότος Ἡρώδου μὴ ἂν εὐνοήσειν Σαλώμῃ, μὴ ὑποδεξαμένῃ τὸν Ἀλεξᾶ γάμον. καὶ ἐπείθετο Καίσαρός τε οὔσῃ γυναικὶ τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ ἄλλως συμβουλευούσῃ πάνυ συμφέροντα. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἡρώδης ὡς τὸν αὐτῆς πατέρα ἐξέπεμψεν Ἀλεξάνδρῳ συνῳκηκυῖαν, ἐκ τῶν αὐτοῦ τὴν προῖκα ἀποδοὺς, ὥστε ἀμφισβήτημα αὐτοῖς μηδὲν εἶναι.

β'. Ἀνέτρεφε δὲ αὐτὸς τῶν παίδων τὰ τέκνα πάνυ ἐπιμελῶς· [i] ἦσαν γὰρ τῷ μὲν Ἀλεξάνδρῳ ἐκ Γλαφύρας ἄρσενες δύο, Ἀριστοβούλῳ δὲ ἐκ [k] Βερνίκης τῆς Σαλώμης θυγατρὸς ἄρσενές τε τρεῖς, καὶ θήλειαι δύο· καί ποτε παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων παραστησάμενος τὰ παιδάρια, καὶ τῶν υἱῶν ἀνακλαύσας τὴν τύχην, ηὔχετο μηδὲν τοιόνδε παισὶ τοῖς ἐκείνων συνελθεῖν· αὐξηθέντας δὲ ἀρετῇ, [l] καὶ συμφορᾷ τοῦ δικαίου, τὰς τροφὰς ἀμείψασθαι ὡς [m] ποιοῖτο. [n] ἐνεγγύησέ τε εἰς γάμον, ὁπότε ἀφίκοιντο εἰς ὥραν τὴν ἐπ' αὐτῷ, [o] τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τῶν Ἀλεξάνδρου παίδων Φερώρου θυγατέρα, τῷ δὲ Ἀριστοβούλου τὴν Ἀντιπάτρου, καὶ [p] θυγατέρα τὴν Ἀριστοβούλου ἐπωνόμαζε παιδὶ τῷ Ἀντιπάτρου, τὴν δὲ ἑτέραν τῶν Ἀριστοβούλου θυγατέρων, Ἡρώδῃ παιδὶ τῷ αὐτοῦ, γεγονότι δὲ τῷ [q] βασιλεῖ ἐκ τῆς τοῦ ἀρχιερέως

mulabatur cœptos conatus persequi. *scilicet* quod Herode defuncto pro certo regnum adepturus esset: sin vero diutius viveret, magno in periculo foret, ne patefacto facinore, cujus ipse auctor erat & machinator, patrem eo adigeret ut hostis sibi fieret. Hac de causa nullis sumptibus parcebat ut patris amicos demereretur, hominum in se odium abolere volens magnis beneficiis, præsertimque amicos qui Romæ erant, missione ingentium munerum sibi benevolos reddens, & in primis Syriæ prætorem Saturninum. Fore etiam sperabat, ut eorum quæ dono dedit magnitudine sibi conciliaret Saturnini fratrem, iisdemque artibus & regis sororem, quæ uni de præcipuis Herodis amicis nupserat. eratque mirus artifex fidem iis faciendi, quibuscum versaretur, veram esse quam simulavit amicitiam, & ad odium in quoscunque illud susceperat dissimulandum callidissimus. Non tamen fallebat amitam, quæ cum jampridem exploraverat, nec jam decipi poterat, præsertim quod omnes adhibuerit machinas ad occurrendum ejus malitiæ: quamvis avus maternus Antipatri Salomæ filiam haberet in matrimonio, eam quæ antea nupserat Aristobulo, auctore & conciliatore nuptiarum Antipatro, nam alteram ex ejus marito habebat Calleæ filius in uxorem. Sed nec affinitas hæc effecit quo minus perspecta esset ejus malitia, sicut nec prior illa consanguinitas odium extinguere potuit. Salomen autem, quæ Syllæo Arabi ex amatoria cupiditate matrimonio jungi studebat, compulit Herodes ut nuberet Alexæ, operam suam ei præstante Julia, & Salomæ suadente, ut nuptias non detrectaret, ne apertæ cum ipsa illi intercederent inimicitiæ, utpote quod juraverit Herodes, nunquam se eam amaturum, nisi vellet sese nuptum dare Alexæ. Atque paruit Juliæ, & quod Cæsaris uxor esset, & quod præterea utilia admodum suaderet. Hoc ipso tempore Herodes regis Archelai filiam, Alexandri uxorem, ad patrem remisit, eique dotem de suo restituit, ne quid esset inter eos controversiæ.

2. Herodes autem filiorum liberos alebat accuratissime (sustulerat enim Alexander ex Glaphyra duos mares, & Aristobulus ex Bernice Salomes filia tres filios & duas filias) & cum liberos aliquando, præsentibus amicis, in conspectum eorum dedisset, & filiorum fortunam deplorasset, orabat ne tale quidquam illorum liberis accidat, sed ut virtute aucti, insuper & æqui bonique scientia, gratiam pro educationis cura dignam rependant. Spopónditque in matrimonium, ubi ad id ætatis adolevissent, Alexandri filio grandiori Pheroræ filiam, Aristobuli autem filio Antipatri filiam; Aristobuli autem filiam *unam* addicebat Antipatri filio, Aristobuli vero alteram Herodi filio suo, quem ex pontificis filia rex sustulerat. nam mos nobis est patrius eodem tempore plures habere uxores.

Hæc

Indemerendis patris amicis nullis sumptibus parcit.

Amitam fallere non potuit.

Salomen ad Alexæ conjugium compulit Herodes.

Glaphyra patri suo remissa.

Herodis progenies.

Nepotibus suis sponsalia fieri curat Herodes.

q Εἰσχύσειν μὴ ἀφίξεσθαι] *L. B.* ἐγχειρεῖν μὴ ἀφίξεσθαι. *Coccejus* legit ἐν χερσὶν non male. HAV.

r Ἂν περιεστάναι] *L. B.* ἀντιπεριεστάναι.

s Καὶ διὰ τοῦτο χαρίζεσθαι] Καὶ διὰ τοῦ χαρίζεσθαι *Hen.* à pr. m.

t Τὰς] Forte τοῖς. COCC.

v Καθιστάμενος,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* (imo jam etiam cum *L. B.*) κατεσκεύαζε in libris.

x Ὑποδέξασθαι τε] *L. B.* in Marg. ὑπάξεσθαι.

y Τηθίδα,] Conf. supr. lib. 16. c. 10. § 5. SPANH.

z Ἀντιτεχνᾶσθαι] *L. B.* ἀντιτειχίζειν. *Coccejus* ἀντιτεχνᾶσθαι.

a Θείου πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρου] Salomes filia Berenice & ante Aristobuli uxor nupta Antipatri filio Avunculo. Vid. ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 2. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. & c. 7. §. 1. & lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH. Vertunt *Avus maternus* (sed θεῖος est *avunculus*, non *avus*, vel potius nomen generale, & *patruum* & *avunculum* complectens. Vide *Justin.* Instit. L. III. Tit. VI. §. 3. IBBETSON.

b Λαβὼν τὴν πρότερον] Παραλαβὼν *Vat.* & *L. B.*

c Τὴν γὰρ ἑτέραν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς] Τὴν δὲ ἑτέραν ὁ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς *Vat.* & *L. B.*

d Καλλέα] Καλλαίου legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit *nam alteram Calleas viri ejus filius habebat uxorem.* *L. B.* Καλλέα.

e Ἦν ἡ ἐπιγαμία τεῖχος,] Illud ἦν è *Codd. Vat. L. B.* & *Gall.*

f Ἰουλίας] Ἰουλίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς *Busb.*

g Ἔχθρα καθίσταιτο] Ita *Busb.* ἔχθρα in reliquis.

h Ὀμωμοκότος —— γάμον.] Jurabat quippe Herodes nunquam se circa Salomen benevolum fore, nisi conjugium Alexæ susciperet, & obediret Juliæ &c. *Rufinus.* SPANH.

i Ἦσαν —— δύο.] Tigranes & Alexander Alexandri filii, Herodes, Agrippa & Aristobulus 3 filii Aristobuli, Herodias & Mariamnes 2 filiæ ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 1. & lib. Antt. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

k Βερνίκης τῆς Σαλώμης θυγατρὸς] Βερενίκης *Vat.* & *L. B.*

l Καὶ συμφορᾷ τοῦ δικαίου,] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

m Ποιοῖτο.] Gen. ποιοῖτο & clarè *L. B.* ποιοῖτο exhibet; nescio itaque, unde ἐποιεῖτο (quod exsulare jussi) in *Huds. Edit.* irrepserit. HAV.

n Ἐνεγγύησέ τε εἰς γάμον,] Ἐγγυήσας *Vat.*

o Τῷ —— αὐτῷ,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

p Θυγατέρα —— αὐτοῦ,] Herodias dicta est vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. & ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

q Βασιλεῖ ἐκ τῆς τοῦ ἀρχιερέως θυγατρός.] Vocem ὄντος post βασιλεῖ addit *Vat.*

r Δι-

Antipatri odium in Aristobuli & Alexandri liberos.

Hæc liberorum ſponſalia faciebat rex pupillorum miſericordia, ut eis Antipatri amorem ex affinitate conciliaret. Antipater autem non ceſſabat eundem animum erga liberos gerere, quem erga fratres habuerat. Patris etiam ſtudium, quod in eos extitit, vehementer illum irritabat, cui jam perſuaſum erat, illos fore potentiores ipſius fratribus, præſertim quod, cum forent adulti, Archelaus, vir regiæ dignitatis, nepotibus auxilium laturus eſſet, & Pheroras, qui & ipſe tetrarcha, pupillarum alteram filio ſuo conjugem accepturus. Quin & ipſum provocabat, quod populus miſeratione orbatorum parentis, odioque in ipſum malitiæ in fratres reum, cuncta *demum* patefacturus eſſet. Itaque tentabat ut patrem ad ſua decreta reſcindenda pertraheret, periculoſum ducens, ut eos in ſocietatem adſciſceret qui tanta eſſent poteſtate. Atque Herodes precibus Antipatri flexus à ſententia ſua diſceſſit, ita ut Antipater ducturus eſſet Ariſtobuli filiam, Antipatri vero filius Pheroræ filiam. Et ſponſalia quidem, invito rege, in hunc modum mutantur.

Herodis uxores liberique.

3. Eo autem tempore Herodes rex uxores novem habebat, videlicet * Antipatri matrem; ac pontificis filiam, ex qua filium ſuſtulit ſibi cognominem, ut & fratris ſui filiam & *alteram* ſororis ſuæ filiam, quæ *duæ* liberos non habuerunt. Erat etiam illi inter uxores Samaritana una, ex qua filios *duos* procreavit Antipam & Archelaum, & filiam *nomine* Olympiadem, quæ poſtea Joſepho nupſit regis fratris filio. Archelaus autem & Antipas Romæ apud privatum quendam educabantur. Cleopatra etiam Hieroſolymitana ei nupta erat, ex qua filios genuit Herodem & Philippum; qui Philippus Romæ educabatur. Porro in uxoribus erat etiam Pallas, quæ ei Phaſaëlum filium peperit. Præterque illas habuit Phædram & Elpim, ex quibus duas filias ſuſtulit Roxanen & Salomen. Filias autem ſuas grandiores, Alexandri *filii ſui* ſorores ex eadem matre, quas ducere Pheroras recuſarat, elocavit, alteram quidem Antipatro ſororis ſuæ filio, alteram vero Phaſaëlo, qui & fratris ſibi filius erat. Atque hæc fuit Herodis progenies.

θυγατέρες. [r] πάτριον γὰρ ἐν [s] ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν. ἔπρασσε δὲ τὰς μνηστείας τῶν παίδων ὁ βασιλεὺς ἐλέῳ τῶν ὀρφανῶν, εἰς εὔνοιαν αὐτῶν διὰ τὴν ἐπιγαμίαν τὸν Ἀντίπατρον [t] προκαλούμενος. Ἀντίπατρος δὲ [v] γνώμῃ τῇ [x] πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύων οὐκ ἔλιπεν καὶ πρὸς παῖδας αὐτοῖς γεγονότας. ἥ τε τοῦ πατρὸς σπουδὴ περὶ αὐτοὺς ἠρέθιζεν αὐτόν, [y] μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν προσδεχόμενον, καὶ μάλιστα ὁπότε ἀνδρωθεῖεν, Ἀρχελάου [z] συλληψομένου τοῖς θυγατριδοῖς βασιλέως ἀνδρός, καὶ Φερώρου τοῦ υἱοῦ ληψομένου τὴν θυγατέρα· [a] τετράρχης δὲ καὶ οὗτος ἦν. ἐπῆγεν δὲ αὐτόν, καὶ τὸ πᾶν πλῆθος ἐλέῳ μὲν τῷ πρὸς τοὺς ὀρφανοὺς χρώμενον, μίσει δὲ τῷ πρὸς αὐτὸν διὰ πάντα ἐξαγαγεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον [b] κακοτροπίας τῆς ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς. ἐμηχανᾶτο οὖν διάλυσιν τῶν τῷ πατρὶ ἐγνωσμένων, ἐν δεινῷ τιθέμενος εἰ [c] προσλήψοιτο τοσῶνδε αὐτοὺς ὁμιλήσειν δυνάμεως. καὶ μετέπεισεν Ἡρώδης εἴκων δεήσει τῇ Ἀντιπάτρου, ὥστε αὐτὸν μὲν [d] τὴν θυγατέρα Ἀριστοβούλου γαμεῖν, καὶ τὴν Φερώρου τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ μὲν τῶν ὁμολογιῶν τοῦ γάμου τοῦτον κινεῖται τὸν τρόπον, ἀκουσίως τοῦ βασιλέως.

γʹ. [e] Ἡρώδῃ δὲ τῷ βασιλεῖ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συνῴκουν ἐννέα γυναῖκες, [f] ἥ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ, καὶ ἡ θυγάτηρ [g] τοῦ Ἀρχιερέως, [h] ἐξ ἧς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ [i] παῖς ἐγεγόνει. ἦν δὲ καὶ ἀδελφοῦ [k] παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ [l] ἀνεψιὰ [m] σὺν αὐτῇ. καὶ ταῖσδε μὲν τέκνον οὐδὲν [n] ἔφυ. ἦν δ' ἐν ταῖς γυναιξὶν καὶ τοῦ Σαμαρέων ἔθνους μία, καὶ παῖδες [o] αὐτῇ [p] Ἀντίπας καὶ [q] Ἀρχέλαος, καὶ θυγάτηρ Ὀλυμπιάς. καὶ ταύτην μὲν ὕστερον Ἰώσηπος γαμεῖ, βασιλέως ἀδελφιδοῦς ὤν. Ἀρχέλαος δὲ καὶ Ἀντίπας [r] ἐπὶ Ῥώμης παρά τινι [s] ἰδιώτῃ τροφὰς εἶχον. Κλεοπάτρα [t] τε Ἱεροσολυμῖτις ἐγεγάμητο αὐτῷ, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς Ἡρώδης τε ἐγεγόνεισαν καὶ Φίλιππος, ὃς καὶ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ τροφὰς εἶχεν. καὶ Παλλὰς δὲ ἦν ἐν ταῖς γαμεταῖς, [v] Φασάηλον πεποιημένη αὐτῷ παῖδα· πρός γε μὴν ταύταις Φαίδρα καὶ Ἐλπὶς ἦσαν, [x] ἐξ ὧν θυγατέρες δύο ἦσαν, Ῥωξάνη καὶ Σαλώμη. [y] τὰς δὲ πρεσβυτέρας αὐτοῦ θυγατέρας ὁμομητρίας τῶν περὶ Ἀλέξανδρον, ὧν παρῃτεῖτο Φερώρας τὸν γάμον, [z] συνοικίζει τῷ μὲν Ἀντιπάτρῳ [a] τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς παιδὶ ὄντι, Φασαήλῳ δὲ τὴν ἑτέραν· καὶ οὗτος Ἡρώδου ἀδελφοῦ παῖς ἐγεγόνει. καὶ τοῦτο μὲν Ἡρώδου τὸ γένος ἦν.

r Πάτριον —— συνοικεῖν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

s Ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν.] Καθ' ταὐτὸ Zonar.

t Προκαλούμενος.] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* προκαλούμενος in *ceteris*.

v Γνώμῃ —— ἔλιπεν] *L. B.* γνώμην τὴν πρὸς τ. ἀδ. πολιτεύων οὐκ ἔλιπεν, pro οὐκ ἔλιπε.

x Πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύων οὐκ ἔλιπεν] Conf. infr. c. 3. §. 3. SPANH.

y Μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν] Sic *Hen.* à pr. m. μείζων in *Editis Aliisque*.

z Συλληψομένου] Προσδεχομένου in *Editis Aliisque*. συλληψόμενον *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *nepotibus auxilium prabiturus* &c. unde συλληψομένου repoſui.

a Τετράρχης δὲ καὶ οὗτος ἦν.] Pheroras Herodis frater τετράρχης, de quo ſupra lib. 15. c. 6. §. 5. SPANH. Vocula καὶ ex *L. B.* inſeritur, HAV.

b Κακοτροπίας τῆς ἐπὶ] Κακοτροπία τῇ.

c Προσλήψοιτο τοσῶνδε] Εἰ προσλήψοιτο τῶνδε αὐτοὺς in *Editis Aliisque*. εἰ προσλήψοιτο τοσῶνδε αὐτοὺς *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσλήψοιτο τῶνδε *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *adverſum ſibi reputans ſi contra ſe talium adunaretur potentia*.

d Τὴν θυγατέρα Ἀριστοβούλου γαμεῖν,] Mariamne vid. infr. c. 13. §. 4. ubi Archelai cum Mariamne uxore divortium. Ariſtobuli filia deſponſa Antipatro ex Pheroræ filia Antipatri filio. SPANH.

e Ἡρώδῃ —— γυναῖκες,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 24. §. 2. & c. 29. §. 2. SPANH.

f Ἥ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ,] Doris. SPANH.

* *Antipatri matrem*;] Scil. *Doridem*. Vide etiam *Petitum* Tomo IV.

g Τοῦ Ἀρχιερέως,] Simon vocatur lib. 18. c. 6. §. 1. ubi & de Herode ejus filio: Neque enim Herodes Tetrarcha ſacerdotis filia genitus *juxta Rufinum*. SPANH. & ſupr. lib. 15. c. 9. §. ut & ἁλωσ. lib. 1. c. 3. §. 7.

h Ἐξ ἧς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ] Ἐξ ἧς οὗ καὶ *Vat.* & *Busb.*

i Παῖς ἐγεγόνει.] De Herodis poſteris vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

k Παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ ἀνεψιαὶ σὺν αὐταῖς.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 4. SPANH.

l Ἀνεψιὰ] Ἐξαδέλφη θηλυκῶς· τὰς γὰρ ἐξαδέλφας ἀνεψιὰς ἐκάλουν οἱ παλαιοί, ὡς ἔστιν εὑρεῖν πολλαχοῦ καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ, καὶ παρὰ ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς. *Zonar.* HUDS. ἀνεψιὰ —— Sororis filia è *Zonara*, qui per ἐξαδέλφην exponit. Verum per ἐξαδέλφην videtur intelligi non *ſororis filia* ſed *conſobrina*, vel *patrueli*s quo ſenſu interpretatur *Phrynich.* IBBETSON.

m Σὺν αὐταῖς] Σὺν αὐτῇ *Vat.*, *Busb.* & *Zonar.*

n Ἔφυ.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐφύη in *Editis*, ἔφυε *Gall.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *Busb.*

p Ἀντίπας καὶ Ἀρχέλαος,] Conf. infr. c. 9. §. 4. SPANH.

q Ἀρχέλαος,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 31. §. 1. vid. etiam infr. c. 4. §. 3. & c. 8. §. 1. vid. & ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 1. ut & Antt. lib. 17 c. 9. §. 4. SPANH.

r Ἐπὶ Ῥώμης] Illa ἐπὶ Ῥώμης è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

s Ἰδιώτῃ] *L. B.* ἰδίῳ.

t Τε] Δὲ *L. B.*

v Φασάηλον] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

x Ἐξ —— Σαλώμη.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 1. & infr. c. 13. §. 5. & ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

y Τὰς —— γάμον,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 22. §. 2. SPANH.

z Συνοικίζει —— ἑτέραν·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 6. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

a Τοῦ βασιλέως] Ἀδελφῆς αὐτοῦ & mox οὗτος ἀδελφοῦ αὐτοῦ π. *Busb.*

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ζαμάρις Ἰουδαίου ἐκ Βαβυλῶνος, περὶ ἐπιβουλῶν Αντιπάτρου κατὰ Ηρώδου· καί τινα περὶ Φαρισαίων.

Τότε δὲ βουλόμενος πρὸς [b] Τραχωνίτας ἀσφαλὴς εἶναι, κώμην, πόλεως μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, ἔγνω [c] Ἰουδαίοις κτίσαι ἐν μέσῳ, δυσέμβολόν τε ποιεῖν τὴν αὐτοῦ, [d] καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξ ἐγγίονος ὁρμώμενος, ἐμβαλὼν ἐκ τοῦ ὀξέος κακουργεῖν. καὶ ἐπιστάμενος ἄνδρα Ἰουδαῖον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας [e] σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις ἱπποτοξόταις πᾶσι, καὶ συγγενῶν πλήθει εἰς ἑκατὸν ἀνδρῶν τὸν Εὐφράτην διαβεβηκότα κατὰ τύχας, ἐν [f] Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῆς Συρίας διαιτώμενον, Σατουρνίνου τοῦ τότε στρατηγοῦντος εἰς ἐνοίκησιν αὐτῷ δεδωκότος χωρίον, [g] Οὐαλαθὰ ὄνομα αὐτῷ, μεταπέμπεται τοῦτον σὺν τῷ πλήθει τῶν ἑπομένων, παρέξειν ὑπισχνούμενος γῆν, [h] ἐν τοπαρχίᾳ τῇ λεγομένῃ Βαταναίᾳ, ὡρίζετο δὲ αὕτη τῇ Τραχωνίτιδι, βουλόμενος πρόβλημα τὴν κατοίκησιν αὐτοῦ κτᾶσθαι· ἀτελῆ τε τὴν χώραν ἐπηγγέλλετο, καὶ αὐτοὺς εἰσφορῶν ἀπηλλαγμένους ἁπασῶν [i] αἳ εἰωθῆαι ἐγκατοικεῖν, τὴν γῆν [k] ἀσπανίαν παρεχόμενος.

β'. Τούτοις πεισθεὶς ὁ Βαβυλώνιος ἀφικνεῖται, καὶ, λαβὼν τὴν γῆν, φρούρια ᾠκοδομήσατο, καὶ κώμην, [l] Βαθύραν ὄνομα αὐτῇ θέμενος. πρόβλημά τε ἦν οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις τὰ πρὸς τοὺς Τραχωνίτας, καὶ Ἰουδαίων τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος ἀφικνουμένοις [m] διὰ θυσίας ἐπὶ Ἱεροσολύμων, τοῦ μὴ λῃστείαις ὑπὸ τῶν Τραχωνιτῶν κακουργεῖσθαι. πολλοί τε ὡς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ἀπεντασχόντο οἱ τὰ Ἰουδαίων θεραπεύεται πάτρια. καὶ ἐγένετο ἡ χώρα σφόδρα πολυάνθρωπος, ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν ἀτελοῦς, ἃ [n] παρέμεινεν αὐτοῖς Ηρώδου ζῶντος. [o] Φίλιππος δὲ δεύτερος ἐκείνου, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ὀλίγα τε καὶ ἐπ' ὀλίγον [p] αὐτοὺς ἐπράξατο. Αγρίππας μέντοιγε ὁ μέγας, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ [q] καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτοὺς, οὐ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠθέλησαν. παρ' ὧν Ῥωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, τοῦ μὲν ἐλευθέρου καὶ αὐτοὶ τηροῦσι τὴν ἀξίωσιν, ἐπιβολαῖς δὲ τῶν φόρων εἰς τὸ παντάπασιν ἐπίεσαν αὐτούς. καὶ περὶ μὲν τούτων καιρὸς ἀκριβώσομαι προϊόντος τοῦ λόγου.

γ'. Τελευτᾷ δὲ Ζάμαρις ὁ Βαβυλώνιος, [r] ὃν ἐπὶ κτήσει τῆσδε τῆς χώρας [s] Ηρώδης [t] προσεποιεῖτο, ζήσας μετ' ἀρετῆς, καὶ παῖδας [v] λιπόμενος ἀγαθούς· Ἰάκιμον μὲν, ὃς ἀνδρείᾳ γενόμενος ἐπιφανὴς ἱππεύειν [x] συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὑτῷ Βαβυλωνίους, καὶ ἴλη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐδορυφόρει τούσδε τοὺς βασιλέας. καὶ Ἰάκιμος, ἐν γήρᾳ τελευτῶν, Φίλιππον ἄνδρα χεῖρας ἀγαθὸν καταλείπει τὸν υἱὸν, καὶ τὰ ἄλλα ἀρετῇ [y] χρήσιμον [z] παρ' ὅντινα οὖν ἀξιόλογον. διόπερ φιλία τε πιστὴ καὶ εὔνοια ἀσφαλὴς αὐτῷ πρὸς Αγρίππαν γίνεται τὸν βασιλέα· στρατιὰν δὲ, ὁπόσην ὁ βασιλεὺς ἔτρεφεν, οὗτος ἀσκῶν διετέλει, καὶ ὅπῃ ἐξοδεύειν δέοιτο ἡγούμενος.

CAP II.

De Zamari Judæo Babylonio, de insidiis Antipatri contra Herodem, deque Pharisæis nonnulla.

EO autem tempore, cum vellet adversus Trachonitas in tuto esse, statuit vicum, qui urbi magnitudine non cederet, Judæis in medio condere, ut & suam terram contra irruptiones muniret, factoque è propinquo in hostes impetu, repentina incursione eos infestaret. Cumque intelligeret Judæum quendam è Babylonia cum quingentis equitibus, qui omnes essent ex equo sagittarii, & cognatorum multitudine ad centum homines, Euphrate forte trajecto, degere in Antiochia quæ est ad Daphnen Syriæ, eique Saturninum, qui tum prætor erat, locum dedisse ad habitandum, nomine Valatha, hunc *ipsum* ejusque comites accersivit, pollicitus sese ei terram daturum in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, eo animo ut ejus habitationem propugnaculum *in hostes* haberet: promisitque regionem vectigalibus immunem, utque ipsi incolerent nullis tributis obnoxii, quæ pendi solebant, cum terram ab exactionibus liberam *eis* dedisset.

Herodes urbem condit, qua Judais propugnaculo esset contra Trachonitas.

Zamaris, Babylone relicta, in Syria habitat.

Eum in Batanaam pertrahit Herodes.

2. His inductus Babylonius venit, terraque occupata in ea castella ædificavit, atque vicum, quem Bathyram appellari voluit. Erat & iste vir præsidio tum incolis adversus Trachonitas, tum Judæis qui ex Babylonia Hierosolyma veniebant ob sacrificia, ne latrociniis eos vexarent Trachonitæ; multique ad eum se receperunt, & undique ii quibus curæ erant patria Judæorum instituta. Et facta est ea regio valde populosa, quod secure ageretur cum immunitate in omnibus, quæ eis Herode vivente *ita* manserunt. Philippus vero filius ejus, principatum adeptus, pauca & non diu ab eis exegit. Cæterum Agrippa Magnus & filius ejus ei cognominis eos etiam valde attriverunt, tamen libertatem eis adimere noluerunt. A quibus Romani cum accepissent principatum, libertatis dignitatem etiam illis conservarunt, sed tributis quæ imperarunt in universum eos oppresserunt. Et ista quidem suo tempore accuratius deinceps persequar.

Bathyram, aliaque loca condit Zamaris.

Philippus Herodis filius & Agrippa M. Zamaritas duriuscule tractant.

3. Zamaris autem Babylonius, quem ad hanc regionem possidendam accersit Herodes, moritur, postquam cum virtute vitam egisset, liberis egregiis post se relictis, & in his Jacimo, qui, fortitudine illustris, Babylonios suos ad equitandum instituit: atque turma horum virorum reges isti in satellites usi sunt. Jacimus, cum senex esset, moritur, & Philippum filium reliquit, virum manu strenuum, & in cæteris ob virtutem supra alium quemcunque memorabilem. quare fidam ei amicitiam firmamque benevolentiam præstitit rex Agrippa: & milites, quotquot rex alebat, ille ad *militiæ munera* exercebat, & quocunque expeditionem facerent *eos* ducebat.

Zamaris moritur, Jacimo filio relicto.

Philippus Jacimi filius.

4. Cum

b Τραχωνίτας] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

c Ἰουδαίοις] Ita cum *Epiphan.* Ἰουδαίων in *Græcis* omnibus.

d Τοῖς —— κακουργεῖν.] Hæc verba in MSS. *L. B.* notulis ɔɔɔɔ desuper positis expungi videntur, neque etiam in utroque *Vet. Interp.* inveniuntur. Satis apte tamen locum suum tuentur. HAV.

e Σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις] Illud σὺν è *MSS.* inserimus deest *Vat.*

f Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

g Οὐαλαθὰ] Οὐλαθὰ *Vat.* HUDS. Conf. sup. lib. 15. c. 10. §. 1. SPANH.

h Ἐν τοπαρχίᾳ] Ἐν τῇ ἱππαρχίᾳ *Bush.*

i Αἱ εἰωθῆαι ἐγκατοικεῖν,] *Sc.* εἰσφέρεσθαι. antea distinctum erat, εἰωθῆαι, ἐγκατοικεῖν τὴν γ. π. HUDS. Forte dicit ἵνα εἰσφέρεσθαι. COCC.

k Ἀσπανίαν παρεχόμενος.] Fuit cum aut legendum censerem γῆν ἀσπαλῆ, aut vertendum *terram feriatam.*

l Βαθύραν] Confer scripta ad Josephi Vitam §. 11. in medio. SPANH.

m Διὰ θυσίας] Κατὰ θυσίαν *Vat.*

n Παρέμεινεν αὐτοῖς] Παρέμεινεν *Vat.*

o Φίλιππος δὲ δεύτερος] Φίλιππος δὲ υἱὸς ἐκείνου *Vat.* & *Epiphan.*

p Αὐτοὺς ἐπράξατο.] Ita *Bush.* & *Cocceius.* αὐτοῖς in *Editis.*

q Καὶ ὁμώνυμος,] Dele καί. COCC.

r Ὃν] *L. B.* ὧ.

s Ηρώδης] *L. B.* Ηρώδῃ.

t Προσεποιεῖτο,] Sic *Vat.* & *L. B.* ποιεῖτο in *Editis.* προσεποιεῖτο *Hen.* à pr. m.

v Λιπόμενος ἀγαθούς·] Λιπὼν *Bush.*

x Συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὑτῷ Βαβυλωνίους,] Συνεκρότησε τὸ ὑφ' αὑτῷ Βαβυλωνίων *Vat.*

y Χρήσιμον] Χρῆμα *Vat.*

z Παρ' ὅν τινα οὖν ἀξιόλογον.] Ita lego. παρ' ὅλον in *Editis.*

III.

Apud Herodem plurimum valebat Antipater.

4. Cum autem Herodes in eo esset, quem dixi, rerum statu, omnia spectabant ad Antipatrum, neque ea quibus *alus* prodesset rata faciendi potestate carebat, id quod & ipsi concesserat pater, bene sperans de ejus benevolentia & fide; adeo ut majorem in eis potestatem sibi vendicare ausus, quod patri latebat ejus nequitia & verbis facile fidem *ab eo* impetrabat, erat & omnibus formidabilis, non tam propter potestatis magnitudinem, quam propter versutam malitiam; maximeque cum colebat Pheroras, & ipse *vicissim* mirum in modum Pheroram, quem Antipater instructis in eum feminis callidissime irretiverat. erat enim Pheroras uxori suæ & socrui obnoxius & *uxoris* sorori, quamvis eas perosus propter injurias filiabus suis virginibus illatas: sed tamen ferebat, neque quidquam sine his feminis facere poterat, quæ hominem illaqueaverant, & aliæ aliis, omnibus in rebus quibus mutuo adjuvarentur, fideles erant. adeo ut eis esset Antipater addictissimus, tum per seipsum tum per matrem. eadem enim dicebant hæ quatuor feminæ. Sed exorta est inter Pheroram & Antipatrum dissensio ob nullius momenti causas. Eos quippe dissociabat regis soror, quæ jampridem rem totam explorabat, & cum eorum concordiam Herodi detrimentosam esse sciret, eam indicare non detrectabat. Itaque illi, cum suam concordiam regi non placere cognoscerent, ut quæ ei in damnum cederet, cogitarunt palam non convenire, sed mutua interdum odia & convicia simulare, præsertim præsente Herode, aut quopiam qui id ei dicturus esset: secreto tamen conjunctiores fore, quam unquam antea. id quod faciebant. Salomen autem neque latebat quod primum de ejusmodi rebus instituerant, neque procul erat cum eadem exsequi cœpissent. Sed & omnia pervestigabat, & fratri etiam in deterius aucta renuncians *ei* indicabat occultos congressus, & compotationes, & arcana consilia, "quæ, inquit, nisi in perniciem illius struerentur, quo minus palam fierent nihil prohibuisse. Nunc vero qui coram dissident & nihil non conviciorum jactant ad se invicem lædendos, ubi ex omnium oculis sese abstulere, benevolentiam profiteri, & cum secum versentur ab arbitris remoti, amicitiæ indulgere, non refugientes à conjuratione de illis oppugnandis, quibus suam benevolentiam occultam esse studuerunt." Et hæc quidem illa perscrutabatur, fratrique, cum ei adesset, accurate referebat, qui & ipse per se magnam jam partem sciebat, sed nihil audebat, quoniam suspectos habebat sermones sororis. Erat etiam Judæorum quædam secta, qui legis accuratam cognitionem profitebantur & de ea ferociebant, quibus, se Deo charos esse simulantibus, addictæ erant * feminæ. Ii Pharisæi vocantur, *homines* qui maxime regibus ausi sunt resistere, † cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti. Et quidem cum universa Judæorum natio jurasset se Cæsaris regisque rebus fauturos esse, ii non jurarunt, cum essent supra sex millia: cumque eos rex mulctasset, Pheroræ

Amicitia inter Antipatrum & Pheroram.

Feminarum Judaicarum.

Salome Herodi maleficium aliorumque consilia aperit.

Pharisæi fidem regi jurejurando dare recusant.

Mulctantur, & Pheroræ conjux mulctam pro eis solvit.

δ. Ἡρώδης δὲ ἐν οἷς εἶπον ὤν, ἀφεώρα τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ' οἷς [a] ὠφελήσειν κυροῦν οὐκ ἀπήλλακτο ἐξουσίας, ἐπικεχωρηκότος τοῦ πατρὸς, ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, [b] ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθιστάμενος, [c] διὰ τὸ ἄδηλος τῷ πατρὶ εἶναι κακουργῶν, καὶ ἐφ' οἷς εἴποι πιστευόμενος. ἦν τε πᾶσι φοβερὸς οὐχ οὕτως ἰσχύι τῆς ἐξουσίας, ὡς τῷ κακοτρόπῳ τῆς προμηθείας· μάλιστα δὲ αὐτὸν Φερώρας ἐθεράπευε, καὶ ἀντεθεραπεύετο δεινῶς, πάνυ τοῦ Ἀντιπάτρου περιεσχηκότος αὐτὸν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν συνιστάμενος τὰ πρὸς αὐτόν. ἐδεδούλωτο γὰρ Φερώρας γαμετῇ τε καὶ μητρὶ ταύτης, καὶ ἀδελφῇ, καίτοι [d] μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων· ἀλλ' ὅμως ἠνείχετο, πρᾶξαί τε οὐδὲν ἦν δίχα τῶν γυναικῶν [e] ἐκπεριειληφυιῶν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀλλήλαις εὐνοίᾳ συμπράσσειν τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων. ὥστε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος ὑπῆκτο αὐτάς, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς μητρός. ταὐτὸν γὰρ αἵδε αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρᾳ δὲ πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ' οὐδαμινοῖς τισιν αἱ γνῶμαι διήλλασσον. [f] ἀντίσπασμα δ' ἦν αὐτοῖς [g] ἡ βασιλέως ἀδελφή, περισκοποῦσα ἐκ πλείστου τὰ πάντα, καὶ [h] τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην εἰδυῖά τε, καὶ μηνύειν οὐκ ἀποτετραμμένη. καὶ γνόντες ἐν ἀπεχθείᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν, [i] ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην οὖσαν, ἐπινοοῦσιν ὥστε φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν σύνοδον, μίσους δὲ καὶ λοιδοριῶν [k] εἰ καιρὸς παραπέσοι, καὶ μάλιστα Ἡρώδου παρατυγχάνοντος, [l] ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν· κρυφαίως δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐχυρώτερα καθίστασθαι. καὶ ἔπρασσον οὕτως. ἐλάνθανε δὲ τὴν Σαλώμην, οὔτε πρῶτον ἡ διάνοια αὐτῶν ἐπὶ τοῖσδε ὡρμημένων, οὔτε ἐπειδὴ τοῖσδε χρῆσθαι οὐκ ἀπήλλακτο [m] αὐτῇ. πάντα δὲ ἀνίχνευέ τε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλοῦσα ἀπεσήμαινεν, συνόδους τε κρυφαίας καὶ [n] πότους, βουλευτήριά τε ἀφανῶς κατεσκιασμένα· "ἃ μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου συντιθεμένων, κἂν πεφανερῶσθαι μὴ κεκωλῦσθαι. νῦν δὲ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ προὔπτου διαφόρους, καὶ τὰ πάντα ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἀλλήλων λέγοντας, εἰς δὲ τὸ ἀφανὲς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀνατιθεμένους, καὶ ὁπότε ἀλλήλοις συμμονωθεῖεν, [o] φιλίαν πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένους ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς οὓς λανθάνειν χρῄζουσιν εὐνοίᾳ τῇ ἀλλήλων ἐπιτηδεύσειν." καὶ ἡ μὲν, ταῦτα ἀνίχνευέ τε καὶ ἀκριβῶς συντυγχάνουσα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, συνιέντι μὲν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ δι' ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν οὐ [p] διακειμένου ὑπονοιῶν καθισταμένων διαβολαῖς τῆς ἀδελφῆς. καὶ ἦν γάρ μόριόν τι Ἰουδαϊκῶν ἀνθρώπων [q] ἐπ' ἀκριβώσει μέγα [r] φρονοῦν τοῦ πατρίου νόμου, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον προσποιουμένων [s] ὑπῆκτο ἡ γυναικωνῖτις. Φαρισαῖοι καλοῦνται, [t] βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀντιπράσσειν, προμηθεῖς, κἀκ τοῦ προὔπτου εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἐπηρμένοι. παντὸς γοῦν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βεβαιώσαντος δι' ὅρκων ἦ μὴν εὐνοήσειν Καίσαρι, καὶ τοῖς βασιλέως πράγμασιν, οἵδε οἱ ἄνδρες οὐκ ὤμοσαν, ὄντες ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτοὺς βασιλέως ζημιώσαντος χρήμασιν, ἡ Φερώρου γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐ-

a Ὠφελήσειν] In *Marg. L. B.* ὠφελήσειε.
b Ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι] Illud ὡς deest *Vat.* & *L. B.*
c Διὰ τὸ ἄδηλος] Διὰ τῷ in *Editis* & *MSS.* ut & mox εἴπατε.
d Μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων] Μισῶν τὰς *Hen.* μισῶν τοι *Busb.* μισῶν τοῦ Ἡρώδου τὰς ἀδελ. malit Cl. *Aldrichius*, quem vide in *Annott.* ad l. 1. de *Bello Jud.*
e Ἐκπεριειληφυιῶν] Περιειλήφει με &c. infr. c. 4. §. 2. SPANH.
f Ἀντίσπασμα] Infra lib. 19. c. 1. §. 10. ἀντισπάσματα
g Η βασιλέως ἀδελφή,] Salome. SPANH
h Τὴν εὔνοιαν αὐτῶν] Οὖσαν in primo *de Bello*.
i Ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην] Absunt hæc à *L. B.*
k Εἰ] *L. B.* ᾗ.
l Η εἴ τις] Η εἰ πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν *Vat.*
m Αὐτῇ.] Ita lego pro αὐτῇ *Editorum Aliorumque.* αὖτε *Vat.* & *L. B.*

n Πότους.] Κώμους vocat postea. REL.
o Φιλίαν] In *L. B.* φιλία. An φιλίᾳ scribendum? HAV.
p Διακειμένου] Διὰ τοὺς ὑπονοιῶν *Gall.* & *Vat.* ὑδιανοῖς *L. B.* unde ὑπὸ διανοίας conjicit *Cocceius*.
q Ἐπ' ἀκριβώσει] Ἐπ' ἐξακριβώσει *Vat. L. B.* & *Busb.*
r Φρονοῦν] Φρονοῦντων *Busb.* φρονοῦν *Cocceius*.
s Ὑπῆκτο] *L. B.* εἰς ὑπακοήν.
* *Feminæ*] Gynecæum nempe Herodis.
t Βασιλεῦσι] Βασιλεῖ *Busb. Vat. Epiphan.*
† *Cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti.*] Quæ non bene conveniunt; cauti enim aperta vi fere abstinent, nisi commoda se obtulerit occasio. Totam periodum sic verto. *Homines ad regibus resistendum maxime validi, circumspecti utpote, data etiam occasione ad aperte bellandum lædendumque promti.* IBBETSON.

v Ἐπ-

ἀντ' αὐτῶν εἰσφέρει. οἱ δὲ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, προγνῶσιν δὲ † ἐπεπίστευντο ἐπιφοιτήσει τοῦ Θεοῦ, προύλεγον ὡς Ἡρώδῃ μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ Θεοῦ ἐψηφισμένης [x] αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἴς τε ἐκείνην περιηξούσης καὶ Φερώραν, παῖδάς τε οἳ εἶεν αὐτοῖς. καὶ τάδε, οὐ γὰρ ἐλάνθανεν τὴν Σαλώμην, ἐξηγγέλλετο βασιλεῖ, καὶ ὅτι τῶν περὶ τὴν αὐλὴν διαφθείροιέν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν τε Φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους ἀναιρεῖ, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον [y] Καρόν τέ τινα τῶν τότε προύχοντα ἀρετῇ τῇ εὐπρεπείας, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτοῦ. κτείνει δὲ καὶ πᾶν ὅ, τι τοῦ οἰκείου συνεστήκει οἷς ὁ Φαρισαῖος ἔλεγεν. ἦρτο δὲ ὁ Βαγώας ὑπ' αὐτῶν, ὡς πατήρ τε καὶ εὐεργέτης ὀνομασθησόμενος τοῦ ἐπικατασταθησομένου προρρήσει βασιλέως· κατὰ χεῖρα γὰρ ἐκείνῳ [z] πάντα εἶναι, παρέξοντος αὐτῷ γάμου τε ἰσχὺν, καὶ παιδώσεως τέκνων γνησίων.

conjux mulctam pro eis solvit. Pro quo beneficio ut ei gratiam referrent ‡ (credebantur enim futura scire ex afflatu divino) fore prædixerunt, ut Herodes ejusque progenies Dei decreto imperium amitterent, idque ad eam & ad Pheroram eorumque liberos deferretur. Atque hæc regi, nam Salomen non fugiebant, nunciata erant, & aulicorum nonnullos ab eis corruptos esse: quamobrem rex Pharisæorum nocentissimos interficit, & Bagoam spadonem, & Carum quendam regis pusionem, eo tempore pulchritudinis primas tenentem. Necavit etiam ex sua familia omnes, qui cum Pharisæorum dictis consenserant. Fuit autem per eos elatus Bagoas, quod dicerent eum patrem beneficumque appellatum iri ejus, qui ex eorum prædictione creandus rex esset: * habiturum enim eum regem omnium rerum potestatem, & Bagoæ vires conciliaturum cum muliere congrediendi, propriosque liberos gignendi.

Pharisæorum de novo rege vaticinium.

Bagoas & Carus plerique ex Pharisæis eorumque fautoribus necati.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ ἔχθρας Ἡρώδου πρὸς Φερώραν ὑπαρχούσης. ὡς Ἡρώδης ἔπεμψε τ̃ Ἀντίπατρον πρὸς Καίσαρα. περί τε Φερώρου τελευτῆς.

CAP. III.

De inimicitia quæ Herodi cum Pherora intercessit. Quomodo Herodes Antipatrum misit ad Cæsarem. Deque Pheroræ obitu.

Ἡρώδης δὲ, κολάσας τ̃ Φαρισαίων τοὺς ἐπὶ τοῖσδε ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε ποιεῖται τ̃ φίλων, καὶ κατηγορίαν τ̃ Φερώρου γυναικὸς, τήν τε ὕβριν τ̃ παρθένων [a] τῇ τόλμῃ τ̃ γυναικὸς ἀνατιθεὶς, καὶ ἔγκλημα ποιούμενος τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ, "ὥστε ἀγωνοθετεῖν στάσιν αὐτῷ πρὸς τ̃ ἀδελφὸν [b] καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐτοῖς καὶ λόγῳ καὶ δι' ἔργων ὅσα δύναιτο, τήν τε διάλυσιν τ̃ ζημίας τ̃ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθείσης τέλεσι διαπεφευχέναι τοῖς ἐκείνης, τ̃ τε νῦν πεπραγμένων μηδὲν ὅ, τι μὴ μετ' αὐτῆς. ἀνθ' ὧν [c] Φερώρᾳ καλῶς [d] ἔχειν, οὐ δεηθέντος [e] οὐδὲ γνώμην εἰσηγήσαντος τ̃ ἐμοῦ, [f] αὐτοκέλευστον ἀποπέμψασθαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πολέμου τοῦ πρὸς με σοὶ αἰτίαν ἐσομένην· καὶ νῦν, εἴπερ ἀντιποιῇ συγγενείας τ̃ ἐμῆς, ἀποπέμψασθαι τήνδε τὴν γαμετήν. [g] μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμός ἀδελφός τε καὶ στοργὴν οὐκ ἀπηλλαγμένος." Φερώρας δὲ, καίπερ λόγων ἀρετῇ προσαθυρόμενος, "οὔτε συγγενείας τ̃ πρὸς τ̃ ἀδελφὸν ἔλεγεν κινητὸν δίκαιον οὐδὲν [h] οὔτε τ̃ πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοίαν· αἱρεῖσθαί τε πρότερον [i] θανεῖν, ἢ ζῆν τολμᾶν ἀπεστερημένος γυναικὸς αὐτῷ κεχαρισμένης." [k] Ἡρώδης δὲ Φερώρᾳ μὲν ὑπερεβάλλετο τὴν ἐπὶ τούτοις ὀργὴν, καίπερ ἀνήδονον τιμωρίαν εἰσπραξάμενος· Ἀντιπάτρῳ τε ἀπεῖπε καὶ μητρὶ τῇ ἐκείνου Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, καὶ τ̃ γυναικῶν φυλάσσεσθαι τὸ εἰς ταυτὸν συνιέναι. οἱ δ' ὡμολόγουν μὲν, συνῄεσαν δὲ ᾗ καιρὸς, καὶ συνεκώμαζον Φερώρας καὶ Ἀντίπατρος. ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμιλεῖν καὶ Ἀντιπάτρῳ τὴν Φερώρου γυναῖκα, συμπρεσβευούσης αὐτοῖς τὰ εἰς τὴν σύνοδον τ̃ Ἀντιπάτρου μητρός.

β'. Ὑφορώμενος δὲ τ̃ πατέρα, καὶ δεδιὼς μὴ εἰς

Igitur Herodes, sumpto de Pharisæis convictis supplicio, convocat amicos, uxoremque Pheroræ accusat, & injurias virginibus illatas hujus feminæ audaciæ imputans, & de hac sibi facta contumelia actionem constituens, "utpote quod faceret dissidium inter ipsum & fratrem, & ex ingenio suo hostilitatem inter ipsos, quoad poterat, tam factis quam verbis excitaret, suisque impendiis evitata esset solutio mulctæ ab ipso impositæ, nihilque jam sine illa ageretur. Recte igitur facturum Pheroram, si nec precibus nec admonitionibus meis impulsus, sponte sua hanc mulierem dimitteret, ut quæ nos in mutuas inimicitias conjectura sit: & nunc, si fraternam necessitudinem tibi vendices, oportet missam facias hanc uxorem. Sic enim frater mihi germanus eris, & amore conjunctus." Pheroras autem, licet verborum vi moveretur, dicebat tamen "se neque ejus fratrem esse desiturum, neque fore ut uxorem suam non amaret; morique malle, quam amissa uxore dilecta vivere." Tum quidem Herodes suam ob ista in Pheroram iram distulit, gravi licet contumelia affectus: Antipatroque & ejus matri interdixit, ne cum Pherora colloquerentur, utque daret operam Antipater, ne feminæ convenirent. id quod illi quidem promiserunt: sed nihilominus conveniebant interdum, simulque convivia agitabant Pheroras & Antipater. Quinetiam rumor erat, habere Antipatrum cum Pheroræ uxore consuetudinem, Antipatri matre lenocinante.

Herodes Pheroræ uxorem accusat, suadet, quo Pheroras ut eam dimitteret.

Pheroras uxorem dimittere recusat.

Herodes Antipatro interdicit colloquio cum Pherora.

2. Patrem autem suspectum habens *Antipater*, &

IV. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*

† Ἐπεπίστευντο] Ἐπεπίστευτο Bodl.

‡ *Credebantur enim futura scire ex afflatu divino*] Fortasse eis *enim commissa est futuri cognitio ex afflatu divino*, qui sensus verbi πιστεύεσθαι frequens D. Paulo. Sic Rom. III. 2. ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τ̃ Θεοῦ, & alibi. IBBETSON.

x Αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ.] Καὶ τῷ γένει τῷ Bodl.

y Καρόν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τινα non agnoscitur ab *aliis*.

* *Habiturum* —— *gignendi.*] Non intellexerunt, qui ante *Huds.* manus *Josepho* admoverunt, quid sibi Auctor hoc in loco voluerit. Vertit enim *Epiphan.* ita: *In manibus enim ejus cuncta fore prædicabant, præbente illis rege & conjugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filiis.* Gelenius sic: *Prospere enim cessura novo regi omnia, constabiliendo successionem prolis legitimæ.* Verum optime Josephi mentem intelliget, qui considerabit nebulones istos impia adulatione in Regem futurum detorsisse vaticinia de Messia agentia; atque in ipsum Bagoam expressa Esaiæ verba, quæ exstant cap. LVI. 1 - 5. ubi Eunuchis nomen liberis præstantius promittitur. HAV.

z Πάντα εἶναι,] Τὰ πάντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

a Τῇ τόλμῃ τ̃ γυναικὸς] Καὶ τόλμαν τ̃ γ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& virginum injuriam & audaciam mulieris exponens.*

b Καὶ πόλεμον] Illud καὶ insertum dedi ex *Epiphanio*. Forsan legendum, καὶ πόλεμον ἐμβάλλειν αὐτ.

c Φερώρᾳ] Eo modo ipse: antea erat Φερώρα. in Cod. Bodl. ὁ Φερώρας.

d Ἔχειν,] Εἶχεν *Vat.*

e Οὐδὲ γνώμην] Forte διὰ γνώμην. COCC.

f Αὐτοκέλευστον —— ταύτην,] Ἀπεπέμψατο de dimissa seu repudiata Herodis Uxore, Matre Antipatri infr. c. 4. §. 2. dimittit seu repudiat. Eadem quæ hic apud *Zonaram* p. 254. D. αὐτοκέλευστόν σε διὰ ταῦτα τὸ γύναιον ἀποπέμψασθαι, mulierculam ultro tibi repudiandam. SPANH.

g Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε] Μόνος δὲ γὰρ οὕτως ἀδελφός τε *Vat.* & *L. B.*

h Οὔτε τ̃ πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοίαν·] Οὔτε τὴν πρὸς τ. γ. εὔνοιαν *Bodl.*

i Θανεῖν,] Θανεῖν *Bodl.*

k Ἡρώδης δὲ —— εἰσπραξάμενος.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

l Τον

& ne ejus in se odium longius progrederetur metuens, scripsit ad amicos suos Romæ degentes, Herodi significare jubens, ut Antipatrum primo quoque tempore mitteret ad Cæsarem. id quod Herodes fecit, & Antipatrum magnis cum muneribus misit, necnon testamentum suum, in quo statuebat ut post mortem suam regnaret Antipater, sin vero prius moreretur, filius suus Herodes, quem habebat ex filia pontificis. Eodem autem tempore, quo Antipater, *Romam* profectus est Syllæus Arabs, cum quidem nihil eorum præstitisset quæ Cæsar imperaverat: eumque postulavit apud Cæsarem Antipater eorundem criminum, quorum ante fuerat postulatus à Nicolao. Quin & Aretas eum insimulabat interfectorum Petræ, injussu suo, multorum, & quidem primariorum virorum, & potissimum Soëmi, ob suam in omnibus virtutem honore dignissimi, insuper & necis Fabati Cæsaris servi *eum accusabat*. Et in Syllæum *quidem* instituta erat accusatio ex hujusmodi causa. Habebat Herodes rex satellitem nomine Corinthum, cui summopere fidebat. Huic suasit Syllæus grandi pecunia ut Herodem occideret. id quod ille suscepit. Hoc ubi ipsius Syllæi indicio rescivit Fabatus, regi significavit. Ille vero Corinthum comprehendi jussit, & ab eo quæstione totius criminis confessionem expressit. curavit etiam comprehendendos Arabas duos, fidem habens Corinthi indicio; quorum alter tribûs præfectus, alter Syllæi amicus erat: qui & ipsi, quæstionem de eis habente rege, confessi sunt, sese venisse ut Corinthum adhortarentur, ne animo deficeret, promittentes, si res postularet, ei operam suam ad eam cædem perpetrandam. Hæc omnia cum exposuisset Herodes Saturnino, misit eos Romam Saturninus.

Antipater & Aretas Syllæum accusant apud Cæsarem.

V.

3. Pheroram autem, in conjugis amore obstinate perseverantem, jussit Herodes in suam regionem discedere. Ille vero, cum multa jurasset non se prius rediturum quam Herodem obiisse intelligeret, libenter in suam tetrarchiam se recepit: adeo ut cum rex ægrotans eum orandum curasset ut ad se veniret, quod ei quasi moriturus vellet aliquid coram mandare, noluit propter jurisjurandi religionem. non tamen in istis eodem animo se erga fratrem gessit Herodes, suam jam ante mutando sententiam: sed postea quam Pheroras ægrotare cœperat, etiam non vocatus, ad eum visendum ibat. cumque mortuum in feretro reponendum curasset, Hierosolyma deportatum sepultura dignatus est, luctuque ingenti prosequendum edixit. Ea res Antipatro, quamvis Romam profecto, malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo fratricidii pœnas. Totam autem de eo narrationem persequar, ut in posterum hominum generi documento sit, in omni vitæ instituto adhibendam esse virtutem.

Pheroras, Herodis jussu, in tetrarchiam suam se recipit.

Pheroræ obitus.

πλέον προχωροίη τὸ τοῦ μίσους ἐπ' αὐτὸν, γράφει πρὸς [l] τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους, κελεύων ἐπιστέλλειν Ἡρώδῃ, πέμπειν ἐν τάχει Ἀντίπατρον ὡς Καίσαρα. οὗ γενομένου, ἔπεμψεν Ἡρώδης Ἀντίπατρον, δῶρα συνεκπέμψας ἀξιολογώτατα, καὶ διαθήκην ἐν ᾗ μετ' αὐτὸν Ἀντίπατρον [m] ἀποδείκνυσι βασιλέα, [n] φθάσαντος δὲ τελευτᾶν, Ἡρώδην, τὸν ἐκ τῆς τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς ἦν αὐτῷ γεγενημένον. συνεξορμᾷ δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ Συλλαῖος ὁ Ἄραψ, μηδὲν ὧν προσέταξε Καῖσαρ διαπεπραγμένος· καὶ Ἀντίπατρος αὐτοῦ κατηγορεῖ ἐπὶ Καίσαρος, περὶ ὧν πρότερον Νικόλαος. κατηγορεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ Ἀρέτα Συλλαῖος· [o] ὡς πολλοὺς ἀπεκτόνει ἐν Πέτρᾳ ἀξιολόγους, παρὰ γνώμην τὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα [p] Σόεμον ἄνδρα [q] τῇ ἐς πάντα ἀρετῇ τιμᾶσθαι δικαιότατον, ἀνῃρηκέναι δὲ καὶ Φάβατον Καίσαρος δοῦλον. καὶ [r] Συλλαῖος αἰτίας εἶχεν ἐκ τοιῶνδε ἐγκλημάτων. [s] Κόρινθος ἦν Ἡρώδου σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως μάλιστα πιστευόμενος ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτον πείθει Συλλαῖος ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις Ἡρώδην ἀποκτεῖναι, καὶ ὑπέσχετο. μαθὼν οὖν Φάβατος, Συλλαίου πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος, διηγεῖται πρὸς τὸν βασιλέα. [t] ὁ δὲ Κόρινθον βασανίζει συλλαβὼν, καὶ πάντα [v] ἀνάπυστα ἦν αὐτῷ. συλλαμβάνει δὲ καὶ [x] δύο ἑτέρους Ἄραβας κατηγορουμένους τῇ Κορίνθου [y] πειθόμενος, τὸν μὲν φύλαρχον ὄντα, τὸν δὲ Συλλαίου φίλον. [z] οἳ καὶ αὐτοὶ, βασανίζει γὰρ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ὡμολόγουν, ὅτι παρεῖεν ἐξοτρύνοντες μὴ μαλακίζεσθαι Κόρινθον, καὶ εἴπου δέοιτο καὶ συγχειρουργήσοντες αὐτῷ τὸν φόνον. καὶ Σατουρνῖνος, δηλώσεως αὐτῷ πάντων ὑπὸ Ἡρώδου γενομένης, εἰς Ῥώμην [a] ἐξέπεμψεν αὐτούς.

γ'. Φερώραν δὲ, ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ Ἡρώδης κελεύει. ὁ δὲ ἀσμένως ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῄει, πολλὰ ὀμόσας μὴ πρότερον ἥξειν ἢ πύθοιτο Ἡρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσήσαντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπί τισιν πιστεύσειν [b] ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐχ ὑπήκουσεν [c] ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. οὐ μὴν Ἡρώδης γε μιμεῖται τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε ἐκείνου γνώμην [d] προσπεφορημένος ἦν ἔχει· ἀλλ' ἧκεν ὡς τὸν Φερώραν, [e] ἐπειδὴ ὕστερον ἄρχεται νοσεῖν, [f] καὶ μετακλήσεως αὐτῷ μὴ γενομένης. θανόντα δὲ περιστείλας ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀγόμενος ταφῆς ἠξίου, καὶ πένθος μέγα ἐπ' αὐτῷ προὔθετο. τοῦτ' Ἀντιπάτρῳ καίτοιγε ἐπὶ Ῥώμης πεπλευκότι κακῶν ἐγένετο ἀρχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν [g] τινυμένου τοῦ Θεοῦ. διηγήσομαι δὲ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, παράδειγμα [h] τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον, τοῦ ἀρετῇ [i] πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσι.

l Τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους.] Τοὺς ἐν Ῥώμῃ *Vat.*

m Ἀποδείκνυσι βασιλέα,] Ἐπιδείκνυσι *Bodl.*

n Φθάσαντος —— γεγενημένον.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

o Ὡς πολλοὺς ἀπεκτόνει] Ὡς πολλοὺς ἀπεκτονὼς τῶν ἐν π. *Vat.* & *L. B.*

p Σόεμον ἄνδρα] Σόαιμον *Gall.* & *Epiphan.* Σόαιμον *Vat.*

q Τῇ ἐς πάντα ἀρετῇ] Ita *Vat.* & *Bodl.* τῇ εἰς πάντα *L. B.* τῇ πάντα in *cæteris.*

r Συλλαῖος —— ἐγκλημάτων.] Syllæus autem causas habuit ex iisdem criminibus propagatas. *Rufinus.* SPANH.

s Κόρινθος] Κορίνθιός τις ἦν Ἡρώδου juxta quosdam *Epiphanii* libros. Κόρινθος δ' ἦν Ἡρ. *Vat.*

t Ὁ δὲ Κόρινθον] Ὁ δὲ τόν τε Κ. *Vat.*

v Ἀνάπυστα ἦν αὐτῷ] Ita lego cum *Cod. Bodl.* (atque *Coccejo*) ἀνάπυστα perperam in *aliis.*

x Δύο ἑτέρους Ἄραβας] Δύο Ἄραβας in *Editis.* δύο ἑτέρους Ἀράβων *Vat.* & *Hen.* à prima manu. unde cum *Josepho* in l. 1. de *Bello Jud.* δύο ἑτέρους Ἄραβας rescripsi.

y Πειθόμενος,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *confessioni credens Corinthi.* πειθόμενος in *Editis Aliisque.*

z Οἳ καὶ αὐτοὶ,] Brevius in *Cod. Bodl.* οἱ καὶ αὐτοὶ βασανισθέντες ὡμολόγουν.

a Ἐξέπεμψεν αὐτούς.] Ita cum *MSS.* ἐξέπεμπεν in *Editis.*

b Ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν,] Ἐντολῶν ὡς ἤμελλε τελευτᾶν in *Editis Aliisque.* ἐντολῶν, ὡς μέλλει *Vat.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) quod non displicet, vocula ὡς subintellecta, aut sine ea ὡς μέλλοντι. Verum cum *Josephus* (in l. 1. de *Bello Jud.*) habeat ὡς τελευτήσων, levicula cum mutatione ὡς ἤμελλε τελευτᾶν reposui.

c Ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου.] Ἐπὶ τιμῇ *Vat.*

d Προσπεφορημένος ἦν ἔχει·] Προσπεφορημένος *Vat.* forsan pro προσπεφορημένην. quod verbum in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum, mitiorem circa Pheroram voluntatem suæ mentis ostendens.*

e Ἐπειδὴ —— νοσεῖν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 4. SPANH.

f Καὶ μετακλήσεως αὐτῷ] Μετακλήσεως αὐτοῦ μηδὲ γενομένης *Bodl.*

g Τινυμένου τοῦ Θεοῦ.] Τινυμένου *Vat.* perperam in *Editis* τινυμένου.

h Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον,] Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον *Gall.* & *Vat.*

i Πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσι.] Conf. sup. c. 1. §. 2. περὶ τῆς ἀδελφῆς πολιτεύειν. SPANH.

KK 3

ΚΕΦ. δ'.

Κατηγορία τῆς γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντος φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ἡρώδης ἐκζητήσεις εὗρεν τὸ φάρμακον, κατεσκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ βασάνοις ἔγνω τὰς Ἀντιπάτρου ἐπιβουλάς.

Ἐπειδὴ Φερώρας τελευτᾷ, [k] ταφαί τε ἐγεγόνεισαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δύο [l] τῶν Φερώρα τιμίων, προσελθόντες Ἡρώδῃ, ἠξίουν μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τοῦ ἀδελφοῦ τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ ζήτησιν ποιήσασθαι τῆς ἀλόγου τε καὶ δυστυχοῦς μεταστάσεως. τοῦ δ' ἐπιστραφέντος τοῖς λόγοις, πιστοὶ γὰρ ἐδόκουν, δειπνῆσαι μὲν αὐτὸν ἔλεγον παρὰ τῇ γυναικὶ τῇ προτεραίᾳ τῆς νόσου, φαρμακόν τε προσκομισθὲν ἐν βρώματι μὴ πρότερον εἰωθότι ἐμφαγόντα ὑπὸ τούτου τελευτῆσαι. κομισθῆναι μέν τι γενέσθαι τὸ φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τῆς Ἀραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προτροπῇ ἐρώτων, φίλτρον γὰρ δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ Φερώρου τελευτῇ. φαρμακίστριαι δ' εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τῆς Ἀραβίας· ἣ δὲ τότε ἐπικαλοῦν, καὶ τῆς Συλλαίου ἐρωμένης ἐν ταῖς μάλιστα ὡμολόγητο εἶναι φίλη. πείσουσαί τε αὐτὴν ἐπὶ πράσει τοῦ φαρμάκου, εἰς τοὺς τόπους ἐληλύθεσαν, ἥτε μήτηρ [m] τῆς Φερώρου γυναικὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ, καὶ ἐπανήκοιεν αὐτὴν ἀγόμεναι τοῦ δείπνου πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ. ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνθεὶς δούλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν [n] καί τινας ἐλευθέρας, καὶ ὄντος ἀφανοῦς τοῦ πράγματος, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐξειπεῖν, τελευταία τις, περιωδυνοῦσα [o] αὐτῇ τῶν ἀλγηδόνων, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδὲν, Θεὸν δὲ [p] ἐπικαλεῖσθαι τοιαῖσδε αἰκίαις δοῦναι περιβαλεῖν τὴν Ἀντιπάτρου μητέρα, κακῶν τῶν ἐπισχόντων αἰτίαν πᾶσι γενομένην. ταῦτα [q] εἰς ἐπίτασιν Ἡρώδην ἦγε, καὶ διὰ πάντων βασάνοις τῶν γυναικῶν [r] ἀνάπυστα ἦν, οἵ τε κῶμοι, καὶ αἱ κρυπταὶ σύνοδοι, καὶ δὴ καὶ λόγων πρὸς μόνον τὸν υἱὸν εἰρημένων ἐξοίσεις πρὸς τὰς Φερώρου γυναῖκας· [s] ἦν δὲ ταλάντων ἑκατὸν [t] δωρεὰν ἐπικρύψασθαι [v] ἐπὶ τῷ μὴ φοιτᾶν πρὸς Φερώραν τῷ Ἀντιπάτρῳ κελεύσαντος ὑπὸ τοῦ πατρός· μῖσός τε πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐπὶ μήκιστον τοῦ πατρὸς [x] βίου ἐξηγμένου, καὶ [y] αὐτοῦ μηδὲν ἐλάσσονος τοῦ γήρως ἐπικειμένου, [z] ὡς μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν ὁμοίως εὐφρᾶναί ποτ' αὐτόν. προστρέφεσθαί τε πολλοὺς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφῶν παῖδας, οὐδαμῶς αὐτῷ τὴν ἐλπίδα [a] παρεχομένους ἀσφαλῆ· καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν, εἴ τι [b] πάσχειν αὐτὸν [c] συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτοῦ κελεύειν τὴν ἀρχὴν δίδοσθαι. ὠμότητά τε πολλὴν κατηγορεῖ τοῦ βασιλέως, καὶ τὰς σφαγὰς τῶν υἱῶν, φόβῳ τε μὴ καὶ αὐτῶν ἅψαιτο ἤδη, τὸν μὲν ἐπὶ Ῥώμης ἀναδραμεῖν τέχνην ἐπινοῆσαι, Φερώραν δ' ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τετραρχίαν.

β. [d] Ταῦτα δὲ συνῄδε τοῖς λόγοις τῆς ἀδελφῆς, καὶ πολὺ τοῦ μὴ ἀπιστίαν ἔτι ὑποκεῖσθαι, [e] συνῆρεν αὐτοῖς. ὁ δὲ βασι-

CAP. IV. vi.

Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. atque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant.

POst obitum Pheroræ solutasque ei exsequias, duo Pheroræ liberti, quos habuerat in pretio, Herodem *regem* adierunt, rogantes ne fratris necem inultam relinqueret, sed de eo ita misere & infeliciter mortuo quæstionem haberet. His verbis auscultante rege (videbantur enim vera esse) dicebant illum, pridie quam ægrotasset, cœnavisse domi uxoris suæ, comesoque pharmaco, quod ei in ferculo insolito appositum fuisset, inde interiisse. idque pharmacum allatum fuisse à quadam muliere Arabica, nomine quidem amatorii (philtrum enim appellari) sed re ipsa ad Pheroram *veneno* tollendum. Sunt autem Arabicæ mulieres veneficæ maximæ: & quæ tum insimulabatur, eam constabat amicæ Syllæi esse amicissimam. eique persuasuras ut pharmacum venderet, eò loci *ubi habitaret* profectas fuisse *ajebant* matrem & sororem uxoris Pheroræ, & in reditu secum illam adduxisse, uno die ante istam cœnam. His verbis incensus rex, feminarum servas torsit & nonnullas liberas: cumque nihil appareret, quòd nulla earum quidquam confiteretur, tandem una vehementer cruciata nihil aliud dixit, nisi se Deum precari ut talibus implicaret cruciatibus matrem Antipatri, quæ illorum omnium malorum causa esset. Ista Herodem eò perduxerunt, ut cruciatus intenderet, quo factum est ut omnia, mulieres torquendo, cognita haberet, convivia, clandestinos conventus, atque etiam verba quædam Pheroræ mulieribus enunciata, quæ ipse soli dixerat Antipatro (erant autem quæ pater Antipatro in mandatis dederat, ut celaret centum talenta *ab ipso data*, [u] ne cum Pherora colloquia misceret) odiumque Antipatri in patrem, & apud matrem querimonias de tam longa vita, dum interim etiam ipse consenesceret, ut etiamsi regnum adipisceretur, nunquam eo tantum delectaretur. esse etiam multos tum fratres tum fratrum filios, qui una secum in spem regni nutrirentur, quæ res spes sibi dubias redderet: quandoquidem jam nunc, si quid fatale sibi accidisset, fratrem suum, non filium, ab Herode regem constitui. Conquerebatur etiam de atroci regis crudelitate, & filiorum cæde, quorum malorum metu ipse sibi Romam proficiscendum prudenter excogitasset, Pheroras autem in suam tetrarchiam.

Narratio de Pherorâ veneno occiso.

Herodes Antipatri & mulierum secreta detegit.

2. Conveniebant autem hæc cum sororis suæ dictis, multumque, ad elevandam perfidiæ suspicio-

Doridem Antipatri matrem Herodes ejicit è regia.

k Ταφαί —— προσελθόντες] Ita lego & distinguo ex conjectura, firmat *Epiphanius*, dum vertit. *Pherora itaque mortuo, humatoque celebritate magnifica, duo ex liberis* [lr. *libertis*] *ejus, qui in honore habebantur, ad Herodem venientes, postulantes &c.* in libris ταφῇ [ταφαὶ, *Bosb.* & *Lugd. Bat.*] ἐγεγόνεισαν αὐτῷ [αὐτοῦ *Vat.*] ἀπελεύθεροι δύο τ. Φ. τιμίων, ὅτοι προσελθόντες, Ἡρώδην [προσ. Ἡρώδῃ *Bosb.*] ἠξίουν μὴ &c. Si quis ὅτοι retinendum censeat, aut in αὐτῷ vertendum, non refragabor.

l Τῶν Φερώρα τιμίων.] Τῷ Φερώρᾳ *Vat.*

m Τῆς Φερώρου γυναικὸς] Τῆς τοῦ Φερώρου γ. *Vat.* τῆς Φερώρου γυν. *Bosb.*

n Καί τινας ἐλευθέρας.] Καί τινας καὶ ἐλ. *Bosb.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *L. B.*

p Επικαλεῖσθαι τοιαῖσδε] Επικαλοῦντο *Bosb.* & *Zonar.*

q Εἰς ἐπίτασιν] Εἰς ἐπίτασιν *Bosb. Han. L. B.* & *Vat.* εἰς ἐπίτασιν *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ad instandum*: εἰς ἐξέτασιν legi potest.

r Ἀνάπυστα ἦν] Ita cum *Epiphanio.* & *Lugd. Bat.* ἀνάπυστα in *Editis.*

s Ἦν δὲ —— Φερώραν] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 29. §. 1. SPANH.

t Δωρεὰν ἐπικρύψασθαι] Sic lego. Δωρεαῖς *Bosb.* & *Vat.* δωρεᾶς *Han.* à pr. m. δωρεὰ in *Editis Aliisque.*

v Επὶ τῷ μὴ φοιτᾶν πρὸς Φερώραν] Illa ἐπὶ τῷ μὴ (quæ desunt in libris tum *Editis* quam *MSS.*) inserta dedi ipsius *Josephi* auctoritate nixus, qui (in *lib.* 1. *de Bello Jud.*) ista habet, δῶσειν γὰρ αὐτῷ ταλάντων ἑκατὸν δωρεὰν, ἐπὶ τῷ μὴ διαλέγεσθαι Φερώρᾳ.

u *Ne cum Pherora colloquia misceret*] Ut secretò Pheroræ persuaderent quidquid Antipater impetravit *Rufin.* SPANH.

x Βίου ἐξηγμένου,] Βίου *Bosb. Vat.* & *Han.* à pr. m.

y Αὐτοῦ μηδὲν ἐλάσσονος τοῦ γήρως] Ita *Vat.* & *Bosb.* αὐτοῦ & μηδὲ γήρως in *Editis Aliisque.*

z Ὡς μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν] Ὡς μηδ' ἂν ἐλθοῦσαν *Vat.* & *L. B.* ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τῆς βασιλείας ἡδέως, ὅπουτε αὐτῷ γῆρα), διὰ γήρως ἤδη αὐτῷ ἐπικειμένου *Zonar.*

a Παρεχομένους ἀσφαλῆ] Ita *Bosb.* παρεχομένην in cæteris.

b Πάσχειν αὐτὸν] Forte πάσχοι αὐτός. COCC.

c Συμβαίη,] Vocem συμβαίη acceptam debemus *Cod. Bosb.*

d Ταῦτα] Pro διὰ ταῦτα. COCC.

e Συνῆρεν αὐτοῖς.] Ita quidem lego cum *Cod. Bosb.* nisi quod συνῆγεν αὐτοῖς in συνῆρεν αὐτοῖς mutaverim. ταῦτα, συνῄδε γὰρ τοῖς λόγοις

λόγοις

cionem, feminas adjuvabant. Rex vero, cum in Antipatri malitia deprehendisset Doridem matrem illius, ubi omni ornatu, qui erat multorum talentorum, eam spoliaverat, postea dimittit, & cum feminis Pheroræ amicitiæ fœdus iniit. Maxime autem regem in filium ejus exacerbavit Samaritanus quidam *nomine* Antipater, ipsius Antipatri regis filii procurator, qui inter cruciatus dixit & alia, & hæc in primis; paratum ab Antipatro mortiferum venenum, quod Pheroræ dedisset, eique mandasset ut cum peregre profectus esset, * ne in minimam rei hujusmodi suspicionem veniret, id patri porrigeret, allatumque fuisse id venenum ex Ægypto per Antiphilum, unum de amicis Antipatri, missum inde ad Pheroram à Theudione fratre matris Antipatri regis filii, atque ita pervenisse ad uxorem Pheroræ, cui servandum Pheroras tradidisset. Illa vero cum rex eam *ista de re* interrogasset, id quod erat confessa est; & quasi venenum petitum se foras proripuisset, seipsam de tecto præcipitat; sed in pedes delapsa non interiit. Atque ita, postea quam ipsam recreasset, eique & omnibus domesticis veniam promittendo, dummodo nihil de veritate celaret, porroque extremos cruciatus *minando*, si obstinate aliquid reticere decrevisset; pollicetur, juravitque sese rem omnem uti gesta esset dicturam, id quod fecit, nihil nisi verum, ut plerique dixerunt, proferens. "Apportatum est venenum, inquit, ex Ægypto "per Antiphilum, qui id sui cujusdam fratris me"dici opera habuerat: cumque Theudio illud ad "nos pertulisset, ipsa servavi acceptum à fratre "meo, paratum ab Antipatro adversum te. Igi"tur cum Pheroras ægrotaret, & tu ad eum cu"randum venisses, ille, animadversa tua in se be"nevolentia, fractus animo me evocat, &, ô u"xor, inquit, circumvenit Antipater me, dum in "suum ipsius patrem eundemque meum fratrem "consilia capit mortifera, & quod iis subserviat "venenum comparat. Nunc igitur, quandoqui"dem frater meus facile ostendit nihil se de pristi"na sua erga me virtute diminuere, & ego non "diu superstitem fore me spero, age, ne parrici"dali animo majores meos impiem, affer venenum, "& spectante me combure. seque, cum illud at"tulisset, sine cunctatione viri mandatis obsequu"tam esse, maximaque pharmaci parte in ignem "conjecta, parum sibi reservasse, ut si post obitum "Pheroræ inclementius ipsam tractaret rex, vita "decederet *patiendi* necessitatem effugiens." His dictis pyxidem cum veneno in medium protulit.

Antipater Samarita Antipatrum accusat.

Pheroræ uxoris confessio.

λεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ [f] τοῦ Ἀντιπάτρου τὴν Δωρίδα τὴν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τὸν περὶ αὐτὴν κόσμον ταλάντων πολλῶν ὄντα [g] ἀφελόμενος, ἔπειτα αὐτὴν [h] ἀποπέμπει, καὶ ταῖς Φερώρου γυναιξὶν φιλίαν [i] ἐσπείσατο. μάλιστα δὲ ἐξώτρυνεν εἰς ὀργὴν κατὰ τοῦ παιδὸς τὸν βασιλέα, Σαμαρείτης ἀνὴρ Ἀντίπατρος, ἐπιτροπεύων τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀντίπατρον, ἄλλα τε αὐτοῦ ἐν ταῖς βασάνοις κατειπὼν, καὶ ὅτι [k] παρασκευασάμενος φάρμακον θανάσιμον, δοίη Φερώρᾳ, κελεύσας παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, [l] ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεστήκῃ τῶν ἐν τούτοις ὑποπτευομένων, τῷ πατρὶ δοῦναι· καὶ κομισθῆναι μὲν [m] Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἕνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, σταλῆναι δὲ ὡς Φερώραν διὰ [n] Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου τοῦ βασιλέως παιδὸς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὴν γυναῖκα τὴν Φερώρου, δόντος φυλάσσειν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. ἡ δὲ ὁμολογεῖ μὲν ἀνακρινομένη τοῦ βασιλέως, [o] καὶ ὁρμήσασα ὡς κομιοῦσα, [p] ῥίπτει κατὰ τέγους αὐτὴν, οὐ μὴν πταίει, [q] ἐπὶ πόδας τῆς πτώσεως γενομένης. καὶ οὕτως ἐπεὶ [r] ἀνεκτήσατο αὐτὴν, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑπισχνούμενος καὶ τοῖς οἰκείοις [s] μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ τἀληθοῦς τρεπομένῃ, τρέψειν δὲ μὴν κακοῖς ταῖς ὑστάταις ἀγνωμονοῦσαν προσθήσειν, ὑπισχνεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἦ μὴν [t] ἐρεῖν τὰ πάντα ὃν ἐπράχθη τρόπον, λέγουσα μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. "[v] ἐκομίσθη γὰρ ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸ φάρ"μακον ὑπ' Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνου ἰατρὸς ὢν "ἐπορίσατο· καὶ Θευδίωνος εἰς ἡμᾶς κομισαμένου, ἐφύ"λασσον αὐτὴ, παρὰ Φερώρου λαβοῦσα ἐπὶ σοὶ ὑπ' Ἀν"τιπάτρου ἡτοιμασμένον. ἐπεὶ οὖν ἐνόσει Φερώρας, καὶ "[x] ἐθεράπευσας αὐτὸν ἀφικόμενος, ὁρῶν σου τὴν εὔνοιαν "[y] ἣ περὶ αὐτὸν εἶχες, ἐπεκλάσθη τε τῇ διανοίᾳ, καὶ "μετακαλέσας με, ὦ γύναι, φησὶ, [z] παρελογίσατό με "Ἀντίπατρος ἐπὶ πατρὶ μὲν τῷ [a] ἑαυτοῦ, ἀδελφῷ δὲ "τῷ ἐμῷ, θανάσιμόν τε γνώμην συνθεὶς καὶ φάρμακον ὃ "διακονήσοντο [b] αὐτῇ πεπορισμένος. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ὅ, "τε ἀδελφὸς οὐδὲν ἀρετῇ ᾗ πρότερον εἶχεν [c] περὶ ἐμὲ "ὑφαιρῶν φαίνεται, ἐμέ τε ἐλπὶς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπαλλάξεσθαι "τοῦ βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ [d] ἀποπέμψω "προπάτορας τοὺς ἐμαυτοῦ, τὸ φάρμακον, [e] καῖέ τε ἐμοῦ "βλέποντος. [f] κομισάσαν τε οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς πρᾶξαι "τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖστον καῦ"σαι τοῦ φαρμάκου τυχεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ ὀλίγον, "ἵνα εἰ Φερώρου μεταστάντος, [g] πέσοιτο κακῶς αὐτὴν ὁ "βασιλεὺς, [h] μεθισταμένη διαδράσαι τὴν ἀκμὴν τῶν ἀναγ"κῶν." τοῦτο εἰποῦσα, τό, τε φάρμακον καὶ τὴν πυξίδα εἰς

λέγοντα τὸν ἀληθῆ κατὰ πολὺ, [illegible] in Editis Aliisque. *Epiphanius* vertit, *Quibus Herodes auditis, agnoscebat fororis suæ sermones, quos ad se sæpius detulerat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, justitque matrem ejus ornamenta sua cuncta contradere, quæ multorum constabant pretio talentorum. quæ postquam abstulit rejecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicavit.* Si quis malit, [illegible] &c. prout edidi, per me licet. HUDS. Forte [illegible]. COCC.

f Τοῦ —— ἀφελόμενος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. SPANH.

g Ἀφελόμενος] Ἀφαιρεῖται Zonar. qui ad hunc modum rem exponit, [illegible] &c.

h Ἀποπέμπει.] Ἐκπέμπει (*foras ejicit*) legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. item supr. c. 3. §. 1. SPANH.

i Ἐσπείσατο.] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* [illegible] in *Editis Aliisque.*

k Παρασκευασάμενος φάρμακον θανάσιμον,] Παρασκευασάμενος *Busb.*

l Ἵν' ὡς πλεῖστον] [illegible] *Vat.* [illegible] *Busb.*

* *Ne in minimam*] Potius, *nec in minimam*. IBBETSON.

m Ἀντίφιλον —— φίλων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

n Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου] Ita cum *Cod. Busb.* Θευδίωνος μητρὸς Ἀντιπάτρου ἀδελφοῦ in reliquis. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 17 §. 1. SPANH.

o Καὶ ὁρμήσασα] Καὶ [illegible] *Zonar.*

p Ῥίπτει κατὰ τέγους αὐτὴν,] Ῥίπτει κατὰ τοῦ τέγους ἑαυτὴν *Busb.* & *Zonar.*

q Ἐπὶ πόδας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

r Ἀνεκτήσατο αὐτὴν,] Ita etiam *Epiphan.* [illegible] *Hen.*

s Μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ] Μὴ ἐπ' ἀφανισμῷ *Busb.*

t Ἐρεῖν τὰ πάντα] Ἐρεῖν *Busb. Vat.* & Zonar.

v Ἐκομίσθη γὰρ ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸ φάρμακον] Κεκόμισται γὰρ ἐκ τῆς, & mox ἀδελφὸς δὲ *Busb.* & *Vat.*

x Ἐθεράπευσας αὐτὸν ἀφικόμενος,] Ἐθεράπευσεν *Hen.* à pr. m.

y Ἣ περὶ αὐτὸν εἶχες.] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* [illegible] in *Editis Aliisque.* HUDS. Infra [illegible] lib. 18 c. 4. §. 4. SPANH.

z Παρελογίσατό με] Conf. supr. c. 1. §. 4. SPANH.

a Ἑαυτοῦ.] Αὐτοῦ *Busb.* & *Vat.*

b Αὐτῇ] Forsan αὐτῷ. HUDS. *Lugd. Bat.* locum totum ita legit ὃ διακονήσει τε αὐτῷ unde emendat Cl. *Cocceius* ὃ διακονήσεται αὐτῷ. *Epiphan.* favet vulgaræ lectioni, reddens: *venenum in ejus perniciem moliendum est.* HAV.

c Περὶ ἐμὲ] Περὶ ἐμὲ & mox ἐμέ τε *Busb.*

d Ἀποπέμψω] Ἀποπέμψαι *Busb.* & *Vat.*

e Καῖέ τε ἐμοῦ βλέποντος,] Καίειν τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

f Κομισάσαν τε οὐδὲν] Κομισαμένη τε *Busb. Lugd. Bat* & *Vat.*

g Πέσοιτο] Ita *Busb.* [illegible] *Hen.* à pr. m. [illegible] in *Editis.* HUDS. Πεσεῖται *Gen.* vel [illegible] SPANH.

h Μεθισταμένη] Sic *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* [illegible] in *Editis.* [illegible] αὐτῇ *Vat.* [illegible] *Hen.* à pr. m.

ἡ Τάσ-

εἰς τὸ μέσον παρήχθη. καὶ ἀδελφὸς δὲ Ἀντιφίλου ἕτερος καὶ μήτηρ αὐτοῦ, ἀνάγκαις τε καὶ βασάνων σφοδρότητι, [k] ταὐτὰ ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τὴν πυξίδα. κατηγορεῖτο δὲ καὶ [k] τοῦ ἀρχιερέως ἡ θυγάτηρ, γυνὴ δὲ τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων τούτων [l] ἴσως γινομένη, [m] κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά. καὶ διὰ τάδε Ἡρώδης ἐκείνην τε ἐξέβαλε, καὶ [n] τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐξήλειψε τῶν διαθηκῶν, [o] εἰς τὸ βασιλεύειν μεμνημένων ἐκείνου· καὶ τὸν πενθερὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφείλετο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, [p] καθιστᾷ δὲ Ματθίαν [q] τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένος.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Βάθυλλος ἐκ Ῥώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὑρίσκεται φάρμακον κομίζων, δοῦναι [r] τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ, ὡς εἰ τὸ πρότερον μὴ ἅψοιτο τοῦ βασιλέως, τούτῳ γοῦν μεταχειρίζοιντο αὐτόν. [s] ἀφικνεῖτο δὲ γράμματα παρὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων τοῦ Ἡρώδου, [t] γνώμῃ καὶ ὑπαγορεύσει Ἀντιπάτρου, ἐπὶ κατηγορίᾳ [v] Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου συγκείμενα· ὡς δῆθεν διαβάλλοιέν τε τὸν πατέρα ἐπὶ σφαγῇ [x] τῇ περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον, δι' οἴκτου δὲ καὶ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· [y] ἤδη γὰρ καὶ ἐκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ' ἑτέροις, [z] ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους περιπεπτωκέναι τῆς κλήσεως αὐτῶν γενομένης. ταῦτα δὲ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τοῦ Ἀντιπάτρου συνέπρασσον. γράφει δὲ καὶ αὐτὸς Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μεγίσταις τῶν αἰτιῶν, καὶ παντελῶς ἀπαλλάσσει [a] φάσκων αὐτοὺς μειράκια, τὸν δὲ λόγον τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἀνάθεσιν ποιούμενος. αὐτὸς δὲ, δι' ὧν τὰ περὶ Συλλαῖον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐγεγόνει, [b] κόσμους τε [c] ἀριστευτικοὺς ταλάντων ὠνεῖτο διακοσίων. θαυμάσειε δ' ἄν τις ὅτι [d] τοσαῦτα ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτοῦ κεκινημένα μησὶ πρότερον ἑπτὰ, οὐδὲν αὐτῷ δῆλον ἐγένετο. αἴτιον δ' ἦν ἥτε ἀκρίβεια καὶ φυλακὴ τῶν ὁδῶν, καὶ [e] μῖσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· οὐδεὶς γὰρ ἦν ὃς προθύμως, κινδύνῳ τῷ αὐτοῦ, προνοίας τῆς ἐκείνου ἀσφαλείας καθίστατο.

Quin & alter Antiphili frater & mater ejus, tormentorum vehementia compulsi, eadem fatebantur, & pyxidem *quam attulerant* agnoscebant. Insuper & pontificis filia, eademque regis uxor, accusata est, ut quæ hæc omnia scivisset & celare voluisset. Hanc ob causam repudiavit eam Herodes, ejusque filium de testamento suo expunxit, quod ejus, ut qui regnaturus esset, meminerit: socerum quoque suum Simonem Boethi filium pontificatu abdicavit, & eum honorem ad Matthiam Theophili filium, natu Hierosolymitanum, detulit.

Mariamnem pontificis filiam dimittit Herodes, filiumque ejus de testamento expungit. Simoni pontificatum abrogat Herodes, & Matthiam facit pontificem.

3. Dum hæc fiunt, venit Roma Bathyllus Antipatri libertus: &, quæstione habita, deprehensus est venenum afferre, quod Antipatri matri & Pheroræ traderet, ut si prius in regem vires non habuisset, cum illo tollerent. Venerunt & Roma literæ ab Herodis amicis, consilio & rogatu Antipatri, in quibus insimulabantur Archelaus & Philippus, quasi patrem ob interemptos Alexandrum & Aristobulum vituperassent, eorumque misererentur: seque jam à patre non aliam ob causam accersi dicerent, quam ut evocati ab eo similiter necarentur. obtinueratque ab amicis Antipater magnis largitionibus, ut sibi ad hæc operam suam commodarent. Quinetiam ipse Antipater de illis ad patrem scripsit, atrocibus eos onerans criminibus, & *sub finem* eos omnino excusat, juvenes esse dicens, eorumque verba ætati imputans. ipse interim decertabat contra Syllæum, & colendis primoribus incumbebat, & comparabat splendidis ornamentis ducentorum talentorum pretio. Mirum autem alicui videatur, quod septimum jam mensem tam multa adversus eum moverentur in Judæa, quorum ipse omnium ignarus esset. Verum in causa erat diligens itinerum custodia, atque hominum in Antipatrum odium: nemo enim erat qui suo periculo libenter vellet illius incolumitati consulere.

Archelaus & Philippus ab Antipatro accusantur.

KEΦ. ε'.

Καταπλεύσας Ἀντίπατρος ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θάνατον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κυϊντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε προεδρεύοντος τῆς Συρίας, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

CAP. V. VII.

Antipater Romà navigans ad patrem venit, atque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.

Ἡρώδης δὲ, Ἀντιπάτρου γεγραφότος πρὸς αὐτὸν, ὡς [f] τὰ πάντα ὃν χρὴ διαπεπραγμένος τρόπον ἥξει ἐν τάχει, ἐπικρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπιστέλλει, κελεύων [g] μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, [h] μὴ καί τι πάθοι περὶ τὴν ἐκδημίαν αὐτοῦ· καὶ ἅμα τῆς [i] μητρὸς κατηγορῶν εἰς ὀλίγον,

Herodes verò, cum ei scripsisset Antipater, sese brevi omnibus rite confectis venturum, rescripsit, ira dissimulata, *cavere* jubens ne diu moraretur in itinere, ne quid sibi eo absente incommodi accideret: simulque leviter conquerebatur de ejus matre, promittens sese, postquam ille venisset,

Herodes scribit Antipatro ut redire maturet.

k Ταὐτὰ ἔλεγον,] Ita *Bosb.* & *Vat.* ταῦτα in reliquis.
k Τοῦ —— βασιλέως,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.
l Ἴσως] Συνίστωρ ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.
m Κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά.] Sic *Bosb.* κρύπτειν πρ. in ceteris.
n Τὸν —— διαθηκῶν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH
o Εἰς τὸ βασιλεύειν] Ita plane *Zonaras*, si quis malit εἰς τὸ βασιλεύειν μετ' Ἀντίπατρον [illegible]. per me licet. εἰς ὃ βασιλεύσοι μετ' αὐτὸν, καὶ τ. ν. in *Edit.* *Alii*sque. εἰς ὃς βασιλεύσοι μ. ἐ. *Hu.* à prima manu. εἰ ὁ βασιλεύσοι [illegible], καὶ τ. ν. *Vat.* quo fere modo legisse videatur *Epiphan.* qui vertit, *filium autem ejus ex testamento delevit in cæteris permanente.* Est qui [illegible] legendum esse conjicit, è vestigiis *Cod. Vat.*
p Καθιστᾷ δὲ Ματθίαν] Καθίστη solus *Vat.* [illegible] *L. B.*
q Τὸν Θεοφίλου,] Τὸν τοῦ Θεοφ. *Hu.* à pr. m.
r Τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ,] Ita cum *Bosb.* δοῦναι τε τῇ αὐτοῦ in *Edit.* *Alii*sque. δοῦναι τε τῇ ἑαυτοῦ *Vat.*
s Ἀφικνεῖτο δὲ γράμματα] Ἀφίκοντο *Bosb.* *Vat.* & *Hu.*
t Γνώμῃ καὶ ὑπαγορεύσει Ἀντιπάτρου,] Illud γνώμῃ restitui consentientibus tribus *MSS.* (insuper *Lugd. Bat.*) & *Epiphanio*, qui vertit, *consilio Antipatri & dilatione.*
v Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου] Archelaus Herodis à Samaritide, & Philippus à Cleopatra Hierosolymitana filii, de quibus supra c. 1. §. 3. SPANH.
x Τῇ περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον,] Nota Græcismum pluries in Auctore hoc recurrentem. REL.
y Ἤδη γὰρ] Ἤδη καὶ [illegible] *Bosb.*
z Ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους] Ἀλλ' ἐπὶ τῷ [illegible] καταληφθέντας αὐτῶν γενομένης *Vat.* [illegible] hic loci habet *Cod. Gall.*
a Φάσκων αὐτοὺς μειράκια.] Φάσκων τὰ μειράκια [illegible] *Vat.*
b Κόσμους —— διακοσίων.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 1. [illegible] SPANH.
c Ἀριστευτικοὺς] Ἀριστευτικοὺς *Bosb.* *Hu.* *Lugd. Bat.* *Vat.* & *Gall.*
d Τοσαῦτα ἐν Ἰουδαίᾳ] Τοσαῦτα *Vat.*
e Μῖσος τῶν ἀνθρώπων] Μῖσος τῶν ἀν. τὸ πρὸς Α. [illegible] *Vat.*
f Τὰ πάντα] Τὰ πάντα ὃν χρὴ διαπεπραγμένος ἥξειν *Vat.*
g Μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν.] Μὴ [illegible] εἰς τὴν ὁδὸν *Vat.*
h Μὴ καί τι] Ita *Bosb.* [illegible] *Lugd. Bat.* [illegible] in cæteris. HUDS. *Gen.* [illegible] Vel μὴ καί τι Edit. Basil. itidem [illegible] SPANH.
i Μητρὸς κατηγορῶν εἰς ὀλίγον,] Μητρὸς αὐτοῦ *Vat.*

ἐὰν

nisset, querelas illas missum facturum; atque modis omnibus amorem in illum præ se ferebat, ne quid ille suspicatus reditum ad ipsum non maturaret, sed *diutius* Romæ degens regno insidiaretur, & in ipsum etiam aliquid moliretur. Has literas accepit Antipater in Cilicia, cum quidem prius Tarenti eas accepisset quæ Pheroræ obitum declarabant: quem quidem obitum doluit, non Pheroræ amore, sed quia mortuus esset non interfecto patre, quod se facturum susceperat. Ubi autem ad Celenderim in Ciliciam venit, dubitare cœpit utrum in patriam ire deberet, matris ejectionem ferens iniquissime. Atque amicorum quidem alii suadebant ut exitum alicubi exspectaret, alii vero ut sine mora domum rediret: adventu enim suo crimen *matris* omne soluturum, at nunc una ejus absentia confirmatos esse delatores. Ab his persuasus oram solvit, appellitque ad portum nomine Sebastum, quem magno sumptu constructum in honorem Augusti Sebastum appellavit Herodes. Jam mala sua in conspectu habuit Antipater, utpote quod nemo ei obviam prodiret, salutaret nemo, ut in ejus discessu factum fuerat, cum quidem ei fausta omnia comprecati fuissent: quin è contra eum, nemine prohibente, exsecrabantur, putantes venire ad dandas de nece fratrum pœnas.

Antipater, Sebastum portum appulsus, male excipitur.

2. Erat eo tempore Hierosolymis Quintilius Varus; missus Saturnino successor ad gubernandam Syriam: veneratque Herodis rogatu, ut ei super præsentibus negotiis consilium daret. Atque his concilium habentibus, supervenit Antipater, ignarus totius negotii, & in palatium purpuratus adhuc intrat. Eum janitores ingredi sinunt, amicos excludunt. Tum vero ille turbari, quo redactus esset plane intelligens; præsertim cum à patre, ad quem salutandum accedebat, repelleretur, ei fratrum necem perpetratam & patris tentatam exprobrante; ac postridie Varum auditurum, & de toto negotio judicaturum *dicente*. Et ille quidem, tanto malo audito pariterque imminente, ad ejus magnitudinem animo distractus abiit, moxque ei occurrunt mater & uxor: (illa autem erat Antigoni filia, ejus qui ante Herodem regnaverat in Judæa) è quibus cum rem omnem rescivisset, sese ad causæ suæ defensionem præparavit.

Quintilius Varus Syriæ præses.

3. Postero die consederunt in concilio Varus & rex, advocatis eò utriusque amicis, regisque consanguineis, & ejusdem sorore Salome, & iis qui crimen aliquod indicaturi erant, & iis de quibus habita fuerat quæstio, & matris Antipatri servis, qui paulo ante ejus adventum comprehensi fuerant, literas ferentes, quarum summa hæc erat: "Ne reveniret, patrem enim de tota re certiorem "esse factum, jamque hoc unum ei superesse per- "fugium, ut ad Cæsarem se reciperet, neve simul "cum ipsa in patris manus veniret." Cum autem Antipater sese patris ad pedes abjecisset, orasset-

Antipater judicio sistitur coram Varo.

[k] καταθήσεσθαι μέμψεις ἐπαγγελλόμενος τὰς πρὸς αὐτὴν, ὁπότε οἴκαδε ἀφίκοιτο. παντί τε τρόπῳ φιλοτιμίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνεδείκνυτο, δεδιὼς [l] μὴ καί τι ὑποτοπήσας ὑπερβάλλοιτο μὲν ὁδοῦ τῆς πρὸς αὐτὸν, τῇ δὲ Ῥώμῃ [m] ἐνδιατρίβων ἐφεδρεύοι τῇ βασιλείᾳ, καὶ δὴ [n] καὶ [o] διαπράξοιτό τι [p] αὐτῷ. τούτοις ἐν Κιλικίᾳ τοῖς γράμμασιν ἐπιτυγχάνει, τοῖς δὲ τὴν Φερώρου τελευτὴν διασαφοῦσιν, ἐν Τάραντι πρότερον· ἀλγεινῶς τε ἤνεγκεν οὐκ εὐνοίᾳ τῇ Φερώρου, διότι δὲ τοῦ πατρὸς τὴν ἀναίρεσιν οὐ διαπραξάμενος, ὥσπερ ὑπέσχετο, ἀπέθανεν. περὶ δὲ [q] Κελένδερειν τῆς Κιλικίας γενόμενος ἐνεδοίαζεν ἤδη περὶ τοῦ οἴκαδε πλοῦ, δεινῶς τῇ ἐκβολῇ τῆς μητρὸς λελυπημένος. καὶ τῶν φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν ποῦ τι τῆς καραδοκοῦντα [r] ἐπισχεῖν, οἱ δὲ μὴ διαμέλλειν τοῦ οἴκαδε πλοῦ· λύσειν γὰρ παραγενόμενον αἰτίαν πᾶσαν, ὡς καὶ νῦν οὐχ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου ἀπουσίαν, ἰσχὺν τοῖς κατηγόροις ὑπάρξαι. τούτοις πεισθεὶς ἔπλει τε καὶ προσέσχε τῷ Σεβαστῷ λιμένι λεγομένῳ, ὃν κατασκευάσας Ἡρώδης πολλῶν χρημάτων [s] ἐπὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος, καλεῖ [t] Σεβαστόν. ἐν προὔπτοις δ' ἦν Ἀντίπατρος ἤδη τοῖς κακοῖς, μήτε προσιόντος αὐτῷ μηδενὸς, μήτε προσαγορεύοντος, ὥσπερ ὅτε ἐξῄει μετ' εὐχῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιφημισμάτων· τὰς δ' ἐναντιωτάτας ἀραῖς οὐκ ὀκνοῦντο αὐτὸν δέχεσθαι, ποινὴν τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτίσειν ὑπειληφότες.

β'. Ἐτύγχανε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [v] Οὔαρος [x] Κοιντίλιος, διάδοχος μὲν Σατουρνίνου τῆς ἐν Συρίᾳ ἀρχῆς ἀπεσταλμένος, [y] ἧκεν δὲ αὐτὸς τι σύμβουλος Ἡρώδῃ, περὶ τῶν [z] ἐνεστηκότων αὐτῷ δεηθέντι. καὶ αὐτῶν συνεδρευόντων, παρῆν ὁ Ἀντίπατρος οὐδενὸς αὐτῷ ἐκπύστου γεγονότος. εἴσεισι δὲ εἰς τὸ βασίλειον, ἔτι πορφυρίδας ἀμπεχόμενος. καὶ αὐτὸν μὲν δέχονται οἱ ἐπὶ θύραις, ἀνείργουσι δὲ τοὺς φίλους. ἐθορυβεῖτο δὲ ἤδη σαφῶς οἷ ἐληλύθει καταγνοὺς, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατὴρ αὐτὸν προσιόντα εἰς ἀσπασμὸν ἀπεώσατο, ἀδελφοκτονίας τε ἐπικαλῶν καὶ βουλεύσεως ὀλέθρου τοῦ ἐπ' αὐτῷ, ποινῶν τε ἀκρόασιν καὶ δικαστὴν ἔσεσθαι Οὔαρον τῇ αὔριον. καὶ ὁ μὲν τοιούτου κακοῦ ἅμα τε ἀκροαθέντος καὶ παρόντος τῷ μεγέθει περιφερόμενος ᾤχετο, ὑπαντιάζουσι δ' [a] αὐτῷ ἥ τε μήτηρ καὶ ἡ γυνή· αὕτη δ' ἦν ἡ γενομένη Ἀντιγόνου παῖς τοῦ πρὸ Ἡρώδου Ἰουδαίων βεβασιλευκότος· παρ' ὧν τὰ πάντα ἐκμαθὼν ἐν παρασκευαῖς τοῦ ἀγῶνος ἦν.

γ'. Τῇ δ' ἑξῆς [b] συνήδρευε μὲν Οὔαρός τε καὶ ὁ βασιλεὺς, εἰσεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς βασιλέως, Σαλώμη τε ἡ ἀδελφὴ, [c] εἴ τε τινὲς μηνύσειν ἔμελλον, καὶ ὧν [d] τινὲς βάσανοι γεγόνεσαν, δοῦλοί τε [e] μητρῷοι τοῦ Ἀντιπάτρου, μικρῷ πρότερον συνειλημμένοι ἢ ἐκεῖνον ἥκειν, ἐπιστολὴν φέροντες, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν γεγραμμένων ἦν, "μὴ [f] ἐπανιέναι, ὡς πάν- "των τῷ πατρὶ ἐγνωσμένων εἰς [g] πίστιν, μόνην τε ἂν καταφυγὴν αὐτῷ λείπεσθαι Καίσαρα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ μὴ τῷ "πατρὶ ὑποχείριον γενέσθαι." Ἀντιπάτρου δὲ προσπεσόντος τῷ πατρὶ πρὸς τὰ γόνατα, καὶ ἱκετεύοντος μὴ προ-

k Καταθήσεσθαι μέμψεις] Ita cum *Cod. Bosb.* (ut *θήσεσθαι μέμψεις* in l. 1. *de B. J.*) καταθέσθαι in *Editis*. καταθέσθαι in *Vat.* ἀποθέσθαι *Gall.* & *L. B.* ἀναθήσεσθαι μέμψεις αὐτῷ ἐπαγγ. juxta *Zonaram*. HUDS. Αναθήσεσθαι αὐτοῖς h. e. μέμψεις in narratione hujus facti. *Zonaras* p. 246. B. SPANH.

l Μὴ καί τι] Gem. μηκέτι· Vel μὴ καί τι· SPANH.

m Ενδιατρίβων] Vocem ἀτόπως, quæ post ἐνδιατρίβων erat in *Editis Aliisque*, eiiciendam censui auctoritate *Cod. Bosb.* Quid in suo codice habuerit *Epiphanius*, conjiciat, cui lubet, ex ejus versione, *ne Romæ demorans aliquas sibi possibilitates pararet, & in regno Rom. muneris alicujus fieret minister &c.*

n Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

o Διαπράξοιτό τι αὐτῷ] Διαπράξαιτο τι αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

p Αὐτῷ.] *L. B.* αὐτῷ.

q Κελένδερειν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 31. §. 3. ὡς δ᾽ εἰς Κελένδερειν κατῆλθε &c. SPANH.

r Επισχεῖν,] *L. B.* ἀπισχεῖν.

s Επὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος,] Ἐπὶ τιμῇ τοῦ K. *Bosb.*

t Σεβαστόν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

v Οὔαρος Κοιντίλιος,] Quintilius Varus, Præses Syriæ, Saturnini successor. vid. infr. c. 9. §. 3. SPANH.

x Κοιντίλιος,] Ita *Bosb.* Κοιντίλλιος in *Editis* omnibus. Κοιντίνιος *Vat.* Vide *Var. Lect.* ad alium hujus libri locum.

y Ἧκεν δὲ αὐτὸς] Ἧκεν δὴ καὶ αὐτὸς *Bosb.* ἧκεν δὲ αὐτὸς τε *Hen.* & *Vat.*

z Ενεστηκότων] *L. B.* ἐπιγινομένων. *Cocceius* ἐνεστηκότων.

a Αὐτῷ ἥ τε μήτηρ] Ita *Bosb.* & *Lugd. Bat.* αὐτῷ in reliquis, tam *Editis* quam *MSS.*

b Συνήδρευε μὲν Οὔαρος] Συνήδρευσαν *Zonar.*

c Εἴ τε τινὲς μηνύσειν] Εἴ τινες *Vat.* εἴτε τινες *Lugd. Bat.*

d Τινὲς βάσανοι γεγόνεσαν,] Vocem τινὲς non agnoscit *Vat.*

e Μητρῷοι] Nota matre adhuc vivente ita appellari. REL.

f Επανιέναι,] Ἐπανιέναι *Hen.* & *Vat.* ἐπανιέναι *Bosb.* & *Zonar.*

g Πίστιν,] Ita ex conjectura. πίσιν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conjecturam appellare ulterius non possumus; firmat enim Clariss. Viri sententiam optimus ille *Lugd. Bat.* HAV.

b Αὐ-

προδιεγνωσμένην καταστῆναι δίκην, ἀλλ' ἀκροάσεως [h] αὐτῷ γενομένης παρὰ τῷ πατρὶ, [i] ἀκεραίως μένειν δυνάμενω, τοῦτον κελεύσας Ἡρώδης ἐπάγειν εἰς μέσον, "[k] αὐ-
"τὸς ὀλοφυρόμενος τῶν παίδων τὴν πονηρίαν, ἐν ἐπὶ τοιαύ-
"ταις αὐτῷ τύχαις [l] γενομένην, εἰς Ἀντίπατρον ἐμβα-
"λεῖν αὐτὸ τὸ γῆρας. τροφάς τε καὶ παιδεύσεις ἃς παρ-
"έσχε αὐτοῖς ἐξηγούμενος, καὶ πλούτῳ εὐχαρείαν ἐν
"καιροῖς εἰς ἐξελπισθεῖσαν περιτεθεῖσαν εἰς πάντα· ὧν οὐ-
"δὲν ἐπ' ἐμποδίσματι γενέσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἐπιβουλῇ τῇ
"ἐκείνων κινδυνεῦσαι τελευτᾶν, ὥστε τοῦ χρόνου δυσ-
"σεβῶς τὴν βασιλείαν παραλαβεῖν, ἢ φύσεως νόμῳ
"μετασκευτῷ, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ. τόν-
"τε Ἀντίπατρον θαυμάζειν, τίνων ἐλπίδι ἐπαρθεὶς
"θαρσήσειεν ἐπὶ τοιαῦτα χωρεῖν μὴ [m] ἀποτραπεὶς.
"διάδοχον μὲν γὰρ ἀποφήνασθαι διὰ γραμμάτων τῆς
"ἀρχῆς, ζῶντός τε ἐπ' οὐδενὶ [n] μειονεκτεῖν, ἀξιώ-
"ματός τε ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντή-
"κοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόσοδον κομισάμενον,
"δωρεὰν δ' εἰληφότα ὁδοῦ τῆς εἰς Ῥώμην τριακο-
"σίων ταλάντων ἀριθμόν. ἐπεκάλει δὲ καὶ τῶν ἀ-
"δελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν προ-
"θεμένου, μιμητὴ γεγονότι· [o] εἰ δὲ μὴ [p] διὰ κε-
"νῆς τοιᾶσδε ἐπενεγκόντα ἐπάγειν αὐτῷ τῶν συγγενῶν.
"τὰ γὰρ πάντα οὐδαμόθεν ἀλλὰ μηνύσει τῇ ἐκείνου
"μεμαθηκότα, πρᾶξαι τὰ ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμέ-
"να γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς ἀπολύειν κακοῦ παν-
"τὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας αὐτοῖς καθιστά-
"μενον.

δ'. Ταῦθ' ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέ-
γειν τι ἄπορος ὤν. καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς
φίλος τε ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ πάντα συνδιαι-
τώμενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πράγμασιν ὃν πραχθεῖεν
τρόπον παρατετυχηκὼς, δεηθέντι τῷ βασιλεῖ τὰ λοιπὰ
εἰπεῖν, [q] ἔλεγεν ὅσα ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων [r] ἐχό-
μενα ἦν. καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου κατὰ δικαιολογίαν πρὸς
τὸν πατέρα τετραμμένου, καὶ ὁπόσα παραδείγματα
τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς
αἳ ὑπῆρχον αὐτῷ προφερόμενος, [s] ὡς μὴ ἄν ποτε
γενέσθαι μὴ οὐκ [t] ἀρετῆς ἀξίῳ περὶ αὐτὸν γεγονότι·
"καὶ γὰρ ὅσων προϊδεῖν δέησαι πάντων προβεβου-
"λευκέναι σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἔδει χειρῶν πόνῳ τῷ
"[v] αὐτοῦ ἐκπεπρᾶχθαι τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τὸν
"ἀλλαχόθεν ἐπιβουλῶν τὸν πατέρα ἐξελόμενον αὐτὸν
"ἐπιβουλευτὴν καταστῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν ἣν
"ἐπ' ἐκείνοις ἐμαρτυρεῖτο, κακίᾳ τῇ ἐπὶ τοῖσδε [x] μελ-
"λούσῃ συνιέναι. [y] καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος διάδο-
"χον προαποδεδεῖχθαι, καὶ τῶν συναπολαυσομένων τιμῶν,
"αἳ εἰς τὸ παρὸν περιῆσαν, οὐκ ἐπικεκωλῦσθαι. εἰκός
"τε οὐκ εἶναι τὸν ἀπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ' ἀρετῆς
"ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μετὰ ψόγου καὶ κινδύνου ἐφίεσθαι
"τοῦ ὅλου, ἄδηλον εἰ [z] δυνάμενον περιγενέσθαι· καὶ ταῦ-
"τα πεπεισμένον τὴν ζημίαν τῶν ἀδελφῶν, καὶ μηνυτὴν

que ne quidquam de se ex præjudicata opinione decerneret, sed sibi audientiam faceret pater, ut qui integer mansurus sit & incorruptus; Herodes, eo in medio collocari jusso, [*] "de filiis suis conqueri aggreditur, per quos tot infortunia perpessus, in senectute incidisset in improbitatem "Antipatri. Deinde memorabat, quantum curæ "illis educandis instituendisque impenderit, quan-"tumque divitiarum opportune illis, quandocun-"que voluerint, ad omnia suppeditarit, quibus se "nihil profecisse quo minus insidiis illorum in vi-"tæ discrimen adduceretur; ut citius quam fata "finerent, aut quam jure liceret paterve vellet, "scelerate regnum arriperet. Sibique mirum vi-"deri ajebat, qua spe elatus Antipater, quave au-"dacia fretus eo usque procedere non dubitârit. "Successorem enim imperii jam scripto testamen-"to designatum fuisse, sibi quoque viventi nec "dignitatis splendore nec potestatis amplitudine "cedere, talenta etiam quinquaginta, proventum "in singulos annos, tulisse, cumque Romam pro-"ficisceretur, dono accepisse talenta trecenta in "viaticum. Quin & ipsi objiciebat, quod fra-"trum, si quidem eorum, ut qui improbi essent, "accusationem instituisset, imitator extiterat: sin "vero ut qui boni fuissent, quod inique adversus "tales consanguineos criminationes ad se attule-"rit. Se enim nec comperisse de iis quicquam ni-"si ejus indicio, nec quicquam eorum quæ per-"pessi sunt statuisse nisi ex illius sententia & con-"silio: quos ipsum omni crimine absolvere, quip-"pe parricidii illorum hæredem constitutum.

Ab Herode accusatur.

4. Hæc dicenti Herodi obortæ lachrymæ finem dicendi fecere. Atque Nicolaus Damascenus, qui & regi amicus erat & convictor prope quotidianus, & plerisque suis rebus, quemadmodum agebantur, interfuerat, cum eum rogasset rex ut reliqua adderet, quæ pertinerent ad criminum probationem & redargutionem persequebatur. Tum Antipater, ut causam suam defenderet, ad patrem conversus, & quæcunque essent paternæ in eum benevolentiæ exempla percurrens, honores ipsi habitos enumerabat, qui nunquam ei obtigissent, nisi sua in ipsum pietate eos promeruisset: "se enim "quæcunque providenda erant solerter prospexis-"se, & sicubi res manuum operam postularet suo "labore omnia confecisse; atque haud verisimile "esse, ut qui patrem aliorum ab insidiis eripuerit, "ipse ei insidiaretur, & virtutem, quam in iis op-"primendis ostenderat, malitia, hujusmodi facino-"ra comitante, obscuraret. præsertim cum jam "ante, nemine vetante, regni successor declaratus "fuerit, & in partes venerit honorum quibus in "præsens tempus fruitur. atque haud consentane-"um esse, ut qui rerum omnium dimidium sine "periculo & cum dignitate teneret, totum cum "infamia & discrimine cupide appeteret, dum in "incerto sit an obtineri possit: maximeque, post-"quam vidisset quam gravia perpessi sunt fratres; "quo-

Nicolaus Damascenus Antipatri crimina exaggerat.

Antipatri defensio.

h Αὐτῷ γενομένης] Fuit cum putarem aut legendum esse αὐτῷ, aut αὐτόν.

i Ἀκεραίως] Forte ἀκέραιος. COCC.

* De ——— perpessus,] Potius, suam ipsius in liberis procreandis fortunam deflevit, per quos tot calamitates perpessus &c. IBBETSON.

k Αὐτὸς ὀλοφυρόμενος τῶν παίδων] Herodis Oratio ad Quintil. Varum; infra Ἀντ. lib. 1. c. 32. § 1. SPANH.

l Γενομένην, εἰς Ἀντίπατρον] Γενομένην, ὥστε ἐν τῷ ἀντίπατρον ἐμβαλεῖν, ut in Ant. Bod. γενομένην, ὥστε ὁ (cum L. B. in reliquis cum Vat. consentiens) ἐν Ἀντιπάτρῳ ἀποβαλεῖν τὴν εὐνοίαν, ut in Ant. Vat. in Epiphanii versione, quod tales illi filios habere contigisset, per quos fortuna tales exsurgerent, aut unde tantam divinitatis indignationem comparaverit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset.

m Ἀποτραπεὶς.] Ita cum Cod. Vat. (& L. B. nisi quod ibi legatur ἀποτραπεὶς) ἐπιστραφεὶς in reliquis.

n Μειονεκτεῖν,] Ita cum Cod. Vat. πλεονεκτεῖν in caeteris.

o Εἰ δὲ μὴ] Deest in L. B.

p Διὰ κενῆς] διακενῆς, teste Suida, ἀντὶ τοῦ ματαίως exponitur apud Græcos Bibliorum Interpretes, in Ps. 24. v. 3. atque ita hic loci διὰ κενῆς accipio.

q Ἔλεγεν ὅσα ἀποδείξεων] Illud ἔλεγεν è Cod. Bod.

r Ἐχόμενα ἦν.] Supplendum forte παρεσκευάζετο. COCC.

s Ὡς μὴ ἄν] Voculas ὡς μὴ restitui è Cod. Vat.

t Ἀρετῆς] Forte ἀρετῇ. COCC.

v Αὐτοῦ] Ita MSS. Gen. αὐτῷ.

x Μελλούσῃ συνιέναι.] Ita lego ex conjectura. (emendavit quoque ita Coccejus) μιαίνει in Editis & MSS. Forsan & καὶ ante ἀφανίζοντα & ἐπὶ ante τοῖσδε commode satis abesse possunt.

y Καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος] In Græcis omnibus, καίτοιγε τοῦ μισοῦντος. Verum cum μισοῦντος vox nihili sit, aut βασιλεύοντος aut βασιλείας reponendum censeo, fretus auctoritate Epiphanii, qui vertit, præsertim, cum successor regni fuisset ostensus &c.

z Δυνάμενον] Forte δυνάμενος. COCC.

Quem

"quorum ipse, cum forsan delituissent, index erat "& accusator, itemque supplicii autor, quamprimum nefarii in patrem sceleris convicti fuerunt. "Atque istæ quidem, in quas domi venerat, contentiones argumento esse, quam sincera fide & "benevolentia in patrem se gesserit. Quæ vero "Romæ egerit, testatissima esse Cæsari, * quem "æque difficile sibi est ac Deum ipsum fallere & decipere: quibus fidem faciunt literæ ab eo missæ, "quas periniquum esse hominum, id sibi proponentium ut seditionem turbasque moverent, calumniis posthaberi, ad quas magna ex parte confingendas otii abunde nactos esse inimicos, dum "ipse abesset, quod se præsente nunquam habere "potuerint." Quinetiam in quæstiones invehebat, quibus factum est ut falsa dicerentur, quasi ea esset vis necessitatis ut homines ei subjectos adigeret ad multa loquenda in dominantium gratiam: tandemque sese in quæstionem offerebat.

"μὲν καὶ κατηγορητὴν γενόμενον λαθεῖν δυναμένων, "κολαστήν τε ἐπεὶ φανεροὶ κατέστησαν πονηροὶ τὰ πρὸς "τὸν πατέρα ὄντες. καὶ τάδε μὲν αὐτὰ τὸν ἐνταῦθα ἠγωνισμένον παραδείγματα εἶναι, τὸν ἀκεραίου εὐνοίας πρὸς "τὸν πατέρα πεπολιτευμένον. τὸν δ' ἐπὶ Ῥώμης μάρτυρα εἶναι Καίσαρα, ὁμοίως τῷ Θεῷ ἀπατηθῆναι "[a] οἱ ὄντα. ὧν πίστιν εἶναι τὰ ὑπ' ἐκείνου γράμματα ἐσταλμένα, ἃ οὐ καλῶς ἔχειν ἰσχυρότερα "εἶναι τὰς διαβολὰς τῶν στασιάζειν αὐτοὺς προθεμένων, τὰς πλείους ἀποδημίᾳ τῇ αὐτοῦ συντεθῆναι "σχολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐγγενομένης, ἣν οὐκ ἂν αὐτοῖς "ἐπιδημοῦντος παρασκευάσαι." Διαβάλλοντος δὲ καὶ τὰς βασάνους εἰς ψευδολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φύσιν ἐχούσης διδάσκειν τοὺς ὑποπεσόντας ἡδονῇ τὰ πολλὰ τῶν ἐφεστηκότων λέγειν, [b] καὶ παρέχοντος αὐτὸν εἰς βάσανον.

Nicolaus Damascenus accusationem ab Herode cœptam prosequitur.

ϛ. Cum ex his dictis mutatio facta esset totius consessus, (miserebat enim eos valde Antipatri, qui obsoleto vultu magnam vim lachrymarum profundebat, adeo ut ejus etiam adversarii misericordia commoverentur; immo & ipsum Herodem jam flecti apparebat, licet id animadverti nollet) Nicolaus orationem à rege cœptam atrocius persequens, argumenta omnia ad accusationem firmandam, quæ ex quæstionibus aut testium fide haberi poterant, densabat. "Imprimis vero regis "virtutem prædicabat, & merita in bene educandis instituendisque liberis, quorum ille non modo fructum perciperet nullum, sed inde in alias "ex aliis incideret calamitates. Neque tamen adeo se mirari priorum filiorum temeritatem: fuisse enim juvenes, & à malis consultoribus corruptos, ut majori quam oporteret fruendi imperii "festinatione à naturæ legibus desciscerent. At "Antipatri stupendum plane scelus, quem tot patris merita non flexerint, venenati in morem animantis, nisi quod hujus quoque generis feritas "aliquid creditur benefactis emolliri; nec *fratrum* "quidem miseranda exempla absterruerint, quo "minus eos imitaretur obfirmato in duritatem "animo. Atqui tu ipse, *inquit*, ô Antipater, index "fuisti facinoris fratrum, tu argumenta suppeditasti, tu in convictos ut animadverteretur fecisti. "Nec id culpamus quod in illis iram satiasti: sed "hoc miramur te tam subito æmulatum ipsorum "improbitatem: & hinc discimus quæ fecisti antea, in iis propositam tibi fuisse non salutem patris, sed fratrum perniciem, dum insectando scilicet ipsorum malitiam id consequutus ut patris "amans filius crederis, majores inde vires & audaciam ad scelus aggrediendum sumeres. id quod "docet res ipsa. Item & fratres sustulisti ob ea "quæ illos nequam factos redargueras: at conscios "& adjutores eorum non dedidisti, ut facile omnibus appareat, te tacito cum his fœdere inito "accusationem ingressum, eo nimirum animo ut "solus parricidii compos fieres, & ex duabus con-

ζ'. Ἐπὶ τοιαύτης τροπῆς τοῦ συνεδρίου γινομένης· σφόδρα γὰρ ᾤκτειρον τὸν Ἀντίπατρον, δακρύοντά τε καὶ [c] αἰκίαις τοῦ προσώπου χρώμενον, ὥστε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δι' οἴκτου καταστῆναι, [d] φανερὸν δὲ καὶ Ἡρώδην ἤδη καμπτόμενόν τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βουλόμενον ἔκδηλον εἶναι· Νικόλαος δεξάμενος οἷς τι ὁ βασιλεὺς κατῆρξεν [e] λόγοις, μειζόνως ἐνδεικνὺς, καὶ ὅσα ἐκ βασάνων ἢ μαρτυριῶν συνῆγε [f] τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος. "μάλιστα δὲ τὴν ἀρετὴν ἐπὶ πολὺ ἐξηγεῖτο τοῦ βασιλέως, "[g] ὅπερ εἴς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρησάμενος τῶν "υἱέων, [h] οὐδαμόθεν εὕροιτο ὀνησιφόρον αὐτὴν, περιπίπτων ἑτέροις ἀφ' ἑτέρων. καίτοιγε οὐχ οὕτως θαυμάζειν τῶν προτέρων τὴν ἀβουλίαν· νεωτέρους γὰρ καὶ "κακίᾳ συμβούλων διαφθαρέντας ἀπολιπεῖν τὰ τῆς "φύσεως δικαιώματα, ἀρχῆς [i] θᾶσσον ἢ χρεὼν μεταποιεῖσθαι σπουδάσαντας. Ἀντιπάτρου δ' ἂν δικαίως τὴν "[k] μιαρίαν καταπλαγῆναι, μὴ μόνον ὑπὸ τοῦ πατρὸς "[l] εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν ὥσπερ τὰ ἰοβολοῦντα τῶν "ἑρπετῶν μὴ μαλαχθέντος, καίτοιγε κἀκείνοις τινὸς "ἐγγινομένης μαλακίας τοῦ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας, ἀλλὰ "μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸ οὐ μιμητὴν "αὐτῶν καταστῆναι τῆς ὠμότητος ἐμποδὼν γενόμενος. καίτοιγε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μηνυτής τε ὧν "τολμήσειαν αὐτὸς εἶ, καὶ ἐρευνητὴς τῶν ἐλέγχων, καὶ "κολαστὴς [m] τῶν πεφωραμένων. [n] καὶ οὐ τοῦ ἐπ' ἐκείνοις "ἐγκαλοῦμεν θυμῷ χρήσασθαι μὴ ἐλλείποντος, ἀλλὰ τοῦ μιμήσασθαι τὴν ἀσέλγειαν [o] αὐτῶν σπουδάσαντος ἐκπεπλήγμεθα, εὑρίσκοντες [p] καὶ ταῦτα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ "τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραγμένα, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ' αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι "πεπιστευμένος, ἀδεεστέραν ἐπ' αὐτοῦ κακουργεῖν παραλάβοις δύναμιν. ὃ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις παρέστησας. [q] ἅμα δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀνῄρεις ἐφ' οἷς ἤλεγχες πονηροὺς "γεγονότας, καὶ τοὺς ὁμοπραγήσαντας αὐτοῖς οὐχ ὑπεδίδους, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθιστὰς ὡς καὶ συνθήκην πρὸς "αὐτοὺς κατὰ τοῦ πατρὸς πεποιημένος, [r] ἐπειδὰν εἴλου κατηγορεῖν,

* *Quem —— decipere:*] Inseruimus vocem *sibi*, nam Græca id docent atque postulant. HAV.

a Οἱ ὄντα.] *Editiones* Vulgatæ οἷόν τε ὄντα Epiphan. *quem juxta ac Deum fallere nemo posset. Lugd. Bat.* οἱ ὄντα unde conjiciebat Cl. *Coccejus* legi debere οἷον ὄντα. Posset alius inde facere οὐκ οἷον ὄντα, verum nullum mihi subest dubium, quin οἱ vera sit lectio, non intellecta, quod non adverterint in dandi casu, ut plus semel, ab Auctore nostro usurpari. HAV.

b Καὶ παρέχοντος] Paulo aliter legit & distinguit *Rufin.* ad hunc scilicet modum, καὶ τέλος παρέχοντος ἑαυτὸν εἰς βάσανον. ἐπὶ τοιαύτης τροπῆς τοῦ συνεδρίου γίγνεσθαι. σφόδρα γὰρ &c. dein ἔκδηλον εἶναι. ὁ δὲ Νικόλαος &c. atque ita fere legisse & distinxisse visus est *Epiphanius*.

c Αἰκίαις τοῦ προσώπου χρώμενον,] Ἀεικείᾳ τοῦ πρ. *Vat.*

d Φανερὸν δὲ καὶ Ἡρώδην ἤδη] Φανερὸν δὲ ἤδη καὶ Ἡρώδην εἶναι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

e Λόγοις,] Πολυλογίᾳ post λόγοις addunt *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

f Τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος.] Mallem εἰς ἀπόδ.

g Ὅπερ εἴς τε] *L. B.* ὃ περί.

h Οὐδαμόθεν —— ὀνησιφόρον.] Quorum rerum labor in nullo ei profuisset ac commodo in aliis ab aliis calamitatibus irruenti *Rufinus*. SPANH.

i Θᾶσσον ἢ χρεὼν] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐχρῆν *Coccejus*. Θᾶσσον ἢ χρημάτων μετ. in *Editis Aliisque*.

k Μιαρίαν καταπλαγῆναι,] Μανίαν *Vat.* & *Epiphan.*

l Εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν] Εὐεργετηθέντα *Vat.*

m Τῶν πεφωραμένων.] Vocula τῶν non agnoscit *Vat.*

n Καὶ οὐ τοῦ ἐπ' ἐκείνοις] Eo modo *Vat.* καὶ οὐ τῷ ἐπ' ἐκ. in *Editis Aliisque*.

o Αὐτῶν σπουδάσαντος] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

p Καὶ ταῦτα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ τοῦ πατρὸς,] Κἀκεῖνά σοι οὐκ ἐπ' ἀσφ. *Vat.*

q Ἅμα δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς] Ita *Cod. Vat.* ἅμα γὰρ καὶ τ.

r Ἐπειδὰν εἴλου κατηγορεῖν,] Ἐπεὶ δὴ ἄνευ *Vat.* ἐπειδὴ ἄν *L. B.* ἐπειδὰν *Coccejus*.

"γορεῖν, βουλόμενος σοὶ τὴν ἐπιβουλὴν τῆς πατροκτονίας κερδαίνεσθαι κατὰ μόνας, καὶ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσύνην καρπούμενος, πρέπει δὲ σοῦ ἀξίαν. φανερῶς μὲν δὴ κατὰ τῶν ἀδελφῶν, ᾧ καὶ ἠγάλλου ὡς ἐπὶ τοῖς μεγίστοις, καὶ ἦν ἄξιον οὕτω φρονεῖν, εἰ δὲ μή γε, σὺ χείρων, [x] οἷς κρύπτων δόλον κατὰ τοῦ πατρὸς [β] συνετίθεις, ἐκείνους μὲν, οὐχ ὡς τῷ πατρὶ ἐπιβεβουλευκότας μισῶν, οὐ γὰρ ἂν ἐξώκειλας [γ] αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν παραπλησίαν, ἀλλ' ὡς διαδόχους τῆς ἡγεμονίας σοῦ δικαιότερον ἂν γινομένους· τὸν δὲ πατέρα ἐπισφάζειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα [α] θᾶττον ὡς ἐκείνων [γ] ἐπικατεψεῦσθαι μὴ ἐλεγχθῇς, καὶ ἂν αὐτὸς δίκας παρασχεῖν ἄξιος [z] γένῃ, πάλιν παρὰ τοῦ δυστυχοῦς [a] εἰσπράξαιο πατρὸς, ἐπινοῶν πατροκτονίαν οὐ κοινὴν, ἀλλ' οἵαν μέχρι νῦν οὐχ ἱστόρησεν ὁ βίος. οὐχ υἱὸς γὰρ μόνον πατρὶ ἐπεβούλευσας, ἀλλὰ καὶ φιλοῦντι καὶ εὐεργετηκότι, κοινωνὸς τῆς βασιλείας ὢν τοῖς ἔργοις καὶ διάδοχος ἀποφανθεὶς, καὶ τὴν μὲν ἡδονὴν τῆς ἐξουσίας ἤδη προλαμβάνειν μὴ ἀποκεκωλυμένος, ἐλπίδα δὲ τὴν εἰσαῦθις γνώμῃ τοῦ πατρὸς καὶ γράμμασι προησφαλισμένος. ἀλλ' οὐκ ἄρα τῇ Ἡρώδου ἀρετῇ τὰ πράγματα, γνώμῃ δὲ καὶ πονηρίᾳ ἔκρινας τῇ ἑαυτοῦ, βουλόμενος τοῦ παντὸς σοι [b] ὑπακουσμένου πατρὸς καὶ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· καὶ ὃν προσεποιοῦ τοῖς λόγοις σώζειν, τοῖς ἔργοις τοῦτον ἀφανίσαι ζητῶν, καὶ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθιστάμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα [c] ὧν ἐπινοεῖς ἐμπιπλὰς, καὶ συνταράσσων τὴν εὔνοιαν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τολμῶν θηρίον ἀποκαλεῖν τὸν πατέρα, παντὸς ἑρπετοῦ χαλεπωτέραν τὴν διάνοιαν κατασκευασάμενος, ἐκ τ' ἐκείνων ἰὸν ἐπὶ τοὺς συγγενεστάτους καὶ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον εὐεργέτας παρακαλέσας ἐπὶ δορυφορίας φυλακὴν, καὶ τέχναις ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν φραξάμενος κατὰ τοῦ γέροντος, ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης σοῦ τῆς διανοίας μόνος τὸ ὑποκάρδιον [d] παραστῆσαι. καὶ νῦν ἐλήλυθας μετὰ βασάνους ἐλευθέρων οἰκετῶν ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ διὰ σὲ γεγονυίας, μηνύσεις τῶν συνωμοτῶν, ἀντιλέγειν τῇ ἀληθείᾳ σπεύδων, καὶ οὐχὶ μόνον τὸν πατέρα ἀναιρεῖν μεμελετηκὼς ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου, ἀλλ' ἤδη καὶ [e] νόμον τὸν κατὰ σοῦ γεγραμμένον, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Οὐάρου, καὶ τοῦ δικαίου τὴν φύσιν. οὕτως ἄρα [f] τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς, ὥστε καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ ψευδεῖς λέγειν τὰς βασάνους τῶν προβεβασανισμένων, ἵν' οἱ μὲν ῥυσάμενοί σου τὸν πατέρα ἐκκρουσθῶσιν τοῦ ἀληθευκέναι· αἱ δὲ σαὶ βάσανοι [g] δοκῶσι πισταί; οὐ ῥύσῃ, Οὐᾶρε, τὸν βασιλέα τῆς ἐπηρείας τῶν συγγενῶν; οὐδὲ [h] ἀποκτενεῖς πονηρὸν θηρίον, ἐπ' ὀλέθρῳ μὲν τῶν ἀδελφῶν εὔνοιαν προσποιησάμενον τοῦ πατρὸς, ἔνθα δὲ μέλλοι κατὰ μόνας τάχιστα ἀπολαύσεσθαι τὴν βασιλείαν, πάντων αὐτῷ θανασιμώτατον ἀναφανούμενον; [i] γνοὺς ὅτι πατροκτονία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βίου, [k] πεφυκὸς οὐδὲν ἧττον ὡς τοῦ βεβουλευμένου· καὶ ὁ μὴ κολάζων ἀδικεῖ τὴν φύσιν.

ς'. Προστίθησι [l] δὴ τὰ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου, ὁπόσα ...

"certationibus duplicem, sed utramque tuo dignam ingenio, perciperes voluptatem. palam quidem convictis fratribus, quo nomine, tanquam rem praeclare gessisses, ultro gloriaris, & merito quidem; sin minus, tu illis pejor, qui clam patris vitae insidiatus es, illos, non quod patri moliti essent necem, odio habens, (nam si id esset non te obligasses eodem crimine) sed quod regni haeredes essent justiores: patrem autem interficere voluisti, scilicet fratribus superadditum, ut periculum effugeres, ne quae in eos calumniatus es celeriter detegerentur, & quae tu meritus es supplicia ea de infelici patre exigeres, repertor non vulgaris parricidii, sed quale hactenus ignorat *hominum* vita. Non enim tantum patri filius insidiatus es, sed & amanti te, beneficiis ab eo affectus, re ipsa jam particeps regni, & successor etiam designatus, immo & voluptatem imperii jam ante capere nequaquam prohibitus, spe futurae possessionis certissima praemunitus, conscripta patris voluntate. At tu non Herodis bonitate, sed pravitate ingenii tui res metiebaris, id agens, ut patri indulgentissimo partem quae ei restabat de imperio auferres, & cujus conservator volueras dici, cum reipsa conareris interficere: ac quasi non satis esset temet malum esse, matrem etiam tuis pessimis consiliis implesti, atque fratrum concordiam dissociasti; ac deinde patrem feram appellare ausus es, ipse pessimos serpentes exsuperans feritate animi, unde illud virus in proximos sanguine & tantorum tibi bonorum auctores in promptu esset, stipato satellitiis, armato * astubus, nec virorum tantum sed & mulierum adversus senem, quasi tuus ille odio tam injusto infessus animus ad maleficia non sufficeret. Et nunc apparere hic audes, ut post tortos homines, liberos, servos, viros, feminas, tuam unius ob causam, post tot indicia eorum qui tecum conspiraverant, veritatem oppugnes: quasi quod patrem rebus humanis voluisti eximere parum sit, nisi insuper evertas legem in te scriptam, & Vari aequitatem, & ipsam vim justitiae. Itane tuae confidis audaciae & impudentiae, ut etiam tormentis temetipsum subjici velis, dum prius habitis quaestionibus fidem detrahis, ut illi scilicet, qui patrem tuum salvum voluerunt, mendaces habeantur; illis vero credatur quaestionibus quas tu rexisti? Quando regem liberabis, Vare, à consanguineorum injuriis? quando extingues portentum illud hominis, eum dico qui in fratrum perniciem patris amorem simulavit, ac deinde cum solus brevi regno esset potiturus, fata ejus maxime omnium praecipitare voluit? Scis quippe parricidium in omnem ferri injuriam, † & naturae pariter ac vitae hominum esse infestum, nec ideo minus esse *parricidium* quia tantummodo cogitatum; & qui non punit, naturae ipsi facere injuriam.

6. Addidit super haec *Nicolaus* de matre Anti- pa-

Multa praeterea contra Antipatrum addidit Nicolaus.

x Οἷς κρύπτων] *L. B.* ἐς κρυπτόν.

β Συνετίθεις,] Συνετίθεις *Vat.* & *L. B.*

γ Αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν] Αὐτὸς deest *Vat.* & *L. B.* *Coccejus* vero αὐτοῖς delet. mox αὐτὸς pro αὐτοῖς malit Cl. *Lowthius*. Forsan σὺν αὐτοῖς legendum, aut συνεξώκειλας αὐτὸς αὐτοῖς.

α Θᾶττον] In *Editis* θᾶττον. sed θᾶττον malui cum Cl. *Lowthio*. *L. B.* θᾶττον.

γ Ἐπικατεψεῦσθαι] *L. B.* ἐπικατεψευσμένων.

z Γένῃ,] Γένοιο & mox εἰσπράξειας *Bodl.*

a Εἰσπράξαιο] *L. B.* εἰσπράξαιο.

b Ὑπακουσμένου] *L. B.* in *Marg.* ὑπακουσόμενος. unde *Coccejus* legit ὑπακουσόμενος, sed ego nihil mutandum esse censeo. HAV.

c Ὧν ἐπινοεῖς] *L. B.* ὧν ἐπινοεῖς.

* *Astubus*,] Vocem illam vix probo. IBBETSON.

d Παραστῆσαι.] *L. B.* παραστήσειν.

e Νόμον τὸν κατὰ σοῦ] Inferitur τὸν ex *L. B.* HAV.

f Τῇ ——— ψευδεῖς] Illa τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς ὥστε καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ ἐκ *Cod. Vat.* deprompta, & à *Veteri Interprete* confirmata, in textum recepimus. HUDS. Agnoscit eandem laciniam *Lugd. Bat.* sed ibi πεποιθὼς legitur pro πεποιθώς.

g Δοκῶσι πισταί;] Ita *Vat.* *L. B.* δόξουσι πισταί. δοξάζονται in *Editis Aliisque*.

h Ἀποκτενεῖς] Deest in *L. B.*

† *Et ——— infestum*,] Est qui vertit, *neque minus naturae ac vitae hominum esse infestum, quam si qui exitium molitur.*

i Γνοὺς ——— βεβουλευμένου] Vertas; scias quod parricidium communis injuria est & naturae ipsius & totius vitae hominum, neque minus facinorosus reputandus est qui cogitaverit, tametsi eum effectum non contigerit adipisci. Graeca forte sic legenda. πατροκτονία κοινὸν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, πεφυκὸς πατροκτόνον οὐδὲν ἧττον τὸ βεβουλευμένον ὡς τὸ διαπεπραγμένον. COCC.

k Πεφυκὸς οὐδὲν ἧττον] *L. B.* τὸ πεφυκὸς πατροκτονίαν οὐδὲν ἧττον &c. sed puto esse scholion. HAV.

l Ἤδη] *L. B.* δὲ ἤδη.

m Κυ-

patri nonnulla, quæ illa garrulitate muliebri effutierat, consultos vates, & sacra facta quibus rex devoveretur; & quæ in Pheroræ uxores Antipater in vino atque amoris æstu proterve fecerat; tum vero repetiit quæ tormentis comperta erant: multa autem & varia erant, & quæ testes partim præmeditati partim ex tempore eoque certiora responderant. Homines enim, etiam si quid metu Antipatri, cujus facinora scire non refugerant, silentio premebant, cum viderent ipsum criminationibus eorum, * qui accusare cœperunt, obnoxium, & fortunam, quæ multa ei olim indulserat, manifesto illum inimicis, qui insatiabili in eum odio flagrabant, tradentem, tunc omnia prodebant. Præceps autem actus est *suum in exitium*, non adeo illorum inimicitiis qui ad accusandum aggressi sunt, ac magnitudine ausorum & scelerum quæ excogitavit, malevolentiæque in patrem fratresque; & quod domum *paternam* seditione & mutuis cædibus impleverat, nec odia justa exercens, nec amicitiam ex benevolentia colens, sed prout in rem suam fore videretur. Quæ omnia cum jamdudum multi observarint, (qui scilicet optime comparati erant ad judicandum de rebus, quod & ira non accensi facta suffragiis suis confirmarunt) atque antea prohibiti fuerint de iis gravius queri, quam primum tuto licuit, cœperunt pro se quisque ea proferre quæ scirent. Cumque varia criminum afferrentur indicia, quæ neque redargui neque falsitatis convinci potuerunt, quod neque ad regis gratiam plerique loquerentur, neque illis objici posset quod periculi metu silentio quidquam texerant; damnarunt *omnes* nefaria facinora, & Antipatrum non tam ob patris securitatem quam suam nequitiam omni supplicio dignum censuerunt. Multa etiam à multis, qui non interrogati erant, dicebantur, ita ut, licet Antipater callidissimus esset mendaciorum artifex frontisque perfrictissimæ, tamen nec respondere ad hæc aut omnino hiscere auderet. Postquam autem Nicolaus & dicere & dictorum probationes afferre desierat, jussit Antipatro Varus, ut semet ad criminationes depellendas accingeret, si quid paratum haberet, quo se non teneri criminibus quorum accusabatur, ostenderet; valde enim & se optare, scireque patrem quoque idem velle, ut in maleficio non deprehendatur. Ille vero, pronus humi jacens, Deum omnesque appellabat ut testatum fieret, se nulli culpæ affinem esse, aut ut manifestis signis ostenderetur se nihil adversus fratrem molitum fuisse. Solent nimirum omnes quibus deest virtus, cum scelus aliquod aggrediuntur, quasi Deum rebus humanis præsentem adesse negassent, suopte arbitrio ad agendum ferri: ubi vero deprehensi in judicii periculum venerint, Deum testem invocando *conari* omnia *contra se allata* evertere. id quod & Antipatro accidit. Postquam enim nefa-

Antipater ab universis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater manifestissimis indiciis convictus Deum invocat.

πως ἦν ᵐ κυφολογίας γυναικείας εἰρημένα, μαντείας τε καὶ θυσίας ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονυίας, καὶ ὁπόσα μετὰ τῶν Φερώρου γυναικῶν Ἀντίπατρος ἀσελγήσειε μετ' οἴνου καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τά τε βασάνων ταῖς ἀνακρίσεσι καὶ ὁπόσα μαρτυριῶν ἐχόμενα: πολλὰ δὲ καὶ ποικίλα ἦν, τὰ μὲν προηυτρεπισμένα, τὰ δὲ πρὸς τὸ ὀξέως ἀπαγγέλλεσθαί τι καὶ βεβαιοῦσθαι ἐφαρμοσμένα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι καὶ ⁿ εἴ τι κατὰ φόβον τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ διαδρασόμενοι ᵒ τὰ αὐτοῦ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ἐπιβατὸν τῆς κατηγορίας τῆς ἐξαίτου γεγονότα, καὶ τὴν πολλὴν αὐτοῦ συνοῦσαν τύχην προφανῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς παραδεδωκυῖαν, οἳ καὶ ἀπλήστως μίσους τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐνεφοροῦντο, ᵖ [τότε πάντα ἐξέφερον.] κατέσπευδε δὲ ᑫ οὐ τοσοῦτον ἔχθρα τῶν ἐπικεχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθει τόλμης ὧν ʳ ἐπινόησε κακῶν, καὶ δυσμενείας τῆς πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς, στάσεως καὶ ἀλληλοφθοριῶν ἀναπεπληκὼς τὸν οἶκον, καὶ μήτε μῖσος κατὰ δίκην μήτε φιλίαν δι' εὔνοιαν χρώμενος, ἀλλ' ὡς μάλιστα αὐτῷ συμφέρειν. ὧν ἀπάντων ἐκ πλείονος αὐτοῖς οἱ πολλοὶ προεσκοπημένοι, οἵπερ δὴ μάλιστα διαιτῆ κρίνειν πεφύκασιν ἐπὶ τοῖς πράγμασι, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς ˢ ἀπηλλαγμένους ἐπιψηφίζειν τοῖς γεγενημένοις, ᵗ καὶ καταβοαῖς ἐν τοῖς πρὶν εἰργόμενοι ποιεῖσθαι, παραγενομένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὁπόσα ᾔδεσαν. πολύτροποι τε κακῶν ἀποδείξεις ἦσαν, οὐδαμόθεν ψευδεῖς αἰτίαν ἐγκαλεῖσθαι δυνάμεναι, διὰ τὸ μήτε εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ἡρώδην λέγειν τοὺς πολλούς, μήτε ὑποψίᾳ κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχουσιν εἰπεῖν ἐγκαλουμένης. ἀλλὰ τῷ πονηρά τε ἡγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρώδου, πονηρίᾳ δὲ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. ᵛ πολλά τε ἦν καὶ παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλλετο εἰπεῖν ἀγορευόμενα, ὥστε τὸν Ἀντίπατρον καίπερ ἐπὶ πλεῖστον πάντα δεινότατον ὄντα ψεύσασθαι καὶ ˣ ἀνερυθριᾶσαι, μηδὲ ὅσον ἀπὸ φωνῆς ʸ ἐπὶ τὸ ἀντιλέγειν τὴν ἰσχὺν εἰσφέρεσθαι. Νικολάου δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὔαρος ᶻ ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον ᵃ ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἴ τινος αὐτῷ παρεσκεύασται τοῦ μὴ ἐνέχεσθαι τοῖς ἐπιφερομένοις εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς εὔχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα φωρᾶν. ὁ δ' ἐπὶ στόμα ἔκειτο ἀναπεπταμένος, τῷ τε Θεῷ καὶ πᾶσι ᵇ προσιθεὶς τὸ ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν, ἢ τεκμηρίοις ἐμφανέσι παραστῆσαι, μὴ ἐπίβουλον αὐτὸν τοῦ πατρὸς γεγονέναι. εἰωθότες μὲν καὶ πάντες οἷς ἐπιλείπει ἀρετῆς, ὁπότε μὲν ἐγχειρῶσί τινι κακῶν, ᶜ οἷον τοῦ θείου τὸ παρόντος παρατυγχάνειν ἀφορίζοντες, γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὅταν δὲ φωρώμενοι κινδυνεύσωσι δίκην ὑποσχεῖν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτοῦ μαρτυρεῖν τὰ πάντα ᵈ ἐκτρέπειν. ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβεβήκει. τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ τοῦ θείου διαπεπραγμένος,

ᵉ κατα-

m Κυφολογίας] Conf. infr. lib. 18. c. 8. §. 2. SPANH.

n Εἴ τι] Εἰ τι εἰδότες L. B.

o Τὰ αὐτοῦ.] Ita legi & distinxi, cum antea esset ad hunc modum, Ἀντιπάτρου μὴ διαδρασόμενοι τὰ αὐτοῦ σιγῇ &c. absque ulla interpunctione. L. B. διαδρὰς ἀκούοντι αὐτοῖς. Vetus: silentio prætereunda mandabant.

* *Qui accusare cœperunt, obnoxium,*] *Al.* qui in imperio erant.

p Τότε πάντα ἐξέφερον.] Verba illa uncis inclusa inserui non sine auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quod odio ineffabili adversus eum utebantur: tunc omnia prodebant.* Quæ sane necessario postulat sensus, nisi οἳ καὶ ante ἀπλήστως deleamus.

q Οὐ τοσοῦτον] L. B. τοῦτο ὅτε τῷ. Cocceius τοῦτο οὐχ ὅτι.

r Ἐπινόησε κακῶν] Ita Vat. (& Cocceius) in cæteris ἐπενόησεν.

s Ἀπηλλαγμένους] L. B. ἀπηλλαγμένων.

t Καὶ καταβοαῖς.] L. B. καταβοαῖς.

v Πολλά ——— ἀγορευόμενα,] Πολλὰ ἦν καὶ ἕτερα παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλλετο εἰπεῖν κατ' Ἀντιπάτρου ἀγορευόμενα Bod.

x Ἀνερυθριᾶσαι,] Ἐπερυθριᾶσαι Vat.

y Ἐπὶ τὸ ἀντιλέγειν] Ἐπ' ἀντιλέξαι Vat. & L. B.

z Ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον] Ἐκέλευσε τὸν Ἀντίπατρον Bod.

a Ἐπ' ἀπολογίαν] Ita Bod. ἐπ' ἀπολογία, aut ἐπ' ἀπολογίᾳ in Editis Aliisque.

b Προσιθεὶς τὸ ἐπιμαρτυρῆσαι] Προσθεὶς Vat. τὸν Θεὸν ἐπικαλούμενος ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν. Zonar.

c Οἷον ——— ἀφορίζοντες,] Εἰ ἐν τῷ εἶναι τὸ πᾶσι τὸ παρὰ τὸ τυχὸν ἀφορίζοντες in Editis Aliisque. εἰ ἐν τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρατυγχάνειν ἀφορίζοντος Vat. quam lectionem secutus sum, nisi quod εἰ ἐν in οἷον mutarim, & ἀφορίζοντος in ἀφορίζοντες. Epiphanius vertit, *solent quippe universi, quibus justitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt dicere, sibi liberum arbitrium ex divinitate concessum: quando vero &c.* Fuit cum legerem, οἷον τοῦ θείου πᾶσι παρατυγχάνειν ὁ θελήσαντος. Legendum conjicit *Vir Doctus*, οἷον τὸ θεῖον πᾶσι παρατυγχάνειν ἀφορίζοντες HUDS. In L. B. ita totus locus concipitur: ἐγχειρῶσί τινι κακῶν οἷον τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρὰ τὸ τυχεῖν (forsan pro παρατυχεῖν) ἀφορίζοντες. In *Margine* ejus ita legitur, ἀναιροῦντες τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρατυγχάνοντος, quod ex glossa natum videtur. HAV.

d Ἐκτρέπειν.] Ita cum Cod. Vat. ἐκστρέφειν in Editis Aliisque. in *Epiphanii* versione, *per invocationem ejus omnia testimonia conantur evertere.*

e Κα-

[e] κατεργάσασθαι αὐτὸν πανταχόθεν τῆς δίκης ἀπορίᾳ τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, [f] οἷς ἀπολύσαιτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὖθις [g] ἐνεπαρῴνει τῇ ἀρετῇ τοῦ θεοῦ, μαρτυρόμενος ἐπισκήπτων αὐτῷ, ὅπως ἰσχύι τῇ ἐκείνου [h] προσθεῖσα, εἰς μέσους [i] παραγαγὼν ἔποιει περὶ τοῦ πατρὸς πράσσειν τολμῶν οὐκ ἐνέλιπεν.

ζ. Ὁ δὲ Οὐάρος, ἐπειδὴ πολλάκις ἀνακρίνων τὸν Ἀντίπατρον, οὐδὲν εὕρισκε πλέον τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Θεοῦ, ὁρῶν ἀπέραντον τὸ γινόμενον, [k] ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνέγκαι, [l] ἵν' εἰδῇ τὴν περιοῦσαν αὐτῷ δύναμιν. καὶ κομισθέντος, τῶν ἐπὶ θανάτῳ τις ἑαλωκότων πίνει κελευσθεὶς Οὐάρου, καὶ παραχρῆμα θνήσκει. τότε δὴ ἐξαναστὰς ἀπῄει τοῦ συνεδρίου, καὶ τῇ ἐξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας· [m] ὅπερ δὴ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ αἱ διατριβαί, διὰ τὸ Σύροις τοῦτο βασίλειον εἶναι. Ἡρώδης δὲ παραχρῆμα μὲν ἔδησε τὸν υἱόν. ἄδηλοι δὲ τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὐάρου πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τί εἰπὼν ἀπηλλάγη. εἰκάζετο δὲ τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πράξασθαι ὅσα περὶ τὸν Ἀντίπατρον ἔπραξεν. δήσας δὲ αὐτὸν εἰς Ῥώμην ὡς Καίσαρα ἐπέμπε γράμματα περὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώττης διδάξοντας τὸν Καίσαρα τὴν κακίαν τοῦ [n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκεται δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ἐπιστολὴ ὑπὸ Ἀντιφίλου πρὸς Ἀντίπατρον γεγραμμένη· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ αὐτὸς διέτριβε· καὶ λυθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τάδε ἐδήλου. "Ἔπεμψά σοι τὴν παρ' Ἀκμῆς ἐπιστολήν, μὴ φεισάμενος τῆς ἐμῆς ψυχῆς. οἶδα γὰρ ὅτι αὖθις κινδυνεύω ὑπὸ δύο [o] οἰκιῶν εἰ γνωσθείην. σὺ δὲ εὐτυχοίης περὶ τὸ πρᾶγμα." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τάδε ἐδήλου. ἐζήτει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ἐπιστολήν. ἡ μὴν φανερά γε ἦν· καὶ ὁ τοῦ Ἀντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν παραλαβεῖν. ἀπορίας οὖν ἐχούσης τὸν βασιλέα, τῶν φίλων τις τοῦ τῷ Ἡρώδῃ θεώμενος ὑπερραμμένον τοῦ δούλου τὸν ἐντὸς χιτῶνα, ἐνεδεδύκει γὰρ δύο, εἴκασεν ἐντὸς [p] τῆς ἐπιπτυχῆς κρύπτεσθαι τὰ γράμματα. καὶ ἦν δὲ οὕτως. λαμβάνουσιν οὖν τὴν ἐπιστολήν, ἐγγεγραμμένα τε ἦν ἐν αὐτῇ τάδε. "ΑΚΜΗ ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι. Ἔγραψα τῷ πατρί σου οἵαν ἤθελες ἐπιστολήν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τῆς [q] πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς παρὰ Σαλώμης ἔγραψα· ἣν ἀναγνοὺς, οἶδ' ὅτι [r] τιμωρήσεται Σαλώμην ὡς ἐπίβουλον." ἦν δὲ ἡ παρὰ τῆς Σαλώμης δοκοῦσα εἶναι πρὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπ' Ἀντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τῷ Σαλώμης, ὅσον γνοῦ ἡ διάνοια θέλει [s] ὑπαγορευομένη, λέξει δὲ συγκειμένη αὐτῆς. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "[t] ΑΚΜΗ ΒΑΣΙΛΕΙ ΗΡΩΔΗι. Ἐγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λανθάνειν τῶν κατὰ σοῦ γινομένων, εὑροῦσα ἐπιστολὴν Σαλώμης πρὸς [v] τὴν ἐμὴν κυρίαν κατὰ σοῦ γεγραμμένην, ἐπικινδύνως ἐμαυτῇ, σοὶ δὲ ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, [x] καὶ ἀπέσταλκά σοι. ταύτην δὲ ἐκείνη ἔγραψε γήμασθαι Συλλαίῳ θέλουσα. κατάρρηξον οὖν τὴν ἐπιστολὴν ἵνα μὴ κἀγὼ τὸ ζῆν κινδυνεύσω." πρὸς δὲ αὐτὸν ἐγέγραπτο Ἀντίπατρον, [y] διασαφοῦσα ὅτι διακονουμένη κελεύσμασι τοῖς ἐκείνου αὐτή τε γράψειε πρὸς Ἡρώδην, ὡς Σαλώμης ἐπιβούλως αὐτῷ πάντα πράσσειν ἐπειγομένης, τό τε ἀντίγραφον τῆς ὡς πρὸς δέσποιναν τὴν αὐτῆς πεμφθείσης ἐπιστολῆς ἀπὸ Σαλώμης ἀποπέμψειεν αὐτῇ. [z] ἦν δὲ ἡ Ἀκμὴ, Ἰουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ἰουλίᾳ τῇ

ria omnia, tanquam è mundo sublatum esset numen, perpetrasset, ubi supplicii metu undique constringeretur plane destitutus juris præsidiis, quibus crimina dilueret, Dei iterum virtute petulanter abusus est, eum contestans, ut suæ potentiæ acceptum tulerit quod adhuc superfit, productis in medium quæ nullo puncto temporis intermisso facere ausus est pro patris incolumitate.

7. Tum Varus, cum crebris interrogationibus nihil ab Antipatro eliceret præter Dei invocationem, rem infinitam esse videns, venenum coram omnibus proferri jussit, ut quænam ei vis superesset è *vestigio* experiretur. Quod ubi allatum erat, Varique jussu cuidam capitis damnato ut propinaretur datum, confestim exstinctus est. Tunc ille surgit & è concilio discedit, & postridie Antiochiam proficiscitur: ubi plurimum commorari solebat, quoniam id Syrorum palatium est. Herodes vero filium protinus vinculis astringendum curavit: neque vulgo sciebatur, quid cum eo loquutus Varus fuisset, antequam discederet: multi tamen opinabantur ex sententia illius acta esse quæcunque in Antipatrum admiserat *Herodes*. Eo vincto, misit de eo literas Romam ad Cæsarem, & una homines qui eum verbis de Antipatri malitia docerent. Per eos autem dies interceptæ sunt literæ per Antiphilum ex Ægypto (ibi enim ille degebat) ad Antipatrum scriptæ: in quibus, à rege solutis, ista continebantur. "Mitto tibi Acmes "literas, etiam cum vitæ meæ discrimine. nosti "enim mihi rursus à duabus familiis imminere pe"riculum, si deprehendor. Opto tibi in isto ne"gotio successum." in hanc sententiam scripta erat hæc epistola. Rex autem & alteram epistolam requirebat. Nusquam tamen apparuit: & servus Antiphili, qui lectam attulerat, negabat se ullam præterea accepisse. Cum autem dubius hæreret rex, unus ex amicis ejus, animadversa quadam sutura in interiori servi tunica (nam duabus erat indutus) conjectavit in plicatura latere literas. atque ita erat. Epistolam igitur arripiunt, quæ *quidem* ista scripta continebat. "ACME ANTI"PATRO. Scripsi ad tuum patrem quales vo"lebas literas, eique exemplum mitto fictarum "Salomes literarum ad Dominam meam, quibus "lectis scio sumpturum de Salome tanquam insi"diatrice supplicium." Fuerant autem literæ hæ, quæ Salomes ad Acmes dominam esse videbantur, compositæ ab Antipatro Salomes nomine quantum ad sensum, ipsius vero Acmes verbis. Literæ autem sic se habebant. "ACME REGI HE"RODI. Ego dans operam ut nihil te lateat eo"rum quæ contra te fiunt, nacta Salomes episto"lam ad Dominam meam contra te scriptam, eam "mihi periculose sed tibi utiliter exscripsi, & tibi "misi. Hanc illa scripsit volens nubere Syllæo. "Igitur literas conscinde, ne ego de vita pericli"ter." Ad ipsum autem Antipatrum scripta erat epistola, indicante *Acme* se mandatis ejus obsequutam esse, & ad Herodem scripsisse, quasi Salome ei ut insidiaretur omnia agere festinaret: insuper & exemplar epistolæ ad Dominam suam à Salome missæ ad eam mittendum curasse. Erat autem hæc Acme Judæa genere, Juliæ Cæsaris uxoris serva: at-

Antipater in vincula conjectus.

Herodes legatos ad Cæsarem mittit.

Antiphili literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Herodem.

e Κατεργάσασθαι] Ita lego (Legit quoque ita *Cocrejus*) κατεργάσαιτο in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

f Οἷς ἀπολύσαιτο] Οἷς τὰ ἐγκεκλημένα λύσαιτο ἐνεπαρῴνει τῇ ἀρετῇ *Vat.*

g Ἐνεπαρῴνει] *L. B.* ἐνεπαρῴνει.

h Προσθεῖσα.] *L. B.* προσεῖσα.

i Παραγαγών] Παραγαγεῖν *Vat.* & *Lugd. Bat.*

k Ἐκέλευσε τὸ φάρμακον] Conf. ἁλωτ. lib. I. c. 32. §. 5. SPANH.

l Ἵν' εἰδῇ τὴν περιοῦσαν αὐτῷ δύναμιν.] Ἵν' εἴδῃ τὴν π. *Vat.*

m Ὅπερ δὴ] Ἧπερ δὴ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ διατριβαί *Vat.*

n Ἀντιπάτρου. ἁλίσκεται.] Inter Ἀντιπάτρου & ἁλίσκεται verba illa καὶ Καίσαρα γνώμην τὴν (vel *L. B.*) Καίσαρος posita habet Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* nullo plane sensu.

o Οἰκιῶν] *L. B.* οἰκείων.

p Τῆς ἐπιπτυχῆς] Vel ἐπὶ πτυχῆς & ita *Edit. Basil.* SPANH.

q Πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν] *Liviam* nempe, cujus serva aut Liberta Acme, uti mox infra. SPANH.

r Τιμωρήσεται] *L. B.* τιμωρήσεται.

s Ὑπαγορευομένη] Ὑπαγορευμένη *Vat.*

t Ἀκμὴ βασιλεῖ Ἡρώδῃ.] Nota in salutando *Acmes* nomen ipsi præponi nomini Regio. REL.

v Τὴν ἐμὴν κυρίαν] Conf. mox supra. SPANH.

x Καὶ ἀπέσταλκά σοι.] Καὶ ἐπέσταλκά σοι *Vat.*

y Διασαφοῦσα] Est qui malit διασαφοῦσαν.

z Ἦν —— γυναικί] Conf. mox supra. SPANH.

atque illa faciebat in Antipatri gratiam, qui eam grandi pecunia corruperat, ut ipsum adjuvaret in nece maturanda patri amitæque.

Herodis in Antipatrum odium.

8. Herodes autem, singulari Antipatri malitia stupefactus, impetu ferebatur ad ipsum è vestigio tollendum, ut magnarum rerum turbatorem, & qui non sibi solum sed & sorori insidias struxerat, domumque Cæsaris corruperat. Quin & ipsum incitabat Salome, quæ pectus plangeret, seque occidi juberet; siquod argumentum istis de rebus fide dignum contra se afferri possit. Itaque Herodes filium evocavit & interrogavit, jussitque ut sine ulla dissimulatione diceret, si quid contra haberet. Illo autem *ad hæc* obmutescente, petiit ab eo *Herodes*, ut, postquam undequaque malus reperiretur, saltem suos in his sceleribus *socios & adjutores* sine mora nominaret. Ille vero Antiphilum omnium auctorem esse dicebat, neque quenquam alium indigitabat. Tum Herodes valde dolens, festinavit Romam mittere filium ad Cæsarem, pœnas daturum scelerum quæ mente agitaverat.

Legatos literasque de eo Romam mittit.

Deinde veritus ne amicorum ope periculo eximeretur, eum in custodia, ut antea, habuit: iterumque legatos misit ad Cæsarem & literas ad filium accusandum, indiciaque eorum quæ Acme ad illius maleficia contulerat, adjunctis literarum, *quæ supra positæ sunt*, exemplaribus.

Καίσαρος γυναικί· καὶ ἔπραξε ταῦτα φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, ὠνηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, μεγάλῃ δόσει χρημάτων, συγκακουργεῖν [a] κατά γε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς [b] τηθίδος.

η'. Ἡρώδης δὲ, ἐκπλαγεὶς μεγέθει τῆς Ἀντιπάτρου κακίας, ὥρμησε μὲν καὶ παραχρῆμα αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κινηθρὸν μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐπιβεβουλευκότα, καὶ τὸν Καίσαρος διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. ἐξώτρυνε δὲ αὐτὸν καὶ ἡ Σαλώμη, [c] στερνοτυπουμένη, καὶ κτείνειν αὐτὴν κελεύουσα, εἴ τινος ἐπὶ τοιοῖσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων οἷά τε παρασχεῖν γένοιτο. Ἡρώδης δὲ μεταπεμψάμενος, ἀνέκρινε τὸν υἱὸν, κελεύων εἴ τι ἀντειπεῖν ἔχοι, λέγειν μηδὲν ὑποειδόμενον. ἐπεὶ δὲ ἀχανὴς ἦν, ἤρετο αὐτὸν, [d] ἐπειδὴ πανταχοῦ περιφώρατος πονηρὸς ὢν, τοὺς γοῦν [e] συγκακουργήσοντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλήσειν [f] κατειπεῖν. ὁ δὲ Ἀντιφίλῳ τὴν πάντων αἰτίαν ἀνετίθει, ἕτερον δὲ οὐδένα προὐτίθει. Ἡρώδης δὲ περιαλγῶν ὥρμησεν μὲν πέμπειν ἐπὶ Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λόγον ὑφέξοντα τῶν ἐπὶ τοῖσδε [g] βουλευμάτων. ἔπειτα δείσας [h] μὴ καὶ βοηθείᾳ τῶν φίλων [i] εὑρίσκοιτο τοῦ κινδύνου διαφυγών, αὐτὸν μὲν δέσμιον ὡς καὶ πρότερον ἐφύλασσεν· αὖθις δὲ [k] πρέσβεις ἐξέπεμψε καὶ γράμματα [l] ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱοῦ, ὁπόσα τε Ἀκμὴ συγκακουργήσειεν αὐτῷ, καὶ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν.

VIII.

CAP VI. / ΚΕΦ. ς'.

De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.

Περὶ τῆς Ἡρώδου νόσου καὶ στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι' αὐτήν· καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

Herodes morbo correptus testamentum condit.

INterea, dum legati jam ante edocti quid responderent ad interrogata, & literas secum ferentes, Romam properabant, rex in morbum lapsus, testamentum fecit, in quo filiorum suorum natu minimo regnum dabat, ob odium quo tum Archelaum & Philippum ob Antipatri calumnias prosequebatur; Cæsarique mille talenta donabat, & Juliæ Cæsaris uxori & Cæsaris filiis & amicis & libertis quingenta. Filiis præterea suis pecuniam & pensiones & agros distribuebat, itemque nepotibus suis: Salomen etiam sororem suam valde locupletabat, quod in omnibus summam ei benevolentiam præstiterit, & nusquam aliquid adversus eum moliri ausa fuerit. Cumque *ex eo morbo* convaliturum se non sperasset, quippe jam septuaginta circiter annos natus, *mirum in modum* efferatus est, & ex ira & acerbitate omnia stomachabatur; eoque præcipue nomine, quod contemni se gentemque suo malo delectari putabat. accedit quod extiterunt quidam è maxime popularibus, qui in eum etiam consurrexerunt ob hujusmodi causam.

Herodis in senio amarulentia.

ΚΑΙ οἱ μὲν πρέσβεις [m] ἐπὶ τῆς Ῥώμης [n] ἐπήγοντο, ὁπόσα τε ἀνακρινομένους δέοι λέγειν [o] προεκδιδαχθέντες, καὶ τὰ γράμματα φέροντες. εἰς νόσον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν [p] διαθήκας γράφει, [q] τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν διδοὺς, μίσει [r] τῷ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν, Καίσαρί τε [s] τάλαντα χίλια, καὶ γυναικὶ Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρος καὶ τέκνοις καὶ φίλοις [t] καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρος πεντακόσια. ἔνεμε δὲ καὶ τοῖς υἱέσι χρήματα καὶ προσόδους καὶ ἀγροὺς, καὶ υἱέσι τοῖς ἐκείνων· Σαλώμην τε ἐπὶ μέγα [v] ἐπλούτιζεν τὴν ἀδελφὴν, [x] εὔνοιαν τε ἐν πᾶσι πρὸς αὐτὸν διαμεμενηκυῖαν, καὶ μηδαμόθι θρασυνομένην κακουργεῖν. ἀπεγνωκὼς δὲ περιέσεσθαι, [y] καὶ γὰρ περὶ ἔτος ἑβδομηκοστὸν ἦν, [z] ἐξηγρίωτο ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ καὶ πικρίᾳ [a] εἰς πάντα χρώμενος· αἴτιον δὲ ἦν δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἡδονῇ τὰς τύχας αὐτοῦ τὸ ἔθνος φέρειν. ἄλλως τε ἐπειδή τινες τῶν [b] δημολογικωτέρων ἀνθρώπων καὶ ἐπανίστησαν αὐτῷ διὰ τοιαύτην αἰτίαν.

Judas & Matthias in Herodem conjurant.

2. Erant Judas Sariphæi & Matthias Marga-

β'. Ἦν [c] Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ [d] Μαργα-

a Κατά γε τοῦ πατρὸς] Κατά τε τοῦ π. *Vat.*
b Τηθίδος.] *L. B.* τιθίδος.
c Στερνοτυπουμένη.] Στερνοτυπουμένη *Bosb. Vat. Lugd. Bat. & Zonar.*
d Ἐπειδὴ πανταχοῦ] Ἐπειδὴ τὰ πάντα πανταχοῦ *Vat.*
e Συγκακουργήσοντας] Κακουργήσοντας *Vat.*
f Κατειπεῖν.] Ἀνειπεῖν *Vat.*
g Βουλευμάτων.] Βεβουλευμένων *Bosb.*
h Μὴ καὶ βοηθείᾳ] Illud καὶ ex *L. B.* adjicitur. HAV.
i Εὑρίσκοιτο τοῦ κινδύνου] Εὑρίσκοιτο τοῦ κινδύνου διαφυγεῖν *Bosb.*
k Πρέσβεις ἐξέπεμψε] Πρέσβεις *Vat*
l Ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱοῦ,] Ἐπὶ κατηγορίᾳ *Vat.*
m Ἐπὶ τῆς Ῥώμης] Ἐπὶ τὴν Ῥώμην *Bosb.*
n Ἐπήγοντο,] Ita *Gall.* ἠπείγοντο *Bosb.* (& ita legi vult *Hudsonus & Cocceius*) ἐπήγοντο in *Editis Aliisque.*
o Προεκδιδαχθέντες,] Sic lego, προσεκδιδαχθέντες in *Libris* tam *Editis* quam *MSS.*
p Διαθήκας γράφει,] Conf. inf. c. 9. §. 4. & ἁλωσ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
q Τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

r Τῷ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον] Ita lego cum *Zonara.* Μίσει τῷ πρός τε τὸν Ἀρχ. *Bosb.* μίσει τότε πρὸς in *Editis.*
s Τάλαντα χίλια,] Ταλάντων χιλίων (χρήματα ταλάντων χιλίων *L. B.*) & mox πεντακοσίων *Vat. L. B. & Bosb.*
t Καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρος πεντακόσια.] Καὶ ἀπελευθέροις περὶ πεντακόσια in lib. 1. *de Bello Jud.*
v Ἐπλούτιζεν τὴν ἀδελφὴν,] Sic *Vat. & Bosb.* ἐπλούτισε *L. B.* ἐπλούτισεν in *cæteris.*
x Εὔνοιαν τε ἐν πᾶσι] Εὔνοιαν τε αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι διαμ. *Vat.*
y Καὶ γὰρ περὶ ἔτος] Καὶ γὰρ περὶ ἔτος ἑβδομηκοστὸν ἐγγὺς ἦν legendum esse contendit *S. Petitus* in *Animadversionibus* ineditis, Tom. 1. p. 524. ut & supra (lib. 14. c. 9. §. 2.) πεντεκαιδέκατον ἔτος, ιε'. γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.
z Ἐξηγρίωτο] Ita in plerisque libris ἐξηγριοῦτο (*Cocceius*, nam inferius quoque ἐξηγριωμένος) *Bosb. & Zonar.* ἐξηγρίου *L. B.*
a Εἰς πάντα χρώμενος·] Mallem εἰς πάντας χρ.
b Δημολογικωτέρων ἀνθρώπων] Ita *Bosb.* δημοτικωτέρων *Vat.* δημοτικωτέρων in *Editis Aliisque.*
c Ἰούδας ὁ Σαριφαίου,] In lib. 1. *de B. J.* Ἰούδας τε υἱὸς Σεπφωραίου, καὶ Ματθίας Μαργαλώθου in *Marg. L. B.* Σαπφωραίου. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Marg-

γαλώθου Ἰουδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ' οὓς τινας [e] τῶν πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ προσφιλεῖς διὰ παιδείαν [f] τοῦ νεωτέρου· ὁσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες [g] εἰς προσποίησιν ἀρετῆς [h] ἐπιτηδεύοντες. οἱ τότε πυνθανόμενοι τοῦ βασιλέως τὴν νόσον θεραπεύειν ἄπορον οὖσαν, ἐξῆραν τὸ νεώτερον, ὥστε ὁπόσα [i] περὶ τὸν νόμον τῶν πατρίων κατεσκεύαστο ἔργα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ταῦτα [k] καθελόντες εὐσεβείας ἀγωνίσματα περὶ τὸν νόμον φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ διὰ τὴν τόλμαν [l] αὐτῶν, παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, τὰ ποιήσαντος, τά τε ἄλλα αὐτῷ συντυχεῖν εἰς περισσὸν τὸ εἰωθὸς τοῦ ἀνθρωπίνου [m] διατρίβῃ, καὶ δὴ καὶ τὴν νόσον. ἦν γὰρ τῷ Ἡρώδῃ τινὰ πεπραγματευμένα περὶ τὸν νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν. [n] κατεσκευάκει δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τοῦ πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτελὲς, [o] ἀετὸν χρύσεον μέγαν. κωλύει δὲ ὁ νόμος εἰκόνων τε ἀναστάσεις ἐπινοεῖν καί τινων ζῴων ἀναθέσεις ἐπιτηδεύεσθαι τοῖς βιοῦν κατ' αὐτὸν [p] προῃρημένοις. "[q] ὥστε ἐκέλευον οἱ σοφισταὶ τὸν "ἀετὸν κατασπᾶν· [r] καὶ γὰρ εἴ τις ἂν γένοιτο κίνδυνος "[s] τοῦ εἰς θάνατον ἀνακειμένου, πολὺ τὸ ἐν τῷ ζῆν ἡδο"νῆς λυσιτελέστερον φαίνεσθαι τὴν [t] προτεθειμένην ἀρε"τὴν ὑπ' αὐτοῦ, τοῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ "πατρίου [v] μέλλουσι τελευτᾶν, διὰ τὸ αἴδιον [x] τοῦ "ἐπαινεῖσθαι φήμην κατασκευασαμένους, ἔν τε τοῖς νῦν "ἐπαινεθήσεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημόνευτον [y] κα"ταλιπεῖν τὸν βίον. [z] καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμέ"νοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὥστε καλῶς ἔχειν "τοῖς ἀρετῆς [a] ἐρωμένοις τὸ κατεψηφισμένον [b] αὐτῶν "μετ' ἐπαίνου καὶ τιμῶν δεχομένους ἀπιέναι τοῦ βίου. "[c] Φέρειν τε κούφισιν πολλὴν τὸ ἐπὶ καλοῖς ἔργοις, ὧν "μνηστῆρα τὸν κίνδυνον εἶναι, τελευτᾶν, καὶ ἅμα υἱέσι τοῖς "αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενοῦς καταλείποιντο ἄνδρες ἢ "γυναῖκες, καὶ τοῖσδε περιποιῆσαι ὄφελος εὔκλειαν τὴν "ἀπ' αὐτῶν.

γ'. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῆρον τοὺς νέους. ἀφικνεῖται δὲ λόγος εἰς αὐτοὺς τεθνάναι [d] Φράζων τὸν βασιλέα, καὶ [e] συνέπραττε τοῖς σοφισταῖς. καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατέσπων τε, καὶ πελέκεσιν [f] ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως, ἀγγέλλεται γὰρ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς αὐτὸν, ἀπὸ μείζονος διανοίας ἢ ἐπράσσετο ὑπολαβὼν, ἄνεισι χεῖρα πολλὴν [g] ἀγόμενος, ὁπόση ἀνθέξειν τῷ πλήθει τῶν ἐπιχειρουμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· [h] ἐπιπεσών τε μὴ προσδεχομένοις, ἀλλ' ὁποῖα ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἀμαθεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ ὀνήσοντος προεσκεμμένοις, τῶν τε νέων οὐκ ἐλάσσους τεσσαράκοντα ἀνδρῶν, οἳ θάρσει

lothi F. Judæorum eloquentissimi & legis patriæ interpretes præstantissimi, virique populo charissimi, quoniam juventutem docerent. qui enim virtuti comparandæ studebant, eos quotidie frequentabant. Hi *duo*, audientes regis morbum esse insanabilem, concitarunt juventutem, ut, sublatis operibus quæcunque à rege præter patriam consuetudinem facta fuissent, certaminis pro pietate præmia ex legibus ferrent. nam propter audaciam ipsius, & eorum effectionem, quæ lex vetabat, cum alia ei contigisse, quibus præter communem hominum morum vexatus fuerat, tum etiam hunc morbum. quippe nonnulla ab Herode contra legem fabricata fuerant, quæ ei crimini dabant Judas & Matthias. Fecerat enim rex & super majorem portam templi dedicaverat ingentem & magni pretii aquilam ex auro. Lege autem vetitum est iis, qui volunt ex ejus institutis vitam agere, vel quidquam cogitare de imaginibus erigendis, operamve dare animantium simulachris consecrandis. Atque adeo dictitabant illi magistri aquilam istam deturbandam esse: "quod si cui ejusmodi immine"at periculum ut morti devoveatur, bonum ea ex "re propositum illis, qui pro legibus patriis con"servandis tuendisque morituri sunt, longe magis "è re sua esse videri quam voluptatem ex vitæ u"sura percipiendam, eo quod sempiterna sibi lau"de comparata vitam relicturi sint, præsenti se"culo celebrandam, futurisque in omne ævum "memorandam. Et quidem iis, qui sine periculo "vitam agunt, non effugiendam esse mortis cala"mitatem, proinde recte facturos, qui virtutis de"siderio tenentur, si, quod fors tulerit cum laude "& gloria amplectentes, diem obierint supremum. "quippe magnum *fortis* levamen, præclaris operi"bus, ad quæ provocant pericula, immori, ut ex "gloria illorum ad filios redundet utilitas, ejusque "in partem tota cognatio tam viri quam feminæ "veniant.

Juventutem concitant ad ea tollenda quæ rex contra Moysis legem fecerat.

3. Dum illi his & aliis sermonibus juventutem incitant, nunciatur obiisse regem. id quod plurimum adjuvabat *istos* magistros. Itaque illi meridie aquilam demolitum eunt, atque eam securibus discindunt, spectantibus multis qui in templo morabantur. Hoc ubi regis prætori nunciatum est, is, suspicatus majorem aliquam rem, quam revera esset, tentari, eo cum magna manu proficiscitur, satis valida ad multitudinis impetum repellendum, quæ *tum* id agebat ut tolleretur quod rex dedicaverat: cumque inopinantes aggressus esset, (quales plerumque solet esse vulgus ad audendum aliquid magis opinione temere præsumpta quam tuta rerum provisione adductum) & incompositos *adortus*, quique nihil quod in rem suam esset animo pro-

Aquila aurea dejicitur.

Prætor regis milites ducit in conjuratores.

d Μαργαλώθου] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH. *L. B.* in *Marg.* Μαργάλου.

e Τῶν πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

f Τοῦ νεωτέρου] Τῶν νεωτέρων *Bosh.* utraque lectio ferri potest

g Οἱ εἰς προσποίησιν ἀρετῆς] Infra §. 6. προσποίησιν ἀρετῆς. SPANH.

h Ἐπιτηδεύοντες] *L. B.* ἐπετήδευον.

i Παρὰ τὸν νόμον] Παρὰ νόμον τὸν πατρίων *Bosh.*

k Καθελόντες] Καθελόντας *Bosh.*

l Αὐτῶν,] Nisi sic distinguatur post αὐτῶν & νόμος, legendum, ut me monuit *Vir doctus*, αὐτῶν παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως. αὐτῷ καὶ τὰ &c. scribit *Casaub.*

m Διατρίβῃ,] *L. B.* in *Marg.* συνέβη.

n Κατεσκευάκει] Κατεσκευάκει γὰρ ὁ βασ. *Bosh.*

o Κωλύει —— προῃρημένοις.] Imagines erigere aut animantium effigies consecrare, vetitum Judæis *Rufinus.* Prohibet autem Lex imaginum elevationes vel animalium propositiones constituere. *Vid.* de Animalium effigie ad cultum prohibita supr. lib. 3. c. 5. §. 5. μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιούμενος προσκυνεῖν· & Lev. XXVI. 1. Philo: περὶ Γιγ. p. 156. Conf. & ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

p Προῃρημένοις.] Ita *Bosh.* προῃρημένους in *Editis Aliisque.*

q Ὥστε ἐκέλευον] Ὥστε ἐξεκέλευον *Vat.*

r Καὶ γὰρ εἴ τις ἂν γένοιτο κίνδυνος] Εἰ γάρ τοι κίνδυνος διὰ τοῦτο γένοιτο] *Zonar.*

s Τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ,] Τῷ αὐτὸ καταπράττοντι *Bosh.* HUDS. *L. B.* & *l. 6.* ἀνακειμένου. neque forsan pejus, ut significet quoddam periculum agnatum iis, quæ cum morte solent esse conjuncta. HAV.

t Προτεθειμένην ἀρετὴν] Προτεθειμένην *Vat.*

v Μέλλουσι τελευτᾶν,] Μέλλουσι *Bosh.*

x Τοῦ ἐπαινεῖσθαι φήμην] Illud τοῦ è *Cod. Vat.*

y Καταλιπεῖν τὸν βίον.] Ita *Vat.* καταλιπεῖν τὸ κλέος in *cæteris.*

z Καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως] Paulo aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *Nam etiamsi quisquam sine periculo valeat aliquando præclarum opus efficere, post paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrum est his &c.*

a Ὀρεγομένοις] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

b Αὐτῶν] Αὐτῷ *Vat.*

c Φέρειν καὶ κούφισιν πολλὴν] Φέρειν *Vat.* Φέρειν γὰρ κ. *Bas.*

d Φράζων τὸν βασιλέα,] Vocem Φράζων omittit *Bosh.* & commode abesse potest.

e Συνέπραττε τοῖς σοφισταῖς.] Qui Sophistis illis admodum suffragatus sit. *Rufinus.* SPANH.

f Ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν,] Ἐξέκοπτον *Bosh.* ἐξῆρον *Vat.* & *Josephus* ipse l. 1. de *Bello Jud.*

g Ἀγόμενος,] Ἐπαγόμενος *Bosh.*

h Ἐπιπεσών τε] Ita *Vat.* & *Bosh.* ἐπιπεσὼν μὴ πρ. in *cæteris.*

III.

Apud Herodem plurimum valebat Antipater.

4. Cum autem Herodes in eo esset, quem dixi, rerum statu, omnia spectabant ad Antipatrum, neque ea quibus *aliis* prodesset rata faciendi potestate carebat, id quod & ipsi concesserat pater, bene sperans de ejus benevolentia & fide; adeo ut majorem in eis potestatem sibi vendicare ausus, quod patri latebat ejus nequitia & verbis facile fidem *ab eo* impetrabat, erat & omnibus formidabilis, non tam propter potestatis magnitudinem, quam propter versutam malitiam; maximeque cum colebat Pheroras, & ipse *vicissim* mirum in modum Pheroram, quem Antipater instructis in eum feminis callidissime irretiverat. erat enim Pheroras uxori suæ & socrui obnoxius & *uxoris* sorori, quamvis eas perosus propter injurias filiabus suis virginibus illatas: sed tamen ferebat, neque quidquam sine his feminis facere poterat, quæ hominem illaqueaverant, & aliæ aliis, omnibus in rebus quibus mutuo adjuvarentur, fideles erant. adeo ut eis esset Antipater addictissimus, tum per seipsum tum per matrem. eadem enim dicebant hæ quatuor feminæ. Sed exorta est inter Pheroram & Antipatrum dissensio ob nullius momenti causas. Eos quippe dissociabat regis soror, quæ jampridem rem totam explorabat, & cum eorum concordiam Herodi detrimentosam esse sciret, eam indicare non detrectabat. Itaque illi, cum suam concordiam regi non placere cognoscerent, ut quæ ei in damnum cederet, cogitarunt palam non convenire, sed mutua interdum odia & convicia simulare, præsertim præsente Herode, aut quopiam qui id ei dicturus esset: secreto tamen conjunctiores fore, quam unquam antea. id quod faciebant. Salomen autem neque latebat quod primum de ejusmodi rebus instituerant, neque procul erat cum eadem exsequi cœpissent. Sed & omnia pervestigabat, & fratri etiam in deterius aucta renuncians *ei* indicabat occultos congressus, & compotationes, & arcana consilia, "quæ, inquit, nisi in perniciem illius struerentur, quo minus palam fierent nihil prohibuisse. Nunc vero qui coram dissident & nihil non conviciorum jactant ad se invicem lædendos, ubi ex omnium oculis sese abstulere, benevolentiam profiteri, & cum secum versentur ab arbitris remoti, amicitiæ indulgere, non refugientes à conjuratione de illis oppugnandis, quibus suam benevolentiam occultam esse studuerunt." Et hæc quidem illa perscrutabatur, fratrique, cum ei adesset, accurate referebat, qui & ipse per se magnam jam partem sciebat, sed nihil audebat, quoniam suspectos habebat sermones sororis. Erat etiam Judæorum quædam secta, qui legis accuratam cognitionem profitebantur & de ea ferociebant, quibus, se Deo charos esse simulantibus, addictæ erant * feminæ. Ii Pharisæi vocantur, *homines* qui maxime regibus ausi sunt resistere, † cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti. Et quidem cum universa Judæorum natio jurasset se Cæsaris regisque rebus fauturos esse, ii non jurarunt, cum essent supra sex millia: cumque eos rex mulctasset, Pheroræ

Amicitia inter Antipatrum & Pheroram.

Feminarum sodalitium.

Salome Herodi mulierum aliorumque consilia aperit.

Pharisæi fidem regi jurejurando dare renuunt.

Mulctantur, & Pherora conjux mulctam pro eis solvit.

δ. Ἡρώδου δ' ἐν οἷς εἴπον ὄντος, ἀφεωρᾶτο τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ' οἷς [a] ὠφελήσειε κυροῦν οὐκ ἀπηλλάκει ἐξουσίας, ἐπικεχωρηκότος τε τοῦ πατρὸς, ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, [b] ὡς καὶ περαιτέρω κτήσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθιστάμενος, [c] διὰ τὸ ἄδηλος τῷ πατρὶ εἶναι κακουργῶν, καὶ ἐφ' οἷς εἴποι πιστότατος. ἦν τε πᾶσι φοβερὸς οὐχ οὕτως ἰσχύι τῆς ἐξουσίας, ὡς τοῦ κακοτρόπου τῷ προμηθεῖ· μάλιστα δὲ αὐτὸν Φερώρας ἐθεράπευε, καὶ ἀντεθεραπεύετο δεινῶς, πάνυ τοῦ Ἀντιπάτρου περιεσχηκότος αὐτὸν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν συνισταμένου τὰ πρὸς αὐτόν. ἐδεδούλωτο γὰρ Φερώρας γαμετῇ τε καὶ μητρὶ ταύτης, καὶ ἀδελφῇ, καίτοι [d] μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων· ἀλλ' ὅμως ἠνείχετο, πράσσειν τε οὐδὲν ἦν δίχα τῶν γυναικῶν [e] ἐντεθειαδευκυιῶν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀλλήλαις εὐνοίᾳ συμπράσσειν τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων. ὥστε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος ὑπῆκτο αὐτῆς, καὶ δι' αὑτοῦ, καὶ διὰ τῆς μητρός. ταὐτὸν γὰρ αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρας δὲ πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ' οὐδαμινοῖς ποσὶν αἱ γνῶμαι διήλλασσον. [f] ἀντίσπασμα δ' ἦν αὐτοῖς [g] ἡ βασιλέως ἀδελφή, περισκοποῦσα ἐκ παλαιοῦ τὰ πάντα, καὶ [h] τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην εἰδυῖά τε, καὶ μηνύειν οὐκ ἀποτετραμμένη. καὶ γνόντες ἐν ἀπεχθείᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν, [i] ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην οὖσαν, ἐπινοοῦσιν ὥστε φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν σύνοδον, μίσους δὲ καὶ λοιδοριῶν [k] εἰ καιρὸς προσποίησιν, καὶ μάλιστα Ἡρώδου παρατυγχάνοντος, [l] ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλε· κρυπτῶς δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐχυρώτερα καθίστασθαι. καὶ ἔπρασσον οὕτως. ἐλάνθανε δὲ τὴν Σαλώμην, οὔτε πρῶτον ἡ διάνοια αὐτῶν ἐπὶ τοιοῖσδε ὡρμημένων, οὔτε ἐπειδὴ τοιοῖσδε χρῆσθαι, οὐκ ἀπήλλακτο [m] αὐτή. πάντα δὲ ἀνίχνευέ τε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλοῦσα ἀπεσήμαινεν, συνόδους τε κρυπτὰς καὶ [n] πότους, βουλευτήριά τε ἀφανῶς κατεσκευασμένα· "ὧν μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου συντιθεμένων, κἂν τὸ φανερὸν ἂν μὴ κεκωλῦσθαι. νυνὶ δὲ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ προὔπτου διαφόρους καὶ τὰ πάντα ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἀλλήλων λέγοντας, εἰς δὲ τὸ ἀφανὲς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀνατιθεμένους, καὶ ὁπότε ἀλλήλοις συμμονωθεῖεν [o] φιλίᾳ πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένους ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς οὓς λανθάνειν χρώμενοι εὐνοίᾳ τῇ ἀλλήλων ἐσπουδάκασιν." καὶ ἡ μὲν, ταῦτα ἀνίχνευέ τε καὶ ἀκριβῶς συντυγχάνουσα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, συνιέντι μὲν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ δι' ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν οὐ [p] διακειμένῳ ὑπονοιῶν, καθισταμένῳ διαβολαῖς τῆς ἀδελφῆς. καὶ ἦν γὰρ μόριόν τι Ἰουδαϊκῶν ἀνθρώπων [q] ἐπ' ἀκριβώσει μέγα [r] φρονοῦν τοῦ πατρίου νόμου, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον προσποιουμένων [s] ὑπῆκτο ἡ γυναικωνῖτις. Φαρισαῖοι καλοῦνται, [t] βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀντιπράσσειν, προμηθεῖς, κἀκ τοῦ προὔπτου εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἐπηρμένοι. παντὸς γοῦν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βεβαιώσαντος δι' ὅρκων ἦ μὴν εὐνοήσειν Καίσαρι, καὶ τοῖς βασιλέως πράγμασιν, οἵδε οἱ ἄνδρες οὐκ ὤμοσαν, ὄντες ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτοὺς βασιλέως ζημιώσαντος χρήμασιν, ἡ Φερώρου γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐ-

a Ὠφελήσειε] In *Marg. L. B.* ὑπελήφει.
b Ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι] Illud ὡς deest *Vat.* & *L. B.*
c Διὰ τὸ ἄδηλος] Διὰ τῷ in *Editis* & *MSS.* ut & mox εἴποι.
d Μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων] Μισῶν τὰς *Hen.* μισῶν τὰς *Bas.* μισῶν τῷ Ἡρώδῃ τὰς ἀνθρ. malit Cl. *Aldrichius*, quem vide in *Annott.* [illegible] L. 1. de *Bello Jud.*
e Ἐντεθειαδευκυιῶν] Θερακευκυιῶν ut &c. infr. c. 4. §. 2. SPANH.
f Ἀντίσπασμα] Infra lib. 19. c. 1. §. 10. ἀντισπάσματα
g Ἡ βασιλέως ἀδελφή,] Salome. SPANH.
h Τὴν εὔνοιαν αὐτῶν] Συνοίας in primo *de Bello.*
i Ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην] Absunt hæc à *L. B.*
k Εἰ] *L. B.* ᾗ.
l Ἢ εἴ τις] Ἢ εἰ τοῖς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν *Vat.*
m Αὐτή] Ita lego pro αὐτῇ *Editorum Aliorumque.* αὕτη *Vat.* & *L. B.*

n Πότους.] Κώμους vocat postea. REL.
o Φιλίᾳ] In *L. B.* φιλίαν. An φίλοι scribendum? HAV.
p Διακειμένῳ] Διὰ τὰς ὑπονοιῶν *Gall.* & *Vat.* ὑπονοίας *L. B.* unde οὐ διακρινεῖς conjicit *Coccejus.*
q Ἐπ' ἀκριβώσει] Ἐπ' ἐξακριβώσει *Vat. L. B.* & *Busb.*
r Φρονοῦν] Φρονοῦντες *Busb.* φρονοῦν *Coccejus.*
s Ὑπῆκτο] *L. B.* οἷς ὑπῆκτο.
* *Feminæ*] Gynecæum nempe Herodis.
t Βασιλεῦσι] Βασιλεῖ *Busb. Vat. Epiphan.*
† *Cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti.*] Quæ non bene conveniunt; cauti enim aperta vi fere abstinent, nisi commoda se obtulerit occasio. Totam periodum sic verto. *Homines ad regibus resistendum maxime validi, circumspecti utpote, data etiam occasione ad aperte bellandum lædendumque promti.* IBBETSON.

ὑπερ-

αὐτῶν εἰσφέρει. οἱ δὲ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, προέγνωσαν δὲ [y] ἐπεπίστευντο ἐπιφοιτήσει τοῦ Θεοῦ, προὔλεγον ὡς Ἡρώδῃ μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ Θεοῦ ἐψηφισμένης [z] αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἴς τε ἐκείνην περιηξούσης καὶ Φερώραν, παῖδάς τε οἳ εἶεν αὐτοῖς. καὶ τάδε, οὐ γὰρ ἐλάνθανεν τὴν Σαλώμην, ἐξαγγελτὰ βασιλεῖ ἦν, καὶ ὅτι τῶν περὶ τὴν αὐλὴν διαφθείροιέν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν τε Φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους ἀναιρεῖ, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον [y] Κάρον τε τινὰ τῶν τότε προύχοντα ἀρετῇ τοῦ εὐπρεποῦς, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτοῦ. κτείνει δὲ καὶ πᾶν ὅ,τι τοῦ οἰκείου συνειστήκει οἷς ὁ Φαρισαῖος ἔλεγεν. ἦρτο δὲ ὁ Βαγώας ὑπ' αὐτῶν, ὡς πατήρ τε καὶ εὐεργέτης ὀνομασθησόμενος τοῦ ἐπικατασταθησομένου προρρήσει βασιλέως· κατὰ χεῖρα γὰρ ἐκείνῳ [z] πάντα εἶναι, παρέξοντος αὐτῷ γάμου τε ἰσχὺν, καὶ παιδώσεως τέκνων γνησίων.

conjux mulctam pro eis solvit. Pro quo beneficio ut ei gratiam referrent ‡ (credebantur enim futura scire ex afflatu divino) fore prædixerunt, ut Herodes ejusque progenies Dei decreto imperium amitterent, idque ad eam & ad Pheroram eorumque liberos deferretur. Atque hæc regi, nam Salomen non fugiebant, nunciata erant, & aulicorum nonnullos ab eis corruptos esse: quamobrem rex Pharisæorum nocentissimos interficit, & Bagoam spadonem, & Carum quendam regis pusionem, eo tempore pulchritudinis primas tenentem. Necavit etiam ex sua familia omnes, qui cum Pharisæorum dictis consenserant. Fuit autem per eos elatus Bagoas, quod dicerent eum patrem beneficumque appellatum iri ejus, qui ex eorum prædictione creandus rex esset: * habiturum enim eum regem omnium rerum potestatem, & Bagoæ vires conciliaturum cum muliere congrediendi, propriosque liberos gignendi.

Pharisæorum de novo rege vaticinium.

Bagoas & Carus plurimique ex Pharisæis eorumque fautoribus occisi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ ἔχθρας Ἡρώδῃ πρὸς Φερώραν ὑπαρχούσης. ὡς Ἡρώδης ἔπεμψε τὸν Ἀντίπατρον πρὸς Καίσαρα. περί τε Φερώρα τελευτῆς.

Ἡρώδης δὲ, κολάσας τῶν Φαρισαίων τοὺς ἐπὶ τοῖσδε ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε ποιεῖται τῶν φίλων, καὶ κατηγορίαν τῆς Φερώρου γυναικὸς, τήν τε ὕβριν τῶν παρθένων [a] τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς ἀνατιθεὶς, καὶ ἔγκλημα ποιούμενος ἀτιμίαν αὐτῷ γινόμενος, “ὡς ἀγωνοθετεῖν στάσιν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [b] καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐτοῖς καὶ λόγοις καὶ δι' ἔργων ὅσα δύναιτο, τήν τε διάλυσιν τῆς ζημίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθείσης τέλεσι διαφορηθῆναι τοῖς ἐκείνης, τῶν τε νῦν πεπραγμένων μηδὲν ὅ, τι οὐ μετ' αὐτῆς. ἀνθ' ὧν [c] Φερώρᾳ καλῶς [d] ἔχειν, οὐ δεηθέντα [e] οὐδὲ γνώμην εἰσηγησαμένου τῶν ἐμῶν, [f] αὐτοκέλευστον ἀποπέμψασθαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πολέμου τοῦ πρὸς με σοὶ αἰτίαν ἐσομένην· καὶ νῦν, εἴπερ ἀντιποιῇ συγγενείας τῆς ἐμῆς, ἀποπέμψασθαι τήνδε τὴν γαμετήν. [g] μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμός τε ἀδελφὸς καὶ στέργειν οὐκ ἀπηλλαγμένος.” Φερώρας δὲ, καίπερ λόγων ἀρετῇ περιωθούμενος, “οὔτε συγγενείας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν κινήσειν δίκαιον οὐδὲν [h] οὔτε τὴν πρὸς τὴν γαμετὴν εὔνοιαν· αἱρεῖσθαί τε πρότερον [i] θανεῖσθαι, ἢ ζῆν τλημονεῖν ἀπεστερῆσθαι γυναικὸς αὐτῷ κεχαρισμένης.” [k] Ἡρώδης δὲ Φερώρᾳ μὲν ὑπερεβάλλετο τὴν ἐπὶ τούτοις ὀργὴν, καίπερ ἀηδόνος τιμωρίαν εἰσπεπραγμένος· Ἀντιπάτρῳ τε ἀπεῖπε καὶ μητρὶ τῇ ἐκείνου Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, καὶ τῶν γυναικῶν φυλάσσεσθαι τὸ εἰς ταὐτὸν συνεσομένων. οἱ δ' ὡμολόγουν μὲν, συνῄεσαν δὲ ὁπότε καιρὸς, καὶ συνεκώμαζον Φερώρας καὶ Ἀντίπατρος. ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμιλεῖν καὶ Ἀντιπάτρῳ τὴν Φερώρου γυναῖκα, συμπρασσούσης αὐτοῖς τὰ εἰς τὴν σύνοδον τῆς Ἀντιπάτρου μητρός.

β'. Ὑφορώμενος δὲ τὸν πατέρα, καὶ δεδιὼς μὴ εἰς

CAP. III.

De inimicitia quæ Herodi cum Pherora intercessit. Quomodo Herodes Antipatrum misit ad Cæsarem. Deque Pheroræ obitu.

IGitur Herodes, sumpto de Pharisæis convictis supplicio, convocat amicos, uxoremque Pheroræ accusat, & injurias virginibus illatas hujus feminæ audaciæ imputans, & de hac sibi facta contumelia actionem constituens, “utpote quod faceret dissidium inter ipsum & fratrem, & ex ingenio *suo*, hostilitatem inter ipsos, quoad poterat, tam factis quam verbis excitaret, suisque impendiis evitata esset solutio mulctæ ab ipso impositæ, nihilque jam sine illa ageretur. Recte igitur facturum Pheroram, si nec precibus nec admonitionibus meis impulsus, sponte sua hanc mulierem dimitteret, ut quæ nos in mutuas inimicitias conjectura sit: & nunc, si fraternam necessitudinem tibi vendices, oportet missam facias hanc uxorem. Sic enim frater mihi germanus eris, & amore conjunctus.” Pheroras autem, licet verborum vi moveretur, dicebat tamen “se neque ejus fratrem esse desiturum, neque fore ut uxorem suam non amaret; morique malle, quam amissa uxore dilecta vivere.” Tum quidem Herodes suam ob ista in Pheroram iram distulit, gravi licet contumelia affectus: Antipatroque & ejus matri interdixit, ne cum Pherora colloquerentur, utque daret operam Antipater, ne feminæ convenirent. id quod illi quidem promiserunt: sed nihilominus conveniebant interdum, simulque convivia agitabant Pheroras & Antipater. Quinetiam rumor erat, habere Antipatrum cum Pheroræ uxore consuetudinem, Antipatri matre lenocinante.

Herodes Pheroræ uxorem accusat, suadetque Pheroræ ut eam dimitteret.

Pheroras uxorem dimittere recusat.

Herodes Antipatro interdicit colloquio cum Pherora.

2. Patrem autem suspectum habens *Antipater*, &

IV. Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

y Ἐπεπίστευντο] Ἐπεπίστευτο Bodl.

‡ *Credebantur enim futura scire ex afflatu divino*] Fortasse eis antea *concessa est futuri cognitio ex afflatu divino*, qui sensus verbi πιστεύεσθαι frequens D. Paulo. Sic Rom. III. 2. ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, & alibi. IBBETSON.

z Αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ.] Καὶ τῷ γένει τῷ Bodl.

y Κάρον] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τινα non agnoscitur ab *aliis*.

* *Habiturum* —— *gignendi.*] Non intellexerunt, qui ante *Huds.* manus *Josepho* admoverunt, quid sibi Auctor hoc in loco voluerit. Vertit enim *Epiphan* ita: *In manibus enim ejus cuncta fore prædicabant, præbente illis rege & conjugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filiis.* Gelenius sic: *Prospere enim cessura novo regi omnia, constabiliendo successionem prolis legitimæ.* Verum optime Josephi mentem intelliget, qui considerabit nebulones istos impia adulatione in Regem futurum detorsisse vaticinia de Messia agentia; atque in ipsum Bagoam expressa Esaiæ verba, quæ exstant cap. LVI. 1 -- 5. ubi Eunuchis nomen liberis præstantius promittitur. HAV.

z Πάντα εἶναι,] Τὰ πάντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

a Τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς] Καὶ τόλμαν τῆς γ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& virginum injuriam & audaciam mulieris exponens.*

b Καὶ πόλεμον] Illud καὶ insertum dedi ex *Epiphanio*. Forsan legendum, καὶ πόλεμον ἐμβάλλειν αὐτ.

c Φερώρᾳ] Eo modo ipse: antea erat Φερώρα. in Cod. Bodl. ὁ Φερώρας.

d Ἔχειν,] Εἶχεν *Vat.*

e Οὐδὲ γνώμην] Forte διὰ γνώμην. COCC.

f Αὐτοκέλευστον —— ταύτην,] Ἀποπέμπεσθαι de dimissa seu repudiata Herodis Uxore, Matre Antipatri infr. c. 4. §. 2. dimittit seu repudiat. Eadem quæ hic apud *Zonaram* p. 254. D. αὐτοκέλευστον γε διὰ ταῦτα τὸ γύναιον ἀποπέμψασθαι, mulierculа ultro tibi repudianda. SPANH.

g Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμός ἀδελφός τε] Μόνος γὰρ οὕτως ἀδελφός τε *Vat.* & *L. B.*

h Οὔτε τῶν πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοιῶν·] Οὔτε τὴν πρὸς τ. γ. εὔνοιαν *Bodl.*

i Θανεῖσθαι,] Θανεῖν *Bodl.*

k Ἡρώδης δὲ —— εἰσπεπραγμένος.] Conf. *Ἁλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

l Τὸν

& ne ejus in se odium longius progrederetur metuens, scripsit ad amicos suos Romæ degentes, Herodi significare jubens, ut Antipatrum primo quoque tempore mitteret ad Cæsarem. id quod Herodes fecit, & Antipatrum magnis cum muneribus misit, necnon testamentum suum, in quo statuebat ut post mortem suam regnaret Antipater, sin vero prius moreretur, filius suus Herodes, quem habebat ex filia pontificis. Eodem autem tempore, quo Antipater, *Romam* profectus est Syllæus Arabs, cum quidem nihil eorum præstitisset quæ Cæsar imperaverat: eumque postulavit apud Cæsarem Antipater eorundem criminum, quorum ante fuerat postulatus à Nicolao. Quin & Aretas eum insimulabat interfectorum Petræ, injussu suo, multorum, & quidem primariorum virorum, & potissimum Soëmi, ob suam in omnibus virtutem honore dignissimi, insuper & necis Fabati Cæsaris servi *eum accusabat*. Et in Syllæum *quidem* instituta erat accusatio ex hujusmodi causa. Habebat Herodes rex satellitem nomine Corinthum, cui summopere fidebat. Huic suasit Syllæus grandi pecunia ut Herodem occideret. id quod ille suscepit. Hoc ubi ipsius Syllæi indicio rescivit Fabatus, regi significavit. Ille vero Corinthum comprehendi jussit, & ab eo quæstione totius criminis confessionem expressit. curavit etiam comprehendendos Arabas duos, fidem habens Corinthi indicio; quorum alter tribûs præfectus, alter Syllæi amicus erat: qui & ipsi, quæstionem de eis habente rege, confessi sunt, sese venisse ut Corinthum adhortarentur, ne animo deficeret, promittentes, si res postularet, ei operam suam ad eam cædem perpetrandam. Hæc omnia cum exposuisset Herodes Saturnino, misit eos Romam Saturninus.

Antipater & Aretas Syllæum accusant apud Cæsarem.

V. *Pheroras, Herodis jussu, in tetrarchiam suam se recipit.*

3. Pheroram autem, in conjugis amore obstinate perseverantem, jussit Herodes in suam regionem discedere. Ille vero, cum multa jurasset non se prius rediturum quam Herodem obiisse intelligeret, libenter in suam tetrarchiam se recepit: adeo ut cum rex ægrotans eum orandum curasset ut ad se veniret, quod ei quasi moriturus vellet aliquid coram mandare, noluit propter jurisjurandi religionem. non tamen in istis eodem animo se erga fratrem gessit Herodes, suam jam ante mutando sententiam: sed postea quam Pheroras ægrotare cœperat, etiam non vocatus, ad eum visendum ibat. cumque mortuum in feretro reponendum curasset, Hierosolyma deportatum sepultura dignatus est, luctuque ingenti prosequendum edixit. Ea res Antipatro, quamvis Romam profecto, malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo fratricidii pœnas. Totam autem de eo narrationem persequar, ut in posterum hominum generi documento sit, in omni vitæ instituto adhibendam esse virtutem.

Pheroræ obitus.

πλέον προχωροίη τὰ τοῦ μίσους ἐπ' αὐτὸν, γράφει πρὸς [l] τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους, κελεύων ἐπιστέλλειν Ἡρώδῃ, πέμπειν ᾗ τάχος Ἀντίπατρον εἰς Καίσαρα. καὶ γενομένης, ἔπεμπεν Ἡρώδης Ἀντίπατρον, δῶρα συνεκπέμψας ἀξιολογώτατα, καὶ διαθήκας ἐν αἷς μετ' αὐτὸν Ἀντίπατρον [m] ἀποδείκνυσι βασιλέα, [n] φθάσαντος δὲ τελευτᾶν, Ἡρώδην, τὸν ἐκ τῆς τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς υἱὸν αὐτῷ γεγεννημένον. συνεξορμᾷ δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ Συλλαῖος ὁ Ἄραψ, μηδὲν ὧν προσέταξε Καῖσαρ διαπεπραγμένος. καὶ Ἀντίπατρος αὐτοῦ κατηγορεῖ ἐπὶ Καίσαρος, περὶ ὧν πρότερον Νικόλαος. κατηγορεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ Ἀρέτα Συλλαῖος· [o] εἰς πολλοὺς ἀπεκτονὼς ἐν Πέτρᾳ ἀξιολόγους, παρὰ γνώμην τὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα [p] Σόεμον ἄνδρα [q] τῇ ἐς πάντα ἀρετῇ τιμᾶσθαι δικαιότατον, ἀνῃρηκέναι δὲ καὶ Φάβατον Καίσαρος δοῦλον. καὶ [r] Συλλαῖος αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοιῶνδε ἐγκλημάτων. [s] Κόρινθος ἦν Ἡρώδου σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως μάλιστα πιστευόμενος ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτον πείθει Συλλαῖος ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις Ἡρώδην ἀποκτεῖναι, καὶ ὑπέσχετο. μαθὼν οὖν Φάβατος, Συλλαίου πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος, διηγεῖται πρὸς τὸν βασιλέα. [t] ὁ δὲ Κόρινθον βασανίζει συλλαβὼν, καὶ πάντα [v] ἀνάπυστα ἦν αὐτῷ. συλλαμβάνει δὲ καὶ [x] δύο ἑτέρους Ἄραβας κατηγορίᾳ τῇ Κορίνθου [y] πειθόμενος, τὸν μὲν φύλαρχον ὄντα, τὸν δὲ Συλλαίου φίλον. [z] οἱ καὶ αὐτοὶ, βασανίζει γὰρ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ὡμολόγουν, ὅτι παρεῖεν ἐξοτρυνοῦντες μὴ μαλακίζεσθαι Κόρινθον, καὶ εἴη δέοι καὶ συγχειρουργήσοντες αὐτῷ τὸν φόνον. καὶ Σατουρνῖνος, δηλώσεως αὐτῷ πάντων ὑπὸ Ἡρώδου γενομένης, εἰς Ῥώμην [a] ἐξέπεμψεν αὐτούς.

γ'. Φερώραν δὲ, ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὑτοῦ Ἡρώδης κελεύει. ὁ δὲ ἀσμένως ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῄρει, πολλὰ ὀμόσας ἢ πρότερον ἥξειν ἢ πύθηται Ἡρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσήσαντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπὶ τισι πιστεύσειν [b] ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐχ ὑπήκουσεν [c] ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. οὐ μὴν Ἡρώδης γε μιμεῖται τὴν ἐπὶ τοιῷδε ἐκείνου γνώμην [d] περιφερόμενος ἣν ἔχει· ἀλλ' ἧκεν εἰς τὸν Φερώραν, [e] ἐπειδὴ ὕστερον ἄρχεται νοσεῖν, [f] καὶ μετακλήσεως αὐτοῦ μὴ γενομένης. θανόντα δὲ περιστείλας ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀγόμενος ταφῆς ἠξίου, καὶ πένθος μέγα ἐπ' αὐτῷ προύθετο. τοῦτ' Ἀντιπάτρῳ καίπερ ἐπὶ Ῥώμης πεπλευκότι κακῶν ἐγίνετο ἀρχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν [g] τινυμένου τοῦ Θεοῦ. διηγήσομαι δὲ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, παράδειγμα [h] τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον, τοῦ ἀρετῇ [i] πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.

l Τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους.] Τοὺς ἐν Ῥώμῃ *Vat.*

m Ἀποδείκνυσι βασιλέα,] Ἐπιδείκνυσι *Barb.*

n Φθάσαντος ——— γεγεννημένον.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

o Ὡς πολλοὺς ἀπέκτεινε] Ὡς πολλοὺς ἀπεκτονὼς τῶν ἐν π. *Vat.* & *L. B.*

p Σόεμον ἄνδρα] Σόεμον *Gall.* & *Epiphan.* Σόαιμον *Vat.*

q Τῇ ἐς πάντα ἀρετῇ] Ita *Vat.* & *Barb.* τῇ εἰς πάντα *L. B.* τῇ πάντα in *cæteris.*

r Συλλαῖος ——— ἐγκλημάτων.] Syllæus autem causas habuit ex iisdem criminibus propogatas. *Rufinus.* SPANH.

s Κόρινθος] Κόρινθός ἦν τις Ἡρώδου juxta quosdam *Epiphanii* libros. Κόρινθος δ' ἦν Ἡρ. *Vat.*

t Ὁ δὲ Κόρινθον] Ὁ δὲ τόν τε Κ. *Vat.*

v Ἀνάπυστα ἦν αὐτῷ] Ita lego cum *Cod. Barb.* (atque *Coccejo*) ἀνάπυστα perperam in *aliis.*

x Δύο ἑτέρους Ἄραβας] Δύο Ἄραβας in *Editis.* δύο ἑτέρους Ἄραβας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. unde cum *Josepho* in l. 2. de *Bello Jud.* δύο ἑτέρους Ἄραβας rescripsi.

y Πειθόμενος,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *confessioni credens Corinthi.* πεθόμενος in *Editis Aliisque.*

z Οἱ δὲ αὐτοὶ,] Brevius in *Cod. Barb.* οἱ δὲ αὐτοὶ βασανισθέντες ὡμολόγουν.

a Ἐξέπεμψεν αὐτούς.] Ita cum *MSS.* ἐξέπεμπεν in *Editis.*

b Ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν,] Ἐντολῶν ὡς ἤμελλε τελευτᾶν in *Editis Aliisque.* ἐντολῶν, ὧ μέλλει *Vat.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) quod non displicet, vocula ὡς subintellecta, aut sine ea εἰ μέλλει τ. Verum cum *Josephus* (in l. 1. *de Bello Jud.*) habeat ὡς τελευτήσων, levicula cum mutatione ὡς ἤμελλε τελευτᾶν reposui.

c Ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου.] Ἐπὶ τιμῇ *Vat.*

d Περιφερόμενος ἣν ἔχει·] Περιπεφρονημένος *Vat.* forsan pro περιπεφρονημένην. quod verbum in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum, meliorem circa Pheroram voluntatem suæ mentis ostendens.*

e Ἐπειδὴ ——— προὔθετο.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 1. c. 29. §. 4. SPANH.

f Καὶ μετακλήσεως αὐτοῦ] Μετακλήσεως αὐτοῦ μηδὲ γενομένης *Barb.*

g Τινυμένου τοῦ Θεοῦ.] Τινυμένου *Vat.* perperam in *Editis* τιννυμένου.

h Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον,] Τῷ ἀνθρωπίνῳ γενησόμενον *Gall.* & *Vat.*

i Πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.] Conf. sup. c. 1. §. 2. περὶ τῆς ἀδελφῆς πολιτείας. SPANH.

ΚΕΦ. δ'.

Κατηγορία τῆς γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντος φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ἡρώδης ἐξετάσας εὗρεν τὸ φάρμακον, κατεσκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Ἀντιπάτρου ἐπιβουλάς.

Ἐπειδὴ Φερώρας τελευτᾷ, [h] ταφαί τε ἐγεγόνεσαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δύο [l] τῶν Φερώρα τιμίων, προσελθόντες Ἡρώδῃ, ἠξίουν μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τοῦ ἀδελφοῦ τὸν νεκρόν, ἀλλὰ ζήτησιν ποιεῖσθαι τῆς ἀλόγου τε καὶ δυστυχοῦς μεταστάσεως. τοῦ δ' ἐπιστραφέντος τοῖς λόγοις, πιστοὶ γὰρ ἐδόκουν, διεσήμαινον μὲν αὐτὸν ἑστιαθῆναι παρὰ τῇ γυναικὶ τῇ προτεραίᾳ τῆς νόσου, φαρμακόν τε προσκομισθὲν ἐν βρώματι μὴ πρότερον εἰωθότι ἐμφαγόντα ὑπὸ τούτου τελευτῆσαι. κομισθῆναι μέν τι γενέσθαι τὸ φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τῆς Ἀραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προσποιήσει ἐρώτων, φίλτρον γὰρ δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ Φερώρου τελευτῇ. φαρμακίστριαι δὲ εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τῆς Ἀραβίας· ἡ δὲ ταύτης ἐπεκαλεῖν, καὶ τῆς Συλλαίου ἐρωμένης ἐν τοῖς μάλιστα ὡμολογεῖτο εἶναι φίλη. πείσουσί τε αὐτὴν ἐπὶ πράσει τοῦ φαρμάκου, εἰς τοὺς τόπους ἐληλύθεσαν, ἥ τε μήτηρ [m] τῆς Φερώρου γυναικὸς καὶ ἡ ἀδελφή, καὶ ἐπανήεσαν αὐτὴν ἀγόμεναι τοῦ δείπνου πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ. ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνθεὶς δούλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν [n] καί τινας ἐλευθέρας, καὶ ὄντος ἀφανοῦς τοῦ πράγματος, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐξειπεῖν, τελευτῶσά τις, πιεσθεῖσα [o] αὐτῇ τῆς ἀλγηδόνος, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδέν, θεὸν δὲ [p] ἐπικαλεῖσθαι τοιαῖσδε αἰκίαις ὅσιον περιβαλεῖν τὴν Ἀντιπάτρου μητέρα, κακῶν τῶν ἐπεχόντων αἰτίαν πᾶσι γενομένην. τοῦτο [q] εἰς ἐπίτασιν Ἡρώδην ἦγε, καὶ τὰ πάντα βασάνοις τῶν γυναικῶν [r] ἀνάπυστα ἦν, οἵ τε κῶμοι, καὶ οἱ κρυπταὶ σύνοδοι, καὶ δὴ καὶ λόγων πρὸς μόνον τὸν υἱὸν εἰρημένων ἐξοίσεις πρὸς τὰς Φερώρου γυναῖκας· [s] ἦν δὲ τάλαντον ἑκατὸν [t] δωρεὰν ἐπικρύπτεσθαι [v] ἐπὶ τῷ μὴ φράζειν πρὸς Φερώραν τῷ Ἀντιπάτρου κελεύσεις ὑπὸ τοῦ πατρός· μῖσός τε πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐπὶ μήκιστον τοῦ πατρὸς [x] βίου ἐξηγμένου, καὶ [y] αὐτοῦ μηδὲν ἐλάσσονος τοῦ γήρως ἐπιλαμβάνοντος, [z] ὡς μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν ὁμοίως εὐφρᾶναί ποτ' αὐτόν. προστρέφεσθαί τε πολλοὺς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφῶν παῖδας, ὥσπερ ἀδεῆ τὴν ἐλπίδα [a] περιεχομένους ἀσφαλῶς· καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν, εἴ τι [b] πάσχοι αὐτὸν [c] συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτοῦ κελεύειν τὴν ἀρχὴν διαδέχεσθαι. ὠμότητά τε πολλὴν κατηγορεῖ τοῦ βασιλέως, καὶ τὰς σφαγὰς τῶν υἱῶν, φόβῳ τε μὴ καὶ αὐτῶν ἅψηται ἤδη, τὸν μὲν ἐπὶ Ῥώμης ἀναχωρεῖν τέχνην ἐπινοῆσαι, Φερώραν δ' ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τετραρχίαν.

β. [d] Ταῦτα δὲ συνῄδε τοῖς λόγοις τῆς ἀδελφῆς, καὶ πολὺ τοῦ μὴ ἀπιστίαν ἔτι ὑπολείπεσθαι, [e] συνῆρεν αὐτοῖς. ὁ δὲ βασι-

CAP. IV. VI.

Pherora uxor à Pherora libertis accusatur occisi veneno mariti. atque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.

Post obitum Pheroræ solutasque ei exsequias, duo Pheroræ liberti, quos habuerat in pretio, Herodem *regem* adierunt, rogantes ne fratris necem inultam relinqueret, sed de eo ita misere & infeliciter mortuo quæstionem haberet. His verbis auscultante rege (videbantur enim vera esse) dicebant illum, pridie quam ægrotasset, cœnavisse domi uxoris suæ, comesoque pharmaco, quod ei in ferculo insolito appositum fuisset, inde interiisse. idque pharmacum allatum fuisse à quadam muliere Arabica, nomine quidem amatorii (philtrum enim appellari) sed re ipsa ad Pheroram *veneno* tollendum. Sunt autem Arabicæ mulieres veneficæ maximæ: & quæ tum insimulabatur, eam constabat amicæ Syllæi esse amicissimam. eique persuasuras ut pharmacum venderet, eò loci *ubi habitaret* profectas fuisse *ajebant* matrem & sororem uxoris Pheroræ, & in reditu secum illam adduxisse, uno die ante illam cœnam. His verbis incensus rex, feminarum servas torsit & nonnullas liberas: cumque nihil appareret, quòd nulla earum quidquam confiteretur, tandem una vehementer cruciata nihil aliud dixit, nisi se Deum precari ut talibus implicaret cruciatibus matrem Antipatri, quæ illorum omnium malorum causa esset. Ista Herodem eò perduxerunt, ut cruciatus intenderet, quo factum est ut omnia, mulieres torquendo, cognita haberet, convivia, clandestinos conventus, atque etiam verba quædam Pheroræ mulieribus enunciata, quæ ipse soli dixerat Antipatro (erant autem quæ pater Antipatro in mandatis dederat, ut celaret centum talenta *ab ipso data*, [u] ne eum Pherora colloquia misceret) odiumque Antipatri in patrem, & apud matrem querimonias de tam longa vita, dum interim etiam ipse consenesceret, ut etiamsi regnum adipisceretur, nunquam eo tantum delectaretur. esse etiam multos tum fratres tum fratrum filios, qui una secum in spem regni nutrirentur, quæ res spes sibi dubias redderet: quandoquidem jam nunc, si quid fatale sibi accidisset, fratrem suum, non filium, ab Herode regem constitui. Conquerebatur etiam de atroci regis crudelitate, & filiorum cæde; quorum malorum metu ipse sibi Romam proficiscendum prudenter excogitasset, Pheroras autem in suam tetrarchiam.

2. Conveniebant autem hæc cum sororis suæ dictis, multumque, ad elevandam perfidiæ suspicio-

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant.

Narratio de Pheroræ veneno necato.

Herodes Antipatri & mulierum secreta detegit.

Uxidem Antipatri matrem Herodes ejicit è regia.

h Ταφαί ——— προσελθόντες] Ita lego & distinguo ex conjectura, firmat *Epiphanius*, dum vertit, *Pherora itaque mortuo, humatoque celebritate magnifica, duo ex liberis [ir. libertis] ejus, qui in honore habebantur, ad Herodem veniunt, postulantes* &c. In libris ταφαί [ταφαί, Bosb. & Lugd. Bat.] ἐγεγόνεσαν αὐτῷ [αὐτοῦ *Vat.*] ἀπελεύθεροι δύο τ. Φ. τιμίων, ὅτε προσελθόντες, Ἡρώδην [πρ. Ἡρώδῃ Bosb.] ἠξίουν μὴ &c. Si quis ὅτε retinendum censeat, aut in αὐτῷ vertendum, non refragabor.

l Τῶν Φερώρα τιμίων.] Τῷ Φερώρα *Vat.*

m Τῆς Φερώρου γυναικὸς] Τῆς τοῦ Φερώρου γ. *Vat.* τῆς Φερώρου γυν. *Bosb.*

n Καί τινας ἐλευθέρας.] Καί τινας καὶ ἐλ. *Bosb.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *L. B.*

p Επικαλεῖσθαι τοιαῖσδε] Επικαλοῦσα *Bosb.* & *Zonar.*

q Εἰς ἐπίτασιν] Εἰς ἐπίτασιν *Bosb. Hen. L. B.* & *Vat.* εἰς ἐπίτασιν *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ad instandum*: εἰς ἐξέτασιν legi potest.

r Ἀνάπυστα ἦν] Ita cum *Epiphanio.* & *Lugd. Bat.* ἀνάπυστα in *Editis.*

s Ην δὲ ——— Φερώρου] Conf. *Antiv.* lib. 1. c. 29. §. 1. SPANH.

t Δωρεὰν ἐπικρύπτεσθαι] Sic lego. Δωρεὰς *Bosb.* & *Vat.* δωρεὰν *Hen.* à pr. m. δωρεὰ in *Editis Aliisque.*

v Επὶ τῷ μὴ φράζειν πρὸς Φερώραν] Illa ἐπὶ τῷ μὴ (quæ deerant in libris tam *Editis* quam *MSS.*) inserta dedi ipsius *Josephi* auctoritate nixus, qui (in *lib.* 1. *de Bello Jud.*) ista habet, [illegible] ἐπὶ τῷ μὴ διαλέγεσθαι Φερώρᾳ.

u *Ne cum Pherora colloquia misceret*] Ut secretò Pheroræ persuaderent quidquid Antipater imperavit *Rufin.* SPANH.

x Βίου ἐξηγμένου,] Βίου *Bosb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Αὐτῷ μηδὲν ἐλάσσονος τοῦ γήρως] Ita *Vat.* & *Bosb.* αὐτὸ & mox γήρως in *Editis Aliisque.*

z Ως μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν] Ως μηδ' ἂν ἐλθοῦσαν *Vat.* & *L. B.* ὡς μηδ' αἰσθέσθαι [illegible] *Zonar.*

a Περιεχομένους ἀσφαλῶς] Ita *Bosb.* παρεχομένους in cæteris.

b Πάσχοι αὐτόν] Forte πάσχοι αὐτός. COCC.

c Συμβαίη,] Vocem συμβαίη acceptam debemus *Cod. Bosb.*

d Ταῦτα] Pro διὰ ταῦτα. COCC.

e Συνῆρεν αὐτοῖς.] Ita quidem lego cum *Cod. Bosb.* nisi quod συνῆρεν αὐτοῖς in συνῆρεν αὐτοῖς mutaverim. [illegible]

λογοῦ

cionem, feminas adjuvabant. Rex vero, cum in Antipatri malitia deprehendisset Doridem matrem illius, ubi omni ornatu, qui erat multorum talentorum, eam spoliaverat, postea dimittit, & cum feminis Pheroræ amicitiæ fœdus init. Maxime autem regem in filium ejus exacerbavit Samaritanus quidam *nomine* Antipater, ipsius Antipatri regis filii procurator, qui inter cruciatus dixit & alia, & hæc in primis; paratum ab Antipatro mortiferum venenum, quod Pheroræ dedisset, eique mandasset ut cum peregre profectus esset, * ne in minimam rei hujusmodi suspicionem veniret, id patri porrigeret, allatumque fuisse id venenum ex Ægypto per Antiphilum, unum de amicis Antipatri, missum inde ad Pheroram à Theudione fratre matris Antipatri regis filii, atque ita pervenisse ad uxorem Pheroræ, cui servandum Pheroras tradidisset. Illa vero cum rex eam *ista de re* interrogasset, id quod erat confessa est; & quasi venenum petitum se foras proripuisset, seipsam de tecto præcipitat; sed in pedes delapsa non interiit. Atque ita, postea quam ipsam recreasset, eique & omnibus domesticis veniam promittendo, dummodo nihil de veritate celaret, porroque extremos cruciatus *minando*, si obstinate aliquid reticere decrevisset; pollicetur, juravitque sese rem omnem uti gesta esset dicturam, id quod fecit, nihil nisi verum, ut plerique dixerunt, proferens. "Apportatum est venenum, inquit, ex Ægypto "per Antiphilum, qui id sui cujusdam fratris medici opera habuerat: cumque Theudio illud ad "nos pertulisset, ipsa servavi acceptum à fratre "meo, paratum ab Antipatro adversum te. Igitur cum Pheroras ægrotaret, & tu ad eum curandum venisses, ille, animadversa tua in se benevolentia, fractus animo me evocat, &, ò uxor, inquit, circumvenit Antipater me, dum in "suum ipsius patrem eundemque meum fratrem "consilia capit mortifera, & quod iis subserviat "venenum comparat. Nunc igitur, quandoquidem frater meus facile ostendit nihil se de pristina sua erga me virtute diminuere, & ego non "diu superstitem fore me spero, age, ne parricidali animo majores meos impiem, affer venenum, "& spectante me combure. Seque, cum illud attulisset, sine cunctatione viri mandatis obsequutam esse, maximaque pharmaci parte in ignem "conjecta, parum sibi reservasse, ut si post obitum "Pheroræ inclementius ipsam tractaret rex, vita "decederet *patiendi* necessitatem effugiens." His dictis pyxidem cum veneno in medium protulit.

Antipater Samarita Antipatrum accusat.

Pheroræ uxoris confessio.

λεὺς, κεκινημένος ἐπὶ κακίᾳ [f] τῆ Ἀντιπάτρου τὴν Δωρίδα τὴν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τ περὶ αὐτὴν κόσμον ταλάντων πολλῶν ὄντα [g] ἀφελόμενος, ἐπὶ τε αὐτὴν [h] ἀποπέμπεται, καὶ τ Φερώρου γυναιξὶν φιλίας [i] ἐσπείσατο. μάλιστα δὲ ἐξώτρυνεν εἰς ὀργὴν κατὰ τοῦ παιδὸς τ βασιλέα, Σαμαρείτης ἀνὴρ Ἀντίπατρος, ἐπιτροπεύων τ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀντίπατρον, ἄλλά τε αὐτοῦ ἐν τ βασάνοις κατειπὼν, καὶ ὅτι [k] παρασκευασάμενος φάρμακον θανάσιμον, δοίη Φερώρα, κελεύσας παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, [l] ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεστήκοι τῶν ἐν τούτοις ὑποπτευομένων, τῷ πατρὶ δοῦναι· καὶ κομίσαι μὲν [m] Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἕνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, σταλῆναι δὲ ὡς Φερώραν διὰ [n] Θευδίωνος ἀδελφοῦ τ μητρὸς Ἀντιπάτρου τοῦ βασιλέως παιδὸς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὴν γυναῖκα τὴν Φερώρου, δόντος φυλάσσειν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. ἡ δὲ ὁμολόγει μὲν ἀνακρινομένη τοῦ βασιλέως, [o] καὶ δραμοῦσα ὡς κομίσαι, [p] ῥίπτει κατὰ τέγους αὐτὴν, οὐ μὴν τελευτᾷ, [q] ἐπὶ πόδας τ πτώσεως γενομένης. καὶ οὕτως ἐπεὶ [r] ἀνεκτήσατο αὐτὴν, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑπισχνούμενος καὶ τοῖς οἰκείοις [s] μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ τἀληθοῦς τρεπομένη, τρέψειν γε μὴν κακοῖς τοῖς ἐσχάτοις ἀγνωμοσύνην περιθεμένην, ὑπισχνεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἦ μὴν [t] ἐρεῖν τὰ πάντα ὃν ἐπράχθη τρόπον, λέγουσα μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τ ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. "[v] ἐκομίσθη γὰρ ἐκ τ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον ὑπ' Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνου ἰατρὸς ὢν "ἐπόρισε· καὶ Θευδίωνος ὡς ἡμᾶς κομίσαντος, ἐφύλασσον αὐτή, παρὰ Φερώρου λαβοῦσα ἐπὶ σοὶ ὑπ' Ἀντιπάτρου ἡτοιμασμένον. ἐπεὶ σοῦ ἐνόσει Φερώρας, καὶ "[x] ἐξεθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενος, ὁρῶν σου τὴν εὔνοιαν "[y] ἣ περὶ αὐτὸν ἐχρῶ, ἐπεκλάσθη τε τῇ διανοίᾳ, καὶ "μετακαλέσας με, ὦ γύναι, φησὶ, [z] περιώδευσέ με "Ἀντίπατρος ἐπὶ πατρὶ μὲν τῷ [a] ἑαυτοῦ, ἀδελφῷ δὲ "τῷ ἐμῷ, θανάσιμόν τε γνώμην συνθεὶς καὶ φάρμακον ὃ "διακονήσειν [b] αὐτῇ πεπορισμένος. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ὅ, "τε ἀδελφὸς οὐδὲν ἀρετῆς ἧς πρότερον ἐχρῆτο [c] περὶ ἐμοῦ "ὑφαιρῶν ὦπται, ἐμέ τε ἐλπὶς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπαλλάξειν "τ βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ [d] ἀποτείσαιμι "προπάτορας τοὺς ἐμαυτοῦ, τὸ φάρμακον, [e] καῖε τε ἐμοῦ "βλέποντος, [f] κομίσασάν τε οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς πράσσειν τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖστον καύσασα τοῦ φαρμάκου τυχεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ ὀλίγον, "ἵνα εἰ Φερώρου μεταστάντος, [g] περιέποι κακῶς αὐτὴν ὁ "βασιλεὺς, [h] μεθισταίη διαδρᾶσα τιμωρίαν τῶν ἀναγκῶν." τοιαῦτα εἰποῦσα, τό, τε φάρμακον καὶ τὴν πυξίδα

εἰς

λόγοις τ ἀδελφῆς καὶ παιδὸς, τ μὴ ἀπαγγείλαι ἔτι ὑποστελλεσθαι, συνῆγε αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς, κεκινημένος ἐπὶ κακίᾳ τ Ἀντ. τ. Δ. &c. in *Editis Aliisque*. *Epiphanius* vertit, *Quibus Herodes auditis, agnoscebat sororis suæ sermones, quos ad se sæpius detulerat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, jussitque matrem ejus ornamenta sua cuncta contradere, quæ multorum constabant pretio talentorum. quæ postquam abstulit rejecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione deducavit.* Si quis malit, ταῦτα, συνῆδε γὰρ κ. λ. τ. ἀπελθὼν, παιδὶ &c. prout edidi, per me licet. HUDS. Forte συνῆδε αὐτοῖς. COCC.

f Τῆ ——— Ἀντιπάτρου,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. SPANH.

g Ἀφελόμενος] Ἀφαιρεῖται Zonar. qui ad hunc modum rem exponit, τέτε ἤδη κατεγνωκὼς Ἀντιπάτρου ὁ Βασιλεὺς, ἀφαιρεῖται μὲν τὴν ἐκείνου μητέρα τὴν Δωρίδα τ περὶ αὐτὴν πάντα κόσμον, ταλάντων ὄντα πολλῶν· αὐτὴν δὲ ἀπωθεῖται &c.

h Ἀποπέμπεται] Ἐκπέμπεται (foras ejicit) legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. item supr. c. 3. §. 1. SPANH.

i Ἐσπείσατο.] Ita lego cum *Cod. Bosb.* & *Lugd. Bat.* ἐπείσατο in *Editis Aliisque*.

k Παρασκευασάμενος φάρμακον θανάσιμον,] Παρεσκευασμένον *Bosb.*

l Ἵν' ὡς πλεῖστον] Ἵν' ὅπως ἀφεστὼς τ ἐν τούτοις *Vat.* ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεστήκοι τ τοιούτων λόγων. *Bosb.*

* *Ne in minimam*] Potius, *nec in minimam.* IBBETSON.

m Ἀντίφιλον ——— φίλων,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

n Θευδίωνος ἀδελφοῦ τ μητρὸς Ἀντιπάτρου] Ita cum *Cod. Bosb.* Θευδίωνος μητρὸς Ἀντιπάτρου ἀδελφοῦ in *reliquis*. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 27 §. 1. SPANH.

o Καὶ δραμοῦσα] Καὶ ἀπελθοῦσα κομίσαι *Zonar.*

p Ῥίπτει κατὰ τέγους αὐτὴν,] Ῥίπτει κατὰ τ τέγους ἑαυτὴν *Bosb.* & *Zonar.*

q Ἐπὶ πόδας] Conf. ἁλωσ. lib 1. c. 30. §. 5. SPANH.

r Ἀνεκτήσατο αὐτὴν,] Ita etiam *Epiphan.* ἀνεκτήσατο αὐτὴν solus *Hen.*

s Μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ] Μὴ ἐπ' ἀφανισμῷ *Bosb.*

t Ἐρεῖν τὰ πάντα] Ἐρεῖν *Bosb.* *Vat.* & *Zonar.*

v Ἐκομίσθη γὰρ ἐκ τ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον] Κεκόμισται γὰρ ἐκ τ, & mox ἀδελφὸς δὲ *Bosb.* & *Vat.*

x Ἐξεθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενος,] Ἐξεθεράπευσας *Hen.* à pr. m.

y Ἣ περὶ αὐτὸν ἐχρῶ,] Ita *Bosb.* *Lugd. Bat.* & *Vat.* ἣν in *Editis Aliisque*. HUDS. Infra διεχρῶ lib. 18. c. 4. §. 4. SPANH.

z Περιώδευσέ με] Conf. supr. c. 2. §. 4. SPANH.

a Ἑαυτοῦ,] Αὐτοῦ *Bosb.* & *Vat.*

b Αὐτῇ] Forsan αὐτῷ. HUDS. *Lugd. Bat.* locum totum ita legit ὃ διακονήσει τῇ αὐτῇ. unde emendat Cl. *Coccejus* ὃ διακονήσειν μοι αὐτή. *Epiphan.* favet vulgatæ lectioni, rectius: *venenum in ejus perniciem mandavit est.* HAV.

c Περὶ ἐμοῦ] Περὶ ἐμὲ & mox ἐμοί τε *Bosb.*

d Ἀποτείσαιμι] Ἀποτισαίμην *Bosb.* & *Vat.*

e Καῖε τε ἐμοῦ βλέποντος,] Καίειν τε *Bosb.* *Lugd. Bat.* & *Vat.*

f Κομίσασάν τε οὐδὲν] Κομίσασά τε *Bosb.* *Lugd. Bat.* & *Vat.*

g Περιέποι] Ita *Bosb.* περιέποι *Hen.* à pr. m. περιέπει in *Editis.* HUDS. Περιέποι *Gen.* vel περιέποι SPANH.

h Μεθισταίη] Sic *Cod. Bosb.* & *Lugd. Bat.* μεθίσταται in *Editis.* μεθίσταιτο αὐτῷ *Vat.* μεθίσται *Hen.* à pr. m.

i Τοῖς

εἰς τὸ μέσον παρῆλθε. καὶ ἀδελφὸς δὲ Ἀντιφίλου ἕτερος καὶ μήτηρ αὐτοῦ, ἀνάγκαις τε καὶ βασάνων σφοδρότητι, [i] ταὐτὰ ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τὴν πυξίδα. κατηγορεῖτο δὲ καὶ [k] τοῦ ἀρχιερέως ἡ θυγάτηρ, γυνὴ δὲ τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων τούτων [l] ἴστωρ γινομένη, [m] κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά. καὶ διὰ τάδε Ἡρώδης ἐκείνην τε ἐξέβαλε, καὶ [n] τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐξήλειψε τῶν διαθηκῶν, [o] εἰς τὸ βασιλεύσειν μεμνημένων ἐκείνου· καὶ τὸν πενθερὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφείλατο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, [p] καθιστᾷ δὲ Ματθίαν [q] τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένος.

γʹ. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Βάθυλλος ἐκ Ῥώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὑρίσκεται φάρμακον κομίζων, δοῦναι [r] τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ, ὡς εἰ τὸ πρότερον μὴ ἀνέλοιτο τὸν βασιλέα, τούτῳ γοῦν μεταχειρίζοιντο αὐτόν. [s] ἀφίκετο δὲ γράμματα παρὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων τοῦ Ἡρώδου, [t] γνώμῃ καὶ ὑπαγορεύσει Ἀντιπάτρου, ἐπὶ κατηγορίᾳ [v] Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου συγκείμενα· ὡς δῆθεν διαβάλλοιέν τε τὸν πατέρα ἐπὶ σφαγῇ [x] τῇ περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον, δι' οἴκτου δὲ καὶ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· [y] ἤδη γὰρ καὶ ἐκκαλεῖσθαι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ' ἑτέροις, [z] ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους περιπεπτωκέναι τῆς κλήσεως αὐτῶν γενομένης. ταῦτα δὲ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τοῦ Ἀντιπάτρου συνέπραξαν. γράφει δὲ καὶ αὐτὸς Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μεγίστης τῆς αἰτίας, καὶ παντελῶς ἀπελογεῖτο, [a] φάσκων αὐτοὺς μειράκια, τὸ δὲ λέγειν τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἀνάθεσιν ποιούμενος. αὐτὸς δὲ, δι' ὧν τὰ περὶ Συλλαῖον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐγένετο, [b] κόσμους τε [c] ἀριστεύσας ταλάντων ἐωνεῖτο διακοσίων. θαυμάσειε δ' ἄν τις ὅτι [d] τοσούτων ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτοῦ κεκινημένων μηνὶ πρότερον ἑβδόμῳ, οὐδὲν αὐτῷ δῆλον ἐγένετο. αἴτιον δ' ἦν ἥ τε ἀκρίβεια καὶ φυλακὴ τῶν ὁδῶν, καὶ [e] μῖσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· οὐδεὶς γὰρ ἦν ὃς προθύμως, κινδύνῳ τῷ αὐτοῦ, πορίσειε τὴν ἐκείνου ἀσφάλειαν καθίστατο.

Quin & alter Antiphili frater & mater ejus, tormentorum vehementia compulsi, eadem fatebantur, & pyxidem *quam attulerant* agnoscebant. Insuper & pontificis filia, eademque regis uxor, accusata est, ut quæ hæc omnia scivisset & celare voluisset. Hanc ob causam repudiavit eam Herodes, ejusque filium de testamento suo expunxit, quod ejus, ut qui regnaturus esset, meminerit: socerum quoque suum Simonem Boëthi filium pontificatu abdicavit, & cum honorem ad Matthiam Theophili filium, natu Hierosolymitanum, detulit.

Mariamnem pontificis filiam dimittit Herodes filiumque ejus de testamento expungit.

Simonem pontificatum abrogat Herodes, & Matthiam facit pontificem.

3. Dum hæc fiunt, venit Roma Bathyllus Antipatri libertus: &, quæstione habita, deprehensus est venenum afferre, quod Antipatri matri & Pheroræ traderet, ut si prius in regem vires non habuisset, cum illo tollerent. Venerunt & Roma literæ ab Herodis amicis, consilio & rogatu Antipatri, in quibus insimulabantur Archelaus & Philippus, quasi patrem ob interemptos Alexandrum & Aristobulum vituperassent, eorumque miserescerent: seque jam à patre non aliam ob causam accersi dicerent, quam ut evocati ab eo similiter necarentur. obtinueratque ab amicis Antipater magnis largitionibus, ut sibi ad hæc operam suam commodarent. Quinetiam ipse Antipater de illis ad patrem scripsit, atrocibus eos onerans criminibus; & *sub finem* eos omnino excusat, juvenes esse dicens, eorumque verba ætati imputans. ipse interim decertabat contra Syllæum, & colendis primoribus incumbebat, & comparabat splendidis ornamentis ducentorum talentorum pretio. Mirum autem alicui videatur, quod septimum jam mensem tam multa adversus eum moverentur in Judæa, quorum ipse omnium ignarus esset. Verum in causa erat diligens itinerum custodia, atque hominum in Antipatrum odium: nemo enim erat qui suo periculo libenter vellet illius incolumitati consulere.

Archelaus & Philippus ab Antipatro accusantur.

ΚΕΦ. εʹ.

Κατάπλους Ἀντιπάτρου ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θάνατον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κυϊντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐπιμελείας διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

CAP. V.

Antipater Romā navigans ad patrem venit, atque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.

VII.

Ἡρώδης δὲ, Ἀντιπάτρου γεγραφότος πρὸς αὐτὸν, ὡς [f] τὰ πάντα ὃν χρὴ διαπεπραγμένος τρόπον ἥξοι ἐν τάχει, ἐπικρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπέστειλε, κελεύων [g] μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, [h] μὴ καί τι πάθοι παρὰ τὴν ἐκδημίαν αὐτοῦ· καὶ ἅμα τῆς [i] μητρὸς κατηγορῶν εἰς ὀλίγον,

HErodes verò, cum ei scripsisset Antipater, sese brevi omnibus rite confectis venturum, rescripsit, ira dissimulata, *cavere* jubens ne diu moraretur in itinere, ne quid sibi eo absente incommodi accideret: simulque leviter conquerebatur de ejus matre, promittens sese, postquam ille venisset,

Herodes scribit Antipatro ut redire maturet.

i Ταὐτὰ ἔλεγον,] Ita Bosb. & Vat. ταὐτὸ in reliquis.
k Τοῦ ——— βασιλέως,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.
l Ἴστωρ] Συνίστωρ ἁλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.
m Κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά.] Sic Bosb. κρύπτουσα π. in ceteris.
n Τὸν ——— διαθηκῶν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1 c. 29. §. 2. SPANH.
o Εἰς τὸ βασιλεύσειν] Ita plane Zonaras. si quis malit εἰς τὸ βασιλεύσειν μετ' Ἀντίπατρον, per me licet. εἰς ὃ βασιλεύσοι μετ' αὐτὸν, καὶ τῶν π. in Editis Aliisque. εἰς δὲ βασιλεύσει μ. ἐ. Hon. à prima manu. εἰ ὁ βασιλεύσαι [illegible], καὶ τῶν π. Vat. quo fere modo legisse videatur Epiphan. qui vertit, *filium autem ejus ex testamento delevit in ceteris permanente.* Est qui [illegible] legendum esse conjicit, è vestigiis Cod. Vat.
p Καθιστᾷ δὲ Ματθίαν] Καθίστη solus Vat. καθίστ L. B.
q Τὸν Θεοφίλου,] Τὸν τοῦ Θεοφ. Hon. à pr. m.
r Τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ,] Ita cum Bosb. δοῦναι τε τῇ αὐτοῦ in Editis Aliisque. δοῦναι τε τῇ ἑαυτοῦ Vat.
s Ἀφίκετο δὲ γράμματα] Ἀφίκοντο Bosb. Vat. & Hon.
t Γνώμῃ καὶ ὑπαγορεύσει Ἀντιπάτρου,] Illud γνώμῃ restitui consentientibus tribus MSS. (insuper Lugd. Bat.) & Epiphanio, qui vertit, *consilio Antipatri & dictatione.*
v Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου] Archelaus Herodis à Samaritide, & Philippus à Cleopatrâ Hierosolymitanâ filii, de quibus supra c. 1. §. 3. SPANH.
x Τῇ περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον,] Nota Græcismum pluries in Auctore hoc recurrentem. REL.
y Ἤδη γὰρ] Ἤδη καὶ [illegible] Bosb.
z Ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους] Ἀλλ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς [illegible] καταπεμφθέντας αὐτῶν γραμμάτων Vat. [illegible] hic loci habet Cod. Gall.
a Φάσκων αὐτοὺς μειράκια.] Φάσκων οὐ μειράκια [illegible] Vat.
b Κόσμους ——— διακοσίων.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 1. διακοσίων γὰρ ἀναλώματος [illegible] ταλάντων. SPANH.
c Ἀριστεύσας] Ἀξιοπρεπεῖς Bosb. Hon. Lugd. Bat. Vat. & Gall.
d Τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ] Τοσούτων Vat.
e Μῖσος τῶν ἀνθρώπων] Μῖσος τῶν ἀν. τὸ πρὸς Α. ὃ. γ. ἦν ὃς π. [illegible] τῆς ἐκείνου ἀσφαλείας κ. Vat.
f Τὰ πάντα] Τὰ πάντα ὃ χρὴ διαπεπραγμένος ἥξοι Vat.
g Μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν,] Μὴ [illegible] εἰς τὴν ὁδὸν Vat.
h Μὴ καί τι] Ita Bosb. μήτι Lugd. Bat. μήτοι in ceteris. HUDS. Gen. μήτοι· Vel μὴ καί τι· Edit. Basil. itidem μήτοι· SPANH.
i Μητρὸς κατηγορῶν εἰς ὀλίγον,] Μητρὸς αὐτοῦ Vat.

Καὶ

nisset, querelas illas missum facturum; atque modis omnibus amorem in illum præ se ferebat, ne quid ille suspicatus reditum ad ipsum non maturaret, sed *diutius* Romæ degens regno insidiaretur, & in ipsum etiam aliquid moliretur. Has literas accepit Antipater in Cilicia, cum quidem prius Tarenti eas accepisset quæ Pheroræ obitum declarabant: quem quidem obitum doluit, non Pheroræ amore, sed quia mortuus esset non interfecto patre, quod se facturum susceperat. Ubi autem ad Celenderim in Ciliciam venit, dubitare cœpit utrum in patriam ire deberet, matris ejectionem ferens iniquissime. Atque amicorum quidem alii suadebant ut exitum alicubi exspectaret, alii vero ut sine mora domum rediret: adventu enim suo crimen *matris* omne soluturum, at nunc una ejus absentia confirmatos esse delatores. Ab his persuasus oram solvit, appellitque ad portum nomine Sebastum, quem magno sumptu constructum in honorem Augusti Sebastum appellavit Herodes. Jam mala sua in conspectu habuit Antipater, utpote quod nemo ei obviam prodiret, salutaret nemo, ut in ejus discessu factum fuerat, cum quidem ei fausta omnia comprecati fuissent: quin è contra eum, nemine prohibente, exsecrabantur, putantes venire ad dandas de nece fratrum pœnas.

Antipater, Sebastum portum appulsus, male excipitur.

2. Erat eo tempore Hierosolymis Quintilius Varus, missus Saturnino successor ad gubernandam Syriam: veneratque Herodis rogatu, ut ei super præsentibus negotiis consilium daret. Atque his concilium habentibus, supervenit Antipater, ignarus totius negotii, & in palatium purpuratus adhuc intrat. Eum janitores ingredi sinunt, amicos excludunt. Tum vero ille turbari, quo redactus esset plane intelligens, præsertim cum à patre, ad quem salutandum accedebat, repelleretur, ei fratrum necem perpetratam & patris tentatam exprobrante, ac postridie Varum auditurum, & de toto negotio judicaturum *dicente*. Et ille quidem, tanto malo audito pariterque imminente, ad ejus magnitudinem animo distractus abiit, moxque ei occurrunt mater & uxor: (illa autem erat Antigoni filia, ejus qui ante Herodem regnaverat in Judæa) è quibus cum rem omnem rescivisset, sese ad causæ suæ defensionem præparavit.

Quintilius Varus Syriæ præfect.

3. Postero die consederunt in concilio Varus & rex, advocatis eò utriusque amicis, regisque consanguineis, & ejusdem sorore Salome, & iis qui crimen aliquod indicaturi erant, & iis de quibus habita fuerat quæstio, & matris Antipatri servis, qui paulo ante ejus adventum comprehensi fuerant, literas ferentes, quarum summa hæc erat: "Ne reveniret, patrem enim de tota re certiorem "esse factum, jamque hoc unum ei superesse per- "fugium, ut ad Cæsarem se reciperet, neve simul "cum ipsa in patris manus veniret." Cum autem Antipater sese patris ad pedes abjecisset, orasset-

Antipater judicio sistitur coram Varo.

[k] καθυστερῆσαι μέμψεις ἐπαγγελλόμενος τὰς πρὸς αὐτήν, ὁπότε ἐκεῖνος ἀφίκοιτο. παντί τε τρόπῳ φιλότητα τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνεδείκνυτο, δεδιὼς [l] μὴ καί τι ὑπονοήσας ὑπερβάλλοιτο μὲν ὁδοὺς τὰς πρὸς αὐτόν, τῇ δὲ Ῥώμῃ [m] ἐνδιατρίβων ἐφεδρεύοι τῇ βασιλείᾳ, καὶ δὴ [n] καὶ [o] διαπράξαιτό τι [p] αὐτῷ. τούτοις ἐν Κιλικίᾳ τοῖς γράμμασιν ἐπιτυγχάνει, τοῖς δὲ τὴν Φερώρου τελευτὴν διασαφοῦσιν, ἐν Τάραντι πρότερον· ὀδυνᾶς τε ποιεῖσθαι οὐκ εὐνοίᾳ τῇ Φερώρου, διότι δὲ μὴ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν τοῦ διαπραξάμενος, ὥσπερ ὑπέσχετο, ἀπέθανεν. περὶ δὲ [q] Κελένδεριν τῆς Κιλικίας γενόμενος ἐνεδοίαζεν ἤδη περὶ τοῦ οἴκαδε πλοῦ, δεινῶς τῇ ἐκβολῇ τῆς μητρὸς λελυπημένος. καὶ τῶν φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν τοῦτο προσμένοντα καραδοκεῖν [r] ἐπισχεῖν, οἱ δὲ μὴ διαμέλλειν τὸν οἴκαδε πλοῦν· λύσειν γὰρ παραγενόμενον αἰτίας πάσας, ὡς καὶ νῦν οὐχ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου ἀπουσίαν, ἰσχὺν τοῖς κατηγόροις ὑπάρχειν. τούτοις πεισθεὶς ἔπλει τε καὶ προσίσχει τῷ Σεβαστῷ λιμένι λεγομένῳ, ὃν κατεσκευάκει Ἡρώδης πολλῶν χρημάτων [s] ἐπὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος, καλῶν [t] Σεβαστόν. ἐν περιπτώσει δ᾽ ἦν Ἀντίπατρος ἤδη τοῖς κακοῖς, μήτε προσιόντος αὐτῷ μηδενός, μήτε προσαγορεύοντος, ὥσπερ ὅτε ἐξῄει μετ᾽ εὐχῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιφημισμάτων· τούς δ᾽ ἐναντιωτάταις ἀραῖς οὐκ ἐκώλυον αὐτὸν δέχεσθαι, ποινὴν τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτίνειν ὑπειληφότες.

β'. Ἐτύγχανε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [u] Οὐάρος [x] Κουιντίλιος, διάδοχος μὲν Σατουρνίνου τῆς ἐν Συρίᾳ ἀρχῆς ἀπεσταλμένος, [y] ἧκεν δὲ αὐτὸς τι σύμβουλος Ἡρώδῃ, περὶ τῶν [z] ἐνεστηκότων αὐτῷ δεηθέντι. καὶ αὐτῶν συνεδρευόντων, παρῆν ὁ Ἀντίπατρος οὐδενὸς αὐτῷ ἐπιστήμονος γεγονότος. εἴσεισι δὲ εἰς τὸ βασίλειον, ἔτι περιπορφυρίδας ἀμπεχόμενος. καὶ αὐτὸν μὲν δέχονται οἱ ἐπὶ θύραις, ἀνείργουσι δὲ τοὺς φίλους. ἐθορυβεῖτο δὲ ἤδη σαφῶς οἷ ἐληλύθει καταμαθών, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατὴρ αὐτὸν προσιόντα εἰς ἀσπασμὸν ἀπεώσατο, ἀδελφοκτονίαν τε ἐπικαλῶν καὶ βούλευσιν ὀλέθρου τοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ, πάντων τε ἀκροατὴν καὶ δικαστὴν ἔσεσθαι Οὐάρον τῇ αὔριον. καὶ ὁ μὲν τοιούτου κακοῦ ἅμα τε ἀκροαθέντος καὶ παρόντος τῷ μεγέθει περιφερόμενος ᾤχετο, ὑπαντιάζουσι δ᾽ [a] αὐτῷ ἔτι μήτηρ καὶ ἡ γυνή· αὕτη δὲ ἦν ἡ γενομένη Ἀντιγόνου παῖς τοῦ πρὸ Ἡρώδου Ἰουδαίων βεβασιλευκότος· παρ᾽ ὧν τὰ πάντα ἐκμαθὼν ἐν παρασκευῇ τοῦ ἀγῶνος ἦν.

γ'. Τῇ δ᾽ ἑξῆς [b] συνήδρευε μὲν Οὐάρος τε καὶ ὁ βασιλεύς, εἰσεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς βασιλέως, Σαλώμη τε ἡ ἀδελφή, [c] εἴ τε τινὲς μηνύσειν ἔμελλον, καὶ ὧν [d] τινὲς βάσανοι γεγόνασιν, δοῦλοί τε [e] μητρῷοι τοῦ Ἀντιπάτρου, μικρῷ πρότερον συνειλημμένοι ἢ ἐκεῖνον ἥκειν, ἐπιστολὴν φέροντες, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν γεγραμμένων ἦν, "μὴ [f] ἐπανιέναι, ὡς πάντων τῷ πατρὶ ἡκόντων εἰς [g] πύστιν, μόνην τε ἂν καταφυγὴν αὐτῷ λείπεσθαι Καίσαρα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ μὴ τῷ πατρὶ ὑποχείριον γενέσθαι." Ἀντιπάτρου δὲ προσπεσόντος τῷ πατρὶ πρὸς τὰ γόνατα, καὶ ἱκετεύοντος μὴ προ-

k Καθυστερῆσαι μέμψεις] Ita cum *Cod. Busb.* (ut ἀφυστερῆσαι μέμψεις in l. 1. *de B. J.*) καθίστασθαι in *Editis.* καθῆσθαι in *Vat.* καθίστασθαι *Gall.* & *L. B.* ἀναθέσθαι μέμψεις αὐτῷ ἐπαγγ. juxta *Zonaram.* HUDS. Αναθέσθαι αὐτῆς h. e. μέμψεις in narratione hujus facti. *Zonaras* p. 256. B. SPANH.

l Μὴ καί τι] *Gem.* μεταξὺ Vel μὴ καί τι. SPANH.

m Ενδιατρίβων] Vocem ἀτόπως, quæ post ἐνδιατρίβων erat in *Editis Aliisque*, ejiciendam censui auctoritate *Cod. Busb.* Quid in suo codice habuerit *Epiphanius*, conjiciat, cui lubet, ex ejus versione, *ne Romæ demorans aliquas sibi possibilitates paravet, & in regno Rom. muneris alicujus potens minister &c.*

n Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

o Διαπράξαιτό τι αὐτῷ] Διαπράξαιτο τι αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

p Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῇ.

q Κελένδεριν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 31. §. 3. ὡς δὲ εἰς Κελένδεριν κατεπλει &c. SPANH.

r Επισχεῖν,] *L. B.* ὑπισχεῖν.

s Επὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος,] Επὶ τιμῇ τοῦ K. *Busb.*

t Σεβαστόν.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

u Οὐάρος Κουιντίλιος,] Quintilius Varus, Præses Syriæ, Saturnini successor. vid. infr. c. 9. §. 5. SPANH.

x Κουιντίλιος,] Ita *Busb.* Κουιντίλιος in *Editis* omnibus. Κοιντίλιος *Vat.* Vide *Var. Lect.* ad alium hujus libri locum.

y Ηκεν δὲ αὐτὸς] Ηκεν δὲ καὶ αὐτὸς *Busb.* ἧκεν οὖν αὐτός τε *Hen.* & *Vat.*

z Ενεστηκότων] *L. B.* ἐνιστάντων. *Conjeçi* ἐνθυμεῖσθαι.

a Αὐτῷ ἔτι μήτηρ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* αὐτοῖ in reliquis, tam *Editis* quam *MSS.*

b Συνήδρευε μὲν Οὐάρος] Συνέδρευον *Zonar.*

c Εἴ τε τινὲς μηνύσειν] Εἴτ᾽ ἄτινες *Vat.* εἴτε εἴτινες *Lugd. Bat.*

d Τινὲς βάσανοι γεγόνασιν,] Vocem τινὲς non agnoscit *Vat.*

e Μητρῷοι] Nota matre adhuc vivente ita appellari. REL.

f Επανιέναι,] Επανιέναι *Hen.* & *Vat.* ἐπανιέναι *Busb.* & *Zonar.*

g Πύστιν,] Ita ex conjectura. πίστιν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conjecturam appellare ulterius non possumus; firmat enim Clariss. Viri sententiam optimus ille *Lugd. Bat.* HAV.

h Αἰ-

προδιεγνωσμένην καταστῆναι δίκην, ἀλλ' ἀκροάσεως [h] αὐτῷ γενομένης παρὰ τῷ πατρί, [i] ἀκέραιος μένειν δυναμένου, τοῦτον κελεύσας Ἡρώδης ἀπάγειν εἰς μέσον, « [k] αὐτὸς ὀλοφύρεσθαι τῶν παίδων τὴν πονηρίαν, ἐν οἷς πονήρας αὐτῷ τύχας [l] γενομένην, εἰς Ἀντίπατρον ἐμβαλεῖν αὐτὸ τὸ γῆρας. τροφάς τε καὶ παιδεύσεις ὡς παράσχοι αὐτῶν ἐξηγούμενος, καὶ πλούτου εὐκαιρίαν ἐν καιροῖς οἷς ἐθελήσειαν προσθείσας εἰς πάντα· ὧν οὐδὲν ἐπ' ἐμποδίσματι γενέσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἐπιβουλῇ τῇ ἐκείνων κινδυνεῦσαι τελευτᾶν, ὅπως τοῦ θᾶσσον δυσσεβῶς τὴν βασιλείαν παραλαβεῖν, ἢ φύσεως νόμῳ μετασχόντος, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ. τόν τε Ἀντίπατρον θαυμάζειν, ποίαν ἐλπίδι ἐπαρθεὶς θαρσήσειεν ἐπὶ τοιαύτης χωρεῖν μὴ [m] ἀποτραπείς. διάδοχον μὲν γὰρ ἀποφῆναι διὰ γραμμάτων τῆς ἀρχῆς, ζῶντος δὲ ἐπ' οὐδενὶ [n] μειονεκτεῖν, ἀξιώματός τε ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντήκοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόσοδον κομιζόμενον, δωρεὰν δ' εἰληφότα ὁδοῦ τῆς εἰς Ῥώμην τριακοσίων ταλάντων ἀριθμόν. ἐπικαλεῖν δὲ καὶ τὸν ἀδελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν προθέμενος, μιμητῇ γεγονότι· [o] εἰ δὲ μὴ [p] διὰ κενῆς τοιάνδε ἐπαγγελίας ἐπάγοντι αὐτῷ τῶν συγγενῶν. τὰ γὰρ πάντα οὐδαμόθεν ἀλλὰ μόνου τῇ ἐκείνου μεμαθηκότα, πρᾶξαι τὰ ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμένα γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς ἀπολύειν καὶ τὸν παντὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας αὐτοῖς καθισάμενον.»

δ. Ταῦθ' ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέγειν τι ἄπορος ἦν. καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς φίλος τε ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ πάντα συνδιαιτώμενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πράγμασιν ὃν πραχθεῖεν τρόπον παρατετευχώς, δεηθέντι τῷ βασιλεῖ τὰ λοιπὰ εἰπεῖν, [q] ἔλεγεν ὅσα ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων [r] ἐχόμενα ἦν. καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου κατὰ δικαιολογίαν πρὸς τὸν πατέρα τετραμμένου, καὶ ὅπως παραδείγματα τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς αἳ ὑπῆρχον αὐτῷ προφερόμενος, [s] ὡς μὴ ἄν ποτε γενέσθαι μὴ οὐκ [t] ἀρετῆς ἀξίῳ περὶ αὐτὸν γεγονότι· «καὶ γὰρ ὅπως προϊδεῖν δέησαι πάντων προβεβουλευκέναι σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἔδει χειρῶν πόνῳ τῷ [v] αὐτοῦ ἐκπεπρᾶχθαι τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν ἀλλαχόθεν ἐπιβουλῶν τὸν πατέρα ἐξελόμενον αὐτὸν ἐπιβουλευτὴν καταστῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν ἣν ἐπ' ἐκείνοις ἐμαρτυρεῖτο, κακίᾳ τῇ ἐπὶ τοῖσδε [x] μελλήσῃ ποιεῖσθαι. [y] καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος διάδοχον προαποδεδεῖχθαι, καὶ τῶν συναπολαυσομένων τιμῶν, αἳ εἰς τὸ παρὸν προσῆσαν, οὐκ ἐπικεκωλῦσθαι. εἰκός τε οὐκ εἶναι τὸν ἀπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ' ἀρετῆς ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μετὰ ψόγου καὶ κινδύνου ἐφίεσθαι τοῦ ὅλου, ἄδηλον εἰ [z] δυνάμενος περιγενέσθαι· καὶ ταῦτα τεθεαμένον τὴν ζημίαν τῶν ἀδελφῶν, καὶ μηνυτὴν

que ne quidquam de se ex præjudicata opinione decerneret, sed sibi audientiam faceret pater, ut qui integer mansurus sit & incorruptus; Herodes, eo in medio collocari jusso, * "de filiis suis conqueri aggreditur, per quos tot infortunia perpessus, in senectute incidisset in improbitatem "Antipatri. Deinde memorabat, quantum curæ "illis educandis instituendisque impenderit, quantumque divitiarum opportune illis, quandocunque voluerint, ad omnia suppeditarit, quibus se "nihil profecisse quo minus insidiis illorum in vitæ discrimen adduceretur; ut citius quam fata "sinerent, aut quam jure liceret paterve vellet, "scelerate regnum arriperet. Sibique mirum videri ajebat, qua spe elatus Antipater, quave audacia fretus eo usque procedere non dubitârit. "Successorem enim imperii jam scripto testamento designatum fuisse, sibi quoque viventi nec "dignitatis splendore nec potestatis amplitudine "cedere, talenta etiam quinquaginta, proventum "in singulos annos, tulisse, cumque Romam proficisceretur, dono accepisse talenta trecenta in "viaticum. Quin & ipsi objiciebat, quod fratrum, si quidem eorum, ut qui improbi essent, "accusationem instituisset, imitator exstiterat: sin "vero ut qui boni fuissent, quod inique adversus "tales consanguineos criminationes ad se attulerat. Se enim nec comperisse de iis quicquam nisi ejus indicio, nec quicquam eorum quæ perpessi sunt statuisse nisi ex illius sententia & con-"silio: quos ipsum omni crimine absolvere, quippe parricidii illorum hæredem constitutum.

Ab Herode accusatur.

4. Hæc dicenti Herodi obortæ lachrymæ finem dicendi fecere. Atque Nicolaus Damascenus, qui & regi amicus erat & convictor prope quotidianus, & plerisque suis rebus, quemadmodum agebantur, interfuerat, cum eum rogasset rex ut reliqua adderet, quæ pertinerent ad criminum probationem & redargutionem persequebatur. Tum Antipater, ut causam suam defenderet, ad patrem conversus, & quæcunque essent paternæ in eum benevolentiæ exempla percurrens, honores ipsi habitos enumerabat, qui nunquam ei obtigissent, nisi sua in ipsum pietate eos promeruisset: "se enim "quæcunque providenda erant solerter prospexisse, & sicubi res manuum operam postularet suo "labore omnia confecisse; atque haud verisimile "esse, ut qui patrem aliorum ab insidiis eripuerit, "ipse ei insidiaretur, & virtutem, quam in iis opprimendis ostenderat, malitia, hujusmodi facinora comitante, obscuraret. præsertim cum jam "ante, nemine vetante, regni successor declaratus "fuerit, & in partes venerit honorum quibus in "præsens tempus fruitur. atque haud consentaneum esse, ut qui rerum omnium dimidium sine "periculo & cum dignitate teneret, totum cum "infamia & discrimine cupide appeteret, dum in "incerto sit an obtineri possit: maximeque, postquam vidisset quam gravia perpessi sunt fratres; "quo-

Nicolaus Damascenus Antipatri crimina exaggerat.

Antipatri defensio.

h Αὐτῷ γενομένης] Fuit cum putarem aut legendum esse αὐτῷ, aut αὐτοῦ.

i Ακέραιος] Forte ἀκεραίου. COCC.

* De ——— perpessus,] Potius, suam ipsius in liberis procreandis fortunam deflevit, per quos tot calamitates perpessus &c. IBBETSON.

k Αὐτὸς ὀλοφύρεσθαι τὴν παίδων] Herodis Oratio ad Quintil. Varum; infra ἁλωσ. lib. 1. c. 32. § 1. SPANH.

l Γενομένην, εἰς Ἀντίπατρον] Γενομένην, ... in reliquis cum Vat. consentiens) ... in Epiphanii versione, quod tales illi filios habere contigisset, per quos fortuna tales exsurgerent, aut unde tantam divinitatis indignationem comparaverit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset.

m Αποτραπείς.] Ita cum Cod. Vat. (& L. B. nisi quod ibi legatur ἀποτραπείη) ... in reliquis.

n Μειονεκτεῖν,] Ita cum Cod. Vat. πλεονεκτεῖν in cæteris.

o Εἰ δὲ μὴ] Deest in L. B.

p Διὰ κενῆς] διακενῆς, teste Suida, ἀντὶ τοῦ ματαίως exponitur apud Græcos Bibliorum Interpretes, in Ps. 24. v. 3. atque ita hic loci διὰ κενῆς accipio.

q Ελεγεν ὅσα ἀποδείξεων] Illud ἔλεγεν è Cod. Bod.

r Εχόμενα ἦν.] Supplendum forte παρεσκεύαζε. COCC.

s Ως μὴ ἄν] Voculas ἂν μὴ restitui è Cod. Vat.

t Αρετῆς] Forte ἀρετῇ. COCC.

v Αὐτοῦ] Ita MSS. Gra. αὐτῷ.

x Μελλήσῃ ποιεῖσθαι.] Ita lego ex conjectura. (emendavit quoque ita Cocceius) ... in Editis & MSS. Forsan & καὶ ante ἀφανίζοντα & ἐπὶ ante τοῖσδε commode satis abesse possunt.

y Καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος] In Græcis omnibus, καίτοιγε τοῦ ... Verum cum ... vox nihili sit, aut βασιλεύοντος aut βασιλείας reponendum censeo, fretus auctoritate Epiphanii, qui vertit, præsertim, cum successor regni fuisset ostensus &c.

z Δυνάμενος] Forte δυνάμενον. COCC.

* Quam

"quorum ipse, cum forsan delituissent, index erat "& accusator, itemque supplicii autor, quamprimum nefarii in patrem sceleris convicti fuerunt. "Atque illae quidem, in quas domi venerat, contentiones argumento esse, quam sincera fide & "benevolentia in patrem se gesserit. Quae vero "Romae egerit, testatissima esse Caesari, * quem "aeque difficile sibi est ac Deum ipsum fallere & decipere: quibus fidem faciunt literae ab eo missae, "quas periniquum esse hominum, id sibi proponentium ut seditionem turbasque moverent, calumniis posthaberi, ad quas magna ex parte confingendas otii abunde nactos esse inimicos, dum "ipse abesset, quod se praesente nunquam habere "potuerint." Quinetiam in quaestiones invehebat, quibus factum est ut falsa dicerentur, quasi ea esset vis necessitatis ut homines ei subjectos adigeret ad multa loquenda in dominantium gratiam: tandemque sese in quaestionem offerebat.

5. Cum ex his dictis mutatio facta esset totius consessus, (miserebat enim eos valde Antipatri, qui obsoleto vultu magnam vim lachrymarum profundebat, adeo ut ejus etiam adversarii misericordia commoverentur; immo & ipsum Herodem jam flecti apparebat, licet id animadverti nollet) Nicolaus orationem à rege coeptam atrocius persequens, argumenta omnia ad accusationem firmandam, quae ex quaestionibus aut testium fide haberi poterant, densabat. "Imprimis vero regis "virtutem praedicabat, & merita in bene educandis instituendisque liberis, quorum ille non modo fructum perciperet nullum, sed inde in alias "ex aliis incideret calamitates. Neque tamen adeo se mirari priorum filiorum temeritatem: fuisse enim juvenes, & à malis consultoribus corruptos, ut majori quam oporteret fruendi imperii "festinatione à naturae legibus desciscerent. At "Antipatri stupendum plane scelus, quem tot patris merita non flexerint, venenati in morem animantis, nisi quod hujus quoque generis feritas "aliquid creditur benefactis emolliri; nec *fratrum* "quidem miseranda exempla absterruerint, quo "minus eos imitaretur obfirmato in duritatem "animo. Atqui tu ipse, *inquit*, ô Antipater, index "fuisti facinoris fratrum, tu argumenta suppeditasti, tu in convictos ut animadverteretur fecisti. "Nec id culpamus quod in illis iram satiasti: sed "hoc miramur te tam subito aemulatum ipsorum "improbitatem: & hinc discimus quae fecisti antea, in iis propositam tibi fuisse non salutem patris, sed fratrum perniciem, dum insectando scilicet ipsorum malitiam id consequutus ut patris "amans filius crederis, majores inde vires & audaciam ad scelus aggrediendum sumeres. id quod "docet res ipsa. Item & fratres sustulisti ob ea "quae illos nequam factos redargueras: at conscios "& adjutores eorum non dedidisti, ut facile omnibus appareat, te tacito cum his foedere inito "accusationem ingressum, eo nimirum animo ut "solus parricidii compos fieres, & ex duabus con-

Nicolaus Damascenus accusationem ab Herode coeptam prosequitur.

"μὲν καὶ κατηγορητὴς γενόμενος λανθανόντων δυναμένων, "κολάζειν τι ἐπεὶ φανεροὶ κατέστησαν πονηροὶ περὶ "τὸν πατέρα ὄντες. καὶ τάδε μὲν αὐτῷ τῆς σπουδῆς ἐγκεκριμένων παραδείγματα εἶναι, τῆς ἀκεραίου εὐνοίας πρὸς "τὸν πατέρα πεπολιτευμένον. τὰ δ᾽ ἐπὶ Ῥώμης μάρτυρα εἶναι Καίσαρα, ἴσως τοῦ Θεοῦ ἀπατηθῆναι "[a] οἱ ὄντα. ὧν πίστιν εἶναι τὰ ὑπ᾽ ἐκείνου γράμ-"ματα ἐπεσταλμένα, ἃ οὐ καλῶς ἔχειν ἰσχυροτέρας "εἶναι τὰς διαβολὰς τῶν στασιάζειν αὐτὰς προθεμένων, τὰς πλείους ἀποδημίᾳ τῇ αὐτοῦ συντεθῆναι "σχολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐγγινομένης, ἣν οὐκ ἂν αὐτοῖς "ἐπιδημοῦντος παραγενέσθαι." Διαβάλλοντος δὲ καὶ τὰς βασάνους εἰς ψευδολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φύσιν ἐχούσης διδάσκειν τοὺς ὑποπεσόντας ἡδονῇ τὰ πολλὰ τῶν ἐφεστηκότων λέγειν, [b] καὶ παρέχοντος αὐτὸν εἰς βάσανον.

ε´. Ἐπὶ τούτοις τροπῆς τοῦ συνεδρίου γινομένης· σφόδρα γὰρ ᾤκτειραν τὸν Ἀντίπατρον, δακρύοντά τε καὶ [c] αἰκίαις τοῦ προσώπου χρώμενον, ὥστε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δι᾽ αὐτὸν κατελεῆσαι, [d] φανερὸν δὲ καὶ Ἡρώδην ἤδη καμπτόμενόν τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βουλόμενον ἔκδηλον εἶναι· Νικόλαος δεξάμενος οἷς τε ὁ βασιλεὺς κατῆρξεν [e] λόγοις, μειζόνως ἐνδεινῶν, καὶ ὅσα ἐκ βασάνων ἢ μαρτυριῶν συνῆγε [f] τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος. "μάλιστα δὲ τὴν ἀρετὴν ἐπὶ πολὺ ἐξηγεῖτο τοῦ βασιλέως, "[g] ἥνπερ εἴς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρησάμενος τῶν "υἱέων, [h] οὐδαμόθεν εὕροιτο συμφόρον αὐτήν, περι-"πλαίων ἑτέροις ἀφ᾽ ἑτέρων. καίτοιγε οὐχ οὕτως θαυ-"μάζειν τῶν προτέρων τὴν ἀβουλίαν· νεώτεροι γὰρ καὶ "κακίᾳ συμβούλων διεφθαρμένους ἀπελαῦσαι τὰ τῆς "φύσεως δικαιώματα, ἀρχῆς [i] θᾶσσον ἢ χρεὼν μεταποιεῖσθαι σπουδάσαντας. Ἀντιπάτρου δ᾽ ἂν δικαίως τὴν "[k] μιαρίαν καταπλαγῆναι, μὴ μόνον ὑπὸ τοῦ πατρὸς "[l] εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν ὥσπερ τὰ ἰοβόλα τῶν "ἑρπετῶν μὴ μαλαχθέντος, καίτοιγε κἀκείνοις πρὸς "ἐγγινομένης μαλακίας τοῦ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας, ἀλλὰ "μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸ ἐν μιμητὴν "αὐτῶν καταστῆναι τὸν ὠμότητος ἐμποδὼν γενόμενος. καί-"τοιγε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μηνυτής τε ὢν "τολμηθέντων αὐτὸς ἦς, καὶ ἐρευνητὴς τῶν ἐλέγχων, καὶ "κολαστὴς [m] τῶν πεφωραμένων. [n] καὶ οὐ τῆς ἐπ᾽ ἐκείνοις "ἐγκαλοῦμεν θυμῷ χρήσασθαι μὴ ἐλλείποντος, ἀλλὰ τῆς μι-"μήσεως τὴν ἀσέλγειαν [o] αὐτῶν σπουδάσαντος ἐκπε-"πλήγμεθα, εὑρίσκοντες [p] κἀκεῖνα οὐκ ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ "τοῦ πατρὸς, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραγμέ-"να, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ᾽ αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι "πεπιστευμένος, ἀδεεστέραν ἐπ᾽ αὐτῷ κακουργεῖν παρα-"λάβοις δύναμιν. ὃ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις παρέστησας. [q] ἅ-"μα γὰρ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀνῄρεις ἐφ᾽ οἷς ἤλεγχες πονηροὺς "γεγονότας, καὶ τοὺς ὁμοπραγήσαντας αὐτοῖς οὐχ ὑπεδί-"δους, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθιστὰς ὡς καὶ συνθήκη πρὸς "αὐτοὺς κατὰ τοῦ πατρὸς ποιησάμενος, [r] ἐπὰν εἵλου κατη-γορεῖν,

* *Quem ——— deciperet*] Inseruimus vocem *sibi*, nam Graeca ad docent atque postulant. HAV.

a Οἱ ὄντα.] *Editiones* Vulgatae οἷόν τε ὄντα Epiphan. *quem juxta ac Deum fallere nemo posset. Lugd. Bat.* οἱ ὄντα unde conjiciebat Cl. *Coccejus* legi debere οἷον ὄντα. Posset alius inde facere ἀνοίοις ὄντα, verum nullum mihi subest dubium, quin ei vera sit lectio, non intellecta, quod non adverterint in dandi casu, ut plus semel, ab Auctore nostro usurpari. HAV.

b Καὶ παρέχοντος] Paulo aliter legit & distinguit *Busb.* ad hunc scilicet modum; καὶ τέλος παρέχοντος ἑαυτὸν εἰς βάσανον. ἐπὶ τούτοις τροπῆς τοῦ συνεδρίου γέγονε. σφόδρα γὰρ &c. dein Ἰουδαίοι εἶναι. ὁ δὲ Νικόλαος &c. atque ita fere legisse & distinxisse visus est *Epiphanius*.

c Αἰκίαις τοῦ προσώπου χρώμενον.] Ἱκετείᾳ τοῦ πρ. *Vat.*

d Φανερὸν δὲ καὶ Ἡρώδην ἤδη] Φανερὸν δὲ ἤδη καὶ Ἡρώδην εἶναι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

e Λόγοις,] Παλιλογεῖ post λόγοις addunt *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

f Τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος.] Mallem εἰς ἀπόδ.

g Ἥνπερ εἴς τε] *L. B.* ἣν περὶ ....

h Οὐδαμόθεν ——— ἑτέρων.] Quarum rerum labor in nullo ei profuisset ac commodo in aliis ab aliis calamitatibus irruenti *Rufinus*. SPANH.

i Θᾶσσον ἢ χρεὼν] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἢ χρεὼ *Coccejus*. θᾶσσον ἢ χρεὼν μετ. in *Editis Aliisque*.

k Μιαρίαν καταπλαγῆναι,] Μανίαν *Vat.* & *Epiphan.*

l Εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν] Εὐεργετηθέντα *Vat.*

m Τῶν πεφωραμένων.] Vocula τῶν non agnoscit *Vat.*

n Καὶ οὐ τῆς ἐπ᾽ ἐκείνοις] Eo modo *Vat.* καὶ οὐ τῆς ἐπ᾽ ἐκ. in *Editis Aliisque*.

o Αὐτῶν σπουδάσαντος] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

p Κἀκεῖνα οὐκ ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ τοῦ πατρὸς,] Κρινόμενοι οὐκ ἐπ᾽ ἀσφ. *Vat.*

q Ἅμα γὰρ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς] In *Cod. Vat.* ἅμα γὰρ καὶ ο.

r Ἐπὰν εἵλου κατηγορεῖν,] Ἐπὰν εἶπε *Vat.* ἐπειδὴ *L. B.* ἐπειδὴ *Coccejus*.

a Ὅν

"γερῶν, βουλόμενος σὺ τὴν ἐπιβουλὴν τῆς πατροκτονίας
"κερδαίνειν κατὰ μόνας, καὶ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσύνην καρ-
"πούμενος, πρέπουσαν τῆς σῆς ἀξίαν. Φανερῶς μὲν γὰρ κατὰ τῶν ἀδελ-
"φῶν, ἐφ' ᾧ καὶ ἠγάλλου ὡς ἐπὶ τοῖς μεγίστοις, καὶ ἦν ἄξιον οὕτω
"φρονεῖν, εἰ δὲ μή γε, σὺ χείρων οἷς κρυπτὸν δόλον κα-
"τὰ τοῦ πατρὸς συνετίθεις, ἐκείνους μὲν, οὐχ ὡς τῷ
"πατρὶ ἐπιβεβουλευκότας μισῶν, οὐ γὰρ ἂν ἐξώκειλας
"αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν παραπλησίαν, ἀλλ' ὡς
"διαδόχους τῆς ἡγεμονίας σοῦ δικαιότερον ἂν γενομένους·
"τὸν δὲ πατέρα ἐπισφάζειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα
"θᾶσσον ὡς ἐκείνων ἐπικατεψευσμένων μὴ ἐλεγχθῇς,
"καὶ ἂν αὐτὸς δίκας παρασχεῖν ἄξιος γένοιο, πο-
"τὴν παρὰ τοῦ δυστυχοῦς εἰσπράξειας πατρὸς, ἐπι-
"νοῶν πατροκτονίαν οὐ κοινὴν, ἀλλ' οἵαν μέχρι νῦν
"οὐχ ἱστόρησεν ὁ βίος. οὐχ υἱὸς γὰρ μόνον πατρὶ ἐπε-
"βούλευσας, ἀλλὰ καὶ φιλοῦντι καὶ εὐεργετηκότι, κοι-
"νωνὸς τῆς βασιλείας ἐν τοῖς ἔργοις καὶ διάδοχος
"προφανθεὶς, καὶ τὴν μὲν ἡδονὴν τῆς ἐξουσίας ἤδη
"προλαμβάνειν μὴ ἐπικεκωλυμένος, ἐλπίδα δὲ τὴν
"εἰσαῦθις γνώμῃ τοῦ πατρὸς καὶ γράμμασι προησφα-
"λισμένος. ἀλλ' οὐχ ἄρα τῇ Ἡρώδου ἀρετῇ τὰ
"πράγματα, γνώμῃ δὲ καὶ πονηρίᾳ ἐκρίνεις τῇ ἑαυ-
"τοῦ, βουλόμενος τοῦ πάντων σοι παραχωροῦντος πα-
"τρὸς καὶ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· καὶ ὃν προσεποιοῦ
"τοῖς λόγοις σώζειν, τοῖς ἔργοις τοῦτον ἀφανίσαι ζητῶν,
"καὶ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθεστάμενος, ἀλλὰ καὶ
"τὴν μητέρα ᾧ ἐπινοεῖς ἐμπιπλὰς, καὶ στασιάζων τὴν
"εὔνοιαν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τολμῶν θηρίον ἀποκαλεῖν τὸν
"πατέρα, παντὸς ἑρπετοῦ χαλεπωτέραν τὴν διάνοιαν
"κατεσκευασμένος, καὶ τὸν ἐκείνων ἰὸν ἐπὶ τοὺς συγγενεστάτους
"καὶ τοὺς ὑπὸ τοσούτοις εὐεργέτας παρεκάλεσας ἐπὶ συμμα-
"χίαις φυλακαῖς, καὶ τέχναις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν φραξά-
"μενος κατὰ τοῦ γέροντος, ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης σοῦ τῆς δια-
"νοίας μῖσος τὸ ἐγκεκρυμμένον παραστῆσαι. καὶ νῦν ἐλήλυθας
"μετὰ βασάνους ἐλευθέρων οἰκετῶν ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ διὰ
"σὲ γεγονυίας, μηνύσεις τῶν συνωμοτῶν, ἀντιλέγειν τῇ
"ἀληθείᾳ σπεύδων, καὶ οὐχὶ μόνον τὸν πατέρα ἀναιρεῖν
"μεμελετηκὼς ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἤδη καὶ νόμον τὸν
"κατὰ σοῦ γεγραμμένον, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Οὐάρου, καὶ τοῦ
"δικαίου τὴν φύσιν. οὕτως ἄρα τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς
"ὡς καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ ψευδεῖς λέγειν τοὺς
"βασάνους τῶν προβεβασανισμένων, ἵν' οἱ μὲν ῥυσάμενοί σε
"τὸν πατέρα ἐκκριθῶσι τοῦ ἀληθεύειν· οἱ δὲ σοὶ βα-
"σάνοις δικάσει ποτέ; οὐ ῥύσῃ Οὐάρε τὸν βασιλέα ἐκ ἐπη-
"ρείας τῶν συγγενῶν; οὐδὲ ἀνελεῖς πονηρὸν θηρίον, ἐπ'
"ὀλέθρῳ μὲν τῶν ἀδελφῶν εὔνοιαν προσποιούμενον τοῦ πα-
"τρὸς, ἔνθα δὲ μέλλει κατὰ μόνας ταχέως ἀποίσεσθαι τὴν
"βασιλείαν, πάντων αὐτὸ θανασιμώτατον ἀναφαινόμε-
"νον; γνοὺς ὅτι πατροκτονία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τῆς
"φύσεως καὶ τοῦ βίου, πεφυκέναι οὐδὲν ἧττον ὡς τοῦ βε-
"βουλευμένου· καὶ ὁ μὴ κολάζων ἀδικεῖ τὴν φύσιν.

ς'. Προσετίθει ἤδη τὰ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου, ὅσαπερ αὐτὸς

"certationibus duplicem, sed utramque tuo di-
"gnam ingenio, perciperes voluptatem. palam
"quidem confectis fratribus, quo nomine, tan-
"quam rem præclare gessisses, ultro gloriaris, &
"merito quidem, sin minus, tu illis pejor, qui
"clam patris vitæ insidiatus es, illos, non quod
"patri moliti essent necem, odio habens, (nam si
"id esset non te obligasses eodem crimine) sed
"quod regni hæredes essent justiores: patrem au-
"tem interficere voluisti, scilicet fratribus super-
"additum, ut periculum effugeres, ne quæ in eos
"calumniatus es celeriter detegerentur, & quæ tu
"meritus es supplicia ea de infelici patre exigeres,
"repertor non vulgaris parricidii, sed quale hacte-
"nus ignorat *hominum* vita. Non enim tantum
"patri filius insidiatus es, sed & amanti te, bene-
"ficiis ab eo affectus, re ipsa jam particeps regni,
"& successor etiam designatus, immo & volupta-
"tem imperii jam ante capere nequaquam prohi-
"bitus, spe futuræ possessionis certissima præmu-
"nitus, conscripta patris voluntate. At tu non He-
"rodis bonitate, sed pravitate ingenii tui res me-
"tiebaris, id agens, ut patri indulgentissimo par-
"tem quæ ei restabat de imperio auferres, & cu-
"jus conservator volueras dici, eum reipsa cona-
"reris interficere: ac quasi non satis esset temet
"malum esse, matrem etiam tuis pessimis consiliis
"implesti, atque fratrum concordiam dissociasti;
"ac deinde patrem feram appellare ausus es, ipse
"pessimos serpentes exsuperans feritate animi, un-
"de illud virus in proximos sanguine & tantorum
"tibi bonorum auctores in promptu esset, stipato
"satellitiis, armato * astubus, nec virorum tantum
"sed & mulierum adversus senem, quasi tuus ille
"odio tam injusto infessus animus ad maleficia non
"sufficeret. Et nunc apparere hic audes, ut post
"tortos homines, liberos, servos, viros, feminas,
"tuam unius ob causam, post tot indicia eorum
"qui tecum conspiraverant, veritatem oppugnes:
"quasi quod patrem rebus humanis voluisti exi-
"mere parum sit, nisi insuper evertas legem in te
"scriptam, & Vari æquitatem, & ipsam vim ju-
"stitiæ. Itane tuæ confidis audaciæ & impuden-
"tiæ, ut etiam tormentis temetipsum subjici ve-
"lis, dum prius habitis quæstionibus fidem detra-
"his, ut illi scilicet, qui patrem tuum salvum vo-
"luerunt, mendaces habeantur, illis vero credatur
"quæstionibus quas tu rexisti? Quando regem li-
"berabis, Vare, à consanguineorum injuriis? quan-
"do exstingues portentum illud hominis, eum di-
"co qui in fratrum perniciem patris amorem si-
"mulavit, ac deinde cum solus brevi regno esset
"potiturus, fata ejus maxime omnium præcipi-
"tare voluit? Scis quippe parricidium in omnem
"ferri injuriam, † & naturæ pariter ac vitæ ho-
"minum esse infestum, nec ideo minus esse *parri-
"cidium* quia tantummodo cogitatum; & qui non
"punit, naturæ ipsi facere injuriam.

6. Addidit super hæc *Nicolaus* de matre Anti-pa-

Multa præterea contra Antipatrum addidit Nicolaus.

s Οἷς κρύπτων] *L. B.* ὃς κρυπτὸν.
t Συνετίθεις,] Συνέθου *Vat.* & *L. B.*
v Αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν] Αὐτὸς deest *Vat.* & *L. B.* *Cocceius* vero αὐτοῖς delet: mox αὐτὰ pro αὐτοῖς malit Cl. *Lowthius*. Forsan καὶ αὐτοῖς legendum, aut συνεξώκειλας αὐτὸς αὐτοῖς.
x Θᾶσσον] In *Editis* θᾶττον, sed θᾶσσον malui cum Cl. *Lowthio*. *L. B.* θᾶττον.
y Ἐπικατεψευσμένων] *L. B.* ἐπικαταψευσάμενος.
z Γένοιο] Γένοιο & mox εἰσπράξειας *Bud.*
a Εἰσπράξειας] *L. B.* εἰσπράξεις.
b Σεσαυτὸν] *L. B* in *Marg.* ἐπεσαυτὸν. unde *Cocceius* legit ἐπεσαυτὸν, sed ego nihil mutandum esse censeo. HAV.
c Ὡ ἐπινοεῖς] *L. B.* δι' ἐπινοίας
* *Astubus*,] Vocem illam vix probo. IBBETSON.
d Παραστῆσαι] *L. B.* παρασχεῖν.
e Νόμον τὸν κατὰ σοῦ] Inseritur τὸ ex *L. B.* HAV.
f Τῇ —— ψευδεῖς] Illa τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς ὡς καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ è *Cod. Vat.* deprompta, & à *Veteri Interprete* confirmata, in textum recepimus. HUDS. Agnoscit eandem laciniam *Lugd. Bat.* sed ibi πεποιθὼς legitur pro πεποιθώς.
g Δικάσει ποτέ;] Ita *Vat.* *L. B.* δικάζει ποτέ. Δικάσειας in *Editis Aliisque*.
h Ἀνελεῖς] Deest in *L. B.*
† *Et* —— *infestum*,] Est qui vertit, *neque minus naturæ ac vitæ hominum esse infestum, quam ei qui exitium molitur.*
i Γνοὺς —— βεβουλευμένου] Vetus; sciat quod parricidium communis injuria est & naturæ ipsius & totius vitæ hominum, neque minus facinorosus reputandus est qui cogitaverit, tametsi eum effectum non contigerit adipisci. Græca forte sic legenda. πατροκτονία κοινὸν ἐστι ἀδίκημα καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, πεφυκυῖα πατροκτονία οὐδὲν ἧττον τοῦ βεβουλευμένου ὡς τοῦ ἀπειργασμένου. COCC.
k Πεφυκέναι οὐδὲν ἧττον] *L. B.* τὴν πεφυκυῖαν πατροκτονίαν οὐδὲν ἧττον &c. sed puto esse scholion. HAV.
l Ἤδη] *L. B.* ἤδη.

m Κα-

patri nonnulla, quæ illa garrulitate muliebri effutierat, consultos vates, & sacra facta quibus rex devoveretur; & quæ in Pheroræ uxores Antipater in vino atque amoris æstu proterve fecerat; tum vero repetiit quæ tormentis comperta erant: multa autem & varia erant, & quæ testes partim præmeditati partim ex tempore eoque certiora responderant. Homines enim, etiam si quid metu Antipatri, cujus facinora scire non refugerant, silentio premebant, cum viderent ipsum criminationibus eorum, * qui accusare cœperunt, obnoxium, & fortunam, quæ multa ei olim indulserat, manifesto illum inimicis, qui insatiabili in eum odio flagrabant, tradentem, tunc omnia prodebant. Præceps autem actus est *suum in exitium*, non adeo illorum inimicitiis qui ad accusandum aggressi sunt, ac magnitudine ausorum & scelerum quæ excogitavit, malevolentiæque in patrem fratresque; & quod domum *paternam* seditione & mutuis cædibus impleverat, nec odia justa exercens, nec amicitiam ex benevolentia colens, sed prout in rem suam fore videretur. Quæ omnia cum jamdudum multi observarint, (qui scilicet optime comparati erant ad judicandum de rebus, quod & ira non accensi facta suffragiis suis confirmarunt) atque antea prohibiti fuerint de iis gravius queri, quam primum tuto licuit, cœperunt pro se quisque ea proferre quæ scirent. Cumque varia criminum afferrentur indicia, quæ neque redargui neque falsitatis convinci potuerunt, quod neque ad regis gratiam plerique loquerentur, neque illis objici posset quod periculi metu silentio quidquam texerant; damnarunt *omnes* nefaria facinora, & Antipatrum non tam ob patris securitatem quam suam nequitiam omni supplicio dignum censuerunt. Multa etiam à multis, qui non interrogati erant, dicebantur, ita ut, licet Antipater callidissimus esset mendaciorum artifex frontisque perfrictissimæ, tamen nec respondere ad hæc aut omnino hiscere auderet. Postquam autem Nicolaus & dicere & dictorum probationes afferre desierat, jussit Antipatro Varus, ut semet ad criminationes depellendas accingeret, si quid paratum haberet, quo se non teneri criminibus quorum accusabatur, ostenderet; valde enim & se optare, scireque patrem quoque idem velle, ut in maleficio non deprehendatur. Ille vero, pronus humi jacens, Deum omnesque appellabat ut testatum fieret, se nulli culpæ affinem esse, aut ut manifestis signis ostenderetur se nihil adversus fratrem molitum fuisse. Solent nimirum omnes quibus deest virtus, cum scelus aliquod aggrediuntur, quasi Deum rebus humanis præsentem adesse negassent, suopte arbitrio ad agendum ferri: ubi vero deprehensi in judicii periculum venerint, Deum testem invocando *conari* omnia *contra se allata* evertere. id quod & Antipatro accidit. Postquam enim nefa-

Antipater ab universis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater manifestissimis indiciis convictus Deum invocat.

τινας ἦν [m] κυφολογίᾳ γυναικείως εἰρημένα, μαντεῖαί τε καὶ θυσίαι ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονυῖαι, καὶ ὁπόσα μετὰ τῆς Φερώρα γυναικῶν Ἀντίπατρος ἐσέλγηνε μετὰ οἴνου καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τά τε βασάνοις ταῖς ἀνακρίσεσι καὶ ὁπόσα μαρτυριῶν ἐχόμενα· πολλὰ δὲ καὶ παντοῖα ἦν, τὰ μὲν προεσκεμμένα, τὰ δὲ πρὸς τὸ ὀξέως ἀπαγγέλλεσθαί τι καὶ βεβαιοῦσθαι ἐφευρημένα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὶν [n] εἴ τι κατὰ φόβον τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ διαδρασόμενοι [o] τὰ αὐτοῦ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ἐπιβατὸν τῆς κατηγορίας τῆς ἐξ ἄλλων γεγονότα, καὶ τὴν ἐπὶ πολλὴν αὐτοῦ συστᾶσαν τύχην προφανῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς παραδεδωκυῖαν, οἳ καὶ ἀπλήστως μίσους τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐνεφορούμενοι, [p] [τότε πάντα ἐξέφερον.] κατέσπευδε δὲ [q] οὐ τοσοῦτον ἔχθρα τῶν ἐπικεχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθει τόλμης ὧν [r] ἐπενόησε κακῶν, καὶ δυσμενείας τῆς πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, στάσεως καὶ ἀλληλοφθοριῶν ἀναπεπληκὼς τὸν οἶκον, καὶ μήτε μίσει κατὰ δίκην μήτε φιλίᾳ δι' εὔνοιαν χρώμενος, ἀλλ' ὡς μάλιστα αὐτῷ συμφέρειν. ὧν ἀπ' ὀλίγου ἐκ πλείονος αὐτοῖς οἱ πολλοὶ προεωρακότες, οἵπερ δὴ μάλιστα ἀρετῇ κρίνειν πεφύκασιν ἐπὶ τοῖς πράγμασι, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς [s] ἀπηλλαγμένους ἐπιψηφίζειν τοῖς γεγενημένοις, [t] καὶ καταβοὰς ἐν τοῖς πρὶν εἰρχθέντες ποιεῖσθαι, παραγενομένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὁπόσα εἰδεῖεν. πολύτροποί τε κακῶν ἀποδείξεις ἦσαν, οὐδαμόθεν ψευδεῖς αἰτίαν ἐγκαλεῖσθαι δυνάμεναι, διὰ τὸ μήτε εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ἡρώδην λέγειν τοὺς πολλοὺς, μήτε ὑποψίᾳ κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχοιεν εἰπεῖν ἐγκαλουμένους. ἀλλὰ τῷ πονηρὰ τε ἡγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρώδου, πονηρίᾳ δὲ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. [v] πολλά τε ἦν καὶ παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλλετο εἰπεῖν ἀγορευόμενα, ὥστε τὸν Ἀντίπατρον καίπερ ἐπὶ πλεῖστον πάντα δεινότατον ὄντα ψεύσασθαι καὶ [x] ἀπερυθριᾶσαι, μηδὲ ὅσον ἀπὸ φωνῆς [y] ἐπὶ τὸ ἀντιλέγειν τι ἰσχύειν εἰσφέρεσθαι. Νικολάου δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὔαρος [z] ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον [a] ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἴ τινα αὐτῷ παρεσκεύαστο τὸ μὴ ἐνόχῳ τοῖς ἐπιφερομένοις εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς εὔχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα φωρᾶν. ὁ δ' ἐπὶ στόμα ἐκεῖτο ἀναπεπτωκώς, τῷ τε Θεῷ καὶ πᾶσι [b] προσθεὶς τὸ ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικοῦν, ἢ τεκμηρίοις ἐμφανέσι παραστῆσαι, μὴ ἐπιβουλεῦσαι αὐτὸν τῷ πατρὶ γεγονέναι. εἰωθότες μὲν καὶ πάντες οἱ ἐπιλείπει ἀρετῆς, ὁπότε μὲν ἐγχειρῶσί τινα κακῶν, [c] οἷον τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρατυγχάνειν ἀφορίσαντες, γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὁπότε δὲ φωρώμενοι κινδυνεύοιεν δίκην ὑφέξειν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτοῦ μαρτυρεῖν τὰ πάντα [d] ἐκστρέφειν. ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβεβήκει. τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ τοῦ θείου διαπεπραγμένος, [e] κατ-

m Κυφολογίᾳ] Conf. infr. lib. 18. c. 8. §. 2. SPANH.
n Εἴ τι] Εἴσω εἰδῶν L. B.
o Τὰ αὐτοῦ.] Ita legi & distinxi, cum antea esset ad hunc modum, Ἀντιπάτρου μὴ διαδρασόμενοι τὰ αὐτοῦ σιγῇ &c. absque ulla interpunctione. L. B. διαδρᾶναι ἀνύοντες αὐτοῖς. Vetus: silentio prætereunda mandabant.
* *Qui accusare cœperunt, obnoxium,*] *Al.* qui in imperio erant.
p Τότε πάντα ἐξέφερον.] Verba illa uncis inclusa inserui non sine auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quod odio ineffabili adversus eum nitebantur: tunc omnia prodebant.* Quæ sane necessario postulat sensus, nisi οἳ καὶ ante ἀπλήστως deleamus.
q Οὐ τοσοῦτον] L. B. τοῦτο ὅτι τῇ. Cocceius τοῦτο οὐχ ὅτι.
r Ἐπενόησε κακῶν] Ita Vat. (& Cocceius) in cæteris ἐπενόησαν.
s Ἀπηλλαγμένους] L. B. ἀπηλλαγμένοις.
t Καὶ καταβοὰς.] L. B. καταβοαῖς.
v Πολλά ——— ἀγορευόμενα,] Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλθη εἰπεῖν κατ' Ἀντιπάτρου ἀγορευόμενα Bodl.
x Ἀπερυθριᾶσαι,] Ἐπερυθριᾶσαι Vat.
y Ἐπὶ τὸ ἀντιλέγειν] Ἐπ' ἀντιλέξαι Vat. & L. B.
z Ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον] Ἐκέλευσε τὸν Ἀντίπατρον Bodl.

a Ἐπ' ἀπολογίαν] Ita Bodl. ἐπ' ἀπολογία, aut ἐπ' ἀπολογίᾳ in Editis Aliisque.
b Προσθεὶς τὸ ἐπιμαρτυρῆσαι] Προσθεὶς Vat. τὸ Θεὸν ἐπικαλούμενος ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν. Zonar.
c Οἷον ——— ἀφορίσαντες,] Εἰ ἐν τῷ τὸ οἷον τὸ πᾶσι τὸ παρὰ τὸ τυχὸν ἀφορίσαντες in Editis Aliisque. εἰ δὲ τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρατυχεῖν ἀφορισάμενοι Vat. quam lectionem sequutus sum, nisi quod εἰ δὲ in οἷον mutarim, & ἀφορισάμενοι in ἀφορίσαντες. Epiphanius vertit, *solent quippe universi, quibus justitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt dicere, sibi liberum arbitrium ex divinitate concessum: quando vero &c.* Fuit cum legerem, οἷον τοῦ θείου πᾶσι παρατυγχάνειν ἀθετούμενοι. Legendum conjicit *Vir Doctus*, οἷον τὸ θεῖον πᾶσι παρατυγχάνειν ἀφορίσαντες. HUDS. In *L. B.* ita totus locus concipitur: ἐγχειρῶσί τινα κακῶν εἰσι τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρὰ τὸ τυχὸν (forsan pro παρατυχεῖν) ἀφορίσαντες. In *Margine* ejus ita legitur, ἀπονοοῦντες τοῦ θείου τὸ πᾶσι παρατυγχάνειν, quod ex glossa natum videtur. HAV.
d Ἐκστρέφειν.] Ita cum Cod. Vat. ἐκτρέφειν in Editis Aliisque. In Epiphanii versione, *per invocationem ejus omnia testimonia conatur evertere.*

e Κατ-

[e] κατειργασμένος αὐτὸν πανταχόθεν τῆς δίκης ἀπορίᾳ τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, [f] οἷς ἀπολύοιτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὖθις [g] ἐνεπαρῴνει τῇ ἀρετῇ τοῦ θεοῦ, μαρτυρίαν ἐπισκήπτων αὐτῷ, ὅπερ ἰσχύι τῇ ἐκείνου [h] περίεστιν, εἰς μέσους [i] παραγαγὼν ὅσα περὶ τῷ πατρὶ πράσσειν τολμῶν οὐκ ἐνέλιπεν.

ζ. Ὁ δὲ Οὔαρος, ἐπειδὴ πολλάκις ἀνακρίνων τὸν Ἀντίπατρον, οὐδὲν εὕρισκεν πλέον τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Θεοῦ, ὁρῶν ἀπέραντον ὂν τὸ γενόμενον, [k] ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνεγκεῖν, [l] ἵν' εἰδῇ τὴν περιοῦσαν αὐτῷ δύναμιν. καὶ κομισθέντος, τῶν ἐπὶ θανάτῳ τις ἑαλωκότων πίνει κελεύσαντος Οὐάρου, καὶ παραχρῆμα ἔθανε. τότε δὲ ἐξαναστὰς ἀπῄει τοῦ συνεδρίου, καὶ τῇ ἑξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας· [m] ἧπερ δὲ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ αἱ διατριβαί, διὰ τὸ Σύροις τοῦτο βασίλειον εἶναι. Ἡρώδης δὲ παραχρῆμα μὲν ἔδησε τὸν υἱόν. ἄδηλοι δὲ τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὐάρου πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τί εἰπὼν ἀπεληλύθει. εἰκάζετο δὲ τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πεπρᾶχθαι ὁπόσα περὶ τὸν Ἀντίπατρον ἔπραξεν. δήσας δὲ αὐτὸν εἰς Ῥώμην ὡς Καίσαρα ἐκπέμπει γράμματα περὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώσσης διδάξοντας τὸν Καίσαρα τὴν κακίαν τοῦ [n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκεται δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ἐπιστολὴ ὑπὸ Ἀντιφίλου πρὸς Ἀντίπατρον γεγραμμένη· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ αὐτὸς διέτριβε· καὶ λυθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τάδε ἐδήλου. "Ἔπεμψά "σοι τὴν παρ' Ἀκμῆς ἐπιστολὴν, μὴ φεισάμενος τῆς "ἐμῆς ψυχῆς. οἶσθα γὰρ ὅτι αὖθις κινδυνεύω ὑπὸ δύο "[o] οἰκιῶν εἰ γνωσθείην. σὺ δὲ εὐτυχοίης περὶ τὸ πρᾶγμα." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τάδε ἐδήλου. ἐζήτει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ἐπιστολήν. οὐ μὴν φανερά γε ἦν· καὶ ὁ τοῦ Ἀντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν παραλαβεῖν. ἀπορίας οὖν ἐχομένης τὸν βασιλέα, τῶν φίλων τις τῶν τοῦ Ἡρώδου θεωμένος ὑπερραμμένον τοῦ δούλου τὸν ἐντὸς χιτῶνα, ἐνεδεδύκει γὰρ δύο, εἴκασεν ἐντὸς [p] τῆς ἐπιπτυχῆς κρύπτεσθαι τὰ γράμματα. καὶ ἦν δὲ οὕτως. λαμβάνουσιν οὖν τὴν ἐπιστολὴν, ἐγγεγραμμένα τε ἦν ἐν αὐτῇ τάδε. "ΑΚΜΗ ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι. Ἔγραψα τῷ πατρί σου "οἵας ἤθελες ἐπιστολὰς, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τῆς [q] πρὸς "τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς παρὰ Σαλώμης ἔγραψα· ἣν ἀναγνοὺς, "οἶδ' ὅτι [r] τιμωρήσεται Σαλώμην ὡς ἐπίβουλον." ἦν δὲ ἡ παρὰ τῆς Σαλώμης δοκοῦσα εἶναι πρὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπ' Ἀντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τῆς Σαλώμης, ὅσα γοῦν ἡ διάνοια θέλοι [s] ὑπαγορευομένη, λέξει δὲ συνεκέκειτο αὐτῆς. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "[t] ΑΚΜΗ ΒΑ-"ΣΙΛΕΙ ΗΡΩΔΗι. Ἐγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λανθά-"νειν τῶν κατὰ σοῦ γενομένων, εὑροῦσα ἐπιστολὴν Σαλώμης πρὸς "[v] τὴν ἐμὴν κυρίαν κατὰ σοῦ γεγραμμένην, ἐπικινδύνως "ἐμαυτῇ, σοὶ δὲ ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, [x] καὶ ἀπέσταλκά σοι. "ταύτην δὲ ἐκείνη ἔγραψε γήμασθαι Συλλαίῳ θέλουσα. κα-"τάρρηξον οὖν τὴν ἐπιστολὴν ἵνα μὴ κἀγὼ τὸ ζῆν κινδυνεύ-"σω." πρὸς δὲ αὐτὸν ἐγέγραπτο Ἀντίπατρον, [y] διασαφοῦσα ὅτι διακονουμένη κελεύσματι τῷ ἐκείνου αὐτή τε γράψειε πρὸς Ἡρώδην, ὡς Σαλώμης ἐπιβούλως αὐτῷ πράσσειν ἐπειγομένης τὰ πάντα· καὶ ἀντίγραφον τῆς ὡς πρὸς δέσποιναν τὴν αὐτῆς πεμφθείσης ἐπιστολῆς ἀπὸ Σαλώμης ἀποπέμψειεν αὐτῷ. [z] ἦν δὲ ἡ Ἀκμὴ, Ἰουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ἰουλίᾳ τῇ

ria omnia, tanquam è mundo sublatum esset numen, perpetrasset, ubi supplicii metu undique constringeretur plane destitutus juris præsidiis, quibus crimina dilueret, Dei iterum virtute petulanter abusus est, eum contestans, ut suæ potentiæ acceptum tulerit quod adhuc supersit, productis in medium quæ nullo puncto temporis intermisso facere ausus est pro patris incolumitate.

7. Tum Varus, cum crebris interrogationibus nihil ab Antipatro eliceret præter Dei invocationem, rem infinitam esse videns, venenum coram omnibus proferri jussit, ut quænam ei vis superesset *è vestigio* experiretur. Quod ubi allatum erat, Varique jussu cuidam capitis damnato ut propinaretur datum, confestim exstinctus est. Tunc ille surgit & è concilio discedit, & postridie Antiochiam proficiscitur: ubi plurimum commorari solebat, quoniam id Syrorum palatium est. Herodes vero filium protinus vinculis astringendum curavit: neque vulgo sciebatur, quid cum eo loquutus Varus fuisset, antequam discederet: multi tamen opinabantur ex sententia illius acta esse quæcunque in Antipatrum admiserat *Herodes*. Eo vincto, misit de eo literas Romam ad Cæsarem, & una homines qui eum verbis de Antipatri malitia docerent. Per eos autem dies interceptæ sunt literæ per Antiphilum ex Ægypto (ibi enim ille degebat) ad Antipatrum scriptæ: in quibus, à rege solutis, ista continebantur. "Mitto tibi Acmes "literas, etiam cum vitæ meæ discrimine. nosti "enim mihi rursus à duabus familiis imminere pe-"riculum, si deprehendor. Opto tibi in isto ne-"gotio successum." in hanc sententiam scripta erat hæc epistola. Rex autem & alteram epistolam requirebat. Nusquam tamen apparuit: & servus Antiphili, qui lectam attulerat, negabat se ullam præterea accepisse. Cum autem dubius hæreret rex, unus ex amicis ejus, animadversa quadam sutura in interiori servi tunica (nam duabus erat indutus) conjectavit in plicatura latere literas. atque ita erat. Epistolam igitur arripiunt, quæ *quidem* ista scripta continebat. "ACME ANTI-"PATRO. Scripsi ad tuum patrem quales vo-"lebas literas, eique exemplum mitto fictarum "Salomes literarum ad Dominam meam, quibus "lectis scio sumpturum de Salome tanquam insi-"diatrice supplicium." Fuerant autem literæ hæ, quæ Salomes ad Acmes dominam esse videbantur, compositæ ab Antipatro Salomes nomine quantum ad sensum, ipsius vero Acmes verbis. Literæ autem sic se habebant. "ACME REGI HE-"RODI. Ego dans operam ut nihil te lateat eo-"rum quæ contra te fiunt, nacta Salomes episto-"lam ad Dominam meam contra te scriptam, eam "mihi periculose sed tibi utiliter exscripsi, & tibi "misi. Hanc illa scripsit volens nubere Syllæo. "Igitur literas conscinde, ne ego de vita pericli-"ter." Ad ipsum autem Antipatrum scripta erat epistola, indicante *Acme* se mandatis ejus obsequutam esse, & ad Herodem scripsisse, quasi Salome ei ut insidiaretur omnia agere festinaret: insuper & exemplar epistolæ ad Dominam suam à Salome missæ ad eam mittendum curasse. Erat autem hæc Acme Judæa genere, Juliæ Cæsaris uxoris serva: at-

Antipater in vincula conjectus.

Herodes legatos ad Cæsarem mittit.

Antiphili literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Herodem.

e Κατειργασμένος] Ita lego (Legit quoque ita *Cocceius*) κατειργασμένος in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

f Οἷς ἀπολύοιτο] Οἷς τὰ ἐγκεκλημένα λυθεῖεν ἐπαρῴνει τῇ ἀρετῇ *Vat.*

g Ενεπαρῴνει] *L. B.* ἐνεπαρῴνει.

h Περίεστιν.] *L. B.* περίεστι.

i Παραγαγὼν] Παραγαγὼν Vat. & *Lugd. Bat.*

k Εκέλευσε τὸ φάρμακον] Conf. supr. lib. 1. c. 32. §. 5. SPANH.

l Ιν' εἰδῇ τὴν περιοῦσαν αὐτῷ δύναμιν.] Ιν' εἴδῃ τὴν π. *Vat.*

m Ηπερ δὲ] Ηπερ δὲ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ διατριβαὶ *Vat.*

n Αντιπάτρου. ἁλίσκεται] Inter Ἀντιπάτρου & ἁλίσκεται verba illa καὶ Καίσαρι γνώμῃ τὴν (τῷ *L. B.*) Καίσαρος posita habet Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* nullo plane sensu.

o Οἰκιῶν] *L. B.* οἰκιῶν.

p Τῆς ἐπιπτυχῆς] Vel ἐπὶ πτυχῆς & ita *Edit. Basil.* SPANH.

q Πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν] *Liviam* nempe, cujus serva aut Liberta Acme, uti mox infra. SPANH.

r Τιμωρήσεται] *L. B.* τιμωρήσεται.

s Υπαγορευομένη] Υπαγορευομένη *Vat.*

t Ακμὴ βασιλεῖ Ηρώδῃ.] Nota in salutando *Acmes* nomen ipsi præponi nomini Regio. REL.

v Τὴν ἐμὴν κυρίαν] Conf. mox supra. SPANH.

x Καὶ ἀπέσταλκά σοι.] Καὶ ἐπέσταλκά σοι *Vat.*

y Διασαφοῦσα] Est qui malit διασαφοῦσα.

z Ην —— γένος] Conf. mox suprà. SPANH.

z Ex-

atque ista faciebat in Antipatri gratiam, qui eam grandi pecunia corruperat, ut ipsum adjuvaret in nece maturanda patri amitæque.

Herodis in Antipatrum odium.

8. Herodes autem, singulari Antipatri malitia stupefactus, impetu ferebatur ad ipsum è vestigio tollendum, ut magnarum rerum turbatorem, & qui non sibi solum sed & sorori insidias struxerat, domumque Cæsaris corruperat. Quin & ipsum incitabat Salome, quæ pectus plangeret, seque occidi juberet; siquod argumentum illis de rebus fide dignum contra se afferri possit. Itaque Herodes filium evocavit & interrogavit, jussitque ut sine ulla dissimulatione diceret, si quid contra haberet. Illo autem *ad hæc* obmutescente, petiit ab eo *Herodes*, ut, postquam undequaque malus reperiretur, saltem suos in his sceleribus *socios & adjutores* sine mora nominaret. Ille vero Antiphilum omnium auctorem esse dicebat, neque quenquam alium indigitabat. Tum Herodes valde dolens, festinavit Romam mittere filium ad Cæsarem, pœnas daturum scelerum quæ mente agitaverat. Deinde veritus ne amicorum ope periculo eximeretur, eum in custodia, ut antea, habuit: iterumque legatos misit ad Cæsarem & literas ad filium accusandum, indiciaque eorum quæ Acme ad illius maleficia contulerat, adjunctis literarum, *quæ supra positæ sunt*, exemplaribus.

Legatos literasque de eo Romam mittit.

Καίσαρος γυναικί· καὶ ἔπρασσε ταῦτα φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, εἰσηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, μεγάλῃ δόσει χρημάτων, συγκακουργεῖν· ^a καθά γε τοῦ πατρὸς καὶ κατὰ τῆς ^b τηθίδος.

η'. Ἡρώδης δὲ, ἐκπλαγεὶς μεγέθει τῆς Ἀντιπάτρου κακίας, ὥρμησε μὲν καὶ παραχρῆμα αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κυκηθρὸν μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐπιβεβουλευκότα, καὶ τοῦ Καίσαρος διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. ἐξώτρυνε δὲ αὐτὸν καὶ ἡ Σαλώμη, ^c στερνοτυπουμένη, καὶ κτείνειν αὐτὴν κελεύουσα, εἴ τινος ἐπὶ τοιοῖσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων οἷά τε παρασχεῖν γένοιτο. Ἡρώδης δὲ μεταπεμψάμενος, ἀνέκρινε τὸν υἱὸν, κελεύων εἴ τι ἀντειπεῖν ἔχοι, λέγειν μηδὲν ὑποστειλάμενον. ἐπεὶ δὲ ἄφωνος ἦν, ἤρετο αὐτὸν, ^d ἐπειδὴ πανταχοῦ περιείληπται πονηρὸς ὤν, τοὺς γοῦν ^e συγκακουργήσαντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλήσειν ^f κατειπεῖν. ὁ δὲ Ἀντίφιλον τὴν πάντων αἰτίαν ἀνετίθει, ἕτερον δ' οὐδένα προὐτίθει. Ἡρώδης δὲ περιαλγῶν ὥρμησε μὲν πέμπειν ἐπὶ Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λόγον ὑφέξοντα τῶν ἐπὶ τοῖσδε ^g βουλευμάτων. ἔπειτα δείσας ^h μὴ καὶ βοηθείᾳ τῶν φίλων ^i εὕρηκεν τοῦ κινδύνου διαφυγὴν, αὐτὸν μὲν δέσμιον ὡς καὶ πρότερον ἐφύλασσεν· αὖθις δὲ ^k πρέσβεις ἐξέπεμψε καὶ γράμματα ^l ἐπὶ κατηγορίᾳ τοῦ υἱοῦ, ὁπόσα τε Ἀκμὴ συγκακουργήσειεν αὐτῷ, καὶ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν.

VIII.

CAP VI.

De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ τῆς Ἡρώδου νόσου καὶ στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι' αὐτήν· καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

Herodes morbo correptus testamentum condit.

INterea, dum legati jam ante edocti quid responderent ad interrogata, & literas secum ferentes, Romam properabant, rex in morbum lapsus, testamentum fecit, in quo filiorum suorum natu minimo regnum dabat, ob odium quo tum Archelaum & Philippum ob Antipatri calumnias prosequebatur; Cæsarique mille talenta donabat, & Juliæ Cæsaris uxori & Cæsaris filiis & amicis & libertis quingenta. Filiis præterea suis pecuniam & pensiones & agros distribuebat, itemque nepotibus suis: Salomen etiam sororem suam valde locupletabat, quod in omnibus summam ei benevolentiam præstiterit, & nusquam aliquid adversus eum moliri ausa fuerit. Cumque *ex eo morbo* convaliturum se non sperasset, quippe jam septuaginta circiter annos natus, *mirum in modum* efferatus est, & ex ira & acerbitate omnia stomachabatur; eoque præcipue nomine, quod contemni se gentemque suo malo delectari putabat. accedit quod exstiterunt quidam è maxime popularibus, qui in eum etiam consurrexerunt ob hujusmodi causam.

Herodis in senio amarulentia.

ΚΑΙ οἱ μὲν πρέσβεις ^m ἐπὶ τῆς Ῥώμης ^n ἠπείγοντο, ὁπόσα τε ἀνακρινομένους δέοι λέγειν ^o προεκδιδαχθέντες, καὶ τὰ γράμματα φέροντες. εἰς νόσον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν ^p διαθήκας γράφει, ^q τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν διδοὺς, μίσει ^r τῷ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν, Καίσαρί τε ^s τάλαντα χίλια, καὶ γυναικὶ Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρος καὶ τέκνοις καὶ φίλοις ^t καὶ ἀπελευθέροις Καίσαρος πεντακόσια. ἔνεμε δὲ καὶ τοῖς υἱέσι χρήματα καὶ προσόδους καὶ ἀγροὺς, καὶ υἱέσι τοῖς ἐκείνων· Σαλώμην τε ἐπὶ μέγα ^u ἐπλούτιζεν τὴν ἀδελφὴν, ^x εὔνουν τε ἐν πᾶσι πρὸς αὐτὸν διαμεμενηκυῖαν, καὶ μηδαμόθι θρασυνομένην κακουργεῖν. ἀπεγνωκὼς δὲ περιέσεσθαι, ^y καὶ γὰρ περὶ ἔτος ἑβδομηκοστὸν ἦν, ^z ἐξηγρίωτο ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ καὶ πικρίᾳ ^a εἰς πάντα χρώμενος· αἴτιον δὲ ἦν δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἡδονῇ τὰς τύχας αὐτοῦ τὸ ἔθνος φέρειν. ἄλλως τε ἐπειδή τινες τῶν ^b δημολικωτέρων ἀνθρώπων καὶ ἐπανέστησαν αὐτῷ διὰ τοιαύτην αἰτίαν.

Judas & Matthias in Herodem conjurant.

2. Erant Judas Sariphæi & Matthias Marga-

β'. Ἦν ^c Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ ^d Μαρ-
γα-

a Καθά γε τοῦ πατρὸς] Καθά τε τοῦ π. Vat.
b Τηθίδος.] *L. B.* τηθῆς.
c Στερνοτυπουμένη,] Στερνοτυπηθεῖσα *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*
d Επειδὴ πανταχοῦ] Επειδὴ τὰ πάντα πανταχοῦ *Vat.*
e Συγκακουργήσαντας] Κακουργήσαντας *Vat.*
f Κατειπεῖν.] Αἰτιᾶσθαι *Vat.*
g Βουλευμάτων.] Βεβουλευμένων *Busb.*
h Μὴ καὶ βοηθείᾳ] Illud καὶ ex *L. B.* adjicitur. HAV.
i Εὕρηκεν τοῦ κινδύνου] Εὕρηται τοῦ κινδύνου διαφυγὰς *Busb.*
k Πρέσβεις ἐξέπεμψε] Πρεσβείαν *Vat.*
l Επὶ κατηγορίᾳ τοῦ υἱοῦ,] Επὶ κατηγορίαν *Vat.*
m Επὶ τῆς Ῥώμης] Επὶ τὴν Ῥώμην *Busb.*
n Ἠπείγοντο,] Ita *Gall.* ἀπήγοντο *Busb.* (& ita legi vult *Ibbetsonus* & *Cocceius*) ἐπείγοντο in *Editis Aliisque.*
o Προεκδιδαχθέντες,] Sic lego, προσεκδιδαχθέντες in *Libris* tam *Editis* quam *MSS.*
p Διαθήκας γράφει.] Conf. inf. c. 9. §. 4. & ἁλωσ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
q Τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
r Τῷ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον] Ita lego cum *Zonara.* Μίσει τῷ πρὸς τὸν Ἀρχ. *Busb.* μίσει τότε πρὸς in *Editis.*
s Τάλαντα χίλια.] Ταλάντων χιλίων (χρήματα ταλάντων χιλίων *L. B.*) & mox πεντακοσίων *Vat. L. B.* & *Busb.*
t Καὶ ἀπελευθέροις Καίσαρος πεντακόσια.] Καὶ ἀπελευθέροις περὶ πεντακόσια in lib. 1. *de Bello Jud.*
u Επλούτιζεν τὴν ἀδελφὴν,] Sic *Vat.* & *Busb.* ἐπλούτισε *L. B.* ἐπλούτισεν in *cæteris.*
x Εὔνουν τε ἐν πᾶσι] Εὔνουν τε αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι διαμ. *Vat.*
y Καὶ γὰρ περὶ ἔτος] Καὶ γὰρ περὶ ἔτος ἑβδομηκοστὸν ἐνενήκοντα legendum esse contendit *S. Petitus* in *Animadversionibus ἀνεκδότοις*, Tom. 1. p. 324. ut & supra (lib. 14. c. 9. §. 2.) νέον παντάπασιν ὄντα, ιε'. γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.
z Εξηγρίωτο] Ita in plerisque libris. ἐξηγριοῦτο (*Cocceius*, nam inferius quoque ἐξηγριωμένος) *Busb.* & *Zonar.* ἐξηγριώθη *L. B.*
a Εἰς πάντα χρώμενος·] Mallem ἐς πάντας χρ.
b Δημολικωτέρων ἀνθρώπων] Ita *Busb.* δημωδεστέρων *Vat.* δημοτικωτέρων in *Editis Aliisque.*
c Ἰούδας ὁ Σαριφαίου,] In *lib.* 1. *de B. J.* Ἰούδας τε υἱὸς Σεπφωραίου, καὶ Ματθίας Μαργάλου in *Marg. L. B.* Σαριφαραίου. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Μαρ-

γαλώθυ Ιυδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ᾽ ὡς τινας [e] τ᾽ πατρίων ἐξηγητὴ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ προσφιλεῖς διὰ παιδείαν [f] τ᾽ νεωτέρυ· ἐσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες [g] οἷς προσποίησις ἀρετῆς [h] ἐπιτηδεύετο. οἵ τε πυνθανόμενοι τ᾽ βασιλέως τὴν νόσον θεραπεύειν ἄπορον εἶναι, ἐξῆρον τὸ νεώτερον, ὡς ὁπόσα [i] παρὰ τ᾽ νόμον τ᾽ πάτριον κατεσκεύαστο ἔργα ὑπὸ τ᾽ βασιλέως, ταῦτα [k] καθελόντας εὐσεβείας ἀγωνίσματα παρὰ τ᾽ νόμον φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ διὰ τὴν τόλμαν [l] αὐτῶν, παρ᾽ ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, τ᾽ πρόσοσος, τάτε ἄλλα αὐτῷ συντυχεῖν οἷς παρὰ τὸ εἰωθὸς τ᾽ ἀνθρώπω [m] διετρίβη, καὶ δὴ καὶ τὴν νόσον. ἦν γὰρ τῷ Ηρώδῃ τινὰ πεπραγματευμένα παρὰ τ᾽ νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τ᾽ Ιούδαν καὶ Ματθίαν. [n] κατεσκευάκει δ᾽ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τ᾽ πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτελὲς, [o] αἰετὸν χρύσεον μέγαν. κωλύει δ᾽ ὁ νόμος εἰκόνων τε ἀναστάσεις ἐπινοεῖν καί τινων ζώων ἀναθέσεις ἐπιτηδεύεσθαι τοῖς βιοῦν κατ᾽ αὐτὸν [p] προῃρημένοις. « [q] ὥστε ἐκέλευον οἱ σοφισταὶ τ᾽ «αἰετὸν κατασπᾶν· [r] καὶ γὰρ εἴ τις ἂν γένοιτο κίνδυνος «[s] τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ, πολὺ τ᾽ ἐν τῷ ζῆν ἡδο«νῆς λυσιτελεστέραν φαίνεσθαι τὴν [t] προτεθειμένην ἀρε«τὴν ὑπ᾽ αὐτοῖς, τοῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ «πατρίου [v] μελλήσουσι τελευτᾶν, διὰ τὸ ἀΐδιον [x] τοῦ «ἐπαινεῖσθαι φήμην κατασκευασαμένους, ἔν τε τοῖς νῦν «ἐπαινεθήσεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημονεύτως [y] κα«ταλιπεῖν τ᾽ βίον. [z] καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμέ«νοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὥστε καλῶς ἔχειν «τοὺς ἀρετῆς [a] ὀρεγομένους τὸ κατεψηφισμένον [b] αὐτῶν «μετ᾽ ἐπαίνων καὶ τιμῶν δεχομένοις ἀπιέναι τοῦ βίου. «[c] φέρειν δὲ κάλλιστον πολλὴν τὸ ἐπὶ καλοῖς ἔργοις, ὧν «μονιστέρα τ᾽ κίνδυνον εἶναι, τελευτᾶν, καὶ ἅμα υἱέσι τοῖς «αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενοῦς καταλείποιντο ἄνδρες ἢ «γυναῖκες, καὶ τοῖσδε περιποιῆσαι ὄφελος εὔκλειαν τῇ «ἀπ᾽ αὐτῶν.

γ΄. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῆρον τοὺς νέους. ἀφικνεῖται δ᾽ λόγος εἰς αὐτοὺς τεθνάναι [d] φράζων τ᾽ βασιλέα, καὶ [e] συνέπραττε τοῖς σοφισταῖς. καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατέσπων τε, καὶ πελέκεσιν [f] ἐξέκοψαν τ᾽ αἰετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως, ἀγγέλλεται γὰρ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς αὐτὸν, ἀπὸ μείζονος διανοίας ἢ ἐπράσσετο ὑπολαβὼν, ἀνεισι χεῖρα πολλὴν [g] ἀγόμενος, ὁπόσοι ἀνθέξουσι τῷ πλήθει τ᾽ ἐπιχειρουμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· [h] ἐπιπεσών τε μὴ προσδεχομένοις, ἀλλ᾽ ὁποῖα ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἀμαθεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ συμφέροντος προανεσκεμμένοις, τῶν τε νέων οὐκ ἐλάσσους τεσσαράκοντα ἀνδρῶν, οἳ θαρσεῖ

lothi F. Judæorum eloquentiſſimi & legis patriæ interpretes præſtantiſſimi, virique populo chariſſimi, quoniam juventutem docerent. qui enim virtuti comparandæ ſtudebant, eos quotidie frequentabant. Hi *duo*, audientes regis morbum eſſe inſanabilem, concitarunt juventutem, ut, ſublatis operibus quæcunque à rege præter patriam conſuetudinem facta fuiſſent, certaminis pro pietate præmia ex legibus ferrent. nam propter audaciam ipſius, & eorum effectionem, quæ lex vetabat, cum alia ei contigiſſe, quibus præter communem hominum morum vexatus fuerat, tum etiam hunc morbum. quippe nonnulla ab Herode contra legem fabricata fuerant, quæ ei crimini dabant Judas & Matthias. Fecerat enim rex & ſuper majorem portam templi dedicaverat ingentem & magni pretii aquilam ex auro. Lege autem vetitum eſt iis, qui volunt ex ejus inſtitutis vitam agere, vel quidquam cogitare de imaginibus erigendis, operamve dare animantium ſimulachris conſecrandis. Atque adeo dictitabant illi magiſtri aquilam iſtam deturbandam eſſe: "quod ſi cui ejuſmodi immine"at periculum ut morti devoveatur, bonum ea ex "re propoſitum illis, qui pro legibus patriis con"ſervandis tuendiſque morituri ſunt, longe magis "è re ſua eſſe videri quam voluptatem ex vitæ u"ſura percipiendam, eo quod ſempiterna ſibi lau"de comparata vitam relicturi ſint, præſenti ſe"culo celebrandam, futuriſque in omne ævum "memorandam. Ex quidem iis, qui ſine periculo "vitam agunt, non effugiendam eſſe mortis cala"mitatem, proinde recte facturos, qui virtutis de"ſiderio tenentur, ſi, quod fors tulerit cum laude "& gloria amplectentes, diem obierint ſupremum. "quippe magnum *fortis* levamen, præclaris operi"bus, ad quæ provocant pericula, immori, ut ex "gloria illorum ad filios redundet utilitas, ejuſque "in partem tota cognatio tam viri quam feminæ "veniant.

Juventutem concitant ad ea tollenda quæ rex contra Moſis legem fecerat.

3. Dum illi his & aliis ſermonibus juventutem incitant, nunciatur obiiſſe regem. id quod plurimum adjuvabat *iſtos* magiſtros. Itaque illi meridie aquilam demolitum eunt, atque eam ſecuribus diſcindunt, ſpectantibus multis qui in templo morabantur. Hoc ubi regis prætori nunciatum eſt, is, ſuſpicatus majorem aliquam rem, quam revera eſſet, tentari, eò cum magna manu proficiſcitur, ſatis valida ad multitudinis impetum repellendum, quæ *tum* id agebat ut tolleretur quod rex dedicaverat: cumque inopinantes aggreſſus eſſet, (quales plerumque ſolet eſſe vulgus ad audendum aliquid magis opinione temere præſumpta quam tuta rerum proviſione adductum) & incompoſitos *adortus*, quique nihil quod in rem ſuam eſſet animo pro-

Aquila aurea dejicitur.

Prætor regis militaris ducit in conſciratores.

d Μαργαλώθυ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH. *L. B.* in *Marg.* Μαργάλω.

e Τῶν πατρίων ἐξηγητὴ νόμων,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

f Τῦ νεωτέρυ·] Τῶν νεωτέρων *Bodl.* utraque lectio ferri poteſt

g Οἷς προσποίησις ἀρετῆς] Infra §. 6. προσποίησις ἀρετῆς. SPANH.

h Επιτηδεύετο.] *L. B.* ἐπετηδεύετο.

i Παρὰ τ᾽ νόμον] Παρὰ νόμον τ᾽ πάτριον *Bodl.*

k Καθελόντας] Καθελόντα *Bodl.*

l Αὐτῶν,] Niſi ſic diſtinguatur poſt αὐτῶν & νόμος, legendum, ut me monuit *Vir doctus*, αὐτῷ παρ᾽ ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος τ᾽ Μωϋσέως. αὐτῷ τε τ᾽ &c. ſcribit *Caſaub.*

m Διετρίβη,] *L. B.* in *Marg.* συνέβη.

n Κατεσκευάκει] Κατεσκευάκει γὰρ ὁ βασ. *Bodl.*

o Αἰετ. —— προῃρημένοις.] Imagines erigere aut animantium effigies conſecrare, vetitum Judæis *Rufinus*. Prohibet autem Lex imaginum elevationes vel animalium propoſitiones conſtituere. *Vid.* de Animalium effigie ad cultum prohibita ſupr. lib. 3. c. 5. §. 5. μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιεῖσθαι προσκυνεῖν· & Lev. xxvi. 1. Philo: περὶ Γιγ. p. 196. Conf. & ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

p Προῃρημένοις.] Ita *Bodl.* προαιρουμένοις in *Editis Aliiſque*.

q Ωστε ἐκέλευον] Ωστε ἐξεκάλλει *Vat.*

r Καὶ γὰρ εἴ τις ἂν γένοιτο κίνδυνος] Εἰ γάρ τοι κίνδυνος διὰ τοῦτο γένοιτο] *Zonar.*

s Τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ,] Τῷ αὐτὸ καθαιρήσοντι *Bodl.* HUDS. *L. B.* τῷ ἰ. θ. ἀνακειμένων, neque forſan pejus, ut ſignificet quoddam periculum agnatum iis, quæ cum morte ſolent eſſe conjuncta. HAV.

t Προτεθειμένην ἀρετὴν] Προτεθειμένην *Vat.*

v Μελλήσουσι τελευτᾶν,] Μέλλουσι *Bodl.*

x Τῦ ἐπαινεῖσθαι φήμην] Illud τῦ è *Cod. Vat.*

y Καταλιπεῖν τ᾽ βίον.] Ita *Vat.* καταλιπεῖν τὸ κλέος in *cæteris*.

z Καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως] Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *Nam etiamſi quiſquam ſine periculo valeat aliquando præclarum opus efficere, poſt paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrum eſt his &c.*

a Ορεγομένους] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

b Αὐτῶν] Αὐτῷ *Vat.*

c Φέρειν δὲ κάλλιστον πολλὴν] Φέρειν *Vat.* Φέρειν γὰρ κ. *Baſ.*

d Φράζων τ᾽ βασιλέα,] Vocem φράζων omittit *Bodl.* & commode abeſſe poteſt.

e Συνέπραττε τοῖς σοφισταῖς.] Qui Sophiſtis illis admodum ſuffragatus fit. *Rufinus*. SPANH.

f Εξέκοψαν τ᾽ αἰετὸν,] Εξέκοπτον *Bodl.* ἐξῆρον *Vat.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.*

g Αγόμενος,] Επαγόμενος *Bodl.*

h Επιπεσών τε] Ita *Vat.* & *Bodl.* ἐπιπεσὼν μὴ πρ. in *cæteris*.

Judas & Matthias cum aliis ad Herodem perducis.

prospexerant, juvenes ad quadraginta, qui reliquis fuga dilapsis cum animose exspectarant, comprehendit, factique suasores ducesque Judam & Matthiam, qui sibi dedecori esse putarunt ad adventum ejus recedere; eosque ad regem perduxit. Quos, cum rex, postquam ad eum venerant, interrogasset, an quod ipse donasset, id dejicere ausi fuissent? "At nos, *inquiunt*, de iis quæ deliberata "erant deliberavimus, & quod factum erat id fecimus, atque ut viros bonos fortesque decuit. "Nam & iis succurrimus quæ Dei honori sacrata "sunt, & de lege ex ejus auditione soliciti esse di- "dicimus. nihilque mirum si servatu digniora cre- "dimus jussis tuis ea quæ Moyses Deo docente & "suggerente scripta reliquit. nobisque volupe erit "mortem, etiam quovis supplicio exacerbatam, "obire, ut qui conscii erimus nos cum ea con- "gressuros, non ob maleficia, sed ob pietatis amo- "rem." Atque in istis quidem illi omnes consentiebant, audacia verbis respondente adhibita, qua animati facinus aggredi non dubitarunt. Rex autem, ubi eos colligaverat, Hierichuntem nuncios misit, Judæorum primores eo accersens. Cumque illi convenissent, concione advocata in ipsum theatrum, *is* in lectica jacens, quoniam stare non posset, "enumerabat quot & quamdiu eorum causa "labores pertulisset, utque templum magnis suis "sumptibus exstruxisset, cum Asamonæi nati cen- "tum viginti quinque annis (quibus regnassent) "nullum unquam tale opus ad Dei honorem fa- "cere potuissent. idque se ornasse *adjiciebat* præ- "cellentibus donariis, pro quibus se etiam post "mortem celebratum & collaudatum iri sperasset. "Hic vero clamare cœpit, eos ne vivente quidem "illo à contumeliis abstinere, quin luce palam au- "dere suis donariis manus admoliri, eaque detur- "bare, per simulationem eum contumelia afficien- "di, sed reipsa (si res diligenter perpenderetur) "id esse sacrilegium.

Sese arroganter excusant.

Vincti Hierichuntem mittuntur.

De illis queritur Herodes ad Judæorum primores.

4. Illi vero ejus crudelitatis metu, ne forte, efferatus in ipsos, vindictam exigeret, negarunt id factum de sua sententia, ac *sibi* videri facinus vindicandum. Atque ille in alios satis leniter se gessit, sed Matthiam pontificatus honore, ut earum rerum nonnulla ex parte auctorem, abdicavit, & Jozarum uxoris ejusdem *Matthiæ* fratrem pontificem creavit. Hujus Matthiæ pontificatu accidit, ut alius crearetur pontifex, in unam *duntaxat* diem, qua Judæi *solenne* jejunium agebant, ob hujusmodi causam. Is Matthias, munere sacerdotali fungens, ea nocte, quæ jejunii diem antecessit, visus est sibi secundum quietem rem habere cum mu-

Jozarus pontifex suffectus in locum Matthiæ.

Josephus creatur pontifex in unam diem.

ἔμεινον ἐπιόντα εἰς φυγὴν τοῦ λοιποῦ πλήθους κατεστάντος, συλλαμβάνει, καὶ τοὺς εἰσηγητὰς τοῦ τολμήματος Ἰούδαν καὶ Ματθίαν, ἄδοξον ἡγουμένους ὑποχωρεῖν τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, [i] καὶ ἀνήγαγεν ἐπὶ τὸν βασιλέα. ἐρομένου δὲ ἐπεὶ ἀφίκοντο ἐπ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως, [k] εἰ τολμήσαιεν αὐτοῦ τὸ ἀνάθημα καθελεῖν; "ἀλλὰ καὶ προβουλευθέντα γε ἡμῖν τὰ φροντισθέντα, "[l] καὶ πέπρακται τὰ πεπραγμένα, μετ' ἀρετῆς ἀνδράσι "[m] πρεπωδεστάτης. τῷ τε γὰρ θείῳ τῇ ἀξιώσει προσδραμόντα βεβοηθήκαμεν ὑφ' ἡμῶν, [n] καὶ τοῦ νόμου τῇ ἀκροάσει "[o] πεφροντίσμεθα. θαυμαστόν τε οὐδὲν εἰ τῶν σῶν δογμάτων "ἀξιωτέρους [p] τετηρῆσθαι [q] ἡγησάμεθα [r] τοὺς νόμους, οὓς Μωϋσῆς ὑπαγορεύσει καὶ διδαχῇ τοῦ Θεοῦ γραψάμενος καταλέλοιπεν. ἡδονῇ τε τὸν θάνατον οἴσομεν, καὶ τιμωρίαν ἥν τινα ἐπιβάλοις, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις ἀλλὰ φιλίᾳ τοῦ εὐσεβοῦς [s] μέλλειν συνείσεσθαι τὸ ἐφομιλῆσον αὐτῷ." καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα πάντες ἔλεγον, οὐδὲν ἐλλειπεστέρᾳ τῇ τόλμῃ τοῦ λόγου χρώμενοι, ἢ θαρσήσαντες τὸ ἔργον πρᾶξαι ἐκεῖ [t] ἀπεπράξαντο. [v] Βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς καταδήσας, ἐξέπεμψεν εἰς Ἱεριχοῦντα, καλέσας Ἰουδαίων τοὺς ἐν τέλει. καὶ παραγενομένων, ἐξεκκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον ἐπὶ κλινίδος κείμενος ἀδυναμίᾳ τοῦ στῆναι, "τῶν [x] ἀγωνιῶν τε ἐφ' ὅσον [y] αἵτινες ἦσαν ἐπ' αὐτοὺς γεγονυῖαι ἀνηριθμεῖτο, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν κατασκευὴν ὡς μεγάλοις τέλεσι τοῖς αὐτοῦ γένοιτο, μὴ [z] δυνηθέντων ἑκατὸν εἰκοσιπέντε τῶν Ἀσαμωναίων ἐν οἷς ἐβασίλευον τοιόνδε τι ἐπὶ τιμῇ πρᾶξαι τοῦ Θεοῦ. κοσμῆσαι δὲ καὶ ἀναθήμασιν ἀξιολόγοις, [a] ἀνθ' ὧν ἐλπίδα μὲν αὐτῷ γενέσθαι [b] κἂν μετὰ θάνατον καταλελεῖφθαι μνήμην τε αὐτοῦ καὶ εὔκλειαν. κατεβόα τε ἤδη, διότι μηδὲ ζῶντα ὕβρεως ἀπόσχοιντο εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἡμέρας τε καὶ ἐν ὄψει τοῦ πλήθους ὕβρει χρωμένους ἅψασθαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ [c] ἀνακειμένων, καὶ καθαιρῆσαι ὑβρίζοντάς τε ποιῆσαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτόν, ἀληθείᾳ δὲ εἴ τις [d] ἐξετάζοι τὸ γεγονὸς ἱεροσυλοῦντας.

δ'. Οἱ δὲ διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ μὴ δὴ καὶ κατ' αὐτῶν ἐξαγριώσας εἰσπράττοιτο τιμωρίαν, οὔτε γνώμῃ ἔφασαν αὐτὰ πεπρᾶχθαι τῇ αὐτῶν, φαίνεσθαί τε αὐτοῖς οὐκ ἀπηλλαγμένα κολάσεως αὐτὰ εἶναι. ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις πρᾳοτέρως εἶχε, Ματθίαν δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην παύσας ἱερᾶσθαι ὡς αἴτιον τοῦ μέρους τούτων γεγονότα, [e] καθίστα Ἰώζαρον ἀρχιερέα, ἀδελφὸν γυναικὸς τῆς αὐτοῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ [f] Ματθίου τούτου ἱερωμένου, συμβαίνει καὶ ἕτερον ἀρχιερέα καταστῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν ἣν Ἰουδαῖοι νηστείαν ἄγουσιν. αἰτία δέ ἐστιν ἥδε. ὁ Ματθίας ἱερώμενος, ἐν νυκτὶ τῇ φερούσῃ εἰς ἡμέραν ᾗ ἡ νηστεία ἐνίστατο, ἔδοξεν [g] ἐν ὀνείρῳ

i Καὶ ἀνήγαγεν] Καὶ ἀνέπεμψε Vat. & Bosb. κατήγαγε in lib. 1. de B. J.

k Εἰ τολμήσαιεν] Εἰ ἐτόλμησαν Zonar.

l Καὶ πέπρακται τὰ πεπραγμένα,] Καὶ οἱ ἄνδρες, πέπρακται, εἶπον, καὶ θαυμάζειν οὐ χρὴ &c. Zonar.

m Πρεπωδεστάτης.] Πρεπωδέστατα Gen. Vel πρεπωδ. SPANH.

n Καὶ τοῦ νόμου] Καὶ τοῦ νόμου τε ἀκροάσει τὸ σύνεργον. Vat.

o Πεφροντίσμεθα.] L. B. in Marg. πεφροντίσμεθα.

p Τετηρῆσθαι] Al. τετηρῆσθαι.

q Ἡγησάμεθα] Ita lego cum Cod. Vat. ἡγήσατο Bas. ἡγήσατο Gen. & Lugd. Bat.

r Τοὺς νόμους,] Illud τοὺς è Cod. Bosb.

s Μέλλειν συνείσεσθαι] Ita cum Cod. Vat. qui mox habet ἐφομιλῆσον. Locum hunc corruptum esse suspicor. nec ad eum sanandum quidquam confert *Epiphanius*, qui vertit, *non enim pro injusto facinore sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt.*

t Ἀπεπράξαντο.] Sic Vat. & Lugd. Bat. ἀπεπράξαντο in cæteris.

v Βασιλεὺς] Βασιλεύς τε αὐτοὺς καταδήσας πέμπει εἰς Ἱεριχοῦντα Ἰουδαίων τοὺς ἐν τέλει. καὶ παραγενομένων ἐξεκκλησίαζεν εἰς τὸ Vat. βασιλεὺς δὲ δήσας αὐτούς, ἐξέπεμψεν εἰς Ἱεριχοῦντα, καὶ καλέσας Bosb.

x Ἀγωνιῶν τε] Εὐποιιῶν Bosb. & Zonar.

y Αἵτινες] L. B. ὅσαι τινες.

z Δυνηθέντων] Ita Vat. Lugd. Bat. & Bosb. δυνηθέντες in Editis Aliisque.

a Ἀνθ' ὧν ἐλπίδα] Ἀνθ' ὧν ἐλπίδα γενέσθαι αὐτῷ καὶ μετὰ θάνατον Bosb.

b Κἂν μετὰ θάνατον] Καὶ μεθ' ὃ θάνοι Vat. quod & voluit L. B. in quo exstat μεθ' ὃ θάνοι.

c Ἀνακειμένων,] Ἀνακειμένων καὶ καθαιρεῖσθαι ὑβρίζοντάς τε ποιῆσαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτόν, Vat. ἀνακείμενα καὶ καθαιρεῖν ὑβρίζοντας τε ποιῆσαι Bosb.

d Ἐξετάζοι τὸ γεγονὸς] Sic Bosb. ἐξετάζοι τοῦ γεγονότος in reliquis. Fortan tamen legendum, ἀληθείᾳ δὲ εἴ τις ἐξετάζοι τοῦ γεγονότος.

e Καθίστα Ἰώζαρον] Καθίστη Bosb.

f Ματθίου] De Josepho Matthiæ suffecto, nocturnam pollutionem passo, vide *Misn. tom.* l. 1. Hujus etiam rei exstat memoria in *Talm. Hierosl. Horajoth tom.* fol. 47. col 4.

g Ἐν ὀνείρῳ] Hæc adversa videntur iis quæ in Talmude traduntur. Non solebant Pontifices ea nocte quæ antecedebat solemnem expiationis diem dormire, ob metum pollutionis, & in codice Ioma cap. 1. misn. 7. diserte legitur בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והפג אחת על הרצפה. *Si quærebat se somno dare, sacerdotes juniores digito indice percutiebant coram ipso, & dicebant ipsi: Domine Pontifex Maxime, ita & pelle somnolentiam super pavimentum.* Quodque hæc dicta confirmat, ne quis Judæos finxisse illa autumet & collegisse ita se rem habere debuisse, est quod historica fide tradat Zacharias ben Kebutal, se ipsum legisse sæpius coram Pontifice illa nocte, ne videlicet somnus ei obreperet. Qua ratione ergo Josephus testatur Pontificem ea nocte dormivisse? Nimirum ex testimonio Talmudicorum liquet consuetudinis fuisse, ut Pontifex ea nocte vigilaret: nec longe quærenda est hujus moris ratio, ne videlicet dormiens pollueretur. Verum an inde colligitur nunquam ullum Pontificem in somnum incidere potuisse? Aliud est quum testor quid moris

συνελθεῖν [h] ὁμιλῆσαι γυναικί· καὶ διὰ τόδε οὐ δυναμένου ἱερουργεῖν, Ἰώσηπος ὁ τοῦ [i] Ἐλλήμου συνιεράσατο αὐτῷ, συγγενὴς ὤν. Ἡρώδης δὲ, τόν τε Ματθίαν ἐπέπαυσε τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τὸν ἕτερον Ματθίαν, ὃς ἐγηγέρκει τὴν στάσιν, καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἔκαυσε [k] ζῶντας. καὶ ἡ [l] σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν.

ε΄. [m] Ἡρώδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν παρανομήσειεν ἐκπρασσομένου τοῦ Θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ [n] μαλακὸν ἦν, [o] οὐδὲ πολλὴν ἀποσημαῖνον τοῖς ἐπιψαυομένοις τὴν φλόγωσιν, [p] ὅσην δὲ τοῖς ἐντὸς προσετίθει τὴν κάκωσιν. ἐπιθυμία δὲ δεινὴ [q] τοῦ δέξασθαί [r] τι ἀπ' αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἦν μὴ οὐχ ὑπουργεῖν. καὶ [s] ἑλκώσεις τῶν τε ἐντέρων καὶ μάλιστα τοῦ κώλου δειναὶ ἀλγηδόνες. καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς πόδας καὶ διαυγές· παραπλησία δὲ [t] καὶ περὶ τὸ [v] ἦτρον κάκωσις ἦν. [x] καὶ μὴν καὶ τοῦ αἰδοίου [y] σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα· πνεύματός τε ὀρθία [z] ἔντασις, καὶ [a] αὕτη λίαν ἀηδὴς ἀχθηδόνι τε τῆς [b] ἀποφορᾶς, καὶ τῷ πυκνῷ τοῦ ἄσθματος, [c] σπασμός τε περὶ πᾶν ἦν [d] μέρος, ἰσχὺν οὐχ [e] ὑπομενετὴν προστιθέμενος. [f] ἐλέγετο οὖν ὑπὸ τῶν [g] θειαζόντων, καὶ οἷς ταῦτα προαποφθέγγεσθαι [h] σοφία [i] πρόκειτο, ποινὴν τῆς [k] πολλῆς δυσσεβείας ταύτην ὁ Θεὸς εἰσπράσσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. [l] ὁ δὲ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίσχοι ἄν τις ταλαιπωρούμενος, ἐν ἐλπίδι [m] τοῦ ἀνασφῆλαι ἦν, ἰατρούς τε μεταπεμπόμενος, καὶ ὁπόσα ἀρωγὰ ὑπαγορεύσειαν χρῆσθαι [n] μὴ ἀποτετραμμένος· [o] ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην, θερμοῖς τοῖς κατὰ [p] Καλλιρρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ καὶ πότιμά ἐστιν. ἔξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς [q] λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην. κἀνταῦθα τοῖς ἰατροῖς δοκῆσαν ὥστε ἀναθάλψαι αὐτὸν, καθεσθεὶς εἰς πύελον ἐλαίου [r] πλέον, δόξαν [s] μεταστάσης ἐποίησεν αὐτοῖς. τῶν δὲ οἰκετῶν οἰμωγῇ χρωμένων περιεγένετο, καὶ μηδ' ἥντινα ἀμφὶ τοῦ σωθησομένου ἐλπίδα ἔχων, τοῖς στρατιώταις [t] ἀνὰ πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ ἐκέλευε νεμηθῆναι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν καὶ φίλοις τοῖς αὐτοῦ ἐδωρεῖτο, καὶ πάλιν αὖθις

liere: quam ob causam cum rem divinam facere non posset, ei vicariam operam præstitit Josephus Ellemi filius, ejus consanguineus. Hunc autem Matthiam Herodes munus deponere coëgit: alterum vero Matthiam, qui seditionis auctor exstiterat, & ejus sociorum nonnullos, vivos igni cremavit. eadem etiam nocte fuit lunæ defectio.

Vivicomburium Judæ & Matthiæ.

5. Herodi autem morbus magis magisque ingravescebat, Deo pœnas scelerum illius exigente. Nam ignis quidem erat cum lente exurens, qui non tantum tactui ardorem prodebat, quantum partibus internis dolorem afferebat. Ab eodem malo erat vehemens aliquid assumendi desiderium, cui quidem non obtemperare non licebat. aderat etiam intestinorum exulceratio, maximeque cum vexabant acerbi in colo cruciatus. quin & pedes occupaverat humor aqueus & pellucens, similisque erat circa abdomen mali labes. porro genitalium putredo gignebat vermes; & laborabat, cum erectus esset, gravi spirandi difficultate, quæ tum ob anhelitus fœtorem tum spiritus crebritatem erat molestissima. denique convulsiones per universa propemodum membra insuperabile ipsi robur addebant. Ajebant porro divini, & qui in hujusmodi vaticinandi scientia studium suum collocaverant, hanc multiplicem impietatis pœnam Deum à rege exposcere. Ille vero, licet gravius affligeretur quam ut quis cruciatum ferre posse videretur, salutem tamen sperabat, & medicos accersebat, & eorum consiliis per omnia obsequebatur: trajectoque Jordane fluvio thermis utebatur Callirhoënsibus, quæ præter cæteras tot dotes etiam potui commodæ sunt. Hæ aquæ in lacum influunt, qui bituminis ferax esse dicitur. Ibi cum medicis visum esset, ut eum refoverent, demissus in solium olei plenum, *non multo post* in eo esse credebatur ut animam efflaret. sed famulis ploratum edentibus ad se rediit: ac de salute sua desperans, quinquaginta drachmas militibus viritim jussit distri-

Herodis morbus & cruciatus.

ris & consuetudinis fuerit, alïud quid aliquando acciderit. An non recte dico, Levitas semper in templo noctu vigilasse? Et tamen inventos aliquando fuisse qui dormirent, liquet ex Talmude. Unum ejusmodi factum, labefactare non potest auctoritatem dicti de consuetudine prolati. Et multa eo tempore fiebant, & fieri poterant; quando Pontifices pro arbitrio Herodis mutabantur & homines impii eo munere fungebantur, secus ac bene ordinatis omnibus quæ ad sacra spectabant. Illustrem dicta exemplo. Clarum est ex lege Dei & scriptis Judæorum non licuisse ante oblatum die 16 mensis Nisan manipulum falcem immittere in segetem. Concesserunt tamen aliquando sapientes Jerichuntinis ante illum diem metere. Id ipsi fatentur in Talmude. Quod si hoc literis tradere neglexissent, ut facile fieri poterat, & Josephus aut quis alius scriptor narrasset se venisse octo diebus ante Pascha Hierosolymis Jerichuntem, sed amicos suos domi non invenisse quoniam in agris metebant fruges, num protinus falsi postulandus esset Josephus? Ita quibusdam in more est positum. Ego malo judicium suspendere, & quando nulla ratione conciliari possunt scriptores duo, fidem alterutrius suspectam non reddere. REL.

h Ὁμιλῆσαι γυναικί·] Ὁμιληκέναι Busb. Lugd. Bat. & Vat.

i Ἐλλήμου συνιεράσατο αὐτῷ] Ἐλήμου Busb. & Epiphan.

k Ζῶντας.] Ζῶν Vat.

l Σελήνη δὲ] Videsis Scaligerum in Animadvers. ad Chron. Euseb. p. 162. Keplerum de Anno Natali Christi p. 80. Petavium in lib. X. de Doctr. Temp. c. 66. Usserium ad A. M. 4000. Langium de Annis Christi, p. 346. & Pagi Apparat. ad Ann. Baronii, p. 35.

m Ἡρώδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο.] Hunc locum de morbo Herodis: Ἡρώδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος &c. adducitur ab Euseb. H. Eccl. lib. 1. c. VIII. p. 25. A. B. ἐνεπικραίνετο Euseb. τοῦ δέξασθαί τι· οὐδὲ ἦν μὴ ὑπουργεῖν· καὶ ἑλκώσεις Euseb. SPANH.

n Μαλακὸν ἦν,] Μαλθακὸν Zonar.

o Οὐδὲ πολλὴν] Οὐχ οὕτω πολλὴν Vat. Euseb. in Hist. Eccl. l. 1. c. 8. & Nicephorus Calistus in Hist. Eccl. l. 1. c. 15. HUDS. Οὐχ οὕτω πολλὴν &c. Euseb. SPANH.

p Ὅσην δὲ] Apud Euseb. & Niceph. ὅσον. HUDS. Ὅσην Euseb. SPANH.

q Τοῦ —— ὑπουργεῖν] Confer mox initio. §. SPANH.

r Τι ἀπ' αὐτοῦ] Ita Vat. L. B. in Marg. nam & ibi est in Texto & Niceph. τινὸς ἀπ' αὐτοῦ in Editis Aliisque. τοῦ δέξασθαί τι, οὐδὲ ἦν μὴ οὐχ ὑπουργεῖν Euseb. omissis ἀπ' αὐτοῦ, quæ superflua esse existimat Valesius.

s Ἑλκώσεις] Ita Busb. Epiphan. Zonar. & meliores Eusebii libri. ἕλκωσις in Editis Aliisque, ut & apud Nicephorum.

t Καὶ περὶ τὸ ἦτρον] Καὶ ἡ περὶ Euseb.

v Ἦτρον κάκωσις ἦν.] Ἦτρον, spatium inter umbilicum & pubem, quod aliter ὑπογάστριον dicitur Polluci onomast. l. 2. §. 170. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

x Καὶ μὴν] Καὶ μὴν καὶ Niceph.

y Σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα·] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

z Ἔντασις,] Ἔντευξις Vat. & Busb. à pr. m. perperam.

a Αὕτη] Αὐτὴ Euseb. & Niceph.

b Ἀποφορᾶς,] Ἐπιφορᾶς contra librorum omnium fidem legit Gregorius noster, in tractatu de Episcopo puerorum.

c Σπασμός τε] Ita cum Busb. & Zonar. & quibusdam Eusebii libris (Marg. Lugd. Bat. σπασμός) ἐμπρησμός τε in Editis Josephi.

d Μέρος,] Μέλος Busb. Zonar. & Niceph.

e Ὑπομενετὴν προστιθέμενος.] Ita Vat. Busb. Euseb. & Niceph. ὑπομονητὴν in Editis Aliisque.

f Ἐλέγετο οὖν] Ἐλέγετο γοῦν Euseb.

g Θειαζόντων.] Iterum cum iisdem & Lugd. Bat. διαζόντων perperam in Editis Aliisque. HUDS. Θειαζόντων Eus. SPANH.

h Σοφία] Ita cum Eusebii libris. σοφία πρόκειτο Niceph. σοφίαν προσῆν in Josephi Editis & MSS.

i Πρόκειτο,] Προύκειτο Eus. SPANH.

k Πολλῆς δυσσεβείας] Τῆς πολλῆς δυσσεβείας in Editis Eusebii non ita in quibusdam ejus MSS. quibuscum consentit Josephus.

l Ὁ δὲ,] Ita Busb. καίπερ δὲ μειζόνως sine ὁ δὲ in Editis Aliisque.

m Τοῦ ἀνασφῆλαι] Τοῦ ἀνασφαλοῦντος Vat. HUDS. Ἀνασφῆλαι, ὑγιᾶναι Hesychius. SPANH.

n Μὴ —— ἔχων.] Καὶ ἀποτετρ. μὴ ἀπαυδῶν Busb. Similisque lectio apud Zonaram.

o Ποταμόν τε περάσας] Hic locus de morbo Herodis paullo aliter refertur apud Euseb. H. Eccl. l. 1. c. VIII. p. 25. A. B. C. SPANH.

p Καλλιρρόην] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

q Λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

r Πλέον,] L. B. πλέαν.

s Μεταστάσης] Sic μετάστασιν de Morte infr. lib. 19. c. 8. §. 10. SPANH.

t Ἀνὰ πεντήκοντα] Καθ' π. Vat.

Αἰ-

tribui. Insuper ducibus & amicis ingentem pecuniæ vim largitus est, ac deinde iterum Hierichuntem revertebatur: ubi atra bile correptus adeo exacerbatus est, ut ad extremum hujusmodi facinus excogitaverit. Cum totius gentis primores, ubicunque degerent, jussu ipsius ad eum convenissent (quæ fuit ingens sane multitudo, tota quippe gente evocata, & universis edicto obsequutis, quod pœna capitis iis intentata esset qui mandata negligerent) rex, ut qui similiter in omnes insontes sontesque sæviret, eos in Hippodromum cunctos conclusit, deinde, accersita sorore sua Salome ejusque viro Alexa, dicebat, "se, nimirum quod tantis undique premeretur doloribus, non procul à "morte abesse: quæ res tolerabilis & omnibus optanda est. ut vero sine ulla lamentatione aut "luctu, qui rege dignus sit, moreretur, hoc sibi "animum urere. Se enim quæ sit Judæorum mens "perspectum habere, nihilque illis sua morte optatius lætiusque accidere posse, ut qui se vivente rebellare ausi fuerint, suoque donario contumeliam facere. Itaque illorum officii esse, ut ad "se aliquantulum hoc dolore sublevandum aliquid "decernerent. Nam si secum sentire voluerint, "fore ut justa sibi splendida, & longe alia quam "regibus solent, persolvantur, utque serio per universam nationem luctu condecoretur, quem alioquin non nisi per ludum jocumque deplorarent. "Quare ubi illum animam egisse videbunt, debere "eos collocare circa Hippodromum milites, mortis ejus adhuc ignaros (neque enim eam nisi hoc "perfecto indicandam) jubereque se ut omnes "ibi conclusos missilibus configant: atque ita, cum "isti hoc modo perempti fuerint, ipsum eos bifariam delectaturos esse, dum & illi sui morientis "voluntatem exsequantur, & is luctu memorabili "cohonestabitur." Atque ille quidem eis ista mandavit, plorans miserabiliter, & per amorem consanguinitatis, perque fidem, quam Deo deberent, eos obtestans, ne sibi honorem hunc denegarent: id quod illi se facturos esse promiserunt.

Herodis crudelitas ultima.

6. Jam vero qui fuerit homini isti animus, cui & priora forsan placebant, quod ex vitæ amore acta essent quæ in consanguineos suos perpetraverat, ex iis licet conjicere, quæ modo in mandatis, ab omni humanitate alienis, dederat; *scilicet* ut totam gentem in luctum & charissimorum desiderium conjiceret, jubendo unum aliquem è singulis familiis neci dari, nulla licet ipsum injuria affecerant, nec criminis cujuspiam ab aliis accusati fuerant: cum iis qui vel minimum sibi virtutis vendicant moris sit, in eos, quibuscum illis justæ inimicitiæ, in ejusmodi præsertim tempore odium deponere.

Quid auctor de Herode sentiat.

ἐπὶ Ἱεριχοῦντος· μέλαινά τε χολὴ αὐτὸν ᾕρει ἐπὶ πᾶσιν ἐξαγριαίνουσα, ὥστε v δὴ τελευτῶν πρᾶξιν τοιάνδε ἐπινοεῖν. ἀφιγμένων κατὰ πρόσταγμα τοῦ αὐτοῦ Ἰουδαίων ἀνδρῶν πανταχόθεν τοῦ ἔθνους x ὁπόσοι ἀξιόλογοι· πολλοὶ δὲ ἐγένοντο ὡς τοῦ παντὸς ἔθνους κατακεκλημένου, καὶ πάντων ἀκροασαμένων τοῦ διατάγματος, εἰς γὰρ θάνατον ἦν ἀνακείμενα τοῖς ἀλογήσασι τῶν y ἐπιστολῶν· ἐμμαινομένου πᾶσι τοῦ βασιλέως ὁμοίως τοῖς τε ἀναιτίοις καὶ παρεσχηκόσιν αἰτίαν, συγκλείσας αὐτοὺς πάντας ἐν z τῷ ἱπποδρόμῳ, τήν τε ἀδελφὴν αὐτοῦ Σαλώμην καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς a Ἀλεξᾶν μεταπεμψάμενος, "τεθνήξεσθαι μὲν, οὐ πόρρω, ἔλεγεν, ἐπὶ τοσοῦτον τῶν ἀλγηδόνων αὐτὸν b περιεχουσῶν· καὶ τόδε μὲν οἰστόν τε καὶ πᾶσι φίλον ἐπιτυγχάνειν. c ὀλοφυρμῶν δὲ ἀπόρων καὶ πένθους ὁποῖον ἐπὶ βασιλεῖ πρέποι ἂν, "μάλιστα αὐτῷ λυπηρὸν εἶναι. οὐ γὰρ d ἀποσκοπεῖν τὴν "Ἰουδαίων διάνοιαν, ὡς e εὐκταῖος αὐτοῖς καὶ πάνυ "κεχαρισμένος ὁ θάνατος αὐτοῦ, διὰ τὸ καὶ ζῶντος ἐπὶ ἀποστάσει ἐπιχειρεῖν καὶ ὕβρει τῶν ὑπ' αὐτοῦ "ἀνατεθειμένων. ἔργον δὲ ἄρα ἐκείνων εἶναι, κουφισμόν τινα αὐτοῦ ψηφίσασθαι τῆς ἐπὶ τοιοῖσδε ἀλγεινοῖς. "τῶν αὐτῶν f γὰρ δὴ φρονήσει γνώμῃ τῇ αὐτοῦ μὴ ἀπειπαμένων μέγαν αὐτοῦ τὸν ἐπιτάφιον g γενήσεσθαι, καὶ ὁποῖος h οὐδ' ἄλλος βασιλέων, καὶ πένθος διὰ τοῦ "ἔθνους ἅπαντος ἐκ ψυχῆς ὀλοφυρομένου i ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλωτι αὐτοῦ. ἐπὰν οὖν θεάσωνται τὴν ψυχὴν ἀφέντα αὐτὸν, περιστήσαντας τῷ ἱπποδρόμῳ τὸ "στρατιωτικὸν, ἀγνοοῦν ἔτι τὸν θάνατον αὐτοῦ· μὴ γὰρ πρότερον εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν ἢ τάδε k πρᾶξαι· κελεύειν ἀκοντίζειν τοὺς ἐγκαθειργμένους, καὶ πάντας τοῦτον ἀναιρουμένους τὸν τρόπον διχόθεν αὐτὸν οὐχ ἁμαρτήσειν εὐφραινομένου, κυρώσοντας μὲν ἃ l ἐπισκήψειεν αὐτοῖς μέλλων τελευτᾶν, καὶ τῷ πένθει ἀξιολόγῳ τετιμῆσθαι." καὶ ὁ μὲν μετὰ δακρύων ποτνιώμενος, καὶ τῇ συγγενείᾳ τὴν εὔνοιαν καὶ πίστιν τοῦ θείου m προσκαλῶν, ἐπέσκηπτε μὴ ἀτιμασθῆναι ἀξιῶν. κἀκεῖνοι ὡμολόγουν οὐ παραβήσεσθαι.

ϛʹ. Κατανοήσειε δὲ ἄν τις τὴν διάνοιαν n αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, o καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν, ὡς ὑπὸ τοῦ φιλοζωεῖν πράξειε τὰ εἰς τοὺς συγγενεῖς πεπραγμένα, ἐκ γοῦν τῶν ἄρτι ἐντολῶν οὐδὲν ἀνθρώπειον p εἰσφερομένων· εἴγε καὶ ἀπιὼν τοῦ βίου πρόνοιαν εἶχεν ὡς ἐν πένθει καὶ ἐρημίᾳ τῶν φιλτάτων τὸ πᾶν καταστήσειν ἔθνος, ἕνα ἀπὸ ἑκάστου οἴκου κελεύων q μεταχειρισθῆναι, μηδὲν ἄδικον μήτε εἰς αὐτὸν δεδρακότας, μήτε ἐφ' ἑτέροις ἐγκλήμασιν κατηγορίας αὐτῶν γινομένης, εἰωθότων ὅσοι r προσποιήσεις ἀρετῆς καὶ πρὸς s τοὺς δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας ἐν τοιοῖσδε καιροῖς τὰ μίση καταπαύειν.

IX.

CAP. VII.

Herodes conatur sibimet manus inferre; & paulo post Antipatrum interfici jubet.

ΚΕΦ. ζʹ.

Ἡρώδης διανοεῖται τοῦ φόνου αὐτόχειρ γενέσθαι, καὶ μετ' ὀλίγον Ἀντίπατρον ἀναιρεθῆναι κελεύει.

INterim, dum ista cognatis suis mandat, adveniunt Roma literæ à legatis, quos ad Cæsarem

Herodis legati, Roma venientes, læta nunciant.

ΤΑῦτα δὲ ἐπιστέλλοντος αὐτοῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς, γράμματα παρῆν ὑπὸ τῶν εἰς Ῥώμην πρέσβεων ἀπεσταλμέ-

v Δὴ τελευτῶν πρᾶξιν] Ἤδη Busb.
x Ὁπόσοι ἀξιόλογοι·] Ὁπόσοι *Vat.* & *Busb.*
y Ἐπιστολῶν·] Ἐντολῶν *Busb.*
z Τῷ ἱπποδρόμῳ,] Circus Hierichunti. SPANH.
a Ἀλεξᾶν] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 33. §. 6. SPANH.
b Περιεχουσῶν·] Περιεστηκυιῶν *Vat.*
c Ὀλοφυρμῶν δ' ἀπόρων] Τὸ δ' ὀλοφυρμῶν τε ἄπορον *Vat.*
d Ἀποσκοπεῖν] *L. B.* ἀπὸ σκοποῦ.
e Εὐκταῖος αὐτοῖς] Εὐθὺς *Vat.* forsan pro εὐθύς.
f Γὰρ δὴ] *L. B.* δεῖ.
g Γενήσεσθαι,] *L. B.* ᾄσεσθαι.
h Οὐδ' ἄλλος βασιλέων,] Ita cum *Cod. Vat.* ἀλλ' ἄλλων in *Editis Aliisque.*
i Ἐπὶ παιδιᾷ] Ita lego. ἐπὶ παιδίῳ in *Editis.* ἐπὶ παιδὶ καὶ γ. *Vat.* ἐπὶ παιδιᾷ *Busb.* qui & ὀλοφυρομένων habet.
k Πρᾶξαι·] Πρᾶξιν *Vat.* & *Busb.*
l Ἐπισκήψειεν αὐτοῖς] Ita *Vat.* ἐπεσκήψειεν in *Editis Aliisque.*
m Προσκαλῶν,] Eo modo *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσβαλῶν in reliquis.
n Αὐτοῦ] Abest a *L. B.*
o Καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν,] Est qui malit κἂν ὅτῳ. Forsan καὶ ὅτῳ, vel καὶ αὐτῷ, vel καίτοι αὐτῷ τὰ πρ.
p Εἰσφερομένων.] Ita ex conjectura. εἰσφερομένων in *Editis* & *MSS.*
q Μεταχειρισθῆναι,] Lego μεταχειρισθῆναι. COCC.
r Προσποιήσεις —— καταπαύειν.] Conf. supr. §. 2. SPANH.
s Τοὺς δίκῃ ἐχθροὺς] Ita lego cum *Cod. Vat.* τοὺς ἐν δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας τοιοῖσδε κ. in *Editis Aliisque.*

ε Ἐλ

ἐπεσταλμένων [t] εἰς Καίσαρα· καὶ ἀναγνωσθέντων τὰ κεφάλαια ἦν, ὡς ἥ τε Ἀκμῆς ὀργῇ τῇ Καίσαρος ἀνῃρημένης, ἐφ' οἷς Ἀντιπάτρῳ συγκακουργήσειεν, αὐτόν τε Ἀντίπατρον, ὡς ἐπὶ γνώμῃ τῇ ἐκείνου [u] ποιεῖν ὡς πατρὸς καὶ βασιλέως, εἴτε φυγάδα ἐλαύνειν ἐθελήσειεν, εἴτε [x] καὶ κτιννύειν. τούτων [y] ἀκροασάμενος Ἡρώδης, βραχὺ μέν τι ἀνέφερεν ἡδονῇ τῶν γεγραμμένων, θανάτῳ τε τῆς Ἀκμῆς ἐπαιρόμενος, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ τιμωρίας. [z] περιωδυνῶν δὲ εἰς μέγα τῶν ἀλγηδόνων, [a] σπάνει τεταλαιπωρημένος σιτίων· καὶ ᾔτησε μῆλον καὶ μαχαίριον. ἦν γὰρ ἐν ἔθει καὶ πρότερον αὐτῷ, [b] περιλέψαντι αὐτὸ δι' αὐτοῦ καὶ κατ' ὀλίγον τέμνοντι ἐσθίειν. λαβὼν δὲ καὶ [c] περισκεψάμενος, γνώμην εἶχεν ὡς παίσειεν ἑαυτόν. [d] κἂν ἐπεπράχει, μὴ φθάσαντος αὐτοῦ καταλαβεῖν τὴν δεξιὰν [e] Ἀχιάβου, ὃς ἀνεψιὸς ἦν αὐτῷ. καὶ μέγα ἀνακραγόντος, οἰμωγή τε αὖθις ἀνὰ τὸ βασίλειον ἦν, καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου τοῦ βασιλέως. [f] καὶ Ἀντίπατρος, πιστεύσας γὰρ τέλος ἀληθῶς τὸν πατέρα ἔχειν, θάρσει τε [g] ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις, ὅλος ὡς ἤδη τῶν δεσμῶν [h] ἀφειμένος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀκονιτὶ [i] δεξόμενος εἰς χεῖρας· καὶ τῷ δεσμοφύλακι περὶ ἀφέσεως τῆς αὐτοῦ διελέγετο, μεγάλα ὑπισχνούμενος εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ αὖθις, ὡς ἂν περὶ τοιῶνδε τοῦ ἀγῶνος [k] ἐνεστηκότος. ὁ δὲ, οὐ μόνον ἀπειθὴς ἦν πράσσειν ἐφ' οἷς ἠξίου Ἀντίπατρος, ἀλλὰ καὶ τῷ βασιλεῖ ἀποσημαίνει διάνοιαν τὴν ἐκείνου, πολλαῖς [l] καὶ προσεπιφοραῖς παρ' αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Ἡρώδης καὶ πρότερον οὐχ ἡσσώμενος [m] οὐδ' εὐνοίᾳ τοῦ υἱοῦ, ἐπεὶ ἤκουσε τοῦ δεσμοφύλακος ταῦτα εἰρηκότος, ἀνεβόησέ τε ἀνακοψάμενος τὴν κεφαλὴν, καίπερ ἐν τῷ ὑστάτῳ ὢν, καὶ ἐπὶ [n] τὸν ἀγκῶνα ὑπεράρας ἑαυτὸν κελεύει πέμψας [o] τινὰς τῶν δορυφόρων, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέος [p] κτείναντας αὐτὸν ἐν [q] Ὑρκανίᾳ [r] ταφὰς ἀσήμους ποιῆσαι.

miserat, quibus significabatur, Acmen indignatione Cæsaris interfectam esse, quod Antipatro facinorum adjutrix fuerit, ipsumque Antipatrum relictum esse arbitrio illius, ut patris & regis, sive in exsilium eum pellere vellet, sive morte multare. Cum ista accepisset Herodes, meliuscule se habuit ex tam læto nuncio, animis & ex Acmes interitu sublatis & ex potestate de filio supplicium sumendi sibi permissa. Cruciatibus autem in immensum crescentibus, languescebat inedia confectus: atque pomum poposcit & cultellum. solitus enim erat & antea manu sua poma decorticare & frustatim comesse. Ubi id habuit, circumspexit, & seipsum ferire voluit. Quod sane fecisset, nisi ejus sobrinus Achiabus manum ei prehendisset, magnumque clamorem edidisset. unde tantus repente in regia ululatus & tumultus coortus est, quantus si mortuus rex fuisset. & Antipater, patrem vere mortuum credens cœpit confidenter, quasi jam solvendus & rex nullo negotio futurus, loqui, cumque custode carceris de missione agere, multa ei tum in præsens tum in futurum promittens, quasi jam de re ejusmodi instaret certamen. Ille vero non solum id, quod voluit Antipater, facere recusabat, sed & voluntatem ejus regi it nunciatum, postquam multas ab eo solicitationes expertus fuisset. Tum Herodes, qui jam ante male affectus erat erga filium, ubi audivit custodem carceris ista narrantem, cum exclamatione caput sibi, quamvis in extremis esset, percussit, erectusque in cubitum imperat, missis quibusdam satellitibus, ut è vestigio, sine ulla cunctatione, Antipatrum interficerent, eumque in Hyrcania ignobili funere sepelirent.

Herodes manus sibi inferre conatur.

Mors Antipatri.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Ἡρώδου τελευτῆς, διαθήκης καὶ ταφῆς.

ΤΑΣ δὲ διαθήκας αὖθις [s] μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ περὶ τὴν διάνοιαν γενομένης· [t] Ἀντίπαν μὲν, ᾧ τὴν βασιλείαν καταλελοίπει, [u] τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας τε καὶ Περαίας, [x] Ἀρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν χαριζόμενος, τήν τε [y] Γαυλανῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βατανέαν καὶ [z] Πανιάδα [a] Φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι, [b] Ἰάμνειαν δὲ καὶ Ἄζωτον καὶ [c] Φασαηλίδα Σαλώμῃ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ κατανέμει, καὶ ἀργυρίου ἐπισήμου μυριάδας πεντήκοντα. προὐνόησε δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, [d] ὁπόσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτοῦ,

X.

CAP. VIII.

De Herodis decessu, testamento & funere.

DEinde mutata voluntate testamentum suum denuo mutavit *Herodes*: & Antipam quidem (cui regnum reliquerat) Galilææ Perææque tetrarcham constituit, regnum vero Archelao dedit, atque Gaulonitidem & Trachonitidem & Batanæam & Peniadem Philippo filio suo, Archelai fratri, tetrarchiæ nomine concessit, & Salomæ sorori suæ Jamniam & Azotum & Phasaëlidem attribuit, & argenti signati quingenta millia. Quin & aliis, quotquot sibi consanguinei essent, prospexit atque consuluit, singulos, pecuniam

Herodis testamentum mutatum.

t Εἰς] *L. B.* πρὸς.
u Ποιεῖν] Ποιεῖτο *Bosb.*
x Καὶ κτιννύειν.] Illud καὶ è *Codd. MSS.*
y Ἀκροασάμενος Ἡρώδης.] Sic *Bosb.* & *Vat.* ἀκροώμενος in reliquis.
z Περιωδυνῶν δὲ] Ita *Bosb.* & *Vat.* ἀδεῶς & mox ἀπεῖλε in Editis. ἀδεῶς δὲ *Gall.* τῶν δὲ ἀλγηδόνων εἰς μέγα ἐρχομένων, ἀνεῖχετο τῶν σιτίων *Zonar.*
a Παρεῖτο] *L. B.* παρεῖτο. & in *Marg.* παρεῖτο.
b Περιλέψαντι αὐτὸ] Περιγλύψαντι *Bosb.*
c Περισκεψάμενος,] *L. B.* περιλαβόμενος. *Coccejus* περιβλεψάμενος.
d Κἂν ἐπεπράχει.] Καὶ ἐπέπραχεν ἂν *Bosb.*
e Ἀχιάβου.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
f Καὶ Ἀντίπατρος,] Καὶ ὁ Ἀντίπατρος *Vat.* & *Bosb.*
g Ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις,] Ita *Bosb.* *Coccejus* & *Gall.* ἐχρῆτο in *Editis Aliisque.*
h Ἀφειμένος,] *L. B.* ἀφειμένος.
i Δεξόμενος εἰς χεῖρας·] Ἐξόμενος *Vat.*
k Ἐνεστηκότος.] Ita cum *Bosb.* ἐνεστῶτος in cæteris.
l Καὶ προσεπιφοραῖς] *L. B.* καταπιφοραῖς, unde conjiciebat *Coccejus* καὶ μεγάλαις ἐπιφοραῖς. dubium reliquit *Epiphan.* vertens: *& quæ ab eo munera spondebantur.* HAV.
m Οὐδ'] Abest à *L. B.*
n Τὸν ἀγκῶνα ὑπεράρας] Illud τὸν è *Codd. MSS.*
o Τινὰς τῶν δορυφόρων.] Sic *Bosb.* *Zonar.* & *Josephus* l. 1. de *Bello Jud.* τινὰ τῶν in *Editis.*
p Κτείναντας αὐτὸν] Ita *Bosb.* κτείνοντας *Zonar.* κτείνειν in *Editis Aliisque.*
q Ὑρκανίᾳ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
r Ταφὰς ἀσήμους ποιῆσ.] Eo modo *Bosb.* & *Vat.* ἀδόξως in reliquis.
s Μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ] Μετενεγράφει *Bosb.*
t Ἀντίπαν] Ἀντίπαν τὸν υἱὸν *Bosb.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
u Τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας] Conf. inf. lib. 18. c. 8. §. 1. SPANH.
x Ἀρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
y Γαυλανῖτιν] Γαυλανῖτιν *Bosb.*
z Πανιάδα] Πανεάδα *Bosb.* videsis *Var. Lect.* ad p. 775.
a Φιλίππῳ, ——— γνησίῳ,] Philippus hic Archelai germanus frater, qui tamen non ex eadem Matre natus dicitur. supr. c. 1. §. 3. & ἁλωσ. lib. 1. c. 31. §. 1. SPANH. Absunt hæc à *Lugd. Bat.*
b Ἰάμνειαν δὲ καὶ Ἄζωτον] *Al.* Ἰάμνιαν.
c Φασαηλίδα] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.
d Ὁπόσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,] *Epiphan.* verba *Josephi* sic vertit. *disposuit autem de cæteris suis consanguineis atque cognatis*, unde suspicatur *Casaubonus* (in Exerc. contra Baron. p. 282. Edit. Lond.) legendum esse ὁπόσοι πρὸς αἵματος ἢ συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ. *quicunque sanguine juncti erant aut cognatione.* Phrasis πρὸς αἵματος occurrit apud *Orig.* c. *Celsum* p. 35. Ed. Cant. HUDS. in *Add.*

e Χρη-

am iis largiendo reditusve *annuos*, egregie locupletans. Cæsari quoque *legavit* argenti signati centies centena millia, ac præterea vasa *sua* tam aurea quam argentea, pretiique stupendi vestes. Juliæ autem Cæsaris uxori, & aliis nonnullis quinquagies centena millia. His factis, quinto post occisum Antipatrum die vitam finivit, cum regnasset post interfectum Antigonum annos triginta quatuor; postquam autem à Romanis rex creatus fuerat, triginta septem: vir pari in omnes immanitate, iræ effrenatæ, animoque jus fasque despiciente, fortuna autem, siquis alius, propitia usus, ut qui ex privato ad regnum evectus fuerit, & innumeris circundatus periculis ex omnibus effugerit, & non nisi provecta ætate vita decesserit. Quod vero ad res domesticas attinet, præsertimque filios suos, hîc quoque felix fuit sua sententia, quod se de inimicis victoriam reportasse existimaverit, meo vero judicio pro misero admodum & infelici habendus est.

Ejus decessus.

Autoris de Herode judicium.

2. Cæterum Salome & Alexas, antequam divulgata esset regis mors, conclusos in Hippodromum domum dimiserunt, dicentes regem jubere ut in provincias *suas* discederent, resque domi curarent. ita quidem maximo beneficio ab illis affecta est gens *universa*. Atque jam mors regis in ore & sermone omnium cœpit esse: ac Salome & Alexas, militia omni in Hierichuntis theatrum coacta, primum scriptas ad milites literas legerunt, in quibus rex eis ob fidem & gratum erga se animum, gratias agebat, & ut idem Archelao filio suo, quem regem instituisset, præstarent orabat. deinde Ptolemæus, cui creditum erat regis sigillum, testamentum recitavit, quod ratum esse non poterat, nisi prius inspectum esset à Cæsare. Ac subito clamor exstitit in honorem Archelai, eique milites gregatim, nec non duces, eandem, quam patri præstitissent, amicitiam benevolentiamque præstiterunt, Deumque ei secundum exoptarunt.

Salome & Alexas dimittunt Judæos in Hippodromum conclusos.

Archelaus rex, acclamatur.

3. At post hæc funus parabant regi, id agente Archelao ut pater splendidissime efferretur, atque omnem ornatum proferente ut *magna* cum pompa comitaretur mortuum. Ferebatur igitur in lectica aurea, multis & variis ingentis pretii lapidibus distincta; stragula murice fulgebat, & corpus purpura erat amictum, cujus vertici adhærebat diadema, supraque corona aurea; & dextra sceptrum gestabat. Lectum stipabant filii & cognatorum multitudo. His proximi erant milites per gentes suas distributi earumque nominibus distincti, in hunc modum dispositi. Primi incedebant satellites; deinde *agmen* Thracicum; postea Germani; & deinceps Galli; ornatu omnes militari: reliqua deinde exercitus multitudo, ac si in bellum iretur, sub suis ducibus eorumque centurionibus. Hos seque-

Exsequiæ Herodi solutæ.

[e] χρημάτων τε δόσεσι καὶ προσόδων ἀναφοραῖς, ἑκάστους ἐν εὐπορίᾳ καθιστάμενος. Καίσαρι δὲ ἀργυρίου μὲν ἐπισήμου μυριάδας χιλίας, χωρὶς δὲ σκεύη τὰ μὲν χρυσοῦ, τὰ δὲ ἀργύρου, καὶ ἐσθῆτα [f] παμπολυτελῆ. [g] Ιουλίᾳ δὲ τῇ Καίσαρος γυναικὶ, καί τισιν ἑτέροις πεντακοσίας μυριάδας. ταῦτα πράξας ἡμέρᾳ πέμπτῃ, μεθ᾽ ὃ Αντίπατρον κτείνει [h] τὸν υἱὸν, τελευτᾷ, βασιλεύσας μεθ᾽ ὃ μὲν ἀνεῖλεν Αντίγονον, [i] ἔτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα, μεθ᾽ ὃ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων [k] ἀποδέδεικτο, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἀνὴρ ὠμὸς μὲν εἰς πάντας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἥσσων, [l] κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, τύχῃ δὲ εἰ καί τις ἕτερος κεχρημένος εὐμενεῖ. ἔκ τε γὰρ ἰδιώτου βασιλεὺς κατέστη, καὶ κινδύνοις περιεσχιζόμενος μυρίοις, πάντων ποιήσηται διάδρασιν, καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ μήκιστον [m] ἐξίκετο. ὁπόσα δὲ τὰ κατ᾽ οἶκον περὶ ὑιεῖς τοὺς αὐτοῦ, ὅσα μὲν γνώμῃ τῇ ἐκείνου, [n] καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ κεχρημένος διὰ τὸ κρατῆσαι ἐχθροὺς κρατεῖν οὐχ [o] ὑστερῆσαι, δοκεῖ δέ μοι καὶ πάνυ δυστυχής.

β. Σαλώμη δὲ καὶ Αλεξᾶς, πρὶν ἔκπυστον γενέσθαι τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, τοὺς ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον καταχεκλεισμένους ἐξαπίασιν ἐπὶ τὰ αὐτῶν, φάμενοι βασιλέα κελεύειν ἀπιοῦσιν [p] αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. προάστευξ τε [q] αὐτοῖς ἤδη εὐεργεσία μεγάλη εἰς τὸ ἔθνος. ἐφανερῦτο δ᾽ ἤδη ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως· καὶ Σαλώμη καὶ Αλεξᾶς, συναγαγόντες τὸ στρατιωτικὸν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ ἐν Ιεριχοῦντι, πρῶτον μὲν ἐπιστολὴν ἀνέγνωσαν πρὸς τοὺς στρατιώτας γεγραμμένην, ἐπί τε πίστεως εὐχαριστίᾳ καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτὸν, καὶ παρακλήσει τῆς ὁμοίας [q] παροχῆς Αρχελάῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὃν βασιλέα [r] καθίστατο. εἶτα μέντοι Πτολεμαῖος, [s] τὸν σημαντῆρα τοῦ βασιλέως πεπιστευμένος, τὰς διαθήκας ἀνέλεγε, αἳ λήψεσθαι κύρωσιν οὐκ ἄλλως [t] ἔμελλον, ἢ Καίσαρος ἐντυχόντος αὐταῖς. βοὴ δὲ εὐθὺς ἦν ἐπευφημούντων Αρχέλαον βασιλέα, καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ στίφη τε αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες εὔνοιάν τε ὑπισχνοῦντο καὶ προθυμίαν [v] τὴν αὐτὴν, καὶ συλλήπτορα τὸν Θεὸν παρεκάλουν.

γ. Εντεῦθεν δὲ [x] τάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ, μελήσαν Αρχελάῳ πολυτελεστάτην γενέσθαι τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ πατρὸς, καὶ πάντα τὸν κόσμον [y] προεκομίσαντος εἰς ὃ [z] συμπομπεύσειε τῷ νεκρῷ. ἐφέρετο δὲ ἐπὶ κλίνης χρυσέας λίθοις πολυτελέσι καὶ ποικίλοις διαπεπασμένης· [a] στρωμνή τε ἦν ἁλουργὸς καὶ [b] ἡμπίσχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς, διαδήματι ἠσκημένος, ὑπερκειμένου στεφάνου χρυσοῦ, σκῆπτρόν τε τῇ δεξιᾷ παρακείμενον. περὶ δὲ τὴν κλίνην οἵ τε υἱεῖς καὶ τὸ πλῆθος ἦν τῶν συγγενῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ στρατιωτικὸν [c] κατὰ οἰκεῖα ἔθνη [d] καὶ προσηγορίας διάκριτο, [e] οὕτως νεμηθέντες. πρῶτοι μὲν οἱ δορυφόροι, μετὰ δὲ τὸ Θρᾴκιον, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁπόσοι Γερμανοὶ, [f] καὶ τὸ Γαλατικὸν μετ᾽ αὐτοὺς, ἐν κόσμῳ πάντες τῷ πολεμιστηρίῳ. τούτων δὲ κατόπιν ἤδη πᾶς ὁ στρατὸς ὡς ἐς πόλεμον ἐξοδεύοντες, ὥσπερ ὑπὸ λοχαγῶν ἀγόμενοι

e Χρημάτων τε δόσεσι] Χρημάτων δόσει Busb.

f Παμπολυτελῆ.] Πάνυ πολυτελῆ Busb. & Lugd. Bat. πάνυ πολλοῦ τέλους Vat.

g Ιουλίᾳ —— μυριάδας.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

h Τὸν —— Αντίγονον,] Duplex Regni ejus Epocha, una ab expulso Rege Antigono, de quo supr. lib. 15. c. 1. §. 1. & 2. Altera, à quo Rex à Senatu declaratus, de quo supr. lib. 14. c. 14. §. 4. SPANH.

i Ετη τέσσαρα] *Josephi* numeros hic loci (post *Usserium* in *Annalibus* ad A. M. 4001.) defendit explicatque *Ant. Pagi* in *Apparatu* ad *Annales Baronii*, p. 55. Videsis *Jos. Scaligerum* de *Emend. Tem.* p. 435. in *Can. Isagog.* p. 332. & in *Animadvers. Euseb.* p. 163. *Kepplerum de Anno Nat. Christi*, c. 9. & *Langium* de *Annis Christi*, p. 346.

k Αποδέδεικτο,] Ita *Vat.* ἀπεδέδεικτο Busb. ἀπεδέδεικτο in *Editis* & *Zonara.*

l Κρείσσων] *Gen.* κρείσσω.

m Εξίκετο.] *L. B.* ἐξίκετο.

n Καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ] Ita lego ex *Josepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* deerat vox τύχῃ in *Editis* & *MSS.*

o Υστερῆσαι,] Υστερεῖ Busb. & mox δοκεῖν Vat. *L. B.* in *Marg.* ὑστερῆσαι.

p Αὐτοῖς] *Gen.* αὐτοῦ.

q Παροχῆς —— καθίστατο.] Παροχῇ Busb. προσεχῶς Vat. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib 1. c. 32. §. 7. SPANH.

r Καθίστατο.] *L. B.* καθίστατο.

s Τὸν σημαντῆρα] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

t Εμελλον,] Ελεγεν *Vat.* qui mox habet ὑπ. τὸν Αρχ.

v Τὴν αὐτὴν] Τῶν αὐτῶν *Vat.*

x Τάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ,] Ταφὴν Busb.

y Προεκομίσατο εἰς ὃ συμπομπεύσειε] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

z Συμπομπεύσειε] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & Busb. συμπομπεύσουσιν in *Editis Aliisque.* ἀλλὰ πάντα τὸν βασίλειον κόσμον προθέμενος, συμπομπεύσοντα τῷ νεκρῷ in lib. 1. de *Bello Jud.*

a Στρωμνή τε ἦν ἁλουργὴς] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

b Ημπίσχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς,] Sic Busb. & *Vat.* ἠμπέσχετο πορφυρίδα in *Editis Aliisque.*

c Κατὰ οἰκεῖα ἔθνη] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *per proprias distincta nationes & discreta nominibus.* κατ᾽ οἰκείας προσηγορίας διέκειτο in *Editis Aliisque.*

d Καὶ προσηγορίας διέκριτο,] *L. B.* προσηγορίαι τε διέκειτο.

e Οὕτως νεμηθέντες.] Ita lego ex conjectura, favente *Epiphanio*, qui vertit, *erant autem tali ordine distributi.*

f Καὶ τὸ] *L. B.* καὶ ἂν τὸ.

g Αὐ-

μενοι καὶ τοῖς ταξιαρχοῦσιν [g] αὐτῶν. [h] τούτοις εἵποντο πεντακόσιοι τῶν οἰκετῶν [i] ἀρωματοφόροι. ᾔεσαν δὲ ἐπὶ [k] Ἡρωδείου [l] στάδια ὀκτώ. τῇδε γὰρ αὐτοῦ ἐγίνοντο αἱ ταφαὶ κελεύσματι τῷ αὐτοῦ. Ἡρώδης μὲν δὴ τοῦτον ἐτελεύτα τὸν τρόπον.

δʹ. [m] Ἀρχέλαος δὲ, ἐπὶ μὲν ἑβδόμην ἡμέραν πένθος [n] τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλει. τόσας γὰρ διαγορεύει τὸ νόμιμον τὸ πάτριον. ἑστιάσας δὲ τοὺς ὁμίλους, καὶ καταλύσας τὸ πένθος, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν. ἦσαν δὲ εὐφημίαι καὶ ἔπαινοι καθ' ἃς τινας ἴοι, ἑκάστων τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων εἰς τὸ δοκεῖν μείζοσι [o] χρῆσθαι ταῖς εὐφημίαις. ὁ δὲ εἰς ὑψηλὸν βῆμα πεποιημένον ἀνελθὼν, καὶ ἱδρυθεὶς εἰς θρόνον [p] χρυσοῦ πεποιημένον, [q] ἀντιδεξιοῦτο τοὺς ὁμίλους, χαρμονῇ τῶν εὐφημιῶν τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἡδονῇ φέρων· χάριν τε [r] ὡμολόγει, "ὅτι μηδὲν αὐτῷ μνησικακοῖεν ἀνθ' ὧν ὁ "πατὴρ εἰς αὐτοὺς ὑβρίσειε, καὶ [s] πειράσεσθαι μὴ "ἐλλείψειν ἀμυνόμενον τὸ πρόθυμον αὐτῶν. ἄρτι μέν- "τοι [t] φείσεσθαι ποιήσασθαι τοῦ βασιλείου ὀνόματος· τιμηθήσεσθαι "γὰρ αὐτὸν τῇ ἀξιώσει, εἴπερ [v] βεβαίως Καῖσαρ ἐπι- "κυρώσειε τὰς διαθήκας, αἳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐγράφη- "σαν αὐτῷ. δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ τοῦ στρατεύματος ἐν Ἱε- "ριχοῦντι [x] διάδημα αὐτῷ περιθεῖναι προθυμουμένου, "δέξασθαι τὸ περιμάχητον τῆς ἐνθένδε τιμῆς, διὰ τὸ "μηδέπω τὸν κυρίως ἀποδώσοντα φανερὸν εἶναι προαγο- "μένων. προελθόντων μέν γε εἰς αὐτὸν τῶν πραγμάτων οὐ "λείψειν ἀρετῆς τοῦ ἀμείβεσθαι τὴν εὔνοιαν αὐτῶν. σπου- "δάσειν γὰρ ἐν πᾶσι τὰ πρὸς αὐτοὺς φανεῖσθαι τοῦ πατρὸς "ἀμείνων τὰ πάντα." οἱ δὲ, οἷον ὄχλος εἴωθεν φιλεῖν, οἰόμενοι τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τὰς διανοίας ἐμφανίζειν τῶν παρελθόντων ἐπὶ τοιασδε ἀρχὰς, ὅσῳ πράως καὶ θεραπευτικῶς ὁ Ἀρχέλαος διελέγετο αὐτοῖς, τοσῷδε μειζόνως τε ἐχρῶντο τοῖς ἐπαίνοις, [y] καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν [z] ἐπεγράφοντο. οἱ μὲν εἰσφορὰς ἃς ἐνιαυσίους φέροιεν ἐπικουφίζειν βοῇ χρώμενοι· οἱ δὲ αὖ δεσμωτῶν, οἳ ὑφ' Ἡρώδου ἐδέδεντο, πολλοὶ δὲ ἦσαν καὶ πολλῶν χρόνων, ἀπόλυσιν. εἰσὶ δὲ οἱ ἄρσεις τῶν τελῶν, ἃ ἐπὶ πράσεσιν ἢ ὠναῖς [a] δημοσίαις ἐπεβάλλετο [b] πρασσόμενα πικρῶς, ᾐτοῦντο. ἀντέλεγέ τε οὐδαμῶς Ἀρχέλαος, [c] ἐπεὶ ἤρεσκεν ὁμίλοις σπουδαῖος ὢν ποιεῖν πάντα, διὰ τὸ νομίζειν μέγα πρᾶγμα εἰς τήρησιν τῆς ἀρχῆς γενήσεσθαι, τὴν εὔνοιαν αὐτῷ τῆς πληθύος. ἐντεῦθεν δὲ θύσας τῷ Θεῷ κατ' εὐωχίαν τρέπεται μετὰ τῶν φίλων.

batur quingenti famuli, aromata portantes. Ibant autem versus Herodium octo stadia: ibi enim, ut ipse mandaverat, sepultus est. Et Herodes quidem hoc modo è vita excessit.

Luctu finito Archelaus populum convivio excipit.

4. Archelaus autem luctum dierum septem in honorem patris integravit. tot enim dies postulat patria consuetudo. Deinde cum multitudinem convivio excepisset, luctu finito, in templum ascendit. atque omnes, quaqua transibat, faustis cum ominibus & præconiis prosequebantur, certatim id agentibus singulis ut quam lætissimas edere viderentur acclamationes. Tum vero ille, conscenso suggestu, sublimis in aurea sella residens, populum vicissim excipiebat, ostendens sibi gratam acceptamque esse illorum benevolentiam, lætis gratulationibus expressam, eisque gratias egit, "quod "paternarum in ipsos injuriarum memoriam de"posuissent, seque sedulo conaturum pollicebatur ne "quid sibi desit, quo minus egregiæ illorum vo"luntati vices rependeret. In præsenti quidem "regio nomine se abstinere: appellationis tamen "honorem consequuturum, si Cæsar testamentum "à patre scriptum auctoritate sua confirmaverit: "quam ob causam ipsum, cum studiose id ageret "exercitus, ut diadema ei imponeretur, honorem "inde adeo expetitum accipere noluisse, quod es"set adhuc incerta voluntas ejus, qui istum vale"re ratumque esse jussurus est. Verum, si fuerit "adeptus imperium, sibi non defuturam illius bo"nitatem qui benevolentiam eorum remunerabit. "operam enim daturum ut in omnibus erga eos "patre melior esse videatur." Illi vero, quo more vulgus solet facere, rati primis diebus aperiri mentem eorum, qui ad tantæ potestatis fastigium provehuntur, quo suavius & humanius eos alloquebatur Archelaus, eo magis eum collaudabant, & scribebant quæ sibi dari postulabant. Alii ut tributa annua diminuerentur clamabant; alii ut vincti solverentur, quos & multos & longo tempore Herodes habebat: erant etiam qui vectigalia, rebus in foro emptis venditisque imposita, & satis acerbe exacta, tolli efflagitabant. ad quæ Archelaus minime contradicebat, quoniam id susceperat ut multitudini in omnibus gratificaretur, quippe quod populi erga se benevolentiam permagni momenti esse existimaret ad confirmationem regni sui. Et hinc, facta re divina, ad convivium cum amicis se contulit.

Ejus concio.

Archelai promissa.

Populi postulata.

ΚΕΦ. θʹ.

Ὡς ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τὸν Ἀρχέλαον· καὶ ὡς αὐτὸς ἐξέπλευσεν ἐπὶ Ῥώμης.

ΕΝ τούτῳ δὲ τινὲς τῶν Ἰουδαίων, συνελθόντες νεωτέρων ἐπιθυμίᾳ πραγμάτων, ὠδύροντο Ματθίαν καὶ τοὺς

CAP. IX.

Quomodo populus seditionem movit contra Archelaum: & ut ipse Romam profectus est.

XI.

INterea Judæi quidam, novarum rerum desiderio congregati, Matthiæ & ejus sociorum, ab He-

Tumultuose agunt Judæi ut occisos ab Herode ulcisci iret Archelaus.

g Αὐτῶν.] *Casaubonus* supplet ὑπόρθοι.

h Τούτοις εἵποντο] Τούτοις ἐπεστάχατο π. *Vat.*

i Ἀρωματοφόροι. —— ὀκτώ.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 33. §. 9. SPANH.

k Ἡρωδείου] Herodium secundum Josephum. l. 14. Antiq. c. 25. & de bell. l. 1. c. 11. & cap. 16. ab Hierosolymis aberat 60. stadiis. quo delatum Herodis mortui cadaver, pompa funebris comitante Archelao processit usque per octo stadia. lib. 17. ant. c. 11. p. 600. Quomodo igitur hic lib. 1. de bell. c. ult. dicitur quod τὸ σῶμα ἐκομίσθη σταδίους διακοσίους εἰς Ἡρώδειον? nisi forte postquam desiisset παραπέμπων ipse Archelaus, reliqua pompa per devium vel flexuosum iter ducta, quo pateret neutiquam exequiis spoliatum fuisse cadaver Herodis, 200. stadiorum viam confecerit. COCCEJUS FIL.

l Στάδια ὀκτώ] Vide *Annott.* ad extremum lib. 1. de *Bello Jud.*

m Ἀρχέλαος —— πάτριον.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 1. §. 1. SPANH.

n Τὸ ἐπὶ τῷ πατρί] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.* licet ibi τῷ legatur) & *Vat.* πένθος τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλει *Bas.* *Aliique* τὸ ἐν τῷ π.

o Χρῆσθαι ταῖς εὐφημίαις.] Χρῆσθαι *Busb.*

p Χρυσοῦ πεποιημένον,] Χρυσοῦ *Busb.* & *Vat.*

q Ἀντιδεξιοῦτο τοὺς ὁμίλους,] Ita cum *Busb.* & *Vat.* ἀνεδέξατο in *Editis* *Aliisque.*

r Ὡμολόγει,] Ὡμολογεῖ δεῖν πολλὴν *Vat.*

s Πειράσεσθαι] Πειρᾶσθαι *Busb.*

t Φείσεσθαι ποιήσασθαι τοῦ βασιλείου ὀνόματος.] Ita *Vat.* *Lugd. Bat.* & *Busb.* φιλοποιήσασθαι in *Editis* *Aliisque.* HUDS. φειδοποιήσασθαι *Gen.* Vel φειδὼ ποιήσασθαι· sic φειδοῖ χρήσασθαι infr. lib. 19 c. 1. §. 3. & ἁλωσ. lib. 6. c. 2. §. 5. οὐδὲ φειδώ τινα τοῦ ναοῦ ποιούμενος. SPANH.

v Βεβαίως —— διαθήκας,] Archelaus abstinet Regis nomine, donec à Cæsare confirmatum. SPANH.

x Διάδημα αὐτῷ περιθεῖναι] Τὸ διάδημα *Vat.* & *Busb.*

y Καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν] Καὶ τὰς αἰτήσεις *Vat.*

z Ἐπεγράφοντο.] Ἐπέγραφον *Busb.* ἐπεγράφοντο *L. B.* ἐπεγράφοντο *Vat.* ἐπὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν ἐτρέποντο *Casaub.*

a Δημοσίαις] Ita lego, *Epiphanio* vertente, *alii vero gravedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri vociferabantur.* ἐμπορίαις in libris omnibus, nullo plane sensu.

b Πρασσόμενα πικρῶς,] Eo modo *Busb.* προσταττόμενα in *Editis* *Aliisque.*

c Ἐπεὶ ἤρεσκεν ὁμίλοις] Ita lectum esse volui prout conjecerat Ca-

Herode occisorum, mortem deplorabant, (qui tunc temporis exsequiarum honore privati erant metu Herodis, erant quippe illi ob dejectam aquilam auream morte multati) magnum edentes clamorem & lamentationem; insuper & convicia quædam, quasi in mortuorum solatium, in regem *defunctum* jactabant. Cumque in unum locum convenissent, ab Archelao contendebant, ut id facinus in eos vindicaret, quos habuerat Herodes in pretio: utque in primis pontificem abdicaret ab Herode constitutum, aliumque deligeret magis legitimum & ad munus obeundum puriorem. Istis Archelaus, licet graviter illorum impetum ferens, annuebat, quod illi iter instaret quod ad Romam quam ocyssime facere proposuerat, ut voluntatem Cæsaris de se perspectam haberet. Misso itaque duce qui persuasione uteretur, ut omisso propter ista vindictæ studio considerarent, & morte pœnas dedisse illorum amicos ex lege, & postulatis eorum magnas inesse contumelias, & tempus hoc alia *consilia* poscere, opusque esse concordia, donec ad ipsos reverteretur in imperio confirmatus approbatione Cæsaris; tunc enim de iis quæ postularent una cum illis consultaturum esse: interim vero quiescerent ne seditionis crimen incurrerent.

Archelaus ad populum sedandum ducem mittit.

2. Et ille quidem, cum ista suggessisset edocuissetque, ducem misit ad eos *hæc ipsa loquuturum.* Sed illi clamantes eum ne verbum quidem facere permiserunt, mortisque periculum ei intenderunt alterique cuipiam qui palam aliquid dicere auderet, quod eos ad sanam mentem perduceret, averteretque ab hujusmodi rerum studio, quod plus suæ voluntati tribuerent quam præsidentium auctoritati; grave esse existimantes, si charissimorum, quos vivo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio, animis incitati, atque id demum jus & fas reputantes quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, & periculum ab eo *intentatum* providere nescientes, etiamsi alicui de eo suspicio foret, præsenti quippe lætitia nimium elato, quod eos ulturi essent, quos sibi inimicissimos esse crediderunt. Et multis ab Archelao missis qui cum eis colloquerentur, quibusdam etiam non ipsius jussu sed sponte quasi sua *ad eos* advenientibus, ut ad mitiorem animum reducerentur, neminem eos vel tantillum alloqui passi sunt. Et seditio mota est ab iis qui valde irascebantur, palamque erat tumultum valde auctum iri, magno hominum numero ad eos confluente.

Ducem aliumve quempiam verba facere non sinit multitudo.

3. Cum autem sub id tempus instaret festum, quo Judæis patrium est vesci non fermentatis panibus (Pascha enim illa festivitas appellatur, in memoriam exitus illorum ex Ægypto instituta, quam

Seditio mota in festo Paschatis.

σὺν αὐτῷ ὑφ᾽ Ἡρώδου ἀποθανόντας· οἳ διὰ χρῆμα τὸ [d] ἐκ τῆς πενθείας τιμῆς φόβῳ τῷ ἐκείνου [e] ἀπεστέρηντο, [f] ἦσαν δὲ τὸν ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ χρυσοῦ ἀετοῦ [g] καταδεδικασμένοι· [h] ἐπὶ μέγα τε τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρώμενοι, καί τινα, ὡς κούφισιν φέροντα τοῖς τεθνεῶσιν, ἀπερρίπτουν εἰς τὸν βασιλέα. συνόδου τε αὐτοῖς γινομένης ἠξίουν τιμωρίαν αὐτοῖς ὑπ᾽ Ἀρχελάου [i] γενέσθαι κολάσει τῶν ὑπὸ Ἡρώδου τετιμημένων· καὶ πάντων γε καὶ πρῶτον καὶ [k] ἐκδηλότατον [l] τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀρχιερέα καθεστῶτα [m] παύσοντα, νομιμώτερόν τε ἅμα καὶ καθαρὸν ἀρχιερᾶσθαι ἄνδρα [n] αἱρεῖσθαι. τούτοις Ἀρχέλαος, καίπερ δεινῶς φέρων [o] τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, ἐπένευεν, [p] ἔχων τὴν ἐπὶ Ῥώμης ὁδὸν ἀνύσασθαι προκειμένην αὐτῷ τάχος, ἐπὶ περισκοπῇ τῶν δοξάντων Καίσαρι. πέμψας δὲ τὸν στρατηγὸν πειθοῖ χρῆσθαι, [q] καὶ τὸ ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίας ἀποστάντας σκοπεῖν, θάνατόν τε ὡς τοῖς φίλοις αὐτῶν [r] συνελθεῖν μετὰ νόμου γεγονότα, καὶ τὰς αἰτήσεις ὡς ἐπὶ μέγα τοῦ ὑβρίζειν προϊοῖεν, τούς τε καιροὺς οὐκ ἐν τοιοῖσδε εἶναι, [s] μᾶλλον δὲ τοῦ ὁμονοεῖν ἕως κατασταίμενος τὴν ἀρχὴν ἐπινεύσει τῇ Καίσαρος ἀφίκοιτο ὡς αὐτούς, τότε γὰρ κοινῇ [t] βουλεύσειν περὶ ὧν ἀξιοῖεν σὺν αὐτοῖς· ἄρτι δὲ ἀνέχειν, [v] μὴ καὶ στασιάζειν δοκοῖεν.

β΄. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ὑπειπὼν καὶ διδάξας τὸν στρατηγόν, [x] ἐκπέμπεται πρὸς αὐτούς. οἱ δὲ βοῶντες λέγειν τι οὐκ εἴων, καὶ εἰς κίνδυνον τοῦ [y] ἀπολουμένου ἐκεῖνόν τε καθίστασαν, καὶ τῶν ἄλλων ὅστις γε ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ἀποτροπῇ τῶν τοιῶνδε [z] ὀργισθήσεσθαι τολμήσειεν φθέγξασθαι φανερὸς ἦν, διὰ τὸ πάντα βουλήσει τῇ αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τῶν ἐφεστηκότων [a] συγχωρεῖν, δεινὸν ἡγούμενοι, εἰ ζῶντός τε Ἡρώδου [b] στερηθεῖεν τῶν φιλτάτων, καὶ τελευτῆς αὐτοῦ γενομένης τιμωρίαν τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς, [c] ὡρμηκότες ταῖς γνώμαις, καὶ νόμιμόν τε καὶ δίκαιον ἡγούμενοι ὅ, τι μέλλοιεν ἡδονὴν αὐτοῖς φέρειν, κινδυνῶν τε τῶν [d] ἀπ᾽ αὐτοῦ προσδοκᾶσθαι τε ἀμαθεῖς, καὶ [e] εἴτοι ὑποπτευθείη, ὑπερβολῆς αὐτοῦ γινομένης τοῦ παραχρῆμα ἡδονῆς ἐκ τοῦ τιμωρήσεσθαι τοὺς ἐχθίστους [f] δοκοῦντας αὐτοῖς. πολλῶν δὲ ὑπὸ Ἀρχελάου πεμπομένων οἳ διαλέξοιντο αὐτοῖς, [g] τῶν δὲ οὐχ ὡς ὑπ᾽ ἐκείνου, γνώμῃ δὲ τῇ αὐτῶν [h] δοκεῖν παρόντων, ὅπως εἰς τὸ πρᾳότερον καταστήσονται αὐτούς, οὐδένα ἠνείχοντο εἰπεῖν. [i] ἀνάστασίς τε ἦν λίαν ὀργῇ χρωμένων, φανερόν τε ἦν ἐπὶ μέγα αὐξήσοντες τὴν στάσιν πλήθους ἐπισυρρυέντος αὐτοῖς.

γ΄. Ἐνστάσης δὲ κατὰ τόνδε τὸν καιρὸν [k] ἑορτῆς, ἐν ᾗ Ἰουδαίοις ἄζυμα προτίθεσθαι πάτριον· [l] Πάσχα δὲ ἡ ἑορτὴ καλεῖται, ὑπόμνημα οὖσα τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἀπάρσεως αὐ-

Cotelerius in notis ad Volumen secundum *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ*, pag. 614. ἐπεὶ ἦρχε ἀετὸς ἀνάθημα ἐν τῷ ναῷ in Editis. ἐπεὶ ἦρχε ἀν. ἀν. ἐν ναῷ *Vat.* ἐπεὶ ἦρχε ἀετοῦ ἀν. ἐν ναῷ πάντα *Bosb.*

d Ἐκ τῆς πενθείας] Ita cum *Cod. Bosb.* εἰς τὸ πένθος in cæteris.

e Ἀπεστέρηντο.] Sic *Bosb* & *Vat.* ἀπεστέρηνται In *Editis Aliisque.*

f Ἦσαν δὲ] Iterum cum *Cod. Bosb.* ἦσαν δὲ οἱ τὸν in reliquis. ἦσαν δὲ οὗτοι malit *Casaub.*

g Καταδεδικασμένοι·] Καταδεδικασμένοι *Bosb.* δεδικασμένοι *Vat.*

h Ἐπὶ μέγα τε τῇ βοῇ] Ita *Vat.* ἐπὶ μέγα μὲν τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρ. *Bosb.* ἐπὶ μέγα τε τῆς βοῆς καὶ οἰμωγῆς χρ. in *Editis.*

i Γενέσθαι] *L. B.* γενέσθαι.

k Ἐκδηλότατον] *L. B.* ἐκδηλότατα.

l Τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀρχιερέα καθεστῶτα] Illud τὸν è *Codd. MSS.*

m Παύσοντα.] *Al.* παύσασθαι.

n Αἱρεῖσθαι.] Vocem αἱρεῖσθαι non agnoscit *Bosb.*

o Τὴν ὁρμὴν αὐτῶν.] Illa τὴν ὁρμὴν αὐτῶν desunt *Vat.* & deerant forsan codici *Epiphanii*, nam vertit, *Archelaus autem, licet ista graviter ferret, annuebat tamen &c.*

p Ἔχων] *L. B.* ἐπέχων.

q Καὶ ——— ἀποστάντας] Καὶ ἐκέλευσεν ὡς τῆς ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίας ἀποστ. *Bosb.*

r Συνελθεῖν] *Gen.* συνελθεῖν.

s Μᾶλλον] Μᾶλλον δ᾽ ἐν τῷ ὁμ. *Bosb.*

t Βουλεύσειν] Ita *Vat.* βουλεύειν in cæteris.

v Μὴ καὶ στασιάζειν δοκοῖεν] Ὡς μὴ στασιάζοι *Bosb.* atque ita forsan *Epiphanius.*

x Ἐκπέμπεται πρὸς αὐτούς] Ἐκπέμπει *Vat.*

y Ἀπολουμένου ἐκεῖνον] Ita *Vat.* ἀπολογουμένου ἐκεῖνον καθ. in *Editis Aliisque.* ἀπολεῖσθαι ἐκεῖνος καθ. malit *Casaub.*

z Ὀργισθήσεσθαι] Conf. sup. c. 1. §. 1. SPANH.

a Συγχωρεῖν.] Ita lego cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* συγχωρεῖσθαι in cæteris.

b Στερηθεῖεν] *L. B.* στερηθεῖσιν.

c Ὡρμηκότες ταῖς γνώμαις,] Ὠργισμένοι *Vat.* Addit *Lugd. Bat.* καλύοντα.

d Ἀπ᾽ αὐτοῦ] Sic *Vat.* ὑπ᾽ αὐτοῦ προσδοκᾶσθαι in reliquis.

e Εἴτοι ὑποπτευθείη,] Εἴτε malit Cl. *Lowthius*, ita ut ὑπὸ vel διὰ ante τὸ παραχρῆμα ἡδονῆς subintelligendum sit.

f Δοκοῦντας αὐτοῖς.] Est qui malit δοκεῖν αὐτοῖς.

g Τῶν δὲ οὐχ ὡς ὑπ᾽ ἐκείνου,] Τῶν τε ἐκείνων μὲν ὑπ᾽ ἐκείνου, γνώμῃ δὲ *Vat.* Lectionem ab hac *Editaque* diversam habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *aliis ex regis persona loquentibus, aliis autem ex illius quidem sententia, sed veluti ex sua mente monentibus &c.*

h Δοκεῖν παρόντων,] Παρόντων δοκούντων *Bosb.*

i Ἀνάστασίς τε ἦν λίαν] Prima vox & ultima in *L. B.* desunt.

k Ἑορτῆς, ——— προτίθεσθαι,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

l Πάσχα] *Al.* Φάσκα.

m Αὐ-

αὐτῶν γινομένης, καὶ θύσιν [m] αὐτὴν προθύμως, πλῆθός τε ἱερείων [n] ὡς οὐκ ἐν ἄλλῃ καθιερεύειν ἐστὶν αὐτοῖς νόμιμον, κάτεισί τε πλῆθος ἀναρίθμητον ἐκ τῆς χώρας, ἤδη δὲ καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐπὶ θρησκείᾳ τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ νεωτερισταὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν ἐξηγητὰς τῶν νόμων ὀδυρόμενοι, συνεστῶτες ἐν τῷ ἱερῷ τροφῆς εὐπορούντων, τοῖς στασιώταις οὐκ ὂν [o] ἐν αἰσχύνῃ μεταιτεῖν [p] αὐτήν. καὶ δείσας Ἀρχέλαος [q] μή τι δεινὸν βλαστήσειεν αὐτῶν τῇ ἀπονοίᾳ, πέμπει σπεῖράν τε ὁπλιτῶν χιλιάρχῳ τε τὴν ὁρμὴν [r] στασιαζόντων καταστεῖλαι πρὸ τοῦ τὸν πάντα ὅμιλον τῆς μανίας αὐτῶν [s] πλέω καταστῆναι· καὶ εἴ τινες διάδηλοι [t] πολὺ τῶν ἄλλων καθηγεμόνες προθυμίᾳ τοῦ στασιάζειν, ἐπ᾽ αὐτὸν ἀγαγεῖν. [v] ἐπὶ τούτοις οἱ στασιῶται τῶν ἐξηγητῶν καὶ τὸ πλῆθος [x] ἐξηγείρουσι, βοῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι· ὥρμησάν τε ἐπὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ περιστάντες καταλεύουσι τοὺς πλείστους αὐτῶν. ὀλίγοι δέ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματίαι διέφυγον. καὶ τοῖς μὲν ταῦτα πράξασιν διὰ χειρῶν αὖθις ἡ θυσία ἦν. Ἀρχελάῳ δὲ ἄπορον ἐδόκει σωτηρίας τὰ πάντα, [y] μὴ οὐκ ἀνακόψαντι τὴν ἐπὶ τοῖσδε ὁρμὴν τοῦ πλήθους· ἐκπέμπει δὲ πᾶν τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἱππεῖς εἴ τις τι [z] αὐτόθι ἐστρατοπεδευκότας κωλύσειν τοὺς κατὰ τὸ ἱερὸν βοηθεῖν, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπὸ τῶν πεζῶν δεχομένους ἀντιλήψεσθαι ὡς ἀσφαλὲς ἤδη πεπιστευκότας. καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἄνδρας ἐκτείνουσιν οἱ ἱππεῖς· τὸ δὲ λοιπὸν ᾤχετο ἐπὶ ὄρη τὰ πλησίον ἰόντες. ἐκήρυσσε δὲ Ἀρχέλαος ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ αὐτῶν πάντας. οἱ δὲ ᾤχοντο τὴν ἑορτὴν καταλιπόντες, φόβῳ κακοῦ μείζονος, καίπερ θρασεῖς ὄντες διὰ τὸ ἀπαίδευτον. Ἀρχέλαος δὲ ἐπὶ θαλάσσης κατῄει μετὰ τῆς μητρὸς, [a] Νικόλαόν τε καὶ Πτολεμαῖον καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἐπαγόμενος, Φιλίππῳ τἀδελφῷ τὰ πάντα [b] ἐφεὶς καθηγεμόνι τοῦ οἴκου καὶ τῆς ἀρχῆς. συνεξῄει δὲ αὐτῷ καὶ [c] Σαλώμη Ἡρώδου ἀδελφὴ τὴν γενεὰν ἀγομένη τὴν αὐτῆς. πολλοὶ δὲ τῶν συγγενῶν, λόγῳ μὲν ὡς συναγωνιούμενοι τῷ Ἀρχελάῳ ἐπὶ κτήσει τῆς βασιλείας, ἔργῳ δὲ ἀντιπράξοντες, καὶ μάλιστα περὶ τῶν πεπραγμένων ἐν τῷ ἱερῷ ποιησόμενοι καταβοάς. [d] ὑπαντιάζει δὲ ἐν Καισαρείᾳ τὸν Ἀρχέλαον [e] Σαβῖνος, Καίσαρος ἐπίτροπος τῶν ἐν Συρίᾳ πραγμάτων, εἰς Ἰουδαίαν ὡρμημένος ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ἡρώδου χρημάτων· καὶ αὐτὸν τῆς ἐπὶ τοῖσδε ὁρμῆς [f] ἐπίσχει [g] ὁ Οὔαρος παρελθών. διὰ γὰρ Πτολεμαίου μετάπεμπτος ὑπ᾽ Ἀρχελάου παρῆν. καὶ Οὐάρῳ Σαβῖνος χαριζόμενος, οὔτε τὰς ἄκρας [h] ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τότε περιέλαβεν, οὔτε τοὺς θησαυροὺς κατεσημήνατο, εἴα δὲ ἔχειν Ἀρχέλαον μέχρι Καίσαρι δόξειέ τι περὶ αὐτῶν, καὶ ἔμενεν ἐν τῇ Καισαρείᾳ ταῦθ᾽ ὑπισχόμενος. ἐπεὶ δὲ ἐξέπλει μὲν ἐπὶ τῆς Ῥώμης Ἀρχέλαος, Οὔαρος δὲ ἐπ᾽ Ἀντιοχείας ἐγένετο κομιδῇ, Σαβῖνος ἐπὶ Ἱεροσολύμων χωρήσας παραλαμβάνει τὰ βασίλεια. μεταπεμψάμενος δὲ τοὺς φρουράρχους, καὶ ὁπόσοι διοικηταὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν, λόγους τε ἀπαιτεῖν πρόδηλος ἦν, καὶ τὰς ἄκρας καθίστατο ᾗ αὐτῷ [i] δοκοῖ. οὐ μὴν οἱ φύλακες [k] ἐν ὀλίγῳ τὰς Ἀρχελάου ἐντολὰς ἐποιοῦν-

quidem agant ingenti lætitia, tumque illis mos est majorem quam in ulla alia solennitate victimarum numerum mactare, atque magna vis hominum ex *universa* regione locisque extra illius fines *ad istam celebritatem* religionis erga convenit) etiam seditiosi illi, Judam & Matthiam *legis* expositores lamentantes, in fano cœtus habuerunt, non deficiente victu, quem perturbatores istos non pudebat mendicato quærere. Itaque Archelaus, veritus ne quid gravius oriretur ex illorum insolentia, misit eo centurionem cum cohorte militum qui seditiosos coërcerent, priusquam cætera multitudo hujus furoris inficeretur contagio: & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos etiam populum irritarunt qui è factione erant *legis* expositorum, clamoribus suis & cohortationibus: adeo ut impetum in milites fecerint, propiusque adstantes maximam eorum partem lapidarint. verum ipse centurio & alii pauci vulnerati effugerunt. Eoque facto manum iterum sacrificio admovent. Archelaus autem de rerum summa periclitari sibi visus est, nisi multitudinis impetum ex hujusmodi occasione retunderet: itaque milites omnes eò misit & equites, qui eos qui foris essent, iis qui in templo forent, succurrere prohiberent, & eos qui à peditibus evasissent, jam in tuto se existimantes, ferro exciperent. Ita occisa sunt ab equitibus circiter tria hominum millia: reliqui in montes qui in propinquo erant se receperunt. Et Archelaus proclamari jussit, ut omnes domum discederent: id quod illi fecerunt, & festum, quamvis audaces propter rerum imperitiam, deteriora veriti reliquerunt. Deinde Archelaus ad mare descendit una cum matre, secum ducens Nicolaum & Ptolemæum, multosque amicorum, relicta totius domus & principatus cura Philippo fratri suo. Eum comitata est Herodis soror Salome, una cum suis natis, multisque consanguineis, per speciem adjuvandi Archelaum ad regnum obtinendum, sed reipsa ad ei adversandum, & maxime ad conquerendum de eo quod in templo factum fuerat. Cæsareæ autem Archelao occurrit Sabinus, Cæsaris in Syria rerum procurator, in Judæam properans ad custodiendam Herodis pecuniam: sed Varus superveniens eum ab itinere avertit. aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum: inque Vari gratiam Sabinus neque Judææ castella occupavit, neque pecuniam consignavit, sed Archelao, donec de ea Cæsar statuisset, reliquit; eoque promisso Cæsareæ remansit. Sed postquam Archelaus Romam solvit, & Varus Antiochiam discessit, Sabinus Hierosolyma profectus palatium occupat. Deinde, accersitis præsidiorum præfectis omnibusque rerum administratoribus, demonstrat se rationes exigere, & de castellis statuit arbitratu suo. non tamen custodes Archelai mandata neglectui habuerunt: sed in tuendo omnia, quæ illis in mandatis dederat, perse-

Magnam vim militum ad seditiosos coercendos mittit Archelaus.

Tria Judæorum millia occisa.

Archelaus Romam proficiscitur.

Sabinus & Varus in Judæa.

m Αὐτὴν προθύμως] Ita *Vat.* & *Bosb.* αὐτῇ in *Editis Aliisque.*

n Ὡς] *Casaub.* ὧν.

o Ἐν αἰσχύνῃ] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ᾽ αἰσχύνης in *reliquis.*

p Αὐτήν.] Ita legere visum est, quod τὴν αὐτὴν habeat *Bosb.* αὐτῶν in *Editis Aliisque.*

q Μή τι] Μὴ καί τι *Bosb.* & *Lugd. Bat.*

r Στασιαζόντων] Ita lego cum *Cod. Bosb.* favente Zonara, qui habet χιλίαρχον μετὰ σπείρας ἐξέπεμψε, τὴν ὁρμὴν καταστελοῦντα τοῦ δήμου στασιάζοντος. in *Editis* τὴν ὁρμὴν τῶν στασιαστῶν πρότερον τοῦ π. quæ lectio certe manca & vitiosa.

s Πλέω καταστῆναι] In *Editis* μὴ πλέω, sed μὴ expunxi auctoritate *MSS.*

t Πολὺ τῶν ἄλλων] Ita *Vat.* & *Bosb.* πολλοὶ τῶν ἄλλων καθηγεμόνες in *Editis Aliisque.*

v Ἐπὶ τούτοις] Ἐπεὶ τούτοις *Bosb.* ἐπὶ τούτων *Vat.*

x Ἐξηγείρουσι,] Ἐξεγείρουσι *Vat.* ἐξαγείρουσι in *Editis.* ὥστε καὶ πλῆθος ἐξαγειροῦσιν *Bosb.*

y Μὴ οὐκ ἀνακόψαντι] Εἰ μὴ ἀνακόψῃ *Bosb.* μὴ οὐκ ἀνακόψαντι *Vat.*

z Αὐτόθι ἐστρατοπεδευκότας] Ita in *Cod. Vat.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*

a Νικόλαον καὶ Πτολεμαῖον] Conf. *ἁλώσ.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

b Ἐφεὶς καθηγεμόνι] Ἀφεὶς *Bosb.*

c Σαλώμη Ἡρώδου ἀδελφὴ] Σαλώμη ἡ Ἡρ. *Vat.* & mox πολλοί τε τῶν συγγ. λόγῳ μὲν ὡς σ.

d Ὑπαντιάζει] Ita hic loci in *libris omnibus.* Supra tamen (p. 829. §. 3.) ὑπαντιάζω (è *Cod. Bosb.*) jungitur cum dativo.

e Σαβῖνος, —— πραγμάτων,] Conf. *ἁλώσ.* lib. 2. c. 2. §. 2. SPANH.

f Ἐπίσχει] Ita cum Cl. *Lowthio* pro ἴσχει *Editorum* & *MSS.* In lib. 2. *de Bello Jud.* τοῦτον ἐπέσχε προσωτέρω χωρεῖν Οὔαρος ἐπελθών.

g Ὁ Οὔαρος παρελθών.] Conf. supr. c. 5. §. 2. SPANH.

h Ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις] Ὅσαι ἐν τοῖς *Vat.*

i Δοκοῖ] Δοκεῖν *Bosb.*

k Ἐν ὀλίγῳ] Mallem ἐν ὀλιγωρίᾳ. conjecturæ huic favente *Josepho* in lib. 2. *de Bello Jud.* c. 2. ἠμέλει οἱ φρούραρχοι τῶν Ἀρχελάου κατεντολῶν ἐνέμενον.

l Ἐπ-

verabant, & præ se ferebant, quod cuncta Cæsari reservarent.

Antipas Romam se confert.

4. Eo autem tempore Antipas quoque Herodis filius Romam ad obtinendum principatum profectus est, spe regnandi elatus ex Salomes promissis, ceu longe quam Archelaus dignior imperio, utpote in priore testamento rex institutus, quod magis ratum esse deberet quam posterius. Ille vero una secum ducebat matrem, & Nicolai fratrem Ptolemæum, quondam Herodi charissimum, & tum sui studiosum. At potissimum eum ad appetendum regnum impellebat Irenæus, qui orator erat & ob eloquentiæ existimationem regni procurationem habuerat. unde etiam iis qui consulebant ut cederet Archelao, qui & natu grandior & ultimo patris testamento rex constitutus esset, auscultare nolebat. Postquam autem Romam pervenit, cognati omnes ejus partibus accedebant, non illi quidem ejus amore, sed Archelai odio, cupientes ante omnia liberi esse, & sub Romani præsidis administratione: quod si parum succederet, Antipam magis è re sua fore sperantes quam Archelaum, operam suam Antipæ commodarunt ad regnum adipiscendum. quin & Sabinus apud Cæsarem literis accusabat Archelaum.

Ptolemæus frater Nicolai.

Irenæus orator.

5. Cum autem Archelaus literas, in quibus jus suum tueretur, Cæsari misisset, necnon patris testamentum, & Ptolemæum Herodianæ pecuniæ rationes sigillumque ferentem, eventum exspectabat. Ille vero postquam scripta ista legerat, Varique & Sabini literas, & quantum pecuniarum annuique redditus esset *cognoverat*, utque Antipas regnum appetens literas misisset, amicos convocat ut eorum sententias audiat, & in his Cajum, Agrippæ quidem natum & Juliæ Augusti filiæ, sed ab ipso *Augusto* adoptatum, cui primum locum tribuit, imperatque ut qui velit de præsentibus negotiis verba faciat. Et primus quidem Antipater Salomes filius, homo in primis disertus & Archelai adversarius, dicebat, "Archelaum nunc per "ludibrium de regno agere, ut qui potestatem "ejus prius sibimet vendicasset quam bona Cæsa-"ris cum venia licuerit, ei objiciens audaciam qua "impulsus in festo die tam multos interemerat. "Qui etiam si inique egissent, oportebat vindi-"ctam externæ legitimæque potestati reservari, "& non ab homine exigi, qui, si spectetur ut rex, "injuriam facit Cæsari, dum adhuc ignoret, quid "ille de se statuet, sin vero ut privatus, multo pe-"jus erit, utpote cui, regiam dignitatem quæren-

Antipater Salomes filius, Archelaum apud Cæsarem accusat.

το· ἀλλ' ἔμενον σώζοντες τὰ πάντα ἢ προσετέτακτο αὐτοῖς. Καίσαρι δὲ φυλάσσειν [l] ἕκαστα ἦν προσποίησις αὐτοῖς.

δ'. Πλεῖ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπὶ Ῥώμης καὶ Ἀντίπας, Ἡρώδου μὲν παῖς, ἐπὶ ἀντιποιήσει τῆς ἀρχῆς, ὑποσχέσεσι Σαλώμης ἠρμένος ἐπὶ τῷ ἄρξειν, καὶ πολὺ [m] δικαιότερος Ἀρχελάου παραλήψεσθαι τὰ πράγματα, [n] ἠξιωκὼς τὸ κατὰ τὰς προτέρας διαθήκας βασιλεὺς ἀποπεφάνθαι, ὡς ἀσφαλεστέρας εἶναι τῆς [o] ἐπιγραφείσης. ἐπήγετο δὲ οὗτος τήν τε [p] μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν [q] τὸν Νικολάου Πτολεμαῖον, φίλον τε Ἡρώδῃ τιμιώτατον γεγενημένον καὶ αὐτοῦ προσκείμενον. μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐπῆρεν ἐπ' ἀντιποίησιν τῆς βασιλείας φρονεῖν [r] Εἰρηναῖος, ῥήτωρ ἀνήρ, καὶ δόξῃ δεινότητος τὰ περὶ αὐτὸν τὴν βασιλείαν πεπιστευμένος. διὸ δὴ καὶ τῶν κελευόντων εἴκειν [s] Ἀρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι, καὶ ἐν ταῖς ἐπιδιαθήκαις ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐγγεγραμμένῳ βασιλεῖ, οὐκ ἠνείχετο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν ἀπόστασις ἦν πρὸς αὐτόν, οὐκ εὐνοίᾳ τῇ ἐκείνου, μίσει δὲ τῷ πρὸς Ἀρχέλαον, μάλιστα μὲν ἐπιθυμοῦντες ἐλευθερίας, καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων στρατηγῷ τετάχθαι· εἰ δ' ἄρα [t] τι ἀντιστατοίη, λυσιτελέστερον Ἀρχελάου τὸν [v] Ἀντίπαν λογιζόμενοι, συνέπρασσον Ἀντίπᾳ τὴν βασιλείαν. καὶ Σαβῖνος κατηγόρει παρὰ Καίσαρι τοῦ Ἀρχελάου διὰ γραμμάτων.

ε'. [x] Καίσαρι δὲ Ἀρχέλαος εἰσπέμψας γράμματα, ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προσεστήκει αὐτῷ, καὶ τὴν διαθήκην τοῦ πατρός, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν Ἡρώδου [y] χρημάτων σὺν τοῖς σημαντῆρσι κομίζοντα Πτολεμαῖον, ἐκαραδόκει τὸ μέλλον. ὁ δέ, ταῦτά τε ἀναγνοὺς τὰ γράμματα, [z] καὶ τὰς τοῦ Οὐάρου καὶ Σαβίνου ἐπιστολάς, ὁπόσα τε χρήματα ἦν [a] καὶ τί ἐπ' ἔτος ἐφοίτα, καὶ ὡς Ἀντίπας ἐπ' οἰκειώσει τῆς βασιλείας ἐπέπεμψε γράμματα, συνῆγε ἐπὶ παραλαχῇ γνωμῶν τοὺς φίλους, σὺν οἷς καὶ [b] Γάιον τὸν Ἀγρίππου μὲν καὶ Ἰουλίας τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς υἱόν, ποιητὸν δὲ [c] αὐτῷ [d] γεγονότα, πρῶτόν τε καθεδούμενον παρέλαβε, καὶ κελεύει λέγειν τοὺς βουλομένους περὶ τῶν ἐνεστηκότων. καὶ πρῶτος ὁ Σαλώμης υἱὸς Ἀντίπατρος, δεινότατός τε ὢν εἰπεῖν καὶ τῷ Ἀρχελάῳ ἐναντιώτατος, ἔλεγεν, "Ἀρχελάου παιδιὰν τὸν περὶ τῆς ἀρχῆς εἶναι λό-"γον, ἔργῳ τὴν δύναμιν αὐτῆς πρότερον ἢ Καίσαρα "συγχωρῆσαι παρειληφότι, [e] ἐπικαλῶν τὰ ἐπιτετολμη-"μένα ἐπὶ τοῖς ἀπολωλόσι κατὰ τὴν ἑορτήν. ὧν καὶ ἀδι-"κησάντων ἄλλως, [f] ἐχρῆν τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς [g] ἔξω "χρῆσθαι δυναμένους ἀνακειμένην εἶναι, καὶ μὴ ὑπ' ἀν-"δρὸς πεπρᾶχθαι, εἰ μὲν βασιλεύς, ἀδικοῦντος [h] τὸ "Καίσαρος [i] διαγνοίᾳ περὶ αὐτοῦ ἔτι χρωμένου, εἰ δὲ "ἰδιώ-

l Εκαςα] Gen. ἑκάςῃ.

m Δικαιότερ☉] Δικαιότερον in MSS.

n Ηξιωκὼς —— ἐπιγραφεισῶν.] Ita cum Cod. Vat. ἠξιωκὼς τῷ κατὰ in Editis Aliisque. HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

o Επιγραφεισῶν.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

p Μητέρα] Samaritidem vid. supr. c. 1. §. 3. SPANH.

q Τὸν Νικολάου] Τῷ Νικολάῳ Busb.

r Εἰρηναῖ☉,] Irenæus Orator. ἁλωσ. lib. 2. c. 2. § 3. SPANH.

s Αρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. Antipas tamen ante Archelaum nominatur, supr. c. 1. §. 3. SPANH.

t Τι ἀντιςαίη,] Ita Vat. τις in Editis Aliisque.

v Αντίπαν λογιζόμενοι] Αντίπατρον hic loci Vat. & mox v. 2. Αντιπάτρῳ, & §. seq. 5. (post ὡς) Αντίπατρ☉.

x Καίσαρι δὲ Αρχέλα☉] Ita Busb. Καίσαρ δὲ Ἀρχελάου τε εἰσπεμψαντ☉ ὡς αὐτὸν γράμματα ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προσετίθει τὰ αὐτῶ in Editis Aliisque. nisi quod ὡς pro εἰς & dein τε αὐτῶ pro τὰ αὐτῶ habeat Vat.

y Χρημάτων σὺν τοῖς σημαντῆρσι] Ita Busb Lugd. Bat. & Vat. χρημάτων αὐτῷ in Editis.

z Καὶ τὰς τοῦ Οὐάρου] Καὶ τὰς Οὐάρου Vat.

a Καὶ τί ἐπ' ἔτ☉ ἐφοίτα,] Ita Busb. καὶ τὸ in cæteris.

b Γάιον τὸν Αγρίππου] Videsis Salianum in tom. 6. p. 410. Casaub. c. Baron. p. 138. Montacutium in Originibus Eccl. part. 1. p. 273. Keplerum de Anno Nat. Christi, p. 90, 91. & Norisium in Cenotaph. Pisan. p. 132.

c Αὐτῷ γεγονότα,] Ita cum Cod. Vat. & Lugd. Bat. αὐτοῦ in reliquis.

d Γεγονότα] Gen. male αὐτοῦ γεγονότα. SPANH.

e Επικαλῶν —— ἀπολωλόσι] Illa ἐπικαλῶν τὰ ἐπιτετολμημένα accepta debemus Codd. Vat. Lugd. Bat & Busb. necnon Epiphanio, qui vertit, *hujus testimonium esse dicebat ejus audaciam, quæ præsumpserat in die festo Judæos interimere.*

f Εχρῆν] Εχει Vat. & L. B.

g Εξω χρῆσθαι] Fuit cum legerem ἐξουσίᾳ χρῆσθαι δ.

h Τὸ] L. B. τὸ ὄν.

i Διαγνοίᾳ περὶ αὐτοῦ ἔτι χρωμένου,] Δι' ἄγνοιαν περὶ αὐτοῦ ἐπικεχειρηκότος in Editis. δι' ἀγνοίᾳ περὶ αὐτοῦ ἔτι χειρίζοντος Vat. (ἔτι χειρίζοντος Lugd. Bat.) unde διαγνοίᾳ (ex διαγνοίω ignoro, si Lexicis fides) pro δι' ἀγνοίᾳ substitui, & χρωμένου levicula mutatione pro χειρίζοντος. Si quis cum *Viro docto* malit, ἀδικοῦντος τὸν Καίσαρα διαγνῶναι περὶ αὐτοῦ ἐπικεχειρηκότα, per me licet. Epiphanius locum ita vertit, *Qui & si injustum aliquid gessissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. qui si ut rex illud fecisset, contumeliam grandem Cæsari intulisse firmabat, quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset, regia jam uti potestate præsumeret. Si autem uti privatus illa gessisset, amplius eum deliquisse narrabat: quod regnum non possidens, supplicia quibuslibet intulerit, de quibus decretum Cæsaris debuit expectari.* HUDS. Emendationem licet non reprehendam, versionem tamen minus probo. an διαγνοίω ignoro significet, mihi non compertum; certe ex analogia idem quod διαγινώσκω, i. e. *dijudico, cognosco, inquiro, statuo* significat, quem sensum postulat hic locus: sic igitur verte: *Injuriam facit Cæsari, in causa ipsius cognitione, vel examine, jam versato.* Injuria erat, judicio nondum finito, auctoritatem ad se non pertinentem arripere. IBBETSON.

k Πο-

"ἰδιώτου, [k] πολὺ χείρονος, διὰ τὸ μὴ βασιλείας ἀντι-
"ποιουμένῳ καλῶς ἄν τι συγκεχωρῆσθαι, διὰ τὸ Καίσαρα
"τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐξουσίας ἀφαιρεῖσθαι. καθῆπτε δὲ αὐτὸ ἡ-
"γεμόνων τινῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ [l] μεταστάσεις ἐπικαλῶν,
"καὶ προκάθισιν ἐπὶ θρόνου βασιλείου, [m] καὶ δικῶν διαλύ-
"σεις ὡς ὑπὸ βασιλέως γινομένας, κατανεύσεις τε αἰτή-
"σεων τοῖς δημοσίᾳ αἰτουμένοις, καὶ πάντων διάπραξιν,
"ὧν [n] οὐδὲν ἂν μείζονας ἐπινοῆσαι καθιστάμενον ὑπὸ τοῦ
"Καίσαρος εἰς τὴν ἀρχήν. ἀνετίθει δὲ αὐτῷ καὶ τὴν ἐκ τοῦ
"ἱπποδρόμου δεσμωτῶν τὴν ἄφεσιν, καὶ πολλὰ τὰ μὲν γε-
"γονότα, τὰ δὲ [o] καὶ πιστευθῆναι δυνάμενα, διὰ τὸ φύσιν
"ἔχειν γενέσθαι ὑπό τε νεωτέρων καὶ [p] φιλοτιμίᾳ τοῦ ἄρχειν
"προλαμβανόντων τὴν ἐξουσίαν. πένθους τε [q] τοῦ ἐπὶ τοῦ
"πατρὶ [r] ἀμελείας, καὶ κώμους αὐτονυκτὶ τῇ ἐκείνου τε-
"λευτῇ γεγονότας· ἐφ᾽ οἷς δὴ καὶ τὴν πληθὺν ἀρχὴν τοῦ
"στασιάζειν λαβεῖν. εἰ τοιαῦτα εὐεργετηθεὶς αὐτὸν τοῦ
"πατρὸς, καὶ οὕτω μεγάλων ἠξιωκὼς, τοιοῖσδε ἀμείβεσθαι
"τὸν νεκρὸν, ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς δακρύειν μὲν προσποιούμε-
"νον τὰς ἡμέρας, [s] ἀπολαβόντα δὲ ἡδονῇ τῇ ἐπὶ τῆς ἀρ-
"χῆς ὅσαι νύκτες, φανεῖσθαί τε καὶ περὶ τὸν Καίσαρα τοιόν-
"δε ὄντα Ἀρχέλαον συγχωροῦντα τὴν βασιλείαν, ὁ-
"ποῖος γένοιτο καὶ περὶ τὸν πατέρα. χορεύειν γὰρ καὶ ᾄδειν,
"ὥσπερ ἐχθροῦ πεσόντος, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνδρὸς, οὕτως μὲν
"συγγενοῦς, τηλικαῦτα δὲ εὐεργετεῖν ἐξηγμένου. [t] δεινό-
"τατον τε πάντων ἀπέφηνε τὸ νῦν ἥκειν ἐπὶ Καίσαρα,
"κατασκευάσαι τῇ ἐκείνου χρησόμενον τῇ βασιλείᾳ, πάν-
"των αὐτοῦ προπεπραγμένων ὁπόσα γένοιτο ἂν [v] ὑπ᾽ αὐ-
"τοῦ καὶ βεβαίως ἤδη τοῦ αὐτοκράτορος παραδεδωκότος
"προαιρούμενα. μάλιστα δὲ τὴν σφαγὴν τὴν περὶ τὸ ἱερὸν
"[x] ἐδείνου τῷ λόγῳ καὶ τὴν δυσσέβειαν, ὡς ἑορτῆς τε
"ἐπεσχηκυίας, καὶ ἱερείων ἐν τρόπῳ σφαχθεῖεν, ἔνιοι
"μὲν ξένοι, οἱ δὲ ἐγχώριοι· πλησθείη δὲ τὸ ἱερὸν νεκρῶν.
"[y] οὐχ ὑπ᾽ ἀλλοφύλου, ἀλλὰ καὶ τὸ νόμιμον ὀνομάτων
"τῆς βασιλείας ἐφιεμένου τῆς πράξεως, ὅπως διωνηθείη
"πληρῶσαι τῆς φύσεως τυραννίδος τὴν πᾶσιν ἀνθρώποις
"μεμισημένην ἀδικίαν. δι᾽ ἣν μηδὲ ὄναρ ποτὲ ὀρέξασθαι τῆς
"βασιλείας αὐτοῦ τὴν διαδοχὴν ἀρετῇ τοῦ πατρός· ἐπί-
"σταιτο γὰρ [z] αὐτοῦ τὸν τρόπον, [a] καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν
"διαθηκῶν τῶν [b] ἰσχυροτέρων [c] Ἀντίπαν καθίστασθαι· κλη-
"θῆναι γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν [d] οὐχὶ νο-
"σοῦ ὄντος περὶ τῷ σώματι καὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ
"ἀκραιφνεῖ μὲν τῷ λογισμῷ χρωμένου, ἀλκῇ δὲ σώ-
"ματος τοῖς πράγμασιν ἐφεστηκότος. εἰ δὲ καὶ πρότε-
"ρον εἰς αὐτὸν ἐπίσης τοῖς νῦν [e] διατεθεῖσθαι [f] τὸν πα-
"τέρα, [g] ἀποπεφάνθαι ποταπὸς ἂν γένοιτο βασιλεὺς,
"τὸν μὲν κύριον παραδοῦναι τὴν βασιλείαν Καίσαρα ἀφῃ-
"ρημένον τοῦ δοῦναι τὴν ἐξουσίαν, τοὺς δὲ πολίτας ἰδιώ-
"την ὄντα ἀκμὴν σφάζειν ἐν ἱερῷ μὴ ἀποτετραμ-
"μένον.

ς′. Καὶ Ἀντίπατρος μὲν τοιάδε εἰπὼν, καὶ μαρ-
τύρων παρασχὼν τὰ εἰρημένα [h] κρατυνούμενος πολ-

"ti, haud fas esset quidquam à *Cæsare* concedi,
"quod Cæsarem in ipsos potestate privatum ive-
"rit. Quin & ipsum perstringebat, vitio ei verten-
"do quod duces nonnullos in exercitu mutaverit,
"& in solio regio sese collocaverit, & lites tan-
"quam rex existitisset dijudicarit, populique po-
"stulatis palam factis annuerit, in summa omnia
"ita fecerit, ut nihil amplius ei in mentem venire
"potuerit, si à Cæsare in imperio constitutus fuis-
"set. Illi quoque imputabat, quod in Hippodro-
"mo vinctos dimiserit, aliaque afferebat multa,
"partim vera, partim verisimilia, quod hujusce-
"modi res fieri consueverint ab adolescentibus, &
"qui regnandi cupiditate imperium festinanter
"præripiunt. Præterea ei crimini dabat neglectum
"patris luctum, & comessationes eadem qua ille
"obiit nocte celebratas: unde coortam esse popu-
"li seditionem. Si, cum pater tanta in eum con-
"tulisset beneficia & tam magna ei præstitisset,
"mortuo talem rependerit gratiam, ut interdiu
"tanquam personam induens lachrymas simularet,
"noctes vero singulas in voluptatibus regiis age-
"ret, non alium sese ostensurum esse erga Cæsarem,
"si ab eo regnum acceperit, quam erga patrem
"*sui amantissimum* se gessit. cantu quippe se oble-
"ctare & choreis tanquam in morte inimici, non
"sibi conjunctissimi & beneficentissimi. Omnium
"etiam indignissimum esse ostendebat, nunc veni-
"re ad Cæsarem, ut regnum ipsius munere & con-
"cessu accipiat, cum jam ante omnia *arbitrio suo*
"egisset, quæ ab ipso fieri poterant, postquam
"validam ea agendi potestatem dedisset rerum do-
"minus. Maxime autem cædem in templo nefarie
"factam verbis exaggerabat: utque festiva solen-
"nitate etiam victimarum more mactati fuerint,
"tam peregrini quam indigenæ, & cæsorum cor-
"poribus fanum fuerit repletum, idque non ab a-
"lienigena, sed qui legitimam regis appellationem
"prætexens ferebatur ad facinus, ut tyrannico suo
"ingenio obsequutus posset explere injustitiam o-
"mnibus odiosam. Quamobrem ne in somnis qui-
"dem spem successionis in regnum à patre habuisse,
"ut qui mores ejus probe norit, & in potioribus
"tabulis ejus adversarium Antipam *successorem* con-
"stituerit; à patre quippe ad regnum vocatum,
"non cum animam pariter ac corpus vires defi-
"cerent, sed dum integra esset mente & ratione,
"eoque corporis robore quod negotiis obeundis
"adhiberi potuit. Immo si jam antea tale de Ar-
"chelao fuisset patris judicium quale in posterio-
"ribus tabulis, ipsum tamen satis declarasse qua-
"lisnam rex futurus sit, qui Cæsarem, cujus erat
"regnum ei largiri, largiendi potestate ademptum
"iverit, & privatus adhuc cives in templo jugu-
"lare non dubitarit.

6. Et Antipater quidem hujusmodi verba lo-
quutus, multisque è consanguineis ad ea quæ di-
xerat

k Πολὺ χείρονος,] Ita cum *Cod. Vat.* πολὺ χεῖρον, ὡς διὰ τὸ μηδεμίας βασιλείας in *Editis Aliisque.*

l Μεταστάσεις ἐπικαλῶν,] Ita *Busb.* μεθίστατο *Vat.* μεταστάσεις in *Editis* & *Aliisque.*

m Καὶ δικῶν διαλύσεις] Καὶ δικῶν διαλύσεις ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένας *Vat.*

n Οὐδὲν ἂν μείζονας ἐπινοῆσαι] Ita *Vat.* οὐδὲν μείζονας in *reliquis.*

o Καὶ πιστευθῆναι δυνάμενα] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

p Φιλοτιμίᾳ τοῦ ἄρχειν] Ita *Vat.* φιλοδοξίας in *Editis.*

q Τῷ ἐπὶ τῷ πατρὶ] Legendum sine dubio τοῦ ἐπὶ τῷ πατρί. IBBETSON.

r Ἀμελείας,] Ἀμελείας τε καὶ κώμους αὐτῇ νυκτὶ ἐπὶ τῇ ἐκ. *Busb.*

s Ἀπολαβόντα —— νύκτας,] Ita hunc locum ex *L. B.* constituendum esse judico. HUDS. ἀπολ. δὲ ἡδονῆς τῆς &c. *Cocceius* ἀπολαβόντα δὲ ἡδονὴν τῆς &c. *Gen.* ἀπολαβόντα δὲ ἡδονῆς τῆς &c. Verum illud videtur innuere Josephus, totas quidem dies in lamentis & plangoribus consumpsisse Archelaum; verum per noctes singulas recuperasse lætitiam quam per dies amiserat. HAV.

t Δεινότατόν τε πάντων] Ita cum *Cod. Vat.* δεινότατόν τε πάντων ἐνέφαινε τὸ νῦν *Busb.* ἐξηγμένου, δεινότατόν τε πάντων ἀπεφαίνετο νῦν ἥκειν in *Editis.*

v Ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ βεβαίως ἤδη] Ὑπὸ σοῦ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

x Ἐδείνου τῷ λόγῳ] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἐδείνωσε in *Editis Aliisque.*

y Οὐχ ὑπ᾽ ἀλλοφύλου.] Deest οὐχ in *Cod. Vat.* qui mox habet ἀλλὰ καὶ τοῦ μετὰ τοῦ.

z Αὐτοῦ τὸν τρόπον,] Ἐπίσταιτο γὰρ αὐτοῦ τὸν τρόπον, καὶ τὸ ἐχθρὸν αὐτῷ· καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῶν διαθ. τῶν ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν καθίστασθαι. nam videtur aliquid deesse. COCC.

a Καὶ τὸν] *L. B.* καί τοι.

b Ἰσχυροτέρων] *L. B.* ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν.

c Ἀντίπαν καθίστασθαι.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

d Οὐχὶ νοσοῦ ὄντος] Οὐχὶ νοσοῦντος περὶ τῷ σ. *Vat.* & *Lugd. Bat.*

e Διατεθεῖσθαι] Lege διατετάσθαι. COCC.

f Τὸν πατέρα,] Ita *Vat.* in *cæteris* deest τόν.

g Ἀποπεφάνθαι] *L. B.* ἀποπέφανται.

h Κρατυνούμενος] Ita *MSS.* κρατυνόμενος in *Editis.*

i Aνl-

xerat testimoniis suis firmanda adhibitis, finem dicendi fecit. Surrexit vero Nicolaus, qui Archelai causam egit, dicebatque, "Illa quidem quæ in "templo facta erant obstinatis potius eorum ani-"mis qui passi sunt imputanda esse, quam Arche-"lai potestati. qui enim tales res cœptant, non eo "tantum injustos esse quod innocentes vexant, "sed & quod pacis & æqui amantes in ultionem "impellunt. Hos autem homines verbo quidem "in Archelaum patrasse hostilia, re ipsa autem in "Cæsarem res aperta est. Constat enim tumultu-"um auctores, eos, qui ad vim & injuriam pro-"pulsandam ab Archelao missi aderant, facto im-"petu occidisse, neque Deum neque fas dierum "nobis sanctissimorum reverentes: & hi sunt quo-"rum non puduit Antipatrum suscipere tutelam, "sive ut odio in Archelaum suo morem gereret, "sive quod jus & æquum omne aversatur. Certe "qui adoriuntur alios, nihilque mali suspicantes "injuriis lacessunt, hi sunt qui nolentes cogunt "sui causa ad arma recurrere. Tum reliquorum "omnium, quæ objecta fuerant, causam assigna-"vit iis ipsis qui à consilio erant accusatoribus. "Nihil referri unde color quæratur injuriæ, quod "non ipsis factum sit suasoribus. Neque ea per se "esse improba, sed in odium Archelai ita referri "ut improba videantur. Tanto illos agi studio "lædendi cognatum hominem, de ipsorum pa-"rente bene meritum & ipsos omnibus amicitiæ "officiis prosequutum. Testamentum à patre fa-"ctum bene mentis compote, & haud dubie po-"steriores tabulas potiores esse prioribus, eoque "magis quod Cæsari omnium, quæ in iis scripta "sunt, plenissimum arbitrium relinquitur. Non "timendum ne horum iniquitatem Cæsar imite-"tur, qui Herodis, ex cujus viventis potentia fru-"ctus plurimos cepere, nunc mortui voluntatem "oppugnant; idque satis sibi conscii, neutiquam "se de Herode ita meritos ut Archelaus fuit. "Non is est Cæsar qui viri amici, bellorum so-"cii, qui in omnibus etiam in hoc ipso à Cæsare "pendere semper voluit, rescindat testamentum "suæ commissum fidei. Multum ab horum mali-"gnitate abest Cæsaris virtus ac fides, toti huma-"no generi testatissima; neque id in eum cadit, ut "non sanæ mentis pronuntiet regem, qui primum "filio bono hereditatem reliquerit, deinde in hoc "ipsius Cæsaris fidem imploraverit. Quando te-"stamentum condidit Herodes, ita sapuit ut Cæ-"saris arbitratui cuncta submitteret: ne in herede "quidem eligendo desipere potuit.

Nicolaus pro Archelao respondet Antipatro.

7. Et Nicolaus quidem, cum ista oratione percurrisset, finem etiam dicendi facit. Cæsar autem Archelaum, qui sese ad pedes ejus abjecerat, comiter allevavit, regno dignissimum esse dicens: seque satis ostendit sic esse affectum, ut non aliter

Cæsar benigne alloquitur Archelaum.

λοις τῶν συγγενῶν, παύεται τοῦ λέγειν. [i] ἀνίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Ἀρχελάου, καὶ ἔλεγεν, "τὰ μὲν ἐν "τῷ ἱερῷ γενόμενα τῶν πεπονθότων ἀναθετέα μᾶλ-"λον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Ἀρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε "ἄρχοντας, οὐ μόνον [k] τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντας εἶ-"ναι πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζοντας εἰς τὴν ἄμυ-"ναν αὐτῶν εἰρηνεύειν προαιρουμένους. ὡς δὲ πο-"λέμια ἔδρων λόγῳ μὲν κατ' Ἀρχελάου, τὸ δὲ ἀλη-"θὲς εἰς Καίσαρα φανερὸν εἶναι. τοὺς γὰρ [l] ὑβρισθέν-"τας, κωλύτας [m] παραγενομένους [n] καὶ ὑπ' Ἀρχελάου "πεμφθέντας, κτεῖναι ἐπιτεθειμένους, οὔτε τοῦ Θεοῦ οὔτε "τοῦ νόμου τῆς ἑορτῆς ἐν φροντίδι γενομένους, ὧν Ἀντί-"πατρον οὐκ αἰσχύνεσθαι ἐκδικητὴν καθιστάμενον ἐπὶ θε-"ραπείᾳ ἔχθρας τῆς αὑτοῦ πρὸς Ἀρχέλαον, ἢ [o] μίσει τοῦ "ἀρετῇ δικαίου. οἱ παρελθόντες γὰρ μὴ πρὸς διακειμέ-"νους ἄρχοντες ἀδίκων ἔργων, εἶναι εἰσὶν οἱ βιαζόμενοι "καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἀμυνομένους ἐφ' ὅπλα χωρεῖν. ἀ-"νετίθει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πᾶσι τοῖς ἐν βουλῇ τῶν [p] κατη-"γόρων. [q] οὐδὲν γὰρ ὃ, τι μὴ οὐ μετὰ γνώμης τῆς αὐτῶν "γεγενημένον αἰτίᾳ τοῦ ἀδικεῖν ὑπάγεσθαι. οὐ τῇ [r] φύσει "τοιούτους αὐτὰ γεγονότα πονηρὰ εἶναι, ἀλλὰ τῷ βλά-"ψειν ἂν δοκεῖν Ἀρχέλαον. τοσόνδε αὐτοῖς εἶναι βου-"λὴν τοῦ ὑβρισθῆναι εἰς [s] ἄνδρα συγγενῆ, καὶ πατρὸς "μὲν εὐεργέτην, [t] συνήθη δὲ αὐτοῖς καὶ διὰ παντὸς οἰ-"κείως πεπολιτευμένον. τάς γε μὴν διαθήκας ὑπό τε "σωφρονοῦντος γεγράφθαι τοῦ βασιλέως, καὶ [v] κυ-"ριωτέρας τῶν γεγραμμένων πρότερον, διὰ τὸ Καίσα-"ρα δεσπότην τῶν ὅλων [x] καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρί-"σιν τῶν ἐν αὐταῖς γεγραμμένων. μιμήσεσθαι τε οὐδαμῶς "Καίσαρα τὴν ὕβριν αὐτῶν, [y] οἳ τῆς Ἡρώδου παντοίας "ἀπολαύσαντες παρ' ὃν ἔζη καιρὸν δυνάμεως, τὰ πάν-"τα ἐπὶ ὕβριν γνώμης ἐπείγοιντο αὐτοῦ, οὐ δι' αὐτῶν "περὶ τῆς συγγενῆ τοιούτων γεγονότων. οὔκουν Καίσαρά τε "[z] ἀνδρὸς ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένου τὰ πάντα καὶ φίλου "καὶ συμμάχου καταλύσειν τὰς διαθήκας, ἐπὶ πίστει "τῇ αὐτοῦ γεγραμμένας. οὐδὲ μιμήσεσθαι κακίαν τὴν "ἐκείνων τὴν Καίσαρος ἀρετὴν καὶ πίστιν, πρὸς ἅπα-"σαν τὴν οἰκουμένην ἀναδεδειγμένην γενομένην, καὶ μανίαν "καὶ [a] λογισμοῦ ἔκστασιν [b] καταγνώσεσθαι ἀνδρὸς βασι-"λέως, ᾧ παιδὶ μὲν ἀγαθῷ τὴν διαδοχὴν καταλελοιπό-"τος, πίστει δὲ τῇ αὐτοῦ προσπεφευγότος. οὔτε ἁμαρ-"τάνειν Ἡρώδην ποτὲ περὶ κρίσιν τοῦ διαδόχου, σωφρο-"σύνῃ κεχρημένον ἐπὶ τῇ Καίσαρος γνώμῃ τὰ πάντα "ποιεῖσθαι.

ζ. Καὶ Νικόλαος μὲν, τοιάδε διελθὼν, κατέπαυσε τὸν λόγον. Καῖσαρ δὲ Ἀρχέλαον, προσπεσόντα αὐτοῦ πρὸς τὰ γόνατα, φιλοφρόνως τε ἀνίστη, φάμενος ἀξιώτατον εἶναι τῆς βασιλείας· πολλήν τε ἀπέφαινε τροπὴν γνώ-

i Ανίσταται —— πονηρὸς,] Ανίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε ἄρχοντας οὐ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντα εἶναι πονηρὸς in Editis. Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γενόμενα τῶν πεπονθότων ἀναθετέα μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Αρχελάου. τοὺς γὰρ &c. Bosb. & Lugd. Bat. Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν· τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γενόμενα τῶν πεπονθότων ἀναθετέα μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Αρχελάου· τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε ἄρχοντας, οὐ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζειν εἶναι πονηρὰς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζειν εἰς ἄμυναν τῶν εἰρην. Vat. in Epiphanii versione, *Surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus: dicebat itaque, Illa quidem quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum qui passi sunt, quam Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse, ut non solum injurias contumeliasque facerent, sed etiam eos qui devote humiliterque vivere disponebant, ulcisci prætenderent.* Ipse lectionem *Vaticanam*, paucis mutatis, in textu exprimendo sequutus sum. Si cui insolens videatur τῷ ὑβρίζοντι poni pro ὑβρίζειν & τῷ ἀναγκάζοντι pro ἀναγκάζειν, adeat *H. Stephani Append. ad al. Scripta de Dial. Attica* p. 164. Fuit cum pro καθ' αὑτοὺς legerem ἄλλους vel καὶ ἄλλους.

k Τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι] Ita quoque exstat in *L. B.*

l Ὑβρισθέντας,] Τοὺς ὑβρίσαντας.

m Παραγενομένους] Παραγενομένους *Vat.*

n Καὶ] *L. B.* οἱ.

o Μίσει τοῦ ἀρετῇ] Ita ex conjectura pro φύσει, aut sane μίσει τοῦ δικαίου, ejecta voce ἀρετῇ. In *Epiphanii* versione, *&* *odio magis quam natura justitia judicaret*, ac si legisset, καὶ μίσει μᾶλλον ἢ φύσει τοῦ δικαίου κρίνοντα.

p Κατηγόρων] *L. B.* Ἐν κατηγόροις. Forte καὶ. COCC.

q Οὐδὲν γὰρ ὃ, τι μὴ οὐ μετὰ γνώμης τῆς αὐτῶν] Sensus videtur esse, *nihil enim eorum esse quæ injustitiæ insimulantur, quin ipsis auctoribus sit factum.* IBBETSON.

r Φύσει τοιούτους αὐτὰ γεγονότα] Φύσει δὲ ὄντα αὐτὰ Bosb. φύσει τῇ ὕλῃ αὐτὰ *Vat.*

s Ανδρα —— εὐεργέτην,] *L. B.* ἄνδρα νοθεύειν, καὶ π. μ. εὐεργέτην.

t Συνήθη δὲ αὐτοῖς καὶ] Ita è *Cod. Bosb.* & *Lugd. Bat.* συνήθει in cæteris.

v Κυριωτέρας τῶν γεγραμμένων] Vocem εἶναι post κυριωτέρας addit *Bosb.*

x Καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρίσιν] Sic *MSS.* καταλεῖφθαι in *Editis.* Quin & διὰ τὸ Καίσαρα ὡς δεσπότην τῶν ὅλων καταλελεῖφθαι habet *Bosb.*

y Οἱ τοῦ Ἡρώδου] In *Cod. Vat.* ὅτι τοῦ Ἡρώδου.

z Ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῷ] Ἀνδρὸς ἐπ' αὐτῷ *Vat.*

a Λογισμοῦ ἔκστασιν] Λογισμῶν *Vat.*

b Καταγνώσεσθαι] Lege καταγνώσεσθαι. COCC.

γνώμης τῆς αὐτοῦ οὐκ ἄλλα [c] πράξειν, ἀλλ' ὁπόσα αἵ τε διαθῆκαι ὑπηγόρευον, καὶ Ἀρχελάῳ συνέφερεν. οὐ μέντοιγε ἐπεκύρωσεν οὐδὲν, [d] ὡς ἂν ἰσχυρὸν παράδειγμα γενόμενον ἐπ' ἀδείας Ἀρχέλαον εἶναι. καὶ διαλύσας τῶν ἀνδρῶν γνωμαίνης ἐσκόπει καθ' αὐτὸν εἴ τε Ἀρχελάῳ τὴν βασιλείαν [e] εἴη κυρωτέον, [f] εἴ τε νεῖμαι αὐτὴν ποιοῖτο παντὶ τῷ Ἡρώδου γένει, καὶ [g] ταῦτα πάντων πολλῆς ἐπικουρίας δεομένων.

facturus esset, quam testamentum postularet, & è re Archelai esset. Verum, ubi Archelaum, ut qui *benevolentiæ ejus* indicio satis magno fretus esset, securum esse animadvertit, nihil sanxit. Postea dimisso concilio, dispexit ipse secum, utrum regnum Archelao confirmare deberet, an vero id omnibus Herodis filiis communiter dividere, idque quoniam omnes plurimum egerent auxilio.

ΚΕΦ. ι.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαβῖνον· καὶ ὡς Οὔαρος τοὺς αἰτίους αὐτῆς ἐκόλασεν.

Πρότερον δὲ, ἢ κύρωσίν τινα τούτων γενέσθαι, [h] Μαλθάκη τε ἡ Ἀρχελάου μήτηρ νόσῳ τελευτᾷ· καὶ παρὰ Οὐάρου τοῦ Συρίας στρατηγοῦ παρῆν γράμματα τὴν Ἰουδαίων ἀπόστασιν διασαφοῦντα. τοῦ γὰρ Ἀρχελάου μετὰ τὸν ἔκπλουν ἐθορυβήθη τὸ πᾶν ἔθνος· καὶ Οὔαρος αὐτὸς, ἐπεὶ παρῆν, τοὺς αἰτίους τοῦ κινήματος τιμωρίᾳ περιέβαλεν, καὶ τοῦ πλείστου τῆς στάσεως ἐπισχὼν τοιησάμενος πολλῆς γενομένης, ἐπ' Ἀντιοχείας τὴν ἀναζυγὴν ἐποιεῖτο, τάγμα ἓν τῆς στρατιᾶς ἐν Ἱεροσολύμοις λιπόμενος, τοὺς Ἰουδαίων [i] νεωτεροποιίας [k] ἐπισχημένους. οὐ μὴν ἐπεγίνετό γε οὐδὲν ἐπὶ παύλῃ τοῦ [l] μὴ οὐ στασιάσοντος αὐτῶν. ὅτε γὰρ Οὔαρος ἀπῄει, καὶ Σαβῖνος [m] ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος ὑπομείνας αὐτόθι μεγάλως [n] τοὺς Ἰουδαίους καλεπαίνει, στρατιᾷ τε τῇ καταλελειμμένῃ πιστεύων ὡς καὶ περιέσοιτο αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει. [o] πολλοὺς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους εἶχε περὶ αὐτὸν, ἐπείγων τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐκταράσσων ἐπὶ ἀποστασία. τάς τε γὰρ ἄκρας ἐβιάζετο παραλαμβάνειν, καὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἐπ' ἐρεύνῃ προθύμως ὥρμητο βίᾳ διὰ [p] κέρδη καὶ πλεονεξιῶν ἐπιθυμίας.

β. [q] Ἐπιστάσης δὲ τῆς Πεντηκοστῆς, ἑορτὴ δὲ ἡμῶν ἐστι πάτριος τοῦτο κεκλημένη, ἐπὶ κατὰ τὴν θρησκείαν μόνον παρῆσαν, ἀλλ' ὀργῇ φέροντες τὴν παροινίαν τοῦ Σαβίνου ὕβρεως, μυριάδες [r] συνηθροίσθησαν ἀνθρώπων καὶ πάνυ πολλαὶ, [s] Γαλιλαίων τε καὶ Ἰδουμαίων, Ἱεριχουντίων τε ἡ πληθὺς, καὶ ὁπόσοι περάσαντες Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσιν, [t] αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος ἦν [v] ὁ πρὸς πάντας [x] συνελέχθη, καὶ πολὺ προθυμότεροι τῶν ἄλλων ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ Σαβίνου ὡρμήκεσαν. καὶ τρία μέρη νεμηθέντες ἐπὶ τοιῶνδε στρατοπεδεύονται χωρίων. οἱ μὲν [y] τὸν Ἱππόδρομον ἀπολαβόντες, καὶ τῶν δὲ λοιπῶν δύο μερῶν οἱ μὲν τῷ βορείῳ τοῦ ἱεροῦ πρὸς μεσημβρίαν [z] τετραμμένοι τὴν ἑῴαν μοῖραν εἶχον· μοῖρα δὲ αὐτῶν ἡ τρίτη τὰ πρὸς δυόμενον ἥλιον, ἔνθα καὶ τὰ βασίλειον ἦν. ἐπεφοίτα δὲ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐπὶ πολιορκίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἀπηντῆσθαι αὐτοῖς [a] ἀποκεκλεισμένων. καὶ Σαβῖνος, ἔδεισε γὰρ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα ἀνδρῶν, ἐν ὀλίγῳ τὸ θανεῖν ποιουμένων ὑπὸ τοῦ ἡττᾶσθαι μὴ ἐθέλειν ἐφ' οἷς [b] ἀρετὴν κρίνειν [c] αὐτὸ

CAP. X. XI.

Seditio Judæorum contra Sabinum: & quomodo Varus in auctores ejus animadvertit.

Antequam vero horum quicquam sancitum esset, obiit morbo Malthace mater Archelai: veneruntque à Varo Syriæ præside literæ, quæ Judæorum rebellionem declararent. Nam post Archelai discessum, seditionem fecit universa natio: & Varus, qui illic aderat, in ejus auctores animadvertit, ac seditione (quæ gravis sane fuit) maxima ex parte composita, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymis una legione ad Judæos reprimendos, si quid moverent. nec tamen quicquam proficiebat ad finem seditioni imponendum. Nam digresso Varo, Sabinus ibi, ceu Cæsaris procurator, manens, multum Judæis negotii facessebat, sperans eos iis copiis, quæ magnæ restabant, cohiberi posse. Circumducebat enim frequentes armatos satellites, per quos Judæos premens atque turbans rebellare cogebat. Etenim castella vi conabantur occupare, & ad pecunias regias vestigandas impetu animi magno acrique ferebantur, lucrorum & rapinarum cupidine incitati.

Malthace mater Archelai moritur.

Varus seditionem Hierosolymis compescit.

Sabinus Judæis molestus.

2. Instante autem Pentecoste, festum enim est nobis patrium ita appellatum, conventum est Hierosolyma non solum religionis gratia, sed etiam indignatione contumeliarum Sabini: coiveruntque plurima Galilæorum & Idumæorum & Hierichuntiorum millia, & omnes Transjordanini, & Judæorum magna vis, qui ad universos sese aggregaverunt, & plus aliis cupiditate incensi in Sabini ultionem festinarunt: atque in tres turmas divisi hoc modo castra metantur. Pars quidem una Hippodromum occupat, reliquarum vero duarum altera à septentrionali templi regione meridiem versus orientalia tenebat; tertia autem illorum pars ad occidentem posita erat, ubi regia locabatur. Atque ista illi agebant, ut Romanos ab illis undique inclusos obsiderent. Tum Sabinus (nam & multitudinem eorum formidabat, spiritusque hominum elatos, qui mori facile maluerunt quam victoriam non reportare, ubi vincere virtutis loco habetur) confestim per literas Varo rem significabat; atque, ut fieri solet, non intermittebat hortari

Turba in festo Pentecostes.

c Πράξειν,] L. B. πράξαι.

d Ὡς ἂν ἰσχυρὸν παράδειγμα] Ita cum Cod. Bosb. (& Lugd. Bat. cujus Margo præterea exhibet ἂν ἰσχυρόν.) ὡς ἐγγύω in Editis Aliisque.

e Εἴη κυρωτέον,] Εἶναι κυρωτέον Vat. εἴη κυρωτέον Bosb. & Lugd. Bat.

f Εἴ τε νεῖμαι αὐτὴν ποιοῖτο] Sic Cod. Vat. εἴτε νεῖμαι αὐτὴν ποιοῖτο in Editis Aliisque.

g Ταῦτα πάντων] L. B. πάντως, Coccejus τούτων. sequens vox πάντων abest à Lugd. Bat.

h Μαλθάκη] Ita Vat. & in l. 2. de Bello Jud. Μαρθάκη perperam in Editis Aliisque. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

i Νεωτεροποιίας] Lege νεωτεροποιίαν. COCC.

k Ἐπισχημένους.] Ἐπισχόμενοι infr. lib. 18. c. 10. §. 8. & eodem c. §. 5. [illegible]. SPANH.

l Μὴ οὐ στασιάσοντος] Τοῦ μὴ στασιάσοντος αὐτῶν Vat. τοῦ μὴ οὐ στασιάσαι αὐτοὺς Bosb.

m Ὁ ἐπίτροπος] Illud ὁ insertum dedi è Cod. Vat.

n Τοὺς Ἰουδαίους καλεπαίνει,] Τοῖς ... Bosb. τοὺς [illegible] Vat. & Lugd. Bat.

o Πολλοὺς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους] Πολλοὺς δὲ ὄντας ὁπλ. Vat. πολλοὺς ὄντας ὁπλ. Bosb. πολλοὺς γὰρ ὄντας ὁπλ. Bosb.

p Κέρδη] Gen. κερδῶν.

q Ἐπιστάσης] L. B. ἐνστάσης.

r Συνηθροίσθησαν] L. B. συνελέγη.

s Γαλιλαίων ——— πληθὺς,] Conf. supr. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

t Αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος] Videsis Casaubonum contra Baronium, p. 27. Edit. Lond.

v Ὁ] L. B. οἱ.

x Συνελέχθη,] Συνελέχθη Vat. & Lugd. Bat.

y Τὸν Ἱππόδρομον] Hippodromus ad meridiem Templi; ergo Templum cum Hippodromo ad meridiem versum. COCC.

z Τετραμμένοι] In Editis Aliisque τετραμμένοι, οἱ δὲ τὴν ἑῴαν &c. verum οἱ δὲ expunximus, sensu ita postulante. Quin & Epiphanius & ipse Josephus (l. 2. de Bello Jud.) nostram lectionem firmant. HUDS. Forte τετραμμένην. COCC.

a Ἀποκεκλεισμένων] Ita Bosb. ἀποκεκλεισμένοις in Editis Aliisque.

b Ἀρετὴν κρίνειν αὐτὸ νικᾶν,] L. B. ἀρετὴ κρίναντο ἂν τὸ νικᾶν.

c Αὐτὸ νικᾶν,] Sic Vat. qui & αὐτό habet. αὐτὸν νικᾶν in Editis Aliisque.

d A-

tari ut sibi celeriter auxilium ferret, legionem quippe ibi relictam in maximo versari periculo, quod non longe abesse exspectarent quin ipsi capti trucidarentur. Ille vero, arcis excelsissima turri occupata, (ea Phasaelus appellabatur, in honorem Phasaeli Herodis fratris exstructa atque ita nominata, postquam à Parthis occisus fuerat) inde Romanis signum dedit, ut Judæos exeuntes adoriantur. & cum ipse ne ad suos quidem amicos descendere auderet, postulabat ut alii propter ejus avaritiam se prius mortis periculo objicerent. Cumque Romani eruptionem fecissent, commissum est acre prælium: in quo licet hostibus revera superiores essent Romani, non tamen animis fracti erant aut desponderunt Judæi ad conspectum periculi, postquam multi de suis ceciderant: quin per circuitum conscensis porticibus, quæ circum exterius templi septum erant, magnaque pugna edita, & saxa dejiciebant, partim e manibus partim è fundis, utpote in hujusmodi pugnis bene exercitati. & sagittarii universi illis immissi Romanis multum nocebant, & quod superiore loco essent, atque expugnatu difficiles, ut qui attingi nequirent ab iis qui tela ad eos adigere conarentur, & hostes nullo negotio profligare possent. Et diu quidem hunc in modum pugnatum est. Deinde Romani, * rei indignitate commoti, ignem porticibus (inscriis ipsis qui eò ascenderant Judæis) subjiciunt. atque ignis, eo quod multa apponerentur quæque etiam flammam excitare possent, quam celeriter tectum corripuit. Ejus vero materies, quod & pice & cera abundaret, prætereaque auro cera peruncto, confestim *flammis* cedebat, atque opera magna & admiratione dignissima sensim evanuerunt, & quotquot super porticus erant improviso perierunt exitio. nam alios secum ruina tecti trahebat, alii ab hostibus undique cædebantur: multi, nihil reliqui ad salutem videntes, maloque eos circumstante attoniti, aut in ignem se conjiciebant, aut ut flammas effugerent seipsos gladiis suis occidebant. quicunque vero retro abscedendo qua ascenderant evadere conabantur, à Romanis omnes cæsi sunt, quippe inermes animosque debilitati, desperatione nihil eos adjuvante quod armis erant destituti. ex iis itaque qui tectum ascenderant ne unus quidem elapsus est. Tum Romani per flammam, quà dabatur, irruentes, thesauro potiebantur in quo recondita erat pecunia sacra. ejusque magna parte à militibus direpta, ipse Sabinus talenta quadringenta palam recepit.

Acre prælium inter Judæos & Romanos.

Ignis, porticibus templi subjectus, exitio est Judæis.

Sacri thesauri direptio.

3. Interea Judæos magno quidem dolore affecit amicorum calamitas, qui in ista pugna ceciderunt: illosque etiam male habuit † *ærarii* & donariorum direptio. veruntamen, conglobatis suorum fortis-

νικῶν, παράγγελμά τι ὡς τὸν Οὔαρον ἔπεμπε γράμματα· καὶ, τὸ σύνηθες, σὺν [d] αὐτῷ κελεύων ἐκ τοῦ ὀξέως βοηθεῖν, ὡς κινδύνῳ μεγίστῳ τὸ ἐγκαταλειφθὲν στράτευμα περιεσχηκότος, διὰ τὸ μὴ εἰς μακρὰν ἐλπίζειν κατακοπήσεσθαι ληφθέντας αὐτούς. αὐτὸς δὲ τοῦ φρουρίου [e] τὸν ὑψηλότατον τῶν πύργων καταλαβόμενος, [f] Φασάηλον, ἐπὶ τιμῇ τοῦ Ἡρώδου ἀδελφοῦ Φασαήλου ᾠκοδομημένον τε καὶ οὕτως εἰρημένον, τελευτῆς ὑπὸ Παρθυαίων αὐτῷ γενομένης, κατασήμαινε τοῖς Ῥωμαίοις ἐπεξιέναι τοῖς Ἰουδαίοις. αὐτὸς μὲν οὐδ᾽ εἰς τοὺς φίλους τολμῶν καταβαίνειν, τοὺς δ᾽ ἄλλους προαποθνήσκειν αὐτοῦ τῆς πλεονεξίας δικαιῶν. τολμησάντων δ᾽ εἰς τὴν ἔξοδον τῶν Ῥωμαίων, μάχη [g] σωνὴ καρτερά· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι [h] τῶν πολεμίων ἔργῳ ἐκράτουν, οὐ μὴν τῷ φρονήματί γε τοῖς Ἰουδαίοις ἔκαμνε τῇ ὄψει τοῦ δεινοῦ πολλῶν αὐτοῖς πεπτωκότων, περιοδεύσαντες δ᾽ ἀνιᾶσιν ἐπὶ τὰς στοάς, αἵπερ ἦσαν τοῦ ἱεροῦ τὸν ἔξωθεν περίβολον περιέχουσαι, καὶ πολλῆς μάχης γενομένης, λίθους τε [i] ἠφίεσαν, τοὺς μὲν [k] ἐκ χειρὸς ὑπαίροντες, [l] οὓς δὲ σφενδονῶν, ἀθληταὶ [m] τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες. καὶ οἱ τοξόται πάντες παρατεταγμένοι [n] μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ῥωμαίους, διά τε ὑπερδέξιοί τε εἶναι, καὶ ἐπιχειρεῖσθαι μὲν ἄποροι διὰ τὸ [o] ἀνέφικτοι τοῖς εἰσακοντίζειν πειρωμένοις εἶναι, ῥᾳδίως δὲ κρατεῖσθαι τοὺς πολεμίους ἔχοντες. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἡ μάχη συνέστη τοιάδε οὖσα. ἔπειτα Ῥωμαῖοι, δεινῶς φέροντες [p] τοῖς δρωμένοις, πῦρ ἐνιᾶσιν ταῖς στοαῖς, λαθόντες Ἰουδαίων τοὺς ἀναβεβηκότας ἐπ᾽ αὐτάς. καὶ τὸ πῦρ ὑπό τε πολλῶν [q] προστιθεμένων καὶ μετὰ τῶν ἐγείρειν φλόγα δυναμένων, ἧπτεν τοῦ ὀρόφου ἦ τάχος. ἡ δὲ ξύλωσις, [r] παρέχουσα πίσσης τε καὶ [s] κηροῦ πλέον, [t] ἔτι δὲ κηρῷ χρυσὸν [v] ἐπεληλιμμένον, εὐθέως [x] εἶκεν· ἔργα τε μεγάλα ἐκεῖνα καὶ ἀξιολογώτατα [y] ἠφανίζετο, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν στοῶν ὄλεθρος οὐ προσδόκητος κατέλαβεν. οἱ μὲν γὰρ τοῦ ὀρόφου καταρραγέντος συγκατεφέροντο αὐτῷ, τοὺς δὲ περιέσταντες ἔβαλλον οἱ πολέμιοι· πολλοὶ δὲ [z] ἀπορίᾳ τε σωτηρίας, καὶ ἐκπλήξει κακοῦ τοῦ περιεστηκότος, οἱ μὲν εἰς τὸ πῦρ [a] εἰσήεσαν ἑαυτούς· οἱ δὲ καὶ τοῖς ξίφεσι χρώμενοι διέφρασαν [b] αὐτοὺς ἐπισιωπῇ. ὁπόσοι δὲ [c] εἰς τὸ κατόπιν χωρήσαντες ὁδῷ ᾗ ἀναβεβήκεσαν ἐσώζοντο, οἱ Ῥωμαῖοι πάντας ἔκτεινον γυμνούς τε ὄντας καὶ τὰ φρονήματα ἐκλελυμένους, οὐδὲν τῆς ἀπονοίας διὰ τὸ ἄνοπλον βοηθεῖν δυναμένης. ἐσώθη δὲ τῶν ἀνελθόντων ἐπὶ τὸ τέγος οὐδ᾽ εἷς. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, διὰ τοῦ πυρὸς ᾗ παρείκοι [d] ὠσθέντες, ἐκράτουν τοῦ θησαυροῦ, [e] καθ᾽ ὃν ἱερὰ ἦν χρήματα. καὶ διεκλάπη μὲν πολλὰ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, Σαβῖνος δὲ περιεποίησεν εἰς τὸ φανερὸν τετρακόσια τάλαντα.

γʹ. Ἰουδαίους δὲ ἐλύπει μὲν τὸ πάθος τῶν φίλων, οἳ ἐν τῇδε ἔπεσον τῇ μάχῃ· ἐλύπει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων ἡ ἀφαίρεσις. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅπερ αὐτῶν ἐτύγχανεν συνε-

d Αὐτῷ] L. B. αὐτῷ.
e Τὸν ὑψηλότατον τῶν πύργων] Τὸ ὑψηλότατον Vat.
f Φασάηλον.] Conf. Ἀρχαιολ. lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.
g Σωνὴ καρτερά.] Ita Busb. & Lugd. Bat. συνῆν in reliquis.
h Τῶν πολεμίων ἔργῳ ἐκράτουν,] Iterum cum Cod. Busb. πολλῶν μὲν ἔργῳ in Editis Aliisque. L. B. πολεμίων ἔργῳ. Paulo aliter legisse videtur Epiphan. qui vertit, *& licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent.*
i Ἠφίεσαν,] Ita Busb. & Josephus, l. 2. de Bello Jud. ἀφίεσαν in Editis. ἐφίεσαν Vat.
k Ἐκ χειρὸς ὑπαίροντες,] Ἐκ χειρῶν Busb.
l Οὓς δὲ σφενδονῶν,] Usitatius τοὺς δὲ σφ. HUDS. Forte τοὺς δὲ ἐκ σφενδονῶν.
m Τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες.] Ita Cod. Vat. si quis malit τρόπου τοιαύτης μάχης, non refragabor. fuit cum legerem, ἀθληταὶ τρόπων τοιούτων μαχῶν ὄντες.
n Μεγάλα ἔβλαπτον] Ita Vat. Lugd. Bat. & Zonar. μέγα in Editis.
o Ἀνέφικτοι] Ita Busb. ἀνέφικτον in Editis Aliisque.
p Τοῖς δρωμένοις.] Sc. Ἐπὶ τοῖς δρωμένοις.
* *Rei indignitate commoti,*] Impune se talia perpeti non ferentes. Epiphan.
q Προστιθεμένων καὶ] Ita Vat. περιτιθεμένων Busb. (& Lugd. Bat. in quo sequentia usque ἐπεληλιμμένον desunt) προστιθεμένων in Editis: quo modo etiam Epiphanius.
r Παρέχουσα πίσσης] Ita Busb. & Vat. παρεῖχεν in Editis.
s Κηροῦ πλέον,] Iterum cum Cod. Busb. κηρὸν in ceteris.
t Ἔτι δὲ κηρῷ χρυσὸν] Ergo tectum Porticus fuit inauratum. REL.
v Ἐπεληλιμμένον,] Ita in Editis. ἐπεληλιμμένον Busb. & Gall.
x Εἶκεν·] Ita Busb. εἶπεν in ceteris, nullo plane sensu. εἴκεσαν in L. B.
y Ἠφανίζετο,] Statim in medio §. 6. πολλάς τε καὶ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων πολλαχοῦ τῆς χώρας πῦρ ἐνεὶς ἠφάνιζεν. HAV.
z Ἀπορίᾳ τε σωτηρίας,] Ἀπορίᾳ σωτηρίας τε καὶ ἐκπλ. Busb. & Vat.
a Εἰσήεσαν] L. B. ἐσαφῆκαν. Coccejus legit ἐναφῆκαν.
b Αὐτοὺς ἐπισιωπῇ.] Illud αὐτοὺς è Codd. Busb. Lugd. Bat. & Vat.
c Εἰς τὸ κατόπιν χωρήσαντες] Εἰς τὰ κατόπιν Busb.
d Ὠσθέντες,] Σωθέντες Busb. παραθαρρυνθέντες corrupte in Cod. Vat. in Epiphanii versione, *Romani autem per illud incendium in fiduciam sublevati.*
e Καθ᾽ ὃν] L. B. καθό.
† *Ærarii & donariorum direptio.*] Vocem *ærarii* ex Epiphanio adjectam esse volui.

ſMa-

συνεστραμμένον καὶ [f] μαχιμώτατον, [g] τούτῳ [h] ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον, ἠπείλουν πῦρ τε [i] ἐνήσειν αὐτῷ, καὶ πάντας κτενεῖν, κελεύοντες δὲ τάχος ἀπιέναι, καὶ πειθομένοις ὑπισχνούμενοι ἄδειαν καὶ Σαβίνῳ σὺν αὐτοῖς. καὶ τῶν βασιλικῶν τὸ πλεῖστον [k] ηὐτομολήκει πρὸς αὐτούς· Ῥοῦφος δὲ καὶ Γρᾶτος τρισχιλίους [l] τῶν μαχιμωτάτων τοῦ Ἡρώδου στρατεύματος ἔχοντες, ἄνδρας τοῖς σώμασι θρασυτάτους Ῥωμαίοις [m] προσετίθεντο. καί τι καὶ ἱππικὸν ἦν [n] ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένον, ὃ καὶ αὐτὸ προσθήκη τῶν Ῥωμαίων ἐγεγόνει. Ἰουδαίοις δὲ οὐκ ἠμέλητο ἡ πολιορκία. ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη μετήλλευον, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις ἐκέλευον μὴ ἐμποδίους εἶναι [o] οὐκ ἀπολειψομένου χρόνου περιουσίαν αὐτοῖς ἐλευθερίαν τὴν πάτριον. Σαβῖνος μὲν οὖν [p] εὐκτὸν [q] ἦν ἀπιέναι μετὰ τῶν στρατιωτῶν, πιστεύειν δὲ οὐχ οἷός τε ἦν διὰ τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ [r] λίαν εὔγνωμον τῶν πολεμίων ἐπ' ἀποτροπῇ τοῦ [s] καταπησομένου εἶχεν. ἅμα δὲ καὶ τὴν Οὐάρου ἔξοδον [t] προσδοκῶν ὑπέμενε [v] τὴν πολιορκίαν.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἕτερα μυρία θορύβων ἐχόμενα τὴν Ἰουδαίαν κατελάμβανε, πολλῶν πολλαχόσε κατ' οἰκείας ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ἰουδαίων ἔχθρας ἐπὶ τὸ πολεμεῖν ὡρμημένων. δισχίλιοι μὲν τῶν ὑφ' Ἡρώδῃ ποτὲ στρατευσαμένων, καὶ ἤδη καταλελυκότες, [u] ἐν αὐτῇ Ἰουδαίᾳ συστάντες προσεπολέμουν τοῖς βασιλικοῖς, ἀντιστατοῦντος αὐτοῖς [y] Ἀχιάβου τοῦ Ἡρώδου ἀνεψιοῦ· καὶ τῶν μὲν πεδίων εἰς τὰ μετέωρα ἀνεωσμένου δι' ἐμπειρίαν τὴν εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἀνδρῶν, ταῖς δὲ δυσχωρίαις σώζοντος ὅπως δυνατά.

ε'. [z] Ἰούδας δὲ ἦν Ἐζεκίου τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς ἐπὶ μέγα δυνηθέντος, [a] ὑφ' Ἡρώδου δὲ μεγάλοις ληφθέντος πόνοις. οὗτος οὖν ὁ Ἰούδας περὶ [b] Σέπφωριν τῆς Γαλιλαίας, συστησάμενος πλῆθος ἀνδρῶν ἀπονενοημένων, ἐπιδρομὴν τοῖς [c] βασιλείοις ποιεῖται· καὶ ὅπλων κρατήσας ὁπόσα αὐτόθι ἀπέκειτο, ὥπλιζε τοὺς περὶ αὐτὸν καθ' ἕνα, καὶ ἀποφέρεται χρήματα ὁπόσα [d] κατελείφθη αὐτόθι, φοβερός τε ἅπασιν ἦν ἄγων καὶ φέρων τοὺς προστυγχάνοντας, ἐπιθυμίᾳ μειζόνων πραγμάτων καὶ ζηλώσει βασιλείου τιμῆς, οὐκ ἀρετῆς ἐμπειρίᾳ, ἀλλὰ ὑπεροχῇ ἀδείας, [e] κτήσασθαι προσδοκῶν γέρας τὸ ἐντεῦθεν.

ϛ'. Ἦν δὲ καὶ Σίμων δοῦλος μὲν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἄλλως δὲ ἀνὴρ εὐπρεπὴς, καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος ἐπὶ μέγα προύχων τε καὶ πεπιστευμένος. οὗτος ἀρθεὶς [f] τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων, διάδημά τε ἐτόλμησε περιθέσθαι, καί τινος πλήθους συστάντος καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ἀναγγελθεὶς μανίᾳ τῇ ἐκείνων, καὶ εἶναι ἄξιος ἐλπίσας παρ' ὁντινοῦν, [g] τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον πιμπρησι δι' ἁρπαγῆς ἄγων τὰ [h] ἐγκαταλελειμμένα· πολλάς τε καὶ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων, πολλαχοῦ τῆς χώρας πυρὶ [i] ἐνεὶς

simis quibusque, hisce regiam obsident, flammasque ei & extrema omnibus minitabantur, jubentes ut celeriter exirent, quo facto promittebant nihil ipsis & Sabino nocitum iri. Proinde regiorum maxima pars ad Judæos sese contulit. Sed Rufus & Gratus, qui tria millia è præstantissimis Herodis militibus habebant, viros corpore validos strenuosque, ad Romanos transierunt, quin & idem fecerunt equites quidam quibus præerat Rufus, & ipsi facti sunt accessio ad Romanos. Verum Judæi nihilominus obsidionem urgere, & cuniculos agere, atque obsessis clamare *ut exirent*, ne per ipsos stet quo minus tempus jam arripiant patriæ libertatem recuperandi. Et Sabino quidem nihil optatius, quam cum militibus exire; sed Judæis fidere non poterat propter ea quæ perpetraverat: & non vulgaris hostium lenitas, *ipsi utpote suspecta*, in causa erat quod conditiones rejecerit. adde quod à Varo exspectabat auxilium, eamque ob rem obsidionem sustinebat.

Rufus & Gratus ad Romanos transeunt.

4. Ea autem tempestate existebant in Judæa millie aliæ turbæ, multique plurimis in locis, aut lucri cupiditate aut odio in Judæos, bellum concitabant. Nam duo quidem hominum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, jamque dimissi erant, in ipsa Judæa inter se conspirarunt, & regios oppugnare cœperunt; quibus Achiabus Herodis sobrinus resistebat, & ex agris in editiora loca compulsus (quippe ab hominibus rei militaris scientissimis) difficiles aditus insidendo servabat quæ poterat.

Tumultus in Judæa varii.

5. Exstitit & Judas, Ezechiæ filius latronum præfecti, qui magnarum erat virium, quemque Herodes ægre oppresserat. Hic Judas apud Sepphorim Galilææ *oppidum*, coacta profligatorum hominum caterva, palatium adortus, arma omnia ibi reposita occupavit, iisque suorum singulos armavit, & omnem illic repertam pecuniam abstulit, suique terrorem omnibus injecit, obvios quosque diripiens secumque abducens, rerum majorum desiderio regnandique cupiditate, eam adipisci sperans dignitatem non virtutis peritia sed effrenata nocendi licentia.

Judas latro.

6. Fuit & Simon quidam regis Herodis servus, homo alioqui formosus, & corporis amplitudine & pulchritudine excellens, † creditusque excellere. Hic, sumpta ex rebus turbidis fiducia & diadema sibi imponere ausus est, & congregata hominum multitudine, cum & ipse rex illis insanientibus salutatus fuisset, seque aliis digniorem imperio existimasset, Hierichuntiam regiam à se direptam cremavit; aliasque multas regis domos in multis regionis locis incendit, omnibus quæ in illis

Simon diadema sibi imponit.

f Μαχιμώτατον,] Μαχιμώτατοι Barb. ut & mox infra.
g Τούτῳ] L. B. τοῦτο.
h Ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον,] Ἐμπεριεσχόντες τὸ βασίλειον καὶ ἠπείλουν Vat.
i Ἐνήσειν αὐτῷ,] Ita Barb. ἐνήσειν in cæteris.
k Ηὐτομολήκει πρὸς αὐτούς.] Ita Barb. Zonar. & Epiphan. ηὐτομολήκεσαν σὺν αὐτοῖς in Editis.
l Τῶν μαχιμωτάτων] Τὸ μαχιμώτατον Vat. & Lugd. Bat.
m Προσετίθεντο.] Προσέθεντο Barb & Vat.
n Ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ] Τὸ ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένον Vat. & Lugd. Bat.
o Τοῦ ἀπολειψομένου χρόνου] Τοῦ ἀπολείψοντος χρόνου τὴν ἐλευθερίαν τὴν πάτριον Barb. utram harum lectionum mavis per me licet accipias.
p Εὐκτὸν] L. B. in Marg. Ἐκτὸς.
q Ἦν ἀπιέναι] Εὐκτὸν ἀπιέναι Vat.
r Λίαν εὔγνωμον] Ita in Cod. Vat. λίαν μὴ εὔγνωμον in Editis Aliisque.
s Καταπησομένου εἶχεν.] Κατασκευασμένον Vat.
t Προσδοκῶν ὑπέμενε] Sic MSS. προσδοκῶν in Editis.
v Τὴν πολιορκίαν.] Ita cum Cod. Barb. τῇ πολιορκίᾳ in Editis Aliisque.
u Ἐν αὐτῇ Ἰουδαίᾳ συστάντες] Ita cum Cod. Vat. ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ in Editis Aliisque. καὶ τῇ Ἰδουμαίᾳ in l. 2. de Bello Jud.
y Ἀχιάβου τοῦ Ἡρώδου ἀνεψιοῦ.] Ἀχιάβου Vat. HUDS. Conf. de Aow lib. 1. c. 33 §. 7. SPANH.
z Ἰούδας δὲ ἦν Ἐζεκίου τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς] Non alius fuisse videtur Judas hic, quàm Theudas ille de quo in *Act.* 5. 36. ut inquit *Usserius* ad *An. M.* 4001. p. 538. *Edit. Lond.* quem videsis. Alterius *Theuda* meminit *Jos.* in *Antiqq.* l. 20. nec mirum est diversis temporibus plures exstitisse factiosos homines ejusdem nominis.
a Ὑφ' Ἡρώδου δὲ μεγάλοις ληφθέντος] Desunt in *L. B.*
b Σέπφωριν τῆς Γαλιλαίας,] Conf. supr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.
c Βασιλείοις ποιεῖται.] Ita ex MSS. (Coccejo approbante) βασιλείων in Editis.
d Κατελείφθη αὐτόθι,] Sic Barb. Coccejus, & Epiphan. κατελήφθη in reliquis.
e Κτήσασθαι προσδοκῶν] Κτήσεσθαι Vat.
f Τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων] Τῇ ταραχῇ τῶν πρ. Zonar.
† Creditusque excellere.] Cui magna fuerant credita, Epiphan.
g Τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι] Τό, τε ἐν Ἱερ. Vat.
h Ἐγκαταλελειμμένα.] Ἐγκαταλελειμμένα Vat.
i Ἐνεὶς ἐμπίπρησι] Sic MSS. ut & L. B. ἐνεὶς in Editis.

k Ἡρώ-

lis erant suis gregalibus in prædam concessis. Quin & majus quiddam perpetrasset, [m] nisi mature in eum animadversum fuisset. Nam Gratus, postquam regios milites Romanis junxisset, cum copiis suis omnibus Simoni obviam occurrit: & post longum & acre prælium, profligatis Simonianis, quippe Transjordanensis, & nullo ordine, audacia magis quam arte pugnantibus, Gratus nactus Simonem, per angustias, ut salutem sibi quæreret, fugientem, caput ei amputavit. Apud Amatha quoque, ad Jordanem fluvium posita, crematum est palatium ab hominum caterva Simonis similium. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quod proprium regem non haberet cujus justo fortique imperio multitudo regeretur: qui vero alienigenæ ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, graves superbia simul & avaritia.

Idem facit & Athronges opilio.

7. Deinde & Athronges, vir neque generis dignitate illustris, neque magna virtute aut opum abundantia fretus, sed opilio, cunctis cætera omnia obscurus *visus*, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, regnum affectare ausus est, cui adeo placebat major nocendi licentia, ut mori certus parvi penderit vitæ jacturam, quam male agendo facturus esset. Illi autem quatuor erant fratres, qui & ipsi grandi statura, & ad facinus quodvis arduum manu prompti habebantur, magni momenti esse visi ad conservationem imperii. atque hi singuli singulis cohortibus præerant. convenit enim ad eos magna hominum multitudo. Atque illi quidem turmarum præfecti erant, & cum per se starent pro Athronge prælia faciebant. Ipse autem diadema sibi imposuit, & de rebus agendis concilium habuit, omniaque gerebat arbitratu suo: & diu in potestate permansit, regio nomine, faciens quæ vellet; magnasque tum ipse tum fratres cædes edebant tam Romanorum quam regiorum, utpote utrisque ex æquo infensi, his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter injurias quas tum ab illis acceperant. Tempore autem consequenti magis magisque pariter in omnes efferabantur: & vix quisquam interitum poterat effugere, partim quod quæstui inhiarent, partim ob interficiendi consuetudinem. Hi aliquando Romanorum cohortem (qui frumenta & arma militibus ferebant) prope Emmauntem aggressi, ita circumdederunt, ut Arium centurionem, legionis ducem, & quadraginta ejus peditum fortissimos, missilibus confixerint. Reliqui, illorum clade attoniti *erant*, auxilio tamen Grati, qui eis cum regiis succurrit, evaserunt, relictis cæsorum

[k] ἠφάνιζεν, τοῖς ἐπισπομένοις [l] λείαν ἄγειν τὰ ἐγκαταλελειμμένα ἐπιτρέπων. ἐπέπραξε δ' ἄν τι μεῖζον αὐτοῦ [m] μὴ ταχείας ἐπιστροφῆς γενομένης. ὁ γὰρ Γρᾶτος, τῶν βασιλικῶν στρατιωτῶν Ῥωμαίοις προστεθειμένος, μεθ' ἧς εἶχε δυνάμεως ὑπαντιάζει [n] τὸν Σίμωνα. καὶ μάχης αὐτοῖς μεγάλης ἐπὶ πολὺ γενομένης, [o] τό τε πολὺ τῶν Περαίων, ἀσύντακτοι ὄντες, καὶ τόλμῃ μᾶλλον ἢ ἐπιστήμῃ μαχόμενοι διεφθάρησαν. καὶ αὐτὸν Σίμωνα, φυγῇ διά τινος φάραγγος σώζοντα αὐτὸν, Γρᾶτος ἐντυχὼν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνει. κατεπρήσθη δὲ καὶ [p] τὰ ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ [q] ἐν [r] Ἀμαθοῖς βασίλεια ὑπό τινων συστάντων ἀνδρῶν Σίμωνι παραπλησίων. οὕτως πολλὴ ἀφροσύνη ἐνεπολίτευεν τῷ ἔθνει, διὰ τὸ βασιλέα μὲν οἰκεῖον οὐκ εἶναι [s] τὸν καθέξοντα τὸ πλῆθος ἀρετῇ· τοὺς δὲ ἀλλοφύλους [t] ἐπελθόντας σωφρονισμοὺς [v] τοῦ στασιάζοντος τῶν ἀνθρώπων, ὑπέκκαυμα αὐτῶν διά τε τοῦ ὑβρίζειν καὶ πλεονεκτεῖν γενέσθαι.

ζ. Ἔπειτα καὶ [x] Ἀθρόγγης ἀνήρ, οὔτε προγόνων ἐπιφανείᾳ ἀξιωμάτων, οὔτε ἀρετῆς περιουσίᾳ, ἢ τινων πλήθει χρημάτων, ποιμὴν δὲ καὶ ἀντιπιφανὴς τοῖς πᾶσιν εἰς τὰ πάντα ὤν, ἄλλως δὲ μεγέθει σώματος, καὶ τῇ κατὰ χεῖρας ἀλκῇ διαπρέπων, ἐτόλμησεν ἐπὶ βασιλείᾳ [y] φρονῆσαι, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ πλέον ὑβρίσαι, καὶ θνήσκων οὐκ ἐν μεγάλοις τιθεὶς τῆς ψυχῆς τὸ ἐπὶ τοιῷδε [z] ἀνάλωμα γενησόμενον. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ ἀδελφοὶ τέσσαρες, μεγάλοι τε καὶ αὐτοί, καὶ [a] ἐπὶ μεγάλα προύχειν τῇ [b] κατὰ χεῖρας ἀρετῇ πεπιστευμένοι, [c] προβλήματα εἶναι τῆς κατασχέσεως τῆς βασιλείας δοκοῦντες. λόχου τε αὐτῶν ἦρχεν ἕκαστος. συνελέγετο γὰρ μεγάλη πληθὺς πρὸς αὐτούς. [d] καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν, καὶ [e] ὑπεστράτευον αὐτῷ ὁπόσα εἰς τὰς μάχας φοιτῶντες δι' αὐτῶν. ὁ δὲ διάδημα περιθέμενος, βουλευτήριόν τε ἦγεν ἐπὶ τοῖς [f] ποιητέοις, καὶ τὰ πάντα γνώμῃ ἀνακείμενα εἶχεν τῇ αὐτοῦ. διέμενέ τε ἐπὶ πολὺ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἡ ἰσχύς, βασιλεῖ τε κεκλημένῳ, [g] καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι μὴ ἀπεστραμμένῳ, φόνῳ τε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπὶ μέγα προσκείμενοι Ῥωμαίων τε καὶ τῶν βασιλικῶν, μίσει [h] πολιτεύοντες ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους. [i] τούτους μὲν ὕβρει ᾗ χρήσαιντο ἐπὶ τῆς Ἡρώδου ἀρχῆς, Ῥωμαίους δὲ [k] ὧν εἰς τὸ παρὸν [l] ἔδοξαν ἀδικεῖν. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁμοίως [m] ἐξηγριώθησαν. [n] διαφύλαξίς τε οὐκ ἦν [o] τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι, τὰ μὲν κέρδους ἐλπίδι, τὰ δὲ καὶ συνηθείᾳ τοῦ φονεύειν. ἐπιτίθενται δὲ [p] ποτὲ καὶ Ῥωμαίων λόχῳ κατ' [q] Ἐμμαοῦντα, [r] οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τῇ στρατιᾷ ἔφερεν. καὶ περιστάντες Ἄρειον μὲν τὸν ἑκατόνταρχον, ὃς ἡγεῖτο τοῦ τάγματος, καὶ τεσσαράκοντα τῶν περὶ αὐτὸν, πεζῶν τοὺς κρατίστους [s] κατηκόντιζον. οἱ δὲ λοιποί, δείσαντες πρὸς τὸ πάθος αὐτῶν, Γράτου σὺν τοῖς βασιλικοῖς οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν σκέπης αὐτοῖς [t] γινομένης, σώζονται τοὺς νεκροὺς καταλιπόντες.

k Ἠφάνιζε,] Superius in medio §. 2. idem verbum in eadem habuimus significatione. HAV.

l Λείαν ἄγειν] Ita cum Cod. Vat. λείαν ἀνάγειν in cæteris. ut & in L. B. in cujus Marg. est [illegible].

m Nisi mature in eum animadversum fuisset.] Nisi celeriter mutatio contigisset, Epiphan. nisi mature occursum fuisset, Gelen.

m Μὴ ταχείας ἐπιστροφῆς γενομένης.] Vero, nisi mature cura fuisset adhibita. ἐπιστροφὴ enim non solum est, animadversio, sed sæpius cura. Ni mature subventum foret, diceret Tacitus.

n Τὸν Σίμωνα.] Τῷ Σίμωνι Bosb.

o Τό τε πολὺ τῶν Περαίων.] Τότε πολλοὶ Bosb.

p Τὰ ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ] Τὰ ἐν Ἰορδάνῃ Vat. & Bosb.

q Ἐν Ἀμαθοῖς.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

r Ἀμαθοῖς.] Videri posset Amathus Josepho esse eadem ac Ramoth in Gilead. Certe eandem urbem quam Ἀμαθὰ vocat Antiq. 17. 12. alibi (viz. lib. 2. de Bello Jud.) [illegible] vocat, quæ vox clara vestigia vocis Ramoth indicat. Relandus in Pal. S. p. 560.

s Τὸν] Abest à L. B.

t Ἐπελθόντας] L. B. ἐπελθόντες.

v Τὸ στασιάζον] Ita cum Cod. Bosb. & Lugd. Bat. τὸ μὴ στασιάζον in Editis Aliisque.

x Ἀθρόγγης] Ἀθρογγαῖος in l. 2. de Bello Jud. Ἀθρόγγης Bosb. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρονῆσαι, ——— ὑβρίσαι,] Φρονῆσαι, τῷ κτήματι τε αὐτῷ ἀδεῶς πλέον Vat. Φρονῆσαι τῷ κτήματι δὲ αὐτῷ (αὐτὸς L. B.) ἀδεῶς πλ. Bosb. τῷ κτήματι δι' αὐτοῦ ἀδεῶς. Coccejus mavult.

z Ἀνάλωμα γενησόμενον] Ἀναλώματι Vat. Bosb. & Gall.

a Ἐπὶ μεγάλα προύχειν] Ἐπὶ μέγα Vat.

b Κατὰ χεῖρας] Κατὰ χεῖρα Bosb. Vide etiam Casaub. c. Baron. p. 218.

c Προβλήματα εἶναι] Πρόβλημα mendose in Cod. Lugd. Bat. & Vat. & [illegible] Gall.

d Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν,] Καὶ οἱ δὲ μὲν στ. Vat. & Bosb.

e Ὑπεστράτευον αὐτῷ] Ὑπεστρατεύοντο Bosb.

f Ποιητέοις,] L. B. προσποιητέοις.

g Καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι] Καὶ πράσσοντα ἅπερ ἐθέλοι Bosb. omissis μὴ ἀπεστραμμένῳ.

h Πολιτεύοντες] Τὸ γάμου πολιτεύεσθαι supr. lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.

i Τούτους] L. B. τοῦτο.

k Ὧν εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν.] Illud ὧν insertum dedi è Cod. Vat. & Lugd. Bat. Est qui malit ὅτι.

l Ἔδοξαν] Margo L. B. [illegible]

m Ἐξηγριώθησαν.] L. B. ἐξηγρίωσαν.

n Διαφύλαξίς τε] Διαφύλαξις Bosb.

o Τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι,] Τοῖς πᾶσιν [illegible] Vat.

p Ποτὲ καὶ Ῥωμαίων λόχῳ] Ita Vat. & Epiphan. τότε in Editis Aliisque.

q Ἐμμαοῦντα,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 4. §. 3. SPANH.

r Οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τῇ στρατιᾷ ἔφερον.] Οἱ σῖτόν τε καὶ Vat. & L. B. οἱ σῖτα καὶ Bosb.

s Κατηκόντιζον.] Κατηκόντισαν Bosb. Vat. & in l. 2. de Bello Jud.

t Γινομένης,] Γενομένης Bosb.

v Τοῦ-

τες. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ^v τοιούτοις τρόποις χρώμενοι μάχαις, Ῥωμαίους τε περιελύπησαν ^x οὐκ εἰς ὀλίγα, καὶ τὸ ἴδιον ἐκάκωσαν ἐπὶ μέγα. χειροῦνται δ' οὖν χρόνῳ ὕστερον, ὁ μὲν Γράτῳ συμβαλὼν, ὁ δὲ Πτολεμαίῳ· καὶ τὸν πρεσβύτατον Ἀρχελάου λαβόντος, ὁ τελευταῖος πάθει τε τῷ ἐκείνου ^y λελυπημένος, καὶ ἄπορον ἐπὶ πλεῖον ὁρῶν τὴν σωτηρίαν ^z ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ ψιλωθεὶς τῆς δυνάμεως, ἐπὶ δεξιαῖς καὶ πίστει τοῦ θεοῦ Ἀρχελάῳ παραδίδωσιν αὐτόν. καὶ τάδε μὲν ὕστερον γίνεται.

η'. Λῃστηρίων δὲ ἡ Ἰουδαία ἔμπλεως ἦν, καὶ ^a ὡς ἂν παρατυγχάνοιέν τινες οἱ ^b συστασιάσοντες αὐτῷ, βασιλεὺς προϊστάμενος ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ κοινοῦ ἠπείγετο, ^c ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ῥωμαίοις λυπηροὶ καθιστάμενοι, τοῦ δὲ ὁμοφύλου φόνου ἐπὶ μήκιστον ἐμποιοῦντες.

θ'. Οὔαρος δὲ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἐπύθετο τὰ πεπραγμένα, Σαβίνου γράψαντος πρὸς αὐτὸν, δείσας ^d περὶ τοῦ τάγματος, δύο τὰ λοιπὰ ἀναλαβὼν, τρία γὰρ ἐπὶ Συρίας τὰ πάντα ἦν, καὶ ἴλας ἱππέων τέσσαρας, ὅσα τε ἐπικουρικὰ ἢ βασιλεῖς ἤ τινες τετράρχαι τότε παρεῖχον, ἠπείγετο βοηθεῖν τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ τότε πολιορκουμένοις. εἴρητο δὲ πᾶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπείγεσθαι, ὅσοι προεξεπέμποντο. δίδοασι δὲ αὐτῷ καὶ ^e Βηρύτιοι, διιόντι αὐτῶν τὴν πόλιν, ἐπικούρους πεντακοσίους καὶ χιλίους. πέμπει δὲ καὶ Ἀρέτας ὁ Πετραῖος, ἔχθει τε τῷ Ἡρώδου φιλίαν ^f τῶν Ῥωμαίων κτώμενος, συμμαχίαν οὐκ ὀλίγην, χωρὶς πεζῶν τε καὶ ἱππέων. ^g συναχθείσης δ' ἐν Πτολεμαΐδι ^h πάσης ἤδη τῆς δυνάμεως, μέρος τι ταύτης ^i τῷ υἱῷ παραδοὺς, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων, Γαλιλαίοις ἐξέπεμπε πολεμεῖν, ^k οἳ ὑπὲρ τῆς Πτολεμαΐδος ἐχόμενοι κατοικοῦσιν. ^hh ὃς ἐμβαλὼν τούς τε ἀντικαταστάντας εἰς μάχην τρέπεται, καὶ Σέπφωριν ἑλὼν, τοὺς μὲν οἰκήτορας ἠνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν. αὐτὸς δὲ Οὔαρος ἐπὶ Σαμαρείας τῷ παντὶ στρατῷ προσιὼν, τῆς μὲν πόλεως ἀπείχετο διὰ τὸ ἀνέγκλητον ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς εἶναι· στρατοπεδεύεται δὲ ἔν τινι κώμῃ Πτολεμαίου κτήματι, ^l Ἄρους ὄνομα αὐτῇ. καὶ οἱ Ἄραβες μίσει τοῦ Ἡρώδου ἐνεπίμπρασαν αὐτὴν, ἐχθρὰς καὶ πρὸς φίλους τοὺς ἐκείνου ἔχοντες. ἐκεῖθεν δὲ προϊόντες ^m Σαμφὼ κώμην ἑτέραν διήρπαζόν τε οἱ Ἄραβες καὶ ἔκαιον, πάνυ ἐρυμνὴν οὖσαν καὶ ὀχυράν. ἐν δὲ τῇ προόδῳ, οὐδὲν αὐτοὺς διέφυγεν, ἀλλὰ πυρὸς καὶ φόνου τὰ πάντα μεστὰ ἦν. ἐμπίπραται δὲ καὶ Ἐμμαοῦς, Οὐάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τῶν ^n τελευτησάντων, προεκλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. ἐντεῦθεν δὲ καὶ Ἱεροσολύμοις ἤδη συνῄει, καὶ Ἰουδαίων οἱ κατὰ πολιορκίαν ^o τοῦ τάγματος τῇδε στρατοπεδευόμενοι, τὴν ὄψιν τῆς προσόδου τῶν στρατευμάτων οὐχ ὑπομείναντες ᾤχοντο, ἡμίεργον τὴν πολιορκίαν καταλιπόντες. οἱ δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἰουδαῖοι, δεινῶς τοῦ Οὐάρου σφίσιν ἐγκαλοῦντος, ἀπελύοντο τὰς αἰτίας, ὡς τῆς μὲν συνόδου τοῦ πλήθους διὰ τὴν ἑορτὴν γενομένης, τοῦ δὲ πολέμου μηδαμῶς γνώμῃ τῇ αὐτῶν, τόλμῃ δὲ τῶν ἐπηλύδων, συνελθόντες αὐτοῖς, καὶ συμπολιορκηθέντες Ῥωμαίοις μᾶλλον ἢ πολιορκεῖν προθυμίαν ἔχοντες. προαπηντήκασι δὲ τῷ Οὐάρῳ, Ἰώσηπός τε ^p ἀνεψιὸς Ἡρώδου βασιλέως, Γρᾶτός τε καὶ Ῥοῦφος τοὺς ὑπ' αὐτοῖς

cadaveribus. In hunc modum longo tempore pugnas conferentes, & Romanis magna detrimenta intulerunt & gentem ſuam valde afflixerunt. Poſtea tamen ſubacti ſunt, unus cum Grato prælio congreſſus, alter cum Ptolemæo: natuque maximo in Archelai poteſtatem redacto, ultimus qui ſupererat, ex fratris caſu mœrore confectus, & nullam videns ſalutis ſpem reliquam, quod ejus copiæ vel morbo vel continuis laboribus exhauſtæ eſſent, accepta fide & jurejurando ipſe quoque Archelao ſe dedidit. Sed hæc poſtea facta ſunt.

Athronges cum fratribus ſubacti.

8. Tunc autem Judæa plena erat latrociniis: & ut quiſque ſeditioſorum cœtus coiverat, reges creabantur, qui omnia agebant in perniciem reipublicæ, ut qui parum admodum & in rebus tenuiſſimis Romanis nocerent, ipſi vero in populares ſuos longe lateque cædibus graſſarentur.

Latrociniis plena Judæa.

9. Interea Varus, ubi primum ex Sabini literis quæ geſta erant intelligit, ſolicitus de legione * *Hieroſolymis relicta*, duas reliquas aſſumpſit, (quippe tres in univerſum erant in Syria) & quatuor turmas equitum, omniaque regum & tetrarcharum auxilia, atque celeriter obſeſſis in Judæa ſubſidio proficiſcitur. omnibus autem juſſum erat, qui præmittebantur, ut Ptolemaïdem properarent. Dant illi etiam Berytii, cum per urbem eorum iret, mille quingentos auxiliares. Aretas quoque Petræus, ex ſuo in Herodem odio amicus Romanis factus, alias ei ſuppetias affert præter pedites equiteſque. Coactis itaque ad Ptolemaïdem ſuis copiis, earum partem filio & cuidam amico tradit, eoſque ad bellum Galilæis ſupra Ptolemaïdem incolentibus inferendum mittit. Atque ille hoſtes prælio aggreſſus in fugam vertit, captoque & incenſo oppido Sepphori incolas vendidit. Ipſe Varus cum univerſo exercitu ad Samariam profectus, urbi (quod ſeditionis culpa careret) manus abſtinuit: ſed caſtra in vico, cui nomen eſt Arus, poſuit, qui Ptolemæi ditionis erat: eumque vicum Arabes, *Varo ab Areta ſubſidio miſſi*, Herodis odio amicis quoque ejus infenſi incenderunt. Illinc digreſſi Arabes, vicum alium, nomine Sampho, munitiſſimum & inſtructiſſimum, diripuerunt atque concremarunt. Quin toto itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flammis ac cædibus. Emmaus quoque, ſed ab incolis deſerta, juſſu Vari cremata eſt, ut iis qui ibi fuerant occiſi parentaret. Inde ad ipſa Hieroſolyma ducit, ubi Judæi, qui legionem ab ea parte obſidebant, ad primum venientis exercitus conſpectum fugæ ſe mandarunt, obſidione ſemiperfecta relicta. Hieroſolymitani autem Judæi, graviter à Varo increpati, ſeſe purgarunt, demonſtrantes ob feſta coiviſſe populum, neque ſuo conſilio bellum, ſed externorum audacia ſuſceptum; ſe quidem cum Romanis magis obſeſſos fuiſſe, quam eos obſidere in animo habuiſſe. Et jam ante Varo ſe obtulerant Joſephus Herodis regis ſobrinus, & Gratus & Rufus cum ſuis militibus;

Varus Sabino ſuccurrit.

Berytii & Aretas Arabs ſuppetias mittunt Romanis.

Sepphoris cremata, ut & Arus, Sampho & Emmaus.

Varus Hieroſolyma venit & legionem obſeſſam liberat.

v Τοιούτοις τρόποις] Forte τοιουτοτρόποις. COCC.
x Οὐκ εἰς ὀλίγα,] Οὐκ ὀλίγα *Busb.*
y Λελυπημένος,] *L. B.* λελυπωμένος.
z Ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ] Ὑπὸ μονώσεως καὶ καμ. *Vat.* & *Lugd. Bat.* atque ita forſan *Epiphan.* qui vertit, *nam ſe ſolum manſiſſe cernens, & omni manu militum ſpoliatum.*
a Καὶ ὡς ἂν παρατυγχάνοιέν τινες οἱ] *L. B.* καὶ ὡς ἂν παρατύχοι τινὲς οἱ &c.
b Συστασιάσοντες] Forte συστασιάζοντες. COCC.
c Ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ῥωμαίοις] Ὀλίγα μὲν Ῥωμαίους λυπήσαντες, τὸν δὲ ὁμόφυλον φόνον ἐπὶ μήκιστον ἐμποιοῦντες *Busb.* in *Vulgatis* autem *Aliiſque* non aliter ac edidimus, *nominativis* pro *genitivis abſolutis* more Attico adhibitis.
d Περὶ τοῦ τάγματος,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* & in l. 2. *de Bello Jud.* περὶ τοῦ ἑνὸς τάγματος in *Editis Aliiſque.*
* Hieroſolymis relicta,] Ita ex *Epiphanio.*
e Βηρύτιοι, —— χιλίους.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

f Τῶν Ῥωμαίων κτώμενος,] Ita *Vat.* τὴν Ῥωμαίων in *cæteris.*
g Συναχθείσης] *L. B.* συναχθείσης.
h Πάσης ἤδη τῆς δυνάμεως,] Sic *Vat. Busb.* & *Epiphan.* illa πάσης ἤδη in *cæteris* deſiderantur.
i Τῷ υἱῷ παραδοὺς, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.
k Οἳ ὑπὲρ —— κατοικοῦσιν] Οἳ τῆς Πτολεμαΐδος ἐχόμενα κατοικοῦσιν. *Busb.* & *Lugd. Bat.*
hh Ὃς ἐμβαλὼν] Οἷς ἐμβαλὼν *Busb.*
l Ἄρους] An *Atharus* ſit, cujus meminit *Hieronymus*, judicent alii. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.
m Σαμφὼ κώμην] Σαμφὼ *Busb.* & *Lugd. Bat.* prout in l. 2. de *de Bello Jud.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.
n Τελευτησάντων,] Προτετελευτηκότων *Vat.* & *Lugd. Bat.*
o Τοῦ τάγματος] Τὸ τάγματος οἱ δὲ *Vat.*
p Ἀνεψιὸς Ἡρώδου βασιλέως,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 5. §. 2. SPANH.

bus, & Romani qui obsessi erant. At Sabinus in Vari conspectum non veniebat, sed clam ex urbe se subduxit & ad mare profectus est.

Varus in seditionis auctores animadvertit.

10. Tum Varus per regionem copiarum suarum partem ad conquirendos seditionis auctores mittit. factoque indicio, in quosdam ut cæteris nocentiores animadvertit, cæteros vero dimisit; duobus millibus ob eam causam in crucem sublatis. Deinde milites, quod ad nullam rem utiles esse videret, exauctoravit: multa enim peccaverant, Varique præceptis & voluntati non obtemperaverant, cupiditate lucri quod eis ex maleficiis provenerat. Ille vero, cum decem Judæorum millia coiisse intellexisset, eò celeriter ad eos opprimendos profectus est. atqui illi manus conferere non ausi sunt, sed ex Achiabi sententia omnes sese dediderunt. Atque Varus, data plebejis defectionis venia, eorum duces omnes misit ad Cæsarem. Cæsar autem plerosque ex eis dimittit: at de illis qui ex Herodis consanguineis sese eis adjunxerant, supplicium sumpsit, quod præter jus fasque contra necessarios suos arma tulerant.

τῶν στρατιωτῶν ἄγοντες, καὶ τῶν Ῥωμαίων οἱ πολιορκούμενοι. Σαβῖνος δὲ οὐκ ἀφίκετο Οὐάρῳ εἰς ὄψιν, ἀλλ' ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως [q] ἐπὶ θαλάσσης.

ι'. Οὔαρος δὲ, κατὰ τὴν χώραν πέμψας τοῦ στρατοῦ μέρος, ἐπεζήτει τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. καὶ σημαινομένων, [s] τοὺς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτους, εἰσὶ δ' οὓς καὶ ἀφῆκεν· [t] ἐγένοντο δὲ οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν σταυρωθέντες δισχίλιοι. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν μὲν αὐτοῦ στρατιὰν ἀποπέμπεται, χρήσιμον [v] μὲν ὁρῶν ἐπ' [x] οὐδαμινοῖς οὖσαν τοῖς πράγμασι. [y] πολλὰ γὰρ ἠτάκτει αὐτοῖς καὶ [z] παρήκουσε τῶν δογμάτων, καὶ ὧν ἤξιε Οὔαρος, ἐφιεὶς κερδῶν ἃ ἐκ τοῦ κακουργεῖν περιεγίνοντο αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ, μυρίους Ἰουδαίους συνεστηκέναι πυνθανόμενος, ἠπείγετο εἰς κατάληψιν αὐτῶν. οἱ δὲ οὐχ ἧκον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ παρέδοσαν αὐτοὺς γνώμῃ τῇ Ἀχιάβου συνελθόντες. καὶ Οὔαρος, τῷ πλήθει συγχωρῶν τὰς αἰτίας τῆς ἀποστάσεως, ἔπεμπεν ἐπὶ Καίσαρα ὁπόσοι ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῶν. Καῖσαρ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν πολλοὺς ἀφῆκεν, ὁπόσοι [a] τε συγγενεῖς ὄντες Ἡρώδου συνεστράτευον αὐτοῖς, [b] τοὺς δὲ ἐκόλασεν μόνους, οἱ μηδὲν φροντίσαντες τοῦ δικαίου κατὰ τῶν οἰκείων ἐστράτευον.

CAP. XI.

Judæorum legatio ad Cæsarem: & ut Cæsar Herodis testamentum confirmavit.

Archelaus cum Judæis litigat: inde Judæorum legatio ad Cæsarem.

VArus itaque, his perfectis, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymorum ad præsidium priore legione. Romæ vero Archelao novum ortum est negotium ex hujusmodi causis. Judæorum legatio, Varo genti mittendi potestatem faciente, Romam veniebat, ad postulandam suis legibus vivendi libertatem. Et legati quidem, ex decreto totius gentis missi, quinquaginta erant: illis vero Romæ sese adjunxerunt supra octo Judæorum millia. Cumque Cæsar convocasset in ædem Apollinis, quæ ab ipso magnis sumptibus fuerat exstructa, concilium tam amicorum quam primorum Romanorum, venerunt eò legati, eos prosequente Judæorum Romæ degentium turba; Archelaus autem è contra cum amicis *aderat*. Verum regis quotquot fuere consanguinei ab Archelao stare recusabant, quod eum oderant, & tamen in eadem cum legatis contra eum ire illis grave videbatur, id sibi dedecori fore existimantes, velle coram Cæsare adversari homini tam propinqua necessitudine sibimet conjuncto. Philippus quoque eò venit ex Syria, impulsu Vari, maxime quidem ut fratris partes adjuvaret, (nam eum amabat Varus) facta vero regni mutatione (idque suspicabatur Varus fore ut regnum divideretur, quod multi essent qui suis legibus vivendi libertatem desiderarent) ut ipse sibi non deesset quo minus partem ejus aliquam obtineret.

Judæorum legati Herodem & Archelaum accusant apud Cæsarem.

2. Igitur ubi dicendi locus datus est Judæorum legatis, cum de regno dissolvendo verba facere

ΚΕΦ. ια'.

Ἰουδαίων πρεσβεία πρὸς Καίσαρα. καὶ ὡς Καῖσαρ Ἡρώδου διαθήκας βεβαίας ἐποίησεν.

Οὔαρος μὲν δὴ ταῦτα καταστησάμενος, καὶ φρουρὰν Ἱεροσολύμοις τὸ [c] καὶ πρότερον καταλιπὼν τάγμα, ἐπ' Ἀντιοχείας ἠπείγετο. [d] Ἀρχελάῳ δὲ ἐπὶ Ῥώμης ἑτέρων πραγμάτων ἐφύετο ἀρχαὶ κατὰ τοιαύτας αἰτίας. ἀφίκετο εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβεία Ἰουδαίων, Οὐάρου τὸν [e] ἀπόστολον αὐτῶν τῷ ἔθνει [f] ἐπικεχωρηκότος ὑπὲρ αἰτήσεως [g] αὐτονομίας. καὶ ἦσαν [h] οἱ μὲν πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες γνώμῃ τοῦ ἔθνους πεντήκοντα, [i] συνίσταντο δὲ αὐτοῖς τῶν ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων [k] ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους. Καίσαρός τε συνέδριον φίλων τε τῶν αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων τῶν πρώτων [l] συναγαγόντος [m] ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος, μεγάλοις τέλεσιν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυμένῳ, οἱ μὲν πρέσβεις μετὰ τοῦ πλήθους τῶν [n] αὐτόθι Ἰουδαίων ἀφικνοῦνται· Ἀρχέλαος δὲ μετὰ τῶν φίλων. ὁπόσοι δὲ συγγενεῖς ἦσαν τοῦ βασιλέως, Ἀρχελάῳ μὲν συντετάχθαι διὰ μῖσος τὸ πρὸς αὐτὸν οὐκ ἤθελον, τοῖς δὲ πρέσβεσιν ὁμοψηφεῖν κατ' αὐτοῦ δεινὸν ἡγοῦντο, ἐν αἰσχύνῃ τῇ αὐτῶν οἰόμενοι γενέσθαι παρὰ Καίσαρι κατ' ἀνδρὸς οἰκείου τοιάδε πράσσειν [o] προθυμηθέντες. παρῆν δὲ ἤδη καὶ [p] Φίλιππος ἀπὸ Συρίας, ἐξοτρύναντος αὐτὸν Οὐάρου, τὸ μὲν κεφάλαιον ἐπὶ συνηγορίᾳ τἀδελφοῦ, πάνυ γὰρ εὔνους Οὔαρος αὐτῷ, [q] γενομένης δὲ [r] τῆς βασιλείας μεταπτώσεως, καὶ τάδε ὑπώπτευεν Οὔαρος, νέμησιν αὐτῆς γενήσεσθαι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς [s] αὐτονομίας γλιχομένους, οὐχ ὑστερῶν τοῦ κἂν αὐτὸς μοῖραν αὐτῆς τινα φέρεσθαι.

β'. Λόγου οὖν τοῖς Ἰουδαίων πρέσβεσι δοθέντος, οἳ ἐπὶ καταλύσει τῆς βασιλείας ἤλπιζον λέγειν, ἐπὶ κατηγορίᾳ

q Επὶ θαλάσσης.] Επὶ θάλασσαν Bush. & Vat.
s Τοὺς μὲν ἐκόλασεν] Ita Vat. ὡς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτους, εἰσὶ δ' οὓς ἀφῆκεν in Editis Alüsque.
t Εγένοντο] L. B. ἐγένετο.
v Μὲν ὁρῶν ἐπ' οὐδαμινοῖς] L. B. in Marg. ὁρῶν οὐδαμῶς ὄντ.
x Οὐδαμινοῖς] Οὐδαμινοῖς οὖσαν πράγμασι Vat.
y Πολλὰ γὰρ ἠτάκτει] Πολλά τε Vat.
z Παρήκουσε τῶν δογμάτων,] Ita cum Cod. Vat. παρήκουσαν in reliquis.
a Τε] L. B. δὲ.
b Τοὺς δὲ] L. B. τοῖσδε.
c Καὶ] Abest à L. B.
d Αρχελάῳ ——— ἀρχαὶ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.
e Απόστολον αὐτῶν] Cum Casaubono (in Exercit. c. Baron. p. 312.) vocem ἀπόστολον capimus pro ἀπόστολῳ missio, ipse mittendi actus. qua fere significatione literas dimissorias, quæ alias libelli Appellationis dicuntur, Paulus Juris consultus aliique Romani vulgo Apostolos dixerunt. Est tamen qui malit de viro quodam primario accipere, quem Varus Judæis ceu caput Legationis adjunxit.
f Επικεχωρηκότος] L. B. ἐπικεχειρηκότος.
g Αὐτονομίας.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
h Οἱ] Abest à L. B.
i Συνίσταντο δὲ αὐτοῖς] Sic Vat. συνίσταντο Bush. [illegible] in Editis Alüsque.
k Υπὲρ ὀκτακισχιλίους.] Υπὲρ ὀκτακισχιλίους Vat.
l Συναγαγόντος] Συνάγοντος Vat.
m Εν ἱερῷ Απόλλωνος,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.
n Αὐτόθι] L. B. αὐτόθεν.
o Προθυμηθέντες.] Προθυμηθέντας Vat.
p Φίλιππος ἀπὸ Συρίας,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.
q Γενομένης] L. B. γενομένης.
r Τῆς βασιλείας μεταπτώσεως.] Τῆ βασιλείᾳ Vat. & Bush.
s Αὐτονομίας] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

t Πα-

γορίαν τῶν Ἡρώδου [t] παρανομιῶν τρέπονται· “Βασιλέα μὲν ὀνόματι ἀποφαίνοντες [v] αὐτὸν, τῶν δὲ ἐν ταῖς τυραννίσιν [x] ἑκάστοις τὸ ἀνήκεστον [y] ἀναδεξάμενον [z] εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Ἰουδαίων συνθέντα [a] χρῆσθαι, καὶ πολλὰ καὶ φύσει τῇ αὐτοῦ προσκαινουργεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον. πολλῶν γοῦν ὄντων οἳ ὀλέθροις ἀπολώλασιν, [b] ὅσους οὐχ ἱστορῆσθαι [c] τῷ πρότερον, πολλῷ δυστυχεστέρους τοὺς παθόντας ἐκείνων τοὺς ζῶντας εἶναι, οὐ μόνον ὧν ὄψει καὶ διανοίᾳ ἐπ' αὐτοὺς ἀνιαθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς οὐσίαις. [d] πόλεις μέν γε τὰς μὲν περιοικίδας, καὶ ὑπὸ ἀλλοφύλων οἰκουμένας, κοσμοῦντα μὴ παύσασθαι, [e] καταλύσει τε καὶ ἀφανισμῷ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ κατῳκημένων. πενίας δὲ ἀπόρου τὸ ἔθνος ἀναπεπληκέναι, σὺν ὀλίγοις εὐδαίμον παρειληφότα, τῶν τε εὐπατριδῶν ὁπότε κτείνειεν αὐτοὺς ἐπ' ἀλόγοις αἰτίαις τὰς οὐσίας ἀποφερόμενον, καὶ οἷς συγχωρήσειε τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν, ψιλώσει χρημάτων καταδικάζοντα. καὶ χωρὶς μὲν πράσσεσθαι φόρους ἐπιβαλλομένους ἑκάστοις τὸ ἐπ' ἔτος, χωρὶς δὲ [f] εὐπορίας εἶναι περικαταβολὰς [g] αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις, καὶ τῶν δούλων, οἳ ἐπ' ἐκπράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν, διὰ τὸ μὴ εἶναι κτῆσιν τοῦ ἀνυβρίστου, [h] μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίου διδομένων. παρθένων μέντοι φθορὰς, καὶ γυναικῶν αἰσχύνας, ὁπόσαι ἐπὶ παροινίᾳ καὶ ἀπανθρωπίᾳ δρώμεναι, σιγᾷν, διὰ τὸ [i] ἡδονὴν ἴσην εἶναι τοῖς πεπονθόσι, τοῦ μὴ γεγονέναι, [k] τὴν ἐκ τοῦ ἀνέκπυστα αὐτὰ εἶναι. τοσαύτην Ἡρώδην ἐμπεπαρῳνηκέναι τὴν ὕβριν αὐτοῖς, [l] ὁπόσην οὐκ ἂν θηρίον, ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν δυνάμεως αὐτῷ παραγενομένης. [m] πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων καὶ μεταστάσεων παραλαβουσῶν τὸ ἔθνος, μηδεμίαν [n] ἱστορῆσθαι πώποτε τοιάνδε δυστυχίαν [o] ἐπελθοῦσαν αὐτῷ [p] παράδειγμα κακώσεως, ἣν [q] αὐτῷ Ἡρώδης ἐπιθεὶς [r] τῷ ἔθνει. καὶ διὰ τοῦτ' εἰκότως ἂν γενέσθαι τὸ ἀσμένως Ἀρχέλαον βασιλέα προσειπεῖν, οἰομένους πάντα ὄντινα οὖν τὸν [s] ἐπὶ βασιλείᾳ ἐσόμενον Ἡρώδου μετριώτερον [t] φανεῖσθαι, καὶ [v] τόν τε πατέρα συνολοφύρεσθαι αὐτῷ θεραπεύοντας, εἰ δὲ μετρίου τυχεῖν [x] δυνηθεῖεν, καὶ τὰ ἄλλα οἰκειουμένους. τὸν δὲ, δείσαντα μὴ οὐχ Ἡρώδου γνήσιος πιστεύοιτο υἱὸς, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέος ἐπιδεῖξαι τῷ ἔθνει τὴν [y] διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα μηδέπω τέλεον [z] κρατυνάμενον [a] ἡγεμονίαν, διὰ τὸ [b] ἐπὶ Καίσαρι δοῦναι, καὶ μὴ, τὴν ἐξουσίαν εἶναι. [c] παράδειγμά τε τῆς εἰς αὖθις ἀρετῆς [d] τεθεῖναι τοῖς

metuerent, ad iniquitatum Herodis accuſationem ſe convertunt. “nomine quidem eum regem exſtitiſſe indicantes, at *re vera* graviſſima quæque in omni tyrannide in ſe recepiſſe, & in Judæorum perniciem conflata exercuiſſe, & à novis aliquammultis ſuo etiam ingenio excogitatis non refugiſſe. Cum itaque plurimi diverſis mortis generibus occubuerint, quotquot ſuperiore tempore nuſquam reperire eſt, multo *tamen* infeliciores iis qui interierunt ſuperſtites eſſe, non ſolum quod ex vultu *illius* & animo in eos maligno anxietate laborent, verum etiam quod de facultatibus ſuis in ſolicitudine verſentur. urbes quippe vicinas, ab exteris habitatas, ornare non deſtiſſe, ut quæ in ſuo regno ſitæ ſunt ſumptibus exhauſtæ funditus perirent: & ad ſummam inopiam gentem ſuam adegiſſe, quam cum paucis florentem acceperat, nobilium, quoties ei viſum fuerit eos levibus de cauſis interficere, bona diripiendo, quibuſque vitam conceſſerit fortunis ſuis eos ſpoliando. ac præterquam quod annua tributa ſingulis impoſita exigerentur, inſuper etiam in uberiorem quæſtum munera collata eſſe & in ipſum & familiares ejus & amicos, ſervoſque illos qui vectigalibus colligendis præfuerint; quippe quod immunitas ab injuriis impetrari non potuerit, niſi auri aliquid argentive daretur. Cæterum virginum corruptelas matronarumque pudicitiam ſumma cum petulantia & immanitate attentatam ſilere neceſſe habemus, quod miſeris par fere ſolamen afferat ut iſta lateant facinora ac ſi nunquam perpetrata fuiſſent. *In ſumma*, tantas ſe ab Herode paſſos injurias ut majoribus ipſos afficere non potuiſſet beſtia, ſi in homines imperium accepiſſet. Itaque cum multæ acciderint genti everſiones migrationeſque, nullum tamen extare in rerum monumentis mali exemplum, cum quo conferri poſſit præſens per Herodem genti illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum non ſine lætitia regem conſalutatum, quod ita putarent fieri non poſſe, quin quicunque tandem in regnum ſuccederet, ſeſe Herode moderatiorem præſtiturus eſſet, atque adeo in ejus gratiam patrem publico luctu cohoneſtaſſe, alia etiam facturos ad demerendam ejus benevolentiam, ſi modo eum aliquanto mitiorem habere poſſent. At ille, quaſi veritus ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim quo eſſet in gentem animo oſtendit, idque priuſquam principatum firmiter tenuerat, utpote quod penes Cæſarem eſſet *imperium illi* dare negareve. Immo & ſubditis futuræ virtutis, modeſtiæ ſcilicet & æquitatis qua in eos uteretur, in ipſo ſtatim

t Παρανομιῶν] Conf. ἀλωτ. lib. 1 c. 6. §. 2. SPANH.

v Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν è Codd. Bosb. & Vat.

x Ἑκάστοις τὸ ἀνήκεστον] Ita Gall. ἑκάστοις L. B. ἑκάστου in *Editis Aliiſque*.

y Ἀναδεξάμενον] Sic *MSS.* ἀναδεξάμενος in *Editis*.

z Εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ] Εἰς ταῦτα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

a Χρῆσθαι, τὰ] *L. B.* χρῆσθαί τε

b Ὅσους οὐχ ἱστορῆσθαι] Vocem ὅσους inſerui, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit, *& tantos quidem Judæorum ejus crudelitatibus interiiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periiſſe cognoſcerent.* οὐχ ἱστορήσαντο τῷ πρότερον *Vat.* qui mox ἐπ' αὐτοῖς habet.

c Τῷ πρότερον,] *L. B.* τῷ προτέρῳ.

d Πόλεις μὲν] Πόλεις τε τὰς *Vat.*

e Καταλύσει τε καὶ ἀφανισμῷ] *L. B.* καταλύσεις τε καὶ ἀφανισμοῦ.

f Εὐπορίας εἶναι.] Cum *Epiphanius* vertat *lucrandorum gratia*, aut ἕνεκα poſt εὐπορίας excidiſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo.

g Αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις,] Ita cum Cod. *Vat.* αὐτῶν τε in *Editis Aliiſque*.

h Μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίου διδομένων.] In *libris* omnibus (tam *Editis*. quam *MSS.*) οὐδ' ἕνεκα (in *L. B.* tamen eſt ἕνεκεν) μηδ' ἀργυρίου διδομένων. nullo plane, ut mihi videtur, ſenſu. unde cum in *Epiphanii* verſione habeamus *auri vel argenti*, reſcripſi, μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίου διδομένων. eſt qui malit μηδ' ἕνεκα ἀργ.

i Ἡδονὴν] *L. B.* μὴ ἡδονὴν.

k Τὴν ἐκ τοῦ ἀνέκπυστα] *L. B.* ὡς ἀνέκπυστα.

l Ὁπόσην οὐκ ἂν θηρίον,] Ὁπόσην οὐδ' ἂν θηρίον *Vat.*

m Πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων] Ita è *Cod. Vat.* καὶ μεταστάσεων deſunt in *cæteris*.

n Ἱστορῆσθαι πώποτε] Ἱστορεῖσθαι *Bosb.*

o Ἐπελθοῦσαν αὐτῷ] Ita *Vat.* ἐπελθοῦσαν αὐτῷ *Baſ.* & *Hen.*

p Παράδειγμα κακώσεως,] Illa παράδειγμα κακώσεως omittit *Bosb.* & ſtatim habet ἣν αὐτὸς Ἡρώδης ἐπιθεὶς τῷ ἔθνει. Secuti ſumus *Cod. Hen.* perperam in *Editis* ἣν αὐτὸ Ἡρώδης ἐπιθεὶς τὸ ἔθνος.

q Αὐτῷ] Forte αὐτὸς. COCC.

r Τῷ ἔθνει.] Ita in *Marg. L. B.* ipſe ut & *Gen.* τὸ ἔθνος.

s Ἐπὶ βασιλείᾳ] *L. B.* ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ.

t Φανεῖσθαι,] Ita *Bosb.* φανῆναι in *cæteris*.

v Τόν τε πατέρα] Τόν γε πατέρα *Hen.*

x Δυνηθεῖεν,] *L. B.* in *Marg.* δεηθεῖεν.

y Διάνοιαν αὐτοῦ,] Ἀπόνοιαν αὐτοῦ *Bosb.*

z Κρατυνάμενον ἡγεμονίαν,] Sic *MSS.* κρατυνάμενος in *Editis*.

a Ἡγεμονίαν,] *L. B.* τὴν ἡγεμονίαν.

b Ἐπὶ Καίσαρι] *L. B.* ἐπὶ τῷ Καίσαρι.

c Παράδειγμά τε] Ita *Bosb.* (*Lugd. Bat.* in quo τε quoque abeſt) & *Hen.* καὶ παράδειγμα τῆς ... μετριότητος καὶ ἐπιεικείας in *Editis Aliiſque*. μετριότητος καὶ εὐνοίας habet *Bosb.*

d Τεθεῖναι] *L. B.* τίθεσθαι.

"tim primordio specimen edidit, eo in cives & "Deum perpetrato facinore, quo tria suorum popularium millia in templo necavit. Annon igitur justis de causis odio habebitur, qui, ut reliquæ crudelitati hoc demum accederet, accusationem in eos instituit, quod circa imperium ei restiterint & contradixerint? In summa autem hoc erat quod postulabant, ut regno & hujusmodi principatu liberati Syriæ contribuantur, prætorumque Romanorum administrationi subjiciantur: ita perspicuum fore, utrum seditiosi sint rebusque novis moliendis addicti, an quieti modestique, cum illis contigerit ut moderato imperio regantur.

Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

3. Cum autem Judæi hujusmodi orationem habuissent, Nicolaus etiam reges de criminibus purgavit, "Herodem quidem, quod nulla de re ab illis accusatus fuerit quamdiu viveret, neque fas esse, ut, qui apud æquos *rerum judices* accusare & de vivente supplicium sumere potuerint, mortuo accusationem conflarent; quæ vero ab Archelao acta essent, ad illorum improbitatem injuriasque referebat, qui cum res contra leges affectassent, & illorum cædes facere cœpissent quibus curæ erat illos ab injuriis prohibere, nunc de injuriis vindicatis queruntur: & illis objiciebat rerum novarum studium, quodque seditionibus delectarentur, ut qui justitiam colere legibusque parere nescirent, quod in omnibus vincere & *superiores esse* vellent." Atque hæc quidem Nicolaus.

XIII. *Cæsar Archelaum Ethnarcham facit, regnumque dimidium Philippo & Antipæ dividit.*

4. Cæsar autem hisce auditis dimisit concilium: at aliquot post diebus Archelaum quidem regem non declarat, sed ejus ditionis, quæ Herodi erat subjecta, in partem dimidiam *ipsum* constituit Ethnarcham; pollicitus regii nominis honorem, * si dignam rege virtutem præstitisset. Alteram vero partem dimidiam in duas partitus, reliquis duobus Herodis filiis divisit, Philippo & Antipæ, qui cum fratre Archelao de toto regno contenderat. Et huic quidem paruit Transjordanensis ager & Galilæa, quæ ei quotannis ducenta talenta pensitabant. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, ut appellabatur, domûs Philippo † datæ, ei talenta centum *reddebant:* Archelao autem tributæ erant Idumæa & Judæa & Samaria; quarta vectigalium parte condonata Samaritanis, Cæsaris decreto onere levatis, quod cum cæteris non rebellassent. Fueruntque Archelao subjectæ urbes, Stratonis turris & Sebaste, Joppe & Hierosolyma. nam Gaza & Gadara & Hippos fuere Græcæ

"ἀρχθησομένοις μετριότητα καὶ εὐνομίαν, ᾗ χρήσαιτο ἂν πρὸς αὐτούς, ἀπὸ τῆς ἐν πρώτοις ἀποδειχθείσης πράξεως, ἐπί τε τοῖς πολίταις καὶ τῷ Θεῷ, τρισχιλίων ὁμοφύλων ἀνδρῶν σφαγὴν ἐν τῷ ἱερῷ ποιησάμενον. πῶς οὐκ ἂν ἤδη [e] δικαίως μῖσος χειρώσαιτο κατ' αὐτῶν, πρὸς τῇ λοιπῇ ὠμότητι, καὶ ἔγκλημα τῆς ἀντιστάσεως καὶ ἀντιλογίας ἐπὶ τῇ ἀρχῇ προσφερόμενον; ἦν δὲ κεφάλαιον αὐτοῖς τῆς ἀξιώσεως, βασιλείας [f] μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπηλλάχθαι, προσθήκην δὲ Συρίας γενομένους ὑποτετάχθαι τοῖς ἐκεῖσε πεμπομένοις στρατηγοῖς· φανερωθήσεσθαι γὰρ οὕτως εἴτε ἀληθῶς στασιώδεις εἶεν καὶ νεωτερισμοῖς τὰ πολλὰ προσηκόμενοι, εἴτε καὶ εὔτακτοι μετριωτέρων τυχόντες οἱ ἐπιστήσονται αὐτοῖς.

γ'. Τοιαῦτα δὲ τῶν Ἰουδαίων εἰρηκότων, Νικόλαος [g] τούς τε βασιλεῖς ἀπήλλασσε τῶν ἐγκλημάτων, "Ἡρώδην μὲν, διὰ τὸ παρ' ὃν ἔζη χρόνον, τυχεῖν ἀκατηγόρητον, οὐ γὰρ δεῖν τοὺς ἐγκαλεῖν ἔχοντας ἐπὶ μετρίοις, καὶ παρὰ ζῶντος τιμωρίαν λαβεῖν δυναμένους, ἐπὶ νεκροῦ κατηγορίαν συντιθέναι, τὰ δὲ ὑπ' Ἀρχελάου πραχθέντα ὕβρει τῇ ἐκείνων ἀνετίθει, οἳ [h] ὀρεγόμενοι πραγμάτων παρὰ τοὺς νόμους, καὶ σφαγῆς ἄρξαντες τῶν κωλύειν ὑβρίζοντας προμηθουμένων, ἀμυνῆς γενομένης ἐγκαλοῖεν. ἐνεκάλει δὲ νεωτεροποιίας αὐτοῖς, καὶ τοῦ στασιάζειν ἡδονὴν [i] ἐπιτηδεύσει τοῦ [k] πείθεσθαι δίκῃ καὶ [l] νόμοις, ὑπὸ τοῦ θέλειν τὰ πάντα νικᾶν." ταῦτα μὲν οὖν Νικόλαος.

δ'. Καῖσαρ δὲ ἀκούσας διέλυσε μὲν τὸ συνέδριον, ὀλίγων δὲ ἡμερῶν ὕστερον Ἀρχέλαον βασιλέα μὲν οὐκ ἀποφαίνεται, [m] τοῦ δὲ ἡμίσεος τῆς χώρας ἥπερ Ἡρώδῃ ὑπετέλει [n] ἐθνάρχην καθίστησι, τιμήσειν ἀξιώματι βασιλείας ὑπισχνούμενος, [o] εἴπερ τὴν εἰς αὐτὴν ἀρετὴν προσφέροιτο. τὴν δὲ ἑτέραν ἡμίσειαν τέμνας δίχα, δυσὶν Ἡρώδου παισὶν ἑτέροις παρεδίδου, Φιλίππῳ καὶ [p] Ἀντίπᾳ, τῷ πρὸς Ἀρχέλαον τὸν ἀδελφὸν ἀμφισβητήσαντι περὶ τῆς ὅλης ἀρχῆς. καὶ [q] τούτῳ μὲν ἥ τε Περαία, καὶ [r] τὸ Γαλιλαῖον ὑπετέλουν· φορά τε ἦν, τάλαντα διακόσια τὸ ἐπ' ἔτος. [s] Βαταναία δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανίτις σύν τινι μέρει [t] οἴκου τοῦ [v] Ζηνοδώρου λεγομένου, Φιλίππῳ τάλαντα ἑκατὸν προσέφερε· τὰ δὲ Ἀρχελάῳ συντελοῦντα Ἰδουμαῖά τε καὶ Ἰουδαία, τό τε Σαμαρειτικόν. [x] τέταρτον μέρος οὗτοι τῶν φόρων παραλέλυντο, Καίσαρος αὐτοῖς κούφισιν ψηφισαμένου, διὰ τὸ μὴ συναποστῆναι τῷ λοιπῷ πλήθει. καὶ ἦσαν πόλεις αἱ Ἀρχελάῳ ὑπετέλουν, Στράτωνός τε πύργος, καὶ Σεβαστὴ σὺν [y] Ἰόππῃ καὶ [z] Ἱεροσολύμοις. [a] Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα καὶ [b] Ἵππος, Ἑλληνίδες εἰσὶ [c] πόλεις, ὡς

e Δικαίως μῖσος χειρώσαιτο] Ita Hen. à pr. m. δικαίῳ in Editis. ἤδη καὶ δικαίῳ Vat. & Lugd. Bat.

f Μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν] Illud μὲν è Cod. Vat. & Lugd. Bat.

g Τούς τε βασιλεῖς ἀπήλλασσε] Τούς τε βασιλεῖς, δι' ὧν ἔλεγεν, ἀπήλλασσε Bodl.

h Ὀρεγόμενοι] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

i Ἀντιπαλαίειν τοῦ πείθεσθαι] L. B. ἀντιπαλαίειν τε τῷ μὴ πείθεσθαι.

k Πείθεσθαι δίκῃ] Πείθεσθαι Bodl. & Vat.

l Νόμοις,] Νομίμοις Vat. & Hen. à pr. m.

m Τοῦ] L. B. τόν.

n Ἐθνάρχην καθίστησι] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

o Εἴπερ —— προσφέροιτο.] Epiphanius aliter legisse videtur: sic enim ille, *si laboribus & favoribus circa semetipsum meritus appareret.* Liquet codicibus usum in quibus erat scriptum εἰς αὐτόν. quam lectionem inepta verborum ambage ipse conatus est exprimere

* *Si dignam rege virtutem præstitisset.*] *Vel*, si virtutem exhiberet regno convenientem.

p Ἀντίπᾳ,] Ἀντιπάτρῳ Vat. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

q Τούτῳ —— Φιλίππῳ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

r Τὸ Γαλιλαῖον ὑπετέλουν·] Sic infra τὸ Σαμαρειτικόν. Verum τὸ Γαλιλαῖον habet Bodl.

s Βαταναία δὲ σὺν] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

t Οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου] Cum dicat partem aliquam οἴκου Ζηνοδώρου (id est, *Abilene*) Philippo attributam, eo ipso indicat partem ejus potiorem penes alium fuisse. Is autem fuit Lysanias, cujus *Lucas* meminit, ex posteritate illius Lysaniæ qui eandem regionem (*Abylenam* dictam ab urbe Abyla; *Chalcidenem* aliis ab urbe Chalcide) Antonio per orientem imperante obtinuit, post patrem Ptolemæum Mennæi filium: à quo Lysania regio ista passim Αὐρανίτις dici cœperat. Et sicut post prioris Lysaniæ mortem dicta est *Zenodori Tetrarchia*, ita post Zenodori mortem, aut conductione ejus finita, cum alter Lysanias priori cognominis eandem regionem tenuit, dici iterum cœpit *Tetrarchia Lysaniæ. Grotius* ad *Luc.* c. 3. v. 1. Vide etiam *Casaub.* c. *Baron* p. 239. 240.

v Ζηνοδώρου λεγομένου, Φιλίππῳ] Conf. ἁλωσ. l. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

† *Datæ, ei*] *Reddebant.* IBBETSON.

x Τέταρτον μέρος] Τετάρτη μοῖρα Vat. τετάρτη μοίρας Bodl. τέταρτον μέρος in Editis. unde levi mutatione rescripsi τέταρτον μέρος.

y Ἰόππῃ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

z Ἱεροσολύμοις.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

a Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα] Quum Gaza tam longe remota fuerit à *Gadaris* & *Hippo*, suspicio nasci posset legendum Γέρασα, quæ urbs utrique vicina fuit. *Relandus* in *Palæst.* S. p. 773.

b Ἵππος,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

c Πόλεις,] Πόλεις, ἀπορρήξας αὐτὰς τῆς ἀρχῆς ἐπὶ Συρίας &c. in *Editis Aliisque.* αὐτὰς τῆς ἀπονείμας Συρίας Vat. in *Epiphanii* versione, *quas abscindens a dispensatione Syriæ additamento Judææ regioni commutaverat.* Verum (cum ista male conveniunt cum ipso *Josepho*, in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi habet ἀποτεμνόμενος τῆς βα-

ἃς [d] ἀπορρήξας αὐτοῦ διοικήσεως Συρίας προσθήκην ποιεῖται. προσῆν δὲ Ἀρχελάῳ φορὰ χρημάτων τὸ καθ' ἐνιαυτὸν, εἰς [e] τάλαντα [f] ἑξακόσια, ἐξ ἧς παρέλαβεν ἀρχῆς.

ε'. Καὶ τάδε μὲν τοῖς Ἡρώδου υἱοῖς τῶν πατρῴων περιῆν. Σαλώμῃ δὲ, πρὸς οἷς ὁ ἀδελφὸς ἐν ταῖς διαθήκαις ἀπονέμει· [g] Ἰάμνειά τε ἦν ταῦτα καὶ Ἄζωτος καὶ Φασαηλὶς, καὶ ἀργυρίου ἐπισήμου μυριάδες πεντήκοντα· [h] Καῖσαρ δὴ χαρίζεται καὶ [i] τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν. ἦν δὲ καὶ ταύτῃ πρόσοδος ἐκ πάντων, τάλαντα ἑξήκοντα [k] ἐπ' ἔτος· καὶ αὐτῆς ὁ οἶκος ἦν ἐν τῇ Ἀρχελάου ἀρχῇ. κομίζονται δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ βασιλέως συγγενεῖς ὁπόσα αἱ διαθῆκαι διηγόρευον. [l] δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις, χωρὶς ὧν ὁ πατὴρ κατέλιπε, Καῖσαρ ἑκατέρᾳ δωρεὰν ἐπιτίθησι [m] μυριάδας ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἀργυρίου ἐπισήμου, καὶ [n] συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φερώρα υἱέσι. χαρίζεται δὲ καὶ ὁπόσα αὐτῷ κατελέλειπτο τοῖς παισὶ τοῦ βασιλέως, ὄντα [o] πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων, ὀλίγα τῶν σκευῶν ἀπεξελόμενος, οὐχ οὕτω μεγέθει τιμῆς ὡς μνήμῃ τοῦ βασιλέως αὐτῷ κεχαρισμένα.

civitates, quas ab ejus diœcesi avulsas Syriæ adjunxit *Cæsar*. Archelao autem ex suo principatu quotannis redibant sexcenta talenta.

5. Atque hæc quidem Herodis filiis ex patris possessionibus obtigere. Salomæ vero præter ea quæ frater ei legaverat, videlicet Jamniam & Azotum & Phalaeidem & argenti signati quingenta millia, Cæsar regiam ei dedit Ascaloniam. Ejusque annui reditus summa erat talenta sexaginta, ac domus ei in Archelai ditione posita erat. Quin & cæteris regis consanguineis reddita erant legata, ita ut testamento caverat. Duabus autem filiabus ejus virginibus, præter illa quæ pater reliquerat *Herodes*, Cæsar utrique dono dedit argenti signati ducenta quinquaginta millia, easque Pheroræ filiis nuptum elocavit. Imo quicquid ei rex legaverat regis ipsius filiis distribuit, mille scilicet & quingenta talenta, paucis aliquot vasis sibimet reservatis, utpote donatis, non tam ob pretii magnitudinem quam ut regis memoriam conservarent.

Cæsaris erga Salomen liberalitas.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocata.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Ψευδαλεξάνδρου.

Τούτων δὲ οὕτω [p] διαπεπραγμένων ὑπὸ Καίσαρος, [q] νεανίας, Ἰουδαῖος μὲν τὸ γένος, ἐπὶ δὲ τῆς Σιδωνίων πόλεως [r] ἀνατεθραμμένος παρά τινι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπελευθέρων, [s] εἰσῴκισεν αὑτὸν εἰς τὴν Ἡρώδου συγγένειαν, ὁμοιότητι μορφῆς ἣ πρὸς Ἀλέξανδρον αὐτῷ τὸν [t] ἀνῃρημένον υἱὸν Ἡρώδου ἐμαρτυρεῖτο παρὰ τοῖς θεωροῦσι. [v] καὶ τοῦτο παρόρμημα ἦν αὐτῷ εἰς τὸ μεταποιεῖσθαι τῆς ἡγεμονίας. καὶ ὁμοπράγμονα παραλαβὼν ὁμόφυλον ἄνδρα, ἔμπειρον δὲ τῶν ἀμφὶ τὸ βασίλειον, [x] πονηρὸν δὲ ἄλλως, καὶ ταράξαι μεγάλα πράγματα [y] φύσιν ἔχοντα, καὶ τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ γενόμενον, ἀποφαίνει αὑτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἡρώδου παῖδα ὄντα διακεκλεμμένον [z] ὑπό τινος τῶν ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσταλμένων· κτείναντα γὰρ ἑτέρους, οἳ ἀποκτενεῖν ἔμελλον τοὺς [a] θεωροῦντας, αὐτόν τε περιποιῆσαι καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον. καὶ τούτοις αὐτός τε ἀνεπτέρωτο, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐκ ἀπήλλακτο ἀπατῶν· ἀλλὰ [b] Κρήτῃ προσενεχθεὶς, Ἰουδαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο, ἐπηγάγετο εἰς πίστιν, καὶ χρημάτων εὐπορηθεὶς δοθεῖσι τῇ ἐκείνων, ἐπὶ Μήλου διῆρεν. [c] πολὺ πλείονα δὲ ἦν ἐπιτυχεῖν ὁπόσα αὐτῷ προσῆν χρήματα, [d] πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας καὶ ἐλπίδι τοῦ ἀπολαβεῖν τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, καὶ ἀμείψεσθαι τοὺς εὐεργέτας.

CAP. XII.

XIV.

De falso Alexandro.

HIS ita à Cæsare ordinatis, juvenis quidam, genere Judæus, in Sidoniorum urbe educatus apud quendam Romani civis libertum, semetipsum in Herodis familiam adoptavit, ex formæ similitudine quæ illi erat cum Alexandro Herodis filio, qui fuerat occisus: id quod attestati sunt omnes qui utrumque viderant. atque hoc ei incitamentum erat, ut ad imperium occupandum animum adjiceret. Itaque adjutore in rebus agendis sibi assumpto, homine ejusdem tribûs, rerum aulicarum perito, ac præterea nequam & improbo, & natura comparato ad magnas turbas excitandas, ipsique facto ejusmodi malarum artium magistro, se Alexandrum esse præ se ferebat, Herodisque filium, qui abditus fuisset ab eorum quodam, quibus fuerat ejus interficiendi commissum negotium: qui quidem, ut hominibus imponeretur, alios interfecisset, se vero & fratrem Aristobulum conservasset. Hisce ille rebus elatus inflatusque eos fallere pergebat in quos inciderat: adeo ut, cum Cretam delatus esset, Judæi, quotcunque ibi nactus est, ei fidem habuerint, largiterque illi nummos suppeditarint, quibus fretus se in Melum trajecit. Atque illic ingenti pecunia auctus est, quod regio sanguine ortum crediderint, sperarintque fore ut regnum paternum recuperaret, & de se bene meritis vicem rependeret. Romam itaque properа-

Pseudalexander unde.

Judæis imponit.

Βασιλείας προσθήκην Συρίᾳ] non dubito quin scripserit. *quas abscindens ab ejus dispensatione Syriæ additamento conjunxerat* unde ipse in textum reposui, ὡς ἀπορρήξας αὐτοῦ τῆς διοικήσεως Συρίας πρ. π. *Casaubonus* (in *Exerc. c. Baron.* p. 155.) legit, π' λις. ἀπορρήξας αὐτὰς τῆς ἐν βασιλείᾳ, Συρίᾳ πρ. π. Forsan voluit τῆς ἀρχῆς τοῦ βασιλέως. Est qui αὐτοῖς (ut supra post τετραρχίᾳ μέρος ἄνω) ferendum censet. Si ista displiceant, videsis *Norisium* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 482. & *Petitum* in *Eclogis Chronol.* p. 214 & in *Animadv. ἀνεκδότοις* tom 4. p. 123. 127.

d Ἀπορρήξας —— ποιεῖ.] Casaub. Emendat. Baron. p. 155. ἀπορρήξας αὐτὰς τῆς τοῦ βασιλέως, Συρίας προσθήκην ποιεῖ, *Popus autem Regiones* quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Judææ Regioni conjunxerat. vid. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

e Τάλαντα ἑξακόσια,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

f Ἑξακόσια,] Τετρακόσια in lib. 2. de *Bello Jud.* & quadringenta in quibusdam *Epiphanii* libris.

g Ἰάμνειά δε] *Al.* Ἰάμνεια

h Καῖσαρ δη] Illud δη ex *L. B.*

i Τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν.] Quod ut fictum redarguit Hardoin. de Num. Herod p. 59. SPANH.

k Ἐπ' ἔτος] Τὸ κατ' ἔτος *Vat.*

l Δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις,] Roxanæ & Salomæ vid. supr. c. 1. §. 3. & ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

m Μυριάδας] Ita lego cum *Busb.* *Alii* μυριάδων. HUDS. in *Add.*

n Συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φερώρα υἱέσι.] Ita *Busb.* συνῴκισεν in *cæteris.* HUDS. Ita etiam ἁλωσ. lib. 2. c 6. §. 3. SPANH.

o Πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων,] In lib. 2. de *Bello Jud.* πεντήκοντα μυριάδων ἀργυρίου. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

p Διαπεπραγμένων] Διατεταγμένων *Vat* & *Lugd. Bat.*

q Νεανίας, —— ἀπελευθέρων,] Conf. ἁλωσ. lib 2. c. 7. §. 1. SPANH.

r Ἀνατεθραμμένος] Τεθραμμένος *Vat.*

s Εἰσῴκισεν αὑτὸν] Ita cum *Cod. Busb.* εἰσῴκισεν in *cæteris.*

t Ἀνῃρημένον υἱὸν] Ἀνῃρημένον *Bas.*

v Καὶ τοῦτο παρόρμημα] Καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἡγεμονίας μεταποιεῖσθαι *Busb.* breviuscule, ut amat.

x Πονηρὸν δὲ ἄλλως,] Πονηρὸν δὲ *Vat.*

y Φύσιν ἔχοντα] Δεινότατον *Busb.*

z Ὑπό τινος τῶν ἀνελεῖν] Ὑπὸ τῶν ἀνελεῖν ἀ. ἐσ. *Vat.* ὑπό τινος τῶν ἀν. *Zonar.*

a Θεωροῦντας,] Θεωρουμένους & mox περιποιῆσαι *Busb.*

b Κρήτῃ —— ἀφίκετο] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 7. §. 1. SPANH.

c Πολὺ πλείονα] Ita *Vat.* (volebat idem *Lugd. Bat.* scribens πλεῖον, pro πλείω forsitan) πλείονα desunt *Editis.* πολλὰ δὲ ἦν *Busb.*

d Πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας] Sic cum *Cod. Vat.* & *Epiphanio.* πίστιν in *Editis Aliisque.*

e Οὐ

perabat, hospitibus suis eum deducentibus; * ac Dicæarchiam appulso tam bene res ceciderunt, ut in similem fraudem illius loci homines impulerit. Immo & ei tanquam regi sese adjunxerunt, tam alii quam quot cum Herode hospitium *vetus* fuerat & amicitia. In causa erat hominum natura, libenter ea quæ de se prædicabat accipiens, fidem iis conciliante forma: quippe qui facile iis persuaderet, quibus cum Alexandro familiaritas intercesserat, non alterum esse, sed ipsissimum illum; id quod aliis etiam jurejurando firmarunt. Adeo ut, fama de illo *percrebrescente & ad* Romam perlata, universa Judæorum illic agentium multitudo obviam ei prodierit, Deo adscribentes quod præter omnium opinionem salvus & incolumis sit, magnoque cum gaudio eum excipientes *maxime* propter maternum genus, quacunque per vias in curru sublimis incederet regio plane apparatu: quæ res fiebat sumptibus ejus hospitum. quin & magnus ad eum factus est populi concursus, faustisque ominibus ei acclamabatur, & nihil non actum fuerat quod iis solet accidere qui adeo præter spem servati sunt.

Fraudem suspicatur Cæsar.

Celadus ad rem explorandam missus.

2. Cum autem hæc de eo Cæsari nunciata essent, fidem dicentibus non habebat, quod sciret Herodem haud facile potuisse decipi in re magna, quæ ipsum propius attingebat: nonnihil tamen suspicans, Celadum unum è suis libertis, cum adolescentibus familiariter *olim* versatum, mitti jubet ut Alexandrum sibi in conspectum adduceret. id quod ille fecit, non majori tamen quam vulgus ad eum discernendum erat perspicacia. Verum non ita deceptus est Cæsar. nam erat quidem similitudo, non tamen tanta ut eis imponeret, quibus paulo acrius erat judicium. Iste enim falsus Alexander & labore asperitatem manibus obductam habuit, & pro mollitudine corporis, qua esse debuerat, utpote delicatus & ingenuus, contra erat corpore scabriore & rigidiore. Postquam igitur animadvertit magistrum atque discipulum in eadem conspirare mendacia, inque eadem consentire loquendi libertate, quærebat *ex eo* quid factum sit Aristobulo, simul cum eo *è custodia* subrepto, & quam ob causam ille non venisset, ut jus tam præclaris natalibus debitum reposceret. Cui ille respondit, in Cypro insula, periculorum in mari formidine, relictum esse, ut si quid Alexandro humanitus accidisset, Mariamnes genus non funditus interiret, sed Aristobulus superstes exciperet insidiatores. Juvenem hoc affirmantem, cum eo consentiente qui commenti auctor erat, Cæsar seducit, & ita dicit, "si mihi verum dicere voles, hoc "tibi præmium erit quod veniam & salutem assequuturus sis. age itaque, dic mihi quis tu sis, "& quis tibi ejusmodi res audere persuaserit. ista

ἐπὶ Ῥώμης [e] εὐθ' ἠπείγετο, παραπομπῇ τῶν ἰδιοξένων· καὶ [f] Δικαιαρχίᾳ προσβαλὼν οὐκ ἀτυχεῖ καὶ [g] τοὺς τῇδε Ἰουδαίους [h] ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης προσαγαγέσθαι. προσῄεσάν τε ὥσπερ βασιλεῖ οἵ τε ἄλλοι, καὶ ὁπόσοις ξένια πρὸς Ἡρώδην καὶ εὔνοια ἦν. αἴτιον δὲ ἦν, τῶν ἀνθρώπων [i] τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους σὺν τῷ [k] φερεγγύῳ τῆς μορφῆς· καὶ γὰρ τοῖς πάνυ ὡμιληκόσιν Ἀλεξάνδρῳ πολὺ τὸ πιστὸν ἐνεποίει τοῦ μὴ [l] οὐχ ἕτερος, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς πλησίον [m] καὶ ὤμνυον. ὥστε καὶ [n] προσελθόντος εἰς τὴν Ῥώμην [o] λόγου τοῦ περὶ αὐτοῦ, πᾶν τὸ τῇδε Ἰουδαίων [p] πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξῄεσαν, τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας [q] θειάζοντες τὸ ἔργον, καὶ χάρμα ποιούμενοι διὰ τὸ μητρῷον αὐτοῦ γένος, ὁπότε [r] χωροίη κατὰ τοὺς στενωποὺς διφροφορούμενος· καὶ [s] πᾶν τὸ βασίλειον περὶ αὐτὸν σχῆμα ἦν ἀναλώμασι τῶν ἰδιοξένων, [t] μεγάλαι τε περιστάσεις ἐγένοντο τοῦ πλήθους, ἐπιβοήσεις τε εὔφημοι, καὶ ὁπόσα εἰκὸς τοῖς οὕτω παρ' ἐλπίδα σωθεῖσι συντυγχάνειν οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἐπράσσετο.

β'. Καίσαρι δὲ [v] ὡς ἀφίκετο ἀγγελία περὶ αὐτοῦ, ἠπίστει μὲν διὰ τὸ μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀπατηθῆναι Ἡρώδην ἐν πράγμασιν [x] ἐπὶ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ· διδοὺς δέ τι τῇ ἐλπίδι, Κέλαδον τῶν αὐτοῦ τινα ἐξελευθέρων, ὡμιληκότα τοῖς μειρακίοις, πέμπει κελεύσας ἀγαγεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ ἀνῆγεν, οὐδέν τι βελτίων ἐπὶ τῇ κρίσει τῶν πολλῶν γενόμενος. [y] οὐ μὴν Καίσαρα διηπάτησε. ἀλλ' ἦν μὲν ἐμφερής, οὐ μὴν ὥστε ἀπατῆσαι τοὺς σωφρόνως ἐκλογίζεσθαι δυναμένους. [z] αὐτουργίᾳ τε γὰρ [a] ἐπετετράχωτο ὁ Ψευδαλέξανδρος, καὶ παρὰ τὸ ἐκείνου [b] ῥαδαρὸν τοῦ σώματος ὑπὸ [c] τρυφῆς καὶ γυναικότητος συνεχόμενον, διὰ τὰ ἐναντία τῷδε ἐπὶ [d] σκληρότερον ἐξεβεβήκει τὸ σῶμα. θεασάμενος οὖν συμπνέουσαν ἐπὶ ψευδολογίᾳ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, καὶ λόγων τολμηρῶν συγκρότησιν, ἐξήταζε περὶ Ἀριστοβούλου [e] τί καὶ γένοιτο [f] συνεκκλαπέντος αὐτῷ, καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐ [g] παραγένοιτο μεταποιούμενος τῆς ἀξίας, ἧς προσήκει τυγχάνειν τοὺς οὕτω γεγονότας. φαμένου δὲ ἐπὶ νήσου τῶν Κυπρίων καταλελεῖφθαι, κινδύνων ὑφορώμενον τῶν κατὰ θάλασσαν, εἰ [h] περὶ αὐτὸν συμβαίη τι δεινὸν μὴ [i] παντελὲς ἐξαλείφοιτο τὸ Μαριάμμης γένος, ἀλλὰ περιὼν Ἀριστόβουλος μένοι τοὺς ἐπιβεβουλευκότας. ταῦτα διισχυριζομένου, καὶ συνεστῶτος αὐτῷ τοῦ μηχανοποιοῦ τῆς πράξεως, Καῖσαρ κατὰ μόνας ἀπολαβὼν τὸ μειράκιον, "ἀλλά σοι μισθὸς εἶπε προκείσεται "τοῦ μὴ καὶ πρὸς ἐμὲ ἀπατᾶν [k] χρησομένῳ τὸ μὴ [l] ἀπο-"λύμενον τῆς σωτηρίας, φράσαι δή μοι αὐτόν τε ὃς ἂν "τυγχάνεις, καὶ ὅς σε τοιάδε [m] ἐξετόλμησε διανοεῖσθαι. "μεῖζον γὰρ τὸ ἐπιβούλευμα κακίας ἧς ἐγκεχείρηκας χρό-

e Οὐκ ἠπείγετο,] Illud in è Cod. Busb. (Coccejo consentiente) & Epiphanio.

* *Ac ——— ceciderunt,*] Puteolos.

f Δικαιαρχίᾳ] Male Δεκαρχίᾳ infr. lib. 18. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τοὺς τῇδε Ἰουδαίους] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) τοῖς τῇδε Ἰουδαίοις in *Editis.*

h Ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης] Ita *Vat.* ὑφ' ὁμοίας in *cæteris.*

i Τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους] Eandem locutionem de Christo usurpat. REL.

k Φερεγγύῳ] *Æschyl. Theb.* v. 412. στρατοῦ φερέγγυος. *Schol.* φερέγγυος, ἀσφαλής, ἀξιόχρεως. SPANH.

l Οὐχ ἕτερος,] Οὐχ ἕτερον ἀλλ' αὐτὸν εἶναι *Busb.*

m Καὶ ὤμνυον.] Καὶ deest *Vat.* & *Busb.*

n Προσελθόντος εἰς τὴν Ῥώμην] Ita *MSS.* περιελθόντος in *Editis.*

o Λόγου τοῦ περὶ αὐτοῦ,] Λόγου περὶ αὐτοῦ *Vat.*

p Πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξῄεσαν,] Ἔθνος *Vat.*

q Θειάζοντες] *L. B.* ἐκθειάζοντες.

r Χωροίη] *L. B.* χωροῖεν.

s Πᾶν τὸ βασίλειον] Sic *Vat.* πᾶν βασίλειον in *cæteris.*

t Μεγάλαι τε περιστάσεις] Μεγάλας περιστάσεις *Vat.* & *Busb.*

v Ὡς ἀφίκετο ἀγγελία περὶ αὐτοῦ,] Ὡς ἀφίκετο ἀγγελία ἡ περὶ αὐτοῦ *Vat.* ὡς ἠγγέλθη περὶ αὐτοῦ *Busb.*

x Ἐπὶ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ.] Ita cum Cod. *Vat.* ἐπὶ μεγάλα in *Editis Aliisque.*

y Οὐ μὴν Καίσαρα διηπάτησε.] Οὐ μὴν δὲ Κ. *Busb.* οὐ μὴν Καίσαρά γε ἠπατᾶτο *Vat.* οὐ μὴν Καῖσαρ δὲ διηπάτη *Hen.* à pr. m.

z Αὐτουργίᾳ τε γὰρ ἐπετετράχωτο] Itidem Zonaras p. 263. ὑπ' αὐτουργίας δὲ ἐπετετράχωτο, de hoc ipso Pseudalexandro. SPANH.

a Ἐπετετράχωτο ὁ Ψευδαλέξανδρος,] Ἐπέπετο *Vat.* atque ita forsan *Epiphanius*, qui vertit, *ex labore & opere valde attritus.* Coccejus ἐπιτετράχωτο.

b Ῥαδαρὸν τοῦ σώματος ὑπὸ] Ita *Gen.* ῥαδαρὸν *Baf.* ῥάδαλον *Vat.* ῥαδινὸν *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

c Τρυφῆς καὶ γυναικότητος συνεχόμενον.] Sic *Busb.* & *Zonar.* & ut puto *Epiphan.* τροφῆς in *cæteris.*

d Σκληρότερον] Πρὸς τὸ σκληρότερον *Busb.* & *Zonar.*

e Τί καὶ γένοιτο] Ita *Baf. Hen.* & *Vat.* τί καὶ γένοιτο *Busb.* τί γὰρ γένοιτο *Gen.*

f Συνεκκλαπέντος αὐτῷ,] Συνεκκλαπεὶς *Vat. Gall.* & *Hen.* à pr. m.

g Παραγένοιτο] *L. B.* παραγεγένοιτο.

h Περὶ αὐτὸν] Ita lego. (Ita quoque exhibet *L. B.*) περὶ αὐτῶν in *Editis.* περὶ αὐτὸν συμβαίη *Busb.* περὶ αὐτὸν συμβαίη *Vat.* αὐτῶν δὲ συμβαίη *Hen.* εἴ τι περὶ αὐτὸν συμβαίη *Zonar.*

i Παντελὲς ἐξαλείφοιτο] Παντελῶς ἐξαλείφοιτο Coccejus. Παντελὲς ἐξαλείφοιτο *Vat.* παντελῶς ἐξαλειφθείη *Busb.*

k Χρησομένῳ] Χρήσασθαι *Busb.*

l Ἀπολύμενον τῆς σωτηρίας,] Forsan ἀπολαυόμενον.

m Ἐξετόλμησε] *L. B.* ἐξετόλμησεν.

n Ἐπι-

"χρόνων ὡς γεγονὼς τυγχάνεις." καὶ δὴ, ὁ γὰρ ἦν ἄλλως πράσσειν, φράζει πρὸς τὸν Καίσαρα τὸ [n] ἐπιβούλευμα, ὅντινα τρόπον, καὶ ὑφ' ὅ τυγχάνοι [o] συσκεύμενον. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Ψευδαλέξανδρον, ὁ γὰρ εἰρημένον ὁμολογίαν τὴν πρὸς αὐτὸν, δεσμεύειν ὁρῶν αὐτουργῆσαι τῷ σώματι, ἐρέσσειν ἐν ταῖς ναυσὶ κατέλεξε· τὸν δὲ ἀναπείσαντα κτείνει. κατεδίκη δὲ ἤρκει Μηλίοις ὁπόσα [p] ἐπιπλάκασιν εἰς τὸν Ψευδαλέξανδρον δαπανῆς [q] ἀναλωκέναι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ψευδαλέξανδρον τολμηρῶς [r] συντεθέντα οὕτως ἀκλεῶς εἶχεν.

"enim quæ animo agitasti & aggressus es majoris "sunt malitiæ quam pro ætate tua." Tum ille, ut qui non posset aliud, totum commentum Cæsari exponit, & quo pacto, & à quo fuerit compositum. Et Cæsar Pseudalexandrum, nam fidem ei datam fallere noluit, ad remiges relegavit, quod corpore ad tolerandos labores validum videret; & ejus fraudis auctorem interfecit. Cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit pecuniarum amissio, quas in fictitium Alexandrum impenderant. Atque ita quidem cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consequutus est exitus.

Pseudalexander à Cæsare ad remiges relegatur.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αρχέλαος πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίενναν.

CAP XIII. XV.

Quomodo Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

Ἀρχέλαος δὲ, τὴν [s] ἐθναρχίαν παραλαβὼν, ἐπεὶ εἰς Ιουδαίαν ἀφικνεῖται, [t] Ιωάζαρον [v] τὸν Βοηθοῦ ἀφελόμενος τὴν ἀρχιερωσύνην, [x] ἐπικαλῶν συστῆναι τοῖς στασιώταις, Ελεάζαρον τὸν ἐκείνου [y] ἀποκαθίσταται ἀδελφόν. ἀνοικοδομεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν Ιεριχοῦντι βασίλειον ἐκπρεπῶς, τὸ τε ὑδάτων ἥμισυ [z] Νεαρὰν τὴν κώμην [a] ὠφελεῖ ἐπιρρέοντα, ἐξ ἡμισείας ἀποστρέψας, ἐπηγάγετο αὐτοῦ ποιήμενος τῷ πεδίῳ φοινίκων ὑπ' αὐτοῦ πεφυτευμένων. κώμην δὲ κτίσας Αρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ τίθεται. [b] καὶ τὰ πατρίων παραβάσιν ποιησάμενος, [c] Γλαφύραν μὲν τὴν Αρχελάου θυγατέρα, Αλεξάνδρου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ γαμετὴν γενομένην, ἐξ οὗ καὶ τέκνα ἦν αὐτῇ, [d] ἀπειρημένον ἐν Ιουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, γαμεῖ. διατρίβει δὲ οὐδ' ὁ Ελεάζαρος ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ἐπικατασταθέντος αὐτῷ ζῶντι Ιησοῦ, [e] τοῦ Σιὲ παιδός.

β. [f] Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἀρχῆς Αρχελάου, οἱ πρῶτοι [g] τῶν ἀδελφῶν ἀνδρῶν ὄντι Ιουδαίοις καὶ Σαμαρείταις, μὴ φέροντες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ τυραννίδα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ ἐπὶ Καίσαρος, καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἔγνωσαν αὐτὸν παραβεβηκότα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἐπιεικῶς ἀναστρέφηται πρὸς αὐτούς. ὁ τοίνυν Καῖσαρ ὡς ἤκουσεν, ὀργῇ φέρων, τὸν ἐπίτροπον Αρχελάου τῶν ἐν Ρώμῃ πραγμάτων, Αρχέλαος δὲ καὶ τούτῳ ὄνομα ἦν, μετακαλέσας, ὡς, γράφειν μὲν Αρχελάῳ ἀπαξιῶν ἡγεῖται, σὺ δὲ παραχρῆμα, φησὶ, πλεύσας μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐπανάγειν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὃς ἐκπλεύσας [h] ἐκ τοῦ ὀξέως

POstquam autem Archelaus Ethnarcha factus in Judæam pervenit, Joazarum Boëthi * filium pontificatu privavit, eum cum seditiosis conjurasse criminatus, idque munus Eleazaro ejusdem fratri tradidit. Refecit etiam Hierichuntium palatium magnifice, & dimidiam aquam, qua Neara vicus irrigabatur, ductu ei facto, in campum divertit, quem palmetis totum conseverat. Vicum etiam construxit, quem Archelaïdem nuncupavit: & contra leges patrias Glaphyram, Archelai *regis* filiam, Alexandri sui fratris quondam uxorem, ex quo ipsa liberos habebat, in matrimonium duxit, cum apud Judæos res detestanda sit fratris habere uxorem. Nec Eleazarus quidem in pontificatu permansit, suffecto in ipsius viventis locum Josua Siæ filio.

Joazarus pontificatu privatur, Eleazaro in ejus locum suffecto.

Eleazarus deponitur, eique successit Josua.

2. Anno autem decimo principatus Archelai, fratres ipsius cum primoribus Judæorum & Samaritanorum, ejus crudelitatem & tyrannidem non ferentes, eum apud Cæsarem accusant, maxime cum intellexissent contra Cæsaris fecisse mandatum, quo jubebatur eos tractare leniter. Quamobrem Cæsar, audita accusatione, cum iratus Archelai negotiorum quæ Romæ essent procuratorem, qui & ipse Archelaus vocabatur, accersivisset, non quidem Archelao quidquam scribere dignatus est, sed tu, inquit, è vestigio conscensa navi, age eum adeas, & nulla interposita mora ipsum

Archelaus iterum accusatur.

n Επιβούλευμα,] Σκευώρημα Zonaras in narratione hujus facti pag. 265. A. SPANH.

o Συσκεύμενον.] Συγκεκομμένον Vat. forsan pro συγκεκομμένον.

p Επεπλάκασιν] Ita Vat. & Lugd. Bat. ἐπιδόκασι in cæteris. Fuit cum legerem ἐπιδεδώκασι.

q Αναλωκέναι.] Ita quoque est in Marg. L. B. verum in ipso MS. ἀναλωκότες.

r Συντεθέντα] Συντεθέντα οὕτως ἀκλεῶς ἔχει Vat.

s Εθναρχίαν παραλαβών.] Archelaus non Ethnarcha, sed Rex ab Augusto constitutus; Harduin. Num. Herod. p. 24. Malè Tetrarchiam suscipiens Rufinus. SPANH.

t Ιωάζαρον τὸν Βοηθοῦ] Ιωάζαρον Bush. Hujus in pontificatu Christum natum esse adnotat Nicephorus sub Matthia potius existimat Petavius in lib. X. de Doctr. Temp. c. 55.

v Τὸν Βοηθοῦ] Vel ex Simone filio nepotem. Usser. ad A. M. 4002.

x Επικαλῶν] Επικαλῶν αὐτῷ συστῆναι Vat. ἐπικ. αὐτῷ ὡς L. B. ἐπικαλῶν ὡς συστάντα Bush.

y Αποκαθίσταται] Εγκαθίσταται Vat.

z Νεαρὰν τὴν κώμην] Verba ista Νεαρὰν τὴν κώμην non agnoscit Epiphan. ὑδάτων ὃ πρὸς Αναρὰν τὴν κώμην Vat.

a Ωφελεῖ ἐπιρρέοντα,] Ωφελεῖ in Editis. ὠφελεῖ Vat. unde ὠφελεῖ (pro ut quoque jam Lugd. Bat. expresse habet) rescripsi.

b Καὶ τὰ πατρίων] Τὰ πατρίων νόμων παραβάσει Bush.

c Γλαφύραν] Γλαφύραν τὴν Αρχελάου μὲν θυγ. Vat.

d Απειρημένον —— ἄγεσθαι,] Judæis lege vetitum fratrum uxores ducere; nempe quæ filios è priori marito seu fratre susceperat. Ita etiam, quem postea consului, Zonaras hunc locum exponit p. 264. A. ἀπηγορευμένου τῷ νόμῳ ἀδελφῶν ἄγεσθαι γυναῖκας, παῖδας ἐκ τῶν τεθνεώτων ἐχούσας· Vide simile de Herodiade, quæ duobus fratribus nupsit, judicium infr. lib. 18. c. 6. §. 6. SPANH.

e Τοῦ Σιὲ παιδός.] Σιὲ Bush. & Vat. Σὶ Hen. à pr. m. Σιὲ Zonar. In Epiphanii libris, Σεε fil. Abest Σιὲ in L. B.

f Δεκάτῳ δὲ ἔτει] At vero in lib. 2. de Bello Jud. non decem sed novem Archelao tribuuntur anni. Non tamen hoc mirum, (inquit Is. Vossius in Chron. S. p. 158.) decimus enim Archelai annus non fuit absolutus (sed tantum inchoatus ut dicit Usserius, quem omnino vide in Annalibus ad A. M. 4010.) Forsan aristæ illæ plenæ, quas in somnis videt, novem tantum fuere numero, decima fracta aut non plena. Vide etiam Pagi Critica in Baronium, Vol. 1. p. 13. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τῶν ἀδελφῶν] Αδελφῶν deest Vat. immo ἀδελφῶν ἀνδρῶν desunt Bush. nec ea agnoscit Epiphan. Forsan ἀνδρῶν fuerit à manu Josephi, sed ἀδελφῶν à margine in textum irrepserit. Verum Dio (l. 55. p. 567.) à fratribus accusatum fuisse prodidit, hisce verbis, ὅ, τε Ηρώδης ὁ Παλαιστινός (ita enim Archelaum appellat, nec hallucinatur ut recentes Historici scribunt, sed Archelaum duplex nomen tulisse nos edocet, sicut & Archelaus junior, qui Herodes dictus est. Pagi ad Baron. p. 13.) αἰτίαν τινὰ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν λαβὼν, ὑπὲρ τὰς Αλπεις ὑπερωρίσθη. unde rescribendum censet Petitus (in Animad. ἀνεκδότοις tom. 1. p. 519.) οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν ἐν Ιουδαίοις. Forsan distinguendum legendumque, οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν τε ἐν Ιουδ. Ita verto ac si scriptum fuisset, οἱ ἀδελφοὶ σὺν πρώτοις τῶν ἀνδρῶν ὄντι Ιουδ. HUDS. Dele ἀδελφῶν. SPANH. Deleri idem jubet L. B. sed Hudsonii lectio sicuti fieri potest, ita facile etiam inde duplex oriri scriptura potuit, quod utraque vox per compendium literarum, in duobus MSS. fuit scripta, ne quid periret, in describendo deinde utraque fuerit posita; vel quod ambigens scriba an ἀνδρῶν an ἀδελφῶν esset in suo exemplari, utrumque expresserit. Nihil certe perit, si ἀδελφῶν cum MSS. & Epiphanio deleatur. HAV.

h Εκ τοῦ ὀξέως] Οξέως, ταχέως, Hesych. infr. lib. 18. c. 4. §. 1. & c. 5. §. 6. SPANH.

psum ad nos adducas. Atque ille prima navigatione transmissus in Judæam venit, & Archelaum cum amicis epulantem deprehendit: cui cum voluntatem Cæsaris exposuerat, ad maturandam profectionem perpulit. Ubi autem *Romam* venit, Cæsar, postquam illum causam suam contra certos accusatores agentem audivit, cum in exsilium abegit, Vienna Galliarum urbe in commorandi locum ei assignata; pecuniaque spoliavit.

In exsilium missus.

Archelai somnium.

3. Antequam autem evocatus Romam iret Archelaus, somnium hujusmodi suis amicis narravit. "Visus est sibi videre decem spicas, tritici plenas, "jam perfectas, quas, ut ipsi videbatur, boves de-"pascerent." Experrectusque (putabat enim visionem magna sibi portendere) conjectores accersit, qui in somniis versabantur. Cum autem alii ab aliis dissentirent (nam una eademque omnibus non erat interpretatio) Simon quidam Essæus, postulata dicendi venia, dixit Archelao, "Visione il-"la significari rerum mutationem, idque in de-"terius. Boves enim ærumnam declarare, quippe "laboriosum animal, itemque rerum mutationem, "quoniam humus, quæ ab eis coleretur, eodem "in statu permanere non posset: spicas autem, "cum decem essent, totidem annorum indices esse, "quoniam una æstate proveniat spica. itaque Ar-"chelao finem adesse imperii." Atque sic ille somnium enucleavit. Quinto autem die, postquam hoc somnium viderat Archelaus, *alter ille* Archelaus qui eum evocabat, à Cæsare in Judæam missus veniebat.

Glaphyræ somnium.

4. Simile quiddam & Glaphyræ ejus uxori accidit, Archelai regis filiæ, quam, ut jam ante diximus, virginem in uxorem duxerat Alexander Herodis filius, Archelai frater: postea vero, quam Alexander à patre fuerat interemptus, nupserat Jubæ Libyæ regi, cujus post decessum, viduam domi patris in Cappadocia degentem, in matrimonium accepit Archelaus, repudiata uxore sua Mariamne. tantus erat ejus amor in Glaphyram. Igitur cum Archelai conjux esset, vidit hujusmodi somnium. "Visa est cernere astantem sibi Ale-"xandrum, qua re gavisa cupidissime eum comple-"xa est. At ille de ea questus est, dixitque, Gla-"phyra, ergo tu vulgare verbum comprobas, quo "feminis fidendum non esse dicitur, quæ mihi de-"sponsa & nupta virgo, genitis ex me liberis, a-"mores oblita meos, alii nupseris, neque hac contu-"meliâ contenta, cum tertio marito *sponsa* cubare "ausa sis, cum dedecore & probro in domum meam "*iterum* ingressa; Archelaoque viro tuo, fratri no-"stro, nupseris. Ego vero meæ in te benevolen-"tiæ idcirco non obliviscar, quin te omni infa-"mia liberabo, meam facturus ut prius fuisti."

ποιησάμενος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἰουδαίαν [i] καταλαμβάνει τὸν Ἀρχέλαον ἐν [k] εὐωχίαις ὄντα μετὰ τῶν φίλων, τήν τε διάνοιαν ἀποσημαίνει τὴν Καίσαρος, καὶ ὥρμησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔξοδον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφικομένῳ ἐπί τινων κατηγόρων ἀκροατὴς καὶ αὐτοῦ λέγοντος, [l] καὶ ἐκεῖνον μὲν φυγάδα ἐλαύνει, δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Βίενναν πόλιν τῆς Γαλατίας· τὰ δὲ χρήματα ἀπηνέγκατο.

γ΄. Πρότερον δὲ ἢ κληθεὶς [m] ἐπὶ Ῥώμης ἀνελθεῖν Ἀρχέλαος, ὄναρ τοιόνδε ἐκδιηγεῖται τοῖς φίλοις. "[n] θεασάμενος [o] ἀστάχυας [p] δέκα τὸν ἀριθμὸν, πλήρεις πυροῦ τὴν "ἰδίαν ἀκμὴν ἀπειληφότας, δόξα ἦν [q] αὐτῷ βιβρωσκομέ-"νους ὑπὸ βοῶν θεωρεῖν." καὶ [r] περιεγρόμενος, φέρειν γὰρ εἰς μέγα δόξα ἦν τὴν ὄψιν αὐτῷ, μεταστέλλεται τοὺς μάντεις, οἷς περὶ ὀνειράτων ἦσαν αἱ ἀναστροφαί. στασιαζόντων δὲ ἑτέρων ἀφ' ἑτέροις, οὐ γὰρ εἰς ἓν ἧκεν πᾶσιν ἀφήγησις, [s] Σίμων, ἀνὴρ γένος Ἐσσαῖος, ἀσφάλειαν αἰτησάμενος, "μεταβολὴν "πραγμάτων ἔλεγε Ἀρχελάῳ φέρειν τὴν ὄψιν οὐκ ἐπ' ἀγα-"θοῖς πράγμασιν. [t] βόας μὲν γὰρ κακοπαθείας τε ἀποσημαίνειν, "διὰ τὸ ἔργοις ἐπιταλαιπωρεῖν τὸ ζῷον, μεταβολὰς δὲ τῶν "πραγμάτων, διὰ τὸ τὴν γῆν, πόνῳ τῷ ἐκείνων ἀρουμέ-"νην, ἐν ταὐτῷ μένειν οὐ δύνασθαι· τοὺς δὲ ἀστάχυας [v] δέκα ὄν-"τας, [x] τοσόνδε ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν ὁρίζειν, [y] περιόδου γὰρ ἑνὸς "παραγίνεσθαι θέρους. καὶ τὸν χρόνον ἐξήκειν Ἀρχελάῳ τῆς ἡγε-"μονίας." καὶ ὁ μὲν [z] τούτῳ ἐξηγήσατο τὸν ὄνειρον. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ μεθ' ὃ τὸ πρῶτον αὐτῷ ἡ ὄψις Ἀρχελάῳ συνῆλθεν, ὁ ἀνακαλούμενος Ἀρχέλαος πεμφθεὶς εἰς Ἰουδαίαν ὑπὸ Καίσαρος ἀφίκετο.

δ΄. Παραπλήσια δὲ καὶ Γλαφύρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ [a] τυγχάνει, βασιλέως Ἀρχελάου θυγατρὶ οὔσῃ, ἣ, ὡς πρότερον εἶπον, συνῴκει, παρθένον λαβὼν, Ἀλέξανδρος Ἡρώδου μὲν υἱὸς, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφός· ἐπεὶ δὲ συμβαίνει τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ πατρὸς τελευτῆσαι, [b] Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται), μεταστάντος δὲ τοῦ Λίβυος χηρευούσῃ ἐν Καππαδοκίᾳ παρὰ τῷ πατρὶ Ἀρχέλαος ἄγεται), [c] τὴν [d] συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμμην ἐκβαλών. τοιόσδε αὐτὸν τῆς Γλαφύρας [e] ἀνέστρεψεν ἔρως. καὶ [f] συνοῦσα τῷ Ἀρχελάῳ, τοιάνδε ὄναρ θεᾶται. "ἐδόκει, τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστάντα θεασαμένη, χαίρειν καὶ περι-"βάλλειν προθύμως. τὸν δὲ καταμεμφόμενόν τι αὐτῆς φάναι, καὶ "φάναι, Γλαφύρα, πιστοποιεῖς ἄρα λόγον, [g] ὃς ἄπιστα ἔλε-"γεν εἶναι γυναιξὶν, ἣ [h] συνωμολογημένη μοι καὶ συζευχθεῖ-"σα παρθένος, παίδων ἡμῖν γεγονότων, λήθῃ παραδί-"δως ἔρωτας τοὺς ἐμοὺς, δευτέρων ἐπιθυμίᾳ γάμων. [i] πλη-"θοῦσα δέ σοι οὐδ' ὡς ἐκείνης ὕβρεως, ἀλλὰ καὶ τρίτον ἐτόλμησας "[k] αὐτῇ παρακατακλῖναι νυμφίον, ἀπρεπῶς καὶ ἀναισχύν-"τως [l] ἐπιδεσπόσασα οἴκου τοῦ ἐμοῦ, καὶ [m] γάμοις συντιθεμένη "πρὸς Ἀρχέλαον, ἄνδρα μὲν σεαυτῆς, ἀδελφὸν δὲ ἡμέτε-"ρον. ἀλλ' οὐκ ἔγωγε λήθην ποιήσομαι εὐνοίας τῆς σῆς, ἀπαλ-"λάξω δέ σε παντὸς τοῦ ὀνειδίζοντος, ἐμὴν ὥσπερ [n] ἧς κα-

τασκευ-

i Καταλαμβάνει τὸν Ἀρχέλαον] Ita Busb. λαμβάνει in ceteris.
k Εὐωχίαις] Sic Busb. & Vat. εὐωχίᾳ in Editis Aliisque.
l Καὶ ἐκεῖνον] Καὶ deest Busb. & Vat.
m Ἐπὶ Ῥώμης] Εἰς Ῥώμην Busb.
n Θεασάμενος] Τεθεᾶσθαι Busb.
o Ἀστάχυας] Ita MSS. ut infra mox ἀστάχυς in Editis.
p Δέκα τὸν ἀριθμὸν,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.
q Αὐτῷ βιβρωσκομένους] Αὐτοῦ Busb.
r Περιεγρόμενος,] L. B. περιεγερθείς.
s Σίμων, ἀνὴρ γένος Ἐσσαῖος,] Supra de Juda quodam Essæo τὸ γένος lib. 13. c. 11. §. 2. Conf. de Essæis ἁλωσ. lib. 2. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8 §. 2. SPANH.
t Βόας ——— ζῷον,] Conf. supr. lib. 2. c. 5. §. 6. ἁλωσ. lib. 2. c. 7 §. 3. SPANH.
v Δέκα ὄντας.] Alibi novem visas refert. Sed in lib. de Vita decimum annum Archelai memorat, quare hoc vero propius videtur. REL.
x Τοσόνδε ἀριθμὸν] Τοσῶνδε Busb.
y Περιόδου γὰρ ἑνὸς] Περιόδου γὰρ ἑνὸς παραγίνεσθαι θέρος Vat. In Epiphanii versione, annum quippe futuram æstatem & tempus supplere asseverabat Archelao, quod de principatu sua potestatis exiret.
z Τούτῳ ἐξηγήσατο τὸν ὄνειρον] Ita Vat. & L. B. prout supr. c. 14. §. 1, initio. τοῦτον in reliquis.

a Τυγχάνει,] Συντυγχάνει Vat.
b Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται,] Eadem de tribus his Glaphyræ maritis ἁλωσ. lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.
c Τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμμην ἐκβαλών.] Conf. sup. c. 1. §. 2. SPANH.
d Συνοικοῦσαν] Συνοῦσαν Vat. & mox (h. eod. §.) συνοῦσα, ut & Busb.
e Ἀνέστρεψεν ἔρως.] Ἐνίσχυσεν Vat.
f Συνοῦσα] L. B. συνοικοῦσα.
g Ὃς ἄπιστα ἔλεγεν εἶναι γυναιξὶν,] Post γυναιξὶν, disting. ὅς ἀπίστως εἶναι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας, φησί· Zonaras p. 265. D. Rufinus fidem mulieribus non habendam. SPANH.
h Συνωμολογημένη μοι καὶ] Συνῳκισμένη τε Vat.
i Πληθοῦσα] Infr. lib. 18. c. 7. §. 9. πληθούσης τῆς ἀρχῆς. SPANH.
k Αὐτῇ παρακατακλῖναι νυμφίον,] Ita Busb. & Vat. αὐτῇ L. B. αὐτῇ in Editis Aliisque.
l Ἐπιδεσπόσασα οἴκου τοῦ ἐμοῦ,] Ita Vat. & Cocceius. ἐπιβαδίζεσα in Editis. ἐπιβᾶσα Vat.
m Γάμοις συντιθεμένη πρὸς] Γάμου Vat. & Busb. &, ut videtur, Hen. à pri. m.
n Ἧς κατεσκευασμένη.] Ita cum Cod. Busb. ἣν in reliquis.

a Ezl

"ὑπεκλυσάμενος." ταῦτα διηγησαμένη πρὸς τὰς συνήθεις τῶν γυναικῶν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελευτᾷ τὸν βίον.

έ. Εγὼ δὲ οὐκ ἀλλότρια νομίσας αὐτὰ τῷδε τῷ λόγῳ εἶναι, διά τε τὸ περὶ τῶν βασιλέων αὐτὸν συνειρηκέναι, καὶ ἄλλως [a] ἐπὶ παραδείγματι φέρειν, τοῦ τε ἀμφὶ τὰς ψυχὰς ἀθανασίας ἐμφεροῦς, καὶ τοῦ θείου προμηθείᾳ τὰ ἀνθρώπινα περιειληφότος τῇ αὐτοῦ, καλῶς ἔχειν ἐνόμισα εἰπεῖν. ὅτῳ δὲ ἀπιστεῖται τὰ τοιάδε, γνώμης ἀνάμενος τῆς ἑαυτοῦ κώλυμα οὐκ ἂν γένοιτο τῷ ἐπ' ἀρετὴν αὐτῷ προστιθεμένῳ. [b] Τῆς δὲ Αρχελάου χώρας ὑποτελοῦς προσνεμηθείσης τῇ Σύρων, πέμπεται [c] Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, [d] ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν Συρίᾳ, καὶ τὸν Αρχελάου ἀποδωσόμενος οἶκον.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑπτακαιδεκάτου.

Hæc cum apud mulieres focias fuas narraffet, aliquot poft diebus moritur.

ς. Ego vero, ifta ab hac narratione non aliena effe ratus, quod mihi fermo fit de *ipfis* regibus, præfertimque quod aliquid in exemplum afferant, & ad probandam animarum immortalitatem, Deique circa res humanas providentiam, commodum effe exiftimavi ut illa memorarem. Cui vero hæc videntur incredibilia, fua dum fruitur opinione, illi rei non fit impedimento, quæ ipfi datur pro incitamento ad virtutem. [c] Cæterum ditione Archelai Syriæ contributa, miffus eft à Cæfare Quirinus, vir confularis, ut cenfum ageret bonorum in Syria, & Archelai domum addiceret.

Archelai Ethnarchia in provinciam redacta.

Finis Libri decimi feptimi.

[a] Ἐπὶ παραδείγματι τι φέρειν,] Ἐπὶ παραδείγματι Bodl.

[b] Τῆς —— Σύρων] Mox lib. 18. c. 1. §. 1. προσθήκης τῆς Συρίας SPANH.

[c] *Cæterum* —— *addiceret.*] Potius, *at regione quæ fub Archelai ditione —— factas vectigali Syriæ contributa, mittitur Quirinus à Cæfare, vir Confularis, tributi penfitationem cenfu habito taxaturus, & ipfam Archelai venditurus domum.* Hac de vide *Voffii* Spicilegium Evangel. §. XXIV. HUDS. vel IBBETSON. in *Add.*

[d] Κυρήνιος] Κυρίνιος *Straboni.* In aliquibus *Epiphanii* libris *Cyrinus*, in aliis *Cyrenius.* Verum τοῦ Κυρηνίου nomen fuit P. *Sulpicius Quirinus*, ut monftrat *Jac. Perizonius* in *Diff. de Augufteo orbis Terr. defcriptione*, p. 971. Rectius fane fcribendum Κυρίνιος quam Κυρήνιος, nifi externis ufitatum fuiffet cognomina Romanorum in ιος efferre. HUDS. Quirinius miffus, ut cenfum ageret per Syriam. *Rufino* Cyrinus. De Quirinio infr. lib. 20 c 4. §. 2. Κυρηνίου τῆς Ιουδαίας τιμητοῦ ὄντος. Conf. *Bell.* lib. 7. c 8. §. 1. SPANH.

[e] Ἀποτιμησόμενος] Bis igitur à Cæfare in Syriam miffus eft, fed non ex eadem caufa. Prioris ἀπογραφῆς (cujus meminit *Lucas*, c. 2. v. 2.) caufa, ut non tam in Judæa quam in toto orbe Romano omnes defcriberentur, ut quot & quantos delectus ad bellum populus Romanus facere poffet, tam ex provinciis quam ex fociis regibus & civitatibus, fciri poffet. Pofterioris ἀπογραφῆς (cujus mentio *Act.* v 37.) caufa intra Syriam Palæftinam, & unius Archelai patrimonium & Tetrarchiam ftetit; nec mera & nuda erat ἀπογραφὴ, fed redactio bonorum Archelai in fifcum, & exactio tributi fuper provinciales, Judæâ poft exfilium Archelai redactâ in provinciam & Romanis præfidibus parere juffa. Qui plura hac de re fcire defiderat, & de conciliatione *Luca* & *Jofephi*, adeat *Montacutium* in *Originibus Eccl.* parte pr. fub initium, *Ufferium* in *Annalibus* ad A. M. 4000. *Cafaubonum* contra *Baronium*, p. 127. *Grotium* ad *Luc.* c. 2. v. 2. *Pagium* in *App. Chronol. ad Baronium*, p. 31. & 32. *Jac. Perizonium* in *Diff. de Augufteo Orbis Terr. defcriptione*, *Reinefium* in *Epift.* LVII. *Rychium* ad *Tacitum*, p. 38. & *Bafnagium* in *Annalibus Politico-Ecclef.* p. 108. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO OCTAVO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

5. Quo-

[a] Φιλοσοφίαι,] Ita lego pro φιλοσοφίαι.

[b] Ως Σαμαρεῖς,] Hoc fummarium, & quod fequitur, erutum à Codd. MSS.

5. *Quomodo Salome Herodis soror bona sua cum moreretur Juliæ Cæsaris uxori reliquit.*

6. *Quomodo Pontius Pilatus secum statuit Cæsaris effigies in Hierosolyma clam inferre; populusque, ea re cognita, à seditione in eum movenda non destitit, donec imagines Hierosolymis Cæsaream velatæ essent.*

7. *Quænam Judæis Romæ degentibus sub id tempus acciderint, & de populo corruptela depravato apud Samariam, utque Pilatus complures interemit.*

8. *Pilatus à Samaritis accusatur apud Vitellium, utque Vitellius eum Romam ad Cæsarem proficisci compulit, ut factorum rationem redderet.*

9. *Vitellii profectio Hierosolyma, & quomodo ei scripsit Tiberius Cæsar ut Artabano Partho persuaderet obsides ei mittere, bellumque contra Aretam suscipere.*

10. *Philippi obitus, & quomodo tetrarchia ejus facta erat provincia.*

11. *Herodes Tetrarcha bellum movet contra Aretam, & prælio superatur.*

12. *Agrippa rex Romam mari proficiscitur ad Tiberium Cæsarem, utque à liberto suo accusatus in vincula conjicitur: & quo pacto post Tiberii excessum à Cajo solutus est, & rex factus est Philippi tetrarchiæ.*

13. *Quomodo Herodes tetrarcha Romam profectus & ab Agrippa accusatus in exsilium missus erat sutque Cajus tetrarchiam ejus dedit Agrippæ.*

14. *Judæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio, & legatio utrorumque ad Cajum.*

15. *Judæi ab Apione cæterisque cum illo legatis accusantur, quod Cæsaris statuam non haberent.*

16. *Ut Cajus iratus in Syriæ præfecturam mittit Petronium, cum mandatis ut exercitu coacto bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.*

17. *Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.*

ε΄. Ὡς Σαλώμη ἡ ἀδελφὴ Ἡρώδου τελευτήσασα τὰ αὐτῆς κατέλιπεν Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρος γαμετῇ.

ϛ΄. Ὡς Πόντιος Πιλάτος ἠθέλησε κρύφα εἰσενέγκαι εἰς Ἱεροσόλυμα προτομὰς Καίσαρος, γνοὺς δὲ ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς αὐτὸν, ἄχρι ἐξεκόμισεν αὐτὰς ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Καισάρειαν.

ζ΄. Τὰ συμβάντα Ἰουδαίοις ἐν Ῥώμῃ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ περὶ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ καταφθορᾶς τοῦ πλήθους, καὶ ὡς πολλοὺς ἀπώλεσε Πιλάτος.

η΄. [e] Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Οὐιτελλίου, καὶ ὡς Οὐιτέλλιος ἠνάγκασεν αὐτὸν ἀναβῆναι εἰς Ῥώμην πρὸς Καίσαρα, καὶ ἀποδοῦναι λόγον περὶ τῶν πεπραγμένων.

θ΄. Οὐιτελλίου ἀνάβασις εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὡς Τιβέριος Καῖσαρ ἔγραψεν αὐτῷ, Ἀρταβάνην μὲν [d] τὸν Πάρθον πεῖσαι ὁμήρους αὐτῷ πέμψαι, πρὸς Ἀρέταν δὲ πολεμεῖν.

ι΄. [e] Τελευτὴ Φιλίππου, καὶ ὡς ἡ τετραρχία αὐτοῦ ἐπαρχία ἐγένετο.

ια΄. Πόλεμος Ἡρώδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων βασιλέα καὶ ἧττα.

ιβ΄. Ἀπόπλους Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ῥώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς [f] κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελευθέρου ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὴν Τιβερίου τελευτὴν, καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Φιλίππου τετραρχίας.

ιγ΄. Ὡς Ἡρώδης τετράρχης ἀναβὰς εἰς Ῥώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Ἀγρίππα, ἐξωρίσθη· καὶ ὡς τὴν τετραρχίαν αὐτοῦ ἐδωρήσατο Γάϊος Ἀγρίππᾳ.

ιδ΄. Στάσις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων, καὶ πρεσβεία ἀφ' ἑκατέρων πρὸς Γάϊον.

ιε΄. [g] Κατηγορία Ἰουδαίων ὑπὸ Ἀπίωνος καὶ τῶν συμπρεσβέων ἐπὶ τῷ μὴ ἔχειν Καίσαρος ἀνδριάντα.

ιϛ΄. Ὡς [h] ἀγανακτήσας Γάϊος πέμπει Πετρώνιον ἡγεμόνα εἰς Συρίαν, δοὺς ἐντολὰς συναγαγόντα δύναμιν πολεμῆσαι Ἰουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τὸν ἀνδριάντα.

ιζ΄. Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίοις, δι' Ἀσιναῖον καὶ Ἀνιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

c Κατηγορία —— Οὐιτελλίου,] Verba ista, Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Οὐιτελλίου, accepta debemus *MSS.*

d Τὸν Πάρθον] Ita *MSS.* τῶν Πάρθων in *Editis.*

e Τελευτὴ Φιλίππου,] Hoc summarium habuimus è *MSS.*

f Κατηγορηθεὶς] Κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἐδέθη in *Cod. Vat.*

g Κατηγορία Ἰουδαίων] Et hoc summarium nobis conservarunt *Codd. MSS.*

h Ἀγανακτήσας] Vocem ἀγανακτήσας addidimus è *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] λϐ´.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α´.

Ὡς Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας καὶ Ἰουδαίας, καὶ ὡς Κωπώνιος ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ περὶ αἱρέσεως παρ' Ἰουδαίοις.

[b] ΚΥΡΗΝΙΟΣ δὲ, τῶν εἰς τὴν βουλὴν συναγομένων ἀνὴρ, τάς τε ἄλλας ἀρχὰς ἐπιτετελεκὼς, καὶ διὰ πασῶν ὁδεύσας [c] ὕπατος γενόμενος, [d] τά τε ἄλλα ἀξιώματι μέγας, σὺν ὀλίγοις ἐπὶ Συρίας παρῆν, ὑπὸ Καίσαρος [e] δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν οὐσιῶν γενησόμενος. [f] Κωπώνιός τε αὐτῷ συγκαταπέμπεται, [g] τάγματος τῶν ἱππέων, ἡγησόμενος Ἰουδαίων τῇ ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίᾳ. [h] παρῆν δὲ καὶ Κυρήνιος εἰς τὴν Ἰουδαίαν [i] προσθήκην τῆς Συρίας γενομένην, ἀποτιμησόμενός τε αὐτῶν τὰς οὐσίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὰ Ἀρχελάου χρήματα. οἱ δὲ, καίπερ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν δεινῷ φέροντες τὴν ἐπὶ ταῖς ἀπογραφαῖς ἀκρόασιν, ὑποκατέβησαν τοῦ εἰς πλέον ἐναντιοῦσθαι, πείσαντος αὐτοὺς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου· Βοηθοῦ δὲ οὗτος υἱὸς ἦν. καὶ οἱ μὲν, ἡττηθέντες τοῦ Ἰωαζάρου τῶν λόγων, ἀπετίμων χρήματα, μηδὲν [k] ἐνδοιάσαντες· [l] Ἰούδας δὲ [m] Γαυλανίτης ἀνὴρ, ἐκ πόλεως ὄνομα [n] Γάμαλα, [o] Σάδδωκον Φαρισαῖον προσλαβόμενος, ἠπείγετο ἐπὶ ἀποστάσει, τήν τε ἀποτίμησιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἄντικρυς δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐπ' ἀντιλήψει παρακαλοῦντες τὸ ἔθνος. ὡς [p] παρέχον μὲν κατορθοῦν εἰς τὸ εὔδαιμον ἀνακειμένης τῆς κτή-

CAP. I.

Quomodo Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus est à Cæsare, & Coponius ad procurandam Judæam. item de Juda Galilæo, & de Sectis apud Judæos.

INTEREA Quirinius, unus è Senatoribus *Romanis*, vir omnibus magistratibus jam perfunctus, & qui [*] per omnes honorum gradus ad consulatum usque provectus fuerat, aliis etiam dignitatum insignibus conspicuus, cum paucis militibus in Syriam pervenit, missus à Cæsare, tum ut jus redderet populo, tum ut census facultatum ageret. Mittitur etiam cum eo Coponius, vir ordinis equestris, qui summa cum potestate Judæis præesset. Quin & in Judæam Syriæ additam venit Quirinius, ut eorum bona censeret & Archelai pecuniam addiceret. Judæi vero, quamvis in principio vel nomen descriptionis ægre audire voluerant, paulatim tamen eò venerunt ut huic rei non adversarentur, idque suasu pontificis Joazari, qui Boëthi filius erat. Atque illi quidem, Joazari rationibus assentientes, sine controversia bonorum censum agi permiserunt: Judas vero Gaulanites, ortus ex oppido Gamalis, Sadduco Pharisæo sibi adjuncto, populum ad defectionem concitabat, *ambo* dicentes censum *eum* nihil minus secum afferre quam manifestam servitutem, & universam gentem ad libertatem vindicandam cohortantes: quasi *ipsis* darent rem quidem bene agere & facultates

Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus.

Coponius Syriæ præfect.

Judas Gaulanita populum ad defectionem sollicitat.

a λϐ´.] Ita in *Græcis* omnibus. in *Latinis* quibusdam XXXII. in aliis XXXIII.

b Κυρήνιος —— ἐπιτετελεκὼς, &c.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Per —— fuerat*,] *Al.* Percurrit omnes magistratus, ut fuerit etiam Consul.

c Ὕπατος] Hunc Josephi de Quirinio locum adducit Eusebius H. Eccl. l. 1. c. v. p. 18. ex ed. Val. *Euseb.* SPANH.

d Τά τε ἄλλα ἀξιώματι] Est qui legendum censet, τά τε ἄλλα ἀξιώματα μέγας, σὺν ὀλ. in *Editis* hoc modo distinctum erat, τά τε ἄλλα ἀξιώματι μέγας σὺν ὀλίγοις, ἐπὶ Σ.

e Δικαιοδότης] Vide *Huet*. in D. E. p. 392.

f Κωπώνιός —— ἐξουσίᾳ.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

g Τάγματος τῶν ἱππέων,] In *Editis* talis erat interpunctio, τάγματος τῶν ἱππέων ἡγησόμενος, Ἰουδαίων τῇ ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίᾳ. nec aliter *Epiphanius* legisse videtur, qui vertit, *ductor totius equestris agminis, potestatemque Judæorum omnium gerens.*

h Παρῆν δὲ καὶ Κυρήνιος] *Sc.* secundo missus ad censum agendum, cum antea id munus obiisset Sentio Saturnino Syriæ præside, cui censum priorem adscribit *Tertullianus* (lib. 4 contra *Marcionem* c. 46.) ab aliis Quirinio adscriptum, ut qui Saturnino, quod exacte didicisset res orientis, cum extraordinario imperio adjunctus fuerat. Videsis auctores in Not. mox citatos, ut & *Norisium* in *Cenotaph. Pis.* p. 321. & *Basnagium* in *Annalibus Politico Eccl.* p. 203.

i Προσθήκην τῆς Συρίας] Infr. c. 5. § 6. & c. 8. §. 2. προσθήκην τῆς Ἀγρίππα βασιλείας· vid. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. ubi illam de Antipa mentionem ut falsam redarguit *Harduin.* eundemque fuisse illum Antipam, qui major Agrippa de Num. Herod. pag. 42. SPANH.

k Ἐνδοιάσαντες·] Ἐνδοιάσαντες. Γαυλανίτης δέ τις ἀνὴρ Bodl. *Vat.* & *Zonar.*

l Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

m Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Lib. 20. à *Josepho* (qui satis accurate Galilæam & Gaulaniten distinguit) *Galilæus* appellatur. Verum *Juda* quidni nomen duplex, unum ab urbe natali, alterum à loco educationis aut habitationis; sicuti *Apollonius*, Argonauticôn scriptor, qui patria *Ægyptius* erat, *Rhodius* appellatur.

n Γάμαλα,] Conf. supr. lib. 13. c. 15. §. 3. SPANH.

o Σάδδωκον] Σαδδὼκ *Zonaras* p. 265. SPANH.

p Παρέχον] *L. B.* παρέχειν.

q Ἀρετῆ

tates suas in tuto reponere, boni vero hisce majoris securitatem habere, gloriæ *scilicet* & laudis ex animi magnitudine comparandæ; Deumque non alia ratione prompte eos adjuturum esse, quàm si consultis suis strenue operam navarint, præ ertim si magnis rebus in animo agitatis, iis exsequendis nulli parcant labori. Atque ita (nam summa cum aviditate ea quæ dicerent accipiebant homines) in majus provehebatur temerarium quod ausi sunt incœptum. nihilque fuit malorum, quo non, ex viris istis profecto, repleta erat gens, etiam supra quam dici potest: alioque post aliud bello exorto fieri non potuit, quin vi perpetua affligerentur, & amissione amicorum, qui ærumnas leviores facerent; accedente, quod frequens erat latronum grassatio, magnaque primariorum virorum occisio, prætextu quidem communis libertatis propugnandæ, revera autem lucri privati spe. unde coortæ sunt seditiones, & ex his cædes publicæ, partim quidem popularium edita strage, (dum in se invicem furerent homines eo animo ut nemo ex parte adversa relictus esset) partim vero hostium: deinde sequuta est fames, quæ omnem ad facinus quodcunque verecundiam sustulit, urbium expugnationes, & excidia, usquedum etiam templum ex ista seditione igne hostili deflagraret. Tantum rerum novarum molitio & institutorum patriorum mutatio valuit ad eos, qui in idem convenerant, perdendos. Siquidem Judas & Sadducus, qui quartum philosophandi genus nobis invexerant & plurimos habuerant sectatores ejus studiosos, non in præsens tantum universam seditione rempublicam perturbarunt, sed & mala futura, quæ tum radices egerant, severunt irrigaruntque ejusmodi philosophia, cui non antea homines assueverant. De qua paucis volo disserere, eoque magis quod juniores istis institutis dediti rebus nostris exitium attulerint.

II. *Judæorum Sectæ.*

2. Habebant Judæi à priscis etiam temporibus tres patriæ philosophiæ sectas, unam quidem Essenorum, alteram vero Sadducæorum, tertiam autem, quam profitebantur Pharisæi nomine. Et quanquam de his egimus in secundo libro Judaici belli, nunc tamen eas sigillatim attingere non gravabimur.

Pharisæi.

3. Pharisæi enim tenuiter vivunt, nihil deliciis tribuentes: & quæ † ratio judicavit bona ac tradidit, eorum regulam sequuntur, tuenda omni modo censentes quæ ab illa præscripta sunt. exhibent & honorem ætate provectioribus, non id sibi sumentes arrogantiæ ut contradicant eis rebus quas

ὅπως, ᵠ ἀσφάλειαν ʳ δὲ τῶν ταύτης κτήσεως ἀγαθῶν, πολλῷ καὶ κλέος τιμήσεσθαι τοῦ μεγαλόφρονος, καὶ ˢ τὸ θεῖον οὐκ ἄλλως ἢ ἐπὶ συμπράξει τῶν βουλευμάτων εἰς τὸ κατορθοῦν ᵗ συμπροθυμεῖσθαι, μᾶλλον ἂν μεγάλων ᵛ ἐραστὰς τῇ διανοίᾳ καθισταμένοις ˣ μὴ ἐξαφίστασθαι πόνου τοῦ ἐπ' αὐτοῖς. ʸ καὶ, ἡδονῇ γὰρ τὴν ἀκρόασιν ὧν λέγοιεν ἐδέχοντο οἱ ἄνθρωποι, προύκοπτεν ᶻ ἐπὶ μέγα ἡ ᵃ ἐπιβολὴ τοῦ τολμήματος. κακὸν δὲ οὐκ ἔστιν ὃ μὴ φύντος ἐκ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν, καὶ περαιτέρω τοῦ εἰπεῖν, ἀνεπλήσθη τὸ ἔθνος· πολέμων τε ἐπαγωγαῖς οὐχ ᵇ οἷόν τε [οὐκ] ἄπαυστον τὴν βίαν ἔχειν, καὶ ἀποστέρησιν φίλων, οἳ καὶ ἐπελαφρύνοιεν τὸν πόνον, λῃστηρίων δὲ μεγάλων ἐπιθέσει καὶ διαφθοραῖς ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ᶜ δόξα μὲν τοῦ ᵈ ὀρθουμένου τῶν κοινῶν, ἔργῳ δὲ οἰκείων κερδῶν ἐλπίσιν. ἐξ ὧν στάσεις τε ᵉ ἐφύησαν, δι' αὐτὰς καὶ φόνος πολιτικός· ὁ μὲν ἐμφυλίοις σφαγαῖς, μανίᾳ τῶν ἀνθρώπων εἴς τε ἀλλήλους ᶠ καὶ αὐτοὺς χρωμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ μὴ λείπεσθαι τῶν ἀντικαθεστηκότων, ὁ δὲ τῶν πολεμίων· λιμός τε εἰς ὑστάτην ἀνακείμενος ἀναισχυντίαν, καὶ πόλεων ἁλώσεις, καὶ ᵍ κατασκαφαί, μέχρι δὴ καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ ἐνέμετο ʰ πυρὶ τῶν πολεμίων ἥδε ἡ στάσις. οὕτως ἄρα ⁱ ἡ τῶν πατρίων κίνησις καὶ μεταβολὴ μεγάλας ἔχει ῥοπὰς τοῦ ἀπολουμένου ᵏ τοῖς συνελθοῦσιν. εἴ γε καὶ Ἰούδας καὶ Σάδδουκος, ˡ τετάρτην φιλοσοφίαν ἐπείσακτον ἡμῖν ἐγείραντες, καὶ ταύτης ἐραστῶν εὐπορηθέντες, πρός τε τὸ παρὸν θορύβων τὴν πολιτείαν ἐνέπλησαν, καὶ τῶν αὖθις κακῶν καταληψομένων ῥίζας ἐφυτεύσαντο τῷ ἀσυνήθει πρότερον ᵐ φιλοσοφίας τοιᾶσδε. περὶ ἧς ὀλίγα βούλομαι διελθεῖν, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τῷ κατ' αὐτῶν σπουδασθέντι τοῖς νεωτέροις ὁ φθόρος τοῖς πράγμασι ⁿ συνετετύχει.

β'. ° Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου τῶν πατρίων, ἥτε τῶν Ἐσσηνῶν, καὶ ἡ τῶν Σαδδουκαίων· τρίτην δὲ ἐφιλοσόφουν οἱ Φαρισαῖοι λεγόμενοι. καὶ τετύχηκε μέντοι περὶ αὐτῶν ἡμῖν εἰρημένα ᵖ ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου· μνησθήσομαι δὲ ὅμως καὶ νῦν αὐτῶν ᵠ ἐπ' ὀλίγον.

γ'. Οἵ τε γὰρ ʳ Φαρισαῖοι τὴν δίαιταν ἐξευτελίζουσιν, οὐδὲν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες· ὧν τε ὁ λόγος κρίνας παρέδωκεν ἀγαθῶν, ἕπονται τῇ ἡγεμονίᾳ, περιμάχητον ἡγούμενοι τὴν φυλακὴν ˢ ὧν ὑπαγορεύειν ἠθέλησε. τιμῆς γε ᵗ τοῖς ἡλικίᾳ προήκουσι παραχωροῦσιν, ᵛ οὐδὲ ἐπ'

q Ἀσφάλειαν] L. B. ἀσφαλῆ.
r Δὲ τῶν ταύτης κτήσεως ἀγαθῶν,] Ita in MSS. δὲ τῶν ἐν ταύτῃ in Editis.
s Τὸ —— συμπροθυμεῖσθαι,] Idem locus de Juda Gaulonite adductus ab Eusebio H. Eccl. l. 1. c. v. vid. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.
t Συμπροθυμεῖσθαι,] Antea distinctum erat, συμπροθυμεῖσθαι μᾶλλον, ἂν μεγάλων.
v Ἐραστ.] L. B. ἐργασταί.
x Μὴ ἐξαφίστασθαι πόνου τοῦ ἐπ' αὐτοῖς.] Ista verba, μὴ ἐξαφίστασθαι τοῦ ἐπ' αὐτοῖς φόνου, omittunt interpretes, tam *Epiphanius* quam *Gelenius*: forsan quod mendosa essent. cumque ipse idem suspicarer, mihi placuit φόνου τοῦ ἐπ' αὐτοῖς mutare in πόνου τοῦ ἐπ' αὐτοῖς, duobus Viris doctis in id ipsum mecum consentientibus. In Cod. *Bodl.* καθιστάμενοι, ἐπὶ φόνον τε τῶν ταῦτ' ἐνεργούντων ἐρεθίζοντες, ἡδονῇ δὲ τὴν ἀκρόασιν ὧν λέγοιεν τῶν ἀνθρώπων δεχομένων, προύκοπτεν &c. HUDS. Acquiescendum credo emendationi *Hudsoniana*, cui aliquantum favet *L. B.* in quo exstat μὴ ἐξαφίστασθαι φόνου τοῦ ἐπ' αὐτοῖς. HAV
y Καὶ, ἡδονῇ] Non aliter mihi sensus constare videtur, nisi ita distinguatur. prius erat, καὶ ἡδονῇ γὰρ &c.
z Ἐπὶ μέγα] Ita è Cod. *Bodl.* ἐπὶ μεγάλῃ ἐπιβολῇ τοῦ τολμήματος in reliquis.
a Ἐπιβολὴ] *L. B.* ἐπιβουλή.
b Οἷόν τε] *L. B.* ὄντα.
c Δόξα] Lege δόξῃ. COCC.
d Ὀρθουμένου τῶν κοινῶν,] Sic *Bodl.* ὀρθωθέντων in ceteris.
e Ἐφύησαν,] Ita distinguendum censui. prius erat, ἐφύησαν δι' αὐτάς, καὶ φόνος &c.
f Καὶ αὐτοὺς] Ita *L. B.* nam reliqui καὶ αὐτῶν. HAV.

g Κατασκαφαί,] Καταφυγαὶ in *Editis Aliisque*. rectius κατασκαφαὶ *Bodl.* ipse tamen, (consentiente in Ora Codicis meo *Cocceio*) *Zonaram* sequutus, κατασκαφαὶ prætuli.
h Πυρὶ] *L. B.* πυρ.
i Ἡ τῶν —— συνελθοῦσιν.] Ita rescripsi è *Cod. Bodl.* (consentiente *L. B.* licet ibi perperam κίνησις & in *Margine* sit καίνωσις) ὅτως ἄρα τὰς τῶν πατρίων κινήσεις καὶ μεταβολὰς μεγάλας ἔχει χρῆναι τοῦ ἀπ' ο. συνελθοῦσιν in *Editis Aliisque*, nullo plane sensu.
k Τοῖς συνελθοῦσιν] An? *hominibus cum seditione concitatis.* vel, *in eandem sectam coëuntibus.*
l Τετάρτην φιλοσοφίαν] Quarta φιλοσοφία, quarta Judæorum secta, præter tres Pharisæorum, Sadducæorum & Essenorum, de quibus vid. lib. 1. ἁλωσ. c. 5. §. 2. de hoc Juda, σοφιστὴς ἰδίας αἱρέσεως ἁλωσ. 2. c. 8. §. 1. SPANH.
m Φιλοσοφίας τοιᾶσδε.] Vid. mox supr.
n Συνετετύχει.] Συνετετύχει *Hon.* συνετετύχει *Vat.* συνέτυχε *L. B.*
o Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν] Τρία παρὰ Ἰουδαίοις εἴδη φιλοσοφεῖται. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. vid. & supr. lib. 13. c. 5. §. 9. SPANH.
p Ἐν —— πολέμου·] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.
q Ἐπ' ὀλίγον.] Ἐπ' ὀλίγων *Bodl.* & *L. B.*
r Φαρισαῖοι τὴν δίαιταν ἐξευτελίζουσιν,] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.
† *Ratio*] Doctrina eorum vel Secta.
s Ὧν ὑπαγορεύειν ἠθέλησε.] In *Editis* ἃ πρὸς ὑπαγ. Verum ὧν pro ἃ reposui è *Cod. Bodl.* qui ὧν ὑπαγορεύειν habet. ὧν ὑπαγορεύειν *L. B.* ἃ ὑπαγορεύειν *Hon.* & *Vat.*
t Τοῖς ἡλικίᾳ] Ita cum *Cod. Bodl.* *L. B.* τοῖς ἡλικίας. τῇ ἡλικίᾳ &c. in ceteris.
v Οὐδὲ ἐπ' ἀντιλέξει] Οὐδ' ἐπ' ἀντ. *Bodl.* & *L. B.*

α Ἐλπ

ἐπ᾽ ἀντιλέξει τῶν [x] εἰσηγηθέντων ταῦτα [y] θρασεῖς ἐπαιρόμενοι. πράσσεσθαί τε εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦντες, οὐδὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς [z] ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ Θεῷ [a] κρᾶσιν γενέσθαι, καὶ τῷ [b] ἐκείνης βουλευτηρίῳ καὶ τῶν ἀνθρώπων [c] τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μετ᾽ ἀρετῆς ἢ κακίας. ἀθάνατόν τε ἰσχὺν ταῖς ψυχαῖς πίστις αὐτοῖς εἶναι, καὶ [d] ὑπὸ χθονὸς δικαιώσεις τε καὶ τιμὰς οἷς ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιτήδευσις ἐν τῷ βίῳ γέγονε· καὶ τῶν μὲν εἱργμὸν ἀΐδιον προτίθεσθαι, τῶν δὲ ῥᾳστώνην τοῦ ἀναβιοῦν. [e] καὶ δι᾽ αὐτὰ τοῖς τε δήμοις πιθανώτατοι τυγχάνουσι, καὶ ὁπόσα θεῖα [f] εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν ποιήσεως ἐξηγήσει τῇ ἐκείνων τυγχάνουσι πρασσόμενα. εἰς τοσόνδε ἀρετῆς [g] αὐτοῖς αἱ πόλεις ἐμαρτύρησαν ἐπιτηδεύσει τοῦ ἐπὶ πᾶσιν κρείσσονος, ἔν τε τῇ διαίτῃ τοῦ βίου καὶ λόγοις.

δ. Σαδδουκαίοις δὲ τὰς ψυχὰς ὁ λόγος συναφανίζει τοῖς σώμασι. [h] Φυλακῆς δὲ [i] οὐδαμῶν τινων μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τῶν νόμων. πρὸς γὰρ τοὺς διδασκάλους σοφίας, ἣν μετίασιν, ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῦσιν· εἰς ὀλίγους τε ἄνδρας οὗτος ὁ λόγος ἀφίκετο, τοὺς μέντοι πρώτους τοῖς ἀξιώμασι. [k] πράσσεταί τε ἀπ᾽ αὐτῶν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν· ὁπότε γὰρ ἐπ᾽ ἀρχὰς παρέλθοιεν, ἀκουσίως μὲν καὶ κατ᾽ ἀνάγκας, προσχωροῦσι δ᾽ οὖν οἷς ὁ Φαρισαῖος λέγει, διὰ τὸ μὴ ἄλλως ἀνεκτοὺς γενέσθαι τοῖς πλήθεσιν.

ε. [l] Ἐσσηνοῖς δὲ ἐπὶ μὲν Θεῷ καταλείπειν φιλεῖ τὰ πάντα ὁ λόγος. ἀθανατίζουσι δὲ τὰς ψυχάς, περιμάχητον ἡγούμενοι τοῦ δικαίου τὴν πρόσοδον. εἰς δὲ τὸ ἱερὸν [m] ἀναθήματά τε στέλλοντες, θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζοιεν, καὶ [n] δι᾽ αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, [o] ἐφ᾽ αὑτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι. βέλτιστοι δὲ ἄλλως ἄνδρες τὸν τρόπον, καὶ τὸ πᾶν πονεῖν ἐπὶ γεωργίᾳ τετραμμένοι. ἄξιον δὲ αὐτῶν θαυμάσαι παρὰ πάντας τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους [p] τὸ δίκαιον, μηδαμῶς ὑπάρξαν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων τισίν, [q] ἀλλὰ μηδ᾽ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις δ᾽ ἐκ παλαιοῦ συνελθὸν, ἐν τῷ ἐπιτηδεύεσθαι [r] μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα κοινὰ αὐτοῖς εἶναι, ἀπολαύει δὲ οὐδὲν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μειζόνως, ἢ ὁ μηδ᾽ ὅτι οὖν κεκτημένος· καὶ τάδε πράσσουσιν ἄνδρες ὑπὲρ τετρακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες. καὶ οὔτε γαμετὰς εἰσάγονται, οὔτε δούλων ἐπιτηδεύουσι κτῆσιν, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρειν ὑπειληφότες, τὸ δὲ στάσεως ἐνδιδόναι ποίησιν· αὐτοὶ δὲ ἐφ᾽ ἑαυτῶν [s] ζῶντες διακονίᾳ τῇ ἐπ᾽ ἀλλήλους ἐπιχρῶνται. ἀποδέκτας δὲ τῶν προσόδων [t] χειροτονοῦσι καὶ ὁπόσα ἡ γῆ φέροι, ἄνδρας ἀγαθοὺς [v] ἱερεῖς τε διὰ ποίησιν σίτου τε καὶ βρωμάτων. [x] ζῶσι δὲ οὐδὲν παρηλλαγμένως, ἀλλ᾽ ὅτι μά-

illi induxere. Cumque dicant fato omnia fieri, voluntatem hominis non privant impetu à seipsa pendente: quippe sic Deo placitum esse, ut certo temperamento miscerentur in unum fati decretum & ratio humana, si quis vellet accedere aut cum vitio aut cum virtute. Credunt etiam animis vim esse immortalem, ac sub terra vel præmiis vel pœnis eos affici, qui in hac vita virtuti se aut vitiis addixerint; & hos quidem sempiterno carcere clausos teneri, illis vero facultatem esse in vitam redeundi. & propter hæc *placita* tantæ apud populum sunt auctoritatis, ut quæcunque ad religionem pertineant, supplicationes & sacrificia, ista ex eorum interpretatione fiant. amplum adeo virtutis testimonium eis dederunt civitates, quod iis quæ optima essent studuerint, tam in vita quam oratione.

4. Sadducæorum vero doctrina facit ut animæ cum corporibus intereant. Nec illi quicquam aliud præter legem sibi servandum vendicant. nam contra magistros quidem ejus quam sequuntur sapientiæ disputare, præclarum ducunt: eorumque opinioni suffragantur pauci, sed dignitate primi. atque ab illis nihil fere agitur: nam si quando magistratus gerunt, inviti & necessitate coacti, Pharisæorum opinioni assentiuntur, quod eos alioquin non ferret populus.

Sadducæi.

5. Esseni autem omnia Dei in manu relinquenda esse censent. Animas immortales faciunt; fructusque justitiæ magnopere expetendos ducunt. In templum autem donaria dum mittunt, ibi sacra non faciunt, propterea quod lustrationes habeant sanctiores: hac de causa communi delubro arcentur, & † sacra sua seorsum faciunt. Cæterum homines sunt optime morati, & agriculturæ prorsus addicti. Convenit autem illos mirari, supra omnes qui virtutis laudem sibi tribui volunt, propter justitiam, (minime quidem inter Græcos Barbarosque cultam, ab illis tamen non ad breve tempus sed à multis retro annis usurpatam) qua modis omnibus agebant, ne quid eos impediret quominus habeant bona inter se communia, ita ut dives suis bonis non magis fruatur, quam qui nihil possidet: suntque super quatuor hominum millia qui hæc faciunt. & neque uxores ducunt, neque servos habere student, quod hoc iniquum, illud jurgiosum arbitrantur; sed separati vivunt, & alii aliis ministrant. Quæstores etiam suorum proventuum & terræ frugum creant viros bonos sacerdotes, qui frumentum parant & edulia. Vivunt omnes uno eodemque modo, & quammaxime referunt Dacas qui

Esseni, sive Essæi.

x Εἰσηγηθέντων ταῦτα] Post εἰσηγηθέντων lacuna est in Cod. Bosb. pro ταῦτα habet τούτῳ L. B. Coccejus vero αὐθαδῶς.

y Θρασεῖς ἐπαιρόμενοι.] Οἱ θρασεῖς ἐπ. in Cod. Vat. nec aliter Hen. à pr. m.

z Ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται] Sic Bosb. & L. B. atque ita legendum esse conjecerat Casaub. in Exercitt. c. Baronium, p. 58. ἐπ᾽ αὐτοῖς nempe τοῖς ἀνθρώποις, impetu qui est in hominis potestate: ut sit periphrasis liberi arbitrii. ἐπ᾽ αὐτῆς in Editis. ἀπ᾽ αὐτῆς Vat. ἐπ᾽ αὐτῷ legit P. Molinaeus in Vate suo, l. 3. c. 6.

a Κρᾶσιν] L. B. κρίσιν.

b Ἐκείνης] Ἐκείνου malit Joan. Clericus in Prolegom. ad Hist. Eccles. p. 7. καὶ τῷ ἐκείνης βουλευτηρίῳ L. B.

c Τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν] Τὸ ἐθελῆσαι Bosb.

d Ὑπὸ χθονὸς] Ὑποχθονίους Bosb.

e Καὶ δι᾽ αὐτὰ] Vide ejusdem Clerici Prolegom. p. 11.

f Εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν] Εὐχῶν τε ἔχεται καὶ ἱερῶν π. Vat. εὐχῶν τε ἔχεται καὶ Bosb. εὐχῶν τε ἔχεται καὶ L. B.

g Αὐτοῖς αἱ πόλεις] Ita Hen. & Gall. & Coccejus. ἀρετῆς αὐτῆς in Editis Aliisque. ἀρετὴν αὐτοῖς Bosb.

h Φυλακῆς] L. B. Φυλακή.

i Οὐδαμῶν τινῶν] Οὐδαμῶς Bosb. & Gall. & L. B.

k Πράσσεταί τε] Πράσσεταί γε L. B.

l Ἐσσηνοῖς] Confer sup. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

m Ἀναθήματά τε] Ἀναθήματα στέλλοντες θυσίας ἐπιτελοῦσι Hen. Lugd. Bat. & Vat.

n Δι᾽ αὐτὸ εἰργόμενοι] Διὰ τοῦτο Bosb.

o Ἐφ᾽ αὑτῶν] Ἀφ᾽ αὑτῶν Vat. Lugd. Bat. & Hen. à pr. m. Coccejus ἀπ᾽ αὐτῶν.

† Sacra sua seorsum faciunt.] Vertendum, in seipsis sacrificia peragunt, i. e. sese ipsos Deo vovebant & consecrabant, & hoc est quod Philo dicit p. 676. summa religione Deo serviunt, non mactando victimas, sed suas mentes componendo ad sanctimoniam. Vide Cuperum in Epist. ■ D'outr. sub finem Dissert. D'outr. de Cleugore Evangelii p. 194. Vide etiam Potte. in Var. Lect. p. 203. 795. IBBETSONUS.

p Τὸ δίκαιον, μηδαμῶς] Τόδε, διὰ τὸ μηδαμῶς &c. L. B.

q Ἀλλὰ μηδ᾽ εἰς ὀλίγον,] Ita Bosb. ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις οὐκ π. in Editis Aliisque.

r Μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα] Iterum è Cod. Bosb. μὴ κωλυθέντα. τὰ χρήματα τε κοινὰ αὐτοῖς ἐστιν in Editis Aliisque.

s Ζῶντες διακονίᾳ] Sic Cod. Bosb. ζῶντες ὄντι διακονίᾳ τῇ ἐπ᾽ ἀλλήλοις in cæteris.

t Χειροτονοῦσι καὶ] Ita Bosb. χειροτονοῦντες, in Editis Aliisque.

v Ἱερεῖς τε ——— βρωμάτων.] Ἱερεῖς δὲ ἐπὶ ποιήσει σίτου τε καὶ βρωμάτων προχειρίζονται Bosb. HUDS. Illud τε additur ex L. B. HAV.

x Ζῶσι ——— λεγομένοις.] Rufinus: habitus insumptior est & mundus. Quum ergo Philosophiæ princeps Juda extitit &c. nulla de hujus loco de comparatione cum Dacis mentio. Natum autem de Dacis à Zamolxide Pythagorico, ut perhibetur, prout edoctis de immortalitate animæ, contemptu mortis, &c. De Πλείστοις inter Dacos vid. Bochart Epist. Oper. p. 1051. &c. M. [illegible] è Strabone lib. VII. p. 296. seu potius apud Strabonem Πλείστοις legendum è Josepho. Πλεῖστος alias fluvius Delphudos, de quo Æschyl. Eum. v. 27. Callim. H. in Del. v. 91.

qui Polistæ appellantur.

Judas Galilæus quartæ Sectæ auctor.

6. Præter has tres sectas, Judas ille Galilæus quartam introduxit, hominum qui cæteroquin cum Pharisæis sentiunt, sed libertatem sic amant, ut eam mordicus tueantur, Deum unum pro rectore & domino habentes. Varias etiam mortes subeundas, cognatorumque supplicia & amicorum nihili faciunt, dummodo hominum neminem dominum appellent. Cum autem ista multis perspecta fuerint, de firma illorum in ejusmodi rebus animi præsentia quidquam amplius dicere omisi. Non enim veritus sum ne mea de illis verba fidem non inveniant; sed è contra ne minus quam debuit tam insignem patientiam & doloris contemptum assequatur oratio. Hinc & ista ex amentia ægrotare cœpit gens, Gessio Floro præside, dum potestate sua abutitur, eos ex desperatione adigente ad defectionem à Romanis. Atque ita philosophatum est à Judæis.

λοις [y] ἐμφέροντας Δακῶν τοῖς [z] Πολιςαῖς λεγομένοις.

ς'. Τῇ δὲ τετάρτῃ τῶν [a] Φιλοσοφιῶν ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας ἡγεμὼν κατέστη, [b] τὰ μὲν λοιπὰ πάντα γνώμῃ τῶν Φαρισαίων ὁμολογοῦσι, δυσνίκητος δὲ τοῦ ἐλευθέρου ἔρως ἐστὶν αὐτοῖς, μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν Θεὸν [c] ὑπειληφόσι. θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παρηλλαγμένας ἐν ὀλίγῳ τίθενται, καὶ συγγενῶν τιμωρίας καὶ φίλων, ὑπὲρ τοῦ μηδένα ἄνθρωπον προσαγορεύειν δεσπότην. ἑωρακόσι δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάλλακτον αὐτῶν [d] τῆς ὑπὸ τοιούτοις ὑποστάσεως, περαιτέρω διελθεῖν παρέλιπον. οὐ γὰρ δέδοικα μὴ εἰς ἄπιστον ὑποληφθῇ τι τῶν λεγομένων ἐπ' αὐτοῖς, τοὐναντίον δὲ μὴ [e] ἐλασσόνως τοῦ ἐκείνων καταφρονήματος, δεχομένου τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀλγηδόνος, ὁ λόγος ἀφηγῆται. [f] ἀνοίᾳ τε τῇ ἐντεῦθεν ἤρξατο νοσεῖν τὸ ἔθνος, [g] Γεσσίου Φλώρου, ὃς ἡγεμὼν ἦν, [h] τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὑβρίζειν ἀπονοήσαντος αὐτοὺς ἀποστῆναι Ῥωμαίων. καὶ φιλοσοφεῖται μὲν Ἰουδαίοις τοσάδε.

III.

CAP. II.

Quomodo Herodes & Philippus urbes ædificarunt in honorem Cæsaris. De pontificum & præsidum successione: & quænam Phraati & Parthis acciderunt.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἡρώδης καὶ Φίλιππος πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος. περὶ ἱερέων καὶ ἡγεμόνων διαδοχῆς· ἅ, τε συνέβη Φραάτῃ καὶ τοῖς Παρθυαίοις.

Quirinii census finitus.

QUirinius postquam Archelai pecuniam addixit & censui finem imposuit, qui factus est anno trigesimo septimo post Cæsaris Actiacam victoriam Antonii, Joazarum cui cum plebe contentio fuerat, dignitate atque honore abdicavit, ejusque muneri Ananum Sethi filium præfecit.

Ananus pontifex.

Herodes vero & Philippus in suæ uterque Tetrarchiæ possessionem invaserunt. & Herodes Sepphorim munivit, & eam totius Galilææ * ornamentum fecit & urbem principem: item cum Betharamphtha (ipsa enim urbs erat) mœnibus cinxisset, Juliadem ab uxore imperatoris *eam* appellavit.

Herodes & Philippus urbes condunt.

Philippus quoque Paneadem apud Jordanis fontes positam construxit, eique Cæsareæ nomen fecit: vicum etiam Bethsaidam, lacui Gennesaritico adsitum, cum ad dignitatem urbis perduxisset, multisque habitatoribus & cætera opulentia auxisset, nomen ei dedit ab Julia Cæsaris filia.

Samaritæ polluunt templum.

2. Cæterum Coponio, quem cum Quirino missum diximus, Judæam administrante, hujusmodi quiddam accidit. In Azymorum festo, quod Pascha vocamus, sacerdotibus moris erat post me-

Κυρήνιος δὲ τὰ Ἀρχελάου χρήματα ἀποδόμενος ἤδη, καὶ τῶν ἀποτιμήσεων πέρας ἐχουσῶν, αἳ ἐγένοντο [i] τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει μετὰ τὴν Ἀντωνίου ἐν Ἀκτίῳ ἧτταν ὑπὸ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καταστασιασθέντα ὑπὸ τῆς πληθύος ἀφελόμενος τὸ ἀξίωμα τῆς τιμῆς, [k] Ἄνανον τὸν [l] Σεθ ἱστᾷ ἀρχιερέα. [m] Ἡρώδης δὲ καὶ Φίλιππος τετραρχίαν ἑκάτερος τὴν [n] ἑαυτοῦ παρειληφότες καθίσταντο. καὶ [o] Ἡρώδης, Σέπφωριν τειχίσας, [p] πρόσχημα [q] τοῦ Γαλιλαίου παντὸς, [r] ἦγεν [s] αὐτὴν αὐτοκρατορίδα· [t] Βηθαραμφθᾶ δὲ, πόλις ἦν καὶ [v] αὐτὴ, τείχει περιλαβὼν, [x] Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγορεύει τῆς γυναικός. Φίλιππος δὲ [y] Πανεάδα, [z] τὴν πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἰορδάνου κατασκευάσας, ὀνομάζει Καισάρειαν· κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν, πρὸς [a] λίμνῃ δὲ τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως παρασχὼν ἀξίωμα, πλήθει τε οἰκητόρων καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, [b] Ἰουλίᾳ θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐκάλεσεν.

β'. Κωπωνίου δὲ τὴν Ἰουδαίαν διέποντος, ὃν ἔφην Κυρηνίῳ συνεκπεμφθῆναι, τάδε πράσσεται. [c] τῶν [d] ἀζύμων τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, ἣν Πάσχα καλοῦμεν, ἐκ μέσης νυκτὸς ἐν

ρι. Apollon. Rhod. lib. II. v. 913. Πλειστέων ἐπιχωρίῳ θεῷ Thracum Herodot. lib. IX. cap. CCCLI. p. 556. SPANH.

y Ἐμφέροντας Δακῶν] Ἐμφερεῖς Busb.

z Δακῶν] In *Marg. L. B.* ἐπ' οἷς καὶ ἐν ἄλλαις.

zz Πολιςαῖς] Πλείσταις in *Editis* & *MSS.* Primus (inquit *Scaliger* in *Elencho Trihæres.*) odoratus est *Ortelius* Κτίστας esse *Strabonis.* Verum Πολιςαῖς malo. Idem enim Πολισταὶ qui Κτίσται. Omnes Scythæ & Thraces antiquitus *Nomades* erant, in plaustris degentes. Primi inter illos φιλοσοφοῦντες quidam vicatim & oppidatim cœperunt habitare, qui ab eo Πολισταὶ & Κτίσται dicti: quum tamen Ἄβιοι, in quorum finibus habitabant, palabundi viverent, quod eorum nomen indicat. Adde quod nimis recederetur à vestigiis corruptæ lectionis: si pro Πλείσταις legamus Κτίσταις. Igitur Πολιςαῖς verissimum. Videsis *Tho. Brunonem* in *Dissert. de Therapeutis*, & *S. Bochartum* ad calcem *Geogr. S.* p. 1052. *Edit. Lugd. Bat.*

a Φιλοσοφιῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Φιλοσόφων in *Editis Aliisque.*

b Τὰ μὲν λοιπὰ πάντα] Sic & *Zonaras.* Verum haud ita à *Josephi* manu fuisse suspicor: quod οἷς οἱ στρέφονται τὰ μὲν habeat *Busb.* & *Epiphanius* vertat, *hujus sequaces in vestitu, in habitu, cæterisque aliis, Pharisæis consentiunt.*

c Ὑπειληφόσι.] *L. B* ὑπειληφότες.

d Τῆς ὑπὸ τοιούτοις ὑποστάσεως,] Sic *Busb.* τῆς deest *cæteris.* In *L. B.* ταῖς.

e Ἐλασσόνως τοῦ ἐκείνων] Ita rescripsi ex conjectura. prius erat ἐλάσσονος. HUDS. Atque huic conjecturæ adstipulatur jam *Lugd. Bat.* HAV.

f Ἀνοίᾳ τε] Ἐντεῦθεν ἤρξατο τὸ Ἰουδαίων ἔθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας ἀπονοίας, Γεσσίου Φλώρου τοῦ ἡγεμόνος ὡς τοιαύτης αὐτοὺς ἐξάγοντος ὕβρεως &c. *Zonar.*

g Γεσσίου Φλώρου,] Γεσίου Φλώρου *Zonaras* p. 266. SPANH.

h Τῇ ἐξουσίᾳ] Addidit τῇ ex *L. B.* HAV.

i Τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει] Josephum hic redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 36. SPANH.

k Ἄνανον] Is *Annas* dicitur ab *Evangelistis* & *Zonara.*

l Σεθ ἱστᾷ] Σὲς *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Σεθεὶ *Zonar.* Σεθὶ καθίστησι *L. B.*

m Ἡρώδης] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Ἑαυτοῦ παρειληφότες] Παρ' αὐτοῦ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Ἡρώδης.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

p Πρόσχημα] *Sc.* καθίστησιν.

q Τοῦ Γαλιλαίου] Est qui malit τῆς Γαλιλαίας ἁπάσης.

* *Ornamentum fecit & urbem principem:*] *Al.* propugnaculum fecit & regiam urbem.

r Ἦγεν] *L. B.* in *Marg.* ἀγόρευσεν.

s Αὐτὴν αὐτοκρατορίδα] Αὐτοκρατόρισσα *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

t Βηθαραμφθᾶ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

v Αὐτὴ,] Τείχει post αὐτὴ addunt *Busb.* & *Vat.*

x Ἰουλιάδα] Male Λιβιάδα apud *Euseb.* ut ostendit *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 169. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 3. c. 9. §. 7. SPANH.

y Πανεάδα,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 9. §. 1. SPANH.

z Τὴν —— Καισάρειαν·] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

a Λίμνῃ δὲ τῇ Γεννησαρίτιδι,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

b Ἰουλίᾳ] Ἰουλίου *Busb.* & *L. B.*

c Τῶν —— ἐν ἱερῷ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

d Ἀζύμων τῆς ἑορτῆς ἀγομένης,] Videsis *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 17.

ἐν ἔθει τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἀνοιγνύναι τοῦ ἱεροῦ τοὺς πυλῶνας. καὶ τότε [e] ὡς ἐπεὶ τὸ πρῶτον γένοιτο ἡ ἄνοιξις αὐτῶν, ἄνδρες Σαμαρεῖται κρύφα εἰς Ἱεροσόλυμα ἐλθόντες διαρρίπτειν ἀνθρωπεῖα ὀστᾶ ἐν ταῖς στοαῖς [f] ποιοῦνται· [g] δι' ὃ καὶ πάντας τοῦ ἱεροῦ εἶρξαντο, [h] μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, τά τε ἄλλα διὰ φυλακῆς [i] μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν. καὶ Κωπώνιος μετ' οὐ πολὺ εἰς Ῥώμην ἐπαναχωρεῖ, διάδοχος δὲ αὐτῷ τῆς ἀρχῆς παραγίνεται, Μάρκος [k] Ἀμβιούιος, ἐφ' οὗ καὶ Σαλώμη τοῦ βασιλέως Ἡρώδου ἀδελφὴ μεταστᾶσα Ἰουλίᾳ Ἰάμνειάν τε καταλείπει, καὶ τὴν τοπαρχίαν πᾶσαν, τήν τε ἐν τῷ πεδίῳ Φασαηλίδα καὶ Ἀρχελαΐδα, ἔνθα φοινίκων πλείστη φύτευσις, καὶ καρπὸς αὐτῶν ἄριστος. διαδέχεται δὲ καὶ τοῦτον Ἄννιος Ῥοῦφος, ἐφ' οὗ δὴ καὶ [l] τελευτᾷ Καῖσαρ, δεύτερος μὲν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ γενόμενος, ἑπτὰ δὲ καὶ πεντήκοντα τῆς ἀρχῆς ἔτη, πρὸς οἷς [m] μῆνες ἕξ, [n] ἡμέραιν δυοῖν πλείονες· τούτου δὲ αὐτῷ τοῦ χρόνου [o] τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη συνῆρξεν Ἀντώνιος· βιώσας ἔτη [p] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα. διαδέχεται δὲ τοῦ Καίσαρος τὴν ἡγεμονίαν, Τιβέριος Νέρων, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἰουλίας υἱὸς ὤν. τρίτος [q] οὗτος ἤδη αὐτοκράτωρ, καὶ [r] πεμπτὸς ὑπ' αὐτοῦ παρῆν Ἰουδαίοις ἔπαρχος, διάδοχος Ἀννίου Ῥούφου, Οὐαλέριος Γρᾶτος· ὃς παύσας ἱερᾶσθαι [s] Ἄνανον, [t] Ἰσμάηλον ἀρχιερέα ἀποφαίνει [v] τὸν τοῦ [x] Φαβί. καὶ τοῦτον δὲ μετ' οὐ πολὺ μεταστήσας, Ἐλεάζαρον τὸν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου, καὶ τόνδε παύσας, Σίμωνι τῷ [y] Καμίθου τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν. οὐ πλέον [z] καὶ τῷδε ἐνιαυτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ἰώσηπος, [a] ὁ καὶ Καϊάφας, διάδοχος ἦν αὐτῷ. καὶ Γρᾶτος μὲν ταῦτα πράξας εἰς Ῥώμην [b] ἐπαναχωρεῖ, ἕνδεκα ἔτη διατρίψας ἐν Ἰουδαίᾳ· [c] Πόντιος δὲ Πιλάτος διάδοχος αὐτῷ ἧκεν.

γ'. Ἡρώδης δὲ ὁ τετράρχης, ἐπὶ μέγα γὰρ ἦν τῷ Τιβερίῳ φιλίας [d] προελθὼν, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτῷ [e] Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις [f] ἐπικτίσας [g] αὐτὴν τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ [h] λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. θερμὰ δὲ οὐκ ἄπωθεν [i] ἐστιν ἐν κώμῃ, [k] Ἀμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ. σύγκλυδες δὲ ᾤκησαν, οὐκ ὀλίγον δὲ καὶ τὸ Γαλιλαῖον [l] ἦν, καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῆς [m] ὑπ' αὐτῷ γῆς ἀναγκαστοὶ, καὶ πρὸς βίαν εἰς τὴν κατοικίαν ἀγόμενοι, τινὲς δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει. ἐδέξατο δὲ αὐτοῖς συνοίκους καὶ τοὺς πανταχόθεν ἐπισυναγομένους ἀνθρώπους ἀπόρους, ἔστι δὲ οὓς μηδὲ σαφῶς ἐλευθέρους, πολλά τε αὐτοὺς καὶ [n] ἐπὶ πολλοῖς ἠλευθέρωσε καὶ εὐηργέτησεν, ἀνάγκασμα τοῦ μὴ ἀπολείψειν τὴν πόλιν [o] ἐπιθεὶς, κατασκευαῖς τε οἰκήσεων τελείως τῷ αὐτοῦ καὶ γῆς ἐπιδόσει, εἰδὼς παράνομον τὸν οἰκισμὸν ὄντα, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίοις πα-

diam noctem aperire templi januas. tunc igitur, quamprimum apertæ sunt, Samaritani quidam clam Hierosolyma ingressi, ossa humana disjiciunt per porticus & per totum templum: ideoque *eos* omnes, præter suam in ejusmodi festivitate consuetudinem, à templo arcebant, cæteroquin & solito majorem fano custodiam adhibuerunt. Non multo autem post Coponius Romam revertitur, eique successit in prætura M. Ambivius; sub quo etiam Salome Herodis regis soror, vita decedens, Juliæ reliquit Jamniam omnemque toparchiam, & Phasaëlidem in planitie & Archelaidem, ubi magna palmarum copia quarum fructus erat præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo prætore mortuus est Cæsar *Augustus*, secundus Romanorum imperator, cum septem & quinquaginta annis imperasset, prætereaque sex mensibus & duobus diebus (quo tempore per quatuordecim annos ei in imperio socius erat Antonius) vixissetque annos septem & septuaginta. Cæsari autem in imperium successit Tiberius Nero, uxoris ejus Juliæ filius. Hic tertius Romanorum imperator, & ab eo post Annium Rufum prætor in Judæam missus est Valerius Gratus: qui Ananum pontificatu privavit, & eum Ismaëli Phabi filio tribuit. atque hunc non multo post abdicavit, & id munus Eleazaro Anani pontificis filio commisit. uno autem post anno, sacerdotium huic ademptum Simoni Camithi filio tradidit: cumque is dignitatem non ultra anni *spatium* tenuisset, Josephus, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, ei successit. Et Grato quidem, cum in Judæa annos undecim exegisset, his actis Romam reverso, Pontius Pilatus successit.

Ambivius Judææ procurator. Salome moritur. Annius Rufus procurator. Augusti obitus. Tiberius Nero imperator. Valerius Gratus procurator. Ismaël pontifex. Simon pontifex. Josephus Caiaphas, dictus, fit pontifex. Pontius Pilatus Judææ procurator.

3. Herodes autem tetrarcha, nam magna ei cum Tiberio amicitia intercesserat, urbem ædificavit, ab ipso Tiberiadem appellatam, in parte optima Galilææ positam, ad lacum Gennesareth. Thermæ autem non procul in vico sunt, cui nomen Ammaus. Eamque convenæ habitarunt & quamplurimi ex Galilæa, coactique nonnulli è regione sub illius imperio & per vim eò ad habitandum deducti, quidam etiam ex optimatibus. Quin & pauperes undique collectos ad incolendum admisit, & nonnullos qui an liberi essent non constabat, illisque numero multis magnas facultates & immunitates dedit, utque tenerentur adstricti ad degendum in illo oppido, eorum domos *suis impensis* exstruxit eisque agros è suis assignavit, quod sciret habitationem esse Judaïcis legibus moribusque repu-

Tiberiadem ædificat Herodes.

e Οὐκ ἐπεὶ] Illud ὡς è Codd. MSS. & Epiphanio.

f Ποιοῦνται.] Vox ποιοῦνται deest Vat. & Hen. à pr. m.

g Δι' ὃ καὶ πάντας] Ita ex conjectura. antea in libris erat, καὶ διὰ πάσης τοῦ ἱεροῦ εἶρξαντο. in *Epiphanii* versione, *per templi cunctas porticus & per totum fanum ossa jaciunt mortuorum, & ex illo cœpit in templo custodia major adhiberi.*

h Μὴ πρότερον] Verba ista, μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, desiderantur in Cod. *Bodl.* relicta lacuna dimidii versiculi. nec ea quidem agnoscit *Epiphan.*

i Μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν] Ita cum *Epiphanio.* μείζονας in *libris.*

k Ἀμβιούιος.] Eo modo sane legendum cum *Casaubono*, vel Ἀμβίβιος. HUDS. Vel Ἀμβίουιος vel Ἀμβίβιος M. Ambivius. Casaub. ad Baron. p. 229. SPANH.

l Τελευτᾷ Καῖσαρ.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. μετὰ τὴν Αὐγούστου τελευτὴν &c. SPANH.

m Μῆνες ἕξ.] Μῆνες ε'. una litera minus malit *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 166.

n Ἡμέραιν δυοῖν πλείονες.] Ita *Bodl.* & *Zonar.* ἡμέραις Cod. *Vat.* ut & in *Editis Aliisque.*

o Τεσσαρεσκαίδεκα] *L. B.* δεκατέσσαρα.

p Ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα.] *L. B.* ἑβδομήκοντα ἑπτά.

q Οὗτος ἤδη] *L. B.* ἤδη οὗτος.

r Πεμπτὸς —— Γρᾶτος.] Ita cum *Casaubono.* male antea πέμπτος. HUDS. Πεμπτὸς Gen. Vel πεμπτὸς *missus* ut *Casaub. ad Baron.* p. 229. sic infr. c. 4. §. 4. Valerius Gratus à Zonara etiam p. 166. non dicitur, quod quintus fuerit Judææ Præfec. de Grato sub Tiberio Judææ Præfect infr. c. 7. §. 5. SPANH.

s Ἄνανον.] Ἀνανον *Euseb.* & *Chron. Alex.*

t Ἰσμάηλον ἀρχιερέα] Conf. infr. lib. 20. c. 7. §. 8. SPANH.

v Τὸν τοῦ Φαβί.] Τὸν τοῦ Βαφὶ Euseb. H. E. p. 283. SPANH.

x Φαβί.] Βαφὶ *Euseb.* Βαφὶ *Chron. Alex.*

y Καμίθου] Καμαθεὶ *Chron. Alex.*

z Καὶ τῷδε] *L. B.* δὲ καὶ τῷδε.

a Ὁ καὶ Καϊάφας,] Ita cum *Euseb.* & *Niceph.* καὶ abest *Josephi* libris.

b Ἐπαναχωρεῖ,] *L. B.* ὑπαναχωρεῖ.

c Πόντιος δὲ Πιλάτος] Conf. infr. c. 7. §. 5. Josephi testimonium hoc de Pilato, qui XII. Tiberii anno missus sit Judææ Procurator, citat Euseb. H. E. lib. 1. c. 9. p. 27. SPANH.

d Προελθὼν,] *L. B.* προσελθών.

e Τιβεριάδα,] Confer Vitam Josephi §. 9. & infr. c. 7. §. 2. SPANH

f Ἐπικτίσας] Ἐπιτειχίσας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *mœnibus eam firmis fortibusque circumdans.*

g Αὐτὴν τῆς Γαλιλαίας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αὐτὴν abest *Editis.*

h Λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

i Ἐστιν ἐν κώμῃ,] Ἐστι in Cod. *Bodl.*

k Ἀμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ.] *Al.* Ἐμμαοῦς. in nonnullis (ut in *L. B.*) *MSS.* Ἀμμαθοῦς. De *Emmao* videsis *Lud. Capelli* Spicileg. ad *Luc.* c. 24. v. 13.

l Ἦν,] Ita *MSS.* ἦν abest *Editis.*

m Ὑπ' αὐτῷ] Sic *Bodl.* & *Lugd. Bat.* ὑπ' αὐτῷ *Hen.* ὑπ' αὐτοῦ in *Editis Aliisque.*

n Ἐπὶ πολλοῖς] Καὶ πολλοῖς *Bodl.* & *Lugd. Bat.*

o Ἐπιθεὶς,] *L. B.* ἐπιθεὶς.

pugnantem, propterea quod, ad Tiberiadem collocandam, sublata fuerant multa, quæ illic erant sepulchra, cum lex nostra hujusmodi incolas pollutos pronunciet in septem dies.

Phrahates moritur.

4. Sub idem tempus etiam moritur Phrahates Parthorum rex, ex insidiis illi à Phrahatace filio factis, hujusmodi de causa. Phrahates, cum ei filii essent legitimi, ancillam Italici generis, cui nomen Thermusa, quæ, cum aliis muneribus ei à Julio Cæsare missa erat, primum quidem pro concubina habuit; captus vero formæ illius pulchritudine, aliquanto post tempore etiam filio ex ipsa Phrahatace suscepto, eam in matrimonium duxit & honoravit. Illa quidem cum universa quæ diceret regi persuaderet, & modis omnibus ageret ut Parthorum regnum filio adstrueret, nihil se effecturam intellexit, nisi viam aliquam excogitaret ad submovendos legitimos Phrahatis filios. Persuasit igitur marito ut filios legitimos Romam obsides mitteret. Et illi quidem, nam haud facile erat regi Thermusæ voluntati morem non gerere, Romam mittuntur. Phrahataces autem, qui solus ad res administrandas educatus erat *& institutus*, molestum sibi reputabat & longum fore, donec regnum à patre traditum acciperet. quo fit ut insidias patri paravetit, matre eum adjuvante, cum qua rumor erat eum stupri consuetudinem habere. Itaque cum pro utroque in odium venisset, subditis incesti cum matre flagitium nihilo minus parricidio habentibus, priusquam magnis viribus auctus esset facta seditione regno pulsus est, atque ita interiit. Cum autem Parthorum nobilissimi in eo inter se consensissent, sine rege rempublicam administrari non posse, & è *regio* Arsacidarum sanguine esse debere qui regnarent (alios enim imperare haud fas esse, satisque habere contumeliarum quas sæpius & hucusque pertulit regnum, ex nuptiis cum Italica concubina factis liberisque inde ortis) Orodem per legatos acciverunt, ut qui è genere regio, quamvis alias populo invisus culpæque affinis ob immanem ejus crudelitatem, quippe ingenio intractabili & ad iram proclivi. Igitur & hunc quidem, inita conjuratione, interemerunt, ut nonnulli tradunt, inter libationes & epulas, nam moris est omnibus gladios gestare, ut vero plerique dicunt, cum ad venationem eum prolicuissent. Itaque legatione Romam missa, in regem petierunt unum ex obsidibus: mittiturque Vonones, cæteris fratribus prælatus. videbatur enim isti fortunæ sufficere, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, suum & externum. Sed brevi barbarorum animos subiit consilii mutatio, ut qui natura infidi *versatilesque*, præsertim cum factis suis indigna accipiant. dedignabantur enim facere quæ alienum mancipium imperaret, ita vocantes obsidem, & ista appellatione exaggerantes ignominiam. non enim jure belli datum esse qui Parthis imperitaret, sed, quod multo pejus, per pacis contumeliam. Confestim autem mittunt qui Artabanum accirent in Media regnantem, gene-

Thermusa dolo & insidiis Phrahataces regnum occupat.

Phrahataces regno pulsus.

Orodes, evocatus ad regnandum, non multo post occiditur.

Vonones Roma missus ad imperandum.

Qui cum Parthis displiceret, Artabanus accitur.

τρεῖν, διὰ τὸ ἐπὶ μνήμασιν ἃ πολλὰ τῇδε ἦν ἀναιρεθεῖσιν τὴν ἵδρυσιν Τιβεριάδι γενέσθαι, μιαροὺς δὲ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας εἶναι τοὺς οἰκήτορας [p] εἰσαγορεύει ἡμῖν τὸ νόμιμον.

δ'. Τελευτᾷ δὲ καὶ Φραάτης ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ἐπιβουλῆς αὐτῷ γενομένης ὑπὸ [q] Φραατάκου τοῦ υἱοῦ, κατὰ τοιάνδε αἰτίαν. Φραάτης, παίδων αὐτῷ γνησίων γενομένων, Ἰταλικῇ παιδίσκῃ, ὄνομα αὐτῇ [r] Θερμοῦσα, ταύτῃ ὑπὸ [s] Ἰουλίου Καίσαρος μετ' ἄλλων δωρεῶν ἀπεσταλμένῃ, τὸ μὲν πρῶτον παλλακίδι ἐχρῆτο· καταπλαγεὶς δὲ τῷ πολλῷ τῆς εὐμορφίας, προϊόντος χρόνου καὶ παιδὸς αὐτῇ τοῦ Φραατάκου γενομένου, γαμετήν τε τὴν ἄνθρωπον ἀποφαίνεται καὶ [t] τιμίαν. ἡ γε ἐπὶ πᾶσιν οἷς εἴποι πιθανὴ τῷ βασιλεῖ γεγονυῖα, καὶ σπεύδουσα τῷ αὐτῆς παιδὶ γενέσθαι τὴν Πάρθων ἡγεμονίαν, ἑώρα ἄλλως γενησομένην μὴ ἀποσκευῆς αὐτῇ μηχανηθείσης τῶν γνησίων τοῦ Φραάτου παίδων. πείθει οὖν αὐτὸν ἐκπέμπειν εἰς Ῥώμην ἐφ' ὁμηρείᾳ τοὺς γνησίους παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν, οὐ γὰρ ἀντειπεῖν εὔπορον Φραάτῃ τοῖς Θερμούσης ἐπιτάγμασιν, ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐξεπέμποντο. Φραατάκης δὲ μόνος ἐπὶ τοῖς πράγμασι τρεφόμενος, δεινὸν ἡγεῖτο καὶ ἅμα χρόνιον τοῦ πατρὸς διδόντος τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν. ὥστε ἐπεβούλευε τῷ πατρὶ συμπραξάσης τῆς μητρὸς, ᾗ δὴ καὶ [v] συνεῖναι λόγος. καὶ δι' ἀμφότερα μισηθεὶς, [x] οὐδὲν ἧσσον τῆς πατροκτονίας [y] τὸ μῖσος τῆς μητρὸς ἔρωτος τιθεμένων τῶν ὑπηκόων, στάσει προελαθεὶς πρότερον ἢ φῦναι μέγας, ἐξέπεσε τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω θνήσκει. συμφρονήσαντες δὲ οἱ γενναιότατοι Πάρθων, ὡς ἀβασιλεύτοις μὲν ἀμήχανον πολιτεύεσθαι, [z] οἱ δὲ βασιλεύοντες ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, οὐ γὰρ ἑτέροις ἄρχειν νόμιμον, ἀπέχρη δὲ πολλάκις καὶ μέχρι νῦν παρανενομῆσθαι τὴν βασιλείαν ἔκ τε γάμου τῆς Ἰταλικῆς παλλακίδος καὶ γενέσεων, Ὀρώδην ἐκάλουν πρεσβεύοντες, [a] ὃν δή ἂν ἄλλως μὲν ἐπίφθονον παρά τε πλήθει καὶ ὑπαίτιον καθ' ὑπερβολὰς ὠμότητος, πάνυ γὰρ ἦν σκαιὸς καὶ [b] εὐδιάθετος εἰς ὀργὴν, ἕνα δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους [c] Ἀρσακιδῶν. τοῦτον μὲν δὴ συστάντες [d] ἀποκτείνουσιν, ὡς μὲν ἔνιοι φασὶν, ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις, μαχαιροφορεῖν γὰρ ἔθος ἅπασιν, ὡς δὲ ὁ πλείων κατέχει λόγος, εἰς [e] θήραν προαγαγόντες. πρεσβευσάμενοι δὲ εἰς Ῥώμην, ᾐτοῦντο βασιλέα τῶν ὁμηρευόντων· καὶ πέμπεται Βονώνης προκριθεὶς τῶν ἀδελφῶν. ἐδόκει γὰρ χωρεῖν τὴν τύχην, ἣν αὐτῷ δύο μέγισται τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἡγεμονίαι προσέφερον, ἰδία καὶ ἀλλοτρία. ταχεῖα δὲ ἀνατροπὴ τοὺς βαρβάρους ὑπῄει, ἅτε καὶ σφαλεροὺς φύσει ὄντας, πρός τε τὴν [f] ἀναξιοπάθειαν. ἀνδραπόδου γὰρ ἀλλοτρίου πείσεσθαι τὸ προστασσόμενον [g] οὐκ ἠξίουν, τὴν ὁμηρείαν ἀντὶ δουλείας ὀνομάζοντες, καὶ τῆς ἐπικλήσεως τὴν ἀδοξίαν. οὐ γὰρ ἂν πολέμου δικαίῳ δεδόσθαι τὸν βασιλεύοντα Πάρθοις, ἀλλὰ, ὃ τῷ παντὶ χεῖρον, εἰρήνης ὕβρει. παραχρῆμα δὲ ἐκάλουν Ἀρτάβανον Μηδείας βασιλεύοντα, γένος Ἀρσακιδῶν. πείθεται δὲ Ἀρτάβανος καὶ μετὰ στρατιᾶς ἐπι-

p Εἰσαγορεύει] L.B. ἀναγορεύει. Coccejus προαγορεύει vel ἀναγορεύει.

q Φραατάκου] Φραατάκου Vat. & Hen. à pr. m. Φραάτου Bodl. & Epiphan.

r Θερμοῦσα,] Ita ex Epiphanii libris. Θεσμοῦσα in Græcis. HUDS. Excepto tamen L. B. qui cum Epiphanio consentit. HAV.

s Ἰουλίου Καίσαρος] Σεβαστοῦ pro Ἰουλίου reponendum censet Bucherius in Belgio Rom. p. 12.

t Τιμίαν. —— γεγονυῖα,] L. B. τιμίαν ἔχει ε. π. ο. ε. πιθανῇ τ. β. γεγονυῖα

v Συνεῖναι] L. B. συνεῖναι.

x Οὐδὲν ἧσσον] Ita cum Cod. Bodl. ἔρωτος τιθεμένων etiam habet Vat. οὐδὲν ἧσσον ὡς τῆς πατροκτονίας τὸ μῖσος, τῆς μητρὸς ἔρωτα τιθεμένων in Editis.

y Τὸ μῖσος τῆς μητρὸς ἔρωτος] L. B. μῖσος τῆς μητρὸς ἔρωτος. Gen. μῖσος &c.

z Οἱ δὲ βασιλεύοντες] Οἱ δὲ τοῦ βασιλεύοντος Vat. & Hen. In Epiphanii versione, ceperunt inspicere quisnam illis ex genere Arsacidarum foret imperator

a Ὃν δή ἂν ἄλλως] In Hen. ὃν δ' ἂν ἄλλως. (in L. B. εἰ δὲ ἂν ἄλλως.) in Vat. ὃν δ' ἂν ἄλλως. unde rescripsi ὃν δ' ἂν ἄλλως. in Editis ὃν δὲ ἂν ἄλλως, & mox ἐπίφθονος & ὑπαίτιος, pro quibus ἐπίφθονον & ὑπαίτιον substitui è Codd. Bodl. Lugd. Bat. & Hen.

b Εὐδιάθετος] L. B. δυσδιάθετος.

c Ἀρσακιδῶν.] Vocem Ἀρσακιδῶν insertum dedi è Cod. Bodl.

d Ἀποκτείνουσιν,] Ἀποκτείνουσι Hen. & Vat.

e Θήραν προαγαγόντες.] L. B. θύραν (lege θήραν) προαγαγόντες.

f Ἀναξιοπάθειαν.] Ἀξιοπάθειαν Bodl. Aliter legisse videtur Epiphanius, qui vertit, siquidem sunt etiam natura mutabiles, mansuetudinem itaque ejus ceperunt contemnere, indignum putantes ut servo subjicerentur alieno. HUDS. Conf. sup. lib. 13. c. 2. §. 7. SPANH.

g Οὐκ ἠξίουν,] Illud οὐκ, ut sensus constaret, inserui, favente Epiphanio, ut videre est ex ejus versione jam allata. Si quis

ἔπεισεν. ὑπαντιάζει δὲ [h] αὐτὸν Βονώνης. καὶ τὰ μὲν πρῶτα συμφρονήσαντος αὐτῷ τοῦ πλήθους τῶν Πάρθων, παραταξάμενος, [i] ἡττηθεὶς φεύγει πρὸς τὰ ὄρη τῆς Μηδείας Ἀρτάβανος· [k] καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ συναγαγὼν πολλὴν στρατιὰν, συμβάλλει τε Βονώνῃ, καὶ νικᾷ, καὶ Βονώνης εἰς [l] Σελεύκειαν ἀφιππάζεται σὺν [m] ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Ἀρτάβανος δὲ πολὺν τῇ τροπῇ φόνον ἐργασάμενος, ὑπὲρ ἐκπλήξεως τῶν βαρβάρων, πρὸς Κτησιφῶντα μετὰ τοῦ πλήθους ἀναχωρεῖ. κἀκεῖνος μὲν [n] ἐβασίλευεν ἤδη [o] Πάρθοις. Βονώνης δὲ εἰς Ἀρμενίαν διαπίπτει. καὶ καταρχὰς μὲν ἐφίετο τῆς χώρας, καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἐπρεσβεύετο. ὡς δὲ αὐτῷ Τιβέριος μὲν ἀπεῖπε. πρός τε τὴν ἀνανδρίαν καὶ τοῦ Πάρθου τὰς ἀπειλάς· ἀντεπρεσβεύετο γὰρ δὴ πόλεμον [p] ἀνατεινόμενος, μηχανὴ δὲ ἦν [q] ἑτέρα βασιλείας [r] οὐδεμία, καὶ γὰρ οἱ περὶ Νιφάτην δυνατοὶ τῶν Ἀρμενίων Ἀρταβάνῳ προσέθεντο· παραδίδωσιν αὐτὸν Σιλανῷ τῷ τῆς Συρίας στρατηγῷ. κἀκεῖνος μὲν κατὰ αἰδῶ τῆς ἐν Ῥώμῃ κομιδῆς ἐν Συρίᾳ παρεφυλάττετο· τὴν δὲ Ἀρμενίαν Ὀρώδῃ δίδωσιν Ἀρτάβανος, ἑνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων.

ε. Ἐτελεύτησεν δὲ καὶ ὁ τῆς [s] Κομμαγηνῆς [t] βασιλεὺς Ἀντίοχος, [v] διέστηκε δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τοὺς γνωρίμους, καὶ πρεσβεύουσιν ἀφ᾽ ἑκατέρου μέρους, οἱ μὲν δυνατοὶ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας εἰς ἐπαρχίαν ἀξιοῦντες, τὸ πλῆθος δὲ βασιλεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια. καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος Γερμανικὸν πέμπειν διορθωσόμενον τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν, πραγματευομένης [x] αὐτῷ τῆς τύχης εὐκαιρίαν τοῦ θανάτου. καὶ γὰρ γενόμενος [y] κατὰ ἀνατολὴν, καὶ πάντα διορθώσας, ἀνῃρέθη φαρμάκῳ ὑπὸ Πίσωνος, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

re Arsacidem. Illi persuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipso stetissent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capessit: & non multo post magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, cumque superat, ita ut Vonones cum paucis è suis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in fusos fugatosque, quod animis consternati erant barbari, cum copiis suis Ctesiphontem se recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapsus, & statim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos misit: ut vero repulsam passus est à Tiberio, & propter ipsius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos se bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conservandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano se adjunxerunt) semet Silano Syriæ præsidi dedidit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud se in Syria asservabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis suis tradit Artabanus.

Vonones ab Artabano fusus fugatusque.

Silano Syriæ præsidi se tradit.

5. Ea tempestate moritur etiam Antiochus Commagenæ rex: & contentio orta est inter plebejos & nobiles, ita ut utraque pars legationem Romam mitteret; proceribus quidem regnum in provinciæ formam redigi postulantibus, plebe vero patrio more regum imperio subjici. quapropter Germanicus ex Senatusconsulto ad componendum Orientis statum mittitur, fortuna occasionem quærente illius exitio. Nam cum in Oriente esset, & res illic composuisset, Pisonis *ministerio & opera* veneno sublatus est; sicuti alibi memoratum est.

ΚΕΦ. γʹ.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Πόντιον Πιλάτον. περὶ Χριστοῦ. οἷά τε συνέβη Παυλίνῃ καὶ Ἰουδαίοις ἐν Ῥώμῃ.

Πιλάτος δὲ, ὁ τῆς Ἰουδαίας ἡγεμὼν, στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθιδρύσας [a] χειμαδιοῦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ καταλύσει [a] τῶν νομίμων τῶν Ἰουδαϊκῶν, [b] εἰσφέρει [c] προτομὰς Καίσαρος, αἳ [d] ταῖς σημαίαις προσῆσαν, [e] εἰσαγόμενος εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων ποίησιν ἀπαγορεύοντος ἡμῖν τοῦ νόμου. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες τῶν μὴ μετὰ τοιῶνδε κόσμων σημαίαις ἐποιοῦντο εἴσοδον τῇ πόλει. πρῶτος δὲ Πιλάτος, ἀγνοίᾳ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ νύκτωρ γενέσθαι τὴν εἴσοδον, ἱδρύεται τὰς εἰκόνας φέρων [f] εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ δὲ ἐπεὶ ἔγνωσαν κατὰ πλῆθος ἀπῄεσαν εἰς Καισάρειαν, ἱκετείας ποιούμενοι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπὶ μεταθέσει τῶν εἰκόνων. καὶ μὴ συγχω-

CAP. III.

IV.

Judæorum contra Pilatum seditio. de Christo. & quænam acciderunt Paulinæ & Judæis Romæ.

Pilatus autem Judææ prætor, cum exercitum è Samaria eduxisset & Hierosolyma in hyberna transtulisset, ut Judaicas leges aboleret, * Cæsaris effigiem in militaribus signis *depictam* curavit intra urbem inferendam, cum lex imagines facere nos vetet. quam ob causam ejus decessores prætores soliti erant in urbem intrare cum signis quæ hujusmodi carerent ornamentis. sed Pilatus primus, ignorante populo, quippe noctu facto introitu, illatas imagines Hierosolymis statuit. Quam rem ubi populus rescivit, magno agmine Cæsaream profecti sunt, Pilatumque per multos dies orarunt, ut eas imagines aliò transferre vellet. illoque non con-

Pilatus Cæsaris effigiem in urbem infert.

Inde oritur tumultus.

quis malit [illegible], (prout emendat *Cocceius*) per me licet.

h Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῷ.

i Ἡττηθεὶς φεύγει] [illegible] *Vat.* & *Lugd. Bat.* forsan pro [illegible].

k Καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ] *L. B.* μετ᾽ οὐ πολὺ δέ.

l Σελεύκειαν] Seleuciæ nempe ad Tigrim. Polyb. lib. v. p. 399. SPANH.

m Ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν.] [illegible] *Bas.* forsan pro [illegible].

n Ἐβασίλευεν ἤδη] Ita *Hen.* & *Vat.* [illegible] in *aliis*.

o Πάρθοις.] Πάρθων *Bas.*

p Ἀνατεινόμενος,] [illegible], *Hesychius.* SPANH.

q Ἑτέρα] *L. B.* ἑτέρα.

r Οὐδεμία, καὶ] Ita ex MSS. Editi [illegible] &c.

s Κομμαγηνῆς βασιλεὺς Ἀντίοχος] Conf. [illegible] lib. 7. c. 7. §. 21. ubi Gen. Κομμαγηνῆς Ἀντιόχου. unicô μ. SPANH.

t Βασιλεὺς Ἀντίοχος,] Vocem βασιλεὺς reposui è *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam) & *Epiphanio*.

v Διέστηκε δὲ τὸ πλῆθος] [illegible] *Gall. Lugd. Bat.* & *Bas.* [illegible] *Vat.* & *Hen.*

x Αὐτῷ τῆς τύχης] Ita è *MSS.* αὐτοῦ in *Editis*.

y Κατὰ ἀνατολὴν,] [illegible] *Vat.*

z Χειμαδιοῦσαν] [illegible] infr. c. 6. §. 3. SPANH.

* *Cæsaris effigiem*] Vide *Niceph. Callist.* p. 149.

a Τῶν νομίμων] *L. B.* [illegible].

b Εἰσφέρει] [illegible] *Bas. Lugd. Bat.* & *Gall.* forsan pro [illegible]. ipse, sensu ita postulante, mutavi [illegible] *Editorum Aliorumque* in [illegible]. *Lambecius* (in *Commentariorum* l. VIII. p. 19.) [illegible] pro [illegible] reponit, & quæ sequuntur hoc modo distinguit & interpretatur, [illegible] Π. *Ceterum Pilatus, Judææ procurator, exercitum Cæsarea adducens, cumque insidiose studens cum eversione legum Judaicarum Hierosolymis hybernatum immittere; utpote imagines Cæsaris, quæ militaribus signis adjuncta erant, in urbem introducens (cum tamen nostra lege cautum sit, ne hujusmodi faciamus imagines, ideoque omnes qui ante eum fuerunt procuratores cum signis militaribus absque tali imaginum ornatu ingressi fuerunt) primus ille, ignaris omnibus, quia noctu introitus fieret, illatas imagines Hierosolymis statuit.*

c Προτομὰς —— [illegible].] Conf. [illegible] lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Ταῖς σημαίαις] Ita rescripsi cum *Cod. Bas.* τοῖς [illegible] in *Editis Aliisque*.

e Εἰσαγόμενος] *L. B.* εἰσάγων.

f Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.] Ὡς τὰ Ἱεροσόλυμα *Bas.*

ε Ἠξ

concedente, utpote quod ea re Cæſari fieret contumelia, poſtquam illi eum urgere non deſinebant, die ſeptimo, cum milites occulte armaſſet, *ipſe* ſuggeſtum in circo factum conſcendit: quæ res collocatum in inſidiis exercitum tegebat. Cumque Judæi eadem rurſus ab eo flagitarent, ſignum militibus dedit, ut eos circumſiſterent, eiſque præſentem mortem minatus eſt, niſi quieti domum diſcederent. At illi humi procumbere, detectiſque cervicibus dicere, ſe longe mori malle, quam ut auderent quidquam contra legum ſapientiam committere. Atque Pilatus, animorum conſtantiam & firmitatem in legibus conſervandis miratus, imagines è veſtigio Hieroſolymis Cæſaream referri juſſit.

Pilatus imagines Cæſaris ſubmovet.

2. Tentavit etiam *Pilatus* aquam derivare Hieroſolyma, idque ſacrarum pecuniarum impenſis, petito fontis capite ducenteſimo ab urbe ſtadio. Sed Judæis diſplicebat quod circa aquam fecerat: coiveruntque hominum multa millia, qui vociferarentur ut ab inſtituto deſiſteret; nonnullis etiam id quod in turba promiſcua fieri ſolet, convicia & contumelias homini dicentibus. Itaque ille magnum militum numerum habitu Judaïco, qui occultas ſub veſte ſicas ferrent, miſit in locum unde poſſent circundare Judæos; deinde Judæis ut ſe inde reciperent imperavit. Cumque Judæi conviciis eum petere inciperent, ſignum quod convenerat militibus dat: illi vero longe atrocius, quam juſſerat Pilatus, quietos æque ac ſeditioſos caſtigarunt. Iſti autem de pertinacia nihil recedebant: adeo ut, inermibus inclementer acceptis ab armatis eos adorientibus, multi ex illis hoc modo perierint, alii ſaucii diſceſſerint. Atque ita compreſſa eſt *hæc* ſeditio.

Aquam Hieroſolymam inducturus ſeditionem concitat.

Magna Judæorum ſtrages.

3. Eo etiam tempore fuit Jeſus, vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas eſt. Fuit enim * mirabilium operum effector, magiſter hominum qui verum cum voluptate accipiunt: multoſque Judæos, multos item † Gentiles ad ſe ‡ pellexit. Hic erat Chriſtus. quem cum Pilatus, ab honti-

Illuſtre de Jeſu Chriſto teſtimonium.

ῥοιῶντος διὰ τὸ [g] εἰς ὕβριν Καίσαρος φέρειν, ἐπείπερ οὐκ ἐξαναχωροῦσιν λιπαρεῖν, κατὰ ἕκτην ἡμέραν ἐν ὅπλοις ἀφανῶς ἐπικαθίσας τὸ στρατιωτικὸν, αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἧκε· τὸ δὲ ἐν τῷ σταδίῳ κατεσκεύαστο, ὅπερ ἀπέκρυπτε τὴν ἐφεδρεύουσαν στρατιάν. πάλιν δὲ τῶν Ἰουδαίων ἱκετείᾳ χρωμένων, ἀπὸ συνθήματος περιστήσας τοὺς στρατιώτας, ἠπείλει θάνατον ἐπιθήσειν ζημίαν [h] ἐκ τοῦ ὀξέος, εἰ μὴ παυσάμενοι θορυβεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀπίοιεν. οἱ δὲ πρηνεῖς ῥίψαντες ἑαυτοὺς, καὶ [i] γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς, ἡδονῇ [k] δέξασθαι τὸν θάνατον ἔλεγον, ἢ τολμήσειν [l] τὴν σοφίαν παραβήσεσθαι τῶν νόμων. καὶ Πιλάτος, θαυμάσας τὸ [m] ὀχυρὸν αὐτῶν ἐπὶ φυλακῇ τῶν νόμων, παραχρῆμα τὰς εἰκόνας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπανεκόμισεν εἰς Καισάρειαν.

β'. [n] Ὑδάτων δὲ ἐπαγωγὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἔπραξε, δαπάνῃ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἐκλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥεύματος, ὅσον ἀπὸ διακοσίων σταδίων. οἱ δὲ, οὐκ ἠγάπων τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ [o] δρωμένοις, πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων συνελθόντες κατεβόων αὐτοῦ, παύσασθαι τῶν ἐπὶ τοιούτοις προτεθυμημένων· τινὲς δὲ καὶ λοιδορίᾳ χρώμενοι [p] ὕβριζον εἰς τὸν ἄνδρα, οἷα δὴ φιλεῖ πράσσειν ὅμιλος. ὁ δὲ, στολῇ τῇ ἐκείνων πολὺ πλῆθος στρατιωτῶν [q] ἀμπεχόμενον, οἳ ἐφέροντο [r] σκυτάλας ὑπὸ ταῖς στολαῖς, διαπέμψας εἰς ὃ περιέλθοιεν αὐτοὺς, αὐτὸς [s] ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν. τῶν δὲ ὡρμηκότων [t] εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀποδίδωσι τοῖς στρατιώταις ὃ προσυνέκειτο σημεῖον. οἱ δὲ καὶ πολὺ μειζόνως, ἤπερ ἐπέταξε Πιλάτος, ἐχρῶντο πληγαῖς, τούς τε θορυβοῦντας ἐν ἴσῳ καὶ μὴ κολάζοντες. οἱ δὲ [v] εἰσέφερον τὸ μαλακὸν οὐδὲν, ὥστε ἄοπλοι ληφθέντες ὑπ' ἀνδρῶν ἐκ παρασκευῆς ἐπιφερομένων, πολλοὶ μὲν αὐτῶν ταύτῃ καὶ ἀπέθνησκον, οἱ δὲ καὶ τραυματίαι ἀνεχώρησαν. καὶ οὕτω παύεται ἡ στάσις.

γ'. [x] Γίνεται δὲ [y] κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον [z] Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, [a] εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων [b] τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ [c] δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν [d] Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ [e] καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. [f] ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐν-

δείξει

g Εἰς ὕβριν Καίσαρος φέρειν,] Ita *Baſ. Buſb.* & *Hen.* à *ſecunda manu*, quo fere modo τοῦτο πρὸς πολλὴν ἀδοξίαν σοι εἰς apud *Platonem*. διὰ τὸ ὕβριν in *Ed. Gen.* διὰ τὸ μὴ εἰς ὕβριν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Legi poteſt, διὰ τὸ ὕβριν Καίσαρος εἰσφέρειν.

h Ἐκ τοῦ ὀξέος] Conf. ſupr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

i Γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς,] Καὶ γυμνώσαντες τὰς σφαγὰς *Buſb.*

k Δέξασθαι τὸν θάνατον ἔλεγον,] Ita *MSS.* δέξεσθαι in *Editis.*

l Τὴν σοφίαν παραβήσεσθαι τῶν νόμων.] Inde σοφισταὶ dicti, ipſi νομοδιδάσκαλοι qui aquilam detraxere templo. Ita mox cap. 5. σοφίας νόμων REL.

m Ὀχυρόν] *L. B.* ἰσχυρόν.

n Ὑδάτων —— χρημάτων,] Aquæductus Hieroſolymis è ſacra pecunia κορβανᾶς dicti *alias*. lib. 2. c. 9. §. 4. καλεῖται δὲ κορβωνᾶς &c. SPANH.

o Δρωμένοις,] Χρωμένοις in aliquot *MSS.*

p Ὕβριζον εἰς τὸν ἄνδρα,] Ὑβρίζειν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

q Ἀμπεχόμενον,] *Gen.* ἀμπεχόμενοι. Ἀμπεχόμενοι *Buſb.*

r Σκυτάλας] Vert. *Sicas*, ſed *fuſtes* vel *clavas* potius ſignificat vox Græca. IBBETSON.

s Ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν.] Ἐκέλευεν *Buſb.*

t Εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀποδίδωσι] Apud. Euſeb. H. Eccl. lib. 1. c. XI. p. 30. SPANH.

v Εἰσέφερον] *L. B.* εἰσεφέροντο.

x Γίνεται —— Ἰησοῦς,] Γίνεται δὴ *Buſb.* & *MS. Iſidori Peluſiota Cæſareus*, quod probat *Lambecius*, ita ut verborum ſenſus ſit, *Fuit porro circa hoc tempus* &c. Sic enim teſtimonium hoc de Chriſto cum præcedente narratione optime ac convenientiſſime connectitur. Tolerari tamen hic poteſt etiam particula δὲ quia & hæc uſurpatur pro δή. HUDS. Nonnemo hoc teſtimonium de Chriſto ex variante ſcriptura, quæ in Euſebio, Cedreno, Euthymio Zigabeno, Iſidoro & Suida eſt, ita dedit, ut ab hac vulgata recederet quam maxime Γίνεται δὲ (κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν) Ἰησοῦς (τις) σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν (ἐχρῆν.) ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς διδάσκαλος τῶν τ' ἀληθῆ [σεβομένων] καὶ πολλοὺς μὲν (τῶν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγένετο) ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν καὶ (αὐτὸν) ἐνδείξει τῶν [παρ' ἡμῖν ἀρχόντων] καθελόντος σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου. Οὐκ (ἐξεπαύσαντο οἱ τὸ) πρῶτον (αὐτὸν) ἠγαπηκότες τὰ αὐτὰ καταλιπεῖν, ὤφθη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν, πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα (μαρτυρούντων περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ) εἰρηκότων, (εἰς ἔτι νῦν) τῶν Χριστιανῶν οὐκ (ἀπολείπεται) τὸ φῦλον. In lib. 11. de bell. c. 9. §. 1. idem hoc teſtimonium de Chriſto legitur in codice Petavii ſed auctum pia fraude. vide quæ infra notamus. REL. Eadem *Ruſinus* Interpres c. 1x. SPANH. Brevitatis gratia hic nihil dicimus, Diſſertatiunculam de fide Ioſephici hujus teſtimonii ſubjecturi ad finem Tomi 11. HAV.

y Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον] *Alii* κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, & κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον.

z Ἰησοῦς,] Ἰησοῦς τις *Euſebio* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. XI. HUDS. At Moſen ipſum ſæpe ἄνδρα nuncupat. An Chriſtum Moſi ipſi prætulit? Sunt ab aliena manu. REL.

a Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Verba illa, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, agnoſcunt noſtri *Codd.* omnes, tam *Latini* quam *Græci*. Itaque *Voſſius* in *Chronol. S.* c. 17. (quod in uno eius *exemplari Latino* deſideretur) ſine ratione ſuſpicatur ab aliena manu acceſſiſſe.

* *Mirabilium operum effector*,] Eſt qui vertit *incredibilium*. Sed (ut notavit *Lambecius*) differentiam eſſe inter παράδοξον & ἄπιστον liquet ex *Iſocrate* ad *Nicoclem*, ἐν οἷς οὔτε παράδοξον, οὔτε ἄπιστον &c.

b Τῶν ἡδονῇ] Ita in *pleriſque libris*, & ſic loqui amat *Joſephus*, ut paulo ſupra, & alibi. τῶν σὺν ἡδονῇ *Buſb.* & *Euſeb.* in H. E. τῶν ἐν ἡδονῇ *Cedren.* omittuntur ab *Euſeb.* in *Dem. Evangel.* HUDS. Inde *Zonaras* p. 267. τῶν οὐχ ἑκών. In MSS. Reg. Gall. apud Huetium Dem. Ev. p. 33. σὺν ἡδονῇ *Euſeb.* SPANH.

c Δεχομένων·] Σεβομένων *Euſeb.* in *D. E.*

d Ἰουδαίους,] Τῶν Ἰουδαίων in *Euſeb. H. E. Niceph.* & *Suid.* probante *Iſ. Voſſio.* τοῦ Ἰουδαϊκοῦ *Euſeb.* in *D. E.*

† *Gentiles ad ſe pellexit*] Omnes *Ethnicos*, qui in Deum verum non credebant, cujuſcunque fuerint gentis, Judæi Ἕλληνας ſive Ἑλληνικοὺς vocabant.

e Καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ] Ita *Buſb. Lugd. Bat. Hen. Vat. Iſidor. Suid.* & *Zonar.* καὶ Ἑλληνικοῦ *Baſ.* & *Euſeb.* in *D. E.* καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλλ. *Euſeb.* in *H. E.* καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ *Niceph.* quod cæteris præfert *Iſ. Voſſius.* πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἐγένετο Χριστὸς *Niceph.* HUDS. Καὶ Ἑλληνικοὺς *Gen.* καὶ τῶν Ἑλληνικοῦ ibid. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ· *Euſeb.* SPANH.

‡ *Pellexit. Hic erat Chriſtus.*] Sibi adjunxit *Epiphan.* HUDS. Et melius quidem vertit ita *Epiph.* IBBETS.

f Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν.] Sc. ὁ λεγόμενος Χριστός. Sic enim *Pilatus* dixit, τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν. *Hieronymus* vertit, *& credebatur eſſe Chriſtus*, unde, καὶ ἐπιστεύετο εἶναι Χριστὸς

τὸς

ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ [g] ἐπαύσαντο [h] οἵ γε πρῶτον [i] αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην [k] ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν [l] ταῦτά τε καὶ ἄλλα [m] μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ [n] εἰρηκότων. [o] εἰς ἔτι νῦν τῶν Χριστιανῶν [p] ἀπὸ τοῦδε [q] ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

num nostrorum primis delatum, crucis supplicio addixisset, eum tamen amare non desierunt, qui primum amaverant. Apparuit enim eis tertio die redivivus, divinis vatibus & hæc & mille alia de eo miranda effatis. atque ab eo denominata Christianorum natio durat usque ad hunc diem.

δ΄. Καὶ ὑπὸ [r] τοὺς αὐτοὺς χρόνους, [s] ἕτερόν τι δεινὸν ἐθορύβει τοὺς Ἰουδαίους, καὶ περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἴσιδος τὸ ἐν Ῥώμῃ πράξεις αἰσχυνῶν οὐκ ἀπηλλαγμέναι συντυγχάνουσι. καὶ πρότερον τοῦ τῶν Ἰσιακῶν τολμήματος μνήμην ποιησάμενος, [t] οὕτω μεταβιβῶ τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις γεγονότα. [v] Παυλῖνα ἦν τῶν ἐπὶ Ῥώμης προγόνων τε ἀξιώματι [x] τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμου ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι, δύναμίς τε αὐτῇ χρημάτων ἦν, καὶ γεγονυῖα [y] τὴν ὄψιν εὐπρεπής, [z] καὶ τῆς ὥρας ἐν ᾗ μάλιστα ἀγάλλονται αἱ γυναῖκες, εἰς τὸ σωφρονεῖν ἀνέκειτο ἡ ἐπιτήδευσις τοῦ βίου. ἐγεγάμητο δὲ Σατουρνίνῳ, [zz] τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισχομένῳ τῶν περὶ αὐτὴν ἀξιολόγων. ταύτης ἐρᾷ Δέκιος Μοῦνδος, τῶν τότε ἱππέων ἐν ἀξιώματι μεγάλῳ. [a] καὶ μείζονος γὰρ οὔσης ἢ ὥστε ἁλῶναι δώροις, διὰ τὸ [b] καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος [c] περιιδεῖν, ἐξήπτο μᾶλλον, ὥστε καὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν [d] Ἀττικῶν αὐτῇ δώσειν ὑπισχνεῖτο εὐνῆς μιᾶς. καὶ μηδὲ ὣς ἐπικλωμένης, οὐ φέρων τὴν ἀτυχίαν τοῦ ἔρωτος, ἐνδείᾳ σιτίων θάνατον ἐπιτιμᾶν αὐτῷ καλῶς ἔχειν [e] ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ κακοῦ τοῦ κατειληφότος. καὶ ὁ μὲν ἐπεψήφιζέ τε [f] τοιαύτῃ τελευτῇ, καὶ πράσσειν οὐκ [g] ἀπηλλάσσετο. ἦν δὲ Ἴδη πατρῷος ἀπελευθέρα τῷ Μούνδῳ, παντοίων ἴδρις κακῶν. [h] ἢ δεινῶς φέρουσα τοῦ νεανίσκου [i] τῷ ψηφίσματι τοῦ θανεῖν, οὐ γὰρ ἀφανὴς ἦν ἀπολλύμενος, ἀνεγείρει τε αὐτὸν ἀφικομένη διὰ λόγου, πιθανή τε ἦν ἐλπίδων τινῶν [k] ὑποσχέσει ὡς διαπραχθησομένων ὁμιλιῶν πρὸς τὴν [l] Παυλῖναν αὐτῷ. καὶ δεχομένου τὴν ἱκετείαν ἡδονῇ, πέντε μυριάδων δεήσειν αὐτῇ [m] μόνον ἔλεγε, [n] ἐπὶ ἁλώσει τῆς γυναικός. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τούτοις ἀναγείρασα τὸν νεανίσκον, καὶ τὸ αἰτηθὲν λαβοῦσα ἀργύριον, οὐ τὰς αὐτὰς ὁδοὺς ἐστέλλετο τοῖς προδεδαπανημένοις, ὁρῶσα τῆς γυναικὸς τὸ

4. Circa eadem tempora etiam mali quiddam aliud Judæos perturbavit, Romæque accidit ut in fano Isidis res agerentur, *summa* cum turpitudine conjuncta. Primum igitur facinus in Isiacis commissum memorabo, ac tum demum orationem convertam ad ea persequenda quæ apud Judæos evenerunt. Erat Romæ Paulina & natalium dignitate illustris, & ob studium quod ipsa virtutis decori impenderat magni nominis, porroque divitiis affluens, & forma egregia, ea etiam ætate qua maxime lætitia gestiunt mulieres, ac præter cætera vita ad pudicitiam composita. Nupta autem erat Saturnino, viro cum ipsa in omnibus quibus eminebat conferendo. Hujus amore correptus est Decius Mundus, vir magnæ inter equites *Romanos* dignitatis: qui, cum eam comperisset frustra muneribus solicitari, ut quæ ingentia ab eo missa rejecerat, tanto magis amore accendebatur; ita ut ei pro uno concubitu ducenta drachmarum Atticarum millia polliceretur. At cum *ea* nec hisce animo flecti potuerit, illi, se amore destitui graviter ferenti, optimum visum est, inedia mortem sibi consciscere propter malum quod ei ex Paulina acciderat. Atque ita quidem ille vitam finire decreverat, nec ei mora quin id continuo faceret. Fuit autem Mundo paterna liberta, Ide nomine, omnium malarum artium perita: quæ, cum ei valde displiceret ut juvenis in obstinato moriendi proposito persisteret, nam palam erat ipsum se perditum ire, ad eum veniebat verbisque afflictum excitabat, fidem ei faciens spem ingerendo fore ut Paulinæ complexibus potiretur. Illoque precibus libenter auscultante, subjiciebat, sibi tantum opus esse quinquaginta drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Et illa quidem, cum istis juvenis animum erexisset, quantumque pe-

Sacra Isidis fœdantur.

Paulina Romana fraude sacerdotis Isidis à Mundo stupratur.

Ide patris Mundi liberta.

ἐπὶ à *Josephi* manu fuisse existimat. *Voss.* HUDS. Videtur esse glossema. In Veteri interprete etiam deest. REL.

g Ἐπαύσαντο] Ἐξεπαύσαντο *Euseb.* in *H. E.* quem sequitur *Voss.*

h Οἵγε πρῶτον αὐτὸν] Οἱ τὸ πρῶτον *Bosb.* & *Suid.* probante *Vossio* HUDS. Οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπ. *Euseb.* οἱ τὸ MS. R. SPANH.

i Αὐτὸν] Ita lego cum *Cod. Bosb.* & *Euseb.* in *H. E.* & in *D. E.* assentiente *Vossio.* cæteris deest αὐτὸν.

k Ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν,] Vox ἔχων abest *Eusebio* in *D. E.*

l Ταῦτά τε καὶ] Ita *Bosb. Isidor. Euseb.* in *H. E.* & *D. E.* ταῦτα καὶ ἄλλα &c. in *Editis Josephi Aliisque.* ταῦτα καὶ ἄλλα μυριοστὰ περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ εἰρηκότων *Cedren.* HUDS. Ταῦτά τε MSS. & *Euseb.* SPANH.

m Μυρία θαυμάσια] Vocem μυρία omittendum cum nonnullis censet *Vossius.* qui mox etiam cum illis mutato ordine legit περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων.

n Εἰρηκότων.] Προειρηκότων solus *Hen.* HUDS. Uti videlicet Christiani credebant: nam Judæus ex sua sententia id scribere nequit. Sed omne hoc de Christo testimonium merito suspectum est corruptelæ, & a Christianis interpolatum: uti & idem in quibusdam (vide infra) MSS tis librorum de bello invenitur, adhuc magis interpolatum. Nam plane nullam fecisse Josephum mentionem Jesu non putem, quum Jacobi fratris Jesu & Johannis Baptistæ cum honore meminerit. REL.

o Εἰς ἔτι νῦν] Ita *Bosb. Euseb.* in *H. E. Niceph.* & *Zonar.* εἰς ἔτι τε νῦν in *Editis Josephi Aliisque.* ὅθεν εἰς ἔτι νῦν *Euseb.* in *D. E.* HUDS. Εἰσέτι τε MSS. & εἰσέτι νῦν γε *Eus.* SPANH.

p Ἀπὸ τοῦδε] Ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον *Euseb.* in *D. E.* cæteris omissis. Verum plura verba in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & in hodiernum Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseverat & genus.*

q Ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.] Ita *Hen.* & *Vat.* ὀνομασμένον *Aliis.*

r Τοὺς αὐτοὺς χρόνους,] Τοὺς δὲ αὐτοὺς *Bosb.*

s Ἕτερόν —— Ἰουδαίους,] Id respicit ad seditionem ortam, quum Pilatus signa Cæsaris inferret Hierosolymis: nec cohæret cum historia de Christo, uti nunc legitur. Et an dixisset de Christo, quem ita laudat, ἕτερόν τι, REL. Ita MSS. *Editi* ἕτερόν τι.

t Οὕτω μεταβιβῶ] Οὕτως μεταγάγω τὸν λ. *Bosb.* οὕτως μεταβιβάσομαι τὸν λ. *Gall. Lugd. Bat.* οὕτω μεταβιβάσω τ. λ.

v Παυλῖνα ἦν] Παυλῖνα τις legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Eadem hinc *Zonaras* p. 168, 169. SPANH.

x Τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι] Τὸ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμου ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι. δύναμίς τε in *Editis Aliisque.* τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα· δύναμίς τε *Bosb.* unde, quam minimum à vestigiis vulgatæ lectionis recedendo, rescripsi, καὶ τῷ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμου ἀρετῆς &c. in *Epiphanii* versione, *majorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua.*

y Τὴν ὄψιν εὐπρεπής] Τῇ ὄψει *Bosb.* & *Gall.*

z Καὶ τῆς ὥρας] Καὶ τῆς ἡλικίας *Zonar.*

zz Τῷ εἰς τὰ πάντα] Ita cum *Cod. Gall.* nec aliter *Bosb.* nisi quod τῷ non agnoscat. τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισχομένων τῷ π. in *Editis Aliisque.*

a Καὶ μείζονος γὰρ οὔσης] Καὶ μείζων γὰρ οὖσα ἁλῶναι δώροις *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μείζων γὰρ ἦν ἢ ὥστε ἁλ. in *Editis Aliisque.* καὶ μείζονος οὔσης ἁλῶναι, *Bosb.* omnibus perpensis rescripsi, καὶ μείζονος γὰρ οὔσης ἢ ὥστε ἁλ.

b Καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος] Καὶ ἐκπεμφθέντων *Bosb.*

c Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν *Bosb.*

d Ἀττικῶν αὐτῇ δώσειν] Ἀττικῶν pro αὐτῇ δώσειν habet *Bosb.* Vocem Ἀττικῶν etiam agnoscit *Zonar.* atque *Epiphanius* vertit, *ut etiam viginti myriadas drachmarum Atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset.* quibus factum est ut non dubitarim Ἀττικῶν in textum recipere.

e Ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ] Ἐνόμισεν *Bosb.* & *Vat.*

f Τοιαύτῃ τελευτῇ,] Ita rescripsi pro τοιαύτῃ τελευτῇ. Si quis malit τοιαύτῃ τελ., non repugnabo.

g Ἀπηλλάσσετο.] Ἀπηλλάσσετο in libris omnibus.

h Ἢ δεινῶς φέρουσα τοῦ νεανίσκου] Αὕτη *Bosb.*

i Τὸ ψήφισμα τοῦ θανεῖν] Ita in *Editis.* τῷ ψηφίσματι in plerisque *MSS.*

k Ὑποσχέσει ὡς διαπραχθησομένων] Ὑποσχέσεσιν *Bosb.*

l Παυλῖναν αὐτῷ] *Al.* Παυλίνην.

m Μόνον ἔλεγεν,] Μόνον *Bosb. Hen.* & *Vat.*

n Ἐπὶ ἁλώσει τῆς γυναικός.] Ἐπὶ δέ τῇ *Bosb.*

 o Te-

petierat pecuniæ accepisset, alia ipsam aggreditur via, quam ii quorum opera usus fuerat & ministerio, quod mulierem videret majorem quam ut pecunia caperetur. Gnara enim eam vehementer addictam esse Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conventis aliquot ex ejus sacerdotibus, verbisque ultro citroque habitis, ubi fidem quam maxime solennem acceperat, &, quod efficacissimum, pecuniam ostentaverat, in præsens viginti quinque millia, & altera totidem re perfecta, indicat eis amorem juvenis, rogans modis omnibus adniterentur ut ei mulieris copiam facerent. Illi autem, auri vi magna inducti, id facturos recipiunt. & illorum natu maximus propere se ad Paulinam contulit, atque intromissus petiit ut remotis arbitris cum ea colloqueretur. quo concesso, venire se ajebat missum ab Anubide, Deo quippe illius amore capto, jubenteque ut ad se veniret. Illi verba ista grata erant & optata, seque apud familiares suas jactabat ob honorem quo eam dignabatur Anubis: marito quoque indicat, condicta sibi cœnam & cubile Anubidis. Ille vero concessit, ut qui probe norat pudicitiam uxoris. Itaque it *mulier* in fanum, & cum cœnavisset, quo tempore somni hora erat, clausis janius à sacerdote, intus in Sacrario etiam ablatæ erant lucernæ, nec Mundus, nam illic antea abditus fuerat, ab ejus consortio aberravit, totamque noctem illi obsequuta est, Deum esse rata. Cumque ille abiisset, priusquam moverentur sacerdotes qui insidias nesciebant, Paulina mane cum venisset ad virum, apparitionem Anubidis ei narrat, & propterea etiam apud familiares verbis *quam amplissimis* sese extollit. Illi vero partim fidem negabant, rei naturam spectantes, partim mirabantur, ut qui non potuerint, id quod æquum, fide indigna judicare, quando ad ejus pudicitiam & nobilitatem respiciebant. Tertia autem die post facinus patratum Mundus, ipsi obviam factus, "Paulina, inquit, equidem mihi & ducenta millia servasti, quæ potuisti facultatibus tuis adjicere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti. nihil vero mea refert, quod Mundum verborum contumeliis onerasti; sed *magnæ* mihi res ipsa voluptati fuit sub Anubidis nomine latitanti." Et is quidem ista loquutus discessit: illa vero, ut quæ tum primum aliquid de flagitio rescivit, & vestem sibi lacerat, & marito *protinus* indicat omnem insidiarum turpitudinem, eumque obsecrabat, ut ipsam vindicatum ire non negligeret. Is autem totum negotium imperatori aperit. Atque Tiberius, cum rem omnem, quæstione de sacerdotibus habita, probe intellexisset, & illos cruci suffixit, & Iden exitii illorum causam, utpote quæ omnia machinata est in mulieris injuriam: insuper & templum evertit, & Isidis simulachrum in Tiberim fluvium demergi jussit. Mundum autem exsilio multavit, causam satis idoneam ratus

Anubis Deus.

Tiberius Isidis sacerdotes & Iden in crucem agit, Isidis templum evertit, & Mundum in exsilium ablegat.

μηδαμῶς χρημάτων ἁλισκόμενον. εἰδυῖα δ' αὐτὴν θεραπείᾳ τῆς Ἴσιδος σφόδρα ὑπηγμένην, [o] τεχνᾶταί τι τοιόνδε. τῶν ἱερέων τισὶν ἀφικομένη [p] διὰ λόγων ἐπὶ πίστεσι μεγάλαις, τὸ δὲ μέγιστον δόσει χρημάτων, τὸ μὲν παρὸν μυριάδων δυοῖν καὶ [q] ἡμισείας, λαβόντος δ' ἔκβασιν τοῦ πράγματος ἑτέρου τοσῷδε, διασαφεῖ τοῦ νεανίσκου τὸν ἔρωτα αὐτοῖς, κελεύουσα παντοίως [r] ἐπὶ τῷ ληψομένῳ τὴν ἄνθρωπον σπουδάσαι. οἱ δ' ἐπὶ [s] πληγῇ τοῦ χρυσίου [t] παραχθέντες ὑπισχνοῦντο. καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατος ὡς τὴν Παυλῖναν ὠσάμενος, γενομένων εἰσόδων, [v] κατὰ μόνας τε διὰ λόγων ἐλθεῖν ἠξίου. καὶ [x] συγχωρηθὲν, [y] πεμπτὸς ἔλεγεν ἥκειν ὑπὸ τοῦ Ἀνούβιδος, ἔρωτι αὐτῆς ἡσσημένου τοῦ Θεοῦ, κελεύοντός τε ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν. τῇ δὲ [z] εὐκτὸς ὁ λόγος ἦν, καὶ ταῖς τε φίλαις ἐνεκαλλωπίζετο τῇ ἐπὶ [a] τοιούτοις ἀξιώσει τοῦ Ἀνούβιδος, καὶ φράζει πρὸς τὸν ἄνδρα, δεῖπνόν τε αὐτῇ καὶ εὐνὴν τοῦ Ἀνούβιδος εἰσηγγέλθαι. συνεχώρει δ' ἐκεῖνος, τὴν σωφροσύνην τῆς γυναικὸς ἐξεπιστάμενος. χωρεῖ οὖν εἰς τὸ τέμενος, καὶ δειπνήσασα, [b] ὡς ὕπνου καιρὸς ἦν, κλεισθεισῶν τῶν θυρῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἔνδον ἐν τῷ ναῷ καὶ τὰ λύχνα ἐκποδὼν ἦν, καὶ ὁ Μοῦνδος, προεκέκρυπτο γὰρ τῇδε, οὐχ ἡμάρτανεν ὁμιλιῶν τῶν πρὸς αὐτήν· παννυχίον τε αὐτῷ [c] διηκονήσατο, ὑπειληφυῖα Θεὸν εἶναι. καὶ ἀπελθόντος πρότερον ἢ [d] κίνησιν ἄρξασθαι τῶν ἱερέων, οἳ τὴν ἐπιβουλὴν οὐκ ᾔδεσαν, [e] ἡ Παυλῖνα, πρωῒ ὡς τὸν ἄνδρα ἐλθοῦσα, τὴν ἐπιφάνειαν ἐκδιηγεῖται τοῦ Ἀνούβιδος, καὶ πρὸς ταῖς φίλαις [f] ἐνελαμπρύνετο λόγοις τοῖς ἐπ' αὐτῷ. οἱ δὲ, τὰ μὲν ἠπίστουν εἰς τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὁρῶντες· τὰ δ' ἐν θαύματι καθίσταντο, οὐκ ἔχοντες ὡς χρὴ ἄπιστα αὐτὰ κρίνειν, ὁπότε [g] εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ ἀξίωμα ἀπίδοιεν αὐτῆς. τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν πρᾶξιν ὑπαντιάσας αὐτὴν ὁ Μοῦνδος, "Παυλῖνα, φησὶν, ἀλλά μοι καὶ εἴκοσι μυριάδας "διεσώσω, δυναμένη οἴκῳ προσθέσθαι τῷ [h] ἑαυτῆς, [i] διακονεῖσθαί τε ἐφ' οἷς [k] προσεκαλούμην οὐκ ἐνέλιπες. ἃ "μέντοι εἰς Μοῦνδον [l] ὑβρίζειν [m] διεχρῶ, μηδέν μοι μελῆσαν τῶν "ὀνομάτων, ἀλλὰ τῆς ἐκ τοῦ πράγματος ἡδονῆς, Ἀνούβιον "ὄνομα ἐθέμην ἐμαυτῷ." καὶ ὁ μὲν ἀπῄει ταῦτα εἰπών· ἡ δὲ εἰς ἔννοιαν τότε πρῶτον ἐλθοῦσα τοῦ τολμήματος, περιρρήγνυταί τε τὴν στολὴν, καὶ τἀνδρὶ δηλώσασα τοῦ παντὸς ἐπιβουλεύματος τὸ μέγεθος, ἐδεῖτο μὴ περιοφθῆναι βοηθείας τυγχάνειν. ὁ δὲ τῷ αὐτοκράτορι ἐπεσήμηνε τὴν πρᾶξιν. καὶ ὁ Τιβέριος, μαθήσεως ἀκριβοῦς αὐτῷ γενομένης ἐξετάσει τῶν ἱερέων, ἐκείνους τε ἀνεσταύρωσε, καὶ τὴν Ἴδην ὀλέθρου γενομένην αἰτίαν, καὶ τὰ πάντα ἐφ' ὕβρει συνθεῖσαν τῆς γυναικός· τόν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἴσιδος εἰς τὸν [n] Θύβριν ποταμὸν ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν. [o] Μοῦνδον δὲ φυγῆς ἐτίμησεν, [p] κώλυμα τοῦ μὴ μειζόνως κολάζειν, τὸ μετ' ἔρωτος αὐ-

o Τεχνᾶταί τι τοιόνδε.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *tale aliquid machinatur*. τεχνᾶταί τοιόνδε in *cæteris*.

p Διὰ λόγων] Διαλεχθεῖσα *Busb.*

q Ἡμισείας,] Ἡμισείας *Busb.* (ἡμίσεις *L. B.*) unde pro ἥμισυ Editorum reposui ἡμισείας.

r Ἐπὶ τῷ ληψομένῳ] Ἐπιλήψεσθαι τῆς ἀνθρώπου ar. *Busb.*

s Πληγῇ τοῦ χρυσίου] Ita cum *Cod. Busb.* πλαγῇ in *cæteris*.

t Παραχθέντες ὑπισχνοῦντο.] Θελχθέντες *Zonar.*

v Κατὰ μόνας] Καταμόνας infr. c. 10. §. 5. & §. 6. SPANH.

x Συγχωρηθὲν,] Συγχωρηθείσης *Busb.*

y Πεμπτὸς] Conf. supr. c. 3. §. 2. SPANH.

z Εὐκτὸς] *L. B.* in *Marg.* [illegible]

a Τοιούτοις ἀξιώσει] Τοιαύταις *Busb.*

b Ὡς ὕπνου καιρὸς ἦν,] Sic in N. T. clausis foribus ὕπνου καιρὸς ἦν. REL.

c Διηκονήσατο,] Mox hac ead. §. διακονεῖσθαι eadem de re. SPANH.

d Κίνησιν ἄρξασθαι τῶν ἱερέων,] Κινεῖσθαι *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Immo vero (inquit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. IV. p. 196.) surrexisse jam oportuerat, ut aperirent ei discessuro fores. Adeo ut, cum moris illis fuerit summo mane Deam salutare, quas *salutationes* etiam *excitationes* appellabant, (ut constat ex *Arnobio*, l. VII.) non dubitem quin hanc *excitationem* appellet *Josephus* κίνησιν, & locus hoc modo reddendus sit, *cumque ille abiisset, antequam sacerdotes doli conscii excitationem canere cœpissent*. Verum ipse simplici verborum sensu retento, malui cum V. Cl. *J. Clerico* (in *Hesiodum*, p. 136.) voculam οὐκ ante ᾔδεσαν inserere.

e Ἡ Παυλῖνα,] Ita *Busb.* Παυλῖνα πρωῒ ὡς τὸν in *Editis Aliisque*.

f Ἐνελαμπρύνετο λόγοις] Ἀνελαμβάνετο *Hen.* & *Vat.*

g Εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ] Illud εἰς supplevi è *Cod. Busb.*

h Ἑαυτῆς,] Σαυτῆς *Busb.* nolui tamen in textum reponere, quod *Budæus* exempla quamplurima afferat ἑαυτοῦ positi pro σαυτοῦ.

i Διακονεῖσθαι] Conf. mox supr. SPANH.

k Προσεκαλούμην οὐκ ἐνέλιπες.] Προσεκαλούμην *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Ὑβρίζειν] *L. B.* ὑβρίζειν ἐνεχρῶ.

m Διεχρῶ] Conf. supr. lib. 17. c. 4. §. 2. ἦν αὐτοῖς ἐχρῶ. SPANH.

n Θύβριν ποταμὸν] *Al.* (ut & *L. B.*) Θύμβριν.

o Μοῦνδον δὲ] Μοῦνδος *Busb.*

p Κώλυμα] Κώλυμα τοῦ μειζόνως κολάσαι *Busb.*

q Περ-

αὐτοὶ ἡμαρτήκεσαν τὰ ἡμαρτημένα, ἡγησάμενος. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἴσιδος τοῖς ἱερεῦσιν ὑβρισμένα, τοιαῦτα ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἰουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συντυχόντων, ὥς μοι καὶ [q] προσαπήγγειλεν ὁ λόγος.

έ. Ἦν ἀνὴρ Ἰουδαῖος, φυγὰς μὲν τῆς αὐτοῦ, κατηγορίᾳ τε παραβάσεως [r] νόμων τινῶν καὶ δέει τιμωρίας τῆς ἐπ' αὐτοῖς, πονηρὸς δὲ εἰς τὰ πάντα. [s] καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος, προσεποιεῖτο μὲν ἐξηγεῖσθαι σοφίαν νόμων τῶν Μωϋσέως, προσποιησάμενός τε τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰ πάντα [t] ὁμοιοτρόπους, τούτοις ἐπιφοιτήσασαν [v] Φουλβίαν, τῶν ἐν ἀξιώματι γυναικῶν καὶ νομίμοις προσεληλυθυῖαν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς, πείθουσι πορφύραν [x] καὶ χρυσὸν εἰς τὸ [y] ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερὸν διαπέμψασθαι. [z] καὶ λαβόντες, ἐπὶ [a] χρείας τοῖς οἰκείοις ἀναλώμασιν αὐτὰ ποιοῦνται, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον ἡ αἴτησις ἐπράσσετο. καὶ ὁ Τιβέριος, ἀποσημαίνει γὰρ πρὸς αὐτὸν φίλος ὢν Σατουρνῖνος τῆς Φουλβίας ἀνὴρ [b] ἐπισκήψει τῆς γυναικὸς, [c] κελεύει πᾶν τὸ Ἰουδαϊκὸν τῆς Ῥώμης [d] ἀπελαθῆναι. οἱ δὲ ὕπατοι, τετρακισχιλίους [e] ἀνθρώπους ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν εἰς Σαρδὼ τὴν νῆσον· πλείστους δὲ ἐκόλασαν [f] μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι, διὰ φυλακὴν τῶν πατρίων νόμων. καὶ [g] οἱ μὲν, διὰ κακίαν τεσσάρων ἀνδρῶν, ἠλαύνοντο τῆς πόλεως.

cur majori pœna non afficeretur, quod amoris vehementia deliquisset. Et ista quidem sunt, quibus templum Isidis dehonestarunt sacerdotes. Nunc autem ad ea narranda revertor, quæ per id tempus Judæis Romæ degentibus contigerunt: id quod jam ante facturum recepi.

5. Erat vir genere Judæus, patria quidem sua profugus, ut qui accusaretur quod contra leges fecerat & pœnam *ob maleficia* metueret, in omnibus vero nequam & improbus. Is tum Romæ degens, se quidem legis Mosaïcæ interpretem profitebatur, & tribus aliis per omnia sui similibus in societatem ascitis, Fulviæ, feminæ nobili, quæ, legem Mosaicam amplexa, sese illis in disciplinam tradiderat, persuadent ut purpuram & aurum in templum Hierosolymitanum mitteret: qui cum ea accepissent, in proprios usus verterunt & profuderunt; quem in finem ea etiam ab initio postulaverant. Quo fit ut Tiberius, ei quippe rem indicaverat quo amico utebatur Saturninus Fulviæ maritus ex uxoris instigatione, juberet cunctos Judæos Roma pelli. Ex quibus consules delectu habito quatuor millia militum in Sardiniam insulam miserunt: plurimos etiam, qui ut servarent patria instituta militiam detrectarunt, pœnis affecerunt. Atque ita, propter quatuor hominum nequitiam, Judæi ejecti sunt è civitate.

V. Judæi urbe Roma pulsi ob Fulviam pecunia emunctam.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ἐθορύβουν οἱ Σαμαρεῖς, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπώλεσε Πιλάτος. ὡς κατηγορεῖται ὁ Πιλάτος, οἷά τε Οὐιτελλίῳ πεπραγμένα περὶ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ Παρθυαίοις.

Οὐκ ἀπήλλακτο δὲ θορύβου καὶ τὸ Σαμαρέων ἔθνος. συστρέφει γὰρ αὐτοὺς ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ τὸ ψεῦδος [h] τιθέμενος, [i] καὶ ἐφ' ἡδονῇ τῆς πληθύος τεχνάζων τὰ πάντα, κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρος αὐτῷ συνελθεῖν, ὃ [k] ἁγιώτατον τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπείληπται, ἰσχυρίζετό τε [l] παραγενομένοις δείξειν τὰ ἱερὰ σκεύη τῇδε κατορωρυγμένα, [m] Μωϋσέως [n] τῇδε αὐτῶν ποιησαμένου κατάθεσιν. οἱ δὲ ἐν ὅπλοις τε ἦσαν, πιθανὸν ἡγούμενοι τὸν λόγον, καὶ καθίσαντες ἔν τινι κώμῃ, [o] Τιραθανὰ λέγεται, παρελάμβανον τοὺς ἐπισυλλεγομένους, ὡς μεγάλῳ πλήθει τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ ὄρος ποιησόμενοι. φθάνει δὲ Πιλάτος τὴν ἄνοδον αὐτῶν προκαταλαβόμενος [p] ἱππέων τε πομπῇ καὶ ὁπλιτῶν, οἳ συμβαλόντες τοῖς ἐν τῇ κώμῃ προσυνηθροισμένοις, παρατάξεως γενομένης, τοὺς μὲν ἔκτειναν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ζωγρίᾳ τε πολλοὺς ἦγον, ὧν τοὺς κορυφαιοτάτους καὶ τοὺς ἐν τοῖς φυγοῦσι δυνατωτάτους ἔκτεινε Πιλάτος.

β'. Καταστάντος δὲ τοῦδε τοῦ θορύβου, Σαμαρέων ἡ βουλὴ παρὰ Οὐιτέλλιον ὑπατικὸν ἄνδρα Συρίας τὴν

CAP. IV.

Quomodo tumultuabantur Samaritani, multosque ex illis occidit Pilatus. utque Pilatus accusatur, & quæ gesta erant a Vitellio apud Judæos & Parthos.

Interea ne Samaritani quidem tumultu caruerunt. Concitat enim eos vir *quidam*, qui mentiri pro nihilo ducebat & omnia ad ineundam à plebe gratiam faciebat; jubens ut secum montem Garizim conscenderent, montium apud eos sanctitatis opinione celeberrimum, illisque asseverabat, se ostensurum ipsis, ubi eò pervenirent, sacra vasa à Moyse istic defossa atque recondita. Illi vero, quæ diceret verisimilia esse credentes, *statim* arma sumpserunt; & in vico quodam Tirathaba nomine considentes sibi adjungebant quotquot sese ad illos aggregarent, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior viam, qua iretur, occupat equitibus quos miserat & peditibus: qui congressi cum illis qui in urbem convenerant, primo conflictu alios occiderunt, alios in fugam verterunt, & multos etiam captivos abduxerunt, quorum præcipuos, & potentissimos eorum quos in fuga ceperant, interfecit Pilatus.

Seditio Samaritana.

Seditiosi à Pilato fusi fugatique.

2. Sedato autem hoc Samaritanorum tumultu, senatus *eorum* mittunt ad Vitellium, virum consu-

Pilatus cædis accusatus apud Vitellium & Romam missus.

q Προσαπήγγειλεν ὁ λόγος.] Προαπηγγέλκαμεν habet Bush.
r Νόμων τινῶν καὶ δέει τιμωρίας] Τινῶν post νόμων addit Bush.
s Καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ῥώμῃ] Καὶ ἐν ταύτῃ Bush.
t Ὁμοιοτρόπους,] Ὁμοιοτρόπως Vat.
v Φουλβίαν,] Φλαβίαν passim Hon. & Vat.
x Καὶ χρυσὸν] Καὶ τὸ χρυσὸν Bush.
y Ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερὸν] Vocula ἐν abest plerisque MSS.
z Καὶ ——— ἀναλώμασιν] Καὶ λαβόντες, ἀναλώσαντες ταῦτα ἐπὶ χρείαις οἰκείαις ποιοῦνται· καὶ ὁ Τιβέριος ταῦτα μαθὼν ἐκ Σατουρνίνου τοῦ Φουλβίας ἀνδρὸς ἐπισκήψει ταύτης κελεύει πᾶν τὸ Ἰουδαϊκὸν τῆς Ῥώμης ἀπελθεῖν Bush.
a Χρείας] L. B. χεῖρας.
b Ἐπισκήψει τῆς γυναικὸς.] Ita cum Cod. Vat. & Lugd. Bat. ἐπισκέψει perperam in cæteris.
c Κελεύει ——— ἀπελαθῆναι.] Judæi Roma pulsi, & 4000. ex iis in Sardiniam missi. Vid. Sueton. Tiber. c. XXXVI. SPANH.
d Ἀπελαθῆναι.] Ἀπελθεῖν Bush.
e Ἀνθρώπους ἐξ] Ἄνδρας ἐξ αὐτῶν Bush. ἀνθρώπους in MS. quo usus est Petitus.
f Μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι.] Id privilegium sæpe Judæis concessum Josephus memorat à Romanis, ut liberi essent à militia, nam Sabbathi observatio, ciborum delectus & alia in bello nequeunt locum habere. REL.
g Οἱ μὲν,] Καὶ οἱ μὲν δὴ διὰ Bush.
h Τιθέμενος] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur Epiphanius, qui vertit, *vir quidam mentiri pro nihilo ducens, Coprodon nomine.*
i Καὶ ἐφ' ἡδονῇ τῆς πληθύος] Καθ' ἡδονὴν Bush.
k Ἁγιώτατόν τε αὐτοῖς] Ἁγιώτατον αὐτοῖς Bush.
l Παραγενομένοις δείξειν] Ita cum Cod. Bush. παραγενομένους in cæteris.
m Μωϋσέως] Ita etiam apud Epiphanium & Zonaram. Verum Ὀζίου mallet Cl. Relandus in Dissert. de monte Garizim, p. 155. & Dissert. secunda de Nummis Samaritanis, p. 45. & ex Chronico Samaritano recitat traditionem de arca & vasis sacris jussu Dei in monte Garizim reconditis sub pontificatu Oziæ, cujus mentio fit 1 Chron. c. 6. v. 6. quam historiam aliter narratam videre est, 2 Maccab. c. 2. v. 4. id quod me monuit Cl. Lowthius. HUDS. Lege Ὀζίου, Ozis. hic Pontifex fuit. Moses autem Jordanem non transierat. REL.
n Τῇδε αὐτῶν] Ἐκεῖ Bush.
o Τιραθανὰ] L. B. Τιραθανά, uti & statim inferius.
p Ἱππέων τε πομπῇ] Πέμψας ἱππεῖς καὶ ὁπλίτας Bush.

q Ἐκ

fularem & Syriæ præfidem, atque Pilatum cædis eorum qui interiere accufabant. non enim ut à Romanis defcifcerent, fed ut tutum à Pilati injuriis perfugium haberent, in Tirabatha fefe recepiffe *dicebant.* Tum Vitellius, Marcello amico fuo ad res Judæorum procurandas miffo, Pilatum juffit Romam proficifci, ad objecta à Judæis *crimina* coram imperatore refponfurum. Ita Pilatus, decem annis in Judææ provincia exactis, Romam properabat, Vitellii mandatis, quibus nihil contradicere audebat, obfequutus. At priufquam Romam appelleret, deceffit Tiberius.

Tiberius moritur.

VI.

Vitellius ab Hierofolymitanis magnifice excipitur. Ejus erga Judæos liberalitas.

3. Vitellius autem in Judæam profectus, Hierofolyma afcendit, ea tempeftate, qua feftum ageretur quod Pafcha appellatur. Cumque à Judæis magnifice exceptus fuiffet Vitellius, vectigal fructuum venalium Hierofolymitanis in univerfum remifit, & ftolam pontificis cum omni ejus ornatu paffus eft in templo, ut olim, à facerdotibus adfervari. fed eo tempore in Antonia, quæ turris eft ita nuncupata, depofita erat hujufmodi de caufa. Pontificum quidam Hyrcanus, ejus nominis primus, (nam plures erant eo nomine appellati) cum turrim in vicinia templi exftruxiffet, illic maxima ex parte vitam agebat, & ftolam, quæ in ejus cuftodia erat, eo quod fibi foli licebat eam induere, ibi depofitam habebat, quandocunque privata vefte refumpta in urbem iret. idemque filii ipfius eorumque filii facere confueverunt. Herodes autem, regnum adeptus, & turrim hanc, loco opportuno fitam, magno fumptu inftruxit, Antoniæ nomine ei indito ex Antonio qui ipfi erat amicus, & ftolam, ita ut ibi reperta eft, apud fe retinuit; ratus populum ea de re nihil novi contra fe moliturum. Deinceps vero fimiliter ac Herodes faciebat Archelaus, filius ejus, qui ei in imperio fucceffit: cujus regnum cum Romani fibimet affumpfiffent, nacti funt ftolam pontificiam, in domo ex lapide conftructa repofitam, facerdotum cuftodumque ærarii figillo obfignatam, caftelli præfecto quotidie eo in loco lucernam accendente. Septem vero ante feftum diebus illis ab arcis præfecto tradebatur: cumque ea * purificata ufus fuiffet pontifex, die proxima poft folennitatem rurfus eam in domum reponebat, ubi antea condita erat. idque quotannis fiebat, tribus feftis & je-

Stola pontificia in turri Antonia olim depofita.

ἡγεμονίαν ἔχοντα, καὶ Πιλάτου κατηγόρουν ἐπὶ τῇ σφαγῇ τῶν ἀπολωλότων. οὐ γὰρ ἐπὶ ἀποστάσει Ῥωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ διαφυγῇ τῆς Πιλάτου ὕβρεως, [q] εἰς τὴν Τιραθαβᾶ παραγενέσθαι. καὶ Οὐιτέλλιος, Μάρκελλον [r] τὸν αὐτοῦ φίλον ἐκπέμψας ἐπιμελητὴν τοῖς Ἰουδαίοις γενησόμενον, Πιλάτον [s] ἐκέλευσεν ἐπὶ Ῥώμης ἀπιέναι, πρὸς ἃ κατηγοροῖεν Ἰουδαῖοι [t] διδαξόμενον τὸν αὐτοκράτορα. καὶ Πιλάτος, δέκα ἔτεσιν διατρίψας ἐπὶ Ἰουδαίας, εἰς Ῥώμην ἠπείγετο, ταῖς Οὐιτελλίου πειθόμενος ἐντολαῖς, [v] οὐκ ὂν ἀντειπεῖν. πρὶν δὲ [x] ἢ τῇ Ῥώμῃ προσσχεῖν αὐτὸν, φθάνει Τιβέριος μεταστάς.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀνῄει, καὶ ἦν αὐτοῖς ἑορτή· Πάσχα δὲ καλεῖται. δεχθεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς Οὐιτέλλιος, [y] τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνίησιν εἰς τὸ πᾶν τοῖς [z] ταύτην κατοικοῦσι, [a] καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὸν πάντα αὐτοῦ κόσμον συνεχώρησεν ἐν τῷ ἱερῷ κείμενον ὑπὸ τοῖς ἱερεῦσιν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν, καθότι καὶ πρότερον ἦν αὐτοῖς ἐξουσία. τότε δὲ ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ, φρούριον δ' ἐστὶν οὕτως λεγόμενον, ἡ ἀπόθεσις αὐτῆς ἦν, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [b] τῶν [c] ἱερέων τις Ὑρκανὸς, πολλῶν δὲ ὄντων οἳ τόδε ἐκαλοῦντο τὸ ὄνομα, ὁ πρῶτος, ἐπεὶ πλησίον τοῦ ἱεροῦ [d] βᾶριν κατασκευασάμενος, ἐν ταύτῃ τὰ πολλὰ τὴν δίαιταν εἶχεν [e] καὶ τὴν στολὴν, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ [f] καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τοῦ ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, [g] ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, ὁπότε εἰς τὴν πόλιν καταΐοι, ἀναλαμβάνοι [h] τὴν ἰδιωτικήν. καὶ οἵ τε υἱεῖς αὐτοῦ ταῦτα πράσσειν ἐπετήδευον, καὶ τέκνα ἐκείνων. Ἡρώδης δὲ βασιλεύσας, τήν τε βᾶριν ταύτην, ἐν [i] ἐπιτηδείῳ κειμένην, κατασκευάσας πολυτελῶς, [k] Ἀντωνίαν καλεῖ [l] ὄνομα, τῷ Ἀντωνίῳ φίλος ὢν, καὶ τὴν στολὴν [m] ὥσπερ καταλαμβάνει τῇδε κειμένην [n] κατεῖχεν, πιστεύων μηδὲν νεωτερίζειν ἐπ' αὐτῷ [mm] τὸν λαόν. ὅθεν δὲ [o] ἔπρασσεν ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ, καὶ ὁ ἐπικατασταθεὶς αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀρχέλαος υἱὸς ὤν· οὗ Ῥωμαῖοι παραδεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, ἐκράτουν τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, ἀποκειμένης ἐν οἴκῳ [p] λίθου [q] οἰκοδομηθέντι ὑπὸ σφραγῖδι [r] τῶν τε ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων, τοῦ φρουράρχου τὸ ἐφ' ἡμέραν ἑκάστην λύχνον [s] ἅπτοντος. [t] ἑπτὰ δὲ ἡμέραις πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀπεδίδοτο αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ φρουράρχου· καὶ ἁγνισθείσῃ χρησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ [v] μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέ-

q Εἰς τὴν Τιραθαβᾶ] Εἰς τὴν κώμην Τιραθαβᾶ Bucb.

r Τὸν αὐτοῦ φίλον] L. B. τῶν αὐτοῦ φίλων, ut & Epiphanius, qui vertit, *Marcellum, unum ex fuis amicis.* HAV.

s Ἐκέλευσεν ἐπὶ Ῥώμης] Κελεύει Bucb. & Zonar.

t Διδαξόμενον τὸν αὐτοκράτορα.] Ἀπολογησόμενον Bucb. & Hen. à pr. m.

v Οὐκ ὂν ἀντειπεῖν.] Οὐκ ἀντειπεῖν Gall.

x Ἢ τῇ Ῥώμῃ προσσχεῖν] L. B. ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴσχειν.

y Τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνίησιν] Nota quod τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν Romanis folvebant Judæi. REL.

z Ταύτην] Ταύτῃ Bucb. & Lugd. Bat.

a Καὶ —— ἐξουσία.] Conf. fupr. lib. 15. c. xi. §. 4. SPANH.

b Τῶν —— πρῶτος] De Hyrcano ejus nominis primo Pontifice, De Vita fua §. 1. ὁ πρῶτος ἀρχιερεὺς Ὑρκανὸς ὀνομασθείς. SPANH.

c Ἱερέων τις] Forfan ἀρχιερέων legendum.

d Βᾶριν] בירה Talmudicis, apud quos legitur, in monte templi è regione τῆς Βάρεως לפני הבירה quædam cremata fuiffe ex facris memoratis. REL.

e Καὶ τὴν στολὴν] Codicem Epiphanii uno commate auctiorem fuiffe fufpicor. vertit enim barbare, *in loco templi vicino tabernaculum conftruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ftolam pontificalem habuit, ac cuftos ejus exftabat, propterea quod eam foli licebat induere quando intrabat templum: cæterum quando in civitatem privatis indumentis utebatur* &c. Unde locus hoc modo refingi poteft, καὶ τὴν στολὴν ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τοῦ ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ὁπότε εἰσίοι εἰς τὸ ἱερόν, ὁπότε δ' εἰς τὴν πόλιν κτλ.

f Καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι] Καὶ μόνῳ ἐφεῖσθαι ἐνδύεσθαι αὐτήν, ταύτῃ εἶχεν ἀποκ. Bucb.

g Ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην,] Ita Bucb. ταύτην in cæteris.

h Τὴν ἰδιωτικήν.] Nam in urbe & extra templum veftes ἱερατικὰς gerere nec Pontifici licebat nec facerdotibus, uti Talmudici contendunt. REL.

i Ἐπιτηδείῳ] Cafaub. addit τόπῳ.

k Ἀντωνίαν καλεῖ ὄνομα,] Conf. fupr. lib. 15. c. xi. §. 4. SPANH.

l Ὄνομα,] Ὀνομάσας Ἀντωνίῳ φ. Bucb. quo modo forfan Epiphan. qui vertit, *& Antoniam ex nomine Antonii, qui ei amicus erat.*

m Ὥσπερ —— κατεῖχεν,] Τὴν ἀρχιερατικὴν λαμβάνει τὴν δὲ ... πιστεύων μηδὲν νεωτερίζειν δι' αὐτήν. ἔπραξεν δὲ ὁμ. Caf. ex Euf. in D. E. l. 8.

n Κατεῖχεν.] Ita Bucb. & Eufeb. κατεῖχε, πιστεύων δὲ, μηδὲν in Editis Aliifque.

mm Τὸν λαόν.] Τὸν λαὸν διὰ τόδε· ἔπραττε δ' ὅμοια Bucb. τὸν λαόν· ἔπραττε δ' ὅμοια Gall. τὸν λαὸν δι' αὐτήν. ἔπραττε δ' ὅμοια Eufeb. in *Dem. Evangel.* l. 8. p. 399.

o Ἔπρασσεν] L. B. διὰ ταῦτ' ἔπραττε δέ.

p Λίθου] Λίθου addidi è Codd. MSS. Epiphanio, & Eufebio.

q Οἰκοδομηθέντι —— γαζοφυλάκων,] Conf. fupr. lib. 15. c. xi. §. 4. SPANH.

r Τῶν τε ἱερέων] Τῶν τε ἀρχιερέων malit *Petitus.* Paulo aliter Epiphan. qui vertit, *fub figillo fane pontificum & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque fervabatur, quod tantum per dies feftos ad ufum pontificum tradebatur. Tranfacta vero feftivitate iterum in loco proprio reponenda reddebatur, & per tres utique feftivitates fingulis quibufque annis & per jejunia dabatur atque reddebatur.* Obfervandum itaque Epiphanium non legiffe ἑπτὰ δὲ ἡμέραις πρὸ τῆς ἑορτῆς, fed tantum ἡμέραις τῆς ἑορτῆς, neque item agnofcere τὸ ἁγνισθείσῃ.

s Ἅπτοντος.] Ἀνάπτοντος Bucb.

t Ἑπτὰ δὲ ἡμέραις] Credibile eft inquit *Petitus* (in *Animadverfionibus*, tom. iv. pag. 116.) non feptimo ante feftum die, fed pridie tantum fefti petitam fuiffe ftolam: unde refcribendum cenfeo, ἐπεὶ δὲ ἡμέρᾳ πρὸ τῆς ἑορτῆς. HUDS. Id confirmat Talmudicorum traditionem in *Joma* 1. 1. & alibi feptem diebus ante feftum Pontificem præparatum fuiffe & cultum facrum peregiffe. REL.

* *Purificata ufus fuiffet pontifex,*] Nam non nifi ea luftrata, ut quæ penes impuros alienigenas fuiffet, utebatur fummus Pontifex.

v Μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν] Is unus dies erit יום טוב dies maxime feftus præ aliis diebus feftis, uti dies 15. Nifan, dies octavus fefti tabernaculorum. REL.

w Ἡμέ-

ἠμφιέσατο, ἀπετίθετο αὖθις εἰς τὸν οἶκον, [x] ἔνθαπερ ἐκεῖτο πρότερον. καὶ [y] ταῦτ᾽ ἔπρασσε τρισὶν ἑορταῖς ἑκάστου [z] ἔτους [a] καὶ τῇ νηστείᾳ. Οὐιτέλλιος δὲ ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ πατρίῳ ποιεῖται τὴν στολὴν, ἔτι κεῖσθαι μὴ πολυπραγμονεῖν ἐπισκήψας τῷ φρουράρχῳ, καὶ ὁπότε δέοι χρῆσθαι. καὶ ταῦτα πράξας [b] ἐπ᾽ εὐεργεσίᾳ τοῦ ἔθνους, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἰώσηπον [c] τὸν Καϊάφαν ἐπικαλούμενον ἀπαλλάξας τῆς ἱερωσύνης, Ἰωνάθην καθίστησιν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱόν. ἐπ᾽ Ἀντιοχείας δ᾽ αὖθις ἠπείγετο τὴν ὁδόν.

δ. Πέμπει δὲ καὶ Τιβέριος ὡς Οὐιτέλλιον γράμματα, κελεύων αὐτῷ πράσσειν φιλίαν πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθων βασιλέα. ἐφόβει γὰρ αὐτὸν ἐχθρὸς ὢν, καὶ Ἀρμενίαν περισπασάμενος, μὴ ἐπὶ πλεῖον κακουργῇ. [d] πιστεύειν δὲ τῇ φιλίᾳ [e] μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀρταβάνου υἱοῦ. ταῦτα δὲ γράφων Τιβέριος πρὸς τὸν Οὐιτέλλιον, [f] μεγάλων δόσεσι χρημάτων πείθει καὶ τὸν Ἰβήρων καὶ τὸν [g] Ἀλβανῶν βασιλέα πολεμεῖν Ἀρταβάνῳ [h] μηδὲν ἐνδοιάσει. οἱ δὲ αὐτοὶ μὲν ἀντεῖχον, [i] Σκύθας δὲ, δίοδον αὐτοῖς διδόντες διὰ τῆς αὐτῶν, καὶ τὰς θύρας [k] τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες, ἐπάγουσι τῷ Ἀρταβάνῳ. καὶ ἥ τε Ἀρμενία ἀφῄρητο αὖθις, καὶ πληρωθείσης πολέμων τῆς Παρθυαίων γῆς, οἵ τε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκτείνοντο ἀνδρῶν, ἀνάστατά τε ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα, καὶ τοῦ βασιλέως ὁ υἱὸς [l] ἐν τούτων τῶν μαχῶν [m] ἔπεσε μετὰ πολλῶν στρατοῦ μυριάδων. καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα Ἀρτάβανον [n] Οὐιτέλλιος, πομπῇ χρημάτων εἴς τε συγγενεῖς [o] καὶ φίλους τοὺς ἐκείνου γινομένῃ, [p] ἐμέλλησε μὲν κτιννύειν διὰ τῶν τὰ δῶρα εἰληφότων. [q] αἰσθανόμενος δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Ἀρτάβανος ἄφυκτον οὖσαν, διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν συντεθεῖσαν [r] μὴ ἀνεῖσθαι τοῦ ἐπὶ πέρας ἐλθεῖν, καὶ νομίζων καὶ ὅσον αὐτῷ καθαρῶς συνειστήκει, καὶ τόδε [s] ἤδη ἐφθαρμένον ἐπὶ δόλῳ τὴν εὔνοιαν προσποιεῖσθαι, ἢ πείρας αὐτῷ γινομένης [t] μεταπηδήσεσθαι πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας, ἐπὶ τὰς ἄνω [v] σατραπείας ἔσωζεν αὑτόν. καὶ πολλὴν μετὰ ταῦτα στρατιὰν ἀθροίσας [x] Δαῶν τε καὶ Σακῶν, καὶ πολεμήσας τοὺς ἀφεστηκότας, κατέσχε τὴν ἀρχήν.

ε. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Τιβέριος ἠξίου φιλίαν αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τὸν Ἀρτάβανον. ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνος [y] προκληθεὶς, [z] ἀσμένως ἐδέχετο τὸν περὶ [a] αὐτῶν λόγον, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην

junii die. Vitellius autem facit ut *stola*, prout mos patrius ferebat, servaretur, dato arcis præfecto in mandatis, ut nec inquireret in locum ubi reconderetur, nec ad diem attenderet quo eâ uti oporteret. Cumque ista fecisset ut à gente gratiam iniret, & Josepho pontifici, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, sacerdotium abrogasset, Jonatham Anani pontificis filium in ejus locum substituit, ac deinde Antiochiam reversus est.

Jonathas pontifex in locum Caiaphæ substituitur.

4. Tunc etiam Tiberius ad Vitellium literas mittit, cum mandatis ut amicitiam pangeret cum Artabano Parthorum rege. Eum enim territabat, quod inimicus esset & Armeniam occupasset, ne majora *imperio* damna inferret; eaque solum lege ejus amicitiæ credendum esse *monet*, si obsides illi traderentur, præcipue vero Artabani filius. Cum autem ista Tiberius ad Vitellium scriberet, ille ingentis pecuniæ largitione Iberorum & Albanorum regibus persuadet, ut sine mora Artabano bellum inferrent. At illi quidem huic repugnabant, Scythas vero, data illis facultate per provincias suas itineris faciundi, pylisque Caspiis patefactis, immiserunt in Artabanum. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, belloque per terram illorum pervadente, nobilissimi quique ejus gentis ceciderunt, regioque tota *ferro flammaque* vastata erat, atque alicubi inter pugnandum filius regis cecidit cum multis copiarum millibus. Porro in eo fere erat Vitellius ut patrem quidem illius Artabanum, pecuniam ad cognatos ejus & amicos mittendo, perimeret, ope illorum qui munera acceperant. Ille vero cum intelligeret se insidias effugere non posse, quod necesse erat ut quæ à multis virisque primariis factæ essent ex illorum sententia succederent: cumque numerum iniret eorum qui sibi adhærere profiterentur, & cogitaret etiam plerosque ex illis *largitione* corruptos dolose simulare benevolentiam, aut si periculum eorum faceret ad eos qui prius desciverant transituros esse, *fuga* incolumis evasit ad superiores satrapias. Ac postea ex Dahis & Sacis magno coacto exercitu, & debellatis inimicis, imperium occupabat.

Res à Vitellio gestæ contra Artabanum.

Armeniam amittunt Parthi.

Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restituitur.

5. Istis auditis Tiberius jussit ut Artabanus sibi amicitia adjungeretur. Postquam autem ille invitatus sermonem de se habitum lubenter accepit,

Amicitiam cum Artabano jussu Tiberii inita.

x Ἔνθαπερ —— πρότερον.] Ita cum *Cod. Bosb.* καὶ πρότερον. τῦτο ἔπραττε (*L. B.* ἐπράττετο) τρισὶν ἑορταῖς. in *Editis Aliisque.*

y Τῦτο ἔπρασσε τρισὶν ἑορταῖς] Tria nempe Festa Judæis præcepta Exod. xxiii, 14 15. SPANH.

z Ἔτους καὶ τῇ νηστείᾳ] Iterum cum *Cod. Bosb.* κατὰ τὴν νηστείαν in *Editis* καὶ κατὰ τὴν νηστείαν *Coccejus.* καὶ τὴν νηστείαν *L. B. Vat.* & *Hen.* à pr. m. si quis malit κατὰ τὴν νηστείαν, non repugnabo. Ex his intelligimus quibus diebus pontifex indutus esset ἀρχιερατικὴν στολὴν *pontificum ornatum*: nempe tribus illis Festis solennibus; *Paschatis* scilicet, *Pentecostes*, & *Scenopegiæ*, itemque die *jejunii*, quam diem *Propitiationum* nominant. Videsis *Bonfrerium* in *Leviticum*, p. 648. & *Petitum* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 4. p. 96. HUDS. Nam tempore jejunii anniversarii, die x. Tisri, etiam vestes has erat indutus P. M. REL.

a Καὶ τῇ νηστείᾳ.] De Pontifice M. amicto sacram stolam Jejunii tempore ἁλωσ. lib. 5. c. 5. §. 7. Lege καὶ κατὰ τὴν νηστείαν; Nempe Festum à tribus illis diversum post Tubarum clangorem celebratum, & omnium Festum maximum, *Philoni* Σαββάτων Σαββάτα de Septenar. p. 1194. C. 1195. B. Ita etiam hic *Rufinus*, ut postea animadverti, & *per tres utique festivitates singulis quibusque annis, & per jejunia.* Hunc Josephi locum καὶ κατὰ τ. ν. &c. etiam emendare postea animadverti *Steph. le Moyne* in Var. S. p. 686. sed ubi tacet, ita etiam legisse *Rufinum*. SPANH.

b Ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ ἔθνους.] Vocula ἐπὶ abest quibusdam *MSS.* ut & *Editis.*

c Τὸν καὶ Καϊάφαν ἐπικαλούμενον] Ita *Bosb. Epiphan. Euseb.* & *Zonar.* Ἰώσηπον τὸν Καϊάφαν in *cæteris.*

d Πιστεύειν δὲ τῇ φιλίᾳ] Πιστεύειν τε *Bosb.* forsan rectius.

e Μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων,] Ita *Bas. Bosb.* & *Hen.* μόνων in *cæteris.* quod bene ferri potest.

f Μεγάλων δόσεσι χρημάτων] Ita cum *Cod. Bosb.* μεγάλαις in *Editis.*

g Ἀλβανῶν βασιλέα] Sic *Bosb. Epiphan.* & *Tacitus* in *Annalium* l. 6. c. 33. Ἀλανῶν in *Editis Aliisque.*

h Μηδὲν ἐνδοιάσει.] Μὴ ἐνδοιάσαι *Bosb.* μηδὲ ἐνδ. *L. B.*

i Σκύθας δὲ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris, & ex auctoritate *Taciti*, qui dicit, *Hiberos locorum potentes Caspia via Sarmatas* [*Scytharum gentem*] *in Armenios raptim effudisse.* Ἀλανοὺς aut Ἀλβανοὺς in Græcis *Josephi.*

k Τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες,] Sic *Bosb.* τὰς Κασπίας & mox πληρωθείσης in *Editis Aliisque.*

l Ἐν τούτων] *L. B.* ἐν τούτοις.

m Ἔπεσε —— μυριάδων.] Ἔπεσε *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.* dein μετὰ πολλῶν σ. Paulo aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *atque ita devastatur Armenia, omnisque terra Parthorum hostibus impletur & cladibus. nam primi eorum passim ubique perimuntur, turbis & luctu cuncta complentur. filius etiam ipsius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroso, nam multa myriades ibi defecere Parthorum.*

n Οὐιτέλλιος] Οὐιτέλλιος δὲ πομπῇ *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

o Καὶ φίλους] Voculam τὰς ante φίλους omittit *Gen.*

p Ἐμέλλησε μὲν κτιννύειν] Ἐμέλλησε *Bosb. Hen.* & *Vat.*

q Αἰσθανόμενος δὲ] Αἰσθόμενος *Bosb.* & *Lugd. Bat.*

r Μὴ ἀνεῖσθαι] Ita *Bosb. Hen. Lugd. Bat. Gall.* & *Vat.* δὴ ἀνεῖσθαι in *Editis.*

s Ἤδη] *L. B.* ἤτοι.

t Μεταπηδήσεσθαι] Ita *Hen.* & *Bosb.* μεταβήσεσθαι *Bas.* μεταθήσεσθαι *Gen.* quod sane interpretamentum vocis μεταπηδήσεσθαι, ut constat ex *Scholiis* in *Thucydidem*, p. 53. n. 26. *Edit. Oxon.*

v Σατραπειῶν] Sic & *Epiphan.* στρατιῶν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. στρατῶν *Bosb.*

x Δαῶν τε καὶ Σακῶν,] Δαυνῶν *Bosb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. incertum quid legerit *Epiphan.* HUDS. Conf. infr. lib. 20. c. 3. §. 2. SPANH.

y Προκληθεὶς,] Forsan προσκληθεὶς legendum.

z Ἀσμένως ἐδέχετο] Non, ut putavit *Josephus*, sub Tiberio, sed sub Cajo factum fuisse, ex *Suetonio* & *Dione* apparet. *Usserius*

ad Euphratem pervenerunt rex & Vitellius; junctoque fluvio in medio ponte obviam inter se facti sunt, cum suis uterque satellitibus. Et cum de fœdere convenissent, Herodes tetrarcha convivio eos excepit, in medio ubi transiretur magnis sumptibus erecto tentorio. Et non multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus: in quibus vir erat septem cubitorum proceritate *spectandus*, genere Judæus, Eleazarus nomine, qui ex magnitudine Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam reversus est, Artabanus in Babyloniam. Herodes autem, volens ut ipse primus Cæsari nunciaret de impetratis obsidibus, tabellarios mittit cum literis, in quibus singula accurate perscripserat, adeo ut nihil reliqui esset quod significaret legatus. Quo factum est, cum ipse etiam misisset literas, eique rescripsisset Cæsar, se omnia, ut qui ex Herode ea prius inaudivisset, *jam ante* rescivisse, ut Vitellius vehementer perturbatus, ratusque se graviorem, quam re vera erat, passum esse injuriam, iram in animo occultam gereret, usque dum vindictam sumeret, Cajo imperium adepto.

Artabanus Darium filium Tiberio dat obsidem.

Vitellius Herodi tetrarchæ infensus.

6. Tunc etiam Philippus, qui Herodis frater erat, vita decessit, anno quidem Tiberii principatus vigesimo, postquam vero ipse præfuisset Trachonitidi & Gaulanitidi atque etiam Batanææ, * anno trigesimo septimo. Vir suapte natura moderatus erga subditos, quietique ingenii; nam omnem vitam in sua ditione agebat. Quoties autem domo progrederetur, cum paucis delectis incedebat, atque in solio sedens unde jus diceret, quod dum iter faceret subsequebatur, si quis obviam factus ejus ope & auxilio egeret, sine mora & dilatione quà occursus erat posito throno, in eo *sublimis* sedens caussam cognoscebat; & sontes pœnis afficiebat, aut iniquis criminibus irretitos solvebat. Diem obit supremum in Juliade, atque illatus in monumentum, quod jam ante sibi construxerat, magnifice sepultus est. Ejus autem principatum, nam sine † liberis decessit, cum sibi accepisset Tiberius, eum provinciæ Syriæ attribuit: tributa tamen quæ in Tetrarchia illius colligerentur, jussit in eadem adservari.

Philippus Herodis tetrarchæ frater diem obit. Philippi elogium.

παρῆσαν, ὅ, τε Ἀρτάβανος καὶ ὁ Οὐιτέλλιος· καὶ ζεύξεως τοῦ ποταμοῦ γενομένης, κατὰ τὸ μεσαίτατον τῆς γεφύρας ἀλλήλοις ὑπηντίαζον μετὰ φυλακῆς ἑκάτερος τῆς περὶ [b] αὐτόν. καὶ λόγων αὐτοῖς [c] συμβατικῶν γενομένων, Ἡρώδης ὁ τετράρχης εἱστίασεν αὐτοὺς, κατὰ μέσον τὸν πόρον σκηνὴν ἐπισκηψάμενος τῷ πόρῳ πολυτελῆ. καὶ Ἀρτάβανος μετ' οὐ πολὺ πέμπει Τιβερίῳ [d] ὅμηρον Δαρεῖον τὸν υἱὸν μετὰ πολλῶν δώρων, ἐν οἷς καὶ ἄνδρα ἑπτάπηχυν τὸ μέγεθος, Ἰουδαῖον τὸ γένος, [e] Ἐλεάζαρον ὄνομα, [f] ὃς διὰ τὸ μέγεθος Γίγας ἐπεκαλεῖτο. ἐπὶ τούτοις Οὐιτέλλιος μὲν ἐπ' Ἀντιοχείας ᾔει, Ἀρτάβανος δὲ ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. Ἡρώδης δὲ, βουλόμενος δι' αὐτοῦ πρώτου γενέσθαι [g] πύστιν Καίσαρι τῶν ὁμήρων τῆς λήψεως, ἐκπέμπει [h] γραμματοφόρους, τὰ πάντα ἀκριβῶς γράψας εἰς ἐπιστολὴν, καὶ μηδὲν ὑπολειπόμενος ἐπὶ μηνύσει τῷ ὑπατικῷ. [i] πρὸς Οὐιτέλλιον δὲ ἐπιπεμφθεισῶν ἐπιστολῶν, καὶ τοῦ Καίσαρος ἐπισημηναμένου πρὸς αὐτὸν εἰς δῆλα αὐτῷ γενομένων, πρότερον πύστιν περὶ αὐτῶν Ἡρώδου προτεθεικότος, ταραχθεὶς ὁ Οὐιτέλλιος μεγάλως, καὶ πεπονθέναι τι μεῖζον ἢ ἐπιτεταγμένα ὑπολαμβάνων, ἄδηλον τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἔκρυπτεν ὀργὴν, μέχρι δὴ καὶ μετῆλθε, Γαΐου τὴν ἀρχὴν παρειληφότος.

ς'. Τότε δὲ καὶ Φίλιππος, Ἡρώδου δὲ ὢν ἀδελφὸς, τελευτᾷ τὸν βίον, [k] εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ [l] τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς [m] ἑπτὰ καὶ τριάκοντα τῆς Τραχωνίτιδος καὶ [n] Γαυλανίτιδος, καὶ τοῦ Βαταναίων ἔθνους πρὸς αὐτοῖς. μέτριον δὲ ἐν οἷς ἦρχεν παρασχὼν τὸν τρόπον καὶ ἀπράγμονα· δίαιταν μὲν γὰρ τὸ πᾶν ἐν τῇ γῇ τῇ ὑποτελεῖ ἐποιεῖτο. πρόοδοι δ' ἦσαν αὐτῷ σὺν ὀλίγοις τῶν ἐπιλέκτων, καὶ τοῦ θρόνου εἰς ὃν κρίνοι καθεζόμενος ἐν ταῖς ὁδοῖς ἑπομένου, ὁπότε τις ὑπαντιάσας ἐν χρείᾳ γένοιτο αὐτῷ ἐπιβοηθεῖν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' [o] ἐκ τοῦ ὀξέος ἱδρύσεως τοῦ θρόνου ᾗ καὶ τύχοι γενομένης, καθεζόμενος ἠκροᾶτο· καὶ τιμωρίας τε ἐπετίμα τοῖς ἁλοῦσιν, καὶ ἠφίει τοὺς ἀδίκως ἐν [p] ἐγκλήμασι γενομένους. τελευτᾷ δ' ἐν Ἰουλιάδι, καὶ αὐτοῦ κομισθέντος ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὃ ἔτι πρότερον ᾠκοδόμησεν αὐτὸς, ταφαὶ γίνονται πολυτελεῖς. τὴν δ' ἀρχὴν, οὐ γὰρ κατελείπετο παῖδας, Τιβέριος παραλαβὼν, [q] προσθήκην ἐπαρχίας ποιεῖται τῆς Σύρων. τοὺς μέντοι φόρους ἐκέλευσεν συλλεγομένους [r] ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου γενομένῃ κατατίθεσθαι.

VII.

CAP. V.

Herodes tetrarcha bellum movet contra Arabum regem, & profligatur: deque morte Joannis Baptistæ. Quo modo Vitellius Hierosolyma ascendit: nonnullaque de Agrippa, & Herodis magni posteris.

ΚΕΦ. ς'.

Πόλεμος Ἡρώδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν καὶ τὸν Ἀράβων βασιλέα, καὶ ἧττα· περί τε τοῦ θανάτου τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ὡς Οὐιτέλλιος εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῆλθε· καί τινα περὶ Ἀγρίππα, καὶ τῶν Ἡρώδου τοῦ μεγάλου ἀπογόνων.

SUB id autem tempus inter se dissidebant Aretas rex Petrææ & Herodes, hujusmodi de cau-

Dissidium inter Aretam & Herodem.

EN τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ [s] Πετραῖος βασιλεὺς καὶ [t] Ἡρώδης, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἡρώδης ὁ τε-

rius ad *A. M.* 4040. Confer *Basnagium* in *Annalibus Eccles.* p. 489.

a Αὐτῷ λόγων,] Ita *Busb.* αὐτοῖς in *cæteris.*

b Αὐτόν.] Αὐτοῦ *Busb.*

c Συμβατικῶν γενομένων] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* συμβατικῶν in *reliquis.*

d Ομηρον ——— δώρων,] *Sueton. Vitell.* c. 2. Artabanum Parthorum Regem summis artibus, non modò ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. SPANH.

e Ελεάζαρον ὄνομα,] Λαζαρος juxta *Epiphanii* libros.

f Ος διὰ τὸ μέγεθος] Ita *Busb.* & *Epiphan.* διὰ φέρεται τὸ μέγεθος γίγας ἐπεκαλεῖτο in *cæteris.*

g Πύστιν Καίσαρι] Sic *Busb* (atque Coccejus) atque ita lego mox hac ead. § πίστιν utroque loco in *Editis Aliisque.*

h Γραμματοφόρους,] Γραμματοφόρον *Busb.*

i Πρὸς Οὐιτέλλιον] Πρὸς Οὐιτέλλιον *Hen. à pr. m.*

k Εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ] Ita in *Græcis omnibus* & *Zonara.* εἰκοστῷ καὶ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ ex *Epiphanii* libris emendant *Scaliger* & *Petavius.* Ἐς ἐνάτῳ ἐνιαυτῷ legendum esse contendit *Chr. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 277 & 278. Videsis *Langium* de *Annis Christi.* p. 349 & *Basnagium* in *Annalibus Politico Eccl.* p. 445. & *Casaub.* c. Baron. p. 155. HUDS. *Rufin.* vigesimo secundo, quod tuetur *Scaliger de Emend. Temp.* p. 462. nempe εἰκοστῷ δευτέρῳ cum vulgat. Casaub. Exercit. adv. Baron. p. 155. SPANH.

l Τῆς Τιβερίου] Καὶ τῆς *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

m Ἑπτὰ καὶ τριάκοντα] Pro ἑπτὰ κ. τριακ. in *MSS. Rufin. Anglican.* triginta duo. Pro vulgata lectione *Casaub.* ibid. SPANH.

n Γαυλανίτιδος,] Alibi Γαυλανιτιδος, & forsan rectius. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. Est qui malit Αὐρανίτιδος.

* *Anno trigesimo septimo.*] Juxta Cod. Regium vet. versionis, *trigesimo secundo.* Sed à vulgata scriptura stat ratio temporum.

o Ἐκ τοῦ ὀξέος] Conf. supr. lib. 17. c. 15. § 2. SPANH.

p Ἐγκλήμασι] Lege ἐγκλήμασι. COCC.

† *Liberis decessit.*] *Filiis* non *liberis* vertendum censet *Cellarius* (in *Dissert. de Joanne B.* p. 385.) quia hereditatis caussa dixit, sive cur Tiberius ejus provinciam Syriæ adjecerit. Sed quid ita, si Herodias alterius Herodis Philippi fuerit uxor.

q Προσθήκην ἐπαρχίας ποιεῖται τῆς Σύρων.] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

r Ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου] Ἐν τῇ τετραρχίᾳ τῇ ἐκείνου *Vat.* & *Busb.*

s Πετραῖος βασιλεὺς] Πετραίων βασιλεὺς *Euseb.* Ἀράβων βασιλεὺς *Niceph.*

t Ἡρώδης,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

u Ἡρώ-

τετράρχης γαμεῖ τὴν Αρέτα θυγατέρα, καὶ συνῆν χρόνον ἤδη πολύν. στελλόμενος δ' ἐπὶ Ῥώμης, καταγίνεται ἐν [x] Ηρώδε ἀδελφοῦ ὄντος οὐχ ὁμομητρίου· ἐκ γὰρ [y] τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ηρώδης ἐγεγόνει. [z] ἐρασθεὶς δὲ Ηρωδιάδος τῆς τούτου γυναικὸς, θυγάτηρ δὲ ἦν Αριστοβούλου, καὶ οὗτος ἀδελφὸς αὐτῶν, [a] Αγρίππου δὲ [b] ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἅπτεσθαι περὶ γάμου. καὶ δεξαμένης, συνθῆκαι γίνονται [c] μετοικίσασθαι πρὸς αὐτὸν ὁπότε ἀπὸ Ῥώμης παραγένοιτο. ἦν δὲ ἐν ταῖς συνθήκαις, ὥστε καὶ τοῦ Αρέτα τὴν θυγατέρα ἐκβαλεῖν. καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔπλει, ταῦτα συνθέμενος. ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρει διαπραξάμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφ' ἅπερ ἐστάλη, ἡ γυνὴ, [d] πύστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὴν Ηρωδιάδα συνθηκῶν γενομένης, πρὶν [e] ἔκπυστος αὐτῷ γενέσθαι τὰ πάντα ἐκμαθοῦσα, κελεύει πέμπειν αὐτὴν ἐπὶ Μαχαιροῦντος· μεθόριον δέ ἐστι τῆς τε Αρέτα καὶ Ηρώδου ἀρχῆς· γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς. καὶ Ηρώδης [f] ἐξέπεμπε, μηδὲν ᾐσθῆσθαι [g] τὴν ἄνθρωπον προσδοκῶν. ἡ δὲ, προαπεστάλκει γὰρ ἐκ πλείονος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα, [h] τῷ τε πατρὶ αὐτῆς ὑποτελῆ, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ [i] Αρέτα, παρῆν, καὶ [k] ἀφορμᾶται εἰς τὴν Αραβίαν κομιδῇ τῶν στρατηγῶν ἐκ διαδοχῆς, παρῆν τε ὡς τὸν πατέρα ᾗ τάχος, καὶ αὐτῷ τὴν Ηρώδου διάνοιαν ἔφρασε. [l] ὁ δὲ ἀρχὴν ἔχθρας ταύτην ποιησάμενος, περί τε ὅρων ἐν τῇ γῇ τῇ [m] Γαμαλίτιδι, καὶ δυνάμεως ἑκατέρῳ συλλεγείσης, εἰς πόλεμον [n] καθίστανται, στρατηγοὺς ἀποστείλαντες ἀνθ' ἑαυτῶν. καὶ μάχης γενομένης, διεφθάρη πᾶς ὁ Ηρώδου στρατὸς, προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ' ἀνδρῶν φυγάδων, οἳ ὄντες ἐκ τῆς Φιλίππου τετραρχίας Ηρώδῃ συνεστράτευον. ταῦτα Ηρώδης γράφει πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ, ὀργῇ φέρων τὴν Αρέτα ἐπιχείρησιν, γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἤτοι ζῶον ἑλόντα [o] ἀναγαγεῖν δεδεμένον, ἢ κτεινομένου πέμπειν τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτόν. καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πράσσειν ἐπέστελλε τῷ κατὰ Συρίαν στρατηγῷ.

β'. Τισὶ δὲ τῶν Ιουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ηρώδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ ποινὴν Ιωάννου [p] τοῦ ἐπικαλουμένου Βαπτιστοῦ. [q] κτείνει γὰρ τοῦτον Ηρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, [r] καὶ τοὺς Ιουδαίους κελεύοντα, ἀρετὴν ἐπασκοῦντας, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει

ſa. Herodes tetrarcha uxorem duxerat Aretæ filiam, & cum ea jam longiuſcule vixerat. Cum autem Romam proficiſceretur, divertit ad fratrem, non tamen ex eadem matre, Herodem. nam Herodes ex Simonis pontificis filia natus erat. Ac Herodiadis hujus uxoris amore captus, quæ filia erat Ariſtobuli, utriuſque illorum fratris, Agrippæque magni ſoror, auſus eſt cum ea de nuptiis ſermones ſerere. Cui cum non diſplicerent, convenit inter eos, illam in ejus domum conceſſuram ſtatim atque ipſe Roma rediiſſet: inſuper pactum erat ut Aretæ filiam ejiceret. Atque ille quidem Romam advehitur, poſtquam iſta pepigiſſet. Ubi autem reverteretur, rebus Romæ perfectis, quarum gratia profectus eſt, uxor ejus, fama eorum quæ Herodiadi pactus fuerat ad ipſam perlata, antequam eam ille cuncta reſciviſſe intelligeret, mitti petiit Machæruntem, *caſtellum* in confinio ditionis Herodis & Aretæ ſitum, de ſuo conſilio nihil *ei* indicans. Atque Herodes mittendam curavit, ne quidem ſuſpicans mulieri quidquam innotuiſſe. Illa vero, (nam aliquandiu ante miſerat ad Machæruntem, tunc in patris ſui ditione & poteſtate) omnibus ad iter ineundum ab Aretæ præfecto paratis, eò pervenit, atque inde in Arabiam properat ab uno præfecto ad alium advecta, & quam celerrime ad patrem venit, ipſique Herodis voluntatem aperuit. Inde autem ab eo inimicitiarum facto initio, accedente de finibus agri Gamalitici contentione, poſtquam utrique erant copiæ conſcriptæ bellum inter eos conflatum eſt, qui vicem ſuam legatos ſuos miſerunt. Commiſſoque prœlio, Herodes victus eſt & omnis ejus exercitus cæſus, quippe proditus à quibuſdam profugis, qui cum eſſent ex Philippi tetrarchia merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes Tiberio per literas ſignificat. Ille vero, indigne ferens id quod aggreſſus eſt Aretas, ſcribit Vitellio, ut ei bellum inferat, & aut vivum captum in vinculis adducat, aut occiſi caput ad ipſum mittat. Atque Syriæ quidem prætori, ut iſta ageret, in mandatis dedit Tiberius.

Herodes tetrarcha Herodiadem Herodis Philippi fratris ſui, uxorem ducit.

Aretas Herodis exercitum cædit.

Tiberius Vitellio ſcribit ut Aretæ bellum inferat.

2. Erant autem quidam è Judæis qui exiſtimarent, Dei ira periiſſe exercitum Herodis, qui juſtas ob interfectum Joannem, cognomento Baptiſtam, pœnas dabat. Hunc enim Herodes necari juſſit, cum eſſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe, erga Deum autem pie agentes ad lavacrum accederent. Deo enim ita acceptum iri lavacrum *ajebat*, cum eo non ad expiationem criminum uterren-

Joannes Baptiſta ab Herode necatus.

x Ηρώδε ἀδελφοῦ] Cui etiam nomen Philippus. Immo veriſſimum (ut inquit *Grotius* ad *Matt.* c. 14. v. 3.) credo inter Herodis Magni filios, qui novem fuere, duos appellatos fuiſſe *Philippos*: ſed horum alterum, qui natus erat ex Simonis pontificis filia, dictum fuiſſe *Philippum Herodem*, quomodo & iſte de quo hæc narratur hiſtoria *Antipater* aut *Antipas Herodes* dicebatur; atque iſto additamento *Philippum* hunc *minorem* diſtinctum ab altero *majore*, qui Trachonitidis fuit tetrarcha. Neque duos in tot liberûm numero dictos fuiſſe Philippos magis mirum videri debet, quam duos itidem eodem in numero dictos *Antipatros* nam *Antipatri* & *Antipæ* idem eſt nomen. Videſis *Chr. Arnoldum* in *Hiſtoria Idumæa*, p. 201, 102, 203, 204. & p. 214, 215. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* tom. 1. part. 2. p. 56, 57, 58. *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* tom. 1. p. 446. & *Noriſium* in *Parænesi ad J. Harduinum*, p. 65.

y Τῆς —— ἐγεγόνει.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 30. §. 7. & infr. lib. 19. c. 6. §. 2. SPANH.

z Ερασθεὶς —— καὶ] Clarius aliquanto *Zonaras*, ἐρασθεὶς δὲ Ηρωδίας τῆς τοῦ ἀδελφοῦ γυναικὸς, θυγατρὸς Αριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ τοῦ μεγάλου Αγρίππα. HUDS. Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 28. §. 1. SPANH.

a Αγρίππου δὲ ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου,] Eadem Herodias Agrippæ Magni ſoror *Zonaras* p. 270. C. De Epitheto Agrippæ Magni vid. Harduin. de Num. Herod. ubi & Joſephum redarguit, quod Αγρίππου pro Αγρίππα, ut eſt in Nummis, dixerit. SPANH.

b Αδελφὴ] Ita *Hen.* & *Gall.* ἀδελφῇ *Bodl.* ἀδελφῆς in *Editis*.

c Μετοικίσασθαι] *L. B.* μετοικισάσθαι. *Cocceius* μετοικίσεσθαι, vel μετοικιεῖσθαι.

d Πύστεως] Vide ſupra c. 5. §. 5. πύστεως etiam hic habet *L. B.*

e Εκπυστος αὐτῷ γενέσθαι] Male in *libris* nonnullis ἔκπυστος.

f Εξέπεμπε,] *L. B.* ἐξέπεμψε.

g Τὴν ἄνθρωπον] *Gen.* τὴν non agnoſcit.

h Τῷ τε πατρὶ.] Τότε πατρὶ *Bodl.* & *Hen.*

i Αρέτα, παρῆν,] *L. B.* ἅμα τε παρῆν.

k Αφορμᾶται] Ita cum *Cod. Bodl.* & *Epiphan.* ἀφορμᾶτο in *Editis Aliisque* pro ἐφωρμᾶτο ut puto.

l Ο δὲ ἀρχὴν] Niſi dicamus Nominativum pro Genitivo abſoluto more Attico poni, rectius forſan, οἱ δὲ ἀρ. ἐ. ταύτην ποιησάμενοι.

m Γαμαλίτιδι,] Γαμαλικῇ *Gall.* Γαμαλικῇ juxta *Epiphanii* libros.

n Καθίστανται,] Iterum cum *Cod. Bodl.* καθίστανται in *cæteris*.

o Αναγαγεῖν] Αγαγεῖν *Bodl.*

p Τοῦ ἐπικαλουμένου Βαπτιστοῦ.] Τοῦ καλουμένου *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.*

q Κτείνει —— συνιέναι.] De hoc Joſephi teſtimonio de Joannis Baptiſmo Origen. adv. Celſum l. 1. p. 35. [illegible] *Hieronymus de Script. Eccleſ.* in *Jacobo* & *Joſepho*. & poſt eum Freculphus Tom. 11. Chr. lib. 11. c. v. & *Suidas*, tradunt Joſephum confiteri decimo octavo Antiquitatum libro *Joannem Baptiſtam verè Prophetam fuiſſe*, quod hic iis verbis non legitur. Item Euſeb. H. E. lib. 1. c. xi. Niceph. lib. 1. c. xix. & x. SPANH.

r Καὶ τοὺς Ιουδαίους] Ita cum *Cod. Bodl.* & *Zonara*. nec aliter in *Euſebii Editis nuperis*. niſi quod ἐπασκεῖν pro ἐπασκοῦντας habeant. [illegible] & dein χρωμένους in cæteris *Joſephi* & *Euſebii* libris, ut & apud *Nicephorum*.

rentur, sed ad corporis munditiem, utpote mentibus jam ante per justitiam purificatis. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujusmodi enim sermonibus mirum in modum elati erant) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas subditos ad defectionem impelleret (videbantur enim omnia de consilio ejus facturi esse) tutius esse duxit, priusquam novi aliquid ex illo oriretur, illum è medio tollere, quam ut mutatione rerum facta, ipse in discrimen adductus pœnitentiam ageret. Atque ille quidem ob hanc Herodis suspicionem in vincula conjectus, missusque ad castellum Machæruntem, cujus supra meminimus, ibidem cæsus est: Judæi vero persuasum habebant in ultionem necis ejus deletum esse exercitum, Deo propterea Herodi infenso.

Vitellius in Aretam movet.

3. Vitellius autem cum se accinxisset quasi ad bellum Aretæ inferendum, assumptis duabus legionibus, & quotquot circa illas erant levis armaturæ milites equitesque à sociis regibus missos secum ducens, Petram versus properabat, & Ptolemaidem pervenit. Cumque vellet per Judæam cum exercitu transire, ei obviam facti viri primarii deprecabantur iter per *ipsorum* regionem: neque enim sui moris esse pati simulachra per eam ferri, multa autem esse *simulachra* in signis. Atque ille exoratus & mutavit quam sibi hujusmodi de rebus proposuit sententiam, cumque per magnam planitiem copias ire jussisset, & ipse cum Herode tetrarcha atque amicis ascendit Hierosolyma, Deo, in festo Judæis patrio quod instabat, sacrificaturus. Quo tempore cum adfuisset, & honorifice à Judæorum populo exciperetur, illic quidem triduum mansit, atque interim Jonathan pontificatu abdicavit, & fratrem ejus Theophilum in eo collocavit: illic vero quarto postquam venerat die, cum literas, quæ Tiberii obitum significarent, accepisset, populum juramento adegit ut Cajo faverent. Quin & milites ex itinere revocatos in sua quemque hiberna dimisit; quod non amplius ei eadem ac antea belli gerendi potestas esset, rerum summa ad Cajum delata. Fertur etiam Aretam, augurio acto quamprimum expeditionis Vitellii nuncium acceperit, dixisse; fieri non posse, ut ille exercitus Petram adiret, brevi enim moriturum esse ducem, vel qui belligerare jussisset, vel qui illius consilio morem gerere properaret, vel eum contra quem paratus esset exercitus. Et quidem Vitellius Antiochiam se recepit. Agrippa autem Aristobuli filius, anno antequam Tiberius moreretur, Romam proficiscitur, de re quadam cum imperatore tranactururus, simulac potestas primum ei data esset. Volo itaque fusius aliquanto & uberius agere de Herode, deque illius fatu ortis disseminatique: & quia magni refert ad historiam illos percensere, argumentoque est *certissimo* numen esse *aliquod*, quod nihil prosit numerosa soboles,

Vitellius honorifice ab Hierosolymitanis excipitur.

Theophilus pontifex.

χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, [r] ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων, καὶ γὰρ [t] ἤρθησαν ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις μὴ [v] ἐπὶ ἀποστάσει τινὶ [x] φέροι, πάντα γὰρ [y] ἐῴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, [z] πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρίν τι νεώτερον [a] ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι, [b] προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης [c] εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὑποψίᾳ [d] τῇ Ἡρώδου, δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται· [e] τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸν ὄλεθρον ἐπὶ τῷ στρατεύματι γενέσθαι, τοῦ θεοῦ κακῶς Ἡρώδην θέλοντος.

γ. Οὐιτέλλιος δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς πόλεμον τὸν πρὸς Ἀρέταν δυσὶ τάγμασιν ὁπλιτῶν, ὅσοι τε περὶ αὐτὰ ψιλοὶ καὶ ἱππεῖς συμμαχοῦντες ἐκ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις βασιλειῶν ἀγόμενος ἐπὶ τῆς Πέτρας ἠπείγετο, καὶ ἔσχε Πτολεμαΐδα. ὡρμημένου δ' αὐτοῦ διὰ τῆς Ἰουδαίων ἄγειν τὸν στρατὸν, ὑπαντιάσαντες ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρῃτοῦντο διὰ τῆς χώρας ὁδόν. οὐ γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον, [f] περιορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτὴν φερομένας. πολλὰς δ' εἶναι σημαίαις [g] ἐπικειμένας. καὶ πεισθεὶς μετέβαλέ τε τῆς γνώμης τὸ ἐπὶ τοιούτοις προβουλεῦσαι, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου κελεύσας χωρεῖν τὸ στρατόπεδον, αὐτός τε μετὰ Ἡρώδου τοῦ τετράρχου καὶ τῶν φίλων εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῄει, [h] θύσων τῷ Θεῷ, ἑορτῆς πατρίου τοῖς Ἰουδαίοις ἐνεστηκυίας. εἰς ἣν ἀπαντήσας καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰουδαίων πλήθους [i] εὐπρεπῶς, τρεῖς μὲν ἡμέρας ταύτῃ διατριβὴν ποιεῖται, ἐν αἷς Ἰωνάθην τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Θεοφίλῳ· τῇ τετάρτῃ δὲ [k] καὶ γραμμάτων αὐτῷ παραγενομένων ἃ ἐδήλου τὴν Τιβερίου τελευτὴν, ὥρκισεν τὴν πληθὺν ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ Γαΐου. ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστον [l] χειμαδιοῦντα, πόλεμον ἐκφέρειν οὐκέθ' ὁμοίως δυνάμενος, διὰ τὸ εἰς Γάιον μεταπεπτωκέναι τὰ πράγματα. ἐλέγετο δὲ καὶ τὸν Ἀρέταν οἰωνοσκοπησάμενον πρὸς τὴν ἀγγελίαν [m] τῆς Οὐιτελλίου στρατείας φάναι, μηχανὴν οὐκ εἶναι τῷ στρατῷ τῆς ἐπὶ Πέτρας εἰσόδου· τεθνήξεσθαι γὰρ τῶν ἡγεμόνων, ἢ τὸν πολεμεῖν κελεύσαντα, [n] ἢ τὸν τῇ γνώμῃ τῇ ἐκείνου ὡρμημένον διακονεῖσθαι, ἢ ἐφ' ὃν γένοιτο ἡ παρασκευὴ τοῦ στρατεύματος. καὶ Οὐιτέλλιος μὲν, ἐπ' Ἀντιοχείας ἀνεχώρησεν. Ἀγρίππας δὲ ὁ Ἀριστοβούλου υἱὸς, ἐνιαυτῷ πρότερον ἢ τελευτῆσαι Τιβέριον, ἐπὶ Ῥώμης ἄνεισι [o] πράξων τι παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, δυνάμεώς τινος αὐτῷ παραγενομένης. βούλομαι δ' εἰπεῖν ἐπὶ μακρότερον περί τε Ἡρώδου καὶ γένους αὐτοῦ ὡς ἐγένετο, ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἀνῆκον τῇ ἱστορίᾳ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, [p] ἅμα δὲ καὶ παράστασιν ἔχειν τοῦ θείου, ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ [q] πλῆθος, οὐδ' ἄλλη τις ἀλκὴ τῶν

r Ατε δὴ κ.] Οὕτω γὰρ δὴ κ. Gall. Euseb. & Niceph. Verum T. Faber malit ἅτε οὕτω τῆς ψ. Vide Epist. 44 p. 131

t Ηρθησαν ἐπὶ πλεῖστον] Ηὔφραντο ἐπὶ πλεῖστον mirifice delectabantur, in Eusebii libris.

v Επὶ ἀποστάσει] Επὶ στάσει Bosb. Vat. & Hen. à pr. m.

x Φέροι.] Ita Bosb. Gall. Lugd. Bat. Niceph. & Zonar. φέρῃ in Editis Aliisque. HUDS. φέρῃ Gen. φέροι Euseb. SPANH.

y Εῴκεσαν συμβουλῇ] Εἴκεσ[αν] Bosb. Vat & Hen. a pr. m.

z Πολὺ κρεῖττον ἡγεῖ[ται].] Hæc impari usu apud Euseb SPANH.

a Εξ αὐτοῦ] Απ' αὐτοῦ Euseb & Niceph HUDS. Απ' αὐτοῦ Euf.

b Προλαβὼν ἀναιρεῖν] Ita cum Eusebii & Nicephori libris. προλαβὼν ἀνελεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης, μὴ εἰς τὰ πρ. in Zonara & Josephi libris, tam Editis quam MSS. HUDS. Nota Josephum ignorasse veram causam mortis Johannis Baptistæ in Evangelio traditam. At forsitan, ut variæ sunt opiniones hominum, Josephus & alii quidam sibi persuaserunt, Herodem ideo in carcerem conjecisse Johannem, ne seditionem excitaret: aut dici potest, eum dicendo regem impium esse, seditionem potuisse concitare. REL.

c Εἰς τὰ] Μὴ εἰς τὰ Gen. μὴ deest Euseb SPANH. Delet illud μὴ quoque Coccejus. In L. B. est γενομένης μὴ εἰς πρ. HAV.

d Τῇ Ηρώδου.] Τῇ τοῦ Ηρωδ. Euseb. SPANH.

e Τοῖς δὲ Ιουδαίοις] Τοῖς δὲ Ιουδαίοις δόξα ἐπὶ τ. τ. ἐ. τ. ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ γενέσθαι, τοῦ Θεοῦ κακῶσαι Ηρώδην θέλοντος Bosb. atque ita Zonaras, nisi quod habeat δόξαν pro δόξα.

f Περιορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτὴν φερομένας.] Conf. Ἀρχ. lib. 1. c. 33. § 2. SPANH.

g Επικειμένας.] Abest à L. B. Coccejus legit π. δ. ε. σημαίαις ἐπικειμένας.

h Θύσων τῷ Θεῷ] Nam holocausta etiam Gentes offerebant in templo Hierosolymis. REL. Sueton. in Aug. c. 93. *Sed & Caium nepotem, quod Judæam prætervehens apud Hierosolymam non supplicasset, collaudavit.* HAV.

i Εὐπρεπῶς,] L. B. εὐπρεπῶς

k Και γραμμάτων] Illud καὶ abest à L. B.

l Χειμαδιοῦντος.] Conf. supr. c. 4 §. 1. SPANH.

m Τῆς Οὐιτελλίου στρατείας] Ita Bosb. (Coccejus τ. O. ἐπιστρατείας) τῶν Οὐιτελλίου στρατιωτῶν in reliquis.

n Η τῇ γνώμῃ] Η τ. κελευσθέντα, ἢ Bosb. brevius aliquanto.

o Πράξων τι] Πράξων Hen. à pr. m. & Vat.

p Αμα δὲ καὶ παράστασιν] Αμα δὲ καὶ διὰ τὸ π. Bosb. plenius aliquanto quam solet, forsan ἐξηγητικῶς ἔσται.

q Πλῆθος,] L. B. πλοῦτος.

r Ετε-

τῶν ἐν ἀνθρώποις [r] ἐπηρμένων, δίχα τῶν πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβειῶν· εἴγε ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδου, συνέβη πλὴν ὀλίγων, πολλοὶ δ' ἦσαν, διαφθαρῆναι τοὺς Ἡρώδου ἀπογόνους. φέροι δ' ἄν τι καὶ εἰς σωφρονισμὸν τοῦ ἀνθρωπείου γένους, τὸ τὴν δυστυχίαν αὐτῶν μαθεῖν· ἅμα δὲ καὶ τὸ Ἀγρίππα διηγήσασθαι θαύματος ἀξιώτατον γεγενημένον, ὃς ἐκ πάνυ ἰδιώτου, καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν τῶν εἰδότων αὐτὸν, ἐπὶ τοσόνδε ηὐξήθη δυνάμεως. [s] εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον περὶ αὐτῶν, λεχθήσεται δέ μοι καὶ νῦν ἀκριβῶς.

δ'. [t] Ἡρώδῃ τῷ μεγάλῳ θυγατέρες, ἐκ Μαριάμμης [u] τῆς Ὑρκανοῦ θυγατρὸς, γίνονται δύο. [x] Σαλαμψιὼ μὲν ἡ ἑτέρα, ἣ γαμεῖται Φασαήλῳ τῷ αὐτῆς ἀνεψιῷ, Φασαήλου παιδὶ ὄντι τοῦ [y] Φασαήλου ἀδελφοῦ Ἡρώδου, διδόντος αὐτὴν τοῦ πατρός· Κύπρος δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ [z] αὐτῇ ἀνεψιῷ, παιδὶ τῆς ἀδελφῆς Ἡρώδου Σαλώμης. καὶ Φασαήλῳ μὲν ἐκ Σαλαμψιοῦς γίνονται πέντε παῖδες, Ἀντίπατρος, Ἡρώδης, Ἀλέξανδρος, θυγατέρες δὲ Ἀλεξάνδρα καὶ [a] Κύπρος, ἣν Ἀγρίππας γαμεῖ ὁ Ἀριστοβούλου. Ἀλεξάνδραν δὲ γαμεῖ μὲν Τίμιος Κύπριος, ἀνὴρ τῶν ἀξιολόγων, παρ' ᾧ δὴ καὶ ἄτεκνος τελευτᾷ. Κύπρῳ δ' ἐξ Ἀγρίππα μὲν ἄρσενες γίνονται δύο, θυγατέρες δὲ τρεῖς, [b] Βερενίκη, Μαριάμμη, Δρουσίλλα. Ἀγρίππας δὲ καὶ Δροῦσος τοῖς ἄρσεσιν ὀνόματα· ὧν ὁ Δροῦσος πρὶν ἡβῆσαι τελευτᾷ. [c] ὁ δὲ πατὴρ τούτων [d] Ἀγρίππας ἐτρέφετο [e] μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ἡρώδου τε καὶ Ἀριστοβούλου ἐκ Βερενίκης [f] καὶ οἵδε παῖδες τοῦ υἱέως Ἡρώδου τοῦ μεγάλου· [g] ἡ δὲ Βερενίκη [h] Κοστοβάρου καὶ Σαλώμης παῖς τῆς Ἡρώδου ἀδελφῆς. τούτους Ἀριστόβουλος νηπίους [i] θνήσκει λιπὼν ὑπὸ τοῦ πατρὸς σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἀδελφῷ, [k] καθάπερ εἰρήκαμεν. ἐφηβώσαντες δ' ἄγονται, Ἡρώδης μὲν οὗτος, ὁ τοῦ Ἀγρίππα [l] ἀδελφὸς, Μαριάμμην θυγατέρα Ὀλυμπιάδος τῆς Ἡρώδου [m] τοῦ βασιλέως θυγατρὸς, καὶ Ἰωσήπου [n] τοῦ Ἰωσήπου παιδὸς, [o] ἀδελφὸς δ' ἦν τοῦ βασιλέως [p] Ἡρώδου. ἴσχει δ' ἐξ αὐτῆς υἱὸν Ἀριστόβουλον. ὁ δὲ τρίτος τοῦ Ἀγρίππα ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος γαμεῖ Ἰωτάπην [q] Σαμψιγεράμου θυγατέρα τοῦ [r] Ἐμεσῶν βασιλέως. θυγάτηρ δὲ αὐτοῖς γίνεται κωφή, ὄνομα καὶ τῇδε Ἰωτάπη. καὶ τάδε μὲν τὰ ἀρσένων τέκνα. [s] Ἡρωδιὰς δὲ αὐτῶν ἡ ἀδελφὴ [t] γαμεῖται Ἡρώδῃ Ἡρώδου τοῦ μεγάλου παιδὶ, ὃς γεγόνει ἐκ Μαριάμμης τῆς τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως, καὶ αὐτοῖς Σαλώμη γίνεται, μεθ' ἧς τὰς γονὰς [v] Ἡρωδιὰς, ἐπὶ συγχύσει φρονήσασα τῶν πατρίων, Ἡρώδῃ γαμεῖται τοῦ ἀνδρὸς τῷ ὁμοπατρίῳ ἀδελφῷ, [x] διαστᾶσα ζῶντος. τὴν δὲ Γαλιλαίων τε-

neque ulla potentia quæ in hominibus dominatur, absque pietate erga Deum: si quidem intra centum annos contigit, ut Herodis posteri, qui sane permulti erant, fere omnes interierint. Accedit quod humano generi documento sit, illorum perspectam habere infelicitatem: præsertim ubi de Agrippa narrationem fecero, viro admiratione dignissimo, qui ex vita privata, & præter omnium quibus notus erat expectationem, ad tantæ potestatis fastigium provectus erat. Illorum quidem jam antea mentionem feci, nunc vero de illis agam accurate.

4. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. Altera quidem Salampsio, quæ nupsit Phasaelo consobrino suo Phasaeli filio fratris Herodis, dante illam patre: Cypros vero *altera* Antipatro & ipsa nupsit consobrino, Herodis nepoti ex sorore Salome. Et Phasaelus ex Salampsione genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit quidem Timius Cyprius, vir nobilis, cujus in matrimonio sine liberis defuncta est: Cypros vero Agrippæ duos filios peperit, & tres filias, Berenicen, Mariamnen, Drusillam. filii autem Agrippa & Drusus dicti sunt. Ex his Drusus ante quam pubesceret diem obit. Horum autem pater Agrippa cum aliis etiam fratribus educabatur, Herode & Aristobulo. nam & isti filii erant *Aristobuli* filii Herodis magni ex Berenice: Berenice vero Costobari & Salomes sororis Herodis filia erat. Hos Aristobulus infantulos reliquit, à patre cum Alexandro fratre occisus, quemadmodum diximus. Postquam autem ex ephebis excesserant, uxores ducunt, Herodes hic, Agrippæ frater, Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ & Josephi, filii Josephi qui Herodis regis frater erat: & ex ea suscepit filium Aristobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotapen Sampsigerami Emesorum regis filiam, & ipsis nata est filia surda, atque huic nomen Iotape. Et à maribus quidem hæc soboles erat. Herodias vero soror eorum nupsit Herodi Herodis magni filio, quem sustulit ex Mariamne Simonis pontificis filia; illisque genita est Salome, cujus post nativitatem Herodias, ut quæ in animum induxerat leges patrias violare, Herodi nupsit, viri sui, à quo vivo discessit, ex eodem patre fratri. Hic autem Galilææ tetrarchiam habebat. Ejus

Herodis progenies ex Mariamne.

r Ἐπηρμένων.] *L. B.* ἐπηρμένων. *Cocceius* ἐπηρμένων.
s Εἴρηται μὲν] Εἴρηται μὲν [illegible] *Bosb.*
t Ἡρώδῃ ——— δύο.] Conf. supr. lib. 17. c. 1. § 3. SPANH.
u Τῆς Ὑρκανοῦ θυγατρὸς,] Τῆς Ἀλεξάνδρας τῆς Ἀλεξάνδρου τῆς θυγατρὸς Ὑρκανοῦ *Bosb.*
x Σαλαμψιὼ ——— ὄντι τοῦ] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 22. §. 2. & c. 28. § 6. ut & supr. lib. 17. c. 1. § 3. SPANH.
y Φασαήλου ——— ἀδελφοῦ,] Ita cum Cod. *Bosb.* antea erat Φασαήλῳ παιδὶ ὄντι τῷ Φασαήλου (*L. B.* Ἡρώδου) ἀδελφοῦ διδόντος αὐτὴν τοῦ πατρὸς, *Phasaëli filio dante illam Phasaelo fratre patris.*
z Αὐτῇ ἀνεψιῷ,] Ita in *Editis.* αὐτῷ in *Cod. Han.* & *Bosb.*
a Κύπρος, ἣν Ἀγρίππας γαμεῖ] Conf. inf. c. 7. §. 2. SPANH.
b Βερενίκη,] *L. B.* Βερενίκη.
c Ὁ δὲ ——— ἐτρέφετο] Ita ex vestigiis corruptarum lectionum & lib. 1. de *Bello Jud.* c. 28. pro modulo restitui, [illegible] Ἀγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ἡρώδης τε καὶ Ἀριστόβουλος ἐκ Βερενίκης. καὶ οἵδε παῖδες Ἡρώδου, τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου. [illegible] in *Editis.* [illegible] Ἀγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ἡρώδης δὲ καὶ Ἀριστόβουλος [illegible] Ἀριστόβουλοι καὶ οἵδε παῖδες τοῦ υἱοῦ Ἡρώδου τοῦ μεγάλου. Βερενίκη δὲ Κοσ. *Bosb.* in *Epiphanii* versione, *Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Aristobulus, & Beronice, etiam hi quoque filii fuerunt Herodis majoris.* in *Gelenii* versione, *cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud avum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice. Hi nepotes Herodis magni ex filio: Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est.* [illegible] Ἡρώδης μὲν καὶ Ἀγρίππας καὶ Ἀριστόβουλος οἱ, lib. 1. de *Bello Jud.* Vide etiam *Antiqq.* p. 827. in fine.
d Ἀγρίππας ἐτρέφετο] *L. B.* Ἀγρίππας ἐτρέφετο. *Cocceius* Ἀγρίππας ἀνετρέφετο.
e Μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν.] Illa μετὰ καὶ ἑτέρων omittit *Epiphan.*
f Καὶ ——— μεγάλου.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 28. § 1. SPANH.
g Ἡ δὲ Βερενίκη] Conf. ἁλωσ. lib 1. c 28. § 2. SPANH.
h Κοστοβάρου ——— ἀδελφῆς.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 4. SPANH.
i Θνήσκει λιπὼν] Λιπὼν θνήσκει *Bosb.*
k Καθάπερ εἰρήκαμεν.] Ὡς ἐδηλώσαμεν *Bosb.*
l Ἀδελφὸς,] Ita *Bosb. L. B.* & *Epiphan.* [illegible] in *Editis Aliisque.*
m Τοῦ βασιλέως θυγατρὸς,] Voculam τοῦ addidi è *Cod. Bosb.*
n Τοῦ Ἰωσήπου παιδὸς,] Ita τοῦ Ἰωσήπου παιδὸς restitui è *Cod. Bosb.* Τοῦ Ἰωσήπου absque παιδὸς habent *Han. Lugd. Bat.* & *Vat.* Videsis *Chr. Noldium* in *Historia Idumea*, p. 169.
o Ἀδελφὸς δ' ἦν τοῦ βασιλέως Ἡρώδου.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.
p Ἡρώδου.] Ἡρώδου nobis suppeditant *Bosb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Βασιλέως θυγατρὸς ἔχει *Han.* & *Vat.*
q Σαμψιγεράμου θυγατέρα] Ita in *Græcis* omnibus *Josephi.* Σαμψιγεράμου juxta *Epiphanium.* [illegible] apud *Strabonem*, l. 16. p. 753. Videsis *Reinesii Var. Lect.* p. 150.
r Ἐμεσῶν βασιλέως.] Ἐμεσηνῶν *Bosb.* sic & *Emesa* apud *Plinium* ΕΜΙΣΩΝ & ΕΜΙΣΗΝΩΝ in *nummis.* [illegible] meminit *Strabo* HUDS. Vel Ἐμισῶν. Nummi ΕΜΙΣΑ & ΕΜΙΣΗΝΩΝ. Conf. infr. lib. 19. c. 8. §. 1. SPANH.
s Ἡρωδιὰς] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.
t Γαμεῖται ——— παιδὶ,] Ita è *Cod. Bosb.* & *Epiphan.* γίνεται in *cæteris.*
v Ἡρωδιὰς, ——— τῷ] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.
x Διαστᾶσα ζῶντος.] Διαστᾶσα τοῦ προτέρου γαμετοῦ ζῶντος *Bosb.* forsan ἐξηγήσασα ἐοικ.

Eius vero filia Salome nupta erat Philippo Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. eoque sine liberis defuncto duxit eam Aristobulus filius Herodis, fratris Agrippæ: illi autem nati sunt filii tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. Et hæc quidem est Phaseli & Salampsionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit; ipsamque duxit Alexas Selcias, Alexæ filius: atque illis filia erat Cypros. Herodes autem & Alexander, quos Antipatri fratres fuisse dixi, sine prole decesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius, qui à patre fuerat interemptus, Alexandrum & Tigranem filios suscepit, ex filia Archelai Cappadocum regis. Et Tigranes quidem Armeniæ rex, dum Romæ accusationem subiret, sine liberis obiit. Alexandro autem Tigranes fratri cognominis nascitur filius, qui à Nerone ad regnandum in Armenia mittitur: atque Alexandrum filium genuit. Ille vero Iotapen duxit, Antiochi Commagenorum regis filiam: & insulæ in Cilicia rex à Vespasiano factus est. Et Alexandri quidem soboles fere ab utero deseruit patria Judæorum instituta, ad ritus transiens moresque Gentilium. Cæteris vero Herodis filiabus contigit, ut sine prole decederent. Cum autem Herodis posteri, quos percensuimus, è medio non sublati fuerint, eo tempore quo Agrippa magnus imperium adeptus est; cumque horum genus jam ante declaraverim, superest ut narrem quos in casus fortuna Agrippam demiserit, utque ex iis evaserit, & ad maximam dignitatem & potentiam pervenerit.

τετραρχίαν εἶχεν ὤν. ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς Σαλώμη Φιλίππῳ γαμεῖται, Ἡρώδου παιδὶ τῷ τετράρχῃ τῆς Τραχωνίτιδος. καὶ ἄπαιδος τελευτήσαντος, Ἀριστόβουλος αὐτὴν ἄγεται, Ἡρώδου παῖς τοῦ Ἀγρίππου ἀδελφοῦ. [y] παῖδες δὲ ἐγένοντο αὐτοῖς τρεῖς, Ἡρώδης, Ἀγρίππας, [z] Ἀριστόβουλος. τοῦτο μὲν δὴ τὸ Φασαήλου καὶ [a] Σαλαμψιοῦς ἐστι γένος. Κύπρου δ' ἐξ Ἀντιπάτρου θυγάτηρ γίνεται Κύπρος, καὶ αὐτὴν Ἀλεξᾶς [b] Σελκίας γαμεῖ τοῦ Ἀλεξᾶ· καὶ [c] αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος. Ἡρώδης δὲ καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς ἀδελφοὺς ἔφην Ἀντιπάτρου, ἄτεκνοι τελευτῶσιν. [d] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἡρώδου παιδὶ τοῦ βασιλέως, τῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένῳ, Ἀλέξανδρος καὶ Τιγράνης ἐγεγόνεισαν υἱεῖς ἐκ τῆς Ἀρχελάου τοῦ Καππαδόκων βασιλέως θυγατρός. καὶ [e] Τιγράνης μὲν [f] βασιλεύων Ἀρμενίας, κατηγοριῶν αὐτοῦ ἐπὶ Ῥώμης γενομένων, ἄπαις τελευτᾷ. Ἀλεξάνδρῳ δὲ Τιγράνης ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ γίνεται παῖς, καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας ὑπὸ Νέρωνος ἐκπέμπεται· υἱός τε Ἀλέξανδρος αὐτῷ γίνεται. γαμεῖ δ' οὗτος Ἀντιόχου τοῦ Κομμαγηνῶν βασιλέως θυγατέρα [g] Ἰωτάπην· [h] νησιάδος τε τῆς ἐν Κιλικίᾳ Οὐεσπασιανὸς αὐτὸν [i] ἵσταται βασιλέα. καὶ τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου γένος, εὐθὺς ἅμα τῷ φῦναι, τὴν θρησκείαν ἐξέλιπε τὴν Ἰουδαίοις ἐπιχώριον, μεταταξάμενοι πρὸς τὰ Ἕλλησι πάτρια. τῶν δὲ λοιπῶν θυγατέρων Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ἀτέκνοις τελευτᾶν συνέπεσεν. τῶν δὲ γενομένων Ἡρώδου ἀπογόνων ὡς [k] κατελέξαμεν ὄντων, ἐν ᾧ χρόνῳ Ἀγρίππας ὁ μέγας τὴν βασιλείαν περιέλαβε, τούτων τέ μοι τοῦ γένους προδεδηλωμένου, διέξειμι λοιπὸν ὁπόσαι τε Ἀγρίππᾳ τύχαι συνέλθοιεν, ὥστε αὐτὸν διαδρᾶσαι πειρώμενος, ἐπὶ μέγιστον ἀξιώματός τε ἅμα προκόψαι καὶ δυνάμεως.

VIII.

CAP. VI.

Agrippa rex Romam mari proficiscitur ad Tiberium Cæsarem, utque à liberto suo accusatus in vincula conjicitur: & quo pacto post Tiberii excessum à Cajo solutus est, & rex factus est, Philippi tetrarchiæ.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ἀπόπλους Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ῥώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελευθέρου ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὴν Τιβερίου τελευτήν, καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Φιλίππου τετραρχίας.

Agrippa Romæ degens ad inopiam redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, atque convictore quotidiano & familiari usus Druso, Tiberii imperatoris filio, nactus est etiam Antoniæ, Drusi majoris conjugis, amicitiam; utpote quæ Berenicen matrem in honore habuerit, filiumque dignitate augere voluerit. Cumque Agrippa natura esset magnanimus & munificus, quamdiu mater vixerit, voluntatem suam occultabat & dissimulabat, quod noluerit ut mater sibi hujusmodi de causa irasceretur. Postquam vero decessit Berenice, cum jam sui esset arbitrii, facultates partim luxuriose vivendo quotidie prodegit, partim immodica largitione profudit, maximos vero in libertos Cæsaris fecerat sumptus, sperans fore ut eorum opera adjuvaretur. Brevique ad inopiam redactus est, adeo ut non potuerit diu-

ΗΡώδου τοῦ βασιλέως ὀλίγον πρὸ τῆς τελευτῆς, Ἀγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος, καὶ ὁμοτροφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γενομένης πρὸς Δροῦσον τὸν Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος υἱόν, καὶ Ἀντωνίᾳ τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ εἰς φιλίαν ἀφίκετο, [l] Βερενίκης τῆς μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς, [m] καὶ προαγαγεῖν ἠξιωκυίας τὸν υἱόν. Φύσει δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, καὶ δωρεῖσθαι πολυτελής, ζώσης μὲν τῆς μητρὸς, [n] οὐκ ἐξέφαινε τῆς ψυχῆς τὸ θέλον, διαδιδράσκειν αὐτῆς ἀξιῶν καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις γενομένην ὀργήν. ἐπεὶ δ' ἡ Βερενίκη τελευτᾷ, γενόμενος ἐπὶ τῷ αὐτοῦ τρόπῳ, τὰ μὲν εἰς πολυτέλειαν [o] τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης, [p] τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ μέτριον τῶν δωρεῶν προϊέμενος [q] ἀναλώσει τῶν χρημάτων, τὰ πλεῖστα δ' εἰς τοὺς Καίσαρος ἀπελευθέρους [r] ἐτελεῖτο, ἐλπίδι πράξεως τῆς αὐτῶν. πενίᾳ

y Παῖδες —— Ἀριστόβουλος,] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

z Ἀριστόβουλος.] Καὶ Ἀριστόβουλος solus *Bosh.*

a Σαλαμψιοῦς ἐστι γένος.] Ita *Gall.* Σαμψιοῦς mendose in *cæteris.*

b Σελκίας γαμεῖ τοῦ Ἀλεξᾶ.] Ita *Bosh.* & *Epiphan.* Ελκίας *Gall.* ὁ Ελκίας *L. B.* Σ [illegible] in *Editis Alisque.*

c Αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος.] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *Alexæ vero hujusque mulieris filia, fuit item Cypros.*

d Ἀλεξάνδρῳ —— θυγατρός.] Conf. ἁλωσ. lib. 1. c. 28. §. 1. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

e Τιγράνης —— ἄπαις τελευτᾷ.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

f Βασιλεύων Ἀρμενίας,] Βασιλείαν *Hen* & *Vat.*

g Ἰωτάπην·] Huius Iotapes Commagenorum Regis filiæ nummus exstat apud *Seguinum Selecl. Num.* p. 72. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ in av. ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. SPANH.

h Νησιάδος τε τῆς ἐν Κιλικίᾳ] Ita lego ex emendatione Cl. *Harduini*, (in *Nummis Antiquis illustratis*, p. 150.) quam approbat *H. Norisius* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 135, 136. Ησιάδος τε τῆς ἐν Κ. in *Editis.* Ησιάδος τε absunt quibusdam *MSS.* relicta lacuna. in plerisque *Epiphanii MSS.* *Lesidis Ciliciæ civitatis à Vespasiano rex constituitur:* in nonnullis *Isiadis* vel *Ysiadis* &c. Ισιαδος τε τῆς ἐν Κιλ. *Petitus* in *Animadv.* [illegible], tom. 1. p. 541. Utpote quod Issus urbs sit Ciliciæ, Ισσιάδος voce omnes illas urbes significari existimans, quæ erant conventus Issici. HUDS. Conf. sup. c. 10. §. 7. SPANH.

i Ἵσταται.] Καθιστᾷ *Bosh.*

k Κατελέξαμεν ὄντων.] *L. B.* κατέλεξα ἔμπροσθεν. forte pro κατέλεξα ἔμπροσθεν.

l Βερενίκης τῆς μητρὸς] Conf. supr. lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH.

m Καὶ προαγαγεῖν ἠξιωκυίας τὸν υἱόν.] Et venerabiliter appellaret *Rufinus.* SPANH. Ante fuit προσαγαγεῖν. verum mutari ita jussit *Hudsonus* in *Addend.* ita quoque in ora Cod. mei correxerat *Cocceius.* HAV.

n Οὐκ ἐξέφαινε τῆς ψυχῆς τὸ θέλον,] Ita *Bosh. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐξεφαίνετο ἐκ ψυχῆς τὸ θέλον in *Editis Alisque.*

o Τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης,] Sic cum *Cod. Bosh.* τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης. in *cæteris.* Forsan εἰς τὸ καθ' ἡμ. id est, εἰς τὰ τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης.

p Τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ] Iterum cum *Cod. Bosh.* τὰ δὲ, ἐκ τῶν δωρεῶν τὸ μὴ μέτριον προϊέμενος ἀναλώσει in *Editis Alisque.*

q Ἀναλώσει] *L. B.* ἀναλώσας. forte pro ἀναλώσας. HAV.

r Ἐτελεῖτο,] *L. B.* ἐτετέλεστο.

s Εὐτυ-

νία τε ἐν ὀλίγῳ περὶ αὐτὸν ἦν, καὶ τοῦτ' ἦν κώλυμα τῆς ἐν Ῥώμῃ διαίτης. καὶ ὁ Τιβέριος τοῖς φίλοις τοῦ υἱέος τετελευτηκότος ἀπεῖπεν φοιτᾶν εἰς ὄψιν αὐτῷ, διὰ τὸ ἀνερεθίζεσθαι πρὸς τὸ λυπεῖσθαι μνημονεύων τοῦ παιδὸς θεωρίᾳ τῇ ἐκείνων.

β'. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας πλέων ἄχαρι κακοπραγῶν, καὶ τεταπεινωμένος ὀλέθρῳ τε ὧν εἶχε χρημάτων, καὶ ἀπορίᾳ τοῦ [s] ἐκτίσοντος τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς, πολλοῖς τε οὖσι καὶ [t] ἀλεωρὰν οὐδ' ἣν τινα οὐκ ἐνδιδοῦσιν. ὥστε ἀπορίᾳ τῶν ποιητέων, καὶ αἰσχύνῃ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, ὑποχωρήσας εἴς τινα πύργον ἐν [v] Μαλάθοις τῆς Ἰδουμαίας, ἐν περινοίᾳ [x] τοῦ μεταστήσοντος αὐτὸν ἦν. αἰσθάνεται δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν [y] Κύπρος ἡ γυνὴ, παντοῖά τε ἦν ἀπείργουσα τῶν ἐπὶ τοιούτοις βουλημάτων. διαπέμπεται δὲ καὶ ὡς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἡρωδιάδα, Ἡρώδῃ τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν γράμματα, δηλοῦσά τε, τὰ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ Ἀγρίππου [z] προβουλεῦσαι, καὶ τὴν ἀνάγκην [a] ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν. ἐκέλευέ τε συγγενῆ οὖσαν βοηθεῖν, [b] καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο παρασκευάζειν, θεωροῦσαν ὡς αὐτὴ [c] παντοίως κουφίζοι τὸν ἄνδρα, καὶ ταῦτα [d] οὐκ ἐξ ὁμοίων ἀφορμῶν. οἱ δὲ μεταπεμψάμενοι αὐτὸν, [e] οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα, καί τι καὶ ἀργύριον ὥρισαν εἰς τὴν δίαιταν, ἀγορανομίᾳ τε τῆς Τιβεριάδος ἐτίμησαν. οὐ μὴν ἐπὶ πλεῖόν γε Ἡρώδης ἐνέμεινε τοῖς δεδογμένοις, καίτοι γε, οὐδ' ὡς ἀρκοῦντα ἦν. ἐν γὰρ Τύρῳ παρὰ συνουσίαν ὑπὸ οἴνου [f] τι γινομένων αὐτοῖς λοιδοριῶν, ἀνεκτὸν οὐκ ἡγησάμενος Ἀγρίππας, τοῦ Ἡρώδου τε ἐπονειδίσαντος εἰς ἀπορίαν καὶ τροφῆς ἀναγκαίας [g] μετάδοσιν, ὡς Φλάκκον τὸν ὑπατικὸν εἴσεισι, φίλον ἐπὶ Ῥώμης τὰ μάλιστα αὐτῷ γεγονότα πρότερον, Συρίας δὲ ἐν τῷ τότε διέποντα.

γ'. Καὶ δεξαμένου Φλάκκου παρὰ τούτῳ διῆγεν, [h] παρακατεσχηκότος αὐτοῦ ἐκεῖ καὶ Ἀριστόβουλον, ὃς ἀδελφὸς ὢν Ἀγρίππου διάφορός τε ἦν. οὐ μὴν ἐβλάπτοντο ἔχθρᾳ τῇ ἀλλήλων, ὥστε μὴ φιλίᾳ τοῦ ὑπατικοῦ [i] τὰ εἰκότα τιμὴν φέρεσθαι· οὐ μὴν ὅ γε Ἀριστόβουλος ἀνίει τι τοῦ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν δυσμενοῦς, μέχρι καὶ εἰς ἔχθραν αὐτὸν Φλάκκῳ καθίστησιν, αἰτίαν τοιαύτην ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ παραλαβών. Δαμασκηνοὶ Σιδωνίοις περὶ ὅρων διάφοροι καθεστῶτες, μέλλοντος Φλάκκου περὶ τούτων [k] ἀκροάσασθαι, μαθόντες τὸν Ἀγρίππαν ὡς παρ' αὐτῷ [l] μέγα δύναιτο, ἠξίουν μερίδος τῆς αὐτῶν γίνεσθαι, ἀργύριόν τι πλεῖστον ὁμολογήσαντες αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν πάντα ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Δαμασκηνῶν ὥρμητο πράσσειν. Ἀριστόβουλος δὲ, οὐ γὰρ ἐλάνθανεν αὐτὸν ἡ ὁμολογία τῶν χρημάτων, κατηγορεῖ πρὸς τὸν Φλάκκον. καὶ βασανιζομένου τοῦ πράγματος ἐπεὶ [m] φανερὰ ἦν, ἐξωθεῖ τὸν Ἀγρίππαν φιλίας τῆς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, εἰς ὑστάτην ἀπορίαν περιωσμένος, εἰς Πτολεμαΐδα παρῆν, καὶ κατὰ τὸ ἄπορον τῆς ἀλλαχόθεν διαίτης γνώμην ἐποιεῖτο [n] ἐπὶ τῆς Ἰταλίας πλεῖν. εἰργόμενος δὲ χρημάτων ἀπορίᾳ, ἠξίου Μαρ-

tius Romæ commorari. accessit quod Tiberius filii sui non ita pridem defuncti amicis interdixerat, ne in conspectum suum venirent, ne ex illis visis renovata filii memoria luctus suus redintegraretur.

2. His itaque de causis conscensa navi in Judæam profectus est, male se habens, animoque dejectus & quod omnem suam pecuniam absumpserat, & nihil ei supererat unde solveret quod creditoribus debebat, qui & multi erant & motus ejus omnes observabant ne quà effugeret. Eò igitur redactus, ut quid ageret, nesciret, factorumque eum valde puderet, secessit in castellum quoddam apud Malatha Idumææ, & de manibus sibi afferendis cogitabat. Subolet autem hoc Cypro uxori quod ille in animo agitabat, atque modis omnibus agebat ut eum ab hujusmodi consilio depelleret: ad sororem quoque ejus Herodiadem scripsit, Herodi tetrarchæ nuptam, significans, & quid rebus ita se habentibus Agrippa decreverit, & qua necessitate adactus eo devenerit: hortataque est eam ut pro jure cognationis afferret auxilium, maritumque ad idem faciendum perduceret, præsertim cum cerneret ipsam omnes vias persequi quibus virum sublevaret, idque cum opibus non adeo abundaret. Accersitus igitur à sorore ejusque marito, jussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia ut de victu caveretur, datoque ei in cumulum ædilitatis istius loci honore. Non tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamvis ne sic quidem satisfieret *Agrippæ* necessitatibus. Cum enim apud Tyrum convivium agerent, interque bibendum convicia *hinc inde* jacerentur, atque Herodes inopiam Agrippæ exprobrasset, quodque victum ei suppeditaret, ille hoc nullo modo ferendum esse ratus, ad Flaccum virum consularem se contulit, qui tunc Syriam administrabat, cum quo sibi Romæ jam ante magna intercesserat amicitia.

In Judæam reversus de nece sibi consciscenda cogitat.

Cypros uxor hac de re ad Herodiadem scribit.

Agrippam ad se accersunt Herodes & Herodias, eique Tiberiadem ad habitandum dant.

Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.

3. A Flacco autem benigne exceptus, apud eum vitam agebat, ibi quoque secum Aristobulum habentem, fratrem quidem Agrippæ, ab ipso vero dissentientem. non impediit tamen hæc simultas, quo minus uterque viri consularis uteretur amicitia, eundemque ut par erat honorem ab eo referret. At vero Aristobulus nihil de suo in Agrippam odio remittebat, nec quiescebat donec Flaccum ei infensum reddiderat, faciens ut ex hujusmodi causa offensionem exciperet. Damasceni, orta cum Sidoniis de finibus controversia, cum litem dijudicaturus esset Flaccus, cognito quod Agrippa multum apud eum valeret, rogaverunt ut adesset ipsorum partibus, magnam ei pecuniæ vim polliciti. Et ille quidem omnia studiose agebat ut Damascenis auxilium ferret. Aristobulus autem, (nam ipsum non latebat pactum de pecunia) *fratrem* apud Flaccum detulit. Quod cum facta inquisitione ita esse deprehenderet, ab amicitia sua Agrippam repulit. Ille vero in extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, &, quod nusquam alibi haberet unde viveret, in Italiam navigare decrevit. Cum au-

Ad Flaccum se confert Agrippa.

Aristobulus Flaccum ei infensum reddit.

s Ἐκτίσοντος τὰ χρέα] Ἐκτίσοντος Bosh. ἐκτίσοντος Gall.

t Ἀλεωρὰν] Ἀλεωρὰ, ἀποφυγή. *Hesych.* SPANH.

v Μαλάθοις] Eo modo *Bosh* (*Lugd. Bat.* Μαλάθας) & forsan *Epiphanius*, qui habet, *Malathoes.* Μααλάθοις in *Editis Aliisque* Videsis Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 885. HUDS. Malathoia *Rufin.* SPANH.

x Τοῦ μεταστήσοντος αὐτὸν ἦν.] Τοῦ μεταστῆναι Bosh.

y Κύπρος ἡ γυνή.] Cypros Phasaelis è fratre Herodis filii, filia, uxor Agrippæ supra c. 6. §. 4. SPANH.

z Προβουλεῦσαι,] Προβουλεύματα Bosh.

a Ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν.] Ἣν ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν Bosh. ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν in *Editis Aliisque.* ἡ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν L. B.

b Καὶ τὸν ἄνδρα] Illa, καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο παρασκευάζειν, habui è *Cod. Bosh.* καὶ τὸν εἰκότα ἄνδρα πρὸς ἱκετηρίαν παρακαλεῖν Zonar.

c Παντοίως] Lege πάντως. COCC.

d Οὐκ] Abest à *L. B.*

e Οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα,] Galilææ quippe, quæ Herodis Tetrarchia, Herodiadis mariti civitas, vid. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τε] Abest à *L. B.*

g Μετάδοσιν,] Ita *Bosh.* & *L. B.* μεταδιδόναι in *Editis Aliisque.*

h Παρακατεσχηκότος] Locum restitui ex *Epiphanio*, qui vertit, *retinuit ibi quoque Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ*; παρακατεσχηκότος ἐκεῖ καὶ Ἀριστόβουλον Bosh. forsan pro Ἀριστοβούλου. in *Editis* παρακατεσχηκότος αὐτοῦ ἐκεῖ Ἀριστόβουλον, nullo plane sensu.

i Τὰ εἰκότα] *L. B.* in *Marg.* τὰ εἰκότα αὐτῷ.

k Ἀκροάσασθαι,] *L. B.* ἀκροᾶσθαι.

l Μέγα δυνάμενον,] Μέγα δυνάμενος Bosh. μέγα δυνάμενον in *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*

m Φανερὰ ἦν,] *Sc.* ὁμολογία. Est qui malit φανερὸν, ut ad πρᾶγμα referatur.

o Ἐπὶ τῆς Ἰταλίας πλεῖν.] Εἰς Ἰταλίαν Bosh.

o Ma-

Agrippa ope Marsyæ pecuniam mutuatur.

autem ipsum inhiberet pecuniarum inopia, jussit Marsyam libertum suum, ut, omni arte in hujusmodi necessitate adhibita, mutuam alicunde pecuniam sumeret. Atque Marsyas adit Petrum, Berenices Agrippæ matris libertum, ejus vero testamenti jure Antoniæ ditionis factum, cumque hortatur ut pecuniam Agrippæ syngrapha fideque accepta daret mutuam. At ille, (nam Agrippam pecuniæ, quam retinuerat, insimulabat) Marsyam compellit syngrapham dare de viginti millibus drachmarum Atticarum, cum bis mille & quingentis minus accepisset. id quod ille fecit, ut qui ita facere necesse haberet. Accepta itaque pecunia, cum ad Anthedonem pervenisset, navemque nactus esset, in eo erat ut solveret. Quod ubi comperit Herennius Capito procurator Jamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quæ Cæsaris fisco ab eo debebantur dum Romæ ageret; à quibus illic manere coactus est. Et tunc quidem se jussa facturum esse simulabat; de nocte vero, præcisis retinaculis, Alexandriam navigavit. ubi ab Alexandro Alabarcha poposcit ut ducenta argenti millia ei crederet. Ille vero non ipsi se crediturum dicebat: sed Cypro * *eadem postulanti* dare non recusabat, ut qui conjugalem ejus amorem cæterasque omnes virtutes obstupesceret. Illa autem cum fidejuberet, mox Alexander, quinque talentis Alexandriæ repræsentatis, promisit se reliqua daturum esse ubi primum Dicæarchiam veniret, de illis metuens quod sui profusum noverat Agrippam. Et Cypros quidem, cum virum in Italiam navigaturum dimisisset, ipsa cum liberis in Judæam reversa est.

Metu Herennii Capitonis Alexandriam navigat.

Pecuniam ab Alexandro Alabarcha impetrat.

Agrippa in Italiam redit.

Benigne à Tiberio excipitur.

4. Agrippa vero Puteolos appulsus literas dat Tiberio Cæsari, qui *tum* sese in Caprearum secessum abdiderat; venisse se officii causâ illumque ut viseret significans, rogansque ut sibi liceat in Capreas trajicere. Tiberius autem nil cunctatus & alia ad eum summa cum humanitate rescripsit, & quod gauderet ipsum iterum ad se Capreas venire. Cumque ille advenisset, non minore alacritate, quam præ se tulerat literis, eum amplexus est & hospitio excepit. Postridie vero Cæsari allatis ab Herennio Capitone literis, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, è locis suæ ditionis sese fuga proripuisset, ita ut omnem ipsi pecuniam ab eo exigendi potestatem ademerit: cum istas legisset literas, ægerrime rem tulit Cæsar, & Agrippæ omnes ad se aditus præcludi jussit, usque dum debitum solveret. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici &

Postea Tiberius, acceptis ab Herennio Capitone literis, Agrippæ omnem ad se aditum præcludit.

σύαν, ὄντα αὐτοῦ ἀπελεύθερον, πορισμὸν γενέσθαι τῇ ἐπὶ τοιούτοις [o] μηχανῶν, δανεισάμενον [p] παρά τινων. καὶ ὁ Μαρσύας [q] Πέτρον κελεύει, Βερενίκης ὄντα ἀπελεύθερον τῆς Ἀγρίππου μητρὸς, διαθήκης δὲ [r] τῆς ἐκείνης [s] δικαίως ὑποτελοῦντα τῆς Ἀντωνίας, αὐτῷ γοῦν παρασχεῖν ἐπὶ γράμματι καὶ πίστει τῇ αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἐπικαλῶν γὰρ τῷ Ἀγρίππᾳ χρημάτων τινῶν ἀποστέρησιν, [t] ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν [v] δύο μυριάδων Ἀτθίδων συμβόλαιον ποιησάμενον πεντακοσίας καὶ [x] δισχιλίας ἐλάσσονα λαμβάνειν. συνεχώρει δὲ ἐκεῖνος κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ποιεῖν. εἰλημμένου δὲ τοῦ χρήματος τούτου, Ἀγρίππας εἰς Ἀνθηδόνα παραγενόμενος, καὶ λαβὼν ναῦν, [y] ἐν ἀναγωγαῖς ἦν. καὶ γνοὺς Ἑρέννιος Καπίτων ὁ τῆς [z] Ἰαμνείας ἐπίτροπος, πέμπει στρατιώτας, οἱ εἰσπράξονται αὐτὸν ἀργυρίου τριάκοντα μυριάδας θησαυρῷ τῷ Καίσαρος ὀφειλομένας ἐπὶ Ῥώμης ὑπ' αὐτοῦ, ἀνάγκας τε ἐπιτιθέασι τοῦ [a] μένοντος. καὶ τότε μὲν [b] πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις προσποιητὸς ἦν, νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, κόψας τὰ ἀπόγεια, ᾤχετο ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλέων. ἔνθα Ἀλεξάνδρου δεῖται τοῦ [c] Ἀλαβάρχου μυριάδας εἴκοσι [d] δάνεια αὐτῷ δοῦναι. ὁ δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη παρασχεῖν, Κύπρῳ δὲ οὐκ ἠρνεῖτο, τήν τε φιλανδρίαν αὐτῆς [e] καταπεπληγμένος, καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν ἀρετήν. ἡ δὲ [f] ὑπισχνεῖτο, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πέντε τάλαντα αὐτοῖς [g] ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ δοὺς, τὸ λοιπὸν ἐν [h] Δικαρχίᾳ [i] γενομένοις παρέξειν ἐπηγγέλλετο, δεδιὼς τοῦ Ἀγρίππου τὸ εἰς τὰ ἀναλώματα ἕτοιμον. καὶ Κύπρος μὲν, ἀπαλλάξασα τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τῆς Ἰταλίας [k] πλευσόμενον, [l] αὐτὴ μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ Ἰουδαίας ἀνέζευξεν.

δ΄. [m] Ἀγρίππας δὲ, εἰς [n] Ποτιόλους παραβαλὼν, ἐπιστολὴν ὡς Τιβέριον Καίσαρα γράφει διαιτώμενον ἐν [o] Καπρέαις, παρουσίαν τε τὴν αὐτοῦ δηλῶν ἐπὶ θεραπείᾳ καὶ ὄψει τῇ ἐκείνου, καὶ ἀξιῶν ἐφεῖναι αὐτῷ γενέσθαι εἰς Καπρέας παραβαλεῖν. Τιβέριος δὲ, οὐδὲν [p] ἐνδοιάσας, τά τε ἄλλα αὐτῷ γράφει φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, [q] ἔτι καὶ χαίρειν ἀποσημαίνων ἐπὶ τῷ σώῳ ἐπανήκειν εἰς τὰς Καπρέας. ἐπεὶ δὲ ἀφικνεῖται, μηδὲν ὑφελὼν τῆς ἐν τοῖς γράμμασι προθυμίας, ἠσπάζετό τε καὶ ἐξένιζε. τῇ δ' ἑξῆς [r] Καίσαρι γραμμάτων παρὰ Ἑρεννίου Καπίτωνος ἀφικομένων, ὅτι Ἀγρίππας μυριάδας τριάκοντα δάνεισμα ποιησάμενος, καὶ πρὸς τὰς καταβολὰς ἐκλιπὼν χρόνον τὸν συγκείμενον ἀπαιτήσεως γενομένης, οἴχοιτο φυγὰς ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῷ χωρίων, ἄκυρον αὐτὸν καθιστὰς τῆς ἐπὶ τοῦ [s] εἰσπραξομένου ἐξουσίας· ταύτην ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν [t] περιαλγεῖται ὁ Καῖσαρ, καὶ διακλείσειν γενέσθαι τῷ Ἀγρίππᾳ κελεύει εἴσοδον τὴν πρὸς αὐτὸν, ἄχρι δὴ [v] καταβαλῇ τὸ χρέος. ὁ δὲ, μηδὲν τῇ ὀρ-

o Μηχανῶν,] Δαπανῶν Busb. satis commode.
p Παρά τινων.] L. B. παρά τινος.
q Πέτρον κελεύει,] Ita Busb. & Zonar. πρῶτον in reliquis.
r Τῆς ἐκείνης] Μητρὸς subintelligendum.
s Δικαίως] L. B. δικαίω.
t Αναγκάζει τὸν Μαρσύαν] Αναγκάζει τὸν Αγρίππου Μαρσύαν Vat. & Hen. à pr. m.
v Δύο —— λαμβάνειν.] Nota usuræ genus, quale Atticis dicebatur ἐπόγδοος τόκος, qui octavam sortis partem in anno reddit, seu in centum drachmas, duodecim & dimidiam. SPANH.
x Δισχιλίας ἐλάσσονα λαμβάνειν.] Καὶ χιλίας ἔλασσον Busb.
y Εν ἀναγωγαῖς ἦν.] Ita cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. quo modo apud Philonem Aliosque. ἐν ἀγωγαῖς in Editis Aliisque.
z Ιαμνίας ἐπίτροπος,] Ιαμνείας Busb.
a Μένοντος.] Μένειν Busb.
b Πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις] Πείθεσθαι τοῖς προσκελευομένοις Busb. & Lugd. Bat.
c Αλαβάρχου] Αβαλάρχου Busb. Αλαβάρχου in cæteris omnibus tam Gr. quam Lat. atque ita (non Αραβάρχου) scribendum esse docent Bosius in l. 2. Epp. ad Atticum, Ep. 17. & Noldius in Hist. Idumæa, p. 458.
d Δάνεια αὐτῷ δοῦναι.] Δάνειον Busb.
* Eadem postulanti *dare non recusabat*,] Ita Epiphan.
e Καταπεπληγμένος,] Τεθαυμακὼς Busb.
f Υπισχνεῖτο,] Ita Hen. Lugd. Bat. & Bas. ὑπισχνεῖτο Busb. ὑπισχνεῖ τε Gen.

g Εν τῇ Αλεξανδρείᾳ] Επὶ τῆς Αλ. Busb.
h Δικαρχίᾳ] Ita contracte hic loci. alibi (prout etiam hic in L. B invenimus) Δικαιαρχία. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 14. §. 1. SPANH.
i Γενομένοις παρέξειν] Γενόμενος παρέξειν ἐπηγγέλλετο Busb. γενόμενος παρέξειν ἐπαγγέλλεται Hen.
k Πλευσόμενον,] Illud malui quam Doricum πλευσούμενον, quod in libris exstabat.
l Αὐτὴ] Ita MSS. Gen. αὐτῇ.
m Αγρίππας —— γράφει &c.] Conf. Halos. lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.
n Ποτιόλους] Vel Πυτιόλους infr. De Vita (§. 3.) Δὲ Ποτιόλους Ιταλοὶ &c.
o Καπρέαις,] Καπρεαίοις in libris plerisque. forsan pro Καπρείαις. HUDS. Vel Καπρέαις. SPANH.
p Ενδοιάσας,] Vid. infr. §. 10. SPANH.
q Ετι καὶ χαίρειν ἀποσημαίνων] Ita Busb. ἔτι χ. in cæteris. HUDS. Επεὶ τε χαίρειν L. B. Sed Cocceius legendum putat ἐπιτείνων τε χαίρειν αὐτῷ σημαίνων. Vulgatæ tamen lectioni favet Epiphanius. HAV.
r Καίσαρι γραμμάτων] Ita lego cum Cod. Busb. Καίσαρος γραμμάτων αὐτῷ τ. in Editis Aliisque.
s Εισπραξομένου] L. B. εἰσπραξαμένου.
t Περιαλγεῖται ὁ Καῖσαρ,] Περιαλγεῖ τε Busb. quod non displicet.
v Καταβαλῇ τὸ χρέος.] Καταβάλοι Busb. καταβάλοι L. B.

ὀργῇ τοῦ Καίσαρος καταπλαγείς, Ἀντωνίας δεῖται, Γερμανικοῦ τε μητρὸς καὶ Κλαυδίου τοῦ ὕστερον γενομένου Καίσαρος, δάνεισμα αὐτῷ δοῦναι [x] τῶν τριάκοντα μυριάδων, ἵνα φιλίας [y] μὴ ἁμάρτοι τῆς πρὸς Τιβέριον. ἡ δὲ Βερενίκης τε μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, σφόδρα γὰρ ἀλλήλαις ἐχρῶντο [z] αἱ δὲ γυναῖκες, καὶ αὐτῷ ὁμοτροφίας πρὸς τοὺς ἀμφὶ Κλαύδιον γεγενημένης, δίδωσι τὸ ἀργύριον, καὶ αὐτῷ ἀποτίσαντι τὸ χρέος ἀνεπικώλυτος ἦν ἡ φιλία τοῦ Τιβερίου. αὖθις δὲ αὐτῷ Τιβέριος ὁ Καῖσαρ συνίστησι υἱωνὸν τὸν αὐτοῦ, κελεύων τὰ πάντα αὐτοῦ ταῖς ἐξόδοις παρατυγχάνειν. Ἀγρίππας δὲ φιλίᾳ δεχθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀντωνίας, καὶ θεράπειαν τρέπεται τὴν Γαΐου υἱωνοῦ τε ὄντος αὐτῇ, καὶ εὐνοίᾳ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ πρῶτα τιμωμένου. καὶ [a] δή τις ἦν Θάλλος [b] Σαμαρεὺς γένος, Καίσαρος δὲ ἀπελεύθερος. παρὰ τούτου δάνεισμα [c] μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμενος, τῇ τε Ἀντωνίᾳ καταβάλλει τὸ ὀφειληθὲν χρέος, καὶ τῷ λοιπῷ τῶν ἀναλωμάτων θεραπεύων τὸν Γάιον, μειζόνως ἐν ἀξιώματι ἦν παρ' αὐτῷ.

Claudii, qui postea Cæsar factus est, matre petit mutuo trecenta millia, ne Cæsaris amicitiâ excideret. Illa vero, Berenices matris ejus memoria (illæ enim mulieres sibi invicem perfamiliares erant) quodque simul ipse educatus fuerat cum Claudio, argentum * *quod postulabat* ei suppeditat; cumque *Agrippa* æs alienum exsolvisset, patefactus est ei aditus ad Tiberii amicitiam. Deinde ipsi Tiberius Cæsar nepotem suum commendat, dato in mandatis ut eum foris egredientem comitaretur. Agrippa vero, quod benigne adeo exceptus fuerat ab Antonia, cœpit Cajum studiose colere, utpote nepotem illius, & in summo apud omnes honore ex illorum in patrem ejus benevolentia. Erat etiam Thallus quidam, genere Samarita, Cæsaris libertus. à quo decies centena millia mutuatus, & Antoniæ solvit quod ei debebat, & cum reliquum in sumptus erogasset quibus Cajum demereretur, majore auctoritate apud ipsum pollebat.

Ab Antonia pecuniam accipit Agrippa, & cum Tiberio in gratiam redit.

Cajum sibi conciliare studet.

ε'. Προϊούσης δὲ [d] εἰς μέγα τῷ Ἀγρίππᾳ [e] τῆς πρὸς Γάιον φιλίας, [f] αἰωρουμένοις ποτὲ λόγος περὶ τοῦ Τιβερίου γίνεται, καὶ τοῦ Ἀγρίππα κατ' εὐχὰς τραπομένου, μόνω δ' ἤστην, ἦ τάχος Τιβέριον ὑπεκστάντα τῆς ἀρχῆς Γαΐῳ παραχωρεῖν ἀξιωτέρῳ τε πάντα ὄντι. τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων Εὔτυχος, Ἀγρίππου δ' ἦν ἀπελεύθερος [g] καὶ ἡνίοχος, καὶ παραχρῆμα μὲν σιγῇ παρεῖδε. κλοπῆς δὲ ἱματίων αὐτῷ τοῦ Ἀγρίππου ἐπικαλουμένης, καὶ ἀκριβῶς δὲ ἐκεκλόφει, φυγὼν καὶ ληφθεὶς ἀγωγῆς αὐτοῦ ἐπὶ Πείσωνα γενομένης, ὃς ἦν φύλαξ τῆς πόλεως, ἐρομένου τὴν αἰτίαν τῆς φυγῆς, Καίσαρι, φησίν, ἀπορρήτους ἔχειν λόγους εἰπεῖν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ φέροντας. ὥστε δ' ὡς αὐτὸν ἔστελλεν εἰς τὰς Καπρέας· καὶ Τιβέριος τῷ [h] αὐτοῦ τρόπῳ χρώμενος, εἶχεν αὐτὸν δέσμιον, μελλητὴς εἰ καί τις ἑτέρων βασιλέων ἢ τυράννων γενόμενος. οὔτε γὰρ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ἐκ τοῦ ὀξέος ἐποιεῖτο, [i] ἡγεμόσι τε [k] ἢ ἐπιτρόποις ὑπ' αὐτοῦ σταλεῖσιν οὐδεμία ἦν διαδοχή, ὁπότε μὴ φθαῖεν τετελευτηκότες. ὅθεν καὶ δεσμωτῶν ἀκροάσεως [l] περίαπτος ἦν. ὥστε καὶ τῶν φίλων ἐρομένων τὴν αἰτίαν αὐτὸν τοῦ ἐπὶ τοιούτοις ὄκνῳ [m] χρωμένου, ἔφη, "τὰς μὲν πρεσβείας τρίβειν "ὅπως μὴ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς ἐκ τοῦ ὀξέος γενομένης, "ἕτεροι πρέσβεις ἐπιχειροτονηθέντες ἐπανίοιεν, ὄχλος τε "αὐτῷ γένοιτο ἐπὶ δοχαῖς αὐτῶν καὶ πομπαῖς [n] περισπωμένῳ. τὰς δ' ἀρχὰς συγχωρεῖν [o] τοῖς ἅπαξ εἰς αὐτὰς "ὑπ' αὐτοῦ κατασταθεῖσιν, αἰδοῖ προμηθείας τῶν ὑποτελῶν. "φύσει μὲν γὰρ εἶναι πᾶσαν ἡγεμονίαν [p] τοῦ πλεονεκτεῖν. "τὰς δὲ μὴ [q] παγίους, ἀλλ' εἰς ὀλίγον καὶ ἄδηλον ὁπότε "ἀφαιρεθεῖεν, καὶ μειζόνως ἐξοτρύνειν ἐπὶ κλοπαῖς τοὺς "ἔχοντας. εἰ μὲν οὖν ἐφεστήκασιν εἰς πλεῖον [r] αὐτούς, "[s] ἄδην τῶν κλοπῶν ἕξειν ὑπὸ τοῦ πολλοῦ τῶν κεκερδημένων "ἀμβλυτέρους τὸ λοιπὸν αὐτοῖς χρωμένους. διαδοχῆς δ'

5. Agrippa autem plurimum apud Cajum in gratia proficiente, quodam die dum una in curru gestarentur & in sermonem inciderent de Tiberio, accidit ut Agrippa (nam soli erant) *Deum* precaretur, ut Tiberius Cajo omnino digniori quamprimum imperio cederet. Has voces excepit Eutychus, Agrippæ libertus & auriga, & tum quidem siluit. Insimulatus autem ab Agrippa, quod vestem ei surripuerat (id quod revera factum erat) & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pisonem urbis præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam Cæsari enuncianda, quæ salutis ejus interessent. quapropter ipsum in vincula conjectum Capreas mittebat: & Tiberius more suo vinctum servabat, quod cunctator, si quis alius aut rex aut tyrannus, factus esset. nam neque legationes sine mora admittebat; neque curabat ut mitterentur qui præsidibus aut procuratoribus ab eo missis succederent, nisi illi decessissent. unde fiebat ut vinctos quoque audire negligeret. Proinde cum amici causam ipsam quærerent, cur adeo procrastinaret, dicebat, "legationibus quidem se mo"ras nectere, ne illis cito dimissis, alii mox creati "ad ipsum denuo accedant legati, atque ita sibi "continuo incumbat negotium illos accipiendi "ablegandique. Imperia autem illis, quibus semel "ea dederat, diuturna esse finere, ut aliquo saltem "pudore adhibito consulatur subditis. ingenium "enim omnium hominum in magistratu proclive "esse ad avaritiam. qui vero haud perpetui sunt, "sed ad breve tempus, ut incertum sit quando il"lis auferatur potestas, majori aviditate ad rapinas "ferri. itaque si diutius ea fruantur, furtorum sa"tietate tandem expleti, ut qui satis superque sibi "acquisiverint, deinde tardiores fieri ad rapiendum.

Agrippa, ab Eutycho liberto accusatus, in custodiam datur.

Tiberii tarditas & cunctatio.

x Τῶν τριάκοντα μυριάδων,] Τὰς τριάκοντα μυριάδας Bosb.
y Μὴ] Οὐ Gen. ὑχ. SPANH.
* Quod postulabat ei suppeditat;] Ita Epiphan.
z Αἱ δὲ γυναῖκες,] Αἵ τε αἱ γυναῖκες Bosb.
a Δή τις ἦν Θάλλος] E Cod. Bosb. scripsi, καὶ δή τις ἦν pro καὶ ἦν & pro ἄλλος ex conjectura reposui Θάλλος, quem inter Tiberii Augusti libertos fuisse constat ex Gruteri Inscriptionibus, p. DXCIX. n. 7. Videsis Indices ad Gruterum & Reinesium.
b Σαμαρεύς] Aliàs Σαμαρείτης. SPANH.
c Μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμενος,] Μυριάδας ἑκατὸν εὑράμενος.
d Εἰς μέγα τῷ Ἀγρίππᾳ] Ἐπὶ μέγα Bosb.
e Τῆς πρὸς Γάιον φιλίας,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.
f Αἰωρουμένοις] Ita cum Cod. Bosb. & Lugd. Bat. ἐωρουμένοις v. λ. v. Τιβέριον in Editis Aliisque. HUDS. Gen. ἐωρουμένοις Infr. §. 6. ᾐωρεῖτο ἐπὶ φορείου ubi Gen. ἐωρεῖτο, & mox ᾐωρεῖτο ἐφ' ἁμάξης, ubi Gen. ἐωρεῖτο. SPANH.
g Καὶ ἡνίοχος,] Illud καὶ insertum dedi, auctoritate Epiphanii.
h Αὐτοῦ] Gen. αὐτῷ Lugd. Bat. αὐτῷ.
i Ἡγεμόσι ——— τετελευτηκότες.] Idem Tacitus de eo Annal. 1. cap. LXXX. Ac plerosque ad finem vitæ in iisdem exercitibus aut præsidiationibus habere. SPANH.

k Ἡ ἐπιτρόποις] Καὶ ἐπιτρ. παρ' αὐτοῦ Bosb.
l Περίαπτος] Abest à L. B.
m Χρωμένου,] Χρώμενος Bosb.
n Περισπωμένῳ.] Περισπωμένῳ & mox αἰδοῖ non agnoscit Bosb. Lugd. Bat. περισπωμένων.
o Τοῖς ἅπαξ] Τοῖς ἅπαξ ὑπ' αὐτοῦ κατασταθεῖσιν εἰς αὐτὰς Bosb. HUDS. Suetonius id confirmat lepido Tiberii dicto de homine, qui muscas abigi à corpore suo nolebat. REL.
p Τοῦ πλεονεκτεῖν,] Ita, ut ellipsis sit præpositionis ἐπί, in libris nostris, omnibus præter Bosb (atque etiam Lugd. Bat.) qui habet οἰκεῖον τοῦ πλ. quæ sane constructio alibi quod sciam non reperitur. Legi potest οἰκεῖον ἔχειν τὸ πλεονεκτεῖν, omisso οἰκ. aut potius, φυσεῖ μὲν γὰρ πᾶσαν εἶναι ἡγεμονίαν τοῦ πλεονεκτεῖν ἐπιεικῆ.
q Παγίους] E Cod. Bosb vocabulum παγίους (quod in Lugd. Bat. quoque reperitur in Margine) restitui in locum τοῦ πατρίους, quod existimo margini appositum ἐξηγήσεως ἕνεκα, & postea in textum irrepsisse.
r Αὐτούς,] Forte αὐτοῖς vel οἱ αὐτοί. COCC.
s Ἄδην τῶν κλοπῶν ἕξειν] Hic loci structura est perplexe composita, cujus complura exempla videre est apud H. Steph. in Append. de Dial. Att. p. 127. Alius forsan dixisset, ἄδην τῶν κλοπῶν ἔχοντας & mox αὐτοὺς χρῆσθαι.

t Προ-

"dum. cum autem ocyus illis succedatur, nequa-
"quam fore ut magistratibus sufficiant qui illis in
"prædam expositi sunt, tanto eis tempore haud
"concesso, in quo antecessores sui spoliorum pleni
"de habendi cupiditate remitterent, quod revo-
"cati fuerant antequam satis diu magistratum obi-
"issent. Ac *deinde exemplo* utebatur. Quodam vul-
"nerato humi procumbente, magna vis musca-
"rum ulcera circumsedebat: ac viator, cum forte
"adesset, vicem ejus miseratus est, languidiorem es-
"se ratus quam ut illas arcere posset, propiusque
"accedens parabat eas depellere. Orante autem
"*saucio*, ut hujusmodi quid facere omitteret: *alter*
"subjiciens causam quærebat, cur ita liberari à
"præsenti molestia negligeret. Cui ille, gravius me
"læsum ibis illas abigendo. nam hæ jam plenæ
"cruoris non perinde ac ante certatim agunt ut mi-
"hi molestiam facessant; sed aliquantulum remis-
"sius insistunt. Quod si *bis depulsis* recentes & fa-
"melicæ convenerint, & *me* jam attritum accepe-
"rint, etiam ad interitum usque exsugent. Has igi-
"tur ob causas & ipsum subditis suis, multis expi-
"lationibus male multatis, haud ita frequenter, u-
"num post alium, rectores mittere, qui more mu-
"scarum eos infestarent, præsertim cum natura pro-
"pensis ad lucrum insuper ad cupiditatem augen-
"dam injiciatur metus, ne quæstus sibi adeo jucun-
"dus cito eripiatur." Huic quod dixi de ingenio Tiberii res ipsa testimonio est; quod, duobus & viginti annis rerum potitus, Judæis duos duntaxat miserit qui gentis *illius* res administrarent, Gratum ejusque in præfectura successorem Pilatum. nec talem se gessit erga Judæos, aliumque in cæteros imperio subditos. Quin & vinctorum causas se serius aliquanto cognoscere indicabat, ne capite damnati quibus premuntur malis leventur, id quod facinorosi isti nequaquam meriti sunt; sed ut angoribus præsentibus, dum diutius in custodia morantur, major accedat calamitas.

Agrippa rogat Antoniam, efficeret ut Tiberius Eutychum audiret.

6. Atque ob hanc quidem causam Eutychus ad cognitionem non delatus est, sed in vinculis servabatur: tempore vero aliquanto post Tiberius Capreis venit Tusculanum, stadiis fere centum ab urbe dissitum: & Agrippa rogavit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, de quibus ipsum accusaret. Erat autem Antonia magno in honore apud Tiberium, & cognationis gratia, Drusi enim fratris uxor fuerat, & propter pudicitiam: nam florente adhuc ætate vidua mansit, & secundas nuptias recusavit, quamvis eam hortatus est Augustus ut alicui nuberet, vitamque ab omni probro intactam conservavit. huc accedebat & privatum beneficium quo maxime devinxerat Tiberium. Magna enim conspiratione in eum facta à Sejano, (amico viri Antoniæ, & maxi-

Antoniæ elogium.

"ἐπιπαραγινομένης ἐκ τοῦ ὀξέως, οὐδαμῶς ἂν ἀρκέσαι
"τοὺς ἆθλα τοῖς ἄρχουσι [t] προκειμένους, [v] ἀναστροφῆς
"αὐτοῖς [x] οὐ διδομένης καιρῶν, ἐν οἷς πλήρεις οἱ προει-
"ληφότες γενόμενοι ἀποδιδοῖεν τὴν σπουδὴν τῆς ἔτι τοῦ
"λαμβάνειν, διὰ τὸ πρὶν ἐν καιρῷ γενέσθαι μεθίστασθαι.
"[y] παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί. τραυματίᾳ τινὶ κειμένῳ
"μυῖαι κατὰ πλῆθος τὰς ὠτειλὰς [z] περιεστήκεσαν· καί τις
"τῶν παρατυχόντων [a] οἰκτείρας αὐτοῦ τὴν δυστυχίαν, καὶ νο-
"μίσας ἀδυναμίᾳ μὴ βοηθεῖν, οἷός τε ἦν ἀποσοβεῖν
"αὐτὰς παραστάς. καὶ δεομένου παύσασθαι τῶν ἐπὶ το-
"ιοῖσδε, ὑπολαβὼν [b] εἴρετο τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπρο-
"μηθοῦς εἰς τὴν διαφυγὴν κακοῦ τοῦ ἐφεστηκότος.
"[c] μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικήσαις με, εἶπεν, ταύτας ἀπα-
"γαγών. τῆς μὲν γὰρ ἤδη [d] πληρωθείσης τοῦ αἵμα-
"τος, [e] οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐπείξεις, ὄχλου μοι παρα-
"σχεῖν, ἀλλὰ πῃ καὶ ἀνίησιν. αἱ δ' [f] ἀκραιφνεῖς τῷ
"κατ' αὐτὰς λιμῷ συνελθοῦσαι, καὶ τετρυμμένον ἤδη πα-
"ραλαμβάνουσαι, καὶ ὀλέθρῳ [g] παραδοῖεν. διὰ τάδε οὖν
"καὶ αὐτὸς ὑπὸ πολλῶν τῶν κλοπῶν διεφθαρμένοις τοῖς ὑπο-
"τελέσιν [h] προμηθὴς εἶναι, μὴ [i] συνεχὴς ἐξαποστέλλειν
"τοὺς ἡγησομένους, οἳ ἐν τρόπῳ μυιῶν ἐκπολεμοῖεν αὐ-
"τούς, φύσει πρὸς κέρδος ὡρμημένοις σύμμαχον πα-
"ραλαμβάνοντες τὴν ἐλπίδα τοῦ ταχέως [k] ἀφαιρησομέ-
"νου τὴν ἔνθεν ἡδονήν." μαρτυρήσει δέ μοι τῷ λόγῳ, πε-
ρὶ τῆς ἐπὶ τοιούτοις φύσεως, Τιβερίου τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἔτη
γὰρ δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν αὐτοκράτωρ γενόμενος, δύο τοὺς
πάντας Ἰουδαίοις ἐξέπεμψε διοικησομένους τὸ ἔθνος, [l] Γρᾶ-
τόν τε, καὶ [m] Πιλᾶτον, ὃς αὐτὸν διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ
οὐκ ἐπὶ μὲν Ἰουδαίων τοιοῦτος ἦν, [n] ἕτερος δὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν
ὑπηκόων. ἀλλὰ καὶ τῶν δεσμωτῶν τὴν [o] ὑπερβολὴν τῆς
ἀκροάσεως ἀπεσήμαινεν [p] ὑπὸ τοῦ δικαιωθεῖσι μὲν θανάτῳ
κουφισμὸν γενέσθαι τῶν ἐνεστηκότων κακῶν, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀρετῇ
τῇ ἐπὶ τοιούτοις τύχῃ συνελθεῖν· τριβομένοις δὲ ἀχθηδόνι τῇ
ἐπικειμένῃ μείζονα περιτρέπειν τὴν δυστυχίαν.

ς'. [q] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ Εὔτυχος ἀκροάσεώς τε οὐκ
ἐτύγχανε, καὶ [r] δεσμοῖς ἐνείχετο. χρόνου δὲ ἐγγενομένου,
Τιβέριός τε ἐκ τῆς Καπρέας εἰς [s] Τουσκλανὸν παραγίνε-
ται, ὅσον ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν τῆς Ῥώμης. καὶ ὁ Ἀγρίππας
ἀξιοῖ τὴν Ἀντωνίαν διαπράξασθαι [t] τὸ γενέσθαι τῷ Εὐτύ-
χῳ τὴν ἀκρόασιν ἐφ' οἷς ποτε τὴν κατηγορίαν ποιοῖτο
αὐτοῦ. [v] τιμία δ' ἦν Ἀντωνία Τιβερίῳ εἰς τὰ πάντα, συγ-
γενείας τε ἀξιώματι, Δρούσου γὰρ ἦν ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοῦ γυνή,
καὶ ἀρετῇ τοῦ σώφρονος· νέα γὰρ χηρεύειν παρέμεινε, γάμον
τε ἀπεῖπε τὸν πρὸς ἕτερον, καίπερ τοῦ Σεβαστοῦ [x] κελεύ-
οντος τινὶ γαμεῖσθαι, καὶ λοιδοριῶν ἀπηλλαγμένον διεσώ-
σατο αὐτῆς τὸν βίον. ἰδίᾳ τε [y] εὐεργέτις ἦν εἰς τὰ μέγιστα
τοῦ Τιβερίου. ἐπιβουλῆς γὰρ [z] μεγάλης συστάσης ἐπ' αὐτὸν
ὑπὸ Σηιανοῦ, φίλου τε ἀνδρὸς, καὶ δύναμιν ἐν τῷ τότε
με-

t Προκειμένους,] Προκειμένης Busb.
v Ἀναστροφῆς] L. B. ἀναστροφαῖς.
x Οὐ διδομένης καιρῶν,] Illud οὐ insertum dedi è Cod. Busb. (approbante jam Lugd. Bat.) quod agnovisse videtur Epiphanius, qui vertit, *quibus largitas temporis non est attributa.* dein post λαμβάνειν comma (quod in libris deerat) apposui, ut sequentia pendeant ab istis præcedentibus, οὐδαμῶς ἂν ἀρκέσαι τοὺς ἆθλα τοῖς ἄρχουσι etc.
y Παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί.] Ita Busb. quo modo & Epiphan. qui vertit, *exemplum etiam eis proferebat.* in Editis Aliisque παράδειγμά τε αὐτοῖς φησὶ τοιοῦτον ἔλεγεν, aut τοῦτο ἔλεγεν aut φησὶ redundante. forsan, ὡς φασι τοιοῦτον ἔλεγεν. HUDS. Lugd. Bat. haud malè τοῦτον τὸν λόγον, pro vulgato passim τοιοῦτον ἔλεγεν reponit. HAV.
z Περιεστήκεσαν.] Περιεστήκεσαν Busb.
a Οἰκτείρας αὐτοῦ τὴν δυστυχίαν,] Οἰκτείρας in Editis. οἰκτείρας αὐτὸν Busb. quod sane mox postularet τὴν δυστυχίαν.
b Εἴρετο τὴν αἰτίαν] Ἤρετο Busb. Lugd. Bat. & Zonar.
c Μειζόνως γὰρ ἂν] Καὶ ὡς μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικήσαις. & mox ταύτας γὰρ Busb.
d Πληρωθείσης] Ita ex L. B. reposuimus. Reliqui πληθυνθεί-σης. HAV. Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 4. SPANH.
e Οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐπείξεις,] Οὐκ ἔθ' ὁμοίως Busb.
f Ἀκραιφνεῖς] Νεήλυδες καὶ λιμώττουσαι Zonar. L. B. ἀκραιφνεῖ.
g Παραδοῖεν.] Παραδιδοῖεν Busb.
h Προμηθὴς εἶναι,] Ita lego. προμηθεῖς in libris.
i Συνεχὴς ἐξαποστέλλειν] Συνεχεῖς Busb.
k Ἀφαιρησομένου τὴν ἔνθεν ἡδονήν.] Ἀφαιρεθησομένου τὴν ἐνθένδε Busb.
l Γρᾶτον] Conf. supr. c. 3. §. 2. SPANH.
m Πιλᾶτον,] Conf. sup. c. 3. §. 2. SPANH.
n Ἕτερος] L. B. ἑτεραῖος.
o Ὑπερβολὴν τῆς ἀκροάσεως] Ἀναβολὴν Busb.
p Ὑπὸ τοῦ δικαιωθεῖσι] Ὑπὲρ τοῦ δικ. Busb. ὑπὸ τῷ δ. Gall.
q Διὰ μὲν δὴ] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ὁ Εὔτ. Busb.
r Δεσμοῖς ἐνείχετο.] Ita cum Cod. Busb. ἐν δεσμοῖς ἐνείχετο in Editis Aliisque.
s Τουσκλανὸν παραγίνεται,] Iterum cum Busb. prout apud Strabonem. Τουσκολανὸν in Editis. Τουσκλανὸν Vat.
t Τὸ γενέσθαι τῷ Εὐτύχῳ] Illud τὸ è Cod. Busb.
v Τιμία δ' ἦν Ἀντωνία] Τιμία δ' ἦν αὐτῷ Ἀντωνία Τιβερίῳ Vat. & Hen. à pr. m.
x Κελεύοντος τινὶ γαμεῖσθαι,] Κελεύοντος Busb.
y Εὐεργέτις] Ita Gall. & Lugd. Bat. εὐεργέτης in reliquis.
z Μεγάλης συστάσης] Μεγίστης Busb.

a Ἡγε-

μεγίστην ἔχοντος διὰ τὸ τῶν στρατευμάτων εἶναι [a] ἡγεμονίαν αὐτῷ, καὶ τῆς τε βουλῆς οἱ πολλοὶ, καὶ τῶν ἀπελευθέρων προσέθεντο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν διέφθαρτο, προύκοπτέ τε ἡ ἐπιβουλὴ ἐπὶ μέγα, κἂν ἐπεπράγει Σηιανῷ τὸ ἔργον, μὴ τῆς Ἀντωνίας τόλμῃ χρησαμένης σοφωτέρᾳ τῆς Σηιανοῦ κακουργίας. ἐπεὶ γὰρ μανθάνει τὰ ἐπὶ τῷ Τιβερίῳ [b] συγκείμενα, γράφει πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἀκριβῶς, καὶ [c] Παλαντι ἐπιδοῦσα τὰ γράμματα τῷ πιστοτάτῳ τῶν δούλων αὐτῆς, ἐκπέμπει πρὸς Τιβέριον εἰς τὰς Καπρέας. ὁ δὲ μαθὼν, τόν τε Σηιανὸν κτείνει, καὶ τοὺς συνεπιβούλους· τήν τε Ἀντωνίαν, καὶ πρὶν ἀξιόλογον ἄγων, τιμιωτέραν τε ὑπελάμβανε κἀπὶ τοῖς πᾶσι πιστήν. ὑπὸ δὴ ταύτης τῆς Ἀντωνίας ὁ Τιβέριος παρακαλούμενος ἐξετάσαι τὸν Εὔτυχον, "ἀλλ' εἰ μὲν καταψεύσεται, φησὶν "ὁ Τιβέριος, [d] ὅτι Ἀγρίππου τὰ εἰρημένα, Εὔτυχος ἀρκοῦσαν κομιεῖται παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν ἣν ἐπιτετίμηκα αὐτός· "εἰ δὲ βασανιζόμενος ἀληθῆ [e] φανείη τὰ εἰρημένα, μήποτε "κολάζειν ποθῶν τὸν ἀπελεύθερον [f] ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον κα-"λοίη τὴν δίκην." καὶ ὁ Ἀγρίππας ταῦτα φαμένης πρὸς αὐτὸν Ἀντωνίας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέκειτο ἀξιῶν ἐξέτασιν γενέσθαι τοῦ πράγματος· καὶ ἡ Ἀντωνία, οὐ γὰρ ἀνίει πολὺς ὢν ὁ Ἀγρίππας ἐπὶ τοῖσδε δεήσει, καιρὸν παραλαβοῦσα τοιοῦτον, [g] ὁ μὲν Τιβέριος ἐπὶ φορείου κείμενος, προϊόντων Γαΐου τε τοῦ ἐκείνης υἱωνοῦ καὶ Ἀγρίππα, ἀπ' ἀρίστου δὲ ἦσαν, [h] παραπεριπατοῦσα τῷ φορείῳ, παρεκάλει καλέσαι τε τὸν Εὔτυχον, καὶ ἐξετάζειν. ὁ δὲ, "ἀλλ' [i] ἴστων μὲν, εἶπεν, "Ἀντωνία οἱ θεοὶ ὅτι μὴ γνώμῃ τῇ ἐμαυτοῦ, ἀνάγκῃ δὲ τῆς "σῆς παρακλήσεως ἐξαγόμενος, πράξω τὰ [k] προαστό-"μενα." ταῦτα εἰπὼν κελεύει Μάκρωνα, ὃς Σηιανοῦ διάδοχος ἦν, τὸν Εὔτυχον ἀγαγεῖν. [l] καὶ ὁ μὲν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς παρῆν. Τιβέριος δ' αὐτὸν [m] ἤρετο, τί καὶ ἔχοι λέγειν κατ' ἀνδρὸς ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεσχηκότος. ὁ δέ φησιν, "ὦ δέσποτα, [n] ἠωρούμεθα μὲν ἐφ' "ἁμάξης, Γάιός τε οὗτος καὶ Ἀγρίππας σὺν αὐτῷ, καὶ "σφῶν ἐξέμην παρὰ τοῖν ποδοῖν, λόγων τε πολλῶν "ἀνακυκλουμένων, Ἀγρίππας φησὶ πρὸς Γάιον, [o] εἰ "γὰρ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ᾗ μεταστὰς ὁ γέρων οὗτος "[p] χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν "Τιβέριος ὁ υἱωνὸς αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἐμπόδιον ὑπὸ σοῦ "τελευτῶν· καὶ ἥ τε οἰκουμένη γένοιτ' ἂν μακαρία, κἀ-"γὼ [q] πρὸς αὐτῆς." Τιβέριος δὲ πιστὰ ἡγησάμενος τὰ εἰρημένα, καὶ ἅμα μῆνιν ἀναφέρων τῷ Ἀγρίππα παλαιὰν, διότι κελευόμενος αὐτοῦ θεραπεύειν Τιβέριον [r] υἱωνὸν αὐτῷ γεγονότα, καὶ Δρούσου παῖδα ὄντα, ὁ Ἀγρίππας [s] οὐ τίμιος ἦγε παρακρουσάμενος τὰς ἐντολὰς, καὶ πᾶς εἰς τὸν Γάιον μετῳκίκιστο, τοῦτον μὲν δή φησι Μάκρωνι δῆσον. Μάκρων δὲ τὸ μὲν οὐ σαφῶς ὅντινα ἂν προστάξειεν ἐξεπιστάμενος, τὸ δὲ οὐκ ἂν προσδοκῶν [t] περὶ τοῦ Ἀγρίππα αὐτὸν [v] βουλεύσασθαί τι τοιοῦτον, ἐπανεῖχεν ἀκριβωσόμενος τὰ εἰρημένα. [x] ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ περιοδεύσας τὸν ἱππόδρομον λαμβάνει τὸν Ἀγρίππαν ἑστῶτα, [y] καὶ μὴν δή φησι Μάκρων, τοῦ-

mam eo tempore potestatem habente, quod ipsi mandata erat praetorianorum militum praefectura) & multi è senatoribus cum libertis sese ei adjunxerunt, & corruptus erat exercitus, atque conjuratio non mediocres acceperat vires, resque Sejano *procul dubio* successisset, nisi Antoniae audacia sapientior superasset Sejani malitiam. quam primum enim intellexit quae in Tiberium machinati sunt, omnia ei accuratissime perscripsit, traditisque literis Pallanti servorum suorum fidissimo misit eum Capreas ad Tiberium. Ille vero, re cognita, Sejanum occidit & hujusce consilii participes; & Antoniam, quam antea magni faciebat, majore in honore habuit, eique in omnibus confidit. Ab hac itaque Antonia rogatus Tiberius ut Eutychum examinaret, "si quidem, inquit, mentitus fuerit "quod Agrippa iste dixerit, Eutychus poenam "satis gravem subiit, quam ipse ei constitui; sin "vero quaestione habita vera esse deprehendantur, "*videndum* ne forte dum poenas expetit à liberto, "faciat ut supplicium in caput suum recidat." At vero Agrippa, cum ista ei narrasset Antonia, eo magis precibus contendebat ut res discuteretur. Atque Antonia (nam rogare non desiit Agrippa, multusque in eo erat) tempus opportunum nacta, (vehebatur enim Tiberius in lectica jacens, praecedente ipsius nepote Cajo una cum Agrippa, cum jam pransi essent) juxta lecticam ambulans, petiit vocari Eutychum & examinari. Ille vero, "Deos, inquit, testor, Antonia, quod non ex mea "sententia, sed precibus tuis coactus faciam quod "facturus sum." Cum ista dixisset, Macroni, qui successerat Sejano, imperat Eutychum adducere. Et ille quidem sine mora aderat. Tiberius autem illum interrogabat, quidnam habeat quod diceret contra virum qui ipsum in libertatem vindicaverat? Cui ille, "Domine, inquit, vehebantur in "curru Cajus hic & Agrippa cum eo, atque ipse "ad illorum pedes sedebam, & post verba ali-"quammulta ultro citroque habita, Cajo dixit "Agrippa, Utinam *tandem* veniat dies, quo senex "ille decedens te principem orbis terrarum desi-"gnet. nam Tiberius ejus nepos minime nobis "impedimento erit, si à te tollatur: atque orbis "*universus* felicitate fruetur, eritque ut ego ejus-"dem particeps fiam." Cum autem verba ista Tiberius credibilia existimasset, simulque ejus in animo vetus in Agrippam ira penitus insideret, quod, jussus ab eo Agrippa ut Tiberium nepotem suum Drusique filium coleret, ipsum contra quam mandaverat minus observasset, totumque se ad Cajum contulisset, ad Macronem versus inquit, huic sane injice vincula. At Macro, partim quod non satis intelligeret, quemnam vinciri juberet, partim quod non suspicaretur ipsum quidquam tale de Agrippa statuisse, cunctabatur donec certius sciret quae dixerit *Tiberius*. Postquam autem Caesar, cum in circo per orbem ivisset, Agrippam stan-

Sejani conspirationem Caesari patefacit.

Antonia obtinet à Tiberio ut Eutychus audiretur.

Accusatio in Agrippam ab Eutycho instituta.

a Ἡγεμονίαν αὐτῷ.] Τὴν ἡγεμονίαν Bodl.

b Συγκείμενα.] Συντεθειμένα Bodl.

c Πάλαντι ἐπιδοῦσα] Ita *Gall.* nec aliter *Dio Cassius.* Πάλλαντι in *Editis Aliisque.*

d Ὅτι Ἀγρίππου τὰ εἰρημένα.] Post Ἀγρίππου supple ἐστὶ aut simile verbum. nisi malis ἐπὶ Ἀγρίππου, cum ἐπὶ forsan pro ὅτι habeat *Bodl.* HUDS. In *Lugd. Bat.* ἐστι δὲ, in *Marg.* vero vulgata reponitur lectio. *Cocceius* emendabat ὃ, vel ἃ &c. Ego nihil novandum censeo; est enim locutio ut indignantis & iracundi impetuosior atque abruptior, carens verbo suo relativo, vel sero admodum accidente, videlicet tertio post versu ἀληθῆ φανείη opponuntur enim, quae *Agrippa* prae se ferebat, quaeque ejus libertus, ut dicat Tiberius: *Quid si jam Agrippae verba* vera fuerint; *satis gravem* &c. *Sin vero sorte* Eutychi, quaestione de eo habita, *verba vera deprehendantur ne forte* &c. HAV.

e Φανείη,] Ita *MSS.* Φανεῖν Gen.

f Ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον] Ἐφ' ἑαυτὸν Bodl.

g Ἠωρεῖτο] Conf. supr. §. 5. SPANH. Gen. habet ἠωρεῖτο. *Lugd. Bat.* αἰωρεῖτο.

h Παραπεριπατοῦσα τῷ φορείῳ,] Ἤδη παρ. Bodl.

i Ἴστων μὲν,] Ἴστωσαν εἶπεν Bodl. Gall. & Zonar.

k Προαστόμενα.] Προαχθησόμενα Bodl. προαξόμενα Lugd. Bat.

l Καὶ ὁ μὲν,] Καὶ ὃς μὲν οὐδὲν Bodl.

m Ἤρετο, τί καὶ ἔχοι,] Ἤρετο τί καὶ ἔχοι Bodl.

n Ἠωρούμεθα] Αἰωρούμεθα Bodl. ἐωρούμεθα in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. supr. §. 5. SPANH.

o Εἰ γὰρ ἀφίκοιτό] Εἴθε γὰρ Zonar.

p Χειροτονοίη σε] Χειροτονήσει σε Gall. HUDS. Χειροτονοίεις Gen. forte χειροτονοίη σε. SPANH.

q Πρὸς αὐτῆς.] Πρὸ αὐτῆς Bodl. Vat. Lugd. Bat. & Hen. à pr. m. πρὸ ταύτης ἐγὼ Zonar. quod *Wolfius* vertit, *atque ego in primis.*

r Υἱωνὸν αὐτῷ γεγονότα] Υἱωνὸν ὄντα Bodl.

s Οὐ τίμιος ἦγε παρακρουσάμενος] L. B. ἀτίμως ἦγε παρακρουσάμενος.

t Περὶ τοῦ Ἀγρίππα αὐτὸν] Ita Bodl. περὶ τῷ Ἀγρ. in *ceteris.*

v Βουλεύσασθαί τι τοιοῦτον,] Προστάξαι τι τ. Bodl.

x Ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ] Ἐπεὶ δ' ὁ K. Bodl.

y Καὶ μὴν δή φησι] Καὶ μὲν δὴ Bodl.

ſtantem deprehendit, ædepol Macro, inquit, hunc juſſi vinciri. Illo etiam tum requirente quemnam præciperet, Agrippam, inquit. Tum Agrippa ad preces convertitur, filium ei in memoriam revocans cum quo ſimul fuerat educatus, & Tiberium cujus inſtitutionis curam geſſerat. nihil tamen proficiebat, ſed ipſum, ita ut erat purpura amictum, vinctum agebant *ſatellites*. Atque tum, nam æſtus vehemens erat, quod inter veſcendum parum admodum vini ſuppeditaretur, gravis illi accendebatur ſitis. fiebatque ut animi nonnihil diſcruciaretur, remque ferret * indigne. Conſpicatus igitur quendam è Caji famulis, Thaumaſtum nomine, aquam in vaſe portantem, petiit *aliquantulum* ad bibendum. Illoque porrigente, cum bibiſſet, "certe, inquit, *quandoquidem hoc feceris*, tuo bono, "ô puer, factum eſt quod mihi miniſtraſti. cum "ex his vinculis effugero, nulla in me mora erit "quin libertatem tibi à Cajo impetrem, qui mihi "etiam vincto, prout antea cum dignitatis ſpeciem "habuerim, miniſtrare non gravatus es." Neque mentitus eſt cum iſta diceret, ſed gratiam ei repoſuit. nam regnum adeptus Thaumaſtum quam diligentiſſime, à Cajo, ubi Cæſar factus eſſet, impetratum manumiſit, & rerum ſuarum curatorem fecit; morienſque hunc filio ſuo Agrippæ & Berenice filiæ ſimiliter miniſtraturum reliquit. iſque in hoc honore ætate provecta obiit. Et hæc quidem poſtea contigerunt.

Agrippa in vincula conjectus.

7. Tunc vero Agrippa, dum in vinculis teneretur, cum aliquammultis itidem vinctis ante regiam ſtabat, præ languore *paululum* reclinatus in arborem. Cumque ales quidam inſediſſet arbori, in quam ſe rejecerat Agrippa, (alitem hunc Romani bubonem appellant) unus è vinctis *natione* Germanus, viſo alite, quæſivit à milite quiſnam eſſet ille purpuratus. cognitoque eſſe Agrippam quidem nomine, Judæum vero origine, virumque ex ea gente nobiliſſimum, rogavit militem, qui ei *vinculis* copulatus erat, ut propius accederet ut cum eo colloqueretur, velle enim ex eo *nonnulla* de rebus patriis percontari. Quo impetrato, cum ei aſtaret, intercedente interprete, "ô juvenis, inquit, te quidem contriſtat tanta ſubito facta mutatio, quæ tibi multam magnamque importavit "calamitatem. nec facile meis verbis fidem habebis, quæ explicant quid Deus tibi providerit, "ut è malis præſentibus effugias. Scito vero, "(Deos meos patrios Deoſque hujus loci *præſides* "teſtor, quorum voluntate in hæc vincula devenimus) me dicturum omnia, nihil ut auribus tuis "darem petulanter loquendo, ſtudiove te vana ſpe "lactandi. nam hujuſmodi prædictiones, ſi hallucinatus fuerit vates, revera *alicui* plus afferunt "triſtitiæ, quam ſi nihil omnino de illis accepiſſet. itaque æquum duxi vel cum meo periculo "tibi patefacere quid Dei futurum eſſe prænunciant. Fieri *equidem* non poteſt quin tua brevi "ventura ſit ex hiſce vinculis liberatio; dein ad "ſummam dignitatem provectus eris & potenti-

Quæ Germanus quidam prædixerit Agrippæ in carcere.

τον εἶναι δεθῆναι. τοῦ δὲ ἐπανερομένου ὅντινα εἴποι, Ἀγρίππαν γε εἰπεῖν. καὶ ὁ Ἀγρίππας τρέπεται μὲν κατὰ δεήσεις, τοῦ τε παιδὸς ᾧ συνετέθραπτο μνημονεύων, καὶ τοῦ Τιβερίου τῆς ἐκτροφῆς. οὐ μὴν ἤνυέ γέ τι, ἀλλ' ἦγον αὐτὸν ἐν [z] πορφυρίσι δέσμιον. καὶ καῦμά τε γὰρ σφοδρὸν ἦν, καὶ ὑπὸ οἴνου τοῦ [a] ἐπὶ σιτίοις μὴ πολλοῦ γεγονότος, δίψος ἐξέκαιεν αὐτόν, καί [b] τι καὶ ἠγωνία, [c] καὶ τὸ παρ' ἀξίαν [d] κατελάμβανε. θεασάμενος [e] οὖν τινα τῶν Γαΐου παίδων Θαυμαστὸν ὄνομα, ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ κομίζοντα, ᾔτησε πιεῖν. καὶ ὀρέξαντος προθύμως πιών, "ἀλλ' εἴπερ "ἐπ' ἀγαθοῖς, φησίν, ὦ παῖ, τάδε σοι τῆς διακονίας γέγονε, διαφυγῆς μοι γενομένης τῶνδε τῶν "δεσμῶν, οὐκ ἂν βραδύνοιμι ἐλευθερίαν ἐκπορισάμενός σοι παρὰ Γαΐου, ὃς καὶ δεσμώτῃ μοι γενομένῳ "διακονήσω καθάπερ ἐν τῷ πρότερον καθεστηκότι σχήματι τῆς περὶ ἐμὲ ἀξιώσεως οὐκ [f] ἐνέλιπες." καὶ οὐκ ἐψεύσατο ταῦτα εἰπών, ἀλλὰ δὴ ἠμείψατο. ἐν ὑστέρῳ γὰρ βασιλεύσας τὸν Θαυμαστὸν μειζόνως ἐλεύθερόν τε ἀφῆκεν παρὰ Γαΐου Καίσαρος [g] γεγονότος λαβών, καὶ τῆς οὐσίας ἐπίτροπον καθίστησι. τελευτῶν τε τῷ υἱεῖ Ἀγρίππᾳ καὶ Βερενίκῃ τῇ θυγατρὶ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις διακονησόμενον κατέλιπεν. ἐν τιμῇ τε ὢν ταύτῃ γηραιὸς τελευτᾷ. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

ζ. Ἀγρίππας δὲ τότε δεθεὶς εἱστήκει πρὸ τοῦ βασιλείου, πρός τινι δένδρῳ κλιθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας, μετὰ πολλῶν οἳ ἐδέδεντο. καί τινος ὀρνέου καθίσαντος ἐπὶ τοῦ δένδρου ᾧ Ἀγρίππας προσανεκέκλιτο, [h] βουβῶνα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὄρνιν τοῦτον καλοῦσι, τῶν δεσμωτῶν τις Γερμανὸς θεασάμενος, ἤρετο τὸν στρατιώτην, ὅστις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι. καὶ μαθὼν μὲν Ἀγρίππαν ὄνομα αὐτῷ, Ἰουδαῖον δὲ τὸ γένος, καὶ τῶν ἐκείνῃ ἀξιολογωτάτων, ἠξίωσε τὸν [i] συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην, πλησίον ἐλθεῖν διὰ λόγων· βούλεσθαι γάρ τινα ἀμφὶ τῶν πατρίων ἐρέσθαι αὐτόν. καὶ τυχών, ἐπεὶ πλησίον ἔστη, δι' ἑρμηνέως, "ὦ νεανία, φησί, [k] κατηφεῖ μέν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πολλήν τε "οὕτως καὶ ἀθρόαν ἐπαγαγὸν τὴν τύχην. ἀπιστία δέ "σοι [l] τῶν λόγων, εἰ ἐπὶ [m] φυγῇ κακοῦ τοῦ ἐφεστηκότος [n] διηρεῖτο τοῦ θείου τὴν πρόνοιαν. ἴσθι γε μὴν "θεοὺς τοὺς ἐμοὺς πατρῴους, καὶ τοὺς τῇδε ἐγχωρίους, "οἳ τόνδε ἐκληρώσαντο ἡμῖν τὸν σίδηρον, ἐπομνύμενος, λέξω τὰ πάντα, οὔτε ἡδονῇ [o] γλωσσάργῳ διδοὺς τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, οὔτε διακενῆς εὐθυμεῖν σε "ἐσπουδακώς. [p] αἱ γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε προαγορεύσεις ὑστερηκότος τοῦ [q] ἀποδείξοντος [r] ἔργου χαλεπωτέραν "προσετίθεντο τὴν ἀχθηδόνα, [s] τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀρχὴν "ἀκροάσαιντο αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμὸν κινδύνοις παραβαλλόμενος, δίκαιον ἡγησάμην σοι διασαφῆσαι "τὴν προαγόρευσιν τῶν θεῶν. οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὐθέως ἀπαλλαγή τέ σοι τῶνδε τῶν δεσμῶν παρέσται, "καὶ

z Πορφυρίσι δέσμιον.] Πορφυρίδι Gall.
a Ἐπὶ σιτίοις] Ita Bosb. Lugd. Bat. & Gall. ἐπισιτίοις in Editis Aliisque.
b Τι καὶ ἠγωνία,] L. B. τι ἠγωνία. Coccejus mavult ἢ ἀγωνία.
c Καὶ τὸ παρ' ἀξίαν] Καὶ τὸ περὶ ἀξίαν Vat. & Hen. à pr. m. Iſta in ſua verſione omittit Gelenius, at Epiphanius hoc modo vertit, *unde quoque anxius factus, præter decus atque dignitatem cæpit cuncta reſpicere, unde poſſet ſitis invenire remedium, & conſpiciens quendam ex famulis Caji*, &c.
d Κατελάμβανε.] Περιελάμβανε Bosb. ἐλάμβανε L. B.
e Οὖν τινα τῶν Γαΐου] Illud οὖν è Cod. Bosb.
* *Indigne.*] *Vel*, non ex æquo.
f Ἐνέλιπες.] Ἐνέλειπες Vat.
g Γεγονότος λαβὼν] Ita cum Cod. Bosb. & Lugd. Bat. γεγονότα in *ceteris*.
h Βουβῶνα] De ſimili, ſed infauſto bubonis augurio infra lib. 19. c. 8 §. 2. SPANH.
i Συνδεδεμένον αὐτῷ] Τὸν δεδεμένον Vat. & Hen. à pr. m.

k Κατηφεῖ] Gloſſa in *Marg. L. B.* κατηφής.
l Τῶν λόγων,] Λόγων tantum in *L. B.*
m Φυγῇ κακοῦ] Ἀποφυγῇ Bosb.
n Διηρεῖτο τοῦ θείου] Διαιρεῖτο Gall. διῃρεῖτο L. B.
o Γλωσσάργῳ] Γλωσσάλγῳ Bosb. γλωσσαργίᾳ L. B. atque ibidem in *Marg.* γλωσσαλγῶν. *Coccejus* cogitabat γλωσσαλγίᾳ.
p Αἱ γὰρ ——— ὑστερηκότος &c.] Germani de Agrippæ viſo bubone vaticinium. Alioquin pro infauſto omine habitus viſus bubo. Ovid. Metam. lib. vi. ℣s. 430.

——— *tectoque profanus*
Incubuit bubo thalamoque in culmine ſedit.

Item infra pro infauſto omine ſidereque viſus bubo ſupra caput ejuſdem Agrippæ lib. 19. c. 8. §. 2. ubi *Euſeb.* ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἄγγελον, nulla bubonis facta mentione, cæterum ad hunc locum *Euſebii* vide *Valeſii* Notas. SPANH.
q Ἀποδείξοντος] Gen. ἀποδείξαντος.
r Ἔργου] *L. B.* ἔργῳ.
s Τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀρχὴν] *L. B.* τοῦ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχήν.

t Εὐ-

"καὶ πρόοδος ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματός τε καὶ δυνάμεως, "ζηλωτός τε ἂν γένοιο πᾶσιν οἳ νῦν δι' οἴκτου τὰς τύχας "σου λαμβάνουσιν· [t] εὐδαίμων τε ἂν [v] ποιοῖο τὴν τε-"λευτὴν, [x] παισὶν οἳ εἶεν τὸν ὄλβον καταλελειμμένος. "[y] μνημόνευε δ' ἐπεὶ εἰς αὖθις τὸν ὄρνιν θεάσαιο τοῦτον, "πέντε ἡμέραις σοι τὴν τελευτὴν ἐσομένην. τοῦτο πε-"πράξεται μὲν ὅπερ ἀποσημαίνει σοι [z] τὸ θεῖον τὸ ἐξα-"ποστεῖλαν τουτονὶ τὸν ὄρνιν. προγνοὺς τε αὐτὸ ἀφαιρεῖν "σου τὴν προεγνωσμένην ἀποστερεῖν σε, ἄδικον ἡγησάμην, "ὅπως ἐπιστάμενος ἀγαθοῦ μέλλοντος λυσιτελεῖν, ἐν "ὀλίγῳ τὴν ἀχθηδόνα τοῦ παρόντος [a] τίθοιο. μεμνῆσθαι δὲ "[b] ποιεῖσθαι εἰς χεῖράς σου παραγενομένου τοῦ εὐδαίμονος, "καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς διαφευξομένου δυστυχίαν ἣ τανῦν σύνε-"σμεν." καὶ ὁ μὲν Γερμανὸς τοσάδε προειπὼν, εἰς τοσόνδε ὦφλε γέλωτα τῷ Ἀγρίππᾳ, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ὕστερον [c] κατε-φάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος. ἡ δὲ Ἀντωνία [d] χαλεπῶς φέρουσα [e] τοῦ Ἀγρίππα τὴν δυστυχίαν, [f] τὸ μὲν Τιβερίῳ περὶ αὐτοῦ διαλέγεσθαι, ἐργωδέστερον ἑώρα, καὶ ἄλλως ἐπ' ἀπράκτοις γενησόμενον. εὑρίσκετο δὲ αὐτῷ παρὰ τοῦ Μάκρωνος, στρα-τιωτῶν τε μετρίων ἀνδρῶν, οἳ παραφυλάξειν αὐτὸν ἐν φροντίσιν, καὶ ἑκατοντάρχου ἐφεστηξομένου τε ἐκείνοις καὶ συν-δέτου ἐσομένου, λουτρά τε καθ' ἡμέραν συγχωρεῖσθαι, καὶ ἀπε-λευθέρων καὶ φίλων εἰσόδους, τήν τε ἄλλην ῥαστώνην ἣ τῷ σώ-ματι γένοιτ' ἄν. εἰσῄεσάν τε ὡς αὐτὸν φίλος τε Σίλας, καὶ τῶν ἀπελευθέρων Μαρσύας καὶ [g] Στοιχεὺς τροφὰς εἰσκομίζοντες αἷς ἔχαιρε, καὶ δι' ἐπιμελείας πάσης ἔχοντες, ἱμάτιά τε κομίζοντες ἐπὶ προσποιήσει [h] πράσεως, ὁπότε νὺξ γένοιτο ὑπεστρώννυσαν αὐτῷ συμπράξει τῶν στρατιωτῶν, Μάκρωνος προειρηκότος. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἀγρίππαν ἐν τούτοις ἦν.

η'. Τιβέριος δ' ἐπανελθὼν εἰς τὰς Καπρέας, ἐμα-λακίζετο, τὰ μὲν πρῶτα μετρίως· ἐπιδούσης δὲ εἰς τὸ μᾶλλον τῆς νόσου, πονηρὰς ἔχων [i] ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλ-πίδας, Εὔοδον, ὃς ἦν αὐτῷ τιμιώτατος τῶν ἀπελευθέρων, κελεύει τὰ τέκνα [k] προσαγαγεῖν πρὸς αὐτόν· [l] χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι, φησὶ, διὰ λόγων πρὶν ἢ [m] τελευτᾶν. ἦσαν δὲ αὐτῷ παῖδες γνήσιοι μὲν οὐκέτι, Δροῦσος γὰρ δὴ, ὁ μόνος αὐτῷ γεγονὼς, ἐτύγχανε τεθνεώς· υἱὸς δὲ τούτου κατε-λείπετο Τιβέριος, ἐπικαλούμενος Γέμελλος, Γάιός τε Γερμανικοῦ παῖς ἀδελφοῦ υἱὸς γεγονὼς, νεανίας τε ἤδη καὶ παιδείαν ἐκπεπονηκὼς ἐπὶ πλεῖστον, εὐνοίᾳ τε τοῦ δήμου τιμώμενος, διὰ τὴν Γερμανικοῦ τοῦ πατρὸς ἀρετήν. ἐπὶ μέγιστον γὰρ δὴ οὗτος ἦλθε παρὰ τοῖς πλήθεσι τιμῆς, εὐστα-θείᾳ τρόπου, καὶ δεξιότητι τοῦ ὁμιλεῖν ἀνεπαχθὴς ὢν, καὶ τὴν ἀξίωσιν κτώμενος [n] τοῦ βούλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι. ἐξ ὧν οὐ μόνον ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ μειζόνως ἦγον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποτελῶν ἕκαστον ἐθνῶν, οἱ μὲν [o] ὁμιληκότες ἁλισκόμενοι τῇ χάριτι τῆς ἐντεύξεως, οἱ δὲ [p] πύστει τῆς ἐκείνων ἀφηγή-σεως παραλαμβάνοντες. πένθος τε αὐτοῦ τελευτήσαντος πρόκειται πᾶσιν, οὐ θεραπείᾳ τῆς ἀρχῆς ἐπιψευδομένων τὴν συμφορὰν, λύπῃ δὲ ἀληθεῖ οἰκειουμένων, διὰ τὸ ἴδιον ἑ-

"am, & omnes beatum te prædicabunt quos tuæ "jam sortis miseret, felicemque habiturus es exi-"tum, liberis, qui tibi nati sint, tuas relinquens "opes. Memento autem, cum istam volucrem de-"nuo videris, te quinque post diebus moriturum "esse. Hæc quidem eventura sunt quemadmodum "Deus significat, qui hunc tibi alitem mittere di-"gnatus est. cumque ipse ea præsciverim, nefas "esse putabam, tecum nolle ista quæ intelligerem "communicare, ut de felicitate futura certior fa-"ctus, leve esse existimes quod hoc tempore pa-"tiaris. Cum autem ad hanc felicitatem pervene-"ris, fac nostri quoque memineris, ut calamitatem "cum qua nunc conflictamur, *tandem* effugiamus." Hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quam postea admiratione dignum est habitum. At Antonia graviter ferens calamitatem Agrippæ, paulo quidem difficilius esse sentiebat de eo verba facere ad Tiberium, prætereaque nihil apud ipsum precibus loci relictum esse: hoc vero à Macrone assequebatur, ut milites viri essent humaniores & modesti, tam quibus curæ erat excubias agere quam centurio qui illis præesset & ei * copularetur; utque lavacra ei quotidiana concederentur, & liceret libertis & amicis eum adire, atque alia ei indulta essent quæ ad corporis curam facerent. Ingressique sunt ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stœchus, cibum ad comedendum afferentes quo delectabatur, omnemque erga ipsum officiosam sedulitatem adhibentes. quin & stragula quasi venalia apportantes, noctu ei ipsi substernebant, militibus jussu Macronis operam suam conferentibus. Atque hæc facta sunt per sex menses, resque Agrippæ ita se habebant.

Agrippæ miseriam in custodia solatur Antonia.

8. Tiberius autem Capreas reversus, primum quidem modice cœpit ægrotare, morbo vero ingravescente, cum de salute desperaret, Euodum, quem ex omnibus libertis maximi faciebat, liberos ad se jubet adducere: se enim desiderare, dicebat, ut eos ante obitum alloqueretur. Sui quidem non jam in vivis erant liberi, nam mortuus erat Drusus quem unicum habebat: verum filius hujus Tiberius supererat cognomine Gemellus, & Cajus Germanici fratris filius, jam adolescens, & doctrina liberaliter institutus, & gratiosus apud populum ob Germanici patris virtutem. Hunc enim populus maximo in honore habuit, quod esset moribus bene temperatis, in alloquiis comis & affabilis, quodque princeps dignatione cum omnibus par esse voluerit. Quibus fiebat, ut tam senatus quam populus majorem in modum eum diligerent colerentque; atque etiam è singulis gentibus in provincias redactis, alii quidem suavitate ejus in congressu & colloquiis capti, alii vero, ubi auditione eorum narrationis ea acciperent. ipsoque mortuo luctum omnes ingentem prætulerunt, non * ex observantia in imperium simulate calamitatem lugentes, sed sincero mœrore eam ut suam deplorantes, quod unus-

De Tiberio Gemello & Caio Germanici filio.

Germanicus populi deliciæ.

t Εὐδαίμων τε] L. B. εὐδαιμονέστ.

v Ποιοῖο τὴν τελευτὴν,] Ita cum Bosb. Vat. & Zonara, & Lugd. Bat. ποιοῖς in Editis Aliisque.

x Παισὶν οἳ εἶεν τὸν ὄλβον καταλελειμμένος.] Παισὶν οἷς τὸν ὄλβον in Editis. παισὶν οἷς ἴσον τὸν ὄλβον Vat. Verum cum παισὶν οἳ εἶεν τὸν ὄλ-βον habeat Bosb. & Epiphanius in versione sua *divitias tuas filiis qui tibi nati fuerint relinques*: rescribere non dubitarim, παισὶν οἳ ἂν ὦσι τὸν ὄλβον καταλελειμμένος. Lugd. Bat. τελευτὴν ἐσομένην παισὶν, (fortè ἐπὶ παισὶν Cocceius) οἷς ὄντι τὸν βίον καταλελειμμένος.

y Μνημόνευε δ' ἐπεὶ] Μνημόνευε Bosb.

z Τὸ θεῖον τὸ ἐξαποστεῖλαν] Θεοῦ τὸ ἐξαπ. Vat. & Hen. à pr. m. τοῦ Θεοῦ τὸ Bosb. & Lugd. Bat.

a Τίθοιο.] Lugd. Bat. in Marg. τίθεσο.

b Ποιεῖσθαι εἰς χεῖρας] Ποιοῦ εἰς χεῖρας σοὶ παρ. Bosb.

c Κατεφάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος.] Κατεφάνη τε θαύματος ἄξιον Vat. & Hen. à pr. m. ἐφάνη θαύματος ἄξιος Bosb.

d Χαλεπῶς φέρουσα] Conf. lib. vi. sup. c. 14. §. 3. SPANH.

e Τοῦ Ἀγρίππα τὴν δυστυχίαν,] Illa τοῦ Ἀγρίππα inserui, auctoritate Cod. Bosb. & Epiphanii.

f Τὸ μὲν Τιβερίῳ] Τῷ μὲν Τιβ. Bosb.

* *Copularetur*;] Is *scilicet* cui Agrippas in custodiam traditus erat, nam eadem catena & militem & reum copulabat, teste *Seneca*, Ep. 5. qua de re videsis *Brissonium* de *Formulis*. l. 5. p. 474. *Edit. Francof.*

g Στοιχεὺς τροφὰς] Cum ὁ Στοιχεὺς habeant Codd. Gall. & Bosb. & *Stæchus* occurrat in melioribus *Epiphanii* libris, placuit Στοιχεὺς pro Στυχεὺς Editorum rescribere.

h Πράσεως,] Gen. πράξεως.

i Ἐπ' αὐτῷ] Περὶ αὐτοῦ Bosb.

k Προσαγαγεῖν] L. B. Προσαγαγεῖσθαι.

l Χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι,] Χρῄζειν γὰρ ἀσπάσασθαι σφᾶς δ. λ. πρὶν τε-λευτᾶν Bosb.

m Τελευτᾶν.] L. B. τελευτᾷν.

n Τοῦ βούλεσθαι] Ita lego cum Cod. Bosb. τοῦ βούλεσθαι in cæteris.

o Ομιληκότες] Scribe ὡμιληκότες. COCC.

p Πύστει τῆς ἐκείνων] Ita lego. πίστει in libris. HUDS. Præterquam in Lugd. Bat. qui clare (ut ubique in hoc verbo) emendationem istam comprobat. HAV.

* *Ex —— lugentes*,] Quin & aliter verti potest, si ἀρχῆς referatur ad συμφορὰν.

unusquisque ejus mortem semetipsum propius attingere crediderit. Quæ res & filio ipsius plurimum profuerunt ad omnium benevolentiam conciliandam: interque alios maxime etiam milites adeo devincti tenebantur, ut in lucro deputarent vel mortem, si necesse esset, oppetere, modo ei imperium possent asserere.

Augurium Tiberii de successore.

9. Tunc autem Tiberius, cum Euodum jussisset postridie filios summo mane ad ipsum adducere, Deos patrios precatur, ut eum qui in principatum successurus esset, manifesto aliquo indicio sibi ostenderent, id quidem modis omnibus agens ut nepoti suo imperium relinqueret, plus vero signo, quod Deus ostensurus esset, fisus, quam suæ sententiæ aut voluntati. Augurium itaque ei propositum erat, illi cessurum esse imperium qui sequenti die ad se prior accessisset. Cum ista secum reputasset, mittit ad nepotis sui pædagogum, jubens ut prima luce puerum ad ipsum perduceret, † existimans Deum insuper habiturum esse imperatoris munus. Deus autem quod ille designavit irritum esse jussit. Quippe cum is ita cogitasset, ubi illuxit, jussit Euodum ut puerum qui prior adesset intro vocaret. Ille vero egressus, cum Cajum pro cubiculi foribus offendisset, (nam Tiberius nondum aderat, cibo ipsi tardiuscule parato, atque Euodus plane nesciverat quid sibi voluerit dominus) pater, inquit, te vocat, simulque cum introduxit. At Tiberius, ubi Caium aspicit, tunc primum cogitare cœpit de Dei potestate, suumque sibi plane ereptum esse imperium, ut qui non amplius posset quod sibi visum est statuere. Multis itaque & seipsum quidem deploravit, cui adempta erat potestas ratum faciendi quod jam ante decreverat, itemque Tiberium nepotem suum, ut qui ex augurio acto & omni de spe imperii deciderit, vitæque discrimen adiret, quod foret ut ejus salus ab aliis iisque potentioribus penderet, qui non ferendum censebunt, ut vitam cum illis ageret, nihil ipsi profutura cognatione, quem metuet simul & odio habebit rerum dominus, partim quod proximus sit imperio, partim quod pro incolumitate utque rerum potiatur insidias contra tendere non desinet. Erat autem Tiberius maxime addictus prædictionibus ex natalitiis; ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens, magis quam ii qui se totos huic rei dediderant. adeo ut Galbam aliquando ad ipsum venientem conspicatus, ad quosdam ei maxime necessarios dixerit, ecce homo qui Romanorum imperio aliquando erit honoratus. atque ille maxime *omnium* ex imperatoribus omni quod

Cajus imperium præripit Tiberii nepoti.

Tiberius genethliacis deditus.

χεῖν ἑκάστοις τὴν μετάστασιν αὐτοῦ ὑπειλῆφθαι. οὕτως ἀνεπαχθὴς ὁμιλῆσαι τοῖς ἀνθρώποις [q] ἐξ ὧν μέγα ὄφελος καὶ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παρὰ πᾶσι [r] κατελέλειπτο· τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τὸ στρατιωτικὸν ἦν, [s] αἱρετὸν ἀριθμοῦντες τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνῳ περιγενησομένης, εἰ δέοι καὶ τελευτᾶν.

9. Ὁ δὲ Τιβέριος, Εὔοδον πρόσταγμα ποιησάμενος κατὰ τὴν ὑστεραίαν ὑπὸ τὴν ἕω εἰσαγαγεῖν τοὺς παῖδας, εὔχεται τοῖς πατρίοις θεοῖς σημεῖόν τι [t] περιφανὲς αὐτῷ δεῖξαι περὶ τοῦ τὴν ἡγεμονίαν [v] διαδεξαμένου, σπεύδων μὲν τῷ υἱεῖ τοῦ παιδὸς αὐτὴν καταλιπεῖν, μεῖζον δὲ δόξης τε καὶ βουλήσεως τῆς αὐτοῦ πεπιστευκὼς τῷ Θεῷ τὸ ἐπ' αὐτοῖς [x] ἀποφανούμενον. οἰώνισμα δὲ οὖν αὐτῷ προὔκειτο, εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν, ὃς ἂν κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἀφίκηται πρὸς αὐτὸν πρότερος. ταῦτα διανοηθεὶς, πέμπει παρὰ τοῦ υἱωνοῦ τὸν παιδαγωγὸν, κελεύων ὑπὸ πρώτην [y] ὥραν ἄγειν τὸν [z] παῖδα ὡς αὐτὸν, [a] καταμελήσοντος [b] στρατηγίας τὸν Θεὸν ὑπολαμβάνων. ὁ δὲ ἀντεψήφιζεν αὐτῷ τὴν χειροτονίαν. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐνθυμησάμενος, ἐπεὶ τάχιστα ἡμέρα ἦν, κελεύει τὸν Εὔοδον εἰσκαλεῖν τῶν παίδων τὸν παρόντα πρότερον. ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖνος, καὶ τὸν Γάϊον πρὸ τοῦ δωματίου καταλαβών. ὁ γὰρ Τιβέριος οὐ παρῆν μετεώρου τῆς τροφῆς αὐτῷ γινομένης, [c] ᾔδει δὲ ὁ Εὔοδος οὐδὲν ὧν ἐβούλετο ὁ δεσπότης· καλεῖ σε, φησὶν, ὁ πατὴρ, καὶ [d] εἰσήγαγεν αὐτόν. Τιβέριος δὲ ὡς θεᾶται Γάϊον, τότε πρῶτον [e] εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ τῆς ἐξουσίας, καὶ τὴν [f] κατ' αὐτὸν ἡγεμονίαν παντελῶς [g] ἀφῃρημένην, ἐπικυροῦν οἷς [h] ψηφίσαιτο δυνάμεως ἐκεῖθεν [i] αὐτῷ μὴ παραγινομένης. πολλὰ δὴ [k] κατωλοφύρατο, αὐτὸν μὲν τοῦ ἐφ' οἷς προβουλεύσειε κυροῦν [l] ἀφῃρημένον τὸ κράτος, Τιβέριον δὲ τὸν υἱωνὸν, ὡς τῆς τε Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμοῦ διαμαρτεῖν καὶ τῆς σωτηρίας κεχρημένον, διὰ τὸ [m] ἐπ' ἄλλων κρεισσόνων οὐκ ἀνεκτὴν [n] εἰσηγησαμένων τὴν συναναστροφὴν [o] κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν, αὐτῷ τοῦ μὴ συγγενοῦς ὠφελεῖν δυναμένου, φόβῳ τε καὶ μίσει τοῦ ἐφεστηκότος χρησαμένου πρὸς αὐτὸν, τὰ μὲν ὡς προσεδρεύοντα τῇ ἀρχῇ, τὰ δὲ ὡς ἀντεπιβουλεύσοντα ὑπέρ τε τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων μὴ ἀφησόμενον. ἦν δὲ καὶ [p] γενεθλιαλογίᾳ Τιβέριος τὰ μάλιστα προσκείμενος, [q] κατὰ τὰ κατορθώματα αὐτῆς μειζόνως τῶν εἰς τόδε ἀνακειμένων ἐκείνοις τὸν βίον [r] ἐξηγμένος. Γάλβαν οὖν ποτε θεασάμενος ὡς αὐτὸν εἰσιόντα, φησὶ πρὸς τοὺς ἐπιτηδειοτάτους αὐτῷ, ὡς [s] παραγένοιτο ἀνὴρ τῇ Ῥωμαίων [t] ποτὲ τιμησόμενος [v] ἡγεμονίᾳ. [x] τά τε πάντα μαντειῶν ὁπόσα ἐχόμενα πιθανὰ ἡγούμενος ἡγεμόνων μάλιστα ἀνὴρ οὗτος, ὑπὸ

τοῦ

q Ἐξ ὧν μέγα ὄφελος] Μέγα ὄφελος διὰ τοῦτο Bush.
r Κατελέλειπτο] Καταλέλειπτο Hen.
s Αἱρετὸν ἀριθμοῦντες] Αἱρετὸν ἀριθμοῦντες τὸ περὶ τῆς Vat. Lugd. Bat. & Hen.
t Περιφανὲς] L. B. in Marg. περίφαντον.
v Διαδεξαμένου.] Διαδεξομένου Bush.
x Ἀποφανούμενον.] Καταφανούμενον Gall.
y Ὥραν ἄγειν] Ἡμέραν Bush. (Lugd. Bat. in Marg.) & Hen. à pr. m.
z Καταμελήσοντος] Antea distinctum erat, παῖδα, ὡς αὐτόν.
a Καταμελήσεσθαι ——— ὑπολαμβάνων.) Hujus loci versionem non assequor. itaque & mihi lubet experiri. verto, *sperans fore ut in hoc ejus artificio conniveret Deus.* ad verbum, *ut hoc ejus artificium negligeret Deus, i. e. huic se non interponeret, nec impediret, quo minus optatum haberet eventum.* ut στρατηγία sumatur pro στρατήγημα. IBBETSONIUS.
† *Existimans ——— munus,*) Putans illa re numinis superare sententiam. *Epiphan.*
b Στρατηγίας] L. B. στρατηγία.
c Ἤδει δὲ ὁ Εὔοδος] Ita lego cum Cod. *Bush.* favente aliquantulum *Epiphanio.* antea erat, γινομένης ἤδη δὲ οὐδὲν ὧν ἐβούλετο.
d Εἰσήγαγεν] L. B. εἰσῆγε.
e Εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν] Εἰς ἔννοιαν Bush.
f Κατ' αὐτὸν] L. B. κατ' αὐτοῦ.
g Ἀφῃρημένην,] Ita distinxi, cum in *Editis* esset ἀφῃρημένην δυνάμεως οἷς ψηφίσαιτο, δυνάμεως &c.
h Ψηφίσαιτο δυνάμεως] Ψηφίσαιτο Gall. & L. B.
i Αὐτῷ] L. B. αὐτῇ.
k Κατωλοφύρατο,] Ita *Bush.* & *Epiphan.* κατολοφυρόμενος in ceteris.
l Ἀφῃρημένον τὸ κράτος,] Ἀφῃρημένον Vat.
m Ἐπ' ἄλλων κρεισσόνων] L. B. in Marg. notat scribendum forte, ἐπὶ ἄλλῳ κρείσσονι.
n Εἰσηγησαμένων τὴν συναναστροφὴν] Ita pro εἰσηγησαμένην vel εἰσηγησαμένῳ ut in *Editis Aliisque.*
o Κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν,] Hoc modo distinxi. prius erat, κείσεσθαι, τὴν σωτηρίαν αὐτῷ τοῦ μὴ &c.
p Γενεθλιαλογίᾳ] Ideo Juvenalis Sat. 10. ỹs. 94. ait eum Capreis hæsisse, *Cum grege Chaldæo.* REL.
q Κατὰ τὰ κατορθώματα] Ita legendum censui levicula cum mutatione. antea erat, καὶ κατορθώματα αὐτῇ μειζόνως τ. ἑ. τ. ἀ. ἐκείνων τ. β. ἐξηγούμενος. nullo plane sensu. HUDS. Vers. *ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens*, quæ perspicuum non fundunt sensum. videtur etiam prior lectio levicula cum mutatione defendi posse. καὶ κατορθώματα αὐτῆς, μειζόνως τῶν εἰς τόδε ἀνακειμένων ἐκείνοις, ἐξηγούμενος. Sic lego mutato solum τόδι in τόδε, & verto, *illius virtutes prolixius etiam iis, qui ad hoc vitæ genus se sponte contulerant, laudans & extollens.* nescio tamen an ἐξηγούμενος in ἐξηγμένος non sit mutandum. IBBETSON.
r Ἐξηγμένος.] Κατηγμένον Vat. & Hen. à pr. m. κατηγμένος Gall.
s Παραγένοιτο] L. B. Παραγίνοιτο.
t Ποτὲ τιμησόμενος ἡγεμονίᾳ.] Sic *Bush.* προτιμησόμενος in *Editis Aliisque.*
v Ἡγεμονίᾳ.] Nota quod Imperatores ἡγεμόνες dicantur. REL.
x Τά τε ——— ἡγούμενος] De Tiberio ostentis tribuente *Sueton. Tiber.* c. 72. SPANH.

y Ἡμέ-

τοῦ ἐπαληθεύοντος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐχρῆτο αὐτοῖς. καὶ τότε ἐν χαλεποῖς ἦν συντυχίᾳ τοῦ γεγονότος, ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ υἱεῖ τοῦ παιδὸς ἀχθεινῶς [y] διατεθειμένος, καὶ καταμεμψάμενος αὐτὸς πειράσας [z] ταύτην [a] οἰώνισιν προμηθῶς. παρὸν γὰρ ἂν αὐτῷ λύπης ἀπηλλαγμένῳ τελευτᾶν ἀμαθίᾳ τῶν ἐσομένων, [b] διαφθείρεσθαι τῷ προεγνωκέναι τὴν ἐσομένην δυσχέρειαν τῶν φιλτάτων τελευτῶν. καίπερ δὲ συντεταραγμένος τῇ παρὰ δόξαν τῆς ἀρχῆς εἰς οὓς οὐκ ἤθελεν περιόδῳ, ἄκων τε καὶ μὴ βουλόμενος φησὶ γοῦν πρὸς τὸν Γάϊον, "ὦ παῖ, καί περ μοι συγγενέστερος Τιβερίου ἢ κατὰ σὲ ὄντος, δόξῃ τε τῇ ἐμαυτοῦ, καὶ [c] τῷ ὁμοψήφῳ ἐπ' αὐτῇ τῶν θεῶν, σοὶ φέρων ἐγχειρίζω τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. [d] ἀξιῶ δὲ σε μηδὲν ἀμνημονεῖν, ὁμιλήσοντα αὐτῇ, μήτε εὐνοίας τῆς ἐμῆς, ὃς εἰς τοσόνδε σε ἀξιώματος καθίστημι μέγεθος, μήτε τοῦ πρὸς Τιβέριον συγγενοῦς, ἀλλ' ἐπιστάμενον, ὡς σύν τε τοῖς θεοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς τοιῶνδε σοι κατέστησα ἀγαθῶν ποριστής, ἀμείβεσθαί με τὸ ἐπ' αὐτοῖς πρόθυμον, καὶ ἅμα Τιβερίου φροντίζειν διὰ τὴν συγγένειαν· ἄλλως τε [e] γινώσκειν ὡς τεῖχος σοί τε τῆς ἀρχῆς ὁμοῦ τε τῆς σωτηρίας ζῶν γένοιτ' ἂν Τιβέριος, φροίμιον δὲ τοῦ δυστυχοῦς μεθιστάμενος. [f] αἵ τε γὰρ μονώσεις ἐπικίνδυνοι τοῖς εἰς τηλικούτων πραγμάτων ὄγκον [g] κατασταῖσι, [h] καὶ θεοῖς οὐκ ἀτιμώρητα [i] ὁπόσα παρὰ δίκην πρασσόμενα ἀφανίζοι τοῦ νόμου τὸ ἑτέρως πράσσειν παρακαλοῦν." ταῦτα μὲν ὁ Τιβέριος ἔλεγεν, οὐ μὴν πιθανός ἦν τῷ Γαΐῳ καί περ ὑπισχνουμένῳ· ἀλλὰ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχήν, τόν τε Τιβέριον μαντείαις [ii] αἱρεῖται τῆς ἐκείνου, καὐτὸς, ἐπιβουλῶν [k] ἐπ' αὐτὸν συντιθεισῶν, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ.

ι'. Τιβέριος δὲ [l] τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας διάδοχον τῆς ἡγεμονίας, ὀλίγας ἐπιβιοὺς ἡμέρας, [m] ἔθανε, σχὼν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν [n] ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας, πρὸς ἐνιαυτοῖν δυοῖν καὶ εἴκοσι. Γάϊος δὲ ἦν αὐτοκράτωρ τέταρτος. [o] Ῥωμαῖοι μὲν δὴ, [p] πύστει τῆς Τιβερίου τελευτῆς, [q] εὐφραινόμενοι μὲν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἀγγελίας· οὐ μὴν πιστεύειν γε θάρσος ἦν αὐτοῖς, οὐ τῷ μὴ βούλεσθαι, [r] πρὸ πολλῶν γὰρ ἂν ἐτίμησαν χρημάτων τὸ ἐπαληθεῦσαι τὸν λόγον, δέει δὲ μὴ ψευδοῦς τῆς ἀγγελίας γενομένης προεξανασταντες [s] ἐπίδηλοι ὦσι τοῦ αὐτῶν χαρματος, εἶτ' [t] ἀπόλοιντο διαβολῆς αὐτῶν [v] γενομένης· πλεῖστα γὰρ ἀνὴρ εἷς οὗτος Ῥωμαίων τοὺς εὐπατρίδας εἰργάσατο δεινά, δυσόργητος ἐπὶ πᾶσιν ὢν, καὶ ἀνήκεστος εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καταστάς, εἰ καὶ χωρὶς λόγου τὴν αἰτίαν ἐποιεῖτο τοῦ μισεῖν, καὶ ἐπὶ πᾶσι μὲν εἰς [x] κρίσιν ἐξαγριοῦν φύσιν ἔχων, εἰς

vel affine erat vaticinationibus credendum esse ratus, eo quod cum *aliquoties* non fefellerint, eas in rebus agendis adhibuit. Et tunc in angustiis erat propter eventum qui acciderat, graviter dolens ac si nepos jam exstinctus esset, & temetipsum accusans quod de venturis solicitus augurio uti voluisset. cum enim sibi, à mœrore vacuo, liceret è vita excedere futurorum ignoratione, *jam de se plane* actum esse, ut qui moriturus esset cum præsensione malorum quæ sibi charissimis eventura erant. Quamvis autem conturbatus erat, quod inopinato adeo alii, quam ipse voluerit, imperii vices habituri sint, Cajo tamen invitus & præter voluntatem dixit, "Fili, etsi Tiberius mihi te genere propinquior sit, ego tamen & meopte judicio & Deorum suffragiis tibi in manus trado Romanorum imperium. te vero oro atque obsecro, ne ei admotus obliviscaris aut meæ benevolentiæ, qui te in tantæ dignitatis fastigium provexi, aut tuæ cum Tiberio cognationis; sed, intelligens quod Diis volentibus & secundum eos tantorum beneficiorum tibi auctor fuerim, gratiam mihi referas pro mea ad ista propensa voluntate, Tiberiique ut cognati rationem habeas: prætereaque scias quod superstes Tiberius tibi erit imperii simul & salutis propugnaculum, interitus vero illius calamitatum origo. periculosa enim solitudo in ejusmodi rerum celsitudine constitutis, nec Dii inulta patientur quæ † præter jus fasque perpetrata legem deleant alia agere præcipientem." Ista quidem loquutus est Tiberius, haud tamen Cajo persuadebat, licet ita facturum recipiebat: sed in imperio collocatus, & Tiberium *Tiberii nepotem* juxta illius præsagium tollit, & ipse non multo post ex insidiis in semet structis interemptus est.

Caio imperium & Tiberium Gemellum commendat.

Cajus Tiberium nepotem Tiberii tollit.

10. At Tiberius, cum eo tempore Cajum principatus successorem declarasset, paucis diebus *huic rei* superstes vita decessit, postquam imperium tenuisset annos duos & viginti, ac præterea menses quinque & dies tres. Cajus autem quartus *Romanorum* erat imperator. Cumque Romanis quidem de morte Tiberii allatum esset, ex bono nuncio in sinu gaudebant, vix tamen ausi sunt inducere animum ut crederent, non quod id *magnopere* non vellent, nam verum esse quod nunciaretur vel ingenti pecunia redemptum irent; sed quod vererentur ne vano rumore ante tempus excitati gaudium suum proderent, deinde accusatione in eos instituta male perirent. Ille enim unus omnium patriciis Romanis mala quamplurima intulerat: homo ex qualibet re iracundia inflammatus, & qui ab ea exercenda cohiberi non potuit, etiamsi odii in aliquem temere causam arripuisset, & natura quidem procli-

Ex Tiberii morte magna populi lætitia.

y Διατεθείμενος] Διακείμενος *Bosb.*
z Ταύτην] *L. B.* τὸ κατ᾽ τὴν.
a Οἰώνισιν] Scribe οἰώνισιν. COCC.
b Διαφθείρεσθαι] Ita quoque *L. B.* habet in contextu, sed in *Marg.* διαφθείρεσθαι.
c Τῷ ὁμοψήφῳ] Τῇ ὁμοψήφῳ *Bosb.*
d Ἀξιῶ δὲ σε μηδὲν ἀμνημονεῖν,] Ἀξιῶ τε σε μὴ ἀμνημονεῖν *Bosb.*
e Γινώσκειν] *L. B.* γινώσκων. Coccejus ἄλλως τε καὶ γινώσκων.
f Αἵ τε ——— παρακαλοῦν.] De Tiberii Nepote, a Cajo interempto, Philo Legat. ad Cajum p. 995. D. E. & p. 996. SPANH.
g Κατασταῖσι,] Ita lego. καθέστασι in libris.
h Καὶ θεοῖς οὐκ] Οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τοῖς θεοῖς *Bosb.*
i Ὁπόσα παρὰ δίκην πρασσόμενα] Quod contra fas aut jus aut contra fœdus naturæ perpetratum *Rufinus.* SPANH.
ii Αἱρεῖται τῆς ἐκείνου,] Αἱρεῖ *Bosb.* (αἱρεῖται) *Lugd. Bat.* Coccejus ἀναιρεῖ) forsan αἱρεῖ ταῖς.
k Ἐπ' αὐτὸν συντιθεισῶν,] Ἐπ' αὐτῷ *Bosb.*
l Τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας] Illud τότε è *Cod. Bosb.* & *Epiphan.*
m Ἔθανε, ——— εἴκοσι.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 9. §. 5. Pro πέντε μῆνας Zonaras, qui Josephum hic, ut solet, exscribit, habet ἑπτὰ μῆνας, sicut Dio, l. LVIII. p. 639. B. SPANH.
n Ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας,] Cn. Acerronio Proculo & C. Pontio Nigrino Coss. mortem obiit XVII. Kal. Apr. (*Suet. Tib.* c. 73. *Tacit. Ann.* VI. 50.) seu potius VII. sive Martis die XXVI. quum post Augusti excessum imperasset annos XXII. menses VII. dies VII. ut refert *Dio* in fine libri 58. non menses V. dies III. ut hic loci. nec menses VI. dies III. ut in *lib.* 2. *de Bello. Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 4750. *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere, habet μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτά. Videsis *Pagi Criticam* ad *Baron.* p. 19. HUDS. At ipse lib. de bell. II. 8. sex menses ei spatio dat. Dio Cassius *septem menses, septem dies* habet. Error itaque est à librariis profectus hic aut illic. REL.
o Ῥωμαῖοι ——— ἀγγελίας·] *Ῥωμαίοις δὲ ὡς τῆς πύστεως τῆς Τ. τ. εὐφραινόμενοί τε τῷ ἀγαθῷ τ. ἀ. οὐ μὴν ἐπίστευον, ὁ τῷ μὴ β. Bosb.*
p Πύστει] *Gen.* πίστει.
q Εὐφραινόμενοι] *L. B.* εὐφραινόμενοι.
r Πρὸ πολλῶν γὰρ] Illud πρὸ non agnoscit *Bosb.* qui mox habet ἐτιμῶντο, & dein ἐπαληθεῦσαι.
s Ἐπίδηλοι ὦσι] *L. B.* ἐπιδήλως.
t Ἀπόλοιντο] Ita *Bosb.* ἀπόλοιντο in *cæteris.* In *Lugd. Bat.* ἀπολοῖντο.
v Γενομένης·] Abest à *L. B.*
x Κρίσιν] Videtur κρίσεις legi debere. IBBETSON. Videlicet pro κρίσιν, quod erat in *Huds.* & omnibus aliis excepto *L. B.* ex quo restituimus. HAV.

clivis ad sæviendum pro arbitrio, mortemque vel levissimorum supplicium constituens. adeo ut cum rumorem de eo sparsum libentissime audirent, lætitia perfrui quantum vellent inhibiti fuerint malorum metu, quæ frustrata spe ante oculos versabantur. Marsyas vero Agrippæ libertus, audita Tiberii morte, contento cursu Agrippæ nunciatum properabat; cumque ipsum forte offendisset in via quæ duceret in balneum admoto ei capite, sermone Hebraïco, mortuus est, inquit, leo. Ille vero, cum probe norit quid sibi vellet istis verbis, & inde lætitia gestiret, "at tibi, inquit, tum "pro cæteris officiis, tum pro læto hoc nuncio, "gratias omnes & ago & habeo, modo vera sint "quæ nuncias." Tum centurio, qui præerat custodiæ Agrippæ; cum animadvertisset qua festinatione accederet Marsyas, & quantum gaudii ex illius verbis obortum esset Agrippæ, suspicatus sermonem illis fuisse de re nova, *protinus* eos interrogavit, de sermonibus quos inter se conferrent. Illi vero primum quidem diverticula quærebant, cum autem instaret *centurio*, Agrippa ei, ut qui jam amicus esset, sine mora omnia aperit. Atque ille ex iis voluptate cum eo communi fruebatur, quod in rem facerent Agrippæ; eique epulas apposuit. Cum autem iis adhiberetur, & meliuscule biberent, aderat quidam, nuncians Tiberium vivere, & cis paucos dies in urbem reversurum esse. Tunc centurio his verbis graviter turbatus, quod ea fecerat ex quibus vitæ discrimen adiret, ut qui morte Cæsaris audita hilariter cum vincto epularetur, Agrippam lectulo deturbat, dicitque; "Tu me "impune, ut existimasti, falles mentitus mortem "imperatoris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam?" His dictis, Agrippam, quem prius solverat, vinciri jubet, & accuratiorem ei quam antea custodiam adhibet. atque eam noctem Agrippa in his malis exegit: postridie vero rumor in urbe de Tiberii morte increbuit, nec ab ea divulganda jam refugerunt homines, quibusdam etiam *hac de causa* sacra facientibus; moxque allatæ sunt à Cajo literæ, alteræ ad senatum quibus Tiberii mortem significabat seque in *defuncti* imperium successisse, alteræ ad Pisonem urbi præfectum, quæ & hoc ipsum nunciarunt, jusseruntque Agrippam è militum custodia in eas ædes transferri quas habitabat antequam vinciretur: adeo ut vacuus à timore in posterum illic ageret. nam in custodia quidem servabatur, ita tamen ut remissius haberetur viveretque. At Cajus, postquam Romam venit; perducto secum Tiberii corpore, more patrio magnifice eum sepelivit, voluitque eadem die Agrippam è vinculis dimisisse, nisi ei obstitisset Antonia, minime quidem ex odio in vinctum, sed ut decori quod ad Cajum attinet ratio haberetur: ne, si confestim solveret quem ille vinxerat, cum læ-

Marsyas Agrippæ Tiberii mortem nunciat.

Rumor de Tiberium adhuc vivere.

Agrippa arctiorem in custodiam datur.

Cajus senatui & Pisoni significat mortem Tiberii.

θάνατόν [y] τε καὶ τῶν κουφοτάτων ἀνατιθεὶς τὴν ζημίαν. ὥστε ἡδονῇ τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον φέροντες τὴν ἀκρόασιν, εἰς ὅσον ἐβούλοντο ἀπολαύσματα χαρᾶς ἐκκαλούμενοι δείματι κακῶν, ἃ προεωρῶντο ψευσθείσῃ τῆς ἐλπίδος. Μαρσύας δὲ ὁ Ἀγρίππου ἀπελεύθερος, πυθόμενος [z] Τιβερίου τὴν τελευτήν, [a] ᾔει δρομαῖος [b] τῷ Ἀγρίππᾳ [c] ἀγγελιούμενος. καὶ καταλαβὼν ἐν ἐξόδοις ὄντα εἰς τὸ βαλανεῖον, συννεύσας πρὸς αὐτόν, γλώσσῃ τῇ Ἑβραίων, [d] τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν. ὁ δὲ σύνεσίν τε τοῦ λόγου ποιησάμενος, καὶ χάρματι [e] τῷ ἐπ' αὐτῷ περιενεχθείς, "ἀλλὰ "σοι τῶν ἁπάντων καὶ τῆς ἐπὶ τῷδε εὐαγγελίας χάριτες ἐν "ἐμοὶ παντοῖαι ([f] γένοιντο), μόνον ἂν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα "εἴη." καὶ ὁ ἑκατοντάρχης, ὅς γε τῇ φυλακῇ ἐφειστήκει τοῦ Ἀγρίππα, θεώμενος τὴν σπουδὴν μεθ' οἵας ὁ Μαρσύας ἀφίκετο, καὶ τὸ ἐκ τῶν λόγων χάρμα [g] Ἀγρίππα συνελθὼν, ὑποτοπήσας καινουσίαν τινὰ γεγονέναι τῶν λόγων, [h] ἤρετο σφᾶς περὶ τοῦ λόγου τοῦ ἐφεστηκότος. οἱ δὲ τέως μὲν παρέτρεπον, ἐγκειμένου δὲ ἀποσημαίνει ὁ Ἀγρίππας, ἤδη γὰρ φίλος ἦν, μηδὲν [i] ἐνδοιάσας. ὁ δὲ [k] ἐκοινοῦτό τε τὴν ἡδονὴν τοῦ λόγου, διὰ τὸ εἰς ἀγαθὰ τῷ Ἀγρίππα φέρειν, προετίθει τε αὐτῷ δεῖπνον. [l] εὐωχουμένων δ' αὐτῶν, καὶ τοῦ πότου προϊόντος, παρῆν τις λέγων, ζῆν τε τὸν Τιβέριον, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανήξειν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ ἑκατοντάρχης δεινῶς θορυβηθεὶς τῷ λόγῳ, [m] διὰ τὸ εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχέναι, [n] δεσμώτῃ τε καὶ ἐπ' ἀγγελίᾳ θανάτου [o] Καίσαρος συνδιῃτῆσθαι μετὰ χάρματος, ἀπωθεῖται τὸν Ἀγρίππαν τοῦ κλινιδίου· καί, "ἦ που, φησίν, "λήσειν με ὑπονοεῖς θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος καταψευσάμενος, ἀλλ' οὐ [p] κεφαλῇ τῇ σῇ τοῦτον [q] ἀναμαξάμενος τὸν λόγον;" ταῦτα εἰπὼν [r] κελεύει δῆσαι τὸν Ἀγρίππαν, λελυκὼς πρότερον αὐτόν, φυλακήν τε ἀκριβεστέραν [s] αὐτοῦ ἢ πρότερον καθίστατο. καὶ νύκτα μὲν ἐκείνην ὁ Ἀγρίππας ἐν τοιούτοις ἦν κακοῖς· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ λόγος τε [t] πλείων ἦν κατὰ τὴν πόλιν ἰσχυριζόμενος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Τιβερίου, ἐθάρρουν τε οἱ ἄνθρωποι φανερῶς ἤδη [v] θρυλεῖν, καί τινες καὶ θυσίας ἐπετέλουν, ἐπιστολαί τε ἀφίκοντο παρὰ τοῦ Γαΐου, ἡ μὲν πρὸς τὴν σύγκλητον τοῦ Τιβερίου διασαφοῦσα [x] τὴν τελευτὴν καὶ τὴν αὐτοῦ παράληψιν τῆς ἡγεμονίας γενομένην, ἡ δὲ πρὸς [y] Πείσωνα τὸν φύλακα τῆς πόλεως, τοῦτό τε ἀγορεύουσα, καὶ τὸν Ἀγρίππαν ἐκέλευεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μεταστῆσαι εἰς τὴν [z] οἰκίαν ἐν ᾗ [a] πρότερον ἢ δεθῆναι δίαιταν εἶχεν· [b] ὥστε ἐν θάρσει λοιπὸν ἦγε τὰ περὶ αὐτῆς. φυλακὴ μὲν γὰρ καὶ τήρησις ἦν, μετὰ μέντοι ἀνέσεως τῆς εἰς τὴν δίαιταν. Γάϊος δ' ὡς [c] ἐπὶ Ῥώμην παρῆν, ἄγων τοῦ Τιβερίου τὸ σῶμα, ταφάς τε αὐτοῦ ποιεῖται πολυτελεῖς νόμοις τοῖς πατρίοις, Ἀγρίππαν δὲ αὐθημερὸν λύειν [d] ἔνθα πρόθυμον, κώλυμα Ἀντωνία ἦν, [e] οὔ τι μίσει τῷ πρὸς τὸν δεδεμένον, προμηθείᾳ δὲ τοῦ Γαΐου εὐπρεπείας, μὴ δόξαν ἀπάγοιτο ἡδονῇ δεχομένου τὴν Τιβερίου μετάστασιν, ἀν-

y Τε] *L. B.* δέ.
z Τιβερίου τὴν τελευτήν,] Τοῦ Τιβερίου *Busb.*
a Ἔθει δρομαῖος] Ὠθεῖτο *Busb.*
b Τῷ Ἀγρίππᾳ] Ita cum *Cod. Busb.* τὸν Ἀγρίππαν in *cæteris.*
c Ἀγγελιούμενος.] Est qui malit ἀγγελιούμενος, nihil tamen mutare volui, licet simplex ἀγγελίζομαι, à quo ἀγγελιοῦμαι, raro occurrat
d Τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν.] Familiare erat Judæis tyrannice dominantes appellare *Leones*, ut constat ex 2 *Tim.* c. 4. v. 17. *Esth.* c. 14. v. 13. & *Ezech.* c. 19. Videsis *Grotium* ad 2 *Tim.* c. 4. v. 17. & *L. Capellum* in *Spicilegio* ad *Tim.* loco citato.
e Τῷ ἐπ' αὐτῷ] *L. B.* τῷ ἐπ' αὐτῷ. utrumque ferri potest. HAV.
f Γένοιντο,] Illud ἂν è *Cod. Busb.* qui etiam γένοιτο habet.
g Ἀγρίππα] Τῷ Ἀγρίππᾳ *Vat.*
h Ἤρετο σφᾶς] *Al.* ἤρετο.
i Ἐνδοιάσας.] Conf. supr. §. 4. SPANH.
k Ἐκοινοῦτό τε] *Gen.* ἐκοινοῦτο τε.
l Εὐωχουμένων δ' αὐτῷ,] Εὐωχουμένων δ' αὐτῶν *Busb.*
m Διὰ τὸ εἰς θάνατον] Ὡς εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχὼς *Busb.*
n Δεσμώτῃ —— χάρματος,] Conf. infr. cap. 9. §. 4. SPANH.
o Καίσαρος συνδιῃτῆσθαι] Αὐτοκράτορος συνδιαιτώμενος *Busb.*
p Κεφαλῇ —— λόγον;] Ex Homero Odyss. τ. v. 92. ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις. SPANH.
q Ἀναμαξάμενος τὸν λόγον;] Ἀναμαξόμενος *Gall.*
r Κελεύει δῆσαι τὸν Ἀγρίππαν,] Κελεύει δῆσαι, αὐτὸν ἤδη λελυκὼς *Busb.*
s Αὐτοῦ ἢ πρότερον καθίστατο.] Ἢ πρότερον αὐτοῦ καθίστατο *Vat.* & *Hen. à pr. m.* αὐτοῦ ἢ πρ. καθιστᾷ *Busb.*
t Πλείων ἦν κατὰ τὴν πόλιν] Πλησίον *Busb.*
v Θρυλεῖν,] Θρυλεῖν *Busb.* & *Lugd. Bat.* θρυλλεῖν *Gall.* HUDS. Lege θρυλλεῖν cum *Gall.* IBBETS.
x Τὴν τελευτὴν καὶ τὴν αὐτοῦ] Τὸν θάνατον *Busb.*
y Πείσωνα τὸν φύλακα τῆς πόλεως,] Πείσωνα *Busb.*
z Οἰκίαν ἐν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οἰκίαν in *reliquis.*
a Πρότερον ἢ δεθῆναι δίαιταν εἶχεν.] Πρότερον τοῦ δεθῆναι *Busb.*
b Ὥστε ἐν θάρσει] Ita *Vat. Busb.* & *Epiphan.* ὥστε in *Editis Aliisque.*
c Ἐπὶ Ῥώμην παρῆν,] Ἐπὶ Ῥώμης *Busb.*
d Ἔνθα πρόθυμον,] Forte ὄντα πρόθυμον. COCC.
e Οὔ τι μίσει τῷ πρὸς τὸν δεδεμένον,] Ita etiam *Epiphan.* οὐ τοιούτῳ τῷ πρὸς τὸν δ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Ἀνα-

τὸν ἄνδρα ὑπ' ἐκείνου δεδεμένον λύειν ἐκ τοῦ ὀξέος. διελθουσῶν μέντοι οὐ πολλῶν ἡμερῶν, μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον, ᶠ ἀπέκειρέ τε αὐτὸν, καὶ μεταμφιέννυσιν· εἶτα δὲ τὸ διάδημα περιτίθησι τῇ κεφαλῇ, καὶ ᵍ βασιλέα καθίστησιν αὐτὸν τῆς Φιλίππου τετραρχίας, ʰ δωρησάμενος αὐτῷ καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν, ἀλλάττει τε τῇ σιδηρᾷ ἁλύσει χρυσῆν ἰσοσταθμον. ⁱ ἱππάρχην δὲ ᵏ ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐκπέμπει Μάρυλλον.

ια'. Δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς Γαΐου Καίσαρος ἡγεμονίας, Ἀγρίππας ἠξίου συγχώρησιν αὐτῷ γενέσθαι πλεύσαντι, τήν τε ἀρχὴν καταστησάμενος, καὶ τὰ ἄλλα εἰς δέον οἰκονομησάμενον ἐπανιέναι. καὶ συγχωρηθεὶς τοῦ αὐτοκράτορος παρῆν, παρ' ἐλπίδας τε ὤφθη πᾶσι βασιλεύς, πολλήν τε τῆς τύχης ἐνεδείκνυεν ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐξουσίαν τοῖς θεωροῦσιν ἐκ λογισμοῦ ἀπορίας τε τῆς πρότερον καὶ τοῦ ἐν τῷ παρόντι εὐδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἐμακάριζον τοῦ μὴ διαμαρτεῖν ˡ χρησάμενον τῶν ἐλπίδων· οἱ δὲ ἐν ἀπιστίᾳ περὶ τῶν γεγονότων ἦσαν.

titia nuncium Tiberii mortis accepisse videretur. Veruntamen non multis post diebus, domum ad se accersitum tonderi, vestemque mutare jubet: imposito deinde in ejus caput diademate, tetrarchiæ, quæ Philippi fuerat, regem constituit, adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia, & auream catenam pro ferrea ei dedit pari pondere. Marullum autem misit, qui equitum magister esset in Judæa.

Caius Agrippam vinculis solvit, regemque creat.

11. Anno autem Caji Cæsaris imperii secundo petiit Agrippa, id sibi concedi ut in regnum suum ejus ordinandi gratia navigaret, ea lege ut, cum omnia quo oportet modo composuisset, ad eum reverteretur. Et permittente imperatore patriam petebat, & præter exspectationem rex ab omnibus conspectus est, quantaque esset fortunæ potestas ostendebat hominibus, qui secum reputarent superiorem ejus egestatem præsentemque felicitatem. Et alii quidem beatum prædicabant, quod de spe sua non deciderit; alii vero vix poterant animum inducere, ut rem ita esse crederent.

Agrippa in regnum suum navigat.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Ἡρώδης τετράρχης ἐξωρίσθη.

Ἡρωδιὰς δὲ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππα, συνοικοῦσα ᵐ Ἡρώδῃ, ⁿ τετράρχης δὲ οὗτος ἦν Γαλιλαίας καὶ Περαίας, φθόνῳ τἀδελφοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐδέχετο, ὁρῶσα ἐν πολὺ μείζονι ἀξιώματι γεγενημένον ἀνδρὸς τοῦ αὐτῆς, διὰ τὸ φυγῇ μὲν τὸ ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον, διαλῦσαι τὰ χρέα μὴ δυνάμενον, κάθοδον δὲ μετ' ἀξιώματος, καὶ ἐς πολὺ τοῦ εὐδαίμονος. ᵒ ἐλυπεῖτο δὲ οὖν καὶ βαρέως ἔφερε ᵖ τῇ ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολῇ, καὶ μάλιστα ὁπότε θεάσαιτο μετὰ τῶν εἰωθότων παρασήμων τῆς βασιλείας ἐπιφοιτῶντα τοῖς πλήθεσιν, ᵍ ἐπικρύπτεσθαι οὐκ ἠνείχετο τὴν δυστυχίαν τοῦ φθόνου, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα ἐξῆρε, κελεύουσα ἐπὶ τῆς Ῥώμης πλεῖν ἐπὶ μνηστείᾳ τῶν ἴσων. "οὐ γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι, ʳ φησί, τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας Ἀριστοβούλου μὲν υἱὸς ὤν, θανάτῳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς κατεγνωσμένου, πενίᾳ δὲ ἀπόρῳ συνὼν, ὡς τελέως αὐτῷ ἐπικουφίζεσθαι τἀναγκαῖα τὰ ἐφ' ἡμέραις, φυγῇ δὲ τῶν δανειστῶν τὸν πλοῦν πεποιημένος, ἐπανεληλύθοι βασιλεύς, αὐτὸς δέ γε ὢν παῖς βασιλέως, καὶ τῆς συγγενείας τῆς ἀρχῆς καλούσης αὐτὸν ἐπὶ μεταποίησιν τῶν ἴσων, καθέζοιτο ἀγαπῶν ἐν ἰδιωτείᾳ διαβιοῦν. ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν γε, Ἡρώδη, μηδέν ἐλύπει σε τὸ ἐν ἐλάσσονι τιμῇ πατρὸς οὗ γέγονας εἶναι, νῦν γοῦν ὀρέχθητι συγγενοῦς ἀξιώματος· μηδὲ ὑπομείνῃς τοσοῦτον περιέχοντα τιμῆς ἀνδρὶ, πλοῦτον τεθεραπευκότι τὸν σὸν, μηδὲ πενίαν ἀποφήνῃς τὴν ἐκείνου, τῆς ἡμετέρας εὐπορίας ἀρετῇ μᾶλλον χρῆσθαι δυναμένην, μηδὲ δευτερεύειν ἀνεπαίσχυντον ἡγοῦ τῶν χθὲς καὶ πρώην ἐλέῳ τῷ σῷ διαβεβιωκότων. ἀλλ' ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἴωμεν, καὶ μήτε πόνου φειδώ τις ἔστω, μήτε ἀργυρίου δαπάνης καὶ χρυσίου, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀμείνοσι ˢ ἐν βελτίοσιν γενέσθαι τὴν τήρησιν αὐτῶν ἀναλώσαντας ᵗ τῆς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἱεμένης.

CAP. VII.

IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exsilium missus est.

Herodias autem Agrippæ soror, conjux Herodis tetrarchæ Galilææ atque Perææ, * invidebat fratri hanc potentiam, quod eum in celsiore honoris sede, quam maritum suum, collocatum cerneret, & quod *de provincia* quidem cum fuga discesserit non valens debita dissolvere, reversus autem esset dignitate auctus, adeoque multa felicitate. Itaque dolebat, graviterque ferebat tantam *rerum* mutationem; maximeque cum illum vidisset regiis insignibus ornatum per turbas invehi, non *amplius* sustinuit * invidiæ suæ infelicitatem clam habere, sed virum exstimulavit suo hortatu ut Romam navigaret paremque honorem ambiret. "Sibi enim vitam non vitalem esse, dicebat, si Agrippa Aristobuli, à patre morte multati, filius, "& cum extrema inopia conflictatus, ut omnino "ei ad victum quotidianum necessaria *ab aliis* sup"peditarentur, postquam metu creditorum fugam "per mare capessiverat, cum regia dignitate re"verteretur; ille vero, cum esset regis filius, & "cognatio cum imperio eum excitare deberet ad "eundem statum sibimet vindicandum, vita priva"ta contentus quiesceret. Atqui si antehac nun"quam tibi, Herodes, molestum fuerit infra pa"trem è quo ortus es deprimi, nunc saltem digni"tatem tibi cognatam appete, neque sustine viro "cedere te præeunti in honore, quem non puduit "tuas aucupari divitias, neque facias ut illius ege"stas plus valere potestate videatur quam nostra "rerum omnia copia atque affluentia, neque non "erubescendum existima illis inferiorem esse qui "heri & nudiustertius tua vixerant misericordia. "Sed Romam eamus, nec labori parcentes, nec "auri argentive impendiis, quod nequaquam me"lius erit ea servare quam regno parando prodi"gere.

Herodias Agrippæ fratris honoribus invidet.

Herodias maritum suum ad regnum petendum hortatur.

2. Il-

ᶠ Ἀπέκειρέ] Zonaras p. 276. A. κείρει τε καὶ ἀλλάττει τὴν ἐσθῆτα. SPANH.

ᵍ Βασιλέα —— τετραρχίας,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

ʰ Δωρησάμενος αὐτῷ] Δωρησόμενος rescribendum esse monuit Cl. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 238. utpote quod Lysaniæ tetrarchiam non dederit Caius, sed se daturum promiserit, id quod postea præstitit Claudius, ut constat ex l. 19. c. 4. Non tamen opus est quidquam in textu mutare, cum familiare sit huic auctori (id quod etiam in *Polybio* observavit Casaubonus) *aorista* ponere pro *futuris*.

ⁱ Ἱππάρχην] Ita quidem & *Epiphan.* forsan tamen ἔπαρχον legendum. HUDS. Ἱππάρχης in Judæam missus, Magister Equitum *Rufino*. Rectè hic *Gelen.* Præfec. SPANH.

ᵏ Ἐπὶ —— Μάρυλλον.] Ex τῆς Bodl.

ˡ Χρησάμενον τῶν ἐλπίδων] Χρήσασθαι Bodl.

ᵐ Ἡρώδῃ,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

ⁿ Τετράρχης δὲ οὗτος ἦν Γαλιλαίας] Conf. supr. lib 17. c. 8. §. 1. SPANH.

* *Invidebat fratri hanc potentiam,*] Potestatem fratris ex invidia non ferebat, *Epiphan.*

ᵒ Ἐλυπεῖτο δ' οὖν] Ita Bodl. & *Epiphan.* ἐλυπεῖτο δὲ καὶ in cæteris.

ᵖ Τῇ ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολῇ,] Τῇ αὐτοῦ μεταβολῇ solus Bodl.

ᵍ Ἐπικρύπτεσθαι] Ἐπικρύπτεσθαί τε Bodl. quæ lectio satis commoda.

* *Invidiæ suæ infelicitatem clam habere,*] Si quis malit aliter interpretari, nimirum quasi ellipsis esset vocis ἕνεκα ante τοῦ φθόνου, per me licet.

ʳ Φησί,] L. B. ἔφησε.

ˢ Ἐν βελτίοσιν] L. B. ἐν βελτίοσιν δέ.

ᵗ Τῆς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἱεμένης.] In libris τῆς, tam Editis quam *MSS.* HUDS. Præter *Lugd. Bat.* qui emendationi huic adstipulatur. HAV.

† Sin

Frustra ei obnititur Herodes.

2. Ille vero interim quidem repugnabat, otium & quietem diligens, † suspectasque habens res Romæ turbatas, conabatur etiam uxorem meliora edocere. Illa autem, in quantum ipsum videret *ab itinere* refugientem, vehementius instabat, jubens ut regnandi causa nihil intentatum relinqueret; nec prius destitit, quam Herodem, etiam invitum, in suam sententiam pertraxisset, ut qui forte defugere non potuerit quod ipsi agere constitutum erat. Ac cum omnia, quoad liceret, magnificentissime præparasset, ut nihil sumptibus parceret, Romam, Herodiadem secum ducens, navigabat. Agrippa vero, intellecto eorum consilio & apparatu, & ipse ‡ *ad idem iter* se parabat: & quamprimum eos ora solvisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum, unum è libertis suis ad imperatorem cum muneribus & literis contra Herodem *scriptis*, utque illis de rebus Cajum ipsum *viva voce*, si opportune posset, certiorem faceret. Ille Herodem è portu subsequutus, & secunda navigatione usus, ab Herode tantum modo à tergo relictus est, ut dum ille cum Cajo loqueretur, hic ipse adveniret & literas *ei* redderet. Uterque etiam Dicæarchiam adpulit, & Cajum apud Bajas reperiunt. id autem oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadia distitum à Dicæarchia. atque illic prætoria sunt splendidissime instructa & apparata, quod imperatorum quisque superiorem vincere studuerit munificentia: calidaque lavacra suppeditat iste locus, sponte è terra scaturientia, quæ & utentibus prosunt ad instaurandam valetudinem, prætereaque ad vitæ delicias *plurimum* conferunt. Cajus autem, cum eodem tempore Herodem alloqueretur, in ipsum autem primum incidebat, & Agrippæ literas perlegeret, in Herodis accusationem compositas (accusabat autem eum & conspirationis cum Sejano contra Tiberii imperium, & jam cum Artabano Partho adversus Caji dominatum, atque hoc unum ad probanda ea quæ narraret afferebat, tantum armorum apparatum in ejus armamentariis esse repositum, qui satis erit instruendis virorum septuaginta millibus) & isto indicio commotus erat, & Herodem percontabatur, an vera essent quæ de armis nunciarentur. illoque arma se habere confitente (aliud enim dicere non poterat, ne veritati obloqueretur) *Cajus* credenda esse existimans quæ ei de defectione objicerentur, ademptam illi tetrarchiam Agrippæ regno adjecit, itidemque pecuniam Agrippæ donavit, & Herodem perpetuo exsilio damnavit, Lugduno Galliæ oppido ei ad habitandum assignato. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, & pecuniam, quæ ad ipsam pertineret, *ei* concessit, &, ratus ipsam haud libenter fore calamitatis mariti participem, ipsi præsidio fore fratrem dicebat. At illa, "tu quidem, imperator, magnifice admodum, "sicut dignitatem tuam decebat, ista loquutus es,

Tandem precibus Herodiadis victus cum ea Romam proficiscitur.

Fortunatus Romam missus ab Agrippa ut Herodem accusaret.

Cajus ad Bajas.

Agrippa literis plenas habet Cajus.

Herodem & Herodiadem perpetuo exsilio mulctat.

β΄. Ὁ δὲ τέως μὲν ἀντεμάχετο ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τῆς Ῥώμης τὸν ὄχλον δι' ὑποψίας λαμβάνων, ἀναδιδάσκειν τε αὐτὴν ἐπειρᾶτο. ἡ δὲ ἐφ' ὅσον ἐξαναχωροῦντα ἑώρα μειζόνως ἐπέκειτο, κελεύουσα μὴ ἀνιέναι σπουδῆ πρασσειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ· καὶ πέρας οὐκ ἀνῆκεν, ἕως ἐξεκίνησεν αὐτὸν ὁμογνώμονα [v] αὐτῇ ἀκουσίως γενέσθαι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως [x] ἀποφυγεῖν αὐτῆς τὸ ἐπὶ τούτοις ψηφισάμενον. παρασκευασάμενός τε ὡς ἐνῆν πολυτελῶς, καὶ φειδοῖ μηδενὸς χρώμενος, ἀνήγετο ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ἅμα δὲ καὶ τὴν Ἡρωδιάδα ἀγόμενος. Ἀγρίππας δὲ, τήν τε διάνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν παρασκευὴν αἰσθανόμενος, καὶ αὐτὸς παρεσκευάζετο. ἐπεί τε ἐκπεπλευκότας ἤκουσε, πέμπει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ῥώμης Φορτουνᾶτον αὐτοῦ τῶν ἀπελευθέρων, δῶρά τε κομίζοντα τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ἐπιστολὰς κατὰ τοῦ Ἡρώδου, τάδε καὶ αὐτὸν διδάξοντα εἰ καιρὸς τὸν Γάιον. ὁ δὲ ἐπακολουθήσας τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἡρώδην, καὶ δεξιῷ χρησάμενος τῷ πλῷ, τοσόνδε ἀπελείπετο τοῦ Ἡρώδου, ὥστε τὸν μὲν [y] ἐντυχεῖν Γαΐῳ, ὁ δὲ ἐπικατείγετο, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀπεδίδου. καὶ προσέπλευσαν ἀμφότεροι Δικαιαρχίᾳ, καὶ τὸν Γάιον ἐν Βαίαις λαμβάνουσι· πολίδριον δέ ἐστι καὶ τοῦτο τῆς Καμπανίας [z] ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε τῆς Δικαιαρχίας κείμενον. βασίλειοί τε εἰσὶν οἰκήσεις αὐτόθι πολυτελέσι κεχρημέναι κατασκευαῖς, φιλοτιμηθέντος τῶν αὐτοκρατόρων ἑκάστου [a] προγεγονότας ὑπερβαλέσθαι· λουτρά τε παρέχεται τὸ χωρίον θερμὰ γῆθεν αὐτόματα ἀνιόντα, ἀγαθὰ ἐπί τε ἰάσει τοῖς χρωμένοις, καὶ ἄλλως τῷ [b] ἀνειμένῳ τῆς διαίτης συμφέροντα. Γάιος δὲ ἅμα τε προσαγορεύων τὸν Ἡρώδην, [c] πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν, ἅμα τε τοῦ Ἀγρίππου τὰς ἐπιστολὰς [d] ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τῇ ἐκείνου [e] συγκειμένας. [f] κατηγόρει δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε πρὸς Σηιανὸν κατὰ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐπὶ τοῦ παρόντος κατὰ τῆς Γαΐου ἀρχῆς, παράδειγμά τε ἦν αὐτῷ τοῦ λόγου μυριάσιν ἑπτὰ ὁπλιτῶν ἀρκέσουσα κατασκευὴ ἐν ταῖς Ἡρώδου ὁπλοθήκαις ἀποκειμένη· ἐκινεῖτό τε ὑπὸ τῶν εἰρημένων, καὶ ἤρετο τὸν Ἡρώδην, εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὅπλων λόγος. τοῦ δὲ, οὐ γὰρ ἦν ἕτερα εἰπεῖν διὰ τὸ ἀντιφθέγξασθαι ἀληθείᾳ, εἰπόντος εἶναι τὰ ὅπλα, πιστὰ ἡγούμενος εἶναι τὰ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει κατηγορούμενα, τὴν τετραρχίαν ἀφελόμενος αὐτὸν, [g] προσθήκην τῇ Ἀγρίππου βασιλείᾳ ποιεῖται, καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως τῷ Ἀγρίππᾳ δίδωσιν, αὐτόν τε φυγῇ ἀιδίῳ ἐζημίωσεν, ἀποδείξας [h] οἰκητήριον αὐτῷ [i] Λούγδουνον πόλιν τῆς [k] Γαλλίας. Ἡρωδιάδα δὲ μαθὼν Ἀγρίππου ἀδελφὴν οὖσαν, τά τε χρήματα ἐδίδου ὁπόσα [l] ἐκείνης ἴδια ἦν, καὶ [m] τῷ μὴ κοινωνεῖν νομίσας τῷ ἀνδρὶ τῆς συμφορᾶς, τεῖχος αὐτῇ τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν. ἡ δὲ "ἀλλὰ "σὺ μὲν αὐτοκράτωρ, εἶπεν, μεγαλοφρόνως τε καὶ ἀξιώ"ματι τῷ σαυτοῦ πρεπόντως τάδε λέγεις, κώλυμα δὲ "μοι

† *Suspectasque habens res Romæ turbatas*,] Molestiam Romæ declinans, *Epiphan.*

v Αὐτῇ ἀκουσίως γενέσθαι,] Αὐτῆς *Busb.*

x Ἀποφυγεῖν αὐτῆς] Ἀποφυγὴν *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod sane mox postularet τὸ ἐπὶ τούτοις ψηφισάμενον. in *Cod. Busb.* μὴ ὄντος ἄλλως ἀποφυγῆς αὐτῆς τι &c.

‡ Ad idem iter *se parabat*:] Etiam ipse semetipsum præparat, *Epiphan.* ipse quoque se accinxit ad resistendum *Gelen.* Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Ῥώμην παρεσκευάζετο, *Zonaras*: ex quo illa *ad idem iter* inserui. Agrippam animum mutasse existimat *Noldius* in *Hist. Idumea*, p. 263. quod non constat eum Romam profectum esse: illudque (in lib. 2. *de Bello*, c. 8.) ἐκολάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ κατηγορήσαντος Ἀγρίππα, intelligendum esse per *literas* aut *legatos*. Hæc ille. Verum dubito, an statim Herodem sequi in animum induxerit Agrippa: quem aliquanto post, ubi omnia ad iter necessaria pro dignitate regia apparaverat, Romam se contulisse manifestum est ex cap. ix.

y Ἐντυχεῖν Γαΐῳ,] Ἐντυγχάνειν *Busb.*

z Ὅσον ἀπὸ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐστιν in *reliquis.*

a Προγεγονότας] *L. B.* τὰς προγεγονότας.

b Ἀνειμένῳ τῆς διαίτης συμφέροντα.] Vide *Scholiasten ad Thucydidem*, p. 4. n. 4. *Edit. Oxon.*

c Πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν,] Ita in *Editis Aliisque.* πρῶτος δὲ *Busb.* πρῶτός τε *Hen.*

d Ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ] Ἐπεὶ *Busb.*

e Συγκειμένας] Ita ipse distinxi. prius erat, συγκειμένας κατηγόρει &c. dein ὁπλοθήκαις ἀποκειμένη ἐκινεῖτό τε.

f Κατηγόρει δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε] Κατηγόρει τε αὐτοῦ *Vat.* κατηγορεῖται αὐτοῦ *Hen.*

g Προσθήκην —— ποιεῖται,] Conf. supr. c. 1. §. 1. Herodis Tetrarchia ei ablata & data Agrippæ. vid. Philon. p. 1017. C. SPANH.

h Οἰκητήριον —— Γαλλίας.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 9. §. 6. Hanc de Antipa mentionem, ut falsam redarguit Harduin. eundemque fuisse hunc Antipam putat, qui major Agrippa. de num. Herod. pag. 42. SPANH.

i Λούγδουνον πόλιν τῆς Γαλλίας.] Sed in lib. de bello dicit in Hispaniam missum & ibi mortuum. REL.

k Γαλλίας.] Γαλατίας *Busb.*

l Ἐκείνης ἴδια ἦν,] Ἐκείνου *Busb.*

m Τῷ] *L. B.* τὸ *Coccejus* tolli vult, vel mox legi νομίσαι. frustra, sensus est νομίσας μὴ κοινωνεῖν τῷ τ. σ. τ. α. HAV.

n Ἐγὼ

"μοι ἐστὶν χρῆσθαί σε τῇ χάριτι τῆς δωρεᾶς, εὔνοια ἡ "πρὸς τὸν γεγαμηκότα, ᾧ κοινωνόν με τῆς εὐδαιμονίας "γενομένην, οὐ δίκαιον [n] ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ τὰς τύχας "καθεστηκότα." ὁ δὲ [o] ὀργῇ τῷ μεγαλόφρονι αὐτῆς πιεζόμενος, [p] συνήλασεν κἀκείνην τῷ Ἡρώδῃ, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῷ Ἀγρίππᾳ [q] δίδωσιν. Ἡρωδιάδι μὲν δὴ φθόνου τοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ Ἡρώδῃ γυναικείων ἀκροασαμένῳ [r] κουφολογιῶν, δίκην ταύτην [s] ἐπιτίμησεν ὁ Θεός. Γάιος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν, καὶ τὸν ἐξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ μέτριον παρέχων αὐτὸν [t] εἰς εὔνοιαν προὐχώρει, τοῖς τε Ῥωμαίοις αὐτοῖς καὶ τοῖς ὑπηκόοις. προϊὼν δὲ ἐξίστατο τοῦ [v] ἀνθρωπίνως φρονεῖν ὑπὸ μεγέθους τῆς ἀρχῆς ἐκθειάζων [w] αὐτὸν, καὶ [y] τὰ πάντα ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ θείου πολιτεύειν ᾔρετο.

"sed mihi, quo minus tui muneris gratia uterer, "impedimento est meus erga maritum amor, cui "infecunda fortuna cum fuerim socia, non æquum "esse censeo ut eum in adversis desererem." At ille, eo quod tam elato esset animo vehementer iratus, ipsam quoque cum Herode *in exsilium* abegit, ejusque facultates Agrippæ largitus est. Hanc sane Herodiadi, quod fratri adeo inviderit, & Herodi, quod muliebris orationis vanitati fuerit obsequutus, pœnam intulit Deus. Cajus porro primo ac sequenti *sui principatus* anno *egregia* cum animi magnitudine res administrabat, atque moderate se gerens benevolentiam sibi conciliabat tam apud Romanos quam cæteros ei subditos. Aliquanto autem post imperii magnitudine elatus more humano de se sentire desiit, seinet Deum faciens; & in numinis contumeliam nihil non agere ausus est.

Cajus sub imperii initium præclare res gerit.

Postea divinos sibi honores arrogat.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ πρεσβείας Ἰουδαίων πρὸς Γάιον. καὶ ὡς Γάιος ἔπεμψε Πετρώνιον εἰς Συρίαν πολεμῆσαι Ἰουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τὸν ἀνδριάντα.

[z] ΚΑΙ δὴ στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης Ἰουδαίων τε [a] οἳ ἐνοικοῦσι καὶ Ἑλλήνων, [b] τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας [c] τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες παρῆσαν ὡς τὸν Γάιον. καὶ ἦν γὰρ τῶν Ἀλεξανδρέων πρέσβεων εἷς Ἀπίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐβλασφήμησεν, ἄλλα τε λέγων, καὶ ὡς [d] τῷ Καίσαρος τιμῶν περιορῷεν. πάντων γοῦν [e] ὅσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ [f] ναοὺς ἱδρυμένων, τά τε ἄλλα πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, μόνους τούσδε ἄδοξον [g] ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν, καὶ ὅρκιον αὐτοῦ [h] τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. πολλὰ δὲ καὶ χαλεπὰ Ἀπίωνος εἰρηκότος, ὑφ' ὧν [i] ἀρθήσεσθαι ἤλπιζε τὸν Γάιον, καὶ εἰκὸς ἦν, [k] Φίλων ὁ προεστὼς τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, [l] Ἀλεξάνδρου τε τοῦ [m] Ἀλαβάρχου ἀδελφὸς ὢν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄπειρος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογίᾳ χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. Διακλείει δ' αὐτὸν Γάιος κελεύσας [n] ἐκποδὼν ἀπελθεῖν· [o] περιοργής τε ὢν, φανερὸς ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτούς. ὁ δὲ Φίλων ἔξεισι περιυβρισμένος, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, ὡς χρὴ θαρρεῖν, Γαΐου [p] λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου, ἔργῳ δὲ ἤδη [q] τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.

CAP. VIII.

I.

De legatione Judæorum ad Cajum. Utque Cajus Petronium in Syriam misit, ut bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.

ORta Alexandriæ seditione inter Judæos qui illic habitabant & Græcos, terni legati ex utraque factione lecti apud Cajum *imperatorem* aderant. atque unus ex Alexandrinorum legatis erat Apion quidam, qui multa acerbe & malitiose in Judæos dixit, tum alia eis objiciens, tum quod Cæsaris cultum aspernarentur. Nam cum omnes qui Romano imperio subditi erant, aras ac templa Cajo statuerent, prorsusque in aliis ei tanquam Deo honorem haberent, solos, *ajebant*, Judæos turpe existimare statuas illi dedicare ac per nomen ejus jurare. Hæc & alia gravissima Apion cum dixisset, quibus Cajum exasperatum iri sperabat, id quod verisimile erat, Philo princeps legationis Judæorum, vir undecunque clarissimus, Alexandrique Alabarchæ frater, & haudquaquam philosophiæ imperitus, ad respondendum ejus criminationibus se parabat. Verum prohibitus est à Cajo, jussusque ut ab ipsius conspectu secederet: tantaque erat *Cæsaris* iracundia, ut nemo dubitaret quin Judæos gravissime esset mulctaturus. At Philo contumelia affectus discessit, Judæisque circumstantibus dixit; bono ipsos animo esse oportere, quod Cajus verbis quidem ipsis succenseat, reipsa vero Deum sibi hostem constituerit.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

Apion & Philo legati ad Cajum.

Philo cum ignominia à Cajo dimissus.

2. Ve-

n Ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐγκαταλιπεῖν τὰ ἐπὶ ταῖς τύχαις καθεστῶσιν in reliquis.

o Ὀργῇ τῷ μεγαλόφρονι] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* forsan pro ὁ δὲ ἐν ὀργῇ τῷ μ. ὢ. τοιουτώδει. in reliquis ὀργῶν. Est qui rescribendum censuit, ὁ δὲ ὀργῶν τῷ μεγαλόφρονι αὐτῆς πιεζόμενος.

p Συνήλασεν κἀκείνην τῷ Ἡρώδῃ] Vid. Philo Legat. ad Caj. p. 1037. C. τὴν Τραχωνῖτιν λεγομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἐπωνόμαζεν. Eandem in Hispania fugæ mariti sociam tradit *ἁλωσ*. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

q Δίδωσιν.] Δῶρον δίδωσιν *Busb.*

r Κουφολογιῶν,] Conf. supr. lib. 17. c. 5. §. 6. SPANH.

s Ἐπιτίμησεν ὁ Θεός.] Ἀπαιτεῖ *Busb.* HUDS In *Marg. L. B.* ἀπέτισεν, sed novè hoc, ut plura, à Josepho dictum videtur, atque adnotari debet. HAV.

t Εἰς εὔνοιαν προὐχώρει,] Εἰς εὔνοιαν πολλὴν *Busb.*

v Ἀνθρωπίνως φρονεῖν] Ἀνθρώπινον *Busb.* & *Gall.*

w Αὐτόν,] *L. B.* ἑαυτόν.

y Τὰ ——— ᾔρετο.] Conf. *ἁλωσ*. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

z Καὶ δὴ στάσεως] Referuntur hæc ab Eusebio H. Eccl. l. 11. c. v. SPANH. Totum hoc caput ex Josepho descriptum inseruit Eusebius historiæ suæ ecclesiasticæ, lib. 11. c. 5. & quidem ad verbum κατὰ λέξιν ut ait. sed τοὺς οἰκοῦντας legit Eusebius. τὸ Eusebius. ὡς πάντα Euseb. ἡγεῖσθαι Euseb. περιοργὴς Eusebius. λόγῳ deest in Eusebianis, sed apte exprimit acumen dicti. Cajus sermone suo se iratum Judæis ostendit, at revera Deum sibi iratum reddidit. REL.

a Οἳ ἐνοικοῦσι καὶ Ἑλλήνων,] Τοὺς οἰκοῦντας *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 5.

b Τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας] Quinque legatos missos dicit *Philo* in *Legatione* sub finem.

c Τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες] Illud τῆς è *Cod. Busb.* & *Euseb.*

d Τῷ Καίσαρος τιμῶν περιορῷεν.] *Al.* τὸ Καίσαρος.

e Ὅσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ] Ὅσοι *Euseb.* & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* p. 142.

f Ναοὺς ἱδρυμένων,] Ναοὺς *Euseb.*

g Ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν,] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* ἡγοῦνται in *Editis Aliisque*

h Τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι,] Τὸ ὄνομα *Niceph.*

i Ἀρθήσεσθαι ἤλπιζε τὸν Γάιον,] Ἀναρριπίσειν *Busb.*

k Φίλων ——— πρεσβείας] Vide eund. Philon. de hac Legatione. SPANH.

l Ἀλεξάνδρου τε τοῦ Ἀλαβάρχου] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* Ἀλεξάνδρου δὲ in *Editis Aliisque*. HUDS De Alexandro Alabarcha à Claudio liberato vid. infr. lib. 19. c. 5. §. 1. De hujus Alexandri filio infr. lib. 20. c. 4. §. 2. Idem, cujus mentio Act. iv. v. 6 ajunt *Pearson.* in *Act. Apost.* p. 43. SPANH.

m Ἀλαβάρχου] Summus apud Judæos, in Alexandria jus civitatis habentes, magistratus, qui à *Philone* in *Flaccum* Γενάρχης dicitur. Videsis *Annott.* supr. ad cap. 7. §. 3. & *Valesium* ad *Euseb.*

n Ἐκποδὼν ἀπελθεῖν.] *Al.* ἐκ ποδῶν.

o Περιοργής τε ὢν,] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam, in cujus *Marg.* tamen est περίλυπος) *Euseb.* & *Niceph.* περὶ ὀργῆς male in *Editis*.

p Λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου,] Ita *Josephi* libri omnes, & *Niceph.* λόγῳ minus recte omittunt *Eusebii* codices.

q Τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.] Male τοῦ Θεοῦ apud *Nicephorum*. Videsis *Valesium* ad *Eusebium*.

r Hi-

XI. *Petronius in Syriam missus à Cajo, cum mandatis ut statuam ejus in templo Dei erigeret.*

2. Verum Cajus, indigne ferens à Judæis solis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium, Vitellii in imperio successorem, jubens ut cum magna manu in Judæam irrumpens, statuam ejus, si sponte quidem eam susciperent, in templo Dei collocarent: sin vero detrectarent, postquam eos vicisset id ipsum faceret. Petronius, suscepta Syriæ administratione, Cæsaris exsequi jussa properabat: contractisque quantum poterat auxiliis, & duabus Romanorum legionibus assumptis, Ptolemaïdem veniebat, ut illic hyberna ageret, ac si *primo* vere bellum gesturus esset; quodque decreverat Cajo per literas significabat. Ille vero collaudata ejus alacritate, hortatus est eum ad agendum graviter, bellumque illis inferendum qui imperata non facerent. Judæorum autem multa millia Ptolemaïdem venerunt ad Petronium, orantium ne ad transgrediendum & patria instituta violanda cogerentur. "Quod si, *inquiunt*, tibi omnino constitutum sit, statuam afferre & *in fano* collocare, nobismetipsis prius interfectis quæ tibi visa sunt perfice, nam, usque dum vivimus, non est ut ea fieri patiamur quæ nobis vetita sunt, & legislatoris autoritate & proavorum nostrorum, qui ea ut vetarentur ad virtutem spectare suffragiis suis confirmarunt." Ad hæc Petronius subiratus respondit: "si ita facere cogitarem meapte auctoritate, meisque ipsius consiliis obsequutus, æqua & honesta videretur vestra postulatio. Nunc autem cum Cæsar ista fieri jusserit, necesse omnino habeo ejus decretis morem gerere, ne illis non obtemperando malum mihi gravissimum accersam." Cui Judæi. "Quoniam itaque hæc tua sententia est, ô Petroni, nihil eorum quæ Cajus præceperit omittendum esse, neque par est ut nos contra legis interdictum quidquam faciamus, qui Dei benignitate freti & majorum nostrorum perpessionibus hucusque in obedientia perseveravimus; neque erit ut sustineamus adeo nequiter agere, ut quæ Deus, si ea observemus, statuerit nobis in bonum cessura esse, ea mortis metu transgrederemur. Verum quamlibet calamitatem perferemus, dummodo leges patriæ maneant incolumes, ut qui certo scimus effugii spem illos manere, quibus propositum est periculis sese objicere, quod Deus à nobis erit, si propter ejus honorem gravia patiamur, & ancipitem fortunæ aleam experiamur: sin vero tibi pareamus, magnum ignaviæ dedecus admissuros esse, ut qui ex ea id nobis assumpserimus ut legem violaremus, simulque Deum nobis vehementer iratum habituros, qui vel te judice non potest non esse Cajo præstantior.

Judæi Ptolemaïdem veniunt flagitium istud à se deprecaturi.

Petronii responsum ad Judæos.

Instant & urgent Judæi, ne statua erigatur.

β'. Γάϊος δὲ ἐν δεινῷ φέρων εἰς τοσόνδε ὑπὸ Ἰουδαίων περιφρονεῖσθαι μόνων, πρεσβευτὴν ἐπὶ Συρίας ἐκπέμπει [r] Πετρώνιον, διάδοχον [s] Οὐιτελλίου τῆς ἀρχῆς, κελεύων χειρὶ πολλῇ [t] εἰσβάλλοντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰ μὲν ἑκόντες [u] δέχοιντο, ἱστᾶν αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ· εἰ δ᾽ ἀγνωμοσύνῃ χρῷντο, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. καὶ Πετρώνιος, Συρίαν παραλαβὼν, ἠπείγετο [x] διακονήσασθαι ταῖς [y] ἐπιστολαῖς τοῦ Καίσαρος· συμμαχίαν δὲ πλείστην ὅσην ἠδύνατο ἀθροίσας, καὶ τάγματα δύο τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως ἄγων, [z] ἐπὶ Πτολεμαΐδος παρῆν αὐτόθι χειμάζων, ὡς πρὸς ἔαρ τὸ [a] πολεμεῖν οὐκ ἀφεξόμενος, καὶ πρὸς τὸν Γάϊον [b] ἔγραφε περὶ τῶν [c] ἐπιγνωσμένων. ὁ δὲ ᾔνει τῆς προθυμίας αὐτὸν, καὶ ἐκέλευε μὴ ἀνιέναι, πολεμεῖν δὲ μὴ [d] πειθομένοις ἐντεταλμένοις. [e] Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸν Πετρώνιον εἰς Πτολεμαΐδα κατὰ δεήσεις, [f] μὴ ἐπὶ παρανομίας σφᾶς [g] ἐπαναγκάζειν, καὶ παραβαίνειν [h] τοῦ πατρίου νόμου. "εἰ δὲ σοὶ πάντως πρόκειται τὸν ἀνδριάντα φέρειν καὶ ἱστᾶν, ἡμᾶς αὐτοὺς πρότερον [i] μεταχειρισάμενος, πρᾶσσε τὰ δεδογμένα. [k] οὐ γὰρ ἂν δυναίμεθα περιόντες συγχωρεῖν πράγματα ἡμῖν ἀπηγορευμένα ἀξιώματί τε τοῦ νομοθέτου καὶ προπατόρων τῶν ἡμετέρων, εἰς ἀρετὴν ἀνήκειν [l] αὐτὰ κεχειροτονηκότων." Πετρώνιος δὲ, ὀργὴν [m] λαβὼν, εἶπεν· "ἀλλ᾽ εἰ μὲν αὐτοκράτωρ ὢν βουλεύμασι χρῆσθαι τοῖς ἐμαυτοῦ, τάδε πράσσειν ἐπενόουν, [n] κἂν δίκαιος ἦν ὑμῖν πρὸς με ὁ λόγος οὗτος· νυνὶ δὲ μοι Καίσαρος ἐπεσταλκότος, πᾶσα ἀνάγκη διακονῆσθαι τοῖς ἐκείνου προαπεψηφισμένοις, διὰ τὸ εἰς [o] ἀνηκεστοτέραν φέρειν ζημίαν τὴν παρακρόασιν αὐτῶν." "ἐπεὶ τοίνυν οὕτω φρονεῖς, ὦ Πετρώνιε, φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, [p] ὡς μὴ ἂν ἐπιστολὰς τὰς Γαΐου παρελθεῖν, οὐδ᾽ ἂν αὐτοὶ παραβαίημεν τοῦ νόμου τὴν προαγόρευσιν. [q] Θεοῦ πεισθέντες ἀρετῇ καὶ προγόνων πόνοις τῶν ἡμετέρων εἰς νῦν ἀπαράβατοι μεμενηκότες, οὐδ᾽ ἂν τολμήσαιμεν ἐπὶ τοσοῦτον κακοὶ γενέσθαι, ὥστε ὅπως ἐκεῖνος δόξειε μὴ πρασσόμενα ἀγαθοῦ ῥοπὴν ἡμῖν φέρειν, [r] αὐτοὶ παραβαίνειν ποτ᾽ ἂν θάνατον φοβηθέντες. ὑπομενοῦμεν δὲ εἰς [s] τύχας ἰόντες, ἐπὶ φυλακῇ τε [t] πατρίων, καὶ κινδυνεύειν προτεθειμένοις ἐλπίδα οὖσαν ἐξεπιστάμενοι κἂν περιγενέσθαι, διά τε τοῦ Θεοῦ τὸ στησόμενον μεθ᾽ ἡμῶν, ἐπὶ τιμῇ τε τῇ ἐκείνου τὰ δεινὰ ὑποδεχομένων, καὶ τῆς τύχης τὸ ἐπ᾽ ἀμφότερα φιλοῦν τοῖς πράγμασι παρατυγχάνειν. ἐκ δὲ τοῦ σοὶ πείθεσθαι, πολλὴν μὲν λοιδορίαν τοῦ ἀνάνδρου προσκεισομένην, ὡς [v] δι᾽ αὐτὸ παράβασιν τοῦ νόμου προσποιουμένοις, καὶ ἅμα πολλὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ παρὰ σοὶ δικαστῇ γένοιτ᾽ ἂν βελτίων Γαΐου.

γ'. Καὶ

r Πετρώνιον,] Publium Petronium, ut constat ex *Philone* in *Legatione ad Cajum* & ex *Antiquitatum*, l. 19. c. 6. de quo plura apud *Usserium* in *Annalibus*, p. 635. *Edit. Lond.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

s Οὐιτελλίου τῆς ἀρχῆς,] Οὐιτελλίου *Bush.*

t Εἰσβάλλοντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν,] Εἰσβαλεῖν *Bush.* & mox εἰ καὶ δ.

u Δέχοιντο,] Δέχοιντο *Bush.* & *Gall.*

x Διακονήσασθαι ταῖς ἐπιστολαῖς] Conf. infr. §. 4. SPANH.

y Ἐπιστολαῖς] Ἐντολαῖς *Bush.*

z Ἐπὶ Πτολεμαΐδος] Εἰς Πτολεμαΐδα παρῆν αὐτόθι χειμάσων *Bush.*

a Πολεμεῖν οὐκ ἀφεξόμενος,] Πολεμεῖν ἐξιόμενος *Bush.* cui lectioni in versione adhæsi.

b Ἔγραφε περὶ τῶν ἐπιγνωσμένων.] Consilium suum per literas intimavit. *Rufinus.* SPANH.

c Ἐπιγνωσμένων.] *L. B.* ἐπεγνωσμένων, forte pro πεπραγμένων. HAV.

d Πειθομένοις ἐντεταλμένοις.] Ita *Hen.* (& *L. B.* nisi quod in illo sit ἐντεταλμένοις) & *Vat.* πειθομένοις in reliquis.

e Ἰουδαίων ——— Πτολεμαΐδα] Vide Philonem Legat. ad Cajum p. 1024. de confluxu Judæorum in Phœniciam ad Petronium tum ibi agentem quoque inf. ἀλωσ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

f Μὴ ἐπὶ παρανομίας] Sic *Bush.* & *Epiphan.* καὶ μηδὲ ἐπὶ in ceteris.

g Ἐπαναγκάζειν,] Καταναγκάζειν *Bush.*

h Τοῦ πατρίου] Ultima vox ex *L. B.* additur, potest tamen omitti, ut fit in fine hujus paragraphi. HAV.

i Μεταχειρισάμενος,] In libris προχειρισάμενος, verum διαχειρισάμενος habet Zonaras.

k Οὐ γὰρ ἂν δυναίμεθα] Οὐδὲ γὰρ δυναίμεθα περιόντες διαφέρειν πράγματα *Bush.* receptam lectionem agnoscit *Epiphan.*

l Αὐτὰ κεχειροτονηκότων.] Post αὐτὰ vel subintelligendum ἀπηγορευμένα εἶναι, vel supplendum μὴ ποιεῖν, μὴ σεβάσμιον, aut simile quid.

m Λαβών,] *L. B.* προσλαβών, forsan ab Auctoris manu. HAV.

n Κἂν δίκαιος ἦν] Δίκαιος ἦν absque κἂν *Bush. Vat.* & *Zonar.*

o Ἀνηκεστοτέραν φέρειν ζημίαν] Ἀνήκεστον *Bush.*

p Ὡς ——— παρελθεῖν,] Ὡς ἂν τὰς ἐντολὰς τοῦ Γαΐου μὴ παρέλθοις *Bush.* HUDS. Conf. infr. §. 4. SPANH.

q Θεοῦ ——— ἡμετέρων] Οὐ πεισθέντες *Vat.* & *Hen.* quo admisso, mox ἀπείθοις pro ἀρετῇ legendum. HUDS. *L. B.* ita locum concipit Θεῷ πεισθέντες τῇ ἀρετῇ καὶ πόνοις τῶν ἡμετέρων προγόνων. quomodo fere etiam legisse videtur *Epiphan.* vertens: *qui virtute majorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usque sine transgressione vivimus &c.* Receptæ tamen lectionis non pœnitet HAV.

r Αὐτοὶ παραβαίνειν] Αὐτοὶ *Vat.* & *Hen.*

s Τύχας] *L. B.* in *Marg.* ψυχάς.

t Πατρίων,] Idem in *Marg.* πατρίου.

v Δι᾽ αὐτὸ παράβασιν τοῦ νόμου] Δι᾽ αὐτὸν *Vat.* & *Hen.* deinde *Lugd. Bat.* ac Coccejus διὰ αὐτῶν.

u Θεο-

γ'. Καὶ ὁ Πετρώνιος, ἔκ τε τῶν λόγων [x] θεασάμενος [y] δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρόνημα, καὶ μὴ ἂν [z] ἀμαχὶ δύναμιν αὐτῷ παραγενομένην [a] διακονήσασθαι τῷ Γαΐῳ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος, πολὺν δ' ἔσεσθαι [b] φόνον, τούς τε φίλους ἀναλαβὼν, καὶ θεραπείαν ἣ περὶ αὐτὸν ἦν, ἐπὶ [c] Τιβεριάδος ἠπείγετο, χρῄζων κατανοῆσαι τὰ Ἰουδαίων τὰ πράγματα ὡς ἔχοι. καὶ Ἰουδαῖοι μέγαν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου κίνδυνον, πολὺ μείζονα δὲ κρίνοντες τὸν ἐκ τοῦ παρανομεῖν, αὖθις πολλαὶ μυριάδες ὑπηντίαζον [d] Πετρώνιον εἰς τὴν Τιβεριάδα γενόμενον, καὶ ἱκετείᾳ χρώμενοι μηδαμῶς εἰς ἀνάγκας τοιαύτας αὐτοὺς καθιστᾶν, μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντος ἀναθέσει τὴν πόλιν. "πολεμήσετε ἄρα Καίσαρι, Πετρώνιος ἔφη, μήτε τὴν ἐκείνου παρασκευὴν λογιζόμενοι, μήτε τὴν [e] ὑμετέραν ἀσθένειαν;" οἱ δὲ, "οὐδαμῶς [f] πολεμήσομεν, ἔφασαν, τεθνηξόμεθα δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τοὺς νόμους." ἐπί τε τὰ πρόσωπα πίπτοντες, καὶ τὰς σφαγὰς παραδεικνύντες, ἕτοιμοι [g] καὶ κτιννύσθαι ἔλεγον εἶναι. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ τοῦ γεωργεῖν ἀπεσχόλοι [h] τὸ λοιπὸν ἦσαν, καὶ ταῦτα τῆς [i] ὥρας οὔσης πρὸς σπόρον· [k] πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς, καὶ τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμίας πρόθεσις, ἢ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος ὑποστῆναι.

δ'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [l] τῶν πραγμάτων, Ἀριστόβουλος ὁ Ἀγρίππου τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, καὶ Ἑλκίας ὁ μέγας, ἄλλοι τε οἱ κράτιστοι τοῦδε τῆς οἰκίας, καὶ οἱ πρῶτοι σὺν αὐτοῖς, εἰσίασιν εἰς τὸν Πετρώνιον παρακαλοῦντες αὐτὸν, "ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν ὁρᾷ τοῦ πλήθους, μηδὲν εἰς ἀπόνοιαν [m] αὐτῆς παρακινεῖν, [n] ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάιον [o] τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀνδριάντος, πῶς τε ἀποστάντες τοῦ γεωργεῖν ἀντικαθέζονται, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι, θνήσκειν δ' ἔχοντες ἡδονὴν, πρὶν παραβῆναι τὰ νόμιμα αὐτοῖς, πῶς τε ἀσπόρου τῆς γῆς γενομένης λῃστεῖαι [p] ἀναφύοιντο, ἀδυναμίᾳ καταβολῆς τῶν φόρων. ἴσως γὰρ ἂν ἐπικλασθέντα τὸν Γάιον μηδὲν ὠμὸν διανοηθῆναι, μηδὲ ἐπ' ἀναστάσει φρονῆσαι τοῦ ἔθνους. [q] ἐμμένοντος δὲ τῇ τότε βουλῇ τοῦ πολεμεῖν, τότε δὴ καὶ αὐτὸν ἅπτεσθαι τοῦ πράγματος." καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἐπὶ τούτοις τὸν Πετρώνιον παρεκάλουν. Πετρώνιος δὲ, τοῦτο μὲν τῶν περὶ τὸν Ἀριστόβουλον παντοίως ἐπικειμένων, διὰ τὸ ὑπὲρ μεγάλων ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, καὶ πάσῃ μηχανῇ προσκεχρημένων εἰς τὰς ἱκετείας, τοῦτο δὲ [r] καὶ τῶν Ἰουδαίων θεώμενος τὴν ἀντιπαράταξιν τῆς γνώμης, καὶ δεινὸν ἡγούμενος τοσῇσδε μυριάσιν ἀνθρώπων, μανίᾳ τῇ Γαΐου διακονούμενος, ἐπάγειν θάνατον, ἐν αἰτίᾳ τὸ πρὸς Θεὸν σέβασμον [s] ἔχειν, καὶ μετὰ πονηρᾶς τὸν μετὰ ταῦτα βίον ἐλπίδος διαιτᾶσθαι, πολὺ κρεῖσσον ἡγεῖτο, [t] ἐπιστεῖλαι τῷ Γαΐῳ

Petronius Tiberiadem proficiscitur.

3. Tunc Petronius, cum ex verbis *illorum* perspexisset quam obstinato & pervicaci essent animo, neque sine pugna fieri posse ut Cajo in statua dedicanda operam suam præstaret, sed multam factam iri cædem, assumptis amicis & famulitio quod secum habuerat, Tiberiadem properabat, ea mente ut quo in statu Judæorum res essent *melius* dispiceret. Atque Judæi, secum reputantes magnum sibi ex bello cum Romanis imminere periculum, multoque adhuc majus ex legibus violatis adituros esse, iterum ad multa millia occurrunt Petronio cum ad Tiberiadem venisset, supplicantes ne se ad ejusmodi necessitatem adigeret, neve statuæ erectione urbem pollueret. "Annon igitur, "inquit Petronius, bellum Cæsari illaturi estis, "neque *bellicos* ejus apparatus, neque vestram im"becillitatem expendentes?" At illi, "minime, "inquiunt, bellum gesturi sumus, sed moriemur "citius quam ut contra legem aliquid faciamus." simulque proni procumbentes, jugulosque porrigentes, ad mortem oppetendam se paratos esse ajebant. Atque hæc per quadraginta dies *continuos* acta erant, ac ab humo colenda interim cessabant, idque cum sementis faciundæ tempus esset: firmiterque permanebant in suscepto consilio propositoque moriendi desiderio, antequam statuam *in urbe* positam conspecturi essent.

Tiberiadem se conferunt Judæi, vehementius cum Petronio agentes.

Petronio etiam supplicant Aristobulus & Helcias & Judæorum primores.

4. Cum autem res ita essent, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Helcias *cognomine* Magnus, cum aliis istius familiæ optimatibus & primoribus Judæorum, Petronium adeunt, ei supplicantes, "ut, "cum perspectam haberet obstinatam populi vo"luntatem, nihil furiose moveret quo eos in de"sperationem ageret, quin potius Cajo scriberet "quemadmodum Judæi nullis rationibus ad statu"am recipiendam adduci possint; utque terræ cul"tura relicta ex adverso sedeant, bellum quidem "gerere recusantes, quippe quod eis vires desint, "lubentissime vero morituri, prius quam aliquid "contra patria instituta admittant; atque semen"te omissa latrocinia commissuri sint, quod nihil "eis suppetat ad tributa solvenda. Fortasse enim "Cajum de sententia moveri posse, ut nihil sævi"us statuat, neque de gente evertenda amplius co"gitet. Quod si in eo consilio persistat ut bellum "*nobis* inferat, tunc & ipsi licere ad rem aggredi." Et Aristobulus quidem & qui cum eo erant ad ista Petronium adhortati sunt. At Petronio, partim quidem Aristobulo cæterisque vehementius instantibus, ut qui pro rebus magni momenti preces adhiberent, atque omni arte & studio supplicationi incumberent, partim vero quod videret Judæorum in contrario proposito constantiam, * indignumque duceret, tot hominum millia, dum Caji insaniæ gratificatum iret, morte multando, vitio vertere pietatem & religionem erga Deum, ac deinceps magna cum solicitudine vitam agere, longe satius videbatur, ut per literas Cajo significaret,

Petronii responsum ad Aristobulum aliosque.

x Θεασάμενος δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρόνημα,] Τοῖς δυσκ. α. τ. φ. κ. μ. ἂν ἀμαχὶ καὶ φόνου δίχα Bush. omissis quæ sequuntur, πολὺν δ' ἔσεσθαι φόνον.

y Δυσκίνητον] *L. B.* δυσκίνητον.

z Ἀμαχί] Corrige ἀμαχεί. COCC.

a Διακονήσασθαι] Lege διακονήσασθαι.

b Φόνον,] *L. B.* φόνον.

c Τιβεριάδος] Conf. ἄλωσ. lib. 2. c. 10. §. 2. ἐπιστὰς δὲ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, καὶ τοὺς γνωρίμους πάντας εἰς τὴν Τιβεριάδα. SPANH.

d Πετρώνιον] *L. B.* in *Marg.* Πετρωνίῳ.

e Ὑμετέραν ἀσθένειαν;] Ita *Bush.* & *Epiphan.* ἡμετέραν in *Editis Aliisque.*

f Πολεμήσομεν,] Ita cum *Zonara.* πολεμήσαιμεν, aut πολεμήσομεν in *Josephi* libris.

g Καὶ κτιννύσθαι] Illud καί è *Cod. Bush. Lugd. Bat.* ἀθῶσθαι.

h Τὸ λοιπόν] Ex *L. B.* additur τό. HAV.

i Ὥρας οὔσης] *Josephus* in hac narratione quædam habet contraria iis quæ tradit *Philo*, p. 1028. J. CLERICUS.

k Πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς] Πολλή τε ἦν αὐτοῖς τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμία, εἰ μὴ ἀν. τ. ἀν. θεάσαιντο *Bush.*

l Τῶν πραγμάτων,] Ita *Bush. Hon.* & *Vat.* τῶν abest *cæteris.*

m Αὐτῆς παρακινεῖν,] Αὐτοῖς *Bush.* & παρακαλεῖν *Lugd. Bat.*

n Ἀλλὰ ——— αὐτῶν] Quod à Petronio factum *Philo Legat. ad Caium* p. 1027. E. SPANH.

o Τό] *Gen.* τῶν.

p Ἀναφύοιντο,] Ἀναφύοιντο *Bush.* & *Lugd. Bat.* quod forsan rectius.

q Ἐμμένοντος δὲ τῇ τότε βουλῇ] Ἐμμένοντος δὲ τῇ βουλῇ καὶ αὖθις τ. π. *Bush.* οἱ δ' ἱκέτευον καὶ αὖθις τῷ ψηφίσματι *Zonar.*

r Καὶ τῶν Ἰουδαίων θεώμενος] Illud καὶ è *Cod. Bush.*

* *Indignumque duceret*,] Sævum quoque ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si vellet Caji furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus advivere, *Epiphan.*

s Ἔχειν.] Σχεῖν *Bush.*

t Ἐπιστεῖλαι τῷ Γαΐῳ] Ita cum *Cod. Bush.* ἐπιστέλλειν in *Editis Aliisque.*

caret, quam grave foret ut ei succenseret, quod non ocius exsequutus fuerit quæ jusserat, (forsan enim & ipsi quidem persuasurum esse) dein si in eadem ac antea permanserit mentis insania, ad bellum cum eis gerendum sese accincturum; sin vero iram ipsius in se converrat, decere virtutis cultores pro tanta hominum multitudine mortem non defugere. statuit itaque supplicum orationi auscultare.

Petronius convocat Judæos ad Tiberiadem.

5. Cum autem Judæos ad Tiberiadem convocasset (qui etiam ad multa hominum millia eo veniebant) eisque circumdedisset totum quem secum habuit exercitum; non suam voluntatem esse declarabat, sed Cæsaris mandatum, ut sine mora statim in eos ira effunderetur, qui ea detrectare ausi fuerint quæ facere decreverat: quandoquidem sibi conveniret, qui illius gratia & beneficio tantum honoris assequutus fuerat, ei obsequium præstare.

Illisque pollicetur se Caio scribere velle.

"Haud tamen *inquit* æquum esse arbitror, ut salutem honoremque meum non pro vestra incolumitate, qui multi admodum estis, impendam, "dum operam vestram legi adeo præstanti addictis, pro qua utpote patria modis omnibus contendendum esse existimatis. Mihique, summa "Dei auctoritate & potentia freto, religio erit "templum pati principum licentia profanari. Cajo itaque mittam, ut eum de vestra voluntate "certiorem faciam, quantum possum causam adjuvans, ne vos negligam passuros ob ea quæ honeste *vobismet* proposuistis. Auxilioque sit Deus "(illius enim potestas omni arte humana & potentia superior est) & ita pro imperio faxit, ut "& vos patrios ritus servetis, † nec ille, humanis "cupiditatibus modum transgressus, etiam consuetis honoribus excidat. Quod si Cajus exacerbatus graviter mihi succenseat & irascatur, quodvis discrimen adibo, omnemque feram calamitatem, quæ in corpus animamque inciderit, ne vos "totidem numero pro iis quæ honeste facitis pereuntes videam. Abite igitur quò suum quemque "vocat negotium, & agriculturæ *strenue* incumbite. Ipse autem Romam literas mitto: nec quidquam, quod in rem vestram sit, tam per me quam "per amicos, agere recusabo.

Petronius hortatur Judæos, ad operam agriculturæ impendendam.

6. Cum ista dixisset & Judæorum concionem dimisisset, magistratus hortabatur, ut agrorum colendorum curam agerent, & alloquiis suis populum ad meliora speranda animarent. Et ille quidem multitudinem exhilarare properabat. Deus autem Petronio præsentiam suam declarabat, seque illi in omnibus adjutorem fore. Simul enim ac ille orationem finierat, quam habuit ad Judæos, Deus pluviam ingentem demisit præter hominum

τὸ ἀνήκεστον [v] αὐτῷ, [x] ὀργῇ φέροντος μὴ ἐν τοῦ ὀξέως [y] διακονησαμένου αὐτῷ τὰς ἐπιστολάς, τάχα μὲν [z] γὰρ καὶ πείσειν, καὶ τῇ τὸ πρῶτον μανίᾳ τῆς γνώμης ἐμμένοντος, ἀψάμενον πολέμου τοῦ πρὸς αὐτούς· εἰ δ᾽ ἄρα τι καὶ κατ᾽ αὐτοῦ [a] τρέποι τῆς ὀργῆς, καλῶς ἔχειν [b] τοῖς ἀρετῆς μεταποιουμένοις, ὑπὲρ τοσῶνδε ἀνθρώπων πλήθους τελευτᾷν. [c] ἔκρινε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθαι τῶν δεομένων τὸν λόγον.

ε΄. Συγκαλέσας [d] δὲ εἰς τὴν Τιβεριάδα τοὺς Ἰουδαίους, οἱ δὲ ἀφίκοντο πολλαὶ μυριάδες, καταστὰς ἐπ᾽ [e] αὐτῶν τήν τε ἐν τῷ παρόντι [f] στρατιὰν, οὐ γνώμης ἀπέφηνε τῆς αὐτοῦ, τοῦ δὲ αὐτοκράτορος τῶν προστεταγμάτων, τὴν ὀργὴν οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐπιφέρεσθαι τοῖς πράγμασι τοῖς παραγγελθεῖσι προσ... εἰσφερομένοις· ὡς καλῶς [g] ἔχειν, τόν γε τιμῆς τοσαύτης ἐπιτετευχότα συγχωρήσει τῇ ἐκείνου, οὐδὲν ἐναντίον πράσσειν. "οὐ μὴν δίκαιον ἡγοῦμαι, ἀσφαλείας τε καὶ τιμῆς τῆς ἐμαυτοῦ μὴ οὐχ ὑπὲρ τοῦ "ὑμετέρου μὴ ἀπολουμένου τοσούτων ὄντων ἀναλοῦν, "[h] διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου, ὃν πάτριον ὄντα περιμάχητον ἡγεῖσθε. καὶ τῇ ἐπὶ πᾶσιν ἀξιώσει "καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, [i] τὸν ναὸν οὐκ ἂν περιίδοιμι "[k] τολμήσουσαν ὕβρει πεσεῖν τῆς τῶν ἡγεμονευόντων ἐξουσίας. [l] στέλλω δὲ εἰς Γάϊον, γνώμας τε τὰς ὑμετέρας διασαφῶν, καὶ πῇ καὶ συνηγορίᾳ χρώμενος "[m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς παρορᾶν πεπονθότας ἐφ᾽ οἷς "προύθεσθε ἀγαθοῖς. καὶ συμπράσσοι μὲν ὁ Θεός· βελτίων γὰρ ἀνθρωπίνης μηχανῆς καὶ δυνάμεως ἡ κατ᾽ "ἐκεῖνον ἐξουσία· πρυτανεύων ὑμῖν τε τὴν τήρησιν τῶν "πατρίων, [n] καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίναις παρὰ "γνώμην βουλήσεσι τιμῶν τῶν [o] εἰωθυιῶν ἁμαρτεῖν. εἰ "δ᾽ ἐκπικρανθεὶς Γάϊος εἰς ἐμὲ τρέψει τὸ ἀνήκεστον τῆς "ὀργῆς, τλήσομαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν συνιοῦσαν τῷ σώματι καὶ τῇ [p] ψυχῇ, ὑπὲρ τοῦ μὴ "ὑμᾶς τοσούσδε ὄντας ἐπὶ οὕτως ἀγαθοῖς πράγμασι διαλλυμένους θεωρεῖν. ἄπιτε οὖν ἐπὶ ἔργα τὰ αὐτῶν ἕκαστοι, καὶ τῇ γῇ ἐπιπονεῖτε. πέμψω δ᾽ αὐτὸς ἐπὶ Ῥώμης, καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν δι᾽ ἐμαυτοῦ καὶ τῶν φίλων οὐκ ἀπειρατήσομαι διακονεῖν.

ς΄. Ταῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τῶν Ἰουδαίων τὸν σύλλογον, παρεκελεύσατο [q] τοῖς ἐπὶ τῶν γεωργίαν ἥξειν τοὺς ἐν τέλει, καὶ καθομιλεῖν τὸν λαὸν ἐλπίσι χρησταῖς. καὶ ὁ μὲν εὐθυμεῖν τὸ πλῆθος ἐσπεύδεν. ὁ Θεὸς δὲ [r] παρουσίαν ἐπεδείκνυε τὴν αὐτοῦ Πετρωνίῳ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ὅλοις σύλληψιν. ἅμα τε γὰρ ἐπαύετο τοῦ λόγου, ὃν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπε, καὶ αὐτίκα ὑετὸν ἠφίει μέγαν [s] παρ᾽ ἐλπίδα τοῖς ἀνθρώποις γενόμενον, διὰ τὸ ἐκείνην τὴν ἡμέ-

v Αὐτῷ,] L. B. αὐτόν.
x Ὀργῇ φέροντος] Ὀργὴν φέροντος Vat. & Lugd. Bat.
y Διακονησαμένου αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς,] Conf. supr. c. 7. §. 10. & infr. c. 9 §. 2. lib. 19 c. 1. §. 1. διακονεῖσθαι τὴν ἐπιστολήν. & ἐντολαὶ mandata infr. lib. 19. c. 1. §. 10. & αἰων. lib. 2. c. 10. §. 5. SPANH.
z Γὰρ καὶ πείσειν,] Illud γὰρ è Cod. Bush.
a Τρέποι] L. B. τρέποιτο.
b Τοῖς ἀρετῆς μεταποιουμένοις,] Sic Bush. τῆς ἀρετῆς in reliquis.
c Ἔκρινε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθαι] Prius distinctum erat & lectum ad hunc modum, τελευτᾷν, ἔκρινε πιθανὸν &c. Cum autem sensus mihi haud constare videtur, insertam dedi voculam γοῦν, plenamque distinctionem posui post τελευτᾷν.
d Δὲ] Abest à L. B.
e Αὐτῶν] L. B. αὐτούς.
f Στρατιὰν,] L. B. στρατείαν.
g Ἔχειν,] L. B. ἔχοι ἐστί.
h Διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου,] Ita legendum censeo. (ita legit quoque Coccejus, vel διακονουμένου, ut de Petronio. in Lugd. Bat. erat διακονούμενοι) διακονούμενοι in Josephi libris.
i Τὸν ναὸν] Forte suppl. οὐ. τ. ν. COCC.
k Τολμήσουσαν ὕβρει πεσεῖν] L. B. τολμήσαντας ὕβρει περιιδεῖν.
l Στέλλω δὲ εἰς Γάϊον,] Γράψω ἐπιστολὰς Γαΐῳ γνώμας τε τὰς αὐτῶν διασαφῶν καὶ τῇ συνηγορίᾳ χρ. ὑπὲρ τῶν κατ᾽ αὐτούς. infr. hac §. ead. συμπράξειν μὲ τὸν Θεὸν εὔχετο, & mox ἐμοὶ δὲ μᾶλλον Bush.
m Ὑπὲρ —— ἀγαθοῖς.] Ita lego ex conjectura, cui ansam dedit infr. h. ead. §. antea erat, nullo plane sensu, ὑπὲρ τῶν καθ᾽ ὑμᾶς παρὰ γνώμην πεπονθότων (Lugd. Bat. πεπονθότων, Coccejus πεπονθότα.) οἷς προύθεσθε ἀγαθοῖς. Epiphanius vertit, causam adjuvans & vestrum in bono propositum.
† Nec ille,] Et me tutari ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus, Epiphan.
n Καὶ —— ἁμαρτεῖν.] Ita Bush. καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίναις παρὰ γνώμην βουλήσεσι τιμῶν τῶν εἰς Θεὸν ἁμαρτεῖν in Editis. verum εἰωθυιῶν pro εἰς Θεὸν omnibus MSS.
o Εἰωθυιῶν] Hoc verbum quoque habet Lugd. Bat.
p Ψυχῇ,] L. B. τύχῃ.
q Τοῖς —— τέλει.] Ex hoc ergo ostendi non potest, Autumno scriptam esse hanc Epistolam, neque ex verbis Philon. in Legat. ad Cajum (cum statuantur ἐν τέλει) cum maturæ essent segetes; ac inde utrumque in hujus rei narratione καθόλου accusat Harduin. de Num. Herod. p. 42. & 45. SPANH.
r Παρουσίαν —— Πετρωνίῳ] Ita Bush. & Epiphanius, qui vertit, Deus autem suam manifestavit repente præsentiam. παρουσίαν ἐπεδείκνυτο in Editis. παρουσίαν ἐπεδείκνυτο Hen. Lugd. Bat. & Vat.
s Παρ᾽ —— γενόμενον,] Μηδ᾽ ἐν ἐλπίδι τότε ταῖς ἀθρ. Bush.

s Οὐ-

ἡμέρας αἰθρίου [t] ὕσειν ὕδωρ [v] ὄμβριμον ἀποσημαινούσης ἐν τῷ περὶ τὸν οὐρανόν, [x] καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ μεγάλῳ κατεσχημένον, ἐπ' ἀπογνώσει ποιοῦν τοὺς ἀνθρώπους ὕδατος τοῦ ἄνωθεν, εἰ καὶ συννεφοῖεν ποτε θεάσαιντο τὸν οὐρανόν. ὥστε δὴ τότε πολλοῦ καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς καὶ [y] παρὰ τὸ ἑτέρους δόξαι [z] ἀφιγμένου ὕδατος, τοῖς τε Ἰουδαίοις ἐλπὶς ἦν μηδαμῶς ἀτυχήσειν Πετρώνιον ὑπὲρ αὐτῶν δεόμενον. ὁ Πετρώνιος δὲ καταπεπληγμένος μειζόνως, ὁρῶν ἐναργῶς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων προμηθούμενον, καὶ πολλὴν ἀποσημήναντα τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς μηδ' ἂν τοῖς ἔργῳ προθεμένοις τἀναντία φρονεῖν ἰσχὺν ἀντιλέξεως καταλελεῖφθαι· [a] ὡς δὲ καὶ [b] πρὸς τὸν Γάιον σὺν τοῖς λοιποῖς ὁπόσα ἔγραφεν. εἰσηγούμενος δ' ἦν τὰ πάντα καὶ παντοίως παρακαλῶν μὴ τοσαύτας μυριάδας ἀνθρώπων ἀπονοεῖν, ἃς εἰ [c] κτενεῖ, οὐ γὰρ δίχα γε πολέμου παραχωρεῖν τοῦ νομίμου τῆς θρησκείας, πρόσοδόν τε τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ [d] τροπαίῳ τῆς ἀρᾶς ὑποτίθεσθαι τὸν μέλλοντα αἰῶνα. [e] καὶ ἄλλως θεῖον τὸ προεστηκὸς αὐτῶν τὴν [f] δύναμιν ὡς ἀπαραίφθη [ff] ἀπέφαινε, καὶ μηδὲν [g] ἐνδοιάσειν ἐπὶ [h] δύναμιν τὴν [i] αὑτοῦ ἐπιδείκνυσθαι [k] καταλιπεῖν. καὶ Πετρώνιος μὲν ἐν τούτοις ἦν.

ζ. [l] Ἀγρίππας δὲ ὁ βασιλεύς, ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ Ῥώμης διαιτώμενος, προὔκοπτε φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν Γάιον μειζόνως. καί ποτε προθεὶς δεῖπνον αὐτῷ, καὶ πρόνοιαν ἔχων πάντας [m] ὑπερβάλλεσθαι, τέλεσί τε τοῖς εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ παρασκευῇ τῇ εἰς ἡδονὴν φέροντος, ὡς μὴ ὅπως ἄν τινα τῶν λοιπῶν ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν Γάιόν ποτε ἰσωθῆναι [n] θελήσαντα οὐχ ὅπως [o] ὑπερβαλέσθαι· τοσοῦτον ἀνὴρ τῇ παρασκευῇ πάντας ὑπερῆρεν, [p] καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφροντίσαι παρασχεῖν· [q] καὶ ὁ Γάιος ἐκθαυμάσας τήν τε διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὡς ἐπ' ἀρεσκείᾳ τῇ αὐτοῦ βιάζοιτο καὶ ὑπὲρ δύναμιν τῶν χρημάτων εὐπορίᾳ χρῆσθαι, βουλόμενός τε μιμήσασθαι τὴν Ἀγρίππου φιλοτιμίαν ἐφ' ἡδονῇ τῇ αὐτοῦ πρασσομένην, ἀνειμένος ὑπὸ οἴνου καὶ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ἱλαρώτερον ἐκτετραμμένος, φησὶν ἐν συμποσίῳ, παρακαλοῦντος εἰς πότον Ἀγρίππα, "καὶ πρότερον μέν σοι τιμὴν συνῄδειν ἣν ἔχοις [r] τὰ πρὸς ἐμέ, "καὶ πολλὴν εὔνοιαν μετὰ κινδύνων [s] ἀποδειχθεῖσαν, "οἷς ὑπὸ Τιβερίου περιέστης δι' αὐτήν, ἐπιλείπεις "τε οὐδὲν καὶ ὑπὲρ δύναμιν [t] ἀρετῇ χρῆσθαι τῇ "πρὸς ἡμᾶς. ὅθεν, αἰσχρὸν γὰρ ἡσσᾶσθαί με ὑπὸ "τῆς σῆς σπουδῆς, ἀναλαβεῖν βούλομαι τὰ ἐλλελει-

exspectationem, quod illa dies utpote serena admodum nullum pluviæ signum è cœlo dederit, siccitasque magna per totum annum fecerit homines desperare de aqua superne descensura, etiamsi cœlum nubibus obductum cernerent. Quapropter cum largus imber tunc præter solitum & opinionem ingrueret, spes facta est Judæis non irritam fore Petronii pro illis supplicationem. Quin & Petronius eo magis admiratione perculsus est, ubi ei perspicuum erat Deum res Judæorum curare, clareque indicare se illis præsentem adesse, adeo ut qui revera aliter sentire in animum induxerant, quidquam contradicere non valerent: id quod & inter alia quæ scripserat Cajo significabat. omnia autem accommodata erant ad suadendum, eumque modis omnibus hortandum, ne tam multa millia hominum, * si hosce interficeret, ad insaniam adigeret (non enim nisi bello compulsos à religione patria discessuros) neve seipsum multaret reditibus ex ea gente accipiendis, & insigni apud eam maledicto & contumeliæ sese subjiceret in omne ævum. præterea que Dei, qui illis præerat, potestatem, utpote manifestam, ostendebat, quæque nihil dubium reliquit ad vim ejus demonstrandam. Et in istis quidem totus erat Petronius.

Res Judæorum Cajo repræsentat.

7. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ versabatur, magis magisque apud Cajum amicitia proficiebat. Cumque aliquando eum convivio exciperet, idque magno studio curaque ageret, ut cunctos & impensis in epulas factis, & in omnibus ad delicias & voluptates apparandis superaret, ita ut nemo è cæteris, immo nec ipse Cajus de istis æquandis cogitarit, multo minus superandis, (adeo ille universis epularum apparatu facile præstitit, desiderioque omnia Cæsari *ad luxum* suppetandi) tum Cajus animi ergo & magnificentiæ eum admiratus, ut qui etiam supra facultates sumptibus immensis sibi placere contenderit, volensque Agrippæ liberalitatem ad sui oblectationem accommodatam æmulari, cum animus vino laxatus esset & ad multam hilaritatem traductus, dixit in convivio, ipsum ad bibendum invitante Agrippa, "& ipse tibi jam antea conscius eram honoris quo "me prosequutus es, & quantam mihi benevolentiam ostendisti, etiamsi ex ea te circumsteterint "pericula à Tiberio intentata; & *jam* nihil omittis, quo mihi, fere ultra quam possis, gratificeris. Quare, cum turpe mihi sit à te vinci tua "erga me voluntate & studio, omnia quibus antea "tibi deeram jam adjecta esse volo. Quod ad munera attinet quæ tibi dedi, ea levidensia esse fa- "teor:

Agrippa apud Cajum gratia, cui convivium splendide parat & magnifice.

Cajus Agrippæ magnificentia delectatur.

t Οὖσαν] *L. B.* ὕσειν.
v Ομβριμον] *L. B.* ὄμβριον.
x Καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ] Τοῦ γὰρ παντὸς ἔτους αὐχμῷ κατεσχημένου, ἐπ' ἀπογνώσει ὄντων οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἄνωθεν ὕδατος *Busb.*
y Παρὰ τὸ ἑτέρους δόξαι] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.* quoque, nisi quod habeat ἑτέρῳ) & *Hen. à pr. m.* καὶ παρὰ τὸ ἑτεροδόξω in *Editis.* καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν δόξαν *Busb.*
z Αφιγμένου] *L. B.* ἐφιγμένου.
a Ὡς δὲ] Voculam unam & alteram excidisse suspicor.
b Πρὸς τὸν —— ἀπονοεῖν,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 10. §. 5. ἐάσειν αὐτῶν ἀπορεῖν Καίσαρα. Aliter verò de hac Epistola Petronii *Philo* Leg. ad Cajum p. 1027. B SPANH.
* *Si hosce interficeret,*] Ita reposuimus. *Hudsonus* verterat: *ut eos interficeret.* HAV.
c Εἰ κτενεῖ,] Κτενεῖν *Gall.* unde pro κτενεῖ (tam in *Editis* quam cæteris *MSS.*) haud aliud mihi occurrebat præter κτενεῖ. Non dubito tamen quin hic locus in mendo cubet. Si quis malit ἐκπονεῖν ἀπονοεῖν, aut ἀπονοηθείσας κτείνειν, per me licet. *Epiphanius* vertit, *postulans ne tanta hominum millia contemnerent, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli.* HUDS. Interpositione unius voculæ εἰ, quam ex *Lugd. Bat.* inseruimus (legitur enim ibi εἰ κτείνει) sanus satis esse videtur locus, si enim hasce myriadas hominum à patriis ritibus discedere nolentium, interfecisset Petronius, eo ipso infinitam illam reliquorum Judæorum multitudinem ad insaniam redegisset. HAV.
d Τροπαίῳ] Forte ἀποτροπαίῳ. COCC.
e Καὶ ἄλλως] *L. B.* καλῶς.

f Δύναμιν] Neque hic locus, ut puto, mendo vacat. nam δύναμιν aut hoc versiculo aut in proxime sequenti suspectum habeo. *Epiphanius* vertit, *super hæc quoque virtutem divinam Judæis præbere præsidium. nam exploratum esse firmabat pro Judæis evidenter indicium.* At *Gelenius* hoc modo *id quoque adjecit quam carus sit Deo populus, quamque manifestis signis declaret suam erga illos benevolentiam.*
ff Ἀπέφαινε,] *L. B.* ἀποφαίνειν.
g Ἐνδοιάσειν] Conf. infr. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.
h Δύναμιν τὴν] *L. B.* δυνάμει τῇ.
i Αὑτοῦ ἐπιδείκνυσθαι] Antea αὐτοῦ. Forsan τὴν αὐτήν, deleto δύναμιν.
k Καταλιπεῖν.] *L. B.* καταλείπουσαν.
l Ἀγρίππας —— διαιτώμενος,] Philo p. 1019. C. SPANH.
m Ὑπερβάλλεσθαι,] *L. B.* ὑπερβαλεῖσθαι.
n Θελήσαντα] *L. B.* θελήσοντα.
o Ὑπερβαλέσθαι] Ita MSS. plurimi. *Al.* ὑπερβαλεῖσθαι.
p Καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι] In *Editis*, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρος (ἢ Καὶ πρὸ *L. B.*) ἐκφροντίζειν. quæ plane omiserunt *Epiphan.* & *Gelen.* Unde, cum ἐκφροντίσαι habeat *Hen.* (ἐκφροντίσαι *L. B.*) & ἐκφροντίζειν (forsan pro ἐκφροντίσαι) *Gall.* rescripsi, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφροντίσαι παρασχεῖν.
q Καὶ ὁ Γάιος ἐκθαυμάσας] Ὡς καὶ Γάιον ἐκθαυμάσαι *Busb.* & mox hac ipsa §. φάναι pro φησίν.
r Τὰ πρὸς ἐμέ,] Illud τὰ deest *Busb.*
s Ἀποδειχθεῖσαν,] Ὑποδειχθεῖσαν *Busb.*
t Ἀρετῇ χρῆσθαι] Fuit cum legendum esse suspicarer ἀρετῇ κεχρῆσθαι.

Quicquid ab ipso petierit, se ei daturum esse pollicetur.

"teor: id autem totum, quod tibi aliquid conferat ad felicitatem complendam, alacriter & quoad potero tibi suppeditabo." Et ille quidem ista dicebat, ratus ampla latifundia postulaturum aut urbium aliquarum vectigalia. Is vero, quamvis sibi decretum esset quid peteret, id tamen *in præsens* animo reticebat, & statim Cajo respondet, "quod neque prius, contra quam mandaverat Cajus, illum coluerit, ut qui lucri aliquid exspectaret; neque jam in ejus gratiam quidquam agere, ut inde vel minimum lucri sibi quæreret. abunde autem magna esse priora ejus beneficia, & ultra quam speraret quisquam se paulo arrogantior: nam etsi minora essent quam quæ dare potueras, mea tamen qui ea acceperim exspectatione & dignitate sunt majora." Tum Cajus, eum propter animi continentiam admiratus, magis instabat ut diceret, quidnam à se datum iri voluerit? Cui ille,

Agrippa nihil aliud poscit, quam ut mandatum, quod Petronio dederat, revocaret.

"quoniam ex tua in me benevolentia, domine, præ te fers me dignum haberi cui præterea aliquid largiaris, nihil quidem eorum quæ ad me locupletandum attinent à te postulabo, quippe quod tuæ gratiæ acceptum debeam ut iis rebus præter cæteros excellam; illud vero te rogo, quod pietatis gloriam tibi conciliabit, facietque ut Deus tuæ voluntati faveat & adjutor sit, & mihi ad existimationem pulchrum erit apud eos qui fama id acceperint, ut qui certum habuerim omnia propter tuam potestatem impetraturum esse quorum opus mihi fuerit. Oro igitur & obsecro te ut de statuæ dedicatione in Judæorum templo, mandata Petronio, nolis amplius cogitare."

Annuit Agrippæ, haud tamen libenter.

8. Et ille quidem licet hoc periculi plenum duceret, (nam quæ persuaderi non poterant Cajo ea mortem certissimam postulanti afferebant) quod tamen ea *quæ peteret* magna existimaret ut revera erant, fortunæ aleam in istis experiri statuit. Cajus autem *simul* officiosa Agrippæ liberalitate *mirifice* captus, pudendumque esse ratus mendacii in istis, ad quæ petenda Agrippam ultro provocaverat, coram tot testibus argui, ac si statim eum

Cajus, Agrippæ virtutem miratus, scribit ad Petronium, in Agrippæ gratiam.

promissi pœnituisset, simulque Agrippæ virtutem *egregiam* miratus, quod de imperio suo, aut amplioribus reditibus aut alia potestate augendo, parum solicitus, publicæ tranquillitatis curam ageret, pro legibus intercedendo & numine divino, postulatis annuit: ac scribit ad Petronium, eum collaudans, & quod exercitum collegerat, & ipsum per literas consuluerat quid de Judæis faciendum censeret. "Cæterum nunc, *inquit*, si contigerit te jam statuam erexisse, ne tollatur: sin vero nondum eam collocasses, ne quid amplius molestiæ ea de re tibi facessas; sed exercitum volo dimittas, discedasque ad ea quæ primo tibi mandavi exsequenda. nihil enim mihi opus est ut statua erigatur, Agrippæ gratificari cupienti, quem virum majoris facio quam ut ejus desiderio & precibus quidquam denegarem." Et hæc quidem Cajus

"μένα πρότερον. ὀλίγον γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ δωρεῶν ἐχόμενον ἀπεμοιρασάμην. [v] τὸ δὲ πᾶν, ὅπερ σοι ῥᾷον ἂν [x] προσθείη τοῦ εὐδαίμονος, [y] διακονητή σοι προθυμία τε [z] καὶ ἰσχύς." καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, οἰόμενος [a] γῆν τε πολλὴν [b] αἰτήσεσθαι, ἢ καί τινων προσόδους πόλεων. ὁ δὲ, καίπερ τὰ πάντα ἐφ' οἷς [c] ἤτησε παρασκευασάμενος, οὐκ ἐφανέρου τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως ἀμείβεται τὸν Γάϊον, "ὅτι οὔτε πρότερον κέρδος τὸ ἀπ' αὐτοῦ καραδοκῶν παρὰ τὰς Τιβερίου [d] ἐντολὰς θεραπεύσειεν αὐτὸν, οὔτε νῦν πράσσειν τι τῶν εἰς χάριν τὴν ἐκείνου κερδῶν οἰκείων ἕνεκα λήψεσι· μεγάλα δὲ εἶναι τὰ προδεδωρημένα, καὶ περαιτέρω τῷ θρασεῖ χρωμένῳ τῶν ἐλπίδων· καὶ γὰρ εἰ τῆς σῆς ἐλάττονα [e] δυνάμεως, τῆς γέ μου τοῦ εἰληφότος διανοίας τε καὶ ἀξιώσεως μείζονα." καὶ ὁ Γάϊος, ἐκπλαγεὶς [f] τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, πλεόνως ἐνέκειτο εἰπεῖν, [g] "ὅ, τι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ παρασχόμενος." ὁ δὲ, " [h] ἐπεί περ, ὦ δέσποτα, προθυμίᾳ τῇ σῇ δωρεῶν [i] με ἄξιον ἀποφαίνεις, αἰτήσομαι τῶν μὲν εἰς ὄλβον φερόντων οὐδὲν, διὰ τὸ μεγάλως με ἐνδιαπρέπειν, οἷς ἤδη παρέσχες· ὅ, τι δ' ἄν σοι δόξαν περιποιῇ τοῦ εὐσεβοῦς, καὶ τὸ θεῖον σύμμαχον ἐφ' οἷς θελήσειας παρακαλοῖ, [k] καί μοι πρὸς εὔκλειαν γένοιτο παρὰ τοῖς πυνθανομένοις, ὡς μηθ' ἑνὸς ὧν χρησαίμην ὑπὸ τῆς σῆς ἐξουσίας ἀτυχεῖν πώποτε γνόντι. ἀξιῶ [l] γάρ σε τοῦ ἀνδριάντος τὴν ἀνάθεσιν, ἣν ποιήσασθαι κελεύεις Πετρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερὸν, μηκέτι πράσσειν διανοεῖσθαι."

η'. Καὶ ὁ μὲν, καίπερ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἡγούμενος· εἰ γὰρ μὴ πιθανὰ ἔκρινε Γάϊος, οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς θάνατον ἔφερεν· διὰ τὸ μεγάλα νομίζειν τε καὶ εἶναι, κύβον [m] ἀναρρίπτειν τὸν ἐπ' αὐτοῖς [n] ἡγεῖτο. Γάϊος δὲ ἅμα τῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἀγρίππου ἐνειλημμένος, καὶ ἄλλως ἀπρεπὲς ὑπολαμβάνων, ἐπὶ τοσῶνδε μαρτύρων ψευδὴς γενέσθαι περὶ ὧν προθύμως ἐβιάζετο αἰτεῖσθαι τὸν Ἀγρίππαν, μετὰ τοῦ ὀξέως μεταμέλῳ χρώμενος, ἅμα δὲ τοῦ Ἀγρίππα τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, [o] ἐν ὀλίγῳ αὔξειν τὴν οἰκείαν ἀρχὴν, ἤτοι προσόδοις χρημάτων ἢ ἄλλῃ δυνάμει, [p] τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας [q] ἐπιμελοῦντα, προτιθέντα τοὺς νόμους [r] καὶ τὸ θεῖον, συγχωρεῖ· καὶ γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον, ἐκεῖνόν τε τῆς ἀθροίσεως τοῦ στρατεύματος ἐπαινῶν, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν περὶ αὐτῶν ἀπεσταλκότος. "νῦν οὖν εἰ μὲν φθάνεις τὸν ἀνδριάντα ἱστηκὼς, ἑστάτω· εἰ δὲ μήπω πεποίησαι τὴν ἀνάθεσιν, μηδὲν περαιτέρω κακοπαθεῖν. ἀλλὰ τόν τε στρατὸν διάλυε, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἃ τὸ πρῶτόν σε ἔταξα, ἄπιθι. [s] οὐδὲν γὰρ ἐπιδέομαι τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνδριάντος, Ἀγρίππᾳ χαριζόμενος ἀνδρὶ παρ' ἐμοὶ τιμωμένῳ μειζόνως, ἢ ὥστε με χρείᾳ τῇ ἐκείνου καὶ οἷς κελεύσειεν ἀντειπεῖν." Γάϊος μὲν δὴ ταῦτα γράφει

v Τὸ δὲ —— εὐδαίμονος] Forte τὸ πᾶν ἄν, ὅπερ σ. ῥ. ἂ. π. τ. εὐδ. αἰτη. COCC.

x Προσθείη τοῦ εὐδαίμονος] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἂν ἐπιπροσθείη *Bas.* ἂν ὑπερβείη in *aliis.* quin & γὰρ, quod antea sequebatur διακονήσει, delendum esse volui, & paulo ante voculam δὲ inter τὸ & πᾶν insertam dedi.

y Διακονήσεται] *L. B.* διδιακονήσει.

z Καὶ ἰσχύς.] Addit *L. B.* τῇ ἐμῇ. quod nescio an sit necesse. HAV.

a Γῆν τε πολλὴν αἰτήσεσθαι.] Τήν τε πόλιν τῶν προσόδων αἰτήσασθαι ἢ καί τινων *Vat.* τήν τε πόλιν τῶν προσόδων αἰτήσασθαι *Hen.* à *pr. m.* γῆν τε πολλὴν τῶν προσόδων αἰτήσασθαι *Busb.*

b Αἰτήσασθαι,] Forte αἰτήσεσθαι.

c Ηγησε] *L. B.* αἰτήσαι.

d Εντολὰς] *L. B.* in *Marg.* ἐπιτολάς.

e Δυνάμεως,] *L. B.* γίγνεσθαι δυνάμεως.

f Τὴν διάνοιαν αὐτοῦ,] Τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

g Ὅ, τι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ παρασχόμενος.] Ita *Busb.* ὅτι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

h Επεί περ, ὦ δέσποτα.] Hæc Epistola ab Agrippa ad Cajum scripto tradita pluribus refertur à Philone p. 1030. 1331. &c. SPANH.

i Μὲ ἄξιον ἀποφαίνεις,] Illud μὲ è *Cod. Busb.* ut & mox σὲ post αἰτήσομαι.

k Καί μοι πρὸς εὔκλειαν γένοιτο] *Al.* καί μοι πρὸς εὐλογίαν γένοιτο.

l Γάρ σε τοῦ ἀνδριάντος] Ita *Busb. Vat.* & *Zonar.* (voluit idem *L. B.* in quo σου legitur) ἀξιῶ γάρ σου in *cæteris.*

m Αναρρίπτειν] Forte ἀναρρίπτειν. IBBETS.

n Ηγεῖτο.] Forte ᾤετο. COCC.

o Εν ὀλίγῳ] Forte supplendum ὅτι. COCC.

p Τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας] Τοῦ κοινοῦ δ' εὐθ. *Hen.* à *pr. m.* & *L. B.*

q Επιμελοῦντα,] Επιμελούμενον καὶ ὑπὲρ τῶν νόμων προσθέμενος συγχωρεῖ *Busb.* ἐπιμελῆ τὸ π. τ. ν. κ. τ. θ. συγχωρεῖ *L. B.* ἐπιμελεῖσθαι *Coccejus* corrigit.

r Καὶ τὸ —— θεῖον] Vide Philon. p. 1038. B. SPANH.

s Οὐδὲν γὰρ ἐπιδέομαι] Οὐδὲν γὰρ ἔτι δέομαι *Busb. Hen.* & *Vat.*

γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον, πρότερον [a] ἢ ἐντυχεῖν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἐμφανιζούσαις ἐπὶ ἀποστασίᾳ Ἰουδαίους κατὰ τὸν ἀνδριάντα ἐπειγομένους, [b] μηδὲν δὲ ἕτερον ἀποσημαινούσης τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ἀλλὰ πόλεμον ἄντικρυς [γ] Ῥωμαίοις ἀπειλεῖν. καὶ περιαλγήσας ὡς ἐπὶ πείρᾳ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ τετολμηκότων, ἀνὴρ ἐπὶ πᾶσιν ἥσσων μὲν τοῦ αἰσχροῦ, κρείσσων δὲ τοῦ βελτίστου, καὶ ἐφ' οἷς τι κρίνειεν ὀργῇ χρῆσθαι παρ' ὁντινοῦν ἐπαγόμενος, παραδοὺς [α] αὐτῇ οὐδ' ἡντινοῦν ἐπιστήσας, ἀλλ' ἐφ' ἡδονῇ τάξεις τῇ ἐκείνης τὴν κρίσιν τοῦ εὐδαίμονος, [y] γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον. "ἐπειδὴ δῶρα ὁπόσα σοι οἱ Ἰουδαῖοι παρέσχον, ἐν μείζονι λόγῳ τῶν ἐμῶν πεποίησαι ἐντολῶν, διακονεῖσθαί τε πάντα ἡδονῇ τῇ ἐκείνων ἀρθεὶς, ἐπὶ παραβάσει τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, κελεύω σε, σαυτῷ κριτὴν γενόμενον, λογίσασθαι περὶ τοῦ ποιητέα σοι ὑποστάντα ὀργῇ τῇ ἐμῇ, ἐπεί τοι παράδειγμα [z] ποιοῖμ' ἄν σε τοῖς τε νῦν πᾶσι καὶ ὁπόσοι ὕστερον γένοιντ' ἂν, μηδαμῶς [a] ἀκυροῦν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς.

9. Ταύτην μὲν γράφει Πετρωνίῳ τὴν ἐπιστολὴν, οὐ μὴν φθάνει γε ζῶντος Πετρώνιος δεξάμενος αὐτὴν, βραδυνθέντος τοῦ πλοῦ τοῖς φέρουσιν εἰς τοσόνδε, ὥστε Πετρωνίῳ γράμματα πρὸ αὐτῆς ἀφικέσθαι, δι' ὧν μανθάνει τὴν Γαΐου τελευτήν. θεὸς γὰρ οὐκ ἄρ' ἀμνημονήσειν ἔμελλε Πετρωνίῳ, κινδύνων οὓς ἀνειλήφει ἐπὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων χάριτι, καὶ τιμῇ τῇ αὐτοῦ. ἀλλὰ τὸν Γάϊον ἀποσκευασάμενος [b] ὀργῆς ὧν ἐπὶ σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ πράσσειν [c] ἐτόλμησε, τὸν μισθὸν [d] χειμαλυτεῖν [e] συνεργεῖ τῷ Πετρωνίῳ ἥ τε Ῥώμη, καὶ πᾶσα ἡ ἀρχὴ, μάλιστα δ' ὁπόσοι τῆς βουλῆς προύχειν ἀξιώματι, διὰ τὸ εἰς ἐκείνους ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ χρῆσθαι τὸν Γάϊον. καὶ τελευτᾷ μὲν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, ἢ γράψαι τῷ Πετρωνίῳ τὴν ἐπὶ τὸ θανεῖν ἀνακειμένην ἐπιστολήν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς τελευτᾷ, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τὸν τρόπον ἀφηγήσομαι προϊόντος τοῦ λόγου. Πετρωνίῳ δὲ προτέρα μὲν παρῆν ἡ διασαφοῦσα τοῦ Γαΐου τὴν τελευτὴν ἐπιστολὴ, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ κελεύουσα αὐτὸν τελευτᾶν αὐτοχειρίᾳ. καὶ ἥσθη τε τῇ συντυχίᾳ τοῦ ὀλέθρου, ὃς τὸν Γάϊον κατέλαβε, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν ἐξεθαύμασεν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέος μισθὸν αὐτῷ τιμῆς τε τῆς εἰς τὸν ναὸν καὶ βοηθείας τῆς Ἰουδαίων σωτηρίας [f] παρασχομένου. καὶ Πετρωνίῳ μὲν οὕτως [g] μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς διεφεύχθη ῥᾳδίως ὁ κίνδυνος τοῦ θανεῖν.

ad Petronium scripsit, literis illius nondum lectis, quæ significabant, Judæos ob statuam illam ad seditionem concitatos. quin & ex voluntatis eorum indiciis palam erat eos minitari bellum adversus Romanos. Itaque graviter dolens, quasi id ausi fuissent ut experirentur ejus imperium, homo *scilicet* nihil turpe ducens, nullamque honesti rationem habens, & in quemcunque pro arbitrio ira excandescens, cui nullam moderationem adhibuit, id sibi in felicitatem cedere reputans si iracundiæ maxime indulgeret, *denuo* scribit Petronio *in hanc sententiam.* "Quandoquidem munera, quibuscunque te donarent Judæi, meis mandatis prætulisti, illis gratificari ausus alia quam jusseram faciendo, jubeo te, qui temet judicem constituisti, quid tibi agendum sit dispicere, cum iræ meæ onus sustinebis, postquam in te exemplum edam quod & præsentes & posteros moneat, non negligenda esse imperatoris mandata.

Non multo post ei literas dat acerbas & minarum plenas.

9. Has quidem literas scribit ad Petronium: eas tamen, dum in vivis esset Cæsar, non accepit Petronius, retardata eousque perferentibus navigatione, ut aliæ literæ, quibus mortem Caji intellexerit, prius ad manus ejus venerint. Deus utique haud immemor futurus erat periculorum, quæ adierat Petronius in Judæorum gratiam Deique honorem. sed cum Cajum è medio sustulisset, illi infensus quod cultum *divinum* sibimet arrogare fuerit ausus, Petronio mercedem persolvere annituntur omnes tam Romæ quam per universum imperium, præcipue vero quotquot è senatoribus maxima erant dignitate, quod in eos iram suam effuderit Cajus. Et ille quidem moritur non multo postquam ad Petronium literas scripserat, mortem ei denunciantes. Causam autem propter quam sublatus est *Cajus*, & quemadmodum instructæ erant in eum insidiæ, in sequentibus narrabo. Ad Petronium autem primum perlatæ sunt literæ Caji mortem significantes, & non multo post ei redditæ sunt istæ, quibus semet sua manu interimere jubebatur. simulque lætatus est quod ita evenerit ut Cajus mortem oppeteret, Deique admiratus est providentiam, quod nulla interposita mora confestim ei præmium dederit pro honore à se templo habito, & auxilio Judæis lato. Et ita quidem Petronius è mortis periculo ipsi non præviso facile evasit.

Quæ, postquam de Caji morte alias accepisset, ad eum perveniunt.

Caji obitus.

Petronius, acceptis Caji literis, Dei providentia obstupescit.

a Ἢ ἐντυχεῖν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς] Ita textum restituendum esse censui ex *Zonara*, qui hic loci *Josephi* verba exscripsisse videtur. nec longe recedit *Bocheysii* Cod. qui habet, πρότερον ἢ ἐντυχεῖν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἐκφανούσαις ἐπὶ ἀποστασίᾳ τοὺς Ἰουδαίους κατὰ δόξας αὐτὰς ἐπειγομένας. perperam in *Editis Aliisque*, πρότερον ἢ ἐντυχεῖν ἐπὶ ἀποστάσει αὐτοὺς κατὰ δόξας ἐπείγεσθαι. A libris nostris valde discrepat *Epiphanius*, qui vertit, *Hoc enim Agrippæ gratia concessum esse volo, viro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando. Et Cajus quidem talia scribit Petronio, antequam seditio major oriretur. nam ita jam mentes omnium tumebant, atque talia voluntatum eorum indicia monstrabantur, ut si forte contrarium nuncium adveniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Cajus, cujus animus obnoxius erat turpitudini, alienus bono consilio, & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum, moderari se nullo modo sciens, sed beatitudinem judicans, si omne quod sibi esset voluptati perficeret, postea scribit Petronio* &c.

β Μηδὲν δὲ ἕτερον ἀποσημαίνουσα] Μηδὲν γὰρ ἕτερον Bosb. Lugd. Bat. & Hen.

γ Ῥωμαίοις] *L. B.* Ῥωμαίους.

α Αὐτῇ] Ita, monente Cl. *Lowthio*, legendum censui. antea erat αὐτήν. in *Lugd. Bat.* αὐτοῖς.

y Γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον.] Γράφει αὖθις τῷ Πετρωνίῳ Zonar. in *Epiphanii* versione, *postea scribit Petronio hujusmodi verba.*

z Ποιοῖμ' ἄν σε τοῖς τε νῦν πᾶσι] Ita cum *Cod. Bosb.* (quo pacto in *Marg. L. B.* quoque exstat, nisi quod ibi sit οἵ γε pro οἵ τε) antea erat, ἐπεί σοι παράδειγμα ποιήσω σε οἵ τε νῦν πάντες, καὶ ὅσοι &c. *Zonaras* habet παράδειγμα γὰρ σε ποιήσομαι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα &c. *Epiphanius* vertit, *jubeo temetipsum judicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantum iracundiæ concitasti, ut exemplum efficiare cunctis, & præsentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere.*

a Ἀκυροῦν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς.] Eadem Zonaras Annal. p. 278. C. SPANH.

b Ὀργῆς ὧν ἐπὶ σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ] Id est, δι' ὀργῆς. HUDS. Forte ὀργῇ. COCC.

c Ἐτόλμησε,] Scribe ἐτόλμησε.

d Χειμαλυτεῖν συνεργεῖ] Conf. lib. VII. c. 15. §. 1. SPANH.

e Συνεργεῖ] *L. B.* συνεργεῖται.

f Παρασχομένου.] Ita (quomodo & suo codici adscripserat *Coccejus*) ex conjectura. παρασχόμενος in *libris*.

g Μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς] Iterum ex conjectura αὐτῷ ὀφθείς. antea perperam in *libris* omnibus μὴ αὐθαδείᾳ. in *Lugd. Bat.* est ἀνυποπτευθείς.

XII.

CAP. IX.

Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.

Judæorum in Mesopotamia & Babylonia calamitas unde orta.

CÆterum *sub id tempus* Judæis in Mesopotamia, maximeque apud Babyloniam habitantibus, gravis incidit calamitas, & alia quacunque non minor; multaque facta est illorum cædes, quanta non antea in historia memoratur: de quibus accurate omnia expositurus, cladis illius caussas prima ab origine repetam. Nearda urbs est Babyloniæ, & ex se populosa, & fertilem amplamque regionem possidens, quæ cum aliis *plurimis* bonis etiam hominibus abundat: ad hæc non patet hostium assultibus, undique Euphrate & firmis muris circundata: porro & Nisibis urbs * intra fluminis ejusdem ambitum posita est. Quapropter Judæi freti locorum natura, & didrachmum, quod à singulis *Judæis* Deo pendi moris erat, ibi deposuerunt, cæteramque votivam pecuniam. illis enim urbibus tanquam *communi* ærario utebantur: & inde Hierosolyma suo tempore transmissa erat *pecunia*, multaque hominum millia eam deferendam in se recipiebant, metu Parthorum latrociniorum, quibus *tum* vectigalis erat Babylonia. Etenim *ex istis Judæis* erant Asinæus & Anilæus, origine quidem Neardenses, fratres vero germani. atque illis mater, nam patre erant orbati, id negotii dedit, ut velorum conficiendorum artem addiscerent: id quod indigenis adeo non turpe erat, ut etiam viri lanificia exercerent. His *quadam die magister* qui operibus præerat, apud quem etiam artem didicerant, objecit quod tardiuscule venerant, eosque verberibus multavit. Illi vero castigationem sibi contumeliæ esse existimantes, cum arma omnia, quæ in ea domo adservabantur, arripuissent, in locum quendam se conferebant, ubi fluvii divortium est, & magna esse solebat pascuorum copia & ubertas fructuum, qui in hyemem possunt reponi. Atque ad eos mox confluxit juvenum quisque egentissimus: quos cum armis instruxissent, & pro ducibus se gererent, & haud ægre fiebat quin illis maleficiorum autores & principes se præberent. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, ad pastores è suis dimittebant qui pecorum tributum illis imperarent, quantum satis esset in alimentum, adjicientes, se amicos illis futuros qui morem gererent, & ab hostibus undecunque ingruerent defensuros; sin imperata detrectarent, greges mactaturos. Illi vero, nam haud integrum eis erat quidquam aliud facere, mandatis obsequuti sunt, & oves quotquot poscerent mittendas curabant. Quo factum est, ut vires eorum augerentur, & potestatem haberent patrandi quodcunque illis, ex improviso alios adortis, allu-

Nearda & Nisibis Judæorum γαζοφυλάκια.

Asinæus & Anilæus Neardâ profugi.

Inopes & egeni ad eos se recipiunt.

Asinæus & Anilæus, cum magnam ad se concivissent hominum multitudinem, rapto vivunt.

ΚΕΦ. Θ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίοις, δι' Ἀσιναῖον καὶ Ἀνιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

ΓΙνεται δὲ [h] καὶ περὶ τοὺς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ μάλιστα [i] τὴν Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ἰουδαίους, συμφορὰ δεινή, καὶ οὐδεμιᾶς ἧς τινος ἐλάσσων, φόνος τε αὐτῶν πολύς, καὶ ὁπόσος οὐχ ἱστορημένος πρότερον. περὶ ὧν δὴ τὰ πάντα [k] ἐπ' ἀκριβείας διηγησόμενος, ἐκθήσομαι καὶ τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν αὐτοῖς τὸ πάθος συνέτυχεν. [l] Νεαρδὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις, ἄλλως τε πολυανδροῦσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀνθρώπων [m] ἀνάπλεων. ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος, περιόδῳ τε τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ἐντὸς αὐτὴν ἀπολαμβάνοντος, καὶ κατασκευαῖς τειχῶν. ἔστι δὲ καὶ [n] Νίσιβις πόλις κατὰ τὸ αὐτὸ τοῦ ποταμοῦ περίρρουν. ὅθεν Ἰουδαῖοι, τῇ φύσει τῶν χωρίων πεπιστευκότες, [o] τό, τε δίδραχμον [p] τῷ Θεῷ καταβάλλειν ὃ ἑκάστοις πάτριον ταύτῃ κατετίθεντο, καὶ ὁπόσα [q] ἄλλα ἀναθήματα. ἐχρῶντο [r] δὲ ὥσπερ [s] ταμιείῳ τῇδε ταῖς πόλεσιν. ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα [t] ἀνεπέμπετο τῷ καιρῷ, [v] πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων τὴν κομιδὴν τῶν χρημάτων παρελάμβανον, δεδιότες τὰς Παρθυαίων ἁρπαγάς, ὑποτελῶν ὄντων ἐκείνοις τῶν Βαβυλωνίων. καὶ ἦσαν γὰρ Ἀσιναῖος καὶ Ἀνιλαῖος, Νεαρδαῖοι μὲν τὸ γένος, ἀλλήλων δὲ ἀδελφοί. καὶ αὐτούς, πατρὸς δὲ ἦσαν ὀρφανοί, ἡ μήτηρ προσέταξεν ἱστῶν μάθησιν ποιεῖσθαι· οὐκ ὄντος ἀπρεποῦς τοῖς ἐπιχωρίοις, ὥστε τοὺς ἄνδρας ταλασιουργεῖν παρ' αὐτοῖς. τούτους ὁ τοῖς ἔργοις ἐφεστώς, [x] παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν, βραδυτῆτα ἐπικαλέσας τῆς ἀφίξεως, ἐκόλασε πληγαῖς. οἱ δὲ ἐφ' ὕβρει τὴν δικαίωσιν λογιζόμενοι, καταρπάσαντες τῶν ὅπλων πολλὰ ὁπόσα ἦν ἐπὶ τῆς [y] οἰκίας φυλασσόμενα, ᾤχοντο εἰς τι χωρίον, διαίρεσιν μὲν ποταμῶν [z] κείμενον, νομαῖς δὲ ἀγαθαῖς παραχεῖν πεφυκός, καὶ [a] χιλῶν ὁπόσοι εἰς τὸν χειμῶνα [b] ἀποτίθενται. συνῄεσάν τε ὡς αὐτοὺς τῶν νέων οἱ ἀπορώτατοι, καὶ τούτους τοῖς ὅπλοις φραγνύντες στρατηγοί τε ἦσαν, καὶ τῶν κακῶν ἡγεμόνες οὐκ ἐκωλύοντο εἶναι. [c] προελθόντες γὰρ ἐπὶ τὸ ἄμαχον, καὶ κατασκευάσαντες ἀκρόπολιν, διέπεμπον πρὸς τοὺς νέμοντας φόρον αὐτοῖς κελεύοντες καταβάλλειν τῶν βοσκημάτων, ἢ ἀρκοῦσα [d] ἐπιστροφὴ γένοιτ' ἄν, προστιθέντες φιλίαν τε πειθομένοις, καὶ ἄμυναν τῶν ἀλλαχόθεν ποθὲν πολεμίων, σφαγὰς δὲ τῶν ποιμνίων ἀπειθοῦσιν. οἱ δέ, οὐ γὰρ ἦν ἕτερα [e] παρὰ ταῦτα ποιεῖν, ἠκροῶντο, καὶ τῶν προβάτων [f] ἔστελλον ὁπόσα κελευσθεῖεν. ὥστε δὴ καὶ πλείων αὐτοῖς [g] συνελέγετο ἰσχύς, κύριοί τε ἦσαν ἐφ' οἷς βουλεύοιντο ἐν τῷ ὀξέως ἐλαύνοντες κακουρ-

h Καὶ περὶ τοὺς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,] Illud καὶ è Codd. Busb. & Vat.

i Τὴν Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ἰουδαίους,] Conf. supr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

k Ἐπ' ἀκριβείας] L. B. ἐπακριβείας.

l Νεαρδὰ] Νεερδὰ Busb. Νεερδα Lugd. Bat. Νααρδὰ Steph. Byzant. Verum e & a apud Orientales facile permutantur, ut notavit Berkelius.

m Ἀνάπλεων.] Ita lego, nec aliter forsan Epiphan. cujus versionem adhibui. ἀναπλέως in libris omnibus. qua lectione admissa, verba ista, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἀνθρώπων ἀνάπλεως redundare videntur, ut quæ in margine olim apposita fuerint, in interpretamentum τοῦ, ἄλλως τε πολυανδροῦσα.

* *Intra* —— *est.*] Ita placuit locum interpretari, quod certissimum sit, Nisibin non *flumini Euphrati appositam fuisse*, prout vertit *Gelenius*, sed amni Mygdonio, qui in Tigrim influit.

n Νίσιβις] Νίσιβις· In nummis NECIBI. Insr. §. 9. τὰ Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν· & lib. 20. c. 3. §. 2. Νίσιβιν δὲ ἦν ὄνομα τῇ γῇ. SPANH.

o Τό, τε δίδραχμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν] Ita cum Cod. Busb. τότε δίδραχμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν in, in ceteris.

p Τῷ Θεῷ] L. B. ὁ τῷ Θεῷ.

q Ἄλλ'] L. B. δὲ ἄλλα.

r Δὲ] L. B. τε.

s Ταμιείῳ] Ταμείῳ Busb.

t Ἀνεπέμπετο τῷ καιρῷ.] Ἀνεπέμπετο Busb.

v Πολλαί —— χρημάτων] Vid. Philon. Leg. ad Cajum eadem de re. SPANH.

x Παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν] Ita Busb. & Epiphan. qui vertit, *apud quem etiam ipsam artem didicerant.* (Lugd. Bat. καὶ γὰρ ἦν. π. ᾧ.) καὶ ἐμεμαθήκεσαν παρ' αὐτῷ in Editis Aliisque.

y Οἰκίας φυλασσόμενα,] Ita Busb. Lugd. Bat. & Vat. οἰκείας in reliquis.

z Κείμενον,] L. B. λεγόμενον.

a Χιλῶν] Χιλός, ὁ χόρτος· χιλὸν τὸ αὐτό, καὶ χόρτος τῶν βοσκημάτων· Hesychius. SPANH.

b Ἀποτίθενται.] L. B. ἀποτίθεται. Coccejus ἀποτίθεται.

c Προελθόντες] Προσελθόντες Busb.

d Ἐπιστροφὴ] L. B. ἐπὶ τροφῇ.

e Παρὰ ταῦτα] L. B. παρ' αὐτά.

f Ἔστελλον ὁπόσα κελευσθεῖεν.] Ἐπεμπον Busb.

g Συνελέγετο ἰσχύς,] Συνῆγε Busb.

h Πα-

κυρίων· θεραπεύειν τε αὐτοὺς ἤρχετο τοῖς προστυγχάνουσι, καὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ τοῖς [h] πεπειραμένοις. ὥστε ἤδη προύκοπτε λόγος περὶ αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὸν Πάρθων βασιλέας.

β'. Ὁ δὲ τῆς Βαβυλωνίας σατράπης, μαθὼν ταῦτα, καὶ βουληθεὶς ἐπιφυομένους κωλῦσαι, πρίν τι μεῖζον κακὸν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆναι, συλλέξας στρατὸν ὅσον [i] ἐδύνατο πλεῖστον, καὶ Παρθυαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων, ἤλαυνεν πρὸς αὐτοὺς, φθῆναι θέλων προσβαλὼν ἐξελεῖν πρὶν ἐξαγγελτὸς γενέσθαι κατασκευάζων τὸν στρατόν. [k] παρακαθίσας δὲ τὸ [l] ἕλος, ἡσύχαζεν· καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν, [m] ἦν δὲ σάββατον ἀργίας παντὸς χρήματος Ἰουδαίοις ἡμέρα, οἰόμενος οὐ τολμήσειν ἀντιστήσεσθαι αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ ἀμαχὶ λαβὼν ἄξειν δεδεμένους, κατὰ βραχὺ προσῄει χρῄζων αἰφνίδιον ποιεῖσθαι τὴν ἐπίθεσιν. Ἀσιναῖος δὲ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ἑτέροις καθεζόμενος, καὶ τὰ ὅπλα παρέκειτο αὐτοῖς, "ἄνδρες, φησὶν, χρεμετισμός μοι ἵππων προσέπεσεν, "οὐ φορβάδων, ἀλλ' οἷος γίνεται ἀνδρῶν αὐτοὺς ἐπιβε-"βηκότων· ἐπεὶ καί τινος ἀνακρούσεως αἰσθάνομαι χα-"λινῶν, δέδια, μὴ [n] ἐληλύθασιν ὡς ἡμᾶς οἱ πολέμιοι "περιστάντες. ἀλλά τις προσίτω κατόπτης, ἀπαγγελίαν "ἡμῖν σαφῆ τῶν ἐνεστηκότων ποιησόμενος. εἴη δὲ ἐπὶ ψεύ-"δεσι μοι λελέχθαι τὰ εἰρημένα." καὶ ὁ μὲν τάδε εἶπε, καὶ ᾤχοντό τινες [o] προσκοπούντες τὸ γενόμενον. καὶ ὁ τάχος περιελθόντες, "καὶ [p] οὔτε αὐτὸς ψευδὴς σαφὴς "εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρασσομένων τοῖς πολεμίοις, [q] οὔτε "ἐκεῖνοι πλεῖον ἐπιτρέψειν ἤμελλον [r] ἡμῖν ὑβρίζειν. "περιειλήμμεθα δόλῳ, μηδὲν βοσκημάτων διαφέροντες, "τοσόνδε ἵππων πλῆθος [s] ἐπελαύνοντος ἡμῖν ἐν ἀπο-"ρίᾳ χειρῶν κειμένοις, διὰ τὸ [t] κατειργάσθαι πα-"ραγορεύσει τῶν πατρίων εἰς τὸ ἀργεῖν." Ἀσιναῖος δὲ οὐκ ἄρα γνώμῃ τοῦ κατασκόπου κρίνειν ἔμελλεν ἐπὶ τοῖς ποιητέοις, ἀλλὰ νομιμώτερον ἡγησάμενος τοῦ ἐπ' ἀπράκτοις [v] τελευτῶντας εὐφραίνειν τοὺς πολεμίους, τὸ ἀλκῆς δεξαμένους ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν ἐνεπεπτώκεσαν, παρανομοῦντας τιμωρίαν [x] ἀπολαμβάνοντας εἰ δέοι τελευτᾶν, αὐτός τε ἀναλαμβάνει τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ θάρσος ἐνεποίει, [y] τοῦ ἐπὶ τὰ ὅμοια [z] ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν [a] ἴασι τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς κτείναντες αὐτῶν, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ὡς ἐπὶ τὰ ἕτοιμα χωρεῖν, εἰς φυγὴν τρέπουσι [b] τὸ λοιπόν.

γ'. Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀφίκετο αὐτῷ ἡ ἀγγελία τῆς μάχης, ἐκπλαγεὶς τῷ τολμήματι τῷ τῶν ἀδελφῶν, ἐπεθύμησεν αὐτοὺς ἐλθεῖν διά τε ὄψεως καὶ λόγων· καὶ πέμπει τὸν πιστότατον τῶν σωματοφυλάκων λέγοντα, "ὅτι βασιλεὺς Ἀρτά-"βανος, καίπερ ἠδικημένος ὑφ' ὑμῶν ἐπιχειρήσεως "αὐτῷ τῇ ἀρχῇ γενομένης, ἐν ἐλάσσονι τὴν καθ' αὐ-"τὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ποιησάμενος, ἀπέ-"σταλκέ με [c] δεξιάν τε καὶ πίστιν δώσοντα ὑμῖν, συγχω-

bescerct: atque adeo nemo illis obviam factus officiis eos demereri non studebat, congressurisque terrorem injiciebant. ita ut sermo de illis increbesceret & ad Parthorum regem perveniret.

2. Satrapa autem Babyloniæ, postquam hæc intellexerit, eos ipso in ortu opprimere voluit, antequam malum ex illis latius serperet & dimanaret: collectoque quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, versus eos cursu incitato ire contendit, eo animo ut repentina facta impressione eos adoriretur, priusquam aliquid eis nunciaretur de copiarum apparatu. Cum autem juxta paludem *quandam* assedisset, quietem agebat: atque postridie, erat autem Sabbatum quo Judæi ab omni opere feriantur, ratus non ausurum hostem sibi congredi, sed absque pugna captos vinctosque se abducturum, lento gressu procedebat, ut in eos ex improviso impetum faceret. Sed Asinæus, cum forte positis prope se armis cum sociis in otio desideret, "Viri, inquit, tinnitus equorum ad aures "allapsus est, non qualis est in pascuis agentium, "sed qui sessorem tergo vehant, & quoniam frænorum etiam sonitum me audire persuasum ha-"beam, vereor ne hostes nos circumvenientes ag-"grediantur. verum procurrat aliquis speculatum, "qui nobis quid immineat certo renunciet, atque "utinam falsa reperiantur quæ diximus." Ac ille quidem ista loquutus est. & mox certi homines spectatum ibant, quid factum esset: celeriterque regressi, "neque te, *inquiunt*, conjectura fallit de iis quæ moliuntur hostes, neque illi amplius passu-"ri sunt ut nos maleficia impune committeremus. "ex insidiis circumventi sumus, pecorum ad in-"star mactandi, tanta equitum multitudine in nos "incursante, manus à pugna abstinentes, quod ex "legis patriæ interdicto necessitate adacti simus ad "quiescendum." Cæterum Asinæus non utique ex speculatoris sententia, quid fieri oporteret, decernebat, sed æquius esse ratus, ut, sumptis animis ex necessitate in quam inciderat, legem violarent, dum injuriam ulciscantur, etiam si mori certum est, quam ut nihil agendo morientes hostem *morte sua* exhilararent, & ipse arma corripit, eamque illis qui secum erant audaciam injiciebat, ut pari cum fortitudine sese gererent. pugnam itaque ineunt cum hostibus, multisque cæsis, quod cum contemptu eorum venerant, quasi victoriam in manibus haberent, reliquos in fugam conjiciunt.

Satrapa Babyloniæ die Sabbati eos adoriri statuit.

Id quod suspicatus Asinæus quosdam exploratum mittit.

De Satrapæ incursu certior factus arma corripit.

3. Parthorum autem rex, ubi de pugna illa *certi aliquid* fama acceperat, admiratus fratrum audaciam, eos videndi & alloquendi desiderio tenebatur; misitque ad eos fidelissimum è satellitibus *suis*, qui diceret, "regem Artabanum, quamvis à vobis "injuria affectum, ut qui in regnum ejus invaseri-"tis, virtuti tamen vestræ iram suam condonare, "meque misisse dextram vobis fidemque daturum, "ab ipso concedi, ut ab omni periculo immunes "iter faciatis, quod *magnopere* vellet vos amicitiæ "cr-

Artabanus ad Asinæum & Anilæum de societate & amicitia ineunda mittit.

h Πεπειραμένοις.] *L. B.* προπειραμένοις pro πεπειραμένοις.

i Εἰδύνατο πλεῖστον,] Ἠδύνατο *Busb.*

k Παρακαθίσας δὲ] Ita lego ex conjectura. προσκαθίσας *in libris.*

l Ἕλος, ἡσύχαζεν·] *Epiphanius* vertit, *nemorosum locum, ibidem latitabat.* ἕλος *Hesychio.* τελματώδης καὶ σύμφυτος τόπος. Infra locum appellat ὕλην.

m Ἦν ——— πολεμίους,] Conf. supr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

n Ἐληλύθασιν ὡς] *L. B.* πελάσωσιν. Sed in *Marg.* vulgatam habet lectionem.

o Προσκοπούντες τὸ γινόμενον.] Προσκοπήσοντες *Busb.*

p Οὔτε αὐτὸς ψευδὴς σαφὴς] Ita *Vat.* & *Hen.* καὶ οὔτε αὐτὸς ψευδὴς σαφηνίζειν εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρ. (*Lugd. Bat.* καὶ οὔτε αὐτὸς ψευδὴς, σαφὴς τε pro quo ταφὴς δὲ *Cocceius*) in *Editis Aliisque.* In *Epiphanii* versione, *neque tu, inquiunt, falleris, sed integre conjectasti quæ adversum nos geruntur*, quasi legisset, καὶ οὐ σὺ αὐτὸς ψευδὴς, φασὶν, ἀλλὰ εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρ. Legi etiam potest, καὶ οὔτε αὐτὸς ψευδὴς φασὶν εἶναι εἰκαστὴς τῶν πρ.

q Οὔτε ἐκεῖνοι πλεῖον.] Sic legendum esse conjicio. ὅτι ἐκεῖνοι πλεόνως ἐπιτρέψειν ἔμελλον ἡμῖν ὑβρίζειν in libris omnibus. nihil de istis in sua versione *Epiphanius.*

r Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.

s Ἐπελαύνοντος ἡμῖν.] Ita *Busb.* ἐπελαύνοντες in *cæteris.*

t Κατειργάσθαι ——— ἀργεῖν.] Ita in plerisque *MSS.* κατηναγκάσθαι in *L. B.* κατείργεσθαι in *Editis* & *Cod. Vat.* HUDS. Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. §. 6. ut & supr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

v Τελευτῶντας εὐφραίνειν] Τελευτῶν εὐφραίνειν *Busb.* & mox δεξάμενος αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς ἀν. *Busb.* & *Vat.*

x Ἀπολαμβάνοντας] *L. B.* ἀπολαμβάνειν.

y Τοῦ ἐπὶ] Τῇ περὶ τὰ ὅμοια *Busb.*

z Ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν ἴασι] Ita distinguo & lego cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliisque*, ἀρετῆς, ὁμόσε ἴασι &c.

a Ἴασι] Forte ᾖεσαν. COCC.

b Τὸ λοιπόν.] Τοὺς λοιποὺς *Busb.*

c Δεξιάν τε καὶ πίστιν] Δεξιὰς in quibusdam *libris.*

"ergo ad illum adire, nihil doli fraudisque metu-
"entes: immo & dona *vobis* polliceri, & honorem,
"qui ex illius potentia multum vobis conferet ad
"præsentis virtutis incrementum." Tum Asi-
næus ipse quidem profectionem distulit, fratrem
vero Anilæum misit cum ejusmodi muneribus quæ
penes ipsum erant. Et ille quidem *recta* ibat, &
facile ad regem admissus est. Artabanus autem,
cum videret Anilæum solum ad se accedere, eum
interrogabat quid causæ fuerit, quod Asinæus non
simul advenerit. Cum autem audiret illum præ
metu se intra palustria continere, patrios Deos
testabatur, se nihil eos læsum ire qui sese ejus fi-
dei commiserant; dextramque ei protinus dabat, id
quod apud omnes istius regionis barbaros fiduciam
ingerit eos convenientibus. nemo enim fraudem
adhibet, ubi dextra ab eo data fuerit; nec est ut
quisquam, cui injecta erat aliqua injuriæ suspicio,
de fide dubitet, qui istud auctoramentum accepe-
rit. Et Artabanus quidem, cum ista fecisset, di-
mittit Anilæum, persuasurum fratri, ut cum eo
reversuro ad regem veniret. Ista autem agebat
rex, volens fratrum Judæorum virtute veluti fræ-
no coërcere ejus satrapias, ne amicitiam cum eo
& societatem violent, ut quæ tum in eo essent ut
deficerent, & *forsan* ad defectionem magis adhuc
animis propenderent, si in illos expeditionem sus-
cepturus esset. Verebatur enim, ne, dum ille in
bello eo occuparetur, quo defectores in potestatem
suam redigeret, Asinæus & Babylonii magnum
virium incrementum caperent, aut bellum con-
flaturi cum de istis audiverint, aut, si hoc facere
nequeant, opportunitatem capturi vicina omnia
latius depopulandi.

Anilæus, ex consilio fratris, se ad Artabanum confert.

Benigne ab eo exceptus ad fratrem accersendum dimittitur.

4. Et is quidem, cum in ejusmodi mente & co-
gitatione versaretur, Anilæum dimittit. Anilæus
autem persuasit fratri, & regis voluntatem erga
eos & studium prolixe commemorans, fidemque
jurejurando datam: ac proinde ad Artabanum pro-
perabant. Ille vero, ubi eò pervenerunt, læte ad-
modum eos excipit, simulque mirabatur Asinæum,
quod tam magno animo res gereret, cum cerne-
ret ipsum videri statura valde pusillum, primoque
aspectu facere ut contemptui esset iis qui eum con-
venirent, ac si eum pro nihilo ducerent; porro-
que ad amicos ajebat, quod animum præ se tule-
rit, longe corpore, si ei conferatur, majorem.
cumque inter bibendum eum ostenderet Abdagasi,
uni è prætorianis præfectis, & qui vir esset ei in-
dicabat, & quam strenue in acie dimicaret. Abda-
gase autem postulante, ut ei concederetur illum
interficere, atque adeo pœnas tot injuriarum ab
eo repetere, quas Parthorum imperio intulerat;
"atqui non est, inquit rex, ut hoc permittam in
"virum, qui meæ fidei se credidit, præsertim cum
"dextram ei miserim, operamque dederim ut ju-
"rejurando adhibito ei fidem facerem. Quod si

Asinæus cum Anilæo ad Artabanum proficiscitur.

Asinæum miratur Artabanus.

Ejus saluti prospicit.

"ρῶν ἄδειάν τε καὶ ἀσφάλειαν ὁδῶν, χρήζων ἐπὶ φιλίᾳ
"[d] προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, δόλου τε καὶ ἀπάτης χωρίς·
"δῶρά τε δώσειν ὑπισχνεῖται καὶ τιμὴν, ἥτις ὑμῖν πρὸς
"τῇ νῦν οὔσῃ ἀρετῇ μεγάλην δυνάμει τῇ ἐκείνου ὠφε-
"λεῖν." Ἀσιναῖος δὲ, αὐτὸς μὲν ὑπερεβάλλετο ὁδοὺς
τὰς ἐκεῖ, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ἀνιλαῖον ἐκπέμπει με-
τὰ δώρων ὁπόσα πορίσαι ἦν. καὶ ὁ μὲν ᾤχετο, καὶ
εἴσοδος αὐτῷ γίνεται παρὰ βασιλέα. Ἀρτάβανος
δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν Ἀνιλαῖον [e] καταμόνας ἥκοντα, ἤρε-
το τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ τὸν Ἀσιναῖον [f] ἐφυστερηκέναι.
ἐπεὶ δὲ πυνθάνεται αὐτὸν δείσαντα ἐν τῷ ἕλει ὑπο-
μένειν, ὤμνυ τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν
κακὸν [g] δράσειν αὐτοὺς, πίστει τῇ αὐτοῦ προσκεχωρηκό-
τας· καὶ τὴν [h] δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον παρὰ πᾶσι
τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις παράδειγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται
τοῖς ὁμιλοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιὰς ὑπ' αὐτοῦ
δόσεως [i] γενομένης· οὐδὲ πιστεύειν ἐνδοιάσειεν εἰ τοιᾶσδε
ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, παρὰ τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδι-
κήσειν καθεστηκότων. καὶ Ἀρτάβανος μὲν, [k] ταῦτα
πράξας, ἐκπέμπει τὸν Ἀνιλαῖον, πείσοντα τὸν ἀδελ-
φὸν ἐπανελθεῖν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς χρήζων
[l] ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ τῶν Ἰουδαίων ἀδελφῶν εἰς φι-
λίαν κτήσασθαι τῶν ἐκείνου σατραπειῶν, [m] ἐν ἀποστά-
σει τε οὐσῶν καὶ διανοίᾳ τοῦ ἀποστησομένου μέλλειν ἐλά-
σειν ἐπ' αὐτούς. ἐδεδίει γὰρ μὴ καὶ περιεχομένου πολέ-
μου τῷ [n] ἐκείνων κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων, αὐ-
ξηθῶσιν ἐπὶ μέγα οἱ περὶ τὸν Ἀσιναῖον καὶ τὴν Βαβυ-
λωνίαν, ἤτοι γε [o] συστάντες ἐπ' ἀκροάσει τῇ αὐτῶν,
ἢ καὶ τούτου γε [p] ἀτυχοῦντες τοῦ κακῶσαι μειζόνως οὐ δια-
μάρτοιεν.

5. Ὁ μὲν δὴ, ταῦτα διανοηθεὶς, ἐκπέμπει τὸν [q] Ἀνιλαῖον.
ὁ δὲ Ἀνιλαῖος πιθανὸς ἦν τῷ ἀδελφῷ, τήν τε ἄλλην
προθυμίαν διηγούμενος τοῦ βασιλέως, καὶ ὅρκιον τὸ
γεγενημένον· [r] ὥστε δὴ ἠπείγοντο εἰς τὸν Ἀρτάβανον. ὁ
δὲ ἡδονῇ αὐτοὺς δέχεται παραγενομένους, ἐθαύμα-
ζέ τε τὸν Ἀσιναῖον τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν εὐψύχου,
θεωρῶν [s] παντελὲς ὄντα ὀφθῆναι βραχύν τε καὶ τοῖς
τὸ πρῶτον ὄψει συνελθοῦσι δόξαι καταφρονήματος ἀ-
φορμὰς, ὡς οὐδὲν κρίνοιεν αὐτὸν, φησί τε πρὸς τοὺς
φίλους, ὡς μείζονα [t] πάντα παραθέοι παρέχοιτο τὴν
ψυχὴν τοῦ σώματος. παρά τε πότον δεικνὺς τὸν Ἀσι-
ναῖον Ἀβδαγάσῃ [v] τῶν αὐτοῦ στρατοπεδαρχῶν, τό, τε
ὄνομα διασαφεῖ, καὶ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν ᾗ [x] χρῷτο εἰς
πόλεμον. τοῦ δὲ Ἀβδαγάσου κελεύοντος συγχώρημα
αὐτῷ γενέσθαι κτείναντα αὐτὸν [y] ποινὴν ἀπολαβεῖν ὑπὲρ
ὧν ὕβρισεν εἰς τὴν Παρθυαίων ἀρχὴν, "ἀλλ' οὐκ ἂν,
"εἶπεν ὁ βασιλεὺς, συγχώρημα διδοίην ἐπ' ἀνδρὶ [z] πί-
"στει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι, καὶ προσέτι δεξιάν τε
"πέμψας, καὶ θεῶν ὅρκοις πιθανὸς γενέσθαι σπουδάσας.
"εἰ δὲ ἀνὴρ τυγχάνεις τὰ πολέμια ἀγαθὸς, μηδὲν
ἐπι-

d Προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν.] Forsan προχωρεῖν πρὸς αὐτόν. Vide paullo inferius, ubi quoque προσκεχωρηκότας. HUDS. Recte. Nam & *Lugd. Bat.* adstipulante, moveri sede sua jussimus, quod ante erat editum, προχωρεῖν. HAV.

e Καταμόνας] Conf. c. 4. §. 4. SPANH.

f Ἐφυστερηκέναι.] Ita *Bosb.* ἐφυστερηκότα in reliquis. HUDS. Conf. inf. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

g Δράσειν αὐτούς,] Δρᾶσαι *Bosb.*

h Δεξιὰν ἐδίδου,] Hæc certissima fidei apud Persas arrha est. Videsis *Comment.* in *Justinum*, l. xi. c. 15. sub finem.

i Γενομένης·] Γενομένης *Bosb.*

k Ταῦτα πράξας,] Οὕτως εἰπὼν *Bosb.*

l Ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ] Ἐνσημισμάτων τὴν ἀρετὴν *Bosb.* ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ *L. B.* ἐνσημισμάτων τῇ ἀρετῇ *Suid.* qui locum hunc *Josephi* verbis aliquot decurtatum affert in voce ἐνσημισμάτων. HUDS. Conf. supe. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ἐν ἀποστάσει τε οὐσῶν] Versionem paululum immutatam vellem: *ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & quod putaret eos ad defectionem spectare, in illos jam expeditionem suscepturus esset.* IBBETS.

n Ἐκείνων κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων,] Ἐκείνων *Vat.*

o Συστάντες ἐπ' ἀκροάσει] Συστάντας ἐπ' ἀκ. τῇ αὐτῶν, ἢ καὶ τούτου γε ἀτυχοῦντες *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.*

p Τοῦ κακῶσαι.] Ita rescribendum censui, quamvis ἀτυχοῦντες habeant *libri* omnes. *Epiphanius* locum vertit ad hunc modum, *Agebat autem hæc, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antequam tale aliquid contingeret, ipse eos per amicitiam occuparet. timebat enim ne in Babylonia plurimi se Asinæo conjungerent, & ille manu valida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret.*

q Ἀνιλαῖον.] Accessit hoc ex *L. B.* HAV.

r Ὥστε δὴ ἠπείγοντο] Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀρτ. *Bosb.* & mox ὁς δὲ ἡδονῇ.

s Παντελές] *L. B.* παντελῶς.

t Πάντα] *L. B.* ἐν τῇ.

v Τῶν αὐτοῦ στρατοπεδαρχῶν,] Τῷ αὐτοῦ στρατοπεδάρχῃ *Bosb.* & *Lugd. Bat.*

x Χρῷτο εἰς πόλεμον.] Ita *Bosb.* χρῷτο in reliquis.

y Ποινήν] *L. B.* ἄποινα.

z Πίστει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι,] Πίστει τῇ ἐμῇ *Bosb.*

ἐπι-

"ἐπιορκίας χρήζων τῆς ἐμῆς Παρθυαίων [a] ἐκδίκει τὴν ἀρχὴν περιυβρισμένην· ἐπαναχωροῦντι γοῦν ἐπιθέμενος περιγένοιο κρατεῖ τῷ περὶ σέ, καὶ μετ' ἀγνοίας τῆς ἐμῆς." ἕωθεν δὲ μετακαλέσας τὸν Ἀσιναῖον, "ὥρα σοι, φησὶν, ὦ νεανία, χωρεῖν ἐπὶ τὰ σαυτοῦ, καὶ μὴ πλείοσι τῶν ἐνθάδε στρατηγῶν τὴν ὀργὴν ἐρεθίζειν, ἐπιχειρεῖν σοι τῇ σφαγῇ, καὶ δίχα γνώμης τῆς ἐμῆς. παρακαταθήκην δὲ σοὶ δίδωμι τὴν [b] Βαβυλωνίαν γῆν, ἀλῃστεύτην τε, καὶ ἀπαθῆ κακῶν ἐσομένην ὑπὸ τῶν σῶν φροντίδων. [c] ἄξιον δὲ μοι τυγχάνειν σοῦ χρηστοῦ ἀντιπίληψιν σοι παρασχόμενος τὴν ἐμαυτοῦ πίστιν, οὐκ ἐπὶ κούφοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς σωτηρίαν [d] ἀνακειμένοις." ταῦτα εἰπὼν [e] καὶ δῶρα δοὺς, [f] ὁπηνίκα ἐκπέμπει τὸν Ἀσιναῖον. ὁ δὲ εἰς τὴν οἰκείαν παραγινόμενος, φρούριά τε κατασκευάζει, καὶ ὁπόσα [g] πρότερον ὠχύρου, μέγας τε ἐν ὀλίγῳ ἐγεγόνει, καὶ [h] οἷος οὐκ ἄλλος τῶν πρότερον ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς ἀρξάμενος πραγμάτων ἐν τόλμῃ γεγονότων. Παρθυαίων τε αὐτὸν ἐθεράπευον οἱ ταύτῃ κατεπεμπόμενοι στρατηγοί· μικρὸν γὰρ [i] ἐδόκει καὶ τῆς κατ' αὐτὸν [k] ἥσσον ἀρετῆς ἡ ἐκ Βαβυλωνίων περιιοῦσα τιμή. ἦν δὲ ἐν ἀξιώματι καὶ δυνάμει· πάντα τε ἤδη τὰ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς αὐτὸν ᾔει πράγματα, προύκοπτέ τε [l] αὐτῷ ἡ εὐδαιμονία ἐπὶ ἔτη πεντεκαίδεκα.

ε'. Ἀκμαζόντων δὲ αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν, ἀρχὴ αὐτοὺς ἐπικαταλαμβάνει κακῶν ἐκ τοιᾶσδε αἰτίας, ἐπειδὴ τὴν ἀρετὴν, ᾗ προύκοψαν ἐπὶ μέγα δυνάμεως, ἐκτρέπουσιν εἰς ὕβριν ἐπὶ παραβάσει τῶν πατρίων ὑπὸ ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῆς ἐμπεσόντες. τῶν Πάρθων τινὶ, στρατηγὸς δὲ ἀφίκετο τῶν ταύτῃ χωρίων, [m] ὧδε καὶ εἵπετο γαμετὴ, τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸ ἐπαινεῖσθαι προειληφυῖα πασῶν, καὶ μείζονα ῥοπὴν ἐπ' αὐτῷ λαμβάνουσα θαύματι τοῦ εὐπρεποῦς, ταύτης εἴτε [n] ἀκοῇ τῆς [o] εὐπρεπείας ἐκμαθὼν, εἴτε καὶ ἄλλως αὐτόπτης γενόμενος Ἀνιλαῖος, ὁ τοῦ Ἀσιναίου ἀδελφὸς, [p] ἐραστής τ' ἐγεγόνει καὶ πολέμιος, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ μὴ ἄλλως ἐλπίζειν ἐκπράσσεσθαι τὴν σύνοδον τῆς γυναικὸς, μὴ τὴν ἐξουσίαν ὡς ἐπ' αὐτῇ κτηθείσῃ παραλαβὼν, [q] τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ δυσαντιλέκτου κρείσσω τὴν ἐπιθυμίαν. ἅμα τε οὖν πολέμιος ἐπ' αὐτοῖς ἀνὴρ [r] ἐκεχειροτόνητο, καὶ μάχης ἐπ' αὐτῷ γενομένης [s] πεσόντος, ἀνῃρημένου ἀλλὰ ἐγεγάμητο ἐραστῇ. οὐ μὴν δίχα γε μεγάλων δυστυχιῶν Ἀνιλαίῳ τε ἅμα αὐτῷ καὶ Ἀσιναίῳ γυνὴ ἀφίκετο εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, ἀλλὰ σύν τινι μεγάλῳ κακῷ, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ἐπεὶ γὰρ τἀνδρὸς τεθνηκότος αἰχμάλωτος ἤγετο, ἀφιδρύματα τῶν θεῶν, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ πάτρια ἦν. ἐπιχώριον δὲ τοῖς ἐκείνῃ πᾶσίν ἐστιν ἐπί τι τῆς οἰκίας ἔχειν σεβάσματα, καὶ ἰοῦσιν ἐπὶ ξένης συνεπάγεσθαι· [t] περιστείλασα, καὶ ταύτῃ τοῦ πατρίου τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔθος συναπήγετο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεληθότως αὐτῶν θρησκείαν ἐποιεῖτο· γαμετὴ δὲ ἀποδειχθεῖσα, ἤδη τρόπῳ τῷ αὐτῆς εἰωθότι, καὶ μεθ' οἵων νομίμων ἐπὶ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, ἐθεράπευεν αὐτούς· καὶ τῶν ἑταίρων οἱ μάλιστα

"vir sis belli sciens fortisque, nihil opus est ut "meo perjurio utaris ad injurias Parthorum imperio illatas ulciscendas: revertentem itaque adortus, eum viribus tuis per me licet opprimas, "dum tuum mihi lateat consilium." Mane deinde accito Asinæo, "Tempus tibi est, inquit, ad "tuos concedere, ô juvenis, etiam ne plures è ducibus meis qui mecum sunt ad te occidendum "irritentur, me ignaro nec opinante. Tuæ autem "fidei committo terram Babyloniam, ut eam tua "cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. "Æquum autem est ut te mihi benignum habeam, qui fidem meam tibi inviolatam præstiti, "cum non de rebus leviculis ageretur, sed quæ ad "salutem tuam spectabant & incolumitatem." Cum ista dixisset & Asinæum muneribus auxisset, sine mora ad suos cum dimittit. Ille vero domum reversus, castella partim nova condidit, partim vetera munitionibus firmavit: brevique eò potentiæ crevit, quantam alius ante se nemo adeptus est, qui ex hujusmodi initiis rerum gubernaculo se admovere ausus est. Parthorum etiam duces, qui in vicinas provincias mittebantur, eum colebant & observabant: nam parva res meritisque suis levior *illis* visus est honos, quem à Babyloniis habuit. Erat autem in auctoritate *magna* & potestate, jamque omnia in Mesopotamia negotia ab illius nutu pendebant & arbitrio, ejusque felicitas per annos quindecim indies magis magisque augebatur.

Muneribus auctum dimittit.

5. Cæterum cum bonis omnibus florerent *affluerentque*, eis adhærere cœpit mali labes ex hujusmodi causa, postquam à virtute desciverant, qua in tantam provecti sunt potentiam, eamque in contumeliam verterant, à patriis moribus lapsi in voluptatum cupiditates. Cum forte veniret ad vicinam regionem administrandam Parthorum quidam dux, quem comitata est etiam uxor, quæ & cæteris dotibus laudes aliis præripuerat omnibus, præcipueque mirabili formæ elegantia, quæ ad hoc efficiendum maximo erat momento, ejus, sive quod aliquid de pulchritudine illius fama acceperat, sive oculos in eam conjecerat, amator simul & hostis exstitit Asinæi frater Anilæus, partim quidem quod nulla ei superesset spes potiundi muliere, nisi eam quasi vi captam in potestatem suam redigeret, partim vero quod cupiditati suæ se resistere non posse crediderit. Simul itaque ac maritus hostis illis declaratus fuisset, & pugna inita acie cecidisset, occisi *uxor* captiva nupta erat amatori *suo*. non tamen sine magnis calamitatibus, & ipsi Anilæo & Asinæo importatis, in domum illorum ingressa est mulier, sed cum magno illorum malo ex hujusmodi causa. Postquam enim viro *priore* mortuo captiva duceretur, simulachra deorum sibi maritoque suo gentilitia (moris enim est omnibus in illa regione & domi habere numina, secumque, cum peregre irent, gestare) occultabat, atque ita patria consuetudine secum asportabat. & primo quidem ea clam omnibus colebat: cum autem facta esset uxor, suo pristino more, iisdemque quibus sub priore marito assueverat ritibus, Deos venerata est. Tunc socii eorum, quos maximi faciebant, leviter eum primo reprehendebant,

Origo calamitatis quæ in fratres invasit.

Anilæus Parthicæ mulieris amore captus.

Nuptiæ Anilæi cum Parthica muliere.

Anilæo ob uxoris mores irascuntur socii.

a Ἐκδίκει τὴν ἀρχὴν] Eo modo *Bosb.* & *Lugd. Bat.* ἐκδίκειν in *cæteris.*
b Βαβυλωνίαν γῆν,] Βαβυλωνίων γῆν *Bosb.*
c Ἄξιον δὲ μοί] *L. B.* ἄξιος δ' εἰμί.
d Ἀνακειμένοις.] *Gen.* ἀποκειμένοις.
e Καὶ δῶρα δοὺς,] Καὶ δῶρα δίδους *Bosb.* quæ lectio amplectenda, nisi ὁπηνίκα *mox* aut *statim* denotet.
f Ὁπηνίκα] *L. B.* τὸ ὁπηνίκα. τὸ τηνίκα *Coccejus*, vel τηνικαῦτα.
g Πρότερον ὠχύρου,] Voculam ἦν post πρότερον inserit *Bosb.*
h Οἷος οὐκ ἄλλος] Ita lego. ἰσότε in *libris.*
i Ἐδόκει] *L. B.* οὐκ ἐδόκει.
k Ἥσσον ἀρετῆς] Forsan ἧττον. HUDS. & COCC.
l Αὐτῷ] *L. B.* αὐτοῖς.
m Ὧδε καὶ εἵπετο γαμετὴ,] Antea erat ᾧ δέ.
n Ἀκοῇ] *L. B.* ἀκοήν.
o Εὐπρεπείας] *L. B.* in *Marg.* εὐμορφίας.
p Ἐραστής τ' ἐγεγόνει] Ita lego. antea erat, *ἱερεύς τε γεγόνει.* HUDS. Et recte ita legisse testem produco *Lugd. Bat.* HAV.
q Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ] *Gen.* τὸ τοῦ.
r Ἐκεχειροτόνητο.] Ἐκεχειροτόνητο ἀλλοῖον οὐδὲν ὂν depravare in *Codd. Hen. Vat.* & *Gall.* ... in *Lugd. Bat.* ubi & in *Marg.* ...
s Πεσόντος,] Eo modo distinguendum censui; & in versione ἡ γυνὴ supplevi post ἀνῃρημένου. prius absque commate post πεσόντος lectum erat.
t Περιστείλασα,] Ita *Bosb.* & *Lugd. Bat.* περιστείλασαν *Coccejus.* περιστείλαντα in *cæteris omnibus.*

bant, quod nequaquam ex institutis Hebraïcis convenienterque illorum legibus ageret, in uxorem accipiendo mulierem alienigenam, & quæ sacrificiorum cultusque religiosi ritus illis accurate præscriptos violaret. Videndum itaque ne dum nimium concedat corporis voluptati, à principatu excidat formæ causa, & à potestate quæ jam Dei auspiciis eousque processerat. Postquam vero nihil proficiebant, acciditque ut quidam è suis, quem maximi faciebant, interficeretur, quod paulo liberius loquutus fuerit (qui & ipse moriens ex suo in leges amore precatus est Deum ut vice interfectoris pœnas penderent Asinæus ipse & Anilæus, cunctique socii simili ab hostibus morte plecterentur, quod illi quidem scelerum auctores fuerint, hi vero auxilium ei non tulerint, talia patienti dum leges vindicatum iret) gravi dolore afficiebantur, patienter tamen ferebant, utpote sibimet conscii quod in universum illorum virtuti præsentem acceptam deberent felicitatem. Cum autem audirent de cultu deorum quos Parthi venerantur, contumeliam Anilæi in legem *suam* haud amplius tolerandam esse rati, factoque plurium concursu ad Asinæum, vociferabantur in Anilæum, dicentes, oportere eum, si prius parum potuit quid utile sit dispicere, nunc certe quod factum fuerit corrigere & emendare, antequam contigerit ut & ipse & alii omnes peccati istius pœnas sua pernicie luant; atque exprobrantes *ei* nuptias cum muliere *alienigena*, neque ex illorum consuetudine neque receptis patriæ legibus congruenter factas, cultumque *deorum*, quem in Dei ab illis adorati opprobrium mulier illa inducere satagit. Ille autem & ipse probe novit, fratris peccatum magnorum malorum causam exstitisse, porroque futurum esse; veruntamen tolerabat, benevolentiæ cedens ex cognatione ortæ, eique ignoscens quod mala cupiditate se fortiori teneretur. Sed cum plurium indies concursus ad eum fieret, majoresque ederentur clamores, tunc demum de istis Anilæum alloquitur, & de anteactis eum objurgans, jubensque ut in posterum ita facere desinat, mulieremque domum ad cognatos remittat. Nihil tamen hac admonitione profectum est. Mulier autem sentiens sui causa tumultuari populum, & verita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, veneno, quod Asinæo in cibis miscuerat, hominem sustulit: nec quidquam metuebat ex iis quæ perpetraverat, quod judicem habitura esset *virum* ipsam perdite amantem.

Ità suis leviter reprehensus quendam interficit.

Anilæus apud Asinæum accusatur.

Asinæus ab Anilæi uxore veneno sublatus.

6. Cæterum Anilæus, cum imperium jam solus suscepisset, exercitum educit in vicos Mithradatis, viri apud Parthos primarii, & qui Artabani regis filiam in matrimonium acceperat: eosque magna præda abacta populatus est. & magna quidem pecuniæ & mancipiorum vis in illis reperta est, multaque pecora & alia quamplurima quæ ea habentibus vitam faciunt beatiorem. Mithradates vero, qui tum forte in ea erat regione, audita vicorum expugnatione, indigne ferens quod Anilæus, quem non ante lacessiverat, ipsum injuria afficere cœperit, suamque in præsenti dignitatem insuper habuerit, postquam tantum equitatus, quantum poterat, collegisset, & ex omnibus eos qui ætate florerent, Anilæo obviam ibat, quasi cum

Anilæus in Mithradatem educit exercitum.

τιμώμενοι παρ' αὐτοῖς, τὸ μὲν πρῶτον [v] ἐπίσκηπτον, ὡς οὐδαμῶς [x] πράσσοι Ἑβραϊκὰ, οὐδὲ ὁποῖα νόμοις τοῖς αὐτῶν προσφορα, γυναῖκα ἠγμένος ἀλλόφυλον, καὶ παραβαίνουσαν θυσιῶν καὶ σεβασμῶν τῶν αὐτοῖς εἰωθότων τὴν ἀκρίβειαν. ὁρᾶν οὖν μὴ τῷ πολλὰ τῇ ἡδονῇ τοῦ σώματος συγχωρῶν ἀπολέσειε τὴν ἀρχὴν [y] τοῦ εὐπρεποῦς, καὶ τὴν εἰς νῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προελθοῦσαν ἐξουσίαν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινον, ἀλλὰ καί τινα αὐτῶν τὸν μάλιστα τιμώμενον, ὅτι παρρησίᾳ πλείονι χρήσαιτο, ἀπέκτεινε· καὶ ὃς κλεινόμενος [z] εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων τοῦ κτείνοντος αὐτὸν τιμωρίας ἐπηρᾶτο αὐτῷ τε Ἀνιλαίῳ καὶ Ἀσιναίῳ, [a] καὶ πᾶσιν ἑταίροις ὁμοίαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπαχθεῖσαν γενέσθαι τελευτὴν, τοῖς μὲν, ὡς ἡγεμόσι παρανομιῶν γεγονόσι, τοῖς δὲ, ὅτι μὴ [b] βοηθοῖεν αὐτῷ τοιάδε πάσχοντι διὰ τὸ ἐκδικεῖν τοῖς νόμοις· οἱ δὲ ἐβαρύνοντο μὲν, ἠνείχοντο δὲ, μνημονεύοντες οὐκ ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀλλ' ἰσχύι τῇ ἐκείνων, τῇ εὐδαιμονίᾳ συνελθόντες. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν θρησκείαν ἠκροῶντο [c] τῶν θεῶν τῶν Παρθυαίοις τιμωμένων, οὐκ ἔτι ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τοῦ Ἀνιλαίου τὸ [d] ὑβρίζειν εἰς τοὺς νόμους, ἐπὶ τὸν Ἀσιναῖον ἐλθόντες καὶ πλείονες ἤδη κατεβόων τοῦ Ἀνιλαίου, φάμενοι καλῶς ἔχειν, εἰ μὴ πρότερον [e] κατ' αὐτὸν [f] ἑωρακότι τὸ ὠφελοῦν, ἀλλὰ νῦν γοῦν ἐπιστροφὴν ποιήσασθαι τοῦ γεγονότος, πρὶν ἢ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνῳ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις γενέσθαι εἰς ὄλεθρον ἀνακειμένην· τόν τε γάμον τῆς ἀνθρώπου λέγοντες οὐ μετ' αὐτῶν, οὔτε αὐτοῖς εἰωθότων τεθεῖσθαι νόμων, καὶ τὴν θρησκείαν ἣν ἐπιτηδεύοι ἡ γυνὴ ἐπ' ἀτιμώσει τοῦ Θεοῦ τοῦ αὐτοῖς σεβασμίου πράσσεσθαι. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ᾔδει μὲν τὴν ἁμαρτάδα τοῦ ἀδελφοῦ μεγάλων αἰτίαν οὖσαν κακῶν, καὶ ἐσομένην, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠνείχετό γε εὐνοίᾳ τοῦ συγγενοῦς νικώμενος, καὶ συγγνώμην νέμων, ὡς ὑπὸ κρείττονος κακοῦ τῆς ἐπιθυμίας νικωμένου. ἐπεὶ δὲ πλείους τε ὁσημέραι [g] συνεστρέφοντο, καὶ πλείους ἦσαν αἱ καταβοαὶ, τηνικαῦτα δὴ φησὶ περὶ αὐτῶν πρὸς Ἀνιλαῖον, τοῖς τε πρότερον γεγενημένοις ἐπιτιμῶν, καὶ παυσάμενον τὸ λοιπὸν κελεύων τὴν ἄνθρωπον ἀποπεμψάμενον εἰς τοὺς συγγενεῖς. ἐπέρασσε δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν λόγων. καὶ ἡ γυνὴ δὲ αἰσθανομένη μὲν τοῦ θορύβου τοῦ κατέχοντος τοὺς λαοὺς δι' αὐτὴν, δεδοικυῖα δὲ περὶ τοῦ Ἀνιλαίου [h] μὴ καί τι πάθοι ἔρωτι τῷ πρὸς αὐτὴν, φάρμακον τῷ Ἀσιναίῳ δίδωσιν ἐν τοῖς σιτίοις, [i] μεθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον, ἀδεὴς τε ὢν ἐπὶ κριτῇ τῶν περὶ αὐτὴν πραχθησομένων τῷ ἐρῶντι γενομένῳ.

ς'. Ἀνιλαῖος δὲ, [k] καταμόνας ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, ἐξάγει στρατιὰν ἐπὶ τὰς Μιθριδάτου κώμας, ἀνδρὸς πρώτου ἐν τῇ Παρθυηνῇ, καὶ βασιλέως Ἀρταβάνου τὴν θυγατέρα γεγαμηκότος, διὰ λείας τε ἦγεν αὐτάς. καὶ πολλὰ μὲν χρήματα καὶ ἀνδράποδα εὑρίσκεται, πολλὰ τε πρόβατα, ἄλλα τε πολλὰ ὁπόσα ἐπὶ περιλήψει τοῦ εὐδαίμονος ὠφελεῖ τοῖς ἔχουσι. Μιθριδάτης δὲ, ἐτύγχανε γὰρ τῇδε [l] ὢν, ἐπεὶ ἀκούει τῶν κωμῶν τὴν ἅλωσιν, ἐν δεινῷ φέρων [m] ὅτι μὴ προεξάρξαντος ἀδικεῖν Ἀνιλαῖος ἄρξαιτο, καὶ παρόντος τοῦ ἀξιώματος ὑπεριδὼν, ἱππέας συναγαγὼν πλείστους ὅσους ἐδύνατο, καὶ τῶν πλείστων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, στρατὸν ὡς προσμίξων

τοῖς

v Ἐπίσκηπτον, ὡς] Absunt à *L. B.*
x Πράσσοι] *L. B.* πράσσειν.
y Τοῦ εὐπρεποῦς,] Hic ellipsin esse puto τοῦ χάριν aut ἕνεκα.
z Εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων] Ita lego cum *Cod. Bush.* εὐνοίας τε τῶν νόμων καὶ κτ. in *Editis Aliisque*. Forsan εὐνοίας τῶν νόμων, ut ellipsis sit vocula διά.
a Καὶ πᾶσιν ἑταίροις] Sic *Bush.* & *Epiphan.* καὶ πᾶσιν ἑτέροις in *reliquis*.
b Βοηθοῖεν] *L. B.* βοηθεῖν.
c Τῶν θεῶν] Illud τῶν è *Codd. MSS.*

d Ὑβρίζειν] *L. B.* ὑβρίζει.
e Κατ' αὐτὸν] Scribe καθ' αὐτόν. COCC.
f Ἑωρακότι] *L. B.* ἑωρ.
g Συνεστρέφοντο,] Συναπεστρέφοντο *Bush.*
h Μὴ καί τι πάθοι] Ita in *Editis*. μηκέτι *Bush.*
i Μεθιστᾷ] *L. B.* μεθίστατο.
k Καταμόνας] Conf. supr. c. 4. §. 3. SPANH.
l Ὢν, ἐπεὶ ἀκούει] Voculam ὢν insertam dedi ex *MSS.*
m Ὅτι μὴ προεξάρξαντος] Οὐ μὴ ἄρξαντος ἀδικεῖν Ἀνιλαῖος ἄρξαιτο *Bush.*

n Μο-

τοῖς περὶ τὸν Ἀνιλαῖον. καὶ ἔν τινι κώμῃ τῶν αὐτοῦ κατασχὼν ἡσύχαζεν, ὡς τῇ ἐπιούσῃ [n] μαχησόμενος [o] διὰ τὸ εἶναι Σάββατον ἡμέραν τοῖς Ἰουδαίοις ἐν ἀργίᾳ διαγομένην. Ἀνιλαῖος δὲ τοῦτο πυθόμενος παρ' ἀνδρὸς Σύρου ἀλλοφύλου ἐξ ἑτέρας κώμης, τά τε ἄλλα φράζοντος ἀκριβῶς, καὶ τὸ χωρίον ἔνθα Μιθραδάτης ἔμελλε [p] δαίνυσθαι, δειπνοποιησάμενος καθ' ὥραν ἤλαυνε νυκτὸς ἀμαθέσι τῶν πρασσομένων χρῄζων [q] τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσεῖν. καὶ περὶ φυλακὴν τετάρτην ἐπιπεσὼν, τοὺς μὲν ἔτι κοιμωμένους ἀναιρεῖ, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν [r] τρέπει. Μιθραδάτην δὲ [s] ζωγρίᾳ λαβὼν, ἦγεν ὡς αὐτὸν ἐπὶ [t] ὄνου γυμνὸν ἀναθέμενος, ἥπερ ἀτιμιῶν μεγίστη νομίζεται παρὰ [u] Παρθυαίοις. καταγαγὼν δὲ εἰς [x] τὴν ὕλην μετὰ [y] τοιούτου φρονήματος, καὶ κελευόντων τῶν φίλων ἀναιρεῖν τὸν Μιθραδάτην, ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς σπεύδων αὐτὸς ἐναντία· "μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν ἀναιρεῖν ἄνδρα γένους τε ὄντα τοῦ πρώτου παρὰ Παρθυαίοις, καὶ "ἐπιγαμίᾳ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα μειζόνως τιμώμενον. νῦν μὲν γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι τὰ πεπραγμένα· καὶ γὰρ [z] εἴπερ ὕβρισται Μιθραδάτης, ἀλλ' οὖν "σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς [a] εὐεργετούμενον χάριτος "μνησθήσεσθαι τοῖς τε τοιάδε παρασχοῦσι. [b] παθόντος δέ τι ἀνήκεστον, οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα, [c] μὴ "οὐ μεγάλην σφαγὴν Ἰουδαίων τῶν ἐν Βαβυλῶνι [d] ποιησάμενον, ὧν φείδεσθαι καλῶς ἔχειν, διά "τε τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ μὴ [e] ἀναστροφὴν εἶναι "ἂν αὐτοῖς, πταίσματός τινος γινομένου, [f] τῇ κατ' "ἐκείνους ἀκμῇ πλήθει χρωμένων." καὶ ὁ μὲν ταῦτα διανοηθεὶς καὶ φράσας ἐν τῷ συλλόγῳ, πιθανὸς ἦν· ἀφίεταί τε [g] Μιθραδάτης. [h] ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν ὠνείδιζεν ἡ γυνὴ, εἰ μὴ [i] προθυμήσεται βασιλέως τε γαμβρὸς ὢν, καὶ τούτῃ [k] τιμωρήσεσθαι τοὺς ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν περιορώμενος, ἀγαπῶν δὲ τὴν σωτηρίαν μετὰ [l] αἰχμαλωσίας ὑπὸ [m] Ἰουδαίων ἀνδρῶν [n] γινομένης. "καὶ νῦν ἐπανάλαβε τὴν ἀρετὴν, ἢ θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλείους, ἦ μὴν "διαλυθήσεσθαι τῆς πρὸς σὲ ἐπὶ γάμῳ κοινωνίας." ὁ δὲ αὖ, τοῦτο μὲν τῶν ὀνειδῶν τὴν καθημέραν ἀχθηδόνα μὴ φέρων, τοῦτο δὲ τῆς γυναικὸς τὴν μεγαλοφροσύνην δεδιὼς μὴ διαλύοιτο αὐτῷ γάμον, [o] ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος συνάγει [p] γοῦν στρατὸν ὅσον ἠδύνατο πλεῖστον, [q] καὶ ἐλαύνει, οὐκ ἀνασχετὸν ὑπολαμβάνων ἔτι καὶ αὐτὸς τὴν σωτηρίαν, εἰ Παρθυαῖος ὢν ὑπὸ [r] Ἰουδαίων περιελθοῖτο ἀντιπολεμούντων.

ζ. [s] Ἀνιλαῖος δὲ, ὡς μανθάνει παρελαύνοντα δυνάμει πολλῇ τὸν Μιθραδάτην, ἄδοξον ἡγησάμενος

eo acie congressurus. Cumque ad vicum quendam è suis pervenisset, illic se continuit & quiescebat, quasi postridie pugnam initurus, utpote Sabbati die, quem faustum in otio agunt Judæi. Anilæus autem cum ista rescivisset ex homine alienigena, Syro genere, alterius vici incola, qui & alia diligenter ei narrabat, & locum ubi Mithradates *cum suis* epulaturus esset, sumpta tempestive cœna, nocte iter faciebat, eo animo ut Parthos omnium quæ agerentur ignaros adoriretur: & circa quartam vigiliam eos adortus, alios quidem dormientes interficit, alios vero in fugam vertit. Mithradatem autem *ipsum* cum vivum cepisset, secum abducebat, nudum asino impositum, quæ apud Parthos gravissima habetur contumelia. Cumque in sylvam tali proposito eum perduxisset, juberentque amici ut Mithradatem occideret, ille ad diversa contendens eos perdocebat: "nequaquam è "re sua esse ut Mithradatem occiderent, ut qui "primæ esset dignitatis inter Parthos, majorique "in honore quod ex nuptiis arctiori necessitudine "cum rege conjungeretur. nunc enim toleratu "haud difficilia esse quæ fecerant, & licet contumelia affectus fuerit Mithradates, quod tamen "vitam conservatam vobis acceptam debuerit, non "obliturum esse gratiam illis referre qui hujusmodi beneficium *ei* dederint. Sin vero malorum "gravissimum patietur, non conquiescet rex, donec magnam Judæorum in Babylonia stragem "ediderit, quibus *sane* ut parceretur bene se haberet, tam quod consanguinei sint, tam, quod nullum erit vobis refugium, si res male ceciderint, "cum ille juvenum illorum plerosque in suam potestatem redegerit." Et cum ille quidem ista cogitasset & in concione loquutus esset, suis ea persuadebat; atque ita dimissus est Mithradates. Ipsum vero inde egressum conviciis excipiebat uxor, quod noluerit, cum & regis gener esset, atque adeo spretus & contemptus, eos persequi qui injurias ei fecerant & contumelias, sed contentus incolumitatis sorte vivere maluerit, etiam postquam à Judæis ductus fuerat captivus. "Et nunc, "inquit, aut forti animo regredere, * aut per deos "patrios juro me nuptiarum tecum societatem "diremptam esse." Ille vero iterum (partim quod ægre ferret quotidianum opprobrium, partim quod veritus esset mulieris animum elatum nè cum eo divortium faceret) copias, non sponte quidem neque volens, quantas potuit maximas, coëgit, & contra hostem proficiscitur, non ferendam putans salutem *sibi concessam*, si, cum Parthus esset, repulsam tulerit à Judæis adversus eum bellum gerentibus.

Mithradatem captum abducit.

Mithradatem dimittit Anilæus.

Mithradates ab uxore impulsus ad bellum redintegrandum.

7. Anilæus autem, audito Mithradatem in eo esse ut magnam militum vim contra ipsum duceret,

Anilæus congressus cum Mithradate se parat.

n Μαχησόμενος] Μαχούμενος *Bosb.*
o Διὰ τὸ —— διαγομένην.] Conf. ἁλώσ. lib. 1. c. 7. §. 3. & Antt. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.
p Δαίνυσθαι,] Ita distinguo cum *Cod. Bosb.* & *Epiphan.* δαίνυσθαι δειπνοποιησάμενοι, καθ' ὥραν ἤλαυνε in *Editis Aliisque.*
q Τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσεῖν.] Τοῖς ἐσομένοις *Bosb.* & *Epiphan.*
r Τρέπει.] Τρέπεται *Bosb.*
s Ζωγρίᾳ] Vel ζωγρίαν· *Hesychius* ζωγρίαν, ζῶντα· SPANH.
t Ὄνου] Vide *Suidam* in voce ὄνος.
u Παρθυαίοις.] Πάρθοις *Bosb.*
x Τὴν ὕλην] Supra p. 907. τὸ ἕλος.
y Τοιούτου] *L. B.* τοιοῦδε.
z Εἴπερ ὕβρισται] Εἰ περιύβρισται *Bosb.* ὑπερενύβρισται *L. B.* Cocceius εἰ περιύβρισται.
a Εὐεργετούμενον χάριτος μνήσεσθαι] Εὐεργετούμενος μνησθήσεται χάριτος τοῖς τοιάδε π. *Bosb.*
b Παθόντος δέ τι ἀνήκεστον,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Bosb.* (accedente nunc & *Lugd. Bat.*) παθόντος δέ τι ἀνήκεστον οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα in *Editis Aliisque.*
c Μὴ οὐ μεγάλην σφαγὴν] Iterum cum *Cod. Bosb.* (pariterque *Lugd. Bat.*) non dissentiente *Epiphanio.* perperam antea erat, μὴ οὖν.
d Ποιησάμενον,] Ποιησάμενος *Bosb.* & mox, ἔχοι, διά γε τὴν σ.
e Ἀναστροφὴν] Vide *Suidam* voc. ἀναστροφή. ἀναστροφὴ refugium. Vide Lib. xix. Cap. 1. §. 16. HUDS. vel IBBETS. in *Add.*
f Τῇ κατ' ἐκείνους ἀκμῇ] In *Editis* τὸ κατ' ἐκ. verum τῇ vel ἐν legendum esse monuit Cl. *Lowthius.* atque τῇ prætuli, quod τε (forsan pro τῇ) habeant *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
g Μιθραδάτης.] *L. B.* Μιθριδάτης.
h Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν] Ἐλθόντα *Bosb.* & *Lugd. Bat.*
i Προθυμήσεται] Προθυμήσεται *L. B.*
k Τιμωρήσεσθαι τοὺς ὑβρίσαντας] Τιμωρὸν τιμωρήσεσθαι *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
l Αἰχμαλωσίας] *L. B.* αἰχμαλωσίαν.
m Ἰουδαίων ἀνδρῶν] In *Marg. L. B.* Ἰουδαίοις ἀνδράσι.
n Γινομένης] Γενομένην *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*
* *Aut per* —— *esse.*] Aut deos testor, quibus curæ est regum dignitas, *Gelen.*
o Ἄκων μὲν] Ita *Bas. Vat.* & *Hen.* ἄκων μὲν καὶ βουλόμενος in *Edit. Gen.* qua lectione admissa vertendum, *velit nolit.*
p Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.
q Καὶ ἐλαύνει,] Καὶ ἤλαυνε ἐπ' Ἀνιλαῖον *Bosb.*
r Ἰουδαίων περιελθοῖτο ἀντιπολεμούντων.] Ἰουδαίων περιέλθοιτο ἀντιπολεμούμενος *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* Ἰουδαίοις περιέλθοιτο ἀντιπολεμούμενος *Lugd. Bat.*
s Ἀνιλαῖος δέ,] Ἀνιλαῖος δὲ μαθὼν εἶναι. *Bosb.*

ret, inglorium ratus intra paluſtria ſe continere & non occupare illis obviam ire, ſimulque ex priori felicitate ſperans ſe hoſtes ſimiliter ac antea male multaturos, & audaciam *ſuis* audere jam aſſuetis non defuturam, copias eduxit. quin & multi præter ſuum exercitum ei ſeſe adjunxerunt, quaſi res alienas prædatum ituri eſſent, primoque aſpectu terrorem hoſtibus rurſus injecturi. At cum progreſſi eſſent uſque ad ſtadia nonaginta, facto itinere per loca arida ipſoque meridie, tunc eos & ſitis urgebat & Mithradates conſpectus in eos impreſſionem faciebat, potus inopia laborantes, & ob hoc ipſum & ſolis ardorem arma ferre non valentes. Itaque Anilæus cum ſuis turpem in fugam vertitur, quod viribus defectis res eſſet cum integris, multaque facta eſt cædes, & plurima hominum millia ceciderunt. Anilæus autem & quotquot circa eum erant fuga effuſiſſima in ſylvam ſe receperunt, facientes ut Mithradates exſultaret gaudio ex victoria ab illis reportata. Cæterum ad Anilæum confluxit ingens multitudo perditorum hominum, ſuam ſalutem parvi pendentium dummodo rerum aſperitate in præſens leventur, adeo ut incrementum quod ex illis ceperit occiſorum numerum adæquaverit: haud tamen conferendi erant cum iis qui acie ceciderant, quod rudes eſſent & inexercitati. Veruntamen cum illis impreſſionem faciebat in Babyloniorum vicos; atque iſthic vi & violentia Anilæi magna facta eſt rerum omnium vaſtatio. Tum Babylonii, cum iis qui bellum ſuſceperant, miſerunt Nearda ad Judæos qui illic erant, Anilæum *ſibi tradi* poſtulantes. Et cum dictis illis nollent auſcultare, (neque enim ſi id maxime vellent hominem dedere potuerunt) ad pacem ineundam eos invitabant: atque illi ſe etiam deſiderare dicebant ut de pace convenirent, mittuntque una cum Babyloniis certos homines, qui cum Anilæo hac de re agerent. Tum Babylonii, poſtquam omnia perſpexiſſent, & qualis eſſet locus, in quo caſtra poſuerat Anilæus, exploratum habuiſſent, eos crapula ſomnoque gravatos adorti, impune quotquot nacti ſunt ipſumque Anilæum inter cæteros interficiunt.

Anilæus a Mithradate fuſi fugatique.

Anilæus in Babyloniorum vicos invadit.

Anilæum ex improviſo adorinntur Babylonii, ipſumque interficiunt.

8. Babylonii autem gravi Anilæi metu liberati, (illis enim obſtabat quo minus ſuum in Judæos odium effunderent, nam perpetuo fere inter eos diſſidiaerant ex legum diverſitate orta, & cuicunque parti forte animi creverint prior alteram injuriis laceſſebat) & tunc itaque occiſis qui cum Anilæo erant, in Judæos impetum faciunt. Illi vero graviter ferentes Babyloniorum injurias, cum neque aliquid poſſent contra illos in acie neque ſimul cum illis vivere ſuſtinerent, migrabant Seleuciam, urbem illius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanoris filio conditam. eam autem habitant Macedonum multi, plurimique Græci: quin & Syri

Judæi Babylonia Seleuciam migrant.

τὸ μένειν ἐν τοῖς ἕλεσιν, ἀλλὰ μὴ φθάσας ὑπαντιάζειν τοὺς πολεμίους, εὐτυχίᾳ τε τῇ πρότερον ἐλπίζων ὅμοια πράξειν τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν τε τόλμαν καὶ εἰωθότι θαρρεῖν παρατυγχάνειν, ἐξῆγε τὴν δύναμιν. πολλοί τε πρὸς τῷ οἰκείῳ στρατῷ προσγεγόνεισαν αὐτῷ καθ᾽ ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων τραπησόμενοι, καὶ ὄψει πάλιν προεκπλήξοντες τοὺς πολεμίους. προσιοῦσι δὲ αὐτοῖς εἰς σταδίους ἐνενήκοντα, [t] καὶ διὰ τῆς ἀνύδρου τῆς πορείας γενομένης, καὶ μεσημβρίας [v] οὔσης, [x] τότε πρόσεστί τε τὸ δίψος, καὶ Μιθριδάτης ἐπιφανεὶς [y] προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις ἀπορίᾳ τοῦ πιεῖν, καὶ δι᾽ αὐτὸ καὶ τὴν ὥραν φέρειν τὰ ὅπλα μὴ δυναμένοις. τροπή τε οὖν γίνεται τῶν περὶ τὸν Ἀνιλαῖον αἰσχρά, διὰ τὸ ἀπειρηκότας ἀκραιφνέσι προσφέρεσθαι, καὶ φόνος πολύς, πολλαί τε μυριάδες ἔπεσον ἀνδρῶν. Ἀνιλαῖος δὲ καὶ ὅσον περὶ αὐτὸν ἦν συνεστηκὸς [z] ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν φυγῇ μεγάλῃ, νίκης τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς χαρὰν Μιθραδάτῃ παρεσχηκότες. Ἀνιλαίῳ δὲ προσῄει πλῆθος [a] ἀπόρων ἀνθρώπων πονηρῶν ἐν ὀλίγῳ τὴν σωτηρίαν ποιουμένων, ῥᾳστώνης χάριν τῆς εἰς τὸ παρόν, ὥστε ἀντανίσωμα τὴν τούτων πρόσοδον γενέσθαι πλήθους τῶν ἀπολωλότων. οὐ μὴν ὅμοιοί γε κατὰ τοῖς πεπτωκόσι διὰ τὸ ἀμελέτητον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [b] τούτοις ἐπιφοιτᾷ ταῖς κώμαις τῶν Βαβυλωνίων, ἀνάστατά τε ἦν πάντα ταῦτα ὑπὸ τῆς Ἀνιλαίου ὕβρεως. καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ ὄντες ἐν τῷ πολέμῳ, πέμπουσιν [c] εἰς τὰ Νέαρδα πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Ἰουδαίους Ἀνιλαῖον ἐξαιτούμενοι. [d] καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον τὸν λόγον, οὐδὲ γὰρ βουλομένοις ἔκδοτον παρασχεῖν [e] δυνατὸν ἦν, τὴν εἰρήνην [f] προὐκαλοῦντο· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ χρῄζειν ἔλεγον τῶν ἐπὶ τῆς εἰρήνης συμβάσεων, καὶ πέμπουσι μετὰ τῶν Βαβυλωνίων ἄνδρας, [g] οἳ διελέγοντο πρὸς τὸν Ἀνιλαῖον. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι [h] κατοπτείας αὐτοῖς γενομένης, μαθόντες τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἱδρυμένος Ἀνιλαῖος ἦν, ἐπιπεσόντες κρύφα νυκτὸς μεθύουσι, καὶ καθ᾽ ὕπνον τετραμμένοις, κτείνουσιν ἀδεῶς πάντας ὅσους ἐγκατέλαβον, καὶ Ἀνιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν.

η΄. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπαλλαγέντες τοῦ Ἀνιλαίου βαρύτητος· [i] ἐπιστόμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους, [k] ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίᾳ τῆς ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ἑκατέροις [l] παραγένοιτο θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἥπτοντο· [m] καὶ τότε οὖν ἀπολωλότων τῶν περὶ τὸν Ἀνιλαῖον, ἐπετίθεντο τοῖς Ἰουδαίοις. οἱ δὲ ἐν δεινῷ τιθέμενοι τὴν ὕβριν τὴν ἐκ τῶν Βαβυλωνίων, καὶ μήτε ἀντιτάξασθαι μάχῃ δυνάμενοι μήτε ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὴν συνοίκησιν, ᾤχοντο εἰς Σελεύκειαν τῆς ἐκείνῃ πόλιν ἀξιολογωτάτην, Σελεύκου κτίσαντος αὐτὴν τοῦ Νικάνορος. οἰκοῦσι δὲ αὐτὴν πολλοὶ τῶν Μακεδόνων, πλεῖ-

t Καὶ διὰ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Καὶ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

v Οὔσης,] Illud οὔσης ſupplevi è *Cod. Busb.*

x Τότε πρόσεστί τε] *L. B.* τότε ἅμα πρόσεστι τότε.

y Προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις] Προσέβαλε *Busb.*

z Ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Τὴν ὕλην *Busb.*

a Ἀπόρων ἀνθρώπων πονηρῶν] Ita *Gall.* (idemque voluit *L. B.* legens ἀπόρων) ἀπείρων aut ἄπορον in *Editis Aliiſque.* Ἀνιλαίῳ δὲ αὖθις προσῄει πλῆθος ἀπόρων ἀνθρώπων πονηρῶν *Zonar.*

b Τούτοις ἐπιφοιτᾷ] Antea erat ταύταις, quod in τούτοις mutari juſſit *Cl. Lowthius.*

c Εἰς τὰ Νέαρδα] Ita ut ſupra c. 10. §. 1. Νεέρδα hic loci in *libris.* ſed Νεάρδα hic habet *Lugd. Bat.*

d Καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον] Forſan, καὶ μὴ δεξαμένων, & dein οἱ εἰρήνην προὐκαλοῦντο.

e Δυνατὸν ἦν,] Δυνατὸς ἦν *Busb.* δυνατὸν ἦν *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

f Προὐκαλοῦντο·] Προσεκαλοῦντο *Vat.* & *Hen* à *pr. m.*

g Οἱ διελέγοντο] Οἱ τὰς διαλέξεις *Gall.* οἱ διαλεξόμενοι *L. B.*

h Κατοπτείας αὐτοῖς γενομένης.] Κατοπτείας *Busb.* & *Lugd. Bat.*

i Ἐπιστόμισμα] Conf. ſupr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

k Ἀεὶ γὰρ] Ante in *Editis* erat, καὶ Ἀνιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν. οἱ Βαβυλώνιοι δὲ ἀπαλλαγέντες τοῦ Ἀνιλαίου βαρυτάτου, ἐπιστόμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους, ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίᾳ τῆς ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ἑκατέροις παραγένοιτο θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἥπτοντο. καὶ τότε οὖν ἀπολωλότων τῶν περὶ Ἀνιλαῖον, ἐπετίθεντο τοῖς Ἰουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ δὲ ἐν δεινῷ τ. In eis diſcrepant *Codd. MSS.* quod ἀπέκτειναν deſit *Gall.* & Ἀνιλαῖον αὐτὸν κατέκανον οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλαγέντες habeat *Busb.* ἀπέκτειναν οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλ. *Hen.* & *Vat.* in quibus mox οἱ μὲν καὶ τότε οὖν ἀπολ. denique οἱ Βαβυλώνιοι omittit *Busb.* cujus auctoritate & ipſe idem feci, totumque locum aliter quam prius diſtinctum dedi. Quo modo legerit *Epiphanius*, conjiciat cui libet ex ſequentibus prout ille vertit, *ipſumque Anilæum obtruncant. Atque hoc modo Babylonii injuriis Anilæi & gravedine liberati ſunt. Impreſſio namque illis magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero hujus ita fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper invicem æmulabantur: unde ſi eorum quiſquam opportunitatem invenerat, ab injuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anilæo, cœpere Babylonii Judæis inſtare &c.*

l Παραγένοιτο θαρρεῖν πρότερον] *L. B.* παραγένοιτο θαρρεῖν πρότερον.

m Καὶ τότε οὖν] *L. B.* præfigit οἱ μὲν. in *Marg.* vero vulgata eſt lectio.

πλείους δὲ Ἕλληνες, ἔστι δὲ καὶ Σύρων οὐκ ὀλίγον τὸ ἐμπολιτευόμενον. εἰς μὲν δὴ ταύτην καταφεύγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐπὶ [n] πέντε ἔτη ἀπαθεῖς κακῶν ἦσαν. τῷ δὲ ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὸ [o] πρῶτον, φθορὰ ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο αὐτῶν, [p] καὶ καιναὶ μετοικήσεις ἐκ τῆς πόλεως· καὶ δι' αὐτὴν ἄφιξιν εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐνδέχεται [q] δὴ μείζων αὐτοὺς συμφορὰ δι' αἰτίαν ἣν ἀφηγήσομαι.

θ'. Σελευκέων τοῖς Ἕλλησι πρὸς τοὺς Σύρους ὡς ἐπὶ πολὺ ἐν στάσει καὶ διχονοίᾳ ἐστὶν ὁ βίος, καὶ κρατοῦσιν οἱ Ἕλληνες. τότε οὖν [r] συνοικούντων αὐτοῖς Ἰουδαίων γενομένων ἐστασίαζον, καὶ οἱ Σύροι καθυπέρτεροι ἦσαν ὁμολογίᾳ τῇ Ἰουδαίων πρὸς αὐτοὺς, φιλοκινδύνων τε ἀνδρῶν, καὶ πολεμεῖν προθύμως ἐντεταγμένων. καὶ οἱ Ἕλληνες πιεζόμενοι τῇ στάσει, καὶ μίαν ὁρῶντες αὐτοῖς ἀφορμὴν τοῦ ἀνασώσασθαι τὸ πρότερον ἀξίωμα, εἰ δυνηθεῖεν [s] παῦσαι [t] τοῦτον λέγοντας Ἰουδαίους καὶ Σύρους, διελέγοντο [v] ἕκαστος πρὸς τῶν Σύρων τοὺς αὐτῶν συνήθεις πρὸ τοῦ γεγονότας, εἰρήνην τε καὶ φιλίαν ὑπισχνούμενοι. οἱ δὲ ἐπείθοντο ἄσμενοι. ἐγένοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' [x] ἑτέροις ἀνδρῶν πρασσόντων ἐπὶ διαλλαγαῖς τάχιστα ἡ σύμβασις [y] ἐγένετο. ὁμονοήσαντές τε, μέγα τεκμήριον ἑκάτεροι [z] εὐνοίας παρ' ἀλλήλους παρέχειν τὸ πρὸς Ἰουδαίους ἔχθος· ἐπιπεσόντες [a] τε αἰφνίδιον αὐτοῖς, κτείνουσι μυριάδας ὑπὲρ πέντε ἀνδρῶν. ἀπώλοντό τε πάντες, πλὴν εἴ τινες ἐλέῳ φίλων ἢ γειτόνων [b] ἐπιχωρηθὲν αὐτοῖς ἔφυγον. [c] τούτοις δὲ ἦν εἰς [d] Κτησιφῶντα ἀποχώρησις, πόλιν Ἑλληνίδα, καὶ τῇ Σελευκείᾳ πλησίον κειμένην, ἔνθα χειμάζει τε ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶν ἔτος, [e] καὶ πλείστη τῆς ἀποσκευῆς αὐτῷ τῇδε ἀποκειμένη τυγχάνει. [f] ἀσυνθετα δὲ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς τοῦ βασιλέως Σελευκέων μὴ πεφροντικότων. ἐφοβήθη δὲ καὶ πᾶν τὸ τῇδε Ἰουδαίων [g] γένος τούς τε Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Σελευκεῖς. ἐπειδὴ καὶ ὁπόσον ἦν Σύρων ἐμπολιτεῦον τοῖς τόποις ταὐτὸν ἔλεγον τοῖς Σελευκεῦσιν ἐπὶ πολέμῳ τῷ πρὸς [h] Ἰουδαίους. καὶ συνελέγησαν [i] ὡς τὸ πολὺ εἴς τε [k] τὰ [l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν. ὀχυρότητι τῶν πόλεων κτώμενοι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄλλως πλῆθος ἅπαν μαχίμων ἀνδρῶν κατοικεῖται. καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἰουδαίους τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ τοιαῦτα ἦν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀκτωκαιδεκάτου.

numero non pauci cum illis versantur. In illam itaque se recipiunt Judæi, & per quinquennium nihil mali illis accidit. Sexto autem anno post priorem cladem, pestis in eos grassata est Babyloniæ, & ex urbe novæ factæ sunt migrationes: &, quod in Seleuciam se contulerint, tanc major eos occupat calamitas, propter causam quam memorabo.

Seditio inter Græcos Syrosque in Seleucia.

9. Inter Græcos in Seleucia & Syros plerumque glisccbat seditio & discordia, ita tamen ut Græci superiores fuerint. Tunc itaque cum Judæi qui eo venerant simul cum illis viverent, orta est seditio, & Syri vincebant, quod ab illis starent Judæi, viri qui prompte pericula adeunt, seque aliis ad bellum gerendum libenter adjungunt. Atque Græci, ex seditione male habiti, cum cernerent se ex illa una re priorem auctoritatem recuperaturos esse, si possent Judæos Syrosque dissociare, singuli cum Syris illis colloquuti sunt, quibuscum antea intercesserat familiaritas, pacem & amicitiam *facturos esse* pollicentes. Illi vero libenter *istis* auscultabant. Post verba igitur aliquot ultor citroque habita, primariis ex utraque parte viris de gratia ineunda agentibus, statim reconciliatio facta est. Cumque consensissent, utrique non aliam certiorem amicitiæ tesseram sibi invicem daturos esse existimabant, quam ut Judæos *communi* odio prosequerentur: eosque ex improviso aggressi supra quinquaginta hominum millia occidunt. atque omnes perierunt, præter eos qui amicorum aut vicinorum misericordia evaserunt. Illi autem Ctesiphonta migrarunt, urbem Græcam & Seleuciæ in vicinia sitam, ubi rex quotannis hyemem agit, & impedimentorum ejus pars magna reposita erat. Verum certam fidem stabilemque sedem non invenerunt, Seleucensibus de honore regis minime solicitis. Etenim Judæi omnes in eo loco terrore Babyloniorum & Seleucensium perculsi erant, quippe quod Syri universi in ea regione conspirarint cum Seleucensibus ad bellum Judæis inferendum. unde factum est ut plerique Nearda ac Nisibin se receperint, in firmitate & munitionibus urbium *istarum* securitatem *suam* reponentes: accedente quod viri bellicosi universi illic habitarint. Atque ea quidem quæ ad Judæos in Babylonia spectabant, hujusmodi erant.

Facta inter eos reconciliatione, Judæos odio prosequuntur, magnamque eorum stragem edunt.

Finis Libri decimi octavi.

n Πέντε] *L. B.* ἐπὶ πέντε.
o Πρῶτον,] *Sc.* κακόν.
p Καὶ καιναὶ ——— ἄφιξιν] Ita lego. antea erat καὶ καιναὶ κλίσεις ἐκ τ. π. Forsan malit aliquis, καὶ κατοικήσεις, aut καιναὶ κτίσεις ἐκ τ. π. & mox δι' αὐτὴν ἄφιξιν. In *L. B.* exstat καὶ καιναὶ κλίσεις (*Cocceius* οἰκήσεις corrigit) τῆς πόλεως, καὶ δι' αὐτὴν ἄφιξις.
q Δὴ μείζων αὐτοὺς συμφορὰ] Illud δὴ aberat *Hen.* à pr. m. & *Busb.* & *Lugd. Bat.*
r Συνοικούντων] Forte συνοίκων. COCC.
s Παῦσαι ——— διελέγοντο] Nisi Judæos à Syris separent *Rufinus*. SPANH.
t Τοῦτον λέγοντας Ἰουδαίους] Ὁμονοῦντας *Busb.* quod forsan interpretamentum est, τοῦτον λέγοντας.
v Ἕκαστος] *L. B.* ἕκαστοι.
x Ἑτέροις] *L. B.* ἑκατέροις.
y Ἐγένετο.] Ἐτελέσθη *Busb.*
z Εὐνοίας παρ' ἀλλήλους] Εὐνοίας ἀλλήλοις ἄξιον παρέχειν *Busb.* (εὐνοίας παρ' ἀλλήλοις ἄξιον παρέχειν *L. B.*) & *Epiphanius* vertit, atque *hoc modo invicem exhortantur ut cum Judæis bellum gerant.*
a Τε αἰφνίδιον αὐτοῖς,] Illud τε è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
b Ἐπιχωρηθὲν] Est qui ἐπιχωρηθέντες malit. τὸ ἔλεγον pro ἐπιχωρηθὲν habet *Busb.*
c Τούτοις δὲ ἦν] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* τούτοις τε in cæteris.
d Κτησιφῶντα] Videsis *Strabonem*. HUDS. Ctesiphon urbs Græca & Seleuciæ vicina. Rex Persarum semper in ea hybernans *Amm. Marcellin.* l. xxiii. c. vi. p. 286 Ctesiphon, quam Varanes priscis temporibus instituit, postcaque Rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco nomine Persidos effecit specimen summum: post hanc Seleucia &c. SPANH.
e Καὶ πλείστη] Καὶ ἡ πλείστη *Busb.*
f Ἀσυνθετα δὲ] Ita rescribendum censui, cum antea esset, ἀσυνθετα δὲ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς τοῦ βασιλέως Σελευκέων πεφροντικότων. *Epiphanius* vertit, *nulla tamen jam eis vivendi spes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Judæorum terrore premebatur.*
g Γένος] *L. B.* ἔθνος.
h Ἰουδαίους.] Τοὺς Ἰουδαίους *L. B.*
i Ὡς τὸ πολὺ] *L. B.* ὅσοι πολλοί.
k Τὰ ——— Νίσιβιν] Conf. supr. §. 1. SPANH.
l Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν.] Ita ut supra p. 906. in princ Νεαρδὰ aut Νεερδὰ in libris.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO NONO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cajus Cæsar, insidiis appetitus à Cassio Chærea, interfectus est.*
2. *Quomodo Claudius avunculus ejus, coactus à militibus, imperium suscepit.*
3. *Seditio coorta inter senatum populumque & Claudium militesque qui cum eo erant.*
4. *Legatio regis Agrippæ ad senatum, utque milites qui cum senatu erant uno consensu discesserunt ad Claudium, summamque rerum ei detulerunt: quo facto senatus derelictus Claudium obsecrabat ut cum illis in gratiam rediret.*
5. *Quomodo Claudius Cæsar reddidit Agrippæ omne regnum paternum; insuper adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia.*
6. *Programma Claudii Cæsaris ad Alexandrinos de Judæis qui illic erant & in universo ejus imperio.*
7. *Navigatio regis Agrippæ in Judæam.*
8. *Literæ Publii Petronii præsidis Syriæ ad Doritas pro Judæis.*
9. *Quomodo Agrippa rex Hierosolymorum mœnia magnifice instaurans, morte præventus opus cui studuerat imperfectum reliquit.*
10. *Quæ gesserit per tres annos usque ad obitum, & quo modo vitam finierit.*

α'.[b] Ως Γάϊος Καῖσαρ, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Κασσίου Χαιρέου, ἀνῃρέθη.

β'. Ως Κλαύδιος ὁ θεῖος αὐτοῦ, βιασθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν.

γ'. Στάσις τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ σὺν αὐτῷ στρατιώματα.

δ'. Πρεσβεία τοῦ βασιλέως Αγρίππα πρὸς τὴν βουλὴν, [c]καὶ ὡς συνθέμενοι οἱ στρατιῶται οἱ μετὰ τῆς βουλῆς ἀπεχώρησαν πρὸς Κλαύδιον, καὶ κύριον αὐτὸν κατέστησαν τῶν πραγμάτων· ἡ δὲ βουλὴ μονωθεῖσα παρεκάλει Κλαύδιον αὐτῇ διαλλαγῆναι.

ε'. Ως Κλαύδιος Καῖσαρ ἀποδίδωσιν Αγρίππα τὴν πατρῴαν αὐτοῦ βασιλείαν ἅπασαν, προσθεὶς αὐτῷ καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν.

ς'. Προγράμματα [d]Κλαυδίου Καίσαρος ἐν Αλεξανδρείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ Ιουδαίων καὶ ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἀρχῇ.

ζ'. Απόπλους Αγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ιουδαίαν.

η'. Η ἐπιστολὴ Πουπλίου Πετρωνίου τοῦ Συρίας ἡγεμόνος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ιουδαίων.

θ'. Ως βασιλεύσας Αγρίππας, τὰ Ιεροσολύμων τείχη πολυτελῆ κατασκευάζων, ἀτελῆ τὴν σπουδὴν ἔσχε μεταξὺ τελευτήσας.

ι'. Οσα ἔπραξε τριῶν ἐτῶν, ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν.

a Ἐν τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ] Ita *MSS.* ἐν τῷ ἐννεακαιδεκάτῳ λόγῳ in *Editis.*

b Ως Γάϊος Καῖσαρ,] Titulos paulo aliter ac in *Editis* constituimus, nonnullos separando qui antea conjuncti erant; idque auctoritate *Codd. MSS.*

c Καὶ ὡς συνθέμενοι οἱ στρατιῶται] Quæ sequuntur usque ad titulum proximum habuimus è *Codd. MSS.*

d Κλαυδίου Καίσαρος] Ita *MSS.* τοῦ Καίσαρος in *Editis.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [a] ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS NONUS.

Continet hic liber tempus annorum III. *mensium* VI.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Γάϊος ὑπὸ Χαιρέα ἀνῃρέθη.

ΓΑΙΟΣ δὲ οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τοὺς ὁπόσοι τῇδε οἰκοῦσιν, ἐπεδείκνυτο τῆς ὕβρεως τὴν μανίαν, ἀλλὰ διὰ πάσης [b] ἐπιπέμπων γῆς καὶ θαλάσσης ἔστελλεν αὐτὴν, ὁπόση Ῥωμαίοις ὑπακούει, μυρίων τε ἀνέπλησεν αὐτὴν κακῶν, ὁπόσα μὴ ἱστόρητο πρότερον. μάλιστα δὲ ᾐσθάνετο τοῦ δεινοῦ τῶν πρασσομένων ἡ Ῥώμη, κατ' οὐδὲν αὐτὴν τιμιωτέραν τῶν λοιπῶν πόλεων ἡγουμένου, ἀλλὰ τούς τε ἄλλους ἄγοντος καὶ φέροντος, καὶ μάλιστα τὴν σύγκλητον, καὶ ὁπόσοι τούτων εὐπατρίδαι, καὶ προγόνων ἐπιφανείαις τιμώμενοι. μυρία τε εὑρίσκετο, καὶ κατὰ τῶν ἱππέων μὲν καλουμένων, ἀξιώματι δὲ καὶ δυνάμει χρημάτων ὁμοίως τοῖς συγκλητικοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἀγομένων, [c] διὰ τὸ ἐκ τούτων εἰς τὴν βουλὴν εἶναι καταλήψεις, ὧν ἀτιμώσεις ἦν καὶ μεταναστάσεις, κτεινομένων τε καὶ τὰ χρήματα συλωμένων, διὰ τὸ καὶ τὰς σφαγὰς εἰς τὸ πολὺ ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν χρημάτων αὐτοῖς συντυγχάνειν. ἐξεθείαζε δὲ ἑαυτὸν, καὶ τὰς τιμὰς οὐκέτι ἀνθρωπίνους ἠξίου γίνεσθαι παρὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῷ, εἴς τε τὸ τοῦ Διὸς φοιτῶν τὸ ἱερὸν, ὃ [d] Καπετώλιον μὲν καλοῦσι, τιμιώτατον δ' ἀπ' αὐτοῖς [e] ἐστιν ἱερῶν, ἀδελφὸν ἐτόλμησε προσαγορεύειν τὸν Δία. καὶ τἆλλα ἔπρασσε μανίας οὐκ ἀπολελειμμένος, ἐπεὶ καὶ ἀπὸ Δικαιαρχείας τῆς πόλεως ἐν Καμπανίᾳ κειμένης εἰς [f] Μισηνοὺς, ἑτέραν πόλιν ἐπιθαλάσσιον, [g] καὶ τὴν διάβασιν δεινὸν ἡγούμενος τριήρει περαιοῦσθαι, καὶ ἄλλως ἐπιβάλλειν ἡγούμενος αὐτῷ δεσπότῃ ὄντι τῆς θαλάσσης ταὐτὰ καὶ ὅσια καὶ παρὰ γῆς ἀπαιτεῖν, ἀπ' ἄκρων εἰς ἄκραν [h] σταδίους τριάκοντα μέτρον τῆς θαλάσσης [i] ζεύξας, καὶ εἴσω τὸν κόλπον ἀπολαβὼν πάντα, [k] ἤλαυνεν ἐπὶ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα. θεῷ γὰρ ὄντι τοιαύτας πρέπειν ποιεῖσθαι καλῶς ἔχειν τὰς ὁδούς.

CAP. I.

Quomodo Cajus à Cherea cæsus est.

CAJUS autem non in Judæos solos qui Hierosolymis erant, quique in vicinis regionibus degebant, violentiæ ejus insaniam effundebat, sed eam per terras omnes & maria grassaturam immittebat, quam late Romanum patet imperium, atque infinitis malis illud replevit, quot quantaque non antea memoriæ prodita sunt. At maxime factorum ejus immanitatem experta est Roma, cum nihilo magis eam in honore haberet, quam cæteras civitates: tum alios ejus cives agens ferensque, tum maxime senatores, cosque præcipue qui patricii erant & gloria majorum oculos omnium in se convertebant. Quin & innumera excogitabat contra eos qui equites vocabantur, & in civitate, quod dignitate & opibus florerent, pari erant in existimatione cum senatoribus, utpote ex quorum ordine in senatum habebatur delectus; quos ignominia afficiebat & de gradu dejiciebat, & tam vita quam pecunia spoliabat, quippe quod plerumque evenerit cædes illorum fieri ut divitias auferret. Porro divinam majestatem sibi asserebat, ipsique honores plus quam humanos tribui à subditis postulabat; Jovis etiam templum frequentans, quod Capitolium vocatur, adeoque fanorum omnium apud illos celeberrimum est, Jovem fratrem *suum* appellare ausus est. Alia quoque agebat similiter ac si plane insanus fuisset, quando à Puteolis Campaniæ urbe ad Misenum usque, & ipsum Campaniæ oppidum maritimum, gravatus triremi trajicere, & alioqui ad se maris dominium pertinere existimans, ut ab eo eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum per triginta in mari stadia ponte juncto, intusque sinus omnis spatio comprehenso, curru per pontem vectus est. sibi enim utpote Deo convenire ejusmodi itinera facere. Templorum

Caji tyrannis & sævitia.

Jovis fratrem se appellat.

Cajus Puteolos & Misenum ponte jungit.

Græcorum templa spoliat.

[a] Ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.] Sic *Bas. Vat. Gall.* 1. 4. & *Epiphanii Codd.* aliquot. ἐτῶν γ'. μηνῶν ς'. ἡμερῶν ιδ'. *Voss.* & *Gall.* 2. 3. 5. & in nonnullis *Epiphanii* libris, *annorum* III. *dierum* VIII. *mensium* VI. aut *dierum* VII. *mensium* VI.

[b] Ἐπιπέμπων γῆς καὶ θαλάσσης] Vocem ἐπιπέμπων non agnoscit *Bod.* Forsan pro ea reponi debet *εἰσπεμπών*, vel *διαπέμπων*.

[c] Διὰ —— τε] Exciderunt hæc ex *L. B.*

[d] Καπετώλιον μὲν καλοῦσι,] Ita *Bod.* Καπιτώλιον in reliquis.

[e] Ἐστιν ἱερῶν,] Ἐστι τῶν ἱερῶν *Bod.*

[f] Μισηνοὺς,] Ita rescripsi prout in aliis auctoribus probatissimis. Μισηνοὺς in *Josephi* libris. De hoc trajectu videsis *Cluverium* in *Italia Antiq.* p. 1120.

[g] Καὶ τὴν διάβασιν] Καὶ deest *Bod.* ut & tota pericope *L. B.* usque περαιοῦσθαι.

[h] Σταδίους τριάκοντα] Intervallum erat *trium millium & sexcentorum fere passuum* juxta *Suetonium*, in *Caligula*, c. 19.

[i] Ζεύξας,] Illud ζεύξας è *Cod. Bod.*

[k] Ἤλαυνεν ἐπὶ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα.] Promontorium ad Misenum cum Puteolis ponte junctum. Vide Dionem l. LIX. p. 650. 651. SPANH.

l Ka-

rum quoque Græcorum nullum inspoliatum relinquebat, quæcunque picturæ aliquid aut sculpturæ haberent, reliquosque statuarum & donariorum apparatus ad se deportari jubens. "haud enim decere, *ajebat*, ut quæ pulchra sint alio in loco "reponantur quam pulcherrimo, hunc autem esse "urbem Romam." Insuper rebus ad se illinc advectis domum suam exornabat & hortos, ut & alia sua per Italiam diversoria. quippe qui & Jovem à Græcis in urbe Olympiæ cultum, atque adeo Olympium cognominatum, Phidiæ Atheniensis opus, Romam transferri jubere ausus esset. quod tamen non successit, architectis Memmio Regulo dicentibus, cui id negotii datum fuerat, infractum iri simulachrum si loco suo moveretur. Ajunt etiam Memmium propter ista, editis etiam prodigiis supra quam cuique credibile est, ab eo tollendo destitisse; quæ & ipse scripsit ad Cajum, ut semet excusaret quod mandatis ejus non fuerat obsequutus. cumque ille propterea summum vitæ discrimen adiret, evasit, Cajo utpote morte prærepto.

Jovem Olympium Romam transferri jubet.

2. Eo autem insaniæ processit; ut, cum filia ei nata esset, eam in Capitolium delatam in simulachri genua deponeret, communem sibi cum Jove prolem esse dicens, duosque se ei patres constituere, adjecto se in medio relinquere uter horum major sit. Atque illum, hæc licet perpetrantem, tolerabant homines. Quin & servis permisit dominos *suos* accusare, & quæcunque vellent eis exprobrare crimina. Gravia autem erant omnia illis objicienda, quod pleraque eorum in ejus gratiam ejusque hortatu illis crimini vertebantur: adeo ut in Claudium accusationem instituere ausus fuerit Pollux ejus mancipium, & Cajus, cum capitis causa contra patruum diceretur, ad eam audiendam venire sustinuerit, * sperans sibi datam iri potestatem ipsum tollendi. Proposito tamen suo excidit. Cum autem totum suæ ditionis orbem calumniis malitiaque replevisset, servosque in dominos magna potestate armasset, tum sæpius in eum tendebantur insidiæ: aliis quidem ei succensentibus ut acceptas injurias ulciscerentur; aliis vero hominem interficere constituentibus, priusquam ipsi in magnas calamitates inciderent. Proinde, ad leges omnium populorum conservandas & securitatem, feliciter admodum cecidit illius mors, gentique nostræ præcipue, cui parum aberat quin funditus perierit, nisi mors illum celeriter occupasset. Volo itaque singula de illius interitu narrando percensere, præsertim quod & multum fidei afferat Dei potentiæ, & solatii illis qui in adversis sunt, & admonitionis iis qui perpetuam fore felicitatem putant, non autem in calamitatem tandem desinere, nisi illi comes adjungatur virtus.

Jovi se æquat.

Servis dominos suos accusare permittit.

Cajo ob hæc & alia flagitia structa insidiæ.

τῶν τε ἱερῶν τῶν Ἑλληνικῶν οὐδὲν ἔτι ἀσύλητον [l] κατέλειπεν. ὁπόσα γραφῆς ἢ γλυφῆς ἐχόμενα, καὶ τὰς λοιπὰς κατασκευὰς ἀνδριάντων καὶ ἀναθημάτων ἄγεσθαι κελεύσας [m] παρ' αὐτόν. "οὐ γὰρ ἐν ἑτέρῳ τὰ καλὰ κεῖσθαι καλῶς ἔχειν, ἢ ἐν τῷ καλλίστῳ, τυγχάνειν δὲ τοῦτο οὖσαν τὴν Ῥωμαίων πόλιν." ἐκόσμει τε τοῖς ἐνθένδε ἀγομένοις τήν τε [n] οἰκίαν καὶ τοὺς κήπους, ὁπόσαι τε αὐτῷ καταγωγαὶ [o] διὰ γῆς τῆς Ἰταλῶν. ἐπεὶ καὶ τὸν [p] Ὀλυμπιάσι τιμώμενον Δία ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτως ὠνομασμένον Ὀλύμπιον, Φειδίου τοῦ Ἀθηναίου πεποιηκότος, ἐτόλμησε κελεύειν εἰς τὴν Ῥώμην μεταφέρειν. οὐ μὴν ἔπραξέ γε, τῶν ἀρχιτεκτόνων φαμένων πρὸς Μέμμιον Ῥῆγλον, ὃς ἐπετέτακτο τῇ κινήσει τοῦ Διός, ἀπολεῖσθαι τοὔργον κινήσεως αὐτοῦ γενομένης. λέγεται δὲ τὸν Μέμμιον διὰ ταῦτα, καὶ σημείων μειζόνων γεγενημένων ἢ ὡς ἄν τινα [q] πιστὰ ἡγεῖσθαι, ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀναίρεσιν. καὶ γράφει ταῦτα πρὸς τὸν Γάιον ἐπ' ἀπολογίᾳ τοῦ ἐκλιπεῖν [r] ἀδιακόνητον τὴν ἐπιστολήν. ἀπολεῖσθαί τε ἐκ τούτων αὐτοῦ κινδύνου γενομένου, σώζεται [s] φθάσαντος ἤδη Γαΐου τελευτήσει.

β. Εἰς τοῦτο δὲ προὔβη τὸ μανικὸν αὐτοῦ, ὥστε δὴ καὶ θυγατρὸς αὐτοῦ γενομένης, ἀνακομίσας ἐπὶ τὸ Καπετώλιον ἐπὶ τοῖς γόνασι κατατίθεται τοῦ ἀγάλματος, κοινὸν αὐτοῦ τε καὶ τῷ Διὶ γεγονέναι τὸ τέκνον [t] φάσκων, καὶ δύο χειροτονεῖν αὐτῆς πατέρας, ὁπότερον μείζονα φάμενος [v] ἐν μέσῳ καταλιμπάνειν. καὶ ταῦτα ἠνείχοντο πράσσοντα αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. [u] ἐπέτρεψε δὲ καὶ τοῖς οἰκέταις κατηγορίας ποιεῖσθαι τῶν δεσποτῶν ἐφ' οἷς ποτε [y] ἐθελήσειεν ἐγκλήμασι. δεινὰ γὰρ πάντα ἦν ὁπόσα [z] μέλλοι λέγεσθαι, διὰ τὸ χαρίζεσθαί τε καὶ ὑπαγορεύσει τῇ ἐκείνου τὰ πολλὰ γίνεσθαι, ὥστε ἤδη καὶ Κλαυδίου [a] ἐτόλμα ποιεῖσθαι Πολυδεύκης ὁ δοῦλος κατηγορίαν, καὶ Γάιος ἠνείχετο κατὰ πατρὸς τοῦ αὐτοῦ δίκης θανάτου λεγομένης ἐπ' ἀκρόασιν συνελθεῖν, ἐλπίδι τοῦ παραλαβεῖν δύναμιν ἀνελεῖν αὐτόν. οὐ μὴν ἐξεγένετό γε αὐτῷ. [b] ἀναπεπληκότος δὲ αὐτοῦ συκοφαντιῶν καὶ κακῶν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἧς ἐπῆρχε, καὶ πολλὴν τὴν δουλοκρατίαν [c] ἐπηρμένου τοῖς δεσπόταις, [d] ἐπιβουλαί τε πολλαὶ ἤδη συνίσταντο, τῶν μὲν ἐπ' ἀμύνῃ ὧν πάθοιεν [e] ὀργὴν ποιουμένων, τῶν δὲ [f] πρὶν ἐμπεσόντες κακῶν τυχεῖν μεγάλων τιθεμένων τὸ μεταχειρίσασθαι τὸν ἄνθρωπον. [g] ὅθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις καὶ τῷ ἀσφαλεῖ μεγάλην συνήνεγκεν εὐδαιμονίας ῥοπὴν ὁ θάνατος αὐτοῦ, ἔθνει τε τῷ ἡμετέρῳ οὐδὲ εἰς ὀλίγον ἐξεγένετο μὴ οὐκ ἀπολωλέναι, μὴ ταχείας αὐτῷ τελευτῆς παραγενομένης. βούλομαι δὲ δι' ἀκριβείας τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον διελθεῖν, ἄλλως τε [h] ἐπειδὴ καὶ πολλὴν ἔχει πίστιν τοῦ Θεοῦ τῆς δυνάμεως, καὶ παραμυθίαν τοῖς ἐν τύχαις κειμένοις, καὶ σωφρονισμὸν τοῖς οἰομένοις ἀΐδιον τὴν εὐτυχίαν, [i] ἀλλὰ μὴ ἐπὶ μήκιστον φέρειν κακὸν ἀρετῆς αὐτῇ [k] μὴ παραγενομένης.

γ. Ο-

l Κατέλειπεν.] Κατέλειπε Bosb.
m Παρ' αὐτόν.] Παρ' αὐτῷ Bosb. παρ' αὐτὸν Cocceius.
n Οἰκίαν καὶ τοὺς κήπους,] Ita Bosb. οἰκείαν in reliquis.
o Διὰ γῆς τῆς Ἰταλῶν.] Διὰ τῆς τῶν Ἰταλῶν γῆς Bosb.
p Ὀλυμπιάσι τιμώμενον Δία] Ita scribo, prout apud *Clementem Alexandrinum Aliosque*. cum antea esset Ὀλύμπιον. Si quis malit, leviori adhuc cum mutatione, Ὀλυμπίᾳ, per me licet. Ὀλύμπιον legisse videtur *Epiphan.* omissis, quæ sequuntur, καὶ οὕτως ὠνομασμένον Ὀλύμπιον.
q Πιστά] *L. B.* μὴ πιστά. desunt in *Gen.*
r Ἀδιακόνητον τὴν ἐπιστολήν.] Conf. supr. lib. 18. c. 7. §. 10. SPANH. In *Marg. L. B.* forte τὴν ἐντολήν.
s Φθάσαντος ἤδη Γαΐου τελευτήσει.] Ita Bosb. φθάνοντος in reliquis.
t Φάσκων,] Illud φάσκων è Cod. Bosb. & *Lugd. Bat.*
v Ἐν μέσῳ καταλιμπάνειν] Sic Bosb. ἐν μέσῳ δὲ *L. B.* ἐν μέσῳ δὲ in *Editis Aliisque*. quod sane postularet ut paulo ante legeretur οὐχ ὁπότερον.
u Ἐπέτρεψε —— ποιεῖσθαι] Ἐπεχείρησε Bosb. *Vat* & *Hen.* à *p. m.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *molitus est & servos ad accusationem excitare* &c.
y Ἐθελήσειεν] Lege ἐθελήσειαν. COCC.
z Μέλλοι λέγεσθαι,] Μέλλοι λέγεσθαι Bosb. & *L. B.*
a Ἐτόλμα —— ὑπήκοος] Quo spectat illud *Suetonii in Claudio* ix. Deinde extraneo vel etiam domesticorum aliquo deferente, assiduè varieque inquietatus. SPANH.
* *Sperans —— tollendi.*] *Sperans etiam ipsum, quo faciliorem potentiam adversus cæteros adipisceretur, extinguere*, vertit *Epiphan.* ac si plura verba in suo codice habuisset.
b Ἀναπεπληκότος] Ἀναπεπληκότι δὲ αὐτῷ in quibusdam libris.
c Ἐπηρμένου τοῖς δεσπόταις,] In *Editione Basileensi* sic distinguitur, ἐπηρμένου, τοῖς δεσπόταις ἐπ.
d Ἐπιβουλαί] Ἐπιβουλαῖς Bosb.
e Ὀργὴν ποιουμένων,] Ὀργῇ ποιουμένων *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod forsan rectius.
f Πρίν] Forte πρὸ τοῦ. COCC.
g Ὅθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις] Ὅθεν ἐπειδὴ τοῖς τε *Vat.* & *Hen.* quod ferri potest, si commate distinguatur post παραγενομένης p. *seq. lin.* 3. & δὲ post βούλομαι deleatur. Paulo aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Proinde quoniam corruptis legibus, & hominibus in afflictione constitutis, non parvum beatitudinis momentum mors illius hominis apportavit* &c. HUDS. *Lugd. Bat.* ἐπειδὴ. Forte ἐπεὶ ὡς. COCC.
h Ἐπειδὴ καὶ] Forte καὶ ἐπειδὴ. COCC.
i Ἀλλὰ —— κακόν] Ἀλλὰ μὴ ἐπιφέρειν κακὸν *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀλλὰ ἐπιμεταφέρειν κακὸν *L. B.*
k Μὴ] *L. B.* δή.

γ'. Ὁδοὺς μὲν τρεῖς ὁ θάνατος αὐτοῦ παρεσκευάζετο, καὶ τούτων ἑκάστης ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. Αἰμίλιός τε [l] Ῥήγουλος, ἐκ Κορδούβης τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ γένος, συνῆγέ τινας, ἢ δι' ἐκείνων ἢ δι' αὐτοῦ προθυμούμενος ἀνελεῖν Γάιον. ἑτέρα δὲ αὐτοῖς συνεκροτεῖτο, ἧς Χαιρέας Κάσσιος χιλίαρχος ἡγεμὼν ἦν. Μινουκιανὸς δὲ Ἄννιος οὐκ ὀλίγη μοῖρα τῶν ἐπὶ τὴν τυραννίδα παρεσκευασμένων ἦν. αἰτία δὲ αὐτοῖς μίσους τοῦ πρὸς Γάιον συνελθεῖν, Ῥηγούλῳ μὲν τὸ ἐπὶ πᾶσιν ὀργίλον καὶ μίσει χρώμενον πρὸς τὰ μετὰ ἀδικίας ἐξαγόμενα. καὶ γὰρ εἶχέ τι θυμοειδὲς ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐλευθέριον, ὑφ' οὗ μηδὲ [m] στέγειν προσετίθετο τῶν βουλευμάτων. πολλοῖς γοῦν ἀνεκοινώσατο, καὶ φίλοις, καὶ ἄλλοις δοκοῦσιν αὐτῷ δραστηρίοις. [n] Μινουκιανὸν δὲ τὰ μὲν Λεπίδου τε ἐκδικίᾳ, φίλον γὰρ αὐτοῦ τὰ μάλιστα ὄντα τοῦτον καὶ τῶν πολιτῶν σὺν ὀλίγοις ἀνῄρει Γάιος, καὶ ἄλλως φοβηθέντα περὶ αὐτοῦ διὰ τὸ πᾶσιν ὁμοίως τὸν Γάιον ἐπὶ θάνατον ἀνακειμένην ἐπαφιέναι τὴν ὀργήν, ἐπὶ τὴν ἐγχείρησιν [o] ἐλθεῖν. [p] Χαιρέαν δὲ αἰσχύνη φέρουσα ὀνείδη, τὰ εἰς τὴν ἀνανδρίαν ὑπὸ τοῦ Γαΐου [q] προφερόμενα, καὶ ἄλλως τὸ ἐφ' ἡμέρᾳ κινδυνεύειν φιλίᾳ καὶ θεραπείᾳ, τὴν Γαΐου πλοῦτον [r] οὐκ ἀνελεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ καὶ πᾶσι κοινῇ [s] προτεθῆναι τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι σκέψιν, τήν τε ὕβριν θεωμένοις, καὶ ἐπιθυμοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ἀλλήλων ἀκμάζουσαν διαφυγεῖν ἀραμένοις τὸν Γάιον. ἴσως μὲν γὰρ ἂν κατορθώσειν, καλὸν δὲ κατορθοῦσι τηλικούτων ἀγαθῶν σχεῖν, οἱ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας ποθοῦσι καὶ μετὰ ὀλέθρου ἅπτεσθαι τοῦ πράγματος. [t] παρὰ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπείγεσθαι, ὀνόματός τε ἐπιθυμίᾳ μείζονος, καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ ἀδεεστέρου [v] προσιέναι τῷ Γαΐῳ διὰ τὴν χιλιαρχίαν ῥᾳστώνης αὐτοῦ κτείνειν ἐσομένης.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ ἱπποδρομίαι ἦσαν, καὶ σπουδάζεται γὰρ Ῥωμαίοις ἥδε ἡ θεωρία δεινῶς. συνίασι δὲ προθύμως εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἐφ' οἷς χρήζοιεν δέονται τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ πλῆθος συνελθόντες. οἱ δὲ, ἀναντιλέκτους τὰς δεήσεις [x] κρίναντες, οὐδαμῶς ἀχαριστοῦσι. ἐκέλευον δὴ καὶ τὸν Γάιον, [y] ἐκθύμως τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι, [z] τῶν τελῶν ἐπανιέναι, καὶ [a] τῶν φόρων ἐπικουφίζειν τι τοῦ ἐπαχθοῦς. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, καὶ πλεῖόν τι τῇ βοῇ χρωμένων, ἄλλους ἄλλῃ διαπέμψας, κελεύει τοὺς βοῶντας λαβεῖν τε, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀνελεῖν προαγαγόντας. καὶ ὁ μὲν ἐκέλευε ταῦτα, καὶ οἷς προσετετάκει ἔπρασσον· πλεῖστοί τε ἦσαν οἱ ἐπὶ τοιούτοις ἀποθανόντες. [b] καὶ ὁ δῆμος ἑώρα μὲν, ἀνείχετο δὲ παυσάμενος τῆς βοῆς, ἐν ὀλίγῳ τὴν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες ἐπὶ τοιούτοις

3. Tribus quidem viis ad necem ei machinandam itum est, idque trium virorum fortium ductu & auspiciis. Æmilius Regulus, ex Corduba Iberiæ oriundus, nonnullos secum conjunctos habebat, volens aut eorum opera aut sua manu Cajum tollere. Altera conjuratorum cohors conflata erat, duce Cassio Chærea *prætorianorum* tribuno. Annius etiam Minucianus non parvæ præerat manui contra tyrannidem paratæ. Causa autem illis erat odii, quo impulsi in Cajum conspirarunt; Regulo quidem, quod suapte natura iracundus fuerit, oderitque omnia injuste perpetrata. nam fortis erat & animosus, ingenioque liberali, ita ut sua consilia non dissimularet. ea itaque cum multis communicavit, tum amicis, tum aliis, qui sibi visi sunt ad res agendas acres strenuique. At Minucianus partim quidem Lepidum ulciscendi desiderio, quem illi amicissimum & civem cum primis egregium Cajus occiderat, præsertim vero de se metuens, quod moris esset Cajo ira in omnes similiter ad mortem usque debacchari, ad rem aggrediendam se accingebat. Chæreas autem, quod eum valde puderet conviciorum in ipsum tanquam mollem & effeminatum à Cajo jactorum, quodque alioqui periculum adiret ex sua erga Cajum amicitia & observantia, necem ejus fore facinus homine ingenuo non indignum existimabat. Illis autem visum est consilium de re exequenda cum omnibus communicare, qui injurias spectarent, easque inter se invicem flagrantes effugere desiderarent, Cajo sublato. Fortasse quidem fore ut res ex sententia succedat, pulchrum vero, si successerit, tot viros bonos *secum consentientes* habere, qui pro salute urbis & imperii expetunt etiam cum vitæ discrimine ad rem aggredi. At Cassium super omnia *ad facinus* stimulabat tum melioris famæ cupiditas, tum quod illi in proclivi foret Cajum interficere, cum ei utpote tribuno *prætoriano* liberior ad ipsum pateret aditus.

Conspiratores in Cajum factio.

Ab Æmilio Regulo.

A Cassio Chærea.

Ab Annio Minuciano.

4. Interea autem ludi agebantur Circenses: cui spectaculo mirifice dediti sunt Romani. Quin & magno studio in Circum concurrunt; factoque ingenti agmine, moris est illis quicquid desiderant ab imperatoribus flagitare. atque illi ejusmodi petitionibus, quod eis contradicere haud æquum censeant, nunquam non concedunt. Tunc itaque summa contentione Cajo supplicabant, ut aliquid de tributis remitteret, & quod grave erat & onerosum in vectigalibus levius faceret. Ille vero haud *æquo animo postulata* ferebat, cumque majori uterentur vociferatione, aliis *satellitum* aliò missis clamatores comprehendi jubet, & absque omni mora & cunctatione ad supplicium duci. Et ille quidem ista imperabat, jussa vero exsequebantur quibus id negotii datum erat; * plurimique hujusmodi de causa interempti sunt. Et ista quidem populus videbat, atque ita tolerabat ut statim à clamoribus ces-

Ludis Circensibus in populum sævit Cajus.

l Ῥήγουλος,] Ita cum *Dione Aliisque*. Ῥήγλος aut Ῥίγλος in *Josephi* libris. Ῥηγίλλος tamen *L. B.* ut & mox Ῥηγίλλῳ.

m Στέγειν προσετίθετο] Ita lego. εἴγειν in *libris*.

n Μινουκιανὸν] Ita rescripsi pro Μινουκιανὸς, & φοβηθεὶς τὰ περὶ αὐτόν. HUDS.

o Ἐλθεῖν.] Forte ἐλθεῖν. COCC.

p Χαιρέαν δὲ αἰσχύνη φέρουσα ὀνείδη,] Ita lego ex conjectura. antea erat, Χαιρέαν δὲ αἰσχύνην φέρειν ὀνείδη τε ε. τ. ἀ. ὑ. τ. Γ. προφερομένων, καὶ ἀ. τὸ ἐφ' ἡμ. κ. δ. καθ' τ. Γ. τ. ὁ κατὰ ἐλεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ κ. π. κ. προτεθῆναι [προτεθῆναι Bosb.] τὴν ἐ. τ. πρ. σκ. τήν τε ὕ. θ. κ. ἐπ' ἀκμὴν ἐπ. ἀλλ. ἀκ. δ. ἀ. τ. Γάιον. ἴσως μ. γ. κατορθώσειν, καλὸς δὲ κατ. τ. ἀ. χρῆν ἐπὶ σ. τ. τε π. καὶ τ. ἡγεμονίας ποθοῦσι, καὶ μετ' ὀλ. ἄ. τε πρ. in *Epiphanii* versione, *Chæreas vero confusionem suam & Caji opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quod quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Caji omnes honestum opus & liberum excipere reputabant: cæteri vero cupiebant super hoc habere commune consilium, videntes tantas injurias, & exemplum pravum dari principatum cupientibus. Omnes ergo, ut tantis cladibus liberarentur, desiderabant adversus Cajum aliquid geri: decere namque ad talia negotia bonos viros accedere, pro salute pietatis & imperii macula auferenda, etiam cum suo discrimine.*

q Προσφερόμενα,] προσφερομένων Gen. & *L. B.*

r Οὐκ ἀνελεύθερον] *L. B.* ὑπὲρ τὸ ἐλεύθερον.

s Προτεθῆναι] *L. B.* προστεθῆναι.

t Παρὰ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπείγεσθαι.] Hic παρὰ insertum dedi auctoritate *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & versionis *Epiphanii*.

v Προσιέναι τῷ Γαΐῳ] Προσιέναι *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

x Κρίναντες,] *L. B.* Κρίνοντες.

y Ἐκθύμως τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι,] Ἐκθύμως ἱκετείᾳ χρώμενοι *Bosb.*

z Τῶν —— ἐπικουφίζειν] Vectigalia nova atque inaudita primum per Publicanos &c. nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. *Sueton.* in Cajo XL. SPANH.

a Τῶν φόρων ἐπικουφίζειν] Illa τῶν φόρων non agnoscunt *Vat. Bosb.* & *Hen.* à *pr. m.* quibus consentit *Epiphanii* versio.

b Καὶ ὁ δῆμος ἑώρα μὲν] Καὶ ὁ δῆμος ὁρῶν ἀνείχετο, παυσάμενος τῆς βοῆς, τὴν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὁρῶντες κατ. *Bosb.*

* *Plurimique hujusmodi de causa interempti sunt*] Plurimis itaque hac causa morientibus, populus spectans clamare cessavit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, videntibus alios pro suis operibus ad mortem pervenire, *Epiphan.*

cessarent, cum sibi ante oculos versaretur, ut morte multarentur, qui ejusmodi pecuniæ exactionem à sese deprecabantur. Hæc magis etiam Chæream incitabant ut ad insidiandum Cajo aggederetur, faciendumque ut ab immani in homines sævitia desisteret. Et sæpe quidem cogitavit de ipso etiam dum epulis accumberet adoriendo, quibusdam tamen rationibus *ab isto incepto* inhibebatur, non quod de illo occidendo quidquam dubitarit, verum ut occasionem adeo commodam arriperet, ut non vano conatu sed ad perficienda quæ decreverant *vi & manibus* uteretur.

Chæreas multis de causis in Cajum irritatus.

ϛ. Jam multum temporis in militia *prætoriana* exegerat, ægre ferens quod *tamdiu* cum Cajo versaretur. Postquam autem cum vectigalibus exigendis præfecisset Cajus, aliisque quæ tempori non soluta fisco Cæsaris debebantur, in illis, quod & duplo majora facta essent, exigendis dum moratur, suæ magis naturæ *bonitatique* obsequens quam Caji mandatis, quodque afflictæ fortunæ postularent ut moderatio adhiberetur, vicem illorum, à quibus exigenda erant tributa, miseratus, concivit in se iram Cæsaris, mollitiem ipsi exprobrantis quod tardiusculе colligeret pecuniam. Contumelias igitur illi & alias ingerebat, & quoties ei daret tesseram pro eo die quo ille munus obiret, femineum aliquod idque valde probrosum dabat vocabulum. Atque hæc faciebat, non alienus à probro in certis mysteriis celebrandis à se institutis, nam cum vestitum muliebrem sibi induisset & cincinnos quosdam capiti imponendos excogitasset, aliaque quæ vultum femineum ementirentur, ipse non veritus est hujusmodi probra Chæreæ objicere. At Chæreas, cum tesseram quidem ab eo acciperet, ira commovebatur, magisque adhuc cum eam *aliis* traderet, derisui habitus ab iis qui eam accepturi erant; adeo ut cæteris tribunis ludibrium fieret. nam quoties illius esset tesseram ab ipso Cæsare afferre, prædicebant fore ut tale aliquod ludicrum, quale antea, afferret. Propterea que ei fiducia accrescebat, sibi socios adsciscendi, ut qui non temere ad iram fuerit concitatus. Atque in his erat Pompedius, vir ordinis Senatorii, omnibus fere *reip.* honoribus perfunctus. Erat autem alias Epicureus, adeoque, à negotiis abhorrens ac otii & quietis amans. Hunc accusabat Timidius ejus inimicus, quod convicia in Cajum petulantius jactarit; & testem adhibebat Quintiliam, feminam ex iis quæ in scenam prodibant propter formæ venustatem quamplurimos amatores habentem, interque eos Pompedium. Cum autem illa dedignaretur sui amantem falso, id quod erat, testimonio gravare in causa capitis, Timidius urgebat tormentis eam subjici. Tum Cajus, animo

Tardus in tributis colligendis.

Quam ob rem mollitiem ei exprobrat Cajus; & signum petenti Priapum aut Venerem dat.

Conjurationis socios sibimet quærit Chæreas.

Pompedius à Timidio accusatur.

παραιτῆται [c] εἰς θάνατον αὐτοὺς φέρουσαν. ταῦτα Χαιρέαν [d] ἐνῆγε μειζόνως ἅπτεσθαί τε τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ παύειν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξηγριωμένον τὸν Γάϊον, καὶ πολλάκις μὲν, καὶ παρὰ τὰς ἑστιάσεις [e] ἐμέλλησεν ἐπιχειρεῖν, οὐ μέλλων ἀλλ' ἐπίσχων λογισμῷ, τὸ μὲν κτείνειν οὐκέτι [f] ἐνδοιασμῷ κεκρικὼς, τὸν δὲ καιρὸν [g] ἐπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν, ἀλλ' ἐπὶ κατεργάσει τῶν βεβουλευμένων τῇ χειρὶ χρῷτο.

ε'. Ἐστρατεύετο δὲ πλείω ἤδη χρόνον, οὐχ ἡδονῇ φέρων Γαΐου τὴν συναναστροφήν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν [h] ἰσᾶ τε Γάϊος [i] εἰσπραξόμενον τούς τε φόρους, καὶ [k] ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸν Καίσαρος θησαυρὸν [l] ἐφυστερήκει τοῖς καιροῖς, [m] διὰ καὶ τὸ [n] διπλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν χρόνον ἐκεῖ ποιεῖται τῇ [o] εἰσπράξει, τρόπῳ [p] τῷ αὐτοῦ χρώμενος μᾶλλον ἢ τῇ Γαΐου προστάξει, διὰ δὲ τὸ [q] φειδοῖ χρῆσθαι τὰς τύχας οἶκτον λαμβάνων τῶν ὑπὸ τὴν εἰσπράξιν, εἰς ὀργὴν προὐκαλεῖτο τὸν Γάϊον, μαλακίαν ἐπικαλοῦντα αὐτῷ τῆς σχολῆς [r] συνάγεσθαι τὰ χρήματα. καὶ δὴ τότε ἄλλα [s] ὕβριζεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὁπότε τὸ σημεῖον [t] παρέχειν αὐτῷ τὸ τῆς ἡμέρας καθήκοι εἰς αὐτὸν, θήλεά τε ἐδίδου [v] τὰ ὀνόματα, καὶ ταῦτα αἰσχύνης ἀνάπλεα. καὶ ταῦτα ἔπρασσεν αὐτὸς οὐκ [x] ἀπηλλαγμένος [y] ἔν τινων τελετῆς μυστηρίων, ἃς αὐτὸς [z] συνίστατο. στολάς γὰρ ἐνδυόμενος γυναικείας καί τινων περιθέτων πλοκαμίδων ἐπινοῶν, ἄλλα τε ὁπόσα ἐπικατεψεύσασθαι θηλύτητα τῆς ὄψεως ἔμελλεν, αὐτὸς τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰσχύνην ἐτόλμα Χαιρέᾳ [a] προσκαλεῖν. [b] Χαιρέας δὲ, καὶ ὁπότε μὲν παραλαμβάνοι τὸ σημεῖον, ὀργῇ πλείστῃ, μειζόνως δὲ ὁπότε παραδιδοίη, γελώμενος ὑπὸ τῶν παραλαμβανόντων, ὥστε καὶ οἱ συγχιλίαρχοι, παιδιὰν ἐποιοῦντο αὐτόν. ὁπότε γὰρ αὐτὸς μέλλοι τὸ σημεῖον παρ' αὐτοῦ [c] τοῦ Καίσαρος κομίζειν, προὔλεγον τινα τῶν εἰωθότων φέρειν εἰς παιδιάν. διὰ ταῦτα δὲ αὐτῷ καὶ θάρσος πλεῖστον κοινωνίας τινας παραλαμβάνειν, ὡς οὐκ ἐπ' [d] ἀλόγοις ὀργῇ χρώμενος. [e] καὶ ἦν γὰρ [f] Πομπήδιος, συγκλητικὸς μὲν, τὰς ἀρχὰς δὲ διεληλυθὼς σχεδὸν ἁπάσας. [g] Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως, καὶ δι' αὐτὸ ἀπράγμονος ἐπιτηδευτὴς βίου. τοῦτον [h] ἐνδείκνυσι Τιμίδιος ἐχθρὸς ὢν, ὡς λοιδορίᾳ χρησάμενον ἀπρεπεῖ κατὰ τοῦ Γαΐου, μάρτυρα παραλαμβάνων Κυιντιλίαν, γυναῖκα τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπιφανείᾳ τοῦ ὡραίου περισπούδαστον πολλοῖς τε οὖσαν, καὶ τῷ Πομπηδίῳ. καὶ τῆς ἀνθρώπου, ψεῦδος γὰρ ἦν, δεινὸν ἡγουμένης μαρτυρίαν ἐπὶ θανάτῳ τοῦ ἐραστοῦ παρασχεῖν, βασάνων ἐχρῆζεν ὁ Τιμίδιος. καὶ Γάϊος παροξυμ-

c Εἰς θάνατον αὐτοὺς φέρουσαν.] Edidi θάνατον αὐτοῖς φέρουσαν. cum Cod. Bueb. εἰς θάνατον αὐτοῖς φέρουσαν in Editis Aliisque. Forsan, εἰς θάνατον αὐτοὺς φέρουσαν. HUDS. Recte & ita exstat in Lugd. Bat. cujus lectionem expressimus. HAV.

d Ἐνῆγε μειζόνως ἅπτεσθαι] Ἀνῆγε Bueb.

e Ἐμέλλησεν] L. B. ἐμέλλησε.

f Ἐνδοιασμῷ] Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 6. SPANH.

g Ἐπισκοπῶν] L. B. ἐφισκοπῶν.

h Ἰσᾶ τε Γάϊος] Ἰσᾶσι Vat. & Hen. à pr. m. οἶδεν Bueb. ἴσασιν Voss. nunc Lugd. Bat.

i Εἰσπραξόμενον τούς τε φόρους,] Εἰσπραξόμενον Bueb. εἰσπραξόμενος Vat. & Hen. à pr. m.

k Ἄλλα ὅσα] L. B. ὅσα ἄλλα.

† *Aliisque* ——— *debebantur*,] Aliisque quæ Cæsaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio privabatur. in quo tantum majorem sibi virtutem impendi operis aggregabit, quod more suo magis rebus utebatur, quam Caji obediebat imperio: parcebat enim humilibus atque depressis. Unde ad iracundiam provoc. *Epiphan.*

l Ἐφυστερήκει] Conf. supr. lib. 18. c. 10. §. 3. SPANH.

m Διὰ καὶ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, & mox διὰ δὲ τὸ φ. Insertis καὶ & δὲ quæ aberant *Editis* & *MSS*.

n Διπλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν] Ἐπιδιπλασιάσασθαι Bueb. ἐπιδιπλασιάζεσθαι L. B.

o Εἰσπράξει,] Ita Bueb. & Lugd. Bat. εἰσπράξει in cæteris.

p Τῷ αὐτῷ χρώμενος] Τῷ αὐτοῦ Bueb. & Voss.

q Φειδοῖ χρῆσθαι] Conf. sup. lib. 17. c. 8. §. 4. SPANH.

r Συνάγεσθαι] L. B. συνάγεσθαι αὐτῷ.

s Ὕβριζεν εἰς αὐτὸν,] Sic Bueb. & Epiphan. ὕβριζεν in cæteris.

t Παρέχειν αὐτῷ] Illud παρέχει è Cod. Bueb.

v Τὰ ὀνόματα,] L. B. τὰ ὀνόματα.

x Ἀπηλλαγμένος] Scilicet, αἰσχύνης.

y Ἔν τινων ——— ἐστιᾶν,] Cupidinem, aut Venerem, aut aliud quidpiam id genus Chæreæ pro signo dabat Cajus apud Dion. l. LIX. p. 662. E. Priapum aut Venerem dare Sueton. in Cajo c. LVI. SPANH.

z Συνίστατο.] Ita lego & distinguo cum Epiphanio. prius erat, συνίστατο, στολὰς ἐνδυόμενος &c.

a Προσκαλεῖν.] L. B. προσκαλεῖν.

b Χαιρέας δὲ] Mallem sane, Χαιρέας δὲ, & mox ὀργῇ πλείστῃ.

c Τοῦ] Abest à L. B. Cocceius mavult παρὰ τοῦ.

d Ἀλόγοις] L. B. ἀλόγοις.

e Καὶ ἦν] Hic δὲ pro καὶ ἦν γὰρ habet Bueb.

f Πομπήδιος,] Ita vel Πομπαίδιος scribendum esse monet Vossius ad Paterculum, l. 2. c. 15.

g Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως,] In libris ἐπικούρειος.

h Ἐνδείκνυσι] Glossa L. B. in Marg. ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖ.

i Ἀνδ-

ξυμμανὴς κελεύει τὸν Χαιρέαν μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' εὐθέως βασανίζειν τὴν Κυιντιλίαν, χρώμενος τῷ Χαιρέᾳ πρός τε τὰ φονικὰ, καὶ ὁπόσα στρεβλώσεως δέοιτο, ὑπὸ τοῦ νομίζειν ὠμότερον διακονήσεσθαι, τὴν λοιδορίαν φεύγοντα τῆς μαλακίας. Κυιντιλία δὲ, ἐπὶ τὴν βάσανον ἀγομένη, τῶν συνιστόρων τινὸς ἐπιβαίνει τῷ ποδὶ, ἀποσημαίνουσα θαρσεῖν, καὶ μὴ τὰς βασάνους αὐτῆς δεδιέναι· [i] διοίσειν γὰρ μετὰ ἀνδραγαθίας. βασανίζει [k] ταύτην ὠμῶς ὁ Χαιρέας, ἄκων μὲν, κατ' ἀνάγκας δὲ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ μηδὲν ἐνδοῦσαν ἦγεν εἰς τὴν ὄψιν [l] τὴν Γαΐου, διακειμένην οὐκ ἐν [m] ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι. καὶ ὁ Γάϊος, παθών τι πρὸς τὴν ὄψιν τῆς Κυιντιλίας δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων διακειμένης, τοῦ ἐγκλήματος ἠφίει καὶ αὐτὴν καὶ τὸν Πομπήδιον· ἐκείνην δὲ καὶ χρημάτων δόσει τιμᾷ παραμυθίας ἐσομένων λώβης, ἣν ἐλελώβητο εἰς τὴν [n] εὐπρεπείαν τοῦ ἀφορήτου τῶν ἀλγηδόνων.

ϛ'. Ταῦτα δεινῶς ἠνίασε τὸν Χαιρέαν, ὡς αἴτιον ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ Γαΐου [o] παρηγορίας ἀξίοις, κακῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ γενόμενον· φησί τε πρὸς Κλήμεντά τε καὶ [p] Παπίνιον, ὧν Κλήμης μὲν ἐπὶ τῶν στρατοπέδων, Παπίνιος δὲ καὶ αὐτὸς ἦν χιλιαρχῶν. "ἀλλ' ἐπὶ "φυλακῇ γε, ὦ [q] Κλήμη, τῇ πάντα τοῦ αὐτοκράτορος "ἡμῶν πράσσοντες [r] οὐκ ἐλλέλοιπε. τῶν γὰρ [s] συνωμωμοκότων "αὐτῷ κατὰ τῆς ἡγεμονίας προνοίᾳ καὶ πόνοις τοὺς μὲν ἀπε-"κτείναμεν, τοὺς δὲ [t] ἐστρεβλώκαμεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς "ἐλεεινοὺς κἀκείνῳ γενέσθαι. μετὰ πόσης τε ἀρετῆς ἡμῖν "ἐξάγεται τὸ στράτευμα;" σιγῶντος δὲ τοῦ Κλήμεντος, καὶ τὸ μὲν αἰσχύνῃ φέρειν τὰ προστασσόμενα καὶ τῷ βλέμματι καὶ τῷ ἐρυθήματι ἀπελεγχομένου, [v] λόγῳ δὲ αὐτοῦ τὴν μανίαν τοῦ αὐτοκράτορος προσκαλεῖν ἄδικον ἡγουμένου προνοίᾳ τοῦ ἀσφαλοῦς, Χαιρέας [x] δὲ ἤδη θάρσει χρώμενος ἐν λόγοις ἦν κινδύνων ἀνειμένους πρὸς αὐτὸν, τὰ κατέχοντα δεινὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπεξιών· "καὶ ὅτι λόγῳ μὲν εἴη Γάϊος ὁ τὴν ἐπὶ "τοιούτοις αἰτίαν [y] περιτιθέμενος, τοῖς δὲ τἀληθὲς ἐξετάζειν "πειρωμένοις, ἐγώ τε, ὦ Κλήμη, καὶ οὑτοσὶ ὁ Παπίνιος, καὶ πρὸ "ἡμῶν σὺ, ταύτας Ῥωμαίοις τε καὶ τῷ παντὶ [z] ἀνθρωπίνῳ τὰς "στρέβλας προσφερόμενοι, [a] οὐκ ἐπιτάγμασι τοῖς Γαΐου δια-"κονούμενοι, γνώμῃ τε τῇ αὐτῶν, παρὸν παῦσαι τοσαύτῃ ἤδη "χρώμενον ὕβρει εἰς τε τοὺς πολίτας καὶ τοὺς ὑπηκόους, διακο-"νούμεθα δορυφόροι καὶ δήμιοι καθεστηκότες ἀντὶ στρατιωτῶν, "καὶ τὰ ὅπλα ταυτὶ φέροντες οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὐδ' "ἀρχῆς τῆς Ῥωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ δουλουμένου τά "τε σώματα αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα, μιαινόμενοι τὸ "καθ' ἡμέραν αἵματι σφαγῆς καὶ βασάνου τῆς ἐκείνων, "μέχρι [b] δή τις καὶ καθ' ἡμῶν διακονήσεται τοιαῦτα "Γαΐῳ. οὐ γὰρ εὐνοίᾳ τι πολιτεύει διὰ τάδε πρὸς ἡμᾶς, "[c] δι' ὑφορωμένους δὲ μᾶλλον. καὶ ἄλλως τοῦ πολλοῦ τῶν ἀπολ-"λυμένων ἀποδεδωκότος· οὐ γὰρ δὴ στήσεταί ποτε Γαΐῳ τὰ

exasperatus, Chæream jubet sine mora & cunctatione torquere Quintiliam: ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones injungere, quod putaret hæc exsecuturum inclementius, quo mollitiei notam effugeret. Quintilia porro, cum torquenda duceretur, consciorum cujusdam pedem inter eundum premebat, innuens ut fiduciam sumeret, neve ad tormenta ipsius expavesceret. se enim forti animo & invicto ea perlaturam. De illa quæstionem habuit Chæreas acerrimam, non sponte sua sed necessitate coactus: cumque illa ne tormentis quidem victa cederet, duxit eam in Caji conspectum, ita corpore deformatam, ut nemo eam sine doloris sensu aspicere potuerit. Qua visa, uti erat, cruciatuum acerbitate vexata, Cajus, animo nonnihil commotus, & ipsam & Pompedium crimine absolvit: insuper & Quintiliam pecunia donavit, * in læsi corporis solatium & *calamitatis levamen*, quod dolorem intolerabilem fortiter & animose pertulisset.

Quintiliam torqueri jubet Cajus.

Cum nihil contra Pompedium fateretur, absolvitur à Cajo una cum Pompedio.

6. Ista Chæream vehementer angebant, ac si, quantum in se esset, causa malorum exstitisset hominibus, quibus etiam consolationem adhibere dignatus est Cajus: dicitque Clementi & Papinio, quorum Papinius & ipse tribunus erat, Clemens autem præfectus prætorio: "Nobis vero, ô Clemens, studium non defuit omnia agendi quæ ad "salutem imperatoris spectant. nam ex iis qui contra imperium ejus conjurarunt, alii nostra cura "& opera necati sunt, alii tormentis adeo vexati, "ut ipsi *Cajo* visi fuerint miserabiles. † Annon "interea mira cum virtute educimus exercitum?" Tacente Clemente, quantumque ipsum puderet eorum quæ imperata erant vultus rubore præ se ferente, insaniam tamen imperatoris verbis increpare haud æquum esse censente, si suam salutem respiceret, Chærea jam sumpta fiducia, ad ipsum liberius & audacius loquitur, urbis & imperii calamitates numerando percensens, "quodque horum "causa vulgi sermonibus Cajus haberetur, sin vero in rei veritatem inquiratur, ego, mi Clemens, "& iste Papinius, & ante nos tu, Romanis & universo generi humano tormenta admovimus, non "Caji mandata exsequentes, sed nostram potius voluntatem, cum penes nos fuerit facere ut desineret à tantis in cives & subditos injuriis, obsequium ei præstamus pro militibus satellites facti & "carnifices, arma hæc gestantes non pro libertate "aut imperio Romanorum, sed pro ejus incolumitate, qui eorum tam animos quam corpora in "servitutem redigit, fœdati quotidie sanguine illorum quos occidimus aut torquemus, donec ipsius "jussu ab aliis pari modo tractabimur. Non enim "propter ista, dum nobiscum versatur, benevolentia nos prosequitur, sed potius suspectos habet "*& invisos.* * Præterea cum multa facta fuerit cædes (non enim ab ira conquiescet, ut qui irasci-"tur

Chærea de Caji sævitia queritur coram Clemente & Papinio.

Consilium suum iis aperit.

[i] Διοίσειν γὰρ] Οἴσειν Bash.
[k] Ταύτην] L. B. δ' αὐτήν.
[l] Τὴν Γαΐου,] Τοῦ Γαΐου Bash.
[m] Ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι] Ἡδοναῖς Bash.
* In læsi corporis solatium & *calamitatis levamen*,] Unde illi solatium esset, propter quod graviter erat debilitata tormentis. nam non solum sanitas ejus corporis ex suppliciis rupta erat, sed etiam pulchritudo deformata, *Epiphan.*
[n] Εὐπρεπείαν] L. B. ἀπρέπειαν.
[o] Παρηγορίας ἀξίοις,] In *Editis*, παρηγορίας ἀξίους ὡς αἰτίῳ κακῶν τε ὅσον ἐπ' αὐτοῖς γεγονόμενον. Fuit cum legerem ὡς αἰτίῳ. Sed, re melius perpensa, voces ὡς αἰτίῳ, quasi interpretamentum vocabuli αἴτιον, in margine olim appositas, ejiciendas esse censui; & cum γενόμενον pro γεγονόμενον habeat Cod. Bash. (qui illa ὡς αἰτίῳ κακῶν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς omittit) locum ita refinxi prout in textu repræsentatum dedi.
[p] Παπίνιον,] Ita pro Παμπίνιον rescripsi. Καπινίου Bash.
[q] Κλήμη,] Sic Bash. & Lugd. Bat. Κλήμης in cæteris.
[r] Οὐκ ἐλλέλοιπεν.] Οὐκ ἐλλελοίπαμεν Bash. Lugd. Bat. & Vat.
[s] Συνωμωμοκότων] Lego συνομωμοκότων. COCC.

[t] Ἐστρεβλώκαμεν] L. B. ἐστρεβλώσαμεν.
† *Annon —— exercitum?*] Hæccine sunt nostræ militiæ munia *Gelen.* Ita nostram militiam cum nimia severitate tractamus, *Epiphan.*
[v] Λόγῳ δὲ αὐτοῦ] Forsan τὸ δὲ αὐτοῦ. αὐτοῖς *Hen. Voss.* & *Vat.*
[x] Δὲ] Abest à L. B.
[y] Περιτιθέμενος,] L. B. προστιθέμενος.
[z] Ἀνθρωπίνῳ] Ἀνθρωπίνων Hen & Vat.
[a] Οὐκ ἐπιτάγμασι] Ita restituimus ex L. B. consentiente Epiphanio, qui vertit, *non imperiis compulsi Caji, sed nostra in hoc voluntate progressi.* Editi ante καὶ ἐπιτάγμασι. unde & alii, & ipse *Huds.* verterant: *Caji mandata exsequendo, nostraque voluntate* &c. HAV.
[b] Δὴ] Ἂν δὴ L. B.
[c] Δι' ὑφορωμένους δὲ μᾶλλον.] Ita distinxi. antea erat. δι' ὑφορωμένους δὲ μᾶλλον, καὶ ἄλλως τ. π. τ. ἀ. ἀποδεδωκότος. οὐ γὰρ δὴ στήσεται π. Γ. τ. τ. ἐ. δ. τ. μ. ..., ... τυγχάνοι, ... δὲ τ. ... μένοι, δὴν &c.
* *Præterea —— conquiescet*,] Ad hæc enim cum peremtionem multam stragem fecerit, *Epiphan.*

d Περ-

"tur non ut jus & æquum tueatur, sed ut animo "gratificetur suo) & nos quoque illius sævitiæ "obnoxii erimus; cum oportuerit & omnibus securitatem & libertatem firmatum ire, & constituisse à nobismet pericula propulsare.

Quomodo Chereæ consilium approbat Clemens.

7. Et Clemens quidem Chereæ sententiam approbat laudatque, tacere autem jubebat, "ne sermo in plures dimanaret, & divulgatis quæ silentio premi oporteret, antequam res perficiatur prodito consilio & patefactis insidiis, ipsi ad supplicium rapiantur: tempori autem procedenti & "spei in posterum omnia permittenda, quasi auxilium eis ex inopinato suppeditatura esset fortuna. Sui quidem non esse ob ætatem ingravescentem tale aliquid audere. verum iis, quæ tu, "Chærea, machinatus es & dixisti, tutiora forsan "possum suggerere, honestiora nemo quidem potest." Et Clemens quidem domum se recepit, dum mente agitaret ea quæ audierat quæque ipse dixerat, in contrarias partes distractus. Chærea autem ea de re solicitus, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem alioqui virum egregium esse noverat, & libertatis amantem, ideoque animo infenso & inimico præsenti rerum statui, quod vellet è vestigio ad ea quæ decreverant exsequenda aggredi, opportunum esse ratus ipsi illa proponere, metuens etiam ne per Clementem proderentur, † secumque insuper reputans quantum temporis cunctando perdituri essent.

Corn. Sabinum adit Chærea.

8. Cum autem libenter Sabinus omnia acciperet, ut qui jam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quod neminem habuerit cum quo consilium tuto communicaret; cumque in hominem incidisset, qui non modo reticere, quæ audiret, polliceretur, sed & suam aperiret sententiam, multo magis animo confirmatus erat, & Chæream orabat & obsecrabat, ne qua mora fieret. itaque *ambo* ad Minucianum se conferunt, eodem ac illi virtutis studio accensum, cognataque animi magnitudine illis similem, Cajo vero suspectum propter necem Lepidi. Magna etenim inter Minucianum & Lepidum intercesserat amicitia, idque ex communi periculorum metu. Nam omnibus aliquem dignitatis gradum adeptis terribilis erat Cajus, ut qui in eorum singulos aliosque pro libitu sævire non desineret; sibique invicem formidini erant quod ægre & iniquo animo res ferrent, quippe qui aperte quæ sentirent inter se loqui, odiumque, quo Cajum prosequebantur, indicare non sustinerent timore periculorum, cum & aliàs suum in Cajum odium mutuo intelligerent, atque adeo benevolentiam erga se invicem habere non recusarent.

Ambo ad Minucianum se conferunt.

9. Postquam autem convenissent & se mutuo salutassent (antea enim illis moris erat in congressibus primas deferre Minuciano, & ob dignitatis

Sermones de Cajo tollendo ferunt Minucianus & Chærea.

"τῆς ὀργῆς, διὰ τὸ μὴ δίκαιον, ἀλλ' ἡδονὴν πέρας αὐτῆς "τυγχάνειν· σκοπεῖ δὲ [d] προνοησώμεθα καὶ αὐτοὶ, δίον καὶ "τοῖς πᾶσι τὸ ἀνεπιβούλευτόν τι καὶ ἐλεύθερον βεβαιοῦν, "καὶ ἡμῖν κινδύνων ἀπαλλαγὰς ψηφίσασθαι.

ζ. Κλήμης δὲ τὴν μὲν διάνοιαν τὴν Χαιρέου [e] φανερὸς ἦν ἐπαινῶν, σιγᾶν δὲ ἐκέλευε, "μὴ καὶ φοιτήσαντος "[f] εἰς πλείονας τοῦ λόγου, καὶ διαχεομένων ὁπόσα κρύπτεσθαι καλῶς ἔχοι, πρὶν τυχεῖν πράξαντας ἐκπύστου τοῦ "ἐπιβουλεύματος γινομένου, κολασθεῖεν· [g] χρόνῳ δὲ "τῷ αὖθις [h] καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίδι παραδιδόναι τὰ "πάντα, ὡς παραγενησομένης τινὸς αὐτοῖς ἐπικουρίας "τυχαίου. [i] αὐτὸν μὲν γὰρ ὑπὸ γήρως [k] ἀφεῖσθαι τὴν "ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμαν. [l] τῶν μέντοι γε ὑπὸ σοῦ, Χαιρέα, "συντεθέντων καὶ ῥηθέντων, ἀσφαλέστερα ἂν ἴσως [m] ὑποθεῖμεν, εὐπρεπέστερα δὲ πῶς ἄν τις καὶ δυναιτο." [n] καὶ Κλήμης μὲν εἰς αὐτὸν ἀνεχώρει, [o] διὰ λογισμῶν τῶν τε ἀκροαθέντων καὶ [p] ὁπόσα αὐτὸς εἰρήκει περιφερόμενος. Χαιρέας δὲ δείσας εἰς Κορνήλιον Σαβῖνον ἠπείγετο, καὶ αὐτὸν μὲν χιλίαρχον ὄντα, ἀξιόλογον δὲ ἄλλως ἐξεπιστάμενος αὐτὸν, καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐραστὴν, [q] καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων πολεμίως διακείμενον, χρῄζων ἐκ τοῦ ὀξέος ἔχεσθαι τῶν ἐγνωσμένων [r] ἐγχειρήσεως, ὑπ' αὐτοῦ [s] καλὸν νομίσας εἶναι προσθέσθαι, καὶ δεὶ μὴ ὑπὸ Κλήμεντος ἐκφοιτήσεις [t] γένοιτο αὐτῶν, ἄλλως τε τὰς μελλήσεις καὶ τῶν καιρῶν τὰς ἀναβολὰς [v] πρὸς τῶν ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.

η. Ἐπεὶ δὲ ἀσμένως καὶ τοῦ Σαβίνου τὰ πάντα ἦν, ἅτε καὶ αὐτοῦ γνώμης μὲν οὐχ ὑστεροῦντι ἴσης, [x] ἀπορίας δὲ πρὸς ὅν τινα εἰπὼν ἀσφαλὴς εἴη τὰ πρὸς ἐκείνους σιγῇ παραδιδόντος, [y] ἐπεί τε ἀνδρὸς ἠντήκει, οὐ μόνον στέγειν ἂν πεῖθοιτο προσθησομένου, ἀλλὰ καὶ γνώμην φανεροῦντος τὴν αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον ἦρτο, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐδεῖτο τοῦ Χαιρέου. τρέπονται τε ὡς [z] Μινουκιανὸν, αὐτοῖς μὲν ἐπιτηδεύσει ἀρετῆς καὶ τῷ ὁμοζήλῳ τοῦ μεγαλόφρονος συγγενῆ, [a] Γαΐῳ δὲ ὕποπτον τῆς [b] Λεπίδου τελευτῆς. πάνυ γὰρ δὴ φίλοι ἐγένοντο, Μινουκιανός τε καὶ Λέπιδος, καὶ δείματι [c] κινδύνων τῶν [d] καθ' αὐτούς. πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν τέλει φοβερὸς ἦν Γάιος, ὡς ἐπ' αὐτῶν ἑκάστῳ, καὶ πρὸς ἅς τινας τῇ μανίᾳ χρῆσθαι [e] μὴ [f] ἀφησόμενος· [g] φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν τῆς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἀχθηδόνος, διασαφεῖν μὲν ἀλλήλοις ἄντικρυς τὴν διάνοιαν καὶ μῖσος τὸ πρὸς Γάιον φόβῳ τε κινδύνων ἀφιέμενοι, [h] ἄλλως δὲ αἰσθανόμενοι τοῦ ἀλλήλων μίσους πρὸς τὸν Γάιον, καὶ [i] δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους μὴ [k] ἀπηλλαγμένοι.

θ'. [l] Γενομένης δὲ αὐτοῖς ἀξιώσεως ἐπείπερ συνέβαλλον, εἰωθότες καὶ πρότερον ὁπότε συνέλθοιεν τίμιον ἡγεῖσθαι τὸν Μινουκιανὸν, ὑπεροχῇ τε ἀξιώματος, γινο-

d Προνοησώμεθα] *L. B.* προνοησώμεθα.
e Φανερὸς ἦν ἐπαινῶν,] Φανερῶς *Busb.*
f Εἰς πλείονας τοῦ λόγου,] Εἰς πλείονας *Busb.*
g Χρόνῳ δὲ τῷ αὖθις] Χρόνῳ δὲ καὶ τῷ αὖθις *Busb.*
h Καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Vat.* & *Voss.* καὶ τῇ ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.* Legi potest, καὶ τῇ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐλπίδι.
i Αὐτὸν μὲν γὰρ] Αὐτὸς *Busb.* & mox mallem, τὰ ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμας.
k Ἀφεῖσθαι] *L. B.* ἀφεῖσθαι.
l Τῶν —— δύναιτο.] His vero, quæ à te Chærea, tractata dictaque sunt, cautius fortasse aliquid inveniam, decentius autem quis possit, invenire *Rufin.* SPANH.
m Ὑποθείμην,] Ὑποθείμην *Busb.*
n Καὶ —— λογισμῶν τῶν] Et Clemens quidem continuo mutare sententiam, omnia quæ audiverat, quæque ipse dixerat, non potuit efferre per plurimos *Rufin. sed minus accurate.* SPAN.
o Διὰ λογισμῶν] *L. B.* διαλογισμῶν.
p Ὁπόσα] Corrige ὅσα. COCC.
q Καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσει] Ita *Voss.* seu *Lugd. Bat.* καὶ τῇ *Busb.* in *Editis* καὶ διὰ τὸ τῇ κ. & mox διακείμενον.
r Ἐγχειρήσεως,] Τῆς ἐγχειρήσεως *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.*
s Καλὸν] *L. B.* καλὸν.
† *Secumque —— essent.*] Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas, *Epiphan.* Et omnem moram periculosam existimabat in tanto negotio, *Gelen.*
t Γένοιτο αὐτῶν,] Γένοιτο *Busb.*
v Πρὸς τῶν ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.] Καθ' τῶν ὑπ. *Busb.* πρὸς deest *Voss.*
x Ἀπορίας δὲ] *Sc.* δι' ἀπορίαν. *L. B.* ἀπορία.
y Ἐπεί τε] *L. B.* ἐπεί τε.
z Μινουκιανὸν,] Duo Minuciani infr. c. 4. §. 3. SPANH.
a Γαΐῳ δὲ ὕποπτον] Ita *Busb.* Γαΐου in *ceteris.*
b Λεπίδου τελευτῆς.] Lepidi & Gætulici conjuratio detecta sub Cajo *Sueton. in Claud.* c. IX. SPANH.
c Κινδύνων] *L. B.* κινδύνων.
d Καθ' αὐτούς.] Sic *Busb.* καθ' αὐτοὺς in *reliquis.*
e Μὴ ἀφησόμενος.] Perperam μὴ ἀφησόμενος in *libris.*
f Ἀφησόμενος·] Fortè ἀφειδησόμενος ab ἀφειδέω. SPANH.
g Φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν,] Ita *Vossius*, *Busb.* & *Epiphanius.* φανεροί in *ceteris.*
h Ἄλλως δὲ αἰσθανόμενοι] Ἄλλως τε *Hen. Busb.* & *Vat.*
i Δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* δι' αὐτοῦ in *ceteris.*
k Ἀπηλλαγμένοι.] *L. B.* ἀπηλλαγμένοι.
l Γενομένης δὲ αὐτοῖς ἀξιώσεως] Γενομένων δὲ αὐτοῖς ἀξιώσεων *Busb.* & *L. B.*

m Ἀό-

ἠγανάκτει γὰρ ἦν τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ ἐπὶ παντὶ ἐπαινουμένῳ, μᾶλλον ὡς ἀπλοϊκῷ τινι [m] λόγου, φθάσας κἀκεῖνος [n] εἴρετο Χαιρέαν, ὅ, τι καὶ παραλάβοι σημεῖον τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἀοίδιμος γὰρ διὰ τῆς πόλεως ἦν ἡ εἰς τὸν Χαιρέαν διὰ τῶν σημείων τῆς δόσεως προσφερομένη ὕβρις. ὁ δὲ, χάρματι τοῦ λόγου μηδὲν μελλήσας, ἠμείβετο τοῦ Μινουκιανοῦ τὸ ἐπὶ τοιοῖσδε [o] πιστεῦσαι ὁμιλίᾳ χρήσασθαι πρὸς αὐτόν. "καὶ "σύ μοι δίδως, εἶπε, σημεῖον ἐλευθερίας, χάρις δὲ "σοὶ [p] τοῦ ἀναγείρειν με μειζόνως ἤπερ εἰώθει ἐμαυτὸν ἐγείρειν, [q] οὐδέ μοι χρεία πλειόνων [r] ἔτι λόγων οἵ με θαρσύνειν, εἰ δὴ καὶ σοὶ ταῦτα δοκεῖ, [s] γνώμης γε τῆς αὐτῆς "κοινωνοὶ καὶ πρότερον ἢ συνελθεῖν γεγόναμεν. [t] καὶ ἓν "μὲν ὑπέζωσμαι ξίφος, [v] ἀμφοῖν δ' ἂν [x] ἀρκέσει. "ἄγε ἴθι καὶ ἔργων ἐχώμεθα, ἡγεμών τ' ἴθι, εἰ βούλοιο αὐτὸς, κελεύων με χωρεῖν, [y] ἢ καὶ [z] προείσομαι "ἐπικουρίᾳ τῇ σῇ, [a] συμπράσσοντός τε [b] πίσυνος. οὐ"δὲ ἀπορία σιδήρου τοῖς τὴν ψυχὴν εἰς τὰ ἔργα "προσφερομένοις, δι' ἣν καὶ ὁ σίδηρος δραστήριος "εἴωθεν εἶναι. ὥρμηκά τε εἰς τὴν πρᾶξιν, οὐκ ἂν ἂν "αὐτὸς πάθοιμι ἐλπίδι περιφερόμενος· οὐ γὰρ σχολὴ "κινδύνους μοι κατανοεῖν τοὺς ἐμαυτοῦ, [...] τε πα"τρίδος ἐλευθερωτάτης ἐπαλγοῦντι, [c] καὶ τῶν νόμων τῆς "ἀρετῆς ἀφῃρημένης, τοῖς τε πάντας ἀνθρώπους ὀλέθρου "διὰ Γάιον κατειληφότος. ἄξιος δ' ἂν εἴην παρὰ σοὶ "δικαστῇ πίστεως ἐπὶ τοιούτοις τυγχάνειν, [d] ἐπὶ τοῦ ὅμοια "φρονεῖν αὐτοῖς καὶ σὲ μὴ ἀπηλλάχθαι."

ι'. Μινουκιανὸς δὲ, τὴν ὁρμὴν τῶν λόγων θεασάμενος, ἠσπάζετό τε ἀσμένως, καὶ [e] προσπαρεῖχε τὴν τόλμαν αὐτοῦ, ἐπαινέσας τε καὶ ἀσπασάμενος, μετ' εὐχῶν [f] δὲ καὶ ἱκετείας [g] ἀπέλυεν. [h] καὶ ἰσχυρίζοντό τινες [i] οὕτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα. εἰσιόντος γὰρ εἰς τὸ βουλευτήριον Χαιρέου, φωνὴν [k] λέγεται ἐκ τοῦ πλήθους γενέσθαι τινὸς ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος περαίνειν μὲν δὴ τὸ πρακτέον, καὶ προσλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον· καὶ τὸν Χαιρέαν τὸ μὲν πρῶτον ὑποδεῖσαι, μὴ καί τινος τῶν συνωμοτῶν προδότου γεγονότος ἁλίσκοιτο, καὶ τέλος συνεῖναι ἐπὶ προτροπῇ φέρειν, [l] εἴ τι παρῃνεῖτο τῶν συνεγνωκότων ἀντισημαινομένου τινος, εἴτε δὴ καὶ τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, αἴροντος αὐτὸν [m] θαρσῆσαι. διελήλυθει δὲ διὰ πολλῶν τὸ ἐπιβούλευμα, καὶ πάντες ἐν ὅπλοις παρῆσαν· οἱ μὲν [n] τῶν βουλευτῶν ὄντες, οἱ δὲ ἱππεῖς, καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ συνῄδεσαν. οὐδεὶς γὰρ ἦν [o] ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ ἀνεγράφετο τὴν Γαΐου [p] μετάστασιν, καὶ [q] δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο, ὁποίῳ δύναιτό τις τρόπῳ, [r] μηδὲ ἑκὼν εἶναι τῆς ἐπὶ τοιούτοις ὑστερεῖν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἔχοι προθυμίας ἢ δυνάμεως, καὶ λόγοις καὶ δι' ἔργων, [s] ἦσαν ἐπὶ τυραννοκτονίᾳ. [t] ἔτι

eminentiam, utpote civium nobilissimo, & quod omni laude cumulatus esset, præcipue vero cum sermones sereret) ille dicere orsus Chæream rogabat, quodnam signum ea die *ab imperatore* accepisset. Vulgatum enim erat per totam urbem quomodo Chæreæ soleret tesseris dandis illudere. Ille vero, verborum ridiculum nihil moratus, gratias agebat Minuciano, quod tantum ei in hisce fidei habuerit ut cum eo colloqui vellet: "& tu mihi, "inquit, libertatis signum da, gratiæque tibi re"ferantur, quod me magis, quam mea fert natu"ra, excitasti, neque mihi pluribus opus est ver"bis ad animum erigendum firmandumque, si ti"bi eadem, quæ mihi, placeant, & ejusdem etiam "antequam conveniremus sententiæ fuerimus. "Uno quidem gladio accingor, ambobus vero suf"ficiet. Age itaque & ad opus aggrediamur: tuum "ductum, si ita visum fuerit, & imperium sequar, "aut ipse præibo tuo fretus auxilio, tibique adju"tori fidens. Ferro non egent, qui rebus agendis "fortem animum adhibent, à quo etiam ferrum "solet exacui. ipse certe totus feror in hoc nego"tium, nullo malorum quæ possunt accidere me"tu solicitus. non enim mihi vacat mei periculi "rationem habere, dum patriæ vicem doleo, è "summa libertate in servitutem datæ, legum vi & "auctoritate sublata, & omnibus imminente à Ca"jo pernicie. Utinam autem dignus sim, qui apud "te judicem tuam in istis merear fidem, quando"quidem aliter ac ipse de illis sentire tibi non in"tegrum sit.

10. Minucianus autem, cum observasset quò ferebant verba, libenti animo eum amplectebatur, & laudando ipsum amplexandoque audaciæ ejus stimulos addebat, atque ita cum votis eum precibusque dimittebat. Affirmant etiam nonnulli eum hoc modo in iis quæ dixerat confirmasse *Minucianum*. Cum enim in curiam ingrederetur Chærea, vox cujusdam è turba ad eum impellendum fertur emissa, jubens perficere quod agendum erat, juvante Deo: & primum quidem Chereæ obortam esse suspicionem, ne ab aliquo conjuratorum proditus caperetur, tandem vero intellexisse adhortantis esse *verba*, sive certo quodam, suadentibus id consciis, signum ex adverso dante, sive Deo, qui res mortalium intuetur, bono animo esse jubente. Multi autem jam participes facti erant insidiarum, omnesque armati aderant, & senatores & equites, simulque militum quotquot erant conscii. nemo enim erat qui non pro *magna* felicitate haberet Caji necem, atque adeo omnes, quocunque modo possent, studiose id agebant, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, sed summa alacritate & pro sua quisque virili ad tyrannnicidium verbis factisque parati erant. Quin & Callistus

Chærea animos facit Minuciano.

Conjuratorum numerus augetur.

Callistus semet illis adjungit.

m Λόγυ,] Ita lego & distinguo cum Cod. *Busb.* antea erat, λόγυ φθάσας, κἀκεῖνος &c.

n Εἴρετο] *L. B.* εἴπετε Corr. ἤρετο.

o Πιστεῦσαι ——— αὐτόν.] Sustuli comma post πιστεῦσαι, auctoritate Cod. *Busb.*

p Τοῦ ἀναγείρειν με] Iterum ex Cod. *Busb.* τὸ ἀνεγείρεσθαί (ἀνεγείροντος *L. B.*) με μειζόνως εἰπεῖν in *Editis Aliisque*. τῷ ἀνεγείρειν με μειζόνως ἤπερ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

q Οὐδὲ] Οὐδέ μοι *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.*

r Ἔτι] *L. B.* ἴνε.

s Γνώμης γε] Γνώμης τε *Busb.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ ἓν μὲν ὑπέζωσμαι ξίφος,] Illud καὶ non agnoscit *Busb.* & commode abesse potest.

v Ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρκέσει.] Ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρκέσει *Busb.*

x Ἀρκέσει.] *L. B.* ἀρκέσειν.

y Ἢ καὶ προείσομαι] Ita lego. ἢ in *Ed. Bas. Aliisque.*

z Προείσομαι] *L. B.* προσοίσομαι.

a Συμπράσσοντος] Est qui malit συμπράσσοντι.

b Πίσυνος.] *L. B.* ἐπὶ σοῦ ἴσως.

c Καὶ] Abest à *L. B.*

d Ἐπὶ τοῦ] *L. B.* διὰ τό.

e Προσπαρεῖχε τὴν τόλμαν αὐτοῦ,] Προσεγέλιζε *Busb.*

f Δὲ καὶ ἱκετείας] Illud δὲ abest *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

g Ἀπέλυεν.] Ita cum *Hen. à pr. m. Vat.* & *Epiphanio*, ἀπελύοντο in *Editis Aliisque.*

h Καὶ ἰσχυρίζοντό τινες] Καὶ salvo sensu abesse potest, nec (nisi à *secunda manu*) habet *Hen.*

i Οὕτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα.] Ita lego ex conjectura. ὡς βεβαιοῦν τὰ εἰρ. *Voss.* sic *Lugd. Bat.* ὡς βεβαίως ταῦτα εἰρημένα in cæteris.

k Λέγεται ——— ἐξορμήσει.] Vocem λέγεται adjeci è Cod. *Busb.* qui mox legit, γενέσθαι ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντα· περαίνειν μ. δ. τ. πρ. κ. προσλαμβάνεσθαι τὸ δ. *Epiphanius* vertit, *vox cujusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens, perfice quod agendum est opitulante divinitate.*

l Εἴ τι] *L. B.* αἴροντος τι. ac superiori linea.

m Θαρσῆσαι.] Ita *Busb.* θαρσῆσαι abest cæteris.

n Τῶν βουλευτῶν ὄντες,] Articulum etiam τῶν addidi è *Cod. Busb.* cui adstipulatur nunc *Lugd. Bat.*

o Ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ] Ὃς οὐκ ἡγεῖτο *Busb.*

p Μετάστασιν,] Conf. supr. lib. 17. c. 6 §. 5. SPANH.

q Δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο,] Ita *Busb.* δι' αὐτοῦ in *cæteris.*

r Μηδὲ ἑκὼν εἶναι] Ὡς μὴ ἑκὼν *Busb.*

s Ἦσαν] *L. B.* ἦσαν.

t Ἔτι δὲ καὶ Κάλλιστος·] Ita distinguo & lego, sola conjectura fretus, cum antea esset, ἔτι καὶ Κάλλιστος, ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, καὶ τὰ.

stus *se eis adjunxit:* Caji enim libertus erat, vir unus qui, maxime omnium ad summam potestatem evectus, æquum fere cum tyranno habebat imperium, ex timore quem omnibus incusserat, & opum magnitudine quas sibi comparaverat. nam munera quocunque modo acceperat, nec ullis abstinuerat injuriis, præter fas & æquum omnes sua potestate premens; ac præterea noverat Caji ingenium implacabile esse, adeoque pertinax ut nunquam ab eo quod semel statuerat in diversum abiret, & se ob alia etiam multa in periculo esse *sentiret*, non minime vero ob ingentem pecuniæ vim. Quo factum ut Claudium coleret, & clam ad eum transiret, sperans, si ei cederet principatus, Cajo sublato suam in iisdem potentiam fore causam cur apud eum etiam in honore esset, ut qui jam ante eum demeruerit benevoli humanique animi officiis. nam jactare ausus est, quod jussus à Cajo Claudium veneno tollere, id ipsum variis modis distulerit. Videtur autem mihi Callistus de industria ista finxisse, ut à Claudio gratiam iniret. quandoquidem nec Cajus, si Claudium perimere voluisset, Callisti excusationes *æquo animo* tulisset: nec Callistus jussus *à Cajo* in re factu expetenda tergiversatus fuisset; neque male agens, ac præter ea quæ dominus imperaverat, statim meritas pœnas non sustinuisset. Atque adeo Claudium quidem divinitus Caji furorem & insaniam effugisse; Callistum vero finxisse beneficium à se collatum, ad quod ne minimum quidem contulit.

Simulat se à Cajo jussum veneno Claudium tollere.

Chæreæ moræ impatiens.

11. Cæterum Chæreæ conatus indies differebantur *consciorum* plerorumque segnicie. Nam ipse invitus moram in re agenda ferebat, ut qui omne tempus facinori patrando opportunum esse duceret. * Etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium, ad mactandas pro salute filiæ victimas, sæpe tempus oblatum erat, vel eum præcipitandi dum staret in fastigio basilicæ (tectum autem sublime est foro imminens) & nummos inde aureos & argenteos spargeret populo; vel opprimendi celebrantem arcana sacra ab ipso instituta. ipsum enim à nemine sibi cavere, dum solicitus esset ut omnia in iis rite servatoque decoro fierent, minimeque crederet quenquam contra se quidquam moliri. Sed si nihil indicio sit, sibi, quasi à Diis, datam esse necis potestatem, ipsum tamen ita viribus valere ut vel absque ferro Cajum conficeret. Adeo Chærea infensus erat conjuratis, veritus ne tempus opportunum amitterent. Atque illi quidem

ἦν δὲ καὶ Κάλλιστος· ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, πλεῖστόν τε ἀνὴρ εἷς οὗτος ἐπὶ μέγιστον δυνάμεως ἀφίκετο, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἰσοτύραννον εἶχε τὴν δύναμιν, φόβῳ τε τῷ πάντων καὶ μεγέθει χρημάτων, ἅπερ ἐκέκτητο αὐτός. [v] δωροδοκώτατος γὰρ ἦν καὶ [x] ὑβριστικώτατος, [y] παρ' ὅντινα οὖν [z] ἐξουσίᾳ χρησάμενος παρὰ τὸ εἰκός· καὶ ἄλλως τε τοῦ Γαΐου τὴν φύσιν ἐξεπιστάμενος ἀνήκεστον οὖσαν, καὶ ἐφ' οἷς ποτε κρίνειεν οὐδαμῶς [a] ἀντισπάσματι χρωμένην, αὐτῷ τε πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας τοῦ κινδυνεύειν αἰτίας, οὐχ ἥκιστα δὲ τὸ μέγεθος τῶν χρημάτων. ὥστε δὴ καὶ Κλαύδιον ἐθεράπευε κρυφαίως [b] μετοχετεύων πρὸς αὐτὸν, ἐλπίδι τοῦ κἂν εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν Γαΐου μεταστάντος, αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τιμῆς τὴν ἐφ' ὁμοίοις ἰσχὺν, προκαταθέμενος χάριν καὶ φιλανθρωπίας λόγον. ἐτόλμησε γοῦν εἰπεῖν ὡς κελευσθεὶς διαχρήσασθαι φαρμάκῳ τὸν Κλαύδιον, μυρίας εὕροιτο τοῦ χρήματος τὰς [c] ὑπερβολάς. [d] δοκεῖ δέ μοι προσπεποιῆσθαι Κάλλιστος ἐπὶ θήρᾳ τῇ Κλαυδίου τὸν λόγον τοῦτον. [e] ἐπεὶ οὔτε Γάϊος ὡρμηκὼς μεταχειρίσασθαι Κλαύδιον ἠνείχετο τῶν Καλλίστου προφάσεων, οὔτε Κάλλιστος, κελευσθείς τινα τὴν πρᾶξιν εἴκων [f] ὑπερέβαλεν, [g] ἢ κακουργῶν εἰς [h] τοῦ δεσπότου [i] τὰς ἐπιστολὰς, οὐκ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα τὸν μισθὸν ἐκομίζετο. ἀλλὰ δὴ [k] Κλαύδιον μέν τινι θείᾳ δυνάμει σώζεσθαι ἐκ μανιῶν τῶν Γαΐου, Κάλλιστον δὲ προσποιήσασθαι χάριτος κατάθεσιν μηδαμῶς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης.

ια'. [l] Τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Χαιρέαν [m] ὑπερβολαὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἦσαν [n] ὀκνῷ τῶν πολλῶν. οὐ γὰρ Χαιρέας [o] ἑκὼν τὸ πράσσειν ἀναβολὴν ἐποιεῖτο, πάντα καιρὸν ἐπιτήδειον [p] τῇ πράξει νομίζων. καὶ γὰρ εἰς τὸ Καπετώλιον ἀνιόντι, [q] κατὰ θυσίας ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἐπιτελουμένας ὑπὸ τοῦ Γαΐου, παρῆν πολλάκις καιρὸς, καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἱστάμενον καὶ δήμῳ χρυσίου καὶ ἀργυρίου χρήματα διαρριπτοῦντα ὦσαι κατὰ κεφαλῆς, ὑψηλὸν δέ ἐστι τὸ [r] στέγος εἰς τὴν ἀγορὰν φέρον, ἐπί τε τῶν μυστηρίων τῶν τελουμένων ἃ [s] συνίστη τότε. πάντων γὰρ αὐτὸν ἀπεστράφθαι εἶναι προνοίας τοῦ ἐν αὐτοῖς εὐπρεποῦς [t] ἀναστροφησομένου, καὶ ἀπογνώσει τοῦ ἐν ἐπιχειρήσει [v] τινὰ γενέσθαι πιστεύειν. εἰ δὲ [x] μηδὲν σημεῖον, ὡς ἀπὸ τῶν θεῶν, αὐτῷ δύναμιν τοῦ θανάτου παρατυγχάνειν, αὐτῷ δ' ἂν ἰσχὺν ἐγγενέσθαι, καὶ μὴ σιδηροφορουμένῳ διαχρήσασθαι [y] τὸν Γάϊον. οὕτως δὲ [z] ὀργῆς εἶχε τοὺς συνομότας ὁ Χαιρέας, δεδιὼς τοὺς καιροὺς [a] διαρρυῆναι. οἱ δ' ᾔδεσαν μὲν [b] νομίμως τε χρήζοντα καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς

v Δωροδοκώτατος γὰρ ἦν καὶ] Et vigorem ultra modum haberet *Rufin.* SPANH.

x Ὑβριστικώτατος,] Ὑβριστότατος παρὰ τὸν ἐν γένει] *Vat.* & *Hen.* *à pr. m.*

y Παρ' ——— εἰκός·] Vel παρὰ ἣν ἐν ἐξουσίᾳ χρων. præsenti utique potentia præter fas usus. SPANH.

z Ἐξουσίᾳ] *L. B.* γίνεται ἐξουσία.

a Ἀντισπάσματι] Conf. supr. lib. 17. c. 2. §. 4. SPANH.

b Μετοχετεύων] *L. B.* μετοχετεύειν.

c Ὑπερβολάς.] Ἀναβολὰς *Busb.* HUDS. Vel ἀναβολὰς, mox tamen ὑπερβολαῖς & ὑπερβάλλεσθαι §. xi. & xii. SPANH.

d Δοκεῖ δέ μοι προσπεποιῆσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* quo fere modo legendum esse conjeceras Cl. *Lowthius*, δοκεῖν δὲ προσπεποιῆσθαι in *Editis Aliisque.*

e Ἐπεὶ] *L. B.* ἐπείτοι & in *Marg.* ἐπεὶ οὔτε.

f Ὑπερέβαλεν,] Sic lego. ὑπελάμβανεν in *Josephi* libris tam *Editis* quam *MSS.*

g Ἢ κακουργῶν] Ita *Hen. à pr. m.* (ut & *L. B.*) εἰ ab altera *manu.* quo modo, in *Editis* & *MSS.* nisi quod καὶ pro εἰ habeat *Busb.* omissis εἶκεν ὑπελάμβανεν.

h Τοῦ δεσπότου τὰς ἐπιστολὰς,] Ἐπιστολαὶ mandata supr. lib. 18. c. 9. §. 4. SPANH.

i Τὰς ἐπιστολὰς] Adjectum ex *L. B.*

k Κλαύδιον μέν τινι θείᾳ] Ut aliquem ex loco, quem corruptum esse suspicor, sensum elicerem ita rescripsi, cum antea esset, Κλαυδίῳ, μὲν ἔκ τινος θείας δυνάμεως χρήσασθαι μανιῶν τῶν Γαΐου, Κάλλιστος προσπεποιῆσθαι &c. *Epiphanius* vertit, *sed Claudium quidem divinitas à Caji vesania liberavit, Callistus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur injuncta.*

l Τοῖς δ' ἀμφὶ] *L. B.* τοῖς ἀμφὶ.

m Ὑπερβολαὶ] Ἀναβολαὶ vid. mox supr. §. 10. SPANH.

n Ὀκνῷ τῶν πολλῶν.] Ita *Busb.* ὀκνούντων πολλῶν perperam in *Editis Aliisque.* ὀκνούντων πολλῶν *Gall.* & *Lugd. Bat.*

o Ἑκὼν τὸ πράσσειν ἀναβολὴν] Ἑκὼν οὖσαν *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἴσως ἵνα οὖσαν *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

p Τῇ πράξει] *L. B.* πρᾶξιν.

* *Etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium,*] *Epiphanius* vertit, *nam dum Cajus in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, venit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri & argenti pecunias dispergentem: dum hæc ministeria gererentur præcipitem ex eminenti loco cogitavit impellere, cum se à nullo videri putaret, nec insidias fecisse crederetur. Et licet non optata mors evenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut præter ferrum perimeret.*

q Κατὰ θυσίας] Ita *Busb.* καὶ τὰς θυσίας in *cæteris.* εἰς τὰς θυσίας legendum esse conjiciebat Cl. *Lowthius.*

r Στέγος] *L. B.* τέγος.

s Συνίστη τότε.] *L. B.* συνίστατο.

t Ἀναστροφησομένου.] Ita lego, potius quam ἀναστροφησομένους. quod tamen in *libris* extat.

v Τινὰ γενέσθαι πιστεύειν.] Sic *Busb.* τινὰ γενέσθαι πιστεύοντα in *cæteris.*

x Μηδὲν σημεῖον,] Locum hunc pro deploratissimo habeo. ut tamen sensum aliquem, licet languidum, inde elicerem, mutavi μηδὲν σημεῖον, ὡς τῶν θεῶν αὐτῷ in μηδὲν σημεῖον, ὡς ἀπὸ τῶν θεῶν, αὐτῷ.

y Τὸν Γάϊον.] *L. B.* τότε Γάϊον.

z Ὀργῆς] *L. B.* εὐχῆς. sed in *Marg.* ὀργῆς.

a Διαρρυῆναι.] *L. B.* διαρρεῦσαι.

b Νομίμως] *L. B.* νόμον.

c Ἐπεὶ

τοῖς αὐτῶν [c] ἐπειγόμενον. οὐ μὴν ἀλλ' ἠξίουν εἰς ὀλίγον γοῦν [d] ὑπερβολῇ χρήσασθαι, μὴ καὶ [e] ἐπισφαλμένος τῇ ἐπιχειρήσει συνελῃφθεὶς ταράξειεν τὴν πόλιν, ζητήσεως τῶν συνεγνωκότων τὴν πρᾶξιν γιγνομένων, καὶ τοῖς αὐτοῖς μελλήσουσιν ἐπιχειρεῖν ἄπορον τὴν ἀνδραγαθίαν [f] ποιήσειεν, φραξαμένου Γαΐου πρὸς αὐτοὺς μειζόνως. καλῶς οὖν ἔχειν θεωριῶν ἐν τῷ Παλατίῳ ἐπιτελουμένων ἅψασθαι τοῦ χρήματος· [g] ἄγονται δ' ἐπὶ τιμῇ τοῦ πρώτου μεταστησαμένου τὴν ἀρχὴν τοῦ δήμου Καίσαρος εἰς αὐτόν, μικρὸν πρὸ τοῦ βασιλείου καλύβης πηκτῆς γινομένης, καὶ Ῥωμαίων τε οἱ εὐπατρίδαι θεωροῦσιν ὁμοῦ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ ὁ Καῖσαρ· ῥᾳστώνην τε αὐτοῖς ἔσεσθαι πολλῶν μυριάδων ἀνθρώπων εἰς ὀλίγον χωρίον [h] καθειργνυμένων, ὥστε εἰσιόντι τὴν ἐπιχείρησιν ποιήσασθαι, δυναμένους τοὺς ὑπασπιστάς, εἰ καί τινες προθυμοῖντο, μὴ [i] παραδεξομένης αὐτῷ βοηθεῖν.

ιβ. Ἠνείχετο δὲ Χαιρέας, καὶ τῶν θεωριῶν ἐπελθουσῶν τῇ πρώτῃ [k] δεδογμένον ἅπτεσθαι τῆς πράξεως. ἰσχυρότερον [l] δ' ἦν τοῦ [m] κατ' ἐκείνους προβεβουλευκότος [n] τὸ τῆς τύχης συγχωροῦν [o] ὑπερβολάς· καὶ [p] τὰς τρεῖς [q] ὑπερβαλλομένους [r] τὰς νομίμους ἡμέρας, μόλις κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον. [s] Χαιρέας δὲ συγκαλέσας τοὺς συνομότας, "πολύς μέν, "εἶπε, καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος [t] ὀνειδίζει τὸ ἐπιμελλὲς ἡμῶν ἐπὶ τοῖς οὕτω βουλευθεῖσι μετὰ ἀρε-"τῆς· δεινὸν δὲ [v] εἰ καὶ μηνύματος γενομένου διαπε-"σεῖται ἡ πρᾶξις, καὶ Γάιος ὑβριεῖ μειζόνως. ἢ οὐχ "ὁρῶμεν ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀφαιροῦμεν [u] ὁπόσον τῶν "ἡμετέρων, καὶ προστίθεμεν τῇ Γαΐου τυραννίδι χα-"ριζόμεθα, δέον αὐτοὺς ἀδεῶς τὸ λοιπὸν εἶναι, καὶ "τοῖς ἄλλοις αἰτίαν τοῦ εὐδαίμονος παρασχόντας [y] δι' "αἰῶνος ἅπαντος [z] τοῦ αὖθις ἐν θαύματι μεγάλῳ "καὶ τιμῇ καθεστάναι;" τῶν δὲ οὐδὲ ἀντειπεῖν ὡς οὐ "[a] καλῶς δυναμένων, οὔτε τὴν πρᾶξιν ἄντικρυς δεχομένων, σιγῇ δὲ καταπεπληγότων, "τί φησιν, "ὦ γενναῖοι, διαμέλλομεν; ἢ οὐχ ὁρᾶτε τὴν σήμε-"ρον τῶν θεωριῶν [b] ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν, καὶ Γάιον "[c] ἐκπλευσούμενον; ἐπὶ γὰρ Ἀλεξανδρείας παρεσκεύ-"ασται πλεῖν κατὰ θεωρίαν τῆς Αἰγύπτου. καλὸν δὲ "[d] ὑμῖν προέσθαι τῶν χειρῶν τὸ ὄνειδος, τῇ Ῥω-"μαίων μεγαλαυχίᾳ πομπεῦον διά τε γῆς καὶ θα-"λάσσης; πῶς δ' οὐκ ἂν δικαίως [e] κρινοίμεθα αὐ-"τοὺς αἰσχύνῃ τῶν γενομένων, εἴ τις οὖν [f] αὐτὸν "Αἰγύπτιος κτείνειε, τὴν ὕβριν οὐχ ἡγησάμενος ἀ-"νεκτὴν τοῖς ἐλευθέροις γεγονόσιν. ἐγὼ μὲν οὖν "οὐκέτι εἰς πλείονας ἀνέξομαι τὰς [g] σκέψεις [h] ὑ-"μῶν, χωρήσω δὲ τοῖς κινδύνοις [hh] ὁμοῦ σήμερον, "ἡδέως φέρων πᾶν ὅ, τι καὶ γένοιτο ἐξ αὐτῶν, οὐδ'

sentiebant eum justis de causis irasci, atque è re sua esse quod ille adeo festinaret. Veruntamen postulabant paulisper deferri negotium, ne, si quid male succederet, tota civitas turbaretur conscios facinori perquirendo, ipsisque Cajum aggressuris nihil proficeret fortitudo, omnibus ad illum aditibus majori cura præclusis. Satius igitur esse, cum spectacula in palatio ederentur, sese ad rem admovere: (celebrantur autem in honorem Cæsaris, qui primus potestatem populi in se transtulit; fixisque prope regiam tuguriis eò spectatum veniunt patricii Romani cum liberis & uxoribus, necnon & ipse Cæsar) facileque illis fore, tot hominum milibus in locum angustum conclusis, ipsum dum ingrederetur adortum ire, cum ne satellites quidem, si id magnopere vellent, ei auxilio esse possent.

Tandem decretum, dum ludi Palatini aguntur, Cajum tollere.

12. Chærea ergo *diem ex die* exspectabat, cumque adessent spectacula, primo die ad rem aggredi constitutum erat. sed fortuna, quæ moras interposuit, plus poterat quam consilium, quod contra ipsum ceperant: cumque tres dies stati & solennes nihil agendo tererentur, vix die novissimo obtinuerunt ut res conficeretur. Itaque Chærea, convocatis qui conjuraverant, dicebat, "multum "quidem elapsum est temporis, quod nobis segni-"ciem exprobrat in honestis consiliis exsequen-"dis: grave autem erit, si ex alicujus indicio in "nihilum recidat quod suscepimus, & Cajus inde "exacerbatus magis etiam sæviet *in universos.* "An non videmus, quod nobis nostrisque omnibus "libertatem auferimus, & Caji tyrannidem in ma-"jus augemus; cum debeamus in posterum nobis-"met securitatem parare, aliisque felicitatem lar-"giendo ad secula omnia ventura in admiratione "esse & honore?" Cum autem illi contra ista honeste quidquam dicere non possent, neque *tamen* facinus palam approbarent, sed quasi obstupefacti conticescerent, tum ille, "Quid, inquit, "ô viri fortes, cunctamur & tergiversamur? Non-"ne videtis hunc esse spectaculorum diem ulti-"mum, & Cajum *statim ab eo* navigaturum esse? "comparavit enim se, ut navibus Alexandriam "proficiscatur, Ægypti visendæ gratia. Pulchrum "autem vobis erit è manibus dimittere hominem "propudiosum, cum magnifica Romanorum o-"stentatione terra marique incessurum? Quomo-"do vero non jure accusemur, ut quos pudeat eo-"rum quæ fient, si quis ipsum Ægyptius forte per-"imat, qui injuriarum insaniam hominibus libe-"ris & ingenuis non ferendam existimaverit. Ego "sane consilia vestra non amplius morabor, sed "hodie paratus sum memet periculis objicere, lu-"bentique animo ferre quicquid propterea eve-"nerit;

Chærea conjuratis stimulos subdit.

c Ἐπειγόμενον.] Ita Gall. ἐπειγόμενος in Editis Aliisque.
d Ὑπερβολῇ] Conf. supr. §. 10. SPANH.
e Ἐπισφαλμένος] L. B. ἐπισφαλείς.
f Ποιήσειεν.] Ποιήσειεν insertum dedi, sensu illud aut simile verbum postulante.
g Ἄγονται δ' ἐπὶ τιμῇ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in parvo ejus rotundo templo, aguntur, qui primus* &c.
h Καθειργνυμένων.] Καθειργνυμένων Busb.
i Παραδεξομένης αὐτῷ βοηθεῖν] Ita cum Cod. Busb. (accedente nunc Lugd. Bat.) παραδεξομένους αὐτῷ βοηθεῖν. εἴχετο δὲ in Editis Aliisque.
k Δεδογμένον] L. B. δεδομένον.
l Δ' ἦν] L. B. ἦν.
m Κατ' ἐκείνους προβεβουλευκότος] Sic Busb. & L. B. κατ' ἐκείνων in cæteris.
n Τὸ τῆς τύχης] L. B. τῆς τύχης.
o Ὑπερβολάς. ——— ἡμέρας,] Conf. supr. §. 10. SPANH.
p Τὰς τρεῖς ὑπερβαλλομένους] Zonaras in narratione hujus facti p. 559. B. de Cajo, ὁ δὲ τότε ἑορτὰς τρεῖς ἡμέρας προσέθηκε. Adeo ut hic vertendum sit: *tres insuper dies præter legitimos horum ludorum superaddentis.* Non adsecutus est etiam hunc locum *Rufinus.* SPANH.
q Ὑπερβαλλομένους] L. B. ὑπερβαλλομένοις.
r Τὰς νομίμους ἡμέρας,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* ταῖς νομίμοις ἡμέραις in libris.
s Χαιρέας δὲ συγκαλέσας] Haud aliter Busb. Χαιρέας δὲ καλέσας Lugd. Bat. Χαιρέας γὰρ καλέσας in reliquis.
t Ὀνειδίζει τὸ ἐπιμελλὲς] Ita lego. ὀνειδίζει τε τὸ in Editis Aliisque. ὀνειδίζει τὸ Busb.
v Εἰ] Abest à L. B.
u Ὁπόσον ——— προστίθεμεν] L. B. in Marg. ὁπόσον τῆς ἡμετέρας προστίθεμεν.
y Δι' αἰῶνος] Ita Hon. nisi quod δι' αἰῶνος ἅπαντος pro ἅπαντος habeat. [illegible] ἅπαντος τοῦ αὖθις in cæteris.
z Τοῦ αὖθις] L. B. τοῖς αὖθις.
a Καλῶς δυναμένων.] Ita cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. qui etiam ὡς οὐ omittit. Forsan τῶν δὲ οὐδ' ἀντειπεῖν ὡς τότε καλοῖς δυναμένων.
b Ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν,] Ἡμέραν τελευταίαν Busb.
c Ἐκπλευσούμενον;] L. B. ἐκπλευσόμενον.
d Ὑμῖν] Vel ἡμῖν legendum vel (ponendo *vobis* pro *nobis*) corrigenda versio. IBB.
e Κρινοίμεθα] L. B. κρινοίμεθα.
f Αὐτὸν Αἰγύπτιος] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nam quo modo non juste erimus confusioni obnoxii, si quis eum Ægyptius occidat, injuriam non ferens libertatis oppressæ.* HUDS. Lectionem hanc confirmat Lugd. Bat. in quo est αὐτὸν, verum desideratur id quod præcedit οὖν. HAV.
g Σκέψεις] Σκέψεις Gall. & Lugd. Bat.
h Ὑμῶν] Ita cum Epiphan. ὑμῶν in Græcis omnibus.
hh Ὁμοῦ σήμερον,] Mallem ἡμῶν.

i Εἴτε

"nerit; neque est ut ego, quodcunque sit, rem "procrastinem. Enimvero quid forti & generoso "tam miserabile, quàm ut alius me vivo Cajum "occideret, mihique laudem istam præriperet?

Quonam acciderint, dum spectacula ederentur.

13. Et ille quidem, his dictis, impetu animi ferebatur ad facinus patrandum, & reliquis fiduciam ingeneravit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent; primaque luce ad palatium aderat gladio equestri succinctus. nam moris erat tribunis, ut accincti signum peterent ab imperatore, & forte ea die vices signum accipiendi ad ipsum redierant. Et jam confluebat multitudo ad palatium magno tumultu, alio alium angente & premente, dum quisque locum spectandi præripere nititur, magna voluptate hanc populi contentionem spectante Cajo: quod nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sederent, viri cum mulieribus, & servi confusi cum ingenuis. Cajus autem, via ei patefacta & munita, *egressus* rem divinam faciebat Augusto Cæsari, cujus in honorem spectacula edebantur; & cadente victima contigit cruore respergi togam senatoris cujusdam Asprenatis *nomine*. quod quidem à Cajo risu excipitur, ipsi vero Asprenati plane ominosum accidit: simul enim cum Cajo cæsus est.

Ominosa res accidit Asprenati.

Dicitur autem Cajum ea die magis quam natura ejus ferebat affabilem exstitisse, eaque sermonis comitate usum esse ut omnibus miraculo fuerit. Sacro peracto ad spectacula se convertit, locumque suum in theatro occupabat; præcipuis ex amicis cinctus. Eo autem tempore exstructum erat theatrum, ut quotannis fieri solebat, in hunc modum. Duo ei ostia erant, quorum alterum exeuntibus sub dium, alterum in porticum euntibus aut egredientibus patebat, ne turbarentur qui intus conclusi erant, & ut actores & musici ex eodem tugurio, in quo & alterum septis inclusum erat, exeuntes liberum regressum haberent. Considente itaque populo, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, (dextrum enim theatri cornu Cæsar tenebat) Vatinius ordinis senatorii vir & prætorius, Cluvium & ipsum consularem sibi *forte* assidentem, ecquid rei novæ accepisset, interrogabat, ita tamen caute ut nemo vocem *ejus* exaudiret. quo dicente, nihil sibi nunciatum esse, hodie igitur, ô Cluvie, tyrannicidii fabula agenda est. Cui Cluvius, "Tace, ô vir fortis, ne quis A"chivorum sermonem *istum* audiat." Multis deinde in spectatores sparsis missilibus, quæ pomis constabant & avibus propter raritatem summi pretii habitis, Cajo volupe erat videre certamina hac de causa inita, utque spectatores de istis sibimet

Vatinius & Cluvius conscii facinoris.

Cajo periculum portenditur.

"ἂν ὑπερβαλοίμην [i] εἴπερ εἴη. τί γὰρ δὴ καὶ γένοιτ' "[k] ἀνδρὶ φρόνημα ἔχοντι τούτου σχετλιώτερον, [l] Γάιον "ἄλλον τινὰ ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐμὲ τὴν ἐπὶ "τῷδε ἀρετὴν ἀφῃρημένον.

ιγ'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, [m] αὐτός τε ὡρμήκει πράξων τὸ ἔργον, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεποίησε θάρσος, πᾶσί τε ἦν ἔρως ἄπλετος τοῦ ἐγχειρήματος, μηδὲν ὑπερβαλλομένοις. [n] ἕωθεν τε ἐπὶ τοῦ παλατίου [o] γίνεται τὸ ξίφος ὑπεζωσμένος [p] ἱππικόν. ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τοῦτο, ἐζωσμένοις αἰτεῖν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸ σημεῖον, καὶ τῇ ἡμέρᾳ καθήκουσα εἰς αὐτὸν ἦν ἡ παράληψις τοῦ σημείου. ἄρτι τε συνῄει [q] πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον [r] ἐπὶ προκαταλήψει θέας πολλῷ θορύβῳ καὶ ὠθισμῷ, χαρᾷ φέροντος Γαΐου τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε τῶν πολλῶν σπουδήν, [s] παρ' ὃ καὶ διακέκριτο οὐδὲν, ὅτι τῇ συγκλήτῳ [t] χωρίον, οὔτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην δὲ [v] ἕζοντο, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ αἱ γυναῖκες, καὶ τῷ δούλῳ [x] ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον. Γάιος δὲ, [y] προόδου αὐτῷ γενομένης, ἔθυε τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ᾧ δὴ καὶ τὰ τῆς θεωρίας ἤγετο· καὶ πίπτοντος τῶν ἱερείων τινὸς, συνέβη [z] αἵματος τὴν [a] Ἀσπρήνα στολὴν ἑνὸς τῶν συγκλητικῶν ἀνάπλεων γενέσθαι. τοῦτο Γαΐῳ γέλωτα μὲν παρέσχεν. ἦν δὲ ἄρα εἰς οἰωνὸν τῷ Ἀσπρήνᾳ φανερόν. ἐπικατασφάζεται γὰρ τῷ Γαΐῳ. Γάιον δὲ ἱστορεῖται παρὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ εὐπροσηγορώτατον γενέσθαι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ δεξιότητι χρώμενον ὁμιλίας πάνθ' ὅντιν' οὖν ἐκπλῆξαι τῶν παρατυγχανόντων. μετὰ δὲ τὴν θυσίαν, ἐπὶ τὴν θεωρίαν τραπεὶς ἐκαθίζετο, καὶ περὶ αὐτὸν τῶν [b] ἑταίρων οἱ ἀξιολογώτατοι. [c] κατεσκεύαστο δὲ τὸ θέατρον, πήγνυται δὲ ἔτους κατὰ ἕκαστον ἐνιαυτὸν, τοιόνδε τρόπον. θύρας εἶχε δύο φερούσας, τὴν μὲν [d] εἰς αἴθριον, τὴν δὲ εἰς στοὰν εἰσόδοις καὶ ἀποχωρήσεσιν, ὅπως μὴ ταράσσοιντο οἱ ἔνδον ἀπειλημμένοι. ἐκ δὲ αὐτῆς τῆς καλύβης, ἐνδοτέρω διαφράγμασιν ἑτέραν ἀπειληφυίας [e] ἐπαναστροφὴν [f] τοῖς ἀνταγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα. συγκαθημένης [g] δὴ τοῦ πλήθους, καὶ [h] τοῦ Χαιρέου σὺν τοῖς χιλιάρχοις οὐκ ἄπωθεν τοῦ Γαΐου, δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου κέρας ὁ Καῖσαρ εἶχε, [i] Οὐατίνιός τις τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρ ἐστρατηγηκὼς, ἤρετο [k] Κλούιον παρακαθεζόμενον αὐτῷ, καὶ τοῦτον ὑπατικὸν, [l] εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων [m] περιφοιτᾷ [n] πύστις, φυλαχθεὶς γενόμενος τοῦ μὴ ἐξάκουστος εἶναι τάδε λέγων. τοῦ δὲ φαμένου μηδὲν πεπύσθαι, σήμερον τοιγαροῦν, ὦ Κλούιε, τυραννοκτονίας ἀγὼν [o] πρόκειται. καὶ ὁ Κλούιος, "ὦ "γενναῖε, φησί, [p] σῖγα μή τις ἄλλος Ἀχαιῶν μῦθον ἀκού"σῃ." πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ [q] πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τῷ σπανίῳ τίμια τοῖς κεκτημένοις, ὁ Γάιος ἡδονῇ τὰς περὶ [r] αὐτῶν ἐθεώρει μάχας, καὶ διαρπαγὰς

i Εἴπερ εἴη.] Εἰ περιῇ Hen. à pr. m. forsan itaque εἰ περιείη. si quis malit ὃ, τι περ εἴη, per me licet.

k Ἀνδρὶ] L. B. ἐν ἀνδρὶ.

l Γάιον —— τὴν] Ita lego cum Cl. Lowthio, (jam etiam adstipulante L. B.) sensu ita postulante. antea erat, Γάιον ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, εἰ μὴ τὴν &c.

m Αὐτός τε ὡρμήκει] Αὐτός γε Busb. Lugd. Bat. Hen. & Vat.

n Εωθέν τε ἐπὶ τοῦ παλατίου] Sic Busb. Lugd. Bat. & Epiphan. εἶσθέν τε in Editis Aliisque.

o Γίνεται τὸ ξίφος] Vocem γίνεται acceptam debemus Codici Busb. (εἰσῆλθεν Lugd. Bat.) ἐπείγεται vel ἐπορεύετο, aut simile quid adjiciendum esse conjecerat Cl. Lowthius.

p Ἱππικόν.] Τῶν ἱππικῶν. ἔθος γὰρ δὴ τῶν Busb. & Lugd. Bat. ἱππικωτάτων pro ἱππικῶν habent Hen. & Vat.

q Πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον] Πλῆθος Busb. & Lugd. Bat.

r Ἐπὶ προκαταλήψει] Gen. ἐπιπροκαταλήψει. Dist. ἐπὶ προκατ. SPANH.

s Παρ' ὃ καὶ διακέκριτο οὐδὲν,] Id est, παρ' ὃ, quod usitatius. ὅ γε διακέκριτο Busb.

t Χωρίον,] Ita Busb. Lugd. Bat. & Hen. χωρίων perperam in reliquis.

v Ἕζοντο,] ἵζοντο Busb.

x Ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον.] Ἀναμὶξ Busb.

y Προόδου αὐτῷ γενομένης, ἔθυε] Cajus processu sibimet facto Rufin. SPANH.

z Αἵματος] Ita Busb. αἵματι in ceteris.

a Ἀσπρήνα] Ἀσπρήνα Busb. tam hic quam infra.

b Ἑταίρων οἱ ἀξιολογώτατοι.] Ἑτέρων Busb.

c Κατεσκεύαστο] In Marg. Lugd. Bat. est, forte ἐν ἄλλοις δὲ κατεσκεύαστο.

d Εἰς αἴθριον,] L. B. εἰς τὸ ὑπαίθριον.

e Ἐπαναστροφὴν] L. B. ἐπ' ἀναστροφῇ.

f Τοῖς ἀνταγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα.] In qua lusores exerceri solent atque cantores. Rufin. SPANH.

g Δὴ τοῦ πλήθους,] Δὲ Busb.

h Τοῦ Χαιρέου σὺν τοῖς χιλιάρχοις] Ita Busb. τοῦ Χαιρέα σ. τ. χιλιάρχαις οὐκ ἄπωθεν in reliquis.

i Οὐατίνιος] Sic scribo. in Græcis [illegible], Batibius in Latinis. HUDS. Bathybius Rufin. Batibius. SPANH.

k Κλούιον] In libris Κλαύιον vel Κλαυίτιον. HUDS. in L. B. Κρέϊτος παρεζόμενος. Rufin. Cludisus, forte Cluvius, in Sueton. Neron. c. XXI. Cluvium Rufum Consularem. sic Cluvii mentio in Epistol. Ciceron. Tacito &c. SPANH.

l Εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων] Εἰ δή τις αὐτῷ ν. πρ. Busb. εἴ τις αὐτῷ &c. L. B.

m Περιφοιτᾷ] Ita lego. ἀφίκοιτο Busb. [illegible] in cæteris.

n Πύστις,] Sic lego. πύστις Voss. πίστις in reliquis. HUDS. Imo Lugd. Bat. habet πύστις ut passim. HAV.

o Πρόκειται.] Ita Busb. & Voss. πρόκειται in Editis Aliisque.

p Σῖγα —— ἀκούσῃ.] Ex Homeri Iliad. ξ'. v. 90. ubi legitur, Σῖγα, μή τίς τ' ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ Μῦθον. HUDS. Iliad. ξ'. v. 90. SPANH.

q Πολλῶν ὀρνέων] Multa postea in Theatro spargerentur Rufin. SPANH.

r Αὐτῶν ἐθεώρει] Sic lego. αὐτὸς in Editis Aliisque. αὐτοῖς Voss.

παρὰ τοὺς εἰκασμένους αὐτῷ τῶν θεωρῶν. ἐνταῦθα δὲ σημεῖα μαντικὰ δύο γίνεται. καὶ γὰρ μῖμος εἰσάγεται, καθ' ὃν σταυροῦται [t] ληστῶν ἡγεμὼν, ὅ, τε ὀρχηστὴς δρᾶμα εἰσάγει Κινύραν, ἐν ᾧ αὐτός τε ἐκτείνετο, [u] καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα, αἷμά τε ἦν τεχνητὸν πολὺ, καὶ τὸ περὶ τὸν σταυρωθέντα ἐκκεχυμένον, καὶ τὸ περὶ τὸν Κινύραν. [v] ὁμολογεῖται δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενέσθαι ἐν ᾗ Φίλιππον τὸν Ἀμύντου Μακεδόνων βασιλέα κτείνει Παυσανίας εἷς τῶν ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντα. Γαΐου δὲ [x] ἐνδοιάζοντος εἴτε παραμένειν εἰς τέλος τῇ θεωρίᾳ διὰ τὸ πανύστατον εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησάμενος καὶ σίτῳ εἶτα ἐπανιέναι καθὰ καὶ πρότερον, Μινουκιανὸς ὑπὲρ τοῦ Γαΐου καθεζόμενος, καὶ δεδιὼς μὴ [y] διαχυθείη τι τῶν καιρῶν εἰς κενὸν, ἐξανίσταται ἐπειδὴ καὶ Χαιρέαν ἑώρα προεξεληλυθότα, [z] ἠπείγετο θαρσύνων αὐτὸν προσελθών. λαμβάνεται δὲ αὐτοῦ τῆς στολῆς Γάϊος κατὰ φιλοφροσύνην δῆθεν, καὶ ποῖ δὴ, φησὶν, ὦ μακάριε; καὶ ὁ μὲν αἰδοῖ [a] δοκεῖ τοῦ Καίσαρος καθίζειν· κρείσσων δὲ ὁ φόβος ἦν, ὀλίγον τι διαλιπὼν εἶτα διανίσταται. καὶ ὁ Γάϊος [b] οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι, δοκῶν ἐπί τινι τῶν [c] ἀνεπιπλάκτων ποιεῖσθαι τὴν ἔξοδον. [d] Ἀσπρήνας δὲ, μετεῖχε δὲ καὶ αὐτὸς, πείθει τὸν Γάϊον [e] καθὰ πρότερον ὑπεξελθόντα πρός τε λουτρῷ καὶ ἀρίστῳ γενέσθαι, καὶ ἔπειτα δὲ εἰσελθεῖν, [f] χρῄζων ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι τὰ ἐγνωσμένα.

ιδ'. [g] Καὶ οἱ περὶ τὸν Χαιρέαν ἔταξαν μὲν ἀλλήλους ᾗ καιρὸς, καὶ ἐχρῆν ἕκαστον τάξιν ᾗ προσετάχθη μὴ ἀπολιμπάνεσθαι ἐπιπονοῦντας. ἤχθοντο δὴ τῇ διατριβῇ, καὶ τῷ μέλλεσθαι τὰ ἐν χερσίν. ἐπεὶ καὶ περὶ [h] τὴν ἐνάτην ὥραν ἤδη [i] τὰ τῆς ἡμέρας ἦν, καὶ Χαιρέας, βραδύνοντος Γαΐου, πρόθυμος ἦν ἐπεισελθὼν ἐν τῇ καθέδρᾳ προσπεσεῖν. προῄδει μέντοι τοῦτο σὺν πολλῷ φόνῳ τῶν τε βουλευτῶν, καὶ ὅσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν· [k] καίπερ δὲ εἰδὼς, πρόθυμος ἦν, καλῶς ἔχειν ἡγούμενος, πᾶσιν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν ὠνούμενος ἐν ὀλίγῳ τίθεσθαι τὰ κατὰ τοὺς [l] ἀπολουμένους. καὶ δὴ τετραμμένων [m] εἰς τοῦ θεάτρου τὴν εἴσοδον, σημαίνεται Γάϊος ἐξανεστὼς, καὶ θόρυβος ἦν. ἀνέστρεφον δὲ καὶ οἱ συνωμόται, καὶ [n] ἀνεωθοῦντο τὴν πληθὺν, λόγῳ μὲν διὰ τὸ δυσχεραίνειν τὸν Γάϊον, ἔργῳ δὲ ἐπ' ἀδείας βουλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταστήσαντες αὐτὸν ἅψασθαι τῆς σφαγῆς. προεξῄεσαν δὲ Κλαύδιος μὲν ὁ [o] πατρῷος αὐτοῦ, καὶ Μάρκος [p] Οὐινίκιος ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀνὴρ, ἔτι δὲ [q] καὶ [r] Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, [s] οὓς οὐδὲ βουλομένους [t] διακωλῦσαι δύναμις ἦν αἰδοῖ τῆς ἀξιώσεως, εἵπετο δὲ αὐτὸς σὺν [v] Παύλῳ [u] Ἀρρουντίῳ. ἐπεὶ δὲ ἐντὸς ἦν τοῦ βασιλείου, τὰς

arripiendis contendebant. Hic etiam duo acciderunt quæ prodigiorum loco habita sunt. Etenim mimus introducitur, in quo cruci affigitur latronum dux, & pantomimus fabulam introducit Cinyram, in qua Cinyras ipse occiditur & filia ejus Myrrha; eratque multus sanguis arte effusus, tum circa cruci affixum, tum circa Cinyram. Constat etiam illum eundem fuisse diem, quo Philippum Amyntæ filium, in theatrum ingredientem, interemit Pausanias ejus amicus. Cum autem Cajus dubitaret, permaneretne usque ad finem spectaculi, quòd dies esset ultimus, an lotus & cibo sumpto reverteretur, uti jam ante solebat, Minucianus, supra Cajum sedens, veritus ne tempus è manibus re infecta elaberetur, surrexit, ubi Chæream egressum viderat, ut ire maturaret ad ipsum confirmandum. Ejus vero Cajus comiter apprehendens *togæ* laciniam, Quonam, inquit, abis, bone vir? Et ille quidem, Cæsarem quasi reveritus, denuo resedit: at superante eum metu non multo post exsurrexit, Cajo eum ab egressu non prohibente, quod exire putaret ad requisita naturæ. Asprenas autem, qui & ipse *consilii* particeps erat, Cajum hortabatur ut clam excederet, quemadmodum solebat, ad lavandum & prandendum, & tum demum reverteretur, utpote quod decretæ rei exitum expediri vellet.

14. Et Chærea quidem atque sui semet opportune dispsosuerunt; eisque incumbebat, locum, qui singulis obtigit, ne desererent strenue operam dare: & indignabantur moras necti, quodque in manibus erat differri, quod jam esset hora diei nona. Chæreæ itaque, Cajo cunctante *exire*, in animo erat *in theatrum* regredi, ipsumque *illic* sedentem adoriri. Cæterum cogitatione præceperat hoc sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde fieri non posse: quamvis autem id sciret, *Cajum aggrediendi* desiderio ardebat, æquum esse ratus non morari ejusmodi cædem, quæ *cæterorum* omnium incolumitate & libertate rependeretur. Cumque jam in eo essent ut theatrum ingrederentur, subito strepitu significatur surrexisse Cajum. quo factum est ut sese converterent conjurati, & turbam dimovebant, quasi eam ægre ferret Cajus, re autem vera sui in securitatem, ut qui vellent eum nudare præsidiis atque ita cædem patrare. Præcedebant autem eum Claudius patruus, & Marcus Vinicius sororis ejus maritus, ut & Valerius Asiaticus; (quos etiam *loco* depellere, si maxime id voluissent, ex dignitatis reverentia non licebat) Cajus vero ipse sequebatur cum P. Arruntio. Cum autem intra regiam esset, de via recta decedit, ubi con-

Ad facinus se parant conjurati.

t Ληστῶν ἡγεμών.] Ita lego. in libris λαῦθείς ἡγεμών. *Bulengerus* (l. *de Theatro*, in *Append.* p. 250.) legit λῃστὴς ἡγεμών, & vertit *latro princeps*. Intelligendus Laureolus, latronum antesignanus, in crucem actus. Vide *Sueton.* in *Cajo*, c. 57. & *Petitum* ad *Leges Atticas*, p. 248.

u Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα,] Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα legit *Petitus*, loco jam citato. Sed verius est (ni *Josephus* forsan in historia erraverit) excidisse verbum, quod ad Myrrham pertinebat, nimirum ἔσφαξε vel ἐδολοφόνει.

v Ὁμολογεῖται — γενέσθαι] Videsis *Usserium* in *Annalibus* ad A. M. 3668. & confer *Petitum* in *Comment.* ad *Leges Attic.* p. 248.

x Ἐνδοιάζοντος] Conf. *Antiq.* lib. 5. c. 7. (verè 8.) § 3. SPANH.

y Διαχυθείη τι τῶν καιρῶν εἰς κενόν,] Διαλυθείη Bush.

z Ἠπείγετο θαρσύνων] Ita *Bush.* & *Lugd. Bat.* ἠπείγετο θαρσυνῶν in reliquis.

a Δοκεῖ τοῦ Καίσαρος καθίζειν.] Δοκῶν *Bush.* & mox καθίζει.

b Οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι,] Ita cum *Epiphanio*. id quod me monuit etiam Cl. *Lowthius*. ἐμποδὼν ἦν, ἄξιόν τι in *Editis Aliisque*.

c Ἀναπλάκτων] Conf. infr. c. 2. §. 5. SPANH. *Lugd. Bat.* ἀναγκαίων.

d Ἀσπρήνας] Ita cum *Bush.* (& *Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Epiphan.* antea erat, Ἀσπρήνας δὲ, ὃς αὐτὸς συν. HUDS. Asprenas etiam *Rufin.* SPANH.

e Καθὰ πρότερον ὑπεξελθόντα] Sic lego. καθ' ὃ in *Editis Aliisque.* καθ' ὃς *Hen.* à pr. m. forsan pro καθὼς. HUDS. Emendationi huic suffragatur *L. B.* in quo est καθ' ὃ. HAV.

f Χρῄζων ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι] Ita *Bush.* *Lugd. Bat.* & *Gall.* χρῄζον in reliquis.

g Καὶ οἱ περὶ τὸν Χαιρέαν] Οἱ δὲ π. τ. χ. *Bush.*

h Τὴν ἐνάτην ὥραν] Τὴν abest quibusdam libris. ἑβδόμην pro ἐνάτην juxta *Suetonium*.

i Τὰ τῆς ἡμέρας] *L. B.* ταύτης ἡμέρας. *Gen.* τὰ τῆς ἡμέρας.

k Καίπερ δὲ εἰδὼς,] Ita *Bush.* καίπερ δεδιὼς in *Editis Aliisque*.

l Ἀπολουμένους.] Ἀπολωλότας *Bush.*

m Εἰς τοῦ θεάτρου τὴν εἴσοδον.] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* εἰς τὸ θέατρον τὴν εἴσοδον in *libris.* in *L. B.* εἰς τὸ θέατρον εἴσοδον.

n Ἀνεωθοῦντο τὴν πληθὺν,] Ἀπωθοῦντο *Bush.* *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Πατρῷος] *L. B.* in *Marg.* πάτρως.

p Οὐινίκιος ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀνὴρ.] Ita lego. Μινουκιανὸς in *libris.*

q Καὶ Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς.] Illud καὶ è *Cod. Bush.*

r Οὐαλέριος] Ita legendum esse suadet *Epiphanius*, qui vertit, *Valerius Asiaticus*. antea autem erat αἰδέσιμος. (*Lugd. Bat.* subindicante veram lectionem, in quo Ἀσιατικός.) Ex *Dione Cassio* (sub finem lib. LIX.) forsan legendum Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, ὃς ὕπατος. HUDS. Valerius Consularis Asiaticus infr. §. 20. SPANH.

s Οὓς οὐδὲ] Ita lego pro ὡς, præeunte *Epiphanio*, qui vertit, *quos etiam si voluissent repellere* &c.

t Διακωλῦσαι] *L. B.* διαλλάξαι.

v Παύλῳ Ἀρρουντίῳ] *L. B.* παλαιστρασίῳ.

u Ἀρρουντίῳ.] Haud aliter *Epiphan.* & *Dion Cassius.* Παύλῳ Ἀρρουντίῳ, aut Παλαιστραγωγίῳ mendose admodum in *Josephi* libris.

y Εὐ-

constituti erant famuli, quorum munus erat ipsi ministrare, & qua Claudius aliique præcesserant; & in angiportum insuetum deflectit, balneas petiturus, simulque pueros spectaturus, qui ex Asia venerant, missi inde partim ut hymnos canerent in mysteriis quæ celebrabat, partim ut Pyrrhicham saltarent in theatris. Ipsi autem Chærea obviam venit, & signum petiit. Cumque ille probrosum quiddam & ridiculum daret, nihil moratus *Chærea* conviciis *Cajum* impetit, strictoque gladio vehementem ei plagam inflixit, sed non mortiferam. Sunt tamen qui dicunt, hoc à Chærea data opera factum esse, ut non uno ictu Cajum interimeret, sed repetitis vulneribus magis eum excruciaret. At mihi parum credibile videtur quod afferunt, haud concedente timore in ejusmodi rebus exsequendis rationem adhibere. Quod si ita existimasset, Chæream profecto omnium stultissimum haberem, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter semet & conjuratos è periculo eximere; maxime quando non deerant plurimæ viæ Cajo succurrendi, nisi quam primum exhalaret animam. atque adeo Chæream rationem habuisse semetipsum & amicos æque ac Cajum affligendi, si, cum posset re bene gesta clam se *Cajum* ulciscentium iræ subducere, nec in incerto esset an ex animi sententia res succederet, temere voluerit semet perdere simul & tempus. Et in istis quidem cuique suo uti atque frui judicio per me licet. At Cajus dolore ex vulnere cruciatus (nam ensi, inter humerum & collum impacto, obstitit os juguli, ne altius penetraret) neque animo consternatus exclamavit, neque amici cujuspiam opem imploravit, sive quod nemini satis fideret, sive ea de re non cogitaret. Sed, cum gemitum expressisset angoris magnitudo, fuga se proripiebat ulterius. cumque eum excepisset Cornelius Sabinus, qui jam ante animo erat præparatus, inclinatum trudit in genua: atque multi circumstantes, una cohortatione excitati, gladiis eum feriebant; atque adhortatio ad invicem erat, repete. In confesso autem est apud omnes, Aquilam extremum ei vulnus intulisse, fecisseque ut confestim animam efflaret. Veruntamen Chærea cædis auctor merito existimandus est. nam licet aliquammultos ad facinus patrandum sibi adjunxerit; primus tamen illud excogitavit, & ante omnes quemadmodum res istæ gerendæ essent animo designavit, primusque ausus est consilium cum aliis communicare. Cum autem sermonem probarent quem de cæde habuit, & dispersos unum in locum congregavit, & omnibus bene ac sapienter paratis, tum recta consilia dando omnibus longe præstabat, & scite admodum orationem ad suadendum accommodavit; ita ut & omnium animos ad audendum accenderit, &, cum tempus posceret vim & manus adhiberi, tunc etiam

Cajus trucidatur.

Aquila Cajo extremum ictum inflixit; at Chærea cædis auctor.

μὴν [y] εὐθείας ὁδοὺς λιπὼν, καθ' ἃς [yy] δὴ ἑστήκεσαν τῶν δούλων οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, καὶ προῄεσαν οἱ περὶ τὸν Κλαύδιον· τρέπεται δὲ μετὰ στενωπὸν ἠρεμημένον, καὶ ἐπὶ τοῦτον πρὸς λουτροῖς γενησόμενος, ἅμα καὶ [z] παῖδας οἳ ἥκεσαν ἐκ τῆς Ἀσίας καταπονήσων, πομπῆς αὐτῶν ἐκεῖθεν γενομένης ἐπὶ ὕμνοις μυστηρίων ἃ ἐπετέλει, ἔνιοι δὲ κατὰ πυρριχισμοὺς [a] οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ἔσοιντο. ὑπαντιάζει δὲ αὐτὸν Χαιρέας, καὶ ᾔτει σημεῖον. τοῦ δὲ τῶν εἰς χλεύην ἀνακειμένων εἰπόντος, οὐδὲν ἐνδοιάσας λοιδορίαις τε [b] ἐχρῆτο κατὰ τοῦ Γαΐου, καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος ἐπιφέρει πληγὴν σφοδράν· οὐ μήν γε ἦν καίριος. καίτοιγε φασί τινες προνοίᾳ τοῦ Χαιρέου γενέσθαι τὸ μὴ μιᾷ πληγῇ διεργάσασθαι τὸν Γάιον, ἀλλὰ τιμωρεῖσθαι μειζόνως πλήθει τραυμάτων. [c] ἐμοὶ δὲ ἀπίθανος οὗτος ὁ λόγος, διὰ τὸ μὴ ἐπιχωρεῖν ἐν ταῖσδε ταῖς πράξεσι λογισμῷ χρῆσθαι τὸν [d] φόβον. Χαιρέαν δὲ, εἴπερ οὕτως ἐφρόνει, πάντων ἡγοῦμαι μωρίᾳ διαφέρειν, ἡδονὴν τῇ ὀργῇ χαριζόμενον μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ ὀξέος ἀπηλλάγην αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνωμόταις κινδύνων χαριζόμενον, διὰ τὸ πολλὰς ἂν μηχανὰς ἔτι γενέσθαι βοηθῶν Γαΐῳ μὴ φθάσαντι τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι. καίτοιγε Χαιρέας λόγον ἂν γένοιτο οὐ περὶ τῆς Γαΐου τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων, [e] ὅπου γε καὶ πράξαντι καλῶς ἂν εἶχε σιγῇ χρωμένῳ διαδιδράσκειν τὰς ὀργὰς τῶν ἀμυνουμένων, οὐχ ὅπως ἄδηλον εἰ τύχοι κατορθῶν ἐπ' ἀλόγοις χρῄζειν αὐτόν τε ἀπολέσαι καὶ τὸν καιρόν. καὶ τάδε μὲν εἰκάζειν παρέστω τοῖς βουλομένοις, ᾗ καὶ θέλουσιν. ὁ δὲ Γάιος, ἀλγηδόνι τῆς πληγῆς [f] φερόμενος· [g] μεσηγὺς γὰρ τοῦ τε ὤμου καὶ τοῦ τραχήλου φερόμενον τὸ ξίφος ἐπέσχεν ἡ κλεὶς προσωτέρω χωρεῖν. οὔτε ἀνεβόησεν ὑπ' ἐκπλήξεως, οὔτε ἐπεκαλέσατό τινας τῶν φίλων, εἴτε ἀπιστίᾳ εἴτε καὶ ἄλλως [h] ἀφροντιστῶν. στένῳ δὲ χρησάμενος πρὸς τῆς ἀλγηδόνος [i] τὸ πρόσθεν εἰς τὸ πρόσθεν ᾔει φυγῇ. καὶ δεξάμενος αὐτὸν Κορνήλιος Σαβῖνος, τὴν διάνοιαν ἤδη [k] προκατεσκευασμένος, [l] ὠθεῖ κλιθέντα ἐπὶ γόνυ· πολλοὶ [m] δὲ περιστάντες ἀφ' ἑνὸς [n] ἐγκελευσμάτος ἔκοπτον τοῖς ξίφεσι, [o] παρακελευσμός τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ἐπὶ τύποις, ἦν. τελευταῖον δὲ Ἀκύλας ὁμολογεῖται ὑπὸ ἁπάντων πληγὴν ἐπαγαγὼν, [p] ἣ μεθίστησιν αὐτὸν ἀκριβῶς. ἀναθείη δ' ἄν τις τὴν πρᾶξιν Χαιρέᾳ. καὶ γὰρ εἰ σὺν πολλοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον αὐτῷ, ἀλλ' οὖν πρῶτός τε [q] ἐνεθυμήθη, τοσοῦτον ὡς πραχθείη προλαβὼν πολὺ τῶν ἁπάντων, [r] καὶ πρῶτος μὲν τολμηρῶς ἐξεῖπεν τοῖς λοιποῖς. δεχομένων δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ φόνου λόγον, σποράδας τε ἤθροισε, καὶ τὰ πάντα φρονίμως συγκροτήσας, ὅθεν γνωμῶν [s] εἰσηγητὴς ἐς ἐγχείρησιν πολὺ κρείσσων ἐγένετο, καὶ λόγοις καθωμίλησε χρησίμοις, ὡς οὐ τολμῶντας ἠνάγκασέ τε τοὺς πάντας, ἐπεί

τε

y Εὐθείας] Εν' ἀξ᾽θείας *Bosb.*

yy Δὴ ἑστήκεσαν] *L. B.* διεστήκεσαν.

z Παῖδας —— ἔσοιντο.] Pueri ex Asia evocati ad concinendos Hymnos & saltandum Pyrrhicham. Idem Sueton. in Cajo. c. LVIII. pueri ex Asia nobiles ad edendas in Scena operas evocati præpararentur. Idem in Jul. Cæs. c. XXXIX. Pyrrhicham saltaverunt Asiæ Bithyniæque Principum liberi. & Dio Cass. lib. LIX. p. 663. B. ἵνα τοὺς παῖδας θεάσηται, οὓς ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰωνίας τῶν πάνυ εὐγενῶν &c. SPANH.

a Οἱ] Abest à *L. B.*

b Εχρῆτο κατὰ τοῦ Γαΐου,] Ita in *Editis.* ἐχρῆτο *Bosb.* & *Hen.* à *pr. m.*

c Ἐμοὶ δὲ ἀπίθανος] *L. B.* οὐ μὴν ἐμοὶ πιθανός.

d Φόβον.] Sic lego cum *Voss.* (nunc *Lugd. Bat.*) *Gall.* & *Epiphanio.* τὸν φόνον in *Editis Aliisque.*

e Ὅπου γε] Ita *Bas.* & *Hen.* ὅπου δὲ in *cæteris.* nisi quod illud δὲ non agnoscat *L. B.*

f Φερόμενος.] Περιφερόμενος *Voss.* nunc *L. B.*

g Μεσηγὺς —— χωρεῖν &c.] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. 21. §. 1. SPANH.

h Αφροντιστῶν.] Ita *Vat. Voss.* (nunc *L. B.*) *Hen.* à *pr. m.* & *Epiphanius*, qui vertit, *sive incredulitate sive imprudentia.* ἀφροντιστῶν in reliquis.

i Τὸ πρόσθεν] Τὸ πρόσω *Bosb. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

k Προκατεσκευασμένος.] Προκατεσκευασμένος *Bosb.* & *Voss.* seu *Lugd. Bat.*

l Ὠθεῖ κλιθέντα] Ὠθεῖ καὶ κλιθέντα *Voss.* seu *Lugd. Bat.*

m Δὲ] Abest à *L. B.*

n Εγκελευσμάτος] Ita *Bosb.* & *Lugd. Bat.* ἀνακελευσμάτος in *cæteris.*

o Παρακελευσμός τε] In *Editis Aliisque*, παρακελευσμός τε τοὺς πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἐπὶ τύποις ἦν. Verum τε delevi auctoritate *Cod. Bosb.* reliqua ex conjectura mutavi. Forsan tamen legendum, καὶ ἴσας πρὸς αὐτοῖς ἦν, quod simplicius. Phrasis illa πρὸς ἐπὶ τύποις occurrit in *Glossario veteri.*

p Η μεθίστησιν αὐτὸν ἀκριβῶς.] *L. B.* μεθίστησιν ἀκριβῶς.

q Ενεθυμήθη, τοσοῦτον ὡς πραχθείη προλαβὼν] Ενεθυμήθη δεδιέναι μέντοι αὐτὸ ὡς πραχθείη προλαβεῖν *Gall.* ἐνεθυμήθη εἶναι μέντοι αὐτὸ (imo μὴ τοσοῦτον ὡς πρ. προλαβεῖν *Lugd. Bat.*) ὡς πραχθείη προλαβεῖν *Voss.* atque ita *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* nisi quod προλαβὼν habeat *Vat.* ὡς προλαβεῖν absque πραχθείη *Hen.*

r Καὶ πρῶτος μὲν] Αὐτὸς γὰρ πρῶτος. *Bosb.*

s Εἰσηγητὴς ἐς ἐγχείρησιν] Ita lego. εἰσηγήσεως ἐγχείρησιν in *libris.*

τε καιρὸς ἐλάμβανε χειρὶ [u] χρῆσθαι, φαίνεσθαι πάντων πρῶτός τε ὁρμήσας, καὶ ἀψάμενος [v] ἀρετῇ τοῦ φόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις εὐεπίβατον παρασχὼν καὶ προτεθνεῶτα Γάϊον. ὥστε ἂν δικαίως καὶ ὁπόσα τοῖς λοιποῖς εἴη πεπραγμένα, τῇ Χαιρέου γνώμῃ τε καὶ ἀρετῇ προστίθεσθαι καὶ πόνῳ τῶν χειρῶν.

ιε'. Καὶ Γάϊος μὲν, τοιούτῳ τρόπῳ χρησάμενος τῇ τελευτῇ, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ τῶν τραυμάτων [x] ἀποψυχθεὶς ἔκειτο. οἱ δὲ περὶ τὸν Χαιρέαν, ἐπειδὴ κατείργαστο αὐτοῖς ἤδη Γάϊος, ὁδοὺς μὲν [y] τὰς αὐτὰς ἰόντες σώζειν αὐτοὺς ἀμήχανον ἑώρων, ὄκνῳ τε τῶν γεγονότων· οὐ γὰρ μικρὸν ἦν τὸν αὐτοκράτορα ἀνῃρηκόσι τὸ κινδύνευμα, ὑπό τε ἀνοίας τοῦ δήμου τιμώμενον, καὶ ἔνθα προσφιλῆ, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ [z] ἀναιμωτὶ ποιησομένων τὴν ζήτησιν αὐτοῦ· ἄλλως τε στενῶν οὐσῶν τῶν ὁδῶν καθ' ἃς ἔπραξαν τὸ ἔργον, καὶ μεγάλου πλήθους ἐμπεφραγμένου αὐτὰς τῆς θεραπείας, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ φυλακῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνην παρῆσαν τὴν ἡμέραν. [a] ὁδούς τε ἑτέρας χωροῦντες παρῆσαν εἰς τὴν Γερμανικοῦ μὲν οἰκίαν τοῦ Γαΐου πατρὸς, ὃν τότε ἀνῃρήκεσαν· συνημμένη δὲ ἐκείνη, διὰ τὸ ἓν τὸ βασίλειον ὂν, ἐπ' οἰκοδομίαις ἑκάστου τῶν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ γεγονότων ἀσκηθὲν ἀπὸ μέρους ὀνόματι τῶν οἰκοδομησαμένων, ἢ καί τι μερῶν οἰκήσεως ἀρξάντων τὴν ἐπωνυμίαν παρασχέσθαι. [b] καὶ διεκπεσόντες τοῦ πλήθους τὴν ἔφοδον ἐν ἀδείᾳ τὸ παρὸν ἦσαν, [c] λανθάνοντος ἀκμὴν κακοῦ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα περιειληφότος. πρώτους δὲ εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡ αἴσθησις ἀφίκετο τῆς Γαΐου τελευτῆς. δορυφόροι δὲ ἦσαν [d] αὐτοὶ ὁμώνυμοι τῷ ἔθνει, ἀφ' οὗ [e] κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα [f] παρεχόμενοι αὐτῶν. θυμῷ δὲ χρῆσθαι πάτριόν ἐστιν αὐτοῖς, [g] ὅπερ οὐ σπάνιον ἐν τισὶν ἑτέροις βαρβάρων, [h] διὰ τὸ ἧσσον λογισμὸν ἐπιδέχεσθαι τῶν ποιουμένων, ῥωμαλέοι τε τοῖς σώμασι, καὶ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ συνιόντες τοῖς πολεμίοις, [i] οὓς ἂν ὁρμήσωσι μεγάλα κατορθοῦντες. οὗτοι οὖν πυθόμενοι τοῦ Γαΐου τὴν σφαγὴν, καὶ περιαλγήσαντες διὰ τὸ μὴ ἀρετῇ κρίνειν ἐπὶ τοῖς ὅλοις, ἀλλὰ συμφέροντι τῷ αὐτῶν, μάλιστα δὲ αὐτοῖς προσφιλὴς ἦν Γάϊος δόσει χρημάτων τὸ εὔνουν αὐτῶν κτώμενος, σπασάμενοι τὰ ξίφη· προειστήκει δὲ αὐτῶν Σαβῖνος χιλιαρχῶν, οὐ δι' ἀρετὴν καὶ γενναιότητα προγόνων, μονομάχος γὰρ ἦν, ἰσχύϊ δὲ σώματος τὴν ἐπὶ τούτοις κτησάμενος [k] ἀρχήν· διεξῄεσαν τὰς οἰκίας ἀνερευνώμενοι τοὺς σφαγέας τοῦ Καίσαρος. Ἀσπρήναν τε κρεουργήσουσιν αὐτοῖς, διὰ τὸ [l] πρώτῳ περιπεσεῖν, οὗ τὴν στολὴν μιᾶναι τὸ αἷμα τῶν θυμάτων, ὥς μοι λέλεκται πρότερον, οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν συντυχίαν ἀποσημαίνει τοῦ γεγονότος, [m] δεύτερος Νωρβανὸς ὑπαντιάζει, [n] ἐν τοῖς γενναιοτάτοις τῶν πολιτῶν, καὶ πολλοὺς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προγόνων, καὶ μηδὲν αἰδουμένων αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, ἰσχύϊ προὔχων ἀφαιρεῖται τὸ

primus conspiciebatur incitari, & ad rem strenue aggrediendam ferri, & Caji cædem facile aliis perficiendam dare, postquam vulnus fere lethale ab eo accepisset. Adeo ut merito quicquid etiam à sociis perpetratum fuerit, Chæreæ consiliis, animi robori, fortique manuum operæ acceptum ferendum sit.

15. Et Cajus quidem, hujusmodi morte affectus, exanimis jacebat multis vulneribus confossus. At Chærea sociique, cum ab illis peremptus fuisset Cajus, haud fieri posse animadvertebant ut incolumes eadem via redirent, sive attoniti magnitudine facinoris (non enim levis periculi res erat occidisse imperatorem, populo insanienti gratum & acceptum, militibusque de eo non sine sanguine inquisituris) sive quod angustæ essent viæ ubi patrata erat cædes, & magna servitiorum multitudo eas obstruxisset, ut & milites qui ea die præsto erant ad custodiam imperatoris. proinde alia via incedentes contulerunt se ad ædes Germanici, patris Caji quem tunc occiderant, (erant enim conjunctæ palatio, quod ita unum erat, ut tamen, ædificiis ab iis qui in imperio fuerant adauctum & ornatum, *varias* habuerit appellationes, aut ab eo qui partem aliquam absolverit, aut ab eo qui partem aliquam ædificare inchoaverit) jamque elapsi è turbæ incursu satis tuti erant pro tempore, dum adhuc in occulto esset quod imperatori acciderat. Primi autem Germani aliquid rescivesrunt de Caji interitu. erant enim isti satellites genti cognomines, è qua delecti sunt qui legionem Celticam constituunt, homines gentis vitio proni ad iracundiam, id quod commune est illis cum cæteris barbaris, ut qui parum admodum consilii rebus agendis adhibeant, at viribus pollentes ferocesque, & primos hostium impetus excipere soliti, in quamcunque partem incubuerint magnum ad victoriam momentum afferant. Isti itaque, ubi aliquid de cæde Caji acceperant, vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rem metientes sed suis commodis, (quod magnam ab iis gratiam inierat Cajus crebris largitionibus conciliatam) strictisque gladiis perquirentes Cæsaris interfectores, per domos discurrebant duce Sabino, qui tribunus illis præerat, non sua aut majorum virtute (nam gladiator fuerat) sed corporis robore ad istam præfecturam evectus. Cumque illis, postquam Asprenatem in frusta concidissent, (quod in eum primum inciderant, cujus toga, ut jam ante diximus, cruore victimæ respersa, sibi quod evenerat infaustum fore portendebat) proxime occurrisset Norbanus, civis cum primis nobilis, & qui inter majores suos permultos belli duces habuerit, nihilque ejus dignitatem reveriti essent, is, magnis viribus fretus, manibusque cum eo qui primus ipsum adortus est consertis gladium ei extorsit, & non inultus

Chærea cum sociis in Germanici ædes se recipit.

Germani Cæsaris satellites.

Legio Celtica.

Sabinus cum Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit.

Asprenas cæsus.

Norbanus.

u Χρῆσθαι.] *L. B.* χρήσασθαι.

v Ἀρετῇ τοῦ φόνου,] Ἀρετῇ deest *Bush.* forsan ἀρχῇ.

x Ἀποψυχθεὶς] Sic *Gen.* ἀπὸ ψυχῆς, vel ἀπόψυχος deficiens, exspirans, De Maccab. §. 15. SPANH.

y Τὰς αὐτὰς] Ita lego ex *Epiphanio.* (ita & emendavit in ora libri sui *Coccejus*) τοιαύτας in *Græcis* omnibus.

z Ἀναιμωτὶ] Conf. ἅλωσ. lib. 2. c. 18. §. 8. SPANH.

a Ὁδούς τε] *L. B.* ὁδούς γε.

b Καὶ διεκπεσόντες] Ita rescripsi. καὶ δι' ἐκπεσόντες ἐκ τοῦ πλήθους τὴν ἔφοδον in *Editis.* καὶ διεκπεσόντες τοῦ πλ. *Bush.* HUDS. Atqui lectio *Bush.* eadem est cum emend. *Hudsoni*, ut fortè διεκπαίσαντες legerit *Bush.* vel, ut *Lugd. Bat.* διεκπεσόμενοι, quod, vel potius διεκπεσόμενοι, vera lectio esse poterit. HAV.

c Λανθάνοντος ἀκμὴν] *Gen.* λανθάνοντες. brevius aliquanto in *Cod. Bush.* λανθάνοντος ἀκμὴν τοῦ φόνου τοῦ αὐτοκράτορος.

d Αὐτοὶ] Οὗτοι *Bush.* & *Voss.* seu *L. B.*

e Κατελέχθησαν, ——— αὐτῶν.] Quoniam infra (eadem §.) habeamus, πολλοὺς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προγόνων, legendum censui, κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα παρεχόμενοι αὐτῶν. Κατελέχθησαν *Gall.* & *Voss.* κατελέχθησαν, in *Editis* *Aliisque.* Forsan ἀφ' οὗ κατελέχθησαν τὸ Κελτικὸν τάγμα προσαγορευόμενον.

f Παρεχόμενοι] *L. B.* τὸ παρεχόμενοι.

g Ὅπερ οὐ σπάνιον] Ὅπερ οὐ σπάνιον ex conjectura, quod ὥσπερ σπάνιον ἐν τισιν habeant *Gall. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.* Constat locum minime intellexisse *Epiphanium*, qui vertit, *erant autem armigeri, æquivocum gentis suæ Celtica habentes tagma, quorum patria mos est importabilis esse furore, sicut Hispanis & cæteris Barbaris.*

h Διὰ τὸ ἧσσον λογισμὸν] Ita *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* διά τε in *Editis Aliisque.*

i Οὓς ἂν ὁρμήσωσι] Sic lego favente *Epiphanio.* οἳ ἂν ὁρμήσωσι in *Editis.* ὡς ἂν ὁρμήσωσι in *MSS.*

k Ἀρχήν] Ἀρετὴν *Bush. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἰσχύϊ ἀρετήν *Voss.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet ἀδρανῆ ἀρετήν unde Cod. meo adscripsit *Coccejus*, legendum esse ἀνδρείαν ἀρχήν. haud male. HAV.

l Πρώτῳ περιπεσεῖν,] Πρῶτος aut πρώτως in aliquibus *MSS.*

m Δεύτερος Νωρβανὸς ὑπαντιάζει,] Βάρβαρος Νωρβανὸς *Hen.* à *pr. m.* & *Epiphan.*

n Ἐν τοῖς γενναιοτάτοις] Ita *Bush. Gall.* & *Voss.* (seu *L. B.*) antea erat τῶν γενναιοτάτων absque ἐν.

o Τῷ

ultus videbatur moriturus, donec, multis in eum irruentibus circumfusus, plurimis vulneribus acceptis ceciderit. Tertius autem Antejus, ordinis senatorii vir, cum paucis non temere & fortuito, sicuti priores, in Germanos incidit, sed spectandi cupiditate *ductus*, utque lætitiam oculis suis caperet, Cajum prostratum *exanimem* aspiciendo, suum in eum odium ostendebat. Anteji enim patrem, ejusdem cum eo nominis, in exsilium egit *Cajus*, eoque non contentus, milites ad eum occidendum misit. Et ea quidem de causa aderat, ut mortui spectaculo semet oblectaret. Cum autem turbata esset domus, & de se in latebras abdendo cogitarit, non effugit Germanos qui investigarunt & perscrutati sunt omnia, & obvios quosque sontes insontesque occidere furebant. Atque illi quidem ita interierunt.

Antejus interfectus.

16. Cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caji perlatus est, obstupuerunt omnes, nunciatisque fidem habere noluerunt. Alii quidem, etsi cum lætitia interitum ejus acciperent, & vel quodvis darent ut sibi liceret esse adeo beatis, præ timore haud adducti erant ut crederent. Alii vero *rem confectam esse* plane diffidebant, & quod nollent tale quidquam Cajo accidisse, ne veritati quidem auscultabant, rem nulla humana vi confici posse sibimet persuadentes. At isti fere erant feminæ & pueri, aut mancipia, & nonnulli ex militibus. Hi quidem, utpote quod ejus stipendia merentes simul cum eo exercerent tyrannidem, ejusque insolentiæ ministri, & optimum quemque civium concutientes, honore simul & opibus aucti essent. Mulieres vero & adolescentuli, deliniti captique mirifice, ut solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, & viscerationibus: quæ facta erant editaque, verbo quidem ut ista populum oblectarent, at re vera * ut insanientem explerent Caji crudelitatem. Servi autem propter licentiam datam dominos accusandi & contemnendi, ut quibus refugere liceret ad ejus auxilium cum illos injuria affecissent. facile enim erat fidem impetrare improbe confictæ in dominos calumniæ, & indicata eorum pecunia non libertatem solum assequi, sed & divitias ex accusationis institutæ mercede, octava bonorum parte illis in præmium assignata. Cæterum patricii, quibus rumor credibilis videbatur, partim quod de insidiis aliquid præsciverant, partim quod vehementer id cupiebant optabantque, non solum gaudium occultabant quod ex nunciatis perciperent, sed & se nihil audire simulabant. Hi quidem veriti, ne spe falsi ad pœnas cogerentur, ut qui animi sui sententiam aperire nimium festinarint: illi vero qui rem resciverant, quod consiliorum participes essent, eo ma-

Qui homines Caji necem iniquo animo tulerunt.

ξίφος [o] τῷ πρώτῳ ἐπιόντι συμπλακεὶς, φανερός τε ἦν οὐκ ἀπραγμόνως τεθνηξόμενος, μέχρι δὴ περισχεθεὶς πολλοῖς τῶν ἐπιφερομένων ἔπεσεν ὑπὸ πλήθους [p] τραυμάτων. τρίτος δὲ Ἀντήιος, τῶν ἐκ τῆς [q] βουλῆς, οὐκ ὀλίγοις οὐ τυχαίως τοῖς Γερμανοῖς καθάπερ οἱ πρότεροι περιέπεσεν, ὑπὸ δὲ φιλοθεαμοσύνης καὶ ἡδονῆς τοῦ αὐτόπτης γενέσθαι Γαΐου κειμένου, [r] μῖσος [s] ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν. τὸν γὰρ πατέρα τοῦ Ἀντηίου, καὶ ὁμώνυμον, φυγάδα ἐλάσας, καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς κτείνει στρατιώτας ἀποπέμψας. καὶ παρῆν μὲν διὰ τόδε [t] εὐφραινόμενος θεωρίᾳ τοῦ νεκροῦ. [v] θορυβουμένης δὲ τῆς οἰκίας, κρύπτειν αὐτὸν [x] ἐνθυμούμενος, οὐ διαφυγγάνει τῶν Γερμανῶν τὸ εἰς τὴν ἔρευναν ἀκριβὲς, καὶ ἐπὶ τοῖς φόνοις ὁμοίως τῶν τε [y] αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριουμένων. καὶ οἱ μὲν ταύτῃ [z] τεθνήκασιν.

ις'. [a] Εἰς δὲ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο ὁ λόγος περὶ τῆς Γαΐου τελευτῆς, ἔκπληξίς τε καὶ ἀπιστία ἦν. οἱ μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἡδονῇ δεχόμενοι τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ, κἂν [b] περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι σφίσιν ἀγαθὸν συνελθεῖν, ὑπὸ δέους ἐν ἀπιστίᾳ ἦσαν. [c] εἰσὶ δὲ οἷς καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦν, διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν [d] τι τοιόνδε [e] ἐπὶ Γαΐῳ γεγονέναι, μηδ' ἀληθείᾳ προστίθεσθαι, διὰ τὸ μὴ οἷόν τε [f] ἀνθρώπῳ εἶναι τοσάδε ἀρετῇ χρῆσθαι. [g] γύναια δ' ἦν ταῦτα καὶ παῖδες, ὁπόσοι τε δοῦλοι, καί τινες τοῦ στρατιωτικοῦ. οἱ μὲν διὰ τὸ μισθοφορεῖν, καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ συντυραννοῦντες, καὶ διακονίᾳ [h] τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως [i] ἐπικρατούμενοι τοὺς κρατίστους τῶν πολιτῶν, τιμῆς τε ἅμα καὶ ὠφελειῶν τυγχάνειν. ὁ δὲ αὖ γυναικωνῖτις, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ ὄχλος φιλεῖ, θεωρίαις τε καὶ [k] μονομαχιῶν δόσεσι καί τινων [l] κρεανομιῶν ἡδοναῖς [m] ἀνειλημμένοι· ἃ ἐπράσσετο, λόγῳ μὲν ἐπὶ [n] θεραπείᾳ τοῦ πλήθους, τὸ δὲ ἀληθὲς ἐκπιμπλάντα τῆς μανίας [o] Γαΐου τὴν ὠμότητα. οἱ δὲ δοῦλοι διὰ τὸ ἐν [p] κατηγορίᾳ τι εἶναι καὶ καταφρονήματι τῶν [q] δεσποτῶν, ἀποστροφῆς τοῦ ὑβρίζοντα αὐτοὺς οὔσης τῆς κατ' ἐκεῖνον ἐπικουρίας. ῥᾴδιον γὰρ [r] ψευδομένοις τι κατὰ τῶν κυρίων πιστεύεσθαι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι καὶ πλουσίοις, [s] μισθῷ τῶν κατηγοριῶν, [t] διὰ τὸ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. τῶν δὲ εὐπατριδῶν, εἰ καί τισι πιστὸς ὁ λόγος φανείη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προειδέναι τὴν ἐπιβουλὴν, τοῖς δὲ ὑπὸ τοῦ θέλειν εὐκταῖον ἡγουμένοις, σιγῇ παρεδίδοτο οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς ἠγγελμένοις χαρὰ ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τῆς ἀκροάσεως. οἱ μὲν δεδιότες, μὴ τῇ ψευσθείσῃ ἐλπίδι [v] τιμωρίαι συνέλθοιεν, ὡς [x] προεξορμήσαντες ἀποφήνασθαι τὴν διάνοιαν τὴν ἑαυτῶν· οἱ δὲ ἐξεπιστάμενοι, διὰ τὸ τῆς ἐπιβου-

λῆς

o Τῷ πρώτῳ ἐπιόντι συμπλακεὶς,] Iterum cum Busb. & Voss. (sed in L. B. est τοῦ πρώτου τ. unde corrigebat Coccejus τὸ πρῶτον τ.) τ. πρώτων in Editis Aliisque.

p Τραυμάτων.] Τῶν τραυμάτων Busb.

q Βουλῆς,] Vocem ἀνὴρ post βουλῆς addit Busb.

r Μῖσος ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν.] Διὰ μῖσος γὰρ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν, ὅτι τ. π. Busb.

s Ἐνέφαινε] L. B. ἐνέφαινεν το. π. α.

t Εὐφραινόμενος.] L. B. εὐφραινόμενος.

v Θορυβουμένης δὲ τῆς οἰκίας.] Gen. οἰκίας, Vel οἰκίας Rufin. turbataque subitò domo. SPANH.

x Ἐνθυμούμενος.] L. B. ἐνθυμούμενος.

y Αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριουμένων.] Ita Busb. αἰτιῶν in reliquis.

z Τεθνήκασιν.] Ita Gall. τεθνήκασιν in cæteris.

a Εἰς δὲ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο] Ὡς δὲ εἰς τὸ θέατρον Busb.

b Περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι] Πολλοῦ ἡγ. Voss. (seu Lugd. Bat.) verum περὶ πολλοῦ hic eodem sensu ac περὶ πλείονος & περὶ πλείστου.

c Εἰσὶ δὲ οἷς] Εἰσὶ δ' οἳ καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦσαν Busb.

d Τι τοιόνδε] Τὸ τοιοῦτον περὶ Γ. Busb.

e Ἐπὶ Γαΐῳ] L. B. περὶ τ. Γαΐῳ.

f Ἀνθρώπῳ εἶναι.] Ἀνθρώπων Vat. & Hen.

g Γύναια δ' ἦν] Ita Busb. γύναια τε ἦν in cæteris.

h Τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως] Τῆς ἐκείνου ὕβρ. Busb.

i Ἐπικρατούμενοι τοὺς κρατίστους τῶν πολιτῶν,] Υπερκρατούμενοι Busb.

k Μονομαχιῶν δόσεσι] Μονομαχίαις solus Busb.

l Κρεανομιῶν ἡδοναῖς] Videsis Casaubonum ad Suetonium in Julio Cæsare, c. 38.

m Ἀνειλημμένοι·] Ἐνειλημμένοι solus Busb.

n Θεραπείᾳ τ.] Ita Gall. Voss. (seu Lugd. Bat.) Busb. & Epiphan. θεωρίᾳ in Editis Aliisque.

* Ut —— crudelitatem.] Ad satiandam suæ crudelitatis insaniam, Epiphan. re autem vera serviebant crudelitati & insaniæ principis, Gelen.

o Γαΐου τὴν ὠμότητα.] Διὰ Γαΐου Busb.

p Κατηγορίᾳ τι εἶναι καὶ καταφρονήματι] Ita lego cum Cl. Lotichio. συνηγορίᾳ in libris.

q Δεσποτῶν] Ita distinguo. antea erat δεσποτῶν ἀποστροφῆς, τοῦ ὑβρ.

r Ψευδομένοις τι] Ψευδομένους, & mox πιστεύεσθαι, dein ἐλευθέρους & πλουσίους Busb.

s Μισθῷ —— οὐσιῶν.] Delatoribus octava confiscatorum bonorum decreta. Sueton. in Neron. c. x. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. vid. Tacit. Annal. III. SPANH.

t Διὰ τὸ ἆθλα] Ita Busb. & Voss. (seu Lugd. Bat. est enim idem Codex) διὰ τὸ in Editis Aliisque.

v Τιμωρίαι συνέλθοιεν] Τιμωρία in Editis Aliisque. quod sane συνέλθοι postularet. τιμωρίας in Vat. & Hen. quod in τιμωρίαι mutavi. in Epiphanii versione, metuentes ne pœnæ succumberent.

x Προεξορμήσαντες ἀποφήνασθαι] Ita Voss. προορμήσαντες in reliquis.

y Ὠφε-

λοῖς μεταχεῖν, μειζόνως ἔκρυπτον ἀλλήλων ἀγνοίᾳ, καὶ δεδιότες μὴ πρός τινας εἴποντες, οἷς ἡ τυραννὶς ἐσῶσθαι [y] ὠφέλιμος ἦν, ζῶντος Γαΐου κολασθεῖεν ἐνδείξεως γενομένης. ἐπεὶ δὲ ἕτερος ἐπεφοιτήκει λόγος, ὡμιληκέναι μὲν [z] Γάιον τραύμασιν, οὐ μὴν ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῶντα ἐν θεραπείαις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἶναι. ἦν τε πιστὸς αὐτῆς [a] οὐθεὶς, ᾧ δὲ θαρσήσας τις γνώμην ἀποφαίνοιτο τὴν αὐτοῦ. ἢ γὰρ φίλος ὢν, ὕποπτος ἐγίνετο εὐνοίᾳ τῆς τυραννίδος· ἢ δὲ μισεῖ πρὸς ἐκεῖνον χρώμενος, τῷ πρὸς αὐτὸν μηδαμόθεν εὐνοίᾳ χρωμένῳ [b] διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν. ἐλέγετο δὲ ὑπό τινων, οἱ δὲ μάλιστα τοῖς εὐπατρίδαις ἠφάνιζον τὸ εὔθυμον τῆς ἐλπίδος, ἐν ἀμελείᾳ κινδύνων γεγονότα, καὶ ἀφροντιστεῖν [c] κομιδῆς τῶν τραυμάτων, ὥσπερ εἶχεν ᾑμαγμένον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς διεκπεσεῖν, καὶ ἐν δημηγορίαις εἶναι. καὶ τάδε μὲν εἰκάζετο βουλήσει τῇ ἀλογίστῳ τῶν θροούντων προστιθεμένων, καὶ ἐπ' [d] ἀμφότερα δόξῃ τῶν ἀκουόντων λαμβανόμενα· οὐ μὴν τήν γε [e] ἐνέδραν ἐξέλιπον, δεδιότες τὴν ἐπενεχθησομένην προεξιοῦσιν αἰτίαν. οὐ γὰρ [f] ἀφ' ἧς ἐξίεσαν διανοίας γνώσεσθαι περὶ αὐτοὺς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ἀφ' ἧς [g] εἰκάζειν θελήσειαν [h] οἵ τε κατηγορήσοντες καὶ οἱ δικάζοντες.

ιζ. Ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος τῶν Γερμανῶν περιεῖχε τὸ θέατρον [i] ἐσπασμένων τὰ ξίφη, πᾶσι τοῖς θεωροῖς [k] ἐλπὶς ἦν [l] ἀπολεῖσθαι, καὶ πρὸς πᾶσαν ὁτουοῦν εἴσοδον δέος εἶχεν αὐτοὺς ὡς αὐτίκα μάλα συγκοπήσοιντο. ἐν ἀμηχάνοις [m] τε ἦσαν, οὔτε ἀπιέναι θάρσος εἰσφερόμενοι, οὔτε ἀκίνδυνον τὴν διατριβὴν τὴν ἐπὶ τοῦ θεάτρου πεπιστευκότες. εἰσπεσόντων δὲ ἤδη, βοὴ τοῦ θεάτρου ῥήγνυται καθ' ἱκετείαν τρεπομένου τῶν στρατιωτῶν, ὡς πάντων ἀγνοίας [n] αὐτῷ γενομένης καὶ τῶν βουληθέντων [o] κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ δή τις καὶ γέγονεν ἐπανάστασις, καὶ τῶν γεγονότων. φείδεσθαι οὖν, καὶ μὴ τόλμης ἀλλοτρίας [p] παρὰ τῶν οὐδὲν ἐν αἰτίᾳ γενομένων ἀπολαμβάνειν τιμωρίαν, [q] παρέντας ἐν ἐρευνῇ τῶν πεπραχότων, ὅ, τι καὶ πεπραγμένον εἴη, καταστῆσαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτά τε καὶ περισσότερα μετὰ δακρύων καὶ τύψεως προσώπων ἐπιθειάζοντες καὶ [r] ποτνιώμενοι, ὁπόσα ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ὁ κίνδυνος ἐγγὺς πλησίον, καὶ ὡς ἄν τις ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς ψυχῆς [s] εἴποι τι, ἔλεγον. θραύεται δὲ πρὸς ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἡ ὀργή, καὶ [t] μετεμέλησεν αὐτοῖς τοῦ ἐπὶ τοῖς θεωροῖς βουλεύματος· ὠμόν τε γὰρ ἦν [v] τοῦτο καὶ ἐκείνοις καί περ ἐξηγριωκόσιν ἐδόκει, τὰς κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Ἀσπρήναν ἐπὶ τὸν βωμὸν [x] ἀπηρεισμένοις. πρὸς ἃς μειζόνως ἔπαθον οἱ θεωροί, λογισμῷ τε ἀξιώσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐλέῳ τοῦ πάθους· ὥστε [y] παρ' ὀλίγον καὶ αὐτοῖς [z] οὐδὲν ἐλλαπεστέρως τὸ τῶν κινδύνων ὁμιλήσοντα ἐπικαταστῆναι, ὧν ἄδηλον εἶναι τὴν συμφορὰν, εἴπερ εἰς τέλος φυλαχθή-

gis clam omnia habuerunt, alii alios ignorantes, metuentesque ne si quid dicerent alicui, cui expediebat diuturnam esse tyrannidem, Cajo vivente proditi ad supplicium deposcerentur. Nam & alius sparsus erat rumor, Cajum quidem vulnera accepisse, non tamen mortuum esse, sed adhuc vivere, eique à medicis curationem adhiberi. nemoque adeo fidus deprehensus erat, cui quispiam dicere auderet quod sentiret. sive enim *Caji* amicus esset, suspectæ erat fidei, ut qui tyrannidi faveret, sive odio eum prosequeretur, id ipsum dictorum ejus fidem imminuebat, quod eum oderit. Alius etiam rumor ferebatur, qui patriciis spei solatium eripiebat, ipsum *scilicet*, periculum despicientem & de vulneribus curandis parum sollicitum, in forum, ut se habebat sanguine cruentatum, evasisse, atque ibi concionari apud populum. Et hæc quidem temere efficta erant ab iis, quibus propositum erat tumultus excitare, & in utramque partem pro affectu audientium trahebantur: * haud tamen sedes suas relinquebant, metu criminis primo foras exeuntibus impingendi. non enim ex animo quo exierint factum iri de illis judicium, sed ex eo quem illis affingere vellent delatores & judices.

De morte Caji rumores diversi.

17. Sed postquam turba Germanorum strictis gladiis circumdederat theatrum, spectatores de vita quisque sua metuere cœperunt, & ad cujusvis ingressum expavescebant, quasi jamjam *ferro* concidendi essent: hærebantque inopes consilii, quod nec se in tuto esse crederent, si diutius in theatro morarentur. Atque adeo, cum irrumperent, clamor toto theatro tollitur, supplicantium militibus *seque excusantium* ut qui omnium ignari essent, tam eorum quæ de seditione movenda, si qua mota fuerit, erant deliberata, quam eorum quæ patrata erant. illis itaque parcere deberent, nec pœnas aliorum audaciæ ab omni culpa vacuis reposcere, sinerentque in facinoris, quodcunque commissum esset, auctores inquirere. Et illi quidem ista, multoque plura cum ploratu & planctu Deum obtestantes & implorantes dicebant, quæ præsentius periculum exprimeret, eoque modo ac quis in extremo vitæ discrimine aliquid proferret. Ad hæc frangitur militum ira; ipsosque subpœnituit eorum quæ contra spectatores animo agitaverant: nam & *revera* crudele erat illud, ipsisque licet irritatis *ita* videbatur, cum capita eorum qui cum Asprenate cæsi erant aræ defixissent. quibus conspectis, majorem in modum commoti erant spectatores, cum & virorum dignitatem secum reputarent & eorum quæ passi sunt miseratione tenerentur: adeo ut parum abesset, quo minus præsentium periculorum metus illis incuteretur, quibus in incerto erat si quo tandem modo calamitatem evitare possent.

Germani milites ad theatrum veniunt.

y Ὠφέλιμος ἦν.] Ita distinxi. prius erat ὠφέλιμος ἦν ζῶντος Γαΐου, κολασθεῖεν &c.

z Γάιον τραύμασιν,] Γάιον inserui è Cod. *Bodl.* & *Epiphan.*

a Οὐθεὶς.] In quibusdam *MSS.* οὐδεὶς ἄν, vel οὐθεὶς ᾧ. Hic vulgatam lectionem retinui, vocula τις post θαρσήσας inserta ex *Epiphanio*, id quod & Cl. *Lowthio* suboluit.

b Διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν.] Διαφθείρει *Voss.*

c Κομιδῆς τῶν τραυμάτων,] Ita *Bodl.* κομιδὴ in *cæteris.*

d Ἀμφότερα] *Gen.* ἀμφοτέρᾳ.

* *Haud tamen sedes suas relinquebant,*] Neque loca sua custodiæ relinquebant. *Epiphan.*

e Ενέδραν ἐξέλιπον,] Fors. ἐξέδραν ἐπ.

f Ἀφ' ἧς ἐξίεσαν διανοίας] Ita placuit rescribere, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quando non qua voluntate discederent accusari poterant aut damnari, sed quemadmodum vellent accusatores aut judices.* antea erat, ἐφ' ἧς ἀξιοῖεν.

g Εἰκάζειν θελήσειαν] Ἐγκαλεῖν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

h Οἵ τε —— δικάζοντες] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, favente *Epiphanio* in versione jam allata.

i Ἐσπασμένων τὰ ξίφη] Ἐσπασμένοι *Bodl.*

k Ἐλπὶς ἦν ἀπολεῖσθαι,] Ἐλπὶς ἀπολεῖσθαι pro metu pereundi. SPANH.

l Ἀπολεῖσθαι,] Ἀπολέσθαι *Bodl.* & *Lugd. Bat.*

m Τε ἦσαν,] Ita *Bodl.* & *Epiphan.* δὲ in *cæteris.*

n Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

o Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν,] Vocem κατὰ insertam dedi, prout monuit Cl. *Lowthius.* Forsan tamen à *Josepho* subintelligenda relicta erat. τοῖς ἐπαναστᾶσιν *Vat.*

p Παρὰ τῶν οὐδὲν ἐν αἰτίᾳ γενομένων] Παρ' αὐτῶν *Voss.* & mox οὐδὲ *Bodl.*

q Παρέντας ἐν ἐρευνῇ] *L. B.* τε παρέντας ἐρευνᾶν. quam lectionem invenisse se etiam testari videtur *Epiph.* vertens: *sed acquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum.* HAV.

r Ποτνιώμενοι,] Conf. infr. c. 2. §. 4. SPANH.

s Εἴποι τι, ἔλεγον.] Lego εἴποι τι &c. εἴποιεν τι in *Editis* & *MSS.* εἴποι τι conjecerat Cl. *Lowthius.* HUDS. Atque *Lowthii* conjectura confirmata jam auctoritate *Lugd. Bat.* tuto mihi recipienda videbatur. HAV.

t Μετεμέλησεν αὐτοῖς] *Epiphanii* auctoritate ductus μετεμέλησεν reposui. (*Lugd. Bat.* μετεμελήθησαν) antea erat μεταμεληθέντος.

v Τοῦτο καὶ ἐκείνοις καί] Ita *Voss.* seu *L. B.* ὅτε in *Editis Aliisque.*

x Ἀπηρεισμένοις.] Ἀπηρείσαντος *Hen.* qua lectione admissa, locum hoc modo refingerem, ὠμόν τε γὰρ ἦν τοῦτο καὶ ἐ. κ. ἐξ. ἐδόκει, ὅτε τὰς κ. τ. π. τ. Α. ἐ. τ. βωμὸν ἀπηρείσαντο.

y Παρ' ὀλίγον] Forsan παρ' ὀλίγον in textum irrepserit, utpote oræ appositum ad interpretamentum phraseos οὐδὲν ἐλαττοτέρως.

z Οὐδὲν ἐλαττοτέρως] Ἐλαττοτέρως τῶν κινδύνων ὄντ. *Bodl.* ἐλαττοτέρως τὰ τῶν κ. *L. B.*

a Καὶ

sent. Quo factum est, ut iis, qui Cajum libenter meritoque oderint, auferrentur lætitia & gaudium, quibus *alioqui* ex eo *mortuo* afficerentur: quod in eo fere erant ut vitam amitterent, nec ulla ejus conservandæ spes fida & firma alicubi effulsit.

Arruntius in theatro Caji interitum proclamat.

18. Erat autem *quidam* Euaristus Arruntius rerum venalium præco, adeoque magna & canora voce, qui Romanorum ditissimos opibus æquabat, quique in quibuscunque voluerit plurimum in civitate pollebat, tam eo tempore quam postea. Ille, cum sese ad luctum quam maxime composuisset, (quamvis enim Cajo erat omnium infensissimus, præsenti tamen voluptati præferebat ea quæ docuit timor, suggessitque astutia quærendi sibimet incolumitatem) lugubri sumpto apparatu, uti mos est in carissimorum desiderio, in theatrum progreditur, mortemque Caji denunciat, non passus multitudinem diutius in ignoratione eorum versari quæ acciderant. Deinde columnas etiam circuibat Arruntius, & milites inclamabat, simulque cum eo tribuni, jubentes gladios recondere, & Caji interitum eis significantes. quæ res manifesto salutem illis attulit qui in theatrum convenerant, cunctisque qui in Germanos quomodocunque inciderent: nam dum spes illis facta erat Cajum adhuc vivere, à nullo abstinebant maleficio. Tantum superfuit illis erga ipsum benevolentiæ, ut contenti fuissent vel vitam suam amittere, si modo potuerint illum ab insidiis immunem præstitisse, & à gravi adeo calamitate liberasse. Cum autem certiores facti essent de morte Caji, statim deferbuit impetus quo in vindictam ferebantur, tam quod minime in rem suam cederet sui in illum animi promptitudinem ostendisse, mortuo eo qui gratiam illis relaturus esset, quam quod timerent, ne in eos injurias facere pergentes animadvertatur à Senatu, si ad ipsos summa rerum administratio perveniret. Atque adeo Germani quidem, licet ægre, à rabie cessarunt, quæ in eos invaluerat ex morte Caji.

Germanorum militum rabies sedata.

Chærea de Minuciano sollicitus.

19. Cæterum Chærea, de Minuciano valde sollicitus, ne periret in Germanos furentes incidens, & singulos militum adiens orabat eos atque obsecrabat, ut illius salutis rationem haberent, & ipse diligenter inquirebat ne forte interiisset. Et Clemens quidem Minucianum, ad ipsum adductum, dimittit, cum multis aliis Senatoribus facti justitiæ honestatique testimonium perhibens, virtutique illorum qui illud in animum induxerant, idemque exsequi minime dubitarunt: "nam ita fere esse "tyrannos *dicebat*, ut se efferant voluptati haben-"do injuriarum licentiam, haud vero inde felicem "sortiri vitæ exitum, ut qui bonis omnibus invisi "in ejusmodi incidant calamitatem qualis Cajo

ναι δύναιντ' ἄν. ὥστε, κἂν εἴ τινες τῶν προθύμως μισούντων καὶ μετὰ δίκης τὸν Γάιον, ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἐπ' αὐτῷ εὐφροσυνῶν [a] καὶ τῆς [b] χαρᾶς, διά τε τὸ ἐν ῥοπῇ μὲν τοῦ παραπολλυμένου γεγονέναι, τὸ δὲ πίστιν τοῦ περιεῖναι μηδέπω τινὰ ἐχέγγυον [c] συνελθεῖν.

ιη'. Ἦν δὲ [d] Εὐάρεστος Ἀρρούντιος τῶν κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι' αὐτὸ φωνῆς τε μεγέθει χρώμενος, καὶ [e] χρήματα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων πλουσιωτάτοις, δυνάμεώς τε αὐτῷ ἦν ἐφ' οἷς ἐθελήσειε πράσσειν κατὰ τὴν πόλιν, ἔν τε τῷ τότε καὶ τοῖς ὕστερον. οὗτος διαθεὶς αὑτὸν ὡς ἐνῆν πενθιμώτατον· καί τοι μῖσος [f] παρ' ὅντινα οὖν ἔχων πρὸς Γάιον, ἀλλὰ μέντοι κρείσσων ἡ διδασκαλία τοῦ φόβου καὶ στρατηγία περὶ τοῦ κερδησομένου τὴν σωτηρίαν τῆς εἰς τὸ παρὸν ἡδονῆς· πάντα κόσμον ἐπιτηδεύσας, ὡς ἄν τις ἐπὶ τοῖς τιμιωτάτοις παρεσκευάσατο ἀπολωλόσιν, [g] ἀποσημαίνει τοῦ Γαΐου τὸν θάνατον ἐπὶ τὸ θέατρον παρελθὼν, καὶ ἔπαυσε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμπεριφέρεσθαι τοῦ γεγονότος. ἤδη δὲ καὶ [h] στήλας Ἀρρούντιος περιῄει, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανοὺς, καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες κατατίθεσθαι τὸν σίδηρον, καὶ διασαφοῦντες Γαΐου τὴν τελευτήν. τοῦτο [i] καὶ σαφέστατα ἔσωσε τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ συνειλεγμένους, καὶ πάντας [k] οἳ καὶ ὅπως οὖν τοῖς Γερμανοῖς περιετύγχανον. ἐλπίδος γὰρ αὐτοῖς παραγινομένης, ἔμπνουν κεῖσθαι τὸν Γάιον, [l] οὐκ ἔστιν ὅτου τινὸς κακῶν [m] ἂν ἀπέσχον. τοσόνδε ἐπερίσσευεν αὐτοῖς εὐνοίας [n] τῆς πρὸς αὐτὸν, ὡς κἂν μετὰ τοῦ καθ' αὑτοὺς [o] ἀπολλυμένου τῆς ψυχῆς κτήσασθαι τὸ ἀνεπιβούλευτον αὐτῷ [p] καὶ τοσαύτῃ δυστυχίᾳ μὴ συνεσόμενον. [q] παύονται δὲ τοῦ ὡρμηκότος εἰς τὴν τιμωρίαν, μαθήσεως σαφοῦς παραγινομένης αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ [r] Γαΐου, διά τε τὸ εἰς ἀχρεῖον ἐπιδείξασθαι τὸ πρόθυμον τῆς [s] εὐνοίας, ὃς ἀμείψαιτο αὐτοὺς ἀπολωλότος, καὶ δέει μὴ περαιτέρω τῇ ὕβρει χρωμένοις ἐπιστροφὴ γένοιτο ὑπὸ τῆς βουλῆς, εἴπερ εἰς ἐκείνην περιστῇ [t] τὸ κράτος τοῦ ἐπικαταστάντος ἄρχοντος. καὶ [v] οἱ μὲν Γερμανοὶ [x] εἰ καὶ μόλις, ἀλλ' οὖν ἐπαύσαντο λύσσης τῆς ἐπὶ Γαΐου τῷ θανάτῳ καταλαμβανομένης αὐτούς.

ιθ'. Χαιρέας δὲ, σφόδρα γὰρ [y] περὶ Μινουκιανοῦ ἔδεισε μὴ διαφθαρείη μανίᾳ τῶν Γερμανῶν περιπεσὼν, ἕκαστόν τε τῶν στρατιωτῶν [z] μετιὼν, προμηθεῖσθαι τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δεόμενος, καὶ μὴ ἀπολώλοι πολλὴν ἐξέτασιν ποιούμενος. καὶ Μινουκιανὸν μὲν καὶ Κλήμης, ἀναχθέντα γὰρ ἐπὶ τοῦτον, [a] μεθίησι, πολλῶν μετ' ἄλλων συγκλητικῶν δικαιοσύνην τῇ πράξει [b] συμμαρτυρῶν, καὶ ἀρετὴν τοῖς ἐντεθυμημένοις καὶ πράσσειν μὴ ἀποδεδειλιακόσι· "τυραννίδα γὰρ "[c] εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν ἡδονῇ τοῦ ὑβρίζειν ἐπαρθεῖσαν, "εὐτυχεῖς δὲ οὐκ ἄρα ποιεῖσθαι τὰς ἀπαλλαγὰς τοῦ βίου, "μίσει τῆς ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν χρωμένης, ἀλλὰ μετὰ τοιαύ-"της δυστυχίας, ὁποίᾳ δὴ Γάιον συνελθεῖν, πρὸ τῆς ἐπα-"ναστάν-

a Καὶ τῆς χάρας] Illud καὶ insertum dedi, & mox ante τῶν delevi, sensu ita postulante, meque id monente Cl. Lowthio.

b Χαρᾶς,] L. B. χαρμᾶς.

c Συνελθεῖν.] Ita Voss. seu L. B. παρελθεῖν in cæteris.

d Εὐάρεστος Ἀρρούντιος] Ita rescripsi. Ἀάρεστος Ἀρούντιος in libris omnibus Græcis Latinisque. Erit forsan qui malit, ὁ ἄριστος aut Ἄριστος facile princeps.

e Χρήματα περιβεβλημένος] Sic Herodianus l. 1. c. 2. πλοῦτον περιβαλών. Epiphanius vertit, indutus vestibus diversi coloris ad instar nobilium Romanorum, ac si legisset, ἐνδύματα πολύχροα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων εὐπατρίδαις.

f Παρ' ὅντινα οὖν ἔχοντο] Παρ' ὅντινα οὖν in Editis Aliisque. παρ' ὅ τι ποτ' οὖν Busb.

g Ἀποσημαίνει τοῦ Γαΐου τὸν θάνατον] Θρηνῶν ἀποσημαίνει legit Busb. ἀποσημαίνων L. B.

h Στήλας Ἀρρούντιος περιῄει,] Ita Hen. & Epiphan. qui vertit, deinde statuas etiam Arruntius & loca singula circuibat. στήλας in Editis Aliisque. στοὰς Busb. στύλας L. B.

i Καὶ σαφέστατα ἔσωσε] Καὶ omittit Busb. & commode abesse potest.

k Οἱ καὶ ὅπως οὖν] Οἵτινες οὖν τοῖς Busb. οἱ καὶ ὅπως οὖν Hen. Voss. & Vat.

l Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔσται Vat. & Hen. à p. m.

m Ἂν ἀπέσχον.] L. B. ἂν ἀπέσχοντο.

n Ἐπερίσσευεν] Gen. ἐπερίσσευσεν.

o Ἀπολλυμένου] Forte ἀπολλυμένοις.

p Καὶ τοσαύτῃ δυστυχίᾳ] Ita ex conjectura lego. antea erat καὶ τοσαύτῃ δυστυχίᾳ συνεσόμενον. Si quis συνεχόμενον malit, per me licet.

q Παύονται δὲ τοῦ ὡρμηκότος] Παύονται δὲ τοῦ ἐγγενότος, μαθήσεως Busb. & Hen.

r Γαΐου,] Γαΐου insertum dedi, fretus auctoritate Cod. Busb. & Epiphanii.

s Εὐνοίας,] Συνουσίας Vat. & Hen. à pr. m.

t Τὸ κράτος τοῦ] L. B. τὸ κράτος ὑπὸ τοῦ.

v Οἱ μὲν Γερμανοὶ] Voculas οἱ μὲν non agnoscunt Hen. Vat. & Voss.

x Εἰ καὶ μόλις,] Illa εἰ καὶ μόλις addidi è Cod. Voss. seu Lugd. Bat. mox ἀλλ' οἱ καὶ πολλοὶ ἐπαύσαντο mendose in Vat. & Hen. à pr. m.

y Περὶ Μινουκιανοῦ] Ita lego. περὶ Μινουκιανῷ in Editis & MSS.

z Μετιὼν, —— αὐτοῦ] Μόνοι οἱ στρ. in Vat. & Hen. à pr. m.

a Μεθίησι, —— τῇ] Antea, μεθίησι π. μ. ἀ. συγκλητικῶν δ.

b Συμμαρτυρῶν,] Ita in Editis Aliisque. μαρτυρῶν Busb & Gall.

c Εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν] Εἰς αὐτὸ μὲν ἐλθεῖν legisse videtur Epiphanius, qui vertit, tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam, eo quod injuriarum voluptate fuerit elevata. Fuit cum legerem, εἰς ὀλιγωρίαν μὲν ἐλθεῖν, aut εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν, aut ἐλθοῦσαν.

d Συ-

"γενέσθαι καὶ [d] συντεθεῖσαν τὴν ἐπίθεσιν αὐτὸν ἐπίβουλον αὐτῷ γινόμενον, καὶ διδάξαντα, οἷς [e] ὑβρίζων ἀφόρητος ἦν ἀφανίζων τοὺς νόμους τὴν ἐξουσίαν, πολεμίους πρὸς αὐτὸν χρῆσθαι τοὺς φιλτάτους, καὶ νῦν λόγῳ μὲν εἶναι τούτους οἱ ἀνῃρήκασι Γάϊον, ἔργῳ δὲ αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ κεῖσθαι διολωλότα.

κ'. Ἤδη δὲ καὶ τὸ θέατρον [f] ἐξανίστατο τῆς [g] θέας, καὶ [h] ταραχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγένοντο [i] τῶν εἴσω. αἰτία δ' ἦν τῆς σπουδῆς [k] διαφθειρομένου τῶν θεωρῶν [l] Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς, συναρπασθεὶς ὡς ἐπὶ θεραπείᾳ τινῶν τραυματιῶν, ἐκπέμψας δὲ τοὺς συνόντας, λόγῳ μὲν ὡς καὶ μεταπεμψομένους ὅσα εἰς τὴν ἴασιν τοῖς τραυματίαις προσφέρει, τὸ δ' ἀληθὲς, ὡς [m] ἀπέπεμψε κινδύνου τοῦ κατειληφότος. ἐν τούτῳ δὲ βουλῆς τε γίνεται σύνοδος, καὶ ὁ δῆμος, ἧπερ καὶ εἰώθεσαν ἐκκλησιάζειν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καταστὰς, [n] ἐν ζητήσει τῶν σφαγέων τῶν Γαΐου ἦσαν· ὁ μὲν δῆμος, καὶ πάνυ [o] ἐνθύμως, δοκεῖν δὲ καὶ ἡ βουλή. [p] καὶ ἦν γὰρ [q] Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατικὸς ἀνὴρ, οὗτος [r] ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς θορυβούντων, [s] καὶ ἐν δεινῷ τιθεμένων τὸ ἔτι λανθάνειν τὸν τὸν αὐτοκράτορα ἀπεκτακότα, ἐπεὶ προθύμως πάντες αὐτὸν ἤροντο, τίς ὁ πράξας τυγχάνει, [t] εἴθε γὰρ ἔγωγε, φησί. [u] καὶ προτιθέασι δὲ καὶ [x] οἱ ὕπατοι διάγραμμα, Γαΐου μὲν κατηγορίας ποιούμενοι, κελεύοντες [y] δὲ τῷ [z] τότε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἀπιέναι· τῷ μὲν δήμῳ, πολλὴν ἀνέσεως ἐπαγγελλόμενοι ἐλπίδα, τῷ στρατιωτικῷ δὲ τιμῶν, εἰ ἐν κόσμῳ μείνειαν τῷ εἰωθότι, μηδὲν ὑβρίζειν ἐξαγόμενοι. δέος γὰρ ἦν μὴ ἐξαγριωθέντων ἀπολαύσειε τοῦ κακοῦ ἡ πόλις, καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν καὶ συλήσεις τῶν ἱερῶν [a] τρεπομένων. ἐφθάκει δὲ ἤδη τῶν βουλευτῶν τὸ πᾶν πλῆθος [b] συνειλεγμένον, καὶ μάλιστα [c] οἱ τοῦ Γαΐου [d] συνθέντες τὸν φόνον, θράσει τε ἤδη χρώμενοι [e] καὶ ἐν [f] φρονήματι μεγάλῳ ὄντες ὡς εἰς αὐτοὺς ἀνακειμένων [g] ἤδη τῶν πραγμάτων.

"contigit, qui ante seditionem ortam conflatamque conspirationem ipse sibimet factus est insidiator, atque non ferendis injuriis legumque contemptu in causa erat aliis quod ex amicissimis hostes evaserint, & nunc quidem eos haberi Caji interfectores, re autem vera ipsum à semet peremptum jacere.

20. Tum vero etiam è sedibus in theatro surrectum est, quique intus erant in acerbos inciderunt tumultus: utpote quod sese foras proripere certatim festinarent. In causa autem erat Alcyon medicus, correptus *à nonnullis* quasi ut quosdam vulneratos curaret, dimittensque qui cum eo erant, specie quidem ut ea peterent afferentque quibus opus esset ad medicinam sauciis adhibendam, re autem vera ut ab imminente periculo *longius* abessent. At interea Senatus in curiam convenit, populusque in foro, ubi comitia haberi solebant, congregatur, & interfectores Cæsaris perquirere cœperunt, populus quidem acriter, Senatus vero tantum in speciem. Aderat autem & Valerius Asiaticus, vir consularis. is progressus in medium tumultuantium, & indignantium quod laterent qui imperatorem interfecerant, cum multi eum cupide interrogarent, quinam esset qui facinus patraverat, utinam ego, exclamat. Quin & consules edictum proposuerunt, Cajum *graviter* accusantes, populumque qui aderat militesque domum se recipere jubentes; dum populo quidem spem magnam remissionis *onerum* facerent, militibus vero præmiorum, si consuetum servarent ordinem, ab omni maleficio abstinentes. nam metus erat, ne, illis exasperatis, clade aliqua urbs multaretur, si ad rapinas *faciendas* & templa spolianda se verterent. Jam enim convenerat omnis Senatorum multitudo, maximeque ii qui cædi erant conscii, magna cum audacia animique elatione, quasi jam penes ipsos esset rerum summa.

Alcyon medicus.

Inquisitio de Caji cæde.

Valerii Asiatici vox libera & honesta.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς οἱ βουλευταὶ δημοκρατεῖσθαι ἤθελον, οἱ δὲ στρατιῶται μοναρχεῖσθαι. περὶ σφαγῆς Γαΐου γυναικὸς καὶ θυγατρὸς· οἷός τε ἦν Γάϊος τὰ ἤθη.

CAP. II.

Quomodo Senatores pro populari republica contendebant, milites vero pro regio imperio. De cæde uxoris filiæque Caji, & de Caji ingenio & moribus.

Ἐν τούτῳ [h] δὲ ὄντων τῶν πραγμάτων, αἰφνίδιον ἁρπάζεται Κλαύδιος ἐκ τῆς οἰκίας. οἱ γὰρ στρατιῶται, συνόδου γινομένης [i] αὐτῶν ἀλλήλοις, καὶ αὐτοῖς λόγον δόντες περὶ τοῖς ποιητέοις, ἑώρων δημοκρατίαν ἀδύνατόν τε [k] ἐν ἐγκρατεῖ τοσῶνδε ἄν ποτε γενέσθαι πραγμάτων, ἐξυπηρετῆσαί τε οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ αὐτῶν [l] γενέσθαι τὴν ἀρχὴν, εἴτε τις [m] τῶν ἐν ἀρχῇ καθέξοι τὴν ἡγεμονίαν, εἰς πάντα

DUM ita se res haberent, repente Claudius è domo extrahitur. Milites enim eòdem congressi, cum ultro citroque de rebus gerendis sermonem habuissent, fieri non posse comperiebant, ut populus sufficeret tot tantisque negotiis sustinendis, nec è re sua fore ut penes ipsum esset imperium: & si quis eorum, ad quos redierat rerum summa, factus esset imperator, sibi id magnum in ma-

Claudius è domo extractus.

Milites pro Claudio stant.

II.

d Συντεθεῖσαν] L. B. τεθεῖσαν.
e Ὑβρίζων ἀφόρητος] Ita *Voss.* ὑβρίζοντα in *cæteris.*
f Ἐξανίστατο τὸ θέατρον.] Ἐξανίστατο τῆς φυλάκης, καὶ ταραχαὶ πάνυ πικραὶ in *Editis Aliisque.* ἐξανίστατο τῆς φυλάκης, καὶ ἀρχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγένοντο τῶν εἴσω *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* & simili fere modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Jam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio perniciosæ fuerant; quando omnes abscedere festinabant.* Quæ cum parum sibi constent, ignoscat lector quod rescripserim, ἐξανίστατο τῆς θέας.
g Θέας,] L. B. φυλακῶν.
h Ταραχαὶ] L. B. ἀρχαὶ & in *Marg.* αἱ καταρχαί.
i Τῶν εἴσω.] L. B. ὑπεναντίως.
k Διαφθειρομένου] L. B. διαφθειρόμενοι.
l Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* Ἀρκύων in *cæteris.*
m Ἀπέπεμψε] L. B. πέμπει.
n Ἐν ζητήσει τῶν σφαγέων τῶν Γαΐου ἦσαν·] Ἐπὶ ζητήσει *Busb.*
o Ἐνθύμως.] Ita in *plerisque libris.* εὐθύμως in *Edit. Gen.*
p Καὶ ἦν —— ἀνὴρ] Ἦν δὲ καὶ Ασ. *Busb.*
q Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατικὸς ἀνὴρ,] Conf. supr. §. 14. SPANH.
r Ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς] Ita *Busb.* ἐπὶ τὸν δῆμον in *Editis Aliisque.* quæ lectio mox postularet θορυβοῦντα.
s Καὶ —— ἀπεκτακότα,] Ita *Busb.* καὶ δεινὸν τιθεμένων τὸ λανθάνειν τὸν αὐτοκράτορα ἀπεκτονότα, vel τὸν ἀπεκτονότα. Quod bene ferri potest, ἀπεκτονότα mutato in ἀπεκτονότων, vel τῶν ἀπεκτονότων, prout conjecerat Cl. *Lowthius.* δεινὸν τιθεμένων τὸ λανθάνειν τὸν τὸν αὐτοκράτορα ἀπεκτακότα *Vat.* & *Hen.* καὶ δ. τ. τὸ ἔτι λανθάνειν τὸν τὸν αὐτ. ἀπεκτονότα *Lugd. Bat.*
t Εἴθε γὰρ ἔγωγε] Εἴθε ἐγὼ αὐτὸν ἀνῃρήκειν Dio in fine l. LIX, p. 663. SPANH.
u Καὶ προτιθέασι] Illud καὶ abest *Busb.* & *Voss.*
x Οἱ ὕπατοι] Consules Sentius Saturninus & Pomponius Secundus *ἀνων.* lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.
y Δὲ] Τε *L. B.*
z Τότε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώταις,] Τότε non agnoscunt *Busb.* & *Voss.*
a Τρεπομένων.] Τραπομένων solus *Busb.*
b Συνειλεγμένον,] Ita *Busb.* & *Vat.* συνειλεγμένων in *cæteris.*
c Οἱ τοῦ] Εἰς τοῦ *L. B.* seu *Voss.*
d Συνθέντες τὸν φόνον,] Perperam συνελθόντες *Voss. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
e Καὶ ἐν] Κἀν in plerisque *MSS.*
f Φρονήματι μεγάλῳ ὄντες] Ita in *Editis*, *Busb.* & *Voss.* καταφρονήματι *Vat.* (certe & *Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.*
g Ἤδη τῶν πραγμάτων.] Sic *Busb.* δὴ in *cæteris.*
h Δὲ ὄντων τῶν πραγμάτων,] Ita *Busb.* δὴ in *reliquis.*
i Αὐτῶν ἀλλήλοις,] Ita cum Cod. *Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*
k Ἐν ἐγκρατεῖ] Ἐν κράτει *Busb.* & *Voss.*
l Γενέσθαι τὴν ἀρχὴν,] Sic *Busb.* κρατεῖσθαι vel κεκτῆσθαι in *cæteris.*
m Τῶν —— ἡγεμονίαν,] Τῶν καθ' ἦν χρόνον *Vat. Voss.* & *Busb.* unde *Cocceius* τῶν καθ' ἦν χρόνον.

n Ἀρχ-

malum cedere, ut qui nihil opis & auxilii eò contulerant. optimum itaque esse, cum nondum de rebus aliquid decerneretur, principem eligere Claudium, & defuncti patruum, & nemini eorum, qui in Senatum convenerant, dignitate non præferendum, sive natalium claritatis, sive institutionis *suæ* ratio haberetur; quique factus imperator eos pro meritis honore afficeret & muneribus prosequeretur. Statim ac ista in animum induxerant, ea perfecerunt. quippe Claudius quidem à militibus *paulo post* fuerat abreptus. At Cn. Sentius Saturninus, quamvis istud de Claudio fama accepérat, quòdque imperium quasi invitus quidem sibi vindicarit, re autem vera sponte & voluntate sua, in Senatorum tamen consessu surrexit, nihilque attonitus hortationem, viris ingenuis & fortibus accommodatam, adhibet hujusmodi verbis.

Cn. Sentii Saturnini oratio contra Tyrannidem.

2. "Etsi pro incredibili *habeatur*, Quirites, utpote quòd præter omnium spem nobis offertur "post tam longum temporis spatium, tenemus "tamen libertatem, incertam quidem quamdiu "duratura sit, & in deorum, quorum munus est, "potestate sitam; sed quæ satis in se habet ad nos "exhilarandum, &, si de ea decideremus, nonni"hil *tamen* ad felicitatem conferet. nam & una "hora viris bonis & honestis sufficit, si cum men"te integra acta sit in patria libera, & legibus, "quibus olim floruit, administrata. De priore li"bertate, utpote ante me natum amissa, nihil me"morabo: præsentis autem insatiabili cupiditate "flagrans, illos beatissimos existimabo quibus con"tigit in ista gigni & institui, proximumque post "Deos *immortales* honorem illis habendum, qui fe"cerunt, ut, sero licet & hac demum ætate, illam "gustaremus: atque utinam in perpetuum salva "maneat & incolumis. Nobis autem, juvenibus "æque ac senibus vel hæc dies sufficiat. seniori"bus ævum habebitur, si bonorum libertatis par"ticipes facti decesserint: junioribus vero docu"mento erit virtutis, quæ viris istis in emolumen"tum cessit, à quibus prognati sumus. Nunc ita"que & nobis in præsens nihil prius esse debet & an"tiquius quam cum virtute vivere, quæ sola ho"minibus libertatem parit conservatque. Ex iis "enim quæ olim facta erant auditione accepi, "quibusque ipse interfui satis intellexi, quantum "malorum in civitates invehant tyrannides, omni "virtuti obstando, & magnanimis libertatem aufe"rendo, hominesque ad adulationem & metum "instituendo, dum res non ex sapienti legum cau"tione, sed suo ex arbitrio administrant. Ex quo

λυπηρὸν αὐτοῖς εἶναι μὴ ἐν συνειργοῖς τῆς ἀρχῆς κατασταθῆναι. καλῶς οὖν ἔχειν, [n] ἀκρίτων ἔτι ὄντων τῶν πραγμάτων, ἡγεμόνα αἱρεῖσθαι Κλαύδιον, [o] πάτρωά τε ὄντα τοῦ τεθνεῶτος, καὶ τῶν εἰς τὴν βουλὴν συλλεγομένων οὐδενὸς ὄντος [p] οὐκ [q] ἀξιολογωτέρου, προγόνων τε ἀρετῇ, [r] καὶ τῶν κατὰ τὴν παιδείαν μεμελετηκότος, [s] καὶ σταθέντα αὐτοκράτορα τιμήσειν τε τὰ εἰκότα, καὶ [t] ἀμείψεσθαι δωρεαῖς. ταῦτα διανοοῦνταί τε, καὶ ἔπρασσον ἐκ τοῦ παραχρῆμα. ἥρπαστο μὲν δὴ Κλαύδιος ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ. [v] Γναῖος δὲ Σέντιος Σατουρνῖνος, [x] καί τοι πεπυσμένος τὴν Κλαυδίου ἁρπαγὴν, καὶ ὡς ἐπιδικάζοιτο τῆς [y] ἀρχῆς ἄκων μὲν δοκεῖν, τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ βουλήσει τῇ αὐτοῦ, καταστὰς ἐπὶ τῆς συγκλήτου, καὶ μηδὲν καταπλαγεὶς, [z] ἐλευθέροις τε καὶ γενναίοις ἀνδράσι πρέπουσαν ποιεῖται παραίνεσιν, τάδε λέγων.

β'. "Εἰ καὶ ἄπιστον, ὦ [a] ἄνδρες Ῥωμαῖοι, διὰ τὸ "χρόνῳ πολλῷ ἥκειν ἀνέλπιστον ὑμῖν ἡμῖν, ἀλλ' οὖν "ἔχομεν τῆς ἐλευθερίας τὴν ἀξίωσιν, ἄδηλον μὲν ἐφ' ὁπό"σον [b] παραμενοῦσαν, καὶ γνώμῃ θεῶν, οἱ ἐχαρίσαντο "αὐτὴν, κειμένην, [c] εὐφραίνειν δὲ ἀρκοῦσαν, καὶ, εἴ"περ ἀφαιρεθείημεν αὐτῆς, εὐδαιμονίᾳ συνάγουσαν. "ἱκανὴ γὰρ καὶ μία ὥρα [d] τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις, "[e] καὶ μετ' αὐτοτελοῦς τῆς διανοίας ἐν αὐτοδίκῳ τῇ πατρί"δι, καὶ μετὰ νόμων οἷς ποτε ἤνθησε [f] διαιτωμένῃ, βιω"θεῖσα. ἐμοὶ δὲ τῆς μὲν προτέρου ἐλευθερίας ἀμνημονεῖν "ἐστι, διὰ τὸ κατόπιν αὐτῆς γεγονέναι· τῆς δὲ νῦν ἀπλή"στως [g] πιμπλαμένῳ [h] μακαριστούς τε ἡγεῖσθαι τοὺς ἐγγε"νηθέντας τε [i] ἐντραφέντας αὐτῇ, καὶ τῶν θεῶν [k] οὐδὲν [l] μεί"ονος ἀξίους τιμῆς τούσδε τοὺς ἄνδρας, οἳ ὀψὲ γοῦν κἂν "τούτῳ τῆς ἡλικίας ἡμᾶς [m] ἐγεύσαντο αὐτῆς· καὶ εἴη μὲν "εἰς πάντα τὸν αἰῶνα τὸ ἐπίον παραμεῖναι τὴν ἄδειαν αὐ"τῆς. ἀρκοῦσα δ' ἂν γένοιτο [n] καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς τε "νεωτέροις ἡμῶν, καὶ ὅσοι γεγηράκαμεν. αἰῶν [o] ὑπεί"ληπται τοῖς πρεσβυτέροις, [p] ἐὰν τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἐν "ὁμιλίᾳ γεγονότες [q] μεταστῶσιν· τοῖς δὲ νεωτέροις παίδευ"μα ἀρετῆς [r] καταστησάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι τοῖσδε ἀφ' "ὧν γεγόναμεν. νῦν δὲ [s] δὴ καὶ ἡμῖν, διὰ τὴν ἄρτι ὥραν, "οὐδὲν πρεσβύτερον εἴη τοῦ ζῆν μετ' ἀρετῆς, ἣ μόνη ἐκ"φροντίζει τῷ ἀνθρωπείῳ τὸ [t] ἐλεύθερον. ἐγὼ γὰρ τὰ πα"λαιὰ οἶδα ἀκοῇ παραλαβὼν, οἷς δὲ ὄψει [v] ὁμιλήσας "ᾐσθόμην, [x] οἵων κακῶν τὰς πολιτείας [y] ἀναπιμπλᾶ"σιν αἱ τυραννίδες, κωλύουσαι μὲν πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τοῦ "μεγαλόφρονος ἀφαιρούμεναι τὸ ἐλεύθερον, κολακείας δὲ "καὶ φόβου διδάσκαλοι καθιστάμεναι, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ σο"φίᾳ τῶν νόμων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ [z] ὀργῇ τῶν ἐφεστηκότων "[a] κα-

n Ακρίτων ἔτι ὄντων τῶν πραγμάτων,] Nondum perfectis rebus *Rufin.* SPANH.

o Πάτρωά τε ὄντα] Πατρῷόν τε in *libris.*

p Οὐκ] *L. B.* οὐ. *Cocc.* ὃν οὐκ.

q Αξιολογώτερος,] Αξιολογώτατος *Busb.* omissis οὐδενὸς ὄντος οὐκ.

r Καὶ τῶν κατὰ τὴν παιδείαν] Καὶ κατ' αὐτὸν τὴν π. *Vat.* & *Voss.*

s Καὶ σταθέντα αὐτοκράτορα] Καταστάντα γὰρ αὐτοκρ. *Busb.*

t Αμείψεσθαι δωρεαῖς.] Αμείψασθαι *Busb.* & *Hen.*

v Γναῖος δὲ Σέντιος Σατουρνῖνος,] Sic lego. Γάϊος δὲ Σέντιος Σατουρνῖνος in *Editis* omnibus. [illegible] Σέντιος *Gall.* [illegible] Σέντιος *Vat.* [illegible] *Busb.* HUDS. Cn. Sentius Saturninus; Alterius Aponii Saturnini mentio apud *Sueton.* in *Cajo* c. XXXVIII. SPANH.

x Καί τοι πεπυσμένος] Abest a *Lugd. Bat.*

y Αρχῆς ἄκων] Ita *Busb.* ἀρετῆς in *ceteris.* nullo plane sensu.

z Ελευθέροις τε καὶ γενναίοις ἀνδράσι] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ἐλευθέροις καὶ γενναίοις in *reliquis.*

a Ανδρες Ῥωμαῖοι,] Illud ἄνδρες è *Cod. Busb.*

b Παραμενοῦσαν,] Τοιαύτα *Voss.* [illegible] *Lugd. Bat.*

c Εὐφραίνειν — συνάγουσαν.] Ita lego & distinguo, præsertim quod [illegible] habeat *Hen.* (*Lugd. Bat.*) [illegible] in *Editis Aliisque.*

d Τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις,] Sic *Voss.* τῆς in *reliquis*: & mox αἰσθανομένης *Gall.*

e Καὶ μετ' αὐτοτελοῦς] Καὶ μετὰ ταῦτα τέλους *Voss. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

f Διαιτωμένῃ, βιωθεῖσα.] Ita distinguo. prius erat, διαιτωμένη βιωθεῖσα.

g Πιμπλαμένῳ] Πιμπλαμένου in *Editis.* [illegible] *Hen.* à pr. m. [illegible] *Lugd. Bat.* πιμπλαμένῳ *Vat.* quod in textum recepi.

h Μακαριστούς τε ἡγεῖσθαι] Ita cum *Cod. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) μακαριστὸς τὸ ἡγεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

i Εντραφέντας αὐτῇ,] Εγγραφέντας αὐτῇ *Voss.* & *Hen.* à pr. m.

k Οὐδὲν] *L. B.* οὐδ'.

l Μείονος ἀξίους] Μείονας *Hen.*

m Εγεύσαντο αὐτῆς·] Γεύσαντες *Vat. Voss.* & *Hen.* à pr. m.

n Καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα] Ex *L. B.* ἡ illud in medio additur. HAV.

o Υπείληπται τοῖς πρεσβυτέροις,] Præteritum perfectum pro præsenti. de quo *H. Steph.* in *Append. ad Scr. al. de Dial. Att.* p. 142.

p Εἀν τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς] Ita ex conjectura. [illegible] in *Editis* & *MSS.*

q Μεταστῶσιν·] Μέγα τε ἐν τοῖς δὲ *Hen.* à pr. m. [illegible] *Vat.*

r Καταστησάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι] Ita, vel καταστάσης, legendum censui. καταστάσιος ἀγαθὸν in *libris* omnibus.

s Δὴ καὶ ἡμῖν,] Ἤδη *Voss.*

t Ελεύθερον.] In *Marg. L. B.* [illegible]

v Ομιλήσας ᾐσθόμην,] Forsan ὁμιλοῦσα.

x Οἵων κακῶν] Ita ex *MSS.* οἷον in *Editis.*

y Αναπιμπλᾶσιν] *L. B.* ἀναπιμπλᾶσι.

z Ὀργῇ τῶν ἐφεστηκότων] Sic lego, sola fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *eo quod principum voluntati cuncta subjiciantur.*

a Κα-

"[a] καταλείπειν τὰ πράγματα. [b] ἀφ' οὗ γὰρ Ἰούλιος Καῖσαρ φρονήσας ἐπὶ καταλύσει τῆς δημοκρατίας, καὶ διαβιασάμενος τὸν κόσμον τῶν νόμων τὴν πολιτείαν [c] διετάραξε, [d] κρείσσων μὲν τοῦ δικαίου γενόμενος, ἥσσων δὲ τοῦ [e] κατ' ἰδίαν ἡδονὴν αὐτῷ κομιοῦντος, [f] οὐκ ἔστιν ὅ, τι τῶν κακῶν οὐ [g] διέτριψε τὴν πόλιν, φιλοτιμηθέντων πρὸς ἀλλήλους ἁπάντων οἱ [h] ἐκείνου διάδοχοι τῆς ἀρχῆς κατέστησαν, ἐπ' ἀφανισμῷ τοῦ πατρίου, καὶ ὡς ἂν μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐρημίαν τοῦ γενναίου [i] καταλείποιεν, διὰ τὸ οἴεσθαι πρὸς ἀσφαλείας εἶναι τῆς αὐτῶν τὸ κιβδήλοις ἀνδράσιν ὁμιλεῖν, καὶ τῶν ἀρετῇ προύχειν πεπιστευμένων οὐ μόνον ὑφαιρεῖν τι τοῦ αὐχήματος, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶν [k] ἐπιψηφίζειν [l] αὐτῶν τοὺς [m] ὀλέθρους. ὧν ἁπάντων, ἀριθμῷ τε πολλῶν ὄντων καὶ βαρύτητα [n] ἀνύποιστον ἐπιδειξαμένων καθ' ἃ ἕκαστος ἦρξεν, εἷς ὧν ὁ Γάιος ὁ σήμερον τεθνεὼς, [o] πλείω τε πάντων δεινὰ [p] ἀπέδειξεν, οὐ μόνον εἰς τοὺς συμπολίτας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ἀποδιδοὺς τὴν [q] ὀργὴν [r] ἐπαφιεὶς, ὁμοίως τοῖς ἅπασι καὶ μείζω κακὰ ἐντριβόμενος ἀδίκως τὴν τιμωρίαν εἰσπραξόμενος, ὀργὴν ὁμοίως εἴς τε ἀνθρώπους ἐξαγγελλόμενος καὶ θεούς. τυραννίδι γὰρ οὐ [s] κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ οὐδὲ μεθ' ὕβρεως [t] ἀποχρῆται, οὐκ εἰς τὰ χρήματα λελυπῆσθαι καὶ γαμετὰς, ἀλλὰ τὸ πᾶν κέρδος ἐκ τῆς [v] πανοικεσίας διεχλημένων τῶν ἐχθρῶν. ἐχθρὸν δὲ τυραννίδι πᾶν τὸ ἐλεύθερον· εἰς εὔνοιαν τε ἐκκαλεῖσθαι αὐτὴν, καὶ τοῖς ἐν ὀλίγῳ τιθεμένοις ὁπόσα πεπόνθοιεν, οὐκ ἔστιν. ἐξεπιστάμενοι γὰρ ὧν ἀναπλήσαιεν κακῶν ἔστιν οὓς, κἂν εἴτοι μεγαλοφρόνως καταφρονήματι χρῶνται πρὸς τὴν τύχην, αὐτοὶ λανθάνειν αὐτοὺς ὧν πράξειαν μὴ δυνάμενοι, μόνως πιστεύουσι κτήσασθαι τοῦ [x] ὑπόπτου τὸ ἀδεὲς, εἰ παντελῶς [y] αἱρεῖσθαι δυνηθεῖεν αὐτούς. τοιούτων δὴ κακῶν ἀπηλλαγμένοις, καὶ ὑποτελεῖς ἀλλήλοις καθεστῶσιν, αἵπερ πολιτειῶν ἐχεγγυώταται πρός τε τὸ παρὸν εὔνοιαν, καὶ τὸ αὖθις ἀνεπιβούλευτον, [z] καὶ πρὸς δόξαν οἰκείαν τῇ ὀρθουμένῃ τῆς πόλεως, [a] δίκαιοί τε ἐστὲ προνοῆσαι ἰδίᾳ τὸ εἰς κοινὸν αὐτῷ τὴν ὠφέλειαν ἀπαντῶν, [b] ἢ καὶ ἀντιπεφήνασθαι γνώμην, οἷς μὴ ἀρέσκοιτο τὰ [c] προειργασμένα, οὐδαμῶς εἰς κίνδυνον [d] φέρουσαν, διὰ τὸ μὴ δεσπότην εἶναι τὸν [e] ἐφεστηκότα, [f] ᾧ ἀνεύθυνόν τε βλάπτειν τὴν πόλιν, καὶ αὐτοκρατέστερον μεταστήσασθαι τοὺς εἰρηκότας. καὶ τέτροφε τὴν τυραννίδα οὐδὲν νεώτερον, ἢ ἡ ἀργία καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν τῶν ἐκείνῃ θελομένων ἀντιλογίας χρώμενον. τῆς γὰρ εἰρήνης τοῦ προσηνοῦς ἡσσώμενοι, καὶ μεμαθηκότες ἀνδραπόδων ἐν τρόπῳ ζῆν, ὁπόσοι τε τῶν πόρρωθεν [g] ἐπαίσθοιμεν συμφο-

"enim Julius Cæsar in animum induxit populi potestatem tollere, legumque ratione insuper habita & violata, rempublicam perturbavit, jure superior factus, suique cupiditatibus serviens, nihil quicquam malorum est quo non attrita fuerit civitas, omnibus certatim id agentibus, qui ei in imperium successerunt, ut patriam consuetudinem abolerent, & urbem, quoad ejus fieri potuit, fortibus & generosis civibus exhaurirent; quod existimarent hoc ad suam facere securitatem, si cum hominibus versarentur vitiosis & flagitiosis, & eorum, qui virtute præstantissimi haberentur, non solum spiritus deprimerent, sed & in universum eos exitio addicerent. Quorum omnium, etsi multi fuerint numero & intolerandam ostenderint morositatem in imperio exercendo, unus Cajus, hodie vita defunctus, plura quam cæteri omnes atrocia facinora edidit, non in cives solum suos, sed etiam in cognatos pariter & amicos indomitam laxando iracundiam, omnibus sine discrimine graviora etiam mala inferens, ut injustas pœnas exigeret, iræ immanitate efferatus in deos similiter ac homines. Tyrannis enim non satis est voluptatem sibi acquirere, etiam cum injuriis conjunctam, neque fortunas *aliorum* vexare & uxores; sed id præcipue in lucris ponunt, inimicorum totas *è vivorum numero* exturbare familias. Omnes enim liberi pro inimicis habentur à tyrannis: quorum benevolentiam ne ii quidem sibi conciliare possunt, qui patienter accipiunt quicquid perpessi sunt. Etenim conscii sibi quam multis malis nonnullos opplеverint, utque illi magni animi despicientia & contemptione fortunam *adversam* ferunt, ipsi, ut quos sua latere nequeant maleficia, ita demum securitatem suspicione vacuam sibi pollicentur, si illos possint omnino tollere. Itaque ejusmodi malis levati, nullique potestati nisi quæ vestra est obnoxii, quod genus administrationis reip. quam maxime valet & ad præsentem concordiam, & ad futuram incolumitatem, & ad propriam civitati bene constitutæ gloriam, debetis singuli providere quod in commune conferat, aut è contra etiam, si cui displiceant quæ ante consulta erant & provisa, sententiam proferre, idque sine omni periculo; quod ejusmodi dominus *vobis* non præsit, cui impune licebit civitatem lædere, eosque qui *libere* sententiam dixerint arbitratu suo è medio tollere. Atque nuper tyrannidi nihil majus dedit incrementum, quam istorum segnicies, qui contra voluntatem imperantium ne hiscere quidem ausi sunt. quietis enim dulcedine deliniti, & mancipiorum more vivere assueti, quotquot *è nobis* longius disjunctorum "ca-

a Καταλείπειν τὰ πράγματα.] Καταλιπεῖν *Gall.* & *Voss.*

b Ἀφ' οὗ] Ἀφ' ὅτου *Busb.* & mox βιασάμενος, pro διαβιασάμενος. & εὐνομίαν pro πολιτείαν.

c Διετάραξε.] Συνετάραξε *Voss.* οὐ συνετάραξε *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

d Κρείσσων μὲν] Sic *MSS.* quo modo legendum esse monuit *Cotelerius* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 610. antea erat κρεῖττον.

e Κατ' ἰδίαν] Κατ' ἰδίαν frequentibus occurrit. HUDS. Κατ' ἰδ. SPANH.

f Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔστιν ὅπως ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

g Διέτριψε] *L. B.* διέτρεψε.

h Ἐκείνου διάδοχοι] Ἐκείνῳ & ὁμοίως in *MSS.*

i Καταλείποιεν,] Καταλίποιεν *Vat.*

k Ἐπιψηφίζειν αὐτῶν] Ἐπιφημίζειν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*

l Αὐτῶν] *L. B.* αὐτῷ.

m Ὀλέθρους.] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat, ὀλέθρους τῶν ἁπάντων, ἀριθμῷ, & mox εἷς ὧν ὁ Γάιος.

n Ἀνύποιστον] Gen. ἀνύποιστον· Vel ἀνύποιστον *Hesych.* ἀνύποιστον, ἀφόρητον, ἀνυπομόνητον· SPANH.

o Πλείω τε πάντων] Πλείω *Busb.*

p Ἀπέδειξεν,] Ita *Busb.* ἐπιδείξατο *Voss.* ἀπεδείξατο *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀποδείξας in *Editis.*

q Ὀργὴν] *L. B.* ὀργιζόμενος.

r Ἐπαφιεὶς,] Sic lego, levicula cum mutatione, pro ἐπαφεὶς, quod ἀφεὶς habeat *Busb.*

s Κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ] Iterum ex conjectura. In *libris*, κερδαίνει.

t Ἀποχρῆται,] Forsan ἀπέχρη, καὶ οὐκ εἰς τὰ χρ.

v Πανοικεσίας] Πανοικεσίᾳ Thucyd. l. 2. p. 124. B. supr. lib. 9. c. 8. §. 3. πανοικὶ κολασθέντες ἐπαθον· alias. lib. 7. c. 7. §. 2. πανοικεσίᾳ· & c. 8. §. 7. SPANH.

x Ὑπόπτου τὸ ἀδεὲς.] Ἀνύποπτον *Voss.*

y Αἱρεῖσθαι] In *Marg. L. B.* αἰρέσθαι.

z Καὶ πρὸς] *L. B.* καὶ τὸ.

a Δίκαιοί τε ἐστὲ προνοῆσαι] Ita lego ex conjectura; *Καινοί τε προνοῆσαι, διὰ τὸ εἰς κοινὸν αὐτῷ τὴν ὠφέλειαν ἀπαντῶν* in *Editis* & *MSS.*

b Ἢ] Abest à *L. B.*

c Προειργασμένα,] *L. B.* προσειργασμένα.

d Φέρουσαν,] Sic legendum censui. *Φέρον Voss. φέρειν* in *Editis Aliisque.*

e Ἐφεστηκότα,] Conf. infr. §. 3. SPANH.

f Ὧ] *L. B.* ὡς.

g Ἐπαίσθοιμεν συμφορᾶς ἀνηκέστου,] Ἐπιάσθοιμεν *Voss.* & forsan *Epiphan.* qui vertit, *importabiles incurrentes ærumnas, & deinde, etiam proximis malorum videbamur auctores*; ac si legisset, κακῶν τε τοῖς πέλας αἴτιοι ἐδοκοῦμεν. In *Editis Aliisque*, ὁπόσοι τε ἐπαίσθοιμεν συμφορᾶς ἀνηκέστου, κακοῖς τε τοῖς πέλας ἐπιδόμεθα. Nam illa τῶν πόρρωθεν ex conjectura reposui, & κακοῖς τε τοῖς πέλας in κακοί τε τῶν πέλας mutari.

"calamitates non ferendas audivimus, propinquio-
"rum mala vidimus, metu moriendi cum virtute
"etiam morti summo cum dedecore conjunctæ
"occumbentes. Ante omnia autem tyranni inter-
"fectoribus honores quam amplissimos habere *fas*
"*est*, præsertim vero Chæreæ Cassio. Nam ille
"erat unus secundum deos qui consilio manuque
"nobis libertatem peperit: cujus haud decet vos
"oblivisci, sed & ei, ut qui sub tyrannide ante o-
"mnes pro libertate vestra consilium ceperit,
"primusque in discrimen semet conjecerit, recu-
"perata libertate honores decernere, idque primum
"vestro concessu jussuque factum ostendere. Opus
"enim pulcherrimum est, & quod viros liberos *in-*
"*primis* decet, benefactoribus gratiam reponere:
"qualis & ille erga nos universos exstitit, Cassio
"& Bruto qui Cajum Julium peremerunt plane
"dissimilis; quoniam isti quidem semina discordia-
"rum bellique civilis in urbe seminarunt, ille ve-
"ro cæso tyranno malis etiam omnibus inde ortis
"civitatem liberavit.

"ρῶς ἀνηκέστους, κακά τε τῶν φίλων ἐπίδομεν, [h] φεύγειν δὲ μετ' ἀρετῆς πλεῖστοι μετ' αἰσχύνης τῆς ἐσχάτης ὑπομένοντες τὰς τελευτάς. πρῶτον δὲ τοῖς [i] ἀραμένοις τὴν τύραννον τιμὰς, αἵ τινες μέγισται, ταύτας εἰσενεγκεῖν, μάλιστα δὲ Χαιρέᾳ τῷ Κασσίῳ. σὺν γὰρ τοῖς θεοῖς εἷς ἀνὴρ οὗτος πλείστης ἡμῖν καὶ γνώμῃ καὶ χειρὶ τῆς ἐλευθερίας πέφηνεν· οὗ καλὸν μὴ ἀμνημονεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τυραννίδος [k] ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς ἡμετέρας προβεβουλευκότος τε ἅμα καὶ προκεκινδυνευκότος, ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας ψηφίσασθαι τὰς τιμὰς, πρῶτόν τε ἀνεπιπλήκτως τοῦτο ἀναφήνασθαι. [l] ἔργον δὲ κάλλιστον καὶ ἐλευθέροις ἀνδράσι πρέπον ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας, οἷος δὴ καὶ ἀνὴρ οὗτος περὶ ἡμᾶς πάντας γέγονεν, οὐδὲν παραπλησίως Κασσίῳ καὶ Βρούτῳ τοῖς Γάιον Ἰούλιον ἀνῃρηκόσιν· ἐπεί γε οἱ μὲν στάσεως καὶ πολέμων ἐμφυλίων ἀρχὰς ἐπανερρίπισαν τῇ πόλει, οὗτος δὲ μετὰ τῆς τυραννοκτονίας καὶ τῶν ἐντεῦθεν δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν πόλιν.

3. Sentius hujusmodi orationem habuit, eique magna cum voluptate auscultarunt & senatus & equitum quotquot aderant. Tum quidam Trebellius Maximus exsiliens annulum Sentio detrahit, in quo lapillus inclusus erat insculptam habens Caji imaginem, quem ille, præ studio dicendi, ut credebatur, faciendique quæ in animum induxerat, sibi auferre oblitus est. Et sculptura quidem è vestigio fracta est. Cæterum cum in multam noctem res productæ essent, tum Chærea etiam à consulibus signum petiit: atque illi libertatem dederunt. Ista autem, postquam facta essent, & præsentibus admirationi erant, & vix fidem invenerunt. nam, anno post centesimo, quam illis primo ablata fuerit imperii potestas, ad consules rediit signum dare: quippe illi, priusquam regio dominatu teneretur civitas, in milites potestatem habebant. At Chærea, ubi signum acceperat, militibus tradidit qui à Senatu stabant. erant autem numero ad quatuor cohortes, qui maluerunt esse sine imperatore quam sub tyrannide. Atque illi quidem cum suis tribunis abierunt: pauloque post etiam populus lætus admodum discedebat, cum spei plenus tum multum elatus, quod summam potestatem sibimet acquisivisset, nec amplius imperatori subesset. atque Chærea cum illis magna erat in gratia.

Annulus Sentio, oratione finita, detractus.

Fracta anaglyphe.

Tessera data à Senatu, libertas.

γ'. Σέντιος μὲν τοιούτοις ἐχρῆτο τοῖς λόγοις, καὶ τῶν βουλευτῶν ἡδονῇ δεχομένων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. ἀναπηδήσας δέ τις Τρεβέλλιος Μάξιμος περιαιρεῖται τὸν δακτύλιον τοῦ Σεντίου· [m] λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος [n] ἐνδεδεμένος αὐτῷ· καὶ [o] σπουδῇ τι λεγομένων καὶ ὧν ἐπινοοῖ [p] πράξειν, ὅπερ ᾤετο, ἐν λήθῃ [q] γεγονότος. καὶ ἡ μὲν γλυφὴ [r] κατερήγνυτο. προεληλύθει δὲ ἡ νὺξ ἐπὶ μέγα, καὶ Χαιρέας δὲ σημεῖον [s] αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους· οἱ δὲ ἐλευθερίαν ἔδοσαν. [t] ἐν θαύματι δὲ ἦν αὐτοῖς, καὶ [v] ὁμοίως ἄπιστα τὰ δρώμενα. [x] ἔτει γὰρ ἑκατοστῷ, μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν, ἐπέστρεψεν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους σημείου ἡ παράδοσις. οὗτοι γὰρ, πρότερον ἢ τυραννηθῆναι τὴν πόλιν, κύριοι τῶν [y] στρατιωτῶν ἦσαν. Χαιρέας δὲ, τὸ σημεῖον λαβὼν, παρεδίδου τῶν στρατιωτῶν τοῖς πρὸς τὴν σύγκλητον συνεστηκόσιν. ἦσαν δὲ εἰς [z] σπείρας τέσσαρας, οἷς τὸ [a] ἀβασίλευτον τιμιώτερον τῆς τυραννίδος προὔκειτο. καὶ οἵδε μὲν ἀπῄεσαν μετὰ τῶν χιλιάρχων, ἀνεχώρει δὲ ἤδη καὶ ὁ δῆμος, περιχαρὴς καὶ ἐλπίδος καὶ φρονήματος, [b] ἐπὶ τῷ κτησαμένῳ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς, οὐκέτι ἐπὶ τῷ [c] ἐφεστηκότι· καὶ τὰ πάντα ἦν ὁ Χαιρέας αὐτοῖς.

4. Chærea autem indigne ferens Caji uxorem superare & filiam, totamque ejus familiam non ad internecionem deletam esse, (utpote quod foret ut quisquis ex illo reliquus esset, is in perniciem civitatis legumque superesset) ac præterea perficere festinans quod in animo agitaverat, suumque in Cajum odium lætitia complere, mittit Julium Lupum, unum è tribunis, qui Caji uxorem filiam-

Chærea Lupum mittit, ut Caji uxorem filiamque interficeret.

δ'. [d] Χαιρέας δὲ, ἐν δεινῷ τιθέμενος περιεῖναι [e] τήν τε θυγατέρα Γαΐου καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ μὴ προνοίᾳ τὸν ὄλεθρον αὐτῷ συντυχεῖν, ἐπεὶ καὶ πᾶν ὅ, τι [f] ὑπολείποιτο αὐτῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως λειφθήσεσθαι, καὶ τῶν νόμων, ἄλλως τε προθέσει κατασπεύδων τελειῶσαι τὴν αὐτοῦ, καὶ πάνυ εὐφρᾶναι μῖσος τὸ πρὸς Γάιον, [g] Ἰούλιον ἐκπέμπει Λοῦπον, ἕνα τῶν χιλιάρχων, κτενοῦντα τὴν

h Φεύγειν —— τελευτάς.] Fugientesque cum virtute mori, novissima confusione peribimus *Rufin.* SPANH.

i Αραμένοις] Ita *MSS.* ἀραμένοις in *Editis.*

k Υπ'] *L. B.* ὑπέρ.

l Εργον δὲ κάλλιστον] Εργον *Voss.*

m Λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος] Solebant enim annulis insculptas Imperatorum imagines gerere. REL.

n Ενδεδεμένος] *L. B.* ἐνδεδεμένος.

o Σπουδῇ τι λεγομένων] Σπουδῇ τῶν λεγ. *Voss.*

p Πράξει.] *L. B.* πράξειν.

q Γεγονότος.] Ita lego. γεγονὼς in *libris.*

r Κατερήγνυτο.] Κατέαγεν *Voss.* κατεαγέντος in *Editis Aliisque.*

s Αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους·] Ηὰ *Bush.* & *Lugd. Bat.*

t Εν θαύματι] Εν θαύματι τε ἦν *Bush.*

v Ομοίως] *L. B.* ὅμοια.

x Ετει γὰρ ἑκατοστῷ,] Ετι γὰρ ἑκατοστῷ (vel τῷ ut in *L. B.*) μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους σημείου ἡ παράδοσις in *Editis* & *MSS.* nullo plane sensu. Ετει γὰρ ἑκατοστῷ μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τοὺς ὑπ. &c. legendum esse monuit V. Cl. *Thomas Terry Gr. L. Professor.* Quam sane conjecturam acutissimam in *prioribus verbis* amplector, in *sequentibus* vulgatam scripturam sequor: ac deinde ἐπέστρεψεν insertum dedi, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quia reversa videretur ad consules hæc potestas.*

y Στρατιωτῶν] *L. B.* στρατιωτικῶν.

z Σπείρας τέσσαρας,] Tres tantum Cohortes illæ dicuntur *Antiq.* lib. 2. c. XI. §. 1. περὶ τὰς συμφρονούσας τρεῖς SPANH.

a Αβασίλευτον —— προὔκειτο.] Ita *Bush.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.* in *Textu* βασιλεύειν) & *Epiphan.* βασιλεύειν in *cæteris.* HUDS. *Gen.* τὸ βασιλεύειν. Nota βασιλεύειν hic dici de regimine Senatus aut Consulum, & Τυραννίδα de dominatione Cæsarum. SPANH.

b Επὶ τῷ —— ἐφεστηκότι.] Quasi ipsi gubernationem Reip. rursus ei quærerent, & nequaquam ideo subjacerent. *Rufin.* SPANH.

c Εφεστηκότι.] Conf. supr. §. 2. SPANH.

d Χαιρέας δὲ,] [illegible] *Bush.*

e Τήν τε θυγατέρα Γαΐου,] Ita cum *Cod. Bush.* τὴν θυγ. in reliquis.

f Υπολείποιτο.] *L. B.* ὑπολείποιτο.

g Ιούλιον —— θυγατέρα.] Periit unà & uxor Cæsonia gladio à Centurione confossa, & filia parieti illisa. *Sueton. in Cajo* c. LX. Hic à Josepho non Centurio, sed Tribunus dicitur; quod ad Sueton. etiam monuit *Casaub.* SPANH.

τὴν γυναῖκα Γαΐου καὶ τὴν θυγατέρα. Κλήμεντι δὲ ὄντι συγγενεῖ τῷ Λούπῳ τὴν ἐπὶ τοιῷδε [h] πρόθεσιν λειτουργίαν, ὅπως μετασχὼν κἂν ἐπὶ τούτοις τῆς τυραννοκτονίας ἀγάλλοιτο ἀρετῇ πρὸς τῶν πολιτικῶν, ὡς καὶ τοῦ παντὸς ἐπιβεβουλευμένου δόξαι κοινωνεῖν τοῖς πρώτοις συνθεμένοις. ἐνίοις δὲ τῶν συνωμοτῶν καὶ ὠμὸν ἐδόκει τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ θράσει [i] χρησόμενον, διὰ τὸ Γάϊον φύσει τῇ αὐτοῦ χρώμενον [k] ἢ συμβουλῇ τῇ ἐκείνης τὰ πάντα πρᾶξαι, ἐξ ὧν τε πόλις ἀπηγορεύκει τοῖς κατειληφόσι κακοῖς, καὶ τῶν πολιτῶν ὅ, τι καὶ ἄνθος ἦν ἀπώλετο. οἱ δὲ καὶ [l] τὴν μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἐνεκάλουν αὐτῇ γνώμην, τὸ δὲ πᾶν καὶ τῶν ὑπὸ Γαΐου πεπραγμένων κακῶν ἐκείνῃ τὴν αἰτίαν [m] ἐπέφερον, φάρμακον τῷ Γαΐῳ δοῦσαν ἐκείνων δούλωσιν καὶ ἐρώτων ἐπαγωγὰς [n] αὐτῇ ψηφιούμενον, [o] ὡς εἰς μανίαν μεταστάντος, τὰ πάντα αὐτὴν εἶναι τὴν νενεωτερισμένην ἐπὶ τὰς Ρωμαίων τύχας καὶ τῆς ὑποταγείσης αὐτοῖς οἰκουμένης. καὶ πέρας κυρωθὲν [p] ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν, οὐδὲν γὰρ οἱ ἀποσπεύδοντες οἷοί τε ὠφελεῖν ἦσαν, ἐστέλλετο ὁ Λοῦπος. ἐβραδύνετο δὲ οὐδὲν μᾶλλον τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ οὐκ εἰς καιρὸν διηκονῆσθαι τοῖς ἀπεσταλκόσι, θέλων ἐπ' οὐδαμοῖς μεμπτὸς εἶναι τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ δήμου πεπραγμένων. παρελθὼν δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλείου, καταλαμβάνει τὴν [q] Καισωνίαν, γυνὴ δ' ἦν τοῦ Γαΐου, παρακατακειμένην τῷ σώματι τοῦ ἀνδρὸς χαμαιπετεῖ, καὶ πάντων ἐν [r] ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο ἂν ὁ νόμος τοῖς μεταστᾶσιν, αἵματί τε ἀναπεφυρμένην ἐκ τῶν τραυμάτων, καὶ πολλὴν τὴν ταλαιπωρίαν συμφερομένην, τῆς θυγατρὸς παρερριμμένης· ἠκούετο τε ἐν τοῖς τοιοῖσδε οὐδὲν ἕτερον, ἢ [s] καταμεμψαμένης τοῦ Γαΐου, ὡς [t] πιθανὴν οὐ σχόντος πολλάκις προηγορευκυίαν αὐτήν. ἐπ' ἀμφότερα [v] αὐτοὺς ὁ λόγος καὶ τότε εἰκάζετο, καὶ νῦν ἐφ' ὁμοίοις πρόκειται τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν, πρὸς ὅ, τι θελήσειαν ῥοπὰς τὰς αὐτοῦ προστιθεμένων. οἱ μὲν [x] γὰρ ἀποσημαίνειν ἔφασαν τὸν λόγον, ὡς συμβουλευομένης, ἀποστάντα μανιῶν καὶ τοῦ εἰς τοὺς πολίτας ὠμοῦ, μετρίως καὶ μετὰ ἀρετῆς ἐξηγεῖσθαι τῶν πραγμάτων, [y] μὴ παρ' αὐτῶν ἀπολέσθαι τρόπῳ [z] τῷ αὐτοῦ χρώμενον· οἱ δὲ, ὡς, λόγου τοῦ περὶ τῶν συνωμοτῶν ἐπιφοιτήσαντος, Γάϊον κελεύσειε μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέος πάντας μεταχειρισάμενον αὐτοὺς, κἂν εἰ μηδὲν ἀδικοῖεν, ἐν ἀδεεῖ κινδύνων καταστῆναι. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐπονειδιζόμενον, ὡς προηγορευκυίας διαπράξασθαι [a] μαλακῶς γεγονότι. καὶ τὰ μὲν λεχθέντα ὑπὸ τῆς Καισωνίας, καὶ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτῆς ἐφρόνουν τοιαῦτα ἦν. ἡ δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὴν πρόσοδον τοῦ Λούπου, τό, τε σῶμα τοῦ Γαΐου προὐδείκνυεν, καὶ ἆσσον ἰέναι παρεκάλει μετ' ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. [b] ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ μὴ συνηρηκότα ἑώρα τὸν Λοῦπον, καὶ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν οὐκ αὐτῷ κεχαρισμένην, γνωρίσασα [c] ἐφ' ὃ ἐχώρει, τήν τε σφαγὴν ἐγύμνου καὶ πάνυ προθύμως, [d] ὀλοφυρομένη ὁποῖα εἰκὸς τοὺς ἤδη σαφῶς ἐν ἀπογνώσει τοῦ ζῆν γεγονότας, καὶ

que perimeret. Lupo autem, Clementis quippe cognato, id genus officium demandarunt, ut tyranni cædis, licet in re hujusmodi, particeps factus virtutis laude decoraretur à civibus, haud secus ac si consiliis eorum omnibus interfuisset qui facinus excogitaverant. Quibusdam autem è conjuratis immanitatis esse videbatur in mulierem sævitiam exercere, quando Cajus magis ex ingenio suo quam illius impulsu omnia commiserit, quæ in causa fuerant ut & civitas malis ipsam vexantibus succumberet, & civium quosque fortissimos & nobilissimos amitteret: alii contra ejusmodi quæcunque decreta erant ipsi vitio vertebant, & omnino etiam omnium, quæ à Cajo patrata erant, malorum ipsam insimulabant, ut quæ philtrum ei dederit, ut animum ejus sibi obnoxium redderet, & ad amandum eum induceret sibique devinciret: adeo ut, illo ad insaniam adacto, ipsam omnia machinatam esse in fortunas Romanorum, orbisque totius in illorum ditionem redacti. Cumque in eam sententiam itum esset, ut morte pl ecteretur (nihil enim ipsi profuerunt qui *hoc ipsum* dissuadebant) mittebatur Lupus: nec ulla erat mora tarditate sua, quo minus imperata faciendi tempus quam primum arriperet, ne sua culpa fieret ut quidquam omitteretur quod salutis communis intererat. Cumque ingrederetur in palatium, Cæsoniam Caji conjugem offendit juxta mariti cadaver humi prostratam, & destitutam rebus omnibus quas moris est exhiberi mortuis, cruore vulnerum ipsamque fœdatam, & miserandum in modum afflictam, filia propter ipsam procumbente: nec in ejusmodi luctu & mœrore aliud quidpiam exaudiebatur quam Caji accusatio, quod ipsi, quæ toties eum præmonuerat, fidem non habuerit. Quæ verba & eo tempore in utramque partem accipiebantur, & nunc ambiguam etiam præ se ferunt sententiam ea audientibus, quippe qui faciunt ut utrinque, prout volunt, propendeant. Nam alii quidem ista hoc sibi velle perhibuerunt, ac si consuluisset ei ut ad saniorem mentem rediret, & in cives *suos* sævire desineret, ne *male* interiret ab illis suo more acceptus: aliis vero persuasum est, ipsam, cum rumor de conjuratoribus percrebresceret, Cajum hortatam esse, ut omnibus, etiamsi nihil inique egissent, nulla mora interposita & è vestigio interfectis, sese extra periculi metum poneret. idque tum exprobratum illi, quasi ad agendum segniori, postquam ab ipsa præmonitus fuisset. Atque ista quidem sunt quæ à Cæsonia dicta erant, quæque de ea sentiebant *homines*. Illa vero, quamprimum Lupum advenientem conspicit, ostendebat ei Caji cadaver, & cum lachrymis & lamentis orabat, ut propius accederet. Cumque eum vidisset mente attonitum, & quasi ad aliquid agendum quod sibi displiceret accedentem, facta ei cognitione qua de causa veniebat, prompte admodum jugulum nudabat, deûm hominumque fidem implorans, quemadmodum ii consueverunt qui vitam

De Cæsonia uxore Caji diversa sententia.

Cæsonia fortiter moritur.

h Πρόθεσιν λειτουργίαν,] Πρόθεσιν vel πρόθεσιν in libris, excepto *Lugd. Bat.*

i Χρησόμενον.] *L. B.* χρησάμενον.

k Η συμβουλῇ] Hic μᾶλλον subaudiendum relinquitur, ut in locis aliquammultis *N. Fuller.*

l Τὴν μὲν ἐπὶ τοιούτοις] Τὸν μὲν & mox γνώμην in *Editis Aliisque*, τὸν μὲν & infra γνώμην *Vat.* & *Hen. à pr. m.* unde rescripsi τὴν μὲν, i. e. ἐ. α. γνώμην.

m Ἐπέφερον.] Ita *Bosb.* & *Vat.* ὑπέφερον in *cæteris*.

n Αὐτῇ ψηφιούμενον,] Αὐτῷ *Bosb.*

o Ὡς εἰς μανίαν μεταστάντος,] Ita lego è *Cod. Bosb.* ὡς deerat in *Editis Aliisque*.

p Ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν,] Ὥστε non agnoscit *Bosb.* & commode satis abesse potest.

q Καισωνίαν,] Ita scribo ex *Dione Cassio*. in *Josephi* libris Κεσωνίαν vel Κεσωνίαν.

r Ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο] Sc. ἀπορίᾳ.

s Καταμεμψαμένης τοῦ Γαΐου,] Ita *Bosb.* καταμεμψαμένη in *Editis Aliisque.* καταμεμψαμένη *Vat.*

t Πιθανὴν οὐ σχόντος.] Iterum cum *Bosb* assentiente *Voss.* πιθανὸν in *Editis Aliisque*.

v Αὐτοὺς ὁ λόγος] Hic δὲ αὐτὸς ὁ λ. *Voss.*

x Γὰρ ἀποσημαίνειν ἔφασαν] Illud γὰρ è *Cod. Voss.*

y Μὴ παρ' αὐτῶν] *L. B.* καὶ παρ' αὐτῶν.

z Τῷ αὐτοῦ] Abest à *L. B.*

a Μαλακῶς] *L. B.* μαλακῷ satis bene. HAV.

b Ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ] Ita lego ex conjectura. ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ συνηρηκότα ἑώρα τὸν Λοῦπον, καὶ πάνυ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν οὐκ αὐτῷ κεχαρισμένην in *Editis* & *MSS.* ἐπεί τε διανοίᾳ οὐκ αὐτῷ συνειρηκότα ἑώρα τὸν Λοῦπον, καὶ πάνυ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν κεχαρισμένος *V. Cl. T. Terry Gr. L. Pr.*

c Ἐφ' ὃ ἐχώρει,] Ἐφ' ὃ *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* forsan pro ἐφ' ὅ.

d Ὀλοφυρομένη] Conf. supr. c. 1. §. 17. ποτνιώμενοι. SPANH.

e Ἀν-

tam in desperatis planeque perditis habent, jubensque ut perficere non moraretur quod in ipsam constituerant. Atque illa quidem forti & magno animo moritur hoc modo à Lupo occisa, ac deinde filiola *ejus*. moxque Lupus, ista ut nunciaret, ad Chæream properavit.

Caji elogium.

5. Cajus igitur, cum quatuor annos demptis quatuor mensibus Romanis imperasset, ita moritur. vir, etiam antequam imperium adeptus est, durus & vecors & summe maleficus; voluptatibus deditus, & fautor delatorum. iis quidem quæ terribilia erant obstupescens, adeoque in cædem paratissimus; potestatem vero habens in hoc ipsum, ut stolide ferox & elatus eos quos minime oportet injuriose tractarit, & occidendo & contra leges agendo sibimet quærens divitias. Et diis quidem & legibus superior esse & haberi voluit, populi tamen assentationibus obnoxius. Quibuscunque etiam lex, tanquam factu turpibus, notam inussit, ea omnia majoris æstimavit quam virtutem. Et quidem amicorum immemor erat, summi licet fuerint & in maximis rebus spectati, quibus *forte* irasceretur, pœnas vel ob levissima infligens, atque universos virtute præditos pro inimicis habebat; ac ad omnia quæ sua juberet voluntas, indomita & effrenata ferebatur cupiditate: quo factum ut etiam cum sorore germana stupri consuetudinem haberet, unde & illi maxime apud cives vehementius conflari cœptum est odium, quo *simile quid*, longo tempore non conspectum, & ægre fidem impetrarit, eosque ad inimicitias cum flagitii auctore suscipiendas excitarit. Opus autem ullum, *vere* magnum aut regium ab eo factum nemo memorare potest, quodve præsentis sæculi & futuri hominibus in emolumentum cedat, præter receptacula ab ipso cogitata circa Rhegium & Siciliam navibus frumentariis ex Ægypto venientibus. quod in confesso est apud omnes maximum esse opus & navigantibus utilissimum; haud tamen absolutum, sed imperfectum ab eo, dum segnius construitur, relictum. in causa autem erat rerum inutilium studium, & quod, dum pecuniam in voluptates sibi soli profuturas insumeret, in rebus ex confesso melioribus liberalis & munificus esse desierit. At vero & orator erat optimus, utraque lingua tam Græca quam Latina valde exercitatus, & quicquid diceretur celeriter arripiebat, compositis ab aliis & non mediocriter accuratis ex tempore respondens, ita factus ut majori quam quisquam alius persuadendi vi pollere videretur, tam ex ingenii felicitate, quam quod ad eam augendam multam exercitationem adhibuerit. nam necesse erat illi doctrinæ plurimum attendere, utpote filio nepotis ex fratre Tiberii, cui in imperium successit, quod & ipse, ad summam in ea gloria aspirans,

κελεύσασα μὴ μέλλειν ἐπὶ τελειώσει τοῦ δράματος οὗ ἐπ' [e] αὐτῆς συνέθεσαν. καὶ ἥδε μὲν εὐψύχως οὕτω τελευτᾷ ὑπὸ τοῦ Λούπου, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ θυγάτριον. καὶ Λοῦπος ταῦτα προαγγέλλων ἔσπευδε τοῖς περὶ τὸν Χαιρέαν.

ε'. [f] Γάϊος μὲν δὴ, τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ῥωμαίων [g] λείποντα τεσσάρων μηνῶν, οὕτω τελευτᾷ. ἀνὴρ, καὶ πρότερον ἢ τῇ ἀρχῇ προσελθεῖν, σκαιός τε καὶ [h] κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος, ἡδονῇ τε ἡσσώμενος καὶ φίλος διαβολῇ. καὶ τὰ μὲν φοβερὰ καταπεπληγμένος, καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' οἷς θαρσοίη φονικώτατος. [i] τῆς δὲ ἐξουσίας ἐφ' ἑνὶ μόνῳ [k] πεπλασμένος τῷ ὑβρίζειν εἰς οὓς ἥκιστα ἐχρῆν [l] ἀλόγῳ μεγαλοψυχίᾳ χρώμενος, καὶ πορισμὸς ἐκ τοῦ κτείνειν καὶ παρανομεῖν. καὶ τῶν μὲν θείων καὶ νομίμων μείζων ἐσπουδακὼς εἶναί τε καὶ δοκεῖν, ἡττώμενος δὲ ἐπαίνων τῆς πληθύος. καὶ πάντα ὅσα αἰσχρὰ κρίνας ὁ νόμος ἐπιτιμᾷ [m] τιμιώτερα ἐνόμιζεν ἀρετῆς. καὶ φιλίας [n] ἀμνήμων ἦν, εἰ καὶ πλείστη τε καὶ διὰ μεγίστων γένοιτο, εἰς [o] ποτὲ ὀργισθείη ἐπιπλήξει κολάσεως καὶ ἐπ' [p] ἐλαχίστοις, πολέμιον δὲ ἡγούμενος πᾶν τὸ ἀρετῇ συνερχόμενον, [q] ἀναντίλεκτον ἐπὶ πᾶσιν οἷς κελεύσειε τὴν ἐπιθυμίαν λαμβάνων· ὅθεν καὶ [r] ἀδελφῇ γνησίᾳ συνῆν, ἐξ οὗ καὶ μάλιστα αὐτοῦ φύεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἤρξατο σφοδρότερον τὸ μῖσος, διὰ τὸ πολλῷ χρόνῳ μὴ ἱστορημένον, εἴς τε ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν τὴν πρὸς τὸν πράξαντα παρακαλεῖν. ἔργον δὲ μέγα ἢ βασίλειον οὐδὲν αὐτῷ πεπραγμένον [s] εἴποι ἄν τις, ἢ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν συνόντων καὶ αὖθις ἀνθρώπων ἐσόμενον, [t] πλήν γε τοῦ περὶ Ῥήγιον καὶ Σικελίαν [v] ἐπινοηθέντος ἐν ὑποδοχῇ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου σιταγωγῶν πλοίων. τοῦτο δὲ ὁμολογουμένως μέγιστόν τε καὶ ὠφελιμώτατον τοῖς τε πλέουσιν· οὐ μὴν [x] καὶ ἐπὶ τέλος γε ἀφίκετο, ἀλλ' [y] ἡμίεργον ὑπὸ τοῦ ἀμβλυτέρως αὐτῷ ἐπιπονεῖν κατελείφθη. αἴτιον δ' ἦν ἡ περὶ τὰ ἀχρεῖα σπουδὴ, καὶ τὸ δαπανῶντα εἰς ἡδονὰς, αἳ κατὰ μόνας ἔμελλον ὠφελεῖν αὐτὸν, ὑφαιρεῖν τὴν ἐπὶ τοῖς κρείττοσιν ἀνωμολογημένοις φιλοτιμίαν. ἄλλως δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσσῃ [z] τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος· συνίει τε ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ τοῖς ὑφ' ἑτέρων συντεθεῖσί τε καὶ ἐκ πλείονος προσυγκειμένοις· ἀντειπεῖν ἐκ τοῦ ὀξέος, φαίνεσθαι πιθανώτερος ἐν μεγίστοις πράγμασι [a] παρ' ὄν τινα οὖν γενόμενος, εὐκολίας τε εἰς αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ τοῦ [b] εἰς ἰσχὺν αὐτῇ [c] προσλαβεῖν μελέτῃ τοῦ ἐπιπονεῖν. [d] ἀδελφοῦ γὰρ παιδὸς υἱεῖ γεγονότι Τιβερίου, οὗ καὶ διάδοχος γίνεται, μέγα ἀνάγκασμα παιδείας ἀντέχεσθαι, διὰ τὸ καὶ [e] αὐτὸς εἰς τὰ πρῶ-

e Αὐτῆς συνέθεσαν.] Ita *Busb.* αὐταῖς in *Editis Aliisque.*

f Γάϊος ——— τελευτᾷ.] Cajus imperavit Annos III. & Menses VIII. *Dio* p. 669. tribus annis, mensibus novem, diebus 28, & *Sueton. in Cajo* LIX. imperavit triennio & X. Mensibus diebusque VIII. Ita etiam *Clem. Alex. Strom.* l. 1. SPANH.

g Λείποντα τεσσάρων μηνῶν.] Vide *Casaub.* ad *Sueton.* in *Caligula*, c. 59. & *Pagi* Criticam ad *Ann. Baronii* p. 34.

h Κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον] Κακοτροπίας *Busb.*

i Τῆς δὲ ἐξουσίας] Pro τε substitui δὲ, ut respondeat præcedenti μὲν.

k Πεπλασμένος τῷ ὑβρίζειν] Sic lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) antea erat, πεπλασμένος, τοῦ ὑβρίζειν &c.

l Ἀλόγῳ] *L. B.* ἀλόγως.

m Τιμιώτερα ἐνόμιζεν] Ita ex conjectura. τιμιωτέραν ἐνόμιζεν ἀρετῆς in *Editis* & *MSS.* τιμὴν ἐνόμιζεν. ἀρετῆς καὶ φ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sua credidit esse ornamenta: virtutis & amicitiarum immemor, quando contra hac cum illatione supplicii frequenter exorsus est.* Est qui malit, ἐπιτιμᾷ τιμὴν ἐνόμ. &c.

n Ἀμνήμων] Illud ἦν insertum dedi, quod mox sequatur δὲ. HUDS. Ediderat itaque V. D. ἦν ἀμνήμων, εἰ καὶ &c. Verum quum illam, quam posuimus, lectionem, exhibeat *Lugd. Bat.* conjectura præstantiorem judicavimus. HAV.

o Ποτὲ ὀργισθείη] In libris τότε, & mox ἐπιπλήξει κολάσεως καὶ ἐλαχίστοις.

p Ἐλαχίστοις,] *L. B* ἐλαχίστους.

q Ἀναντίλεκτον] Conf. supr. c. 1. §. 13. SPANH.

r Ἀδελφῇ γνησίᾳ συνῆν,] Drusillæ, de qua *Sueton.* in Cajo c. LXXIV. qui tamen de aliis etiam Caji sororibus ait: *Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit.* De Caji & Drusillæ sororis amoribus Dio etiam l. LIX. p. 648. & cum reliquis etiam sororibus p. 657. SPANH.

s Εἴποι ἄν τις,] Ita *Busb.* εἴποι τις in *ceteris.*

t Πλήν γε ——— πλοίων.] Hujus operis non meminit Suetonius in rebus Caji & operum ab ipso susceptorum c. XXI. SPANH.

v Ἐπινοηθέντος] Mallem ὑπονοηθέντος ὑποδοχεῖον.

x Καὶ] Abest à *L. B.*

y Ἡμίεργον] Vid. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. οἱ δὲ ἡμίεργους τὰς θυσίας καταλιπόντες· *Hippocrat.* de Arte p. 1. ἡμίεργα. SPANH.

z Τῇ Ἑλλάδι] Τῇ τε Ἑλλάδι *Busb.* Videsis *Suetonium* in *Caligula*, c. 53.

a Παρ' ὄν τινα] *Gen.* παρ' ὅτιοῦν, Vel παρ' ὅντινα. SPANH.

b Εἰς ἰσχὺν] *L. B.* ἰσχυϊ.

c Προσλαβεῖν μελέτῃ τοῦ ἐπιπονεῖν.] Ita lego. (accedit jam & *Lugd. Bat.* auctoritas) προσλαβεῖν in *libris.*

d Ἀδελφοῦ ——— Τιβερίου,] Tiberii fratris filio natus, nempe Germanico, Drusi Tiberii fratris filio. SPANH.

e Αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα] Vide *Suetonium* in *Tiberio*, c. 70. & 71.

f Επεὶ-

πρῶτος ἐν αὐτῇ κατορθῶν διαπρέπειν, καὶ συνεφιλοκάλει Γάιος, συγγενοῦς τε ἀνδρὸς καὶ ἡγεμόνος εἴκων ἐπιεικείαις. ἐπρώτευσέ τε τῶν κατ' αὐτὸν πολιτῶν, οὐ μὴν ἀντισχεῖν οἷά τε ἐγένετο αὐτῷ τὰ ἐκ τῆς παιδείας συλλεγέντα ἀγαθὰ πρὸς τὸν [f] ἐπελθόντα ὄλεθρον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. οὕτως ἄρα δυσπόριστον ἡ ἀρετὴ τοῦ σωφρονεῖν, οἷς ἀνυπεύθυνον [g] τὸ πράσσειν ῥᾳστώνῃ πάρεστι. φίλοις μὲν κεχρῆσθαι καὶ [h] τὰ πάντα ἀξιολόγοις ὑπεσπουδασθεὶς τὸ κατ' [i] ἀπαρχὰς, ὑπό τε παιδείας καὶ δόξης ζῆλον τῶν κρατίστων, [k] μέχρι δὴ τῷ πλείονι τοῦ ὑβρίζειν [l] ἀπημφιεσμένης εὐνοίας ἣν πρὸς αὐτὸν εἶχον, [m] καὶ μίσους ὑποφυέντος, ὑπ' αὐτῶν ἐπιβουλευθεὶς τελευτᾷ.

excellebat, pariterque ac ille eloquentiæ studebat Cajus, viri necessitudine secum conjuncti & imperatoris voluntati morem gerens. Primasque inter suæ ætatis Romanos agebat: nec tamen bona ex doctrina collecta quidquam ei proficiebant valebantque contra perniciem, quam ex licentia sibimet accersivit. adeo difficile est iis sese moderari & regere, quibus ex potestate rationi reddendæ non obligata facile & expeditum est quidlibet agere. A principio, quod amicos sibi adjunxerit ex optimis honestissimisque, & eruditione & gloria præstantiores fuerit æmulatus, magno studio *a suis* colebatur: postea vero deposita benevolentia quam erga ipsum habebant, quod insolentius in eos debaccharetur, odioque succrescente, insidiis ab illis interfectus est.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Κλαύδιος ἁρπάζεται ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἄγεται· καὶ ὡς ἡ βουλὴ πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει.

Κλαύδιος δὲ, καθάπερ [n] ἀνώτερον ἔφην, [o] ἀποῤῥήξεως αὐτῷ [p] τῶν Γαΐου ὁδὸν γενομένης, καὶ τοῦ οἴκου θορυβηθέντος πάθει τῆς Καίσαρος τελευτῆς, ἐν ἀμηχάνοις ὢν περὶ τῆς σωτηρίας, ἔν τινι στενωπῷ κατειλημμένος ἔκρυπτεν αὐτὸν, οὐδεμίαν κινδύνου αἰτίαν πλὴν τῆς γενναιότητος ὑφορώμενος. μέτριον γὰρ ἰδιώτης ὢν ἦγεν αὐτὸν, καὶ τοῖς [q] παροῦσιν ἀρκῶν [r] ἦν, παιδείας τε [s] συνὼν, καὶ μάλιστα τῇ Ἑλληνίδι, καὶ παντὸς τοῦ εἰς θόρυβον ἀνακειμένου παντοίως ἀπαλλάσσων αὐτόν. τότε δὲ πτοίας κατειληφυίας τὸν ὄχλον, καὶ τοῦ βασιλείου παντὸς στρατιωτικῆς μανίας ἀνάπλεω γεγονότος, καὶ δειλίας καὶ ἀταξίας ἰδιωτῶν οἷον ἀντειληφότων σωματοφυλάκων, [t] οἱ περὶ [v] τὸ στρατηγικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ τῆς στρατιᾶς καθαρώτατον, ἐν βουλῇ περὶ τοῦ πρακτέου ἦσαν. ὁπόσοι δὲ καὶ παρετύγχανον, τὴν μὲν Γαΐου τιμωρίαν ἐν ὀλίγῳ τιθέμενοι διὰ τὸ κατὰ δίκην αὐτῷ τὰς τύχας συνελθεῖν, τὰ δὲ περὶ αὐτοὺς ἀνεσκόπουν μᾶλλον, ὃν τρόπον σχήσει καλῶς, καὶ τῶν Γερμανῶν τε ἐν τιμωρίαις τῶν σφαγέων ὄντων, ὠμότητος χάριτι τῆς ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ τοῦ συμφέροντος τοῖς πᾶσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων ὁ Κλαύδιος ἐθορυβεῖτο, δεδιὼς περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τῶν περὶ τῶν Ἀσπρήνα ἐθεᾶτο τὰς κεφαλὰς περιφερομένας. εἱστήκει δὲ κατά τι προσβατὸν ὀλίγαις βαθμίσι [x] χωρίον, ὑποστελλόμενος τῷ κατ' αὐτὸν σκότει. καὶ Γρᾶτος τῶν περὶ τὸ βασίλειον τις τῶν [y] στρατιωτῶν θεασάμενος, καὶ τὸ μὲν [z] ἀκριβωσόμενος τὴν ὄψιν ἀμαθὴς ὢν διὰ τὸ σκότος, τοῦ δὲ ἀνθρώπου εἶναι τῶν ὑπολοχώντων κριτὴς εἶναι μὴ ἀπηλλαγμένος, προσῄει τε ἐγγύτερον, καὶ ὑποχωρεῖν ἀξιοῦντος ἐπέκειτο, καὶ καταλαβὼν ἐπιγνωρίζει, [a] καὶ [b] Γερμανικὸς μὲν οὗτος, φησὶ πρὸς τοὺς ἑπομένους, καὶ [c] στησώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι. Κλαύδιος δὲ ἐφ' ἁρπαγῇ παρεσκευασμένους ὁρῶν, καὶ δείσας [d] μὴ κατὰ φόνον

CAP. III.

Quo modo Claudius è domo extrahitur, & in castra asportatur; utque Senatus legatos ad eum mittit.

Claudius autem, cum de via, ut supra retuli, declinasset, qua incedebant qui cum Cajo erant, & turbata esset domus ex calamitate quam passa est morte Caji, de salute sua anxius & sollicitus, in locum quendam angustum deveniens semet occultabat, nihil quod sibi periculo esset suspectum habens, præter natalium claritatem. nam vitam privatam agens modeste se gessit, & præsentibus contentus erat, & studio literarum, Græcarum præcipue, deditus, & modis omnibus turbarum inquietudinem devitans. Tunc autem, cum vulgus consternatum esset animis, & tota regia militum furore compleretur, satellitesque ita se haberent ac si de pavore & confusione privatorum participassent, illi qui prætoriani appellantur, totius exercitus pars integerrima, in deliberatione de rebus agendis erant. Quotquot autem aderant, Caji supplicium parvi pendentes, quod non immerito illud ei accidisse crediderint, id potissimum agebant, quo modo rebus suis optime consulerent; præsertim cum Germani ab interfectoribus pœnas exigerent, suæ magis ut gratificarentur crudelitati, quam ut communi utilitati prospicerent. Quæ omnia augebant trepidationem Claudii de salute sua solliciti, maxime cum videret Asprenatis & cum eo cæsorum capita circumferri. quodam autem in loco stabat, in quem ascensus erat paucis gradibus, ut in obscuritate delitesceret. Quem ubi conspexerat Gratus, unus è militibus qui regiam custodiebant, non valens satis accurate faciem ejus noscere præ tenebris, hominem tamen esse existimans qui *illic* insidias locaret, propius accessit, ac cum illum rogaret Claudius ut recederet instare cœpit, atque apprehensum eum agnovit, & sequentibus dixit, & hic quidem Germanicus est, agite, eum constituamus imperatorem. Tum Claudius, ubi eos animadvertit ad ipsum extrahendum paratos, ve-

Quo fert se Claudius post cædem Caii.

Gratus forte incidit in Claudium, loco obscuro latitantem.

f Ἐπελθόντα ὄλεθρον] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐλθόντα in *Editis Aliisque.*
g Τῷ πράσσειν] Antea erat τὸ πράσσειν.
h Τὰ πάντα] *L. B.* πάντα.
i Ἀπαρχάς.] *L. B.* ἀρχάς.
k Μέχρι δή] *L. B.* μέχρι δέ.
l Ἀπημφιεσμένης εὐνοίας] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* ἀπημφιεσμένοις in *libris.* in *Marg. L. B.* ἀναλελυμένης.
m Καὶ μίσους ὑποφυέντος,] Illud καὶ insertum dedi.
n Ἀνώτερον ἔφην,] *Sc.* p. 926. in princip.
o Ἀποῤῥήξεως αὐτῷ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* nec aliter, ut puto, *Epiphanius*, qui vertit, *interruptione facta viarum.* ἀποδείξεως in *Editis Aliisque.*
p Τῶν Γαΐου ὁδὸν γενομένης,] Τῶν περὶ Γαΐου (Γαΐῳ *L. B.*) ὁδὸν *Busb.*
q Παροῦσιν ἀρκῶν] Sic lego cum Cl. V. *T. Terrio*, πᾶσιν ἀρκῶν in *libris.*
r Ἦν,] Illud ἦν è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
s Συνών,] *L. B.* συνιών.
t Οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον,] Videsis Cl. *Perizonium* de *Prætorio* contra *Hubertum*, p. 125.
v Τὸ] *L. B.* τόν.
x Χωρίον, —— σκότει.] In Diætam, cui nomen est Hermæum, recesserat. *Sueton.* in *Claud.* c. 2. SPANH.
y Στρατιωτῶν.] Palatini milites, iidem mox σωματοφύλακες §. 2. SPANH.
z Ἀκριβώσασθαι] *L. B.* Ἀκριβωσόμενος.
a Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Busb.*
b Γερμανικὸς μὲν οὗτος,] Germanici cognomen Druso posterisque ejus à Senatu datum, memorat *Suetonius* in *Claudio* c. 1.
c Στησώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι.] Ita *Gall.* στησόμεθα in *reliquis..*
d Μὴ κατὰ φόνον] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *ad pro-*

veritusque ne similiter ac Cajus morte plecteretur, obsecrabat ut sibi parceretur, illis in memoriam revocans, ut vitam aliis quam minime molestus egisset, illoque imprudente & *invito* accidisset quod factum erat. ad quæ Gratus subridens, dextra prehensum sic alloquitur, "Humiliter adeo loqui desine, cum te magno elatoque animo cogitare oportet de imperio, quod dii Cajo ablatum tuæ concessere virtuti, orbis terrarum commoda respicientes. age vero, & proavorum solium tibimet vindica." Sustinebat autem ipsum, præ metu simul ac gaudio, ex iis quæ dicta erant, labentem.

Ad Claudium lateri extractum concursus fit militum.

2. Tunc autem ad Gratum jam coacti erant multi è satellitibus; & Claudium abductum videntes, tristem præ se ferebant vultum, existimantes eum rapi ad supplicium ob nuperas damni injurias, cum & à negotiis turbisque per totam vitam abhorruerit, & Cajo imperante in magnis versatus fuerit periculis: quidam etiam censebant, consules decere judicium de illis ferre. Cumque plures ad eos aggregati essent milites, & multitudo *inermis* fuga dilapsa est, & Claudio progrediendi difficultas erat propter virium imbecillitatem: nam lecticarii ejus, dum ipse cum strepitu rapitur, oblata fugæ facultate, se periculo eripuerant, de salute domini desperantes. Cum autem pervenissent in aream * palatii (quem quidem urbis Romanæ locum primum habitatum esse tradunt qui de ejus originibus scripserunt) & jam attentarent curam reipublicæ, multo major fit militum concursus, Claudium oculis suis intueri gestientium; magnoque tenebantur desiderio illum constituendi imperatorem, ex sua erga Germanicum benevolentia. nam frater erat illius, qui sui gloriam ad summam auctam iis omnibus reliquerat quibuscum versatus fuerat. Illis etiam in mentem veniebat, quanta erant aviditate qui in Senatu dominabantur; quæque admiserant & perpetraverant dum imperio potirentur. Insuper, dum ad rei difficultatem attendebant, secum cogitabant, illis, si rerum summa iterum in unius potestatem deveniret, periculum esse ab alio quocunque imperium occupaturo, præter Claudium, qui, cum ipsorum concessu & benevolentia principatum acceperit, recordatione beneficii etiam honorem hujusmodi meritis parem illis retribuet.

Claudius rapitur ad imperium.

3. Ita & inter se soli que secum disserebant, eademque ad obvios quosque proferebant. qui, cum ista audirent, libenter in eorum sententiam concesserunt, & armatis cinctum sublimem in castra perferebant, ne quid eis festinantibus impedimento esset. Interea autem orta est dissensio inter popu-

ἀποθάνοι τὸν Γαΐου, φειδὼ χρῆν ἔχειν τοῦ κατ' αὐτὸν ἀνεπαχθοῦς e ἀνάμνησιν f αὐτοῖς ὑποτιθεὶς, καὶ τοῦ ἀπειρομαθοῦς τῶν γεγονότων. καὶ ὁ Γρᾶτος μειδιάσας, ἐπιλαβόμενος τῆς δεξιᾶς, καὶ, "παῦσαι, φησὶ, μικρολογούμενος περὶ τῆς σωτηρίας, δέον σε μεγαλοφρονεῖν περὶ τῆς ἡγεμονίας, ἣν οἱ θεοὶ Γάϊον ἀφῃρημένοι τῇ σῇ g συνεχώρησαν ἀρετῇ, προνοίᾳ τῆς οἰκουμένης λαβόντες. ἀλλ' ἴθι καὶ τὸν προγόνων ἀπολάμβανε τὸν θρόνον." h ἀνεβάσταζε δὲ αὐτὸν οὐ πάνυ βαίνειν τοῖς ποσὶ δυνάμενον, ὑπό τε φόβου καὶ χάρματος τῶν εἰρημένων.

β'. Συνεστρέφοντο δὲ περὶ τὸν Γρᾶτον ἤδη καὶ πλείους τῶν i σωματοφυλάκων, καὶ θεωροῦντες τὸν Κλαύδιον ἀγόμενον k ἐσκυθρώπαζον, δόξῃ τοῦ ἐπὶ κόλασιν ἕλκεσθαι τὸν ἐπὶ τοιοῖσδε ζημιῶν, ὡς ἄνδρα ἀπράγμονα διὰ βίου τοῦ παντὸς, καὶ κινδύνοις οὐ τι μετρίοις ἐπὶ τῆς Γαΐου ἀρχῆς ὡμιληκότα· τινὲς δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις l ἐμπρέπειν κρίσιν ἠξίουν τὴν περὶ αὐτοῦ. καὶ πλειόνων τῶν στρατιωτικοῦ συστρεφομένων, φυγαί τε ἦσαν τοῦ ὁμίλου, καὶ m προόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος· ἐπεὶ καὶ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ n πίστεως παραγινομένης φυγῇ ἔσωζον αὐτοὺς, ἀπ' ἐλπίδος θέμενοι τὴν σωτηρίαν τοῦ δεσπότου. ἐν εὐρυχωρίᾳ δὲ τοῦ παλατίου γενομένοις· πρῶτον δὲ οἰκηθῆναι τῆς Ῥωμαίων πόλεως τοῦτο παραδίδωσιν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος· καὶ ἤδη τοῦ δημοσίου ἀντιλαμβανομένοις, πολὺ πλείων ἡ ἐπιφοίτησις ἦν τῶν στρατιωτῶν, χαρᾷ τὴν ὄψιν o δεχομένων τοῦ Κλαυδίου, περὶ πλείστου τε ἦν αὐτοῖς αὐτοκράτορα σταθῆναι τὸν ἄνθρωπον, p εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ. ἀδελφὸς δὲ ἦν αὐτοῦ, ἐπὶ μέγα πᾶσι τοῖς ὡμιληκόσι καταλελοιπότος κλέος τὸ αὐτοῦ. ἀναλογισμός τε αὐτοὺς εἰσῄει τῆς τε πλεονεξίας τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ δυναστευόντων, καὶ ὁπόσα ἐπὶ τῆς πρὶν ἀρχῆς ἡμάρτηται αὐτῇ. πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀμήχανον τοῦ πράγματος κατενόουν, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν q διά τινος κτησαμένου τὴν ἀρχὴν, r παρὰ τὴν ἐπιχώρησιν καὶ εὔνοιαν τὴν αὐτῶν λαβόντα Κλαύδιον, μνημονεύσειν τε χάριτος αὐτοῖς ἀποδιδόντα τιμὴν, ἣ ἐπὶ τοιούτοις γένοιτ' ἂν ἀρκοῦσα.

γ'. Ταῦτα πρός τε ἀλλήλους, καὶ δι' ἑαυτοὺς διεξῄεσαν, καὶ τοῖς ἀεὶ προσπίπτουσι s διηρμήνευον. οἱ δὲ πυνθανόμενοι προθύμως ἐδέχοντο τὴν παράκλησιν, συμφράξαντές τε καὶ περικλείσαντες ᾖσαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον t φοράδην ἀναβαστάσαντες, ὡς μὴ ἐμποδίζοιτο αὐτοῖς ἡ v ἔπειξις.

propter Cajum ipse quoque moreretur. antea erat, *καὶ τῆς φειδὼ ἀποθάνοι τὸν Γαΐου.* HUDS. Glossa *Marg.* in *L. B.* perperam, *φειδὼ εἶναι τὸ φόβου ποιεῖσθαι.* HAV.

e Ανάμνησιν] *Αναμνήσειεν αὐτοὺς τῆς τοῦ ἀνεπ.* *Busb.*

f Αὐτοῖς ὑποτιθεὶς,] Ita lego. *αὐτὸς* in *libris.* HUDS. MS. *L. B.* confirmat docti Interpretis emendationem. HAV.

g Συνεχώρησαν ἀρετῇ,] *Συγκεχωρήκασιν* *Busb.*

h Ανεβάσταζε δὲ αὐτὸν] Ita etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *supportabatque eum.* Est tamen qui malit *ἀνεβάσταζον.*

i Σωματοφυλάκων.] Conf. supr. §. 1. SPANH.

k Εσκυθρώπαζον,] Illud *ἐσκυθρώπαζον* inserui è *Cod. Busb.*

l Εμπρέπειν κρίσιν] *Επιτρέπειν ἔχειν τὴν κρίσιν τὴν ἐπ' αὐτῷ* *Busb.* *ἐπιτρέπειν κ. κ. τ. π. α.* *L. B.*

m Προόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* *προόδων ἀπορία τοῦ Κλαυδίου* in *Editis Aliisque.*

n Πίστεως —— αὐτοὺς,] Nolui aliquid in *texto* mutare, licet valde mihi placuerit conjectura acutissima V. Cl. *T. Terrii*, *Gr. L. Professoris*, *περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ ταραχῆς γενομένης, φυγῇ ἔσωζον αὐτούς.* HUDS. Recte fecit *Huds.* quod conjecturam, licet probabilem non receperit, illam enim diversam à *Josephi* mente fuisse docet lectio MS. *Lugd. Bat.* quam inseruimus. Ediderant *Huds.* & alii *φέροντες, περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ παραγινομένης. φυγῇ κ. τ. λ.* Ipse *Epiphan.* in illis *fallaque turba*, nostram lectionem agnoscere videtur, verum in reliquis vel Codex ejus multum variavit, vel ipse potius sensum verborum non est assecutus, vertens: *Pluribus autem militibus aggregatis, fallaque turba, fuga totius plebis exorta sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente, eum in vehiculo rapientes, pro ejus incolumitate soliciti, cum fuga ad palatium devenerunt.* Versioni *Huds.* interposuimus verba *cum strepitu*, illa enim vel similia exigunt Græca, quæ significant lecticarios Claudii in mediis illis turbis, sibi ipsis quoque metuentes, aufugisse. HAV.

* *Palatii* —— *republica*,] Errat *Josephus*, ut videtur. nam in castra statim delatum esse narrat *Suetonius* in *Claudio*, c. 10. *Casaub.*

o Δεχομένων τοῦ Κλαυδίου,] Eo modo *Busb.* *δεχομένου* in *Editis Aliisque.*

p Εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ.] Iterum cum *Cod. Busb.* *εὔνοιά τε* in *reliquis.*

q Διά τινος,] *L. B.* *δι' ἑνὸς*, quod si non ex *εἰς ἑνὸς* superiori linea natum est, significat *à singulis illorum* simile illis impendere periculum. HAV.

r Παρὰ τὴν ἐπιχώρησιν] Ita lego ex conjectura. antea erat, *καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν διά τινος κτησαμένου τὴν ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων, παρὰ ἐπιχώρησιν καὶ εὔνοιαν τῇ αὐτῶν λαβόντα κλ.*

s Διηρμήνευον.] Forte *διηγοῦντο.* COCC.

t Φοράδην ἀναβαστάσαντες,] Vicissim succollantibus in castra delatus est. *Sueton. in Claud.* c. 10. SPANH.

v Επειξις.] *Lugd. Bat.* *ἐπίδειξις.*

πεῖξις. [x] διεστήκεσαν δὲ αἱ γνῶμαι τοῦ τε δήμου καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς. οἱ μὲν ἀξιώματος [y] τε τοῦ [z] πρότερον ὀρεγόμενοι, καὶ δουλείαν [a] ἐπακτὸν αὐτοῖς ὕβρει τῶν τυράννων γενομένην φιλοτιμούμενοι διαδιδράσκειν, [b] χρόνῳ [c] παραγχόν· ὁ δὲ δῆμος φθόνῳ τε πρὸς ἐκείνην καθεστηκὼς, καὶ τῶν πλεονεξιῶν αὐτῆς ἐπιστόμισμα τοὺς αὐτοκράτορας εἰδὼς, καὶ αὐτῷ καταφυγὴν, ἔχαιρε [d] τῇ Κλαυδίου ἁρπαγῇ, [e] στάσιν τε ἐμφύλιον, ὁποία καὶ ἐπὶ Πομπηΐου γένοιτο, ἀπαλλάξειν αὐτῶν [f] ὑπολαμβανομένων τοῦτον αὐτοκράτορα καθισταμένον. γνοῦσα δὲ ἡ βουλὴ τὸν Κλαύδιον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀφιγμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, πέμπει πρὸς ἐκεῖνον [g] ἄνδρας ἀρετῇ τοὺς ἐξ αὐτῶν προέχοντας, οἳ διδάξειαν "[h] μηδὲν ἐπὶ "[i] καθέξει τῆς ἀρχῆς βιάζεσθαι, παραχωρεῖν δὲ τῇ συγ- "κλήτῳ, τοσῶνδε ἀνδρῶν ἕνα ὄντα, [k] ἢ ἐσόμενον, καὶ "τῷ νόμῳ παραχωροῦντα τοῦ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς κόσμου τὴν "πρόνοιαν, μνημονεύοντα [l] ὧν τε οἱ πρότεροι τύραννοι "κακώσειαν τὴν πόλιν, καὶ ὧν ὑπὸ Γαΐου καὶ αὐτὸς κιν- "δυνεύσειε σὺν αὐτοῖς, μηδὲ μισοῦντα τὴν βαρύτητα τῆς "τυραννίδος, ὑφ' ἑτέρων πρασσομένης τῆς ὕβρεως, αὐ- "τὸν ἐθελουσίως ἐπὶ παροινίᾳ θαρσεῖν τῆς πατρίδος. καὶ "πειθομένῳ μὲν, [m] καὶ τοῦ πρότερον ἀπράγμονος τὴν "ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένῳ βέβαιον, τιμάς τε ὑπάρξειν "ἃς ὑπ' ἐλευθέρων ψηφισθεῖεν τῶν πολιτῶν, καὶ ὑποχω- "ροῦντι τῷ νόμῳ τὸ μέρος ἄρχοντί τε καὶ ἀρχομένῳ κερ- "δαίνειν ἔπαινον ἀρετῆς. εἰ δὲ ἀπονοοῖτο, μηδὲν ἐκ τῆς "Γαΐου τελευτῆς σωφρονιζόμενος, οὔ τι γε [n] αὐτοὶ ἐπι- "τρέψειν. τό τε γὰρ στρατιωτικὸν πολὺ εἶναι τὸ συνεστηκὸς αὐ- "τοῖς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ πλῆθος οἰκετῶν [nn] οἷς "χρήσαιντο αὐτοί. μέγα δὲ μέρος [o] τήνδε ἐλπίδα εἶναι, καὶ "τὴν τύχην, τούς τε θεοὺς οὐκ ἄλλοις συμμαχεῖν, ἀλλὰ "τοῖς μετ' ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ τοὺς ἀγῶνας ποιουμένοις. εἶναι "δὲ [p] τοιούτους οἳ ἂν περὶ ἐλευθερίας μάχωνται τῆς πατρίδος.

lum senatumque: dum illi pristinam appetunt dignitatem, & inductam à tyrannorum insolentia servitutem effugere cupiunt, cum per tempus liceret; contraque populus, hanc felicitatem eis invidens, & frœnum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse intelligens, sibique *adversus potentiorum injurias* perfugium, Claudii raptu gaudebat, quòd existimaret ab ipso facto imperatore sublatum iri dissensionem civilem, illi non dissimilem futuram quæ sub Pompejo exarsit. Senatus porro, cognito quod milites Claudium in castra transportaverant, sui ordinis viros *dignitate* præstantes ad eum mittunt, qui monerent, "ne ad imperium adipiscendum vim ullam adhiberet, sed "Senatui cederet, è tot *tantisque* viris unus, futurusve ex illis, legibusque concedens providere "quod ad reipublicæ ordinem magni intersit, & "in memoriam revocans mala quæ civitati intulerunt priores tyranni, quæque sub Cajo etiam "ipse cum eis pericula pertulerat; neque, cum oderit tyrannidis sævitiam, quam alii insolenter exercebant, ipse sponte sua auderet in patriam debacchari. quapropter si *Senatui* morem gerat, "ostendatque se prioris vitæ quieti cum virtute "conjunctæ firmiter adhærere, fore ut maximis "cumuletur honoribus à liberis civibus, & optimi "viri existimationem sibi pariat, qui non gravetur sub legibus per vices nunc præesse aliis, nunc "subjici. Quod si ab illis desciscere voluerit, me- "liora non edoctus ex Caji interitu, per illos non "licebit. nam & non exiguam militum manum "ab illis stare, & armorum superesse copiam, ser- "vitiorumque multitudinem, quorum opera in "promptu sit. Sed hoc præcipue spem illis facere & fortunam & deos non alios esse adjuturos, "quam qui pro recto & honesto contendunt certantque. tales autem istos esse qui pro patriæ li- "bertate pugnant.

Senatus legatos ad Claudium mittit.

δ'. Καὶ οἱ μὲν πρεσβευταὶ, [q] Οὐηράνιος καὶ [r] Βρόκχος, δήμαρχοι δὲ ἤστην ἀμφότεροι, τοῖσδε ἐχρῶντο τοῖς λόγοις· καὶ καθικέτευον τοῖς γόνασιν αὐτοῦ προσπεσόντες, μηδαμῶς πολέμοις καὶ κακοῖς ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν. θεωροῦντες δὲ στρατιωτῶν πλήθει τὸν Κλαύδιον πεφραγμένον, καὶ τὸ μηδὲν τοὺς ὑπάτους ὄντας συγκεῖσθαι τῇ πρὸς αὐτὸν, [s] ἐπῆγον, "εἰ δὲ ἀρχῆς ὀρέγοιτο, παρὰ "τῆς βουλῆς δέχεσθαι διδομένην. αἰσιώτερον γὰρ καὶ εὐδαι- "μονέστερον χρήσεσθαι τῇ μὴ μεθ' ὕβρεως, ἀλλ' εὐνοίᾳ τῶν δι- "δόντων παραλαμβανομένην.

4. Et quidem legati, Veranius & Brocchus tribuni plebis, hujuscemodi verba habuerunt: procumbentesque ad ejus genua suppliciter orabant, "ne in bellum & calamitates urbem conjiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, *sentirentque* cum ejus copiis consulares minime conferendas esse, adjecerunt; "si concupisceret "imperium, *debere* à Senatu datum accipere. me- "lioribus enim auspiciis & majori cum felicitate "eo usurum esse, cui contigerit ut dantium bene- "volentiæ acceptum referat.

Veranius & Brocchus legati.

x Διεστήκεσαν δὲ αἱ γνῶμαι] Διεστήκεισαν Bosb.
y Τε δὲ] L. B. τ' ἂν.
z Πρότερον ὀρεγόμενοι,] Προτέρου Bosb.
a Ενακτὸν] L. B. ἐπακτόν.
b Χρόνῳ] L. B. χρῶ.
c Παραχὸν] Ita lego. παρέχων in Editis & MSS.
d Τῇ Κλαυδίου ἁρπαγῇ,] Τοῦ Κλαυδίου τῇ ἁρπαγῇ Bosb.
e Στάσιν τε] L. B. πᾶσι τε.
f Υπολαμβανομένων] L. B. ὑπελάμβανον.
g Ανδρας ἀρετῇ τοὺς ἐξ αὐτῶν] Ita Bosb. Lugd. Bat. & Epiphan. ἄνδρας ἀρετὰς ἐξ αὐτῶν in Editis Aliisque. ἄνδρας ἀρετῇ τοὺς ἐξ αὐτῶν, οἱ δ. Vat.
h Μηδὲν ἐπὶ] Iterum cum Bosb. & Epiphan. μὴ δεῖν in ceteris.
i Καθέξει] Καθέξει, κρατήσει Hesychius. SPANH.
k Η ἐσόμενον] Ηγησόμενον Bosb. & Lugd. Bat. Hoc modo distinxisse videtur Epiphanii codex. παραχωρεῖν δὲ τῇ συγκλήτῳ τοσῶνδε ἕνα ὄντα. nam vertit, *sed magis ut Senatui tantorum virorum unus cederet.*

l Ων τε οἱ πρότεροι] Ita Bosb. ὧν οἵ τε πρότεροι L. B. ὧν οἱ πρ. in reliquis.
m Καὶ] Abest à L. B.
n Αὐτοὶ ἐπιτρέψειν.] Αὐτοῖς Bosb. αὐτοῖς Hon. à pr. m. αὐτὸς à secunda.
nn Οἷς χρήσαιντο αὐτοί.] Ita lego. οἱ χρήσαιντο αὐτοῖς in libris.
o Τήνδε ἐλπίδα εἶναι,] Τὴν τε ἐλπίδα εἶναι Bosb. & Lugd. Bat.
p Τοιούτους οἳ] Ita lego. τοὺς in libris.
q Οὐηράνιος καὶ Βρόκχος,] Dio l. LX. p. 665. Ὕπατοι &c. Δημάρχους πέμψαντες, ad Claudium non additis eorum nominibus. Sueton. in Claudio c. x. accitusque & ipse per Tribun. Pleb. in Curiam. SPANH.
r Βρόκχος,] Βρόκχος legendum censui. Verum Βρύγχος (ut in L. B.) & Βρόχος & Βρῦχος in Græcis. Juxta Epiphanii libros Βρίγκος aut Βρύκκος. in ora exemplaris Casauboni appingitur Brutus, ac si Βροῦτος legisset.
s Επῆγον,] Ita Bosb. in ceteris deest vox ἐπῆγον, leguntque ἄγειν ἀρχῆς. in Epiphanii versione, *suadebantque simul, ut si appeterent principatum &c.*

III.

CAP. IV.

Quænam acta erant à rege Agrippa in gratiam Claudii: & quomodo Claudius, imperium adeptus, Caji interfectores necari jussit.

Claudius benigne legatis respondet.

CLaudius autem, ut qui non nesciverit qua arrogantia missi erant legati, ex illorum etiam consilio ad moderatiora conversus est in præsens; non tamen ita quin se ex metu recolligeret, partim quidem audacia militum *animatus*, partim vero Agrippæ regis, hortantis, ne tantum imperium ultro oblatum è manibus dimitteret. qui, omnibus quidem Cajo præstitis, prout deceret hominem ab ipso honoratum, (nam & Cajum mortuum complexus est, & collocatum in lectulo operuit quoad ejus fieri potuit, dein ad satellites se recepit, nuncians Cajum quidem vivere, vulneribus vero cruciato medicos accersere dicens) cum audiret raptum esse à militibus Claudium, properabat ad eum; quem cum turbatum offendisset & in eo fere ut Senatui cederet, confirmabat eum, & hortabatur ut imperium capesseret. Ubi autem ista Claudio dixerat, eodem, unde digressus erat, revertebatur; & accitus à Senatu, delibuto capillo, quasi post compotationem finitam, aderat, & ex Senatoribus quæsivit quid de Claudio factum sit. Quibus id quod erat dicentibus, ac præterea illius sententiam de summa rerum rogantibus: se quidem ajebat, pro Senatus dignitate mori non recusare, dispicere tamen suadebat, quid è re sua esset, procul habentes favorem & gratiam. imperium enim sibimet vindicantibus opus esse armis, atque militibus qui illa induant, ne ab istis imparati *in periculis* labantur. Senatu autem respondente, sibi armorum abunde esse, pecuniamque collaturos, & exercitum non solum jamjam conflatum habere, sed & novum se delectum habituros manumittendo servos: Agrippa subjiciens, utinam, inquit, ô Senatus, res vobis succedat ex animi sententia. Verum non dubitanter mihi dicendum, quoniam in salutem vestram futura est oratio. "Scitote igitur "milites qui à Claudio stabunt veteranos esse, & "in re militari longo tempore exercitatos; nostros "autem, utpote ex convenis & servitiorum turba "quibus inexspectato data est libertas, *novos* fore "& intractabiles; & contra belli scientes peritosque in aciem rudes educemus, & qui gladium "stringere nesciunt. quapropter mihi *optimum* videtur mitti ad Claudium qui ei suadeant ut imperium deponat: & ad legationem *istam* obeundam ipse paratus sum.

Agrippa: postquam Caji cadaver curasset, ad Claudium se confert.

Agrippa, à Senatu acciti, consilium.

2. Atque ille quidem ita loquutus est, eisque assentientibus, cum aliis missus & Claudio seorsum trepidationem Senatus indicat, autorque erat ut more imperatorio responderet, & ex dignitate sua & potestatis amplitudine. Dicebat itaque Claudi-

Agrippa cum aliis à Senatu ad Claudium missus.

Claudii responsio ad legatos.

ΚΕΦ. δ.

Οἷα πέπραχεν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ὑπὲρ τοῦ Κλαυδίου· καὶ ὡς Κλαύδιος, τὴν ἀρχὴν καταλαβὼν, τοὺς Γαΐου φονέας ἀναιρεθῆναι κελεύει.

ΚΛαύδιος δὲ, ἠπίστατο γὰρ μεθ' οἵας αὐθαδείας [x] ἀποστείλειαν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μετριώτερον [v] ἐπέτραπτο, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ [w] περὶ αὐτοῦ φόβῳ διαναστὰς, ἅμα μὲν θάρσει [y] τῶν στρατιωτῶν, ἅμα δὲ Ἀγρίππου τοῦ βασιλέως, κελεύοντος μὴ προέσθαι τῶν χειρῶν τηλικαύτην ἀρχὴν ἥκουσαν αὐτόματον. [z] ὃς, πράξας μὲν καὶ περὶ Γάϊον οἷον εἰκὸς ἄνδρα ὑπ' αὐτοῦ διὰ τιμῆς ἠγμένον· [a] καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν [b] περιέπλεξε τοῦ Γαΐου, καὶ ἀναθέμενος ἐπὶ κλίνης, καὶ περιστείλας ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, εἰς τοὺς σωματοφύλακας [c] ὑπεχώρει, ζῆν μὲν τὸν Γάϊον [d] ἀπαγγέλλων, [e] καχοπαθοῦντι δὲ ἀπὸ τραυμάτων ἰατροὺς μεταπέμπειν λέγων· πυθόμενος δὲ τοῦ Κλαυδίου τὴν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἁρπαγὴν, ὠθεῖτο πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν τεταραγμένον, καὶ οἷόν τε ἐκχωρεῖν τῇ συγκλήτῳ, ἀνήγειρεν ἀντιλαμβάνεσθαι κελεύων τῆς ἡγεμονίας. ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Κλαύδιον εἰπὼν προσεχώρει πρὸς αὐτὸν, καὶ μετακαλέσης αὐτὸν τῆς βουλῆς, [f] χρισάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν, [g] ὡς ἀπὸ συνουσίας, γενομένης [h] ἀναλύσεως αὐτῇ, παρῆν, καὶ ἤρετο τοὺς βουλευτὰς τί [i] πέπραχε Κλαύδιος. τῶν δὲ [k] τά τε ὄντα φαμένων, καὶ προσανερομένων ἥν τινα γνώμην ἔχοι [l] περὶ τοῖς ὅλοις, τελευτᾶν μὲν ὑπὲρ τοῦ κατ' ἐκείνην εὐκλεοῦς ἕτοιμος ἦν τοῖς λόγοις, σκοπεῖν δὲ ἐκέλευε [m] περὶ τῷ συμφέροντι, πᾶν ὅ, τι καὶ εἰς ἡδονὴν φέρει [n] ὑπεξελομένους. χρείαν γὰρ εἶναι [o] τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένοις, καὶ ὅπλων, καὶ στρατιωτῶν οἱ φράξαιντο [p] αὐτοῖς, μὴ καὶ ἀπαράσκευοι καταστάντες εἰς τάδε σφαλεῖεν. ἀποκριναμένης δὲ τῆς βουλῆς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ χρήματα εἰσοίσειν, καὶ στρατιάς [q] τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεστηκὸς, "τὸ δὲ συγκροτήσειν ἐλευθερώσεως δούλων γενομένης. εἴη μὲν, ὦ βουλὴ, φησὶν ὁ Ἀγρίππας ὑποτυχὼν, πράσσειν ὅπως θυμὸς ὑμῖν. λεκτέον δὲ οὐδὲν ἐνδοιάσαντί μοι, διὰ τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ φέρειν τὸν λόγον. "ἴστε δὴ στρατὸν, ὃς ὑ-"πὲρ Κλαυδίου μαχεῖται, πολλῷ χρόνῳ ὁπλιτεύειν μεμε-"λετηκότα· τὰ δὲ ἡμέτερα, συγκλύδων ἀνθρώπων πλῆ-"θος ἔσται καὶ τῶν παρὰ δόξαν τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένων, "[r] δυσκράτητα· πρὸς δὲ τεχνίτας [s] μαχούμεθα προαγα-"γόντες ἄνδρας, μηδὲ ὅπως [t] σπῶσι τὰ ξίφη εἰδότας. "ὥστε μοι [v] δοκεῖ πέμπειν ὡς Κλαύδιον πείσοντας κατα-"θέσθαι τὴν ἀρχὴν, πρεσβεύειν τε ἕτοιμός εἰμι.

β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, καὶ συγκατατεθεμένων, πεμφθεὶς σὺν ἑτέροις τήν τε ταραχὴν τῆς βουλῆς διηγεῖται κατὰ μόνας πρὸς τὸν Κλαύδιον, ἐδίδασκέ τε ἡγεμονικώτερον [x] ἀποκρίνεσθαι, τῷ ἀξιώματι τῆς ἐξουσίας χρώμενον. [y] ἔλεγεν

[x] Αποστείλειαν,] Ita lego. ἀποστείλειεν in Editis Aliisque.
[v] Επέτραπτο] Sic Busb. πεπεισμένος in cæteris.
[w] Περι αὐτοῦ φόβῳ διαναστάς] Ita lego. περὶ αὐτοῖς in libris.
[y] Τῶν στρατιωτῶν,] Sic cum MSS. τῷ in Editis.
[z] Ος, πράξας μὲν] Illud ὃς ex MSS.
[a] Καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν] Καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν &c. in parenthesim inclusi.
[b] Περιέπλεξε τοῦ Γαΐου,] Ita lego. περιέπλευσε in Editis & MSS. Est qui malit περιέπτυξε.
[c] Υπεχώρει] Ενεχώρει Voss.
[d] Απαγγέλλων,] Επαγγέλλων Voss.
[e] Κακοπαθοῦντι —— λέγων·] Ita Busb. κακοπαθοῦντι δὲ ἀ. τ. ἰατροὺς μεθιέναι λέγων in Editis Aliisque. in L. B. κακοπαθοῦντί γε ἀ. τ. ἰ. μετιέναι (in Marg. μετιέναι) λέγων.
[f] Χρισάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν.] Ita lego. (& lectionem confirmat Lugd. Bat.) χρησάμενος in libris.
[g] Ως ἀπὸ συνουσίας,] Hoc modo lego & distinguo. antea erat, ὡς ἀπὸ συνουσίας γενομένης ἀναλύσεως αὐτῷ.
[h] Αναλύσεως] Conf. lib. VI. Cap. 3. §. 1. SPANH.
[i] Πέπραχε Κλαύδιος,] Sic Busb. & Voss. πεπραχὼς in Editis Aliisque.
[k] Τά τε ὄντα φαμένων,] Iterum cum Cod. Busb. τὰ ὄντα φ. κ. προσανερομένων τινὰ in cæteris.
[l] Περι τοῖς ὅλοις,] Περὶ τῶν ὅλων Voss.
[m] Περι τῷ συμφέροντι,] Περὶ τοῦ συμφέροντος Busb.
[n] Υπεξελομένους] Ita Busb. & Voss. ὑπεξελόμενος perperam in Aliis.
[o] Τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένοις] Τοῖς ἀρχεῖ Voss.
[p] Αὐτοῖς,] Forte αὐτοὺς. COCC.
[q] Τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεστηκὸς,] Eo modo Busb. τὸ μέντοι αὐτῶν in Editis Aliisque.
[r] Δυσκράτητα·] Ita Busb. δυσκρατήτων in Editis Aliisque.
[s] Μαχούμεθα·] Sic Busb. Voss. & Gall. μαχοῦνται in cæteris.
[t] Σπῶσι τὰ ξίφη εἰδότας.] Ita lego. σπῶσιν Voss. σπῶντα in cæteris omnibus præter Busb. qui σπάσειεν habet, forsan pro σπάσειαν.
[v] Δοκεῖ πέμπειν] Δοκεῖν Busb.
[x] Αποκρίνεσθαι,] Αποκρίνασθαι Busb. Hen. & Vat.
[y] Ελεγεν —— μενον.] Hæc in Senatu per Agrippam à Claudio missum dicta referuntur alibi. lib. 2. c. XI. §. 2. SPANH.

2 Πέ-

ἦν οὖν Κλαύδιος, "οὐ θαυμάζειν τὴν βουλὴν ἡδονῇ μὴ "φέρουσαν ἀρχεσθαι, διὰ τὸ ὠμότητι τετρῦσθαι τῶν [z] πρό-"τερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων. γεύσεσθαι δὲ αὐτοὺς, "ἐπιεικείᾳ [a] τῇ καθ' αὐτὸν, μετρίων καιρῶν, ὀνόματι "μὲν μόνον τῆς ἀρχῆς ἐσομένης [b] αὐτῷ, ἔργῳ δὲ [c] κοινῆς "πᾶσι προκεισομένης εἰς μέσον. διὰ πολλῶν δὲ καὶ ποικί-"λων [d] ἀδδήκοτι πραγμάτων, ἐν ὄψει τῇ ἐκείνων, καλῶς "ἔχειν μὴ ἀπιστεῖν." καὶ οἱ μὲν πρέσβεις, τοιούτων ἀκρο-άσει λόγων [e] καθομιληθέντες, ἐξεπέμποντο. Κλαύδιος δὲ τῷ στρατῷ συλλεχθέντι διελέγετο, ὅρκους λαμβάνων, ἦ μὴν ἐμμενεῖν πίστει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ [f] δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας [g] πεντακισχιλίαις δραχμαῖς κατ' ἕκαστον ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑπισχνεῖται τὰ ὅμοια.

γ'. Συνεκάλουν δὲ οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ [h] νικηφόρου Διὸς, ἔτι δὲ νὺξ ἦν. τῶν δὲ οἱ μὲν, ἐν τῇ πόλει κλέπτοντες ἑαυτοὺς, ἐνεδοίαζον πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τοῖς δὲ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐγεγόνεισαν ἔξοδοι, προορωμένοις ᾗ χωρήσει τὸ πᾶν ἐν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθερίας [i] γεγονότες, καὶ πολὺ κρεῖττον ἐν ἀκινδύνῳ τοῦ δουλεύειν ὑπειληφότες διαβιοῦν ἀργίᾳ τοῦ πονεῖν, ἢ κτώμενοι τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων περὶ τῆς σωτηρίας ἀμφίβολοι καθεστῆναι. συνελέγησαν δὲ ὅμως ἑκατὸν οὐ πλείους, καὶ διαβουλευομένων περὶ τῶν ἐν χερσὶν, αἰφνίδιον αἴρεται βοὴ τοῦ συνεστηκότος αὐτοῖς στρατιωτικοῦ, [k] στρατηγικὸν αὐτοκράτορα κελευόντων τὴν βουλὴν ἑλέσθαι, καὶ μὴ φθείρειν πολυαρχίᾳ τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἀπεφαίνοντο περὶ τοῦ μὴ πᾶσιν, ἀλλ' ἑνὶ τὴν ἀρχὴν ἐφέσιμον εἶναι· ὁρᾶν δὲ ἐκείνοις ἐπιτρέπειν, ὅστις [l] τοσαύτης προστασίας ἄξιος. [m] ὥστε ἐναντία τὰ τῶν συγκλητικῶν ἦν πολὺ πλέον, [n] δι' ἁμαρτίαν μὲν τοῦ κατὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐχήματος, φόβῳ δὲ τοῦ Κλαυδίου. οὐ μὴν ἀλλ' ἦσαν οἱ ἐφιέμενοι, γένους τε ἀξιώματι καὶ οἰκειότητι γάμων. καὶ γὰρ [o] Μινουκιανὸς Μάρκος, [p] καὶ τῷ καθ' αὐτὸν γενναιότητι ἀξιόλογος ὢν, καὶ ἀδελφὴν Γαΐου γεγαμηκὼς Ἰουλίαν, πρόθυμός τε ἦν ἀντιποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων, καὶ κατεῖχον οἱ ὕπατοι πρόφασιν ἐκ προφάσεως ἀναρτῶντες. Οὐαλέριόν τε Ἀσιατικὸν [q] Μινουκιανὸς ἐκ τῶν Γαΐου σφαγέων ἀνεῖχε τοιούτων διανοιῶν. ἐγεγόνει δ' ἂν φόνος οὐ τινὸς ἐλάσσων, [r] ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων τῆς ἡγεμονίας ὥστε ἀντιτάξασθαι Κλαυδίῳ. ἄλλως τε καὶ οἱ μονομάχοι, πλῆθος δὲ ἦν αὐτῶν ἀξιόλογον, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ νυκτοφυλακοῦντες ἐπὶ τῆς πόλεως, ἐρέται τε ὅσοι συνέρρεον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥστε τῶν μετιόντων τὴν ἀρχὴν, οἱ μὲν φειδοῖ τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ φόβῳ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέστησαν.

δ'. [rr] Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡμέρας καὶ Χαιρέας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρελθόντες, ἐν ἐπιχειρήσει λόγων ἦσαν

us, "se minime mirari, Senatum ægre ferre principis dominatum, quod attritus fuerit priorum "crudelitate, qui ad imperii majestatem evecti "erant. nunc vero meliorum temporum modera-"tionem degustaturos esse, ipso ad reip. guberna-"cula sedente; cum nomine tantum penes ipsum "foret imperium, re autem vera omnibus secum "commune. Illis itaque convenire ipsi non diffi-"dere, qui illorum in conspectu multa & varia "obiit negotia" Et legati quidem, ubi verba ista auditione acceperant, dimissi sunt. At Claudius exercitum ad se congregatum alloquebatur, militiæ sacramento illos ad fidem sibi servandam obligans: donatque viritim corporis custodes quinis drachmarum millibus, & duces illorum simili ad proportionem numero; parique ratione aliis exercitibus, ubicunque essent, daturum se promittit.

Sacramentum à militibus exigit.

3. Consules autem Senatum convocabant in Jovis Victoris ædem, cum *multa* adhuc nox esset. quorum alii quidem in urbe sese occultabant, animo vacillantes ubi aliquid *de concione* audiverint: alii vero in prædia sua rustica concesserunt, providentes quonam res evasura esset cum de libertate desperarint; longe satius esse existimantes, in servitute, ab omni periculo vacua, vitam agere inertem & otiosam, quam cum paterna dignitate in ambiguo hærere de salute. Veruntamen haud plures quam centum convenerunt: cumque de iis, quæ in manibus erant, deliberarent, derepente sublatus est clamor militum, qui ab illis stabant, postulantium ut Senatus imperatorem rei militaris peritum eligeret, & multorum dominatu non perditum iret Principatum: & quam maxime potuerunt palam faciebant, non universis sed uni *alicui* imperium deferendum esse; illis autem permittere ut dispicerent, quis tanta præfectura dignus sit. adeo ut res Senatus multo magis inter se contrariæ essent, & quod de libertate gloriosa excideret, & valde metueret Claudium. non tamen deerant qui dominatum affectarent, & propter majorum gloriam & cognationem ex nuptiis. Nam & Marcus Minucianus erat, qui, & sua nobilitate illustris, & in matrimonio habens Caji sororem * Juliam, summa rerum potiundi cupiditate tenebatur; eumque reprimebant Consules, aliam ex alia causationem nectentes. Valerium etiam Asiaticum Minucianus, unus ex interfectoribus Caji, ab ejusmodi cogitatione inhibebat. Fuissetque cædes quanta vix unquam alias edita, si illis, qui principatum appetebant, facta fuisset potestas contendendi cum Claudio. Quin & præsto erant & gladiatores insigni numero, & milites qui in urbe excubias agebant, remigesque qui in castra confluebant; adeo ut ex iis, qui imperium ambiebant, alii quidem, ut urbi parceretur, alii vero, metu de se, à conatu destiterint.

Senatus à Consulibus convocatur.

Milites imperatorem à Senatu postulant.

Nonnulli è Senatoribus dignitatem istam expetunt.

4. Cum autem diluculo in Senatum venissent Chærea sociique, aggressi sunt orationem habere ad

Chærea militibus, ora-tus.

z Πρότερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων.] Ita Bosb. & Lugd. Bat. πρότερον in Editis Aliisque.

a Τῇ καθ' αὐτόν.] Τῶν κατ' αὐτὸν Bosb.

b Αὐτῷ, ἔργῳ δὲ] Illud αὐτῷ è Cod. Bosb.

c Κοινῆς πᾶσι προκεισομένης εἰς μέσον.] Ita Bosb. κοινῇ in reliquis.

d Ἀδδήκοτι πραγμάτων,] Ita lego. ἀδδηκότων πρ. in libris.

e Καθομιληθέντες.] Συγκαθομιληθέντες Bosb.

f Δωρεῖται ——— ὅμοια.] Donavitque singulos custodes corporum quinque millibus drachmis, & Ducibus nummorum promericam posteriorem largitus est: sed & militibus absentibus similia compromisit *Rufin.* omisit hæc pleraque *Gelen.* SPANH.

g Πεντακισχιλίαις δραχμαῖς] *Sc.* Viginti HS. millia. *Suetonius* habet tantum *quina dena HS.* Vide *Scaligerum* de re *Nummaria*, p. 86.

h Νικηφόρου] *Rufin.* Triumphatoris. *Melius* Victoris. SPANH.

i Γεγονότες, ——— δουλεύειν] Ita cum Cod. Bosb. & mox κρεῖττον (quomodo etiam *Lugd. Bat.* habet) γεγονότος & κρεῖττον in *Editis Aliisque.*

k Στρατηγικὸν αὐτοκράτορα] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *petentium ut militaris imperator eligeretur.* στρατηγὸς in *Editis* & *MSS.* HUDS. Nota στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ, de Imperatore Romanorum, quod alias de summis Exercituum Ducibus à Græcis dicitur. SPANH.

l Τοσαύτης προστασίας ἄξιος.] Τοσαύτην Bosb.

m Ὥστε ἐναντία τὰ] Ita etiam *Epiphan.* ὥστε ἐν ἀδεισίᾳ τὰ τ. Bosb.

n Δι' ἁμαρτίαν] Καὶ διαμαρτίαν τ. κ. τ. ἐ. αὐχήματος, καὶ φόβῳ τ. Κλ. Bosb.

o Μινουκιανὸς Μάρκος,] Μινουκιανὸς Μάρκος — ἀξιόλογος ὤν — γεγαμηκὼς — πρόθυμος ὢν ἀν. τ. πραγμάτων κατεῖχεν Bosb. & *Voss.*

p Καὶ τῷ καθ' αὐτὸν γενναιότητι] Ita lego. καὶ τὸ καθ' αὐτὸν in *Editis* omnibus & *MSS.* præter *Gall.* qui habet καὶ καθ' αὐτόν.

* *Juliam,*] *Livillam* vocat Suetonius in vita Claudii cap. 1. COCC.

q Μινουκιανὸς] Conf. supr. c. 1. §. 8. SPANH.

r Ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων] Συγχωρηθέντων Bosb.

rr Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν] Illud τὴν inseritur ex *Lugd. Bat.* HAV.

ad milites. quos cum universi viderent manu illis silentium indicere, & in eo esse ut loquendi initium facerent, tumultum movere cœperunt, nec passi sunt eos quidquam dicere; quod omnes unius imperio subesse magnopere expeterent: namque imperatorem sibi dari postulabant, ut qui vel minimam moram ægre laturi essent. Senatus autem dubitabat, & quo modo regeret aut imperio regeretur, & militibus eorum auctoritatem defugientibus, & Caji interfectoribus amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Cumque ita se res haberent, Chærea, accensus in iram, quod imperatorem peterent *milites*, daturum se promisit ducem, si quis signum ei afferret ab Eutycho. erat autem Eutychus iste factionis Prasinæ ut appellabatur auriga, Cajo devotissimus, quique in stabulis equitio ejus exstruendis milites attriverat, viles ab ipsis operas exigendo. quas res & illis exprobrabat Chærea, atque alia multa hujuscemodi, seque Claudii caput allaturum *minabatur*. indignum enim esse *ajebat*, si post insanum stulto imperium committant. At illi, verbis ejus nihil moti, strictis gladiis & sublatis signis se proripiebant ad Claudium, adjuncturi se his qui fidem ei jurejurando dederant. ita Senatus desertus est à suis propugnatoribus, & Consules ferme in privatorum ordinem redacti: quin & consternatio erat ubique & mœstitia, nemine sciente quid de se factum foret, Claudio in eos irritato; aliique in alios convicia jactabant, & ipsos *vehementer* pœnitebat. Tum Sabinus, unus è Caji interfectoribus, in medium progressus, se prius mortem sibimet consciscere edicebat, quam passurum ut Claudius fiat imperator, visurumque civitatem servitute oppressam; simulque Chæream increpabat, quod nimio vitæ amore teneretur, si is, qui primus Cajum contemptui habuit, vitam *jam* vitalem esse existimaret, cum fieri non possit ut vel hac via patria in libertatem restituatur. Chærea autem nihil sibi minus in animo esse dicebat, quam ut de morte appetenda dubitaret, statuere tamen prius Claudii mentem explorare.

Opprobrium in eos jacit.

Senatus desertus à militibus.

Sabini minæ.

5. Et illi quidem in his erant. In castris autem undique festinatur ad obsequium Claudio præstandum: & Consulum alteri Q. Pomponio, *cum eodem veniret*, crimini milites objiciebant præcipue quod Senatum ad libertatem *asserendam* hortatus fuerat, atque impetum *in eum* fecerunt strictis gladiis; cædemque perpetrassent, nisi Claudius eos cohibuisset. Is consulem periculo ereptum suo lateri assidere jubet: Senatoribus vero qui cum Quinto non idem habitus est honos. nam & quidam illorum plagas accipiebant, repulsi dum illum salutatum irent, & Aponius vulneratus discedebat, omnesque in periculo versabantur. Tum rex Agrippa Claudium adiit, eumque obsecrat ut mitius se erga Senatores gereret: quippe, si male ab eo acciperetur Senatus, non habiturum esse alios quibus imperaret. Persuadetur Claudius, & Senatum convocat in palatium, quò ipse per *mediam* urbem lectica delatus est, deducentibus cum militibus multa sane cum vexatione populi. nam Chærea & Sabinus, *duo* ex interfectoribus Caji, in conspectum omnium processerant, cum cautum esset, ne ipsi in

Consulum alter multique è Senatoribus male tractantur à militibus.

Agrippa suadet Claudio ut mitius se erga Senatores gereret.

πρὸς τοὺς στρατιώτας. τῶν δὲ τὸ πλῆθος ὡς ὁρᾷ [α] παύοντας αὐτοὺς τῇ χειρὶ, καὶ τῷ εἰπεῖν οἵους τε ἄρχεσθαι, ἀνεθορύβησε, [β] μὴ ἐῶντες μὲν ὥστε εἰπεῖν, διὰ τὸ ὡρμῆσθαι πάντας ἐπὶ τὸ μοναρχεῖσθαι· τὸν δὲ ἡγησόμενον ἐκάλουν, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι [γ] τὰς τριβάς. τῇ συγκλήτῳ δὲ ἀπορία ἄρχειν τε καὶ ὃν ἀρχθεῖεν ἂν τρόπον, οὔτε [x] δεχομένων αὐτοὺς τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν Γαΐου σφαγέων συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις οὐκ ἐφιέντων. [y] ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων, Χαιρέας τὴν ὀργὴν οὐκ ἀνασχόμενος πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ αὐτοκράτορος, δώσειν ἐπηγγέλλετο στρατηγὸν, εἴ τις αὐτῷ σημεῖον παρὰ [z] Εὐτύχου κομίσειεν. ἦν δὲ ὁ Εὔτυχος οὗτος, ἡνίοχος τοῦ καλουμένου Πρασίνου, σπουδαστὸς Γαΐῳ, καὶ περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῶν στάσεων τοῦ περὶ ἐκεῖνον ἱππικοῦ τὸ στρατιωτικὸν ἔτριβεν, ἀτίμοις ἐργασίαις ἐπικείμενον. εἰς ἅπερ ὁ Χαιρέας ὠνείδιζεν αὐτοὺς, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, τήν τε κεφαλὴν κομιεῖν τοῦ Κλαυδίου. δεινὸν γὰρ εἰ μετὰ μανίαν παραφροσύνῃ δώσουσι τὴν ἡγεμονίαν. οἱ μὲν διετράπησάν γε ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ σπασάμενοί τε τὰς μαχαίρας, καὶ τὰ σημεῖα ἀράμενοι ᾤχοντο ὡς τὸν Κλαύδιον, κοινωνήσοντες τοῖς ὀμνύουσιν αὐτῷ. κατελείπετο δὲ ἡ σύγκλητος [a] ἐπ᾽ ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων, καὶ οἱ ὕπατοι μηδὲν ἰδιωτῶν διαφέροντες. ἔκπληξίς τε καὶ κατήφεια ἦν, οὐδὲ ὅτι χρήσαιντο αὐτοῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδότων διὰ τὸ [b] ἀνηρεθίσθαι τὸν Κλαύδιον ἐπ᾽ αὐτοῖς· ἀλλήλους τε ἐλοιδόρουν, καὶ μετάμελος ἦν αὐτοῖς· καὶ Σαβῖνος, εἷς τῶν Γαΐου σφαγέων, σφάζειν πρότερον αὐτὸν ἠπείλει παρελθὼν εἰς μέσους, ἢ Κλαύδιον ἄρχοντα στήσεσθαι, καὶ δουλοκρατίαν ἐπόψεσθαι καταλαβοῦσαν· τόν τε Χαιρέαν εἰς φιλοψυχίαν ἐπέπληττεν, εἰ καταφρονήσας Γαΐου πρῶτος ἀγαθὸν ὑπολαμβάνοι τὸ ζῆν, τῆς ἐλευθερίας οὐδὲ οὕτως ἀποδεῖξαι δυναμένης τῇ πατρίδι. Χαιρέας δὲ περὶ μὲν τοῦ θνήσκειν [c] ἐνδοιαστὸν οὐδὲν φρονεῖν ἔλεγε, βούλεσθαι μέντοι [d] διακωδωνίζειν διάνοιαν τὴν Κλαυδίου.

ε'. Καὶ οἱ μὲν [e] ἐν τοῖσδε ἦσαν. ἐπὶ δὲ τοῦ στρατοπέδου [f] πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο κατὰ θεραπείαν τὴν Κλαυδίου· καὶ τῶν ὑπάτων ὁ ἕτερος Κόϊντος [g] Πομπώνιος δι᾽ αἰτίας ἦν τῷ στρατιωτικῷ μᾶλλον ὡς [h] ἐπ᾽ ἐλευθερίαν τὴν σύγκλητον παρακαλῶν, [i] ὥρμησάν τε σπασάμενοι τὰ ξίφη, κἂν ἐπέπραξαν αὐτοῖς, μὴ Κλαυδίου διακεκωλυκότος. παρακαθίζεται δὲ αὐτῷ τὸν ὕπατον ἐξαρπάσας τοῦ κινδύνου· τῶν δὲ συγκλητικῶν οἱ ἦσαν σὺν τῷ Κοΐντῳ οὐ μεθ᾽ ὁμοίας ἐδέχετο τιμῆς. τινὲς δὲ καὶ πληγὰς ἔλαβον αὐτῶν, ἀπωθούμενοι τὰς πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεις, Ἀπώνιος δὲ τραυματίας ἀνεχώρει, [k] ἦν τε κίνδυνος περὶ πάντας αὐτούς. καὶ Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς, προσελθὼν τῷ Κλαυδίῳ, ἀξιοῖ τοῖς συγκλητικοῖς ἠπιώτερον καταστῆναι. γινομένου γάρ τινος κακοῦ περὶ τὴν βουλὴν, οὐχ ἕξειν ὧν ἄρξειεν ἑτέρων. πείθεται δὲ Κλαύδιος, καὶ συγκαλεῖ τὴν βουλὴν ἐπὶ τοῦ παλατίου διὰ τῆς πόλεως φερόμενος, παραπεμπόντος αὐτὸν τοῦ στρατιωτικοῦ σὺν πολλῇ πάνυ [l] κακώσει τοῦ πλήθους. προεξῄεσαν δὲ τῶν Γαΐου σφαγέων [m] εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος, εἰργόμενοι προόδου κατ᾽ ἐπι-

στολὰς

α Παύοντας αὐτοὺς] Παύσαντας Voss.
β Μὴ ἐῶντες μὲν] Μὴ ἐάσαντες ὥστε εἰπεῖν Voss.
γ Τὰς τριβάς.] Τὰς τριβὰς Busb.
x Δεχομένων αὐτοὺς] Sic lego. δεχομένους αὐτῶν in Editis & MSS.
y Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων.] Ἐν τοιούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων Busb.
z Εὐτύχου κομίσειεν.] Est qui conjicit hunc esse eum, cui libros quatuor priores *Fabularum* inscripsit *Phædrus*.
a Ἐπ᾽ ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων.] Ἐν ἐρημίᾳ Busb.
b Ἀνηρεθίσθαι] *L. B.* ἀνηρεθίσθαι.
c Ἐνδοιαστὸν] Gen. ἐνδοιαστόν· ἐνδοιασμὸς, ἀμφιβολία, διχογνωμία· *Hesych.* SPANH.
d Διακωδωνίζειν] Διακωδωνίσαι Porphyr. περὶ Ἀποχ. p. 408.
e Ἐν τοῖσδε ἦσαν.] Ἐν τούτοις δὲ Busb.

f Πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο.] Illud πᾶς è Cod. Busb. & Lugd. Bat.
g Πομπώνιος δι᾽ αἰτίας ἦν] Ita lego. Πομπεῖος in Editis & MSS.
h Ἐπ᾽ ἐλευθερίαν τὴν σύγκλητον] Ita cum Cod. Busb. ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ in Editis Aliisque.
i Ὥρμησάν τε σπασάμενοι τὰ ξίφη,] Iterum cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. ὁρμήσαντες σπασάμενοι ξίφη in Editis Aliisque.
k Ην τε] *L. B.* ἦν δέ.
l Κακώσει τοῦ πλήθους·] Quorsum κακώσει dicit; an id populo displicuisse credendum; contrarium huic supra dictum. Fuit cum legerem ἀξιώσει, *desiderio*. Sed locum posse commodum sensum recipere existimo, si δὲ sequens accipiatur pro γάρ.
m Εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος,] Εἰς τὸ φανερὸν Busb.

n Περὶ-

φυλακῆς Πολλίωνος, ὃν μικρῷ πρότερον Κλαύδιος στρατηγὸν [n] ἠρῆτο τῶν σωματοφυλάκων. Κλαύδιος δὲ, ἐπείπερ εἰς τὸ παλάτιον ἀφικνεῖται, συναγαγὼν τοὺς [o] ἑταίρους, ψῆφον ἀνεδίδου περὶ Χαιρέου. τοῖς δὲ τὸ μὲν ἔργον λαμπρὸν ἐδόκει, ἀπιστίαν δὲ ἐπεκάλουν τῷ πεπραχότι, καὶ αὐτοῦ τιμωρίαν ἐπιβάλλειν δίκαιον ἡγοῦντο ἐπ' ἀποτροπῇ τοῦ μέλλοντος χρόνου. ἀπήγετο οὖν [p] Χαιρέας τὴν ἐπὶ θανάτῳ, καὶ σὺν αὐτῷ Λοῦπός τε καὶ Ῥωμαίων πλείους. λέγεται δὲ Χαιρέας μεγαλοφρόνως ἐνεγκεῖν τὴν συμφοράν, οὐ μόνον τῷ κατ' αὐτὸν ἀμεταβλήτῳ τοῦ σχήματος, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀνειδισμὸν Λούπου εἰς δάκρυα ἐκτετραμμένου. ἀποτιθεμένου γέ τοι τὴν στολὴν τοῦ Λούπου, [q] καὶ τὸ ῥῖγος αἰτιωμένου, φησὶν, ὡς οὐκ ἂν ἐναντία τοῦ [r] Λούπου πώποτε ῥῖγος. πλήθους τε ἀνθρώπων ἑπομένου κατὰ θέαν, ὡς ἧκεν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἤρετο τὸν στρατιώτην, εἰ διὰ μελέτης αὐτῷ [s] γεγόνοιεν αἱ σφαγαί, [t] ἢ πρῶτον ἔχει τὸ ξίφος. καὶ ἐκέλευσε κομίζειν ᾧ Γάϊον [u] μεταχειρίσαιτο αὐτός. θνήσκει δὲ εὐδαιμόνως μιᾶς πληγῆς αὐτῷ γενομένης. Λοῦπος δὲ οὐ πάνυ δεξιῶς ὑπεξῆλθεν ἀθυμίᾳ, καὶ πληγῶν πλεόνων γενομένων, διὰ τὸ μαλακῶς τὸν τράχηλον προτεῖναι.

ϛʹ. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις [x] ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων, Ῥωμαίων τὸ πλῆθος [y] τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες, καὶ Χαιρέαν μοίραις ἐτίμησαν εἰς τὸ πῦρ τιθέμενοι, [z] ἵλεων καὶ [a] ἄμηνιν εἶναι τῆς εἰς αὐτὸν ἀχαριστίας παρακαλοῦντες. καὶ Χαιρέᾳ μὲν τοιαύτη τελευτὴ τοῦ βίου συνέτυχε. Σαβῖνος δὲ, Κλαυδίου μὴ μόνον τῆς αἰτίας [b] παραλύοντος αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἣν εἶχεν ἐφιέντος, ἄδικον ἡγεῖτο [c] ἐκλειπεῖν τῆς πρὸς τοὺς συνωμοσίας πίστεως, σφάζει τε ἑαυτὸν περιπεσὼν τῷ ξίφει, μέχρι δὴ καὶ τὴν κώπην τῷ τραύματι συνελθεῖν.

publicum prodirent, edicto Pollionis, quem Claudius paullo ante corporis custodibus præfecerat. At Claudius, postquam ad palatium *rex* veniret, convocatis amicis, mittebat eos in suffragia de Chærea. Illis quidem facinus splendidum esse videbatur, perfidiæ tamen auctorem accusabant, & jure merito pœnam ei infligendam censebant, ut aliis in posterum terrori sit. Agebatur itaque Chærea ad supplicium, & una cum eo Lupus multique alii Romanorum. Dicitur autem Chærea magno animo tulisse calamitatem, non solum ex eo quod ne oris quidem colorem mutaverit sed & ex iis quæ Lupo se lachrymis dedenti exprobrârit. Lupo sane, cum vestem deponeret, querenti de frigore, *ille* dicebat, non oportere unquam contra quam lupi solent algescere. cumque eum spectatum sequeretur hominum multitudo, ubi ventum est ad locum, interrogabat militem, num exercitatus esset ad cædes, aut *tum* primum haberet gladium, jubebatque eum afferri quo ipse Cajum peremerat. Uno autem ictu feliciter interiit: at Lupus non adeo commode è vita exiit præ timiditate, ictibus scilicet repetitis, quod parum fortiter collum porrexerit.

In Chæream & Lupum aliosque animadvertitur.

6. Paucis post diebus, quando *solemnia* instarent parentalia, & populus Romanus suorum quisque manibus libamina afferrent, Chæream etiam fertis honorarunt in ignem conjectis, ipsum obsecrantes ut propitius illis non irasceretur, quod animo fuissent in eum ingrato. Et Chæreæ quidem contigit, ut hoc modo vitam finiret. Sabinus autem, non solum absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus ut à fide conjuratis data desisceret, seipsum interimit gladio incumbens, capulo tenus per vulnus adacto *in corpus*.

Sabinus ses ipsi manus infert.

ΚΕΦ. εʹ.

Ὡς Κλαύδιος ἀπέδωκεν Ἀγρίππᾳ τὴν πατρῴαν βασιλείαν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπηύξησεν· καὶ ὡς διαγράμματα προὔθηκεν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων.

Κλαύδιος δὲ, τοῦ στρατιωτικοῦ πᾶν ὅ, τι ἦν ὕποπτον ἐκ τῶν ὀξέων ἀποσκευασάμενος, [d] διάγραμμα προὔθηκε, [e] τήν τε ἀρχὴν Ἀγρίππᾳ βεβαιῶν, ἣν ὁ Γάϊος παρέσχε, καὶ δι' ἐγκωμίων ἄγων τὸν βασιλέα. προσθήκην δὲ αὐτῷ ποιεῖται πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ἡρώδου βασιλευθεῖσαν, ὃς ἦν πάππος αὐτοῦ, Ἰουδαίαν καὶ Σαμάρειαν. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ὀφειλόμενα τῇ οἰκειότητι τοῦ γένους ἀπεδίδου. [f] Ἄβιλαν δὲ τὴν Λυσανίου, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει, ἐκ τῶν αὐτοῦ προσετίθει, ὅρκιά τε αὐτῷ τέμνεται πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς μέσης ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει. Ἀντίοχον δὲ ἣν εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρει τινὶ καὶ Κομμαγηνῇ δωρεῖται. λύει δὲ καὶ [g] Ἀλέξανδρον [h] Λυσίμαχον τὸν [i] Ἀλαβάρχην, φίλον ἀρχαῖον αὐτῷ γεγονό-

CAP. V.

Quomodo Claudius reddidit Agrippæ paternum regnum, ejusque imperium amplificavit: utque edicta proposuit in Judæorum gratiam.

IV.

Claudius autem, cum è medio sine mora sustulisset milites omnes, quos suspectos habuit, edictum proposuit, quo & Agrippæ imperium, quod ei dederat Cajus, confirmabat, & regem *verbis quam amplissimis* laudabat. quin & adjiciebat quicquid Judææ & Samariæ *olim* ad ejus avi Herodis regnum pertinebat. Atque hæc quidem quasi cognationis jure ei debita restituit. quin & Abilam, quæ Lysaniæ fuerat, & quæcunque erant in monte Libano, de suo adjungebat: fœdusque ab eo ictum est cum Agrippa in medio urbis Romanæ foro. Antiochum etiam, cum ei regnum quod habuerat abstulisset, parte quadam Ciliciæ & Commagena donavit. Insuper & *vinculis* absolvit Alexandrum Lysimachum Alabarcham, cum quo vetus

Claudius erga Agrippam benignitas & liberalitas.

Antiochus Commagena rex.

Alexander Lysimachus Alabarcha.

n Ηρῆτο τῶν σωματοφυλάκων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ᾕρητο in *Editis Aliisque.*

o Εταίρους,] *L. B.* ἱερέας.

p Χαιρέας τὴν ἐπὶ θανάτῳ,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* in *ceteris* deest Χαιρέας.

q Καὶ ——— ῥῖγος.] Hoc non exstat in Versione Rufini. SPANH.

r Λούπου τοιοῦτο πώποτε ῥῖγος.] Mallem λύκου αἰτιᾶσθαι.

s Γεγόνοιεν αἱ σφαγαί,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* γεγόνασιν *Vat.* γεγόνασιν in *Editis Aliisque.*

t Ἢ] *L. B.* εἰ.

u Μεταχειρίσαιτο αὐτός.] Διαχειρίσαιτο *Busb.*

x Εναγισμῶν ἐνεστηκότων,] Romæ ἱερῶν ἐναγισμῶν *Rufin.* imminente festivitate. SPANH.

y Τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες.] Τὰ αὐτῶν *Busb.*

z Ἵλεων καὶ ἄμηνιν εἶναι] Conf. sup. lib. 15. c. 3. §. 4. SPANH.

a Αμηνιν] *L. B.* ἄμεμπτον. *Coccejus* ἀμείλικτον.

b Παραλύοντος αὐτόν,] Απολύοντος *Busb.*

c Εκλειπεῖν] *L. B.* ἐγκαταλείπειν.

d Διάγραμμα] Διάταγμα *alias*, lib. 2. c. xi. §. 5. SPANH.

e Τήν τε ——— Σαμάρειαν.] Conf. *alias*, lib. 2. c. xi. §. 5. SPANH.

f Ἄβιλαν ——— ὄρει,] Ita scribo. (ita quoque exhibet *Lugd. Bat.*) Ἄβελαν in *Josephi* libris. Ἄβιλα, ἐπικληθεῖσα Λυσανίου *Ptol.* & apud *Lucam* (c. 3. v. 1.) exstat memoria Λυσανίου Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, quod ab Ἄβιλα non Ἄβελα. HUDS. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. & infr. lib. 20. c. 6. §. 1. SPANH.

g Ἀλέξανδρον Λυσίμαχον τὸν Ἀλαβάρχην.] Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH. Illa Ἀλέξανδρον Λυσίμαχον in *Marg.* modo habet *L. B.*

h Λυσίμαχον] Λυσίμαχον deest *Voss.* agnoscitur ab *Epiphanio*, qui tamen videtur Ἀλέξανδρον in suo *Codice* non habuisse. Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. ad A. M. 4049. p. 623.

i Ἀλαβάρχην,] De *Alabarcha* videsis *Fullerum in Miscell.* l. 4. c. 16. p. 581. & quæ annotavimus ad lib 18. c 7. §. 3. & cap. 9. §. 1.

k Καὶ

tus ei intercesserat amicitia, quique *olim* suæ matris Antoniæ procurator fuerat, quem Cajus iratus vinxerat: cujus filius Bernicen Agrippæ filiam duxit uxorem. & hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem sibi vendicans, Herodi fratri suo collocavit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Herodes frater Agrippa.

2. Per idem autem tempus inter Judæos & Græcos exorta est seditio in urbe Alexandria. Cajo enim mortuo, Judæorum gens, sub ejus imperio graviter oppressa, & multis injuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: moxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat præsidi Ægypti, ut seditionem illam compesceret. quin & edictum, supplicantibus ei regibus Agrippa & Herode, mittit in Alexandriam & Syriam, scriptum in hanc sententiam. "TIBERIUS CLAUDIUS CÆSAR, AUG. GERMANICUS, PONTIFEX MAXIMUS, TRIB. POT. EDICIT. Quoniam jam olim cognitum habuimus Judæos, qui in Alexandria sunt & Alexandrini appellantur, statim ab urbe condita una cum Alexandrinis habitatum missos, & civitatis jus ex æquo à regibus consequutos esse, id quod palam est ex rescriptis eorum pariter & edictis, & postquam imperio nostro per Augustum subjecta fuisset Alexandria, sua illis integra mansisse jura, conservata per missos illò diversis temporibus præsides, nullamque de illo jure controversiam motam fuisse, etiam quando Aquila præerat Alexandriæ, & cum mortuus esset Judæorum ethnarcha, Augustum non vetuisse alios deinceps ethnarchas fieri, volentem eorum quemque subjici, ita tamen ut suis uterentur institutis, nec cogerentur patriam religionem violare; Alexandrinos autem excitari *contigit* in Judæos, una cum illis habitantes, eo tempore quo Cajus Cæsar rerum potiretur, qui ex vehementi insania & dementia, quod noluerit gens Judæorum quidquam contra patriam religionem facere, ipsumque Deum appellare, eos *mirum in modum* depresserat: volo *itaque* nihil propter Caji amentiam illis detractum iri, quod Judæorum genti fuerit concessum, sed jura quibus olim gaudebant illis sarta tecta manere, patriis in moribus & institutis perseverantibus; jubeoque ex utraque parte modis omnibus cavendum esse, ne ulla moveatur seditio postquam edictum *hoc* meum fuerit publicatum.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

Claudii pro Alexandrinis Judæis edictum.

3. Et hoc quidem edictum, in gratiam Judæorum Alexandriam missum, ita se habuisse accepimus; quod vero in reliquum terrarum orbem, hujusmodi erat. "TIBERIUS CLAUDIUS CÆSAR, AUG. GERMANICUS, PONTIFEX MAX. TRIB. POTEST. COS. CREATUS ITERUM, EDICIT. Quandoquidem me supplices rogarint Agrippa & Herodes reges mihi amicissimi, ut permitterem etiam Ju-

Claudii pro Judæis per orbem Romanum edictum.

τα, καὶ Ἀντωνίαν αὐτοῦ ἐπιτετροπευκότα τὴν μητέρα, ὀργῇ τῇ Γαΐου δεδεμένον· καὶ αὐτοῦ υἱὸς Βερενίκην τὴν Ἀγρίππα γαμεῖ θυγατέρα. [k] καὶ ταύτην μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος [l] ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱὸς, παρθένον λαβὼν, [m] ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ Ἀγρίππας Ἡρώδῃ δίδωσι, Χαλκίδος αὐτῷ τὴν βασιλείαν [n] εἶναι αἰτησάμενος παρὰ Κλαυδίου.

β'. Στασιάζεται δὲ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον [o] Ἰουδαίων τὰ πρὸς Ἕλληνας ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως. τελευτήσαντος γὰρ Γαΐου τὸ Ἰουδαίων [p] ἔθνος ἐπὶ [q] τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνου τεταπεινωμένον, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρέων [r] βιαζόμενον, ἀνεθάρσησε· καὶ ἐν ὅπλοις εὐθέως ἦν. καὶ Κλαύδιος ἐπιστέλλει τῷ [s] ἐπαρχοῦντι κατὰ [t] τὴν Αἴγυπτον, ὥστε τὴν στάσιν καταστεῖλαι. πέμπει δὲ καὶ διάγραμμα, παρακεκληκότων αὐτὸν Ἀγρίππα τε καὶ Ἡρώδου τῶν βασιλέων, εἴς τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, γεγραμμένον τοῦτον τὸν τρόπον· "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ [v] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. Ἐπιγνοὺς ἀνέκαθεν τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίους, Ἀλεξανδρεῖς λεγομένους, συγκατοικισθέντας τοῖς πρώτοις [x] εὐθὺ καιροῖς Ἀλεξανδρεῦσι, καὶ [y] ἴσης πολιτείας παρὰ τῶν βασιλέων τετυχότας, καθὼς φανερὸν ἐγένετο ἐκ τῶν γραμμάτων τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ τῶν διαταγμάτων, καὶ, μετὰ τὸ τῇ ἡμετέρᾳ ἡγεμονίᾳ Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ὑποταχθῆναι, [z] πεφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια ὑπὸ τῶν πεμφθέντων ἐπάρχων κατὰ διαφόρους χρόνους, μηδεμίαν τε ἀμφισβήτησιν περὶ τούτων γενομένην τῶν δικαίων αὐτοῖς ἅμα καθ' ὃν καιρὸν Ἀκύλας ἦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τελευτήσαντος [a] τοῦ Ἰουδαίων ἐθνάρχου τὸν Σεβαστὸν μὴ κεκωλυκέναι ἐθνάρχας γίνεσθαι, βουλόμενον ὑποτετάχθαι ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, καὶ μὴ παραβαίνειν ἀναγκαζομένους τὴν πάτριον [b] θρησκείαν, Ἀλεξανδρεῖς δὲ [c] ἐπαρθῆναι κατὰ τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων ἐπὶ τῶν Γαΐου Καίσαρος χρόνων, τοῦ διὰ τὴν πολλὴν ἀπόνοιαν καὶ παραφροσύνην, ὅτι μὴ παραβῆναι ἠθέλησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ θεὸν προσαγορεύειν αὐτὸν, ταπεινώσαντος αὐτούς· [d] βούλομαι μηδὲν διὰ τὴν Γαΐου παραφροσύνην τῶν δικαίων τῷ Ἰουδαίων ἔθνει παρῃρῆσθαι, φυλάσσεσθαι δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ [e] πρότερον δικαιώματα, ἐμμένουσι τοῖς [f] ἰδίοις ἔθεσι, ἀμφοτέροις δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσι, πλείστην ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὅπως μηδεμία ταραχὴ γένηται μετὰ τὸ προτεθῆναί μου τὸ [g] διάγραμμα.

γ'. Τὸ μὲν οὖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων διάταγμα τοῦτον ἦν τὸν τρόπον γεγραμμένον· τὸ δὲ εἰς [h] τὴν ἄλλην οἰκουμένην εἶχεν οὕτω. "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΥΠΑΤΟΣ [i] ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ΛΕΓΕΙ. Αἰτησαμένων με [k] βασιλέων Ἀγρίππα καὶ Ἡρώδου τῶν φιλτάτων μοι, ὅπως συγχωρήσαιμι τὰ αὐτὰ δίκαια

καὶ

k Καὶ —— Μάρκος] Vers. *& hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem sibi vendicans.* Sed sic distinguendum, καὶ ταύτην μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱὸς, παρθένον λαβὼν, ἀδελφῷ —— (*nam moritur Marcus Alexandri F. qui virginem duxerat*) *Usserius* quidem ad annum Christi 41. p. 641. cum versione facit, & ait Marcum, cui desponsa fuit Berenice, ante nuptias defunctum. verum sola *Josephi* auctoritate nititur, cujus verbis vim facit; cum expresse dicat *Josephus* versu superiore — αὐτοῦ υἱὸς Βερενίκην — γαμεῖ. IBBETS.

l Ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱὸς,] Τοῦ Λυσιμάχου υἱὸς *Bosh.*

m Ἀδελφῷ —— βασιλείαν] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

n Εἶναι αἰτησάμενος παρὰ Κλαυδίου.] Illud εἶναι non agnoscit *Bosh.*

o Ἰουδαίων] Ἰουδαίοις *Bosh.*

p Ἔθνος ἐπὶ] Γένος *Bosh.*

q Τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνου τεταπεινωμένον,] Illud τῆς è *Cod. Bosh.*

r Βιαζόμενον,] Ὑβριζόμενον *Voss.*

s Ἐπαρχοῦντι] Est qui malit ἐπαρχῶντι.

t Τὴν Αἴγυπτον,] Ita *Vat.* τὴν deest *reliquis.*

v ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ.] ΥΠΑΤΟΣ post ΕΞΟΥΣΙΑΣ adjicit *Bosh.* non ita *Græci* cæteri & *Epiphan.*

x Εὐθὺ] Forte εὐθὺς. COCC.

y Ἴσης —— τετυχότας.] Conf. supr. lib. 14. c. 7. §. 2. SPAN.

z Πεφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια] Πεφύλακε *Vat.*

a Τοῦ Ἰουδαίων ἐθνάρχου] Ἐθνάρχου Ἰουδαίων Alexandriæ. REL.

b Θρησκείαν,] Post θρησκείαν ista quæ sequuntur, ἴσης πολιτείας τοῖς ἄλλοις Ἀλεξανδρεῦσι τετυχότας ἀνέκαθεν, adjicit *Bosh.* Verum deerant *Epiphanii* codicibus *nostrisque* reliquis.

c Ἐπαρθῆναι κατὰ] Ἐπαρθῆναι στάσει solus *Bosh.*

d Βούλομαι μηδὲν] Βούλομαι ἐν μηδὲν *Bosh.*

e Πρότερον δικαιώματα,] Πρότερον *Bosh.*

f Ἰδίοις ἔθεσι] Ita *Voss.* Ἰουδαίοις in *Editis Aliisque.*

g Διάγραμμα.] *L. B.* διάταγμα.

h Τὴν ἄλλην οἰκουμένην] Οἰκουμένην sub Romanis. REL.

i Χειροτονηθεὶς] Χειροτονηθεὶς pro inauguratus. REL.

k Βασιλέων Ἀγρίππα καὶ Ἡρώδου] Ita *Bosh.* & *Epiphan.* βασιλέως in *Editis Aliisque.*

l Πα-

"καὶ τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ [l] Ῥωμαίοις ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυλάσσεσθαι, καθὰ καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνεχώρησα, οὐ μόνον τοῦτο [m] τοῖς αἰτησαμένοις με χαριζόμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην, ἀξίους κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν καὶ φιλίαν, μάλιστα δὲ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ἑλληνίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τοῦ θείου Σεβαστοῦ αὐταῖς ἦν τετηρημένα· καλῶς οὖν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ [n] ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ τὰ πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς καὶ αὐτοῖς ἤδη νῦν παραγγέλλω μου ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ ἐπιεικέστερον χρῆσθαι, καὶ μὴ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμονίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν. τοῦτό μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κολωνιῶν καὶ μουνικιπίων, τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐκτὸς, βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν ἐγγράψασθαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν οὐκ ἔλαττον ἡμερῶν τριάκοντα, [o] ὅθεν [p] ἐξεπιπέδε καλῶς ἀναγνωσθῆναι [q] δύναται."

"dæis in omni imperio Romano degentibus jura eadem servare & habere quæ Alexandrinis concessa, libenter eorum precibus annui, nec solum iis qui à me petierunt hoc indulsi, verum & ipsos pro quibus rogatus sum dignos *hoc beneficio* judicavi, propter fidem & amicitiam Romanis præstitam; justissimum etiam censens, nullam, ne Græcarum quidem, urbem juribus illis privandam, quoniam & sub Divo Augusto eis erant servata: proinde æquum esse arbitror ut Judæi etiam per universum nostrum imperium patrios mores sine impedimento aliquo servent, quos etiam nunc moneo ut hac nostra gratia contenti modestius se gerant, nec religiones aliarum gentium contemnant, sed leges suas custodiant: voloque ut hoc meum edictum præsides civitatum atque coloniarum & municipiorum, tam intra Italiam quam extra, uti etiam reges & principes per ministros suos transcriptum habeant, & in hujusmodi loco positum intra triginta dies, unde de plano recte legi possit.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Οἷα ὑπ' Ἀγρίππα εἰς Ἰουδαίαν ὑποστρέψαντος ἐπράχθη ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ ἅ τε Πετρώνιος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν.

Τούτοις μὲν δὴ τοῖς διατάγμασιν, εἰς Ἀλεξάνδρειάν τε καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀποσταλεῖσιν, ἐδήλωσεν ἣν περὶ Ἰουδαίων [r] ἔχει γνώμην Κλαύδιος Καῖσαρ· αὐτίκα δὲ Ἀγρίππαν, κομιούμενον τὴν βασιλείαν, ἐπὶ τιμαῖς λαμπροτέραις [s] ἐξέπεμψε, τοῖς ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ἐπιτρόποις διὰ γραμμάτων ἐπιστείλας [t] ἐρασμίως ἄγειν. ὁ δὲ, ὡς εἰκὸς ἦν τὸν ἐπὶ κρείττοσι τύχαις ἀνερχόμενον, μετὰ τάχους ὑπέστρεψεν· εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ ἐλθὼν, χαριστηρίους ἐξεπλήρωσε θυσίας, [v] οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών. διὸ [x] καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι διέταξε μάλα συχνοὺς, τήν τε χρυσῆν ἅλυσιν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ Γαΐου ἰσοσταθμον τῇ σιδηρᾷ, ᾗ τὰς [y] ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέθη, τῆς στυγνῆς εἶναι τύχης ὑπόμνημα, καὶ τῆς [z] ἐπὶ τῷ κρείττω μαρτυρίαν μεταβολῆς, τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀνεκρέμασε περιβόλων ὑπὲρ τὸ [a] γαζοφυλάκιον, [b] ἵν' ᾖ δεῖγμα, καὶ τοῦ τὰ μεγάλα δύνασθαί ποτε πεσεῖν, καὶ τοῦ τὸν Θεὸν ἐγείρειν τὰ πεπτωκότα· πᾶσι γὰρ τοῦτ' ἐνεφάνιζεν ἡ τῆς ἁλύσεως ἀνάθεσις, ὅτι βασιλεὺς Ἀγρίππας ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας εἰς δεσμωτήριον ἀπέθετο τὸ πρὶν ἀξίωμα· καὶ μετ' ὀλίγον τῆς πέδης ἐκβὰς, εἰς βασιλέα τοῦ πάλαι λαμπρότερον ἠγέρθη. διὰ τούτου ἐννοεῖσθαι ὅτι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πᾶσιν ὀλισθαίνειν τὰ μεγέθη, καὶ τὰ κλιθέντα δύναται περιφανὲς πάλιν λαβεῖν ὕψος.

βʹ. Ἐντελῶς δὲ συνθρησκεύσας [c] τὸν Θεὸν Ἀγρίππας, Θεόφιλον μὲν τὸν Ἀνάνου τῆς ἀρχιερωσύνης μεθίστησι· τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, τούτῳ [d] Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν, τὴν ἐκείνου προσένειμε τιμήν. δύο δὲ ἦσαν ἀδελφοὶ τῷ Σίμωνι καὶ πατὴρ Βοηθὸς, [e] οὗ τῇ θυγατρὶ βασιλεὺς συνῳκήκει

CAP. VI. V.

Quænam Hierosolymis acta erant ab Agrippa post reditum ejus in Judæam: & quæ Petronius ad Doritas pro Judæis scripsit.

HIS igitur edictis, in Alexandriam & totum terrarum orbem missis, ostendit Claudius Cæsar qua erat erga Judæos voluntate: moxque Agrippam, regnum * curaturum, splendidioribus auctum honoribus dimisit, cum per literas provinciarum præsidibus & procuratoribus mandasset ut amice eum & benevole exciperent. Ille vero, id quod verisimile erat homini facere cui prospere omnia cesserunt, cum *magna* celeritate reversus est: cumque Hierosolyma pervenisset, victimas pro gratiarum actione immolavit, ita ut nihil à lege præscriptum omiserit. unde & multos Naziræos tonderi præcepit; & catenam auream, quam ei dederat Cajus, pondere parem illi ferreæ quæ regias manus vinxerat, in tristis fortunæ monumentum ejusdemque in melius mutatæ testimonium, intra conseptum templi supra gazophylacium suspendit, ut documento esset, & maxima posse concidere, Deumque solere ea quæ ceciderant erigere. omnibus enim ostendebat catenæ dedicatio, quod regi Agrippæ levicula de causa in vincti conditionem mutata fuerit pristina dignitas; pauloque post vinculis laxatus in regem evaserit *multo* quam ante splendidiorem. ut hinc liceat intelligere, ita hominibus esse à natura comparatum, ut celsissimi quique facile prolabantur, inclinatique iterum provehi possint ad illustriorem dignitatem.

Agrippam in regnum suum remittit Claudius.

Quænam post reditum præstiterit Agrippa.

2. Cum itaque omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, rite præstitisset Agrippa, Theophilum quidem Anani filium submovit à summo sacerdotio; & Boëthi filium Simonem, cognomine Cantheram, in ejus locum substituit. Erant autem Simoni fratres duo & Boëthus pater, cujus filiam He-

Simon Cantheras pontifex factus vice Theophili.

l Ῥωμαίοις ἡγεμονίᾳ] Sic Bodl. Ῥωμαίων in cæteris.
m Τοῖς αἰτησαμένοις] Αὐταῖς Bodl.
n Ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ] Ita Vat. ἐφ' ἡμᾶς in Editis Aliisque.
o Ὅθεν ἐξεπιπέδε καλῶς] Hæc formula (inquit *Seldenus* de *Synedr.* l. 1. c. 8) Romano in imperio, ut notissima, edictis hujusmodi subscribi solebat, literis suis tantum initialibus ad hunc modum, U. D. P. R. L. P. *Unde de plano recte legi possit.*
p Ἐξεπιπέδε] Ἐξ ἐπιπ. SPANH.
q Δύναται.] Forte δύνηται. COCC.
r Ἔχει] *L. B.* ἔχοι.
* Curaturum.] *Al.* recepturum.
s Ἐξέπεμψε,] Ἐξέπεμπε *Bodl.*
t Ἐρασμίως ἄγειν] Ἐρασμίως αὐτὸν ἄγειν *Vat.* & *Voss.*
v Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών.] Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ὅσιον παραλιπὼν *Bodl.* παραλιπὼν habet *Voss.*

x Καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι] Ναζιραίων μάλα συχνὸν διέταξε ξυρᾶσθαι, τὴν δὲ χρ. *Bodl.*
y Ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέθη,] Ἡγεμονίας *Bodl.*
z Ἐπὶ τῷ κρείττω μαρτυρίαν μεταβολῆς.] Ἐπὶ τὸ κρεῖττον *Bodl.* & *Gall.* εἰς τὸ κρείττω *L. B.*
a Γαζοφυλάκιον,] De incensis sub Tito Gazophylaciis ἁλωσ. lib. 6 c. 5. §. 2. Vide de Gazophylaciis & in iis contentis Ezechiæ Regis ii Reg. xxxix. 2. SPANH.
b Ἵν' ᾖ δεῖγμα,] Ἵνα δεῖγμα *Bodl.*
c Τὸν Θεὸν Ἀγρίππας,] Ita cum *Bodl.* & *Voss.* τῷ Θεῷ in *Editis Aliisque.*
d Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν,] Ita *Bodl.* & *Zonar.* Κανθήρας in cæteris.
e Οὗ ——— ἐδέδοτο.] Herodis Magni uxor filia Simonis Pontificis. vid. supr. ἁλωσ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

Herodes rex uxorem duxerat, quemadmodum supra declaravimus. Tam igitur ipse quam pater & fratres pontificatum adeptus est, uti etiam Simonis Oniæ filii tres, sub imperio Macedonum, quod in superioribus memoravimus.

Agrippa in Hierosolymitas benignitas.

3. Cum autem res pontificatus ita constituisset rex, Hierosolymitis deinde amoris ipsorum & benevolentiæ gratiam retulit. nam remisit eis tributum quod pro singulis ædibus pendebatur, quod pulchrum esse duceret, se non pati ab illis amore & benevolentia superari. Silam autem omnibus *suis* copiis præfecit, quem multorum laborum socium & participem habuerat. At paulo admodum post Doritæ *quidam* juvenes, sanctitati anteponentes audaciam *suam*, ita facti à natura ut projectæ essent temeritatis, statuam Cæsaris in synagoga Judæorum posuerunt. id quod Agrippam magnopere irritabat. nam idem effecerant, ac si patriam legem sublatum ivissent. Quare sine mora Publium Petronium convenit, qui tum Syriæ præses erat, & in Doriensium quosdam accusationem instituit. Ille vero non minus ægre ferens hoc facinus (nam & ipse pro flagitio habuit quod contra leges factum erat) Doriensibus, qui defecerant, asperius scripsit in hæc verba.

Doritarum audax facinus.

VI. Petronii contra Doritas edictum.

"PUBLIUS PETRONIUS, LEGATUS TIBERII CLAUDII CÆS. AUG. GERMANICI, MAGISTRATIBUS DORIENSIUM EDICIT. Quoniam vestrum quidam eò insolentiæ processerunt, ut, cum edictum propositum fuerit à Claudio Cæsare Augusto Germanico, quo Judæi suis legibus vivere permittuntur, id non egeritis ut ei obsequium præstaretis, sed omnia è contra feceritis, prohibentes Judæos conventus suos agere, in ejusmodi loco Cæsaris statuam collocando; qua ■ & maleficium admittitis non solum in Judæos, sed & in imperatorem, cujus statua rectius in proprio templo poneretur quam in alieno, idque in loco ubi cœtus celebrantur, cum à natura justum sit ut sui quisque loci sit dominus prout decrevit Cæsar, (nam ridiculum esset mea decreta commemorare post imperatoris edictum, quo Judæis permisit uti suis utantur moribus & *institutis*, ac præterea sanciit ut civitatis jus ex æquo cum Græcis obtineant) eos quidem, qui talia contra Augusti edictum ausi sunt, ita ut & ipsi indigne ea ferant qui ex primoribus illorum esse videntur, non suo ex consilio sed populi furore facta esse asseverantes, jubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci factorum rationem reddituros, primos vero magistratuum hortor, ut sontes (nisi existimari velint injuriam sua voluntate illatam esse) centurioni indicent, operam dantes ne quæ turbæ aut rixæ præbeatur occasio, (quam quidam mihi captare videntur ex istiusmodi rebus) utpote quod nihil mihi carissimoque regi Agrippæ curæ magis sit, quam ne Judæorum gens occasionem arripiens, semet defendendi prætextu congregetur, & ad insaniam usque tumultuetur. Quo autem certius cognoscatis Augusti de toto hoc negotio mentem & sententiam, quæ ille non ita pridem

Ἡρώδης, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται. σὺν τοῖς ἀδελφοῖς σὺν τὴν ἱερωσύνην ἔσχεν ὁ Σίμων, καὶ σὺν τῷ πατρί, καθὰ καὶ πρότερον ἔσχον οἱ Σίμωνος τοῦ [f] Ὀνία παῖδες τρεῖς ὄντες ἐπὶ τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς, ὅπερ ἐν ταῖς προηγουμένης γραφαῖς παρέδομεν.

γ΄. Κατασησάμενος δὲ τὰ περὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [g] οὕτως ὁ βασιλεὺς, τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἠμείψατο τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας. [h] ἀνῆκε γὰρ αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἑκάστης οἰκίας, ἐν καλῷ τιθέμενος ἀντιδοῦναι τοῖς ἠγαπηκόσι στοργήν. [i] ἔπαρχον δὲ ἀπέδειξε παντὸς τοῦ στρατεύματος Σίλαν, ἄνδρα πολλῶν αὐτῷ πόνων συμμετεσχηκότα. παντάπασι δὲ ὀλίγου χρόνου διελθόντος, Δωρῖται νεανίσκοι τῆς ὁσιότητος [k] προτιθέμενοι τόλμαν, [l] καὶ πεφυκότες εἶναι παραβόλως θρασεῖς, Καίσαρος ἀνδριάντα κομίσαντες εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν ἀνέστησαν. τοῦτο σφόδρα τὸν Ἀγρίππαν παρώξυνεν. κατάλυσιν γὰρ τῶν πατρίων αὐτοῦ νόμων ἐδύνατο. ἀμελλητὶ δὴ πρὸς Πούπλιον Πετρώνιον, ἡγεμὼν δὲ τῆς Συρίας οὗτος ἦν, παραγίνεται, καὶ [m] καταλέγει τῶν [n] Δωριτῶν. ὁ δὲ οὐχ ἧττον ἐπὶ τῷ πραχθέντι χαλεπήνας, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔκρινεν ἀσέβειαν τὴν τῶν ἐννόμων παράβασιν, τοῖς ἀποστᾶσι τῶν Δωριτῶν σὺν ὀργῇ ταῦτ᾽ ἔγραψε. "ΠΟΥΠΛΙΟΣ ΠΕΤΡΩΝΙΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ "ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙ"ΚΟΥ, [o] ΔΩΡΙΕΩΝ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ ΛΕΓΕΙ. Ἐπεὶ "δὴ τοσαύτῃ τόλμῃ ἀπονοίας τινὲς ἐχρήσαντο ἐξ ὑμῶν, "[p] ὥστε μηδὲ, διὰ τὸ προτεθῆναι τὸ διάταγμα Κλαυδίου "Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ περὶ τοῦ ἀφιέναι Ἰουδαίους "φυλάσσειν τὰ πάτρια, πεισθῆναι [q] ὑμᾶς αὐτῷ, τἀναντία "δὲ πάντα πρᾶξαι, συναγωγὴν Ἰουδαίων κωλύοντας εἶναι, "διὰ τὸ μεταθεῖναι ἐν αὐτῇ τὸν Καίσαρος ἀνδριάντα, "παρανομοῦντες οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς "τὸν αὐτοκράτορα, οὗ ὁ ἀνδριὰς [r] βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ "ναῷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἐτίθετο, καὶ ταῦτα ἐν τῷ τῆς συνα"γωγῆς τόπῳ, [s] τῇ φύσει δικαίου ὄντος ἵνα ἕκαστος "τῶν ἰδίων τόπων κυριεύῃ κατὰ τὸ Καίσαρος ἐπίκρι"μα· τοῦ γὰρ ἐμοῦ ἐπικρίματος μιμνήσκεσθαι γελοῖόν ἐστι "μετὰ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος διάταγμα τοῦ ἐπιτρέψαντος "Ἰουδαίοις τοῖς ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι, ἔτι μέντοι καὶ συμπο"λιτεύεσθαι τοῖς Ἕλλησι κεκελευκότος· τοὺς μὲν παρὰ "τὸ διάταγμα τοῦ [t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα τετολμηκότας, ἐφ᾽ "ᾧ καὶ αὐτοὶ ἠγανάκτησαν οἱ δοκοῦντες αὐτῶν ἐξέχειν, "οὐ τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει γενηθῆναι λέγοντες, ἀλλὰ τῇ τοῦ "πλήθους ὁρμῇ, ὑπὸ ἑκατοντάρχου Πρόκλου Οὐιτελλίου "ἐκέλευσα ἐπ᾽ ἐμὲ ἀναχθῆναι τῶν πεπραγμένων λόγον "[v] ἀποδώσοντας, τοῖς δὲ πρώτοις ἄρχουσι παραινῶ, εἰ "μὴ βούλονται δοκεῖν κατὰ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν γενηθῆναι "τὸ ἀδίκημα, ἐπιδεῖξαι τοὺς αἰτίους τῷ ἑκατοντάρχῃ, "μηδεμιᾶς στάσεως μηδὲ μάχης ἐῶντας ἀφορμὴν γενέσθαι, "ἣν περ δοκοῦσί μοι θηρεύεσθαι διὰ τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ "ἐμοῦ καὶ τοῦ τιμιωτάτου μοι βασιλέως Ἀγρίππα οὐδενὸς "μᾶλλον προνοουμένων, ἢ ἵνα μὴ ἀφορμῆς [x] δραξάμενον "τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, [y] ὑπὸ τῆς ἀμύνης προφάσεως "συναθροισθὲν, εἰς ἀπόνοιαν [z] χωρῇ. ἵνα δὲ γνωριμώτε"ρον ᾖ, τί καὶ ὁ Σεβαστὸς περὶ ὅλου τοῦ πράγματος ἐφρόνησε, "τὰ

f Ὀνία παῖδες τρεῖς] Ονίου Bush.
g Οὕτως ὁ βασιλεὺς,] Ita Bush. ἔτος in Græcis reliquis. Οὕτως ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Rex igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituens.*
h Ἀνῆκε γὰρ] *L. B.* ἀνῆκε γοῦν.
i Ἔπαρχον] Ἔπαρχον *Gall.* & *Voss.* in *margine.*
k Προτιθέμενοι] *L. B.* προτιθέμενοι.
l Καὶ πεφυκότες εἶναι] Ita *Bush.* & *Voss.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *cum natura viderentur audaces.* καίτοι ἀεὶ πεφυκότες in *Editis Aliisque.*
m Καταλέγει τῶν Δωριτῶν.] Κατηγορεῖ *Zonar.*
n Δωριτῶν.] Vid. mox infr. SPANH.
o Δωριέων] Leg. Δωριτῶν ut paulo ante Δωρῖται. SPANH.
p Ὥστε μηδὲ,] Ita *Voss.* ὥστε διὰ τὸ π. in *Editis Aliisque.* quæ lectio ferri potest, si mox legatur, μὴ πεισθῆναι.

q Ὑμᾶς] *Gen.* δὲ ὑμᾶς.
r Βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ,] Iterum cum *Cod. Voss.* βέλτιον in *reliquis.*
s Τῇ φύσει δικαίου ὄντος] Sic lego. τῷ φύσει δικαιοῦντος in *Editis* & *MSS.* Si quis malit, τῷ φύσει δικαίῳ ὄντι, per me licet.
t Σεβαστοῦ τοιαῦτα] Σεβαστοῦ Καίσαρος Κλαυδίου τετολμηκότας, τὴν Ἰουδαίων συναγωγὴν μὴ ἐᾶσθαι τὸν ἀνδριάντα, ἐφ᾽ ᾧ *Bush.* Ista vero, utpote nec agnita ab *Epiphanio* nec ab aliis, in textum recipere nolui.
v Ἀποδώσοντας,] Παρανομοῦντας οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, post ἀποδώσοντας adjicit *Bush.*
x Δραξάμενον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος,] Ita *Bush.* δραξάμενοι in *cæteris.*
y Ὑπὸ τῆς ἀμύνης προφάσεως] Ὑπὸ ἐπιμονῆς προφάσει *Bush.* & *Voss.*
z Χωρῇ.] Χωρήσῃ *Bush.*

"τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αὐτοῦ διατετάγματα προστεθέντα ᵃ προσέθηκα, ἅπερ, εἰ καὶ γνώριμα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ, τότε καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀνέγνω ὁ τιμιώτατός μοι βασιλεὺς Ἀγρίππας, δικαιολογησάμενος περὶ τοῦ μὴ δεῖν αὐτοὺς ἀφαιρεθῆναι τῆς τοῦ Σεβαστοῦ δωρεᾶς. εἰς τε οὖν τὸ λοιπὸν, παραγγέλλω, μηδεμίαν πρόφασιν στάσεως μηδὲ ταραχῆς ζητεῖν, ἀλλὰ ἑκάστους τὰ ἴδια θρησκεύειν ἔθη.

δ'. Πετρώνιος μὲν οὖν οὕτω προὐνόησεν, διορθώσεως μὲν τὸ παρανομηθὲν ἤδη τυχεῖν, γενήσεσθαι δὲ παραπλήσιον μηδὲν εἰς αὐτούς. Ἀγρίππας δὲ ὁ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τὴν ἱερωσύνην τὸν ᵇ Κανθηρᾶν Σίμωνα, Ἰωνάθην δὲ πάλιν ἐπ' αὐτὴν ἦγε τὸν ᶜ Ἀνάνου, τοῦτον ἀξιώτερον τῆς τιμῆς ὁμολογῶν εἶναι. τῷ δὲ οὐκ ἀσμενιστὸν ἐφάνη, τὴν τοσαύτην ἀπολαβεῖν τιμήν. παρῃτεῖτο ᵈ γοῦν ταῦτα λέγων. "Σοὶ μὲν οὖν, ὦ βασιλεῦ, τετιμημένος χαίρω, διὰ ψυχῆς ἔχων τοῦθ' ὅ μοι γέρας σῇ ᵉ δίδως βουλήσει, εἰ καὶ πρὸς οὐδέν με τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιον ἔκρινεν ὁ Θεός. ἅπαξ δὲ ᶠ ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι. τότε γὰρ αὐτὸν ἠμφιεσάμην ὁσιώτερον, ἢ νῦν ἀπολήψομαι. σὺ δὲ, εἰ ᵍ βούλῃ τὸν ἀξιώτερον ἐμοῦ νῦν τὸ γέρας λαβεῖν, διδάχθητι. πάσης καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας καὶ πρὸς σὲ, βασιλεῦ, καθαρὸς ἀδελφός ἐστί μοι. πρέποντα τῇ τιμῇ τοῦτον συνίστημι." τούτοις ὁ βασιλεὺς ἡσθεὶς τοῖς λόγοις, τὸν Ἰωνάθην μὲν ʰ ἐᾷ, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ματθίᾳ τὴν ἱερωσύνην ἔδωκε· καὶ μετ' οὐ πολὺ, Πετρώνιον μὲν Μάρσος διεδέξατο, καὶ διεῖπε Συρίαν.

"Alexandriæ edixerit hisce adjunxi, quæque licet omnibus nota esse videantur, carissimus rex Agrippa pro tribunali mihi recitavit, cum contendisset Judæos privari non debere Augusti beneficio. Quamobrem edico, ut in posterum nullam quæratis seditionum turbarumve occasionem, sed liberum sit unicuique suo more rituque Deum colere."

4. Atque ita quidem provisum est à Petronio, ut quicquid errati fuerit admissum corrigeretur, & deinceps *caveretur* ne tale quidpiam Judæi paterentur. Tunc autem rex Agrippa pontificatum Simoni Cantheræ ereptum Jonathæ Anani filio restitutum ibat, hunc ipsum honore digniorem esse præ se ferens. Illi vero haud gratum videbatur, ut tanta augeretur dignitate. eam itaque recusabat, hujuscemodi usus oratione. "Equidem gaudeo, ô Rex, quod adeo me honorandum esse voluisti, mecum grato animo recolens dignitatem qua sponte tua & voluntate me cohonestas, etsi me Deus pontificatu plane indignum judicavit. Mihi autem satis est, semel induisse sacras vestes. tunc enim sancte magis eas accepi, quam nunc recepturus sum. Tum vero, si modo vis ut *alicui* me digniori deferatur honos, à me edoceri ne graveris. Est mihi frater, ab omni & in Deum & adversum te, Rex, peccato immunis. hunc tibi commendo, ut qui par sit isti dignitati." His verbis rex delectatus, Jonatham quidem præteriit, Matthiæ vero, ex fratris ejus consilio, pontificatum dedit: nec ita multo post Petronio, in Syria administranda, successit Marsus.

Pontificatus Simoni Canthera ademptus, Jonatha offertur. Is honorem recusat.

Matthias fit pontifex.

ΚΕΦ. ζ.

Περὶ τοῦ Σίλα, καὶ διὰ τί ἠγανάκτησε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας. ὡς Ἀγρίππας περιβάλλειν ἤρξατο τοῖς Ἱεροσολύμοις τεῖχος, καὶ ὡς Βηρυτίους εὐηργέτησεν.

Σίλας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἔπαρχος, ἐπεὶ διὰ πάσης ⁱ αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς, οὐδένα κίνδυνον αὐτῷ ποτὲ κοινωνεῖν ἀνηνάμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφαλερωτάτους ᵏ ὑποδὺς πολλάκις πόνους, πεποιθήσεως ἦν ἀνάπλεως, προσῆκον ὑπολαμβάνων ἰσοτιμίαν βεβαιότητι φιλίας. οὐδαμῇ γοῦν ὑπεκατεκλίνετο τῷ βασιλεῖ, παρρησίαν δὲ διὰ πάσης ὁμιλίας ἦγε. κἂν ταῖς φιλοφρονήσεσιν ἐγίνετο φορτικὸς, σεμνύνων ἑαυτὸν ἀμέτρως, καὶ πολλάκις τῷ βασιλεῖ τὰ σκυθρωπὰ τῆς τύχης ἄγων εἰς ἀνάμνησιν, ἵνα τὴν ἑαυτοῦ ˡ τότε σπουδὴν παραδεικνύῃ. συνεχῶς δ' ἦν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ ᵐ κάμοι, πολλὰ διεξιών. τοῦτο οὖν τὸ πλεονάζον ὀνειδισμὸς ἐδόκει, διὸ προσάντως ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τὴν ἀταμίευτον παρρησίαν τἀνδρός. οὐχ ἡδεῖαι γὰρ αἱ τῶν ἀδόξων χρόνων ἀναμνήσεις· εὐήθης δὲ ὁ διηνεκῶς ⁿ ἅ ποτε ὠφέλησε προφέρων. τέλος γοῦν ἀνηρέθισε σφόδρα ὁ Σίλας τοῦ βασιλέως τὸν θυμὸν, κἀκεῖνος, ὀργῇ πλέον ἢ λογισμῷ δοὺς, οὐ τῆς ἐπαρχίας μόνον μετέστησε τὸν Σίλαν, ἀλλὰ καὶ παρέδωκε δεθησόμενον εἰς τὴν ἐκείνου πατρίδα πέμψας. χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἠμβλύνθη, καὶ λογισμοῖς εἰλικρινέσι τὴν περὶ τἀνδρὸς κρίσιν ἐφῆκεν, ἐν νῷ λαμβάνων ᵒ ὅσους ὑπὲρ ἐκεί-

CAP. VII.

De Sila, & cur ei succensuit rex Agrippa. Quomodo Agrippa cœpit Hierosolymis murum circundare, quæque in Berytios contulit beneficia.

Silas autem præfectus militiæ regiæ, quia, in omni fortunæ vicissitudine ei fidelis, nullius unquam periculi socius esse detrectaverat, sed & labores difficillimos sæpe subierat, magna *benevolentiæ ejus* fiducia nitebatur, secum cogitans honorem sibi tribui debere amicitiæ suæ constantiæ parem. quapropter regi in omnibus æquari volebat, & quotiescunque cum eo esset summa utebatur dicendi libertate: & in familiaribus colloquiis molestus erat, sese immodice extollens, & regi sæpiuscule tristia fortunæ in memoriam revocans, ut ostenderet quo esset eo tempore in illum animo studioque: tum & frequens erat in memorando, quot labores pro eo pertulerit. Itaque cum in istis nimius fuerit, regi ea exprobrare videbatur; adeo ut hominis effrenem libertatem infeste & iniquo animo tulerit rex. nam res injucunda est temporis inglorie acti recordatio: & insipientis est perpetuo dicere, quot & quæ olim alicui dederit beneficia. Tandem igitur Silas regis animum adeo vehementer irritavit, ut ille, iræ magis quam rationi obsequens, non solum militiæ præfecturam Silæ ademerit, verum etiam in vincula conjecerit & in patriam suam ablegarit. Tempore autem ira mitigata est, & rationem à præjudiciis liberam in con-

Silas Agrippæ in adversis socius.

Silas Agrippam offendit, & in patriam vinctus mittitur.

a Περιέθηκα,] L. B. προσέθηκα.
b Κανθηρᾶν Σίμωνα,] Καθηρᾶ in Edit. Bas. Verum aut Κανθήραν aut Κανθαρᾶν legendum cum Cod. Busb.
c Ἀνάνου,] Ἀνάνῳ solus Busb.
d Γοῦν] L. B. δ' οὖν.
e Δίδως βουλήσει,] Ita cum Cod. Busb. δίδωσι in reliquis. δίδωσιν ἡ σὴ βουλὴ Lugd. Bat. δίδω) legendum esse conjecerat Cl. Lowthius.
f Ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι.] Ἐνδὺς Busb. & Voss.
g Βούλῃ τὸν ἀξιώτερον] Βούλει Busb.
h Ἐᾷ, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ] Ηγάπατο τὸν γνώμης, τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτοῦ Busb & Lugd. Bat. in Marg. nisi quod τῷ ἀδελφῷ habeat.
i Αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς,] Αὐτοῦ Busb.
k Ὑποδὺς πολλάκις πόνους,] Ὑποδὺς ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους καὶ ἀνάγκας Busb. atque ita forsan Epiphan. qui vertit, sed cum eo manifestis in laboribus & necessitatibus succubuerat.
l Τότε σπουδὴν παραδεικνύῃ.] Illud τότε è Cod. Busb. Zonara & Epiphan.
m Κάμοι,] Σῴζοι Gen. κάμοι Ed. Basil. SPANH.
n Ἅ ποτε ὠφέλησε προφέρων.] Ita Busb. & Voss. ἅπερ ὠφέλησε in Editis Aliisque.
o Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου] Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους ἀνέτλη καὶ ταλαιπωρίας Busb.

p Ηαί-

Recusat cum Agrippa in gratiam redire.

consilium de homine adhibuit *rex*, secum animo reputans, quantum ille laborum pro se pertulisset. Itaque cum diem celebraret natalem, quo omnibus qui sub ejus erant imperio læta convivia agitabantur, Silam quamprimum revocari jubet, secum epulis accubiturum. Is autem, cum liberiori uteretur ingenio, se justam irascendi causam nactum esse existimabat, quam non celabat eos qui ipsum accerserent, dicens, "Ad quem me honorem vocat rex è vestigio periturum? neque enim priora "meæ in ipsum benevolentiæ præmia diuturna "esse passus est, sed me illis spoliavit cum contu"melia. num me loquendi libertatem amisisse cen"set? quâ, certo quodam conscio, fretus, nunc ma"gis clamabo, è quibus eum calamitatibus eripue"rim, quos labores pro ejus salute & dignitate ad"ierim: pro quibus *officiis* me vinculis & obscuro "carcere remuneratus est. Ego certe horum nun"quam obliviscar. immo forsan, cum è vita mi"gravero, mihi manebit præclare factorum me"moria." Hæc vociferabatur, jubebatque ut eadem regi referrent. Ille vero, cum insanabili eum ingenio esse videret, in custodia reliquit.

Agrippa ab Hierosolymis muniendis desistit, ita volente Claudio.

2. Tum autem Hierosolymorum muros, spectantes ad novam civitatem, publicis sumptibus muniebat, partim eos in latitudinem augendo, partimque in altitudinem extollendo: & fecisset eos adversus omnem humanam vim inexpugnabiles, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari molimen *regis* per literas significasset. Quo factum ut Claudius, suspicatus aliquid innovatum iri, Agrippæ mandarit statim ut à mœnibus ædificandis desisteret: atque ille non committendum esse censuit ut dicto non audiret.

Agrippæ elogium. Comparatio Agrippæ & Herodis Magni F.

3. Erat autem rex iste à natura ita factus, ut muneribus studeret esse beneficus, & populos liberalitate demereri magnopere desideraret, & large effuseque sumptus faciendo sibi pararet nominis celebritatem, dando voluptatem capiens, gaudensque ita vitam agere ut ab omnibus prædicaretur; Herodis, qui ante eum regnaverat, moribus plane dissimilis. Nam huic natura erat prona ad ultionem & in ea inexorabilis, ut qui in vexandis quos habebat exosos modum nullum servaret, quique adeo fateretur majorem sibi ad Græcos quam ad Judæos esse adjunctionem: quippe alienigenarum urbes pecuniæ largitione decorabat. aliis balnea & theatra, atque aliis templa & porticus extruebat; at Judæorum ne ullam quidem urbem vel minimo cohonestavit ornatu, donove aliquo memorabili *dignatus est*. Agrippa contra miti erat ingenio, in universos ex æquo beneficus. in exteros omnes humanus erat, &, cum illis munificentiam suam ostenderet, popularibus suis * cujusque ratione habita benignus, magisque dolens vicem illorum *in adversis*. Quapropter libenter & assidue Hierosolymis degebat, & patriorum institutorum custos erat religiosus. adeoque seipsum in omnibus mundum purumque servabat; neque diem unquam unum intermittebat, quin rem sacram ex lege faceret.

νῦν πόνους ἐκεῖνος ἀνέτλη. [p] ἡμέραν δὲ ἑορτάζων αὐτοῦ γενέθλιον, ὅτε πᾶσιν ἂν ὑπ' ἀρχὴν εὐφροσύναι καθεστήκοιεν θαλείαις, τὸν Σίλαν ἀνεκάλει παραυτίκα, συνέστιον αὐτῷ γενησόμενον. [q] τῷ δὲ τρόπῳ ἐλευθέριος ὢν, ἔδοξε προσειληφέναι δικαίαν αἰτίαν ὀργῆς, καὶ οὐκ [r] ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν, λέγων, "ἐπὶ ποίαν ὁ βασιλεὺς τιμὴν ἀνακαλεῖ με, "τὴν μετὰ μικρὸν [s] ἀπολουμένην; οὔτε γὰρ τὰ "πρῶτά μοι γέρα τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐτήρησεν, "ἀπεσύλησε δὲ ὑβρίσας. ἢ πεπαῦσθαι νενόμικέ "[t] με τῆς παρρησίας, ἣν ἀπὸ [u] τοῦ συνειδότος "ἔχων [x] νῦν βοήσομαι μᾶλλον, ὅσων αὐτὸν ἐξελυσά"μην δεινῶν, ὅσους ἤνεγκα πόνους, ἐκείνῳ [y] χαρι"ζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν, ὧν γέρας ἠνεγκά"μην δεσμὰ καὶ [z] σκοτεινὴν εἱρκτήν. οὐκ ἐγώ πο"τε τούτων λήσομαι. τάχα [a] κἀμοὶ τὴν τῆς ἀρι"στείας [b] συνεκποιεῖται μνήμην καὶ μετ' ἀναστᾶσα τῆς "σαρκὸς ἡ ψυχή." τοιαῦτα ἀνεβόα, καὶ διεκελεύετο τῷ βασιλεῖ λέγειν [c] αὐτά. ὁ δ' ὡς ἀνιάτως ἑώρα διακείμενον, πάλιν εἴασεν ἐν φρουρᾷ.

β'. Τὰ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη, τὰ πρὸς τὴν καινὴν νεύοντα πόλιν, [d] δημοσίαις ὠχύρου δαπάναις, [e] τῇ μὲν εὐρύνων εἰς πλάτος, τῇ δὲ εἰς ὕψος ἐξαίρων· κἂν ἐξειργάσατο ταῦτα πάσης ἀνθρωπίνης κρείττονα βίας, εἰ μὴ [f] Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν Κλαυδίῳ Καίσαρι διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τὸ πραττόμενον. καὶ νεωτερισμόν τινα Κλαύδιος ὑποπτεύσας, ἐπέστειλεν Ἀγρίππᾳ μετὰ σπουδῆς παύσασθαι τῆς τῶν τειχῶν ἐξοικοδομήσεως· ὁ δὲ ἀπειθεῖν οὐκ ἔκρινεν.

γ'. Ἐπεφύκει δὲ ὁ βασιλεὺς [g] οὗτος εὐεργετικὸς εἶναι ἐν δωρεαῖς, καὶ μεγαλοφρονῆσαι ἔθνη φιλότιμος, καὶ πολλοῖς ἀθρόως δαπανήμασιν ἀνιστὰς αὐτὸν εἰς ἐπιφάνειαν, ἡδόμενος τῷ χαρίζεσθαι, καὶ τῷ βιοῦν ἐν εὐφημίᾳ χαίρων, κατ' οὐδὲν Ἡρώδῃ τῷ πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὸν τρόπον συμφερόμενος. [h] ἐκείνῳ γὰρ πονηρὸν ἦν ἦθος ἐπὶ τιμωρίαν ἀπότομον, καὶ κατὰ τῶν ἀπηχθημένων ἀταμίευτον, Ἕλλησι πλέον ἢ Ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν [i] ὁμολογημένον· ἀλλοφύλων γέ τοι πόλεις ἐσέμνυνε δόσει χρημάτων, βαλανείων, θεάτρων τε ἄλλοτε κατασκευαῖς. ἔστιν αἷς ναοὺς ἀνέστησε, στοαῖς ἄλλαις· ἀλλ' Ἰουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ἐπισκευῆς ἠξίωσεν, οὐδὲ δόσεως ἀξίας μνημονευθῆναι. πρᾶος δ' ὁ τρόπος Ἀγρίππα, καὶ πρὸς πάντας τὸ εὐεργετικὸν ὅμοιον. τοῖς ἀλλοεθνέσιν ἦν φιλάνθρωπος, κἀκείνοις ἐνδεικνύμενος τὸ φιλόδωρον, τοῖς ὁμοφύλοις ἀναλόγως χρηστὸς, καὶ συμπαθὴς μᾶλλον. [k] ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ δίαιτα καὶ συνεχὴς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἦν, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. διὰ πάσης γοῦν αὐτὸν ἦγεν ἁγνείας, οὐδὲ ἡμέρα τις παρώδευεν αὐτῷ [l] τῆς νομίμης χηρεύουσα θυσίας.

δ'. Καὶ

p Ἡμέραν —— γενέθλιον,] Genethlia mos in gente Herodum. REL.

q Τῷ δὲ τρόπῳ ἐλευθέριος ὢν,] Ita ipse distinguo. τῷ δὲ, τρόπος ἐλευθέριος ὢν, ἔδοξε in Editis. τῷ δὲ, τρόπῳ ἐλευθέριος ὢν Busb. forsan pro ὁ δὲ, (ut corrigit Cocceius) τρόπῳ &c. τῷ δὲ τρόπῳ ἐλευθέριος Gall. τρόπον γὰρ ἐλευθέριος ἦν Voss.

r Ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν,] Ἀπέκρυπτε Busb.

s Ἀπολουμένην] Sic MSS. & Zonar. ἀπολλυμένην in Editis.

t Με τῆς παρρησίας.] Με deest Busb. & Vat.

u Τοῦ συνειδότος ἔχων] Ita lego. τοῖς in libris. Est qui τοῖς malit.

x Νῦν βοήσομαι μᾶλλον,] Voculam νῦν inserui è Cod. Busb. & Zonar.

y Χαριζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν,] Παραζόμενος Busb. παρίζων Zonar.

z Σκοτεινὴν εἱρκτήν.] Al. σκότιον.

a Κἀμοὶ] L. δὲ μοί.

b Συνεκποιεῖται] Forte συνεκποιεῖ. COCC.

c Αὐτά.] Αὐτὰ adjectum esse volui è Cod. Busb.

d Δημοσίαις ὠχύρου δαπάναις,] Mœnia urbis sumtu publico vid. Schecalim. REL.

e Τῇ —— ἐξαίρων·] Ita lego. (legerat quoque ita Cocceius) antea erat, τὴν μὲν & mox τὴν δὲ.

f Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν] Sc. Vibius Marsus.

g Οὗτος.] Gen. Οὕτως.

h Ἐκείνῳ —— ὁμολογημένον·] De Herodis Magni operibus in Græcis Syriæ & Phœniciæ urbibus supr. lib. 15. c. 9. §. 5. & 6. SPANH.

i Ὁμολογημένον·] Ita Busb. ὁμολογούμενος in Editis Aliisque.

* Cujusque ratione habita benignus,] Pro modo, Epiphan.

k Ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ δίαιτα] ἰδίᾳ Voss.

l Τῆς νομίμης χηρεύουσα θυσίας.] Ita lego cum Cod. Busb. νόμιμα in Editis Aliisque. forsan pro κατὰ τὰ νόμιμα. Est qui νόμιμα delenda esse censet, quod mox §. 4. post θυσιῶν occurrant. HUDS. Ubi תמיד singulis diebus sacrificabat. REL.

m Ἐξῆς

δ΄. Καὶ δή τις ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνὴρ ἐπιχώριος [m] ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα, Σίμων ἦν ὄνομα τούτῳ, πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν ἁλίσας, [n] τηνικάδε τοῦ βασιλέως εἰς Καισάρειαν ἐκδεδημηκότος, ἐτόλμησεν αὐτοῦ κατειπεῖν, ὡς οὐχ ὅσιος εἴη, δικαίως δ᾽ ἂν εἴργοιτο τοῦ ναοῦ τῆς εἰσόδου, προσηκούσης τοῖς ἐγγενέσι. δηλοῦται μὲν δὴ διὰ γραμμάτων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πόλεως τῷ βασιλεῖ δημηγορήσας Σίμων τοιαῦτα. μεταπέμπεται δὲ αὐτὸν ὁ [o] βασιλεὺς, καὶ, καθίζων γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καθεσθῆναι παρ᾽ αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἠρέμα τε καὶ πρᾴως, εἰπέ μοι, φησὶν, τί τῶν ἐνθάδε γινομένων ἐστὶ παράνομον; ὁ δὲ, εἰπεῖν ἔχων οὐδὲν, τυχεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης. [p] καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ ἢ προσεδόκησέ τις διηλλάττετο, τὴν πρᾳότητα κρίνων βασιλικωτέραν ὀργῆς, καὶ πρέπειν εἰδὼς τοῖς μεγέθεσι θυμοῦ πλέον ἐπιείκειαν. τὸν Σίμωνα γοῦν, καὶ δωρεᾶς τινος ἀξιώσας, ἀπεπέμψατο.

ε΄. Πολλοῖς δὲ κατασκευάσας πολλὰ, Βηρυτίους ἐξαιρέτως ἐτίμησε. θέατρον γὰρ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πολυτελείᾳ τε καὶ κάλλει πολλῶν διαφέρον, [q] ἀμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων, βαλανεῖά τε πρὸς τούτοις, καὶ στοὰς, ἐν οὐδενὶ τῶν ἔργων στενότητι δαπανημάτων ἢ τὸ κάλλος ἀδικήσας ἢ τὸ μέγεθος. ἐπεδαψιλεύσατο δὲ αὐτῶν τὴν καθιέρωσιν μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ θεάτρῳ μὲν θεωρίας ἐπιτελῶν, πανθ᾽ ὅσα μουσικῆς ἔργα παράγων, καὶ ποικίλης ποιητικὰ τέρψεως, [r] ἐν δὲ τῷ ἀμφιθεάτρῳ πλήθει μονομάχων τὴν αὐτοῦ δεικνὺς μεγαλόνοιαν, ἔνθα καὶ τὴν κατὰ πλῆθος ἀντίταξιν βουληθεὶς γενέσθαι τῶν θεωμένων τέρψιν, ἑπτακοσίους ἄνδρας ἑπτακοσίοις μαχησομένους ἔπεμψε, κακούργους ὅσους εἶχεν ἀποτάξας εἰς τήνδε τὴν πρᾶξιν, ἵνα οἱ μὲν κολασθῶσι, τὸ πολέμου δὲ ἔργον γένηται τέρψις εἰρήνης. τούτους μὲν δὴ [s] πάντας συνδιέφθειρεν.

4. Ex eo factum ut Hierosolymitanus quidam indigena, nomine Simon, qui legis peritus habebatur, multitudine in concionem vocata cum rex Cæsaream profectus esset, ausus fuerit eum accusare, quasi non sanctus esset, mereretur que arceri ab omni in templum aditu, qui non nisi † indigenis pateret. Per literas igitur regi significatur ab urbis præfecto, quod hujusmodi verba ad populum fecisset Simon. Rex autem illum accersit, sibique proxime (nam eo tempore in theatro sedebat) collocari jussit; moxque sedata voce & placida, dic mihi, inquit, num quid hîc agitur contra leges? Ille vero, cum nihil haberet quod diceret, *præteritorum* veniam rogabat. Tum rex magis quam quisquam opinaretur ei reconciliatus erat, ut qui clementiam magis quam iram regibus convenire existimarit, noritque summos viros plus decere lenitatem quam excandescentiam. Itaque Simonem, etiam munere quodam auctum ornatumque, dimisit.

Simon quidam Agrippam criminatur.

Rex ei veniam dat.

5. Cum autem multa multis exstruxisset, Berytios eximie honoravit. theatrum enim illis exædificavit, quod elegantia & pulchritudine *aliis* multis præstabat; ut & amphitheatrum sumptuosum & magnificum, & ad hæc balneas & porticus, in nullo opere sumptibus parcendo quidquam aut splendori ejus aut magnitudini detrahens. In iis autem magnifice consecrandis profusus erat, exhibitis in theatro quidem spectaculis, traductisque *eò* musicorum omne genus certaminibus, & quæcunque variam delectationem afferrent; in amphitheatro vero gladiatorum numero animi magnitudinem ostendebat, ubi etiam catervatim commissis pugnatoribus spectatores oblectare volens, duas cohortes emisit septingentorum quamque hominum qui prælio congrederentur, maleficis quotcunque habuit in hoc ipsum designatis, ut ipsi quidem pœna afficerentur, quod vero bello geritur in pacis voluptatem verteretur. atque ita quidem hos omnes simul exitio dedit.

Agrippa in Berytios munificentia.

ΚΕΦ. η΄.

Ὅσα μετὰ ταῦτα ἔπραξεν Ἀγρίππας ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν.

Ἐν Βηρυτῷ δὲ τελέσας τὰ προειρημένα, μετῆλθεν εἰς Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. ἦν δὲ ἄρα τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι περίβλεπτος. ἧκε γοῦν παρ᾽ αὐτὸν [t] Κομμαγηνῆς [v] μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος, [x] Ἐμεσῶν δὲ Σαμψιγέραμος, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας οὗτος ἐβασίλευσε, καὶ [y] Πολέμων τὴν Πόντου κεκτημένος δυναστείαν, Ἡρώδης τε· [z] οὗτος ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ, ἦρχε δὲ τῆς Χαλκίδος. ὡμίλησε δὲ πᾶσι κατὰ τὰς ὑποδοχὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα [a] διαδείξας [b] φρονήσεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦτό γε δοκεῖν δικαίως [c] τῇ τῶν βασι-

CAP. VIII.

Quæ deinceps gesserit Agrippa usque ad obitum; & quo modo vitam finierit.

ISTIS autem, quæ jam memoravimus, apud Berytum celebratis, in Tiberiadem Galilææ urbem migravit. Et quidem ex hisce magna erat in admiratione apud alios reges. Ad eum igitur veniebat Antiochus Commagenæ rex, & Emesorum Sampsigeramus, & Cotys qui in Armenia minori imperitabat, & Polemon qui Ponti regnum tenebat, & Herodes frater ejus idemque Chalcidis rex. Hos autem omnes ita hospitali mensa multaque hilaritate excepit, ut quam maxime animi sapientis altitudinem ostenderit, adeoque non immerito videretur *illustri* regum præsentia cohonestari. Ve-

Agrippa Tiberiade reges aliquot magnifice excipit.

m *Ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα.*] Ἐξακριβοῦν *Vat.*

n *Τηνικάδε*] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* τηνικα δὲ in *Editis Aliisque.*

† *Indigenis pateret.*] Ἐγγενέσι lego pro *ἁγνεῦσι*, ut opprobrium sit in Agrippam jactum, quod Aliegena fuerit.

o *Βασιλεύς.*] *Βασιλεὺς, καθίζων γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καὶ καθεσθῆναι* &c. *Busb.*

p *Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ*] Ita cum *Cod. Busb.* ut μᾶλλον (aut θᾶττον) subaudiendum relinquatur, prout lib. 19. c. 2. c. 4. atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur* &c. *ἀλλὰ βασιλεὺς αὐτὸν ὁ πᾶς.* in *Editis Aliisque.* καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς προσδοκίαν διηλλάττετο αὐτῷ *Zonar.*

q *Ἀμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων,*] Ita cum *Cod. Busb.* ἀμφιθέατρον δὲ π. ἀ. βαλανεῖα πρὸς τ. in *cæteris.*

r *Ἐν ——— μονομάχων*] Vid. *Lipsium* Vol. 3. p. 898.

s *Πάντας συνδιέφθειρεν.*] *L. B.* πανσυδὶ διέφθειρεν, quasi respiceret locutionem Homericam Il. Λ. 708. 772. pro quo alias idem Poëta dixit πανσυδίῃ. HAV.

t *Κομμαγηνῆς μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος,*] Conf. *Bell.* lib. 2. c. 18. §. 9. SPANH.

v *Μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος,*] Illud μὲν ut & δὲ post Ἐμεσῶν desumpsi è *Cod. Busb.*

x *Ἐμεσῶν δὲ Σαμψιγέραμος.*] Ita lego ex libro XVIII. cap. 6. §. 4. (adstipulante *L. B.*) & ex *Strabone*, l. XVI p. 753. *Edit. Paris.* antea erat Δαμασκῶν Σαμψιγέραμος. at in melioribus *Epiphanii* exemplaribus, *Emesenorum Sampsigeramus.* HUDS. Damascenorum Rex *Rufin.* pro quo Δαμασκῶν *Gen.* pro quo Ἐμεσῶν hic *Gelen.* lege Ἐμισηνῶν vel Ἐμισηνῶν ut Nummi. Conf. supr. lib. 18. c. 6. §. 4 SPANH.

y *Πολέμων τὴν Πόντου*] Hic est Polemon, cujus meminit *Eutropius*, quo concedente Romanis, Pontus provincia facta est. Vide *Scaligeri* Animadvers. ad *Eusebium*, p. 180.

z *Οὗτος ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ,*] *Ὁ ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ Busb.*

a *Διαδείξας*] Ita *Busb.* διαδείξαι, (διαδείξαντα *Coccejus*) nullo plane sensu, in *Editis Aliisque.*

b *Φρονήσεως*] *L. B.* καὶ φρονήσεως.

c *Τῇ τῶν βασιλέων παρουσίᾳ τιμᾶσθαι.*] Sic placuit rescribere. (&

jam

Verumenimvero, dum illi adhuc apud eum morarentur, Marsus Syriæ præses supervenit. Servans igitur debitam Romanis reverentiam, ex urbe usque ad septimum lapidem illi obviam processit rex. Accidit autem ut hoc simultatis cum Marso initium factum esset, quod alios reges eodem cum eo curru vectos secum adduxerit. Nam Marsus suspectam habuit illorum concordiam, & quod tanta invicem conjuncti essent amicitia; existimans tot virorum potentium consensum haud e re esse Romanorum. Mox itaque, certis quibusdam è necessariis suis ad singulos missis, imperavit ut sine mora domum quisque suam discederet. Ista Agrippa ægre accipiebat, & ex eo quidem tempore inter se dissentiebant. Matthiæ autem pontificatu adempto, vice ejus Elionæum Cantheræ filium pontificem constituit.

Marsus eos discedere jubet: unde et Agrippa infensus.

Elionæus pontifex.

2. Tertius jam annus effluxerat, ex quo totius Judææ regno potiebatur, cum in urbem Cæsaream ingressus est, quæ antea Stratonis turris vocabatur. Illic autem in honorem Cæsaris spectacula edebat, cum intelligeret pro illius salute hos festos dies institutos fuisse. Ad quam festivitatem frequens numerus eorum, qui honore inter suos ac dignitate pollebant, ex tota provincia confluxerat. Secundo autem spectaculorum die, veste indutus tota ex argento admirabili opere contexta, processit in theatrum primo diluculo. Ibi argentum, primis solarium radiorum ictibus illustratum, mirum in modum resplendescebat, metuendum quiddam atque horrendum oculos in id defigentibus incutiens. Moxque adulatores, vocibus ne ipsi quidem bono futuris, alii aliunde acclamare, Deum appellantes, dicentesque, "propitius nobis esto, & licet "hactenus te veluti hominem reveriti sumus, in "posterum vero se eum mortali sorte majorem ha-"bituros." At rex neque illos objurgavit, neque impiam eorum adulationem rejecit. Post paululum vero oculis in altum sublatis, supra caput bubonem funiculo cuidam insidentem conspexit: & statim hunc malorum esse nuncium intellexit, qui

Agrippa Cæsareæ edit spectacula.

Veste splendida indutus theatrum ingreditur.

Agrippa ut Deus acclamatur.

Conspecto bubone mortem sibi instare intelligit.

λέων παρουσία τιμηθείς. ἀλλὰ γὰρ, τούτων διατριβόντων ἔτι παρ' αὐτῷ, Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν παρεγίνετο. πρὸς Ῥωμαίους οὖν [d] τιμητικὸς τηρῶν, ὑπαντιάσων αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπωτέρω [e] σταδίους ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεύς. τοῦτο δ' ἄρα ἔμελλε τῆς [f] πρὸς τὸν Μάρσον ἀρχὴ γενήσεσθαι διαφορᾶς, [g] συγκαθεζομένους γὰρ ἐπὶ τῆς ἀπήνης [h] ἐπῆγεν τοὺς ἄλλους βασιλεῖς. Μάρσῳ δ' ἡ τούτων [i] ὁμόνοια, καὶ μέχρι τοσοῦδε φιλία πρὸς ἀλλήλους ὑπωπτεύθη, συμφέρειν οὐχ ὑπολαμβάνοντι Ῥωμαίοις δυναστῶν τοσούτων συμφρόνησιν. εὐθὺς οὖν ἑκάστῳ τῶν ἐπιτηδείων τινὰς πέμπων ἐπέστελλεν ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ δίχα μελλήσεως ἀπιέναι. τοῦτο Ἀγρίππας ἀνιαρῶς ἐξεδέχετο, καὶ Μάρσῳ μὲν ἐκ τούτου διαφόρως εἶχε. τὴν ἀρχιερωσύνην δὲ Ματθίαν ἀφελόμενος, ἀντ' αὐτοῦ κατέστησεν ἀρχιερέα [k] Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.

β'. [l] Τρίτον δ' ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ἰουδαίας πεπλήρωτο, καὶ παρῆν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ [m] πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο. συνετέλει δ' ἐνταῦθα θεωρίας εἰς τὴν Καίσαρος τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτήν τινα ταύτην ἐπιστάμενος. καὶ παρ' αὐτὴν ἤθροιστο τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν [n] ἐν τέλει καὶ προβεβηκότων εἰς ἀξίαν πλῆθος. δευτέρᾳ [o] δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρᾳ στολὴν [p] ἐνδυσάμενος ἐξ ἀργυρίου πεποιημένην πᾶσαν, ὡς θαυμάσιον [q] ὑφὴν εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. ἔνθα τῶν πρώτων τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων [r] ἐπιβολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τι φοβερὸν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι φρικῶδες. εὐθὺς δ' οἱ κόλακες τὰς, οὐδὲ ἐκείνῳ [s] πρὸς ἀγαθοῦ, ἄλλος ἄλλοθεν [t] φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, "εὐμενὴς "τε εἴης, ἐπιλέγοντες, εἰ καὶ μέχρι νῦν ὡς ἄνθρωπον "ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ [v] τοὐντεῦθεν [x] κρείττονά σε θνητῆς "φύσεως ὁμολογοῦμεν." οὐκ ἐπέπληξε τούτοις ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κολακείαν ἀσεβοῦσαν [y] ἀπετρέψατο. [z] ἀνακύψας [a] δ' οὖν μετ' ὀλίγον [b] τὸν [c] βουβῶνα τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἐπὶ σχοινίου τινός· [d] ἄγγελόν τε τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν εἶναι, [e] τὸν καί ποτε τῶν ἀγαθῶν

jam huic emend. adstipulatur *Lugd. Bat. Coccejus* cogitaverat προσηγορίᾳ) antea in *Editis* τῇ τοῦ βασιλέως παρουσίᾳ τετ. in uno *MS.* τῇ τῆς βασιλείας παρουσίᾳ, in altero τῇ τοῦ βασιλέως παρουσίᾳ τετιμῆσθαι.

d Τιμητικὸς] Forte præponi debet τό. COCC.

e Σταδίους ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεύς.] Sic *Bodl.* σταδίοις in *aliis.* HUDS. Lapis est 8 stadiorum intervallum. REL.

f Πρὸς τὸν Μάρσον ἀρχὴ γενήσεσθαι διαφορᾶς.] Ita *Bodl.* πρὸς Μάρσον in *cæteris.*

g Συγκαθεζομένους ——— βασιλεῖς.] Illud ὅτι ex ingenio, in reliquis sequor *Cod. Bodl.* συγκαθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἀπήνης, ἐπεγεγόνει τοὺς in *Editis Aliisque.* ἐπῆγε *Voss.* & *Gall.* qui in *cæteris* cum *Editis* consentiunt. HUDS. Hisce ὅτι præfixerat ex ingenio *Huds.* quod videbatur in pristina lectione necessarium. Verum, quum γὰρ eo modo, ut edidimus, interserat *L. B.* ejus auctoritatem sequi maluimus. HAV.

h Ἐπῆγεν] *L. B.* ἐπῆγε.

i Ὁμόνοια,] Vicus Ὁμόνοια potuit à simili casu nomen accepisse. REL.

k Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.] Ita lego partim ex *Epiphanii* versione, partim ex auctoritate *MSS.* nonnihil favente *Josepho* in superioribus, lib. 19. c. 6. §. 2. & §. 4. Ἀλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίου in *Editis Aliisque.* Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρας *Bodl.* Ἠλιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶ in ora *Cod. Voss.* sive *Lugd. Bat.* Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρου *Gall.* Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρου *Zonar.* in *Epiphanii* versione *Elionæum Canthara natum.* HUDS. MS. Καθαρᾶ. Scriptoribus Hebræis אליועיני בן הקף memoratur, qui inter Pontifices est, qui stante Templo II. vixerunt, id est Ἀλιωναῖος ὁ τοῦ Καΐφα παῖς. In serie Pontificum qui vaccam rufam combussere tunc hujus nomen legitur: Sed si illis fides sit vixit tempore Simeonis filiis Shesach. REL.

l Τρίτον δ' ἔτος] Referuntur hæc usque ad Verba hujus §. πρὸς δ' ἐπιλαβεῖν ἐπὶ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας· Euseb. H. Eccl. l. II. c. X. SPANH. Nihil Josephus memoriæ prodidit de Tyriis & Sidoniis quibuscum in gratiam rediit hic Herodes per Blastum, paulo ante illam historiam quæ mox sequitur, uti legitur Act. 12. 20. Sic ut inde colligere liceat non omnia notasse Josephum, nec idcirco de veritate historiarum in Novo Testamento relictarum, uti cæde infantum Bethleemitica & similibus, dubitandum esse, quod Josephus eas omiserit literis mandare. REL.

m Πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο.] Τὸ πρότερον habet *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 10. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 13.

n Ἐν ——— πλῆθος.] Ὅσοι ἐν τέλει solus *Bodl.*

o Δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρᾳ στολὴν] Ita *Bodl.* & *Euseb.* ὁ in *Editis Aliisque.*

p Ἐνδυσάμενος ——— πᾶσαν,] Ἐνδὺς *Bodl.* & *Voss.*

q Ὑφὴν εἶναι,] Τὴν ὑφὴν solus *Bodl.*

r Ἐπιβολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς] Ἐντολαῖς *Bodl* & *Zonar.*

s Πρὸς ἀγαθοῦ,] Πρ. ἀγαθοῦ τὰς ἀληθείας ἀλλ. *Gall* & *Voss.*

t Φωνὰς ἀνεβόων,] Vocem φωνὰς, quæ deerat in *Editis*, intertam dedi ex *Eusebio*, (imo nunc quoque *L. B.*) & *Nicephoro.* HUDS. Apud Eusebium qui verbis Josephi hanc historiam inserunt libro II. historiæ Ecclesiasticæ cap 10. legitur φωνὰς ἀνεβόων. REL. Adde φωνὰς, & sic Eusebius. SPANH.

v Τοὐντεῦθεν] Τοὐντεῦθεν *Euseb.* SPANH.

x Κρείττονά σε θνητῆς φύσεως ὁμολογοῦμεν.] Θνητῆς φύσεως κρείττονά γε ὁμολογοῦμεν *Niceph.*

y Ἀπετρέψατο.] *L. B.* ἐπετρέψατο.

z Ἀνακύψας δ' οὖν] Ἀνακύψας δὲ μετ' ὀλίγον, τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἄγγελον· τοῦτον αἴτιος ἐνόησε κακῶν εἶναι αὐτῷ τὸν καί ποτε τῶν ἀγαθῶν γενόμενον *Euseb.* contra mentem *Josephi*, locique sensum. Sed fortasse (ut notavit *Valesius*) verebatur *Eusebius*, ne *Josephum* & *Lucam* parum inter se consentire lectores judicarent, si quem *Lucas* angelum dixerat, *Josephus* bubonem dicere videretur. quasi vero non utrumque fieri potuerat, ut & bubo supra caput Agrippæ, & ex alia parte angelus eidem appareret. HUDS. Ἀνακύψας δέ. SPANH.

a Δ' οὖν μετ' ὀλίγον] Ita *Bodl.* & *Niceph.* in *reliquis* vel δὲ vel οὖν omittitur.

b Τὸν βουβῶνα] Τὸν βουβῶνα τὸν ὄρνιν *Bodl.* & *Niceph.* HUDS. Hæc absunt ab Eusebio uti & illa ἐπὶ σχοινίου τινός. Reliqua ita in Eusebio se habent, ut ἄγγελον sententiam claudat, & dein legatur τοῦτον αἴτιος ἐνόησε κακῶν εἶναι αὐτῷ. Sine dubio bubonis mentio hic fieri debuit cujus & ante meminit & lectorem eo remittit REL.

c Βουβῶνα] Conf. supr. lib. 18. c. 7. §. 7. SPANH.

d Ἄγγελόν ——— εἶναι,] Ita *Bodl.* (*L. B.* nisi quod δ' habeat) & *Zonar.* τε deest in *Editis Aliisque.*

e Τὸν καί ποτε τῶν ἀγαθῶν] Vide lib. 18. c. 7. §. 7. Vide etiam quæ hac de re contra *Josephum* affert *Antonius Van-Dale* in libro de *Orig.* & *Progressu Idololatriæ*, c. 7. p. 137.

f Γε-

θεῖν [f] γινόμενον, καὶ διακάρδιον ἔσχεν ὀδύνην. [g] ἄθρουν δὲ αὐτῷ τῆς κοιλίας [h] προσέφυσεν ἄλγημα, μετὰ σφοδρότητος ἀρξάμενον. [i] ἀναθεωρῶν οὖν πρὸς τοὺς φίλους, "ὁ "θεὸς ὑμῖν ἐγὼ, φησὶν, ἤδη καταστρέφειν ἐπιτάττομαι τὸν "βίον, παραχρῆμα τῆς εἱμαρμένης τὰς ἄρτι μου κατεψευσμένας φωνὰς ἐλέγχουσης. [k] καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη [l] θανεῖν ἀπάγομαι. δεκτέον δὲ τὴν πεπρωμένην, ᾗ θεὸς [m] βεβούληται. καὶ γὰρ βεβιώκαμεν οὐδαμῆ φαύλως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μακαριζομένης λαμπρότητος." [n] ταῦτα λέγων ἐπιτάσει τῆς ὀδύνης κατεπονεῖτο. μετὰ σπουδῆς οὖν εἰς τὸ βασίλειον [o] ἐκομίσθη, καὶ [p] διῇξε λόγος εἰς πάντας, [q] ὡς [r] ἔχοι τοῦ τεθνάναι παντάπασι μετ' ὀλίγον. ἡ πληθὺς δὲ [s] αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν [t] ἐπὶ σάκκων καθεσθεῖσα τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν θεὸν [v] ἱκέτευεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. [x] οἰμωγῆς δὲ πάντα ἦν [y] ἀνάπλεα καὶ θρήνων. ἐν ὑψηλῷ δὲ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμενος, καὶ [z] κάτω βλέπων αὐτοὺς πρηνεῖς προπίπτοντας, ἄδακρυς οὐδὲ αὐτὸς [a] ἔμενε. [b] συνεχῶς δὲ ἐφ' ἡμέρας πέντε τῷ τῆς γαστρὸς ἀλγήματι διεργασθεὶς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς βασιλείας δὲ ἕβδομον. [c] τέτταρας μὲν οὖν ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος ἐβασίλευσεν ἐνιαυτοὺς, τῆς Φιλίππου μὲν τετραρχίας εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τὴν Ἡρώδου προσειληφὼς, [d] τρεῖς δὲ ἐπιλαβὼν [e] ἐπὶ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας, ἐν οἷς τῶν τε προειρημένων ἐβασίλευσε, καὶ τὴν Ἰουδαίαν προσέλαβε, Σαμάρειάν τε καὶ Καισάρειαν. προσωδεύσατο δὲ ὅτι [f] πλείστας αὐτῶν [g] προσφορὰς, διακοσίας ἐπὶ χιλίαις μυριάδας. [h] πολλὰς μέν τοι προσεδανείσατο. τῷ γὰρ φιλόδωρος εἶναι, δαψιλέστερα τῶν προσιόντων ἀνήλισκεν. ἦν δὲ ἀφειδὲς αὐτοῦ τὸ φιλότιμον.

γ'. Ἀγνοουμένης γε μὴν τοῖς πλήθεσι τῆς ἐκπνοῆς αὐτοῦ, συμφρονήσαντες Ἡρώδης τε ὁ τῆς Χαλκίδος δυναστεύων, καὶ Ἑλκίας ὁ ἵππαρχος καὶ [i] φίλος τοῦ βασιλέως, Ἀρίστωνα ἔπεμψαν, [k] τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον, καὶ Σίλαν, ἐχθρὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς, ἀποσφάξαι, ὡς δὴ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος.

& antea bonorum *nuncius* fuerat, moxque cordicitus dolebat. accesserunt autem ventris cruciatus, etiam a principio vehementissimi. Conversis itaque ad amicos oculis, "Ecce, inquit, Deus ego "vester cogor nunc è vita discedere, fati necessi-"tate voces mihi *improbe* afflictas *falsi* protinus co-"arguente; & qui immortalis appellabor à vobis, "jam rapior ad mortem. Sed ferenda est fati con-"ditio, quandoquidem sic Deo visum est. neque "enim male & abjecte viximus, sed in eo splendo-"re quem homines beatissimum existimant." Hæc cum diceret, augescente interim vi doloris torquebatur. Ocyus igitur in palatium delatus erat, rumorque continuo per urbem sparsus est, regem in eo fere esse ut vitam relinquat. Statim autem plebs omnis cum uxoribus & liberis, stratis ciliciis more patrio sedens, Deum pro salute regis obsecrabat. atque *loca* omnia ejulatu & lamentis plena erant. Rex vero in excelso quodam solario decumbens, cum eos humi prostratos ex alto prospiceret, ne ipse quidem temperabat à lachrymis. Tandem continuis per quinque dies ventris doloribus confectus vitam finivit, annum agens ætatis quartum & quinquagesimum, regni vero septimum. Quatuor namque sub Cajo Cæsare annis regnaverat, Philippi quidem tetrarchia potitus per triennium, quarto vero Herodis quoque *tetrarchia* adjuncta, tribus porro reliquis sub Claudii Cæsaris imperio exactis; in quibus & imperitabat prædictis regionibus, ac præterea Judæam accipiebat, Samariamque & Cæsaream. Quammaximos ex illis reditus percepit, ad MCC. *drachmarum* myriadas: multas tamen ab aliis mutuatus est. nam cum in dando munificus esset, impensis non sufficiebant reditus: quod liberalitatem, nulla adhibita parsimonia, exerceret.

Populus de Agrippæ salute admodum solicitus.

Mors ejus.

3. Cæterum priusquam rumor in vulgus emanaret, quod animam efflasset *rex*, Herodes dynasta Chalcidis, & Helcias equitum magister regisque amicus, uno consensu miserunt Aristonem, ministrorum fidelissimum, & Silam cui inimici erant occidendum curarunt, quasi rex id jussisset.

Herodes Chalcidis dynasta & Helcias Silam interficiunt.

ΚΕΦ. θ'.

Οἷα ἐπράχθη μετὰ τὴν τελευτὴν Ἀγρίππα. καὶ ὡς Κλαύδιος, διὰ τὴν τοῦ Ἀγρίππα νεότητα ἀμαθίαν, ἀπέστειλε Κούσπιον Φάδον τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς βασιλείας ἁπάσης ἐπιτροπεύοντα.

Ἀγρίππας μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς [l] τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον· γενεὰν δὲ [m] αὐτοῦ καταλέλοιπε

CAP. IX.

Quænam acta erant post mortem Agrippæ. & quomodo Claudius, quòd rerum imperitus esset Agrippa junior, Cuspium Fadum ad Judæam totumque regnum procurandum misit.

ET quidem Agrippa rex hoc modo vitam finivit: de genere autem suo reliquit filium Agrippam,

Agrippæ progenies.

f Γινόμενον, καὶ] Μέχρι καὶ Zonar.
g Ἀθρουν δὲ αὐτῷ τῆς κοιλίας] Ἀθρόον in plerisque.
h Προσέφυσεν ἄλγημα,] Προσέδωκεν Bosh. & Gall. in Marg. L. B. προσέφυσεν.
i Αναθεωρῶν] L. B. ἀναθεωρῶν.
k Καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν,] Ita cum Bosh. & Niceph. καὶ deest reliquis.
l Θανεῖν ἀπάγομαι.] Θανεῖν ἐπάγομαι in Editis. θανεῖν ἀπάγομαι Voss. & Niceph. θανεῖν ἐπείγομαι Bosh. & Gall. HUDS. Θανεῖν Euseb. SPANH.
m Βεβούληται.] Βέβουλεται Bosh.
n Ταῦτα λέγων] Ταῦθ' ἅμα Bosh. Voss. & Niceph. ταῦτα δὲ Zonar. HUDS. Ταῦτα δὲ λέγων Euseb. SPANH.
o Εκομίσθη,] Ita Bosh. Voss. Euseb. & Niceph. ἐξεκομίσθη Niceph. ἐκκομίσθη Zonar. ἐκομίσθη in Editis Aliisque.
p Διῇξε λόγος εἰς πάντας,] Διῇξε Euseb.
q Ὡς ἔχοι τοῦ τεθνάναι] Ita Bas. Bosh. Vat. Euseb. & Niceph. ὡς ἔχοι τεθνάναι in Edit. Gen. quod non improbat Valesius, ut ἔχοι positum sit pro μέλλοι: licet magis probet ὡς ἔχοι τεθνάναι. quod exstat in aliquibus Eusebii codicibus. Si articulus retineatur, ἔχοιτο scribendum esse contendit, aut certe subaudiendum esse ἐγγύς. Hac de re aliorum esto judicium.
r Ἔχοι τοῦ τεθνάναι] Ἔχοι τοῦ τεθνάναι Euseb. SPANH.
s Αὐτίκα σὺν γυναιξὶ] Αὐτίκα πάντα solus Niceph.
t Ἐπὶ σάκκων καθεσθεῖσα] Ita Bosh. & Niceph. quo modo LXXII. ἐκάθισεν ἐπὶ σποδοῦ Jonæ c. 3. v. 6. ἐπὶ σάκκου Voss. ἐπὶ σάκκοις Niceph. ἐπὶ σάκκων in Editis Aliisque. ut & apud Euseb.
v Ἱκέτευεν] Ἱκέτευον Bosh. Euseb. & Niceph.
x Οἰμωγῆς δὲ πάντα ἦν] Οἰμωγῆς τε π. Niceph.
y Ἀνάπλεα καὶ θρήνων.] Ανάπλεω in codicibus Euseb.
z Κάτω —— πίπτοντας,] Κάτω δὲ βλέπων Bosh.
a Ἔμενε.] Διέμενε Voss.
b Συνεχῶς —— κατέστρεψεν,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.
c Τέτταρας μὲν οὖν] Quatuor sub Cajo, demptis tribus vel quatuor mensibus, neque enim quatuor integros annos in imperio exegit ipse Cajus; & tres sub Claudio tribus itidem aut quatuor mensibus additis. Usserius in Annalibus V. T. p. 647. Edit. Lond.
d Τρεῖς —— αὐτοκρατορίας,] Αὐτοκρατορίας· Hic desinit Eusebius adducto loco H. Eccl. l. 11. cap. 2. SPANH.
e Ἐπὶ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος] Illud ἐπὶ cum Cl. Lowthio adjectum esse volui.
f Πλείστας αὐτῶν] Ita Bosh. πλείους in cæteris.
g Προσφορὰς,] Πρὸς εἰσφορὰς Bosh.
h Πολλὰς μέν τοι προσεδανείσατο.] Ita Voss. & Bosh. πολλὰς in Editis Aliisque.
i Φίλος] L. B. φίλων.
k Τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον,] Illud τὸν è Cod. Bosh. & Lugd. Bat.
l Τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον·] Τῷ τρόπῳ τούτῳ Bosh.
m Αὐτοῦ καταλέλοιπε] L. B. αὐτῷ κατέλειπε.

ὁ Τάς

pam, annos natum XVII. & tres filias, quarum una Bernice annorum sexdecim nupta erat Herodi ejus patruo. duæ autem virgines erant, Mariamne & Drusilla; Mariamne quidem decennis, Drusilla vero sexennis: erantque à patre desponsatæ, Mariamne Julio Archelao Chelciæ filio, Drusilla Epiphani Antiochi Commagenorum regis filio. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarenses & Sebasteni, beneficiorum ejus obliti, pro inimicissimis sese gesserunt. nam & convicia dictu turpia in defunctum jactabant; & milites, qui tunc forte multi aderant, domum ejus adibant, & filiarum regis statuas abreptas unanimiter in lupanaria deportarunt, & collocatas super tectis modis omnibus ludibrio habuerunt, turpiora quam quæ dici possunt patrantes. Quin & locis publicis discumbentes magnâ frequentiâ convivia agebant, coronis redimiti & unguentis delibuti, libantes interim Charonti, & sibi invicem propinantes *præ gaudio* quod rex animam egisset. Atque ita immemores erant non solum Agrippæ, qui multa erga eos usus est liberalitate; sed & avi ejus Herodis, qui & ipse urbes illis exstruxit, portusque fecit & templa ædificavit sumptibus suis splendide & magnifice.

Cæsarenses & Sebasteni in Agrippam defunctum contumeliosi.

2. Defuncti autem filius Agrippa eo tempore Romæ erat, apud Claudium Cæsarem educatus. Atqui Cæsar, cum auditione accepisset mortuum esse Agrippam, quodque Sebasteni & Cæsarenses contumeliosi in eum exstitissent, illius quidem causa indoluit, ingratis autem hominibus *vehementer* iratus est. Itaque in animo habuit Agrippam juniorem è vestigio mittere ut in regnum succederet, volens etiam fidem jurejurando datam confirmare. Sed liberti & amici, qui plurimum apud eum poterant, dissuaserunt; periculosum esse dicentes adolescentulo admodum, & qui nondum ex ephebis excesserat, tantæ magnitudinis regnum committere, qui haud ferendo erat administrationis curas, cum & adulto grave onus sit imperii moles. Eos igitur Cæsar verisimilia loqui existimavit. adeoque Cuspium Fadum misit, qui Judææ totiusque regni præses esset; defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum, cum quo Agrippæ erant inimicitiæ, in regnum ejus induceret. Ei autem decretum erat in primis Fado mandare, ut Cæsarenses & Sebastenos ob injurias castigaret defuncto illatas, factasque filiabus ejus adhuc viventibus contumelias; alam vero Cæsarensium & Sebastenorum & quinque cohortes in Pontum trajici jussit, ut ibidem militarent: militumque è Romanis legionibus, quæ in Syria erant, totidem numero delectum haberi, qui locum eorum supplerent. Haud tamen ex jussu illius migrarunt. Missa enim legatione flexerunt Claudium, atque id assequuti sunt ut in Judæa manerent: qui in temporibus sequentibus maximarum calamitatum Judæis initium fue-

Agrippa, Agrippæ filius.

Claudius de eo in patris regnum mittendo cogitat. Dissuadent amici.

Vice Agrippæ mittitur Fadus procurator,

Ei mandatum ut pœnas exigeret à Cæsarensibus & Sebastenis.

[n] υἱὸς μὲν Ἀγρίππας, ἄγων ἔτος ἑπτακαιδέκατον, τρεῖς δὲ θυγατέρες, ὧν ἡ μὲν Ἡρώδῃ [o] τῷ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη, τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονυῖα. παρθένοι δὲ ἦσαν αἱ δύο, Μαριάμμη τε καὶ [p] Δρούσιλλα, δεκαέτης μὲν ἡ ἑτέρα, ἑξαέτης δὲ Δρούσιλλα· [q] καθωμολόγηντο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς γάμον, [r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου παιδὶ Μαριάμμη, Δρούσιλλα δὲ Ἐπιφανεῖ, τοῦ δὲ τῆς Κομμαγηνῆς βασιλέως [s] Ἀντιόχου υἱὸς ἦν οὗτος. ἀλλὰ γὰρ ὅτε ἐγνώσθη τὸν βίον ἐκλιπὼν Ἀγρίππας, Καισαρεῖς καὶ [t] Σεβαστηνοὶ, τῶν εὐποιιῶν αὐτοῦ λαθόμενοι, [v] τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν. βλασφημίας τε γὰρ ἀπερρίπτουν εἰς τὸν κατοιχόμενον ἀπρεπεῖς λέγεσθαι, καὶ ὅσοι στρατευόμενοι τότε ἔτυχον, συχνοὶ δὲ ἦσαν, οἴκαδε ἀπελθόντες, καὶ [x] τὰς ἀνδριάντας τῶν τοῦ βασιλέως θυγατέρων [y] ἁρπάσαντες, ὁμοθυμαδὸν ἐκόμισαν εἰς τὰ πορνεῖα, καὶ στήσαντες [z] ἐπὶ τῶν τεγῶν ὡς δυνατὸν ἦν [a] ἐφύβριζον, ἀσχημονέστερα διηγήσεως δρῶντες. [b] ἔν τε τοῖς δημοσίοις κατακλινόμενοι τόποις, πανδήμους ἑορτὰς ἐπετέλουν, στεφανούμενοι, καὶ μυριζόμενοι, καὶ σπένδοντες τῷ [c] Χάρωνι, προπόσεις τε τοῦ βασιλέως ἐκπνοῆς ἀλλήλοις ἀνταποδιδόντες. ἀμνήμονες δὲ ἦσαν οὐκ Ἀγρίππα μόνον κεχρημένου πολλαῖς εἰς αὐτοὺς φιλοτιμίαις, καὶ τοῦ πάππου δὲ Ἡρώδου, [d] ὃς τὰς πόλεις ἐκεῖνος αὐτοῖς ἔκτισε, [e] λιμένας τε καὶ ναοὺς κατεσκεύασε λαμπροῖς δαπανήμασιν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ τεθνεῶτος υἱὸς Ἀγρίππας ἐπὶ Ῥώμης ἦν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, τρεφόμενος παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι. πυθόμενός γε μὴν Καῖσαρ ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀγρίππας, Σεβαστηνοὶ δὲ καὶ Καισαρεῖς ὑβρίκασιν εἰς αὐτὸν, ἐπ' ἐκείνῳ μὲν ἤλγησεν· ἐπὶ δὲ τοὺς ἀχαριστήσαντας ὠργίσθη. πέμπειν οὖν εὐθέως ὥρμητο τὸν νεώτερον Ἀγρίππαν τὴν βασιλείαν διαδεξόμενον, ἅμα βουλόμενος [f] ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμομένους ὅρκους. [g] ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων καὶ φίλων οἱ πολὺ παρ' αὐτῷ δυνάμενοι ἀπέτρεψαν, σφαλερὸν εἶναι λέγοντες, [h] κομιδῇ νέῳ μηδὲ τοὺς παιδὸς ἐκβεβηκότι χρόνους ἐπιτρέπειν [i] βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος, ᾧ μὴ δυνατὸν τὰς τῆς διοικήσεως φροντίδας ἐνεγκεῖν, καὶ τελείῳ δ' εἶναι βαρὺ βάσταγμα βασιλείαν. ἔδοξεν οὖν αὐτοὺς εἰκότα λέγειν ὁ Καῖσαρ. ἔπαρχον οὖν τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἁπάσης βασιλείας ἀπέστελλε Κούσπιον Φάδον, τῷ κατοιχομένῳ διδοὺς τιμὴν τὸ μὴ Μάρσον ἐπαγαγεῖν [k] εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον. ἐγνώκει δὲ πρὸ πάντων ἐπιστεῖλαι τῷ Φάδῳ, Καισαρεῦσι καὶ Σεβαστηνοῖς ἐπιπλῆξαι τῆς εἰς τὸν κατοιχόμενον ὕβρεως καὶ παροινίας εἰς τὰς ἔτι ζώσας, τὴν ἴλην δὲ τῶν Καισαρέων καὶ τῶν Σεβαστηνῶν, καὶ τὰς πέντε σπείρας εἰς Πόντον μεταγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖ στρατεύοιντο· τῶν δὲ ἐν Συρίᾳ Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἐπιλέξαι στρατιώτας κατ' ἀριθμὸν, καὶ τὸν ἐκείνων ἀναπληρῶσαι τόπον. οὐ μὴν οἱ κελευσθέντες μετέστησαν. πρεσβευσάμενοι γὰρ Κλαύδιον ἀπεμείλιξαντο, καὶ μένειν [l] ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπέτυχον· [m] οἳ καὶ τοῖς ἐπιοῦσι χρόνοις τῶν μεγίστων Ἰουδαίοις ἐγένοντο συμφορῶν ἀρχὴ, τοῦ καὶ

[n] Υἱὸς —— ἑπτακαιδέκατον,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

[o] Τῷ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη,] Τῷ πατρὸς Bodl.

[p] Δρούσιλλα,] Δρουσίλα Bodl. nec aliter Photius in Cod. 238. fol. 796.

[q] Καθωμολόγηντο —— γάμον,] Καθωμολόγητο Bodl. & Vat.

[r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου] Ἰουλίῳ non agnoscunt Epiphanii codices. & Ἀρχελάῳ habet Bodl.

[s] Ἀντιόχου υἱὸς ἦν οὗτος.] Illud Ἀντιόχου insertum dedimus auctoritate Cod. Bodl. & Epiphanii.

[t] Σεβαστηνοὶ,] Conf. infr. lib. 20. c. 5. (6.) §. 1. SPANH.

[v] Τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν.] Ita Voss. & Bodl. τὸ in reliquis.

[x] Τὰς ἀνδριάντας τῶν τοῦ βασιλέως θυγατέρων] Photius (Cod. 238. fol. 976.) ipsas Agrippæ filias sic raptas fuisse dicit.

[y] Ἁρπάσαντες,] Al. συναρπάσαντες ὁμοθυμαδὸν, ἐκόμισαν.

[z] Ἐπὶ τῶν τεγῶν] V. *super tectis*. verum τέγος Græcis est lupanar, πορνεῖον (vide *Vales.* in *Eus.* H. E. II. 13.) quo sensu hic sumi videtur. IBBETSON.

[a] Ἐφύβριζον,] L. B. ἐνύβριζον.

[b] Ἔν —— τόποις,] Ἐν τε τοῖς P. Bodl. & Lugd. Bat.

[c] Χάρωνι,] L. B. Χάρωνι.

[d] Ὃς —— ἔκτισε.] Ὃς τὰς πόλεις αὐτοῖς ἔκτισε Bodl.

[e] Λιμένας τε καὶ ναοὺς κατεσκεύασε] Vide *Antiquitatum* lib. 15. c. 9. & 10. & lib. 1. de *Bello Jud.* c. 16.

[f] Ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμοσμένους ὅρκους.] Ἐμπεδοῦν *Plato de Legib.* lib. VII. p. 823. SPANH.

[g] Ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων] Multo aliter legisse videtur Epiphan. qui vertit, *Et convocatis amicis indicavit, quod deliberaverat super commendato suæ fidei puero, interrogans quid & ipsis videretur utrum cogitata de hoc manere vel non deberent. Qui, perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis ejus propositum, voluntatem autem ejus incautam esse dicentes, ut puero, qui nec infantiles annos excesserat &c.*

[h] Κομιδῇ νέῳ] Vid. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

[i] Βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος,] Βασιλείαν Bodl. nec βασιλείας nec βασιλείαν agnoscit Voss.

[k] Εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον.] Εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ὄντα διάφορον τοῦτον ἐγνώκει. πρὸ πάντων δ' ἐπιστεῖλαι Bodl. & Gall.

[l] Ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπέτυχον·] Τῆς Ἰουδαίας Bodl.

[m] Οἳ καὶ τοῖς ἐπιοῦσι χρόνοις] Ὃ καὶ τ. ἐ. χ. τ. μ. Ἰ. ἐγένετο Bodl.

n Βα-

κατὰ Φλῶρον πολέμου σπέρματα ᵃ βαλόντες. ὅθεν Οὐεσπασιανὸς κρατήσας, ὡς μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, ᵇ ἐξήγαγε αὐτοὺς τῆς ἀρχῆς.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐννεακαιδεκάτου.

runt, jactis ab illis belli sub Floro seminibus. Unde Vespasianus, cum Judæam vicisset, ut paulo post dicemus, eos è provincia eduxit.

Belli Judaici semina sub Floro jacta.

Finis Libri decimi noni.

a Βαλόντες.] Λαβόντες *Bush.* λαβόντος in *Editis Aliisque.* ipse vero βαλόντες prætuli.
b Εξήγαγεν αὐτοὺς τῆς ἀρχῆς.] Εξέβαλεν αὐτοὺς τῆς ἐπαρχίας *Bush.* quod suspicor esse interpretamentum vulgatæ lectionis. *Lugd. Bat.* ἐξήγαγεν αὐτοὺς τῆς ἐπαρχίας.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΙΚΟΣΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO VIGESIMO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α'. ᵃ Ως Κλαύδιος Καῖσαρ μετὰ τὴν Αγρίππα τελευτὴν Φάδον ἔπεμψεν εἰς Ιουδαίαν, ἐπίτροπον ᵇ πραγμάτων ἐσόμενον.

β'. Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς τοὺς ἐν τῇ Περαίᾳ κατοικοῦντας Ιουδαίους περὶ ὅρων κώμης Μιᾶς· καὶ ὡς ὑπὸ τούτων πολλῶν ἀναιρεθέντων Φιλαδελφέων, Φάδος ἀγανακτήσας, τῶν ἐν Περαίᾳ Ιουδαίων τοὺς πρώτους τρεῖς ἄνδρας λαβὼν ἀπέκτεινεν.

γ'. ᶜ Ως Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς, τοὺς Αραβας λῃστεύων, ληφθεὶς δὲ ἐπὶ Φάδον ἀχθεὶς ἀνῃρέθη.

δ'. Ως Φάδος καὶ Κάσσιος Λογγῖνος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἀναβάντες εἰς Ιεροσόλυμα, τοῖς πρώτοις τῶν Ιουδαίων ἐκέλευσαν τὸν ποδήρη [χιτῶνα] καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν ἐν τῇ Αντωνίᾳ καταθεῖναι, [κειμένην] ὑπὸ τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὼς καὶ πρότερον ἦν.

ε'. ᵈ Παράκλησις ᵉ ἐπὶ τούτῳ τῶν Ιουδαίων πρὸς Φάδον καὶ Λογγῖνον, ἀξιούντων αὐτοὺς ἐπιτρέψαι πέμψαι πρεσβείαν πρὸς Καίσαρα Κλαύδιον περὶ τούτου.

ς'. Ως Φάδος, λαβὼν ὁμήρους, ἐπέτρεψεν.

ζ'. Ως Κλαύδιος Καῖσαρ, παρακληθεὶς ὑπ' Αγρίππα τοῦ νεωτέρου, συνεχώρησε τοῖς Ιουδαίοις τὰ αἰτήματα, καὶ πρὸς Φάδον ἔγραψε περὶ τούτων.

η'. Ον τρόπον Ελένη τῶν Αδιαβηνῶν βασιλὶς, καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς Μονοβαζος καὶ Ιζάτης καὶ τὸ πᾶν γένος αὐτῶν ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη.

θ'. Ως Τιβέριος Αλέξανδρος, ἐπίτροπος εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν, τοὺς υἱοὺς Ιούδα τοῦ Γαλιλαίου τὸν ὄχλον ἀπατῶντας ἐκόλασεν.

ι'. Περὶ τοῦ λιμοῦ τοῦ γενομένου κατὰ τὴν χώραν.

ια'. Κουμάνου ἄφιξις εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἐπιτρόπου πεμφθέντος ὑπὸ Καίσαρος.

ιβ'. Ως Ηρώδου τελευτήσαντος τοῦ τῆς Χαλκίδος βασιλέως, Αγρίππας ὁ νεώτερος τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, δόντος αὐτῷ Κλαυδίου Καίσαρος.

ιγ'. Ως ἐπὶ τοῦ Κουμάνου πολλοὶ τῶν Ιουδαίων κατὰ τὸ ἱερὸν ἀπώλοντο.

1. *Quomodo Claudius Cæsar post Agrippæ mortem Fadum in Syriam misit, ut res procuraret.*

2. *Dissidium inter Philadelphenses & Judæos Peræa incolas de Miæ vici finibus: utque Fadus, multis Philadelphensium ab istis occisis, vehementer iratus, tres primores Judæorum in Peræa comprehensos interfecit.*

3. *Quomodo Tholomæus latronum princeps, dum popularetur Arabas, captus & ad Fadum adductus perimitur.*

4. *Quomodo Fadus & Cassius Longinus Syriæ præses, cum ascendissent in Hierosolyma, jusserunt primores Judæorum in castellum Antoniam deponere tunicam talarem & stolam pontificiam, ut esset in Romanorum potestate, quemadmodum olim fuerat.*

5. *Judæorum hac de re supplicatio ad Fadum & Longinum, eos rogantium, ut legatos sibi liceat ad Claudium Cæsarem mittere de sacra stola servanda.*

6. *Ut Fadus, datis obsidibus, illis annuit.*

7. *Quomodo Claudius Cæsar, supplicante ei Agrippa juniore, cessit Judæorum precibus, & ad Fadum de illis scripsit.*

8. *Quemadmodum Helena Adiabenorum regina, ejusque filii Monobazus & Izates cum tota illorum progenie Judæorum religionem amplexi sunt.*

9. *Quomodo Tiberius Alexander, cum procurator in Judæam venisset, animadvertit in Judæ Galilæi filios, populum decipientes.*

10. *De fame quæ regionem pervaserat.*

11. *Cumani, procuratoris à Cæsare missi, in Judæam adventus.*

12. *Quomodo Agrippa junior, mortuo Herode Chalcidis rege, imperium accepit beneficio Claudii Cæsaris.*

13. *Quomodo sub Cumano plurimi Judæorum circa templum oppressi sunt.*

14. *Dis-*

a Ως Κλαύδιος Καῖσαρ] Ita *Vat.* & *Gall.* in *Editis Aliisque* deest hoc summarium.
b Πραγμάτων ἐσόμενον.] Illa πραγμάτων ἐσόμενον solus agnoscit *Gall.*
c Ως Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Hoc summarium debemus Cod. *Gall.*
d Παράκλησις] Ita *Gall.* παρακαλοῦντες ἐπὶ τοῦ minus recte in Cod. *Bush.*
e Επὶ τούτῳ τῶν Ιουδαίων] Ita rescripsi. ἐπὶ τούτου in libris.

f Οὐε-

f Οὐμμίδιος Κυαδρᾶτος] Ita lego cum Cl. *Norisio* (in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lips.*) & Cl. *Pagio* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 17. Νουμίδιος in *Editis Aliisque*. [illegible] *Gall.* & *Vat.*

g Σικαρίων.] Ita distinxi post Σικαρίων, cum antea nulla esset distinctio aut in *Editis* aut in *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ª κβ΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER VIGESIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XXII.

ΚΕΦ. α΄.

Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς Ἰουδαίους, καὶ περὶ τῆς ἀρχιερατικῆς στολῆς.

Τελευτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, καθὼς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἀπηγγέλκαμεν βίβλῳ, πέμπει Μάρσου διάδοχον Κλαύδιος Καῖσαρ [b] Κάσσιον Λογγῖνον, [c] μνήμῃ τοῦ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος, πολλὰ διὰ γραμμάτων ὑπ' αὐτοῦ περιὼν ἀξιωθεὶς, μηκέτι Μάρσον τῶν κατὰ τὴν Συρίαν πραγμάτων προΐστασθαι. [d] Φάδος δὲ, ὡς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπίτροπος ἀφίκετο, καταλαμβάνει στασιάσαντας, [e] τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ἰουδαίους [f] πρὸς [g] Φιλαδελφηνοὺς περὶ ὅρων κώμης [h] Μιᾶς λεγομένης, [i] πολεμικῶν ἀνδρῶν ἀνάπλεω. καὶ δὴ οἱ τῆς Περαίας, χωρὶς γνώμης [k] τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, πολλοὺς τῶν Φιλαδελφηνῶν διαφθείρουσι. τοῦτο πυθόμενον [l] τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν, ὅτι μὴ τὴν κρίσιν αὐτῷ καταλελοίπασιν, εἴπερ ὑπὸ τῶν Φιλαδελφηνῶν ἐνόμιζον ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' [m] αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρήσειαν. λαβὼν οὖν τρεῖς τοὺς πρώτους αὐτῶν, τοὺς καὶ τῆς στάσεως αἰτίους, δῆσαι προσέταξεν· εἶτα τὸν μὲν αὐτῶν ἀνεῖλεν· Ἀννίβας δ' ἦν ὄνομα τούτῳ. [n] Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ τοῖς δυσὶ φυγὴν ἐπέβαλεν. ἀναιρεῖται δὲ καὶ [o] Θολομαῖος [p] ὁ ἀρχιλῃστὴς, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀχθεὶς [q] δέσμιος ἐπ' αὐτὸν, διαπραξάμενος μέγιστα κακὰ [r] τὴν Ἰδουμαίαν καὶ τοὺς Ἄραβας. ἐκαθάρθη τε λῃστηρίων ἅπασα [s] τοὐντεῦθεν ἡ Ἰουδαία, φροντίδι καὶ προνοίᾳ τῇ Φάδου. ὃς δὴ καὶ τότε μεταπεμψάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρώτους [t] Ἱεροσολυμιτῶν, [v] κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ αὐτοκράτορος, παρῄνεσεν αὐτοῖς τὸν ποδήρη χιτῶνα, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν

CAP. I.

Philadelphensium & Judæorum dissidium, deque stola pontificia.

EXSTINCTO autem rege Agrippa, quemadmodum in superiore libro narravimus, Cassium Longinum in locum Marsi successurum mittit Claudius Cæsar, memoriæ regis hoc ipsum tribuens, à quo dum viveret sæpe per literas rogatus fuerat, ut nollet Marsum amplius rebus Syriæ *administrandis* præesse. At vero Fadus, ubi procurator in Judæam veniebat, offendit Judæos Peræam habitantes seditionem movisse contra Philadelphenses de vici, Miæ nomine, finibus, referti viris bellicosissimis. immo Perææ incolæ, insciis primoribus illorum, arma sumpserant, multosque Philadelphensium occiderant. Ista Fadum, ubi de iis aliquid resciverat, valde commoverunt, quod integram illi causam non reservassent, si putarent sibi factam à Philadelphensibus injuriam, sed temere ad arma concurrissent. Comprehensis itaque tribus illorum primoribus, qui & seditionis auctores erant, imperavit ut in vincula conjicerentur. deinde horum quidem unum, Annibam nomine, interfici jussit: Amaramum vero & Eleazarum ambos exsilio multavit. Quin & Tholomæus latronum princeps, qui multa mala Idumæis & Arabibus intulerat, non multo post vinctus ad eum adductus supplicio afficitur: atque exinde Judæa omnis latrociniis perpurgata est diligentia & cura Fadi. Is dein, accitis statim pontificibus & Hierosolymitarum proceribus, prout ipsi in mandatis dederat imperator, admonuit eos, ut tunicam talarem & stolam sacram, quam solum pontificem sum-

Cassius Longinus Syriæ præses.

Lis magna inter Philadelphenses & Judæos, atque inde seditio.

Seditionis auctores pœna afficiuntur.

Fadus à Judæis postulat, ut stola pontificia in Romanorum potestate sit.

a Κβ΄.] Sic *Bas. Gen.* & aliquot *Codd. MSS. Græci.* In *Græcis* reliquis & *Latinis* omnibus κγ΄. Videsis *Vossii* Chronol. S. c. 19. p. 161.

b Κάσσιον Λογγῖνον,] Hac de re velim consulas *Pighium* in *Annalibus* tom. 3. p. 573. *Usserium* in *Annalibus V. T.* p. 648. & *Pagium* in *Critica* ad *Baronium*, Vol. 1. p. 37. col. 1. Ann. L. B.

c Μνήμῃ τοῦ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος,] Μνήμῃ τῇ τοῦ *Voss.*

d Φάδος δὲ,] Φάδος δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν i. e. καὶ καταλαμβάνει solus *Bush.* HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 11. §. 6 SPANH.

e Τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ἰουδαίους] Ita & D. *Matthæus*, c. 4. v. 13. κατῴκησεν εἰς Καπερναούμ. Verum τοὺς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας habet Cod. *Bush.*

f Πρὸς Φιλαδελφηνοὺς] Πρὸς τοὺς Φιλ. *Bush.*

g Φιλαδελφηνοὺς] Φιλαδελφεῖς supr. lib. 13. c. 8. §. 1. SPANH.

h Μιᾶς λεγομένης,] Forsan Ζιᾶς legendum; nam *Eusebius* (in voce Ζιά) dicit, *hodie villam Ziam ostendi in quintodecimo lapide* *Philadelphia contra occidentem.* *Relandus* in *Palæst. ill.* p. 897.

i Πολεμικῶν] L. B. πολεμίων.

k Τῶν πρώτων παρ'] Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' αὐτοῖς *Bush.*

l Τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν.] Articulum omittit *Bush.*

m Αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρήσειαν.] Αὐτοὺς non agnoscit *Voss.*

n Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ] Ἀμαράμῳ *Bush.*

o Θολομαῖος] Θολεμαῖος *Bush.* & *Voss.* in margine.

p Ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Ita distinguo cum *Cod. Bush.* antea erat, ὁ ἀρχιλῃστὴς μετ' οὐ πολὺν χρόνον, ἀχθεὶς *Bush.*

q Δέσμιος ἐπ' αὐτὸν,] Δέσμιος abest *Vat.*

r Τὴν Ἰδουμαίαν καὶ τοὺς Ἄραβας.] Τοὺς τὴν Ἰδουμαίαν κατοικοῦντας καὶ τοὺς *Bush.*

s Τοὐντεῦθεν Ἰουδαία,] Ἐντεῦθεν Ἰουδαία *Voss.* ἐντεῦθεν ἅπασα Ἰουδαία καὶ Ἀραβία *Bush.*

t Ἱεροσολυμιτῶν] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν *Bush.*

v Κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ αὐτοκράτορος,] Illa κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ αὐτοκράτορος desunt *Vat.* & *Voss.*

Eeeeee 2   a Τὴν

summum gestare moris erat, in Antoniam castellum reponerent, ut in Romanorum potestate esset quemadmodum & olim erat. Illi refragari quidem non audebant, rogabant tamen Fadum & Longinum (nam & ille Hierosolyma venerat, magnis copiis secum adductis, metuens ne quæ injunxerat Fadus Judæorum vulgus ad res novas moliendas impellerent) primum ut legatos ad Cæsarem sibi liceret mittere, ab eo petituros ut sacram stolam in sua potestate haberent; deinde ut manerent paulisper dum certiores facti essent, quid ad ista Claudius respondere. Illi vero se permissuros esse dixerunt ut legatos mitterent, modo liberos eorum pro obsidibus acciperent. Cum autem Judæi alacriter dicto sibi audissent, & liberos dedissent, protinus missi sunt legati. Ubi vero Romam pervenerunt, Agrippa junior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium Cæsarem agebat, ut jam ante diximus, cum causam adventus eorum cognovisset, rogavit Cæsarem, ut Judæorum precibus de sacra stola annuere non gravaretur, utque mandata de istis quæ *obnixè* petierunt ad Fadum mitteret.

Legati ea de re Romam missi.

Judæorum legatis favet Agrippa junior.

2. Tum Claudius, vocatis ad se legatis, dicebat se ista eis concedere, illisque præcipiebat ut Agrippæ gratias haberent, (se enim ista facere ad illius intercessionem) &, præter responsa quæ illis reddidit, hujusmodi epistolam misit. "CLAUDIUS "CÆSAR, GERMANICUS, TRIB. POT. "V. CONSUL DESIGNATUS IV. IMPE-"RATOR X. PATER PATRIÆ, HIERO-"SOLYMITARUM MAGISTRATIBUS, "SENATUI, POPULO, TOTI JUDÆO-"RUM GENTI S. Quoniam Agrippa meus, "alumnus meus & quem mecum habeo utpote "pientissimum, vestros legatos ad me adduxit, "gratias agentes pro mea de gente vestra cura & "providentia, & enixe certatimque precatos, ut "stolam sacram atque coronam in vestra potestate "habeatis, concedo *quod petitis*, quemadmodum "vir optimus & mihi carissimus Vitellius fecerat. "Huic autem vestræ voluntati obsequutus sum, "inprimis quod id mihi mea suaserit pietas, quod-"que voluerim ut omnes Deum patrio ritu vene-"rentur: dein quod noverim me ita faciendo ma-"gnam ab ipso rege Herode & juniore Aristobu-"lo, quorum in me pietatem & erga vos studium "perspectum habeo, gratiam initurum esse, qui-"buscum, viris optimis & mihi carissimis, multis "officiis mihi intercessit amicitia. De istis autem "scripsi & Cuspio Fado procuratori. Nomina li-"teras deferentium hæc sunt: Cornelius Ceronis, "Tryphon Theudionis, Dorotheus Nathanaëlis, "Joannes Joannis *filius*. Datæ quarto Kalendas "Julias, Rufo & Pompejo Sylvano *suffectis* Con-"sulibus.

Claudius Judæorum precibus annuit.

Claudii ad Judæos epistola.

ἣν φορεῖν μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ἔθος ἔχει, εἰς [x] τὴν Αντωνίαν, ἥπερ ἐστὶ [y] Φρούριον, καταθέσθαι, κειμένην ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δὴ καὶ [z] πρότερον ἦν. οἱ δὲ ἀντιλέγειν μὲν [a] οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλουν δὲ ὅμως τόν τε Φάδον, [b] καὶ τὸν Λογγῖνον· ἀφῖκτο γὰρ καὶ [c] οὗτος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, φόβῳ τοῦ [d] μὴ τὰ προστάγματα Φάδου τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων νεωτερίζειν ἀναγκάσῃ· πρῶτον μὲν αὐτοὺς ἐπιτρέψαι πρέσβεις ὡς Καίσαρα πέμψαι, τοὺς αἰτησομένους παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, εἶτα δὲ περιμεῖναι, [e] ἕως ἂν γνῶσι, τί πρὸς ταῦτα Κλαύδιος [f] ἀποκρίναιτο. οἱ δ' ἐπιτρέψειν αὐτοῖς ἔφασαν ἀποστεῖλαι τοὺς πρέσβεις, [g] εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύοντας. ὑπακουσάντων δὲ ἑτοίμως ἐκείνων καὶ [h] δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις. παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Ῥώμην αὐτῶν, γνοὺς ὁ νεώτερος Αγρίππας, ὁ τοῦ τετελευτηκότος παῖς, καθ' ἣν ἥκουσιν αἰτίαν· ἐτύγχανε δὲ ὢν παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι, καθὼς καὶ πρότερον εἴπομεν· παρακαλεῖ τὸν Καίσαρα συγχωρῆσαι τοῖς Ιουδαίοις ἅπερ ἠξίουν περὶ τῆς ἱερᾶς στολῆς, καὶ Φάδῳ περὶ [i] τούτων ἀποστεῖλαι.

β'. Καλέσας δὲ Κλαύδιος τοὺς πρέσβεις, ἔφη ταῦτα συγχωρεῖν, καὶ ἐκέλευεν αὐτοὺς Αγρίππᾳ χάριν εἰδέναι· ταῦτα γὰρ ἐκείνου ποιεῖν [k] ἀξιώσαντος· ὅπου τε τῆς ἀποκρίσεως, τοιαύτην [l] ἐπιστολὴν ἔδωκε. "ΚΛΑΥΔΙΟΣ "ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, [m] ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞ-"ΟΥΣΙΑΣ [n] ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ, ΥΠΑΤΟΣ ΑΠΟΔΕ-"ΔΕΙΓΜΕΝΟΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ "ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, ΙΕ-"ΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι, "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΕΘΝΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Αγρίππα τοῦ "ἐμοῦ, ὃν ἐγὼ ἔθρεψα καὶ ἔχω σὺν ἐμαυτῷ εὐσεβέ-"στατον ὄντα, προσαγαγόντος μοι τοὺς ὑμετέρους πρέσ-"βεις, εὐχαριστοῦντας ἐφ' ᾗ πεποίημαι τοῦ ἔθνους [o] ὑμῶν "κηδεμονίᾳ, καὶ αἰτησαμένων σπουδαίως καὶ φιλοτί-"μως [p] τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, [q] καὶ τὸν στέφανον ὑπὸ τὴν "ἐξουσίαν ὑμῶν εἶναι, συγχωρῶ, καθὼς ὁ κράτιστος "καί μοι τιμιώτατος [r] Οὐιτέλλιος ἐποίησε. συγκατεθέ-"μην δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ, πρῶτον διὰ τὸ ἐμαυτοῦ εὐ-"σεβὲς, καὶ τὸ βούλεσθαι ἑκάστους [s] κατὰ τὰ πάτρια θρη-"σκεύειν. ἔπειτα εἰδὼς ὅτι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ Ηρώδῃ καὶ "Αριστοβούλῳ τῷ νεωτέρῳ, ὧν τὴν πρὸς ἐμαυτὸν εὐσέ-"βειαν καὶ τὴν περὶ [t] ὑμᾶς γινώσκω σπουδὴν, [v] πάνυ "χαριοῦμαι ταῦτα ποιήσας, πρὸς οὓς ἐστί μοι πλεῖστα δί-"καια φιλίας κρατίστους ὄντας κἀμοὶ τιμίους. ἔγραψα "δὲ περὶ τούτων καὶ Κουσπίῳ Φάδῳ τῷ ἐμῷ ἐπιτρόπῳ. οἱ "τὰ γράμματα κομίζοντες, [x] Κορνήλιος Κέρωνος, Τρύ-"φων Θευδίωνος, Δωρόθεος Ναθαναήλου, Ιωάννης Ιω-"άννου. ἐγράφη πρὸ τεσσάρων καλανδῶν [y] Ιουλίου [z] ἐπὶ "ὑπάτων Ῥούφου καὶ Πομπηΐου Σιλουανοῦ. γ'. Η-

x Τὴν Αντωνίαν,] De Antonia Castro infr. c. 4. §. 3. SPANH.
y Φρούριον,] Τὸ φρούριον *Bush.*
z Πρότερον ἦν.] Vide lib. xv. cap. ult. §. 4.
a Οὐκ ἐτόλμων,] Τοῖς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος λεγομένοις οὐκ ἐτόλμων solus *Bush.*
b Καὶ τὸν Λογγῖνον·] Καὶ Λογγῖνον τὸν τῆς Συρίας ἐπίτροπον solus *Bush.*
c Οὗτος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα,] Αὐτὸς *Vat.* & *Voss.*
d Μὴ τὰ προστάγματα] Τοῦ μὴ διὰ τὰ πρ. Φ. τ. π. τ. Ι. ν. ἀναγκασθῇ *Bush.*
e Εως ἂν γνῶσι,] Αχρις ἂν γνῶσι. *Gall.*
f Αποκρίναιτο.] Ita *Voss.* ἀπεκρίνατο in *Editis Aliisque.*
g Εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύοντας.] Εἰ λάβοιεν αὐτῶν τοὺς π. *Voss.*
h Δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις.] Δόντων αὐτοὺς· οἱ τῶν πρέσβεων τῶν ὄντων δίκαιον ἦν, ἐξεπέμφθησαν *Gall.*
i Τούτων ἀποστεῖλαι.] Τούτων ἐπιστεῖλαι. προσθεὶς δὲ ἐπιστολὴν τῇ παρακλήσει τῷ Καίσαρι τοῦ Αγρίππα, καλέσας *Gall.* ἐπιστεῖλαι habet *Voss.*
k Αξιώσαντος·] Παρακληθεὶς post ἀξιώσαντος addit *Voss.*
l Επιστολὴν ἔδωκε.] Επιστολὴν κομίσαι Φάδῳ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκεν *Gall.* in *Epiphanii* versione, *quamobrem hujusmodi ad Fadum misit epistolam.*
m Δημαρχικῆς ἐξουσίας] Ita distinguo cum Cl. *Petavio*, lib. xi. de *Doct. Temp.* c. 12. antea erat, δημαρχικῆς ἐξουσίας, τὸ πέμπτον ὕπατος ἀποδεδειγμένος, τὸ τέταρτον αὐτοκράτωρ, τὸ δέκατον πατὴρ πατρίδος. nec aliter legisse videtur *Epiphan.* adeo vetus est hoc interpunctionis mendum.
n Το —— πατρίδος,] Aliter habet *Rufinus*: Quinquies Consul, Ordinarius quater, Imperator decies, Pater Patriæ. SPANH.
o Υμῶν κηδεμονίᾳ,] Υμῶν εὐεργεσίᾳ· καὶ αὐτοκρατορικῇ κηδεμονίᾳ *Gall.*
p Τὴν —— ἐσθῆτα.] Conf. supr. lib. 15. c. 11. §. 4. SPANH.
q Καὶ —— εἶναι,] Καὶ τὸν στέφανον, τάττε ποδήρη, καὶ τὴν ἄνωθεν στολὴν *Gall.*
r Οὐιτέλλιος ἐποίησε.] Vide lib. xv. cap. 11. §. 4.
s Κατὰ τὰ πάτρια θρησκεύειν.] Κατὰ τ. π. θρησκεύειν ita *Voss.*
t Υμᾶς γινώσκω σπουδὴν,] Ita lego cum *Epiphanii* libris. ἡμᾶς in *Græcis.*
v Πάνυ χαριοῦμαι ταῦτα ποιήσας,] Πάνυ χαριοῦμαι non agnoscunt *Voss.* & *Vat.*
x Κορνήλιος Κέρωνος,] In *Epiphanii* libris, ita efferuntur, *Cornelius Leo*; (unde in *Lugd. Bat.* Κορνήλιος καὶ Λέων) *Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Joannes Joanis pater.*
y Ιουλίου] Vocem Ιουλίου insertam dedi ex *Epiphanio*; cujus in libris plerisque XII *Kalendas Julii*, in nonnullis *Junii.*
z Επὶ —— Σιλουανοῦ.] Ita *Voss.* & *Gall.* ὑπάτοις in *cæteris.*

a Τῶ

γʹ. Ἠτήσατο δὲ καὶ Ἡρώδης, ὁ ἀδελφὸς μὲν Ἀγρίππα τοῦ τετελευτηκότος, Χαλκίδος δὲ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον πεπιστευμένος, Κλαύδιον Καίσαρα τὴν ἐξουσίαν [a] τοῦ νεὼ, καὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων χειροτονίαν, πάντων τε ἐπιτυγχάνει· ἐξ [b] ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία μέχρι τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς. καὶ δὴ ὁ Ἡρώδης μεθίστησι τῆς ἀρχιερωσύνης τὸν ἐπικαλούμενον [c] Κανθηρᾶν, Ἰωσήπῳ τῷ τοῦ [d] Καμεὶ ἀντ' ἐκείνου τὴν διαδοχὴν τῆς τιμῆς παρασχόμενος.

3. Quin & Herodes (Agrippæ quidem defuncti frater, cui vero illo tempore commissus erat Chalcidis principatus) petiit à Claudio Cæsare templi potestatem sacræque pecuniæ, ut & jus creandi summos pontifices; atque hæc omnia à *Cæsare* impetravit: adeo etiam ut ab illo omnibus ejus posteris ea potestas usque ad belli exitum manserit. Igitur & Herodes à sacerdotio submovit Cantheram ita appellatum, fecitque ut Josephus Cami filius ejus in locum & honorem succederet.

Herodes Chalcidis dynasta jus in templum & pontifices impetrat à Claudio.

Josephus Cami filius pontifex.

ΚΕΦ. βʹ.

Ον τρόπον Ελένη τῶν Αδιαβηνῶν βασιλὶς καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη· καὶ ὡς Ελένη, λιμοῦ μεγάλου ἐν Ιεροσολύμοις γινομένου, σῖτον τοῖς ἀπορουμένοις διένειμεν.

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν [e] τῶν Αδιαβηνῶν [ee] βασιλὶς Ελένη καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης [f] εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη τὸν βίον μετέβαλλον διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Μονόβαζος ὁ τῶν Αδιαβηνῶν βασιλεὺς, ᾧ καὶ [g] Βαζαῖος ἐπίκλησις ἦν, τῆς ἀδελφῆς Ελένης ἁλοὺς [h] ἔρωτι τὴν πρὸς γάμον κοινωνίαν ἄγεται, καὶ κατέστησεν ἐγκύμονα. συγκαθεύδων δέ ποτε τῇ γαστρὶ τῆς γυναικὸς τὴν χεῖρα προσαναπαύσας, [i] ἡνίκα καθύπνωσε, φωνῆς τινος ἔδοξεν ἀκούειν, κελευούσης αἴρειν ἀπὸ τῆς νηδύος τὴν χεῖρα, καὶ μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφος, Θεοῦ προνοίᾳ καὶ ἀρχῆς τυχὸν καὶ τέλους εὐτυχοῦς τευξόμενον. ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τῆς φωνῆς, [k] εὐθὺς διεγερθεὶς, ἔφραζε τῇ γυναικὶ ταῦτα, [l] καὶ γενόμενον τὸν υἱὸν Ιζάτην ἐπεκάλεσεν. ἦν δὲ αὐτῷ Μονόβαζος τούτου πρεσβύτερος ἐκ τῆς Ελένης [m] γενόμενος, ἄλλοι τε παῖδες ἐξ ἑτέρων γυναικῶν. τὴν μέντοι πᾶσαν εὔνοιαν ὡς εἰς [n] μονογενῆ τὸν Ιζάτην ἔχων [o] φανερὸς ἦν. φθόνος δὴ τοὐντεῦθεν τῷ παιδὶ παρὰ τῶν ὁμοπατρίων ἀδελφῶν ἐφύετο, κἀκ τούτου μῖσος [p] ηὔξετο, λυπουμένων ἁπάντων, ὅτι τὸν Ιζάτην αὐτῶν ὁ πατὴρ προτιμῴη. ταῦτα δὲ καίπερ σαφῶς αἰσθανόμενος ὁ πατὴρ, ἐκείνοις μὲν συνεγίνωσκεν, ὡς μὴ διὰ κακίαν αὐτὸ πάσχουσιν, ἀλλ' [q] ἤτοι παρὰ τοῦ πατρὸς [r] αὐτῶν ἕκαστον [s] ἀξιῶν εὐνοίας τυγχάνειν. [t] τὸν δὲ Ιζάτην· σφόδρα γὰρ ἐδεδοίκει [v] περὶ αὐτοῦ μὴ μισούμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πάθοι τι· [x] πολλὰ δωρησάμενος, πρὸς [y] Αβεννήριγον ἐκπέμπει [z] τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα, [a] παρακατατιθέμενος ἐκεί-

CAP. II.

II.

Quo pacto Helena Adiabenorum regina ejusque filius Izates religionem Judaicam amplexi sunt: & quomodo Helena, magna fame Hierosolymis grassante, frumentum egenis distribuit.

PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & filius ejus Izates, * religionem Judaicam amplexi sunt, ex hujusmodi causa. Monobazus Adiabenorum rex, cognomento Bazæus, Helenæ sororis amore captus eo processit, ut matrimonio eam sibi jungeret: nec multo post gravidam reddidit. Aliquando autem cum eo dormiens, manu super ventre illius requiescente, sopitus audire vocem visus est, quæ manum de utero tollere juberet, ne infantulum in eo gestatum læderet, qui Dei providentia ortum habuit finemque felicem consequuturus est. Ea voce turbatus, statimque experrectus à somno, uxori ista *quæ audisset* narrat, filiumque natum Izaten nomine vocavit. Erat autem ipsi Monobazus eo grandior ætate, quem ex Helena susceperat; aliique filii ex aliis uxoribus. hunc tamen, ac si unicus illi extitisset, omni sua benevolentia non dissimulanter impertiit. Qua re fiebat ut puero invideretur à fratribus ex eodem patre: atque inde excitatum est odium, omnibus vicem suam dolentibus, quod Izaten illis prætulerit pater. Ista quamvis satis pater intelligeret, illis tamen ignoscebat, quasi non ex malitia ita animo affecti essent, sed à patre scilicet illorum unusquisque diligi vellet. Izaten vero (nam de eo valde metuebat, ne à fratribus odio habitus *mali* aliquid pateretur) cum multa ei donasset, misit ad Abennerigum Spasinæ castri regem, cui salutem pueri commendatam esse voluit. Abennerigus autem libenter excepit adolescentulum, atque illum singulari

Monobazo & Helena Adiabenorum regibus nascitur Izates.

Izati invidetur à fratribus natu grandioribus.

Izates missus ad Abennerigum.

---

a Τοῦ νεὼ,] Sic *Voss.* & *Vat.* τοῦ ναοῦ perperam in *reliquis.*

b Ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις] Ita locum verto cum Cl. *Seldeno* lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. xi. à *Gelenio* vertitur, *potestatem in templum & sacrum ærarium, jusque eligendorum summorum pontificum. Impetravitque hæc omnia, ita ut etiam posteris ejus idem jus manserit usque ad belli exitum.* quod, inquit *Seldenus*, intelligere omnino nequeo. Nam pontificum creatio post ejus excessum ad Agrippam juniorem Regem ejus ex fratre nepotem attinuit, ut in sequentibus videre est: & posteri Herodis illius fuere filii tres, *Aristobulus*, *Bernicianus*, *Hyrcanus*, quorum nemo pontificem omnino creavit. Locus itaque ita vertendus, ut posteris manserit potestas in templum & ærarium; ita ut de jure pontificis eligendi, qua posteros saltem spectat, neutiquam sit capiendus. Verum ne sic quidem omnia plana erunt. Ipse olim lectum fuisse suspicor, μ. τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς, πλὴν τῆς ἀρχιερωσύνης.

c Κανθηρᾶν,] Verisimile Simonem Cantheram fuisse restitutum. IBBETS.

d Καμεὶ ἀντ' ἐκείνου] Hic *Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.* est, ibi enim Καμεὶ in textu, at Καμὴ in *Marg.*) *Bosb. Gall. Zonaram* & *Epiphanium* sequor. Καμὴ in *Editis Aliisque.*

e Τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς Ἑλένη] Adiabenorum Regina Helena *Euseb.* H. Eccl. l. II. c. XII. p. 50. A. SPANH.

ee Βασιλὶς Ἑλένη] *Talmud Hierosolymitanum* (ad *Succa*, c. 1. & *Nazir*, c. 3.) egregie hanc historiam illustrat.

* *Religionem Judaicam amplexi sunt,*] *Magis ad verbum,* vitam instituerunt ex legibus Judæorum.

f Εἰς —— μετέβαλλον,] Ita rem exprimit *Zonaras*, εἰς τὰ Ἰουδαίων τὸν βίον μετέβαλον νόμιμα.

g Βαζαῖος ἐπίκλησις ἦν,] Sic *MSS.* Βαζέος in *Editis.*

h Ἔρωτι τῇ πρὸς γάμον] Ἔρωτι πρὸς γάμον κοινωνίαν ἄγει.] *Bosb.*

i Ἡνίκα] *L. B.* ἐπεὶ pro ἡνίκα.

k Εὐθὺς διεγερθεὶς,] Καὶ διεγερθεὶς *Bosb.*

l Καὶ —— ἐπεκάλεσεν.] Καί γε τὸν υἱὸν *Vat.* γενόμενον deest *Bosb.* γενόμενον *L. B.*

m Γενόμενος,] *L. B.* γενόμενος.

n Μονογενῆ τὸν Ἰζάτην ἔχων] Μονογενοῦ Ἰζάτην *Vat.* & *Bosb.*

o Φανερὸς ἦν.] Φανερῶς *Voss.*

p Ηὔξετο,] In *Marg. L. B.* ηὔξησε.

q Ἤτοι παρὰ τοῦ πατρὸς] Ita *Vat.* & *Voss.* ἀλλ' ὁ παρὰ τ. π. in *Editis Aliisque.*

r Αὐτῶν ἕκαστον] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *ceteris.*

s Ἀξιῶν εὐνοίας τυγχάνειν.] Ita lego. (legit quoque ita *Cocceius*) ἀξιῶν in *Editis* & *MSS.* πατρὸς αὐτοῦ ἕκαστον ἀξιοῦν vel ἀξιῶν conjecerat Cl. *Lowthius.* nec aliter forsan *Epiphanius*, qui vertit, *sed quoniam singuli favorem patris habere desiderabant.*

t Τὸν δὲ Ἰζάτην] Τὸν δὲ νεανίσκον σφ. *Voss.* τὸν δὲ νεανίαν σφ. *Gall.*

v Περὶ αὐτοῦ μὴ μισούμενος.] Περὶ αὐτῷ *Bosb.* σφόδρα ἐδεδοίκει παρ' αὐτοῦ *Gall.*

x Πολλὰ] *L. B.* πολλοῖς.

y Ἀβεννήριγον ἐκπέμπει] Ἀβεννήριγον *Voss.* Ζαβεννήριγον *Gall.* Ζ forsan attracto ex præcedente vocula πρός. Est tamen qui Ἀβδαμεννίγερον legendum censet, nomine isto apud Arabas usitato, ut constat ex *Elmacino* in *Hist. Saracen.* sub finem.

z Τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα,] Rex Spasini Castro Pasini *Rufin.* SPANH.

a Παρακατατιθέμενος ἐκείνῳ] Κατατιθέμενος & κατατιθέμενος in aliquot *MSS.*

Filiam ejus in uxorem ducit.

lari complexus benevolentia, filiam suam, cui nomen erat Samacho, ei in matrimonium dedit, donavitque provincia, unde luculentos reditus perciperet.

3. Atqui Monobazus jam admodum senex, cum videret sibi non multum vitæ spatium superesse, in conspectum filii venire, antequam moreretur, desideravit. Itaque cum illum accivisset, summa benevolentia eum excepit, eique regionem Carras dictam attribuit. Ea autem est terra amomi feracissima. ibi etiam sunt arcæ illius reliquiæ in qua Nochus diluvium evasisse fertur, & etiamnum istæ videre *eas* volentibus ostenduntur. In hac igitur regione commorabatur Izates, usque dum mortem oppeteret pater. Qua autem die vita excessit Monobazus, Helena regina accivit magnates & regni satrapas & copiarum præfectos. Cumque illi venissent, "Non vos, inquit, latere arbitror, quod "maritus meus Izaten ipsi in regnum succedere "optaverit, illumque *eo honore* dignum existimaverit: attamen vestrum quoque *super hac re* judicium exspecto. Beatus enim est, non qui ab uno, "sed *qui* à pluribus iisque volentibus regnum ac"ceperit." Illa quidem ista dixit, ut experiretur quænam esset sententia eorum qui convocati erant. Illi autem, hisce auditis, primum quidem pro more suo reginam adoraverunt, deinde vero ajebant, "se regis judicium firmatum ire, seque ultro Iza"ti, recte à patre & ex votis omnium fratribus "prælato, parituros esse." prætereaque dicebant, "se velle & fratres & cognatos ejus in primis oc"cidendos esse, ut secure regnum teneret Izates. "illis enim peremptis, omnem sublatum iri me"tum, qui ex illorum in ipsum odio & invidia ori"retur." Ad hæc Helena gratias quidem illis agebat, pro sua in illam & Izaten benevolentia; simulque obsecrabat ut sententiam de nece fratrum differrent, donec Izates venisset ac eandem comprobasset. Illi vero, qui auctores ipsi fuerant ut occiderentur, cum ei non persuasissent, interim monebant eos in vinculis habendos esse usque dum ille adesset, sui *præsertim* in securitatem. insuper ei consulebant, ut interea aliquem, cui maxime fideret, regni procuratorem constitueret. Istis paruit Helena, & filium natu maximum Monobazum proregem fecit, imposito ei diademate, datoque an-

Arca Noëi reliquiæ ubi servantur.

Monobazi obitus.

Izates Monobazo in regnum succedit.

Frater ejus Monobazus prorex.

νοι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν. ὁ δ᾽ Ἀβεννήριγος, [b] ἀσμένως δέχεται τὸν νεανίαν, καὶ διὰ πολλῆς ἄγων εὐνοίας, γυναῖκα μὲν αὐτῷ τὴν θυγατέρα, [c] Σάμαχος δ᾽ ἦν ὄνομα ταύτῃ, δίδωσι. δωρεῖται δὲ [d] χώραν, ἐξ ἧς μεγάλας λήψοιτο προσόδους.

γʹ. Μονόβαζος δὲ, ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τοῦ ζῆν ὀλίγον αὐτῷ τὸν λοιπὸν ὁρῶν χρόνον, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι τῷ παιδὶ πρὸ τοῦ τελευτῆσαι. μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν, ἀσπάζεται φιλοφρονέστατα, καὶ χώραν δίδωσι [e] Καῤῥῶν λεγομένην. φέρει δ᾽ ἡ γῆ πλεῖστον τὸ ἄμωμον ἀγαθή. ἔστι [f] δ᾽ ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος, [g] ᾗ Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας διασεσῶσθαι λόγος ἔχει, καὶ μέχρι νῦν ταῦτα τοῖς ἰδεῖν βουλομένοις ἐπιδείκνυται. διέτριβεν οὖν ὁ Ἰζάτης [h] ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ πατρός. ᾗ δ᾽ ἐξέλιπεν ἡμέρᾳ τὸν βίον ὁ Μονόβαζος, ἡ βασιλὶς Ἑλένη μετεπέμψατο [i] πάντας τοὺς [k] μεγιστᾶνας, καὶ τῆς βασιλείας σατράπας, καὶ τοὺς τὰς δυνάμεις πεπιστευμένους. οἷς ἀφικομένοις, "ὅτι μὲν ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, "εἶπε, τῆς βασιλείας αὐτοῦ διάδοχον Ἰζάτην ηὔξατο γενέ"σθαι, καὶ τοῦτον ἄξιον ἔκρινεν, [l] οὐδὲ ὑμᾶς λεληθέναι δοκῶ, πε"ριμένω δ᾽ ὅμως καὶ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. μακάριος γὰρ "οὐχ ὁ παρ᾽ ἑνὸς, [m] ἀλλὰ πλειόνων καὶ θελόντων τὴν ἀρχὴν "λαμβάνων." ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν, ἐπὶ πείρᾳ τοῦ τί [n] φρονοῖεν οἱ [o] συγκληθέντες. οἱ δ᾽ ἀκούσαντες, πρῶτον μὲν προσεκύνησαν τὴν βασιλίδα, καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς· εἶτα, ἔφασαν, "τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην βεβαιοῦν, καὶ ὑπακούσεσθαι, χαί"ροντες Ἰζάτῃ δικαίως ὑπὸ τοῦ πατρὸς προκριθέντι τῶν ἀ"δελφῶν κατὰ τὰς εὐχὰς τῶν ἁπάντων. βούλεσθαί τε, [p] φασὶ, "προαποκτεῖναι πρῶτον αὐτοῦ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς, ὑπὲρ "τοῦ τὴν ἀρχὴν Ἰζάτην μετ᾽ ἀσφαλείας κατασχεῖν. φθαρέν"των γὰρ ἐκείνων καθαιρεθήσεσθαι πάντα τὸν φόβον, τὸν ὑπὸ μί"σους τοῦ παρ᾽ αὐτῶν καὶ φθόνου γενόμενον." πρὸς ταῦτα ἡ Ἑλένη χάριν μὲν αὐτοῖς ὡμολόγει τῆς πρὸς αὐτὴν καὶ τὸν Ἰζάτην εὐνοίας ἔχειν, [q] παρεκάλει δ᾽ ὅμως ἐπισχεῖν τὴν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἀδελφῶν γνώμην, μέχρις ἂν Ἰζάτης παραγενόμενος [r] συνδοκιμάσῃ. οἱ δὲ ἐπεὶ ἀνελεῖν [s] συμβουλεύσαντες οὐκ ἔπεισαν, [t] ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους παρῄνουν μέχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτῶν. συνεβούλευον δὲ αὐτῇ μεταξὺ [v] προστήσασθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον, ᾧ μάλιστα πιστεύει. πείθεται τούτοις ἡ Ἑλένη, καὶ καθίστησι τὸν πρεσβύτατον παῖδα [x] Μονόβαζον βασιλέα, περιθεῖσα τὸ διάδημα, καὶ δοῦσα τὸν [y] σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τήν τε [z] σαμψηρὰν ὀνομαζομένην παρ᾽ αὐτοῖς, διοικεῖν τε

[a] τη-

b *Ἀσμένως δέχεται τὸν νεανίαν,*] *Ἀσμενός τε Voss.*

c *Σάμαχος δ᾽ ἦν ὄνομα ταύτῃ,*] Συμαχώ, vel Συμαχοῖς in *MSS. Gr.* in *Epiphanii* versione *Amalios* dicitur.

d *Χώραν, —— προσόδους.*] Χώραν αὐτῷ *Voss.*

e *Καῤῥῶν λεγομένην.*] Ita cum *Cod. Voss.* favente aliquantulum *Bodl.* (qui habet Καρρῶν, facili lapsu pro Καῤῥῶν) ut & *Epiphanio*, cujus in libris *Charrorum* vel *Carrorum.* nec dubito quin locus hic sit Κάῤῥαι τῆς Μεσοποταμίας, *Josepho* alibi (sc. l. 1. c. 12. §. 1. & l. 2. c. 3. §. 3.) Χαῤῥάν. Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* vol. 2. p. 444. Verum in *Editis Josephi Aliisque* Καρρῶν, quod *Bochartus* (post *Fullerum* in *Miscell. Sacr.* l. 1. c. 4.) corruptum esse suspicatur ex Chaldæo *Kardon*, ut montes Καρδυαῖοι intelligantur, qui à *Josepho* memorantur, l. 1. c. 13. §. 1. Adisis *Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 1. c. 3. HUDS. Καρῶν, an forte ex תמנין ثمانين nomen vici, in quem Noachus ex arca descendit, à numero descendentium ex arca dictus: quam vocem Hebraice reddit, uti Hebræis sonaret, καιρὸς, quia זמנין *tempora* notat. In manuscripto est Καῤῥῶν. REL.

f *Δ᾽ ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος,*] Ita *Bodl. Gall.* & *Voss.* δ᾽ αὐτῇ in *cæteris.*

g *Ἡ Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας*] Ita lego. ἐν Νῶχον in *Editis* & *MSS.*

h *Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ,*] Hic lacuna ingens est in plerisque Veteris Interpretis Latini codicibus manuscriptis & editis, usque ad *Artabanum Parthum* &c. In vetusta editione Latina post finem libri xx. id monetur, *noviter inventa* hæc fuisse *in uno libro antiquissimo, quæ in aliis libris omnibus deficiunt.* Ita se habent ad patris mortem. Quadam vero die Monobazus evocans Helenam reginam cunctos nobilium petiit ut successor ejus Jazetis haberetur: dicens licet hoc ego dignum esse confidam, vestram tamen exopto sententiam. Beatus enim est qui non ab uno sed à multis etiam volentibus sumserit potestatem &c. REL.

i *Πάντας τοὺς*] *Πάντας, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας, Voss.*

k *Μεγιστᾶνας,*] Qua voce usum Menandrum pro *μέγα δυναμένων* redarguit Phrynichus p. 51. Occurrit vox eadem à LXX. usurpata in Jeremiæ Prophetia, ut & inferius cap. sequenti §. 5. & ita in Vita Josephi §. 23. & 31. Omnia autem hæc de morte Monobazi, ut & verba ejus hodie in Rufino desiderantur. Conf. infr. c. 3. §. & c. 4. §. 1. SPANH.

l *Οὐδὲ ὑμᾶς λεληθέναι δοκῶ,*] Οὐδαμῶς λεληθέναι *Bodl.*

m *Ἀλλὰ πλειόνων καὶ θελόντων*] Ἀλλὰ παρὰ πλειόνων *Bodl.* & *Voss.*

n *Φρονοῖεν οἱ*] Ita *Voss.* φρονοῦν in *Editis Aliisque.*

o *Συγκληθέντες.*] Μαθεῖν ἐθέλουσα post συγκληθέντες addit *Voss.*

p *Φασί,*] Ἔφασαν *Voss.* & *Bodl.*

q *Παρεκάλει δ᾽ ὅμως ἐπισχεῖν*] Ita *Bodl.* παρεκάλει in *reliquis.*

r *Συνδοκιμάσῃ.*] Sic *Bodl. Voss.* & *Gall.* συνδοκιμάσει in *Editis Aliisque.*

s *Συμβουλεύσαντες*] *L. B.* ἠβούλευσαν.

t *Ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους*] Vocem ἀλλὰ non agnoscit *Voss.*

v *Προστήσασθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον,*] *Προστήσασθαί τινα* solus *Bodl.*

x *Μονόβαζον*] In Talmude etiam fit hujus mentio & matris Helenæ. In codice Joma cap. III. 10. מונבז המלך עשה כל ידות הכלים של יום הכפורים של זהב הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל. *Monobaz. rex fecit omnes ansas vasorum quorum usus erat die expiationis ex auro. Helena mater ejus lychnum aureum fecit qui erat supra portam Sancti.* REL.

y *Σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον,*] Sc. Symbolum potestatis. Vide *Kirchmannum* de *Annulis*, c. 22.

z *Σαμψηρὰν*] *Σαμψηρὰν Voss. Σαμψήρας, σπάθη βαρβαρική Suid.* Est qui vocem istam à Persico *Shamshir* deducit. *Fullerus* (in *Miscell.* S. l. 1. c. 17. p. 121.) à Syriaca voce quæ *Saphsiras* pronunciatur. *Reinesius* (in *Var. Lect.* l. 2. c. 25. p. 114.) dicit, quod Σάμψα Arabibus *sol* est, ex Hebr. *schemesch* pro quo & *schamscha* efferunt. unde Adiabenos existimat sceptrum seu insigne regium denominasse, quod in cuspide solis speciem, ex auro vel alia quavis materia effictam, haberet.

a Τὴ-

[a] τούτοις τὴν βασιλείαν παρῄνεσε μέχρι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ παρουσίας. ἧκε δὲ οὗτος ταχέως, ἀκούσας τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν, καὶ διαδέχεται τὸν ἀδελφὸν Μονόβαζον [b] ὑπεκστάντα τῆς ἀρχῆς αὐτῷ.

δ'. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ Ἰζάτης ἐν τῷ Σπασίνου χάρακι διέτριβεν, Ἰουδαῖός τις ἔμπορος, Ἀνανίας ὄνομα, πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιὼν τοῦ βασιλέως, ἐδίδασκεν αὐτὰς τὸν Θεὸν σέβειν, [c] ὡς Ἰουδαίοις πάτριον ἦν· καὶ δὴ δι' αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμενος τῷ Ἰζάτῃ, κἀκεῖνον ὁμοίως συνανέπεισε, μετακληθέντι τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν συνεξῆλθε κατὰ πολλὴν ὑπακούσας δέησιν. [d] συνεβεβήκει δὲ [e] καὶ τὴν Ἑλένην, ὁμοίως ὑφ' ἑτέρου τινὸς Ἰουδαίου διδαχθεῖσαν, εἰς τοὺς ἐκείνων [f] μετακεκομίσθαι νόμους. ὁ δὲ Ἰζάτης, ὡς παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀφικόμενος εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, καὶ θεασάμενος [g] τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς δεδεμένους, ἐδυσχέραινεν τῷ γεγονότι. καὶ τὸ μὲν ἀνελεῖν ἢ φυλάττειν δεδεμένους ἀσεβὲς ἡγούμενος, τὸ δὲ μνησικακοῦντας ἔχειν σὺν αὑτῷ μὴ δεδεμένους σφαλερὸν εἶναι νομίζων, τοὺς μὲν ὁμηρεύσοντας μετὰ τέκνων εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμψε Κλαυδίῳ Καίσαρι, τοὺς δὲ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐφ' ὁμοίαις προφάσεσιν ἀπέστειλεν.

ε'. [h] Πυθόμενος δὲ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ πάνυ χαίρειν τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσιν, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μεταθέσθαι. νομίζων τε μὴ ἂν εἶναι βεβαίως Ἰουδαῖος, εἰ μὴ [i] περιτέμνοιτο, πράττειν ἦν ἕτοιμος. μαθοῦσα δὲ ἡ μήτηρ κωλύειν ἐπειρᾶτο, ἐπιφέρειν αὐτῷ κίνδυνον λέγουσα· "Βασιλέα γὰρ εἶναι, καὶ καταστήσειν εἰς πολλὴν δυσμένειαν τοὺς ὑπηκόους, μαθόντας, ὅτι ξένων ἐπιθυμήσειε καὶ ἀλλοτρίων αὐτοῖς ἐθῶν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε βασιλεύοντος αὐτῶν Ἰουδαίου." καὶ ἡ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, καὶ [k] πως ἐκώλυεν. ὁ δὲ εἰς τὸν Ἀνανίαν τοὺς λόγους ἀνέφερεν. οὗ δὲ τῇ μητρὶ [l] συμφάσκοντος, καὶ συναπειλήσαντος εἰ μὴ πείθοι [m] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἄπεισι. "δεδοικέναι γὰρ, ἔλεγε, μὴ τοῦ πράγματος ἐκδήλου πᾶσι γενομένου κινδυνεύσειε τιμωρίαν ὑποσχεῖν, ὡς αὐτὸς αἴτιος τούτων, καὶ διδάσκαλος τῷ βασιλεῖ ἀπρεπῶν ἔργων γενόμενος. δυνάμενον δὲ αὐτὸν, ἔφη, καὶ χωρὶς τῆς περιτομῆς τὸ θεῖον σέβειν, εἴγε πάντως κέκρικε ζηλοῦν τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων. τοῦτ' εἶναι κυριώτερον τοῦ περιτέμνεσθαι." συγγνώμην δὲ ἕξειν αὐτῷ καὶ τὸν Θεὸν φήσαντος, μὴ πράξαντι τὸ ἔργον δι' ἀνάγκην καὶ τὸν ἐκ τῶν ὑπηκόων φόβον, ἐπείσθη μὲν [n] τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς. μετὰ ταῦτα δὲ, τὴν γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἐξεβεβλήκει παντάπασιν, Ἰουδαῖός τις ἕτερος ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀφικόμενος, Ἐλεάζαρος ὄνομα, πάνυ περὶ τὰ πάτρια δοκῶν ἀκριβὴς εἶναι, προετρέψατο πρᾶξαι τοὔργον. ἐπεὶ γὰρ εἰσῆλθεν ἀσπασόμενος αὐτὸν, καὶ κατέλαβε τὸν Μωϋσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, "λανθάνεις, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ μέγιστα τοὺς νόμους, καὶ δι' αὐτῶν τὸν Θεὸν ἀδικῶν. οὐ γὰρ [o] ἀναγινώσκειν σε δεῖ [p] μόνον αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ πρότερον τὰ προσταττόμενα ποιεῖν ὑπ' αὐτῶν. μέχρι τίνος ἀπερίτμητος μενεῖς; ἀλλ' εἰ [q] μήπω τὸν περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως, ἵν' εἰδῇς τίς ἐστιν ἡ [r] ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι." ταῦτα ἀκούσας ὁ βασι-

nulo patris sigillo, simulque sampsera, ut ipsi vocant; jussitque eum rempublicam ipsis administrare, donec frater adveniret. Is autem celeriter venit, audito patris obitu, & Monobazo fratri ultro cedenti in principatum successit.

Monobazus regno Izati redaus cedit.

4. Cæterum eo tempore, quo Izates apud Spasinæ castrum agebat, Judæus quidam mercator, nomine Ananias; qui in domum mulierum regiarum ingredi solebat, eas in religione erga Deum, quæ Judæis patria est, instituebat: atque adeo, cum illarum opera Izati innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem pertraxit; accitumque à patre in Adiabenen comitatus est, multa prece & obsecratione eò adductus. Forte autem acciderat, ut etiam Helena, ab alio quodam Judæo instituta, ad eorum leges transiret. Atqui Izates, cum regno in eum devoluto Adiabenen veniret, & fratres aliosque cognatos in vinculis conspexisset, ægre rem ferebat. & cum occidere hos aut constrictos servare nefas duceret, memoresque injuriarum non vinctos secum habere periculosum esse existimaret, eorum nonnullos cum liberis Romam ad Claudium Cæsarem obsides misit, aliosque ad Artabanum Parthum simili de causa relegavit.

Izates religionem Judaicam amplectitur.

Et Helena.

Izates fratres ad Claudium & Artabanum mittit.

5. Cognito deinde matrem suam Judæorum moribus & ritibus valde delectari, & ipse iisdem penitius imbui properavit. Cumque arbitraretur se non esse verum perfectumque Judæum nisi circumcideretur, & hoc obire paratus erat. quod postquam mater rescivit, impedire nitebatur, periculum sibi constaturum esse dictitans: "regem "enim esse, multumque à se alienaturum esse subditorum animos cum audiverint eum mores peregrinos & à suis abhorrentes affectare; neque ullo pacto laturos Judæum in eos regnare." Et illa quidem ista dicebat, & aliquantisper eum cohibuit. Is vero quæ eloquuta est cum Anania communicabat. qui cum matris sententiam comprobasset, simulque ei denunciasset se eum relicturum esse nisi pareret, ab eo discedit. "timere enim se, ajebat, "ne, re palam facta & divulgata, supplicii periculum adiret, ut qui horum auctor fuerit, regemque docuerit quæ parum ei honesta erant & decora. Posse enim illum, ajebat, etiam sine circumcisione numen colere, si plane decreverit patria Judæorum instituta sequi. hoc *enim* esse magis proprium *Judæis* quam circumcisionem." Cumque dixisset, Deum etiam ei veniam daturum, si rem non fecisset, quod necessitati paruerit, & à subditis periculum metuerit; verbis quidem illius se persuaderi sinit rex. Aliquanto autem post, cum nequaquam suum desiderium abjecisset, alius quidam Judæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, qui legum patriarum peritus admodum videbatur, ipsum ad rem perficiendam impulit. Postquam enim ingressus eum salutasset, atque legem Moysaïcam legentem deprehendisset, "nescis, inquit, ô Rex, quantam injuriam legi, atque adeo "Deo *ipsi* facias. nec enim satis est eam legere, "sed in primis te facere oportet quæ ab illa præcepta sunt. quousque tandem incircumcisus manebis? Si nondum legisti legem quæ circumcisionem injungit, nunc certe lege ut scias qua in "im-

Izates vult circumcidi.

Ab ista re dissuadetur.

Izati tandem persuadet Eleazarus ut circumcidatur.

a Τούτοις τὴν βασιλείαν] Τούτοις deest Bosb. & Voss.
b Ὑπεκστάντα τῆς ἀρχῆς αὐτῷ.] Eo modo Bosb. & Goll. ὑπεκστάντος in reliquis.
c Ὡς ——— ἦν.] Aliter hæc in Rufino. SPANH.
d Συνεβεβήκει δὲ] Ita Voss. συνεβεβήκει in cæteris.
e Καὶ τὴν Ἑλένην,] Nonnullis deest vocula καί.
f Μετακεκομίσθαι νόμους.] Ita Voss. & Bosb. μετακεκομίσθαι in cæteris.
g Τοὺς ——— δεδεμένους,] Τούς τε ἀδελφοὺς Voss.
h Πυθόμενος ——— χαίρειν] Ita Gen. πυθόμενος in Edit. Bas. & MSS. πυθόμενος δὲ πάνυ τοῖς Ἰουδαίων ἤθεσι Vat. & Voss.
i Περιτέμνοιτο,] Sic lego. περιτέμνοιτο in Edit. & MSS. περιτέμνοιτο τὴν σάρκα habet Voss.

k Πως ἐκώλυεν.] Παρῄνει Voss.
l Συμφάσκοντος,] Συναπάγοντος Voss. συναπαγόμενος Vat.
m Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλιπεῖν αὐτόν in tribus MSS.
n Τότε τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς.] Τότε deest Voss.
o Ἀναγινώσκειν σε] Ita Bosb. Voss. & Zonaras. γινώσκειν in cæteris.
p Μόνον αὐτούς,] Λόγους μόνον, ἀλλὰ Bosb.
q Μήπω τὸν περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως,] Ita Voss. & Epiphan. μὴ τὸν in cæteris.
r Ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι.] Εὐσέβεια Bosb. quo modo legerit Epiphanius, incertum: utpote qui vertit, *sed si nondum ex hoc legisti legem: ut scias, quapropter hoc geratur, vel nunc lege.*

Izates circumciditur.

"impietate versaris." Cum ista audisset rex, non amplius rem distulit; sed in aliud se recipiens cubiculum, medico accito, quod mandatum erat exsequebatur: deinde accersita matre & præceptore Anania, eis significavit actum esse quod voluit. Illos autem continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne, si rei indicium in vulgus emanaret, regni amittendi in periculo esset, non laturis subditis ut in eos vir regnaret, morum *qui* inter alios *obtinent* studiosus: & ne ipsi etiam discrimen adirent, quasi illorum culpa factum esset. Sed Deus obstitit quo minus eveniret quod illi metuerant. nam & ipsum Izaten in multis versatum periculis, ejusque liberos incolumes servavit, ex dubiis & desperatis viam *eis* expediens ad salutem, ostendensque quod Deum aspectantes eique uni fidentes pietatis fructu non defraudantur. Sed de *istis* quidem postea narrabimus.

Helena Hierosolyma proficiscitur.

6. Helena autem regis mater, cum videret omnia in regno pacata esse & tranquilla, filiumque suum beatum, & apud universos etiam exteros in admiratione ex Dei providentia, in Hierosolymitarum urbem proficiscendi desiderio tenebatur, ut templum Dei omnium hominum sermone celebratum adoraret, & victimas pro gratiarum actione offerret: filiumque orabat ut *eò ire* permitteret. Cum autem ille libenter admodum matri supplicanti annuisset, & magnos apparatus ad eam profectionem fecisset, multaque pecunia eam instruxisset, descendit ad Hierosolymitarum urbem, filio longe eam deducente. Ejus autem adventu nihil opportunius potuit accidere Hierosolymitis. nam fame ipsorum urbem per id tempus premente, multisque alimentorum inopia pereuntibus, Helena regina è suis alios quidem misit Alexandriam, qui vim magnam tritici coëmerent, alios vero in Cyprum qui caricarum sarcinas advehi curarent. Ubi vero reversi sunt, celeriter istis apportatis, cibos egenis distribuit: atque ex hac beneficentia maximam sui memoriam apud gentem nostram universam reliquit. Quin & filius ejus Izates, fame ista audita, principibus Hierosolymitanis multum pecuniæ misit. Sed enim horum regum beneficia, quibus civitatem nostram affecerunt, postea declarabimus.

Et, fame Hierosolymis grassante, egenis cibos distribuit.

Izates etiam pecuniam mittit.

λεὺς, οὐκ ὑπερεβάλετο τὴν πρᾶξιν, μεταστὰς δὲ εἰς ἕτερον οἴκημα, καὶ τὸν ἰατρὸν εἰσκαλεσάμενος, τὸ προσταχθὲν ἐτέλει· καὶ μεταπεμψάμενος τήν τε μητέρα, καὶ τὸν διδάσκαλον Ἀνανίαν, ἐσήμανεν [u] αὐτὸν πεπραχέναι τοὖργον. τοὺς δὲ ἔκπληξις εὐθὺς ἔλαβε καὶ φόβος οὐ μέτριος, μὴ, τῆς πράξεως εἰς ἔλεγχον ἐλθούσης, κινδυνεύσῃ μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀρχὴν ἀποβαλεῖν, οὐκ [v] ἀνασχομένων τῶν ὑπηκόων ἄρχειν αὐτῶν ἄνδρα, [w] τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν· κινδυνεύσωσι δὲ καὶ αὐτοὶ, τῆς αἰτίας [x] ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης. Θεὸς δὲ ἦν ὁ κωλύσων ἄρα τοὺς ἐκείνων φόβους ἐλθεῖν [y] ἐπὶ τὸ τέλος. πολλοῖς γὰρ αὐτόν τε τὸν Ἰζάτην περιπεσόντα κινδύνοις, καὶ παῖδας τοὺς ἐκείνου διέσωσεν, ἐξ ἀμηχάνων πόρον εἰς σωτηρίαν παρασχὼν, ἐπιδεικνὺς ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι, καὶ μόνῳ πεπιστευκόσιν, ὁ καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται ὁ τῆς εὐσεβείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

ϛ'. Ἑλένη δὲ, ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ, ὁρῶσα τὰ μὲν κατὰ τὴν βασιλείαν εἰρηνευόμενα, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς μακάριον, καὶ παρὰ πᾶσι ζηλωτὸν καὶ τοῖς [z] ἄλλοθεν διὰ τὴν ἐκ Θεοῦ πρόνοιαν, ἐπιθυμίαν ἔσχεν εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἀφικομένη, τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις περιβόητον ἱερὸν τοῦ Θεοῦ προσκυνῆσαι, καὶ χαριστηρίους θυσίας προσενεγκεῖν· ἐδεῖτό τε τοῦ παιδὸς ἐπιτρέψαι. τοῦ δὲ πάνυ προθύμως τῇ μητρὶ παρακαλούσῃ κατανεύσαντος, καὶ πολλὴν παρασκευὴν τὴν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἑτοιμασαμένου, καὶ χρήματα [a] πλεῖστα δόντος, καταβαίνει εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, προπέμποντος ἐπὶ πολὺ τοῦ παιδός. [b] γίνεται δὲ αὐτῆς ἡ ἄφιξις πάνυ συμφέρουσα τοῖς Ἱεροσολυμίταις. [c] λιμὸς γὰρ αὐτῶν τὴν πόλιν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον [d] πιεζοῦντος, καὶ πολλῶν ὑπ' ἐνδείας ἀναλωμάτων φθειρομένων, ἡ [e] βασίλισσα Ἑλένη πέμπει τινὰς τῶν ἑαυτῆς, τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [f] πολλοῦ σῖτον ὠνησομένους χρημάτων, τοὺς δὲ εἰς Κύπρον ἰσχάδων φόρτον οἴσοντας. ὡς δὲ πάλιν ἦλθον τάχιστα κομίζοντες, τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε τροφὴν, καὶ [g] μεγίστην αὐτῆς μνήμην τῆς εὐποιίας ταύτης εἰς τὸ πᾶν ἡμῶν ἔθνος καταλέλοιπε. πυθόμενος δὲ καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης τὰ περὶ τὸν λιμὸν, ἔπεμψε πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν [h] Ἱεροσολυμιτῶν. ἀλλὰ γὰρ ἃ [i] τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἀγαθὰ [k] πέπρακται, [l] μετὰ ταῦτα [m] δηλώσομεν.

CAP. III.

Quomodo Artabanus rex Parthorum, insidias illorum veritus, ad Izaten se recepit; iterumque in regnum illius ope restituitur: & quomodo Bardanes ejus filius bellum indixit Izati.

Artabanus fugit ad Izaten.

Parthorum autem rex Artabanus, cum intelligeret sibi à satrapis compositas *esse* insidias,

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς Ἀρτάβανος, τὰς αὐτῶν ἐπιβουλὰς δεδοικὼς, πρὸς Ἰζάτην ἀπῆρε, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσταται· καὶ ὡς Βαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου πόλεμον πρὸς Ἰζάτην κατήγγειλεν.

Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς [n] Ἀρτάβανος, αἰσθόμενος [o] τοὺς σατράπας ἐπιβουλὴν εἰς αὐτὸν συντεθεικότας,

u Αὐτὸν πεπραχέναι τοὖργον.] Αὐτοῖς Busb.
v Ἀνασχομένων τῶν ὑπηκόων] Ἀνεχομένων Busb.
w Τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν·] Τῶν παρ' ἑτ. Busb.
x Ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης.] Ἐπ' αὐτοῖς τοῦ πραχθέντος ἐνεχθείσης *Voss.*
y Ἐπὶ τὸ τέλος.] Ἐπὶ τέλος Busb.
z Ἄλλοθεν διὰ τὴν ἐκ Θεοῦ πρόνοιαν,] Ἀλλοεθνέσιν *Voss.* ἄλλοις ἔθνεσιν *Gall.*
a Πλεῖστα δόντος,] In ora *Cod. Voss.* ἴσ. τὰ πλεῖστα.
b Γίνεται δὲ —— Ἱεροσολυμίταις.] Subjungit hisce *L. B.* καὶ τοῖς τὰ ἐν (lege μάλιστα) χρῄζουσι. quod & probum esse potest, & scholion quoque marginale. HAV.
c Λιμὸς —— Ἀλεξάνδρειαν.] Hæc est fames quam prædixit Agabus, *Act.* XI. quæ accidit, Claudio consule IV. designato, & non altera illa Claudio II. & L. Licinio Cæsina coss. *Scalig.* ad *Euseb.* p. 174. Paulo infra *Josephus* c. 4. 5. §. 2. postquam dixerat Cuspio Fado procuratori successisse Tiberium Alexandrum, statim subjungit, ἐπὶ τούτοις γε καὶ τὸν μέγαν λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι, i. e. *horum procuratorum temporibus* &c. Ex quibus constat famem illam pluribus annis durasse, quippe quæ sub duobus illis procuratoribus sævierit. Missus autem est in Judæam Fadus post obitum Agrippæ regis, i. e. anno quarto Claudii exeunte. Ita fames illa ab Agabo prædicta anno V. & VI. Claudii contigit. *Vales* ad *Euseb.* l. 2. c. 12. HUDS. Adducuntur hæc ab Eusebio, sed aliis verbis H. Eccl. l. 11. cap. XII. SPANH.
d Πιεζοῦντος,] Potius πιέζοντος. IBBETS.
e Βασίλισσα Ἑλένη] Βασιλὶς *Voss.*
f Πολλοῦ σῖτον] Πολὺν Busb. & *Zonar.*
g Μεγίστην αὐτῆς μνήμην] His quoque subjungit *L. B.* εἰς ἀεὶ διαβοωμένην, quod vix videtur esse ab auctore. HAV.
h Ἱεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἃ τοῖς ἐνδεέσιν διανεμηθέντα πολλοὺς τῶν ἐκ τοῦ λιμοῦ σφοδρότητος καὶ ἀνάγκης ἀπηλλάξατο. ἀλλὰ &c. *Gall.* & *Lugd. Bat.*
i Τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν] Illud τούτοις è *Cod. Busb.* & *Voss.* idemque in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*
k Πέπρακται, μετὰ ταῦτα δηλώσομεν.] Πέπρακται, καὶ ὅσοι τούτων ἐν ταύταις πόλεσι συνελέγοντο, μετὰ ταῦτα δ. *Gall.*
l Μετὰ ταῦτα] *L. B.* ταῦτα.
m Δηλώσομεν.] Ubi memoravit? nihil tale, nisi obiter memoratum occurrit. Donorum Helenæ & Monobazi mentio facta est in *Cod. Jomæ*, edito cura Cl. *Sheringhami*, p. 66.
n Ἀρτάβανος,] Ita *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* sed in *Marg.*) & hic & alibi Ἀρταβάνης in *cæteris*.
o Τοὺς σατράπας ἐπιβουλὴν] Τοὺς αὐτοῦ σατράπας *Voss.*

ϕ Οι

κότας, μένειν παρ' αὐτοῖς ἀσφαλὲς οὐχ ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ἰζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βουλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν εἰ δυνηθείη. καὶ δὴ ἀφικνεῖται [p] ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκείων περὶ χιλίους τὸν ἀριθμὸν ἐπαγόμενος, συντυγχάνει τε τῷ Ἰζάτῃ καθ' ὁδὸν, [q] αὐτὸς τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπιστάμενος, [r] καὶ ὑπ' Ἰζάτου οὐ γινωσκόμενος. καὶ πλησίον παραστὰς, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν [s] αὐτὸν, εἶτα, "Βασιλεῦ, φησὶ, μὴ περιίδῃς με τὸν σὸν [t] οἰκέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. ταπεινὸς γὰρ ἐκ μεταβολῆς γενόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς ἐπικουρίας χρήζω. βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστατον, [v] καὶ κοινὴν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ πρόνοιαν· [x] ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου περιοφθέντος, ἔσονται θρασύτεροι [y] πολλοὶ κατὰ τῶν ἄλλων βασιλέων." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. ὁ δὲ Ἰζάτης, ὡς ἤκουσε τοὔνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτοῦ [z] παρεστῶτα τὸν Ἀρτάβανον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου [a] ὀξέως, καὶ "Θάρσησον εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, μηδέ σε συγχείτω τὸ παρὸν ὡς ἀνήκεστον· ταχεῖα γὰρ ἔσται [b] τῆς λύπης ἡ [c] μεταβολή. [d] Φίλον δὲ καὶ σύμμαχον εὑρήσεις κρείττω τῆς ἐλπίδος. ἢ γὰρ εἰς τὴν Παρθῶν σε καταστήσω βασιλείαν πάλιν, ἢ τῆς ἐμῆς ἐκστήσομαι."

β'. Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν ἵππον [e] τὸν Ἀρτάβανον, παρείπετο δὲ [f] αὐτὸς πεζὸς, τιμὴν ἀπονέμων [g] ταύτην, ὡς ἂν μείζονι βασιλεῖ. θεασάμενος δὲ ὁ Ἀρτάβανος, βαρέως ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐφεστῶσαν αὐτῷ τύχην καὶ τιμὴν [h] ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι, μὴ ἐκείνου πάλιν ἀναβάντος καὶ προηγουμένου. ὁ δὲ πεισθεὶς, ἐπὶ τὸν ἵππον [i] ἥλατο· καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν [k] εἰς τὰ βασίλεια, πᾶσαν τιμὴν ἀπένειμεν ἔν τε συνεδρίαις καὶ τὸν περὶ τὰς ἑστιάσεις προκατεκλίνεσεν, οὐκ εἰς τὸ παρὸν αὐτοῦ [l] τῆς τύχης ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα, [m] καὶ τι λογισμῷ [n] διδοὺς ὡς κοιναὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους, πείθων αὐτοὺς τὸν Ἀρτάβανον ὑποδέξασθαι, πίστιν προτείνων τὴν τῶν πεπραγμένων ἀμνηστίας δεξιὰν καὶ ὅρκους, καὶ μεσιτείαν τὴν αὐτοῦ. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν αὐτὸν θέλειν οὐκ ἀρνουμένων, μὴ δύνασθαι δὲ λεγόντων διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἑτέρῳ [o] πεπιστευκέναι· [p] Κίνναμος δὲ ἦν ὄνομα τῷ παρειληφότι· καὶ δεδοικέναι μὴ στάσις αὐτοὺς ἐκ τούτου καταλάβῃ, μαθὼν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ὁ Κίνναμος ταύτην, αὐτὸς γράφει τῷ Ἀρταβάνῳ· τέθραπτο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ φύσει δὲ ἦν καλὸς καὶ ἀγαθός· παρακαλῶν [q] αὐτὸν πιστεύσαντα παραγενέσθαι τὴν ἀρχὴν ἀποληψόμενον τὴν αὐτοῦ. καὶ ὁ Ἀρτάβανος πιστεύσας παρῆν. [r] ὑπαντήσας δὲ [s] αὐτῷ ὁ Κίνναμος, καὶ προσκυνήσας, βασιλέα τε προσαγορεύσας, περιτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα ἀφελὼν τῆς ἑαυτοῦ.

γ'. Καὶ Ἀρτάβανος οὕτω [t] δι' Ἰζάτου πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσταται, πρότερον αὐτῆς ἐκπεσὼν διὰ τῶν

nec tutum putaret apud eos diutius manere, decrevit ad Izaten se conferre; eo animo ut viam ad salutem ex illo inveniret, & si fieri posset etiam reditum in principatum. Itaque ad eum venit, cognatis & domesticis circiter mille numero secum adductis, & Izaten convenit in itinere, cum & ipse illum probe nosset, & Izati plane ignotus esset. Cumque propius adstaret, primum quidem more patrio eum adoravit; deinde, "O Rex, inquit, ne me despicias famulum tuum, neque contemnas supplicem. nam ex mutata fortuna depressus, & ex rege in privati conditionem redactus, tua ope indigeo. Respice igitur fortunæ instabilitatem, atque mecum tibi commune esse existima tuæ saluti providere: nam si me inultum esse patiaris, multi etiam in alios reges fient audaciores." Ille quidem ista lachrymans dicebat, capiteque demisso. Izates autem, quamprimum nomen ejus audivit, viditque supplicem sibi adstare Artabanum, equo desiluit, ac, "Bono, inquit, animo esto, ô Rex, nec præsenti turberis calamitate quasi immedicabili: brevi enim mutationem habitura est tua mœstitia, invenięsque amicum & socium meliorem quam forte sperare poteras. Aut enim in Parthorum regnum te reducam, aut meo tibi cedam.

Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur.

2. Hæc loquutus Artabanum in equum sustulit, & ipse pedes sequutus est, hunc ei tanquam regi majori honorem tribuens. Cum autem hoc vidisset Artabanus, moleste rem tulit, & per præsentem fortunam honoremque juravit, nisi & ille equum iterum conscendisset atque anteiret *se quoque* descensurum. Tum ille ei obsequutus in equum insiluit: eoque in regiam perducto omnem honorem ei habuit, in consessibus & conviviis primum ei locum concedens, nec ad præsentem ejus statum respiciens sed ad pristinam dignitatem, animoque secum reputans commune esse omnium hominum adversam quandoque subire fortunam. Scripsit etiam ad Parthos, ut persuaderet eis Artabanum recipere, fidem suam dextra & jurejurando dans, eum anteactorum memoriam oblivione deleturum, seque ipsum sequestrem fore *promittens*. Cum autem Parthi se quidem eum velle recipere non negarent, sed in potestate sua nequaquam esse dicerent, utpote alteri credito imperio, (nam *quidam erat* Cinnamus nomine *qui* regnum susceperat) seque metuere ne inde oriretur seditio; Cinnamus, hac illorum voluntate intellecta, ipse ad Artabanum scripsit (nam ejus alumnus fuerat, quin & ingenio erat bono honestoque) obsecrans ut fide ipsi habita adveniret, regnum suum recepturus. Atque Artabanus, ejus promissis fretus & innixus, rediit. Cinnamus autem ei obviam ibat, &, cum cum salutasset regemque appellasset, diadema suo capiti detractum illius imposuit.

Eum omnibus officiis prosequitur.

Ad Parthos scribit, & ut suum regem reciperent, suadet.

Cinnamus Artabano regnum restituit.

3. Atque ita Artabanus Izatis opera suum in regnum restitutus est, è quo per proceres suos jam an-

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

p Ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκείων,] Illa ὡς αὐτὸν è Cod. Voss. in Epiphanii versione, venit ad regem Izatem.

q Αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπιστάμενος,] Αὐτός τε (δὲ L. B.) Ἀρτάβανος Gall. & Lugd. Bat.

r Καὶ ὑπ' Ἰζάτου οὐ γινωσκόμενος.] Τῷ Ἰζάτῃ δὲ οὐ γινωσκόμενος, πλησίον παραστὰς Voss.

s Αὐτὸν, εἶτα,] Αὐτῷ Voss.

t Οἰκέτην,] L. B. ἱκέτην, forsan melius, nam & inferius, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτοῦ de ipso Izate. HAV.

v Καὶ κοινὴν εἶναι] Καὶ κοινὴν εἶναι τὴν συμφορὰν τὴν ἐμὴν νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ πρόνοιαν ἔχεσθαι Voss. καὶ κοινὴν εἶναι τὴν συμφορὰν νόμισον καὶ τὴν ἐμὴν ὑπὲρ σαυτοῦ πρόνοιαν Gall.

x Ἐμοῦ] L. B. λοιμοῦ.

y Πολλοὶ κατὰ τῶν ἄλλων βασιλέων.] Καὶ πολλοὶ Voss.

z Παρεστῶτα τὸν Ἀρτάβανον,] Παρεστῶτα καὶ ποτνιώμενον Voss.

a Ὀξέως,] Illud ὀξέως è Cod. Voss. & Epiphan.

b Τῆς λύπης] Τῆς λύπης παρούσης solus Voss.

c Μεταβολή.] Μεταβολὴ τῇ ἐπαγωγῇ τῶν χρηστοτέρων φίλον δὲ με καὶ Gall.

d Φίλον δὲ καὶ σύμμαχον] Ita Voss. & Epiphan. φίλον δὲ καὶ σ. in cæteris.

e Τὸν Ἀρτάβανον,] Articulum supplevi è Cod. Voss.

f Αὐτὸς πεζὸς,] Καὶ αὐτὸς Busb.

g Ταυτηνὶ] Ταυτὴν μεγίστην Voss.

h Ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι,] Ἐπωμόσατο ἢ μὴν καταβήσεσθαι Busb.

i Ἥλατο·] Ἥλλετο Busb.

k Εἰς τὰ βασίλεια,] Εἰς τὴν βασιλείαν Vat. & Voss.

l Τῆς τύχης ἀποβλέπων,] Τὴν τύχην ἀποβλέπων, ἀλλ' ὡς τὸ πρότερον ἑώρα ἀξίωμα Gall.

m Καὶ τι λογισμῷ] Καὶ τι καὶ λογισμῷ Voss.

n Διδοὺς ὡς κοιναὶ] Διδοὺς ὡς πάλαι παθὼν, ὡς Gall.

o Πεπιστευκέναι·] Πεπιστευκέναι τὴν βασιλείαν Gall.

p Κίνναμος] Κινάμωνος passim Vat. & Κιννάμωνος Busb.

q Αὐτὸν πιστεύσαντα] Ita Busb. αὐτῷ in Editis Aliisque.

r Ὑπαντήσας] L. B. ὑπαντᾷ.

s Αὐτῷ ὁ Κίνναμος,] Sic Busb. & Voss. αὐτὸν in cæteris.

t Δι' Ἰζάτου πάλιν] Δι' Ἰζάτου χειρὸς πάλιν Vat. & Busb. χειρὶ Ἰζάτου εἰς τὴν ἀρχὴν Zonar.

v Ma-

ante exciderat. Verum illius erga ipsum meritorum non erat immemor: sed Izaten maximis, ut apud ipsos, remuneratus est honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto dormire, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. quin & regionem ei donavit amplam & fertilem, ademptam ditioni regis Armeniæ. Terræ autem nomen est Nisibis: & in ea olim Macedones urbem Antiochiam condiderunt, quam Mygdoniam appellarunt. His itaque honoribus Izates à Parthorum rege cohonestatus est.

Artabanus moritur, eique succedit Bardanes.

3. Non multo autem post moritur Artabanus, regno filio suo Bardani relicto. Is sane, adito Izate, ei suadebat ut cum ipso, bellum Romanis illaturo, in ejusdem societatem veniret, & auxilia pararet. Non tamen ei persuadebat. Nam Izates, ut qui probe noverat Romanorum potentiam & fortunam, censebat illum ea aggredi quæ fieri non

Izates studet eum deterrere à bello Romanis inferendo.

poterant. Insuper autem, cum filios quinque numero & ætate juvenes misisset, ut linguam nostram vernaculam & patriam disciplinam diligenter addiscerent, simulque matrem ad templum (uti jam diximus) adorandum, segnior erat *ad bellum*, idque agebat ut Bardanem inhiberet, perpetuo ei enarrando quibus erant Romani viribus & quas res gesserant, fore ratus ut istis eum deterreret bellumque gerendi cupiditatem restingueret. At Parthus,

Quam ob rem Izati bellum indixit.

hisce irritatus, continuo bellum Izati denunciavit. ex hac tamen in eum expeditione nihil proficiebat, Deo faciente ut spes ejus omnis in nihilum recideret. Nam Parthi, ubi voluntatem ejus rei

Bardane caeso, Gotarzi regnum defertur.

Bardanis intellexerant, quodque Romanis bellum inferre statuerat, ipsum quidem de medio tollunt, fratri vero ejus Gotarzi regnum detulerunt. quin & huic, non multo post per insidias sublato, Vo-

Illi, insidiis sublato, succedit Vologeses.

logases *ejus* frater succedit: qui duobus fratribus, eodem secum patre genitis, suæ ditionis omnia credidit, Pacoro quidem grandiori natu Mediam; Tiridati vero minori Armeniam.

[v] μεγιστᾶνας. οὐκ ἐλήθετο μὴν ἀμνήμων τῆς εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, [x] ἀλλὰ δωρεῖται τὸν Ἰζάτην ταῖς μεγίσταις τιμαῖς παρ' αὐτοῖς. [y] τήν τε γὰρ τιάραν [z] ὀρθὴν ἐπέτρεψεν αὐτῷ φορεῖν, καὶ ἐπὶ [a] χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μόνων ἐστὶ [b] γέρας καὶ σημεῖον τῶν Πάρθων βασιλέων. ἔδωκε δὲ καὶ χώραν πολλὴν αὐτῷ [c] κἀγαθήν, ὃ τοῦ [d] Ἀρμενίων βασιλέως ἀποτεμόμενος. [e] Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ· καὶ ἐν αὐτῇ πρότερον Μακεδόνες ἔκτισαν πόλιν Ἀντιόχειαν, ἣν [f] Μυγδονίαν προσηγόρευσαν. ταύτης μὲν δὴ τῆς τιμῆς ὁ Ἰζάτης ὑπὸ τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως ἐτιμήθη.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον Ἀρτάβανος τελευτᾷ, τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Οὐαρδάνῃ καταλιπών. οὗτος δὴ, πρὸς Ἰζάτην ἀφικόμενος, [g] ἔπειθεν αὐτόν, μέλλων πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἐκφέρειν, συστρατεύεσθαι καὶ συμμαχίαν ἑτοιμάζειν. οὐ μὴν ἔπειθεν. ὁ γὰρ Ἰζάτης, τὴν Ῥωμαίων δύναμίν τε καὶ τύχην ἐπιστάμενος, ἀδυνάτοις αὐτὸν ἐνόμιζεν ἐπιχειρεῖν. [h] ἔτι δὲ πεπομφὼς πέντε μὲν τὸν ἀριθμὸν υἱοὺς, τὴν [i] δὲ ἡλικίαν νέους, [k] γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον καὶ παιδείαν ἀκριβῶς μαθησομένους, τήν τε μητέρα προσκυνήσουσαν τὸ ἱερὸν, ὡς προεῖπον, ἀκνηρότερος ἦν, καὶ τὸν [l] Οὐαρδάνην ἐκώλυε, συνεχῶς διηγούμενος τὰς Ῥωμαίων δυνάμεις τε καὶ πράξεις, διὰ τούτων οἰόμενος αὐτὸν φοβεῖν, καὶ παύειν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἐπ' αὐτοὺς στρατείας. παροξυνθεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ Πάρθος, πόλεμον εὐθὺς πρὸς Ἰζάτην κατήγγειλεν. οὐ μὴν ἔλαβεν οὐδὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ στρατείας ὄνησιν, τοῦ Θεοῦ τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ πάσας ὑποτεμόντος. μαθόντες γὰρ οἱ Πάρθοι τὴν διάνοιαν Οὐαρδάνου, καὶ ὡς ἐπὶ Ῥωμαίους [m] στρατεύειν ἔκρινεν, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν ἀρχὴν δὲ τῷ ἀδελφῷ [n] Γωτάρζῃ παρέδωκαν. καὶ τούτου δὲ, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἐξ ἐπιβουλῆς τελευτήσαντος, διαδέχεται [o] Οὐολογάσης ὁ ἀδελφός· ὃς δὴ καὶ [p] τοῖς ὁμοπατρίοις δυσὶν ἀδελφοῖς δυναστείας ἐπίστευσε, Πακόρῳ μὲν τῷ [q] πρεσβυτέρῳ τὴν Μήδων, [r] Τιριδάτῃ δὲ τῷ νεωτέρῳ τὴν Ἀρμενίαν.

CAP. IV.

Quomodo Arabes contra Izaten ex subditorum proditione bellum gesserunt: atque Izates Dei providentia ex manibus eorum evasit.

Monobazus frater Izatis Judaica religione se addixit.

REgis autem frater Monobazus & cognati, cum viderent Izaten ex sua in Deum pietate omnium hominum beatissimum evasisse, desiderio & ipsi tenebantur patrios mores ritusque relinquendi & Judaicis utendi. Atqui id quod fecerant *sta-*

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἄραβες ἐπολέμησαν Ἰζάτῃ ἐκ προδοσίας τῶν οἰκείων· καὶ ὡς Ἰζάτης ὑπὸ Θεοῦ προνοίας ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐσώθη.

ΟΔὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς, θεωροῦντες τὸν Ἰζάτην [s] πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν ζηλωτὸν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις γεγενημένον, ἔσχον ἐπιθυμίαν καὶ αὐτοὶ, τὰ πάτρια καταλιπόντες, ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς Ἰουδαίων. [t] γίνεται δὲ πρᾶξις αὐτῶν κατά-φωρος.

v Μεγιστᾶνας.] Vide quæ notata sunt superiore §. 3.
x Ἀλλὰ δωρεῖται τὸν Ἰζάτην;] Ἀλλ' ἀντιδωρεῖται Voss.
y Τήν —— βασιλέων.] Conf. cap. seq. §. 2. SPANH.
z Ὀρθὴν ἐπέτρεψεν] *Sc.* apice seu cono in sublime erecto. Reliquorum tiaræ deorsum vergebant, & in frontem deducebantur. Solis regibus tiaram elatam rectamque gestandi jus olim fuisse, constat ex *Xenophonte* aliisque Auctoribus, quos adducit *Brissonius* lib. 1. *de Regno Persarum*, p. 8. *Edit. Paris.*
a Χρυσῆς καθεύδειν,] Hac de re videsis *Brissonium*, p. 68.
b Γέρας καὶ σημεῖον] Γέρας καὶ σημεῖα Busb. & Vat. γέρα καὶ σημεῖα Voss.
c Κἀγαθὴν, ἣν] Ita Voss. & Vat. καὶ ἀγαθὴν Busb. καὶ deest reliquis.
d Ἀρμενίων βασιλέως] Ἀρμενίων αὐτὴν βασιλέως ἀποτ. Gall. & τὴν Ἀρμ. βασιλ. ας Busb.
e Νίσιβις] *Al.* Νίσιβις. HUDS. Conf. sup. lib. 18. c. 10. §. 1. SPANH.
f Μυγδονίαν προσηγόρευσαν.] Μυγδονίαν legendum conjicit Ill. *Spanhemius* ad *Julianum*, p. 190. ἐπὶ Μυγδονίαν Vat. & Voss. Αὐτῇ γε Μυγδόνιος ποταμὸς κάλλιστος τῶν αὑτοῦ μεταδίδωσι φωνῆς, ὅτε γε ἐκ Ἀντιόχου βασιλέως ἐπωνύμου. *ipsi Mygdonius fluviorum pulcherrimus nomen suum communicat, & etiam à rege Antiocho cognomen accepit. ita Julianus in Orat. prima.* adde *Strabonem* l. 16. p. 747. & *Polyb.* lib. 5. p. 395.
g Ἔπειθεν αὐτὸν,] Ἠξίου Busb.

h Ἔτι δὲ πεπομφὼς] Ἔτι γε Voss.
i Δὲ ἡλικίαν νέους,] Illud δὲ inserui, quòd id postulare videretur τὸ mox antecedens.
k Γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον] Hebræam linguam Josephus appellat γλῶτταν παρ' ἡμῖν πάτριον. REL.
l Οὐαρδάνην ἐκώλυε,] Videsis Cl. *Olearium* ad *Philostratum*, c. 21. n. 4.
m Στρατεύειν ἔκρινεν,] Στρατεύσοντα Busb.
n Γωτάρζῃ] Ita cum *Tacito* (*Annalium* lib. X.) rescribere visum est. Κοτάρδῃ in plerisque *Josephi* libris *Editis* & *MSS*. Ιωτάρζῃ *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.* HUDS. *Rufin.* Cotardes. SPANH.
o Οὐολογάσης ὁ ἀδελφός·] In hac voce exprimenda nummos sequutus sum, in quibus Οὐολογάσου aut Βολογάσου. in plerisque *Flavii* libris Οὐολογέσης. nec aliter apud *Tacitum*. Οὐολογαίσης solus *Vat.*
p Τοῖς —— ἐπίστευσε,] Τοῖς δυσὶν αὐτοῦ ἀδελφοῖς δυναστείας μεγάλας ἐπίστευσε Busb.
q Πρεσβυτέρῳ] *L. B.* καὶ σε.
r Τιριδάτῃ] Τηριδάτῃ in *Editis* & *MSS.*
s Πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν] Διὰ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὴν δι' αὐτῆς αὐτῷ τοῦ ἰδίου χρηστότητα ζηλωτὸν Busb. & L. B.
t Γίνεται δὲ πρᾶξις αὐτῶν] Καὶ τὴν πρᾶξιν εἰς πέρας ἐξήνεγκαν. γίνεται δ' οὐ σε. Busb. καὶ τὴν πρᾶξιν εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν. γίνεται δ' οὐ σε. Zonar.

φανερὸς τοῖς ὑπηκόοις, καὶ τούτῳ χαλεπήναντες οἱ [w] μεγιστᾶνες, [x] οὐ φέρουσι μὲν τὴν ὀργὴν, κατὰ νοῦν δ' ἔχοντες, καιρὸν ἐπιτήδειον ἐζήτουν δίκην εἰσπράξασθαι [y] σπεύδοντες παρ' αὐτῶν. καὶ δὴ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν τὸν Ἀράβων βασιλέα, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενοι, [z] στρατεύσασθαι θελήσαντι κατὰ τοῦ παρ' αὐτοῖς βασιλέως. ἐπηγγέλλοντο δὲ καὶ περὶ τὴν πρώτην συμβολὴν ἐγκαταλείψειν τὸν βασιλέα. θέλειν γὰρ αὐτὸν τιμωρήσασθαι, [a] μισήσαντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη· καὶ ὅρκοις τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐνδησάμενοι πίστιν, [b] σπεύδειν παρεκάλουν. πείθεται δ' ὁ Ἄραψ, καὶ πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, [c] ἧκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. μελλούσης δὲ τῆς πρώτης συμβολῆς, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην ἐκ συνθήματος πάντες ὡς [d] πανικῷ δείματι ταραχθέντες, καὶ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις ἐντρέψαντες, ἔφυγον. οὐ μὴν ὁ Ἰζάτης [e] κατεπλάγη, νοήσας δὲ προδοσίαν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων γεγενῆσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεχώρησε, καὶ τὴν αἰτίαν ζητήσας, ὡς ἔμαθε συντεταγμένους πρὸς τὸν Ἄραβα, τοὺς μὲν αἰτίους ἀναιρεῖ, τῇ δ' ἐπιούσῃ συμβαλὼν, πλείστους μὲν ἀπέκτεινε, πάντας δὲ φυγεῖν [f] ἠνάγκασεν. αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα διώκων [g] εἴς τι φρούριον συνήλασεν Ἀρσαμον καλούμενον, καὶ προσπολεμήσας καρτερῶς, εἷλε τὸ φρούριον. [h] διαρπάσας δὲ τὴν ἐν αὐτῷ λείαν πᾶσαν, πολλὴ δὲ ἦν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, τὸν Ἀβίαν οὐ καταλαβὼν ζῶντα· περικαταλαμβανόμενος γὰρ ἑαυτὸν [i] ἀνεῖλεν.

β'. Ἀποτυχόντες δ' οἱ τῶν Ἀδιαβηνῶν μεγιστᾶνες τῆς πρώτης ἐπιχειρήσεως, παραδόντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ τῷ βασιλεῖ, οὐδ' ὡς ἠρέμουν, ἀλλὰ γράφουσι πάλιν Οὐολογέσῃ, βασιλεὺς δὲ Πάρθων οὗτος ἦν, παρακαλοῦντες ἀποκτεῖναι μὲν τὸν Ἰζάτην, [k] καταστῆσαι δ' αὐτοῖς ἕτερον δυνάστην, [l] τοῦ γένους Πάρθον. μισεῖν γὰρ ἔλεγον τὸν ἑαυτῶν βασιλέα, καταλύσαντα μὲν [m] τὰ πάτρια, ξένων δ' ἐραστὴν ἐθῶν γενόμενον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πάρθος, ἐπήρθη πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ προφάσεως [n] δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν, [o] τὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ δοθείσας τιμὰς [p] ἔπεμψεν ἀπαιτῶν, ἀρνησαμένῳ δὲ πόλεμον κατήγγελλεν. ἐταράχθη δὲ τὴν ψυχὴν οὐχὶ μετρίως ὁ Ἰζάτης, ὡς ἤκουσε ταῦτα, καταγνωσθήσεσθαι μὲν φέρων αὐτῷ νομίσας τὸ τῶν δωρεῶν ἐξίστασθαι δοκεῖν διὰ φόβον τοῦτο πρᾶξαι. εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ ἀπολαβὼν ὁ Πάρθος τὰς τιμὰς, οὐκ ἂν ἠρεμήσειεν, ἔκρινεν ἐπιτρέψαι τῷ κηδεμόνι Θεῷ τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς κίνδυνον· καὶ τοῦτον μέγιστον ἡγησάμενος ἔχειν σύμμαχον, κατατίθεται μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας [q] εἴς τι τῶν φρουρίων ἀσφαλέστατον, σῖτον δὲ πάντα εἰς τὰς βάρεις, καὶ ἐμπίπρησι τόν τε χόρτον καὶ τὰς νομάς. ταῦτά τε προευτρεπισάμενος, ἐξεδέχετο τοὺς πολεμίους. παραγενομένου δὲ τοῦ [r] Πάρθου μετὰ πολλῆς δυνάμεως πεζῶν τε καὶ ἱππέων θᾶττον ἐλπίδος, [s] ὥδευσε γὰρ συντόνως, βαλομένου τε χάρακα πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ τὴν Ἀδιαβηνὴν καὶ τὴν Μηδίαν ὁρίζοντι, τίθησι καὶ ὁ Ἰζάτης τὸ στρατόπεδον οὐκ ἄπωθεν, ἔχων περὶ αὐτὸν ἱππεῖς τὸν ἀριθμὸν ἑξα-

tim deprehensum est, factumque ægre tulerunt magnates, non tamen iracundia efferebantur, sed eam dissimulando tempus opportunum quærebant, studentes pœnas ab illis repetere. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, se magnam pecuniæ vim ei daturos promittentes, si contra regem illorum vellet expeditionem suscipere; quin & polliciti sunt se primo statim conflictu regem relicturos. esse enim sibi animum pœnas de eo sumere, quod mores suos odio habuerit; fideque sua sibi invicem jurejurando obligata, ne moras necteret obsecrabant. Paret itaque Arabs, magnoque adducto exercitu adversus Izaten contendit. Tunc ubi primum prælio congressuri erant, antequam ad manus ventum esset, Izaten ex composito omnes sui deserunt, quasi * panico terrore correpti; cumque hostibus terga vertissent, diffugiebant. Non tamen Izates animo erat consternatus: sed gnarus proditionem factam esse à magnatibus, ipse quoque intra castra sese recepit: cumque de *fugæ* causa inquisivisset, ut comperit eos pepegisse cum Arabe, auctores quidem *sceleris* supplicio afficit; postridie vero manibus consertis, plurimos occidit, & *reliquos* omnes coëgit in fugam se conjicere. Regem autem ipsum persequens, in castellum compulit Arsamum vocatum, idemque valide oppugnatum vi cepit. cumque omnem in ea prædam, quæ multa erat, diripuisset, in Adiabenen reversus est, Abia vivo in potestatem ejus non redacto; quippe qui undique comprehensus seipsum interfecerat.

Inde contra Izaten belli societas cum Abia Arabe init.

Izates à suis in prælio deseritur.

In proditores animadvertit, Arabes fundit fugatque.

2. Postquam autem magnates Adiabenorum primis ausis excidissent, à Deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant, sed denuo scribunt Vologasi, (ille enim Parthorum rex erat) rogantes *eum*, ut, Izate interfecto, dynasten alium quempiam, genere Parthum, sibi præficeret. exosum enim suum regem ajebant; utpote quod patrias leges abrogaret, & alienarum desiderio teneretur. His auditis Parthus ad bellum *inferendum* excitatus est; & cum nullam haberet justam quam prætexeret *bellandi* occasionem, misit honores repetitum quos pater ipsius ei concesserat, & si *reddere* recusaret bellum ei denunciabat. Izates, ubi ista audivit, vehementer animo perturbatur, sibi quidem opprobrio esse ratus ab iis decedere quæ dono acceperat, quod ex timore hoc fecisse videretur. Pro comperto autem habito, Parthum ne quidem post honores receptos quieturum esse, decrevit Deo curatori semet committere dum vitæ discrimen adiret: atque hunc maximum adjutorem habere arbitratus, liberos & uxores in castellum quoddam munitissimum concludit, frumentumque in arces *deportat*, ac deinde fœnum & pabulum flammis absumit. adeoque istis in antecessum paratis, hostium adventum exspectabat. Cum autem Parthus cum magnis peditum equitumque copiis celerius quam crederetur adesset, (magna enim fecerat itinera) castraque posuisset ad fluvium qui Adiabenen à Media dirimit; Izates quoque non longe inde castra metatus est, militibus ad sex mil-lia

Vologases, Adiabenorum suasu, Izati bellum denunciat.

Izates ad bellum contra Vologasen se comparat.

w Μεγιστᾶνες] Conf. supr. c. 2. §. 3. SPANH.
x Οὐ φέροντες μὲν τὴν ὀργὴν,] Οὐκ ἔφερον μὲν τὴν ὀργὴν Voss. & ὀργίλως διετέλουν οὐκ ἔφερον μὲν τὴν μῆνιν, κατὰ νοῦν &c. Busb. in *Epiphanii* versione, *in hoc proceres indignati iram quidem retinebant, exspectantes opportunum tempus* &c.
y Σπεύδοντες παρ' αὐτῶν.] Σπεύδοντες omittit *Busb.*
z Στρατεύσασθαι θελήσαντι] Στρατεύσασθαι *Busb.* & *Voss.*
a Μισήσαντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη] Καταλείψαντα τὰ πάτρια αὐτῶν *Busb.*
b Σπεύδειν παρεκάλουν.] Σπεύδειν τομῶς παρ. *Busb.*
c Ηκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην.] Ηκεν ἐπὶ Ἰζάτην μάχην μελλούσης. πρώτης δὲ τῆς πάλιν συμβολῆς πρὶν *Busb.*
* *Panico terrore correpti* ;] Vide *Politianum* in *Miscell.* c. 28. & *Barthium* in *Statium*, p. 1296.
d Πανικῷ δείματι ταραχθέντες,] Πάντες ὡς ὑπὸ πανικοῦ δείματος καταχεθέντες legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *velut uno vinculi funiculo.*
e Κατεπλάγη,] Κατεπλάγη τὸ δρᾶμα *Voss.*
f Ηνάγκασεν.] Ita cum *MSS.* ἀνάγκασεν in *Editis.*
g Εἴς τι φρούριον συνήλασεν] Εἰς τὸ Φρ. *Busb.*
h Διαρπάσας πᾶσαν,] Διαρπάσας τε *Voss.*
i Ανεῖλεν.] Ανεῖλεν, πρὶν εἰς χεῖρας συγκλεισθῇ τοῦ Ἰζάτου *Voss.* & *Gall.*
k Καταστῆσαι δ' αὐτοῖς] Καταστῆσαι *Busb. Voss.* & *Gall.*
l Τοῦ γένους Πάρθον.] Καὶ τοῦ γ. *Vat.* καὶ τοῦ γ. *Voss.*
m Τὰ πάτρια,] Τὰ πάτρια αὐτοῖς *Voss.*
n Δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν,] Δικαίας *Vat.*
o Τὰς —— ἀπαιτῶν,] Conf. supr. c. 3. §. 3. SPANH.
p Επεμψεν ἀπαιτῶν,] Sic è *MSS.* antea erat ἔπεμψε, & mox κατήγγειλεν.
q Εἴς τι τῶν φρουρίων ἀσφαλέστατον,] Εἰς τὸ τῶν φρουρίων ἀσφαλέστατον *Voss.* & *Epiphan.*
r Πάρθου μετὰ πολλῆς δυνάμεως] Παρθυαίων βασιλέως *Voss.*
s Ωδευσε γὰρ συντόνως,] Conf. *alias.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

 t Συν-

lia numero secum adductis. *Rebus ita se habentibus*, ad Izaten venit nuncius à Partho missus, qui Parthi vires, quantæ illæ essent, numerando percenseret, ab Euphrate fluvio usque ad Bactrorum fines, quique dictitaret quot reges illis subjicerentur. Insuper minitabatur, fore ut supplicium lueret, quod erga dominos suos ingratus extitisset; ac ne Deum quidem, quem coleret, posse eum regis è manibus eripere. Cum ista retulisset nuncius, dicebat Izates, se quidem nosse Parthorum potentiam sua longe superiorem: adhuc vero certius scire ajebat, Deum hominibus universis potentiorem esse. atque ejusmodi dato responso, ad supplicandum Deo se convertebat; & humi prostratus, caputque cineribus fœdatus, cum uxoribus & liberis jejunabat, Deum invocans dicensque, "O Domine qui omnibus dominaris, si non frustra me tuæ bonitati dediderim, sed te merito omnium solum & primum habuerim dominum, veni in auxilium, non tam mei in gratiam hostes ulciscens, quam quod ausi fuerint contra tuam potentiam sese extollere, & linguam magniloquam *in te* laxare non horruerint." Ex ille quidem cum lachrymis & lamentatione ita Deo supplicabat: atque Deus *cum de cælo* exaudiebat, adeo ut illa statim nocte Vologeses literis acceptis (in quibus scriptum erat, * Dahas & Sacas, contempta ejus dum peregre abesset potestate, cum magnis copiis expeditionem fecisse, & Parthiam vastare & populari) *cum exercitu* retro se *ad suos* re infecta receperit. Atque ita Izates Dei providentia Parthi minas effugit.

Vologesis mina superba.

Izatis ad Deum preces.

Vologeses re infecta discedit.

3. Non multo autem post, anno ætatis quinquagesimo quinto exacto, regnique quarto supra vigesimum, moritur, filiis masculis viginti quatuor relictis quatuorque & viginti filiabus; cæterum ut successionem in regnum sibi vindicaret Monobazus, præcipiebat, referens ei gratiam ob regnum sibi, domo profecto, post patris ipsius obitum bona fide conservatum. Helena autem mater, ubi de filii morte inaudivit, eam quidem graviter tulit, ut verisimile erat *luctuosam esse* matrem pientissimo filio orbatam: ex eo tamen consolationem habebat, quod audierit successionem in filium suum natu majorem devolutam esse, adeoque ad ipsum properabat: reversaque in Adiabenen, non diu superstes filio Izati vixit. Monobazus autem ossa ejus & fratris sui, Hierosolyma missa, in pyramidibus sepeliri jussit, quas (numero tres tribusque stadiis ab urbe Hierosolymitana dissitas) mater exstruxerat. Sed postea quidem narrabimus quæ Monobazus vitæ suæ tempore gesserit.

Izates moritur, successore relicto Monobazo.

Helena mors.

Izates & Helena ubi sepulti.

κωλύεις. ἀφικνεῖται δὲ πρὸς τὸν Ἰζάτην ἄγγελος παρὰ τοῦ Πάρθου πεμφθεὶς, ὃς τὴν Πάρθου δύναμιν ὅση τις ἐστὶν ἤγγελλεν, ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι Βάκτρων τοὺς ὅρους αὐτῆς τιθέμενος, καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς βασιλέας καταλέγων. ἠπείλει δὲ δώσειν αὐτὸν δίκας, ἀχάριστον περὶ δεσπότας τοὺς ἑαυτοῦ γενόμενον, καὶ ῥύσασθαι τῆς βασιλέως αὐτὸν χειρῶν μηδὲ τὸν Θεὸν ὃν σέβει δυνήσεσθαι. ταῦτα τοῦ ἀγγέλου φράσαντος, ὁ Ἰζάτης εἰδέναι μὲν τὴν Πάρθου δύναμιν ἔφη πολὺ τῆς αὐτοῦ διαφέρουσαν, γιγνώσκειν δ' οὖν ἔτι μᾶλλον ἀνθρώπων πάντων ἔλεγεν κρείσσω τὸν Θεόν. καὶ τοιαύτην δοὺς τὴν ἀπόκρισιν, ἐπὶ τὴν ἱκετείαν ἐτρέπετο τοῦ Θεοῦ, χαμαί τε ῥίψας αὐτὸν, καὶ [e] σποδῷ τὴν κεφαλὴν καταισχύνας, μετὰ [v] γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν, ἀνακαλῶν τὸν Θεὸν καὶ λέγων, "εἰ μὴ μάτην, ὦ δέσποτα κύριε, τῆς σῆς ἐγενόμην χρηστότητος, τὸν πάντων δὲ δικαίως [x] μόνον καὶ πρῶτον ἥγημαι [y] κύριον, ἐλθὲ σύμμαχος, οὐχ ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἀμυνούμενος τοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς σῆς δυνάμεως καταπετολμήκασιν, [z] καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι οὐ πεφρίκασιν." ὁ μὲν ταῦτα ἐποτνιᾶτο δακρύων, καὶ ὀδυρόμενος. ἐπήκοος δὲ ὁ Θεὸς ἐγένετο, καὶ κατ' ἐκείνην εὐθὺ [a] τὴν νύκτα δεξάμενος Οὐολογέσης ἐπιστολὰς ἐν αἷς ἐγέγραπτο, [b] Δαῶν καὶ Σακῶν χεῖρα μεγάλην καταφρονήσασαν αὐτοῦ [c] τῆς ἀποδημίας ἐπιστρατευσαμένην διαρπάζειν [d] τὴν Παρθυηνὴν, ἄπρακτος ἀνέζευξεν εἰς τοὐπίσω. καὶ ὁ Ἰζάτης οὕτω κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν τὰς ἀπειλὰς τοῦ Πάρθου διαφεύγει.

γ'. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, πεντηκοστὸν μὲν καὶ πέμπτον ἀπὸ γενεᾶς πληρώσας ἔτος, τέταρτον δὲ [e] πρὸς εἰκοσιν δυναστεύσας, [f] θνήσκει καταλιπὼν [g] παῖδας ἄρρενας εἰκοσι τέσσαρας [h] καὶ θυγατέρας εἰκοσι τέσσαρας· τὴν μέντοι διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Μονόβαζον ἐκέλευσε παραλαβεῖν, ἀμειβόμενος αὐτὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ θάνατον, πιστῶς φυλάξειεν αὐτῷ τὴν [i] δυναστείαν. ἡ δὲ μήτηρ Ἑλένη, τὸν τοῦ παιδὸς θάνατον ἀκούσασα, βαρέως μὲν ἤνεγκεν, ὡς εἰκὸς μητέρα στερομένην εὐσεβεστάτου παιδὸς, παραμυθίαν δὲ ὅμως εἶχεν τὴν διαδοχὴν ἀκούσασα εἰς τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς υἱὸν ἥκουσαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἠπείγετο. παραγενομένη δὲ εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, οὐ πολὺν Ἰζάτῃ τῷ παιδὶ χρόνον [k] ἐπεβίωσεν. ὁ δὲ Μονόβαζος τά τε ἐκείνης ὀστᾶ, καὶ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα θάψαι προσέταξεν ἐν ταῖς [l] πυραμίσιν, ἃς ἡ μήτηρ κατεσκευάκει, [m] τρεῖς τὸν ἀριθμὸν τρία στάδια τῆς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ἀπεχούσας. ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσα κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον [n] ἐπαγγελοῦμεν.

e Σποδῷ τὴν κεφαλὴν καταισχύνας,] Conf. infr. c. 6. §. 1. juxta Judæorum ritum. SPANH.

v Γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν,] Ita ex *Cod. Bosb.* & vid. Not. ad lit. q. γυναικὸς in *Editis Aliisque.*

x Μόνον] *L. B.* μόνον δεσπότην.

y Κύριον,] *L. B.* σωτῆρα καὶ κύριον in *Marg.*

z Καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι] Illa, καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι οὐ πεφρίκασιν, omittunt *Voss.* & *Vat.*

a Τὴν νύκτα δεξάμενος] Post τὴν νύκτα in ora *Cod. Voss.* ἐν ᾗ [illegible]

b Δαῶν καὶ Σακῶν] Δακῶν καὶ Σακ. *Gen.* Lege Δαῶν ut supr. lib. 18. c. 5. §. 5. SPANH.

* *Dahas & Sacas*,] Dacas in *Vet. Interpr.* & Δακῶν in *Græcis.* Sed vide *Strabonem*, l. XI. p. 511. *Edit. Paris.*

c Τῆς ἀποδημίας] Forte τῇ ἀποδημίᾳ. COCC.

d Τὴν Παρθυηνὴν,] Τὴν Παρθυαίων *Bosb.*

e Πρὸς εἰκοσιν δυναστεύσας,] Πρὸς εἰκοσιν *Bosb.*

f Θνήσκει καταλιπὼν] Illud θνήσκει inserui è *Cod. Voss.* καταλιπὼν τὸν βίον post εἰκοσι τέσσαρας adjicit *Bosb.*

g Παῖδας ἄρρενας εἰκοσι τέσσαρας] Viginti quatuor liberis *in Græco*, & ita etiam *Rufinus.* SPANH.

h Καὶ θυγατέρας εἰκοσι τέσσαρας.] Ita cum *Cod. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *relinquens filios masculos viginti quatuor, & filias viginti quatuor, vita privatus est; successionemque* &c. καὶ θυγατέρας τοσαύτας *Bosb.* καὶ θυγατέρας absque τοσαύτας aut εἰκοσι τέσσαρας habet *Voss.* in *Editis Aliisque.*

i Δυναστείαν.] Βασιλείαν *Bosb.*

k Ἐπεβίωσεν.] Ἐπεβίωσεν, ἀλλὰ τῷ γήρᾳ καὶ τῷ τῆς λύπης ἀλγήματι πιεζομένη, ταχέως ἀπέψυξεν. ὁ δὲ *Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) & *Gall.*

l Πυραμίσιν,] Στήλας ἐν τοῖς προαστείοις τῆς Αἰλίας *Eusebio* in *Historia Ecclesiastica*, lib. 2. cap. XII. & *Nicephoro Callisto* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 21. Vide *Valesium* in *Euseb.* lib. 2. c. 12.

m Τρεῖς τὸν ἀριθμὸν] An una est quæ sepulcrum Absalomi nunc dicitur? REL.

n Ἐπαγγελοῦμεν·] Ἀπαγγελοῦμεν *Voss.*

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Θευδᾶ καὶ τῶν Ἰούδα Γαλιλαίου υἱῶν· καὶ οἵα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετῆλθεν ἐν τῇ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ.

[o] Φάδου δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, γόης τις ἀνήρ, [p] Θευδᾶς [q] ὀνόματι, πείθει τὸν πλεῖστον ὄχλον, ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἕπεσθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν αὐτῷ. προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας, [r] δίοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν. καὶ ταῦτα [s] λέγων [t] πολλοὺς ἠπάτησεν. οὐ μὴν εἴασεν αὐτοὺς τῆς ἀφροσύνης ὄνασθαι Φάδος, ἀλλ' ἐξέπεμψεν ἴλην ἱππέων ἐπ' αὐτούς, [v] ἥτις, ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα, [x] πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε, πολλοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβεν· [y] αὐτόν τε τὸν Θευδᾶν ζωγρήσαντες [z] ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν, καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. τὰ μὲν οὖν συμβάντα τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τοὺς Κουσπίου Φάδου τῆς ἐπιτροπῆς χρόνους, ταῦτα ἐγένετο.

β'. [a] Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος διάδοχος, [b] Ἀλεξάνδρου παῖς τοῦ καὶ [c] ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, [d] γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος τῶν ἐκεῖ καθ' αὐτόν, ὃς διήνεγκε καὶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ τοῦ παιδὸς Ἀλεξάνδρου. τοῖς γὰρ πατρίοις οὐκ [e] ἐνέμεινεν οὗτος ἔθεσιν. [f] ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ [g] τὸν μέγαν λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι· καθ' ὃν καὶ ἡ [gg] βασίλισσα Ἑλένη, πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις, ὡς [h] προεῖπον. πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ παῖδες [i] Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου [k] ἀνῃρέθησαν, τοῦ τὸν λαὸν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀποστήσαντος, [l] Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας [m] τιμητεύοντος, ὡς [n] ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν, Ἰάκωβος καὶ Σίμων, οὓς ἀνασταυρῶσαι προσέταξεν [o] ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ τῆς Χαλκίδος βασιλεὺς Ἡρώδης, μεταστήσας τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰώσηπον τὸν τοῦ [p] Καμυδοῦ, τὴν διαδοχὴν τῆς τιμῆς Ἀνανίᾳ τῷ τοῦ [q] Νεβεδαίου δίδωσιν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ [r] Κουμανὸς ἀφίκετο διάδοχος, καὶ [s] τελευτᾷ τὸν βίον Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀγρίππα ἀδελφός, ὀγδόῳ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος ἀρχῆς ἔτει, καταλιπὼν τρεῖς υἱούς, Ἀριστόβουλον μέν, [t] ὑπὸ

CAP. V.

De Theuda & Judæ Galilæi filiis: & cujusmodi calamitas Judæos Hierosolymis ipso Paschæ die afflixit.

FAdo autem Judæam procurante, præstigiator quidam nomine Theudas ingenti hominum multitudini persuasit, ut asportatis opibus *ducem* se ad Jordanem usque fluvium sequerentur. Quippe se prophetam esse ajebat, diremptisque imperio suo aquis fluminis, facilem se transitum ipsis præstiturum dicebat. & hujusmodi sermonibus plurimos decepit. Non tamen eos passus est Fadus quidquam ex sua vesania consequi; sed emisit adversus eos equitum turmam, quæ, ex improviso illos adorta, multos occidit, multosque vivos comprehendit. Ipse etiam Theudas ab iisdem captus est, ejusque caput præcidunt & Hierosolyma deportant. Atque adeo hæc sunt quæ Judæis acciderunt dum Cuspius Fadus erat procurator.

Fado Judæam procurante, populum decipit Theudas.

Theudas captus & occisus.

2. Fado autem successit Tiberius Alexander, *ejus* Alexandri filius, qui Alabarcha fuerat Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore & genere & divitiis primus, qui pietate etiam in Deum filio Alexandro præstitit. nam ille in patriis moribus & institutis non permansit. Horum igitur *procuratorum* temporibus evenit ut magna fames Judæam affligeret; quando etiam Helena regina frumentum, grandi pecunia ex Ægypto coëmptum, egenis distribuit, ut *paulo* ante dicebam. Prætcrea autem & filii Judæ Galilæi interempti sunt, (qui populum ad defectionem sollicitabat, dum Quirinus censum ageret in Judæa, prout in superioribus indicavimus) Jacobus *scilicet* & Simon, quos crucibus suffigendos esse jussit Alexander. Herodes autem rex Chalcidis, cum Josepho Camydi filio pontificatum abrogasset, facit ut ei in honorem succederet Ananias Nebedæi filius. Tiberio etiam Alexandro qui succederet, veniebat Cumanus, & Herodes, Agrippæ Magni regis frater, à vita discessit, anno Claudii imperii octavo, tribus filiis relictis, Aristobulo quidem, quem ex prima uxore Ma-

III. Tiberius Alexander Judææ procurator.

Fames in Judæa.

Jacobus & Simon Judæ Galilæi filii crucis supplicio affecti.

Ananias pontifex.

Cumanus procurator.

Herodes Agrippæ M. frater moritur.

o Φάδου —— ὀνόματι.] Hæc de Theuda ex hoc loco adducit Eusebius H. Eccl. l. II. cap. XI. Theudas Pseudopropheta, de quo Act. v. v. 36. Sed sub Gamaliele. & ita XIII. annis ante Fadum Judææ Procuratorem, de quo hic Josephus. Vid. Pears. in Act. Ap. p. 49 SPANH.

p Θευδᾶς ὀνόματι,] Aut dicendum duos fuisse *Theudas* cum *Grotio* (ad *Matt.* c 24. v. 5) *Aliisque*; aut *Theudam* illum *Josephi* esse *Theudam* de quo *Gamaliel*; atque *Josephum* circa tempora ejus errasse. *Lightfoot* in *Horis Hebr.* ad *Acta*, p. 11. Verum in *S. Literis* existimat *L. Bos* (ad *Acta*, c. 5. v. 36.) interitus *Judæ* & *Theudæ* impostorum non enarrari eo quo contigerunt temporis ordine, sed retro à proximis & novissimis temporibus progrediendo ad ulteriora tempora & antiquiora. Videsis *Valesium* ad *Euseb.* l. 2. c. XI. *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36. *Pearsonii* opera Posthuma, p. 29. & *Simonem* in *Bibl. Crit.* c. 2. sub finem.

q Ὀνόματι,] Τοὔνομα *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. XII. ὄνομα *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. XI. HUDS. Τοὔνομα *Euseb.* SPANH.

r Δίοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν.] *Δίοδον ἔχειν ἔφη π. Gall. & Voss.*

s Λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν.] *Λέγων ὡς διαβεβαιούμενος καὶ ἔπεισε αὐτῷ παραμένειν, οὐ μὴν ὄντως* solus *Gall.*

t Πολλοὺς ἠπάτησεν.] Act. 5. 36. ubi hæc historia Theudæ etiam memoratur, dicitur 400. habuisse sequaces; extat & apud Eusebium hist. eccles. l. II. c. II. verbis Flavianis. REL.

v Ἥ τις,] *Ἥτις ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα αὐτοῖς Euseb.*

x Πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε,] *Πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε Bodl.*

y Αὐτόν τε τὸν Θευδᾶν ζωγρήσαντες] *Αὐτὸν δὲ Voss.*

z Ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν,] *Ἀποτέμνουσιν αὐτοῦ τὴν κ. Euseb. τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ Bodl.*

a Ἦλθε —— διάδοχος,] Conf. *ἁλώσ.* lib. 2. c. XI. §. 6. *δεύτερον ἔπειτα Κουσπίου Φάδου, ἔπειτα Τιβέριος Ἀλέξανδρος.* SPANH.

b Ἀλεξάνδρου παῖς τοῦ καὶ ἀλαβαρχήσαντος] Vide lib. 18. c. 7. §. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH.

c Ἀλαβαρχήσαντος] Vide *Annot.* lib. 18. c. 7. §. 3. & c. 9. §. 1. & præterea *Fullerum* in *Miscel. S.* lib. 4. c. 16. *Turnebum* in *Advers.* l. 27. c. 25. *Vossii* Etymolog. p. 16. *Cappellum* in *Hist. Apostol.* p. 118. *Gyraldum* in *Dialogo* XXIX. & *Thes. Crit.* tom. 2. p. 450. HUDS. Alabarchæ non Judæi. sed & Judæi. vid. inf. de Demetrio, qui Judæus, atque Alexandriæ Alabarcha, Mariamnen, Agrippæ Junioris sororem in matrimonio habuit. REL.

d Γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος] Ita *Voss.* & *Epiphan.* *γένει τε* desunt *cæteris*.

e Ἐνέμεινεν οὗτος ἔθεσιν.] *Ἐνέμεινε Bodl.*

f Ἐπὶ τούτοις δὴ] Ita cum *Epiphanio*. *ἐπὶ τούτοις γε καὶ Euseb.* l. 2. c. 12. *ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ Voss. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ Bodl. ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ* in *Editis Aliisque*.

g Τὸν —— γενέσθαι.] Act. Apostol. Conf. supr. lib. 3. c 15. §. 3. & infr. c 7. § 1. SPANH.

gg Βασίλισσα Ἑλένη.] *Βασιλὶς Bodl.* ut supra cap. 2. §. 3.

h Προεῖπον.] *Sc.* supr. c. 2. §. 6.

i Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου] Conf. *ἁλώσ.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

k Ἀνῃρέθησαν,] Ita *Marg. L. B.* sed in textu [illegible].

l Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας τιμητεύοντος,] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

m Τιμητεύοντος.] *L. B. τιμητεύσαντος.*

n Ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν,] Lib. 18. c. 1. §. 1. Γαυλανίτης dicitur. Vide *Annot.* ad locum, & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36.

o Ὁ Ἀλέξανδρος.] *Sc.* Lib. 18. cap. 1.

p Καμυδοῦ,] In *Græcis* corrupte Κεμεδῆ & Κεμεδῆ. (in *Marg. L. B.* Κεμεδῆ dicitur exstare in aliis MSS. in aliis vero Καμύδη. in textu est Καμυδοῦ.) quin & Κεμεδῆ habet *Zonar.* in *Epiphanii* libris, *remoto à pontificatu Joseph successorem* &c. Vide *Seldenum* lib. 1. de *Success. in Pontif.* c XI.

q Νεβεδαίου δίδωσιν.] *Νεδεβαίου Bodl.* & *Lugd. Bat.* HUDS. MS. Νεδεβαίου. Quæ scriptura convenit cum Talmudica. In Gemara enim, keratuth fol. 100. 2. memoratur Pontifex nomine יוחנן בן נדבאי *Jochanan ben Nedebai.* REL.

r Κουμανὸς] Ventidius Cumanus, vid. Tacit. Annal. XII. c. LIV. SPANH.

s Τελευτᾷ —— [illegible]] Conf. *ἁλώσ.* lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

t Ὑπὸ τῆς προτέρας αὐτῷ] *Ἀπὸ τῆς Bodl.*

Mariamne susceperat, Bereniciano vero & Hyrcano ex Berenice fratris filia: ejusque principatum Claudius Cæsar in juniorem Agrippam confert.

Ei succedit Agrippa junior. IV.

3. Cum autem in Hierosolymitarum civitate conflaretur seditio, Cumano res Judææ administrante, ea Judæorum multis exitio erat. Sed primum mihi explicanda est causa, cur ista acciderint. *Pascha festum.* Cum instaret festum quod Pascha appellatur, quo nobis mos est panibus non fermentatis vesci, & magna vis hominum undique ad hanc celebritatem convenisset, veritus Cumanus, ne quid novi ab eis moveretur, jussit militum cohortem unam sumptis armis stare ad templi porticus, ut sedarent tumultum si quis exoriretur. id quod festorum solennitate facere consueverunt & alii ante eum Judææ procuratores. *Miles seditionem concitat.* Quarta vero festivitatis die miles quidam ostendit populo nudata genitalia. ad quod *spectaculum* cum oculos advertissent, *graviter* succensebant & irascebantur; non se contumelia affici vociferantes, sed Deum nefarie dedecorari. & quidam fortius animati in Cumanum jactabant convicia, dicentes, militem *petulantem* ab eo fuisse summissum. Cumanus autem, cum ista audisset, & ipse non mediocriter eorum maledictis irritatus est; attamen eos rogabat ut res novas moliendi cupiditatem reprimerent, nec festi tempore seditionem concitarent. cumque illis non persuaderet (magis enim cum conviciis urgebant) jubet omnem exercitum sumptis armis in Antoniam convenire, castellum ut supra diximus templo imminens. Multitudo autem, ad militum, ubi advenerant, conspectum, metu perculsa, in fugam propere se conjicit: cumque angusti essent viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, contrusique inter fugiendum, multi mutua compressione interibant. *Multi Judæorum pereunt.* Viginti itaque millia exstinctorum in illo tumultu numerata sunt: atque in luctum deinceps versa erat festivitas, adeo ut omnes, sacrificiorum & orationum obliti, lamentationi & ejulatibus se dederint. tantas quidem calamitates *Judæis* intulit unius militis petulantia.

Stephanus Cæsaris servus pecuniis multatur.

4. At nondum primus hic luctus desierat, cum aliud ingruebat malum. Quidam enim eorum * qui rebus novandis studebant, in publica via centesimo ab urbe stadio, Stephanum Cæsaris servum iter facientem latronum more aggressi, omnia quæ secum habuit ei eripiunt. *Quam ob rem vicos diripi jubet Cumanus.* Quod ubi factum audivit Cumanus, confestim *eo* misit milites, jussos ut vicos *loco* propinquos diriperent, & ex illis nobilissimos quosque in vinculis ad se adducerent. *Miles legis Moysaicæ libros discerpit.* Cum autem fieret vastatio, miles quidam, leges Moy-

τῆς πρώτης αὐτῷ τεχθέντα γυναικὸς, ἐκ Βερενίκης δὲ τῆς τἀδελφοῦ θυγατρὸς Βερενικιανὸν καὶ Ὑρκανόν. [v] τὴν δὲ ἀρχὴν αὐτοῦ Κλαύδιος Καῖσαρ Ἀγρίππᾳ τῷ νεωτέρῳ δίδωσι.

γ΄. Στάσεως δὲ ἐμπεσούσης τῇ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, Κυμάνου τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πράγματα διοικοῦντος, ἐφθάρησαν ὑπὸ ταύτης πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων. καὶ πρότερον ἀφηγήσομαι τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ταῦτα συνέβη. [x] τῆς Πάσχα προσαγορευομένης ἑορτῆς ἐνστάσης, καθ᾽ ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν ἄζυμα προσφέρεσθαι, πολλοῦ καὶ πανταχόθεν πλήθους συναχθέντος [y] ἐπὶ τὴν ἑορτὴν, δείσας ὁ Κύμανος μὴ νεώτερόν τι παρὰ τούτων προσπέσῃ, κελεύει τῶν στρατιωτῶν μίαν τάξιν ἀναλαβοῦσαν τὰ ὅπλα ἐπὶ τῶν τοῦ ἱεροῦ στοῶν ἑστάναι καταστελοῦντας τὸν νεωτερισμὸν, εἰ ἄρα τις γένοιτο. [z] τοῦτο δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύσαντες ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐποίουν. τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς στρατιώτης τις ἀνακαλύψας ἐπιδείκνυσι τῷ πλήθει [a] τὰ αἰδοῖα· καὶ πρὸς τοῦτο [b] θεασαμένων ὀργὴ καὶ θυμὸς ἦν, οὐχ ἑαυτοὺς [c] ὑβρίσθαι λεγόντων, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ἠσεβῆσθαι. τινὲς δὲ τῶν θρασυτέρων τὸν Κύμανον ἐβλασφήμουν, ὑπ᾽ αὐτοῦ τὸν στρατιώτην [d] καθεῖσθαι λέγοντες. Κύμανος δὲ ἀκούσας, καὶ αὐτὸς οὐ μετρίως [e] ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας. παρῄνει μέντοι παύσασθαι νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, μηδὲ στάσεις ἐξάπτειν [f] ἐν ἑορτῇ. μὴ πείθων δὲ, μᾶλλον γὰρ ἐπέκειντο βλασφημοῦντες, κελεύει τὸ στράτευμα [g] πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας, ἥκειν εἰς [h] τὴν Ἀντωνίαν, [i] φρούριον δὲ τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ἐπικείμενον τῷ ἱερῷ. παραγινομένους δὲ τοὺς στρατιώτας θεασάμενον τὸ πλῆθος, καὶ φοβηθὲν, φεύγειν ὥρμησε· [k] τῶν δ᾽ ἐξόδων στενῶν οὐσῶν, διώκεσθαι νομίζοντες ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ συνωθούμενοι μετὰ τὴν φυγὴν, [l] πολλοὺς ὑπ᾽ ἀλλήλων ἐν τοῖς στενοῖς θλιβομένους διέφθειρον. [m] δύο γοῦν μυριάδες ἐξηριθμήθησαν τῶν κατὰ τὴν στάσιν ἐκείνην φθαρέντων. πένθος δὲ ἦν τὸ λοιπὸν ἀντὶ τῆς ἑορτῆς, καὶ πάντες, ἐκλαθόμενοι τῶν εὐχῶν καὶ τῶν θυσιῶν, ἐπὶ θρήνους καὶ κλαυθμοὺς ἐτράποντο. [n] τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσέλγεια στρατιώτου [o] πάθη γενέσθαι παρεσκεύασεν.

δ΄. Οὔπω δὲ αὐτῶν [p] τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο, καὶ κακὸν ἄλλο [q] προσέπιπτε· τῶν γὰρ [r] ἐφεστώτων ἐπὶ νεωτερισμῷ τινὲς, κατὰ τὴν δημοσίαν [s] ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως, [t] Στέφανον Καίσαρος δοῦλον ὁδοιποροῦντα λῃστεύσαντες, ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κτῆσιν διαρπάζουσιν. ἀκούσας δὲ τὸ πραχθὲν ὁ Κύμανος, εὐθὺς πέμπει στρατιώτας, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον [v] κώμας διαρπάσαι, τοὺς δὲ ἐπιφανεστάτους αὐτῶν [x] δήσαντας ἐπ᾽ αὐτὸν [y] ἄγειν. [z] τῆς δὲ πορθήσεως [a] γινομένης, τῶν στρατιωτῶν τις, τοὺς Μωϋ-

v Τὴν —— δίδωσι.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

x Τῆς Πάσχα προσαγορευομένης] Τῆς Πάσχα γὰρ καλουμένης Bosb. & mox πολλῶς πάντοθεν πλήθους συναχθέντος, dein μὴ πρὸς νεωτερισμόν τι [illegible] τ.

y Ἐπὶ τὴν ἑορτὴν,] Hinc consilium illud Matth. 26. 5. non die festo, ne seditio oriatur. REL.

z Τοῦτο —— ἐποίουν.] Conf. infr. c. 7. §. xi. SPANH.

a Τὰ αἰδοῖα·] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

b Θεασαμένων ὀργὴ] Τῶν θεασαμένων Bosb.

c Ὑβρίσθαι λεγόντων,] Ὑβρίσθαι Bosb.

d Καθεῖσθαι λέγοντες.] Καθῆσθαι Bosb. & Gall.

e Ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας.] Ἠρέθιζε Vat.

f Ἐν ἑορτῇ.] Καὶ ταραχὰς [illegible] Bosb.

g Πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας,] Illud πᾶν è Cod. MSS.

h Τὴν Ἀντωνίαν,] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

i Φρούριον δὲ τοῦτο,] Τὸ τῷ ἱερῷ φρούριον ἐπικείμενον Bosb. & Zonar. cæteris omissis.

k Τῶν δ᾽ ἐξόδων στενῶν οὐσῶν,] Τῶν διεξόδων Vat. τῶν δ᾽ ἐξόδων στενῶν οὐσῶν καὶ [illegible] Gall.

l Πολλοὺς ὑπ᾽ ἀλλήλων] Ita lego cum Cod. Bosb. συνωθούμενοι μετὰ τὴν φυγὴν, πολλοὶ ὑπ᾽ ἀλλήλων συνθλιβόμενοι καὶ συμπατούμενοι διεφθάρησαν Zonar. πολλοὺς ἀλλήλων (ἀλλήλους L. B.) ἐν τοῖς στενοῖς θλιβόμενοι διέφθειρον in Editis Aliisque.

m Δύο γοῦν μυριάδες] Δύο δὲ μυριάδες [illegible] Bosb. ὑπὲρ τὰς μυρίας in lib. 2. Bello Jud. ὑπὲρ τρισμυρίους in suo Codice habuisse videtur Rufinus, eundem numerum Eusebio (tum in Chronico tum in Eccl. Hist.) & Orosio retinentibus. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

n Τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσέλγεια] Ita Bosb. Lugd. Bat. & Epiphan. τοιαύτην & mox πάθημα in Editis Aliisque.

o Πάθη] L. B. παθήματα.

p Τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο,] Πένθος τοῦτο καὶ ὁ θρῆνος [illegible] Bosb.

q Προσέπιπτε.] Τῷ προτέρῳ προσεπιγίνεται solus Bosb. at L. B. postremum quidem verbum in Marg. habet, at in reliquis Vulg. Lect. consentit.

r Ἐφεστώτων] L. B. ἀφεστώτων.

* Qui rebus novandis studebant,] Qui ex illa turba fugientes evaserant, Epiphan. & Gelen. τοῖς γὰρ τῶν νεωτερισμοῖς [illegible] in Zonara.

s Ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 2. κατὰ τὴν Βαιθωρώ. SPANH.

t Στέφανον Καίσαρος δοῦλον] Στεφανόν τινα τοῦ K. Bosb. & Zonar. atque ita in lib. 2. de Bello Jud. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 2. SPANH.

v Κώμας διαρπάσαι,] Χώρας Bosb. & Zonar.

x Δήσαντας] Ita Bosb. & Lugd. Bat. δήσαντες in Editis Aliisque, δεσμίους Zonar.

y Ἄγειν.] Ἀναγαγεῖν Bosb. & Zonar. L. B. ἄγειν λόγον τῶν [illegible] εἰσπραξόντας.

z Τῆς —— γινομένης,] Τῆς δὲ πορθήσεως τῶν χωρίων ὑπὸ τῶν πεμφθέντων στρατιωτῶν γινομένης, [illegible] Bosb. atque ex eodem forsan codice Zonar. qui habet, τῆς δὲ τῶν χωρίων [illegible] γινομένης, [illegible] τῶν στρατιωτῶν [illegible] Μωϋσέως [illegible]

a Γινομένης,] L. B. γενομένης τῆς πορθ.

b Δι-

Μωϋσέως νόμους ἔν τινι κώμῃ λαβὼν κειμένους, προκομίσας εἰς τὴν πάντων ὄψιν, [b] διέρρηξεν, ἐπιβλασφημῶν καὶ πολλὰ [c] καζακερτομῶν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ταῦτα ἀκούσαντες καὶ πολλοὶ συνδραμόντες, καταβαίνουσιν εἰς Καισάρειαν, ἐκεῖ γὰρ [d] ἐτύγχανεν ὁ Κούμανος ὤν, [e] ἱκετεύοντες μὴ αὐτοὺς ἀλλὰ τὸν Θεὸν, οὗπερ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν, ἐκδικῆσαι. ζῆν γὰρ οὐκ ὑπομένειν [f] τῶν πατρίων αὐτοῖς οὕτω προπηλακισμένων. καὶ ὁ Κούμανος, δείσας μὴ πάλιν νεωτερίσῃ τὸ πλῆθος, συμβουλευσάντων καὶ τῶν φίλων, τὸν ἐνυβρίσαντα τοῖς νόμοις στρατιώτην πελεκίσας, ἔπαυσε τὴν στάσιν ἐκ δευτέρου μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι.

saicas, in vicos quodam repositas nactus, omnium in conspectu eas discerpsit, additis conviciis multisque ludibriis. Judæi autem, istis auditis factoque magno concursu, Cæsaream descenderunt, (illic enim agebat Cumanus) supplicantes, ut non ipsos, sed Deum, cujus leges indigne habitæ erant, vindicatum iret. sibi enim non ferendam esse vitam, patriis legibus tot contumeliis oneratis. Tum Cumanus, veritus ne multitudo denuo res novas moliretur, de amicorum consilio militem, qui legibus contumeliam fecerat, securi percussit; atque ita tumultum sedavit, cum in eo esset ut iterum accenderetur.

Idem securi percussus.

ΚΕΦ. ς.

Ὡς στάσις ἐνέπεσεν Ἰουδαίοις καὶ Σαμαρείταις· καὶ ὡς Κλαύδιος τὴν ἀμφισβήτησιν διέλυσε.

CAP. VI.

Quomodo seditio in Judæos invasit & Samaritas: & quo pacto litem dirimit Claudius.

V.

Γίνεται δὲ καὶ Σαμαρείταις πρὸς Ἰουδαίους ἔχθρα, δι᾽ αἰτίαν τοιαύτην. ἔθος ἦν τοῖς Γαλιλαίοις ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν παραγινομένοις, ὁδεύειν διὰ τῆς Σαμαρέων [g] χώρας. καὶ τότε [h] καθ᾽ ὁδὸν αὐτοῖς κώμης [i] Γιναίας λεγομένης, [k] τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε καὶ τοῦ [l] Μεγάλου πεδίου, τινὲς συνάψαντες μάχην, [m] πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα τῶν Γαλιλαίων οἱ πρῶτοι, πρὸς Κούμανον ἀφίκοντο, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν [n] μετέναι [o] τῶν ἀνῃρημένων τὸν φόνον. ὁ δὲ, [p] χρήμασι πεισθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων, ὠλιγώρησεν. [q] ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ Γαλιλαῖοι, τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἔπειθον [r] ἐφ᾽ ὅπλα χωρῆσαι, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. δουλείαν γὰρ καὶ καθ᾽ αὑτὴν μὲν πικρὰν ἔλεγον εἶναι, τὴν ἐφ᾽ ὕβρει δὲ προσγινομένην ἀφόρητον. τῶν δὲ ἐν τέλει καταπραΰνειν [s] αὐτοὺς πειρωμένων, καὶ πείσειν τὸν Κούμανον ἐπαγγελλομένων δίκας [t] εἰσπράξασθαι παρὰ τῶν ἀνῃρηκότων, ἐκείνοις μὲν οὐ προσέσχον, ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, καὶ βοηθεῖν Ἐλεάζαρον τὸν τοῦ Δειναίου παρακαλέσαντες· λῃστὴς δὲ οὗτος ἦν ἔτη πολλὰ τὴν διατριβὴν ἐν ὄρει πεποιημένος· κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζουσι. Κούμανος δὲ, τῆς πράξεως εἰς αὐτὸν ἀφικομένης, ἀναλαβὼν τὴν τῶν [v] Σεβαστηνῶν [x] εἴλην, καὶ πεζῶν τέσσαρα τάγματα, τούς τε [y] Σαμαρείτας καθοπλίσας, ἐξῆλθεν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ συλλαβὼν [z] πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. οἱ δὲ πρῶτοι κατὰ τιμὴν καὶ [a] γένος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, ὡς εἶδον εἰς οἷον κακῶν μέγεθος ἥκουσι, [b] μετενδυσάμενοι σάκκους, καὶ σποδοῦ τὰς κεφαλὰς ἀναπλήσαντες, παντοῖοι τοὺς [c] ἀφεστῶτας παρακαλοῦντες

Porro inter Samaritas & Judæos ortæ sunt inimicitiæ hujusmodi de causa. Mos erat Galilæis, in diebus festis Hierosolyma euntibus, per regionem Samariæ iter facere. Atque tum ipsis, cum in itinere essent, quidam è vico, cui nomen Ginæa, (quæ sita est in confiniis Samariæ & Magni campi) prælio congressi, multos eorum perimunt. Primores autem Galilæorum, ubi facinus audiverant, Cumanum adibant, ipsumque rogabant ut occisorum necem ulcisceretur. Ille vero, à Samaritis data pecunia persuasus, eorum nullam rationem habuit. Tunc Galilæi, hac de re indignati, Judæorum multitudinem ad arma conciverunt, & ad libertatem suam defendendam. Servitutem enim etiam ex se quidem acerbam esse dicebant; cum injuriis vero conjunctam, omnino intolerabilem. Cum autem magistratus lenire eos & compescere conarentur, pollicerenturque se Cumano persuasuros, ut pœnas de cædis auctoribus sumeret, illis quidem non auscultabant, sed armis correptis, & in auxilium advocato Eleazaro Dinæi filio, (ille enim erat latro qui multis jam annis in montibus degerat) vicos aliquot Samaritarum diripiunt & incendunt. Cumanus autem, ubi ad eum fama rei pervenerat, assumpta Sebastenorum ala cum quatuor peditum cohortibus, armatisque etiam Samaritanis, contra Judæos proficiscitur; eosque assequutus, multos quidem illorum perimit, plurimos autem vivos cepit. Tum vero Hierosolymitarum primi genere pariter ac honore, ut viderunt ad quam calamitatum magnitudinem ventum erat, saccis indutis, capitibusque cinere repletis, modis omnibus seditiosos obsecrabant & hortabantur, ut,

Dissidium inter Samaritas & Judæos.

Judæi à Galilæis ad arma conciti contra Samaritas.

Eleazarus latro.

Cumanus contra Judæos proficiscitur.

[illegible] suam eorum stragem edit.

b Διέρρηξεν,] Ἀναιδῶς διέρρηξεν Bosb.
c Καζακερτομῶν.] Καὶ ἀναφανδὸν καθυλακτῶν post καζακερτομῶν addunt Bosb. & Gall.
d Ἐτύγχανεν ὁ Κούμανος] Ἐτύγχανε solus Bosb.
e Ἱκετεύοντες] Ἱκετεύοντες καὶ σφόδρα ὀλοφυρόμενοι αὐτὸν Gall.
f Τῶν πατρίων] In Cod. Bosb. τῶν πατρίων καὶ δογμάτων. forsan pro δογμάτων.
g Χώρας.] Ita distinxi. antea erat, χώρας, καὶ τότε &c. Vide *Luc.* c. 17. v. 11. & *Joan.* c. 4. v. 4.
h Καθ᾽ ὁδὸν αὐτοῖς κώμης] Sic Bosb. κατ᾽ ὁδὸν in reliquis.
i Γιναίας λεγομένης,] Ita (pro τῆς Ναῒς *Editorum Aliorumque*) rescripsi ex lib 2. *de Bello Jud.* ubi idem locus describitur hisce verbis, ὁ Σαμαρέων ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γιναίας ὄνομα κώμης &c. & ab hac lectione non longe discedit Γιναῒς Cod. Bosb. & Gall. & Γιναὶς Epiphan. Ναναὶς L. B. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.
k Τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε] Illa τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης supplevi è Cod. Bosb. (adstipulante jam & *Lugd. Bat.*) & τε pro δὲ ex eodem (sic quoque *L. B.*) post Σαμαρείας rescripsi. Mecum sane facit *Epiphanius*, qui locum vertit ad hunc modum, *Dum ergo aliquando iter haberent per vicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum.* Vide *Grotium* ad *Luc.* c. 7. v. 11.
l Μεγάλου πεδίου,] De ejus situ, supra lib. 5. c. 1. §. 22. ἤζεν

ἀπὸ Βαλάκου εἰς τὸ μέγα καλούμενον πεδίον. Conf. lib. VIII. c. 5. §. 3. SPANH.
m Πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.
n Μετέναι] Lege μετιέναι. COCC.
o Τῶν ἀνῃρημένων τὸν φόνον.] Τῶν ἀδίκως ἀνῃρημένων τὸν φόνον Bosb.
p Χρήμασι —— ὠλιγώρησεν.] Χρήμασι πολλοῖς διαφθαρεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων πάντως μᾶλλον πεισθεὶς, τῆς ἐκδικήσεως ὠλιγώρησεν Bosb. consentiente in ultimis *Lugd. Bat.*
q Ἀγανακτήσαντες —— χωρῆσαι.] Aliter hic in Græco est Textu, quem sequitur *Rufinus*. SPANH.
r Ἐφ᾽ ὅπλα χωρῆσαι,] Ἐφ᾽ ὅπλα καὶ φόνους χωρῆσαι Bosb.
s Αὐτοὺς πειρωμένων,] Αὐτοὺς, καὶ συστέλλειν τὴν ταραχὴν πειρωμένων Bosb. *Lugd. Bat.* & *Gall.*
t Εἰσπράξασθαι παρὰ τῶν ἀνῃρηκότων,] Εἰσπράξασθαι Bosb.
v Σεβαστηνῶν εἴλην,] Conf. supr. lib. 19. c. 9. §. 1. SPANH.
x Εἴλην,] Supra ἴλην.
y Σαμαρείτας καθοπλίσας,] Σαμαρεῖς Bosb.
z Πολλοὺς —— ἔλαβεν.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.
a Γένος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,] Ita Bosb. γένει in *Editis Aliisque*.
b Μετενδυσάμενοι —— ἀναπλήσαντες,] Conf. supr. c. 5. (4) §. 2. SPANH.
c Ἀφεστῶτας παρακαλοῦντες ὅπως,] Sic *Gall.* *Lugd. Bat.* *Zonar.* &

ut, ob oculos positis patria diruenda & templo flammis vastando & ipsis cum uxoribus & liberis in servitutem deducendis, consilium mutarent, & abjectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. Cum autem ista dixissent, eos flexerunt. atque illi quidem sese disperserunt, latrones vero ad loca munita iterum reversi sunt. Atque ex eo tempore Judæa omnis latrociniis infestata erat.

Judæa latronibus vexata.

Samaritæ apud Ummidium Quadratum Judæos accusant.

2. At Samaritarum primates Ummidium Quadratum Syriæ præsidem, tunc Tyri degentem, adibant, & Judæos accusabant; quod vicos eorum diripuerint ac incenderint. &, "non tam se ægre "ferre propriam injuriam, dicebant, quam quod "Romanos contempserint, ad quos judices, si quid "damni accepissent oporteret eos potius provoca-"re, quam nunc, quasi à Romanis imperio non "regerentur, incursiones facere. quamobrem ad i-"psum se venire, *ab eo* hoc demum impetraturos ut vindicarentur." Et quidem hujusmodi accusationem instituebant Samaritani. Judæi vero & seditionis & pugnæ auctores Samaritas exstitisse ajebant, & ante omnia Cumanum ab illis muneribus corruptum, adeoque interfectorum cædem occultasse & dissimulasse. Et Quadratus, cum ista audivisset, judicium distulit, dicens se *ea de re* pronunciaturum esse, postquam in Judæam venerit, & veritatem accurate magis perspectam habuerit. Et illi quidem re infecta discesserunt. Non multo autem post Quadratus Samariam venit, ubi omnibus auditis, in ea erat sententia ut Samaritanos turbarum auctores fuisse existimaret. Quamprimum vero Judæos quosdam res novas molitos esse intellexit, captos à Cumano in cruces egit. Atque inde profectus in vicum cui nomen Lydda, civitati magnitudine non cedentem, cum pro tribunali sedisset iterumque Samaritanorum causam audisset, à Samarita quodam edoctus est, certum Judæorum primatem nomine Dortum, nonullosque cum eo novis rebus studentes, quatuor numero, populum, ut à Romanis deficerent, sollicitasse. Et illos quidem Quadratus occidi imperavit: Ananiam vero pontificem & Ananum *templi* prætorem vinctos Romam misit, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros. Porroque Samaritarum & Judæorum primores, & Cumanum procuratorem, & Celerem (is autem tribunus erat) jubet in Italiam ad imperatorem discedere, illius judicio sistendos de iis quas inter se haberent controversiis. At ipse, veritus ne novi aliquid moliretur populus Judaïcus, in Hierosolymitarum urbem se confert; ipsamque

Judæi accusationem diluunt.

Samaritas seditionis reos pronunciat Quadratus.

Dortus aliique supplicio affecti.

Ananias & Ananus, Cumanus & Celer cum aliis Romam missi.

ἥκειν, καὶ πείθοντες πρὸ ὀφθαλμῶν [d] θεμένους κατασκαφησομένην μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα, τὸ δὲ ἱερὸν πυρποληθησόμενον, αὐτῶν δὲ καὶ γυναικῶν σὺν τέκνοις ἀνδραποδισμοὺς ἐσομένους, μεταθέσθαι τὸν λογισμὸν, καὶ ὅπλα ῥίψαντας ἠρεμεῖν εἰς τὸ λοιπὸν, ἀποχωρήσαντας εἰς τὰ αὐτῶν. ταῦτα δὲ εἰπόντες, ἔπεισαν. καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, οἱ λῃσταὶ δὲ ἐπὶ τοὺς [e] ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον. [f] ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα Ἰουδαία λῃστηρίων [g] ἐπλήσθη.

β'. Σαμαρέων δὲ οἱ πρῶτοι, πρὸς [h] Οὐμμίδιον Κουαδράτον τῆς Συρίας προεστηκότα, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν Τύρῳ τυγχάνοντα, παραγενόμενοι, κατηγόρουν τῶν Ἰουδαίων, ὡς τὰς κώμας αὐτῶν ἐμπρήσαιεν καὶ διαρπάσειαν. καὶ, "περὶ μὲν ὧν αὐτοὶ πεπόνθασιν, οὐχ οὕτως "ἀγανακτεῖν, ἔφασκον, ὡς ὅτι Ῥωμαίων καταφρονή-"σειαν, ἐφ' οὓς κριτὰς ἐχρῆν αὐτοὺς εἴπερ [i] ἠδικοῦντο "παραγενέσθαι, [k] ἢ νῦν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνας Ῥω-"μαίους, καταδραμεῖν. ἥκειν οὖν ἐπ' αὐτὸν ἐκδικίας "τευξόμενοι." ταῦτα μὲν οὖν οἱ Σαμαρεῖς κατηγόρουν. Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τῆς στάσεως καὶ τῆς μάχης αἰτίους γεγονέναι Σαμαρεῖς ἔφασαν, πρὸ πάντων δὲ Κουμανὸν δώροις ὑπ' αὐτῶν φθαρέντα, καὶ παρασιωπήσαντα τὸν τῶν ἀνῃρημένων φόνον. καὶ Κουαδρᾶτος ἀκούσας [l] ὑπερτίθεται τὴν κρίσιν, εἰπὼν [m] ἀποφανεῖσθαι ἐπειδὰν εἰς τὴν Ἰουδαίαν παραγενόμενος ἀκριβέστερον [n] ἐπιγνῷ τὴν ἀλήθειαν. καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν ἄπρακτοι. μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον ὁ Κουαδρᾶτος ἧκεν, [o] εἰς Σαμάρειαν, ἔνθα [p] διακούσας αἰτίους τῆς ταραχῆς ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς. [q] ὡς δὲ καὶ [r] Ἰουδαίων [s] τινὰς νεωτερίζοντας ἔμαθεν, ἀνεσταύρωσεν οὓς Κουμανὸς ἔλαβεν αἰχμαλώτους. κἀκεῖθεν εἰς κώμην τινὰ παραγενόμενος [t] Λύδδαν λεγομένην, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, καθίσας ἐπὶ βήματος καὶ δεύτερον τῶν Σαμαρέων διακούσας, διδάσκεται παρά τινος Σαμαρέως, ὅτι τῶν Ἰουδαίων τις πρῶτος, ὄνομα [v] Δόρτος, καί τινες σὺν αὐτῷ νεωτερισταὶ, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, πείσαιεν τὸν ὄχλον ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἀποστάσει. κἀκείνους μὲν ὁ Κουαδρᾶτος ἀνελεῖν προσέταξεν· τοὺς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὸν [x] στρατηγὸν Ἄνανον δήσας, [y] εἰς Ῥώμην [z] ἀπέπεμψε, περὶ τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι. κελεύει δὲ καὶ τοὺς τῶν Σαμαρέων πρώτους, καὶ τοὺς Ἰουδαίων, [a] Κουμανόν τε ἐπίτροπον, καὶ Κέλερα, χιλίαρχος [b] δ' ἦν οὗτος, [c] ἐπ' Ἰταλίας [d] ἀπιέναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους [e] ἐπ' αὐτοῦ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. αὐτὸς δὲ, δείσας μὴ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων [f] πάλιν νεωτερίσειεν, εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πό-

& *Epiphan.* ἱερατεύειν in *Editis Aliisque.*

d Θεμένους κατασκαφησομένην] Comma post θεμένους sustuli, verum θέμενοι legisse videtur *Epiphan.*

e Ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον.] Ὀχυροὺς *Busb.*

f Ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα] Ἐξ ἐκείνου τε ἡ σ. *Busb.*

g Ἐπλήσθη.] Ἐπληρώθη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

h Οὐμμίδιον Κουαδράτον τῆς Συρίας προεστηκότα,] Ita lego (frustra pro *Numidio* contendente *Rychio* ad *Tacitum*, p. 176.) auctoritate *Vett. Inscriptionum*, quas affert Cl. *Norisius* in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 181. *Ed. Lips.* antea erat Νουμίδιον. Videsis *Salmasium* ad *Aug. Hist. Scriptores*, p. 42. *Reinesium* in *Ep.* XXI. & *Pagium* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

i Ἠδικοῦντο παραγενέσθαι,] Sic *Busb.* idem in cæteris.

k Ἢ νῦν] Νῦν δὲ ὡς *Busb.* & *Epiphan.* Vulgatam tamen lectionem servavi, ut quæ bene ferri possit, voce μᾶλλον subintellecta.

l Ὑπερτίθεται ——— παραγενόμενος] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 5. Κουαδρᾶτος δὲ τότε μὲν ἀμφοτέρων ὑπερτίθεται· &c. SPANH.

m Ἀποφανεῖσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque.*

n Ἐπιγνῷ] *L. B.* ἐπιγνοῖ.

o Εἰς Σαμάρειαν,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

p Διακούσας αἰτίους τῆς ταραχῆς,] Δὲ ἀκούσας *Busb.* Διακούσας αἰτ. τ. τ. ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρέων δὲ καὶ Ἰουδαίων ὡς τινας νεωτ. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *ubi auctores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorum ac Judæorum indisciplinatos inveniens* &c. Forsan legendum ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς. Σαμαρέων δὲ καὶ Ἰουδαίων &c. ut in *Cod. Vat.*

q Ὡς δὲ] Σαμαρέων δὲ *Lugd. Bat.*

r Ἰουδαίων τινὰς νεωτερίζοντας] Ἰουδαίους *Busb.*

s Τινὰς] *L. B.* ὡς τινας.

t Λύδδαν] Ita lego cum *Cod. Busb.* assentiente *Epiphanii* versione. in *Editis Aliisque* Λύδδαν, sine λεγομένην. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 878. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

v Δόρτος,] Ita in *Ed. Bas.* & plerisque *MSS.* nec aliter in *Epiphanii* libris. Δόρτης in *Ed. Gen.* Δόρτος *Lugd. Bat.* Δοῖτος *Busb.*

x Στρατηγὸν Ἄνανον· δήσας,] Vide *Bessonum* in *Canticum Canticorum*, p. 315. & *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 45.

y Εἰς Ῥώμην ἀπέπεμψε,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

z Ἀπέπεμψε,] *L. B.* ἀνέπεμψε.

a Κουμανόν τε ἐπίτροπον] Κουμανόν τε τὸν ἐπιτρ. *Busb.* & *Vat.*

b Δ' ἦν οὗτος,] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἦν deerat reliquis.

c Ἐπ' Ἰταλίας ἀπιέναι] In *Editis* & *MSS.* ὑπὸ τῆς βίας, non adeo, ut mihi videtur, recte. in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi eadem res narratur, παρήγγειλε δὲ καὶ Κουμανῷ καὶ Κέλερι τῷ χιλιάρχῳ ἐπὶ Ῥώμην πλεῖν. unde, cum Cl. *Lowthio*, (subscribente in ora Codicis sui *Coccejo*) ἐπ' Ἰταλίας rescripsi. Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *jussitque Cumano & Celeri tribuno, & violentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent.*

d Ἀπιέναι] Forte ἀνιέναι.

e Ἐπ' ——— ζητήσεων.] Ἐπ' αὐτοῦ *Busb.*

f Πάλιν νεωτερίσειεν] Illud πάλιν è *Cod. Busb.* *Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

g Πα-

πόλιν ἀφικνεῖται· καταλαμβάνει δὲ αὐτὴν εἰρηνευομένην, [g] πάτριον ἑορτὴν τῷ Θεῷ τελοῦσαν. πιστεύσας ἂν μηδένα νεωτερισμὸν περὶ αὐτῶν [h] γενέσθαι, καταλιπὼν ἑορτάζοντας [i] ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

γ. Οἱ περὶ Κουμανὸν δὲ καὶ τοὺς πρώτους τῶν Σαμαρέων, ἀναπεμφθέντες εἰς Ῥώμην, λαμβάνουσι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡμέραν, καθ' ἣν περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων λέγειν ἔμελλον. σπουδὴ δὲ μεγίστη τῷ Κουμανῷ καὶ τοῖς Σαμαρεῦσιν ἦν, παρὰ τῶν Καίσαρος ἀπελευθέρων καὶ φίλων· κἂν [k] περιεγένοντο τῶν Ἰουδαίων, εἰ μήπερ Ἀγρίππας ὁ νεώτερος, ἐν τῇ Ῥώμῃ τυγχάνων, κατασπευδομένους ἰδὼν τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρώτους, ἐδεήθη πολλὰ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος γυναικὸς Ἀγριππίνης, πεῖσαι τὸν ἄνδρα, [l] διακούσαντα πρεπόντως τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ, τιμωρήσασθαι τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. καὶ Κλαύδιος τῇ δεήσει ταύτῃ προδιατεθεὶς, καὶ διακούσας, ὡς εὗρε τῶν κακῶν ἀρχηγοὺς τοὺς Σαμαρεῖς γενομένους, τοὺς μὲν ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι, τῷ Κουμανῷ δὲ φυγὴν ἐπέβαλε, Κέλερα δὲ τὸν χιλίαρχον ἐκέλευσεν [m] ἀγαγόντας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὴν πόλιν πᾶσαν σύραντας, οὕτως ἀποκτεῖναι.

pacatam deprehendit *& tranquillam*, festumque patrium Deo *consecratum* agentem. Credidit itaque nihil ab iis novatum iri, illisque in festivitate relictis Antiochiam se recepit.

3. Cumanus autem & Samaritanorum primores, Romam missi, diem ab imperatore sibi constitutum accipiunt, quo causam acturi essent de rebus inter se controversis. Summoque studio pro Cumano & Samaritis contendebant Cæsaris liberti & amici: & Judæos sane vicissent, nisi Agrippa junior, qui eo tempore Romæ erat, cum intelligeret Hierosolymitarum proceres non mediocriter laborare, multis precibus implorasset Agrippinam imperatoris uxorem, ut marito persuaderet, ubi causam cognosceret, à defectionis auctoribus convenienter suæ justitiæ pœnas exigere. Claudius igitur his precibus in antecessum instructus & paratus, quæque dicerent utrinque auditis, ut comperit Samaritas malorum duces auctoresque exstitisse, eos quidem qui ad ipsum ascenderant occidi jussit, Cumanum vero in exsilium egit, atque Celerem tribunum Hierosolyma duci præcepit, & omnium in conspectu per totam urbem trahi adeoque enecari.

Magna contentio Romæ inter Judæos & Samaritas.

Agrippa ab Agrippina precibus obtinet, ut Claudius æquo animo Judæos audiret.

Cumanus in exsilium pulsus.

Celer morte punitus.

ΚΕΦ. ζ.

Φῆλιξ Ἰουδαίας ἐπίτροπος. περὶ Ἀγρίππα τοῦ νεωτέρου καὶ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν.

Πέμπει δὲ καὶ [n] Κλαύδιος [o] Φήλικα [p] Πάλλαντος ἀδελφὸν τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν προστησόμενον πραγμάτων. τῆς δὲ ἀρχῆς [q] δωδέκατον ἔτος ἤδη πεπληρωκὼς, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ [r] τὴν Τραχωνῖτιν [s] σὺν [t] Ἀβίλᾳ· [v] Λυσανίου δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία. [x] τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται, δυναστεύσαντα ταύτης ἔτη τέσσαρα. λαβὼν δὲ τὴν δωρεὰν παρὰ τοῦ Καίσαρος Ἀγρίππας, ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Ἀζίζῳ τῷ Ἐμεσηνῶν βασιλεῖ, περιτέμνεσθαι θελήσαντι, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφήν. Ἐπιφανὴς γὰρ ὁ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως παῖς παρῃτήσατο τὸν γάμον, μὴ βουληθεὶς εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη [y] μεταβαλεῖν, καίπερ τοῦτο ποιήσειν προϋπισχόμενος αὐτῆς τῷ πατρί. καὶ Μαριάμμην δὲ ἐξέδωκεν Ἀρχελάῳ τῷ Ἑλκίου παιδὶ, πρότερον ὑπὸ Ἀγρίππα τοῦ πατρὸς ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ· καὶ γίνεται θυγάτηρ [z] αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.

β. Διαλύονται δὲ τῇ Δρουσίλλῃ πρὸς τὸν Ἄζιζον οἱ γάμοι, μετ' οὐ πολὺν χρόνον, τοιαύτης ἐμπεσούσης αἰτίας. καθ' ὃν καιρὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπετρόπευε Φῆλιξ, θεασάμενος ταύτην, καὶ γὰρ ἦν κάλλει πασῶν διαφέρουσα, λαμβάνει τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν, καὶ [a] Σίμωνα ὀνόματι, τῶν ἑαυτοῦ φίλων, [b] Ἰουδαῖον, Κύπριον δὲ γένος, μάγον εἶναι σκηπτόμενον, [c] πέμπων πρὸς αὐτὴν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιποῦσαν αὐτῷ [d] γήμασθαι, μακαρίαν ποιήσειν ἐπαγγελ-

CAP. VII.

Felix Judææ procurator. De Agrippa juniore, ejusque sororibus.

Claudius deinde misit Felicem Pallantis fratrem, ut rebus in Judæa præesset. atque, imperii sui anno duodecimo completo, Agrippam donavit Philippi tetrarchia & Batanæa, eique in auctarium dedit Trachonitidem una cum Abila, (ista autem fuerat Lysaniæ tetrarchia) Chalcidem vero ei abstulit, cum dynastiam illam tenuisset quadriennio. Agrippa autem, istis muneribus à Cæsare auctus, Azizo Emesorum regi, cum circumcidi annuisset, Drusillam sororem in matrimonium collocavit. nam Epiphanes Antiochi regis filius ejus nuptias recusaverat, ut qui Judæorum religionem sua relicta amplecti noluerit, licet ita se facturum esse puellæ patri olim promiserat. Porroque Mariamnen nuptui dedit Archelao Helciæ filio, cui jam ante ab Agrippa patre desponsata fuerat; illisque nata est filia Berenice nomine.

2. Non multo autem post connubium Drusillæ Azizique dissolutum est, hujusmodi de causa. Felix, quo tempore procurator erat Judææ, cum *forte* Drusillam conspexisset, (namque omnes pulchritudine excellebat) mulieris desiderio tenebatur; & ex amicis suis Judæum, nomine Simonem, genere Cyprium, qui se magum esse simulabat, ad eam mittens, suadere nitebatur ut relicto marito ei nuberet, beatam facturum esse pollicens, si ipsum non

Felix Judææ procurator.

Claudii in Agrippam munificentia.

Drusilla nupta Azizo.

Mariamne Archelao.

Felix nititur Drusillam à marito abducere.

g Πάτριον ἑορτὴν] Τὴν τῶν Ἀζύμων ἑορτὴν in lib. 2. *de Bello Jud.*
h Γενέσθαι,] Γενήσεσθαι solus *Bosb.* cui adstipulatur *Lugd. Bat.*
i Ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.] Ὑπέστρεψεν *Bosb.*
k Περιεγένοντο τῶν Ἰουδαίων,] Ita *Bosb.* & *Gall.* περιεγένοντο in *Editis Alisque.*
l Διακούσαντα πρεπόντως] Sic lego cum *Bosb.* & *Vat.* διαγνόντα in *Editis Alisque* tam *Latinis* quam *Græcis.*
m Ἀγαγόντας] *L. B.* ἀγαγόντα.
n Κλαύδιος] Ita *Bosb.* & *Epiphan.* Κλαύδιον in *cæteris.*
o Φήλικα Πάλλαντος] Conf. *ἁλωσ.* lib. 2. c. 12. §. 8 SPANH.
p Πάλλαντος.] Ita in *Josephi* libris plerisque & *Auctoribus Lat.* Βάλαντος *Bosb* & *Dione Cassio.*
q Δωδέκατον ἔτος] Δ ἔτος juxta *Epiphanii* libros.
r Τὴν Τραχωνῖτιν] Tetrarchia Philippi his constituebatur & constabat regionibus, Trachonitide, Batanea, Auranitide, Gaulanitide, Paneade, atque illa quæ est περὶ Ἰάμνειαν Galilææ parte: itaque nihil opus erat memorare Bataneam aut Trachonitidem. rescribo, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τὴν Τραχῶνα τὴν σὺν Ἀβίλᾳ. *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις* Tom. 2. p. 241.
s Σὺν Ἀβίλᾳ] Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. SPANH.
t Ἀβίλᾳ] Ita scribo pro Ἀβίλῃ in *Editis Alisque.* Ἀβίλα *Bosb.* Supra quidem (p. 864. v. 48.) Ἄβιλα pluraliter. Sed vocabulum esse numeri utriusque notavit Cl. *Cellarius* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 269. Videsis *Berkelium* ad *Stephanum* v. Ἄβιλα, & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 525.
v Λυσανίου δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία.] Λυσανίου δ' αὕτη ἐγεγόνει *Bosb.* HUDS. Conf. supr. lib. 19. c. 5. §. 1. SPANH.
x Τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται.] Conf. *ἁλωσ.* lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.
y Μεταβαλεῖν,] Ita *Bosb.* & *Gall.* μεταβάλλειν in *cæteris.*
z Αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.] Iterum cum *Bosb.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis.*
a Σίμωνα ὀνόματι] Forte est Simon ille Magus de quo *Act.* 8. 9. non diversum esse contendit *Sam. Basnagius* in *Exercitt. Hist. Crit.* contra *Baronium*, ad ann. xxxv. n. ix.
b Ἰουδαῖον,] Ita *Bosb.* & *Epiphan.* Ἰουδαίων in *Editis Alisque.*
c Πέμπων πρὸς αὐτὴν,] Πέμπει πρὸς αὐτὴν, ἔπειθέ τε τὸν ἄνδρα καταλιποῦσαν in *Cod. Bosb.*
d Γήμασθαι,] Βεβαίου *L. B.* *Tacitus* (in *Hist.* lib. 5. cap 9.) Drusillam statuit *Antonii* & *Cleopatræ neptem*. quo modo autem cum *Actis* & *Josepho* concilietur, laborant eruditi. Dici solet à plerisque Drusillam Judæam, sororem Agrippæ regis, aliam esse à Drusilla, Felicis uxore altera, Jubæ quidem Mauritaniæ re-

Drusilla nupta Felici.

non fastidiret. Atque illa, haud recte faciens, volensque effugere sororis Berenices invidiam (nam propter pulchritudinem *suam* non leviter ab ea læsa erat) ut contra patria instituta ageret, & Felici nuberet, se persuaderi sinit. cumque ex eo peperisset filium, Agrippam nomine vocavit. Sed quemadmodum is juvenis cum muliere ista perierit, cum inflammaretur mons Vesuvius tempore Titi Cæsaris, postea declarabo.

Paritque ei filium Agrippam.

Berenice Herodis vidua Polemonis nuptias ambit.

3. Porro Berenice post Herodis obitum, qui ipsius maritus fuerat idemque patruus, cum longum tempus in viduitate egisset, fama percrebrescente, quod cum fratre suo coiret, suadet Polemoni (ille enim Ciliciæ rex erat) ut circumcisus eam in matrimonium duceret: nam hoc pacto existimabat se redarguturam esse mendacia & calumnias. eique obsequutus est Polemon, maxime propter illius divitias. Id tamen conjugium non diu irruptum mansit: sed Berenice ob *libidinis* intemperantiam, ut ferebatur, deserit Polemonem. Ille vero, solutis nuptiis, in moribus & institutis Judæorum perseverare desiit. Eodem autem tempore etiam Mariamne, cum repudiasset Archelaum, nupsit Demetrio, primo inter Alexandrinos Judæos genere pariter ac opibus: tunc etiam & ipse Alabarchiam tenebat. cumque filius ei natus esset ex illo, Agrippinum appellavit. Sed de horum singulis postea accurate magis narrandi locus erat.

Postea Polemonem deserit.

Mariamne, repudiato Archelao, Demetrio nubit.

λόμενος, μὴ ὑπερφανήσεσθαι αὐτήν. ἡ δὲ κακῶς πράττουσα, καὶ φυγεῖν τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς Βερνίκης βουλομένη φθόνον, διὰ γὰρ τὸ κάλλος παρ' ἐκείνης ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐβλάπτετο, παραβῆναί τε τὰ πάτρια νόμιμα πείθεται, καὶ τῷ Φήλικι γήμασθαι. τεκοῦσα δὲ ἐξ αὐτοῦ παῖδα προσηγόρευσεν Ἀγρίππαν. ἀλλ' ὃν μὲν τρόπον ὁ νεανίας [e] ἐκεῖνος σὺν [f] τῇ γυναικὶ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν τοῦ [g] Βεσβίου ὄρους ἐπὶ τῶν Τίτου Καίσαρος χρόνων ἠφανίσθη, μετὰ ταῦτα δηλώσω.

γ'. Βερνίκη δὲ μετὰ τὴν Ἡρώδου τελευτὴν, ὃς αὐτῆς ἀνὴρ καὶ θεῖος ἐγεγόνει, πολὺν χρόνον ἐπιχηρεύσασα, φήμης ἐπισχούσης ὅτι τἀδελφῷ [h] συνείη, πείθει Πολέμωνα, [i] Κιλικίας δὲ ἦν οὗτος βασιλεὺς, περιτεμόμενον [k] ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον αὐτὴν, οὕτως γὰρ ἐλέγξειν ᾤετο ψευδεῖς τὰς διαβολάς. καὶ ὁ Πολέμων ἐπείσθη μάλιστα διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς. οὐ μὴν ἐπὶ πολὺ συνέμεινεν ὁ γάμος, [l] ἀλλὰ Βερνίκη δι' ἀκολασίαν, ὡς ἔφασαν, καταλείπει τὸν [m] Πολέμωνα. ὁ δὲ ἅμα τοῦ τε γάμου καὶ τοῦ τοῖς ἔθεσι τῶν Ἰουδαίων ἐμμένειν ἀπήλλακτο. τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ καὶ [n] Μαριάμμη, παραιτησαμένη τὸν Ἀρχέλαον, συνῴκησε Δημητρίῳ, τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρωτεύοντι γένει τε καὶ πλούτῳ· τότε δὴ καὶ τὴν ἀλαβαρχίαν αὐτὸς εἶχε. γενόμενον δὲ αὐτῇ παιδίον ἐξ ἐκείνου Ἀγριππῖνον προσηγόρευσεν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἑκάστου τούτων μετ' ἀκριβείας ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. VIII.

Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium successit: & quæ crudelissime patravit. De latronibus, sicariis, & impostoribus, sub Felice & Festo Judææ procuratoribus.

ΚΕΦ. η'.

Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο· ἅ τε ὠμοτάτως ἔπραξεν. περὶ λῃστῶν, σικαρίων, καὶ γοήτων, τῶν Ἰουδαίους ἐπιτροπευόντων Φήλικος καὶ Φήστου.

Obitus Claudii Cæsaris.

CÆterum moritur Claudius Cæsar, cum annos tredecim imperasset, menses octo, & dies insuper viginti: ferebantque nonnulli quod ab Agrippina uxore veneno sublatus fuerit. Hujus mulieris pater quidem erat Germanicus Cæsaris frater, maritus vero Domitius Aënobarbus, è viris in urbe Roma illustribus. illo autem defuncto, eam, cum vidua diu mansisset, Claudius in matrimonium duxit, filium adducentem *in familiam* patri cognominem Domitium. Messalinam enim uxorem ob zelotypiam *ante* sustulerat, ex qua Britannicum & Octaviam liberos susceperat. Erat autem ei & Antonia filia natu maxima, quam ex priore uxore Petina habuit. Atque Octaviam protinus Neroni collocavit. id enim nomen ei dedit Cæsar posteaquam in filium adoptasset.

Claudii uxores & liberi.

Nero imperator.

2. Agrippina autem verita ne Britannicus, cum adultus esset, à patre principatum acciperet, suoque filio volens imperium ire præreptum, quæ

[o] ΤΕλευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας [p] ἔτη δεκατρία, [q] μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι· καὶ λόγος ἦν παρά τινων, ὡς ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνῄρητο. ταύτης πατὴρ μὲν ἦν Γερμανικὸς [r] Καίσαρος ἀδελφὸς, ἀνὴρ δὲ [s] Δομίτιος Ἠνόβαρβος ὁ τῶν ἐπισήμων κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν. οὗ τελευτήσαντος, χηρεύσασαν αὐτὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον Κλαύδιος ἄγεται πρὸς γάμον, ἐπαγομένην καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προανῃρήκει δὲ τὴν γυναῖκα Μεσσαλίναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες [t] ἐγεγόνεισαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουΐα. [v] ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία πρεσβυτάτη τῶν ἀδελφῶν, ἣν ἐκ Πετίνης τῆς πρώτης γυναικὸς εἶχε. καὶ δὴ τὴν Ὀκταουΐαν ἥρμοσε τῷ Νέρωνι. [x] τοῦτο γὰρ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν εἰσποιησάμενος [y] υἱὸν ὁ Καῖσαρ.

β'. Δεδοικυῖα δὲ ἡ Ἀγριππῖνα, μὴ ὁ Βρεττανικὸς ἀνδρωθεὶς αὐτὸς παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχὴν παραλάβοι, τῷ δὲ αὐτῆς παιδὶ προαρπάσαι βουλομένη τὴν ἡγεμονίαν, τά τε περὶ

τὸν

regis filia, Antonii & Cleopatræ nepte. Videsis *Casaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, cap. 28. *Simsonum* ad *Annum Christi* LIV. Ep. XLVIII. inter *Remesii* Epp. & *Vetranium* ad *Tacitum*, in *Hist.* lib. 5. cap. 9.

e Ἐκεῖνος] *L. B.* αὐτὸς.

f Τῇ γυναικὶ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν] Τῇ γυναικὶ, sc. Berenice, ut ita intelligam facit *Zonaras*, hisce verbis, λέγεται δὲ κατὰ τοὺς Τίτου χρόνους ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ σὺν τῷ παιδὶ ἀφανισθῆναι κατὰ τὸ Βέσβιον ὄρος, ... *Epiphanius* vertit, *juvenis iste cum uxore* &c. nec aliter *Gelenius*.

g Βεσβίου ὄρους] Ita & *Zonaras Græcique Alii.* Quin & ὄρος Βέσβιον dicitur, & Βεσούϊον, & Οὐέσβιον, & Οὐεσούϊον, & Οὐεσούιον. Vide *Claverium* in *Italia Antiqua*, p. 1157.

h Συνείη,] *L. B.* συνοίη.

i Κιλικίας δὲ ἦν οὗτος βασιλεὺς,] *Avulsa* juxta libros *Epiphanii.*

k Ἀγαγέσθαι] *L. B.* ἀναγαγέσθαι.

l Ἀλλὰ] *L. B.* ἀλλ' ἡ.

m Πολέμωνα.] *L. B.* Πολέμωνα.

n Μαριάμμη,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

o Τελευτᾷ —— εἴκοσι·] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 12. §. 8.

p Ἔτη δεκατρία,] Ita & *Dio*, l. 61. p. 688. Videsis *Casaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, c. 45.

q Μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι·] Καὶ μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκ. *Busb.*

r Καίσαρος ἀδελφὸς.] In *Busb.* ὁ Καίσαρος ἀδ.

s Δομίτιος Ἠνόβαρβος] Δομίτιος *Dioni*, *Aliisque.*

t Ἐγεγόνεισαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουΐα.] Ita *Busb.* ἐγεγόνεσαν in *cæteris.*

v Ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία.] Locum hunc mendosum esse deprehenderunt duo viri eruditissimi, *Rykius* & *Aldrichius.* Ipse emendatum dedi ex *Epiphanio*, qui vertit, *Messalinam peremerat uxorem, ex qua liberos habuerat Britanicum & Octaviam. Erat autem ei & Antonia filia senior, quam ex prima uxore nomine Petina habuerat.* antea erat, Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουΐος καὶ Ὀκταουΐα, ἣ καὶ πρεσβυτάτη. Confer *Suetonium* in *Claudio*, c. 27.

x Τοῦτο γὰρ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν] Sic *Busb.* (imo & *Lugd. Bat.*) atque ita, vel οὕτως καὶ ὕστερον αὐτὸν, *Epiphan.* qui vertit, *sic enim eum postea vocitavit, cum Cæsar eum filium adoptasset.* (Nero enim, qui antea dictus erat *L. Domitius Ænobarbus*, postquam Claudius eum adoptasset, appellabatur *Nero Claudius Cæsar Drusus Germanicus*.) τοῦτο γὰρ ὕστερον αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

y Υἱὸν ὁ Καῖσαρ.] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.* Forsan, υἱὸν εἰσποιησάμενος αὐτόν.

τὸν θάνατον τοῦ Κλαυδίου, καθάπερ ἦν λόγος, διεπράξατο, καὶ παραχρῆμα πέμπει τὸν τῶν στρατευμάτων ἔπαρχον Βοῦρρον, καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς χιλιάρχους, τῶν τε ἀπελευθέρων τοὺς πλεῖστον δυναμένους, ἀπάξοντας εἰς τὴν παρεμβολὴν τὸν Νέρωνα, καὶ προσαγορεύσοντας αὐτὸν αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ, τὴν ἀρχὴν οὕτω παραλαβὼν, Βρεττανικὸν μὲν ἀδήλως τοῖς πολλοῖς ἀναιρεῖ διὰ φαρμάκων, φανερῶς δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ φονεύει· ταύτην ἀμοιβὴν ἀποτίσας αὐτῇ, οὐ μόνον τῆς γενέσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ταῖς ἐκείνης μηχαναῖς τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν παραλαβεῖν. κτείνει δὲ καὶ τὴν Ὀκταουΐαν ᾗ συνῴκει, πολλούς τε ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλὰς συνθέντας.

γ'. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, [z] ἐῶ πλείω γράφειν. πολλοὶ γὰρ τὴν περὶ Νέρωνα συντετάχασιν ἱστορίαν. ὧν οἱ μὲν, διὰ χάριν, εὖ πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ, τῆς ἀληθείας ἠμέλησαν· οἱ δὲ, διὰ μῖσος καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, οὕτως ἀναιδῶς ἐνεπαρῴνησαν τοῖς ψεύσμασιν, ὡς ἀξίως [a] αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως. καὶ θαυμάζειν οὐκ ἔπεισί μοι τοὺς περὶ Νέρωνος ψευσαμένους, ὅπου μηδὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων γράφοντες τὴν ἀλήθειαν τῆς ἱστορίας τετηρήκασιν, καί τοι πρὸς ἐκείνους αὐτοῖς οὐδὲν μῖσος ἦν, ἅτε μετ' αὐτοὺς πολλῷ χρόνῳ γενομένοις. ἀλλὰ γὰρ τοῖς μὲν οὐ φροντίζουσι τῆς ἀληθείας ἐξέστω γράφειν ὡς θέλουσι· τούτῳ γὰρ χαίρειν ἐοίκασιν. ἡμεῖς δὲ, σκοπὸν τὴν ἀλήθειαν προθέμενοι, τὰ μὲν ἀπηρτημένα τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐπ' ὀλίγον μνήμης ἀξιοῦμεν· τὰ δὲ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσόντα δηλοῦμεν οὐ παρέργως, μήτε τὰς συμφορὰς μήτε τὰς ἁμαρτίας διασαφεῖν ὀκνοῦντες. [b] ἐπανήξω τοίνυν ἐπὶ τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων διήγησιν.

δ'. Τῷ γὰρ πρώτῳ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει τελευτήσαντος τοῦ Ἐμέσων βασιλέως Ἀζίζου, [c] Σόεμος ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν διαδέχεται. τὴν δὲ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν Ἀριστόβουλος, [d] Ἡρώδου τοῦ Χαλκίδος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐγχειρίζεται. [e] καὶ [f] τῷ Ἀγρίππᾳ [g] δὲ δωρεῖται μοῖρά τινι τῆς Γαλιλαίας ὁ Καῖσαρ, Τιβεριάδα καὶ [h] Ταριχέας, ὑπακούειν αὐτῷ κελεύσας· δίδωσι δὲ καὶ [i] Ἰουλιάδα πόλιν τῆς Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν [k] τεσσαρεσκαίδεκα.

ε'. Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πράγματα πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανε. λῃστηρίων γὰρ ἡ χώρα πάλιν ἀνεπλήσθη καὶ γοήτων ἀνθρώπων, οἳ τὸν ὄχλον ἠπάτων. ἀλλὰ [l] τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ πολλοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν σὺν τοῖς λῃσταῖς λαμβάνων ἀνῄρει, καὶ Ἐλεάζαρον δὲ τὸν Διναίου παῖδα, τὸν συστησάμενον τῶν λῃστῶν τὸ σύνταγμα, δι' ἐνέδρας εἷλε ζῶντα· πίστιν γὰρ αὐτῷ προτείνας ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι κακὸν, πείθει πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ δήσας ἀνέπεμψεν εἰς Ῥώμην. ἔχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς [m] τὸν ἀρχιερέα τὸν Ἰωνάθην ὁ Φῆλιξ, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ νουθετεῖσθαι περὶ τοῦ κρεῖττον προΐστασθαι τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων, μὴ καὶ μέμψιν αὐτὸς ὄφλοι παρὰ τοῖς πλήθεσιν, [n] αἰτησάμενος ἐκεῖνον παρὰ τοῦ Καίσαρος πεμφθῆναι τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπον, πρόφασιν ἐπινοεῖ δι' ἧς μεταστήσεται τὸν συνεχῶς ὀχληρὸν αὐτῷ [o] γινόμενον. βαρὺ γὰρ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέλουσι τὸ συνεχῶς [p] νουθε-

Claudio necem afferrent, ut fama erat, *ipsa* confecit, atque illico mittit Burrhum militiæ præfectum, & cum eo tribunos & libertos qui plurimum auctoritate valebant, qui Neronem in castra *prætoriana* abducerent, ipsumque imperatorem salutarent. Nero autem, hoc modo principatum adeptus, Britannicum quidem clam plerisque veneno sustulit, palam vero matrem suam non multo post *ferro* peremit; hanc illi vicem referens, non solum quod eum genuerit, verumetiam quod illius artibus Romanorum imperium acceperit. Quin & Octaviam uxorem suam occidit, multosque viros illustres, quasi in ipsum composuissent insidias.

Tyrannorum crudelissimus.

3. Sed de his quidem plura dicere supersedeo. nam multi *admodum* Neronis historiam conscripserunt: quorum aliqui in gratiam ejus, ut bene de se meriti, veritatem neglexerunt; alii vero, ex odio & inimicitiis sibi cum eo susceptis, inverecunde adeo debacchati sunt in eum mendaciis, ut digni sint qui uno hoc crimine condemnentur. Etsi non mihi subit eos mirari de Nerone mentitos, quando ne res quidem ab antecessoribus ejus gestas memoriæ mandantes historiæ veritatem retinuerunt, licet in eos nullum odium habuerint, cum longo post eos tempore vixerint. Verum istis, qui nullam veritatis rationem habent, liceat pro lubitu scribere: nam hujusmodi licentia delectari videntur. At nobis, quibus propositum est veritati unice litare, quæ ab opere nostro aliena sunt paucis admodum attingere visum est: quæ vero Judæis, popularibus nostris, contigerunt, ea non perfunctorie narramus, ut quos non piget & calamitates nostras & delicta *omnibus* declarare. Itaque ad res nostras narrandas revertar.

Josephus carpit Romanos historicos.

Veritatem profitetur.

4. Primo imperii Neronis anno, Azizo rege Emesorum defuncto, Soëmus frater ei in principatum successit. Armeniæ autem minoris præfecturam Aristobulus, Herodis regis Chalcidis filius, à Nerone accepit. quin & Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ, Tiberiadem & Taricheas, ejus imperio parere jussas: prætereaque Juliada Peraææ urbem, & vicos quatuordecim ejus in vicinia positos.

Azizo succedit Soëmus.

Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius.

Agrippæ ditio ampliatur.

5. Cæterum res Judaïcæ indies in deterius prolapsæ sunt. nam regio iterum latronibus repleta est, & impostoribus qui multitudinem seducebant. Sed horum quidem multos, simul cum latronibus quotidie captos, Felix sustulit: insuper & Eleazarum Dinæi filium, qui latronum agmen collegerat, ex insidiis vivum cepit: nam fide ei data, quod nihil mali passurus esset, pellexit eum ut ad se veniret, moxque vinctum Romam mittendum curabat. Cum autem Felix odio haberet Jonatham pontificem, ut qui eum sæpe admonuerit de rebus Judaïcis melius administrandis, ne ipse, qui eum à Cæsare in Judæam procuratorem mittendum petierat, populi querelis appeteretur, rationem excogitabat ipsum è medio tollendi qui factus est sibi continuo molestus. nam frequens admonitio gravis est iis quibus in animo est injuste agere. Itaque hujusmodi de causa Felix amicum Jonathæ fi-

VI. Felix castigat latrones.

Eleazarus latro captus & Romam missus.

Jonathas pontifex Felici invisus.

z Ἐῶ πλείω γράφειν.] Οἱ πλείω, pro ἐῶ πλείω γράφειν, in Cod. Busb.

a Αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως.] Αὐτοὺς abest Vat. & commode abesse potest.

b Ἐπανήξω τοίνυν] L. B. ἐπανάξω τοίνυν τὸν λόγον.

c Σόεμος ἀδελφὸς] Vocem Σόεμος insertam dedi è Cod. Busb. ἐμὸς ἀδελφὸς in Cod. Vat. Οὗτος ἀδελφὸς L. B. *Soëmum* meminit *Dion Cassius*, l. 59. p. 649. & *Sohemum* memorat *Tacitus* in *Hist.* l. 12. p. 13.

d Ἡρώδου τοῦ Χαλκίδος βασιλέως,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

e Καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ] Καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ δίδοται μοῖρα τινι Busb.

f Τῷ —— κελεύσας.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

g Δὲ δωρεῖται μοῖρα] Δὲ abest Vat.

h Ταριχέας.] Ταριχαίας Busb. (Ταριχαίας Ceteri) Vocem non agnoscit *Epiphanius*, qui hoc modo locum vertit, *sed Agrippa donavit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchia, præcipiens &c.*

i Ἰουλιάδα πόλιν] Ἀβιλάν πόλιν Busb.

k Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δεκατέσσαρας Busb. & Lugd. Bat. κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δεκαδύο apud *Photium* in *Bibliotheca*, Cod. 238. p. 978.

l Τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ] Sic Busb. & Epiphan. τούτους in reliquis.

m Τὸν ἀρχιερέα τὸν Ἰωνάθην] S. ἐπὶ τὸν ἀρχιερέα. In Cod. Busb. καὶ πρὸς τὸν ἀρχ. Forsan πρὸς τὸν Ἀνανίαν, inquit *Grotius* ad *Act.* 23. v. 1. HUDS. Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

n Αἰτησάμενος] Gen. αἰτησαμένου. L. B. αἰτησάμενος.

o Γενόμενον.] Ita Busb. γινόμενον in cæteris.

p Νουθετεῖν.] Νουθετοῦν Busb. & Gall.

Ggg ggg 2

q Τοὺ

Sicarius à Felice immissus eum perimit.

fidissimum, genere Hierosolymitam, Doram nomine, hortatur & suadet multum pecuniæ promittendo, ut Jonathæ latrones immitteret qui ipsum interficerent. atque ille ei obsequutus, hoc modo per latrones necem pontifici machinatus est. Quidam eorum, quasi Deum adoraturi, in urbem ascenderunt, sub vestibus sicis succincti; atque Jonathæ famulitio permisti ipsum occidunt. Cum autem inulta mansisset cædes, in posterum latrones * sine omni metu in festivitatibus ascendunt, ferrumque similiter ac antea occultatum habentes, turbæ immisti, partim è suis inimicis quosdam perimunt, partim aliorum, aliis pecunia operam suam præstantes, idque non modo in urbe reliqua, sed ipso etiam in templo nonnullos. nam & illic cædem facere non verebantur, quasi ita agendo nihil pietatem læderent. Hanc ob causam arbitror etiam Deum, impietatis illorum odio, aversatum esse urbem, &, cum templum non amplius sibi purum domicilium existimarit, Romanos in nos adduxisse, urbique ignem purificantem injecisse, & nobis cum uxoribus & liberis servitutem, eo animo ut nos calamitatibus edocti ad sanam mentem rediremus.

Latronum & sicariorum audacia.

Unde Hierosolymorum excidium?

6. Et quidem ex iis quæ patrarunt latrones, fiebat ut urbs nefariis ejusmodi facinoribus repleretur. Impostores vero & fallaciis pleni homines suadebant multitudini, ut ipsos in solitudinem sequerentur. se enim ipsis ostensuros dicebant manifesta prodigia & signa, quæ Dei cura & providentia evenirent. multique, fidem habentes, dementiæ suæ pœnas pertulerunt. Eos quippe retractos Felix supplicio affecit. Eodem autem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma, se vatem esse simulans, suadensque plebejæ turbæ, ut secum montem Olivarum ascenderet, qui è regione urbis situs quinque abest stadia. inde enim ipsis se monstrare velle dicebat, quomodo suo jussu corruerent Hierosolymorum muri, per quos ipsis aditum se patefacturum esse promittebat. Fe-

Impostores & magi per Judæam.

Ægyptius pseudo-propheta.

τῶν. καὶ δὴ διὰ τοιαύτης αἰτίας ὁ Φῆλιξ τὸν πιστότατον [q] τῶν Ἰωνάθου φίλων, Ἱεροσολυμίτην τὸ γένος, [r] Δωρᾶν ὀνόματι, πείθει, [s] πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενος, [t] ἐπαγαγεῖν τῷ Ἰωνάθῃ τοὺς λῃστὰς ἀναιρήσοντας. κἀκεῖνος ὑπακούσας ἐμηχανήσατο διὰ τῶν λῃστῶν πραχθῆναι τοιούτῳ τρόπῳ τὸν φόνον. [v] ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς προσκυνήσοντες τὸν Θεόν, ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας [x] ἔχοντες [y] ξιφίδια, καὶ συναναμιχθέντες [z] τῷ Ἰωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν. ἀνεκδικήτου δὲ τοῦ φόνου μεμενηκότος, μετὰ πάσης τὸ λοιπὸν ἀδείας ἀναβαίνοντες ἐν ταῖς ἑορταῖς οἱ λῃσταί, καὶ τὸν σίδηρον ὁμοίως κεκρυμμένον ἔχοντες, συναναμιγνύμενοι τοῖς πλήθεσιν, [a] ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς, οὓς δέ, ἐπὶ χρήμασιν ἄλλοις ὑπηρετοῦντες, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν ἐνίους. καὶ γὰρ ἐκεῖ σφάττειν ἐτόλμων, οὐδὲ ἐν τούτῳ δοκοῦντες ἀσεβεῖν. [b] διὰ τοῦτ᾽ οἶμαι καὶ τὸν Θεὸν μισήσαντα τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀποστραφῆναι μὲν ἡμῶν τὴν πόλιν. τὸ δὲ ἱερὸν, οὐκ ἔτι καθαρὸν οἰκητήριον αὐτοῦ κρίναντα, Ῥωμαίους ἐπαγαγεῖν ἡμῖν, [c] καὶ τῇ πόλει [d] καθάρσιον πῦρ καὶ δουλείαν ἐπιβαλεῖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, σωφρονίσαι ταῖς συμφοραῖς [dd] βουλόμενον ἡμᾶς.

ς΄. Τὰ μὲν οὖν τῶν λῃστῶν ἔργα τοιαύτης ἀνοσιότητος ἐπλήρου τὴν πόλιν. οἱ δὲ γόητες καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι τὸν ὄχλον ἔπειθον αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημίαν ἕπεσθαι. [e] δείξειν γὰρ ἔφασαν ἐναργῆ τέρατα καὶ σημεῖα, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν γινόμενα. καὶ πολλοὶ πεισθέντες, τῆς ἀφροσύνης [f] τιμωρίας ὑπέσχον. ἀναχθέντας γὰρ αὐτοὺς Φῆλιξ ἐκόλασεν. ἀφικνεῖται δέ τις ἐξ Αἰγύπτου κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, προφήτης εἶναι λέγων, καὶ συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προσαγορευόμενον [g] Ἐλαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει στάδια [h] πέντε. θέλειν γὰρ, [i] ἔφασκεν, αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπιδεῖξαι, ὡς, κελεύσαντος αὐτοῦ, [k] πίπτοι τὰ τῶν [l] Ἱεροσολύμων τείχη, δι᾽ ὧν τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρέξειν ἐπηγγέλλετο. Φῆλιξ δὲ, ὡς ἐπύθε-

το

q Τῶν Ἰωνάθου] Quia hic ἀρχιερεὺς appellatur, nec tamen postea ei Ismael, Phabi filius successisse dicitur, nec hic successisse Ananiæ filio Nebedæi, posset dubium videri, an hic Jonathas in serie Pontificum locum habere debeat, quoniam ἀρχιερέως nomen etiam aliis quam Pontificibus datur. Ita Valesius ad Eusebii historiam ecclesiasticam lib. II. c. 23 scribit, *post Josephum Cami filium ponendus est Ananias Nebedæi filius, de quo Josephus capite tertio libri vicesimi. Post hunc fuit Ismaelus Phabæi filius ab Agrippa juniore factus.* Ego tamen hunc Pontificum numero inserendum existimo. Scribit Josephus capite ultimo fuisse XXVIII. Pontifices ab eo tempore quo Herodes rerum potitus fuit usque ad templi excidium. Ineatur numerus.

1. Ananelus.
2. Aristobulus.
3. Jesus fil. Phabi.
4. Simon fil. Boethi.
5. Matthias Theophili.
6. Joazar fil. Boethi.
7. Eleazar fil. Boëthi.
8. Jesus fil. Sie.
9. Ananus fil. Seth.
10. Ismael fil. Phabi.
11. Eleazar fil. Anani.
12. Simeon fil. Camithi.
13. Josephus Caiaphas.
14. Jonathas fil. Anani.
15. Theophilus.
16. Simon fil. Boëthi.
17. Matthias.
18. Aljonæus.
19. Josephus fil. Camydi.
20. Ananias fil. Nebedæi.
21. Jonathas.
22. Ismael fil. Phabi.
23. Josephus.
24. Ananus.
25. Jesus Damnæi fil.
26. Jesus fil. Gamalielis.
27. Matthias fil. Theophili.
28. Phannias fil. Samuëlis.

Tolle Jonatham ex hac serie, non erunt 28. REL.

r Δωρᾶν ὀνόματι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* Δώραν in *Editis Aliisque.* Ἰάσονα ὀνόματι juxta *Epiphanium.*

s Πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενος] Vocabulum πολλὰ debemus *Cod. Busb.* & *Epiphanio.*

t Ἐπαγαγεῖν τῷ Ἰωνάθῃ τοὺς λῃστὰς ἀναιρήσοντας.] Hæc è Josepho adducit Eusebius H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

v Ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν] Ἀνέβησαν γάρ τινες τῶν λῃστῶν solus *Busb.*

x Ἔχοντες ξιφίδια,] Φέροντες *Busb.*

y Ξιφίδια,] *L. B.* ξιφίδια. & in *Marg.* ξιφίδιον ἀπὸ τοῦ ξίφους, ξιφίδιον ἀπὸ τοῦ ξιφιδίου.

z Τῷ Ἰωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν.] Τῷ πλήθει, κτείνουσιν Ἰωνάθην juxta *Epiphan.* & *Zonaram.* HUDS. Conf. ἁλώσ. lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

* *Sine omni metu in festivitatibus ascendunt,*] *Al.* cum omni fiducia.

a Ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς.] Ἀνῄρουν οὓς μὲν ἑαυτῶν *Busb.*

b Διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ] Διὰ τὰ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, τετολμημένα, si fides *Origeni* in hæc verba *Josephum* (lapsu forsan μνημονικῷ) citanti.

c Καὶ τῇ πόλει] Κατὰ τὴν πόλιν καθάρσιόν τε πῦρ καὶ δουλείαν ἐπαγαγεῖν *Busb.*

d Καθάρσιον πῦρ] Conf. ἁλώσ. lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

dd Βουλόμενον ἡμᾶς.] Βουλόμενος *Busb.*

e Δείξειν —— γινόμενα.] Conf. ἁλώσ. l. 2. c. 13. §. 4. & 5. SPANH.

f Τιμωρίας ὑπέσχον.] Τιμωρίαν *Busb.*

g Ἐλαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως] *L. B.* Ἐλαιῶν ὃ τῆς πόλεως.

h Πέντε.] Ita in *Josephi* libris omnibus (quos vidimus) tam *Editis* quam *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Locum tamen in mendo cubare sibi persuadent *Grotius* ad *Act.* c. 1. v. 12. & *Waserus* de *Ant. Mens. Hebr.* l. 1. c. 12. quod mons *Oliveti* spatio itineris Sabbatici (quod octo stadiorum erat) Hierosolymis abesse dicatur *Act.* c. 1. v. 12. Verum (ne quid dicam de *Theophylacto* & *Chrysostomo* qui ἑπτὰ pro πέντε in *Josepho* legisse præ se ferunt, aut de *Voigtio* qui in *Codice Wratislaviensi* ἑπτὰ reperiri dicit) facile cum *Josepho* conciliari potest *Lucas*: utpote quod primus pes montis ab urbe stadiis quinque abfuerit: at Christus ascensurus scanderit ulterius per tria stadia. Videsis l. 6. de *Bello Jud.* c. 3. *Drusium* in *Observat.* l. 3. *Gerhardum* in *Harmonia Evang.* c. 144. *Lightfootum* in *Centuria Chorogr.* ad *Matt.* c. 40. & *Relandum* in *Palæstina* S. p. 449.

i Ἔφασκεν,] Illud ἔφασκεν è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

k Πίπτοι] Ita *Busb.* πίπτει in *reliquis.*

l Ἱεροσολύμων τείχη,] Sic *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis Aliisque.*

m Τὰς

τὸ τεῖχος, κελεύει [m] τοὺς στρατιώτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ, μετὰ πολλῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὁρμήσας ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων προσβάλλει τοῖς περὶ τὸν Αἰγύπτιον· καὶ τετρακοσίους μὲν [n] αὐτῶν ἀνεῖλε, διακοσίους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος αὐτὸς [o] διαδράσας ἐκ τῆς μάχης ἀφανὴς ἐγένετο. [p] πάλιν δὲ οἱ λῃσταὶ τὸν δῆμον εἰς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἠρέθιζον, [q] μηδὲν ὑπακούειν αὐτοῖς [r] λέγοντες, καὶ τὰς τῶν ἀπειθούντων κώμας ἐμπιπρῶντες [rr] διήρπαζον.

ζ. [s] Γίνεται δὲ καὶ τῶν Καισάρειαν οἰκούντων Ἰουδαίων στάσις πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Σύρους περὶ ἰσοπολιτείας. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι πρωτεύειν ἠξίουν, [t] διὰ τὸ τὸν κτίστην τῆς Καισαρείας Ἡρώδην αὐτῶν βασιλέα γεγονέναι [v] τὸ γένος Ἰουδαῖον. Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἡρώδην ὡμολόγουν, ἔφασκον δὲ τὴν Καισάρειαν Στράτωνος πύργον τὸ πρότερον καλεῖσθαι, καὶ τότε μηδένα γεγονέναι τῆς πόλεως τῶν Ἰουδαίων οἰκήτορα. τοῦτο ἀκούσαντες οἱ τῆς χώρας ἔπαρχοι, λαβόντες ἀμφοτέρωθεν τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, πληγαῖς ᾐκίσαντο, καὶ τὴν ταραχὴν οὕτω κατέστειλαν πρὸς ὀλίγον. πάλιν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι τῷ πλούτῳ θαρροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦντες τῶν Σύρων, ἐβλασφήμουν εἰς αὐτοὺς ἐρεθίζειν προσδοκῶντες. οἱ δὲ χρήμασι μὲν ἡττώμενοι, μέγα δὲ φρονοῦντες ἐπὶ τῷ τοὺς πλείστους τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐκεῖσε στρατευομένων Καισαρεῖς εἶναι καὶ Σεβαστηνούς, μέχρι μέν τινος καὶ αὐτοὶ τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ ὕβριζον. εἶτα λίθοις ἀλλήλους ἔβαλλον, ἕως πολλοὺς [x] παρ' ἀμφοτέροις τρωθῆναί τε καὶ πεσεῖν συνέβη. νικῶσί γε μὴν Ἰουδαῖοι. Φῆλιξ δὲ, ὡς ἐθεάσατο φιλονεικίαν ἐν πολέμου τρόπῳ γινομένην, προπηδήσας, παύσασθαι τοὺς Ἰουδαίους παρεκάλει· μὴ πειθομένοις δὲ τοὺς στρατιώτας ὁπλίσας ἐπαφίησι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οἰκίας δέ τινας τῶν ἐν τῇ πόλει πολλῶν πάνυ χρημάτων γεμούσας διαρπάζειν ἐφῆκεν τοῖς στρατιώταις. οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπιεικέστεροι, καὶ προύχοντες κατὰ τὴν ἀξίωσιν, δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, παρεκάλουν τὸν Φήλικα τοὺς στρατιώτας [y] ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ φείσασθαι τὸ λοιπὸν αὐτῶν, δοῦναί τε μετάνοιαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις. καὶ Φῆλιξ ἐπείσθη.

η'. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [z] ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰσμαήλῳ. [a] Φαβεῖ παῖς οὗτος ἦν. [b] ἐξάπτεται δὲ καὶ τοῖς [c] ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς πρώτους τοῦ πλήθους τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, [d] ἕκαστός τε αὐτῶν, στῖφος ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτεριστῶν ἑαυτῷ [e] ποιήσας, ἡγεμὼν ἦν· καὶ συρρήσσοντες ἐκακολόγουν τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. ὁ δὲ ἐπιπλήξων ἦν [f] οὐδείς· ἀλλ' ὡς ἐν [g] ἀπροστατεύτῳ πόλει ταῦτα ἐπράσσετο μετ' ἐξουσίας. [h] τοσ-

lix vero, ut ista audivit, jubet milites arma arripere; cumque multis equitibus & peditibus stipatus Hierosolymis eruptionem fecisset, invadit Ægyptium & qui ab eo stabant: ac quadringentos quidem ipsorum occidit, ducentos vero vivos cepit; Ægyptius autem ipse è pugna elapsus *statim* è conspectu evanuit. Rursum vero latrones populum ad bellum Romanis inferendum concitabant, illis nequaquam parendum esse dictitantes, & sibi non assentientium vicos incendebant & diripiebant.

Felix Ægyptium ejusque comites adoritur.

7. Quin & inter Judæos, Cæsaream incolentes, & Syros, qui in ea erant, orta est seditio, de jure civitatis ex æquo participando. Nam Judæi quidem primas sibi deferri volebant, quod rex illorum Herodes, Cæsareæ conditor, genere fuerit Judæus. Syri vero quæ ad Herodem quidem spectabant non inficiabantur, sed ajebant urbem antea Stratonis turrim appellatam, & tunc Judæorum neminem in urbe sedes habuisse. Cum ista audissent provinciæ præsides, seditionis ex utraque parte auctoribus prehensis, verberibus eos affecerunt, atque ita tumultum ad breve tempus represserunt. Rursus enim Judæi, qui in urbe erant, opibus freti atque adeo contemptui habentes Syros, conviciis eos incessebant, hoc modo illos se provocaturos esse exspectantes. Isti vero, divitiis quidem inferiores, animis tamen elati, quod maxima illorum pars, qui per ea loca sub Romanis stipendia mererent, Cæsarenses essent & Sebasteni, aliquantisper & ipsi verborum contumelias in Judæos regerebant. Inde eò ventum est ut alteri in alteros lapides jacerent, donec eveniret multos utrinque vulneratos cecidisse. victoria tamen penes Judæos erat. Felix autem, ut vidit contentionem parum admodum ab aperto bello differre, prosiliens obsecrabat Judæos ut quiescerent: cumque non parerent, milites armis instructos in eos immisit, & multos quidem illorum occidit, plures vero vivos comprehendit; nonnullasque eorum qui in urbe erant domos divitiis refertas diripiendas concessit militibus. Sed qui moderatiores inter Judæos erant & dignitate præstantes, de se suisque solliciti, Felicem rogarunt, ut milites tuba revocaret eisque de cætero parceret, & locum daret pœnitentiæ ob ea in quibus deliquerant. Atque Felix flexus est *eorum precibus*.

Magna Cæsareæ inter Judæos & Syros rixa.

In apertam pugnam erumpit.

Seditiosi à Felice castigantur.

8. Sub idem tempus Agrippa rex pontificatum confert in Ismaëlum, qui Phabi erat filius. Orta est autem & *ingens* seditio pontificum adversus sacerdotes primoresque plebis Hierosolymitanæ: adeo ut singuli illorum, collecta manu perditorum hominum novisque rebus studentium ductores se *palam* ferrent: congressique *interdum* conviciis & lapidibus se mutuo impeterent. cum interim nemo esset qui eos objurgaret: sed tanquam in civitate omni rectore destituta hæc licentius agerentur. Tan-

Ismaelus pontifex.

Seditio inter pontifices & sacerdotes.

m Τοὺς στρατιώτας] Τοῖς στρατιώταις Busb.
n Αὐτῶν ἀνεῖλε] Αὐτῶν deest Busb.
o Διαδράσας] Διαδρὰς Busb.
p Πάλιν δὲ οἱ λῃσταὶ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 13. §. 6. SPANH.
q Μηδὲν] L. B. μὴ δεῖν.
r Λέγοντες,] Θέλοντες Busb.
rr Διήρπαζον.] Διέφθειρον Busb.
s Γίνεται ——— καλεῖσθαι] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.
t Διὰ τὸ τὸν κτίστην] Ita cum Cod. Busb. διὰ τὸ in cæteris.
v Τὸ γένος Ἰουδαῖον] Τοῦ γένους Busb.
x Παρ' ἀμφοτέροις τρωθῆναί τε] Παρ' ἀμφοτέρων Busb. Lugd. Bat. quoque, sed in Marg.
y Ανακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι,] Ανακαλέσασθαι & mox φείσασθαι Busb. & Gall.
z Ο βασιλεὺς ——— Ἰσμαήλῳ] Ismael Pontifex à Rege Agrippa declaratus, de quo supr. lib. 3. c. 15. §. 3. Ἰσμαήλῳ δὲ παρ' αὐτοῦ ἀρχιερεὺς ὄντι· ut & lib. 18. c. 2. §. 2. SPANH.
a Φαβεῖ παῖς οὗτος ἦν.] Φιαβὶ Gall. Φαβὶ Niceph. Gall. in Epiphanii versione, Ismaeli filio Siab.
b Ἐξάπτεται δὲ] Ἐξάπτεται &c. quæ sequuntur citat Eusebius H. Eccl. lib. 11. c. 20. SPANH.
c Ἀρχιερεῦσι ——— πρώτους] Ἀρχιερέων nomine non tantum eos intelligi volo, qui maximo pontificatu aut fungebantur aut functi erant, eorumque vicarios, sed alios quoque principes XXIV. sacerdotalium familiarum, ut loquuntur I. Paralip. c. 24. v. 16. Vide Grotium ad Matt. c. 2. v. 4.
d Ἕκαστός τε αὐτῶν] [illegible] ἐγεμὼν ἦν L. B.
e Ποιήσας,] Ποιήσας, καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας ἡγεμὼν καὶ ἔξαρχος ἐγένετο Gall.
f Οὐδείς·] Οὐδὲ εἷς Busb. Euseb. in Hist. Eccl. l. 2. c. 20. & Niceph. in Hist. Eccl. l. 2. c. 26.
g Ἀπροστατεύτῳ] L. B. ἀπροστατήτῳ.
h Τοσαύτη ——— ἀδεῶς,] Pontifices servos immittunt, qui debitas sacerdotibus decimas auferant. conf. infr. c. 8. § 2. SPANH.

Sacerdotum cladas. Tanta porro pontificibus incessit impudentia & audacia, ut non vererentur servos suos ad areas mittere, qui decimas sacerdotibus debitas raperent *agerentque*. Unde accidit ut ex sacerdotibus nonnulli, quibus res familiaris angustior, præ alimentorum inopia mortem oppeterent. ita factiosorum violentia jus fasque omne penitus opprimebat.

VII. *Porcius Festus Judææ procurator. Felix Romæ accusatur.* 9. Porcio autem Festo, qui Felici succederet, à Nerone misso, primores Judæorum Cæsaream incolentium Romam ascendunt, & accusationem contra Felicem instituunt: dedissetque omnino pœnas injuriarum, quibus Judæos affecerat, nisi Nero fratris Pallantis, qui tum maxime apud eum in honore erat, precibus supplicibus multa indulsisset. Quin & duo primores Syrorum, qui Cæsareæ erant, Burro (ille enim Neronis erat magister, idemque ei à Græcis epistolis) ingenti pecuniæ vi persuadent, ut illorum in gratiam literas à Nerone impetraret, quibus Judæis adimeretur jus civitatis illis cum Syris commune. *Jus civitatis Cæsarensis Judæis ademptum.* Atque Burrus, cum imperatori supplicasset, id obtinuit ut hujusmodi epistola scriberetur. unde mala, quæ gentem nostram postea afflixerunt, ortum habuere. Judæi enim Cæsarenses, ubi cognoverunt quæ scripta erant ad Syros, eo magis in seditionibus perstabant, donec bellum exarsit.

Judæi à latronibus & Sicariis vexati. 10. Cum autem Festus in Judæam venisset, accidebat ut Judæa latronibus vexaretur, qui vicos omnes incendebant & diripiebant. Et tunc quidem ii qui Sicarii appellati erant (isti enim latronum genus) ad maximum numerum excreverant, ensiculis parvis utentes, magnitudine haud multum à Persarum acinace diversis, sed incurvis *paululum inflexisque*, quales sunt quæ Romanis appellantur sicæ; unde & nomen ipsis latronibus, multa cæde grassantibus, inditum est. nam festis diebus, ut jam ante diximus, turbæ permisti, undique in urbem religionis ergo confluenti, quotquot voluerint nullo negotio trucidabant. non raro etiam armati in inimicorum vicos irruebant, direptisque ignem admovebant. Quin & Festus equestres pedestresque copias contra eos misit, qui decepti erant ab homine quodam præstigiatore, salutem ipsis pollicente & malorum cessationem, si se usque ad desertum sequi vellent; atque ipsum deceptorem, pariter ac eos qui illum comitati sunt, interfecerunt milites ab eo missi. *Festus præstigiatorem opprimit.*

Domum ab Agrippa exstructam ægre ferunt Judæi. 11. Sub idem autem tempus rex Agrippa ædificium magnitudine insigni exstruxit prope xystum, in regia Hierosolymitana *Herodiana*, quæ olim fuerat Asamonæi filiorum regia: cumque in loco eminenti situm esset, inde amœnissimus prospectus patebat urbem aspectare volentibus. cujus rei cupidus rex, è triclinio, cum illic decumberet, quicquid in templo ageretur spectabat. Illa ubi viderunt Hierosolymitanorum proceres, vehemen-

τοιαύτη δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς κατέλαβεν ἀναίδεια καὶ τόλμα, ὥς τε καὶ πέμπειν δούλους ἐτόλμων ἐπὶ [i] τὰς ἅλωνας, τὰς ληψομένους τὰς τοῖς ἱερεῦσιν [k] ὀφειλομένας δεκάτας. καὶ συνέβαινε τοὺς ἀπορουμένους τῶν ἱερέων [l] ὑπ᾽ ἐνδείας τελευτᾶν. οὕτως ἐκράτει τοῦ δικαίου παντὸς ἡ τῶν στασιαζόντων βία.

θʹ. [m] Πορκίου δὲ Φήστου διαδόχου Φήλικι πεμφθέντος ὑπὸ Νέρωνος, οἱ πρωτεύοντες τῶν τὴν Καισάρειαν κατοικούντων Ἰουδαίων, εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβαίνουσι, Φήλικος κατηγοροῦντες· καὶ πάντως ἂν ἐδεδώκει τιμωρίαν τῶν εἰς Ἰουδαίους ἀδικημάτων, [n] εἰ μὴ πολλὰ αὐτὸν ὁ Νέρων τἀδελφῷ Πάλλαντι παρακαλέσαντι συνεχώρησε, [o] μάλιστα δὲ τότε διὰ τιμῆς ἔχων ἐκεῖνον. [p] καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ δὲ οἱ πρῶτοι [q] δύο Σύροι [r] Βῆρον· παιδαγωγὸς δὲ οὗτος ἦν τοῦ Νέρωνος, τάξιν τὴν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν πεπιστευμένος. πείθουσι πολλοῖς χρήμασιν αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ Νέρωνος αὐτοῖς ἐπιστολὴν ἀκυροῦσαν τὴν Ἰουδαίων [rr] πρὸς αὐτοὺς [s] ἰσοπολιτείαν. καὶ Βῆρος τὸν αὐτοκράτορα παρακαλέσας [t] ἐπέτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν. αὕτη τῷ ἔθνει ἡμῶν τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν τὰς αἰτίας παρέσχεν. πυθόμενοι γὰρ [v] οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι τὰ γραφέντα [x] πρὸς τοὺς Σύρους, στάσεως μᾶλλον εἴχοντο, μέχρι δὴ τὸν πόλεμον ἐξῆψαν.

ιʹ. Ἀφικομένου δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν Φήστου, συνέβαινε τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν λῃστῶν κακοῦσθαι, τῶν κωμῶν ἁπασῶν ἐμπιπραμένων τε καὶ διαρπαζομένων. καὶ οἱ [y] Σικάριοι δὲ καλούμενοι, λῃσταὶ δὲ εἰσὶν οὗτοι, τότε μάλιστα [z] ἐπλήθυνον, χρώμενοι ξιφιδίοις παραπλησίοις μὲν τὸ μέγεθος τοῖς τῶν Περσῶν [a] ἀκινάκαις, ἐπικαμπέσι δὲ καὶ [b] παραπλησίοις ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίων σίκαις καλουμέναις, ἀφ᾽ ὧν καὶ τὴν προσηγορίαν οἱ λῃστεύοντες ἔλαβον πολλοὺς ἀναιροῦντες. ἀναμιγνύμενοι γὰρ ἐν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς καὶ τὸ πρότερον εἴπομεν, τῷ πλήθει [c] τῶν πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν [d] συρρεόντων, οὓς βουληθεῖεν ῥᾳδίως ἀπέσφαττον. πολλάκις δὲ καὶ μεθ᾽ ὅπλων ἐπὶ τὰς κώμας τῶν ἐχθρῶν [e] ἀφικόμενοι, διήρπαζον καὶ ἐνεπίμπρασαν. πέμπει δὲ Φῆστος δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ὑπό τινος ἀνθρώπου γόητος, σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλομένου καὶ παῦλαν κακῶν, εἰ βουληθεῖεν ἕπεσθαι μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτῷ. καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον τὸν ἀπατήσαντα, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας διέφθειραν οἱ πεμφθέντες.

ιαʹ. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ᾠκοδομήσατο μεγέθει διάφορον οἴκημα, ἐν τῷ βασιλείῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, πλησίον τοῦ ξυστοῦ. [f] τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων, ἐφ᾽ ὑψηλοῦ δὲ τόπου κείμενον τοῖς [g] κατοπτεύειν ἀπ᾽ αὐτοῦ βουλομένοις τὴν πόλιν ἐπιτερπεστάτην παρεῖχε τὴν θέαν· ἧς ἐφιέμενος ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀφεώρα κατακείμενος τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν πρασσόμενα. τοῦτο δὲ θεασάμενοι τῶν Ἱεροσολυμι-

τῶν

[i] Τὰς ἅλωνας] Confer lib. vi. c. 13. §. 1. & infr. c. 8. §. 2. τὰς ἅλωνας· SPANH.

[k] Ὀφειλομένας δεκάτας.] Ἀποτελουμένας Busb.

[l] Ὑπ᾽ ἐνδείας τελευτᾶν.] Ὑπὸ ἐνδείας ἀπολλυμένους θεωρεῖν Euseb. & *Niceph.* HUDS. Ὑπ᾽ ἐνδείας ἀπολλυμένους θεωρεῖν. è Josepho Euseb. H. Eccl. lib. ii. c. xx. SPANH.

[m] Πορκίου δὲ Φήστου διαδόχου] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 14. §. 1. SPANH.

[n] Εἰ μὴ πολλὰ] Εἰ μήπερ αὐτῷ ὁ Νέρων συνεχώρησε τἀδελφῷ Πάλλαντι πεισθεὶς παρακαλέσαντι· μάλιστα δὲ τότε διὰ τιμῆς ἄγων ἐκεῖνον. Busb.

[o] Μάλιστα δὲ] L. B. μάλιστα δέ.

[p] Καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ] Καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ δὲ Σύροι Zonar. καὶ οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ δὲ πρῶτοι Σύρων Gall. Voss. & Epiphan.

[q] Δύο Σύροι] L. B. Σύρων.

[r] Βῆρον.] Ita rescripsi pro Βέρυλλον, voce sane mendosa, quæ in *Josephi* libros (*Gr.* & *Lat.*) dudum irrepserat.

[rr] Πρὸς αὐτοὺς] Εἰς αὐτοὺς Busb.

[s] Ἰσοπολιτείαν.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.

[t] Ἐπέτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν.] Ἐπέτυχε γραφῆναι Busb. τὴν ἐπιστολὴν γραφῆναι L. B.

[v] Οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι] Οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι τὰ παρὰ τοῦ Νέρωνος γραφέντα Busb.

[x] Πρὸς τοὺς] L. B. τὰ πρὸς τοὺς.

[y] Σικάριοι —— ἀκινάκαις,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 17. §. 6. & lib. 3. c. 9. §. 5. SPANH.

[z] Ἐπλήθυνον,] Ἐπλήθυον Busb.

[a] Ἀκινάκαις,] Vide *Fullerum* in *Miscell. S.* l. 2. c. 3. §. 165. *Drusium de tribus Sectis*, p. 119. *Nic. Abramum* in *Ciceronis Oratt.* vol. 2. p. 107. *Relandum* in *Diss.* VIII. *de Veteris Linguæ Persicæ reliquiis*, & *Bartonum de Lingua Persica*, p. 64.

[b] Παραπλησίοις] Mallem (cum Cod. Busb.) ὁμοίοις, quod vox παραπλησίοις paulo ante occurrat. (ὁμοίοις ταῖς L. B.) ἐπικαμπέσι καὶ ὁμοίοις ταῖς ὑπὸ P. Zonar.

[c] Τῶν πανταχόθεν εἰς] Illud τῶν inserui è *Cod. Busb.* accedente nunc *Lugd. Bat.*

[d] Συρρεόντων,] Συρρεόντων Busb. & *Voss.*

[e] Ἀφικόμενοι,] Ἀφικνούμενοι Busb. & *Voss.*

[f] Τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod palatium factum est olim à filiis Asamonai*, antea erat, τότε βασίλειον ἐγεγόνει ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων.

[g] Κατοπτεύειν ἀπ᾽ αὐτοῦ βουλομένοις] Ἐποπτεύειν ὑπὸ τοῦ Busb.

h Ἐπ-

τῶν οἱ προέχοντες, δεινῶς ἐχαλέπηναν. οὐ γὰρ ἦν πάτριον οὐδὲ νόμιμον ἡμῖν, τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν δρώμενα κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα τὰς ἱερουργίας. τοῖχον οὖν ἐγείρουσιν ἐπὶ τῆς ἐξέδρας ὑψηλὸν, ἥτις ἦν ἐν τῷ ἔσωθεν ἱερῷ τετραμμένη πρὸς δύσιν. οὐ μόνον δὲ τοῦ βασιλικοῦ τρικλίνου τὴν ἄποψιν οὗτος οἰκοδομηθεὶς ἀπετέμνετο, ἀλλὰ καὶ τῆς δυτικῆς στοᾶς τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἔξωθεν οὔσης, [h] ἔνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἑορταῖς ἐποιοῦντο διὰ τὸ ἱερόν. ἐπὶ τούτοις [i] ἠγανάκτησεν ὅ, τε βασιλεὺς Ἀγρίππας, μάλιστα δὲ Φῆστος ὁ [k] ἔπαρχος, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς καθελεῖν. οἱ δὲ παρεκάλεσαν ἐξουσίαν αὐτοῖς δοῦναι πρεσβεῦσαι περὶ τούτου πρὸς Νέρωνα· ζῆν γὰρ οὐχ ὑπομένειν, καθαιρεθέντος τινὸς μέρους τοῦ ἱεροῦ. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Φήστου, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νέρωνα [l] τοὺς πρώτους δέκα, καὶ Ἰσμάηλον τὸν ἀρχιερέα, καὶ Ἑλκίαν τὸν γαζοφύλακα. Νέρων δὲ διακούσας αὐτῶν, οὐ μόνον συνέγνω περὶ τοῦ πραχθέντος, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν οὕτως ἐᾶν τὴν οἰκοδομίαν, τῇ γυναικὶ [m] Ποππηίᾳ, θεοσεβὴς γὰρ [n] ἦν, ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων δεηθείσῃ χαριζόμενος. ἣ τοῖς μὲν δέκα προσέταξεν ἀπιέναι, τὸν δὲ Ἑλκίαν καὶ τὸν Ἰσμάηλον [o] ὁμηρεύσοντας παρ' ἑαυτῇ κατέσχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, ταῦτα ὡς ἐπύθετο, δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰωσήπῳ τῷ Σίμωνος παιδὶ ἀρχιερέως, ἐπικαλουμένῳ δὲ [p] Καβί.

ter succenfebant. neque enim patria confuetudo aut lex noftra ferebat, ut quæ in templo gererentur, & maxime cum res facra fieret, aliquis *præter facerdotes* afpiceret. Quam ob rem altum parietem excitabant fuper exedram, quæ erat in interiore templo ad folem occiduum verfa. Ille autem *ita* exædificatus non folum profpectum è regio triclinio intercipiebat, fed & è porticu occidentali extra templum fita, ubi Romani [*] propter templum feftis diebus excubias agebant. Ifta ægre tulerunt & rex Agrippa, & maxime Feftus præfes, eifque præcepit ut murus dirueretur. Illi vero rogarunt, ut liceret fibi legatos ea de re ad Neronem mittere: vitam enim diutius non ferendam effe, parte aliqua templi diruta. Cumque Feftus, id permififfet, ad Neronem de fuis ablegarunt decem primores, & Ifmaëlum pontificem, & Helciam facri ærarii cuftodem. Nero autem cum eos audiviffet, non folum quod factum erat eis ignofcebat, verumetiam conceffit ut ftaret maneretque ædificium; gratificatus in hoc uxori fuæ Poppææ, quæ (fœmina utpote religiofa) ei Judæorum in gratiam fupplicaverat. quæ *porro* decem quidem *viros* abire juffit, Helciam vero & Ifmaëlum apud fe *tanquam* † obfides retinuit. At rex ubi ifta refcivit, pontificatum detulit Jofepho cognomine Cabi, Simonis *olim* pontificis filio.

Murum ei tum adificant Judæi.

Quem, contra quam voluerant Agrippa & Feftus, manfurum ftatuit Nero.

Jofephus Cabi pontifex.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ Ἀλβίνου, οὗ ἐπιτροπεύοντος ἀναιρεῖται Ἰάκωβος· οἷά τε ᾠκοδόμησεν Ἀγρίππας.

Πέμπει δὲ Καῖσαρ [q] Ἀλβῖνον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἔπαρχον, Φήστου τὴν τελευτὴν πυθόμενος. [r] ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφεῖλε μὲν τὸν Ἰώσηπον τὴν [s] ἀρχιερωσύνην, [t] τῷ δὲ Ἀνάνου παιδὶ, καὶ αὐτῷ Ἀνάνῳ λεγομένῳ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς ἔδωκε. τοῦτον δέ φασι τὸν πρεσβύτατον Ἄνανον εὐτυχέστατον γενέσθαι. πέντε γὰρ ἔσχε παῖδας, καὶ τούτους πάντας συνέβη ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, αὐτὸς καὶ [v] πρότερον τῆς τιμῆς ἐπὶ πλεῖστον ἀπολαύσας· ὅπερ οὐδενὶ συνέβη τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων. [x] ὁ δὲ νεώτερος Ἄνανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην [y] ἔφαμεν παρειληφέναι, θρασὺς ἦν τὸν τρόπον, καὶ τολμητὴς διαφερόντως· αἵρεσιν δὲ μετῄει τὴν [z] Σαδδουκαίων, [a] οἵπερ εἰσὶ περὶ τὰς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ἰουδαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. [b] ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος

CAP. IX.

VIII.

De Albino, quo procuratore interficitur Jacobus: deque ædificiis Agrippæ.

Cæfar autem, audita Fefti morte, Albinum in Judæam mifit præfidem. Cæterum rex Jofepho quidem pontificatum abftulit, Anani vero filio, ipfique Anano vocato, conceffit, ut in iftum principatum fuccederet. At feniorem hunc Ananum ajunt feliciffimum exftitiffe. nam quinque filios habuit, hifque omnibus contigit Deo in pontificatu miniftraffe, cum & ipfe in primis ea dignitate in tempus longiffimum functus effet: id quod nulli unquam apud nos pontifici contigit. Interea Ananus junior, quem pontificatum accepiffe jam diximus, ferox erat ingenio & infigniter audax; fectam etiam Sadducæorum fequebatur, qui præ cæteris Judæis in judiciis acerbi & immites, quemadmodum antea indicavimus. Talis igitur cum ef-

Albinus Judææ procurator.

Ananus, Anani filius, pontifex.

h Ἔνθα —— ἱερόν.] Conf. fupr. c. 4 (5.) §. 3. SPANH.

* *Propter templum feftis diebus excubias agebant.*] *Sc.* ad omnes tumultus arcendos.

i Ηγανάκτησαν] Ηγανάκτησεν ὅ, τε β. Αγρ. καὶ μάλιστα *Bosb.*

k Επαρχος,] Επαρχος hic dicitur, qui propriè Ἐπίτροπος feu Procurator dicebatur. SPANH.

l Τὰς πρώτας δέκα,] Δέκα ἐκ τῶν πρώτων *Zonar. de fuis primoribus decem*, ut vertit *Epiphan.* Videfis Cl. *Vitringam* de *Decem-Viris otiofis*, p. 205.

m Ποππηίᾳ,] Ita ex nummis. Ποππίᾳ aut Πομπηίᾳ in *Jofephi* libris.

n Hν,] Hν αὕτη *Bosb.*

o Ομηρεύσοντας] *L. B.* ὁμηρεύοντας.

† *Obfides retinuit*] Obfequii nempe Judæorum.

p Καβί.] Ita *Bosb. Voff.* Καβεῖ in *cæteris Gr.* in *Epiphanii* libris *Gaddis* aut *Gadis*.

q Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον,] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 14. §. 1. & lib. 6. c. 5. §. 3. SPANH.

r O δὲ βασιλεὺς] O δὲ Αγρίππας αὐτ. *Bosb.*

s Αρχιερωσύνην,] Ita *Bosb.* & *Epiphan.* ἱερωσύνην in *Editis Aliisque.*

t Τῷ δὲ Ανάνου παιδὶ,] *Nicephorus* (in *Eccl. Hift.* l. 2. c. 4.) hunc *Ananum* eundem effe dicit cum *Anania* illo, qui *Paulum* colaphis cædi juffit, *Act.* c. 23. v. 2. Sed eum longe falli oftendit *Valefius* ad *Eufeb.* l. 2. c. 23.

v Πρότερον τῆς τιμῆς] Ita *Bosb.* & *Gall.* αὐτὸς in *Editis Aliifque.*

x O δὲ —— αὐτῷ] Adducuntur hæc ab Eufebio H. Eccl. lib. II. c. XXIII. p. 65. D. ab iis verbis: ὁ δὲ νεώτερος Ἄνανος &c. SPANH.

y Εφαμεν παρειληφέναι,] Εἰρήκαμεν *Eufeb.* in *Hift. Eccl.* l. 2. c. 23. *Niceph.* in *H. E.* l. 2. c. 38. & *Syncell.* p. 339.

z Σαδδουκαίων,] Talmudici etiam in Codice Joma teftantur adjuratum fuiffe Pontificem Maximum antequam admitteretur ad minifterium diei Expiationis, ne placita Sadducæorum fequeretur in adolendo fuffitu. Fuere ergo ex Sadducæis ipfis Pontifices aliquando. REL.

a Οἵπερ —— Ιουδαίους,] Sadducæi feveriffimi in Judiciis; Pharifæi contra mites πρὸς τὰς κολάσεις fupr. lib. 13. c. 10 § 6. SPANH. Quod hic de Sadducæis notat eos præ aliis Judæis feveriffimos fuiffe in infligendis pœnis illuftrat ea quæ in Megillath Taanith leguntur ad diem XIV. Tammuz. Sadducæos codicem confcripfiffe ספר גזרתא quem illi canonem fequebantur in quo notatum erat quinam pœna lapidationis, qui combuftionis qui alia plecti deberent אלו שנסקלין ואלו שנשרפין, idque adeo fevere exequebantur, ut dicerent עין תחת עין שן תחת שן *oculum pro oculo, dentem pro dente*, quem proximo abftulerant, pendendum effe. Hinc etiam videtur effe quod Sadducæi in primis commemorentur qui feverius etiam animadvertendum cenfuerint in Petrum & Johannem Act IV. 1. ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. Ita & Act. 5. 17. E contrario Pharifæi mitiores fe oftendiffe leguntur, uti Act. 5. 34. Gamaliel Pharifæus Apoftolos dimittendos fuadebat. Nec defunt alii loci tum ex corpore juris Pharifaïci, id eft Talmude, tum aliunde petiti ex quibus docemur Pharifæos lenes fuiffe admodum in plectendis reis. Adi Lightfootum ad Johann. XVIII. 31. Jofephus etiam in vita fua (erat autem Pharifæus) manfuetudinem fuam prædicat & quod non affecerit pœnis quos poterat, idque plus femel; quod nefas putet, aliquem ἀμαχθὰν interficere. REL.

b Ατε δὴ οὖν] Ατε δὴ τοιοῦτος Ανανος *Sync.*

esset Ananus, opportunum sibi tempus adesse ratus, eo quod Festus quidem vita cessisset, Albinus vero adhuc in itinere esset, concilium judicum cogit; inductoque in judicium fratre *illius* Iesu, qui dicebatur Christus (Jacobus ei nomen) & cum eo quibusdam aliis, in eos ut legis violatæ reos cum accusationem instituisset, *statim* lapidandos tradidit. Sed quicunque inter cives modestissimi, legisque observandæ studiosissimi habebantur, graviter hoc tulerunt: atque clam *legatos* ad regem mittunt, hortantes ut Ananum per literas monere vellet, ne quid deinceps simile moliretur; neque enim prius illud recte *atque ex jure* ab eo factum fuisse. Quinetiam nonnulli eorum Albino, ab urbe Alexandria iter facienti, occurrerunt; eumque monuerunt, non licuisse Anano absque ipsius consensu concilium judicum convocare. Horum oratione Albinus persuasus literas plenas furoris & iracundiæ Anano scribit, minatus se de illo pœnas sumpturum. Proinde rex Agrippa, adempto ei pontificatu, quem per tres menses gesserat, Jesum Damnæi filium *pontificem* constituit.

Jacobus, frater Christi, lapidatur.

Ob Jacobi necem Ananum apud Albinum accusant Judæi.

Jesus Damnæi filius, pontifex.

2. Porro Albinus, cum ad urbem Hierosolymitarum venisset, omnem curam & providentiam adhibuit, ut pacatam & tranquillam redderet provinciam, sicarios aliquammultos interficiendo. Ananias autem pontifex ad majorem indies crevit existimationem, atque benevolentiam & honorem amplissimum apud cives *suos* assequutus est. * nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat; atque adeo donis cum Abinum tum & pontificem *ipsum* assidue deliniebat. Habebat autem servos nequissimos, qui, adjuncto sibi audacissimo quoque, areas obeuntes sacerdotum decimas vi rapiebant, nec ab iis verberandis abstinebant qui eas dare recusabant. pontifices etiam similiter ac illius servi faciebant, cum nemo *eos* impedire posset. Quo fiebat ut sacerdotes, qui olim decimis se alebant, tunc cibi penuria morerentur.

Sacerdotum decimæ vi abreptæ.

ὢν ὁ Ἄνανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ἐπιτήδειον, διὰ τὸ τεθνάναι μὲν Φῆστον, Ἀλβῖνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν· καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ [c] τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ἰάκωβος ὄνομα αὐτῷ, καί τινας ἑτέρους, [d] ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, [e] παρέδωκε λευσθησομένους. ὅσοι δὲ ἐδόκουν ἐπιεικέστατοι τῶν κατὰ τὴν πόλιν εἶναι, καὶ [f] τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ· καὶ πέμπουσιν πρὸς τὸν βασιλέα κρύφα παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ἀνάνῳ, μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. τινὲς δ᾽ αὐτῶν [g] καὶ τὸν Ἀλβῖνον ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ διδάσκουσιν ὡς οὐκ ἐξὸν ἦν Ἀνάνῳ χωρὶς [h] τῆς [i] ἐκείνου γνώμης καθίσαι συνέδριον. Ἀλβῖνος δὲ, πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ᾽ ὀργῆς τῷ Ἀνάνῳ, λήψεσθαι παρ᾽ αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. [k] καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, διὰ τοῦτο τὴν ἀρχιερωσύνην [l] ἀφελόμενος [m] αὐτὸν ἄρξαντα μῆνας τρεῖς, [n] Ἰησοῦν τὸν τοῦ [nn] Δαμναίου κατέστησεν.

β΄. Ἐπεὶ δὲ ἧκεν ὁ Ἀλβῖνος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, πᾶσαν [o] εἰσηνέγκατο σπουδὴν καὶ πρόνοιαν, ὑπὲρ τοῦ τὴν χώραν εἰρηνεύεσθαι, [p] πολλοὺς [q] τῶν σικαρίων διαφθείρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [r] Ἀνανίας, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἐπὶ μέγα προύκοπτε δόξης, καὶ τῆς παρὰ τῶν πολιτῶν εὐνοίας τε καὶ τιμῆς ἠξιοῦτο λαμπρῶς. ἦν γὰρ χρημάτων ποριστικός· καθ᾽ ἡμέραν οὖν τὸν Ἀλβῖνον καὶ τὸν ἀρχιερέα δώροις ἐθεράπευεν. εἶχε δὲ οἰκέτας πάνυ μοχθηρούς· οἳ, συναναστρεφόμενοι τοῖς θρασυτάτοις, ἐπὶ [s] τὰς ἅλωνας πορευόμενοι [t] τὰς τῶν ἱερέων δεκάτας ἐλάμβανον βιαζόμενοι, καὶ τοὺς μὴ διδόντας οὐκ ἀπείχοντο τύπτειν. οἵ τε ἀρχιερεῖς ὅμοια τοῖς ἐκείνου δούλοις ἔπρασσον, μηδενὸς κωλύειν δυναμένου. καὶ τῶν ἱερέων τοὺς πάλαι τῇ δεκάτῃ τρεφομένους τότε συνέβαινε θνήσκειν, τροφῆς ἀπορίᾳ.

γ΄. Πά-

c Τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ] Illa de Jacobo, *Jesu, qui Christus dicebatur, fratre* (licet agnita ab *Eusebio* (in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 24.) Aliisque eum sequutis, disertimque à *Photio* in *Bibl.* cod. 238. p. 978.) pro mero adsumento male feriati Christiani habentur à nonnullis. quam recte *ἀκριτικώτερον* esto judicium. Quod vero attinet ad illa, ταῦτα συμβέβηκεν Ἰουδαίοις κατ᾽ ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν, quæ, tanquam à *Josepho* prolata in *Antiquitatum* libris, affert *Origenes* (l. 1. contra *Celsum* p. 35. & in *Comment.* ad *Matt.* p. 223.) & ex eo, ut puto, *Eusebius Aliique*, verisimile est ea referri debere μνημονικῷ ἁμαρτήματι *Origenis*, ut constare videtur ex ipso *Flavio*, paulo supra, c. 7. §. 5. Certe nullibi (quod sciam) locum habere potuerunt in *Antiquitatibus*; ut quæ non agant de *Hierosolymorum Excidio*.

d Ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν] Ὡς κατὰ παρανόμων. *Sync.*

e Παρέδωκε λευσθησομένους.] Παραδίδωσι τοῖς λιθοβοληθησομένοις *Sync.* Alia, tanquam ex *Hegesippo*, de morte *Jacobi* tradit *Eusebius* in loco jam laudato: quæ cum *Josepho* conciliare non tentabimus, utpote vel fabulosa omnia (ut dicit *Scaliger* ad *Eusebium* n. MMLXXVII.) vel (prout fatetur *Petavius* in *Epiphan.* ad *Hæres.* LXXVIII.) quædam falsa & subabsurda, genuinis *Hegesippi* addita, complectentia.

f Τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς,] Illud τὰ insertum dedi auctoritate *Eusebii*, *Niceph.* & *Sync.*

g Καὶ τὸν Ἀλβῖνον ὑπαντιάζουσιν] Καὶ τῷ Ἀλβίνῳ ὑ. ἀ. τ. Α. ὁδοιποροῦντι *Busb.*

h Τῆς ἐκείνου γνώμης] Τῆς αὐτοῦ γνώμης *Euseb.* p. 66. B. SPANH.

i Ἐκείνου γνώμης] Αὐτοῦ γν. *Euseb.* & *Niceph.* αὐτῶν perperam *Syncello.* HUDS. Αὐτῶν legit Syncellus, quod mire sensum variat. Sine præsidis consensu, aut sine illorum Judæorum consensu non licuit Pontifici Synedrium convocare. Et quia διδάσκουσι præcedit, videtur lectio αὐτῶν non rejicienda. Num enim doceri debuit Procurator Judææ; non licuisse Pontifici sine ejus auctoritate id agere? Num id ignorabat? Et quid sibi vult id πεισθεὶς, persuaderine debuit verbis eorum ut crederet vera illos dicere de eo quod Ananus fecerat? Verum ab altera parte observandum est antea Josephum scripsisse Pontificem ideo Synedrium convocasse, quia tempus videbatur ei opportunum ob absentiam Præsidis. Si Præses licentiam convocandi Synedrium dare non debuit, cur captarit hoc tempus uti opportunum. Porro [illegible] in eo peccavit quod absque aliorum Judæorum consensu Synedrium convocavit, quare Josephus post καθίσαι συνέδριον non addit χωρὶς τῆς γνώμης horum vel illorum? Præterea illi qui mittebantur ad Albinum erant missi à viris qui in urbe legum patriarum erant peritissimi. Non dicitur eos fuisse in dignitate constitutos, πρεσβυτέρους aut γραμματεῖς τοῦ λαοῦ quod necesse erat, siquidem illorum consensus requirebatur ad convocationem Synedrii. Denique an fuerant hi nuncii, qui dicunt suum consensum requiri, membra Synedrii, & an interfuerunt? si hoc? cur interfuere Synedrio illegitimo? & an membra Synedrii rogari debuerant a Pontifice an liceret Synedrium convocare? ubi id traditum est? Si non sunt membra, quinam ergo fuerant in populo ea dignitate præditi, ut jus haberent licentiam concedendi Pontifici ipsi convocandi Synedrium? Fuere ergo hi tales, qui Procuratori indicarunt quid actum esset, & eum edocuerunt quomodo res se haberet, & quæ consuetudo obtineret: ideoque iratus scripsit Præses Pontifici persuasus ut hoc faceret ipsorum dictis quibus eum incitaverant & sibi pœnas daturum minatus est: quod Agrippa ablato Pontificatu præstitit. Si tantum in eo peccasset Pontifex, ut inconsultis nonnullis Judæis Synedrium convocasset, putamusne adeo iratum futurum fuisse Albinum, & Pontificatum ei demturum Agrippam? Ne addam codices Josephi constanter ἐκείνου legere, & Syncellum sæpe esse corruptissimum. REL.

k Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας.] Βασιλεὺς δὲ Ἀγρ. solus *Euseb.*

l Ἀφελόμενος] Ἀφελόμενος αὐτὸν ἄρξαντα *Euseb.* & *Niceph.*

m Αὐτὸν ἄρξαντα] Αὐτὸν ἄρξαντα *Euseb.* p. 66. C. SPANH.

n Ἰησοῦν τὸν τοῦ Δαμναίου] Syncellus ex Josepho profert Ἰησοῦν τὸν Ἰδουμαῖον. Male. Monstro simile est Idumæum videre Pontificem & Agrippam regem in illum qui ne Israelita quidem esset hoc munus conferre. Ignoratio τοῦ Δαμναίου peperit vocem notiorem. REL.

nn Δαμναίου κατέστησε.] Ita *Busb.* *Lugd. Bat.* *Gall.* & *Niceph.* Δαμμαίου *Euseb.* Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Δαμμαίου an Δαμναίου legerit. Δαμαίου in *Editis*, nec aliter apud *Photium.* Ἰησοῦν τὸν Ἰδουμαῖον *Syncell.*

o Εἰσηνέγκατο σπουδὴν] Εἰσήνεγκε *Busb.*

p Πολλοὺς] *L. B.* τοὺς πολλούς.

q Τῶν σικαρίων διαφθείρας.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 17. §. 6. & supr. c. 7 §. 10. SPANH

r Ἀνανίας] *Sc.* Nebæi filius. *Usserius* ad *A. M.* 4066. Vide *Gatakerum* in *Advers. Miscell.* p. 78.

* *Nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat*;] Nam locuples erat, *Epiphan.*

s Τὰς ἅλωνας] Conf. supr. c. 7. §. 8. SPANH. In *Marg.* *L. B.* ἅλως.

t Τὰς — βιαζόμενοι,] Conf. supr. c. 7. §. 8. SPANH.

γ Κα-

γ'. Πάλιν δὲ οἱ σικάριοι [v] κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἐνειστήκει γὰρ αὕτη, διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν παρελθόντες, συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦντος Ἐλεαζάρου· παῖς δὲ ἦν οὗτος [x] Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως· καὶ δήσαντες ἐξήγαγον. εἶτα πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀνανίαν, ἀπολύσειν ἔφασαν τὸν γραμματέα πρὸς αὐτὸν, εἰ πείσει τὸν Ἀλβῖνον δέκα δεσμώτας τοὺς ἐξ αὐτῶν ληφθέντας ἀπολῦσαι. καὶ ὁ [y] Ἀνανίας, διὰ τὴν ἀνάγκην πείσας τὸν Ἀλβῖνον, τῆς ἀξιώσεως ἐπέτυχε. τοῦτο μειζόνων κακῶν ἦρξεν. οἱ γὰρ λῃσταὶ πάντας ἐπεμηχανῶντο τῶν Ἀνανίου τινὰς [z] συλλαβεῖν οἰκείων, καὶ συνεχῶς ζωγροῦντες οὐκ ἀπέλυον, πρὶν ἤ τινας τῶν σικαρίων ἀπολάβοιεν. γενόμενοί τε πάλιν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος, ἀναθαρρήσαντες, τὴν χώραν ἅπασαν ἐκάκουν.

3. Rursum etiam sicarii dum festum ageretur, quod tum supervenerat, nocte urbem ingressi, vivum comprehendunt scribam Eleazari templi prætoris (ille enim erat Anani pontificis filius) vinctumque abduxerunt. Deinde, nuncio ad Ananiam misso, dixerunt, se scribam *velle* ad ipsum remittere, si Albino persuaderet, ut decem ex illis, quos captos vinctosque habebat, ipse dimitteret. Atque Ananias, id cum Albino necessitate coactus persuasisset, voti compos factus est. unde majores ortæ sunt calamitates. Nam id modis omnibus agebant, ut aliquem è necessariis atque amicis Ananiæ deprehenderent: cumque frequenter eos vivos caperent, non prius dimittebant quam è sicariis aliquot reciperent. Itaque, ubi rursus eis magnus accrevit numerus, fiducia resumpta totam regionem infestabant.

Sicariorum audacia.

δ'. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, μείζονα τὴν Φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν κατασκευάσας, εἰς τὴν τοῦ Νέρωνος τιμὴν, Νερωνιάδα προσηγόρευσεν. καὶ Βηρυτίοις δὲ θέατρον, ἀπὸ πολλῶν χρημάτων κατεσκευασμένον, θέαις κατ' ἔτος ἐδωρεῖτο, πολλὰς εἰς τοῦτο μυριάδας ἀναλίσκων. σῖτον γὰρ ἐδίδου τῷ δήμῳ, καὶ ἔλαιον διένεμε. καὶ τὴν πᾶσαν δὲ πόλιν ἀνδριάντων ἀναθέσεσι, καὶ ταῖς τῶν ἀρχαίων ἀποτύποις εἰκόσιν ἐκόσμει. καὶ μικροῦ δεῖν πάντα τὸν τῆς βασιλείας κόσμον ἐκεῖ μετήνεγκεν. μῖσος οὖν αὐτῷ παρὰ τῶν ὑπηκόων ηὔξετο, διὰ τὸ περιαιρούμενον τὰ ἐκείνων [a] ξένην πόλιν κοσμεῖν. λαμβάνει δὲ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Γαμαλιὴλ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης παρὰ τοῦ βασιλέως, Ἰησοῦν ἀφελομένου τὸν τοῦ [b] Δαμναίου· καὶ διὰ τοῦτο στάσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο. [c] συστήματα γὰρ τῶν θρασυτάτων ποιησάμενοι, πολλάκις μέχρι λίθων βολῆς ἀπὸ τῶν βλασφημιῶν ἐξέπιπτον. ὑπερεῖχε δὲ Ἀνανίας τῷ πλούτῳ προσαγόμενος τοὺς λαμβάνειν ἑτοίμους. [d] Κοστόβαρος δὲ καὶ [e] Σαῦλος, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μοχθηρὰ πλήθη συνῆγον, γένους μὲν ὄντες βασιλικοῦ, καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀγρίππαν συγγένειαν εὐνοίας τυγχάνοντες, βίαιοι δὲ καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἕτοιμοι. ἐξ ἐκείνου μάλιστα τοῦ καιροῦ συνέβη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσεῖν, προκοπτόντων πάντων ἐπὶ τὸ χεῖρον.

4. Sub idem autem tempus rex Agrippa, cum Cæsaream quæ Philippi dicebatur ædificiis auxisset, in Neronis honorem *eam* Neroniada appellavit. insuper & theatrum apud Berytios, magnis sumptibus exstructum, annuis spectaculis donavit, multis *pecuniæ* myriadibus *in hunc usum* impensis. Porroque frumentum dedit populo, & oleum distribuit: immo & urbem per omnem statuas disposuit, & imaginibus ad antiqua *clarorum* artificum archetypa expressis eam ornavit; & omnia fere sui regni ornamenta in eam civitatem transtulit. quo factum est ut odium ei apud subditos conflaretur, quod sublatis quæ illorum erant *universis* externam urbem excoleret. Quin & rex, pontificatum adimens Jesu Damnæi filio, fecit ut Jesus Gamalielis filius ei in *honorem istum* succederet: ac propterea inter eos mutuo orta est dissensio. nam cum hominum audacissimorum cohortem utrinque collegissent, sæpe à conviciis eò deventum est ut lapides in se invicem jacerent. * sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque sceleratorum multitudinem coëgerant; orti quidem genere regio, & propter cognationem Agrippæ in magna *apud populum* gratia: vehementes autem & violenti & ad infirmiores spoliandos prompti paratique. Atque ex illo maxime tempore accidit, ut civitas nostra *malis suis* laboraret, rebus omnibus in deterius ruentibus.

Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias dicta.

Berytus ab Agrippa ornamentis aucta.

Jesus Gamalielis filius, pontifex.

έ. Ὡς δ' ἤκουσεν Ἀλβῖνος διάδοχον αὐτοῦ [f] Γέσσιον Φλῶρον ἀφικνεῖσθαι, βουλόμενος δοκεῖν τι τοῖς Ἱεροσολυμίταις παρεσχῆσθαι, προσαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ὅσοι ἦσαν [g] αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι, τούτους προσέταξεν ἀναιρεθῆναι· τοὺς δὲ ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης αἰτίας εἰς τὴν εἱρκτὴν καταθέντας, χρήματα λαμβάνων αὐτοὺς ἀπέλυε. καὶ οὕτως ἡ μὲν φυλακὴ τῶν δεσμωτῶν [h] ἐκαθάρθη, ἡ χώρα δὲ λῃστῶν ἐπληρώθη.

5. Albinus vero, cum didicisset Gessium Florum sibi successorem venire, *grati* aliquid videri volens Judæis præstitisse, vinctis productis, eos, qui manifeste necem meruerant, occidi jussit: qui vero levioribus de caussis in carcerem conjecti erant, eos accepta pecunia dimisit. atque ita quidem carcer vinctis *maleficis* vacuus est factus, regio vero *tota* latronibus repleta est.

Quæ Judæis præstiterit Albinus ante ejus discessum.

ς'. Τῶν δὲ Λευιτῶν, φυλὴ δέ ἐστιν αὕτη, [i] ὅσοιπερ ἦσαν [k] ὑμνῳδοὶ, πείθουσι τὸν βασιλέα, [l] καθίσαντα συνέδριον, φορεῖν αὐτοῖς ἐπίσης τοῖς ἱερεῦσιν ἐπιτρέψαι λινῆν στολήν. πρέπειν γὰρ αὐτῷ τοῖς [m] τῆς ἀρχῆς χρόνοις ἔφασκον, ἀφ' ὧν μνημονευθήσεται καινοποιεῖν. καὶ τῆς ἀξιώσεως οὐ διήμαρτον. ὁ γὰρ βασιλεὺς μετὰ γνώμης τῶν εἰς τὸ συνέδριον [n] ἐπιχομέ-

6. Interea Levitarum (nam & illi in tribum redacti) quotquot erant hymnorum cantores regem orabant, ut coacto synedrio eis æque ac sacerdotibus stolam lineam gestare concederet. illius enim regni temporibus convenire dicebant, ut novi aliquid institueret in perpetuam sui memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Nam rex, cum consensu eorum qui in synedrium venerant, hymno-

Levitis cantoribus stolam lineam gestare permittit Agrippa.

v Κατὰ τὴν ἑορτὴν,] Ἑορτὴ γὰρ ἐνειστήκει Busb.
x Ἀνάνου] L. B. Ἀνανίου.
y Ἀνανίας,] Ἄνανος solus Busb.
z Συλλαβεῖν] L. B. συλλαμβάνειν.
a Ξένην πόλιν κοσμεῖν.] Εἰς ξένην Vat.
b Δαμναίου·] Δαμνίου in Editis.
c Συστήματα] L. B. σύστημα.
* *Sed* —— *concilians.*] Ita cum *Gelenio.* Ananias autem præcellebat eos, quando divitiis suis paratos accipere pecunias redimebat, *Epiphan.*
d Κοστόβαρος] Costobarus quidam etiam fuit, Salomes Herodis Magni Sororis Maritus. vid. supr. lib. 15. c. 7. §. 4. SPANH.
e Σαῦλος,] Ita (suffragante *Lugd. Bat.*) ex *Epiphanii* codicibus. Βάλλος aut Σαλλος in *Græcis.*
f Γέσσιον Φλῶρον] Conf. *Bell.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.
g Αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι,] Αὐτῷ Busb. & *Vat.*
h Ἐκαθάρθη,] Ἐκενώθη *Vat.*
i Ὅσοιπερ ἦσαν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ὅσοι περ ἦσαν in *Editis Aliisque.*
k Ὑμνῳδοὶ,] Qui hymnos ore cantabant. κιθαρισταὶ ita & ὑμνῳδοὶ distinguuntur quod illi cithara modo canerent, hi ore etiam. REL.
l Καθίσαντα] L. B. καθίσαντες.
m Τῆς ἀρχῆς χρόνοις] Illud τῆς è *MSS.*
n Ἐπιχομένων,] Ἀφικομένων Busb. & Gall.

minorum cantoribus id *privilegii* indulsit; ut, priori veste deposita, lineâ, quam voluerant, uterentur. Cumque alia pars tribus *ejusdem* in templi ministeriis occupata esset, illis etiam permisit, prout eum rogabant, ut hymnos *canendos* edifcerent. Illa autem omnia facta erant contra quam patria ferebant instituta: quibus violatis fieri non potuit quin meritæ luendæ essent pœnæ.

Aliisque hymnos sacros edisceere.

7. Jam illo tempore absolutum erat templi ædificium. Populus igitur cum in otio esse animadverteret opifices, ultra octodecim millia, atque mercedem desideraturos esse, cum jam antea victus illis suppeditaretur ex iis in quibus circa templum elaborarunt; nolletque *sacram* pecuniam repositam habere metu Romanorum, simulque operariorum rationem habens, thesauros in istos expendere cuperet: (nam, si quis unam diei horam operatus esset, mercedem pro ea statim accipiebat) regem hortantur suadentque, ut orientalem portam instauraret. Erat autem porticus exterioris templi, profundæ valli imminens, proinde subnixa muris quadringentorum cubitorum, & saxis quadratis constructa valde candidis. Longitudo quidem cujusque saxi erat cubitorum viginti, altitudo vero sex. Opus Solomonis regis; qui primus integrum templum exstruxit. Rex autem (nam à Claudio Cæsare ei demandata erat templi cura) cum secum reputasset, facile esse vel quodcunque opus demoliri, instaurationem vero rem arduam *fore*, præsertimque ejusmodi porticus (utpote quod hoc opus desideraret tempus longum multumque pecuniæ) illorum quidem petitioni minime concessit: urbem vero candido lapide sterni non prohibuit. Cum autem Jesu Gamalielis filio pontificatum abstulisset, eundem Matthiæ Theophili filio dedit: quo pontifice bellum inter Romanos & Judæos coortum est.

Id agit populus, ut Agrippam ad orientalem porticum instaurandam moveret.

Porticus orientalis descriptio.

Eam instaurare recusat Agrippa.

Matthias Theophili filius, pontifex.

ναὸν, συνεχώρησε τοῖς ὑμνῳδοῖς, ἀποθεμένους τὴν προτέραν ἐσθῆτα φορεῖν λινῆν οἵαν ἠθέλησαν. μέρος δέ τινος τῆς φυλῆς λειτουργοῦντος κατὰ τὸ ἱερὸν, καὶ τούτοις ἐπέτρεψε τοὺς [o] ὕμνους ἐκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν. πάντα δὲ ἦν ἐναντία ταῦτα τοῖς πατρίοις, ὧν παραβαθέντων οὐκ ἐνῆν μὴ οὐχὶ δίκας ὑποσχεῖν.

ζ. [p] Ἤδη δὲ τότε καὶ τὸ ἱερὸν [q] ἐπετέλεστο. βλέπων οὖν ὁ δῆμος ἀργήσαντας τοὺς τεχνίτας, ὑπὲρ μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας, καὶ μισθοφορίας ἐνδεεῖς ἐσομένους διὰ τὸ τὴν τροφὴν ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας [r] πορίζεσθαι, καὶ χρήματα μὲν ἀποθέσθαι διὰ τὸν ἐκ [s] Ῥωμαίων φόβον ἔχειν οὐ θέλων, προνοούμενος δὲ τῶν τεχνιτῶν, καὶ εἰς τούτους ἀναλοῦν τοὺς θησαυροὺς βουλόμενος· καὶ γὰρ εἰ μίαν τις ὥραν τῆς ἡμέρας εἰργάσατο, τὸν μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν· ἔπειθον τὸν βασιλέα τὴν [t] ἀνατολικὴν στοὰν ἀνεγεῖραι. ἦν δὲ ἡ [v] στοὰ τοῦ μὲν ἔξωθεν ἱεροῦ, κειμένη δὲ ἐν φάραγγι βαθείᾳ, τετρακοσίων πηχῶν τοὺς τοίχους ἔχουσα, ἐκ λίθου δὲ τετραγώνου κατεσκεύαστο καὶ λευκοῦ πάνυ. τὸ μὲν μῆκος ἑκάστου λίθου, πήχεις εἴκοσι· τὸ δὲ ὕψος ἕξ. ἔργον Σολομῶνος τοῦ βασιλέως πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερόν. ὁ βασιλεὺς δέ, ἐπεπίστευτο γὰρ ὑπὸ Κλαυδίου Καίσαρος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ, λογισάμενος παντὸς μὲν ἔργου τὴν καθαίρεσιν εἶναι ῥᾳδίαν, δυσχερῆ δὲ τὴν κατασκευήν· ἐπὶ δὲ τῆς στοᾶς ταύτης καὶ μᾶλλον, χρόνου τε γὰρ καὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τὸ ἔργον δεῖσθαι· ἠρνήσατο μὲν περὶ τούτου δεομένοις, καταστρῶσαι δὲ λευκῷ λίθῳ τὴν πόλιν οὐκ ἐκώλυσεν. Ἰησοῦν δὲ τὸν τοῦ [x] Γαμαλιὴλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἔδωκεν αὐτὴν Ματθίᾳ τῷ Θεοφίλου, καθ' ὃν καὶ ὁ πρὸς Ῥωμαίους [y] πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.

CAP. X.

Summorum pontificum enumeratio.

JAM vero necessarium esse existimo, & huic historiæ in primis convenire, *paucula* narrare de pontificibus, quæ fuerit eorum origo, & quibus concessum hunc honorem accipere, & quot usque ad finem hujus belli fuerint. Et primum quidem omnium Aaronem, fratrem Moysis, Deo in summo sacerdotio ministrasse ajunt, illique defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteris omnibus hunc honorem constitisse. unde etiam ex patrio instituto, neminem Dei pontificem fieri, nisi ex Aaronis sanguine; nec licere alicui alterius generis, ne si rex quidem fuerit, pontificatui admoveri. Fuerunt igitur universi ab Aarone, omnium (sicut diximus) primo, usque ad Phanasum, qui tempore belli à seditiosis constitutus est pontifex, numero LXXXIII. Ex istis dum tabernaculum in solitudine Moysis temporibus steterit, quod Deo extruxit Moyses *& adornavit*, usque dum in Judæam ventum est, ubi Solomon rex Deo templum erexit, pontificatum gesserunt

Recensio summorum pontificum.

ΚΕΦ. Θʹ.

Τῶν ἀρχιερέων ἀπαρίθμησις.

[z] ΑΝαγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ [a] προσήκειν διηγήσασθαι περὶ τῶν ἀρχιερέων, πῶς τε [b] ἤρξαμενοι, καὶ τίσιν ἔξεστι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ πόσοι γεγόνασι, μέχρι τοῦ πολέμου τελευτῆς. πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ἀαρῶνα τὸν Μωυσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου διαδέξασθαι τοὺς παῖδας εὐθὺς, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς [c] ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ἀαρῶνος, ἑτέρου δέ [d] τινος γένους οὐδ' ἂν βασιλεὺς ὢν τύχῃ [e] τεύξεσθαι τῆς ἀρχιερωσύνης. ἐγένοντο οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Ἀαρῶνος, ὡς ἔφαμεν, τοῦ πρώτου γενομένου μέχρι [f] Φανάσου, τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναδειχθέντος ἀρχιερέως, [g] τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα. ἐκ τούτων κατὰ τὴν ἔρημον ἐπὶ τῶν Μωυσέως χρόνων τῆς σκηνῆς ἑστώσης, ἣν Μωυσῆς τῷ Θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τῆς εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, [h] ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τὸν ναὸν

o Τοὺς ὕμνους ἐκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν.] Νόμους Bosb.

p Ἤδη —— ἐπετέλεστο.] Ἤδη δὲ καὶ τότε Vat. HUDS. Conf. supr. lib. 15. c. xi. §. 1. SPANH.

q Ἐπετέλεστο] Hac de re agit *Scaliger* in lib. de *Emend. Temp.* p. 499. ut & *Langius* de *Annis Christi*, p. 344. *Lud. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Joannem*, c. 2. v. 20. & *Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 3987.

r Πορίζεσθαι] Κομίζεσθαι Bosb.

s Ῥωμαίων φόβον ἔχειν οὐ θέλων,] Τὸν Ῥωμαίων Bosb.

t Ἀνατολικὴν] Νότιον malint nonnulli. vide *Grotium* ad Joh. X. 23. IBBETS.

v Στοὰ τοῦ μὲν ἔξωθεν ἱεροῦ] Vide lib. 8. c. 2.

x Γαμαλιὴλ] Ita *Bosb.* & *Zonar.* Γαμαλιήλου in *Editis Aliisque.*

y Πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.] Πόλεμος τοῖς Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν, καὶ ἐπὶ μέγα προεχώρησε Bosb.

z Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω] Confer Hegesippum II. 13. p. 194. Ed. *Colon.*

a Προσήκειν διηγήσασθαι] Προσῆκον Bosb.

b Ἤρξαμενοι] Ἤρξαντο, & τίσιν ἔξεστι τῆς τιμῆς Bosb.

c Ἐκγόνοις] *L. B.* ἐγγόνοις.

d Τινος γένους] Illud τις è *Cod. Bosb.*

e Τεύξεσθαι] *L. B* τεύξεται.

f Φανάσου,] Φανίου Bosb. Φανάσου Gall. (in *L. B. Marg.* notatur alios Codd. habere Φάνιον) in *Epiphanii* versione, *Phinasum* aut *Canasum.*

g Τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα.] De numeris in hoc capite videsis *L. Cappellum* suse differentem in *Chronologia Sacra*, p. 274. &c. ὀγδοηκοντατρεῖς *L. B.*

h Ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς] Ὅτε Σολ. Bosb.

i Τετ-

ναὸν ἔχτισεν, ἱερατεύκασιν [i] τρισκαίδεκα. τὸ γὰρ πρῶτον [k] ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς τὰς ἀρχιερωσύνας εἶχον, ὕστερον δὲ καὶ παρὰ ζώντων διεδέχοντο. οἱ τοίνυν τρισκαίδεκα οὗτοι, τῶν δύο παίδων Ἀαρῶνος ὄντες ἔγγονοι, [l] κατὰ διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον. ἐγένετο δὲ [m] αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη. γίνεται δὲ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς ὧν ἦρξαν οἱ [n] τρισκαίδεκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέλιπον Αἴγυπτον Μωυσέως ἄγοντος, μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ κατασκευῆς, ὃν Σολομῶν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνήγειρεν, ἔτη [o] δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις. μετὰ δὲ τοὺς τρισκαίδεκα ἀρχιερεῖς ἐκείνους, δέκα καὶ ὀκτὼ τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχον, ἀπὸ Σολομῶνος βασιλέως ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτὴν διαδεξάμενοι, [p] μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσορ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεύς, ἐπιστρατεύσας τῇ πόλει, τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησε, τὸ δὲ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βαβυλῶνα [q] μετήνεγκε, καὶ τὸν ἀρχιερέα [r] Ἰωσαδάκην αἰχμάλωτον ἔλαβε. τούτων χρόνος τῆς [s] ἀρχιερωσύνης [t] τετρακοσίων ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἐστι, μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα, [v] ἤδη βασιλευομένων Ἰουδαίων. μετὰ δὲ χρόνον ἐτῶν ἁλώσεως [u] ἑβδομήκοντα τῆς ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης, Κῦρος ὁ [y] Περσῶν βασιλεὺς ἀπέλυσε τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος Ἰουδαίους ἐπὶ τὴν οἰκείαν γῆν πάλιν, καὶ συνεχώρησε τὸν ναὸν ἀνεγεῖραι. τότε δὴ τῶν ὑποστρεψάντων [z] αἰχμαλώτων Ἰησοῦς ὁ Ἰωσεδέκ, τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει. [a] οὗτος δὲ καὶ οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα ἅπαντες, μέχρι βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος [b] ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη [c] τετρακόσια δεκατέσσαρα. πρῶτος δὲ Ἀντίοχος ὁ προειρημένος καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Λυσίας [d] τὸν Ὀνίαν, ᾧ Μενέλαος ἐπίκλην, παύουσι τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀνελόντες αὐτὸν ἐν Βεροίᾳ, καὶ [e] τὸν παῖδα τῆς διαδοχῆς ἀπελάσαντες [f] καθιστῶσιν [g] Ἰάκιμον ἀρχιερέα, γένους μὲν τοῦ Ἀαρῶνος, [h] οὐκ ὄντα δὲ τῆς οἰκίας ταύτης. διὰ τοῦτο δὲ καὶ [i] ὁ Ὀνίας, ὁ τοῦ τετελευτηκότος Ὀνίου ἐξάδελφος, ὁμώνυμος τῷ πατρί, παραγενόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ φιλίας ἀφικόμενος Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, πείθει τούτους [k] κατὰ τὸν [l] Ἡλιοπολίτην νομὸν [m] δειμαμένους τῷ Θεῷ ναὸν, παραπλήσιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, αὐτὸν ἀρχιερέα καταστῆσαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τοῦ κατασκευασθέντος ἐν Αἰγύπτῳ [n] πολλάκις ἐδηλώσαμεν. ὁ δὲ Ἰάκιμος, ἔτη τρία τὴν ἀρχιερωσύνην κατασχὼν, ἐτελεύτησεν. διεδέξατο δὲ οὐδεὶς αὐτὸν, ἀλλὰ διετέλεσεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ χωρὶς ἀρχιερέως οὖσα. πάλιν δὲ οἱ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων [o] ἔκγονοι, τὴν προστασίαν τοῦ ἔθνους πιστευθέντες, [p] καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν, Ἰωνάθην ἀρχιερέα καθιστῶσιν, ὃς ἦρξεν ἐνιαυτοὺς ἑπτά. τελευτήσαντος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐνέδρας τῆς ὑπὸ Τρύφωνος

XIII. nam à principio pontificatum habuerunt quamdiu vixerint: postea vero etiam viventibus succedebatur. Itaque hi XIII. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, ex successione honorem *ipsum* accipiebant. Erat autem prima quidem eorum administratio Aristocratica, post hanc autem Monarchia, tertia vero Regum. At numerus annorum, dum ipsi XIII. imperio potiti sunt, (ex quo die patres nostri ductu Moysis Ægyptum reliquerunt usque ad templum conditum quod Solomon rex Hierosolymis condidit,) assurgit ad DCXII. Post illos autem pontifices XIII. pontificatum tenuerunt XIIX. qui à tempore Solomonis regis Hierosolymis sibi invicem successerunt, usque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex, contra urbem expeditione facta, templum cremarit, & gentem nostram Babylonem abduxerit, & * Josadacen pontificem captivum fecerit. Tempus autem illorum pontificatus annorum erat CCCCLXVI. mensium VI. dierum X. cum *utique* Judæi jam sub regibus essent. Post tempus vero annorum septuaginta, ex quo *gentis* excidium à Babyloniis factum est, Cyrus Persarum rex Judæos è Babylone in patriam suam remisit, templumque denuo condere *iis* concessit. Tunc itaque Jesus Josedeci *filius*, *unus* è captivis qui reversi sunt, pontificatum accipit. Atque is posterique ejus, quindecim universi, usque ad regem Antiochum Eupatora, liberi populi statum rexerunt, per annos CCCCXII. primusque Antiochus ille, quem memoravimus, & dux ejus Lysias Oniam, cognomento Menelaum, pontificatu privant, quippe Berœæ interfectum; filioque ejus successionis jure depulso, Jacimum faciunt pontificem, ex genere quidem Aaronis, sed non ex Oniæ domo. quamobrem Onias, Oniæ defuncti patruelis, ejusdem cum patre nominis, in Ægyptum profectus, conciliataque sibi Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ conjugis ejus amicitia, persuasit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo templum Hierosolymitano simile ædificandum curarent, ipsumque pontificem constituerent. Sed de illo quidem templo in Ægypto exstructo sæpius diximus. At Jacimus, cum triennio pontificatum tenuisset, obiit. ei autem nemo *statim* successit: sed per septennium civitas mansit pontifice destituta. Rursum vero posteri filiorum Asamonæi (postquam illis mandata esset gentis præfectura, & bellum contra Macedones gessissent) Jonathan pontificem creant, qui septem annis *rebus sacris* præerat. Illo autem dolo è vivis

Confer lib. 10. c. 8.

lib. 11. cap. 3. §. 10.

lib. 12. c. 5. §. 1. & c. 9. §. 7.

lib. 12. c. 9. §. 7. lib. 13. c. 3. §. 2. & c. 10. §. 4. & lib. 20. c. 9. §. 1.

lib. 12. c. 11. §. 2. & lib. 13. c. 1. §. 1. & c. 2. §. 2. & c. 6. §. 3.

i Τρισκαίδεκα.] Διακατρῶς *Busb. L. B.* & *Gall.*

k Ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς.] Ἕως τοῦ βίου τελ. *Vat.*

l Κατὰ διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον.] Κατὰ διαδοχὰς *Busb.*

m Αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ] Ita vertit *Gelenius*, quasi ὑπ' αὐτῶν legisset; *Sub his* [*pontificibus*] *primo penes optimates administratio fuit reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit.* *Epiphanius* αὐτῶν sumpsit pro *Hebræorum* gente, adeoque vertit, *Fuit autem Hebræorum resp. primo quidem sub populi potestate* (quasi legisset δημοκρατικὴ) *post hæc autem sub unius potestate sita, tertio vero sub Regibus.* Vide *Seldenum* in libro *de Synedriis*, c. 15. p. 647.

n Τρισκαίδεκα,] *L. B.* δεκατρεῖς.

o Δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις.] Alibi *st.* l. VIII. c. 11. DLXXXXII numerat. Sed hic (notante *Vossio* in *Chronologia Sacra*, p. 170.) addit XX. inter mortem *Heli* & judicaturam *Samuelis* elapsos. quo admisso non opus est emendatione *S. Petiti*, qui (in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. I. p. 267.) legit, ἔτη ἐνενήκοντα δύο πρὸς τοῖς πεντακοσίοις.

p Μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσορ] Μέχρι Ναβ. *Vat.* μέχρι Ναβουχοδονόσορος *Busb.* & *Lugd. Bat.*

q Μετήνεγκε,] Μετήγαγε *Gall.*

* *Josadacen pontificem captivum fecerit.*] *Josadacus*, dicitur l. 10.

r Ἰωσαδάκην] *L. B.* Ἰωσεδέκην.

s Ἀρχιερωσύνης —— ἐστι,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερωσύνης in *cæteris.*

t Τετρακοσίων] Τριακοσίων *Vet. Interpr.* ut & *Lugd. Bat.*

v Ἤδη] Abest à *L. B.*

u Ἑβδομήκοντα τῆς ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης] Τετρακοσίων ἑξήκοντα ἐτῶν ex lib. X. & *Josephi* calculis scribit *Petitus*, p. 170.

y Περσῶν βασιλεὺς] Τῶν Περσῶν *Busb.*

z Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτων, εἷς ὢν ὁ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος Ἰωσεδὲκ παῖς Ἰησοῦς τὴν ἀρχ. *Gall.* & *Busb.*

a Οὗτος δὲ καὶ οἱ ἔκγονοι] Εἰς ὃν οἱ ἔγγονοι *L. B.* at *Cocceius* Υἱὸς ὢν &c. Οὗτος αὐτός τε καὶ οἱ ἐκγ. α. π. συμπάντες *Busb.*

b Ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη] Ἐπολιτεύθη δὲ δημοκρ. *Busb.* & *Gall.* λαμβάνει δ' οὗτος καὶ &c. *L. B.*

c Τετρακόσια δεκατέσσαρα.] Τριακόσια solus *Busb.* Confer, si lubet, *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. & *Jac. Cappellum* in *Hist. Sac. & Exot.* ad *A. M.* 3834.

d Τὸν Ὀνίαν, ᾧ Μενέλαος ἐπίκλην] Vide l. X. c. 15.

e Τὸν παῖδα] Aliquid deesse videtur. Certe per τὸν παῖδα intelligendus est Oniæ III. filius.

f Καθιστῶσιν] Καθιστῶσιν Ἰάκιμον ἱερέα *Busb.* & mox infra Ἰάκιμος & καθιστῶσιν.

g Ἰάκιμον ἀρχιερέα,] *Al.* Ἄλκιμον.

h Οὐκ ὄντα δὲ τῆς οἰκίας ταύτης.] Οὐ τῆς αὐτῆς δὲ οἰκίας, *sed non de recta linea*, (ut vertit *Schottus*) apud *Photium* in *Bibl.* Cod. 238. p. 978.

i Ὁ Ὀνίας,] Ita lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris* &c. Antea erat ὁ Ἀνανίας tum in *Græcis* omnibus præter *Busb.* (qui habet ὁ Ὀνίας) tum apud *Photium*.

k Κατὰ —— ναὸν,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

l Ἡλιοπολίτην νομὸν] Ἡλιοπολίτην *Busb.*

m Δειμαμένους τῷ Θεῷ ναὸν,] Δειμάμενος *Photius.*

n Πολλάκις ἐδηλώσαμεν.] Conf. supr. lib. 12. c. 9. §. 5. & lib. 13. c. 10. §. 4. SPANH.

o Ἔκγονοι,] *L. B.* ἔγγονοι.

p Καὶ πολεμήσαντες] *L. B.* καὶ πολεμηθέντες καὶ πολεμήσαντες.

[*lib. 13. c. 6. §. 2. & 5.*] vis sublato, & insidiis ei à Tryphone structis, sicuti jam supra alicubi memoravimus, pontificatum [*lib. 13. c. 7. §. 4. & c. 8. §. 1.*] obtinet frater ejus Simon. Cui, cum sacerdotium tenuisset anno amplius quam frater, dolo generi oppresso inter epulas, succedit filius nomine Hyr[*lib. 13. c. 8. §. 1.*]canus. At Hyrcanus, per XXX. annos, honore potitus, *summa* in senectute moritur, successione Ju[*lib. 13. c. 11. §. 1.*]dæ relicta, qui & Aristobulus dictus est. Hunc autem, imperium una cum sacerdotio adeptum, (nam Judas primus sibi coronam imposuit quam uno anno gessit) morbo extinctum in hæreditate [*lib. 13. c. 12. §. 1.*] excipit frater Alexander. Alexander autem, cum imperium simul & sacerdotium per XXVII. annos tenuisset, vita decedit, relicta Alexandræ uxori potestate eum assignandi qui pontificatum gereret. Atque illa quidem Hyrcano *suo filio* pontificatum dat; illa vero cum regnum novennio administrasset, vitam finivit: totidemque annis filius ipsius Hyrcanus sacerdotium habebat. nam post ma[*lib. 14. c. 1. §. 2.*]tris obitum contra ipsum bellum movit Aristobulus frater, & victo quidem pontificatum ademit, ipse [*ibid.*] vero regnavit Deoque in pontificatu ministravit. Cæterum cum tertio regni hujus anno, totidem [*lib. 14. c. 4. §. 1.*] præterea mensibus elapsis, venisset Pompejus, & Hierosolymitarum urbem vi expugnasset, ipsum [*lib. 14. c. 4. §. 4.*] cum liberis vinctum Romam misit; & Hyrcano in pontificatum restituto, gentis quidem præfecturam ei permisit, diademate vero uti prohibuit. Atque Hyrcanus præter IX. primos annos impe[*lib. 14. c. 13. §. 10. & alibi.*]ravit XXIV. Barzapharnes autem & Pacorus, Parthorum dynastæ, trajecto Euphrate & bello Hyr[*lib. 1. c. 13. §. 1. &*]cano illato, ipsum quidem vivum ceperunt, Antigonum vero Aristobuli filium regem constitue[*lib. 15. c. 2. §. 1. seq.*]runt. Hunc ipsum, cum tres annos totidemque menses imperasset, Sosius & Herodes obsidione [*lib. 15. c. 1. §. 2.*] expugnarunt; abductumque Antiochiam morte affecit Antonius. Herodes autem à Romanis ac[*lib. 14. c. 16. §. 4. & 15. c. 2. §. 4.*]cepto regno, non amplius ex Asamonæi genere creavit pontifices; sed obscuris quibusdam, & à sacerdotibus tantummodo oriundis, præter unum Aristobulum, hunc honorem tribuebat. Aristobu[*lib. 15. c. 3. §. 1.*]lum namque Hyrcani à Parthis capti nepotem cum pontificem declarasset, sororem ejus Mariamnen in uxorem duxit; quippe qui multitudinis erga seipsum captaret benevolentiam, propter Hyrcani memoriam. Deinde veritus ne omnes ad [*lib. 15. c. 3. §. 3.*] Aristobulum desciscerent, ipsum Hiericunte de medio sustulit, necem ei ita machinatus, ut dum nataret suffocaretur, sicuti jam ante declaravimus. Post hunc non amplius ex Asamonæi prole oriundis pontificatum commisit. Herodem etiam in constitutione pontificum imitatus est filius ejus Archelaus; & post hunc Romani, qui Judæorum regnum occuparunt. Sunt igitur qui ab Herodis temporibus pontificatum gesserunt, usque ad diem quo Titus templum & civitatem captam flammis vastavit, in universum XXVIII. tempusque illo-

μηχανηθείσης, ὡς ἀνωτέρω που προειρήκαμεν, λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. καὶ τοῦτον δὲ, δόλῳ παρὰ συμπόσιον ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ διαφθαρέντα, [q] διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα, κατασχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τἀδελφοῦ χρόνον ἐνιαυτῷ. τριάκοντα δ' ἐν ἔτεσι τῆς τιμῆς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας τελευτᾷ γηραιὸς, Ἰούδᾳ τῷ καὶ Ἀριστοβούλῳ κληθέντι τὴν διαδοχὴν καταλιπών. κληρονομεῖ δὲ καὶ τοῦτον [r] ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ὑπὸ νόσου μὲν τελευτήσαντα, τὴν ἱερωσύνην δὲ κατασχόντα μετὰ βασιλείας· καὶ γὰρ διάδημα περιέθετο πρῶτος Ἰούδας ἐνιαυτὸν ἕνα. βασιλεύσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἱερατεύσας ἔτη εἰκοσιεπτὰ, καταστρέφει τὸν βίον, Ἀλεξάνδρᾳ τῇ γυναικὶ καταστῆσαι τὸν ἀρχιερατευσόμενον ἐπιτρέψας. ἡ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῷ δίδωσιν, [s] αὐτὴ δὲ, τὴν βασιλείαν ἐννέα ἔτη κατασχοῦσα, τελευτᾷ τὸν βίον· τὸν ἴσον δὲ χρόνον τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ παῖς αὐτῆς Ὑρκανὸς ἔσχεν. μετὰ γὰρ τὸν θάνατον αὐτῆς πολεμήσας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος, καὶ νικήσας, ἀφαιρεῖται μὲν ἐκεῖνον τὴν ἀρχὴν, αὐτὸς δὲ [t] ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ. ἔτει δὲ τρίτῳ τῆς βασιλείας, καὶ πρὸς μησὶ τοῖς ἴσοις, Πομπήϊος ἐλθὼν, καὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν κατὰ κράτος ἑλὼν, αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μετὰ τῶν τέκνων δήσας ἔπεμψε· τῷ δὲ Ὑρκανῷ πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδοὺς, τὴν μὲν τοῦ ἔθνους προστασίαν ἐπέτρεψε, διάδημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. ἦρξε δὲ πρὸς τοῖς ἐννέα τοῖς πρώτοις ὁ Ὑρκανὸς [v] τέσσαρα καὶ εἴκοσι. [x] Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος, οἱ τῆς Παρθυηνῆς [y] δυνάσται, διαβάντες τὸν Εὐφράτην, καὶ πολεμήσαντες Ὑρκανῷ, αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ [z] περιέλαβον, τὸν Ἀριστοβούλου δὲ υἱὸν Ἀντίγονον κατέστησαν βασιλέα. τρία δὲ ἔτη καὶ τρεῖς μῆνας ἄρξαντα τοῦτον Σόσσιός τε καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν· Ἀντώνιος δὲ ἀνεῖλεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀναχθέντα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, οὐκέτι τοὺς ἐκ τοῦ Ἀσαμωναίου [a] γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, [b] ἀλλὰ τισὶν ἀσήμοις, καὶ [c] μόνον ἐξ ἱερέων οὖσι. πλὴν ἑνὸς Ἀριστοβούλου τὴν τιμὴν ἀπένειμε. τὸν δὲ Ἀριστόβουλον Ὑρκανοῦ τοῦ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντος υἱωνὸν ὄντα καταστήσας ἀρχιερέα, τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ συνῴκησε Μαριάμμῃ, τὴν τοῦ πλήθους πρὸς ἑαυτὸν θηρώμενος εὔνοιαν, διὰ τὴν Ὑρκανοῦ μνήμην. εἶτα, [d] φοβηθεὶς μὴ πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον πάντες ἀποκλίνωσιν, ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐν Ἱεριχοῖ πνιγῆναι μηχανησάμενος κολυμβῶντα, καθὼς ἤδη [e] δεδηλώκαμεν. μετὰ τοῦτον οὐκέτι τοῖς ἐκγόνοις τῶν Ἀσαμωναίου παίδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστευσεν. ἔπραξε δὲ ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ [f] περὶ τῆς καταστάσεως τῶν [g] ἱερέων, Ἀρχέλαός τε ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦτον [h] τὴν ἀρχὴν Ῥωμαῖοι τῶν Ἰουδαίων παραλαβόντες. εἰσὶ τοίνυν [i] οἱ ἀπὸ τῶν Ἡρώδου χρόνων ἀρχιερατεύσαντες μέχρι τῆς ἡμέρας, [k] ἧς τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν ἐνεπύρισεν, οἱ πάντες [l] εἰκοσιοκτώ· χρόνος δὲ τούτων ἔτη πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἑπτά. καί τινες μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύσαντο ἐπὶ

q Διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα,] Ita lego & distinguo, maxime ex parte auctoritate nixus codicis Bosh. in quo, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς κατασχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τοῦ αὐταδέλφου χρόνον ἐνιαυτῷ. τριάκοντα δ' ἐν ἔτεσι τῆς τιμῆς ὁ Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Antea erat in Editis, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα. ὃς κατασχόντα τὴν ἱερωσύνην πλείονα τἀδελφοῦ χρόνον ἐνιαυτῷ τριάκοντα ἐν ἔτει τῆς τιμῆς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Quin & τριάκοντα δ' ἐν ἔτεσι habet Gall.

r Ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος,] Ita cum Cod. Vat. & Lugd. Bat. ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος βασιλεὺς Bosh. in Editis Aliisque deërat Ἀλέξανδρος.

s Αὐτὴ δὲ,] Αὕτη Bosh.

t Ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ.] Ita Bosh. & Epiphan. qui vertit, & Dei pontifex fuit. ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τοῦ ἔθνους in Editis Aliisque. in L. B. ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τοῦ ἔθνους.

v Τέσσαρα καὶ εἴκοσι.] Vide Usserium in Annalibus p. 437. Edit. Lond.

x Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος] Βαρζαβάρνης Vat. & Bosh. Βαρζαβάρνος Gall.

y Δυνάσται.] Nota Dynastas hic dici Parthorum Reges. SPAN.

z Περιέλαβον,] L. B. συνέλαβον.

a Γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς] Γένους· ὅσοι δὲ ἦσαν οἱ καλούμενοι Μακκαβαῖοι· καθίστησιν Euseb. & Cyrill.

b Ἀλλὰ τισὶν ἀσήμοις,] Vide Euseb. l. 8. p. 398. D. E.

c Μόνον ἐξ ἱερέων οὖσι,] Ita in Josephi libris, tum Græcis tum Latinis. Verum Eusebius (in Demonstr. Evang. l. 8. p. 398.) & Cyrillus Alexandrinus (in Comment. in Danielem, p. 662.) καὶ μόνον ἐξ ἱερέων οὖσι habent. Quo de loco videsis Casaubonum in Exerc. c. Baronium, c. 52. Edit. Lond.

d Φοβηθεὶς] Δείσας Euseb.

e Δεδηλώκαμεν.] Εἰρήκαμεν Bosh.

f Περὶ τῆς καταστάσεως] Ἐπὶ τῇ κατατάξει τῶν ἱερέων Bosh. περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέων Cyrill.

g Ἱερέων,] Ἀρχιερέων Euseb.

h Τὴν ἀρχὴν] Τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν Euseb.

i Οἱ ἀπὸ τῶν Ἡρώδου χρόνων] Οἱ ὑπὸ Ἡρ. Bosh.

k Ἧς τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν] Ita lego. ὡς (Lugd. Bat. οἷς) τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν ἐν. Bosh. L. B. & Coccejus. ἐν οἷς τὸν ν. κ. τ. π. Τ. ἑλὼν in Editis Aliisque.

l Εἰκοσιοκτώ.] Sc. si excludatur Phanasus ultimus, qui à Zelotis seditiosis sub finem belli electus est, quique propterea inter pontifices non videtur numerandus. L. Cappellus in Chronolo-

ἐπί τε Ἡρώδου [m] βασιλεύοντος, καὶ ἐπὶ Ἀρχελάου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. μετὰ δὲ τὴν [n] τούτων τελευτὴν, [o] ἀριστοκρατία μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τὴν δὲ προστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς [p] πεπίστευντο. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων ἱκανὰ ταῦτα.

rum pontificatuum anni cv. Et horum quidem aliqui sub Herode rege & filio ejus Archelao res administrarunt: istis autem defunctis administratio quidem erat Aristocratica, gentis vero præfectura pontificibus commissa erat. Atque de pontificibus hæc dicta sufficiant.

ΚΕΦ. ιά.

Περὶ τοῦ Φλώρου ἐπιτρόπου, ὃς τοὺς Ἰουδαίους τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον ἄρασθαι ἐβιάζετο. Ἐπίλογος.

[q] Γέσσιος δὲ Φλῶρος, ὁ πεμφθεὶς Ἀλβίνου διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, πολλῶν [r] ἀνέπλησε κακῶν Ἰουδαίους. Κλαζομένιος δὲ ἦν τὸ γένος οὗτος, ἐπηγάγετο δὲ Κλεοπάτραν γυναῖκα, δι' ἣν φίλην οὖσαν [s] Ποππηΐας τῆς Νέρωνος γυναικὸς, καὶ πονηρίᾳ μηδὲν αὐτοῦ διαφέρουσαν, τῆς ἀρχῆς ἐπέτυχεν. οὕτω δὲ περὶ τὴν ἐξουσίαν ἐχρήσατο κακῶς καὶ βιαίως, ὥστε, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, Ἀλβῖνον ἐπῄνουν ὡς εὐεργέτην Ἰουδαῖοι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ [t] ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν, καὶ τοῦ μὴ πάντως τισὶ καταφανὴς εἶναι προὐνόει· Γέσσιος δὲ Φλῶρος, καθάπερ εἰς ἐπίδειξιν πονηρίας πεμφθεὶς, τὰς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν παρανομίας [v] ἐπόμπευε, μήτε ἁρπαγῆς παραλιπὼν μηδένα τρόπον μήτε ἀδίκου κολάσεως. ἦν γὰρ [u] ἀτεγκτος [y] μὲν πρὸς ἔλεον, παντὸς δὲ κέρδους ἄπληστος, ὥστε μηδὲ τὰ πλεῖστα τῶν ὀλίγων διέφερεν, ἀλλὰ καὶ λῃσταῖς ἐκοινώνησεν. ἀδεῶς γὰρ οἱ πολλοὶ τοῦτ' ἔπραττον, ἐχέγγυον παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ἕξειν πεπιστευκότες. καὶ τοῦτο μέτριον οὐκ ἦν. ἀλλ' οἱ δυστυχεῖς Ἰουδαῖοι, μὴ δυνάμενοι τὰς [z] ἀπὸ τῶν λῃστῶν γενομένας πορθήσεις ὑπομένειν, ἠναγκάζοντο τῶν ἰδίων [a] ἐξανιστάμενοι [b] ἠθῶν φυγεῖν ἅπαντες, ὡς κρεῖττον [c] ὁπουδήποτε παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις κατοικήσοντες. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; τὸν γὰρ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἄρασθαι, Φλῶρος ἦν, κρεῖττον [d] ἡγουμένους ἀθρόως ἢ κατ' ὀλίγον ἀπολέσθαι. καὶ [e] δὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ἔτει τῆς ἐπιτροπῆς Φλώρου, [f] δωδεκάτῳ δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς. ἀλλ' ὅσα μὲν [g] δρᾷν ἠναγκάσθημεν, ἢ παθεῖν ὑπεμείναμεν, ἀκριβῶς γνῶναι πάρεστι τοῖς βουλομένοις ἐντυχεῖν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου βίβλοις γεγραμμέναις.

β'. Παύσεται δὲ ἐνταῦθά μοι τὰ τῆς ἀρχαιολογίας, μεθ' ἣν καὶ τὸν πόλεμον ἠρξάμην γράφειν. περιέχει δὲ αὕτη τὴν ἀπὸ πρώτης γενέσεως ἀνθρώπου παράδοσιν, [††] μέχρι ἔτους δωδεκάτου τῆς Νέρωνος ἡγεμονίας, τῶν ἡμῖν συμβεβηκότων τοῖς Ἰουδαίοις κατά τε τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ὅσα τε πεπόνθαμεν ὑπὸ Ἀσσυρίων τε καὶ Βαβυλωνίων, τίνα τε Πέρσαι καὶ Μακεδόνες [h] διατεθείκασιν ἡμᾶς, καὶ μετ' ἐκείνους [i] Ῥωμαῖοι. πάντα γὰρ

CAP. XI.

De Floro procuratore, qui Judæos cogebat bellum Romanis inferre. Peroratio.

IX.

GEssius autem Florus, qui missus est à Nerone ut Albino succederet, plurimis Judæos replevit calamitatibus. Hic genere erat Clazomenius, secumque Cleopatram conjugem adduxit, per quam, utpote Poppææ Neronis uxoris amicam, & nihil ab ipso improbitate differentem, rerum *in Judæa* administrationem adeptus est. Ita autem nequiter & violenter potestate sua abusus est, ut, propter insignem ejus maleficentiam, Albinum, tanquam de illis egregie meritum, celebrarint Judæi. nam ille nequitiam suam occultare studuit, & solicite cavebat ne omnibus notus esset & manifestus: Gessius autem Florus, quasi ad malitiam ostentandam missus, ex suis in gentem nostram injuriis pompam agebat *& triumphabat*; nihil sibi ad rapinarum omne genus summamque supplicii iniquitatem reliquum faciens. Erat enim durus quidem & ad misericordiam flecti nescius, cupiditatisque in re lucri inexplebilis, ut qui nullum inter parva & magna discrimen faceret, sed & cum latronibus participaret. Multi enim quæstum istum exercebant, spei pleni nihil ab ipso de incolumitate sua metuendum, quod secum prædarum partes haberet. adeoque nullus erat injuriarum modus; ut miseri Judæi, cum ferre non valerent vastationes à latronibus factas, cogerentur omnes suis sedibus relictis fugam capessere, tanquam ubicunque apud exteros melius vitam acturi. Denique quid multis? Florus erat, qui nos eo adegit, ut bellum Romanis inferremus, satius esse existimantes ut semel universi quam paulatim periremus. Et quidem cœptum est *hoc* bellum anno secundo administrationis Flori, duodecimo vero Neronis imperii: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, sat accurate intelligere possunt, qui legere voluerint libros à nobis de Bello Judaïco conscriptos.

Florus Judææ procurator.

Pejor Albino.

Belli Judaici causa.

2. Atque hic finem dicendi faciam de Antiquitatibus *nostris*, [*] post quas exorsus sum libros quos de Bello scripsi. Compectuntur autem Antiquitates rerum traditionem à primo homine nato usque ad annum Neronis imperii XII. quæ *scilicet* nobis Judæis acciderunt & in Ægypto & Syria & Palæstina, & quas clades ab Assyriis & *Babyloniis* accepimus, & quibus modis nos vexarunt & attriverunt Persæ & Macedones, & post eos Romani. Atque omnia, ut ego arbitror, exsequutus

Peroratio.

mologia Sacra, p. 279. *L. B.* εἴκοσι καὶ ἑνός.

m Βασιλεύοντος,] Βασιλεύσαντος *Busb.*

n Τούτων] *L. B.* τοῦ παιδός.

o Ἀριστοκρατία δ' ἦν ἡ πολιτεία,] Vide *Conringium de Rep. Hebr.* c. 7.

p Πεπίστευντο.] *L. B.* ἐπεπίστευντο.

q Γέσσιος δὲ Φλῶρος,] Conf. ἁλωσ. Procem. §. 7. & ἁλωσ. lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

r Ἀνέπλησε κακῶν Ἰουδαίους.] Ἐνέπλησε *Busb.*

s Ποππηΐας] Male in *libris* Πομπηΐας. HUDS. Πομπηΐας *Gen.* Pompejæ *Rufin.* sicut in Græco. SPANH.

t Ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν.] Ἐπεκρύπτετο *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπεκρύπτετο *Zonar.*

v Ἐπόμπευε,] *L. B.* ἐνεπόμπευε.

u Ἀτεγκτος.] Ἄτεγκτος *Gall.* & in *Epiphanii* versione *inflexibilis*. HUDS. *Sophocl. Oed. Tyr.* v. 344. ἀλλ' ὧδ' ἄτεγκτος Schol. ἄτεγκτος, ἀντὶ τοῦ ἀπαραίτητος καὶ ἀδάμαντος. SPANH.

y Μὲν πρὸς ἔλεον,] Illud μὲν è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

z Ἀπὸ τῶν λῃστῶν γενομένας] Ita *Busb.* ὑπὸ in *reliquis.*

a Ἐξανιστάμενοι] Sic *Gall.* & *Busb.* ἐξιστάμενοι in *ceteris.*

b Ἠθῶν] *L. B.* ἰδίων.

c Ὁπουδήποτε] Ὅπου δήποτε *Busb.*

d Ἡγουμένους ἀθρόως] Ita *Busb.* ἡγούμενοι in *Editis Aliisque.*

e Δὴ] Abest à *L. B.*

f Δωδεκάτῳ δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 14. §. 4. SPANH.

g Δρᾷν ἠναγκάσθημεν,] Δρᾷν deest *Vat.*

* *Quos* ——— *scripsi.*] *Sc.* ubi illa desinunt, cœpi aliquot abhinc annis de Bello Judaïco scribere.

†† Μέχρι ——— ἡγεμονίας,] Conf. *Procemii* ἀρχ. *inscript.* ἁλωσ. & Procemium §. 7. καὶ ἐν ἔτει δωδεκάτῳ τῆς Νέρωνος &c. SPANH.

h Διατεθείκασιν ἡμᾶς,] Δεινὰ διατεθ. *Busb.*

i Ῥωμαῖοι.] Ῥωμαῖοι τὰ ὕστερα *Busb.* Vide *Vossii Chronol. S.* c. 10. p. 170.

tus sum accurate. Quin & operam dedi ut observarem summorum pontificum recensionem, quot per bis mille annos extiterunt. Porroque ut reges sibi invicem successerint, absque errore tradidi; quas res illi gesserint, & quomodo remp. administrarint *insuper* narrans, ut & monarcharum potentiam, prout in sacris libris omnia perscripta reperiuntur. id quod facere polliciti sumus, statim ab initio historiæ. Confidenter autem dico, opere, quod institui, jam ad finem perducto; quod nemo alius, etiamsi *id maxime* voluerit, neque Judæus, neque alienigena, † potuerit commissa huic operi accurate adeo Græcis hominibus enunciare. nam populares meos confitentes habeo, quod illis in patria disciplina plurimum præstiterim: Græcarum etiam literarum studio, postquam Grammatices elementa didicissem, memet addixi, quamvis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem mihi non licuit. Nullo enim in honore sunt apud nostrates, qui multarum gentium linguis loqui didicerunt, quique in sermone dictionis venustatem atque ornatum venantur. eo quod ingenuorum infimis hujusmodi studium cum servis quibuscunque commune esse arbitrantur: illosque solos sapientes haberi volunt, qui legum scientiam consequuti sunt, & in sacris literis rerum verborumque vim scite interpretari possunt. Quare cum multi operam studiumque suum in hac exercitatione posuerint, vix duo quidem aut tres ad summum profecerunt, statimque laborum fructum ceperunt. Fortasse autem res erit non invidiosa, si de meo etiam genere, deque iis quæ in vita mea gessi, pauca enarravero, dum adhuc supersunt, qui aut vera dicenti possunt testimonium perhibere, aut falsa redarguere. Hic itaque finem imponam Antiquitatibus, libris quidem viginti, versibus autem sexaginta millibus comprehensis; atque, si Deus permiserit, iterum, breviter omnia percurrendo, memorabo & bellum *Romanorum cum Judæis*, & quæ nobis evenerunt in diem usque hodiernum, qui incidit in annum quidem imperii Domitiani Cæsaris XIII. meæ autem ætatis LVI. Propositum etiam mihi est quatuor libros conscribere de Deo deque ejus substantia, ex opinione Judæorum quam ipsi à majoribus acceperunt; item de legibus, cur earum præcepto quædam nobis permissa sunt, quædam vetita.

Josephus in Hebrais Græcisque literis versatissimus.

Librorum nonnullorum, quos Josephus scripserit, aut scribere proposuerit, recensio.

Finis Libri vicesimi.

εἴρηται μετὰ [k] ἀκριβείας ἁπάσης συντετάχθαι. τηρῆσαι δὲ πεπείραμαι καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἀναγραφὴν, τῶν [l] ἐν δισχιλίοις ἔτεσι γενομένων. ἀπαραλλάκτως δὲ πεποίημαι καὶ τὴν περὶ τοὺς βασιλεῖς διαδοχὴν, τὰς πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς πολιτείας ἀπαγγέλλων, μονάρχων τε δυναστείας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι περὶ πάντων ἔχουσι τὴν ἀναγραφήν. τοῦτο γὰρ ποιήσειν ἐν ἀρχῇ ἐπηγγειλάμην τῆς [m] ἱστορίας. λέγω δὲ θαρσήσας ἤδη διὰ τὴν τῶν προτεθέντων [n] συντέλειαν, ὅτι μηδεὶς ἂν ἕτερος ἠδυνήθη θελήσας, μήτε Ἰουδαῖος, μήτε ἀλλόφυλος, τὴν πραγματείαν ταύτην οὕτως ἀκριβῶς εἰς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν· [o] ἐγὼ γὰρ ὡμολογημένον παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν πλεῖστον αὐτῶν κατὰ τὴν [p] ἐπιχώριον παιδείαν διαφέρειν· [q] καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ [r] γραμμάτων ἐσπούδασα μετασχεῖν, τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβὼν, τὴν δὲ περὶ τὴν προφορὰν ἀκρίβειαν [s] πάτριος ἐκώλυσε συνήθεια. παρ' ἡμῖν γὰρ οὐκ ἐκείνους [t] ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διάλεκτον ἐκμαθόντας, [v] καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικομψεύοντας. διὰ τὸ κοινὸν εἶναι νομίζειν τὸ ἐπιτήδευμα [x] τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν [y] τοῖς θέλουσι· μόνοις δὲ σοφίαν μαρτυροῦσι τοῖς τὰ νόμιμα σαφῶς ἐπισταμένοις, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεῦσαι δυναμένοις. διὰ τοῦτο πολλῶν πονησάντων περὶ τὴν ἄσκησιν ταύτην, μόλις τινὲς δύο, ἢ τρεῖς, κατώρθωσαν, καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπικαρπίαν εὐθὺς ἔλαβον. ἴσως δὲ οὐκ ἂν ἐπίφθονον [z] γένοιτο, περὶ καὶ γένους τοὐμοῦ, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων βραχέα διεξελθεῖν, ἕως ἔχω ζῶντας, ἢ τοὺς ἐλέγξοντας, ἢ τοὺς μαρτυρήσοντας. ἐπὶ τούτοις δὲ καταπαύσω τὴν ἀρχαιολογίαν, βίβλοις μὲν εἴκοσι περιειλημμένην, ἓξ δὲ μυριάσι [a] στίχων· κἂν τὸ θεῖον ἐπιτρέπῃ, κατὰ περιδρομὴν ὑπομνήσω πάλιν τοῦ τε πολέμου καὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, μέχρι τῆς νῦν ἐνεστώσης ἡμέρας, [b] ἥτις ἐστὶ τρισκαιδεκάτου μὲν ἔτους τῆς Δομετιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, ἐμοὶ δὲ ἀπὸ γενέσεως πεντηκοστοῦ καὶ ἕκτου. προῄρημαι δὲ συγγράψαι, [c] κατὰ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ἰουδαίων, [d] ἐν τέσσαρσι βίβλοις περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κεκώλυται.

Τέλος τοῦ βιβλίου εἰκοστοῦ.

k Ἀκριβείας ἁπάσης συντετάχθαι.] Mediam vocem ex *L. B.* inserui. HAV.

l Ἐν δισχιλίοις ἔτεσι γενομένων.] Ἐν δισχ. ὅλοις ἔτεσι *Gall.*

m Ἱστορίας.] Ὁ γὰρ πεποίηκα post ἱστορίας adjicit *Bosb.*

n Συντέλειαν,] Ἀπαραλλάκτως καὶ συντέλειαν *Gall.* & *Bosb.* ὑποθέσεων ἀπαραλλάκτως, καὶ *L. B.*

† *Potuerit* ——— *enunciare.*] Soli huic *Antiquitatum* libro non apponitur ΤΕΛΟΣ in *Græcis.* quod libellus qui eum excipit, *de Vita Josephi* inscriptus, *pars* ejus fuerit, ut *epilogus* ad libros *Antiquitatum.* Videsis quæ annotantur ad pag. 1. sequentis Voluminis.

o Ἐγὼ γὰρ ——— ἀναλαβὼν,] Ergo linguæ Hebrææ gnarus fuit Josephus. REL. *L. B.* ἔχω γὰρ ὁμολογούμενον.

p Ἐπιχώριον παιδείαν] Addit *L. B.* καὶ παρ' ἡμῖν, quod videtur ex glossa esse. HAV.

q Καὶ τῶν ——— ἀναλαβὼν] Conf. Contra Apion. lib. 1. §. 9. SPANH.

r Γραμμάτων ἐσπούδασα] Καὶ ποιητικῶν μαθημάτων post γραμμάτων addit *Bosb.* καὶ ποιητικῶν μαθημάτων πολλὰ πονήσας ἐσπούδασα *Gall.* & *L. B.*

s Πάτριος ἐκώλυσε συνήθεια.] Hac de re videsis *Seldenum* fuse disserentem in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. p. 399.

t Ἀποδέχονται] Ἀποδέχονται καὶ ἐπαινοῦσι ὅσοι ζῶσι τοῖς πολλοῖς *Gall.*

v Καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικομψεύοντας.] Hæc verba quum in *L. B.* invenerim, abesse nolui, quod huic loco non inepte convenire videantur, quare versionem itidem interpolavi. HAV.

x Τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον] Ita *Bosb.* τοῦτο μόνον οὐκ ἐλευθέρων τοῖς in *Editis Aliisque.* Legi potest τοῦτο οὐ μόνον ἐλ. atque ita exhibet *Lugd. Bat.*

y Τοῖς θέλουσι·] Illud τοῖς insertum dedi è *Cod. Bosb.* ut & mox τῶν ante ἱερῶν.

z Γένοιτο,] Γένοιτο, οἶδ (οἶδε *L. B.*) ἅπασι τοῖς πολλοῖς φανερὸν) καὶ περὶ *Gall.* & *Lugd. Bat.*

a Στίχων·] Solebant Græci veteres orationis partes per *stichos*, seu *versiculos*, distinguere. στίχος autem non integram periodum complectebatur, sed ejusmodi particulam, quæ distinctum sensum in se contineret; unde στίχων numerus in immensum exsurgebat. Sed hac de re videsis Cl. *Millium* in *Prolegomenis* ad N. T. p. 100. & *D. Bern. de Montfaucon* in *Palæographia Græca*, l. 1. p. 28.

b Ἥτις ἐστὶ] *Scaliger* erroris arguit *Josephum*, qui de Vita §. 1. se natum dicit anno primo Caii, atque opus suum absolvisse anno XIII. Domitiani. atque uno anno minus dixisse *Josephum* existimat, & LVII. annos debuisse numerare. In quo frustra est. Cajus enim iniit imperium anno Christi XXXVII, Januarii XXIV, Domitiani vero XIII cœpit anno Christi XCIII. ex die XIV Septemb. Fingamus natum esse *Josephum* anno ipso XXXVII Christi, Decembri mense, vel anno XXXVIII ineunte Januario, cum adhuc Caji primus laberetur, annus ipsius LVI incipiet, ab Decembri mense anni XCII, post initium anni XII Domitiani. Quare ut scribendi finem fecerit Octobri mense anni XCIII, id acciderit anno vitæ suæ LVI, Domitiani vero XIII. *Petav.* ad *Epiphan.* p. 386.

c Κατὰ τὰς ἡμετέρας] Ita lego ex (*Voss.* seu *Lugd. Bat.*) *Eusebio* in *Eccl. Hist.* l. 3 c. 10. idemque firmare videtur *Niceph.* in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 18. hisce verbis, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ, ὅσα πάτριαι δόξαι, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κωλύεται. Antea erat in *Josephi* libris, καὶ τὰς αὐτ. In *Epiphanii* versione, ad hunc modum; *Proposui quoque vobis conscribere etiam nostras, id est Judæorum sectas, in quatuor libris de Deo ejusque substantia, & de Legibus &c.*

d Ἐν τέσσαρσι ——— ἔξεστιν] Quatuor libros promittit Josephus, qui non extant, de Judæorum Opinionibus, de Deo, ejus Essentia, Legibus &c. vid. fin. Præf. §. 4. Item quod ibi mox sequitur lib. 1. c. 1. §. 1. ὑπέσχημαι περὶ αἰτιολογίας ἀπόδειξιν &c. SPANH.